Sancti bonaueture doctoris deuotissimi super quartũ li. sen. disputata.

Vnguentari⁹ faciet pi-

gmenta suauitatis. ⁊ vnctiones conficiet sanitatis. Verbũ istud scribit Ecci. xxxviij. in quo diligentius considerato explicat̃ et cõmendat̃ materia q̃rti libri sententiarũ ad nostrã eruditionẽ ⁊ exercitationem. Explicat autẽ sub duplici tropo siue metaphora. scꝫ pigmentoꝝ suauitatis. ⁊ vnctionũ sanitatis. Ex quibus dat̃ nobis intelligi q̃ medicaměta sacramentalia et sunt suauia. ⁊ sunt salubria. ⁊ in hoc est tã medicaměti q̃ medici laus pfecta. Nihil eñi vltra q̃rit egrot⁹ in medicina q̃ q̃ habeat suauitatẽ in vsu. et efficaciã in effectu. ⁊ qui hmõi tribuit medic[illegible] medicus est pfectus. fm illud poeticũ. Omne t[illegible] punctum q̃ miscuit vtile dulci. Sunt ḡ medicaměta sacramentalia. pigměta odorifera. ⁊ vnguěta salutifera. Sed vnguenta salutifera sunt respectu egroti curandi. pigměta odorifera respectu dei placandi. et h̃ cõtra duo q̃ facit culpa. Deũ eñi offendit. ⁊ naturaꝫ ledit. Et offendendo deũ hoieꝫ grã expoliat. Et ledẽdo naturã. vulnerat nãlia. Sacraměta ḡ sunt medicamenta pfecta. qm̃ deũ sua suauitate placant. ⁊ placando faciunt ꝓpiciũ. ⁊ impetrant gratiã. ⁊ vestiunt hominẽ expoliatũ. ⁊ hominẽ infirmũ sua curãt virtute. ⁊ sic repant nãlia. et sic hõ descendẽs ab hierl'm in iericho expoliatus ⁊ vulnerat⁹ reinduit̃ et curat̃ a samaritano scꝫ xp̃o dño. In cuius psona nunc di. Vnguentarius faciet pigměta suauitatis .i. instituet sacra redolentia ad placandã maiestatẽ diuinã. Faciet futurũ dicit. loquẽs in tpe legis moysaice p tpe legis grẽ. Et si eñi in illo fuisse dicant̃ pigměta et sacrificia deo redolentia. nõ tñ erant deum placantia. Precepit nãqꝫ dñs moysi Exod. xxx. vt faceret thymiama cõpositũ ope pigmentarij. facies thymiama inquit ⁊c̃. Preceperat aaron vt offerret illud ponẽs sup altare ꝯ velum. Et post subdit. et adolebit sup illud aaron incensum mane suaue fragrans. ⁊ ad vesperꝫ [illegible] thymiama. Et in oĩm oblatione fere di in leuit. in odorẽ suauissimũ dño. Sed odor ille nõ placabat dñm ꝓpter vacuitatẽ oblatoꝝ sicut dicit apl's. Heb. x. Vmbrã habens lex futuroꝝ bonoꝝ ⁊c̃. Non placabat etiã ꝓpter immundiciã offerentiũ. sicut Isa. j. dicit̃. ne offerat̃ vltra sacrificiũ frustra. incensum abhominatio est mihi. Et rõ subiungit̃ post. Manus vestre sanguine plene sunt. Ad hoc ergo q̃ aliquis faceret pigmenta redolentia. necesse erat q̃ nulla in eo esset immũdicia. ⁊ q̃ plenus esset veri odoris fragrãtia. Sꝫ null⁹ talis poterat inueniri. nec ab homine generari. ꝓpter imundiciã generantis. ⁊ ideo necesse fuit q̃ dñs ipse virtute sua corpus ei aptaret. fm illud ps. qđ assumit apl's ad Hebr. x. loquens de xp̃o ingrediente mundũ. dicẽs. hostiã et oblationẽ noluisti. corpus autẽ aptasti mihi. Holocausta pro pctõ nõ tibi placuerũt. tunc dixi. Ecce venio. Bene dicit aptasti. quia mũdus dñs mũdificans virgineꝫ ea puritate q̃ maior sub deo nequit intelligi. aptauit corpus ei vt esset vas mũdicie. contentiuũ oĩs fragrantie. Qđ psentiens patriarcha iacob. dixit. Geñ. xxj. Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni cui benedixit dñs. Hic ḡ erat pfectus pigmětarius. q2 nõ aliunde mẽdicabat odorẽ. sed ipse in se redolebat. et vt odor iste quo plenus erat ad alios diriuaret̃. obtulit semetipm deo ⁊ patri p oib⁹. fm illud Eph. v. Dilexit nos et tradidit semetipm oblationẽ ⁊ hostiã deo in odorẽ suauitatis. Tunc fractũ est alabastrũ. ⁊ dom⁹ repleta ẽ ex odore vnguẽti. Tunc de hac plenitudine accepimus oẽs. vñ nõ solũ placat̃ deus ex ipsa passione. imo etiã in memorialib⁹ passionis. Et nõ tñ passio fit pigmentũ suauitatis. imo etiã memorialia. vtpote sacraměta. fm illud Ecci. xlix. Memoria iosie in cõpositione odoris facta opus pigmẽtarij. vt p iosiã intelligam⁹ xp̃m passum. Iosias eñi interptatur vbi est incendiũ dñi. vel in q̃ est sacrificium. Memorialia vero sunt sacraměta passionem p̃teritã significantia. his memorialib⁹ abundat et impleta est dom⁹ ecclesie militãtis. ⁊ ideo impleta ẽ ex odore vnguẽti. fm q̃ dicit spũs sanct⁹ in Cant. iiij. Odor vnguentoꝝ tuoꝝ sup oĩa aromata. Vnguentarius igit̃ faciet pigměta suauitatis scꝫ deũ placantia. conficiet nihilominꝰ vnctiones sanitatis .i. sacra morbũ curantia. Erant quippe in lege figure vnctiones. sed nõ erãt sanatiue. quia morbus erat letalis. et vnctio erat supficialis. Vnde apl's dicit Heb. ix. Qz nõ poterant medicamenta legalia iuxta ꝯsciam pfectũ facere seruientẽ solũmodo in cibis ⁊ potibus et varijs baptismatib⁹ ⁊ iustificatiõib⁹ carnis. Quia ergo vngebant carnẽ. ⁊ vulnus letale erat in mẽte. ideo nõ poterãt curari. Vñ ad Heb. ix. Impossibile est sanguine thauroꝝ ⁊ hircoꝝ auferri pctã. Ideo clamabat Isa. ⁊ dicebat p̃mo ca. Vulnus ⁊ liuor et plaga tumens. nõ est circũligata nec curata medicamine. neqꝫ fota oleo. Hoc dicit quãtũ ad triplex genus pcti quo hõ infirmabat̃. Per vulnus intelligit̃ originale. per liuorẽ veniale. per plagã tumentẽ mortale. Et ideo p̃mittit. omne caput languidũ ⁊c̃. Ad hoc ergo q̃ aliquis faceret vnguěta suauitatis. necessariũ erat q̃ afferret vnctionẽ spũalẽ. et virtutem vitalẽ. hic aũt fuit xp̃s dñs. qui vere xp̃us fuit quia vnctus. fm q̃ di Isaie. lxj. Spũs dñi sup me eo q̃ vnxerit me. ad annũciandũ mansuetis ⁊c̃. Et q̃ hoc intelligat̃ de xp̃o ipsemet phibet sibi testimonium. Luce. iiij. vbi postq̃ legit hoc verbũ. dixit. hodie impleta est hec scriptura in aurib⁹ vestris. Hic potuit vnctionẽ cõficere sanatiuã. fm qđ Act. x. dicit de ip̃o beatus petrus. vnxit deus eũ spũ sancto et virtute. qui ptransijt benefaciẽdo et sanãdo oẽs oppressos

a dyabolo. qm̄ deus erat in illo. Unxit eū spūsanctō. ⁊ ideo attulit vnctionē spūalem ⁊ virtutem. ⁊ ita habuit virtutē vitale. qm̄ deus erat in illo p vnctionē. qm̄ ipse erat deus. ⁊ ita vitā habebat in semetipso. Fm illud Job. v. sicut pater hʒ vitā in semetipso. sic dedit ⁊ filio vitā habere in semetipso. Et quia in se vitā habebat. mortuos viuificare poterat. ⁊ ideo fecit vnguenta curantia a morbo letali. Dū eīn mortalitate nostrā vniuit vite. ⁊ ille q̄ vita erat mortuꝰ est. facta est cōfectio. in qua ⁊ p quā mortuus reuiuiscitur. et ex morte ipsius sacr̄a hn̄t viuificandi efficaciam. Unde sup illud Eph. v. sacr̄m hoc magnū ē ego autē dico in xp̄o et ecclesia. dicit Augꝰ. Dormit adā vt fiat eua. morit̄ xp̄us vt fiat ecclesia. Dormiente adam fit eua de latere. mortuo christo percutitur latus lancea. vt pfluant sacr̄a q̄bus formetur ecclesia. Ideo dicunt̄ magis sacr̄a perfluxisse de latere q̄ de pedibus vel manibꝰ. cū inde pfluxerit sanguis pter ipsam cōuenientiā in significando. quia simul pfluxit sanguis ⁊ aqua. Et pfluxit quidē de iā mortuo. in quo cōueniunt̄ exprimit̄ sacroꝝ confectio et institutio. Sicut eīn in pmerendo sacris efficaciam mors iuncta est cū vita. sic sanguis vitalis exit cum aqua. sic etiā sacr̄a sunt in verbo ⁊ elemēto parit instituta. ⁊ ideo ad sanandū nō tm̄ facta sed etiā confecta dicunt̄. Hec igit̄ sacr̄a sunt pfecta medicamēta que fecit vnguentarius ad placandū deuȝ. ⁊ ideo sunt pigmēta suauitatis. ⁊ ad sanādū hoīnē egrotum. ⁊ ideo sunt vnctiōes sanitatis. Unctiones aūt sanitatis sunt. qꝛ sanitatē tribuunt ⁊ ad sanitatē disponunt. Tribuunt sanitatē sufficient̄ que est sanitas grē. De qua in ps̄. Qui sanat cōtritos corde ⁊ alligat cōtritiones eoꝝ. Disponūt etiā ad sanitatē pfectā. que est sanitas glorie. De qua in ps̄. Qui ppiciatur omnibꝰ iniquitatibꝰ tuis. q̄ sanat oēs infirmitates tuas. Et hoc quidē faciet in gloria.

Distinctio pr̄ma in generali de sacramentis fm sanitatem quam tribuunt.

Samaritanꝰ enī. Postq̄ mgr̄ s̄ in t̄cio libro egit de repatōe p grām mediatoris dei ⁊ hoīm hoī pr̄stita. ꝯsequēter in hoc q̄rto agit de sacris q̄bus fragilitatis humane peccōꝝ vulnera ligantur ⁊ curant̄. Et diuiditur hec ps in duas ptes. In pr̄ma agit de sacris fm sanitatē quā tribuunt. In scd̄a agit de gloria ad quā disponūt. j. dis. xliij. postremo de cōditione resurrectōis. Prima ps hʒ duas. In pr̄ma determinat de sacris in generali. In scd̄a in spāli. j. dis. ij. Jam ad sacr̄a noue legis accedamꝰ. Prima ps q̄ cōtinet presentem dis. hʒ tres ptes. In pr̄ma eīn ponit partē pheminalē. In scd̄a pn̄cipalē. ibi. Sacramentū est sacre rei signū ⁊c̄. In tercia incidentalē. ibi. fuit tn̄ vnē illa sacr̄a quoddā ⁊c̄. In pte aūt pr̄ma duo facit. Primo p quandam pabolā ondit q̄ sit sacroꝝ causa institutiua. Scd̄o dicit q̄ sunt generalit̄ de sacris determinānda. ibi. De q̄bus q̄tuor primo ꝯsideranda sunt. Pars vo pn̄cipalis in q̄ determinat de sacris in generali hʒ q̄tuor. scd̄m illa q̄tuor q̄ mgr̄ pr̄mittit determinānda. Primo eīn determinat q̄d sit sacr̄m. Scd̄o vo q̄re sit institutū. ibi. Triplici autē ex cā sacr̄a instituta sunt. Tercio vo in q̄bus sit institutū. ibi. duo autē sunt in q̄bus. Quarto vero nouoꝝ et veterū assignat differentiā. ibi. Jam videre restat differentiam.

Di. I

Pars pheminalis in q̄ p quandā pabolā ondit que sit sacroꝝ causa institutiua. a

Samaritanꝰ enī vulnerato appropians curationi eius sacroꝝ alligamēta adhibuit. qꝛ cōtra originalis pctī ⁊ actualꝰ vulnera sacroꝝ remedia deus instituit.

Agit de q̄tuor generalit̄ ꝯsiderādis circa sacr̄a. b

De q̄bus. q̄tuor pr̄mo cōsideranda occurrūt. Quid sit sacr̄m. Quare institutū. In q̄bus cōsistat ⁊ cōficiat̄. Et q̄ sit distantia inter sacr̄a veteris ⁊ noue legis.

Pars pn̄cipalis. Quid sit sacramentum. c

[a] Sacramentū est sacre rei signū. dr̄ tn̄ sacr̄m etiā sacrū secretū. sicut sacr̄m diuinitatꝭ. vt sacr̄m sit sacrū signās ⁊ sacrū signatū. s̄ nūc agit̄ de sacr̄o fm q̄ ē signū. Itē [b] sacr̄m ē inuisibilis grē visibilis forma. Signū vo est

a Aug. x. de ciui. dei.

b

a Sacr̄m est sacre rei signū ⁊c̄. Uidetur mgr̄ diffinitionē istā male assignare. eo q̄ videt̄ aliis cōicare q̄ nō sunt sacr̄a. ⁊ tamē sunt sacre rei signū. vt est h̄ nomen deus. Si dicas q̄ sit signū rei sacre. et vt sacre. tūc hoc nomē scti et sctificans est sacr̄m. Si tu dicas q̄ h̄ intelligitur de signo visibili. tunc ḡ rō hec nō est 1 ꝯuertibilis. Rꝫ. ad h̄ dicūt aliq̄ q̄ sacr̄m accipit̄ tripl̄r. scȝ cōit̄. pprie. et ppriissime. et fm hoc mgr̄ dat tres diffinitiōnes. Et pr̄ma est sacri largissime accepti. Pōt tn̄ dici fm Aug. alit̄. q̄ illa nō est diffinitio. s̄ nois interp̄tatio. ⁊ mgr̄ nō intēdit ibi diffinitionē sacri ponē. s̄ nois interpretationē. siue verbi notificationē. Et ex pr̄ma interp̄tatione habet̄ q̄ sacramentum sit signum rei sacre. Ex secunda q̄ sit signum visibile rei sacre ⁊ sanctificantis. Ex tercia q̄ sit signum visibile rei sacre et sanctificantis ita q̄ ad illud habendum efficaciter ordinat suscipientem. ⁊ sic dicitur pprie sacramentum. ⁊ ita venatur magister diffinitionē sacramēti. Si ḡ pr̄ma rō determinet̄ p has ꝯditiones. tunc dicet̄ rō sacri. Si autē in sua 2 generalitate intelligat̄. sic solū est interp̄tatio nois nō diffinitio cōuertibilis. b Sacr̄m est inuisibilis grē visibilis forma. Uidet̄ sacr̄m hoc mō nō bene diffiniri. quia corpus xp̄i verꝫ est sacr̄m. caracter est sacr̄m. ⁊ tn̄ neutrū est inuisibilis forma. Si tu dicas q̄ visibile sumit̄ cōiter ad visibile sensu exteriori. fm q̄d dr̄ Geñ. iij. Uidit ḡ mulier. Et ad visibile q̄ntū ad sensum cōem. fm q̄d dr̄ Exo. xx. cunctꝰ pplꝰ videbat voces ⁊c̄. Et ad visibile fm intellectū. fm q̄d dr̄ Geñ. j. Uidit deus cūcta q̄ fecerat et erāt valde bona. Obijc̄ hoc. q̄ grā nō ē inuisibilis. ḡ male dr̄ inuisibilis grē. pter h̄ q̄rit̄ quō accipit̄ ibi inuisibilis. Et q̄re magis signū visibilis q̄ au-5 dibilis. cū vox sit signū magis expressiuū. Et iterū. cū sacr̄m sit cōpositū. q̄rit̄ quō sit forma. Rꝫ. dicēm q̄ visi-

bile accipit̃ hic p sensibili sensu exteriori. maxime q̃tū ad duos sensus disciplinabiles. Vñ visibile cōprehendit audibile. Sz magis dr̃ visibile q̃ audibile. ppt̃ hoc q̃ rō signādi vt infra videbit̃ magis residet penes elementū. ⁊ hoc ē pceptibile visu. ⁊ vtrūq̃ ꝯcurrit ad sacr̃m. Qd̕ dr̃ de caractere. dōm q̃ nō est sacr̃m nisi quia annexū ē sensibili siue visibili exteriori. ⁊ mgr̃ diffinit pn̄cipalr̄ qd̕ est exterius. Qd̕ dr̃ de forma. dōm q̃ forma vno mō dr̃ pfectio rei. alio mō padigma siue exēplar. tercio mō dr̃ forma q̃si foris manēs. i. aliq̄ silitudo exterius repñtans. et sic accipit̃ in ꝓposito

Aug. de doctri. xp̄iana.

res pter spēm quā ingerit sensibus. aliquid aliud ex se faciens in cognitionē venire. Signoꝝ vero alia sunt nālia vt fum⁹ significās ignē. Alia data. Et eoꝝ q̄ data sunt. q̄dā sunt sacr̃a. q̄dā nō. Omē eñ sacr̃m est signū ꝑ nō ecōuerso. Sacr̃m ei⁹ rei silitudinē gerit cui⁹ signū ē. Si eñ sacr̃a nō haberēt silitudinē rerū q̄rum sacr̃a sunt. ꝓpr̄ie sacr̃a nō dicerent̃. Sacr̃m eñ ꝓprie dr̃ qd̕ ita signū ē grē dei. ⁊ inuisibil' grē forma. vt ipi⁹ imaginē gerat. ⁊ cā existat. Nō ḡ significādi tm̄ grā. sacr̃a instituta sunt. ꝑ etiā scīficandi. Que eñ significandi grā tm̄ instituta sunt. solū signa sunt ⁊ nō sacr̃a sicut fuerūt sacrificia carnalia. ⁊ obseruāne cerimoniales veteris legis. q̄ nūq̃ poterāt iustos facē offerētes

Qr differāt signū ⁊ sacr̃m. c

Quid ꝓprie dr̃ sacramentum.

Qr legalia melius dicunt̃ signa q̃ sacr̃a.

Heb. ix. d

Quia vt ait apl's. Sanguis hircoꝝ ⁊ tauroꝝ. ᵈ ⁊ cinis vitule asꝑsus. inq̄natos scīficabat ad emūdationē carnis nō aīe. Nā inq̄natio illa erat ꝯtact⁹ mortui. Vñ Aug. Nihil aliud intelligo inquinationē quā lex mūdat nisi ꝯtactū mortui hoīs. quē q̄ tetigerat imundus erat septē dieb⁹. ᵉ Sz purificabat̃ ꝑm legē die tercio ⁊ septimo. ⁊ ita mūdus erat vt iā intraret i tēplū. ᶠ Mūdabāt etiā interdū a corporali lepra illa legalia. Sz nunq̄ ex opib⁹ legis aliq̄s iustificat⁹ ē. vt ait apl's etiā si i fide ⁊ charitate fierēt. Quare? quia iposuit ea deus in seruitutē nō in iustificationē. ⁊ vt figura futuri essent. volens sibi ipsi poti⁹ offerri ea q̃ ydol'. Illa ergo signa erant. ꝑ tñ sacr̃a (licet minus ꝓprie) in scripturis sepe vocant̃. q: signa erant rei sacre quā vtiq̃ nō p̄stabant. Illa aūt apl's opa legis dicit. que tm̄ significandi grā vel in onus instituta sunt.

e

Aug. s̄r eplā ad hebreos. f

Roma. iij.

Roma. v.

Que dicuntur opa legis.

Quare sacramenta sunt instituta. d

Prima cā g

ᵍ Triplici aūt de causa sacramenta instituta sunt. ppt̃

c Sacr̃m ei⁹ rei ⁊c. Videt̃ male dicē. q̄a sacr̃m ē res corporal'. et grā res sp̄ūalis. ḡ cū nulla sit cōuenientia i aliq̄ q̄litate inē illa. ḡ nec ē silitudo. R̃. dōm q̃ silitudo duobus modis attendit̃. vno mō ꝑm vni⁹ rōis ꝯueṫatē siue nature pticipatōnē. Alio mō ꝑm vni⁹forme ꝯparationē. Prima dr̃ silitudo ꝓportōis. scd̕a dr̃ silitudo ꝓporcionalitatis. Sacr̃m gerit silitudinē gratie scd̕o mō nō pmo. p eo q̃ sicut aq̄ abluit carnē. ita grā mundat aīam Et sicut oleū lenit exterius. ita grā interi⁹ Et hec silitudo ē in q̄tuor terminis.

d Et cinis vitule aspersus ⁊c. Videtur falsū dicere. quia immūdicia carnis non amouebat. imo plus caro inficiebat̃. R̃. immūdicia carnis dr̃ nō q: pure erat carnalis. sed q: erat irregularitas ꝯtracta ex solo actu carnali. sicut erat tangere mortuū. ex q̄ dicebat̃ imundus. Non q: macula erat in aīa vl' in carne. sed quia ex hoc aliquā ꝯtraxerat irregularitatē vt nō esset ydoneus ingredi tēplū. e Sed purificabatur ⁊c. Querit̃ vnde hoc erat q̃ sacerdos erat purificans ꝑm legē. cū idē nō debeat esse cā purificatōis ⁊ inq̄nationis. R̃. rō hui⁹ erat l'ralis. allegorica. moral'. Literalis. quia tangebat cinerē aīalis mortui. ⁊ summ⁹ etiā sacerdos in pctō ppl'i cōicabat. iō in penam ꝯtrahendi immundiciā cōicabat. Allegorica rō est. q: in hoc significabatur q̃ imundicia iudeoꝝ nō erat totalit̃ auferēda vsq̃ ad finē q̄n reliquie isrl' salue fient. Ro. ix. Moralis vero rō erat. q: illa imundicia significabat q̃ hō debeat se reputare imundū. ⁊ sacerdos qui p aliis purificādis orat. debet se reputare imundū. q: aliena pctā debet reputare q̄si sua. vel etiā debet credere se in illo officio aliq̄d cōmisisse. iuxta illud Greg. bonaꝝ mentiū est ibi culpā agnoscere vbi culpa nō est.

f Mundabant etiā interdū a corporali lepra illa legalia. Contra. q: si hoc verū erat. tūc ḡ illa erāt maioris virtutis q̃ sunt ista. R̃. dōm q̃ mūdare dicunt̃. q: mundatū ondebant. Et si tu q̄ras q̄ vtilitas sit. R̃. dōm q̃ magna. q: leprosi excidebant̃ extra castra. ⁊ nō poterant redire nisi purificarent̃ ⁊ iudicio sacerdotis essent mundi. Sed tūc obiicies. cū lepra sit morb⁹ incurabil'. videt̃ q̃ nullus mūdaret̃. Dici pōt q̃ aliqui radicatus hēbant cām morbi. ⁊ isti nunq̃ mundabant̃. nec ꝑm veritatē. nec ꝑm iudiciū sacerdotis. Aliq̄ vero habebāt signa. ⁊ isti mundari poterāt. i. mundati ostendi. cum illa signa iam cessabant. g Triplici autē de causa instituta sunt sacr̃a. Videt̃ male dicere. quia vnius rei vnicus ē finis. ḡ videt̃ q̃ vna sola sit cā principalis. R̃. dōm q̃ vna est sola cā principalis scz aīe ornatus siue repatio. Sed q: aīa plures hz potentias. possunt fines plurificari penes illas. vno tñ principali fine existente. Est eñ in nobis vis regitiua. ⁊ q̄tum ad hāc est eruditio. Est vis irascibilis. ⁊ q̄tum ad hāc est humiliatio. Est vis ꝯcupiscibilis. ⁊ q̄tum ad hāc ne fastidiat est exercitatio. Vel alit̃. eruditio q̄tū ad cognitiuā. hūiliatio q̄tū ad affectiuā. ꝑ exercitatio q̄tū ad opatiuā.

humiliationē. eruditionē. exercitationē.[h] Propter humiliationē quidē vt dū hō in sensibilib[9] rebus q̄ natura infra ipm̄ sunt. ex p̄cepto creatoris se reuerēdo sbicit. vt ex hac humilitate ⁊ obedīa deo magis placeat et vt apud eū mereaꝝ cui[9] impio salutē q̄rit in inferioribus se. ⁊ si nō ab illis s̄ p illa a deo. Propter eruditionē etiā instituta sunt. vt p id qđ foris in sp̄ē visibili cerniꝝ. ad inuisibilē virtutem q̄ intus est agnoscendā mens erudiaꝝ.[i] Hō em̄ qui ante pctm̄ sine medio deū videbat. p pctm̄ a deo habuit vt neq̄q̄ diuina queat capere. nisi humanis exercitat[9].[k] Propt̄ exercitationē sil̄r instituta sunt. q2 cū hō ociosus esse nō possit. p̄ponitur ei vtilis et salubris exercitatio in sacris q̄ vanā ⁊ noxiā declinet occupatiōnē. Nō em̄ facile capitur a tēptatore q̄ bono vacat exercitio. Vn̄ Hiero. monet. Semp aliq̄d boni opis facito. vt te occupatū dyabolus inueniat. Sunt aūt exercitationum tres sp̄ēs. vna ad edificationē aīe p̄tinet. alia ad corporis fomētum. alia ad vtriusq3 subuersionē. Cum igiꝝ absq3 sacramētis q̄bus nō alligauit potentiā suā deus homi grām donare posset. p̄dictis de causis sacra instituit.

In q̄bus instituta sunt sacramenta. e

Duo aūt sunt in q̄bus sacrm̄ consistit. sc3 verba ⁊ res.[l] Verba vt inuocatio trinitatis. res vt aqua oleum et huiusmodi.

De differentia sacroꝝ veterū ⁊ nouoꝝ. f

Jam videre restat differentiā sacroꝝ veterū ⁊ nouoꝝ vt sacra vocem[9] q̄ antiq̄tus res sacras signabant. vt sacrificia ⁊ oblationes ⁊ hmōi. Eoꝝ aūt differentiam breuit' Aug. assignat dicēs. q2 illa[m] p̄mittebant tantū ⁊ significabant. hec autē dant salutē.

b Secunda

i

k Tercia

Exercitationis tria genera.

l

m

b Propter humiliationem quidem ⁊c. Videꝝ in hoc p̄uerti ordo. q2 aīa est supra hmōi creaturas. ꝙ si eis se subiciat. p̄uertiꝝ in hoc ordo naturaꝝ. 11 Rꝰ. dōm q̄ subiicere se his reb[9] pōt hō q̄tuor p̄siderationib[9]. Aut p̄pter pcti meritū. Aut p̄pter dei preceptū. Aut quia sunt grē signū. Aut quia i eis statuit summū bonum et finē vltimum. Primis trib[9] de cauꝭ est meritoriū ⁊ nulla inordinatio. Nā cū aliquis p̄pter p̄ceptū se his subiicit. magis p̄cepto q̄ rei insensibili se subiicit. et iō fit ordinatio. Et q̄ p̄pter significationē subiicit se. magis subiicit se signato q̄ signo. Sed in q̄rta p̄sideratione ordo p̄uertiꝝ. ⁊ ē peccatū. et sic nō spectat ad p̄positum.

i Homo em̄ q̄ ante pctm̄ sine medio deū videbat. Videꝝ dicere falsum. quia qui videt deū sine medio. vi-

12 det deū p essentiā. videt etiā facie ad faciē. Sed oīs talis est btūs. ꝙ ⁊c. Rꝰ. dōm q̄ videre sine medio est dupliciter. Aut sine medio adminiculante. aut sine medio obumbrante. Primū mediū est speculare. secundū enigmaticū. Sine p̄mo nō erat hō. sed erat sine scđo. in qđ incidit p pctm̄ et ideo quia cec[9] erat. indig[9] erat erudiri et manuduci. nō sic in statu primo. k Propter exercitationē sil̄r instituta sunt. Contra. quia si h̄ verū est. cū corporalis exercitatio ad modicū sit vtilis. et cū sacra sint corporales res. ꝙ ad modicū sunt vti-
13 lia p̄pter exercitationē. Rꝰ. dōm q̄ exercitari in obseruātia ipsoꝝ sacroꝝ pōt esse dupl'r. Aut in solo exteriori ritu. et sic ad modicū valet. Aut iuncta deuotione mētis. et sic non est corporalis. sed etiā quodāmō sp̄ualis. ac per hoc multum vtilis. l Duo autē sunt in q̄bus sacrm̄ p̄sistit sc3 verba et res. Videꝝ q̄ male diuidat. quia omne verbū est res. Itē videꝝ q̄ diuidat insufficientꝝ. q2 hugo dicit q̄ p̄sistunt in rebus. dictis ⁊ fa-
14 ctis. Rꝰ. dōm q̄ res artaꝝ hic ad visibilia. ⁊ mgꝝ strictius accipit sacra q̄ hugo. quia ille accipiebat quācūq3 institutionē honestatis in dei ecclesia sacrm̄ esse. magister vero strictius accipit. m Promittebāt tm̄ et significabant. Videꝝ Aug. male dicere. quia aut p̄mittebāt illis qui erāt illius tp̄is. aut futurꝭ. Futuris nō. quia nō p̄mittit aliquis aliq̄d alicui nisi ille sit. Si illis qui tunc erāt. p̄stat q̄ ad sacra noue legis illi nō p̄ue-
15 nerunt. ergo decepti erāt in p̄missione. Rꝰ. dōm q̄ hic accipiꝝ p̄missio nō grā iustificantis sed glorie. et illa p̄mittebāt sed nō dabāt. quia ianua nondū erat aperta. hec aūt p̄mittunt ⁊ dant. cū ianua sit aperta a xp̄o.

a Ad intelligentiā eoꝝ que in hac p̄ma parte determinanꝝ. querꝭ de sacris in generali. Et p̄mo q̄riꝝ de sacramētoꝝ institutiōne. Scđo de significatione. Tercio de continentia. Quarto de efficacia. Quinto de differentia sacramētoꝝ veterū ⁊ nouoꝝ. Sexto de grā in eis collata.

Questio .j. a

Or sacramenta non debuerūt institui. videꝝ primo p hoc q̄ nō videꝝ decere deū. q̄m magis est recreare et repare q̄ creare. ergo si potentiā creandi deus sibi soli reseruauit. multo fortius videꝝ q̄ potentiam reparandi. ergo videꝝ q̄ solus deus sit medicus et medicina. ergo nulla alia sacramenta. Itē nā inferior facit semp p pauciora quāto potest hoc mō et in hoc est laudabilis. quia in paucioribus est via magis eligibilis. ergo et hoc attribuendū ē summe nature. si ergo hō sufficienter repatur per fidē ⁊ virtutes. ergo superfluū fuit dare sacramenta. Item q̄ nō expediat egroto videꝝ. quia tanto nocius est egroto quāto plures et laciores habet vias veniendi ad salutē. et tanto est in maiori piculo quanto est est via sibi artior. Sed institutis sacramētis non est

alia via veniendi nisi p sacra. prius aūt erat ois via qua se disponebat egrotus ad grām. ḡ artata est via p sacrorū institutionē. Itē q̄uis mādata seruare nō sit graue nature sane. tn̄ ē graue nature infirme. ḡ multiplicare mandata nō est nisi aggrauare sarcinā. ḡ si sola moralia cēnt in p̄cepto. facili⁹ deueniret ad salutē. ḡ institue sacra vlterius nō fuit nisi viā salutis aggrauare ⁊ ipedire. Contra. Aliq̄ plus indiget egrotus q̄ sanus. ḡ aliq̄d plus oportuit dari homini curando ad puenienđū ad salutē q̄ si non cecidisset. talia aūt nō sunt nisi sacra. q: alias etiā hēm⁹ alia. ⁊ habuisset grām ⁊ virtutes ⁊ dona. ḡ ⁊c. Itē q: hō fuit ignorās. fuit oportunū ⁊ puenies sibi dare documēta p̄ceptorū siue legalia. ḡ cū esset infirmus pari rōe ⁊ medicamēta sacralia. Itē humana nā lapsa erat in aīa ⁊ in corpore. ⁊ ad hoc q̄ pfecte relevaret decuit vt eā deus assumeret totā. ḡ si medicina dz r̄ndere effectui reparationis. decuit vt medicina haberet aliq̄d corporale ⁊ sp̄uale. sed talia sunt sacra. ḡ sacra debuerūt institui. Item ois religio vt dicit Aug. ꝯ faustum. habuit aliq̄ signa exteriora in q̄bus cōuenirēt vt deū colerēt. ⁊ hoc pz discurrēdo in singulis. etiā in ydolatris. Si ḡ ecclesia debet hēc signa sacre religionis sibi cōuenientia. ⁊ hmōi sunt signa rei

16 sacre ⁊ sacramenta. decuit deū instituere sacra. R°. dōm q̄ institutio sacrorū deū decuit ⁊ nobis expediens fuit. Decuit quippe dei misericordiā ⁊ iusticiā ⁊ sapientiā. in q̄bus ꝯsideratur ois dn̄i via. Decuit misericordiā. q: hō male grām seruabat ꝓpter volūtatis vertibilitatē. iō instituit deus sacra. ad q̄ hō recurrēs grām recuperaret. ⁊ ita mie magne fuit hec institutio. maxime quia nō solū ad remissionē culpe faciūt. verū etiā ad remissionē pene. Decuit etiā iusticiā. q: cū sit iust⁹. exigebat aliquā humiliationē p quā hō se ad grām disponēt. ⁊ sacra suscipiēdo q̄si ex q̄dā pacto grāz inueniret. Decebat deniq: sapientiā. Sūme em̄ sapie est in his inuenire remediū q̄ fuerūt occasio lapsus. vt sicut hō p lignū cecidit. ita p lignū remediū salutis inueniret. Sed q: hō occasionē lapsus a visibilibus sumpserat. decuit diuinā sapientiā in eisdē remediū inuenire. Expediens fuit a pte egroti. q: erat cecus q̄ ad rōnalē. iō data sunt ei sacra visibilia ad eruditionē. Erat elatus q̄ ad irascibilē. iō data sūt ei sacra corporalia ad sui humiliationē. Erat fastiditus q̄ ad ꝯcupiscibilē. vt nō saperēt ei sp̄ualia. iō sacra sunt ad exercitationē. ne in vni⁹ soli⁹ p̄ceptione. vel sp̄ualiū sm̄ ꝯtēplatione. sibi posset fastidiū generari ⁊ tediū. Fuit ḡ necessariū institue sacra necessitate ꝯgruitatis non ineuitabilitatis. q: de⁹ potentiā suā sacris nō

17 alligauit sicut dicit mḡr in lr̄a. Ad illud qđ obī: q̄ nō cōicauit potentiā creatōis. dōm q̄ creatio est ex nō ente. iō nō ē sibi necessaria potētia ad disponēdū. nec potētia ad informādū. s̄ solū potētia ad efficiendū. ideo ⁊c. Sed q: iustificatio ē alicui⁹ entis melioratio. pōt esse informās. ⁊ disponēs. ⁊ efficiens. Informare nō ꝯuenit. iō hoc dedit creature. vt grē. Disponere nostrū est cū adiutorio dei. s̄ efficere dei soli⁹. nulli ḡ cōicat potentiā effectiuā. s̄ dat informatiuā

18 grē. ⁊ dispositiuā sacris. Ad illud qđ obī: q̄ nobilitatis ē opari p pauciora. dōm q̄ verū ē si eque bene p pauciora res fit. ⁊ q: nr̄a repatio nō fit oino sm potentiā agentis. s̄ sm ꝯgruentiā recipiētis. quia est ibi mia ⁊ veritas. iō nō tm̄ debuit esse iustificatio per informationē q̄ ē p virtutes. s̄ ⁊ p p̄parationē q̄ est p sacra. Vel aliter vt dicit hugo. Virtutes sūt arma ad pugnandū. sacra ad defendendū. Vn̄ sacrā adiuuant grām. ⁊ iō nō supfluunt. qđ pz. q: grā delet cul-

19 pam. s̄ nō absoluit a pena. Ad illud qđ obī: q̄ essz facilior via. dōm q̄ et si plures essent. tn̄ nulla ita bona. nulla ita vtilis. nulla ita efficax ⁊ compendiosa. Preterea. hō eā nesciebat. ⁊ ad inq̄rendū piger erat. iō oportuit et expediuit vt sibi ostenderet. ⁊ ad eam p p̄ceptuz inuitaret. maxie qn̄ hō indiget necessario

20 effectu sacri. Ad illud qđ obī de mandatis q̄ sint grauia nature infirme. dōm q̄ est onus onerās ⁊ est onus alleuiās. sicut sunt penne in auib⁹. ⁊ currus in equis. Primū onus verū ē qđ grauat. Scđm vero onus ⁊ si sit onus de se. tn̄ nō onerat portantē. Sic ⁊ mādatū. p cui⁹ portationē redditur lapso virtus. ⁊ si sit pond⁹. tn̄ q: virtutē adiuuat ⁊ alleuiat. talia sunt sacra. in q̄bus inueniť grā que fortificat ⁊ facit mandata facilia.

Questio. ij. b

De sacramētis q̄tū ad significationē. Et q̄ significatio sit de essentia siue integritate sacri ōndiť p̄mo p diffinitionē siue notificationē quā mḡr ponit in lr̄a. sacrm̄ est sacre rei signū. Itē Hugo in li. de sacris. sacrm̄ est mālē elementuz ex silitudine rep̄ntans. ex institutione signās. ḡ si sacrm̄ esse suum hz ex institutione ⁊ est institutū ad signādū. ḡ signāre est ei essentiale. Itē sacra instituta sunt ad nostrā eruditionez sm q̄ hugo dicit ⁊ magister tangit in lr̄ā. sed nō ad eruditionē corporaliū. ḡ ad eruditionē sp̄ualiū. sed sacra sunt corporalia. ⁊ nō ducunt in sp̄ualia. nisi in rōne signāi. q: offerendo se sensib⁹ aliud faciūt in cognitionē venire. ḡ ⁊c. Itē sacrm̄ ē elementū. aut ergo purū elemētū corporale. aut etiā simul cuz hoc dicit aliq̄d sp̄uale. Nō pure corporale. hoc cōstat. ḡ cū hoc dicit aliq̄d sp̄uale. Illud ḡ sp̄uale aut vnitur ei sm veritatē aut sm intentionē. Sed nō sm veritatē. illud ꝯstat. cū nō sit capax sicut infra ꝓbabitur. ḡ sm intentionē. Sed vniri sm intentionē est vnire sicut sigtum vniť signo. ḡ de sacrorū integritate ē ipa sigtio. Contra. Sacramēta sunt instituta ad curandū. Sz ad hoc q̄ aliq̄ medicina sit curatiua nihil facit q̄ curationē significet. sed solū q̄ curet. ḡ sacrm̄ pōt esse pfecta medicina etiā sine significatōe. ḡ significatio nō est de integritate sacri. Itē si sacrm̄ est medicina. sacrm̄ aliq̄ mō est cā. s̄ cā nō est signū effectus. imo magis sigtum. ḡ sacri potius ē significari q̄ significare. Itē si signū est de integritate sacri. ḡ qđ nō sigt nō est sacramētū. ⁊ qđ nō sigt huic. ei cui nō significat nō est sacrm̄. s̄ sacrm̄ baptismi nihil significat puulo. ḡ puulo nō est sacrm̄. ḡ dum puulus recipit baptismū nō recipit sacrm̄. s̄ hoc ē absurdū. ḡ signū nō est de integritate sacri. Itē si signū est sacrm̄. aut ḡ demonstratiuū. aut p̄nosticū. aut rememoratiuū. Non pōt eē nisi demonstratiuū. qm̄ efficit qđ figurat. vel saltē si nō efficiat. cū signū ⁊ signatum sint relatiua. sunt simul nā. ḡ si signū est p̄sens. ⁊ signatū. Sed demonstratiuū nō est vt videť. quia si hoc. cū demōstret inesse grām et nō insit. tūc videtur esse falsum signū. ḡ et falsū sacrm̄. Itē si signū est. aut est nāle. aut voluntariū. Si nāle. ḡ sacra sūt s nā. Et si hoc. cū illud qđ est nāle sit idē apud oēs. tūc ergo et sacra. qđ certū est esse falsum. Si voluntariū. ḡ cū voluntaria augeanť ⁊ minuanť tota die sicut pz inductionib⁹. ḡ pari rōe videť q̄ sacramen-

ta possunt mutari ꝑ voto. Si tu dicas ꝙ sunt signa voluntaria. quia sunt a volūtate diuina. sed cō talia sunt cetera creata. et omne qd̄ est sub celo. ergo nō debēt dici ꝓpter hoc signa voluntaria. aut si hoc. tunc pari

21 ratione cetera creata. Rn̄. ad predictoꝝ intelligentiam est notandū ꝙ sacralis medicina de sua integritate habet significationē. et hec cōis est et essentialis omnib⁹ sacris. Ratio autē hui⁹ vt credo hec est. qm̄ sacramētalis medicina est sufficiens medicamen. qr igit hō lapsus nō tm̄ lapsus est in ꝓnitatē ꝯcupiscētie. sed etiā in cecitatē ignorantie. Ideo vt in vtroqꝫ curetur ꝑ sacr̄m. nō tm̄ debet sacr̄m habere quid gratuitum. sed etiā instructiuū. et ita figuratiuū et significatiuū. Rursus quia est sufficiens medicina de se. fert secū suū preparatoriū. Unde sicut medicina corporalis nō ꝓdest nisi preparet̄ suscipiens. sic necesse ē sic et spūaliter. et qm̄ fides disponit hominē vt ei sint salutifera sacr̄a. et motus fidei excitat̄ ꝑ exhibitionem signi vt requirit signatū. et ꝑ hoc hō disponit̄ ad curationē. ideo tanq̄ medicina efficax et sufficiens. sacramentalis medicina habet significationē de sua integritate. et ita essentialiter loquēdo sacramentū est signū. et ꝑ hoc patet rn̄sio ad primū argumentū qd̄ obijcit de medicina corporali. qm̄ nō est simile vt iaꝫ

22 patet. Ad illud qd̄ obi. ꝙ cā nō est signū effectus. dōm ꝙ illud verū est qm̄ habitudo signdi ꝯsequitur habitudinē causandi. in sacris autē antecedit. Uel dōm ꝙ hoc verū est in his q̄ habēt vere ac ꝓprie rōne cause et effect⁹. Uera enī cā nāꝑ prior est effectu. et ideo a sensibus nr̄is remotior. et quia significatio est ꝑ id qd̄ est nobis ꝓpinquū. ideo significam⁹ cām per effectum nō ecōuerso. Sed hoc nō est veruꝫ in ꝓposito. Quia enī sacr̄m nō habet verā rōnem cause. nec grā rōnē effectus. ideo grā sublimior est. et a sensibus nostris remotior. Et etiā quia corporale nobis est ꝓpinquius. ideo recte ꝑ illud grā assignat̄ et nō ecōuerso. ꝓpositio vero illa locū hꝫ in vera cā sicut est sol et luna.

23 Ad illud qd̄ obijcit̄ ꝙ sacr̄m nō sigt paruulo. dōm ꝙ signū duplicē habet cōparationē. et ad illud qd̄ significat. et ad id cui sigt. et prima est essentialis et habet ipsam semꝑ in actu. scd̄am aūt habet in habitu. et a pma dr̄ signū nō a scd̄a. vnde circulus super tabernā semꝑ est signū etiā si nullus aspiciat. sic sacramentū semꝑ signum est q̄uis nullus cognoscat. Sed tm̄ adhuc nō soluitur. quia q̄uis sit signū. non tm̄ significat huic. Ideo dōm ꝙ sicut puulo sufficit fides aliena. ita sufficit ꝙ significetur ipsi paruulo in alio. vnde q̄uis non significet ei in se. significat tm̄ in

24 alio. Ad illud qd̄ querit̄ quo genere signi ꝯtinet̄. dōm ꝙ aliqua sacr̄a significauerunt qd̄ futurū erat. vt legalia. aliqua qd̄ ꝑteritū vt sacr̄a nostra. q̄ sigāt passionē ꝑteritā sicut dicit glosa sup illud Rom. vj. cōsepulti estis. Glo. quicq̄d gestū est in cruce xp̄i. in his nō tm̄ dictis sed etiā gestis figurat̄. loquitur de sacramētis. Sunt etiā signa demonstratiua. qr signt quod donat̄. Unde duplicē habent significationeꝫ. ꝓpriaꝫ scꝫ et allegoricā. Propriā respectu pn̄tis. sed allegoricā respectu ꝑteriti. Qd̄ ergo obijcit̄ ꝙ signū et signatū simul sunt natura. dōm ꝙ verū est sub rōe signi. nō autē oportet ꝙ simul sub rōne rei significate. qm̄ hec intentio signoꝝ nō ponit rē esse nisi apud animā. Simult̄ qd̄ obijcit̄ ꝙ si sunt demōstratiua tūc sunt falsa. dōm ꝙ signū duplicē habet veritateꝫ vt dicit Ansbel. Unā ab institutione. aliam ab vsu.

Ab institutione. quia imposita est ad hoc signdū. et hec veritas nō potest ꝑmutari. Alia veritas est ꝑm vsum scꝫ qn̄ significat illud ad qd̄ est instituta ꝑ vsū et hanc veritatem amittit. Signū ergo sacramētale quantū ad primā semꝑ est verū. sil'r quātū ad scd̄am semꝑ est verū quantū est ex ꝑte sui siue etiā dantis. sed impedit̄ solū a ꝑte suscipientis. ideo sacr̄m non falsificat̄. sed male recipiens falsus et fictus iudicatur.

27 Ad illud qd̄ obijcit̄ ꝙ nō est nāle nec voluntariū dōm ꝙ sacr̄m habilitatem ad significandū habet ex nā. sed actualitatē hꝫ ex institutione. Unde hugo dicit ꝙ tria sunt in sacramēto. silitudo ex creatione. significatio ex institutione. scificatio et benedictōne. Prima est indita ꝑ creatorē. scd̄a adiuncta ꝑ saluatorē. tercia administrata ꝑ dispensatorē. Qd̄ ergo

28 obijcit̄. qd̄ est deo volūtariū nobis est nāle. dōm ꝙ verū est si det rei illud nō solū vt in ea sit. sed etiam vt sit ab ea. ita ꝙ sit a principijs subiecti. et quia talis ratio nō est in sacramentis. ideo vere et proprie sunt voluntaria. et sic patet ꝙ sunt signa. et qualiter significant.

Questio. iij. c

Utrū sacr̄a sint grē cōtentiua. Et ꝙ sic videt̄. super illud ps̄. Posuit tenebras latibulū. glo. latuit diuinitas in carne. remissio pctōꝝ in baptismo. sed diuinitas erat in carne ꝑm veritatē. ergo et remissio pctōꝝ in baptismo. sed illa est ꝑ grām. ergo grā est in baptismo.

Itē hugo apte dicit ꝙ septē ꝯcurrūt ad sanandū hoiem. scꝫ deus. medicus. hō. egrotus. grā. antidotū et vas sacr̄m ₰c. et vltimo dicit ꝙ vas ē sacr̄m. et subiungit grē. qr cōtinet grām sicut vas seruat medicinā. Itē idē hugo in distinctione sacri apte dicit ꝙ sacr̄m ex scificatione cōtinet aliquā inuisibilē et spiritualē grām. ergo grā est in sacro sicut in cōtinēte.

Itē idē rōne videt̄. qr in sacro altaris corpus xp̄i verū qd̄ sigtur nō solū ibi est tanq̄ in signo. sed ꝑm veritatē cōtinet̄ ibi. alioqn nō differret a sacrificijs veteris legis. ergo silr si baptismus est sacr̄m noue legis. nō solum est ibi grā tanq̄ in signo sed etiā ibi essentialit̄ cōtinetur. Itē si dicas ꝙ illud nō cōueniret. quia gratia est accidens. et debet esse perficiens creature nobilissime scꝫ rōnalis. et ita nō debet cōtineri in creatura irrōnali. Contra. nobilior est diuina essentia q̄ sit grā que ꝓcedit ab ipsa. sed creatura non rōnalis est capax diuine essentie. ergo multo fortius grē. Item accidens qd̄ nō habet ortū a principijs subiecti. nō determinat sibi materiā. sed gratia est hmōi. ergo non determinat sibi materiā. ergo potest eē in qualibet creatura. ergo ₰c. Itē in sacramēto altaris videm⁹ ꝙ sunt accidentia materialia. sed tm̄ virtute sacri suspendunt̄ a materia. ita ꝙ non sunt in aliquo subiecto. ergo cū grā sit multo spūalior. videt̄ ꝙ magis sit apta vt sit in alijs sacris ꝑm essentiā et veritatē. nō tamē vt in subiecto. ergo videt̄ ꝙ sit ponendū ꝙ grā sit in sacramento sicut in cōtinēte. Contra. grā est media int̄ nām et gloriā. sed nihil est capax grē qd̄ nō ē capax glorie. cū ipsa sit tanq̄ intima dispositio. Sed nullū sacr̄m est capax glorie. ergo nec grē. Item si grā esset prius in sacro. cū accidētia nō mutent subiectū. nūq̄ illa grā trāsiret ad animā. ergo frustra esset. sed hoc nō est ponendū. ergo nec primū. Item grā cū sit ꝑfectio aie. et ꝑfectio q̄ est accidens dependet ab aia. multo magis q̄ aia a corpore. sed aīa nunq̄ creat̄ nisi in corpore. sed simul creatur et est cū corpore. ergo multo for

tius grā simul creat et est in aīa. ergo nō est in sacramēto. Itē si grā est in sacro tanq̄ in vase ɔtinēte. cū constat q̄ hoc nō est ob aliud nisi vt a sacro trāsfundat in ipsā animā. ergo si nō trāsfundit. frustra est ibi. Sed possibile ē q̄ aliq̄s ficte accedat ad sacrm̄. tūc cōstat q̄ grā nō trāsfundit. ergo frustra fuit grā in hoc sacro.
Itē grā imediate adducit et rformat ad deū aīaȝ. ergo a deo erit imediate influente in ipsā animā. non ergo
29 trāsfundit mediāte alio vase. Rº. dōm est ad hoc sm̄ q̄sdā. q̄ ipsa sacra sunt vasa grē. cū sint in vltima dispositione. q̄ est scīficatio p verbū. et mediantibus illis trāsfundit in ipsaȝ animā. et in ipsa aīa trāsfusa abluit siue vngit interius. sicut in signis visibili sig-tur exterius. et pro tanto dicunt q̄ sacra noue legis sunt cā grē. et efficiūt qđ figurāt. Sed tn̄ sicut oñsuȝ est p plures rōnes. nō aliq̄ mō dōm ē q̄ grā ɔtineat in ipsis sacris essentialit. tanq̄ aq̄ in vase. vel medicina in pixide. imo hoc intelligē est erroneū. Sed dicunt ɔtinere grām. q2 ipsā significāt. et q2 nisi ibi sit defectus ex pte suscipiētis in ipsis grā illa intelligendo q̄ grā sit in aīa nō in signis visibilib9. p tāto etiā dicunt vasa grē. Pñt etiā dici vasa alia rōne. quia sicut qđ est in vase. nō est de ipso nec ex ipso. s cū ipso haurit. sic grā nō est a sacris. nec de sacris. s oritur a fonte eterno. et ab illo haurit ab ipsa aīa in ipsis sacramētis. et sicut q̄s recurrit ad vas cū req̄rit liquorem. sic q̄renti liquorē grē et̄ nō dn̄ti recurrendū est ad ipsa sacra. et ita p3 rn̄sio ad illa duo verba hugo-
30 nis. Ad aliud qđ obi. q̄ latet remissio petōȝ in baptismo. dōm q̄ hoc intelligit de latentia sigti i signo qđ quidē h3 vlteriorē rōnē q̄ rōnē significādi. nō tn̄ essentialiter ɔtinēdi in se. s quia ipm̄ qđ sigt ɔtinet
31 in aīa. Ad illud qđ obiicit de sacro altar. dōm q̄ deus posset sille facere si vellet. S3 tn̄ nō ita congruit hic sicut ibi. q2 i illo sacro ē trāssubstātiatio. vñ illud qđ significat ibi vere est sba. quā cōgruit eē p se. congruit etiā illis spēbus velari ad nostrā vtilitatē. S3 grām nō cōgruit sic esse p se. cū nō sit sba. Nec contineri in illis sacris corporalib9. cū de sui nā sit creata vt sit in multo nobiliori. quia ergo potentia nō derogat sapie et ordinationi. iō q̄uis deus possit facere. non tn̄ facit. nec ē sille sicut monstratū est. Si ergo obiicias q̄ nō differt a sacris veteris legis. quia ibi erat tanq̄ in signo. dōm q̄ illud signū h3 aliquā rōnē curandi sicut postea patebit. nō tn̄ h3 rōnē ɔtinendi maliter.
32 Ad illud qđ obi. q̄ diuina essentia est in qualibet creatura. ergo grā pōt esse. dōm q̄ nō est sille. nec locus a minori. et rō est. q2 esse p grām inhabitantē p̄supponit esse p essentiā. et addit ad illa multo maiorē nobilitatē a pte eius qđ recipit. et iō est ɔseq̄ns in illo argumēto. Bene eñ ɔcluderet si esse p grām nō includeret in se esse p essentiā. sed includit sicut bene
33 esse includit esse. Ad illud qđ obi. q̄ grā nō determinat sibi subiectū. quia nō habet in illo cām. dōm q̄ et si nō habet cām. h3 tn̄ occasionē. quia aīa creata est vt grā pficiat. et ad hoc est habilis de sui nā. nō
34 sic alie creature irrōnales. Ad illud qđ obi. q̄ in sacro altaris manēt accidētia sine subiecto. ergo silr in aliis sacramētis grā. dōm q̄ nō est sille. quia ibi manent accidentia. et ɔpter nostri sensus infirmitatē. et ɔpter fidei vtilitatē. Sed si grā illa esset in sacramētis. nulla esset vtilitas. ɔpter hoc. quia deus semp est p̄sens vt det grām digne accedēti. imo esset ibi deordinatio et derogaret iā ipsi gratie. qđ non debet fieri diuino miraculo. quia ip sa gratia nata est perficere animā et in ea esse.

Questio. iiij.

Vtrū sacra sint grē effectiua. et q̄ sic videt. quia istis assignat differentia sacroȝ noue legis ad sacra veteris legis q̄ hec efficiūt. illa solū figurāt. Sed qđ efficit est cā efficiens. ergo sacra no. leg. sunt grē effectiua.
Itē hugo dicit q̄ sacra no. legis infusa primū benedictione scīficant. Et alibi dicit q̄ sunt ex scīficatione scīficantia. S3 nō scīficat aīa nisi p grām. ergo efficiūt ipsā grām in aīa. Itē mgr in diffinitione sacri in lrā dicit q̄ sacrm̄ est qđ sillitudinē gerit et cā existit. s non formal. neq3 final. neq3 mālis. vt supra monstratū est. ergo a diuisione est cā efficiens. Item idē videt rōne. q2 signū institutū hūana institutōne pōt in nobis aggregare spūalē cognitionē et affectionē. sicut circulus ante domū aggregat cognitionē in aīa trāseuntis q̄ ibi sit vinū. et patibulū et signa belli aggregant timorē. ergo si diuina institutio multo potentior est q̄ humana. et sacra sunt signa sm̄ diuinā institutionē. possunt in nobis aggregare multo nobiliorem effectū. ergo possunt efficere grām. Itē opposita nata sunt fieri circa idē. Vñ nihil est susceptibile culpe nisi sit susceptibile grē. et ecōuerso. cū ergo caro q̄ est q̄d corporale possit adeo viciari vt efficiat et generet culpā in aīa que sibi vnitur. ergo sacrm̄ corporale possit scīficari adeo q̄ trāsfundat grām. nihil ergo ɔhibet q̄ efficiāt in aīa grām spūalem. Itē sicut in generatione carnis est generās. et generat9. et vlterius quo mediante fit generatio. ita in spūali regeneratione est regenerās xp̄s. regeneratus hō. et quo mediāte fit regeneratio sc3 sacrm̄. ergo sicut semē quod erat mediū in gn̄atione carnali defert culpā. eadem rōne sacrm̄ defert grām q̄ facit filiū. Sed non defert essentialr. ergo defert cāliter. Si dicas q̄ nō est sille. q2 facilius ē male facē siue viciari q̄ bene facē. Hoc nihil est. q2 nunq̄ adā fuit potētior vel eius culpa. quam xp̄s sit potentior ad bonū et ei9 passio. Sed adā sua culpa potuit viciare oēm carnē. ergo xp̄s sua passione potuit adeo scīficare sacra. vt ipa sanctificata aīas sanctificarēt et grām darent. Item dicit Anshel. de cōceptu virginali. q̄ si adā stetisset transfunderet iustiā originalē. Sed hoc nō pōt esse nisi mediāte carne corporali. ergo multo magis xp̄s pōt mediante corporali sacramēto transfundere iusticiam gratuitā. Contra. Ois cā efficiens ē nobilior suo effectu. et nullū corporale nobili9 est aliq̄ spūali. cū ergo grā sit spūalis. sacrm̄ corporale. vt dicit hugo. nullū sacramētū est cā efficiens ipius grē. Itē mgr in lrā dicit q̄ non est grā ab illis. s p illa. ergo videt q̄ sint sicut canales nō sicut fons. ergo nō sunt cā efficiēs grē sicut nec canale aque. Itē hugo dicit q̄ grā nō est ex ipis sacris. s in ipis. Sed ɔstat q̄ ex dicit cām efficientē sicut patet. ergo et c. Itē sup illud ps. Benedicam dn̄m q̄ tribuit mihi intellectū. glo. dicit. deus p semetipm̄ irradiat pias mētes. ergo cū illa irradiatio fiat p lumen grē. cōstat q̄ gratia est a deo imediate. nō ergo a sacramētis. Itē virtus est quā deus in nobis sine nobis opatur. si ergo non opatur in nobis virtutē per subiectā creaturā. p consequens nec per grām. Item ordo debet seruari in agentibus. ergo deus p minus nobile nō debet influere in magis nobile. Sed anima nobilior est sacro. ergo deus nō in-

fluit p sacrm grãm in animã. ergo grã a solo deo est effectiue. Si ergo sacrm est grẽ cã. hoc est solũ dispositiue.

Querit ergo vtrũ sacrm sit cã dispositiua ad grãz Et sic videt. quia si sacra noue legis essent solum cã sine q̃ nõ. tunc ergo in rõne causandi nõ differrent a sacramentis legis veteris. et essent in onus. Sed hoc est inconueniens. ergo zc. Itẽ tã hugo q̃ magister in lr̃a q̃z etiam alij dicunt q̃ deus p sacra regenerat animã. ergo sacrm est mediũ actionis diuine in animam. Sed omne mediũ agendi aut est deferens virtutem aut disponens. Sed sacrm nõ defert. ergo disponit. Itẽ sacra sunt medicine spũales. Sed medicina corporalis disponit ad sanitatẽ corporalẽ. ergo medicina spũalis disponit ad sanitatẽ spũalem. Itẽ si nihil disponerent nec cooperarent ad sanitatem anime. eque bene sine hijs posset fieri salus sicut cũ eis. ergo imposita nobis in noua lege potius dicenda sunt onera q̃ medicamina. et lex noua lex oneris nõ suauitatis. Sed contra. Dispositio p̃cedit illd ad qd̃ disponit. nõ solũ natura sed etiã tpe. Sed simul est sacri pceptio et grẽ infusio tẽpe. ergo sacrm nõ disponit ad grãm. Item grã ex nihilo et subito creatur. ergo nullo indiget disponente ad hoc vt sit. ergo sacra nõ disponunt ad grãm. Si dicas q̃ non disponũt ad hoc q̃ grã sit. sed ad hoc q̃ insit ipsi anime. vnde habilitant ipsã animã disponendo ad grẽ susceptionẽ. Contra. esse grẽ est suũ inesse. cũ sit accidens. ergo si nõ habet dispositionẽ ad hoc q̃ sit. nec ad hoc q̃ insit. Itẽ si sacra disponunt animã et habilitant. ergo influunt in ipsã. Sed nullũ corporale influit in aliqd̃ spũale. ergo sacra cũ sint corporalia. nõ influunt in animã. ergo nõ habilitant ipsã nec disponunt. Si dicas forte q̃ in ipsis sacris est aliqua virtus spũalis p quã influunt in animã. Querit ergo ratione huius vtrũ in sacris sit aliqua virtus p quã influãt in ipsã animã. Et q̃ nõ videt. quia illa virtus aut est sbã. aut accidens. Si sbã. aut deus. aut angelus. aut anima. nullũ hoz est certũ est. quia si illa virtus est de sacro. tunc deus est de sacro. Si accidens. sed nullũ accidens spũale est in subiecto corporali. ergo aut illa virtus est corporalis. et sic non influit. aut si est spũalis nõ est in sacro. Itẽ illa virtus est bonũ constat. aut ergo est bonũ magnũ. aut mediocre. aut paruũ sicut dicit Aug. Non de maiorib⁹. quia tunc esset grã vel virtus gratuita q̃ est in sola anima. Nõ mediocre. quia talia sunt potentie anime. ergo est bonũ infimũ. Sed hoc est bonũ corporale. ergo illa virtus nõ est spũalis et nõ influit in animã. Item nullũ corporale recapit in spũali corporaliter sed solũ spũalit. ergo silr nullũ spũale recipitur in corpore spũaliter sed corporaliter. ergo illa virtus cũ sit in sacris ẽ ibi corporaliter. et ita nõ est potens influere in animã. ergo frustra est ibi. Item omne qd̃ recipitur in aliquo est ibi p modũ recipientis et nõ recepti. sicut dicit boetius. ergo illa virtus recipit in sacramẽto corporali p modũ corporis. ergo zc. Si dicas q̃ verum est loquendo nãliter. sed illa virtus est ibi mirabiliter et supra nãm. Contra. quõtumcũq; sit ibi contra nãm et qualitercũq;. tamẽ est ignobilior ipsa anima. nõ. ergo influit in ipsã. ergo si nõ ponit ob aliud. manifestũ est zc. Contra. beda dicit q̃ dñs contactu mundissime carnis sue dedit vim regeneratiuã aq̃s. ergo aliqua vis collata est ipsis aquis. sed hec nõ potuit esse nisi creata. quia collata est creature. et cum esset ad regenerandũ nõ potuit esse nisi spũalis. q̃a opis spũalis virt⁹ ẽ spũalis. ergo zc. Itẽ Aug. dicit et habet in tercia distinctione. que est virtus aque. vt corpus tangat. et cor abluat. ergo si aliqua virtus est in sacramento qua abluitur cor. ergo est spiritualis.

Itẽ videmus q̃ opera diuine iustitie fiunt ministerio creature corporalis. que habet a deo vim aliquã per quã possunt agere in animã. alioquin non possent. sicut patet in igne purgatorio. ergo in opibus misericordie q̃ fiunt p sacra erit q̃ sacra habeant aliquã virtutẽ a deo sibi collatã per quã agant in animam. Itẽ videmus q̃ si aliquis cõtritus accedat ad baptismũ. et si non conferat ei grã. quia iã habet eã. tamẽ cõfertur ei remissio omnis pene quã nõ habebat prius. ergo baptismus supra collatõnẽ grẽ addit remissionẽ pene. ergo aliqua virtus est in baptismo p̃ter virtutẽ grẽ. eadẽ rõne in alijs sacris noue legis.

Itẽ si nulla esset virtus ibi. tunc ergo rediret incõueniens sepe dictuz. q̃ nõ differrent a sacris veteris legis. R°. aliq̃ volunt dicere q̃ in sacris veteris legis est aliq̃ virtus creata. p quã influunt in animã. et habẽt rõnẽ curandi differenẽ. Dicũt eñi q̃ in sacramentis datur gratia gratũ faciens. datur etiã in eis grã gratis data. sicut est caracter et ornatus anime. datur etiã debilitatio fomitis siue expeditio potentiarũ. hec est efficacia gratie. dicunt ergo q̃ respectu gratie gratũ facientis sunt sicut cã sine qua nõ. respectu caracterisficationis et ornatus sunt sicut cã efficiens respectu illius virtutis respectu debilitatõnis fomitis siue roboris potentiarũ sunt cã dispõnẽs. et hoc sic manifestũ est. Nã sicut videmus q̃ in purgatione per ignẽ purgatoriũ est ipsa anima purgabilis habens reatũ vel maculã venialẽ. est grã intra animã. quia sine ipsa nõ fieret purgatio. est rursus virtus ignis. Sic in sacro ẽ anima habens defectũ et debilitatem potentiarũ. Est iterũ grã in anima virtus operans. Est iterũ virtus sacri exterior. et his cõcurrentib⁹ roborant et sanant potẽtie. et grã fit efficacior in sua opatione mediãte virtute sacri. Sic ergo dicũt q̃ sacrm est cã gratie sine q̃ nõ scz gratũ facientis. Est cã caracteris et ornat⁹ efficiẽs. Est cã efficiente grẽ et sanatõis potentiar. vt disponẽs. et hoc per virtutẽ que est in ipso sacro spũalem et a deo collatã sibi. Hijs visis maifesta ẽ sm ipos rñsio ad obiecta.

Ad illud eñi qd̃ querit primo. vtz sint cã efficiẽs grẽ gratũ faciẽns. dicũt q̃ non. Qd̃ ergo obi͂ de dĩa hoz sacroz et illoz. dicũt q̃ dĩa attendit rõne caracterisficationis. et ornat⁹. et efficacie grẽ. et sic rñdẽt ad illud hugonis q̃ de illis scrificatione intelligitur. Silr dicũt de eo qd̃ dicit mgr̃ q̃ sint cã efficiens. q̃ si intelligat q̃tum ad grãm gratũ facientẽ dicũt q̃ est cã sine q̃ nõ. Aliter etiã dicũt q̃ p̃t dici q̃ sit cã disponens vel ad hoc q̃ insit. vel ad hoc q̃ efficax sit. et hoc rõne opis opati. et hz virtutẽ a passione xp̃i. non sic sũt erat in illis sacris. Ad illud qd̃ obi͂ q̃ signũ ex humana institutione generat cognitionẽ et affectionẽ spũalem. dicũt q̃ hoc est solũmõ dispositiue siue occasionalit. nõ effectiue. imo ipsa aĩa p̃cedẽdo in semetipsa cognitionẽ generat et affectionẽ. sicut patet exẽplo manifesto qd̃ alij vident patibulũ et timent. alij nõ. tñ p hoc nõ põt ostendi q̃ sacramentũ sit cã efficiens grẽ. Ad illud qd̃ obi͂ de trãsfusione culpe mediante carne. dicũt q̃ sicut grã nõ est in aliq̃ corporali. sic nec culpa. Sed tñ viciositas i carne hic põt

55

56

57

58

rōnē efficiendi culpā in aīa. nō sic virtus sacramēti grām. Et causa huius est. quia grā est effectus nobilior omni virtute corporali. et fit ex nihilo. et hoc est solius dei. sed effectus culpe dicit ignobilitatem et imperfectionem et defectū. adeo omnia argumenta illa non valent que fiunt per similitudinem gratie ad culpā.

39 Ad illud qd̄ obijcitur q̄ xp̄s potentior est in bonis. dicūt q̄ verū ē. nec tn̄ sequit̄ ex hoc q̄ si adā trāsmittit culpā mediāte carne. q̄ xp̄s trāsfundat grāz mediante sacr̄o. nā istud esset inordinatio. Preterea sicut creatura nō p̄t recipe p̄tātē creandi. sic nec dādi grāz.

40 Ad aliud Ansbel. dicūt q̄ nō intelligit̄ q̄ trāsfunderet iusticiā carne mediāte. sed q̄ oēs posteri h̄erent illā iusticiā a deo. q̄z nō esset impedimentū ex parte carnis.

41 Ad illud qd̄ obī. vtrum sacr̄m sit cā disponens. dicūt q̄ sic. sicut tactū fuit. q̄z disponit ad efficaciā grē. remittēdo fomitē q̄ impedit opationē grē. Uel sicut tactū fuit. q̄z disponit ad hoc q̄ grā insit aīe. q̄uis n̄ disponat ad h̄ q̄ sit. et hoc ē dicere q̄ grā ꝯpat̄ ad cām efficientē. cōparat̄ ad s̄bam suscipientē sacr̄m. nō aūt disponit a parte agentis qd̄ est deus. s̄ a p̄te suscipiētis qd̄ est aīa. Et sic p3 r̄nsio ad illud qd̄ obī q̄ grā est ex nihilo. dicūt eñ q̄ sacr̄m nō disponit ad grām rōe eius ex q̄. sed

42 rōne ei⁹ qd̄ recapit. Ad illud qd̄ obī q̄ dispositio p̄cedit illud ad qd̄ disponit. dicūt q̄ nō semp p̄cedit tp̄e. sicut p3 in dispositione q̄ est necessitas sui in dispositione vltima. sic sacr̄m digne susceptū disponit dispositōe vltima q̄ simul ē tp̄e cū grā. s̄ nā prior sicut ex p̄te illa.

43 Ad illd̄ qd̄ obī q̄ si disponit influit dicunt q̄ influit. Qd̄ ḡ obī q̄ corporale influit in spirituale. dicunt q̄ in sacr̄o est aliq̄ virtus sp̄ūalis per quā influit in animā. Tn̄ illa rō nō valet s̄m eos q̄ in aīa mūdanda ē ꝯsiderare ipsā s̄bam. et ipsā maculam a q̄ mundat̄. et licet s̄m s̄bam sit superior omni corpore. tn̄ rōne macule vel defect⁹ ē inferior.

44 Ad illd̄ qd̄ q̄rit̄ vtrū sit in sacr̄is ponē virtutē creatā. dicūt q̄ sic. Qd̄ ḡ q̄rit̄ vtrū s̄ba aut accidēs. dicūt q̄ accidens. Qd̄ iterū q̄rit̄ vtrū accidēs corporale aut spirituale. dicūt q̄ sp̄ūale. Qd̄ obī postea q̄ accidēs spirituale nō ē in subiecto corporali. dicūt q̄ verū ē nāliter. s3 ip̄m sacr̄m h3 illā virtutē supra nām s̄m ordinē diuine mīe. sicut virtus ē in igne purgatorio s̄m ordinem diuine iusticie supra nām ignis. Et qd̄ amplius ē ex p̄te hac. q̄ sacr̄m nō est subiectū nāle sine s̄m nām. et iō nō est mirū si h̄eat virtutē supra nām.

45 Ad illud qd̄ q̄rit̄ vtrū sit bonū maximū. etc. dicūt q̄ virtus illa ponēda ē int̄ bona mediocria. q̄z est infra grām et supra corpus. Si obijcias q̄ tale bonū ē aīe potētie. dicūt q̄ Aug⁹. nō excludit ꝓpt̄ hoc quin alia sint. s3 illud dicit exēplando vel artando bonū nō ad subiectū humanū. Si vero obī q̄ nō agat vel influat i potentias aīe. cū sit mediocre. et influxus sit a superiori. dicūt q̄ nō influit in potētias rōne poten-

46 tiarū. s3 rōne ipsarū deficientiū p culpā. Ad illud qd̄ obī de receptōe s̄be sp̄ūalis. dicūt q̄ nō est sit̄e. q̄z si s̄ba sp̄ūalis recipet corporale corporalit̄. tūc derogaret̄ ipsi s̄be. nec p̄ficeret̄ in ipsa receptione. sed si aliq̄d māle recipiat sp̄ūale sp̄ūaliter. non derogat̄ ei in aliquo.

47 Ad illud qd̄ obī q̄ omne qd̄ recapit̄ est in recipiente p modū recipiētis. dicūt q̄ hoc verū est de receptione nāli. sed hec ē sup nām. Preterea ip̄m sacr̄m s̄m q̄ h̄mōi est mediana sp̄ūalis. et iō d3 h̄re virtutē sp̄ūalem. In nālibus aūt maxime ꝯsiderat̄ materia. sed in diuinis maxie et p̄ncipalit̄ ꝯsiderat̄ finis. ideo q̄z in sacr̄is nō ꝯsiderat̄ rō materie sed finis. cōuenies fuit s̄m ipsos virtutē sp̄ūalē in eis ponere.

48 Ad aliud s̄m eos iā r̄nsum ē. q̄z nobilior est virtus ipsa. minus nobilis aīa lapsa. nō rōne s̄be. s3 rōe lapsus. Et patet hoc mō cetera obiecta s̄m hanc opinionē. Et hec opinio est magnorū mgr̄orū.

49 Est etiā aliorū magnorū magistrorū circa hoc opinio dicentiū. q̄ in sacr̄is nō sit q̄litas neq3 virtus aliqua. nec effectiua. nec dispositiua ad grām q̄ sit q̄litas vel ꝓprietas aliqua absoluta. sed p quandā assistentiā. Sacr̄o eñ dicūt assistere diuinā virtutē q̄ est cā grē. et fidē et deuotionē suscipiētis que disponūt ad grāz. Et adducunt sit̄e. q̄ñ ad verbū helisei naaman se lauante assistit virtus diuina effectiua sanitatis. et deuotio et obediā naaman dispositiua. nulla tn̄ causalitas fuit nec in verbo helisei nec in aq̄ iordanis. Si ergo dn̄s ita instituisset vt ad verbū helisei nō solū ipse naaman. sed ceteri accedentes curarent̄. et hoc ex quadā pactione. ita q̄ semp assisteret vis diuina. aq̄ illa diceret̄ curare et sanare leprā. et esse cā curationis. et h̄re virtutē curādi. Sic in sacr̄is dicunt q̄ ad ꝓlationes verbi assistit virtus diuina aquis. et infundit grāz. et regenerat. dū h̄o s̄bijcit se ei p fidei ꝓfessionē et obediaz. Dicūt ḡ q̄ sacra dicunt̄ h̄re virtutē. et dicunt̄ cā. et dicunt̄ efficere s̄m eūdem modū loquēdi. ꝓpter assistentiā diuine virtutis. Et si tu q̄ras vtrū habeāt virtutē aliquā creatā siue increatā. r̄ndent q̄ preter virtutē increatā est dicere aliquam virtutē habere sacr̄m. sed extenso noīe virtutis. Si eñ virtus dicat aliquā qualitatē vel nām siue essentiam aduenientē sacr̄o. sicut virtus ꝓprie dī. sic s̄m eos nō est dōm q̄ h̄eat virtutē. sed q̄ extēdat̄ nomē virtutis ad aliquā ordinationē. vt q̄ñ aliq̄d h3 efficacem ordinationē ad aliq̄d. dr̄ habē virtutē respectu illius. Et ponūt hic exemplū. Rex statuit vt qui h̄nt tale signū. habeāt centū libras. post istā institutionē signū illud nō h3 aliquā ꝓprietatē absolutā quā non habēt prius. ad aliq̄d tn̄ est ordinatū ad qd̄ nō erat prius. Et q̄z h3 efficacē ordinationē. dr̄ habē virtutē. vt faciat aliquē habē centū libras. et dicit̄ illd̄ signū valere centū libras. et tn̄ nihil plus habz de bonitate nūc q̄ prius. Si ḡ q̄ras q̄d sit illa virtus. et ille significationes in illo signo. dicūt q̄ nō est aliq̄d absolutum. sed ad aliq̄d. Sic etiā dicit̄ q̄ sacra sūt talia signa a deo instituta. vt q̄ ea susceperit debito mō habeat tātū de grā. vel h̄eat grām ad h̄ūc actū. illa inq̄ ordinatio efficax s̄m istos virt⁹ est sacri. et rōne illi⁹ disponit hoīem vt habeat grām. q̄z efficaciter ordinat ad habendā et suscipiendā grām. Rursus dicūt q̄ ex tali pactione dn̄s astrinxit se q̄dāmō ad dandū grām suscipienti sacr̄m. Astringit eñ quodāmō deū ad ꝯferendū. et dī habē virtutē ad efficiendū et etiā disponēdū. Et sicut extendit̄ nomē virtutis. ita verbum efficiendi vel disponēdi. q̄z nō efficit nec disponit influēdo. sed efficacit̄ ordinādo. Et sicut hec extendunt̄. ita et nomen cause. q̄z nō dicit̄ cā s̄m q̄ est principiū opandi. sed s̄m q̄ est rō ordinandi. Huic positioni pietas fidei nō repugnat. et ratio cōsentit. Consentit nāq3 rō. quia valde difficile est intelligere qualiter illa virtus detur sicut quantas absoluta. difficilius q̄ñ detur. Difficile etiā est intelligere cui detur. verbo sc3 an elemēto. que sunt duo nihil vnū facientia. Difficile etiā est q̄diu duret. Difficile est

sitr valde intelligē quō influat. difficile etiā cui⁹ nāc sit in seipsa. ⁊ multa talia. Et huic positioni satis faciliter rō ꝯcordat. Pietas etiā fidei nō repugnat. ca uendū ē cū ne dū minus dam⁹ corporalib⁹ signis ad laudē. subtrahām ꝯboīez grē curāti ⁊ a se suscipienti Hec aūt opinio non minus dat. neq₃ subtrahit aliq̄d honoris debiti. Sicut igit̄ lr̄e regie anulo regis sigillate magne sunt dignitatis ⁊ virtutis ⁊ valoris. ⁊ magna dicunt̄ ⁊ posse ⁊ face. tū in eis nulla virt⁹ ē absoluta. ſ sola ordinatio p assistentiā virtutis regie. Qđ pʒ. q₂ mortuo rege nō plus curat̄ de lr̄is suis q̄ de alijs. ⁊ tū nihil absolutū amisit. Sic intelligēdū in sacris. ⁊ sic loquunt̄ scriꝑ auctes ſm cōez vsum. ⁊ rōnes ad oppositū patēt. Et si tu q̄ras sup q̄d fundat̄ relatio. ⁊ quō aduenit sine donatōe ꝑuctatis. dōm q̄ in institutionib⁹ signoꝝ sup eo fundat̄ relatio. ⁊ h̄ nō aduenit sine ꝑuctatis donatōe. sicut q̄n nūmus fit arra. ⁊ nihil datur de nouo ipsi nummo. Utraq₃ hatū positionū satis videt̄ ꝓbabilis. hec tū mihi videt̄ ad sustinendū facilior. nescio tū q̄ sit verior. q₂ cū loq̄mur de his q̄ sunt miraculi. nō multum adherendū ē rōni. Concedim⁹ ḡ q̄ sacr̄a noue legis sunt cā. ⁊ efficiūt ⁊ disponūt. extenso noie vt dictū ē ⁊ hoc secutū ē dicē. Utrū aūt plus habeāt. ne: volo affirmare nec negare. ⁊ ſm hanc vltimā viā oia q̄sita patent.

Qđ. v. e

De dīa sacroꝝ noue le. et ve. ⁊ assignat mgr̄ hanc dīam. q₂ illa tū ꝓmittebāt grām et non dabāt. hec aūt dāt. vn̄ cōuer ē dīa q̄ sacr̄a no. le. efficiūt qđ signant. ſ veteris nō. Contra hec sic obijcit Hugo in libro de sacramentis. Sacramentoꝝ alia sunt sub natura. alia sub lege. alia sb̄ grā ⁊c̄. ſ eundē effectū sanitatis habētia. Itē Hugo. Ex q̄ hō egrotare cepit. deus reparando in sacris suis medicinā ꝑparauit. Sʒ impossibile ē mederi deo sine grā iustificāte. ḡ cū in oibus sacris sit grā iustificās. ⁊ sic nulla dīa. ḡ ⁊c̄.

Itē ꝑ rōem videt̄. Quia sp̄ decuit vt curreret medicina cū morbo. q₂ sp̄ ⁊ in oī lege aliq̄ sunt saluati. Sʒ sacrm̄ nō est medicina nisi curreret ꝑ grām. ḡ in oī tpe sacr̄a ꝯtulerūt grām. ⁊ sic ⁊c̄. Itē sacra no. le. nō hn̄t efficaciā nisi ꝑ grām fidei. qui in fidelis est ficte accedit. et reportat cōmodum. ⁊ sacr̄a illa coniuncta fidei iustificabāt. q₂ omne opus nisi sit ſm se malū. q̄n ē a fide opante ꝑ dilectionē fit meritoriuʒ. ḡ sicut ista iustificāt. sic ⁊ illa. Cōtra. Hugo in li. de sacris. tpe legis nature relict⁹ ē hō sibi. ⁊ sibi relictus errauit ꝑ ignorantiā. ⁊ iō cōuict⁹ ē de cecitate. postmodū data ē lex ver⁹ sine grā. in q̄ quid esset faciēdū cognouit. ſ ꝯcupia duct⁹ cecidit. ⁊ sic ē vict⁹ de impotentia. ⁊ tunc venit xp̄s. de q̄ Joh. j. grā ⁊ veritas ꝑ ih̄m xp̄m facta ē. ḡ sacr̄a tpe legis veteris nō conferebāt aliquā grām. ḡ ⁊c̄. Itē sup illud Ro. iij. ex opibus legis. glo. opa legis dicunt̄ q̄ cū lege instituta ⁊ terminata sunt. q̄ nūq̄ iustificare poterāt etiā si in fide et charitate fierēt. Itē sup illud Isaie. j. Sanguinē hircoꝝ nolui. glo. ꝓtereo veteris. oñdit se nunq̄ sacrificia iudeoꝝ amasse. Itē rōne videtur q₂ lex vetus data ē in onus. Vn̄ Ezech. xx. Dedi ei ꝑcepta nō bona. ⁊ verba in q̄bus nō viuent. Sed si haberēt sacr̄a dantia grām alleuiarent. Et btūs petrus Act. xv. hoc est onus qđ nec nos nec patres nri

50 portare potuim⁹. ḡ ⁊c̄. R°. dōm q̄ istā dīam aliī intelligit Hugo. aliī intellexit pictauen̄. ⁊ mgr̄. Magister cū secut⁹ pictauen̄. dixit q̄ sacr̄a ve. le. excepta circūcisione instituta essent ad signandū tū in perfectis viris ⁊ fidelib⁹. q₂ alijs erāt instituta vel in on⁹ q₂ duri erāt. vel ad reuocandū ab ydolatria. ⁊ si ad aliquā fuerūt efficaciā ordinata. hoc fuit solū vt absoluerēt ab irregularitate carnali vel pena tpali. vt baptismalia sacrificia. Et quia solū ad hoc instituta erāt. etiā si ex fide ⁊ charitate fierēt. nō erat i eis meritū. q₂ nō se extendebāt vltra id ad qđ erant. Unde sicut mot⁹ charitatis non erit in patria meritorius. sic tūc nō merebant̄ in ope exteriori. sed tū in interiori. Et si tu obijcias ei de medicina. dicit q̄ fides redemptoris fuit medicina. ꝑ tpe illo v̄o nō iustificabant nec ꝑ se nec ꝑ accidens. Et hui⁹ positionis fuit pictauen̄. Sʒ hec positio mgrō hugoni nō videbat̄ rōnabilis. q₂ tūc sacrificia facta a viris scīs nō placuissent deo. nec sacrificiū abel. nec abrahā. nec salomonis. qđ manifeste falsū est. sicut pʒ i narratōe canonis. et etiā de oblatione sacre v̄ginis q̄ cū obtulit par turturū. nunq̄ a merito vacua fuit. Propt̄ hoc aliter mgr̄ Hugo voluit dicē. q̄ sacr̄a ve. le. excepta circūcisione instituta fuerunt p̄mo ad signandū vel passionē vt sacrificia. vel etiā nr̄a sacr̄a vt baptismū nostrū. et ad efficiendū nō sunt instituta nisi solū exterius circa carnē. sed q₂ significant qđ fides credit. in eoꝝ ꝑceptione est ꝓfessio fidei nō tū verbo sed et facto. Et q₂ talis fides disponebat ad iustificationē. iō sacr̄a illa ꝑ accidens iustificabāt. ⁊ noue legis sacramēta nō solū ex p̄ma cā ⁊ institutōe ordinata sūt ad significādū. sed etiā ad grām obtinēdū. iō ꝑ se ordinata sunt ad iustificationē. ideo ꝑ se loquēdo ista iustificāt. illa nō nisi ꝑ accidēs. Et hui⁹ signū ē q̄ sacramēta ve. le. ꝓncipalr̄ significāt id qđ credendū ē. vt xp̄i passionē. et ꝑ posterius iustificationē. excepta sola circūcisione q̄ ꝓncipalr̄ significat amotionē originalis. Sed sacra no. le. ecōtrario p̄mo significant grē efficaciā. et ꝑ posterius passionē siue id qđ ē credendū. vt baptism⁹ interiorē ablutionē ⁊ passionē. Vn̄ Hugo. sacr̄a noui testamenti p̄mo loco sp̄ualis grē signa sunt. et ad ipsā grām scīficādis ꝯferenda ꝓncipalr̄ instituta. Qm̄ v̄o signa hoꝝ triū ⁊ mediātibus istis grā iustificationē ꝯtulerūt. mediantibus istis. i. fide istoꝝ. q₂ nō erāt in re sʒ i fide. Et has opiniones tanq̄ rōnabiles ꝯcordāt aliq̄ mgr̄i moderni tpis. dicētes mgr̄m locutū eē q̄ illa nō iustificabāt ꝑ se. ſ hugo ꝑ accidēs. iō nō est ꝯdictio. Sūt etiā aliq̄ q̄ dicūt idē ipm̄ alijs v̄bis. q̄ ista iustificāt rōe opis opati. ſ illa rōe opis opant⁹ nō opati. ⁊ op⁹ opans ē fides. ſ opatū exterius est sacrm̄. ⁊ h̄ est rōne fidei ⁊ charitatis ꝯiuncte. Sʒ si q̄s attēdat. hec positiones directe sibi ꝯdicunt. Primū quidē q₂ mgr̄ nō solum dicit q̄ illa sacr̄a nō iustificabāt. imo etiā si in fide et charitate fierēt. ⁊ sic nec ꝑ se nec ꝑ accidēs. Rursus vtreq₃ loquūt̄ de his in q̄ntū sunt sacr̄a. Et ꝯstat q̄ opus opans nō ē sacrm̄. ſ op⁹ opatū. ḡ vtereq₃ intellexit de opato. ⁊ illud verꝝ ē. ⁊ de illo ope opato dixit mgr̄ q̄ solum significabat nō iustificabat. sicut aspsio aq̄ vel sanguinis. Nūq̄ enī iustificabat sanguis hircoꝝ aspsus. etiā si in fide ⁊ charitate fieret. ⁊ hoc mō nec ꝑ se nec ꝑ accidēs. ⁊ h̄ fuit satis ꝓbabile. Sʒ certe mīto ꝓbabilius ē qđ mgr̄ hugo posuit. q̄ cū in illo ope opato esset ꝓfessio fidei facta q̄ rōe fidei cōiūcte erat i illis p̄mo. ⁊ ꝑ illa (ꝑ accīns tū) iustificatio. Sʒ in h̄ ē dīa ipoꝝ ad noua. q̄ in sacris no. le. q̄tū ad opa opata ē iustificatio. nō tū ꝑ accidēs ſ etiā ꝑ

re. Hui⁹ aūt signū euidēs p̄mo ostisum ē in mō signi-ficandi hoꝝ sacroꝝ τ illoꝝ. Si vo q̄rit rō vnde h̄ est pꝫ r̄nsio ex p̄dictis. qꝛ cāūtas sacroꝝ nō est aliud q̄ q̄dā efficax ordinatio ad recipiendū grām ex pactio ne diuina. h̄ aūt fuit solū in sacris noue legis et non veteris nisi in circūcisione q̄ ibi fuit ꝯpactio. Quare aūt in istis est compactio τ ordinatio. in illis nō. pꝫ. qꝛ tūc fuit tp̄s figure et vincēdi difficultas. mō ē tp̄s grē. Ex bis pꝫ r̄nsio ad obiecta ad vtrāqꝫ ptē. nā illa q̄ ꝓbāt q̄ nō iustificāt. intelligunt̄ p̄ se loquēdo. alia vero ad oppositū per accidens.

Questio. vj. f

De grā sacr̄ali. vtrū sit eadē p̄ essentiā cū grā virtutum. Et q̄ eadē sit videt̄. qꝛ sacroꝝ grā est gratū faciens. qꝛ facit dignū vita eterna. vt pꝫ in baptismo. ꝟ in vna aīa. vna ē grā gratū faciens. ꝗ τc. Itē tm̄ vnū vni opponit̄. ꝟ grā in ṽtutib⁹ opponit̄ peccatis sił̄r et grā in sacris. ꝗ est vna. Itē baptizatus baptismo flaminis si accedit ad sacr̄m nō recipit aliaꝫ grām vt dicit m̄gr̄. ꝗ nō ē alia grā in sacramētis q̄ in virtutib⁹. qꝛ iste nō bēbat nisi grāꝫ ṽtutū. Itē idē est qd̄ dirigit sepando a ẽmino. τ inclināndo ad ẽnunum. sed sacr̄a sunt cōplentia aīaꝫ sepando a malo. virtutes ad terminū ordināndo. ꝗ τc. Cōtra. Dis q̄ nō accedit ficte bꝫ grāꝫ ṽtutū. q̄ autē accedit ficte nullaꝫ grām recipit in sacr̄o. ꝗ aut alia grā datur ei q̄ grā virtutū. aut sacr̄a nihil dāt oīno. Itē que bn̄t diuersas dīias essentialr̄. sunt ẽentialr̄ diuersa. sed talia sunt grā in sacramētis τ virtutib⁹ τ donis τ btitudinib⁹. ꝗ τc. Itē dona τ virtutes τ btitudies essent si nūq̄ esset petm̄. nō aūt grā sacroꝝ. ergo τc.

Itē ꝯiectio est in virtutib⁹. nō aūt in sacris. ꝗ τc. R̄e⁹. quidā voluerūt dicere q̄ in bis et in illis ē oīno eadē grā. differēs sola p̄ticipatione vel ꝯpatione vł mō p̄ticipandi. Illa eni grā q̄ facit ṽtutes et dona esse in aīa. sacr̄alis oī̄ ꝟm q̄ p̄ sacr̄m dat̄. aut auget̄. vel recuperat̄. nec instituta sunt sacr̄a ad aliā grām ꝟ ad illā q̄rendā et recupandā. Alia positio est q̄ in bis τ in illis est grā differens p̄ essentiā. sicut ꝓbant iste rōes. et sicut i vno hoīe plures sūt grē ḡtis date. ita et plures gratū faciētes. ꝑpter hoc q̄ ordināt ad diuersa. virtutes eni et dona ordināt ad opa bona. ꝟ sacr̄a curant vicia. nec ordinant ad opa bona nisi ex ꝯsequenti. Vn̄ ꝟm q̄ mīta sunt vicia. multe sunt grē sacr̄ales. Tercia positio ē ꝓbabilior et melior. q̄ grā gratū faciēs vna ē. et hui⁹ signū ē. qꝛ tollit̄ vno pctō tota. Sꝫ attēde. cū dico grāꝫ ṽtutū dico grām ḡtū facientē. τ grā gratū faciēs vna ē. ꝟ habitus sbstrat⁹ ali⁹ τ ali⁹. Sił̄r cū dico grāꝫ sacr̄alē. n̄ tm̄ dico grāꝫ. sꝫ etiā effectū curatōis. et grā q̄dē vna ē. ꝟ effectus curationis plures sunt. Distinguit̄ ꝗ grā in sacramētis. donis. et virtutib⁹. cōcernēdo effect⁹ et habitus substratos. vn̄ sacr̄alis grā supra grām ṽtutū ꝑpter petm̄ addit aliquē effectū. Exēplū in eo q̄ gratus ē et baptizatus. dat̄ illi grē effectus. quia nō tm̄ absoluit̄ a culpa sed etiā a pena. sic ē τ in alijs virtutibus. et donis. et btitudinib⁹. penes habit⁹ substratos. qui differūt ꝑpter differentiā in actib⁹ ad q̄s ordinant. Nā ṽtutes ordinant ad opa p̄ma. dona ad media. btitudines ad ꝑfecta. vt alibi pꝫ. Sacramenta vero addunt remediū curatōis. Et rōnes ꝓcedūt ꝟm has duas vias.

Incidentaliter agit hic de circumcisione.

Fuit tm̄ int̄ illa sacr̄a sacr̄m q̄ddā scꝫ circūcisionis. Post ptē ꝓhemialē et principalē. m̄gr̄ ponit hic partem incidentalē. et hec ps bꝫ ortū ex dīia p̄assignata. Dixerat eīm q̄ sacr̄a veteris legis nō efficiebant siue p̄stabāt grām iustificantē. et hoc habebat instantiā in circūcisione. ideo illā excipit. τ ondit circūcisionis efficaciā. Et hec ps bꝫ duas ptes. In p̄ma determinat circūcisionis efficaciā. In scd̄a determinat eius formā siue integritatē et ꝟbam. ibi. Hic dōm est in quo instituta fuerit. Prima ps bꝫ duas ptes. In p̄ma ondit circumcisionis efficaciā. In scd̄a vero remouet et determinat qōem annexā. ibi. Querit̄ autē de viris q̄ fuerūt ante τc. vbi determinat qd̄ remediū fuerit ꝯ originale ante circūcisionē. Scd̄a ps in q̄ determinat de bis q̄ spectant ad huius sacr̄i formā et ꝟbam bꝫ duas ptes. In prima determinat siue dicit veritatē. In scd̄a vero remouet dubiū ibi. Si vero querit̄ de puulis. Subdiuisiones partiū manifeste apparent in litera.

Pars icidētal' in q̄ detmīat circūcisiōis efficaciā. g

a Fuit tm̄ int̄ illa sacr̄a sacr̄m quoddā scꝫ circumcisionis. idē cōferēs remediū ꝯ petm̄ qd̄ nūc baptism⁹. vn̄ Aug. Ex q̄ instituta ē circūcisio in ꝑplo dei q̄ erat tunc signaculū iusticie fidei. ad purgationē valebat magnis τ puulis original' veterisqꝫ peti. sicut baptismus ex illo valere cepit ad inuocationē hoīs. ex q̄ institut⁹ est. Itē Beda. b Idē salutifē curatōis auxiliū circumcisioni in lege ꝯtra originalis peccati vulnus agebat. qd̄ baptismus agere reuelate gratie tempe consueuit excepto q̄ regni celestis ianuā n̄odū intrare poterāt.

Aug⁹. ad valeriū ꝯ Julianū.

Beda sup euāgelium. b

a Fuit tm̄ int̄ illa sacr̄a sacr̄m q̄ddā τc. Queritur q̄re magis excipit sacr̄m circūcisionis q̄ alia. videtur eni q̄ potius deberet excipere alia. qꝛ si sacramēta posterius instituta sunt efficaciora. videt̄ q̄ potius deberet excipere sacr̄a q̄ instituta sunt in lege q̄ circūcisionē q̄ ē instituta ante. R̄e⁹. dōm q̄ circūcisio int̄ oīa sacr̄a legis fuit efficaci⁹ sacr̄m. Si q̄ras q̄ sit rō siue cā efficiēs. Dico q̄ pactio diuina q̄ in hac spālit̄ fuit. ideo h̄ sacr̄m efficacē bēbat ordinatōeꝫ ad curationē original'. Si aūt q̄rit̄ q̄re magis in h̄ fuit pactio. dōm q̄ rō hui⁹ est duplex. Prio qꝛ sicut baptism⁹ ē ianua et fundamētū sacroꝝ noue legis. ita in circūcisione vetus lex sūpsit fundamētū τ exordiū. Alia rō erat. qꝛ circūcisio erat in remediū original' peti q̄tū ad id q̄ reus minime est culpabił'. τ tm̄ multū ipotēs se iuuare. vt pꝫ in puulis. τ iō decuit diuinā miaꝫ vt efficaci⁹ remediū p̄pararet. b Idē salutifere cura. τc. Obi. ꝯ h̄ verba bede. qꝛ si h̄ verū ē. ꝗ in circūcisione ita dat̄ grā virtutū adiutrix sicut i baptismo. Si tu dicas q̄ nō seqt̄. idē. ꝗ h̄. imo ē ibi ꝯn̄s. h̄ nō soluit. qꝛ ip̄e excipit. ꝟ exceptio nō fit ab aliq̄ nisi intellecto vłr. Nihil eni est dictū hō currit p̄ter sortē. ꝗ intelligit̄ ḡnalit̄ de oī remedio. Itē baptism⁹ ante passionē nō aperiebat ianuā. ꝗ nō habebat maiorē efficaciā. R̄e⁹. dōm q̄ facienda est vis in verbo Bede.

et quantū ad hoc q dicit idē. ꝛ q̄tū ad hoc qđ est curationis. Q̄tū ad hoc qđ est idē. quia dicit conuenientiā in forma nō in quātitate. Q̄tum ad hoc qđ est curationis. q2 dicit cōuenientiā in remedio ꝯ maliū. non ꝓut

55 habilitat ad bonū. et per hoc soluunt̄ illa duo obiecta. Uult em̄ dicere Beda q sicut baptismus digne suscipientē mundat ab originali ꝛ actuali. sic circūcisio. vnde quantū ad remotionē culpe est cōuenientia. sed nō ad apertionē ianue. nec in quantū ad habilitatē rōne cuius baptismus semꝑ excessit.

Tamen in sinu abrahe post mortē requie beata consolati. supne pacis ingressū spe felici expectabant. Hys aperte traditur per circūcisionez ex quo instituta fuit. remissionē peccati originalis ꝛ actualis. paruulis ꝛ maioribus a deo prestitā. sicut nūc ꝑ baptismū datur. — c

Remouet dubitationē annexā de viris qui fuerūt ante circūcisionē. ꝛ de femis que fuerūt an̄ ꝛ post. — b

Querit̄ etiam de viris qui fuerūt ante circūcisionē ꝛ de feminis que fuerūt ante ꝛ post. qđ remediū contra pctm̄ habuerūt. Quidā dicunt sacrificia ꝛ oblatōnes eis valuisse ad remissionē peccati. Sed melius est dicere illos qui de abrahā ꝓdierūt ꝑ circūcisionē iustificatos. mulieres vero ꝑ fidē ꝛ opationē bonā. vel suā si adulte erāt. vel parentū si paruule. Eos vero qui fuerunt ante circūcisionē paruulos in fide parentū. parentes vero ꝑ virtutē sacrificioꝝ scȝ quā intelligebant spūalit̄ in illis sacrificijs iustificatos. Unde Greg. Qđ apud nos valet aqua baptismi. hoc egit apud veteres vel ꝓ paruulis sola fides. vel ꝓ maioribus virtus sacrificij. vel ꝓ his qui ex abrahe stirpe ꝓdierunt misteriū circumcisionis.

Rº. quorundā.
Rº. alioꝝ.
Greg. i moral.

Determinat veritatē de his que spectant ad hui9 sacramēti formā ꝛ substantiā. — i

Hic dicēdū est in quo instituta fuerit circūcisio. ꝛ q̄re ꝛ cur mutata ꝑ baptismū. Abrahā ꝑmus mandatum circūcisionis habuit ad ꝓbationē obedientie. — d — nec ei soli p̄cepta fuit circūcisio. ꝫ et semini eius. i. omnibus hebreis. q̄ fiebat ꝭm legē octauo die lapideo cultro in carne p̄pucij. Data aūt fuit circūcisio plurib9 de caus. scȝ vt ꝑ obedientiā mandati abrahā placeret deo. cui ꝑ p̄uaricationē adā displicuerat. Data etiā fuit in signū magne fidei abrahe q̄ credidit se habiturū filium in q̄ fieret benedictio oim̄. Deinde vt h̄ signo a ceteris nationib9 discerneret̄ ꝑplo ille. In carne vo p̄pucij iđ iussa ē fieri circūcisio. q2 in remediū instituta est originalis pcti. qđ a parentibus trahim9 ꝑ ꝯcupiam. q̄ in pte illa magi dn̄at̄. Et q2 in pte illa culpā inobedie ꝑmus hō sensit. decuit vt ibi signū obedie acciperet.

Quare data fuit circūcisio.
Quare i carne prepucij.

56 c Tamen in sinu abrahe post mortē ꝛc. Querit̄ qđ sit iste sinus abrahe. ꝛ glo. dicit Luce. xvj. Sinus abrahe ē requies beatoꝝ pauperū. sed illa est regnū celoꝝ. ꝛ hec est visio dei. ꝫ circūcisi q̄ moriebant̄ habebant visionē dei beatam. cui cōtradicit sequens lr̄a. Rº. dōm q sinus abrahe potest dici requies in q̄ fuit abrabam. ꝛ hoc attribuit̄ abrae ꝓpter perfectionis fidei exemplum quasi primariū Uel sinus abrahe dicitur requies dei pr̄is qui dicit̄ abrabam. q2 summ9 pater est oim̄ maxie fideliū. Utroq2 modo dictus dicit idē ex diuersa rōne dicendi.

57 Tamē duplex potest dici reqes. aut per ablationē omnis mali. ꝛ sic fuit locus in quo sancti patres expectabant xp̄m. et ita intelligit hic. Aut per collationē omnis boni. ꝛ sic est loc9 glorie ꝛ paradisus. ad quē locū nunc optam9. et oram9 mortuoꝝ aīas ꝑuenire.

58 d Nec ei soli precepta fuit circūcisio ꝛc. Uidetur male dicere. q2 ꝭm hoc videtur q ysmabel ꝛ oēs de stirpe abrahe tenerentur ad circumcisionē. Si tu dicas mihi q tenebantur illi soli de q̄bus nasciturus erat xp̄us. ergo ꝭm hoc illi soli de tribu iuda fuissent obligati. Item videtur q non illi soli sed omnes. quia si circumcisio erat in remedium. ꝛ tale remedium quod omnibus proderat. ꝛ omnes eo eq̄liter indigebant. ergo videt̄ q cum circumcisio nō esset bona nisi quia precepta. q omnibus esset p̄cepta. cū oibus ꝓdesset. Sed ꝯtra hoc est. quia dicit Hugo ꝛ Grego. sup ꝓlogū Job. q iob non legit̄ circūcisus. ꝛ tm̄ credit̄ fuisse de stirpe esau. Rº. dōm q in datione circūcisionis duo ꝯsideraut̄. scȝ institutio ꝛ p̄ceptū. Institutio fuit ꝯ morbū originalis pcti. vt esset remediū. ꝛ sicut morbus ille oēs respicit. ita ꝛ institutio. Sed p̄ceptio fuit in pactū. ꝛ dn̄s pactū fecit cū abrahā de certitudine natiuitatis xp̄i ꝛ de terra ꝓmissionis. ꝛ iđ illi soli h̄ intelliguut̄ p̄cepto astricti ad quos se extendit pactū. ꝛ hi fuerunt oēs filij israel. et ideo poterant omnes circūcidi. ꝛ omnib9 erat vtilis. Sed hi soli tenebant̄ ad quos se extendit pactū. et qui terrā recepturi erant. ꝛ ideo cū dicit magister q data est semini sub p̄cepto. stricte accipit semen ꝓ his qui de Jacob fuerunt generati. ꝛ sic patet r̄nsio de iob. Tamen nō est omnino certū de qua stirpe fuerit. quia aliquī dicunt q fuit de nachor. Q2 aūt abrahā oēs vernaculos ꝛ ysmabel circūcidit. h̄ fuit iustitie supabundātis.

Quare die .viij. & petrino cultro. k

f [e] Fiebat aūt octaua die & [f] petrino cultro. qꝛ & i resurrectione cōi octaua die etate futura. ꝑ petrā xp̄m oīs ab electis abscidet corruptio. & ꝑ xp̄i resurrectōez octaua die facta circūcidit a petīs aīa cuiusqꝫ in cū credētis.

g [g] Due ergo sunt res illi9 sacramenti.

Quare in baptismū mutata sit circūcisio. l

Jdō aūt mutata ē circūcisio ꝑ baptismū. qꝛ sacr̄m baptismi cōius ē & pfecti9. qꝛ plenior grā accumulatur. Jbi eñ pctā solū dimittebant. s nec grā ad bñ opandū adiutrix. nec v̄tutū possessio vel augmētū ibi p̄stabatur vt in baptismo. vbi nō tantū nō abolent pctā. s etiā grā adiutrix cōfert. & v̄tutes augent. Vñ aq̄ refectionis vel regeneratōis dr̄. qꝛ aridos fecūdat. etiā fructificātes ampliori vbertate donat. qꝛ q̄ntūcūqꝫ ꝑ fidē & charitatē aū habitā aliq̄s iust9 ad baptismū accedit. vberiorē ibi recipit grām. s nō ita in circūcisiōe Unde abrac ꝑ fidē iam iustificato signaculū tm̄ fuit.

h [h] nihil eñ intus cōtulit.

Remouet dubitationē de paruulis defunctis ante diem octauū. m

Si vero q̄rit de ꝑuulis q̄ ante diē octauū moriebant anteq̄ꝫ fiebat circūcisio ex lege. vtrū saluarent vel nō Jdē pt rn̄deri qd̄ sentit de ꝑuulis ante baptismū defunctis. q̄s pire ꝯstat. Vñ beda. Qui nūc ꝑ euāgeliū suū terribilit & salubrit clamat nisi q̄s renat9 fuerit ex aq̄ & spū scō nō intrabit in regnū dei. ipse dudum clamat ꝑ suā legē. aīa cui9 ꝑpucij caro circūcisa nō fuerit peribit de ppl'o suo. qꝛ pactū meū irritū fecit. Forte tñ sub lege ingruente necessitate mortis ante octauū diē circūcidebant sine pctō filios. sicut mō fit i ecclesia de baptismo.

Beda Jo.iij.

Gen.xvij.

e Fiebat aūt octaua die. Videt nō bene dictum qꝛ dato q̄ ꝑuulus nat9 esset i sabbato. p̄ceptū sabbati erat maius. vnde & in decalogo ꝯtinet. ergo magis deberet differre q̄ in sabbato circūcidere. g nō i die octauo. Ad hoc respōdent q̄dā q̄ ob reuerentiā sabbati debebat differri. & p̄ceptū de sabbato datum p̄iudicabat illi. Sꝫ tñ nō oportet hic dubitare. qꝛ dn̄s dicit Jo.vij. q̄ circūcisionez accipit hō in sabbato. vt nō soluat lex moysi. ꝓpt h dōm q̄ opus circūcisionis ꝓpt curationē mētis erat spūale. & ita sabbatū nō soluebat. nec ei repugnabat. qꝛ ꝓhibebat in lege solū. 59

f Petrino cultro. Videt male dicere. qꝛ in institutōe circūcisionis facte ipi abrahe nulla fit mētio de cultro petrino. cū ferrū sit multo aptius. Jtē q̄ ē vtilitas vl' necessitas de cultro petrino. cū ferrū sit multo aptius. R9. dōm q̄ culter petrin9 est de sbā. sꝫ q̄ntū ad obseruantiā nō q̄ntū ad efficaciā. nec q̄ntū ad significantiā. & hoc pꝫ. qꝛ si aliq̄s circūcideret cultro ferreo. idē esset effect9. & in hui9ra signū nō fuit facta mētio in institutōe. fuit tñ in sequētis p̄cepti renouatōe facta sub iosue. Josue. v. Fac tibi cultros lapideos. in quo significat q̄ ꝑ petrā xp̄m oēs circūcidendi erāt. Significat et duricia ipsoꝝ & duricia legis. hoc aūt cōgruitatis erat nō necessitatis. vñ vi q̄ iudei nō circūcidunt nunc cultris petrinis. 60

g Due g sunt res sunt illius sacri. Videt male dicere. qꝛ si due sunt res. g videt q̄ duplex sit h sacr̄m. aut sacr̄m ē multiplex. R9. dōm q̄ res hui9 sacri duob9 modis ē. Uno mō illa quā significat & donat. Alio mō illa quā significat faciendā. Jlla autē res erat ꝓxia & p̄ncipalis quā significabat & donabat. & hec erat vna p̄ncipalr. scꝫ curatio ab originali. Jlla vero quā significabat faciēdā ꝯtingit esse duplicē s̄m duplicē statū scꝫ vie & glorie. s̄m q̄ duplex ē spūalis circūcisio. scꝫ a culpa et a miseria. & vtraqꝫ fit ꝑ petrā xp̄m. & sic in octaua die. 61

h Nihil eni intus cōtulit. Videt falsum dicere. qꝛ abrahā melius et fideli9 fecit q̄ alij. g videt q̄ alijs nihil tribuat. si sibi nō tribuit de q̄ magis videt. R°. dōm q̄ nihil ꝯferre hic pōt ēē dupl'r. aut qꝛ nō est indigentia a parte recipientis. aut quia nō est qd̄ adiuuet in ea. & ex prima causa nihil ꝯtulit. non quia nō esset in se inefficax. sed quia abrahā non indigebat. 62

g Ad intelligentiā huius ptis querit de duplici remedio qd̄ p̄cessit baptismū. Et p̄mo de illo qd̄ precessit tpe legis nālis. Scd̄o de illo qd̄ p̄cessit tpe legis scripte. scꝫ de circūcisione. Quātū ad p̄mū querunt tria. P̄rimo querit vtrum ad remediū originalis suffecerit fides informis. Secundo vtrū paruulis et adultis suffecerit virtus solius fidei. Tercio. vtrum adultis esset necessaria virtus sacrificij.

Questio.j. g

Quod fides informis non suffecerit ostendit sic. Nihil placet deo nisi ex charitate. sed professio fidei informis est sine charitate. g dn̄o non placebat. g ꝓpter illā vel meritū illius iustificationē ꝑuulo nō infundebat. Jtē si aliq̄s posset mereri alij. eñ efficacius meret sibi. g si parentes ꝑ fidē informē nō poterāt sibi mereri iustificationē. g nec ꝑuulo. Cōtra. ꝑ fidē informē meret q̄s. & facit opationem miraculoꝝ. et impetrat alij sanitatē corporalē. g si deus eq̄ ꝓnus ē et magis ad sanādū spūalit q̄ corporalit. videt q̄ ꝑ fidē informē possit spūalis sanitas impetrari. vel saltem q̄ non potest sꝫ ad sanitatē p̄parare. Jtem si

non posset. tria ex hoc inconuenientia sequerentur. Primū quia petm̄ actuale iputaret filio. quia alias mūdaret si eent pentes sine petō. Scdo qr cū null⁹ sit cert⁹ vtrū sit in charitate. nulla ei esset certitudo de curatōe puuli. ḡ sp debēt curare et remediū offerre. Tertiū qr poti⁹ debēt dici puulus mūdari in charitate pentū q̄ȝ in fide. qđ nō dicit Greg. 63 R°. ad h̄ dixerūt aliq̄ q̄ fides pentū erat remediū puulo non rōne act⁹ credēdi pncipalr. ß rōe ipsi⁹ crediti. a q̄ inq̄tū creditū fluit vt⁹ i oīa sacr̄a. Et qr creditū nūq̄ ē iforme ß vniforme respectu fidei iformis ꝛ formate. iō p fidē q̄ntūcunq̄ȝ informē dū tñ esset vera. dabat remediū puulo. Alit tñ dici pt q̄ nō iō creditū erat remediū ß ipsa fidei pfessio. q̄ vel sit motu fidei. vel actu exteriori erat dispositio curatōis. ꝛ hec ē in circūcisione ꝛ baptismate. qr ē ibi pfessio fidei ipso facto. ß pfessio fidei quā faciebāt pentes iputat parulo ex diuina mīa. ꝛ qr pfessio fidei in hñte originale tm̄. sufficient disponit ad grām. etiā si nō fiat i charitate. hñs cū originale. rū nō teneat conteri ex sola volūtate credēdi et captiuatōe intellect⁹ ad grām se pparat. sic ꝛ puulus ppara merito cōgrui. In iustificatione eni siue in curatōe puuli poti⁹ requirit meritū cōgrui q̄ȝ cōdigni. sicut etiā in iustificatōe adulti. iō dicit sine pñdicio q̄ fides informis pentū esse 64 poterat remediū puulo. Ad illud ḡ qđ obi̇ q̄ fides informis nō placet deo. dōm q̄ non placet deo tanq̄ȝ meritoriū ex ɔdigno. bene tñ placet deo sicut 65 dispositū de congruo. Ad illud qđ obi̇ q̄ fides informis nō sufficit ad remissionē ɔpue culpe. dōm q̄ illud non valet. qr maior dispositio requirit ad hoc vt remittat originale. qr est ex maiori culpa ɔmissū. iō requirit attritio cū fide. sed in hñte originale sufficit fides. qñ ḡ dicat magis meret q̄libet sibi q̄ȝ alij. intelligendū ē ceteris ɔditionib⁹ existentib⁹ parib⁹.

Questio. q. b

Utrū ad remissionē originalis suffecerit sola fides. Et q̄ sic videt p verbū Greg. qđ ponit in lr̄a. p paruulis sola fides. Itē Hugo. de sctō victo. dicit q̄ tpe legis nature nō fuerūt aliq̄ sacr̄a in pcepto. ḡ sine oībus poterat hō saluari. Sȝ nullus poterat saluari sine remissione originał. ḡ remissio originał poterat fieri sine aliq̄ sacro exteriori in sola fide. Itē si tpe illo sacr̄a virtutē totā hēbāt a fide. ḡ tātū faciebat sola fides q̄ntū cū illis sacris. ḡ videt q̄ sola fide pentū potuerūt saluari. Contra. si puulis sufficiebat sola fides tūc tpis. ꝛ mō nō sufficit. nec tpe circūcisionis sufficiebat. ḡ videt q̄ fides tūc eēt maioris vtutis q̄ȝ post. ḡ videt post fuisse deterioris cōditionis. ß post nō fuit deterioris ɔditōis. ḡ si post nō sufficeret. nec pus. Itē si sola fides sufficiebat. ergo puulus in oī statu saluari poterat. cū nihil oporteret circa corp⁹ pueri fieri. ḡ vr̄ q̄ possit iustificari in ventre matris. Itē videt q̄ non possit puulus mori sine remedio pentib⁹ existentib⁹ fidelib⁹. sed mō nō sic ē. imo pñt. ꝛ pcedunt etiā nati. ḡ sunt peioris cō- 66 ditionis in statu grē q̄ȝ in statu nature. R°. ad hoc est duplex opinio cū di̇ q̄ fides pentū erat in remediū puulo. Quidā dicūt q̄ nō fides hītus. sed fides rōne act⁹ ꝛ mot⁹ siue pfessionis. ꝛ nō cuiuscūq̄ȝ professionis. sed ci⁹ q̄ pfitebant puulū curandū esse ab eo quē expectabat. ꝛ de hac pfessione q̄dā dicunt q̄ oportebat q̄ fieret pfessio nō tm̄ actu mētis vł oris sed etiā signo visibili. vtputa in oblatōe. vel in sacrificio sine decimatōne. vel aliq̄ alio figlto. q̄ñ ecclesia fideliū sp aliq̄ signa habuit in q̄bus fideles colligebant et pfitebant fide in facto. Uñ Aug. ɔ faustū. Nullū nomē religiōis siue ver̄ siue falsū coadunari posset hoīes q̄n aliq̄ signoꝝ velut sacroꝝ visibiliū ɔsortio vnirent. Uñ dicūt q̄ aliqđ erat signū cū fide Et qđ dicit Greg. sola fide intelligit fide pentū siue ɔsensu vel fide puuli. Sȝ hec positio nō cōgruit. q̄a Greg. addit in auctē. vel p maiorib⁹ virt⁹ sacrificij. q̄re ḡ dicit sola. cū de maiorib⁹ addit et dicit virt⁹ sacrificij. Preterea cū nulla eēnt necessitatis. et si talis pfessio de ɔgruo deberet eē cū fide. nō tñ necessario. Uñ Hugo. cōmonemur q̄ illa sacr̄a pmi tpis mag̃ ad deuotionē pposita fuerūt q̄ȝ ad obtinēda salutē iudicta. Propt̃ hoc alia positio dicit q̄ pfessio fidei sufficiebat q̄litercūq̄ȝ fieret. siue signo. siue verbo. siue actu cordis. dū tñ fieret a pentib⁹. et habet̃ respect⁹ ad puulū. Si āt q̄rat q̄re magis fides pentū. 67 dici pōt q̄ pentes dicunt hic oēs q̄ curā gerebāt de puulo. Aut si dicant pentes pprie. rō ē q̄re magis in fide ipsoꝝ. vt qr per ipsos puulus ɔtraxerat culpā. ɔgruū erat vt coꝝ fide mereret grām. Ad illđ qđ 68 obi̇ q̄ videt fides deteriorata. dōm q̄ illud nō seq̄t simplr. ß q̄ vel deteriorata ē. vel aliq̄d sit ei adiūctū qđ necessitate seruari oportet. sicut sunt instituta sacramēta sb pcepto. Exēplū de obſuātia mādatoꝝ in eo q̄ ē libere volūtatis. et in eo q̄ intrauit religionē. pmo sufficit ad salutē. scđo nō. Ad illđ qđ obi̇ 69 q̄ fm h̄ puulus in ventre matris posset iustificari. dōm q̄ nō hēbat efficaciā fides fm rōem nec legem nisi q̄ñ nat⁹ erat ex vtero. sicut nec baptism⁹. de⁹ eni fm visionē nō regenerat nisi pus p nām natū. Quare aūt nō. dicet infra i tractatu de baptismo. Sȝ qđ de natis obijcit dōm q̄ hñt in se opa excedētia et excessa. In h̄ eni excedit illud q̄ puulo facili⁹ pcituri poterat q̄ȝ subueniri. Sȝ in h̄ aliud excedit. qr pentibus infidelib⁹ adultus saluari poterat. ß puulus nō. Preterea dubiū ē an oporteret vtrūq̄ȝ eē fidelē. ꝛ alia multa. vtputa. maior certitudo salutis. maius munus grē. et alia bona q̄ pueniūt. scȝ obedia et humiliatio et ɔsilia. et iō nō sequit ex hoc q̄ stat⁹ ille esset melior.

Qō. iij. i

Utrū requirat virt⁹ sacrificij in remediū originalis in adultis. Et q̄ sic videt p Greg. in lr̄a. q̄ dicit q̄ maiorib⁹ necessaria erat nō tm̄ fides sȝ virt⁹ sacrificij. ḡ cū greg. loq̄tur pcise. determinat qđ ē necessariū. Si dicas q̄ loq̄tur sine pcisione. et tangat q̄đ sit cōgruū. tūc nulla esset dr̄ia. qr sitr̄ cōgruebat p puulis offerri sacrificiū. Itē plus poterat adult⁹ q̄ȝ paruulus. et mai⁹ debitū peti hēbat. ḡ et plus tenebat facere q̄ȝ paruul⁹. Ecōtra tpe legis nāe nō fuit pceptū nisi nāle. Sȝ sacr̄a nō sunt nālia vt ß patuit. ḡ nullum fuit ibi sub pcepto nullū fuit ḡ necessitatis. ḡ sine sacrificio poterat eē salus adulto. Itē hugo de sacris dicit q̄ remediū ɔ originale fuit decimatio. Grego. dicit q̄ sacrificiū. Sȝ ɔ. vni⁹ generis morbi vnū dȝ eē remedij gen⁹. Itē morb⁹ originał peti nō iterat. ḡ dȝ hic remediū nō iterabile. Sȝ tā sacrificiū q̄ȝ decimatio sūt iterabilia. ḡ nō sunt ɔuenētia remedia ɔ originale. Itē q̄ erat ista virt⁹ sacrificij. ꝛ videt q̄ nulli⁹ vtilitatis. qr hmōi oblatio nō erat pceptuȝ qr bonū. qr tunc semper esset pceptū. ḡ erat bonū q̄a pceptū. sed nō erat pceptū. ḡ nō erat bonū. Si tu dicas q̄ valet ad fide q̄ erudiebat in illo signo. Con-

tra. Ibi fiebat oblatio z fumus materialis. g si crede-
bat fumum acceptum a deo. credebat deum adorare
materialiter. g credebat eum eē corporeū. g videtur q
potius esset in nocumētū fidei. Si dicas q valebāt
ad excitationē deuotiōis. Cōtra. ois deuotio q̄ est cō-
tra pietatis opus nō pōt eē accepta. vn̄ dona iniq̄rū
nō pbat altissimus. s ista erat ɔtra pietatē. q: ɔsume-
70 bant frustra qd̄ erat vtile pauperibus. g zc. Rñ. ad
horum intelligentiam est prenotandum q sicut di-
cit magister hugo. in lege nature tria fuerunt sacrorū
genera. s. decimationes. oblationes. z sacrificia. Ad
quorum noticiam tria sunt notanda. Primo que sit
ratio instituendi illa sacramenta. Secundo quis sit
modus. Tercio que efficacia. Prima ratio est dei ho
norificatio. Notandum ergo q fides in iustis omni
tpe cucurrit. z nullus nisi in fide saluatus est. g tem-
pore legis naturalis hec fides erat que fideles illumi
nabat ad hoc q crederent q deus erat creator. q re-
demptor. q remunerator. ideo fides illumiabat. Et
dictamen nature consonabat vt homo deo seruiret.
z sua ab ipso recognosceret. et hoc quod credebat si-
gno visibili etiam quodammodo manifestaret. ideo
signa fuerūt tpe legis nature in quibus deus hono-
rabatur qui omnia creauerat. vt in oblatione. Simi
liter honorabatur vt redemptor. vtputa in sacrificio
71 Ut perfectus remunerator in decimatione. Denari-
us enī est numerus pfectissimus. quia tres pfectōes
habet in se. Prima est vnitatis. secunda ternarij. ter
cia senarij. que simul iuncta faciunt denariū. z ideo
ibi status est. pter hoc honorabatur deus vt pfectus
remunerator. vnitas est enī pfecta. q: est ois nūeri p-
fectio. Ternarius. quia constat ex omnibus partib⁹
suis. ex parte aliquota. z nō aliquota. Senarius vo
q: constat ex omnibus partibus aliquotis. Secūda
ratio est fidei redemptoris pfessio. Sicut enim nul-
lus sine fide pōt deo placere. sic nullus sine fide me-
diatoris a peccato resurgere. Et sicut fides simplici-
ter dictabat dei honorificationē. ita z hec pfessionē
Et q: tūc profiter homo qū qd̄ interius credit. ex-
terius manifestat. ideo tpe legis nature fuerūt signa
ad hoc manifestādū. Etiā honorabat vt redemptor
z hoc modo tria cōsideranr. Redemptum. et hoc p
decimationem. homo enī sigtur per decimā dragmā
pditam. Ipe modus redimēdi. z hoc p oblationem
Ipsum preciū. et hoc p sacrificiū. in quo erat sangui
72 nis effusio. Et ista pfessio in hmōi signis maxime ne
cessaria erat p ipsis impfectis. pfectis enī deus reue-
lauit sacramenta fidei. impfectis celauit. Unde mi-
nores adherebant fidei maiorū. z credebant implici-
te. z sicut implicite credebant. sic signa data sunt eis
a maiorib⁹ in quibus fidē implicite pfiterent. Ter-
cia ratio est vite agēde institutio. Sicut enī aliqs nō
poterat deo placere sine fide. nec a pctō resurgere si-
ne fide redemptoris. sic nec in bono stare sine bono
opere. z fidei adiecta sunt signa que significarent ea
que necīa sunt cum fide. hec aūt tria sunt in corde. z
tria sunt exterius q̄ his sequētibus signt. In deci-
matione pcti recognitio z eius dimissio. q: in ea dat
deo qd̄ pfectū z quod bonū est. z remanet nobis qd̄
est impfectum. vnde sigtur q bona tm̄ sunt a deo. sed
z mala a nobis. Rursus in sepatōe decime ptis in par
tem dei. sigtur recessus a peccato. In sacrificio sigt
z interna contritō. quia sacrificiū deo spūs ɔtribulat⁹.
z exterior carnis maceratio. q: occidebat pecus. vn̄

mortificanda sunt mēbra nostra. Roma. xij. Exhibe-
atis corpa vestra hostiam zc. In oblatione niēq de-
uotio. z exterior bona opatio. que si assunt cum fide
sufficiūt ad salutē. Sic g patet q̄ sit rō institutiōis il-
lorū. s. dei honorificatio. fidei redemptoris pfessio. vi
te agende instructio. Scdo debet attendi modus in 73
stituendi. nō enī instituta sunt p modū precepti vt di
cit hugo. primo puulos cōsilio nutriui. loquens pro
illis qui fuerunt tpe legis nature. Et si queras quō:
dōm q fides dictabat vt visum est. z natura conso-
nabat. z inspiratio auctem dabat. z ideo p modū cō
silij data erant. et hoc p supiores in quib⁹ erat fides
explicita. Tercio attendēda est efficacia i his. Et no 74
tandū q de se nullam habebāt efficaciam mundan-
di. vel iustificandi. sed solum rōne fidei redemptor.
non enī erant instituta ad hoc. sed ad hec que predi-
cta sunt. Ex his patent obiecta. Qz enī obijcit pri
mo q nō sunt de necessitate. ɔcedēdū est. Ad illud 75
quod obijcit de hugone q remediū erat decimatio.
dōm q nec decimatio nec sacrificiū erat p se remedi
um. sed tm̄ ratione fidei. z q: omnia illa erant signa
redemptionis. ideo indetminate fides cū quolibet
istorū mūdare poterat. Ex hoc etiā patet aliud de ite 76
ratione. qm̄ ideo poterāt iterari. q: nō erant medici
ne ex se imposite contra morbū nō iterabilē. Ad 77
illud qd̄ querit de virtute sacrificij. dōm q virt⁹ sa-
crificij vl' dicit h fides que faciebat sacrificiū valere.
vel interna mentis contritio. q̄ faciebat exterius sa-
crificiū virtuosum. z q: adultis necessaria erat cōtri-
tio pter actuale. iō Gre. dicit sacrificiū curasse ma-
iores. Qz obī q sacrificiū erat via erroris. dōm q 78
verū est illis qui accipiebant ipm vt rem. sed nō his
qui accipiebant vt signū. z q: fideles accipiebant vt
signū. ideo eis non erat via erroris. Ad illud qd̄ 79
obijcit q erat ɔtra pietatem. Dōm q nō est verū. q:
adeo abundabant animalia. z paupes ita pauci erāt
q sufficiebant pietati q̄tum ad cultum dei z q̄tum
ad sustētationē pximi.

Consequenter querit de remedio contra ori
ginale quod precessit baptismū tpe legis scri
pte. s. de circūcisiōe. Et circa hoc querūt tria.
Primo querit de institutiōe circūcisionis. Scdo q̄r
de forma ipsius siue de integritate. Tercio queritur
de efficacia.

Questio. j. k

De remediū circumcisionis ɔgrue sit institutū osten
dit primo ratione significatiōis. q: est instituta in sa
cramentū qd̄ est remedium ɔtra originale. Sed ori-
ginale traducit p ppagationē. g cum circumcisio fi-
at ab eo mēbro p quod est ppagatio. expsse sigt origi
nalis curationē. Itē hoc videt rōe curationis. q:
ɔtrarijs ɔtraria curant tā materialit q̄ spūaliter. g
cum originale ɔtrahit p delectationē circa membrū
illud. in passione illius membri expresse curatio desi-
gnat. g si sacramentū est ordinatum ad hoc. ptz zc.
Itē originale ē morbus currens circulariter. quia
sicut dicit Ansel. psona corrumpit naturam z natu-
ra psonam. g expresse sigtur p ablationem fm circu-
lum. sed hoc est in circumcisione. ergo zc. Contra
Deus non delectatur in penis nostris. ergo medica
menta dei debēt esse suauia. sed circumcisio est pena-
lis. ergo zc. Item originali non debetur pena sen
sus. ergo in eius ablatione non debet sentiri pena. er
go si circumcisio non est sine sensu pene. non est con-

gruum remedium. Item quero ad quod tempus pertincat institutio circumcisionis. Non ad temp9 legis nature. quia lex nature communis est omnib9. sed circumcisio ppria est generi abrahe. Nec ad tempus legis scripte. quia lator legis moyses circumcisionem non instituit. Unde Johis. vij. Circucisio ex patribus est nō ex moyse. Nec ad tps gratie. q nulli tempori puenit eius institutio. Si dicas q ptinet ad legē scriptam. quero quare ante dationem legis fuit instituta. et quare magis abrahe data q alij. Itē qre data nō fuit in latore legis cōfirmata. sed poti9 accepit iosue mandatū q moyses.

80 Rº. dōm q institutio circumcisionis congrua fuit. q2 fuit expressum signum curationis originalis. tum ppter ablationem a membro ppagationis. tū ppter ablationē penalez. 81 tū etiam ppter ablationem circularē. Ad illud qd obijcit q dñs non delectat in penis. dōm q pena cōparat ad punitum. et sic non placet deo. non eñi creauit nos deus ad puniendum. Compat ad meritum. vz ad existentem culpam. et sic est in ea manifestatio iusticie et ordinis. et sic placet deo inqtum iust9. Cōparat ad finem vel effectum. vtputa iustificationez rei. et sic placet ei inqtum misericors. vnde in punitione que est via ad iustificationē relucet misericordia et iusticia. et ita est deo placens. et talis fuit pena circūcisionis. Qd obijcitur q non delectat in pena. dōm q nō delectat in pena sm q pena sed sm q iusta vel iustificatoria. tñ hec delectatio semp est cuz aliquo rigore. et q2 lex vetus fuit lex rigoris. ideo debuit in ea 82 esse penalis curatio. Ad illud quod obijcit q originale nō meruit penam sensus. Dōm q verum ē de ista que est pena tm et nullo mō via ad salutez. vtputa infernalis. sed bene illaz meruit que potest eē via 83 in salutem. vtputa presentem. Ad illud quod qritur cui legi conuenit. Dōm sm Hugonē q fuit sacramentū legis scripte. succedēs sacramētis legis nature. et hoc quadruplici de causa. s. ratione grauitatis et euidentie. rōne certitudinis et efficacie. Grauis est ratione penalitatis et debet sequi. q2 prima etas fuit qsi infantia. scda quasi pueritia. et ideo nō debuit grauari sacramento onerante. sed leui manuduci. et etiā quia morbus erat recens. et non erat tanta cognitio peccati. Sed post tercia etas est sicut iuuentus. et magis habuerūt cognitionē peccati. ideo potuerūt magis onerari. Secūda est euidentia quā ponit hugo in nona pte. q2 circūcisio fuit signū euidentius. Tercia est certitudinis. q2 si puer circūcidebat a qbuscunq. siue parentes essent boni siue mali mundabat. et certum erat. sed non sic de fide. Quia in lege nature non erat certum vtrū mundaret si alter esset infidelis. et dedicarent ipm ydolis. et de parētibus poterat dubitari pluribus modis. Quarta ratō est efficacia. q2 magis remittebat fomes in his q circumcidebant q in his q solis sacrifiçijs et fide mundabā 84 tur. Ad illud quod querit quare fuit data ante legem. Dōm q hoc fuit ad preparādū et segregandum pplm cui danda erat lex. Quare aūt magis abrahe? Dōm q circūcisio fuit data non tm in remedium. s etiam in signum. In signum inq discretionis sm fidem et scdm carnez. sm q in illo populo precipue colendus erat deus. et ex illo sm carnē nasciturus erat christus. Et quia abraham primus fuit qui reliquit terram suam ppter cultum dei. et excellens fuit in fide. et sibi facta fuit de christo promissio. ideo inter patres precipue data fuit abrahe. Ad illud quod qritur quare magis confirmata est sub Josue q sub 85 moyse. Rº. est ad hoc. et spiritualis. et literalis. quia legislator repetit quomodo pcepta fuit abrahā p tota posteritate. et ipsi iam habebant vsuz. nec vnq dimiserant. et ideo nō oportuit dari a moyse vel moysi. Sed tempore iosue neglexerant circumcisionez in deserto. ideo oportuit dari mandatum sicut ibi dicit Alia ratio fuit spūalis. quia et si circumcisio significet circumcisionez presentem et futuram. tamen illa abrahe significat presentem. illa autem iosue in terra pmissiōis facta post peregrinationē sigt futuraz.

Questio. ij.

De forma siue de integritate circumcisiōis. Et dicit Hugo in li. de sacramentis q tria sunt que sūt de integritate eius. s. sexus masculinus. membrum preputij. et dies octauus. Sed ostēdit q de integritate huius sacramenti non debet esse sexus. q2 remedium debet respondere morbo. sed in morbo non est sex9 distinctio nec determinatio. q2 communiter est in omni sexu. ergo nec in remedio debet esse distinctio.

Item videt q membrum preputij nō debeat esse de substantia sacramenti. quia sacramēta sunt in honestatem et decorem. sed illud membrum est verecūdum et inhonestum. ergo nullo modo debet fieri circa illud membrum. Aut si fit. quero quare magis circa illud q circa aliud. Item q octauus dies non sit de substantia sacramenti. ostēditur. q2 nec in baptismo nec in sacramentis legis nature est determinatio temporis. ergo nec in sacramētis legis scripte debet esse determinatio temporis. vicz dies octauus.

Item si tempus illud esset de necessitate. si post fiat. sacramentum nullius est efficacie. ergo nihil valuit abrahe nec aliquibus de domo eius. Et iterum. Nihil valuit illis quos circumcidit Josue. Et iterū nihil valebat pselitis. Et ex hoc sequitur q si aliqs negligebat diem octauuz. q vlterius nullo modo posit curari ab originali. quia nec p circumcisionez. nec alio modo. quia non erat aliud remedium traditum.

Item si determinatio temporis fuit de necessitate. ergo omnes illi viri qui fuerunt in deserto fuerūt transgressores. quia nullus eorum fuit circumcisus.

Item si erat de substantia. tunc ergo non debebat preueniri. ergo paruulum morientem ante octauuz diem necesse erat damnari. quia masculus incircumcisus damnabatur. et ante non debebat circumcidi. ergo videtur q octau9 dies non fuit de suba circumcisionis. Sed contra. Qz sit de necessitate probat. quia circumcisio est sacramentum necessitatis. quia cadit sub precepto. sed omnia ista tria precepta sunt vt habetur Genesis. xvij. ergo omnia sunt de necessitate. Ibi enim dicitur. Masculus cuius preputij caro circumcisa non fuerit peribit. Et iterum. Infans octo dierum circumcidetur. ergo videt q octauus dies sit de necessite sacramenti circumcisionis.

Item q tempus sit de substantia circumcisionis ostēdit. quia circumcisio sigbat vtrāqz circumcisionē. s. pmā in anima a culpa. et scdam in corpore a

miseria. que futura erat in octaua resurrectionis. ergo octauus dies erat de integritate significationis. ergo & de integritate sacramenti. Item preceptum de circumcisione est preceptum affirmatiuum quod obligat ad aliquod tempus. non ad omne. ergo determinato tempore in precepto obligabat ad illud. ergo cum in precepto illo sit determinatio temporis in quo instituitur circumcisio. tempus determinatum est de necessi-

86 tate circuncisionis. R°. dicendum quod duo ex istis. s. sexus et membrum. sunt de necessitate circumcisionis simpliciter. sed tempus uno modo est de necessitate. alio modo non. Est enim in hoc sacramento tria considerare. scilicet efficaciam. significantiam. & obseruantiam. Quantum ad efficaciam nihil facit. quantum ad significantiam est de congruitate. quia expressius significat. quantum ad obseruantiam est de necessitate. quia cadit sub precepto.

87 vnde peccat qui negligit obseruare. Ad illud ergo quod obiicitur primo quod in morbo non est distinctio. ergo &c. Dicendum quod circuncisio non tantum fuit in remedium. sed etiam in signum distinctionis. vt gens iudeorum ab aliis discerneretur. ex quo christus debebat ab ea nasci. et quia propagatio & genealogia attenditur penes mares. ideo illis data

88 fuit non mulieribus. Ad illud quod obiicitur quod membrum illud non deberet esse quia est verecundum. Dicendum quod membrum illud maxime conueniebat significationi circuncisionis & efficacie. Circuncisio enim data fuit in pactum sicut dicitur Gen. xvii. et hoc pactum est certitudo quod christus ex gente illa esset nasciturus. Fuit etiam data in remedium contra originale peccatum vnde dicitur Gen. xvii. Masculus cuius caro preputii circuncisa non fuerit peribit &c. Fuit similiter data in meritum obedientie. meruit enim abraam & posteri eius sic domino obediendo. Fuit etiam data in signum repressionis concupiscentie. vnde signat quid sit agendum. siue a quo sit cessandum. Et quia per preputium est generatio. et sic conuenit pacto generationis. Est originalis culpe transfusio. et sic conuenit remedio circuncisionis. Et in preputio regnat inobedientia & concupiscentia. ab oppositis per ipsius signationem. & ab ipso factam ablationem. et meretur obedientia. & significatur continentia. ideo rectissime conuenit. Quod ergo dicitur quod est membrum ignobile. dicendum quod de sui natura est nobile sed factum est ignobile propter culpam. vnde per remedium nobilitatur. Vnde. i. Cor. xii. dicitur quod membris ignobilioribus abundantiorem honorem circundamus. & hoc

89 intelligitur dum passionibus & desideriis obuiatur. Ad illud quod queritur de tempore. dicendum sic dictum est quod quantum ad efficaciam nihil facit. vnde eque bene curabat circuncisio proselitos vt etiam paruulos. est tamen congru-

90 entia quantum ad significationem. Quod obiicit de baptismo. dicendum quod res circuncisionis erat circuncisio a culpa & a miseria. Circumcisio a culpa significabatur in actu et materia. sed circumcisio a miseria per actum et materiam non significabatur. & ideo congruum fuit tempus addere per quod significaretur. baptismus autem ratione immersionis & eleuationis expresse significat mortem & resurrectionem. ideo non fuit congruum addere. & sic dies octauus est de bene esse circuncisionis quantum ad significationem. est tamen de necessitate quantum ad obseruantiam. quia cadit in precepto. Et ratio huius fuit quia sacramentum illud fuit penale. ideo oportuit obseruare tempus. quia si ante octauum diem circumcideretur. propter teneritudinem posset perire. Si vltra differretur. esset periculum propter mortem. et libenter differrent propter dolorem ideo voluit eis dominus prefigere terminum.

91 Ad illud quod obiicitur quod est de necessitate precepti. ideo non poterat differri nec preueniri sine peccato. dicendum quod circa hoc duplex fuit opinio. Quidam quidem quod preueniri non poterat nec differri sine peccato nisi interueniret dei autoritas vel etiam necessitas. et vtraque fuit in viris qui fuerunt in deserto incircumcisi vt dicunt. Necessitas propter periculum. quia ad motum nubis mouebantur. & ideo circumcisionem seruare non poterant. Diuina etiam autoritas fuit dispensans. quia in deserto erant in quo non poterant gentibus commisceri. nec indigebant distingui. Rursus dominus voluit ob figuram circumcisionem differri. vt vna generalis circumcisio fieret in terra promissionis. in signum illius que futura erat in patria. Et isti dicunt quod si de paruulis timerent quod tempus circuncisionis poterat & debebat preueniri. alioqui puer damnabatur. sicut modo damnatur puer non baptizatus. Sed hec positio licet probabilis videatur. tamen mori repugnat iudeorum quem nunc obseruant. & credibile est quod a patribus acceperunt. Multi enim ante octauum diem circumcidunt. Contrarietatem etiam habet in seipsa. quia si ob necessitatem infirmitatis poterat differri. cum paruulus erat in graui infirmitate. non debebat secundum eos circumcidi sed diutius expectari. Et iterum. Si non poterat sine peccato differri. qualiter poterat preueniri. ex quo dominus illum prefixerat. Et ideo alia opinio est & probabilior quod non debebant preuenire nec differre nisi dominus ipse dispensaret. alioquin peccarent. Et si tu obiicias quod tunc puer damnaretur. quia scribitur. Masculus cuius caro &c. Dicendum quod secundum translationem. lex habetur cuius preputii caro octaua die circuncisa non fuerit. & quamuis in nostra translatione non repetatur. tamen intelligitur repeti sub ea conditione in qua fuit preceptum. Et quia non erant obligati. eodem remedio curabantur quo mulieres. Sed huic positioni occurrit difficultas. esto enim quod paruulus ille nudatus illo remedio viueret vsque ad octo dies. et tunc non circunciderentur. aut saluatur. aut non. Si non saluatur. ergo ex peccato patris amittit gratiam. aut eam non habuit. sed constat quod propter peccatum patris non potest eam perdere. ergo nunquam habuit. Si saluatur. & non est octauo die circuncisus ergo non est verum quod dicit dominus. Masculus cuius caro &c. Propter hoc ergo respondendum quod currente circumcisione alia remedia non disponebant paruulum nisi cum hac conditione quod ipse esset impossibilis ad implendum mandatum de circumcisione. & ita propter impossibilitatem absoluebatur. et si moriturus erat ante octauum diem disponebant & curabatur. Sed victurus non curabatur quousque mandatum esset totum impletum. et totum est probabile. Et ideo hanc opinionem credo saniorem. Si autem dominus dispensaret. tunc secus esset. & ita dicunt factum esse circa viros qui fuerunt in deserto. Aliqui tamen dicunt quod peccauerunt. quia ex contemptu dimiserunt. sed tamen illud non est credibile quod omnes ita mandatum dei contemnerent. Si autem obiicias similiter de paruulo qui preuentus morte non baptizatur. vtrum in fide parentum saluetur. Dico quod non. quia baptismus propter suam generalitatem et perfectionem et temporis indeterminationem alia remedia euacuauerat. non sic autem circumcisio. Huius autem positionis probabilitas habetur ex autoritate. quia Prouerbiorum. iiii. dicit Salomon. Vnigenitus eram coram matre mea. vbi dicitur quod filius Bersabee alius paruulus non fuit nominatus. quis ante octauum diem est mortuus. et

sta non fuit circumcisus. Habetur ex ratione. quia nullum aial offerebat domino ante octauum diem. Habet ex more iudeorum quem modo obseruant. Et ideo hec positio magis est tenenda.

Questio. iij. m

De efficacia circumcisionis. et querit. Utrum sacramentum circumcisionis sit gratie collatiuum: Et quod non. dicit magister in litera. Hoc ipsum dicit Roma. iiij. super illud. signaculum fidei accepit. glo. In circumcisione tantum peccata remittebant. sed non gratia per eam prestabat. Item hoc videt ratione. quia in sacramento eque vel amplius se extendit ratio signandi quam efficiendi. sed ratio signandi in circumcisione solum est in ablatione. ergo et efficacia. Item sicut se habet culpa ad gratie amotionem. sic gratia ad remotionem culpe. sed deus cum homo peccat subtrahit gratiam. nec tamen facit culpam. ergo a simili possibile est quod aliquod remedium remoueat culpam. quod tamen non dat gratiam. ergo si hoc est possibile. et concordat ratio et autoritas. in circumcisione non dat gratia. Item si deus esset dator formatum. virtus primi agentis esset solum in abiciendo. non in ponendo. sed cum deus sit dator gratie. virtus circumcisionis erit solum in amouendo oppositum gratie. Contra. quod in circumcisione detur gratia ostenditur quia eadem vi est corruptio vnius oppositi et generatio alterius. et eadem qua recedit ab vno oppositorum. accedit ad reliquum. ergo cum gratia et culpa sint opposita. eadem vi qua delet culpa. confert et gratia. ergo si circumcisio est ad delendum culpam. necesse est in ea conferri gratiam. Si dicas quod hoc non tenet in motibus. hoc nihil est. quia ambrosius dicit. quod egressus vicii est virtu-

92 tis ingressus. Item accidens corrumpit dupliciter. aut propter corruptionem subiecti. aut propter inductionem contrarii. ergo si circumcisio aufert culpam cum non corrumpat subiectum. de necessitate inducit contrarium. sed hoc est gratia. igitur etc. Si dicas quod culpa non est accidens sed priuatio. idem sequitur. ergo quia priuatio non remouet ab aliquo nisi per positionem habitus. ergo si culpa est priuatio gratie. nunquam delebitur nisi ponatur gratia. Item peccatum dicit non esse moris. sed impossibile est quod deus auferat alicui non esse nature nisi dando esse. immo non intelligibile. sed impossibile et non intelligibile est quod auferat non esse moris nisi dando esse. sed non esse moris est per culpam. esse per gratiam. sed etc. Si dicas quod non est simile. quia esse et non esse sunt immediata. non sic culpa et gratia. Contra hoc est. priuatio et habitus circa suum susceptibile sunt immediata. sicut affirmatio et negatio. sed impossibile est priuare vnum quin ponatur reliquum. Item si circumcisio delet culpam. et gratia delet. aut ergo circumcisio delet per gratiam. aut econuerso. aut vtrunque simul. sed constat quod non vtrunque simul. quia cum non sint idem in substantia. non habent eandem operationem immediatam. Item non gratia per circumcisionem. quia si non esset circumcisio. gratia per se sufficienter deleret culpam tanquam immediata causa. sed circumcisio delet per gratiam. sed per prius ordinatur circum-

93 cisio ad gratiam quam ad culpam delendam. Respondeo dicendum. quod circa hoc diuersi diuersimode senserunt. Quorundam enim positio fuit quod originale vt est culpa est concupiscentia cum debito non concupiscendi. et ideo est culpa quia concupia. hoc enim est in iustificatis. sed ideo. quia est cum debito non concupiscendi. cum ergo deletur culpa originalis. quia deletur quantum ad reatum. et remanet quantum ad actum. dicunt quod soluitur debitum. i. non imputatur. et tunc ergo remanet concupia actu pena. hoc ergo est quod dicunt originale deleri. i. debitum concupiscendi non imputari. et hoc quidem sine alicuius gratie collatione fieri potest. et fit in circumcisione. Sed hec responsio non potest stare. duplici ratione. Una quidem quia si deus non imputat hoc debitum ipsi anime quod prius imputabat. aut ergo aliqua innouatio facta est circa aiam. aut mutatio facta circa deum. Non mutatio circa deum. ergo innouatio circa aiam. ergo aut aliquid est ab ea ablatum. aut positum. Si ablatum. aut bonum. aut malum. Non bonum. ergo malum. Non malum pene tamen. ergo culpe. ergo culpa est priuatio que non aufertur nisi aliquid ibi ponatur. sed necesse est aliquid poni. Sed nihil ponitur in anima quod expellat culpam nisi gratia. Alia ratio est quia si debitum tamen non imputaretur. et gratia non daret. cum nullus possit videre deum quin habuerit gratiam. tunc ergo iustus ab originali peccato mundatus per circumcisionem si moriatur. cum non habuit gratiam. non videbit deum. ergo eandem penam habebit ac si haberet originale. Alia positio magis vltra processit et dixit quod in circumcisione dabatur gratia. et delebatur culpa. sed culpa non delebatur vi circumcisionis. gratia non dabatur vi eius sed ex liberalitate dei. qua non delet culpam. quin decoret animam et gratiam sibi faciat. Quis posset aliter facere. quia secundum naturam medium est inter culpam et gratiam. s. ipsa innocentia. et delere culpam hoc est reddere innocentiam. sed deus nunquam reddit innocenti-

94 am quin superaddat gratiam. Et per hoc respondent ad obiecta de contrarietate et de habitu. et de priuatione. quia gratia non est directe et immediate habitus oppositus culpe. sed innocentia. Ad hanc innocentiam secundum quod est priuatio culpe ordinatur circumcisio disponens ex parte suscipientis. sed gratia ex parte agentis. Sed hec positio non potest stare duplici ratione. Prima quidem. quia si innocentia esset medium secundum naturam inter culpam et gratiam. prius naturaliter restitueretur innocentia et expelleretur culpa quam infunderetur gratia. Sed hoc est manifeste falsum. quia tunc gratia non deleret culpam. Si enim deleret. prius innocentia quam culpa deleret. Alia ratio est. quia et si deus posset delere culpam sine gratia. non tamen decreuit delere nisi per gratiam. ergo si dat virtutem sacramento consonantem suo decreto. non dat virtutem ad culpam delendam nisi disposito ad gratiam. Tercia positio est. quod in circumcisione delebatur culpa et conferebatur gratia. et ad vtrunque ordinabatur circumcisio. sed gratia quosdam effectus habet priuatiuos. quosdam positiuos. et circumcisio non ordinabatur primo et per se nisi quantum ad effectus priuatiuos. et ideo solum significat ablationem. Sed quia effectus priuatiui non sunt sine positiuis. ex consequenti erant ibi effectus positiui. et quia ex consequenti. non oportebat eos significari. Exemplum autem manifestum est in conuersione panis in corpus christi in quo est consequenter et sanguis. sed tamen significatur ibi. Effectus autem gratie positiui sunt. sicut habilitare se ad bona opera. priuatiui sicut remouere culpam. Sed ista positio non potest stare duplici ratione. Prima quidem quia si vi circumcisionis ponitur gratia in anima et potentiis. quia delet culpam que in his est. cum poni gratiam in anima non sit aliud quam gratificari. et in potentiis quam potentias habilitari. ergo non separantur. nec secundum rem nec secundum intellectum. ergo impossibile est ponere

vel intelligere q circumcisio habeat vim ad vnū q̄n etiā habeat ad reliquum. Alia ratio est. quia effect⁹ positiui aliqui ſm rem idem sunt cum priuatiuis. q2 sicut lumen materiale nunq̄ delet tenebras nisi illuminando aera. sic nec lumen gratie tenebras peccati. Quarta positio fuit q in circumcisione dabatur gratia. sed tamen paruula respectu eius que daẽ in baptismo. Et ratio huius videẽ in sequenti distinctione cum de ꝑfectu sacramentoꝝ disputabiẽ. Et q̄a gratia quantūcunq3 parua plenum effectum habet ad delendum omnem culpam mortalem. sed semiplenū ad habilitandū potētias aīe ꝛ ad ꝑficiēdū. iō circumcisio diciẽ ordinari ad effectum ablatiōis culpe. non q2 ipsum solū haberet. sed quia solum h3 cōpletum. Et q2 sacramentum non omne significat qꝺ facit. sed quod plenius et perfect⁹ facit. ideo in circumcisione solum est signum ablationis principaliter. Et per hoc patent autoritates ꝛ obiecta. q2 nec glo. nec magister voluerūt negare q nullo modo dareẽ gratia habilitans. sed q parum habilitans. ꝛ ita parum reprimēs cōcupiscentiam. ita q solum mereaẽ dici deletiua culpe non habilitatiua potentie.

95 Ad illud quod obiciẽ de significatiōe p3 responsio q istud debet sacramentum sigñre. quod plene ꝛ perfecte facit. non omne quod facit ex consequenti siue imperfecte.

96 Ad illud quod obiciẽ q deus subtrabit gratiam. ꝛ non facit culpā. ꝯ ꝛc. Dōm q deus dicitur subtrahere gratiam non quia perimat datam. sed quia vltra nō apponit. S3 homo ꝑ culpam perimit datam. ꝛ ita nō cōueniunt in effectu deus ꝛ culpa.

97 Ad vltimū dōm q illud nihil valet. quia sicut solus deus dat gratiā. ita solus delet oppositu3. Unde Ysaie. xliij. Ego su3 qui deleo iniquitates ꝛc. Preterea si illa positio esset vera. nunq̄ agens particulare aliquid abijceret.

Distinctio. ij. de sacramentis in speciali.

Jam ad sacramenta noue legis accedamus. Hec est secunda pars in qua magister agit de sacramentis in speciali. Et habet hec pars duas partes. In prima determinat quedā ꝑambula. In scd'a aūt determinat de vnoquoq3 ꝑ se. infra di. iij. Post hec videndū est quid sit baptismus. Prima ps habet duas partes. In prima parte determinat preambula ad omnia sacramenta. s. tempus institutionis ꝛ numerū. In scd'a vo determinat ꝑambulū specialiter ad baptismū. ibi. Nunc vo de baptismi sacramēto videam⁹. Prima iterū pars habet duas. In prima determinat numeꝝ. In secunda vo institutionis tempus. ibi. Si vero queritur quare non fuerunt ꝛc. Similiter secunda pars in qua agit de preambulo ad baptismū xp̄i. quod quidē fuit baptismus iohannis. habet tres partes. In prima magister determinat de vtilitate siue ad q̄d fuit. In secunda vo de eius institutione siue denominatione. ibi. Sed queriẽ quare dictus est baptismus iohannis. In tercia vero agit de forma. vsu siue de variatione. ibi. Hic cōsiderandū est si baptizari ꝛc.

De sacramentis noue legis q̄ntum ad numeꝝ. a

Dist. II

Jam ad sacramenta noue legis accedamus. q̄ i sunt baptismus. confirmatio. panis benedictionis in eucharistia. penitētia. vnctio extrema. a ordo. ꝯiugium. [a]Quorum alia remedium contra peccatum prebent. et gratiam adiutricem conferūt vt baptismus. Alia in remediū tm̄ sunt. vt ꝯiugiū. Alia gratia et virtute nos fulciunt. vt eucharistia ꝛ ordo.

De sacramentis q̄ntum ad institutionis tp̄s. b

Si vo queriẽ quare nō fuerūt hec sacramēta instituta mox post hominis lapsu3 cum in his sit iusticia ꝛ sal⁹ꝛ

a Quoꝝ alia remedium contra peccatum prebent. Cōtra. Videẽ male diuidere h̄ abinuicem. quia omnia sacra sunt in remediū ꝯ pctm̄. R° dōm q mgr̄ nō dicit simpliciter q quedā sunt in remediū. ſ3 dicit q̄dā sunt in remedium ꝯ pctm̄. ꝛ talia sunt q̄ grām cōferūt. et ornant aīam.

1 Ex hac autē diuisione quā ponit hic mgr̄ innuiẽ sufficientia sacroꝝ. Quedā eñ est medicina ꝓseruatiua que curat a morbo. sed nō liberat. ꝛ talis est mr̄imoniū. Quedā est curatiua. ꝛ ista liberat ꝑ gratiā. ꝛ hec variaẽ ſm triplicē gratiā. s. gratiā baptismalē. ꝛ sic est baptismus. Pnialem et sic est pnia. Finalē. et sic ē vnctio extrema. Quedam autē est medicina ꝯfortatiua. Dupliciter aūt ex cā indiget homo confortari. Vel ꝓpter difficultatem pugne. ꝛ sic est ꝯfirmatio. Vel ꝓpter lassitudinē itineris ꝛ sic est viaticū. i. eucharistia. Ordo aūt est ad ministrandū vtrunq3 ꝛ ad ꝯfortandū mō vtroq3. Vel sic. Confortatio et fulcimentum est triplr̄. Aut ꝯfortatione virtutis. ꝛ sic est ꝯfirmatio. Aut subministratione cibi. ꝛ sic est eucharistia. Aut fulcimēto alicui⁹ subsidij ꝛ sic est ordo. Et sic p3 q diuisio mgr̄i est recta. ꝛ patet etiā ex hoc diuisio sacramentoꝝ. Et differt iste modus assignandi sufficiētiā a preassignato. q2 ille accipiẽ penes morbos. hic vo penes modos curandi. Itē q̄r. quare magis sic ordinaẽ. vr̄ eñ q ratio sua cōdicat enumeratiōi q̄ntū ad ordinē. Si eñ mr̄imoniū est medicina ꝓseruatiua. ꝛ prius etiā est institutū. vr̄ q deberet pmo de ipō agere. Silr̄ ꝯtra alia pōt obijci. R° dōm q magister bene ordinaẽ. ꝛ ratio sui ordinis patet sic. Sacra eñ quedā respiciūt cōiter omnes. ꝛ sic sunt quinq3 precedētia. Aut aliq̄s spāliter. ꝛ sic sunt duo sequētia. s. ordo. ꝛ ꝯiugiu3. Et sic aut cōe aut spāle. Si respiciūt cōiẽ oēs. sic sūt pma. v. Ordo eñ triū ex q̄nq3 prius patet ex se. Baptismus eñ est ad vulnerū curationē. cōfirmatio ad curationis vite conseruationem. eucharistia ad curationis habite ꝛ ꝯseruate ꝓmotionē. Et q2 nō omnes qui respiunt cōseruant sp. ideo est pnia ad repationē. est vnctio extrema ad ipius ꝯsummationē. et ex h̄ patet ordo ꝛ sufficiētia illoꝝ. v. q̄ respiciūt cōiter omnes. Que aūt respiciūt spāles status duo sunt. Aut enim respiciūt ꝑfectos ꝛ sic est ordo. Aut infirmos ſm ꝯgruentiā. ꝛ sic est mr̄imoniū principaliter. aut ordo ꝓpter sacramenti dignitatē. Vel ordo est ꝑsonaꝝ generantiū spūaliẽ. mr̄imoniū vo generātiū corꝑaliter. et vtraq3

necessaria est ecclesie. sed pma est de principali intentione. scda et cosequenti. et ita patet ordo. b Non ante aduētū xpi q̄ gratiam attulit gratie sacr̄a fuisse danda. q̄ ex ipius morte ꝛ passione virtutem sortita sunt. Contra. vr̄ male dicere. qꝛ sacr̄a ve. le. ꝛ fides totā virtutē iustificandi habebant ex morte xpi. Itē vr̄ q̄ mag 2 ex resurrectione xpi. qꝛ Ro. iiij. dicit. Resurrexit ꝓpter iustificationē nostram. Rn̄. dōm q̄ sacramenta no. leg magnā habent virtutē. qꝛ eā habent a passione. nō tm̄ ꝓmissa. ſ etiā ꝯsoluta. et persoluta astringit diuinā misericordiā vt liberalius prebeat. et hoc nō fuit nisi post mortem xp̄i. Nō obī de resurrectione dōm q̄ meritum p̄ncipaliter fuit i passione. sed sigtō nostre iustificationis ꝯ peccato signatur in morte ꝛ resurrectione. vt destruaꝛ homo vetus ꝛ fiat nouus.

c Baptismū xpi iohānes suo baptismo p̄nunciauit. Querit que necessitas fuerit huiōi prenunciatiōis. Si dicas vt assuefaceret. quero siliꝛ q̄re alia sacramenta nō habuerūt assuefactoria. Si dicas q̄ baptism⁹ difficilior est ad credendum. hoc nō soluit. qꝛ eucaristia magne difficultatis est ꝛ magne 5 efficacie. Rn̄. dōm. q̄ baptism⁹ congrue habuit preambulū. ratio hui⁹ est. qꝛ ē sacramentum pmū ꝛ necessariū. Quia eīm necessarium. oportebat oēs suscipe. Quia primū. ne hoīes inhabiles essent ꝛ imparati. oportebat q̄ p̄cederet aliquid simile. nō sic aūt est in aliis sacramentis. Baptism⁹ ei suscept⁹ disponit ad cetera alia. et iō nō indigent alia. immo assuefactoriū baptismi p consequens ad alia assuefacit.

d Hominis dictus est. qꝛ nihil ibi gerebatur quod non ageret homo. Contra. vr̄ q̄ ratio illa nulla sit. q̄a dicit euangeliū hoīs vt Ioh. ꝛ math. et tm̄ in euāgelio aliqd agit qd nō agit hō. Si dicas q̄ euāgeliū dr̄ nunciū. et dicit qd exteri⁹. et hoc est ipsius nunciantis nō tm̄ mandantis. Obī de doctrina q̄ dr̄ eī docentis. ꝛ tm̄ vt dicit aug. solus deus docet intus. Rn̄. dōm q̄ doctrina dicit petri. non qꝛ petrus totum agat effectiue quod 4 ibi fit. sed quia nihil ibi fit quod petrus non faciat. vel effectiue sicut verbum exterius. vel dispositiue sic ē eruditio interior. melius eīm docet bonus clericus q̄ malus. e Baptismus aūt iohannis in nomine venturi tradebaꝛ. Contra. Videꝛ hoc falsum. qꝛ iohēs sciebat iā xpm venisse. cum baptizauit ipm. ꝙ nō in nomine venturi. sed eius q̄ venit poti⁹ baptizauit. vel baptizare debuit. Rn̄. dōm. q̄ dñs venisse dicit ...

Dicimus q̄ b nō ante aduentū xpi q̄ grām attulit gratie sacramenta fuisse danda. q̄ ex ipi⁹ morte et passiōe virtutem sortita sunt. Christus aūt venire noluit anq̄ homo de lege naturali ꝛ scripta conuincereꝛ q̄ neutra iuuare posset. Fuit tn̄ cōiugiū ante pctm̄ institutum nō vtiq3 ad remediū. s3 ad sacr̄m ꝛ ad officiū. post peccatū vō fuit ad remediū cōtra carnalis ꝯcupie corruptelā. de quo suo loco tractabimus.

b

Coniugiū fuit ante peccatum

De preambulo ad baptismū christi. qd quidem fuit baptism⁹ iohānis ꝛ cui⁹ vtilitatis ꝛ ad qd fuerit. c

Nunc vō de baptismi sacramento videam⁹. qd int nouę gratie sacr̄a primū est. c Baptismū xpi iohēs suo baptismo p̄nunciauit. q̄ prim⁹ baptizasse legiꝛ sed i aqua nō in spū. sicut ipe ait. Ego baptizo vos in aqua. i. i penitentiā. sola eīm corpa abluebat. a pctis vō nō mūdabat. Baptismus iohis erat in pniam non in remissionē. Baptismus vō christi in remissionē. qꝛ iohānes baptizans hoīes ad pniam vocabat. ꝛ q̄s baptizabat penitere docebat. s̄m illud veniebāt ad iohānē in iordanē ꝯfitentes pctā sua. Sed in baptismo iohis nō dabatur pctōꝝ remissio que data est i xpi baptismo. Ad qd ergo vtilis erat baptismus iohannis? Quia homines vsu baptizandi ꝑparabat ad baptismum christi.

De differentia baptismi xpi et iohannis. c Ioh. j.

Marci. j.

Vtilitas baptismi iohannis.

De institutione siue denominatione baptismi iohānis quare. s. dictus sit baptismus iohannis. d

Sed queriꝛ quare dictus est baptismus Johannis. sicut veritas dicit. baptism⁹ Johis vnde est? Quia ibi iohannis oꝑatio tm̄ visibilis erat exterius lauātis. nō inuisibilis gratie dei virtus oꝑantis interius. Sed tn̄ ꝛ illa iohannis oꝑatio a deo erat. ꝛ baptism⁹ ille a deo erat nō ab hoīe. s d hominis dictus est. qꝛ nihil ibi gereba꞉ qd nō ageret hō. Si vō qꝛ an sacrm̄ fuerit? Satis pōt cōcedi ex eo sensu q̄ legalia signa dicunꝛ sacr̄a. Significabat eīm baptismus iohannis esse rē sacri. s. baptismū xpi. q̄ nō tm̄ ē pnie s ꝛ remissionis pctōꝝ.

Marci. xj.

d Si fuerit sacramētū baptism⁹ ille.

De forma. vsu. ꝛ variatiōe baptismi iohannis. ꝛ de baptizatis. e

Hic ꝯsiderandū est si baptizati a iohe iteꝝ baptizati sꝛ baptismo xpi. ꝛ q̄ forma vboꝝ vsus sit iohes. Illi q̄ baptizati sūt a iohe. nesciētes spm̄ scm̄ esse. ac spem ponētes in illi⁹ baptismo. postea baptizati sūt baptismo xpi e Baptismus aūt iohannis in noīe venturi tradebaꝛ.

e

Hieronimus

Act. xix.

Hiero. in ep̃la de vni⁹ vxoris viro.

Ambro. in li. de spũſancto.

Unde hieronymus sup̃ Joelem. Qui dicit se in xp̃m credere ⁊ nõ credit in spũmſctm̃. nondũ habet claros oculos. Unde baptizati a iohãne in noie venturi. id ẽ domini iesu dixerunt. sed neq̃ʒ ſi spũſſanctus eſt. audiuimus. iterũ baptizabant. imo verũ baptiſma accipiebant. Illi ṽo qui ſpem nõ poſuerũt in baptiſmo iohannis. ⁊ patrẽ et filiũ ⁊ ſpm̃ſcm̃ credebant. nõ baptizati fuerũt. ſ; impoſitõe manuũ ab ap̃lis ſup̃ eos facta ſpm̃ſcm̃ receperũt. Alij ṽo q̃ nõ ita credebãt. baptizati ſunt baptiſmo xp̃i vt p̃dictũ ẽ. Uñ hieronim⁹. Qui ſpm̃ſcm̃ neſciebãt cũ baptiſmũ a iohe acceperũt. iterũ baptizati ſunt baptiſmo xp̃i. vt p̃dictũ eſt. ne q̃s ex iudeis vel gentibus putaret aquaʒ ſine ſpũſancto ad ſalutem poſſe ſufficere. De hoc etiã Ambroſi⁹ in li. de ſpiritu ſctõ ait. Quidã negauerunt ſe ſcire ſpũmſcm̃ cum baptizatos ſe dicerent baptiſmo iohis. qui adueniens ieſu non in ſuo baptizauit noie. Iſti ğ q̃ʒ nec in xp̃i noie. nec cum fide ſpũſſancti baptizati fuerant. nõ potuerunt accipere baptiſmi ſacramentũ. Baptizati ſũt ergo in nomine chriſti. nec iteratuʒ eſt in his baptiſma ſed nouatum.

ptionem carnis. tum q̃ʒ nõdũ erat manifeſtatus. baptizabat. n. in nomine venturi de futuro. ⁊ iõ q̃ñ dñs ſe cepit p̃ mirabilia manifeſtare. baptiſm⁹ e⁹ debuit ceſſare. Uñ et io. in carcere exñs volens oñdere diſcipulis ſuis ſuũ miniſterium impletum eſſe. et baptiſmũ ceſſaſſe. miſit eos ad xp̃m. marci xj. Tu es q̃ venturus es. vt p̃ verba dñi cognoſcant diſcipuli veniſſe illum in cui⁹ nomine baptizauerat iohannes. et iõ cuʒ iam ampli⁹ nõ debeat dici ventur⁹. ſacr̃m ei⁹ ceſſaſſe. Et hec eſt rõ q̃re iohannes magis baptizauit in noie venturi q̃ chriſti. vt oſtẽderet baptiſmũ ſuũ ad t p̃s eſſe. Nam xp̃s ſemp̃ xp̃s eſt. ſed nõ ſp̃ venturus eſt. et ideo baptiſma chriſti qd̃ debuit ſemp̃ durare. fuit in noie chriſti vel trinitatis. ſed baptiſma iohannis nomine venturi.

D intelligentiã huius diſtinctionis ſm̃ duo q̃ determinat mgr̃. duo principaliter queruntur. Primo de inſtitutiõe ſacramẽtoꝝ. q̃ntuʒ ad primã p̃tem. Q̃tum ṽo ad ſecundã querit̃ de baptiſmo iohannis. Circa primũ queruntur tria. Primo querit̃ vtrũ omne t p̃s fuerit ydoneũ ad inſtitutionẽ ſacr̃oꝝ. Scd̃o vtrum in diuerſis t p̃ibus debuerunt diuerſa inſtitui. Tercio vtrum in t p̃e gratie debuerũt inſtitui vnum vel plura.

Queſtio. j. a

Q2 omne tempus fuerit ydoneũ ad inſtitutioneʒ ſacramentoꝝ oſtendit̃. Et primo de tẽpoꝛe nature. q̃ʒ tunc inſtitutum eſt ſacramentum matrimonij. ergo ſi hoc inter alia ſacramenta minus eſt efficax. videt̃ q̃ in illo tempoꝛe debuerunt alia multo magis inſtitui. Si dicas q̃ vſus matrimonij illi t p̃i cõgruebat. q̃ʒ erat non in remedium ſed in officiũ. Sed alia inſtituta ſunt in medicinam. et ideo non ante lapſum. Contra. deus ſimul cũ p̃didit angelũ. cõdidit penaʒ ſiue ignem. vt ibi ſi peccaret puniret̃. q̃ʒ eius peccatum eſt irremediabile. ğ pari rõne cum condidit hominem cuius erat peccare remediabiliter. debuit inſtituere medicinam. Itẽ mgr̃ dicit di. precedenti. q̃ ſacramentoꝝ vſus eſt ad humiliationẽ. exercitationem. ⁊ eruditionẽ. que nõ tm̃ cõueniunt egro ſ; etiam ſanis. ergo ⁊c̃. Item q̃ t p̃us legis nature poſt lapſum fuerit cõueniens. videt̃. q̃ʒ boni ⁊ ſapientis medici eſt medicinam vſq̃ʒ ad indigentiã differre. et cum adeſt indigentia ipſam offerre. ğ ſi tempus legis nature fuit tale. tunc ſine dilatione ⁊ anticipatione debuit ſacramenta inſtituere. Itẽ q̃ tempus legis ſcripte fuerit magis ydoneũ. vr̃. q̃ʒ ſacramẽta non iõ ſunt precepta quia bona. ſ; iõ bona q̃ʒ p̃cepta ⁊ inſtituta. ſ; talia p̃cepta maxime cõueniũt legi ſcripte nõ euangelio vel nature. q̃m̃ ſunt leges morales. ğ ⁊ ſacramentoꝝ inſtitutio. Sʒ q̃ t p̃s legis euãgelice fuerit conueniens videt̃. q̃ʒ ſacramẽta ſunt medicine. ſed illud tempus maxime illoꝝ inſtitutioni cõuenit in quo aduenit medicus. et iterũ ſunt vaſa gratie. ergo illi t p̃i congruũt quod eſt tempus gratie. Cont̃ Q2 nõ cõgruerint t p̃i nature inſtitute oñdit̃. quia q̃ ſperat reſurgere facilius dimittit ſe cadere. ğ ſi p̃mo homini eſſent remedia p̃ata. data eẽt ei occaſio peccandi. ergo ſi ſacramenta debent eẽ via ad reſurgendum non ad cadendum. non debuerunt illo tempore inſtitui. Item q̃ nec t p̃e legis nature videt̃. q̃a t p̃e illo ſolũ cucurrit ius naturale. ſed ea que dictat ius naturale ſunt de ſe bona. ſunt etiã immobilia. ğ ſi ſacr̃a nõ ſunt talia. nõ ↄueniũt illi tẽpoꝛi. Sʒ q̃ nec tempoꝛi legis ſcripte. q̃ʒ lex ſcripta data eſt i on⁹ ⁊ ad ↄuincendum de impotẽtia. vt dicit hugo. ğ ſi ſacramenta ſunt medicine reparantes virtuteʒ. nullatenus ↄueniunt legi ſcripte. Itẽ q̃ nõ legi euangelice vr̃. q̃ʒ hec lex eſt eliminatiua figuraꝝ ⁊ ſignoꝝ. q̃ʒ aperte predicat veritatẽ. ergo ſi ſacr̃a ſunt figuralia. nullatenus legi euãgelice cõueniũt. Iteʒ lex euãgelij eſt lex libertatis. ad Gal̃. v. Uos autem fratres in libertatem vocati eſtis. ğ ad minus non debuer̃t inſtitui ſacramenta ſub precepto. ſed ſolum ſub cõſilio. et hoc videt̃ dicere hugo de ſacramẽtis. p̃mo paruulos cõſilio nutriuit. ſcd̃o peccatos precepto terruit. tercio p̃fectos in libertate ſp̃ũs ambulare permiſit. Sed hoc non poteſt ſtare. q̃ʒ Jo. iij. dicit̃. niſi q̃s renatus fuerit ⁊c̃. R̃ɔ. dicẽdũ q̃ omnia ſacramenta 6 inſtituta ſunt in remedium ſpecialiter ⁊ principalit̃. excepto matrimonio. quod primo inſtitutum eſt in officium. et q̃ʒ tempus remedij incepit a lapſu. et p̃fecit in lege. ⁊ ↄſummatuʒ eſt in euangelio. ideo iſta tria t p̃a ↄueniunt inſtitutioni. tñ ſm̃ mag̃ ⁊ minus.

Ad illud ergo qd̃ obijcit̃ q̃ conueniũt tempoꝛi na- 7 ture inſtitute. p̃pter matrimoniũ. dicẽdũ q̃ tunc eſt inſtitutuʒ. q̃ʒ fuit inſtitutũ in officiũ. Ad illud quod 8

obijcit de pena angelorum patet responsio. quia pena vel ignis reuocat a culpa. sed medicina occasionem prestat. ideo nõ sic debebat eẽ ex sua pte. 9 Ad illud quod obijcit de visu. Dõm ꝙ humiliari sub creaturis. ab eis erudiri. ⁊ in eis a fastidio liberari nõ est de natura hominis instituti. sed potius hec exigit pena damnati. quia homo institutus erat medius inter creaturas ⁊ deũ. In creare eũ in se expressius q̃ in alijs cognoscebat. ⁊ in ipso delectabatur. ⁊ varietate rerũ ad fugiendũ fastidium nõ egebat. 10 Ad illud quod obi de tpe legis nature. dõm ꝙ lex nature q̃dã dictat vt nec̃aria. q̃daz vt expedientia. Itẽ quedã dictat ad se. quedã ad vitaz fide ⁊ inspiratiõne. Et dico ꝙ pmo mõ dictat p̃cepta moris. Scdo modo p̃cepta q̃ dictabant in generali vt esset deo sacrificandũ. ⁊ hoc fides cũ inspiratione etiam vlterius determinabat. ⁊ sic ptz illud. 11 Ad illud quod obi de tempore legis scripte. dico ꝙ lex scripta a iudeis obseruabatur carnaliter ⁊ eius sacramenta. ⁊ in talibus nullam habebat efficaciã. Sed a spũalibus obseruabatur spũaliter. ⁊ nõ erat ibi onus. precipue sm viam salutis. ⁊ talibus sacramenta illa erãt in medicinam. 12 Ad illud quod obijcitur de euangelio ꝙ euacuat figuras. Dõm ꝙ quedaz figure erant tm̃ ad signdũ. quedã aũt sunt ad signdũ ⁊ sanctificãdũ. Figuras primas euacuat. sed secundas instituit. quia est lex sanctificationis nõ tm̃ veritatis. 13 Ad illud quod obi ꝙ lex euangelij est lex libertatis ⁊c. dõm ꝙ p̃cepta sunt in seruitutẽ timentibus. sed sunt in libertatẽ amantibus. quia ergo lex euangelica est lex amoris. ideo dicitur lex libertatis. non quia nõ precipiebat. sed quia nõ ad timorẽ sed ad amorẽ trahebat.

Questio .ij. b

Utrum in diuersis temporibus debuerũt alia ⁊ alia sacramenta instituti. vel semp eadem: Et ꝙ nõ semp eadem. sed ꝙ debuerunt mutari hoc rationabiliter ostẽdit Hugo sic dicens. Dispensationis ordo ⁊ ratio sic poposcit. vt sicut ab initio currente tpe magis ac magis saluatoris aduentus appropinquauit. sic magis effectus salutis cresceret ⁊ cognitio veritatis. propter quod et ipsa signa salutis p successionẽ tempoꝝ alia post alia mutari debuerũt. vt effectus gratie diuine in salutem cresceret. simul quoq; et ipsa signatio in signis visibilibus euidentior appareret. Item hoc ostenditur p rationem. quia variato morbo ⁊ conditione egrotantis. necesse est variari remediuz. ergo cũ his tempibus fuerunt morbi diuersaꝝ conditionuz. et morbus inualuerit. necesse fuit medicamenta alia ⁊ alia adhiberi. Sz contra. Institutio sacramentoꝝ fuit nõ a quocunq; sed a summo medico. cuius cõsiliũ est immutabile ⁊ est summe cõmendabile. sed si immutabile. ergo ⁊ sacramenta sm illud instituta debent esse immutabilia. Si summe laudabile. ergo debent esse optima. ergo sm hoc cũ sacramenta legis gratie optima sint. semp illa debuerũt esse. nec ante nec post alia debuerũt institui nec mutari. Item morbus originalis peccati semp idem fuit nec creuit nec decreuit. ⁊ ratio infirmandi semp fuit eadem. ergo videtur ꝙ medicina correspondẽs morbo debuerit eẽ nõ mutata. Item omnia sacramenta habent efficaciam a passione primo. ⁊ a fide passionis immediate. et virtus illa est ad sanandum p gratiam. ergo cum passio sit eadem ⁊ fides. sicut dicit Aug. ⁊ gratia similiter eadem. ergo debent esse eadem sacramenta non 14 mutata. R. ad predictorum intelligentiam est notandum ꝙ sacramenta sunt in documentũ. sunt in medicamentum. sunt in ornamentum. Et scdm statum perfectum sunt in apertum documentum diuini secreti. sunt in efficax remedium morbi. ⁊ in pulcrum ornamentũ sponse christi. Cũ ergo reuelatio secretoꝝ nõ debet fieri quocunq; modo vel in omni tẽpore. sed illo in quo est intellectus hois capacior. ergo sacramenta pfecta dilata sunt vsq; ad tempus tale. Hoc aũt tempus sicut in homine est sexta etas q̃ appellatur senectus. iuxta illud Eccl. xxv. Quam speciosa veteranis sapientia. ⁊ gloriosus intellectus ⁊ cõsiliũ. Similiter in mundo est sexta etas post christum. in qua etate hoies sunt sapientiores ⁊ capaciores. ideo dilata sunt sacramẽta completa vsq; ad hoc tempus. Rursus. quia sunt in medicamentuz morbi efficax. etiam eo tempore debent dari in quo efficacius curant. sed spũalis infirmitas efficaciter non curatur nisi qñ cognoscatur ⁊ sentitur. alioquin redditur homo ingratus. et peior vulnere infirmatur. ideo necesse fuit sacramenta differre quousq; morbus tantum inualesceret vt homo ipm cognosceret ⁊ remedium quereret. hoc autez fuit in tempore gratie. quia tempore legis nature conuictus est esse cecus. ⁊ tunc venit lex docens ⁊ onerans. et conuictus est de impotentia. tunc ergo restabat tempus gratie in quo morbus iam cognitus curaretur. ⁊ in hoc tempore sacramenta completa darentur. Rursus. quia sunt in pulcrũ ornamentũ. debuit ea xps illi sponse dare a qua nunq̃ separi deberent. et quia talis fuit ecclesia collecta de gentibus. non synagoga que ipm deseruit ⁊ negauit. vsq; ad tempus gratie perfecta sacramenta non instituit. nihilominus tamen aliqua imperfecta sm ꝙ congruebat illis temporibus in sustentationẽ dedit. et sic patet ꝙ nõ semp eadẽ. sed alia ⁊ alia debuere institui. Ad illud quod obijcitur de consilio. Dõm 15 ꝙ sicut dicit aug. libro de vera religione. Sicut vnus medicus sm eandem artem nõ mutatã. p mutatione morbi mutat remedia. sic imo multo fortius in proposito. Quod vero addit ꝙ sũme laudabile ⁊c. Dõm ꝙ summe laudabile est cõsiliũ diuine sapientie in operibus. non quia omnia sunt optima que facit in se. sed in ordine. Unde dicit aug. de libero ar. Si quis querit quare deus nõ fecit duos soles. nõ videt quia fuissz superfluum. Si queras quare fecit lunam. nõ videt quia si deesset luna aliquod bonum deesset de ordie. Sic et in proposito attendendum. quia ordinatissime fecit. Sicut enim hec sacramenta huic tempori conueniunt. ita illa sacramenta illi tempori congruebãt. 16 Ad illud quod obijcitur ꝙ morbus est idem. Dõm ꝙ et si morbus originalis q̃tum ad eẽntiam nõ creuit. tamen creuit in effectu. quia semp magis ac magis homines sequebantur concupiscentiam. ⁊ de vno errore labebantur in alterum. 17 Ad illud quod obijcitur si fides eadem ⁊ passio ⁊c. dõm ꝙ et si passio eadem sit. tamen prius fuit pmissa. et modo est psoluta. et ideo accepta satisfactione. misericordia dei liberalior fuit ad remittendum q̃ cum tm̃ erat promissa. Liberalior inq̃ dico q̃tum ad effectum. cum semper in se sit summe et equaliter liberalis. ideo effectus maior. Preterea et si fides sit eadẽ. tamen hec est dignior. ⁊ ad amantem efficacior. quia apertius credimus q̃ antiqui. ⁊ fides de passione iam preterita ⁊ solutione facta magis ad amandum incitat q̃ pmissa. ideo deus et merito fidei. et merito passionis iam preteri-

de maiorem contulit sacramentis efficaciam. Et rursus. quia fides est expressior. sacramenta sunt euidētiora. Sed fides expressa remanet eadem. quia ratio credendi eadem. Sed sacramenta alia. q2 signa sūt alia. z signa non mutantur q̄tum ad sig̃tum. sed q̄tum ad spēm sig̃ntem.

Questio .iij. c

De numero sacramentoꝝ tp̄is euāgelij. Et q2 debuerit eē vnū solū. videt. q2 iugū euangelicū est iugū suauitatis z onus leuitatis. sed leui⁹ est obseruare vnū sacramentū q̄ plura. ergo cū deus virtutē oim̄ sacramentoꝝ potuerit dare vni. vr̄ q2 vnū tm̄ debuerit eē.

Item q2 cetera preter vnū supfluant vr̄. q2 in sacramento vno quod est eucharistia sig̃tur passio. a qua effectū habent oīa sacramēta. Et rursus in illo sacro ptinet christus in quo est oīs gratie plenitudo. g̃ vr̄ q2 ipm̄ solum possit oīa efficere ad que sunt alia instituta. Itē vr̄ q2 vnū solū faciat qd̄ oīa alia faciūt. baptismus eīm delet omnē culpā. delet etiā omnē penā culpe debitā. q2 statim euolaret baptizatus si moreret. Itē baptismus dat grām q̄ sanat aīaꝝ z habilitat omnes potētias. s ad aliud nō sunt oīa sacramenta. g̃ sufficit baptismus. Q2 aūt debuerūt esse plura vr̄. q2 sicut dicit di. precedenti. cōtra pcti vulnus. sacramentoꝝ remedia de⁹ instituit. Et dicit Iero. nō sanat oculū quod sanat calcaneū. cū g̃ diuersa sūt vulnera. g̃ diuersa debēt eē remedia. g̃ sacra plura. Itē sacra nō tm̄ sanāt s etiā sig̃nt. g̃ si sig̃tio est ex institutiōe. z qd̄ ad multa instituit ad sig̃ndū est multiplex z dubiū. g̃ si vnū sacrm̄ hꝫ plures efficacias. et plures sig̃tiones. duceret in dubitationē nō in cognitionē. Itē necesse est q2 sacrm̄ exp̄ssam habeat silitudinē. s nō inuenit spēs visibilis q̄ hēat similitudinē expressaꝫ cū oibus effectibus. g̃ necē est esse plures. Supposito g̃ q2 plura. querit quare tm̄. vij. q2 cū duo sunt vulnera tm̄. s. pene z culpe. vr̄ q2 debuerunt esse duo sacra. Si dicas q2 pena z culpa multiplicant p dr̄ītias. Contra. tūc erūt plura q̄. vij. quia genera pctōꝝ plura sunt q̄. vij. Itē pene sūt multe sicut irregularitas. z ɔcupia circa gustū et circa tactū. circa q̄ nō sunt sacra. Itē sacra euāgelij se habent ex additōe ad sacra legis scripte. sicut illa ad sacramēta q̄ sunt in lege nature. g̃ cuꝫ plura sint sacra in lege scripta q̄ in lege nature. plura debēt eē in euāgelio q̄ in lege. 18 R̄o. dd̄m q2 sicut ōnsum est necē ē eē plura sacra. Plura q̄dē. q2 sunt ad exercitanduꝫ. vnū eīm generaret fastidiū. Plura etiā. q2 sūt ad erudiendū. vnū eīm generaret ambiguitatem. Sꝫ septē sūt z nō plura. q2 sunt ad medicandū. q2 medicina respicit vulnera que sanat. z sanando vulnera adiuuat virtutes. z adiuuādo virtutes muniūt z armāt ɔtra infirmitates. Scd̄m g̃ q2 sacra sanāt infirmitatē. numerus coꝝ accipit sic. Quia est infirmitas culpe. et pene. Infirmitas culpe i generali est pctm̄ originale. ɔtra quod est baptismus. z pctm̄ actuale mortale ɔtra quod est penitentia. et pctm̄ veniale ɔ qd̄ est extrema vnctio. Pene aūt infirmitas est quadruplex. s. ignorātia. ɔtra quaꝫ est ordo. in quo potestas tradit discernendi. Scd̄a est impotentia. ɔtra quā est ɔfirmatio. Tercia est malicia. ɔ quā est eucharistia. Quarta ɔcupiscētia. ɔ quā ē matrimoniū. Scd̄m aūt q2 sacra sunt in adiutoriū virtutū accipit numerus sic. Quia in adiutoriū fidei. sic est baptismus q̄ ē ianua sacroꝝ. sicut fides virtutū. Itē in auxiliū spei sic est vnctio extrema. In auxiliuꝫ charitatis. eucharistia que vnit z incorpat. In auxilium prudētie. ordo. In auxiliū iusticie. pnīa. In auxiliū tpantie. matrimoniū. In auxilium fortitudinis. ɔfirmatio. Scd̄m hō q2 sacramēta sunt armature ecclesie militantis sumit silis numer⁹ sic. q2 sicut di Cant. vj. ipsa est terribilis vt castroꝝ acies ordinata. Terribilis. q2 munita z fortis. z hoc p cōfirmationē. Acies. q2 coniuncta et vnita. z hoc p eucharistiā. Ordinata p ordinē. Hec acies variabilis est tanq̄ in hac vita cōsistens. vnde ex ea aliqui subtrahunt p mortem. aliq̄ ɔsternunt p culpam. ideo necessariuꝫ est sacrm̄ ad prolem multiplicandam ad diuinū cultū. z hoc est matrimonium. Necessarium est ad resurgendum post lapsū. et hoc est penitentia. In hac autē sola acie salus est. Unde in eā ingredit homo vt prelict. ex ea in morte egredit vt coronet. sed nullus recipit ad pugnaꝫ nisi habeat sig̃nū et arma christi. iō necīū est sacrm̄ in quo hec ɔferunt. vt baptismus. z hic est ianua intrantiū. Itē ex hac acie nullus egredit nisi habeat pignus z vnctionē. s. in cuius sig̃tionem est vnctō extrema. que est sacramentum exeuntiū. Et sic patꝫ q2 tm̄ sunt septeꝫ. siue considerentur vt medicamenta. siue vt adiumenta. siue vt arma. Ad illud g̃ quod 19 obijcit q2 deberet esse vnū ɔpter facilitatem. dd̄m q2 opus diuinum debet habere facilitatē in signum potentie. debet habere z cōgruitatē in signū sapientie. debet etiam habere vtilitatē in signū bonitat. Quia ergo licet via facilior existeret in vno. tam̄ q2 non ita cōgrua vt in pluribus. ideo fuerūt plura. Ad illud 20 qd̄ obi de efficacia eucharistie. dd̄ꝫ q2 z si in eucharistia significet passio. z cōtineat christus in quo ē gratie plenitudo. nō tamen sig̃tur passio s̄m omneꝫ suum effectum. nec ptinet gratie plenitudo ad omneꝫ gratiā effundendam. s spāliter ad effectum cibationis. Ad illud qd̄ obr̄ de baptismo. dd̄m q2 baptis- 21 mus directe est cōtra originale. vnde non est iterabile. sed vulnera pctōꝝ sunt iterabilia. Itē et si absoluat a pena satisfactionis. nō tamen a pena que est sequela culpe. z cōtra has penas sunt sacramēta. quia nō sunt tm̄ in dimissionē culpe. et iō nō sufficit. Q2 22 aūt obijcit q2 debent esse duo tm̄ contra duo. s. penā z culpā patet rn̄sio. nō eīm est standū in pmis differentijs que sunt pena z culpa. q2 nimis sunt generales. nec descēdēdū est ad speciales. s in eis q̄ vniuocationem habent. vt pcta originale ad oīa originalia. z mortale ad mortalia. et veniale ad venialia. Silr̄ nō in dr̄ītijs pene. s in principali q̄ sunt ratio ducēdi in culpaꝫ. Et sic patet de irregularitate. silr̄ de appetitu gule. quia sine peccato potest esse in se nisi deordinetur p nimium desideriū. sed ɔcupiscētia carnis semper manet inordinata nisi ordinet. Ad vltimum 23 dd̄m q2 sacra leg scripte addunt sup sacra legis nāe q̄tū ad certitudinem sig̃tōnis. et difficultatē oneris. ideo sunt euidentiora z plura. Sed sacramēta euangelij addunt sup sacramenta legis scripte q̄tū ad expressionē z efficaciam. z minuunt oneris difficultatē. ideo sunt euidētiora z efficaciora. s tm̄ pauciora.

Onsequenter q̄tū ad scd̄am ptem di. queritur de baptismo iohis. Et circa hoc q̄runtur tria. Primo querit a q̄ fuerit iohannis baptismus institut⁹. Scd̄o ad quid fuerit institut⁹. Tercio querit de vsu ipsius siue efficacia.

Questio.j. b

Utrum fuerit a deo institutus. videt. quia ille est institutor rei qui iubet rem fieri et cuius autoritate fit. sed iohannes autoritate dñi et mandato baptizabat. vñ Ioh. j. qui misit me baptizare. ille mihi dixit. ergo iohannes a dño missus erat ad baptizandũ. ergo rc. Item baptizator siue baptista nomẽ est officij. et officij honorabilis. sed nemo assumit sibi honorẽ. sicut dicit Hebre. v. alioquin non est assumptio sed vsurpatio. ergo iohannes fuit fact⁹ a dño baptista. et si hoc. ergo et baptismus eius est a dño institutus. Item fiat deductio quã facit dñs in euangelio. Baptismus ioh. de celo erat an ex hoĩbus. Si ex hominibus. ergo nõ erat ei credendum. Si de celo. ergo institutus fuit ab ipso deo. Contra. Si baptismus iohannis fuit a domino institutus. cum ergo debeat ab eo a quo instituit denominari. non debet dici baptismus iohannis sed dei. Media patet. quia baptismus christi dabat a petro et a paulo. et ab eis non denoiabat sed tñ a christo qui erat institutor. Iuxta hoc querit cum euangelium nõ tñ denominet ab autore principali. sed etiam a scriptore. vt euãgelium ioh. quare non similit baptismus. Item quod sit institutus a ioh. videt. quia si a deo. staret vtique iohanne cessante. sed baptismus io. cessauit statim quã iohannes missus est in carcerẽ. sicut dicit Criso. sup ioh. ergo baptism⁹ eius fuit ab eo tñ institutus nõ a deo. R°. dõm quod baptismi iohis deus fuit principalis institutor. sicut pbant rõnes pme. sed iohannes fuit administrator plenarius et precipuus. Plenarius quia deus nihil ibi faciebat quod p ipsum non fieret. totum em̃ administrabat. quia tñ exterius lauabat. Precipuus vo. quia deus p ipsum instituit. et ei officium baptizandi cõmisit. vt nul⁹ baptizaret illo baptismo nisi ipse vel aliquis eius autoritate. et inde est quod nominabat a iohãne. et cessauit iohanne cessante. Sed in baptismo christi nullus erat administrator plenarius. quia ibi est interior regeneratio que solum fit a deo. nõ ministerio humano. Nullus etiam precipuus. quia xps instituit baptisma suuz nõ p aliquẽ hoĩem. sed p seipm. Nulli etiã sic cõmisit suum officiũ vt alij eius autoritate baptizarent. ideo nõ denomiat ab eis baptism⁹ xpi. nec cessat eis cessantibus. Ad illud quod obĩ de euãgelio. dõm quod euangelista fuit administrator plenari⁹. quia quãtum ad verba et intellectum. Verba em̃ ex se dicebant nõ omnino eadem que xps in predicãdo dixerat. Rursus sensuz seruabant. sed illi primo illuminati fuerũt. et postmodũ alijs exprimebant. In sacramentis nõ sic. quia apli signa ex se non habebãt. sed a dño sunt instituta. Rursus p gratiam qua erant purgati alios non purgabant. ideo non sic dicit baptismus mat. sicut euangelium Math. dicit. Et p illud patz rñsio quod nõ cessauit ideo baptismus ioh. quia esset principalis institutor. sed quia erat pcipuus administrator.

Questio.ij. c

Ad quid fuerit baptismus iohannis institutus? Et quod ad signdum videt p illud quod dicit Hugo. inter baptisma xpi et baptisma iohannis hoc interest. quia ibi soluz sacrm dabat. hic sacrm et res sacramenti. s. in baptismo christi. ergo si sacramenti est signare. patet quod ad signdum. Item p rationem videt. quia magis pueniebat baptismus iohannis cũ baptismo christi. quam baptismus legalis. sed ille vt dicit Hugo signabat baptisma christi. ergo multo fortius congruit quod baptisma iohannis. Item quod fuerit institutus ad efficiendum videt. quia Marci. j. dicit. erat iohannes baptizans baptismo penitentie in remissionẽ petõr. ergo cũ remissio petõr nõ sit sine gratia. vr̃ quod dabat gratiaz. Item ratione vr̃. quia sicut dicit Hugo. quemadmodũ crescit in sacris expressio signorum crescit et efficacia sanctificationis. et sm quod magis appropinquant ad aduentũ christi. sed baptismus ioh. express⁹ signuz erat quam circumcisio. et aduẽtui xpi magis appropinquabat. ergo maiorẽ efficaciã habebat. Preterea si nullam habebat interius efficaciam. cum ablutio carnis paruc nulli⁹ erat vtilitatis. non erat acceptandũ nec approbandũ. ergo stulte fecerũt qui susceperũt. Male etiam fecit xps qui approbauit. dum ab eo baptizari voluit. sicut dicit Mat. iij. ergo si nec illi faciebant stulte. nec xps male. ergo aliquam efficaciã habuit. Item quod maiorem efficaciam hũit quam baptismus christi. vr̃. quia christus baptizatus est baptismate iohãnis nõ suo. ergo ex ope preposuit illud suo. sed nõ esset pponendus nisi eẽt maioris virtutis et efficacie. ergo rc.

Contra. quod nec ad signdum nec ad efficiendũ videtur. Quia si ad signdum tñ. ergo fuit sacrm legis vete. Si ad efficiendũ. fuit noue. ergo cũ baptism⁹ io. non fuerit sacrm legis ve. quia io. est termin⁹ legis. nec noue. manifestũ est quod nec signũt nec efficientiã habuit.

Item quod nihil interius fecerit. vr̃. quia Marci. j. dr. Ego baptizo vos aqua. et. j. ioh. ppterea veni ego in aqua baptizans. et j. Act. quia ioh. baptizauit aqua.

Item sup illud Io. j. erat io. baptizans rc. glosa. quantum cathecuminis nõdũ baptizatis pdest doctrina dei. tantum pfuit baptisma io. ante baptismũ xpi. ergo sm hoc solum instruebat et nihil gratie conferebat. patz rc. R°. dõm quod baptisma io. fuit institutũ ad psigndũ baptisma xpi sicut dicit mgr. quod erat sacre rei signũ. quia signabat baptismũ xpi. et rõe isti⁹ erat quodãmõ sacrm. Fuit etiã istitutũ ad assuefaciẽdũ ad baptismũ xpi. Marci. iij. Ego baptizo rc. glo. tm̃ corpora lauo. quia petã soluere neqo. vt sicut nascẽdo et pdicãdo pcurro. sic baptizando ad baptisma xpi dirigo. et quantum ad hoc nõ est sacrm sed sacrale. sicut tornamẽtũ in quo milites assuescunt nõ est bellũ. Fuit etiã hoc ad baptismũ xpi nũciandũ. manifestãdo auctorẽ. et pparando viã. et hoc cũ baptizauit xpm manifestatus ẽ xps Ioh. j. vt manifestaret in isrl. ppterea veni ego in aqua baptizans. et in illo baptizãdi actu cõtulit xps aquis vim regeneratiuã pcontactu carnis. vt dicit beda. et quantũ ad hoc quod fuit initiũ noue le. nõ fuit sacramentũ nec oino ve. nec oino no. le. Concedendũ est igit quod fuit institutũ ad signdũ nõ ad efficiendũ. sicut dicit Hugo. nec oportet quod sacrm sit ve. le. pter hoc quod nunciabat sacrm noue. Quod obĩ de illo verbo pdicans rc. glo. exponit sic. pnie baptismũ dicit in remissionẽ petõr. et hãc tm̃ pdicauit nõ dedit. Vñ baptismus illius pnie. nõ erat baptism⁹ io. quẽ ipse dabat sed baptism⁹ xpi quẽ io. pdicabat. Ad illud quod obĩ quod express⁹ signũ est quam legalia. dõm quod circumcisio instituta fuit in remediũ nõ tm̃ in signũ. sed baptism⁹ io. tm̃ in signũ. nõ in remediũ. quia si eẽt in remediũ. vtique eẽt effica⁹ remediũ. sic erat expssi⁹ signũ. Ad illud quod obĩ quod si nulli⁹ vtilitatis rc. dõz quod quamuis iteri⁹ nõ purgaret. nõ tñ erat inutile. quia instruebat et assuefaciebat. et quod amplius est. fuit via manifestãdi xpm. et pparandi viam baptismo xpi. et inde est quod xps in eo baptizari voluit vt se baptizato in aquis suo baptismati pparet sctificãdo aquã. et sic pz sequens. quia nõ pposuit suo. sed ordinauit ad suũ baptismũ.

24 25 26 27 28 29

Questio.iij. f

De vsu baptismi Johannis siue de efficacia. vtrum scz baptismus iohannis cum impositione manuum equipollens esset baptismo christi. Et q sic vr ratione. qr ista duo cōpletum faciunt baptisma. s. baptizari in aqua r spū. sed p iohannez baptizati sunt aqua. p manuū impositionez spū. ergo equipollēt ista duo baptismo christi. Itē hoc videt ratōne alia. qr ad hoc q baptismus sit sacramētū completū. nō est necesse aliquē lauari interius r exteri9. s successiue. vt patet in accedente ficte. g videt q impositio manuū nō lauit interius p spūm. cū ablutione precedēti exteriori fuit integrū sacramentū. Itē hoc vr autoritate Hiero. et mgri. Dicit enī Hieroni. sup Jo. Baptizati a iohanne noīe venturi. quia dixerūt. neqz si spūssanct9 est audiuimus. iterū baptizati sunt. g hec est ratio. qr nō cognoscebant spm̄sanctū. ergo si hec est causa recta. oppositum est causa oppositi. g si baptizati erant r fidem trinitatis habebant nō erāt rebaptizādi. Itē hoc videt auctē scripture. qr actuū viij. dicit de samaritanis. q baptizati erant in nomine dni iesu. r tn̄ imponebant manus sup eos. r apostoli nō faciebant aliud nisi imponere manus in nomine dni iesu. Sed tūc quero. aut baptismus ille fuit christi. aut iohannis q baptizati erant. Non christi vt patet p textuz. Nō spūssancti. nōdū enī in quēquā illoꝝ venerat rc. Sed baptism9 xpi dabat sp spiritūsanctū. r glo. dicit ibi. baptizati tm̄ aqua tincti ñ spū. ergo qr fuit baptismus iohis. non oportebat nisi manus imponi. Contra. legit Act. xix. q paulus rebaptizauit baptizatos baptismate iohannis. g rebaptizandi sunt. Si dicas q ideo rebaptizauit qr non habebant trinitatis fidem. tūc g supplera fide trinitatis nō oportuit rebaptizari. s cōstat q ante instruxit i fide q baptizaret. g nec debuit rebaptizare. Itē Aug. assignat generalē dnīiā inter baptismū iohannis r baptismū xpi dicēs. Baptizauit iudas r rebaptizatū nō est. baptizauit iohannes r rebaptizatum est. g generaliter oēs erāt rebaptizandi. Itē ratione vr. qr sicut dictū est. baptismus io. assuefaciebat r dirigebat ad baptismū xpi. Unde ipe iohannes dicebat. Ego baptizo vos aqua. ille baptizabit vos spiritusancto. g si frustra assuefat aliquis ad faciendū aliquid quod nō facit. frustra baptizati sunt baptismo iohannis nisi baptizarent etiam baptismo xpi.

Item impositio manuū habebat locū sacri cōfirmationis. sed confirmatōis sacramentū presupponit sacrm̄ baptismi. r alijs non valet nisi baptizatis. g si nōdū habebāt plenuz sacrm̄ baptismi. nihil faciebat confirmatio siue impositio manuū eis. Itē in baptismo imprimit caracter q est fundamētū ordinis et alioꝝ sacroꝝ. sed caracter nō imprimebat in baptismo io. nec in impositiōe manuū. qr nō habebāt cū illo aliquam silitudinē. g tales sp carerēt caractere. g nunq eis valerēt alia sacra. R°. dōm q duplex fuit sup hoc opinio. Una vicz q baptizati baptismo ioh. si nō habebant fidē trinitatis. rebaptizandi erāt. Si aūt habebant fidē trinitatis non oportebat eos rebaptizari. sed sufficiebat manus imponi. Et rō huius positionis fuit q qr tales hēbant ablutionē exteriorē. r habebant fidē trinitatis qua interi9 insigniebant tanq caractere. habebāt spm̄sctm̄ p impositionem manuū. r ideo tales nō erāt rebaptizandi. Hec aūt opinio roborat p auctem. qr Act. viij. nō sunt rebaptizati. r. x. sunt rebaptizati. et ideo nec generalit afferunt nec negant sed distinguūt ad sustinendum hanc opinionē. r dicūt q p tpe illo impositō manuum plus valebat q nūc ꝯfirmatio. dabat enī baptismū flaminis. Huius opinionis fuit mgr r alij q eaz sustinēt. Alia opinio est q oēs sunt rebaptizandi. qa ille baptism9 io. solū assuefaciebat nō regenerabat. r impositio manuū nō caracteristicabat aiam. r ista ē cōis opio modernoꝝ mgrōꝝ. Or g obi q erat ablutio exterior r interior. dōm q nō qcūqz ablutio exterior ē sacrm̄. s in q imp̄mit caract q sp manet. r talis nō fuit in baptismo io. iō pz illud. Ad aliō Hiero. dōm q nō vult ibi tangere cām rebaptizatōis. s insufficiētiā fidei in altera psonaꝝ. r h pz si inspiciat anecedētia r sēqntia. Ad aliud dōm q samaritani baptizati erant a philippo baptismo xpi sicut innuit glo. Et qd dr q nō receperūt spm̄s. intelligit visibilr. qr ille nō erat philippus apls s discipls. r iō baptisare potuit r p̄dicare. s nō manus imponere ad dādū s. s. visibiliter. Un glo. act. viij. sup illud. miserūt ad illos petꝝ r io. philipp9 q samarie euāgelizabat vnus de. vij. erat. Si enī apls cēt. man9 imponere possz qd solis epis ꝯuenit. r ita pz q h opio q dicit q nō erāt oēs rebaptizandi nō hz fulamentū ex scriptura. nec ex auctē euidēti. nec ēe hz auctē cogētē. Alia vo opinio auctē hz. s. q oēs sūt rebaptizādi. sicut pz act. x. r nō est rō qr defectū hēnt fidei. qntūcūqz ꝯ aliqs ē infidelis nō est rebaptizādus s erudiēd9. g h erat rō s. qr ille baptism9 nō ꝯputabat p sacro. Et hz auctē a sctis. Aug. n. dicit sup io. omel. v. q baptizati sūt baptismate io. nō eis suffecit. baptizati enī sūt baptismate christi. Itē Beda ad h. Jo. baptizabat vt ad baptismū xpi dirigeret. Ad h facit glo. sup illud Jo. iij. cathecumis. r h ē hita ē. Rōne etiā hz. xpi caracterē q imp̄mit. et qr baptism9 xpi erat ianua sacroꝝ. r postremo qr assuefactorius erat. frustra erat. qr vana ē assuefactio vbi nō ꝯsequit illud ad qd ē. Huic g opinioni tanq securiori r rectiori ꝯsentiendū credo.

30

31

32

33

Dist. III. De baptismo qntum ad ipm sacramētum p se.

Ost hec videndum est quid sit baptismus rc. Determinatis preambulis ad sacramēta. in hac parte determiat mgr de sacris sigillatim. r hz hec ps septē ptes. sm. vij. sacra. In pma detmiat de baptismo In scda de ꝯfirmatiōe. j. di. vij. Nunc de sacro cōfirmatōis. In tercia de sacramēto eucharistie. infra di. viij. P9 sacrm baptismi r ꝯfirmatōis. In qrta de pnīa. j. di. xiiij. Post h de penitētia agēdū est. In qnta de extrema vnctione. infra dist. xxiij. Preter pmissa est aliud sacramentum. In sexta de ordine. infra distinctiōe xxiij. Nunc ad considerationē sacre ordinatōis. In septima de matrimonio. infra di. xxvij. Cum alia sacramenta post peccatum. Prima pars in qua determinat de baptismo habet duas. In prima determinat de baptismo qntū ad ipm sacrm. In secūda qntum ad sacramētalia. r incipit ps illa. j. di. vj. circa mediū. ibi. Porro cūcti ad baptismū venientes. Et qm̄ sacrm baptismi pt ꝯsiderari in se. r p ꝯpatōez ad dātes r recipiētes. iō ps ista hz tres. In prima agit de baptismo p se. In secūda p compationem ad recipientes. infra di. iiij. Hic dicendū. In tercia p cōpationē ad dantes. infra di. v. Post hec sciēdū est sacrm̄ baptismi. Prima ps ꝯtinet pre-

sentẽ di. et diuidiẽ in duas ptes. In prima agit de baptismo q̃tũ ad eius quidditatem siue integritatẽ. In secunda q̃tum ad eius institutionẽ. ibi. De institutionẽ baptismi q̃n cepit. Prima pars haber duas. In prima ostendit q̄ ad esse baptismi ꝯcurrũt verbũ et elementũ. In secunda vero determinat quod sit illud verbuz. ibi Sed quod est illud verbũ. Et illa pars habet duas. In prima determinat veritatẽ. In scd̃a vo soluit dubitationẽ. ibi. Hic queriẽ an baptism⁹ sit verus. Subdiuisio huius partis patet in litera.

Di. III

Quid sit baptismus. ꝛ q̄ ad esse baptismi cõcurrit verbum et elementũ. a

Est hec videndũ est q̃d sit baptismus. ꝛ q̃ sit forma. ꝛ q̃n institutus. ꝛ cã institutionis. [a] Baptismus diciẽ intinctio. i. ablutio corpis exterior facta sub forma verboꝝ p̃scripta. Si eñ ablutio fiet sine verbo nõ est ibi sacramentũ. sed accedẽte v̄bo ad elementũ fit sacramẽtũ. nõ vtiq; ipm elementũ fit sacramentũ ꝫ [b] ablutio facta in elemento. Unde aug. Uerbo baptisma cõsecraẽ. detrahe verbũ et quid est aq̃ nisi aqua: accedit verbũ ad elemẽtũ ꝛ fit sacramẽtũ. vnde est hec tanta virtus aque vt corpus tãgat. ꝛ cor abluat. nisi faciente verbo. nõ q2 diciẽ. sed q2 crediẽ. Nã et in ipso verbo aliud est sonus transiens. aliud ẽ virtus intus manens. [c] In duob⁹ ꝗ cõsistit sacramẽtũ baptismi. s. in verbo ꝛ elemento. ergo et si alia desint que ad decorẽ sacramẽti instituta sunt. nõ iõ min⁹ est verũ sacrm̃ et sctm̃ si verbũ sit ibi ꝛ elementũ. Nam ꝛ in hoc sacramento ꝛ in aliis quedam solent fieri ad decorẽ et honestatem sacromẽti. quedã ad sub̃am ꝛ cãm sacri ptinentia. De sub̃a hui⁹ sacri sunt verbũ ꝛ elemẽtũ. cetera ad solennitatem eius ptinent.

De forma baptismi qua determinat veritatẽ quod sit illud verbum. b

Sed quod est illud verbum q̃ accedente ad elemẽtuz fit sacrm̃. veritas q̃ docet hui⁹ sacri formam tradẽs ait discipuliẽ. Ite docete oẽs gentes baptizãtes eos i noie pris ꝛ filij ꝛ spũsscti. Inuocatio igiẽ trinitatis v̄bũ ẽ quo baptisma ꝯsecraẽ. et hec est forma v̄boꝝ sub q̃ tradiẽ baptismus. Unde bonifacio epõ Zacharias papa ait. Firmissime p̃ceptũ est in sinodo angloꝝ. vt q̃cuq; sine inuocatiõe trinitatis mersus fuisset. q̄ sacrm̃ regenerationis nõ haberet. qð oĩno verũ est. Q2 si mersus in fontem baptismi quis fuerit sine inuocatione trinitatis. pfectus xp̃ianus nõ est nisi in nomine patris ꝛ filij ꝛ spũssancti fuerit baptizat⁹. Legiẽ tñ in actib⁹ aplõrũ. aplõs baptizasse in noie xp̃i. sed in hoc noie vt exponit ambro. tota trinitas intelligiẽ. Intelligiẽ eñ cũ xp̃m dicis ꝛ pat a q̃ vnctus est. ꝛ ip̃e q̃ vnct⁹ est. ꝛ spũs sctũs p quẽ vnctus est. Unñ Nicolaus papa ad ꝯsulta bulgaroꝝ a quodam iudeo multos baptizatos asseritis. et quid inde agendum sit consulitis. Hi profecto

a

b Aug. super Johãnẽ.

c

Q2 in hoc ꝛ in aliis sacramentis q̃dã fiũt ad decorem et honestatem. quedaz ad sb̃am ꝛ cãz sacri ptinẽt

Math. vlti.

Act. viij. ꝛ. x. q̄ apli in xp̃i noie baptizauerũt.

Nicolaus papa ad consulta bulgarorum.

a Baptismus dẽ intinctio. i. ablutio corporis exterior facta sub forma verboruz prescripta. Cõtra. Uideẽ esse mala ista notificatio. quia notificatio debet cõuenire notificato precise. sꝫ hec non est talis. q̄a cum lauaẽ pannus ẽ ablutio corporis. ꝛ potest fieri sub forma v̄boꝝ prescripta. et sic esset baptism⁹. qð falsuz est. R̸⁹. dõm q̄ ablutio autoritate determinatur ad standuz ꝓ ablutione aque. similiter corp⁹ ad standum ꝓ corpore humano. vt sit sensus q̄ baptismus est ablutio corporis humani in aqua facta ꝛc̃.

b Ablutio facta in elemẽto. Innuit magister q̄ ablutõ facta in elemento sit sacramentũ. Contra. ex h̃ videẽ q̄ ablutio passiue dicta sit sacramẽtũ. qð sacramtũ est signũ gratie. q2 est inuisibilis gratie visibilis forma. sed gratia nõ est lota. ꝫ lauans. ergo signum non est lotio passiua sed actia. R̸⁹. dõm q̄ in baptismo cõcurrit lotio trib⁹ modis dicta. Nã ille qui mergit diciẽ lauare. et ideo baptizare. Similiter ꝛ aq̃ dr̃ lauare. ꝛ corp⁹ lauari. ꝛ sic ẽ lotio hoĩs lauãtis. ꝛ aq̃ lauãtis ꝛ cõpis loti. Quia ꝗ ad baptismũ hec triplex lotio necessario concur̃rit. ꝓ illam potissimũ describiẽ que alias claudit ꝛ presupponit. ꝛ hec est lotio corporis passiua. q̃ immediatius respicit baptismũ. ꝛ p̃supponit duplicẽ lotionẽ p̃dictã. q2 facta ꝛ ab homie ꝛ ab aqua. Q2 obiẽ q̄ nõ est signum gratie. dõm q̄ hec lotio passiua signũ est effectus gratie. nec hꝫ pfectã signionẽ nisi ꝓut ꝯiungiẽ lotioni aq̃ ꝛ ministri. tũc eñ signũ est q̄ aĩa purificaẽ a deo p grãm. c In duob⁹ ꝗ ꝛc̃. Ui falsuz dicere. q2 vt dicit Amb⁹. oẽ sacrm ẽ simplex. ꝗ nõ cõsistit i duob⁹. q2 tũc eẽt ꝯpositũ. R̸⁹. aliq̃ faciũt vim in h̃ qð dẽ sacrm. q2 nõ vocat sacrm signũ exteri⁹. ꝫ effectũ gr̃e interiorẽ q̃ ẽ gr̃a simplex. Aliq̃ vim faciũt i simplicitate. q2 ẽ dr̃ simplex q2 ñ hꝫ ptes. ꝫ q2 nõ diuidaẽ i plã sacra. Sꝫ neutꝝ istoꝝ ẽ magnũ q̃d dicẽ. iõ credo q̄ v̄bũ sacrm

b si° in nomine sancte trinitatis vel in nomie xpi. sicut in actibus aplo℞ legimus baptizenť. baptizati sũt. vnũ eñi idem q₃ est vt exponit Ambrosius.

Solui dubitationem an in noie patris tm̃ vel spũs sancti possit tradi baptismus. c

Hic querit an baptismus esset verus si diceret in nomine patris tm̃. vel spũssancti tm̃. vt cum dicit in noie christi. Ambro. videť dicere q̄ si fide misteriũ trinitatis teneať ꝛ vna psona tm̃ noieť. plenũ ē sacrm̃. Et econuerso si tres nominenť ꝛ nõ recte de aliquo illo℞ sentiať. vacuũ fieret misteriũ trinitatis. Ait eñi sic ᶜ vbi non est plenũ baptismi sacramentũ. nec principiũ nec spẽs aliqua baptismi estimať. Plenũ aũt est si patrẽ ꝛ filium ꝛ spũmsctm̃ fatearis. Si vnũ neges. totũ₃ subrues. et si vnũ in sermone cõprehendas vel patrẽ vel filiũ vł spiritũsanctũ. fide aũt nec patrẽ nec filiũ nec spũmsanctũ abneges. plenũ est fidei sacramẽtũ. Ita etiã lic₃ patre₃ ꝛ filium ꝛ spũmsctm̃ dicas. et patris ꝛ filij ꝛ spũssancti minuas ptãtẽ. vacuũ est oẽ mysteriũ. Cũ eñi diciť i nomine xpi. p virtutẽ noĩs impletũ est misteriũ. nec a xpi baptismate spũs sepatur. q₂ xps baptizauit in spũ.

Questio Ambrosij. d

Nũc ꝯsiderem⁹ vtrũ sicut xpi noie legim⁹ baptismi plenũ cẽ sacrm̃. ita etiã spũscto nuncupato. nihil desit ad misterij plenitudinẽ. Rõnẽ seqmur. q̄ vnũ dixerit. trinitatẽ significauit. Si xp̃m dicas. ꝛ patrẽ a q̄ vnct⁹ est filius. ꝛ ipm̃ qui vnctus est. s. filiũ. ꝛ spũmscm̃ q̄ vnct⁹ est designasti. Scriptũ est eñi hunc cẽ ihm̃ a nazareth quẽ vnxit deus spũ sancto. Et si patrẽ dicas. filiũ ei⁹ et spũm oris eius pariter indicas. si tñ id etiã corde cõprehẽdas. Et si spm̃ scm̃ dicas. deũ prẽm a q̄ pcedit. ꝛ filium eius cui⁹ est spũs nuncupasti. Vñ vt rõni copulet auctas. dñs dicit. vos aũt baptizabimini spũ sancto. ex quo indicat nos recte posse baptizari in spũscto.

Perstringit pcmisso℞ intelligentiam cum determinatione cuiusdam dicti. e

Ex his apte intellexisti i noie xpi verũ baptisma tradi vñᶠ nihilomin⁹ insinuari videť ve℞ baptisma dari posse in noie pr̃is tm̃. vł spũsscti. si tñ ille q̄ baptizat fidem trinitatis teneat. q̄ trinitas i q̄lib₃ ho℞ noim intelligiť Si aũt aliq̄s puerse credẽs. ꝛ errorẽ inducere intẽdẽs vnũ de trib⁹ tm̃ nũcupet. nõ impleuit misteriũ. Q₃ do sit noĩatus trib⁹ vacuũ cẽ misteriũ si baptizans minuat ptãtẽ pr̃is vł filij vł spũsscti. i. male sentiat de potentia alicui⁹ ho℞. nõ credẽs vnã potẽtiã triũ. intelligẽdũ est h sup eũ q̄ nõ intẽdit nec credit baptizare. q̄ nõ tm̃ caret fide. ſ₃ etiã intentionẽ baptizãdi nõ h₃. Qui ḡ baptizat in noĩe xpi. baptizat i noĩe trinitatis. q̄ñ ibi intelligiť. Tuti⁹ ē tñ ibi tres psonas noiare. vt dicať. i noie patris ꝛ filij ꝛ spũssancti. nõ tñ in noib⁹. ſ₃ in noie. i. inuocatiõe. vł in cõfessiõe pr̃is et filij ꝛ spũssancti. Inuocať eñi ibi tota trinitas. vt inuisibiliť ibi opeť p se. sic extra visibiliter p ministeriũ. Si aũt dicať in noibus. nõ est ibi sacramẽtũ. q₂ nõ seruať forma baptismi.

Rᵒ. Ambro in li. de spũs

Rᵒ.

Act. x.

Act. i.

Ecce q̄d opor₃ determinari.

Ambro. in li. de tri. q̄d est in nomine pr̃is ꝛ filij ꝛ spũssancti.

simplr. q₂ eius denoĩatio fit in instanti. Na₃ si sacrm̃ remaneat inpfectũ. nihil est factu₃. nec etiã d₃ dici iceptũ. ſ₃ totũ reincipiendũ. et hoc pt₃ ex verbis ei⁹ infra. vbi nõ est plenũ sacramẽtũ baptismi. nec pncipiu₃ nec spẽs aliq̄ baptismi estimať. et iõ dĩ esse simplex.

d In noie sctẽ trinitatis ꝛc. Innuit mgr̃ q̄ idẽ ẽ baptizare in noie trinitatis ꝛ in noie xpi. ſ₃ p h nõ vult dicere q̄ v'ba eãdẽ v'tutẽ hñt. nec q̄ oino idẽ sonent. ſ₃ q̄ mod⁹ baptizandi in ecclesia pmitiua ꝯformis fuit mõ quẽ nũc tenet ecclesia. Na in xpo intellect⁹ claudiť trinitas. ſ₃ tñ implicite ꝛ remote. Vel idẽ est. q₂ einsdem virtutis ꝛ efficacie. ſ₃ h intelligendũ est p tpe illo in q̄ nõdũ erat nomẽ xpi pmulgatũ. 4

e Vbi nõ est plenu₃ baptismi sacrm̃. nec pncipiũ ꝛc. Nõndũ q̄ illud est dictũ pp̃ caracter' impssione₃. q̄uiq₃ eñi caracter impĩmiť. nihil de sacro factum ẽ stabile. Et q̄ñ caracť imprimiť in instãti. q̄ñ est factũ aliq̄d. totũ pfcm̃ est. si ḡ nõ ẽ pfectũ. nihil oio factũ est. nõ q̄ñtũ ad opationẽ exteriorẽ vbi est successio. ſ₃ interiorẽ vbi ẽ subita impssio. 5

f Nihilominus insinuari vi ꝛc. Innuit Ambro. q̄ sufficit aliquã psona℞ exprimere. ſ₃ illud est intelligendu₃ nõ q₂ ibi sit plena forma. Si enim crederet. ꝛ negligens cẽt q̄d credit exprimere. non sufficeret. ꝛ ideo solu₃ in casu est credendum ipm̃ locutũ esse. sc₃ si plena sit fides in corde. nec desit aliq̄d i sermone ex negligẽtia. ſ₃ solũ impotẽtia. q₂ tunc supplet diuia mia ꝛ sapia. 6

Ad intelligentiam hui⁹ partis querit̃ de quidditate baptismi. Et circa hoc duo principaliter querunt̃. Primo q̃r de his q̃ ptinẽt ad integritatẽ sacramenti. Scd̃o de his q̃ ptinent ad formam verbi. Circa pmũ querunt̃ tria. Primo querit̃ qd sit baptismus a parte elementi. Scd̃o querit̃ vtrũ de integritate ei⁹ sit exp̃ssis vocalis verbi. Tercio vtrũ necesse sit ad integritatẽ baptismi fides alicuius articuli.

Questio. j. a

Quid sit baptismus ẜm suã eẽntiã. vtrũ aqua. vl' intinctõ in aqua: Et q̃ aqua sit. vr̃ p diffinitionem hugonis. Baptismus est aqua abluendis criminibus sanctificata. Siliter p diffinitionẽ sui gener'. Sacramentũ est elemẽtũ ex silitudine repñtans ꝛc. ẜ si aq̃ est elementum. sacr̃m baptismi est aqua. Si dicas q̃ vtraq; diffinitõem assignat p cãm materialem nõ p essentiam. Contra. Hec est p essentiã. baptism⁹ est sacr̃m. ꝛ h̃ sacr̃m est signũ. ꝛ h̃ signũ est spẽs sensibil' aliud faciens in cognitionẽ venire. ẜ hec est vera ẜm substantiã. baptismus est spẽs vel forma visibilis rei inuisibilis. sed hec forma vel species nõ est nisi aqua ẜ ꝛc. Item species panis est sacr̃m in eucharistia. nõ ip̃a panis manducatio ẜ magis visus. ꝛ hoc q̃z similitudinẽ h̃z ad signatũ ibi ptentũ. ẜ si in baptismo gr̃a abluens signat̃ p aquã abluentẽ. ẜ aqua abluẽs est sacr̃m. ẜ nõ aliud q̃ baptismus. ẜ ꝛc. Q̃z autẽ aqua nõ sit baptism⁹ sed tinctio. vr̃ p illud quod dicit mgr̃ in l'ra diffiniens baptismũ. Baptismus ẽ ablutio corporis exterior facta sub forma verboꝝ prescripta. Et subdit. accedente verbo ad elementuz fit sacr̃m. nõ ip̃m elementũ fit sacramentũ. ẜ ablutio facta in elemento. ẜ patet q̃ baptism⁹ nõ est aq̃. ẜ ablutio in aqua. Itẽ hoc ip̃m pz rõne. q̃z si baptismus esset aqua. cũ aqua sp aqua sit. aqua sp eẽt baptism⁹ qd̃ falsum est. q̃z nõ est nisi dũ aliq̃s baptizat̃. Et iterũ. cũ aliq̃s baptizaret̃ in mari tũc mare eẽt baptismus ꝛ flumẽ. qd̃ nõ est rõnale. Itẽ ad sacr̃m baptismi cõcurrat verbũ ꝛ elemẽtũ. ẜ si verbũ est necessariũ vtpote qd̃ significat. illud p̃prie est baptismus ad qd̃ refert̃ verbũ. ẜ v̓bũ refert̃ ad actũ abluendi cum dicit̃ abluo te. nõ ad aquã. ẜ baptismus nõ est aqua. Q̃z aũt nec aqua sit nec tinctio in aqua. vr̃. q̃z baptismus manet recedente aqua ꝛ ablutiõe in baptizato. ẜ ꝛc. Et q̃ maneat videt̃. quia semp denominat ꝛ nunq̃ iterat̃. R⁹. ad intelligentiam predictoꝝ est notandũ q̃ baptizar̃e in greco tñ valet quantũ lauare in latino. vnde Judith. xij. Descendebant in vallem bethulie ꝛ baptizabant se. Ab eo aũt qd̃ est lauare orit̃ lauacrũ ꝛ lotio. Lauacrum est aqua deputata ad lauãdũ. sicut balneũ est aqua deputata ad balneandũ humano artificio. Lotio v̓o est vsus vel effect⁹ aque. Baptismus igit̃ accipit̃ p lauacro vt Canti. iiij. Dentes tui sicut greges tonsaꝝ que ascenderũt de lauacro. glo. loti in baptismo. Et ap̃ls Tit. iij. per lauacrum regenerationis ꝛ renouatõnis. Accipitur etiã p lotione. marci. vij. tenentes traditionẽ hoim. baptismata calicũ ꝛ vrceoꝝ. i. lotiões. Silr̃ ablutõ p baptismo Joh. xiij. Qui lotus est nõ indiget ꝛc. Lotus. i. baptizat⁹. cũ ergo nomẽ baptismi equaleat lauacro ꝛ etiam lotioni. dixerunt aliqui q̃ baptismus ẜm q̃ est nomen sacramenti. idem est quod lauacrũ. Alij q̃ est idẽ qd̃ tinctio. Prime opinionis videt̃ fuisse magister Hugo. ẜ secunde magister. Credo tamẽ q̃ vtroq; modo dictum est sacramentũ. q̃z ẜm q̃ lauacz. est sacre rei signũ. aqua enim abluens signũ est gratie intus mundantis. ꝛ ablutio signuz interioris mundationis. ꝛ ita vtrũq; sacr̃m. Nec tñ duo sacramenta. q̃z vnum est p̃pter alterum. Aqua enĩ nõ ẽ sacramentũ nisi inq̃tum abluẽs. et lotio nõ est sacr̃m nisi q̃z lotio aque vel in aqua. ꝛ ideo tñ vnũ sacramẽtũ. Si tñ queras quod p prius ꝛ p̃prius dicit̃ sacr̃m. vtrũ baptismus p lauacro an p lotiõe. est distinguẽdũ. q̃z baptismus dicit̃ sacr̃m sanctificãs. ꝛ sic principalius dr̃ de lotione. q̃z imediatius respicit interiorẽ effectũ. Et v̓bũ dicit̃ etiã sacr̃m signãs. et sic principaliter dicit̃ de lauacro. q̃z signatum interius p̃prie ꝛ p prius est gratia mundans. ꝛ p cõsequens ipsa lotio. Et est exemplũ. circulus exposit⁹ ante tabernam signũ est vini vendendi. ꝛ expositio circuli est signũ venditionis. tñ magis p̃prie est signũ circulus q̃ expositio. sic aqua magis q̃ ablutio. Et concedende sunt rõnes hoc p̃bantes. Ad illud qd̃ obĩ in ptrariuz de mgr̃o. dicẽdum q̃ ipse fuit alterius opinionis. nihilominus tamen pcedẽdũ est q̃ baptismus sit ablutõ. nec ex hoc sequit̃ q̃ non sit aqua abluens. Q̃z autez dicit q̃ elemẽtũ nõ sit sacramẽtũ. intelligẽdũ nõ ẜm id qd̃ ẽ ẜ ẜm actũ q̃ est lauare. Per h̃ etiã pz sequẽs. quia aqua non est sacramentum ẜm q̃ aqua solum sed ẜm actũ lauãdi. sicut gr̃a medet̃ scd̃m actuz purgandi. ꝛ iõ nõ sequit̃ q̃ semp aqua sit sacramẽtũ. nec q̃ oĩs aqua. ẜ aqua q̃ lauat et q̃ deputat̃ ad hoc. et h̃ nõ est totũ mare vel fluuius. ẜ illud aque qd̃ de proximo cõiungit̃ corpi lauãdo. Ex hoc etiã pz sequẽs. q̃z verbũ refert̃ ad aquã scd̃m q̃ sacramẽtũ in actu. ꝛ sic inquãtũ est lauãs. Ad illud qd̃ obĩ q̃ manet. dicẽdũ q̃ baptismus p̃prie ẜm qd̃ dicit sacramẽtũ exterius nõ manet in se ẜ in suo effectu. et rõe illi⁹ dicitur manere. Effect⁹ enĩ baptismi aliq̃n dr̃ baptism⁹. Vñ notãdũ q̃ cũ in baptismo sunt tria. quoddã ẽ sacramẽtũ tñ vt elemẽtũ visibile. quoddã res tñ sicut gratia curãs. quoddã qd̃ ẽ sacramẽtũ ꝛ res sacramẽti vt caracter. De re sacramẽti dr̃ cõiter. De re ꝛ sacramẽto dr̃ p̃prie. De sacramẽto aũt dr̃ magis p̃prie. Sz de lotione adhuc magis p̃prie. et de elemẽto sub tali actu maxime p̃prie. et scd̃m has q̃tuor acceptiões quadruplr̃ diffinit̃. Scd̃z q̃ baptism⁹ ẽ nomẽ elemẽti significantis et sanctificãtis virtute verbi. diffinit̃ ab hugone. baptism⁹ ẽ aqua diluẽdis crimib⁹ sanctificata. Scd̃m q̃ p actu vel vsu elemẽti. a mgr̃o. baptismus est tinctio corporis exterior facta sub forma verboꝝ p̃scripta. Scd̃m q̃ accipit̃ p sacramẽto et re sacramẽti q̃ ẽ caracter. sic a Dam. baptismus ẽ vite spũalis pncipium. sigillũ. et custodia et illuminatio mẽtis. Et tãgit̃ q̃druplex cõditio caracteris. Quia enĩ pparat ad gratiã. iõ pncipiũ vite. Quia distiguit gregẽ dñi. sic sigillũ. Quia indelibilit̃ pseuerat. sic custodia. Quia spũaliter disponit ad fidẽ dr̃ illumiatio mentis. Scd̃m q̃ accipit̃ p re sacramenti diffinit̃ a dyonisio. Baptismus est regeneratiõis sacr̃m. ẜm q̃ p̃mitus subsistit in aĩa. spũalit̃ formãs aiales motus ad oportunitatẽ diuinoꝝ eloquioꝝ ꝛ actionuz. ꝛ ad celestis quietis anagogon iter faciens. In hac diffinitione tangit̃ res huius sacramenti. q̃ est gr̃a aĩam viuificans. cũ dicit ẜm q̃ p̃mit⁹ subsistit in anima. Tãgit̃ etiã habilitatõ potẽtie p v̓tutẽ. Pmo ad actiuã. cũ dicit formãs aiales mot⁹. Scd̃o ad ptemplatiuam. cũ dicit ad celestis quietis anagogon.

6

7

Questio .ii. b

Utrum expressio verbi vocalis sit de integritate baptismi: Et q sic. patet ex ipsa dñi institutione Mat. ulti. Baptizantes eos in nomie patris z filij z spūs sancti. ergo necesse est ibi verbū exp̄mi. Si dicas q debet nominari in corde. et non oportet q in voce. Contra. in baptismo quod est sacramentū fidei necesse est eē ꝓfessionem fidei. ergo cum sit ꝑfectum sacramentum. debet habere ꝑfectam ꝓfessionem. ꝗ hec est in verbo. qr Roma. x. dicit. corde credit ad iusticiam. ore aūt ꝯfessio fit ad salutē. ꝗ necesse est verbo exprimi. Item Aug. dicit z habetur in litera. Verbo baptisma consecratur. detrahe verbum z quid ē aqua nisi aqua: aut ergo intelligit de verbo creato. aut increato. Si increato. sed illud non potest detrahi. quia semp adest. ergo cum intelligat de verbo qđ potest accedere z recedere. z hoc est verbum vocale. videtur q sit de integritate baptismi. Contra. Hugo. Decuit p verbum p quod oīa sunt creata omnia recreari. ideo verbum consonat sacramento. sed illud fuit verbum increatum tm̄. ꝗ nō requirit ad essentiam sacramenti verbum vocale sive creatum.

Item et si creatum. nō videt q vocale. quia aug. dicit z habetur in lra. q virtus aque est a verbo. nō quia dicit. sed quia creditur. ergo sufficit verbū mētale. non ergo vocale. Item si verbum vocale est necessarium. cum patris z filij z spūssancti sint tria nomina vocalia. debet ergo baptizari non in nomie sed in nominibus. Item q nō verbum vocale. videtur. quia verba vocalia non sunt eadē apud omnes. ergo nec sacramentum. z hoc falsum. quia una fides z unum baptisma. Ephe. iiij. Rº. dōm q necesse est exprimi verbum vocale. quia deus contulit vim verbo. unde sine verbo nullius est efficacie. Ratio autem quare voluit exprimi est ꝑfecta fidei professio. ut sit in facto z verbo. Est etiam ꝑfecta sigtio. quia enim peracta est regeneratiō p verbum incarnatum. et verbum incarnatum optime sigtur per verbum voce inductum. ideo voluit z instituit q esset ibi verbum vocale. Ad illud quod obijcit primo q omnia sunt creata p verbum increatum. Dōm q p illud ꝓm qđ incarnatum est omnia sunt recreata sufficienter. sed efficienter p fidem z professionem huiꝰ. et quia in sacramento est efficientia. ideo est ibi exp̄ssio in verbo vocali. Ad illud quod obijcit non qr dicitur sed quia creditur. intelligendum est cum precisione. non quia dicitur tm̄. sed etiam quia creditur.

Ad illud quod obijcitur q debet dici in nominibus. Dōm q nomen dicitur tripliciter. Uno modo vox imposita ad significandum aliquid ut petrus. Alio modo nomen dicit noticia. ut cum dicitur. deus in noie tuo saluū me fac. quia si esset vox. iam nō esset salus mundo. Tercio modo nomen dicitur noticia voce expressa. ut in psalmis. Notꝰ in iudea deus. in israhel magnum nomen eius. Ille enim dicitur magni nominis. cuius nominis fama percrebuit. z sic accipitur in proposito. Et quoniam una ē noticia patris et filij z spiritussancti. quia una fides. iō dicitur in nomine et non in nominibus. Ad illud quod obijcitur q voces sunt diverse. Dōm q z si diverse sint lingue. tamē conveniunt in intellectu z modo intelligendi. id est sigtione et modo sigñdi. et qa nō requiritur nomen ꝓm q vox tm̄. sed ꝓm q vox sit signū. z talem intellectum generans. z tali mō. z h est idem apud omnes. ideo et sacramentum idem sicut homo z antropos.

Questio .iij. c

Utrum ad completū et integrū esse baptismi sit necessaria fides alicuius articuli: Et q sic. videt. Qm̄ Ambro. dicit. z habetur in litera. q baptismus est fidei sacramentum. ergo si desit fides. deest illud quod principaliter z specialiter respicit baptismus. ꝗ nō ē integrum sacramentum. Item aug. dicit z habet in litera. Unde hec tanta virtus aque. ut corpus tangat z cor abluat. nisi faciente verbo. non quia dicit. sed quia creditur. ergo si necesse est dici. necesse ē credi. Item Roma. vj. Quicunq baptizati sumus in christo iesu. in morte ipsius baptizati sumus. glo. in morte ipsius dicit nos baptizari. quia mors christi causa est nostre purificatiōis. sed mors christi nō est. ergo si aliquid facit. necesse est ut faciat per illud quod aliquo modo est. sed fides est illud ꝓm qđ manet adhuc passio quia credit. ergo ad integritatē baptismi necessaria est fides articuli passionis. Item in actu baptizandi z in verbo est professio fidei. sed professio fidei qñ non est fides falsa est z inefficax. ergo ad hoc q baptismus sit sacramentum completū z efficax necessaria est fides. Contra. Baptismus est previus ad virtutes tanq̄ primum sacramentorum quod imprimendo caracterem disponit ad fidem. sed prius potest esse sine posteriori. ergo baptismi sacramentum est integrum cum defectu fidei.

Item cum nobilior sit charitas q̄ fides z efficacior ad merendum. si baptismus habet efficaciam ab aliqua virtute. potius videtur q debeat habere a caritate q̄ a fide. Item si fides est de necessitate baptismi ad hoc q sit ꝑfectum z efficax sacramentum. z sacramenta veteris legis etiam efficaciam habēnt cum fides eis erat adiuncta. videt q nō differat baptismus a sacramentis veteris legis. Item videtur q non sit necria fides articuli passionis. sed magis trinitatis. quia in baptismo exprimitur verbum in quo est professio fidei trinitatis. ergo si maxime ē necessarium credere quod fides exprimit in illo sacramento. tunc videtur q non fides articuli passionis sed trinitatis sit de necessitate baptismi. Propter h ergo est questio. quomodo sacramenta dicuntur habere virtutem a fide: z si alia sacramenta habent sicut z baptismus. quare magis ipse baptismus dicit sacramentum fidei q̄ alia sacramenta. Rº. dōm q fides non tm̄ necessaria est sacramento baptismi. sed z omnibus sacramentis. specialiter tamen sacramento baptismi. quia omnia sacramenta virtutē habent a fide ut dicit Hugo. Huius autem ratio sumitur generalis respectu omnium sacramentorum. nō solum necessitatis. sed etiam congruentie. Ratio autem necessitatis est. quoniam in fide est prima ratio uniendi. et prima ratio elevandi supra naturā. Propter primam rationem uniendi necessaria est in sacramentis. qm̄ gratia sacramētalis ꝯpat ad ūtutē passionis ut ad meritum. sed ad virtutē trinitatis sicut ad principium effectivum. Ad hoc autem q virtus passionis magis opetur z disponat in sacramentis q̄ alibi. necesse est q aliquo modo copulet huiusmo

Margin numbers: 8, 9, 10, 11, 12 (left column); 13 (right column).

ci signis. hoc autem non potest esse sine eo in quo est p̄ma vnio. et hec est fides p quam meritum capitis fit membrorum. Dum enim credimus que p nobis passus

14 est. meritum xp̄i fit ecclesie. Similiter ad hoc q virtus diuina spāliter et mirabiliter influat supra nām. necēria est fidei virtus. in qua est prima ratio eleuandi potentiam supra naturam. et hec est fides. pp̄ter quod etiam maxime attribuitur ei virtus faciēdi miracula. Ratio autē congruentie est. qz sicut sacramēta dicunt quoddā velamē gratie interioris. quod tamen aliquo modo illuminat ad cognoscendum. sic fides velamen dicit future contemplationis et visionis. et tamē hoc velamē potius est illuminans q̄ obscurans. Et rursus. sicut in sacramentis est aliquid misticum et aliquid gratuitum. sic aliquid in fide respicit non tm̄ intellectum. sed etiam affectum. Hec ergo est ratio generalis quare fides necessaria est oībus sacramentis.

15 Sed specialiter appropriat baptismo. quoniam baptismus est primū inter sacramenta. et ianua sacramētorum sicut fides ianua virtutum. Et rursus. quia in hoc sacramēto magis explicite est pfessio fidei q̄ in aliquo alio sacramēto. tum i actu. tum in verbo. et in actu est pfessio fidei passionis. scz p immersionē. sed in verbo professio fidei trinitatis. Unde et maior efficacia est in hoc sacramēto q̄ in aliquo alio. et ex hoc patz cuius articuli fides sit necesse. scz passionis a qua est meritū. et trinitatis que est principiū effectiuū. Concedende ergo sunt rationes que ostendunt q ad baptismū necessaria est fides alicuius articuli. Attamē sicut baptismus est sacramētum non singularis hominis sed ecclesie. sic efficaciam habet a fide ecclesie. et hoc per vnitatem sponse et

16 columbe. Ad illud ergo quod obijcitur q baptismus est preuius ad virtutes. Dicēdum q q̄uis sit preuius respectu suscipientis. non tamē respectu ecclesie

17 in qua suscipitur sacramētū. Ad illud quod obijcitur de charitate iam pz responsio. qz non ita cōgruit sicut fides predictis rationibus. et tamen fides ec-

18 clesie vere non est sine charitate. Ad illud qd̄ obijcit q nō differt a sacramentis legis veteris. Dicēdum q immo. qz illa habebant efficaciā a fide specialis persone. vnde iustificabāt in fide parentum. hoc autem habuit a fide ecclesie. Alia etiam differentia. quia illa totam efficaciam habebant a fide. hec autē nō tm̄ habent a fide. sed etiam a pactione diuina. que ipsū opus operatum ordinauit ad gratiam percipiendā. illa vo p accidens solum iustificabant. sola circumcisione excepta que virtutē habuit a fide ecclesie et ex pactione dei. Dominus enim pactum fecit cum dixit Marci vltimo. Qui crediderit et baptizatus fuerit saluus erit. Et similiter Gen. xvij. Ponam pactum

19 meum &c. Ad illud quod obijcit q fides trinitatis magis videtur necessaria. dicēdum q necēria est vtraq sicut tactum est. sicut etiā vtriusq fit professio. magis tamē appropriat virtus et efficacia fidei passionis. q̄ tamē ob meritū passionis christi tota trinitas est liberalior ad dandum specialē gratiā in baptismo. et hinc est q fides passionis exprimit facto. sed fides trinitatis exprimit verbo. et sic patet que sunt necessaria ad integritatem baptismi.

Consequenter est questio de forma verbi que attendenda est in baptismo. et circa hoc queruntur tria. Primo querit vtrum verbum exprimens actū baptizandi sit de necessitate forme baptizandi. Secundo querit vtrū expressio totius trinitatis sit de necessitate baptismi. Tercio queritur de variatione forme.

Questio .j. b

Quod verbū exprimens actum sit necessarium videtur: quia hanc formam seruat tota ecclesia. Ego te baptizo in nomine patris et filij et spūssancti amen. Itē Alexander. iij. dicit. Si quis puerū in aqua ter merserit. dicendo in nomine patris et filij et spūssācti. nisi dicat ego baptizo te. talis mersio nō pōt esse baptismus. Item ratione videt. qz nihil est magis necessarium ad baptismū q̄ intentio baptizātis. eque enim est necessaria intentio vt fides. ergo nihil est magis de necessitate forme q̄ verbum exprimēs intētionē. sed tale est hoc verbum baptizo. ergo si aliquid est de necessitate forme baptizandi. verbum baptizandi ē de necessitate. Contra. Uerba non sunt de necessitate sacramēti nisi illa in quibus dominus contulit virtutem in instituendo. sed cum instituit formā nō dedit virtutē huic verbo baptizo. ergo non est de necessitate. Quod nō dederit patz. qz Math. vltimo tradit forma. Docete oēs gentes baptizantes eos in noie patris et filij et spūssancti. si ergo daret virtus huic verbo baptizantes. nō liceret mutare participium. ergo nulla virtus tradita ē vbo. Itē q nō sit necēriū pp̄ter intentionem vr. qz actus baptizandi eque bene vel magis exprimit intentionem vt verbum. ergo videt q superfluat. vel saltem non sit verbum necessarium. Quod autē actus exprimat patet p simile. qz cum quis signat se signo crucis sancte sufficit dicere. in noie patris et filij et s.s. nec oportet addere signo. Itē si est necessariū exprimere in sacris pp̄ter intētionē. ergo cū intentio sit necēaria in sacramēto eucharistie. similiter debet exprimi in forma. et si nō exprimit nō est sacramentū. sed hoc est falsum. ergo et primū.

20 Rn̄o. dicēdum q sicut dicit auctas alexandri. verbū baptizandi est de necēitate forme. Ratio autē quare est de necessitate est institutio. Rō autē institutionis est. qz intentio est necessaria sacramento. et hoc est sacramētū necessitatis. et est ad alterum. pp̄ter piculū defectus intētionis pp̄rio verbo expressa est ibi in forma. Ex his patēt obiecta.

21 Quod enim obi q dn̄s nō tradidit in forma. Dicēdum q dominus anteq̄ illud diceret. formam instituerat quam modo seruat ecclesia. et accepit ab apostolis. Illud autē quod obi Mat. vltimo. fuit cōmemoratō iā institute. Si autē obi q nō ipse ipse instituit ß ecclēia instinctu spūssancti. Dicēdum q hoc tantū est ac si ipse pp̄rio ore dixisset. tota enim trinitas approbat. qd̄ ipse spūssanctus inspirat fieri. sicut illud qd̄ xp̄s instituit

22 Ad illud qd̄ obi q nō oportet. qz actus intētionē exprimit. Dicēdum q oportet. qz actus pōt fieri multiplici intentione. Potest enim quis intingere vt ludat. vt corpus abluat. vt baptizet. et qz actus multiplici intētione fieri poterat. idō nō determiate intētionē baptizandi exprimebat. ß actus signādi vna principali in-

23 tentione cōsueuit fieri. idō nō ē simile. Ad illud qd̄ obi de eucharistia. dicēdum q nō ē sacrm̄ necitatis. et pterea non ē ad alterum. et iterum cū hoc fit cū maiori solēnitate. idō intentio ibi colligit nō euagat tunc. preterea nō est necesse exprimi verbo. et idō nō oportuit institui nec p accñs obseruari. Alia ratio huius est. sed infra dicet cū aget de forma eucharistie.

Questio .ij. e

Utrū expressio tot⁹ trinitatis sit de necessitate baptismi: Et q sic vr̄ p formā a dn̄o traditā Mat. vlti.
Item Fulgenti⁹. ministeriū redēptiōis nullo modo habeī si patris vel filij vel. s.s. nomen subtrahaī.
Itē pelagius gaudēti epo. Reuera si hi de hereticis qui in locis dilectōnis tue ⁊ intimis cōmorari dicunī. solū in nomīe dn̄i baptizatos fuisse fortasse cōfitenī sine cuiusq̄ʒ dubitatiōis ambiguo eos ad catholicam fidem venientes. sctē nomine trinitaī baptizabis. ḡ nō fuerūt baptizati. Itē rōne videī. qa si necessarium est verbū vocale ad pfessionem fidei. sicut nō sufficit credere tm̄ alterā psonaꝝ. sic nec sufficit pfiteri. ḡ si pfessio sufficiens est. necesse est totā trinitatem exprimere in baptismo. Sed conē. ambro. dicit in li. de trini. et habeī in lr̄a. Si vnū in sermone comprehendas vł patrē vel filiū vel spūm s. fide autem nec pa. nec fili. nec. s.s. abneges. plenum est fidei sacramentum. ḡ vr̄ q non est necesse exprimere totam trinitatem ꝫ credere. Item ratione videtur. qꝛ vna ē ptās ⁊ opatio trinitatis. ḡ qd̄ opaī pr̄. et tota trinitas. ergo si dicaī baptiso te in noīe patr̄. tantundē valet ac si tota trinitas exp̄maī. Item apl̄i in pmitiua ecclesia baptizauerūt in noīe xp̄i. ḡ si nullo modo licuit eis mutare formā a deo institutam. ḡ ista forma non discordabit ab illa. ḡ videī q sufficiat alterā psonaꝝ exp̄mere. Si dicas q nō mutaī ꝯpria ꝫ diuina auc̄te. tūc ḡ diuina auc̄tas ꝯtulit vim illi nomini. ḡ si qd̄ deus cōtulit illud hō auferre non pōt. adhuc pōt baptizari in nomīe xp̄i. Si dicas q nō fuit collata virtus nisi ad tēpus. q̄ro quare magis collata est virtus simplr̄ nomini tot⁹ trinitatis q̄ nomini xp̄i. Et rursus quare magis collata ē virtus nomini christi p illo tp̄e q̄ pro nostro. Et q simpliciter habuit vr̄. quia baptismus virtutem habet a passiōe. ḡ et a fide passionis. ḡ si xp̄s nō tota trinitas fuit passa. potius debet dici in nomine xp̄i q̄ totius trinitatis. ℞. dōm q notitia trinitatis siue nominatio pōt eē in baptismo q̄tuor mōis. Aut ita q sit plena in corde et in ore. et tūc scd̄m oēs plenum est sacramentū. Aut ita q sit semiplena in corde et ore. ⁊ tunc ꝫm omnes non est sacramētū pleniū. Aut ita q plena in ore et semiplēa in corde. Aut ita q plena in corde. ⁊ semiplena in ore. Primis duobus modis non est cōtrouersia. sed duob⁹ sequētib⁹ fuit opinio diuersa. Quia eñi baptismus est sacramētum fidei et virtutem habꝫ a fide que in corde est. iō voluerunt aliqui dicere q plenitudo fidei in corde cū qualicunq̄ʒ trinitatis expressione siue due siue vna siue tres persone exprimantur plenum fuit sacramentū. quia fides supplet defectum sermōis. Econuerso āt si nō est fides in corde. si exprimātur tres ore. non est plenum sacramētū. et h̄ videī dicere Ambro. et huius opinionis videī fuisse Aug. et mgr̄ q̄ntum ad p̄mam ptem opinionis. Sed qꝛ vt determinat Aug. baptism⁹ est sacramētū fidei. non singularis psone ꝫ totius ecclesie. ideo fides psone nihil obest. nihil pdest. Et ideo determiāt alia positō q q̄cquid sit d̄ fide cordis. iudicandū est de baptismate ꝫm expressionem oris siue sermonis. et ideo qualitercunq̄ʒ credat et si totā exprimat trinitatem baptisatum ē. si autem non totā. non est baptisat⁹. et rebaptisand⁹ ē. et hoc cōmuniī et certitudinaliter asserūt magistri. Ad illud qd̄ obī de Ambro. dōm q verbum Ambro. est exponendū vt sacramētum fidei ponaī p ipsa fide. plenum sacramētuʒ fidei ipsa fides q̄ significatur p sacramētum. Uel si de sacramento intelligiī. habet locum in casu. vt qn̄ puer deficit in manib⁹ sacerdotis. vbi credendum est q diuina mīa et summ⁹ sacerdos nō dimittat impfectum qd̄ inchoatum est. Ad aliud dōm q et si ptās et operatio trinitatis muet. tm̄ fides distinguit. et ideo nō sufficiat vnam psonarū credere. sed necesse est credere oēs. Et qꝛ baptismus est sacramentū plene pfessionis. ideo necesse est pfiteri omnes psonas. Ad illd̄ qd̄ obijcaī de nomīe xp̄i. dōm q apl̄is licuit baptizare in nomine xp̄i diuinitus inspiratis. sed non licet nūc nobis. Dicūt tn̄ aliqui q verbum illud nō amisit virtutē pter cōstitutionē ecclesie ordināntis q tm̄ fiat in nomine trinitatis. Un̄ et si peccator sit baptizans. tn̄ baptizatuʒ esset. Sed ꝯmunis opinio et certior est q non esset baptizatum. qꝛ cum sit vnicum baptisma in ecclesia. ideo vnica debet esse forma. et iō tm̄ in nomine trinitatis baptizat tota ecclēsia. Qꝛ ergo obī q apl̄i baptisabant in nomīe christi. dōm q data fuit virtus illi verbo tempe pmitiue ecclesie. et vna ratio fuit q nomen xp̄i implicat et insinuat totā trinitateʒ. Christus eñi vnctus dicaī. ⁊ iō vnguentū et vnctuʒ ⁊ vnctionem insinuat. et sic cum p̄dicta forma concordabat. Alia ratō fuit. quia nomē xp̄i erat ignotuʒ ⁊ cōtumeliosum vtpote crucifixi. vt nomē publicaretur et in reuerētia habereī. tūc tp̄is eo vsi sunt. Et qꝛ cessante causa cessat effectus. xp̄i nōīe publicato et honorabili facto. amplius nec debuit nec potuit in eo impleri sacramētuʒ baptismi. qꝛ ad tēpus tm̄ institutum fuit. Qꝛ ergo obī q d̄buit simpliciter instituī ppter fidem passionis. dōm q ī creator dicaī dupliciī. Uel sicut auctor. ⁊ sic tota trinitas. Uel sicut mediator. et sic xp̄us. Ad hoc ḡ q esset plenuʒ sacramētum. necesse erat fide profiteri mediatorē et auctorē. ꝫ tn̄ p̄ncipali⁹ auctorem. Quia ḡ p actuʒ immergēdi mors xp̄i intelligiī. et ita mediator. necesse fuit vocē exprimi auctoreʒ. et ita totā trinitatem nominari oportuit.

Questio .iij. f

De variatione forme in nominādo totā trinitatem. qd̄ pōt fieri quinq̄ʒ modis. mutādo. addēdo. corrūpendo. transmutando. interponendo. Mutatio fit vt qn̄ ponitur nomē p nomīe. vtpote si loco patris ponatur genitoris. Et q hoc nō impediat vr̄. quia forma baptismi non attendiī in vocibus ꝫm q voces sunt. quia tunc non esset eadeʒ forma apud nos ⁊ grecos. sed in vocibus ꝫm q significatur. Si ergo idē significat paī et genitor. ad ꝉ faciet in forma vnū qd̄ reliquū. Et p̄terea pl⁹ ꝯuenit pr̄ et genitor. q̄ nomen patris in greco et in latino. cum sint eiusdē lingue. Additio est qn̄ nomen quod non est expressum in forma superadditur. vt si dicatur in nomīe patris omnipotentis. Et q hoc nō impediat videtur. quia cum additur nomen. et si nihil faciat. manet tn̄ totū qd̄ faciebat. et saluuʒ manet in quo est vnctus. scꝫ verbum. ergo est plenū et efficax sacramentuʒ. Corruptio est qn̄ nominis prolatio est modo minus cōuenienti. vtpote si dicatur in nomīe patrias et filias ⁊c. Et q hoc non impediat vr̄. qꝛ Zacharias bonifacio scribens dicat. si contingat aliquem infringen-

do linguā propt̄ ignorantiam baptisare in nomine patria et filia. non est rebaptizādus. Et huius ratio reddi potest. quia sanus est sensus. Transpositio siue transmutatio est quando aliter ordinatur. vtpote si dicatur primo in nomine filij. et post in nomine patris. Et q̄ hoc non impediat videt̄. quia nomina transposita idem significant. vt si dicatur est homo albus. est albus homo. ergo si omnino idē est sensus. et eadem fidei ꝓfessio. transpositio non impedit. Interpositio est cū in medio cadit actus vt sternutatio vel verbū. vt in nomine patris. et aqua ista ē frigida. et filij. Et q̄ hoc non impediat videtur. quia totum est saluū qn̄ aliquid interponitur. ⁊ aliqui homines ita sunt obliuiosi q̄ semper interponunt aliquid antequā possūt complere orationē inceptā. Cōtra. q̄ mutatio impediat videt̄. quia virtus est data illis verbis et non alijs. ergo ⁊c. Item q̄ additio impediat videt̄. quia si nihil licet addere canoni scripture. multo fortius nec forme sacramēti. Preterea patet p illud q̄d dicit̄ Apoc. vlt. Si quis apposuerit ⁊c. Item q̄ corruptio impediat videt̄. quia verba corrupta aut nihil significant. aut aliquid significāt. vt patet cum dicitur patria. sed necessaria sunt verba significātia. ergo ⁊c. Item de transmutatiōe videt̄. quia sicut de integritate fidei est numerus psonarū. ita ordo ꝓfessionis. ergo sicut mutatio numeri impedit. ita et ordis. Item de interpositione videt̄. quia baptizare est vnus actus continuus. ergo si discōtinuatur. necesse est reincipi. aut non erit vnus. et ita nec baptismus. R̷. ad h voluerūt aliqui dicere q̄ qualitercunq; fiat variatio. dum tn̄ omnes psone exprimant̄. integrum est sacramentū. Aliorū positio fuit q̄ necesse est omnimodam ydentitatem seruari. quantulacunq; eīn variatio in forma fiat non est sacramētū. Sed vtraq; istarum pōnum respuēda ē. qlibet eīn excedit. Vn̄ dicendum q̄ aliqua variatio impedit aliqua nō. Variatio enim mutationis impedit siue fiat ex certa scientia siue alio mō. Mutatio in q̄ nomis. vt si dicat̄ i nomie genitoris et geniti. quia alius modus ē exprimendi trinitatē p nomina principalia. alius p nomina non principalia. Mutatio etiam numeri impedit. vt si dicat̄ baptizo te in nominibus quia alia est sententia. Ad illud ergo q̄d obi. q̄ idē significāt. dicendum q̄ attendendus est modus significādi. quia data fuit virtus nominibus exprimētibus trinitatem. et hoc principaliter sm omnem linguam. Or ergo obi. q̄ magis cōueniūt. quia in eadem lingua. dicendum q̄ et si magis q̄ntum ad modum loquendi. non tn̄ magis q̄ntum ad modum significandi. In nomine eīn est considerare vocē. notamen siue expressionē. et significationem. Quantū ad primū magis conueniunt. sed q̄ntum ad secūdum minus q̄ntum ad tercium equaliter. Et virtus regeneratiōis data est ratione notaminis. siue q̄ntum ad rationem innotescendi. a qua imponitur nomen. et hec est eadē apud omnes. De additiōe dicendum q̄ aut est additio vocis distrahens intellectum. et hec impedit si oppositum addat̄ vt si dicat̄ patris geniti. Aut saluās vt patris ingeniti et tunc non impedit nisi velit inducere errorem. Or obi. de cōminatiōe apoc. intelligit̄ de additione distrahente. Ad illud q̄d queritur de corruptione. dicendum q̄ corruptio aut est tanta q̄ nullo modo tenet sensum ⁊ tunc omnino impedit. Aut nō est tanta qn̄ bene maneat. sicut de puero balbuciēte intelligitur. ⁊ tunc dicendum q̄ non impedit nisi velit inducere errorem. Or ergo obi. q̄ voces non significant. dicendum q̄ et si non significent ex institutione. significant tn̄ ex acōmodatione vsus. vt olli p illi. Ad id q̄d querit̄ de trāsmutatiōe. dicendum q̄ ⁊ si fiat simpliciter sine erroris dogmatizatiōe non impedit. Et ratio huius est. quia ordo intelligitur in ipsis verbis q̄ filius a patre procedat. et sic non oportet exprimere ordinem ita sicut nomina personarū. et ita patet q̄d obi. Ad illud quod obijcit̄ de interpositione siue intermissione. dicendum q̄ aut est tanta intermissio q̄ discōtinuet intentionē et lōgā faciat morā. vtpote si lōgū facit smonē. vel vadit ad domū. et tūc necesse ē q̄ reincipiat. ergo si interuēit parua morula obliuiōe vel sternutatiōe. nō discōtinuat̄ actus nec oportet reincipere.

De institutione baptismi.

De institutione baptismi q̄ndo cepit. Supra egit magister de baptismo q̄ntum ad se vel quantum ad ea que spectant ad integritatem sacramēti. hic agit de ipsius institutione. Et hz hec pars tres partes. In prima agit de mō et tpe institutionis. In secunda de administratione iam instituti. ibi. De imersione vero sic q̄ritur. In tercia vero de cā et ratiōe ad quā eius institutio ordinatur. ibi. Causa vero institutōis baptismi est innouatio. Quelibet harū ptiū duas habz. Nā in illa in qua determiāt de institutōe. primo determinat tempus institutōis. Scdo materiā in qua. ibi. Celebratur aūt hoc sacramētū. ⁊c. Similit̄ pars de vsu iam instituti duas hz. In prima dterminat quō hoc sacramētū est administrandū. In secūda vero oñdit q̄ in huius sacramēti institutione et vsu euacuata est circumcisio. ibi. Solet etiā queri si circumcisio amisit. ⁊c. Similiter tercia pars de causa institutionis duas hz. in prima determiat cām per se ipsius institutōis siue illud ad q̄d baptismus ordiat̄ p se. In scda de illo ad q̄d ordinat̄ p accidēs. ⁊ h ibi. Si q̄rit̄ vtrū baptismus aperuerit celū ⁊c.

De tempore institutionis baptismi. f

De institutione baptismi quando ceperit varie sunt estimationes. Alij dicunt tunc esse institutum cum Nichodemo christus ait. nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritusancto. Alij dicunt institutionem baptismi factam cum apostolis dixit Ite docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filij et spiritussancti. Sed hoc dixit eis post resurrectionem. precipiens eis de vocatione gentium. quos ante passionem binos miserat ad predicandū in iudea et ad baptizandū dicēs. In viam gentium ne abie/

Johan. iij.

Math. vlt.

Luc. x.

Math. x.

In qua forma baptizauerunt apli ãte passionem christi.

ritus.[s] Jam ergo istitut⁹ erat baptism⁹. qꝛ baptizabãt simul et predicabãt. Si vero querit̃ in qua forma tũc baptizauerũt. Sane dici põt in nomĩe trinitatis. s. in ea forma in qua baptizauerũt postea gẽtes. q̃ ãte pas/sionẽ põt intelligi fuisse tradita. licet nõ sit scriptũ. nõ ergo tunc illã formã xp̃us p̃rio tradidit cũ ad euange lizandũ gẽtibus misit. sed quã añ tradidit mittẽs eos in iudeã. post iterauit cũ ad gentes misit. Cõmodius ergo dicit̃ institutio facta qñ xp̃s a Johãne baptiza/tus est in iordane ꝙ dispẽsauit. nõ qꝛ mundari volue/rit. cũ sine peccato fuerit. sed qꝛ contactus munde car nis sue vim regeneratiuã cõtulit aquis. vt qui postea immergeret̃ inuocato nomĩe trinitatis a peccatis pur garetur. Tunc ergo institut⁹ ẽ baptismus xp̃i in quo trinitas cu⁹ mysterium innotuit interius hominem baptizat.

De materia in qua istitut⁹ ẽ baptism⁹. g

Amb. super epi. ad Ro.

Celebratur aũt hoc sacramentũ tñ in aqua nõ in alio liquore vt ait xp̃us. nisi quis renatus fuerit ꝛc̃. Ideo vniformiter id fieri in aqua p̃cipitur. vt itelligatur ꝙ sicut aqua sordes corporis ac vestes abluit. ita baptis mus maculas anĩe. sordesq̃ʒ viciorꝝ emũdãdo abster git. Uel ideo vt nullũ iopia excusarꝫ. qd̕ possꝫ fieri si in vino vel oleo fieret. et vt cõmunis materia bapti zandi inueniretur apud omnes. qd̕ aqua signauit q̃ d̕ latere xp̃i manauit. sicut sanguis alterius sacramenti signum fuit.[b] Non ergo in alio liquore põt consecrari baptismus nisi in aqua.

b

Determiat quõ hoc sacrm̃ ẽ admĩstrãdũ. puta. q̃tiẽs imersio fieri debeat. h

Greg. lean/dro epo.

De immersiõe vero si queritur quõ fieri debeat p̃cise. respondem⁹ ꝙ semel vel tercio pro vario more eccle/sie. Uñ Greg. de trina immersiõe baptismi nihil veri⁹ responderi põt q̃ꝫ qd̕ vosip̃i sensistis. quia in vna fide nihil officit ecclesie sancte consuetudo diuersa. Quia eñi in tribus subsistentijs vna substantia ẽ. reprehensi bile esse nullatenus põt infantem in baptismo ter vel semel mergere. quia et in tribus mersionibus p̃sonarꝝ trinitas. et in vna põt diuinitatis singularitas desig/nari. Nos vero qui tercio immergim⁹. etiaꝫ triduane sepulture sacramentũ signamus. Scd̃m hoc licꝫ non modo ter. sed etiam semel mergere tñ. Ibi tñ dũtaxꝫ at mergere semel licet vbi cõsuetudo ecclesie talis exi/stit. si quis vero id facere incipiat vbi consuetudo tal' non est. vel semel tñ mergendum asserat. reprehensi/bileꝫ se esse cõstituit. Unde Haymo in suo sensu abun dabat. Ciprianus cum semel mergebat in baptismo

Haymo sup epi. ad Ro.

paruulos qui qd̕ itelligebat studiose implebat bonis operibus abundando. licet in hoc nescius delinque/ret. s quia bonis operibus abundabat. postea correc tus a deo abundauit altiori sensu. ter illos mergẽdo. Ecce habemus quia deliquit qui semel mersit. Sed hoc ideo. quia aliter se habebat cõsuetudo illi⁹ eccle/

a ij

Jam q̃ institut⁹ erat 31 baptism⁹. Uñ ex hoc ꝙ cum institutio bap/tismi cadat sub p̃cep/to. ꝙ aute passionẽ te/nebantur oẽs baptizari. q̃ oẽs erant trans gressores. qd̕ videt̃ ini quũ. Ad h̃ rñdet Hu/go de sancto vic. non est culpãdus aliquis nisi ex culpa sua sit in grat⁹ consilij aut p̃cc pti. fuit aũt Nichodc mo reuelatum tãq̃ʒ cõ silũ amico. Cũ aũt di ctũ ẽ. ite docete oẽs gẽ tes bap. ꝛc̃. omnib⁹ in/formãdis ex positũ est precepto. Unusquisq̃ʒ auteꝫ ex eo tp̃e debi tor eẽ cepit. quo ad ip sum p̃ p̃dicationẽ isti/tutio p̃uenit.

b ij

Non ergo in alio li/quore potest consecr/ari baptismus nisi in aqua. Queritur vtꝝ ĩ omni aqua. Et ꝙ sic videtur. quia omnis aqua omni aque ẽ ea/dem specie ergo si da ta est virtus sp̃ẽi aque non huic vel illi spe/ciali. videtur ꝙ in om ni possit fieri baptis/mus. R̷. dd̃m ꝙ ba 32 ptism⁹ institut⁹ est in elemẽto aque. qꝛ aq̃ p̃ suam qualitatẽ repre/sentat gratiam baptis maleꝫ. Ad hoc q̃ ꝙ sit baptismus requirit̃ ꝙ saluet̃ p̃prietas et sp̃ẽs aque. vt sit aqua naturalis et habẽs ali quo mõ p̃prietatẽ la/uãdi. et hanc etiã hẽt aqua turbida. Si ve/ro has conditiones aqua perdat vel ꝙ mi scetur cum predictis tẽ et alterãte et ducen te in alias p̃prietates. nõ ẽ dd̃m tunc in illo liq̃re tradi baptisma/tis sacramentũ. et sic. pꝫ qd̕ obĩ.

ste. vel qz vnã tñ faciendã mersionẽ asserebat. De trina mersione Aug. ait. postq̃z nos credere pmisimus. tercio capita in sacro fonte dimersim⁹. qui ordo baptizãdi duplicis mysterij significatione celebrat. Recte enĩ tercio imersi estis. qz accepistis baptismũ i nomie trinitatis. Recte tercio imersi. qz accepistis baptismũ in nomine xp̄i. qui die tercia resurrexit a mortuis. Illa enĩ tercio repetita immersio typum dñice exprimit sepulture. Constat ergo baptizãdos tercio debere immergi. et tñ si semel tantũ imergat. verũ baptisma accipiũt. Et qui semel imergit tãtũ. nõ peccat. nisi cõsuetudo ecclie obsistat. vel hoc mõ tñ d̃bere fieri asserat.

Aug. in quadã omelia.

Ostendit quõ in hui⁹ sacramẽti institutiõe et vsu euacuata sit circumcisio. i

Solet etiã queri si circumcisio amisit statum ab institutione baptismi. Ad quod dicim⁹. in xp̄i morte terminata eẽ legalia omnia. Extunc ergo circũcisio pdidit vim suam ita q̃ postea nõ pfecerit. sed potius obfuit obseruatorib⁹ suis. Sz vsq̃z ad oblationẽ vere hostie potuit prodesse. Si enĩ ante passionẽ legalia finẽ habuissent. nõ ea iminẽte. vet⁹ pacha cũ discipulis manducasset.

De causa institutionis baptismi q̃ntum ad illud ad quod ordinatur per se. k

Causa vero institutõis baptismi est innouatio mẽtis. vt homo qui per peccatũ vetus fuerat. per gratiã baptismi renouetur. quod fit depositione vicioꝝ. et collatione virtutum. Sic enim fit quisq̃z nouus homo. cũ abolitis peccatis ornatur virtutibus. Abolitio enĩ peccatoꝝ pellit feditatẽ. appositio virtutũ affert decorem. et hec ẽ res huius sacri. scz interior mundicia.

De causa institutiõis baptismi q̃ntũ ad illud ad qd̃ ordinatur per accidens. scz quõ aperuit celũ qd̃ nõ aperuit circũcisio. l

Si queritur vtrum baptismus apuit celum quod nõ aperuit circumcisio. Dicimus quia nec baptismus nec circũcisio regnũ nob̃ aditũ apuit. sz hostia saluatoris. q̃ si tpe circũcisiõis oblata fuissz. illius tpis hões in regnũ intrassent. Res ẽ huius sacri iustificatio est. e

e. ij. Nec baptism⁹ nec circũcisio regnũ nobis aditum apuit. Ut̃r male dicere. qz ianue clausio non fuit nisi p peccatũ. et maxime p originale. sed baptismus et circumcisio delebãt originale ẽ apicbãt ianuã. Itẽ de baptismo vr̃ dicere falsum. qz super illud Lu. iij. apertũ ẽ celũ glo. bede. Dũ ille iordãis aq̃s subijt. nobis celi ianuã pandit. et dũ caro innotata frigentibus aq̃s tangitur. opposita cõmoda noxijs. rũphea ignea extinguitur. nec xp̄us celũ tunc apire cepit. Sz his verbis ostenditur virt⁹ baptismi. querit ẽ que sit illa ianua. et quõ sit aperta. et quando. Videt enĩ aperta in passione. qz super illud Col. j. pacificans p sanguinẽ &c. Glo. patet mõ introitus in celum. Item videtur q̃ in resurrectio ne p orationẽ quam cantat ecclesia. Deus qui eternitatis nobis 33 aditum &c. R. dõm q̃ clausio ianue spiritualis intelligitur. pbibẽtia illa ob quã nullus poterat ingredi ad diuinũ aspectum. illa ãt pbibentia erat a diuina iusticia iuste puniente. et a peccato primi hominis pmerente. Merebat originalis culpa vt homo nõ cõpereret corã deo. ppter feditãtem culpe. ppter offensam maiestatis diuine. et propter mortalitatẽ in carne. quia vestitus sacco non debebat ingredi in palacium regis assueri. sicut dicit. Hester. iiij. Istam enĩ ianuam aperire dicit illud qd̃ remouet ista obstacula. Obstaculum culpe amouebat baptism⁹. obstaculũ debiti rationc offense amouit passio p quã fuit facta satisfactio. Obstaculũ mortis. xp̄i resurrectõ. ⁊ ita ianue apertio ichoari dicitur in baptismo. et profectum habere in passione. ẽ complementum in resurrectione. manifestationem in ascensione. Et qñ hec iã facta sunt. ideo virtus baptismi est ianuã aperire. non per se tãtũ. sed etiam ppter hoc q̃ iam facta est oblatio hostie verẽ. Ideo magis effectus apertionis ianue attribuitur baptismo q̃ circumcisioni. licet vtrunq̃z sacramentum deleat culpam. et sic patet illud.

Ad intelligentiã hui⁹ ptis tria principaliter q̃runtur. Primo q̃rit de baptismi institutione. Secũdo de instituti administratione. Tercio de circumcisionis cessatione siue euacuatione. Circa primũ querunt duo. Primo q̃rit in quo elemẽto sit sacramẽtũ baptismi institutũ. Scdõ vtꝝ in institutione sit virt⁹ collata aquis sicut dicit magister.

Questio .j. g

Utruz sacramentũ baptismi debuerit institui in aq̃. Et q̃ sic. ipm factũ dñi ostendit. Sz q̃ non. videt ratione qz baptismus ẽ signũ sepulture xp̄i. sicut dicit Ro. vj. consepulti enĩ estis &c. ẽ si sepultura xp̄i fuit in terra non in aqua. vr̃ q̃ similit debuerit baptism⁹ institui in terra. Item sacramẽta ve. le. fuerunt sig-

ba sacramentoꝝ noue legis. ꝛ in illis pfigurata sunt ista. Sed sacramēta noue legis fiebāt vl̄ in eis q̄ ha bebāt ortum a terra. vt sacrificia ꝛ decimatōes. Uel in aliquo terreo vt circumcisio q̄ fiebat cultello pe trino. ḡ si fuerunt couenienti signa boꝝ. ḡ sacramen ta noue legis (maxime baptism⁹) debuerūt istitui in in terra non in aqua. Item si dicas q̄ debet fieri in aqua ꝓpter expressam significantiā gratie. Sꝫ con tra. Liquor olei expressius sigt̄ gratiā q̄ aqua. ergo magis debuit institui in oleo q̄ in aqua. Item dici tur Apoc. j. lauit nos a peccatis nr̄is in saguine suo. ḡ si in baptismo est lauatio a peccatis. et sigt̄ illam ablutionem factā p sanguinē xp̄i. ḡ magis debuit in stitui in sanguine. Itē querit̄ qn̄ domin⁹ instituit

34 sacramentū baptismi. R. dōm. q̄ sacramentū bap tismi ē maxime efficax et maxīe necessariū inter alia sacramēta. Efficax q̄ in eo ipmitur caracter qui di spont animā ad susceptionē luminis gratie. vt trās parentia vitrū ad suscepitonē lumis corpalis. datur etiā gratia mundificās animā. daꝛ etiā illi gratie ac tus remittendi ardorem concupiscentie. Sed quia hec optuit dari in eo signo qd̄ sua ꝓprietate multi plici hec omnia designaret. tale aūt est aqua. q̄ trās paret et est pura lumini. et ideo caracterē sigt̄. ꝛ ite ruꝫ abluit et mūdat inter omnes liquores. et iō sigt̄ gratiam mundantem. Item infrigidat. ideo sigt̄ remissionē ardoris concupiscentie. Conueniebat. ḡ maxime aq̄ baptismatis sacramento ob efficaciam. Similit̄ etiā ꝓpter necessitatē. Q̄ eīn sacramētū est a quo nemo absoluitur. ꝛ in quo oēs cōicant. necesse fuit institui in liquore q̄ est cōis apud omnes. et in q̄ abūdant paupes et diuites. talis aūt liquor ē aq̄. iō

35 ꝛc. Ad illud ḡ quod obī q̄ sigt̄ sepulturaꝫ. dōm q̄ nō tm̄ sigt̄ dn̄i sepulturam immo etiam graꝫ quam in immersione donat. et q̄ in aqua vtrūqꝫ sigt̄. in terra aūt non sigt̄ur gratia mundans. cum sit fex ele

36 mentoꝝ. iō ꝛc. Ad illud qd̄ obī de le. ve. dōm q̄ si cut dicit apl̄s. omnes qui fuerunt in lege fuerūt sub maledicto vsqꝫ ad aduentum xp̄i. q̄ factus est ꝓ no bis maledictū vt a maledictione nos liberarꝫ. quia terra fuit maledicta homini non aq̄ in. Ben̄. In hu ius signū sacramēta illa erāt ex bis q̄ sūt in terra. nō sic auteꝫ sacr̄a noua. q̄ ista est lex benedictōis. Pre terea lex vetus et maxime moysi fuit onerosa ad cō fringendum duros. ꝛ iō in duris vt in cultello petri no et in effusione sanguinis remediam habebāt. Sꝫ lex noua est suauitatis et amoris. ideo datur in aq̄ q̄

37 cedit facile. Ad illud qd̄ obī de sanguine patet re sponsio. q̄ nec conuenit signi nec efficacie. cum non mundet. nec necessitati cum non omnes eo abuti

38 dent. Ad illud qd̄ querit̄ vltimo qn̄ ē institutū. ex scriptura p̄t m̄ deri. q̄ d̄ hoc in multis locis loquit̄. Propter qd̄ notādū q̄ dn̄s baptismi sacramētū pri mo insinuauit instituendū. scdo instituit. tercio con firmauit institutum. Insinuauit quidē facto et ver bo. Facto cum baptizatus eēt a Jo. in aqua. osten dit ceteros credentes in aq̄ fore baptizandos. Insi nuauit verbo cū predixit nichodemo. Jo. iij. nisi q̄s renat⁹ fuerit ex aq̄ ꝛc. Instituit aūt cū ipe baptizare cepit p discipulos Jo. iij. post hec venit ihs in terrā iuda et baptizabat. et tunc instituit facto et verbo. q̄ dr̄ ibidem q̄ baptizabat. ꝛ si nō ipe i ꝓpria psona. tm̄ discipuli in sua p̄sentia sm̄ q̄ ipe volebat. Et rur sus discipulos misit ad predicandū et baptizandū bi nos. Luce. x. sicut dicit mgr̄ in littera. Confirma uit aūt baptismū facto et verbo. Facto cū de latere eius non tm̄ ꝓfluxit sanguis verūetiaꝫ aq̄ in ipa pas sionis cōsummatiōe. Uerbo aūt cōfirmauit qn̄ post resurrectionē discipulos ad baptizandū oēs et sin glos misit. Mat. vltio. ꝛ sic pꝫ quō diuersimode loq̄ tur scriptura.

Questio. ij. b

Utrū ex institutione baptismi in aq̄ collata sit aliq̄ vis aquis. Et q̄ sic videtur Luce. iij. baptizato iesu glo. dominus baptizatus est non mūdari indigens. sed tactu munde carnis sue aquas mundās vt vim abluēdi habeant. ḡ si vis abluendi est aliq̄ vis ꝓpterꝫ q̄ aquis collata est aliqua vis. Item habetur de consecratiōe di. iiij. Nunq̄ aq̄ baptismi purgare cre dentium peccata potuisset. nisi cōtactu dn̄ici corpo ris sanctificate fuissent. Iteꝫ ratione videt̄. q̄ ois operatio egregitur a suba mediante aliqua virtute. ḡ cum aqua tāgendo corpus abluat animam. est ab aqua virtute aliqua mediante. sed nō naturali. ḡ da ta est aliqua virtus aquis in baptismi institutione.

Contra. si data est aliqua virtus aque. quero quō data. et dicit glo. q̄ contactu carnis dn̄i. Si ergo per contactuꝫ carnis dn̄ice. ergo habēt ipam omni alio circumscripto. ḡ si quis immergerꝫ in aqua sine om ni verbo. aqua regenerabit eum. qd̄ falsuꝫ est. Si tu dicas q̄ simul est in aqua et verbo. Obycitur tūc. q̄ hec differunt substantia et natura. ḡ operatiōe et vir tute. ergo non potest vna virtus esse in vtroqꝫ. Itē si munda caro christi contulit illam vim. sed frequē ter tetigit aquas. vt qn̄ puer lauabat̄. et qn̄ lauabat manus. et vbi eadem causa ibi idem effect⁹. ergo aū contulit q̄ꝫ baptizaretur. Item si contactu carnis. ergo solum ille aque virtutem habēt quas christi ca ro tetigit. non ergo omnis aq̄. Si tu dicas q̄ virtus illa deriuata est in alias aquas. ergo cum deriuatō a corpore in corpus non fiat nisi per continuū. nullo mō poterit peruenire ad aquas illis aquis discouti nuas. ergo idem inconueniens. Item si virtus ali qua collata est. quero quid sit. quia si bonum. aut de bonis minimis. aut maximis. aut medijs. Si de mi nimis. illud est inferius anima. ḡ non agit in ipsam. Si de medijs. ergo par est anime. nec adhuc influit. Si de maximis. ḡ est data aquis virtus aliqua gra

39 tuita. R. dicunt aliqui q̄ dn̄s contactu mundissi me carnis sue vim contulit aquis quā nō habebant. et vis ista fuit aliqua ꝓprietas absoluta. et hec pro prietas fuit aque melioratio et reductio ad statum primum in quo erat ante hominis lapsuꝫ. et quia p⁹ lapsum omnia elementa sunt deteriorata. vt habita tio congrueret habitatori deteriorato. Sed quia ho mo per aque sacramentū meliorari debebat et resur gere. ideo aqua meliorata et ad primum statum re ducta est. et hanc vocant illī vim. Sꝫ ista positio nō potest stare. Primo. quia hec vis dicit̄ vis ad rege nerandum. sed hanc non habebat aqua in statu in nocentie. quia non erat opus regeneratione. vnde il la melioratio nihil facit ad rem. puta. si aqua est me liorata et non alia elementa. ḡ videtur q̄ ordinatio elementoꝝ sit dissipata. cuꝫ necesse sit q̄ habeant de bitam ꝓportionē. Et ꝓpter hoc dicūt aliqui q̄ col latio vis regeneratiue nō est aque melioratio vel pu

rificatio. sed alicuius virtutis supernaturalis colla-
tio q̄ non est data aque scd̄m esse perfectum quoad
usq; veniat verbum. sicut vis inmutandi visum non ē
in colore perfecta nisi superueniente lumine. et hec
supra naturā data ē aq̄. et supra naturam ibi existit
vt effectum habeat supra naturaz per voluntatez di
uinam. Sed qm̄ illud difficile est intelligere. quō ali-
quid absolutum siue s̄m naturam siue supra natu-
ram sit modo in aqua qd̄ non erat prius. et quomō
datum sit contactu carnis etiam aqs remotis. Pre-
terea dc̄m sicut tactum fuit supra. q̄ vis illa non est
aliqua ꝓprietas vel essentia absoluta addita aque.
sed soluz ordinatio eius ad hoc q̄ homo regeneret̄.
Prius eñ omnes liquores erant indifferentes. et
poterat inq̄tum est de se in aliquo alio liquore ba-
ptizari vt in aqua. Sed cum dn̄s voluit mergi ⁊ ba
ptizatus est in aqua. sola aqua habuit ordinationez
ad hoc. et ideo solum in ea potuit fieri baptism⁹. Sz
quia non instituit baptismum fieri tm̄ ꝑ immersio-
nem. immo etiam per verborum ꝓlationez. et taliū
verborum. similiter verba ad hoc ordinauit. Unde
aqua in quā mersus est. et verba q̄ protulit vlterius
habent vim. non vnum sine altero. q: vtrūq; insimul
ad regenerationem obtinendaz ordinauit. Et sic pa
tent obiecta ad vtrāq; partez. quis prima procedūt
de vi⁹. vt est ordinatio ad regenerationem. Secūda
autez de vi q̄ est qualitas absoluta. Hec autem vis
non est ꝑ transfusionem sed per institutionem. Uñ
sicut domin⁹ nō tm̄ verba q̄ ꝓtulit. ordinauit ⁊ in-
stituit ad regenerandum. sed etiam omnia consimi-
lia. sic non tm̄ aquam quaz tetigit. sed omnem aquā
specie consimilē. Est autem omnis aqua omni aque
specie consimilis. et ideo omni aque contulit. Et est
simile. si rex ordinaret q̄ littere sue non tm̄ haberent
virtutem et efficaciam que scriberentur in pellibus
caprinis. et que essent scripte aliquibus determina-
tis verbis. et hoc quidem faceret manu sua scriben-
do in illo genere pellis. diceretur q̄ rex illa manu su
am efficaciam dedit illi pergameno. et omni perga-
meno eiusdem speciei. etiam quod futurum est vsq;
ad multa tempora. ⁊ hoc per solam institutionem ⁊
ordinationem. non ꝑ alicuius virtutis alterius col-
lationem. sic intelligendum in ꝓposito. qm̄ domin⁹
tactu carnis munde dedit vim aquis. nō quia mun-
dicia transiret a carne in aquam. sed quia cuz domi
n⁹ esset mūd⁹. voluit ob nihil aliō in aquā mergi.
nisi vt illa mersione aqua haberet istam ordinatio
nem. Unde si aqua causaret̄ de nouo consimilis isti
in specie. credo q̄ eandem haberet ordinationem. ⁊
eandem diceretur habere virtutem. Et si tu obycias
mihi. omnis relatio fundatur super aliquid absolu-
tum. eo q̄ aduenit. ḡ si hec ordinatio que est relatio
aduenit. oportuit aliquid absolutum dari. dc̄m q̄ il
lud non habet veritatem in relationibus volunta-
riis. quia nummus vt dicit Aug. sine sui mutatiōe
fit pignus. et similiter hec vox buba sine sui mutatio
ne posset fieri significatiua. similiter ⁊ in ꝓposito in-
telligendum. Et licet vtraq; harum opinionuz sit ca
tholica et probabilis. hec tm̄ est magis intelligibilis ⁊
consona sanctorum auctibus. Dicunt̄ eñ aque mū-
date et sanctificate et virtuose effecte. quia ad sancti
ficationem anime et mundiciam efficaciter sunt or-
dinate. non faciendam ab ipsis. sed suscipiendam. et
dandam in ipsis a deo ipsi homini baptizando. ⁊ sic
exponenda sunt consimilia. Nec est intelligendum
q̄ aliqua actio sit ab aquis in animaz. Aque eñ ille
non habent proprie virtutem illam nec operationem.
sed earum virtus et actio. est efficax ordinatio vel
s̄m actum vel s̄m habitum. et sic non habent calum
niam q̄ circa hec dicuntur.

Quantum ad scd̄m articulum queritur secūdo
de baptismi instituti administratiōe. que fit in
paruuli immersione. et circa hoc duo querūtur. Pri
mo queritur quotiens oporteat mergi. Secūdo qn̄
tum.

Questio .j. i

Q2 semel tm̄ sit immergendum videtur. de conse-
cratione di. iiij. ex concilio toletano .iiij. Propter vi-
tandi scismatis scandalū. vl' heretici dogmatis vsū.
simplam tenemus baptismatis immersionem. ḡ vi-
detur q̄ hereticum sit ter mergere. Item ratiōe vi-
detur. quia hec est vera ꝑ essentiam baptism⁹ est ab-
lutio vel tinctio in aqua. ḡ si fit triplex tinctio. triplex
erit baptismus. ḡ si nullo mō licet baptismū iterari.
nullo mō licet ter mergi. Item ista duo sufficiunt
verbum. s. et elemētū et si mergatur semel. Sz si pro
feratur semel. est plenum sacramentum. ergo si am-
plius mergit superfluit. ḡ non debet nisi semel mer-
gi. Item queritur quare magis ter q̄ bis. Si dicas
q̄ binarius est numerus informis q: recedit ab vni-
tate. eadez ratione laudabilis quia accedit maxime.
Sed contra Hiero. super ep'lam ad phi. In patre
et fi. et. ss. baptizamur. et ter mergimur. vt trinitat̄
vnum appareat sacramentum. Item pelagi⁹ gau
dentio ep̄o de conse. di. iiij. euāgelicum vero precep-
tum ipso deo et dn̄o saluatore nostro ihu xp̄o dicen
te vel tradente. nos admonet. vt in nomine trinita-
tis trina etiam immersione scr̄m baptisma cuiq; tri-
buere. Item de conse. di. iiij. ex canonibus apo-
stolor. Si quis p̄sbr aut ep̄s non trinam immersio-
nem vnius mysterij celebrat. sed semel mergat in ba
ptismate. qd̄ dari a quibusdam iubetur in morte do
mini. dponat̄. ḡ necessaria est trina immersio. R. 40
dc̄m q̄ vnitas vel multitudo immersionū non est d̄
substātia baptismi sed solum de bene esse. quia quo-
tienscunq; immergat. dum tm̄ debito mō et sine dila
tiōe magna verba proferat. baptismus est ⁊ sacramē
tum integrum. et si non sit ei de necessitate. est tm̄ de
congruitate. propter signionem cui congruit vnitas
et trinitas. vt patet in fide trinitatis. quia vnitas est
in essentia. sed trinitas in ꝑsonis. Similiter in mor-
te christi. quia vna est in essentia. sed tribus diebus
fuit in corde terre. Similiter gratie. quia vna ē in se.
sed triplex in virtutibus. vnitas et trinitas cōueniūt.
sed tm̄ magis trinitas. propter expressionem maiorē.
et ideo vtrunq; morem seruat ecclesia. Sz romana
ecclesia tanq̄ precellens trinam seruat immersionē.
tum propter signionem trinitatis. tum etiam tridua
ne sepulture. tum etiam triplicis concupiscētie mi-
nutionem a qua anima liberatur. tum etiam propē
triplicem virtutem qua xp̄us in anima reformatur.
Si queritur quotiēs sit ibi mergendum. R°. s̄m mo
rem ecclesie. qui autem propria auctē mutat peccat.
Et ideo dicitur q̄ deponendus est ep̄us, non q: non

baptizaret. sed quis propria auctc noua introduceret. Rationes ergo probantes q̄ ter immergendum
41 sit intelligende sunt s̄m morem ecclesie romāe. Ad illud quod obijcitur ad oppositū primo. dōm q̄ loquitur s̄m morem illius ecclesie in qua tm̄ solebat semel mergi. Sed heretici ceperunt immutare. ideo
42 statuerunt ter. ne viderentur heresi consentire. Ad illud quod obijcitur q̄ baptismus est tinctio. dōm q̄ non est per essentiam nisi addatur forma prescripta. si tm̄ tinctio fiat cum inuocatione trinitatis baptisma est. Et si in vna protulit omnia verba. nō deb3 amplius mergere. quia baptisma consūmatum est. Sed quando fit trina mersio. In prima debet nominari pater. In secūda filius. In tercia spūssctūs. quia tunc nulla superfluit. quia non est completum sacramentum quousq3 terminatum sit verbum. incipitur eñi immersio cum verbo et cum illo terminatur. Sequens patet. et similiter quare magis ter q̄ȝ bis. ꝛc.

Questio .ij. k

Quantum oporteat paruulum immergi ad hoc q̄ sit baptizatus. Et q̄ totum corpus videtur. quia signum est passionis et mortis. ergo si christ⁹ totus passus est et mortuus. totus homo necessario immergitur. Item baptismus est remedium contra concupiscentiam. sed concupiscētia est in toto corpore. q2 tota caro est infecta. ꝗ ꝛc. Item si sufficeret aliquā partem mergi. cum pars per quā transfusum est originale et in qua viget concupiscentia sint mēbra genitalia. magis sufficeret illam partē immergi q̄ aliam. Sed nullus dicit q̄ sufficiat. ergo debet immergi totum. Cōtra. Apli baptizauerunt tria milia hominum vna die. et constat q̄ nō mergendo. quia nō haberent aquam. ergo aspergendo. sed aspergi non potest totus homo. ꝗ ꝛc. Item scribitur in passiōe beati laurentij q̄ romanus attulit vrceū cum aqua. et tunc non fuit mersus. pat3 ergo. Item esto q̄ puer semiuiuus esset in periculo mortis. adhuc est ō foro nostro. ergo debet baptizari. sed non totus propt̄ periculum. ꝗ ꝛc. Item esto q̄ sit ita parum de aq̄ q̄ non posset mergi nisi vna pars. queritur vtrū possit baptizari. Et q̄ sic videtur. quia est ibi verbum et elementum. et elementum habet virtutem regeneratiuam. vt similitudinem. ergo et efficaciā. ꝗ non est
43 necesse totum immergi. R. dōm q̄ presumitur q̄ apostoli baptizauerunt aspergendo. et mos ille seruatur adhuc in pluribus ecclesijs. et maxime in ecclesia gallicana. Seruari autem potest propter hoc q̄ est integra ratio sacramenti. et seruari debet cum necessitas iminet. aut propter infirmitatē baptizātis. quia manus sunt debiles. vel quia rudis est et timetur ne ledat puerum. vel propter infirmitatem vel impotentiam baptisati. vtpote si non esset totus natus. vel propter penuriā elemēti. vt si sit modicum de aqua. Mos tm̄ cōmunis ecclesie est baptizare immergendo s̄m q̄ tangit magister in littera ꝛ
44 sancti dicunt. ꝛ modus est iste. Sacerdos eñi debet puerum tenere per latera. ꝛ versa facie ad aquā debet mergere. ita q̄ habeat caput primo versus orientē. secundo versus aquilonem. tercio versus meridiem. Hec tm̄ ad solēnitatē spectāt. Pōt igitur vtroq3 modo baptizari. tm̄ conuenientius et aptius et securius est baptizare immergendo. et si satis est ō aq̄ totum corpus debet immergi. Si paruū. sufficit q̄ immergi possit pars principalis vt caput et pectus. vel caput tm̄. vel facies tm̄. quia sunt ibi omnes sensus. et ibi maxime viget operatio anime. et s̄m illā maxime attenditur ratio ymaginis s̄m corpus qualecunq3 sit. quia ratione totalitatis sensuum. signat totalitatem mortis et curationis. non sic autem est de genitalibus. et sic patet totum.

Dinsequenter est questio de tercio articulo. sc3 de cessatione circumcisionis. Et circa hoc queruntur duo. Primo queritur vtrum circumcisio debuerit cessare. Secundo vtrum cessauerit ante promulgationem euangelij vel post.

Questio .j. l

Qd non debuit cessare ostenditur primo autoritate Dicitur enim Geñ. xvij. In donatione circumcisionis erit pactum meum in carne vestra in fedus eternum. ergo videtur q̄ circumcisio eternaliter debeat durare. Sed qd̄ eternaliter durat non habet finem. ꝗ ꝛc. Item Ro. ij. circumcisio prodest si legem obserues. ergo videtur q̄ si vtile est seruantibus legem seruare circumcisionem. ꝗ non cessauit. Si tu dicas apostolum esse locutum pro tp̄e ante euangelium. Contra. Gal. v. vbi prohibet circumcisionem et dicit. Testificor omni homini circumcidenti se q̄ debitor sit vniuerse legis faciēde. Sed qui male agit nō obligatur ad peius. ergo si circumcisus tenetur ad legem circumcidendi. non est malum. ꝗ circumcisio non cessauit. Item hoc ip̄m videtur ratione. quia christus non tm̄ verbis instruxit nos sed etiam factis. Unde etiam cōmunis autoritas dicit. q̄ omnis christi actio nostra fuit instructio. Sed xp̄us circumcisus fuit sicut dicitur Luce. ij. ergo si membra debēt assimilari capiti. tunc ꝗ videt̄ q̄ necessariū sit ꝛ nos circumcidi. Uidetur eñi q̄ sicut baptizari voluit vt formam daret. ita etiā circumcidi. Item ratio q̄re aliqua legalia cessauerunt. est. quia signum eorū impletum est. Et ratio quare aliqua durant est. quia signat quod semper faciendum est. ideo ēm ansit thurificatio. Sed signum circumcisionis non implebit vsq3 in octauam resurrectionis vltime. et iterū signat aliquid quod semper faciendum est sicut amotionē superfluitatum. ergo semper deberet durare. Item sacramenta legis gratie sic succedunt sacramentis legis scripte. sicut illa sacris legis nature. Sed decimatio q̄ fuit remedium contra originale tempore legis nature sil' mansit cum circumcisione. ergo pari ratiōe circumcisio cum baptismo. Propter hoc est questio qua necessitate cessauit. cum eñi non habebāt repugnantiam hec duo remedia. et aliqui acceptāt vnū q̄ n̄ acceptāt reliquū. ō bōitate diuie mie eēt q̄ vtrūq3 maneret. vt deus haberet maiorem populum. et pluribus modis curaretur nostrū vulnus.
Cōtra. q̄ cessauerit ostenditur Gal. v. ego paulus dico vobis. si circumcidimini. christus nihil vobis ꝓderit. Itē Heb. vij trāslato sacerdotio. necē ē vt legis translatio fiat. S3 oportuit sacerdotium transferri. ꝗ et legem. et si hoc. tunc ꝛ sacra legalia. S3 ij.

ter hoc scipuū et magis notabile est circūcisio tāq̄ aliorum fundamentum. ꝙ ꝛc. Item circūcisio fuit ad distinguendum populum a populo. Sʒ xp̄us lapis angularis filios dei dispersos congregauit in vnū. ⁊ duos parietes iunxit et vnus pastor. vnum ouile habet ⁊ debuit. ꝙ necesse est in lege noua illud signum aboleri. Item aut baptismus dat⁹ est remedium sufficiēte. aut non. Si non. ꝙ sacramēta no. le. sunt imperfecta. ꝙ et lex noua. qđ est inconueniens. Si est perfectum remedium contra originale peccatum. et ille morbus simplex non iterabilis. ꝙ adueniente baptismo superflua est circumcisio. ꝙ si omne superfluum a lege dei est resecandum. patet ꝛc. R. 45 dōm ꝙ sicut dicit canon euangelice legis non soluz circumcisio sed etiā omnia sacramēta legalia desiterunt aduenientib⁹ sacramentis noue legis. eo ꝙ faciam ʾta illius tp̄is huic tp̄i non cōueniebāt. Tū qꝛ erāt obscura q̄ntū ad significā. erāt eīn velamen. Tū etiam quia parue virtutis q̄ntum ad efficaciā. Tū etiam qꝛ grauia q̄ntum ad obseruantiaʒ. Et hec oia legi illi competebant q̄ erat lex figure ⁊ oneris ad cōfringendam duriciem et superbiaʒ ceruicis iudaice. Lex aūt noua oppositas hʒ cōditiones. qꝛ est lex veritatis. et gratie. et suauitatis. Gratia eīn et veritas p ih̄m xp̄m facta est sic dr̄. Jo. j. Et omis suauitatis. Jugū eīn meum suaue est. sicut dicit Mat. xj. et iō debuit habere sacramēta expressiora ad signdum. efficatiora ad curanduʒ. ⁊ leuiora ad portandum. ⁊ iō omnia illa sacramēta cessauerūt ⁊ alia sūt instituta. Vn̄ Aug. contra faustum. Prima sacramēta q̄ obseruabant p̄nūciatiua erant xp̄i venturi. q̄ cum suo aduentu xp̄s impleſſet ablata sunt. et alia instituta. virtute maiora. vtilitate meliora. actu faciliora. ⁊ numero pauciora. Ex hoc ꝙ patet r̄nsio. ꝙ cum sacramentum baptismi sit institutum loco circumcisionis. ꝙ circumcisio cessare debuit. maxime cum illud sacramentū sit expressius in signdo. efficacius in curādo. et leuius in portando. Hoc autem totum patʒ respicienti conditiones et ꝓprietates vtriusqʒ. Ad il- 46 lud ꝙ qđ obī qđ data sunt in fedus eternum. vđ ꝙ n̄ oportet intelligi ita eternum ꝙ careat fine. In eadē eīn lr̄a dn̄s dicit ꝙ dat eis terram in possessionē eternam. et constans est ꝙ terram ꝓmissionis iudei nō possident. ⁊ ꝓpter hoc distinguendū ē in eterno. Dicitur enim eternum tripliciter. aut q̄ntum ad durationē. aut quantū ad finis indeterminationē. aut q̄ntuʒ ad significationem. Primo mō dr̄ dupl'r. aut qꝛ caret principio et fine. Eccl. xviij. Qui viuit in eternuʒ creauit omnia simul. Aut quantū ad priuationem termini. Ps̄. statuit ea in eternū. Similiter scđo modo dicit dupliciter. Aut quia nō ita fit semel q̄n oporteat fieri pluries. et sic dicit. Seruiet eterno qui parum nescit vti. Aut qꝛ non determinat terminus. et sic dicitur sacerdotium eternum aaron. qꝛ non determinauit dominus q̄n cessaret. Tercio modo dicit dupliciter. Aut qꝛ signt eternū. et sic ē terra ꝓmissionis data in possessionē eternā Gen. xvij. Aut qꝛ signt et ducit in cognitioneʒ vite et̄ne. ⁊ sic dr̄ circūcisio et̄na. Et isti duo vltimi modi hn̄t s glo. super gen. xvij. Ad illud 47 qđ obī de hoc qđ dicitur Ro. ij. circūcisio ꝓdest ꝛc. dōm ꝙ hoc dicit aplus sm statum illuz in quo erāt lex et circumcisio obseruanda. sm enim nullum statum profuit circumcisio sine legis obseruantia. Idē

enim ipse qui precepit circumcisionem mandauit ⁊ legem. si ꝙ aliquis seruet circumcisioneʒ ⁊ cōtemnat legem in tempore legis n̄ ꝓderat. ꝓderat aute si vtrāqʒ seruabat. nō tn̄ carnaliter sed sp̄ualiter. Ad ꝙ obī 48 ꝙ p tp̄e euāgelico dicit. testificor omni homini circumcidenti se ꝛc. Dicunt aliqui hoc dixisse aplm ad terrorem Sʒ tn̄ illud non sufficit adeo plus optet dicere ꝙ est obligatio ex diuino precepto. et est obligatio ex consciētie dictamine. Ex diuino p̄cepto nemo obligatur. quia illud est reuocatum. Sed qui hʒ conscientiaʒ se teneri ad circumcisionē. qꝛ adhuc stat diuinum mandatum. p eandem rationeʒ necesse est ꝙ habeat conscientiam obseruandi omnia mādata legis. Vn̄ apls facit argumentū p impossibile a destructione cōsequētis sic. pseudo apli dicebāt ꝙ tenebātur circumcidi. ꝙ non debebant alia legalia obseruari. et aplus dicit ꝙ si tenentur ad hoc p̄ceptum. cum ita sint alia precepta vt illud tenentur ad omnia. Si eīn anima sortis est immortalis. et omnis anima tn̄ vtrunqʒ est falsum. et vno inconuenienti posito multa sequuntur. Vn̄ p hoc ꝙ non erat tota lex seruanda. volebat apostolus arguere ꝙ circumcisio non esset seruanda. Ad illud qđ obijcitur de christo ꝙ chri- 49 st⁹ fuit circumcisus. dōm ꝙ xp̄s oibus opibus suis nos erudiuit. ꝙ tn̄ non omnia fecit ad imitationem. sicut opera miraculosa ⁊ alia plura. Rō aūt q̄re xp̄s voluit circumcidi fuit triplex. s. in fidei argumētum. humilitatis exēplū. et legis cōplementum. In fidei argumentum. quia ē iudeis erat sm carnē. ⁊ ꝓpter ipsum specialiter de illo genere nasciturū signdum instituta ē circūcisio. Ne ꝙ videretur dissimilis patribus. et non esse qui fuit ꝓmissus. et ne p hoc possent iudei suum palliare erroreʒ. ideo debuit circūcidi. Secundo ꝓpter humilitatis exemplūʒ. ꝓpter qđ subiecit se legi et omnibus legalibus. cum tn̄ sub nullo eēt. Tercio fuit circumcisus in legis complementum. vn̄ suscipiendo circūcisionem impleuit legem et implendo cessare fecit. quia legem nō destruxit sed compleuit. duʒ significantiā exhibuit. Et hoc est qđ dicit Aug. contra faustum. ꝙ sacramenta vet. le. in aduentu christi impleta sunt. et ideo ablata qꝛ impleta. Et hec ratio triplex trahitur de omel'. Aug. super Lu. ij. de circumcisione pueri. et sic patʒ ꝙ xp̄s noluit ꝙ alij imitarentur euʒ in hoc. sed ꝙ magis ex hoc erudirentur. Ad illud quod obijcit ꝙ signum 50 eius nondū est impletū. dōm ꝙ circumcisio et habebat principale signum. et hoc erat originalis deletio. Et habebat cōsequēs. s. liberationem a miseria per xp̄m in octaua resurrectōis. Et q̄m impletum ē q̄ntum ad principale signum in baptismo. et quantum ad consequens in capite nostro christo qui r̄surrexit die octauo. non debuit cessare. Sed qđ adiungit ꝙ debet manere vt thurificatio. dōm ꝙ thurificatio n̄ manet solum ꝓpter hoc ꝙ signt quod faciendum est. sed etiam ꝙ exterior obseruātia quodāmō moralis est. et etiam quia facilis est. et p̄terea etiam non retinuit de lege sed instituit. quia alio modo illi thurificabant. Ad illud qđ obijcitur ꝙ circumcisio non 51 aufert decimationem. dōm ꝙ circumcisio nō fuit remediū vl'e ꝙ ꝑticl'are. nec oēs ad illā obligāt. ⁊ iō decimatio adhuc hēt locū. Sʒ ad baptismū oēs obligātur. et est remediū vl'e et sufficiens. ⁊ iō si remaneret circūcisio. pl⁹ haberʒ oneris q̄ vtilitatis. ⁊ sic pʒ vlti

mū qz dn̄s noluit. qz non competebat huic tempori. tum ꝑpter penalitatē. tum ꝑpter ꝑticularitatē. tū ꝑpter effect⁹ modicitatē.

Questio. ij. m

Utrū circumcisio cessauerit ante pmulgationē euangelij. Et q sic videtur Mat. xi. Lex ꝛ pphete vsq3 ad Johānē ꝛc. aut hoc dictū ē inclusiue. aut exclusiue. Sz quocūq3 modo hoc dictū ē. cū defecerit Jo. et ei⁹ baptismus ante passionē. videt q ꝛ lex ꝛ sacramēta legalia ante pmulgationē euāgelij. Item rō quare circūcisio cessauit fuit legis impletio et legaliū. s hec oia impleta sunt in passione cū dictū ē. cōsūmatū est. et velū tēpli scissum est. g si hoc fuit ante euangelij pmulgationē. ante defecit. et hoc trahit ex pluribus locis de libro qōnū no. et ve. t. vt mgr dicit in lra. Itē specialis ratio cessationis circūcisionis fuit institutio nobilioris sacramēti loco ei⁹. Sz baptismus ē institutus ante passionē et euāgelij pmulgationē. g ante cessauit circumcisio. Itez ad h est autoritas Jero. ad Augu. que ponitur in glo. ad Gal. ij. Sunt vtiq3 mortifere cerimonie iudeorū in omnibus fidelibus. finis enī legis christus est. ꝛc.

Sed contra. post passionē paulus circūcidit thimotheū. Act. xvj. et in hoc nō reprehendit. Et seruauit votū nazareoꝝ. Act. xxj. g nondū erat malū. nec circumcisio cessauerat. Si dicas q fecit ꝑpter vitādū scandalū. Cōtra. ad vitandū scandalū nō est faciendū cōtra veritatē vite3 doctrine. g si hoc erat malum de se. nūq̄ et hoc excusat q n̄ peccauerit. Itez nullus obligatur ad id qd ignorat ꝛ nō pōt scire. Sz multi erāt ad quos nō puenerat institutio baptismi. g illi nō tenebant baptizari. g si de⁹ nō reliquit eos sine remedio. adhuc p⁹ passionē circūcisio habuit effectū ꝛ statū. Itē Aug. ad Jero. Circūcisio ꝛ alia legalia non erāt noxia. licet iam non eēnt signādis futuris necessaria. magis noxiū erat ea quasi noxia phibere. ē g qd cū videat hic eē multiplex contradictio. quid tenendū sit. Nam petr⁹ videt sibi contrarius q Act. xv. dictauit q nō erāt legalia seruanda. et postmodū iudaizabat sicut dr ij. ad gal. Itē paulus vr sibi cōtrarius. q rephendit petrū. ꝛ postmodū circūcidit thimotheū. et fuauit votū nazareoꝝ. De primo dr act. xvj. De scdo act. xxj. Itē petr⁹ videt cōtrari⁹ paulo et ecōuerso. qz ij. ad Gal. dr q paul⁹ restitit petro in faciē. g dissensio vr in hoc fuisse inter columnas ecclesie. Itē Hiero. vr cōtrarius Aug. sicut patet i glo. Gal. ij. et q apte cōtradicāt appare3 in eoꝝ eplis quib⁹ sibi rn̄dent. Un̄ Hiero. in epla ad Aug. tu dicis legalia obseruare bonum. ego affirmo malū. nō mō eis qui ex gentib sed etia3 q ex iudaico populo crediderūt. R. ad pdictoꝝ itelligētiā apienda est via duplex. qz pcipui doctores scz Hiero. et Aug. timuerūt in hui⁹ qōnis determinatōe. Et pmo ad intelligendā solutionē Hiero. sciendū ē q beatus Hiero. duo tpa intellexit in noue legis datione ꝛ sacramētoꝝ suoꝝ institutione. Unū. s. tpus condendi euangeliū qd incepit ab aduētu xpi vsq3 ad passiōis cōsūmationē. Aliud fuit pmulgationis euāgelij. qd icepit ab aduētu spūssancti vsq3 ad finem mūdi. Similiter intellexit q mādata legalia et cerimonialia dupliciter cōuenit seruare. vl ex pcepto tāq3 necessaria ad salutē. vel ex dispēsatiōe. non qz bona sint. s qz inde dicat bonū. Concessit g Hiero. legalia maxime circūcisionē seruari debere quousq3 veritas euāgelij pmulgaret. et institutio noue legis apiret. et h in toto primo tpe. Sz illis incipiētib⁹ apiri illa cessabant. sicut ista innotescebāt. ita vt nulli post acceptā noticiā veritatis liceret seruare huiusmōi sacramēta aliq mō nisi illis solū ad quos nō puenerat predicatio euāgelij. vel etiā ipis aplis maioribus ex dispensatōe et pia qdā simulatione. ceteri aūt erāt trāsgressores qualitercūq3 seruarēt. Et ad hoc ponēdū monuit eū auctas sacre scripture et auctas ecclesie. Autoritas sacre scripture. nā oēs apostoli consenserūt Act. xv. legalia nō eē seruāda. Rursus videbat apostolos aliquos illā snīa3 suasse. Et dicebat pmā sentētiā datam eē sm rigorem veritatis. Secundā3 sm obseruationē factā eē secundū simulationem pietatis. sm q dicit aplus. j. ad Cor. ix. omnibus oia factus sum. iudeis tanq̄ iudeus ꝛc. et hoc pia quada3 simulatiōe. Auctas ecclesie monuit. qz sancti patres cōiter dampnauerunt heresim ebionis et cherinti qui dixerunt legalia cū euāgelio eē seruāda. ꝛ ppter hoc dicebant pia quadā et dispensatoria simulatione eē seruata ppter infirmitatem iudeoꝝ. Sic dixit Hiero. q petrus seruabat legalia quadā simulatione sm q apls dicit Gal. ij. vt etiā barnabas duceret in hanc simulationem. Et dixit etiā q paulus pia quadā simulatione reprehendit petrū. q nec peccabat. vt sicut petrus condescendebat iudeis in legalium obseruatōe. ita paulus in illius obseruantie reprehensiōe. Et ita nec petrus peccauit in male obseruando. nec paul⁹ in procaciter rephendo. sicut porfirius hereticus paulū arguebat. q apostoloꝝ pncipi pcaciter insultasset. Et hec ē positio Hiero. et rō positōis. Aug. aūt alio mō soluit. Ad cuius solutōz intelligēdā notandū est q Aug. tripliciter tps intellexit. s. tps condēdi euangelium. et pmulgandi conditū. et custodiendi iā pmulgatū. Primū tpus fuit ab aduentu xpi vsq3 ad passionis cōsūmationē. et illo tpe sunt legalia infirmata. et in morte xpi mortua. Scdm tps fuit a passione xpi vsq3 ad diuulgationē euangelij in omnes gentes. qn potuit dici. In omnē terrā exiuit ꝛc. et h tpe sunt legalia ad tumulu3 deducta. Tercium tempus fuit ab illo tempe vsq3 ad mundi finem in quo legalia sūt qsi in tumulo clausa. Ulteri⁹ notandū q triplici de cā possunt aliqua obseruari. scz ppter salutis necessitatē. ppt honestatē. propter pximi infirmitatē. Dixit g Aug. q primo tpe legalia seruari poterant tanq̄ viua ppter salutis vtilitatem. Secūdo tpe seruari poterāt etiā ab his q audierūt euāgelium ppter honestatē. qz cu3 honore adducenda erat synagoga ad tumulum. non quasi ydolatra statim abijciēda. Et hoc etiam tempore seruari poterant propter proximi vtilitatem ne iudei a fide reuocarētur. Tercio tempore nullo modo sunt seruanda. quia qui iam seruat non est materni corpusculi honorator. sed sepulture impudens reuelator. Et ita posuit q petrus et paulus vterq3 seruauerūt nō tm̄ ppter vitādū scandalū pximi. sed etiā ad honorem debitū matri ipendendū. Et q non tm̄ simulatorie. s etiā veraciter seruauerūt. nō ppt salutis necessitatē. quia sciebāt ea n̄ eē ad salutē necessaria. Similiter posuit q petrus veraciter nō simulatorie reprehensus fuit a paulo. nō qz legalia seruabat. sed quia exēplo suo gentiles iudaizare cogebat. Rō aūt

52 53 54 55

sua hec fuit. Nam si fuit ibi tm̄ simulatio i obseruatio ne. ꝙ ꝓpter scandalū proximi vitandū liceret relinquere veritatē. Et iterū quare modo non similiter liceret relinquere qđ nullū doceret. Rursus de reprehensione pauli. si silr̄ tm̄ reprehēdit petrū. falsū ꝙ dixit et mentitus est. Gal. ij. et ꝙ non ambulabat ad veritatē euangelij. et ꝙ reprehensibilis erat. Sꝫ quis audeat dicere ꝙ paulus in doctrine veritatis dispēsatione sit mentitus. Qꝛ si aliquis dicerꝫ. patebit via hereticis vt alia dicāt silr̄ dicta. Et quia ipe Aug. doctor egregius verbis Hiero. addidit. nec mirū nec ē incōueniēs ꝙ posteriores prioribus addāt. Ideo modo soluēdi Aug. tanꝙ̄ sufficiētiori adherēt ꝗ melius sentiūt. Vñ Hugo de scto̅ vic. dicit ꝙ circūcisio et alia legalia q̄ntum ad efficaciā cessauerūt pᵒ passionē. sed quantū ad obseruantiā cessauerūt pᵒ euāgelij ꝓmulgationē. Et pter rationē Aug. aliā rōem assignat. qꝛ nec natura nec ratio sustinet repentinas mutatiōes. et ne videref lex noua p̄cipitanter data. 56 cū maturitate subintrauit. et vetera transierunt. Ex his patet r̄nsio ad primū qđ querit. Concedo em̄ sicut rōes ostēdunt ꝙ legalia q̄ntū ad obseruātiā nō cessauerūt ante ꝓmulgationē. nec etiā q̄ntū ad efficaciam vl̄r. qꝛ credit sicut dicit Ber. ꝙ habuerūt efficaciam in his qui distabāt. ⁊ preceptis adhuc restringi nō poterant. In his aūt qui scire poterant. nullam 57 efficaciā habebāt. Ad illud ꝙ qđ obi ꝙ lex ⁊ ꝓphete vsqꝫ ad Johem ⁊c̄. dōm ꝙ illud intelligit inclusiue. nō qꝛ tūc statim defecerit. ꝗ qꝛ extūc legalis obser 58 uantia infirmari cepit. Ad illud qđ obi de impletione. dōm ꝙ impletio fuit causa cessationis. Sꝫ cā ista non ponebat effectum nisi clarescerit. Veritas em̄ excludit vmbram tm̄ dum clarificat. qꝛ nullᵒ tenet ad incognitū. Ad illud qđ obi de institutiōe ba 59 ptismi. dōm sicut tactū est ꝙ istitutio erat causa euacuatōis. Sꝫ actu nō faciebat cessare nisi prius pateret sacramēti vtilitas et necessitas. Sꝫ hec non fuit indicta in aperto vsqꝫ post passionem. Dñs em̄ dicit nichodemo. Nisi quis renatus fuerit ⁊c̄. ꝗ hoc dixit quasi consiliū in occulto. Ad illđ qđ obi de Hiero. 60 dōm ꝙ Aug. dictis Hiero. addidit. ⁊ clarius hoc vidit. et iō eiᵒ dictis stādum est. Nam ⁊ ista Hiero addendū et corrigēdū sibi cōmisit. Ex his patet repugnātie. Nā petrus primo dictauit legalia non ee obseruanda. et iō nō eē gentilibus iponenda. Sꝫ tm̄ postmodum ipe seruauit. ostēdens ꝙ ꝓpter statū in quo aliqū fuerant eēnt honorāda. Idē ipm̄ de paulo est dōm. De cōtrouersia petri et pauli dōm ꝙ idē ꝫ seruit oīo. et tm̄ petrus iuste reprehēsus est. qꝛ reprehensibilis erat. nō qꝛ male faceret sed aliquantulū incaute. et ille defectus circūspectōis credo ꝙ fuit in eo aliqua culpa. licet nō eēt mortalis. et diuina dispēsatione hoc ꝑmissum ē. vt dū petrus r̄prehensus nō desisteret. clarius veritas pateret. ꝙ petrus exēplū mutandi in actu suo nollet dare. Unde erat reprehensibilis i. vtilis reprehendi et dignus. qꝛ ad veritatē euāgelij non ambulabat. et nō vsqꝫquaqꝫ. qꝛ et hoc veritas conculcat. et iō paulᵒ bn̄ fecit ⁊ vtiliter. qui corā oibᵒ eū reprehēdit. Nec ē excusādᵒ petrᵒ ab vitio leui negligentia. ne paulus accuset grauiᵒ mendacij culpa. Ad vltimam contrarietatem patet responsio ex predictis.

Distinctio .iiij. de baptismo ꝑ compationem ad recipiētes.

Hic dōm est aliquos suscipere sacramētū et rē ⁊c̄. Supra egit mgr̄ de baptismo ƀm se. Hec ē scđa pars in q̄ agit de baptismo in cōparatione ad recipiētes. Et diuiditur hec pars in duas partes. In prima agit ꝑ comparationem ad cōmuniter recipientes. In secunda spēaliter q̄ntum ad paruulos. infra in fi. huiᵒ di. ibi. Solet etiam queri si paruulis in baptismo datur gratia ⁊c̄. Prima pars habet duas. In prima magister agit de recipientibᵒ sacramentū. In secunda de recipiētibus sacramēti rem tm̄. ibi. Sunt et alij vt supra posuimᵒ ꝗ suscipiūt rem et nō sacramentū. Prima ps habet duas ptes. In p̄ma p̄missa varia cōditōe accipientiū. agit de accipientibus rem et sacramētum. In secunda aūt de recipientibᵒ sacramentum tm̄ non rem ibi. Qui vero sine fide accedunt. Prima ps in duas. In prima determinat veritatē. In secūda dissoluit dubitationem siue remouet falsitatem. ibi. Quamuis quidā diffiteanf illis ⁊c̄. Similiꝫ secūda pars in qua agit de ficte accedentibus ad sacramentū duas habet. In prima determiat veritatem. In secunda vero remouet dubitationem. ibi. Videf tm̄ Aug. dicere ꝙ ficte accedenti ⁊c̄. Et ibi primo determinat dubium ortū ex aucte Aug. Scđo vero determinat dubium quod ortum habet ex aucte apostoli. ibi. querit ꝗ quō illud accipiatur.

Qꝛ alij suscipiūt sacramentum et rem. alij sacramentuꝫ et non rem. alij rem et non sacramentum. a

Di. IIII.

Ic dōm ē aliquos suscipe sacr̄m et rē sacri. aliquos sacr̄m et non rem. aliq̄s rem et nō sacr̄m.

De recipiētibus rē et sacramētū determiat veritatem. b

Sacr̄m ⁊ rē siᷓl suscipiūt oēs puuli q̄ in baptismo ab origiali mūdanf pctō.

Remouet falsitatem. c

Quāuis q̄dā diffiteanf illis q̄ pitum sūt puul' in baptismo dimitti pctā. innitētes illi v̄bo Aug. Sacr̄a in solis electis efficiūt qđ figurāt. nō intelligētes illud ita eē acci piēdū. qꝛ cū in alijs efficiāt sacr̄a remissionē. nō hoc eis faciūt ad salutē. ꝗ solis electis. Nā ꝙ oibᵒ puul' in baptismo remittaf pctm̄ per baptismū. Aug. euidēter dicat. A puulo inq̄t recēter nato vsqꝫ ad decrepitū senē. sicut nullᵒ ꝓhibef a baptismo. ita nullᵒ ē q̄ nō pctō moriaf in baptismo. Sꝫ puuli tm̄ origiali. maiores v̄o etiā oibᵒ que male viuēdo addiderit ad illud. nisi enormitas vite ipediat. i. fictio. Adulti v̄o q̄ cū fide baptizanf sacr̄m et rē suscipiūt.

Aug. in li. de baptismo.

De recipientib⁹ sacramentuz et non rem. et determinat veritatem. d

Qui vero sine fide vel ficte accedūt. sacramētuz non rem suscipiunt. Unā Hiero. Sunt lauacra gentilium. hereticoꝝ. sed nō lauāt ad salutē. In ecclesia etiam q̄ non plena fide accipiūt baptisma. non spm̄ sed aquaz suscipiūt. Aug. etiā ait. Judeis oībus cōmunia erāt sacramenta. sed nō cōmunis oībus erat grā q̄ ē virt⁹ sacramentoꝝ. Ita et nūc cōmunis est baptism⁹ oībus baptizatis. sed nō virtus baptismi. i. ipsa gratia. Itē omīs q̄ iam sue volūtatis arbiter cōstitut⁹ est. cū accedit ad sacramētuz fideliuz. nisi [a] peniteat eū veteris vite. nouā non pōt inchoare. Ab hac penitētia cū baptizāt soli puuli immunes sūt. His aliisq₃ testimōiis aꝑte ostendit adultis sine fide et penitētia vā in baptismo non cōferri gratiā remissionis. quia [b] nec puulis sine fide aliena qui ꝓpriā habere nequeūt. dat in baptismo remissio. Si q̄s ergo ficte accedit nō habēs verā cordis contritionē. sacramētū sine re accipit.

Determiat dubitatōz ortā ex autoritate Aug. e

Uī tū Aug. dicere ꝙ etiā ficte accedēti q̄ etiā h₃ odiū fraternum in ipo momēto quo baptizat omnia cōdonent. et post baptismū mox redeant. Sed nō hoc asserendo dicit. immo hāc opinionē et ꝑmissam iniam cōferēdo. Ait eni sic. His qui ficto corde baptizant. aut peccata nullaten⁹ dimittunt. quia spūssanctus discipline effugiet fictū. aut in ipo tpis pūcto ꝑ vim sacramenti dimissa. itez per fictionē replicantur. vt etiā illud verū sit Quotqt in xp̄o baptisati estis ꝛc. Etiam illud. Spiritussanct⁹ discipline effugiet fictū. vt induat eum xp̄m sanctitas baptismi. exuat eū xp̄m ꝑniciēs fictionis. Nā redire dimissa peccata vbi fraterna charitas nō ē. apte domin⁹ docet. etiā in illo seruo a quo dn̄s dimissuz debitum petiit. q₂ ille cōseruo dimittere noluit. Sicū impedit baptismi gratia. quo min⁹ omnia peccata dimittant. etiā si fraternū odium in eius cui dimittant animo ꝑseuerat. Soluit eni hesternus dies et quicquid superest. et soluitur etiam ipsa hora momentūq₃ ante baptismū et in baptismo. Deinceps autem continuo reus incipit esse. non solum consequentiū sed etiā ꝑteritoꝝ dieꝝ. horaꝝ. momentoꝝ. redeuntibus omnib⁹ q̄ dimissa sūt. Hoc autem (vt prediximus) non sub assertione dixit. quod ostenditur ex eo quod ait in eodem libro. sic. Si ad baptismum

Augu. psal. lxxvii.

Aug. d pnīa. a

b

In li. d baptismo.

Ro. vi.

Sap. i.

Mat. xviii.

a Nisi peniteat eum veteris vite. nouā nō pōt inchoare. vī Aug. male dicere. q₂ si h̄ verum eēt tunc penitentia dēberet p̄cedere baptismū. ḡ baptismus non est primū inter sacramēta. qd̄ est cōtra magistrū et cōmunez opinionē. R. dōm ꝙ Aug. non loquit de penitentia sacramento. sed d̄ penitētia virtute tm̄. cuius actus p̄cedit i adultis baptismi sacramentū. nec tn̄ optet ꝙ actus penitētie formate q̄ dicit cōtritio precedat. sed sufficit ꝙ act⁹ informis. vtpote attritio. Atteri eni penitere est. 1 b Nec puulis sine fide aliena q̄ ꝓpriā habere nequeunt datur in baptismo r̄missio. Uī male dicere. q₂ sm̄ h̄ si pētes sint infideles. tunc videt ꝙ paruul⁹ damnet. hoc aūt ē inconueniens et contra Aug. Nam sicut dicit Aug. ad bonifacium. Esto ꝙ parētes ducāt filios suos per ignem. nihil eis obest parentuz infidelitas. Si tu dicas sicut dicit Aug. ad bonifaciū. ꝙ h₃ virtutez a fide ecclesie q₂ adest. esto tunc ꝙ nullus sit fidelis. vī ꝙ sacramentum nullā habeat virtutē. S₃ hoc falsum ē. q₂ baptizat⁹ est. ꝛ nullā fictionē habuit. ḡ recipit effectuz baptismi. R. dō₃ ꝙ 2 ad salutem puuli reqrit v⁹t⁹ passiōis xp̄i cū fide proximi. sicut dicit Aug. et supra ostensum fuit. Sed tn̄ non oportet vt sit fides offerentium. sed sufficit ꝙ sit fides ecclesie q̄ est. vel si hec deficeret. sufficeret meritum fidei quod fuit in ecclesia. Sicut eni orationibus sanctoꝝ in via. deus reconciliatur multis peccatoribus. sic merito sanctorum q̄ sunt in patria multa remittuntur nobis. quia prius meruerunt nobis. Et hoc dicit Aug. ad bonifaciū. cum offerunt paruuli ad ꝑcipiendaz gratiam. tam ab eis quoꝝ gestantur manibus. ꝙ etiam ab ipsis si ipi fideles sint. ꝙ ab vniuersa societate sanctorum atq₃ fideliū. Ab oībus nanq₃ offerri intelligunt q̄bus placet ꝙ offerunt. et quoꝝ sctā et indiuidua charitate ad cōmunionē spūales adiuuāt. et ita offerētes ꝑnt itelligi scti. nō solū q̄ sūt i ecclia militāte. s₃ ꝛ q̄ sūt i triūphāte. Nihilomin⁹ tn̄ veꝝ ē ꝙ sacrm̄ baptismi ꝓdest puul' merito fidei ecclie militātis. q̄ q̄uis possit dficere in aliquibus personis specialiter. generaliter tn̄ nūq₃ deficit nec dficiet. Juxta illud Math. vltimo. ecce ego

vobiscū sum vsq3 ad cōsummationē seculi. Vñ sicut spēs semper saluaṫ in aliquo indiuiduoꝝ. sic fides in aliquo fideliū. et hoc diuina pꝛudentia faciēte. Nec vnq3 fuit postq3 icepit ecclia. qn sp eēt aliquis q̄ ꝺo placeret. sic nec vnq3 erit. c

Tūc valere incipit ꝛc. cum illa fictio veraci confessiōe recesserit a corde. Contra. vr̄ em hoc q̄ ꝯfessio expellat fictionē. sed hāc nō potuit expellere baptismus. ꝗ maioris virtutis est cōfessio siue penitētia q3 baptismus.

3 ℞. dōm q̄ cōfessio inquātū est sacramentalis non expellit fictionē. s inquātū ē act⁹ voluntarius recedēs

fictus accedit. dimissa sunt ei peccata. aut nō sūt. Dimissa: eligant qđ voluerint. Ecce apte ceruo si tamē intēdis id dixisse. Aug. nō asserēdo s3 querēdo. et aliorū opinionē referēdo. Idem em̄ ait. Tunc valere incipit ad salutē baptism⁹. cū illa fictio veraci cōfessiōe recesserit. que corde in malicia pseuerāte peccatoꝝ ablutionē nō sinebat fieri. Non ergo ficte accedēti peccata dimittūtur.

Aug. i eodē.

c

Determinat dubitatōz ortā ex autoritate apli. qua dr̄. Quotqt in xp̄o baptizati estis xp̄3 īduistis. f

Queriṫ ergo quō illud accipiaṫ. Quotquot i xp̄o baptisati estis xp̄um induistis? Potest dici q̄ qui in xp̄o .i. in xp̄i cōformitate baptizātur. s. vt moriāṫ vetustati peccati. sicut xp̄s vetustati pene. induūt xp̄m quē p gratiā inhabitātē habēt. Pōt et aliter solui. Duob⁹ em̄ modis xp̄m induere dicimur. vel sacramēti assumtiōe. vel rei pceptiōe. Vñ Aug. d Induūt hōines christum aliquādo vsq3 ad sacramēti pceptiōz. aliquādo vsq3 ad vite sanctificationē. atq3 illud pꝛimū bonis et malis pōt esse cōmune. hoc aūt est ꝓpꝛium bonoꝝ et piorum. Omnes ergo qui in xp̄i noīe baptizāṫ xp̄3 induūt. vl' ſm sacri pceptionē. vl' ſm vite sctificatōz.

Gal. iij.

d Aug. i li. d baptismo.

a malo volito vl' proposito. et ita non expellit per naturā sacramēti. s p naturā libertatis volūtatis cū sacramēto penitētie. que volūtas si adesset in baptismo omnē culpā deleret. et ita ex hoc nō sequiṫ q̄ penitentia sit maioris virtutis. d Induūt homines xp̄m aliqndo vsq3 ad sacramēti pceptiōez. Videtur male dicere. quia nullus induit xp̄m in quo non sit receptio. ſm illud apl̄i ad Ephe. iiij. Induite nouū hominē q̄ ſm deum creatus est in iusticia et sanctitate veritatis. Item indutio dicit aliquē habitū. ꝗ cū in ficto nullus habitus deṫ de nouo. vr̄ q̄ nihil induat.

4 ℞. dōm q̄ induere xp̄m est aliquē habitū accipere p quē homo fiat ali-

5 quo mō cōformis xp̄o. Conformari aūt xp̄o ē dupliciter. Aut exterius. aut interius. Et interi⁹ dupl'r. aut per charitatē vnientē. et trāsformātē in eum qui amaṫ. et fidē sil'r conformantē. Aut p aliquid gratis datū ad hoc pparās et disponēs. Dico ꝗ q̄ viri sācti et charitatē habēt. et bona opa. et cōuersationē sanctā. et sacramētū perceperūt. et xp̄m induerūt quātū ad sacramēti susceptionē et cōformationē in cōuersatiōe exterius et interius similiter. S3 ficte accedētes qꝛ exterius suscipiūt signū vel qđ ē signū passionis et mortis. et resurrectionis. et interi⁹ caracterē q̄ ad gratiā disponūt. xp̄m aliq mō induūt. s ipfecte. qꝛ quāuis nō renouenṫ in nouo hōi qdāmō sil'es fiūt. et sic pz vtrūq3 obiectū. Procedūt em̄ ſm q̄ indutio dic cōformitatē ſm habitū pfectū. ꝛc.

D itelligentiā huius ptis duo pncipaliter queruṅṫ. Pꝛimo queriṫ de suscipiētib⁹ sacramentū baptismi indigne. Scđo de suscipientib⁹ ficte. Circa pꝛimū queruṅṫ tria. Pꝛimo queriṫ vtrū3 baptismus in digne suscipientib⁹ dleat omnē culpā. Scđo vtrū deleat omnē penā. Tercio queriṫ vtrum in omnib⁹ equalem hēat efficaciam.

Questio .j. a

Qz in digne suscipiētib⁹ dleat omnē culpā ōndiṫ sic super illud. Exo. xiiij. nec vn⁹ ex eis remāsit. Glo. omnia peccata ablata sunt in baptismo. potētia dyaboli est submersa. Item baptizatus si statim post baptismū moreréṫ. euolaret statim sicut dicūt sancti et Beda q̄ baptism⁹ apit celum. Sed null⁹ statim euolat in quo ē aliqua culpa. qꝛ pfectio glorie nō compatitur culpā. ꝗ baptismus delet omnē culpa3. Item quantulacūq3 gratia delet omne moꝛtale. et etia3 veniale. de quo est contritio. ꝗ si sacramentū baptismi aliquid addit. videṫ q̄ deleat omnē culpā. Item sacramentum baptismi est remediū perfectu3. cū sit fundamentū legis perfectionis. ꝗ cum oꝛiginale peccatum pꝛiuauerit hominē innocentia directe et pꝛincipaliter, nō delet perfecte oꝛiginale nisi restituendo innocentiā. s non ē innocēs simpl'r nisi qui caret omni culpa. ꝗ ꝛc. Contra. diuersoꝝ moꝛboꝛu3 diuerse sunt medicine sicut dicit Grego. qđ non sanat oclm. sanat calcaneū. ꝗ cū culpe sint diuerse non tm̄ specie sed genere. vtpote oꝛiginalis. et actualis. et moꝛtalis. ꝗ ad hoc q̄ curentur necesse est q̄ diuerse adhibeātur spirituales medicine. sed baptismus est vnicum sacramentū. ꝗ non delet omnē culpam. Item gratia baptismalis est gratia incipientiū. Sed stat⁹ incipientium magis est cōpossibilis culpe q3 ꝓficientiū et pfectoꝝ. et gratia incipiens magis cōpatiṫ culpam q3 ꝓficiēs vel perfecta. sed gratia in ꝓficientibus et etiam pfectis cōpatitur aliquā culpā. s. venialem. ꝗ multo fortius gratia baptismalis. Ite3 esto q̄ aliquis accedat ad baptismū cum motu venialis peccati. aut daṫ ei effectus sacramēti aut nō. Si nō. ꝗ est fictus. Sed quicunq3 ē fictus peccat moꝛtaliṫ. ꝗ veniale peccatū illi ē moꝛtale. qđ stultū videṫ si qs hoc dicat. qꝛ ad nihilū nouū obligaṫ. Si aūt nō est fictus. ꝗ recipit gratiā. et cōstās ē q̄ illa non delet culpā. qꝛ tūc sil' esset et non eēt. ꝗ gratia baptismalis nō delet omnē culpā. Itē si baptismus deleret oēm culpā. cū sacramēta nō sunt nobis necessaria nisi ad

culpam delendam. qꝛ si non esset peccatū nō esset sa-
cramentū. ꝗ cetera supfluūt. ꝛ ideo queriꝛ vtrum ta-
lis effectus debuerit dari alicui sacramento. ꝛ quare
6 magis sacramēto baptismi ꝙ̃ alicui alioꝝ. Rn̄o. dō
ꝙ sicut auctes dicūt. ꝛ magistri cōmuniter asserūt. in
sacramēto baptismi si plene ꝑcipitur eius efficacia ꝛ
rem com. oīs culpa deleꝛ. ꝛ restituiꝛ homo in pristi
nam innocentiā ꝗ̄tum ad animaꝫ. Si queraꝛ ratio
hui⁹. dōm ꝙ hu⁹ ratio causalis fuit diuina liberali-
tas que tantā huic sacramento ꝯtulit efficaciam. Si
aūt queraꝛ ratio hui⁹ pōt congruitas triplex assigna
ri. Prima pōt esse ex parte ei⁹ ꝯtra qꝺ baptism⁹ pro-
prie est scꝫ originale. qꝺ inter oīa peccata peiores i
anima reliquit sequelas. ꝛ cui⁹ corruptio est vniuer-
salis ꝛ magna. ꝛ ideo ꝯgruum fuit vt deus magne ef
ficacie remediū institueret in ꝯtrarium. vt sicut i cor
ruptōne illius morbi manifestatur rigor diuine iusti
cie. sic etiā in remedio manifestareꝛ dulcedo diuine
misericordie. vt non solū illū morbū. sed oīa q̄ cō-
sequunꝛ annexa hui⁹ remedij virtute delcanꝛ. Et h
est qꝺ dicaꝛ Roma. v. Non sicut delictū ita ꝛ donuꝫ
ꝛc. Scđa ꝯgruitas est ratōne eius ad qꝺ est scilicꝫ ad
regenerandaꝫ. Unde in hoc sacramento transfertur
homo a potestate tenebraꝝ in adoptōnem filiorum
dei. ꝛ maxime aperitur largitas diuine man⁹ in p̄io
reditu ꝛ aduentu. Et hoc est qꝺ dicaꝛ Thi. iij. per la-
uacrū regenerationis ꝛ renouationis spūssctī. quem
effudit in nos habunde. Tercia ꝯgruitas est ratōne
ordinis. qꝛ illꝺ est p̄mū inter oīa sacramēta ꝛ fun
damentum ad alia. adeo vt perfectuꝫ sternaꝛ funda-
mentō. placuit diuine misericordie huic sacramento
ꝑfectam dare efficaciā ad delendū omnem culpam.
vt priorum oblitus is qui baptisatus est ꝛ quasi no-
uus effect⁹. omino ad interiora extendat se. Et quia
disposuit huic sacramento dare precipuā efficaciaꝫ.
ꝛ ꝙ virtus passionis spāliter huic sacramento adesf-
set. ideo dedit exp̄ssam significantiam. hoc enī int̄ ce-
tera magis indicat animā fieri sanctā ꝛ puraꝫ. Con-
7 cedendum est ꝗ ꝙ delet omnem culpam. Ad illud
ꝗ qꝺ obijciꝛ ꝙ diuersoꝝ membroꝝ diuerse sunt me-
dicine ꝛc. dici pōt ꝙ hoc est verum in corpalib⁹ in q̄-
bus est artatio virtutis. In spūalibus aūt vbi ē ma-
ior ꝯmunicatio bonitatis secus est. Sed quia hoc di
ximus verum esse in spūalibus. ꝓpter hoc ꝙ sacra di
stincta sunt. dōm ꝙ remediū potest morbū respicere
dupliciter. Aut qꝛ principaliter fit ad hoc. aut quia
hūc curat tanꝗ̄ anneruꝫ. dico ꝗ ꝙ ſm ꝙ diuersi sunt
morbi spūales. diuerse sunt medicine sacramētales
principaliter ordinate ad illos. Si aūt morbus habe
at aliū morbū ꝯiunctum. ꝛ medicina ꝑfectam habe-
at virtutem curandi. non tm̄ curat principaleꝫ ꝗ eti-
am annexum. ꝛ sic dico facere baptismum. Ad il-
8 lud qꝺ obijciꝛ ꝙ gratia baptismalis est incipientiū.
dōm ꝙ gratia baptismalis habet duplicem compa-
ratōnem. s. ad bonum ad qꝺ habilitat. et ad maluꝫ a
quo curat siue peccatū. Scđm p̄mā comparatōeꝫ
competit statui incipientium. Sed ꝗ̄tum ad aliam
comparatōnem cum sit perfectum medicamentum
habet vim gratie perfecte. ꝛ hoc ex diuina ordinatō-
ne. qui in illo sacramento vult oīa delere. ꝛ innocē-
9 tiam perfecte restituere. Ad illud qꝺ obijcitur. de
motu venialis peccati. quidaꝫ rn̄dent ꝙ veniale tūc
efficitur mortale. quia negligit se preparare ꝛ ad sacra-
mentum disponere. non quia idem peccatum quod
sit veniale fit mortale. sed quia addiꝛ ꝯtemptus qui
est mortalis. Sed hic sermo durus est. quia frequen-
ter insurgūt veniales motus. etiam cum spūales ho
mines sint in ꝑceptōne diuinorum sacroꝝ. Ideo di-
cunt alij ꝙ est fictō dupliciter. s. simpliciter ꝛ ſm q̄d.
Fictio simpliciter aufert totū effectum. ꝛ hec est vo-
luntate mortaliter peccandi. Fictio ſm quid hec est
venialis. que nō impedit ingressum gratie sed cōple
mentō gratie. vnde in tali nō habet ꝑfectum effectū.
Aliter tamen pōt dici ꝙ motus venialis nō facit fi-
ctum simpliciter sed ad tempus. qꝛ gratiam non ex-
pellit sed retardat. dum nō eleuat se ad recipienduꝫ
diuinā gratiam. ꝛ quando talis motus cessat. credo
ꝙ statim baptismus plenū effectum habeat. et hunc
motū ꝛ alia peccata deleat. etiam si n̄ superueniat de il
10 lo contritio noua ꝛc. Qꝺ vltimo obijciꝛ patet qꝛ
baptismus nō est iterabilis. Et iterum. Aliq̄ sequele
remanent. que ꝗ̄uis nō sint culpa. inclināt tamē ad
culpam. ꝛ ideo indigent remedijs alijs. Quare autē
hoc sacramentū magis sit efficax ꝙ̃ alia patet ex iam
dictis.

Questio. ij. b

Utrum sacramentū baptismi deleat omnem penaꝫ.
Et ꝙ sic videꝛ Roma. ix. Sine penitentia sunt do-
na dei. Glo. gratia dei in baptismo nō requirit gemi-
tum aut planctum. aut aliquod aliud opus. ergo vi
detur ꝙ baptismus nulli⁹ pene sit debitor. Item
Augusti. de cathecismo. Baptizatus es. mundatus
es. ꝛ restitutū est corpus tuum ad statum p̄mi ho-
minis. ergo si p̄mus homo nullius pene fuit debi-
tor. videꝛ similiter ꝙ nec baptizatus. Item ꝓni-
or est deus ad miserandum ꝙ̃ ad cōdemnandum. et
passio xp̄i plus meruit ꝙ̃ peccatuꝫ ade demeruit. sed
deus in vltōne peccati ade penas nobis multiplices
inflixit. ergo multo fortius ꝓpter meritum passionis
christi non tm̄ a culpa sed etiam a pena debet eripe-
re. oīu scilꝫ quā inflixit. Iteꝫ remota causa remo-
ueri debet effectus. sed causa nostre penalitat⁹ ꝛ mor
talitatis fuit culpa. ergo restituta innocentia. iaꝫ nō
debet durare penalitas aliqua vel mortalitas. Si tu
dicas ꝙ culpa fuit causa mortalitatis. nō sic innocē-
tia causa ꝯtrarij. Contra. si oppositum est causa op-
positi. ꝛ ꝓpositum ꝓpositi. ergo cuꝫ culpa sit causa po
nens mortalitem. similiter innocentia ponet impu-
nitatē ꝛ imortalitatem. ꝗ si baptismus reducit inno-
centiam. videꝛ ꝙ tollat omnem penam. Contra.
Uidemus paruulos baptizatos q̄ nullā culpā ꝯmi
serunt post baptismum multis cruciatibus subiace-
re. ꝛ ꝯstat ꝙ non iniuste. ergo baptismus non absol-
uit ab omni pena. Item videꝛ ꝙ nō debeat ab ali
qua pena absoluere. quia Augu. dicit. Aut deus pu-
nit aut hō. Et iteꝝ. ij. ad Thi. ij. Iust⁹ est. seipm ne-
gare nō pt. ꝗ cum dimittere malum impunitum sic
relinquere vniuersum inordinatū ꝛ etiā facere ꝯtra
iusticiam. videꝛ ꝙ deus in baptismo non deberet ab
omni pena absoluere. Item baptismus mag⁹ est
remedium ꝯtra originale ꝙ̃ contra actuale. Sꝫ non
curat a penis contractis ꝑ originale. ꝗ nec absoluit
a penis debitis actuali. ergo videꝛ ꝙ a nulla. Si tu
dicas ꝙ relinquiꝛ ad exercitiuꝫ. Contra. Maius est
exercitium in penis personalibus ꝙ̃ sit in naturali-
bus. ꝗ potius deberet illas dimittere. Propter hoc

est questio. cum bonus medicus intendat semper radicem morbi curare. ⁊ bonum remediū ad hoc feratur. ꝓpter quid baptismus relinquit magis penā fomitis que inclinat ad peccatum. q̄ alias penas debi-
11 tas pro peccatis. R̷ᵒ. dicendū q̄ distinguendum est in penis. Quedam enim pene sunt eternales. et quedam temporales. Ab omni temporali absolvit baptismus delē do omnem culpam. In temporali vero distinguendum. q̄ quedam contrahunt̄. quedam assumuntur. Contrahunt̄ aūt sicut fames. sitis. ⁊ passiones contemptance vite. Quedam imponunt̄ ⁊ assumuntur. vt ieiunia. ⁊ corporalia ⁊ spūalia exercitia. ⁊ laboriosa opera. Baptism⁹ ergo absolvit ab omni pena eternali. absolvit nihilomin⁹ ab omni temporali satisfactoria sive assumpta. non aūt ab omni contracta. vtpote a fame. siti. ⁊ infirmitate. ⁊ ceteris penis spiritualib⁹
12 Ratio aūt hui⁹ est q̄ deus ad hoc ipsum non ordinauit. Et ratio quare non ordinauit est. q̄r congruū fuit q̄ hm̄oi penalitates in nobis relinqueret. ⁊ hoc ad manifestandū equitatem diuini iudicij. ad demōstrādum meritum passionis christi. ad promouendū liberū arbi. Ad manifestandū equitatem diuini iudicij. vt illa sententia quam dictauerat de morte ade ⁊ posterorū eius immobilis permaneret. Unde ab illa nemo euadit. Ad ostendendum fructum passionis christi. quia si domin⁹ curaret naturam ⁊ fomitem. et filius nasceret̄ immunis a culpa. nec indigēt regenerari a christo. adeo vt omēs se ipsius passione noscāt egere. data est virtus sacramento a passione. sive ad hoc ordinatum est vt penas remittat personales nō naturales. quia remediū respicit personam non naturam ⁊c. Ad amplificandum meritū libe. ar. Promouent enim ad bonum multipliciter hm̄oi penalitates. Dant̄ enim ꝓpter humilitatem. Job. vj. Sagitte domini militant in me. quarum indignatio ⁊c. Timoris incussionem. Job. vj. Terrores domini militant contra me. Propter suspitius cognitōnem. Isai. xxviij. tm̄modo sola vexatio dabit intellectum ⁊c. Propter stimulatōnem ad bonum. Mich. ij. Surgite et ite quia non habetis hic requiem. Propter exemplū non peccandi. Zach. xiij. Adam exemplum meū ab adolescentia mea in exercitiū virtutum. Judicū. iij. Hec sunt gentes quas reliquit dominus vt erudiret israhel. Propter hoc vt sit signum adoptōnis filiorum. Hebre. xij. Si extra disciplinam estis ⁊c. Propter h̄ etiam vt nemo accipiat hoc in retributōnis premiū. ne sc̄ȝ homines ꝓpter hoc ad baptismū venirent. Si enim daretur ibi immortalitas. ꝓpter hoc plures accederent q̄ ꝓpter gratiam. nec fides tunc haberet meritum. cui humana ratio preberet experimentū. Prima ergo ratio que dicit q̄ remanet pena corporalis
13 concedenda est. Sed qd̄ dicit Augusti. q̄ corpus restitutum est in statum primi hominis. dicēdū q̄ intelligitur q̄ntum ad innocentiam non q̄ntum ad naturam.
14 Ad illud qd̄ obijcitur q̄ deus promior est ad miserandum. dicēdū q̄ sic decet deum misereri. vt inuiolabilis maneat sententia veritatis. ⁊ ideo patet q̄ non debuit sententiam latam contra hominem retractare. sed manente sententia remediū misericorditer adhibere. Et primum fecit quasi compulsus. scḋm ꝟo ex se. Rursus. meritum christi non ordinatur efficaciter nisi his qui ei adherent. ⁊ ita personas respicit.
15 Ad illud qd̄ obijcitur de causa. dicēdū q̄ est quedam causa efficiens ⁊ conseruans. quedam inducens sed non conseruans. primo modo habet veritatem. secūdo modo non. Exemplum horum est in sole ⁊ lumine gladio ⁊ vulnere. Primo modo culpa nō est causa pene. sed secūdo modo. Qd̄ tamen obijcit̄. q̄ si oppositum causa oppositi ⁊c. dicēdū q̄ illud est verū. vbi est tota causa. Potest nihilominus dici q̄ innocentia non est causa immortalitatis meritoria. sicut culpa fuit meritoria mortalitatis ⁊ q̄mis mercatur. tamē diuina dispensatōne vt dictum est non redditur
16 statim. Ad illud qd̄ obijcitur q̄ aut punit de⁹ aut homo. dicēdū q̄ homo aliquā penam habuit cum peccauit. aliquā non cum conteritur. residuum ꝟo soluit christus de suo. ⁊ sic non remanet impunitum. Ad aliud dicēdū q̄ baptismus est remedium respiciēs personam non naturā. ⁊ ratōnes huius dicte sunt. Ideo
17 penam personalem non naturalem remittit. Ad illud qd̄ obijcitur de medico q̄ curat radicem. dicēdū q̄ deus vtroq̄ modo curare potuit. sed tamen magis hoc modo curare disposuit. non vt totum genus curetur simul. sed quilibet qui vellet curari ⁊ quilibet in propria persona. quia magis astringebat̄ diuini b̄ recognoscebat beneficium. Et diuina etiam instituta hoc exigebant tanq̄ congruum ⁊ decens. Si ei vnumquēq̄ nostrum deus curasset in radice non sic gratiam dei cognosceret quilibet. nec ita gratus esset de beneficio prestito in alio sicut de p̄stito in seipso.

Questio. iij. c

Utrum digne recipientes sacramentū baptismi. omnes ⁊ equaliter recipiant eius efficaciam. Et q̄ sic videtur Augus. in libro de vnico baptismo. Baptizari alius alio magis non dicit̄ vel minus. ergo equaliter. Item ratōne videtur. quia baptismus restituit quemlibet ad plenam innocentiam. ita q̄ baptizatus statim euolaret si moreretur. Sed vnus non est altero innocentior. ergo ⁊c. Item baptismus habet efficaciam a passione christi. sed christus se equaliter obtulit pro omnibus. ergo ⁊ sacramentū equaliter habet efficaciam in omnibus. Item querit̄ in quo maiorem habet efficaciam. aut in eo qui magis peccauit. aut in eo qui minus. Qr̄ in eo qui magis videt̄. q̄r vtriq̄ totū remittitur. ⁊ illi magis q̄ peccauit amplius. Sed q̄ in eo qui minus videt̄. q̄r ille est gratia dignior. ergo ⁊c. Contra. dicit̄ Matheu. xxv. dedit vnicuiq̄ scḋm propriam virtutem. sed vnus est dispositus magis q̄ alius. ergo vnus plus accipit a deo in baptismo q̄ alter. Item Damascen⁹. Peccatorum omnibus similiter per baptismum venia datur. gratia autem scḋm proportōnem fidei ⁊ purgatōnem. Item deus dator est gratie in baptismo. ⁊ constat q̄ voluntarius ⁊ ratōnalis. Sed ratio dictat eum qui donat scḋm qd̄ melius inuenit aliquē dispositum plus ei donare. ergo ⁊c.
18 R̷ᵒ. dicendū q̄ sicut supra dictum est. prima res baptismi est character. secunda est infusio gratie. tertia est restitutio innocentie. Q̄ntum ad characterem non est magis vel minus. Unus enim alio non est magis baptizat⁹. Q̄ntum ad tertium scilicet innocentiā equaliter. Sed q̄r vnus non est magis innocens alio. Q̄ntum ad medium ꝟo qd̄ est gratia. dicēdū q̄ est magis ⁊ minus. Sed gratia duplicem habet actum. s. delere peccatum. et

babilitate ad bonum. Q̄tum ad deletōnem pecca-
ti maiorem habet effectum in eo qui plura commi-
sit. sed non tamen ꝑpter hoc est maior. quia modica
gratia potest delere omnē culpam. Q̄tum vero ad ha-
bilitatōnem ad bonum in eo qui magis disposuit se.
maiorem habet efficaciā. Et preterea ipsa est maior.
quia ex hac parte attendit̄ augmentum gratie. Per
20 hoc patent omnia p̄ter illud de passione. Ad qd̄ dicē-
dū ꝙ ⁊ si christus pro oīb⁹ passus est non tamen
habet passio eius in oīb⁹ efficaciam. quia non om-
nes se disponūt sic. Et si equaliter passus ē. nō tñ ha-
bet equalem in oībus efficaciam. quia non oēs eq̄li-
ter se disponūt. sed qui propinqui⁹ accedit magis ac-
cipit. sicut ad ignem. Prime due rationes currunt
ꝫm illā viam ꝫm quam est equalitas caracteris ⁊ in-
21 nocentie. Ad illud qd̄ queritur cui plus donat. vt̄
ei qui plus peccat. vel ei qui minus. dicendū ꝙ q̄tuȝ
ad remissionem culpe ⁊ dimissioneȝ pene ei q̄ plus.
Q̄tum vero ad habilitatōnem ad bonum aliter po-
test esse. ꝫm ꝙ magis se disponit ⁊ deus acceptat. q̄
frequenter vbi habundauit delictū superhabunda-
uit ⁊ gratia. Tamē ceteris paribus minor prepara-
tio ei qui minus peccauit pro maiori reputanda est.
Vñ credo magis eum dispositū ad gratiaȝ. Et si tu
obiicias. cui plus dimittitur plus diligit Luce. vii. di-
cendum ꝙ illud non ponitur quia ita sit semper. sed
quia de bono ⁊ equo debet plus diligere ex dimisso.
sed non oportet ꝙ plus diligat ex bono dato et com-
misso. ⁊ sic patent oīa circa hec quesita.

Consequenter q̄tum ad ꝫm articulum que-
ritur de ficte accedentibus. Et circa hoc que-
runt̄ tria. Primo querit̄ vtrum aliquis in-
uitus siue coactus suscipiat sacramentum baptismi.
Scd̄o vtrum fictus recipiat sacramentuȝ ⁊ nō rem.
Tercio vtrum recedente fictōne. baptismus habeat
in eo plenam efficaciam.

Questio. i. d

Ut aliquis inuitus non recipiat baptismuȝ videt̄.
q̄ dr̄ in decretali Innocentii. ꝙ si aliquis oīno recu-
sans immergat̄ nō est baptizatus. Item in sacra-
mento baptismi ꝯtrahitur matrimoniū spirituale. ⁊
desponsatur anima deo. Sed matrimoniū spirituale
aut tātū aut plus exigit de ꝯsensu q̄ matrimoniuȝ car-
nale. ergo si coactio impedit matrimoniū carnale. si-
militer videt̄ ꝙ impediat ne quis suscipiat baptisma-
tis sacramentū. Item sacramentuȝ est donum dei
non solum ratōne gratie gratū facientis. sed etiā ca-
racteris impressi. Sed gr̄a dei non tm̄ non datur re-
pugnantibus. imo etiam subtrahit̄. ergo videt̄ ꝙ ta-
li nullo modo conferat̄ sacramentū. Iteȝ lex euā-
gelica est lex libertatis. ergo ⁊ sacramenta euangeli-
ca sunt libertatis. Sed qd̄ libertatis est libere susci-
pitur a voluntate. ergo videt̄ ꝙ nec de iure nec de fa-
cto aliquis sacramentū baptismi recipiat inuitus.
Contra. Paruulus ⁊ furiosus recipiunt sacramen-
tum q̄tumcunq̄ renitant̄ sicut patebit infra. Si er-
go hoc verum est. ad receptōnem eius non concurrit
actus voluntatis. ergo ita recipit inuitus vt volun-
tarius. Item baptismus est remedium contra ori-
ginale. sed originale contrahit necessario puer cum
nascitur. ergo videtur similiter ꝙ ad baptismum pos-
sit inferri aliciu necessitas violentie. Item nō po-
test magis cogi voluntas q̄ cōminando vel intentā-
do mortem. sed si aliquis compulsus timore mortis
sacrificet erit ydolatra. ergo similiter si sacramentū
recipiat timore mortis sacramentum verum est.

Item si aliquis baptizatur ex amore male infla-
mante baptizatus est de facto. q̄ si nō minus repug-
nat baptismo amor male inflamans q̄ timor male
humilians. si sic baptizatus ex malo amore baptiza-
tus est. similiter videtur ꝙ baptizat⁹ ex timore sit ba-
22 ptizatus. R°. dicendū ꝙ coactio duplex est. scilicet
sufficiens ⁊ inducens. Si aliquis mergatur coactio-
ne sufficienti. vtpote quia cum violenter accept⁹ est.
⁊ ipso renitente manibus ⁊ pedibus mersus est. ta-
lis nullo modo baptizatus est. quia nullo modo fu-
it in eo consensus nec voluntas. immo fuit oīno re-
pugnans. Si autem aliquis immergat̄ coactōne in-
ducente. vtpote minis vel flagellis. ita ꝙ mag⁹ vult
se subiicere sacramento ecclesie q̄ morte perire. dico
ꝙ aut intendit alios illudere ⁊ mortē euadere. et tūc
quia non est intentio. nō ē sacramentuȝ. cum nullus
dicatur baptizatus esse qui consensit se immergi ad
iocū. Aut ipse vult illud qd̄ facit ecclesia circa se fie-
ri velle magis q̄ velit perire. et tunc siue credat siue
non. siue velit habere gratiam siue non. dicenduȝ ꝙ
recipit sacramentum. eo ꝙ q̄uis non sit ibi volūtas
meritoria. est tamen ibi consensus et volūtas. nec est
simpliciter inuoluntarium. Unde quia talis vult ex-
terius sacramentum recipere. vult aliquid in se fieri
qd̄ fit propter hoc ꝙ subiicit se ei. subiicit ergo se ne-
cessario annexo. ⁊ ideo ꝫm canones ⁊ doctores theo-
logie talis iudicandus est baptizatus. Ex hoc patet
illud qd̄ primo obiicitur. nam ista est intentio inno-
23 centii. Ad illud qd̄ obiicitur de matrimonio car-
nali. dicendū ꝙ non est simile. quia enim coacta con-
nubia consueuerūt habere malos exitus. ideo sacri
canones interdixerūt ipsa. Alia tamē potest esse ratio
huius vt dicitur infra. Nihilominus tamē illud ve-
rum est ꝙ non tanta voluntas requiritur in aliquo
ad susceptōnem baptismi sicut ad cōtractōnem ma-
trimonii. Si enim pr̄ exponat paruulum ad bapti-
zandum. non potest paruulus cum ad adultam eta-
tem venerit reuocare. non sic est de matrimonio. q̄a
quantumcūq̄ pater obliget paruulum. nunq̄ obli-
gatur nisi consentiat cum peruenerit ad annos discre-
24 tionis. Ad illud qd̄ obiicitur ꝙ sacramentum est
donum dei. dicendū ꝙ est donum gratie gratis date.
⁊ gratum facientis. licet autem donum gratie gratū
facientis non detur habenti duplex cor et duplicem
voluntatem. datur tamen donum gratie gratis date
qd̄ non exigit tantam dispositōnem in suscipiente.

25 Ad illud qd̄ obiicitur ꝙ lex euangelica est lex li-
bertatis. dicenduȝ ꝙ verum est ꝙ de iure non datur
nec dari debet ei qui libera voluntate non accedit. ⁊
ius diuinum hoc dictat. et constantinus de hoc le-
gem condidit. De facto tamen si fiat. factū est. h̄ ta-
men habet veritatem in re sacramenti. qd̄ facit eē in
26 lege libertatis. Ad illud qd̄ obiicitur in contrariū
ꝙ q̄tumcunq̄ renitenti sacramentum dari potest ꝑ-
pter paruulum ⁊ furiosum. dicendū ꝙ non est simi-
le. vnde non statur appetitui suo. sed volūtati offerē-
tiū. Tamen de furioso distinguitur. quia aut habuit

aliquando vsum libe. arbi. aut non habuit. Si non
habuit. iudicandũ ē sicut de paruulo. Si habuit ⁊ in
illo baptizari voluit. iudicandum est eum baptismũ
recipere. sed si nullo modo voluit. non est credendũ
27 ipsum recipere sacramentum. Ad illud qđ obijci-
tur ꝙ originale ꝯtrahit quis inuitus. dicēdũ ꝙ non est
simile. quia originalis ꝯtractio est quasi naturalis et
ideo inuitabilis. sed remedium baptismi non respi-
cit naturam sed potius voluntatem persone. et ideo
28 non est simile. Ad illud qđ obijcitur vltimo de cō-
minatōne mortis. dicendũ ꝙ maior potest esse coa-
ctio ꝙ̄ hec. Nam hec est solum inducens non suffici-
ens. Sed cum accipitur. velit nolit. ⁊ immergit̃. ibi ē
sufficiens coactio. Quis eñ voluntas non possit co-
gi in volendo. potest tamen simpliciter homini fieri
coactio in actu exteriori. Unde voluntas inducta vo-
luntas est. ⁊ ideo hic imprimitur caracter et ibi non.
Exemplum in eo qui ponit thura timore mortis. et
de eo cuius manus trahitur violenter. primus consen-
tit ⁊ peccat. ⁊ dicit̃ sacrificare. scđs nō. Sic qui sacra-
mentuꝫ inductus suscipit dicit̃ ꝯsentire siue induca-
tur amore bono vel malo. siue timore bono vel ma-
lo. siue tempe bono vel malo. suscipit sacramentum.
quia sacramēti susceptio est bonis malisve ꝯmunis.
⁊ ideo talis voluntas sufficit ad sacramentum vt se-
niores dicunt. ⁊ sic patet quibus caracter baptisma-
lis imprimitur.

Questio. ij. e

Utrum fictus recipiat sacramentum ⁊ non rem. Et
ꝙ sic videt̃. Sapien. j. spūssanctus discipline effugi-
et fictum. Item ratōne videt̃. quia gratia nō stat
nec stare potest cum ꝓposito peccandi. imo habita ex-
pellitur. sed talis accedit in ꝓposito peccandi. ergo ⁊c̃.
Item baptismus est sacramentum fidei. ergo ne-
cesse est accedentem ad ipsum credere si est in statu
in quo possit. Unde Math. vltimo. qui crediderit ⁊
baptizatus fuerit ⁊c̃. Contra. sacramenta no. leg.
sunt causa. sed posita causa ponit̃ effectus. ergo si ali-
quis recipit sacramentũ. etiam si fictus est. recipit et
rem. Si dicas ꝙ causa ista potest impediri vt non ef-
ficiat ꝓpter malam dispositōnem in suscipiente. tamē
non pōt impediri quin significet. ergo si significat ibi
esse gratiam ⁊ non esse falsum est ergo signum.
Item quero quid impedit. ⁊ constat ꝙ nihil repu-
gnat gratie ꝙ̄ culpa. sed culpa non impedit. imo ex-
pellitur ergo a nullo alio potest impediri. Item
si fictio impedit. quero quid faciat hominem fictum.
Si defectus fidei. ergo eadem ratōne defectus chari-
tatis. ⁊ tūc oīs non habens charitatem est fictus.
29 ergo nullus recipit gratiaꝫ. Rñ. dicēdũ ꝙ ad hoc vo-
luerũt aliqui dicere ꝙ fictus accedens ad baptismũ
recipit sacramentũ ⁊ rem ꝑ instanti illo quo baptiza-
tur. vt verificet̃ illud apli. quicunꝗ baptizati estis in
christo. christum induistis. sed statim post recedũt vi-
cio fictōnis. ⁊ hoc dicunt Augus. sensisse. Sed magi-
ster hoc improbat in litera. ⁊ ostendit Aug. sensisse cō-
trarium. Et ꝓpterea aliter est dicendum ꝙ ficte acce-
dens recipit sacramentũ ⁊ non rem. Fictus autē di-
citur ille qui aliud exterius ꝓtendit. aliud habet inte-
rius. Talis est qui exterius se corporaliter subijcit. s
30 interius voluntate aduersat̃. Unde cum triplex sit

potētia interior. tripliciter pōt aduersari. aut discredē-
do q̄tum ad ratōnalem. aut malum appetendo qn-
tum ad ꝯcupiscibilem aut sacramentũ contemnen-
do q̄tum ad irascibilem. ⁊ in tali non habet effectus
sacramentũ. quia deus nulli inuito dat iusticiam nec
gratiam. alioquin non esset iusticia. ⁊ per hoc patꝫ qđ
obijcit de causa. Ad aliud dicendũ ꝙ sacramentũ 31
significat se facere in recipiente remissionem. ⁊ quan-
tum est de se semp facit. sed ꝙ non fiat. vicium est su-
scipientis. ⁊ ita veritas est in sacramento semper. sed
falsitas in ficto. Ad aliud dicendum ꝙ gratia ex- 32
pellitur ⁊ recipitur in anima fm conformitatem vo-
luntatis. similiter ⁊ culpa. Unde culpa non obsistit
gratie nisi q̄diu voluntas est illi ꝯsentiens. quando
autem dolet. tunc consona est. Cum ergo dicit̃ ꝙ ni-
hil magis repugnat gratie ꝙ̄ culpa intelligenduꝫ est
ꝙ repugnare potest esse dupliciter. vel q̄tum ad re-
sistentiam. vel q̄tum ad oppositōneꝫ fm formā. Ex-
emplum est de tenebris in aere. ⁊ de opacitate respe-
ctu lucis. sic dicendũ in ꝓposito ꝙ culpa et gratia re-
pugnant fm oppositōneꝫ forme. sed fictio fm oppo-
sitōnem resistentie. vnde fortius repugnat. Ad il- 33
lud qđ obijcit̃ de defectu fidei. dicendũ ꝙ necesse est
ratōnē concordare sacramento ⁊ voluntatē. sed non
oportet ꝙ perfecta cōcordia que est per gratiaꝫ gra-
tum facientem. sed ea que est per gratiam gratis da-
tam. Sed ratio non efficit̃ concors nisi gratia fidei
saltem informis. voluntas autem efficit̃ concors at-
tritōne. similiter irascibilis quadam humilitate siue
subiectōne. ideo non est simile de charitate. Bene au-
tem opponeret si intelligeret de fide formata ⁊c̃.

Questio. iij. f

Utrum fictus recipiat rem post sacramentum rece-
dente fictōne. Et ꝙ sic videt̃ Aug⁹. dicit et habet̃ in
litera. tunc incipit valere baptismus ad salutēꝫ. quā-
do illa fictio veraci confessione de corde recesserat.
Item fictio erat sola causa quare sacramentũ nō
habebat efficaciam. ergo illa remota habet effectuꝫ.
Item si non haberet effectum. cum sacramentũ nō
possit iterari. et nullus sine efficacia baptismi possit
saluari. non pateret huic via salutis. Contra. ope-
ra mortua non viuificant̃. sed iste recipit baptismuꝫ
extra charitatem. ⁊ ita ē opus mortuuꝫ. Item ne-
cesse est causam esse coniunctam effectui. alioquin si
causa preterit ⁊ non est. ergo nihil facit. sed ita est in
hoc. ergo ⁊c̃. Item si aliquis indigne recipit corpus
domini. recedente indignitate non ꝓpter hoc aliquid
efficit. ergo ⁊c̃. Item quid erit de eo qui medio tē-
pore peccauit. Si enim habet efficaciam. tūc cum re-
mittat omnem culpam remittit̃ fictio et alia pecca-
ta. sed hec nō fierēt ei nisi fuisset fictus. ergo reportat
comodum de malicia. Rñ. dicendũ breuiter ꝙ sa- 34
cramentum baptismi cum non sit iterabile imprimit
caracterem. ⁊ ille habet omnem efficaciam receden-
te fictōne quā habuisset añ. vnde peccata illa remit-
tit q̄tum ad penam ⁊ culpam que precesserunt. que
autem post commisit virtute penitentie remittunt̃.
⁊ pro illis est penitentia imponenda. Ex his patent
omnia. Ad illud ergo qđ primo obijcit̃ ꝙ opera 35
mortua ⁊c̃. dicendum ꝙ baptismus non est opus bo-

minis sed dei. et ideo nunq̄ potest esse mortuum. Illud autem qd̄ dicit̄ de operibus mortuis intelligitur de operibus nr̄is. (56) Ad illud qd̄ obijcit̄ q̄ causa debet esse coniuncta effectui. dicendū q̄ caracter semper manet. et illud efficit qd̄ faceret gratia fictōne recedēte. (57) Ad illud qd̄ obijcit̄ de sacramento eucharistie patet responsio q̄ non valet. tum quia transit et nisi relinquit gratis datum disponēs ad gratiā gratum facientem. tum etiam quia est iterabile. (58) Ad illud quod obijcitur de eo qui medio tempore commisit. dicendū q̄ omnia remittunt̄ ei. sed non reportat cōmodum. qm̄ tam de fictione q̄ de peccatis post perpetratis est ei penitentia imponenda. et sic patet totum.

De his qui suscipiunt rem sacramenti tm̄.

Sunt et alij vt supra posuimus qui suscipiunt rem et nō sacramentū. Supra egit mgr̄ de his q̄ suscipiūt sacramentū tm̄. hic agit de his qui suscipiunt rem sacramenti tm̄. Et habet hec ps duas partes. In prima inquirit magister vtrum possint habere rem sine sacramento. In secūda querit vtrum primo debeant suscipe sacrm̄. ibi. Solet etiam queri de his qui iam sanctificati. Prima ps habet duas. In prima determinat veritatem. In scd̄a remouet dubitatōnem. ibi. His autem videt̄ obuiare qd̄ dominꝰ dicit. Et primo remouet dubitationem habentem ortum ex verbo dn̄i in Johe. Scd̄o vo ex verbo Aug. ibi. Sed dicunt aliqui nullum adultū. Similiter scd̄a pars in qua magister determinat vtrum iam habentes rem debeant suscipe sacramentum habet duas ptes. In prima inquirit quid sacramentum in his efficiat siue conferat. In scd̄a vo querit quid in eis signt. ibi. Si querit̄ cuiꝰ rei baptismus ille sit sacramentū. vbi determinat quid significet. Solet etiā q̄ri si paruulis in baptismo datur. Hec est scd̄a pars principalis distinctōnis in qua magister determinat specialiter effectū baptismi in puulis vtrū scz paruuli recipiant dona virtutum. Et hꝫ hec ps duas ptes. In prima querit. In scd̄a determinat scd̄m veritatem et opinionē. ibi. Videt̄ q̄ nō receperint.

Inquirit et determinat veritatē vtrū aliqui possint habere rem sine sacramento. g

Sunt et alij vt supra posuimus q̄ suscipiūt rem et nō sacramentū. Qui em̄ effundūt sanguinē p noīe iesu. et si non sacramentū. rem tm̄ accipiūt. Vn̄ Aug. Quicūqꝫ nō pcepto regeneratōnis lauacro p confessione xp̄i moriunt̄. tantū eis valet ad dimittenda pctā. quantū si ablucrent̄ sacro fonte baptismi. Audistis q̄ passio p xp̄i nomine suscepta supplet vicē baptismi. Nec tm̄ passio vicem baptismi implet. s̄ etiā fides et contritio vbi necessitas excludit sacramentū. sicut aperte docet Aug. dicens. baptismi vicē aliqñ implere passionem. De latrone illo cui non baptizato dictū est. hodie mecū eris in padiso. beatꝰ Cyprianus in li. iiij. de baptismo non leue documētū assumit. Qd̄ etiam atqꝫ etiā ego considerans inuenio nō tm̄ passionem p nomine xp̄i id qd̄ baptismo deerat posse supplere. sed etiā fidē conuersionēqꝫ cordis. si forte ad celebrandū mysteriū baptismi in angustijs tempoꝝ succurri nō potest. a Neqꝫ enim ille latro p noīe christi crucifixus est sed p mentis facinorū suoꝝ. nec quia credidit passus est. sed duꝫ patitur credit. quantum ergo valeat sine visibilis baptismi sacramento qd̄ apostolus ait. corde credit̄ ad iusticiam. ore autē confessio fit ad salutem. in illo latrone declaratuꝫ est. Sed tunc implet̄ inuisibiliter cū mysteriuꝫ baptismi non contemptus religionis sed articulus necessitatis excludit. Et baptismus quidē potest esse vbi cōuersio cordis defuerit. conuersio autem cordi potest quideꝫ inesse non pcepto baptismo. sed contempto baptismo non potest nec vllo modo dicenda est conuersio cordis ad deum. cum dei sacramentū contemnitur. Ecce hic habes non solum passionē. sed etiam fidem et contritōneꝫ cōferre remissionē vbi nō contemnit̄ sacramentuꝫ. vt in latrone illo ostendit̄. qui non p passionē s̄ p fideꝫ salua/

Aug. in li. xiij. de ciui. dei.

Qm̄ modo passio scꝫ fides et contritio implet vicem baptismi.

Ro. x.

a. ij. Neqꝫ eñ ille latro p nomine christi crucifixꝰ ē. Scd̄m hoc videt̄ q̄ ille non fuit martyr. quia martyrē non facit pena s̄ causa. Sed contra. Hiero. Xp̄s de cruce latronē inuitauit ad padisuꝫ. et ne quis putaret aliqñ serā eē conuersionē. homicidij penā. fecit esse martyriuꝫ. Item actꝰ martyrij ē sustinē penā ex charitate. sed latro nō sic sustinuit. (59) S̄ dc̄. Re°. dd̄ q̄ ad martyriū completuꝫ duo cōcurrūt. scꝫ iusta volūtas et iusta causa. Primum defecit in innocentibꝰ. secunduꝫ vo in latrone. et ita de se neutrum fuit completum martyrium. Sꝫ dominus innocētibꝰ quia simul cū ipo nati sunt. et propter hoc q̄ erat coetaneus illis. suppleuit qd̄ deerat ex parte voluntatis. sic i latrone quod deerat ex parte cause. Unde optime dic̄ hieronymus q̄ fecit esse martyrium. qd̄ dominus de se suppleuerit. et sic patet controuersia. quia de se nō fuit martyriuꝫ completū sed dn̄s fecit.

tus est sine baptismo. Sȝ dicūt qdā hoc argumētū aug. retractasse. Retractauit quidez exemplū. sed sniam nō. Ait enim in .ij. li. de baptismo. Cum dicerē vicē baptismi posse habere passionē. nō satis ydoneū posui illius latronis exemplū. qȝ vtrum non fuerit baptizatus incertum est. Constat ꝙ sine baptismo aliquos iustificari et saluari. Unde Ambrosius de Ualentiniano. ventrē meum doleo vt ꝓphetico vtar eloquio. qȝ[b] quez regeneraturus eram amisi. verumtamen gratiam ille quam poposcit non amisit.

Remouet dubitatōnem ortam ex verbo domini in Johanne. b

His autez videtur obuiare qd dominus dicit. Nisi qs renatus fuerit ex aq̄ et spūsancto. nō potest intrare ī regnū celoꝝ. Qd si generaliter verū est. non videnṫ esse vera superius posita. Sed illud intelligendū est de illis qui possunt et ꝯtemnūt baptizari. Uel ita intelligēdum est. nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritusancto. id est ex ea regeneratōne que fit ꝑ aquam et spiritū sanctū non saluabitur. Illa autem regeneratio fit non tm̄ ꝑ baptismum. sed etiā per penitentiā et sanguinem. Unde autoritas dicit. ideo aplm pluraliter dixisse fundamentum baptismatum. qȝ est baptismus in aqua. in sanguine. in penitētia. Hoc autem non ideo dicit ꝙ sacramentū baptismi fiat nisi in aqua. sed quia ipsius virtus et sanctificatio datur nō tm̄mō ꝑ aquā sȝ etiā ꝑ sanguinē et penitentiā. rō enim id suadet. Si enim non valentibus credere puulis sufficit baptismus. multo magis sufficit fides adultis volentibus et nō valentibus baptizari. Unde aug. queris quid sit maius: fides an aqua: non dubito quin rn̄deam fides. Si ergo qd minus ē sanctificare pōt. nōne qd maius est. id est fides. de q̄ xp̄us ait. q̄ crediderit in me etiā si mortuus fuerit viuet.

Remouet dubitatōnem ortam ex verbis Aug. c

Sed dicūt aliqui nullum adultum in xp̄m credere vel charitatem habere sine baptismo nisi sanguinem fundat ꝓ domino. subdita introducētes testimonia. Aug. ait. ex illo tempe quo saluator dixit. nisi quis renatus fuerit ꝛc. absqȝ sacramento baptismi ꝑter eos qui ī ecclesia sanguinem fundūt aliquis vitam eternā accipere non pōt. Item nullū cathecuminum q̄uis in bonis operibus defunctū vitam eternam habere credimus. excepto martyrio vbi tota sacramenta baptismi complentur. Item baptizatis tm̄ iter saluus esse credimus. sed qd in his minus dixit. in alijs capitulis sup̄ positis suppleuit. Et idō hec sic intelligēda sunt. vt illi soli habentes tempus baptizandi excipianṫ. Si enim aliquis habens fidem et charitatem voluerit baptizari et non valet necessitate ꝑuentus. supplet omnipotentis dignitas qd sacramento defuerat. Duȝ enim soluere pōt. nisi soluat tenetur. sed cum iam non potest et tamen vult. non imputat ei deus. qȝ suam potentiam sacramentis non alligauit. Qȝ vero inuisibilis sanctificatio sine visi-

b .ij. Quē regeneraturus erā amisi. Obijcit ꝯ hoc verbū Amb. qȝ si ꝑdidit eum. ꝙ videtur peccasse. Item ipse dolebat aut ꝓpter pctm̄ illius. aut ꝓpter pctm̄ suuȝ. Non ꝓpter pctm̄ illius. qȝ ipse dicit ꝙ ille nō amisit gratiam quā poposcit. nec ꝓpter pctm̄ suū. R°. dōm ꝙ ꝯsuetudo ecclesie erat differre baptismuȝ vsqȝ ad tempora determinata nisi immineret periculuȝ mortis. et vsqȝ ad eruditōeȝ pfectam. et ideo quia ibi ambrosius vidit nō imminere periculū distulit. et ideo nō peccauit. nec ille dānatus fuit. q̄a petijt. et ita cum voluntas fuerat ī eo. nō fuit ꝯtemptus. et idō saluatus est. Nec amb. dolebat de culpa sua nec de dānatōne illius sed dolebat dolore ꝯpassionis. Quia enim nō fuit baptizatus. ideo de pctis suis aliquaȝ sustinuit penā purgatoriam. et ideo Ambro. cōpatiebaṫ ad modū Isa. qui dicebat venter meus ad moab q̄si cithara stabat.

c Excepto martyrio vbi tota sacramēta baptismi ꝯplentur. Uidetur falsum dicere. quia in baptismo fluminis imp̄mitur caracter. in baptismo flaminis nō. nō ergo sacra tota cōplentur. aut si tota ꝯplentur. tūc ꝙ caracter imp̄mitur. vbi marie cōsistit ratē sacri. Sed ꝯtra. Qui hȝ caracterē nō pōt recipe caractereȝ eiusdē generis. ꝙ q̄ est baptizatus aq̄ non pōt martyrizari. Item si tota sacra. vel ꝙ aut ē implicatio facti. aut baptismus cōtinet plura sacra. R°. dōm ꝙ baptismus dr̄ pluralr̄ sa-

40 … 41

Aug. in .ij. li. retracta.

Amb. b Jere. iiij.

Joh. iij.

Determinatio

Sup epistolaȝ ad Hebre. ix.

Aug. de vnico baptismo. Joh. xj.

In ecclesiasticis dogmatibus c ex vbis aug. responsio.

cramentū nō rōne principalis signi vel effect⁹. s̄ rōnē effectuū ꝯtinuti. qd est purgare a culpa et a pena satisfactoria z seq̄la. q̄ oīa q2 sunt in martyrio. ideo dicit q̄ recipit oīa sacra. i. plenitudinē efficacie q̄tū ad rē vltimā. z ideo p3 q̄ nō valet obiectio de caractere. Nam ipē vocat sacra hic effectus sacri baptismi q̄ sūt res tm̄. d Paruulis eī n̄ suf. fi. ec. si. sa. q̄ si absq3 baptismo fuerit defuncti. etiā cū ad baptismū deferūt̄ dānabūtur. Ut̄ male dicere. q2 adultus cum nō pōt excusat̄ a p̄cepto. g̃ multo forti⁹ puulus. Item dñs fidē pentum reputat q̄si esset puuli. g̃ si ex fide et charitate offerāt puulum. vr̄ q̄ dñs reputet illā esse puuli. g̃ nō dānarur sine baptismo. Item pōnat̄ q̄ aliq̄s occidet puerū nō deferat̄ ad baptismuz ne baptizet̄. nunq̄d dicemus puulū damnari q̄ ꝑpter susceptōez sacramēti mortuus est. Ur̄ em̄ hoc esse mag̃ crudelitas. Ot̄ si dicemus saluari. nō g̃ verū dicit Aug. in lr̄a q̄ nō saluant̄ etiaz si ad baptismuz deferant̄. Item si damnant̄. g̃ peiorata ē ꝯditio paruulorum respectu status leg̃ nature. in q̄ saluabant̄ sola fide pentū. R̄°. dōm q̄ null⁹ paruul⁹ saluat̄ nisi virtute sacri quantū est de lege cōi. non q2 puul⁹ teneat̄ p̄cepto. s̄ q2 si tne sacro vel qd̄ equalcat sacro de⁹ nō disposuit dare grāz. Hoc dico. q2 q̄ ꝑpt̄ hoc solū occisus ē a p̄secutore cū portaret̄ ad baptismū ne baptizaret̄. morit̄ ꝑ baptismo. ideo in sanguine suo pie credit̄ baptizat⁹. Si aūt alia de causa occidit̄. q̄tumcūq3 deferat̄ z ꝑ eo oret̄ damnat̄. Ratio aūt h⁹ est. q2 p⁹ passionē xp̄i formata est ecclīa z ecclīastica sacra. z oīs puul⁹ q̄ saluat̄ in fide ecclē saluatur. q̄tumcunq3 pentes sint mali. z iō nisi opus ecclīasticū reputa sacrm̄ tale fiat circa cū. expers est fidei ecclē. ac ꝑ hoc z salutis. Alia etiā ratōne. quia cum oīs post passionē saluent̄ ꝑ fidem passionis iam reuelate. iō congruebat huic tempi vt null⁹ saluaret̄ nisi vel in se haberet fidem. vel circa ipsum fieret expressa fidei ꝓfessio q̄tum ad mortem xp̄i. Ex his patet quare in lege sufficiebat sola fides. modo vo nō. facit em̄ hoc certitudo diuine dispositōnis. Ot̄ q̄ obiicitur de adulto. dōm q̄ vterq3 excusat̄ a precepto. sed adultus habet gratiam penitentie ad quam se disponit ꝑ ꝯtritōnem que disponit ad illam gratiam. z illa supplet locum baptismi. paruulus nō. ideo potest disponi ad gratiā alterius sacramenti anteq̄ ad gratiam baptismi. z ad illam non pōt disponi nisi ꝑ sacramentū. ideo morit̄ sine grā. z morit̄ in culpa. z ideo damnat̄. Qd̄ obiicit̄ q̄ fidem parentum reputat suam. dōm q̄ non facit nisi virtute sacramenti. Ad casum quem ponit patet responsio. Distinguendū em̄ est vt p̄dictum est. Ad vltimū quare antiqui⁹ saluabant̄ in fide pentum z nō modo iam patz responsio. nec sequit̄ q̄ tūc melioris ꝯditōnis esset. quia nullus stat⁹ ē melior ꝑpter generalitatem remedij. particular̄ autem ꝑsone ꝯditio pōt esse deteriorata. deus aūt in institutōne sacramentorum statum ꝯcernit generalis ecclesie. non pticularis persone. z quoniā certitudo remedij maior est z ꝯmunior est in sacramento q̄ i fidei merito. ideo patet illud.

e Firmissime tene paruulos qui vel in zc. Dicit Aug. paruulos nondum baptizatos eterno supplicio cruciandos. Uidet̄ falsum dicere. quia paruuli nihil ꝯmiserunt. nec actualiter ad aliquid conuersi sunt. sed pena ignis debetur delectatōni z ꝯuersioni. ergo non debetur eis. Item paruuli nō potuerūt vitare culpā. g̃ minime sunt inculpandi. ergo pena eorum debet esse mitissima. R̄°. dicendū q̄ sicut dicunt magistri puuli non habent penam sensus. nec q̄tum ad ignem nec q̄tum ad vermem. sed solum penam damni. z ideo pena erit mitissima. hanc autez vocat Aug. suppliciū. licet improprie. nō quia vrantur igne. vel quia corrodantur verme. sed quia in illis hec ipsa carentia. magnum est supplicium. Propter remorsum autem paruuli non dolebunt. quia diuino iudicio z miscdia faciente. statu quem habebunt contenti erunt. Sed hoc alibi plenius dicitur.

bili sacramento quibusdam inest. apte Aug. tradit super Leuiticū dicens. inuisibilem sanctificatōnem quibusdaz affuisse z ꝓfuisse sine visibilibus sacramētis. visibilem ꝟo sanctificatōnem que fit sacramento visibili sine inuisibili posse adesse. nō posse ꝓdesse. nec tamē visibile sacramentū ideo ꝯtemnendū est. quia cōtemptor eius inuisibiliter sanctificari nō pōt. Hinc Cornelius z qui cum eo erant iam spiritu sanctificati baptizati sunt. nec superflua iudicanda est sanctificatio visibilis. quia inuisibilis p̄cessit sine visibili. g̃ inuisibilis sāctificatio esse potest z ꝓdesse. visibilis autem que fit sacramentotenus sine inuisibili ꝓdesse non potest. cum illa sit oīs illi⁹ veritas. Symoni mago visibilis baptismus non ꝓfuit. quia inuisibiliter non affuit. Sz quibus inuisibilis affuit ꝓfuit. nec tm̄ valet fides aliena puulo quantū ꝓpria adulto. d Paruulis em̄ non sufficit fides ecclesie sine sacramēto. qui si absq3 baptismo fuerint defuncti. etiam cum deferuntur ad baptismum damnabuntur. sicut multis sanctorum autoritatibus comprobatur. ad quod hoc vnum sufficiat. Augustinus ait. e Firmissime tene paruulos qui vel in

Act. x.

Act. viij.

Aug⁹. in lib. de fide ad Pe.

42

43

44

vteris matrum viuere incipiunt et ibi moriuntur. vel de matribus nati sine sacramento baptismi de hoc seculo transeunt. eterno supplicio puniendos. quia ꝛ si ꝓpriae actōnis peccata non habuerūt. originale tamē peccatum traxerūt carnali cōceptōne. et sicut paruuli qui sine baptismo moriunẗ, infidelium ascribunẗ numero. ita qui baptizanẗ fideles dicunẗ. [f] Quia fidelium consortio non separantur cum orat ecclesia ꝓ fidelibus defunctis. Fideles ergo sunt non ꝓpter virtutem. sed fidei sacramentum. Unde Aug[us]. Paruulū ꝛ si nonduꝫ fides illa que etiam in credentium voluntate consistit iam tamen fidei ipsius sacramentum. i. baptismus fidelem facit. sicut credere respondeẗ. ita etiam fidelis vocatur. non rem ipsam mente annuendo. sed ipsi[us] rei ꝑcipiendo sacramentum.

Aug. ad Bonifacium.

Determinat vtrum habentes rem debeant suscipere sacramentum. Et inquirit quid sacrm̄ in his efficiat siue conferat. [k]

Solet etiam queri de illis qui iam sanctificati spiritu cum fide ꝛ charitate ad baptismum accedunt quid eis ꝯferat baptismus. Nihil enī eis videẗ prestare. cū ꝑ fidem ꝛ contritōneꝫ iam remissis peccatis iustificati sint. Ad quod sane dici potest eos quideꝫ per fidem ꝛ contritionē iustificatos. id est a macula peccati purgatos. ꝛ a debito eterne pene absolutos. tamen adhuc teneri satisfactōne temporali q̄ penitentes liganẗ in ecclesia. Cum autem baptismum ꝑcipiunt. ꝛ a peccatis si q̄ interim post conuersionem traxerunt mundanẗ. et ab exteriori satisfactione absoluuntur. et adiutrix gratia omnisq̄ virtus in eo augetur vt vere nou[us] homo tūc dici possit. fomes quoq̄ peccati in eo amplius debilitatur. Ideo Hieronimus dicit q̄ fides que fideles facit in aquis baptismi datur vel nutritur. quia non habenti aliquando ibi datur. ꝛ iam habenti vt pleni[us] habeat datur. Sic ꝛ de alijs intelligenduꝫ est. Qui ergo mundus accedit. ibi fit mūdior. ꝛ omī habenti ibi amplius datur. [g] Q[uod] v[er]o omnis exterior satisfactio ibi relaxetur. Ambro. ostendit sup illum locum. sine penitentia sūt dona dei ꝛ vocatio dicēs. Gr̄a dei in baptismo non requirit gemitum ꝛ planctum vel aliquod op[us]. et omīa gratis condonat. Q[uo]d quidem de exteriori gemitu vel planctu accipiendum est. Nam sine interiori nemo adultus renouatur. sed exteriores satisfactōnes et afflictōnes scilicet sordes penitentium ibi dimittūtur. Multum ergo confert baptismus etiam iam ꝑ fidem iustificato. quia accedens ad baptismum quasi ram[us] a columba portatur in archam. ante int[us] erat iudicio dei. sed nunc etiam iudicio ecclesie intus est. Cum v[er]o in baptismo peccatum deleatur. et satisfactio exterior imputetur. querinẗ cur penalitas cui ꝓ pctō addicti sumus nō tollaẗ. Hoc ideo tradūt fieri scti. [g] q[ui]a si a pena hoīes ꝑ baptismum liberarenẗ. ipaꝫ putarēt baptismi

Hiero.

Ro. xj. Q[uo]d ibi exterior satisfactio dimittiẗ.

[f] Q[uo]d fideliū ꝯsortio non separanẗ. Uidetur male dicere. q[ui]a nō fit oratio nisi ꝓ peccatoribus. q̄ si eccl[es]ia orat ꝓ paruulis. reputat eos peccatores. q̄ facit iniuriaꝫ sacr[ament]o baptismi quasi nō purificet.

45 R[esponsi]o. d[icendu]m q̄ nō id orat ꝓ eis vt ipsi indigeāt. s[ed] vt ondat q̄ sūt d[e] e[ius] gremio ꝛ e[ius] filij. Nec frustra orat. q[ui]a oratōnes ille ꝓ paruulis sunt gr̄arū actōes. ꝓ indigētibus v[er]o suffragia cōputanẗ. q[ui]a alijs ꝓsūt.

[g] Quia si a pena homines ꝑ baptismū liberarenẗ. ipam ꝑutarent baptismi precium. Uidetur q̄ illud nullum sit inconueniens. quia si baptism[us] restitueret corpus in quodam puritateꝫ. inde haberet hō immortalitatem. et hoc est premiuꝫ baptismi ꝛ pars beatitudinis.

46 R[esponsi]o. d[icendu]m q̄ immortalitatem siue sanitateꝫ carnis posset baptismus dupli[citer] restituere. aut ita q̄ ibi dareẗ gratia ꝯsummata. et hoc nihil aliud eēt q̄ dare gloriā. quod dominus nō decreuit facere. quia vult q̄ voluntas ꝑueniat ita libere vt instituta ē ab initio. Si autem fieret imortalitas in carne. non existente perfecta gratia in aīma. tunc posset ibi eē error ꝛ rō deuiandi. q[ui]a appeteret h[uius]mōi medicinam spiritualem ꝓpter remedium corporale. ꝛ ita in salute corporis deordinareẗ ꝛ infirmaretur. quod non est ꝯueniens.

precium.non eternum regnuz.ideo soluto reatu peccati.temporalis pena tñ manet.vt illa vita studiosius queratur que erit a penis omnibus aliena. Jõ etiam manet vt sit fideli ꝛ certandi materia.ꝛ vincendi occasio.qui non vin/ceret si non pugnaret.nec pugnaret si in baptismo fieret immortalis.

Querit quid in his qui habent rem baptismus significet. l

Si querit cuius rei baptism⁹ ille sit sacramentũ qui daꝛ iã iusto.dicim⁹ sacramentũ esse ꝛ rei que pcessit.i.remissionis ante p fidem date. ꝛ remissionis tẽ/poralis pene siue peccati si habeꝛ qḋ interim cõmittiꝛ.ꝛ nouitatis ac omnis gratie ibi pstite.Oĩs etenĩ rei signuz est cui⁹ causa est. Nec mirum a rem aliquando pcedere sacramentũ.cum aliqñ etiaz longe post sequaꝛ. vt in illis q ficte accedũt.quibus cuz post penituerint incipiet baptismus pdesse.in qb⁹ fuit baptism⁹ sacr̃m hui⁹ sanctificatõnis quã penitendo habent. Sed si nunq̃ penitèrent.nec a figmento recederent.cui⁹ rei sacramentũ esset baptismus ab illis susceptus:potest dici rei que ibi fieret.si non eorum enormitas impediret.

Querit specialiter de effectu baptismi in paruulis vtrum recipiãt dona virtutum. m

Solet etiam queri si paruulis in baptismo datur gratia.qua cum temp⁹ habuerint vtendi libero arbitrio possint velle ꝛ currere:De adultis enĩ qui digne recipiũt sacramentũ non ambigiꝛ quin gratiam operantem ꝛ cooperantem pceperint.que in vacuũ eis cedit. si per liberum arbitriũ post mortaliter deliquerint. qui merito peccati gratiam appositam perdunt. vnde dicuntur ɔtumeliam spirituisancto facere. ꝛ ipsum a se fugare.De paruulis ṽo q nondum ratõne vtunꝛ questio est.an in baptismo receperint gratiã qua ad maiorem veniẽtes etatem possint velle ꝛ operari bonum.

Determinat s̃m veritatem ꝛ opinionem. n

Uidetur q̃ non receperit.quia gratia illa charitas est ꝛ fides que voluntatẽ preparat ꝛ adiuuat.Sz quis dixerit eos accepisse fidez ꝛ charitatem: Si vero gratiam non receperint qua bene operari possint cum fuerint adulti. non ergo sufficit eis in hoc statu gratia in baptismo data.nec per illã possunt modo boni esse nisi alia addatur.que si non additur non est ex eorum culpa. qa iustificati sunt a peccato. Quidã putãt gratiaz operantẽ ꝛ cooperantẽ cunctis paruulis in baptismo dari in munere non in vsu.vt cum ad maiorem venerint etatem ex munere sortianꝛ vsuz.nisi per liberũ arbitriuz vsum muneris extinguãt peccando.ꝛ ita ex culpa eorum est non ex defectu gratie q̃ mali fiunt.qui ex dei munere valentes habere vsum bonum.per liberum arbitrium renuerunt ꝛ vsum prauum elegerunt.

D intelligentiam eorum que magister dicit in parte ista duo principaliter queruntur. Primo queritur de sanctificatõne adultorũ preter baptismum. Secundo queritur de sanctificatione paruulorum in baptismo. Circa primũ queruntur tria.cum enim sanctificatio et purificatio fiat triplici baptismo vt dicit magister.scilz fluminis. flaminis.sanguinis.queriꝛ de his tribus. Primo q̃ritur ad efficaciam.Secundo q̃rtum ad preeminentiam.Tercio q̃rtum ad ɔuenientiam.

Questio.j. g

Utrum baptismus flaminis sine baptismo fluminis sufficiat ad salutem.Et q̃ non videtur.primo autoritate domini. Joh.iij.nisi quis renatus fuerit ⁊c. Sed nullus sic renascitur nisi baptizeꝛ baptismo aque.ꝑ nullus intrat in regnum celoꝝ sine baptismo aque.ꝑ baptismus flaminis siue spũs non sufficit. Item hoc ipsum.pbatur exemplo.qr Act.x. dicitur q̃ cornel⁹ ꝛ qui cum eo erant prius receperunt spiritumsanctum et postmodum baptizati sunt baptismo aq̃.ꝑ sine hoc nõ est sal⁹. Itẽ si aliq̃s possz saluari sine baptismo aq̃.maxĩe vĩ de paruulo cui cir⁹

debz ex misericordia dei subueniri. sed paruulus qui nõ ẽ renatus aq̃ dãnat sicut dicit Aug⁹ in libro de fide ad Petrũ. ⁊ habet in litera. firmissime tene ⁊c. ergo nullus ali⁹ sine aque baptismo quantumcunq; aliter baptizatus sit saluari potest. Item si aliter q̃ per baptismũ aque potest quis saluari. ergo baptismus aque non est sacramentũ necessitatis. ergo non peccant qui nolunt baptizari. sed hoc est manifeste falsum. ergo sine baptismo aq̃ nõ ẽ salus. ḡ null⁹ alius sufficit sine hoc. Contra. Joh. xj. omnis qui viuit ⁊ credit in me non morietur in eternum. sed iusti credunt ⁊ fideles sunt anteq̃ baptizant. ergo si moriantur in tali fide. non moriunt in eternum. Item Ambrosi⁹ dicit ⁊ habet in litera. ille quem regeneraturus eram. gratiã quaz poposcit non amisit. ḡ ille q̃ mortuus erat non regeneratus. erat saluus sine baptismo aq̃. ergo baptismus penitẽtie sine isto dat salutem. Item gratia gratum faciens est dispositio sufficiens ad salutem. dispositio aũt ad gratiã est in toto corde ad deum redire. ⁊ ab errore discedere. et hoc totũ potest esse p dei gratiaz sine baptismo fluminis. ergo aliq̃s solo spũssancti baptismate saluari potest.

Item pter qd vnũqdq; ⁊ illud magis. sed baptismus fluminis sine aqua non sanctificat nisi per spũ. ergo spũs magis sanctificat ⁊ facit dignum vita eterna. Si ergo aliquis habeat baptismũ flaminis habet sanctificatõnez. ⁊ qui hoc habet. habet qd sufficit ad salutem. ḡ ⁊c. Si tu dicas q nemo põt habere baptismum flaminis nisi prius baptizetur baptismo aq̃ ostendit esse falsum. Primo. quia deus nullum obligat ad impossibile. ⁊ iterum. nulli se negat requirenti ipsum. si ergo aliquis qui non põt baptizari ad deum conuertit. deus conuertit ad ipsum. sed hoc non est nisi per collatõnem spũssancti. ⁊ hoc est baptizari baptismo flaminis. ergo ille potest haberi sine alio.

47 Rº. dõm q baptismus flaminis ⁊ baptismus fluminis vterq; est necessarius ad salutem. Sed prim⁹ est necessarius non q2 sit in precepto. sed quia sine illo nullus liberat a peccato. Et qm̃ oĩs peccatores nascimur. ⁊ nullus saluari potest nisi liberet a peccato. iõ null⁹ sine baptismo flaminis neq; paruus neq; magnus potest saluari. Baptismus aũt fluminis siue aque est necessarius. quia deus instituit. ⁊ quia instituit sub precepto. ⁊ qm̃ que precepta sunt. sunt necessaria ad salutem. ideo talis baptismus est ad salutem necessarius. Sed qm̃ deus neminem obligat ad impossibile ex suo precepto. vt dicit Hiero. Et iterũ. qd quis non potest facere. si velit facere. reputat ei p facto. sicut dicit glo. sup illud ps. etenim in corde iniquitates operamini ⁊c. qd non potes facere ⁊ vis. deus factum reputat. ideo baptismus aque non sic est necessarius. quin si assit voluntas. ⁊ desit possibilitas. ñ saluetur aliquis sine ipso. Concedendum ergo est q baptismus flaminis sine baptismo fluminis sufficit. dum tamen homo habeat voluntatem. ⁊ ĩpediatur vt ante mortem non recipiat prepediente necessitate sicut ostendunt rãtões vltime. Concedenduz est nihilominus q nullus sine hoc potest saluari. si possit ⁊ negligat baptizari. ⁊ hoc est qd dicit Augusti. q quis potest saluari non percepto sacramento baptismi. sed non potest sacramento ꝯtempto. tunc autem ꝯtemnit. cum baptizari potest. et locus et tempus se offert. ⁊ negligit. ⁊ tunc etiam priuatur bapt'ismo flaminis. quia a gratia cadit. Ad illud qd obijcitur de domini mandato. ⁊ ad illud de concilio iam patet responsio. quia vtrunq; intelligitur in eo qui facultatem habet ⁊ non prepedit necessitate. Nam concilius locum ⁊ tempus habebat. ⁊ domini mandatũ affirmatiuũ eum qui poterat obligabat. 48

Ad illud qd obijcitur de paruulo q tunc paruul⁹ maxime nõ baptizatus poterit saluari. dõm q paruulus si haberet baptismum flaminis sine baptismo aque nunq̃ dãnaretur. Qr ergo damnat. hoc est quia priuatus baptismo aque. caret gratia spũssancti. quia aliter ad gratiam non potest disponi quantũ est de iure cõmuni. nisi de⁹ faciat de priuilegio speciali sicut in sanctificat⁹ in vtero. Sed adultus de sententia ꝯmuni potest per fidem ⁊ dolorem de peccatis ad gratiam disponi. sm illd Ezech. xxxiij. q̃cunq; hora ingemuerit peccator. vita viuet ⁊c. vnde non est simile. quia vnicuiq; plus valet fides sua q̃ aliena. ⁊ ita adulto plus valet voluntas sua q̃ paruulo voluntas aliena. Nec damnatur paruulus pter transgressionem p̃cepti. sed propter culpam originalis que remanet non deleta. 49

Qd vltimo obijcitur iam solutum est. quia dicit sacramentum necessitatis. non quia sine ipso nõ possit homo saluari. sed quia ad hoc tenetur si potest. et hoc neglecto non potest saluari. 50

Questio. ij. b

De preeminentia istorum. ⁊ querit quis baptismus sit dignior. vtrum baptismus aque vel sanguinis. Et q aque videtur. quia Damascen⁹ distinguit nouem genera baptismatum ascendendo gradatim. ⁊ in vltimo ponit baptismum aque siue fluminis. ergo si gradatim ascendit. sicut patet in alijs differentijs. videtur q illd qd vltimo ponit est perfectius. sed vltimo ponit baptismum aque. ergo ⁊c. Item baptismus aque habet efficaciam a passione christi. sed baptismus sanguinis a passione martyris. sed maior ⁊ nobilior est passio christi ⁊ eius virtus q̃ passio martyris ⁊ eius virtus. ergo maior est efficacia baptismi aque q̃ baptismi sanguinis. ergo baptismus aque nobilior. Item baptismus aque tribuit gratiaz gratum facientem per quam acquirit aurea. sed baptismus sanguinis ducit ad aureolam que est accidentale premium. ergo si premiũ substantiale precellit accidentale. ergo baptismus ordinatus ad meritũ substantiale ⁊ premium precellit alium. ⁊ sic ⁊c.

Item remedium illud qd plures curat ⁊ a pluribus morbis ⁊ periculosiorib⁹ sanat melius est ⁊ vtilius. sed baptismus aque plures personas sanat. ⁊ a pluribus morbis q̃ baptismus sanguinis. quia ab omni culpa, tam mortali q̃ veniali. ergo est remedium melius ⁊ vtilius. ergo nobili⁹. Cõtra. Nume. xix. super illud tolles thaurum ⁊c. Glo. Baptismus in sanguine puriores facit q̃ baptismus in aqua. sed baptismus ille est perfectior qui facit puriorem. ergo baptismus sanguinis est perfectior ⁊ nobilior baptismo aque. Item Dam̃. dicit q baptism⁹ sanguinis est valde bon⁹ ⁊ venerand⁹. q2 scdis sordib⁹ nõ inquinatur. sed baptismus aque secũdis sordibus inquinat. ergo baptismus sanguĩs ẽ pfectior ⁊ nobilior

baptismo aque. Item processus est ab imperfecto ad perfectum. sed a baptismo aque ad baptismum sanguinis siue martyrii recto ordine proceditur. et non retroceditur quia ille baptismus in quo est status perfectionis est dignior. Item quod propinquius est fini est certius et efficacius et ponit in altiori gradu illud est simpliciter nobilius et melius. et tale est baptismus sanguinis quia statim introducit in gloriam sine impedimento. nec tantum acquirit gloriam immo gloriam eminentem. ergo etc.

51 Responsio. dicendum quod dignitatis preeminentia in his baptismatibus conspicitur ex consideratione effectuum eorum. utriusque autem effectus scilicet sanguinis et fluminis est et in liberando a malo. et in ordinando ad bonum. et utroque modo se habent sicut excedentia et excessa. Nam maior effectus siue efficacia in liberando a malo potest esse vel extensiue vel intensiue. Si extensiue. baptismus aque excedit. quia plures personas liberat. et a pluribus morbis. quia a peccato mortali et veniali. Baptismus autem sanguinis liberat paucos. et solum a veniali liberat a mortali non. quia presupponit charitatem. aliter nihil valeret ad salutem. Similiter in ordinando ad bonum maior potest excessus attendi dupliciter. aut extensiue. aut intensiue. Si extensiue. sic precellit baptismus aque. quia dat gratiam gratis datam scilicet caracterem. et gratiam gratum facientem que disponit ad gloriam et premium essentiale. Baptismus autem sanguinis gratiam gratum facientem non tribuit. sed consummat. nec tribuit caracterem per quem distinguitur anima et preparatur ad gratiam. Utroque modorum predictorum baptismus sanguinis excedit intensiue sicut exceditur extensiue. Nam efficacius et melius liberat a malo culpe et pene. quia omnem rescecauit. et secundum potentiam. et secundum actum. Similiter efficacius ordinat ad bonum. quia statim introducit in gloriam. et perfectiorem et gloriosiorem hoc baptismo baptizatus consequitur palmam. Respondendum est ergo ad questionem predictam quod se habent sicut excedentia et excessa. Si tamen queras quod magis precellat. credo quod baptismus martyrii sicut ostendunt rationes inducte.

52 Ad illud ergo quod primo obiicitur quod Damascenus ultimo loco ponit baptismum aque. breuiter est respondendum quod non ponit ultimo propter hoc quod sit dignior. sed quia est in intentione tractandi principalior. et quia nomen baptismi magis proprie habet. quia mundat et interius et exterius.

53 Ad illud quod obiicitur quod baptismus aque habet efficaciam a passione Christi. ergo etc. dicendum quod argumentum illud deficit dupliciter. Primo quia passio Christi non operatur ibi secundum totam suam virtutem. Secundo etiam quia baptismus martyrii efficaciam habet a passione Christi. nullum enim martyrium efficax est nisi per illam. Unde Apo. vii. scribitur de martyribus. Hii sunt qui venerunt ex magna tribulatione. et lauerunt stolas suas et dealbauerunt eas in sanguine agni. non tantum in suo. sed etiam agni. Ratio autem quare efficaciam habent maiorem est. quia in baptismo sanguinis amplior et plenior est imitatio et professio passionis Christi quam in baptismo aque. Nam ibi est professio verbo et signo sine actu. hic autem non solo signo et actione. sed et passione. Unde in baptismo aque mors figuratur. hic autem suscipitur. unde quia expressior est ibi professio fidei. ideo efficacior. Unde Aug. loquens ad Fortunatum de comparatione horum baptismatum dicit. Baptizatus confitetur fidem suam coram sacerdote. martyr coram persecutore. Ille post professionem aspergitur aqua. hic aspergitur sanguine. Ille manus impositione pontificis accepit spiritum sanctum. hic templum efficitur spiritussancti. et ita patet quod illud precellit. Ultima duo non probant quod sit efficacius simpliciter sed quod sit ad plura. quia ad gratiam gratum facientem. et contra mortem culpe. hic autem quamuis non det gratiam. tamen ipsam consummat. Quamuis enim baptismus sanguinis non auferat culpam. aufert tamen communem possibilitatem ad culpam. et hoc maioris est perfectionis quam delere culpam. et dimittere possibilitatem ad culpam. immo inclinationem. 54

Questio .iii. i

De horum conuenientia. et cum baptismus aque sit baptismus et sacramentum. queritur utrum baptismus sanguinis saltem sit sacramentum. Et quod non videtur. quia supra distinctione .iii. dicit magister quod sacramentum baptismi celebratur tantum in aqua non in aliquo alio liquore. sed sanguis non est liquor eiusdem speciei cum aqua. ergo etc. Item sacramentum est signum expressum eius quod fit interius. sed sanguis potius corpus inficit quam purificet. ergo cum interius anima non inficiatur sed purificetur. baptismus sanguinis non est sacramentum. Item sacramentum noue legis efficit aliquid siue confert aliquid interius aliquo modo. sed sanguis exterior et persecutio exterior non efficit interius. sed potius respicit bonitatem ab interiori. ergo etc. Item omne sacramentum est institutum. quia ex institutione figurat. hoc autem non est institutum. ergo non est sacramentum. Contra. Sacramentum est inuisibilis gratie visibilis forma. sed hoc est in martyrio. quia est signum gratie inuisibilis in corde. et manifestatur amor dei per sanguinis effusionem. ergo etc. Item super illud Roman. v. Qui est forma futuri. glo. de latere Christi dormientis fluxerunt omnia sacramenta ex quibus formatur ecclesia. et hoc dicit quia inde fluxerunt sanguis et aqua. ergo videtur quod ita accedit ad rationem sacramenti baptismus sanguinis sicut aque. Item quod participat nomen speciei participat nomen generis. sed martyrium siue effusio sanguinis dicitur baptismus. ergo debet dici sacramentum. Iuxta hoc queritur cum multa sint genera martyriorum. propter quid martyrium vocatur magis baptismus sanguinis quam ignis vel alterius elementi. cum omnibus sint sancti passi. Et iterum cum multa sint genera baptismatum sicut dicit Damascenus. scilicet ix. videtur quod magister insufficienter tangit tantum tria. scilicet baptismum penitentie. baptismum sanguinis. et baptismum aque. videtur enim quod aut magister diminutus sit. aut Damascenus superfluus. Responsio. dicendum quod baptismus sanguinis non est sacramentum. quia deficiunt ei omnia que sunt de ratione sacramenti. scilicet representatio ex similitudine. significatio ex institutione. sanctificatio ex verbi prolatione. quorum quodlibet deficit ut in opponendo tactum est. et inspicienti patet. et ideo sacramentum non est.

55 Ad illud ergo quod obiicitur quod est inuisibilis gratie visibilis forma. dicendum quod ratio ista truncata et supplenda est sicut magister suppleuit. supra di. i. quod similitudinem gerat et causa existat. quorum utrumque deficit in proposito.

56 Ad illud quod obiicitur quod sacramenta dicuntur profluxisse dum profluxit

sanguis ⁊ aq̃. dõm q sanguis ⁊ aq̃ nõ sigñbant sacramentũ eiusdem generis. sed diuersa. nam aqua presignabat sacramentũ baptismi. ⁊ sanguis eucharistie. vbi vere est sanguis. ⁊ ideo nõ oportet q verũ sacrm̃ baptismi sit in sanguine. q2 dñs nõ instituit in sanguine sacrm̃ purgatõis. sed cibatõis ⁊ refectõis iuxta illud Math. xxvj. Hic est enim sanguis me9 ⁊c.

57 Ad illud qd̾ obĳcit̃ q pticipat nomen spẽi ⁊c. dõ q verũ est ſm q baptism9 nõiat spẽm sacri. ⁊ hoc quidem facit dum accipit̃ p signo visibili. Sꝫ baptism9 nõ tm̃ dicit̃ ablutio exterior. sed etiã purificatio interior. ⁊ hec nõ est spẽs sacramẽti. qm̃ hec est non tm̃ in baptismo fluminis. ſ; etiã flaminis ⁊ sanguinis. vnd̾ q2 vtercꝫ purificat ideo nõ absurde vtercꝫ baptism9 dr̃. ⁊ h̾ auctẽ sacre scripture. nã Luc. xij. de baptismo martyrij dr̃. baptismo habeo baptizari ⁊c. Et de baptismo flaminis hr̃ Act. j. vos aũt baptisabimini spiritusctõ nõ post multos hos dies.

58 Ad illud qd̾ querit̃ quare martyriũ dr̃ baptism9 sanguinis ⁊c. dici põt q in martyrio ponit̃ vita carnis. ⁊ vita illa in sanguine est ſm q dr̃ in lege moysi. Uel dõꝫ q h̾ dicit̃ quia oĩe gen9 martyrij ibi hꝫ finẽ. Nam ab omibus alijs

59 legim9 sctõs inedñ liberatos pterqꝫ a pena gladij. Si q̃rat̃ ratio hui9 põt dici q h̾ gen9 pene ẽ a mala voluntate hoĩs immediate. ſ; alia genera penaꝶ sunt a creaturis opantib9 nãliter. ⁊ qm̃ martyr deo obtempat pgruũ est vt ei ad manifestatõeꝫ diuine bonitat̃ ⁊ in testimoniuꝫ sue virtutis obtempent cetera opantia p naturã. Mala aũt voluñtas ptra deum initit̃. ⁊ dño resistere vult. ⁊ iusto dei iudicio sinit̃ male agere cuꝫ vult. ⁊ ideo nec est pgruũ vt martyri subueniat̃. necꝫ vt carnifex phibeat̃. Uel ideo de9 ceteros martyres huic pene subiacere disposuit vt null9 euadat. Magĩ cm̃ cõgruebat de hac q̃ de alia. quia ab hac vnigenitũ nõ eripuit. q̃d ſ; mirũ est si alios nõ eripit. ne forte seruus videat̃ maior dño suo. Prima tñ ratio videtur melior.

60 Ad illud qd̾ obĳcit̃ vltimo q mgr̃ tm̃ ponit tria ⁊ Dam̃. ix. dõm q mgr̃ nõ agit h̾ nisi de baptismo q̃ purificat. ⁊ hõc pprehendit sub triplici differentia. Dam̃. aũt accipit dr̃ias baptismi. ⁊ q̃tuꝫ ad purificatõeꝫ. ⁊ q̃tum ad significatõeꝫ. ideo ponit. ix. quoꝶ sic põt patere sufficientia. Nã baptismata pticularia ad sigñcatõꝫ fuerũt añ legem nouã. In lege aũt noua ad purificatõꝫ. Prima q̃tuor sunt. ſm q̃tuor q̃ pfigurant̃ in baptismo. In baptismo eñ est aq̃. est sp̃s. est passionis virtus. ⁊ quarto baptizãdi act9. Q̃tum ad aquaꝫ p̄cessit figura in baptismo diluuij ſm q dicit̃. j. Pe. iij. quos nunc silis forme et saluos facit baptisma. Premiserat eñ q in diluuio. viij. anime salue sunt facte p aquam. Q̃tum ad aquã ⁊ spm̃ in baptismo mar rubri. De quo dicit apl̃s. j. ad cor. x. q omes baptisati sunt in nube ⁊ in mari. et nubes illa erat ignea in q̃ signat̃ gratie sc̃. efficacia. Q̃tum ad virtutẽ passionis pfigurat̃ in baptismo leg̃. vbi est aspersio p aquã lustratõis. ⁊ erat cinis vitule rufe. i. in cui9 vitule occisione sigtur passio xp̃i. vt aqua lustratõis habens vim ab illo cinere. significet baptismũ habere virtutẽ a passione xp̃i. Et de hoc baptismate habet̃ sepe in lege. ⁊ ad Heb. ix. cinis vitule aspersus inquinatos sanctificabat ad emundatõnem. Q̃tum ad actum baptezandi in baptismo Joh. vbi immergebat̃ quis in noie vẽturi in q̃ p̄cessit expressa figura q̃tum ad actum. De hoc baptismate dicit̃ Math. iij ⁊ Luce. iij. Mar. j. Joh. j. ⁊ sic q̃tum ad significatõeꝫ sunt quatuor. q̃tuor autem sunt q̃tum ad purificatõnem. Est enim purificatio a culpa. ⁊ sic baptismus penitentie. Et a culpa ⁊ pena satisfactoria. ⁊ sic baptism9 aque. Et a sequela. ⁊ sic baptism9 in linguis igneis. Et ab oĩ miseria. ⁊ sic baptism9 sanguis. ⁊ sic pꝫ q in lege noua sunt quatuor purificantia. ⁊ in lege ante nouã sunt q̃tuor significãtia. et medium iniugẽs hec illis fuit baptismus quo baptisat9 fuit xp̃s. vbi collata est vis regeneratiua aquis. ⁊ spiritus in columbe specie descendit de celis. ⁊ sic patet q in vniuerso sunt. ix. ⁊ non plura nec pauciora baptismata. Patet etiam quare magister tm̃ tria numerat. quia soluꝫ de his loquitur que sunt ad baptismi efficaciam quo ad purgatõeꝫ a culpa.

Onsequenter querit̃ de sanctificatõne collata paruulis p sacramentuꝫ baptismi. Et circa hoc tria principaliter querunt̃. Primo q̃ritur vtrum paruuli in baptismo recipiant sanctificatõnem. Scdõ vtrum recipiant plene. Tercio vtꝝ recipiat equaliter.

Questio. j. k

Q2 paruulus nõ possit iustificari. videt̃. qm̃ Bern. de libe. arbi. dicit q duo sunt ad salutem necessaria. sciꝫ dans. ⁊ libe. arbi. ⁊ subiungit cãm. q2 nõ potest esse salus nostra sine voluntate psentientis. quia nõ potest esse sine gratia dantis. sed in paruulo non est vsus libe. arbi. ergo nõ potest esse in eo salus.

Item Aug. Qui creauit te sine te. non iustificat te sine te. h̾ ẽ sine actu tue voluntatis. sed paruul9 hũc non habet. ergo non põt iustificari. Item voluntas paruuli non mutat̃. ergo semp se habet vniformiter respectu gr̃e. sed deus semp paratus est dare. ſ; q modo dat modo nõ. si hoc est pter mutationem in voluntate suscipientis. ergo si in paruulo nõ mutatur voluntas, non recipit rem. Si dicas q paruulus disponit̃ non actu suo sed fide offerentiũ. esto q illi essent infideles. tũc ergo paruulus damnaret̃.

Iteꝫ in sacramento sigñcatio ancedit sanctificationem. ergo nõ existe sigñcatõne nõ est sanctificatio. sed paruulo sacramentũ non significat. quia nihil fiat in intellectum eius venire. ergo paruuluꝫ nõ sanctificat. Sed ptra. magis psonat ratõi et pietati q conditio paruuloꝝ possit ab aliquo mutari q̃ ledi. sed paruuli sine suo consensu possunt trahere ⁊ trahunt culpam. ergo multo magis gratiam. Item Roma. v. p vnum hominem peccatũ intrauit in mũdum. ⁊ p vnum vita. per adam peccatũ. per christuꝫ vita. sed nõ est minus potens xp̃s q̃ adam. et gratia magis se diffundit q̃ culpa. ergo si Adam potuit ipsos viciare sine cõsensu multo magis saluare sacramentũ christi. Item omnis suscipiens sacramentum suscipit rem nisi habeat obstaculum. sed paruulus suscipit sacramentũ ⁊ non habet obstaculũ. quia voluntas non repugnat. nec culpa potest resistere. ſ; ⁊c. R°. dõm q paruuli recipiũt rem sacramenti q̃ 61 est remissio culpe originalis. ⁊ hoc merito passionis christi. ⁊ aliene fidei. ⁊ virtute sacramenti. ⁊ ratio huius est. tum ratõne diuine misc̃die. tũ ratõne sue impotentie. tum ratõne talis culpe. Quis eñ p actum

alterius fuit culpa contracta. ⁊ ipi non poterāt se ad iuuare. misericors deus congruum reputauit eis per aliuz subueniri. Quia em̄ p illa culpa nullꝰ satisfacere poterat purus homo. ideo subuenit deus toti humano generi per passionem christi. Et rursus. quia passio effectum non habet nisi in hijs qui volunt fieri membra xp̄i ⁊ consentiunt. ⁊ hoc non poterat par uulus velle. ideo subuenit ei voluntas ⁊ fides aliena. Sz quia fides subuenit pfitendo. ⁊ hec est in sacramē to vbi est pfessio mortis xp̄i in signo. ideo subuenit p sacramētum. Tria ergo sunt disponētia puulum ad salutē. Primū est passio xp̄i. scḋm fides aliena. terciū vero ⁊ immediatū est virtus sacramēti. que caractere imprimit. quia ad grām disponit. ⁊ per hoc patent obiecta. Nam primū intelligitur de iustificatōe s culpa acta nō ɔtracta. Scḋz similiter pz. qr puulꝰ non disponitur scḋm actum suum. sed alienū. quia diuina misericordia alienam volūtatem ibi ppriam

62 reputat. Ad terciū dicendū q sacrm̄ quātum est de se semp significat ⁊ sanctificat. sed tn̄ in puulo non hz effectum signdi sed sanctificandi. quia non est capax doctrine. est tamen capax gratie sicut ⁊ culpe. ⁊ hoc est ex largitate diuine misericordie. Quis em̄ non significet puulo. tamen alijs significat grāz quā tribu it puulo.

Questio .ij.

Utrum puuli recipiant plene rem. hoc est grām cuz habitibus virtutum. Et q non videtur. Aug. de baptismo puulorum. puulos ⁊ si nondū fides que in credētium voluntate consistit. iam tamen ipsius fidei sacrm̄ fideles facit. ergo non habent habitū fidei. Itē rōne videtur. quia virtus est habitus. sed habitꝰ reddit potētiam facilem ad opus. sed hec non est in par uulo. ergo ⁊c. Item virtus est habitus pfectus. quia virtus est q̄ habētez perficit. sed pfectio moris psupponit pfectōez nāe. ergo cuz in puulo nō sit pfectō nāe. nec erit in eo perfectio moris. ⁊ sic ⁊c. Item virtus est habitus potentie motiue. sed cognitiua pcedit motiuam. ergo cum paruuli nō sint susceptibiles habitus cognitiui nec erunt motiui. Contra. Augu. ad bonifacium. regenerans spūs in maioribus offerentibus ⁊ puulis oblatis communis est. ergo eundem effectum habet in magnis ⁊ paruis. Item ratōne videtur. quia baptismus ita facit euolare puulum si moriatur vt adultū. sed virtutes sunt penne ad volādum in celum. ergo puulus habet virtutes si baptizat̄.

Item baptismus delet originale in puulo. sed originale non solum substātias sed etiam potētias deformat in pueris. ergo si baptismus est pfectum remediū. reformat potentias. Sed potentie reformātur habitibꝰ virtutum. ergo baptismus dat puulis habitū virtutum. Item baptismus facit puulum dignum ⁊ ydoneum ad dotes glorie. que sunt visio. dilectō. tentio. Sed ad visionem disponit̄ fide. ad dilectōez charitate. ad tentōem spe. ergo puulꝰ habet virtutes theologicas. ⁊ alias per ɔñs. R° quidam dixerunt virtutes puulis dari quātum ad radicem non quātum ad habitus. quia datur eis gratia delens culpā non vt habilitans potētias. quia potentie sunt ligate. vnde nō sunt nate habilitari. sed cuz potentie soluuntur. gratia ramificatur in habitus virtutum. Sed hec positio non potest stare. quia tunc aliquis habens virtutes. si ligarētur in eo potētie p stulticiam vel furiam. amitteret eas. quod stultum est dicere. cuz sola culpa pdantur. Alia positio est q dantur puulis quātū ad habitum sed non quātum ad vsum. Sed tunc querit̄ quid vocatur ibi vsus. aut facultas vtendi. aut actꝰ. Si facultas. tunc qui habet habitum habet facultatem. nec est distinguere. Si actus. sed adulti nō semper vtūtur virtutibus. vt quando alijs intēdunt. et tamen complete habent habitus. sed vsus vocat̄ quedaz assuefactio addita muneri virtutis. sicut patiētia dicitur fuisse in Job. Adhuc non soluit. quia hec non est in oībus adultis bonis. Tercia positō est q dantur eis habitus sed scḋm statum imperfectionis. vnde habitus iste quasi mediꝰ est inter potētiaz nudam ⁊ perfecte dispositam. sicut est visus in oculo canis ante nonum diem. Sed ista positō non pt stare conuenieñter. quia pfectio habituum infusorum venit ex parte gratie. ⁊ per id quod habent absq3 additione possunt paruuli bene operari cum creuerunt. Et preterea dicm̄ est q dantur eis habitus pfecti virtutum sicut ⁊ adultis. quis per illos non operētur.

63 Propter qd̄ notādū q potentie anime dupliciter impediuntur ne debite exeant in actus suos. Uno modo a corporis imperfectōne ⁊ corruptione. ⁊ sic impediuntur in paruulis ⁊ stultis et dormientibus. et cōtra hoc impeditiuū est corporis perfectio ⁊ bona dispositio. Alio modo impediunt̄ ab habitu malo ⁊ a concupiscentia siue a culpa. et cōtra hoc impedimētū ē grā siue virtutes. Uirtutes ergo reddunt potētias faciles ipsas perficiendo. ⁊ sic remouendo culpam. aliam autē expeditionē non faciunt. vnde cuz paruulus sit habens vtrūq3 impedimentū. alterum remouetur per virtutes. nō vtrūq3. ⁊ ideo nō est omnino facilis. Huiusmodi autē habitus expeditiuus

64 habet triplicē ortū. Nam quidā est innatus. quidaz acquisitus. quidā infusus. Primus incipit cū natura. et ab eius principijs ortum habet. et ideo ē in natura impfecta imperfectus. et cum natura crescente crescit. ⁊ cum natura perfecta perficit̄. vt patet in naturali iudicatorio. Secundus vero scz acqsitus ortum habet a libero arbitrio. qui nō habet vsum donec natura aliquo modo perficiat̄. et ideo sequitur naturā perfectam. Tercius vero ortuz habet a deo non a natura. nec a libero arbitrio. Et quia nō habz ortum a libero arbitrio. potest esse in paruulo ante vsuz liberi arbitrij. Quia vero nō habet ortū a natura. potest esse perfectus natura existente impfecta. ⁊ per hec patent obiecta. Nam fides aliqd habet infusum. aliquid acquisitū. vt cognitionē substratā. ratione primi est in paruulo. nō ratōne secundi. Ad illud qd̄ obijcitur de facilitate patet rn̄sio. quia habitus ille reddit potentiam facilem sed nō omnino.

65 Ad illud qd̄ obijcitur q virtus est habitus perfectus ⁊c. dicendū q perfectio moris quedā est acquisita. ⁊ hec psupponit pfectionē nature. Quedā infusa. et hec nō psupponit necessario. Possz tamen dici q potentie naturales in paruulo in quibus nate sunt esse virtutes. quātum est de se pfecte sunt. licet non exeant in actum ppt̄ impedimētum corporis. Unde statim cum anima puuli soluta est a carne. habet opationes sibi debitas. Ad illud quod obijcit̄ q habi-

66 tus cognitiui precedunt ⁊c. dicm̄ q licet habitus cognitiui sint scḋm acquisitionem. tamen gratuiti p infusionem. Sed qr. eo cognitiui possint infundi quare non dantur paruulis. Ratio est. quia sunt ad cognoscēdum. ⁊ hunc actum non habent ante vsū rō-

nis. Sed habitus motiui non tm̄ sunt ad dirigēdū sed ad faciendum dignum gloria. ⁊ purificādū a culpa.

Questio.iij. m

Utrum equalis gratia detur omnibus puulis in sacramento. ⁊ q̄ sic videtur. quia q̄ causa differēt imp̄mat effectus. h̄ non est nisi vł quia agens volūtariū. aut quia si non est volūtarium. tm̄ differenti modo se habet. vel si eodē mō. mā recipiēs se habet alio mō. Sed nec sacr̄m nec virtus passionis est volūtarium agens. nec ip̄m diuersificatur. nec puulus vnus est magis dispositus q̄ alter. g̃ ⁊c. Item qualicunqȝ dispositione infās nascatur. ⁊ qualiacūqȝ hēat nālia. vnus non nascitur magis peccator q̄ ali⁹. g̃ pari rōe in regeneratione vnus non debet regenerari magis vel melius alio. Item vnus non punit̄ magis alio. g̃ nec remuneratur. Cōtra. bonitas nāe dispositio est ad gratiā. g̃ vbi melior nā. melior dispositō. sȝ causa vniformiter agens magis imp̄mit in mag̃ disposito. vt lux in aere q̄ i aqua. g̃ cū vnus puul⁹ melius sit dispositus q̄ alius. pȝ ⁊c. Item quia deus p̄cuidit Jacob futurum bonū dedit illi grām. alteri vero. s. fratri non dedit. quia p̄māsurū in malicia vidit. g̃ si puulorum q̄ baptizātur quosdā p̄uidȝ dānandos. q̄sdā saluādos. videt̄ q̄ saluādis dare debet maiorē gratiā. R̄ᵒ dō q̄ g̃ra mēsurat̄ scdm̄ liberalitatē dei dātis. n̄ scdm̄ eq̄litatē suscipiētis nisi de p̄gruo. ⁊ h̄ ſm q̄ suscipiēs se p̄pat. n̄ hȝ q̄ ē capax. qr̄ g̃ deus opatur ibi ſm exigentiā sacramenti. ⁊ vterī⁹ vnus non est dispositus magis q̄ alter. ideo eq̄liter oībus puulis dat q̄tum est de lege cōmuni. Quia cū p̄tās eius non sit alligata sacro. non est necesse q̄ sp̄ det equaliter. sed potest facere cui vult p̄uilegiū spāle. 67 Ad illud quod p̄mo obijcit̄ de agente diuersimode. dōm q̄ illud non valet. quia deus opera̅t in sacro vt agens volūtarium. 68 Similiter nec scdm̄ valet. quia p̄pagatio libidinosa hoc facit que conuersa est in nām. ⁊ ideo vniformiter. 69 Ad illud qd̄ obijcitur tercio de pena. dōm q̄ illud non valet. qr̄ iusticia respicit meritum p̄se. sed mīa respicit dātis benignitatem. 70 Ad illud quod obijcitur ad oppositū dōm q̄ bonitas nāe non disponit ad g̃ram vt necessitas. nec etiā vt congruitas. nisi interueniat p̄paratio determinata. vt sic p̄paret sicut nā nata est capere. 71 Ultimum pȝ quia virtus sacramēti non respicit futur̄ sed dispositōem. deus aūt ⁊ sic ⁊ sic.

Distinctio. v. de baptismo p̄ compatōem ad dātes.

p Ost hec sciēdum est sacramētū baptismi ⁊c. Supra determinauit magister de baptismo per compatōem ad suscipientes. hic agit de ip̄o per compatōem ad dātes. ⁊ hij sunt quibus collata est p̄tās baptisādi. Et diuiditur hec p̄s i duas ptes. In p̄ma agit ᵭ p̄tāte collata. In scd̄a agit de hijs que hāc p̄tātem expediunt vł impediunt. infra. di. sequenti circa medium. ibi. Hoc etiā sciendū est q̄ lȝ ter ⁊c. P̄ma p̄s habȝ duas. In p̄ma ostendit mḡr que sit ip̄a p̄tās que ministris est collata. In scd̄a vero determiat quibus est collata. j. di. vj. Nunc quibus liceat baptisare. P̄ma p̄s hȝ tres ptes. In p̄ma pte ostendit q̄ p̄tās baptisādi eq̄liter est efficax in oībus ministris. In scd̄a vero ostendit q̄ sit ista p̄tās. q̄m̄ est solius ministerij exterioris. ibi. Qd̄ ministerium tm̄ hn̄t. In tercia vero pte ostēdit que sit illa p̄tās quā dn̄s potuit dare ministris. sed non dedit. ibi. Queritur q̄ sit illa p̄tās. vbi dicit q̄ est p̄tās coopationis.

De potestate collata ministris baptisantibus. q̄ est equaliter efficax in omnibus. siue a bono siue a malo. det̄ bono vel malo.

Di. V

a

p Ost hec sciēdum est sacramentum baptismi a bonis ⁊ a malis ministris dari. sicut a bonis ⁊ malis sumitur. Nec melior ē baptismus q̄ p̄ meliorem datur. nec minus bonus qui per minus bonū datur. nec malus qui per malum dat̄. Nec maius munus datur in baptismo dato a bono. nec minus in baptismo dato a malo. sed equale. quia non est mun⁹ hominis sed dei. Qd̄ totū subditis declaratur testio nijs. Aug. ait. Baptismus talis est qualis est iste in c⁹ potestate datur. non qualis est iste per cuius ministerium datur. Item. prorsus fieri potest vt aliqui q̄ verū habeant baptisma non habeant veram fidem. Item si inter bonos ministros cum sit alius alio melior. non est melior baptismus qui per meliorem dat̄. nullo mō malus qui etiam per malum datur. qr̄ idem baptismus dat̄. ⁊ ideo per ministros dispares. dei mun⁹ est equale. qr̄ non illorū sed eius est. Idē cū baptisat malus illud qd̄ datū est. vnū ē. nō impar p̄pter impares ministros. sed par ⁊ equale p̄pter hoc. Hic est q̄ baptizat. Itē ego dico ⁊ nos dicim⁹ oēs. qr̄ a iustos oportet eē p̄ quos baptizat̄. iustos oportet esse tāti iudicis

Aug. sup Jo.

Aug. 3 cresceīum grāmaticū.

a

a Justos oportȝ eē p̄ quos baptizat̄. Secūdum hoc vr̄ q̄ si aliquis sacerdos sit in peccato mortali ⁊ baptizet q̄ mortalit̄ peccȝ. Sȝ 3ᵃ. fac ad id qd̄ tenet̄. g̃ baptizādo nō peccat. R̄ᵒ dō q̄ iste qui baptizat aut est in peccato notorio. aut occulto. siue sic siue sic distinguēdū est. qr̄ aut est necessitas ⁊ timet̄ scādalū. ⁊ tūc nō peccat baptizando. sed in hoc q̄ negligit se p̄parare. ⁊ cū timore ⁊ reuerētia ad sacr̄m accedere. Si aūt nō est necessitas. nec timet̄ scādalū si non baptizet. non debet baptizare. sȝ prius se p̄parare ad iustificatōem. qd̄ si nō facit. non tm̄ peccat negligēdo. sed etiā sacramēto. p̄tumeliā fa-

nistros. Sint ministri iusti si volunt. Si autẽ noluerint esse iusti qui sedent in cathedra moysi. securũ me facit magister meus. s. xp̃s de quo spũssctũs dicit. Hic est qui baptisat. Item quos baptisauit Judas. xp̃s baptisauit. [b] Si q̃s ẽ baptisauit ebriosus. homicida. adulter. si xp̃i erat baptism⁹. xp̃s baptisauit. Non timeo adulterũ. nec ebriosũ. nec homicidã. quia colũbam attendo p quã mihi dicit̃ hic est qui baptisat. Item homicida dedit baptismũ xp̃i. quod sacramẽtum taz sãctum est. vt nec homicida ministrãte polluatur. Itez si in heresi quacunqz vel scismate quisquam in nomĩe patris z filij et spũssancti baptismi sacramentum acceperit. integrũ sacramẽtum accepit. sed salutem que virt⁹ est sacramẽti non habebit. si extra ecclesiam catholicã ipm sacrm habuerit. Debet ẽ ad ecclesiã redire. nõ vt sacramẽtum baptismi iterũ accipiat quod nemo debet in aliquo repetere. sed vt in societate catholica vitã accipiat. Baptismus eñ extra ecclesiaz nequit pdesse. Ibi eñ cuiqz pdesse pt baptismus vbi pt pdesse elemosina. s. in ecclesia. Itez isidorus. Roman⁹ pontifex non hoiem iudicat qui baptizat. sed spm dei subministrãtẽ grãm baptismi licet pagan⁹ sit q̃ baptizat. In hijs perspicue cernis baptismũ verũ bonis z malis dari. z a bonis z a malis. z ipm tamen eque sãctuz esse. z munus eius equale in bonis siue mal' siue a bonis siue a malis baptisẽtur.

Ostẽdit que sit illa ptãs baptismi. q̃m est sol⁹ ministerij exterioris. [b]

Quia ministeriũ tm̃ hñt nõ ptãtẽ baptismi. Potestatẽ eñ sibi retinuit. [c] qd̃ inquit Johes cũ vidit colũbã descẽdẽtẽ sup xp̃m. Vñ Aug. Quid nouerat Johãnes bap. Dñm. Quid nõ nouerat. Ptãtẽ dñici baptismi in nullũ hoiem a dño trãsiturã. sed ministeriũ plane trãsiturũ. Ptãtẽ a dño in neminẽ. sed ministeriũ in bonos z in malos. Non exhorreat colũba ministeriũ. respiciat ptãtem dñi. Quid faciat ibi minister mal⁹. vbi bonus est dñs. Neqz qui plãtat neqz qui rigat est aliqd. sed qui incremẽtũ dat ds. Si supbus fuerit minister. cũ dyabolo cõputat̃. sed nõ contaminat̃ donũ xp̃i. Qd̃ p illũ fluit purũ est. Per lapideũ canale trãsit aqua ad areolas. In carnali lapide nil generat̃. sed ort⁹ fructus plurimos affert. Habẽt ẽ nõ mõ boni sed etiã mali mi-

Math. xxiij.

Aug. de fide ad petr.

Isidorus.

Joh. j.

j. cor. iij.

ciendo. z vsurpãdo id ad quod non est ydoneus. Si aũt notorius est peccat scãdalisãdo. z ideo dicit Augu. q mũdos oportet eẽ ministros. pz ẽ respõsio ad obiectum. Nõ eñ peccat quia facit qd nõ debet simplr. sed non facit vt debet. [b] 2 Si quos ẽ baptisauit ebriosus. zc. Videtur male dicere. qz ebrietas aufert vim rõis et intentõem. sed intẽtio necessaria ẽ ad baptismũ. ẽ si ebriosus caret intẽtõe non baptizat. Item querit̃ si aliqs est ita ebrius q nõ est oino in eo ligata ratio qn possit aliquid dicere. sed tamẽ balbuciẽdo dicat. vtrũ sit baptisatus quem talis baptisat. Et non videt̃. quia ligatio lingue signum est ligatõis rõnis. z necesse est rõem esse solutaz ad ea que spectãt ad ministeriuz sacramẽti. ẽ zc. R⁹ dõm q differentia est inter ebrium z ebriosum. Ebrius eñ dicit̃ in actu. sed ebriosus in consuetudine. z bene potest aliquis consuetus inebriari aliquando sobrius esse i actu. ita q non biberit multuz. et tunc si baptisat. baptisatum est. Quod querit de ebrio. dõm q si habeat ligatã rõez a deo q tollat̃ intẽtio baptisãdi. et nescit qd faciat. tunc nõ baptizat. si aũt ratio soluta ẽ intm̃ q scit quod fac. tñ 3 non oinode est bene compos sui. tunc iudicãdum est q sit baptisatus. etiam si lingua aliquo modo balbutiat. quia id non est signum ligaminis rõnis semp efficax. Multi eñ sunt qui ex modico vino balbuciũt z habent vsuz rõnis. Distinguẽdũ tamen est in ligamine lingue. nam si format verba intelligibilia. licet non oino perfecte. baptizatus est puulus. Si aũt ita corrupte pfert q intelligi non potest. z formam ita infringit vt conuenieter intelligi non possit. est rebaptisãdus. [c] Quod nouit Johes zc. Videtur dicere contra hieronimum z criso. qui dicũt q non nouerat esse xp̃m. z ita videtur contrarietas. Queritur ẽ quis melius int̃ eos senserit. z videtur q Aug. quia quãdo ihs ad iohem venit tũc dixit Johes. ego a te debeo baptisari sicut dicit̃ Math. iij. ẽ cognoscebat ipm eẽ xp̃m. Et aũt meli⁹ dicat Cris. vr̃. qz Johi quãdo missus est ad baptisãdum dictum fuit. super quem videris spm̃ descendẽtem hic est qui baptisat. ẽ anteq̃ veniret ad eum sciebat q solus ipe esset q̃ baptisaret interius. sed tamen non cognoscebat exterius ipm. R⁹ dõm q vtrũqz veruz fuit sic 4 docet nos intelligere Criso. Primo enim Johannes nouit xp̃m in infantia notitia corpali. postmodum recessit in desertum. z tunc post lõgum tp̃s quãdo missus est ad baptisãdum dictũ est ei. q xp̃s ptãtẽ baptisãdi

Li. IIII

nisteriū baptisādi. sed neutri ptātem baptismi. Ministeriū dedit eñ xps suis. sed ptātē sibi retinuit. quā si vellet poterat seruo dare vt seruus daret baptismum suū tanq̄ vice sua. ⁊ ptātez suā ꝯstituere poterat in aliquo vel in aliquib⁹ seruis suis. vt tāta vis eēt in baptismo serui quāta est in baptismo dñi. sed noluit.ᵈ ne seruus in seruo spem poneret. Baptisat suus vt minister. baptisat dñs tāq̄ ptātem hñs. quā si daret suis. vt scz ipoꝝ esset qd̄ dñi erat.ᵉ tot eēt baptismi q̄t serui. vt sicut dict⁹ est bapaism⁹ Johis. sic diceretur baptism⁹ petri vl' pauli. Qd̄ ne fierz. retinuit sibi dñs ptātem baptismi. suis aūt ministeriū dedit. Si ḡ seruus dicit se baptisare. recte dicit. sz tāq̄ minister baptisat. ⁊ ideo non differt siue bonus siue malus baptizet. Inde etiam nemo dicit baptismus meus. cū tamē dicat euāgeliū meū. prudentia mea. licz hec sint a dño. in q̄bus differentia est. Alius eñ alio melius opaẗ in euāgelisādo. ⁊ aliu o alio prudētioꝛ est. Alius aūt alio magio minus u e baptisatus. siue ab inferioꝛi siue a maioꝛi baptiseẗ dici non p̄t.

Que fuit illa ptās baptismi quam xps potuit dare mi̅stris. ꝫ nō dedit. c

Hic querẗ q̄ sit illa ptās baptismi quā xps sibi retinuit. ⁊ potuit dare suis? Hec ē vt plurimi volūt ptās dimittēdi pctā in baptismo. ꝫ ptās dimittendi pctā q̄ in deo est. de⁹ est. Ideo alij dicūt hāc ptātē non potuisse dare alicui suoꝝ. q: nulli potuit dare vt esset q̄d ipe ē. vel vt haberet essētiā quā ipe hz. cui h̄ est esse q̄d posse. Dicūt eñ si hāc potentiā alicui dare potuit. potuit ei dare creaturas creare. q: nō est hoc maioꝛis potētie q̄ illd̄. Ad qd̄ dici p̄t. q: potuit eis dare potētiā dimittēdi peccata. ⁊ nō ipam eādē qua ipe potens est. sz potentiā creatam qua seruus posset dimittē peccata. nō tamen vt autoꝛ remissionis sed vt minister. nec tamē sine deo autore. vt sicut in ministerio habet exteri⁹ sāctificare. ita in ministerio haberet interi⁹ mūdare. ⁊ sic id facit deo autore q̄ cuz eo ⁊ in eo opaẗ illd̄ exterius. ita interi⁹ mūdaret deo autore q̄ ei⁹ vbo velut q̄dā ministerio vtereẗ. Ita etiā possz de⁹ p aliquē creare aliq̄. si p eū tāq̄ autorē ꝫ mi̅strū. cū q̄ ⁊ in q̄ opareẗ. sic in bonis opib⁹ nr̄is ipe opaẗ ⁊ nos. nec ipe tm̄. nec nos tātū. ꝫ ipe nobiscū ⁊ in nob. ⁊ tū in illis agēdis mi̅stri ei⁹ sum⁹ nō autores. Ita ḡ potuit dare suo ptātē dimittēdi pctā in baptismo. i. vt i mūdatōe iterioꝛi su⁹ cū dño opeẗ. si su⁹ sine dño. nec dñs sine suo. ꝫ dñs cū suo. ⁊ in suo. sic i exterioꝛi misterio dñs opaẗ cū suo ⁊ i suo. Vñ ⁊ dñs dr̄ sctificare ⁊ su⁹. ꝫ dñs inuisibli gr̄a. su⁹ visibli sacro. Vñ Aug. sup leuiticū. dñs ait. Ego dñs q̄ sctifico. Et d̄ moyse etiā dictū ē. ⁊ sctificab eū. Sz moyses sctificabat visiblib⁹ sacris p misteriū. dñs āt inuisibli gr̄a p spm̄ vbi ē tot⁹ fruct⁹ visibiliū sacroꝝ. Sine hac sctificatōe visiblia sacra nil ꝓsūt. Si q̄s h̄ m cli⁹ aperire poterit si iuideo.

Aug. Leuit. xxi.

sibi retinēt. sed iā oblitus est ꝓpter magnam moꝛā. quis vel qualis esset xps in psōa. ⁊ iudicio colūbe vtrūq̄ didic. q: p h̄ sciuit q̄ ipe esset xps. ⁊ q̄ ipe eēt q̄ peccata dimitteret. et spm̄ sāctū daret. vtrūq̄ ḡ pus sciebat in generali. sed postmoduz didicit in spāli. pus tñ cognouit quis eēt q̄z cuius ptātis eēt. Primū eñ sciuit p ꝯuersatōez infātie. scd̄m p reuelatōem ꝓphic. ⁊ sic p̄z vtrūq̄. d Ne spes in seruo ⁊c. Queriẗ de rōne ista quā assignat mgr̄ ne seruus poneret spem in hoie. q: illd̄ nullū vi̅ inconueniēs. q: possum⁹ in oīoibus sāctoꝝ ꝯfidē. vñ clamam⁹ de btā vgine. vita. dulcedo. et spes nr̄a salue. R̄ʒ dd̄ q̄ est spes auxilij. ⁊ est spes pmij. dōm. ḡ q̄ si ptās dimittēdi peccata esset data homini. iā possz hō sperare ab homine grām ⁊ veniā. ⁊ ita per ꝯñs grām ad quā grā est velut dispositio neccria. sed hec ab hoīe spari ñ p̄t nec dz. Sed cū hō possit oīonibus adiuuare. q̄daz ꝯgruitate p̄t hō spare in aliquo sācto tāq̄ in adiuuāte nō tāq̄ i releuāte. q: hoc ē gratia spālis solt⁹ xpi. ⁊ sic p̄z illd̄. e Tot eēnt baptismi q̄t sui ⁊c. Hic q: d̄ alia rōe quā assiḡt cū dicit. ne tot eēnt baptismi q̄t baptiste. Vñ eñ rō nō esse bona. q: aut itelligit tot numero. aut tot spē. Nō tot spē ꝯstat. q: ꝯsilis forma ⁊ ꝯsilis effect⁹ ē in oib⁹. Si tot numero. nullum eēt icōueniens R̄ʒ. q̄ intelligiẗ q̄ tot eēnt denominatōe. et ita scissura esset in ecclesia. quia vnus possz dicere ego sum pauli. alius aūt ego sum apollo. ⁊ sic non perfecta esset vnitas in ecclesia. cuius vnitatis perfectio fundamentū hz in vno baptismo.

D intelligētiam eoꝝ que dicunꝭ in pñti di. tria pũncipaliter queꝛũtur. Pũmo queritur de ptāte collata baptiſaturis ſiue baptiſātibus q̄tū ad extenſiōez. Scđo de ipa q̄tū ad intēſionem ſiue efficaciā. Tercio querit de ipa ptāte baptiſātiū p ↄpatōem ad dātē. Circa pũmū breuiter querunꝭ duo. Pũmo q̄rit vtrū ſoli ſacerdotes ſiue clerici hēant ptātem baptiſādi. Scđo dato ꝙ etiā layci. querit vtꝝ heretici ptāte illa cōmunicēt cū catholicis.

Queſtio. j. a

Oz non tm̄ ſacerdotes ſed etiaz layci poſſint baptiſare. Et ꝙ ſic oñdit. Si baptiſarꝫ vetla ſuata forma verboꝝ. iſte quē baptiſat nō rebaptiſat. ḡ eſt baptiſmus. Sed vetula non baptiſaret niſi haberet ptātē. ḡ ꝛc. Itez alia rōe videt. Baptiſmus quia eſt ſacramētū neceſſitatis iō inſtitutū eſt in clo oibꝰ ↄmuni. ſed clm non ſufficit niſi aſſit qui poſſit baptiſare. ḡ ptās baptiſādi oibus debuit conferri tam clericis ꝗ laycis. Item .iiij. Joh. dicit ꝙ dñs non baptiſabat ſed diſcipuli. ſed diſciplis nondū erat collata poteſtas ſacerdotalis. ḡ ꝛc. Cōtra. yſidorus. oſtat baptiſmū ſolis ſacerdotibus traditū eſſe. nec ipis dyaconibus eius miniſteriū eſſe ꝑmiſſū. Item baptiſmus eſt ſacr̄m eccie. ſed ordo eſt in eccleſiaſtica ierarchia. ḡ ab hys ſolis pt tradi qui ad h̄ in eccla ſūt ordinati. ſed illi ſoli ſunt qui habēt ordis ſacramēta. ḡ ꝛc. Item ſi ꝓpter neceſſitatē ſolā conferꝭ oibus. ḡ cū ſacramētū penitētie ſit ſacramētū neceſſitatis. videt ꝙ in caſu illo debet quilibet abſoluere etiā laycus. Itez ſi in cāu neceſſitatis indultū eſt. videt ꝙ ſi aliq̄s laycꝰ baptiſet pter neceſſitatē. dꝫ rebaptiſari. 7 Rꝰ dō ꝙ ſacm̄ baptiſm̄ eſt ſacm̄ eccleſiaſticū. nccriū. ꝛ pmū. Qz eccīaſticū. iō eiꝰ adminiſtratio pmo ꝛ pncipalit ē ꝑmiſſa clericis. ꝛ int hos ſacerdotibꝰ. Quia vo nccriū. ꝛ ſacerdos nō ſꝑ adeſt. iō eiꝰ adminiſtratio ſe extēdit etiā ad laycos diuina mīa faciente. que nemīnē vult perire. Quia vero pmū. ideo s nullo alio ſacramēto depēdet. ꝛ ideo huius miſterij ptās ſe extendit ad oēs qui poſſūt facere ea q̄ ſūt de integritate ſacī. ꝛ quicūq; iſta faciat baptiſatū ē. iſte ḡ ſolꝰ excludiꝭ q̄ non pt. Propter qđ notādū ꝙ baptiſmus ſicut alia ſacīa eſt ſacm̄. ꝛ ſacm̄ vnuz. et verū. ꝛ integrū. Quia ſacm̄. ideo eſt ſignū viſibile. et ideo dꝫ habere diſpenſatorem viſibilem. vt hoīez nō ſpm̄. Quia vero vnū. ideo debet tradi ab vno diſpēſatore non a pluribꝰ. Quia veꝝ. ideo nō dꝫ idē eē. ſꝫ alius. quia in forma duplex pſona expmit cū dicatur baptiſo te. Quia vero integrū. ideo ↄcurrūt in eo neceſſario duo. ſ. ſacm̄ ꝛ v̄bū. Uerbū aūt debꝫ dici. ꝛ qz dicere eſt cū intentōe ꝓferre. ideo neceſſe eſt ꝙ hēat diſcretōem ꝛ non ſit ſtultus. ꝛ oportet ꝙ hēat locutiōem ꝛ non ſit mutus. Quia vero in clm dꝫ mergē. oportet ꝙ non ſit mancus. ois ḡ talis pt baptiſare. ꝛ in cāu neceſſitatis dꝫ etiā ſi nō ſit ordinatꝰ. pter cām neceſſitatis ſolus ſacerdos debet baptiſare. ꝛ ſi aliꝰ 8 facit. q̄uis baptiſaret tm̄ grauit peccat. Patēt ḡ obiecta. quia yſidorus loquiꝭ ſm congruitatē exequendi non ſm ptātē. Et ſilr patet aliud. qz ꝛ ſi ſit eccīaſticū tm̄ eſt nccriū ꝛ pmū. ꝛ ideo etiā ſcđm rectā ordinatōnem eccie ↄpetit eius adminiſtratō oibus eis q̄ poſſunt exercere que ſunt de integritate ſacramēti. 9 Ad illud de penitētia dō ꝙ ꝛ ſi ſit nccriū. non tm̄ pmū. ſ eoꝝ qui iam ſūt de eccīa. Preterea hoc ſacramētū ē tm̄ adultoꝝ. qui pñt adire ſacerdotē interiorē cū carent exteriori. ſed non ſic baptiſmus. qz eſt remediū puuloꝝ. 10 Ad vltimū dō ꝙ ptās ñ tm̄ data ē in cāu nccitatis. ſed etiaz impoſita. vt ſi alias fecerit peccꝫ. tunc vero nō peccat ſi facit. immo peccat ſi non fac. nihilominus tamē ſi fecerit factū eſt. ꝛ ſic pꝫ reſponſio ad illud. Ex p̄dictis patent aliqui caūs q̄ circa poteſtatē baptiſantium poſſūt queri. 11 Solet eīm queri vtrum in articulo neceſſitatis poſſit aliquis a ſathana baptiſari. eſto ꝙ ſe trāſfigurat in angelū lucis ſꝫ ꝙ ſic videꝭ. quia oia verba pt dicere. ꝛ oēm actū facere quē alius poteſt. Et ad hoc pꝫ reſponſio ꝙ ñ. quia non cōpetit ei adminiſtratio ſacramēti ſēſibil. Poteſt aūt huius triplex rō reddi. Pũma eſt. qz ſpiritus eſt. adminiſtratio aūt ſiue diſpēſatō ſacramentoꝝ p xp̄m hoīem inſtituta eſt p hoīes ad ſalutē hominū diſpenſādā. Scđa rō eſt. quia ſpūs eſt ita pcīſus ab eccīa ꝙ nec eſt mēbꝝ actu nec potētia. ꝛ iđo adminiſtratio aut poteſtas que deſcendit a capite chriſto nō peruenit ad ipm̄. Tercia racō eſt. quia in oibus ſiniſtram habet intentōem. ſic eīm xp̄s oia bñ facit. ita dyabolus oia male. ꝛ ideo etiā ſi faceret actum. ꝛ diceret verbū. non tamē intenderet baptiſare ſꝫ potius deludere. ꝛ ſic pꝫ ꝙ nō pt baptiſare. Pũma tamē ratio melius valet. 12 Solet etiā queri vtrū aliquis in articulo neceſſitatis poſitus poſſit baptiſare ſeipm̄. videꝭ eīm ꝙ ſic. ꝓpter ſtatum neceſſitatis. cū poſſit ſe mergere ꝛ v̄buz dicere. Et hoc ipm̄ videꝭ innocētius in quadā decretali dicere ꝙ ſi iudeus aliquis aſpergat ſe aqua vtens forma baptiſmi nō habens qui ei ſacr̄m tribuat ꝛ euolat. inter fideles cōputandus eſt vt dicit. Et ad hoc patꝫ ratio ꝙ nullus pt ſibi adminiſtrare ſacm̄ baptiſmi. Et pma q̄dē rō tacta eſt. quia non ſaluaꝭ veritas forme. cū in forma duplex pſona exprimaꝭ cū dicꝭ baptiſo te. Scđa rō quia baptiſās pater eſt ſpūalis baptiſati. ſi ḡ nemo ē filius ſuus. nemo ſeipm̄ pt babtiſare. Poſtremo deficit ibi rō ſignificatōis. quia eīm ſignificaꝭ ibi mundās ꝛ mūdatus ſpūaliter. ꝛ hoc non pt eſſe idē ſ alius. ita neceſſe eſt etiā ꝙ ſit in ſacīo. Pũma tamē rō potior ē. 13 Solet etiā poni talis caſus. habeāt ↄſortium mutus ꝛ mācus. Alter non pt baptiſare qz deficit ei v̄bū. alter non pt quia deficit ei actus. videtur ꝙ ambo ſimul poſſint totū ſupplere ꝛ baptiſare ꝓpt neceſſitatem. Et ad hoc pꝫ ratō ꝙ non poſſint. Aut enim dicat baptizamus aut baptiſo. Si dicat baptiſamꝰ. mutat formā. Si dicat baptiſo. filſm dicit. quia cū ſit mancus non mergit. ꝛ ita non pt ibi ſaluari qđ eſt de integritate ſacramēti. 14 Si aūt duo baptiſent quoꝝ vterq; mergit ꝛ dicat v̄bū. ſi dicūt ambo baptiſamus. neuter baptiſat. qz forma mutaꝭ. Si vero dicunt baptiſo. alter eum baptiſat. ſ. qui pꝰus loquiꝭ et complet. alter vero oino nihil facit. 15 Solet etiā q̄ri ſi plēs ſint i extrema nccitate vtrū poſſint ſil baptiſari. Et ꝙ ſic vꝫ. qz ꝓpē nccitatē indultū eſt oibꝰ. ḡ vꝫ ꝙ vnꝰ poſſit baptiſare plures vbi ē piculū mortꝭ. Et ad h̄ aliꝭ rñdeꝭ ꝗ ad p̄dicta. Qđ pꝫ. qz ſi baptiſaret ita Baptiſo vos in noīe pr̄is ꝛ filij ꝛ ſpūſſācti. baptiſatū eſt. Et ſi tu obijcias ꝙ mutat formā ſi dicaꝭ nos baptiſamus. dō ꝙ in h̄ ē mutatō forme. Nā dic pſcīanus. nos īgeminat ſingl'are ſuū. vt dicaꝭ ego ꝛ ego. vl' ego ꝛ tu. vel ego ꝛ ille. ꝛ iō ſi dicaꝭ nos baptiſamꝰ aliq̄d dr̄ a forma extraneū. ꝛ forma mutaꝭ. Sed cū dr̄ baptiſo vos. ſēſus ē baptiſo te. ꝛ te. ꝛ iō nō eſt forme

mutatio. ẜ geniatio. nã h̄ ñ introducit ꝑſōa alia ni-ſi baptizãs ⁊ baptizata. nō ſic eſt in forma alia cũ dr nos baptizam⁹. Attēdēdũ tñ ꝙ ſi ꝑ plalez numeruz nō fiat vis aliq̃ niſi q̃ fit ſcdm curſũ ſolitũ loquendi. ſcdm ꝙ papa de ſe vnico dicit nos dicim⁹. et in vulgari hoc vtimur linguagio. nō dicerē formã mutari nec corruptã eſſe. Sʒ ſi iſtũ ſerio diceret ⁊ cũ pondē ſui ſēſus. aliũ generaret intellectũ. ⁊ iō nō eēt baptiſmus. qꝛ ſicut ꝑdeterminatũ eſt mutatio forme aufert baptiſmũ. Ex ꝑdictis ꝑʒ ꝙ vn⁹ pt ſil' plures baptizare. nō plures vnũ. ⁊ rō eſt mutatio forme in vno ⁊ nō in alio. Poteſt nihilominu⁹ alia rō aſſignari. qꝛ nō eſt nece ꝙ ſil' duo baptizēt ſi vī qꝛ pt vbũ dicē ⁊ mergere. Sed neceſſitas ⁊ vtilitas eſt ꝙ ſil' duo baptizētur qñ ſūt in articulo mortis. Alia tñ rō eſt. qꝛ baptizãs miniſter xp̄m ſigt. vñ ſic in h̄ ꝙ vnus hēat pl'es vxores ſaluari potuit rō ſacri aliq̃ mō. qꝛ xp̄s eſt ſpōſus multarũ aiarũ. ẜ non ecōuerſo. ſic in ꝑpoſito eſt intelligēdum ꝙ vn⁹ eſt baptizãs interi⁹. ſ. xp̄s dñs ⁊ q̃ eſt vnitas in ſacro baptiſmi.

Queſtio. ij. b

Dato ꝙ clerici ⁊ layci poſſint baptizare. qꝛ ſi poſſint baptizare heretici. Et ꝙ ſic oñdit ꝑmo aucte bede. ſiue heretic⁹ ſiue ſciſmatic⁹ in noie ſācte trinitatis baptizat. non vʒ iſte qui baptizatus ē a catholic̄ baptizari. Itē Aug. nulli ſacro eſt iniuriãdũ. illi āt iniuriãtur q̃ dicũt ea polluí ꝑ pollutōem miniſtroꝝ. ẜ heretici q̄uis polluti pñt baptizare. Itē accedente verbo ad elm̄ fit ſacm̄. ẜ hereticus dicit vbũ ⁊ hʒ elm̄. ẜ pt ꝯferre ſacm̄. Itē ptãs baptizãdi nō eſt donuz gr̄e gratũ faciētis ẜ tm̄ gratis datē. qꝛ ꝯſtat ꝙ mali ſacerdotes baptiſãt. ẜ eſto ꝙ aliq̃s ſacerdos catholic⁹ fiat heretic⁹. tñ ꝑpt h̄ ñ amittit giãz gr̄ datã. vr̄ ẜ ꝙ poſſit baptizare. Cōtra. cũ tradit forma baptiſmi ꝑmittunt duo. ſ. doctrina ⁊ fides Math. vltio. docete baptizãtes i noie pr̄is ⁊c̄. ⁊ rurſus. q̃ crediderit ⁊ baptizatus fuerit. ẜ doctrina hereticoꝝ nō eſt ſcia ẜ inſipiētia. ⁊ fides eoꝝ eſt error nō fides. ẜ nec baptiſmus eoꝝ eſt baptiſm⁹. Itē baptiſm⁹ eſt ſacm̄ fidei. ẜ vbi deficit fides. deficit baptiſm⁹. Probatio ꝑme. Aug. Accedit vbũ ad elm̄ ⁊ fit ſacm̄. nō qꝛ dr̄ ẜ qꝛ credit. ẜ ſi nō credit. nō eſt ſacm̄. ẜ cũ heretic⁹ nō credat nō ꝯfert ſacm̄. Itē ad baptiſmũ requirit intētio. ẜ heretic⁹ nō hʒ intētōem. qꝛ nō hʒ fidē q̃ intētōem dirigit vt dicit ambro. ẜ non pt baptizare.

Itē hereſ⁹ nō eſt eccl'ia. ẜ baptiſm⁹ hereſis nō ē baptiſm⁹ eccl'ie. ẜ ſolus baptiſm⁹ eccl'ie eſt baptiſm⁹. hereticoꝝ ẜ q̃ nō ſūt de eccl'ia nō eſt baptiſm⁹. R' dō ſicut dictũ eſt ꝙ iſta tria ſūt de integritate baptiſmi. ſ. immerſio in aquaʒ. ꝑlatio vbi. intentio faciēdi qḋ facit eccl'ia. ⁊ qꝛ heretic⁹ manēs heretic⁹ pt h̄ tria hr̄e. pt baptiſare ⁊ baptizat qñ aliqḋ iſtoꝝ non deficit. opat eñ tūc nō vt heretic⁹ ẜ vt catholic⁹. Ad illḋ ẜ qḋ obi de doctrina ⁊ fide. dō ꝙ iſta nō ſūt neccitat' ẜ ꝯgruitatis. fides in q̃ baptizãt. nã fides eccl'ie nece eſt. ⁊ hec nō deficit. ⁊ ꝑ hoc pʒ ſequēs. Sil'r ad illud qḋ obi de intentōe. dō ꝙ ſicut patebit infra intentō pt eſſe reſpectu opis nō reſpectu finis. ⁊ ſic pt eē recta etiã ſine fide. Ad vltimũ dō ꝙ illḋ argumētuz nō vʒ. ⁊ fert Aug. inſtãtiã. egipt⁹ nō ē paradiſ⁹. ẜ fluuius egipti nō eſt fluui⁹ ꝑadiſi. ⁊ eſt fallacia ꝯñtis. hō nō eſt azinus ẜ gen⁹ hois non eſt gen⁹ azini. pñt eñ eccl'ia et hereſis in aliquo ꝯmunicare q̄uis multum differãt. Ex hyo pʒ caus q̃ poſſet queri de heretico q̃ credit ꝙ eccl'ia nihil faciat. videt eñ ꝙ cũ talis nihil intēdat facere. nō baptizet. Et ad hoc dō ꝙ heretic⁹ hñ intendit aliquãtulũ facere qḋ facit eccl'ia. ⁊ tñ intēdit ꝙ eccl'ia nihil faciat. qꝛ reſpectu alteri⁹ eſt intētō ⁊ credulitas. Nã credulitas eſt reſpectu effectus. et ipſe credit ꝙ nullus effectus ſbſit illi operi. nihilominus tamen intendit facere id opus. non tamen vt eſt act⁹ ablutōis corpis. verũetiã vt eſt act⁹ q̄dam ꝯſuetus fieri ab eccl'ia. ⁊ hoc intēdēdo facere. q̄uis ꝑncipalit nō intēdat effectũ intendit tñ ei ꝯñti ſicut ſupra tactũ eſt de eo q̃ volūtarie ſe ſubijcit opi exteriori. ꝑ ꝯñs volūtarie ſe ſbiat caracteri. ⁊ ſic pʒ totũ.

Quantuz ad ſcdm articulũ Querit ꝯñter de ꝑtãte baptizãtiũ ꝑ compatōem ad effectũ. ⁊ circa hoc q̄runt duo. Primo querit vtrum mali miniſtri licet catholici dent ſacm̄ ⁊ rē. Scdo q̄rit vtrũ heretici ⁊ ꝑciſi ab eccl'ia dēt rē ſacri vt catholici.

Queſtio. j. c

Qꝛ mali miniſtri dēt rē ſacri ꝑbat multis autoritatibus q̃ hñtur in litera. maxime iſta. ſi q̄s baptizauit ebrioſus. homicida. adulter. ſi baptiſm⁹ xp̄i eſt chriſtus baptizat. ẜ xp̄s baptizat ſāctificãdo ẜ ⁊ malus miniſter ſit. Itē rōne videt. qꝛ ſi baptiſmus mali hois nō daret gratiã. tunc ſalus nr̄a pēderet ex aliena vita. qḋ ſi nephariũ eſt dicere ⁊ iniuſtũ. pʒ ꝙ mali miniſtri ꝯferũt rē ſacri. Itē pl⁹ ptiet doctria ad doctorē q̄ baptiſm⁹ ad baptizãtē. ſed mal⁹ doctor dat doctrinã bonã ⁊ ſanã quã dñs ꝑcepit accipe Math. xxiij. ẜ multo forti⁹ iſte q̃ baptizat q̄uis malus pt dare bonũ baptiſmũ ſiue effectũ baptiſmi. Cōtra Mal' ij. Maledicã bñdictōib⁹ veſtris dr̄ ſacerdotib⁹ mal'. Et glo. Iero. q̄cq̄d a vobi bñdictum fuerit a me maledicet. ẜ q̃ baptizat a malo ſacerdote maledictus eſt. non ẜ recipit ꝑ eius miniſteriuz gratiam.

Item ecc. xxxiiij. ab immũdo quid mũdabit. ẜ ſacerdos malus eſt immũdus. ẜ ab ipſo vel ꝑ ipm̄ non ꝯfertur in baptiſmo gratia que mũdat aiam. Itē rōne videt. qꝛ ſicut ſēſus ⁊ motus fluunt a capite in mēbra corpalia. ⁊ ab vno mēbro in aliud. ita ⁊ in corpore miſtico. ẜ ſi membrũ aridũ nō defert ſenſũ. ſacerdos q̃ eſt in mortali petō baptizãdo non ꝯfert giam baptizato. Itē orō viciat ex vicio orãtis. ⁊ potius meretur hō irã q̄ giam. Vñ Grego. cũ is qui diſplicet ad intercedēdum mittit. irati anim⁹ ad deteriora ꝑuocat. ẜ baptiſm⁹ viciat ex vitio baptizãtis. aut ſi nō vitiat. cũ de⁹ iudicet de opib⁹ ſcdm interiora. ⁊ ſacerdos ſit mortu⁹. ⁊ opus ei⁹ mortuũ. mortu⁹ autē nō viuificet. pʒ ꝙ mal⁹ ſacerdos ꝯferre nō pt gratiã viuificãtem. Item querit vtrũ peccet is qui accedit ad ſacerdote malũ. Et videt ꝙ ſic. qꝛ in lege ꝑceptũ erat fugere immũdum corpaliter. ẜ ſpũaliter illud debem⁹ obſeruare. Itē eſto ꝙ ſacerdos petat ꝑciũ ꝑ baptiſmo. nunq̄d eſt ei dãdũ. Si ſic. cũ emat ſacrũ eſt ſimonia. Si non. remanebit non baptizatus. ⁊ hoc eſt ꝑpter piculũ aut baptizatus ſine ſacerdote ꝑter necitatē. R' dō ꝙ mal⁹ ſacerdos nō tm̄ ſacm̄ ſed etiaʒ rē dat. nō ipſe ſed deus cui⁹ ſacia ſunt

bona ⁊ impolluta. In baptismo enim nõ mũdat neq; interi⁹ baptizat minister s̃ deus. Sed cũ deus lauet interius pcedẽte lotione exteriori. ⁊ exterior displiceat. qr lauãs displicet. quõ põs esse ut lauãte malo sacerdote exterius. deus lauet interius. Et ad illud est notãdum ꝙ est quoddã opus quod habet virtutem a caritate interna solum. quoddã qḋ hʒ ab institutõe diuina. Primũ opus est virtutis ⁊ vicij. ⁊ a deo pensatur scḋm qualitatem voluntatis. Scḋm est opus facti ⁊ hoc pensatur scḋm meritum ⁊ dignitateʒ xpi instituẽtis. ⁊ tale semp remanet efficax ⁊ impollutũ. nec potest aliquo modo pollui sicut nec meliorari. habet enĩ virtutem a xpo non a ministro. sicut semẽ iactum in terrã equaliter fructificat siue sit bonus q̃ seminat siue malus. ⁊ sic hic. Ex hys patent obiecta. Nã facta sunt benedictões dei non malorꝝ. Et sic patet etiã sequens. qr immundus ibi nõ mundat. Similiter ad illud quod obijcitur a simili de corporali nutrimento patet Rꝰ ꝙ non est simile. quia de⁹ immediate dat gratiã baptizato. Ad illud quod q̃ritur vtrum peccet qui accedit ad malum sacerdoteʒ. dicḋm ꝙ non. immo magis peccat iste qui eum recusat credens sacramẽtum per ipm dispẽsatum esse viciatum. quia facit iniuriam sacramento. Nec valet quod obijcitur. quia illud intelligitur de tactu p imitatõem ⁊ consẽsum malum. non sic auteʒ tangit qui baptismum recipit. Ad illud quod obijcitur de symoniaco dicunt quidam ꝙ potius debet quis se baptizari facere a layco. Sed esto ꝙ non esset alius. dicunt ꝙ non potest dare precium vt sacruʒ emat. sed vt emat aquam. Sed esto ꝙ aqua sit consecrata. tũc dicunt ꝙ ante debent dimittere puuluʒ mori sine baptismo. quia non sunt facienda mala vt eueniant bona. Melius tamen est dicere ꝙ dari potest precium non ad emẽdum sacramẽtum vel aquaʒ. sed ad redimẽdam vexatõem iuris sui. ⁊ hoc magis videt̃ consonare pietati ⁊ etiã iuri.

22 23 24

Questio. ij. d

Utrum heretici dent rem sacramenti. ⁊ ꝙ non videtur. Augu. de consecratõne dist. iiij. eccl̃ia paradiso comparata indicat nobis posse quidem foris baptismum eius recipe. s̃ salutem btitudis extra eã nec accipere nec habere. Item Augu. qui foris ecclesiã baptizantur. non sumunt baptismum ad salutẽ sed ad perniciem. habentes formam baptismi. virtuteʒ eius negantes. Item ratione videtur. quia si baptisma hereticorũʒ facit filios dei dando gratiam baptismatis. videtur ꝙ inter hereticos extra ecclesiam sint filij dei. hoc autem falsum est. ergo ⁊c̃. Item si baptisma hereticorum facit remissionem peccatorum. ⁊ remissio fit per spm̃sanctum. ergo inter eos est spũsſactus. ergo heretici dãt spiritumsanctuʒ. sed hoc est falsum. ergo ⁊c̃. Contra. Unum est baptisma christi ecclesie ⁊ hereticorum qui in eadeʒ forma baptizãt. ergo eandem efficaciam habent. ergo si in baptismo eccl̃ie datur gratia. ⁊ in baptismo hereticorum. Itẽ baptisma illorꝝ ẽ verꝝ sacrm̃. qḋ pʒ. qr nõ est iterandum. ergo si non inuenit obstaculuʒ. ita cõfert gratiam vt catholicorꝝ. Item possibile est ꝙ iste qui baptizat sit hereticus me nesciente. ergo dãnũ incurro de malicia aliena sine omni culpa. Rꝰ

25

dicḋm ꝙ baptismus qui solum datur ab hereticis in forma eccl̃ie baptismus est. ⁊ baptismus eccl̃ie regenerat filios eccl̃ie non heret̃. generat etiam filios in xpo. Exemplum Aug. cõtra donatum c̃. qr sicut iacob nõ tm̃ genuit p vxorꝝ liberaꝝ s̃ etiã ancillaꝝ. sic ⁊ xps. vñ q̃ boni baptisat̃ ab hereticis pparat eos filijs ancillaꝝ. s3 q̃ mali ab eccl̃ia cõpat eos esau. Nabet igit̃ sp efficaciã nisi hẽat obicẽ in suscipiẽte. tunc aũt hʒ obicẽ qñ iste q̃ baptisat̃ pscit heresi. Et h̃ pt esse tripl̃r. aut qñ est heretic⁹ ⁊ fauet errori. aut si nõ est heretic⁹ tñ vadit ad hereticũ pcisũ in pẽptũ ecclesie. aut si nõ est pcisus vadit tñ ad occultũ quem scit esse hereticum. propter aliquod comodum vel fauorem. ⁊ tunc nihil accipit qui accipit ab heretico vt est hereticus. Sed tunc non cõsẽtit. quãdo habet impotentiam discernendi vt paruulus. vel quando ille hereticus est occultus ⁊ creditur esse catholicus. aut quando homo est in necessitate constitutus solo necessitatis intuitu. Auctõs Aug. scḋm primam viam intelligũtur. Rationes ãd oppositum patent. quia quos heretici baptizant non consentiẽtes heresi sue. ⁊ si videantur esse de eis. tamen sunt ecclesie filij ⁊ intra ecclesiam. Unde Augu. dicit contra donatum. ꝙ heretici baptizant non per id quod habẽt repugnans ecclesie. sed per id qḋ habet communitatẽ cum ea ⁊ vnitatem. ⁊ ideo si iste qui baptisatur nihil recipiat ab hereticis nisi baptisma. nec in alijs conueniat. iudicandus est catholicus. quia cum catholicis conuenit ⁊ non habet repugnãs. ⁊ talis est paruulus. ⁊ ideo q̃uis paruuli baptizẽtur ab hereticis. non tamen sunt inter hereticos q̃tum ad meritum sed solum q̃tum ad numerum. ⁊ ideo non sequitur ꝙ sint inter hereticos secũdum ꝙ heretici sunt sed sicut filij dei. nec etiam ꝙ inter eos sit spũssanctus per quẽm remittuntur peccata.

Q Uantum ad tercium articulum queritur de potestate baptisantium per comparatiõem ad danteʒ illam. Et circa hoc querũtur duo. Primo queritur que sit illa ptãs quam xps dare potuit ministris ⁊ non dedit. Scḋo queritur vtrũ xpo fuerit data ptãs dimittẽdi pctã.

Questio. j. e

Circa quam procedendum est hoc modo. Super illud Johannis. j. Hic est qui baptisat. dicit August. ꝙ Jo. didicit ꝙ potestatem mundãdi a peccatis ministris dare potuit. sed nõ dedit. ergo videtur ꝙ ista fuerit potestas cooperatõnis. Item ꝙ illam dare potuerit sed non dedit. videtur per verbum augu. ⁊ magistri. quia nõ dedit hanc ptãteʒ ne homo spem poneret in homine. Sed propter nullam potẽtiam homo speraret in homine nisi homo haberet potentiam dimittendi culpam ⁊ dandi gratiam. ergo de illa intelligitur. Item hoc ipm ostenditur ratione ꝙ potuit hanc communicare per simile in spiritualibus. quia angelo superioris ordinis dedit potentiam purgandi alium qui est inferioris ordinis. ergo cum ita sit ordo in ecclesiastica ierarchia sicut in angelica. patet. ⁊c̃. Item ostenditur etiam per simile in corporalibus. quia rebus corporalib⁹ dedit potentiam curandi a morbo corporali. s̃ animab⁹ sanctis

debuit dare potētiā curandi a morbo spūali. Itez hoc etiā pbat a minori. qz dare potuit mīstris ecclie potētiā expellēdi demōes. ergo multo forti⁹ semmariū eoꝝ qd est pctm̄. Itez a minori videt̄ alio mō. qz nulla creatura nobilioꝛ est aia sācta. sed gratie dedit potētiā expellēdi culpā. ergo ꝛ aie dare potuit. Contra Aug. maius est iustificare impiū q̄ creare celum ꝛ terrā. sed potentie creandi nō est capax creatura. ergo nec potentie iustificādi nec dimittendi pctā. Itē omnis actio est p coniūctōem agētis. sed solus deus pt̄ illabi anime. ergo sol⁹ pt̄ purgare. Itez purgatio a clpa ē a supioꝛ. s sol⁹ ds̄ ē supra li. ar. ergo sol⁹ ds̄ pt̄ culpā dimittē q̄ ē in li. ar. Itē interi⁹ baptisare ē gr̄az infūdere. ꝛ gratiam infūdere est ipsam creare. sed solius dei est creare gratiam. ergo ipsius tm̄ est interius baptisare siue a culpa purgare. R° dōm̄. q̄ [26] circa baptismū pn̄t sex ptātes annotari. vt videam⁹ quā dare potuit dn̄s ꝛ nō dedit. Pria ē autoritatis. q̄ de⁹ a se ipo nō aliūde hz ptātē interi⁹ mūdādi a culpa. Scd̄a ē coopatōis vt hō accepta diuinit⁹ potētia in tali actu ēēt coopatoꝛ. Tercia ē excellētie. vt scd̄m abundātiorē gratiā existentē in baptisāte. interiorez pferrz gratiā baptisato. Quarta est inuocatōnis. vt hō in noie petri baptisari possit sicut in noie xp̄i vel trinitatis. Quinta est institutōis. vt sicut xp̄s habuit ptātem instituendi baptismū in aq̄. ita ali⁹ habēt i aq̄ vel alibi. Sexta ē misterij q̄ dat vt p hoiez possit exteri⁹ mīstrari ꝛ vbū ꝛ elm̄. Primā nec dare potuit nec dedit. vltimā dat potuit ꝛ dedit. d oib⁹ intmedijs dicūt mgr̄i q̄ dare potuit. s n̄ dedit. Scd̄az ei ꝛ terciā n̄ dedit ne spes i hoie ponet̄. qz si vn⁹ hō possz aliū sanare spūaliter. vel suis meritis pl⁹ d gratia dare. sparet hō ab hoie gratiā ꝛ veniā. Quartā vo ꝛ q̄ntā nō dedit. ne tot essent baptismi quot baptiste. quia baptismus denominat̄ ab eo cui⁹ noie fit. ꝛ ab eo q̄ instituit. ꝛ ideo ne multi essēt baptismi s vn⁹ sol⁹ instituit vt vnus sol⁹ inuocaret̄. De ptāte vo coopatōis ꝯtrouersia est. qz magister dicit q̄ illā dare potuit. h [27] tn̄ ꝯmunit negat̄. Sz qz Augu. videt̄ hoc dicē. ꝓpt̄ h notādū q̄ coopari alij est duplr̄. Vel p modū vere efficiētis. sicut nā coopat̄ deo in ꝓductōe nālium. ꝛ li. ar. gratie in faciēdo op⁹ meritoriū. Vel per modum disponētis sicut coopat̄ hō deo q̄tū ad gratiā. qz se disponit. Primo mō q̄cq̄d videat̄ dicere magister. de⁹ dare nō potuit. qz creatura capax nō fuit. nec hoc mō intellexit Aug. Sicut eni tactū fuit in p̄mo li. di. xiij. et p obiectōes ꝯsium. dare gratiā est potētie infinite ꝛ potētie supra mētez hūanā q̄ immediate est in deū. Scd̄o vo mō dare potuit vt hō scd̄m actū interiorē baptisato gratiā obtineret. nō gratiā efficiendo sed ipam impetrādo. sicut dedit homi vtutē faciēdi miracula. nō qz ipē ea efficeret. s vtute sibi a dō data quotiēs vellet impetraret. Sz hāc nō dedit homini. vt tātū posset interi⁹ i saluādo aiam. sicut exteri⁹ vtute miraculoꝝ sanat corpa. tūc eni ad eos recurreret̄ p salute aie sicut ad deū. Dn̄s aūt q̄tū ad hanc potētiā oēs fecit equales. vt salutez aie a se solo doceat requirēdā. Oēs ei eq̄lr̄ purgāt q̄ sacm̄ administrāt. ꝛ ita nō ē efficacia in actu mētis baptisātis. s solū in administratōe sacri. ꝛ p hoc manifesta est solutio obiectoꝝ. Ad illd ergo qd obi q̄ āgel⁹ supioris [28] ordinis purgat ꝛc̄. dōm q̄ illd est intelligēdū q̄tum ad cognitōem ꝛ h solū dispositie. Sz magis ē purgare affectiuā. qz magis ē dō ꝯiūcta. Preterea habit⁹ q̄ reformat. est habit⁹ magis deiformis. nihilomin⁹ tn̄ dicit Aug. q̄ sol⁹ de⁹ est doctor. sicut sol⁹ baptisat interi⁹. Sz in hoc nō ꝯdicit dyo. nō eni vult excludere dispositōez doctoris exterioris q̄ est p modū cuiusdaz extēsionis. s vult q̄ habit⁹ a solo deo infūdat̄. nec in hoc excludit coopatōem luminis nālis. Aliq̄ eni sunt q̄ possum⁹ cognoscere p lumē nāliter inditū. Similiter aliq̄ bona sūt ad que possum⁹ assuefieri p rectitudinem nāliter insertā. ꝛ sicut ad ea q̄ supra nām sunt sol⁹ de⁹ eleuat cognitiuā infūdēdo habitū cognitiuū vtpote illustratōem ꝓphie vel fidei. sic cū gia gr̄ā faciēs ꝛ charitas eleuēt supra nām. n̄ insūt ibi nisi p infusionē. ꝛ sicut cognitiua deo coopante pt̄ se pficere aliquo habitu nāli. vtpote cognitōis nālis. aliq̄ n̄ vtpote infuse. sic ꝛ ex pte affectiue est intelligēdū q̄tū ad habitus morales ꝛ infusos. ꝛ qz gratia gratū faciens nām supra se eleuat. habitus est infusus. ꝛ iō ab illo solo est qd pt̄ illabi aie. Quāuis aūt vtrūq3 sit a deo. tamē i habitu cognitōis doctoꝛ pparat non solū vbo exterioꝛi. s etiā p habitū interiorē. ꝛ ita vn⁹ est melioꝛ doctoꝛ q̄ alter. Ita de⁹ potuisset facere in baptismo. sed noluit vt ei soli omnipotētia honoꝛ ꝛ glia attribuat̄. Ad illud qd obi de medicina corpali parz [29] rūsio q̄ nō est simile. qz medicine sanitatē nō efficiūt s disponūt adiuuādo nām. Nō est etiā sile. qz corpalia mutuo agūt ꝛ patiunt̄. nō sic āt aia influit i aiaz. ꝛ rō huius assignata fuit in p̄mo libro. Ad illd qd [30] obijcit̄ de expulsione demonū. dōm q̄ illd nō est mai⁹ sed minus. qz demō pt̄ expelli sine melioratōe ꝛ infusione gratie. sed nō culpa. demō eni pt̄ expelli. qz potest artari p contrariā ptātē. Ad illd qd obijcit̄ d [31] gratia. dōm q̄ gratia expellit informādo nō efficiēdo. ꝛ quia aia nō pt̄ aiam informare. iō nec actū illū cōmunicare. effectiue āt solus ds̄ qui pt̄ gratiaz dare. [32] Patet ergo de qua ptāte Aug. intellexit. s. de ptāte coopatōis. qua dicit̄ aliquis coopari. non quia simul cuz illo efficit. sed quia aliquo dono sibi dato aliquid facit. quo facto deus facit. s. solo nutu mentis sine actu sacramēti. Unde sicut btūs petrus dr̄ mortuos suscitasse. ꝛ infirmos curasse. ꝛ habere virtutē curandi ꝛ gratiā sanitatū. non quia ipa faceret. sed quia deus nutu suo faciebat sine aliquo visibili sacramēto. sic diceret̄ aliquis purgare ꝛ purificare et deo coopari si data esset ei consimilis gratia ad animas purgandas. qd noluit deus sicut dicit Aug. Ideo etiā nō dedit q̄ vnus baptisaret melius q̄ alter. ꝛ si magister ita intellexit bene intellexit. et rōnes inducte ad oppositū non sūt cōtra ipm̄. verūtamē ipe in litera multū exprimit. ꝛ ideo in pte ista nō est ei vsq3 quaq3 cōsentiēdum. ꝛ ita patet solutio obiectoꝝ. Ad hoc problema terminādū valent q̄ scripta sūt de dotatiōe gratie. xiiij. di li. p̄mi.

Questio. ij. f

Utrū xp̄o data sit ptās dimittēdi pctā. Et q̄ sic videt̄. Ante resurrectōem eni dicit Math. ix. vt aūt sciatis qz fili⁹ hois hz ptātē dimittēdi pctā. Post resurrectōnē dic̄ Math. vltio. data est mihi ois ptās ꝛc̄. Itē rōne vī. qz xp̄s est redēptoꝛ scd̄m q̄ hō ꝛ mediatoꝛ. sicut dicit̄ in li. tercio sētētiaꝝ di. xix. s magis ē redimere gen⁹ hūanū q̄ hūana pctā dimittē. ergo ꝛc̄. Itē hūana nā est vnita diuie in vnitate psone. ergo multo forti⁹ in vnitate opatōis. ergo q̄uis sit dei solius. est tn̄ hois xp̄i etiā dimittē pctā. Cōtra. ille sol⁹ pt̄ pctā dimittere qui potest animas viuificare. sz solus dei

et non alterius est animas vivificare sicut dicit aug. ꝙ ꝛc. Item quamuis homo iste sit deo vnitus. tamen homo est et creatura. ergo finite potentie. sed animā recreare cum sit facta nihil per peccatum. est infinite potentie. 33 ergo illud non potest xps secundum quod homo. R°. dicendum quod si intelligatur de potestate effectiua dimittendi peccata sic solius dei est non hominis. quia xps interius baptisat non secundum quod homo sed secundum quod deus. Si autem de potestate dispositiua. vtpote per modum meriti. sic xps meruit nobis dimittere peccata et quantum ad penā et quantum ad culpam. Unde quia deus. dedit dona hominibus. et donauit culpam. Quia vero homo innocens. accepit in nobis dona. id est meruit vt nos acciperemus. Meruit autem xps nobis remissionē culpe et relaxationem pene sua passione que fuit deo gratissima. et in se fuit acerbissima. nullo modo ex delicto suo. immo propter soluenda debita nostra. et in hoc habet xps excellē in quantum homo in potestate dimittendi penā. quia per se potest totum condonare. sicut et fecit mulieri in adulterio deprehēse. et nunc etiā potest sine claue aliqua. Alij autem homines si hoc possunt. hoc est per potestatem qua dominus eis cōmisit sue passionis thesaurū et meritum dispēsādum quasi custodibus thesauri. Ideo amplior modo nobilitatis attribuitur xpo etiam secundum quod homo potestas dimittendi peccata quam alijs. non quod ipse deleat culpā sicut ostēdunt rōnes. quia sicut probatum est in primo li. et in precedenti probleumate talis deletio fit per gratie infusionē et creationem. et iste est actus potentie infinite. creatura autem potentie infinite non est capax. nec per potentiam finitam potest contineri potentia agentis actu infinitu. et ideo nullo modo nec vnite nec non vnite creature conuenit potestas baptisandi interius siue remittendi peccata effectiue sed solum dispositiue. et hoc competit merito xpi. vel tamen formaliter et hoc competit gratie quam impetrat xps. 34 Ex hijs patent obiecta. Quod enim dicitur in Math. intelligitur secundum idiomatum communicationē. non secundum quod homo hoc possit. 35 Ad illud quod obijcitur de redemptione. dicendum quod in redemptione duo sunt. scilicet cum ibi solutio precij pro quo eramus obligati. et donatio gratie per quā sumus reconciliati. Primum quidem est minoris potentie. secundum maioris. et ratione primi dicitur redemptor. scilicet ratione humanitatis. ratione secundi quantum ad diuinitatem. nec humanitas sufficeret nisi deitati vnita esset. 36 Ad aliud dicendum quod vnitas que est operationis non sequitur vnitatem persone sed nature. Et quia patris et filij vna est natura quamuis due sint persone. ideo vnā habent operationem. Quia vero humanitas et diuinitas in xpo sunt diuerse nature. ideo diuersas operationes habent.

Distinctio. vj. Quibus est collata potestas baptisandi.

Nunc quibus liceat baptisare addamus. ꝛc. Supra ostēdit magister que sit potestas collata ministris. Hic n secundo determinat quibus est collata. Et habet hec pars duas partes. In prima determinat quibus liceat baptisare. ostēdens quod omnibus in casu necessitatis. In secunda vero querit et determinat vtrum baptisatos ab hereticis liceat rebaptisari. ibi. De illis vero qui ab hereticis baptisantur. Et ista pars habet duas. In prima determinat veritatem. In secunda remouet falsitatē. ibi. Sunt tamen non nulli doctorum ꝛc. ostēdens quod cyprianus qui dixit baptisatos ab hereticis esse rebaptisādos non recte sensit.

Di. VI.

Isi. in li. de offi.

Quibus liceat baptisare. Ostēdens quod omnibus in casu necessitatis. a

Nunc quibus liceat baptisare addamus. De hoc n Isidorus ait. Cōstat baptismū solis sacerdotibus esse traditum. eiusque ministeriū. nec ipsis dyaconis implere est licitū absque episcopo vel presbytero. nisi hijs procul absētibus vltima languoris cogat necessitas. quod etiā laicis fidelibus permittitur. Ex cōcilio karthaginēsi quarto. Item mulier quamuis sācta baptisare non presumat nisi necessitate cogēte.

Querit et determinat veritatē vtrum baptisatos ab hereticis liceat rebaptisari. b

R° De illis vero qui ab hereticis baptisātur. vtrum rebaptisandi sint queri solet. Ad quod breuiter dicimus. quod quicunque sit qui baptiset. si seruatur forma a xpo tradita. verū baptismū dat. et ideo qui illū sumit non debet rebaptisari. vnde Beda. Siue hereticus. siue scismaticus. siue facinorosus quisque in cōfessione sācte trinitatis baptiset. non valet iste qui baptisatus est a bonis catholicis rebaptisari.[a] ne confessio et trinitatis inuocatio videatur annullari. Item Aug. Quāuis vnum sit baptisma et hereticorum. scilicet eorum qui in nomine patris et filij et spūssancti baptisant. et ecclesie catholice. tamē qui foris ecclesiam baptisantur. non sumūt ad salutē baptismū. sed ad perniciē. habētes formā sacramēti. virtutē autem eius abnegantes. et ideo ecclesia non eos rebaptisat. quia in nomine trinitatis baptisati sunt. et ipsa est forma sacramēti

Beda.

a Aug. ad questiones horosij.

a Ne confessio et trinitatis inuocatio videatur annullari. Ex rō ista bede non valere. quia quando aliquis plus et pluries inuocat trinitatem et confitetur. nō annihilat sed potius honorat. Item si hec rō bona ē tūc nullū opus debet iterari in quo fit inuocatio trinitatis. quod manifeste falsum est. R°. dicendum quod ista nō est rō hec quia inuocetur trinitas sed quia inuocetur ad talē effectū qui iterari non potest. sicut ad impressionē caracteris. et ideo si secundo inuocat aliquis. cum non possit hūc effectū. adnihilat inuocationem precedētem vel sequētem. hoc autē non sic est in alijs generibus operum vel sacramētorum. nisi eorum que caracterē imprimunt. Ideo patet quod nō est simile. 1

Itez [b] rebaptisare hereticū qui hec sāctificatōis signa pcepent oīno pctm̄ est. catholicuz vero immanissimū scelus est. Ex his apte colligit q̄ qui etiaz ab hereticis baptisati sunt seruato caractere xp̄i. rebaptizādi nō sunt. sed tm̄ īpositōne manus reconciliādi vt sp̄m sanctū accipiāt. et in signū detestatōis hereticorū.

Remouet falsitatem ostendens q̄ Ciprianus q̄ dixit baptisatos ab hereticis esse rebaptisādos non recte sensit. [c]

Sunt tamē non nulli doctor; vt Ciprianus et alij q̄dā qui dicere videntur ab hereticis nō posse tradi baptismū. et eos esse rebaptisādos cū veniūt ad ecclesiā qui ab illis dicūtur baptisati. Sed hoc de illis verū est q̄ extra formā ecclesie baptisare p̄sumūt. Ciprianus tamē ibi a veritate deuiasse videtur qui ait de heretico. [c] quō sāctificare aquā potest cuz ipse immundus sit. et apud quem sp̄ussanctus non est. cū dn̄s dicat in lege. Quecūq; tetigerit immūdus immūda erunt. Quis potest dare quod ipse non habet? Hoc q̄ ex ignorantia eū dixisse Aug. innuit dicens. Martirem Ciprianuz gloriosū qui apud hereticos vel scismaticos datū baptismū nolebat cognoscere. duz eos nimis detestaret tanta eius merita vsq; ad triumphuz martyrij secuta sūt vt et charitat̄ q̄ excellebat luce. obumbratio illa fugaret. [d] sed si quid purgādūz erat. passionis falce tolleret. Nec nos qui baptismi veritatē et hereticoz iniquitatē agnoscimus. ideo Cipriano meliores sum⁹. sicut nec petro. q̄ gētes iudaisare nō cogim⁹.

Hiero. sup eplam ad Romanos.

Hoc etiā sciēdū est q̄ lz ter immergat p̄pter misteriū trinitatis. tamē vnū baptisma reputat.

b Aug. ad maximinum.

Ciprianus.

Aug. de vnico baptismo.

d

2 b Rebaptisare hereticum qui hec sāctificatōis signa pcepent &c. Querit circa h̄ v̄bum aug. cū heretic⁹ det ita veruz baptisma vt catholic⁹ et silr recipiat. q̄re maius pctm̄ et immane scelus ē rebaptisare catholicū. R. dōm q̄ q̄n hereticus baptisat et rebaptisatur non est tātū pctm̄ q̄tuz est de catholico. et huius rō est tū a pte rei sacramēti. tū a pte ipsius sacra- cramēti. A pte rei sacmēti. quia eā non recipit hereticus. et ideo si iterū baptisatur. p̄pter hoc efficatia nō geminat. A pte sacramēti. quia dubiū fuit et pbabiliter moti sunt q̄ heretici carētes fide n̄ baptizēt. et vbi dubitatō est pt in casu quis rebaptisari. et iō nec oīo faciūt iniuriā rō nec oīno sacrō s̄m certaz sciam Sed nūc determinatū est q̄ sacramētuz recipit et caracterē et rem nisi sit obstaculū fictōnis. et ideo pctm̄ est. q̄ ignorantia iuris nō excusat a toto. et hic ē ignorātia iuris. Cū āt rebaptisat catholicus de quo constat q̄ recepit sacmētū. et p̄babilit credit q̄ recepit rē sacmēti. tūc ex certa sciētia fit iniuria sacramēto et xp̄o. quia effectū vnice passionis. s. remissionē peccatoꝝ oīm vult reiterare. et q̄tum in se est xp̄m iterū crucifigere. et sacramētum iterat et grauissime peccat.

3 c Quō sāctificare aquā potest cum ipse immūdus sit. Obijcitur contra hec verba Cipriani. quia scd̄m hoc videt q̄ baptismus non fiat nisi in aqua sāctificata. q̄ si aliquis baptisetur in aqua fluminis est rebaptisādus. Item qualiter soluitur ad eius argumenta ad que mgr̄ non respondet. Si cū nulla est sāctificatio nisi p sp̄m sāctum. et hunc heretic⁹ non habet. q̄ nihil sāctificat. R. dōm q̄ duplex est sāctificatio. quedā que spectat ad solēnitatē. quedā ad necessitatem. Illa que est ad solēnitatem est facta a prelato eccle per orōem. Sed hec non addit aliquid nec adimit baptismo. Alia est per verbum adueniens ad elm̄. per verbum inq̄ quod est de integritate forme sacramēti. et q̄m istud non habet efficaciam a dicente. sed potius ab instituente. ideo sanctificat et est efficax. non virtute ministri sed xp̄i. Sicut notari⁹ odiosus et malus scribit literas quas mittit regi filius eius q̄uis notarius non placeat nec aliquid quod sit in ipō regi. placet tamen litera filij et omnino efficax ē apud regem. sic intelligēdum est in p̄posito. Et sic patet q̄ obō sua non valet. quia non sāctificat sacramētum spiritus baptisātis s̄ sp̄us xp̄i. Et hoc est quod ciprianū decepit. quia baptismi ptātem ministro traditā non bene considerauit. et de sacramento scd̄m q̄ de eius efficacia iudicauit. et si quis hoc diceret in errorē manifestum si vellet hoc defendere perueniret q̄ nullus nisi sāctus posset sacramēta ecclesiastica dispensare. quod modo tenent quorūdam hereticorū secte.

4 d Sz si quid purgādum erat passionis falce tolleretur. Videtur Aug. hic male dicere. quia heresis est q̄ baptisatus sit rebaptisādus. et graue pctm̄ est rebaptisare. q̄ si hoc faciebat ciprianus. erat hereticus. sed si hereticus patiatur. non p̄pter hoc saluatur. q̄ &c. R. dōm q̄ ciprianus hoc n̄ dixit asserendo nec defēdendo. sed opinādo. et ideo non fuit hereticus. quia non erat in ecclesia determinatū. Preterea zel⁹ fidei et detestatio hereticoꝝ q̄ mltū vigebat in eo faciebant ipsū ex hūana infirmitate excedē. et ideo venialiter credendus est peccasse si peccauit. Similiter et petrus amore quodam sp̄ali mouebatur erga gregem. et ideo si ex hoc malum exemplum gentibus dedit. non grauiter sed venialiter credendus est peccasse. Et hoc innuit Augu. cum dicit q̄ non sumus eis meliores. quia p̄pter veniale pctm̄ non est quis minus p̄ferēdus alij. Venialia cū oīa secātur falce martirij.

Uia supra quesitū est de potestate baptisandi. ad intelligētiam huius ptis querit hic de iteratōe baptisādi. Et quia cā quare non pt iterari baptism⁹ est caracter quez imprimit. iō querit pmo hic de caractere. ⁊ circa hoc sex querunt. Primo querit de caractere q̄d sit ꝑm essētiā. Scdo queritur ad q̄d sit. Tercio in quo sit sicut in sbiecto. Quarto querit p quid caracter imprimat. Quinto q̄liter imprimit vtrū delebiliter an indelebilit. Sexto ⁊ vltimo querit vtrū baptism⁹ debeat iterari.

Questio. j. a

Qz caracter sit habit⁹ sic ostendit. qz tria sūt in aia. s. potētie. passiones. ⁊ habit⁹. Sed caracter nō est potētia. quia non est in oibus. Nec passio. qz scdm ipsuz anima non patit. g̃ est habit⁹. Itē pstat caracterē aliquā esse qualitatē spūalē aie. sed nihil est ī genere aliquo determinato qd non sit in aliqua ei⁹ spē. g̃ cū qualitas spūalis sit in pma spē qualitatis. ⁊ ista ē habitus vel dispositio. g̃ caracter est habit⁹ vel dispositio. Sed non est dispō. quia non est facile mobilis. g̃ habitus. Cōtra Aug. de bono pniugali. habit⁹ est p quē aliquis aliq̄d agit. sed caractere non agit hō aliq̄d. g̃ caracter nō est habitus. Itē si caracter ē habitus. aut est nālis siue innatus. aut acq̄situs. aut infusus. Nō innatus hoc constat. g̃ acq̄situs vel infusus. Sed ois talis habitus cū sit in aia p modū pfectōis est sciētia vl' virtus. caracter aūt nihil boni est. g̃ non est habit⁹. R' ad hoc dixerūt aliqui q̄ caracteris institutio non est aliud q̄ psignatō. ⁊ caracter idem est qd signū. ⁊ hoc signū nihil addit supra potētias aie qd sit q̄d absolutū. sicut nec signatū in circulo. sed fundat supra potētias aie nudas. ⁊ ē ibi scd'm institutōem ⁊ actū cōsignificātis nulla facta mutatione. vñ est pura relatio vt paternitas. ⁊ dicūt q̄ verbū phi intelligitur de illis que dicūt aliq̄d absolutum. Et ponūt exemplum q̄ caracter est in anima sicut consecratio in ecclesia. in q̄ psecratōe ecclie non dat nova q̄litas. sed solū ordinatō ab eo qui pt ad sacra ibidem celebrāda. sic dicunt q̄ caracter est quoddā anime signaculū in quo dicitur aīa sāctifica ri vt deus in ea habitet vt in templo. ⁊ hoc dicūt sensisse dyonisium in li. de eccl'ia. Ierarchia. vbi dicit. caracter est signum sctm̄ cognitōis vel cōmunicatōis fidei. etiā sacre ordinatōis datū accedēti ad Ierarchiā. Sed illud non pt stare. quia caracter dicit aliquā assimilatōem ⁊ cōfiguratōem ad xpm. sicut caracter bestie ad dyabolum. De quo Apoc. xiij. Sed assimilatio fundat super qualitatem. g̃ si de novo fit similatio. ⁊ n̄ fit ex pte mutatio alteri⁹ extremi scdm qualitatem. videt q̄ necesse sit dare anime aliā qualitatē. Propterea dixerunt aliqui q̄ ⁊ si caracter dicat relatōem. dicit nihilominus qualitatem aliquam sup q̄m fundatur. ⁊ illa qualitas est sicut dispositō ad recipiēdum lumen ⁊ calorem gratie. sicut siccitas in ligno ad calorem. ⁊ puritas in vitro ad lumen. ⁊ ideo posuerunt caracterem in scda spē qualitatis. Sed illud non potest stare. quia ista est nālis potentia vel impotentia que sbsequitur nām. Preterea siccitas ⁊ puritas sunt in potentia resistendi. g̃ caracter eēt in potentia. quod stultum est dicere. Preterea alij dixerunt q̄ caracter non tm̄ est ad disponēdum s̄ etiā ad distinguēdum. ⁊ est sic quedam qualitas aiaz fidelem decorans ⁊ ornans per quā ab īfideli distinguitur. vnde infert sensui spūali passionē mulcebrē. ⁊ ideo est passibilis qualitas ⁊ in tercia spē qualitatis. Sed illud nō potest stare. quia non dicitur passibilis qualitas que infert passionem sensui interiori vel intellectui. Cum em̄ ois veritas sit obiectuz intellectus. tunc oia essent in tercia spē qualitatis. qd̄ stultum est dicere. g̃ similiter de caractere. Propterea alij dixerunt q̄ caracter q̄tum est de suo nomine importat configuratōem. vnde vbi nos habem⁹ heb. pmo figura sbstantie. alia trāslatio dicit caract sbstātie. ⁊ ideo caracter est in quarta spē que est forma et circa aliquid constans figura. Et si tu obijcias q̄ figura est in quantitate ⁊ quātitas in corpore. Dicūt q̄ sicut duplex est quātitas scilicet spūalis. ⁊ corpalis siue molis. sic duplex est figura. Sed istud nō videtur posse stare. quia figura est clausio terminoruz scdm q̄ est quarta spēs. Sed in spūalibus configuratio non est similis terminorum clausioni. sed est similitudinis ipressio siue assimilatio. Item si figura ponatur in spūalibus. non est nisi trāslatiue. sicut ergo quātitas virtutis non ponit in genere quātitatē nature. sic nec figura in spē figure. Et iterum. quomodo ꝑm qualitatem virtutis actu dicit clausio terminorum. Et iterum. super quid fundatur illa clausio. Si super virtutem datā vel innatam. oportz ad aliam spēm recurrere. g̃ cum figura spūalis non habeat conuenietiā cuz illa. videtur q̄ caracter non dicat figuram siue configuratōem in tercia spē. Propterea alij se extēdētes dicunt q̄ non est in aliqua spetie qualitatis a pho assignata. quia ipe non assignat nisi solum spēs qualitatis innate vel acquisite. non infuse. ⁊ hoc etiam ipe phs innuit cum dicit. fortassis ⁊ alij apparebunt qualitatis modi. Et dicunt caracterem sub alia spē contineri vt vna spēs qualitatis sit qualitas infusa. Sed illud videtur querere fugam. quia nos virtutes theologicas ⁊ alias v̄tutes q̄ sūt infuse in pma spē q̄litatis collocamus. qre g̃ n̄ similiter caracterem. Et ideo dcm̄ q̄ caracter cuz sit in anima. ⁊ sit qualitas spūalis q̄ ē habitus. nō passio. nec potentia. Sed notādum q̄ habitus accipit dupliciter. Uno modo pprie prout distinguitur contra dispositōem per pfectum ⁊ impfectum. Alio modo communiter prout vtrunq3 comprehēdit. s. omnem qualitatem aiam disponentem. siue facile mobilem siue difficile. siue perfectam siue imperfectam. ⁊ sic accipitur cum dicitur tria sunt in anima. potentia. passio ⁊ habitus. Nam dispositio est in anima ⁊ non est potentia nec passio. dcm̄ igitur q̄ si accipiatur habitus large. sic caracter est habitus. Si autez stricte. sic quia caracter est perpetuus. ideo habitus. non quia perficiat. sed qz disponit ad vlteriorem perfectionem. s. gratie. que ad hoc est dispositio. Similiter est in oculo corporali. quia ibi est lumen generale inseparabile. sed insufficiens ad videnduz nisi veniat spiritus visibilis a neruo obtico. Similiter in intellectu est lumen generale inseparabile. non tm̄ sufficiens ad dirigēdum cognitionem nisi superueniat habitus scientie. Secūduz rem igitur caracter est q̄dam qualitas animam non omnino perficiens. sed disponens ad vlteriorem perfectionem. scilicet gratie. Un̄ potest eē q̄ sit qddā lumē spūale semplenū

et quidam calor gratis datus. et illud lumē dicit signaculum aie vel signari in aia scdm q dicitur in ps signatū est sup nos .lu. vult .t.d. signatū inq p uām. sed spālius p sacramēta diuia. spālissime p dona spiritussācti gratuita. Duo igit obiecta soluūtur qz intelligunt de habitu pfecto qui plene rōez habit9 hz. nā iste habilitat ad opus aliqd de se. et sic vel habilitat cognitiuā et est sciētia. vel motiuā et est virt9. non aūt est vez de habitu qui est impfectus disponēs ad aliū. sicut lumē naturale ad sciētiā. et lumē o cli ad habitū videndi. sic intelligēdū est in caractere. nibilominus tñ aliquē actū habet sicut patebit in sequenti pblemate.

Questio.ij.b.

De caractere qntū ad vtilitatē. ad quid videlicet caracter sit vtilis. et cū sit signū sacramētale. dicit q est ad significādū. nec tm ad hoc sed etiā ad disponēdū. Est etiā ad assimilādū et distinguēdū. Querit g primo de significatōe. et cū signuz sit qd se offert sensib9. vi q caracter n sit signū. cū sensib9 se n offerat. Itē si est signū. aut g est nāle. aut volūtariū. Si volūtariū. g diuersificat apud diuersos. qd stultū ē. Si nāle. g hz esse a nā. qd est stultū silr dicere. Itē si est signū. qr qd significat. Si graz. Cōtra. multi habēt caracterē q nec habēt nec habuerūt nec hēbūt graz. De scdo actu qui est disponere obijcit silr q non sit ad disponēdū. quia cū de9 sit agēs potētie infinite. non indiget dispositōe pūia ad impmēdū formā. g non ē necesse q caracter vel aliqd aliud disponat ad granā. Item si est ad disponēdū. querit g ad qd disponit. Si ad grām. Cōtra. gīa hr in baptismo flaminis sine caracter. g nō indigem9 dispositōe media. Itē gratia vnit glorie sine dispositione media. g videt silr q nā vniat gratie. g nō est necessaria alia dispositio. De tercio actu qui est assimilare queritur. cui caracter assimilat. et constat q si alicui q ei a quo imprimitur. g assimilat deo. Sed ↄ. similitudo est rez differētiū eadē qualitas. sed creatori et creature nihil est cōe. g tc. Itē caracter stat cuz culpa q oino est deo dissimilis. sed similitudo expellit p dissimilitudinē. g culpa expelleret siue deleret caracterez qd fām ē. g tc.. Itē cū assimilet toti trinitati. quia quicqd assimilat vni pfecte. et oibus. querit cui p appriatōem. Et qd pri videt. quia est sacramētū regenerationis. sed eius est regenerare cuius est generare. cū g generare sit ppriū patris. pz tc. Et q filio vr. qz filius dicit esse caracter eternus. Sed q spūisācto vr. qz caracter signū est pparās ad grām et donū gratuitū gratis datū. sed gratia appropat spūisancto. g tc. De quarto etiā actu. s. de distinctiōe querit qs distinguit. Et dicit dam q caracter baptismalis distinguit fi delē ab infideli. Sed ↄ. multi sūt fideles q non habēt caracterē. et multi fideles qui habēt. g tc. Itē em si distinguit. querit cui. aut .n. deo. aut nob Deo non. quia ipe non indiget. Nobis nō. quia non videmus vtz aliquis habeat caracterē. Qz si angelis vl beatis. supfluit. qz hñ sine hoc cognoscūt.

7 R° q caracter est signaclm sacramētale a deo impssū. Qr signaculū sacramētale ideo grām significat. et nō tm significat. immo aliquo mō pparat. qz vsus sacramētoz non tm est in significādo. Et quia graz significat ad grām disponit. ideo hz aliquā similitudinē cū grā que est similitudo dei. ideo aliquo mō ↄfigurat deo. et quia oēs ↄfigurat vni. assimilat etiā gregē dñi int se. et p hoc distinguit ab hijs qui non sūt de grege. vl etiā distinctōem facit in eode grege hui aliā et aliam rōem assimilandi.

8 Ad illud g qd obi primo q nō est visibile. dd q caracter cū exteriori signo facit vnū sacrm. vnde non est rō in eo significādi p se tm. sed p cōiunctōem cum exteriori elemento. et rōne illius est visibile. et vnū sicut clm vinum. et rōne eius est volūtarium sicut clm significat ex institutōe. nec est tamē diuersum apud diuersos. qz institutū auctoritate magistri vniuersalis.

9 Ad illud quod querit quid significet. dōm q grām. et q ibi non sit vt supra habitum est. hoc est ex defectu suscipientis tm.

10 Ad illud quod obijcit de scdo actu. dōm q disponit sicut quoddaz lumen et calor datus. Dispositio aūt illa n est necessitatis q agens non possit aliter agere. vel suscipiens capere. sed tm congruitatis. Quia em natura corrupta est per pctm. et indisposita ad gratiaz. congruum fuit q intercidat dispositio media. nō sic gratia ad gloriā. Et sic patet respōsio ad tria obiecta Ad primum quia non est dispositio pter agentis indigentiam. Ad scdm quia nō est dispositio necessaria. Ad tercium quia non est similis dispositio in nā peccatrice ad grām sicut gratie ad gloriam.

11 Ad illud quod queritur de assimilatione. dōm q est assimilatio per vnius qualitatis participatōem. vel p imitatiōem. vel p omnimodam inclusionē. Prima ē creature ad creaturam. Scda est creature ad deuz. Tercia est dei ad deum siue vnius psone ad alterā. Assimilatio aūt creature ad deum vel est pfecta. vl sufficiens. vel ad sufficiētem disponens. Prima est i gloria. et hec non ↄpatit dissimilitudinem aliquaz. nec culpe. nec miserie. Scda in gratia. et hec compatitur dissimilitudiem miserie. sed non culpe. Tercia in caractere. et hec compatitur vtrāqz. quia solum est gratie gratis date. et multum longinqua. et sic patet rñsio ad duo de assimilatiōe.

12 Ad illud quod querit cui principaliter assimilat. dōz q approprīatē ipi filio qui caracter dicitur. vel etiam quia baptisati dicuntur induere xpm. quia ipe est caput et dux exercitus. et quia sicut patebit caracter p appropriatōnem respicit filiem. De distinctōne soluunt quidam q caracter distiguit eos qui sunt d ecclia numero ab his qui nō sūt numero qntū ad meritū. Sed hoc nihil ē. quia hereticus pāsus habet caracterem. nec tamen est de ecclia. Alij dicunt q caracter distinguit pcipientes sacra ab hijs qui perceperūt tm signū ↄ ptīcipatōis sacramētorum. et p ↄñs distinctōis qntum ad nō pticipātes. Sed tñ videt q idē esset signū sumptus. Et ppterea dd q rō distinguēdi in caractere venit ex rōe significādi. caracter aūt significat graz fidei seu aliquē statū. vñ distiguit vel fidelē ab infideli. vl fidelē a fideli. et q pmiscet h n ē ex vicio signi sz signatoz. et p h pz sequēs. qz signū ē nob p sc. b rōe piūctiōis cū clo. Et ē exēplū si aliqs assumerz arma reg9. signū eēt q eēt d exercitu regis. pt tm nihilomin9 eē ex pte ↄtria. qus arma sp significēt q sit ex pte illa. et nō est falsitas in signo. sed in accipiēte. sic in pposito itelligendū. qm sicut arma fūt ad distinguēdū exercitus et tamen vt plurimū confundūtur qū sunt i bello. sic etiā est nobis qdiu sumus in conflictu huius vite psent9 miserie. Exēplū est d habitu religiōis q est signū bonitat9. tm cōmunicāt in h boni cū mal9. et carnales cū spūalibus et amātes mōm cū ↄtemnētibus.

In quo sit caracter sicut i subiecto. Et q̄ i tota aia videt̄. q̄z caracter distingūt ouē xpi a nō oue. mēbrū xpi a nō mēbro. s̄ aia nō dr̄ ouis nec mēbrū s̄m potētiā. s̄ s̄m subaz. ḡ caracter s̄m sbaz distingūt. Itē cu⁹ est dispositio. ⁊ habit⁹. s̄ caracter disponit ad gratiā ⁊ remissionē originalis q̄d respicit totaz aīmā. ḡ caracter est in aie suba. Sed q̄ sit tm̄ in potētia cognitiua videt̄. omne q̄d est in aia p̄ncipalis ad cognitionē est in potentia cognitiua. sed caracter ptinet ad cognitionē. cū sit signū. ergo ⁊c. Itē in vna anima est vnus caracter p̄ vnū sacramentū. sed oīs habitus est in potētia vt in subiecto. ergo cū accidēs sit in vno subiecto. caracter est in vna potentia. s̄ potentia que huic cōuenit est cognitiua. ergo ⁊c. Sed q̄ sit i tota imagine videt̄. caracter est quedā cōfiguratio. sed cōfigurari dicit̄ aia trinitati s̄m tres potētias in vnā tm̄. ergo ⁊c. Itē caracter disponit p̄ncipaliter ad imaginis reformationē. sed reformatio imaginis attendit̄ q̄tū ad informatiōz ip̄az potētiaz vt q̄uertūtur ad deū. ergo ⁊c. R̄ᵒ dicendū q̄ circa hoc triplex fuit opinio. Quidā dixerūt q̄ caracter est in tota aia p̄pter rōnes p̄dictas. q̄z distingūt ouē ab oue. vel ab ea q̄ nō est ouis. ⁊ hoc respicit aie substantiā. Quidā q̄ in cognitiua p̄pter rōnem signādi. ⁊ q̄m signū q̄d est ratio cognoscēdi respicit potentiā cognitiuā. ergo ⁊c. Quidā q̄ in tota imagine p̄pter rōnem cōfigurandi. ⁊ q̄z act⁹ caracteris a q̄ nomē accepit p̄ncipalis ē cōfigurare. ideo hec tercia melior ē q̄ sit in aia s̄m imaginē. s̄m p̄prietatē. ⁊ s̄m veritatē. Sz q̄z imago ⁊ si sit i tribus. tamē appropriat̄ cognitiue. s̄m q̄ dicit̄ in li. de sp̄ū ⁊ aia. q̄ imago est in potētia cognoscēdi. similitudo in potētia diligēdi. ideo p̄ appropriatiōez est in

15 potētia cognitiua. Ad illud ḡ q̄d obijcit̄ q̄ distinguit aiaz. ḡ est i aia. verū ē. s̄ nō oportz q̄ sit i tota aia. sicut color distīguit corp⁹. s̄ tm̄ p̄mo mō ē in sup̄ficie.

16 Ad illud q̄d obijcit̄ cu⁹ ē dispositio. ē ⁊ habit⁹. dicendū q̄ verū est de illa dispositiōe q̄ fit habit⁹. sed de alia nō sic. q̄z habit⁹ vni⁹ potētie disponit ad habitū

17 alteri⁹. vt habit⁹ fidei ad habitū charitatis. Ad illud q̄d obijcit̄ q̄ spectat ad cognitionē. dicendū q̄ verū est si sit habit⁹ cognoscēdi. s̄ potētia nō tm̄ ad cognitionē spectat. s̄ etiā ad gratiā reformātē totā ima-

18 ginē. Ad illud q̄d obijcit̄ q̄ est vnū in aia vna. dici pōt dupliciter. q̄ vnū accidēs ē in plurib⁹ sicut vna grā in plurib⁹ potētijs. ⁊ vna sanitas in plurib⁹ mēbris. q̄n actus nō respicit determinate vnā potentiā. s̄ eas s̄m q̄ fundant̄ in vno. Vel aliter. imago vna est ⁊ tm̄ in trib⁹ potentijs. q̄z dicit relationē ad vnū. Sil'r dici pōt in caractere. q̄z cū imago importat distinctionē. ideo compat̄ ad plura sicut ad vnū subiectū. Et exēplū ē in numero. Ternari⁹ cū vn⁹ ē in trib⁹ homib⁹. ⁊ vn⁹ est q̄uis illi sint plures i se q̄ sunt vnū subiectū ternarij. ⁊ nulli eorū p̄ se tm̄ est subiectū. ita ⁊ i caractere intelligendū est q̄ dicit sicut p̄tactū est quādā cōfigurationē aie q̄tum ad numerū. ⁊ cōfigurationē eiusdē q̄tū ad gratiā gratū facientē.

Questio .iiij. D

Per quid caracter imprimit̄. vtrū imp̄mat̄ p̄ virtutes sicut p̄ sacramēta. Et q̄ sic videt̄. q̄z caracter ē signū conformatiuū siue cōfiguratiuū. sed p̄ virtutes cōfigurat̄ aia deo. ḡ p̄ v'tutes imp̄mit̄ caracter. Itē quero vtrū imp̄mat̄ p̄ sac̄a veteris testamēti. Et videt̄ q̄ sic. q̄z caracter ē signū distictiuū distinguēs populū a nō populo. sed dīs tp̄e legis habuit populū q̄ debuit distingui sic ⁊ mō. ergo si distinguebant̄ p̄ sacramēta. patet q̄ in illis imp̄mebat̄ signaculū distinctiuū. hmōi aūt ē caracter. ḡ ⁊c. Itē querit̄ vtrū p̄ oia sacramēta no. testa. Et videt̄ q̄ sic. q̄z q̄d potest i maius pōt in min⁹. sed oia dant gratiā q̄ maior est q̄ caracter. ergo ⁊c. Itē Caracter disponit ad gratiā. ergo cū oia sac̄a dent gratiā ⁊ disponāt ad illaz. oia dant caracterē. Cōtra. caracter ē signū indelebile. ergo omne illud ⁊ solū imp̄ssiuū est caracteris q̄d nō iterat̄ circa sbiectū. s̄ tm̄ tria sunt sac̄a nō iterabilia. vt baptism⁹. q̄firmatio. ⁊ ordo. ergo tm̄ illa tria imp̄mūt caracterē. Querit̄ ḡ vlterius gr̄a hui⁹ cū oīs passio que inest aliquib⁹ insit p̄ aliquā naturā cōmunē. que sit illa natura cōmunis repta in his tribus et nō in alijs. Et q̄stat q̄ nō est materia. q̄z nō est cōmunis. nec forma q̄z nec illa ē cōmunis. Et si dicas q̄ cōueniūt in inuocatiōe trinitat̄. obī q̄ sil'r ⁊ in alijs ē inuocatio trinitatis vt efficacēs. ⁊ q̄z illa est vna in oīb⁹ sac̄is. necesse ḡ est q̄ illa natura sumat̄ ex p̄te finis. Sed hoc nō videt̄. q̄z in fine cōmuni vident̄ oia conuenire. in finibus aūt p̄ximis oia differūt. Et si dicas q̄ hoc est. q̄z ista tria sac̄a sunt respiciētia statū fidei determiatū. ergo cū fides sit eadem s̄m diuersos status. videt̄ q̄ in omnib⁹ istis sacramētis vn⁹ imp̄mat̄ caracter. sed q̄stat q̄ multi sunt caracteres. alioq̄n nō posset quis ordinari si nō esset q̄firmatus. Querit̄ ḡ que sit ratio multitudinis. ⁊ videt̄ q̄ sup̄fluant. cum sufficienter p̄ vnū possint distingui. Q̄z aūt sint multi videt̄. q̄z caracter interior similitudinē habet cum signo exteriori. sed signa sūt dissimilia ⁊ diuersa. ergo

19 ⁊ caracteres. R̄ᵒ ad p̄dictoz intelligentiā ē notandum q̄ caracter est signū interius distinctiuū. quia ḡ signare nō cōuenit ei nisi rōne signi visibilis. ideo soluz

20 in sacramētis nō in virtutib⁹ imprimit̄. Quia vō interius sp̄ualiter distinguēs. ideo in sacramētis q̄ sunt nō carnalis populi sed sp̄ualis. Ideo imp̄mit̄ in sa-

21 cramētis noue legis nō veteris. Quia distinctiuū nō vni⁹ sed multorū. ideo vnitiuū multorū in vno statu fidei. ideo in his sac̄is solū imprimit̄ que respiciunt

22 statum fidei determiatū. Tres aūt sunt status fidei scz genite. roborate. ⁊ iam multiplicate. ⁊ s̄m hoc attendit̄ triplex distinctio in populo. s. bonorum a malis. fortiū ab infirmis. clericorū a laicis. Et hec triplex distinctio p̄cessit in figura in populo israel p̄mo cum omnes sunt distincti ab egyptijs ad veniendū in terram p̄missionis. Secūdo cum fortes ab infirmis ad pugnandū in bello. Tercio cum leuite ab alio populo ad ministrandū in templo. Similiter triplex fuit distinctio in domo dauid. Prima. domus eius ab infidelibus. Secūda. quia erant ibi specialiter pugnatores. Tercia. q̄z leuite ⁊ sacerdotes ⁊ scribe ab alijs etiā distincti erant. et etiā duces ⁊ p̄ncipes habebāt. Quia ergo tria tm̄ sunt sacramēta que respiciūt statum fidei determinatū. baptismus p̄imū. quia ibi fides gignit̄. ⁊ homo ab egyptijs sep̄atur. Cōfirmatio secundū. quia ibi fides roboratur. ⁊ vt pugil inungit̄ homo ad p̄liandū. ⁊ ab infirmis discernit̄. Ordo terciū. quia virtus multimoda dat̄. ⁊ homo vt sanctus ad ministeriū templi a laicis sep̄atur. ideo ista tria tm̄ imprimūt caracterē. Natura ergo cōmunis repta in his ⁊ non in alijs est. quia sunt signa visibilia interi⁹

25 operantia. respicientia statum fidei determinatū. Et quia distinctio populi a non populo p̄cedit alias distinctiōnes. ideo baptismalis caracter p̄cedit alios ⁊c.

f

necessitate. Sed distinctio fortiũ ab infirmis pcedit distin ctione aliã solũ de cõgruo. nõ de necessitate. Ex hoc ergo patet ordo caracterum. patet ꝛ numerus. qꝛ tres sunt ſm tres status. ꝛ tres distinctiões. ꝛ tria sacramẽta. Patet etiã ratio imprimẽdi. Presupposita nãqꝫ identitate ex pte materialis elementi ratiõe cuius competit figũo. sumitur ratio pncipalis ex parte finis. Quia tamẽ finis mouet efficientẽ. ꝛ efficiẽs ſm exigentiã finis introducit formam in materiã. cõcurrit triplex ratio. ꝛ prima est status fidei determinatio ex pte finis. ex parte efficiẽtis institutio que ad talem finem ordinans dedit talem virtutẽ vt in his imprimeretur caracter. ex parte vo forme est sancte trinitatꝫ

24 inuocatio. ꝛ sic patent omnia. Qꝛ primo obijcit̃ de virtutibus iam patet. qꝛ nõ est cõfiguratio ſm quam attendat̃ signũ distinctiuũ. eo q nõ est signum sensi

25 bile extra. Ad illud quod obijcit̃ de sacramẽtis veteris leg. similit̃ patet rñsio. quia ibi erat tm̃ cõfiguratio exterius in carne. qꝛ erant sacramẽta populi car

26 nalis. Ad illud quod obijcitur. qꝺ potest in maius potest in minus. dicendũ qꝺ istud non est generaliter verũ. quia frequẽter virtus creature ordinat̃ ad maius nõ ad minus. homo enĩ potest generare hominẽ

27 nõ festucã. Ad illud quod obijcit̃ q oĩa sacramenta disponũt ad gratiã. dicendũ q actus disponẽdi ad gratiã non est pprius caracteris sed magis q̃ pdeter

28 minat⁹ est. Qꝺ postmodũ querit̃ satis patet si breuius resumant̃ pdicta. Ordo enĩ ꝛ summa pdictorũ est. qꝛ caracter est signũ interius distinctiuũ pariter ꝛ vnitiuum in aliquo fidei statu. ideo imprimit̃ a signo visibili inter⁹ opante. respiciẽte statum fidei determinatũ. Status ḡ fidei determinat⁹ est prima ratio imprimẽdi. qꝛ finis imponit necessitatẽ his que sunt ad finem. ideo quia ille instituit ad hunc finẽ sacramen

29 ta. dedit virtutẽ ꝛ formã vborũ cõgruã. Est etiã ratio multiplicãdi. qꝛ enĩ tm̃ tres stat⁹ fidei sũt. ꝛ tres distinctiones. ideo tm̃ tres caracteres. Est etiã ratio ordinandi. nã fidei generatio pcedit confirmationẽ. ꝛ cõfirmatio multiplicationẽ. sed primũ de necessitate pcedit secũdũ ꝛ terciũ. de congruo talis ordo est in distinctionib⁹ populi. nam pmo est sepatio fidelis populi ab egyptijs vel malis. Secũdo fortium ab infirmis. Tercio sanctoꝝ ꝛ pfectorũ ab alijs. ꝛ sic est ordo in caracteribus.

Questio. v. e

Utrum caracter imprimatur delibiliter vel indelibiliter. Et q indelibiliter videtur. quia sacramenta in quib⁹ imprimit̃ caracter nullatenus iterant̃. sed si delerent̃ possent ꝛ deberẽt iterari. ergo nõ delet̃. Itẽ caracter stat cum culpa sicut patꝫ in sacerdote malo. ergo nõ repugnat culpe. Stat etiã cũ ignorãtia vt in paruulo baptisato. ergo videt̃ q nõ habeat cõtrariũ p quod deleat̃. ꝛ est in subiecto ppetuo. ergo eius impssio est indelibilis. Cõtra. possibile ẽ aliquẽ baptisatum habere caracterẽ bestie de qua habet̃ Apocal. xiij. sed nullus simul põt placere deo ꝛ dyabolo. ergo nullus simul põt habere signũ hui⁹ ꝛ illius. ergo vn⁹ caracter potest alterũ delere ꝛ destruere. Item caracter bestie est delibilis. qꝛ nullus est adeo malus q̃n possit fieri bonus. ergo a simili caracter christi. cũ ille qui bonus est possit malus fieri. Item si caracter est indelibilis. q̃ro vnde illud habeat. Si ab efficiente. ḡ gratia gratũ faciẽs a deo ẽ ꝛ tamẽ delibilis ẽ. Si a subiecto. ergo quicq̃d est in aĩa. est indelibile. Preterea q magis sit delibilis ratiõe subiecti videt̃. quia volũtarie recipit̃. sed qꝺ subiacet volũtati est variabile. ergo ꝛc. Itẽ q post hanc vitã deleatur videt̃ in beatis. qꝛ ex parte. multo enĩ magis est imperfectum lumẽ q̃ fides. ergo si fides excidit. ꝛ caracter. Itẽ q in damnatis deleatur videt̃. qꝛ caracter aliquo mõ habilitat ad gratiã. sed tũc erũt ipi oĩno inhabiles. ḡ carebũt caractere. Rñ° dicendũ q cõmunis opinio est q caracter est pprietas indelibilis. sed in hui⁹ indelibilitatis causa differẽter sentiũt diuersi. Quidam enĩ dicunt q quia caracter est in anima ſm substantiã vel essentiã. ꝛ ipsa est ppetua ꝛ inuariabilis. ideo ꝛ caracter. Sed istud supra improbatũ est. Alij dicũt q quia est in anima ſm potentiã cognitiuã que non subiacet variabilitati vt volũtas. quedam enĩ cognoscimus volũtate nõ volẽte. ꝛ ideo inuariabilis. Sed hoc nõ valet. quia p ignorantiã expellunt̃ habit⁹ cognitiui. sed nõ caracter. Tercij dicunt q sicut ex matrimonij obligatione contrahit̃ vinculũ indissolubile q̃diu viuit̃. ita ex cõsimili in susceptiõe sacramẽti. Sed quia ibi est quoddã matrimoniũ spũale. ꝛ qm̃ tam deus q̃ anima sunt ppetuam durationẽ habentia. ideo caracter semp durat. Sed q̃uis istud possit dici de baptismo vbi est quedam cõtractio matrimonij. nõ tamẽ in alijs sacramẽtis. Et pptere a dicendũ aliter q ppetuitas caracteris pncipaliter sumit̃ ab

50 eius cõditione ꝛ natura. Unde notandũ q est habitus innatus. ꝛ hic est indelibilis oĩno. Et ẽ habit⁹ acquisitus. ꝛ hic quia est ex acquisitiõe perdi potest. Et est habitus infusus vel datus. ꝛ hic est duplex. Quidam est datus ad dirigendũ. ꝛ quia potentie possunt obliquari. ideo est delibilis. potest enĩ inuenire repugnantiã in subiecto. Est ꝛ ali⁹ impssus ad distinguendum. ꝛ huic directio vel obliquatio potentie nõ repugnat. Si enĩ quid repugnaret hoc solum esset opposita cõsigũo. Sed opposita non potest esse. quia solus deus potest imaginem suam cõsigñre. iõo si debet opposito signo signari. a solo deo fiet. Sed ipe nunq̃ imprimit signum sibi contrariũ. ideo necesse est q caracter eternaliter pseueret. Qm̃ ergo caracter pprietas est existens in subiecto ppetuo. in quo nõ potest habere repugnantiã. ideo eius impssio est perpetua.

51 Ad illud quod obijcit̃ de caractere bestie. dicendũ q caracter bestie nõ dicit̃ aliquod signaculũ qꝺ dyabolus anime impsserit. sed culpa ſm eius voluntatẽ perpetrata. in quo est anima p obstinationẽ disposita ad ppetuitatem. ꝛ ideo non est oĩno simile. Ad

52 id quod querit̃ vnde hoc habeat. dicendũ q a sui cõditione subiecto cõcordante nõ repugnante. ꝛ efficiente nõ pducente contrariũ nec subtrahente. Ad

53 illud quod obijcit̃ de damnatis. dicendũ q in damnatis manet ad confusionem. in beatis ad quãtulũcũqꝫ decorem. Qꝛ obijcit̃ q est ex pte. dicendũ q

54 sua imperfectio. charitatis compatit̃ secum pfectionẽ. nõ sic autẽ est de pfectione fidei. quia fides ſm q est virtus dicit enigma ꝛ absentiã rei credite. ꝛ hec repugnat statui glorie. ꝛ ideo euacuat̃. non ſm q lumen tm̃. sed ſm q habet annexũ enigma ꝛ absentiã rei in se. quod est essentiale fidei ſm q virtus. alioq̃n si videret̃ certitudinaliter. nõ esset meritũ. Non autẽ est simile de caractere. quoniaꝫ dicit quãdam consigũonem ꝛ lumen quoddam. ꝛ illud nõ habet oppositionem ad lumen pfectum. nec habet oppositionem ad tenebrã pene propter lucis modicitatẽ. ideo nec ibi

euacuat̃. nec hic extinguit̃.

Questio. vi. f

Utrum baptismus debeat iterari. Et q̃ sic videt̃. quoniã possibile est aliquẽ ficte accedentẽ baptisari. qui nihil gratie pcipit per baptismũ. ergo si nõ debet esse sibi via salutis preclusa. debet ꝛ potest iterari isti baptismus. Item duo dant̃ in baptismo. scꝫ caracter ꝛ gratia. sed q̃uis caracter sit indelebilis. tamen gratia est delibilis. ergo saltẽ ratione gratie potest et debet iterari. Cõtra. si baptismꝰ posset iterari. ergo posset quilibet impune peccare. cum ibi fiat remissio culpe ꝛ pene. Item si effectus nõ potest iterari. nec causa. ergo si caracter nõ potest iterari. nec signuꝫ visibile siue baptismus. Item multa nõ debent fieri de iure. que si fiunt de facto. facta sunt. vt sacerdos p̃cisus non debet conficere. sed si conficit ꝓfectum est. querit̃ ergo vtrũ in h̃ casu aliquid fiat. Et q̃ sic videtur. quia accedente verbo ad elementũ fit sacramentum. Rꝰ dicendum q̃ baptismus nec debet nec potest iterari. Quia nõ potest. ideo qui iterat nihil facit. Quia vero non debet. q̃ scienter iterat grauissime peccat. Ratio autem quare nõ debeat iterari triplex est. Prima est ratione morbi quem curat. scꝫ peccati originalis qui nõ potest iterari. Secũda est ratione eius q̃ꝰ ꝑncipaliter sigñt vt passionẽ ꝛ resurrectionẽ quam impossibile est iterari. Tercia est ratione efficacie in curando. quia absoluit a pena ꝛ a culpa. ꝛ tunc mali nõ essent puniendi si semꝑ cũ peccarẽt deberẽt baptisari. Ratio quare hõ. potest esse caracteris impressio. quia ex quo semel imprimit̃. amplius imprimi non potest. ꝛ ille est effectus sacramenti primus sine quo nihil facit sacramentũ. Alia est diuina institutio. quia dominꝰ instituit vt ꝑfectam ꝛ vnicam haberet efficaciam. ꝛ semel tñ fieret. si ergo fit secundo. nihil fit in anima. ꝛ ita cassat sacramentũ scienter. ꝛ ꝓpter hoc iterans baptismũ nihil facit oĩno. ꝛ magis peccat q̃ ille qui ficte accedit. quia facit contra ordinationem diuinã. facit etiam contumeliã sacramẽto. facit ꝛ contumeliã christo. quia quãtuꝫ est de se filiũ dei crucifigit ꝛ sibi irrisui habet. cum vnicũ sit baptisma. ꝛ vnicam efficaciam habeat ꝑfectam a passione vnica. Et ideo sancti patres grauem penã imposuerũt rebaptisantibus ꝛ rebaptisatis scienter. ꝓpter grauitatẽ culpe. quia rebaptisatio aut sapit heresim. aut si non sapit. grauissimũ cõtemptũ dei ꝛ sacramenti inducat. et ideo grauiter debet puniri.

55 Ad illud quod obijcit̃ de ficte accedente. dicendũ q̃ caracter totum supplet qꝺ sacramentuꝫ sine fictione faceret.

56 Ad illud qꝺ obijcitur de gratia. dicendũ q̃ gratia non est effectus imediatus sed mediante caractere. ꝛ ideo nihil fit qñ non imprimit̃ caracter.

57 Ad vltimũ dicendũ q̃ qui iterat baptismũ. nec de facto nec de iure sacramentũ recipit. quia ille nõ est susceptibilis. Sed quãdo exterius abluit. si scienter vel negligenter facit grauiter peccat. Si vero diligentia adhibita. ꝛ si nihil faciat interius tamẽ nõ peccat.

58

De his que potestatem baptisandi expediunt vel impediũt.

Illud etiã ignorandũ non est ꝛc. Supra egit magister de potestate baptisandi. hic agit de annexis illi potestati. Et diuidit̃ hec pars in duas. In prima agit de annexis sacramẽto baptismi. In secũda de sacramentalibus. ibi. Illa autẽ interrogatio ꝛc. Et quoniã quatuor sunt annexa. Ex ꝑte baptisati ydoneitas. ex parte baptisantis intẽtionis cõformitas. ex ꝑte temporis oportunitas. ꝛ ex ꝑte leuantis responsionis fidelitas. Ideo primo determinat quis potest baptisari. Secũdo vtrum intentio sit necessaria ad baptismum. ibi. Solet etiã queri de illo qui iocans ꝛc. Tercio de tẽporis oportunitate. ibi. Agnoscendũ est etiã in baptisandis electis ꝛc. Quarto de leuantis respõsione. ibi. Porro cũcti. Medijs duabus partibus remanẽtibus indiuisis. Prima diuidit̃ in duas. In prima parte determinat quis baptisari possit. Secũdo quis baptisari debeat. ibi. Queri etiã solet si corrupte verba ꝓferant̃. Prima pars diuidit̃ in duas. In prima determiat veritatem. In secũda soluit obiectionẽ. ibi. Si vero opponit̃ de Hieremia ꝛc. Secũda similiter diuidit̃ in duas. In prima determinat si ille qui baptisatus est corrupta forma debeat rebaptisari. Secũdo vtrum ille de quo nulla est certitudo possit vel debeat baptisari. Primũ ibi. Solet queri si corrupte ꝛc. Secũdũ facit. ibi. Preterea sciendum est q̃ illi de quibus ꝛc. Item quarta pars habet duas. In prima determinat veritatem q̃tuꝫ ad baptisantis interrogationẽ. ꝛ vel baptisandi si adultus est. vel patrini si paruulus est responsionẽ. In secũda soluit dubitationem. ibi. Sed adhuc queritur ex quo sensu ꝛc. Similiter secũda pars in qua agit de sacramẽtalibus exorcismo scꝫ ꝛ cathecismo habet duas. In prima ponit ordinem in exorcisando ꝛ cathecisando paruulum. ꝛ horum nominũ. ꝛ aliorũ quorũdam notificationẽ. In secũda ponit exorcismi efficaciam. ibi. Paruuli exsufflantur ꝛc.

Q̃ nullꝰ ĩ materno vtero baptisat̃.

Determinat veritatem quis potest baptisari. d

Illud etiam ignorandũ non est q̃ in materno vtero nullus baptisari potest. etiã si mater baptiset̃. Unde Isidorus. Qui in maternis vteris sunt. baptisari non possunt. quia qui natus adhuc ẽm Adam non est. ẽm christũ nõ potest renasci. neqꝫ regeneratio in deum dici potest. in quem generatio non p̃cessit. Item Augꝰ. Non potest quisqꝫ renasci anteqꝫ natus sit.

Soluit obiectionẽ. e

a Si vero opponit̃ de Hieremia ꝛ de Johanne baptista

a. ii. Querit̃ h̃ vtrꝫ beatus Johãn vtero habuit vsum liberi arbitrij. Et q̃ sic videt̃. quia exultauit ad vocẽ beate Marie sicut dicitur in textu. Sed talis exultatio nõ fuit nisi ꝑ apꝑhensionẽ rei amate. res autem non apprehendebat̃ nisi ratõne. nec ama-

qui ab vtero sanctificati leguntur. quod etiam de Jacob quidam putant. Dicimus si sanctificatio ibi accipitur interior emundatio. in miraculis diuine potentie esse habendum. vt Aug⁹. ait ambigue sup hoc loquens. Si vsque adeo inquit in illo puero acceleratus est vsus rationis et voluntatis. vt inter materna viscera iam posset agnoscere et credere. quod in alijs paruulis expectat etas vt possint. in miraculis habendum esse diuine potentie. non ad humane trahendum exemplum nature. Nam quando voluit deus etiam iumentum locutum est. ideo de Hieremia legitur. Prius quam exires de ventre sanctificaui te. Illa tamen sanctificatio qua efficimur templum dei. non nisi renatorum est. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua et spiritusancto. non potest intrare in regnum dei. Nemo autem renascitur. nisi prius nascatur. vnde illa sanctificatio potest secundum predestinationem accipi. Ecce videtur dubitanter loqui. qui etiam in eodem dicit. Non dictum est quia credidit infans in vtero. sed exultauit. nec Elizabet dicit. exultauit in fide. sed exultauit in vtero meo. Et potuit esse hec sanctificatio tante rei a maiori cognoscende indicium. non a paruulo cognite absque assertione. De hac sanctificatione loquitur. non diffiniens qualiter intelligenda sit illa sanctificatio. an sit signum future rei. an veritas iustificationis per spiritum facte. Sed melius est vt dicamus illos preter communem legem in vteris iustificatos. et gratia preuentos. dimissis omnibus peccatis. quod etiam multis sanctorum testimonijs edocetur.

Nume. xxij. Hiere. j. Joh. iij

Determinat vtrum ille qui baptisatus est corrupta forma debeat rebaptisari. f

Queri etiam solet si corrupte proferantur verba illa an baptismus sit? De hoc Zacharias Bonifacio scribit. Retulerunt mihi nuncij tui quod fuerit sacerdos in eadem prouincia qui latinam linguam penitus ignorabat. et dum baptisaret nescius latini eloquij infringens linguam diceret. baptisato te innomine patria et filia et spiritussancta. et propter hoc considerasti rebaptisare.[b] Sed si ille qui baptisauit non errorem inducens vel heresim. sed pro sola ignorantia romane locutionis infringendo linguam baptisans dixisset. non possumus consentire vt denuo baptisetur. b

Vtrum ille de quo nulla certitudo est. possit vel debeat baptisari. g

Preterea sciendum est quod illi [c]de quibus nulla extant indicia inter propinquos vel domesticos vel vicinos a c Leo papa

bilis erat nisi voluntate ronata. s. presentia xpi vel eius matris. ergo videtur cum vsus liberi arbitrij sit secundum actum rationis et voluntatis. quod simpliciter habuit vsum. Sed contra. Aug. ad Dardanum. non est dictum quia credidit infans. ergo si motus fidei primus est inter motus virtutum. videtur quod non habuit actum alicuius virtutis. ergo cum hoc non fuerit propter defectum gratie. fuit ergo propter defectum liberi arbi-

39 trij. R⁹ dicendum quod circa hoc duplex fuit opinio. et Aug⁹. loquitur dubie. Fuerunt enim qui dicerent Johannem non habuisse motum li. ar. nec exultationem illam fuisse ab eo. sed magis in eo non per naturam sed supra naturam. sicut asina balaam locuta est. et tamen non intellexit. sic dicunt Johem motum fuisse a spiritusancto ad aduentum domini. et illum motum fuisse ad motum exultantis. non quia ipse perciperet. sed quia volebat dominus vt mater motu pueri dominum perciperet et matrem eius. et vt hoc esset futuri presagium. Et huic opinioni verba consonant Aug. Fuerunt alij qui dixerunt Johannem statim datum motum li. arbi. et illustrationem cognitionis qua cognouit dominum presentem et gauisus est supra naturam. Et si tu obijcias quod dominus non subtrahit dona. et ita post semper habuit vsum li. arbi. quod nec creditur nec est probabile. propterea breuiter respondetur quod sicut dominus gratiam rapto alicui dat ad vnam horam. sic etiam de⁹ fecit hoc supra naturam ob specialem causam. Vtraque positio est probabilis. nec possunt de facili improbari. b. ij. Sed si ille qui baptisauit non errorem inducens etc. Videtur Zacharias hoc dicere quod si vellet errorem introducere quod non esset baptism⁹. Sed contra. fides vel heresis baptisantis nihil facit ad hoc quod non sit baptism⁹. quia videtur quod sit idem iudicium siue intendat errorem introducere siue non.

40 R⁹ ad hoc dixerunt aliqui quod quamuis infidelitas circa alios articulos nihil facit ad baptismi integritatem. tamen infidelitas contra baptismum multum facit. sed si attendam⁹ cum fidelitas comprehendit omnem articulum. et in infidelitate non sit fides nec pars fidei. nihil facit ad hoc vt videtur ratione ei⁹ quod est fidelitas vel infidelitas. Ideo dicendum quod nulla infidelitas aufert baptismum. dum tamen intentio sit salua faciendi. s. quod facit ecclesia. et quamuis iste intendit introducere heresim. intendit nouam formam cudere. et quod facit ecclesia infirmare. ideo non est salua intentio. ac per hoc neo baptism⁹.

c. ij. De quib⁹ nulla extant indicia inter propinquos vel domesticos vel etc. Videtur Leo hic male dicere. quia

quibus baptisati fuisse doceantur. agendum est vt renascant̄ ne pereant. in quibus qd̄ non ostendit̄ gestū. ratio nō sinit vt videat̄ iteratum. Conferendū eis videtur qd̄ collatū esse nescit̄. qꝛ non temeritas interuenit p̄sumptionis. vbi est diligētia pietatis.

Utrū intentio sit necessaria ad baptismū. h

Aug. in li. b de baptismo

Solet etiā queri de illo qui iocans sicut mimus cōmemoratiōe tamē trinitatis imergit̄ vtrū baptisatus sit. Hoc autē Aug⁹. nō diffinit ita inquiēs. ° Si totū ludicre ꝛ mimice ꝛ ioculariter ageret̄. vtrū approbandus esset baptism⁹ qui sic daret̄. diuinū iudiciū ꝑ alicuius reuelatiōis miraculū oratiōe implorandū esse censerē. Videt̄ tñ sapientib⁹ nō fuisse baptisma. vt cū aliqui i balneū vel in flumē mergunt̄ in nomie trinitatis. non est tamē baptism⁹. qꝛ nō intentiōe baptisandi illud geritur. Nam in hoc ꝛ in alijs sacramētis sicut forma est seruāda. ita ꝛ intētio illud celebrādi est habēda. Illud etiam nō te moueat ꝙ quidā non ea fide paruulos ad baptismū ferūt. vt ꝑ spm̄ ad vitā regenerent̄ eternā. sed eos putant hoc remedio temporalē accipe sanitatem. Nō eñ ꝓpterea illi non regenerant̄. quia nec ab illis hac intentiōe offerunt̄.

Aug. ad Bonifaciū.

Qm̄ in baptisando tp̄is oportunitas obseruet̄. i

Leo papa e

ᵉAgnoscendū est etiā in baptisandis electis duo tēpora esse seruāda. i. pascha ꝛ penthecosten. vt in sabbato pasche vel penthecostes baptismi sacm̄ celebret̄. Qui vō necessitate mortis vel periculi vrgent̄. omni tempore debēt baptisari.

Determiat veritatē q̄stū ad baptisantis interrogationē. ꝛ vel baptisandi si adultus est. vel patrini si paruulus respōsionē. k

ᵏPorro cuncti ad baptismū venientes fidē suam ꝯfiteri debēt ꝛ exponere quid petendū venerint ad ecclesiā. vnde etiam a baptisando querit̄. quid venisti ad ecclesiā petere? Qui si adultus est ꝓ se respōdet fidē. id est sacramentū fidei ꝛ doctrinā. Ita etiā ꝑ singula

magnū peccatū ē rebaptisare baptisatū sicut obmittere baptismū. ergo qui baptisat illū de quo nulla extant indicia. cōmittit se ꝑiculo ꝛ discrimini. qꝛ nescit vtrum rebaptiset baptisatū. sed ois talis peccat. g̃ ꝛc. Juxta hoc querit̄ vtrum aliquis possit baptisari dormiēdo. 41 Et ꝙ sic videt̄. qꝛ de litargico q̄ nō potest euigilare videt̄ ꝙ debeat baptisari. R̄° dicendū ꝙ ignorātia facti adhibita debita diligentia excusat a toto. ꝛ qm̄ si aliq̄s baptiset aliquē d̄ quo nō pōt cognosci per aliquē ꝙ fuerit baptisat⁹. ignorat eū eē baptisatū. ꝛ adhibet diligētiā si req̄rat a no᷑. ideo nō peccat. Rursus qꝛ aliqd̄ est signū ꝓbabile ꝙ nō sit baptisatus. tenet̄ ꝛ debet baptisari. ꝛ ita patet ꝙ baptisando nō cōmittit se discrimini. Mō querit̄ de dormiente. dicendū ꝙ si est adultus. aut p̄us cōsensit ꝛ voluit. aut noluit ꝛ renuit. Si consensit ꝛ voluit. si baptisat̄ baptisat⁹ ē. Aut si prius negauit ꝛ renuit baptisat⁹ nō est. Si autē indifferēter se habuit q̄tū ad id quod exterius est. nō pōt sciri nisi ꝑ ipm̄. ꝛ si p̄us voluit baptisat⁹ est. si noluit non. qꝛ oportet ꝙ sit aliqualis cōsensus in adulto. vel coactus vel spontane⁹. Si queraẗ q̄d debeat fieri. dicendū ꝙ null⁹ debet aliquē baptisare dormiēdo nisi p̄sumat̄ ꝙ nō euigilet añ mortē. ꝛ nisi p̄sumat̄ de eius voluntate ꝑ signa vel verba vel parentū saltē. qꝛ de xp̄ianis natus. In hoc casu his ꝯcurrentib⁹ debet baptisari. ꝛ nisi fuerit fictio in aīa ipius añ dormitionē. tūc recipit sacm̄ ꝛ rem vt dicit Innocēti⁹. Si aūt fuerit fictio. sed tñ voluntas ad baptismū. recipit sacramentū ꝛ non rem. Simo eodem mō dicendū est de furioso. d. q. Si totum ludicre ꝛ mimice ꝛ ioculariter ageret̄ ꝛc. Videt̄ Aug. hic male dicere. quia intentio est de necessitate baptismi. ergo si totū factū est iocularie. nō est baptism⁹. g̃ nō est implorādū diuinū ꝯsiliū. ſ baptisand⁹. qꝛ in his i quib⁹ certi sum⁹ ꝛ habem⁹ hūanū ꝯsiliū. nō oportet ꝯfugere ad deū. R̄° dicendū ꝙ sicut dicit Hugo. Ludus nō semꝑ excludit intē- 42 tionē sed cōpatit̄ sicut patet. ꝛ Hugo ponit exemplū. qꝛ velle dare ludicre est duobus modis. Uno mō velle ludere ita ꝙ nullo mō dare. Alio mō ita ꝙ vult ludere ꝛ nihilomin⁹ vult dare. ꝛ p̄mo quidē mō excludit intentionē. ꝛ q̄ sic dat ludēdo nō dat. Secūdo mō ponit intentionē dandi. ꝛ vere dat. Sic in ꝓposito intelligendū. vñ pōt esse intētio cū ludo. ꝛ iō dicit Aug⁹. implorādū est diuinū ꝯsiliū. ꝙ si dñs nō reuelat. rebaptisand⁹ est tamē sub cōditiōe. Et hoc est quod dicit̄ in illo casu in quo puer athanasi⁹ simulās se esse ep̄m baptisauit quosdā pueros ludicre. q̄ postmodū ꝯsilio Alexādri ep̄i nō sunt rebaptisati. qꝛ inferi⁹ subdit̄ ꝙ idē ep̄us superuenit. ꝛ q̄siuit de intētiōe. ꝛ cognouit ꝑ v̄ba inuenis ꝙ habuit intentionē. ꝛ ideo nō debuerūt rebaptisari. ꝛ ꝙ habuit intentionē cōgit̄. qꝛ nō baptisauit nisi cathecuminos. ꝛ sic patet intellect⁹ verbi Aug.

e. ij. Agnoscendū est etiā in baptisandis electis duo tp̄a esse seruāda. Videt̄ ꝙ mag̃ cōpeteret dies Ep̄hie. qꝛ dñs fuit in illo baptisat⁹. R̄° dicendū ꝙ dies Ep̄hie nō sit ita solēniter ꝓpter heresim extirpandā que dixit 43

solū illā dic aq̄s pos-
se regenerare. Fit āt
alijs duob⁹ dicb⁹. q̄m
in baptismate lauit
nos a pctis i sanguie
suo. In penthecoste
baptisauit spūsācto.
τ q: baptism⁹ hūc du
plicē effectū hȝ. iō mḡ
gnāliter oib⁹ daꝛ. sed
specialiť daꝛ cuilibet
q̄n timeꝛ de morte.
44 f.ij. Paruuli alio
profitēte baptisanꝛ.
Querīꝛ hic d̄ illo ver
bo mḡri vtrū ille qui
ꝓfiteꝛ debeat dici pa
trin⁹. et q̄ sic hȝ cōis
vsus. Sed in ꝯtrariū
videꝛ. q: pr̄ dr̄ solū q̄
generat aliq̄ mō vel
spūaliť vl' carnaliť. ſ
talis neutro mō. Itē
q̄riꝛ vtrū possint esse
plures. Rᵒ dicēdū q̄
sic dicit Hugo de san
cto Vict. patrini vo-
canꝛ q̄ puulos ad ba
ptismū offerūt. q: re-
generādos ad nouā
vitā offerūt. τ i obla-
tiōe τ i r̄nsiōe quodā
mō faciūt ad ipoꝝ re
gn̄atiōȝ. τ iō recte pa
trini dicunꝛ. Et post
subiūgit. placuit pa-
trib⁹ vt p singl'os ba-
ptisādos patrini sin-
gli admitterēꝛ. i. vn⁹
tm̄. siue vir siue muli
er. ꝑpēa fortassis ne
spūalis cog̃tio cui re
uerētia debeꝛ passim
diffusa i m̄rimoniȝ co
pula obesse potuisset.
Sȝ quedā ecc̄lie hāc
ꝯsuetudinē n̄ seruāt.
plures ad susceptōeȝ
puuloꝝ admittēre͡ꝝ.
45 g.ij. Añ baptismū
τc. Innuit mḡr q̄ ex
orcism⁹ fit post cathe
cismū. Contra. videꝛ
q̄ male ordinet. q: ex
orcism⁹ ē ad expulsi-
onē mali. ſ cathecis-
m⁹ ad instructiōȝ bo
ni. Sed p̄us est malū
expellere q̄ bonū in-
serere. ḡ p̄us fuit agē
dū de exorcismo. Rᵒ
dicenduȝ q̄ ista duo
possunt tripliciꝛ ordi
nari. Aut rōne ei⁹ ad
q̄d sunt. aut rōne ei⁹
qua dispēsaꝛ. aut ra-
tiōe eius in quē fiūt.

interrogat⁹. r̄ndet se credē i pr̄ē τ filiū τ spm̄sctm̄. Si
aūt puul⁹ ē nō valēs credē vel loq̄. ali⁹ p eo r̄ndet. vn̄
Isidor⁹. f Paruuli alio ꝓfitēte baptisanꝛ. q̄ adhuc lo-
qui vel credē nesciūt. sic etiā p egris. mutꝭ. vel surdis.
ali⁹ ꝓfiteꝛ dū baptisanꝛ. sic τ de penitētib⁹ agēdū est.
Si xᵒ p eo q̄ r̄ndere pōt ali⁹ r̄ndeat. nō idē valet sic
dictū ē. Etatē hȝ p se loq̄ꝛ. Si xᵒ q̄riꝛ ex q̄ sensu p
puulo dicaꝛ credo τ fidē peto? Dicim⁹ ō sacr̄o fidei id
eē intelligēdū. qd̄ r̄ndeꝛ petē cū deferꝛ ad ecc̄liā. τ hr̄e
cū baptisaꝛ. vt sit sensus cū dr̄. fidē peto. i. sacr̄m fidei
p̄sto suȝ recipe. Credo. i. sacr̄m fidei suscipio. qd̄ ē. hic
paruul⁹ p̄sto est sacr̄m fidei accipe. Vn̄ Aug⁹. Nihil
est aliud credere q̄ȝ fidem hr̄e. τ ideo cū r̄ndeꝛ credere
puulus q̄ fidei nōdū effectū habet. r̄ndeꝛ fidē hr̄e ꝓpꝛ
fidei sacr̄m. τ cōuertere se ad deū ꝓpꝛ ꝯuersiōis sacr̄m

Soluit dubitationē. l

Sed adhuc queriꝛ ex q̄ sensu p puulo r̄ndeaꝛ. credo i
deū patrē. τ i ihm̄ xp̄m τ in spm̄ sanctū. Nūquid de sa-
cramēto fidei. an de fide mētis ibi agiꝛ? Si de sacr̄o.
cur nomiatim distinguūtur ꝑsone? Si xᵒ de fidei af-
fectu. quō verū est. cū ea puul⁹ careat. r̄ndeꝛ. An illō
factur⁹ puulus spondeꝛ cuȝ creuerit. sic τ omnib⁹ pō-
pis dyaboli spondeꝛ abrenūciare. qd̄ si nō seruauerit
fact⁹ adult⁹. tenebiꝛ ip̄e vel spōsoꝛ. Sane etiā dici pōt
ibi spondeꝛi p puulo. q̄ ad maiorē etatē si venerit. et
pompis dyaboli renūciabit. τ sanā fidē tenebit. cuius
tūc sacr̄m recipit. Hac aūt sponsione puulus p quo fit
tenebiꝛ nō spōsoꝛ. si tn̄ vt cautio impleaꝛ. q̄tū in se est
operā dedent. q: exigiꝛ a patrino vt sit diligens circa
eū p quo spopōdit sollicitudo. De h̄ Aug. Certissimā
emisisti cautōȝ q̄ renūciare pōpis dyaboli spopōdisti.

Ponit ordinē in cathezisando τ exorzizando puu-
lū. τ hoꝝ nominū τ alioꝝ quorūdā notificatōȝ. m

Illa aūt interrogatio τ r̄nsio fidei fit i cathecumio cui
addiꝛ exorcism⁹. g Ante baptismū eni fit cathecismus
τ exorcism⁹. post catcheismū sequiꝛ exorcismus. vt ab
eo q̄ iā fide instruct⁹ ē. aduersaria virt⁹ pellaꝛ. Exor-
cism⁹ de greco dr̄ in latinū adiuratio. Cathecism⁹ in-
structio. Cathecisare ē instruere. vt de symbolo ac ru-
dimētis fidei. Exorcizare ē adiurare. vt exi ab eo spūs
imūde. Symbolū ē signū vel collatio. Signū q: eo fi-
deles ab infidelib⁹ discernūꝛ. Collatio q: ibi toti⁹ fidei
sufficiētia τ integritas ē collata. Cathecism⁹ τ exorcis-
m⁹ neophicorū sunt. magisq̄ sacr̄alia q̄ sacr̄a dici debēt.
Neophic⁹ nouici⁹ interp̄taꝛ vl' rudis. τ dr̄ neophicus
nup ad fidē ꝯuers⁹. vel i disciplīa religiose ꝯuersatōis
rudis. Hec ḡ p̄cedūt baptismū. nō q̄ sine istis nō possit
eē baptism⁹ ver⁹. ſ vt baptisād⁹ ō fide instruaꝛ. τ sciat
cui debitoꝛ fiat deiceps. τ vt dyaboli ptās i eo minuaꝛ
Vn̄ Raban⁹. Añ baptismū cathecizādi debēt in hoīe
ꝯuenire officiū. vt fidei cathecumin⁹ accipiat rudimē-
tū. τ sciat cui debitoꝛ fiat deinceps.

Ponit exorcismi efficaciam. n

Paruuli xᵒ vt ait Aug. exsufflanꝛ τ exorcizanꝛ vt ab
eis pellaꝛ ptās dyaboli. ne iā ꝯtēdat eos subuertē ne ba
ptismū ꝯsequanꝛ. Nō ḡ ab infātib⁹ creatura dei exsuf-
flaꝛ vl' exorcizaꝛ. ſ dyabol⁹ vt recedat ab homie.

f Isidorus.

Ioh. ix
Ex quo sensu p
paruulo dicaꝛ
credo et fidem
peto.

g

Cathecizare
Exorcizare.
Symbolū.
Signum.
Collatio.

Neophicus.

Rabanus de
instructione
clericorū.

Aug. in li. de
symbolo.

Si rõne eius ad qd. sic q catbecismus est ad pfectionẽ intellect⁹. ⁊ exorcismus ad id qd respicit affectũ. q ad suggestionẽ dyaboli expellendã. catbecism⁹ pcedit. ⁊ sic añ exorcismũ ẽ catbecism⁹. Si rõne ei⁹ a quo. q catbecizatio est ab ordine lectoꝝ. ⁊ exorcisatio ab exorcistis. ⁊ lectorũ ordo pcedit. sic añ exorcismũ ẽ catbecism⁹. Si rõne ei⁹ ad qd. sic dicendũ q adult⁹ ẽ pus capax doctrine q̃ gr̃e. paruul⁹ ecõtrario. ⁊ iõ in adultis pcedit catbecismus in paruulis ecõtrario exorcism⁹. ⁊ ideo ordo mutatus est fm aliquas ecclesias. nec seruat ille qui cõsueuit esse in pmitiua ecclesia. quia tũc baptisabant adulti. nũc autẽ paruuli.

Ad intelligentiã bui⁹ ptis tria pncipalit querunt. Primo q̃rit de ydoneitate ex pte baptisati. Secũdo de intentione ex pte baptisãtis. Tercio ṽo de sacramẽtalib⁹ annexis baptismo. Circa primũ querunt duo. Primo q̃rit vtrũ aliq̃s possit in vtero baptisari sicut ⁊ sanctificari. Secũdo vtrum sanctificati in vtero debeãt baptisari.

Questio. j. g

Utrũ aliquis possit in vtero baptisari sicut ⁊ sanctificari. Et q aliq̃s possit baptisari in vtero ostẽdit sic. Maior est gr̃a sanctificatiõis q̃ gr̃a baptismalis. Sed paruul⁹ i vtero ẽ susceptibil' gr̃e sanctificatiõis sicut pz de Jobe baptista ⁊ Hieremia. De Jobe Luce. j. Spũsancto replebit adbuc ex vtero matr' sue. De Hieremia Biere. j. Anteq̃ exires de vulua sanctificaui te. Si g paruul⁹ i vtero ẽ capax gr̃e sanctificatiõis. videt silr q ⁊ gr̃e baptismalis. Itẽ pronior est de⁹ ad miserandũ q̃ ad cõdẽnandũ. Sz paruul⁹ i vtero nõ tm̃ est susceptibilis culpe. sed etiã pene. ergo videtur q debeat ei in vtero remediũ pparari. Sz remediũ ꝯtra culpã originalẽ est baptismus. ergo videt q bõ possit in vtero baptisari. Contra. Aug⁹. dicit ⁊ babet in lr̃a. Nõ põt quis renasci anteq̃ sit natus. sed baptisari ẽ renasci. ergo non põt baptisari anteq̃ nascat. Item originalis culpa cõtrabit ex carne corrupta. ergo q̃diu paruul⁹ est ꝯiũctus carni corrupte est ꝯiũctus cause morbi. q semp nutrit sanguie menstruo. ergo nõ debet quis purificari in loco infectiõis nisi separet. non g debet baptisari anteq̃ nascat et a matre separet. Item baptism⁹ est sacramentũ exterius ⁊ omne aliud sacr̃m. ergo null⁹ ẽ susceptibilis baptismi nisi exter⁹ pdeat in lucẽ. nõ ergo baptisabi-
46 lis est q̃diu in vtero latet. R° ad pdictoꝝ intelligẽtiam est notandũ. q ratio quare quis non purificat nec baptisat in vtero est diuina institutio que sic instituit. Ratio aũt diuine institutiõis assignat cõgruitatis nõ necessitatis. q possit vtiq aliter esse si deus vellet. ⁊ fm diuersos plures ⁊ diuerse cõgruẽtie assignant. Fuerũt eñ qui dixerunt q ratio sumit ex pte equitatis diuini iudicij. que nec paruulũ. nec adultũ iustificat sine aliquãtula pena. ⁊ ideo debuit circa paruulũ aliquid fieri penale ad boc vt iustificaret. ⁊ illõ dicũt fuisse omni tpe. Sed ista ratio nõ videt cõueniens. q nõ est generalis. nam tpe legis nature vt dicit Greg. iustificabant ui sola fide parentuz. Preterea. Esto q paruul⁹ baptiset in aqua calida siue tepida. potius ei esset solaciũ q̃ pena. ⁊ ita bec ratio nõ sufficit. Fuerũt alij qui dixerunt q ratio sumit ex pte sacramẽti. q eñ in originali peccato ⁊ ẽ caro infecta. et anima deformata. ideo sacramẽtũ baptismi duo babet. s. aquam ⁊ spm̃ vt dicit Dam. ⁊ quodãmõ est ibi purificatio ⁊ regeneratio carnis ⁊ spũs. ⁊ ideo nõ tm̃ psupponit natiuitatẽ in vtero que est i infusione anime. verũetiã natiuitatẽ ex vtero que est in egressu. et ista quidẽ ratio bona est. sed pticularis. quia non valet ad remediũ legis nature. quod nõ respiciebat paruuli carnem. Fuerũt ⁊ alij qui sumpserũt rationẽ ex parte culpe. Quia eñ culpa originalis contracta est ex carne infecta. ⁊ ex carne parentũ fm actũ generationis. totũ tempus generationis ⁊ cibationis ex illa carne infecta. vtputa ex sanguie mẽstruo. est tempus deputatũ peccato nõ remedio. ⁊ ideo ante necesse est a carne matris paruulũ separi. ⁊ totam generatãnis actionẽ cõsumari. q̃ supueniat benedictio. qm̃ illud totũ est temp⁹ maledictiõis. Et ista quidez ratio bona est nisi etiã repugnaret sanctificationi. qm̃ ibi dat gratia mũdans a culpa originali. Fuerũt ⁊ quarti q̃ dixerunt q non est ex parte gratie. quia eñ gratie est dare esse ordinatũ. ⁊ gratie est regenerare. ⁊ esse ordinatũ psupponit esse distinctum. ⁊ renasci psupponit nasci. ideo necesse est q ante baptismũ paruulus nascatur vt sit pfecte natus fm carnem. Sit etiã distinctus. quoniã q̃diu est in ventre cõiungit matrici per vmbilicũ vnde recipit alimentũ. Et bec quidez ratio bona est. maxime q consonat ⁊ ortũ babet a verbis sanctoꝝ. tamẽ adbuc per istã rationem possit ostendi q paruulus non deberet sanctificari in vtero sicut nec baptisari. Et ꝓpter boc est dicendum q ratio sumẽda est ex parte sacramẽtalis remedij. Quia eñ sacramẽtale remediũ respiciat operationẽ ecclesie. ⁊ operatio ecclesie nõ se extendit ad paruulũ nisi extra vterum. iõ nullo tempore. nec fide parentũ. nec aliquo sacramento iustificatus est paruulus anteq̃ natus. quoniã est de lege cõmuni. quia deus decreuit saluare puerum per sacramentũ vel aliquod qd sit loco sacramenti. Ad boc autez intellgẽdum notandũ q tri- 47
plex status distinguit in bomine post anime infusionem. Primus est in vtero. Secũdus extra vteruz in statu infantie. Terci⁹ in statu nature adulte. In primo statu manifestus est deo. In secũdo manifest⁹ est nobis. In tercio manifestus est sibi. In primo ergo statu cum soli deo sit notus potest per eius voluntatem sanctificari nõ per nostrã cooperationẽ. cũ non cognoscat cum ecclesia. nec sit de foro ecclesie. In secundo statu quia notus est deo ⁊ ecclesie. remedium potest babere a deo cooperante adiutorio alieno nõ suo. In tercio statu cum sit omnib⁹ modis notus. s. deo. ⁊ sibi. ⁊ ecclesie. potest omnib⁹ bis modis adiuuari. vt nõ tm̃ deus sua virtute faciat. sed etiam adiuuet fides aliena q̃tum ad sacramentũ. ⁊ fides ⁊ deuotio ꝓpria. Prima ergo sanctificatio est per diuinã voluntatẽ. ⁊ pertinet ad singulare priuilegiũ. Secũda ṽo est per legem datam sicut patz in circũcisione. patet etiã in baptismate. cum dictũ est. nisi quis renatus fuerit ⁊c. Job. iij. Tercia est p legem inditã quã deus indidit vt ad deum recurrat bomo petere veniã p offensa. Et pma quidẽ ẽ paucoꝝ. vtputa illoꝝ quos deputat ad aliqd magnũ officiũ. ⁊ est pter legẽ comunẽ. Ita eñ decreuit diuina iusticia vt q̃tũ ẽ de-

lege cōmuni nō releuet qui cecidit nisi aliqua dispositio occurrat. ꝛ paruul⁹ quidē sicut ꝑ aliū cecidit. ita potest ꝑ aliū releuari disponēdo. vtputa ꝑ fidem alienam. adultus autē per ꝓpriā. sicut ꝑ ꝓpriā voluntatē peccauit. Quia ꝟo in vtero nō potest ꝑ fidē alienam ꝑ sacramentū adiuuari. qm̄ nō est de foro ecclesie. nec nobis notus. ꝛ hoc decreuit deus de lege cōmuni. ideo nullus in ventre purificatus est nisi de ꝑuilegio speciali. Quī igit̄ baptism⁹ respicit legē cōmunē. ꝛ legem datā. ideo nō debet quis in vtero baptisari. Et hec ratio cōmunis est omnib⁹ sacramētis ꝭm omne tēpus.
48 Et patet rn̄sio ad illud qd̄ obiicit̄ de sanctificatiōe. cōcedo enī q̄ deus posset dare gratiā si vellet paruulo. sed ꝑ sacramentū baptismi vel aliud ecclesiasticū nō debet fieri. nō quia maius sit. sed qꝛ alius est modus
49 qui non competit illi statui. Ad illud quod obiicit̄ q̄ deus pronior est ad miserendū. dicendū q̄ verū est. sed tn̄ cum misericordia currit iusticia. ꝛ ideo qꝛ iusticia dictabat vt aliqua satisfactio vel aliquod ꝑparatorium fieret sibi ꝑ paruulo. ideo ante nō remittebat culpam. tamē nō cōtinet misericordiā suam in ira. qꝛ hoc ip̄m qd̄ cōseruat i vtero. ꝛ ꝑparat remediū extra misericordie est. Et si retribuisset Ade ꝭm peccatum suum. totā posteritatē eius deleuisset.

Questio. ij. b

Utrum sanctificat⁹ in vtero debeat baptisari cum natus est. Et q̄ sic videt̄. qꝛ talis ꝑ sanctificationē nō habet caracterem. sed dꝫ signo xp̄i cōsignari qd̄ fit in baptismo. ergo debet baptisari. Itē baptisati baptismo flaminis baptisant̄ aqua ꝛ tenent̄ baptisari vt patet de Concilio Ac̄t. x. sed sanctificari nō est aliud q̄ gratiā sp̄ussancti recipe. ergo sanctificati tenent̄ baptisari. Itē nullus quātūcūq; magnus absoluit̄ a diuino mādato. sed domin⁹ mandatū dedit de suscipiendo baptismū. ergo ita tenet̄ ad hoc sanctificatus vt alius. Contra. Uigor singularis ꝑuilegij semꝑ transcēdit beneficiū cōmune. ꝛ in sanctificatiōe datur gratia curās. sicut in baptismo. ꝛ maior ꝛ efficacior. ꝭ ordo nō est a minori ꝑfectiōe ad maiorē. sed econtra. ergo sanctificat⁹ nō tenet̄ baptisari. Item si sanctificat⁹ baptisat̄. videt̄ q̄ sit vanitas. qꝛ qd̄ pōt sufficienter fieri ꝑ vnū. frustra fit ꝑ duo i natura. ergo si natura nō facit frustra. multo min⁹ nec gratia. Sed grā sanctificans sufficit ad curationem. alioqn deus agit imꝑfecte. ergo ꝛc̄. Itē videt̄ q̄ sit ibi cōtemptus. qꝛ qui baptisatus est si iterū baptisat̄ facit cōtumeliā sacramēto. qꝛ ꝑmū remediū reputat insufficiēs. ergo pari rōne qui baptisat̄ post sanctificationē iniuriat̄
50 sanctificatiōi. R⁹. dicendū q̄ sanctificat⁹ baptisari debet baptismo aque sicut baptisat⁹ baptismo flaminis. Et ē ratio triplex. Prima ꝓpter bonū obediētie. quia deus ꝑcepit vt omnes renascant̄ aqua. Secūda ꝓpter humilitatē. qꝛ debet se reputare peccatorē. ꝛ indigere xp̄i redemptione. Tercia ꝓpter vnitatē. vt ab alijs mēbris xp̄i nō discordet. Nō ergo baptisat̄ ꝓpt̄ hoc q̄ sanctificatio nō sufficiat. sed ꝓpter rōnes ꝑdictas. ꝓpter quas exempla danda xp̄s fuit circūcisus. Ut enī obediret legi subiecit se signo peccatoris. quo nō ip̄e se peccatorē. sed alios se peccatores ꝓfiteri doceret. Postremo vt patrib⁹ nō eēt dissilis. Patet igit̄ rn̄sio q̄ sanctificatus nō recipit baptismū i remediū. qd̄ si faceret esset inordinatio. vanitas. ꝛ cōtemptus. sed in signaculū qd̄ habet tria bona cōiūcta. s. obedientiā. humilitatē. ꝛ vnitatem. Q̄tum ad vnitatē caracteris.
51 Ad illud ergo quod obiicit̄ q̄ sanctificatio transcendit. dicendū q̄ q̄uis hoc verum sit q̄tum ad gratiā que delet culpā ꝛ habilitat ad bonū. tamē nō transcēdit q̄tum ad caracterē. quia illū nō imprimit. ꝛ ideo ratiōe illius adhuc baptismus debet recipi.
52 Ad illud quod obiicit̄ q̄ superfluit patet rn̄sio. qꝛ nō recipit ad id ad quod ꝑcessit sanctificatio.
53 Ad illud quod obiicit̄ q̄ rebaptisat⁹ iniuriat̄ baptismo. dicendū q̄ hoc verū est. quia iterat idem remediū et ad idē. nō sic est in ꝓposito. ꝛ sic patet totū.

Uantum ad secundū articulum queritur de intentione baptisandi. et circa hoc duo querunt̄. Primo querit̄ vtrū intentio sit de necessitate baptismi. Secūdo querit̄ vtrum recta intentio sit de necessitate baptismi.

Questio. j. i

Utrū intētio sit de necessitate baptismi. Et q̄ intētio sit de necessitate baptismi ostendit̄ ꝑmo ꝑ autoritatem magistri in litera. In hoc ꝛ in alijs sacramentis. sicut forma seruāda est. ita intētio cōferendi illud est habenda. sed forma est de necessitate. ergo ꝛ intentio. Item forma verborū est de necessitate non ꝭm qd̄ cogitant̄. sed ꝭm qd̄ dicūt̄. sed dicere est cum intētione ꝓferre. ergo intētio est necessaria ad baptismū. Si tu dicas q̄ ex hoc non sequit̄ q̄ oporteat habere intentionē talem ꝛ talem. sed sufficit q̄ intendat aliquid vtputa ludere. ostendit̄ q̄ necesse est habere intentionē dandi sacramentū. qꝛ opa q̄ sūt ꝭm artē recipiūt denominationē ab eius intentione qui opatur. quoniā si intendit ludere ludus est. ergo si nō intēdit administrare sacramētū nō est sacramētū. Cōtra. Aug⁹. dicit ꝛ habitū est supra dist. iij. Accedēte verbo ad elementū fit sacramentū. ergo si ista duo assint. sacramentū est integrū. maxime cum in datione forme intentio nō tangat̄. Item ad baptismū concurrit fides cum sit sacramentū fidei. sed fides ecclesie sufficit cum baptisans est infidelis. ergo videt̄ similit̄ q̄ intentio ecclesie suppleat intentionem baptisantis.

Item baptismus ita respicit recipientē sicut dantem. sed nō est necesse intentio in recipiēte. vt patꝫ in ꝑuulo ꝛ furioso. ergo nec in dante. ꝛ sic ꝛc̄. Itē videmus q̄ opa spiritualia que domin⁹ facit ꝑ mīstros aliud intēdētes ꝓbat. vtputa temptari iustos ꝑ demones. qui ꝓbationē nō intēdūt. Similiter in operibus corporalib⁹. qui ꝑcutit vulnere letali. ꝛ si non intendat occidere. homicidiū facit. ergo videt̄ similit̄ in ꝓposito. qꝛ licꝫ quis nō intendat baptisare. tamē si facit qd̄ requirit̄ ad baptismū baptisat. Itē si intentio ē necessaria. ergo quilibet est incert⁹ vtrum sit baptisatus. ergo si nō debet se cōmittere discrimini. semꝑ tenet̄ rebaptisari. cum nunq̄ possit certificari de intentiōe baptisantis.
54 R⁹. dicendum q̄ in omni sacramēto necessaria est intentio. Ratio autē hui⁹ ē. qꝛ sacramentū non habet esse suum a natura sed ab institutione. vnde si ante institutionē imersisset quis in aquā sub forma verborum. non esset sacramentū. Dicunt ergo quidā sicut magister Hugo de sancto Uictore. q̄ sacramēta instituta sunt vt fiant rationabiliter ꝛ ex intentione. ꝛ ideo si non sit intentio. non est sacramētū. Ait enī sic. Sacramēta dei nō sic instituta sunt vt operandi nullam rationem admittant. aut tumultuosa quadā ꝛ violenta atq; irrationabilit̄

ptinacia sine omni intentione aut volūtate opantiū ad effectū ꝓcedant. Vide ergo ꝛ ꝯsidera qꝛ rōnabile oportet ec omne op⁹ ministroꝝ dei. nec p solā formā possunt dare vbi agendi intentio nulla est. Potest tñ ꝛ alia ratio assignari. qꝛ ad sacramentū necessaria est intentio ꝛ institutio. Ad hoc enī ꝙ sit sacramentū necesse est ꝙ ꝛ forma ꝛ elementū ad vnū ordinent̄. hoc aūt non est ex se. cum forma ꝛ elementū indifferentia sint ad multa. ideo supuenit institutio xp̄i q̄ formā et elementū ordinauit ad aliquē effectum determiatū. Sed tamē institutio ꝛ si verba ordinauit ad vnū. nō tamē artauit. qꝛ ad alios vsus possunt sumi ꝛ sumūtur. ꝛ ideo ad hoc ꝙ ordinent̄ necessariū est interuenire intentionē ministri qua intendit illo actu ꝛ vbo talem effectū dare. vel saltem qd̄ facit ecclesia facere. vel saltem qd̄ christus instituit dispensare. alioquin verbū ꝛ elementū vt disiuncta vel ad aliud iuncta talem effectū non faciūt. Ad illud ergo quod obiicit̄

55 p̄mo. accedit verbū ad elementū ꝛ fit ꝛc̄. dicendū ꝙ nō accedit vnum ad alterū nisi assit intentio iungēs.

56 Ad illud quod obiicit̄ de fide ꝙ sufficit fides ecclesie. dicendū ꝙ fides est sicut agens vniuersale. sed intentio est agens pticulare applicās fidem ad hoc vel ad illud. ꝛ ideo fides saluat in generalitate ecclesie. s̄ intentio est necessaria q̄ copulat̄ actus ille fidei ecclesie tanq̄ actus pticularis ꝛ actualis in ministrāte. virtus ergo sacramēti est a fide ecclesie. sed dispēsatio ē ab actiōe mīstri. ꝛ qm̄ ministratio respiciat intentionē dantis. ideo nō sic requirit̄ fides in dispensante vt in-

57 tentio. Ad illud quod obiicit̄ de suscipiente. dicendū ꝙ si suscipiēs sit adultus ꝛ nullo mō intendat sibi fieri qd̄ facit ecclesia. sed tm̄ iocū. nō credo ꝙ recipiet

58 sacramentū si nihil intendat nisi ludere ꝛ lauari. Ex hoc patet illud quod cōsueuit queri vtrum aliqua fictio impediat susceptionē sacramēti. Si enī fictio illa nō remoueat intentionē hanc videlicꝫ suscipiēdi qd̄ ecclesia dat vel intendit dare. quātacūqꝫ sit fictio. nō impedit susceptionē sacramēti. Si vo ita sit fictus ꝙ nō habeat intentionē recipiēdi vel fiendi circa se qd̄ ecclesia facit vel intendit facere. sed solū intendit ludere vel alios deludere. nō video quo modo iste suscipiat sacramentū vel rem. Ad illud obiicit̄ de operi-

59 bus. dicendū ꝙ opa illa de se sunt ordinata ad illum finem. vt grauis ꝑcussio ad occisionē. ꝛ pena ad bonorū ꝓbationeꝫ. Sed ablutio ꝛ trinitatis inuocatio sunt ordinata ad multa. ꝛ ideo non faciūt sacramēta

60 sine intentiōe. ꝛ sic patet illud. Ad illud quod obiicitur ꝙ semꝑ oportet rebaptisari cum non constet de intentiōe baptisantis. dicendū ꝙ nō oportet. qꝛ fecit qd̄ in se est. ꝛ debitam adhibuit diligentiā. ꝛ ideo amplius non tenet̄. maxime si defectus intentionis non

61 potuit cognosci ex aliquo signo. Vtrū autē sit baptisatus vel non. hic est duplex opinio. Vna est ꝙ deus reputat illū baptisatū nō tm̄ ecclesia. Et rationē hui⁹ sumūt ex illo vbo Isidori. quacūqꝫ arte verboꝝ quis iuret. deus sic accipit sicut ille cui iurat̄ intelligit. Sꝫ illud intelligit̄ q̄tum ad culpam nō q̄tum ad rationem voti vel sacramēti. ꝛ hoc est manifestū in matrimonio ꝛ voto. Et ideo dicūt alq ꝙ nō est sacramentū q̄uis ibi sint verba. quia vt dicit Greg. in moralibus. non debet intentio verbis deseruire sed verba intentioni. ꝛ hoc maxime habet locum in sacramēto. ꝛ ideo non baptisat̄ q̄tum est ꝑ id quod ꝑ hominē gestuꝫ

est. Si queras an saluet̄. dicendū ꝙ si adultus baptisat̄ vt debet. fides interior supplet. Si paruul⁹ pium est credere ꝙ summ⁹ sacerdos supplcat. si tm̄ non faciat iuste facit. ꝛ nos esse voluit incertos de salute ad deponēdam supbiam. ꝛ excitandaꝫ diligentiā. vt attentius ꝛ a psonis dignioribus ꝛ supioribus requiramus. credo bene vel ꝙ deus reuelet. vel integre sup-

62

63 pleat. nisi peccata nostra ꝓhibeant. Ergo hoc habendū est pro regula ad omnia sequētia ꝙ ad oīm sacramentoꝝ dispensationē necessariū est habere intentionem. vel actu vel habitu. vel implicite vel explicite.

Questio. ij. k

Vtrum recta intentio sit necessaria ad baptismū. Et ꝙ sic videt̄. quia ad baptismū requirit̄ intentio. ergo ad recte baptisare requirit̄ recta intētio. Itē minus malū est nihil intēdere in ope q̄ maluꝫ finem intēdere. ergo si defectus intentiōis non potest stare cum baptismo. multo minus obliqua intētio. Itē opa ad que necessaria ē intētio ab ipa denomiant̄. s̄ cum ad baptismū necesse sit intentio. si ergo intentio est recta. ꝛ baptismus. ꝛ si obliqua. ꝛ baptismus. sed nō est baptismus nisi rectus. ergo ꝛc̄. Cōtra. supra ꝓbatum est ꝙ hereticus baptisat. sed heretic⁹ semꝑ habet obliquam intentionē. qꝛ vult trahere ad suam heresim. ergo nō est ad baptismū necessaria recta intentio. Itē mala volūtas in baptisante nō nocet. ergo nec obliqua intentio. Itē baptismus ē opus dei nō hoim. ḡ nō pōt esse obliquū. Sed intētiōis rectitudo exigit̄ ꝓpter rectitudinē opis ad baptismuꝫ. ergo nō est necessariū recta intentio. R̄° dicenduꝫ

64

ꝙ intentio idem est qd̄ voluntas rationata ꝓut dirigit̄ in finem. Sed finis duplex est. Est enī finis qui ē

65 rei termin⁹ vel cōplemētū. ꝛ est finis q̄ est rei vtilitas. Sic in sacramēto duplex est finis. vnus. s. qui est cōplementū. s. ꝙ ibi sit vnio verbi ꝛ elemēti. ꝛ finis vtilitas. s. baptisati vel baptisantis. Scd̄m hunc duplicem finem duplex est intentio. sicut aliquis qui fundat domū intendit eam cōsummare ꝛ intēdit inhabitare. Sic in sacramēto intēdit quis p̄ma intentōne sacramentū ecclesie ministrare. ꝯsequēter vel intēdit suam vtilitatem. vel paruuli salutē. vel quicq̄d illud sit. Prima intentio est de necessitate sacramenti. Secūda tm̄ de cōgruitate. Pria intentio nō habet rectū ꝛ obliquū. s̄ secūda hꝫ rectū ꝛ obliquū. Vnd̄ pꝫ rn̄sio ꝙ ad sacr̄m baptismi nihil fac̄ intētio recta. nec aliq̄d obstat intentio nō recta q̄tū ad subaꝫ sacramēti. nocet tamē vel ꝓdest habenti. Argumēta ergo que probant ꝙ ad baptismū requirit̄ intentio recta supponunt ad baptismū requiri intentionē que est intētio vtilitatis. ꝛ ideo omnia sup falsuꝫ fundant̄. vt patꝫ.

66 Ad illud quod obiicitur ꝙ melius est nihil intendere q̄ male. dicendum ꝙ defectus intentionis non impedit sacramentum propter culpam. sed ꝓpter il-

67 lius actus necessariaꝫ exigentiam. Ad illud quod obiicitur ꝙ opera denominant̄ ab intentione. dicendum ꝙ hoc verum est de operibus ad quorum informationem necessaria est intentio finis vt est vtilitas.

68 Notandū tamē ꝙ q̄uis non sit necessarium intendere efficaciam baptismi in se ꝛ principalit̄. tamē intendit̄ i quolibet baptisato. vel in generali vel in speciali. vel in se vel i annexo. vel ꝓpter se vl' ꝓpter aliud.

Ad hoc eñi q̃ quis baptiseẗ oportet si est adultus q̃ intendat q̃ fiat in se vel circa se q̃d facit ecclesia. similiter intēdat baptisans facere actu aut exterior. vt est ecclesie ritus. aut interior vt est caracter interior. sic eñi ꝛ nō aliter ē actus sacramētalis.

Onsequēter tercio loco queriẗ de sacramētalibus. ꝛ circa hoc queruntẗ duo. Primo queriẗ de cathecismo. Secūdo de exorcismo.

Questio. j. l

Cum cathecism⁹ dicaẗ instructio. Queriẗ q̃ vtrū paruuli debeant cathezizari. Et q̃ sic videẗ. quia vbi vnū tm̃ sacramentū est. vnus ritus debet obseruari. Sed magni cathezizanẗ. ergo ꝛ paruuli. Itez forma a deo tradita est obseruāda generaliter. Sed vlt. Math. baptismo p̄mittit doctrinā cū dicat. Ite docete omnes gentes ꝛc. Item ad hoc facit mos ꝛ cōsuetudo vniuersalis eccle. que cū faciat recte cathezizando pueros. videtur ꝛc. Sed cōtra. Stultū est instruere eū qui nō est capax doctrine. ergo baptisās stulte agit cum cathezizat paruulū. Item videẗ q̃ assistentes false r̄ndeant. Aut eñi respōdent in p̄sona paruuli. aut in p̄sona sua. In p̄sona sua nō. q̃ sacerdos querit a puulo. Si in p̄sona paruuli. ergo falsuz dicūt cum dicūt. credo. Item quero vtrū in illa responsiōe obligenẗ patrini. Et q̃ sic videẗ. q̃ ait Aug. i quodā sermōe. volo omnes q̃ cognoscatis tam viri q̃ mulieres vos puulis quos suscepistis fideiussores apud deū extitisse. Sed tūc videẗ cum nemo sciat de alio qualis sit futur⁹ q̃ stulte p̄mittat. ꝛ in discrimen se ponat. Itē quero vtrū paruuli obligenẗ. Et q̃ sic videẗ. quia dicat Dionysius q̃ sensus verbor̄ que dicunt patrini est q̃ puer ille cum in sensū venerit. tenebit sacras p̄fessiones. obligant eñi paruulū. Si eñi obligari potuerit paruul⁹ p̄ carnales parētes ad malum. ergo p̄ sp̄uales ad bonuz multo fortius. Sed cōtra. si parētes p̄mittant p̄ filio q̃ filius intrabit religionē. ille nō obligaẗ nec teneẗ. ergo siṁr in p̄posito.

Item quero. si obligaẗ. vtrū illa obligatio sit votū. Et q̃ sic videẗ. q̃ votū est spontanea p̄missio melioris boni. deliberatiōe ꝛ obligatione firmata. Contra. fm̄ hoc duplici peccato peccaret baptisat⁹. q̃ transgressor est voti ac p̄cepti. R° dicendū q̃ cathecism⁹ in adultis p̄cedit baptismuz propter duas causas. vt baptisandi instruerenẗ ꝛ de credēdis. ꝛ vt se obligarent volūtarie ad dei impia facienda. quasi nō coacte sed volūtarie illa impleturi erāt. Paruuli vō ꝛ si nō possunt doceri. possunt tamē p̄ patrinos obligari. ido fit in eis cathezism⁹. ꝛ p̄pter rōnem obligandi. ꝛ propter vniformitatē. vt cōsimiliter omnes baptisenẗ sicut cōsimilē effectum recipiūt. Ad illud ergo quod obiciẗ de doctrina iam patet r̄nsio. Similẗ q̃d obijcitur de respōdentibus. dicendū q̃ respondēt in p̄sona paruuli. Et est sensus. credo. i. sacramentū fidei p̄cipio vel suscipere p̄sto sum. Et nō ē sermo falsus nec incōsuetus. q̃ sicut dicit Aug⁹. in ep̄la ad Bonifaciū Frequēter signū accipiẗ p̄ re. sicut dicim⁹. Cras erit resurrectio dn̄i. ꝛ videns fumū dicit se videre ignem. Vel potest esse sensus. Credo. i. ad credendū me obligo. Ad illō q̃d queriẗ vtrū patrini obligenẗ. dicēdum q̃ si nō haberēt aliū doctorem obliganẗ ad instruendū ipsum in his que sunt de necessitate fidei et morū. vel ad hoc q̃ facerent instrui. vel ad hoc q̃ ille crederet vel seruaret. nunc autē quia multos habent doctores non teneẗ. Ad illud quod queriẗ de paruulis vtrum obligenẗ. dicendū q̃ sic. quia ibi non requiruntẗ nisi ea ad que tenetur de iure naturali. nulla autē superogationis. ideo nō est simile de ingressu in religionem. Ad illud quod obiciẗ vtrum talis obligatio sit votum. dicendū q̃ p̄prie non. quia est de eo q̃d superogationis est. tamē extenso nomie est votū. quia volūtaria obligatio. Non aūt facit duplex peccatū. q̃ non obligaẗ magis q̃ p̄us de necessitate. sed de bono ꝛ equo.

Questio. ij. m

Utrum exorcismus habeat aliquam efficaciam in paruulo vel adulto. Et diciẗ q̃ habet potestatem ad expellendū demonē. ꝛ q̃ istud sit verū videẗ p̄ Augustinū in libro de symbolo. Paruulus exorcisaẗ vt potestas dyaboli expellatur. Item Rabanus. exsufflatur a paruulo seua potestas p̄ piū in sacerdotem.

Item q̃ habeat efficaciam videẗ ratiōe. q̃ sacerdos dicit exorcisando. exi ab eo immūde spiritus. ergo si nō frustra hoc instituit ecclesia. dyabolus exit sicut imp̄at. Item exorcismi Salomonis pellebant demones. ꝛ aliqui mali pellebant ad inuocationez xp̄i. ergo si ille habet exorcisandi officiuz. ꝛ habet exorcismos efficaciores. patet ꝛc. Contra. Cyprian⁹. dyaboli potestas non minuiẗ ante baptismū. Item q̃ nulli⁹ sit efficacie videẗ. q̃ si pellit demones. aut spiritualiter. aut corporaliter. Non sp̄ualiter. quia tunc expellitur sp̄ualiter quādo expelliẗ culpa. Si q̃tum ad corporalē lesionem. ergo solum demoniacis ꝛ obsessis deberet fieri exorcismus. Item si alium effectum nō habet nisi demonē pellēre. cum multo efficacius pellatur in baptismo. deberet statim baptisari ꝛ nullo modo exorcisari. Si dicas q̃ disponit vt habeat maiorem effectum baptismus. Contra. Aut hoc facit disponendo subiectū. aut fortificādo baptismū. Non disponendo subiectū. quia si disponit. aut minuendo culpam aut penam. neutrū potest. cum non possit minui pena sine culpa. Non fortificando baptismū. quia nōdum est cum exorcismus fit. Item discedat aliquis exorcisatus ante baptismum. quero vtrum aliquid cōferat exorcismus. Si nihil. stultum est expectare. Si aliquid. quero quid: Si minores tenebras. Contra. tenebre sunt carētia visionis diuine. hac autē omnes sunt similiter priuati. Item si dicas q̃ fiat ad solēnitatem baptismi. quero quare magis baptismus habet solēnitatem q̃ alia sacramenta. ꝛ que ꝛ quot sunt illa que attendunẗ ad eius solēnitatem. R° aliqui dixerunt q̃ exorcismus solum fit ad solēnitatem ꝛ ad exp̄ssiorem signatiōnē. nec aliquid efficitur ibi. sed solum signatur quod efficitur in baptismo. Alij autem dixerunt q̃ non tm̄ fiat ad baptismi solēnitatem. imo habeat effectum sp̄ualem. licz semiplenum ad disponendū ad baptismū. Unde paruuli non baptisati sed exorcisati morientes sustinent minores tenebras. Primi nimis parum dixerunt. ꝛ sanctorum autoritates plus dicunt. Secūdi nimis dixerunt. ideo tenēdum est medium q̃ sunt ad solēnitatem ꝛ ad cohibendum dyabolū vt non possit occidere paruulū. nec ita fortiter vexare adultum vt retrahat a baptismo. Unde nō est contra vexationem quā facit in corpore. sed quaz faceret. q̃ dyabolus ex quo videt hominē p̄pari ad baptismū ipm̄ vexaret. Unde Gre. dic̄ q̃ illos pulsare negligit. q̃s q̃eto iure possidē

ꝯsentit. Sed qñ videt se deseri tūc ꝓuocat̃. Ad p̄ma duo obiecta patet ex dictis. q2 Cyprian⁹ intelligit de potestate spūali. ⁊ illud de veratiōe sitr patet. Ad illud qd̄ obycit̃ q̄re nō statim dat̃ baptismus. dicendū q2 ꝓpter solēnitatē. ⁊ ꝓpter hoc q2 baptismū debet p̄cedere doctrina siue cathecismus. vt q̄ dyabol⁹ arceat̃ a cathecismo annectit̃ exorcism⁹. Nec fit ꝓpter aliquam efficaciā gratie in aīa. sed solū ad signatiā. ⁊ ad arcen-
74 dum potestatē cōtrariā. Ordo autē eoꝝ que sunt ad solēnitatē baptismi fm̄ morē ecclesie vsitatiue hic est. Primo exsufflat̃. ⁊ hoc vt virtus dyaboli exterior expellat̃. ⁊ interior expellenda significet̃. Secūdo signū crucis fit in pectore ⁊ in fronte. vt demō cognoscat se expellendū taz in occulto cordis q̄ in apto ꝯfessiōis. Tercio sal in ore ponit̃. vt significet̃ q2 per baptismū sapor sapiētie p̄paret̃. ⁊ fetor fomitis restringat̃. Quarto fit linitio auriū ⁊ narium cum sputo. vt significet̃ grā ad discernendū ⁊ ad obediendū. Quīto fit inunctio in pectore ⁊ scapulis. vt significet̃ gratia vnctionis ad deū amādū. ⁊ eius onera portāda. Sexto post baptismū fit inunctio crismatis in vertice. vt significet̃ aptio mētis imputribilis ad cōtemplādū eterna. Crisma enī cōfectū est ex oleo lucēte ⁊ balsamo cōseruante. Septimo vestit̃ vestimēto mūdo ⁊ albo. vt significet̃ candor innocētie ⁊ stola resurrectiōis. Ultimo ponit̃ cereus in manibus vt sit lucerna pedibus eius verbū dñi ⁊ lumē semitis eius. Secūdū Hugo. de sancto Uictore forma exorcismi ⁊ alioꝝ sacramētaliū in baptismo ita ꝑficitur. Puer signat̃ crucis signaculo in fronte. in pectore. in oculis. in naribus. in ore. in auribus. vt toti⁹ corporis sensus hoc signaculo muniant̃. cui⁹ virtute oīa sacramenta cōplent̃. ⁊ oīa dyaboli figmēta frustrant̃. Unde Raban⁹ d̄ cōstitutiōe clericoꝝ. vt ab eo dyabol⁹ in vase suo pristino sue interemptiōis signū cognoscēs. iam sibi deinceps illud fiat alienū. Postea dat̃ sal b̄ndictū in os eius. vt sapiētia cōditus careat fetore iniq̄tatis. ⁊ vita non putrescat a vermib⁹ viciorū. Sicut enī sal cōseruat carnē a fetore ⁊ putrefactiōe. sic sapiētia p ip̄m significata spūm ꝯseruat ne soluat̃ in vicia. ⁊ feteat ꝑ infamiā. Deinde exsufflat̃ malign⁹ foras. vt spūs spū pellat̃. s. spūsancto malign⁹. q2 spūssanct⁹ p flatum datus est. Iob. vlti. insufflauit ⁊ dixit eis accipite spm̄sanctum ⁊c. Postea tangunt̃ ei aures ⁊ nares cū saliua. vt tactu sup̄ne sapiētie ⁊ aures apiant̃ ei ad audiendum verbū dei. ⁊ nares sint ad discernendū odorem vite ⁊ mortis. Hoc signat dñs cū dixit in sanatione surdi et muti. Math. vij. effeta ⁊c. glo. Sputū de capite dñi ē diuina sapiētia q̄ soluit labia vt dicat credo in deū. Post hec introducat̃ baptisand⁹ in ecclesiā. His habitis ⁊ cōpletis venit sacerdos ad fontē. ⁊ consecrat̃ fons i nomie patris ⁊ filij ⁊ spūssancti. vt sanctitas sacramēti nō ex eo q̄ ministrat cōstare sciat̃. sed ex eo qui sanctificat. Post hec tradit̃ noue vite auditorib⁹ cathecuminis symbolū fidei. in quo ap̄lice doctrine forma ꝯsistit. Hoc nō dicit̃ in moderno ordinali vt credo. Post hoc oblatus ad baptismū paruul⁹. ⁊ interrogatus a sacerdote si abrenūciet sathane. ⁊ omnib⁹ pompis eius. ⁊ omnib⁹ opibus eius. p ora gestantiū respōdet. vt aliena iniq̄tate obligat⁹. aliena fide ⁊ cōfessione soluat̃. Postea inungit̃ oleo sacro in pectore tanq̄ muniat̃ aduersus hostē ne ei deinceps immūda ⁊ noxia ꝑsuadere possit. Ungit̃ ⁊ inter scapulas vbi vigor portādi onus est. vt fortitudinē accipiat ad portandū onus. Deinde interrogat̃ si credat in deū patrē ⁊ filiū ⁊ spm̄sctm̄. vnā ecclesiā catholicā. remissionē pctōꝝ. ⁊ vitā etnā. ⁊ sb̄ hac fidei ꝯfessiōe ⁊ trina imersione a sordib⁹ vetustatis abluit̃ nouū indutus hoiem. Deinde postq̄ baptisat⁹ a fonte ascēdit. sacro crismate in vertice vngit̃. vt spm̄ xp̄i pticipādo. merito deinceps xp̄ianus appellet̃. coheres regni ⁊ glorie sacra vnctione effectus. Deinde tradit̃ xp̄iano vestis candida. vt q̄ p̄me vanitatis decorē vetustatis pānis obfuscauerat. habitu regeneratiōis. glorie p̄ferat indumētū. Tegit̃ etiā caput sacro velamie post vnctionē sacrā. vt intelligat se dyadēmate regni ⁊ sacerdotali dignitate potiri. Ad vltimū cereus accēsus dat̃ i manu ei⁹. q2 implere vocat̃ illud euāgeliū Math. v. Sic luceat lux vestra corā hominib⁹. Hanc lampadē si inextinguibilē seruauerit. inter virgines sapientes cū sponso celesti ad nuptias introibit. ⁊ statim si adest episcopus confirmat̃. et datur ei eucharistia post confirmationē si sit adultus. vt sic christo incorporet̃.

Distinctio. vij. de confirmatiōe.

Nunc de sacramēto cōfirmatiōis addendū est. Hec est secūda ps hui⁹ ptis. in qua magister agit de sacramētis fm̄ septē differētias. Supra enī egit mḡr de baptismo q̄ est p̄mus inter sacra. hic agit de cōfirmatiōe. Et qm̄ tria est cōsiderare circa hoc sacrm̄. Primo ea q̄ spectāt ad ministri dignitatē. Secūdo efficaciā. Tercio vo vsum. ideo ps ista tres hz pticulas. In p̄ma pte agit de hoc sacramēto q̄tum ad integritatē. In secūda q̄tū ad efficaciā et virtutē. ibi. Uirt⁹ aūt hui⁹ sacramēti est donatio spūssancti ad robur. In tercia q̄tum ad vsum siue modū sumēdi. ibi. Hoc sacrm̄ tm̄ a ieiunis ⁊c.

Di. VII.

De ꝯfirmatiōe q̄tū ad ministri dignitatē. a

Nunc de sacro ꝯfirmatiōis addendū ē. de cui⁹ ministro q̄ri solet. Forma enī apta ē. s. v̄ba q̄ dicit ep̄us cū baptisatos in frontib⁹ sacro signat crismate. Hoc sacrm̄ ab alijs ꝑfici nō pōt nisi a sūmis sacerdotib⁹. nec tpe ap̄loꝝ ab alijs q̄z ab ipis ap̄lis legit̃ pactū. nec ab alijs q̄z ab illis q̄ locū eoꝝ tenēt ꝑfici pōt aut dz. nā si alit̃ ꝑsumptū fuerit. irritū habet̃ ⁊ vacuū. nec int̃ eccl̄iastica reputabit̃ sacra. Licz at̃ p̄sbris baptisatos tāgere i pectore. s̄ nō crismate sig̃re i frōte.

Notula. Greg. ita scribit Januario ep̄o. puenit ad nos quosdā scandalisatos fuisse q2 per p̄sbyteros crismate tāgere

a Pro scādalo sedando semel tm̄ concessuz estimat̃. videt̃ illa cōcessio Greg. de qua di. in fine notule. nō fuisse recta. q2 scādalū de veritate vite vl̃ doctrine nihil immutat. si ergo sol⁹ episcop⁹ pōt cōfirmare. videt̃ q2 ꝓpter scādalū nō debuit illud permittere. R̄e° dicen- 1
dū q2 q̄uis sacerdos nō possit ꝓpria auctē. tn̄ p cā necessaria summ⁹ pōtifex in q̄ ē plenitudo ptātis pōt alij q̄ ep̄o cōmittere. ⁊ ille nō facit auctē sua s̄ auctē sibi cōmissa. vn̄ ille poti⁹ fac cui⁹ auctē fit. vn̄ nō ē dubiū q̄n pontificalis auctas sit de necessitate hui⁹ sacramēti. Aliq̄ tn̄ dicūt q2 nō ꝯcessit eis cōferre sacramentū sed solum aliquid sacramētale. sicut aliq̄n dat̃ laicis panis b̄ndictus loco corporis dñici.

b Uirtus aűt hui⁹ sacramentū ē donatio spūssancti ad robur. Cōtra. si hoc verū ē. eucharistia ꝯfirmat. vt̄ in ps. Panis cor hominis cōfirmat. R̄ꝰ ad hoc multipliciter r̄ndeꝶ. Primo mō sic ꝙ istud sacramentum ordinaꝶ ad robur ꝑ se. ſ eucharistia ꝑ accidēs. Sed hoc non solūt. qꝛ siue ꝑ se siue ꝑ accidēs. dum tamē habeat effectū eundē videꝶ alterū superfluere. Secūdus modus dicēdi est ꝙ cōfirmatio cōfirmat ꝯ malū. sed eucharistia in bono. Sꝫ nec illud sufficiat. qꝛ omne sacr̄m cū sit remediū est cōtra malum. ⁊ ita eucharistia. Alij dicūt ꝙ duo sūt nobis necessaria.

ᵇUirtus aűt hui⁹ sacramēti est donatio spūssancti ad robur. q̄ in baptismo daꝶ ad remissionē. Uñ Raban⁹. a sūmo sacerdote ꝑ impositionē man⁹ paclitus tradiꝶ baptisato vt roboreꝶ ꝑ spm̄sanctū ad p̄dicandū alijs illud qꝺ ip̄e i baptismo cōsecutus est. Iteꝫ oēs fideles ꝑ man⁹ impositionē epoꝝ post baptismū accipe debe/rent spm̄sanctū vt pleni christiani inueniantꝶ. ᶜScito vtrūqꝫ esse magnū sacramentū. ſ vnū maiori venera/tiōe tenendū sicut a maiorib⁹ daꝶ. Ecce mai⁹ diciꝶ sa/cramentū ꝯfirmatiōis. ſ forte nō ob maiorē virtutē et vtilitatē quā cōferat. ſ qꝛ a dignioribꝰ daꝶ. ⁊ ᵈin digni/ori ꝑte corpis fit. ſ. in fronte. Uel forte. qꝛ mai⁹ augmē/tū virtutū p̄stat. licꝫ baptism⁹ plus ad remissionē va/leat. Qꝺ videꝶ innuere Rabanus dicēs. In vnctiōe baptismi spm̄sanctū descēdere ad habitationē deo cō/secrandā. in hac vō eiusdē septiformē gratiā cū omni plenitudine sanctitatis ⁊ virtutis venire in hoiem.

De cōfirmatiōe q̄ntū ad modū sumendi. c

ᵉHoc sacramētū tm̄ a ieiunis accipi ⁊ ieiunis tradi de/bet. sicut ⁊ baptism⁹. nisi aliter cogat necessitas. ᶠNec debet iterari sicut nec baptismus vel ordo. Nulli enim sacramēto faciēda est iniuria. qꝺ fieri putaꝶ quādo nō

b eos q̄ baptisati sunt ꝓhibuim⁹ ⁊ nos quidē ſꝫ veterē vsuꝫ nr̄e ecclie fecim⁹. ſ si oīno de hac e re alij ꝯtristant. vbi episcopi desunt vt p̄sbri etiā i frōtib⁹ baptisatos d crismate tāgere debeāt cōcedimus. Sed istud ꝑ scādalo sedando semel mihi cōcessum esse estimatur.

e

f

scꝫ fides ⁊ mores. ⁊ vnū cōfirmat in fide. ſ. cōfirmatio. sed eucharistia q̄ntū ad bonos mores. qꝛ vt dicit Bern. eucharistia nō solū delet venialia ſ etiā cōsensum fortificat ne inclineꝶ ad mortalia. Alij dicūt ꝙ vtrūqꝫ forti/ficat fidē. ſ duo necessaria sūt ad fidē firmā. ſ. corde credere ⁊ ore cōfiteri. ⁊ eucharistia ꝯfirmat q̄ntū ad fidē in corde. sed cōfirmatio q̄ntū ad cōfessionē siue ꝓlationē i ore. Alij dicūt ꝙ vtrūqꝫ fortificat a charitate. qꝛ ab ei⁹ fortitudine pendet fortitudo oim. Sed charitas pōt deficere dupliciter. ſ. ꝑ defectū alimēti. vel ꝑ actionē con/trariā. sicut patet i igne materiali. ⁊ ꝯtra p̄mū ē eucharistia q̄ cibat. cōtra secūduꝫ cōfirmatio vt impugnātib⁹ resistat. Alij dicūt aliꝶ ⁊ ꝓbabili⁹ ꝙ ꝯfirmatio ē ad corroboratiōꝫ fidei. ſ eucharistia charitatis. ⁊ hoc patꝫ. qꝛ hic est signū ꝯfessiōis fidelis. ibi signū vnionis. Et si queraꝶ q̄re magis cōfirmantꝶ hec due virtutes q̄ alie. Di/cendū ꝙ qꝛ in his duab⁹ pendet fortitudo spūalis edificij q̄ntū ad intellectū ⁊ affectū. Et qꝛ i fide ē p̄ma eleua/tio. in charitate eleuatio summa. ⁊ vtrobiqꝫ difficultas. ⁊ qꝛ ꝓnitas ē ad cōtrariū. ideo magis cōfirmantꝶ.

3 c Scito vtrūqꝫ esse magnū sacramētū. sed vnū maiori veneratōne tenendum sicut a maiorib⁹ daꝶ. Uideꝶ fm̄ hec vba melchiadis ꝙ amplior gr̄a in eo daꝶ. Dicendū ꝙ cōiter dici consueuit ꝙ vnū sacr̄m diciꝶ maius alio. v. modis. Primo mō ꝓpter significatiōnē. sic matrimoniū dr̄ mai⁹. qꝛ sigt vnitatē naturaꝝ i xp̄o. Secūdo mō ꝓpter ꝯtinentiā. ⁊ sic eucharistia dr̄ mai⁹. Tercio ꝓpter efficaciā. ⁊ sic baptism⁹. Quarto ꝓpter dignitatē mi/nistrantiū siue dispēsantiū. ⁊ sic dr̄ cōfirmatio maior. qꝛ daꝶ a sūmis sacerdotib⁹ siue epis. Quinto ꝓpter hoc

4 ꝙ ponit in nobiliori gradu. ⁊ sic diciꝶ ordo mai⁹ sacr̄m. d In digniori ꝑte corpis fit. Uideꝶ falsū dicē. qꝛ vertex est dignior q̄ntū ad sitū. ⁊ cor q̄ntū ad virtutē. ꝗ poti⁹ debet dari in capite vel in corde. Iteꝫ videꝶ ꝙ in lingua. qꝛ ibi ē ꝯfessio. R̄ꝰ dicendū ꝙ ps dignior q̄ntū ad virtutē ⁊ opatiōeꝫ est cor. ſ tm̄ occulta ē ⁊ latet inter⁹ Inter ptes vō q̄ se offerūt sensib⁹ nr̄is caput ē digni⁹. ⁊ i capite facies. facies. ſ. anterior ps. ⁊ ideo hoc sacr̄m daꝶ in facie. ſ mag in fronte. qꝛ ibi est sedes verecūdie. Uñ qꝛ hoc sacr̄m est ꝯ cōfusionē ⁊ verecūdiā confitēdi nomē xp̄i q̄ linguā ꝯtrahit ne apte dicat. debet h̄ sacr̄m in fronte dari. Frons quidē ps ē faciei eminētior. vñ dixerūt quidā ꝙ in noua lege fit p̄ma vnctio in capite rōne virtutis. secūda vō in fronte. tercia iterū i capite Et p̄ma fit in baptismo. Secūda vō in cōfirmatiōe. Tercia vō in epi ꝯsecratiōe. Et p̄ma sigta est in p̄ma vn/ctione dauid. j. Reg. xvj. Secūda vō in vnctiōe dauid sup domū iuda. ij. Reg. ij. Tercia vō in vnctōe dauid sup cunctū regnū. ij. Reg. v. Et satis possunt aptari istis si q̄s inspiciat. In p̄ma em̄ dauid nō habuit poten/tiam. In secūda habuit potentiā ⁊ resistentiā. In tercia habuit potentiā ⁊ p̄sidentiā sup gentem suam.

5 e Hoc sacr̄m tm̄ a ieiunis accipi ⁊ ieiunis tradi debet. Cōtra. videꝶ ꝙ qꝛ est ad robur. ꝙ cibus nō impediat Cib⁹ em̄ corpalis nō repugnat fortitudini spūali. R̄ꝰ dicendū ꝙ in hoc sacramēto daꝶ gr̄a. ⁊ gr̄a corroborās. ⁊ iterū cōtrahiꝶ affinitas quedā. Ideo ista tria statuta fuerūt ab antiqs patrib⁹ in sacramento seruari tanq̄ cōgrua. vt ieiuno stomacho ꝓpter gratiā spūssācti suscipiendā. vt cōfirmādus ab alio poneꝶ vel teneaꝶ qui

6 sit confirmat⁹ in signū debilitatis ⁊ imbecillitatis. vt sit cōsilis sexus ꝓpter ꝑiculū affinitatis. f Nec debet iterari sicut nec baptism⁹. Cōtra. Uideꝶ em̄ ꝙ possit iterari. qꝛ morb⁹ pusillanimitatis pōt iterari cōtra queꝫ est. ergo ⁊ sacramentū. Si tu dicas ꝙ nō potest ꝓpter caracterē. tūc videꝶ ꝙ caracter p̄iudicet morbo. si ergo nō est curatio morbi ꝓpter caracterem. sed magis ecōuerso. patet ⁊c. R̄ꝰ dicendū ꝙ illud sacramentū nō pōt iterari ꝓpter caracterem. qui imprimiꝶ i eo indelibiliter. Nō debet etiā. tū ratiōe morbi quē curat. tum rōne effectus quem donat. tam ratiōe rei quā allegorice sigt. Ratiōe morbi. quia est peius cōtracta. hec aűt fm ꝙ huiusmodi nō iteraꝶ. ſ si iteraꝶ. hoc est solū fm ꝙ adducta ratiōe effectus. quē donaꝶ. ſ est plenitudo gratie

Aug.

iterandũ iteratur. sed vtrũ aliqua vel nulla iterari pos sint questio est. Nam de baptismo et ordine q non de beant iterari apte Aug. dicit. vtrũqȝ sacramẽtũ est et quadã cõsecratiõe daꝛ. illud quidẽ cũ baptizaꝛ. illud vero cum ordinaꝛ. Ideoqȝ in eccl'ia catholica vtrũ/ qȝ non licet iterari. q2 neutri faciẽda est iniuria. quod indubitãter etiã de confirmatiõe tenendũ ẽ. De alijs vero vtrũ iterari valeãt vl' debeant postea differem⁹.

ad robur. et quis inte ger effect⁹. ideo stat⁹ rõe rei quã allegorice sigt. quia sigt aduẽtuȝ spiritussãcti d' celo in aplos in die penthecostes. qui postq̃ aduenit nũq̃ ab eis discessit. et sic patet illud.

D intelligentiã illoꝝ triũ q̃ magister agit de sacramento cõfirmatiõis. tria principaliter queruntur. Primo queriꝛ d' hoc sacramẽto q̃ntũ ad integritatẽ. Scd'o q̃ntum ad virtutẽ vel efficaciã. Tercio q̃ntum ad vsum. Circa primũ queruntur tria. Primo queriꝛ de confirmatiõe q̃ntum ad formã. Secũdo q̃ntũ ad materiã. Tercio q̃ntuȝ ad dispẽsatoris potentiam. Questio. j. a

Utrum necessariũ sit in hoc sacramẽto habere formam verboꝝ ostendiꝛ p simile in alijs sacramentis. q2 si in alijs forma verboꝝ ẽ necessaria. videꝛ q ꝛ in isto. Item hoc ipm oñditur p aliã rõnem. q2 forma verboꝝ est sanctificãs elementũ. Sȝ sacramentũ est ex sanctificatione sanctificãs ſm q dicit Hugo. ẽ necesse est q formã verboꝝ habeat. cum p ipam sit sanctificãs elementũ. Sed cõtra. xp̃s fuit institutor forme sacramentoꝝ. sed formã cõfirmatõis nõ legitur instituisse. imo pu⁹ tñ man⁹ iposuisse. Marci. xvj. non est necessaria. cũ xp̃us instituerit qd' ptinet ad necessitatẽ et formã aliorum sacramentoꝝ. et nõ hu ius. Si tu dicas q reliquit aplis formam. Contra legitur Act. viij. q impositione manuũ dabãt spm̃ſan ctũ. ẽ qd' ẽ de necessitate sacramẽti est inuariabile vt sacramentuȝ. ẽ ꝛc. Itẽ de forma queriꝛ q̃ est hec. Signo te signo crucis. confirmo te chrismate salutis. In nomine pa. et fi. et. ſſ. amen. Primo vĩ q superfluit hoc verbũ signo. quia sufficit actu signare. Si tu dicas q h' est pꝑter intentionẽ. tũc ẽ sicut in baptismo dicit baptizo et nõ dicaꝛ alius actus. sic in confirmatione sufficit dicere cõfirmo. Itẽ queriꝛ quare potius fit mẽtio in forma d' cruce q̃ d' incarnatione vl' resurrectione. Itẽ queriꝛ quare poti⁹ in hoc sacramento materia nõiatur cũ dicaꝛ. Confirmo te crismate. q̃ in baptismo vt dicaꝛ baptizo te i aqua.

R. ad hoc dd'm q forma pdicta est de necessitate huius sacramẽti sicut probant rões ad hoc inducte. 7 Ad illud qd' obĩ in contrariũ de ei⁹ institutione, diuersificantur doctores. Quidã eñ dicunt q formaȝ illam xp̃us instituit et aplis tradidit. et apli postmo dum alijs reliquerũt. licȝ hoc non sit scriptũ in canone scripture. ipe tñ forma illa non fuit vsus imponẽdo manus pueris. q2 hoc faciebat vt dñs non vt minister. Aliter põt dici et meli⁹. et credo q illd' sacramentũ xp̃s nec dispensauit nec instituit. q2 post ascẽsionẽ suam docebat aplos confirmari et spm̃ ad robur dari. Uñ. Jo. vij. spũſſanctus nõdũ erat datus. quia ihus nondũ erat glorificatus. Non inquã datus in plenitudine vel ad robur. ẽ hoc quidẽ fecit in die penthecostes. Uñ confirmati sũt a spũſancto immediate sine ministerio et sacro. et ideo ipi alios cõfirmabãt etiã sine verbo. Sed postq̃ bases ecclesie apli. s. qui a deo nõ p homies erãt ordinati. plati confirmati defecerũt. instituit spũſſctũs hui⁹ sacramẽti formã. cui etiã virtutẽ sctificãdi dedit. et per hoc pȝ rñsio ad pmũ. Ad illud qd' obĩ d' forma q̃re. s. xp̃s 8 nõ instituit. et quare apli instituerũt et posteris tradiderũt. rõ pdicta ẽ. Põt tñ et alie rões cõgruentie assignari. q2 eñ minuebaꝛ in dispẽsantib⁹ sanctitas. in suscipiẽtib⁹ ydoneitas. iõ oportunũ fuit instituere verbũ sctificãs. Alia ẽ et rõ. ẽ hec patebit infra. Ad 9 illud qd' vltra queriꝛ de forma. dd'm q in hoc sacramẽto daꝛ grã ad robur fidei q̃ntum ad cõfirmatiõȝ in corde. ꝛ q̃ntũ ad pfessionẽ liberam in oꝛe. et q2 difficilimũ et arduissimũ erat xp̃m crucifixũ cõfiteri. tũ pꝑter obprobriũ ſm qd' dicaꝛ. j. ad Coꝛ. j. pdicam⁹ xp̃m crucifixũ. iudeis quidẽ scandalũ. gentib⁹ ãt stulticiã. tũ pꝑter periculũ. q2 aduersarij tales nitebantur occidere. Jo. xv. hec facient vobis pꝑter nomẽ meũ. hĩcẽ q decuit duplicẽ actũ in forma poni. vnũ q̃ rñspicit liberã crucifixi pfessionẽ. q eã semp ferrȝ in frõte. Alteꝛ cordis stabilitõeȝ. Ex hoc pȝ. q̃re mag 10 fit mentio de cruce. q2 illud ẽ arduissimũ et ignominiosuȝ cõfiteri. De materia vero q̃re hoc fit iõ vĩ et rõ est. quia cõsecrata ẽ. nõ sic in sacris alijs. Aliq̃ tñ dicũt q hocẽ pꝑter pcipuã efficaciã h⁹ sacri. et gratiã specialẽ et singularẽ q̃ daꝛ in hoc sacramento ad pugnam. Questio. ij. b

De materia vtrũ sit necessaria. et vĩ pmo q istud sacramẽtũ idigeat necessario materia. Et q2 sicut dicit Hug. sacrm̃ ẽ elemẽtũ foris sensibiliter pposituũ ex similitudie repñsentãs. ẽ repñsentatio ẽ p materiã. ẽ mã ẽ necessaria. Preterea supra hitũ ẽ q dñs ptãteȝ mũdandi nõ tradidit homi p se. ẽ p elemẽtũ. ne poneretur spes in hõie. ẽ pi rõe ptãteȝ cõfirmãdi nõ debuit dare hõi nisi mediãte elemẽto. Cõtra. apli sola manus ipositõe cõfirmabãt. ẽ vĩ q successores coꝝ sola man⁹ ipositõe hoc possint si trãsmiserit ptãtẽ quã hẽbant. Iteȝ materia alioꝝ sacroꝝ fuit instituta a xp̃o vt pȝ in baptismo et eukaristia. et xp̃s etiam ea suscepit. ẽ vĩ pari rõe q si hoc sacrm̃ haberet mãȝ. q xp̃s instituisset sacrm̃ suscipiẽdo. Si tu dicas q non decebat eũ cõfirmari. obĩ tũc. q2 silr nec circũcidi. nec baptizari. ẽ fecit pꝑter auctẽ sacri vt hitum ẽ ẽ tñ. ẽ ꝛc. Itẽ q̃ro vtrũ materia hui⁹ sacramẽti debeat esse cõsecrata. et vĩ q sic. q2 ẽ crisma qd' cõsecraꝛ a pontificib⁹ determiato tpe anni. Sȝ vĩ q nõ. cũ alia sacra possint fieri sine cõsecratõe. vt pȝ in baptismo qd' antecedit. ꝛ eukaristia q̃ sequiꝛ baptismũ. ẽ i ꝛ cõfirmatiõe. Itẽ q̃ro cũ alia sacramẽta hẽant elemẽta simplicia nõ mixta. q̃re hoc sacrm̃ hȝ mixta. et vĩ q non deberet habere. q2. xxiiij. Eccĩ. dĩ q balsamũ nõ mixtũ odoꝛ me⁹. hoc dicit sapia de se. Itẽ q̃ro q̃re magis assumiꝛ balsamũ q̃ aqua. et vĩ q aq̃ magis. quia morbo generali dȝ respõdere elemẽtũ cõmune ꝛ generale. Sȝ balsamũ ẽ pciosum et raꝝ. aq̃ cõis ẽ oib⁹. ẽ ꝛc. Itẽ q̃re magis oleũ q̃ vinũ. et vĩ q vinũ ma-

g

gis.qꝛ facit hominē audacē et viꝛtuꝰ. et hic ē hꝰ sacra
11 mēti effectꝰ. ℞. sicut tactuȝ ē prius xp̄s hoc sacra
mētū nō instituit. qꝛ credētes pꝰ eiꝰ ascensionē erant
confirmādi. Unū nec materiā nec formā apl̄i dispen
sauerunt. sꝫ rē huiꝰ sacri sine formā a spūsancto im
mediate acceperūt. et quidē sine elemēto vł materia.
qꝛ in datiōe spūsctī signa visibilia apparebāt. et iđo
nō erat opꝰ elemēto. Sꝫ postea successoribus institu
tis dandꝰ erat vi verboꝝ et inuisibiliter. iđ oportuit
12 institui sensibile elemētū. Institutū ē ergo hoc elemētū
spūs. s. dictāte ab ipis ecclesie rectoribꝰ. et quia xp̄s ñ
instituerat nec vim ei dederat sm qꝫ ipe cōtactu mū
dissime carnis dederat aqs. vt ipe conficiēdo corpꝰ
suū īstituit elemētū siue materiā eukaristie. vt panē
vel vinū. iđ epi nō valētes seipis materias ɔsecrare.
ɔsecrari p bn̄dictionē instituerūt. et iđ materia huiꝰ
13 sacramēti dꝫ eē cōsecrata. Ad illud quare mixta in
isto et non in alijs. dōm qꝫ sicut dictū est in forma. qꝛ
erat ad duplicē actū arduū. et iđ duplex actꝰ expri
mit in forma. iđ et duplex elementū cōsonās illi du
plici actui et rei cōmiscet. Oleū oliuaꝝ ppter nito
rē signt interioreȝ fidē ex bona ɔsciā. balsamū ppter
odorē dignā et laudabilē cōfessionē. et ex hoc pꝫ q̄re
14 hec duo elemēta magis q̄ȝ alia. Ad illud qđ obī ꝺ
generalitate. dđ. qꝫ hoc veꝝ eēt si eēt sacrm̄ necessita
tis. et saluaret in aqua cōpleta rō signdi. De vino si
militer dđ. qꝫ nō ɔuenit ppter hoc qꝫ audacē et for
tē facit obnubilādo rationē. qꝛ fortitudo spūalis est
ex rōe recta et pura et nō ex rōne obnubilata.

Questio. iij. e

De potentia dispensandi hoc sacrm̄. et vꝫ qꝫ quilibꝫ
possit hoc sacrm̄ dispensare saltē in necessitate. qꝛ si
baptizat quis baptizatū ē. cū ergo baptismꝰ maxime ef
ficacie sit inter sacramēta. et qđ pt̄ in maiꝰ pōt in mi
nus. ergo si pōt qlibet baptizare. pōt etiam confirmare.
Itē in naturis sic ē qꝫ vbi res ē ibi opaf. nō vbi de
bet eē et non ē. ergo si spūs. s. ē in layco bono et ñ in epo
malo. vꝫ qꝫ magis confirmet p laycū. Iteȝ simplex
sacerdos inungit crismate in vertice. aut tunc aliqđ
facit aut nihil. Si nihil. tūc frustra facit. Si aliqđ fa
cit. pari rōne pōt inungere in frōte. sꝫ hoc ē confirma
re. ergo ⁊c. Itē si solus eps hoc pt̄. aut hoc ē ppter or
dinē. aut ppter iurisdictionē. Si ppt̄ ordinē. cū aliū
ordinē nō hēat qꝫ sacerdos. ergo ⁊ sacerdos. Si ppter
iurisdictionē. ergo electꝰ nō cōsecratꝰ hꝰ pōt. Cōtra. ma
gister dicit in lr̄a qꝫ hoc sacrm̄ a solis summis sacer
dotibꝰ daf. alioquin nō ē inter sacra ecclesie cōputā
dū. immo irritū habēdū. ergo a nullis alijs potest dari.
Itē Rabanꝰ dicit. p impositionē manꝰ summe sa
cerdotis paclitus tradif baptizato. et vocat summum
sacerdotē epm. ergo si aliꝰ inungat et verba dicat. hꝰ sa
cramētū nō tribuit. Itē rōe vꝫ. qꝛ Act. viij. dicit q̄
dā glo. qꝫ philippꝰ ille ad cuiꝰ p̄dicationē samarita
ni crediderāt nō poterat manꝰ imponere. qꝛ nō erat
15 apls. ergo solū aplis hoc concessū erat. ℞. dđ. qꝫ illud
sacrm̄ nec pōt nec dꝫ p alios dispensari. et si alij p̄su
mūt nihil faciūt. Et rō huiꝰ ē. qꝛ auctas ecclesie fuit
diriuata ad mēbra sm ordinē ecclesie primuȝ. vn̄ sic
soli apl̄i poterāt. sicut nūc soli coꝝ successores pñt.
16 Sꝫ tunc ē questio q̄re hꝰ sacramētū et ordines a solis
epis tradif. et solis epis fuit ɔmissū. dđ. qꝫ rō huiꝰ ē.
qꝛ ipi et coꝝ successores sunt p̄lati in ecclia p̄ncipa
les. Prelati āt duplex ē officiū s. inferiores in gradu
suo sꝫ iuuare et collocare in ordine. et muru oppone
re se sive gregē suū defendere. iđ ipi soli ordines fa
unt ⁊ corroborant. Alif dicūt aliq̄ qꝫ in hijs duobus
sacris daf grē plenitudo. iđ ab his debēt dari q̄ hn̄t
plenitudinē auctis. ab alijs nō. Propf hāc cādē ra
tionē ɔsecrare ecclias et abbes qꝛ sunt opa excellen
tie solis epis sunt cōcessa. p eo qꝫ hn̄t excellentē au
toritatē. Alia rō pōt reddi qꝫ ipis epis ē cura de sub
ditis et maxime de clericis. cū curā hēant de omni
bꝰ licet alijs cōmissa sit custodia. tn̄ placuit spūisctō
vt aliqđ sacrm̄ omnes subditi a p̄lato reciperent im
mediate. Silr qꝫ clerici aliqđ et id ē duplex sacrm̄ in
quo duplex impmif signaclm̄. Unū et apls ad Ro. j.
Desidero videre vos vt aliquid impertiar vobis spi
ritualis grē ad firmādos vos. Multe pñt hic rōes
assignari et cōuenietie. tn̄ in talibus magis locū ha
bet cōgruitas q̄ȝ necessitas. qꝛ institutio necessitateȝ
facit p̄cipue. Ad illud qđ obī de baptismo. dđ. qꝫ 17
nō ē silr. qꝛ enī baptismꝰ ē sacramētū necessitatis. iđ
ptās eiꝰ omnibꝰ ē cōcessa. nō sic aūt ē de cōfirmatio
ne. Ad illud qđ obī qꝫ ss. opatur vbi ē dōm qꝫ gra 18
tia spūsancti p quā dī in nobis opari duplicf ē. scꝫ
gratū faciēs. et sic opatur opa nostra ad salutē eius
in quo ē. Et gratis data. ⁊ p hanc opaf salutem in al
tero. et hec manet in hōie gra gratū faciēte recedē
te et dispēsatiōe diuina. vt subditi salꝰ non īpediaf
malicia p̄lati. Ad illđ qđ obī ꝺ sacerdote qꝫ vngit 19
in vertice. dđ. qꝫ nihil efficit. et tn̄ nō frustra fit. qꝛ in
struit et coniunctim efficit s. baptisma. Preterea si ali
qđ facit. tn̄ non tm̄ vt sacrm̄ cōfirmatōis. Ad illđ 20
qđ vltimo obī vn̄ hꝫ hoc eps. dōm qꝫ nec a iurisdic
tione nec ab ordine sacerdotali. sꝫ auctē et dignitate
epali. Et hec dicit ordinē in eminētia. Hec āt eminē
tia conferf epo cū cōsecraf. et iđ si renunciet iurisdi
ctiōi adhuc pōt cōfirmare q̄uis ergo nō hēat ex ordine
sacerdotali nec ex iurisdctōe epali. hꝫ tn̄ ex aliquo qđ
superexcellit vtrūqꝫ. Aliqui dicūt tn̄ qꝫ hoc hꝫ rōe insti
tutiōis.

Uantū ad scđm articulū q̄rif de virtute siue
efficacia sacramēti confirmatōis. et circa hꝰ tria
querunf. Primo supposito qꝫ det gratiā cū sit sacra
mētū no. le. q̄rif vtꝝ det gratiā gratū facientē. Se
cundo vtꝝ eadē gra detf in baptismo ⁊ confirmatio
ne. Tercio vtꝝ copiosius munꝰ gratie cōferaf in cō
firmatiōe q̄ȝ in baptismo.

Questio. j. d

Vtꝝ conferat gratiā gratū facientē. Ostendif primo per
auctēm rabani. p impositōȝ manuū summi sacerdo
tis spūsctūs tradif baptizato. Sꝫ nō dī dari spūs. s.
nisi qn̄ datur gra gratū faciens. ergo in sacro confirma
tionis gra gratū faciens daf. Itē rōe vꝫ. qꝛ hoc sa
cramentū confirmat in bono. sed sicut solius gratie
gratū facientis ē reuocare a malo. ita ⁊ cōfirmare in
bono. ergo ⁊c. Item gratia collata in hoc sacramēto ē
completiua. et cōfirmatiua. et augmētatiua grē bap
tismalis sicut dicit mgf. qꝛ maius augmētū virtutū
p̄stat. Sꝫ gra gratis data nec cōplet. nec confirmat.
nec auget gratiā gratū facientē. ergo non ɔfertur in sacr
mēto ɔfirmatiōis talis gratia sꝫ potiꝰ gratū faciens.
Cōtra. hn̄s gratiā gratū faciēs. accedēte ad bapti
mū ipam nō suscipit. ergo si ois accedēs digne ad cōfir-

mationē h3 gratiā gratū faciētē. ergo nō dat eque ɔfirmatio. Itē eē spūale pōt eē sine eē robusto. sicut et naturale esse pt eē sine robusto eē. qꝛ hoc ē bene esse. Sȝ oē illud sine quo pt stare eē spūale est grā gratis data nō gratū faciēs. ergo cū cōfirmatio ɔferat tale eē. non ɔfert nisi gratiā gratis datā. Iteȝ inter hāc gratiā et illā hoc interest qꝫ gratia gratis data rñspicit penā ꝫ gratū faciēs culpā. sed cōfirmatio ē contra penā. ergo ꝛc. Item videmꝰ xp̄m libere confiteri multos in mortali peccato. actus ergo ille pt eē a gratia gratis data. Si ergo ad hoc cōfertur cōfirmatio. non ē necesse

21 qꝫ det gratiā gratū facientē. R. dōm sicut innuit Rabanus. et mgr̄ dicit. et cōiter cōcordāt doctores. ɔfirmatio dat gratiā gratū facientē. Sȝ notandū qꝫ gratia gratū faciēs duplr̄ dr̄. Aut gratū faciēs de nō grato. et talis ē gratia baptismatis penitētialis. Aut magis gratū faciēs de iā grato. et talis ē gratia ɔfir-

22 mationis. q̄ gratiā acceptā ampliat et ɔfirmat. Et ꝑ hoc ptȝ rñsio ad primū obiectū in cōtrariū. qꝛ q̄uis baptismus hēat gratiā gratū facientē. nō tm̄ h3 ad illum effectū. nec in illo statu in quo h3 post ɔfirmationē et iō recipitur hoc sacr̄m ad ꝑfectionē illiꝰ grē et ɔfirmationē. et hoc ꝑ gratiā in hoc sacramēto collatā q̄ nondū hētur. nō sic ē de gratia baptismali. qꝛ baptismus flaīnis dat primā gratiā iustificātē sicut baptismꝰ flumis. nihilominꝰ tm̄ nō ē negandū qꝫ in baptismo flumis tribuat grā gratū faciēs etiam prius grato. nō ad iustificandū. ꝫ ad augendū. et hoc ꝑ̄cipaliter ē in ɔfirmatiōe.

23 Ad illō qō obī qꝫ eē spūale est sine gratia ɔfirmationis. dōm qꝫ grā augmētans vtiqꝫ gratū faciens ē. et tm̄ sine ea est eē spūale. et iō

24 illa ꝑpō est falsa. omne illō ꝛc. Ad illud qō obī qꝫ gratia gratū faciēs ē contra culpā. dōm qꝫ nō tm̄ est ɔtra culpā ꝫ etiam cōtra penā catenus q̄ ordinata ē

25 ad culpā. et talis ē pusillanimitas. Ad vltimū dō. qꝫ quāuis possit aliquis xp̄m ɔfiteri sine gratia confirmationis. nō tm̄ ita faciliter. nec ita vtiliter. nec ita salubriter. sicut cū gratia gratum faciēte. qm̄ ex ipa ē ɔfessio laudabilis et deo accepta.

Questio. ij. e

Utrum eadē gratia ɔferatur in baptismo et ɔfirmatiōe. Et qꝫ alia vr̄. qꝛ baptismꝰ et eius effectꝰ ꝑcedit sacr̄m ɔfirmatiōis tpe et natura. Sȝ qō ꝑcedit alterum tpe et natura differt ab eo eēntialr̄. ergo differēs gratia ɔfertur in hoc sacramēto et in illo. Itē signa sunt silīa et ꝑportionabilia signatis. Sȝ aliud signū est in baptismo et alius caracter. ergo aliꝰ effectus ꝛ alia gratia. Itē si oīno daretur eadē gratia. ergo q̄ haberet baptismū haberet ɔfirmationē. ergo vlterius frustra ɔfirmaret. Contra. vtraqꝫ gratia ē gratū faciens. ꝫ in vna aīa ē vna grā ḡtū faciēs. qꝛ duo accidētia et maxie accidētia simplicia i eodē subo eē n̄ pn̄t. cū sūt eiusdē spēi. ergo constat qꝫ vno nūero. Itē eadem ꝑ eēntiam ē virtus debilis et robusta. ergo gratia baptismalis silr̄ et grā ɔfirmatōis eadē. Iteȝ grā ꝑueniens et subsequēs sicut dicit mgr̄ scdō li. dis. xxvi. ē eadem ꝑ eēntiam. Sȝ sicut se h3 gratia baptismalis. ita et ɔfirmationis. qꝛ baptismalis ꝑuenit vt hō iuste vdit. ɔfirmatōis ɔfirmat ne frustra velit. ergo

26 ꝛc. R. cum q̄ritur vtrū gratia q̄ daꝛ in sacramēto baptismi et ɔfirmatiōis sit eadē vl' alia. Ista qō dupliciter pōt intelligi. Uel qꝫ in sacr̄o ɔfirmatiōis nō cōfertur aliqua gratia nec aliquis caracter. ꝫ solum baptismalis ɔfirmeꝛ sine alicuius appōne. et hoc q̄dem ē querere. vtrū in confirmatiōe ɔferaꝛ aliq̄ gratia. Si eīm cōferꝛ. cū nō ɔferatur qō collatuȝ est. ptȝ qꝫ ista qō ex precedēti qōne soluta ē. qꝛ ibi datur grā vt dicit Rabanꝰ Hugo et mgr̄ cū dicūt ibi gratiā augeri. ac ꝑ hoc et nouā ɔferri. Quicq̄d eīm voluerunt aliqui dicere. credo illud verum. Uel pt queri. vtruȝ sint eadem. esto qꝫ in vtroqꝫ detur gratia. ita qꝫ ex his vna gratia ꝑ eēntiam fiat. sicut fit de eo qꝫ auget et eo qō augetur. Et hic sunt tres positiōes. Quidaȝ eīm dicūt qꝫ differūt eēntialr̄ sicut virtutes ꝛ dona. qꝛ in baptismo datur gratia q̄ influens in potentias facit dona in ordine q̄ facit habitudines. ꝛ si pulchra videaꝛ hec positio. tm̄ veritatē nō habet. qꝛ in virtutibus et donis ponit gratiā eēntialiter differre. Rursus ɔnexiones illoꝝ dissoluit. In sacramētis eīm nō est connexio vt in virtutibꝰ et donis. Alia positō est qꝫ gratia hec et baptismalis et si sint gratū facientes. differūt tm̄ eēntia. sicut morbi contra quos ordināꝛ distinguntur in subo. quia in diuersis ptibus aīe potentialibus. vt sicut ptes aīe ptes corporis. sic ptes grē ꝑtes aīe siue potentias ꝑficiāt. Uñ dicunt qꝫ distincte manēt in anima. nec vna auget aliā nec ɔfirmat nisi ꝑ accidēs. s. qua ɔfirmat hōiem. Tercio mō pōt dici qꝫ gratia gratū faciēs in aīa est vna. qꝛ vna ē aīa q̄ gratificaꝛ et vni. et rursus tota gratia tolliꝛ vnico peccato. ꝑpter hoc dōm aliter sicut in virtutibꝰ gratuitis. qꝫ ē ibi gratia et habitus substratꝰ et grā vna in omnibꝰ. ꝫ habitꝰ substrati alij et alij. Sic i sacr̄ali etiam gratia et ē gratia gratū faciēs. et effectus spāl' quē habet virtute sacramenti. et inquantū gratū faciens vna est. ꝫ rōne effectuū distinguunꝛ. ꝛ qꝛ sacramentū signat gratiā vt in tali effectu. iō signa et sacramēta sūt diuersa. Concedendū ē ergo qꝫ gratie baptismali supaddiꝛ gratia cōfirmatōis. q̄ h3 aliū effectuȝ scȝ ablationē pusillanimitatis. et hic ꝑbāt tres prime rōnes. Concedēdū est etiā qꝫ cedit in vnaȝ sicut probant tres sequētes rōnes. q̄uis gratia ꝑ eēntiaȝ sit eadem. tm̄ effectus ad quē ordinaꝛ ē alius et aliꝰ. et iō non ē repugnātia inter rōes illas. Gratia eīm in anima vna ē gratū faciens. sed effectus sunt multi ꝛ varij. et qm̄ signa sacr̄alia ordinantur ad gratiā scdȝ effectus curationis. iō sūt varia sigñ et sacramenta. et non solū signa exteriora et visibilia. ꝫ etiā interiora. vtputa sunt caracteres q̄ sunt signacula distinctiua.

27 Ad illud tm̄ qō obī qꝫ nō sunt duo accidētia eiusdem spēi in eodē subiecto. dici pōt qꝫ in ꝑ̄utum sunt sacramētalia nō sunt eiusdem spēi sed diuerse.

28 Ad illud qō obī qꝫ eadē ē virtus debilis ꝛ roborata. dō. qꝫ non solū differūt ꝑ debile et roboratū ergo grā baptismalis et cōfirmatōis. ꝫ etiā ꝑ morbū ɔtra quē sūt

29 et quē curant. Ad illud qō obī de gratia ꝑueniente et subsequēte. dōm. qꝫ nō est simile. qꝛ ad eundē effectū ordinaꝛ gratia ꝑueniēs ꝛ subsequēs. nō sic gratia sacramētoꝝ istoꝝ. nihilominꝰ tm̄ cōcedo qꝫ illa grā gratū faciēs ꝫm qꝫ hmōi cedit in vnū cum gratia baptismali et illā auget. iō prima rō nō valet qꝫ q̄ habent ordinē tpis non sūt idem. Illō eīm fallit in his quoꝝ vnū se habet ꝑ additionē ad alterū.

Questio. iij. f

Utrum copiosius munus gratie conferatur in ɔfirmatiōe q̄ in baptismo. Et qꝫ sic vr̄ ratōe effectus. est eīm hec ad ɔfirmādū. illa ad iustificandū. illa est ad credendū. hec ad cōfitendū. si ergo maioris gratie ē cōfirmatum eē q̄ iustificari. maioris etiā publice ɔfite-

ri ꝙ occulte credere. vr ꝙ grã ꝯfirmatiõis sit copiosior. Itẽ rõe alia vr. qꝛ signũ in hoc sacramẽto ẽ preciosius et carꝰ. ergo et gratia signata preciosior et maior in cõfirmatiõe. cũ signũ in sacramẽtis debeat rñdere signato. Itẽ rõe dispẽsatiõis. qꝛ nõ iõ maiꝰ ẽ sacramentũ. qꝛ a maiorib9 sed qꝛ maiꝰ. iõ ẽ eiꝰ dispẽsatio cõmissa maiorib9. ſ3 dispẽsatio huiꝰ sacramẽti ẽ maioribus cõmissa ꝙ baptismũ. ergo ⁊c. Itẽ hoc ipm oñdit auctẽ Rabani. In baptismo spũs. s. descẽdit ad habitatiõnẽ deo cõsecrãdã. in hac vo eiusdẽ septiformis gratia cũ omni plenitudĩe sctitatis et virtutis venit in hominẽ. ptꝫ ergo ꝙ confert maiꝰ munꝰ. Cõtra. grã baptismalis ẽ ꝯtra culpã originalẽ et oẽs eiꝰ seqlas sed cõfirmatiõis ꝯtra vnã sequelã vtputa pusillanimitatẽ. Sꝫ cõgruũ ẽ ꝯtra morbũ maiorẽ. efficaciorẽ dari medicinã. ergo ⁊c. Item rõne effectꝰ primi vr. qꝛ maiꝰ donũ ẽ de inimico fieri amicũ ꝙ d amico magis amicum. Sꝫ in baptismo fit hõ amicꝰ. in ꝯfirmatiõe aũt magis. ergo in baptismo confert maiꝰ donum.

Itẽ baptismus facit hominẽ innocẽtẽ et statꝫ aperit celum. sed hoc nõ facit ꝯfirmatio nec aliud sacramẽtũ. ergo baptismꝰ ẽ efficaciꝰ sacrm. Itẽ ad hoc ẽ auctas mgri in lrã. maiꝰ ẽ hoc sacrm nõ ob maiorẽ virtutẽ vel vtilitatẽ quã ꝯferat. sed qꝛ a dignioribꝰ datur. ergo ⁊c.

50 R. dõ. ꝙ gratia ꝯfirmatiõis psupponit gratiã baptismalẽ. sicut bene eẽ supponit eẽ. Quã ergo sit cõparatio harũ grarũ põt fieri dupliciter. Uno mõ cũ psuppõe. et sic oino maiorẽ grã ꝯfirmatõis ꝙ baptismalis. sicut bene et pfecte viuere melius ꝙ viuere. qꝛ hoc addit ad illud et cõplet. Si aũt intelligatur psaise vt. s. hec gratia q additur sit maior vel minor. dõ. sine dubio ꝙ nõ ẽ tante efficacie vt ptꝫ. qꝛ viuificare mortuũ maior gratia ẽ et potẽtia ꝙ iã viuificatũ sanare vel fortificare psaise loquẽdo. sed cũ psuppõe maiꝰ ẽ eẽ viuũ et sanũ ꝙ viuũ tm. Rõnes ergo pbãtes ꝙ ꝯfirmatõis grã maior ẽ. intelligunt cũ psuppõe. qꝛ auget gratiã baptismalẽ. Sꝫ rões pbãtes ꝯtrariũ intelligunt cũ pcisiõne. hãc grãm illi cui additur cõparando. et hoc ptꝫ p singulas rões cuilibꝫ inspiciẽti.

Consequẽter qntũ ad terciũ articlm qritur d vsu sacramẽti ꝯfirmatõis. et circa hoc qrunt tria. Primo qritur de vsu qntũ ad generalitatẽ. Scdo qntũ ad necessitatẽ. Tercio qntũ ad modũ dispẽsandi et ordinẽ. Qõ. j. ¶

Qꝛ nõ debeat eiꝰ vsus eẽ generalis vr. et pmo ꝙ debeãt excludi mulieres, qꝛ hoc sacrm ordinat ad pugnã. sed mulieres excludunt a bello. ergo debẽt excludi ab hoc sacramẽto. Itẽ vr ꝙ debeãt excludi pueri per eandẽ rõẽ. cũ nõ sint apti ad portandũ arma. Itẽ videnr excludi illi q sunt in periculo mortis. qꝛ illi exeunt extra omnẽ pugnã. ergo liberi sunt a sacro pugne.

Itẽ vr ꝙ hoc sacrm nõ cõpetat mutis. qm hoc sacramẽtũ ẽ ad liberã nõis xpi confessionẽ. sed muti nõ pñt cõfiteri ore. ergo frustra recipiũt q hoc recipiũt. Itẽ aut ab hoc sacro excludunt aliq. aut nulli. Si aliq. nõ ergo est omniũ generalr. Si nulli excludũt. ergo caracter impssus distinguit soliũ ab infidelibus. ergo a tot et eisdem. a quot et quibꝰ caracter baptismalis. ergo vr ꝙ alter istoꝝ supfluat qđ ẽ incõueniẽs. Contra. ꝙ istud sacrm cõpetat oibus vr. qꝛ sicut dicit mgr et Rabanus in hoc sacro datur septiformis grã spũs. s. sꝫ iste effectus ẽ oibus generalis. ergo et hoc sacrm. Item ꝙ conueniat omni sexui vr. et maxie mulieribꝰ. qꝛ oẽs q pie volũt viuere psecutionẽ patiunt. ergo et sexꝰ infirmꝰ. sed infirmo q psecutionẽ patit sũt maxime necessaria arma fortitudis. ergo cũ hec dent in cõfirmatione. vr ꝙ mulieres maxime indigẽt hoc sacramẽto. Itẽ ꝙ sit necessariũ omni etati et maxime pueris vr. qꝛ discreti ducis ẽ armare milites suos ante pugnã ⁊ ante lesionem. Sꝫ pugna et lesiones et iocus statim incipiunt in annis discretiõis. ergo cõpetẽs ẽ sacrm ꝯfirmatiõis añ ãnos discretiõis dari. Itẽ vr ꝙ omi statui. qꝛ certũ ẽ de iuuenibꝰ. et hoc oñdit de morientibꝰ auctoritate Hug. q dicit in li. de sacris oino periculosum eẽt si ab hac vita sine ꝯfirmatõe migrare ꝯtingeret. et ita morienti etiã oportunũ ẽ.

51 R. dõ. ꝙ illud sacrm oibus ꝯpetit ppter gratie ãpliationẽ que ibi datur. sed maxime ꝯpetit his q sũt ex acie pugnãtiũ in bello spũali. et qꝛ hoc cõpetit omni sexui. iõ hoc sacrm omnibꝰ ꝯpetit.

52 Ad illud ergo qđ obi de mulieribꝰ ptꝫ. qꝛ licet non cõpetat bellũ materiale. cõpetit tñ spũale. Multe eñi in hoc bello strenue fuerũt vt pꝫ de sacris virginibus q martirizate sũt p cõfessiõe et nõie xpi.

53 Ad illud qđ obi de pueris. dõ. ꝙ multi nõ armãtur p statu illiꝰ etatis vt tũc pugnẽt. sed vt postmodũ sint pugnaturi. Nec hoc fit incõueniẽter. qꝛ arma illa nõ sunt aggrauãtia sed alleuiãtia. nec solũ sũt defendentia sed p̃munientia. et melius ẽ hominẽ muniri ante lesionẽ ꝙ post.

54 Ad illud qđ obi de his q sunt in periclo mortis pꝫ rñsio. qꝛ ñ recipiũt sacrm ad pugnã et cõflictũ. sed ad meritũ obediẽtie et virtutis augmentũ. qđ ẽ eis vtile et bonũ.

55 Ad illđ qđ obi d mutis. dõ. ꝙ sacramẽtũ istud ẽ ad corroborationẽ fidei in corde. et hoc ita indiget mutus vt disertꝰ. nec tñ in corde. verꝫ in mutu et passiõe pt xpm co pfiteri. ⁊ iõ hoc sacro indiget sicut et alij.

56 Ad illud qđ vltio qritur de caractere. dixerũt aliqui ꝙ vnꝰ est caracter differẽs solũ sm statũ. iõ nõ ẽ supfluitas qmuis ab eisdem distinguat. Sꝫ tñ illud nõ ẽ ꝯueniens dicere ꝙ idem caracter sit. cũ aliud sit signũ exterꝰ. cũ etiã nõ cõfirmatꝰ possit ordinari. Et iõ dõ ẽ aliꝰ ꝙ aliꝰ ẽ caracter ⁊ ab eisdẽ distiguit. sed tñ nõ supfluit. qꝛ sm aliũ ⁊ aliuꝫ statũ distiguit. Quãuis eñi oio xpianꝰ sit xpi pugil. tñ ex gratia in alio ⁊ alio statu dicit xpianus et pugil. et sm aliũ et alium actũ. s. cõfessionẽ exteriorẽ et credulitatẽ interiorẽ. Et qꝛ scdm aliđ distiguit. et caracter ad aliũ statũ grẽ disponit. iõ nõ supfluit. et cũ alius sit statꝰ fidei. et caracter statũ respiciat. ꝙuis fides sit eadẽ. caracter ẽ tñ alius sicut signũ exterius

Questio. ij. b

De huius sacramẽti necessitate. ⁊ qritur vtꝝ grã cõfirmatõis sit d necessitate salutis. Et ꝙ sic vr. Rabanus. oẽs fideles p manꝰ ipositõꝫ epoꝝ accipere dñt spũm sctm vt pleni xpiani inueniant. Sꝫ nullus saluatur nisi sit plenꝰ xpianꝰ. ergo sicut nullꝰ saluat sine sacro cõfirmatõis. Itẽ Hugo. qđ pdest ꝙ p baptismũ a lapsu erigeris. nisi etiã p cõfirmatõꝫ ad standũ ꝯfirmeris. qsi dicat nihil. Itẽ Hugo. Omnio periculosuꝫ eẽt. si ab hac vita sine cõfirmatõe migrare ꝯtingeret. Sꝫ nõ eẽt oino periculosũ nisi necessariũ ad salutẽ. ergo ⁊c. Itẽ Ro. x. corde credit ad iusticiã. ore aũt ꝯfessio fit ad salutẽ. vtrũqꝫ ergo ẽ ad salutẽ necessariũ. Sed nullus saluat nisi credat vel hẽat fidei sacrm. ergo nullus saluat nisi ꝯfiteat vel hẽat sacrm ad hoc ordinatũ. Cõtra. baptismꝰ delet culpã. ergo dat grãm. Sed habẽs qntulãcũqꝫ gratiã hꝫ qđ necessariũ ẽ ad salute,

tem. ꝗ non ē vlterius necesse sibi cōfirmatio vel aliquid aliud. Si dicas sufficere ad salutē si moritur. ꝗ nō ad pugnādum si viuit. Contra. In baptismo datur gratia cū omnib⁹ virtutib⁹ sicut dicit mgr̄ di. prima. sed qui hz virtutes hz arma sufficientia ad pugnam. ꝗ ꝛc. Item nullus cadit nisi volens. ꝗ ex quo hz gratiā ipm̄ statuentē pōt stare. ꝗ nō necesse est cadere. ꝗ gratia cōfirmationis non ē necessaria. Itē magna charitas sufficit ad tolerandā mortē. sed possibile ē cū q̄ baptizat̄ anteq̄ hoc sacramētū pcipiat p bona opa ad charitatē magnā puenire. ꝗ sine hoc

37 sacramēto ē salus pugnātib⁹. R. dōz q ē necessitas simplex. et ē necessitas cōditionata. Simplex nō ē ḡra cōfirmatiōis necessaria. sed necessaria ex cōditōe scz pugnāti ꝛ vincere volenti. sicut comedere necessariū est viuere volenti. Vñ melchiades papa dicit. et hi ꝺ cōsecratiōe di. v. Quia in hoc mūdo tota etate victuris. inter hostes inuisibiles ꝛ picula gradiendum ē. in baptismo regeneramur ad vitā. p⁹ baptismū cōfirmamur ad pugnā. qꝛ oēs viuētes in pugna viuūt. qꝛ militia ē vita hominis sup terrā. ex institutione ꝗ ecclesie ē q null⁹ ab hoc sacramēto excipit̄. ꝗ oēs suscipere debent vt sint strenui pugnatores. ꝛ iō si quis cū hz locū et temp⁹ et oportunitatē negligendo cōtēnunt. picul o se exponit. Rōes ꝗ pbantes q

38 simplr̄ necessariū sit nō valēt. Et primo auctas Rabani intelligitur de plenitudine copie nō sufficiētie.

39 vel de plenitudine non in eē. sed in robore. Auctas Hugōis intelligit̄ de eo q̄ viuere debz in pugna. Sequēs auctas intelligit̄ rōne negligētie. et contēptus

40 institutionis ecclesie. Ad illud qꝺ obī de cōfessione fidei. dōm q illud nō ē simile. qꝛ credere necessarium ē cuilibet ex quo est adult⁹. sed cōfiteri nō tenet̄

41 nisi p loco et tpe. Ad illud qꝺ obī ad oppositū q nō ē necessaria simplr̄. verum ē. qꝛ mouenti et nō cō-

42 temnēti sufficit ḡra baptismalis. Ad illꝺ ꝺo qꝺ obī q nō ē necīa ad pugnā. dōz. q q̄uis li. ar. nō cogat̄. tñ ita infirmatū ē pusillanimitate q nūq̄ staret nisi ḡra fortificāte sustentaret̄. ꝛ illa infirmitas curaret̄. et iō necessaria ē ad statū nō ppt̄ impellētē tm̄. ꝗ p-

43 pter interiorē debilitatē. Ad illꝺ qꝺ obī q magna charitas pōt augeri. dōz. q sicut in baptismo contingit q hō bene se pparando haber ḡraz que dat̄ in baptismo anteq̄ baptizet̄. sic pōt eē in ḡra ꝯfirmatōis. et tñ sacr̄m baptismi ē necessariū nō supfluū. qꝛ illā ḡram efficacius dat. et illis dat q̄ p se nō pñt se sufficienter disponere sine sacramēto. p hūc ꝗ modū intelligēdū in cōfirmatōe. Est igit̄ necīa gratia cōfirmatiōis nō sine q̄ simplr̄ nō sit salus. ꝗ sine q̄ vel p sacr̄m vel alias accepta nō pugnāds pueni t̄ ad salutē.

Questio iij. i

De mō sumēdi illud sacr̄m ꝛ de ordine. Et ōnditur q istud sacr̄m nō possit dari añ baptismū. Et primo ōnditur p hoc q baptism⁹ ē fundamētū et ianua sacramentoꝝ. ꝗ si q̄s recipit aliud de facto. cū non intrer p ianuam. nec hz fundamētū. nihil hz. Si tu dicas q baptism⁹ sit fundamētū de cōgruo. Contra. Innocenti⁹ dicit in quadā decretali q nō baptizat⁹ q̄ fuit ordinat⁹ et pmot⁹ in sacerdotē iterū erat rebaptizādus et ordinādus. sed ordo nō pōt iterari siue recipiat̄ ab eo q̄ pōt dare de facto. siue ab eo q̄ pōt dare de iure. ꝗ si nō potuit recipere ordinē. pari rōe nec cōfirmationē. Itē cōfirmatio respicit aliq̄d p̄existens. qꝛ qꝺ nō ē nō pōt cōfirmari. ꝗ nullū sacr̄m necessario preit cōfirmationē aliꝺ a baptismate. si ꝗ aliq̄d p̄suppōit. vī q baptismū. Cōtra. Posteri⁹ ē sacramentū eucharistie q̄ cōfirmatōis. ꝗ sacr̄m eucharistie pōt sumi añ baptismū de facto. ꝗ et cōfirmatiōis vt vī. Itē video q aliquis nō baptizat⁹ pōt mori p xp̄o et cōfiteri xp̄m. ꝗ nō baptizat⁹ pōt habere rē h⁹ sacri añ baptismū. ꝗ pi rōe et sacr̄m. Item q̄uis ordines in sacr̄o ordinis ordinati sint. tñ qui recipit supiores ordines negligendo inferiores. nō ē reordinandus. immo ē ordinatus. ꝗ si ibi ē ordo etiā q̄tuz ad caracteres. et cōpatio ſm maiorē cōuenienti am. multo fortius vī in pposito q nō baptizatus possit

44 confirmari. R. dō q nō baptizatus non pōt confirmari nisi prius baptizetur. Ratō aūt huius venit ex duplici re hui⁹ sacramēti. Primo ex pte gratie. qꝛ ibi dat̄ gratia iustificans. hic roborās. et ista p̄supponit illā. Alia rō venit ex pte caracteris. quia caracter ille fundamētū ē alioꝝ. adeo illo non impsso alij non possunt imprimi. Et q̄m cū in sacramētis nō imprimitur caracter in q̄bus apt⁹ natus ē imprimi. dꝫ nihil fieri. et iō nō baptizat⁹ nō pōt in tali statu cōfirmari. et cōcedo rōnes ad hoc. Quomō autem caracter baptismalis fundamētū sit patz. qꝛ ille respicit fidem siue inchoationē fidei. et alia respiciūt statum fidei. et sicut se hz fides ad statum. vt alij stat⁹ ad initium. sic caracter ad caracterem. Ad illud qꝺ obī

45 de eucharistia. iā patet rñsio. qꝛ ibi caracter nullus imprimitur. et ita non habet adeo essentialem ordinem sicut confirmatio et ordo. Ad illud qꝺ obī q

46 pōt cōfiteri et mori. dō. q vez ē sine sacr̄o. ꝗ nō sine re illi⁹ sacri. et sicut res hmōi nō pōt hri sine re illi⁹ sacri. sic nec caract̄ sine caractere. Ad illꝺ qꝺ obī ꝺ ordi-

47 nib⁹. dō. q nō ē sile. qꝛ sicut patebit nō est essentialis comparatio ordinum supiorum ad inferiores ppt̄ diuersitatem ministrorum. Sed hoc melius patebit suo loco.

Distinctio. viij. de eucharistie sacramēto ſm se.

Ost sacramētū baptismi et cōfirmatōis seq̄r eucharistie sacr̄m. Hec ē tercia ps h⁹ ptis totalis ꝺ sacramētis. in q̄ mgr̄ tercio loco agit de sacr̄o eucharistie. Diuidit̄ aūt hec ps in tres ptes. In p̄ma agit ꝺ eucharistia ſm se. In scda p cōpationē ad suscipiētes siue mādūcōtes. īfra di. ix. Et sicut due sūt res illi⁹ sacri. In tercia p cōpationē ad dispēsantes siue cōficiētes. infra di. xj. Si āt q̄rit̄ q̄lis sit illa cōuersio. ꝛc. Pria ps hz duas. In p̄ma determinat de his q̄ antecedūt eē hui⁹ sacri. In scda de his q̄ integrāt eē huius sacri. que sunt forma verbi et elementū. ex hoc ibi. Forma vero ē quā ipe ibidē edidit ꝛc. Prima ps hz duas. qm̄ antecedens hoc sacr̄m ē duplex. quoddā qꝺ nihil confert ad eē. sed ad manifestum eē. et hoc est p̄figuratio et nominatio. Quoddā qꝺ confert ad eē. vt institutio. Iō prima ps hz duas. In prima determinat mgr̄ de hui⁹ sacri p̄figuratione. In secunda de institutōe. ibi Hic etiam cōsideranda occurrūt. In prima pte primo ponit ratōz nominandi. et modos figurandi. ostendens quatuor p̄cessisse figuras.

VIII.

Determiat de sacri eucharistie noie et pfigura/tione, oñdes qtuor pcessisse figuras. a

a Post sacrm baptismi et cōfirmatōis seqr eucharistie sacrz. Per baptismū mūdamur. p eucharistiā i bono osūmamur. Baptism⁹ estus vicioꝝ extinguit. eucharistia spūaliter reficit. Vñ b excellenter eucharistia dicit. i. bona gratia. qꝛ in hoc sacramēto nō mō ē augmētū virtutis et gratie. sed ille tot⁹ sumit q ē fons et origo toti⁹ gratie. Cui⁹ figura pcessit qꝛ manna pluit deus patrib⁹ in deserto. q quotidiano celi pascebant alimēto. Vñ panē āgloꝝ mādducauit homo. Sz tūc q panē illū mādducauerūt mortui sūt. Iste vero panis viu⁹ q de celo descēdit vitā mundo tribuit. Māna illud de celo. hoc sup celū. Illud scaturiebat in diē alterū reseruatū. hoc ab omni corruptiōe alienū. Quicūqz religiose gustauerit. corruptionē nō videbit. Illō datū fuit antiqs post trāsitū maris rubri. vbi submersis egiptijs liberati sūt hebrei. Ita hoc celeste manna. nō nisi renatis pstari debet. Panis ille corpalis poplm āntiquū ad terrā pmissiōis p desertū eduxit. hec esca celestis fideles hui⁹ scli dsertū transeuntes in celū subuehit. Vñ c recte viaticū appellat. qꝛ in via nos reficiēs vsqz in patriā deducit. Sicut q in mari rubro figura baptismi pcessit. ita in manna significatio dñici corpis. Hec duo sacra dmōstrata sūt vbi de latere xpi sanguis et aq pfluxerūt. qꝛ p sanguinē redēptiōis et aquā ablutōis nos redimere venit a dyabolo et a peccato. Sicut israelitas p sanguinē agni paschalis ab exterminatore. Et p aquā maris rubri ab egiptijs libauit. Hui⁹ etiā sacri ritū melchisedech oñdit vbi panem et vinū abrae obtulit. Unde vt ait Amb. itelligi dat āteriora eē sacra xpianoꝝ q iudeoꝝ

Pria figura.

Scda figura

Tercia fig.

Quarta fig.

De institutiōe sacri eucharistie. b

Hic etiā cōsiderāda occurrūt alia qtuor. scz sacrm. institutio. forma. et res. d Sacrm dñs instituit. qñ p⁹ typicū agnū corp⁹ et sanguinē suū discipłis in cena porrexit. Vñ Eusebi⁹ emisen⁹. Quia corp⁹ assūptū ablatur⁹ erat ab ocul'. et illatur⁹ syderibus. necesse erat vt die cene sacrm nobis corpis et sanguis cōsecraret. vt coleret iugit p mysteriū qd sel' offerebat in preciū.

Eusebius Emisenus.

a Post sacramētū baptismi et cōfirmationis. Cur nō bene ordinare sacra. prius eñ ē cibare qd est eucharistie qꝫ cōfirmari. qꝛ puulorꝫ ē cibari. 1 Re. dicēdū qꝛ quāuis eucharistia sit cib⁹ cōis omniū bonoꝝ. tñ dicit Aug. qꝛ ē cibus grādiū et pfectoꝝ. Et qꝛ sicut pcedētia duo sacramēta sūt puulorū. et puuli prius sunt qꝫ grandes et pfecti. ido sequitur illa duo sacramenta. et ita fm ssuetudinē moderne ecclesie prius cōfirmat puulus qꝫ cōicet. b Excellenter eucharistia di. i. bona gratia. Queritur quare hoc sacramentū poti⁹ dicitur eucharistia. cuz in oib⁹ det gra bona. et in baptismo maxime 2 det magna gra. Re. dōm qꝛ hoc pprie di d eucharistia. tū quia pncipaliter est ibi rō boni. tū qꝛ etiā rō gratie. Ratio boni. qꝛ bonū est diffusiuū et cōicatiuū. Vñ cibus qui cōicat se pluribus et p partes est bon⁹. Qui cōicat se plurib⁹ tot⁹ et successiue melior ē. vt verbū di qd pdicatur. Qui vero cōicat se pluribus et totū et sil. iste ē optim⁹. et talis ē iste cib⁹. Hic etiā ē ille cibus q ē sūmū bonū. s. xps dñs. et sic pcipue repit ibi rō boni. Repit ibi etiā pncipaliter ratio gratie. tū p modū cōtentiui. tū p modū affectiui. Per modū cōtentiui. qꝛ hoc ē solū sacrm quo ipa gratia ē contenta fm veritatē. immo plēitudo gratie. vñ assilat ipi charitati q vnitiu. et hz idem p obiecto et p fine. Rōe affectiui. qꝛ hic ē carbo ignitus. caro scz xpi q inflāmat et beatificat. 3 nō tm gtificat s etiā multipliciter adiuuat. Primū quidē qꝛ ē cib⁹ incorpās capiti Io. vj. Qui mādducat carnem meā in me manet. Scdo qꝛ fortificat. ps. Panis cor hominis confirmat. Tercio qꝛ delectat Sap. xvj. Panem de celo dedisti eis omne habentē delectamentū etc. Quarto valet ad augmentū fidei sicut dicit infra di. xiij. Quinto ad subleuationē spei. Mat. vlt. Ecce ego vobiscū etc. Sexto ad dilatationē charitatis. qꝛ ē memoriale amoris. Mat. xxvj. hoc quotiēscuqz feceritis. Septimo ad remissionē venaliū. sicut dicit In4nocenti⁹. c Recte viaticū appellat. quia in via nos reficiēs etc. Contra. qꝛ si di viaticū qꝛ ē viatorū. pari ratōe et alia sacramēta. Re. dōm qꝛ viaticū di triplici ex causa. Prima ē qꝛ est cibus itinerātiū. qꝛ dat transeuntibus de hac vita ad patriā. Secunda quia institutus est a christo vt itinerante siue transeunte. Tercio 5 quia signum est transitus xpi sicut phase. d Sacramentū dñs instituit. Queritur quare magis dñs ipe per se siue in ppria psona hoc sacramentū et baptismū instituit. et ad hoc dōm quia in baptismo est inchoatio. et in h ssūmatio. ido illud istituit in pncipio sue pdicatōis. aliud in fine et recessu a discipulis. et ideo hec duo confirmauit. Math. vltimo.

Ad intelligentiā huius partis ſm duo q̄ magiſter determinat duo pͥncipaliter q̄runt̄. Primo querit̄ de figura ſacramēti eucharistie. Secundo de institutiōe. Circa primū q̄runt̄ tria. Primo. vtrū ſacramētū eucharistie debuit pfigurari. Secūdo q̄rit̄ de numero figurarū et ſufficiētia. Tercio q̄rit̄ d̄ figurarū pheminētia.

Questio .j. a

Et hoc ſacrm̄ ſit pfiguratū pꝫ p illō apli .j. ad Cor. x. omnes eandē escā ſpūalem mādūcauerūt. et pterea hec oia cōtingebāt illis in figura. et q ita debuerit. apparet. qꝛ ſi lex vetus fuit nobis futurorū figura. et q̄ erant digniora magis debēt pfigurari. cū hoc ſacrm̄ ſit dignissimū. maxime debuit pfigurari. Itē ratione alia oſtendit̄. qꝛ cōgruū erat vt pceſſus a tenebris ad lucē fieret mediāte vmbra et figura. qꝛ ſicut natura nō ſuſtinet repentinas immutatōes. ſic nec anima. ſed in hoc ſacro eſt ipa lux pn̄s. g̃ debuit figurari. Item hoc ſacrm̄ ē difficillimū ad credendū. ſed ad difficilia paulatim ē infirmꝰ pmouēdus. Cōtra. mutationis nō ē mutatio. g̃ nec ſigni ſignū. ſed ſacrm̄ hoc corpo q ſacramētū eſt. ē ſignū et figura. g̃ nō debuit pfigurari nec pſignari. Item cōfirmatio et extrema vnctio ſunt no. le. ſacramēta. et nō hn̄t figuras ī veteri. Et ſi dicas de vnctiōe regū. illō nihil ē. qꝛ illud ſpeciale h̄ vl'e. g̃ nec hoc debuit habere. Item baptiſmꝰ habuit figurā q̄ n̄ tm̄ fuit figura ſed etiā remediū. vtputa circūciſionē. ſed nihil pceſſit ſacramētū altaris qd̄ haberet eius remedium. 6 g̃ hoc ſacramētū ē ſine figura. R̄. dōm q illud ſacramentū pfiguratū eſt et pfigurari debuit. tū ratione dignitatis. tū rōe difficultatis. Rōe dignitatis. qꝛ pdicatū et expectatū erat ſicut donū dei excellentiſſimū. iō figure huiꝰ ſacramēti pire debuerūt. vt in his fulciretur expectatio fideliū. et dignitas huius ſacramēti famoſior oſtēderet̄. Vn̄ figurarū pmiſſio nō fuit aliud q̄ fame eius diuulgatio. Ratione difficultatē. qꝛ h̄ inter ſacra cetera ē difficillimū ad credēdū. īmo īter cetera credibilia. iō debuerūt homies ad 7 hoc aſſuefieri quadā figurarū mānductiōe. Ad illō qd̄ obi primo in contrariū q ſigni nō ē ſignū. dōꝫ q illud ſignū hꝫ veritatē coniūctā. Vn̄ nō tm̄ ē ſignū. ſed etiā rōne cōiuncti ē veritas. et qm̄ veritas pt eē ſignū et figura. iō ſacramētorū no. le. pōt eē ſignū et 8 figura et maxime huiꝰ. Ad illud qd̄ obi de cōfirmatōe et extrema vnctiōe multiplr̄ reſpōdet̄. Quidam em̄ dicūt q oia ſacramēta in veteri lege fūt pfigurata. qm̄ rota illa erat in rota in viſiōe ezechielis. Et qd̄ obi de duobꝰ ſacramētis ſoluūt p itcēptionē. qm̄ tres vnctiones le. no. pfigurate ſūt p tres vnctiones dauid. De q̄bus. j. Reg. xvj. et. ij. Reg. ij. et ij. Reg. v. et ita p interemptionē r̄ndent. Alij dicūt aliter q illa ſacramēta nō fuerūt pfigurata pter ſumm pfectionē. vn̄ diſtinguunt tria genera ſacramētorū. Quedā em̄ ſunt ſupma. vt illa q̄ dāt gratiā pfectā vl' ad pugnandū vel ad egrediendū. et talia ſunt cōfirmatio et extrema vnctio. que de rōe ſua pfectionem dicūt. et qm̄ lex nemine ad pfctū durit. iō hec duo ſunt ppria noue legis. Alia ſunt q̄ſi media q̄ gratiā magnā dant. iō ptinēt ad legē nouā. tn̄ quia nō dant pfectionē pn̄t pſignata eē in veteri teſtamēto. et hec vt dicunt ſunt duo. ſcꝫ baptiſmus et eucharistia. Quedā ſunt infima. vt matrimoniū. ordo. et penitentia. et hec non ſunt ppria immo cōia. nec tm̄ pfigurata imo inchoata et in noua pfecta. Tū pferre alia ſacramēta duobus q̄ figurata ſunt videt̄ valde abſurdū. ſic ſūt hec duo baptiſmus et eucharistia famoſiſſima. Et iō aliter dōꝫ q q̄uis oia aliquo mō 9 pfigurata ſint. hec duo tn̄ pluribꝰ et expreſſioribꝰ figuris. Tum pter difficultatē in credēdo q̄ eſt ī baptiſmo qꝛ primū ſacrm̄. in eucharistia qꝛ ſummū. Tū pter dignitatē q̄ ē in baptiſmo q̄ntum ad efficaciam. in eucharistia q̄ntum ad continētiam. Tum pter eccleſie vnitatē q̄ eſt in baptiſmo q̄ntum ad inchoatiōem. in eucharistia q̄ntum ad cōiūctionē. Vł in baptiſmo q̄ntū ad ſignaculū xp̄ianitatis. i eucharistia q̄ntū ad cultū deitatis. Vn̄ q̄uis alia hēant figuras aliquo mō. non tm̄ ita pcipue nec ita expreſſe.

Ad illud qd̄ obi q baptiſmus habuit figurā ſanctificantē. dōm q ratio huiꝰ ē duplex. Prima ē quia 10 baptiſmus ē remediū cōtra morbū pnicioſuꝫ et mortiferū. et ē remedium puulorū q̄ ſe non poſſunt iuuare et maiori indigent auxilio. iō ſacrm̄ pceſſit baptiſmū qd̄ de ſe haberꝫ efficaciā. nō ſic eſt d̄ eucharistia. qm̄ ē ſacrm̄ iam viuentū et adultorū q̄ ſe poſſunt iuuare auxilio fidei et motu li. ar. vn̄ ſupplet̄ in eis fides qd̄ deerat a pte ſacramēti. et ſic patet̄ q̄ſita.

Questio .ij. b

De numero et ſufficiētia figurarū huiꝰ ſacramēti. et magiſter aſſignat q̄tuor. ſcꝫ agnū paſchalē. māna. ſacrificium melchiſedech. et ſanguinē q̄ pfluxit de latere chriſti. Sꝫ vi q magiſter aſſignet inſufficienter. quia alie figure pceſſerunt in ſacrificijs et oblationibꝰ diuerſorū. Vt in hedo quē obtulit manue. Judic. xiij. et fauo mellis. j. Reg. xiiij. Item videtur falſus in aſſignando manna p figura. quia habuit omnem ſaporem. ſed hoc nō habet eucharistia. quia tūc alia ſacramēta ſupfluerent. Item obi de oblatiōe melchiſedech. quia ipſe obtulit et dedit abrae. ſed ſacramentum eucharistie offertur deo. et ita non videtur figura. Item obijcitur de agno paſchali et eiꝰ ſanguine. qm̄ pceſſit tranſituꝫ maris rubri. g̃ figurā baptiſmi. et ita videt̄ ſi recta fuit figura. q et eucharistia fuit ante baptiſmum. quod abſurdum eſt. Itē obijcitur de ſanguine q̄ fluxit d̄ latere chriſti. quia ille idem eſt in hoc ſacramento ſm veritatem. et eſt ſignum in hoc ſacramento. ergo idem eſt figura ſui. et idem eſt ſignū et ſignatū reſpectu eiuſdem. quod eſt omnino inconueniens. R̄. dōm q magiſter ſuffi- 11 cienter aſſignat figuras in hoc ſacramēto habito reſpectu ad omēs leges. Nā in lege nature ponit figuram ſacrificium melchiſedech. et in lege moyſi agnū et manna. et in lege gratie ſanguinem paſſionis. Et ſufficientes ſunt figure ſi attendamus ad ea q̄ prefigurantur. Nam in hoc ſacramento eſt viſibilis forma. et hec prefigurata eſt in ſacrificio melchiſedech. Et eſt res contenta. vt ē hic in agno paſchali. Et res ſignata tm̄. vt eſt hic in manna. Et virtus dans efficaciam. vt hic in ſanguine qui fluxit de latere chriſti. Unde tres prime tenent rationē figure. ſed vltima magis tenet rationem cauſe. nihilominus tn̄ hꝫ rōꝫ figure pēſatis circūſtātijs q d̄ paſſo et iā mortuo pfluxit ſanguinis et aqua. Quod autem obijcitur 12 de ſufficiētia iā pꝫ. qꝛ alie figure r̄ducūt̄ ad has. oēs

eñ oblatiões ⁊ oia sacrificia ad agnũ paschalẽ. ⁊ om 13 nes cibi ad manna reduci pñt. Ad illud qd̃ obĩ de mãna. dõm ꝙ oẽm tñ valet dicere q̃ntũ pfectũ. vel si optet distributiue dicat̃. intelligendũ ẽ q̃ntũ ad rẽ cõtentã. Uel si intelligat̃ q̃ntũ ad effectũ. faciẽda est vis in sapore q̃ntũ ad actũ cibãdi. et tũc alia nõ su- 14 fluunt. Ad illud qd̃ obĩ de sacrificio melchisedech. dõ ꝙ poptime pfiguratũ ẽ ibi et in mãna sacrm̃ eu-charistie. qm̃ hic sacrm̃ nobis pfertur ad esuz. et dõ offertur ad cultum. et iõ dat̃ nobis diuinitus et nos dõ offerrim⁹. Et hoc signatũ ẽ in mãna qd̃ repositũ fuit in vrna corã dño. q: datũ fuit de celo ad esuz. ⁊ iterum corã dño repositũ. taliter dat̃ hoc sacrm̃ si q̃s inspiciat diligent⁹. q: de celo nobis dat̃. et nos su- 15 mimus. tñ nihilomin⁹ deo oferrim⁹. Ad illud qd̃ obĩ de agno pascali. dõm ꝙ agn⁹ ille pprie significa bat xp̃i passionẽ q̃ erat radix et fundamẽtũ. virtutẽ pbẽs oibus sacramẽtis. et iõ oia pcessit. Et q̃uis oia sacra efficaciã hẽant a passione. q: tñ in hoc sacro ve raciter cõtinet̃ xp̃s passus. iõ esus ⁊ vsus illius agni pcipue hoc sacrm̃ signabat. et iõ figura baptismi pre-cedebat nõ rõe q̃ illd̃ sacrm̃ pfigurabat. s̃ rõe q̃ pfi- 16 gurabat passionẽ. Ad vltimũ dõm ꝙ sanguis xp̃i qui fluxit de latere xp̃i nõ habuit pprie loquẽdo ra tionẽ figure. q: ibi erat veritas. tñ ratione modi ema nãdi. q: pfluxit de latere mortui habuit rõez quodã mõ pfigurãdi. maxime rõne annexi scz aque. et istd̃ melius tactũ fuit in pncipio huius libri. et sic p̃z so-lutio obiectoꝝ.

Questio .iij. c

De figuraꝝ p̄eminẽtia. et q̃ritur q̃ figura sit expressi or. vtꝝ illa q̃ fuit tp̃e legis nature. an illa q̃ fuit tp̃e legis moysaice. an illa q̃ fuit tp̃e legis grẽ. Et ꝙ illa q̃ fuit tp̃e legis nature vĩ aucte Amb. de sacramen-tis. Apparet ãteriora fuisse sacra xp̃ianoꝝ q̃ iudeo-rũ. Sz hoc nõ vĩ nisi rõne legis nature. g̃ aliquo mõ magis fuerũt sacra xp̃ianoꝝ in illo tp̃e. s̃ non q̃ntũ ad veritatẽ vel efficaciã. g̃ q̃ntum ad expressionẽ fi-gure. Itez lex nature magis cõuenit cũ lege gratie siue euãgelij q̃ lex moysi. q: ius euãgelicũ plus hz d̃ naturali dictamĩe q̃ de institutiõe. econtra ẽ in lege moysi. g̃ et sacra expressius figurant vt vĩ. Item hoc ipm̃ vĩ ratione. q: melchisedech obtulit sacrifici um in pane et vino. et in eisdem spẽb⁹ mõ offertur ⁊ celebrat̃ sacrm̃ altaris. g̃ cũ nõ possit expressius figu rari q̃ in simili s̃m spẽm. vĩ ꝙ tũc pcessit figura exp̃ssissima. Ad oppositũ ãguit̃ Hugo de sctõ vict. Sicut appropiquauit passio saluatoris. ita signa de buerunt eẽ euidentiora. et ratio ẽius ẽ. q: creuit cog-nitio veritatis. g̃ cum tp̃e legis scripte creuit cogni-tio veritatis. ⁊ appropinq̃uit passio saluatoris. vide tur ꝙ figure fuerũt expressiores. Itez hoc vĩ ad lit terã. q: illud erat de celo eq̃liter oẽs reficiens. ⁊ oib⁹ cõe. et omnẽ suauitatẽ habẽs. Sed panis et vinum ipsius melchisedech de terra erat. g̃ si hoc sacrm̃ est panis de celo descendens. vĩ ꝙ figura manne fuerit 17 expressior. R. dõm ꝙ figura illaꝝ leguz s̃m diuer-sas ↄsiderationes mutuo se excedunt in expressione sicut oñdunt rõnes inducte. Põt eñ sacrm̃ hoc pfi-gurari q̃ntum ad ritum. vel q̃ntum ad effectuz. siue q̃ntum ad signũ. vel q̃ntum ad signatũ. Si q̃ntũ ad ritũ. sic expressior figura pcessit in sacrificio melchi-sedech sicut pbant rõnes inducte. et hic p̃z. Si ãt q̃ntũ ad effectum. sic expresse psignabat̃ in mãna si-cut oñdunt rões pdicte. et sic p̃z rñsio ad vtrãqz par 18 tẽ. Sz tñ adhuc restat qd̃ quare expressior pfigu-ratio pcessit in lege nature q̃ntũ ad rituz. Et ad hoc dõm ꝙ dñs instituit legem scriptã vt implendaz et euacuandã. sicut veritas euacuat vmbrã. iõ ne vide remur iudaizare disposuit figuras in lege moysi da-re expressas. s̃ tñ differentes q̃ntũ ad rituz. vt mani feste ex eaꝝ institutiõe ostenderet̃ legis illius euacu atio et impfectio. et ideo magis se dicit xp̃s sacerdo tem s̃m ordinez melchisedech q̃ aaron. vt oñdatur ibi legis et sacerdotij trãslatio sicut oñdit aplũs ad Hebr. et sic p̃z totum.

Quantum ad scdm̃ articulũ cõsequenter q̃ritur de institutione eucharistie. Et circa hoc tria q̃-runtur. Primo queritur vtrũ a principio debuerit institui. Secundo supposito ꝙ in lege euãgelij. que ritur qñ. vtꝝ ante passionẽ an post. Tercio queritur de modo et ordine instituendi.

Questio .j. d

Qz a principio debuerit institui videt̃. q: hoc sacrm̃ est viaticum. q: pbet alimẽtũ itineranti. g̃ tunc insti-tui debuit qñ homines itinerare ceperũt ad patriã. sed hoc statim post lapsum. g̃ ⁊c. Item hoc sacrm̃ ẽ sacrz vniõis corpis xp̃i veri ⁊ mistici. g̃ tũc dbuit in stitui quando fuit corpus misticũ. s̃ hoc fuit a prin-cipio. g̃ ⁊c. Item sacramẽtũ matrimonij nõ cessa uit pper lapsum. immo qd̃ erat in officiũ. factũ est in remedium. s̃ esus ligni vite datus erat homini vt dicit Aug. in sacrm̃. g̃ nõ debuit cessare qn sacramen taliter ederet. sed non debuit agnuz comedere quod daret vitaz corpalem. quia morti corpali obligatus erat. g̃ lignum vite qd̃ daret vitam spũalem. sed hoc est eucharistia. g̃ ⁊c. Item sicut penitentia ẽ con-tra mortale. ita eucharistia cõtra veniale. sed ab ini-tio cucurrit veniale peccatũ vt mortale. g̃ pari rõne eucharistia cum penitẽtia. Contra. hoc sacramen tũ est maxime gratie cõtentiuũ. vñ ab hoc nomẽ ac-cepit. g̃ tñ tp̃e legis gratie debuit institui. Item h̃ sacramentũ est contentiuũ s̃m veritatem corpis xp̃i qd̃ traxit de virgine. g̃ non potuit eẽ anteq̃ esset h̃ corpus. g̃ tñ in nouo testamẽto. R. dõm ꝙ hoc sa cramentũ cõgruebat legi gratie tñ. Tum pper rẽ contentam q̃ est corpus xp̃i verũ. Tum pper effi-caciam q̃ est charitatis vinculum. q̃ in noua lege ap parere et abundare debuit in anterioribus aũt impfecte possideri. vt ita grad⁹ sit in mũdo sicut in vno 19 homine. Ad illud g̃ qd̃ obĩ de viatico. dõm ꝙ non valet. q: aliqd̃ debuerũt habere sustentaculũ non p-fectum cibũ. et ita aliquã figurã nõ rem ipsam. 20 Ad illud qd̃ obĩ ꝙ est signum corpis mistici. dõm. ꝙ nõ tñ ẽ signũ eius. immo corporis veri. et illius est sig-num immediati⁹. et ideo q̃uis corpus xp̃i misticum ceperit ab abel. non tñ corpus xp̃i pprium. iõ nec hoc 21 sacramentũ. Ad terciũ dõm ꝙ matrimoniũ q̃n tum ad officiũ omni statui conueniebat. q̃ntum au-tẽ ad remediũ nõ. Esus ãt corpal' illi⁹ ligni cõueniebat statui immortalitatis. esus istius ligni spũalis omni statui. s̃ sacramẽtalis post istius ligni natiuitatez vt finiui. Est eñ eius manducatio scdm̃ etiã assumptã humanitatẽ quã exposuit p nobis in pañ. ⁊ nũc ex-

posuit i cibū. Jo. vj. Panis quē ego dabo caro meā
22 ē p mūdi vita. Ad illud qd obi de eucharistia q ē remediū ɔ venialia. dōz q tripliciē deficit ista ratō. Primo qz morbus venialis nō ē ita periculosus vt mortalis. Scdo vero qz p penitētiā veniale poterat habere remediū vt mortale. Tercio q sacrz nō ē pn cipaliter cōtra venialia ordinatū vt infra videbit.

Questio .ij. e

Qñ debuerit institui. et q ante passionē vi. qz h sacramētū ē viaticū a dño i viatorē. g tūc dbuit institui qñ dñs fuit viator. Si dicas q n seqt. qz nō dr viaticū quia a viatore. s quia dat viatori. Obi tūc q dominus nō tm formā instituēdo. s etiā exemplū pbendo dedit. Itē vi q iuxta passionē. qz hoc sacrm datū ē in signū amoris. s dñs in fine ondit spālia signa amoris ad discipulos ɔsolationē. Jo. xiij. Cū dilexisset suos in finē rc. Itē hoc sacrm ē cibus reficiens. g si tps institutōi. et institutio dz eē concors effectui. vi q debuerit institui in hora cene. Itē hoc sacrm impletiuum erat eius quod figuratum erat in agno paschali. ergo si veritas debuit supponi vmbre. videtur q debuit institui post esum agni. et ita in cena paschali. Contra. Christus conficiendo dedit formam ɔficiendi. g dando dedit formaz dandi vel cōicandi. Sz post cenā nō ē tps cōueniēs sumēdi. g vi q dñs inordinate dederit. hoc aūt ē incōueniēs. g tūc nō dedit. Itē hoc sacrm sequit baptismū. g debuit institui post baptismū. Sz baptism institutus ē post resurrectionē. Mat. vlt. g rc. Itē in hoc sacramēto ptinet xpus sacralit. vt qui non ē nobiscū sensibiliter. saltē sit nobiscū sacramētaliter. et in ascensione recessit a discipulis corpaliter. g tūc debuit instituere hoc sacrm. Itē hoc ipm vi. qz ē signū memoriale. s talia melius memorie imprimunt cuz vltimo exhibent sicut dicit Aug. in quadam omelia. g inter omnia q fecit illud debuit eē vltimū. Sz multa fecit corā discipulis p resurrectionē. g hoc sacrm debuit
23 post oia instituere. R. dō. q sacrm illud cū sit visibile ɔiunct corpus xpi vez. et vere ē ibi cib. r pcipuum signū. Cibus inqz reficiens. et iō tpe refectionis instituit. Cibus etiā paschalis. et iō in paschali cena. Quia vero erat signū amoris. r in recessu dz hō ostēdere amoris signa et memoriale vt artius in memo
24 ria maneat. iō in vltima cena. Ad illud qd obi q si tunc institutū ē. q tūc deberem illo vti. dōz. q hora illa cōueniēs fuit pme institutiōi. s vsui nro nō ɔuenit. qz institutio respicit effectū sacramēti vel matrimonij. s vsus vlterius ydoneytatē suscipientis. et qz hō satur nō ē ydone ad spūalia pagenda. iō nō seruat hoc ecclia nec dz seruare. Si obijcias q tūc apli pmo idebite acceperūt. dō. q ipi sobrie comedebāt exēplo mgri. et itez comederūt cibū paschalē q erat
25 quodāmō spūalis ppter signtiam. Ad illō de baptismo. dō. q nō ē credibile q tūc eēt forma instituta. s q alias instituit. ibi cōfirmauit et publicauit. Similiter subdidit de hoc sacramēto. ecce ego vobiscū
26 sum. Ad aliud de recessu. dō. q xps recessit in passione. vñ ille fuit transitus et via. r trāsitus ille fuit ad nostrā salutē. iō tūc instituit cibū paschalē. s in ascen
27 sione fuit ad suā gloriā. Ad illud de memoria dōz. q ante passionē fuit cū eis vt socius. et iō tūc reliqt signa amoris. s p resurrectionē fuit vt dñs et quasi extrane. vñ dicebat h est qd dicebā cuz adhuc eēm vobiscū. et iō recessus ille debuit explicare signū r sacramētū amoris.

Questio .iij. f

De mō instituēdi sacrm eucharistie. et cū institutio huius sacri fuerit in institutiōe verbi. qritur vtz prius cōfecerit q verbuz ptulerit. Et q sic ondit ex textu euangelij. Mat. xxvj. cenantibus illis accepit ihus panē. benedixit ac fregit. ac dedit discipulis suis dicēs. accipite rc. Et post. Hoc ē corpus meū. Ex hoc verbo duplex elicitur rō. Prima qz prius bñdixit q verbū pferret. s bñdictio fuit cōsecratio. g prius bñdixit et ɔsecrauit q vbū pferret. Itē arguit ex alio verbo. qz prius fregit q verbū pferret. s fractio ɔseqtur ɔfectionē in hoc sacramēto sicut pz. g prius confecit q pferret verba. g nō instituit verba cōficiendo. Sz contra. si verba nō ptulit conficiēdo. aut cōfecit alijs verbis. aut sine verbo. Si cōfecit alijs verbis. g illa maxime debēt habere virtutē. Si sine verbo. g vi q ecclesia nō imitet summū magistrū in cōficiēdo. qd vi incōueniēs. cū in isto sacro pcipue summus sacerdos formā et exēplar dederit ɔsecrādi. Itē si nō cōfecit his verbis. g verba in ore xpi fuerūt tm significatiua. g nō habuerūt virtutē neqz efficaciaz. Si tūc nō habuerūt. vi g q nunq hēant. qz non hnt
28 nunc. nisi ppter illud qd factū ē tunc. R. dō. q circa hoc sunt tres opiniōes satis pbabiles. Prima ē q dñs prius ɔfecit q verbū institueret. sicut prius baptizat ē q formā baptismi institueret. Et rō eoz ē. qz ipe q ē verbū pris ɔfecit seipo sine vbo. nob aūt q indigem ɔtute vbi dedit formā p ɔsecrationez. Alia opio ē q dñs ɔfec sil r vba ptulit. s bis ptulit. Prio i occulto ad ɔficiēdū. Scdo i apto ad formā istitutā māifestandū. Primū quidē intelligit fecisse cū di benedixit et fregit. et exponūt bñdixit. s. ecclie dicēdo. hoc ē corp meū. et p fregit distribuēdo. et dixit apte illō verbū hoc ē corp meū. Tercia opio ē q dñs sil cōfecit et verbū instituit. et sicut sel tm cōfecit. ita sel tm vba ptulit. et illō vi ɔuenienti. Ad qd eñ totiēs verba pferret cū hñ possz facere sel pferēdo. Vlterius quis posset cōficere sine vbo. dbuit tñ cōficere vbū dicēdo vt aplis formā traderet. qz dñs n tm ibi suā potētiā oñdebat. s etiā discipulos informabat. et hec positio ē cōior et pbabilior. Hāc sustinendo dōm ē q dño ɔficiēdo vba instituit. qz vba pfe
29 rendo p ɔfecit. Ad illō qd obi q prius bñdixit. dō. q bñdictio illa nō fuit ɔsecratio. s fuit quedā pparatio vl magis qdā orōnis siue grarū actiōis pmissio. in q oñdit nobis nullū cibū attrectādū nisi pvia benedictiōe. vñ mos ē eccliasticoz viroz ad omnez ci
30 bum pmittere benedictionem. Ad illud quod obi de fractione. dōm q duplici de causa potest esse fractio. vel ad figurandum vel ad distribuendum. Ad figurandum sicut sacerdos frangit in altari. r hec sequitur confectionem. Alia vero est ad distribuēdū. et sic si aliquis cōficeret p multis ita q hēet vnū panem nō hostias distictas. ɔgrue possz prius frāgere. r sic fec dñs. Vñ fregit vt int discipl'os distribueret.

Forma vero est quā ipe ibidem edidit 7c. Supra egit magister de añcedentibus sacramētū eukaristie. Hic agit de integrantib⁹ ipm q̄ sunt duo. scʒ verbū et elemētū siue visibile signū. et hec ps hʒ duas ptes. In pria agit de forma verbi. In secūda vero de significatiōe siue cōueniētia signi. ibi. Nunc q̄d ibi sit sacramentū. Utraqʒ pars habet duas. Nam in prima determinat pmo q̄ sit forma. Scdo qualiter ē vtendū ea. vtrūʒ scʒ sicut instituta ē q̄ntum ad tp̄s. 7 hoc facit. ibi. Ubi cōsideratiōe dignū est. Similiter secūda ps in qua agit de rōne signādi habet duas. In prima determinat q̄d sit ibi signū et signatū. In secunda determinat similitudinem et conuenientiam vnius ad alterum. ibi. Porro illa species visibilis.

Determinat q̄ sit forma sacri eucaristie. c

Forma vero ē quā ipe ibidem edidit dicens hoc ē corpus meuʒ. et post. Hic ē sanguis me⁹. Cū eñ hec verba pferunt̃. cōuersio fit panis et vini in subam corporis et sanguinis xp̄i. Reliqua ad laudē dī dicunt̃. Uñ Amb. Sermōe xp̄i hoc cōficit̃ sacr̄m. quia sermo xp̄i creaturā mutat. et sic ex pane fit corpus christi. et vinum cum aqua in calicem missum fit sanguis cōsecratione verbi celestis. [a] Attende q̄ sunt verba. Accipite et comedite ex eo omnes. Hoc ē corpus meū. Et iterū accipite et bibite ex hoc oēs. hic est sanguis me⁹. Per reliqua omnia q̄ dicunt̃ laus dō refertur. oratio p̄mittitur p populo. p regibus. Itē Aug. Credendū est q̄ in illis verbis xp̄i sacramēta cōficiant̃. reliqua omnia nihil aliud sunt q̄ʒ laudes vel obsecrationes fidelium et petitiones. Ecce q̄ sit institutio et forma hui⁹ sacri.

Amb. i li. de sacramētis.

a

Aug.

Determinat qualiter forma sacramenti eucaristie sit vtendū. vtrū scʒ sicut instituta est quantum ad tempus. d

Ubi consideratione dignū ē. quare illud sacramētuʒ etiā dedit discipulis? Dñs igitur ihūs ad inuisibilia paterne maiestatis migratur⁹. celebrato cum discipulis typico pascha. q̄d dā memoriale eis cōmēdare volens. sub specie panis et vini corpus et sanguinē suuʒ ita eis tradidit. vt ostenderet legis veteris sacramenta (inter q̄ p̄cipuū erat agni pascalis sacrificiū) i morte sua terminari. ac legis noue sacr̄a substitui. in q̄bus excellit mysteriū eucaristie. Ideo etiā post alia dedit. vt hoc vnū artius memorie discipulorū infigeret̃. 7 ab ecclesia deinceps frequentaret̃. Sʒ nō exinde discipli nā sanxit i posterū. vt post alios cibos sumat̃. sed potius a ieiunis sumi optet sicut aplus docet. vt singulari fuerētia diiudicet̃. i. discernat̃ ab alijs cibis. Q̄d dñs aplis disponendū reliquit. Uñ Augu. Apparet cum primo acceperunt discipuli eucaristiam nō eos accepisse ieiunos. [b] Non ideo tñ calumniandum est vniuerse ecclesie q̄ a ieiunis sumitur semper. Placuit enī spiritusancto vt in honore tanti sacramenti prius in os christiani dominicum corpus intraret q̄ʒ alij cibi. ideo vbiqʒ mos iste seruatur. Non enī quia post cibos dedit domin⁹. iō pransi vel cenati illud accipere debent. vt illi faciebant quos apostolus redarguit.

Quare post aliū cibum dedit corp⁹ et sanguinē discipłis

Aug. in li. responsionū ad b ianuariū

31 a Attende q̄ sūt verba. accipite et comedite. Videt̃ hic innuere magister q̄ hec sit forma. Sed contra hoc ē q̄ ecclesia his v̄bis nō vtit̃. ḡ n̄ cōficiat. ḡ ecclia aut male facit. aut magister falsum dicit. R̄. dōm q̄ circa hoc sunt due opiniones. Aliq̄ dicūt q̄ vis data ē v̄bis q̄ solū his verbis fit pfectō q̄ dicit ecclesia. et si verba immutant̃. q̄ntūcūqʒ sit sensus idem nō pficit̃. et iō dicūt q̄ in his verb nō fit cōfectio siue cōsecratio. 7 dicūt q̄ magister n̄ dat ibi formā. Alij dicūt alit̃ q̄ mutatio in mō enūciādi dū tñ seruet̃ sensus n̄ impedit cōsecrationē. Uñ i forma quā pōit mgr̄ ita bene ē pfectio sicut i forma q̄ ponit̃ in canone. Uerūtñ hoc asserendū est q̄ in forma q̄ in canone scribit̃ cōficit̃ sacr̄m. De hac ē vtili⁹ dubitare. Quis eñ pōt scire vtrū euāgeliste vt ipse apl̄s formā intenderēt describere. iō meli⁹ ē hic pie dubitare q̄ psūptuose diffinir̄. Credo tñ q̄ si q̄s ita conficeret. nō esʒ pui pendēdū. imo honor et reuerētia ē exhibenda. ppter picculum. et ppt̄ hoc q̄ nō possum⁹ discernere. q2 mai⁹ periculū ē in cōtemnēdo hostiā cōsecratā. q̄ nō cōsecratā venerari p cōsecrata. vtputa si nō cōsecrata cōmisceat̃ alijs cōsecratis a quib⁹ nō possit discerni. meli⁹ ē totū venerari q̄ despicere aliquā ex eis. cū nō possit cognosci. Si quis tñ formā ecclie ex certa sciā mutat. grauiter peccat.

32 b Non iō tñ calūniandū ē vniuerse ecclesie. vī eñ q̄ imo valde calūniandū ē. q2 seruādū ē et imitādū tam factū q̄ verbū. et iterū magis q̄d dicit dñs q̄ seru⁹. sed dñs cōfecit p⁹ cenā. ḡ q̄uis apl̄s dicat cōtrariuʒ. vī q̄ magis p⁹ cenā cōficiendū sit. R̄. dō. q̄ in his q̄ dñs p̄cepit magis obediendū ē dñō q̄ʒ alicui alij. s̄ tñ nō oē factū dñi ē p̄ceptū. q2 nō oīa fecit ad imitationē. s̄ q̄dā fecit ad signationē et māifestationē veritatis sicut dī fecisse dñs q̄n fuit circūcisus. q2 hoc nō fecit ad imitationē s̄ potius ad instructionem alicuius rei cognoscende vel spiritualiter faciende. sic cibum illum instituit p⁹ cenā in signionē effect⁹ vl' etiā alior̄ q̄ tāgunt̃ in lr̄a.

Nam saluatur quo vehementius cōmendaret mysterij illius altitudinem. vltimū hoc voluit infigere cordibus et memorie discipulorꝝ. a quib⁹ ad passionem digressur⁹ erat. Quo aūt ordine deiceps sumeretꝰ. apostolis ꝑ quos ecclesias dispositurus erat reseruauit docendum.

Determinat quid sit in hoc sacro signum et q̄d signatū. e

Aug. ꝺ ci. di.
Greg. i omelia paschali.
Hiero. super epi. ad ephe.
Jo. vj.

Nunc quid ibi sacramentū sit et quid res videamus? Sacramentū ē inuisibilis gratie visibilis forma. forma ergo panis et vini que ibi videtꝰ est sacramentū .i. signum sacre rei. qꝛ ꝑter speciē quā ingerit sensibus. aliquid aliud facit in cognitionez venire. Tenent ergo species vocabula rerꝝ q̄ ante fuerunt. s. panis et vini. Huius aūt sacramēti gemina ē res. vna scꝫ contēta et significata. altera significata et nō contēta. Res contenta et significata ē caro xp̄i quā de virgine traxit. et sanguis quē ꝓ nobis fudit. Res aūt significata et non contenta ē vnitas ecclesie in predestinatis. vocatis. iustificatis et glorificatis. Hec est duplex caro christi et sanguis. Vñ Hiero. dupliciter inquit intelligitꝰ caro xp̄i et sanguis. vel illa q̄ crucifixa est et sepulta. et sanguis qui militis lancea effusus est. vel illa sp̄ualis ac diuina de qua ipse ait. Caro mea vere est cibus. et sanguis meus vere est potus. Et nisi manducaueritis carnem meam et biberitis meum sanguinē. non habebitis vitā in vobis. Sunt ergo hic tria distinguenda. vnū quod tm̄ est sacramentū. alterū quod est sacramentū et res. et tercium quod est res et non sacramentū. Sacramentū et non res est species visibilis panis et vini. Sacramentū et res caro christi ꝓpria et sanguis. Res et non sacramentū mistica eius caro.

De trib⁹ q̄ hic ꝑūt distingui.

Determinat conuenientiam et similitudinez vnius ad alterum signi scꝫ ad signatum. f

Ps̄. xxij.
.j. Corꝝ. x.
Aug. ꝺ sacramētis fideliū
Aug. de blasphemia spiritus sancti.
Exo. xxv.

Porro illa species visibilis sacramentū est gemine rei. quia vtranqꝫ rem significat. et vtriusqꝫ rei similitudinē gerit expressam. Nam sicut panis p̄ ceteris cibis corpus reficit et sustentat. et vinum hominem letificat atqꝫ inebriat. Sic caro xp̄i interiorē hominez ceteris gratijs spiritualiter reficit et saginat. Vñ calix meus inebrians q̄ꝫ p̄clarus est. Habet etiam similitudinē cum re mistica que est vnitas fidelium. quia sicut ex multis granis cōficitur vn⁹ panis. et ex pluribus acinis vinum in vnuz confluit. sic ex multis fideliū ꝑsonis vnitas ecclesiastica constat. Vñ aplus. Vnus panis et vnuz corpus multi sumus. ꝛc̄. Vñ Augu. vnus panis et vnū corpus ecclesia dicitꝰ. ꝑ eo qꝫ sic̄ vnus panis ex multis granis. et vnū corpus ex multis membris cōponitur. sic ecclesia ex multis fidelibus charitate copulante connectitꝰ. Hoc misterium pacis et vnitatis nostre xp̄us in sua mensa cōsecrauit. Qui accipit hoc mysteriū vnitatis. et non tenet vinculum pacis. nō accipit hic mysteriū pro se sed contra se. Cuius etiam sacramentū est corpus christi proprium de virgine sumptum. quia vt corpus xp̄i ex multis membris purissimis et immaculatis ꝯstat. ita societas ecclesiastica ex multis personis a criminali macula liberis consistit. In cuius rei typo facta ē arca domini ꝺ lignis sethim. que sunt imputribilia et albe spine similia.

Ad intelligentiam huius partis ſm duo q̄ determinat hic magister duo principaliter queruntꝰ. Primo queritur de forma verbi in sacramento eukaristie. Secundo de fictione ipsius sacramenti. Circa primum queruntur duo. Primo queritur de forma verbi super panem. Secundo de forma verbi super vinum.

Questio .j. g

Quantum ad formam panis que est hoc est corpus meum. Queritur primo q̄ntum ad subiectuz. s. quo ad pronomen. Cum eñ hoc sit ꝓnomē et nō nomē. est demonstratiū. qꝛ aliter eēt cassū vt dicit prisc̄. Si ḡ demōstrat. aut ad itellectū aut ad sensū. Si ad intellectum. tunc q̄ro quid. Non potest dici nisi corp⁹ christi verum. ergo sensus est. corpus meum ē corp⁹ meū. Hoc nihil vz. qꝛ nullā rōꝫ opādi dic̄. Si ad sensū. ḡ sensus ē. panis ē corp⁹ meum. ꝗ h̄ simplr̄ falsuz. ergo neutro mō potest accipi. Item hoc pronomē importat demonstrationē non vt conceptam. sed vt

exercitam. Sȝ demõstratio nõ exercet nisi circa illd qd actu est tpe plationis. ꝗ si cũ pfert pnomẽ nõ est ibi nisi pãis dmõstratũ. ꝗ panis. ꝗ idẽ qd pu⁹. Itẽ regula ẽ ꝙ termin⁹ supponẽs verbo de pñti non habẽti vim ampliãdi supponit p eo qd actu ẽ. ꝗ actu ñ ẽ ibi nisi panis. ꝗ supponit p pane. Sȝ illi nõ conuenit pdicatũ. ꝗ locutio falsa. Querit ꝗ de cõpõe. s. hoc verbo ẽ. et cũ ista forma sit forma opatiua. vĩ ꝙ deberet ibi poni verbum opatiuum. Sed hoc verbum ẽ. est verbum proherenticum. extra operationem. ergo nullo modo deberet ibi poni. Item hoc verbo xp̃s cõfecit. et sacerdos intẽdit cõficere sicut de⁹ verbo increato creauit. ꝗ si ad prolatõȝ h⁹ verbi statim fit transsbatio. verbuȝ illud ẽ imperiosũ. ꝗ vĩ ꝙ poti⁹ verbo imperatiuo vti deberet sicut fiat corp⁹ meũ. sicut in creatione non dĩ sit. ꝗ fiat lux. Iteȝ subiectũ et pdicatũ dicũt formas incõpossibiles. Sȝ vbuȝ substãtiuũ psentis tpis dicit siltatẽ formaȝ pdicati ꝛ subiecti. ꝗ nõ debet dici d pñti hoc ẽ. ꝗ hoc erit. Querit etiã de hoc pdicato corp⁹ meum. vĩ eñ ꝙ deberet magis dici caro. et caro magis ẽ cõueniẽs cibo cõi. vñ Ioh. vj. caro mea vere ẽ cib⁹. Itẽ ista vba pferunt a cõficiente. ꝗ cũ cõficiens loquit (de) xp̃o vt d tercia psona. nõ debet dici meũ sed xp̃i. Si dicas ꝙ xp̃s vim dedit his verbis. sicut vim dedit in nomĩe suo demonia expellere cũ dixit in nomĩe meo demonia eiicient. Marci. xvj. et tñ eiiciẽtes dicebãt in nomine xp̃i. Itẽ cũ de forma alioȝ sacroȝ sint act⁹ ptinẽtes ad intẽtionẽ et vsum siue ad cõsecrãteȝ. ꝗ vĩ ꝙ illud qd ãtecedit. accipite et comedite. et hoc qd̕ se quit in mei memoriã facietis sit de forma. Querit ꝗ ꝙ sit forma pᵗise. et quare nõ ponit in verbo exprimere actũ mĩstri. Rñ. dd. ꝙ circa h mltiplex fuit opinio. Quidã eñ dicũt ꝙ vba illa dicit sacerdos nõ vt sua. ꝗ vt xp̃i. vñ materialiter tenent. nec tũc ẽ q̃rere quid ibi demonstret p pnomẽ. vel q̃d cõplet p verbũ. Sȝ hoc nõ sufficit dicere. Primo quideȝ. qꝛ et si verba in psona alteri⁹ pferant. nõ pp̃ter hoc oĩno materialiter tenent ꝗ significatiue. cũ recitent in eo sensu in quo ille dixit. Preterea silr possum⁹ querere ꝗm ꝙ a xp̃o plata sũt. Alij dicunt ꝙ verba tenẽt significatiue. ꝗ oratio nõ hȝ veritatẽ p tempe in quo pfertur. ꝗ p tpe in quo plata ẽ. vt hec oratio ego bibo. non ẽ vera p tpe plationis. ꝗ p tpe sibi cõiuncto. Sȝ illud nõ soluit. qꝛ aut dmõstrat ibi panis aut corp⁹ xp̃i. Si panis. nullo tpe ẽ oĩo vera. Si xp̃i corpus. ẽ omni tpe vera. Alij dicunt ꝙ tenet significatiue orati. et vera ẽ etiã p tpe in quo pfertur. ꝗ non demõstrat ibi aliquid ad sensuȝ. ꝗ ad intellectũ. Ad intellectũ inq̃ nõ sicut simile in sili. vt cũ dĩ hec herba crescit in orto meo. ꝗ sicut sigtũ in signo. vt sit sensus hoc. i. sigtum p hoc est corp⁹ meum. et hec sigtio orationis vera ẽ etiã si nihil fieret. Sȝ rursus. qꝛ sigtioni vere addita ẽ ex institutiõe diuina virt⁹ efficacissima. vlteri⁹ oratio illa et ex diuĩ institutõe et ex sacerdotis intentiõe est conuersiua. vt sit sensus. significatũ p hoc qd est cõuertendũ in corp⁹ meũ. est corp⁹ meũ. et hec opinio pbabilior ẽ pdictis. Adhuc tñ illud nõ plene satisfacit. Si eñ vt dicit Aug. verbũ debet accedere ad elemẽtũ vt fiat sacrm. et elemẽtũ nõ est ibi sigtum. ꝗ magis illud qd in corpus cõuertit. nõ demõstrat ꝗ corp⁹ xp̃i. ꝗ subã panis sub accidentib⁹ q̃ pñt ocul' cõspici. et hoc q̃dẽ veȝ ẽ maxime cũ intentio conficientis sup panẽ ferat vt cõuertat in corp⁹. et illud dmõstrat sup qd fert sua intẽtio. Propter hoc notandũ ꝙ ista oõ singularis ẽ inter oĩns orones. Alie eñ sunt indicatiue veritatis siue existentie. hec aũt ad ipm qd figurat facit. vñ ẽ verbũ opatiuũ. non opatone successiua ꝗ instãtanea. et opatiuũ nõ alic⁹ rei noue vel nõ existẽtis. ꝗ termin⁹ ei⁹ est ens actu cõpletũ. ꝛ non mutatũ. et ad illud qd terminat vt ẽ alteri⁹ signũ. i. corpis xp̃i mistici. ꝛ totũ facit virtute verbi increati adiũcto mĩstro circa materiaȝ nihil agẽte. Ex his sex cõditõib⁹ pȝ rõ oĩuũ dictoȝ in hac forma si quis inspiciat. qꝛ eñ hic sermo cõuersiuus ꝛ trãsitiu⁹ siue ad trãsitionẽ ordinat⁹ ẽ opatiu⁹. et opatio ẽ circa substãtiã panis. iõ pnomẽ demonstrat panis substãtiã sub accidẽtib⁹ que oculis cõspici pñt. ꝛ tãgit illd qd cõuertit p subiectũ. sic illd i qd p predicatũ. Qꝛ vo termin⁹ opatõis est actu ens nõ innouatũ. iõ dȝ poni ibi vbũ eẽndi non fiẽdi. vt significet cõuersio eẽ sine mutatiõe termini. s. in eo qd ẽ. Qꝛ subito. iõ sil' ẽ fieri et factũ eẽ. iõ ẽ pñs vbũ instãtaneũ. et non futurũ. et tale ẽ presens h⁹ verbi ẽ. ido melius dĩ ẽ ꝙ erit. Quia vo opatio terminat ad corp⁹ xp̃i verũ. vt signũ mistici. i quo ẽ diuersitas oppositionũ. iõ dĩ corp⁹ nõ caro. qꝛ corp⁹ cõe est ad totuȝ etherogeneũ et omogeneũ. caro ãt dicit omogeneũ. Quia vero hoc opat virtute verbi increati cõiuncta et vt cõiuncta. iõ dicit meũ. Loquit eñ sacerdos in psona xp̃i. iõ p xp̃o dicit meũ. Quia vo minister nihil opat circa materiã nec imutat. iõ nihil plus est de forma. etiã si minister nõ tãgat nec frangat. dũ tñ intẽdat et verba dicat cõfectũ est. non sic ẽ in baptismo. Ex his patẽt oĩa obiecta. hoc solo excepto. scȝ de veritate locutionis. Quõ eñ ẽ locutio vera si demõstrat substãtia panis. cũ hec sit semp falsa. panis ẽ corpus xp̃i cũ sint forme incõpossibiles. Et si tu dicas ꝙ hoc verbũ ẽ non dicit ibi inherẽtiã ꝗ poti⁹ conuersionẽ. tũc ꝗm hoc poti⁹ cõpeteret verbũ imperatiuũ. Et pp̃terea notandũ ꝙ sicut in verbo eterno filio dĩ dñõ nr̃o ih̃u xp̃o est veritas ꝛ omnipotẽtia. sic in verbo suo ab ip̃o plato ẽ veritas ꝛ efficacia. vt tale verbũ sacris no. le. cõpetat. iõ debuit ita dicere verbum enunciatiuũ veritatis. sicut ẽ ip̃a veritas. ac p h idicatiuũ. Et qꝛ ñ eẽt veȝ simplici ẽnũciatiõe. vt ñ eẽt fals⁹ inuxit vbo efficaciã oõe suo. Et qꝛ mãdauit alijs facere et dicere. et ip̃e nõ iubet aliquẽ eẽ falsuȝ. iõ in oõe eoȝ q̃bus dedit mãdatũ dedit verbo efficaciã. Et iõ hoc verbũ ẽ in hac oõe nõ ydentitateȝ nec silitudinẽ sigt. ꝗ hoc eẽ corpus. hoc ẽ ad hui⁹ verbi plationẽ hoc totũ trãsire in corp⁹. vñ oratio ista i oratiõ e alteri⁹ ꝙ in oõe sacerdotis falsa ẽ. qꝛ nõ conuertit neqȝ transsbat in illd. nec vera ẽ p ydẽtitatẽ. Et hic sensus quãuis sit huic oõni pp̃ri⁹. et silr forme sanguinis. tñ nõ ẽ alien⁹ a rõne pensatis cõditiõibus superi⁹ assignatis. Ex q̃b⁹ alia obiecta patent. Nec videatur inconueniens dicere ꝙ hoc verbũ est non ydentitatem dicat. sed poti⁹ conuersionẽ in hac oratione q̃ non tñ ẽ significatiua sed etiam operatiua. Magis tñ debuit poni verbũ effẽdi ꝙ opandi. quia magis cõpetebat forme vt simul esset efficacia cum veritatis enunciatione. simul etiam notaretur termini immutabilitas cum conuersione.

Questio. ij. b

De forma verbi super vinum. et hoc habet in cano

ne. Hic est calix sanguinis mei ꝛc. Sed videt̄ hec nō esse forma. ꝓpter hoc ꝙ magr̄ dicit ꝙ hec est forma. Hic est sanguis meus. cū ergo nō sint due. patet ꝛc.

Itē in nullo euangelistarū habet̄ hec forma. quia in Mar. et Math. dr̄. Hic est sanguis. In Luca. hic est calix in meo sanguine. Si ḡ nō debet credi alicui qđ nō sit in nouo vel veteri testa. sed nouo et veteri simplr̄ est credendum. ḡ ista forma est abycienda. et forma q̄ est in euangelio tradita est tenēda. Item quero de huiꝰ forme cōgruentia. ꝛ cū in forma nō debeat poni nisi qđ spectat ad essentiā sacri. ꝛ calix nō est nec de materia nec de forma. sed vas cōtinēs. ergo nō debet in forma poni. Si dicas ꝙ tenet̄ trāssumptiue. quero ad quid. Si ad passionē. ḡ sensus est. h̄ est passio sanguinis. Si ad potū. ḡ sensus est. hic est potus. Sed sicut sanguis est potus. sic corpus est cibus. ḡ si in forma panis nō dicit̄ hic est cibus corporis. nec in forma vini debet dici. hic est potus sanguinis. Itē vbi est sermo trāslatus ibi est impropuetas. ꝛ vbi impropuetas ibi est occasio erroris. ꝛ omnis talis excludenda est. ergo ꝛc. Itē vbi trāssumptio ibi plures intellectꝰ scꝫ ꝓpꝛius et trāssumptꝰ. sꝫ multiplicitas intellectuū ē ꝓ euāgādi. qđ spālr̄ dꝫ esse alienū a dispensante ꝛ cōficiente hoc sacramentum. ergo ꝛc. Dbi autē vltra de hoc qđ est sanguinis. Si eñ h oc est principale in sacro. videt̄ ꝙ debet exprimi in recto potius q̄ in obliquo. Itē si calix stat ibi ꝓ cōtento. ꝛ contentū nō differt a sanguine. et obliqui sunt trāsitiui. ergo nō debet poni in obliquo. Querit̄ etiā vltra de h̄ qđ dicit noui ꝛ eterni testamēti. quia si testamentū nouū. non ergo eternum. ḡ male cōiungit̄ vnū cū altero. Itē videtur ꝙ nō deberet poni misteriū fidei. quia in alys sacramentis est misteriū fidei et nō ponit̄. ergo nec in isto.

Item additur qui ꝓ vobis ꝛ ꝓ multis tradetur. Quare sir̄ nō dr̄ de corpore tradet̄. Itē q̄re distinguit. cū eñ equaliter ꝓ omnibꝰ sit effusus. videtur ꝙ nō deberet dicere ꝓ vobis et ꝓ multis. sed ꝓ omnibus. Rꝫ. dīm ꝙ hec forma hic est calix sanguinis mei. est forma recta ꝛ cōgrua. sed vtrū sit tota. an qđ sequit̄ sit de integritate dubiū est. credit̄ tñ ꝙ ē tota. tñ qđ sequit̄ nō est frustra additū nec debet aliq̄d resecari. Qz autē ista sit forma recta patet p hoc ꝙ ipsā tenet romana ecclesia que fuit ab apostoloꝝ principibus edocta. Unde Innocētius. Romana ecclesia illud semp integra fide seruauit. qđ ab ipsis apostolꝭ q̄ eā principalr̄ factis ꝛ doctrinis ecclesiasticos ritus docuerūt accepit. ab ipsis scꝫ aplīs petro ꝛ paulo q̄s viuos autores habuit et defunctos custodit huiꝰ ritum sacrificij accepit. quē hactenus immobili cultu seruauit. Accipienda ē igit̄ forma a canone. quia illa tradit̄ non p modū narrationis sed institutionis. Magr̄ autē non intendit dare formā sicut nec in alys sacris fecit. s̄ illi cōsimilē insinuare. Accipiēda est ab ipsis aplīs nō ab euāgelistis. quia aplī ecclesiā instituerunt s̄m ꝙ a dñō acceperūt. euāgeliste vō diuina verba ꝛ opa narrauerūt. attendētes ad intellectum nō ad vocē. Ideo nec euāgeliste in forma cōuenūt. quia formā fortassis tradere nō intendūt. sed conueniunt in sensu quē narrare volebāt. Et sic pꝫ ꝙ hec est forma. Utrū aūt illa q̄ tradit̄ in euāgelys sit forma in qua cōficiat̄ q̄s audeat negare. aut q̄s p̄sumat asserere. cū nesciamꝰ an ipsi intenderūt formā describere. an verba narrare. Qz si intenderūt formā dare forma in illis verbis omnibꝰ saluat̄. et modica narratio verbi saluo sensu formā nō mutat. ꝛ ita ex hoc nō habet̄ ꝙ ista que habet̄ in canone nō sit forma. imo vere est forma. cū in sensu cū alys cōueniat. Qz si nō intendāt. tūc restat ꝙ ista est forma. ac p hoc h̄ forma est recta. et patet r̄nsio ad prima duo obiecta. Est etiā congrua. quia in hoc sacro significatur sanguis xp̄i vt effusus in p̄ciū. ꝛ vt administratus in potum. sanguis aūt neutrū dicit de se expresse. sed p cōiunctionē cū calice. qꝛ sanguis in calice vt effusus et potandus ꝓponit̄. Idō calix in scriptura significat aliq̄n passionē. vt Math. xx. Potestis bibere calicē quē ꝛc. Significat ꝛ potus refectionē p trāssumptionem. vt in ps̄. Calix inebrians q̄ p̄clarus est. Propt̄ hūc duplicē tropū melius dr̄ calix sanguinis q̄ sanguis p se. Si ḡ queratur ad quid transsumit̄. dico ꝙ ad cōtentū. Unde dr̄ calix sanguinis. sicut calix vini. cū dr̄ bibe calicē. Si q̄ras quare nō de corpore dicit̄ cibus corporis. dīm ꝙ corpus xp̄i de se panis est. sꝫ sanguis nō dr̄ potus nisi ꝓut ꝯtinet̄ in calice passionis. Ad illud qđ obī de transsumptione qđ est occasio erroris ꝛ euagationis. dīm ꝙ hoc verū est vbi ē trāssumptio occulta. impropria. ꝛ incōsueta. sic non est hic. Ad illud qđ vltra querit̄ quare sanguinis ponitur in obliquo. dīm ꝙ in recto intelligit̄. nec obliquus et rectus cōstruunt̄ trāsitiue vt diuersa. s̄ identitas est. sicut cū dicit̄ potus vini vel creatura salis. ꝛ sic patet ꝙ est forma cōgrua. Est etiā tota ꝛ perfecta. sufficiens eñ est ad signdū trāslationē vini i sanguinē xp̄i. Unde qđ addit̄ est de bene esse. quia in sequentibꝰ describunt̄ effectus sanguinis in hoc sacramento figurati ꝛ in passione effusi. qui triplex est. Unus ē testamenti innouatio. ꝛ innouati confirmatio. quia in morte cōfirmat̄ testamentū ꝛ nouū efficitur. qꝛ vetus in sanguine thauroꝝ fuerat cōfirmatum. ibi est euacuatū. ideo dicit noui et eterni testamenti. Alius effectus effusionis sanguinis est fidei manifestatio. quia qđ erat sigillatū ꝛ secretū. in passione agni est apertū. ideo dicit misteriū fidei. i. secretum. hoc eñ erat in fide secretissimū. et hoc reuelato reuelata ē fides. vel quia difficilius ad credendum. Tercius effectꝰ est salus q̄rundā iudeoꝝ ꝛ multoꝝ gētiliū. iō dicit q̄ ꝓ vobis p aplos intelligēs iudeos. et ꝓ multis p hoc intelligēs gentiles. Uel idō dicit. quia in h̄ sacro sacerdotes debent ꝓ se spāliter et ꝓ alys rogare. Ideo dicit ꝓ vobis sacerdotibus. et ꝓ multis subditis p vos cōuertendis. Posset hic q̄ri de harū formarū variatione q̄tum ad additionē. diminutionē. ꝛ cetera cōsilia. et de hoc sentiendū est qđ dictū est circa formā baptismi. Hic eñ sunt diuerse opiniones. Nā q̄dā dicūt ꝙ q̄liscūqꝫ variatio saluo sensu nō tollit efficaciā forme. Aly vō dicūt ꝙ minima mutatio tollit. qꝛ in hys vbis sic ordinat̄ data ē virtus. sed sicut tactū fuit supra dis. iij. melius ē viā mediā tenere. vnde que ibi dicta sunt hic etiam supponenda sunt.

Consequēter q̄tū ad scđm articulū q̄ritur de sacramentu eucharistie q̄tū ad cōfectionē. Et circa hoc q̄runt̄ duo. Primo q̄rit̄ q̄d sit ibi res ꝛ quid sacr̄m. Scđo q̄rit̄ de vnitate huiꝰ sacri.

Questio. j.

Circa quā ꝓcedit̄ sic. Magr̄ dicit ꝙ aliq̄d est ibi sacramentū tm̄ vt spēs visibilis. ꝛ aliq̄d res tm̄ vt corpus xp̄i misticuꝫ. ꝛ aliq̄d res ꝛ sacr̄m vt corpus xp̄i

verum. qd̕ est res pmi et sacrm̄ tercij. Et videt̄ pmo
q̄ spēs visibilis nō sit sacrm̄ corporis. quia sacrm̄ na
turale debet hēre similitudinē ad rē. Sed spēs nō hȝ
similitudinē. quia tā corpus xp̄i verū q̄ misticuȝ est
totū etherogeneū. spēs omogeneū. ergo ꝛc. Si dicas
q̄ spēs ꝯponit̄ ex pluribꝰ granis. hoc nihil est. qꝛ illa
nō sunt etherogenea sed vniformia. Preterea spēs
est accidēs. ergo nō cōponit̄. Item sacrm̄ noue leg
efficit. sed spēs nullā habēt omo opationeȝ respectu
ꝯtenti. ergo nō sunt sacrm̄. Itē q̄ corpus xp̄i verum
nō sit sacrm̄ corporis mistici videt̄. quia sacramētuȝ
est signū. signū aūt est qd̕ se offert sensibꝰ. sed corpus
xp̄i vt est sub illis spēbus nō offert se. ergo ꝛc. Itē
si est sacrm̄. ergo signū ex institutōne significans. sed
corpus xp̄i verū non est institutū ad significādū mi
sticum. nec debet institui. quia est nobilius sicut ca
put toto corpore. ergo nō est sacrm̄. Itē obijcit̄ ur
de mistico q̄ nō sit res. qꝛ res cuiuslibȝ sacramenti ē
aliq̄ grā. quia dicit̄ sacrm̄ inuisibilis gratie visibilis
forma. ergo cum corpus misticū nō sit gratia. nō est
res huiꝰ sacramēti. Itē res cuiuslibet sacri noue
legis est effectus eius. sed corpus xp̄i misticū non est
effectus huiꝰ sacramenti. quia effectus non precedit
cām. sed corpus misticum ꝑcedit sacrm̄. ergo ꝛc. Rꝫ.
sicut dicit mgr̄ tria sunt in hoc sacro. spēs visibilis.
corpus xp̄i verum. et corpus misticū. Et fm̄ q̄ dicit
hugo. pmū est signū scdi et tercij. Scdm̄ est res pri
mi. ꝛ signū et causa tercij. Et terciū est res scdi. et ve
ritas pmi. vnde repitur hic ratio efficiēdi ꝛ signādi.
vn̄ est sacrm̄ verū noue legis. Ad illud qd̕ obi q̄
debet habere similitudinē. dicm̄ q̄ spēs cōparationē
habet ad materiā cōponentē siue ex qua constat q̄a
est ex granis. et cōparationē ad effectū ꝯsequentem
siue quē dat qui est cibare. Si ad materiā. sic ex gra
nis purissimis adinuicē vnitis. et sic habet similitu
dinem cū corpore mistico qd̕ constat ex fidelibꝰ pu
ris fide et charitate copulatis. Et si obijcias q̄ est di
uersarum opationū. nō valet. quia vniunt̄ ve consi
miles in vnitate fidei et charitatis. Si autē cōparet̄
ad effectū qui est cibare. tunc hȝ similitudinē ad cor
pus xp̄i verū qd̕ est vere cibus. Potest tn̄ dici q̄ ad
vtrūqȝ cōparet̄ rōne eoꝝ ex q̄bus conficit̄. quia cor
pus xp̄i verū est ex purissimis sanguinibꝰ. et corpus
xp̄i misticū ex puris fidelibꝰ. Qꝛ aūt hec mēbrorum
significet̄ varietas hoc est ꝑ accidens. scȝ rōne corpo
ris xp̄i qd̕ traxit de virgine. qd̕ est corpus organicū.
Et si obijcias q̄ spēs nō componit̄ nec reficit. dicm̄
q̄ retinent ydiomata sbe que prius ibi fuit. et ratio
ne illius sunt signa conuenientia. Ad illud quod
obijcit̄ de causalitate. dicm̄ q̄ illud qd̕ est sacramētū
tm̄ si comparet̄ ad mediū. ꝑ se non habet rōnē effici
endi aliquā vel causandi nisi adiuncto verbo. vt pa
tet in aqua respectu caracteris. sic in spēbꝰ respectu
corporis. Silr̄ si cōparet̄ ad terciū. hȝ rōneȝ efficiēdi
mediāte scdo. vt ablutio exterior cū caractere. Silr̄
hic spēs exteriores rōne corporis xp̄i veri interiꝰ con
tenti qd̕ vnit ꝛ incorporat. Ad illud qd̕ obijcitur
de corpore vero. dicm̄ q̄ ex se hȝ naturalē aptitudinē
ad repsentandū. Qꝛ aūt repsentet hoc nō ꝯuenit ei
fm̄ se s̄ ꝓut subest spēbꝰ visibilibꝰ institutis. et q̄tū
ad hoc est signū visibile institutū ꝛ noiat in altero nō
in seipso. nec ad signādū est institutū in se. s̄ ad efficiē
dum in se tanq̄ nobilius. ad significanduȝ vero vt est
ꝯtentū in altero. et h̄ nihil derogat sibi. Ad illud
qd̕ obijcitur de corpore mistico q̄ nō est res. dicm̄ q̄
res huiꝰ sacri nō dr̄ corpus misticū rōne ꝑtiū. s̄ rōne
vnionis. et illa vnio est grā et effectus sacramenti.
Si obijcias q̄ effectus sequit̄ cām. dicm̄ q̄ vnio
in corpore mistico pōt esse dupl'r. Uel ab vnitate vir
tutū cōpingentiū. vel a grā sacrali fm̄ quā sumētes
magis xp̄o incorporant̄. et sic ꝑ ꝯsequens magis ad
inuicē vniunt̄. Prima ꝑcedit ꝛ nō est res. scda seq̄t̄
et est effectus ꝛ res huiꝰ sacri. ꝛ sic patet illud.

Questio. ij. k

De vnitate huiꝰ sacri. Et q̄ sit vnū sacrm̄ probatur.
quia Amb. dicit q̄ simplex est sacrm̄. Sed hoc est sa
cramentū. ergo simplex. ergo vnū. Itē rōne videt̄. quia
hoc sacrm̄ vnius effectꝰ est causa. et ad vnū ordinat̄
ergo est vnū et nō plura. Itē tm̄ septeȝ sunt sacra. s̄
si hoc nō esset vnū. essent sacra plura septē. ergo ꝛc.
Contra. in collecta. purificēt nos q̄sumus dn̄e sa
cramēta q̄ sumpsimꝰ. et in multis alijs locis. Itē
siḡta in hoc sacro sunt plura scȝ corpus xp̄i verū. et
corpus xp̄i misticū. q̄ oīno habent differentē vnita
tem. Nā corpus xp̄i verū est vnū vnitate integrita
tis. sed corpus misticū est vnū vnitate forme aggre
gationis. ergo ꝛc. Si dicas q̄ sunt adinuicem ordinata
ita q̄ vnū ꝑ alterū. obijcit̄. qꝛ plura sunt significata
imediate ꝛ ex equo. vt corpus et sanguis. Si dicas
q̄ sunt annexa. hoc nō soluit. qꝛ fm̄ veritatē sacri nō
sunt vt annexa. Itē sacrm̄ est signū essentialr̄. Sȝ
plurificato supiori plurificat̄ inferius. Sed in euka
ristia sunt plura signa. ergo et plura sacra. Si dicas q̄
plura sunt signa rōne speciērū. sed vnū significatū. ꝛ
ideo vnū sacrm̄. Contra. in noīe est vox et significa
tum sicut in sacro. Sed marcus et tulius et si idem
significent. cū diuersa sunt noīa. ergo et in sacro isto et
si idē sit res. plura tn̄ debent dici sacra. Item ista
duo cōstituunt sacrm̄ verbū et elementū. elementū
in rōne mālis. verbuȝ in rōne formalis. ergo vbi plura
verba et elemēta. ibi plura sacra. Sed sic est in ꝓpo
sito. Si dicas q̄ ordinata sunt ad vnū. et ideo sunt
vnū. Contra. causa vniuersalis ꝛ ꝑticularis ad vnū
effectū ordinant̄. nec tamē sunt vna s̄ plures cause.
ergo ꝛc. Rꝫ. dicm̄ q̄ vnitas sacri nō ē vnitas sim
plicitatis. ꝯstat eñ ex verbo ꝛ elemēto. s̄ integritatꝭ
nec integritatꝭ absolute s̄ in ꝯpatione. qꝛ nō vniunt̄
in tercio tanq̄ in forma. sȝ tanq̄ in signo. Dm̄ ergo hoc
sacrm̄ q̄uis duo signa ꝯtineat ꝛ duo verba. qꝛ tn̄ ex
hijs ꝑfectū resultat signū et ordinatū ad vnū scȝ ad
vnionē corporis mistici. iō est vnū sacrm̄. Nō aūt ta
lis integritatis et ordinatōis vniꝰ dispositōe venit a
nā. qꝛ nec panis ē ꝑ se plene reficiēs nec vinū s̄ vtriu
qȝ vna plena refectio in nā venit ex vtroqȝ. ꝛ ita di
sposita sunt ad vnā refectionē signādā. Sȝ cōpletiue
venit ab institutōe diuina. q̄ vna institutio hec duo
signa ordinauit ad significādā vnā ꝑfectā refectōeȝ
ꝛ iō vnū sacrm̄ rōne nāe et institutōis diuine. vn̄ qꝛ
ex pluribꝰ integrat̄ iō Grego. māliꝰ loquēdo in col
lecta dicit sacra. Quia vero vna ordinatōe ordinatur
iō statim dicit et p̄sta vt h̄ tm̄ sacrm̄ ꝛc. ꝛ sic pȝ illud
Grego. Ad aliud qd̕ obi q̄ plura sunt siḡta. dicm̄
q̄ vnū est ꝓpē alterū ꝛ ꝑ alterū. qꝛ verū siḡt misticū.
Ad illud aūt qd̕ obi de sanguine. dicm̄ q̄ annexa
sunt. Un̄ sicut oblatio agni et eiꝰ sanguinis nō sunt
due oblatōes vel sacrificia. sic in ꝓposito intelligēdū.
Et si illud nō sufficit. dicm̄ q̄ ordināt̄ ad vnū signifi
catū vltimū. Ad illud qd̕ obi q̄ sunt plura signa.

57 58 59 40 41 42 43 44

Dom̄ q̄ integraliter loquēdo ⁊ mālíter verū est. q̄z plures spēs. sed tn̄ vnū signū integrū sicut ostensum est. nō sic diuerse voces sunt vnū nomen. imo diuersas rōnes hn̄t innotescendi diuersas institutiones. ideo plura noīa. Si aūt vnā haberēt institutionem. vnū esset nomē. sicut hoc nomē bonauentura. ⁊ hoc nomē bonus homo. Ad aliud sil'r p3 rn̄sio. quia q̄uis sint duo verba ⁊ elementa. vnū tn̄ sunt sacrm̄. quia verbū et elementū nō conueniunt ad vnū sacrm̄ nisi rōne institutionis ordinātis ad vnū. q̄z ergo hic est institutio illa plura ad vnū ordinās. ideo vnū sacramentū. Per hoc p3 q̄ nō est sile de causa vniuersali. quia nō tm̄ ad vnū effectū cause pticularis ordīnatur vniuersalis sed ad mltos alios. Sed hec duo ad vnū perfectū sacramentū ordinant. Perfectum inq̄ dico quantū ad significationem. quia in neutro saluat rō pfecte refectionis p se. sed in vtroq3 simul vt tactum est.

Dist. ix. de eucharistie sacro p cōparationē ad suscipientes vel manducantes.

¶ sicut due sunt res illius sacri ⁊c. Supra egit mgr̄ de sacro eucharistie in se. hic incipit agere p comparationē ad māducantē. Et qm̄ circa manducationē eucharistie dupl'r fuit erratū. ⁊ q̄tū ad māducantē. et q̄tū ad cibū q̄ māducat. iō h' ps h3 duas ptes. In pma mgr̄ excludit errorē q̄tū ad māducantes. q̄z dixerūt aliq̄ malos nō māducare verū corp' xpi. In scda excludit errorē q̄tū ad cibū. q̄z dixerunt alij q̄ a nullis sumit verū corpus xpi. et hoc facit. j. dis. x. Sunt itē alij pcedentiū insaniā ⁊c. Prima pars h3 tres ptes. In pma pte mgr̄ dicit veritatē. In scda manifestat mētientes. ibi. Hec verba ⁊ alia hmōi. In tercia dissoluit ex hijs locutiones multiplices. ibi. Scdm hos duos modos sumendi.

Di. IX

Determinat veritatē q̄ mali māducāt verū corp' xpi. ⁊ agit de duob' modis māducandi. a

¶ sicut due sunt res illi' sacri. ita etiā duo mō (e) māducandi. Unus sacralis sc3 q̄ boni ⁊ mali edunt. alter spūalis quo soli boni māducant.

(Aug. de verbis euangelij.) Un̄ Aug. Quid est xpm māducare? Nō est hoc solū in sacro corpus eius accipere (multi enī indigne accipiunt) s3 in ipso manere ⁊ habere ipm in se manentē.

(Aug. in lib. sententiar. psp̄i.) Spūalit' enī manducat q̄ in vnitate xpi ⁊ ecclesie quā sacrm̄ significat manet. nam qui discordat a xpo. nec carnē xpi māducat nec sanguinē bibit. ⁊ si tante rei sacramentū ad iudiciū sui q̄tidie accipiat. Spūalē manducationē Aug. distinguēs a sacrali ait. vt q̄d paras ventrē ⁊ dentē. [a] Crede ⁊ māducasti. [b] Credere enī in eū hoc est comedere panē ⁊ vinū. Qui credit in eum māducat eū.

(Aug'. in lib. de remedio pnie.) Itē quō māducandus est xps? Quomō ipse dicit. Qui māducat carnē meā et bibit sanguinē meū in me manet ⁊ ego in eo. Si in me manet ⁊ ego i eo. tūc bibit. [c] qui ǒo in me nō manet nec ego in illo. et si accipit sacrm̄. acquirit magnū tormentu3.

(Aug. de sacris.) Itē nulli ambigendū est tūc quēq3 corporis ⁊ sanguinis dn̄i pticipē fieri qn̄ xpi mēbrū efficit. nec alienari ab illi' panis calicisq3 consortio. etiā si anteq3 illū panē edat ⁊ calicem bibat de hoc seculo in vnitate corporis constitut' abscedat. quia illius sacri beneficio nō priuat. qn̄ ille in hoc qǒ illud sacrm̄ signat inuenit. [d] In illo enī sacro corpus ⁊ sanguinē suum nobis cōmendauit. quod et fecit nosipsos. Na3 ⁊ nos corpus ipsius facti sumus. Itē q̄ discordat a xpo nō māducat carnē eius nec sanguinem. ⁊ si tante rei sacramentū ad iudiciū sibi quotidie accipit.

a Crede ⁊ manducasti. Contra h' Aug. verba obi'. cū enī summa vnio et incorporatio sit in charitate. videtur potius q̄ debere dicere dilige ⁊ māducasti. q̄3 crede. R°. dōm q̄ ipse intelligit de fide operante p dilectionē. Nō aūt quare mag' dicat de fide duplex est. q̄z fides respicit intellectum et affectum. ⁊ ita vtroq3 mō vnit. Itē alia rō ē. q̄z licet charitas pfecti' dicat vnionē. tn̄ pprietas māducatiōis magis in actu fidei inuenitur. q̄z credens masticat recogitādo. sed diligens nō incorporat sed incorporatur. 1

b Credē enī i eū ⁊c. Cōtra. Videt falsu3 dicē. q̄z illud ē spūale sc3 credē. hoc est corporale. g̃ vnū nō ē alterū. R°. dōm q̄ hoc nō est dictu3 p omnimodam idētitatē sed per equipollentiā in effectu. q̄z idē facit. vel expressionē signionis q̄z hoc sig̃t illud. ⁊ sic p3 obiectio. 2

c Qui ǒo in me nō manet ⁊c. Videt male dicere. q̄z cū nemo sciat vtrū maneat in eo. g̃ nemo scit vtrū peccet qn̄ accipit sacrm̄. g̃ q̄libet qn̄ accipit cōmittit se discrimini. R°. verbū illud intelligēdū est de eo qui scit se esse extra xpm. ita q̄ plura signa et fortiora habeat ad oppositū q̄ ad ppositū. Nam si pbabilia signa hēat de gratia. sufficit sibi ad hoc q̄ peccatū nō incurrat. quia nō incurrit conteptū. q̄uis nō tātū se disponat q̄ deus acceptet omnino. 3

d In illo enī sacro ⁊c. Videt male dicere. quia si nos sumus res sacri. ergo cū recipimus rem sacramēti māducamus nosmetipsos qǒ est oīno incōueniēs vt videt. R°. dōm q̄ nos sumus res huius sacri nō simpl'r sed inquantū sumus mēbra. siue inquantū sum' vniti ipsi capiti. vnde sacrm̄ illud sig̃t vnionē corporis xpi p cōparationē mēbrorum adinuicē et ad caput. qn̄ ergo nos sibi vniuit. fecit nos. i. ipsam 4

Manifestat mencientes q̄ dicunt a bonis tm̄ corpus xp̄i sumi. b

Hec verba ⁊ alia hm̄oi vbi de spūali māducatōe agitur q̄dā obtuso corde legētes. erroris caligine inuoluti sunt. adeo vt p̄sumpserint dicē corpus ⁊ sanguinez xp̄i a bonis tm̄ sumi ⁊ nō a malis. Sed indubitant͛ tenendū ē a bonis sumi nō mō sacᷓaliter. ꝟ et spūaliter. a malis ꝟo tm̄ sacᷓaliter. i. sub sacᷓo. scꝫ sub spē visibili carnē xp̄i de ꝟgine sumptā. ⁊ sanguinē ꝓ nobis fusum sumi. ꝟ nō misticā q̄ tm̄ bonoꝝ ē. Qđ subdit᷑ ꝓbatur testimonijs Greg. est quidē in pctōribus ⁊ indigne sumentib⁹ vera xp̄i caro ⁊ verus sanguis. ꝟ essentia nō salubri efficiētia. Itē Aug. Multi indigne accipiunt corpus dn̄i. de q̄bus apl's ait. ᵉQui māducat ⁊ bibit calicē dn̄i indigne. iudiciū sibi māducat ⁊ bibit. Per qđ docemur q̄ꝫ sit cauendū male accipe bonum. Ecce em̄ ᶠfactum ē malū dū male accipit͛ bonū. sicut ecōtra aplo factū ē bonū. cū bene accipit͛ malū. scꝫ dū stimulus sathane patienter portat͛. ergo ⁊ mala prosunt bonis. sicut angel⁹ sathane paulo. Et sancta obsunt malis. bonis sunt ad salutē. malis ad iudicium. Unde qui māducat ⁊ bibit indigne. iudiciū sibi manducat ⁊ bibit. non quia res illa mala est. sed quia malus male accipit quod bonū est. Idem. Indigne quis sumens corpus xp̄i. nō efficit vt qui malus est maluz sit quod accipit. vel quia non ad salutem accipit. nil accipiat. Corpus em̄ ⁊ sanguis domini nihilominus erat in illis quibus ait apostolus. Qui manducat indigne iudiciū sibi māducat. Hijs alijsq̄ꝫ plurib⁹ aperte ostenditur q̄ etiā a malis verum corpus xp̄i ⁊ sanguis sumit͛. sed sacramētaliter nō spūaliter.

Dissoluit locutiones multiplices. c

Scđm hos duos modos sumendi intelligentia quorundam verborū ambigue dictorū distinguenda est. Ait em̄ Aug⁹. Bonus accipit sacramentuz ⁊ rem sacramenti. malus vero sacramentū ⁊ nō rem. Sacramentū hic dicit corpus xp̄i ꝓpriū de virgine natum. Rem vero spūalem xp̄i carnem. Bonus ergo vtrāq̄ꝫ xp̄i carnē accipit. malus vero tm̄ sacᷓm. i. corpus xp̄i sub sacramento. ⁊ nō rem spūalem. Itē nō māducans māducat. ⁊ māducans nō māducat. quia nō manducans sacᷓaliter aliq̄n māducat spūaliter ⁊ econuerso. Et q̄ manducāt spūaliter. veritatē carnis ⁊ sanguinis dicunt͛ sumere. quia ipsā efficientiā habēt. i. remissionem peccatoꝝ. ꝓ qua videt͛ orari cū dicit͛. Perficiant in nobis dn̄e q̄sumus tua sacᷓa qđ continēt. vt quod nūc spē gerimus. rerū veritate capiamus. Rerū veritatē dicit ipsam efficientiā. quasi ꝑ hec sacᷓa p̄sta. vt sicut sacramētaliter carnē christi sumim⁹. ita spiritualiter sumamus. Uel petit sacerdos vt christus q̄ nūc sub specie panis ⁊ vini sumitur. manifesta visione sicut in essentia diuinitatis est quādoq̄ꝫ capiatur. Constat ergo a bonis ⁊ a malis sumi corpus xp̄i. sed a bonis ad salutē, a malis ad perniciem.

vnionem rem huius sacramenti. q̄si nobis rē sacramēti tribuit. que vnio cottidie in nob̄ crescat ⁊ melioratur ꝟm q̄ deuote sacramentū suscipitur.

5 e Qui māducat et bi. cali. dn̄i idigne ⁊c. Querit͛ hic quid sit manducare indigne. R⁰. dicēdū q̄ triplex est dignitas ꝟm q̄ distingunt glo. j. Coꝝ. xj. que facit hominez accedere idigne. Indignus est qui nō deuotā mēte accedit ad eucharistiam. vel in voluntate peccandi manet. vel qui aliter celebrat misteriū q̄ a xp̄o institutū est. Ex hoc elicere possumus triplicem indignitatem. Prima que est in memoria. Secunda in voluntate. Tercia in opere. Prima respicit peccatuz preteritum de quo nō penitet. et hec vocat͛ indeuotio. Secunda respicit petm̄ futurum quod ꝓponit facere. et hanc vocat voluntatem peccandi. Tercia respicit peccatum p̄sens. et hec est qn̄ aliter celebrat misteriū. ita q̄ actu peccat dū ꝯficit. Et hec indignitas ꝟm triplicē differentiā iducit ꝯtēptū. ac ꝑ hoc facit accedē indigne. ⁊ ita actu peccare.

6 f Factū ē malū ⁊c. Videt͛ male dicē. q̄a corpus xp̄i et ip̄e xp̄s est bonū ꝟm se. ꝟ non pōt fieri malū aliquo mō. R⁰. dđ. q̄ factū dī fieri malū nō in se. ꝟ isti. ⁊ ita vt cōpatū ad ꝟ. ꝯpat͛ ꝑ sūptionē ⁊ māducatonē. et ita vult dicē q̄ sumē corpus xp̄i qđ erat bonū in genē siue in se. ꝑ circūstantiā factū ē malū. nō inq̄ꝫtū ip̄m qđ sumit͛. sed actus sumendi.

Grego. in libro dyal. iiij.

Aug. de verbis e euangelij.

f

ij. Coꝝ. xij.

j. Coꝝ. xj.

Aug.

a O intelligentiā cor͡p que mgr̄ determinat in pñti di. duo pncipalr̄ q̄runt̄. Primo q̄rit̄ de mādueatione in generali. Scd̄o in spāli per cōparationē ad malos. Circa pmū q̄runt̄ quatuor. Primo querit̄ de modis mādueandi q̄s ponit mgr̄ duos. scʒ sacr̄alem et spūalē. Scd̄o q̄d sit mādueare spūaliter. siue p quāto dicat̄ q̄s mādueare spūalit̄. Tercio q̄d sit mādueare sacr̄aliter. siue p quāto q̄s dicat̄ mādueare sacr̄aliter. Quarto vtrū xp̄s manducauerit vtroq; modo.

Questio. j. a

Qr duo debeant esse modi mādueandi scʒ sacr̄alis et spūalis fm q̄ mgr̄ dicit ōndit̄ pmo aucte canonis Joh̄. vj. Qui mādueat me viuit pꝑter me. Hic tangit̄ modus spūalis. Sed p̄ ad Cor. xj. Qui manducat indigne. iudiciū sibi mādueat. Hic tangitur alius mod⁹ q̄ nō est spūalis. ḡ manducatio corporis xp̄i multiplex ē. Itē aucte Aug. spūaliter manducat q̄ in vnitate xp̄i et ecclesie quam sacr̄m signt̄ manet. q̄ āt discordat a xp̄o. nec carnē xp̄i mādueat. nec sanguinē bibit. etiā si tāte rei sacr̄m ad iudiciū cottidie accipit. Itē hocip̄m ōndit̄ rōne. quia cū due sint tm̄ res hui⁹ sacri. ⁊ possibile sit vnā acapere sine alia. ḡ sunt duo modi distincti. Itē mādueatio dicit vsum sacri. ḡ cū sit hic sacr̄m interius ⁊ exterius. pʒ q̄ sunt due mādueationes. Contra. videtur q̄ nō nisi vna. q̄ vbi vnū pꝑter alterū. ibi vnū tm̄. ḡ si sacr̄alis est pꝑter spūalem. vel ad spūalē sicut signū ad signatū. ḡ vna tm̄ mādueatio. Itē caro xp̄i est vere cibus. ḡ sicut lucis ē illuminare. ita carnis illi⁹ est cibare. sed nō corporalit̄. ḡ spūaliter. Sed q̄ recipit sacr̄aliter recipit carnē. ⁊ sic cibat̄ spūaliter. ergo vnus tm̄ ē modus mādueandi scʒ spūalis. Item ostendit̄ q̄ sunt plures modi. quia sicut di. ꝫ di. iiij. quidā recipiūt in baptismo rē tm̄. quidā sacr̄m tm̄. quidā vtrūq;. ḡ tres modi. eadē ergo rōne et h̄ sunt tres mādueatōnes. Itē triplex ē vnio. in natura. in fide. ⁊ in charitate. Sʒ vnioni fidei rn̄det manducatio sacr̄alis. ḡ et vnioni charitatis spūal̄. ḡ erit tercius modus rn̄dens vnioni in nā. Itē triplex ē in nobis virtus theologica. ⁊ q̄libet suo mō vnit. ḡ cuʒ aliq̄s modus mādueandi rn̄deat fidei. aliq̄s charitati. aliq̄s rn̄debit spei. 7 R̄o. dōm q̄ duplex est modus mādueandi. cui⁹ distinctio orit̄ a triplici principio. vicʒ a dispositione sumentiū. Quia quidā accedunt male dispositi. ⁊ hij mādueant sacr̄alit̄. Quidā bene. et hij spūaliter. Ulterius orit̄ distinctio scd̄o alio mō sumēdi. Quidā eīn suscipiūt ore corporis. ⁊ hij sacr̄aliter. Quidaʒ v̄o ore cordis. ⁊ hij spūaliter. Uñ fm duplex os duplex ē mādueatio. Tercio oritur ab ipso sacro. q̄ duplicē habet rē. quarū vna p̄t recipi sine altera. Ita sicut duplex est baptism⁹. fluminis et flaminis a duplici re. sic etiā duplex mod⁹ mādueandi. Et hoc vltimū est et cōpletiuū. q̄ vna 8 res p̄t sumi sine altera. Ad illud ḡ qd̄ obi. q̄ vbi vnū pꝑter alterū. dōm q̄ hoc verū est si sit ibi vnum pꝑter alterū qd̄ nō queat separi. sʒ cū separatur iā nō 9 remanet vnū. Ad illd̄ qd̄ obi. q̄ caro semp cibat. dōm q̄ actus ille semp respicit dispositionē suscipientis sicut illuminare. vñ sicut geminat̄ dispositio. 10 sic ⁊ modus mādueandi. Ad illud qd̄ obi. q̄ tres sunt modi in baptismo. ⁊ sic ꝛc. dōm q̄ ille tercius mod⁹ nō distinguit̄ nisi mālr̄ tm̄ ab aliis duob⁹. 11 Ad illud qd̄ obi. de vnione nature. dōm q̄ mādueatio respicit actū psone. iō fm naturā nō est mādueatio. sed psupponit̄. 12 Ad illud qd̄ obi. de spe dicūt quidā q̄ nō vnit. q̄ spes pꝑrie est futuri. eū dōm q̄ iste mādueationes nō distinguunt̄ fm virtutes (q̄ mādueatio spūalis ē fm fidem et charitatē) sed fm res sacri. vñ omne sacr̄m qd̄ quidē hʒ res duas p̄t recipi sacr̄aliter ⁊ spūaliter.

Questio. ij. b

Quid sit mādueare spūaliter siue p quāto dicatur quis mādueare spūaliter. Et q̄ credere sit spūaliter mādueare videt̄ aucte dñi. Joh̄. vj. Nisi manducaueritis carnē filij hoīs nō habebitis vitā eternā. Et Joh̄. xj. Qui credit in me etiā si mortuus fuerit viuet. Si ḡ vita spūalis nō est sine mādueatione spirituali. et viuere ē in nobis p fidē. ḡ vel credere ē mādueare. vel nō sine mādueatione. Itē hoc videt̄ expssius aucte Aug. quā etiā ponit mgr̄ in lr̄a. crede ⁊ mādueasti. Sed ꝯstat q̄ hoc nō intelligit sacr̄alit̄. ḡ spūaliter. ⁊ sic ꝛc. Itē q̄ñcunq; aliq̄s interi⁹ lauatur di spūaliter baptizari. ḡ a simili q̄ñcunq; aliquis spūalter masticat ⁊ reficit̄. spūaliter mādueat. sed hoc ē p actū fidei deuote vbi ē dissensio ⁊ spūalis refectio. ḡ ꝛc. Contra. si credere ē spūaliter mādueare. cū multi pctōres et credāt et aliquā deuotionē habeant. videt̄ q̄ fm hoc spūaliter mādueāt. h̄ aūt est ꝯ Aug. qui dicit q̄ nullus spūaliter mādueat nisi q̄ est mēbrū xp̄i ⁊ manet in xp̄o. Itē si actus fidei etiā cū caractere sufficit ad spūalē manducationē. ḡ omne qd̄ credimus ⁊ diligim⁹ mādueam⁹. ḡ cū multa alia credam⁹ q̄ hoc sacr̄m vel rē hui⁹ sacri. videt̄ q̄ mādueatio spūalis sit omniū articulorum. qd̄ nemo sane mētis ꝯcederet. ⁊ q̄ mādueatio nō sit huic sacramento et rei pꝑria. Itē mādueatio spūalis est dicta ad similitudinē mālis. Sed q̄ comedit mālit̄ incorporat sibi cibū. qui aūt credit et diligit xp̄m incorporat̄ xp̄o. ḡ poti⁹ mādueat̄ q̄ mādueet. ḡ videtur q̄ mādueatio spūalis qua q̄s mādueat. in actu fidei et charitas nō ꝯsistat. R̄o. dōm q̄ manducatio pmo et pꝑrie incorporalibus inuenit̄. et ab illis ad spūalia est trāslata. et iō si velim⁹ accipere rectaʒ mādueationē spūalem. necesse habem⁹ ad pꝑriā acceptionē vocabuli nos trāsferre. Notandū ḡ q̄ licʒ multiplex actus sit in mādueatōe corporali annex⁹ ⁊ pñs. iste tm̄ duplex ē q̄ est de integritate. masticatio scʒ et incorporatio vt pʒ aspicienti. Si ḡ rō manducationis cōgrue trāsfert̄ ad spūalia. oportet h̄ duo ī ea repiri. ⁊ fm ea in q̄bus hec duo ꝯsistūt. manducatio spūalis attendit̄. Spūalis ḡ masticatio ē recogitatio cibi scʒ carnis xp̄i p nobis exposite in pciū ad redimendū. et in cibū ad reficiendū. Incorporatio v̄o attendit̄. vñ recogitās charitatis amore cā qd̄ cogitat̄ vngit̄ ⁊ sic incorporat̄. ⁊ vñ incorporat̄ reficitur ⁊ magis assimilat̄. 14 Ad hoc ḡ q̄ q̄s spūaliter mādueet requirit̄ recogitatio fidei. ⁊ affectio charitatis. In pmo eīn ē masticatio. in scd̄o incorporatio. et ex hijs duob⁹ integrat̄ spūalis mādueatio. Concedo ḡ q̄ nō sufficiat q̄lisc̄ūq; fides. s; necessario fides operans p dilectionē. et de hac currunt tres rōnes ad pmā pte. 15 Ad illud ḡ qd̄ p̄ obi. in oppositū de fide 16 informi. dōm q̄ verū ē q̄ illa nō sufficiat. Ad illud qd̄ obi. q̄ fm h̄ oēs articulos mādueamus. dōm q̄ pꝑrie loquēdo nō q̄cūq; discussio ⁊ recogitatio fidei dī masticatio. s; illa q̄ est cibi. et iō nō q̄libet act⁹ credendi mādueare nos facit. nisi ille sit q̄ est ipsi⁹ car-

his xpi p nobis ad redimendū exposite vbi fuit cī⁹ 17 decoctio. et reficiēdi vbi vera ꝯsistit refectio. Ad illud qđ obi. de assimilatōe. dōm ꝙ nō est oīmoda similitudo. est tñ silitudo sufficiens ad trāslationē. qꝛ sicut hic corporalit̃ ē masticatio ꝛ incorporatio. ita ꝛ in mādūcatōe spūali. s; in hoc ē dissilitudo. qꝛ in corporali mādūcans ꝯuertit in se cibū. qꝛ dignior ꝛ nobilior est cibo. In spūali est ecōtrario. qꝛ cibus ē nobis dignior ꝛ pfectior ꝛ cōpletior. ideo potius in ipm imutamur et incorporamur ꝙ ecōuerso. Nō ergo ñ valet. qꝛ nō est oīno sile. et in trāslatione nō oportet oīmodā attendi similitudinē. sed sufficit reperire aliqualem.

Questio. iij. c

Quid sit mādūcare sacrāliter. siue p quāto aliquis dicat̃ manducare sacrāliter. ꝛ querit̃ vtruz sufficiat sola actio corporalis. et ꝙ sic videt̃ p sile. q̄ cū mergitur forma sacri baptismi seruata. si nō habet aliqđ resistens baptizat̃ sacrāliter. ḡ videt̃ silr ꝙ mādūcet sacrāliter q recipit corporalit̃ ipm sacrm. Itē sola spūalis masticatio ꝛ incorporatio rei facit mādūcationē spūalē. ḡ videt̃ ꝙ sola degustatio siue masticatio speciū faciat mādūcationē sacrālē. Itē minima dispositio q̄ possit haberi ad hoc sacrm est fides informis. sed sine hac pōt mādūcari sacrāliter. ergo videt̃ ꝙ sola actio corporal' sufficiat. Probatio minoris. Hereticus sacerdos pōt conficere sicut infra videbit̃. ḡ nō min⁹ ē cōficere ꝙ sacrāliter sumē. ergo heretic⁹ pōt sacrālit̃ sumē. ḡ sine fidei actu pt sacrālr mādūcari. ḡ sine actione corporali. Item q̄ conexa inseparabilit̃ sūt vnita. ꝙdiu sunt i nullo actu separant̃ ḡ qui sumūt et mādūcant vnum ꝛ alterū. Sed spēs ꝯtinēt corpus xpi veracit̃. ḡ qui spēs comedit. comedit corpus xpi. Sed nō comedit ex h̄ spūaliter. ḡ sacramētaliter saltē. Contra. ad actū sacrālē requiritur intētio sicut supra ꝓbatū ē. et si q̄s verba diceret et nō intēderet ꝯsecrare nō ꝯficeret. ḡ qui mādūcat si nō intēdat. sacrālr nō mādūcat. Itē fides ē fundamentū oīm sacroꝝ maxime huius. quia in forma hui⁹ dr̃ misteriū fidei ꝛc. ḡ si aliq̄s degustat et nō credit. nō sumit ḡ sacrāliter. Itē duo sunt de integritate sacri scz significatio et sctificatio. ḡ ad hoc ꝙ aliqua rō sacri saluet̃ necesse ē aliqđ istoꝝ repiri. Sed ei q̄ nō credit sacrm nec significat nec efficaciaz sanctificatōnis ꝓstat. ḡ talis nullo mō mādūcat. Itē si sola masticatio corporalis sufficeret. tūc mim⁹ ꝛ angelus assumpto corpore. et hō ignorās. sacrāliter sumerēt. quoꝝ qđlibet ē incōueniēs. restat ḡ ꝙ nō sufficit. est igit̃ qđ q̄d requirat̃. 18 R̸ᵒ. dōm ꝙ sacrālit̃ mādūcare. est mādūcare sacrm ꝛ vt sacrm. Qm̄ eīm sacrāliter mādūcare ē dispositio act⁹ mādūcandi. iō ad hoc ꝙ actus sit sacrālis. necesse ē ꝙ respiciat ipm sacrm. Ad hoc aūt ꝙ aliquis mādūcet sacrm mādūcando spēs duo exigunt̃. scz cibi existentia. et ei⁹ ad cibatū nālis cōuenientia. Primū exigit̃. qꝛ si nō pcessit sacri cōfectio. nō pt sequi mādūcatio. Secundū exigit̃. qꝛ cibus iste solis hoibus ē cōcessus. vñ sicut hō solus baptizat̃. ita corpus xpi sacrāliter a solo hoie mādūcat̃. Et sicut sol⁹ hō suscipit sacrm baptismi. ita solus hō suscipit sacrm eucharistie. Ad h̄ vo ꝙ mādūcet vt sacrm. necessaria ē intētio ꝛ intentionis regulatio. vel fm fidē que est in ipso. vel fm fidē q̄ est in altero. Intētio inꝙ necessaria ē. nā si q̄s iret ad mensā et intenderet corpus reficere. et aliq̄s p pane cōmuni sacrm sibi sicut panē offerret. ꝛ ipse intenderet omo cibū corporalem sumere. nemo diceret eū sacrāliter mādūcasse. Necesse ē etiā ꝙ illa intentio dirigat̃ vel fm fidē q̄ est in ipso. vel in altero. quia vel oportet ꝙ credat ꝙ sub illa spē aliquid spūale lateat qđ sumere intendat. vel oportet ꝙ saltem intēdat sumere qđ alios credere estimat ꝙuis ipse nō credat. Vñ credo ꝙ si aliquis hereticus intendit accipere qđ estimat ecclesiā credere esse corpus xpi. ꝙuis nō credat. sacrāliter tñ comedit. quia ꝙuis intentio sua nō copulet̃ nec attingat rē sacramenti p purā fidē. attingit tñ mediante fide aliena. vñ sacrāliter comedit. ꝙuis nō ita attingat sicut ille qui credit fide ꝓpria. Et sic pz p quāto dicat̃ sacrālr mādūcare. scz quia sacrm pmū vere existit. et ipse q̄ manducat illud vt sacrm sumere intendit. siue quia credit esse verū sacrm. siue qꝛ estimat alios credere.

Ad illud qđ obi. ꝙ sufficiat sola mādūcatio corporalis. dōm ꝙ falsum est sicut ondunt rōnes ad oppositum. imo quatuor exigunt̃ sicut tactū ē. 19 20 Ad illđ qđ obi. de mersione. dōz ꝙ nō sufficit in adulto sicut pus dictuz fuit nisi assit intentio regulata a fide vel in se vel in alio. sic et in ꝓposito. 21 Ad illud qđ obi. de spūali mādūcatione. dōm ꝙ nō est sile. qꝛ in actu fidei et charitatis semper spiritualis res attingitur. ꝛ ita res spiritualis non frustratur. Sed cum quis mādūcat corporalit̃ potest esse ꝙ non attingat aliquid qđ spūaliter subest nec intellectu nec affectu. nec p se nec p alterū. ꝛ ita mādūcat vt sacrm. ꝛ sic pz illud. 22 Ad illud qđ obi. de fide informi. dōm ꝙ falsum est. qꝛ minor est cognitio estimatōnis ꝙ fidei. ꝛ minus ē intendere facere qđ alius facit ꝙ intendere qđ credit. ꝛ quia dispositio aliqua est. ideo aliq̄ mō est mādūcatio sacrālis ꝙuis ñ ita plene. 23 Ad illđ qđ obijcit̃ de inseparabilitate. dōm ꝙ inseparabilia sūt ꝙtū ad situ. nō tñ sunt inseparabilia ꝙtū ad actū. pōt eīm quis ꝯcutere ꝛ pforare ꝛ frangere spēm. ꝛ tamē nihil facit circa rem. ita ꝛ mādūcare. Et qm̄ sacrm dicit ꝯparationē ad rem. nihil dr̃ attingere sacramētaliter nisi etiā attingat rem. ꝛ hoc pōt esse sicut visum est. et ideo nō sufficit solū spēm manducare ad manducationē sacramentalē. nisi attingat rem p intentionē regulatā aliquo genere cognitionis scz vel estimationis. vel fidei iformis. vel fidei formate. vel etiā scie certe vt in xpo.

Questio. iiij. d

Utrum xps manducauerit quolibet supra dictoruz modoꝝ. Et ꝙ sacramentaliter videtur Leuit. viij. Cuncꝫ de sanguine arietis. glo. eliciꝫ pmo sacerdos dein de filij sanguine intingebant̃. quia xps in cena prius sanguinez accepit. deinde discipulis dedit. Et rursus ibidem dicit glo. Bibit ꝛ alijs bibere dedit.

Itē rōe videtur. quia baptismū accepit in exemplū. ḡ si hoc sacrm est magis arduū. ḡ de hoc magis exēplū dare debebat. Itē ꝙ spūalr mādūcauerit vi. qꝛ spūalr mādūcat̃ p cognitionē et dilectionē. s; xps summe se cognoscebat ꝛ diligebat. ḡ ꝛc. Itē xps erat adhuc viator. ḡ adhuc debebat vti viatico. sed corpus xpi spūaliter est viaticū. ergo ꝛc. Contra. ꝙ nō manducauerit spūaliter videtur. quia vbi est spūalis manducatio ibi vnio. vbi aūt vnio ibi diuersitas nulla. ergo cū idem nō differat a se. patz ꝙ

xps nō comedit spūaliter.cū fuerit idē sibi. Item vbi est spūalis manducatio.sacramentū habet spiritualem effectū.sed in xpo non habuit talem effectū manducatio.ergo rc. Item q nō sacramentaliter manducauerit videtur.quia manducare sacramentaliter est manducare sacramentū sub velamine.Sed xps sub velamine nō manducauit.ergo rc. minor patet.quia aperte totū cognoscebat. Itez si sacramentaliter tm̄.cū iste sit modus debitus malis.ipse autez aut sumpsit optimo modo.aut nullo modo sumpsit.z iste modus non est optimus.ergo 24 nō conuenit ei. R°.dicendum q quidā dicere voluerunt q nullo mō sumpsit. quia sibi non competebat.verūtamen nunc cōmuniter dicunt q christ⁹ manducauit sacramētaliter sicut dicit elicius.q primus bibit ne alij potū sanguinis abhorrerent. Sed de spūali quidā dicunt q sic.Dicunt enim q fuit ibi vnio per actū amoris.z effectus fuit nō in se. sed in membris.vt sicut xps non sibi meruit sed nobis. sic virtute illius manducationis meruit vt mēbra corporis sui magis vnirent sibi.Sed si istud verū esset tunc haberet effectū in nō manducante.z in dormiente.Amplī⁹ ipso baptizato nō sunt alij baptizati. Postremo spūalis manducatio dicit intentionem vnionis manducantis ad manducatū actu vel habitu.quoz neutrū fuit in xpo. Propterea dicenduz q sicut baptismū tm̄ sacramentaliter suscepit et nō rem.sic z hoc sacramentū.et hoc quidez in exemplū 25 fecit. Ad illud ergo qd obijcitur q manducauit spiritualiter.quia fuit in eo cognitio et dilectio.dicēdū q hoc nō sufficit nisi etiā sit ibi incorporatio q̄ nō potuit esse in ipso.quia nō erat diuersus ab eo cui in 26 corporat ista manducatio. Ad illud qd obijcitur q erat viator.dicendū q verum est sed nihilominus erat cōprehensor pfectissimus.z nullatenus poterat proficere.nec habitu.nec feruoris motu. Unde esto q aliquis quantūcunq pfectus.dum tamen non sit beatus.recipiat digne sacramentū.intenditur in eo 27 charitas motu vel habitu. Ad illud quod obijcit q nō manducauit sacramentaliter.quia nō sub velamine.dicendum q ad plenā rationē sacramentalis manducationis nō oportet q veniat signū tanq̄ velamen . sed sufficit vt veniat tanq̄ significans.q autē velet hoc est per accidens.quia oculus videns nō est illuminatus plene. Unde velando illuminat 28 z illuminando velat. Ad illud quod obijcitur q mali tm̄ comedunt sacramētaliter.dicendum q aliquis sacramentaliter tm̄ recipit.quia nō est ydone⁹ ad spiritualem efficaciam . Sed hoc potest duplici esse de causa.aut pter gratie plenitudinē.et hoc perfectionis est.et in solo christo fuit. Aut hoc est pter ipsius ineptitudinem et indignitatē.et sic est in peccatoribus.et sic patet illud.

Consequenter quantū ad secunduz articulum querit de manducatione in speciali siue de mā ducatione malorum. Et circa hoc qrunt quatuor. Primo querit vtrum mali sumant veraciter corp⁹ christi. Secundo vtrum ille qui est in peccato ex certa scientia manducet damnabiliter. Tercio vtrum semper mortaliter peccet. Quarto queritur vtrum peccet damnabiliter qui corpus christi dat ei quem scit esse peccatorem.

Questio .j.

Q mali sumant corpus Christi veraciter.videtur. quia ipse est in speciebus indiuidualiter. ergo cum sumunt species sumunt verum corpus christi.

Item in baptismo qui tm̄ exterius abluit et nihil interius accipit nullo modo baptizatur.ergo si mali rem interiorem aliquam non pcipiunt. nullo modo pcipiunt sacramentū.sed percipiunt sacramētū. q rc. Itē eq affugit dn̄s peccati ɔsecrātis vt mā ducantis. Sed non subtrahit se pter peccatum cō secrantis.q nec pt̄ petm̄ manducantis. Itez nō magis nobilis est filius dei in carne humana q̄ in ppria natura.sed in ppria natura non effugit malū hominem.immo etiam in quolibet est.ergo nec in hūanitate. Contra. Sapi.j.spūss.discipline effugiet fictum.sed non magis est mundus spūss. q christ⁹.ergo z xps effugiet fictum siue malum. Item Sap. j. In maliuolam animā non introibit sapientia. nec habitabit in corpore subdito peccatis. si ergo corp⁹ pctōris est tale. non ergo introducit christum.

Item Exo.xvj.manna scaturiebat in vasis corum qui indebite colligebant.q si veritas debet respondere figure.cum xps non putrescat.saltem abscedit.

Itē rōe videt. q2 xps sm suā veritatē nō est cib⁹ ventris s mentis vt dicit magister z sancti.q cū non intret mentem peccatoris.nec ventrem. videtur ergo q peccator nullo modo sumat. Itē summe sapiens nihil facit indecens.s indecens z inordinatuz est q tam nobile corpus intret in tā vile hospitium. q rc. Item q xpus patit se sumi a petōre.aut est opus iusticie.aut misericordie. Iusticie nō. q2 peccator nō est dign⁹. Misericordie nō.q2 miscdia facit quod homini salubrius est.q cum omne qd de⁹ facit sit misericordia z veritas.videt q petōr nullo modo sumit. R°.dōm q sicut tangit magister in litera. Ali 29 qui voluerunt dicere corpus xpi verū a malis nō sumi.quia non decet tantā maiestatem. z carnē tā sanctam et puram in corpus peccatis subditū introire. Unde volebant dicere q corpus xpi verū a speciebus abscederet.ex quo petōr ipsum labijs z ore polluto contingeret. Sed quoniā hoc in errorem ducit et manifeste est contra autoritates sanctoz.cōmuniter tenent doctores fideles tanq̄ certitudinaliter verum q in remedia ad que est corpus xpi verum nō est differentia inter iustū et impium.quia ipse dominus vtrisq se offert nunc. sicut pro omnibus se tūc obtulit in cruce. Sed quantū ad rationē in corpore mistico multuz refert.quia boni recipiunt inde fructum.mali nō.immo potius damnū. Unde concedendum q recipiunt rem sacramenti que est corp⁹ christi verū quod natū est de virgine.qd pependit in cruce. qd a mortuis resurrexit z est in celis. Ad 30 illud quod obijcit q spūssanctus effugit z de sapientia. dicendū q illud intelligit quantū ad effectū grē gratū facientis nō quantū ad substantiā. Ad illud 31 quod obijcit de manna. dicendū q illud prefigurabat malū qd sequunt suscipiētes indignē. nō aliqd qd fit circa sacramentū. Ad illud quod obijcitur 32 q est cibus mentis nō ventris. dicendū q hoc non dicit quia nō inferatur in ventrem. sed quia venter ex illo non cibatur. quia non digeritur corporaliter Christi caro. vt exinde alimentū ad membra singula dirigatur. sicut carnales discipuli intellexerunt.

sed veraciter reficitur bonus. Sed pctōr quidē licet verum sacramentū recipiat. spūaliter nō reficitur. sicut fictus baptizatur. sed tñ nō abluitur interius.

53 Ad illud qđ obī q indecēs est q intret in pctōrē. dōm q decentissime ꝛ sūme mie ꝛ dignationis est. ꝛ quis indecēs videt esse maiestati. nō tñ xpi humilitati. ob quā in cruce decentissime fuit. Preterea ñ inqnat ꝓpter h. nec etiā ē in ipso pctōre nisi qꝛ est in

34 spēbus sctissimoꝝ simboloꝝ. Ad illud qđ obiicit vtrū sit iusticie ꝛc. dōm q mie. Qđ obī q ē recipiēti i malū. dōm q sicut dei benignitas occasionalit rōe duricie pctōris ꝯuertit in irā. sic in ꝓposito. licet sit mia. tñ pctōr miscđiā in irā ꝯuertit. sicut dī Ro. ij. An ignoras q benignitas dei ꝛc.

Questio. ij. f

Utrū pctōr q̄ est in pctō ex certa scia. manducet corpus xpi dānabilit. Et q sic videt. j. ad Cor. xj. Iudiciū sibi mādu cat et bibit. de malis loquit. Et iteꝝ. reus erit corporis ꝛ sanguis dñi. g̃ graniter peccat.

Itē Aug. mala ꝓsunt bonis. vt angelus sathane paulo. et bona obsunt malis. g̃ ꝛc. Itē rōe videt. qꝛ qui ꝓiceret corpus dñi in sterq̄liniū grauissime peccaret. s nō est maius sterq̄liniū q̄ h̄ pctōr. g̃ ꝛc.

Itē in hoc sacro deus offert grām hoi. s pctōr accipiens in pctō opponit se grē. sed qui repellit grām dei peccat. g̃ ꝛc. Contra. sacrm̄ illud ē de bonis nobilissimis. s nobilissimis bonis siue maximis sicut dicit Aug. de li. ar. nō ꝯtingit male vti. g̃ nec h̄ sacro. g̃ pctōr nō peccat sumēdo. Item nō egent q̄ sani sūt medico s qui male hñt. g̃ cū pctōr male habeat. pctōr indiget hac medicina. s qui accedit ad medicinā qua indiget nō errat. ꝛ si nō errat nō peccat. g̃ ꝛc.

Itē nullus faciēdo illud ad qđ tenet peccat. sed pctōr aliquo tpe tenet mādu care. g̃ nō peccat. Si dicis q peccat qꝛ nō debite facit. Contra. actus est in ꝓcepto nō modus māducandi. g̃ ꝛc. Itē si māducare pctm̄ est. s sicut pctōr est indignus mādu care.

55 ita et videre. g̃ peccat videndo. Rñ°. dōm q pctōr sumit sibi corpus xpi ad dānatōnē. nō qꝛ ipm corpꝰ aliquā maculā det aie. sed quia pctōr ipm ꝯtēpnit. dū se ꝓparare cū imūdus sit negligit. et dñm in tam fedū hospiciū introducit. Et est ibi pctm̄ omissionis in hoc q se nō ꝓparauit tanto hospiti suscipiēdo. Et peccatū ꝯtēptus. qꝛ xpo q̄ntū in se ē ꝯtumeliā facit. Iō

36 dicit apls q reus ē corporis ꝛ sanguinis dñi. quia ei ꝯtumeliā facit et ꝯtēpnit. Ad illud qđ obī q hoc sacro nō ꝯtingit male vti. dōm q falsū est. qꝛ nō solum sacro s deo ꝯtingit male vti. cū ipse diligit ꝓpt aliud. Quare aūt virtutibꝰ non ꝯtingit male vti pꝫ. qꝛ ipse sunt boni vsus. ꝛ q̄bus vtit hō formalr. ꝯtingit tñ male vti vt obiecto. sic in ꝓposito intellige.

37 Ad illud qđ obī de medicina. dōm q sicut corporalis medicina nocet impato. sic spūalis ē imparato occasio nocumēti. qꝛ medicina q̄renda est cū ꝓparatione. nō tm̄ corporalib. sed etiā spūalis illa scꝫ q̄ no

38 bilissima ē. Ad aliud aūt dōm q nō peccat rōne actus s circūstantie. sicut si aliquis elemosinā daret in ꝯtēptū dei. sic et ille peccat qꝛ bonū malo mō facit

39 Ad illud qđ obī q videre sit pctm̄ sicut māducare. dōm q nō est silr. Primo quidē quia nō est tante irreuerentie videre sicut māducare. Scđo vo quia māducando sacrm̄ sumit. et grā offert. et qñ pctōr ꝑseuerat in pctō tpe quo dñs visitat ipm ꝑsonalit nō tm̄ vocaliter. auget ꝯtēptū. iō peccat mortaliter.

Uñ dōm q est pctm̄ in gustu ꝓpter duo. scꝫ ꝓpt irreuerentiā. et ꝓpter negligentiā. qꝛ debebat se ꝓparare ad grām. In visu q̄tum ad neutrū est pctm̄. In tactu vero est medio mō. nā si est pctm̄. hoc est solū ꝓpter irreuerentiā. quia non est ordinatū sacrm̄ vt tactu det grām. Sed q̄ est immūdus et fetidus spiritualiter. peccat si tangit. quia tante rei q̄ntū in se est facit iniuriā. Distinguit tñ in tactu. quia aut ꝑuenitur et necessitas vrget. qꝛ corpus xpi in locū immūdū caderet nisi colligeret. et hoc mō si tangit nō peccat. quia nō est irreuerētia. alias peccat. Et si tu obiicias q semp est pctm̄. quia bethsamite videntes archam sunt interfecti. j. Reg. vj. Silr oza ꝑcussus est. quia archā tetigit. ij. Reg. vj. dōm q hoc nō fuit figura videntiū et tangentiū xpm. sed bethsamite figurā gerunt simpliciū huꝰ sacri archana videre volentiū. q̄ ꝓpter timorositatē frequēter in fide ꝑeunt et moriunt. Et oza figurā gerit sacerdotū carnaliū qui in pctis existentes ad ꝯficiendū accedūt. Nam aliqui dicūt q nocte cū vxore iacuit. Literal autē rō quare illi interfecti sunt. est. quia ꝯ dñi mandatū fecerunt. quia dñs ꝓceperat q nullus de plebe videret archā. Preceperat em̄ vt sacerdotes eā ferrent. ꝛ qꝛ vbiqꝫ ꝯtra ꝓceptū dñi fecerūt. iō ꝑcussi sunt. Nunc aūt dōm est q qꝛ gustus facit irreuerentiā. simpliciter peccat q̄ gustat. Quia vo in tactu est irreuerētia. licet nō semp nec tanta. iō nō tātū peccat. et pōt eē q sine pctō faciat. quia in visu irreuerētia nō est. ideo nulla culpa. nisi aliqua ꝯditio supaddita faciat culpam ex sua deformitate.

Questio. iij. g

Utrū pctōr sumendo corpus xpi semp mortalit peccet. Et q sic videt. quia int dignū et indignū nihil ē medium. sed nullus pctōr accedit digne. g̃ ois pctōr accedit indigne. ꝛ ois talis pēccat. g̃ pctōr semp peccat sumendo. Itē ois qui accedit tenet seipm ꝓparare. qꝛ dicit aplꝰs. j. Cor. xj. ꝓbet autē seipsum hō. sed si ꝓparat se facit qđ in se ē. et si hoc. tūc deus facit qđ in se est. ꝛ tūc nō ē pctōr. g̃ si est pctōr ꝛ accedit. nō se ꝓparauit. g̃ ois talis peccat. Itē accipiens sacrm̄ et nō rem ficte accedit. sed ois pctōr manens in pctō mortali qui accipit sacrm̄ accipit illud sine re. g̃ ficte accedit. sed q̄ ficte accedit peccat mortaliter. g̃ ꝛc. Itē sicut dī in glo. j. ad Cor. xj. Indigne manducat qui accedit infidelis vel indeuotus. Sed omnis peccator est indeuotus. quia charitas facit deuotū qua caret pctōr. ergo ois peccator indigne accedit. Itē si peccator q̄ habet peccatū mortalis ꝯscientiā peccat mortalit accedendo. aut ergo quia habet pctm̄. aut quia ꝯscientiā. Non quia conscientiā. quia non est malū cognoscere suum pctm̄. ergo qꝛ habet pctm̄. et sic semp mortaliter peccat.

Itē qui peccat et ignorat minus est dispositus ad medicinā. vn de Amb. dicit q peccat grauissime qui ignorat. Si ergo peccat qui accedit cū peccato ignoranter. multo fortius q̄ accedit cū peccato scienter.

Itē iustus credens se esse in peccato mortali. peccat si accedat. sed iustus ē magis dispositus q̄ quilibet peccator. ergo multo magis peccat peccator.

Contra. si omnis pctōr dānabiliter māducat. cū nullus sciat se esse iustū. omnis hō exponit se discrimini sumendo. Item apostolus. nihil mihi conscius sum. sed in hoc iustificatꝰ non sū. sed nō tenet hō amplꝰ se disponere q̄ q nō hēat remorsū ꝯscie.

ergo si p hoc nō est iustificatus. ꝛ q̄ accedit nō iustifi
40 catus peccat. tūc q̄libet sumēdo peccat. Rx. ad pre
dictoꝝ intelligentiā dicēdum q in hoc sacro tenet perci
piens se pparare. q2 deus venit ad habitādū in hoīe
Preparatio aūt nō sp̄ ē sufficiēs. s3 h̄ est sufficiēs qn̄
inimicus dn̄i expellit de hospicio p veram examina
tionē ꝛ ɔtritionē siue iudiciū pnie. Rursus q2 diuia
maiestas sūms se dignatōe humiliat. ꝛ diuina boni
tas offert grām. debet hō cū metu ꝛ reuerētia ꝛ cum
41 deuotiōe accedere ad h̄ q digne mādncet. Digne g̃
māducare ē sufficient se pparare. sc3 peti ois expul
sione. reuerentia ꝛ dilectione. Quidā igit sunt q̄ se
sufficient pparant s̄m veritatē. Quidā aūt nō suffi
cienter s̄m veritatē. sufficienter tn̄ s̄m pbabilitatē.
Quidā aūt neutro mō se pparant. immo cōtēnunt.
Qui g̃ sufficient se pparat manducat digne. Qui se
nullo mō pparat māducat indigne. Qui aūt minus
sufficient se pparat sc3 s̄m pbabilitatē potius q̄3 ve
ritatē nō māducat digne. quia nō se pparauit digne
sufficiēter. Nec indigne. q2 se pparat pbabilit. talis
q̄uis nō recipiat grām. nō tn̄ incurrit offensā3. et sic
p3 illud qd̄ obiicit de digne ꝛ indigne sumēte. quia ē
ibi mediū q̄uis nō sit mediū int̄ dignum ꝛ indignū.
42 Ad illud qd̄ obī de pparatione. dicēdum q nullus te
netur ad hoc sufficient pparare se. q2 nullus pōt sci
re vtꝝ hoc faciat. sed q se pparat s̄m sufficiēs dicta
men ɔsciē. ꝛ in hoc cōtentus debet esse pbabilitate.
43 Ad illud qd̄ obī de indeuoto. dicēdum q indeuotus
ibi dicit ille q̄ accedit cu3 peccandi pposito. sicut ibi
44 p3 in glo. Ad illud qd̄ obī de eo qui h3 ɔscientia3
peti. dicēdum q nō dicit q̄s peccare q2 recognoscit pec
catum suū. sed q2 cognoscit pctm̄ ꝛ de illo nō penitet
et cū illo accedit. hoc aūt nō pōt esse sine ɔtēptu. se
cus ē qn̄ ignorat. Silr̄ p3 seq̄ns q ignorans min9
est dispositus ceteris parib9. Sed ignorās pponens
penitere. ꝛ nolens sciente q̄ vult in culpa ꝑsistere. n̄
minus s3 magis ē dispositus. vn̄ ignorantia peti nō
excusat rōne ignorantie. sed rōne pbabilitatis q sit
45 in grā. Ad vltimū dicēdum q iustus ex tali ɔscia red
dit se magis inhabilē. nō pter culpā sed pter con
scientiā erroneā. que quidē q̄diu ꝑsistit obligat vt
nō recipiat. pter hoc q nō potest cum hac ɔsciencia
recipere quin contēnat.

Questio .iiij. b

Utrū peccet dānabiliter ille q̄ corpus dn̄i dat et quē
scit esse peccatorē. Et q sic videt Math. vij. Noli
te sctm̄ dare canib9. Et. xv. Nō est bonū sumere panē
filioꝝ ꝛ dare canib9. Itē Cipanus. q histrionib9
sacra cōio debeat dari. puto nec maiestati diuine nec
euāgelice discipline cōgruere. Itē rōne videt. q̄a
medicus q̄ daret egroto medicinā de q̄ sciret eū mo
riturū. peccaret mortalit. g̃ silr̄ sacerdos peccat qui
dat peccatori corpus xp̄i cui scit cedere in mortem.
Itē q̄cunq3 daret corpus dn̄i alicui vt pijceret in
latrinā. nō tm̄ pijciens s3 et dans peccaret mortalit.
g̃ silr̄ in pposito. Si dicas q ipse non dat sed reddit.
Contra. si furiosus peteret gladiū suū vt se interfice
ret. qui illi redderet mortalit peccaret. g̃ ꝛc. Item
si petōr peteret in occulto peccaret q̄ ei daret. g̃ silr̄
in manifesto. Si dicas q pter scandalū. Contra. h̄
est ɔ̄ veritatē vite. sed ɔ̄ veritatē vite nihil est facien
dum pter scandalū. g̃ ꝛc. Item aliter pōt vitare
scandalū. vt si p hostia daret panē benedictū. g̃ ppē
scandalū nō tenet. Contra. dn̄s dedit corpus suū
iude. ne pderet pctm̄ iude. g̃ silr̄ ꝛ sacerdos ei quem
scit esse in pctō debet dare. Itē Aug. de ɔsecratōe
dis. pma. Non phibeat dispensator petōrē mensam
dn̄i māducare. sed exactorē moueat timere. Itē
rōne videt. q2 ipse ē dispensator. g̃ nō est suū qd̄ dat
sed reddit alienū. g̃ in facie ecclesie tenet dare. Sed
nō peccat faciēdo qd̄ tenet. g̃ ꝛc. Itē nō debet sal
uare ita animā vnius q pdat aīas multoꝝ. s3 multi
pn̄t scandalisari si nō daret. g̃ ꝛc. Item si nō dat.
pdit crimen ꝛ reuelat ɔfessionē. qd̄ tenet nō facere
Itē si nō dat. ille nihilomin9 tn̄ peccat. quia facit
totū qd̄ in se est. Itē si dat simplicē hostiā ille ni
hilomin9 peccat. ꝛ est ibi similatio in sacro veritatis
g̃ si hoc nullo mō est faciendū. patet ꝛc. Rx. dicēdum 46
q sacerdos debet dare illi quē scit esse petōrem si pe
tat in aperto. si sit occult9 petōr. ꝛ ipse solus scit. Si
manifestus. nullo mō debet dare. siue petat siue nō.
sicut dicit dn̄s. ꝛ cipanus de hystrione. Rō aūt qua
re debet dare est multiplex. Prima est q2 nescit vtrū
deus occulte opetur. Scd̄a ē ne pdat crimen eius.
Tercia ē ne alios scandalizet. Quarta. q2 ille ius h3
in facie ecclesie. ꝛ tūc tenet illi ius suū petenti reddē
Ad illud g̃ qd̄ pmo obī. dicēdum q dn̄s phibet vt nō 47
dent. i. nō offerant. nō quin reddant. Ad illud qd̄ 48
obī de medicina et de illo qui pijcit p3 rn̄sio. q2 ipse
nō dat sed reddit vt alienū. Ad illud qd̄ obī q nō 49
est reddēdus gladius furioso. dicēdum q in iudicio te
neretur reddere si nō ɔstaret eū esse furiosum. et q̄a
hic petōr in iudicio et facie ecclesie petit. ꝛ nō appa
ret suū pctm̄. iō debet ei dare. Ad illud qd̄ obī de 50
occulto. dicēdum q petōr indignus ē et in veritate non
h3 ius. h3 tn̄ ius s̄m iudicium ecclesie. q2 nō ɔstat de
pctō. ꝛ iō qn̄ opat s̄m veritatē et iudiciū suū non te
netur dare. qn̄ s̄m iudiciū ecclie tenet. ꝛ ex hoc p3 q
nō facit ɔ̄ veritatē. s3 s̄m veritatē. Judex em̄ in foro
ecclie iudicat s̄m ea q̄ patēt nō s̄m ea q̄ latent. vnde
scandalū nō est tota cā. Ultimū p3. q2 si deberet da
re hostiā. nihilomin9 tn̄ peccaret ille. ꝛ ipse simulādo
nisi fortassis ipse petōr hostiā peteret ob vitandam
infamiā. ꝛ in dn̄ici corporis reuerentiā.

Dist. x. De sacro eucharistie q̄tū ad cibū qui manducat. respondens sophisticis rōnibus illoꝝ qui dicunt corpus xp̄i verū in altari nō esse.

Unt itē alij precedentiū insaniā transcendētes. Supra ondit mgr̄ corpus xp̄i verū sumi. In hac pte
ondit q corpus xp̄i verū est in altari. pcedens a destructione minoris erroris ad destructionē maio
ris. Et diuidit hec ps in duas ptes. In pma mgr̄ rn̄det sophisticis rōnibus illoꝝ qui dicebant corp9
xp̄i verū in altari nō esse. In scd̄a veritatē ɔfirmat multiplici auctē. ostendens q corpus verū est in altari. ꝛ
qua virtute hoc fiat. ibi. Satis rn̄sum arbitror esse hereticis. Prima ps habet duas. In pma ponit auctēes
ꝛ rōnes. In scd̄a subiungit expositiones et determinationes. ibi. Que ex eadē rōne oia accipienda sunt. Et
illa silr̄ duas h3. In pma exponit et determinat quasdā autoritates quas illi male intelligendo deprauabāt
In scd̄a vero incidenter exponit quandā locutionē tropicā Aug. que posset alicui ministrare fomentū erro
ris. ibi. Attende hijs diligenter quia tropico quodam ꝛc.

Di. X

Ponit auctes ⁊ rõnes contra eos qui dicunt corpus xp̄i nõ esse in altari nisi in signo. a

Sunt itẽ alij p̄cedentiũ insaniã trãscendentes qui dei virtutem iuxta modũ naturaliũ rerũ metientes. audacius ac piculosius veritati ꝯ‑dicũt. asserẽtes in altari nõ esse corp⁹ xp̄i vel sanguinẽ. nec sbam panis vel vini in sbam carnis ⁊ sanguinis cõuerti. ſ ita xp̄m dixisse hoc est corpus meũ. sicut ap̄ls dicit. petra aũt erat xp̄s. Dicũt eñ ibi esse corpus christi tm̄ in sacro. i. in signo. ⁊ tm̄ in signo mãducari a nob. Qui errãdi occasionẽ sumũt a verbis veritatis. Vñ p̄ma heresis facta est in discipulis xp̄i. Cũ eñ diceret. Nisi q̄s mãducauerit carnẽ meã ⁊ biberit sanguinẽ meũ nõ habebit vitã eternã. Illi nõ intelligẽtes. dixerũt. Durus ẽ hic sermo. quis põt eũ audire? ⁊ abierũt retro. Illis discedentibus instruxit duodecim q̄ remãserant. Spũs est inq̄t q̄ viuificat. caro nihil ꝓdest. verba q̄ locut⁹ sum vobis spũs ⁊ vita sunt. Intellexisti spũaliter spũs ⁊ vita sunt. Intellexisti carnalit. etiã sic spũs ⁊ vita sunt ſ tibi nõ sunt. Spũaliter intellige q̄ locut⁹ sum. Nõ hoc corpus qd̄ videtis mãducaturi estis. ⁊ bibituri illũ sanguinẽ quẽ fusuri sunt q̄ me crucifigent. Sacr̄m aliqd̄ vobis cõmendaui. spũaliter intellectũ viuificabit vos. caro aũt nõ ꝓdest q̄cq̄. Sũt etiã ⁊ alia illoꝝ insanie fomitẽ ministrantia. Ait eñ Aug. donec seculũ finiat̄ sursum est dñs. ſ tñ etiã hic nobiscum est veritas dñi. Corpus eñ in quo resurrexit in vno loco esse oportet. veritas aũt eius vbiq̄ʒ diffusa est. Itẽ vna psona deus ⁊ hõ. vbiq̄ʒ ꝑ id qd̄ ẽ deus. in celo ꝑ id qd̄ hõ est. Xp̄s etiã dicit. Pauperes semꝑ habebitis vobiscum. me aũt nõ semꝑ habebitis. Hijs alijsq̄ʒ vtunt̄ p̄fati heretici in assertione sui erroris.

Matth. xxvi
j. Cor. x.
Aug. sr̄ ps̄. liiij.
Joh. vj.
Aug. sr̄ ps̄. liiij.
Matth. xxvi

Subiungit determinationes ⁊ expositiones q̄rundã autoritatũ quas illi male intelligendo deprauabant. b

Que ex eadẽ rõne oĩa accipienda sunt. Non eñ hijs, negatur verũ corpus xp̄i a fidelibus sumi. vel in altari esse. sed hijs veritas ap̄los ⁊ in eis nos instruxit ꝙ ipsi⁹ corpus nõ in ꝑtes direptũ vt putauerint illi discipuli q̄ retroierunt. ſ integrũ. nec visibilit̄ in forma humana ſ inuisibiliter sub forma panis ⁊ vini. corp⁹ ⁊ sanguinẽ nobis traderet. Quẽ sensũ Aug. ꝯfirmat dicẽs. Ipm̄ q̄dẽ ⁊ ñ ipm̄ corp⁹ qd̄ videbat̄ mãducat̄. ipm̄ inuisibilr̄. nõ ipm̄ visibilr̄. Itẽ et si necesse ẽ illd̄ visibilr̄ celebrari. necesse ẽ tñ inuisibilr̄ itelligi. Ita etiã intelligẽdũ ẽ corp⁹ xp̄i esse ĩ vno loco scʒ visibilit̄ in forma hũana. veritas tñ ei⁹. i. diuinitas vbiq̄ʒ ẽ. veritas etiã eius. i. verũ corp⁹ in oĩ altari ẽ vbicunq̄ʒ celebrat̄. Sic etiã illud intelligendũ est. pauperes semꝑ habebitis vobiscũ. me aũt nõ semꝑ habebitis ſm corporalẽ p̄sentiã. scʒ que cũ eis conuersabat̄. Similiter ꝑ id qd̄ hõ est in celo est visibiliter. inuisibiliter aũt est in altari. q꞉ nõ in forma hũana apparet. ſ forma panis ⁊ vini opitur. vñ ⁊ inuisibil̄ caro eius d̄r que vere est ĩ altari. Sed q꞉ in spẽ sua nõ apparet. inuisibilis d̄r. Ait eñ Aug. hoc est qd̄ dicimus. qd̄ modis omnibus approbare contendimus. [a] Sacrificiũ ecclesie duob⁹ confici. duob⁹ constare. visibili elementoꝝ spẽ. ⁊ inuisibili dñi nr̄i iesu xp̄i carne ⁊ sãguine. sacramẽto ⁊ re sacramẽti. i. corpore christi. [b] sicut christi psona constat ⁊ conficit̄ ex deo ⁊ homine. cum christus sit verus deus ⁊ homo. quia omnis

Aug. in lib. sententiaꝝ ꝓsp̄i.

a

b

a Sacrificiũ ecclesie duob⁹ confici ⁊c̄. Videt̄ Aug. hic male dicere. quia ex corpore xp̄i ⁊ signo visibili nihil fit vnum.

R̄x. dicendũ ꝙ q̄uis nõ fiat vnũ per essentiã. fit tamẽn vnũ sacramentũ. quia sacr̄m nõ dicit aliquid absolutum sed magis ad aliquid. vñ dicunt̄ facere vnũ sacramentũ nõ quia fiant vnũ. sed quia ad vnum.

b Sicut xp̄i psona constat et conficit̄ ex deo et homine. Videt̄ improprie loqui. quia psona xp̄i est simplicissima. ergo nõ habet compositionẽ aliquã. Item nulla videtur similitudo. quia est vnio in psona. et vnio omnino sempiterna ⁊ inseperabilis. hec autem ad modicũ tempus est. R̄x. dicendũ ꝙ similitudo attenditur quantum ad duo. ⁊ quantum ad ea que dicuntur componi. ⁊ quantum ad modum compositi. Quantum ad ea que dicuntur componi. quia sicut est ibi aliquod spiritale et inuisibile. vt diuina natura. aliquid

corporale et visibile. sic et in ꝯposito. Dr̄m ad modū cōpositi. quia sicut diuina nā et humana dicunt̄ ꝯponi 3
nō quia ex eis cōstet vnū. sed quia vniunt̄ in vno scꝫ in vna ꝑsona xp̄i. sic in ꝯposito dicunt̄ cōponi. quia ad
vnū. Qd̄ ḡ obi̇ de cōpositione. dr̄m ꝙ large dictū est ꝑsonā xp̄i ꝯstare et confici. q: illas duas naturas in se
hꝫ. Vn̄ dī cōposita. q: cū alio posita nō ex alijs confecta. Qd̄ obijcit̄ de inseꝑabilitate. dr̄m ꝙ q̄tum ad hoc
nō attenditur similitudo

res illarū rerū naturā ꝛ veritatē in se continet ex qui/
(c) bus conficit̄. Conficit̄ aūt sacrificiū ecclesie duobus.
sacr̄o ꝛ re sacramenti. i. corpore xp̄i. Est ergo sacr̄m et
res sacramēti idē corpus xp̄i. Ecce inuisibilē dixit car
nem xp̄i. quia forma panis operta sumit̄ ꝛ tractatur.
Ideo ꝙ corpus xp̄i dixit esse sacr̄m ꝛ rem. ex quo cōfir
matur qd̄ supra diximꝰ. Deinde addit qd̄ magis mo
uet lectorē. Caro inquit eius est. quā sub forma panis
opertā in sacr̄o accipimꝰ. ꝛ sanguis eius quē ibi vini
(d) specie ac sapore potamꝰ. caro videlicet carnis. ꝛ san
guis sacr̄m est sanguinis. carne ꝛ sanguine vtroꝙ in
(e) uisibili. intelligibili ꝛ sp̄uali significat̄ corpus xp̄i vi/
sibile ꝛ palpabile. plenū gr̄a ꝛ diuina maiestate.

[margin: Idē in eodem.]

Exponit locutionē tropicā Aug. que posset alicui
ministrare fomentū erroris. (c)

Attēdite hys diligent̄. q: tropo q̄dā vtitur hic Aug.
quo solēt res significātes rerū sortiri vocabula quas
significāt. hic eī̄ visibilis spēs panis vocat̄ noīe car
nis. ꝛ visibilis spēs vini noīe sanguinis. Inuisibilis
dr̄ ꝛ intelligibilis dr̄ caro xp̄i. quia ſm illā spēm non
videt̄ caro ſ intelligit̄. ita ꝛ sanguis. Caro ergo inui
sibilis dr̄ esse sacr̄m carnis visibilis. q: spēs panis ſm
quā illa videt̄ ſ caro. est sacr̄m carnis visibilis. q: car
ne inuisibili id est spē. ſm quā caro xp̄i nō videt̄ caro
significat̄ corpus xp̄i qd̄ est visibile et palpabile. vbi
in sua forma apparet. ita ꝛ de sanguine accipi debet.
Quē sensum cōfirmat Aug. apiens q̄liter ꝑdicta in
telligenda sint. q: obscure dixerat. ꝯsequēter dicens.
ita panē vocari corpus xp̄i cū vere sit sacr̄m corporis
xp̄i qd̄ in cruce positū est. sicut ipsa īmolatio q̄ fit ma/
nibus sacerdotis vocat̄ xp̄i passio. nō rei veritate. sed
significandi misterio. ꝛ sicut sacramentū fidei dicitur
fides.

[margin: Ita esse intelli gendū alijs ver bis Aug. cōfir mat.]

(c) Conficit̄ aūt ꝛc. 4
Obijcit̄. cum illud sa
cramētū dicat̄ ꝯstare
ex carne ꝛ sanguine ꝛ
ex spē vini et panis. si
militer ex spē et vero
corpore. q̄rit̄ quō dif
ferūt. Itē cū ꝯficiatur
ex sacr̄o et re. querit̄
quō se habeāt ꝑ mo
dū ꝑtiū. Aut eī̄ sunt
ptes subiectiue. aut inte
grales. Nō subiectiue.
q: ex eis nō cōstaret.
Si integrales. sed ps
integralis nō recipit
denoiationē totius.
ḡ sacr̄m nō hꝫ confici
ex sacr̄o et re. Rꝫ. drm
ꝙ sacr̄m no. leg̃ duo
habet scꝫ ꝙ ē signū ꝛ
res. qm̄ ergo illud sa
cramentū habet rōnē
signdi a spē exteriori.
ſ rē rōe dandi grāꝫ a
carne xp̄i vera. ido si
gnanter dicit Aug. ꝙ
sacr̄m ecclie duobus
ꝯficit̄. scꝫ sacr̄o vel si
gno cui appropꝫat ra
tionē sacri ꝑpter signi
ficationē. et rē sacri q̄
efficit. et ꝑ hoc pꝫ illō
qd̄ q̄rit̄. q: aliter sunt
ptes spēs sine re. s. pa
nis et vinū q̄ꝫ spēs cū
re. quia solū q̄tuꝫ ad
alterū scꝫ q̄tū ad ra
tionē significādi com
pletā sicut tactū ē s̄.

(d) Caro vicꝫ carnis ꝛc. Videt̄ male dicē. q: nihil idē est signū suijpsiꝰ. Si tu dicas m̄ ꝙ idē sb̄ diuersꝰ statibꝰ 5
pt eē signū et signatū. vt caro put ē sub sacr̄o. sit signū sui put ē in celo. qd̄ videt̄ dicē lr̄a sequēs. Cōtra. signū
dꝫ eē notiꝰ sensibꝰ q̄ signatū. ſ caro put ē sb̄ sacr̄o ē inuisibil̄ et inpalpabil̄. ꝛ in celo visibil̄ ꝛ palpabil̄. ḡ nō est
signū eiꝰ. Si dicas tu sicut dicit mgr̄ ꝙ caro accipit̄ ꝑ signo carnis scꝫ pane. Cōtra. Spēs panis ē visibilis ꝛ
palpabil̄. ſ Aug. dicit ꝙ carne inuisibili significat̄ caro visibil̄. Rꝫ. drm ꝙ tropologicus ē ſmo. nec tm̄ vno tro
po ſ duplici. q: qd̄ ē signi attribuit̄ signato. ꝛ qd̄ ē signati attribuit̄ signo. Spēs eī̄ panis ē signū qm̄ ē visibi
lis. ſ caro interiꝰ ꝯtenta ē signatū q: ē inuisibil̄ grē. ḡ ꝙ caro inuisibil̄ sig̃t. h̄ est dicē ꝙ spēs panis q̄ est signū
carnis inuisibil̄. sig̃t corpꝰ xp̄i visibile ꝛ palpabile. et illa spēs panis ē caro inuisibil̄. nō q: nō videat̄. ſ q: con
tentū eiꝰ qd̄ ē caro ē inuisibile et intelligibile. catenꝰ et ibidē ꝯtinet̄. q̄si vellet aug. dicē. caro visibil̄ et palpabil̄ 6
sig̃tur et ꝯtinet̄ a spē panis inuisibil̄ ꝛ intelligibil̄. (e) Significat̄ corpꝰ ꝛc. vr̄ male dicē. q: dicit Greg.
omel. pasche. qd̄ palpari ꝑt. corrūpi necesse est. ḡ si corpus xp̄i est incorruptibile. est inpalpabile. Rꝫ. drm ꝙ
Grego. intelligit de palpabilitate ſm tactū corporis nō glificati. ꝛ de palpabilitate q̄ aliqd̄ dī palpari ex ne
cessitate nō ꝑtāte. quō est palpabile corpus xp̄i glorificatū.

Ad intelligentiaꝫ huiꝰ partis q̄runt̄ quinqꝫ.
(a) Primo querit̄. vtrū corpus xp̄i sit in altari
ſm veritatē. Scd̄o vtrū sit ibi ſm quātitatē.
Tercio vtrū sit ibi diffinitiue. Quarto vtrū dimen
siue. Quinto vtrū totū sit in qualibet pte hostie.

Questio. j. (a)

Qꝫ sit in altari ſm veritatē videtur. quia dominus
dixit hoc est corpus meū. ergo si mentiri nō potuit.
quod demonstrauit fuit corpus suum. et dedit illum
ritum ſm quē ipse confecit. ergo cū modo conficit̄
ſm illum ritum verū corpus christi est in altari. Si
dicas ꝙ illud non intelligitur per ydentitatem sed
per significationem. similiter posset dici de manna.
agno paschali. et sacrificio melchisedech. tunc ergo

non erit differentia inter sacramentum noue legis et veteris. Itē .j. ad Cor. x. Panis quē frāgim⁹ corpus dñi est. ꝫ ⁊c. Si dicas ꝙ hoc sit dr̄ ꝑ significationē. Contra. Aplus postea infert .xj. ca. Itaqꝫ q̄ mādūcat et bibit indigne. reus est corporis ⁊ sanguinis dñi. Sed si h̄ verū esset qꝛ signū. tunc sit qꝛ hec vox est signū. qui ꝓnūciaret in pctō. esset reus corporis et sanguinis. qḋ falsum est. Itē Math. vltio. ecce ego vobiscū sum vsqꝫ ad ꝯsummationē seculi. cōstat ꝙ hoc nō dicit q̄ntū ad aplos. quia sunt mortui. ꝫ q̄ntū ad credentes. ꝫ non q̄ntū ad effectū diuinitatis et grē. quia ẜm diuinitatē est cum oībus hominibus. ẜm grām nō est semp cū fidelib⁹ omnibus. Intelligit ꝫ ẜm humanitatē. sed hoc nō visibilr̄ sed sub sacro. ergo ⁊c. Itē rōne videt᷑. quia caro xp̄i vere est cibus. Sed cibus qui nō exponit᷑ ad cibandum est frustra. ꝫ si caro xp̄i non est frustra. exponit᷑ ad cibandū. Sed nō in se neqꝫ visibiliter ne generet horrorē. ergo est vera caro xp̄i sub sacro. Itē xp̄s pro salute nostra carnē suā verā exposuit ad patiendum cū adhuc essemus iniusti. ꝫ si multo magis debeat diligere iustos. carnē ergo suā verā exponet ad reficiendū. nō tm̄ ad significandū. ergo ⁊c. Item ars ⁊ virtus est circa difficile. ⁊ quanto difficilius est credere. tanto magis meritoriū. Sed ꝙ xp̄s sit in sacramento sicut in signo tm̄ nullā habet difficultatē. ꝙ autē sit in sacramento veraciter sicut in celo hoc maximā habet difficultatē. ergo hoc maxime meritorium est credere. ergo si debuit facere quod magis esset meritoriū. patet ⁊c. Contra. ostendit᷑ ꝙ non sit ibi ẜm veritatē. primo ꝑ impossibilitatē. quia corpus xp̄i aut nō erat in altari ⁊ nunc est. ergo aliquo alio genere motus est mutatū. Sed non mutatione locali. quia tūc ꝯ celo recederet. ergo aliquo alio genere mutationis. Sed alie spēs motus solū cadunt circa mutabile ⁊ alterabile. corpus autē xp̄i glorificatum impossibile est variari. ergo ⁊c. Iteꝫ nihil est nec pōt esse extra terminū ſbē sue. sed corpus xp̄i in celo existens habet ibi terminuꝫ sue ſbē. ergo impossibile est ꝙ sit alibi q̄ȝ in celo. ergo impossibile est ꝙ sit ẜm veritatē in hoc sacramēto. ergo si est ibi. est solū sicut in signo. Iteꝫ hocipsum ostendit᷑ ꝓpter congruitatē. quia sacramēta instituta sunt ꝓpter humiliationē. vt hō in inferiorib⁹ se quereret ⁊ inueniret salutē. ꝫ cū corpus xp̄i verū nō sit inferius. nō cōgruit sacro. Itē oīa sacra sunt ad dei honorificationē et reuerentiā. Sed si corpus xp̄i verū esset ibi. cū reuerētia sit a loco in quo est se elongare. sicut dictum est moysi. Exo. iij. Solue calciamentū ⁊c. nullus deberet ad hoc sacrm̄ accedere. Si ꝫ institutū est vt hō accedat salua reuerētia. nō est ibi corpus verꝫ.

Itē hocipm̄ ostendit᷑ etiaꝫ ꝓpter inutilitatē. quia Joh. vj. dicit᷑ ꝙ caro nō ꝓdest quicq̄. ꝫ caro ẜm sui veritatē nō reficit. ꝫ si nō debet in hoc sacro esse aliquid qḋ nō ꝓsit. ꝫ nō est ibi xp̄s ẜm carnē. Item gratia q̄ datur in hoc sacro est a deo. Sed deus xp̄s eque bene opatur vbi nō est ẜm p̄sentiā corporis sicut vbi est. sicut pꝫ in filio reguli. vnde reprehendit᷑ regulus quia corporalem p̄sentiā querebat. ergo nulla esset ibi vtilitas.

7 R°. sicut tangit magister opinio quorūdā fuit ⁊ error pessim⁹ ꝙ xp̄s nō esset in altari nisi tm̄ sicut in signo. ⁊ dicit᷑ mādūcari. qꝛ signum eius accipit᷑ ⁊ manducat᷑. Et hoc quidē volūt habē ꝑ simile in alijs. quia in aqua baptismi nō est gratia sicut cōtenta. sed tm̄ sicut in signo. ⁊ ad hoc quidem videnē pietate moueri ꝙ nemo sit dignus tangere nec etiā comedere verā carnē dei. Sed iste est error pessimus ⁊ contra pietatē fidei que tm̄ sibi beneficiū ꝯ deo datuꝫ recognoscit. ⁊ grās agit ꝙ ⁊ in carne sua et nā ꝓpria nobiscū sit. Est etiā cōtra sacramenti dignitatē et excellentiā. in quo relucet diuina potētia et bonitas alijs ceteris sacramētis. vnde cetera sacramenta excellit. ⁊ q̄si consummatiuū est alioꝝ omnium. sicut charitas oīm virtutū. Primū igitur hic manifestat᷑ dei potētia in operis singularitate. Cum em̄ panis in xp̄i corpus verū ⁊ integrū in multis altaribus cōuertitur subito. ostendit se deus hoc posse supra omnē potentiā operatiuā in ꝯuersione. supra ymaginatiuā in hoc qḋ idē est in pluribus locis. supra intellectiuā in hoc ꝙ tā magnū ⁊ integrū in tam parua specie facit existere nō contractum.

8 Ex hoc patet rñsio ad illud qḋ obijcit᷑ de impossibilitate. dicendum em̄ est ꝙ q̄uis natura hoc nō possit facere. neqꝫ ratio intelligere. tamē deus potest multa in corpus xp̄i cōuertere. ⁊ ex hoc corpus xp̄i est in multis locis. nō per mutationē que fit in xp̄o. sed in pane q̄ conuertitur in ipsum. Similiter patet aliud.

9 Q̄uis em̄ corpus xp̄i terminū habeat in celo quantum ad existentiā naturalē. nō tamē habet quantū ad potestatem cōuersionis ẜm quā alibi potest corpus conuerti in ipsum. ⁊ ideo illa virtute supnaturali fit alibi qua aliud conuertitur in ip̄m. ⁊ hoc melius patebit in tercio ꝓbleumate. Relucet autem sapientia in congruitate. xp̄s em̄ dominus noster satis magnum populū domino acquisierat ipsos in suo corpore mistico viuendo. In hoc autem corpore qḋ est ecclesia sunt multi ⁊ diuersi. sūt viatores ⁊ infirmi. sunt etiā cottidianis peccatis circūdati. Quia sunt multi in vno corpore indigent cōnexione. Quia viatores indigent refectione. Quia cottidianis peccatis implicati. indigent oblatione. Et hec quidem nō tm̄ interius fienda erant ꝑ grām virtutū. sed etiaꝫ exterius per gratiā sacramentoꝝ. Cōgruū ergo fuit vt haberent exterius cōnectens sicut habebant vnū interi⁹. Sed illud vnū debuit esse vbi erant mēbra. ⁊ ita cuꝫ in multis locis sint mēbra. debuit tale esse quod congrueret esse in multis. Sed hoc non est nisi deus vel diuinitati vnitum. Sed deus est interius. diuinitati vnitū est corpus xp̄i. ergo corpus xp̄i debuit dari in sacramento exteriori qḋ est vnū in quo omnes fideles vniunt᷑ in manducādo vnā ⁊ eandē escam. Congruebat etiā vt haberent exterius reficiens in sacramento. sed reficiens animā non est nisi deus vel deo vnitum. ⁊ hoc est corpus christi verū. ⁊ ita congruū fuit vt corpus christi veruꝫ in sacramento isto esset. Congruebat vt haberent oblationē exteriorem. sed dominus vnica oblatione offerendo se omnes alias oblationes euacuauerat. ergo si non debuit reficere quod destruxerat. debuit nobis illam eandē quā obtulit et nō aliam instituere oblationē. ergo sicut corpus xp̄i verum fuit oblatum in cruce. ita sacrificat᷑ in altari. Et ex hoc patꝫ ꝙ nō valet qḋ obijcit᷑ ꝓpter congruitatem.

10 Quod autē obijcitur ꝙ homo nō humiliatur in hoc sacramento. dicendum ꝙ immo. quia in signo exteriori visibili est humiliatio. Preterea in hoc super omnia humiliatur ⁊ captiuatur intellectus hominis. quia credere compellitur qḋ nullatenus potest comprehendere. Propter hoc etiaꝫ in

hoc sacramento est exemplũ totius hũilitatis. quia dñs maiestatis tã modico ꝛ paupere pallio adhuc in exemplum humilitatis et paupertatis vestitur.

11 Ad illud quod obijcit̃ de reuerentia. dõm ꝙ reuerentia non tm̃ fit a deo recedendo. sed etiã hũiliter ad ipm̃ accedendo. maxime cũ ipse vocat. quia si homo non iret cũ vocat̃. non esset reuerentia sed stulticia. Apparet etiã tercio diuina bonitas in vtilitate.

12 Nam ex hoc ꝙ xp̃s est ibi corpaliter pñs. fidei meritum auget̃. dum hoc credit quod nullatenus rõe cognoscit. Charitatis etiã deuotio inflãmatur quando sentit dñm sibi pñtẽ in carne. Sicut eñ ad presẽtiã ignis expellitur frigus. sic ad pñtiã carnis xp̃i expellitur tepor. Unde dam̃ dicit ꝙ caro xp̃i est tanq̃ carbo ignitus. Item spei fiducia sbleuat̃. dum eñ ipm̃ eũdem offerunt patri qui oblatus est in cruce. quis est q̃ non confidat se exaudiri. Per hoc etiã patꝫ qd̃ obijcit̃ de inutilitate. q2 qd̃ dicit dñs caro non pdest quicq̃. intelligit carnaliter intelligẽti. Ille aut̃ intelligit carnaliter. non qui intelligit carnem esse pñtẽz sed qui intelligit xp̃m mãducari scd̃m quod comeditur caro cuiuslibet animalis per frusta. Sed tamen

13 multũ pdest eã veraciter assumenti sb sacro. Similiter patet aliud. quia pñtia corpis non auget dei virtutem. sed congruum est ꝙ dñs ex sua pñtia corpali aliquod munus spũalibus tribuat. ꝛ licet non valeat illi qui credit eum non posse opari nisi vbi ẽ corpaliter. credenti tñ multũ valet. sicut multũ valuit zacheo pñtia corpis xp̃i.

Questio. ij. b

Utrum corpus xp̃i sit in altari scd̃m suã nãlẽ quantitatem. an sit ibi a quãtitate abstractum. ꝛ ꝙ magis abstractum videt̃. Aug. in expositõe psalmi. liij. d̃ consecra. di. ij. corpus in quo resurrexit in vno tm̃ loco esse oportet. veritas autẽ eius vbiq3 diffusa est. ergo in sacro est veritas. non tamen est sua corporeitas siue quãtitas. Item videt̃ rõne. quia in hoc sacramento solum est xp̃s vt cibus spũalis. sed quãtitas nihil fac̃ ad esse cibi spũalis. g̃ ꝛc̃. Itẽ impossibile et non intelligibile est duas dimensiones esse simul. g̃ si diuina maiestas contpat se nostre infirmitati in hoc sacro. g̃ non debet facere vt corpus xp̃i sit cum quãtitate. ꝛ cũ abstractio sit magis rõnabilis ꝛ magis intelligibilis. facit quod rõnabilius est. Item multo congruẽtius est separi sbstãtiã ab accidente. ꝙ econuerso. Sed in hoc sepatur accñs a sba in spẽbus. g̃ in re contenta sba a quãtitate. Contra aug. de verbis euãgelij. totus per ptes mãducatur in sacro. ꝛ manet integer totus in celo. sed totus ꝛ ps dicunt quãtitatem. g̃ ꝛc̃. Itẽ corpus xp̃i est viuens. ꝛ si viuẽs organicũ. ꝛ si organicũ quãtũ. g̃ si in altari ñ abstrahit̃ a vita. nec a quãtitate. Itẽ corp⁹ xp̃i siue xp̃s ibi videt ꝛ audit q̃uis nõ loquat̃ ne deprehendat̃. sed sẽsus exteriores psupponũt quãtitatẽ. g̃ est ibi scd̃m quãtitatẽ. Item si non est ibi quãtitas. deponit quãtitatem. sed depositio accidentis absoluti inducit trãsmutatõem scd̃m formã. g̃ corp⁹

14 xp̃i glorificatum trãsmutatur. R̃º quidã dixerunt ꝙ in sacro altaris est xp̃s non tm̃ vt significatus sed etiã contẽtus. sed tamẽ non est scd̃m suã quãtitatẽ nec etiã scd̃m alia accidentia. q2 ista nihil faciũt ad finem huius sacri qui est cibare. Et rõeꝫ huius habẽt ex hoc ꝙ ibi est corpus xp̃i quia trãsfertur aliquid in ipm̃. sed illud est pure sbstãcia ꝛ non accñs. quia alia accñа manẽnt. ideo trãsbstãtiatur in sbam ita ꝙ est abstracta ab oibus accñtibus. Sed hec positõ q̃uis non sit erronea. est tamen erroꝝ ppinq̃. ideo quia et si sba corporea possit intelligi esse sine quãtitate ꝛ alijs accñtibus. nunq̃ tñ intelligit̃ bene esse. si g̃ non habet. tunc male est. Et rursus quãuis sba possit abstrahi a quãtitate. tñ ꝙ corp⁹ viuat ꝛ sit organicũ et non sit quãtum. hoc nec esse nec intelligi pt̃. ꝛ ex hoc sequitur corpus xp̃i nec bene ibi esse. nec viuere. qd̃ nephas est dicere. Propterea dõm ꝙ in altari ñ tm̃ ẽ corpoꝝ xp̃i veritas. imo etiã quãtitas. Et ad intelligẽtiã obiectoꝝ notãdũ ꝙ ꝛ si in sacro fieri debeãt miracula. non tñ debent fieri nisi q̃ congruãt sacro. sacrmẽtum aũt illud est misterium fidei. ꝛ ideo est veruꝫ ꝛ occultum. Quia verum. ideo cum dicit̃ hoc ẽ corpus meum. corpus panis trãsit in corpus xp̃i ꝛ h̃ et vbicunq3 dicatur. Et ex hoc oritur duplex miraculũ.

15 Primum est quia panis trãsit in corpus xp̃i integꝛ ꝛ pfectum. ꝛ aliud. quia corpus xp̃i integrum est vbicũq3 fit hec transsbatio ita totum ꝛ pfectum in paruo loco. ꝛ vnum in pluribus locis. Quia vero occultum. ideo debẽt manere spẽs ꝛ oia sensibilia ipo non appente. Et ex hoc est duplex miraculũ. Unũ quia accñа sunt sine sbiecto. Alterum vero ꝙ est ibi corp⁹

16 clarissimum. ꝛ est pñs ꝛ non videtur. Ex hijs patent obiecta. Primũ eñ quod dicit Aug. ꝙ veritas vbiq3 ꝛc̃. non distinguit veritatem contra quantitatem que est de veritate corpis. sed contra appropriatõeꝫ

17 sensibilẽ. q2 tm̃ in vno loco appet. Patet etiã sc̃ꝺus quia quãtitas facit ad sacri veritatem ꝛ pfectõnem.

18 vt corpus ptentũ sit habens oẽm pfectõem. Ad aliud dõm ꝙ diuinitas nostre infirmitati se contempat saluata integritate sacri. ꝛ preterea sic se contempat vt intellectũ excedat. ꝛ fides locum ꝛ meritũ habeat.

19 Ad vltimũ dõm ꝙ ꝛ si deus vtrunq3 faciat. tñ nulla esset vtilitas. nec ꝯtum ad veritatẽ. nec ꝯtum ad coloratõem. si corpis xp̃i veritas a quãtitate abstraheret̃. ꝛ pter hoc nõ valet. q2 nõ debet h̃ fieri nisi qd̃ ꝯgruit sacro.

Questio. iij. c

Utrũ corpus xp̃i sit sb spẽbus diffinitiue. ꝛ ꝙ nõ vr̃. quia illud loco diffinitur quod est in vno solo loco. sed corpus xp̃i sub sacro est in pluribus locis. g̃ ꝛc̃. Probatio minoris. oẽ quod est vbicunq3 cõsecratur. in pluribus locis est. sed corpus xp̃i est tale. g̃ ꝛc̃.

Itẽ oẽ illud in quod possibile est plura in pluribus locis conuerti. possibile est in pluribus locis ẽe. sed corpus christi est hmõi. ergo ꝛc̃. Sed nullũ tale habet esse diffinitum. g̃ ꝛc̃. Item vbicunq3 se extẽdit virtus verbi ꝛ elm̃. extendit etiam sacm̃. sed virtus verbi non est determinata ad locum sicut patet. similiter elm̃ quod est panis. g̃ nec hoc sacm̃. g̃ nec corpus xp̃i interius contẽtum. Item quod est in vno loco ꝛ potest sine sui mutatõe esse in alio nõ est ibi diffinitiue. sed corpus xp̃i est hmõi. quia est in celo et potest sine mutatione sua esse in loco alio vt in altari. g̃ ꝛc̃. Contra. oẽ indiuiduum est h̃ ꝛ nũc. sed corpus xp̃i est indiuiduum. g̃ est hic ꝛ nunc. sed quod est hic ꝛ nunc est in loco diffinitiue. g̃ ꝛc̃. Si dicas ꝙ corpus xp̃i q̃uis sit indiuiduum. tñ est vnituꝫ sbstantie immense. ꝛ ratione illius vnionis habet ꝙ est in pluribus locis. si ista est sufficiens rõ. g̃ ab instãti ꝯceptõis fuit in pluribus locis. quod stultum est ꝛ i xr̃e. Preterea illa vnio non aufert ei quin sit indi

nid uum.ꝙ non aufert esse hꝰ ꝛ nunc. nec esse diffini-
tum. Ité si xp̃s in sacraméto potest esse in pluri-
bus locis. esto ꝙ tria loca sunt. in illis possibile é esse
corpus xp̃i. ꝙ possibile est esse vbiqꝫ. sed hoc cum sit
solius dei. impossibile est alteri ꝯuenire. ꝙ ⁊c. Ité
quod sic est in aliquo ꝙ mouetur ad motum illius.
in illo est diffinitiue. sed xp̃s mouetur ad motum to
talis speciei. ꝙ ⁊c. Probatio minoris. cũ transfertur
spẽs. vere dicitur transferri corpus xp̃i verum. ꝙ ⁊c.

20 Rꝰ sicut dicit innocẽtius. quẽadmodum dei filꝰ
scd̃m diuinitatem habet triplicem modum essendi.
in oĩbus per essẽtiam. in iustis per gratiam. in xp̃o p
21 vnionem. Sic corpus xp̃i localr̃ est in celo. ꝑsonalr̃
in verbo sacramẽtaliter in altari. hoc tercio mõ dicit
ip̃m reperiri in pluribus locis. quia plures sunt spe-
cies continentes. vnde per se loquẽdo est in vno lo-
co tm̃ in quo diffinitur sicut indiuiduum. quia vero
multa in ip̃z conuertũtur que sunt in diuersis locis.
⁊ ip̃m ꝑ ꝯñs est in diuersis locis scd̃m illum moduz
scd̃m quẽ multa in ip̃z ꝯuertũr ⁊ hoc sꝰ sacramẽto.

22 Unde notãdum ad intelligẽtiam obiectorum ꝙ cor
pus xp̃i est indiuiduum. ⁊ indiuiduum in quod plu-
ra conuertũtur scd̃m se. Quia indiuiduum est. in ce-
lo tm̃ in ꝓprio ⁊ diffinito loco ẽ. Qꝛ vero in ip̃m plu-
ra conuertũtur. non habet terminum sꝰstãtie limita
tum ad vnum locum. sed extendit se ad locum ꝯuer
sionis. ⁊ ꝙ ꝯuersionis loca non possunt eẽ oĩa nec
vnum solum immo plura. q̃tum ad hoc nec immen
se est sicut deus. nec oĩno diffinite sicut aliquod indi
uiduum. sed medio modo sicut deus scd̃m modum
essendi. per gratiam non in omnibus sed in pluri-
bus. Si ꝙ queratur ratõ quare corpus xp̃i est in plu

23 ribus locis. credo ꝙ hec sit rõ. quia plura conuertũ-
tur in ip̃m totum. ⁊ in pluribus locis. Si querar̃ q̃-
re plura. dd̃m ꝙ dñs instituit. Et si queratur rõ insti
tutõnis. dd̃m qꝛ cibus spũalis ⁊ cõmunis. adeo natũ
est cibare plures. ⁊ ideo plura ꝯuertuntur in ip̃m. ap
titudinem aũt cibandi spũaliter habet ex vnione cuz
diuinitate. actũ vero ex illo sacramento. ⁊ ideo insti-
tutum est vt plura in illud corpus conuertãtur ⁊ sꝰ

24 hoc sacramẽto. Quod obiicitur primo de indiui-
duo patet. quia vltra rõem indiuidui habet ꝙ plura
conuertãtur in ip̃m in diuersis locis. vnde sicut indi
uiduum in quod alia possunt conuerti scd̃m par-
tes potest esse in maiori loco. sic illud in quod alia cõ
uertũtur totaliter in diuersis locis pt̃ esse in pluribꝰ

25 locis. Ad aliud patet respõsio. qꝛ non in oĩbus po
test esse conuersio. quia sacerdos non haberet locuz
ad cuius ministeriuz fit. Posito aũt per impossibile
ꝙ tm̃ essent tria loca. tunc dd̃m ꝙ esset vbiqꝫ. ꝯ non
sicut deus. quia deus est vbiqꝫ ꝓpter suũ immẽsitatẽ.
vnde nulli potest abesse. sed corpus xp̃i est vbiqꝫ ꝓp-

26 ter locorum paucitatem. Ad illud quod obiicitur
de motu transsꝰonis. dd̃m ꝙ corpus xp̃i medium te
net inter esse immẽsum ⁊ esse diffinitum. ⁊ ideo qd̃-
ammõ est immotum ⁊ quodãmodo mobile. Mobi-
le quidem in vno loco. ⁊ immotum in alio. ⁊ in eadẽ
hostia non mouetur ad motum ꝑtiuz. nec per se. nec
per accñs. nisi transferatur tota hostia. si ꝙ simplicr̃
mutaretur ⁊ omnino. bene argueret. sed hoc nõ ha-
bet veritatem.

Questio. iiij. d

Utrum corpus xp̃i sit dimẽsiue sꝰ illis spẽbus siue
circumscriptiue. ⁊ ꝙ sic videtur. quia omne quod hꝫ
extensionem siue dimẽsionem ⁊ ab ista nõ abstrahi-
tur sed est alicubi. est ibi dimẽsiue. Sed corpus chri-
sti sꝰ sacramento non abstrahitur a dimẽsione. cum
sit organicum ibi. ⁊ habeat partem ⁊ ꝑtem. ꝙ est ibi
dimẽsiue siue circũscriptiue. Item corpus xp̃i nõ
abstrahitur a suis ꝓprietatibus. Sed sicut dicit phs.
ꝓprium est põnis primo loco adherere sꝰstantie in sex
principijs. ꝙ si non abstrahitur ab alijs ꝓprietatibꝰ ma
gis remotis. nec a põe. sed positio est ordinatio ꝑtiũ
in loco. ꝙ ⁊c. Ité oẽ corpus quod est alicubi lo-
caliter est ibi circumscriptiue. Sed corpus xp̃i in sa-
cramẽto est localiter. quia dicit innocẽtius ꝙ in plu-
ribus locis existit. Sed hoc non est nisi sꝰ sacramen
to. ꝙ ⁊c. Itez omne corpus quod est alicubi ita ꝙ
nec excedit nec exceditur ab eo in quo est. nõ est tm̃ lo-
caliter sed etiaz circumscriptiue ⁊ dimẽsiue. Sꝫ cor-
pus xp̃i taliter est sꝰ sacramento. ꝙ ⁊c. Contra. esse
diffinitiue est superius ad esse circumscriptiue. Sed
corpus xp̃i non est diffinitiue sꝰ sacramẽto vt ꝓbatũ
est. ꝙ ⁊c. Item omne quod est dimẽsiue alicubi eq̃-
tur illi in quo est. ꝙ si dimẽsiue est equatur hostie. sꝫ
datur ꝙ hostia ⁊ tunc similiter equabitur ꝑti. ꝙ vnũ
⁊ idem est equale ꝑti ⁊ toti. quod quidem deus non
potest facere. quia tunc idem esset maius ⁊ minus se
ip̃o. ⁊ duo ꝯtradictorie opposita simul vera. ⁊ bicu-
bitum equale monocubito. Itez omne quod est
in aliquo contermĩatiue. si sit dimẽsiue necesse ẽ cõ-
figuratiue. hꝰ patet. ꝙ cum corpus xp̃i sit ibi conter-
minatiue. quia nec excedit nec exceditur. si est dimẽ-
siue. est eiusdem figure. ꝙ orbicularis ⁊ sꝰtilis. Itez
oẽ qd̃ est alicubi inseꝑabiliter. si est ibi dimẽsiue mo-
uetr̃ ad motuz eius in q̃ est. siue transferar̃ siue trans-
uertatur. sed corpus xp̃i est in hostia inseꝑabiliter. ꝙ
si est ibi dimẽsiue. sicut hostia vertitur. ita ⁊ corpus.
⁊ ita habebit aliquãdo caput superius. aliquãdo pe-
des. Si ad hec oĩa respondeas ꝑ miraculũ. qꝛ illd̃
esset verum si esset per nãm. hoc non soluit. quia per
miraculum nunq̃ seꝑatur diffinitio a diffinito. ꝯ iste
rõnes ꝓcedunt non scd̃m accñtales ꝓprietates sed ꝑ
ꝓprias rõnes siue diffinitões. Rꝰ dd̃m ꝙ illud di- 27
citur esse dimẽsiue alicubi. quod ita est in illo qd̃ to-
tum in toto. ⁊ ꝑs in parte scd̃m commensuratiõez. ⁊
hmõi nõ debuit esse corpꝰ xp̃i sꝰ sacramẽto. quia tũc
necẽrium esset illi equari ⁊ configurari sicut ꝓbãt rõ-
nes predicte. Sed hoc non congruebat veritati sac̃-
mẽti. qꝛ supra sicut ꝓbatum est ad veritatẽ sacramẽ-
ti requiritur ꝙ sit ibi in quãtitate sua. ⁊ si equaretur
hostie non esset in sua quãtitate. sed conformaretur
non in sua figura. ⁊ ideo hoc non debuit fieri. sꝫ de-
buit fieri vt corpus habens suam ꝑfectiõez eẽt in ho
stia illa. ⁊ ita habens suam dimensionez non eẽt ibi
dimensiue. Concedende ꝙ sunt rõnes ad hoc indu-
cte. Ad illd̃ quod obiicitur. qd̃ habet dimensiõem 28
est dimensiue. dd̃m ꝙ hoc verum est si sit ibi sicut lo-
catum in loco. sed non ẽst ibi sic. sed tanq̃ signatum
contẽtum in signo. ⁊ quia eodem modo significatur
in ꝑua hostia vt in magna. eodem modo continetur
Ad illud quod obiicitur ꝙ non abstrahitur a ꝓꝑi- 29
etatibus. dd̃m ꝙ ꝓprietates corporis xp̃i sunt dupli
ces. Quedã absolute. vt esse bicubitum ⁊ talis figu-
re. Quedaz relate. vt videri ⁊ tangi. ⁊ tm̃ locum oc-
cupare. Ab absolutis non abstrahir̃. tum ꝓpter ve-

ritatem sacramenti qua oportet vt magnum corp⁹ sit in pua spē. tū ꝓpter vtilitatem fidei quam oportet occultari. Scd̄m hoc sciendum q̄ positio est ordinatō ptium in toto. ⁊ ab hac non abstrahitur. de hac loquitur phs. Et ptiū in loco. ⁊ ab hac abstrahitur ꝓpt sacramenti veritatem. Ad illud quod obijcit q̄ est ibi localiter. dd̄m q̄ aliquid dicit ibi esse localit. aut quia est scd̄m corpalē presentiā. aut quia fm̄ cōmensuratōem corpori debitam. Primo modo ē ibi localiter. scd̄o mō nō. imo tm̄ in celo. vn̄ innocēti⁹ distinguit esse localiter cōtra esse sacramētaliter. [30] [31] Ad illud quod obijcit q̄ conterminatiue est ibi. dd̄ q̄ esse conterminatiue dicit dupliciter. Uno mō priuatiue. quia nec excedit nec exceditr. ⁊ sic ex hoc nō sequitur esse dimensiue. Alio modo positiue. quia primū ridet primo. ⁊ postremū postremo. ⁊ medium medio. ⁊ quod sic est est ibi dimēsiue. Sed sic non est ibi corpus xp̄i. ⁊ ideo non est ibi dimensiue siue circumscriptiue. q̄uis non excedat nec excedat. qui. medium medio non respondet.

Questio. v. e

Utrum corpus xp̄i sit in qualibet pte hostie. Et q̄ sic videtur. quia ita dicit hilarius ⁊ habetur de consecratione. di. ij. vbi ps est corpis. ibi ⁊ totum. ḡ cum in q̄libet pte hostie sit aliq̄d de xp̄o ponere. ḡ in qualibet pte est totum ponere. Item signemus vnam ptez eque magnaz. impossibile videtur q̄ sit ibi pes sicut totum corpus. ḡ cum maioris nobilitatis sit totum continere q̄m partem. ⁊ non sit maius īpossibile. videtur q̄ hoc sit tenendum. Item constat post fractōez est totus xp̄s in singulis ptibus in quotcunq̄z fiat ptitio. sed per fractōem nihil nouū ibi efficit. ergo ante fractōem erat totum in qualibet pte. Si dicas q̄ est ex pn̄ti sicut in speculo. non valet. q̄r in speculo generatur spēs in singulis ptibus ab obiecto. ḡ ibi non est aliquod amplius his faciens corpus xp̄i de nouo venire. quia verba longo tpe sūt ante dicta. ḡ semper est ibi totum. Item corpus xp̄i sb̄ sacro sblimatur ad excellētiorem modū essēdi q̄z spūs. spiritus eīm tm̄ in vno loco est. sed corpus xp̄i p̄sens est pluribus. ḡ si spūs est ita in toto q̄ in qualibet pte. multo fortius corpus xp̄i. Item in ɔuersione panis est totum omogeneū. ḡ quelibet pars habet rōnem totius. ḡ cum non sit maior ratio quare ista ps conuertatur in hanc ptem q̄z in illaz. qua rōe in vnā ⁊ in oēs ḡ si quelibet pars in totum. patet ⁊c. Itez hoc ipm̄ ostendit per impossibile. signemus aliq̄ ptē esse ibi. aut est ibi totum aut pars. Si totum. habeo ꝓpositū. Si ps. tūc diuidat hostia. hec aut est ps aut est totū. Si ps. ḡ xp̄s est diuisus. Si totū. ⁊ pⁱus non erat. ḡ plus cōtinet h̄ pars hostie q̄z pⁱus. ḡ de necessitate est aliquid ibi conuersum in ptes quod pri⁹ non fuerat. ⁊ vlterius locus est mutatus. quia ps illa cessit alijs ptibus q̄ de nouo esse ibi incipiunt. Item esto q̄ fieret consecratio in pane qui essz maioris q̄ntitatis q̄z corpus xp̄i. tunc vel aliqua pars hostie essz vacua a continentia corpis xp̄i. aut corpus xp̄i ē ibi maius q̄z sit per nām. aut est in qualibet pte. Sed pⁱmum est contra pfectōem sacramēti. scd̄m contra pfectōem corpis xp̄i. ḡ terciū est ponēdum. Sed ꝯ. si vbi pars. ibi totum. ḡ vbi vna pars ibi quelibet. ḡ pars non est a pte distincta. ḡ corpus xp̄i est ibi confusum. Itē si totuz est in qualibet pte. ḡ cuz possibile sit hostiam diuidi in infinitum. videtur q̄ corp⁹ xp̄i erit ibi infinities. Itez tantūdem facit si est in toto totum. q̄tum si est in qualibet pte totum. ḡ ponere q̄ sit in qualibet pte est ponere superfluitatem.

Item ad hoc faciēdū concurrit verbum ⁊ dn̄i ⁊ intentio. sed intentio ministri est q̄ sb̄ totali spē tot⁹ sit xp̄s. nec fertur intentio eius sup partes. quia partes sunt innumerabiles. ḡ in illis non est tot⁹. Rn̄ dd̄. q̄ duplex est hic positio. Aliquorum eīm positio ē q̄ sb̄ totali spē sit totum corpus ita q̄ sb̄ nulla pte totū ante fractōem. sed post fractōem est in qualibet pte totum. ⁊ hoc dicunt venire non a virtute conuertēdi. quia hoc non est p conuersionem. sed per inseparabilem vnionez. Sicut eīm vbi corpus ibi anima christi ꝓpter coniunctōem. sic cum hec pars cōtineat aliquam ptez corpis ⁊ inseparabiliter. Rursus illa pars non posset diuidi ab alijs. quia corp⁹ est incorruptibile ꝓpter coniūctōem. Quia sepat ptē hostie ab hostia. totum trahit secum. Et ponunt exemplū in speculo. quia imago habet esse spūale quod non pt̄ diuidi. ⁊ in altera parte speculi remanet pars ymaginis. similiter ⁊ tota. Simile etiam dicunt in anima sensibili que nata est esse in corpe anuloso propter consimilem rōem in partibus ⁊ toto. Unde quando diuiditur pars a toto, remanz in ea tota anima. Sic suo modo in ꝓposito. Unde quia non est ponēdum in h̄ sacramēto nisi quod necesse est. ⁊ ratō cogit post fractōem esse in partibus diuisis hostie. ante fractōnem nō ponunt esse in oībus ptibus. quia ratio cogit nolunt amplius ponere. Aliorū opinio est q̄ corpus xp̄i ita est in toto q̄ in qualibet parte in qua saluatur spēs totius. ⁊ hoc quidem ponunt non ꝓpt necessitatem. sed ꝓpter rōem inducētez ⁊ in conuersione ⁊ in fractōne. In conuersione. quia cum totuz sit omogeneum. non est maior ratio q̄re magis vna pars in vnam ptem q̄m in totum conuertat. ex quo non requiritur determinata ps Unde innocentius. ego sane concesserim q̄ totalis panis in totale corpus conuertitur. ita tamen q̄ nulla pars panis in aliq̄m ptem corporis transit. In fractōe similiter videmus q̄ q̄ rōne post in qualiber pte totus. cadē rōne similiter ⁊ ante. Unde innocētius. reor (salua fide maiestatis) q̄ vbi est panis consecratus. totū in singulis ptib⁹ cōtinetur. quod in d̄ cognoscit. q̄m in quotcunq̄ ptes spēs diuidātur. in singulis est totus xp̄s. Et hec positō est ꝓbabilior. ⁊ huic magis consētio. quia facit ad veritatem sacramēti ⁊ vtilitatem fidei. Ad veritatem. quia xp̄s ibi continet vt signatuz in signo. ⁊ q̄r ratio signandi vniformiter est in ptib⁹ ⁊ in toto. ad veritatem sacramenti spectat q̄ vniformiter sit in ptibus ⁊ in toto. Ad vtilitatem fidei fac. quia fantastica imaginatio multum impedit nos ab eleuatōe ad contemplādum credenda. Sed si corp⁹ xp̄i ponatur ibi ita q̄ ps in parte ⁊ totuz in toto. nō est omnimoda abstractio ab ymagine. Sed quādo ita ponitur q̄ totus sb̄ q̄libet pte. hoc nullatenus cadit sb̄ ymaginatōe. Unde multum sbleuat homo ad prauitatem intelligentie. [32] Ad illud ḡ quod obijcit in contrarium q̄ ibi est confusio. dd̄z q̄ non est. quia ⁊ si ptes non distinguātur scd̄m positōem in loco. distinguūtur tamen scd̄m positōem in toto. ⁊ ideo nō est ibi cōfusio. quia est ibi positio q̄ ē ordinatio ptiuz in toto. [33] Ad illud quod obijcit q̄ infinicies eēt. dd̄ q̄ q̄uis anima sit in q̄libet pte corporis. tm̄ semel est. quia vnum est corpus. similiter in vna hostia. q̄uis [34]

in omnibus ptibus est ibi.tñ semel.nec hostia est di uisibilis i partes infinitas.ita q ratõ totius.s.panis vel spẽ eccl'e põns salnetur.quia in diuisione conti55nui est status nãlis q̃tũ ad partes sm formã. Ad illud quod obijcitur de supfluitate patet respõsio ex iam dictis. Qr eñ corp⁹ xpi sit in singulis ptibus hr facit ad sacramenti veritatem ⁊ fidei vtilitatẽ in p mouendo ipm intellectũ.⁊ ideo non supfluit. Ad 56 illud quod obijcitur de intẽtõe.dõm q non oportꝫ q specialiter ⁊ discrete feratur intentio ministri sup omnes ptes.sed quia omnes ptes habent rõem totius.sufficit q super totum. ⁊ sic in qualibet pte quod in toto.

Ueritatem fidei confirmat ostendens q corpus xpi vere est in altari multiplici auc͠te.

Sans responsum est hereticis ⁊ obiectõibus eorum ⁊c̃. Supra reprobauit magister errorꝫ ponẽtiũ corpus xpi non esse vere in altari. ⁊ hoc respondendo eorum sophisticis obiectiõnibus.in parte ista veritatem fidei confirmat. ostendens q corpus christi vere est in altari multiplici autoritate. ⁊ similiter cum hoc ostendens qua virtute sit ibi. Et habet hec pars tres partes. In pma resumit errorem superius positum cũ sua rõne.vt ipm infringat veritatis ostensione. In scda manifestando veritatem conuincit errorem.ibi. Hec ⁊ hijs similia obijciunt ⁊c̃. In tercia concludit veritatem iam pbatam.ibi. Ex hijs alijsqꝫ constat ⁊c̃. Prima pte ⁊ vltia remanẽtibus indiuisis. media diuiditur in duas. In pma ostẽdit duplici autoritate q corpus xpi vere potest esse in altari. In scda ostendit q non solum pt esse immo vere est post consecratõem.ibi. Item ante benedictõeꝫ alia species nomiat ⁊c̃. Et vtraqꝫ autoritates habẽt secum rões coniũctas. Naꝫ pmo due dicũt q verbi virtus. ⁊ virtus spiritussancti que potuit in vtero virginis mirabiliter ⁊ preter ordinem nature formare corpus christi.potest similiter ymo multofortius sbas in id quod non erãt mutare. Similiter due sequẽtes dicunt q panis conuertatur in verꝫ corpus. ⁊ ibi fit corpus vbi erat panis. hoc fit secreta potestate ⁊ virtute spũssancti.

57 a Sans respõsuꝫ est hereticis ⁊c̃. Contra. quia hijs duabus obiectõibus ipe nõ rñdit sꝫ d mãducatione dñi nostri. quod videt eẽ irreuerentie. ⁊ de formatõe corporis xpi qd videtur esse demẽtie. Rꝫ dõm q solutõ huius scdi articuli patebit in sequenti di. de cõuersione. Alteri⁹ vero.s. de irreuerẽtia patet ex sequentibus. qr non manducat manducatione carnali sed spũali. sicut medicina salunfera. ⁊ hoc nõ est irreuerẽtia .imo magꝭ irreuerẽtia dñi contenere medicinam. b

58 Si tñ valuit smo helye ⁊c̃. Queritur de h Ambro. vbo vnde h habuit sermo. Aut a se. aut aliunde. Nõ a se cõstat. Non aliũde vt videtur. qñ appetere vel petere consũ põem aliorum nõ est charitatis. cuꝫ charitas dictet contrariuꝫ. Sed si non est ex charitate.non est exaudiẽda petitio.ergo ⁊c̃. Rꝫ dõm q sermo dei dr valuisse.non quia potentia fuit in helya vł eius sermone ad illud faciẽdum.sed quia ad eius petitõnem affuit

Resumit errorẽ superius positum cũ sua ratione q in altari non sit verum corp⁹ xpi. vt ipm infringat veritatis ostensione. d

a Satis respõsũ ẽ hereticis ⁊ obiectionibus eorum qui negant verum corpus xpi in altari esse. ⁊ paneꝫ in corpus. vel vinum in sãguinem mistica consecratione conuerti dicentes. Quis audeat manducare dñm suum? Quis etiam audeat dicere quotidie formari corpus xpi de mã vel substãtia que nõ fuit caro virgĩs?

Manifestãdo veritatem conuincit errorem. ostendẽs duplici veritate q corp⁹ xpi vẽ possit eẽ ĩ altari. e

Hec ⁊ hijs similia obijciũt illi in diuĩo misterio legeꝫ nature sectãtes. quorum pfidiam subdita conuincunt testimonia. Ait eñ veritas. Accipite. hoc ẽ corp⁹ meũ. Itẽ Amb. b Si tñ valuit sermo helye vt ignem tãtũ de celo deponẽt. nõ valebit tãtuꝫ sermo xpi vt substãtias mutet? De totius mũdi opibus legitur. quia ipse dixit ⁊ facta sunt ⁊c̃. Sermo igitur.i. filius qui potuit ex nihilo facere quod non erat. non potest ea que sunt in id mutare quod non erant? Non eñ minus est causare q̃ mutare nouas naturas rebus. Item si ordineꝫ querimus. viro mixta femina generare consueuerat. Liquet ergo q preter nãe ordinem virgo generauit. ⁊ hoc quod cõficimus corpus ex virgine est. Quid ḡ hic queris nature ordinem in xpi corpore. cum preter nãm sit ipe ptus ex virgine.

Ostendit q corpus xpi non solum potest esse in altari. immo est vere post consecratõem. f

Item ante benedictõem alia species nominat. post cõsecratõeꝫ corp⁹ significat. Añ ɔsecratõem aliõ dr. post ɔsecratõm sanguis nuncupat. Tu dicis amen.i. verũ est quod sermo sonat. affectus sentiat. Item Aug. In spẽ panis ⁊ vini quam videmus. res inuisibiles id est carnem ⁊ sãguinem honoramus. Nec similiter pẽdimus has duas spẽs sicut ante consecratõem pẽdebamus. cum fideliter fateamur ante consecratõem panẽ

a

Aug.in li. de sa cris.

Math.xxvi.

b Ambro.

ps.xxxii.

Aug.li. sniarũ psperi.

c esse ⁊ vinum quod nã formauit. [c] Post consecratiõem vero carnem xp̄i ⁊ sãguinem quod benedictio conse/crauit. Item Ambro. Panis est in altari vsitatus an/te verba sacra. vbi accessit consecratio de pane fit xp̄i caro. Quõ aũt p̄t qd panis est esse corpus xp̄i. Conse/cratione que fit ſmone xp̄i. Itez si tãta vis est in ſmo/ne dñi vt incipiant esse q̃ non erãt. q̃tomagis opera/torius est vt sint q̃ erant ⁊ in aliud conuertãtur. Et sic quod erat panis ante consecratõem. iã corpus xp̄i est post consecratõem. quia sermo xp̄i creaturã mutat. et sic ex pane fit corpus xp̄i. ⁊ vinũ cum aq̃ in calicē mis/sum fit sãguis ꝯsecratõne vbi celestis. Itez Aug. Si/cut per spm̄ sãctum vera xp̄i caro sine coitu creat̃. ita per eũdem ex sb̃a panis ⁊ vini idem corpus xp̄i ⁊ san/guis cõsecrat̃. Corpus xp̄i ⁊ veritas est ⁊ figura. Ve/ritas dũ corpus xp̄i ⁊ sanguis virtute spũs panis vi/niq; sb̃a efficitur. Figura vero est id quod exterius sẽ/titur. Item eusebius emisenus. Inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in sb̃am corporis ⁊ sãguinis sui v̄/bo suo secreta p̄tãte ꝯmutat.

Ambr in li. d sa/cris.

Aug. in ſmone quodã de verb euã.

Eusebius emi/senus.

Concludit veritatem iam pbatam. g

Ex hijs alijsq; pluribus constat verũ corpus xp̄i ⁊ sã/guinem in altari esse. imo integruz xp̄m ibi sub vtraq; spẽ. ⁊ sb̃am panis in corpus. viniq; sb̃am in sãguinem cõuerti.

vis superior. ⁊ hoc nõ fuit tm̄ rõne charitat̃ que erat in eo. sed po/tius rõne gratie mira/culorum que potissi/me vigebat in eo. Nec peccauit in hoc hely/as. immo digne fecit. quia illi confitẽtes in multitudine comituz irreuerẽter loqueban/tur contẽnentes virtu/tem dei que erat in eo. ⁊ ideo iuste expti sunt dei iudicium iustuz. ⁊ potẽtiam viri sãcti. et nos etiam instructi su/mus q̃tam seruis su/is velit deus reuerẽtiã exhibere. c Post consecratõem vo car/nem xp̄i ⁊ sanguinem quod benedictio con/secrauit. Videt̃ Aug. hic male dicere. quia i sb̃a forme nihil est per/tinens ad benedictõ/nem. sed dī totum per modum naratõis. qd patet cum dicitur. hoc est corpus meum. R° dõm ꝙ verba in quibus consistit vis consecrãdi dicunt̃ benedi/ctio tñ rõne benedictõis p̄cedentis. tñ quia ad eorũ platõem ipõs benedicit. quia conuertit in corpus quod super oĩa benedixit dicando pfectis donis gratiaꝝ animam ⁊ sãctificatõe ⁊ puritate carnē illã sãctissimã. 39

a Ad intelligẽtiam huius ptis duo p̄ncipaliter querũtur. Primo querit̃ de sacro eukaristie per compatiõem ad virtutem trãssb̃antem. Scd̃o p compatõem ad virtutem apprehendẽtem. Circa primum querũtur quatuor. Primo querit̃ de virtute trãssb̃andi per compatõem ad virtutem cre/andi. Scd̃o p compatiõem ad virtutem concipiẽdi. Tercio p compatõem ad verbum. Quarto p cõpa/tõem ad eũm.

Questio. i. f

Utrum equalis virtutis vel maioris sit panē in cor/pus xp̄i conuertere. q̃nti est aliquid de nouo creare Et ꝙ n̄ sit eq̃lis virtut̃ vr̃ p verbũ Amb. Nã Amb. arguit sic. Si sermo xp̄i potuit facere quod nõ erat. non p̄t ea que sunt in id mutare que non erant: qua si dicat p̄t. sed ista ratio nihil valet. nisi illud eẽt ma/ioris potentie. g potentia creãdi est maioris potẽtie q̃ transsb̃andi. Itẽ rõne videt̃. quia vbi est maior distantia ibi maior virtus reducens. Sed inter ens ⁊ non ens est maior distãtia q̃ inter ens ⁊ ens. ergo maior est virtus in creatõe in q̃ de non ente fit ens. Item maior est virtus que agit paucioribus me/dijs ⁊ auxilijs. Sed virtus que pducit ex nihilo sibi sola sufficit. que vero ex aliquo aliam rõem p̄supponit. g ⁊c. Contra. maius est de impio facere pium q̃ creare celuz ⁊ terrã. Sed transsb̃atio panis in cor/pus xp̄i multo maior est q̃ impiũ iustificare. g illud maioris virtutis est q̃ creare. Item illud est im/possibilius quod mens bene disposita difficilius iu/dicat. Sed oĩs mens facilius credit aliquid de nouo fieri. q̃ aliq̃d in aliud trãsmutari sine illi9 augmẽto et aliqua mutatione. g illud difficilius. Itẽ vbicunq; ē finita distantia inter extrema aliquid manet ꝯne. Sed in transsb̃atione nihil ꝯne manet. g inter extre/ma est distantia infinita. ⁊ si hoc. transsb̃atõ talis est a virtute infinita. ⁊ sic non est maioris potentie q̃m istud. Item maioris potẽtie est facere quod vnuz sit in pluribus locis q̃ ꝙ vnum sit. Sed hec virtus que facit corpus xp̄i esse in altari facit ipm̄ in pluri/bus locis esse. g illud est maioris virtutis. R° dõ. 40 ꝙ si loquamur de virtute creante ⁊ transsb̃ante que maior sit q̃tum ad se non est differẽtia. quia vna est nec intensa nec remissa. Si aũt q̃tum ad effectũ q̃s sit indicatiuus maioris potentie siue magis declara/tiuus potentie diuine. dĩ ꝙ in qualibet hax opatio/num est considerare pncipium initiale. distãtiã me/diam. ⁊ terminũ finalem. Quãtum ad pncipiũ initi/ale maioris virtutis est attestatio creare q̃ trãssb̃a/re. quia ibi ex nihilo h̄ opat̃ in aliquid. Quãtũ vero ad distãtiam mediã est equalis virtutis. q2 vtrobiq; nihil ꝯmune repitur. nec manet ſm genus subm̃ li/cet ſm gen9 p̄dicabile in altero. Quãtũ vo ad termi/num finalē. q2 in creatõne fit vt quod non erat sit. in trãssb̃atõe fit vt quod erat alicubi sine sui mutatõe sit alibi. illud quidem est maius. sed hoc rarius. ⁊ il/lud maius est sed istud maius videtur. Quãtum er/go ad terminũ finalem maius est creare. sed maius videtur transsb̃are. Ratõnes g p̄me vere sunt. q2 ma/ior effectus est creare. ⁊ q̃tum ad terminuz finalē. ⁊ q̃tum ad pncipiũ initiale. In hoc tamē ꝙ corp9 xp̄i sup excellit. oportet creaturam put est cum anima ⁊ diuinitate. ⁊ transsb̃atio facit vt illud corpus sit in

altari. ideo excellit omnem rei alterius creationem. non tamen sui formationem. 'I. in vtero sicut videbi-
41 tur. Ad illud quod obijcit q maius est de impio facere pium &c. dicendum q illud dicit maius saluo li. ar. qr ibi ex parte li. ar. est resistentia. ibi nulla. nō sic in proposito
42 Ad illud qd obijcit de iudicio mentis disposite. dicendum q faciliora iudicat vsitatiora et q̄ magis appent q̄-
43 uis minora. vnde non valet. Ad illud qd obijcit de distantia. dicendum q hoc concedendum est q̄tū ad hoc q nihil commune remanet. sed non q̄tū ad distantiā in rō
44 ne generis principalis. Ad illud qd obijcit q maius est facere q in pluribus locis &c. dicendum q cū aliquid non ens sit aut est in potentia vt sit. aut nullo mō. Si aliquo mō est in potentia vt sit. tunc bn̄ concedendū est q maius est facere q in pluribus locis sit q̄ q sit. qr est in potentia ad esse. nō ad plura loca simul. Sz qñ nullo mō est in potētia vt sit. et congruitatē habet ad hoc vt in pluribus locis sit. primū est maius. et sic in proposito. quia illud qd creatur nullam habet potentiam nec ordinacōem ad hoc vt sit. Sed corpus xpi iā cōditum et pfectū ydoneitatem hz ad hoc vt sit in pluribus locis sb sacro.

Questio. ij. g

De virtute transsbandi p compatōem ad virtutem concipiendi. Et q virtus transsbandi sit nobilior ostēditur sic. Nobilitas et magnitudo virtutis p actū cognoscitur. et actus per terminū. Sed virtus conceptōis in virgine creata est ad corpus xpi passibile et mortale. transsbatio aūt ad corpus impassibile et immortale. et hoc potest esse in pfecta etate. sba. et q̄ntitate. ergo. &c. Item q̄to illud vt immortale. et hoc put est in pfecta etate ex quo incipit actio minorē hz dispositōem ad terminū actōis. tāto virtus reducens ē excellētior et virtuosior. Sed panis minorē hz dispositōem ad carnem xpi q̄ caro beate virginis. cū g virtute trāssbatōis panis transeat in carnē. et virtute cōceptiōis caro btē virginis facta sit caro xpi. videtur q virtus trāssbationis sit dignior et excellētior. Itē quāto virtus magis se diffundit et cōmunicat tāto potentior et melior. quia bonū ē cōmunicatiuū sui. Sed virtus transsbandi est cōmunis toti mūdo. et xpi carnem facit esse vbicūq fideles sunt. virtus aūt concipiendi solū fuit in virgine. et xpm solū in vno loco fecit esse. g hec virtus. s. trāssbandi ē nobilior et excellētior. Contra illa virtus est dignior que subm suū facit dignius et excellētius. Sed virtus cōcipiendi data virgini marie fecit eam multo digniorē q̄ virtus siue ptās consecrādi data sacerdoti vel verbo. g virtus cōcipiendi est excellētior. Itē opus illd est maius et excellētius de quo tenet q̄s scdm rectā rōnem plus laudare deū et ei regratiari. Sz magis tenemur laudare deū de cōceptōe gloriose virginis q̄ de cōsecratōe quā facit sacerdos in altari. g &c. Item ista virtus est potentior et maior q̄ ptē in plus. Sed beata virgo vnica cōceptōe cōcepit illud idem et tātū q̄tū oēs sacerdotes oībus cōsecratōibus cōficiunt a principio mūdi vsq ad finem. et pterea nouū aliqd qd nō erat nobis cōcepit. sed sacerdos non cōficit nisi quod
45 erat. g virtus cōceptōis ad maiorem effectū siue terminū se extendit. g nobilior. Rn̄ dicendum q duplr ē loqui de vtraq hay virtutum. Aut put sunt in suo fōte et pmo principio. vt dicat virtus cōcipiendi que opata est cōceptōem principaliter et ppria autoritate. et similiter virtus transsbandi. et sic non est compatio scdm magis et minus in se. Sed si competur ad manifestatōem factam p effectus. iudicādum est q se habēt sicut excedentia et excessa. Licet eīm vtrūq sit nobilissimū. et ostendat dei potētiā esse sūmam. in illo tamē magis laudatur maiestas diuina. et in hoc captiuatur magis ratio nostra. Alio mō possum⁹ loq de hac duplici virtute put dicitur cōmunicari creature. sm q dicitur virgini data est ptās cōcipiēdi. et sacerdoti per verbū ptās cōficiēdi. et sic loquēdo simplr virt⁹ cōcipiēdi ē dignior et excellentior. qr subm magis nobilitat. maius eīm ē esse mrēm dei q̄ esse sacerdotē. Qr etiaz actio virginis est gloriosior et pclarior. maius eīm ē cōcipere q̄ conficere. quia terminus actiōis plus accipit a cōcipiente mre. q̄ a cōficiente sacerdote. Accepit eīm a mre hūanitatē et esse. nō tm̄ esse hic vel eē ibi. in cōsecratōe bo sicut melius patebit corp⁹ xpi non inci-
pit esse &c. Ad illud g qd obijcit de nobilitate cor- 46
poris xpi iam patet responsio. Nā corpus xpi in cōsecratione non fit. q si fieret tunc vtiq bn̄ cōcederem rōem. Sed certe tunc non fit eius hūanitas. quia facta est in cōceptiōe. Nō fit gloria corporis. quia facta est in resurrectōe. Nō fit pfecta etas. qr. xxx. annorū spacio ē pfecta. Vñ argumētū defic. qr arguit ac si faceret. Sz p cōsecratiōem nihil nouū fit. s hoc solū fit vt qd erat i celo pfectū et gloriosū. vtute trāssbandi idē
sine mutatione sit in altari. Ad illud quod obijcit 47
q minor est dispositio. dicendum q ex vtraq pte erat potentia obediētie. verūtm̄ esto q minor sit dispō. tm̄ virtus data verbo vel sacerdoti nō efficit vel reducit ad actū. sicut virtus cōceptōis data vgini. et hoc melius
patebit in tercio pbleumate. Ad illud qd obijcit 48
de cōmunicatōe q nobilior est virtus q̄ se magis cōmunicat. dicendum q hoc verū est ceteris alqs paribus. Sz non sic est in pposito. Nā beatissima vgo maria tātā habuit diuinitus sibi collatā virtutē q recte mr̄ dñi dicit. et est verissime. Sacerdos autē vel verbuz. nec pr̄ nec mr̄ xpi pt dic. Cuius ad ei⁹ ministeriū cōuertit panis in beatissimū corpus xpi.

Questio. iij. h

De vtute trāssbatōis p compatōem ad vbū. Et q̄rit vtr̄ vtus trāssbandi sit data vbo plato. an solū sit vtus vbi increati. Et q vbo plato vi. Amb. Sermo xpi creaturā mutat. Sed ois actio q̄ est ab aliquo ē mediāte vtute. s h ē mediāte vbo plato. g &c. Itē eusebi⁹. inuisibil sacerdos visibiles creaturas in sbstātiā corpis et sāguis xpi vbo suo secreta ptāte cōmutat. Itē rōne vi. qr esse aduenies alicui qd est in sola ptāte ad aliqd et faciēs ipm esse in actu. hz virtutē aliq̄. s verbo adueniente ad elm statim trāsit in corpus xpi. g in vbo est aliq̄ vtus ad h. Itē cū nō sit vtus in spēbus. si nō est vtus in vbo. tūc g nō est sacrm̄ no. le. cuius est efficere qd figurat. Itē in omni nāli ope vbi ds opatur mediāte creatura data est vtus creature p q̄m opat. g simili rōne in ope miraculi. g si illud opatur p vbū. pz q verbo collata est vt⁹.
Contra. Aug. de verbis dñi. sicut de vgine p spm̄ sctum xpi caro sine coitu creat. ita p eūdem ex sba panis et vini idez corpus xpi mistice cōsecrat. s illud fit solum virtute increata. g et istud. Itez Amb. sermo xpi creaturam mutat. quis sermo. s h per quē omnia facta sunt. sed illud verbum est increatū nō creatum. g &c. Item rōne videt. quia corpus xpi ē nobilissimum inter creata. sed potentia transsbandi pt in illud. quia cōuertit aliud in ipz. sed nihil potest su-

pra aliud nisi quod est nobilius. τ nihil creatum est ipso nobilius. ergo nulla virtute creata fit. ergo nec virtute verbi plati. Itē si virtus est data verbo a christo. aut verbo i mente. aut in scripto. aut in platiōe. Nō in verbo. nec in scripto. ergo in platione. sed vbū quod xps ptulit nunq̄ resumi pt. ergo dicit aliud. Sed illud nunq̄ fuit nisi nunc. ergo nec data est ei ptās siue vtus. Item si datur in platione. aut subito aut successiue. Si successiue. ergo successiue opatur. quod stultū est dicere. vt manifestum est. Nō em dare est q vna ps panis pmo trāssubstātiet q̄ alia. cuz verbū respiciat equaliter totum. nec q vna ps xpi pus sit ibi q̄ alia. quia tunc ptes xpi glorificati essent sepabiles. qd stultum est dicere. Si subito. aut in pncipio. aut medio. aut fine. Si in pncipio. τ statim est cum opatur. ergo in pncipio fit trāssbatio. ergo si non opleret verba. tn̄ factum esset. Silr de medio. Si in fine. Sed verbuz in fine non est. ergo datur nō enti. Item si in fine. constat q desinente verbo desinit et virtus. ergo in eodē instanti virtus incipit τ desinit. τ est τ non est. Itē si dat virtus. aut toti. aut alicui pti. Si toti. ergo aut q̄libet pars habet totā virtutem aut ptem. Si totaz. ergo quelibet pars facit. Si ptem virtutis. cum ptes non sint simul. nec erit vtus simul nec opatio sic. Si alicui parti. quero cui. Item si deus dat virtutē verbo in platione. tunc cum verbū platū deficiat. videt silr q illa nobilis virtus statim desinat esse. τ incōueniens esset q deus sic taz nobilē virtutem daret que statim desinat esse. Item si corrūpit. quero in qd cedit. aut in aliqd. aut in nihil. In aliquid non. quia non ex aliquo. Si in nihil. tunc videt ptra cōmunez sententiam τ sanctorum τ phoz que est q nihil qd corrumpitur. cedit omnino in non ens. R° dōm q hē duplex opinio sicut tactum est supra di. j. Quidā em ponunt q datur verbis aliqua virtus spūalis p quā operantur transsbationem deo nihilominus intime operante. τ hec virt⁹ verbi haber posse. τ respiat panem. non em se extendit ad corpus xpi. Et est exemplum. si esset datoz formarū sicut aliqui posuerunt. agens particulare solum operaretur per compatōez a termino a quo non ad quem. τ datur hec virt⁹ verbo supra nām τ supra intellectum. τ datur subito vt dicunt. Sed non oportet vt opetur statim cum datur. quia opatur sm nutum dantis. τ est virtus simplex opans instantanee. τ tamen est in subo oposito τ successiuo. qm est ibi supra nāz. Sed qz difficilimū τ non intelligibile videtur quando ista virtus datur verbo. vtrum tunc detur vel añ sit data. τ quō τ qlit datur τ quō operatur. si ponat esse aliqua qlitas data vbo. Propterea est alia via q virtus verbi extenso nomine dicitur. non quia aliqua qualitas sit data verbo per quam operatur. sed ex diuina institutōne hoc firmatum est vt isto verbo plato a sacerdote super panez cum intentōe conficiēdi. panis transsubetur. Unde ad platōem illius verbi verbum increatū facit. ista ergo ordinatio vbi ifallibilis ad talē effectū vtus dicitur. q nō ē aliqua qualitas data vbo. nec aliquid d nouo creatuz. Et ex hoc patent rōes ad verā q ptem. quia pme pcedunt de virtute cōmuniē dicta. pter vltimuz. Ad quod dōm q non est simile. qz nā est agens pcipuum τ efficiens. sed hic solus deus est influens. Rōnes ad oppositum patent. quia sicut rerum creatio est a sola virtute increata. sic τ trāssbatio. Sed in hoc est hic additio. quia hoc fit ad platō-

49

50

nez verbi plati. illud sine aliquo ministerio. Alie rōnes oēs patent. quia nihil absolutum est verbis datum. sed xps vnica institutōe non tm̄ verbum ptulit. sed omne consimile platum a sacerdote supra naturam ordinauit. vt statz ipso plato. ipe sacerdos inuisibilis assistens cōuerteret. Unde nil datur verbo de nouo quando sacerdos illud pronunciat. sed illa institutōe pmaria efficacem habuit ordinatiōem ad hoc. pter quod non immerito dicitur habere virtutem. Per hunc etiā modū intelligo sacra no. le. esse cām τ efficere sicut supra determinatum est. non qz grāz donent. sed quia efficacem ordinatōem habent ex diuina pactione ad grām. non sic sacra ve. le. excepta circumcisione. habet tamē nihilominus hoc sacrm̄ causalitatem rōne rei contente. s. carnis xpi que ad gratiam dispōit. Et hec positio magnorum est τ bn̄ intelligētiū.

51

Questio. iiij.

De virtute transsbante p compatōem ad elm̄. τ queritur vtrum virtus verboruz possit conuertere quātamcunqz māām. Et q sic videtur. quia eque difficile est conuertere vnam hostiam sicut duas. τ ita duas vt tres. τ sic pcedendo. ergo pari rōne eque facile est cōuertere magnam τ puam quātitatem. Itez puersio ista est a virtute immēsa. sed illa virtus potest super quātamcunqz māām. ergo τc. Itē vnus sacerdos toti mundo posset conficere. eadem rōe si duplo plures essent. τ sic ascendendo. ergo τc. Item panis ē totum omogenium. ergo eiusdem nāe est in toto τ in partibus. τ si sm hanc ptem puenit ad conuersionem. τ sm oēm. ergo si assit verbum τ elm̄. cum ista faciant sacrm̄. patet τc. Item sicut medium corrumpit per supfluū. ita per diminutum. sed in quantacūqz pua quātitate potest verbum conuertere. ergo in quātacunqz magna. Contra. Oia creauit de⁹ in numero pōdere. τ mensura. sicut dicit sap. xj. ergo in hoc sacrō concernitur determinata mēsura. non ergo potest in quantācunqz māām. Item baptisans si intenderet verbo consecrare totum mare. non tamē consecraret nisi eā ptem que venit in vsuz. ergo videtur similit q nec hic totū panē. Itē virtute sacri nō dz fieri aliqd qd sit in ptumeliā sacri. s si vtute vbi h fieret. possz stultus sacerdos pficere totū panē de foro. τ si h. sacrm̄ veniret in ptumeliā. ergo τc. Itē nā nihil facit frustra. ergo multo min⁹ nec de⁹. Sed si in qntalibet qtitate fieret psecratio. esset frustra. ergo τc. R° ad h voluerūt aliq dicē q nedū n panē de foro. imo etiā nisi fuerit ritus ab ecclia institut⁹ nō pficit sacerdos. qz sicut nō pt pficere nisi sacerdos. sic nec ipe sacerdos pficit nisi modū sacerdotū τ nisi fuerit in pficiēdo. τ h dicunt fuisse reuelatū. qui aūt aliter facit. non sacerdos sed sacri temerator sm iudiciū eorum reputat. Sed hec positio est nimis arta. quia sicut dicit Aug. τ habet di. viij. forma verboz in qbus psistit vis pficiēdi valde modica est. τ constat addita esse hmōi ad solēnitatem. Alia pō est q si assit intētio τ vbum τ elm̄. est sacrm̄ in quantacunqz materia. Unde si sacerdos totum panem de foro intenderet conficere. confectum esset. τ similiter totū vinum de celario. Sed hec posicō nimis āpla est. τ dū nimis tribuit vbo τ ministro. infert cōtumeliā sacrō. Nec credēdū est q dn̄s h daret. cum nec sapiens homo dictaret hoc esse dandum. τ ipe sapiētissime oia fecit. τ maxime sapien ē h

52

instituit sacr̃m. Et ꝓpterea dicendum sine preiudicio q̃ non fit virtute verborum conuersio nisi assit intentio. et intentio concors institutõni et intentioni eccl'ie. quia sicut dicit hugo. omne sacr̃m irritum reputat̃ si cõtra institutõem celebratur. Intentio aũt ecclesie et instituentis est conuertere ad vsum fideliũ. vnde cũ virtus verborum ſm intentõem regule ad tãtam nãm se extendit. ad q̃ntam potest sacerdos conficere qđ debeat et congruit suum in vsum fidelium. per hoc patet q̃ sacerdos volens ↄficere totum panẽ de foro nihil facit. 53 Ad illud quod obijcit̃ q̃ ista virtus non ẽt sup quãtamcunq; mãm. dicendum q̃ verum est. sed h̃ nõ 54 venit ex impotẽtia verbi sed ex defectu intentõis. Similiter patet sequens. quia si tot essent fideles q̃bus necesse eẽt habẽ tãtũ de hostijs q̃tũ de pane in foro. tunc ordinata intentiõe posset cõficere. 55 Ad aliud dicendum q̃ non est defectus ex ꝑte mãe. sed intentionis ordinate vt dictum est. non ñq̃ ad finem. quia talis ordinatio non facit ad hoc q̃ fiat conuersio. Si eñi aliquis conficit intentiõe lucri. nihilominus cõficit. Sꝫ si aliquis conficeret non ad vsũ sed vt proiceret in latrinaꝫ. dicit̃ ab aliquibus q̃ nihil faceret. Quicq̃d sit de hoc. tamen illud veruꝫ est q̃ oportet q̃ bilitas sit ad vsũ ſm ꝓbabilitatis iudicium. et ideo nõ p̃t cõfici in q̃ntacũq; q̃ntitate. ꝓpter hoc q̃ quantitatis nimietas aufert vtendi ydoneitatem ex parte materie. Sed quãtacunq; sit pua quãtitas. sine indecẽtia p̃t venire ad vsum. ideo quãtitas pua non impedit. quia quantũcunq; modicũ potest venire in vsum.

ε Onsequẽter queritur de virtute apprehendente existẽtiam xp̃i veram in altari. Et circa hoc querũtur duo. Primo querit̃ vtrum talis ex̃ntia sit supra intellectuꝫ viatoris. Secũdo queritur vtruꝫ sit supra sẽsum comp̃hẽsoris.

Questio .j. k

De ex̃ntia corporis xp̃i in sacr̃o altaris sit supra intellectum viatoris ostẽditur sic. Dis cognitio intellectiua ſm nãm conuenientem nostro intellectui incipit a sẽsu. Propt̃ quod etiã dicit ph̃s q̃ nihil ẽ in intellectu quod prius non fuit in sensu. Sed corp⁹ xp̃i esse s̃b illis speciebus est tale quid quod nũq̃ fuit in aliquo sensu. nec in se. nec in simili. g̃ ⁊c̃. Item qđ est supra experiẽtiam est supra intelligẽtiam hũanã. q̃m cognitio generat̃ in nobis p experientiaꝫ (vt dicit ph̃s) sicut ex multis sensibus vna memoria ⁊c̃. Sed existentia corporis xp̃i s̃b sacr̃o est supra experientiaꝫ. quia fides non habet meritum cui hũana ratio p̃bet experimẽtum. g̃ supra intelligẽtiam nr̃am. Item intellectus noster supponit hoc tanq̃ ꝓncipium per se notum cui non potest cõtradicere q̃ oĩe cõtinẽs corpus maius est vel equale illi quod continet. Sed spẽs siue hostia nec est maior nec equalis sicut dicit fides. g̃ si intellectus h̃ ponit. ponit g̃ ↄtra se. Iteꝫ oĩs intellectus hũanus hoc dicit. q̃ si aliq̃d est in aliquo toto. et fiat in minori. q̃ necesse habet contrahi. aut illud excedit simplr̃. sed fides nostra dicit q̃ in h̃ sacr̃o corpus xp̃i est in magna hostia. et iterum in medietate hostie ita magnũ et non contractũ. g̃ intellectus hoc non potest capere. Cõtra. nullus tenetur ad impossibile. g̃ si hoc est oĩno supra posse nr̃i intellectus. nullus tenet̃ credere. g̃ qui non credit ibi esse corpus sicut fides p̃dicat non peccat. Item Aug. dicit. quod credimus debet̃ autoritati. quod intelligimus rõni. sed multas rõnes habemus ad monstrãdum q̃ ibi sit verum corpus xp̃i. et quod si veruꝫ est. integrum est et viuum. g̃ videt̃ q̃ intelligam⁹. Iteꝫ quod est supra intellectuꝫ ẽ supra verbũ et sermonẽ. quia sermo ortũ habet ab intellectu. g̃ non videt̃ q̃ aliquis possit de hoc sacr̃o loqui. Querit̃ etiã iuxta hoc si totum est fidei quod est in hoc sacr̃o. videt̃ q̃ peccat quicunq; se intromittit disputare de ip̃o. Et iterum cum alij articuli fidei sint supra intellectũ. ꝓpter quid magis dicat̃ de isto q̃ꝫ de alijs. R̃° dicendum q̃ 56 aliqui voluerunt hic subtiliari et dicere q̃ h̃ aliq̃ modo erat intelligibile. Et q̃uis ex̃ntia tal' sit supra naturam corporis hũani nõ glorificati, non est tamen supra nãm corporis glorificati. quia corpus illud hꝫ ꝓprietates lucis. et nobilitates lucis. corpus aũt lucis tãte nobilitatis est p nãm q̃ in maiori spacio et minori potest esse ita q̃ ip̃m nec sit maius nec minus. Exemplum aũt dant sic. si lux candele siue lumẽ sit in magna domo et postmodũ transferat̃ in puã. lux candele tanta est in pua q̃ta in magna. non rarior nec densior. Similiter radius si dirigat̃ in ꝓpinquũ et longinquũ. Similiter volunt dicere in corpe glorioso et maxime in corpe xp̃i. Sed ista manuductio ad intelligẽdum potius intellectuꝫ obfuscat q̃ꝫ apiat. Primuꝫ. quia exemplũ non est conueniens in se. Lumen eñi non est corpus. nec defluxus corpis. nec rarefit. nec condensat̃. Rursus non est conueniẽs ad ꝓpositũ. quia diffusio luminis eo q̃ artat̃ scd̃m spaciũ. configuratur ſm illud in quod diffundit̃. Si g̃ corp⁹ xp̃i sic esset in hostia. oporteret q̃ figura nasi et aliorum membrorꝫ configuraret̃ planicie hostie. Et iterum non potest intelligi q̃ contrahatur q̃n vna pars corporis intret s̃b alia. ac per hoc non maneret corpori quantitas et figura. et multa in ↄueniẽtia ad h̃ sequũtur. Ideo dicendum aliter q̃ est supra nãm corporis glorificati. nec ꝓprietates ille possunt conuenire alicui p nãm. et si ↄueniat. h̃ solũ est p miraculũ. et iõ nõ est q̃rẽdũ simile per qđ capiat̃. Si g̃ querat̃ rõ per quaꝫ 57 intelligat̃ vel vtruꝫ sit intelligibile. dicendum q̃ est loqui de intellectu nostro vt est hũanus. vel vt est fidelis. Si vt est hũanus. sic intelligit conuersus ad ymaginem et sensũ. et iudicat ſm cãs intrinsecas et inferiores. et ideo deficit in assẽtiendo. quia non assentit nisi ſm manuductõem que ortuꝫ hꝫ ab ymaginatione et sensu. Item quia iudicat ſm cãs intrinsecas et creatas. et ita compãdo potẽtiam continendi ip̃ius hostie ad potẽtiam continẽdi passiue. et ip̃ius corpis. et q̃ꝛ inuenit repugnãtiã et improportionabilitatẽ. ideo ↄdicit in rõcinãdo. et ita iste articulus dicat̃ eẽ supra intellectũ et ↄ intellectũ ſm q̃ est intellect⁹ hũanus. Si aũt loq̃mur de intellectu ſm q̃ est fidelis. sic dicoꝫ q̃ assẽtit ſm dictamẽ fidei. et ſꝫ regulã veritatis eterne. iõ suffiat in assẽtiẽdo et ↄcordat i rõcinãdo. Intellect⁹ eñi fidẽ hñs statim credit. ex q̃ h̃ ꝓpositũ ẽ sibi. s. q̃ christus esset s̃b spẽb⁹ ill'. ad h̃ adiut⁹ lũine fidei. Similit̃ ↄcordat in rõcinãdo. q̃ꝛ aspicit ad cãs supiores. sic eñi dicit intellect⁹ deus p̃t facere oẽ qđ est ↄgruuꝫ. et fides assumit. ↄgruũ est q̃ caro xp̃i exponat̃ in cibũ. et iđo rõ ↄcludit q̃ de⁹ hoc possit ibi facẽ. Itẽ intellect⁹ dicit q̃ veritas nõ p̃t dicẽ fl̃m. et fides assumit. veritas dixit hoc ẽ corp⁹ meũ et p̃cepit vt diceret̃. g̃ dixit veꝝ. Cũ g̃ sit in nob̃ duplex intellect⁹. s. fidel' et humanus. ideo sentimus in nobis aliquando colluctationes. fidelis tamẽ intellectus preualet ei qui ẽ humanus qui eleuat ipsum extra animalitatem. atta-

men non ita eleuat q comprehendat. vt meritum fidei integrum maneat. Et hoc patet. quia intellectus humanus dicit q impossibile est q maius contineatur a minori. z fidelis respondet q verũ est localiter. z corpus xpi magnũ non est ibi localiter. sed sacramentalit. z q̃uis illud sit impossibile tamẽ pt esse do possibile. z quia nescimus quid de⁹ posset mutato modo essendi. ideo licet intellectus ibi preualeat. tamen nondũ comprehendit. z sic patent rões ad vtrãq; ptem. Prime eñ pcedunt de intellectu scdm q huãnus. z scde de intellectu scdm q fidelis. 58 Ad illud qd queritur quare plus h̃ dicitur esse supra intellectum. dõm q in hoc quodã mõ cõmunicat nostra ymaginatio cum corpe ymaginabili. z qñ illudit ei. quia vt ẽ sub sacro subterfugit imaginatõem. imo supra ipam est. vt probabitum fuit. cũ accipiat moduz essendi quẽ habet spũs. ideo cum repugnet ymaginatio. magis est contra intellectũ. Sed in articulis aliis scilicet diuinitatis oĩno deficit z non adeo repugnat. 59 Ad illud quod querit̃ quare disputat̃ de h̃ sacro cum totũ sit fidei. dõm q non ad generãdaz fidem. sed ad nutriẽdam. ne ꝓpter ignorãtiã aliq̃s concedat repugnans fidei. vel neget pñs ad fidem. et h̃ perutilissimuz z ncẽriũ est. quia multa ponũtur in h̃ sacro ab incautis in quibus est periculum in asserẽdo. Unde disputamus non vt meli⁹ credam⁹. sed vt fidem illibatã seruemus. duz ipa cognita errores caueamus. z cauẽdo in veritate psistamus.

Questio. ii.

Uerum existẽtia xpi sb sacramẽto sit supra sensum cõprehensoris. z q sic videt̃. quia mgr̃ dicit in scõa distinctõe. q hec est ratio quare sub alia spẽ tradit̃ corp⁹ xpi vt fides habeat meritum. Sed in beat̃ fides non habet locũ. g̃ videtur q debeat eis apparere in ꝓpria spẽ. Item q̃uis status gratie sustineat aliquod velamen z cõpaciatur. tñ statu glorie oẽ velamen reuelatur. g̃ si corpus xpi velat̃ sensui nostro ꝓpter spẽm. videtur q hiis sit reuelatũ. Item sensus decipiũtur ꝓpter hoc q ibi latet xps sẽsu s nostros. sed in beatis nulla cadit deceptio. g̃ nullo mõ pt latere sensui beatorum. Item claritas corporis non gloriosi non pt latere visum non gloriosum. ergo nec claritas corporis gloriosi visum gloriosũ. sed corpus christi est clarissimum. g̃ zc. Contra. existentia illa z modus existendi est supra intellectum. sed nunq̃ sensus eleuatur supra intellectum. g̃ est super oẽm sẽsum q̃tumcũq; glorificatum. Itẽ corpus xpi sub sacramẽto habet modum existendi eleuatum vltra modũ existendi spũs creati. p eo q ẽ in qlibet pte totum. z p eo q in pluribus locis simul. sz nunq̃ oculus gloriosus videt spm̃. g̃ nec corp⁹ xpi. p vt ibi existit. Itez sensus gustus est in beatis sicut dicit Aug. de quinq; missionib⁹ z infra patebit. g̃ esto q beatus sumeret xpi corpus. constat q gustus non sentiret saporez carnis. g̃ pari rõne nec visus pcipit vt est ibi. Itẽ regula est i pspectiua q vbi due magnitudines videntur in equali spacõ. maior magnitudo videtur sb angulo maiori. Uidere eñ est fm triãgulare directõem radiorum. ita q basis est res visa. z angulus intelligitur fieri circa pupillam. g̃ cũ corpus xpi maius sit ista spẽ. si videt intra spẽm maiorẽ magnitudinem. maior angulus est infra minorem. g̃ hoc non potest esse nisi p miraculũ. g̃ impossibile ẽ q p uãm corp⁹ glorificatũ videat̃. immo videre ita est miraculũ sicut existẽ. 60 R° dõ q existia corpis christi sb sacramento est sblimata supra modum essẽdi. z omnis corporis z omnis rei corpalis z dimensiue. cum visus non abstrahat a q̃titate. quia est rõe sensatorum. z pcipere habeat corpus scdm modum existendi corpalem. q nullo modo visus quantũcunq; gloriosus ad h̃ attingit vt videat ibi xpm sicuti est. etiã si presens sit. Et si alicui miraculose ostensũ est. nunq̃ tamen ostensũ fuit in forma quã ibi habet vt cõmuniter dicitur. quia ostensum fuit in forma pueri. z ipe est ibi fm eãdem q̃titatez quã habet in celo. z sic est in qlibet pte. z iste modus existẽdi abstrahit̃ ab oĩ sensu. vñ concedẽde sunt rões ad h̃. 61 Ad illud g̃ quod obijcitur de merito fidei z de velatõne dõm q q̃uis sensus non pcipiat. tamen intellect⁹ h̃ clare nouit. Ulterius. z si visus non videat. hoc non est quia velatur illa spẽ. sed q est ibi p modum aliuz q̃z sit corpus vt est sensibile. Credo tamen q aliquib⁹ certis indicijs cognosceret quodãmodo esse ibi corpus christi intellectus conuersus ad sensuz sicut ponit Aug. exemplũ in vltio de ciuitate dei de visu glorioso. vtrum videat deuz. vbi dicit q intellectus per sensum cõprehendit q deus est omnia in omnibus sicut ego per visũ cognoscere dicor q aliq̃s sit viuus z habeat aĩam quãdo video eum loqui. 62 Ad illud quod obijcitur de deceptõne. dõm q in hoc sacramẽto nullus sẽsus decipit̃. nec aliquid aliud. quia ẽ sacramentum veritatis. Sed q dicuntur sensibus decipi hoc dicitur quia sunt via vt opinio in nobis fallat̃. que iudicaret ibi esse subiecta specierum nisi intellectus fidelis purgaret errorem. multo magis in beatis purgat z preuenit vt nõ decipiant̃. 63 Ad illud qd̃ obijcitur de claritate corpis nõ glorificati. dõ q neutra latet sẽsum. dũ tamẽ corpus hẽat modũ existẽdi debitũ corpi. quẽadmodũ corpus xpi passibile sb sacramẽto datũ fuit impassibiliter. q̃uis fm veritatez essz passibile ante passionẽ. p hunc modũ z visibile z sensibile est insensibiliter rõe modi essendi ibi. in h̃ aũt nolo piudicare sẽsui beatoz. sed opus dei in hoc sacro mirificũ p̃dicare.

Di. xi. de eucharistie sacro p cõpatõem ad dispensãtes vel pficiẽtes. Et pmo d pfectõe.

I aũt queritur qualis sit illa conuersio. an formalis zc. Supra egit mgr̃ de sacro eukaristie in se et in compatõe ad mãducãtem. In hac pte agit de ipo p compatõem ad cõficiẽtez. Et diuidit̃ hec pars in tres ptes. In pma ptractat de ipa confectõe. In scda de consequẽtibus ad pfectõnem infra di. xij. ibi. Si aũt querit̃ de accidẽtibus q̃ remanẽt zc. In tercia agit de ptãte pficiẽdi infra. di. xiij. Solẽt etiã queri vtruz praui sacerdotes zc. Prima ps habet duas ptes. In pma pte agit de ipa confectõe q̃tũ ad actũ trãssubstan. di. In scda q̃tũ ad mãm. ibi. Sub alia aũt spẽ tribus de causis. Prima ps habet duas ptes. In pma determinat veritatẽ. In scda reprobat falsas opiniones. ibi. quidã vo sic dicũt pursiõem illã zc. Prima ps hz duas. Primo eñ determinat qd sentiẽdum est. Scdo vo qd loquẽdũ. ibi. Nec tñ concedũt aliq̃ zc. Silr̃ scda ps hz duas. In pma ponit opiniones. In scda reprobat. ibi. Sz q nõ sit ibi sba nisi corpus xpi zc.

a Misterium fidei credi salubriter pt. investigari salubriter non potest. Contra .videtur cum scdm hoc q omnes peccent graviter q disputant de hijs que ad fidem spectant. R. dicendum q facienda est vis tam in hoc q dicit misterium fidei. q in hoc verbo investigari. Misterium enim secretum est. et illud non est investigandum vt homo velit rone comprehendere quod dominus voluit occultare. et qui aliter facit peccat. et presumptuosus est dum se elevat ad id ad quod non potest pertingere. Qui autem disputat de fide non ad misterii investigationem. sed potius ad defensionem. ille non facit contra hoc quod dicit August. et mgr. b

Alij vero concedunt illud quod erat panis vel vinum. post consecrationem esse corpus etc. Videtur falsum dicere. quia. quod. est relativum identitatis. sed ibi nihil manet comune. ergo talis locutio est falsa. Preterea quero pro quo supponit cum dicitur quod erat panis. aut pro supposito panis. aut xpi. Si pro supposito panis. Contra. isti nunquam convenit predicatum. Si pro supposito corporis. ergo implicatio est falsa. quia corpus xpi nunquam fuit panis. R. dicendum q proprie loquendo cum hoc relativum quod sit relativum identitatis. et suppositum non sit idem cum predicato. q simpliciter loquendo propositio falsa est. nec mgr dicit concedendam secundum opinionem suam. Si autem legatur a sanctis exponendam esse credo. Unde cum augu. dicit q corpus xpi dicimus illud quod ex fructibus terre collectum etc. dicendum q illud dictum est quantum ad signum exterius. et scdm methaphoram est intelligendum scdm q signum pro signato ponitur. et vocatur hoc corpus xpi sacramentum corporis xpi.

Agit de confectione quantum ad actum transsubstandi. determinans veritatem. et quid sit sentiendum. a

Si autem queritur qualis sit illa conversio. an formalis an substantialis vel alterius generis. Diffinire non sufficio. Formalem tamen non esse cognosco. quia species rerum que ante fuerant remanent. et sapor et pondus. Quibusdam esse videtur substantialis. dicentibus sic substantiam converti in substantiam vt hec essentialiter fiat illa. Cui sensui premisse autoritates consentire videntur. Sed huic sententie sic opponitur ab alijs. Si substantia panis inquiunt vel vini convertitur substantialiter in corpus vel sanguinem xpi. quotidie fit aliqua substantia corpus vel sanguis xpi que ante non erat. et hodie est aliquid corpus xpi quod heri non erat. et quotidie augetur corpus xpi atque formatur de materia de qua in conceptione non fuit factum. Quibus hoc modo responderi potest. quia non eadem ratione dicitur corpus xpi confici verbo celesti. q ipsum corpus in conceptu virginis formatum deinceps formetur. sed quia substantia panis vel vini que ante non fuerat corpus xpi vel sanguis. verbo celesti fit corpus et sanguis. Et ideo sacerdotes dicuntur conficere corpus xpi et sanguinem. quia eorum ministerio substantia panis fit caro. et substantia vini fit sanguis xpi. nec tamen aliquid additur corpori vel sanguini. nec augetur corpus xpi vel sanguis.

Oppositio.

Si vero queris modum quo id fieri possit: breviter respondeo.[a] Misterium fidei credi salubriter pt. investigari salubriter non pt. Ergo corpus xpi panis mutatione in id non augmentatur. nec sanguis ex vini conversione. eius voluntati et potentie ascribatur quod idem corpus de virgine eduxit. Fit ergo substantia illa ista sine eius augmento.

Aug. i li. sniarum a prosperi.

Determinat quid sit loquendum. b

Recte concedunt quidam q substantia panis aliquando fit caro xpi. et si fiat caro xpi sicut farina facta est panis. et aqua facta est vinum. nec tamen dicitur farina est panis. et aqua est vinum.[b] Alij vero concedunt illud quod erat panis vel vinum. post consecrationem esse corpus et sanguinem. non tamen sequitur panis est caro xpi. vel vinum est sanguis. quia substantia panis vel vini postquam facta est caro xpi vel sanguis. non est substantia panis vel vini sed caro et sanguis. Ideo distinguendum videtur. cum dicitur substantia panis. vel id quod erat panis non est corpus xpi. Manens enim panis non est corpus xpi. sed substantia mutata. i. id quod facta est. est corpus xpi. Nec dicimus substantiam panis vel vini materiam esse corporis vel sanguinis. quia non de ea vt de materia formatur corpus. sed ipsa formatur in illud et efficitur illud. Unde Aug. Corpus xpi dicimus illud quod ex fructibus terre acceptum et prece mistica consecratum sumimus in memoriam dominice passionis. Quod cum per manus hominis ad illam visibilem speciem perducatur. non sanctificatur vt sit tam dignum sacramentum. nisi operante invisibiliter spiritu dei.

b

August. in li. de tri.

Agit de confectione quantum ad actum transsubstandi et assignat falsas opiniones. c

Quidam vero sic dicunt conversionem illam esse intelligendam. vt sub illis accidentibus sub quibus erat prius substantia panis et vini. post consecrationem sit substantia corporis et sanguinis. sic tamen vt ex eis non efficiatur. et

sic asserunt dictũ panẽ trãsire in corp⁹ xpi. q2 vbi erat panis nunc est corpus xpi. Qđ si est. quid ĝ fit de sba panis ꝛ vini: Illi dicũt vel in ꝑiacẽtẽ mãm resolui. vl' in nihilũ redigi. Aliȷ vero putauerũt ibi sbam panis ꝛ vini remanẽ. ꝛ ibidẽ corpus xpi esse ꝛ sãguinẽ. ꝛ hac rõne dici illã sbam fieri istã. q2 vbi est h. est ꝛ illa. Qđ mirũ ẽ. Et ipam sbam panis vel vini dicũt esse sacm̃.

Reprobat falsas opiniones supius assignatas. d

Sed q̄ non sit ibi sba nisi corpus xpi ꝛ sãguis. ex ꝑdictis ꝛ sbditis apte ostẽdit. Ait em̃ Amb. Panem istũ quem sumimus in misterio. illũ intelligo vtiq̄ q̄ manu sãcti spũs formatus est in vtero ꝟginis. ꝛ igne passionis decoctus in ara crucis. Panis em̃ angeloꝝ factus est cibus hoim. Unde veritas ait. Ego sũ panis viuus qui de celo descendi. Et iteꝝ. Panis quez ego dabo caro mea est ꝑ mũdi vita. Ex hiȷs nãq̄ duabus sentẽtiȷs apte daẽ intelligi. q2 panis iste ꝛ iste. nõ duo sed vnus panis. ꝛ vna caro. ꝓculdubio vnum efficiẽ corpus. Illud vere. illud sane. quod sumptum est de virgine. quod resurrexit. ꝛ in celum ascendit. Itẽ grego. Quis fidelium habere dubium possit in ipa imolationis hora ad sacerdotis vocem celos aperiri. in illo xpi misterio angelorum choros adesse. sũma ꝛ ima sociari. vnum quid ex inuisibilib⁹ atq̄ visibilibus fieri. Idem. Eodem momẽto ꝛ in celum rapitur ministerio angelorum. consociãdum corpi xpi. ꝛ ante oculos sacerdotis in altari videtur. Sicut diuinitas ꝟbi totum implet mũm. ita multis locis illud corpus consecratur. Nec sũt tamen multa corpa xpi. sed vnũ corpus ꝛ vnus sãguis. ideoq̄ siue plus siue minus q̄s inde ꝑcipiat. omnes equaliter corpus xpi integerrime sumunt. Post consecratõem ĝ non est ibi sba panis vel vini licet spẽs remaneãt. Est em̃ ibi spẽs panis ꝛ vini sicut ꝛ sapor. vñ aliud videẽ. aliud intelligẽ.

Amb. in li. de sacris.

Job. vj.

Grego. in omelia. c

d

c In ipa imolationis hora ad sacerdotis vocẽ celos apiri. vidẽ grego. hic male dicere quia si apiunẽ. q̃ro ad q̃d. Si vt descẽdat. vĩ fl̃m. q2 p̃t descẽdere sine aptione celorum. Iterũ ad q̃d descẽdit scʒ vt panis cõuerteretur in corp⁹ suũ h infern⁹. Si dicas h dictuʒ tropice. q̃ro in q̃ tropo. R̃ñ dõʒ q̄ panis iste q̃ in altari conficiẽ est panis celestis. celũ aũt dicẽ apiri q̃n vehemẽs fit influẽtia de supi⁹. Qñ igiẽ imolatiõis hora nob panis celestis ꝛ supersbalis tribuiẽ. hinc est q̄ grego. dicit celos apiri. sicut in ei⁹ natiuitate dicẽ q̄ ꝑ totuʒ mũm melliflui facti sũt celi. quia dat⁹ est nob iste q̃ dulcior est sup mel ꝛ fauũ

d In celũ rapiẽ ministerio angeloꝝ cõsociãd corpi xpi. Videẽ falsum dicere. q2 illud corp⁹ sumiẽ a sacerdote. ĝ nõ rapiẽ misterio Itẽ quõ ꝯsotiaẽ corpi xpi. cũ idẽ sit corpus. Itẽ q̃r quõ intelligiẽ illđ q̃đ scribiẽ in canone. Iube hec ꝑferri ꝑ man⁹ sãcti angeli tui. q̃d est ꝛ q̃s est angel⁹ q̃ ꝑfert. R̃ñ dõ q̄ sic ꝑdicta ꝟba circa cõfectõem figuratiue et scđm tropũ intelligẽda sũt. sic ꝛ ista. Uñ sicut man⁹ angeloꝝ nõ intelligũtur corpaliter. sic nec rapi hoc sacm̃ intelligẽdum est localiter vel corpaliter. similr nec consociari spãliter. Sed hoc intelligẽdũ est q̄ sicut angeli intelligũtur deo offerre orões nr̃as ꝛ petitões. silr desideria nõ ꝓpẽ ignorãtiã dei. sed ꝓpter comoditatẽ nr̃am. quia suis sãctis affectibus ꝛ puris nos adiuuãt. ꝛ merita nostra in conspectu dei replicãt. vt ex eoꝝ puritate sãcta. ꝛ affectõne feruẽti. rõne dignitatis nr̃i eꝗ sint acceptibilia. Sic intelligẽdum est offerre sacrificia. quia sacris ministeriȷs assistẽtes vna nobiscum ꝑcanẽ vt nostra munera sint accepta. ꝛ vna nobiscũ reuerenẽ sãctissimũ corp⁹ xpi sicut in celo. iđ dicunẽ in celũ rapere ꝛ ꝯsociare q̃tũ ad hoc q̄ reputãt honore dignũ in altari vt in celo. Per hũc etiã modũ intelligẽda ẽ orõ canonis. q2 sic exponit innocẽti⁹ angel⁹ ille magne ꝯsiliȷ ẽ xpẽ. ꝑ man⁹ illi⁹ oram⁹ sacrificiũ ꝑferri. i. ꝑpius meritis ꝛ ꝑcib⁹ nr̃m sacrificiũ deo acceptari. Uñ ipe ẽ põtifex ꝛ aduocatus noster ꝛ appet ꝯtinue vultui dei ad interpellãdũ ꝑ nobis. ꝛ sic patẽt quesita.

D intelligẽtiã huius ꝑtis vj. querunẽ. Primo queritur vtrũ in hoc sacramento sit aliq̃ conuersio panis in corp⁹ xpi. Scđo dato q̄ sic. queritur vtrum totus panis conuertaẽ. an aliq̃d remaneat preter accidentia. Tercio dato q̄ conuertatur totus. queriẽ vtrum talis conuersio panis possit dici adnihillatio. Quarto dato q̄ nõ. queriẽ vtrum panis conuertatur in totum xpm. i. in animam ꝛ diuinitatem sicut in carnem. Quinto vtrum hec ꝯuersio sit sbita an successiua. Sexto ꝛ vltimo queriẽ q̃bus verbi sit exꝑmẽda illa ꝯuersio. Dõ. j. a

a

Q2 sit ibi vera conuersio panis in corpus xpi videẽ ꝑmo per ipam formam. quia cum dicitur hoc est corpus meum. aut falsum dicit veritas. aut panem conuertit in corpus. sed non dicit falsum. ĝ ꝛc. Item hoc ꝑm ꝓbatur auctẽ doctorum. autoꝛe ꝑdicta ambrosiȷ. s. ꝛ eusebiȷ. ꝛ aug. ꝛ dam. Panis ꝛ vinũ supernãliter in corpus ꝛ sanguinem trãsit. Item rõne videtur. quia constat ꝛ verum est q̄ corpus xpi scđm veritatem est in altari ꝛ ꝑus non fuit. ĝ scđm aliq̄ mutatõem sui vel alterius. Non sui. quia ẽ immutabile. Non alterius nisi panis. ergo ꝛc. Si dicas q̄ corpus chrẽsti est mutabile scđm locum. quia h ẽ mutatõ entis ꝯpleti. ꝛ h ẽ in corpe xpi. Cõtra eẽ

3

4

quod mutat̃ scd̃m locũ si accedit ad vnũ recedit ab altero. ḡ scd̃m hoc xp̃s recedit a celo. Preterea nihil quod mutat̃ scd̃m locũ simul tendit ad differentias diuersas positionum. Sed simul ꝯsecrat̃ corpus xp̃i Rome ꝛ parisius. ḡ si corpus xp̃i mouet̃ rome. nõ ḡ parisius. ḡ ꝛc. Contra. grego. dicit ꝛ habet̃ in lr̃a. q̈s fidelium habere dubiũ possit in hora imolatõis celos aperiri. sũma ꝛ ima sociari. sed hec non fierent si aliquid in corpus xp̃i ꝯuerteret̃. immo videt̃ scd̃m grego. ꝙ descendat. ḡ ibi non est conuersio. Item dam̃. quia consuetudo est hominibus comedere panem ꝛ bibere vinum. ꝯiugauit eis diuinitatẽ. ꝛ fecit ea sacm̃ corporis ꝛ sãguinis sui. si ꝯiugauit illis diuinitatem. ḡ saluãtur in sua nã non ḡ cõuertũtur in aliud. Item rõne videtur. quia si aliquid ꝯuertit̃ in corpus xp̃i. aut conuertit̃ in corpus xp̃i quod est. aut quod non est. Si quod non est. ḡ corpus de nouo fit. ḡ plura corpora simul. Si quod est. sed quãtumcunqꝫ aliq̃d ꝯuertitur in id quod est auget̃. ḡ corpus ꝯsecratõne siue conuersione fit maius. Itẽ in nullo alio sacr̃o elm̃ ꝯuertitur in id quod sigt̃. sed sufficit illud adesse. ḡ videt̃ ꝙ similiter debeat esse in hoc sacr̃o. Item miracula non sunt ponẽda vbi eque bene p̃t fieri sine miraculo. Sed corpus xp̃i cum sit gloriosum simul cũ pane p̃t esse. ꝛ idez faciet ac si panis conuerteretur. quod non p̃t esse sine miraculo. ḡ ꝛc. Itẽ in nullum corpus conuertit̃ cibus nisi qd̃ indiget refectione. sed corpus xp̃i non est tale. ḡ ꝛc. Si dicas ꝙ nõ absorbet vt terra sed vt radius. s. nõ indigentia sed potẽtia. Contra. radius non cõuertit

5 aquã in se. ḡ nec xp̃s panem in corpus suũ. Rᷓ sicut dicit mgr̃. quorũdam fuit positio ꝙ nõ est ibi aliqua conuersio. sed ad inuocatõez verboꝝ sine ꝯuersione fit diuina virtute vt corpus xp̃i. sit ibi. Sed hec positio ꝯtraria ẽ autoritati sctõrum ꝛ rõni. Rõni quidem. quia aufert sacri veritatez. ꝯgruitatẽ. ꝛ miraculi vtilitatem. Veritatem. quia ponit ex hoc falsitatez in forma. Ponit etiã mutatõez circa xp̃i sbam. sicut ꝓbatũ est in opponẽdo. Congruitatẽ tollit. quia cuz manet ibi panis. non est adeo ductiuũ in alteꝝ sicut cum manẽt sola accñ̃a q̃ dependent ꝛ ꝑ se stare non pñt. Utilitatem etiã. quia dum p̃tatem ꝛ rõem q̃rit. minuit meritum fidei. Propter hec ḡ hec positio est reprobãda. ꝛ neminem hꝫ ex doctoribus defẽsorem. immo ꝯmuniter tenet ecclĩa ꝙ est ibi ꝯuersio panis

6 in corpus xp̃i. non in q̃ꝑtem corpis sꝫ in totũ. Ad illud ḡ quod obijcit̃ p̃mo de verbo grego. dd̃ ꝙ sermo ille est tropicus. ꝛ dicunt̃ celi aperiri quia diuina bonitas large nobis tunc tribuit panem celestẽ. Sũma etiam ꝛ ima dicit̃ sociari ꝑpter corpis xp̃i p̃sentiam. Et rursus ꝑ manus angelorum dicit̃ deferri q̃tum ad deuotõem offerẽtis qui mittit sacrificium et orõem in celuz q̃tũ ad angelos spectat dño p̃ntare. sed hoc in literalibus dubijs patuit. Quod aũt dicit dam̃ intelligẽdum est q̃tum ad ꝯtinẽtiam spẽruz visibilium. vel in rõne ꝯuersionis sbstãtie panis. qꝛ panis ꝯuertit̃ in corpus diuinitati vnitũ. ꝛ spẽs post cõuersionem ꝯtinẽt illud. ꝛ sic diuinitas vtrisqꝫ dicitur ꝯiugari. Ad aliud patet responsio. quia totũ in to-

7 tum ꝯuertitur. ideo nec fit nouũ. nec fit maius. illud

8 aũt intelligit̃ si in ꝑte ꝯuerteret̃. Ad illud qd̃ obijcitur de alijs sacr̃is ꝑꝫ similiter rñ̃sio. ꝙ non est simile. quia hoc est maius q̃tum ad rem ꝯtẽtam. Preterea in alijs res est grã q̃ creatur. Sed corpus xp̃i nõ creatur tunc in sacr̃o. Ad illud quod obijcit̃ de mi-

9 raculo patet similiter. quia miraculum ponit̃ hic ꝓpter veritatem sacri ꝛ congruitatem etiam ꝛ vtilitatẽ

10 sicut visum est. Ad vltimũ quod obijcit̃ de cibo et cibabili. dd̃m ꝙ panis non ꝯuertitur in corpus xp̃i sicut cibus in cibabile. nec corpus xp̃i ꝯuertitur in se sed deus ꝯuertit. vt vbi erat panis qui est cibus corpalis. sit corpus xp̃i. non ꝑ mutatõez in corpe factã. sed in pane in ip̃m ꝑus cr̃ns trãseũte.

Questio. ij. b

Utrum totus panis ꝯuertatur in corpus xp̃i. an aliquid remaneat p̃ter accñ̃a. Et ꝙ totus non cõuertat̃ videtur. quia nihil est in genere quod non sit in aliq̃ eius spẽ. Sed transsubatio est mutatio. ꝛ in oĩ spẽ ne motus aliquid manet. ḡ ꝛc. Item sicut in nali mutatõe est potentia materie. sic ꝛ in hac potentia obedire. Sed ex ꝑte trãsmutati vbi est potentia mãlis non oĩo tollitur. ꝛ ideo remanet illud in quo fundatur obedientie potẽtia. Item de rõne mutatõis est ꝙ illud qd̃ mutat̃ aliter se habꝫ nunc q̃ꝫ ꝑus. Sꝫ panis mutatur in corpus. ḡ aliter se hꝫ nunc q̃ prius. Sꝫ qd̃ aliter nunc q̃m prius est. aliq̃ mõ manet. ḡ et panis scd̃m aliquid sui manet. Item q̃ñcũqꝫ duo extrema cõmunicant in aliquo. illud in quo cõmunicant manet idem in tota trãsmutatõne. sed panis et corpus xp̃i cõicãt in mã. ḡ mã manet. Contra. virtute verbi fit transsubatio. sed verbum demonstrat sbam sꝫ accñ̃tibus. totam inquã sbam panis. ḡ totã ꝯuertit. Item ꝯuertit in totum corpus xp̃i. ḡ conuertit in totum panem. quia si tm̃ mãz panis. tũc videretur ꝙ esset conuersio in solã mãm. Itez si manet aliquid de pane. aut vt ꝯmune in transmutatõe. aut non vt cõmune. Si vt ꝯmune. ḡ corpus xp̃i haberet aliam mãm vel aliam formã quod stultum est dicere. Si non vt cõmune. tunc querit̃ vtrum remaneat mã sine forma. vt forma sine materia. Sꝫ vtraqꝫ istatum ꝑ se est ociosa. sed in sacr̃o nihil oĩo ẽ ociosum. ḡ neutrum manet. Item si conuertit̃ scd̃z ꝑtem sue essentie. quero scd̃m quã. ꝛ ostẽditur ꝙ secundum formam. quia illa est magis ydonea conuersioni. Et p̃terea sacm̃ est institutum non rõe mãe q̃ in oibus cõmunis est sed rõne forme. Si ḡ verba respiciãt magis formã tũc illã ꝯuertũt. Sed ꝯ. tũc remanet mã incõpleta. s᷑ diuine virtutis nõ est incõpleta

11 facere. s᷑ potiꝰ icõpleta ꝯplẽ. ḡ ꝛc. Rᷓ dd̃m ꝙ opinio aliquorum fuit quã tamen mgr̃ non ponit quia modernoꝝ. vel etiã qꝛ non multũ est ꝓbabilis. ꝙ nõ totus panis scd̃m sbam. s᷑ aliq̃ ꝑs ẽntialis remanꝫ. ꝯstat. n. ꝙ accñ̃a remanẽt scd̃z eẽ ꝛ opatõem. Qꝛ vꝫ ꝙ remanẽt scd̃m eẽ. fuerũt q̃ dicerẽt ꝙ remanet etiã mã q̃ illa sustinꝫ ꝛ trãsit forma. Sed h᷑ nihil ẽ. qꝛ mã nõ est nata sustinere accñ̃s nec esse in actu nisi cũ forma. Alij vidẽtes ꝙ accñ̃a hñt opatõem. ꝛ ois opatio ortũ hꝫ a forma sbali. dixerũt ꝙ trãsit mã ꝛ remanet forma. Sed h᷑ iteꝝ nihil est. qꝛ forma nõ opat̃ nisi in mã. ꝑpter hoc q̃uis illd̃ sacm̃ sit plenũ miraculis. quia tamẽ non ponũtur esse nisi q̃ faciũt ad sacri veritatem ꝛ eius occultãtõem. Idõ ponũt ꝯmunit̃ doctores ꝙ totum trãsit in totũ solꝰ accñ̃tibus remanẽtibus causa ncc̃ria ꝛ vtili. Et ꝑterea relicta p̃ma rõe q̃ tollit ꝯuersionẽ mãe. relicta alia que tollit conuersiõem forme. magis catholicam tenemus ꝙ totꝰ panis in corpus xp̃i ꝯuertit̃. ꝛ optio mõ ista ꝯuersio

12 trãssubatio dr̃. Si aũt q̃ras sꝫ q̃ genere motꝰ vel mu-

fationis continetur. Dōm ꝙ hic ē mutatio sin-
gularis que nullum simile plenum habet. assimilat̄
tamen in aliquo. Quia cū in hac mutatiōe nihil cō-
mune manet. assimilat̄ creationi. Quia vo principi-
um initiale non est nihil sed aliquid. ideo dissimilis
est creationi ⁊ similis generatiōi. Quia vo terminū
finalem non habet. nō habet aliquid de nouo factū.
sed prius existens. ideo est dissimilis generationi ⁊ si
milis augmento. Quia vo corpus ex hoc non crescit
sed in pluribus locis existit. ideo dissimilis augmen-
to. ⁊ similis loci mutationi. Quia vero in alio loco
existit ⁊ a ꝓprio non recedit. sed aliq̄d in ipm̄ trāsit.
ideo omni motui ⁊ mutationi dissimilis est. ⁊ est ꝓ-
sus mutatio singularis. Corruptioni vo ⁊ diminuti-
oni nullo modo assimilat̄. q2 opationes sunt imp̄fe-
cte que nō decent diuinam virtutem hec opantem.
Rursus quia in alteratione variant̄ accidentia sen-
sibilia. ⁊ hoc non ꝯtingit huic sacramento ꝓpter fidē
nec illi assimilat̄. ex his patet primū ⁊ scdm̄ ⁊ terciū.
q2 illud est verū de mutatione in qua habent aliq̄d
13 cōe terminī. sed hic nihil habent. Ad illud qd̄ obī
vltimo ꝙ habent cōmune. Dōm ꝙ cōe habent fm̄
naturam predicationis. sed nō fm̄ naturā mutatio-
nis. In illa eñ mutatione nihil pōt habere ꝯmune.
q2 corpus christi nō pōt habere nec nouam materiā
nec nouam formam. ⁊ si aliquid maneret. impossibi
le esset ꝙ corpus christi idem esset oino. cū aūt totū
transit. nulla oino innouatio nec formatio fit circa
corpus christi. vnde illud argumentum locū habet
in naturali mutatione.

Questio.iij. c

Utrum ista ꝯuersio sit adnihilatiō: Et ꝙ sic videt̄. q2
oīne illud quod sic mutat̄ ꝙ nihil de ipso remanet ad
nihil ē. sed taliter est de suba panis in ꝓposito. ḡ est
adnihilatio. Itē succedens generatio non aufert
corruptionem precedentē. ḡ succedens ꝯuersio non
aufert corruptionē precedentem. sed hic corrumpit̄
materia ⁊ forma. ⁊ ita totū. ḡ quicq̄d succedit. nihilo
minus est adnihilatus panis. Item esto ꝙ pari
virtute conuerteret̄ totū vniuersum in corpus xp̄i.
ipm̄ esset adnihilatū. Probatio. toto vniuerso cedē
te in nihil solo xp̄o remanēte. nil minus remanet q̄
si cōuerteret̄ totū in xp̄m. q2 tm̄ xp̄s est. ḡ si ibi esset
adnihilatio. ⁊ hic. Item argumētū hoc est necessa-
riū. a nō est b. nec pars b. nec aliquid eius. nec aliq̄d
aliud. ⁊ fuit. ḡ est adnihilatū. sed panis nō ē xp̄s. nec
pars xp̄i. nec aliquid aliud. ḡ ⁊c. Cōtra. Nihil qd̄
conuertit̄ in rem digniorem se adnihilat̄. sed panis
ꝯuertit̄ in rem multo digniorē se. ḡ ⁊c. Itē actio
penes terminū denominat̄. ḡ cū adnihilatio denomi
net̄ ab hoc qd̄ est nihil. ⁊ adnihilatione nihil fit. s nī
hil nō habet aliquid de bono. ḡ nec adnihilatio. sed
nulla actio est a summo bono nisi bona. ḡ ⁊c. Itē
a summo bono nunq̄ id qd̄ est bonū fit malū. ḡ a si-
mili nunq̄ id quod est ens fit non ens siue nihil.

Itē aug. Conditor nāe nihil facit contra naturā.
sed omnis natura appetit esse. sicut dicit phs. natu-
ram inquimus desiderare qd̄ melius est. ⁊ esse q̄ nō
esse. Item in sacramēto debet saluari ratio signi si
ue cōueniens sigtio. sed hoc sacramentum non ē cor
ruptiuum s ꝯseruatiuum ⁊ melioratiuū. ḡ in ipso nō
14 debet esse adnihilatio. R. dōm ꝙ sicut tangit ma
gister in lrā quorundā positio fuit ꝙ esset adnihila-
tio panis. cū nihil de eo remaneat. Quia videbat̄ in-
dignum dicere ꝙ aliquid extraneū in corpus christi
transiret. ideo rationabili9 videbat̄ eis ꝙ panis cor-
poris christi cederet nō mutando locū. sed desinen-
do esse. ⁊ christi corpus supueniret. Sed hec positio
stare non potest. cum hoc non deceat deum facere q̄
est tota causa in hac conuersione. nec deceat sacram̄-
tum spus tam vile. ideo cōiter ponūt oēs ꝙ nō ē
adnihilatio panis imo in meliorē subam commuta-
tio. ⁊ ideo transsubstātiatio nō adnihilatio talis cō-
uersio est. ⁊ sic appellari debet. Amplius. si panis nō
cōuerteret̄ in corpus christi. nō esset intelligere quō
corpus christi inciperet esse in altari sine sui mutati-
one sicut prius ostensū fuit. ꝓpter quod ꝯuersio pa-
nis nō adnihilatio dicenda est. Ad illud ergo qd̄ 15
obī nihil remanet de pane. ḡ adnihilat̄. Dōm ꝙ istō
non sequit̄. q2 adnihilatio est nō tm̄ nihil de remane
re. s illud in nihilum cedere. sed hic nō cedit in nihil.
immo in aliquid melius. Ad illud quod obī ꝙ po 16
sterior generatio nō tollit priorē corruptōnē ⁊c. Dō.
ꝙ verum est. q2 forma corrumpit̄ q̄ non cedit in for-
mam cōtrariā. Sed si forma illa ꝯuerteret̄ in ꝯtrari
am. nō diceret̄ oino corrumpi sed in aliud transire.

Ad illud quod obicit̄ de vniuerso. Dōm ꝙ ꝓpter 17
hoc nō adnihilat̄ oino. Quod obicit̄. nō plures res
remanent q̄ si in nihil. verū est nō plures res. sed tm̄
xp̄s fit in pluribus locis ⁊ sub oībus speciebus. ⁊ lo-
cum oim̄ substantiaꝝ supplet. ⁊ illa accidentia ex ꝓ-
sentia dominici corporis habent opationem quā ha
beret substantia. sicut patebit infra. Et cum dicit̄ ali
qua opatio conueniens speciei. eodem miraculo ce-
dit forma panis ⁊ eius materia sicut melius patebit
infra. ideo nil perit ꝓpter hoc in natura. sed quodam
modo ad tempus cessat. Ad illud qd̄ vltimo obij 18
cit̄. Dōm ꝙ illa diuisio est insufficiens. q2 nō seq̄tur
ꝙ sit adnihilatū. si nō est hoc nec aliud. q2 hec hꝫ du-
as causas veritatis nō est hoc nec aliud. aut q2 cessit
in nihil. aut quia transit in aliud. et rōe hui9 ē vera. ⁊
hoc nō est adnihilari.

Questio.iiij. d

Utrū panis ꝯuertatur in totum christū: Et ꝙ sic vi-
det̄. Quia ad id se extendit ꝯuersio ad quod ꝯtinen
tia. species eñ non ꝯtinēt nisi virtute conuersionis.
sed ibi cōtinet̄ totus xp̄s. ḡ panis ꝯuertit̄ in totum
xp̄m. Item ꝙ specialiter panis cōuertat̄ in diuini
tatem videt̄. q2 intentio consecrantis est. vt cib9 cor-
poralis conuertat̄ in spūalē. sed cibus spūalis est de9
qui est cibus sanctoꝝ spūum. cum ergo cōuersio ele-
menti sequatur intentionem videt̄ ꝙ cōuersio sit in
deum. Itē ꝙ in aīam videt̄. q2 anima in vno loco
est ꝑ naturam sicut corpus. ḡ si corpus christi nō sit
in multis locis nisi aliquid ꝯuertat̄ in ipsū. pari ra-
tione nec anima christi. sed anima est sub sacramen-
to. alioquin corpus esset exanime. quod est inconue-
niens. ḡ ⁊c. Itē ꝙ sanguis sit ibi videt̄. q2 aut cō
uersio panis expectat conuersionē vini. aut non. Si
non expectat. ḡ ante cōuersionē vini virtute hui9 ver
bi. hoc est corpus meū. est ibi sanguis. Sed ad id ex-
tendit se elementū passiue ad quod verbum opera-
tiue. ḡ elementum panis ꝯuertit̄ in sanguinem. Si
expectat. est ibi successio. ḡ nō deberet eleuari corpus
in ꝯspectu ppl̄i ante ꝯsecrationē vini. qd̄ est ꝯtra cō
munē ritū totius ecclesie. tunc eñ tota ecclesia facit
q̄tum in se est simplices ydolatrare. cum nondū sit
ibi christus. Sed ꝙ in solum corpus conuertat̄ ⁊ nō

in diuinitatem videt̃. q2 si in diuinitatem. tunc creatura posset fieri creator. qđ est inconueniés. Itez diuinitas est vbiq3. g̃ ex cõuersione non põt de nouo in aliquo loco esse. si g̃ cõuersio facit de nouo esse vbi res ɔuertit̃. g̃ nõ ɔuertit̃ nisi in corpus vnicũ. Itẽ q̃ non in animã videt̃. q2 sacrm̃ habet rationẽ significandi τ efficiendi. τ ratio significandi tantum vel amplius se extendit quantũ ratio efficiendi. sed ɔstat q̃ panis non habet similitudinẽ ad christi animam. ergo nec habet ɔuerti in ipsam. Preterea si in animam cõuerteret̃. cum illa pars sit dignior. ab illa deberet denominari. g̃ deberet dici. hoc est aĩa mea. Item q̃ non in sanguinez. vr̃. q2 si panis ɔuerteret̃ in sanguinem sicut in carnem. frustra g̃ sub duabus spẽb⁹ fieret hoc sacramentum. Preterea iste due oratiões hoc est corp⁹ meũ. hic est calix sanguinis mei. hñt distinctas sigtiones. g̃ τ efficacias.

19 Rx̃. dicẽdũ q̃ preciise panis in id cõuertit̃ cũ quo habet similitudinẽ. super hanc em̃ similitudinem fundat̃ institutio. τ aduenit verbi sanctificatio. q2 g̃ panis hz similitudinem tm̃ ad corpus. ideo est institutũ tm̃ ɔuerti in corpus. τ verbuz τ sanctificans. s. hoc est corpus meũ. sigt conuerti in corpus nõ in diuinitatẽ. Nec in aiaz. nec i sanguinẽ aliquid panis ɔuertit̃. nec est sub sacramento corp⁹ sine istis. quia nõ sunt ibi ꝓpter cõuersionem. sed ꝓpter inseꝑabilẽ ɔiunctionẽ siue indiuisiõez.

20 Sanguis ei ẽ ibi rõne cõmixtõis. aĩa rõne cõnnexiõis. sed deitas ratione vnionis. Ex his patent obiecta. q2 τ si tot⁹ xp̃s ɔtineat̃ nõ tñ in totum est conuersio. vnde falsuz est q̃ quicquid cõtinetur in sacramento est ratione conuersionis. imo rõne ɔuersionis vel indiuisionis.

21 Ad aliud patet rñsio. q2 corpus est cibus ratione

22 vnionis cum diuinitate. Silr̃ aliud de anima ptz. q2 corpus est in pluribus ratione conuersionis. consequenter aĩt rõne vnionis siue pfectionis.

23 Ad illud quod obĩ de sanguine. similiter dicẽdũ q̃ ille conuersiones non se expectant. sed vtrobiq3 est totũ panis. τ tñ virtus sue forme ordinat̃ ad corpus primo. ad cetera sicut ex consequenti. similiter est de conuersione vini sicut et panis.

Questio .v. e

Utrum hec ɔuersio sit subita an successiua. Et q̃ subita. videt̃. quia successio est p resistentiam suscipientis vt patet in diffusione lucis in aera. q2 nihil est ibi resistens. Sed ex parte panis nulla est r̃sistentia. ergo nec successio aliqua. Itẽ quantũ opatio est a virtute potentiori tanto velocior. vt patet in .vj. phisicorũ. sed hec est a virtute infinita. g̃ est in instanti.

Item nõ ob aliud est successio in opatione nisi ꝓpter preparationem τ inductionẽ ꝓprietatũ. sed hic nulla est preparatio. ergo nulla successio. Itẽ successio aut ẽ est q2 panis successiue abijcit̃. aut q2 corpus successiue introducit̃. Nõ quia panis. quia non est ponere quare citius conuertat̃ vna pars q̃ alia. nec materia q̃ forma. Nec q2 christi corpus. quia illud non potest habere nisi esse pfectum τ integrum.

Contra. et si diuina virtus ibi immediate opetur. opatur tamen ad verbi prolationem. s̃ verbi prolatio est successiua. g̃ et conuersio. Item si dicas q̃ nõ opatur p sermonem. tamen simul opatur cũ sermone. quia nec ante nec post. q2 sermonis prolatio ẽ successiua. ergo cum successiuũ nõ sit simul cum instantaneo. patet τc̃. Item si conuersio est in instanti. quero in illo instanti in quo est mutatio q̃d sit. aut panis. aut corpus. Nõ panis. q2 panis est termin⁹ a quo. Nõ corpus. q2 est termin⁹ ad quẽ est mutatio. Nec aliquid aliud. g̃ nihil. sed hoc ẽ impossibile. g̃ mutatio nõ fit in instanti. Item panis in illa cõuersione hz esse vltimũ. similiter corpus christi pmũ. aut g̃ in eodẽ instanti. aut in alio. Si in eodẽ. ergo sil' est panis τ corpus. Si in alio τ alio. sed inter quelibet duo instantia cadit tp̃s mediũ. τ in illo medio est cõuersio. g̃ τc̃.

24 Rx̃. dicẽdũ q̃ hec cõuersio est subito et in instanti. Q2 licz em̃ fiat ad verbi prolationẽ. nõ tñ p verbũ sicut p effectiuũ principiũ. sed p verbũ increatum quod opat̃ in instanti.

25 Ad. g̃ obĩ q̃ non sũt simul. Dicẽdũ q̃ successiuũ non est simul cum instantaneo nec s̃m totũ nec s̃m ptez. s̃ tñ s̃m aliquid sui. vt puta factũ vel dictum esse. qđ est vel in ratione medij. vel principij. vel finis. Unde certũ est q̃ qñ totũ dictum est. totũ factũ est. sed qñ dñs facit. ipe nouit.

26 Ad illud vero quod obĩ de illo instanti vtrum sit panis. Dicẽdũ q̃ in mutatione subita est simul fieri et factum esse. et sil' desinere τ desijsse. q2 g̃ in instanti desinit esse panis. nõ ẽ panis. Rursus q2 incipit eẽ corpus vel conuertit̃ in corpus. est corpus christi.

27 Ad illud vero quod querit̃ de vltimo eẽ panis. multiplex est positio. Quidam em̃ dicũt q̃ q2 panis hz eẽ tpale sed corpus xp̃i eternũ. q̃ esse panis nõ est nisi in tpe. primũ esse corporis in instanti. vñ sicut instans copulat̃ ad tp̃s ita q̃ nihil est mediũ. sic et in ꝓposito habere se dicũt. Sz hoc est fuga. Primũ. q2 si panis haberet esse in instanti. manet obo. et nõ est ibi solutio. Scđ. q2 q̃ corpus xp̃i sit in altari vel sub speciebus ẽ est temporale. Tercio vero q2 vtrũq3 hz eẽ ꝑmanens. τ ideo esse vtriusq3 est in instanti. Propter hoc est alia positio q̃ in eodẽ instanti est vltimo eẽ panez. τ primo esse corpus. eodem inquã s̃m substantiã. differente s̃m rationẽ. Q2 s̃m q̃ est mensura vltimi eẽ panis. est termin⁹ p̃teriti. Scđm q̃ est mensura primi esse corporis. est principium futuri. Sed hec positio nõ potest stare. q2 quecunq3 sit diuersitas in ratiõne. in vno instanti nunq̃ ɔtradictoria sunt simul vera in eodẽ. ergo nec dispata de eodez. Et preterea si preteritum in suo termino esset. et futurũ eẽt in suo initio. nunq̃ ɔtinuarent̃ p vnum instans. imo essent simul. Propterea est tercia positio q̃ est in vno instãti s̃m rem. sed plura s̃m virtutem. Sicut em̃ vnus punct⁹ fit duo puncti diuisione linee τ cõmensuratione. vt puta si duarũ linearũ fiat contiguatio sup lineam cõtinuã substratã. ille vnus punctus ad quẽ contiguãtur equalet duob⁹. sic in instanti q̃uis nõ multiplicetur. q2 tp̃s nõ diuidit̃. tñ duob⁹ equalet ꝓpter mensurationẽ duorũ vltimorũ durationũ. s. panis τ corporis. Sed illud nõ põt stare. q2 in ɔtinuis vltima sil' sunt. sed in durationibus q̃ se habent s̃m prius τ posteri⁹ impossibile est q̃ vltima sint simul. vnde in illa contiguatione punctus substratus non fit duo. sed duo puncti vniunt̃ in vno. nec tamen cedunt in vnũ ꝓpter distinctionẽ corporũ in q̃bus sunt. Et iterũ. quãuis q̃ illud verũ sit q̃ duo indiuidua sint simul. nunq̃ tñ verum est q̃ duo ɔtradictorie opposita simul insũt eidem. et q2 sunt incõpossibilia. nec etiaz ea q̃ necessario reqrunt ordinẽ nõ tm̃ causaliter siue s̃m naturã. sed etiam s̃m esse in actu τ durationẽ actualẽ. Propterea est quarta positio. q̃ est in alio τ alio instanti s̃m rem

ĩo modo quo tempe est ponere instantia multa. ꝗa vnum est ꝫm suam eẽntiaꝫ cuiꝰ fluxus est cõnnuus. vnde est ponere plura instantia vt ꝯñter se habẽtia ꝫm se. sed tñ ꝫm ꝙ mensurat duas actiones discõtinuas est in eo duo sigñre. sicut linea si secet aliam sigñt duo puncta. Sed illud non potest stare. qꝛ in nullo continuo nec esse nec intelligi nec sigñri possunt vere duo indiuidua ꝯ̃po manente continuo que se habẽãt ꝯsequenter. alioquin intelligit̃ de necessitate vt multiplicatum. si ergo tp̃s manet non intercisum. pꝫ ꝛc̃. Et ideo dĩm est vltimo ꝙ tempus siue instans mensura vltimi est panis ꝛ pñ esse corporis potest dupliciter accipi. Uel in diuisione ꝓpria vniuscuiusqꝫ. sic dicit phs ꝙ vtrũqꝫ ꝓpria ꝑiodo mẽsurat̃. ꝗ quidẽ cum reincipit ꝛ desinit. ꝛ sic sunt diuerse mensure discontinue. ꝛ diuersa instãtia ꝯñter se habẽtia. sicut sẽ duo eẽ. s. eẽ panis ꝛ eẽ corpis. Si aũt accipit̃ instãs ꝫm cõem mensuram que est tempus continuũ non intercisum. vt est mensura motus primi mobilis. vel etiã vt tp̃s ꝯsideret̃ ꝫm essentiam nõ ꝫm esse. tũc accipit determinatũ instans ꝫm nostram sigñationem. Signetur ergo vnum instans in tempore in quo vltimo est panis. Signet̃ ꝛ vltimũ instans in quo primo est corpus. ego dico ꝙ nõ est sigñre duo instantia cõsequenter se habentia in cõtinuo manente. vñ quodlibet hoꝝ ꝑ se sigñri potest. ꝫ duo simul impossibile ẽ signare. et sic patet ꝙ in alio ꝛ alio instanti habet eẽ panis ꝛ corpus ꝫm rem. ꝛ ꝫm ꝙ est mensura realis ꝛ ꝓpria. lꝫ ꝫm mẽsurã cõeꝫ duo instantia imediate sigñre nõ ꝯtingat. Hic aũt modus soluendi rõnabilior ꝛ certior videt̃ oibꝰ predictis. qm̃ supra tria principia certa fundat̃. Primũ est ꝙ in eodem instanti simpliciter impossibile est ꝯtradictoria eẽ ꝗntũcũqꝫ instãs habeat diuersitatẽ ꝫm ꝯsideratioñe. Scd̃m est ꝙ in cõtinuo manẽte ꝯtinuo impossibile est instãtia eẽ ꝯñter nec vere sigñri. Terciũ est ꝙ inter esse panẽ ꝛ corpus xp̃i vl' inter duo ꝯ̃dictoria nihil est medium.

Questio. vj. f

Quibus verbis debeat exprimi ista ꝯuersio. Et ostẽdit̃ ꝙ ꝑ verbũ substãtiuũ. vt dicat̃ panis erit corpꝰ xp̃i. et qꝺ fuit panis ꝛc̃. et hoc aucte ꝛ ratione. Quia Ambro. dicit ꝙ erat panis añ cõsecratõnẽ. est corpꝰ xp̃i pꝰ ꝯsecratioñe. Itẽ rõne vĩ. qꝛ vbi totũ trãsit in totũ fit maior vnio ꝗ̃ vbi ps i ptẽ ꝫ ꝯ̃a ẽ vbi ps in ptẽ. vtputa ꝫm accñs albũ. erit nigrũ ꝫm sb̃aꝫ. vt qꝺ fuit sub forma ignis mõ ẽ sb̃ forma aeris. ꝗ multo fortius hic vbi totũ transit in totum. Itẽ ꝙ in ꝯ̃bo mutãdi vr̃. dam̃. panẽ ꝛ vinũ fecit corpus ꝛ sanguinem suũ. Itẽ rõne vĩ. qꝛ qꝺ mutat̃ ꝛ nõ adnihilatur nõ fit nihil ꝫ aliquid. ꝫ panis mutat̃ ꝛ non adnihilat̃. nec fit aliud ꝗ̃ corpus. ꝗ ꝛc̃. Item ꝙ cũ verbo possidendi. Ambro. Qꝺ est panis põt esse corpꝰ ꝯsecratõe ꝗ fit xp̃i sermone. Item ratõne. qꝛ oĩe qꝺ mutat̃ in aliquid habet posse ad illud. qꝛ omnẽ actũ antecedit potẽtia aliqua. ꝫ panis mutat̃ in corpus. ergo ꝛc̃. Item ꝙ cũ ꝑpositõe. vr̃. Ambro. d sacris. vbi accessit ꝯsecratio. de pane fit corpus xp̃i. Itẽ rõne videt̃. qꝛ hic est transsubãtio. Aut ꝗ de aliquo. aut de nihilo. Nõ de nihilo. ꝗ de aliquo. ꝗ de pane. cũ nõ sit dare de alio. Cõtra. hoc verbũ est notat idẽtitatẽ. ꝫ panis ad corpꝰ nõ est idẽtitas nec in forma nec in materia. ꝗ talis locutio. s. cum verbo substantiuo qꝺ notat idẽtitatẽ est falsa. Itẽ oẽ fieri terminat̃ ad factũ eẽ. ꝫ in hoc sacrõ nihil factũ est. qꝛ corpꝰ nõ est nunc factũ. ꝗ nec fieri est ibi. ꝗ sunt false cũ verbo fiendi. Itẽ ois potentia aut est actiua. aut passiua. in pane nõ est actiua nec etiã passiua. qꝛ tũc eẽt ad actũ. ꝗ cũ hoc verbo põt est falsa locutio. Iteꝫ hec ꝑpõ de et ex dicit causalitatẽ. aut ordinẽ. vt ꝺ mane fit meridies. Hec nõ potest stare. ꝫm ꝙ dicit causalitatẽ. Nec ꝫm ꝙ dicat ordinẽ. qꝛ tũc est sensus. ptꝰ panẽ est corpꝰ. pari rõe possꝫ dici de verbo corpꝰ ptꝰ ꝯ̃bũ. R̃. dĩm ꝙ ista ꝯuersio est singularis. qꝛ totum in totũ transit. ꝛ hoc virtute supra naturã. ideo panis ad corpus nõ est idẽtitas. nõ est causalitas in christi corpe. nulla est innouatio in pane. nulla ẽ ꝫm causas inferiores ordinatio. Ex his dicunt̃ quatuor regule. Prima est ꝙ oia verba sigñtia idẽtitatẽ pais ad corpus xp̃i faciũt sermonẽ falsum. vñ oẽs tales locutiões impropꝛie sunt et exponẽde. panis erit corpus xp̃i. vel qꝺ fuit panis est corpus xp̃i. i. cõuersuꝫ est in corpus. simplr̃ nõ sunt recipiende cũ relatiuo ꝛ verbo substantiuo. ꝛ iõ nõ valet ratõ quã adducit Quia eñ totũ in totũ transit. nõ est maior idẽtitas. imo minor. imo nulla. Scd̃a regula est. ꝙ oia verba sigñtia innouatioñe circa corpꝰ xp̃i sunt false dicta. ꝗ aũt sigñt cõuersioñe ꝛ transitũ vere dicunt̃. ꝛ qꝛ generari dicit innouationẽ. fieri põt dicere transitũ. vt cũ dicat̃ hoc fit illud. iõ cũ verbo fiendi põt concedi nõ cum verbo generandi. ꝛ cõcedende sunt rões ad hoc. Rõ ad oppositũ nõ valet. qꝛ obijcit de fieri ꝑut dicit aliquius generationẽ. ꝫ nõ sic accipit̃ h̃. vñ h̃ est magis ꝓpria panis fit corpus. ꝗ̃ de pane fit corpus. ꝛ hec simplr̃ est impropꝛia. corpus xp̃i fit. ꝫ cõcedit̃. fit hic. Tercia regula est. qꝛ nõ est ordinatõ panis ad corpus xp̃i ꝫm causas inferiores. iõ verba h̃ sigñtia sicut hoc verbũ põt absolute dictũ faciũt locutioneꝫ falsam. vt si dicat̃ panis põt esse corpus. Sed si dicatur ordinatio ꝫm cãs supiores tũc est in locutiõe veritas. vt si dicat̃ panis põt ꝯuerti a deo. ꝛ sic dicit ambro. ꝛ rõ ꝯcludit. qꝛ actus ille est a potentia supiori. Quarta regula est. qꝛ nulla est causalitas ꝫ solũ trãsitus panis in corpꝰ xp̃i. ꝙ oẽs ꝑpõnes cãlitatẽ importantes reddũt locutionẽ impropꝛiã. vñ impropꝛie sunt cũ hac ꝑpõne de vel ex. ꝫm ꝙ dicunt causalitatẽ sed cũ est aliq̃ acceptõ ordinis. nec tñ ꝫm illam oĩno ꝓpria. Et dĩm ꝙ illa est vera ꝛ ꝓpria in qua verbuꝫ sigñs nõ idẽtitatẽ. nec innouationẽ. nec ordinatiõeꝫ nalẽ. ꝫ solũ ꝯuersionẽ cũ ꝑpõne importãte trãsitũ ꝫ cãm. vñ hec ẽ ꝓpria panis ꝯuertit̃ in corpꝰ xp̃i.

28

29

Agit de cõfectione ꝗ̃tum ad materiã in qua debet fieri.

Sub alia aũt specie tribꝰ de causis carnẽ ꝛc̃. Supra egit mgr̃ de ꝯfectiõe ꝗ̃tũ ad transsubstantionẽ siue ꝯuersionẽ. hic agit scd̃o in qua spẽ vel sb̃a debeat fieri talis ꝯfectio. Et hꝫ hec ps duas partes. In pma determinat in qua spẽ vel subã nunc ꝯficere debeat ecclesia. In scd̃a oñdit ꝙ sic fuerit in ꝯfectiõe primo que fuit in cena. ibi. Colligit̃ etiã ex p̃dictis ꝙ xp̃s ꝛc̃. vbi oñdit in ꝗbꝰ ꝯ̃bis ꝯfecit. ꝛ quale corpꝰ discipulis dedit. ꝛ quale nos sumimus. Prima ps hꝫ tres. In pma oñdit̃ ꝗ̃re illud sacrm̃ siue xp̃i corpꝰ dat̃ sub alia specie. In scd̃a quare sb̃ duplici specie. ibi. Sꝫ quare sub duplici specie ꝛc̃. In tercia ꝯ̃o determinat ꝙ aq̃ vino cõmiscenda ẽ. ibi. Aqua vero admiscenda est vino. Et illa ps duas habet. In pma oñdit modũ ꝯmiscẽdi. In scd̃a vero inq̃rit vtruꝫ hoc spectet ad sacramenti necessitatẽ. ibi. Si ꝯ̃o querit̃ an irritum sit quod gerit̃ si aqua ꝛc̃.

Determinat in qua specie vel substantia nunc confi cere debeat ecclesia. Ostendens quare illud sacrm̄ siue corpus xp̄i daꝛ sub alia specie. e

Sub alia aūt specie tribus de causis carnē ꝛ sanguinē tradidit xp̄s et deinceps sumendū instituit. vt fides. s. haberet meritū que est de his q̄ nō videnꝛ. qꝛ fides nō habet meritū. vbi humana rō p̄bet expimētū. Et ideo etiā[a] ne abhorreret animus qd̄ cerneret ocul⁹. qꝛ nō habem⁹ in vsu carnē crudā ꝛ sanguinē comedere. Quia ergo xp̄m vorari dentibus fas nō est. in misterio carnē ꝛ sanguinē nobis cōmēdauit. Et etiā ideo ne ab incredulis religiōi xp̄iane insultareꝛ. Unde aug. Nihil rationabilius q̄ꝫ vt sanguis similitudinē sumam⁹. vt ita ꝛ veritas nō desit. ꝛ ridiculū nulluꝫ fiat a paganis. qꝛ cruorē occisi hoīs bibam⁹. Ne ergo hoc fieret. ꝛ ne veluti quidam horror esset cruoris. in similitudinē accipimus sacramentū. Ex premissis iā liquet quare sub alia specie et quare sub ista hoc sacramentum dn̄s celebrauerit. ꝛ celebrari a nobis instituerit.

Quare sub duplici specie. f

Sed quare sub duplici specie sumiꝛ. cuꝫ sub alterutra totus sit xp̄s: vt ostenderet totam hūanā naturā assūpsisse. vt totā redimeret. Panis eīn ad carnem referꝛ. [b] vinū ad animā. qꝛ vinū opaꝛ sanguinē. in quo sedes aīe a phisicis esse diciꝛ. Ideo q̄ꝫ in duabus specieb⁹ celebraꝛ. vt anime ꝛ carnis susceptio in christo. ꝛ vtriusq̄ꝫ liberatio in nobis significeꝛ. Ualet eīn vt ambrosi⁹ ait ad tuitionē corpis ꝛ aīe quod percipimus. qꝛ [c] caro xp̄i ꝓ salute corpis. sanguis v̄o ꝓ aīa nostra offerꝛ. sicut prefigurauit moyses. caro inq̄t ꝓ corpe vestro offertur. sanguis ꝓ anima. sed tamē sub vtraq̄ꝫ specie sumiꝛ. quod ad vtranq̄ꝫ valet. qꝛ sub vtraq̄ꝫ sumiꝛ ipse totus christus. sed si in altera tm̄ sumereꝛ. ad alterius tm̄. i. anime vel corporis nō vtriusq̄ꝫ pit̄er tuitionē valere significareꝛ. Sub vtraq̄ꝫ specie tm̄ totus sumitur christus. nec plus sub vtraq̄ꝫ. nec minus sub altera tm̄ sumiꝛ. Eadē eīn ratio ē vt ait hylari⁹ in corpe xp̄i que in manna p̄cessit. de quo diciꝛ. Qui plus collegerat nō habuit amplius. nec qui minus pauerat habuit min⁹. Et licet sub vtraq̄ꝫ specie sumaꝛ totus christus. tamen non fit conuersio panis nisi in carnem. nec vini nisi in sanguinē. Nec debet dici duo sacramenta sed vnum. quia sub vtraq̄ꝫ specie idem sumitur. Neq̄ꝫ debet iterari sacramentū. qꝛ benedictio nō repetiꝛ sup spēm eandem. neq̄ꝫ alie substantie in sacrificium veritatis offerri debent. quia de alijs non pōt consecrari corpus xp̄i vel sanguis.

Determinat q̄ aqua vino admiscenda est ostendens modū admiscendi. g

Gre. in omelia paschali. a

Aug.

b

Ambro. sup c eplaꝫ ad cor.

Hylarius. Exo. xvi.

a. ij. Ne abhorreret animus quod cerneret ocul⁹. Uideꝛ nulla eē ista mgr̄i rō. q̄a nō est faciēduꝫ aliq̄d in solaciuꝫ sensus qd̄ preiudicet intellectui. Sed sicut horridū ē sensui comedere carnes. ita difficile est intellectui credere oppositū eius qd̄ sentit. q̄ vr̄ q̄ mch⁹ est horrorē generari in sensu. vt ita veritas manifestareꝛ in intellectu. Re⁹ dōm q̄ ista nō est tota rō quare sub specie velaꝛ. qꝛ fit in sensus solacium. sꝫ qꝛ fit in sensus solaciuꝫ ꝛ in fidei meritū. in q̄ capitur et illuminaꝛ intellectus. si aūt occultareꝛ sensui. ꝛ intellectus nō releuaretur ꝑ fidem. tunc aliquod preiudiciū fieret intellectui. Nunc aūt nō est ita. et ideo non valet.

30

b. ij. Uinū ad animā ꝛc̄. Uidetur male dicere. qꝛ regula est in p̄hica sciētia q̄ termino semel posito nō est vtendū equiuoce. ergo similiter nec signo. Si ergo vinum sigt̄ sanguinē christi. nō signat animaꝫ christi. nō ergo aīam nostram. Re⁹ dōm q̄ sicut in signis vitalibus duplex attendiꝛ significatio. s. ꝓpria ꝛ allegorica. ita ꝛ i hac duplici sigt̄ione silr̄ accipiꝛ in theologis. Simile pōt esse in signis sacramentalib⁹ q̄ vnā rem significēt ꝓprie. s. vel rē quā cōtinēt. vel effectū quē tribuūt. aliā allegorice. s. rem a qua virtutē trahūt. sicut a passione ꝛ eius fide. Et sicut fallit regula sophistaꝝ in puris signis. qꝛ in theologica scīa dictio simul accipiꝛ moraliter. ꝛ literaliter. ꝛ allegorice. sic fallit in his signis. qꝛ vnū p̄ncipalit ꝛ ꝓprie significant. ꝛ aliud allegorice. Posset tm̄ dici q̄ vnum sigt̄ ꝑ alterum. vt animam ꝑ sanguinem. et sic nullum est inconueniens.

31

c. ij. Caro xp̄i ꝓ salute corpis offerꝛ. Scd̄m illud ambro. videꝛ q̄ istud sacramentū sanat corpaliter. et hoc etiam videꝛ apl̄s dicere. j. ad Cor. xj. Ideo inter vos multi infirmi. ꝛ imbecilles. ꝛ dormiūt multi. loquiꝛ de

indigne accipientibus. Sed contra. est cibus spūalis & remediū ɔtra peccatum. ergo non videtur q sanitatē corporis tribuat. Itē si tribuat sanitatē corpalem. ergo vr q corpore existente sano nō deberent hoies recipe nisi sanguinem. qđ nō est dōm. R°. dōm q ambro. loquit̃ de salute corporū nō que est in via sed que erit in patria. q 32 anuera est spūali. & apls de infirmitate loqtur spūali. Si quis aūt de corpali velit intelligere. hoc solū referendum et intelligendum est p accidens et valde ex consequenti. qr nec ad hoc nec ꝓpter hoc est institutū.

d [d]Aqua vero admiscenda est vino. qr aqua populum significat qui p christi passionē redemptus est. Calix ergo dominicus iuxta canonū preceptum aqua & vino mixtus debet offerri. qr videmus in aqua pplm intelligi. in vino ostendi sanguinem christi. Cū ergo in calice vino aqua miscet̃. xp̄o populus adunat̃. & credentium plebs in quem credit copulatur. que copulatio aque et

e vini sic miscet̃ in calice christi vt [e]mixtio illa nō possit separi. nam si vinū qs tm̄ offerat. sanguis christi incipit esse sine nobis.

Inquirit vtrum hec mixtio vini cum aqua sit de necessitate sacramenti. h

Si vero querit̃. an irritū sit quod gerĩ si aqua pretermittat̃. audi qđ sequit̃ in eodem canone. Non potest inquit calix domini esse aqua sola. aut vinum soluz nisi vtrunqz misceat̃. Itez Cyprianus. Calix dñi nō est

Cyprianus. aqua sola. aut vinum solum. nisi vtrūqz misceat̃. sicut nec corpus domini potest esse farina sola. nec aqua sola nisi vtrunqz fuerit adunatū. & panis vnius compage solidatum. Si quis tamen non intendēs introducere heresim obliuione vel ignorantia aquā ꝑtermiserit. nō videt̃ esse irritū sacramentum. sed ille grauiter est corripiendus. Nā et grecorum ecclesia non apponere aquam dicit̃. Quod etiam ex dictis Cypriani videt̃ posse colligi. Ait enim. Si quis de antecessoribus nostris vel ignoranter vel simpliciter non hoc seruauerit quod nos dominus facere et exemplo et magisterio docuit. potest simplicitati eius indulgentia domi-

f ni venia cōcedi. Nobis vero nō pōt [f]ignosci. qui nunc a domino instructi sumus. vt calicē dñi cum vino mixtū sm̄ q dñs obtulit offeramus. Ex hoc videtur q si quis simplr vl' ignorāter vinū offerat sine aq. sacrm ɔficiat.

d Aqua vero admiscenda est vino. Querit̃. vtrz sufficiat si admiscet̃ in dolio. & videt̃ q sic. qr añ inceptionem misse misceri pōt. & admixta transferri in vinū. Sz cōtra hoc est. qr talis admixtō nihil faceret ad sacramentū. R°. dicendum q admixtio 33 aque cum vino ē sacramentalis. vnde soli9 est sacerdotis. et ē ad sigtionem. et ideo tūc 34 debet poni quādo iā inchoant̃ sacra misteria. Et in missa solēni poni debet post offertoriū. in missa aūt priuata. ꝓpter piculū obliuionis. & ꝓpter hoc vt forte diuturno tpe bene cōmisceat̃ securius est ponere statim cum ponit̃ vinum in principio misse. Ad ergo obiicit d' limphatōne in dolio. dōm q illa nō est sacramentalis. et ideo nihil facit ad sacramentum.

e Mixtio illa non possit separi. Videtur q possit separi. qr experimentum est ꝓbatum q quantūcunqz aqua misceatur. q iuncus appositus attrahit aquam & segregat. ergo videt̃ q nunq̄ ita possit misceri. vt magister dicit. R°. sicut dicit phus qn̄ ꝑdominat̃ vinū soluit̃ species aque &c. & cū soluta est & ɔuersa in vinū. totū 35 est vinū. et sic conuerti pōt. nō eñ conuerti potest nisi panis vel vinū. Aliqui tamen volunt dicere q aqua nō ɔuertit̃ in sacramento. sed tenet semp rōnē aque. & est ibi ꝓpter sigtionem solum sicut si supinfunderet̃ aqua post trāssubationem siue ɔuersionē vini. Hanc duplicem opinionem ponit Inno. in decretali quadā de corpore domini. Primā tn̄ magis approbat & magis videt̃ approbanda. Vinū eñ pōt conuertere aquam in se in parua quātitate vt phs dicit in fine primi de generatiōe. Fuerunt etiam aliq̄ dicētes aquā ɔuerti in alios humores. & vinū in sanguinē. sed hoc nihil est. cū solū substantia panis & vini possit transsubstantiari. vnde si aliquis puram aquā in calicē poneret. oīno nihil cōficeret. nō sic est de vino. & iō prima opinio tanq̄ ꝓbabilior est tenenda. Ad id q obr̃ de iunco. dōm q nō separat aquā mixtā. s p naturā ɔueniētē aque attrahit partes vini aquosas totius inq̄ vini. nō qr ibi sit aqua. sed ptes debiles vini que minus habent de virtute.

f Nobis vero non pōt ignosci &c. Obiicit̃ cōtra hec cypriani verba. Aut eñ hoc dicit q tale pctm̄ est irremediabile. aut quia culpabile. Si quia irremediabile. hoc falsum est. Si quia culpabile. s similiter fuit in ignorantibus. quia ignorantia iuris nō excusat. ergo &c. R°. dōm q hoc dicat nō qr peccatum sit in nobis irremedia- 36 bile. sed quia non habet colorem excusationis si fiat ex certa scientia. sed qui ex ignorantia faciebant habebāt excusationem que tamen no excusat a toto sed a tanto. quia forte non erat in eis mortale. Nec erat simpliciter ignorantia iuris. immo quodammodo dici poterat ignorantia facti. quia dominū fecisse nesciebant. cum non habeatur ex scriptura. conijcitur tamen ex hoc q de latere eius exiuit sanguis & aqua. vbi etiam quodāmo prefigurata sunt sacramenta.

37 g Aqua vero nullatenus sine vino potest offerri. Obijcit. ponat ergo q aliquis decipiat credens aquam esse vinum. et percipiat hoc tpe perceptionis sacramenti. quid faciendum est ei. Rndent quidam q debet vinu ponere et no debet cosecrare. s panem frangere et mittere in vinu. Sed ad quid hoc faceret. si eni vinu non cosecratum no est maioris efficacie q aqua. sufficit aqua ponere vel positam tenere. Et ideo dicunt alij q dz forma verbi sup vinu dicere vt plenum sit sacramentu. si percipit hora debita. tn pter fictione. tu etia qr credo q sanguis aliquo modo addat ad efficaciam. s tn consulendu esset tali q prius coteret et doleret de negligentia.

g Aqua vero nullatenus sine vino potest offerri in sacrificium. nec panis nisi de frumento. nec granu frumenti nisi redactu fuerit in pane. quia christus et panem se dicit et grano frumenti se compat. Quod ergo supra dictum est no posse vinu solu offerri. determiari oportz. recipit eni exceptionem. Non potest. nisi simpliciter vel ignoranter fiat. Vel no potest. i. non debet. Quibusdam tamen videt hoc generaliter verum.

Ostendit q sic fuit in cofectione prima que fuit i cena qntum ad spem vel substantiam. sicut hodie conficit ecclesia. et quale corpus dedit discipulis. et quale nos sumimus. i

Colligit etiam ex predictis q xps vinu aqua mixtum dedit discipulis. Corpus vero tale dedit quale tunc habuit. i. mortale et passibile. nunc vero sumit a nobis immortale et impassibile. nec tamen maiore habet efficientiam. Eucharistia quoq intincta no debet dari populo p supplemento comunionis. qr no legit xps alicui discipulorum prebuisse panem intinctum nisi iude. Tunc vero no accepit iudas corpus christi sed tm panem. [b] corpus vero et sanguinem christi ante cum alijs discipulis perceperat.

g

Joh. vj. et. xij Determinatio premissor.

Juli⁹ papa q intincta no dz dari hostia populo.

b

38 b Corpus vero et sanguinem christi an cum alijs discipulis perceperat. Videt hoc male dicere de iuda. quia pctor erat et malus. et hoc dnm no latebat. g tantu sacramentu no debebat ei coferri. cum no debeat dari nisi digne accedentibus et sine pcto. Item Jo. xiij. cum introisset sathanas. glo. non vt qda putant. iudas tunc recepit corp⁹ xpi. Rn dcdm q dns dedit corpus suu iude ne cum pderet. vt forma sacerdotibus daret. Et quod obi de glo. dcd q glo. hoc no negat. sed negat q non dedit ei tunc quando dedit ei buccellam intinctam.

Ad intelligentia huius partis sin duo q determinat magister duo principaliter querunt. Primo ad intelligentia primi querit de speciebus in quibus nunc cofit ecclesia. Scdo querit de modo quo cofecit xps. Circa primu querunt breuiter quatuor. Primo querit vtru hoc sacramentu cofici debeat in specie panis et vini. Scdo vtr vtraq harum specierum sit de integritate sacramenti. Tercio querit vtrum aqua sit de integritate sacramenti. Quarto vtrum in omni pane et vino possit cofici sacramentum hoc.

Questio. j. g

Qd istud sacrm debeat cofici in specie panis ipsa dni institutio siue cosecratio. et eccie catholice obseruatio sufficiente pbet auctem et rone. Sed q no vr. qr fm q dicit hugo. crescente veritatis cognitioe. signa debuerut esse euidentiora. g cu panis et vinu fuerut sacramenta legis nature. nullo mo debet ee sacramenta leg grê. in qua tm pcurrit cognitio veritatis. Itê lex scripta plus cognitiois dabat et habebat q naturalis. g eius signa erant certiora et expssiora. g magis lex noua debuit pficere in sacris siue signis traditis tpe legis scripte. q tpe leg nature. de quibus sunt species panis et vini. Item hoc ipm vr. qr in lege scripta agnus et eius sanguis offerebat. s caro magis exprimit carne. et sanguis sanguine. g magis in illa specie debet cofici sacrm eucharistie q in ista. Itê species sacri naturalit debet repntare. s panis et vinum hût ab artificio. g no cogruût sacro. Itê hoc speci aliter ostedit de pane. qr in h sacro spealiter dz signi xps passus. vn ipse dicit. hoc facite in mea comemoratione. s panis integer no sigt passione. g n on cogruit huic sacro. Itê in hoc sacro ptinet xps vt cibus puulorum. q prius erat cibus angelorum. s cib⁹ puulorum est lac. g in lacte dz cofici. Itê obi de vino. qr h sigtur xps vt cibus siue potus sanans. s vinu no dat infirmis. g no dz in vino cofici h sacrm qd est sanatiuum infirmitatis spualis. Itê effectus istu⁹ sacri est extinguere morbu cocupiscetie. s vini est accedere. Prouer. xx. luxuriosa res est vinu. g zc. Rn dcdm q istu⁹ 39 sacri duplex est res. s. corp⁹ xpi veru. et misticu. et qr signa sunt instituta pter expssione rei sigte. talia debuerut ee q de sui na nata eent vtruq expmere. Et qm corp⁹ misticu e ex multis aggregatis in vnu. talia eâ ee debuerut q ex multis aggregant in vnu. tale aute est panis. qr est ex multis granis puris. Tale etiaz e vinu. qd est ex multis racemis puris. io recte vnioue corpis xpi mistici sigt. Corpus aût xpi veru ptinet in 40 h sacro vt cibus. qr pp h institutu est sacrm. non vt cibus qliscuq sit. s vt cibus couenies. cibus efficax. cibus sanas. cibus oib⁹ cois. io debuit institui signu. qd qde eet cibus hns istas pprietates. Cibus aût magis couenies est panis de frumento. et vinu. et hmoi signu est qd nature no generat ex frequetatoe fastidium. qd no couenit de aliquo alio cibo. Est etia efficax in cofirmado. qr panis cousortat et vinu letificat. Est etia san⁹ sicut dicit Ysaac in diet. qr vterq ad sanitate facit. Alter⁹ est cibus cois et vsitatus. maxime in

ter gentes rõnabiliter viuentes. Vñ dam. Consuetudo est hominib⁹ manducare panem ꝛ bibere vinũ. ideo piugauit eis dominus diuinitatẽ. ꝛ fecit ea corpus ꝛ sanguinem suũ. vt ꝑ hoc q̃ sunt ſm naturaꝫ cõsueta in q̃bus vita ꝯseruat̃. ad ea q̃ sunt supra naturam aĩa transferat̃. Ex his patet obiecta. 41 Qd̓ em̄ obĩ ꝙ sacra in no. lege sunt euidẽtiora. Dõm ꝙ euidẽti⁹ factũ est rõe verbi additi hoc est corpus meũ. ſ non oportuit a pte elemẽtali. qꝛ sufficiebat illa euidẽtia.

42 Ad illud qd̓ obĩ de signis legis scpte. dõm ꝙ euidentiora signa erant passiõis. qꝛ sicut ſ dictũ est. ad illã signãdã pncipaliter ordinabant̃. ſ nõ euidentiora q̃tũ ad expressionẽ grẽ sacralis. ꝛ hoc pñ cipl̃r significat̃ in sacris no. legis. ꝛ hoc pꝫ de carne. qꝛ non sig̃tur caro vt caro. ſ vt reficiẽs. 43 Ad illud qd̓ obĩ ꝙ sunt ab artificio. dõm ꝙ habilitas ẽ a natura. ſ ꝑfectio ab ope humano. sic ꝛ xp̃us a sua origine hñit cibandi habilitatẽ. ſ act⁹ ẽ cibus effectus decoctõe in igne passionis. ꝛ cõpressiõe in torculari crucis. sic est in ipso signo. s. pane ꝛ vino. Et ꝑ hoc pꝫ sequens qd̓ 44 obiicit ꝙ nõ sig̃t passionẽ. Dõm em̄ ꝙ falsum ẽ. immo sig̃t ꝑ decoctionẽ vel etiã impssionẽ. Possꝫ tñ dici ꝙ nõ exprimit̃ xp̃s vt passus pncipaliter. ſ vt ci45 bus. Ad illud qd̓ obĩ ꝙ est cibus puuloꝝ. dõm ꝙ est cibus paruuloꝝ ꝛ hñiliũ. coꝝ tñ q̃ aliquo modo creuerunt. non accedentium ad fidem. Vñ Aug. Cibus sum grandium. cresce ꝛ manducabis me ꝛc. Et 46 ideo in pane nõ in lacte fuit institutũ. Ad illud qd̓ obĩ de vino ꝙ nõ sanet. dõm ꝙ vinum datur iã conualescentibus. ꝛ non actu infirmantibus. in quo sig̃tur ꝙ istud sacrm̃ dari debet iam cõfidentibus ꝑ bonam ꝯscientiam. nõ iacentib⁹ in lecto peccati. 47 Ad illud qd̓ obĩ ꝙ auget luxuriam. Dõm est ꝙ hoc facit qñ sumit̃ ad ebrietatẽ. nõ qñ sumit̃ ad refectionẽ ꝛ et iocunditatẽ seruata sobrietate.

Questio .ij. b

Utruz vtraqꝫ harꝫ specierꝫ sit de integritate sacri. Et ꝙ sic videt̃. qꝛ dñs eñ illud sacrm̃ tradidit. in vtraqꝫ specie cõsecrat. ſ nõ est sacrm̃ cõpletũ nisi ſm ꝙ ipse instituit. ḡ ꝛc. Item forma verbi ẽ de integritate sacramenti. ſ forma corpis nõ est nisi sup panẽ. ꝛ forma sanguinis nõ est nisi sup vinũ. ḡ vtraqꝫ species ẽ de integritate. Item nullum sacrm̃ est iterandũ q̃diu manet. ḡ nec ꝯsecratio supra consecrationẽ est addenda cũ est ꝑfecta. Sed ad ꝯsecratiõnẽ panis addit̃ ꝯsecratio vini. ḡ nõdũ est ꝑfecta. ḡ ꝛc. Item in hoc sacramento exprimit̃ misteriũ nostre redemptionis. ſ hoc non fit in solo pane siue etiã corpore. sed etiam sanguine. ꝛ sic ꝛc. Contra in hoc sacramento q̃tum ad spẽm panis totus xp̃s ꝯtinet̃. nec aliq̃d amplius in duobus q̃ in vno. nec aliud. ſ oĩno idem. ḡ videt̃ ꝙ nõ sit de integritate species vini. qꝛ illa remota remanet totum completum. Itẽ fideles integrum ꝛ perfectum sacramentũ recipiunt nec recipiunt nisi in altera specie tm̄. ḡ ꝛc. Item quero q̃ necessitas est in hoc sacramento sanguinẽ christi sig̃ri. Si quia est de integritate. multo magis anima. ergo anima multo magis debet significari. Si dicas ꝙ in hoc sig̃tur anima. quia sedes anime est in sanguine. vt dicit magister. Contra. anima vt perfectio est in toto corpore et in singulis partibus. nõ ergo in sanguine. Preterea quedam animalia sunt sine sanguine. Item baptismus est sacramentum valens ad remedium corporis ꝛ anime. ꝛ tamen non est ibi signum nisi vnicum. ergo nec hic. 48 Rñ⁹ dicendum ꝙ in sacramento duo sunt. s. efficacia. ꝛ signatia. Esse igitur de integritate sacramenti dupliciter est. Aut q̃tũ ad efficaciam. et sic neutra species est de integritate. ſ quelibet est totum quod habet efficaciam. Aut q̃tum ad signionem. ꝛ sic sunt de integritate. qꝛ neutra ꝑ se exprimitur res huius sacramẽti. sed in vtraqꝫ simul. et hoc patet sic. Hic significatur xp̃s cibus perfecte reficiens manducantes sacramentaliter ꝛ spiritualiter. ꝑfecta aũt refectio non est in pane tm̄. nec i vino tm̄. sed in vtroqꝫ. iõ nõ in vno tm̄ ꝑfecte sig̃tur vt reficiẽs ſ in vtroqꝫ. 49 Reficit aũt hoc sacramẽtum non quoscunqꝫ sed manducantes spũaliter. 50 Manducare aũt spũaliter. est cognoscere ꝛ affici circa eius passionem que fuit in corporis eius multiplici afflictione ꝛ sanguinis effusione. in quo manifestat̃ immensa dei charitas. et in hoc anima perfecte reficit̃ et delectatur. ꝛ ideo vtrũqꝫ distincte significat̃. s. corpus et sanguis. Rursus delectatio ꝛ refectio non est in passione quia passio. sed quia nostra redemptio. ibi etiaꝫ mira nostra vtilitas nos delectat. et quia redempti sumus in corpore et anima. ad hoc est perfecta redẽptio. ꝛ xp̃s exposuit corpus ꝛ animam. et iõ vt perfecta esset vel sig̃retur redemptio. et ex hoc ꝑfecta refectio debuit sig̃ri corpus in pane. ꝛ aĩma cuius sedes est in sanguine in vino. Ratõ igit̃ integritatis est significantia xp̃i nos ꝑfecte reficientis i meditatione sue amãtissime passionis. ꝛ nostre iocũde redemptionis. que non ꝑ alterum horũ perfecte sig̃ri potuit. sed per vtrunqꝫ. Rationes autem ad primam partem inducte ꝓcedunt q̃tum ad signiam.

51 Ad illud quod obiicitur primo ad oppositum patet responsio. qꝛ et si in vtraqꝫ specie ꝯtincatur. non tamen per alterũ perfecte sig̃tur. et ideo fideles recipiunt perfectum sacramentum sub vna specie. quia ad efficaciam recipiunt. Sed q̃tum ad signiam sufficit qd̓ ecclesia facit in coꝝ presentia. nec oportet ꝙ ipsi recipiant ꝓpter piculũ effusionis. et ꝓpter piculum erroris. quia nõ crederẽt simplices in altera specie totum xp̃m recipe. Exemplum patet de eo cui exiuit sanguis ab hostia. qꝛ nõ credebat ꝙ esset sanguis in specie corporis. 52 Ad illud quod obiicit̃ tercio q̃ necessitas est ꝙ oporteat sanguinẽ sig̃ri. dõꝫ ꝙ hõ est tum ꝓpter passionem. tum ꝓpter anime redemptionem. Anima enim cum sit spiritualis nõ potuit in se sig̃ri. sed in annexo. vtputa in sanguine in quo est sedes anime. non quia in solo sanguine. sed quia aĩa rationalis vnitur mediante potentia sentiendi. ꝛ illa mediante potentia vegetandi. ꝛ qꝛ illa hꝫ tres virtutes. Preterea fundamentum oĩm est nutritiua. et nutrimentũ sanguinis vel aliquid loco eius. ideo ꝛc.

53 Ad illud qd̓ obiicitur de baptismo. dõm ꝙ baptismus principaliter signat mortem ꝛ sepulturam. sed hoc sacramentum sig̃t eum passum. et quoniam passus est in anima. ꝛ in carne passus corporis afflictione et sanguinis effusione. ideo vtrunqꝫ hic sig̃ri debet. Unde non est simile. quia ista non est tota causa nec principalis. sed pncipalis est sig̃tio refectionis perfecte ſcd̓m statum vie. Cause autem congruentie multe sunt. et accipiuntur tum ex propria rei significatione quam efficit sacramentum. et hec est nr̃a refectio. tũ rei quã sig̃t allegorice. et hec est xp̃i passio.

Refectio aūt pōt significari vt perfecta. ⁊ sic significaꝶ p hec duo q̄tum ad modum duplicē. qꝛ alij suauiter. alij cum maiori labore reficiunꝶ. Prima significaꝶ p sanguinem ⁊ speciem vini. Scda p speciē panis. Uel q̄tum ad effectus. qꝛ confortat. ⁊ hoc p speciem panis. ⁊ letificat siue delectat ⁊ hoc p vinū. Q̄tum ad sigtionē allegoricā debet sigri corpus ⁊ anima. qꝛ xp̄s vtranq̄ assumpsit. ⁊ in vtraq̄ passus est. ⁊ vtranq̄ redemit. ⁊ hec oīa ad congruitatē faciunt. ⁊ institutio que preexigit congruitatem. superueniens inducit necessitatem.

Questio. iij. i

Utrum aqua sit de integritate sacramēti eucharistie. Et q̄ sic vr̄. Cyprianus. Sicut in sanctificando calicem dn̄i offerri sola aqua non potest. sic nec vinū solum potest. sed vinū est de integritate. ⁊ sine illo non potest esse sacramentum. ḡ nec sine aqua. Itē rōne videꝶ. qꝛ sacramentum corpis nō potest fieri i sola farina. nisi p cōmixtionē aque fiat panis. ḡ nec sacramentū sanguinis sine cōmixtione aque. Item aut dn̄s posuit. aut non posuit. Si posuit. ⁊ qḋ ipse instituit est de integritate sacramenti. qꝛ qui aliter facit nil facit. ḡ ⁊c̄. Si nō posuit. ḡ p̄sumptio fuit ponere. Item qḋ sigt aliquid qḋ est de suba ⁊ principaliter in sacramento est de eius substātia. sed vnio aq̄ cum vino significat vnionē membroꝝ ad caput. vt dicit Beda. ⁊ habeꝶ in lr̄a. Item vinū sigt sanguinem q̄ fluxit de latere xp̄i. sed non tm̄ sanguis fluxit. immo sanguis ⁊ aqua. ḡ imꝑfectum est sacramentū nisi vtrūq̄ apponaꝶ. Sed ɔtra. Nihil est de suba sacramēti huiꝰ materialiter qḋ nō remanet neq̄ ſm subam neq̄ ſm accidentia. ſ aqua est hmōi. ḡ ⁊c̄.

Item elementū quod est de substantia vnius sacramenti nō est de substantia alterius. cū sint sacramenta distincta. sed aqua est materia baptismi. ḡ nō est de necessitate huius sacramenti. Itē omne qḋ est de substantia. aut est q̄tum ad significantiā. aut q̄tū ad efficaciam. Nō q̄tum ad sigtiam. qꝛ debēt sigre corpus xp̄i verum ⁊ misticum. ⁊ sanguis sufficienter sigtur p vinum. et similiter vnio corporis mistici. Nec q̄tum ad efficaciā. qꝛ sine aqua est trāssubstantiatio. Item quicq̄d sit de integritate. quero de congruitate. ⁊ videꝶ q̄ nō sit congruū aquam apponi. quia hoc sacramentū est rei habentis oīs saporis suauitatem. ſ aqua est insipida. ergo non congruit.

Item pani nihil additꝶ. ergo nec vino. vel si additur. queriꝶ quare. Item dn̄s nō legiꝶ apposuisse. ḡ videꝶ q̄ nō peccet q̄ non apponit. ſ multo magis q̄ apponit. Q̄ aūt sit de necessitate et cōgruitate precepti. Cyprianus ostendit dicēs. Nobis ignosci oīno nō pōt. q̄ admoniti sumus vt calicem dn̄i cum vino ⁊ aqua mixtum ſm q̄ dn̄s obtulit offeramus. Questio ergo est si mortaliter peccat qui omittit.

54 R̄ꝰ dīm q̄ de integritate sacramēti huius ſūt quatuor. ſ. materia. et forma. ⁊ ordo. ⁊ intentio ɔsecranꝶ. De congruitate aūt ⁊ bene esse sunt que sunt his annexa. aqua ergo cum non sit aliq̄d hoꝝ nō est de necessitate. sed annexum est materie. ſ. vino. qꝛ adiungiꝶ vino ⁊ in ip̄m conuertiꝶ. ⁊ postmodū in sanguinē. ⁊ iō est de cōgruitate. Ratio aūt huiꝰ connexiōis est expressior sigtio. qꝛ aqua sigt pplm. ⁊ p cōiunctionem sui cū vino sigt vnitatem capitis cū membris. p vinū aūt sigtur vnio membroꝝ adinuicem. Ratio vero igiꝶ ostendētes q̄ aqua nō sit de suba sacramēti sunt concedende. 55 Ad illud ḡ quod obī de Cypriano. dīm q̄ Cyprianus dicit illud nō posse fieri qḋ nō bene potest. vel nō de iure pōt. Unde alexandꝰ vbi cyprianus dicit pōt. dicit debet. 56 Ad illud qḋ obijciꝶ de farina. dīm q̄ nō est simile. qꝛ farina nō cōmixta siue p se nō est cibus. sed vinū potus ē p se. 57 Ad illud quod obī vtrū dn̄s posuerit. dīm q̄ sic. ſ nō tan q̄ necessariū ſ tanq̄ congruū. ⁊ hoc pꝫ. qꝛ vinū erat ex quo cōfecit. ḡ aqua transierat in vinū anteqū conficeret. ⁊ qꝛ apposuit. peccat qui nō apponit. nihilominus conficit tamen. 58 Ad illud qḋ obijciꝶ de vnione. dīm q̄ illa vnio significaꝶ p vinū. qꝛ significaꝶ vnio membroꝝ adinuicem. ⁊ p consequens ad caput. non tamē ita expresse. ideo cōgruit. Siliter qḋ diciꝶ q̄ fluxit simul. dīm q̄ p aquā illā nō sigtur aq̄ ista nec ecōuerso. ſ aqua illa aquā baptismalē sigt. Uel pōt dici q̄ ex hoc innuit cōmiscēdā aquā vino. vn̄ illud fuit figura huiꝰ. nō h̄ sacrm̄ illius. hic eñ sāguis nō ille tm̄ ſ totus q̄ fluxit de corpe sigtur ⁊ cōtineꝶ. 59 Ad illud qḋ queriꝶ de cōgruitate. dīm q̄ est de cōgruitate. Q̄ dicit de insipiditate. dīm q̄ sigt populū qui est insipidus. ⁊ sapidus fit p ɔiunctionē cū sapia christo. sicut aqua cū adiungiꝶ vino. 60 Ad illud qḋ obiciꝶ q̄ nō cōmisceꝶ aliquid pani. Dīm q̄ nō est simile. qꝛ nō pōt ei sic aliquid cōmisceri vt trāseat in ip̄m. qꝛ durior. ꝓpterea nō habet virtutē ɔuersiuam vt vinū. Preterea ꝑncipalius referꝶ ad signādum nostrā redēptionē. 61 Ad aliud dīm q̄ dn̄s apposuit. et quidā hoc cōiciunt ꝓpter dn̄i sobrietatē. q̄ nō biberit vinū purū. maxime forte tale quale est in terra promissionis. Sed h̄ ɔiectura debilis est. ſ scimus q̄ apli q̄ cene dn̄i interfuerūt. ita ecclesie reliq̄runt. Nec obiectio valet de euāgelio. qꝛ nō oīa scripta sunt. ⁊ rō quare de aqua nō est scriptū est ne puteꝶ de suba sacri. ne aūt puteꝶ preter. necēm fuit i passione dn̄i insinuatū cū exiuit sanguis ⁊ aqua. ⁊ iō peccat qui omittit. ⁊ qui ex heresi vel cōtemptu omitteret. peccaret mortaliter. Qui eñ negligit ex h̄ q̄ nullam habet diligentiā peccat mortaliter. q̄ negligit ex hoc q̄ habet diligentiā semiplenā peccat venialiter. sed tamen grauiter peccat. qꝛ hoc sacramentū cū omni diligentia ē cōsecrandū. Et quātū istud opus et hoc sacrm̄ precellit alia opa. tantū negligentia in hoc ꝑponderat alijs negligentijs.

Questio. iiij. k

Utrū hoc sacrm̄ possit cōfici in oī pane ⁊ vino. Et q̄ sic vr̄. qꝛ est cibus cōis. ḡ dꝫ fieri in materia cōi sic baptismus ꝓpter excusationē pauꝑuꝫ. ḡ in omni pane ⁊ in oī vino q̄ habent rōnē reficiendi ⁊ potandi.

Itē ostendiꝶ q̄ possit cōfici in pane ⁊ vino corrupto. qꝛ dic̄ Innocētiꝰ. Et si diligenti studio vinū optimū sit querendū. viciū tn̄ vini nō maculat mundiciā sacramēti. eadē rōe nec panis. ḡ ⁊c̄. Itē ondūt q̄ in pane ⁊ vino mixto. qꝛ sicut vino ɔmisceꝶ aqua. ita granis frumēti cōmisceri pn̄t alia grana. sed i vino mixto aqua fit ⁊ debet fieri sacramētū. ḡ silr i frumēto pōt. Itē q̄ in oī aqua videꝶ. qꝛ oīs aqua potest cōuerti in vinū. et ɔuersa pōt ɔuerti in sanguinē ḡ ⁊c̄. Contra. q̄ nō in pane vr̄. qꝛ sicut dn̄s baptizando dedit vim regeneratiuā aq̄s. ita ɔsecrādo instituit huius sacramenti materiā. sed consecrauit in pane de frumento. qꝛ ille est solum cibus paschalis. ⁊ in vino vitis. ergo ⁊c̄. Item q̄ nec in vino. nec in pane corrupto videꝶ. qꝛ vinū corruptū nō est vinū.

ficut homo mortuus nō est homo. Un̄ acetū vt dicit phs in .viij. methaphi. nec est vinū nec pōt eē. silr de pane. ḡ zc. Item q̄ nec de mixto vr. q2 mixtio ē miscibiliū alteratoꝝ vnio. vn̄ in mixtione transmutanť forme mixtoꝝ. ⁊ resultat terciū. ḡ vinū mixtum nō est vinū. ⁊ siliter panis. ḡ zc. Itē q̄ nō in aqua nō naturali videť. q2 baptismus qui est sacrm̄ necessitatis nō potest. ergo nec illud quod dꝫ fieri solenni-

62 us. Rᵒ. dōm q̄ materia cōgrua huic sacramēto de natura sua est panis de frumento. ⁊ vinū de vite ꝓpter hoc q̄ iste cibus inter omnes cibos. ⁊ potus ille inter oīes est ꝯuenientioꝛ. efficacioꝛ. sanioꝛ. ⁊ cōmunioꝛ. ⁊ iō dūs se grano frumēti compauit Job. xij. et ligno vitis Jo. xv. et ex hac cā in his duab⁹ speciebus cōsecat. ⁊ cōficiēdo instituit. Ideo in alio pane q̄̄ de frumento. vel in alio vino q̄̄ de vite nō pōt cōfici. ⁊ hoc determinauit cōciliū cartaginen̄. In oi aūt pane de frumento. sicut in omni vino de vite. siue ibi sit differentia accidentalis siue specifica vt dicunt quidam. pōt cōfici saluata specie illius panis ⁊

63 illius vini. Ad illud ergo qd̄ obi de omni pane ꝓpter cōitatem. dōm q̄ nō tm̄ cōitas ꝫ etiā cōgruitas est hic ꝯsideranda. Preterea baptismus est sacramētum necessitatis ꝫ illud nō. iō non est simile. Preterea ois aqua naturaliter oi aque est eadē specie. non sic

64 omne bladū. Ad illud qd̄ querit de corruptione. dōm q̄ est quedā corruptio a statu optimo. nō tamē ab esse simpliciter. vtputa qn̄ vinū trahať vel accessit quedā corruptio ab esse simplr. vel qn̄ simpliciter desinit habere formā panis ⁊ vini. vt qn̄ ꝑfecte conuersum est in acetū. Prima corruptio nō tollit potētiā ꝯficiendi. ꝫ scđa tollit. Hec aūt corruptio poterit discerni p gustum ab illis qui noscunt naturas rerū

65 Ad illud quod obi de mixtiōe. Dōm q̄ mixtio dicit dupliciter. s. cōiter ⁊ ꝓprie. Cōmuniter qn̄ misceť aliquid alicui alterius nature quod tamen nō habet ꝓportionē in quanto. ꝫ illud tanq̄̄ ꝑdominās soluit spēm ⁊ ꝯuertit in se. ⁊ tunc nō est mixtio ꝓprie. et talis pōt esse in hoc sacramento. Et de hoc dicit in fine primi de generatiōe q̄ si gutta aque misceať amphore vini nō est mixtio. q2 soluiť spēs. Est alia mixtio ꝓprie dicta miscibiliū alteratoꝝ vnio. ⁊ hec repugnat. vn̄ tot grana pn̄t cōmisceri granis frumenti. et tantū de aqua vino q̄ alterant a suis naturalib⁹ saporib⁹. ⁊ hec mixtio tollit potētiaꝫ cōficiendi. ⁊ ideo frumenti grana diligenter sunt secernenda. ⁊ valde paꝝ de aqua est apponēdū. maxime qn̄ vinū est debi-

66 le. Ad illd̄ qd̄ vltimo querit de aqua. dōm q̄ nulla aqua rosacea nec artificialis. sed solū naturalis q̄ dꝫ aqua viua est apponēda. ⁊ si apponať alia aqua vt transeat in vinū fit sacramentū. ꝫ ille qui apponit peccat sicut ille q̄ omitteret ponere aquā. q̄ cū aqua figt ꝑplm hoc est ratōne multitudinis. ⁊ talis est aq̄ nō artificialis ꝫ naturalis.

Onsequenť q̄tū ad scđm articulū queriť de modo quo xp̄s cōsecat. Et circa hoc queriť duo. Primo queriť de mō ꝯficiendi quo ad signū exteri⁹. Scđo q̄ ad ꝯtentū interi⁹.

Questio. j.

Utrū xp̄s cōsecit in azimo an in fermētato: Et q̄ in azimo videť. Math. xxvj. prima die azimorum. Itē Mar. xiiij. Et p̄ma die azimoꝝ. Et Luce. xxij Uenit aūt dies azimoꝝ i q̄ nece erat oc. pas. Sꝫ isto die nō repiebať fermētatū in oib⁹ finib⁹ isrl'. ḡ si cōficiens in domo iudeoꝝ voluit comedere pascha. nō potuit cōficere nisi in azimo. Itē rōne vr. q2 dūs nō venit soluere legē ꝫ adimplere mādata legis. sed ꝑceptū erat Exo. xij. ⁊ Deut. xvj. q̄ comederent pascha cū azimis. ḡ comedit azima. ꝫ de illo pane cōsecit quē in cena comedit. ergo zc. Itē dūs debuit eo mō cōficere. q̄ magis sacramento ꝯueniret. ꝫ azimū rōne integritatis magis ꝯuenit huic sacramento. ḡ in pane azimoꝝ debuit cōficere. vnde. j. ad Coꝛ. v. Nō in fermento veteri ꝫ in azimis. Contra hoc est q̄ dūs ꝑuenit diē azimoꝝ. sed ante illū diē nō comedebant azima. ḡ zc. Q2 aūt ꝑuenerit ōndiť. q2 si figure dꝫ veritas rn̄dere. cū agnus q̄ erat figura huius imolareť. xiiij. luna. xp̄s fuit crucifixus. xiiij. lūa. ꝫ añ diē crucifixionis ꝯfecit. ḡ in fermento. Hoc p̄m ꝓbať auctoritate. q2 dr̄ Jo. xviij. Nō introierūt in ꝑtoriū vt nō ꝯtaminareńť. ꝫ māducarēt pascha. ḡ añ ductus est ad passionē q̄̄ māducareť pascha. ḡ ꝑuenit. ⁊ si hoc. ḡ idē quod prius. Itē dies festus pasche dr̄ prima dies in qua manducať pascha. ꝫ Joh. xiij. dr̄ q̄ ante diē pasche fecit cenā cū discipulis suis ḡ zc. Item hoc p̄m ꝓbať p Lu. xxiij. vbi dr̄ q̄ mulieres in die crucifixionis aromata pauerūt. in sequēti quieuerūt. ⁊ glo. dicit q̄ nō licebat aliquid pare ꝫ legē. ḡ magnus dies festus fuit in sequenti crucifixionis. sed magnus dies festus erat prima dies azimorū. ḡ zc. Itē rōne vr. q2 si dūs noluit nos ritū iudeoꝝ seruare. vr̄ q̄ nec ipse seruauerit. ḡ nec cōfecit ī azimis. Juxta hoc queriť de ꝯtrouersia grecoꝝ et latinoꝝ vnde venerit. et vr̄ q̄ nō poterit esse. q2 ipsi acceperūt ab aplis. ⁊ apli ab vno dn̄o. ḡ vel apli errauerūt. vel greci finxerūt. Queriť etiā qui meli⁹ faciunt. ⁊ vtrū vtriq3 bene faciūt. cū aliqui modū domini nō teneant.

Rᵒ ad primū dōm q̄ dūs pascha celebrauit. xiiij. luna. vnde non ꝑuenit sicut expresse tres euangeliste cōcordant. nec ꝑuenire debuit. Si ḡ manducatio agni typica est figura manducatiōis agni veri. manducatio agni veri debuit illam sequi nō ꝑire. vnde q2 in luna. xiiij. pascha fecit qn̄ tm̄ comedebať azima. patet q̄ in azimo cōfecerit. 67

68 Ad illud quod obi q̄ ꝑuenit. q2 crucifixus est. xiiij. luna. Respondent quidā q̄ luna. xiiij. est crucifixus. q2 solennitates durant a sero vsq3 ad aliud sero. vn̄ primo sero comedit agnū. ⁊ anteq̄̄ veniret alterū sero est crucifixus. Aliter dicať et melius q̄ passio eius inchoata est statim post cenā. q2 fuit in agonia. ⁊ fuit cōprehēsus zc. vn̄ optie ē factū q̄ agni comestio ⁊ ipi⁹ imolatio facta est. xiiij. luna. nō q2 ꝯsūmata ꝫ inchoata.

69 Ad illud qd̄ obi q̄ nō introierūt pretoriū vt n̄ ꝯta. dōm q̄ pascha tribus modis accipiť. Uno mō pascha cibus paschalis dr̄. vt azima q̄ p. vij. dies comedebať a iudeis. Alio mō pascha dr̄ agn⁹ pascalis. Luce. xxij. In q̄ nece erat oc. pascha. Tercio mō dr̄ pascha agn⁹ verus. j. ad Coꝛ. v. Pascha nr̄m imolatus est xp̄s. Et p̄mo mō accipiť in iohe.

70 Ad illud qd̄ obi de die festo. Dō q̄ illi. vij. dies oēs erant dies festi. ꝫ p̄mus erat p excellētiā fest⁹ dies. h. est. xv. Simpli⁹ maioꝛ excellētia sabbm̄ qd̄ erāt inter illos dies festos. in q̄ nihil debebāt pare. tū ꝓpř suā celebritatē. tū ꝓpř azima. qd̄ ḡ dicat Joh. loqť de die. xv. anteq̄̄ facta est cena. Q2 aūt dicunt iudei nō in die festo. intelligēdū est de sabbato. Silr q̄ mlieres q̄escūt. h est

ob reuerentiam sabbati. nõ q2 primus dies. q2 in primo die aliquid parare. sed in sabbato parare nil licebat.

71 Ad illud qđ obi. q dñs nõ debuit facere nos iudaizare. dõm q dñs de lege nõ retinuit ħ de nouo instituit. sicut pz de baptismo. q2 illi aqua lustrabantur. ⁊ nos aqua lustramur. ħ ħ instituit q2 sacramento cõgruebat.

72 Ad illud qđ querit de controuersia grecoꝝ ⁊ latinoꝝ. dõm q sicut dicit Leo papa. antiqui patres ꝓpter iudeoꝝ institutionem. ⁊ quãdo error ille vigebat de legali obseruantia. decreuerunt ex cõsilio spũssancti cessare quousqꝫ error ille minueret. sicut decreuerunt in xpi noie baptizare. vnde oīs ecclesia primo in azimis conficiebat. postmodum ex hac causa in fermentato. ħ cessante iã illa causa. rediit iã romana ecclesia ad ritum pristinum. greci vero tanq̃ superbi noluerunt ad ritũ primũ redire. ⁊ ideo ex ħ ita coacti sunt defendere. primo dicentes se ita accepisse. Scđo ħo q2 hoc nõ sufficiebat addiderũt ratõem ꝓpter hoc ne iudaizarent. Tercio q2 hoc nõ sufficiebat si dñs in azimis ꝯfecisset. ausi sunt hoc dicere q dñs ꝯfecit de fermentato. Et q2 euangeliste dicũt cõtrarium. ausi sunt dicere q falsum dixerunt. ⁊ a iohãne correpti sunt. Ecce quomodo error paruꝰ in principio multus est in fine. tñ tam ipi ꝯficiũt q̃ nos. hoc eñi nõ est de sub̃a sacramenti. sed ꝯgruentia. ⁊ hoc pz ex imitatione vel institutione sacroꝝ.

Questio ij. m

De modo quo christus ꝯfecit q̃ ad contentũ interiꝰ et querit quale corpꝰ dedit discipulis in cena: Et q impassibile ⁊ immortale videt. Math. xvij. transfiguratus est ante eos. glo. illud corpus quod habuit p naturã. dedit discipulis suis in cena nõ mortale ħ palpabile. Item rõne videt. q2 oīs caro passibilis est ꝯuertibilis. ħ si corpus passibile dedit. fuit ꝯuertibile in manducantes. qđ est inconueniens. Item omni passibili põt inferri passio. et omē illud cui põt inferri passio. ledit p cõtactũ fortẽ agentis. si ħ xpus sub forma panis fuit tũc. ħ ꝑcussione dentiũ ⁊ masticatione poterat ledi. Item si passibile ⁊ mortale. esto q esset reseruatio in triduo. tunc ħ moreret. et si hoc. nõ esset ibi aĩa. ħ nec plenũ sacramẽtũ. cũ ħ ħ nõ sit ponere. ꝯstat q nõ moreret. ħ ⁊c. Item esto q aliqs cõsecrasset in triduo. ꝯstat q verba eandẽ haberent virtutẽ. sed virtute verboꝝ est ibi modo totꝰ xpus. ħ totus xpus esset ibi. ħ sil' esset viuus ⁊ mortuus Viuus sub sacramento. mortuus extra. ħ pari rõne immortale sub sacro. mortale extra. Item q illud sit nullũ incõueniens videt. q2 si aliquod corpus eẽt in pluribus locis. sil' posset moueri ⁊ quiescere. ⁊ sil' moueri ⁊ nõ moueri. ħ eadẽ rõne simul pati ⁊ nõ pati. mori ⁊ nõ mori. ħ ⁊c. Cõtra. j. Coꝛ. xj. dicit glo. Solet queri quale corpus discipulis suis dedit dñs. ⁊ rñdet dñs tale quale erat. q2 palpabile ⁊ mortale. Item si dedit impassibile ⁊ immortale. cũ haberet in se passibile ⁊ mortale. ħ aliter dedit in signo q̃ i se. ergo fuit ibi fictio. Item si immortale. esto q reseruaret. simul esset viuus et mortuus. ħ simul viueret et nõ viueret. ⁊ si hoc. due ꝯtradictõie opposita essent simul vera de eodem. quod nõ potest credi nec intelligi. Item cum dicat hoc est corpus meum. panis solum cõuertit in corpus. sed anima est ibi solũ per concomitantiam. ergo si in triduo fuisset confectuz. esset mortuum corpus. cum anima esset sepata. ergo similiter si esset reseruatum. ergo passibile ⁊ mortale

Rꝫ. circa hoc duplex est opinio. Una magistri hugonis ⁊ suorũ sequaciũ q xpus corpus suum immortale ⁊ impassibile dedit sub sacramento. ⁊ nõ est incõueniens. q sic habens alterum ⁊ alterum moduz essendi habitu ⁊ actu. Habitu quidez erat mortale. sed ex aliqua causa sumpsit ad tempus immortalitatez. sicut subtilitatem in natiuitate. agilitatẽ in mari. claritatem in monte. sic immortalitatem sub sacramento. Nec ẽ ibi ꝯtradictõ vera. q2 corpꝰ xpi ex hoc q in pluribus locis ẽ. opposita habet proprietates. sicut portare ⁊ portari. quiescere et moueri. sic pati ⁊ non pati. Qrtũ eñ ad hoc accipit rõnẽ vniuersalis. licz vere sit singulare. Et ꝫm opinionẽ istoꝝ si reseruatũ fuisset ħ eẽt mortuũ i pixide. Sꝫ q2 ħ opinio sil' ꝯdictoria ponit dici de eodẽ ꝫm q idẽ. ⁊ hoc nõ est necessariuz ponere in ħ sacro. ideo minꝰ est rõnabilis.

73 Propterea est alia opinio mgri ⁊ innocentij ⁊ sequaciũ. q dedit tale corpus discipulis q̃le habuit. Q̃uis eñi corpus xpi sil' virtute sacri sit in plibus locis. easdẽ tñ hꝫ absolutas ꝓprietates tanq̃ vnũ nũero. Et ꝓpter hoc ad intelligentiã obiectoꝝ in ꝯtrũ dõm q duplex est ꝓprietas que ꝯuenit corpori christi. Quedam absoluta. quedã relata ad locũ.

74 Proprietas absoluta q̃ ꝯuenit corpori xpi vt in vno loco est. cũ sit vna. ꝯuenit tamen vt in oībus. Sꝫ ꝓprietas relata ad locũ cum sit in diuersis locꝭ. ⁊ si ꝯueniat ei in vno loco. nõ tñ oportet q in oībus. Vñ nõ oportet q si corpus xpi sit in multis locis. q si moueat in vno moueat in altero. Silr̃ non oportet q si aliquis ꝑcutit ipm i vno loco. q in alio similr̃ ꝑcutiat. q2 talis opatio respiciat ꝑñtiã localẽ agentis. Ita silr̃ nõ oportet q si videat in vno loco. q in alio videat. q2 hoc respiciat ꝑñtiã visibilis. Concedendũ ħ q xpus corpꝰ passibile ⁊ mortale habebat sub sacro. ħ tñ non poterat ibi sibi passio inferri quantũcũqꝫ hõ ꝑcuteret. vñ dõm q sub spẽbus illis erat passibilis. ħ erat ibi impassibiliter.

75 Unde loquendo de passione illata si querat vtrum posset ibi pati. ista distinguenda est. Aut eñi ħ quod est ibi determinat actũ. aut cõpositionẽ intellectã circa subiectum. Si determinat actum falsa est. quia sensus est q sub sacramento poterat ei passio inferri. ⁊ hoc est falsuz. quia sicut ibi nõ poterat sentiri. ita nec poterat ei passio inferri. Si aũt determinat cõpositionẽ intellectã circa subiectum. sic locutio est vera. ⁊ est sensus. existens ibi poterat pati. quia si passio in alio loco ei inferat. etiã ibi passionem sentiret. et moreret. vnde si fuisset reseruatuz corpus illud habuisset plagas sub sacramento sicut extra. sed tamen non esset illi illata passio sub tali modo existendi. Propter hoc dicũt magistri q ibi existens erat passibilis passione illata sibi alibi. tamẽ erat impassibiliter. Et si sic magister Hugo intellexit habet veritatẽ. Sed tũc illa adaptatio de dotibus non valet. Si eñi dotes dicunt qualitates aliqs. nõ video quõ corpus nõ sit alteratũ saltẽ ad tp̃s. Constat aũt q qñ dedit sacramẽtũ. corpus eius actu ⁊ habitu hẽbat ꝓprietatẽ passibilitat. ħ cũ non habebat oppositũ modum existendi in alio. aliũ tñ habebat q̃ modus sublimabat ipm supra hãc passionem. ac p hoc supra passibilitatez sentiendi vel erat ibi vl' ꝯtingendi. Vñ q̃uis eẽt passibile. tñ nũq̃ poterat ibi palpari. silr̃ nec passio ibi inferri. Ex ħ patent obiecta. q2 glo. dicit q dedit imortale ⁊ impassi

bile. qr ibi passio ei nō poterat inferri vel mors. poterat tñ alibi. Sic ptz silr sequens quare ibi nō poterat ꝯuerti. qr nō erat ibi passibile. Siliter patet tercium. qr passio poterat ei inferri. ꝟ nō ꝟm omnē statū. vtputa ꝟm illū ꝟm quē est insensibile. Ad illud qd querit si in triduo fuisset reseruatū. Dōm ꝙ mortuus cēt sub spēbus. ⁊ silr si aliqs cōficeret nō esset ibi nisi corpus mortuū. Qd obī ꝙ tūc impfectuz cēt ⁊c. dōm ꝙ sacrm̄ cēt pfectū ab efficacia. qr corpus erat vnitū diuinitati. pfectū a signīa. sed tñ nō a ꝯtinentia. Et rō hui⁹ est. qr pfectio erat in ipso signo. qr corpus erat mortuū. Silr dōm ꝙ nō ē cē ibi aiaʒ virtute verboꝝ ꝟ ꝓpter ꝯiunctionē. Vñ qr in triduo non erat cōiuncta. iō nō esset ibi. non ꝓpter virtutē verborum que modo sit maior. sed ꝓpter aliū statū corporis. verba aūt sacralia sunt ordinata ad ꝯuertenduʒ in corpus quale erat ꝟm statū ꝓlatiōis verboꝝ. Sʒ nunqd poterat xp̄s facere si corpus erat mortuū sb sacramēto. ꝙ aīa egrediēs de corpe pendēte in cruce intraret corpus sub sacro. ⁊ ita sil' cēt viuū ⁊ mortuum. dōm ꝙ hoc facere nil aliud esset ꝙ̄ redire vñ exierat. vñ hoc cēt corpus suū viuificare. qr oīno vnum est ibi. ⁊ iō est imaginatio mala. qr imaginat corpus xp̄i esse viuū vt diuersa corpa. ⁊ qr vnū sit et pfectū ⁊ viuū ⁊ aliud nō. hoc aūt non debet intelligi. qr tm̄ vnū est corpus.

Disti. XII. de ꝯsequentibus ad cōfectionē corpis christi ꝗ̄tum ad fractionem.

I autem querit de accidentibus que remanent ⁊c. Supra egit mgr de ꝯfectione siue cōsecratione. in hac di. agit de ꝯsequentibus. Et qm̄ duo sunt ꝯsequentia. s. fractio ⁊ iteratio siue frequentatatio. iō di. ista diuidit in duas ptes. In pma agit de fractiōe. In scda de hui⁹ sacri frequētatiōe. ibi. Post hec qritur. si qd gerit sacerdos. Et qm̄ fractio illa nō pōt esse nisi circa illud qd remanet post trāssubatiōnē. ⁊ hec sunt accidentia. Ideoqʒ pmo querit vtrū ibi sint accidentia in seipsis subsistentia. Scdo vero querit vtrum ibi sit fractio vera. ibi. Solet etiā queri de fractione. Et illa ps habet tres partes. In pma determinat questioneʒ ꝟm alioꝝ opinionē. In scda ꝟm veritatē ⁊ opinionē ꝓpriaʒ. ibi. Sed qr corpus xp̄i incorruptibile ē. ostendens ꝙ fractio illa est vera. ⁊ tñ est tm̄ circa accidētia. In tercia vo ostendit qd partes ille significent. ibi. Quid autez partes ille significent. Subdiuisiones partiū manifeste sunt in litera.

Dist. XII

Querit vtrum in sacramento eucharistie sint accidentia in seipsis subsistentia. a

I aūt querit de accidentibus que remanent. i. de speciebus ⁊ sapore ⁊ pondere in quo subiecto fundent. potius mihi videt fatenduʒ existere sine subiecto esse ꝙ̄ in subiecto. qr ibi non est substantia nisi corporis ⁊ sanguinis dominici. que nō afficit illis accidentibus. Nō eñ corpus xp̄i taleʒ hʒ in se formam sed qualis in iudicio apparebit. Remanent ꝗ̄ illa accidentia p se subsistentia ad misterij rituʒ. ad gustus fideiqʒ suffragiū. quibus corpus christi habēs formam ⁊ naturam suam tegitur.

Querit vtrum ibi sit fractio vera. Et determiat questionē ꝟm alioꝝ opinionē. b

Solet etiaʒ queri de fractione ⁊ partitione ꝗ̄ ibi videt fieri vtꝝ vera sit. et si vera fractō est. cui⁹ rei sit vel in ꝗ̄ re fiat? Cumqʒ nō sit ibi alia substantia ꝙ̄ christi. si ī aliqua substantia est illa fractio. in corpe christi videt eē. Sʒ cōtra. cum ip̄m corpus incorruptibile sit. qr īmortale ⁊ impassibile. in ipso nō posse esse videt. Nam et xp̄s redarguit carnalem sensum discipuloꝝ q putabāt carnē xp̄i sicut aliam in partes diuidendā ⁊ morsibus dilacerandā. Ideo quibusdaʒ placet ꝙ non sit ibi fractio sicut videtur. sed dicit frāgi. qr videt frāgi. Quibus obijcit qd ait Ambro. Nihil falsi putandū est ī sacrificio veritatis. vel sicut fit in magoꝝ prestigijs vbi delusione quadam falluntur oculi vt videant esse qd nō est. Ad hoc illi dicunt. Non fallit nos visus nec fallit. qd cēt si crederet ita frāgi vt videt. Nec illusio est. qr ad vtilitateʒ fidei. nō ad deceptionē ita fit. sicut ⁊ [a]xp̄s se oñdit duob⁹ discipul' in via ī specie pegrini. nec ī eo gñ tal' forma erat. ꝟ oculi eoꝝ tenebāt ne eū agnscerent.

Joh. vj.

Opinio pma.

Marci a xvj. et Luce xxiiij.

a Christus se ostendit duobus discipulis in via in specie peregrini. Videtur in hoc multiplicari inconueniens non solui. quia xp̄s q est veritas nullam falsitatem habere potuit in verbo. ergo pari ratōne nec in facto. ergo cum nō esset pegrinus. non debuit se in illa spē ostēdere. Preterea corp⁹ xp̄i erat gloriosum. ꝗ̄ nō erat visibile nec vt li⁹ coloris. ꝗ̄ vr ꝙ alr se mōstrauerit ꝙ̄ fuit. ꝗ̄ vr ꝙ in ope mēdacij cōmisit. Rñ dō. ꝙ dñs oñdit se in specie pegrini. nō vt ostēderet se eē peregrinum. sed vt talē se exhibēt oculis corpis. sic dicit Gre. qualis erat corꝺ oculis mētis. Vñ dñs aliqñ oñdit se dilectꝭ suis sub diuersis modis appendi. nō vt talis eē credat. ꝟ vt potius hoi manifestet ī ea forma in qua potest percipere. vel etiam vt poti⁹ occultet.

Aliȷ vero dicunt q sicut ibi species panis est. et non est ibi res cuius vel in qua sit illa species. ita est ibi fractio que non fit in aliqua re. quia nihil ibi frangitur. quod mirabiliter dei potentia fieri dicunt. vt fiat fractio vbi nihil frangit. Aliȷ tradunt corpus christi essentialit frangi et diuidi. et tamen integrum et incorruptibile existere. Quod se colligere asserunt ex cõfessiõe berengarij. qui cõfessus est coram nicolao papa et pluribus episcopis. panem et vinum que in altari ponũt. post consecrationem non solum sacramẽtũ. sed etiam verũ corpus et sanguinem xpi esse. et sensibiliter non solum sacramento. sed in veritate manibus sacerdotuz tractari et frangi. et fideliũ dentibus atteri.

Opinio secũda.

Opinio tercia.

Confessio berengarij

Determinat questionẽ ppositam sm veritatem et propriam opinionem. c

Sed quia corpus christi incorruptibile est. sane dici pt fractio illa et partitio non in suba corpis. sed in ipa forma panis sacramẽtalis fieri. vt vera fractio et partitio sit ibi q̃ fit nõ in substãtia corporis. sed in sacramento. id est in specie. Ne aũt mireris vel insultes si accidentia videant frangi. cum ibi sint sine subiecto. licet quidam asserant ea fundari in aere. Est ibi vera fractio et partitio que fit in pane. i. in forma panis. Unñ apls ait Panis quẽ frangimus. qr forma panis ibi frangit et in partes diuidit. xps vero integer manet et tot9 est in singulis. Unde Aug. Quando xps manducat. vita mãducat. sed quis audeat manducare dñm suũ? et tamẽ veritas inuitans nos ad manducandũ ait. Qui manducat me. viuet pꝑter me. Nec occidit xps vt mãducet. sed mortuos viuificat qñ mãducat. reficit non deficit. viuit manducatus. qr surrexit occisus. nec qñ manducamus partes de illo facimus. et qdẽ in sacramento sic fit. Itẽ. Norũt fideles quõ manducẽt carnẽ christi. vnusqsq accipit partẽ suã. vnde et ipa gr̃a ptes vocãtur. p ptes manducat. et manet integer tot9. Per ptes manducat in sacro. [b] manet integer tot9 i celo. [c] manet integer totus in corde tuo. Ideo ista dicunt sacramenta. qr i eis aliud videt et aliud intelligit. Videt panis et calix. qd et oculi renunciant. qd aũt fides instruenda postulat panis est corpus christi. calix est sanguis. Ex his dat intelligi q fractio et partes que ibi vident fieri. in sacramento fiunt. id est in specie visibili. Ideoqz illa berengarij verba ita distinguenda sunt vt sensualiter nõ modo sacramento. sed in veritate dicat corp9 xpi tractari manibus sacerdotũ. frangi vero et atteri dentibus vere quidez sed in sacramẽto tm̃. Vera ergo est ibi attritio et partitio. sed in singulis partibus totus ẽ

j. Cor. x.

Aug. in sermone de vbis euãgelij

Joh. vj.

b c

Dñm s q in ista ostẽsione nulla fuit deceptio. Sensus eñ exterior formam videbat veram. interior nõ decipiebat s claudebatur. sicut dicit in lra. oculi eor tenebãt ne eum agnoscerẽt. et iõ ista nõ fuit deceptio. sed veritatis occultatio. et veritatẽ occultare nõ est mentiri. vnd nõ est simile in pposito. qr cum tactus apprehendit particionẽ et numer ptiuz sicut sensatum cõe et p se. et sensus cõis nec̃rio sequat ad cõpletã apphensionẽ sensus particularis. nõ posset h esse sine deceptione. et ideo qd inducit pro simili nõ est sile s dissimile.

2 b Manet integer totus in celo. Videt falsuz. Quia sicut aliqui dicunt adhuc dñi pꝑuciũ est in terra. et aliȷ dicunt se habere de sanguine dñi. nõ g totus est in celo. R9. dõm q in christo resurrexit totuz qd fuit de veritate hũane nature. et qd spectat ad decentiam. et iõ dr totus esse in celo. Qd g obiicit de pꝑucio. dõ. q vel nõ fuit de carne sm spẽm. s diuina dispensatiõe par de carne sm materiã ibi fuit vt daret vel i deuotionem sicut reliq̃e. et sic dicendũ est de sanguine. Vel aliquid fuit de veritate. et illud resurrexit cuz christo. et illud est in celo. et residuũ mansit. Aliqui tñ dicunt q circumcisi resurgẽt sine pꝑputio. qr illud signaculũ est ad decorẽ. Et si tu obiicias q totũ resurget. dicunt q verũ est totũ qd spectat ad esse vel pulcritudinem. et ideo non est instantia de pꝑucio. Quod aũt hor sit verius difficile est scire. tñ quocũqz modo dicat verum est q totus xps. i. pfectus q̃tũ ad esse et bene esse est in celo.

3

4 c Manet integer totus in corde tuo. Videt male dicere. qr corpus xpi nõ intrat cor tuum cũ sit q̃d corpale qr solus deus illabit aie. g si xps integrat ex aia et corpe. nõ põt esse in corde nec manere. R9. dõm q xps habitat in cordibus nostris nõ corpaliter sed spũaliter siue p fidẽ sicut dicit ad Ephe. iij. hinc est q xps dicit manere integer in corde. quia quantũcunqz species frangatur. cor fidele credit corpus xpi manere integrũ et illibatum. non q corpus sm veritatem animam ingrediatur.

Hiero. in sermone quodā d

christus. Unde Hiero. Singuli accipiūt xp̄m dn̄m. in singulis portiōibus totus est. nec p singulos minuit. sed integrū se p̄bet singulis. Item Hylari⁹. d Ubi ps est corporis. ibi est ⁊ totum.

Ostēdit quid ille partes significent. d

Quid aūt ptes ille significent. Sergius papa tradit inquiēs. Triforme est corp⁹ xp̄i. pars oblate in calicē missa. corp⁹ xp̄i qd iā surrexit mōstrat. ps comesta ambulās adhuc sup terrā. ps i altari usq ad finē misse remanēs. corpus iacens in sepulcro significat. qr usq in finē seculi corpa sanctoꝝ in sepulcris erūt. Et sic ptes ille mysticā tenēt significationē. ita etiā ⁊ fractio passionis xp̄i ⁊ mortis ē repsentatio. Un̄ ipe ait. Hoc facite in meā cōmemorationē. i. in memoriā passiōis ⁊ mortis mee. Nā ut ait Ambrosi⁹. Quia in morte xp̄i liberati sum⁹. hui⁹ in edendo ⁊ bibendo carnē ⁊ sanguinē memores esse debem⁹. Sed caueat quisq ne indigne pcipiat. qr iudiciū mādücat. Nō est eñi iste panis qui vadit in corp⁹. s panis vite eterne. q aīe nr̄e substātiā fulcit. Sic ḡ viue vt quotidie merearis accipe. nec accedas indign⁹. e Indignus est q aliter celebrat mysteriū q̄ xp̄s tradidit. vel q habēs mortale peccatū accedit. Ergo ⁊ si sint peccata quotidiana. vel nō sint mortifera. anteq̄ accedas dimitte debitorib⁹ tuis. Si dimittis. dimittit tibi. ⁊ sic secur⁹ accede. Panis eñi salutaris est nō venenū. Si ita accedis. spūaliter mādücas. Spūaliter eñi mādücat. qui innocentiā ad altare portat.

Luc. xxij.

Ambrosius.

j. Cor. xj.

Quis manducat indigne. e

d Ubi ps ē cor. ⁊c. 5 Videt̄ s̄m hec Hylarij verba. q̄ cū plures sint ibi partes. q̄ xp̄s sit ibi pluries. ⁊ cū infinite. infinities. qd n̄ videt̄ esse cōueniēs. R⁹ dicendū ad hoc dicūt aliq̄ q̄ corp⁹ xp̄i est in illa specie semel tm̄. ⁊ tamē cōcedunt esse infinities q̄tum ad modū. ⁊ ponūt exemplū in figura incisionis q est i cera vna ⁊ semel. qr vna imago pōt fieri ex frusto vno cere. ⁊ tm̄ infinitis modis pōt formari. Nā in qualib3 pte cere est ocul⁹. ⁊ i qualibet est man⁹. ⁊ in q̄libet est caput. Debet eñi in cera eē quicq̄d man⁹ artificis potest facere. Et ad h̄ est autoritas p̄bi in. vj. p̄ncipiis qui dicit q̄ in huiusmōi formis esse ē a nā. formari vo ab actu. Et ad hoc etiā ē autoritas Hiero. sup plogū biblie. mollis cera ⁊ ad formandū facilis. etiā si artificis man⁹ cesset. tm̄ virtute totū est quicq̄d pōt esse. Sed licz exemplū illud aliquid videat̄ sufficienten⁹ habere silitudinis. plus tm̄ habet dissilitudinis. qr tota imago nō est in qualibet pte cere sicut in tota cera. hic autē quātūcūq parua ps signet̄. tantū est quātum est in hostia tota. Preterea quicq̄d dicatur ibi esse a natura. nunq̄ ē in actu nisi ars faciat. est tm̄ in potētia. Et ideo dicit Hieronym⁹ q̄ totū est v̄tute. hic aūt totus xp̄s in qualibet pte hostie. Ideo dicendū alit̄ q̄ corp⁹ xp̄i cū sit in sacramēto non quasi in loco sed 6 vt in signo. nō tm̄ signāte sed etiā ꝯtinēte veraciter. ⁊ ratio ꝯtinētie nō discedat a rōne sacramēti. sicut q̄libet ps pōt significare ⁊ sign̄t sicut totū. sic quelibet ps sign̄t ⁊ cōtinet totū. ⁊ q̄m quātūcūq ptes significēt. tm̄ vnum sunt cū toto. vnū inquā signū nō plura nisi diuidant̄. hinc est q̄ cū semel cōtineāt. ⁊ xp̄s totus semel ꝯtinet̄. nō potest inueniri exemplū in corpalib⁹. imo poti⁹ inueniret̄ ꝯtrariū. Sed exemplū querendū ē in spūalib⁹ nō qr corp⁹ xp̄i nō sit vere corp⁹. sed modū essendi habet ibi supra naturā corpoꝝ. Sicut ḡ in vnico corpe est vnica aīa. ⁊ tm̄ in singulis mēbris existēs tota. ⁊ est semel. qr vnū est ꝑfectibile. sic ⁊ corp⁹ xp̄i semel tm̄ in vno est sacramēto. e Indignus est q aliter celebrat mysteriū q̄ xp̄s tradidit. Videt̄ male dicere. qr oēs aliter 7 celebram⁹. cōstans eñi est q̄ xp̄s nec tot orōnes nec tot crucis sign̄tiones fecit. quot nos faciam⁹. Si tu dicas q̄ hoc intelligit̄ q̄tū ad ea q̄ sunt de subā sacramēti. Querit̄ q̄re ecclīa addit istas solēnitates. ⁊ tot crucis sign̄tiōes. R⁹ dicendū q̄ quedā spectāt ad hui⁹ sacramēti necessitatē ⁊ itegritatē. ⁊ talia xp̄s p se tradidit. Quedā ad solēnitatē ⁊ hec ecclīa supaddit. hec aūt nō sunt diminuētia sed saluātia illa q̄ sunt de integritate sacramēti. ⁊ ideo nō aliter celebrat sed ita seruat. Si q̄s vo vitaret formā xp̄i vel ea q̄ tradita sunt ab ecclīa. mutaret vtiq. ⁊ talis esset indign⁹. ⁊ de tali loquit̄. Ad illud qd querit̄ quare ecclīa addit hmōi solēnitates. dicēdū q̄ additio harū solēnitatū est p excitanda deuotiōe. ⁊ artāda intentione. est etiā tercio ꝓpter exp̄ssiōnē significationē. Un̄ addunt̄ orōnes ad excitandā deuotionē in sacerdotib⁹. ⁊ ad docendū q̄d debeāt petere. Unde sicut institute sunt hore canonice ne ꝓpter negligentiā ptrāseat hora in q̄ nō laudet̄ deus. ⁊ vt popul⁹ accendat̄ ad deuotionē. sic ⁊ in ꝓposito est intelligendū. Propter intentionē vo fiūt crucis signatiōes. vt sacerdos actu cor 8 dis ⁊ manuū ꝯuertat̄ supra sacrm̄. ideo q̄n nomiat sign̄t ꝓpter exp̄ssiōnē significationē. Ille eñi cruciū signationes q̄ ibi fiūt. q̄ sunt. xxv. ⁊ fiūt in. vij. vicib⁹. significāt exp̄sse passionē xp̄i sicut tradit innocēti⁹. In p̄ma vice fiūt ter ad significandū trinā traditionē xp̄i. s. a deo. iuda. ⁊ iudeo. In secūda vice fiūt q̄nquies ad significādū v. ꝑsonas q̄ in traditiōe xp̄i fuerūt. s. ꝑsonā traditi. tradētis iude. ⁊ ementiū qui fuerūt tres. s. pōtifices. scribe. ⁊ pharisei. In tercia fiūt bis ad significandū ꝯuersionē duplicꝭ elemēti. s. panis ⁊ vini. In q̄rta fiūt q̄nquies ad significandū q̄nq plagas. In q̄nta fiūt bis ad significādū vincula quib⁹ corp⁹ fuit ligatū. ⁊ flagella q̄bus sanguis effusus. In sexta fiūt ter ꝓpter crucifixionē factā in linguis iudeoꝝ. q̄n ter dixerūt crucifige eum. In septia q̄nq. ter de corpe sup calicē. ⁊ bis a laterē. vt significent̄ tres cruciat⁹. s. passiōis. ꝯpassiōis. ⁊ cōpassiōis-

z ꝓpter aquā z sanguinē que de latere xp̄i fluxerūt. Hec oīes sunt .xxv. qui est numer⁹ cubitus. vt designet ꝙ quātūcūq; multiplicet̄ sacrificiū. semꝑ est vnū. z sic patet ꝙ nihil vacat a mysterio.

D intelligentiā hui⁹ ptis tria ꝑncipalit̄ que-
runt̄. Primo de existētia specierꝫ sine accidē-
tiū sine subiecto. Secūdo de actiōe ipaꝝ siue
trāsmutatiōe. Tercio de fractione. Circa primū que-
runt̄ tria. Primo querit̄ vtrū sit possibile ꝙ accidēs
sit sine subiecto etiā ꝑ miraculū. Secūdo vtrū sit con
gruū. Tercio vtrū sit verum. siue verificet̄ in hoc sa-
cramento.

Questio .j. a

Q accidētia sit possibile esse sine subiecto. sic ostē-
dit̄. Basili⁹ in exameron. cū eñ deus possit plus fa-
cere ꝙ̄ intellect⁹ intelligere. z intellect⁹ intelligat acci-
dens ꝑter subiectū. ergo deus pōt hoc facē ꝙ accidēs
sit sine subiecto. Cōtra. ꝑ miraculū non pōt separi
a diffinitiōe diffinitū vl' a ptib⁹ diffinitiōis. vn̄ nō pōt
fieri ꝙ aliq̄d sit homo. z nō sit animal rōnale et mor-
tale. sed accidēs habꝫ diffinin ꝑ subiectū. ergo nō pōt
ꝑ miraculū esse sine subiecto. Itē accidens habet
diffinin ꝑ compatione ad subiectū. z in cōpatione ad
suā opatione. z cōstat ꝙ prior est compatio accidētis
ad subiectū ꝙ̄ ad cōpatione. quia ab illo recipit esse.
Sed nō pōt aliquod accidēs separi a diffinitione in
compatiōe ad actū ꝑ miraculū. vnde non pōt fieri ꝙ
sit albedo. z ꝙ nō sit color disgregatiuus visus. ergo
nec a diffinitiōe subiectū potest separi per miraculū.
Itē sicut se habet esse ad ens. ita inesse ad inherēs.
q2 accidentis esse est inesse. sed esse non pōt separi ab
ente. vt sit ens z nō sit. ergo nec inesse ab inherente. ꝗ
cum accidēs sit inherēs. impossibile ē ꝙ sit z nō insit.
Itē facere ꝙ nō aliquid nō pticipans rōnem alicu
ius. fiat pticipans est hoc transmutare in illud. Sed
ratio substātie est ens ꝑ se. si ergo accidētia ꝑ miracu-
lū fiant entia ꝑ se. hoc est facere ꝙ sint sube. ergo spe-
cies ille fiūt sube. cuꝫ ꝗ sint accidentia. illud constat.
simul ergo sunt sube z accidētia qͦ nequaq̄ capere
pt intellect⁹. Itē eadē ē oppositio distātiū specierꝫ
que est differētiaꝝ sicut patet. q2 que est oppositio ho
minis ad asinū. eadē rōnalis ad irrationale. Rursus
sicut opponit̄ asinus homi. sic oppnit̄ rōnali. vnde si
cut non pōt fieri ꝙ idem sit homo z asinus. ita ꝙ nec
sit asinus z sit rōnalis. ergo a simili imo multo forti⁹
nō pt fieri ꝙ idē sit accidēs z ens ꝑ se, sicut nec ꝙ idē
9 sit suba z accidēs. Rᵒ dicendū ꝙ ꝑ miraculū potest
fieri ꝙ accidētia sint sine subiecto siue suba. cum enꝫ
differant ꝑ essentiā. pōt deus sine omni incōueniētia
ꝑ virtutē suā illa separe. Ad rōnes ad oppositū re-
spondēt quidā ꝙ esse ꝑ se z esse in alio dicūt rationeꝫ
substātie z accidentis quo ad modos ꝯñtes qui sunt
inseparabiles s̄m potentiā naturalē. z io ꝑ hmōi habēt
notificari. q2 oppositiōes currūt quo ad rōnes dicen-
tes essentiā. Similit̄ de oppositiōe quo ad differētias
essentiales. Potest tñ dici alit̄ ꝙ est accidēs vt ē acci-
dens. z est accidēs s̄m species siue differētias specia-
les. Nā inq̄tū compat̄ ad sbiectū habꝫ dici accidēs.
inq̄tū ad opatione habet dici hoc. Notanduꝫ igit̄ ꝙ
sicut compatio accidētis ad opatione est dupliciter.
scꝫ s̄m actū z s̄m aptitudinē. ita etiā ad subiectū. Cō-
patio vͦo accidētis ad ꝓpriā opatione s̄m aptitudinē
est essentialis z inseparabilis. vnde nō potest esse ꝙ sit
albedo. z nō sit visus disgregatiua. Cōpatio s̄m actū
cōsequit̄ essentiā. vnde posset accidēs separi ab actu-
ali opatione. vnde albedo nō semꝑ disgregat. Sic di-
cendū ꝙ compatio accidētis ad subiectū s̄m aptitu-
dinē ē essentialis. z hꝫ nūq̄ ꝑuat̄ ab accidēte. nec ab illis
speciēb⁹. verū est tñ dicere ꝙ sunt nate esse i sbiecto.
Cōpatio vͦo actualis ꝙ̄uis semꝑ insit actu s̄m natu-
ram. tamē sequit̄ essentiā. z ideo ab isto pōt separi si-
ne aliquo incōuenienti potentia supra naturā. his vi-
sis patet rñsio ad obiecta. Q2 eñ obycit̄ ꝙ diffini 10
tū nō potest separi a diffinitiōe. dicendū ꝙ nomina in
diffinitiōe posita similit̄ z verba dicūt interdū apti-
tudinē nō semꝑ actū. z ideo dico ꝙ accidēs ꝙ̄uis nō
sit in subiecto nō tamē separatur a sua diffinitiōne. imo
ei ꝯuenit. q2 aptū est esse in subiecto. Patet etiā rñsio 11
ad sequēs de opatione. quia si illa diffinitio intelligat̄
s̄m actū est separabilis. si s̄m aptitudinē. neutra ē sepa
bilis. Ad aliud qͦ obycit̄ de esse. dicenduꝫ ꝙ non 12
est simile. q2 esse dicit actum entis absolute. sed inesse
actū accidētis in compatiōe ad rem alteri⁹ generis. z
q2 res alterius generis diuersa est. pōt circūscribi in-
tellectus eius a re illa siue separi. non sic esse ab ente.
Ad illud qͦ obycit̄ de substātia. dicendū ꝙ acci- 13
dentia illa nunq̄ pticipant rōnem substātie. nā sub-
stātia dicit̄ res ꝑ se existēs. ita ꝙ nata est ꝑ se existere
z nullo mō in alio. hoc autē nullo mō ꝯuenit illis ac-
cidentib⁹. imo nata existere sunt in alio. Ad illud 14
quod obycit̄ de oppositiōe. dicendū ꝙ differētie de-
bēt dicere aptitudinē sicut z diffinitiōes. si ꝗ accipiant̄
s̄m aptitudinē naturalem. ens per se. i. quod natum
est esse ꝑ se. similit̄ ens in alio. i. qͦ natū est esse i alio.
sicut accidēs nunq̄ pticipat nomē substantie. ita nec
differentiā dicto mō. Dicitur autē accidēs ens per se
q̄tū ad actū. z sic nō dicit differentiā essentialem. sed
modū ꝯsequētem essentiā. z in talibus differētijs nō
tenet obiectio.

Questio .ij. b

Utrum cōgruat ꝙ in hoc sacramēto sint spēs sine
subiecto. Et ꝙ nō sit incōueniēs imo cōueniēs patet.
q2 si ibi esset subiectū. nequaq̄ tanta esset dependētia
specierꝫ ad contentū sic est. z ita nunq̄ esset signū ita
ductiuū. Contra. min⁹ incōueniens est corp⁹ non
glorificatū simul esse cum glorificato ꝙ̄ accidens esse
ꝑter subiectū. Si ergo corpus glorificatū esset simul
cum pane. multo min⁹ esset incōueniēs ꝙ̄ accidentia
esse ꝑter subiectū. z magis credibile. ergo magis con-
gruebat accidētia manere in sbiecto ꝙ̄ separe. Itē
accidentia illa ducūt ad intelligendū ꝙ ibi sit substā-
tia panis. q2 sunt ꝓpria accidētia panis. z signa sub-
stātie. ꝗ in hꝫ sacro cū sit suba ē aliqua falsitas. Sꝫ nō
decet in sacro veritatis esse falsitatē. ergo zc. Item
ope miraculi nō debet fieri ꝑiudiciū nature rei. Sed
cū res ponit̄ in loco q̄ sue nature nō ꝯuenit (ꝙ̄uis sit
nobilior) tñ fit ei ꝑiudiciū. vt si vermis poneret̄ i celo
vel pes in scapulis. ergo silr̄ qñ dat̄ ei ꝓprietas q̄ na-
ture sue nō ꝯuenit. sed esse sine subiecto est ꝓprietas
nullo mō cōueniēs nature accidētis. ꝗ nō cōgruit hꝫ
ꝑ miraculū sibi dari. Itē infirmior ē intellect⁹ ad
credendū ꝯtrariū ei⁹ qͦ sentit. ꝙ̄ sensus ad recipien-
dū aliqͦ occurribile sibi. nā sensus hoc pōt sine grā.
sicut patet in eo qui comedit medicinā. ꝗ intellectus
nō. ꝗ nō dꝫ fieri aliq̄d i solaciū minoris infirmitat̄ qͦ
fiat in ꝑiudiciū maioris. Si ꝗ velatio accidētiū occul
tat intellectui qͦ ibi ē. nullo mō ꝯuenit ibi accidētia

15 remanere. Rº dicendū q̄ cōgruit ibi accidentia remanere sicut dicit Hugo In solacium sensus ⁊ in fidei meritū. Dū enī videt verū corpus carnis. ⁊ fides magis meret credendo qd nō videt. ⁊ sensus libenti⁹ recipit. Cōgruū aūt est q̄ sola remaneāt sine subiecto ꝓpter efficaciorē significationē. qr efficacius ⁊ pfecti⁹ ducūt in signatū. cū nō habeat ibi stabilēs p naturā. Propter cōuenientē cibationē. qr cū iste cibus ē spiritualis. ideo oportet aīaʒ sublevari a carnalitate sensus p fidē. ⁊ a carnali dilectiōe p charitatē. ⁊ ideo nō debuit ibi remanere panis mālis ꝓpter fidei ꝓmotionē. Dū enī subleuat intellect⁹ ad intelligendū qd ē supra naturā. s. accn̄a esse sine subiecto. fit abilior ad credendū qd est supra sapīm. q̄ totus xp̄s sit i tā pua hostia. Quarta ratio ꝓpter diuinoꝝ opeꝝ pfectionēʒ

16 q̄ debet in hoc sacramēto reperiri. cū sit pfectissimū. Et attendit duplex pfectio in hoc sacr̄o. prima est in hoc q̄ accidētia accipiūt modū nobilissimū essendi. s. esse p esse. ⁊ in h̄ q̄ sub̄a illa q̄ suberat cū esset mālis ⁊ corruptibilis. trāssubstātiat in substantiā sive in corpus spūale ⁊ incorruptibile. ⁊ in corp⁹ diuinitati ꝯiunctū

17 ⁊ gloriosum. Ad illud ḡ qd obiicit q̄ min⁹ est incōueniens. dicendū q̄ hoc nō est incōueniēs isti sacr̄o

18 imo valde cōueniens. Ad illud qd obiicit de falsitate. dicendū q̄ nō est ꝯsentiēdū sensui sed fidei. ⁊ io

19 nihil oīno falsitatis ē ibi sed veritatis. Ad illud qd obiicit q̄ nō debet fieri p̄iudiciū nature rei. dicendūʒ q̄ duplex est ordo rerū. vn⁹. s. vniuersalis. ali⁹ pticularis. qui debet isti rei vel illi. Dico igit q̄ p miraculū nō debet fieri aliqd p̄iudiciū ordini vli. ⁊ si pes esset i capite essʒ i p̄iudiciū toti corpi. silr̄ nec q̄ sit i p̄iudiciū toti⁹ vniuersi. Sed licʒ alicui⁹ rei nā̄ melioret. ⁊ statū recipiat mag̃ nobilē q̄ nature sue cōpetat. dūmō fiat ordinatio ꝯueniēs ꝓm ordinē vniuersi. ꝯueniēter fit. ⁊ sic est in ꝓposito. qr hoc ordinat ad hominis vtilitatē Ad dicendū q̄ cōpetit nature vniuscuiusqʒ rei obedire creatori. ⁊ illud est cōueniēs sue nature qd creator iusserit. qd si pus nō sit ꝯueniēs. postea fit cōueniens.

20 Ad illud qd obiicit de infirmitate intellectus dicendū q̄ hoc verū est si nō daret aliud medicamētū ipi. ⁊ hoc est gr̄a fidei qua fortificat intellectus ad credendū sine dubio qd nō videt.

Questio. iij. c

Utrum sit verū accidētia ibi esse sine subiecto. ⁊ q̄ nō videt. qr mouere ⁊ opari debet substātie q̄ est hoc aliqd. sed accidētia illa habēt mouere ⁊ opari in substantia. ḡ sunt in sub̄a. Itē nullū accidēs extendit nisi in mā̄. qr ois forma de se simplex ē. Sed cōstat q̄ accidētia illa habēt extensionē. ⁊ maiorē possunt hr̄e. ergo sunt in mā̄. Itē miraculū nō aufert opatōeʒ. sed albedo est lux incorpata. cessante ḡ mā̄ corporali manet pura lux. ergo albedo p se debet mouere visū.

Cōtra. omne accidēs qd est in subiecto aliquo denomiat illud vel simplicit. vel ꝓm quid. Sed hoc nō faciūt ille spēs. qr nec denomiant panē. nec corp⁹ xp̄i. nec aerē. ergo ⁊c̄. Itē accidētia nālia nō ꝯsequunt materiā ꝓm essentiā. sed solum ꝓm esse vt forma cōpletiua. nec aliter materia est accidentiū subiectū. sed materia nō est ibi sub forma panis. hoc cōstat. sed sb̄ forma sub̄ali carnis. sed tales proprietates non sunt nate esse in carne xp̄i. ergo ⁊c̄. Item quādocūqʒ in aliq̄ mutatione saluat accidens ꝓm esse qd habet in subiecto. necesse est q̄ sit cōueniens ei qd mutat. ⁊ in quod mutatur. vt si de aere fiat ignis. manet calidūʒ. sed panis cōuertit in corp⁹ xp̄i. ⁊ calor ⁊ sapor ⁊ odor sunt cōtraria vtrisqʒ. ergo vel nō manent. vel non remanēt in subiecto. sed manēt. ergo sunt sine subiecto.

21 Rº. aliq̄ voluerunt dicere q̄ species ille erāt in aere circūfuso. Sed illud manifeste falsum est. tū ꝓpter h̄ q̄ nō denomiant accidētia aereʒ circūiacentē. tū etiā quia impossibile est accidēs trāsmutare subiectū. Si ergo nō fuerūt in pane. nō possunt esse in aere. ⁊ iterʒ aere mutato transferunt de vno loco ad aliū. Itē locum replent ⁊ aerem expellunt. sed nullū locatum compatur ad locū vt ad suum. ⁊ nullū accidēs expellit subiectū ꝯrarium. ꝓpter hoc ⁊ his silia cōiter tenent magistri q̄ accidētia sunt ibi sine subiecto.

22 Ad illd quod obiicit de opationibus. dicendū q̄ quedā sunt ibi opationes naturales. quedā supra naturā. quedā partim sic. ptim sic. ⁊ ideo ex opationib⁹ nihil potest cōcludi. sed q̄ opationes sunt ibi naturales infra patebit. Attamē sicut miraculū est q̄ accidētia sunt sine subiecto. ita miraculū est vt opent per se.

23 Ad illud qd obiicit de extensione. dicendū q̄ quātitas formaliter loquēdo habet extensionē d̄ natura sui generis. vnde nō saluat quātitas nisi etiā extensio. sed tamen causaliter habet a substātia. ⁊ ideo qr esse quātitatis ⁊ natura oriū habet a substātia. Sed diuina virt⁹ facit q̄ sit quātitas nature ⁊ sine substātia. ⁊ faciendo necesse est extensionē saluari sine materia. ⁊ hoc miraculi est nō nature.

24 Ad illud qd obiicit d̄ albedine q̄ est lux incorporata. pōt respōderi dupliciter. Primo q̄ non est in actu sed in potentia. ⁊ ideo adhuc cessante corpore manet adhuc in potētia. Secūdo qr omino nō cessat corpus. imo q̄uis cesset substātia. manet tn̄ dimēsio. supficies. ⁊ terminatio. ⁊ ideo albedo ꝓm illū actū quē prius habebat.

Qantū ad secūdū articulū. s. de actione ⁊ mutatiōe illoꝝ accidentiū querunt simili tria. Primo querit vtrū illa accidētia possint cōuerti in alimentū. Secūdo vtrū possint alias species sive naturas cōuertere in sacramentū. Tercio vtruʒ aliquas opationes habeāt p naturā. an aliquas habeant p miraculū.

Questio. j. d

Utrū species ille sive accidētia possint conuerti in alimentū. Et q̄ sic videt p textū et glo. j. ad Cor. xj. vbi dicit. vnusquisqʒ cenā suam p̄sumit ad mādu candū. ⁊ alius quidē esurit. alius aūt ebrius ē. Et glo. hoc exponit de diuitib⁹ q̄ offerebāt panē ad ꝯsecrandū in magna abundātia ⁊ aliis nō dabant. ergo si panis ⁊ vinū non solum reficere poterant. verūetiā inebriare post cōsecrationē. ergo in alimentū cessere. Item sicut calor ignis ordinat ad ꝯuertendum in cinerem illud qd offertur in pabulū. sic calor naturalis ad cōuertendū in carnē ⁊ sanguinē. sed species proiecta in ignem comburit ⁊ cōuertit in cinerē agente exteriori colore. ergo pari ratiōe in sanguinē pōt ꝯuerti agēte calore interiori. Item sicut putrefactio ordinat ad generationē vermis. sic digestio ad generationem humoris ⁊ etiā carnis. Sed species ille cōuertunt in vermes si putrefiant. sicut experimēto patet si quis ꝓbare vellet. ⁊ credo q̄ p negligentiā aliqū cōtingat. ḡ pari rōne in carnē. Itē hoc ꝓbatur deducendo ad incōueniēs duplex. Primū q̄ illud sacr̄m est in p̄iudiciū nature. qr quotiēs fit trāssubstātiatio. perit cib⁹ nālis irreuocabilit. ergo nullo mō cōuertit in aliquid.

q̄d natū est ab cibare. Secūdū incōueniēs est ꝙ illud sacramentū si est ita. est in p̄iudiciū fidei. si eīn accidē tia nō habēt opatione substātie. deprehendi pōt illud sacramētū sensibili experimento. ⁊ ita meritū fidei euacuari. sed vtrūq; hoꝝ est maximū incōueniens. ⁊ contra illud sacramentū. cum sit in meritū fidei institutū. Sed ɔtra. ex eisdē nutrimur ex quib⁹ sumus sicut dicit p̄hus. sed nō sum⁹ ex accidētib⁹ sed ex substātijs. ergo cū species ille sint accidētia. patet ꝙ nō nutriūt. Si dicas ꝙ miraculose ɔuertunt̄ in substantiā. Contra. si ɔuertunt̄ in substantiā. cū sint multa accidētia. ergo in multas substātias debēt ɔuerti. ergo quot accidētia sunt ibi. tot substātie debēt generari. Si tu dicas ꝙ quātitas cōuertit̄ in substantiā. que est aliorū fundamentū. ergo si ɔuertit̄ in substantiā desinit esse quātitas. ḡ desinit esse. Sed omne alimentū auget p̄ naturā quāti. ḡ illud alimētū nō poterit augere. Illō etiā alimētū generatū carebit quātitate q̄d ē impossibile. Itē sacramentū istud est cibus spūalis. ⁊ ideo etiā est vna ratio cōgruitatis quare substātia transit ne querat̄ refectio corpalis. ergo si ob hanc trāseunt. nō videt̄ ꝙ vltra remaneat illa virtus. Item si cibus est corpalis. ergo sacerdos q̄ cantauit vnā missā non poterit cantare aliam. quia frangit ieiuniū. quo fracto licitū non est cantare. Unde iudicit̄ sacerdotibus vt eo die quo plures missas cantare debēt. in prima non faciant purificationē. q̄d si ita esset ꝙ species iste alerent. nulla videret̄ esse hec institutio. Item h̄ p̄bat̄ autoritate Ambrosij qui dicit de h̄ sacramēto ꝙ nō est cibus ventris sed mētis. Sed si cōuerteretur in alimentū. esset cib⁹ ventris. ergo ⁊c. Rͦ dicendū ꝙ circa hoc duplex fuit opinio. Aliqui dixerūt ꝙ accidētia illa nō reficiūt. nec ɔuertunt̄ i alimentū. quia nec accidētia possunt. nec huic cōpetit sacramēto. cum species habēt odorē ⁊ saporē. ⁊ odor q̄uis sit accidens. tn̄ imutando aera cerebrū inebriat. sicut pꝫ ꝙ multi inebriant̄ ex odore vini. ⁊ sic dicūt intelligēdū esse verbū apl̄i ⁊ glo. Sed q̄m manifeste apparet in cōbustione specieꝝ ꝙ resoluūtur in cineres. ⁊ si nō alerēt nō appareret quō hoc sacramentū latere posset. imo necesse esset dep̄hendi. ideo cōmunior est opinio ꝙ ꝑcipiens sacramentū alitur ⁊ nutrit̄. et illud satis p̄bari pōt ad sensum. Manifestū eīn est ꝑcipienti ꝙ p̄ sumptionē vini siue illi⁹ speciei sitis extinguit̄.

25 Ad illud aūt q̄d obijcit̄ in contrariū ꝙ alimentū est substantia. diuersimode respondet̄ a diuersis. Aliqui eīn dicūt ꝙ virtute supra naturā accidētia cōuertunt̄ in substantiā. Ille eīn qui virtute increata potēs est supra naturā accidētia illa sustentare sine materia. ille virtutē dat vt desinētibus ꝓprietatibus nō in nihil s̄ in substantiā ɔuertant̄. in quā cōuerteret̄ ip̄a panis substātia si adesset. ⁊ hoc dicūt ip̄m sacramentū exigere ne dep̄hendat̄. ⁊ fides amittat meritū. ne etiā sacramentū faciat aliq̄d nature p̄iudiciū. Et si tu obijcias. ꝙ inceneratio nō est a virtute supra naturā sed naturali. Similit̄ nec inebriatio nec combustio. imo sūt a virtutib⁹ naturalib⁹. maxime cū fiant ab exteriori virtute. fiant nihilominus successiue. terminant̄ etiā ad rem min⁹ p̄fectā. ip̄i dicūt ꝙ ibi est potētia actiua. et potentia passiua. potētia agens est naturalis. sed potentia passiua in accidētibus est supra naturā. q̄tum ad hoc. s. vt in substantiā cōuertat̄. Nam residuū q̄d fit ante conuersionē. ⁊ q̄d fit p̄ conuersionē. totū pōt esse a potentia naturali taꝫ agente q̄ꝫ patiente. Et hij dicunt ꝙ primū accidentiū cōuertitur in substantiā. nō quia de quātitate fiat substātia tm̄. sed q̄z fit quāta. Et hec opinio satis ē p̄babilis. Aliorū opinio est. ꝙ suscipiens species alitur. nō q̄z accidētia in substātiā cōuertant̄. sed quia substātia reuertit̄ que prius ibi fuerat. vt sicut in alijs miraculis ⁊ opationib⁹ dicitur ꝙ in p̄iacentē materiā resoluūtur ⁊ redeūt. sicut dicit̄ de columba ⁊ stella ⁊ cōsimilibus. Sic etiaꝫ dicunt ꝙ sicut panis conuertitur in corpus et fit sacramentum. sic peracto officio sacramenti exquo desinit esse sacramentū desinit ibi esse corpus christi. ⁊ ideo sicut mirabiliter p̄us substantia panis ɔuertit̄. ita etiā miraculose reuertitur. Et ista fuit positio Innocentij in libro suo quē fecit de ecclesiasticis officijs. vbi dicit in li. iij. c. de fractiōe. Si ergo querit̄ quid a mure comedit̄ cum sacramentū corrodit̄. vel quid incinerat̄ cum sacramentū cremat̄. Rͦ dicendū ꝙ sicut miraculose substātia panis cōuertitur in corpus dominicū ⁊ incipit esse sub sacramēto. sic ip̄m quodāmō miraculose reuertitur cū ipsum ibi desinit esse. Hūc aūt modū dicendi credo p̄babilem ⁊ securuꝫ. maxime cū tāti viri habeat autoritatē. Caueat tamē quisq; qualiter intelligit. q̄z in hoc secretū fidei latet. Et s̄m hāc positionē patet rn̄sio ad questionē. Concedendū eīn est ꝙ recipiens hoc sacramentū alitur ⁊ nutrit̄. nō q̄z accidētia in substantiā conuertant̄. sed q̄z aliquid cōuertitur in substantiā comedētis. nō inquā accidens sed substantia. ⁊ sic nō est ɔtra illud philosophi. ꝙ ex eisdē nutrimur ex quib⁹ sumus.

26 Ad illud q̄d obijcitur ꝙ est cibus spūalis. dicendū ꝙ illud verū est q̄diu saluat̄ ratio sacramēti. nō eīn cibat spūaliter nisi inq̄tum sacramentū. q̄z ad cibationē spiritualem est ordinatū. cū ergo incipit cibare desinit esse sacramentū. ⁊ ita patet ꝙ ratio illa bona est. Cum eīn nō sit ibi q̄diu est sacramentū nisi corpus xp̄i verū. ⁊ hoc non alit corpaliter. ⁊ accidētia ⁊ hec sil̄r nō alūt. ideo sacramentū recte dicit̄ spiritualis cibus. q̄uis recedēte ratione ⁊ officio sacramēti cibus corpalis incipiat esse sicut fuerat ante.

27 Ad illud quod obijcitur ꝙ soluit ieiuniū. dicendū ꝙ non soluit. tum quia sacramentū dum sumit̄ nō est cibus corporalis. tum etiā ratione corporis xp̄i interius cōtenti qui tm̄ est cibus mētis. ⁊ ideo nō est simile de vino q̄d recipit̄ ad purificationem. ⁊ ideo patet illud. Patet etiā sequēs. Ambrosi⁹ eīn loquit̄ de corpore xp̄i. ⁊ hoc est tm̄ cibus mentis non ventris. Uterq; p̄dictoꝝ modoꝝ dicendi satis p̄babilis videt̄. nec facile est improbare. quia sancti nō multū de hoc loquūtur. nec rationi hic multū innitendū est. quia vtraq; opinio fundat̄ hic supra miraculū ⁊ potentiā opantem supra naturā. Quis aūt scit vtrum deus sic vel sic faciat. cum vterq; modus dicendi satis sit rationabilis. nec videt̄ oīno improbabile ꝙ aliq̄d accidens in substantiā conuertat̄ in hoc sacramēto. cum accidens hoc subsistat sine subiecto. Nec videt̄ improbabile ꝙ sicut substantia panis cōuertit̄ ita reuertat̄. Cum eīn in substātie panis cōuersione corpus xp̄i non generet̄ nec fiat. sed tm̄ de illis speciebus esse incipiat sicut tenet fides recta. q̄s audeat hoc tanq̄ꝫ irrationabile repudiare. cuꝫ corpore xp̄i non corrupto sed desinente esse sub speciebus. substantia illa que sustentabat accidētia reuertat̄. cū accidentia illa non sint ob aliud sine subiecto nisi ad dignitatem ⁊ p̄sentiam cōtenti. Vel si queras vtrum sit creatio vel generatio. vel alia mutatio. sane pōt

dic q̄ sicut cōuersio ē mutatio singularis. sic 7 reuer-
sio. Quicq̄d eciā hoꝝ dicat̄. dū tñ non asserat̄ ptina-
citer. nullū est ibi piculum. solū hoc caueat̄ ne nr̄e ca-
pacitatis intelligētia totaliter in obsequiū captiuet̄.

Questio. ij. e

Utrum accidētia habeant vim cōuertendi alia in
sacramentū. vtpote cū vino consecrato apponat̄ aq̄.
Et q̄ sic videt̄. q2 equalis vel maioris virtutis est cō-
secratio in hoc sacro q̄ benedictio in aqua. ſ aqua be-
nedicta iuncta aque nō benedicte facit totā esse bene-
dictā. vinum ergo nō ɔsecratū fit cōsecratū. ergo 7c.
Item qñ apponit̄ aqua vel vinū species ille occu-
pant maiorē locum. ergo sanguis xp̄i est sub maiori
specie. sed sanguis xp̄i nō est in maiori loco nisi quia
aliquid in ip̄m cōuertat̄. ergo illud qđ apponit̄ con-
uertit̄ in ip̄m sanguinē. ergo species q̄ est sacramentū
aliq̄d in sacramentū cōuertit. Item hoc ostendit̄
rōne. q2 accidēs cum substātia nō occupat maiorē lo-
cum nec facit maius. similit̄ nec corp9 glorificatū cuꝫ
nō glorificato. ergo in calice nō est nisi substātia san-
guinis glorificati siue corpus xp̄i 7 accidēs. ergo si il-
lud qđ apponit̄ manet in substātia. videt̄ q̄ in eodeꝫ
loco esse possint ita q̄ non occupet maiorē locum. qđ
est manifeste falsum vt patet inspicienti. Restat igit̄ vt
illud qđ apponit̄ nō saluet̄ in rōne substātie. sed solū
speciei sicut species q̄ est ibi. ergo necessario est ibi cō-
uersio. Itē si apponat̄ alius liquor vt aqua i ma-
gna quātitate. totū cōuerteret̄ in substantiā aque. ita
q̄ vere est aqua. ergo pari ratiōe si ita parū ibi appo-
natur q̄ species p̄dominet̄. videt̄ q̄ cōuertat̄ in vinū
sacramentū. cū nō cōsecratū nō plus possit supra cō-
secratū q̄ ecōuerso. Itē hoc ip̄m ostēdit̄ ꝑ impossi-
bile. quia qñ apponit̄ vinū in aqua fit vna superficies.
ergo ꝗ aut illa superficies ē i sbiecto aut sine sbiecto. Si
i sbiecto. ꝗ si modicū quid apponat̄ desinit esse sacra-
mentū. Si sine subiecto. ergo totū est sacramentū. Si
sine subiecto 7 in subiecto. ergo duo ɔtradictorie op-
posita sunt vera de eodē qđ nunq̄ fit. Si dicas mihi
q̄ ꝯm vnā est i subiecto. 7 ꝯm aliā extra subiectū. Cō-
tra. esto q̄ apponat̄ aqua. 7 misceant̄ vsq3 ad mini-
ma. tūc nō est assignare diuersas ptes. ergo necesse ē
q̄ saltē tūc cōuertatur. Cōtra. nihil cōuertit̄ in san-
guinē nisi ꝑ trāssubstātiationē. sed virtus trāssubstā-
tiandi non est in elemēto sed in verbo. ergo quātūcū-
q3 addatur elemētū aliud speciei nō fit trāssubstātia-
tio. ergo manet substātia cū accidētib9. ꝗ nō cōuertit̄
in sacramentū. Itē si ɔuertitur. aut ergo ꝟtute san-
guinis. aut virtute vini. Uirtute sanguinis non. q2 san-
guis ille est glorificat9. ergo nō habet potentiā ɔuer-
tendi aliud in se. Itē non virtute vini. q2 vinū qđ cō-
uertitur. rōne substātie nō rōne ꝓprietatū cōuertitur.
7 ibi nō est subā vini. ergo nulla vis est que possit cō-
uertere. Item aqua nō est nata de se cōuerti i san-
guinē. ergo si apponat̄ vino ɔsecrato nō transit i san-
48 guinē. ergo manet substātia eius. 7 sic 7c. Rꝫ dicen-
dū q̄ accidētia nō habēt virtutē ɔuertendi aliā sub-
stantiā in sacramentū. Et ratio hui9 est. quia in hoc
sacramēto est trāssubstātiatio. trāssubatio autē nō fit
sine verbo. ideo quātūcūq3 apponat̄ aliqđ elementū.
49 nisi assit verbū. nō fit sacramentū. Et si tu obijcias q̄
aqua benedicit̄ ꝑ verbū. 7 oleū benedicit̄. 7 tñ si non
benedictū ꝓportionabiliter apponat̄. efficit̄ benedi-
ctū. Rñdet̄ q̄ non est simile. quia consecratio in oleo
7 benedictio in aqua nō ponit nisi accidens aliquod
7 ꝓprietatē quādam sanctificatiōis. Sed hec ɔsecra-
tio ponit ɔuersionem in verā substantiā 7 ptinentiā
eiusdē que est a sola virtute increata assistente ipi ver-
bo. Alia etiā est ratio. quia aqua benedicta tota inti-
git ur. 7 ꝯm totū qđ habet in se cōmiscetur aque sup-
uenienti. 7 oleū benedictū nō benedicto oleo. sed san-
guis ibi cōtentus nullo humori miscet̄. ꝑ eo q̄ nō est
ibi diffusus. sed est sanguis glorificatus intra venas
cōtentus. 7 ideo a nullo liquore attingitur. 7 ideo ni-
hil ꝑ mixtionē vel contactū pōt in ip̄m cōuerti. Si ꝗ
aliquid cōuertatur. necesse est q̄ ꝑ trāssubstātiationē
7 nouā ɔsecrationē cōuertatur. Cōcedendū est ergo
q̄ species vini iuncta aliq̄ liquori nō cōuertit in sacra-
mentū. Et patet rñsio ad primū obiectū. q̄ nō ē simi- 50
le. tum ratiōe eius q̄ est hic cōuersio in substantiā. tū
quia nō est mixtio talis nec tanta sicut in aqua bene-
dicta. Ad illud qđ obijcitur q̄ aqua modica cōuer- 51
tit̄ a specie vini. Rñdet̄ dupliciť ꝯm diuersos. Uno
mō q̄ nō ɔuertitur ita q̄ soluitur forma substātialis
aque. sed ɔuerti ibi est solū alterari. quia mutatur sa-
por 7 color 7 odor. 7 pticipat ꝓprietates vini. 7 ideo
q̄tum ad sensum nr̄m cōuersa est. 7 talis ɔuersio dis-
ponit ad ɔuersionem in sacramentū si adesset verbū.
sed cū nō assit nō ɔuertitur. sed manet substātia ha-
bens ꝓprietatē vini ꝑ actū 7 virtutē illi9 speciei. Ali9
modus dicendi est q̄ aqua cōuertitur in vinū. 7 hoc
virtute aliarū specierū. nō tamē in vinū qđ sit vinū
ꝯm speciē. sed est vinū solū ꝯm numeꝝ. sicut caro ꝯm
speciē cōuertit in carnē ꝯm numeꝝ. Et si tu obijcias
q̄ nihil dat qđ non habet. verū est ꝯm substantiā vel
ꝯm virtutē. 7 species ille q̄uis nō habeāt substātiā
vini. habēt tamē virtutē 7 opationē. 7 ideo sicut veꝝ
vinū solueret speciem aque modice 7 cōuerteret̄ ꝯm
virtutē. ita intelligendū est in ꝓposito. Uterq3 mod9
dicendi est ꝓbabilis satis. 7 quocunq3 hoꝝ modoꝝ
dicatur nō sequit̄ q̄ aqua iuncta vino fiat sacramen-
tū 7 cōsecretur. Ad illud qđ obijcitur q̄ corp9 xp̄i 52
est sub maiori spē. dicēdū q̄ nō est sub maiori specie.
ita q̄ aliq̄d sit appositū speciei ita q̄ sit in illo. ſ quia
species illa magis ē diffusa. sicut si species vini que ē
in calice ꝓfundo ponatur in calice latiori. magis di-
latatur species. sic intelligendū in ꝓposito. quia cum
miscet̄ alius liquor. ptes illius speciei magis diffun-
dūtur. maxime si liquor ille penetret 7 diuidat 7 sepa-
ret partes speciei abinuicē. Ad illud qđ obijcitur 53
q̄ accidens nō occupat maiorē locū cum substantia.
dicendū q̄ illud verū est de accidēte ꝯm existentiam
naturalē. tale eñ accidens in substātia non ponit in
numerū cum illo. sed sicut dimēsio in illis speciebus
locū hꝫ naturalē. ꝑ eo q̄ nō tñ est ibi
imo etiā naturalis dimēsio. licꝫ sit supra naturā pret̄
subiectū. ideo sicut locū occupat. ita cū alia dimensione
occupat maiorē locum q̄ ꝑ se solam. nō per naturaꝫ
substantie sed dimēsionis naturalis. Ad illud qđ 54
obijcitur q̄ alius liquor potest facere q̄ nō sit sacra-
mentū. dicendū q̄ non est simile. quia facilius est de-
struere q̄ cōstruere. Mus eñ 7 qđlibet aliud mādu-
cans potest facere q̄ desinat sacramentū. sed nullus
potest facere q̄ illud sit nisi assit verbum 7 sacerdo-
tale ministeriū. Ad illud quod obijcit̄ q̄ fit vna su- 55
perficies. dicendū q̄ liquor additus q̄uis non faciat
vnam substantiā. tamē dimensio cōtinuatur dimen-
sioni. 7 ita fit dimensio vna 7 quātitas vna. Si ergo

queras vtrum in subiecto vel pter subiectū. R°. non diuidis sufficiēter. qr partim ē in subiecto. partim extra subiectū. ꝛ illud nō est incōueniēs. sicut vna pars superficiei potest esse nigra ꝛ alia alba. sic in ꝓposito intelligendū ꝙ pars speciei consecrata est sine subiecto. reliqua vo in subiecto. Et si obijcias. ponat ꝙ pfecte misceat cū mixto sic vsqȝ ad minima. tūc sequit incōueniēs. ꝙ idē sit i subiecto ꝛ pter subiectū. dicendū ꝙ mixtio liquoris cū liquore nō est vsqȝ ad minima sm quātitatē. sed intelligit sm virtutez. qr ita est in alijs mixtiōib⁹. ꝛ ipse obijcit ꝙ sit vsqȝ ad minima sm quātitatē. Si aūt talis sit mixtio ꝙ fiat i specieb⁹ vniuersalis alteratio. vel etiā ꝙ species ille vini transfunderent in liquorē ꝯsimilē sed pdominātem. ita ꝙ nulla esset distinctio. ꝙ hic esset species ꝯsecrata ꝛ ibi nō cōsecrata. nec sm naturā nec sm veritatē. sicut ē in mixtione naturali. tunc dico ꝙ desineret esse sacramentū. sic desinit p aliā trāsmutatiōez. ꝛ totū esset vnū corp⁹. ꝛ esset vna superficies sm ptes. ꝛ totū existens i vnico subiecto. qn̄ autē hoc fiat difficile est discernere.

Questio. iij. f

De opationibus quas habēt illa accidētia. Utrū habeant p naturā an p miraculū. Et querit pmo de imutatiōis opatione que est illaȝ specieȝ vtrū sit naturalis vel miraculosa. Et ꝙ naturalis videt. qr qd per se inest alicui non solū inest illi cōiuncto materie. sed etiā abstracto ꝛ sepato. sed mouere sensus per se inest sensibus. ergo per se inest illis a materia sepatis. sed que p se insunt. naturaliter insunt. ergo ꝛc. Itē forma substātialis nunqȝ mouet sensum sepatū a formis accidētalibus. ergo forma substantialis nihil facit. nihil puat. qn accidētia moueāt sensum dūmodo accidētia habeāt esse. ergo p naturā mouent. Itez sensus est susceptiu⁹ specieȝ pter materiā tamen sub cōditionib⁹ naturalib⁹ hic ꝛ nūc. si ḡ est aliqua species sensibilis in materia habēs tn̄ naturales cōditiones. illa maxime habet mouere sensum. ergo cuz huiusmodi sint iste spēs. patet ꝛc. Item hoc patet per simile. si idolū relinqueret i speculo abstracto corpore obiecto moueret sensum. ꝛ tamē idoluz in speculo habet esse spūale. ergo videt ꝙ species ille cuz sint ibi relicte sine materia ꝙ habēt naturalit imutare. Itē si nauis p miraculū leuaret in aera. licz existentia nauis i aere esset miraculosa. tamē existētia naute in ea ut esset naturalis. ꝛ opationes ꝯsequētes illā existentiā essent naturales. cum igitur accidētia fundētur in quātitate. ꝛ quātitas in materia. subleuatio quātitatis a materia est miraculosa. sed existētia aliorū accidentiū est naturalis. ergo opatio in sensib⁹ ꝯsequens illam existentiā est naturalis. Cōtra. phūs in pmo de aīa. rectū inqȝtum rectū cōtingit tangere eneā speram sm punctū. tangit autez nunqȝ separatū. qr enea spera nō est nata tangi nisi a naturali. si ergo rectum separatū tangeret eneā sperā. hoc esset supra naturā vel cōtra. cū igitur sensus pticularis nō sit natus immutari a specie existēte i materia. si imutet a separata. imutatio ista nō est naturalis. Item sicut se habet sensus interior ad speciē sine materia. sic exterior ad speciē in materia. Sed interior nunqȝ naturaliter apphendit speciē separatā a materia. ergo ꝛc. Item forme cōuenit esse hic ꝛ nūc rōne materie. sed p eam naturā p quā est hic ꝛ nūc habet mouere ꝛ sensum. ḡ cum hoc sit a materia naturaliter. ergo habet mouere. ergo si fiat separatio a materia. iam non mouebit naturaliter. Item illa species motiua sensus habet triplicē compationē. s. ad subiectū. ad mediū. ꝛ ad organū. ꝛ sunt compatiōes ordinate. ergo destructa prima. ꝛ destruūtur alie ꝯsequēter. ergo si habeat species illa compatiōes duas sequētes sine pma. nō habet naturaliter sed miraculose. Secūdo querit de ope trāsmutationis. ꝛ maxime de putrefactiōe. vtruz scz sit naturalis. Et ꝙ sic videtur. quia qd cōuenit alicui naturaliter saluata natura. adhuc illi cōuenit. sed speciebus illis naturaliter cōuenit corrūpi ꝛ deficere ppter defectū virtut naturalis. qr causant a cōtrarijs qlitatib⁹. ꝛ cōtingit ꝙ ille species saluant in eadē natura. ergo ꝛc. Item corruptio p cōtrarietatē est naturalis. hoc patet. Sed species ille ibi existētes habēt vere naturā ꝯtrarietatis. ergo sunt corruptibiles naturaliter. Minor patet sic. vbi contraria sunt sm esse spirituale. simul possunt esse in eodem ꝛ sm idem vt in eodem medio. vt in sensu ꝛ intellectu contrarij colores. cū ergo hic non possint esse cōtrarij colores nec sapores sil. imo mutuo se expellūt. habēt igit naturā vere ꝯtrarietatis. Item vbi sunt species sm spirituale esse. excellentia talis speciei nō est corruptiua. si igitur in specieb⁹ sacramētalibus excellentia sensibiliū cōtristat sensum. ergo est ibi species habens naturā vere ꝯtrarietatis. sed qd sic est. est corruptibile naturaliter. ergo ꝛc. Item Ans. de cōceptu virginali distinguit triplicē cursum. naturalē. voluntariū. ꝛ mirabilē. ꝛ dicit ꝙ mirabilis a deo āministrat imediate. cū igitur deus nihil imediate corrūpat. illa corruptio siue putrefactio nō est a deo imediate. ergo nō est mirabilis. ergo est naturalis vt volūtaria. sed nō voluntaria. ergo naturalis. Contra. forma de sui natura est in simplici ꝛ i inuariabili essentia cōsistens. si ergo accidat ei variatio. hoc est p materiā. ergo separata a materia est inuariabilis p naturā. si ergo variet hoc est supra naturā. ergo ꝛc. Item ad transmutationē phicam cōcurrūt tria principia. s. subiectū ꝛ duo contraria. ergo vbi deficit materia. nō est intelligi mutationē phicā. sed hoc est in hijs speciebus. ergo putrefactio illa nō est phica. Item sicut a forma est agere. ita est a materia pati. sed non cōuenit agere phice nisi p formā. ergo nec pati nisi p materiā. ergo vbi deficit materia. p ꝯsequēs ibi non est passio phica. ergo nec trāsmutatio. Item nō est vere cōtrarietas sine subiecto. sed materia pma est subiectū contrarietatis corporalis. ergo vbi deficit pma materia nō est vere cōtrarietas. sed actio naturalis est p veram contrarietatem. ergo ꝛc. Similiter posset argui de contactu ꝙ ē forme in materia. et actio ꝛ passio ppter cōtactū.

R° dicendū ad intelligentiā pdictoꝝ sm vnū modum dicendi satis pbabilem. ex compatiōe virtutis ad opationes ex virtute egrediētes. opationes habent regulari sm potentias ꝛ virtutes a quibus egrediūtur. Propter qd notandum ꝙ aliquādo datur alicui potestas ꝯformis sue nature. ꝛ actus egressus ab illa potentia est naturalis. sicut cum ceco redditur potētia videndi. Aliquādo datur potestas alicui partim cōformis nature. ꝛ partim supra naturā. ꝛ tūc actus egrediens quodāmō est naturalis. quodāmō supra naturā. sicut ceco videre nocte. Quādoqȝ datur potestas omnino supra naturā. ꝛ tunc actus egrediēs ab illa potentia est miraculosus simpliciter ꝛ supra naturā. sicut virgini data est potestas pariendi. Cōside-

36

37

andā est igitur ꝙ in hoc sacramēto est hec omnia repe rire. Nam pma quātitas naturaliter habet substare alijs accidētibus. ꝛ alia accidētia naturalit sustentari ab illa. Si ergo detur quātitati potentia sustentandi alia accidētia. illoꝝ existentia in quātitate est naturalis. ꝛ opatio sequēs habet potentiā naturalē. Unde dico ꝙ opationes illarū specierū in sensus sunt naturales. quia in quātitate habent esse cōueniens imutationi sensuū. Omnes igit rōnes hoc ostendētes sunt cōcedende. Ad oppositiōes manifesta est rñsio. quia quātitas est ibi loco materie. ꝛ per illā sunt hic ꝛ nūc. ꝛ habēt esse naturale ꝛ cōueniens imutationi sensuū. ꝛ accidentia pmo sunt in quātitate. ꝛ pōt satis videri p exemplū supra de naui positū. Qz vo datur vlteri⁹ quātitati illi potentia subsistendi trāsmutationibus illarū formaꝝ. talis potentia partim est cōformis nature. partim supra naturā. Cōformis est qūtum ad subsistentiā cōtrarietatis. qz quātitati p se insunt contraria. Sed supra qūtum ad hoc ꝙ manet eadem sm se. facta mutatione. hoc em̄ est pꝑriū solius substantie. ꝛ
58 ita supra naturā ꝯtrarietatis. Ad illud ergo quod obijcit de trāsmutatiōe vtrū sit naturalis vel miraculosa. dicendū ꝙ rōne naturarū illarū specierū que habent naturā cōtrarietatis illa trāsmutatio est naturalis. sed rōne subsistētialitatis est supra naturam. ꝛ ita partim naturalis. partim supra naturā. Ratiōes igit ad partē oppositā facte in secūdo pbleumate currūt sm has duas vices. Nam que pbant ꝙ sunt naturales sumūtur a natura cōtrarietatis formarū illarum. que vo pbant ꝙ sunt supra naturā pcedunt sm viā substātialitat⁹. ꝛ sic patet secūdo quesitū de trāsmutatione. Si vo datur illis accidētibus potentia vertendi in substantiā cū desinūt esse. ꝛ cū corpus xp̄i ibi desinit esse. talis potentia oino est supra naturā. ꝛ ideo
59 talis actus oino supra naturā ꝛ miraculosus. Ad illud qđ querit de nutritione. dicendū ꝙ ibi triplex ē opatio. Prima est ꝙ species ille p actionem virtutis agentis trāsmutant. ꝛ hec partim est naturalis ptim supra naturā. Secūda est ꝙ in fine trāsmutatiōis cedunt in substantiā ita ꝙ in illā cōuertunt. sicut si cōuerteret substantia panis si esset psens. ꝛ hec est miraculosa. Tercia est ꝙ substāna illa postea cōuertit i
40 carnē. ꝛ hō est simpliciter naturalis. Sed qūis iste modus dicendi pbabiliter possit sustineri. alit tñ potest dici securius ꝛ breuius ꝙ opationes accidentiū siue virtus opans habet compari ad illud a quo egredit. ꝛ ad illud qđ opatur. Si loqmur per compatione ad illud a quo egredit. sic dico ꝙ cū p naturā omnis virtus opans vel sit substātialis vel saltē ab illa dependeat ꝛ reguletur. ꝙ substātia circūscripta si vlterius accidens opetur. ita miraculū est ꝙ opet per se. sicut miraculū est ꝙ p se manet. ꝛ ita ois opatio est miraculosa. Si aūt loquamur p cōpationē ad obiectū. siue sit ad organū sensus siue aliud quodcūqz corp⁹. sic dico ꝙ accidētia multas habent ibi opationes naturales. vñ ꝙ albedo mouet visum ꝛ sapor gustū. hec sunt supra naturā. nec cōtra sed sm naturā. Qm̄ ergo albedo nō separat ibi vt habeat esse mathematicū. s saluat esse naturale ꝛ singulare. ideo ille opatiōes q̄ inerāt albedini ꝛ alijs accidētib⁹ adhuc nāliter insunt. Concedendū ē ꝙ imutatio ꝛ trāsmutatio quodāmō nālis ē in relatiōe ad obiectū. qz saluat ibi nā accidētiū. quodāmō est supra naturā in cōpatiōe ad subiectū quia accidētia p se agūt. ꝛ sm hoc currūt ratiōnes ad partes oppositas adducte.

Onsequēter qūtum ad terciū articulū querit de fractiōe illaꝝ specieꝝ. ꝛ circa hoc tria pncipaliter queruntur. Primo querit vtrum vera fractio fit i corpe xp̄i. Scdo vtrū fit i specieb⁹. Tercio querit qđ ptes significēt. Questio. j. g

Qz corpus vere frangat videt Aug. dicere. norūt inqt fideles qñ mādūcāt carnē xp̄i vnusqsqz accipit partē suā. qđ si verū est. ergo diuidit. Itē ꝯsequit ex cōfessione Berēgarij q̄ accepta fuit a Nicolao papa. Cōfessus est em̄ corp⁹ xp̄i verū sacerdotis manibus attrectari ꝛ frangi. ergo si ista cōfessio vt fidelis accepta est. patet ꝛc. Itē rōne videt. qz corpus xp̄i verū mādūcat. sed qđ mādūcat atterit. ꝛ qđ atterit frangit. ergo ꝛc. Itē hō sacramētū ē memoriale passionis. ꝛ ita memoriale ꝙ nō tm̄ est signū sed etiā veritas. Sed in passiōe vere fuit corpus xp̄i fractū ꝛ diuisum. ergo in hoc sacramēto vere frangit. Si dicas ꝙ est incorruptibile ideo nō pōt frangi. hoc nihil est. qz si possibile est corp⁹ xp̄i aiatū esse in vno loco et in plurib⁹ p miraculū. ergo silr p miraculū potest incorruptibile frangi. Sed cōtra. corp⁹ animatū qđ diuidit. corrūpit. ergo cū corp⁹ xp̄i sit aiatuꝫ. si frangit ꝛ diuidit corrūpitur. ꝛ si corrūpit nō manet verū sacramentū. ergo ꝛc. Itē si potest frangi ꝛ masticari. ergo eadē rōne ꝛ digeri. ergo ꝛ eadē rōne ꝛ in secessū emitti. qđ nephas est dicere. Item de māna qđ fuit figura hui⁹ sacramēti nec qui plus colligebat habuit plus. nec minus habuit min⁹. si ḡ fuit vera figura necesse est corp⁹ xp̄i tantū esse in parua pte hostie quātū in vtraqz. vel in magna parte. ḡ non diuidit. Rꝫ°.
41 quidā dixerūt quos tangit mḡr in lib̄o ꝙ corp⁹ xp̄i verū frāgitur in sacro ꝛ tñ nō corrūpit. ꝛ hoc quideꝫ fit p virtutē supra naturā. sicut factū ē ꝙ corp⁹ xp̄i passibile datū est discipulis. ꝛ tamē nō est ab comedē dentibus passum. Et i assertionē sue positiōis hñe voluerūt cōfessionē Berēgarij. Sed hec positio nō pōt stare. qz si ē incorruptibile. nō diuidit. s si frāgitur diuiditur. ergo simul diuidit ꝛ nō diuiditur. sic ḡ deus faceret duo ꝯtradictorie opposita simul esse vera qđ nunqꝫ
42 facit. Propter hō dicendū ꝙ corp⁹ xp̄i verū nō frangitur. imo in quotcūqz ptes diuiditur hostia. est totū ꝛ integrū. Qz ḡ obijcitur de cōfessione Berengarij ꝛ verbo Aug. dicendū ꝙ vtrūqz dictū est rōne specierū exteriorū circa quas cōuenit esse attritionē. fractiōeꝫ. ꝛ masticationē. Nec modus iste loquēdi est tenēd⁹. Recepit tñ ecclesia ꝯfessionē Berēgarij ꝛ publicauit qūuis min⁹ expssam ad elidendū suū errorē qui non cōcedebat corpus xp̄i ibi esse vnā nisi sicut in signo. Vñ pp̄t hō recepit vt intelligeret ibi vere esse. nō vere diuidi. Ad illud qđ obijcit ꝙ corpus xp̄i veruꝫ
43 mādūcat. dicēdū ꝙ i masticatiōe tria sūt. Masticatio. in ventrē traiectio. ꝛ incorpatio. ꝛ hec tria rñdent tribus q̄ sunt in sacramento. Masticatio nāqz est specierū. incorpatio ē qūtuꝫ ad corpus xp̄i mysticū. in ventrē traiectio est nō solū specieꝝ sed etiaꝫ corporis xp̄i veri quod ibi est qūdiu species panis. nō ergo dicitur corpus christi verum vere manducari corporaliter. quia corporaliter masticatur. sicut em̄ non frangitur
44 sic nec masticat. Ad illud quod obijcit ꝙ est signū passionis. dicendū ꝙ nō est signū passiōis que sit tunc qz tūc semp pateret christus. sed passionis que semel fuit. Et qđ obijcit ꝙ est ibi veritas. dicendū ꝙ nō est
45 ibi veritas passiōis. sed veritas ei⁹ qui ē passus. Ad

illud quod dicit hoc posse fieri p miraculū. dicendū q nō est simile de esse in pluribꝰ locis. q: ibi nulla est cōtradictio. hic autē sic.

Questio. ij. b

Utrum in speciebꝰ sit vera fractio. Et q nō videt quia qd vere fit in signo. significat fieri in signato. sed in signato nō est fractio vt pbatum est. ergo nec in signo. Itē omnis actio termiat ad hoc aliquid. ergo nō est ibi substātia aliqua nisi substātia corporis xpi. ergo nō frangit ibi aliquid. et videt frāgi. ergo est ibi tm̄ fractio apparens. Itē licz videant ibi esse accidentia in subiecto. tamē in nullo subiecto sunt. nec est ibi falsitas aliqua. ergo videt similit q q̄uis videat esse ibi fractio. si nō sit q nō ē ibi falsitas. Cōtra. dicit in euangelijs Math. Mar. Luc. q bn̄dixit et fregit. sed ibi fuit vera bn̄dictio. ergo et vera fractio. alioq̄n ipa veritas in sacramēto veritatis et euāgeliū veritatis narrat qd apparet esse verū. et est falsuz. Itē species illa panis alba est vere. et vere pōt denigrari. ergo et vere pōt diuidi. Itē diuisio sequit quātitatem. ergo si est vera quātitas. ergo vera diuisio et fractio. nō ergo tm̄ apparēs. Item si tm̄ apparens. g nō oportet aliā violentiā digitis fieri. nec aliquo actu corporis vti. sed solus actus anime sufficeret. cū ergo oporteat violentiā digitis inferri. patet q est ibi vera diuisio. Rᵒ. quorūdā opinio fuit q ibi non est vera diuisio sed tm̄ apparens. nec tamē est ibi falsitas vel deceptio. quia nō fit ad fallenduz sed ad instruendū. sicut etiā dn̄s alio mō apparuit q̄ esset discipulis eūtibus i emaus. nec vlla fuit ibi falsitas. Sed ista opinio stare non pōt. q: si nō est ibi vera fractio. ergo nec vere masticant species. et ita totū videtur esse fictio. Propter hoc fuit alia opinio que dixit q homo frangit. quia actus est a pte homis. sed tamē nihil ibi frāgit. quia accidētia frangi p se nō possunt. Hec positio etiā nō potest stare. q: actio si complet. infert passionē necessario. Et pter hoc est alia positio rationabilis. q diuisio est ibi vera. quātitas vera. soliditas vera. et quia diuisio cōsequit quātitatē p se. sicut est ibi

46 vera quātitas. ita et vera fractio. Ad illud ergo qd obijcit q nō est fractio in signato. dicendū q fractio illa nō sigt fractionē corporis xpi ibi cōtenti. sed signi-

47 ficat passionē que pterijt. Ad illud quod obijcit q actio termiat ad substantiā. dicendū q verū est p naturā. sed si accidens posset p se stare. vtiqz susceptiuū esset actionis. nūc aūt miraculo stat. et ideo accidens

48 est actionis susceptiuū. Ad illud qd obijcit q sicut accidētia apparēt &c. dicendū q illud est ex ↄsequēti. sed diuisio pmo apparet. inde accidētia apparent. et p ↄsequēs ducūt in cognitionē subiecti. et anteq̄ veniat ad hoc pōt fides obuiare. Sz ibi pma frōte apparet diuisio. et ideo necesse est ibi esse deceptionē sine aliqua veritate. ex alia pte veritatē esse sine deceptiōe.

Questio. iij. c

Quid significēt ptes. et earum significatio his versibus continet. Hostia diuidit in ptes. tincta beatos. Plane sicca notat viuos. seruata sepultos. Obijcitur pmo cōtra significationē diuisionis. q: in corpore xpi mystico nō est diuisio sed vnio. ergo si sacramentū est verū signū. in sacramēto diuisio fieri non debet. aut si fit. falsum significat. Itē videt q sufficeret in duas tm̄ ptes diuidere. q: ecclesia sufficiēter diuidit in viuos et mortuos. Si dicas q mortui sunt i duplici differentia. q: quidā in purgatorio. quidā in padiso. hoc nō soluit. q: viui nō indigent sacrificio. ergo nō debēt i nro sacrificio sigri. Itē videt q i plures ptes. q: viui sunt i multiplici differētia. Quidā eñ sunt actiui. quidā cōtemplatiui. quidā plati. quidā sunt boni. quidā mali. sed si debent significari viui sicut mortui. ergo multo plures debent esse ptes. Si dicas q mali nō debēt. Cōtra. xps p oibꝰ se obtulit in cruce. sed hec oblatio est rememoratio illiꝰ. ergo &c. Itez obijcit cōtra hoc qd dicit q ps intincta sigt beatos. Sed cōtra. calix sigt passionem. ergo nullo modo cōgruit ad signdū beatos. Itē dicit q ps comesta sigt ambulātes sup terrā. Sed cōtra. illa ps comesta incorpat. sed ambulātes minime possunt incorporari. ergo per illā nō debēt sigri. Item dicit q pars seruata sigt mortuos. Cōtra pauci. aut nulli reseruant. ergo nulli

49 pficiūt sacrm̄. Rᵒ dicēdū q sicut dicit mgr ipa fractio sigt passionez. sed ptes iste signt ptes corpis xpi mystici. Et q: ptes i corpe xpi mystico sunt in triplici differētia. Quidā eñ regnāt in padiso. quidā securi expectant in sepulcro. quidā aūt pugnāt in merito. g tm̄ tres ptes sunt in hoc sacramēto. Ad illud ergo qd obijcit pmo q falsa est diuisio. dicendū q nō est. imo significat diuisionē q̄ fuit in passiōe. Ad illud qd obijcit q deberēt esse tm̄ due ptes patet rn̄sio. q: mortui sunt in duplici differētia. vn̄ due ptes sunt ad significandū illos. Ad illud qd obijcit q nō deberet esse p beatis. dicendū q hoc sacrificiū nō tm̄ offertur in expiationē. sed etiā in grāȝactionē. et ideo pro miseris et beatis. Ad illud qd obijcit q viui sunt i multiplici differētia sicut mortui. dicendū q nō sunt i tanta differētia. q: omnes viui indigēt sacrificio expiante a culpa. quidā autez mortui liberante a pena. alij solū laudis memoria. Ad illud qd obijcitur de malis. dicendū sm̄ Aug. q sacrificiū corpis xpi soluz p his offerri debet q̄ sunt de corpe xpi. Nec valet q xps p omnibꝰ ē oblatus. q: hic nō signt oēs p quibus est oblatus. sed tm̄ illi q̄ sunt de corpore mystico.

Ad illud q calix sigt passionē. dicēdū q alia ppͤtas est. s. facilis sumptiōis p quā beati signt. qui sine aliqua retardatiōe degustāt. Ad illud qd obijcitur q comestio dicat incorpationē. dicēdū q nō tm̄ incorporationē dicit sed etiā dicit pditi restaurationē. et p hoc significat ambulātes. Ad vltimū dicēdū q mō nō reseruat pter piculū. nihilominꝰ tm̄ in diuisione trimēbri triplex status mēbroꝝ xpi sigt. et reseruatio ptiū solū ad euidentiā est.

De cōsequētibus ad cōfectionē corpis xpi q̄tū ad frequētationē.

Post hec querit si qd gerit sacerdos &c. Supra egit mgr de fractiōe. hic agit de frequētatiōe. Et q̄m hoc sacramentū frequētari ↄtingit. et a sacerdote ↄficiēte. et a pplo. et vtraqz frequētatio respicit suū finē. Nā sacerdotalis pcipue respicit significationē. s pplī frequētatio respicat sanationē. ideo ps hec hz duas ptes. In pma querit q̄re sacerdos frequēter cōficit. In secūda determiat q̄re fideles frequēter recipiūt. ibi. Institutū aūt ē hoc sacrm̄ &c. Prima ps hz duas. In pma mouet q̄stionē. In secūda determiat. ibi. Ad hoc breuiter dici potest. Similit secūda ps duas habet. Primo determiat huiꝰ sacramēti efficaciā. Secūdo vo mouet questionē de frequētia. ibi. Si aūt querit. vtrū quotidie cōmunicandū.

Querit quare sacerdos frequēter cōficit. e

Post hec queritur si quod gerit sacerdos proprie dicatur sacrificiū vel imolatio. ⁊ si christ⁹ quotidie imoletur. vel semel tm̄ imolat⁹ sit?

Determīat questionē motā. f

Ad hoc breuiter dici pōt. illud qḋ offerꝛ ⁊ ꝯsecraꝛ a sacerdote vocari sacrificiū ⁊ oblationē. q꞉ memoria est ⁊ repͥsentatio veri sacrificij ⁊ sancte imolationis facte in ara crucis. Et semel xp̄s mortu⁹ ī cruce est. ibiq꞉ imolatus ē in semetipo. quotidie aūt imolaꝛ in sacro.[a] q꞉ in hoc sacro recordatio fit illi⁹ qḋ factū est semel. Unde Aug⁹. Certū habem⁹ q꞉ xp̄s resurgēs ex mortuis iam nō moriꝛ. tn̄ ne obliuiscamur qḋ semel factū est in memoria nr̄a omni anno. fit. s. quotiens pascha celebraꝛ. nec tn̄ totiens xp̄s occiditꝛ. sed tm̄ anniuersaria recordatio repͥsentat qḋ olim factū est. ⁊ sic nos facit moueri tanq̄ videam⁹ dn̄m in cruce. Itē semel imolatus est xp̄s in semetipo. ⁊ tn̄ quotidie imolatur in sacramēto. Qḋ sic intelligendū est. q꞉ in manifestatiōe corporis ⁊ distinctiōe mēbroꝝ semel tm̄ in cruce pepēdit. offerēs se deo patri hostiā redēptiōis efficacē. eorū. s. q̄s pdestinauit. Itē Ambros⁹. In xp̄o eni oblata ē hostia ad salutē potēs. qḋ ḡ nos? Nōne p singulos dies offerimus.[b] Et si quotidie offerim⁹. ad recordationē mortis eius fit. ⁊ vna ē hostia. nō multe. Quō vna ⁊ nō multe? q꞉ [c] semel imolat⁹ est xp̄s. Hoc aūt sacrificiū exemplum est illius. idipm semp ad ipm offertur. Proinde

(Margin: a — Aug⁹. super psal. xx. — Aug⁹. in sententijs ꝓspi. — Ambro. sup epl̄am ad hebreos. b — c)

a.ij. Q꞉ in h̄ sacramēto recordatio fit illi⁹ qḋ factuꝫ ē semel. Si hoc verū est. ḡ tm̄ semel deberet fieri ab vno sacerdote. et sel māducari. Itē baptismus q̄ sigt passionē xp̄i nō iteraꝛ. ergo nec illud sacrm̄. R⁹ sicut dicit mgr̄ in lr̄a. hic sigtur passio xp̄i tanq̄ in signo. ⁊ tāq̄ ī signo remēoratiuo. ⁊ qm̄ frequēter rememorari debemus xp̄i semel passi. ideo illud sacramētū iteraꝛ pluries. Sed si tūc obijcias de sacro baptismi. dicēdū q̄ nō ē sile q꞉ baptism⁹ sigt passionē ꝓut nos p illā morimur peccato originali qḋ traxim⁹ ab adam. ⁊ hoc nō facit passio ī quolibet nisi semel. hinc est q̄ baptism⁹ non pōt iterari. ⁊ si q̄s iterat facit cōtumeliā sacro. In h̄ aūt significaꝛ christ⁹ passus vt nos reficiens. ⁊ qm̄ sepe reficit ī omni memoratiōe. ideo sepe iteraꝛ illud sacramentū sine ꝯtumelia. Nec dicitꝛ ꝓprie iterari sacramentū. sed frequētari. qm̄ vnū ⁊ idem ꝯtineꝛ in hostia hesterna ⁊ hodierna. tūc aūt iteraretꝛ si super eandē hostiā fieret iteratio forme. ⁊ hoc nō posset fieri scieter absq꞉ peccato.

b.ij. Et si quotidie offerim⁹ ad recordationē mortis ei⁹ fit. Contra. est eni instantia ī die veneris sancto. qm̄ sacerdos nō cōficit sacrificiū. ⁊ videtꝛ q̄ tūc magis deberet. si eni hoc est memoriale passiōis. ergo cum illo die specialiter memoria habeaꝛ. videtꝛ q̄ tūc magis esset cōficiendū. Itē queritꝛ iuxta hoc quare sacramētū reseruatur sub forma panis non vini. Et respōdeꝛ ad primū q̄ aliud est cōficere siue ꝯsecrare. aliud est offerre. et q̄uis in illo die nō fiat cōfectio. fit tn̄ oblatio. q꞉ sacerdos corpus in p̄cedenti die cōsecratū offert in altari. Si vo queras quare fit oblatio ⁊ nō cōsecratio. Rn̄detꝛ q̄ oblatio siue sumptio fit a sacerdote ne oratio dn̄icalis que dicitꝛ quotidie in illo die ab eccl̄ia in qua petitꝛ. panē nostrū quotidianū ꝛ. vacua fiat. Sed cōsecratio nō fit sed reseruatio ꝓpter hoc. q̄ in illo die fuit dn̄s passus ī ꝓpria effigie nō in signo. Et q꞉ tota dies est memoriale passiōis ⁊ totū officiū. ideo nō fit cōsecratio a cena vsq꞉ ad sabbatum. in quo est memoria resurrectiōis. vnde cantatꝛ missa de resurrectiōe. Qḋ queritꝛ de sanguie quare nō reseruaꝛ. Aliqui dicūt q̄ nō oportet. q꞉ vinū qḋ sacerdos ponit in calicē p appositionē corporis ꝯsecratur. Sed illud non pōt hr̄e veritatē sicut ꝓbari pōt de facili. q꞉ nullo⁹ fit trāssubatio sine v̄bo. Et ideo dicūt alij q̄ triplici de causa nō reseruaꝛ. Una est ꝓpter piculū effusiōis. Alia ꝓpter verbū dn̄i qḋ dixit sup calicē. nō bibā de hoc genimie ꝛc. ⁊ iō nō sumit sanguinē sacerdos a cena vsq꞉ ad resurrectionē. Tercia est q꞉ sacerdos magi sumit ad refectionem q̄ ad significationē. qm̄ totus xp̄s est pfecte sub specie panis q̄uis nō pfecte significeꝛ. ideo solū in specie panis sumitꝛ. ⁊ solū sacrificiū siue sacramētū corpis reseruaꝛ.

c.ij. Semel imolat⁹ ē xp̄s. Cōtra. Si eni sel imolat⁹ ē xp̄s. videtꝛ q̄ saltē ī die nō liceat sacerdoti pluries cōficere. Queritꝛ ḡ quō liceat sacerdoti pluries ꝯficere ⁊ sumere ī eodē die. cū pplo nō liceat nisi semel. ⁊ videtꝛ q̄ magis sit licitū populo. cū min⁹ sit hoꝝ alterū. s. sumere. q̄ vtrūq꞉. s. ꝯficere ⁊ sumere. R⁹ dicendū q̄ ꝓpter reuerentiā sacramēti sunt duo instituta circa modū sumēdi hoc sacramentū. scꝫ q̄ sumatur ieiuno stomacho. ⁊ q̄ tm̄ semel vt ab alijs cibis discernaꝛ. In p̄mo cōmunicat sacerdos ⁊ populus. oportet eni q̄ sacerdos ieiun⁹ sit sicut popul⁹. ⁊ hoc habeꝛ in quadā decretali. de celebratione missarū ex parte nr̄a. ⁊ ita semp sacerdos vino pfundere debet postq̄ accipit totū eucharistie sacramentū. nisi cum eodem die aliā missam celebrare debuit. q꞉ si forte vinū pfusionis accipet. aliā celebrationē impediret. Sed in illo differt quia alicui de populo bis cōmunicari nō licet. sed licitū est sacerdoti ꝓpter hoc q̄ est psona cōmunis. ⁊ debet celebrare missam omni populo. ⁊ q꞉ potest esse q̄ vnus sacerdos ꝓpter temeritatē ⁊ vicinitatē deseruit duab⁹ ecclesijs. vel quia in eadē ecclesia ꝓpter solēnitatē officij oportet plures missas cantare sicut in natiuitate dn̄i. ⁊ q̄ñq꞉ celebrāt teneꝛ cōicare. ideo indultū est eis plures missas celebrare in eodem die. ⁊ pluries hoc sacramentū sumere.

(Margin: 50 — 51 — 52 — 53 — 54)

hoc ē sacrificiū. alioqn qm̄ i mltis locis offert multi sēt xp̄i:nō. s vn⁹ vbiqȝ est xp̄s. ⁊ hic plen⁹ existens. ⁊ illic plen⁹. sic qd̄ vbiqȝ offert vnū est corp⁹. ita ⁊ vnū sacrificiū. Christ⁹ hostiā obtulit. ip̄a3 offerimus ⁊ nūc. s qd̄ nos agim⁹ recordatio ē sacrificij. Nec causa sue infirmitatis repetit. q2 pficit hoiem. s nr̄e. q2 quotidie peccam⁹. Ex his colligit esse sacrificiū ⁊ dici qd̄ agit in altari. ⁊ xp̄m semel oblatū. ⁊ quotidie offerri. sed alit tūc. alit nūc. Et etiā q̄ sit virt⁹ hui⁹ sacri ondit. remissio. s. pctōꝝ venialiū. ⁊ pfectio virtutis.

De virtute sacramēti.

Determiat q̄re fideles frequēter recipiūt ostēdens hui⁹ sacramēti efficaciā. g

Institutū est eñ h sacr̄m duab⁹ de causis. In augmētū ꝟtutis. s. charitatis. ⁊ i medicinā q̄tidiane infirmitatis. Uñ Ambro. Si quotiēs effundit sanguis xp̄i. i remissionē pctōꝝ effundit. debeo semp accipe q̄ sp peco. debeo sp hr̄e medicinā. Itē Aug⁹. Iterat quotidie hec oblatio licȝ xp̄s semel sit passus. q2 quotidie peccam⁹ pctis sine qb⁹ mortalis infirmitas viuere nō pt. Et q2 q̄tidie labimur. q̄tidie xp̄s mystice imolat p nobis. Dedit eñ nob h sacr̄m salutis. vt q2 nos quotidie peccam⁹. ⁊ ille iā mori nō pōt. p hoc sacr̄m remissionē ꝯseq̄mur. Quotidie comedit ip̄e ⁊ bibit in veritate. s integer ⁊ viu⁹ manet. Itē mysteriū fidei dr̄. q2 credere debes qꝫ ibi salus nr̄a cōsistit.

Ambrosius.

Aug⁹. ad Ianuariū.

Mouet q̄stionē circa hui⁹ sacri frequētiā. h

Si aūt q̄rat vtrū quotidie cōmunicādū sit: Audi qd inde tradit Aug⁹. Quotidie inqt eucharistiā accipe nec laudo nec vitupo. omib⁹ tn̄ dn̄icis dieb⁹ cōicandū hortor. Si tn̄ mēs i affectu peccādi ē. grauari magis dico eucharistie pceptione q̄ purificari. Et licȝ q̄s pctō mordeat. si peccādi tn̄ decetero nō habeat volūtatē. ⁊ satisfaciat lachrymis ⁊ orōnib⁹. accedat secur⁹. s hoc de illo dico quē mortalia peccata nō grauāt. Si nō frequētī⁹. saltē ter i anno homies cōicent. nisi forte q̄s criminalib⁹ impediat. in pascha. s. pēthecoste. ⁊ i natali. Oēs ḡ cōicēt q̄ noluerit carere ecclīasticis liminibus.

Fabian⁹ papa.

d Quia q̄tidie peccam⁹ peccat sine qb⁹ mortalis infirmitas viuere nō pōt. Uidetur h male dicē Aug. q2 null⁹ peccat in eo qd̄ vitare nō pt. ḡ talia nō vident esse peccata. R̄ dicēdū qꝫ ad hoc dupliciter pōt respondere. Uno mō qꝫ q̄uis peccata nō possint vitari generalit ⁊ vniuersalit. possunt tn̄ vitari pticulariter hoc ⁊ illud. Et ponit exemplū i naui i quā ingredit aqua. Sed quō possūt vitari motus qui veniūt ex surreptiōe ⁊ in pticulari difficile est dicere. Et ideo ali⁹ mod⁹ est dicendi qꝫ est distinguēdum in necessitate et in peccato. Est enim necessitas ex nature institutiōe. ⁊ ē necessitas ex corruptione. Prima est data. secūda est quā incurrit hō ex culpa. Prima necessitas omino excludit culpā. secūda ꝯo excludit culpā actualem mortalē. non tn̄ venialem. Und̄ sicut vult Aug⁹. de pfectione iusticie homis. q2 hō noluit vitare peccatum cū potuit. inflictum est ei non posse cum velit.

55

D intelligentiā hui⁹ ptis sm̄ duo q̄ determinat hic mḡr. duo pncipaliter q̄runt. Primo querit de huius sacramēti efficacia. Secūdo querit de frequētatiōe. Circa pmū querunt tria. Primo querit vtrū hoc sacr̄m habeat efficaciā in q̄libet viro iusto. Secūdo vtrū habeat efficaciā in aliq̄ peccatore existēti. s. in mortali peccato. Tercio querit de ip̄a efficacia in se.

Questio. s. i

Ut habeat efficaciā in quolibet viro iusto ostēdit. q2 sacr̄m habet efficaciā nisi habeat obicē. sed in nullo viro iusto hȝ obicē. ḡ in quolibet hȝ efficaciā. Itē sacramētalis mādūcatio q̄ cōiuncta est sp̄uali semp habet efficaciā. sed sp ꝯiūcta est sp̄uali in viro iusto. q2 sp̄ualit mādūcare ē in ip̄o manere vt dicit Aug⁹. sed ōis iustus manet i ip̄o. ḡ ⁊c. Itē Dam. dicit qꝫ caro xp̄i ē sicut carbo ignit⁹. s hn̄s sensum corpalē sp calefit p tactū carbonis mālis. ergo similiter hn̄s sensum sp̄ualem p contactū carbonis sp̄ualis. sed ōis iustus sensum habet spiritualē. ergo ⁊c. Item si aliquid requirit vltra charitatē in suscipiente. querit quid sit illud. ⁊ que. ⁊ quot. Contra. baptismus non habet efficaciā in adulto nisi se pparet. ergo nec hoc sacramentū habet efficaciā in iusto. nisi se pparet. ⁊ ad hoc facit verbū beati Pauli. i. Cor. xi. Probet autem seipsum homo. Item possibile est qꝫ iustus habeat cōscientiā se grauiter peccasse vel esse in graui peccato. quia frequēter peccatū veniale ppetratum reputatur mortale a perfectis. pter hoc tamen non cadit a iusticia. Sȝ si talis accedit idigne. ⁊ talis nō recipit efficaciā. ergo ⁊c. Item efficacia hui⁹ sacri cōsistit in deletione venialiū ⁊ augmēto virtutū. sed venialia nō dimittunt nisi homo se pparet p contritionē. cum ex actu nostro sint cōmissa. similiter nec virtutes augent. ergo nō in omni iusto habet efficaciā. R̄ di- 56

cendū q sacramentū hoc non habet efficaciam in ali
quo nisi in digne accedente. Digne autez accedere in
hoc cōsistit q homo se pparet sicut debet. Tantū eīn
sacramentū recipere sicut recipit̄ alius cibus. non est
cōgruū nec fructuosum. Et quia i hoc sacraméto pre-
sens est diuina maiestas. z summa exprimit̄ charitas
ideo debet recicipi cum honore z deuotione. Et quia
cum honore z deuotiōe non suscipit̄ tam nobilis ho-
spes in imundo hospitio. necesse est q homo hospitiū
deo ppararet p sui diiudicationē. z quia nō pparat ho-
spitiū hospiti nisi ipm cognoscat. necesse est q cibum
57 istum ab alijs discernat. Ad hoc ergo q sacramen-
tum hoc habeat in aliquo efficaciam. Primo oportet
cibū istū ab alijs discernere p fidez. Secūdo hospitiū
pparare p sumpsius pbationem. Tercio in hospitiū
paratū recipere cum honore z deuotiōe. Et pmū z se-
cundū habem⁹ ab apostolo. j. ad Cor. xj. Primū ibi.
Probet seipm homo. Secūdū ibi. nō diiudicans cor
pus dn̄i. De tercio habem⁹ exēplū in Zacheo. Et q2
multi recipiūt hoc sacramētū qui se nō debite pparāt
58 ideo multi imbecilles z infirmi z dormiūt multi. Ad
illud quod querit̄ vtrū vir iustus recipiat efficaciam.
dicendū q si se debite pparet recipit. alioqn si ex quo-
dam torpore vel ex distractiōe nō se pparet. aut nullā
aut modicā reportat efficaciā. quis nō incurrat mor-
59 talem offensionē. Ad illud quod obijcit̄ de obice.
dicendū q ad illud sacramentū requirit̄ li. arbi. coo-
peratio. z ideo obmissio obex est nō tm̄ peccatū. verū
60 etiā sollicitudo vel distractio. Ad illud quod obij-
citur q mādu cat spūaliter. dicendū q vir iustus non
semp mādu cat spūalit. vtputa quādo dormit vel qn̄
distrahit̄ p cogitatiōes extrinsecas. Sed tunc spūali-
ter mādu cat quādo mouet̄ motu fidei z charitatis.
q2 tunc masticat z incorporat. z ideo si negligit non
61 reportat effectū. Ad alia que obijciunt̄ de carbone
ignito. dicendū q operatur in sensum ratiōe organi.
sed si oparet̄ in sensum rōne sui. tunc sensus occupa-
tus circa aliud nō sentiret nec calefieret. Hui⁹ autez
exemplū est in visu. quādo quis dormit vel occupat̄
alibi. si ergo sensus mentis nostre vult ab hoc carbo-
ne inflamari. necesse habet ad ipm conuerti z dirigi.
Cōuerti autem ad ipsum debet sicut ad memoriale
62 passionis viuū. Triplex eīn habem⁹ memoriale pas-
sionis. s. in scripto. in verbo. z sacraméto. In scripto
vt quādo passio describit̄ vel narrat̄ p scripturam.
vel quādo imaginib⁹ exprimit̄. z hec ē memoriale. q.
mortuū. z habet fieri ad visum qui apprehendit ma-
gis de longinquo. In verbo. vtpote quando aliquis
verbotenus narrat passionē christi. z illud partim est
viuū z partim mortuū. Uiuū est in corde bonorū pre
dicatorū. sed mortuū in corde tepidorū z malorū. Uel
viuum in corde z cogitatione. nō viuū in voce. z hoc
est audiendū. Auditus autem non ita apphendit de
longinquo. In sacramento do est memoriale cū ipm
corpus christi significat̄ z contineat̄ in specie panis. z
sanguis in specie vini. z hoc est memoriale viuū. quia
ipse christus seipm ibi pbet offerens nobis corpus qd
p nobis fuit occisum. z sanguinem qui p nobis fuit
effusus. z hoc est ad gustum qui de pximo apprehen-
dit. vt iam non quasi speculatione sed quadā experien-
63 tia passionis eius memores simus. Si ergo accendit
affectum nostrū passio descripta. z amplius feruēter
predicata. multo magis inflamare z afficere debet in
hoc sacraméto expressa. z hoc absq3 dubio facit. si qs
sensum habet. z illum conuertit ad hoc sacramentū.
ille ergo est qui ex hoc sacraméto efficaciam reportat
qui se conuertit. Ille vere audit missam. non qui tm̄
verba dicit vel audit sine deuotione. sed ad hoc me-
moriale totā mentis intentionē cōuertit.

Questio. ij. k

Utrum habeat efficaciam in aliquo peccatore. vi-
delicet qui est in mortali peccato. Et q sic videtur p
illam collectam. sit ablutio scelerum. sit fortitudo fra
gilium. sed scelera nō dicunt̄ nisi magna peccata. ergo
zc. Item Dam. corpus christi. omnis lesionis est
vnctio. omnis sordis purgatio. ergo sordis mortalis.
Item Julius papa de consecratione. dist. ij. Cum
omne crimen atq3 peccatū oblatis deo sacrificijs de-
leatur zc. Sed crimen p maioribus peccatis accipi-
tur. ergo zc. Item ratione videt̄. quia illud sacra-
mentū est expressiuū signum passionis. ergo cum effi-
cacia sequat̄ signatū. z omnia sacramenta efficaciam
habeant a passione. hoc habebit potissimā. ergo si ba-
ptismus z penitētia habent efficaciam in peccatore.
videt̄ similiter q z illud. Item in sacramento isto
realiter continet̄ autor z mediator z fons gratie. qd
in nullo alio. ergo videt̄ q si aliquod sacramentū po
test fugare culpam. q hoc multo magis. sed aliquod
potest vt baptismus. ergo zc. Itez esto q aliquis
peccator attritus accedat ad hoc sacramentū nō ta-
men sufficienter. si talis accederet ad baptismū z pe-
nitentiā iustificaret̄. quia nō habet obicem. ergo pari
ratione cum non habeat obicem iustificat̄ in hoc sa-
cramento. Item accedens ad baptismū. fictione
recedente habet efficaciam. ergo similiter videtur q
illud sacramentū. z ita est vtile peccatori. Contra.
Aug⁹. ad renatū. quis offerat corp⁹ christi. nisi p his
qui sunt de corpore christi. sed nullus peccator est ta-
les. ergo p eo non debet offerri. Item Ambrosi⁹.
spūaliter mādu cat. qui innocentiā ad altare portat.
sed nullus existens in mortali portat ad altare inno-
centiā. ergo zc. Item ratione videt̄. quia accedēs
ad hoc sacramentū aut accedit digne. aut non. Si di-
gne accedit. ergo dignus est. z ita non habet culpam.
Si non digne. ergo non reportat efficaciā. ergo non
habet efficaciam in peccatore. Item hoc sacramē-
tum habet efficaciā mediante mādu catione spiritua
li. sed mādu catio spūalis fit mediāte charitate. ergo
psupponit charitatē. g qui accedit sine charitate. nō
reportat efficaciā. R°. nō limitamus largitatē dei. 64
qn in hoc sacraméto possit z aliqn̄ faciat remissionē
ōis culpe. Sed sm̄ form̄ cōe. z generalem rōnem in-
stitutiōis sacramēti. dicendū q istud sacrm̄ datū est i
cibū illis qui sunt de corpe xp̄i. z oēs tales habēt cha-
ritatē. ideo effectū hz in solis iustis. Effectus autē in 65
iustis est liberādo a culpa veniali. z pseruādo a mor
tali vt patebit. Ex hoc pz rn̄sio ad duo pma. q2 illud
intelligit̄ p pseruationē vel q̄tū ad aliqs reliquias.
Ad tria sequēnta. dicendū q sacrm̄ tantā hz effica 66
ciā quātā cōgruit hēc his quib⁹ dat̄. z hec solis iustis
dat̄. ideo nō valet de baptismo z penitētia. Si g obij 67
cias q nobile est illud sacrm̄ inter cetera. dicendū q
nobile ē rōne ptenti nō rōne effect⁹ vel ceteris alijs.
Sed tūc obijcit̄. q2 adhuc nō videt̄ solui. cū eīn xp̄s
sit hic psens. videt̄ q abundāti⁹ cōgrueret hic gratiā
eius conitari. Nā in aduētu xp̄i abundāter gr̄a col-
lata est. Ad hoc dicendū q h̄ spectat ad nobilitatē sa-
cramēti q nō delet̄ ibi culpa mortalis. tā eīn ē nobile

sacramentū ⁊ tam nobilis panis. ꝙ nō debet dari nisi filiis ⁊ iam iustificatis. ⁊ qui tales sunt nō habēt culpā mortalē. Ideo de speciali dignitate hui⁹ sacramēti est ꝙ non ordinat̄ ꝯ mortalē culpā. ⁊ sic patet rn̄sio
68 ad illa tria. Ad illud qđ obiicit̄ de recessu fictōnis. dicendū ꝙ nō est silr̄. q2 in baptismo manet caracter ex quo est susceptibilis grē. nō sic in ꝓposito.

Questio .iij. l

Que sit efficacia hui⁹ sacramēti. Et dicit magister ꝙ est venialiū remissio. ⁊ augmentatio virtutū. Et ꝙ ita sit videt̄. Innocentius dicit. eucharistia liberat a malo ⁊ cōseruat in bono. delet venialia ⁊ cauet mortalia. Hui⁹ etiā virtute sacramēti vniuerse virtutes augent̄. ⁊ oim̄ grāꝝ fructus exuberat. Item rōne videt̄. q2 hoc dicit̄ eē sacr̄m vnionis. aut ḡ q2 de nouo vnit. aut q2 mag̃ vnit. Nō q2 de nouo vnit. ḡ q2 mag̃ vnit. ḡ auget ꝟtutes. Itē si magis. ḡ repugnat ei qđ minus. Sꝫ hoc ē veniale. q2 dicit Aug. min⁹ te amat qui tecū aliquid amat. ⁊ hoc dicit̄ de veniali. ergo ⁊c̄. Itē caro xp̄i est sicut carbo ignitus. sed carbonis igniti est pellere frigus ⁊ intēdere calorē. ergo hoc sacramentū reprimit mot⁹ frigidos culpe. ⁊ intēdit motus viuos grē. ergo delet ⁊ auget. Item hoc sacramentū quotidie offert̄. ergo si nō frustra. dat ḡ aliqđ quo quotidie indigem⁹. Sed illud quo quotidie indigemus est liberatio a veniali malo. ⁊ ꝓfectus i bono. quia charitas aut deficit aut ꝓficit. ergo ⁊c̄. Cōtra. vni⁹ sacramēti vnus debet esse effectus ṗcipuus. ergo nō est ad hos duos effectus ṗdictos. Item ꝙ nō sit ad remissionē venialiū ostēdit̄ pmo. q2 qui accedit ad hoc sacramentū. aut accedit ꝯtritus aut nō. Si cōtritus. ergo remissa est sibi culpa. Si nō ꝯtrit⁹. ergo remanet culpa. ergo nullū habet eucharistia effectū sup venialia. Si dicas ꝙ cōtritio nō semp sufficit. esto ꝙ tanta sit ꝙ sufficiat. tūc nō habebit hoc sacramentū effectū. ⁊ tamē meli⁹ est dispositus. Itē si effectus hui⁹ sacramēti est deletio venialiū. ergo ꝗ peccat venialiter irritat effectū eius. sicut qui peccat mortaliter irritat effectum baptismi. sed homo habet necesse peccare venialiter. ergo ⁊ hoc sacramentū irritare. ergo nunꝗ̄ accipi debet. quia nunꝗ̄ debet quis ꝯtumeliā huic sacramēto inferre. Item ꝙ augmētum virtutū non sit effectus hui⁹ sacramēti videt̄. q2 si hoc. tunc ergo valde cito fieret aliquis ꝑfectus qui hoc sacramentū quotidie recipit. sed hoc videm⁹ esse falsum. ergo ⁊c̄. Item augmentū virtutū est effectus baptismi ⁊ cōfirmationis sicut supra dixit mḡr.
69. ⁊ silr̄ remissio venialiū. nō ergo hui⁹ sacramēti. R° dicendū ꝙ cum hoc sacramentū sit vnionis. effectus eius pmus aut est vnire aut magis vnire. sed non de nouo vnire vt supra ostensum est. sed iam vnitos magis vnire. Magis autē vnire est tripliciter. Aut quia quis vnitur maiori vinculo. vt ille magis vnitur qui maiorē habet charitatē. Aut q2 eodem vinculo vnit̄ strictius. vt ille qui ſm eūdēꝫ habitū feruētius amat. Aut quia eodem firmi⁹. vt ille qui in eodē habitu est
70 magis radicatus. Dicit̄ ergo hoc sacramentū magis vnire. quia digne accedentē reddit feruentiorē vt carbo ignitus. ⁊ iterū reddit fortiorē vt bonus cibus. Et ex hoc ꝙ reddit charitatē magis ignitam adiuuat ad cōsumendā peccati venialis rubiginē. Ex hoc ꝙ magis firmat. adiuuat ad vitandū oīa scelera. ⁊ ratione vtriusqꝫ valet ad augmentū virtutū. ⁊ maxime charitatis. que est vinculū non ꝗ̄tum ad essentiā sed ꝗ̄tuꝫ ad feruorē vel radicationē. Feruor enī minuit̄ quotidie ꝑ venialia ⁊ radicatio. ideo oportet per hunc cibuꝫ restaurari deperditū. Ex his patent obiecta. Nā ratiōes ad pmā partē sunt cōcedende. Qđ ꝟo obiicit̄ ꝙ vnus est effectus. dicendū ꝙ verū est pmus. et ille est magis vnire. ⁊ ꝑ illum habet hos duos ꝯñtes.
71 Ad illud ꝟo quod obiicit̄ ꝙ venialia delent̄ in cōtritione. dicendū ꝙ iste non est effectus pmus. sed ex ꝯsequēti fit quādo homo indiget. vtputa. quādo feruor charitatis ꝑ se non est ita intensus ꝙ peccata venialia deleat. adiūgit̄ crebro diuinus ꝑ quē vigorat̄.
72 ⁊ vigorata delet venialia. nihilomin⁹ tamē si nō habet venialia. charitatis feruor vigorat̄. Ad aliud dicēdū ꝙ non irritat̄ hui⁹ sacramēti effectus per aliqđ veniale. q2 veniale non tollit gratiā sicut mortale tollit. ⁊ possibile est vnum veniale remitti altero nō remisso. vnde veniale nec irritat antecedēter faciendo fictum. nec ꝯsequēter euacuando fructū. nec oportet alia venialia deleri. sed ſm ꝙ homo melius se disponit. ſm hoc charitas cōtra illa vigorat̄ plus ⁊ minus
73 in diuersis. Ad illud quod obiicitur de augmento. dicendū ꝙ augmentū intelligit̄ ꝗ̄tum ad feruorē nō ꝗ̄tum ad essentiā. Et ꝗ̄tum ad feruorē non omnes ita ꝓcedunt. ꝓpter multa venialia que cōmittunt̄ ꝗ̄
74 illum diminuūt. Ultimū manifestū est. q2 neutrū horū est pmus ⁊ ꝓpius effectus hui⁹ sacramēti sed magis vnire vt visum est.

Ꝯsequēter querit̄ de hui⁹ sacramēti frequētatione. Et circa hoc querunt̄ tria. Pmo ꝗ̄ritur vtrū necesse sit accedere ad hoc sacramētum. siue vtrum teneamur accedere. Secūdo querit̄ quid sit melius habenti libertatē accedendi. si frequētare. an tarde accedere. Tercio vtrū homo debeat se retrahere ab hoc sacramēto ꝓpter imundiciā corporalem.

Questio .j. m

Qꝫ sit necesse ad hoc sacramentū accedere ostenditur hoc modo. Joh. vi. Nisi manducaueritis carnem ⁊ biberitis eius sanguinē nō habebit̄ ⁊c̄. Itē ecclesia excōmunicat nō accedētes ad hoc sacramentū determiatis temporib⁹. sed non excōmunicat pro veniali culpa vel leui. ergo grauis culpa est nō accedere. ⁊ si hoc. necesse est accedere. Item Innocēti⁹ necessario mādūcandus est agnus. vt a vastante angelo ꝓtegamur. nec exire possum⁹ de egypto nisi celebrādo phase. paschalē agnum comedam⁹. Et ante hoc dicit ꝙ necesse est ꝙ homo se ṗparet. ne cessando sumerē incurrat piculum. Item de sacerdote specialiter ostendit̄ vt dicit Ambro. in quadā oratione. Graue est ꝙ ad mēsam tuā mūdo corde ⁊ innocentibus manib⁹ non venimus. Sed grau⁹ est si peccata metuēdo. sacrificiū nō reddamus. sed pmū mortale. ergo ⁊ secūdū. Item rōne videt̄. quia sacerdoti impositū est officiū. sed officiū sine vsu est ociosuꝫ. Et ampli⁹. qui habet talentū tenetur illo vti ne damnet̄ cū seruo nequā. ergo tenet̄ sacrificiū offerre. Et est exemplū si aliquis habet officiū ṗdicandi sibi impositū ⁊ videret expedire executionē ⁊ negligeret. grauiter peccaret. Contra. Aug⁹. Quid paras dentē ⁊ ventrem. crede ⁊ mādūcasti. si ḡ sufficit ad mādūcationē credere. nō ergo tenemur sumere sacr̄m. Itē effect⁹ hui⁹ sacramēti ē deletio venialiū ⁊ augmētū virtutū. sed neutrū ē de necessitate salut̄. ḡ ⁊c̄. Itē si necesse

esset accedere. ergo puuli qui non accedunt nec manducant 75 omnes damnarentur. Respondeo dicendum quod sacramentum hoc non est de necessitate quantum est de sua institutione. sed si est. hoc est ex assumpto officio vel mandato superaddito. Ex assumpto officio quod scilicet necessarium est exequi. vt cum sacerdos viuit de altari. vt parochianus prouisit debet seruire altari. Si autem non viuat de altari sed in libertate sua remaneat. non tenetur magis quam alius homo ex debito. sed magis ex bono et equo. Ex mandato superaddito quod instituit ecclesia vt fideles communicarent semel in anno et in morte. Unde si quis negligit. non est sine contemptu. ideo peccat 76 mortaliter. Ratio autem quare ecclesia instituit est. quia hoc sacramentum est salubre. et multi erant negligentes de sua salute. Institutio autem ecclesie fuit sub precepto vt patet in decretali de pe. li. vi. Omnis vtriusque sexus fidelis cum ad annos discretionis peruenerit recipiat reuerenter ad minus in pascha eucharistie sacramentum. nisi forte de proprii sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ab eius perceptione ad tempus duxerit abstinendum. alioquin et viuens ab ingressu ecclesie arceatur. et moriens christiana careat sepultura. Constat autem quod hec est pena excommunicatorum. 77 Ex his patet obiecta. Nam verbum Io. sine dubio in Iohanne intelligitur de manducatione spirituali que est per fidem et charitatem. sine qua nemo adultus saluatur. et hec etiam est 78 in puulo aliquo modo ad incorporationem. Ad illud quod obiicitur de ecclesia patet responsio. quia ecclesia instituit. et vt institutio esset firma addidit penam. Similiter illud innocentii intelligitur aut de manducatione spirituali. aut de sa-79 cramentali ratione institutionis ecclesie. Ad illud quod queritur de sacerdote. dicendum quod si sacerdos est qui habet curam 80 tenetur. nisi alius eius defectum suppleat. Ad illud quod obiicitur de Amb. dicendum quod loquitur de talibus qui tenentur. Uel si de omnibus. tunc loquitur de immundicia veniali non 81 mortali. Ad aliud dicendum quod officium sacerdotale non imponitur vt homo necessario exequatur. sed pro loco et tempore. vt sibi videbitur expedire. et ideo si conscientia dictat quod sit abstinendum ob sui indignitatem et reuerentiam sacramenti. non peccat. nec etiam predicator. nisi quando videt imminere periculum. vel negligit officium per inobedientiam. est enim ei iniunctum vt illud exequatur.

Questio. ii. n

De habente libertatem accedendi quid sit ei melius. frequentare an tarde accedere Et quod frequentare videtur. quia in primitiua ecclesia secundum quod dicitur Act. iiii. quotidie communicabant. sed si optime fuit ab apostolis instituta. videtur quod eorum exemplo melius sit quotidie communicare. Item ostenditur auctoritate domini. dominus enim docuit nos orare et petere quotidie panem supersubstantialem. et alius euangelista nominat ipsum quotidianum. Et Amb. dicit. panis iste quotidianus. est quotidie accipiendus. vt quotidie tibi prosit. ergo videtur auctoritate domini et Amb. quod quotidie sit melius. Item ratione videtur. quia hoc sacramentum est in remissionem venialium. sed semper peccamus venialiter. ergo debemus quotidie accipere. Et hoc est quod dicit Amb. cum sanguis christi effunditur. in remissionem peccatorum effunditur. semper ergo accipere debeo. quia semper pecco. Item alia ratione videtur. quia sacramentum illud auget in homine virtutem et charitatem. sed quanto hec magis augentur tanto melius est homo dispositus. et quanto melius dispositus tanto frequentius debet accedere ergo a prio. ad sacramentum hoc semper est accedendum.

Contra Aug. de ecclesiasticis dogmatibus. quotidie eucharistiam accipere nec laudo nec vitupero. sed si semper debet percipi laudaretur. ergo etc. Item Aug. quid paras dentem et ventrem crede tantum et manducasti. ergo nulla est vtilitas in accipiendo corporaliter. quia si aliqua esset vtilitas. male ergo diceret Aug quid paras dentem et ventrem. quia diceretur ei propter vtilitatem. Item ratione videtur. quia possibile est manducare spiritualiter non accedendo et non est ibi periculum. sed accedendo nisi homo sit bene paratus est periculum. ergo si via securior est eligenda. tunc ergo est raro communicandum sacramentaliter et sepe spiritualiter. Item gloria dei quomodo est preferenda. sed qui dimittit accedere propter sacramenti dignitatem principaliter dat gloriam deo. qui autem accedit propter sacramenti efficaciam attendit comodum. ergo melius facit qui cessat quam qui accedit. Iuxta hoc queritur de diuersitate institutionis. quia secundum quod dicitur de consecratione di. ii. anacletus instituit quod quotiens quis veniret ad ecclesiam. Fabianus quod ter in anno. Sother papa quod in cena domini. et decretalis dicit quod semel in anno. 82

Respondeo dicendum quod si quis semper esset paratus. semper vtile esset hoc sacramentum recipere. vt scilicet haberet habitaculum mundum. et spiritualiter comederet hunc cibum cum honore et deuotione. Quia igitur tempore ecclesie primitiue erant mundi per baptismum. in innocentiam. et charitatem. ardentes per donationem spiritussancti. ideo congruebat eis quotidie communicare. Quia vero postmodum charitas refriguit. et per peccata mundicia baptismalis vt in pluribus perdita. relictum fuit iudicio et conscientie vniuscuiusque vt reciperet quando se dispositum videret ne aliter manducaret ad suam damnationem. Et quia homines inceperunt fieri negligentes. oportuit vt iterum institueretur a summo pontifice frequentatio. sed quia frequentabant multi et non bene se preparabant. instituit Fabianus vt tribus anni solennitatibus in quibus homines melius parantur. et quas desiderabilius expectant communicarent. scilicet natali. paschate. et penthecoste. Et quia homines adhuc processu temporis in his tribus temporibus negligenter se gerebant. ideo hoc ad extremum est ad pascha reductum quod precedit tempus preparationis. scilicet quadragesima. Si ergo queritur vtrum expediat frequentare alicui. dicendum quod si videat se esse in statu ecclesie primitiue. laudandum est quotidie communicare. Si autem in statu ecclesie finalis vtpote frigidum et tardum. laudandum est quod raro. Si autem medio modo. medio modo debet se habere. et aliquando debet cessare vt addiscat reuereri. aliquando accedere vt inflammetur amore. Quia tali hospiti debetur honor. debetur et amor. et tunc secundum illam partem secundum quam viderit se melius proficere. ad illam magis declinet. quod homo solum experientia discit. Omnes ergo rationes ad primam partem intelliguntur salua debita preparatione que in paucissimis est vt semper. Ad aliud quod obiicitur in contrarium quod Aug. non 83 laudat sed relinquit conscientie. dicendum quod hoc dicit quia quibusdam vt dictum est magis est vtile frequentare. quibusdam raro. quia maiorem efficaciam credo recipit homo in vna missa vel manducatione cum bona preparatione. quam in multis si non se prepararet diligenter. Ad aliud quod dicit Aug. dicendum quod hoc dicit Aug. 84 non quia manducatio sacramentalis non sit fructuosa. sed contra illos qui carnaliter hunc cibum spiritualem comedebant. quia nullum fructum reportabant. Ad illud quod obiicitur quod securius est. dicendum 85 quod quamuis illud sit securius. tamen illud est vtilius. quia sicut plus prodest baptismus sanguinis et flaminis quam sanguinis tantum. sic plus manducatio spiritualis quando coniuncta est sacramentali quam quando est per se. Ad aliud 86

dōm q̄ vterq; dat gloriā deo. et qui mādu cat eā reuerentia. et qui ex reuerentia dimittit. Sicut enī dicit Aug. et centurio dominū honorauit cum noluit q̄ dominū eius intraret. et zacheus qui in domū introduxit

Questio. iij. o

Utrum homo debeat se retrahere ab hoc sacramento ꝓpter immūdiciam corꝑalem. Et q̄ sic videt̄. quia in lege mulier q̄ mēstrua patiebatur ꝓputabatur immunda. Similiter vir qui patiebat̄ seminis fluxū. Leuit. xv. Similiter mulier post partū. Leuit. xij. et ꝓpter istas immūdicias ab ingressu in templum et esu agni abstinebāt. ergo videt̄ q̄ multo fortius ab esu agni veri homines arceri debent ꝓpter immūdiciā corporalem. Item ex concilio elibertano dicit̄ de consecratione di. ij. omnis homo ante sacram cōioꝫ abstinere debꝫ ab vxore ꝓpria tribus aut quatuor. aut octo diebus. sed quilibet potest piungi cū vxore ꝓpria sine immundicia mentis. ergo illud dictum ē ꝓpter immūdiciam corporis. et sic ꝛc. Iteꝫ Greg. dicit q̄ pollutus ex cogitatione ꝓcedenti non debet accedere. aut ergo hoc est ꝓpter immundiciam corporalem aut spiritualem. Non spiritualem. q2 ꝓpter illam cogitationem si nō esset secuta pollutio nō impediretur. ergo ꝓpter immūdiciam corꝑalem. Item Deutro. xxiij. habebis locum ꝛc. Glo. mūdiciā corporalem diligit deus. adeo ꝓcipit nihil fedum manere in castris. ergo ꝛc. Item rōe videt̄ q2 si aliquis immundis manibus ꝯsecraret peccaret vtiq; q̄ntūcunq; sanctus. ergo ꝛc. Item in hoc sacramēto non tm̄ est q̄d spūale. sed etiam corporale. ergo debet esse mundicia corporalis. Contra. iste cibus nō est cib⁹ ventris sed mentis. ergo retrahi debꝫ aliquis a sola immūdicia mētis non carnis. Item magis displicet deo immundicia peccati venialis q̄ q̄libet immundicia corporalis. Sed ꝓpter peccatū veniale cōmissum non dꝫ quis se retrahere. ergo nec ꝓpter aliq̄ꝫ immūdiciaꝫ corporalem. Item immūdicia corporalis vt pollutio non impedit manducationē spūalem q̄ est nobilior. ergo multo min⁹ nec sacramentalē. R. dōm q̄ immūdicia corporalis quadruplex est. Quedam ē cōiūcta spirituali sm̄ veritatem. vt pollutio veniens ex turpi cogitatione vel crapula. Quedā ex piuncta spirituali sm̄ conformitatē. vt pollutio veniens ex dyabolica illusione. vel ex nature superfluitate. in qua sentit̄ prurit⁹ et delectatio inordinata. Quedā vero est cōiuncta spūali. tamē est generās horrorē immundicie in anima. vt pollutō veniēs ex infirmitate. Quedam aūt est pure corporalis nullū horrorē immundicie in aīa generans. vt immundicia in pede. Prīa immūdicia impedit. ꝓpter hoc q̄ homo debet reputare se immūdū. vn̄ non recipit sacramētū cum reuerētia q̄ sic immūd⁹ est nisi necessitas cōpellat. ꝛ ꝓpt̄ irreuerentiam priuat̄ fructu et incurrit damnū. Secunda immūdicia que est in illusione dyabolica arcere debet ex congruo. q̄m q̄uis nō sit certum q̄ sit anima ibi maculata. tm̄ rationabiliter pōt dubitari. et iō qui se reputat immundū bene facit. Vn̄ Isido. in sententiaꝝ li. j. Et habetur in decreto. di. vj. non est peccatuꝫ quisquis nocturna illusione polluit̄. q̄uis extra memoriam turpiū cogitationū se sepresentat inquinatuꝫ. tm̄ hoc vt temptaret̄ culpe sue attribuat. suāq; immundiciā statiꝫ fletibus tergat. Tercia immundicia est indifferens q2 tm̄ est pena. et ideo non arcet. Si tm̄ ratione horroris abstineat. deuotio et reuerentia est laudanda. vn̄ nec mulier menstruata arcetur. nec etiam mulier post partū. sicut dicūt iura. De prima repies de consc. di. v. De secūda. extra li. vj. de purificatione post partū. Quarta simplr̄ ē indifferens inter omnes has immūdicias. Prima magis impedit. vltima nullo mō. omnes tm̄ impediunt de congruo sm̄ grad⁹. Vn̄ si quis q̄rat vtrum semp q̄n polluit̄ corꝑaliter cessare debeat. dōꝫ est q̄ si sentit inquinationē illam multū animā inclinasse. q2 in actu illo dat homo cōsensuꝫ. tūc hoc fiat siue in somnis siue in vigilijs. consulendū esset ei facere reuerētiam sacramento. Si aūt sentit naturā magis expeditam. et vlteri⁹ deuotio trahat ad ꝑceptionē. et solennitas tribuat aliq̄d q̄d multum recōpenset. dico ipm̄ sine remorsu posse accedere. Concedendū ergo q̄ solū ꝓpter carnis immundiciā non impedit̄. sed q2 sm̄ immūdicia cōiuncta ē immūdicie mentis. nec soluꝫ ꝓpter immūdiciā mentis q2 cogitatio cito transit. sed immundicia carnis horrorem relinquit. et diutius durat et inordinat. et iō q̄uis pollutio sit peccatū veniale. magis tm̄ impedit q̄ aliud veniale ꝓpter horroris diuturnitatē et maiorē deordinationē. Ad illud q̄d obī q̄ immūdicia corꝑalis impedit ꝑ legem. dōm q̄ nō valet. q2 lex data ē in onus ꝛ in figuram. et ꝑ illas imūdicias figurabant̄ spūales imundicie.

Ad illud q̄d obī de cōiunctiōe cum vxore. dōm q̄ raro contingit q̄ homo cōiungat̄ sm̄ illū actū debitū exigendo q̄n sit ibi aliqua culpa. si aūt solū reddēdo debitū. nō credo q̄ debeat retrahi nisi de cōgruo. vel etiā cā ꝓlis. et hoc dicit Greg. et habet̄ de consc. di. ij. Ad illud q̄d obī quare pollutio impedit. dōꝫ q̄ rōe pollutiōis carnis. cōiuncte pollutiōi mentis. q2 ex hac pollutiōe se immundū et indispositū reputare debꝫ ad hoc sacrm̄ rōe ꝓdicta. Ad illd̄ q̄d obī q̄ diligit de⁹ mundiciā corꝑalē. dōꝫ q̄ veꝝ ē eaten⁹ quia excitat deuotionē mentis. ꝯ contrario abhominatur immundiciā corꝑalem que est via ad irreuerentiam mētis. et talis bene impedit. Et ꝑ hoc patꝫ sequens. q2 immundis manib⁹ nō tractat xp̄i corp⁹ nisi hō q̄ modicā aut nullā adhibet reuerētiā. Ad aliud d̄ immūdicia manuali pꝫ solutio. q2 nō ita durat. nec ita mēs adhorret. nec ita deordinat. Ad vltimū dō q̄ in mādu catōe sacrali venit xp̄s corꝑalit in hominem non in spūali. ideo non est simile.

87 88 89 90 91 92 93 94

Distinctio. xiij. de potestate conficiendi.

Olet etiam queri vtrum praui sacerdotes ꝛc. Supra egit magister de cōfectiōe. hic agit dē ꝑtāte conficiendi. Et diuidit̄ hec ps in tres partes. In prima q̄rit mgr̄ et determinat qui pn̄t conficere. In secunda qui possunt sumere. et ondit q̄ soli homines. ibi. Illud etiā sane dici pōt q̄ a brutis animalib⁹ ꝛc. In tercia vero incidenter determinat ꝑ quanto dicant̄ aliqui errare siue heresim incurrere. ibi. Ne autēꝫ ignores quid faciat hominē hereticuꝫ. Prima pars hꝫ duas. In prima determinat siue tangit q̄ sint necessaria ad cōficiendū hoc sacrm̄ licite. In secūda tangit illa q̄ sunt de necessitate huius sacramēti simplr̄. q̄ scꝫ sunt inten-

tio et ordo. ibi. In h⁹ aūt mysterij expletione ꝛc. Quāuis eīn bonitas sit necessaria sacerdoti ad hoc ꝙ cōficiendo nō peccet. saltē ꝙ ꝓbabiliter sit bonus. sed tn̄ non ē necessaria ad hoc ꝙ cōficiat. Sꝫ ordo et intētio ad cōficiēdū simplr̄ sūt necessaria. altero eīn deficiēte nō cōficit. s deficiente bonitate sic. Et sic duo determinat in hac distinctiōe. Primū spectat ad conficiendi potestatem. Scdm̄ vero ad sumptionem.

XIII.

Querit et determiat q̄ ꝑnt cōficere. tāgens q̄ sunt necessaria ad cōficiendū hoc sacrm̄ licite. a

Olet etiā queri vtꝝ praui sacerdotes hoc sacrm̄ cōficere q̄ant. Ad qđ dici pt̄ ꝙ aliq̄ licet sint praui ꝯsecrāt vͣ. s. q̄ intus sūt noīe et sacramēto et si non vita. qꝛ nō in merito ꝯsecrātis. sꝫ in vͣbo efficit creatoris. Un̄ Aug. Intra chatholicā eccliāꝫ ī misterio corporis et sāguis dn̄i nihil a bono magis. nihil a malo min⁹ ꝑficit sacerdote, qꝛ nō in merito cōsecrātis, sꝫ in verbo ꝯficit creatoris et virtute spūssancti. Credendū ē eīn ꝙ in verbis xp̄i sacra ꝯficiant. sicut ipe q̄ baptizat. ita ipe ē q̄ ꝑ spm̄sanctū sua efficit carnē et sanguinē. Itē Greg. Putāt q̄dam cōiōnē corporis min⁹ esse sctificatā. si illoꝝ fiat officio quoꝝ vita oculis vr̄ ignobilis. Heu in q̄ꝫ magnuꝫ laqueū incidūt. vt diuina et occulta misteria plus ab alijs sctificata posse fieri credāt. cū vn⁹ idemqꝫ spūssanct⁹ in tota ecclesia inuisibiliter ea misteria et oꝑando sanctificet. et sanctificādo benedicat. Mysteriū iō dicit. ꝙ secretā et reconditaꝫ hēat dispēsationē. Sacrificiū vͦ q̄si sacrū factū. qꝛ ꝑce mystica cōsecrat ꝓ nobis in memoriā dn̄ice passionis. Sacrm̄ ē in aliq̄ celebratōe. cū res ita fit vt aliqd significate rei accipiam⁹. Sacra sunt baptisma, chrisma. corpus. q̄ iō sacra dicunt qꝛ sub tegimēto visibilium rex. diuia vͣt⁹ secreti⁹ saluteꝫ eorūdē sacroꝝ opatur. Un̄ a secretis virtutib⁹ vl' sacris sacra dicūt. Panis et calicis sacrm̄. grece eucharistia dicit. latine bona gratia interꝑtat. et qđ meli⁹ corpe et sanguie xp̄i? Siue ḡ ꝑ bonos siue ꝑ malos ministros intra ecclesiā dispensēt. sacrū tn̄ ē. qꝛ spūssanct⁹ viuificat. [b] Nec bonoꝝ dispensatoꝝ meritis āpliat. nec maloꝝ attenuatur. Hoc de corpe dn̄i. hoc de baptismate et chrismate sciendū ē et tenendū. qꝛ virt⁹ diuina secreti⁹ opat in eis. et diuina solūmō ē hec virt⁹ siue potestas. non hūane efficacie. Illi vͦ q̄ excōicati sunt vel de heresi

Aug. in li. de corpe dn̄i. a

Greg.

Mysteriū q̄re.
Sacrificiū q̄re.

b

a Nihil a bono mag. nihil a malo min⁹ ꝑficitur sacerdote. Ur ex his vͣbis Aug. ꝙ malus sacerdos eq̄liter ꝑficiat ea q̄ spectant ad missam vt bon⁹. et ita vr̄ ꝙ sicut bon⁹ sacerdos nō peccat ita nec malus. Querit ḡ d' sacerdote q̄ sciēter mal⁹ ē. et tenet cōficere ꝓpter hoc ꝙ hꝫ parrochiam. q̄d debet facere. si dimittit peccat. si cōficit facit contra cōscientiā. ꝛ ita vr̄ eē perplexus. Querit etiam de sacerdote q̄ nō tenet celebrare. si postq̄ꝫ indutus fuerit occurrat ei remorsus de aliquo mortali. vtꝝ debeat desistere an ꝓcedere. R̄. dōm ꝙ sacerdos aut tenet ad celebrandū aut nō. si nō tenet. credo ꝙ nō debeat accedere nisi prius fuerit contrit⁹ et etiaꝫ cōfess⁹. etiā q̄tūcūqꝫ ꝯtrit⁹ sit. nisi pri⁹ cōfiteat. si remorsus ē de mortali. Si āt nō ē de mortali. credo ꝙ bene faciat celebrando siue accedendo. Si aūt occurrat ei aliq̄s casus ī missa vl' mortale peccatū de quo nō fuit cōtrit⁹. in tali statu pōt occurrere ꝙ si hꝫ sacerdotis copiā dꝫ cōfiteri si hꝫ aptitudinē hoꝛe ante canonis inchoationē. Si nō, dixerūt aliqui ꝙ si adest popul⁹, sufficit cōtritio cuꝫ ꝓposito cōfitēdi. qꝛ scandalizaret populū si dimitteret. si aūt nō timeret scandalū ꝯsulūt dimittere. maxime cū nihil cogat. Uerumtn̄ credendū ē ꝙ sine peccato pōt qđ inchoatū ē ꝑficere. si ꝓpositū ꝯfitendi hꝫ et si cū ꝯtritiōe totū supplet. nec video ibi cōtemptū. Si aūt tenet cantare ꝛ nō hēat copiā sacerdotis. dico ꝙ tenetur se ꝑpare ꝑ ꝯtritionē et ꝓpositū ꝯfitendi. et ita videtur ꝙ nō peccet si accedat cū verecūdia et reuerētia. Si aūt nō se ꝑpararet et cantat. dico ꝙ peccat pctō omissiōis. cū omittit ꝯteri. alio etiā peccato. si ē occult⁹. si manifestus dico ꝙ scādalizat. si aūt ꝓhibit⁹ ab eccl'ia. peccat oībus his modis et pctō trāsgressiōis. Sꝫ intelligendū ē semꝑ ꝙ vnū ē peccatū et reliqua oīa sūt sicut ānexa siue circōstantie aggrauātes. sicut si aliq̄s occidat hōies ꝓpter lucrū. Sꝫ quid dicem⁹ de eo cui accidit remorsus de irregularitate. tūc ibi nō ē remedium ꝯtritionis nec ꝯfessionis. Ad hoc respōdēt aliqui ꝙ cū irregulari sit ꝓhibitū ꝯficere hoc sacrꝫ. et cū irregularitas nō deleat ꝑ contritionē. s solū ꝑ dispensationē. ꝙ, q̄ntūcūqꝫ assit popl's et scādalū timeat. cū nō sit faciendū cōtra veritatē vite ꝓpter scandalū et cōtra ꝑceptū. ꝙ tenet aut deponere ꝯsciāꝫ irregularitatis. aut dimittere missam. et hoc dico ante ꝯsecratiōē. et maxime ante inchoationē canonis. Aliq̄ dicunt ꝙ ꝓhibitio ꝓpter irregularitatē ad ipm nō se extendit. maxime cū accessit sine ꝯsciā irregularitatis. Un̄ ꝓpter reuerētiā sacri et scandalū populi dicūt ꝙ si volet et libēter faceret qđ in se eēt, dicunt a dn̄o eē dispēsatū vt tūc. Si vͦ q̄ritur de illa q̄ solet habere ꝯscientiā ꝙ nō nō eēt sacerdos. Hic dōm dupliciter. Aut dꝫ dimittere missam añ ꝯsecrationē, aut dꝫ ꝯscie fingere infirmitatē. iō sanū cōsiliū ē ꝙ hō se ante diligēter ꝑparet. et in missa nō

1 2 3

manifeste notati .n̄ videnť hoc sacrm̄ posse cõficere.licet sacerdotes sint.qꝛ nemo dicit in ip̄a ꝯsecratiõe. offero.sed offerim⁹ q̄si ex ꝑsona ecclesie.et iõ cū alia sacramēta extra ecclesiā possint celebrari.ð h̄ nõ.videť. Qð etiā Aug.tradere videť dicēs.ʿRecolite nomē ⁊ aduertite veritatē. Missa em̄ dicit eo ꝙ celestis miss⁹ ad cõsecrādū et viuificādū corp⁹ adueniat.iuxta dictū sacerdotis dicētis. Oipotēs de⁹ iube hec ꝑferri ꝑ manus scti āgeli tui in sublime altare tuū. Jdcirco nisi angel⁹ venerit .missa nequaq̄ȝ iure vocari potest. Nūq̄d em̄ si h̄ mysteriū hētic⁹ ausus fuerit vsurpare. āgelū ð celis mittit deus oblationē ei⁹ cõsecrare:maxime cū eisdē ꝑ ꝓphetā ꝯminat⁹ sit dicēs .maledicaȝ bn̄dictionib⁹ vestris.Q̄ si bn̄dictionib⁹ coꝝ se asserit maledictuꝝ veritas.q̄d erit de hostia. ꝙ dicemus illā posse bn̄dici ab illo quē scimus a deo fore maledictuȝ cū sua bn̄dictiõe. Si em̄ deus maledixerit bn̄dictionibus hereticoꝝ.⁊ symoniacus bn̄dixerit.quis coꝝ preualebit? Nunq̄d bn̄dictio maledicti ad nihilū poterit redigere verba verissima cõminātis dei. Ex his colligiť ꝙ hereticus a catholica fide precisus neq̄at hoc sacramentū cõficere.qꝛ sancti āgeli q̄ huius mysterij celebratiõi assistūt.tūc nõ assūt q̄n hereticus et symoniacus hoc mysteriū temerare ꝑsumit. Non em̄ dubitari licȝ vbi corpis dn̄ici ⁊ sanguis mysteria gerūť supernoꝝ ciuiū adeē cõuētus.ʾ

Tangit illa q̄ sunt de necessitate huius sacri simplicit.q̄ scȝ sunt intentio et ordo. b

Jn huius aūt mysterij expletione sicut formā seruari. ita ordinē haberi.s. vt sit sacerdos.et intentionē adhiberi optet. vt illud facere intēdat. Sȝ si nõ credit de illo misterio sicut veritas hȝ.nūq̄d põt intendere illud cõficere? et si nõ intēdit nūq̄d cõficit? Aliqui dicūt etiam n̄ recte ð illo mysterio sētiētē posse intēdere.n̄ q̄dē illud cõficere.qð iā eēt recte credere.s̄ȝ id agere qð geriť ab alijs dū cõficiť.et sic adhibeť intētio. Et si intētio dicať de eē conficiendi illud misteriū. tñ exquo intēdit ea dicē et agere q̄ ab alijs gerūť ipleť mysteriū.

Determinat qui possunt sumere hoc sacramentū et ostendit ꝙ soli homines. c

Jllud etiā sane dici põt.ꝙ a brutis aīalibus corpus xp̄i nõ sumiť.et si videať. Quid ꝗ sumit mus vel q̄d mãducat? deus nouit. De hoc celesti misterio aliq̄ ꝑstrinximus a catholicis fideliter tenēda. Qui em̄ his cõtradicit.hereticus iudicatur.

Determiāt incidēter quid facit hereticum et quid sit hereticus. d

cogitet de se.s̄ȝ magis de sacramēto.

4 b Nec bonoꝝ dispēsatoꝝ meritis ãpliať. queriť q̄s magis peccat.vtruȝ .s.sacerdos malus qui cõficit et n̄ sumit.an ille qui vtrūq̄ȝ facit. Et videť ꝙ ille magis q̄ vtrūq̄ȝ facit. quia plus ꝑsumit. et maioꝛ est irreuerētia. Jteȝ queritur q̄s plus peccet.vtrum ille q̄ ꝓpter timorem ⁊ reuerentiā nihil audȝ facere.an ille qui conficit.et viꝫ ꝙ magis ille qui conficit .qꝛ facit maiorē cõtumeliā sacramēto.alter reuerētiā. Sił queriť ð illo qui em̄ sumit corpus ⁊ nõ sanguinē. R. dð. ꝙ grauius peccat ille qui simulat se facere ꝙ̄ ille qui conficit et n̄ sumit. ⁊ grauius ille q̄ conficit et nõ sumit ꝙ̄ ille qui cõficit ⁊ sumit totū. Et ratio hui⁹ est. qꝛ irreuerētia põt fieri sacro vno mõ. qꝛ ille qui ministrat ē indignus. nihilomin⁹ tamē facit sicut ecclesia instituit. Alio mõ qꝛ nõ solum ē indignus. sed etiā in ip̄a celebratione nõ seruat ritum quē debet. et tūc non solū exhibet irreuerētiam.s̄ etiā facit cõtumeliā. qꝛ sacrm̄ non ꝑficit.sed dimittit incõpletū.nā ordinatū est vt null⁹ se simulet celebrare in dēcre. De missaꝝ celebratiõe.li.vj. ð hoc.et infra. Licȝ is q̄ ꝓ sui criminis cõsciētia reputat se indignū peccet grauiter si se ingerat irreuerent̄ ad illud. Grauius tñ viꝫ offendere. qui fraudulenter illud ꝑsumpserit simulare.cū ille in folius dei misericordis manū incidat.iste vero non solū deo nõ vereť illudere.s̄ populo quē decipit se astringat. Ordinatū etiā est vt qui conficit cõicet. de cõse.dis.ij.ex concilio tol'.xij. Certū ē ꝙ hij q̄ sacrificātes nõ edūt.rei sunt dn̄ici sacri. Quicunq̄ȝ ꝗ sacerdotuȝ deinceps diuino altari sacrificiū oblatur⁹ accesserit.et se a cõione suspenderit.ab ip̄a qua se indecenter ꝓuauit gratia cõmunionis.vno ãno repulsum nouerit. Ordinatū ē etiā vt sanguinē sumat. vn̄ de cõse. di.ij. Gelasius papa. Aut integra sacramēta ꝑcipiāt.aut ab integris arceanť.qꝛ diuisio vnius et eiusdē ministerij sine grandi nõ põt sacrilegio ꝓuenire. c Recolite nomē et aduertite veritatē. Queriť circa hec v̄ba Aug. quare.s.missa sic nomineť , et si in omni sacrificio mittať hostia. Jtem queriť quare nõ dicať Jte, missa est .

Aug.in sermone de corpe xp̄i vn̄ dicatur missa. c

Greg. maledicam bn̄dictiõibus vr̄is .i. bis que in illis bn̄dictõib⁹ postulatis. vł q̄cquid a vobis benediceť .vel q̄m̄ nõ benedicūt sanctis ex vero corde. Vł q̄a q̄ mē que agunt benedicuntur ab eis. adulantur ꝗ peccatorib⁹. dūmõ diuites sunt.

Hiero. Maledicā bn̄dicentibus vos.i.quicquid a vob̄ benediceť . ꝑ me erit maledictū. Greg.sup Ezechielē. Qui in expositiõe sacri eloquij vt auditorib⁹ placeat aliquid fingit. sua v̄ba loquiť nõ dei. qui aūt in v̄bis dn̄icis aliter ꝙ̄ is q̄ ꝓtulit sensent et sub alio intellectu. tñ ad edificationē charitatis tendit. domini sūt verba q̄ dicit.

Hylari⁹ ð trinitate.

Hiero. super Osee.

Aug. ð vtilitate credēdi.

d Ne autē ignores quid faciat hereticū. vel qd sit hereticus. audi breuiter qd inde sancti doctores tradant. Hyla. ait. Extiterūt plures qui celestiuz verboꝝ simplicitatē. nō veritatis ipius absolutionē susceperunt. aliter interp̄tantes q̄ dictoꝝ virtus postularet. De intelligentia eñ heresis nō de scriptura ē. et sensus non sermo fit crimē. Idē in. viij. Intelligētie sensus in crimie est. Hiero. dicit. q̄ ex verbis inordiate platis incurrit heresis. Aug. diffiniēs qd sit heretic⁹ ait. Heretic⁹ est q̄ ꝑ alicuius tp̄alis comodi et maxime glie p̄ncipatusq̄z sui gratia. falsas ac nouas opiniōes gignit vel sequit.

qualibet missa. Item querit de hoc q̄ dicit. q̄ celestis miss⁹ ad cōsecrandū et viuificandum corp⁹ aducnat. Cōtra. ex hoc Aug. verbo vi q̄ angel⁹ cōsecret corp⁹ dñi et cōficiat. Contra hoc est q̄ actio ista ē oino supra naturā angelicaz. R. dōm q̄ sicut tangitur in lr̄a missa dicitur q̄ mittit celestis 5

miss⁹. Celestis iste miss⁹ sicut exponit Innocēti⁹ ē magni cōcilij angel⁹. iste inq̄z mittit ad ɔsecrādū. q̄ iste ē sacerdos inuisibilis q̄ ɔsecrat et cōficit hoc sacr̄m vbicūq̄z ɔficit. vñ vz illa rō in cōtrariū q̄ obijcit de angelico ministerio. nō tñ eñ est hic missio. s̄ etiā missio sacrificij ad deū p summū angelū. s. xp̄m. assistentib⁹ magnis angelis. ꝓpter qd in fine di ite missa ē. et ꝓpter hoc missa recte appellat. Vñ Hugo. Ip̄a hostia sacra missa vocari pōt. q̄ transmissa ē p̄mū sez a patre vt esset nobiscū. postea a nobis patri vt apud patrē ꝓ nob intercederet. Primū a patre nobis p incarnationē. scd̄m a nobis patri p passionē. Silr in sacramēto. primū a patre nobis p sanctificationē. q̄ nobiscū eē incepit. postea a nobis patri p oblationē qua ꝓ nobis intercedit. Sz tunc ē questio q̄re non di in fine cuiuslibz misse. Ite missa ē. R. dōm q̄ et si quelibet missa totū corpus xp̄i misticū respiciat sicut patz p triplicē hostie ptitionē. tñ s̄m istam dr̄iam triplicē ptingit missas tripliciter appropriari. Quedā eñ celebrant sp̄aliter ad honorē sanctoꝝ. et q̄ ip̄i sunt in tuto iam. et sunt coram deo. iō in talibus licentiat popul⁹ et di ite missa ē. quasi festinate ingredi in illā requiez. Quedā specialr̄ ad salutem viuoꝝ. et q̄ nō sumus certi de salute nr̄a. iō debem⁹ cōtinue sollicti eē ne p nr̄az ignauiam i nobis misse efficacia euanescat. iō dicit in missa in fine omni tp̄e benedicam⁹ dño. scd̄m illud ꝓphe. bñdicaz dñm in omni tp̄e. Quedā sp̄aliter ad requiē defunctoꝝ. et in illis di requiescant in pace. d Ne autez ignores quid faciat hereticū. Querit vñ dicat et ꝓ q̄nto dicat heretic⁹. Si eñ dicas q̄ heretic⁹ di q̄ errat. hoc ē cōtra Aug. qui dicit p̄mo de trinitate. errare potero. s̄ heretic⁹ eē nō potero. Si tu dicas q̄ heretic⁹ di. quia diuersus a cōione fideliū. s̄ excōicatus et scismatic⁹ dici dz hereticus. Querit s̄. ꝓ q̄nto quis dicat hereticus et in quo differant heresis. secta. et supstitio. R. sicut dicit Ysid. in li. ethy. hereticus di ab heresis greco. qd est electio latine. et q̄muis electio sit bonis malisq̄z cōis. tñ hereticus ip̄e non ex dono dei. sed ex propria auctē et ex ꝓprio sensu accipit aliquā sententiā falsaz. Nā oē veꝝ a sp̄usancto ē a quocuq̄z dicat. hanc aūt nō di eligere q̄ncuq̄z opinat aliqd falsuz. s̄ q̄ falsuz p̄optat et ptinaciter credit et paratus est defendere. siue ip̄e finxerit siue alius. vñ talis diffinitio pōt dari. Hereticus ē qui diuine legis ignorātia vel contēptu ptinax inuentor ꝓprij erroris. aut alieni sectator. catholice veritati mauult aduersari q̄ subijci. Et hec diffinitio concordat rationi. Et vt ait. Aug. xxiiij. q. iij. qui sentētiam suam q̄uis pūersaz nulla ptinaci aiositate ɔfendunt corrigi parati. nequaq̄ sunt inter hereticos computādi. Et differt heresis a scismate. quia hec ē cōtra fidem. scisma cōtra mores vel vinculū charitatis. Sentētia aūt cōtra fidē rōe adinuētionis dici pōt supstitio. i. sup̄flua institutio. rōe adhesionis heresis. rōe defensiōis secta loquēdo p appropriata. Vel heresis q̄ ꝯtra vitatē. secta q̄ cōtra cōitatē. supstitio q̄ cōtra vtilitatē. q̄si sup̄flua institutio. Vel heresis ab eligendo. secta a ɔsequēdo. supstitio a supstando. Vñ heresis dicit p̄sumptuosaz et deliberatā falsi adinuentiōz. secta supaddit imitationē. supstitio diuturnitatis inueteratiōz. sicut senes supstites delirāt. sic ex heretici. iō di supstitio. q̄ vetustati ɀ supstiti ɔcordāt. Vel⁹ āt supstitio di q̄si a supstādo. nā sic in fide itellect⁹ captiuat. sic in supstitiōe errore inflatur et eleuat. 6 7

Ad intellectum hui⁹ ptis duo p̄ncipalit querūtur. Primo querit de ptāte cōficientis. Secundo q̄rit de sumēte. Circa primū q̄runt q̄tuor. Primo querit vtrū ois sacerdos possit cōficere. Scd̄o vtrū soli sacerdotes. Tercio querit in quo residet maior potestas ad ɔsecrandum. an in sacerdote an in verbo. Quarto q̄ritur vtꝝ melior sit missa boni sacerdotis q̄ mali. Questio .j. a

Circa quā sic ꝓcedit. Aug. in li. sētētiaꝝ ꝓsperi. Nō est locus veri sacrificij extra catholicā ecclesiaz. s̄ hereticus ē extra catholicā ecclīaz. s̄ in eo nō ē veꝝ sacrificium. ɀ sic ꝛc. Itē Hiero. Panē pollutū comedunt heretici. s̄ panis iste nō p̄t pollui. s̄ nō ɔmedūt hūc panē. Item. Greg. Odit de⁹ sacrificia hereticoꝝ. detestat fetorē. s̄ nō mittit nec se nec āgelos. nec ip̄i p ɔseq̄ns mittunt in celū. s̄ nō ɔficiūt. nec missaz dicūt et falso dicūt. ite missa est. Itē Cipriā⁹. Hereticoꝝ sacr̄a sacrilegia sūt. s̄ iste panis sanct⁹ est. s̄ ꝛc. Itē ex ɔcilio laudarensi. nō oportet bñdictiōes hereticoꝝ accipe. sūt eñ magis maledictiōes. Itē rōe vi. q̄ hoc sacr̄m ē sacr̄m vniōis. s̄ q̄ sepati sūt ab ecclīa. oino alieni sūt ab hoc sacr̄o. et si hoc. nō p̄nt ɔficere. Itē q̄ sepati ɀ heretici sūt. q̄uis hēant ordinē. ñ tñ p̄nt soluere ɀ ligare. ɀ si soluūt nihil faciūt. s̄ cadē ratiōe nec ɔficere. Itē p̄uilegiuz meretur amittere q̄ cōcessa sibi abutitur ptāte. s̄ heretic⁹ et scismaticus abutūtur ptāte ɔficiendi. s̄ sicut de⁹ dedit ptātē. ita et debz auferre. Itē ptātis supioris ē cōpescere inferiorē. si ordinate sūt ptātes. s̄ si papa vel ep̄s negat sacerdoti ne ɔficiat. ap̄li⁹ nō p̄t ɔficere. Si dicas q̄ si nō p̄t ð iure p̄t tñ ð facto. Cōtra. hoc solū p̄t hō apud deū qd de iure p̄t. s̄ ptās ɔficiēdi ē ptās q̄ntuz ad deū. s̄ si nō pōt de iure. nullo mō pōt. Contra. Aug. ad ɔmenianū loquēs de hereticis et scismati-

cis dicit. Sicut in eis mansit baptism⁹ sic et ordinatio integra. in pcisione fuerat viciū qd in vnitate pacis ē correptū nō in sacramentis. q vbicunq3 sunt ipsa vera assunt. Item. i. q. i. in . c. remissionē di. sacra in modū lucis. ab immundis coinqnari nō pñt. Itē sacerdos conficit. aut qr bonus. aut qr sacerdos. Si qr bonus. s non est certus de bonitate. g nec virtute sua certus ē vtrū cōficiat. Si qr sacerdos. cū pter heresim nō desināt eē sacerdotes. patz rc. Item ad sacrm ex parte dispensantis nō pl⁹ reqritur ordo q intentio et actio. Sz hec oīa sunt in pciso. g. rc. Si
8 dicas q requirit bonitas. tūc salus nr̄a in manu alterius posita ē. R. aliqui voluerūt distinguere ex qbus vr̄ fuisse mgr̄ q sacerdotes mali quidaz occulte sunt mali. et de eccl̄ia saltem numero. et quo ad exteriorē faciē. r tales pñt. Alij vero sunt manifesti mali et ab ecclesia pcisi. et tales nō pñt. Sz hec positio nō videt cōsonare positioni Cipriani. q posuit q heretici nō hēant illa sacra vera. qd satis improbat Augu. Propter hoc dōm aliter q in sacro duo attendunt. scz sacri veritas q cōsistit qntū ad rē primaz. et sacri vtilitas q cōsistit qntū ad rē vltimā. q est incorporatio vel vnio qntū ad corpus misticum. Si de veritate sacri loquamur. veritas saluat vbi ē ex pte mistri ordo et intentio r verbi platio cū adest debitō elm. Si aūt loquamur qntū ad vtilitatez. dōm q sacerdos bonus cōficit ad vtilitatē suā et assistentiū. malus occult⁹ ad dānū suū. nihilomin⁹ tn̄ ad vtilitatē assistentiū. qui cū fide et deuotione missaz audiunt. Sed pcisus et heretic⁹ ad dānationē suā et omniuz assistētiū. Quia g i pcisis et hereticis māifestis priuatur sacrm omni fructu. qmuis sit ibi corp⁹ xp̄i verū. iō loquūt sacri canones et auctes sanctoz ipoz sacrificia detestantes. nō rōe operis opati s damni. et sic soluūtur auctes. et sic credendum est intellexisse
9 mgrm. Ad illud āt qd obi q nō pñt pcisi. qr ē sacramētū vnionis. dōm q sacrm vnionis est ratione
10 efficiētie. et pcisi sine efficacia et fructu pficiūt. Ad illud qd obi q nō pñt soluere. dōm q nō ē silr. qr potestas soluendi ē ptās ad alterz ordinata q nō tm̄ cōsistit in ordine s iurisdictione. quod nō hz hereticus.
11 Ad illud qd obi q priuilegiū dz amittere. dō. q dignus ē de sc. s tamē dei largitas nō subtrahit qd impmisit vt ppetuū. et qr talis ē caracter sacerdotalis. ideo manet ad diuine largitatis glorā et maloz perpetuā dānationē et ignominiā. et p cōseqns ad ma-
12 nifestandā dei iusticiā. Ad illud qd obi q superior potestas pōt cohibere inferiorē. dōm q sm illud pōt cohibere sm q superior. s quantū ad ptātez pficiēdi oēs sacerdotes equaliter pñt pficere. Sz qntū ad debitam et ordinatā executionē ē superior. et qntum ad hanc bene cohibz. Vn̄ si pcisus vel excōicatus pficiat. facit quidem hoc ad qd habet potentiaz. s tamen non facit debite et ordinate. imo ad dānationē suaz.

Questio. ij. b

Utrum soli sacerdotes possint cōficere. Et q sic vr. qr dic Hugo. ad istd sacrz pcurrit ordo. intētio. r actus. et hoc etiā dicit magister. et hz consuetudo sancte ecclesie. Item rōe vī. qr in ve. te. ex quo templū ē factū. solis sacerdotibus licebat offerre sacrificiū. q si figura fuit vera. et dz ei veritas respondere. patz rc. Itez sacrm est habendū in magna reuerētia. g eius dispensatio nō omnibus debuit cōcedi. g aliquibus ē pcessa. g alij nō hñt ptātē. Sz illos quibus hec ptās data ē dicim⁹ sacerdotes g rc. Item apostol⁹ ad Heb. v. dicit q pontifex pstituit vt dona r sacrificia offerat p peccatis. g q nō est pstitut⁹ sacerdos. nō pōt. Itē in omni gente etiaz inter ydolatras in quib⁹ ponit cultus. aliquib⁹ personis spālit cōmittit ptās offerendi q dicunt sacerdotes. g si ecclesia ē ordinatissima. g vī q xp̄s aliquib⁹ hoc officium debuit dare. Sz distributio officioz in eccl̄ia dz eē ordinata ad vnū. g hij soluz hoc pñt. qui ad hoc p principes et pontifices ecclesie ordinant. Sz hij sūt sacerdotes. g rc. Contra. et si solis sacerdotib⁹ ex officio pspetat baptizare. tn̄ si laycus baptizat baptizatū ē. g similit si cōficit confectū ē. Itē magis dignus ē ministrare dō bon⁹ laycus q impi⁹ sacerdos. g si ad sacerdotis mali inuocationē dn̄s cōuertit panē in corpus. multo fort⁹ ad verbū layci boni. Itē sicut dn̄s solis discipulis dixit accipite. et qncūq3 feceritis rc. ita dixit. Docete oēs gentes baptizātes. Sz ptās baptizādi ē cōcessa oibus. g a silr et ptās cō-
13 ficiendi. Itē beat⁹ petr⁹. pma cano. ij. ca. vos estis gens sancta rc. sa. loquit ad omnes beatos. g rc. R. dōm q soli sacerdotes pñt conficere. et hoc quidem docet fides nr̄a quaz ab aplis pcepim⁹. et ipi a dn̄o. vn̄ ordinauerūt ecclesiā sm di institutionē. Et qr apostoli et eoz postmodū successores ptātē conficiendi psonis spūalibus ptulerunt. quos r sacerdotes appellauerūt. iō solum illis tenet fides licituz eē. Hunc psonat ratio. q sacrm illud qd in magna reuerentia habendū fuit spēalibus psonis pmissum ē et cōmitti debuit. aut g rōe sanctitatis. aut rōe auctis. Si sanctitatis vt dicit heretici. tūc g nemo ē certus vtrū cōficiat. et salus nr̄a pendet ex aliena bonitate. Si autoritatis. et auctas pōt tam bonis q malis concedi. et hanc vocam⁹ ordinē sacerdotij. conuenit g q illi
14 soli possunt. Ad illud qd obi de baptismo. dōz q
15 nō est silr. qr illud ē sacrm pmiū et necessariū. nec in tanta veneratione habēdū. Ad illud qd obi q bonus laycus ē magis dign⁹. dōz q nō psideratr in potestate conficiēdi dignitas. s tm̄ auctas q est in sacer-
16 dotibus rōe caracteris. Ad illd qd obi q solis apostolis dictū ē accipite et comedite. silr ite et baptizate. patet rn̄sio. Sicut eīm ipi exposuerunt facto. alit est hoc pmissum. aliter illud. Sicut eīm in eccl̄ia instituerūt. patz q indifferenter baptizari pmiserūt. et spēcialē ptātē et auctem psonis spēalib⁹ rōtulerūt. maxime ad hoc sacrm conficiendū. hāc aūt dicim⁹ ordinem. et psone ptātem illā hñtes vocant sacerdotes.
17 Ad illud qd obi. q sancti dicūt sacerdotes. dōm q nō dicunt sacerdotes ab oblatiōe corpis dn̄i s sui. qr vnusquisq3 corp⁹ suū offert hostiā viuētē. Ro. xij.

Questio. iij. c

Cum ptās sacerdotalis cōcurrat ad psecrandū et sibi virt⁹. queritur circa qd magis residet ptās. an circa verbū. an circa sacerdotē. Et q maior ptās circa ministrū videtur. qr de⁹ cōicat virtutē rebus sm cōgruentiam ipaz. s aīa ministri cum sit spūalis et dei

ymago. maioris virtutis ē capax ꝙ̄ vbuz sensibile. ḡ penes ipm magis residet virt⁹. Itez sacerdos opatur p verbū sicut p instrumētū. ḡ nobilioꝛ ē potentia agentis ꝙ̄ instrumēti. siue virt⁹ opandi magis ē penes agentē ꝙ̄ penes instrumentū. ḡ ⁊c. Item verbum ē effectus sacerdotis. Sz effectus nō ē maioris virtutis ꝙ̄ causa. qꝛ causa pⁱma plus influit ꝙ̄ scđa. ḡ tā sacerdos ꝙ̄ verbum. cū sit cā verbi. Contra. sacerdos nō pōt nisi p virtutē verbi. Sed ꝓpē qđ vnū qđqꝫ et illud magis. ḡ ⁊c. Itē sacerdos nō recitat illud verbū sicut suū. sed sicut xp̄i. sed verbū xp̄i plus hꝫ ꝙ̄ mīster xp̄i. ḡ magis residet penes verbū. Itez verbū ē de sacramēto isto. ḡ ordo ē aliud sacr̄m. ḡ sacramentū magis p accidēs respicit ꝯsecrationē ꝙ̄ verbum. et si hoc. patet ⁊c.

18 R. ad hanc questionē dupliciter r̄ndetur ḿm duplicē opinionē de virtute verbi. Quidā eni dicūt ꝙ verbū hꝫ virtutē quandā q̄ ē qualitas absoluta. et sic ē causa efficiens ꝯsecratōis. et hi ponūt ꝙ ptās ꝯficiendi pⁱncipaliter residet penes verbuz. et verbū illā virtutem hꝫ qꝛ est verbum xp̄i. Et est exempluz de p̄cone siue nuncio qui cōpellit populū p edictū regis. ptās quidē compellēdi cōsistit pⁱncipaliter in edicto. et hanc habet quia exit a rege. p hoc patēt obiecta ad oppositū. Alia positio ē ꝙ virtus verbi nō ē aliqua qualitas absoluta. ḡ solū ordinatio ad talē effectū vt ad eius ꝓlationem fiat. non ad ꝓlationē factā a quolibet. ḡ ab habente xp̄i signaculū. Et ḿm hāc positionez dōm ꝙ vna est ptās conficiendi ꝯsistēs in ministro ⁊ in verbo. sicut in lr̄is papalib⁹. Si q̄raꝛ vbi ē maioꝛ vis. an in v̄bo. an in scripto. an in sigillo. dōm ꝙ vna vis ē in vtroqꝫ. qꝛ vnū dat vim alij. Naz carta scripta sine sigillo nō habet aliquā vim. silr̄ nec carta sigillata sine scripto. Obiectiones ad vtrāqꝫ ptem ꝓcedūt ac si cēnt diuerse ꝯtātes omnino. Et si q̄ras quō ē vna ptās in duob⁹. dōm ꝙ vna ordinatio ē et virtus. ptās illa ē p ordinationē ad hūc effectū. et nihilomin⁹ tn̄ hec tria quasi vna ordinatōe ꝯcurrunt. s. ordo. verbū. et elementū. Penes elementū ē ordinatio p modū potentie passiue penes verbum ordinatio potentie actiue. similiter penes sacerdotez. Sz in sacerdote potestas ē ad modū general' et mediate. ī v̄bo p moduz sp̄ealis et īmediate. Cū eni ptās sit ī sacerdote ad cōficiendum et absoluendū. verbo tn̄ cum intentione ꝓlato artatur ad hoc vt conficiat. ptās autez illa in sacerdote ponit caracterē q̄ ē qualitas absoluta. nobilitans animā sacerdotis in verbo. Scđm hāc opinionē nihil ponit nouū ꝙ sit aliquid absolutuz. ḡ ad aliquid. et iō si q̄ntū ad substratū loq̄mur. posset dici ꝙ nobilioꝛ ē ptās sacerdotis q̄ntum ad id qđ ē in eo. Et qđ obijcit in cōtrariū. nō pōt p virtutē verbi. dici pōt ꝙ verbum ꝓlatū et habet ordinationē. ⁊ hꝫ virtutem diuinam assistentē. Ratione pⁱmi se hꝫ ad sacerdotē sicut instrumentū. rōe vero virtutis assistētis sicut agens nobilius. et de illa virtute cōcedo ꝙ nobilioꝛ ē. Sz tn̄ ꝓpter hoc nō sequiꝛ ꝙ verbū sit nobilius. bene tn̄ cōcediꝛ ꝙ immediati⁹. Sic igiꝛ duobus modis r̄ndeꝛ ḿm duas opiniones. Que aūt harum opinionū verioꝛ sit. difficile ē iudicare. et difficilius vī aliquā haꝝ improbare. Naz pⁱma q̄ dicit ꝙ in verbo est virtus diuinitus dicat hoc esse supra naturam ḿm diuersitatem diuine potentie. et quis pōt negare ꝙ̄ deus posset hoc facere. et si potest. q̄s neget ꝙ det sacramentis si placet. et etiam multe autoritates videntur hoc dicere. Similiter quis audeat alteram improbare q̄ dicat ꝙ in verbo est efficax ordinatio. et amplius ibi asserere non presumit. et hec quidem vera est. Si quis autē audeat arguere. si amplius non vult asserere. cū nec fides cogat. nec autoritas compellat amplius dicere. maxime ad hoc perspecta. q̄ non possit satis exponi hoc mō sine sensus distoꝛsione. Et iō quia magis est sobria et magis intellectui consona. pōt cui placet huic positioni satis secure adherere.

Questio. iiij. d

Utrum melioꝛ sit missa boni sacerdotis ꝙ̄ mali. ⁊ ꝙ non videꝛ. Aug in li. de corpe chⁱsti. In ministerio corpis et sanguis dn̄i nihil a bono magis. nihil a malo minus pficitur sacerdote. Item rōne videꝛ. qꝛ bonus non baptizat melius ꝙ̄ alius. nullis eni data est potestas excellentie. ḡ pari rōne nec melius cōficit. Item nihil qđ in bonitate non potest crescere nec decrescere. sit a bono meli⁹. vel a malo pei⁹. Sz corpus xp̄i in bonitate non potest crescere nec decrescere. ḡ sacramentū est equale a bono et a malo ministratū. Itez si missa dicaꝛ melius ab vno ꝙ̄ ab alio. videtur ḿm hoc ꝙ spes possit poni in homine qđ est inconueniens. Contra. plura bona paucioꝛib⁹ bonis sunt meliora. Sz in missa mali sacerdotis hoc solum acceptat deus. s. xp̄i corpus. in missa boni acceptat omnes orationes ⁊ deuotiones. ergo missa boni est melioꝛ. Item melius est quod est fructuosius. sed missa boni sacerdotis ē fructuosioꝛ. quia melius exauditur. et magis in ea ad deuotionem homines ꝓuocantur. ergo est melioꝛ. Item si eque bona est ergo male prohibent sacri canones audire missā ab hereticis. et scismaticis et symoniacis. et fornicarijs notorijs. propter hoc queritur quare horum magis missaz prohibet qui dicuntur notorij fornicarij.

19 R. dōm ꝙ de missa est loqui quantum ad substantiale quod est ibi. et hoc est confectio corporis et sanguinis domini. et quantum ad hoc equalitas est in omnibus. quia vnum et idem ab omnibus fit. Sūt etiam in missa aliqua circumadiacentia. sicut petitiones. orationes. obsecrationes. et deuotus affectus. et quantum ad hoc melius vz missa boni sacerdotis. quia magis prouocat ad deuotionem. et si quis libentius audiat missam sacerdotis deuoti. credo ꝙ bene facit. dum tn̄ credit ipm in substātiali nō superexcedere peccatoris missam. alioquin periculose erraret. Rationes procedūt ad partes oppositas ḿm has duas vias.

20 Ad illud vero quod queritur quare quorundam misse audiri prohibentur. dōz ꝙ hoc est in penam peccati eorum. quia non sunt digni ꝯficere. et si conficiunt non sunt digni audiri. Alia ratio est vt confusi de culpa redeant ad gratiam. Tercia ratio est vt alij retrahantur ab eorum imitatione. Unde hic est opus iusticie. misericordie. et prouidentie.

21 Ad illud quod queritur quare magis illa quatuoꝛ genera peccatorum. dicendum ꝙ hoc est quia directe repugnant huic sacramento. Nam in hoc sacramento est secretum fidei. et ideo repelluntur heretici. Est vinculū charitatis. iō scismatici.

Est vas gratie vñ eucharistia dicit̃ .ideo symoniaci qui per gratiã emunt et vendũt. Est deuãs hominẽ ad statum sp̃ualẽ. iõ repellunt̃ notoꝝ fornicarij qui

22 omnino sunt carnales. Et dicũt̃ notoꝝ fornicarij ñ ꝑpter suspitionẽ vel alia signa ꝓbabilia. ẜ ẜm ordinẽ iuris cõdemnati de tali crimine. vel spõte in iudicio cõfessi. vel canonice ꝯuicti. vel etiaꝫ ꝑpter euidentiam facti siue sceleris. Et est nota euidentia qñ factuꝫ ita notoriũ ẽ ꝙ nõ indiget testibus. cũ nulla possit tergiuersatiõe celari. Et hoc dicit̃ ĩ quadã decretali de cohabitatione clericoꝝ et mulieꝝ. nũa ꝛ infra Si dubitatõe teneatis ꝙ a clericis et p̃sbiteri fornicarijs ꝗmdiu tolerant̃ nec hñt opis euidentiã licite diuina ministeria audiant̃. et alia recipiant̃ ecclesiastica sacramenta. ex hoc patet ꝙ omnes tales qñ confitẽt peccant. et similit̃ qui p̃ter necessitatẽ audiunt. qꝛ faciunt contra ecclesie statuta.

Consequenter q̃ntum ad scd̃m articuluꝫ queritur de sumente. Et circa hoc duo querit̃. Prio querit̃ vtrũ corpus xp̃i trajciatur in ventrẽ muris. Secundo vtrũ descendat in ventrẽ hominis.

Questio .j. e

Qz mus trajciat in vẽtrẽ videt̃. qꝛ q̃ sumit aliquid. sumit et illud qđ inseꝑabilit̃ ei est vnitũ. sed mus sumit species. et in illis specieb⁹ ẽ corpus christi inseꝑabiliter. ẜ ꝛc̃. Iteꝫ de⁹ magis refugit peccatũ q̃ creaturã q̃lĩbet. ẜ corpus xp̃i trajcit̃ in ventrẽ peccatoris. si peccator sumat. ẜ ꝛ in ventrẽ muris si voret.

Item quero quid mus comedit. aut substãtiã aut accidentia. Si substantiã. sed nõ est ibi nisi substãtia corporis xp̃i. ẜ manducat corpus xp̃i. Si accidentia. ẜ accidentia non sunt sine subiecto nisi quamdiu est ibi corpus xp̃i. ergo si in ventrem muris descendunt accidentia. similit̃ videt̃ ꝙ et corpus xp̃i. Item qđ eẽt hoc incõueniẽs. cũ videmus corpus xp̃i ita eẽ in vase polluto sicut in mũdo. Contra. mgr̃ dicit in littera ꝙ non sumit corp⁹ xp̃i. Item rõne videt̃. quia qui masticando trajcit in ventrẽ aliquẽ cibũ illũ mãducat. ẜ si mus in ventrẽ trajcit manducat. ẜ non sacramẽtaliter nec spiritualiter. ẜ nullo mõ. Iteꝫ si mus baptizet̃ in nomine trinitatis nihil reciper magis q̃ si in aqua simplici lauaret̃. qꝛ non ẽ suscepti-

23 bilis sacramẽti. ẜ pari rõe nihil pl⁹ sumit q̃ꝫ si comederet panẽ simplicem. R̃. dc̃m ꝙ circa hoc due fuerunt opiniones. Quidã enĩ dicũt ꝙ corpus xp̃i continet̃ in illis specieb⁹ inseꝑabiliter q̃mdiu sunt sacramentũ aut ꝑ naturã panis. aut ꝑ naturã consecrationis verbi. et ideo cũ consecratio nõ dimittat hostiã q̃mdiu salua ẽ forma panis. tamdiu sacramentũ est q̃mdiu forma panis salua est. et iõ cuꝫ sacr̃m sit continentiũ veri corpis ẜm qđ sacr̃m. tamdiu cõtinet q̃diu salua est species panis in modica parte. Et isti dicunt ꝙ vbicunqꝫ ponant̃ species siue in loco mundo siue immũdo. siue in ventre muris siue in alio loco. dicũt ꝙ ibi est corpus xp̃i. Et quia videntur corpori dñi derogare et sacramento. dicunt ꝙ hoc potius est in laudem vtriusqꝫ. Nam corpus xp̃i non patit̃ iniuriam aliquã cum sit glorificatũ et inquinari nullo mõ possit. Sacramentũ etiã laudatur. qđ a deo ẽ sacramentũ et rei nobili coniunctũ ꝙ non p̃t seꝑari vel auferri a cõtinente ab aliquo. dũ salua sit forma. Et quia vbicunqꝫ est sacr̃m. et species ille sunt sanctissimoꝝ symboloꝝ in qb⁹ xp̃s ẽ. vbicũqꝫ ẽ. nobilior ẽ. dicũt etiã ꝙ nos in h̃ reprehẽdimur ꝙ loca humilia dispicimus. ꝛ vestimẽta mutam⁹. cũ xp̃s vbicũqꝫ collocet̃. illas species esse habeat. cũ etiaꝫ non relinquat illud operimentũ quousqꝫ sit corruptũ. Et si tu obijcias tunc ꝙ mus manducat. respõdẽt ꝙ falsum ẽ. qꝛ nec sumere debet dici corpus xp̃i. nec manducare. cuꝫ nullo mõ ipm attingat. nec per conuenientiam in natura. nec per cognitionem q̃ntulamcũqꝫ. nec per dilectioneꝫ. Quantũcunqꝫ autem hec opinio muniat̃. tñ aures pie hoc abhorreant audire ꝙ in ventre muris vel in cloaca sit corp⁹ xp̃i q̃mdiu species ibi subsistũt. Propter hec est alia opinio ꝙ corpus xp̃i nullo mõ descẽdit in ventrẽ muris. Ratio autem q̃ hos mouet est. quia xp̃s non est sub illo sacramento nisi catenus ꝙ ordinabile ẽ ad vsum humanũ. s. ad manducationẽ. sed sicut mus rodit. ita et inhabile facit. et ita sacramentum esse desinit. et corpus xp̃i ibi esse desinit. et substantiam panis rodit. sicut Innocẽti⁹ dicit ꝛ auctoritas supra habita ẽ distinctione prima ꝑcedenti. Ubi quesitũ est vtrum accidẽtia nutriãt. Et hec opinio cõior est. et certe honestior et rationabilior.

24 Ad illud ẜ qđ obĩ ꝙ inseꝑabiliter est vnitum speciebus. dc̃m ꝙ verum ẽ q̃diu habent rationẽ sacramenti. ꝛ sunt habiles ad vsum humanũ. hoc aũt non est cum mus comedit.

25 Ad illud qđ obĩ ꝙ magis detestat̃ peccatum. dc̃m ꝙ in peccatore et est natura et ẽ culpa. et q̃uis displiceat culpa. tñ naturã quã fecit nõ odit. immo tñ diligit ꝙ paratus ẽ remittere culpam si ipe consentiat. ꝛ ratione habilitatis naturalis ydoneus ẽ peccator sumere magis q̃ mus. q̃muis mus nõ sit peccator. quia nũq̃ peccator ita viciat nec corrumpit naturam rõnalem qn̄ sit nobilior q̃ irrõnalis.

26 Ad illud qđ querit̃ quid comedit. r̃ndetur dupliciter ẜm duas opiniones. vel ꝙ comedit accidentia q̃ sunt virtute supra naturã possibilia conuerti in substãtiã. Uel ꝙ comedit substãtiã panis quã rodit sicut superius tactũ fuit. Si q̃ras q̃d sit d̃ corpore xp̃i. nunq̃d euolat. dđ. ꝙ sicut in panis cõuersione corp⁹ xp̃i nõ descendit localiter. nec mutatur aliqua mutatione. ẜ sola panis cõuersione incipit eẽ sub illis speciebus. sic sola panis rosione desinit eẽ ibi. ita ꝙ nulla fit in eo mutatio. nec local̃. nec alia. Qui põt capere ea capiat. et qui ñ credat. et hoc sibi sufficiat.

27 Ad illud qđ obĩ de vase polluto. dđ. ꝙ nõ ẽ silẽ. qꝛ adhuc pollutio vasis nõ aufert habilitatẽ ad vsuꝫ. ac ꝑ hoc nõ aufert qn̄ sit sacr̃m. et ita nõ tollit cõtentuꝫ.

Questio .ij. f

Utꝝ corp⁹ xp̃i descendat in ventrẽ hominis. Et ꝙ sic vĩ auctẽ. de cõsc. di. ij. in ca. Trib⁹ gradib⁹. Qui residua corpis dñici q̃ in sacrario relicta sũt consumũt. nõ statim ad ꝑcipiendos cões cibos ꝯueniãt. ne putẽt sacre portioni miscere cibũ. q̃ ꝑ aqualiculos digestus in secessum effundit̃. Sꝫ hoc nõ diceret nisi descenderet in ventrẽ. ẜ ꝛc̃. Itẽ Beda ibidẽ. si quis ꝑ voracitatẽ vel edacitatẽ eucharistiaꝫ euomuerit. xl. dieb⁹ peniteat. Sꝫ non vomit̃ nisi qđ trajcit̃. ẜ ꝛc̃.

Itẽ corp⁹ xp̃i cõiũctũ ẽ illis spẽb⁹ q̃diu manẽt sb formis suis. ẜ nõ statiꝫ trãsmutãt̃. imo dscẽdũt in vẽtrẽ sub suis ꝓprietatib⁹. ergo et corpus christi cum eis. Itẽ corp⁹ xp̃i aut vadit in ventrẽ aut in mẽtẽ. Nõ in mentẽ. qꝛ solus deus illabitur. ẜ in ventrem

Item ꝑ q̃nto dicit̃ corpus xp̃i mãducari sacr̃alr̃. Si ꝑpẽ masticationẽ tñ. ergo si q̃s masticet species.

et spueret. diceretur sacramentalr māducasse. quod falsum ē. ḡ oportet ꝙ nō solū fiat masticatio. s etiā incorpatio. s si spēs sine contento transmittuntur in ventrē. desinūt habere sacri ratōz. ḡ ꝓpter h nō erit manducatio sacramētalis. necesse ē ḡ ꝙ māducetur corp⁹ xp̄i verū. Itē qd̄ incōueniēs ē si descēdat in ventrē. vidēm⁹ eñ corp⁹ lucis foramia trāsire incoinquinatū. nec aliq̄ refugit nec mūda nec imunda. ḡ similr imo multo forti⁹ xp̄i corp⁹ gloriosū. Cōtra. Mat. xv. oē qd̄ in os itrat in vētrē vadit ⁊ in secessū emittit. s corp⁹ xp̄i n̄ emittit in secessuz. ḡ ꝯstat ꝙ ab ore n̄ vadit in vētrē. Itē Amb. nō ē iste pānis q̄ vadit in corpus. s panis vite eterne q̄ aīe subaz fumit.

Itē rōe videt. q2 cōstat ꝙ corp⁹ xp̄i nō ē cib⁹ ventris sed mētis. ḡ nō transit in ventrē s in mētē. Itē si transit in ventrē. vadit ad officia vētris q̄ sūt digerere et distribuere. et ad singulas ptes trāsmutere vł emittere in secessum. s hoc ē falsuz. ḡ ⁊c. R. dōz ꝙ in ventrē ire ē duplr. Aut q̄ntū ad substātiā. aut q̄ntum ad cibandi efficaciā. Primo mō descēdit aliqd̄ corpus in ventrē etiā si nō sit cib⁹. Scdo mō nō nisi cibus. Silr in mentē recipi ē duplr. Aut q̄tū ad substātiā. et sic vadit illud qd̄ illabit anime. et hoc ē solus de⁹. Aut q̄ntuz ad efficaciā. et sic dr in mentē ire qd̄ ꝑ ipam reficit. Si ḡ loquamur q̄ntū ad cibādi efficaciā. sic certū ē ꝙ corpus xp̄i nō vadit in ventrē s in mentē. q2 caro xp̄i nō reficit ventrē s mētez. sicut ostēdunt q̄tuor rōes vltime. Si aūt loquamur q̄ntuz ad subam. sic certū ē ꝙ nō vadit in mentē. s vtrum vadit in vētrē. dubiū ē ꝓpter diuersitatē opinionū. Vn̄ notandū ꝙ q̄tuor fuerūt h opiniōes. Aliqui eñ dixerūt ꝙ nō solū in ventrē. s etiā vadit quocunq̄ ille species deferunt salua natura illaꝝ. siue in ventrē muris. siue in locū immūdū. Aliqui dixerūt ꝙ nō solū in vētrē hoīs vadit. sed etiā ibi manet q̄mdiu species ille sunt ordinabiles ad refectionē. Vn̄ dixerunt ꝙ in ventrē vadit et morat quousq̄ refectiōis opatio compleat. Aliqui dixerūt ꝙ ad ventrē ꝑueniunt quousq̄ incipiāt cōsumi. et amplius nō morat. Aliqui dixerūt ꝙ solū ē cū illis specieb⁹ q̄mdiu sūt cū aliq̄ sēsu vt visu vł gustu. Et cōtradicūt ei qd̄ sēsit Hugo q̄ dicit in visu. tactu. ⁊ sapore decū ē. ⁊ q̄mdiu sēsus corporalis affiat. p̄sentia corpis non aufert. postq̄ sensus corpalis ꝑcipiendo deficit. deinceps corpalis p̄sentia q̄rēda nō ē. s spiritualis retinēda. q2 dispensatio copleta ē. ꝑfectū ē sacramētū. virt⁹ manet. xp̄s de ore transit ad cor. melius ē eñ vt eat in mentē tuam q̄m in ventrē. R. ad diuersitates haꝝ opinionū est hec. oēs eñ in hoc cōsentiunt ꝙ tamdiu ē corpus xp̄i in illis specieb⁹ q̄mdiu ē ratio sacri. Dicūt ḡ primi ꝙ species panis cōsecrati tamdiu ē sacr̄m q̄mdiu ē species panis. cum virtus consecrationis ipam respiciat s̄m ꝙ ē panis. iō nunq̄ desereret illa ꝓprietate salua. ex hoc ort positō p̄ma. Alij vō dicūt ꝙ ratio sacri tādiu saluat q̄mdiu spēs habilis ē ad r̄fectionē humanā. iō eñ instituta ē. ⁊ ad hoc ordiat. et hoc h3 q̄ndo ē extra et in stomacho. q2 reficit. Et ex h oritur scda rō. Tercij dicūt ꝙ tādiu saluat quousq̄ recipiat in vsuz māducatōis. et q̄ñ manducatio cōpleta ē. iā sacr̄m nō est s fuit. et ex hoc h3 ortū tercia pō. Alij dicunt ꝙ q2 sacr̄m ē signū. et signū ē qd̄ se offert sensibus. ꝙ tādiu spēs ē sacr̄m. quādiu nata ē sentiri ab aliquo sensu. et iō cū deficit ꝑceptio sensuū. deficit rō sacri et p̄ntia corpalis. Quid aūt in tāta diuersitate tenendū ē difficile ē iudicare. Vr tñ p̄ma opio q̄ dicit ꝙ deferat quousq̄ spēs deferant nimis āpla. q2 tūc et mus in ventrē traiceret et in cloacā descēderet. qd̄ aures pie abhorrēt. et si dicerem⁹ heretici ⁊ infideles deriderēt nos et irriderēt. Silr q̄rta opinio que dicit ꝙ d̄ficit deficiente sensu illaꝝ spēꝝ vr ēē nimis arta. nunq̄ eñ s̄m hoc posset dici corpus xp̄i sumi vere. cuz nō dicat sumpt⁹ ēē cib⁹ q̄ nō ꝑcipit nec ꝑuenit vsq̄ ad stomachū. Vn̄ nec verbū Hug. intelligendū ē q̄ntū ad actū sentiendi. s q̄ntū ad ydoneitatē. ⁊ ꝓpterea sensus nō ē in gustu lingue. s etiā sentit hō descēsuz cibi q̄usq̄ quiescat in stomacho. De duab⁹ positionib⁹ medijs q̄ sit verior nō ē facile iudicare. cū vtraq̄ multū sit ꝓbabilis. Probabile eñ ē ꝙ sumptiōe cōpleta et manducatōe. cū iā sacr̄m habuit finē suū p quē erat. desinit ēē sacr̄m. et hoc dicit Hugo de scto vic. et vr h sensisse. Dicit eñ sic. Postq̄ māducaui. si corpalē p̄sentiā xp̄i queris. in celo q̄re ibi est ad dextrā patris. et hoc vr satis ꝓbabile. q̄diu eñ xp̄s ē sub spēb⁹ illis ē adorād⁹. s stultus ēēt qui adoraret xp̄m in ventre māducātis. Scdm hāc positionē satis p3 r̄nsio ad obiecta. exceptis his q̄ de cōmixtione et vomitu obijciunt. ad q̄ pōt respōderi. Ad p̄mū ꝙ decretū nō dicit ꝙ cōmisceat. s cōmiscēri putet. Ad scdz vō qd̄ dicit Beda ꝙ aliqs vomit. hic r̄nsuz ē. et pena iposita nō ē. nisi q2 species ille fuerunt cōtentiue d̄nici corpis. ⁊ iō in magna reuerētia sunt habēde. maxime q2 fuerunt scītissimis symbolis cōsecrate. et iō cōburant. et cinis in debita reuerētia reseruet. Ille aūt qui vomit grauit punit. q2 q̄ntum in se est vomit corpus christi. et sic de illo dōm essz ac si ꝓiceret in cloacaz. Sic pōt ista opinio satis ꝓbabiliter sustineri. Nihilomin⁹ tamē alia videt securior et auctibus magis concordare. q2 corpus xp̄i cū illis spēbus descendit ad stomachū. et sub illis est quādiu ille sunt sub ꝓpria forma. et habent rationez reficiendi. et s̄m ordinationē ad refectionē humanā sacramentū erat. vn̄ concedunt ꝙ corpus domini est in subiecto. quia ibi sunt species vt cibus. et ideo si euomunt species. euomitur eucharistia. et si species possit ab alijs discerni sumēda esset. Si autem species iste transeant stomachum indigeste per aliquaz infirmitatem. sunt tunc extra ꝓprietatem refectiōis. et ideo si vadant in secessum. non est ibi corpus domini verum. Si autē hoc sit verum. nescio. tñ securū mihi videt. ꝙ si quis euomat species perceptibiles magna reuerentia est exhibenda. et magna diligētia adhibenda ne quis euomat. ⁊ periculum est ei dare. de quo presumitur ꝙ non possit tenere. Scdm hanc positionem satis patet responsio ad obiecta. Pena autem imponenda euomentibus determinat satis de consecratiōe dis. ij.

Distinctio. xiiij. de penitentia in generali.

Post hec de penitentia agendū est. Terminatis tribus ptib⁹ pricipalib⁹ in quibus magister egit de tribus sacramentis. Hic incipit quarta pars in qua agit de sacramento penitentie. Diuiditur autem hec pars in duas. In prima parte agit d̄ penitentia in generali. In secūda agit spēalr de ei⁹ ptib⁹. ꝑ. di. xvi. In prima aūt penitentie tria obseruāda sunt. Prima pars h3 duas. In prima magister determinat veritatē.

In secunda elidit duos errores circa pniam. infra eadē di. ibi Hiis dbis quidā vehemēti⁹ ꝛc. Prima ps hʒ tres ptes. In prima determinat ordinē ipius ad baptismū. In secunda pte determinat eius multiplicitatē. ibi. baptismus tm̄ ē sacr̄m. ꝗ pnia ꝛc. In tercia post distinctionē multiplicitatis ponit notificatiões pnie virtutis. ibi. penitētia di a penitēdo qua quis punit illicita. ꝛc. Ibi ponit rōȝ a pte nois et a pte rei.

Determinat veritatē de penitentia q̄ntū ad ordinem ipius ad baptismū. a

XIIII

Ost hec d penitētia agēdū ē. Pnia lōge positis a dō necessaria ē vt appropiquēt. Est em̄ vt ait Hiero. [a] scda tabula p⁹ naufragiū. qꝛ si q̄s vestē innocētie in baptismo pceptā peccādo corrupit. pnie remedio repare pt. Pria tabula ē baptism⁹ vbi dponiꝶ vetus hō et induiꝶ nou⁹. Scda pnia. q̄ p⁹ lapsū resurgim⁹ dū vetustas reuersa repelliꝶ. et nouitas pdita resumiꝶ. Post baptismū plapsi. p pniaȝ renouari valēt. ꝗ n̄ p baptismū. qꝛ licȝ hōi sepi⁹ penitere ꝗ n̄ baptizari.

a Hiero. sup danielem

Determinat pnie multiplicitatem. q̄m alia est interior. alia exterior b

Baptism⁹ tm̄ ē sacr̄m. ꝗ [b] pnia diciꝶ et sacr̄ȝ et vt⁹ mētis. Est em̄ pnia interior. et ē pnia exterior. Exterior sacr̄m ē. interior virt⁹ mētis ē. et vtraq̄ȝ cā salutis ē et iustificatiōis. Utrꝫ vo ois exterior pnia sit sacr̄m. vel si nō omis. que hoc noie censenda sit cōseq̄nter inuestigabim⁹. [c] A pnia incepit iohis p̄dicatio dicēts. Penitētiā agite. appropiquabit em̄ regnū celoꝝ. Qd āt pco docuit. illud p⁹ veritas p̄dicauit. exordiū sumēs sermōis a pnia.

b

c Mat. iij.

Ponit pnie virtutis notificatiões. c

Pnia diciꝶ a puniēdo. q̄ quis punit illicita q̄ ꝯmisit. pnie virt⁹ timore cōcipiꝶ. Un̄ Esa. a timore tuo dn̄e ꝯcepim⁹ et peperim⁹ spm̄ salutis. [d] Est āt pnia. vt ait Amb. Mala p̄terita plāgere. et plangēda iterꝫ nō cōmittere. Itē Greg. Penitere ē añacta pctā deflere. et flenda nō ꝯmittere. Nam q̄ sic alia dplorat vt alia tm̄ cōmittat. adhuc pniaȝ agere aut ignorat aut dissimulat. Quid em̄ pdest si pctā luxurie q̄s dfleat. ꝛ adhuc auaricie estib⁹ anhelat.

Esa. xxvj.

d Amb. in ꝭmone q̄dragesimali.

1 a Secunda tabula post naufragium ꝛc. Ubi ptra hec Hiero. verba. cū em̄ scdm dicaꝶ respectu p̄mi. ꝛ p̄ma tabula sit baptismus. et scda pnia. tūc vi q̄ scdm sacr̄ȝ sit penitētia. ꝗ male ordiat magister quarto loco. Item q̄ro a te p q̄nto diciꝶ pnia tabula. ꝛ quid ē naufragiū. Si tu dicas q̄ ē casus in mortale. tūc vi q̄ sit p̄ma tabula. qꝛ si q̄s cecidit p mortale. necesse ē recurrere ad penitentiā. R̷. dōȝ q̄ mare ē mūd⁹ iste scdm illud ps. hoc mare magnū ꝛc. nauis p quā hō trāsit sup vndas hui⁹ maris est gr̄a spūsscti. Uel nauis est ecclia q̄ iuncta ē glutino charitatis. scdm illd̄ pūer. xxxj. facta ē q̄si nauis institoris. Naufragiū. vero fuit corruptio et fractio in adā. in qua fractione oēs filij eius iactati sūt sup vndas hui⁹ maris p cōcupiscentiā et p penaȝ. Ab hoc naufragio p̄mo liberaꝶ hō p baptismū q̄ restituit innocentiā et gratiā pditā. et iō ē p̄ma tabula. et qꝛ frequenter relinquūt plures gr̄aȝ baptismalē ꝛ illā tabulā p quā liberabanꝶ in vndis maris. et p illā ampli⁹ nō p̄nt se defendere. iō indigēt scda. ꝛ hec ē pnia. vtraq̄ȝ tm̄ dr̄ tabula. qꝛ sustinet ne q̄s pdiꝶ p culpā. nō tm̄ ita ponit in tuto sicut erat hō in statu innocētie. Or ꝗ obī q̄ scda tabula. ꝗ scdm sacr̄m. nō vȝ. qꝛ nō oē sacr̄ȝ ē tabula. qꝛ nō oē liberat a naufragio. Et ē silr̄. hic ē scds archidyaconus. ꝗ ē scda psona in hac ecclia. Qd̄ queriꝶ q̄d vocaꝶ naufragiū. dicūt aliq̄ q̄ q̄libȝ casus in mortale. et quia
2 duplex est dn̄a mortalis. s. originale et actuale. iō duplex tabula. s. baptism⁹ et penitētia. Uel⁹ tm̄ p̄t dici q̄ hūana natura sit naufragiū in adā. nobis āt data ē tabula baptismi que nos sustentat p inocētiā. ꝛ qꝛ hoc sacramētū iterari nō p̄t. iō daꝶ aliud sacr̄m. et hoc ē pnia. b Pnia di et sacr̄m et virtus mētis. Contra. Est
3 em̄ pnia interior et exterior. ꝗ silr̄ ē virt⁹ et sacr̄m baptism⁹. qꝛ ē baptism⁹ interior et exterior. Itē pnia interior ē res h⁹ sacr̄i. ꝗ nulla vt⁹ ē res sacr̄i. qꝛ distiguiꝶ gr̄a vtutū ꝛ gr̄a sacroꝝ. ꝗ ꝛc. R̷. dō. q̄ ista nō ē tota rō q̄ pnia interior sit vt⁹. ꝗ qꝛ ē pnia interior q̄ nō tm̄ dicit gr̄aȝ vel actū gr̄e. ꝗ cōcernit actū li. ar. et iō ē vtus. nō sic baptism⁹. differt āt pnia interior vt ē virt⁹ ꝛ res sacr̄i. Pmo em̄ mō est cōtra dhabitationē culpe. scdo cōtra vulnerationē nature. c A pnia incepit Johis p̄dicatio. Contra. videꝶ em̄ q̄ debuit incipere a bap-
4 tismo. qꝛ pnia ē scda tabula. ꝗ baptism⁹ p̄ma. R̷. dōm. q̄ incepit p̄dicationē a pn̄ia vtute nō sacro. ꝛ pnia virtus in adultis p̄cedit baptismū. et qꝛ p̄dicabat adultis. iō recte incepit a pnia. Obiectio vero canit d pnie sa-
5 cramēto. d Est āt pnia vt ait Amb. mala p̄terita plāgere et plāgēda ꝛc. Videꝶ ista Amb. diffinitio nō esse conueniens. quia pħus dicit q̄ peccat qui diffinit illd̄ quod est in quiete. p id qd̄ est in actu et motu. Sȝ penitentia dicit habitū. plangere actū. ꝗ ꝛc. Item obī de alio mēbro qd̄ dicit. plangēda iterꝫ nō cōmittere. Aut em̄ referꝶ ad idem tp̄us. aut ad aliud. Si ad idem. tunc supfluit. quia nemo dum peccata plangit. in eodem tempore peccata cōmittit simul et semel. Si ad aliud. ꝗ penitētia excludit iterationē culpe. ꝗ ꝛ iteratiōȝ pnie. Iuxta hoc q̄riꝶ cū mlte diffinitōes pnie assignenꝶ. et vni⁹ rei vna sit diffinitio. quō differenꝶ assignanꝶ.

R. ad primũ dicendũ q sicut vult phus habitus cognoscunt p actus. et qm pnia ẽ habitus. ido p actũ recte diffinitur. et p actũ q est de eẽ penitẽtie. et qui ẽ pncipalis. et iste ẽ plangere cõmissa. Et p actũ q est de bene esse siue de pfecto eẽ. et iste plangẽda nõ cõmittere. vel p actũ duplicẽ pncipalem et annexũ. Ad obi q male diffinitur p actum. dicendũ q actus nõ accipit vt in motu. s vt in quiete. Dicit enim penitẽtia plangere. nõ qz pnia semper sit in actu plãgendi. s qz habilis est ad plangẽdũ. et sic accipit vt in quiete. Ad aliud qd obi. q põt referri ad idem tps vel ad aliud. Si ad idem tps. tunc nõ stat p actu nõ cõmittendi sed p affectione. vt scz qui penitens velim iterũ nõ cõmittere vel nõ velim sicut illi qui de vno peccato penitent et de alio non penitent. et ita nõ excludit casum sequentẽ. s malam voluntatem presentẽ. Si autẽ referat ad futurũ. sic pnia diffinitur nõ qlibet sed pfecta. et sm statũ pfectionis et vtilitatis. Ad illud qd querit de diffinitionibus. dicendũ q pnia pt triplicit notificari. s. p actum pncipalẽ. p actum pncipalẽ et annexũ. et p effectũ. Scdm pmũ modũ tres dantur diffinitiones differẽtes solũ voce vel in maiori expressione. Pria ẽ in glo. Mat. iij. pma virt ẽ p pniaz rc. vñ talis trahit notificatio. Penitẽtia ẽ pma virtus pimens hominẽ veterẽ. Scda ẽ Amb. in sermõe quodaz. pnia ẽ dolor et amaritudo aie p peccatis q quisqz cõmisit. Tercia Aug. in li. de penitẽtia. pnia est quedaz dolẽtis vindicta semp puniens in se qd dolet cõmisisse. Item in oibus his rõnibus pz q ẽ diffinitio p actum principalẽ q est dolere de cõmisso. Quantũ ad scdm modũ dant tres alie q habent in lra. differẽtes solũ sm maiorẽ expressionẽ. Prima ẽ Amb. in sermõe. penitẽtia ẽ pterita mala plangere. et plangenda rc. Secũda ẽ Greg. Penitentia ẽ añacta mala delere. rc. Tercia mgri. penitentia ẽ virt vel gratia qua cõmissa mala cum emendationis pposito rc. In omnibus istis rõnibus nõ tm ponitur actus pncipalis q est plangere et odire culpam ppetratã. s etiam annexus. s. nolle aliã ppetrare. Quantũ ad terciũ modũ dant alie tres differẽtes solũ sm maiorẽ expressionẽ. Prima a Dam. Pnia ẽ ab eo qd ẽ pter naturam in id qd ẽ sm naturã cõuersio. Secũda in glo. Mat. iij. pniam agite. penitẽtia ẽ correctio male mentis. Tercia Aug. in li. v. mi fionũ. penitẽtia ẽ quedã res optima et pfecta omnes defectus reuocãs ad pfectũ. In oibus illis rõnibus tangit sm plus et minus effectus penitẽtie q est animã reparare. et sic pz qsitũ de differẽtia diffinitionũ q dant de penitẽtia.

D intelligentiaz huius ptis queritur de pnia virtute. et circa hoc duo pncipaliter queritur. Primo querit de ipa absolute. Scdo in compatõe. Circa primũ querunt tria. Primo querit vtrũ penitentia sit virtus. Scdo dato q sic. qrit vtrum sit virtus generalis an specialis. Tercio querit vtrũ sit virtus theologica vel cardinalis.

Questio .j. a

Circa quã pceditur sic. Mat. iij. penitentiam agite. Glo. prima virt ẽ p penitẽtiã pimere veterẽ hominem. hocipm dicit mgr in lra. Itẽ sicut dicit phus virtus est q habentẽ pficit et opus eius bonũ reddit. Sz talis ẽ penitentia. g est virtus. Item nullus actus ẽ laudabilis nec meritorius nisi actus virtutis. s penitere ẽ laudabile et meritoriũ. g est actus virtutis. sed ẽ actus penitentie. g penitentia ẽ virt. Itẽ nihil expellit vicium et pctm nisi virt. s penitẽtia expellit hec. g penitẽtia ẽ gra vel virtus. s nõ ẽ gra. qz gratia dicit pure qd a deo est. pnia autẽ actuz nrm. g rc. Itẽ penitẽre nõ ideo bonũ est quia pceptũ. s magis econuerso. g p se bonũ. et iterum arduum et difficile est modo debito penitere. et circa ipm contingit errare. g necessario indigemus virtute ordinãte ad hoc. sed hec non est nisi pnia. g rc. Contra. sacramentuz et virtus ex opposito diuidunt. sed penitentia ẽ sacramentũ. g nõ est virt. Si dicas q penitẽtia dupliciter accipit. et sm duas acceptiones est virtus et sacramentũ. Queritur quare magis penitẽtia q baptismus vel aliud sacramẽtũ. Item penitentia est passio. sed omnis virtus vt dicit phus est habitus. g penitentia non est virtus. Item omnis virt habet obiectum bonum. sicut scientia verum. sed penitentie obiectum est peccatum. penitens enim non penitet recte nisi de culpa. g rc. Item omnes virtutes sunt connexe et manent aliquo modo in patria. et fuerũt in xpo et in primo homine. s pnia non fuit in xpo nec in primo homine. nec etiaz erit in patria. g rc. R. dicendũ q circa hoc multiplex opinio fuit. 6

Quidam enim dicere voluerunt q penitentia non est virtus. sed actus virtutis. nõ vnius s omniũ. et concurrũt omnes ad hũc actum sicut corda cithare ad vnũ sonum sm regulam tangentis. sic omnes virtutes sm dictamẽ prudentie. Sz ista positio nõ ẽ cõueniens. Si enim iste actus ẽ bonus et difficilis. et circa quem contingit errare. sicut ira p zelum est habitus quo homo irascitur vicijs alienis. sic penitentia est habitus quo homo irascitur vicijs ppriis. Si enim nõ esset habitus. tũc non diceret habere penitentiã nisi actu penitens. Secunda opinio fuit q est habitus non virtutis sed gratie. nec tm nominat gratiaz sm substantiam sed etiam sm actum. vt sicut gratia baptismalis dicit innocentia. sic gratia iustificationis penitentia. Sz hec positio non debet stare. quia gratia non dirigit li. ar. ad aliquẽ motũ specialẽ p se nisi mediante virtute. qd facit penitentia. Tercia positio ẽ q penitentia est virtus. sed non est virtus nisi extenso nomine virtutis. Naz virtus ppria ẽ in dirigendo ad bonũ. virt enim est qualitas mentis qua recte viuitur. s penitentia reuocat a malo. Sed hec positio non videt adhuc sufficiens. quia penitentia non facit tm dolere de culpa perpetrata. sed etiaz facit emendare. vñ eius est subiectum punire. et ideo reconciliare. et hoc patet ex diffinitione. et ita est virtus ppria. Ultima positio est q penitentia est habitus virtutis sm ppriam acceptionem non tm sm cõmunem. et hec pbabilior est vt credo. sicut patebit melius in sequentibus. Ad intelligentiam autez obiectorum notandum q penitentia est expulsiua peccati actualis qd est macula animã deformans. et iterum ad malum declinans. siue a bono debilitans. et iterum naturam vulnerans. quam et perpetrauit p actum voluntatis cum delectatione et libidine. Quia igitur delere culpam vt deformantem ẽ gratie reformantis. vt debilitantem virtutis habilitantis. et vt vulneratã rõe sacri curantis. vt actu ppetratã p actũ solũ voluntatis. vt cũ delectatiõe ppe

ratā cum passione contraria. iõ penitētia recte dicit̃ gratia. virtus. sacramētū. actus. passio. et iste mod⁹ ē s̃m diuersas naturas in ea repertas. tñ p ordinatione ad vnū. vñ nõ dicit̃ penitētia his modis oino equiuoce s̃ analogice. et ꝓpter hoc cõcedēde sūt rões ad

7 primā ptem. Ad illud aūt qd obi. in contrariū. qz ē sacramētū et passio. p3 rñsio ꝛ ratio illius analogie. non sic ē d̃ alijs sacris. Quia eñ penitētia rn̄spicit culpam actualem in cuius delectatione cõcurrit mot⁹ li. ar. cõcordās gratie ad culpe expulsionē. q̃ quidem motus rectus et virtuosus ē. ꝛ ꝓpter displicentiam peccati qd necesse ē eē ꝑpetratū n̄ potuit eē sine passione doloris. p3 quare penitētia magis est virtus q̃ alia sacramēta. p3 etiā q̃re magis h3 passionē cõiunctam q̃ alia.

8 Ad illud qd obi. q̄ oīs virt⁹ h3 obiectum bonū. dō q̄ falsum ē. Iustātia eñ ē in tēpantia in pietate. et etiā in fortitudine. sed sufficit q̄ act⁹ sit bonus. Nibilominus tñ penitētia duplicem habet actū. s. refugere vl' detestari malū. ꝛ emēdare. isti sunt actus ordinati. et rõe secundi h3 obiectū bonū.

9 Ad illud q̃ qd obi. de cõnexione virtutū et huiusmodi. dō q̄ virtutes hñt connexionē ꝛ durationē s̃m id qd ꝑfectionis ē in ip̃is. pnĩa aūt h3 aliquid ꝑfectionis. et hoc ē velle emēdare si in aliquo cõtigat offendere. et hec q̃dez volūtas ē in oibus iustis. Impossibile eñ ē q̄ sit volūtas recta sine hoc. Hab3 etiā aliquid impfectiõis sicut ē luctus ꝓ peccato ꝑpetrato. et rõe huius nõ attendit̃ cõnexio nec duratio. imo poti⁹ fit euacuatio tāq̃ eius qd ē ex parte.

Questio .ij. b

Utrum penitentia sit virtus generalis an specialis. Et ostenditur q̄ generalis. Aug. in li. de. v. responsionib⁹. Penitētia ē quedā res optima et ꝑfecta oēs defectus reuocās ad ꝑfectū. S3 alio habitu restauratur defectus cõcupiscibilis et irascibilis. q̃ penitētia respicit oēs habit⁹. sed hoc nõ posset facere si eēt spālis virtus. q̃ ꝛc. Item rõe vi. qz eiusdē virtutis ē delectari. a quo ē tristari et detestari oppositū. sed cõtinētie est delectari de actu castitatis. q̃ eiusdē ē detestari actū incõtinētie. et sic de alijs. sed penitēs detestatur oē peccatū. q̃ ꝛc. Item habit⁹ cognoscit̃ ꝑ actus. et act⁹ ꝑ obiecta. sed obiectū pnĩe ē peccatū in cõi. qz ip̃a oē peccatū detestat̃ et oē peccatū expellit. q̃ penitētia ē virtus generalis et cõis. Contra. spiritualis v̄tutis ē diligē bonū qz bonū. s. charitatis. q̃ a simili spālis virtutis ē odire vl' detestari maluz qz malū. sed hoc ē penitētie. q̃ ꝛc. Itez spālis boni ē refugere malū faciendum siue declinare a malo vt amoris. q̃ specialis virtutis ē rfugere malū iā factū. s̃ hoc ē penitētie. q̃ ꝛc. Item pnĩa ordiat̃ ad vnū actū tñ li. ar. nõ ad oēs. quia solū ad penitēre et volere. q̃ ꝛc. R̷. dõm q̄ hic fuit m'tiplex positio.

10 Quidam eñ voluerūt dicere q̄ ē virtus generalis, et est pars iustitie generalis. cuius ē facere bonū et declinare a malo. vñ sicut facere oē bonū ē iustitie generalis. sic declinare ab omni malo facto est iustitie generalis. et hoc ē penitētie. et iõ penitētia est pars iustitie generalis. Et qm̃ iustus generalis dr̃ nõ ꝑ predicationē s̃ ꝑ q̃ndā virtutū aggregationē. quia comprehendit multas virtutes. sicut vna vinea multas vites vt dicit Ebrh̃. sic pnĩa cõprehendit oēs virtutes. qm̃ qñ penitet de malo luxurie. tāgit cordā cõtinentie. qñ de malo sup̃bie cordam hūilitatis. vt sic venter conscientie resonet in fletu q̄si cithara. s̃m illud Ysa. xvj. venter meus ad moab q̄si cithara sonabit. qz si s̃m oēs virtutes flenda sunt peccata aliena. m̃lto magis ꝓpria. Sed hec positio nõ potest stare. qz et si pnĩa respiciat malum in cõi. tñ respicit sub ꝓpria ratiõe. et h3 actū specialē q̃ indiget virtute. non tñ ꝑcipiēte sed eliciēte. vt sicut ira ꝑ zelum q̃ detestatur omne peccatū in ꝓximo ē specialis virt⁹. qz respicit illud sub ratione digni. pena et obediētia ē specialis virtus. qz respicit sub rõne mandati. sic etiaz penitentia specialis. qz respicit sub ratiõe mali ꝓprij a se contra deū ꝑpetrati ꝓvt homo ex hoc dign⁹ est puniri.

11 Ad illud q̃ qd obi. in contrariū q̄ effectuz h3 generalē. dõm q̄ illud ē vez ratiõe cõnexiõis virtutū. qz oēs defectus repat. et magis ē vez de ip̃a q̃ de alia. qz alioz actus ē informando. s̃ actus penitētie ē in rformādo.

12 Ad illud qd obi. q̄ eiusdē virtutis ē gaudere de aliquo. ꝛ de opposito tristari. dõ. q̄ verum ē impatiue. s̃ nõ elicitiue. et hoc p3. qz charitas dictat ꝛ impat fugere peccatū. s̃ tñ timor elicit motum fugere. Alterius eñ virtutis ē impare. et alterius elicere. vt obedientia dictat deo obediendū in hoc p̃cepto non mechaberis. et continentia elicit.

13 Ad illud quod obi. de obiecto. dõm q̄ ꝛ si nõ contrahat̃ ad speciale peccatū. tñ illud ꝯsiderat sub speciali et ꝓpria ratiõe. hoc ē. inquantū a se ꝑpetratū ꝛ dei offensiuū cū vult reconciliari et emēdam facere. et iđo ē virtus specialis nõ rõne obiecti qd est materiale. sed habet rationem motiui.

Questio. iij. c

Utrū sit virtus theologica vel cardinalis. Et q̄ theologica videt̃. quia penitētie est reconciliare deo ꝛ detestari peccatū inq̄ntum dei offensiuū. q̃ respicit ip̃m deū non tñ vt finem. sed etiam in ratione obiecti. s̃ omnis talis virtus est theologica. q̃ ꝛc. Item videtur q̄ sit charitas. qz penitētie est detestari peccatū. quia peccatum siue dei offensiuū. sed nõ detestat̃ aliquis sepationē ab aliquo nisi qz diligit cõiūgi cū eo. sed hoc est charitas. q̃ penitentia est charitas. Itez penitentia et charitas est eadem naturaliter. qz refugit malū ne fiat. aspernatur cum factum est. sed charitate refugit homo separi a deo. q̃ eadem refugit sepationē iam factam. sed hoc est penitentie. q̃ ꝛc. Contra. q̄ sit virtus cardinalis videt̃. quia omnis virt⁹ theologica s̃m actum suum transit in deuz vt in obiectum. sed penitentia non transit in deum vt in obiectum q̄ntum ad actum penit̃di. q̃ ꝛc. Item q̄ sit iustitia videt̃. super illud ps̃. Sacrificate sacrificiuz iustitie. Glo. quid iustiꝰ vt suis quisq3 peccatis potius q̄ alienis peccatis irascat̃. seq3 puniens per penitentiam et satisfactionem deo offerat. Item Isidor⁹. tunc iudiciū hõ de se sumit. q̄ndo ꝑ dignam penitentiam sua praus facta dānat. sed iudiciū sumere est iustitie. q̃ ꝛc.

14 R̷. dõm q̄ hic duplex fuit opinio. Quidā eñ voluerūt dicere q̄ penitentia non ē aliud q̄ charitas s̃m substantiam. differens s̃m statū. Dicit̃ eñ charitas inq̄ntū amat deū. s̃ penitētia inq̄ntū rsurgēs. Et ei⁹ ē detestari malū inq̄ntū dī offensiuū. s̃ certe si timor q̄ facit declinare a malo differt a charitate nõ s̃m deo. q̃re penitētia nõ differt. s̃ quia habit⁹ cognoscit̃ ꝑ actus. nõ quoscunq3 s̃ for

males siue primos. Notandū ꝙ pnie actus est dete stari culpā siue pctm̄. quia dei offensiuū. ⁊ hoc in re conciliationē siue emendā. ⁊ quia hec rō est ipsi⁹ iu stice. dico ꝙ pnia est virtus cardinalis cōtenta sub iusticia. Sicut em̄ fortitudo mltos habet ramos ab vna radice pcedentes ad paciētiā. pseuerantiā. fiduciā q̄ indicant vnā rōnē. sic etiam iusticia. vt puta largitatē. pietatē. humilitatē. obedientiā. pniā. que forte sunt ptes potentiales ipsi⁹ virtutis iusticie. si

15 cut melius patebit infra. Ad intelligentiā autem obiectoꝝ notandū ꝙ virtutes se inuicē adiuuant et inuicē sibi imperant sicut pꝫ cōsideranti motus eaꝝ vt pꝫ. Aliquis em̄ obedit ad hoc solū qꝛ̄ pcipit̄. ⁊ h̄ est obedie pure. Aliquis obedit pcepto dn̄i qꝛ amat eum. et hoc ē obedie impate a charitate. Aliqs obedit in hoc pcepto ꝯtinentie quia diligit ipsam. ⁊ hoc est obedie impate a cōtinētia. vn̄ obedire semper ab obediētia elicitur. aliqn̄ p se. aliqn̄ ab alijs imperata. Silr̄ pꝫ in alijs. qꝛ cōtinere est actus elicitus a continentia. Si qs aūt cōtinet amore castitatis. tal' actus est elicit⁹ a castitate. Si qs amore dei. sic est elicitus a castitate et impatus a charitate. Si ꝓpter pceptuꝫ dei. sic est impatus ab obedia. Silr̄ dōm ꝙ pnia dete statur pctm̄ aut quia dei offensiuū vt ei reconciliet̄ ⁊ emēdēt. et facit ̄m se. aut quia a deo sepatiuū. ⁊ hoc facit impata a charitate. aut qꝛ spālis virtutis corruptiuū et hoc facit imperata et adiuta qlibet speciali virtute. et sic ptꝫ ꝙ ꝓpriē est iusticia. tn̄ cōtingit

16 aliarū virtutū motus sibi cōmisceri. Ad illō ḡ qō obi ꝙ theologica quia hꝫ deū ꝓ obiecto. dōm ꝙ falsum est. qꝛ sicut obedia ꝓpriē respicit dei mandatuꝫ. ⁊ latria honorē deo debitū. sic pnia offensam deo fa

17 ctam ⁊ emendā faciendā. Ad aliud patꝫ rn̄sio. qꝛ ille motus ē a charitate p modū impantis. ſꝫ a pnia pmodū elicētis. vn̄ q̄uis charitas moueat ad dete standū qō sepat a deo. nō tn̄ elicit. qꝛ ē ibi spālis difficultas sicut in alijs actib⁹ virtutū. vnde sicut charitas mouet ad omne bonū impando s̄ nō eliciendo. imo spāles v̄tutes sunt necessarie. sic i actu pnie in

18 telligendū. Ad illud qō obi de virtute naturali. dōm ꝙ nō est simile. quia virtus nālis nō dicit tantam approximationē ad actū sicut virtus infusa vel acquisita. et ideo magis diuersificat̄ q̄ꝫ naturalis. et hoc ptꝫ. quia plures virtutes sunt in eadē potentia nāli. et ideo nō sequit̄ ꝙ si nālis eadē est. ꝙ ꝓpter hoc sit eadē virtus moralis.

Consequenter quantū ad scdm̄ articulū querit̄ de pnia in cōparatione. Et circa hoc querunt̄ tria. Primo querit̄ de ipsa p comparationē ad subiectum. Scdo quantū ad actū siue originem. Tercio quantū ad ordinem.

Questio. j. d

Que vis aie sit subiectū virtutis pnie. et ostendit̄ ꝙ sit in vi anime irascibili. Aug. in li. de pnia. penitētiā diffiniens dicit ꝙ est quedā dolentis vindicta. pstās aūt est ꝙ vindicta ē ipsi⁹ irascibilis ⁊ vindictā appetere. ergo ⁊c̄. Itē sup illud ps. Irascimini ⁊c̄. glo. quid iustius q̄ꝫ vt suis quisqꝫ irascatur pctis potius q̄ꝫ alienis. seqꝫ puniens p pniam et satisfactionē deo offerat. ergo irasci peccatis est p pniam. Sed cōstat ꝙ irasci est ipsius irascibilis. ergo ⁊ penitē. Item Joh. chrysosto. perfecta pnia cogit penitentē omnia libenter sufferre. Sed hoc est ipsius irascibilis. ergo penitentia est in vi irascibili. Item penitere sicut patet ex rōne nominis est penā tenere. ⁊ ipse aug⁹. hanc ethimologiā ponit. Sed vis que respiciat penā ⁊ sustinet est irascibilis. ergo ⁊c̄. Item pnia virt⁹ est nō solū ̄m qō respicit culpā. sed ̄m qō est in subiectum scꝫ in homine qui offendit vt puniat̄. et per penam emēda fiat. vt pꝫ p duo que mgr̄ dicit in lra. Dicit em̄ ꝙ pnia dī a puniendo. Dicit etiā ꝙ p penitentiā mala plangimus cum emēdationis ꝓposito. ergo cū virtus qua volumus ꝓprimū peccantē puniri sit in irascibili scꝫ ira p zelum. pari rōne ⁊ penitentia erit in irascibili. Sed cōtra videtur ꝙ penitentia sit in sinderisi. quia cui⁹ est actus eius est habitus. Sed actus pnie est gemere. ⁊ gemere est in sinderisi. ergo et pnia. Prima patet. Secunda ꝓbatur. quia scribit̄ Rom. viij. spūs postulat ꝓ nobis gemitibus inenarrabilibus. Sed glo. dicit ꝙ spūs est sinderisis. ergo ⁊c̄. Item videtur ꝙ in rōnali. quia in ea vi est penitentia cuius est agere penitentiā. Sed agere penitentiā est ipsius rōnis. ergo et penitentia Prima patet. Minor ꝓbatur. sup illud ps. spera in domino ⁊c̄. glo. i. de peccatis penitentiam agam. Et vt habet̄ in glo. quare tristis ⁊c̄. ratio confortat animam sensibilem. ergo ratio agit penitentiā. ergo ⁊c̄.

Item videt̄ ꝙ in cōcupiscibili. quia opposita nata sunt fieri circa idē. ſꝫ delectatio ⁊ tristicia sunt opposita. similiter dolor ⁊ gaudiū. amor ⁊ odium. Sed in pnia est dolor. tristicia. et odiū peccati. ergo horuꝫ opposita scꝫ amor et gaudiū sunt in cōcupiscibili. et per pdictam regulam penitentia est in cōcupiscibili. nō ergo in irascibili. Item videt̄ ꝙ sit in qualibet vi anime. quia que mutuo se expellunt habent esse circa idem susceptibile. Sꝫ pnia expellit omnia peccata. ergo cū diuersa genera peccatoꝝ sint in diuersis viribus. pnia non est in vna vi sed in diuersis.

19 Rn̄. dicendū ꝙ circa hoc varie opinati sunt diuersi. Quidā em̄ dixerunt ꝙ pnia circuit omnes vires. quia expellit omnia peccata. ⁊ omnia deflet. Et qm̄ ꝓ omnibus deflet. et ad perfectum fletum concurrit motus omniū virtutū. et ad expulsionē vicioꝝ habitus virtutū omniū. voluerunt ꝙ pnia in omnib⁹ viribus esset tāq̄ꝫ iusticia generalis. Et hoc nitunt̄ ostendere per glo. sup illud Isa. xvj. venter meus ad moab quasi cythara sonabit. interlinearis exponit. sonabit plangendo. Et glo. dicit sicut cythara compositum sonum non emittit si vna corda rupta fuerit. sic spūaliter venter ꝓphete si vna corda virtutuꝫ rupta fuerit. dulces melodias nō resonabit. ⁊ ex hoc volunt habē ꝙ similiter est in luctu penitentie. ⁊ ita ꝙ penitentia sit in omni vi. et ideo dicunt ꝙ penitentia diffinitur p actus diuersarū viriū. et ꝙ ei respondet actus virium diuersarū. Satisfacit em̄ penitēs orando. et hoc est rationalis. Ieiunando. ⁊ hoc est concupiscibilis. Miserendo siue elemosynā tribuendo. et hoc est similiter concupiscibilis. Penā sufferendo. et hoc est irascibilis. Sed ista positio ptm supra improbata est. Si em̄ penitentia est habitus spālis et vn⁹ vt supra monstratū est. ⁊ vn⁹ habit⁹ in vna ē potentia. cū vnū accidēs sit i vno subiecto. et subiectū virtutis sit potētia necesse est ꝙ pnia nō in oibus sed in aliqua vi sit determinate. Sed illud est qō decipit ponentes in omnibus viribus esse. quia penitentia ab omnibus imperatur. et hinc est ꝙ ad luctū penitentie omnes virtutes concurrūt vt annexe. ergo videt̄ ꝙ penitentia sit in omnib⁹ viribus

z virtutes ceteras complectat. Istud etiaz decepit eos. quia actū spālem z ꝓprium penitentie nō respexerunt qui nō est cōmunis sed alicuius spālis vis. z ideo hec positio non est multū ꝓbabilis. Secunda positio est q pnia est in vi determinata sed nō est aliqua triū viriū p̄dictarū. sed in vi superiori ad illas tres. z hanc vocant liberū arbitriū. in quo cōiugate sunt vis cognitiua z motiua. eo q imperat alijs viribus z ei nō imperat. z circa qd residet meritū ex pte nostra. Et quia virtus a nulla potentia imperat. quia etiā virtus est ad merēdū. posuerūt omnes virtutes z penitentiā esse in libero arbitrio tanq̄ in sbiecto. Quia vero liberū arbitriū regit potētias inferiores. z per vnā virtutē potest regere multas potentias. sicut p iusticiā z penitentiā. hinc est q penitentia videt esse in inferiorib9 viribus. videt etiā esse in pluribus. q̄uis subiectiue sit in vna sola. Verumtamen sicut alibi melius patet liberū arbitriū nō dicit aliam potentiaz ab hijs scz rōnali. concupiscibili. et irascibili. licet dicat p alium modū. quia dicit p modum mouentis z imperantis. sed iste potentie sunt ei obedientes. ita q eadē potentia inquantū libera imperat sibi vt natura. z ideo si ista positio vult dicere q liberū arbitriū dicat potentiā scdm rem et naturam distinctā a rōnali. concupiscibili z irascibili tamē non intelligo nec credo q habeat veritatem. Sed si vult dicere q nominet eandē potentiā. sed tamen scdm aliū modū se habendi. hoc ego nō nego. Sed adhuc remanet eadē dubitatio. si potentie anime diuerse sint in qua sit scdm rem. quia vel oportet ad hoc venire q ille tres potentie sint in vna potentia scdm rem. vel q liberū arbitriū sit potentia distincta ab illis. vel q omnis virtus sit in aliqua istarum trium. scz vel in rōnali. vel in concupiscibili. vel in irascibili. in q̄bus consueuerūt cōmuniter a doctoribus z a patrib9 nostris tres virtutes theologice poni cum actus harū virium imediate tendant in deum. et certe si theologice ibi reponunt. quare nō et cardinales scdm aspectū carū ad inferius. Tercia positio est q pnia est in rōnali. z ratio huius positionis hec est. quia penitentia est ps iusticie cardinalis. cū enī sit virtus. et nō sit theologica. necesse est q reducatur ad aliquā virtutem. cum ergo virtus cardinalis sufficienter z scdm sanctos et scdm phōs diuidat in quatuor. z penitentia nō sit sub aliqua illarum. constat q penitentia vt p̄missū est sub iusticia continetur. Iusticia autē cum sit habitus vnus non potest esse in pluribus viribus. ergo necesse est q sit in vna. Rursus. cum actus iusticie qui est reddere vnicuiq3 quod suū est ꝓprie sit rationis. quia iste est actus iudicialis. et ratio est iudex in regno anime. dicunt q iusticia est in rōe vt est iudex. sicut prudētia vt est dux siue cōsiliarius. Et quoniā ratio vt iste iudex imperat toti anime. hinc est q iusticia cardinalis dicit omnes vires anime circuire. z hinc est q habit9 continet qui vident ad affectionē ꝑtinere. sicut obedientiam et penitentiā. z hinc est q pnia in vna vi est. tamen multas circuire videt. z ideo in rōnali est vt est regitiua irascibilis et cōcupiscibilis. vt moueat concupiscibilem ad gemendū ꝓ culpa. et irascibilez ad puniendū ipsam animā. Sed nec illud est multum rōnale inspicienti q penitentia que est in affectu maxime. z humilitas que est species iusticie sit in rationali. z vlterius habitus virtutis non debet poni circa virtutē imperantē sed elicientē. Nam in eliciendo est difficultas. z respectu illius siue rōne illius est habilitatio. vnde nō9 virtutis nō dicit esse huius ꝓprie vel illius nisi virtutis elicientis. sicut si charitas imperet continē. vel iusticia pugnare. tamen continere semp est continētie. z recte pugnare est fortitudinis. sicut ergo penitē nō est nisi pnie. sic habitus est nō in virtute imparante sed eliciente. hec autē non est vis rōnalis sed vis affectiue. et maxime irascibil. sicut patet ex rōnib9 prius visis. Nam pnia nō tantum respicit viciū qd abhominat. quantū subiectū peccati contra qd insurgit. z qd insurgendo punit. et q nō tam respicit culpam siue offensam q̄ etiam emendā. z ista emenda est in pene sufferentia. z ideo recte dicitur vindicta. Et ideo est alia opinio q penitentia vt est spālis virtus est in irascibili. hanc positionē credo ꝓbabiliorē. Non enī capio quō pnia i oib9 virib9 eē possit cū sit hit9 spāl. Sic nec scdm capio quō ois virt9 sit i vna vi. supposito q potētie rōnales sint plures q̄ sunt ꝓprie ipsi9 aie rōnal. siue sint plures potentie. siue vt dicūt alij plures vires. Nec tercīū quō pnia z humilitas sint in rōne. cuz dicant qd est affectōnis. vt etiā ipsa spes vel charitas. Et iō dcm q cū penitentia de se dicat habituz affectionis q est in potentia affectiua. Cum autē dicat affectionem odij vel doloris vt vindicte z vt punientis. sicut patet ex multiplici autoritate z rōne in opponēdo. z illud odium qd est cuz vi surreptio sit in irascibili potentia. dico q ipsa pnia est in irascibili. 20 Si obijciatur quō hoc potest esse cū sit species iusticie. iusticiā autē necesse sit esse in vna illa potentia tanq̄ habitum vnū. hec autē nō potest esse irascibilis. quia magis est vis rōnis ius reddē q̄ potētie irascibilis. dcz q ipsa iusticia est in tribus viribus scdm qd dicat glosa super Gen. ij. q comparatur iusticia eufrati. Si obijcias quō potest esse habitus vnus. dico q iusticia cardinalis potest esse habitus vnus. nō sicut conclusio pticularis dicit habitus vnus. sz sicut vna totalis scientia dicit vnus. vt grāmatica que multos cōtinet habitus pticulares z geometria. sic et iusticia obedientiā. humilitatē. pniam. largitatē z veritatem. et scdm istos habitus pticulares potest esse in diuisis potētijs. Nam veritas est in rōnali. largitas in cōcupiscibili. pnia z humilitas in irascibili. vniunt tamē omnes in vnā rōnez que est reddere vnicuiq3 ius suū. z ideo subeunt rōnem vnius virtutis cardinalis. Si ergo iusticia cardinalis esset vnus habit9 particularis z simplex omnino z indiuisus. tūc haberet locū obiectio. quod cum nō sit. patet illud zc.

21 Ad illud ergo quod obijcitur q sit in sinderesi. dicendum q illud argumentū deficit. quia genere nō est sinderesis vt elicientis. nec vt perfecte imꝑantis. quia sic nihil potest imꝑare libero arbitrio. Sz potius est vt remurmurantis malo z dictantis bonū. quia naturaliter remurmurat malo. z in hoc errare nō potest. Et quoniā virtus ē in potētia penes quā residet facultas z imperiū eliciendi actum. ideo nō est in sinderesi s; in libero arbitrio. libertas aūt arbitrij nō solum ē in rōne. sed etiam in cōcupiscibili et irascibili. quia complectit rōnē z voluntatem. z voluntas cōtinet potentiā amandi z detestandi scdm cōcupiscibilē z irascibilem. 22 Ad illud qd obijcit q sit in rōnali. dcm q ratio dī multiplr. tū q̄tū ptinet ad ꝓpositū dī cōmuniter z ꝓprie. Cōmuniter cōprehen

dit totā portionē ꝛ ic diuisam ſenſualitatē in qua ponunť tres potētie. ꝛ ſic accipiť in glo. p̄dicta. Proprie accipiť p potentia diuiſa contra cōcupiſcibilē et iraſcibilem. ꝛ ſic obijcitur. ꝛ ſic nō valet obiectio.

23 Ad illud qḋ obijciť ꝙ ſit in concupiſcibili. ꝑpter hoc ꝙ odiū eſt in eadē. dicēdum ꝙ odium dicit dupl'r. Aut cū quadā diſciplina. aut cū vi ſurreptionis vindicta ꝛ ira. ꝛ primū eſt in cōcupiſcibili. ſcḋm in iraſcibili. et tale eſt in pnīa. Sicut eñ p iram et per zelum iraſcit hō ꝛ indignatur peccatis ꝑximi. ſic p pnīaꝫ pctis ſuis.

24 Ad illḋ qḋ obiͥ ꝙ ſit in oib᷒. dicēdū ꝙ expellē oia vicia ē dupl'r. vel p modū deteſtātis. vel p modū informātis. Per pniam expelluntť omnia vicia p modū deteſtantis et ſatiſfacientis. Sed p modum informātis vnūquodqꝫ viciū expellitur p virtutē ſibi oppoſitā. Qḋ p̄mo mō expellit neceſſe eſt eſſe in eadē potentia. ſed qḋ ſecundo modo non. et ſic patet illud.

Queſtio. ij. e

De origine pnīe. ꝛ dicit magiſter in lr̄a ꝙ penitentia virtus timore concipiť. Sed cōtra hoc eſt. quia ſi ē virtus eſt p infuſionē. nō ergo p cōceptionē. Itē cū conceptio nō ſit ſine generatōne. q̄re magis dicat concipiť ꝙ̄ generať. Itē quare magis timore ꝙ̄ alio principio. et videť ꝙ magis amore. quia timor cauſať ab amore. ergo prima rō generandi et concipiendi eſt in amore. ergo ꝛc̄. Item tam timor ꝙ̄ amor eſt extra fidei cognitionem. ꝗ deberet dicere ꝙ fide concipiť. Itē ſi timore. aut ſeruili. aut initiali aut filiali. Non ſeruili. quia cū illo manet voluntas peccandi. Non initiali neqꝫ filiali. quia anteꝙ̄ hēat timorē filialem vel initialē neceſſe eſt ꝙ de peccato peniteat. Item timor ē donū. ſed pnīa virtus eſt ante dona nāli ordine. ꝗ non cōcipiť timore aliquo

25 Rͦ. dicēdū ꝙ origo pnīe virtutis effectiua deus ē. ꝗ diſpoſitiua a nobis. quia q̇ creauit nos ſine nobis. nō iuſtificat nos ſine nobis. Diſpoſitio autē hoc ordine ꝑcedit. Primo neceſſe ē dei bonitatē et iuſticiā cognoſcere cui diſplicet oē malū et inordinatio. ꝛ in illa offendiť. et nullo mō relinquit impunitū. ꝛ ſe aliquid feciſſe qḋ ſue diſplicere debeat bonitati. ꝛ h̄ eſt cognitio culpe. ꝛ ex hoc cognoſcit ſe hō ex diuina ſnīa obligatū ad penā. Neceſſe eſt etiā ſcḋo cognoſcere dei miſcḋiā qua paratus ē omni reuertenti et dolenti de culpa cōmiſſa ſibi remittē et indulgē. Ex prima cognitione generať timor. ex ſcḋa generať ſpes remiſſionis. ꝛ ex hijs voluntas reuertendi ꝛ confederandi deo. ꝛ ſatiſfaciendi p gemitū ꝛ alias penas. et ſi incipiat facere qḋ in ſe eſt. diſpoſitus ē ad iuſtificationē. Ex hoc igiť pꝫ rn̄ſio quō pnīe virtus concipitur p diſpoſitionē ſuſcipiendi eā. et quare magis dr̄ concipi ꝙ̄ generari. q: generare ē efficientis et principij effectiui. ꝗ concipē receptiui. Ex h̄ pꝫ quare magis dicit timore ꝙ̄ amore. quia pctōr nō hꝫ amorem dei ſed ſui. et iſte amor nunꝙ̄ generat pniam niſi qa timet. vñ ꝙ̄diu amat et credit nō reſurgit peccator, ſed qñ timet. et ideo concipiť fide. quia ante timorē nō eſt pnīe ſeminariū. qḋ eſt ceſſare a malo. Ex hoc etiā pꝫ quare magis timore ꝙ̄ ſpe. quia timor ꝯcipit ꝗ ſpes ꝑmouet. ex hoc pꝫ ꝙ concipiť timore ſeruili. Nec eſt inconueniens. q: conceptio iſta nō eſt p ꝑductionē in eſſe. ꝗ p diſpoſitionē et p̄parationē. et ideo nō oportet ꝙ pnīa ſit cū timore ſeruili. ꝗ ſufficit ꝙ timor p̄paret ad pniam.

26 Ad illud qḋ obiͥ ꝙ pnīa ē ante dona. dicēdū ꝙ eſt donū ſpūſſancti cū quo eſt ſpirituſſanct᷒ ꝛ dať. et hoc eſt gratie gratū facientis. et de hoc verū eſt qḋ obijcit. Et eſt donū qḋ eſt ſine ſpirituſſancti donatōe ꝑpria dicta. q̇ eſt p inhabitationem. et hoc ē gratie gratis date. ꝛ tale donū ē timor ſeruilis. et hic antecedit virtutes. ꝛ tali timore concipitur primū. et ideo nō valet obiectio.

Queſtio. iij. f

De ordine pnīe ad alias virtutes. et ꝙ ſit p̄ma virtus videť Math. iij. Penitentiā agite. glo. p̄ma virtus eſt p pniam perimere veterē hominē. Itē rōne videť. quia p̄us ē declinare a malo ꝙ̄ facere bonum ſed p pniam ē declinare a malo. p alias facere bonū. ergo ꝛc̄. Itē egreſſus vicij. virtutis opať ingreſſū ſed pnīe eſt pctā expellere. ꝗ ꝛc̄. Contra. fides eſt fundamentū totius ſpūalis machine ſm apoſtoluꝫ ad hebreos. et hoc pꝫ rōne. q: p̄us ē actus intellect᷒ ꝙ̄ affectus. ꝗ fides dirigit intellectū. pnīa affectum. ergo ꝛc̄. Itē cum dr̄ pnīa virtus p̄ma. aut hoc eſt quantū informis. aut quantum formata. Informis nō. quia ipſa generať ex fide et ſpe et timore vt oſtēſum eſt. virtus eñ pnīe timore cōcipiť. Si deformata. contra oēs ſimul infunduntť. ꝗ pnīa infundiť cū alijs. ꝗ ꝛc̄. Itē p̄mus actus ē viuere. ſed iuſtus ex fide viuit vel ex charitate nō ex pnīa ꝑpue. ꝗ p̄us eſt charitas et fides ꝙ̄ pnīa. Itē nulli diſplicet offenſa alicui᷒ niſi quis diligit illū. ſi eñ odiret placeret. ergo diligere deū p naturā p̄cedit odiū pctī. Sꝫ primum eſt charitatis. ſcḋm pnīe. ꝗ ꝛc̄. Itē naturalr̄ p̄us eſt intentio ad terminū ad quē ꝙ̄ ſeparatio a termino a quo. Sed charitas dirigit ad terminum ad quē. pnīa ſepat a termino a quo ſcꝫ pctō. ꝗ charitas prior.

27 Rͦ. dicēdū ꝙ prius dupl'r dr̄. vel ſm ſbam vel ſm vſum. Scḋm ſbam oēs ſuntť ſimul. Scḋm vſuꝫ diſtinguendū. Aut eñ ſm ymaginis informationē, et ſic eſt fides p̄ma. aut ſm regreſſū aut reparationē ꝛ ſic actus pnīe eſt p̄mus. q: imediatior eſt. Nā et ſi ſimul ſtet motus li. ar. cū contritione. qui quidē motus a plurib᷒ dr̄ motus fidei. tñ gratia adueniens p modū repantis et expellentis culpam imediate reſpiciat motū vel actū pnīe. Sicut eñ grā p̄us culpā expellit p naturā ꝙ̄ habiliter ad bonū. ſic neceſſe eſt ꝙ hō ex parte ſua in iuſtificatione p̄mo aſpernetur culpā ꝙ̄ dirigatur in bonū opus. Per hanc duplicem diſtinctionē patet ſolutio ad p̄mū et ſecundū. Primū quia fides eſt prima informando. Secundum quia oēs virtutes ſimul infunduntť. et ſimul ſunt quantū ad ſubſtantiā et eſſentiā.

28 Ad illud quod obijcitur de actu viuendi. dicendum ꝙ prior actus eſt viuificare ꝙ̄ viuere. vnde et ſi fides ꝛ charitas faciant viuere. penitentie tamen eſt viuificare et ſic poteſt dici prior.

29 Ad illud quod obijcitur ꝙ diſplicet offenſa ꝑpter dilectionē. dicendum ꝙ non neceſſe eſt actu p̄cedere dilectionē ipſam diſciplinā ſed ſufficit ꝙ comitetur in habitu.

30 Ad vltimum dicēdū ꝙ veꝛ eſt vbi eodē modo receditur et acceditur. ſed in ſpiritualibus non tenet. vbi alio motu recediť a termino et fertur in terminū. tunc eñ neceſſe eſt ꝙ primo reſiliat ſi vult accedere. vnde p̄us oportet exire domum ꝙ̄ ire ad eccleſiam.

Elidit errores eorum qui dicunt q penitentia non iteratur.

Hijs verbis quidā vehemētius inherētes rc. Supra egit mgr de pnia in generali determinās veritatem sc; q̄d sit et quō diuidat. et ad sacra alia ordinet. In hac pte ōndit duos errores ex p̄dictis ortū hñtes. Quoꝝ vnus ē q pnia nō iterat. Alius ē q pnia pōt fieri de vno peccō sine alio. Iō diuidit hec ps in duas. In pma elidit pmū errorē. In scda scdm. i. dis. xv. Et sicut p̄dictis auctibus illoꝝ error rc. Pma ps hʒ tres. In prima ponit errorē cū cōfirmatione. In scda rndet ipsoꝝ auctibus. ibi. Hijs alijsqꝫ pluribꝰ vtunt. In tercia adducit multiplices auctes ad elidendū istū errorē. ibi. Qꝫ vo pnia nō tm̄ semel agat rc. Prima ps duas hʒ fm duo mēbra erroris. In prima adducit auctes q̄ ōndunt q vera pnia non est a q̄ qs recidiuat. In scda pbat q post recidiuū nō ē iteranda. ibi. Itē Amb. repiunt q̄ sepius rc. Similr scda ps duas hʒ. In prima rndet auctibus q̄ vident ōndere primā ptē erroris. In scda rndet auctibus q̄ ōndunt scdam. ibi. Illud aūt qd Amb. ait rc. Silr tercia ps diuidit in duas. In prima adducit auctes ad improbationē illiꝰ erroris. In scda exēpla. Primū facit ibi. Qꝫ vo pnia nō semel tm̄ agat rc. Scdm ibi. Exemplis etiā astrui potest.

Ponit errorē cū cōfirmatōe adducēs auctes q vera pnia nō est a qua qs recidiuat. D

Hijs verbis quidā vehemētius inherētes cōtendunt vere penitentē vltra non posse peccare dānabilit. et si grauit peccauerit. verā nō pcepisse pniaʒ. Qd etiam alijs muniūt testimonijs. Ait eñ Isid. Irrisor ē et nō penitēs q̄ adhuc agit qd penitet. Nec videt deū poscere subditus. s subsannare supbus. Canis reuersus ad vomitū ꝛ penitēs ad pctm̄. Multi lachrymas indesinent fundūt. ꝛ peccare nō desinūt. q̄sdā accipe lachrymas ad pniam cerno. ꝛ affectū pnie nō hr̄e. quia incōstantia mētis nūc recordatōe pcti lachrymas fundunt. nūc reuiuiscēte vsu ea q̄ fleuerēt iterādo cōmittunt. Esa. de peccatoribꝰ dicit. [a] Lauamini. mūdi estote. Lauat ꝛ mūdus ē q̄ p̄terita plangit. ꝛ flenda iterū nō cōmittit. Lauat ꝛ nō ē mūdus q̄ plangit q̄ gessit. nec desērit. ꝛ post lachrymas ea q̄ defleuerat repetit. Itē Aug. Inanis est pnia quā sequēs culpa coinquinat. [b] Nihil psunt lamēta si replicant pctā. Nihil valet veniā a malis poscere ꝛ mala denuo iterare. Item Greg. [c] Qui cōmissa plangit nec tñ desērit. pene grauiori se subijcit.

Isid. in lib. de summo bono.

Esa. j.

Aug. in li. soliloquioꝝ.

Gregorius.

Probat q post recidiuū pnia nō ē iteranda. E

Itē Amb. Repiunt q̄ sepius agendā pniam putāt. q̄ luxuriant in xp̄o. Nam si vere pniaʒ in xp̄o agerent. iterandā postea nō putarēt. quia sicut vnū baptisma ita est vna penitentia.

Ambro. in lib. de vnica pnia.

31 a ij Lauamini. mūdi estote rc. Sup illud dicit Isidorus. lauatur et nō est mundus q̄ plangit qd gessit rc. Videt male dicē. q̄a lauare nō est aliud q̄ mūdificare. g lauari et nō esse mundū nō est aliud q̄ mūdificari et nō esse mundū. ꝛ ita sunt opposita. Itē cū dicit lauat q̄ plangit rc. aut intelligit de planctu exteriori aut de interiori. Si de exteriori. tūc ex hoc nō lauat. Si de interiori tūc pstans ē q viuificatur si ex corde h faciat. g est mūdus. R°. dicēm q differunt exponunt aliq̄ hūc locū. Quidam eñ dicūt q differt lauari ꝛ eē mūdum sicut actꝰ ꝛ habitus. ꝛ sic q̄ penitet. ſꝫ statim recidit. lauat quidē. qꝛ habet actū pnie. s paulo post cadit. et ita nō hʒ hitū. ꝛ ideo nō dr̄ mūdus. Aliter exponit q differt lauari et esse mūdū sicut via et terminus. siue dispositio et p̄paratio ad aliq̄d. Fletus eñ et dolor attritionis disponit ad pniam. cū q̄s g dolet et atterit. lauat quia ad mundiciā disponit. Sed tñ dū recidit se iterū inq̄nat. et ideo nō est mūdus. Et est exemplū. si mulier pannū lauaret. et statim post aliquantulā lotionē in lutū immergeret. Vñ sermones sunt tropici. et sunt fm quandā metaphorā exponendi. Qd querit cuiusmodi sit illa lotio. dico q est interior. et nō est cōtritionis s attritionis. vel si est cōtritionis. nō tñ denominat mundū. quia nō pseuerat. vt passio in tercia specie qualitatis.

32 b ij Nihil psunt lamēta si replicant pctā. Videt Aug. hic falsum dicere. quia psunt ad remissionē pteritoꝝ peccatoꝝ. quia saltē illa dimittunt. Aliquid ergo psunt. nō ergo nihil. Itē si tu dicas sicut mgr dicit. q nihil psunt ad salutē. ergo pari rōne deberet dicere q nihil psit baptismꝰ cū replicant peccata. R°. dicēm q intelligit de replicatione habituali. quia nihil prosunt lamenta cum est voluntas replicandi. quia deest penitentie fundamentū. et ideo lachryme ille sunt ficte. Vel dicendū sicut dicit magister q nihil psunt ad salutem. Nec est simile de baptismo. quia q̄uis ad salutē nō psit quando peccata replicant. pdest tamen pter impressionem caracteris. et quia confertur fundamentū omnium sacramentoꝝ. ideo non est simile. De penitentia autem cū homo peccat nihil manet. ꝛ ideo iterari potest et debet.

33 c ij Qui cōmissa plangit. nec tamen desērit. pene grauiori se subijcit. Videtur Gregorius hic male dicere.

Rñdet auctibus que videnł ōñdere primā partē errоris. f

Huiꝰ aliisqȝ pluribꝰ vtunł in assertionē sue opinionis Sz Amb. dicit. hec vera pnia est cessare a pctō. Et itē Magni pfectus ē renūciasse errori. Imbutos eīm vicijs aīos exuere atqȝ emēdare virtutis ē pfecte ⁊ celestis grē. ⁊ iō sane ita diffiniri pōt. [d] Pnia ē virtus qua cōmissa mala cū emēdationis ꝓposito plangimus et odimus. ⁊ plangēda vlteriꝰ cōmittere nolumꝰ. Quia pnia vera ē in aīo dolere ⁊ odire vicia. Vñ illa vba ꝑmissa. penitere ē añacta deflere. ⁊ flenda nō cōmittē. recte sic accipi pñt vt nō ad diuersa tpa. ſ ad idē referunł. vt scȝ tpe q̄ deflet cōmissa mala nō cōmittat voluntate vel ope flenda. qḋ innuił ex verbis ꝯsequenti bus. Nā q̄ sic alia deplorat ⁊c̄. hinc Aug. ait. Cauēdū est ne q̄s existimet nephanda illa crimina q̄lia q̄ agūt regnū dei nō possidebūt q̄tidie ꝑpetranda. ⁊ elemosinis q̄tidie redimēda. In melius ē eīm vita mutanda. ⁊ ꝑ elemosinas de pctīs ꝑteritis ꝓpiciandus ē deus. nō ad hoc emēdus quodāmō vt ea semꝑ liceat impune cōmittere. Nemini eīm dedit laxamentū peccandi. ⁊ si miserādo deleat cōmissa pctā. si nō satisfactio congrua negligał. Itē pius papa. Nihil ꝓdest hoī ieiunare ⁊ orare ⁊ alia religionis oꝑa agere nisi mens ab iniq̄tate reuocetł. Qui ꝟ a malis sic mentē reuocat vt cōmissa plangat ⁊ plangēda cōmittere non velit. nec satisfacere negligit. vere penitet. Nec iō nō ē vera penitentia. qꝛ forte nō de ꝓposito ſ casu vel infirmitate peccabit. Ille aūt irrisor est ⁊ nō penitēs q̄ sic cōmissa plangit. vt plangenda volūtate vel oꝑe cōmittere nō desinat. Ille etiā q̄ post lachrimas repetit q̄ fleuit. lauatur ad tp̄s. ſ mūdus nō est. i. illa mūdicia nō est ei sufficiens ad salutē. qꝛ est momētanea nō ꝑseuerans. Itē illud. Inanis est pnia quā sequēs culpa coinquinat. sic intelligendū ē. inanis est scȝ carens fructu illiꝰ pnie quā sequēs culpa nō inq̄nat. Illuꝰ eīm fructꝰ ē vitatio gehenne ⁊ adeptio glorie. Mortificat enim illa pnia ⁊ alia anteacta bona sequens pctm̄. vt nō sortiantur mercedē quā meruerūt cū fierēt. ⁊ quā haberēt si pctm̄ nō succederet. [e] Sed ⁊ si de pctō succedenti pnia agał. ⁊ pnia que p̄cessit. ⁊ alia anteacta bona reuiuiscunt. ſ illa tm̄ q̄ ex charitate ꝓdierunt. Illa eīm sola viua sunt q̄ ex charitate fiunt. Ideoqȝ si ꝑ sequentia

Amb. ſſ epſam ad Cor.

Aug. super d octonariū. xxx. Quid sit pnia.

Determinatio ꝑmissoꝝ vboꝝ.

Aug. in Ench.

Pius papa.

quia plāgere cōmissa nō est pctm̄. sȝ hō nō subijcit se pene ęterno nisi ꝓpē culpā. ꝟ ⁊c̄. Itē plangere bonū ē ⁊ penale. ꝟ potius disponit ad grām q̄ȝ ad pena. Rꝰ. dōm q̄ hoc nō dicit de q̄cunqȝ fletu ſ hypocritarū. qui in lachrymis exteriuł ꝓtendūt sc̄itatē. et in corde portant iniquitatē. ⁊ isti peccant dupliciter. ⁊ q̄ntū ad tales loquił Greg. Aliter pōt dici q̄ loquił de eo q̄ flet ordinate. ⁊ in detestationē culpe q̄ pene grauiori se subijcit nō ꝓpter fletū ſ ꝓpter ꝯtēptū. Fletus enim ille ē ab aliq̄ dono dei. ⁊ q̄ iterat pctm̄ ꝯtemnit donū dei. Preterea in ipso fletu ꝯsiderał peti enormitas. Iō cū iterał. augeł offensa ꝓpter actualē ꝯsiderationē. Vñ sicut habitus scie aggrauat. ⁊ tm̄ bonū est scire pctm̄ ⁊ cognoscere. ita considerare ⁊ plangē peti enormitatē ē bonū. et si q̄s post hoc peccat. aggrauał culpa ꝑ accidens.

d Pnia est virtus q̄ commissa mala ⁊c̄. Videł ista diffinitio mgr̄i nō eē ꝯueniēs. qꝛ diffinitio totū esse rei debet indicare. et partes pnie sunt confessio ⁊ cōtritio et satisfactio. vñ videł q̄ nō solū ꝑ actū contritionis q̄ est plangere ⁊ odire pctm̄. ſ etiā ꝑ actꝰ alios deberet diffiniri. Itē pnia est respectu p̄teritoꝝ ⁊ nō respectu futuroꝝ. ꝟ male diffinił respectu futuri. cū dicit. ⁊ plangēda iterū nō cōmittere. Rꝰ. dōm q̄ actꝰ ꝑncipalis pnie ē actꝰ cordis et actꝰ interior. et iō ꝑ illū magis diffinit. ⁊ iō illū tangit explicite. Vñ planctꝰ nō attendił hic quantū ad effusionē lachrymarū exterioꝝ sed interioꝝ. qꝛ iste exteriores nō sunt de esse. ſ de bene eē. nihilominꝰ tm̄ alios actus includit cū dicit. emēdationis ꝓposito. qꝛ emēda fit ꝑ ꝯfessionē et satisfactionē. et qm̄ pnia ſm qḋ virtus ē respicit emendā. ⁊ emēda nō stat cum iteratione culpe. iō ex ꝯsequēti respicit culpā nō iterandā. Et iō mgr̄ diffinit ꝑ futurū. qꝛ q̄uis pnia vt est affectio sit respectu p̄teriti. tm̄ pnia virtus etiā futurū respicit. Vñ in diffinitōe pnie tangit mgr̄ triplicē actū. Vnus ē actus pnie ſm qḋ pnia. ⁊ hic ē dolere de culpa cōmissa. Alius ē actus ſm qḋ pnia ē virtus. ⁊ iste actꝰ est velle emēdare. ⁊ hūc tangit cū dicit cū emēdationis ꝓposito ⁊c̄. Et tercius ē annexus vtrisqȝ scȝ nolle offendere vel cōmittere. ⁊ iste ꝑficit vtrūqȝ. Nullus eīm vere penitet de p̄terito. nec ꝓponit emendā facē nisi ꝓponat vltra nō offendere. e Sed et si de pctō succedenti ⁊c̄. Videł ſm hoc q̄ viuificare sit actꝰ pnie. Sed ꝯ. videł q̄ magis iustifice. qꝛ mortuū viuificare nō est aliud q̄ȝ iustificare. ſ iustificatio est ꝑ generalē iusticiā. ꝟ et viuifi-

catio. Et hoc videt Ezech. xviij. In iusticia quã operatus ẽ viuet et nõ morietur. Itẽ videtur q hoc sit fidei Heb. x. et Abac. ij. Iustus ex fide sua viuit. Itẽ videtur q hoc sit charitatis. qr charitas ẽ vita aie sicut dicit Aug. et magr hugo de scõ vic. Itẽ videt multo magis esse grẽ. quia vita diuidit in vitã nature. gratie. z glorie. Rñ. dicendũ sicut viuere in aialibus aliqñ dr actus pmus. aliqñ dr signũ vite. sic etiã aliqñ attribuit vita ei a quo ẽ. aliqñ ei in quo manifestat. dicendũ ẽ q illud qd viuificat pprie gratia est. illud autẽ p qd manifestat. virtus est. Pot igit manifestari vita vt in fieri. vel vt in facto esse. Si vt in fieri. sic attribuit virtuti pnie p quã manifestat ipsa viuificatio quia in cõtritione pcipiunt signa expulsionis peccati. Si vt in facto eẽ. sic pot manifestari vita qntuz ad intellectũ. et sic p fidẽ captiuãtẽ. Aut qntũ ad affectũ. et sic p charitatẽ vigorantẽ. Aut qntũ ad effectuz. z sic p iusticiã regulantez. z ita pz rño grebus attribuit. et rño ad obiecta. quia nõ attribuit hys vita tanq̃ pncipio. s tanq̃ manifestatiuo. z talia possunt esse plura.

peccata mortificant. p subsequentẽ pniam reuiuiscere possunt. Que vo sine charitate fiunt mortua z inania generant. z iõ p pniaz reuiuiscere nõ valent. Silr intelligendũ est illud. Nihil psunt lamenta zc. Et illud nihil valet zc. Si eñ replicant peccata. nihil valet ad salutẽ vel ad veniã in fine pcedens lamentũ. qr nihil relinquit de vite mundicia. qr aut peccata dimissa redeunt vt quibusdã placet cũ replicant. vel si non redeunt. eis tñ deletus. ppter ingratitudinẽ ita reus z immũdus ꝯstituit cũ adhuc in expiandis implicat ac si iam deleta redirent. De hoc tñ scz an pctã redeãt post plenius agemus. Silr nihil valet ad salutẽ obtinendã. vel ad mundiciã vite habendã. veniã de male factis poscere. z male facta denuo iterare. Ita etiaz intelligendũ est illud qd idẽ Aug. alibi ait [f] Pnia est quedã dolentis vindicta semp puniens in se qd dolet ꝯmisisse. Et infra. Quotidie dolendũ est de peccato. qd declarat ipsa dictionis virt. Penitere eñ est penam tenere. vt semp puniat in se vlciscẽdo. qd cõmisit peccando. Ille penã tenet. q semp vindicat qd cõmisisse se dolet. Pnia ẽ est vindicta semp puniens in se qd dolet cõmisisse. Quid restat nobis nisi dolere ĩ vita? vbi eñ dolor finitur. deficit z pnia. Si vero penitentia finitur. quid relinquit de venia? Tamdiu gaudeat et speret de gratia q̃diu sustentat a penitentia. dicit eñ dñs. Vade z amplius noli peccare. nõ dixit. Ne pecces. sed ne voluntas peccandi in te oriatur. Quod quo modo seruabitur. nisi dolor in penitentia continue custodiatur. [g] sed semp doleat. z de dolore gaudeat. et nõ sit satis q doleat. sed ex fide doleat z non semper doluisse doleat.

f Aug. i li. de vnica pnia.

g

56 f Pnia est quedaz dolentis vindicta zc. Videt Aug. hic male dicere. qr nullus i eadem causa pot eẽ re et iudex. ẽ si qs peccauit. nõ pot rõnabilit se punire. Itẽ hõ magis tenet ex charitate se diligere q aliũ. Sz hõ debet aliy parcere nõ vindicare. ẽ nõ debet vindicare nec vindictam de se exigere. Itẽ vindicta ẽ solius dei sicut dr Rom. xij. mihi vindictã. ẽ pnia est solius dei sine vindicta in pnia. Rñ. dicẽdum q ista rõ est cõueniens. quia pnia virtus est ad destructionẽ veteris hominis ordinata. et nemo potest vitã nouã inchoare nisi repudiet veterem et nemo potest dñi amicus effici nisi odiat qd deus odit. quia ẽ de odit pctm odio vindicte et ipsum peccatorẽ. ideo penitens etiã ipm debet odire. et de eo rõnẽ et vindictã expetere. Ad illud ẽ qd obijcit q nõ ptinet ad ipm. dicendũ q nõ ptinet ad ipsum inquantũ reus est iudicare. ptinet tñ iudicari inquantũ reus est. z iudicare inqñtũ iustus. Unde ipsa rõ cõformata legibus eternis. seipsam punit vt cõformis fuit legi pcti. z sic accipit autoritatẽ a deo. z nõ ipse punit sed deus. Itẽ deus inseruit homini naturale iudicatoriuz cui cõmisit regnũ anime iudicandũ. et li. arbi. illi cõformatũ debet vindicare trãsgressionẽ z in seipso nõ autoritate sua sed dei et naturalis iudicatorij qd nõ errat. Cũ ẽ dr q nõ est idẽ reus et iudex. verũ est idẽ fm idẽ. Qd obijcit q debet parcẽ. dd. q z si hõ debeat parcẽ iniuriã suã. tñ iniuria dei ẽ iudicanda ab eo cui cõmissa est. et qr hõ iniuriat ẽ deo. iõ debet esse minister dei in parte ista. Ex hoc pz vltimũ q vindicta est dei. verũ est de vindicta q aliquis vindicat se. qr nullus debet se vindicare. sed debet vindicare aliũ de se vel de alio. Vel dicendũ q dei est tanq̃ pncipalis autoris. hominis tanq̃ ministri.

57 g Sed semper doleat et de dolore gaudeat. z non sit satis q doleat. sed ex fide doleat. Videtur Augustinus hic male dicere. quia gaudiũ et dolor sunt opposita. z opposita nõ sunt nata simul inesse eidẽ. ẽ impossibile ẽ

q semp doleat et gaudeat. Si tu dicas q dolor est de pctō. et gaudiū de dolore. et sic nō hñt oppositionē. Contra. videt q hñt oppositionē. quia siue de eodē siue de diuersis impossibile est q eadem aia simul sit tristis et gaudens. ergo impossibile est q semp doleat et gaudeat. Itē in dolore mouet cor sm cōfractionē. in gaudio sm dilatationē. Sed nō pōt simul et semel moueri oppositis motib⁹. & c̄. Si tu dicas q gaudiū est sm qd. et dolor simpliciter. Contra. nulla est virtus in qua non sit delectatio. et si est virtus simpliciter. est delectatio simpliciter. virtus em̄ delectat suū possessorē. Item gaudiū est de pñtia rei amate. ergo si penitens multū desiderat dolere. videt q si multū dolet. gaudet simplr. Rñ. dōm q vtrūq est in vere penitēte. scz dolor et gaudium. nec vnum diminuit alterum sed perficit. sicut velle dolere desiderium doloris dolorem nō minuit. immo auget. sic et gaudium. nam in penitētia cum sit virtus nō tm̄ est dolor sed dolor voluntarius. et tamē quia habet qd amat et desiderat. necessario gaudet. Ideo penitens cum habet dolorem quē desiderat gaudet. nec gaudium remouet dolorem immo perficit. et simul est dolor et gaudium sicut Augustinus de se dicit. iiij. cōfessionū. q solus fletus erat sibi dulcis loquens de amico mortuo. et hoc erat ppter doloris vehementiā. sic et in pposito. Qd ergo obijcitur q impossibile est simul inesse eadem &c. dici potest q vel non sunt in eadem potentia sed in diuersis. vt dolor sit in sensualitate. et gaudium in ratōne. et tūc nullum est impossibile q vna vis gaudeat de dolore existente in alia. Vel dicendum q sunt in eadem vi sm q supra se cōuertit. vnde sicut non em̄ actu simplici sed composito vis conuertatur supra peccatum et supra dolorem. sic nec affectus. vnde sicut in ratiocinatione dicimus q est actus vnus. tamen nullus conuertit se supra plura que diuersimode agnoscit. sic et affectus consequens sine aliqua repugnantia diuersimode afficitur. et sic patent obiecta.

Detrminatio intelligētie dictorum. b

De penitentia pfectorū vel ad salutē sufficienti intelligendum est quod supra dixit scz. [b] Penitentia est vindicta semp puniens qd cōmisit. et alia huiusmodi. Illud vero si penitentia finitur. nihil de venia relinquitur. dupliciter accipi potest. Si em̄ iuxta quorundam intelligentiā peccata dimissa redeunt. facile est intelligere nihil de venia relinq. quia peccata dimissa iterū replicant. Sicut em̄ ille qui ex seruitute in libertatē manumittit. interim vere liber est. et tamē ppter offensam in seruitutē postea reuocat. Sic et penitenti pctā vere dimittunt. et tamen ppter offensam que replicat iterū redeunt. Si vero nō redire dicant. sane pōt dici etiā sic nihil de venia relinqui. non q dimissa peccata iterum imputentur. sed quia ppter ingratitudinē ita reus et immundus constituit. ac si illa redirent.

Respondet autoritatibus que videntur ostendere secundā partem erroris q est circa solennem et vnicā penitentiam. g

Illud autem quod Ambro. ait. Reperiunt &c. et sicut vnū baptisma ita et vna penitentia. non sm generalē sed sm specialem morē ecclesie de solenni penitentia dictum intelligitur. que apud quosdā semel celebrata non iteratur. Itē illud aliud Ambro. Penitentia semel vsurpata nec vere celebrata. et fructū prioris aufert et vsum sequentis amittit. de solenni intelligitur. [i] Solennis ergo penitentia vt Ambrosius in eodem ait. est que fit extra ecclesiam in manifesto in cinere et cilicio. q p grauiorib⁹ horrendisq ac manifestis delictis tm̄ imponitur. et illa nō est iteranda p reuerētia sacri et ne vilescat et contēptibilis fiat hominib⁹. Vñ Aug.

Solennis i pnia qd sit sm Amb.

Aug. ad macedonium.

58 b Penitentia est vindicta semper puniens quod commisit et alia huiusmodi. Dicit hic magister q intelligitur de penitentia perfectorum. Contra. videtur em̄ male dicere Augustinus. qz si penitentia finitur: nihil relinquitur de venia. ergo semper punire spectat ad omnes. Rñ. dicendum q perfectus dr dupli. aut quantum ad temporis durationem. aut quantū ad status sublimitatem. Prima perfectio est que diuiditur contra incipientes pficientes sm pfectum temporis. Alia perfectio consistit in operibus supererogationis. Magister autem intelligit de perfectione primo modo. et vocat perfectorum penitentiam que durat vsq ad finem vite. et de hac dicit intelligi illud Augustini q semper punit. Notandum tamen q semper punire debet non simpliciter. sed quādiu durat culpa. et sic patet illud.

59 i Solennis ergo penitentia vt Amb. in eodem ait est que fit extra ecclesiam in manifesto. Hic quatuor sunt notanda. Primo qualis sit siue que sit eius forma. Et dōm q pnia solennis est pnia addens sup publicam. quia nō tm̄ est in manifesto. sed qz fit cū solēnitate qdam. In capite em̄ qdragesime eijciatur penitens-

extra ecclesiā. nec admittit᷑ vsq; ad diē cene. ⁊ tunc etiā nō cōicat. Eycit᷑ aūt a psona autentica sicut ab epō pñtib⁹ sacerdotibus q̄ nouerūt culpā De ℏ. l. vi. penitētes. ⁊ ca. se. Scđo notāda est rō hu⁹ solēnitatis triplex. Una ē ad terrorē alioꝝ. alia ꝓpter erubescentiā delinq̄ntis. ⁊ tcia ꝓpē significatione eiectōnis ade de paradiso. Unū ℏ debz cū crebris suspirijs denunciare epus. ⁊ ita eycit᷑ sicut adā eiect⁹ fuit de paradiso. ⁊ iō nō est iteranda. ⁊ de ℏ bz l. vi. penitentes. ⁊ ca. se. ⁊ e. vi. ca. si q̄s p⁹ remissionē. §. pt ⁊ alit. Tercio notādū est q̄ hec pnīa nō iponitur nisi p grau ⁊ enormi culpa. maxīe ꝓ culpa q̄ totā vrbē cōmouit. sicut ibidem dī. Nec iponēda ē sacerdotibus ꝓpē reuerētiā ordinis. Et pt q̄dē iponi publica pnīa ꝓ pctō maifesto. Quarto notandū q̄ penitēs non recōcilia᷑ solēnit᷑ nisi ab epō vel sacerdote de mādato epi. pserti in articulo ncc̄itatis. Recōciliari aūt pt in octā pasche si bn̄ penituerit. ⁊ sic igressum eccie. sin aūt manebit sic vsq; ad finē vite. ⁊ de ℏ dī. xxvi. q. ij.

40 k Nō tm̄ in qui. ⁊c. Obi. videt᷑ em̄ tales eccie peccare cū faciāt ꝯ rōnē sacri ⁊ sigtōis solēnis pnie. R⁹. dōz q̄ ℏ nō est de ncc̄itate pnie. s solū de bene eē. tm̄ vbi sūt gētes dure ℏ pnia itera᷑ ex cā vt duricia ꝯfringat᷑ multiplici ꝯfusiōe. q̄ vnica n̄ ꝯfundebat᷑. ⁊ vi᷑ talib⁹ possit iponi pnīa occulta ita diuturna q̄ susciperēt vel fruarent. iō tal' pnīa iteratur ex cā.

41 l Ut vero pnia ⁊c. Videt᷑ ma

Quāuis caute ⁊ salubriter ꝓuisum sit. vt locus illius humillime pnīe semel ei in ecclesia concedat᷑. ne medicina vilis min⁹ vtil' esset egrotis. q̄ tāto magis salubris est. q̄nto min⁹ ꝯtēptibil' fuerit. q̄s tn̄ audeat deo dicē. Quare huic homi q̄ post pniam p̄mā rursus se laq̄is iniquitatis obstringit. adhuc iteꝝ parcis? Origenes q̄z de hac solenni pnia q̄ ꝓ grauiorib⁹ criminib⁹ iniungitur ait. Si nos aliq̄ culpa mortalis inuenerit. q̄ nō in crimine mortali. vel in blasphemia fidei. s in sermonis vel in moꝝ vicio ꝯsistat. hec culpa semꝑ reparari pōt. Nec interdicit᷑ aliq̄n de hmōi pniam agere. Sed nō ita de grauiorib⁹ criminib⁹. In grauiorbus em̄ criminibus semel tantū pnie cōcedit᷑ locus. Cōmunia q̄ frequēter incurrim⁹ semꝑ pniam recipiunt ⁊ semꝑ redimunt᷑. Cōmunia dicit venialia pctā. ⁊ forte mortalia quedā alijs minus grauia. Que sicut sepe cōmittūtur. ita frequēter ꝑ pniam redimunt᷑. Sed de grauioribus criminib⁹ semel tantū agit᷑ pnia scz solēnis. Nā ⁊ de illis si iterent᷑ iterat᷑ pnia s nō solēnis [k] Quod tn̄ in q̄busdā ecclesijs nō seruat᷑.

Adducit auctes ad improbationē illi⁹ erroris q̄ dicit semel tm̄ pctā ꝑ pniam dimitti. b

[l] Ut vero pnia nō semel tm̄ agat᷑. sed frequēter iteret᷑. ⁊ per eā frequēter iterū venia p̄stetur. plurib⁹ sanctoꝝ testimonijs ꝓbat᷑. Ait em̄ Aug. scribens ꝯtra q̄sdam hereticos q̄ peccantib⁹ post baptismū semel tantū dicebant vtilem esse penitentiā. ita. Adhuc instant perfidi qui sapiunt plus q̄z oportet. nō sobrij. sed excedētes mensurā. dicunt. ⁊ si semel peccantibus post baptismū valeat pnia. non tm̄ sepe peccantib⁹ proderit iterata. alioquin remissio ad peccandū esset incitatio. Dicunt em̄. Quis nō semꝑ peccaret si semper redire posset. Dicunt em̄ dominū incitatorē mali si semꝑ peccantibus subuenit. et ei pctā placere quib⁹ semꝑ p̄sto est gratia. Errant aūt. Constat em̄ ei peccata displicere qui semꝑ p̄sto est ea destruere. si ea amaret. nō semper ea destrueret. Idē ad macedoniū. Intantū hominum iniq̄tas aliq̄n ꝓgredit᷑. vt etiā post pactā pniaz. post altaris reconciliationē. vel similia vel grauiora cōmittant. ⁊ tamē deus facit etiā suꝑ tales oriri solem suū. nec min⁹ tribuit q̄z ante tribuerat largissima munera vite ⁊ salutis. Et q̄uis eis i ecclesia locus ille penitentie nō concedat᷑. deus tn̄ suꝑ eos sue patiētie nō obliuiscit᷑. Ex quoꝝ numero si quis nobis dicat. dicite mihi vtrū aliquid ꝓsit ad vitā futurā si in ista vita illecebrosissime voluptatis blandimēta contēpsero. si me penitendo vehementius q̄z prius excruciauero. si vberius fleuero. si melius vixero. si pauperes largi⁹ sustentauero. si charitate ardentius flagrauero. quis vestrum ita desipit vt huic homini dicat nihil tibi ista in posterū ꝓdeunt: vade saltem huius vite suauitate fruere. Auertat deus tam immanē sacrilegamq̄z dementiam. Item Johannes Chrisostomus de reparatione lapsi. Talis mihi crede. talis est erga homines pietas dei. Nunq̄z spernit penitētiā si ei sincere ⁊ sim-

Origenes sup leuiticum.

k

l

Aug⁹. in lib. de pnia.

Aug. ad macedonum.

Math. v.

Joh. Chris.

le dicere. q2 sup illud Amos. j. sup trib9 sceleribus damasci et sup. iiij. nõ conuertã eũ. glo. ibi. q̃rto eadẽ pctã cõmittenti. nec pniam nec indulgentiã se daturũ denũciat. q̃ nõ videt q frequẽter si tm̃ ter. R̃. dõm q Jeronimus intelligit q p̃mũ pctm̃ sit cõsentire in corde. scdm̃ ẽ facere in ope. terciũ ẽ vertere in cõsuetudinẽ. q̃rtũ est finalit nõ penitere. et de hoc nec pniaz dat nec veniã. q2 post mortẽ nõ ẽ locus pnie. Ab alijs trib9 liberat. et dat pniam et veniã simul sicut pbat et innuit in resuscitatõe triũ mortuoꝝ. quoꝝ vnũ suscitauit i domo. aliũ in porta. et terciũ in sepulchro.

m — pliciter offerat[m] etiã si ad sũmũ q̃s pueniat maloꝝ. et inde tm̃ velit reuerti ad virtutis viã. suscipit libenter et amplectit et facit oĩa q̃tinus ad p̃orẽ reuocet statum. Nõ q3 ẽ adhuc pstanti9 et eminẽtius. etiã si nõ potuerit q̃s explere oẽm satisfaciendi ordinẽ. q̃ntulamcũq3 tñ et q̃ãlibet breui tpe gestã nõ respuit pniam. suscipit etiã ipsam. nec patitur quẽuis exigue cõuersionis perdere mercedem.

Adducit exẽpla ad improbationẽ erroꝝ eiusdẽ. i

Exemplis etiã hoc idẽ astrui põt. Dauid eñ p pniaz adulterij simul et homicidij veniã impetrauit. grauit tñ postea[n] deliq̃t in ppli enumeratione. qd ppli multitudo pstrata ostendit. Illud aũt mirabile ẽ q angelo ferienti plebem se obtulit dicẽs. Grex iste q̃d fecit. fiat manus tua in me et in domũ patris mei. Quo facto statum sacrificio dignus iudicat. q̃ absolutõe estimabat indignus. Nec mirũ si tali sua oblatione pro pplo. pctĩ sui adeptus est veniã. cũ moyses offerendo se p plebis errore pctã diluerit. His alijsq3 testimonijs plurib9 euidẽter oñdit p pniam nõ semel tm̃ sed sepius nos a pctĩs surgere. et verã pniam sepius agi. voluntarie eñ peccantib9 nobis (vt ait apl̃s) p pctĩs nõ relinquit hostia scda sc3. q2 semel tm̃ xpm oportuit pati. Nec relinquit scd̃s baptism9. Relinquit vero scda pnia et tercia et deinceps vt Joh. chrisosto. super hũc locũ ait. Sciendũ inq̃t q hic quidã exurgũt hoꝝ verboꝝ occasione pniam auferẽtes. q̃si p pniam non valcat pctõr post lapsum resurgẽ scdo et tercio et deinceps. Verũetiã in h̃ pniam nõ excludit. nec ppiciationem q̃ sepe fit p pniam. s3 fm baptismũ et hostiã.

Amb. in apologia dauid. n

j. Paral. xxi

Exo. xxxij.

Heb. x.

Joh. cryso.

m Etiã si ad sũ. &c. 42 Videt male dicere crisosto. q2 nullus ẽ ita mal9 q̃n adhuc possit peccare. q̃ null9 est ita mal9 q̃n adhuc possit fieri deterior. Item in ps. dĩ. supbia eoꝝ qui te oderũt ascẽdit sp. q̃ si est semp et crescit nunq̃ ẽ status q̃ntuz ad actũ. R̃. dõm q h̃ põt intelligi fm actũ vt ita sit mal9 q null9 peior et q ñ intelligat s3 potẽtiã. vl̃ dicat q h̃ intelligit fm genus peti. q si aliq̃s peccet enormissimo pctõ. adhuc de9patus ẽ parcẽdũ est in via. et h̃ vocat sũmũ maloꝝ. Or est malũ ꝯ grãm diuinã. vt fornicatio. Et ẽ malũ ꝯ grãm et rõez vt piuriũ. Et est malũ ꝯ grãm rõnez et nãm vt zodomiticũ. et illd est pessimũ. Vel si qd aliud gen9 peti sit pei9. vt blasphemia in deũ siue sp̃us blasphemie.

n Deliquit in ppli 43 enumeratiõe. Videt illud verbũ Aug. falsum. q2 moyses numerauit pplm. Nume. xxvj. et silr saul. j. Reg. xj. et tñ neut peccauit. q̃ pari rõe nec dauid. Itẽ dauid peccauit. q̃ nõ debuit ppl̃s puniri sed potius ipse q̃ peccauerat. R̃. ad p̃mũ dõm q moyses numerauit mãdato dñi. et saul pter expeditionẽ ad pugnã. sed dauid ꝑpt supbiã. volebat eñ gloriari in multitudine ppli numerosa. Qd querit q̃re punitus ẽ ppl̃s. Rñdet pter cõnexionẽ ppli ad pncipẽ. pter quã 44 etiã puniti sunt filij isrl̃ in pctõ achaz. Josue. vij. Vel põt dici et melius q dñs puniuit pncipẽ in pplõ. vt in eodẽ puniret in q̃ gloriabat. sicut aliq̃s punit in sua possessione. Estimãt tñ aliq̃ q iusto dei iudicio pmissũ sit h̃ vt illi punirent q̃ adheserãt absolon. Figura tñ et instructio in h̃ magna fuit vt oñdat q̃ntũ malus platus et eius pctm̃ obest subditis. et q̃ntũ eius oratio pdest in ipsius pnia et seueritate.

a — D intelligentiã huius partis duo principaliter querunt. Primo querit de iteratione penitentie. Scdo de effectu penitẽtie iterate. Circa p̃mũ querunt tria. Primo querit vtrum contingat cadere a vera pnia. Secũdo vtrũ contingat per penitentiã resurgere. Tercio vtrum omnis agens penitentiã super culpã inueniat veniã a deo.

Questio. j. g

Circã quã pceditur sic et ostendit q cõtingat a vera pnia cadere. exemplo dauid q̃ de peccato mortis vae penitens. q dñs eius penitentiã acceperauit. q̃ tñ post peccauit in enumerãdo populũ. ij. Regum vltimo. Itẽ aucte dñi. Joh. v. vbi dixit paralitico. vade et amplius noli peccare ne deterius tibi aliquid contingat. Sed nõ fuisset cõminatus malum pter recidiuũ nisi posset. ergo &c. Item ratione videtur. quia penitẽtia habet esse in libero arbitrio fm statum vie. et hoc non est coactum. Sed tale est vertibile. et per vertibilitatem potest cadere a statu gratie et iusticie. ergo et penitentie. Item gratia baptismalis est maior q̃ penitentie et confirmationis similiter. sed post verã gratiã baptismatis et confirmationis cõtingit cadere. q̃ et post grãm penitentie. Contra. Amb. et Aug. sic diffiniũt pniam.

Pnīa est ꝑpetrata plangere. et plangēda nō committere. ꝙ si admittit vel cōmittit p⁹ plangēda. ꝓus nō penituit. Si ꝙ penituit. pꝫ ꝙ vltra nō cōmittet. Si dicas ꝙ refert ad idē tps. hoc suꝑfluit. qꝛ nemo in eodē tpe in q̄ plangit pctā admittit. Itē ysid. Inanis ē pnīa quā sequēs culpa inquinat. ꝙ si post peccat. ꝑma pnīa fuit inanis. ꝙ ab oppositis si fuit vera. postea nō peccauit. Item rōne videt. quia offensa est infinita. ꝙ ꝛ satisfactio si vera ē debet esse infinita. ꝙ cū nō sit infinita intensione. saltē ē infinita duratione. ꝙ si nō semp durat. nō ē vera pnīa nec satisfactio. Itē vere penitētis ē semp dolere. ergo semp est pctm̄ detestari. ꝫ semp detestanti grām impossibile ē resurgere. ꝙ vere penitentē cū semp dete-

45 stetur culpā impossibile ē cadere. Rº. dōm ꝙ sic errauerunt aliq̄ circa pnīam sicut circa charitatem. Dixerūt eñ ꝙ hñs semel verā charitatē nunq̄ ꝑdit eā. silr et hñs verā pnīam nūq̄ eam ꝑdit. Sed hoc est manifestus error ꝛ ꝯ scripturā. Rō aūt que istos decepit fuit. qꝛ nō cōsiderauerūt q̄d dicat vel q̄d importet ꝑ hoc nomē verū cum dr̄ vera pnīa vel vera charitas. Quis eñ vnū dicat indiuisionē ꝓncipiorum entis. ꝛ verū indiuisionē entis ab esse sine actu absoluto ꝓut natū ē fieri apud intellectū. ꝛ bonum indiuisionē ab actu vt in finē relatū. tñ qñ verū reflectit supra bonū vt dicat vera virt⁹. vtrūq̄ potest

46 importare. ꝛ vtroq̄ mō accipi pōt. Et iō intelligendum ꝙ veritas pnīe dupl'r accipit. sicut ꝛ cuiuslibet virtutis. Uno eñ mō dr̄ virtus vera q̄ hꝫ verū virtutis opus. vel nata est hīc q̄ntū est de se. ꝛ veritas ē de essentia virtutis. Alio mō dr̄ virtus vera q̄ ꝑducit in finē. ꝛ hec veritas nō ē essentialis virtuti. ꝫ tñ dicit virtutis statū sine ꝑuariatione. Scdm̄ h dōm ꝙ si ꝑmo mō dicat pnīa vera q̄ verū virtutis habet actū. sic de veritate pnīe ē detestari malū cōmissum. ꝛ ꝓ illo tpe nullū cōmittere. ꝛ de futuro ꝓponere nō cōmittere. ꝛ ab oībus hijs pōt hō cadere. ꝛ ita a pnīa vera veritate ꝑ mō dicta. Si aūt dicat vera qꝛ ꝑducit in finē vt finalis ꝛ cōtinuata. ab hac nō ē cadere. Sed hāc nō est dicē hoīem hīc nisi in fine. ꝛ post nō

47 ꝯtingit cadere. Ad illō ꝙ qō obī ꝑmo ꝙ ad veritatē eius spectat plangēda nō cōmittere. dōm ꝙ si loquamur de veritate ꝑmo mō. ad veritatē spectat nō cōmittē tūc. nec actu nec ꝓposito. sed non post. ꝛ sic accipit in illis diffinitionib⁹. Uel si accipit ꝓ futuro simpl'r. tunc erit pnīe dicte vere veritate ꝑseuerantie ducente in finē. ꝛ ꝑ hoc pꝫ illud Isidori. quia

48 dr̄ inanis ꝓpter frustrationē finis. Ad illud quod obijcit ꝙ offensa ē infinita. dōm ꝙ deus remittit offensam ꝑ grām. ꝛ ꝓ delectatione exigit pnīam. ꝛ ideo

49 nō oportet ꝙ sit infinita. Ad illud qō obī ꝙ semp dolere dꝫ. dōm ꝙ semp dolere debet habitu. ꝫ q̄ habitu dolet de pctō ꝑterito. nihil īpedit q̄n actu cōmittat futurū. vel referēdū ē ad pnīaꝫ finalē sicut dictū ē.

Questio. ij. b

Utrū cōtingat ꝑ pnīaꝫ resurgē. hoc ē pnīam iterare. Et ꝙ sic videt exemplo dauid q̄ ꝑmo peccauit homicidio ꝛ penituit. Rursus numerādo ppl'm et penituit. ꝛ de⁹ vtrūq̄ acceptauit. Itē auctē Ezech. xviij. si impius egerit pnīam ab oībus pctis ꝛc. oim iniquitatū eius nō recordabor amplius. ꝫ nō designat petōrē. ꝙ verū ē de eo q̄ se nominauit. qꝛ ꝑminus in cōditionali in antecedēte tenet vlterius. Item esto ꝙ semꝑ iste dum fuit in pnīa fuisset in culpa. constat ꝙ

ꝑcior fuisset. ꝫ nō est ei ꝑclusa via. ꝙ si tūc potuisset ꝑ pnīam surgē. et nūc pōt. Itē rōne videt. qꝛ deus ꝓnior est ad miserendū ꝙ ad cōdemnandum. Sed quantūcunq̄ hō deo seruierit. si penitet de bono facto deus obliuiscit bonorū. ꝙ si penitet de malo remittit. Itē si nō pōt resurgē scdō. aut hoc ē quia nō pōt scdō penitere. aut qꝛ deus nō acceptat. Non ꝑmo mō. quia li. ar. est in nobis vertibile. ꝛ tota die verti videm⁹. Non scdō mō. penitere eñ est conteri et hūiliari de pctō. ꝫ dr̄ in ps. sacrificiū deo spūs cōtribulatus cor cōtritū ꝛ hūiliatū ꝛc. Contra. Heb. vj. impossibile ē eos q̄ ꝓlapsi sunt rursus renouari ad pnīam. Itē Prouer. xxviij. qui ꝑuersis gradit vijs cōcidet semel. Itē Amb. dicit ꝙ vnica est penitentia sicut vnicū baptisma. Itē rōne videt. qꝛ sacrm̄ pnīe hꝫ effectū a xp̄i passione vt baptismus. Sed passio xp̄i ē vnica et amplius nō pōt pati. ergo nec pnīa iterari. Et hoc ē qō dicit apl's Heb. vj. rursus crucifigūt sibi filiū dei. Itē baptism⁹ nō iterat nec iterari pōt ne fiat cōtumelia sacro ꝛ veniat in cō-

50 temptū. ꝙ pari rōne nec pnīa. Rº. dōm ꝙ pessim⁹ error est et crudelissim⁹ ꝙ pnīa non possit iterari. qꝛ claudit viscera diuine misericordie. ꝛ tūc oēs petōres vel fere oēs cogeret desperare. Et iō dōm ꝙ iterari pōt q̄tienscunq̄ hō est in hac vita. ꝫ post hanc vitā non

51 pōt. Et rō q̄re pnīa possit et debet iterari ꝛ baptism⁹ nō. est triplex. Una est qꝛ in baptismo imꝑmit caracter q̄ est indelebilis. in pnīa nō. Scda rō est quia baptismus ē ꝯ morbū nō iterabilē qualis ē morb⁹ peccati originalis. ꝫ pnīa ꝯtra morbū iterabilē qualis ē morbus peti. vñ quia medicina debet aptari morbo pꝫ ꝛc. Tercia rō est qꝛ baptismus hꝫ totā efficaciā a passione. ꝫ pnīa nō est tm̄ a passione xp̄i. sed ab actu nostro. et iō baptismus nō iterat sicut nec passio. penitentia iō iterat s'm ꝙ voluntas nr̄a cōuertit ꝛ reuertit. inde ē ꝙ in baptismo oīs pena remittit. in penitētia nō. Et si baptism⁹ iteraret daret nobis occa-

52 sio peccandi. nō sic est in pnīa. qꝛ bene punit. Ad illud ꝙ qō obī in ꝯtrariū de vbo apl'i īpossibile ē ꝛc. pōt fieri vis in h qō dicit īpossibile. qꝛ nō ex viribus hūanis. Uel īpossibile. i. difficile. loquit eñ de ꝑfect⁹ q̄ difficulter resurgūt. Uel vt fiat vis in pnīa. qꝛ loquitur de renouatiōe q̄ est in pnīa quā seq̄t baptism⁹. h eñ virtutē totā hꝫ ab hostia passionis. ꝛ de hac di-

53 cit apl's. x. ad heb. nō relinq̄t hostia ꝓ pctō. Ad illud Amb. ꝛ Aug. dōm ꝙ intelligi dꝫ de pnīa solēni.

54 ꝛ h s'm morē aliq̄rū ecclīarū sicut pꝫ in l'ra. Ad illud qō obī de baptismo et cōtumelia sacri. pꝫ r̄nsio ex ꝑdictis ꝙ nō ē silr. h eñ nō fit cōtumelia sacro. qꝛ sic institutū ē et efficaciā hꝫ. ꝫ scdō baptism⁹ null⁹ ē efficacie. nō fit etiā ꝯtumelia passioni. qꝛ nō sic totā ꝛ plenā efficaciā a passione recipit vt baptism⁹ sicut in ꝑcedentib⁹ visū est et. j. videbit.

Questio. iij. c

Utrum oīs agens pnīam sup culpā inueniat veniā etiā quātūcunq̄ peccauerit. et ꝙ nō videt. ij. Machab. ix. Orabat scelestus dñm a q̄ nō erat misericordiā cōsecut⁹. loquit de antiocho q̄ veniā petijt. et ꝓpter multa scelera nō inuenit. Itē Heb. xij. de esau loquens dicit. nō inuenit locū penitentie quāq̄ cum lachrymis postulasset eam. constans est ꝙ penitebat et petebat veniam et non inuenit. et tamen non fuit multum enormis peccator. ergo multo minus qui sunt in grauibus peccatis. Item de angelo

de demonibus dicit ysid. in lib. de ordine creaturarum. nō penituerūt. et si penituissent. veniā nō inuenissent. Itē sniā diffinitiua est irreuocabilis. ergo si aliquis damnatus ē p sniam diffinitiuā. quātūcunqz peniteat. nō inueniet veniā. sed dānati penitebūt sicut dicitur Sap. v. dicent intra se pniam agentes etc. ergo cū eis nunqz detur venia. nō ois agens pniam apud deū inuenit veniā. Contra. Math. xviij. quoties peccauerit in me etc. et post. nō dico tibi vsqz septies sed vsqz septuagesies septies. glo. finitū ponit p infinito. ergo si pcepit nobis misericordiaz ad infinitas culpas si queratur venia. cū nō maiorē misericordiā qz faciat precipiat. et ipse sit misericordissimus. patet multo magis qz ipse petenti sibi veniā parcat. Itē Bern. in li. de gradibus humilitatis dicit de dyaboli damnatione. Sic comparauit in vindictam sniam. vt si nō vellet despicere. deus veniā nō neget. Itē misericordia dei superexcellit omne pctm̄ imensiue. vñ quia ipsa est infinita. videtur qz quantūcunqz itereter pctm̄ adhuc superexcellit. ergo plus potest deus remittere qz homo possit peccare. ergo si veniaz petit. misericordiam nō negat. Itē Chrys. dicit. etiā si ad summū quis puenïat maloꝝ et inde velit reuerti suscipit libenter et amplectitur. ergo videtur qz omnis agens penitentiam apud deū inueniat veniam. Re. dōm qz agere penitentiā siue dolere de culpa cōmissa est duplicater. Aut pter lesionē nature. aut pter offensionem maiestatis diuine et ipsius iusticie. Primā penitentiā sup culpa cōmissa habere potest qs ex sola natura sine aliqua gratia. Sicut em̄ homo naturalr se diligit. ita etiā odit omne pter qd malū incurrit. et hec penitentia est in malis et in damnatis. et erit aliquando in angelis malis cū absorpti erunt a penis. Sed in hac viuit et regnat mala voluntas. cum sit pprij boni inimica. ideo deus eam non acceptat. nec quis sic penitens inuenit grām vel veniā. Alia ē penitentia qua quis penitet pter dei offensam paratus ei facere emendā. et hec nō est sine diuina gratia gratum faciēte vel gratis data. et hec adeo disponit ad grām qz nullus ē sic pctōr quin inueniat grām et veniam. et ideo nulli eā dat nisi cū quo ponit facē misericordiā. Et qm̄ dyabolus hanc habere nō potest. ideo nō potest habere veniā. sed si g impossibile poneretur qz dyabolus hanc haberet. vtiqz dn̄s daret ei grām. Hec igitur est potissima causa irremediabilitatis peccati dyaboli. quia nō potest penitere. nec liberū arbitriū eius verti ad veniā petendā. Que aūt huius ratio habet locū in scdo libro. Concedendum igitur qz omnis agens pniam sup culpam sm assignationē pdictā quantūcunqz peccauerit inuenit veniā

56 Ad illud ergo qd obijcitur de antiocho. dōm qz penituit pter lesionē nature quā incurrerat. nō pter diuinā offensam. vnde nō attendebat satisfacere p offensa. sed sicut pz ex litera desperabat quasi mentiendo ɔtrariū diceret.

57 Ad illd qd obijcitur de esau. dōm qz ipse similr penituit pter amissionē benedictionis. et pterea nolebat facere emendā s potius

58 de fratre qrebat vindictā. sicut pz ex textu. Ad illud qd obī qz dyabolus et demones veniā nō hñt si peniterēt. dōm qz loqr de petitione venie qtuz ad pmū modū. scz pter penas non pter iusticiā. si em̄ alio mō peniteret. haberēt sicut dicit Bern. sed non

59 possunt. Ad illud qd obī de dānatis. dōm sm distinctionē phabitā qz nō penitebunt pter amorem iusticie. sed pter odium pene.

Onsequēter qritur ad scdm articulū queritur de effectu pnie iterate. Et circa hoc queruntur tria. Primo queritur vtrum sit necesse resurgere in equali charitate vel etiā in maiori. Scdo queritur vtrū pfecta pnia restituat in pristinū gradū. Tercio vtrū pfecta pnia restituat hominem opa bona pus mortificata per culpam. Questio. j. k.

Circa quā pceditur sic. Ro. viij. diligentibus deū oīa coopantur in bonū. glo. etiā lapsus i mortale. Sz si resurgerent in minori charitate nō cooparet eis in bonum. ergo etc. Si dicas qz casus reddit cautiores et diligentiores. Contra. augmētata vna virtute augmentantur et oēs. ergo si aliquis ē prudētior etc. Itē dn̄s dicit p Ezech. xviij. de peccatore penitēte oīm iniquitatū eius nō recordabor amplius. Sed si in minori resurgit charitate recordatur. ergo etc. Si dicas qz intelligitur de recordatione ad penā eternā. Contra. diminutionē gratie sequitur diminutio glorie. ergo si in minori charitate resurgit. minorē gloriā habebit. ergo cū ablatio glorie et diminutio boni eterni sit pena. pz etc.

Itē Aug. ad macedoniū loquēs d recidiuantibus. deus facit oriri sup tales lumen suū. nec minus tribuit qz ante tribuebat. dat largissima dona vite ac salutis. Et si dicas quantū est de se. Contra. mensura gratie est sm donationē illius. ergo si pus magna et larga. et nunc. et sic etc. Itē rōne videtur. quia sicut determinat mgr. p pniam opa mortificata viuificantur. qz fiunt remuneratōe digna. ergo remunerabuntur opa pus facta. s cōstat sm qd meruerūt. ergo tantū habebunt glorie ex quāta charitate sunt facta. et tanta gloria in quāta charitate sunt facta. ergo necesse ē qz in equali resurgat. cū nullus possit pmari vltra quātitatē charitatis finalis. Itē difficilius ē resurgere qz resistere. ergo maioris virtutis et gratie. cū ergo p grām quā habuit nō restiterit pctō. ad hoc qz resurgat necesse est habere maiorē. Itē deus nihil mali pmittit fieri de quo nō eliceat bonū equale vel maius. qz si hoc esset. aliqū turpitudo remaneret in vniuerso. ergo si pmittit hunc peccare pctō qd adimit tantuz de grā. necesse est qz tantā vel plus restituat. Contra. cōtingit pfectū cadere. sed cū resurgit statim nō est pfectus. quia nemo repente fit summus. ergo nō necesse ē qz resurgat in eqli. Itē minima charitas potens ē delere oēm culpā. s nō ē necesse nisi de gratia qntū sufficit ad delendū culpā. ergo necesse nō est qz in eqli si pōt in minori. Itē deus in donatōne grē de cōgruo cōsiderat dispositionē suscipiētis. Sz possibile est qz q̄ magnā charitatē habuit parū se disponat. ergo possibile est ipm puā charitatē accipe. Itē qnto gradus altior. tāto casus gruior. et qnto gruior est casus. tāto mīus est hō dispositus ad grām. ergo ex h qz maiorē habuit charitatē minus ē dispositus. ergo potius resurget in minori qz in eqli. Itē iste nihil meretur pptē charitatē a q̄ cecidit. similr nec p aliqd qd hēbat. ergo grē donatio oīno ē a liberalitate dei. ergo pōt eē minor et eqlis. Re. ad h dixerūt qdā qz sp in eqli vel maiori oportet resurgē. Et rō eoꝝ sup hoc est qz dn̄s nō pmitteret electum cadere nisi videret qz deberet sibi prodesse. Vlterius dicunt qz dominus semp electos in meliori statu vite accipit. Tercio qz remuneratur opus qntū meruit radix ex q̄ fuit. Sz hāc positionē credo falsā sicut monstratū est. et rationē positionis minus congruaz. Tum quia fundatur super falsum. 60

Tum quia super incertū. Super falsum. in hoc q̄ dicit q̄ remuneratio operis respicit radicem ex qua facta sunt. qđ falsum est. sed potius radicem in qua reuiuiscūt. Nunq̄ enī remunerarent̄ nisi final' charitas supueniret. nihil enī efficaciter est dignū remunerationē sine finali pseuerantia. Alia duo sunt dubia scꝫ q̄ deus semp electos in meliori statu accipiat et q̄ semp psit casus ad augmentū gratie. cū videamus signa ad contrariū. Ideo credo q̄ pbabilior est alia opinio q̄ resurgat in equali et maiori et minori ſm q̄ se melius pparat. et diuina largitas dispēsat.

61 Ad illud qđ obi q̄ casus cooperat̄ in bonū. dicēdū q̄ hoc dicit̄ nō rōne gratie augmētande. sed recuperate cōseruande. Et melius est modicum habere de

62 gratia vsq̄ in finē. q̄ multū ad tēpus tm̄. Ad illđ qđ obijcit̄ q̄ non recordatur deus iniquitatū. dicēdū q̄ verū est. vnde nō dat ei minorē grām merito peccatoꝝ. sed quia nō bene se preparat ad tantā grām.

63 Ad illđ Aug. ad macedo. dicēdū q̄ de⁹ patus ē si hō se disponēt. ⁊ hoc dicit p aliq̄bus nō p oib⁹. qꝛ illud apli. nisi habūdauerit ⁊c. verū fuit alicubi ſ; n̄ vbiq̄.

64 Ad illud qđ obijcit̄ de viuificatōne. dicēdū sicut patebit q̄ opus viuificati est dignū remuneratione fieri. et opa remunerabunt̄ ſm mensurā charitatis fi-

65 nalis. Ad illud qđ obijcit̄ q̄ fortius est resurgere. dicēdū q̄ fortius quantū ad actū. sed nō oportet quia ex fortiori habitu. quia nec in resistendo nec in resurgendo opari est necesse ſm totā virtutē nobilitatis.

66 Ad aliud dicēdū q̄ eliat bonū nō facienti semp. sed in vniuerso. et hoc est declaratio summe misericordie et iusticie. et aliquo mō faciendi. nisi negligat q̄ habet maiorem occasionem feruoris et humiliationis ex ipso casu.

Questio .ij. I

Utrum pfecta penitentia restituat in pristinū gradū Et q̄ sic videt̄ Aug. in lib. v. mīstmū. penitentia est res quedam optima et pfecta omnes defectus reuocans ad perfectū. Sed si nō reuocaret in gradū pristinum nō esset pfecta reuocatio. ergo ⁊c. Itē ratione videt̄. quia peccator deū offendit non tm̄ quia contra eius imperiū facit. sed etiā q̄ se seruū suum et eius ymaginem defoꝛmat et peioꝛem reddit. ergo nō potest pfecte reconciliari q̄diu aliq̄d manet minus bene q̄ ante. quia non tantū deo restituit quantum abstulit. Item pfectus medicus pfectū largitur antidotum. Sed perfectū antidotū non est nisi pristinam plene restituat sanitatē. cum ergo domin⁹ sit pfectus medicus animarū. patet ⁊c. Item dominus cū sanauit in corpore semp restituit sanitatē pristinam pfecte. ergo similiter cum sanat in spiritu per penitentiam. ergo penitentia pfecta restituit in pristinam sanitatem. Contra. possibile est vt dictum est resurgere in minori charitate. et in eadem suam perficere penitentiam. ergo penitentia perfecta non restituet semper in sanitatē pristinā. Itē aliquis per peccatum amisit virginitatem. sed impossibile est ipsum vlterius virginem fieri. ergo impossibile est per penitentiā in statum pristinū redire. Item gloria magna est homini in hoc q̄ nunq̄ offendit deum. Sed eum qui peniter post peccatum necesse est dominū offendisse. ergo nunq̄ in statum pristinum et gloriam redibit. Item potentior est baptismus et efficacior q̄ penitentia. Sed baptism⁹ nunq̄ reparat omnes defect⁹ quos incurreramus per originale. quod patet. quia remanet quadruplex pena anime. et pena corporis multiplex. ergo nec penitentia restituet omnia que incurrimus p actuale.

67 Rꝫ. dicendum q̄ penitentia pfecta potest considerari dupliciter. Aut quantū ad duratiōnē. Aut q̄ntum ad duratiōnē et feruorem. Si quantū ad durationem. vt scꝫ ieiunet q̄diu imponitur. et compleat quod sibi imponit̄ ſm rectam taxationē sacerdotis non est necesse restitui in statum pristinum. quia ita negligenter potest exequi q̄ non preparat se ad tantam gratiam quantā amisit. Si autem sit perfecta quantum ad feruorem et duratiōnē. sic dico q̄ si ita feruenter penitet et dolet de culpa ſm qđ congruit ei qui de tanto statu cecidit. credo q̄ p hanc redit in pristinam sanitatē. Et de hoc intelligit Augustin⁹. ⁊ concurrunt pdicte rōnes. quia antidotū illud opatur ſm congruentiā suscipientis. Intelligendū est

68 tamen q̄ dupl'r est loqui de sanitate. Aut quantum ad substantiā et habilitatē gratie. et habilitatē naturalium. et sic restituit in sanitatem pristinā. Est etiā loqui quantū ad aliquē statum siue integritatem ob decorem accidentalem. et quantū ad hoc nō est necesse restitui. et hec est continuatio innocentie et integritatis carnis ⁊c. Ad illud qđ obijcitur q̄ po-

69 test in minori resurgere et penitentiā pficere. dicendum q̄ si non negligenter perficit penitentiam ad vlteriorem gratiā se disponit. Ad illud ergo qđ

70 obijcitur de virginitate et gloria ⁊ de innocentia. dicendum q̄ quantū ad hoc nō restituit. sed quantum ad omne qđ fuit substantiale circa meritū. Ad il-

71 lud quod obijcitur de baptismo q̄ nō restituit. dicendum q̄ verum est. ⁊ ratio huius est quia sanat tm̄ personam. Sed originale inficit et naturā et personam. ⁊ ideo nō omnes pene tollunt̄. non sic autē est in penitentia. ipsa enī sanat morbū psonalem tm̄. et ideo totaliter ⁊ omnino sanat cum perfecta est.

Questio .iij. III

Utrum penitētia restituat homini opera bona pus mortificata per culpam. Et q̄ non videtur. Hugo. Nemo in spe correptōnis peccare debet. quia quod semel amittit̄. ipsum amplius non recuperat̄. ergo si bona opera prius facta sunt amissa p culpam. impossibile est ea restitui. ergo nec viuificari. Item omne quod viuificatur est aliquo modo. sed qđ omnino pterijt nullo mō est. ⁊ talia sunt opa bona pus facta. ergo nec viuificari nec recuperari pnt. Itē impossibile est habitū semel amissum. amplius illū eundē recuperare. ergo a simili impossibile est opa bona pus mortificata ⁊ amissa eadē recuperari ⁊ viuificari. Itē si opera mortificant̄ ⁊ viuificantur. ergo idē actus ſm idē sui esset susceptibilis oppositarū conditionū qđ est impossibile. quia impossibile est q̄ motus vnus ſm eandē partē pmo sit velox. ⁊ postea tardus. Contra. Joel' ij. reddam vobis annos ⁊c. glo. nō patit̄ perire vbertatē quā cū pturbatione amisistis. Sed vbertas illa erat ex multitudine bonoꝝ operū. ergo si illa nō patit̄ pire. pnia restituit opa bona mortificata p culpā. Itē rōne videtur. quia opera bona facta pus digna erant remuneratione eterna. sed q̄ nūc nō remunerent̄ hoc est quia iste nō pseuerat in gratia. ḡ si iste resurgit ⁊ pseuerat in grā. ḡ opa illa remunerabunt̄. ḡ ⁊c. Itē iste gaudet de bonis que fecit ante lapsum ⁊ ordinate. ergo in gloria gaudebit. sed non gaudet in gloria

nisi misericordia fecisset. ergo ex illis operibus mortificatis ꝓ culpam accrescit gaudium eterni. ergo ⁊c. Item plus põt gratia penitentie ꝙ culpe. sed culpa opera viua mortificat. ergo gratia mortificata viuificat. 72 Respondeo. dicendum ꝙ hoc verum est. ⁊ cõis tenet opinio ꝙ opera que prius fuerũt viua. quia ex charitate facta ⁊ digna vita eterna. postꝙ adueniente culpa mortificantur in isto. quia amplius in hoc ꝙdiu est culpa in eo nõ sunt digna remuneratõne propter indignitatem ipsius. sed rursus gratia redeunte que istum facit dignũ vita eterna. iam opera in hoc sunt digna remuneratõne. ⁊ ideo restituuntur ⁊ viuificantur. Et ꝯcedende sunt ratões ad hoc. Ad intelligentiam obiectorum autẽ notandũ ꝙ quidam dicũt ꝙ opera bona in charitate facta quia bona sunt ⁊ a deo. fiunt in laudem dei. ⁊ inde debet laudari deus. Quia vero i vnitate corporis mystici. ⁊ quia in charitate. ptinent ad corpus mysticũ. Quia ex libera volũtate et iusta. ad radicis pmium siue facientis meritũ. vnde quia iste cadit qui fecit. opera nihilominus remanẽt in corpore mystico. quia inde alia membra gaudebũt. ⁊ deus inde laudabitur. Sed tñ nõ manent ad gloriã facientis. ⁊ ideo moriuntur ista cum iste moritur. sed ipso resurgente a culpa. ⁊ facto de corpore mystico sibi bona opera reuiuiscunt. et ꝙtum ad hoc dicũt intelligi illud Apoc. iij. tene quod habes ⁊c. Tñ quicquid sit de hoc siue remaneant in corpore mystico siue non. verum est ꝙ manẽt in memoria eius qui fecit. ⁊ dubiũ etiam nõ est qn maneãt i mẽoria dei opera prius facta. ⁊ ꝙdiu manet culpa. manet in dei cognitõe cũcta respicientis ⁊ i mẽoria peccatoris. Sed ibi nõ manent ad remunerandum. nec in memoria peccatoris ad gaudendũ. sed magis ad dolendũ ꝙ de tantis bonis ad tanta mala deuenit. Sed cum resurgit manẽt in deo ad remunerandũ. ⁊ i memoria ipsius peccatoris ad gaudendũ. ⁊ ideo prius aliquo modo manebant sed mortua. postmodũ manebunt viua. Ad illud ergo quod obijcitur de Hug. dicendum ꝙ intelligit de illo opere bono quod homo potuisset facere vel fecisset illo tempore quo peccauit. quod quidem nõ recuperabit. quia si alio tempore velit facere opus quod omisit. perdit opus quod deberet in illo tempore facere. Unde Seneca dicit ꝙ grauissima est iactura temporis quia nõ põt recuperari. 73 Ad illud quod secundo obijcitur põt respõderi dupliciter. Uel ꝙ manent in corpore mystico sicut tactũ est. vel ꝙ manent in memoria eius qui fecit. ⁊ dei ꝓ quo fecit. 74 Ad illud quod obijcitur ꝙ impossibile est recuperare habitum amissum eundẽ nũero. dicendum ꝙ aliud est viuificari. aliud recuperare. Recuperatio enim respicit esse. sed viuificatio respicit ordinatõ esse. siue ordinẽ vel tale eẽ. Et quoniam quod desijt esse. si iterum incipiat esse nõ est idem numero sed aliud. ideo habitus si corrumpatur ⁊ amittatur idem nõ recuperatur. sed quia possibile est ꝙ idem manens idem habeat aliũ ⁊ aliũ ordinem. ⁊ ꝙ in hoc attenditur viuificatio et mortificatio i operibus. ⁊ fortassis in habitibus. ideo possibile est opus mortuũ viuificari. ita ꝙ maneat idem. 75 Ex hoc soluitur vltimum. quia aut dicitur opus viuũ ⁊ mortificatum. hec nõ dicit diuersas dispositões circa opus. sed dicit circa opus diuersas ordinatões. scilicet ordinatõnem ad remuneratõnem dum viuit. ⁊ priuationem illius cum iam mortuũ est siue mortificatum. Sed in suscipiente siue homine dicit diuersitatem penes qualitatem gratie. que est accidens absolutum ipsius subiecti. secundum cuius subiectõnem ⁊ amissionem subiectũ alteratur. ⁊ dicitur modo homo mortuus. modo viuus. modo peccator. modo iustus. ⁊ ita alteratus. Sed opus ex cõsequenti est ordinatum ad vitam. vel hoc ordine priuatum. ⁊ hoc non dicit motum. quia in aliquid per se nõ est motus. 76

Distinctio. xv. de penitentia spãliter ꝙtum ad eius ptes. elidens errorem eorum qui dicũt ꝙ penitentia põt fieri de vno peccato sine alio.

Sicut pdictis autoritatibus illorum error ꝯuincitur ⁊c. Supra reprobauit magister errorem qui attendebatur ꝙtum ad pnie iteratõnem. hic reprobat errorem qui ꝯsistit ꝙtum ad pnie diuisionem. ⁊ hoc maxime ratõne satisfactõnis. Dicebant enim aliqui ꝙ poterat quis penitere ⁊ satisfacere de aliquo crimine ꝙ de alio esset impenitens. Et quoniam iste error suam habebat defensionem. ideo hec pars diuiditur in duas. In prima rñdet ⁊ excludit defensionẽ quã hẽbat ex auctẽ scripture. In secunda defensionẽ quã hz ex auctib9 patrũ. ibi. Alias quoque auctes inducũt. Prima diuiditur in duas. In prima rñdet aucti. In secunda expositioni. ibi. Nam ⁊ si sup eundẽ locum Hiero. ⁊c. Quelibet harum ptium duas habet. In prima opponit. In secunda soluit. ⁊ hoc satis manifestum est in litera.

XV

Rñdet aucti qua defendũt errorẽ suũ qui dicũt ꝙ pluribus irretitus pctis põt penitere de vno ita ꝙ de alio sit impenitens. a

Sic predictis auctib9 illorum error ꝯuincitur. qui pniam sepe agendã ⁊ ꝑ eã a lapsu peccãtes frequenter surgẽ diffitentur. ita eisdẽ illorum opinio eliditur qui pluribus irretitũ pctis asserũt de vno sine penitẽ. eiusdemque veniam a dño ꝯsequi posse. sine alterius pnia. Quam auctib9 astruere conantur. Ait enim ꝓpheta. Nõ iudicabit deus bis in idipsum. vel vt alij trãstulerũt. a Nõ cõsurget duplex tribulatio. Si ergo inquiũt illi aliquis sacerdoti fuerit ꝯfessus vnũ de duob9 vel pluribus pctis. ⁊ de illo iniũctã sibi pniam a sacerdote satisfactõnem expleuerit. ceteris tacitis. nõ ꝓ illo pctõ amplius iudicandus ẽ. de quo satisfecit ad arbitriũ sacerdotis. qui vicẽ xpi in ecclesia gerit. Ideoque si de eo iterũ iudicetur. bis in idipsum iudicat deus

Naum. j. a

a Nõ cõsurget duplex tribu. Uidetur cõtrarium Eccl. xj. error et tenebre pctõribus ꝯcreta sunt. Item in ps. Induatur sicut diploide ꝯfu. s. Respondeo. dicendum ꝙ tribulatõ põt ꝙdrupliciter intelligi. Aut ꝙtum ad subm puniti. aut ꝙtum ad modum puniẽdi. aut secundum diuersitatẽ status. aut secundum ꝓportõnem ad meritum. Dico igitur ꝙ tribus modis duplicatur siue duplatur ꝙtum ad effectũ. quia duplex ẽ hominis ps. s. corpus et aia. o

1 [illegible]

⁊ ꝯsurget duplex tribulatio. Sed de his optet illud tm̄ intelligi q̄ ꝑcedentibꝫ supplicijs ꝯmutant̄ in bonū. ⁊ sic pseuerāt. sup q̄s nō ꝯsurget duplex tribulatō. Qui vō inter flagella duriores ⁊ deteriores fiūt vt pharao pn̄tibꝫ eterna ꝯnectunt. vt tpale suppliciū sit eis eterne pene iniciū. Vn̄ Aug. Ignis succensus ⁊c. i. vindicta hic incipiet. ⁊ ardebit vsq3 ad extremā dānatōe3. Hoc ꝯtra illos notandū est q̄ dicūt illud. s. nō iudicabit deꝰ bis in idip̄m. ad oīa ptinere flagella. q2 quidam hic flagellis emendant̄. alij hic ⁊ in eternū puniūt̄. [b] Quinq3 eīn modis flagella ꝯtingunt. vel [c] vt iustis p patiētiā merita augeant̄ vt Job. vel ad custodiā virtutum ne supbia temptet vt paulo. vel ad corrigēda pctā vt marie lepra. vel ad gloriā dei vt de ceco nato. [d] vel ad iniciu3 pene vt herodi. q̄tenus hic videat̄ q̄d in inferno sequat̄. ꝭm illud. Duplici ꝯtritione cōtere eos dn̄e. Illa ḡ auctas naum nō cogit nos sentire oīa q̄ tēpalit̄ puniunt̄ non vlterius a deo punienda.

Rn̄det expositōni q̄ defendūt errorē eundē. [b] Nam ⁊ si sup eundē locū Hiero. dicat egyptios ⁊ israhelitas a deo tpaliter punitos ne in eternū punirent̄. nō est tn̄ de oībꝫ generalr̄ intelligēdū. Ait eīn sic. Qꝛ genꝰ hūanū diluuio. sodomitas igne. egyptios mari. ⁊ israhelitas in heremo pdidit. scitote ideo tpaliter p pctis punisse. ne in eternū puniret. q2 nō iudicabit deꝰ bis in idip̄m. Qui ergo puniti sunt. postea nō puniēt̄. alioquin mentit̄ scriptura. qd̄ nephas est dicere. Attende lector his v̄bis ⁊ caue ne de oībꝫ generalit̄ intelligas. ꝫ de his tantū q2 inter ipsa flagella pniam egerūt. credentes in deū hebreoꝝ. quā ⁊ si breuē ⁊ momentaneā. tn̄ nō respuit deꝰ. Qꝛ aūt qui p tpale flagellum nō corrigunt̄ pꝰ eternalr̄ puniant̄. ibidem ostēdit

Determinatio ꝑcedentium

Aug. sup Canticum. xxu.

Beda q̄t modis contingunt flagella

Iere. xvij.

Hiero. de egyptijs ⁊ israhelit. ⁊ sodomitis

Que sit intelligentia premissorum.

et duplex ius in li. ar. peccate. Ideo punit̄ hō in aīa ⁊ corp̄e. i. ratione et voluntate. et iste est vnꝰ modꝰ duplicandi. Alio mō duplicat̄ q̄tum ad modum puniēdi. quia p carentiā ⁊ calorē. per ignē ⁊ frigꝰ. sicut peccauit p timorē ⁊ amorem. Tercio mō duplicat̄ q̄tum ad statu3. q2 punit̄ quis in pn̄ti. ⁊ si est impenitēs punit̄ in futuro. Sed q̄tum ad ꝓportōnem ad meritū nō ꝯsurget duplex tribulatio. q2 sp deꝰ punit citra condignū. ⁊ h̄ mō intelligitur auctas ꝓphete. Scd̄m alias vias int̄ se inueniunt̄ auctes. sic etiā est intelligendum dictū Hiero. sequēs.

2 b Quinq3 eīn modis flagella cōtingūt. Vr̄ insufficienter tangē modos. cu3 multo plures assigri possint. Flagella eīn sūt ad vitā eternā ordiata. ad ꝓbatōne3. ⁊ ad multa alia q̄ h̄ nō tāgunt̄. ḡ vi̇ q̄ sit insufficiens. Rꝰ. dō q̄ vtilitates flagelloꝝ pn̄t accipi ex scripturis in generali vel in spāli. In gn̄ali oēs modi flagellādi ad hos reducūt̄. ⁊ h̄ p3 si ꝯsideret̄ sufficientia. Oē eni3 flagellū ꝯtingit ⁊ est ordinatū aut ad vtilitatē flagellati. aut ad gloriā flagellantis. Si ad vtilitate3 flagellati. aut vt ꝓmoueat̄ in bono. ⁊ sic primꝰ modus. ⁊ est exemplū de iob. Aut vt ꝯseruet̄ ⁊ sic scd̄s. ⁊ est exemplū in beato paulo. Aut vt reducat̄ ad bonū. ⁊ sic tercius. ⁊ est exemplū in maria sorore moysi. Aut ad gl̄iam flagellantis. ⁊ hoc duplr̄. Aut vt manifestet̄ potētia in miserando. ⁊ sic est quartꝰ. ⁊ est exemplū in ceco nato quē dominꝰ illuminauit. Aut vt manifestet̄ potentia in iudicando. ⁊ sic est quintꝰ. ⁊ est exemplū in antiocho. Aliter pn̄t distingui. q2 oē flagellū aut est ordinatū ad bonū. aut ꝯtra malū. Si ad bonū. aut ꝓmouendum aut demonstrandū. Si ꝯtra malū aut euitandū. aut corrigendū. aut vindicandū. ⁊ ꝭm hoc accipiunt̄ quinq3 modi Vn̄ versus. Job ꝓbat. inclinat paulū. purgatq3 mariā. Herodem punit. in ceco se manifestat. Sūt ⁊ alij modi spāles ⁊ vtilitates qui his versibꝰ ꝯtinent̄. Erudit. vertit. ꝓbat. ⁊ letū facit artat. Confortat. satiat. ꝯsummat. deinde coronat. Erudit. Hiere. vj. p oē flagellū erudieris hierl̄m. Vertit. i. ꝯuertit. ps̄. multiplicate sūt infirmitates eoꝝ postea acce. Probat. Eccl̄i. xxvij. Vasa figuli ꝓbat fornax. Letum facit. Iaco. j. oē gaudiū existimate fratres ⁊c. Artat. Isa. xxviij. vexatio dabit intellectū auditui. Confortat. Job. vj. hec sit mihi ꝯsolatio vt affligens ⁊c. Satiat. i. fecūdat. Exo. j. quanto magis opprimebat. tanto magꝭ mltiplicabant̄. Cōsummat. Math. v. Beati qui ꝑsecutōe3 patiunt̄ ꝓpter iusticiam. Coronat. ij. Coꝝ. iiij. Id qd̄ in pn̄ti est momentaneum ⁊ leue tribulatōnis ⁊c. Oēs autē ad ꝑdictos modos reducunt̄. Hic tangunt̄ flagelloꝝ vtilitates q̄ sub tribus modis assignatis ꝯtinent̄. ⁊ amplius sunt duo modi.

5 c Vt iustis p patientiā merita augeantur. Videt̄ hic de primo mō male exemplificare. q2 Job. vj. dicit̄. Utinam appenderent̄ pctā mea quibꝰ iram merui. Item Greg. in moral̄. quicq̄d mali patimur. p pctis nostris accidere est manifestū. Rꝰ. dōm q̄ causa duplr̄ dicit̄. s. ꝓprie ⁊ ꝯmuniter. Cōiter ⁊ sic dicit̄ causa sine qua nō. accipiendo igit̄ cām largē p cā sine q̄ nō. sic oīno pena dicit̄ venire ob meritū culpe original̄. q2 nisi pctm̄ ꝑcessisset nulla esset pena. Si autē accipiat̄ ꝓprie p cā meritoria vel finali. sic nō meruit iob illā penā. Et qd̄ dr̄ vtinā appenderent̄. hoc est potiꝰ ad oppositum. q2 sicut ipse dicit ꝯsequenter q̄ pena improportōnaliter excedit meritum.

4 d Vel ad iniciū pene vt herodi. Videt̄ male dicere. q2 dicit Aug. de pn̄ia quicq̄d deꝰ ꝑmiserit pati. scias eē flagellū corrigentis nō damnant̄. Item q̄diu hō viuit pōt ꝯuerti. ⁊ pōt mereri. ⁊ est in statu vie. ḡ non debet

inchoari pctā. R°. dōm q flagellum inflictū habet ꝯparatōnem ad infligentem. ꝛ illū cui infligit. De infligente aūt est loqui aut q̄tum ad voluntatē an̄cedentē vel ꝯn̄tem. Si q̄tum ad voluntatē antecedentē. sic oīne qd deus nobis facit ꝛ infligit i p̄n̄ti vita ordinatōez aliquā hz ad gloriā. q2 s̄m voluntatē istā vult fieri. Si autem q̄tum ad voluntatē ꝯn̄tem. q2 s̄m hanc voluntatē vult de⁹ s̄m qd p̄scit. ꝛ p̄scit istum in malicia p̄mansurum. penā dicit̃ infligere in vindictā grauis culpe. Silr̄ de flagellato est loqui du plr̄. Aut q̄tum ad statuz. et q2 ipse est in statu i quo pōt reuerti. tam ipse q̄z pena aliquam ordinatōez hn̄t ad bonum. Aut ꝯtingit lo q̄ q̄tū ad obstinationem ai. q̄ ꝯuertit benignitatē in irā. ꝛ grām impugnat. et sic sunt ei pene in dampnationem. ꝛ sic patz vtraq̄ pars.

agena de fideli deprehenso in adulterio q̄ decollatur. vbi ōndit leuia pctā breui ꝛ tp̄ali supplicō purgari. magna vo diuturnis eternisq̄ supplicijs reseruari ita inq̄ens. Querat hic aliq̄s si fidelis dep̄hensus in adulterio decollet̃. q̄d de eo postea fiat? Aut eni punietur. et falsum est qd dicit̃ nō iudicabit deus bis in idipsum. aut nō puniet̃. ꝛ optandū est adulteris vt hic breui pena puniantur. vt frustrent̃ ibi cruciat⁹ eternos. Ad qd r̄ndem⁹ deū vt oim rerū ita supplicioꝝ q̄z scire mensuras. ᵉꝛ nō ꝯueniri sn̄iam iudicis. nec illi in peccatorem exercende. dehinc pene auferri p̄tātem. ꝛ magnū peccatū magnis diuturnisq̄ lui cruciatib⁹. Si q̄s vo punitus sit tp̄aliter. vt ille q̄ israhelite maledixerat. ꝛ qui in sabbato ligna collegerat. tales postea nō puniri. q2 culpa leuis p̄n̄ti supplicio ꝯpensatur. ᶠLeuis eni culpa leui supplicio ꝯpensat̃. His satis innuit Hiero. grauia pctā ꝛ hic puniri graui supplicio. ꝛ in futuro puniendā eternalr̄. de quib⁹ p̄n̄ia non agit̃ inter flagella. Leuia vo q̄ hic puniunt̃. leui pena ꝯpensatiōez recipe. qd in bonis fieri nō ambigim⁹. ꝛ in malis forte etiam fit ita. Satis iam apparet. qd illi de ꝓphetia induxerūt non facere ꝓ eis qui dicūt ei qui crimē sibi reseruat de alio veniam p̄stari ꝑ penitentiam.

Raum. j.

e

f

e Et nō ꝯueniri sententiā iudicis. Videt̃ male dicere. q2 qui sēl iudicat⁹ est ꝛ punit⁹ a sacerdote. ampli⁹ nō iudicabit̃ nec punietur. ḡ sn̄ia iudic̄ ꝯuenit̃. R°. dōm q sacerdos aut absoluit non absolutuz. ꝛ imponit minorē penā q̄z debet ꝛ sic iudicat sn̄ia hoīs et nō iudicis superni. ꝛ hoc mō si videat̃ ꝯueniri sn̄ia iudic̄. nō tn̄ ꝯuenit̃. q2 oportet hoīem puniri in foro dei. Aut sacerdos seruato ordine recto ꝛ q̄litate punit. ꝛ sn̄ia sacerdotis est sn̄ia dei hic hoīem absoluent̃. ꝛ tūc nō ꝯuenit̃. q2 ip̄e iudex iudicat ꝑ ministrū suū cui ꝯmisit misteriū. tamē cassum est nisi p̄cedat ministeriū dei absoluent̃.

5

f Leuis eni culpa leui supplicio ꝯpensat̃. Premittit hic exempla de israhelita q̄ collegit ligna in sabbato. ꝛ vlterius de eo q̄ isr̄lite maledixerat ꝛ q̄ etiā blasphemauerat. ꝛ videt̃ in vtroq̄ male exemplificare. tū ratione pene. tū ratōne culpe. Ratōne pene. q2 vterq̄ occisus est ꝛ lapidat⁹. ꝛ hec ē ḡuissima penaꝝ scz pena mortis. Item de culpa videt̃ falsum. q2 blasphemia est ḡuissimū pctm̄. Preterea trāsgressio mādati decalogi non est leue pctm̄. maxime q2 punit̃ pena mortis q̄ erat pena debita enormissimis pctis. R°. dōm q Hiero. non vocat suppliciū mortis leue absolute. s̄ in ꝯpatōne ad penā eternā. ꝛ leuē culpā vocat. tū ꝓpter hoc q semel perpetrata est. tū etiā q2 neutrū habebat deformitatē notabilē. ꝛ ideo si vterq̄ voluit penitere. de facili potuit misericordiā inuenire ꝛ graues penas euadere. ꝛ vterq̄ illoꝝ occisus fuit ex rigore legis que data erat in timorē. Et qd obijcit̃ de blasphemia. dōm q s̄m Rich. de sancto Vict. nō omīs blasphemia est peccatū in sp̄m sctm̄. sed q̄ dicit̃ sp̄s blasphemie. qn̄ quis voluntatem habet blasphemādi deum. Sed illa q̄ dicit̃ ex quadā surreptione ꝛ sine ꝑturbatōne. non est semꝑ inter pctā enormia reputanda grauis. licet ipsa graue possit eē pctm̄.

6

7

D intelligentiā hui⁹ ptis sex incidūt h̄ q̄renda. Primo querit̃ vtrū possibile sit deo recōciliari ꝑ satisfactōez. Scdo vtruz sit possibile deo satisfacere de vno pctō alio retento. Tercio vtrū extra charitatē abstinentē a pctis possibile sit satisfacere. Quarto vtrum opa satisfactoria facta ext̃ charitatē viuificent̃ adueniente charitate ꝛ debeāt ꝯputari in sortē. Quinto q̄rit̃ vtrū ꝑ talia opa aliq̄d meret̃. Sexto ꝛ vltimo querit̃ q̄d sit illud qd meret̃.

Questio. j. a

Q2 sit possibile deo recōciliari ōndit̃ ꝑ diffinitionem ei⁹ qd est satisfacere. Quia dicit ansel. satisfacere est honorē debitū deo reddere. Sz h̄ est possibile hoī. ergo possibile ē satisfacere. Item quāto is ꝯtra quem delinq̄tur misericordior ē. tanto minorē exigit penā. ꝛ quanto minorē exigit penā tanto facilius ꝛ possibilius est ei satisfacere. sed deus est multo misericordior hoīe. ḡ si pōt hoī satisfieri. ꝛ deo. Item sufficiēter aliq̄s punit̃ qn̄ tantū dat̃ ei tormentū q̄ntū fuit delectamentū. q2 hoc est iusticia legis moysaice Deutro. xxv. Iuxta mēsurā pcti erit ꝛ plagaꝝ mod⁹ ꝛc̄. Et legis diuine. quantū se glorificauit ꝛc̄. Sz aliq̄s pōt sibi hoc facere. ḡ pōt deo satisfacere. Contra. tanta est offensa quant⁹ is est qui offendit̃. Sed deus est infinitus q̄ offendit̃ in pctō. igit̃ ꝛ offensa. Sed quanta est offensa tanta debet esse satisfactio. alioq̄n non fit satis. ḡ in infinitum oportet q homo se puniat. s̄ hoc est impossibile alicui. ḡ nō potest deo satisfacere homo de pctō. Item pctm̄ dyaboli. pctm̄ nostruz nō excedit in infinitum. imo quanto eius culpa excedit humanā. tanto virtus nature ad sustinendū mala ꝛ faciendum bona est fortior. Sed dyabol⁹ nō pōt

satisfacere. g nec homo. Item primus parens nõ potuit de culpa sua satisfacere. qr cuz esset homo voluit in scientia assimilari deo. ideo ad satisfactõez necesse fuit q deus fieret hõ. Sed quilibet peccator pfert voluntatẽ suam voluntati diuine. g nõ potest satisfacere. Item nullus de originali potuit satisfacere nisi p mortem xpi. sed multo minus ponderat originale q actuale. g zc. R°. dõm q hic est vnus modus dicendi satis pbabilis. q de omi eo qd est in peccato nõ fit satisfactio. qm hoc est impossibile. vnd et deus nõ exigit satisfactõnem de omi eo qd est in culpa. sed aliquid ɔdonat p miscdiam. de aliquo requirit satisfactionem p iusticiam. vt simul sit h miscdia z veritas. nec vnq est satisfactio nisi pcedat ɔdonatio. sic nunq est meritum nisi pcedat donum gratuitum. Und notandũ q in peccato duo sunt. s. offensa dei z libido deordinata. s offensa dei est infinita. z p illa nõ fit satisfactio. sed dei miscdia illã remittit suã dando gratiam. libido autẽ ɔuersa finita est. Et quia deus iustus est. z nõ totum remittit. sed p illa exigit penam ɔdignam. z qtum ad hoc possibile est deo satisfacere. Et sic patet rñsio ad duo pma. Ad pmũ q nõ fit satisfactio de offensa. Ad scdm q dyabolꝰ nõ põt satisfacere ꝓpter impossibilitatem pcipiendi gtiam in qua remittat sibi diuina offensa. Patet etiam rñsio ad tercium. Deus eñi p miscdiaz relinquit omnino offensam dando grãm. sed satisfactõez exigit d ipso damno qd intulit sibi pctõr p culpam z delectationẽ libidinosam. Et quia adam intulit sibi dãnuz mortis z toti posteritati. ideo non potuit plene satisfacere nisi ille qui non esset mortis debitor z valeret totum genus humanũ. Sz pctõr quilibet dum peccat infert damnũ in imaginis deformatõe que repabilis est. z infert dãnũ sibi nõ alijs. z ideo nõ ẽ simile. Alius est modus dicendi etiam satis pbabilis. z videtur rõnalr q si diuina miscdia relinquit offensam homini dando gratiam. nõ tamen ita oĩno relinquit quin etiam exigat de offensa satisfactõnez p iusticiã. z quia homo non potuit p tanta offensa satisfacere. ideo deꝰ dedit ei mediatorẽ qui satisfaceret p offensa. Unde in sola fide passionis xpi remittit omis culpa. z sine fide eius nullus iustificat. Et sm hoc dicũt q omis satisfactio nostra virtutem habet a satisfactione xpi. Sed ipsa satisfactio xpi habet effectũ in membris p sacramentũ baptismi plenũ. p sacramentũ penitentie sm partem. per fidem ante nouam legem. z etiam post. et in his qui nõ possunt ɔfiteri effectuz habet adhuc minorez. vnde omis satisfactio non tm de pctõ pmi pentis sed etiam de alijs fundata ẽ super satisfactõnem mediatoris. z sm hanc viam facilis est rñsio ad obiecta. Sicut eñi offensa est infinita: sic q deus placet est satisfactio infinita. Siliter scdm patet. quia dyabolus nõ habuit mediatorẽ sup quẽ posset fundari eius satisfactio. Similiter patet tercium de adaz. qm sicut ipse nõ potuit satisfacere de peccato suo. sic nemo potest sufficiẽter satisfacere de suo nisi sup satisfactõz passionis xpi p fidem esset fundatus.

Questio. ij. b

Utrum possibile sit deo satisfacere de vno pctõ sine alio. Et q sic videt. j. Thi. iiij. Pietas valet ad omnia. Glo. summa xpiane discipline in pietate z misericordia est. quã qui sequit. etiam si lubricum carnis patiat. sine dubio vapulabit. nõ tamen pibit. Et cõstat q intelligit de lubrico mortali. quia si de veniali etiam sine illa nõ periret. g zc. Item ratõne videtur. quia satisfactio respondet transgressioni ex opposito. g cum impossibile sit transgredi nisi successiue. pmo vno modo. deinde alio. videt similiter q z possit satisfacere pmo de vno pctõ. deinde de alio. Itez alij pctõ alia debetur pena et alia satisfactio. vnde et alia imponit. esto ergo q p aliquo pctõ imponatur pena debita. si exequatur illam amplius non põt nec debet exigi ab eo aliquid. sed põt exigi committendo aliam culpam. g zc. Item plus desiderat deus satisfactõnem sibi fieri a pctõre q aliquis creditor solutionem a debitore. sed debitor qui multũ desiderat solutõnem recipit solutõnem de vno sine alio. g z deus satisfactionem de vno pctõ sine alio. Item homo potest satisfacere de vno veniali ɔmittendo etiaz aliud. g pari rõne d mortali. Aut qrit quare nõ. Contra. Isa. lviij. ecce ad lites z ɔtentões ieiunatis. Et post. Nunquid tale est ieiunium qd elegi. quasi diceret. non. g nõ placet deo p pctõ ieiunium. quia ieiunando ɔmittunt peccata. Item Greg. in omelia. qui sic alia plangit vt alia ɔmittat. penitentiã agere aut ignorat aut dissimulat. Item ratõne videt. qr in hoc peccator est pena dignus qr dei imaginem deformat. g nunq satisfacit nisi p reformationez imaginis. Sed in eo qui satisfacit z rursus peccat nunq reformat imago. g talis nunq satisfacit. Item in pctõ est ɔuersio z auersio. z pena debet pctõri rõne auersionis. sed peccata omia ɔueniunt in auersione. g satisfactio respicit peccata sm id in quo ɔueniunt. g impossibile est satisfacere de vno sine alio. R°. q aliqui posuerũt q de vno peccato poterat fieri satisfactio pctõre ɔsistente in alio. z ratio eorũ erat diuina largitas z benignitas que acceptat satisfactõem qntumcũq modicam. Sed tamen hij nõ ɔsiderauerũt sufficienter quid sit satisfacere. non eñi satisfacere dicit tolerantiam pene tm. qr deus in malis nostris nõ delectat. sed delectat in iusticia voluntatis nostre et reconciliatõne. que nõ potest haberi de vna culpa sine alia. stum ꝓpter ɔnectõnem virtutum in vna gratia que delet culpam omnez mortalem cum habeat omnẽ virtutem annexam. stum ꝓpter diuinam largitatem que scdm ptem nõ gratificat. imo omnem offensam ɔdonat. stum ꝓpter pctã mortalia que omnia ɔmunicant in auersione z ɔtemptu dei et omnia sũt ɔtra deum z ɔtra vnũ. z ideo si deus remitteret culpam de vno sine alio. simul esset is cui remittit amicus z inimicus. ɔuersus z auersus. z ideo sicut dicit magister error est hoc ponere q hõ satisfaciat deo offendendo deũ. qr semp manet auersio. z imaginis deformatio. z inimicicia. Et ideo di. Eccs. ix. qui in vno peccauerit. multa bona pdet. Et beatꝰ Iaco. ij. capi. qui offendit in vno factꝰ est oim reus. qr q peccat in vno nõ satisfacit p aliq. eo q in omi pctõ vnꝰ offenditur. z impossibile est q deꝰ sit amicus z inimicꝰ eiusdẽ.

Ad illud g qd obijcit d illa glo. q nõ pibit. dõz q intelligit q opibus pietatis ɔpat quis ad gratiam p quã satisfaciat de oibus. Ad illud qd obijcit d trãsgressione. dõm q nõ est silr. qr eñi mala facimꝰ. ideo mali sumꝰ. z ideo qr actꝰ nõ sunt ɔnexi nec trãsgressiones. s nõ qr bona facimꝰ boni sumꝰ s ecõtra. z ideo oportet q añ sit amicꝰ q p aliquo pctõ satisfaciat. et si amicꝰ. g nullũ pctm hz mortale. Ad aliud qd obijc dõm q isti pctõ debet tanta pene de se nisi remittat

p gratiam. quā impossibile est illi psoluere. qr infinitā. ꝛ ideo nunq̄ taxari pōt pena debita quousqꝫ manet in culpa. Ad illud qḋ obijcit q deus vult plus satisfactionez q̄ creditor solutionē. dōm q deus sibi recipit satisfactionē paulatim. sed q̄diu est in aliqua culpa. non est in soluendo aliqd. imo in obligādo se potius. et ideo deus non recipit. Ad illud quod obī de veniali. dōm q nō est simile. qr veniale stat simul cū gratia p quā ɔtingit satisfacere. nō sic mortale. immo qḋlibꝫ mortale tollit fundamētū satisfactiōis sicut melius patebit in sequenti pblemate.

Questio. iij. c

Utrum extra charitatez abstinentē a petis possibile sit satisfacere. Et q sic videt Lu. xj. date elynaz ꝛ ecce oīa mūda sunt vobis. ɔstat q ibi loquit de peccatoribus. g pōt satisfacere quis p elynam sine gratia. Et docipni Dan. iiij. Dixit dan. Nabuchodonosor. petā tua elynis redime. ꝛ ɔstat q ille erat petōr magnus. g ꝛc. Item Tren. iij. venatōne ceperūt me. Glo. ꝛ si fides deesset. pena satisfaceret. ſ vbi deest fides nō est charitas. g ꝛc. Item rōne videt. qa ad nullū pceptum diuinū tenet hō ex charitate. Ꝓ constat. qr si q̄s p loco ꝛ tpe parentes honorat etiā nō hn̄s charitatem. nō peccat. g multo min⁹ tenet ex charitate implere sacerdotis mandatū. ſ satisfactio ē mādatū sacerdotis. g pōt fieri extra charitatez. Item si tenet ex charitate satisfacere. cuꝫ nullus sit certus vtrū amore aut odio sit dignus. semp est in dubio. g semp dꝫ satisfacere. Si tu dicas q ɔclusio est vera qr sp ɔcedenda ē pnīa tibi vsqꝫ ad mortē. g ēt q iposita sit alicui pnīa dare centū marcas. vī ſm hoc q sp tenet dare. ſ hoc est impossibile. g tenet ad impossibile. Contra. nō respicit dn̄s quātū ſ ex quāto. ſ voluntas sine charitate non placet deo. g nec opus nec satisfactio. Item q̄diu hō est extra charitatē ē inimicus. ſ satisfactio est reconciliatiua. g talis nō pōt satisfacere. Item apl's. j. ad cor. xiij. Si distribuero in cibos pauperū oīs facultates meas. charitatem aūt nō habuero nihil mihi pdest. g ꝛc. Item nullus damnat p culpa p q̄ satisfacit. ꝛ null⁹ dānat nisi pter culpā. g nullus satisfaciens damnat. Sꝫ nullus euadit damnatōez nisi q̄ hꝫ charitatē. g null⁹ satisfacit nisi qui est in charitate. Rᵒ. dōm q satisfacere quantū est de vi noīs importat diuinā acceptationem ꝛ reconciliatōez ꝛ amiciciā. Etiā qr sine gratia gratū faciente ꝛ charitate impossibile est aliquez deo placere. ꝛ opa eius acceptari. ideo nec satisfacere est possibile. pōt tn̄ hō anteq̄ hēat charitatē pparare se ad hn̄dam charitatē. ꝛ ad exequendam satisfactōez. ꝛ sic intelligit ɔsiliū dn̄i ꝛ ɔsilium Dan. vt se pparēt ad elemosynā p grām. qua accepta. multiplicādo elemosynas satisfacerēt. Ad illud qḋ obijcit de glosa in Tren. dōm q fides ibi dī ɔsciā peti. Aliqn̄ eñ habens grām p penā satisfacit de culpa cui⁹ nō hꝫ mēoriaz. vñ tātū valet dicere si fides desit quantū si desit ɔsciā. Ad illud qḋ obiicit q nullus tenet ex charitate implere mādata. dōm q qn̄ satisfactōnis opus ab hoīe imponit hoī. nō tenet illud opus facē ex caritate siue in charitate. qr pceptū. sed necesse hꝫ in caritate facere ad hoc q sit emendatoriū ꝛ deo placitū. ꝛ ideo dico q ope illo in iūcto ɔpleto. nō tenet illud iterare. ſ si dubitat pbabiliter se deo nō satisfacē. nō dꝫ a satisfactōne cessare quousqꝫ p signa pbabilia habeat certitudinem de culpa dimissa ꝛ pena. vnde sic dictū est de alijs sacramentis maxime de eucharistia q nō valet nisi habenti charitatē. nō tn̄ tenet q̄s accedere ex charitate ſm veritatem. ſ se pbabiliter disponere. ita etiam de satisfactōne dōm q opera iniūcta in satisfactōnē tenet facere. ꝛ tenet se disponere quantū est in se. ꝛ sic absolutus est in foro ecclesie ꝛ a pena sue ɔscie. ꝛ in foro dei absolutus est vt non peccet in h faciendo. Sed tn̄ p h opa non absoluit omnino. ꝛ ideo sanum ɔsilium est q homo semp peniteat. sufficit tn̄ cum signis pbabilib⁹ fecisse pniam iniūctam. nec oportet eam iterare. vnde si centum dedit. non dꝫ iterare. nec sacerdos debet iterum imponere nisi p aliqua culpa de nouo ɔmissa. Satisfecit enim talis in foro ecclesie ꝛ sue ɔscie. Vñ notandum q duplex pōt distingui forum ſm duplex iudicium. scꝫ forum ɔscientie. ꝛ forum diuine iusticie. Primū ē manifestum. scōm est occultū. Si quis igit impleat penitentiā impositam sine remorsu ɔscientie. sed tn̄ extra charitatem. nō tenet satisfacere amplius nec iudicio sacerdotis nec suo. tenet tamen iudicio dei. qr adhuc deus exiget penam. illud aūt forum distinguitur ɔtra forum ecclesie. Sꝫ illud vocatur forum ecclesie qḋ est in facie ecclesie publicum.

Questio. iiij. d

Utrum opa satisfactoria extra charitatem. aduenīete charitate reuiuiscant siue viuificent. ꝛ an debeant ɔputari in sortem. Et q sic videt. sup illud Leui. xxv si attenuatus frater tuus ꝛc. glo. exponit q fructus bone ɔuersatōnis debent ei ɔputari ab eo tempore ex q̄ peccauit. ꝛ ex h videt q charitate aduenīete pñt bona opa ɔputari. Item baptism⁹ accept⁹ a ficto extra charitatē adueniente charitate incipit valē. ergo similiter cum satisfactio sit opus sacramentale poterit valere adueniente charitate. Si dicas q non ē simile. qr in baptismo imprimit caracter. Cōtra. hoc est de restitutōne que tūc valet ad salutez cum aduenit charitas. nec oportet iterari. Item facilius est in natura viuificare quod nō vixit. q qḋ vixit et est mortuū siue mortificatū. primū eñ est naturale. secūdum sup naturam. g cum opa mortificata aduenīete charitate viuificent. multo mag⁹ mortua vel saltē equaliter. Item bonum moris magis ɔpinquum est gratie q bonū nature. ſ naturalia viuificant ꝛ gratia reformant. g ꝛ bona in genere pri⁹ facta. Itez rō q̄re de⁹ remittit culpā ꝛ n̄ remittit penā ē ne petm̄ remaneat ipunitū. g si iste petōr punit⁹ ē an aduentū gratie. nunq̄ debet puniri post gratiam. vel in parte dꝫ. aut nullo mō puniri dꝫ. aut nō tantū. g bona opera ɔputant. Contra. qḋ nullo mō viuit. nec est a principio viuēte. nec hꝫ potentiā ad vitaz. nō pōt viuificari. ſ tale est opus extra charitatē factū. g ꝛc.

Item oīe satisfactoriū est meritoriū. Sꝫ nullum est meritoriū nisi ex charitate. Sꝫ opus illud nō fuit ex charitate. nec ampli⁹ pōt esse. qr impossibile est q mutet originē. g impossibile est inter opa satisfactoria ɔputari. Item petōr ante satisfactōnez est obligatus ad penam infinitam. Sed ab infinito nihil adimitur. ergo q̄tumcunqꝫ petōr se affligat tenetur ad aliqualem penā. g nō debēt talia opa ɔputari.

Item opus ex charitate pcedens excedit improportōnaliter opus extra charitatē factū. ſ qḋ improportōnaliter excedit aliud nō accrescit ex additione

llius. g̃ q̃tumcunq̃ opa fecerit ante charitatem. nihil adducit ad opa post charitatem. sicut nec punct⁹ ad lineã. g̃ in nihilũ debent ꝯputari. 21 Rñ. dõ q̃ circa h̃ duplex fuit opinio. vna quidẽ fuit q̃ op⁹ satisfactoriũ quantũ est de sua rõne pfecta mereť collationem glorie. ⁊ mereť remissionẽ pene. Collationẽ glorie. quia fit ex charitate. Remissionẽ pene. q̃ in charitate inq̃tuz sacrãle est. ⁊ ideo sufficit q̃tũ ad h̃. q̃ p q̃ fiat i caritate q̃tũ ad h̃ caritatẽ pena debita satisfacienti. fit ꝓportõnal' pene quã suffiet. Dicit g̃ q̃ opa illa viuificari q̃tum ad meritũ vel retributõnem vite eterne est impossibile. q̃ non fuerunt ex charitate. et amplius. impossibile est esse ex charitate. s̃ q̃tum ad meritum remissionis pene. q̃ nõ erat alius defect⁹ nisi quia pena nõ erat ꝓportõnalis. Isto posito in charitate. ⁊ pena facta ꝓportõnali. viuificanť q̃tum ad h̃ q̃ ꝯputari debent in sortem. vel aliter viuificantur q̃z opa mortificata. q̃ illa ad eternam retributõnez. h̃ solum ad pene dimissionẽ. Alia est positio q̃ omne opus satisfactoriũ est meritoiium vite eterne. ⁊ oportet fieri ex charitate mouente impio ꝯiuncto vł saltem premio. sicut est de eo q̃ vadit ad sctũ iacobũ. vnde dicũt q̃ talia nullo modo viuificanť nec ꝯputanť. Prima positio est multũ ꝓbabilis. sed hec secu-

22 rior est. Ad illud g̃ qd̃ obijciť in ꝯtrarium h⁹ q̃ debent fructus ꝯputari. dõz q̃ illud intelligiť si statim post pctm̃ incepit ꝯteri. ⁊ tunc opa satisfactoria fuerunt ab illo tempe etiã anteq̃ absolueref a sacerdote. Vel dõm q̃ fructus ꝯputanť q̃tum ad superexcrescentiã vsurarũ. quia merito illoꝝ fructuũ dyabo-

23 lus nõ traxit illũ ad multa scelera. Ad illud quod obijciť de baptismo. dõm q̃ est opus dei ad hoiem. ⁊ hoc nunq̃ est mortuũ. tamẽ ꝓpter incõuenientiaz suscipientis priuať effectu. ⁊ tale est baptism⁹. Est op⁹ hominis ad hoiem. ⁊ tale ꝯsiderať solum exteri⁹. q̃a homo nõ videt nisi ea que extra se sunt. ⁊ talis est restitutio. ⁊ hoc nõ oportet esse viuum. Aliud est opus hominis additũ. ⁊ tale põt esse mortuũ. sed debet esse viuũ ad hoc q̃ satisfactoriũ. aliter cũ deo nõ est acceptum. ⁊ tale est opus satisfactõnis q̃ hõ reconciliatur deo. ⁊ ideo nõ est simile de baptismo ⁊ satisfactio-

24 ne. Ad aliud dõm. q̃ nõ est simile de habitib⁹ ⁊ potentijs ⁊ actibus. quia isti manent. illi non. nec infor-

25 mari nec viuificari pñt. Ad illud qd̃ obijciť q̃ viuificare qd̃ nunq̃ vixit est facilius. dõm q̃ hoc verũ est in hys que ideo viuunt quia recipiunt vitaz. s̃ nõ in hys que ideo pñt viuere quia ꝓcedũt a vita. ⁊ ta-

26 lia sunt opa. Ad illud qd̃ obijciť q̃ causa satisfaciendi est ne sit peccati impunitas. Dõm q̃ illa non est tota ratio. sed ⁊ hec. quia homo est amicus dei effectus p gratiã. ⁊ dignus aliq̃n beatificari. ideo soluz ad penam tp̃alem astrictus est. ⁊ ideo anteq̃ sit amicus ad eterna restringiť. Preterea opus factũ ex caritate improportõnaliter sicut tactũ est in oppouendo excedit opus factum extra charitatem. ⁊ ita pena supportata ex charitate ⁊ mera voluntate excedit penam supportatam sine charitate. ⁊ ideo deus penam eternam eternaliter portandã ex mala voluntate cuiusmodi est in damnatis. rõnabiliter in penam temporalem ꝯmutat ex charitate portandaz. q̃ tantum placet ei talis tolerantia. ⁊ ideo alia pena extra charitatem portatam tanq̃ oino improportõnalis non augmẽtat illã. g̃ illã solã reputat satisfactoriã cui⁹ tolerantia ⁊ assumptio sumiť ex charitate. q̃ in aliam nõ ꝯmutat penam.

Questio. v. e

Supposito q̃ h̃ opa facta ex charitatẽ nõ fiat satisfactio nec viuificeť. Queriť vtrũ hõ p ea aliq̃d mereať. Et q̃ sic vr̃. q̃ sic dicit auctas cõis nullũ malũ ipunitũ ⁊ nullũ bonũ irremũeratũ. s̃ diuia iusticia nunq̃ malũ q̃ntulũcũq̃z dimittit q̃n puniat. g̃ nec q̃ntulũcũq̃z bonũ q̃n remũeret. Itẽ si ñ remũeraŕ. g̃ eq̃nť ad eũ q̃ nullũ bonũ fecit. ⁊ eũ q̃ fecit multa bona. g̃ stultũ ẽ alicui pctõri ꝯsulẽ q̃ faciat aliq̃d bonũ op⁹. Itẽ Exo. xx. honora prẽm tuũ vt sis longeu⁹. aut h̃ dr̃ habẽti charitatẽ. aut ñ hñti. Si hñti tm̃. h̃ ẽ parua remũeratio. q̃ ipẽ nõ amat istã vitã s̃ aliã. Si ñ hñti. g̃ mereť aliq̃d si honorat. ⁊ sic ⁊c̃. Itẽ dñs dic̃ de hypocrita math. vj. q̃ facit op⁹ bonũ ꝓpť gl̃iaz q̃ recepit mercedẽ suaz. esto g̃ q̃ aliq̃s faciat op⁹ bonũ ꝓpter deuz non ꝓpter gloriam. cum nõ sit peius q̃z illud qd̃ fuit ad gloriã imo melius. ergo dignũ est mercede aliq̃.

Contra. Aug⁹. pctõr nõ est dignus pane q̃ vesciť. g̃ si pctõr nõ est dignus viuere. multo min⁹ ẽ dignus remunerari. Item qui nihil est in ꝯspectu alicui⁹ apud illũ nihil mereť. s̃ pctõr nihil ẽ in ꝯspectu dei. ps̃. ad nihilũ redact⁹ ẽ in ꝯspectu ei⁹ ma. g̃ ⁊c̃. Itẽ Sap. xiiij. siliter odio sunt deo impius et impietates ei⁹. Sz impietas oĩno displicet deo. g̃ et impius. s̃ q̃ oĩno displicet alij nihil mereť apud ip̃m. g̃ ⁊c̃.

Item nihil mereť organũ nisi viuũ in opatiõe seruien. vñ ligo nihil mereť q̃uis cum eo opetur homo in vinea. Sz pctõr organũ est nõ viuum. g̃ ⁊c̃. 27 Rñ. aliq̃ dicunt q̃ pctõr nihil oĩno mereť apud deũ neq̃ ex ꝯgruo neq̃ ex ꝯdigno. s̃ tñ deus rõne habũdãtissime largitat̃ bona ei⁹ opa nõ dimittit irremũerata. imo remunerat. ⁊ est bonũ pctõri bñ opari. Quis non sit iustũ eũ remũerari. s̃ magis benignũ. Alij dicũt et ꝓbabilius. q̃ est mereri de ꝯgruo ⁊ de ꝯdigno. q̃ peccator apud deũ nihil mereť de cõdigno. s̃ mereri põt de ꝯgruo. s̃ pctõr eñ aliq̃n facit bonũ op⁹ in genere. q̃ ad gl̃iam suã. vt cum dat elýnã ꝓpter gl̃iam. ⁊ ex h̃ opere nõ mereť mercedẽ s̃ penam. q̃ ꝓcedit ex ꝯtumelia. Aliq̃n facit ad dei gloriã ⁊ ꝓpter amorẽ dei quã habz. ⁊ h̃ non põt esse sine aliqua gr̃a gratis data que disponit de ꝯgruo ad gr̃am gratũ facientẽ quaz de⁹ aliq̃ mõ acceptat. ⁊ ex h̃ mereť de ꝯgruo. Illud aũt meritum ꝯpatum merito charitatis est improportõnale. sicut linea latitudini ⁊ supficiei. vñ sicut linea nihil ẽ in ꝯpatõne ad supficiẽ. aliquid tñ est in se. sic ẽ de peccatore ad iustũ. ⁊ de ei⁹ amore ad amorem charitat̃. 28 s̃ de merito ad meritũ. Ex his patet obiecta. ⁊ primo ad illud Aug. nõ est dign⁹ ⁊c̃. dico hñ q̃ nõ meretur ex ꝯdigno. siliter ad duo sequẽtia q̃ nihil ẽ in cõparatõne charitat̃. 29 Ad illud de Sapien. siliter est odio impi⁹ ⁊c̃. dõm q̃ illud intelligiť p se s̃m qd̃ impius. nõ s̃m qd̃ habẽs naturã bonã ⁊ aliqua dona g̃tis data. ⁊ cũz facit opus s̃m qd̃ impi⁹ nihil mereť. s̃ q̃ñ s̃m gr̃am gratis datã aliq̃d ad salutẽ meretur de ꝯgruo. 30 Ad vltimũ de instrõ rñsio dõm q̃ nõ viuũ diciť dupl'r. Negatiue. qd̃ nõ viuit nec natũ est viuere. Et priuatiue qd̃ nõ viuit s̃ natũ ẽ viuẽ. Et p p̃mũ nec de ꝯgruo nec de ꝯdigno mereť. per scd̃m aũt mereť de ꝯgruo. eo q̃ nõ puuať simpl'r vita. viuit enim in morte. ⁊ voluntarie opať bonum. et est quodãmodo dei adiutor.

Questio. vj. f

Queriť vtrum bona opa extra charitatẽ valeant ad tolerabiliorẽ penam. Et q̃ sic videť. Aug. dicit de talibus in Ench. q̃ ad hoc eis ꝓsunt vt tolerabilior sit damnatio. Item ratõne videť. q̃ ꝓbatũ est supra q̃ aliquid mereť illo ope. g̃ esto q̃ statim moriať pc̃ō

illud. q cum nō sit irremuneratum et nō pmiaret in collōne boni. q saltem in diminutōne mali. Item declinare a malo semp vitat penam qūuis nō sp consequat palmā. sed melius est bonum facere. q multo fortius vitabit penaz. Item pctm aggrauat ex sequenti euentu z grauius punit. vt pz in pctō ocij. ergo pctm qd reddit hominē magis ociosuz ad bonuz magis punit. q illud ppter qd fiūt bona opa minus. z ita zc. Contra. Aug⁹. in enchi. dicit damnat⁹ non pdesse suffragia ecclesie. Sz ista sunt potentiora cū fiūt ex charitate q opa extra charitatem facta. q illa multo minus psunt. Item si meret remissionem pene. aut intensione. aut duratōne. Non duratione. quia pena est infinita. Si intensione. q qūtum ad hoc est finita. ergo intantū pnt multiplicari bona opa q nulla erit pena. Item tante culpe debet tanta pena. Sz opa bona extra charitatē facta n imutāt nec minuunt culpā. q nec penā. Querit ergo ad qd valeant hmōi opa bona. R⁹. dōm q hmōi opa bona extra charitatem facta qn bona fiūt intentōne valēt ad multa. Ad tpalium multiplicatōez Isa. j. Si volueritis z audieritis me bona terre comedetis. Ad tēpalis pene diminutōez. iij. Regū. xxj. Nonne vidisti Achab corā me humiliatuz. idcirco nō inducam zc. Ad gre impetratōnē sicut raab Josue. vj. inuenit grām ppter opa q fecit nuncijs. Ad bone vite sustentatōnem. iij. Treñ. Bonū est viro cuz portauerit iugum zc. Ad pcti resistentiā. qz pctm trahit suo pondere ad aliud Ecci. iij. Igniem ardentē extinguit aq̄ z elā resistit pctō. Ad tolerabiliorē penam eternam. Sicut dicit aug. q valz vt tolerabilior sit dānatō. Sz illud diuersimode intelligit a diuersis. Quidam em̄ dicūt. q facit penā tolerabiliorē nō mutando penā. s fortificando subim. s hoc nō est ɔgruū dicere q virtus aliq̄ det dannato ppter opa illa. q facit mitius sustinere. quia aut daret ad sp. aut ad temp⁹. z vtrūq est inconueniēs. Illa em̄ virtus aut est naturalis aut gratuita. quoz neutrū facile est intelligibilit assignare. Alij dicūt q valēt ad diminutionē pene vermis. quia nō tātū habebūt remorsuz ɔscie qūtum si nulla opa bona fecissent. Sz illud non valet. qz remorsus ɔscie erit sm quantitatem culpe. sicut z ignis. ergo si nō valet ad ignē. nec ad vermē. Ideo tercio mō dicēdum q valent ad tolerabiliorem damnatōnez ex ɔsequenti. quia impediūt culpā factam aggrauari. et etiam retrahūt hominē a pcti frequentia. z ab intentione libidinis z ɔtemptus. quia nō ex tanta libidine peccat qui aliqn̄ bona opa facit sicut qui dei obliuiscit. Et ad vermē. quia minus cruciabit z minorē habebit remorsum q si opa illa non fecisset. nō de illa culpa quā ɔmisit. sed de malis q ɔmisisset z de bonis que obmisisset si illa bona opera nō fecisset. z ita intelligendū est de eo qui statim moritur. z de eo qui magis moritur q neget xpm. z de cōsimilibus. His visis patet rnsio ad vtrāq ptem. Ratōnes ad pmaz ptem pcedunt de pena quam posset incurrere si illa opa negligeret. ratōnes vo ad oppositum pcedunt de pena q debet culpe iā facte. z sic pz totū circa hoc.

Elidit errorem eoz qui dicūt q pnia pōt fieri de vno pctō sine alio. rndens ratōnibus sumptis ex auctībus sanctoz z ɔsuetudine ecclesie.

Alias quoq auctēs inducūt zc. Supra rndit mgr ratōni sumpte ex sacra scriptura. In hac pte rndet ratōnibus sumptis ex auctībus sanctoz z ɔsuetudine ecclesie. Hz aūt hec ps quatuor. In prima ponit ratōnes q vident facere ad hui⁹ opinionis defensionē. In scda vo ponit veras rnsiones. ibi. His rnderi pōt zc. In tercia improbat falsam grauē z pbabilem rnsionē. ibi. Quibusdam tn videt fuisse satisfactio zc. In quarta ad veritatis ɔfirmatōez z erroris ɔfusionem adducat auctēs pbantes q nō possit fieri pnia de vno peccato si quis pmaneat in alio. ibi. Satis arbitror illis esse rnsum. Quelibet aūt prium posset subdiuidi in duas ptes. Nam in prima ponit duas rōnes. In scda ponit duas rnsiones ad pdictas rōes. In tercia p ponit aliorum rnsionem. deinde improbat. In quarta primo ɔfirmat veritatem p autoritates. scdo epilogat ptes. vt cuilibz inspicienti pz.

Ponit rōnes que vident facē ad hui⁹ opiniones defensionem.

e

Prima rō sumpta ab autoritate Greg. sup Ezechielem.

Alias q auctēs inducūt. Ait em̄ greg. Pluit dñs sup vnā ciuitatē z sup alterā nō pluit. z eandē ciuitatē ex pte ɔpluit. z ex pte aridā relinq̄t. Cū ille q primū odit ab alijs vicijs se corrigit vna eademq ciuitas ex pte ɔpluit et ex pte arida remāet. qz sūt q̄dā cū q̄dā q vicia resecēt i alijs grauit pdurāt.

Scda rō sumpta ab Amb. super octauariū. xv.

Itē amb. Pria ɔsolatio ē qz nō obliuiscit misereri de⁹. Scda p punitoz. vbi z si fides desit. pena satisfacit z releuat. Rōne q vtunt dicētes. Si q̄s vnū pctm ɔfiteret altero tacito. z satisfactōz a sacerdote iniūctam expleuerit. nū q̄d si ad pctm tacitū ɔuers⁹ fuerit ɔfessus. p vtroq ei pnia iponet? Lōge h vr a rōne z eccie ɔsuetudie q p eodē pctō nisi reiteret nulli bis pniaz imponit. Fuit ergo illa peccati ɔdigna satisfactio. vñ z pctm deletū videt.

Ponit veras responsiones.

d

R⁹. ad primam ratōnem

His rnderi pt sic illō greg. Pluit dñs zc. Nō ad criminis veniā s ad opis pcti desertōez referēdū ē. vt iō ps ciuitatis dicat ɔplui. qz ab actu z delectatōe pcti cui añ fuiebat mō cessat. nō q ei⁹ veniā hēat. vocat qz pluuia illa tris ɔtinētia q ab ope pcti reuōt. [a] qz ex fonte gre dei id cordi istillat. vt vl sic paulati ad pniaz veniat. vl eo min⁹ a deo puniat q diutniori delcatōe z actu pcti mai⁹ sibi accumulat tormētū. Si vo ad idulgētiā nō

a. ij. Quia ex fonte gre zc. Vr sm illud dcm Grego. q gratia det paulati z q paulatim expellat pctm. Cōn. s li. q vi. xxvj. dē q gra pueniens est fides cū dilectōne. z hec nō ɔpatiatur secū culpā. R⁹. dōm q deus em̄ dei istillare volūz 3 z

gratie gratũ facientis. sed etiã donum gratie gratis date. Et gr̃a p̃ueniens vtraq; dicit᷑. vel q̃ p̃uenit ⁊ dispo-
nit voluntatẽ ad susceptionẽ gratie. ⁊ hec est gr̃a gratis data. vel que p̃uenit opus. sed tñ facit voluntatẽ bo-
nam. magister igit᷑ loquit᷑ hic de gr̃a gratis data. in scdo de gratia gratũ faciente.

33 b Multa em̃ sunt genera elemosynaꝝ. Notandũ hic ꝙ quedam est elemosyna corpalis. quedam sp̃ualis. Elemosyna corpalis septimembris est. sicut in hoc versu ꝯtinet᷑. Visito. poto. cibo. redimo. tego. colligo. condo. Sufficientia autẽ harꝝ põt assignari sic. Hec dñe ordinant᷑ ꝯ defect⁹ corpis. vt anime vt vnite corpi. sic aũt diffinit᷑ hõ. hõ est subã aiata. p hoc tangit᷑ vegetabil᷑. q̃ indiget duplici restaurationes. calidi et sicci et h̃ est p cibuz. ⁊ frigidi ⁊ humidi ⁊ h̃ est p potũ. Sic ẽ duplex opus miscdie sensibilis. et huic necc̃riũ ẽ duplex coopimẽtũ ꝯtra exteriora nociua. s. remotũ ⁊ h̃ est hospitiũ. et primũ ⁊ h̃ ẽ vestimẽtũ. Et sic ẽ dupl᷑x op⁹ mĩe ratõnalis. ⁊ h̃ est subã liba. ⁊ h̃ nata est hr̃e libertatẽ. s. a carcere ⁊ a suitute. Contra ꝙ̃ inclusionẽ in carcẽ est visitatio. cõtra suitutem redemptio. Postremo ẽ vnũ op⁹ misericordie mortalis. ⁊ s̃m hãc inest et mors. ⁊ p⁹ indiget sepultura. ⁊ sic est. vij. Vl᷑ aliter. defect⁹ siue miseria aut est corpis aut cõiũcti. Si corpis. sic est sepultura. Si ꝯiũcti. aut ab intrinseco. aut ab extrinseco. Si ab intrinseco. aut ꝓpt̃ improportõez. ⁊ sic ẽ infirmitas. aut ꝓpter ꝯsumptõez. ⁊ h̃ vl᷑ calidi ⁊ sicci ⁊ sic fames. aut humidi ⁊ sic sit᷑. Si ab extrinseco. aut volũtaria ⁊ sic ẽ icarceratio. aut nãlis ⁊ h̃ vel nãe supiori ⁊ contra hãc ẽ hospitiũ. vel inferiori et ꝯtra hanc ẽ vestimentũ. Siliter elemosyna sp̃ualis est septimẽbris. sicut in h̃ versu ꝯtinet᷑. Consule. castiga. solare. remitte. fer. ora. Sufficientia aũt sumit᷑ sic. Defectus em̃ sp̃ualis aut est talis ꝙ nõ põt ei subueniri p hoiem immediate s̃ p deũ. ⁊ tũc est vltimũ scz oratio. Aut põt. ⁊ tũc aut est cognitiue. aut affectiue. Si cognitiue. aut est ignorãtia cognoscẽdoꝝ ⁊ tũc est doctrina. aut agendoꝝ ⁊ sic est ꝯsiliũ. Si affectiue. aut est culpa. aut pena. Si culpa. aut in nos ⁊ tũc est remissio. aut in alios et tũc est correptio. Si aũt est pena. aut tũc releuand⁹ est verbo. ⁊ sic consolatõ Aut facto. ⁊ sic supportatio. ⁊ sic sunt septem. Doctrina. ꝯsilium. remissio. correptio. ꝯsolatio. supportatio. et oratio. c Sed ea maior est qua ex corde dimittimus. Queritur hic que sit maior elemosyna. vtrum corporalis an sp̃ual᷑. Et ꝙ corpal᷑ vr̃. q᷑ Mat. xxv. dñs nõ faciet mentõem in iudicio nisi de corpali. Sz ꝯ h̃ ẽ q᷑

34

reatus pluuia referat᷑. euangelice sententie ꝯtraire videbit᷑. Si enĩ ꝓpter miscdiam q̃ quis ꝓximo suo non misereat᷑. etiaz q̃ dimissa sunt replicant᷑ ad penaz. mlto magis q̃ nondũ sunt dimissa ꝓpter odiuz fraternũ ad penam reseruari ꝓbant᷑. Et si ille qui arbiter sue volũtatis ꝯstitut⁹ est. nõ põt inchoare nouã vitã vt ait Augusti. nisi peniteat cũ veteris vite. quõ ad nouitatẽ indulgentie p̃ueniet q̃ odij vetustatem nõ deposuit.

Illud etiã qd̃ Amb. ait ⁊ si fides desit pena satisfacit ⁊c. nõ de fide intelligit᷑ qua credit᷑ in deũ. s̃ de ꝯsciẽtia delicti. Deest enim fides. cuz ꝯscia pcti non subest. Nam cũ delicta oĩa nemo intelligat. est aliqñ i hoĩe pctm̃ cui⁹ nõ habet ꝯsciam. Vñ ap̃ls. Nihil mihi ꝯsci⁹ sum. sed nõ in hoc iustificatus sum. Cũ ḡ quis flagellatur p pctõ cui⁹ nõ est ꝯscius. si patienter fert penaz ⁊ humiliter amplectit᷑ cogitans se forte pctm̃ hr̃e qd̃ nõ intelligit ⁊ se p eo puniri a deo. pena illa satisfacit ⁊ releuat grauatũ. Ad hoc aũt qd̃ obijcit᷑ de satisfactione illa. si satisfactio nõ fuit iterum imponẽda est. si vo iterum imponenda nõ est. satisfactio fuit. et q᷑ satisfactio fuit. veniã impetrauit. Rñderi põt satisfactõnem ideo nõ fuisse. q᷑ ille dignos fructus pn̄ie nõ fecit. Est enim satisfactio pn̄ie vt ait Aug. peccatoꝝ causas excindere. nec suggestionib⁹ eaꝝ aditum indulgere. Item sane q̃ scelerate viuunt nec curant talem vitam moresq; corrigere. ⁊ inter ipsa facinora sua elemosynas frequẽtare nõ cessant. frustra ideo sibi blandiunt᷑ q᷑ dñs ait. Date elemosynaz. ⁊ ecce oĩa mũda sunt vobis. Hoc em̃ ꝗ̃ late pateat nõ intelligũt. b Multa em̃ sunt genera elemosynaꝝ. q̃ cum facim⁹ adiuuamur. nõ soluz qui dat esurienti cibum. sitienti potuz ⁊ hmõi. sed etiam q̃ dat veniam petenti elemosynã dat. ⁊ q̃ emendat verbere in quẽ potestas datur. vel coercet aliqua disciplina. vel orat vt ei peccatum dimittat᷑ elemosynaz dat. quia miscdiam p̃stat. Multa em̃ bona p̃stant᷑ inuitis. quando eoꝝ ꝯsulitur vtilitati ⁊ non voluntati. c Sed ea maior est qua ex corde dimittimus qd̃ in nos q̃sq; peccauit. Mun⁹ em̃ magnũ est erga eum eẽ beniuoluz q̃ tibi nihil mali fecit. illud multo grandius vt tuũ etiaz inimicum diligas. et ei qui tibi malum vult ⁊ si potest facit. semper bonum velis. faciasq; quod possis. Nõ ergo domin⁹ ait date ele. ⁊ o. m. s. v. ita ne intellecturi

Re⁹. ad secundam rõnez

j. Coꝛ. iiij.

August. in libro de pn̄ia.

Aug. in ench.

Luce. xj.

b De generibus elemosynaꝝ.

c

ſicut ſe h3 ſubſtantia ſpūalis vt anima ad corpus. ita elȳna ad elȳnam. Sȝ aīa multo pluris eſt ꝙ̄ corp⁹. ergo elȳna ſpūalis ꝙ̄ corpalis. Rꝰ. dōm ꝙ ſicut dicit Aug. ⁊ hr̄ in lr̄a elȳna ſpūalis dignioꝛ eſt ⁊ nobilioꝛ. corpalis aūt eſt manifeſtioꝛ. ⁊ qꝛ dn̄s pplo rudi loquebat̄. ideo mentōnem facit de corpali innuens de ſpūali a maioꝛi ſi quis hēat intellectū. d Qui vult ordinate elȳnam dare a ſe dȝ pmū incipe. Contra. qꝛ maiꝰ ⁊ pfectꝰ eſt diligere inimicos ꝙ̄ amicos. ḡ a ſimi pfectius eſt diligere aliū ꝙ̄ diligere ſe. ⁊ miſerere alȳ ꝙ̄ ſibi. ḡ rectꝰ ordo ē prius alteri miſereri. [35]

d ſumꝰ vt nō credentibus in xp̄m munda ſint om̄ia ſi elemoſinas iſtas dederint. ᵈ Qui vult ordinate elemoſynam dare a ſe debet pmū incipe. ⁊ eam pmū ſibi dare. ᵉ Eſt em̄ elȳna opus miſcdie. veriſſimeq̄ȝ dictū eſt. Miſerere anime tue placens deo. Non ḡ ſe fallāt qui p elemoſynas largiſſimas fructuū ſuoꝝ vel pecunie. impunitatē ſe emere eſtimāt in pctis pmanentes. q̄ ita diligūt vt in eis optēt verſari. Qui vo diligit iniquitatem odit animā ſuā. ⁊ qui odit animā ſuā nō eſt miſericors ei ſed crudelis. Diligēdo quippe eam ſm ſeculum. odit eum ſm deum. Si ḡ vult ei dare elemoſynā ſuam p quā fit munda. odiat eam ſm ſeculū et diligat eaȝ ſm deum. Hac elemoſyna quaȝ ſibi homo primitꝰ debet. mundant̄ interioꝛa. Ad qd̄ hortans chriſtꝰ ait. Mundate que intus ſunt. immundis eni nihil eſt mūdum. ſed polluta ſunt coꝝ mens ⁊ ꝯſcientia vt ait apoſtolus. Immūdi vo ſunt omnes quos non mundat fides qua credit̄ in xp̄m. de qua ſcriptū eſt. Mūdans fide corda coꝝ. Sȝ ne iſtas elemoſynas que fiūt de fructibus terre reſpuere xp̄us videret̄. Hec inquit opꝛtuit facere. ſcȝ iudiciū ⁊ charitatem dei. ⁊ illa nō omittere. id eſt elemoſynas fructuū terrenoꝝ. Ex his dat̄ intelligiᶠ ꝙ in pctō mortali pmanentes ⁊ ſi elemoſynas largas faciant non tamen per eas ſatiſfaciunt. ᵍ quia inordinate agūt dum a ſe non incipiunt. Nec p̄prie dicitur elemoſyna tale opus. dum ſibypſis crudeles

Quid ē elia e
Eccl. xxx.
Ps. x.
Luce. xi.
Tit. i.
Act. xv.
Math. xxiij.
f
g

Item hō p pniam dȝ eſſe ſibi auſterus ⁊ ſeipm iudicare. et ita nō dȝ miſcdia incipere a nob̄ ſ iuſticia. Rꝰ. dōm ꝙ duplex eſt in nobis portio. ſ. corpalis ⁊ ſpūal. et ſm hāc duplex defectꝰ ē ⁊ duplex miſcdia. Eſt em̄ miſcdia reſpectu icōmodi ⁊ mali qd̄ ē corporis. pmū incōmodū odire ē viri ſpūal. ſcd̄m incōmodū ē viri carnalis. Dico ḡ ꝙ reſpectu aīe vnuſq̄ſq3 dȝ eſſe puidus ⁊ nullus in hoc dȝ ſibi eſſe durus. qꝛ h̄ nō eſt iuſticia ſ nequicia. Sȝ i corpali dummō nō excedat. laudabile eſt ꝙ eſt ſibi durꝰ ⁊ alȳs pius. Aug. aūt intelligit de ſpūali nō d̄ corporali. e Eſt enīȝ elȳna opus miſericoꝛdie. Videt̄ male dicere. qꝛ ſup illud Mat. vj. neſciat ſiniſtra ⁊c. glo. elȳna eſt ps iuſticie. Item ſatiſfactio eſt ps iuſticie. ⁊ elȳna eſt ps ſatiſfactōnis. ḡ ⁊c. Rꝰ. dōm ꝙ dare elemoſynā indigenti hoc pōt eſſe dupliciter. Aut solū quia ꝯſiderat indigentiā. ⁊ ſic eſt pietatis. Aut quia ꝯſiderat indigentiā ⁊ debitum. qꝛ ſibi impoſitū. vl̄ quia ipſe dȝ cum hēat ſupfluum. ⁊ ſic eſt ps iuſticie. ⁊ ſic eſt in ſatiſfactōne. nihilominus tn̄ pietas ad iuſticiam reducit̄. [36]

f Qꝛ in peccato mortali pmanentes ⁊ ſi elȳnas largas ⁊c. Querit̄ vtrum vtilius ſit facere elȳnas largas ꝙ̄ paruas. ⁊ videt̄ ꝙ nō. quia aut homo eſt extra charitatē. aut in charitate. Si extra. ita amittit magnas vt pruas. ⁊ ecōuerſo ſicut dicit magiſter in litera. Si in charitate. ſed deus penſat opa ſm quantitatem charitat̄. ḡ ſiue parum ſiue multū fiat. ex quantitate charitatis tantū valet vna quantū alia. Item deus nō penſat q̄ntum ſed ex quanto. ſicut patet. Dn̄s em̄ Luce. xxj. dixit de vidua que miſit duo era minuta in gazophilatiuȝ. amen dico vobis ꝙ hec vidua plus om̄ibus miſit. Sed ꝯtra. ſi hoc eſſet. ḡ ſtultus eſſet diues qui daret magnam pecuniam deo. nec ſacerdos deberet ei imponere niſi obolum. ſi tātū ei valet quantū vna marcha. Rꝰ. dōm ꝙ de quātitate elemoſyne eſt loqui vl̄ p compatōnem ad eandē vel ad diuerſos. Si ad eandē ſic meliꝰ ⁊ vtilius eſt dare plus ꝙ̄ minus. Et eſt triplex vtilitas. Pma. quia ſi eſt in charitate amplius ſatiſfacit. Secunda. quia ſi eſt extra magis diſponit ſe ad grāȝ. Tercia. quia ſiue ſit extra ſiue intra multiplicat interceſſores. ⁊ hoc eſt qd̄ dominus ſuadet Luce. xvj. facite vobis amicos ⁊c. Si autem p compatōnem ad diuerſos. elemoſyna non p̄cellit elemoſynā ſm pportōnem q̄ntum ad meritum ⁊ ſatiſfactōneȝ. Tātū em̄ meret̄ paupcula in donatōne modici panis quantū diues in donatōne maioris. In hoc tamen p̄cellunt diuitie. qꝛ poſſunt multiplicare interceſſores qui p eis tenent̄ orare. [37]

g Qꝛ inordinate agunt dū a ſe non incipiunt ⁊c. Videt̄ ſm hoc ꝙ ordo ſit neceſſarius ad elemoſynam. ergo ſi quis dat elemoſynam prius cui debet dare poſterius non ſatiſfacit. Contra. eſto ꝙ nō det minus indigenti cum nō teneatur dare alȳ. ⁊ vterq3 poſſet licite recuſare. non ſeruat ordinem. et tamen non peccat. ergo non videtur perdere fructum elemoſyne. Item querit̄ vtrū in ordine dandi elȳnaȝ ſit attēdēda bonitas [38]

vel indigētia. Et ꝙ i-
digētia vi. q2 qui dat
diuiti elẏmaz nō facit.
ꝟ facit eliam qui dat
paupi malo cū sit pri
m⁹ ꝛ sustendād⁹. Cō-
trariū h⁹ hī Ecci. xij.
Da iusto. ꝛ ne recepe-
ris pctōrem. Querit
ꝟ de ordie dādi eliaz.
R⁹. dī ꝙ q̄dā sunt q̄
faciūt ad ordīatiōez
elīne ꝙtum ad eē. q̄-
dam ꝙtum ad bū es-
se. Ex pte. s. dantis ad
esse facit misēdia ve-
ra ꝛ pietas. et hec ē q̄
ꝓcedit ex caritate re-
cta. ꝛ sine hac non est
elīna. j. Cor. xiij. si di-
stribuero i cibos pau-
perū ꝛc. Quedam ex
pte susapient. ꝛ h̄ est
indigētia vel vera vel
apparens. Vera. de
hac Luc. xiiij. cū facis
ꝯuiuiū voca paupes
ꝛ debiles. Quedaz ex
pte mūeris. ꝛ h̄ est ꝙ
possit illud dare pro-
pter h̄ ꝙ illi⁹ hz domi
niū. Prouer. iij. hono
ra dnm̄ de tua suba.
Ecci. xxxiiij. Im mo-
lantis ex iniq obl'o ē
macl'ata. Quedam ex
pte intentōnis. s. ꝙ sit
intentio recta. q2 ma-
thei. vj. dicit de hypo-
critis q2 recepert mer
cedem suā. ꝛ iō ibi dī.
te aūt faciente elīnaz
nesciat ꝛc. Quedā au
tem de bū eē. s. ꝙ sit
in recipiēte sctitas et
bonitas. et de h̄ Ecci.
xij. Da bono ꝛ ne re-
cepis pctōrem. h̄ non
dicit abijciēdo. ꝟ post-
ponendo. Vel intelli-
git de heretico cui nō
est faciēda elīna nisi i
necessitate extrema.
Exigit etiā ꝙ in dāte
sit hylaritas. ij. ad co-
rin. ix. Hylarē datorē
diligit deus. Exigitur
ꝙ in domo sit habun-
dantia vel vere vt ꝓ-
portōnaliter. Thob.
iiij. si multū tibi fue-
rit abundanter tri-
bue. Exigitur ꝙ in do
natione sit veloci-

existunt. nō placentes deo. Non ꝟ dicenda est illa pec
cati satisfactio. quaz quis agit ꝓ vno peccato. dum ꝑ-
durat in altero. quia nihl ꝓdest ieiunare ꝛ orare ꝛ alia
bona agere nisi mens reuocet a peccato. ꝛ si aliquādo
conuersus tacitum peccatū sacerdoti fuerit confessus.
de vtroqꝫ imponenda est ei satisfactio. quia de primo
ꝯdigne nō satisfecit.

Ponit falsam. grauem. ꝛ ꝓbabilem r͂nsionem. c

Quibusdaz tamen videtur fuisse satisfactio. sed infru-
ctuosa. dum in peccato altero ꝑsistit. ꝑcipietur tamen
fructus eius. incipietqꝫ ꝓficere cum peccati alteri⁹ pe-
nituerit. Tunc eñ vtrunqꝫ dimittit peccatum. ꝛ satis-
factio precedens viuificat que fuerat mortua. sicut ba
ptismus illi qui ficte accedit. tūc ꝓmit⁹ valet cum fictio
a mente recedit ꝑ penitentiā. ꝛ in hui⁹ opinionis mu-
nimentum autoritates inducunt. Ait eñ Aug. Pium
est credere ꝛ nostra fides expostulat vt cum gratia cri
sti in homine destruxerit mala priora. etiaz remuneret
bona. et cum destruxerit qđ suum non inuenit. diligit
bonum quod in peccante plantauit. Item Hiero. Si
quando videns inter multa peccata quenqꝫ facere ali
qua iusta opera. nō est tam iniustus deus vt propter
multa mala obliuiscatur paucorū bonorum. sed faciet
ea metere ꝛ in horrea congregare que bona in terra se-
minauit. Sed hec dicta intelligimus de illo qui ī cha-
ritate quodam tempe bona facit. ꝛ bonus est. alio do
tempore malus est ꝛ multa peccata facit. Non ꝟ intel-
ligendum est eum inter multa peccata iusta opera fe-
cisse. quasi simul eodemqꝫ tempe peccata fecerit et iu-
sta opera. sed diuersis temporibus vtraqꝫ fecisse. Nisi
eniz bonus foret qñ bona fecit. nō seminasse diceret in
terra bona. Destructis ꝟ malis post opera bona com-
missis. priora bona in charitate. s. facta que sequentia
mala mortificauerant. penitentia de illis malis habi-
ta viuificantur ꝛ remunerant. Unde apostolus. Ja-
cientes fundamentum penitentie ab operibus mortu-
is. opera mortua nomināns. priora bona signat. que ꝑ
sequens peccatū erant mortua. quia hi peccando pri-
ora bona irrita fecerūt. Hec sicut peccādo irrita fiunt.
ita ꝑ pniam reuiuiscūt. ꝛ ad meritum eternitatis pro-
desse incipiūt. Similiter et illud. Bonum amat deus
qđ plantauit in peccante. in illo. s. qui post illud bonū
peccauit. nō simul peccans ꝛ bonum opans extitit. q̄a
talis hominis opus nō diligeret deus ad remunerati-
onem. Pōt etiam accipi de operibus bonis que ab ali
quo fiunt dum malus est. et in peccato mortali ꝑsistit
vel ad temp⁹ vel vsqꝫ in finem. Que dicunt a deo re-
munerari et non dari obliuioni. non quia ꝓficiant ad
vitā eternā obtinendā. ꝟ ad tolerabili⁹ extremi iudicij
suppliciū sentiēdum. sic de fide ꝛ ceteris q̄ sine charitate
hn̄tur Aug. ait. si qs nō hñs charitatē q̄ ꝑtinet ad vni
tatē spūs ꝛ vinculū pacis quo ecclīa ꝯnectitur. in aliq̄
scismate ꝯstitutus. ne xp̄m negēt patit tribulatōes. fa-
mē. ꝑsecutōez. vl' flamas. vel bestias. vl' ipam crucem

Augus. in li. de penitentia autoritates inducunt.

Hiero.

Improbat responsionē iam positam

Apostol⁹ i epistola ad hebreos.

De operib⁹ bonis.

Aug. in libro ð penitentia.

timore gehenne. Nullo mõ ista culpanda sunt. imo et h laudanda est patia. Nõ eñi dicere poterim⁹ meli⁹ ei fuisse. vt xp̄m negando nil horũ pateref. que passus est ꝯfitendo. ſ estimandũ est fortasse tolerabilius ei eẽ futurũ iudiciũ q̃z si xp̄z negando nihil hoꝝ pateref. vt illud qd ait ap̄ls. Si tradidero corp⁹ meũ ita vt ardeã. charitatẽ aũt nõ habuero nihil mihi ꝓdest. nihil ꝓdesse intelligaf ad regnũ obtinendũ. ſ ad extremi iudicij tolerabili⁹ subeundũ suppliciũ. Et infra. Hec ꝓpt charitatem dicta sunt. sine q̃ in nobis nõ põt esse v̄a pnia. qm̄ in bonis charitas dei est q̃ tolerat om̄ia.

j. Cor. xiij.

Ex his ostendif bona que sine charitate fiũt ꝓdesse q̃dem ad tolerabiliorem penam sentiendã. ſ nõ ad vitã obtinendã. Illa etiã que in charitate quis facit. si postea plapsus fuerit nec exsurrexit. non esse in memoria dei Ezechiel dicit. Si auerterit se iustus a iusticia ⁊ fecerit iniquitatem nunq̃d viuet? om̄es iusticie eius q̃s fecerat nõ recordabunf. in peccato suo moref. ⁊ nõ erũt in memoria iusticie quas fecit. In cui⁹ loci expositione Greg. ait. Hic nobis maxime ꝯsiderandũ ẽ q: cũ mala ꝯmittimus sine causa ad memoriã transacta bona reuocamus. qm̄ in ꝑpetratõne maloꝝ. nulla debet eẽ fiducia bonoꝝ p̄teritorum. Intelligendũ est hoc[b] ad vitam eternam ꝑcipiendam bona p̄terita nõ dare fiduciam. ⁊ si ad miniorem penam. alioquin p̄misse autoritati Augustini obuiaret. Bona ḡ sine charitate facta et bona in charitate facta q̃ concomitaf mortalis culpa. quã nõ delet sequens pnia. ad sensum mitioris pene ꝓficiunt nõ ad vite fructum.

Bona que sine charitate fiunt ad quid ꝓsunt.

Ezech. iij.

Greg.

b

Adducit autoritates ꝓbantes q̄ nõ possit fieri penitẽtia de vno pctõ si quis ꝑmaneat in alio. f

Satis arbitror illis esse responsum qui asserũt de vno crimine penitentiam agi ⁊ veniam ꝑstari. alio in delectatõne retento. vel ꝑ confessionem non exposito. qui non modo p̄missis autoritatibus ꝯfutantur. sed etiam subditis. Ait eñi Augusti. Sunt plures quos penitet peccasse. sed tamen omnino reseruantes sibi quedam in quibus delectenf. non animaduertentes dominuz simul mutum ⁊ surdum a demonio liberasse. ꝑ hoc docet nos nunq̃ nisi de omnibus sanari. Si enim vellet peccata ex parte reseruari. habentem septez demonia ꝑficere potuit sex expulsis. expulit autez septez vt omnia crimina simul eycienda doceret. legionem v̄o demonum ab alio eiciens nullum reliquit de omnibus qui liberatum possideret. ostendens q̄ si etiam peccata sint mille oportet de omnibus penitere. [i] Nunq̃ aliquem sanauit dominus quem non om̄ino liberauit.

Aug.

Marci. vij.

Marci. xvj.

Marci. v.

i

tas. quia qui cito dat bis dat. Prouerb. iij. ne dicas amico tuo vade et reuertere. Et Eccl. iiij. nõ ꝓtrahas datum angustianti. ⁊ sic patet q̄. viij. sunt ꝯditõnes. iiij. de eẽ et iiij. de bene esse. ⁊ ordinate dare q̃tũ ad primas ꝯditõnes ẽ de esse. q̃tum ad scdas minime. b Ad vitã eternã ꝑcipiendã bona p̄terita nõ dare fiduciã et si ad mitiorẽ penã. Loquif de hys que ꝑ pctm̄ postmodum sunt mortificata. Sed ꝯtra. illa opera fuerunt digna vita eterna. ḡ si alio remunerenf. videf q̄ remunerenf citra ꝯdignũ. ḡ videf q̄ possit ex illis vitã eternaz sperare cũ remũeret bona citra ꝯdignũ. Item vr̄ q̄ nihil faciat ad mitiorem penaz. q: mala pri⁹ facta extra charitatem nõ minuũt gloriam qñ bõ est in celo ḡ nec bona penã. Itẽ videnf augere penã. q: ij. Pe. ij. melius illis erat viã veritatis nõ agnoscere q̃ post agnitã retro ꝯuerti. R̄. q̄ bona illa faciũt ad mitiorẽ penã. non q̄ minuãt penã debitam pctõ. ſ q: minuunt tp̄s peccãdi. ⁊ tũc nõ fuit in pctis qñ fuit in grã. Sz rõne peccatoꝝ post ꝯmissorũ nõ minuit ſ occasionaliter auget ꝯtemptum. ⁊ ideo bona conuertit sibi in mala sicut penitenti de⁹ mala conuertit in bona. Qđ ḡ obijcif q̄ sunt meritorie vite eterne. dõm q̄ nõ fũt digna nisi supposita ꝑseuerantia. ⁊ ideo cum ca- 39

dit quis fiũt indigna ⁊ dicunf mortificata. ⁊ ideo nõ sunt digna remunerari vita eterna. Nec tamen oĩno remanent irremunerata. q: ille qui fecit habuit gaudiũ. ⁊ vlterius de illis operibus gaudent qui ꝑmanserũt in corpore mystico. potest etiam esse q̄ deus merito illoꝝ retrahit hominem a multis peccatis.

i Nunq̃ aliquem sanauit dominus quem non omnino liberauit. Videtur hic falsum dicere. quia Marci. viij. dicitur de ceco quem dominus illuminauit q̄ primo vidit homines velut arbores ambulantes. Si dicas q̄ paulatim totum sanauit. Queritur cum possit sanare subito quare sanauit successiue. R̄. dõm q̄ tot⁹ sa- 40

Totũ eñ hoīem sanauit in sabbato. qꝛ et corpus ab oī infirmitate. ꝛ aīam ab oīni ꝯtagione indicãs penitentem optere simul dolere de oīni crimine. Scio eñ dominũ inimicũ oīni criminoso. Oñ ꝙ qui crimen reseruat de alio recipet veniam. sine amore dei cõsequeret veniã sine quo nemo vnq̃ȝ inuenit gratiã. Hostis enȝ dei est dum offendit ꝑseueranter. Quedaȝ eñ impietas infidelitatis est ab illo qui iustus ꝛ iusticia est omidiam sperare veniã. Jam eñ sine vera pnĩa inueniret gratiam. [k] Pnĩa eñ vera ad baptismi puritatem conatur ducere. Recte eñ penitens quicq̃d sordis post purificatõnem baptismi ꝯtraxit. optet vt abluat saltẽ lachrymis mentis. sed satis durus est cuꝰ mentis dolorem oculi nõ declarant. Sȝ [l] sciat se culpabiliter durum qui deflet damna tempis vel mortem amici. ꝛ doloreȝ pcti non ostendit lachrymis. Quẽ ꝙ penitet. oīno peniteat. Idẽ. penitentes si vere estis penitẽtes ꝛ nõ estis irridentes. mutate vitam. reconciliamini deo. Penitẽtiam agis. genua figis ꝛ rides. subsannas dei patientiam. Si pniam agis penitet. si nõ penitet. non es penitens. Si ergo penitet. cur facis que male fecisti. Si fecisse penitet. noli facẽ. Si adhuc facis. certe nõ es penitens. Item Innocentiꝰ secundus. Ammouemꝰ fratres nostros ne falsis penitẽtijs laycorũ animas decipi ꝛ in infernum ꝓtrahi patiant̃. Falsam aũt penitentiam esse ꝯstat. cum spretis pluribus de vno solo penitentia agit̃. vel cum si agitur de vno. vt non discedat ab alio.

Epilogat de vera penitentia vt addat.

Ex ꝓmissis ꝑspicua fit noticia penitentie vel satisfactionis. Illa eñ vera est penitentia que peccatũ abolet. qꝺ illa sola facit que scelus corrigit. Illa ṽo scelus corrigit. que odiũ ꝯmissi criminis ꝛ ꝯmittendi cuȝ desiderio satisfaciendi affert. Judas eñ penituisse legit̃ sine assecutõne venie. qꝛ tali penitentia nõ correxit crimẽ. Vñ Hiero. Nihil iude ꝓfuit egisse penitentiã ꝑ quam scelus corrigere nõ potuit. Sic qñ frater peccat in fratrem vt emendare nõ valeat qꝺ peccauit. põt ei dimitti. si naũt ꝑmanent opa. frustra voce assumitur penitẽtia. Hoc est qꝺ de eo dicit̃. ꝛ oratio eiꝰ fiat in peccatuȝ. vt nõ solum emendare nequiuerit ꝓditõnis nephas. ſȝ ꝓprij homicidij scelus addiderit. Caue qualiter intelligas illud. vt emẽdare nõ valeat qꝺ peccauit ꝛc̃. Nõ eñ emendatio hic intelligenda est rei dempte recompensatio. sed delicti exprobratio ꝛ abbominatio cũ satisfactõnis desiderio. Demit eñ iniuste quis alicui qꝺ restituere non valet. vt oculum. vel vitam. ꝛ huiusmodi. ꝛ tamen si penituerit peccati cum amore ꝯdigne satisfactõnis veniam habet. Nec ideo quisq̃ȝ putet q̃ rẽ alienam iniuste abstulerit quaȝ reddere potest. de illo peccato penitere ac veniam ꝯsequi nisi restituat ablatum. Qꝛdiu eñ res ꝓpter quaȝ peccatum est non reddit̃. si reddi potest. non agitur penitentia sed fingit̃.

natus fuit qꝛ corpe ꝛ mente. salus eñ corporalis non est vtilis nisi ꝑ ut ordinata est ad spũalem. ꝛ qꝛ dñs ꝑfectẽ ꝛ vtilr̃ faciebat. ideo vtrunq̃ȝ restituebat. Ꝗ ꝙ querit̃ q̃re paulatim. dꝺm q̄ ibi signt̃ curatio a sequela cuiusmodi est cecitas. Quis autẽ culpa curet̃ in instãti. nõ tñ pena. Vñ glo. ibi. quẽ vno ṽbo sanare poterat. paulati curat. vt magnitudineȝ hũane cecitatꝭ oñdat. q̃ vix ꝛ q̃si ꝑ g̃dus ad lucem

41 redit. k Pnĩa. n. vera ad baptismi puritatẽ conat̃ ducẽ. Videt̃ h̃ falsum. qꝛ dicit̃ Amos. v. nõ adijciet vltra vt resurgat virgo is. Eiusdeȝ. viij. cadent ꝛ nõ resurgent. Glo. non reuertet̃ ad priorẽ felicitatẽ. Reᵒ. dꝺm q̄ differt dicere resurgẽt ad priorẽ dignitatẽ ꝛ puritatem. Nã dignitas respicit statꝰ gliaȝ. puritas ṽo respicit emũdatiõem ab oī macula. possibile aũt ẽ ꝑ pniam oẽm culpã deleri. ꝛ q̃tũ ad maculã ꝛ q̃tũ ad reatũ cũ ꝯpleta ẽ. ꝛ q̃tuȝ ad h̃ intelligit. qꝛ hoc fuit i baptismo. q̃tuȝ ṽo ad dignitatẽ innocentie nõ surgit penitẽs sicut nec adaȝ re-

42 surrexit. l Sciat se culpabilr̃ durũ qui deflet ꝛc̃. ꝛ pcti dolorẽ nõ oñdit lachrymis. Videt̃ male dicẽ. q̃a nõ est in ꝑtãte nr̃a lachrymari. ꝙ vr̃ q̄ nullus sit culpabilis si ñ lachrymat̃. Item lachryme sũt exteriꝰ. ꝙ cũ ita possit penitere cecꝰ sicut hñs oculos. vr̃ q̄ lachrymatio nihil faciat. Reᵒ. dꝺm q̄ aliq̃s est durꝰ duplr̃. Quidã ex nã vel siccitate capit̃. ꝛ talis est durꝰ ad lachrymas exteriores. Aliq̃s ẽ ꝓpterꝰ ad lachrymas exteriores ꝑ dãno. ſȝ nõ ꝑ pctõ. ꝛ iste dicit̃ esse durꝰ culpabiliter. vel qꝛ

k

l

Inno. scds

Hieroni. sup Math.

Pő. cviij.

est sequela culpe pterite. vel neglētie pñtis. quia petm̄ non discutit vt debet. nec odit. vel quia debet se culpabilem reputare. ꝛ fortassis hijs modis voluit Aug. dicere ipm̄ culpabiliter dup. de vltimo tm̄ modo nō est dubium.

g Ad intelligētiam huis partis quia supra questum est de potentia satisfaciendi. querit hic de modo. ꝛ circa hoc duo pncipaliter querūtur. Primo queritur de mō in generali. Scdo queritur de modo in speciali. Circa pmum querūtur quatuor. Primo queritur quid sit satisfactō. Scdo cui sit satisfaciendū. Tercō per qualia opera. Quarto ꝑ que.

Questio. j. g

c Circa quam sic pceditur Aug. diffinit satisfacere ꝛ habetur in litera. satisfacere est peccatorum cās excidere. ꝛ eorū suggestiōib' aditum non indulgere Videtur pmo ista diffinitio siue notificatio supflua. quia idem est prorsus peccatoꝝ cās excidere. tū ꝯsētire suggestionibus. Itē videtur diminuta. quia hoc totum vere dicit de eo qui a peccato cessat. ḡ fm hoc cessare a peccato habz completam rōnem satisfactōis. ḡ non oportet ampli' satisfacere. Item videtur falsa cum dicit peccatorū cās excidere. quia hoc est solius dei. ipē enī est q delet peccata. Item videtur fl'i implicatiua cum dicit peccatorum cās. petm̄ enī nihil est. ḡ non habet cās. quia causa est ad cuius esse sequitur aliud. Si dicas ꝙ non habet cām efficiētem sed deficiētem. Sz tunc cum talis sit nostra voluntas. videtur ꝙ oportz excidere volūtatem. sed non volūtatem potētiaz. quia hoc est impossibile. Non volūtatem affectionū. quia hec est per dei gratiā. Non volūtatez actuz. ꝙ: ista ē ꝑ ipm petm̄. Si dicas ꝙ causa idez est quod occōes.

Contra. non est in nostra ptāte vitare occōnes. et iterum esto ꝙ eas vitet. dum tn̄ non peccet satisfacit.

Itez ansel. diffinit satisfacere. satisfacē est honorē debitum deo impēdere. Queritur ḡ quō differant 43 hee diffinitōes. R' ad predictoꝝ intelligētiam notādū ꝙ hec notificatio tripliciter exponit. Uno mō vt sequens pars sit expositio pcedētis. vt sit sēsus. satisfacere ē peccatoꝝ cās excidere .i. motiua ꝛ occasiones. ꝛ hoc quidem est coꝝ suggestionibus aditū nō indulgere. tūc enī excidunt. quādo nullo mō admittūtur. Aliter exponit ꝙ motiua ad petm̄ sunt duplicia. Quedam intra nos ꝛ ista sunt excidenda. sic pnitas ad malum. ꝛ difficultas ad bonū. vel etiā radices peccatorum. Quedam extra. ꝛ ista non sūt introducenda. ꝛ quātum ad hec duo genera. duas ponit differētias. Sz tamen pmi expositioni repugnat nu44gatio. similiter repugnat rō eius quod est caꝝ. Et ideo tercio modo dicit ꝙ ad satisfactōem completā duo requirūtur. s. emēda pñs p culpa pterita. ꝛ ppositum firmū in vitādo futura. ꝛ ista duo tāgit in hac notificatione. Quantū ad emēdaz pculpa ppetrata dicit peccatoꝝ cās excidere. non enī pt p culpa melius emenda fieri. ꝙ ea a se dolore ꝛ pena pcidendo remouere. que cū amore sequēto ppetrauit. Quātū ad firmū ppositum ď futuro. dicit. ꝛ suggestionibus aditum non indulgere. ꝛ p hoc patet respōsio ad obiectū pmo. quia non est nugatio. Et vltra que sit differentia diffinitionū. quia hec diffinitio tāgit recessū a malo. ista anselmi accessū ad bonum. Ad illud quod 45 obī scdo ꝙ totā habet rōem satisfactōis q pt a peccato cessare. dōm ꝙ peccatoꝝ cās excidere duplicit est Uno mō per diuinā clemētiam. alio mō per pugnā ꝛ violētiam: Primo mō opponit. scdo mō accipit h excidere cās peccatorum per penalitates assūptas ꝛ ꝯtrarias. p quas violēter exciditur. Ad illō quod 46 obijcitur tercio ꝙ petm̄ non habz cām ꝛc. dō ꝙ cās h vocat occasiones. Occasiones aūt duplices sunt. Quedā pxime. vt cena splendida est occasio edacitatis. Quedam remote vt inuitatio ad bonā cenaz. Et q bene vult satisfacere. necesse habet occasiones ppinquas excidere. ꝛ tales sunt in nr̄a ptāte. remote aūt non.

Questio. ij. b

Cui sit satisfactio facienda. Et ꝙ deo videt. Ansel. ita diffinit satisfacere. Satisfacere est honorem debitū dō impendere. sed ei satisfit impendēdo honorē. cui honorem impēdimus. cum ḡ honorē impendamus deo. satisfaciēdum est deo. Item illi fit satisfactio qui exigit penaz et emēdam. sed iste qui exigit penam a peccatore deus est. grego. aut homo p unit aut deus. ḡ satisfactio fit deo. Item huic fit satisfactio cui iniuriatū est per culpā. sed hic est deus. quia petm̄ est spreto incōmutabili bono. reb' cōmutabilibus adherere. ḡ satisfactio pprie fit ipi deo. Item xpi satisfactio fuit exemplar nostre satisfactōis. ꝛ inde non tm̄ exemplum trahit sed etiā fundamētū nostre satisfactōis. sed xps satisfecit patri quia semel seipm obtulit oblatōem ꝛ hostiā deo. ḡ nostra satisfactio simlr est deo facienda. Item si satisfactio nō fieret nisi ecclesie. videt ꝙ cū peccator exiret forū ecclesie. non teneret ad penā aliq. ḡ oēs euolarēt. ḡ frustra fiunt suffragia ecclesie. ꝛ errant qui ponūt penā purgatoriā. sed hoc est ꝯtra fidem. ḡ ꝛc. Itē si ds peccatori quocūq ꝙ iustificaretur totū ꝯdonaret. malum remaneret inultuz. ꝛ daretur vnicuiq libertas trāsgredi ꝯtra deum simplr. ꝛ hoc ē inconueniens. quia si hoc. vniuersū fieret inordinatum. ḡ ꝛc. Contra. Aug. dicit ꝛ magister ponit in litera infidelitatis impietas est. ab eo qui iustus est ꝛ iusticia dimidiam sperare veniam. Sed hoc est erroneū dicere ꝙ dimidiā veniam donet. ḡ si dimittit. totū ꝯdonat. ḡ penā ꝛ culpā. ḡ ipē amplius non exigit nec oportet ei satisfacere. ḡ soli ecclie. Item deus in ꝯtritione dimittit culpam ꝛ penā eternam q excedit oēm penā tpalez iproportionaliter. ḡ cum ꝯtritio non excedat ꝯfessionem iproportionaliter. nec q̄tum ad penam. nec q̄tū ad meritum. multo fortius nec satisfactionē. ḡ absoluitur petōr ab om̄i pena tpali q̄tum ad deū. ḡ ds non exigit ampliorem satisfactōem. Item tāta potest esse ꝯtritio ꝙ delet oēm penā ꝛ culpam. ꝛ tūc cōstat ꝙ deus nihil exigeret satisfactōis. Sed si tal' veniat ad penitētiā. pena satisfactoria est ei imponēda. ḡ videtur ꝙ satisfactio non fiat deo sed ecclesie que est eius sponsa. Item ꝯfessio vltra ꝯtritōem ē solum necria pter reconciliatōem faciēdam ecclesie. ꝛ ideo fit homini. ḡ multofortius de satisfactōe q consequit confessionem. Item videm' ꝙ ecclesia absoluit a maiori pte pene satisfactorie in hmōi relaxatōibus. Sed null' pt alicui relaxare nisi qd sibi debetur. ḡ videt ꝙ ista debeat ecclesie. ḡ videt ꝙ satisfactio non fiat deo sed magis ecclesie. R' dōm ꝙ cuz petōr peccat. se ad penā eternam obligat. cum autez 47 diuina mīa viuificat. oēm remittit culpaz. ꝛ reatum

pene eterne quod inseparabiliter adheret culpe. Sed quia mia non pt pjudicare iusticie cuius ē mala punire ideo sic soluit a culpa τ pena. vt non remaneat obligatus ad aliquãtulam penã tpalem. Sed qm peccator ipm offēderat τ ecciam damnificauerat. cōmisit dns iudiciariam ptãtem sup peccatores rectorib⁹ ecclesie. τ in eos cōpromisit tanq̃ in arbitros. vt sic innotescat voluntas dei penitētibus p sacerdotes. τ p illos imponatur pena peccatoribus. τ dño satisfaciat pncipaliter. τ eccłie per p̄ns. vnde satisfactio pprie de peccato fit ipi deo. tamen p ecciam. τ in eccia. et

48 pcedo rōnes ad hoc inductas. Ad illud quod obijcitur q non est speranda dimidia venia. dōm q tūc venia dimidiatur quãdo vnum mortale dimittit̄ et reliquū tenetur. τ hoc est inconueniēs ponere q deus qui iustus est posset cōfederari τ reconciliari hoi in sua iniustitia pmanēti. alioquin simul esset amic⁹ τ inimicus. Non sic aūt est de aliqua pena tempali. quia obligatio ad penam non facit iniusticiã in eo q̄ vult

49 solui. Ad illud quod obijcitur q in cōtritiōe dimittit penam eternam. dōm q hoc est quia ibi pncipaliter opatur mia relaxans. sed in satisfactiōe iusticia. in cōfessione vero vtraq̃. vnde q̄si mediuz tenet. In cuius signum fit ibi ligatio τ solutio. τ ideo non ē si-

50 mile. Ad illud quod obijcitur q tanta potest esse cōtritio q totū remittit̄. dō q veruz est. s; quia eccłie nō cōstat. ideo dz a sacerdote iponi. si āt sacerdoti cōstarz reputaret oio sibi satisfactum. τ tunc penam non imponeret sed absolutum absolueret. Nunc aūt in aliquibus decipitur. sed deceptio est fructuosa. quia sp merita cumulãtur. τ ecclesie imponēti. τ vlterius satisfacienti. quia cū dns non vult vltra forte. reliquū

51 in thezauris ecclesie habetur repositum. Ad illud quod obijcitur q cōfessio est ppter reconciliatiōez. dō q non est solum ppt̄ hoc. sed ad arbitrãdū penaz int̄ hoiem τ deum. qua soluta. tunc fit reconciliatio pfe-

52 cta. Ad illd quod obijcitur q eccłia absoluit a maiori pte τc. dōm q hoc non est remittēdo sed pro eo soluendo d thesauris suis. vel quia de⁹ plenarie cōpromisit in eos quibus plenitudinem tradidit ptãtis. Quod aūt hoc verū sit infra videbit̄ cū de relaxatiōibus aget̄.

Questio.iij. i

Per qualia opa debeat fieri satisfactio. Et videt̄ q tm p penalia. Greg. in quadam ome. Iustum est vt peccator tãto maiora inferat sibi lamenta per penitētiam quanto maiora intulit damna p culpam. Item rōne videtur. quia pctōr eo ipso q peccauit est debitor pene. sed in satisfactione soluit quod dz. g p penã satisfacit. g τc. Itē vniuersuz remanerz inordinatum si pctm remaneret inpunitum. sed p satisfactionem pctm punitur. g τc. Item grego. dicit τ verum est q sicut in corpalibus ita τ in spūalibus est curatio per cōtrarium. sed pctm libidinosum p delectatōem cōmittitur. τ per satisfactōem curat̄. g satisfactio debet esse per penam. Item in penitentia τ eius ptibus sumit pctōr de se iusticiam τ vindictam sicut supra patuit. sed vindicta non nisi per penam sumitur de pctō. g τc. Item cōtra. Ansel. in li. cur deus homo. satisfacere est honorem debitum do impendere. sed hoc fit omi opere bono. g non solum per opera penalia. sed per oia alia pt fieri satisfactō. Itē non delectatur deus in penis nostris. g nō magis placent opa penalia deo q̄ alia. sed per id quod magis placet ei cui debetur satisfactō melius satisfit. g τc. Item quedam sunt peccata q̄ perpetrantur cū tristicia. sed satisfactio debet esse p cōtrarium. g sine pena debet de hijs peccatis satisfactio fieri. τ ipsa sunt inuidia τ accidia τc. Itē satisfactoriū est penale per se loquendo. g magis penale magis satisfactorium. sed auaro est magis penale dare obulum q̄ largo dare marcham. g magis satisfacit per obulum q̄ ille p marcham. Similiter pt obijci in ieiunio τ oratione. τ h est inconueniens q mali de malicia sua commodum reportarent. R° dōm q est satisfa-

53 ctio p opera penalia. et huius ratio est quadruplex. Prima est. quia ibi est honoris ablati redditio. vnde honorem istum debet homo reddere ampli⁹ q̄ si nō abstulisset. τ ideo requiritur vt non tm deo famulet̄ per opatōem bonam. verū etiam seipm deijciat p penam assūptam. Scda ratio est. quia est pmo deordinati reordinatio. τ quia ordinatum p culpam optie ordinatur in pena. ideo τc. Tercia ratio est. quia ibi est infirmati curatio. quia infirmatus p delectatiōis calorem. curatur per penalitatis algorem. τ ideo τc. Quarta ratio est. quia ibi est debiti absolutio. τ quia peccator est debitor pene. ideo debet p penam satis-

54 facere. Ex hoc patet primo obiectum. Quia est debitum honoris veniens ex bono collato. τ hunc debemus per grarum actōem. Et veniens ex mãdato iniuncto. τ hunc debemus p obediētiam τ sbiectōem. Et veniens ex maiestatis impio. τ hunc debemus p latrie adoratōem. Et veniens etiam ex pctō cōmisso. τ iste honor redditur deo per sui pius punitiōem. et

55 hoc est in satisfactione. Ad illud quod obijcitur q non delectatur in penis deus. dōm q verum est nō ea rōne qua pene. sed ea rōne qua curãtes culpã nostram. τ honorãtes diuinam iusticiam bene delecta-

56 tur in eis. Ad aliud dōm. q τ si in quibusdaz peccatis comitetur tristicia. radix tamen est ex delecta-

57 tione libidinosa. Ad vltimum dōm q aliquid est penale nāe. quia nã est. vtputa ieiunij abstinentia. et erogatio bonorum. in quibus sustentatur hūana infirmitas. Aliquid rōne culpe τ inordinatōis voluntatis. Prima penalitas respicitur p se in satisfactōe. Scda ꝟo non. τ de ista scda opponit.

Questio.iiij. k

Per que opa contingat satisfacere. τ assignãtur tria s. ieiuniuz oro τ elia. Et obi pmo q videtur supflua. primo rōe elie. quia Math. xvij. dicitur hoc genus demoniorum non eijcit̄ nisi p orōem τ ieiunium. et non facit mentōez de elia. Itē Iero. dicit q ieiunio sanãtur pestes corporis. orōe pestes mētis. Sed ome pctm aut est inquinamētum carnis aut spūs. g ome pctm sanatur ieiunio aut orōe. τ sic τc. Item videtur supfluere oro τ ieiunium. quia di Luc. xj. Date eliaz τ ecce oia munda sunt vobis. g elia est cōtra ome pctm. g supfluunt alia. Item videtur q diminuta. quia cōtria contrarijs curãtur. Sed multo plura sunt genera peccatorū. g multo plura remedia. Itē cum opus fortitudinis τ patiētie sit maioris penalitatis. videtur q eius opus sit magis satisfactorium

q̃ ista. Itē querit̃ qđ istoꝝ triū sit mag⁹ satisfactoriū Et videtur q̃ oratõ. quia satisfactio deo reconciliat. sed oratio est que maxime vnit deo. ꝗ ꝛc. Sed videtur q̃ ieiunium. q꜡ illud op⁹ est magis satisfactorium quod est magis penale. sed magis penale est affligere carnem. ꝗ ꝛc. Qꝛ autez elīna videtur. j. ad thi. iiij. exerce teipm ad pietatem. pietas eñi valet ad omnia. ꝗ ꝛc. Item obijcit̃ de peregrinatōibus et flagellis diuinis que pene satisfactorie sunt. ꝛ nō videntur sb hijs ꝯtineri. R° dōm q̃ oõ ꝛ ieiunium ꝛ elīnā quodlibet horum accipitur ꝓprie. ꝯmuniter. ꝛ ꝯmunissime. Proprie oratio est ascēsus ad deū ad aliquid degustādum. vel impetrādum. vel exoluendum. Cōmuniter oratio dicitur ꝭm q̃ comprehēdit oēm actum ꝯtemplatiue ad deum relatum. Cōmunissime ꝭm q̃ ꝯprehēdit oēz bonū actū. ꝭm q̃ dicit̃. nō cessat orare q̃ nō cessat bnfacē in glo. i. ad thi. v. Silr ieiuniū dicit̃ ꝓp̃e afflictõ carnis ꝭz gustū. Coiter ois carnis afflictio q̃ ꝯsistit in vigilijs ꝛ flagell' ꝛ ieiunijs ꝓprie dictis. Cōmunissime dicit̃ ieiunium abstinentia ab oīni mortali. ysa. lviij. hoc est ieiunium qđ elegi. dissolue ꝛc. Similiter elīna dicitur ꝓprie opus pietatis impensum ꝓximo ad releuādaz indigētiā corporalem. Cōmuniter. omne op⁹ pietatis ꝓximo impensū siue spūale siue corporale. Cōmunissime dicit̃ oē opus mie siue ꝓximo siue sibi impensum. scdm q̃ dicit Augu. q̃ elīna hominis debet incipere a semetipō. Iuxta illud ecc̃i. xxx. miserere anime tue placens deo. Hijs presuppositis. dōm q̃ hec tria prout partes satisfactionis dicunt̃. accipiūtur nō communissime. non ꝓprie. sed ꝯmuniter. ꝛ tunc pz eorū distinctio ꝛ sufficientia manifeste. Hijs p̃missis dōm q̃ sufficiētia ꝛ distinctõ harum ptium potest accipi ꝭm appropriatōem ꝛ ꝭm ꝓprietatem. Scdm approp atōem. cuz eñi triplex sit radix peccati sicut dr̃. j. Io. ij. Aut ꝯcupiscentia carnis ꝛ ꝯtra hanc est ieiunium. Aut ꝯcupiscentia oculorum. ꝛ contra hanc est elīna. Aut superbia vite. ꝛ ꝯtra hanc est oõ. hoc dico ꝭm appropriatōem. quia vnumquodq̃ horum valz cōtra oēs. Appropate tamē magis opponūtur sicut dictū est. ꝛ ex hoc patet numerus ꝛ sufficiētia. Per ꝓprietatem vero sic. op⁹ penale aut. Ordinat nos ad deum. ꝛ sic est oratio. Aut ad nos ꝛ sic est ieiuniuz. qđ macerat carnem nostrā. Aut ad ꝓximū ꝛ sic ē elīna. ꝛ sic patet sufficentia ꝭm illud thi. ij. sobrie ꝛ iuste et pie viuamus ꝛc. Aliter potest accipi ꝭm recōciliationem. q꜡ per oõez deo reconliamur. Qꝛ sic dic̃ Aug. in sermone dñi de monte. si vis oõem tuam volare in celum. fac duas alas. s. ieiunium ꝛ elīam. Thob. xij. bona est oratio cum ieiunio ꝛ elīa. Aliter accipit̃ sufficientia. quia duplex est vita. s. actiua ꝛ ꝯtemplatiua. Quātuz ad cōtemplatiuā oõ. Quātum ad actiuam elīa. vt aūt homo sit dispositus ad vtramq̃ sic ē ieiu-

59 niū. Ex dictis patent obiecta. Quod eñi dicitur q̃ oõ sufficit cum ieiunio. dōm q̃ accipitur ibi communissime oõ non ꝭm quod est pars satisfactionis. Si-

60 militer cum dicitur q̃ elīna oīa mundat. Ad illđ quod obijcitur q̃ deberent esse plura. dōz q̃ ista ꝭm q̃ ꝯmuniter dicūtur multa genera operum ꝯprehen-

61 dunt. non tria tm̄. ꝛ sic patet illud. Ad illud qđ obijcitur de patientia patet. R°. nam paciētia ꝓut importat remissionem ꝯtinetur sb elīna. ꝓut afflictōez ꝛ maceratōem ꝯtinetur sb ieiunio ꝯmuniter dicto. ꝛ sic altera ps satisfactionis. Ad illud quod querit̃ 62 quod est magis satisfactorium. dōm q̃ vnumquodq̃ horum ꝭm appropriatōem suam. Tamen si generaliter loquamur. dōm q̃ in satisfactione duo sunt. s. vitatio culpe. ꝛ ꝯtra hanc valet maxime oratio. Secūdum est augmētum gratie. ꝛ ad hanc maxime valet elīna. quia homo facit sibi amicos qui impetrant gratiam. Tercium est solutio pene. ꝛ h̃ maxime ē in ieiunio. ꝛ hoc est infimum in satisfactione. alia duo p̃ponderant.

C Onsequēter q̃tum ad ꝭm articulum querit̃ de modo satisfaciendi in spāli. Et circa h̃ q̃tuor querūtur. Primo queritur de quibus debet fieri elīna. Scdo vtruz ieiunio contingat satisfacere. Tercio vtrum ꝯtingit satisfacere oõne. Quarto ꝛ vltimo querit̃ de restitutõe.

Questio. j. I

Circa quam ꝓceditur sic. Cōmuniter dicit̃ q̃ elīna debet fieri de rebus ꝓprijs iuste acquisitis ꝛ necessarijs. Et q̃ solum de rebus ꝓprijs videtur. quia dicit ius q̃ non potest alienari possessio nisi a dño. sed cū elīna datur possessio alienatur. quia fit ipsius pauperis recipientis. ergo nullus potest dare elīnam nisi q̃ habet ꝓprium. ꝛ super rem tpalem habet dominiuz. Item hoc ꝓbatur ex textu biblie ꝓuer. iij. honora deum de tua suba. ꝛ de p̃mitijs frugum tuarum da pauperibus. Qꝛ aūt solū de iuste acquisitis ostenditur ecc̃. xxxiiij. Immolātis ex iniquo oblō est maculata. Et infra. Dona iniquorum non ꝓbat altissim⁹. Item Greg. in mor. elīna redēptoris oculis placz. que non ex illicitis vel iniquitate congeritur. sed que de reb⁹ concessis ꝛ iuste acquisitis. Et iterum ipē dicit. non est computanda elīna si pauperibus dispensetur. quod ex illicitis rebus acquiritur. Item q̃ de necessarijs videtur. Illud eñi non est necc̃riuz ad qđ quis alias tenetur. Sed quilibet tenetur ad dādum superflua pauperibus q̃tumcūq̃ sit sine petō. Luc. xj. quod superest date elīnam. ꝗ ꝛc. Item Grego. in omelia super illud facite dignos fructus penitentie. qui se nouit non vlla illicita ꝯmisisse. debet a licitis abstinere. ꝗ si abstinentia satisfactoria non est illa que est ab illicitis. sed que a licitis. videt̃ similiter q̃ elīna satisfactoria sit illa que non est de sup̃fluis. ꝗ que de necc̃rijs. Ad oppositū q̃ non debeat esse de necc̃rijs (vt resoluendo sint destruendo incipiamus) videt̃. quia vnusquisq̃ tenetur se magis q̃ alterum diligere. ꝗ tenetur sibi necc̃ria reseruare. Item dare necc̃ria vite humane est supererogationis. sed nullus sacerdos potest imponere opera supererogationis. ꝗ nec talē elīam. si ꝗ elīa illa q̃ ē iposita a sacerdote est satisfactoria. non oportet q̃ sit de necc̃rijs. Itē videtur q̃ possit esse de iniuste acquisitis. q꜡ luc. xvj. dicitur. facite vobis amicos de māmona iniquitatis. Glo. iniquitas bn̄ dispensata vertitur in iusticiā. Itē Aug. in q̄onibus exo. q. xiiij. qui habetis aliquid de malo. facite inde bonum. Item h̃ querit̃ si meretrix vel vsurarius vel aleator de lucro suo possint facere elīnam. cum omnes hij malo modo acquirānt. Item videtur q̃ non oporteat fieri ex proprijs. quia filij isrl' abstulerunt vasa egiptiorū. Exo. xij. ꝛ postea obtulerunt in vsū tabernaculi exo. xxxv. Item si hoc esset verum. cū mulier ꝛ fili⁹ ꝛ monach⁹ non habeant dominiuz. videtur q̃ nullā elīnam pos-

sunt facere. quod falsum est. cum magis teneātur eē
hospitales. ꝛ frequēter mulieres plus dent q̄z viri
63 Rº dōm ꝙ illud est nccrium ad hoc ꝙ elīna sit sa-
tisfactoria s. ꝙ ille qui tribuit. iusto eam titulo habe-
at. ꝛ tenere ꝛ possidere possit. si eīn aliter hēat. pot⁹
tenet̄ reddere ꝙ dare. Quod ꝗ queritur vtrum necē
sit elīnam dare de ꝓprio. dōm ꝙ aut dicitur ꝓpriū qz
habet ꝑncipale dominiuz alienādi. aut quia ab alio
habet sibi commissū officium administrandi. Pri-
mo modo simpliciter potest facere ille qui habet ꝓ-
prium. scđo modo nō potest facere supiorꝫ ꝓhibēte.
vt monachus qui administrat res ꝛ bōa monsterij
ex mandato abbatis potest vtiqꝫ elīnam dare. si aūt
iste vetet. non potest nec debet. Unde canon. xij. q.
prima certum est ꝙ monachus nihil habere. vel da-
re. vel accipere sine supioris licētia debet. nisi forte il-
le qui indiget sit in extrema necessitate. tunc non de-
bet obedire abbati. quia manifeste faceret ꝯtra deū.
Similiter iudicādum est de muliere si non hēat do-
tem vel aliquid iuxta dotem. ꝙ ꝯtra mandatum vi-
ri non potest elīnam facere. si conscientia dictat ei ꝙ
vir nullo modo velit. sed non debet sibi formare con-
sciētiam ꝙ vir ꝓhibeat modum sed supstitatez nisi
manifeste videret volūtatem viri ad oppositum. Si
ꝗ obijciat̄ de filijs isrl' qui furati sunt. dōm ꝙ domi-
nus transtulit dñium. ꝛ reuera non fuit ibi furtum.
64 Ad illud quod obijcit̄ ꝙ sunt male conditōnis mo-
nachi. dōm ꝙ non. quia vnica temꝑalium dimissiōe
si vere dimiserunt tꝑalia. meruerunt tantū quātum
in multis. ꝛ ꝑterea bōa volūtas supplet quod deest
ex manu. Ad illud quod querit̄ de male acquisit̄.
65 dōm ꝙ quedam sunt male acquisita in quibus trās-
fertur dñium ꝛ non competit repetitō. ꝛ talia nō est
necesse restitui. ꝛ pñt licite retineri. vt preciuz ꝓstibu-
li. ꝛ lucrum hystrionis. ꝛ talia possunt dari in elīam.
sed tamen non debet recipi in oblatōem si sit publi-
cum. ꝓpter reuerētiam altaris. ꝛ confusionem pecca-
ti vt resipiscant. Et hoc est qđ dr̄ deutro. xxiij. Nō of-
feras mercedem ꝓstibuli. Quedaz aūt sunt in quibus
non transfertur dominiū. sed competit repetitio vt
in furto ꝛ rapina. ꝛ de talib⁹ non potest fieri nec ob-
latio. nec elīna. sed debz fieri restitutio. Ad hmōi aūt
genus reducūtur oīa que iniusto titulo ꝛ mala fi-
de possidentur. quia iniustus titulus ꝓ nullo est ha-
bendus. Male āt fidei possessor dicitur qui cōtra le-
66 gum mandata mercatur. talia sūt que habētur ꝑ sy-
moniam ꝛ vsuram. ꝛ ideo de talibus nllo modo nec
potest nec debet fieri elīna. Si vero queritur de ale-
67 atore. dōz est generaliter ꝙ male fidei possessor est et
iniusto possidet titulo. ꝛ ideo nullo modo pt̄ nec de-
bet sibi tenere quod lucratus est. cum talis ludus sit
turpis ꝛ reprobatus. ꝛ contra deum ꝛ ꝯtra oīa iura.
Utrum tamen teneatur restituere. distinguunt aliq̄.
quia aut ille penes quem lucratus est. est talis ꝑsōa
que rebus suis preesse non potest. vtputa minor si-
ue pupillus. surdus. mutus. perpetuo morbo lāgui-
dus. ꝛ sic tenetur restituere. Si aūt sit talis ꝑsona ꝗ
potuit amittere. aut tractus est ab illo ꝛ induct⁹. aut
non. Si tractus fuit ab illo. non tenet̄ illi restitue-
re. quia illi non cōpetit repetitio in vindictam peti.
sed potest inde facere elīnam. Si aūt ipe traxit eum
non potest elīnam facere. sed tenet̄ restituere saltem
in foro conscientie. quia licet nullus velit amittere.
tamen qui non vult amittere nec ludere. sed induct-
tur. min⁹ culpabilis videtur. ꝛ alius ꝗ induc̄ mag⁹.
ꝛ ideo iste non debet damnificari. nec autor nec idu-
ctor in aliquo meliorari. nulli tamen licet ex hoc ali-
quid lucri acquisiti in ꝓprios vsus conuertere. Silr̄
iudicandum ē de torneamentis. ꝛ dō ꝙ in illis pa-
ctionibus quas habent intra se bona non trāsferun-
tur inuicem. sed in vsus pauperum conuertūtur ꝓ-
ter ludi inhonestatem. ꝛ iuris interdictiōem. ex hijs
68 patent obiecta. Quod eīn dicitur ꝙ de iniquo nō pt̄
fieri elīna. intelligit̄ de eo quod iniquo possidetur et
iniusto titulo. Quod obijcitur ad ꝯtrarium ꝓcedit
69 ꝓm aliam viam. Ad illud quod obijcitur de ncc-
rijs ꝛ superfluis. dōm ꝙ nccrium dicitur dupl'r. Uel
ꝓm nāe artitudinem. vel ꝓm cōmunem vsum viuen-
di. Si ꝓm artitudinem. non tenetur nec oportet ei
imponi ꝗ petit. quia hoc est ꝑfectionis illorum qui
totum victum expectant a xpo sicut sunt viri ꝗ sunt
in statu perfecto. ꝛ ideo si fiat elīna debet fieri de eo
qđ superest huic nccrio. ꝛ hñ. ē satisfactoria. Alio mō
dicitur nccrium quod expedit homini ꝓm commu-
nem modum viuendi. De quo dicit Augu. ꝙ multa
superflua habere ꝓbabimur. si sola necessaria tenea-
mus. ꝛ de tali fit proprie elimosina satisfactoria. de
superfluo vero non fit quātum est de rigore iusticie.
Tamen credo ꝙ diuine misericordie benignitas tā-
ta est ꝙ totum acceptat. ꝛ q̄si ꝓ nihilo saluat nos et
sic pꝫ Rº ad vtrāqꝫ ptē.

Questio. ij. m

Utrum ieiunio contingat satisfacere. Et ꝙ sic videt̄.
quia si satisfacere est causas peccatorum excidere. et
deo honorem per penam reddere. cuz in ieiunio car-
nis incentiua excidātur. ꝛ homo seipm̄ puniat. patz
ꝛc. Cōtra. Joelis. ij. scindite corda vestra ꝛ nō ve-
stimenta. ꝗ non facit vim de⁹ in afflictione carnis ꝫ
mentis. Item. j. ad thi. iiij. corꝑalis exercitatō ad
modicum vtilis est. sed pietas ad multa. Sed satisfa-
ctio multum exigit. ꝗ ꝛc. Item cum satisfacere sit
causas excidere peccatorum. illud h. punire est sa-
tisfacere quod est causa peccati. sed hoc est cor nō os
vel caro. Math. xv. nihil quod intrat in os coinqui-
nat hoīem. sed de corde exeunt ꝗ ꝛc. Itez iudex iu-
stus puniendo non animaduertit instrm̄. sed in acto-
rem sceleris. Uñ ñ punit̄ gladi⁹ sed homicida. ꝗ cum
caro non sit instrm̄ sic̄ instrm̄ motum. pꝫ ꝛc. Itez
caro est inimicus nostri spūs. gal'. v. hec sibi adinui-
cem aduersātur. Sed Math. v. dicitur diligite ini-
micos vestros. benefacite ꝛc. Item quod cōmune
est apud oēs est naturale. Sed eph. v. dicit̄ nemo
vnquam carnez suam odio habuit. ꝗ naturale ē car-
nem fouere. ꝗ affligere est contra nām. ꝫ penitentia
est regressio ab eo quod est ꝑter nām. ꝗ ieiunium nō
est ad satisfaciendū in penitētia. Itez qui carnem
affligit amittit vitam ꝛ accelerat mortem. quia est in
eo maior consumptio et minor restauratio. sed ꝗ ac-
celerat mortē ē homicida. etiā si longo tpe differat ñ
refert. Unde Jero. Non refert vtrum paruo tempo-
re vel magno interimas. ꝗ qui ieiunat est homicida.
Item penitentie opus discretum et virtuosū cō-
sistit in medio. sed ieiunium non consistit in medio
imo declinat ad indigētiam. ꝗ nec penitentie est nec
70 virtutis. Rº dōm ꝙ ieiunium est opus satisfactori-
um ꝓm ꝙ ipe dñs dicit Math. xvij. hoc genus de-

monioꝝ non eijcitur nisi in oratione ꝛ ieiunio. Et inq̄ satisfactoꝛium liberando a pena cum sit penale. ꝛ ideo est placitum. quia corpoꝛis ꝛ spirit⁹ est ooꝛdinatiuū. Ut corp⁹ spūi ñ repugnet ɔtumaciter Prouer.xxix. Qui delicate a puericia nutrit seruum suum. sentiet illum contumacem. Ut spūi sbijciatur totaliter. j. ad coꝛ.ix. castigo coꝛpus meum ꝛ in serui tutem redigo ꝛc. Ut non cruciet eternaliter. Eccl. xx. est qui multa redimat modico p̄cio. Et ezech. iiij. Diem p anno dedi tibi. Ut gloꝛificet̄ eternaliter. ij. ad coꝛ. iiij. id quod est in p̄senti momētaneum ꝛ le-

71 ue tribulationis nostre ꝛc. Ad illud ḡ quod obijcitur in contrarium q̄ non placet deo ꝛc. dōm q̄ do non placet afflicto carnis siue eius maceratio ꝫm se. sed q̄tum in ea punitur spūs. quia doloꝛ non est carnis sed anime in carne vt dicit Aug. ꝛ inquātum talis pena p̄cedit a pena doloꝛis spūalis. vt non sicut ypocrita exterius tm̄ puniat. Et contra hoc est illud

72 Joelis. quia non dolebant animo sed signo. Ad illud quod obijcitur q̄ ad modicum valet. dōm q̄ h̄ est vel quia vni soli. vel ad modicum compatione pi

73 etatis. Ad illud quod obijcitur q̄ caro non est cā. dōm q̄ ꝛ si non sit cā. est tamen occasio. occasiones

74 aūt sunt p̄cidende. Ad illud quod obijcitur q̄ est instrm̄. dōm q̄ duplex est instrm̄. s. sepatum ꝛ hoc ñ est puniēdum. ꝛ ɔiūctum quale est caro ꝛ hoc est pu

75 niēdum. quia hoc punito punitur spūs. Ad illud quod obijcitur q̄ fouēdus est inimicus. dōm q̄ caro fouenda est ꝛ seruāda. sed inimicicia carnis non est fouenda. ymo ad ɔcoꝛdiam spūs reuocanda. ꝛ quia hoc fit per ieiunium ꝛ flagella. ideo est punienda. et per hoc patꝫ q̄ nāle est carnem diligere ꝛ fouere. sed

76 carnis lasciuam fouere est coꝛruptōis ꝛ vicij. Ad illud quod obijcit̄ q̄ diminuit vitam. dōm q̄ diminuere vitam vel accelerare. aut est ex intentōe. aut p̄ter. Si ex intētione petīm ē. ꝛ sic intelligit Jero. Aut preter intentōem. ꝛ tunc aut dando opam rei licite. aut non licite vel vtili. sed illicite vel male. p̄mo modo non est peccatum sed scdo. Aliqui tamen dicunt q̄ abstinentia non accelerat moꝛtem. sed tamē non credo. immo grauis abstinētia bene accelerat.

77 Ad illud quod obijcit̄ q̄ non est medium in ieiunijs. dōm q̄ immo. sed hoc non est medium sobrietatis sed medium iusticie. quia ieiunio punit q̄s suā carnem. sed in hac punitione seruādum est ita medium vt nec nimis leniter puniat ita q̄ vicia carnis viuāt. nec ita acerbe vt nā deficiat. vnde h̄. opoꝛtꝫ carnem repmere non extinguere. Nec istō impedit q̄n sit medium. quia ad extremum declinat. Nam in paciencia medium est fere oīa sustinē. in ɔtinētia etiam sp̄ abstinere.

Questio. iij. n

Utrum contingat satisfacere oratione. ꝛ cuꝫ duplex sit oratio. s. mentalis ꝛ vocalis. queritur que magis sit satisfactoꝛia. Et videtur q̄ mentalis. quia veraciter oꝛare est vt dicit grego. amaros in compunctione gemitus non oꝛnata verba resonare. ḡ videt̄ q̄ vera oratio ꝛ satisfactoꝛia non sit in verbo ꝛ cantu. sed in lacrimis ꝛ fletu. Item Math. vj. orātes nolite multum loqui sicut ethnici faciunt. sed si vocalis oīo adderet ad satisfactiōem non esset parum loquēduꝫ sed multum. ḡ ꝛc. Item oīo facit hoīem tendere sursum. sed ratio nō p̄t ferri sursū q̄diu sollicita ē circa ea que sunt deoꝛsum. Sed quādo p̄fert sermonez intenta est circa quid creatum. ḡ si oīo que mag⁹ fert sursum est oratō mentalis. ꝛ ista est magis placita. h̄ est magis satisfactoꝛia. Contra. oīo est satisfactoꝛia que est penalis. sed hec non est oīo mentalis sed vocalis. Nā mētalis est oīo suauis sicut dī Eccs. x. musce moꝛientes pdunt suauitatem vngēti. Itez illa que est precipue satisfactoꝛia p̄cipue debet imponi a sacerdote. sed sacerdos imponit oīoem vocalez non mentalem. ḡ ꝛc. Item oīo mentalis si qua est satisfactoꝛia est illa qua oꝛat̄ cum gemitibus. s̄ h̄ est ɔtritōis. s. plangere petm̄. ꝛ ɔtritio diuiditur ɔtra satisfactōnem. ḡ talis oīo non est pars satisfactionis.

Item plus laboꝛat qui laboꝛat coꝛde ꝛ lingua q̄z qui coꝛde tm̄. sed laboꝛare p̄mo mō est in oīoe vocali. coꝛde vero tm̄ in mentali. ḡ videt̄ q̄ vocal' sit magis satisfactoꝛia. R° dōm q̄ vocalis oīo oꝛdinat̄ ad mentalem ꝛ non ecōuerso. ꝫm hoc intelligēduꝫ q̄ quedam oīo est pure mentalis. quedam pure vocalis. quedam media. Pure mentalis est quādo labia non mouētur. sed coꝛ ad deum loquitur. Pure vocalis quādo nihil cogitat in his que dicat nec in generali nec in speciali. ita q̄ referat intentionem ad sensum verboꝛum vel finem. sed cum oꝛat fabricat castra. ꝛ sic mentalis simpl̄r excedit vocalem. Alia ē mixta. in q̄ s. oꝛat mentaliter ꝛ vocaliter. ꝛ de ista distinguēduꝫ. quia aut verba illa impediūt affectum. quia sic inflāmatus est q̄ immediate fertur in deum. ꝛ tali vtilioꝛ est oīo mentalis. si aūt iuuat̄ vtilioꝛ est vocalis. ꝛ multi sunt tales. ꝛ maxime illi qui non sunt viri spūales. ad quoꝛum affectus p̄uocādos institute sunt vocales oīoes. Si querat̄ que oīo sit satisfactoꝛia. credo q̄ oīs. quia nulla est in qua non laboꝛēt virtutes animales. ꝛ q̄tū delectātur spūs. tātū caro frequēter tabescat. ꝛ virtutes animales minus sunt intente regimini coꝛpis. Credo tamē q̄ illa inter ceteras est satisfactoꝛia magis in q̄ accendit̄ homo ad gemitum. quia hec est in qua deus maxime delectat̄ Unde quia illud est gratie spiritualis. ideo non imponit̄ a sacerdote. sed p̄ambulum ad illud. s. oīō vocalis. ꝛ quia non est status in vocib⁹. sed oꝛdinat̄ ad intellectum. hinc est q̄ dn̄s ꝛ grego. mittunt a vocali oīoe ad mētalem. Ad illud quod obijcit̄ q̄ impe 78 dit ne feratur dōm q̄ falsū est. immo excitat affectū tepidū. nec est hō diuisus. imo vis inferioꝛ supioꝛi cooperatur. Ad illud quod obijcit̄ q̄ vocalis mag⁹ 79 est penalis. dōm q̄ veruꝫ est ceteris paribus. Ad 80 illud quod obijcit̄ q̄ oīo gemebūda spectat ad ɔtritōem. dōm q̄ verū est. Sed super illā addit postulatōem. sicut publicanus petebat a dn̄o in templo remissionē. ꝛ sic pꝫ illud. Sit ḡ h̄ sūma dictoꝝ. q̄ omis oīo ex charitate facta. si recte fiat. penalis est ꝛ satisfactoꝛia p̄t cē. q: nunq̄ est ita delectatōis q̄n sit penalis āncedēter. vel cōsequēter. vel ɔcomitāter. Illā tn̄ inter oēs p̄cipue satisfacit q̄ est magis gemebūda. et in qua maioꝛ clamoꝛ coꝛdis est ad deū p venia peccatoꝝ. hec aūt in aliq̄bus est mētalis in aliq̄bus vocalis. Uñ notādum q̄ triplex est rō q̄re vocalis oīo 81 est instituta. Prima ꝛ potissima est ad affect⁹ accēsionem. Uñ beda sup illud Math. vj. pr̄ nr̄ ꝛc. Non his solis verbis oꝛat̄ s̄ alijs ɔtēns sb̄ eodē sensu q̄bus coꝛ nr̄m accēdit̄. Scda rō est ad intellectus in-

structionē. Unde Beda ibidē. orōem breuib⁹ verbis cōposuit. quib⁹ nec opus est loq̄ ad eū q̄ oīa nouit. s vt q̄ cū deo agit disceret res q̄s oraret. non vba q̄ diceret. Tercia rō est ad faciliorē recordatōnem. vnde sup illud Math. vi. nolite assimilari eis. glo. nō apd deū agēdum est verbis sed rebus. intētione cordis. affectu simplici. q̄ cū dicim⁹ n̄ eū docem⁹ s nos tpis s[ui] recordamur. Et sic pz rō istitutōis orōnis vocal. q2 ꝓpter mētalē est q̄m de⁹ p̄cipue acceptat. ⁊ illā magis ad remissionē ⁊ satisfactiōem in q̄ cor magis ꝯtra pctm̄ intendit. iō ꝓutile est peccatorib⁹ orōnes frequētare in q̄bus fiat mētio de male cōmissis sicut fuit orō manasse.

Questio. iiij.

Utrū restitutio sit ps satisfactōis. Et q̄ sic vr̄. q2 aliq̄ peccato peccamus in deū tm̄. aliq̄ in deū ⁊ ꝓximum vt rapina. Sed ꝯstat q̄ satisfactio r̄ndet iniurie. g̃ satisfieri dz in hoc deo ⁊ ꝓximo. sed satisfit ꝓximo per restitutiōem. g̃ ⁊c̄. Item q̄ peccat p gulositatē nullo mō melius satisfacit q̄ p ieiunij sobrietatē. g̃ qui peccat rem alienā auferendo. non meli⁹ satisfacit q̄z restituēdo. g̃ ⁊c̄. Item p simile ostendit. q2 si duo sūt raptores quoꝝ alter est de restituēdo. alter nō. minorem pniam imponit sacerdos ei q̄ p̄t restituere. maiorē ei q̄ non. g̃ restitutio facit ad satisfactōēz. Itē si satisfacere est cās peccatoꝝ excidere. sed cā quare raptor in peccato est. est q2 rez alienā abstulit ⁊ detinet. g̃ satisfactio est p rei retēnte redditōem. quia h̄ peccati cā excidit. Cōtra. pctm̄ eo ip̄o est pctm̄ q2 in deū est. ⁊ q2 dei deformat ymago. non q2 in aliū similem. q2 tunc leo peccaret cū aliud aīal ꝯmederet Unī ⁊ in ps. tibi soli peccaui. g̃ satisfactio faciēda ē soli deo. Sed hoc nō est p restitutōem. q2 restitutio respicit ꝓximū directe. g̃ ⁊c̄. Itē satisfactio est p penam, ad quaz hō nō tenet alias nisi p culpā ⁊ s̄m iudiciū sacerdotis. sed ad restitutiōem rei aliene tenet eoipso q̄ occupat aliena ex iudicio dei siue sacerdotꝭ g̃ ⁊c̄. Item si est ps satisfactōis. cū satisfactio nulla sit sine caritate. nec restitutio sine caritate. sed h̄ f̄lm. g̃ ⁊c̄. Item cū sint tres ptes satisfactōis. s. ieiuniū. orō. ⁊ elīna. querit sb̄ q̄ illaꝝ ꝯtinet. ⁊ cū sb̄ nulla. pz ⁊c̄. R̄⁹ dō q̄ circa hoc duplex est opinio. Quidā dicunt q̄ restitutio nō est ps satisfactōis. sed fundamentū. Quedā em̄ requirūtur ad pniam siue satisfactōnem vt fundamētū. ⁊ talia sūt peccati dimissio. ⁊ aliene rei restitutio. Quedā vt expediētia. vt vitare prauā societatē. Quedā vt satisfactoria. vt ieiuniū. orō. ⁊ elīa. Quedā vt pficiētia. vt sunt opa supererogacōis Luc. x. qdcūq2 supererogaueri reddā tibi. Et rō eoꝝ ē. q̄ culpa ꝓpe ē in deū. ⁊ q2 satisfactio p penā arbitrariam in arbitrio sacerdotis. Sed alia opio est. q2 restitutio est opus satisfactoriū si fiat in caritate. alioq̄n non. Sicut nec alia opa. Posset tamē dici q̄ satisfactio dicit ꝯmuniter ⁊ ꝓprie. Cōmuniter. oē opus penale volūtarie assūptum. siue ad qd̄ tenet iudicio dei siue iudicio sacerdotis. ⁊ sic restitutio est opus satisfactoriū ⁊ ei⁹ ps. Si āt dicat satisfactio ꝓprie p penā volūtarie assūptā ad quā n̄ tenebat nisi ex cl̄pa ⁊ iudicio sacerdotis. sic n̄ ē ps ei⁹. q2 restituē tenet. q2 habet rē alienā s̄m oē ius. etiā si sacerdos nūq̄ imponat. Rōnes igit ad p̄mam ptē ꝓcedūt de satisfactōe dicta ꝯmuniter. alit ꝓcedūt oēs ex insufficiēti. Ad illud vero quod obijcit ad oppositū q̄ peccat solum in deū ⁊c̄. dōm q̄ verū est p se. Sed tamen q2 hō est ymago dei. ⁊ honor ⁊ dehonoratō ymaginis ad ꝓtotipum refert. iō q2 spūs ex caritate diligit. diligi debet hō inquātum ymago. sic etiā in spm̄ peccari p̄t. Uel aliter dō. q̄ aut intelligit de eo q̄ nō hz supiorē ad puniēdum. aut intelligit p̄mo ⁊ p̄ncipalit d̄ peccato quod nō est in ꝓximū extra. sed per sb̄am intra. Ad aliud pz r̄nsio q2 obijcitur de satisfactōne ꝓpe dicta. Ad illud qd̄ obijcit q̄ non est sine caritate. dō q̄ satisfactio q2 deo nō p̄t esse nisi in caritate. restitutio q2 ꝓximo extra p̄t esse. sed ad hoc q̄ placeat deo oportet esse in caritate. Ad vltimū dōm q̄ ad nullam illaꝝ ptium reducit. quia sūt satisfactōis ꝓprie dicte. Ad illud aūt quod obijcit ad ꝯtrū q̄ peccat in ꝓximū. dō q̄ nō peccat in ꝓximū nisi p accn̄s sez quia offendit de⁹ in ꝓximo. ⁊ ideo soli deo satisfaciēdum est. Nec illi qui dicūt restitutōem esse satisfactoriam. ideo dicunt quia p ip̄am hō satisfaciat ꝓximo. sed quia dum aliquo mō reddit rez quā diligit ⁊ posset de facto tenere. amore dei ⁊ mandato sacerdotis restituit. Uerūtamen nō est restitutō ꝓprie satisfactō s inchoatio. Sed cū de ꝓprio aliq̄d dat. tūc recte dat honorem deo ⁊ supaddit. ideo satisfacit. Ad illud q̄ maior pnia imponit. dici p̄t q̄ hoc ē quia rem ꝓximi dissipauit. Ad illud quod obijcit q̄ nō p̄t melius curari. dōm q̄ f̄lm est. immo meli⁹ curat quis si dat de ꝓprio.

82 83 84 85 86 87 88 89

Dist. xvi. assignat ptes pnie vt est eccl̄ie sacr̄z. ⁊ determiat p̄mo de ptibus integralib⁹ pnie.

In pfectiōe āt pnie tria obseruāda sūt. Supra egit mgr̄ d̄ pnia i sua generalitate. In pteisa agit d̄ ei⁹ ptibus. Et qm̄ p̄ncipal ps pnie vt ē sacr̄z eccl̄ie est ꝯfessio. iō p̄mo assignat ptes pnie. Scd̄o vō p̄ncipaliter ⁊ sp̄aliter agit de ꝯfessione ⁊ de hijs q̄ spectāt ad eā. infra. di. xvij. hic orit qd̄ multiplex ⁊c̄. Prima ps duas hz s̄m duo genera ptiū. quedā em̄ sūt ptes integrales. quedā sbiectiue. Ido p̄mo agit d̄ integralib⁹ ex q̄bus ꝯstat pnia pfecta. Scd̄o de sbiectiuis. ibi. Predictis vero adijciēdū est q̄ trib⁹ modis agit pnia. Prima ps hz tres. In p̄ma assignat illas ptes ex q̄bus pnia integrat ꝯfirmās aucte criso. ⁊ Aug. In scd̄a tradit modum s̄m quē vā pnia ꝯstituit. ibi. Ido discretio penitēti. In tercia determiat modū quō q̄dā nō verā penitēciā faciūt sed falsā. ibi. ⁊ sicut sūt digni fructus pnie.

a In pfectōe aūt penitētie tria obsuanda sūt. Querit vtruz ista tria sint ptes pnie sbiectiue vl integrales. Et q̄ non sint integrales vr̄. q2 totuz nō p̄dicat d̄ pte integrali. s ꝯteri ē penitē. ⁊ sitr ꝯfiteri ē penitē ⁊ satisfacē. g̃ n̄ sūt ptes itegrales. Si tu dicas q̄ istd̄ fallit in toto omogenio. q2 q̄libet ps panis ē panis. obī. q2 totū omogeniū hz ptes vni⁹ nāe. pnia āt n̄ hz ptes vni⁹ nāe ⁊ ꝯformis. Nā pnia ꝯtinet ꝯtritōez ⁊ ꝯfessionē ⁊ satisfactōez q̄ sūt diuersa s̄m formā. Itē ptes integrātes cō-

XVI.

Assignat illas ptes ex q̄b⁹ pnia integrat. ꝯfirmans aucte cris. ⁊ Aug.

a

In pfectōe āt pnie tria obsuāda sūt. scz ꝯpunctio cordis. ꝯfessio oris. satisfactō opis. Un̄ Io hānes os aureū. Perfecta pnia cogit peccatorē oīa libēt ferre. i corde ei⁹ ꝯtritō. i ore ꝯfessio. i ope tota humi[litas]

Io. os aureū.

Aug. de sermone habito in mon. &c.

Joelis. ij.

puer. xviij.

ps. lxj.

Jac. v.

Math. iij.

b litas. Hec est fructifera pnia.[b] vt sic trib⁹ modis deuz offēdim⁹. s. corde. ore. & ope. ita trib⁹ modis satisfacia-m⁹. Sūt eñ tres pctī drie vt ait Aug. & ī corde. & ī fa/cto. & in ꝯsuetudie vl' vbo tāq3 tres mortes. vna q̄si in domo scz cū ī corde ꝯsētit libidini. altera q̄si ꝓlata iā extra portā cū ī factū ꝓcedit libidini assēsio. tercia cuz male ꝯsuetudis mole ꝑmit anim⁹. vl' noxie defēsiōis clipeo armat. q̄si sepulcro iā fetēs. Hec sūt tria genera mortuoꝝ q̄ ds legit suscitasse. Huic ḡ triplici morti. tri plici remedio occurrit. ꝯtritōe. ꝯfessiōe. satisfactione. [c] Cōpūctio nob ꝯmedat. ibi. Scindite corda vr̄a & nō vestunēta vr̄a. [d] Cōfessio ibi. iust⁹ ī ꝑncipio ſmōis ac-cusator est sui. Vere enim cōfitetur qui se accusat. qui execrando malum sibi imputat. Et ibi. effūdite coram illo corda vr̄a. Et iterum. Cōfitemini alterutrū pecca ta vestra. [e] Satisfactio a Johanne precipitur vbi ait.

stituētes aliqd totum siue omogeneum siue etherogeneū dnt eē sil' Sz hec ptes pnie non sūt sil. ḡ &c. Or āt non sint sbiectiue vr̄. q2 to-ta nā toti⁹ vlis saluat in q̄libet pte. Vñ ra-tio tota alis ē in hoie. Sz ꝯtritio nō est tota & pfecta pnia. nec con fessio. ḡ nō sūt sbiectie Jtē numeratis ptib⁹ sbiectis numerat totū Si ḡ iste sūt ptes pnie sbiectie. cum sint tres. tres sūt pnie. aut ḡ pe nitentie tres ɤtutes. aut tria sacr̄a. quoꝝ vtrūq3 flm est. R° dō ad hoc q̄ pnia sumit duplr. s. ꝓ pnia ɤtute & ꝓ pnia sacro. Si loq̄mur d̄ pñia ɤtute. sic ꝯtritō & ꝯfessio & satisfa ctio nō sunt ptes integrales ſ3 potestatiue. Sicut eñ ab vna ēntia plures egrediunt potētie. sic ab vno habi tu pl'es actus ꝯsequūtur. ɤtus eñ pnie ordinat hoiem vt puniēdo se faciat emēdā ſm oīſe foꝝ. & iō q̄lib3 hoꝝ actuū denominatōem recipit ab habitu vt penitere dicat. & sic vr̄ hr̄e rōem pnū sbiectiuaꝝ. Sed reuera non sūt. q2 ꝯfessio & satisfactio nō est pnia. sed actus egrediēs a pnia. silr̄ satisfactio & ꝯtritio. Si aūt loq̄mur d̄ pe-nitētia sacro. sic sūt ptes integrales q̄tū ad esse pfectū. vñ rōnabiliter loquit mgr̄ cū dicit q̄ in pfectōe pnie &c. & sic p3 q̄ nullū hoꝝ est pfectū sacr̄m sine alio. Et si tu obicias q̄ non hn̄t esse simul. dō q̄ q̄uis nō sint simul actu. sunt tñ simul voto vel effectu. vñ qñ q̄s ꝯterit h3 ꝯfessionē & satisfactōem in ꝓposito. & qñ q̄s satisfac con terit. & habet duoꝝ ꝑcedētiū effectū. & sic p3 illud. b Ut sicut trib⁹ modis deū offendim⁹ &c. ita trib⁹ mo-dis satisfaciam⁹ &c. Scdm̄ h̄ vr̄ q̄ satisfactio ñ d3 distingui ꝯ alias ptes. Jte3 si tribus modis est satisfacē ſm triplicē modū peccādi. ḡ q̄ peccauit in corde. nō vr̄ q̄ debeat sibi ipsū pena in carne. q2 ꝑ que q̄s peccat. ꝑ h̄ z punict. nūc ḡ ꝑ nullo pctō spūali est iponenda satisfactio. & illud est manifeste flm. cū pctā spūalia sint graui ora carnalibus. ḡ grauius punūtur a deo. & grauius debent puniri a sacerdote. R° dōm q̄ satisfactio dicit du plr̄. Uno mō satisfactio dicit ip̄a recōciliatio. & sic q2 oēs ptes pnie sunt ad reconciliatōem ordinate. quelibet potest dici satisfactio siue satisfactoria. Alio mō dicit satisfactio persolutio pene debite. & sic ꝯpetit ꝓpric vni parti pnie que est assūptio siue adimpletio pene iniuncte. nihilominus tamen alijs partibus competit ꝑ ac-cidens. vtpote ꝯtritioni ratiōe doloris ꝯiūcti qui ē in parte sensibili. silr̄ ꝯfessioni rōe erubescentie. & sic p3 pri-mum. Ad illud quod obijcitur q̄ non debemus satisfacere exterius ꝓ peccato cordis. dōm q̄ illud ɤbum criso. & similiter Aug. per appropriatōem intelligitur. quoniā ista tria respondent omni peccato mortali. quia quodlibet merēt penam eternaz anime & corporis. & cuilibet pena interior & exterior. nisi tanta sit interior q̄ exterior non sit oportuna & eius locum suppleat. Unde sicut certum est q̄ non sufficit ꝯfiteri pctm̄ oris. immo etiam ꝑ illo oportet ꝯteri & satisfacere. ita & in ꝓposito intelligēdum est. c Cōpunctio nobis ꝯmendatur. 3 Videtur accipere ꝯpunctionem pro eodem & ꝯtritionem. Sed ꝯtra. super illud ps̄. In cubilibus vestris ꝯpū gimini. glo. Quibusdam stimulis excitate vos. non pro dolore peccatorum. sed ad vidēdam lucem xp̄i & vt in-uisibilium amore inardescatis. Sed contritio est de peccatis tm̄. ergo non sunt idem. male ergo accipit pro eo dem. R° dōm q̄ dolor dicitur ꝯtritio. & dolor dicitur ꝯpunctio. Contritio quia cor terit. vel peccata in corde illo dolore terūtur. Sed ꝯpunctio quia cor ꝯpungitur. Sed ꝯpungit cor ſm duplicez aspectum. aut carentia glorie. aut ꝯsideratione offense. & ſm hoc attēditur duplex dolor. & duplex irriguū. s. superius & inferius. & ita ꝯpunctio ꝯmunior est q̄ cōtritio. sicut patet ex glo. illa. Magister autem appropriat hic ꝯpunctōnem ad do-lorem de peccatis ex quorum ꝯsideratione pungitur cor quasi quibusdam aculeis. d Confessio ibi 4 iustus in ꝑncipio sermonis accusator est sui. Videtur male dicere. quia aut accusat se iustus inquantum iu-stus. aut inquātū pctōr. Si inquātū iust⁹. Sed oīs q̄ accusat iustū inquātū hmōi accusat iusticiā. & oīs q̄ accu sat iusticiā est iniust⁹. ḡ si accusat se inq̄ntū iust⁹ ē iniust⁹. Si accusat se ſm q̄ peccator. ſ3 oīs q̄ accusat pecca-torē ſm q̄ pctōr accusat pctm̄. & oīs talis iuste accusat, & est iust⁹. ḡ si accusat ſm quod peccator. accusator est iustus. & ita ſm q̄ pctōr est iustus. R° dōm q̄ in accusatione est accusans & accusatus. & cu3 iustus accusat se idem est accusans & accusatus. sed tamen habens quasi duplicis persone rōnem & ꝓprietate3. & ſm q̄ tenet du-plicis persone rōnem. ita & duplicis ꝓprietatis. quia ille idem scdm̄ q̄ iustus accusat se scdm̄ q̄ pctōr est. et sic patet q̄ sophisma est de illa reduplicatione q̄ potest referri ad actum accusandi rōne subi vel rōne obiecti. e Satisfactio a iohanne precipitur. Videtur male dicere. quia Johes non potuit sacramēta no. le. instituere. ḡ nec satisfactionem precipere. R° dōm q̄ Johānes precepit insinuando vel predicando. sed christus mā-dauit tanq̄ ꝑncipalis autor. q2 Johannes precucurrit vt dicitur Math. iij. sed saluator ꝯfirmauit et institu-it vt habetur. iiij. eiusdem. 5

6 f Facite dignos fructus penitētie. Videtur non esse pceptum cōueniēs. quia digni fructus penitētie sunt deo accepti. Sed non est in nostra ptāte nec in nostra cognitōe ea facere que sūt in diuina acceptōe. g̃ 7c. Item si satisfactio est in pcepto. cū nemo sciat vtrum satisfecerit. quia nemo scit se esse in caritate. vr q semp est iteranda satisfactio. Rͦ dōm q dignitas fructus duplr pt accipi. aut per cōpatōem ad meritū culpe. aut in cōparatione ad diuinā acceptatōem. Et nota q h vocat dignos fructus pnie non in cōpatōne ad diuinā acceptationem. quia h nō pcipitur. sed q̄tuz ad meritum culpe. Silr intelligēdum q satisfacere deo dupliciter est. Uel fm forum suum. vel fm veritatez. 7 sic non est in pcepto. Uel fm pbabilitatem conscientie. 7 sic est in pcepto. Sed tunc videtur q ille peccator qui nō vult suscipe satisfactōnem cōdignam a sacerdote impositam mortaliter peccet. dō q in dignitas fructus duplr pt accipi. aut p cōpatōem ad meritū culpe. aut in cōpatione ad meritū pene. Si in cōpatōe ad meritū pene. est pceptū affirmatiuū quod non obligat ad sp. 7 pterea cōmissum in ptāte sacerdotis. 7 ita si penitens hic cōdignam penaz a sacdote suscipit. 7 plenā pniam facit. Si ppter hoc q sacerdos nō imponit attendens fragilitatem peccatoris. dominus expectat 7 soluet in purgatorio. g Ut fm qualitatem 7 quantitatem culpe. Queritur que sit differentia inter qualitatem culpe 7 quantitatem. Cum enim non habeat culpa quātitatez molis sed virtutis. 7 hec sit qualitas. videtur q non differunt. Item si fm q̄ntitatem culpe est quātitas pene. sed tanta est culpa quāta est offensa. 7 tāta est offensa quāta est is qui offēditur. sed ille est infinitus. g̃ debet imponi pena infinita. Item quō pena potest esse fm qualitatem cum sint diuersorum genera culpa 7 pena. Rͦ dōm q possibile est quātitatem 7 qualitatem culpe causari ab codē pncipio. sed tamen fm aliam rōem. sicut cognoscere cōiugatam auget culpam. 7 vlterius ponit in spēm peccati. vñ q̄ntitas culpe attēditur fm id quod distinguit peccatū fm q dicitur q est inquinamētum carnis 7 spūs. quātitas scdm q aggrauat in eodem genere. 7 his duobus modis respondet qualitas pene. vt peccato spūali pena spūalis. s. oratio. peccato carnali pena in carne. s. ieiunium. 7 quātitas quātitati in eodem genere. Et nota q quātitas peccati non accipitur h penes eum ɔtra quem. sed penes libidinem peccantis. 7 sic patet obiecta. 7 quia hec quātitas est finita. 7 assimilatio quātitatis pene 7 culpe attēditur in eodem genere. h Purgās lachrimis oēm qualitatem vicij. Queritur aut hoc est preceptum aut ɔsilium. Si pceptum est videtur periculum. quia pauci aut nulli ita discurrunt deflendo singula. 7 ɔstans est q vnica ɔtritione iustificatur homo q̃ non potest oēs qualitates ɔsiderare. Si ɔsilium. ɔtra. sicut dicit phs spēs delectationis mouet appetitum. g̃ si aliqs ita sigillatim vicium recogitet. videtur q det sibi occasionem tēptationis 7 lapsus. g̃ melius est obliuisci q̃ ita ante oculos reducere. Rͦ dōm q q̄tum ad aliquā qualitatem vicij est in precepto. vtpote quantum ad illam que trahit in genus peccati aliud. Quātum ad aliquas est in ɔsilio scilicet quātum ad illas que non mutant peccati genus. Siue aūt sit ɔsilium siue preceptum. non obligat ad semper. sed quādo est locus 7 tempus. 7 quādo penitens ita macerauit se 7 domuit sensualitatem ita q ad recogitatōem circunstātiarū ignis non incalescat. sed magis indignatio voluntatis. tunc debet talia recogitare. maxime quādo est in actu orōnis 7 gemitu. alias potius debet abigere. q̃ talia ruminare. maxime in peccatis carnis. in quibus habz homo incitatōem intra. propter quod signāter dicitur. j. cor. vj. fugite fornicationem. quasi diceret non tm̄ in ope vel in volūtate. sed etiam in recogitatione. i Defleat virtutem qua interim caruit. Contra. contritus nō debet dolere nisi de culpa. ergo si debet dolere de carentia virtutis. videtur q hoc sit culpa. sed infinitis instantibus caruit. ergo in infinitis peccauit. Item cum multe sint alie circunstancie sicut

f Facite dignos fruct⁹ pnie. f. g vt fm q̄litatē 7 q̄ntitatē culpe sit q̄litas 7 q̄ntitas pene. Nō ei par dz eē fruct⁹ boni opis ei⁹ q nil vel min⁹ peccauit. 7 e⁹ q g̃ui⁹ cecidit.

Tradit modū fm quē dā pnia ɔstituitur. b

Jō discretō penitēti valde nccria ē. vt ista gerat q̄ tradit Aug. dicens. Cōsidēt q̄litatē crimis i loco. i tpe. i pscuerātia. i varietate psōe. 7 q̄li h fecerit tēptatōe. 7 i ipi⁹ vicij mltiplici executōe. Oportet ei penitē fornicātē fz excellētiā sui stat⁹ vl officiu. vl fz modū meretricis. 7 in modū opis sui. 7 q̄lr turpitudinē egerit. si i loco sācto. si i tpe orōni ɔstituto vt sūt festiuitates 7 tpa ieiunij. Cōsidēt q̄tū pscuerauerit. 7 defleat q perseuerāter peccauerit. 7 q̄ta vict⁹ fuerit ipugnatōe. Sūt ei q nō solū n̄ vincūtur. s; vltro se pctō offerūt. nec expectāt tētatōez. s; pueniūt voluptatē. 7 ptractet secū q̄ mltiplici actōe vicij delectabilr peccauit. Oīs ista varietas cōfitēda ē 7 deflēda. vt cū cognouerit qd pctm̄ ē. cito inueniat deū ppicium. In cognoscēdo augmētum pcti iueniat etiā cui⁹ etatis fuerit. cui⁹ sapie 7 ordis. Immorer i singularis 7 sētiat modū crimis h purgās lachrymis oēz q̄litatē vicij. i Defleat v̄tutē q̄ iteri caruit. Dolēdū ē enim n̄ solum q peccauit. s; q2 se v̄tute priuauit. Defleat etiā q̄m offēdēs in vno factus est oīm reus. Ingrat⁹ enim extitit. qui plenus v̄tutib⁹ deū oīno n̄ timuit. In hoc em̄ quisq; peccator fit culpabilior quo

f g

Aug. in li. d penitētia q attēdēda sūt.

h

i

Jacobi. ij.

7

8

9

determinat tullius.s.quis.quid.cur.qñ.vbi.quō.quibus auxilijs. Et illā que est q̄s diuidit in.xij.circumstātias.s.numerus.mora.conditō.sciētia.⁊c.q̄ ibi patent. videt̄ q̄ Aug. nimis insufficiēter hic tāgat. R° dō.q̄ nō solum ɔtritione deflētur peccata.sed etiam pene peccatorum.pene inq̄ que sunt sequele. ⁊ que debabilitāt et reddunt hoiem ineptum ad bonū. Inter has ꝑcipua ē carentia virtutum. ⁊ per hāc aug. intelligit alias seq̄las viciorum.que ɔsiderande sunt ⁊ deflende.non quia sunt culpa sed pena.non inflicta sed acta. Ad illud qd obijcitur q̄ plures ponit tullius.dō q̄ aug. non ponit hic omnes circūstantias sed solū aggrauātes.tullius vero ponit oēs circūstātias que contingūt negociū vel ꝑsonā. Possunt aūt oēs circūstātie reduci ad.xiij.que hys versibus notant̄. Aggrauat ordo. loc⁹. ꝑsona. sciētia.temp⁹. Etas.conditio.numerus.mora.copia.causa. Est modus in culpa. status altus.lucta pusilla. Ex hys āt sex respiciūt ꝑsonam. scʒ sciētia. ordo.etas. cōditio. ꝑsona.⁊ status. Tres respiciūt crimē siue actuʒ.s. numerus mora ⁊ modus agendi. Tres respiciūt cāʒ.s.copia.cā.lucta. pusilla. ⁊ due sunt adiacētes locus ⁊ tps. k Cum gaudio em̄ debet facere immortalis futurus. Videt̄ male dicere. quia penitētia maxime consistit in dolore ⁊ lachrimis.ergo non debet facere cum gaudio sed potius cum dolore. Si tu dicas q̄ vtrumq̄ ibi concurrit.queritur quare potius dicit cum gaudeo esse faciēdum. R° dōm q̄ iō hortat̄ ad gaudium.quia illud est conseruatiuū oim virtutum. ⁊ maxime virtutum que consistūt circa penalitatem. Unde phs dicit.q̄ ɔtinet. ⁊ hoc ipō gaudet.iure castus ē. Et ille hʒ ꝑfectā vere fortitudinē.qui non solū nō succūbit. sed etiā in penalitatib⁹ vel penalib⁹ gaudet. ⁊ hec est ꝑncipalis rō q̄re hortat̄ ad gaudiū. q2 alit̄ assūptio penalitatis nō est virtuosa. Rō aūt q̄re gaudēdū est in pnia est multiplex. Prima est ɔsideratio eq̄tatis. Scd'a ē cōsideratio vtilitatis. Equitas est maxime ibi vt caro q̄ traxit petm̄. ⁊ subiugauit p delectatōem ⁊ inimica est spūi veritatis. econtra subyciat̄ p afflictōem. ⁊ p hoc recōciliet̄. ⁊ de inimico vindicta sumat̄. Un̄ sicut hō carnal̄ multū gaudet in depssione inimici. ita spūalis dʒ gaudere de afflictione carnis. Et sicut iudex iustus gaudʒ in exercitatione iusticie. sic penitēs dʒ gaudere. ⁊ ideo dicit̄ puer.xxj. gaudiū est iusto facere iusticiā. Et puer.xiiij. cor qd nouit amaritudinē aie sue ⁊c. Alia ē ɔsideratio multiplicis vtilitatis q̄ est tabula liberatōis a naufragio. Un̄ sicut gaudet q̄s qñ de naufragio euadit. sic penitēs dʒ gaudere. Alia rō pt esse ex pte boni. q2 renouat hoiem. fm illō ps. renouabit̄ vt aquile iu. ⁊c. Damna etiā spūalia ibi restaurātur. Et sic pʒ multiplex rō gaudij. Et q̄ obijcit q̄ dʒ facere cū dolore. dōm q̄ istud non impedit. q2 qñ q̄s vehemēter dolet. in solo dolore inuenit delectatōem. Un̄ exemplū est de Aug. q̄ narrat in.iiij. confess. q̄ qñ mortuus erat socius in nullo delectabat̄ nisi in gemitu. ⁊ pena erat ei oīs alia delectatio. ⁊ in hac sola q̄escebat. quāto magis igit̄ debet q̄s in dolore d' ꝑpria morte letari. ⁊ iō recte dic̄ q̄ cuʒ gaudio facē debet ⁊c. l Caueat ne ductus verecundia diuidat apud se ɔfes. Vr̄ male dicere. q2 quāto plurib⁹ reuelat.tāto maior erit verecūdia. ⁊ plus hʒ vn̄ erubescat. Un̄ vr̄ q̄ hō nō sit ex verecūdia. s̄ ɔ̄ verecūdiam. R° dō q̄ verecundia pt eē maior dupl̄r. Aut q2 reputat̄ q̄s petōr enormis ⁊ magn⁹. aut q2 a plurib⁹ eē petōr cognoscit̄. ⁊ pma verecūdia maior ē. ⁊ iō p vitāda maiori vn̄ assumeret q̄s minorē. ac p hō derogaret veritati ɔfessionis q̄ nō ē diuidēda sicut patebit infra. m Caueat etiā ne prius ad dñicū corp⁹ accedat q̄ ɔfortet se bona ɔsciā. Querit̄ q̄d vocat̄ hō ɔfortari bona ɔsciā. Vr̄ em̄ q̄ q̄ ē in grā possit accedere sine culpa. ⁊ tal̄ ē ɔtrit⁹ añ ɔfessionē. Sʒ in ɔtrō ē qd dicit Hugo in ep'la ad bern. audacter dico. si fuerit ɔtrit⁹ non tamen dʒ ɔmunicare anteq̄ ɔfessus fuerit. propt̄ hoc est questio vtz aliq̄s ɔtrit⁹ in casu aliquo possit accedere ad ɔfessionem. R° dōm. q̄ tūc aliquis confortat se bona conscientia dum ꝑbabilit̄ percipit culpam sibi esse dimissam. hoc autem percipit quando facit quod in se est ad obtinēdam veniam. Non autem plene facit quod in se est ante confessionem si habet sacerdotis copiam. tunc enim si confitetur

est deo acceptior. Ideo em̄ adam plus peccauit. quia omni bono abūdauit. Alio etiam modo offendens in vno factus est oim reus. quia oīs virtus patit̄ detrimēntum ab vno vitio. Ponat se oīno in iudicio ⁊ ptāte sacerdotis nihil sui reseruās sibi. vt oīa eo iubēte paratus sit facere ꝑ recipiēda vita anie. q̄ faceret ꝑ euitāda corporis morte. ⁊ hoc cū desiderio. quia vitam recuperat infinitā. [k] Cū gaudio em̄ facere debet immortalis futurus. q̄ faceret ꝑ differenda morte moriturus Semꝑ deprecetur deū. offerat deo mētem ⁊ cordis cōtritionem. deinde ⁊ quod pt det de possessione. ⁊ tunc quod offerat. securus offerat. Respexit dñs ad Abel ⁊ ad munera eius. Prius dicit ad abel. q̄ʒ ad munera eius. In iudicio ergo cordis conferēda est elemosyna tribuentis. Nec considerādum est q̄ntū. sed qua mente. qua affectiōe dat qd pt. Qui ergo sua peccata redimere vult tpalium oblatione. prius offerat mentem. [l] Caueat ne duct⁹ verecūdia diuidat apud se cōfessionem. vt diuersa diuersis velit sacerdotibus manifestare. Quidaʒ enim vni celant q̄ alteri manifestanda conseruāt. quod est se laudare ⁊ ad hipocrisim tendere. ⁊ semꝑ venia carere. ad quam frustra putat ꝑuenire. [m] Caueat etiā ne prius ad dñicū corpus accedat q̄ confortet se bona consciētia. ⁊ doleat q̄ nondū audeat sumere quē multū desiderat cibum salutarem.

Gen. iiij.

Q2 nō ē diuidēda ɔfessio ꝑ diuersos sacerdotes.

exterius. conscientia interior confortatur. ⁊ bene potest accedere. Si aūt habet copiam ⁊ non confitetur male facit si accedit. Si vero non habz copiam. aut habet necessitatem ꝯfitēdi vt sacerdos parrochialis ⁊ tunc potest accedere cum dolore ⁊ ꝓposito ꝯfitendi. Aut non habet necitatem. ⁊ sic nullo mō dꝫ accedere aň ꝯfessionem. quia qui fuit ꝑ mortale pctm̄ excōmunicatꝰ. ad sacrm̄ vnitatis ecclīe non debet accedere nisi ꝑus recōciliatꝰ ecclīe. nisi alias cogat. ⁊ tūc euidens excusatio hr̄. n Cobibeat etiā se a ludis a spectacul. Querit̄ q̄re notātur ista duo. ⁊ quare dicat ipm̄ debere se cobibere. aut em̄ sunt mala. aut bona ⁊ licita. Si mala. tunc ꝫ oēs debēt se cobibere. Si vo bona ⁊ licita. ꝫ nullus debꝫ se cobibere. R° dōm ꝙ sic dicit̄ j. ad cor. x. in glo. ludꝰ est gesticulatio libidiosa cuiusmodi est in coreis. Spectacula sunt sicut dicit Augustinus cithara ⁊ venatō ⁊ huiusmōi. dico igit̄ ꝙ ludus corearū nō ē malus ꝺm se. sicut patz de sorore moysi exo. xv. ꝫ fit malus quadruplici d̄ causa. Propt̄ modum. quādo ē modus lasciuus. Propt̄ finē q̄n fit ad ꝓuocādūz libidinem. Propter tēpora vt si fiat tpe tristicie. Propt̄ ꝑsonam vt si fiat a ꝑsona religiosa. hys remotis pt̄ fieri. Qm̄ igit̄ penitens ꝑsona ē cui non cōpetit. ⁊ quādiu vere penitet ē in tpe tristicie. ideo ei non ꝯpetit. Similiter iudicādum est de spectaculis. his em̄ quatuor de causis pn̄t male fieri ⁊ fiūt. his exclusis bn̄ pn̄t fieri. o Non oēs digni fructꝰ. sūt digni fructꝰ penitē tie. Videt̄ male dicere. quia opa q̄ facit penitēs ex virtute penitentie sunt fructus virtutis. ⁊ non nisi penitentie. ꝫ ⁊c̄. Preterea. sicut virtꝰ penitentie ē circa bonū ⁊ difficile. ita alie virtutes. ꝫ ⁊c̄. Item cū fructus dicat̄ a fruendo. quō opera penitentie pn̄t dici fructus. R° dōꝫ ꝙ opa pnīe dicitur fructus. non quia eis fruamur. sed quia ad fruitōēz ducunt. Vel fructus methaphorice. sicut ex arbore nascatur pomum quod dicit̄ fructus arboris. ita ex voluntate penitētis bonum opus. Et nota ꝙ differt dicere. bonū fructum ⁊ dignū fructum penitētie. Bonus fructꝰ pt̄ dici sīnc opus bonū. dignus fructus plus dicit. scꝫ bonūz opus cum ꝯuenientia ad statū. Bonūz enim est opus ⁊ ita ꝑfectum si ꝯpetat statui. Sed dignus fructus penitētie non dicit solummō bonum opus ꝓut cōpetit statui. ꝫ etiā vt ꝯpetit merito peccati. qꝛ qui plus peccauit. ampliora dꝫ pati vt Greg. determinat i omeꝉ. p Ideoqꝫ miles vel negociator vel alicui officio deditus. Cōtra. si hoc verum est. ergo nullꝰ negotiator vel miles saluatur. ⁊ hoc est ꝯtra sacram scripturam. Nam btūs Johes militiam non reprobauit. sed dixit. ꝯtēti estote stipendijs vestris ⁊c̄. Luc. iij. Itē de negociatoribꝰ Geñ. xlix. zabulon in littore maris habitabit. vbi ꝺm literam terra zabulon benedicitur negociatoribus. Item si hoc verum esset periret militia que nec̄ria est ad defendēdā fidem. perirent negociationes sine quibus multe terre non possent viuere. R° dōm ꝙ militia. ⁊ negociatione. ⁊ officio thelonei. siue vectigalium exactōne a qua dicitur matheus publicanus potest quis recte vti si facit eo modo quo instituta sunt. vt miles nemini iniurietur. negociator neminem circūueniat. ⁊ theolonarius non exigat vectigal immoderatum. sed quod institutum est ex certa causa ⁊ vtili. ⁊ hoc totum potest esse sine peccato. ⁊ hoc modo penitens potest in hoc statu saluari. Sed hys ꝓpinquissime sunt abusiones in militibus violentie. in negociatoribus deceptiones. in alijs immoderate exactiones. ⁊ ideo hmōi sūt periculosa. Et quātum ad tales abusiones dicit Grego. non penitet quis quousqꝫ dimittat. hec scilicet quātum ad abusionem.

n Cobibeat etiā se a ludis. a spectaculis seculi. qui ꝑfectā vult consequi remissionis grām. Isti sunt digni fructus penitentie. aīam captiuaz elaqueātes ⁊ in libertate seruātes. Et infra. Querat aīa dignos fructꝰ. ⁊ si n̄ dignos penitentie. Sūt em̄ digni fructus virtutum qui non sufficiunt penitētibus. Penitentia enim grauiores postulat. vt dolore ⁊ gemitibus mortuus ipetret vitā. Ex hys ōndit̄ q̄ sint digni fructꝰ penitētie. qbꝰ ꝯa satisfactio explet̄. Et ꝙ° n̄ oēs digni fructꝰ sūt digni fructꝰ pnīe. o Qō de ista penitētia intelligit̄ q̄ maiorū est criminum. Non em̄ sufficiunt grauiter delinquentibus que sufficiunt minuo vel parꝫ peccātibꝰ.

Ostendit modum quō quidam non veram penitētiam faciunt sed falsam. c

Et sicut sunt digni fructus penitentie ac vera satisfactio. ita ⁊ indigni fructꝰ ⁊ falsa satisfactio. i. falsa penitentia. Unde Grego. falsas penitētias dicimus q̄ nō ꝺm autoritates sāctorum ꝓ qualitate criminum imponuntur. p Ideoqꝫ miles vel negociator vel alicui officio deditus. quod sine pctō exerceri non possit. si culpis grauioribus irretitus ad penitentiam venerit. vl qui bona alterius iniuste detinet. vel qui odiuz in corde gerit. recognoscat se veram penitentiam non posse pagere. nisi negocium relinquat. vel officium deserat. ⁊ odium ex corde dimittat. ⁊ bona que iniuste abstulit restituat. Ne tamē despet. interim quicquid boni facere potest. hortamur vt faciat. vt deus cor illius illustret ad penitētiam. Et cum sit penitētia interior ⁊ exterior. de vtraqꝫ per premissa satis apparet que sit vera ⁊ que sit falsa.

Grego.

Ad intelligētiam huius partis queritur ꝺ cōtritione. ⁊ circa hoc ꝑncipaliter quatuor q̄runtur. Primo querit̄ de ꝯtritione q̄tuʒ ad q̄dditatem. Scḋo q̄ntuʒ ad q̄titatem. Tercio q̄. ad duratōem. Quarto q̄tuʒ ad intētōeʒ. Quātum ad ꝑmum queruntur duo. Primo querit̄ de cōtritione q̄d sit quātum ad suā substam. Scḋo quid sit in genere moris.

Questio .j. a

Circa quam ꝓceditur sic. Magistri dicunt ꝙ cōtritio est dolor voluntarie ꝓ peccatis assūptus. ⁊ ꝙ ita sit videtur. quia sicut dicit Amb. penitētia est ꝯmissa deflere. Et iterū. penitentia est dolor ⁊ amaritudo mentis ꝓ peccatis que q̄sq̧ ꝯmisit. sed hoc non ē cōfessio neq̧ satisfactio. ergo ꝯtritio. Item Aug. dolendum est ⁊ dolere purgādum. sed ꝯtritio est illud in penitentia quod pctā purgat. ergo ꝯtritio est dolor. Item rōne videtur. quia ꝑmum quod est in pnia ē dissensus a peccato facto. sed quod factū est necesse est esse factum. sed cum aliquid displicet alicui vehementer quod tamē non pt̄ facere q̄n fuit. generat dolorē. ergo ⁊c. Contra. sicut vere penitētem necesse est dolere. ita ⁊ oportet pudere. ergo pudor est de penitentia. ⁊ non est confessio nec satisfactio. ergo contritio. ⁊ sic ⁊c. Item in penitētia non tm̄ est dolere verum etiaʒ gaudere. vn̄ in ꝑcedenti distinctōne. doleat. ⁊ de dolore gaudeat. ergo quēadmodum ꝯtritio dicit̄ dolor. ita etiam debet dici gaudium. Item videtur ꝙ nō sit dolor. quia sicut dicit Aug. xiiij. de ci. dei. Dolor ē dissensus ab hijs rebus que nobis nolētibus accidunt. ⁊c. Sʒ contritio est dissensus a peccatis q̄ nob nolentibus accidunt. ergo ⁊c. Si dicas ꝙ peccata ꝑus fuit placita ⁊ volita. post aūt displicent ⁊ non sunt volita. et pro illo tpe est dolor. Contra. dolor est ex ꝯiunctione disconueniētis. ergo ab oppositis ex dissensu disconueniētis nō est dolor sed gaudium. ergo si pctā displicent. ⁊ per contritōem dissentit q̄s a peccatis. videtur ꝙ non dolor sed gaudium est ꝯtritio. Item contritus dolet de peccato facto. aut ergo quia vult ipsuʒ esse factum. aut quia non vult. Si quia vult. cuʒ factum sit. tunc euenit quod vult. Si quia non vult. ergo ois volūtas ē indiscreta que appetit impossibile. ⁊ refugit nc̄cīum. ergo cum volūtas ꝯtriti non sit talis. pa. ⁊c. Si dicas ꝙ verum est de volūtate absoluta. sʒ non de velleitate. ⁊ talis est contritio. Contra. contritus habet volūtatem a virtute ⁊ gratia informatam. Sed ois talis consistit in pleno consēsu. ergo volūtas ꝯtriti non est velleitas sed plena voluntas. ⁊ ita nulla est ista R°. Item differt dolor ⁊ timor. q2 dolor est affectio de p̄senti malo. sed timor de futuro. ergo pctm̄ est pctm̄. ⁊ de eo est ꝯtritio. ergo non est dolor. Si dicas ꝙ non est p̄sens ꝓm affectum. sed ꝓm aspectū. similiter ⁊ futurum presens ꝓm aspectum. ergo sicut est dolor de preterito. ita etiam de futuro. Item cum ꝯtritio sit dolor. vt quid magis denominatur nomi-

16 ne ꝯtritōis q̄ doloris. R. dicendum ꝙ sicut peccatum perpetratur p consēsum. sic econtra deletur ⁊ destruitur p dissēsum volūtatis rōnalis. ⁊ quia dissēsus ab ea re quā impossibile est non esse generat dolorē. sic dicit Aug. Ideo dicendum ꝙ ꝯtritio est dolor per effectū.

17 Sed attēdēdum ꝙ dolor dicit̄ dupl'r. Uno modo ipse dissēsus volūtatis. alio mō passio resultās in sentientem ex illo dissēsu p quā ꝓrūpit hō in lachrymas. ⁊ ille dissēsus est de eēntia ꝯtritōnis. sed illa passio ē effectus eius. Quod ergo obijcit̄ ꝙ sit pudor ⁊ gaudiuʒ

18 sicut ⁊ dolor. dicendum ꝙ pudor ꝯsequit̄ ad illū dissēsuʒ ꝓm quod dissentit a pctō tāq̄ a turpi. Consequit̄ etiam gaudiū ꝓm ꝙ ex illo dissensu sētit se elōgari a peccato. immediacius aūt ꝯsequit̄ passio q̄ est dolor. Nam ipse dissēsus vehemēs a re quā nolumus esse. ⁊ tm̄ ē. immediate dolorem generat quia dissēsus. sed quia a turpi pudore. ab illo elongat gaudium. Ad illud

19 quod obijcit̄ ꝙ pctm̄ nobis nolētibus accidit. dicendum ꝙ pctm̄ est volūtarium quo ad delectatiōem. sed nō volūtarium rōne malicie ⁊ deformitatis ⁊ pene. Sʒ illud non soluit. quia dolor non tm̄ est de deformitate immo etiā de delectatōe. Ideo dicendum ꝙ in hoc ꝙ doleat. sufficit ꝙ illud de quo dolet sit nolitum ꝓ tpe in q̄llo dolet. tamen oportet ꝙ ꝓ omi tpe. Et quod in contrarium adducit ꝙ dissēsus a re discōueniēti generat gaudium. verum est q̄n est tm̄ dissēsus. vtputa cuʒ refugit ne faciat pctm̄. non dolet sed gaudet. sed quādo est dissēsus cum coniūctione. tunc est dolor. ⁊ ita est in contritione. quia nollet peccasse. ⁊ tamē necessarium est ipm peccasse. Ad illud quod obijcit̄

20 ꝙ contritus vult impossibile. dicendum ꝙ velleitate vult non volūtate absoluta. sicut aliq̄s ex pietate de illo q̄

21 mortuus est vellet ꝙ viueret. Et ꝙ obijcit ꝙ virtus est in pleno consēsu. dicendum ꝙ consēsus semiplenus aut est ꝓpter defectum volūtatis. sicut piger vult ⁊ nō vult. ⁊ talis velleitas non est gratie sed pigritie. Aut ē ꝓpter defectum voliti. quia non est natum eligi cum sit impossibile. ⁊ talis bene est a virtute. vt patet in pietate. ⁊ h' est plenus consēsus a parte volūtatis. quia reflectit̄ volūtas supra se ⁊ vltra se sic velle. Ad il-

22 lud quod obijcitur ꝙ dolor est de p̄nti. dicendum sicut dictū fuit ꝙ est de p̄nti ꝓm aspectū. Quod obijcit̄ in ꝯtra-

23 riū ꝙ non sufficit ꝙ sit p̄ns ꝓm aspectū. Respōdent aliqui ꝙ est presens ꝓm reputationem. quia pro tali reputat se vere contritus ac si esset infectus peccato prius facto. Sed illud nō soluit. quia esto ꝙ cōstaret sibi de iustitia presenti. tamen adhuc doleret de preterito. Ideo dicūt alij ꝙ est p̄ns ꝓm affectū. q2 remanē reliquie. Sed tūc adhuc esto ꝙ nulle reliqe remanerent. adhuc tm̄ doleret hō de malo qḋ fecit. Ideo dicendum ꝙ ad dolorem faciēdum sufficit ꝙ res q̄ displicet voluntati sit p̄ns aspectui. non ꝓm ꝯiecturā. sed ꝓm certitudinem. quia ita est ⁊ non potest aliter esse. ⁊ tunc est dolor. siue illud de quo genitus est sit presens siue p̄teritum siue futurum. Unde cum dicitur mihi certitudinaliter ꝙ aliquis queʒ diligo cras moreretur. generat in me dolorem. multo magis de preterito in quo est perfecta certitudo. Ad illud quod

24 queritur quare magis denominat̄ nomine ꝯtritōis. ⁊ que conueniētia doloris ad contritōem. Dicūt aliqui ꝙ ideo hoc nomine censet̄. quia sicut vnguētuʒ sanatiuū conficitur ex multis herbis in mortario cōtritis. sic vnguētum compunctionis conficit̄ ex herbis peccatorum que nate sunt in terra nostra cū conteruntur in mortariolo conscientie. ita videtur bernardus super cantica dicere. Sed tunc ab hac contritiōe nō

25 diceretur homo contritus sed conterens. Ideo attendendum ꝙ in hac ꝯtritōe tria sūt attēdēda. qḋ ꝯteritur. a quo ꝯteritur. ⁊ ad q̄d cōtritio terminat̄. Quod conterit̄ est cor peccatoris. quod est tanq̄ vas ficule

repletum veneno peccati. Juxta illud deut. xxxij. fel
draconū vinum eorū ꝛc. A quo conterit̄ est duplex
mola. vna supius sursum eleuans. ꝛ hec est spes ve-
nie ex consideratōe mīe. Alia mola deorsū deprimens
est timor pene veniens ex consideratōe diuine iusti-
tie. Et de his molis dicit̄ deutro. xxiiij. Nō accipies
26 loco pignoris inferiorem ꝛ superiorem molam. Istud
vas ꝯterit̄ vt emollescat qꝛ durū ē. Cor eñ durū ma-
le habebit in nouissimo. Uel meli⁹ vt peccati delecta
tio totaliter effundat̄. ideo dicit̄ ꝯtritio non fractio.
quia fractio est in maiores ptes. ꝯtritio in minores.
ꝛ quādo in maiores ptes est fractio. sapor aliq̄ mo-
do remanet. vt aūt non remaneat. nec sapor. nec ve-
ritas. ideo in ptes minimas ꝯterit̄. Et hec delectatio
totaliter remouet̄ p penā eternam. ꝛ remouetur per
grām. ꝛ ideo vtrobiqꝫ ꝯtritio ꝛ in pena eterna. scdm
illud Eccī xxvij. Conterent̄ cuꝫ delinquēte delictū. Et
p grām. ps. Cor ꝯtritum ꝛ humiliatū deus non despici
es. Sed aliter. quia ibi conteritur in puluerem. non
vt aliud vas fiat. quia de impijs dicitur. non sic im-
pij non sic ꝫ tanq̄ pul. ꝛc. Sed in ꝯtritione gratie est
ꝯtritio ad generādum vas nouū ꝛ solidum p humo
rem grē ꝛ lachrymarū. ꝛ ideo recte dicit̄ ꝯtritio non
attritio. quia ptium terraꝝ est vnio vt fiat vas in ho
norem scdm illud de paulo. vas electōnis est mihi.
Act. ix. Et. ij. thi. ij. si quis emūdauerit se ab his erit
vas ꝛc. ꝛ sic pꝫ rō dicti.

Questio. ij. b

Quid sit ꝯtritio in genere moris. Et q̄ sit actus vir-
tutis videtur. quia omnis actus difficilis ꝛ merito-
rius est actus virtutis. vel doni. vł beatitudinis. sed
contritio est huiōi. et non est doni nec beatitudinis.
ḡ est virtutis. Item oīs actus meritorius spālis q̄
egredit̄ a potētia determinata est virtutꝭ spālis. Sꝫ
ꝯtritio est huiōi. ḡ ꝯtritio est virtutꝭ spālis. Item
penitentia est dolor ꝛ amaritudo mentis. Sed con-
stat illud esse dictum. quia penitētia vt dicit Amb.
facit dolere. ḡ si ꝯtritio est dolor. ꝯtritio est actus vir
tutis penitētie. ḡ ꝛc. Sed ꝯ. ꝯtritio est dolor. ꝫ do-
lor est passio. ꝛ passio non est actus virtutis nec grē.
ḡ nec contritio. Qꝛ dolor sit passio patet. quia dolor
opponit̄ delectationi. Item ꝯtritio est expulsiua
peccati. Sed pctm̄ expellere est ipsius grē. ḡ ꝯtritio ē
gratie actus. Si tu dicas hoc esse virtutis. Cōtra.
aut hoc est virtutis p grām aut ecōuerso. Constat q̄
virtutis rōne gratie q̄ est vita. ꝛ ideo expellit mortē.
cum ḡ ꝯtritio p se sit expulsiua peccati. patet q̄ ꝯtri-
tio est actus gratie. Item ꝯtritione oīa pctā expel
lūtur. sed omē tale est ꝯīe ad oēm anime potentiam
ꝛ habitum. ḡ ꝯtritō non est actus virtutis specialis.
27 Rꝫ° dōm q̄ circa hoc triplex fuit opinio. Quedam q̄
ꝯtritio est motus liberi ar. informati gratia non vir-
tute. propter quod est expulsiua pcti. Alia q̄ motus
oim virtutum. quia ꝯ oia pctā. Tercia q̄ mot⁹ virtu
tis spālis. s. penitentie. Et hūt iste tres opiniones or-
tum ab opinionibus de penitētia. quia quidam dice
bant q̄ penitentia esset gratia. Quidam q̄ virtus ge-
neralis. q̄dam q̄ spālis. Sed cum supra ostēsuꝫ sit
ipsam esse virtutem spālem. cuius motus est pecca-
tuꝫ detestari ꝯmissum ad emēdam. ꝛ hoc est ꝯfiteri.
dō. ḡ q̄ ꝯtritio est motus spālis virtutis. s. penitētie
28 Ad illud quod obijcit̄ q̄ est passio. dōm q̄ dolor
dicit̄ dupliciter. Uno mō dissēsus volūtatis rōnalis

Alio mō passio redundās in sentiētem. Primo mo-
do est motus volūtatis. ꝛ sic ꝯtritio est p essentiam.
Alio modo passio. ꝛ sic ꝯtritio est dolor p ꝯcomitan
tiam. Ad illud quod obijcit̄ q̄ delere culpam est 29
gratie. dōm q̄ ꝛ si delere culpam sit gratie. tamen in
adulto qui preparat se p vsum li. ar. infunditur gra-
tia vt in tali vsu est. deletio culpe in illo fit p gratiam
vt induit rōem virtutis. ꝛ ideo per penitētiam q̄ cō-
cernit grām ꝛ habitum virtutis. Ad illud qꝺ obij 30
citur. q̄ omnia expellit. dōm q̄ expellit p modū dete-
stantis. ꝛ vnius virtutis est omne malū detestari sb
ea rōne qua est dei offensiuū. ꝛ quia ꝯmissum est cō-
tra deum. ꝛ sic ꝯtritio detestat̄ ꝛ expellit ꝛ virtus pe
nitentie. Unde sicut obediētia ops oim virtutū re-
spicit sb rōne mandati. nec ꝓpter hoc est virtus gene
ralis. quia licet ista differant per essētiam. tamen ra-
tio formalis est vna sm spēm. sic ꝛ in ꝓposito. Et ē si-
mile de visu. qꝛ q̄ videt hominē ꝛ plātam. q̄ nō solū
differunt spē sed etiam genere. videt tamen quia sūt
colorata. videt etiam album ꝛ nigrum que sunt oba
p se. ꝛ differunt spē. ꝛ tamen ipē non differt. quia vi-
det p rōnem lucis. sic ꝯtritio detestatur supbiā ꝛ luxu-
riam inquātum malū ꝯtra deum ppetratum ab ipo
qui ꝯteritur. Et si tu obijcias q̄ ꝯtritio est vis ꝯcu-
piscibilis. ꝛ penitētia est in irascibili. supra solutū est
Nam dolor ꝛ odium cum in surreptōe ꝯsistat in ira
scibili. nihilominus tamen cum illo est dolor q̄daꝫ
in ꝯcupiscibili. ꝛ iste est inpatus a penitētia ꝛ ꝯiun-
ctus cum illo dolore. ꝛ sic non est ꝯtrarium p̄dictis.
quia vtrumqꝫ ꝯcurrit ad ꝯtritōem. ꝫ pmus dolor est
p̄cipuus ꝛ pncipalis.

c Consequēter q̄tum ad sm articulum querit̄
de ꝯtritione quātum ad quātitatem. Et cir-
ca hoc duo queruntur. Primo queritur vtrū
necesse sit dolorem ꝯtritionis esse maximum. Scdo
vtrum possibile sit in illo dolore cadere excessuꝫ. De
q̄titate em̄ ꝯtritionis a pte gratie non est dubiuꝫ. qꝛ
tātum est deo accepta q̄tū est grā.

Questio. j. c

Utrum necesse sit dolorem ꝯtritionis esse maximū.
id est vtruꝫ ad hoc q̄ ꝯtritio sit sufficiens. necesse sit
plus dolere de peccato q̄ de aliquo tpali. ꝛ q̄ sic vr̄.
Je. vj. Luctum vnigeniti fac tibi. Glo. docet peni-
tentes quid facere debeat Et alia glo. nihil dolētius
morte vnigeniti. ḡ tm̄ debet quis dolere de pctō q̄
de nullo magis. Item Aug. xxj. de ci. dei. necesse ē
vt tātum vrat dolor quātum hesērat amor. ḡ si do-
let plus de amissione rei temporalis q̄ de amissione
dei per culpam. plus ergo diligit rem temporalem q̄
deum. sed nullus talis penitet vere. ergo ꝛc. Item
ratione videtur. quia dolor fundatur in amore ꝛ om
nis affectio vt dicit Aug. sed amor dei debet esse ma
ior omni amore creature. ergo ꝛ dolor ex amissione
dei. Item dolor ꝯtritionis est a gratia ꝛ li. ar. sed
alius tm̄ a culpa ꝛ li. ar. Sed gratia plus roborat in
bono q̄ꝫ culpa inclinet ad malum. ḡ motus doloris
fortior. Item animus iustus plus deo vnitur q̄ si
bi per amorem. sed q̄ eo qui magis vnitur magis do-
let cum separatur. ergo magis dolet se per pctm̄ sepa-
tum esse a deo q̄ de morte xpi ꝛ morte sua si essꝫ pos
sibile. Item omnis habens aīm ordinatum plus
dolet de amissione maioris boni. sed deus est summ

bonū. ⁊ omnis cōtritus habet animū ordinatū. ergo plus dolet de amissione dei ꝗ̄ de amissione alteri⁹ boni creati. Sed ↄ. ostēdit ꝙ nō oportet esse maiorē ꝗ̄ de aliquo tp̄ali. quia albius ē qđ est nigro inpmixtius. ergo maior ē dolor qui minus habet de gaudio. Sed dolor cōtritionis ē mixtus gaudio. alius sine aliquo gaudio est qñqȝ. ergo ille maior. Itē magis dolendū est de eo qđ recupari nō pōt ꝗ̄ de eo qđ recuparī potest ⁊ recupatū est. sed amissio filii non pōt recupari. amissio dei in penitēte est recupata. ergo nō tantū dolere debet de amissione dei quātū de amissione filii. Itē ꝙ nō oportet tantū dolere videt᷑. quia quātūcunqȝ parua sit gratia delet omnē culpā. ergo similiter ex pte doloris quātūcūqȝ paru⁹ est. dū tamē grā sit informatus. delebit omnē culpā. ergo non oportet ꝙ sit maior omni alio. Item si hoc oporteret. tunc pauci essent cōtriti. pauci eñ sunt qui mallēt esse ceci ꝗ̄ nunꝗ̄ peccasse. Videm⁹ etiā multos viros penitētes qui flent ex morte ꝯsanguineoꝝ. qui non possunt

31 flere ꝑ peccat᷑. R° dō. ꝙ cū ꝗrit᷑ de quātitate doloris. dolor pōt dici displicentia rōnis. vel passio ex hac resultans in sensualitate. Si hoc secūdo mō accipiat᷑. dico ꝙ nō est necesse magis dolere de peccato ꝗ̄ de re tempali. nec etiā necesse est dolere. qȝ non est in ptāte cuiuslibet. talis eñ dolor nō ꝯsequit᷑ amorē. sed cōsequit᷑ ipsam affectionē. ⁊ affectio expimentalē cognitionē. ⁊ quia oēs habent expientiā diuine dilectiōis. ideo non omnes ita sensibiliter dolent de peccatis. tñ ꝙ magis etiaȝ sensibiliter doleat aliquis de peccato ꝗ̄ de aliquo damno hoc est pfectiōis ⁊ congruū. non

32 necessariū. Sed inꝗ̄tū dolor dicit᷑ displicētia ratōnis sic dico ꝙ displicētia mēsurat᷑ scḋm quātitatē charitatis. quātitas aūt charitatis dupliciter pōt accipi. vel in se. vel in compatiōe ad alios amores. In se. sic dico ꝙ est parua ⁊ maior ⁊ maxima. In compatiōe ad alios. sic dico ꝙ vendicat sibi dominiū in corde ꝗ̄diu est. nec vnꝗ̄ ibi est nisi sit dn̄a. vnde dico ꝙ ad hoc ꝙ aliquis habeat charitatē. necesse est ꝙ diligat deū sup

33 oīa. Hoc aūt est diligere deū sup oīa ꝙ ꝑ nullo damno vel comodo velit offendere deum. sic intelligendū est de displicētia cōtritionis. Unde dico ꝙ peccatum debet tantū displicere rationi ꝙ nullo pacto. nullo comodo vel incomodo velit in ipm cōsentire vel cōsensisse. qm̄ volūtas que ex aliqua causa cōsentit in peccatū iusta nō est. vnde sicut nō oportet habentē charitatē velle mori ꝑ xp̄o. sed in casu in quo vel oportet ipm amittere charitatē vel vitā. tūc tenet᷑ magis velle mori ꝑ xp̄o ꝗ̄ charitatē amittere. Sic in ꝓposito ē intelligendū ꝙ nō teneor nūc ꝑ satisfactione peccati omnē penā sustinere vel recōciliationē. qȝ deus non exigit. ⁊ ideo sicut ego possum saluari nō sustinendo martyriū. sic possū recōciliari deo sine mltis dolorib⁹ de amissiōe rerū tēpaliū. Si vō de compatiōe ⁊ pelectione querat᷑. Rñdent aliqui ⁊ faciūt in hoc vim. qȝ potest intelligi respectu pteriti vel futuri. Sȝ ego nō video in hoc vim. qȝ iusta volūtas ⁊ vere penitens ita detestat᷑ pteritū peccatū qđ fecit. sicut futurū ne fiat. ⁊ ita ē peccatū velle peccasse sicut velle peccare. Ideo de peccati pcedentis dolore ⁊ detestatiōe. dicendū ꝙ i casu in quo oportet peligere vel cōsentire in peccatū sine cōplacentia peccati vel tolerantia pene. quilibet tenet᷑ peligere siue magis eligere penā ꝗ̄ velle peccare vel peccasse. Pret᷑ casuȝ necessitatis dico ꝙ peligere omnē penā est pfecte virtutis. dubitare vō est infirmitatis. quia timor naturalis valde facit dubitare. et ista dubitatio simul potest stare cū charitate. sed pceligere culpā alicui pene hoc est iniꝗtatis. si est cū deliberatione ⁊ plena volūtate. quia omnis talis volūtas est iniqua que peccatū vult vel absolute vel cōditionaliter. vñ piculū est ⁊ stulticia querere hoc ab aliquo infirmo vel etiā a seipō. qȝ hoc est hoiem ponere in temptationē. vnde null⁹ cōfessor debet hoc ab aliquo qui sibi cōfitetur querere. sed si penitēs se offerat ⁊ dicat se malle mortuū esse ꝗ̄ peccasse. vel simile aliquid. gaudendū est. quia signū bone volūtatis ē. Si ergo querit᷑ vtrum dolorem ꝯtritionis necesse sit esse maximū. Si dicat᷑ de dolore sensualitatis manifestū est ꝙ nō. Si de displicētia rationis. aut ꝗ̄tum ad intentionē motus absolute. ⁊ sic nec hoc mō oportet eē maximū. Si in compatiōe ad alios dolores. dico sic de amore. ꝙ oportet ꝙ habeat pdominiū. ⁊ sic procedūt rationes ꝓbantes ipm int᷑ omnes alios dolores de rebus creatis obtinere principatū. Qȝ si intelligat᷑ de dolore sentiētis. ad omnes p interēptionē soluendū est. sicut tactū est. quia sequit᷑ expientiā ⁊ delectationē. ⁊ etiā complexionē vel aliquod tale. adeo sensi-

34 biliter magis dolet quis de morte vnigeniti. Ad illud tamē quod obiicit᷑ vltimo ꝙ semp superior mouet inferiores. dicendū ꝙ verum est in hys in quib⁹ nate sunt simpliciter obedire. sicut in motu manuum vel pedū. sed nō est ita in affectionib⁹ nisi p multā assuefactionē.

35 Ad illud quod obiicit᷑ ꝙ paruus quia admixtus gaudio. dicenduȝ ꝙ dolor cōtritionis quādo est in anima bene disposita valde magnus est. ⁊ gaudium mitigat doloreȝ ⁊ intendit. ideo eñ dolet quia vult dolere. ⁊ quāto magis appetit dolere. tanto magis dolet. ⁊ quāto videt se magis dolere magis gaudet. ideo patet ꝙ nō remittit᷑. quia nō habet oppositionē. imo vnū est causa alterius. tamē bene concedo ꝙ mitigat᷑ ⁊ minus ledit. Unde intendit᷑ ⁊ mitigat᷑. Intendit᷑ respectu peccati. ⁊ mitigatur respectu penitentis. Intendit᷑ respectu obiecti. mitigatur respectu subiecti. Vel intendit᷑ sub ratiōe displicentie. mitigat᷑ sub ratione pene.

36 Ad illud quod obiicit᷑ ꝙ potest recupari. dicendū ꝙ hoc etiā mitigat dolorem vt dolor cōtriti non sit cum desperatiōe. sed cū spe. Tamē quia cōtritus de se non sperat quātum est de se. ita se affligit dolore ac si omino pdidisset. respirat tamē in misericordia dei. Et qđ obiicit᷑ ꝙ magis est dolendū de re irrecupabili. dicēdū ꝙ verū est ceteris paribus.

37 Ad illud quod obiicit᷑ ꝙ minima gratia delet omnē culpam. dicendū ꝙ dolor quātūcunqȝ sit paruus sufficit si sit gratia informatus. Sed tamē nunꝗ̄ gratia informat quin vendicet sibi i corde dominiū quo ad actū vel motū voluntatis rōnalis vel sensualita-

38 tis. Ad illud quod obiicitur ꝙ pauci vel nulli mallent esse ceci ꝗ̄ peccasse. iam patet rñsio scḋm viam pretactam. Si enim in necessitate essent positi. s. vel ꝙ a detestatione peccati desisterent. vel ꝙ oculos amitterent. ⁊ loquor de detestatione interiori. necessario haberent peligere. nūc aūt non habent.

Questio .ij. D

Utrum possibile sit in dolore contritionis cadere excessum. Et ꝙ sic videt᷑. quia omnis motus cui ad hoc ꝙ sit bonus debet admisceri aliquid de contrario potest esse nimius. sed dolori cōtritionis debet admisceri gaudiuȝ. ergo potest nimis intendi. Item

omnis virtus que habet obiectū creatum potest habere nimiū. quia si creatum est. ergo nō habet sibi debitum ꝛ limitatū amorē ꝛ odium. sed cōtritio siue penitētia est hmōi. ergo potest habere excessum. Itē in contritione dolor est passio. sed omnis passio in re corporali facta potest magis ꝛ magis intendi. ꝛ p suā intensionē potest inducere mortē. ꝛ que mortē inducit est superflua. ergo ꝛc. Contra. contritio est motus gratia informatus. sed gratia nō potest nimiū intēdi nec motus eius. quia omnis motus eius ē laudabilis. ergo nec cōtritio. Item quātum diligenda est alicuius boni presentia. tantū detestanda est amissio ꝛ absentia. Sed deū nō pōt aliqs nimis amare ꝛ appetē. ergo peccatū qd est a deo separatiuū nō pōt nimis detestari.

Itē Ans. appetebat viscera exiccari ex intensione diuini amoris. ergo non ē malū ex intēsiōe diuini amoris talia appetere propter deū. eadem ratione nec malū ex

39 intensione doloris propter recuperandū deū. R° sicut dictū est in cōtritione est dolor put est displicētia voluntatis rationalis. ꝛ est dolor passio redundans in sensualitatē. Quātū ergo ad displicentiā rōnis cōcedo q nō potest esse cōtritio nimia. quia peccatū nulli potest displicere nimis inq̄tū peccatū. Quātum autē ad passionē redundantē in sensualitatē vix aut nunq̄ ē nimia. tū posset esse tantus dolor q humana infirmitas non posset sufferre sine magno detrimēto. ꝛ tunc dico q temperandus esset. Sed esto q nō temperetis quia nō aduerteret. ꝛ caperet a feruore. nō credo q in tali casu peccaret. quia daret operā rei licite. Si autē aduertit debet temperare. cū paucis hoc consiliū est necessariū. Si autē nō temperet. vel p affectionē gaudij vel p consolationē spei. credo q transcenderet metas virtutis. ꝛ ita cōtritionis. Contritio enim sicut charitas nominat quid informatū gratia. vnde dolor cōtritionis manens cōtritionis non potest esse nimius. quia displicentia peccati nunq̄ tantū pōt intendi q possit esse nimia. cum sit ex cōsideratione recta. Rationes ergo que probant q dolor possit esse nimius sm q dis-

40 plicentia soluende sunt. Quod obijcit q debet esse gaudiū. dico q si esset dolor sine gaudio vt in desperatis. bene esset excessus. Sed talis nō est motus cōtritionis que est presupposita spe de venia. vnde talis qn videt se dolere necessario gaudet. ꝛ ideo non est super-

41 fluus. Ad aliud dicendū q penitētia est i subiectū ꝛ in peccatū. ꝛ put punit subiectū bene posset excedere. sed put detestat peccatū quia separat a summo bono. sm illam rationē respicit infinitatē ꝛ nō habet excessum. Terciū argumentū est cōcedendū. procedit enī de cōtritione sm q nominat dolorē passionē. non

42 ipm motū displicentie peccati. Ad illud quod obijcitur in contrariū q nō potest esse nimius. quia gratia informatus. dicendū q informat ipsa displicētia. ꝛ p consequēs est passio sensualitatis. tamē tantū posset illa passio intendi q gratia que mouet ordinate non informaret. Alia ratio cōcedenda est. quia loquit de

43 detestatione. Ad illud quod obijcit de Ans. dicendū q nō intelligit viscera sm veritatē sibi velle siccari. sed vocat ibi viscera intimos carnis appetitus. Vel dicendū q siccationē viscerū vocat vulnera charitatis. quia anima languet ex absentia ipsius xpi.

Consequēter quātum ad terciū articulū querit de duratione cōtritionis. Et circa hoc duo q̄runt. Primo querit vtrū cōtritio sit motus instantaneus vel successiuus. Secūdo querit de diuturnitate cōtritionis vtrū homo debeat semp cōteri.

Questio. j. e

Quod cōtritio sit motus successiuus ostendit hoc mō. Omnis actus circa quē est minus diuturnū ꝛ magis diuturnū est successiuus. sed talis est cōtritio. ergo ꝛc. Item nostrū intelligere est cū cōtinuo ꝛ tempore vt dicit phus. quia est anime vt corpori vnite. sed cōtritio similiter est anime vt corpori vnite. ergo ꝛc. Item omnis aspectus collatiuus est successiuus. sed in contritione est aspectus collatiuus. quia dolet de peccato i comparatiōe ad deū quem offendit. ergo ꝛc. Item q successiue inducat contritio videt. quia omnis forma habens partē ꝛ partē inducat successiue. sed contritio habet partē ꝛ partē. quia potest intendi ꝛ remitti. ergo inducat successiue. Itē omnis forma que habet contrariā dispositionē in materia inducat successiue. sed cōtritio habet induci in liberū arbitriū subiectū peccato p quod priuat gratia ꝛ fit ad malū prona. que pronitas ex opposito rndet cōtritioni sicut culpa ex opposito gratie. ergo inducat successiue. Contra. cōtritio necessaria est iustificationi impij. ꝛ illa est in instanti. ergo ꝛ cōtritio. Item dicit Aug. xiiij. de trinitate. q si oculus esset actu videns. ꝛ obiectum ex opposito crearet. simul esset ꝛ videret. ergo si actus visus potest esse in instanti. multo fortius actus intellectus ꝛ affectus. ergo ꝛ cōtritio. Item delectatio est in instanti sicut vult phus. quia est habens se p modum quietis ꝛ ipsius coniunctionis cōuenientis cum cōuenienti. ergo ꝛ dolor qui opponit ei. sed contritio est dolor. ergo ꝛc. Item ad illumiatiōnē distantia localis exigit. ꝛ tamē illumiatio in oculo ꝛ esse luminis est in instanti. ergo multo fortius in primo actu est mutatio subita. R° dicendū q est loqui de cōtri-

44 tione quātum ad durationē. ꝛ quātum ad esse. ꝛ quātum ad fieri. Si quātum ad durationē. cum duret longo tempore. sic dico q est successiua. sicut est viuere hominis. Si quātum ad esse. quia est actus fixus in detestatione peccati. ꝛ actus vt quies. sic dico q esse eius est in instanti. Si quātum ad fieri. est distinguēdum. quia in fieri est preparatio ꝛ forme inductio. dico ergo q preparatio ad actū cōtritionis est successiua. quia multa oportet prius cōsiderare. sed ipse dissensus anime postea in instanti fit. Ratiōes autē probantes q sit instantanea. quia probant quo ad inductionē in esse ꝛ ipm esse. vere sunt. Prime due ratiōes que probant successionē intelligūtur de inductione ꝛ preparatione nature. diuturnitas enī est ratōne successionis. Similiter nostrū intelligere cum rōne acquisitiōis speciei p sensum ꝛ fantasiā.

45 Sed q obijcit q habet successiuū ꝛ collatiuū dicendū q collatio potest esse dupliciter. Vno modo dissensos ab vno in aliud. ꝛ hec successiua est. ꝛ alio modo duorū comparatio sm aliquē respectū. ꝛ tūc accipiunt plura in vna ratione. ꝛ talis potest esse in instanti ꝛ simul de pluribus. alioquin nunq̄ de consonantia mutata posset iudicari. cum vna vis iudicet de duobus sonis adinuicem compatis.

46 Ad illud quod obijcit q habet partē ꝛ partē. dicendū q forma que habet partē ꝛ partem. aut educitur de materia. aut ab agente extra. Si educitur de materia. sic q ibi habet partem sue essentie. cum est ibi contrarium p eo q contraria habent vnam naturā cōmunē. educitur successiue. vt albedo. Forma vero que totaliter ē

ab extrinseco. tota ꝛ simul daẗ. qualis ē forma luminis. que q̃uis habeat partē ꝛ partē. non tamē in materia. quia eius oppositū est ꝓuatio. contritio talis est. cum motus ꝓcedens a gratia ꝛ li. arbi. non sit de materia eductus.

47 Ad illud quod obijciẗ q̈ dispositionē cōtrariā habet in materia. dicendū q̈ ē habere cōtrariā dispositionē in materia nullo tamē mō resistentem. ꝛ hec non facit successionē in inductione forme. nec in ꝓparatione. vt cum deus de aqua vinū fecit. Est habere vt resistentē informationi. ꝛ tunc est successio in inductione. vt cum ex calido fit frigidum. Et est habere vt resistentē nō informationi sed vsui. ꝛ sic ꝓnitas ad peccatū resistit vsui gratie ꝛ cōtritioni nō informationi. q꞉ simul est. ꝛ hec ponit successionē in duratiōe ꝛ in vsu contritiōis. Pronitas em̄ quia pena est simꝉ stat cum contritiōe. culpa vō quia ꝓuatio est nō resistit sicut nec tenebra inductioni lucis.

Questio. ij. f

De diuturnitate cōtritionis. vtrum debeat homo semꝑ cōteri. Et q̈ sic videẗ. Aug⁹. in tractatu de penitētia. Semꝑ doleat ꝛ de dolore gaudeat. ꝛ ꝓpt̄ea vbi dolor finiẗ. ibi deficit penitentia. si penitentia finitur. quid relinquiẗ de venia. tamdiu gaudeat ꝛ speret de gratia. q̃diu sustentaẗ a penitētia. semꝑ igiẗ debet hō penitere. Item Greg. sup Job. xiiij. Anima ei⁹ super semetipso lugebit. Dignū est vt in seipo homo ꝓ merores inueniat. qui in se gaudia relicto creatore q̄rebat. Item Eccli. v. De ꝓpiciatu peccatorū noli esse sine metu. similiter nec sine spe debet esse. ergo ꝓ debet esse inter istas duas molas. sed hoc est conteri. ergo semꝑ debet homo cōteri. Item sicut se habet vera innocentia ꝛ ꝑseuerans ad peccatuꝫ de futuro. ita penitētia contra peccatū de ꝓterito. sed ꝑseuerans innocentia semꝑ refugit peccatū ne fiat. ergo ꝛ penitentia peccatū factū. Item sicut culpa est velle peccare. ita culpa est velle peccasse. sed homo semꝑ teneẗ nolle peccare. ergo ꝛ nolle peccasse. Sed ex hoc q̈ nō vult peccasse ꝛ peccauit generaẗ dolor. ergo ꝛc. Cōtra. Aug⁹ in libro de penitētia. doleat ꝛ de dolore gaudeat. nō ergo semꝑ est dolendū. imo aliquādo gaudēdum. Item ratione videẗ. quia dolor est ex ꝓsentia discōuenientis. sed contingit peccatū amotū esse ab anima ſm se ꝛ ſm suum effectū. ergo nō est ibi aliq̄d quod generet dolorem. ergo non semꝑ est dolendum. Item cōtritio est eque bene ꝑs penitentie vt confessio ꝛ satisfactio. sed nō oportet semꝑ confiteri. ergo nec semꝑ cōteri. Item contritio est medicina. Sed cōtingit hominē ꝑfecte esse sanatū. vtputa si baptisatur. vel etiā si ꝑfecerit penitentiā cōdignā que om̄es defectus reducat ad ꝑfectū. ergo si post recupationeꝫ sanitatis cessat vsus medicine. ꝺꝫ igiẗ cessare ꝯtritio Itē ꝯtritio ē pena qua pctōr se punit. ſꝫ esto q̈ sufficiēter sit punitus ꝓ peccato. tunc si amplius punit se ꝑ cōtritionē. punit se supra cōdignū. sed hoc est impietatis ꝛ crudelitatis. ergo ꝛc.

48 R° dicendū q̈ sicut dicit Hugo cum deus absoluit hominē a culpa. ligat eū vinculo ꝑpetue detestatiōis. teneẗ em̄ semꝑ malū qꝺ fecit detestari. sed quia tentio talis est ꝓcepti affirmatiui qꝺ semꝑ obligat sed nō ad semꝑ. ideo dico semꝑ teneẗ cōteri sed non ad semꝑ. sed ꝓ loco ꝛ tempore. videliꝫ cū recogitat mala sua in quib⁹ offendit deū. Concedende sunt igiẗ rationes hoc ꝓbantes.

49 Ad illud quod obijciẗ q̈ non semꝑ. q꞉ aliquādo est gaudendum. dicendū q̈ non tm̄ gaudere. imo alia cogitare debet. nec Aug⁹. vult q̈ teneaẗ semꝑ in omni instanti. sed q̈ semꝑ teneaẗ ꝓ loco ꝛ tempore. ita q̈ voluntas cōterendi semꝑ sit in habitu. sed in actu ꝓ loco ꝛ tempore.

50 Ad illud quod obijciẗ q̈ dolor est ex ꝓsentia discōuenientis. dicendū q̈ quidā est dolor illatus vtputa in sectione carnis. quidā est dolor voluntarie assumptus vt quādo dolet d̄ morte amici. ꝛ iste dolor nō causaẗ ab amici morte. sed causaẗ a volūtate. mortem amici refugiēte. Et q꞉ refugit qꝺ necesse ē esse. ideo necesse habet dolere. sicut si ego nollem vehementer te infirmari. ꝛ si tu infirmareris dolerē. sic quia ego nollem me peccasse. ꝛ video me peccasse doleo. vnde de dolore causato a volūtate nō oportet q̈ illud ꝓ quo quis dolet sit ꝓsens affectu. nec effectu. nec reputatōne. sed solum aspectu.

51 Ideo ad illud qꝺ obijcitur de medicina. dicendū q̈ quedā medicina est sanatiua tm̄. ꝛ hec est quādo est morb⁹. Quedā ꝓseruatiua ꝛ melioratiua. ꝛ talis est contritio. ꝛ hāc semꝑ habere bonum est.

52 Ad illud quod obijciẗ q̈ est pena. dicendū q̈ nunq̄ꝫ peccatuꝫ se tantū poteẗ ꝑunire quin maiori pena sit dignū ſm rigorem iusticie. et q꞉ homo sibi rigidus debet esse ꝛ alijs pius. nunq̄ tantuꝫ se affligit ꝑ contritionē q̈ sit supfluū. dum tamē hoc possit sustinere. quia totuꝫ fit ei ad glorie cumulum. Tamē nota q̈ contritio ratione displicentie peccati semꝑ est necessaria saltem in habitu. ratione vō gemitus ꝛ planctus vꝉ doloris sensibilis nō est necessaria. maxime viris ꝑfectis qui audierunt voce interna. qꝺ audiuit magdalena. dimittunẗ tibi peccata tua. sicut dicit Bern. in cant. circa principiū. Sed vlteri⁹ possunt ꝛ debent meditationē suam ad dulcedinē patrie supne cōuertere. Ante hunc statum sanum consiliuꝫ est peccata sua ante oculos reuocare ad gemitū ꝛ dolorem. Preterea displicentia non dicit semꝑ penam. imo frequēter magnā habet letiā coniūctam. dum considerat in se liberationē plenā.

Onsequēter q̄tum ad quartū articulū queritur de contritiōis intensione. ꝛ circa hoc q̄runẗ duo. Primo queriẗ vtrum cōtritio possit intendi. Secūdo vtrum oporteat intensius cōteri de vno peccato q̄ de alio.

Questio. j. g

Q possit intendi videẗ. quia contrio est actus alicuius virtutis. sed quelibet virtus potest intendi. vt in pri. ꝓbatum est de charitate. sed augmētata ei⁹ virtute augeẗ eius motus. ergo ꝛc. Item in cōtritione nō sunt nisi duo. s. dolor ꝛ gratia. ꝛ vnum est sicut formale. reliquū sicut materiale. sed est possibile dolorem in nobis intendi. possibile est etiam gratiā augeri. ergo ꝛc. Item si nō potest intendi. ergo in omnibus est equalis. Sed cōtritione existente equali equalis est iustificatio ꝛ gratificatio. ergo om̄es ſm hoc essent equaliter iusti. Item in omni actu anime in quo contingit ꝓficere ꝑ assuefactionē ꝛ continuationē cōtingit ipm̄ intendi. hoc patet. Sed profectus est in multiplicatiōe contritiōis ꝛ frequētatiōe. ergo ꝛc. Contra. nihil intendiẗ cui⁹ impositio est i termino. sed impositio cōtritionis est in termino. q꞉ contritio est diuisio in minima. sed in minimo nō est minus. ergo ꝛc. Item nihil intendiẗ quo nō potest cogitari vel esse maius. ꝛ qꝺ habet effectum infinitū nihil potest esse maius. cum sit infinitū. ergo nihil tale

potest intendi. sed cõtritio est huiusmodi. cum deleat omnẽ culpã qḋ est virtutis infinite. ergo ꝛc. Item omne qḋ intendit̃ aut intendit̃ ꝑ accessum ad verã nominis impositionẽ. vel ꝑ depurationẽ a contrario. sed contritio nõ intendit̃ ꝑ depurationẽ de cõtrario. cum statim cũ est expellat totaliter omnẽ culpã. quia habet gratiã coniũctam ꝑ accessum ad impositionẽ nominis verã. q2 eius impositio est in termino. ergo ꝛc.

Item si intendit̃. aut ergo a gratia. aut a li. arbi. A libero arbitrio nõ. qm̃ contritio est motus gratuitus. ꝛ talis mẽsurat̃ ẽm quãtitatẽ gratie. sed augmẽtum gratie ꝛ charitatis non potest esse a li. arbi. sed a deo. Si a gratia. contra. gratia vniformiter mouet li. arbi. quãtũ est de se. ergo nõ videt̃ intendere in eo cõtritionẽ. Preterea. ẽm illud attendit̃ intensio vel augmentũ penes qḋ consistit ratio quãtitatis. sed quãtitas est ex ꝑte materie. formalis ṽo cõtritionis ratio potius cõuenit gratie q̃ materialis. ergo ẽm illã non intendit̃ nec auget̃.

53 Rᵒ dicendũ q̃ cõtritio est motus virtut⁹ habens quãtitatem virtutis sicut est virtus a qua est. vnde ꝛ augmentũ ꝛ intensionẽ habet fidei a quo recipit quãtitatẽ. hoc autẽ est virtus penitẽtie. vnde sicut certũ est charitatẽ augeri. ita ꝛ penitẽtiam. ac ꝑ hoc certũ est contritionẽ ꝛ intendi ꝛ augeri. Unde notandũ q̃ quẽadmoduȝ charitas dicit̃ intendi q̃tum ad feruorẽ. ꝛ augeri q̃tum ad essentialẽ virtutẽ. ꝛ primũ est a coopatione li. arbi. secundũ ṽo est a dono celesti. ita ꝛ in ꝓposito oportet intelligi q̃ motus cõtritionis feruẽtior esse potest ẽm coopationem lib. arbi. vnde ex equali gratia aliquãdo magis feruens elicit̃ motus. aliquãdo minus ẽm compationẽ li. arbi. sed ꝓprie loquẽdo nõ dicit̃ maior nisi virtute penitẽtie augmẽtata. ꝛ hoc est ꝑ gratiã. Concedende sunt igit̃ ratiões ostendẽtes q̃ contritio possit intẽdi.

54 Ad illud quod obicit̃ q̃ est diuisio in minima. dicendũ q̃ cõtritio ꝛ habet respectũ ad obiectum supra qḋ dirigit̃. ꝛ ad virtutẽ a qua orit̃. siue dicatur habitus siue li. arbi. ẽm compationẽ ad obiectum. q2 omne mortale expellit ꝛ quasi in puluerem redigit. ꝛ ẽm illã viam nõ habet intendi. Habet etiã compationẽ ad vim a qua exit. ꝛ ẽm illam viã habet intendi. ꝛ in ꝑma via ratio ꝓcedit. ꝛ ideo non cõcludit.

55 Ad illud quod obicit̃ q̃ est virtutis infinite. dicenduȝ q̃ cõtritio nõ delet nisi virtute gratie. gratia autẽ est donum ꝑ qḋ inhabitat in nobis ille cuius virtus est infinita. ꝛ illa est que potest in infinitũ effectũ. ꝛ illi virtuti attribuit̃ expulsio ꝑmo ꝛ per se. ꝛ contritioni per illam. ꝛ ideo nõ sequit̃ q̃ cõtritio sit infinita. sed q̃ cõiuncta est cum virtute cui⁹ opatio est infinita.

56 Ad illud quod obicit̃ q̃ nõ accedit magis q2 nõ recedit. dicendũ q̃ vtrũq; falsum est. imo ratiõe gratie mag̃ accedit. ratiõe ṽo doloris dico q̃ magis recedit. Dolor enĩ non tantũ habet oppositionẽ ad culpam. sed etiã ad sequelas ꝛ pronitates peccati. que quodãmõ doloris intensiõe in nobis remittunt̃ paulatiue. et expellunt̃ ꝓut dolor est purior ꝛ intensior. accessus aũt ad veram impositionẽ nõ attendit̃ in hoc q̃ non habeat verũ nomẽ. sed quia nõ ꝑcipiat istud in termino ẽm rationẽ gratuiti.

57 Ad illud quod querit̃ vtrum intendat̃ ẽm intensionẽ doloris aut gratie. siue li. ar. sīn a gr̃a. iã patet misio. Si enĩ loquamur de feruore. dico q̃ est a li. ar. Si autẽ loquamur q̃tum ad veram augmẽtationẽ. sic dico q̃ immediate venit a cremẽto penitẽtie. qua augmẽtata. auget̃ dolor rõnalis partis qui est detestationis vel displicẽtie. Et si queras vñ veniat. dico q̃ a deo effectiue. a libero arbi. dispositiue. ꝛ gratia cõpletiue. Et si tu obicias q̃ gratia vniformis est. ꝛ pterea est forma. dicendũ q̃ q̃uis ipsa vniformiter gratificet. dum tamẽ magis a deo infunditur abundanti⁹ dat̃ magis gratificat. Et rursus q̃uis a gratia cum sit forma nõ habeat principaliter ortum quãtitas molis que est a materia ꝑncipaliter. habet tamẽ ortum quãtitas virtutis que est a forma. ꝛ hoc genere quãtitatis est contritio quãta. ꝛ ex hoc patet quõ vel vnde habeat quãtitatẽ. ꝛ vnde habeat intensionem ꝛ qualiter.

Questio. ij. b

Utrum ꝑ contritionẽ plus vel intensius oporteat cõteri de vno peccato q̃ de alio. Et q̃ nõ videt̃. quia contritio delens culpam est in instanti sicut patet de iustificatiõe impij. sed motus idem in instanti nõ potest esse magis ꝛ minus intẽsus. ergo ꝛc. Itẽ quicquid agit in multa simul ita q̃ nõ in singula nõ agit in quedã plus in quedã minus. sed contritio simul agit in multa peccata ita q̃ non cõsiderat singula. q2 tũc oporteret respectu illorũ diuidi actionẽ. ergo cõtritio non magis detestat̃ vnum peccatũ q̃ alterũ. Item cõtritio ea rõne detestat̃ peccatum qua separatiuũ est a deo. sed quodlibet separat a deo. ꝛ ita amittit̃ deus per vnum peccatũ mortale sicut ꝑ aliud. ꝛ ita per paruũ sicut ꝑ magnũ. ergo ꝛc. Item cõtritio respicit peccatã q̃tum ad duo. s. q̃tum ad offensam ꝛ q̃tum ad damnũ. Sed q̃tum ad offensam omne peccatũ habet rationẽ infiniti. cum sit contra deũ infinitũ. Q̃tũ ad damnũ vnum peccatũ aufert omnes virtutes. sicut dicit̃ Jacobi. ij. ꝛ habet̃ in litera. qui peccat in vno factus est omniũ reus. cuȝ ergo damnũ ꝛ offensa habeant rationẽ equalitatis. videt̃ q̃ contritio debet de omnib⁹ esse equalis. Item quãtumcũq; contritio detestat̃ modicũ peccatũ laudabilis est. ꝛ quãtũcũq; sit parua contritio etiã de maximo peccato bona est ꝛ laudabilis. ergo videt̃ q̃ non sit necessarius grad⁹ intẽsionis ẽm gradum viciorũ ꝛ peccatoꝝ. Cõtra. Maior est dolor de mortali ꝛ debet esse q̃ de veniali. ergo pari ratione de vno peccato mortali grauiori q̃ de alio minus graui. Item ẽm Greg. Magis se debet punire ꝑ satisfactionẽ qui grauius peccauit. ergo pari ratione idem ipse cum grauius peccat. grauius se debet punire ꝑ cõtritionẽ. Si ergo de grauiori peccato in diuersis oportet esse contritionẽ maiorem. pari rõne in eodẽ. ergo ꝛc. Item idẽ debet esse ordo in dolore qui est ꝛ debet esse in amore. quoniaȝ ab ipso habet ortum. Sed magis bonũ ẽm ordinataȝ dilectionẽ magis est amandũ. ergo pari ratione magis malũ est magis detestandum. Item contritio est dolor rationalis. sed dolor cõsequit̃ existimationẽ ratiõis. existimatio autẽ ratiõis non equaliter pensat omnia peccata. sed quedã maiora. ergo pari ratione ꝛ dolor. Iteȝ esto ꝑ impossibile q̃ aliquis ꝑplexus esset vt caderet in alterum duorũ malorũ. constat q̃ si ordinatã haberet dilectionẽ. magis refugeret maius malũ. ergo si magis refugit ante lapsum. pari ratione ꝛ post lapsum. ꝛ sic ꝛc.

58 Rᵒ dicendũ q̃ dupliciter est loqui de cõtritione. aut ꝓut est deletiua culpe. aut ꝓut deletiua pene. Si ꝓut est deletiua culpe sic opatur in iustificatiõe impij in instanti. ꝛ sic actu non potest habere ordinẽ respetu specialiũ peccatorum. quia simul ꝛ in instãti est contra omne peccatũ

cōmissum. habet tamē fm habitū. quia dolor ille habitualiter disponit ad detestandū aliqd plus aliquod minus. τ q2 habilitat ad detestandū malū quia malū. ideo ad magis detestandū maius malū. Si autez loquamur de delectiua pene. sic dicendū q habet maiorem intensionē τ minorē etiā fm actū. sicut ostendūt rationes inducte ad secundā partē. Ad illud ergo quod obijcit in contrariū patet rn̄sio sez ad primū et secundū. Procedūt em̄ de cōtritione fm primā viam 59 sez vt est in iustificatiōe impij. Ad illud quod obijcitur de sepatione τ damno τ offensa. dicendū q separatio attendit in elongatiōe fm dissimilitudinē et offensam. fm cōtemptū τ damnū. fm amissionē gratuitorū. τ vulnerationē naturaliū siue debabilitationem. τ in hijs pene gradus est. vnde illud non valet. Omnis em̄ deus ab omnib⁹ offendit. tamē aliqui cōtemnūt eum plus aliqui minus. τ similiter in aliquo peccato plus natura ledit. τ a virtute plus elongat. Ad illud qd̄ obijcit q de paruo nō mi⁹ pōt dolere. dicendū q sicut in charitate non est dare qn̄ amor quātūcūq3 sit paruus τ quātūcūq3 magnus semp sit bonus. tamē i sua magnitudine τ paruitate necessario habet ordinē. sic in pposito est intelligendū. τ sic ē facile ad cetera respondere. 60

Determinat de partibus subiectiuis penitētie.

Predictis vo adijciendū est q tribus modis agit penitētia. Supra egit magister de partib⁹ penitētie integralibus. hic agit de subiectiuis que sunt penitētie ante baptismū τ post baptismū. de mortalib⁹ τ de venialibus. Diuidit autē hec ps in duas partes. In pma diuidit penitētiā p trimēbrem differentiā. In secūda vo specialiter tradit modū penitētie de venialibus. ibi. Que aūt p venialibus sit satisfactio sufficiēs. Prima ps duas habet. In pma ponit diuisionē. In secūda cōfirmat p autoritates. ibi. Unde Aug⁹. tres sunt actiones penitentie. Similit secūda ps diuidit in duas. In prima assignat sufficientē satisfactionē. In secūda vo epilogat. ibi. Ex hijs aliisq3 iam pmissis τc.

Diuidit penitentiā p trimēbrem differētiā. d

a Predictis vo abijciendū est. [a] q tribus modis agit penitentia. ante baptismū. s. de priorib⁹ peccatis. post baptismū de grauiorib⁹ q post cōmittunt. Est etiā penitētia venialiū quotidiana q etiā hūiliū ē τ pfectorū.

Cōfirmat diuisionē p autoritates. e

Aug⁹. ad Felicianū. Unde Aug⁹. Tres sunt actiōes penitētie quas mecū eruditio vestra recognoscit. vna est q nouum hominē parturit. donec p baptismū oim̄ pteritorū ablutio fiat peccatorū. q2 nullus sue voluntatis arbiter. nisi peniteat eū veteris vite. nouā inchoare pōt. a qua paruuli sunt imunes cū baptisant. q2 nōdum possunt vti libero arbitrio. quib⁹ tamē ad remissionē originalis pecca
b ti pdest eorū fides a quib⁹ offerunt. [b] Altera est actio penitētie post baptismū q fit p illis peccatis que legis decalogus cōtinet. agunt ergo homies penitentiā añ baptismū de peccatis priorib⁹. ita tamē vt etiā baptisent. sicut Petrus ait. Agite penitentiā τ baptisetur
Act. ij. vnusquisq3 vestrū in nomie domini τc. Agunt etiam penitentiā si post baptismū ita peccauerūt vt excōmunicari τ recōciliari mereant. Est etiā penitētia bonorū τ humiliū fideliū pene quotidiana. in qua pectora tūdimus dicētes. Dimitte nobis debita nostra τc. Neq3 ea nobis dimitti volumus. que dimissa nobis in baptismo non dubitamus. sed illa que humane fragilitati q̄uis parua tamē crebro surrepūt. que si collecta contra nos fuerint. ita nos grauabunt τ opprimēt sicut vnū aliquod grande peccatum. Quid em̄ interest ad naufragiū. an vno grandi fluctu nauis operiat τ obruatur. an paulatim surrepens aqua in sentinaz p negligentiā culpam impleat nauem τ submergat. Ideo

Oz multitudo venialiū ita aggrauat sic vnū grāde peccatū.

a. ij. Oz trib⁹ modis agitur penitētia. 61 Querit de hac triplici penitētie diuisione vtrū sit penitētie virtutis. an penitētie sacramenti. τ videt q nō virtutis. quia hec simplex est τ species specialissima. Item q nec sacramenti. q2 multiplicato supiori multiplicat inferi⁹. ergo fm hoc videtur q penitētia fm tres differētias sit triplex sacfm. Pretea omne sacramentū vt dicit Ambro. est simplex. R° dicendū q penitentia q est ante baptismū ē penitētia virtus. non penitētia sacramētū. τ ideo penitentia q est post baptismū est penitētia sacramētū. τ ideo penitentia in hac diuisiōe accipit cōmuniter ad virtutē τ sacramētū. nec est dictū equiuoce sed analogice p reductionē ad vnā naturā. Ulterius notādū q ptes iste nō sint diuersificātes penitētiā essentialit sed fm statū. τ ideo nō ē diuisio i ptes essentiales. nec oportet ex hoc sacfm multiplicari. nec esse cōpositū. τ sic p3 illud.

b. ij. Altera est actio τc. Innuit magister q penitētia sit p peccatis q legis decalogus ptinet. Videt nō bn̄ dicere. q2 in decalogo nō phibetur supbia nec ypocrisis. nec psilia. g p hijs nō videt esse penitēdū. R° q sicut 62 in ordine pdicamēti quedā sunt i genere p se. quedā sunt i genere p reductionē. sicut pncipia τ etiā priuatiōes.

iciunii ꝛ elemosyne ꝛ oratiões inuigilēt. In quibus cum dicim⁹. Dimitte nobis debita nr̃a ꝛc̃. manifestamus nos habere quod nobis dimittaṫ. ꝛ in hys ꝟbis hũiliantes animas nr̃as quotidianã agere penitentiã nõ cessamus.

Tradit modũ penitẽtie de venialibus assignãs sufficientẽ satisfactionẽ. f

Que aũt ꝓ venialibus sit satisfactio sufficiens. Aug⁹ insinuat ita inquiẽs in enchi. De quotidianis ꝛ breuib⁹ leuibusq; peccatis sine quib⁹ hec vita non ducitur. quotidiana oratio fideliũ satisfacit. Eorũ eñ est dicere. Pr̃ noster q̃ es in celis ꝛc̃. Delet oĩno hec oratio minima ꝛ quotidiana peccata. Delet ꝛ illa a quib⁹ vita fideliũ etiã scelerate gesta. ſꝫ penitẽdo i meli⁹ cõmutata discedit. vt sicut veraciter dicitur. dimitte nobis debita nr̃a. ita veraciter dicatur. sicut ꝛ nos dimittim⁹ debitoribus nr̃is. id est sic fiat qđ dicitur. q: ꝛ ipsa elemosyna ẽ veniã petentib⁹ oĩno ignoscere.

Math. vi. d e

Epilogat que supra determinauit. g

Ex hijs alijsq; p̃missis iam facile est intelligere que ꝓ venialib⁹ sit exhibenda satisfactio. Sufficit eñ dñica oratio cũ ieiunio aliquo ꝛ elemosynis. sic tñ vt p̃cedat cõtritio aliquãtula. ꝛ addatur confessio si assit facultas. de qua cõfessione post tractabitur. Pro grauioribus ꝟo peccatis hec etiã in satisfactiõe adhibẽda sunt. ſꝫ multo vehemẽtius atq; districti⁹. q: vt ait Aug⁹. ad agẽdum penitentiã nõ sufficit mores in meli⁹ cõmutare. ꝛ a malis factis recedere. nisi de hys que facta sunt satisfaciat dño ꝑ penitẽtie dolorẽ. ꝑ hũilitatis gemitũ. ꝑ cõtriti cordis sacrificiũ cooꝑantib⁹ elemosynis.

Aug⁹. in lib. de penitẽtia.

sic intelligendũ est in articulis fidei. Quedam eñ sunt antecedẽtia. quedã ɔsequẽtia. ꝛ quedã sunt directe credibilia. sicut articuli. ꝛ in omib⁹ hijs iudicatur q̃s hereticus si puerse sentiat. Per hũc modũ intelligendũ est in p̃ceptis decalogi. q quedã sũt ꝓhibita p̃ncipaliter et explicite. quedam vt annexa et implicite. Ut verbi grã. si dicatur. non mechaberis. p̃ncipaliter ꝓhibetur ꝛ explicite actus adulterij. sed implicite ꝛ i generali omis actus coitus vt antecedẽs. ꝛ sic ꝓhibetur cõcupiscentia coitus siue aspect⁹ mulieris ad cõcupiscẽdũ. Cõsequẽter ꝟo ꝓhibetur ois effusio seminis inordinata. Sic intelligendũ in alijs. q in p̃mo p̃cepto p̃cipitur cult⁹ dei. ꝛ in hoc p̃cipitur actus fidei añcedẽter. ꝛ cõsequẽter ois elatio et supbia ꝓhibetur. sic et in alijs.

63 c. ij. Cũ dicim⁹. Dimitte nobis debita nr̃a ꝛc̃. manifestam⁹ nos habere qđ nobis dimittaṫ. Obijcitur. esto q aliquis nõ habeat cõscientiã peccati in aliquo instanti. vtpote quãdo missam cantat ꝛ est bñ ɔfessus ꝛ intẽt⁹ celestib⁹. tũc videtur q talis dicẽdo istã orõnẽ peccet mortaliter. q: facit cõtra cõscientiã. R̃⁹ dicendũ q omnis hõ põt rõnabiliter habere cõscientiã de peccato veniali. tum ꝓpter frequẽtiã. tum ꝓpter ignorantiã. q: in multis ignorãter delinquim⁹. etiã cũ credim⁹ bene facere. tũ ꝓpter adherentiã. q: amor rei tp̃alis ꝛ affectiões iste inordinate freq̃ẽter multũ nobis adherẽt. ꝛ ideo quilibet põt dicere. ab occultis me. mũ. me do. ꝛc̃. Vel potest dici q adhuc põt dicere in ꝑsona alioꝝ. ꝛ ideo nõ peccat sed ꝓ alijs impetrat ꝓ illo tp̃e. vel petit ꝓ seipso vel

64 ꝓ statu alio. d. ij. Delet oĩno hec orõ minima ꝛ quotidiana peccata ꝛc̃. Videtur ex hoc dicere Augu. q oratio dñicalis deleat peccata. Sed cõtra. solius gratie ẽ delere peccata. ergo ꝛc̃. Si tu dicas q̃tum ad penã. Cõtra. nõ est par pena venialis ꝛ mortalis. sed illa est satisfactio ꝓ venialibus. nõ ergo ꝓ mortalib⁹. R̃⁹ dicendũ q ipse loquitur de deletiõe q̃tum ad penã. Valet eñ hec oratio ɔtra penam venialis ꝛ mortalis. sed plus cõtra penã debitã alicui veniali que tota põt remitti in hac oratiõe si dicatur deuote. Contra penã mortalis valet. sed nõ tantũ. quia hoc nõ totũ remittitur. valet tamẽ aliquãtulũ. imo multũ. non tñ ratiõe oratiõis. sed ratiõe elemosyne implicite. ꝛ illa est elemosyna p̃cipua. s. remittere peccatũ ꝓximo. ꝛ ideo di. si veraciter dicatur. dimit.

65 nobis sicut ꝛ nos dimit. e. ij. Ita veraciter dicatur sicut ꝛ nos dimittimus ꝛc̃. Scđm hoc videtur q ois qui habet rancorem. in dicendo istam orationẽ peccet mortaliter. quia omnis qui petit sibi dimitti sicut dimittit alij. si nõ dimittit. ex ħ petit sibi peccatũ nõ dimitti. ſꝫ quicũq; petit sibi peccatũ nõ dimitti peccat mortaliter. ergo videtur q semꝑ peccat mortaliter quãdo hanc orationẽ dicit. R̃⁹ dicendũ q nullus dicens hanc orationẽ intendit ipsam dicere ad petendũ iram. sed potius ad petendũ misericordiã. quãdo ergo dicit illam cõditionẽ nõ intendit vim cõditionis aggrauare. siue sit homo intelligens siue simplex. ꝛ ideo nõ est ibi nouus cõtemptus. ac ꝑ hoc nec nouũ peccatũ. nihilomin⁹ peccatũ aggrauatur occasionaliter. Et si tu obijcias q tunc deberet abstinere. dico q adhuc aggrauaretur magis. dum ab alijs petitionib⁹ saluberrimis cor petentis arceretur. Si tu dicas q illam deberet dimittere. adhuc grauius peccaret dum domini orationẽ scienter infringeret. ꝛ ideo sanum consiliũ est cuilibet q in fraterno odio nullatenus ꝑseueret. apparet eñ q sine dispendio maximo esse non potest.

Ad intelligentiã huius ꝑtis ſm triplicẽ penitentiã quã diſtinguit magiſter in lr̃a. tria ꝑncipaliter querunt̃. Primo querit̃ de penitentia añ baptiſmũ. Secũdo de penitẽtia poſt baptiſmũ que eſt de mortalib⁹. Tercio de penitentia que eſt de venialib⁹. Circa primũ querunt̃ duo. Primo querit̃ vtrũ oporteat penitere ꝛ dolere ꝓ originali peccato. Secũdo vtrũ accedentẽ ad baptiſmũ cũ actuali. neceſſe ſit ante ſacramentũ penitẽtie accipe.

Queſtio. j. i

Qꝫ non ſit neceſſe penitere de originali videt̃. qꝛ potentior eſt vis regeneratiua ſacramẽti q̃ vis ꝓpagatiua homis corrupti. ſed ꝑ ꝓpagationẽ ſine delectatiõe trãſfundit̃ originale. ergo ab oppoſitis imo multo fortius ꝑ ſacramentũ ſine dolore delet̃. Itẽ ois penitẽtia reſpectu voliti eſt. nõ eñi penitet homo de eo qꝺ noluit. ſed originale nunq̃ fuit volũtariũ. ergo de illo nõ eſt neceſſaria penitẽtia. Itẽ ois penitentia eſt in actu volente. ſed originale eſt in paruulo. ꝛ in q̃ eſt morbus ꝛ remediũ. ergo nõ oportet ipm penitere. cum nõ poſſit actu velle. Item ois penitẽtia eſt reſpectu actus ꝓprij. penitet eñi homo de eo qꝺ fecit nõ de alieno. ſed originale eſt ꝑ actum alienum. ergo ꝛc. Itẽ baptiſm⁹ ordinat̃ cõtra originale. ſed nõ ſunt remedia contra idem. ergo penitẽtia nõ eſt remediũ cõtra originale. Contra. de eo de quo iuſte arguit̃ homo ab alio. iuſte arguit̃ a ſeipſo. Sed Aug⁹ dicit in libro de correc. ꝛ gr̃a. ꝙ peccator ꝓ originali eſt arguendus. ergo peccator debet arguere ſeipm. ſed homo de culpa arguit ſeipm ꝑ penitentiã. ergo ꝛc. Item ſicut ira ꝑ zelũ deteſtat̃ homo omnẽ iniuſticiã i alio. ita penitẽtia omnẽ iniuſticiã in ſeipſo. ſed originale ẽ iniuſticia in homie. ergo eſt deteſtãda ꝑ penitentiã. et ſic ꝛc. Item omnis qui vult deo recõciliari neceſſe habet deteſtari omne qꝺ a deo ſepat. ſed originale ſeparat. ergo ꝛc. Item de omni peccato de quo iuſte punit̃ a deo. debet vere penitẽs punire ſeipm. ſed pro originali iuſte punit̃ homo a deo pena carẽtie que eſt maxima pena. qꝛ maximũ damnũ. ergo ꝓ eo debet ſe punire. 66 R⁹ dicendũ ꝙ de originali peccato ẽ loqui cõmuniter ꝛ ſpecialit̃. Cõmuniter vt eſt in omnib⁹. ꝛ ſic ad ei⁹ deletionẽ non requirit̃ aliq̃s actus ex parte eius in quo eſt. vt patet in paruulo. Eſt iterum loqui ſpecialiter q̃tum ad adultos qui ſe habere neſciunt. ꝛ q̃tum ad hos nõ oportet ꝙ aliquis actus deteſtationis adueniat. Eſt iterũ loqui q̃tum ad adultos qui ſe habere ſciunt. ꝛ q̃tum ad tales congruũ eſt vt ſibi diſpliceat. congruũ inq̃ ꝙ diſpliceat. nõ in ſpeciali ſ; i generali. qꝛ debet ei diſplicere omne qꝺ a deo ſepat. nec eſt neceſſariũ. Ratio aũt quare non eſt neceſſe vt conterat̃ eſt. quia nõ eſt actu nr̃o cõmiſſum. ꝛ ſic licꝫ in adulto ſit talis originalis diſplicẽtia. non tamẽ eſt penitẽtia. qꝛ penitẽtia vt oſtenſum eſt ꝓprie eſt reſpectum voliti. Ratiões igit̃ ꝓbantes ꝙ nõ eſt neceſſaria penitẽtia ad deletionẽ originalis vere ſunt ꝛ cõcedende. Ratiões omnes ad oppoſitũ ꝓcedentes ꝓbant ꝙ congruũ eſt vt originale diſpliceat adulto ne velit amplius in illo remanere. ſed ꝙ teneat̃ ſe affli- 67 gere non cõcludunt vel etiã penitere. Qꝺ eñi obijcitur ꝙ arguẽdus eſt ꝓ originali. nõ intelligit̃ qꝛ ipm 68 cõtraxit. ſed ne in ipſo velit ꝑmanere. Ad illud qꝺ obijcitur ꝙ penitentia eſt ad deteſtandũ omne malũ noſtrũ. dicendũ ꝙ verum eſt. attamẽ non contractũ. ſimiliter de ira ꝑ zelum in ꝓximo. Ad illud quod 69 obijcit̃ ꝙ penitentia debet deteſtari omne malũ qꝺ ſepat a deo. dicendũ ꝙ verũ eſt ſi iſtud ſit ex ꝓpria voluntate introductũ. ꝛ eſto ꝙ deteſtetur. non propter hoc penitens dicit̃. Ad illud quod obijcit̃ ꝙ debet 70 ſe punire de omni eo de quo iuſte punit̃ a deo. dicẽdũ ꝙ hoc verũ eſſet ſi deus pena ſenſus puniret. vel etiã baptiſmus nõ ſufficeret. nũc autẽ deus nõ punit pena ſenſus. et baptiſmus ab omni pena ſatiſfactoria ſiue aſſumpta abſoluit ſicut meli⁹ ſupra viſum eſt.

Queſtio. ij. k

Utrum adultũ accedentẽ ad baptiſmũ cũ actuali neceſſe ſit añ ſacramẽtũ penitẽtie accipe q̃ baptiſmũ. Et ꝙ ſic videt̃ Act. ij. penitemi. ꝛ baptiſet̃ vnuſq̃ſq; veſtrũ. glo. Dicturus de baptiſmate ꝑmiſit lamenta penitẽtie. vt prius ꝛ qua afflictionis ſe ꝯfunderent. ꝛ poſt ſacramẽto baptiſmatis lauarẽt. Itẽ Math. iij. exibat ad illũ hieroſolyma ꝛc. glo. Jam tũc exẽplũ baptiſandis dabat̃ ꝯfitẽdi peccã. ꝛ ꝓmittẽdi meliora. ergo ſi debẽt confiteri. ſimiliter ꝛ cõteri ꝛ ſatiſfacere. Item ratiõe videt̃. quia domin⁹ ꝛ beatus Johannes inceperũt ꝑdicationẽ a penitẽtia. ſed ab eo debuerũt incipere qꝺ eſt ſalutis initiũ. ergo ſi ita inceperũt patet ꝙ ꝑmo debet accipere penitentiã. Itẽ primo ꝑſona corrupit naturam. ſed actuale eſt corruptio ꝑſone. ꝛ originale nature. ꝛ contra actuale eſt penitentia. ergo preit baptiſmũ. Item paruulus nõ habet niſi originale. ſed adultus actuale cũ originali. ſed q̃ habet ampliorẽ morbũ debet habere amplius remediũ. cum ergo baptiſm⁹ neceſſari⁹ ſit paruulo. aliq̃d vltra baptiſmũ erit neceſſariũ adulto. ſed hoc non eſt niſi penitẽtia. ergo ꝛc. Contra. baptiſm⁹ eſt ianua ſacramẽtoꝝ. ſed ianua eſt ꝑmo. ꝛ ante ipſam nihil debet ꝑmitti. ergo ꝛc. Item penitẽtia eſt ſecũda tabula poſt naufragiũ. vt dicit Hieronym⁹ ꝛ habet̃ in lr̃a ſupra diſt. xiiij. Sed ſecũda dicit̃ reſpectu baptiſmi. ſ; hec ꝑcedit ipſum. Item baptiſm⁹ omnẽ culpã delet ſicut ſupra monſtratũ eſt. vnde Aug⁹ ad Ualentinũ. lauacro regeneratiõis omnia peccata hominũ mũdant̃ atq; ſanant̃. ſed ſupfluũ eſt facere per plura qꝺ põt fieri ꝑ vnũ. ſ; ad emẽdationẽ nõ eſt neceſſaria penitẽtia. R⁹ dicẽdũ ꝙ ẽ loqui de pnia vt eſt virt⁹. 71 ꝛ vt ẽ ſacr̃m. Si loq̃mur de penitẽtia vt ẽ virt⁹ cui⁹ act⁹ ẽ cõtritio. neceſſe ẽ ꝙ ꝑcedat baptiſmũ in adulto q̃ hꝫ actuale peccãm. nemo eñi inchoare põt nouã vitã niſi peniteat eũ veteris vite. Si aũt loq̃mur de penitẽtia vt ẽ ſacr̃m ſm ꝙ hõ cõfitet̃ ꝛ recipit abſolutionẽ dico ꝙ nõ eſt neceſſe ꝑcedere. ſed de cõgruo põt. Fit 72 eñi ꝯfeſſio ſacerdoti vt hõ erubeſcat. ꝛ peccata ſua recognoſcat. ꝛ de coꝝ remiſſiõe deo ingrat⁹ nõ exiſtat. ꝛ q̃tũ ad hoc cõgruũ ẽ. ſ; nõ oportet. nec dꝫ ſequi abſolutio nec ligatio. qꝛ oĩo ſoluit̃ i baptiſmo. igit̃ pnia q̃tũ ad cõtritionẽ ꝑcedit neceſſario. q̃tũ ad ꝯfeſſionẽ de cõgruo. q̃tũ ad abſolutiõeꝫ ꝛ ſatiſfactionẽ neutro mõ. ꝛ qꝛ ſacr̃m cõpletũ eſt i abſolutiõe. qꝛ ibi ẽ remediũ. adeo dico ꝙ penitẽtia ſꝫ ꝙ ſacr̃m eſt eccľie ſequit̃ nõ ꝑcedit. Ad illud ſ; qꝺ obijcit̃ ꝑmo ꝙ lamẽta pe- 73 nitẽtie debẽt ꝑcedere. dicendũ ꝙ iſtud eõcedendũ eſt. ſil̃r ꝙ exemplũ dabat̃ cõfitẽdi. nõ qꝛ neceſſariũ ſed qꝛ cõgruũ. Ad illud quod obijcit̃ ꝙ ꝑdicatio incepit a 74 penitentia. dicendũ ꝙ incepit a pnia ꝟtute nõ ſacrõ. Ad illud qꝺ obijcit̃ ꝙ prior eſt corruptio ꝑſone. di- 75 cẽdũ ꝙ verũ ẽ in ꝑmis parẽtib⁹. ſ; poſt fuit ecõuerſo. et qꝛ ſacramẽta cõcurrũt ſm curſum neceſſitatis noſtre.

76 ideo patet ꝙ ꝑus debuit esse baptismus. Ad illud quod obijcit ꝙ amplius remediū habere debet. dicē dum ꝙ verū est. s. contritionē. sed nō oportet ꝙ aliud sacramentū. quia baptismus ad vtrūqꝫ valet. ⁊ ideo nō requirit aliud sacramentū. sed sufficit actus mentis ꝑ quem se ꝑparat ad effectū baptismi. alioqn acce deret fictus. ⁊ sic patet illud.

Onsequēter q̄rtum ad secundū articulū queritur de secūda penitētia post baptismū. s. que est de mortalibus. Et circa hoc duo querunt. Primo querit de mortalib⁹ ꝑ ignorantiā vtrū necesse sit penitere. Secūdo querit vtrū necesse sit conteri de peccatis scienter cōmissis ⁊ postmodū oblitis.

Questio. j. l

Q necesse sit penitere de peccatis cōmissis ꝑ ignorantiā ostendit. quia dicit Ambro. grauissime peccas si ignoras. sed sicut exponit hoc nō est ob aliud. nisi qꝛ talis nō de facili quꝛrit medicū. ergo tali necessaria est medicina. sed hec est penitētia. ⁊ sic ⁊c. Itē ratione videt. quia Aug⁹ de correptiōe ⁊ gratia dicit ꝙ non excusat homo ꝓpter ignorantiā qn teneat credere. ergo pari ratione non excusat homo ꝓpter ignorantiā qn teneat conteri. Item ratiōe videt. quia peccatū ex ignorantia est peccatū actuale ex nr̄o actu cōmissum. ergo sine actu nostro non delet. sed actus ꝑ quē delet culpa est penitētia. ergo ⁊c. Item ignorantia in eo qui peccauit nō excusat a peccato. ergo nō excusat qn egeat remedio. Contra. Penitētia nō est nisi de volito. sed qđ ꝑ ignorantiā fit est inuolūtariū. ergo de tali nō debet fieri penitētia. Item incognita bona nō possumus amare. ergo nec incognita mala possum⁹ odire nec detestari. ergo de hijs nō est penitētia. Itē nullo iure sumus certi vtrū offendim⁹ deum ꝑ ignorantiā. sed nullus tenet agere aliquid ex ꝑcepto nisi ad quod habet certitudinē ex aliquo iure. ergo null⁹ tenet penitere de cōmissis ꝑ ignorantiā. Itē de solis illis tenemur penitere de quib⁹ tenemur confiteri. sed sola illa tenemur ꝯfiteri q̄ possum⁹ veraciter enarrare. ⁊ illa sola possum⁹ veracit enarrare q̄ nouim⁹. qꝛ si dubia vel ignorata asseram⁹ est mendaciū. ergo cum ignoranter cōmissa nesciamus esse peccata. non possumus ea veraciter cōfiteri. ergo nec tenemur de

77 hijs aliquo mō penitere. R° dicendū ꝙ penitere de aliquo est dupliciter. s. in generali ⁊ speciali. In generali quando homo dolet in generali de omni offensa dei quā fecit. In speciali quando dolet de hac vel illa. Dico ergo ꝙ de peccatis cōmissis ꝑ ignorantiā debet penitere in generali ⁊ dicere cū ꝓpheta. Delicta iuuētutis mee ⁊ igno. me. ⁊c. In speciali ꝯo non tenetur penitere. sed tenet facere qđ in se est vt sciat ⁊ pecca-

78 ta recognoscat. Cōmittunt enī peccata ꝑ ignorantiā iuris. ⁊ tūc cognito iure scit se peccasse. vtputa q̄ fornicatus est. ignorans illud esse peccatū. Cōmittunt etiā per ignorantiā facti diligentia debita nō adhibita. ⁊ tunc cognoscunt domino reuelante. vnde tenet

79 orare vt domin⁹ parcat ei vel reueiet. Ad illđ ergo quod obijcit ꝙ peccatū cōmissum ꝑ ignorantiā ē inuoluntariū. dicendū ꝙ nō est omino inuoluntariū. qꝛ etsi nō ꝑfecta fuerit cognitio. fuit tamē cognitio act⁹ qñuis nō recognosceret circūstantia deformās. ⁊ hoc melius patet in questione de ignorātia in sequēti q̄

80 stione. Ad illud ꝙ nō possumus penitere de ignoratis. dicendū ꝙ verū est de ignoratis omino. sed de ignoratis in ꝑticulari ⁊ in vniuersali satis contingit conteri in vniuersali. et quia quedam ignorata i particulari ꝑ negligentiā. sciunt per diligentiā. ideo tenetur facere qđ in se est vt sciat. ⁊ si non occurrat. tunc sufficit penitētia in generali vt doleat. ⁊ etiam aliqua mala sustineat. ⁊ in multis se offendisse credat q̄ igno

81 rat. Ad illud quod obijcitur. qđ ignorat nullo iure scitur. dicendū ꝙ ad penitentiā sufficit cognitio probabilis. ⁊ ꝓbabile est cuilibet qui fuit ignorans etiaꝫ in adulto ꝙ in multis offenderit. ⁊ hoc insinuat lex diuina que de illis docet penitere ⁊ petere veniā. vnde

82 in ps. Delicta quis intel. ab oc. me. mū. me. Ad illud quod obijcit ꝙ ignorata nō possunt ꝯfiteri. ergo ⁊c. dicendū ꝙ illa tenemur confiteri ꝓ quib⁹ oportet penitentiā facere in speciali. talia autē nisi nobis innotescant vel ꝑ nostrā diligentiā vl' per reuelationē diuinā. ad penitentiā in speciali agēdam non obligant. nihilomin⁹ tamē in ipa cōfessione debet homo se totum ostendere. ⁊ libenter penam portare etiā de hijs que sunt ignorāter ꝑpetrata.

Questio. ij. m

Utrum de peccatis scienter cōmissis ⁊ postmodū oblitis teneat homo conteri. an possit de talibus sine penitētia saluari. Et ꝙ teneat conteri videt. quia si aliquis peccet. ⁊ post cadat in furiam ante penitentiaꝫ. nō potest postmodū iustificari. Et hui⁹ ratio est. quia nō potest de peccatis penitere. ergo si furiosus nō excusatur. nec obliuiosus. Item. j. ad Cor. iiij. nihil mihi cōscius sum ⁊c. glo. quia potest latere qđ nescio. ergo latentia peccati impedit iustificationē. sed hoc nō esset nisi de illo teneret penitere. ergo ⁊c. Si tu dicas ꝙ in generali tenet. Hoc non soluit. quia in generali nō latet. imo quilibet debet reputare se fuisse peccatorē. Item ꝙ teneat in speciali videt. quia si nō esset oblitus. teneret penitere in speciali. ergo esto ꝙ ex culpa incident in obliuionē ⁊ ex negligentia. si nō reportat cōmodū de malicia adhuc tenetur. Item quero quid sit conteri siue penitere in generali. Si sub cōditione. vt doleo si feci. similiter potest homo penitere de hijs que nō fecit sicut de hijs que fecit. Cōtra. aliquis ita oblitus est ꝙ nō potest recordari. quia memoria nō est in nostra potestate. ergo si non tenet ad impossibile. non tenet ad recordari. sed nō potest penitere nisi de malis que recordat. ergo nec de hijs

Item si facit homo qđ in se est. deus facit qđ in se est. sed possibile est istum facere qđ in se est sine recordatione. ergo possibile est facere qđ in se est sine penitentia. ergo possibile est iustificari sine penitētia. ergo non tenet penitere. Item aliquis est paratus dolere de omnib⁹. ⁊ nō dolet vel penitet de hijs nisi qꝛ non recordat. ergo obliuio introducta est impedimentū. si ergo dolet de obliuione. remouet impedimentū. ergo iustificat. Item esto ꝙ totum oblitus sit in generali ⁊ ꝑticulari. quia nunq̄ recordat se offendisse. talis nō potest penitere nec in generali nec in speciali. ⁊ tñ potest iustificari. quia est viator. ⁊ potest decederi. ergo nō oportet ꝙ d' istis peniteat. R° dicendū ꝙ oblit⁹

83 aut est oblit⁹ oīno ꝙ nō recordat nec i gn̄ali nec i speciali. aut ē oblit⁹ i speciali. ꝫ tñ in gn̄ali recordat. Qñ est oblit⁹ in spēali. tñ recordat in gn̄ali. dico ꝙ tenet penitere ⁊ conteri in generali de negligētia sua ꝓpter quā venit in ill'ā obliuionē. ⁊ tenet facere qđ in se est vt recordetur in speciali. vel per recogitationē vel ꝑ orationē. Si autem sit omino oblitus. adhuc tenetur cōteri in generali. ⁊ ex toto cōteri in generali. non sub

cōditione sed sub existimatiōe .pbabili. Debet eñ homo .pbabiliter credere q̄ in multis offendit quorum nō recordat̄. ⁊ si ex hac existimatiōe doleat. sicut si certus esset. cōtritus est ⁊ penitēs. Cōcedende sunt igit̄ ratiōes monstrātes q̄ nō est necesse cōteri in speciali

84 siue penitere. Nec valet illud qḋ vltimo opponit̄. q̄ nec in generali tenetur q̄ totū est oblitus. dico eñ q̄ totū qḋ est oblitus certitudinaliter. potest cognosce-

85 re .pbabiliter. Ad illud vō quod obijcit̄ ad oppositum q̄ oportet specialiter p simile de furioso. R̄ est q̄ furiosus nec generaliter nec specialiter potest penitere. ⁊ nullus iustificat̄ sine penitētia vel in generali

86 vel in speciali. Ad illud quod obijcit̄ q̄ peccatū latens impedit iustificationē. dicendū q̄ falsuȝ est. imo certitudinē iustificatiōis. q̄ non est certus de iusticia.

87 eo q̄ nō est certus de culpa. Ad illud quod obijcit̄ q̄ reportat comodū. dicenduȝ q̄ falsum est. q̄ debet dolere in generali de illis. ⁊ p̄terea de oblivione. ⁊ iterū grauius punit̄ a deo q̄ si nō fuisset oblitus. tamen

88 en via salutis nō p̄dudit̄. Ultimū de generalitate patet. q̄ penitere in generali nō est p cōditionē sed per certitudinē de peccatis cōmissis. quia scit se aliquādo peccasse. sed tamē nō recolit quo peccato. nec p p̄sumptionē pōt .pbare. que aliquādo tantū dolorem generat in homie sicut certitudo peccati ⁊ tantūdē valet.

Onsequēter q̄ntum ad terciū articulū querit̄ de penitētia venialiū. Circa quā duo queruntur. Primo querit̄ de periculo morbi. Secūdo de necessitate remedij.

Questio .j. n

Utrum veniale peccatū possit fieri mortale. Et q̄ sic p cōplacentiā specialiter videt̄. Aug⁹. nihil adeo est veniale qḋ non fiat mortale dum placet. Item q̄ p multitudinē. Aug⁹. de pe. q̄uis singula nō mortali vulnere ferire sentiant̄. tñ omnia simul congregata velut scabies eo q̄ plura sunt fetent. Item ratiōne videt̄. quia cōplacentia est plenus cōsensus. sed delectatio que est venialis adueniēte cōsensu fit mortalis. ergo veniale p cōplacentiā fit mortale. Minor patet. q̄ delectatio morosa que est venialis ante cōsensum postea fit mortalis. Item placitum est quieta volūtas. sed quiescens in creatura fruit̄ illa. ⁊ ita peccat mortaliter. ergo veniale fit p complacentiā mortale. Item q̄ p multitudinē videt̄. quia amor mortalis excedit amorem venialis in infinitū. sed finitum aliquotiēs sumptū reddit esse infinitū. ergo ⁊c. Si tu dicas q̄ excedit i infinitū. q̄ h̄ est supra deū ⁊ illud infra. Contra. ab eadem virtute nō exit motus in infinitū maior ⁊ minor. sed amor mortalis ⁊ venialis sūt ab eadem potentia. ergo ⁊c. Item veniale est alicu⁹ quātitatis. q̄ est maius ⁊ minus. sed omne quātum est .pportionabile quāto. ergo mortale cū sit quātum nō excedit veniale improportionabilit̄. ⁊ sic ⁊c.

Item veniale est dispositio aliquo mō ad mortale sed p maiorē dispositionē fit necessitas. ergo necessario vt videtur veniale introducit mortale peccatum.

Contra. Ueniale ⁊ mortale specie differūt. sed cōplacentia eo q̄ cōplacentia nō mutat speciē sed conseruat. ergo vnū p complacentiā nō fit alterū. ergo veniale nō fit mortale. Item mortale excedit veniale in infinitū. quia pena excedit penam in infinitū. ergo veniale infinities multiplicatū non fit mortale. R̄ dicendū q̄ triplex est genus venialis peccati. Quoddam eñ est ex surreptiōe. ⁊ ideo veniale q̄ vitari nō potest tūc. Quoddā ex cogitatione siue volūtate sine cōsensu. ⁊ ideo veniale quia nō plene cōsentit homo. vt in cogitatiōe de muliere. ⁊ delectatione circa cōsensum in delectationē. Quoddam est veniale cum ratione ⁊ cōsensu. sed tamē ideo est veniale q̄ non est deordinatio contra p̄ceptuȝ. vt ebrietas ⁊ mendaciū iocosum. Cū igit̄ querit̄ vtrum mortale fiat veniale. si intelligat q̄ hec culpa p essentiā fiat illa. nulla est questio. q̄ hoc est impossibile. Si intelligat q̄ illud quod al's erat veniale possit esse mortale. vt mendaciū iocosum ⁊ ebrietas. dico q̄ quoddā nō fit mortale. quoddam fit mortale p complacentiā. Primū igit̄ veniale qḋ cōmittit̄ p̄ter ratiōnē semp ē veniale. Sed secūdo modo veniale p delectionē circa cōsensum fit mortale p consensum. ⁊ ita p complacentiā s̄m q̄ placitū dicit̄ consensus plenus. Terciū veniale qḋ est p delectationē. circa deū potest fieri mortale p libidinē magnam. sicut mendaciū iocosum. ⁊ hoc fit mortale s̄m placitum. s̄m q̄ placitū dicit̄ quieta voluntas. Et q̄ iteratio actus disponit ad libidineȝ ⁊ complacentiā. hinc est q̄ Aug⁹ dicit i pluribus locis q̄ plura venialia obruūt. nō p se. sed quia disponūt ad libidinē. non

89 dispositiōe necessitat̄ sed .pnitatis. Ad illud ergo qḋ .pbatur q̄ venialia nō fiant mortalia p essentiaȝ. dicendū q̄ ver ī est. sed qḋ obijcit̄ in contrariū de Augustino solutū est quō intelligit̄. Illud eñ intelligit̄ siue p cōuenientiā in genere actus. siue p dispositiōeȝ. quia multa venialia disponūt ad libidinem ⁊ cōtemptum. adeo Aug⁹ compat ea bestijs minutis. compat guttis. compat arene. compat scabiei. nō quia ipsa in se faciūt naufragiū. sed quia ad hoc p̄ducunt p accidens. Ad illud quod obijcit̄ de cōsensu ⁊ quietata

90 volūtate. dicendū q̄ quādo cōsensus venit. nouū peccatū fit. nec fit veniale mortale. sed qḋ al's esset veniale mortale fit. Ad illud quod obijcit̄ q̄ p multitu-

91 dinē ⁊c. dicendū q̄ est infinita .pportio. nō quia mot⁹ est infinitus intēsione sed reputatiōe. sicut patet i eo qui diligit deū ex charitate. plus diligit deū q̄ denariū vnū. ⁊ in infinitū vn⁹ amor qui est infra deū. nūq̄ compabilis est amori qui est supra deū s̄m istū mo-

92 dum. Ad illud qḋ obijcit̄ q̄ veniale est quātuȝ. dicendū q̄ queadmodū linea est in se quāta. sed cōpatiōe superficiei nō h̄ȝ quātitatē. sic veniale ⁊ si de se quātū sit. cōpatiōe tñ mortalis caret quātitate. Ad illḋ

93 qḋ obijcit̄ de dispositiōe. dicēduȝ q̄ volūtas sp libere mouet̄. ⁊ iō nō disponit̄ dispositiōe q̄ sit necessitas. s̄ tm̄ dispositiōe q̄ est .pnitas. nō sic nā q̄ ad vnā partē ē determiata. Et alia rō est i habēte charitatē. q̄ sustētat̄ a v̄tute infinita. ⁊ talis p nullū pond⁹ cōpellit̄ cadere salua sustētatiōe. volūtas eñ sp libera ē. ⁊ q̄diu est in via vertibilis ē. ⁊ ideo nunq̄ ineuitabiliter dū est in via ad malū culpe disponit̄. ⁊ sic patet istud.

Questio .ij. o

De penitētia venialiū q̄ntum ad necessitatē remedij. Et est questio. vtrū quis teneat̄ penitere de veniali. Et q̄ sic videt̄. q̄ impossibile est intrare in gloriam nisi veniale remittat̄. sed veniale est actuale peccatū. ⁊ ab illo nō iustificat̄ nisi p penitentiā. ergo necesse ē penitere. Item aliqḋ est veniale qḋ p p̄sensum fit mortale. ergo aliqua sunt in que tenemur dissentire nē fiant. ergo postq̄ talia sunt cōmissa tenemur dissētire ⁊ de eis dolere. ergo ⁊ penitere. Itē multitudo venialiū de .pximo disponit ad mortale licȝ nō necessario. ergo q̄ dimittit venialia in se multiplicari com-

mittit se discrimi. sed omnes tenent̄ non cōmittere se discrimi. ergo ⁊c. Item q̄ pena exterior sit necessaria videt̄. q̄r dicit magister in litera q̄ est pectus penitendū. ⁊ quātalacūq; pena sustinēda. Item Aug⁹ loquēs de piculo venialiū. ieiunia inq̄t ⁊ orationes et elemosyne inuigilēt. Sed cōtra. Que nō tenemur vitare nō tenemur de hijs penitere. hoc certū est. quia sicut virtus penitētie detestat̄ factū. ita cauet faciendum. sed talia sunt venialia. ergo ⁊c. Itez ad nihil tenemur sine quo pōt esse charitas. sed charitas pōt esse sine deletione venialiū. q̄r stat cū venialibus. ergo de venialibus nō tenemur penitere. Itā nō teneor penitēre de hoc veniali nec de illo. ⁊ sic de alijs. pari ḡ ratiōe de nullo. Item q̄ nō debeat̄ veniali pena exterior videt̄. quia veniale est min⁹ mortali i infinitū. sed mortali debetur pena finita exterior. ergo veniali nulla. R° dicendū q̄ dupliciter est loqui de morbo peccati venialis. aut in se. aut in q̄tū ꝓbet occasionez piciditandi. quā ponit Aug⁹. in litera siue ꝑ cōsensum siue ꝑ ꝯtemptū. Si loquamur de veniali in se. sic dico q̄ nō est necesse penitere de veniali. nec penitētia interiori nec penitētia exteriori. q̄m sicut infra videbitur veniale non solum in hac vita deletur. verūetiā post mortē. Si autē loquamur ratōne piculi ad qd̄ ducit. sic dico q̄ quia ducūt ad piculū ipm etiā penitentez. q̄ tenet̄ homo de aliquib⁹ penitere q̄n aduertit piculum. sicut manifeste dicit Aug⁹ in litera. Et ideo notandū est sicut tactū est q̄ tria sunt genera venialiū. Quedā ex surreptiōe. ⁊ de hijs nō tenemur penitere nisi de ꝯgruo. Quedā ex volūtate. cui si ꝯsentiat̄ incidit homo in mortale. ⁊ de tali tenet̄ homo penitere. nō simpliciter sed in casu. siue ꝓ loco ⁊ tēpore. quādo recogitat ea. ne si cōsentiat cadat. Quedā aūt sunt venialia que ꝑ sui multitudinē augēt libidinē. sicut illa que est cōsensus ⁊ deordinatio cōtra deū. ⁊ de talibus dico q̄ tenet̄ homo penitere. ne multiplicent̄ ⁊ in hoc piculo ⁊ discrimini se cōmittat. ⁊ ad taliū hortat̄ penitentiā Aug⁹. ostēdens piculū qd̄ est in multitudine venialiū. cōpans arene. cōpans bestijs minutis. compans guttis multiplicat̄. compans scabiei. ⁊ intelligenda est silitudo q̄tum ad hec omnia ratiōe piculi. nō qd̄ faciūt ipa venialia de se. sed ad qd̄ hominē ꝑparant. ⁊ de hijs sanū consiliū est etiā penā sustinere sicut Aug⁹ determiat. Utrū autē tenemur sacerdoti ea ꝯfiteri ⁊ ad eius arbitriū satisfacere. questio erit infra cum aget̄ ꝺ confessione. Ex hijs patent obiecta ad vtrāq; partē. Nā ratiōes ad primā partē ꝓcedūt ratiōe piculi ad qd̄ disponūt ꝑter ꝑ mā. ad quā soluēdum ꝑ interemptionē. quia remitti possunt in alio seculo. Ratiōes ꝟo ad oppositū ꝓcedunt ratiōe morbi in se. tamē non valēt. Quis enim mortale q̄diu mortale sit improportionabile. tamē in ipā iustificatiōe remittit̄ pena eterna. ⁊ mortale fit quodāmodo veniale. ⁊ ita ꝓportionabile.

94

Distinctio. xvij. de cōfessione sacramētali ⁊ de hijs que ad eam spectāt ꝓut habet rationem remedij q̄tū ad necessitatē ex pte cōfitētis.

Ic oritur questio multiplex. ꝑmo em̄ querit̄ ⁊c. Supra egit magister de ptibus integrantib⁹ penitentiā quasi sub quodā cōpendio. hic q̄r penitētia vt est sacramentū eccl'ie p̄cipue attendit̄ q̄tuz ad confessionē. ꝑncipaliter determiat de cōfessione. Et diuidit̄ hec ps in duas. In ꝑma agit de cōfessione sacramētali vt habet rationē remedij. In secūda ꝑuq̄tū habet rationē signi. infra dist. xxj. ꝓpe finē. Post predicta restat inuestigare quid in actione penitētie. Prima ps habet q̄tuor. In ꝑma agit de cōfessione q̄tū ad necessitatē ex pte ꝯfitentis. In secūda q̄tum ad potestatē absoluētis. infra dist. xviij. hic queri solet si peccatū oīno dimissum est a deo ⁊c. In tercia q̄tum ad oportunitatē tpis. infra dist. xx. Sciendū est etiaz q̄ tempus penitētie est vsq; in eternū. In quarta q̄tum ad vtilitatē a pte finis. infra dist. xxj. vltra mediū. post hec considerandū est quid ꝓsit cōfessio ⁊c. Prima ps spectat ad p̄sentē dist. que habet tres ptes ꝫm tres questiões quas determiat mḡr circa ꝯfessiōis necessitatē. Primo ḡ querit vtrū cōfessio sit peccatori necessaria ad iustificationē. Secūdo dato q̄ quodāmō sit necessaria. vtrū sufficiat cōfiteri corde. an necesse sit cōfiteri ore ipsius dei ministro. ⁊ hanc ꝓsequit̄ ibi. Iā ꝫm questiōis articulū inspiciam⁹. Tercio ꝟo determiat cui homi necesse sit cōfiteri. vtrū sufficiat cōfiteri laico. an necesse sit cōfiteri sacerdoti. ⁊ hoc ibi. Nūc pusq̄ ꝑmissis autoritatibus ⁊c. Prima ps habet tres. In ꝑma ꝓponit questiões. In secūda ad vtrāq; partē q̄stionis opponit. vtrū scz cōfessio sit necessaria ad iustificatiōz. ibi Dicūt em̄ quidā sine ꝯfessiōe oris. In tercia determiat. ibi. Quid ergo sup hijs sentiendū quid tenendū.

Querit̄ vtrū confessio sit peccatori necessaria ad iustificationē. a

.XVII.

Ic orit̄ q̄stio multiplex. Primo em̄ q̄rit̄ vtrū absq; satisfactiōe ⁊ oris ꝯfessiōe ꝑ solā cordis ꝯtritionē pctm̄ alicui dimittat̄. Secūdo an aliq̄n sufficiat ꝯfiteri deo sine sacerdote. Tercio an laico fideli facta valeat ꝯfessio. In hijs em̄ etiā docti diuisa sentire inuenīut̄. q̄r sup hijs varia ac pene diuersa tradidisse vident̄ doctores.

Opponit ad vtrāq; partē questionis.

Dicūt em̄ quidā sine ꝯfessiōe oris. ⁊ satisfactiōe opis. neminē a peccato mundari. si tpus illa faciēdi habuerit. Alij ꝟo dicūt an̄ oris ꝯfessionē ⁊ satisfactionē i cordis ꝯtritiōe pctm̄ dimitti a deo. si tm̄ votū ꝯfitēdi habeat. Unī ꝓpheta. Dixi ꝯfitebor aduersū me iniusticiam meam domino. ⁊ tu re. im. Qd̄ exponēs Cassio. ait. dixi. i. deliberaui apud me q̄ cōfitebor. ⁊ tu remisisti. Magna pietas dei. q̄ ad solā ꝓmissiōz pctm̄ dimiserit. a Uotū em̄ ꝓ opatiōe iudicat̄. Itē Aug⁹. nōdū ꝓnūciat. ꝓmittit

1 a Uotū em̄ ꝓ opatione iudicat̄. Uidet̄ Cassiod. hic male dicere. q̄r ꝫm hoc tantū valet si q̄s habet voluntatē cōfitēdi quātum si cōfitet̄. frustra

Ps. xxxj. Testimonijs ꝓbat in sola contritiōe peccatū dimitti. a

se pnũciaturum. ꝛ deus dimittit. quia hoc ipm dicere. quoddam pnũciare est corde. Nõdum est vox in ore vt homo audiat confessionẽ. ꝛ deus audit. Item sacrificiũ deo spiritus cõtri. cor cõtri. ꝛc̃. Alibi etiam legit. Quacũq3 hora peccator conuersus fuerit ꝛ ingemuerit. vita viuet ꝛ non morietur. Non dicitur ore confessus fuerit. sed cõuersus ingemuerit. Unde datur intelligi q etiã ore tacẽte veniã interdũ cõseqmur. Hinc etiã leprosi illi quib⁹ dñs pcepit vt oñderẽt se sacerdotib⁹. in itinere anteq3 ad sacerdotes venirent. mũdati sunt. Ex q̃ insinuat q anteq3 ora nr̃a sacerdotib⁹ apiamus. i. peccata ꝯfiteamur. a lepra pcti mũdamur. Lazarus etiã nõ pus de monumẽto est eductus. et post a dño suscitat⁹. sed intus suscitat⁹. pdijt foras viuus. vt ostẽderet suscitatio aĩe pcedere cõfessionẽ. [b] Nemo eñi põt ꝯfiteri nisi suscitat⁹. q2 a mortuo velut q̃ nõ est perit cõfessio. Nullus g cõfitet nisi resuscitat⁹. nemo ante suscitat nisi q̃ a peccato soluit. q2 peccatũ mors aĩe est. [c] que vt ẽ vita corpis. ita ei⁹ vita deus ẽ. His aliisq3 plurib⁹ autoritatib⁹ pbat ante ꝯfessionẽ vel satisfactionẽ sola cõpunctiõe pctm̃ dimitti. Cõ qui negãt. eas determiare laborãt. nec nõ in hui⁹ sentẽtie depssionẽ ꝛ ad sue opiniõis assertionẽ autoꝝ testimonia inducũt. Ait eñi dominus p Esaiam. Dic tu iniquitates tuas vt iustificeris. Item Ambrosius. Non potest quisq3 iustificari a peccato nisi peccatũ ipsum antea fuerit cõfessus. Idem dicit. Confessio a morte animã liberat. confessio aperit padisum. cõfessio spem salutis tribuit. [d] quia non meretur iustificari. qui in vita sua non vult

Psal. l.
Luc. xvij.
Jo. xj.
Itẽ autoritatib⁹ ecõtra pbat sine ꝯfessiõe nõ dimitti pctm̃.
Esa. xliij.
Amb. in lib. de padiso.
Idem in sermone xpi.

ergo cõfitet. Itẽ aut sacramentu3 confert aliquid habẽti bonã volũtatem. aut nihil. Si aliq̃d. ergo nõ est idẽ ꝛ equiualẽs. velle ꝛ sacrm̃ suscipere. Si nihil cõfert habẽti bonã voluntatẽ. ꝛ nulli alij confert. ergo ꝛc̃. R° dicendũ q votu3 hic dicit firmũ ꝓpositũ. ꝛ hoc cõputat pro opatione. nõ q2 tãtũ valeat oĩno. sed quia hoc deus acceptat. et si assit votũ ꝛ desit facultas. deus excusatũ habet. cõcedo g bene q semp aliq̃d recipit qui ope accipit sacramentũ. ꝛ aliquã vtilitatẽ habet. tñ vbi deest facultas. deus reputat sufficiẽs ad impetrandũ ipm votũ. ꝛ vbi adest anteq3 puemat ad opus. reputat cõuenieñs ad obtinendũ gratiã. nec tñ frustra cõfitet. si eñi p loco ꝛ tempore nõ cõfiteret. aut votum nõ esset. aut esse desisteret si prius esset.

2 b Nemo eñi potest cõfiteri nisi suscitatus. Videt nõ esse verũ quod dicit. quia sm hoc cũ nullus mortuus teneat ad sui suscitationẽ. quia hoc est impossibile. nullus peccator tenet ad confessionẽ. qd est incõueniens. R° dicendũ q posse cõfiteri est dupliciter. Aut peccatum detegendo. vt sit cõfessio manifesta. ꝛ sic potest fieri etiã a peccatore. Aut vt sit confessio vere recõciliatiua. ꝛ sic nõ potest fieri nisi a iusto ꝛ suscitato. Si eñi alias fiat. absoluit exterius. sed nõ interius. Nihil eñi ad salutem valet alicui penã temporalẽ taxare. quousq3 dominus absoluat ab eterna.
3 c Que vt est vita ꝛc̃. Innuit magister q sicut anima ẽ vita corpis. ita eius vita deus est. Videt hoc esse falsum. q2 anima viuificando informat corpus. sed deus nõ est forma anime. Itez corpus priuatũ anime vita. nõ resuscitat nisi p miraculũ. ergo videt q iustificatio sit miraculosa. quod nõ videtur. cum nemo admiret hoc nec sit insolitũ. R° dicendũ q sic deus ẽ vita anime sicut anima corporis quodãmodo. ꝛ quodãmodo nõ sic. In hoc eñi est similitudo q queadmodum corpus indiget anima ꝛ ab ipa viuificat q̃diu illi coniũgitur. ꝛ p eius sepatio nem vilescit. sic q̃diu anima viuitur deo p charitatẽ viuificatur: ꝛ quãdo sepatur ab eo moritur ꝛ vilescit. In hoc aũt est dissimilitudo. quia anima coniũgitur naturaliter. et naturaliter ex corruptiõe nature sepatur. ita q appetitus ꝛ indigentia est in vtroq3. quia constituũt tercium. ex deo autẽ ꝛ anima non fit vnũ. ꝛ pterea coniũctio illa est voluntatis ex vtraq3 parte. ꝛ hinc est q quia voluntas nr̃a naturaliter est vertibilis. ꝛ diuina misericordia prompta est misereri. q resuscitatio anime nõ est miraculosa. sed vt pprius loquamur est mirabilis.
4 d Quia non meretur iustificari qui in vita sua non vult peccatũ confiteri. Videtur improprie loqui. quia iustificatio antecedit omne meritum. ergo nullus iustificari meretur. Item querit cum omnes virtutes dentur homini. s. fides. charitas ꝛc̃. quare magis vocatur iustificatio deletio culpe q̃ aliud. Item cum anima dicat viuificari. sanari. ꝛ renouari. queritur que sit differentia inter hec. R° dicendũ q iustificatio nõ cadit sub merito cõdigni. cadit tamẽ sub merito congrui. dicit autem repatio anime iustificatio. Peccatũ eñi actuale est deordinatio siue obliquatio circa aliquẽ actũ aĩe. ꝛ per hãc sepatur aĩa a deo. ꝛ ex hoc incurrit duplex malũ. s3 difficultatẽ ad bonũ. ꝛ ideo dicit vetustas q̃ aĩa iã inueterata est. ꝛ pnitatẽ ad malũ ꝛ h̃ dĩ infirmitas. vñ omne pctm̃ dĩ iniusticia. dĩ mors. dĩ vetustas. dĩ infirmitas. Per oppositũ igit aĩa in aduẽtu grẽ viuificat. ꝛ ex susceptiõe ꝟtutũ ordinãtiũ vniuersas potẽtias iustificat.

peccatū cõfiteri. illa cõfessio nos liberat q̄ fit cū penitē tia. Penitētia vo est dolor cordis ⁊ amaritudo aīe p malis q̄ quisq3 cõmisit. Itē Job. Nõ põt quisq̄ grãz dei accipe. [e]nisi purgat⁹ fuerit ab omni peccato p peni tentiā. cõfessionē. ⁊ p baptismū. Itē Aug⁹. Agite pe nitētiā qualis agiť in ecclia. [f]Nemo dicat sibi. occulte ago penitentiā. apud deū ago. nouit de⁹ q̄ mihi igno scat. q2 in corde ago. Ergo sine causa dictū ē. q̄ solueris sup trā soluta erūt i celis? Ergo sine causa claues da te sunt? frustram⁹ vbū xpi. Job dicit. Si erubui in cõ spectu ppli peccata mea cõfiteri. Itē Ambro. [g]Venia lis ē culpa quā sequiť pfessio delictoꝝ. Itē Aug⁹. sup illū locū ps. Nõ absorbeat me pfūdū. nec vrgeat sup me pute⁹ os suū. Pute⁹ ē pfunditas iniqtatis. in quā si cecideris non claudet sup te os suū. si tu nõ claudis os tuū. Cõfitere g̃ ⁊ dic. De pfundis clamaui ad te do mine ⁊c. ⁊ euades. Claudit sup illū q̄ in pfundū ptem nit. a q̄ mortuo velut q̄ nõ sit perit cõfessio. Itē. Null⁹ debite grauioris pene accipit veniā. nisi qualēcūq3 (et si lõge minorē q̄ debeat) soluerit penā. Ita eñ imptiť a deo largitas misc̄die. vt nõ relinquať iusticie discipli na. Itē Hiero. Qui peccatorē plangat delicta ppria vel ppli. ⁊ ingrediať ecclesiā de q̄ ppter peccata fuerat egressus. [h]et dormiat in sacco. ⁊ pteritas delicias p q̄s deū offenderat. vite austeritate cõpenset. Hys aliysq3 autoritatib⁹ nituntť asserere. sine cõfessiõe vocis ⁊ aliq̄ absolutiõe pene. neminē a peccato mūdari.

Job. os au- e reū.
Aug⁹. de pe- f nitentia.

Math. xvj.
Job. xxxj.
g Ambro.
Aug⁹. super ps. lxviij.

Ps. cxxix.

Hieronym⁹ sup malach.
h

⁊ hoc quidē fit i instā ti. vñ iustificatio dī a iusticia generali. sed sanať vlteri⁹ p gratia sacramētoꝝ. et reno uať p bonū exercitiū ⁊ fit semp ad bonum abilioꝝ. Vñ dicit apo stol⁹. ij. Cor. iiij. q re nouať de die in diem sicut exterior de die i diem corrūpiť. Vnd notandū q peccatuz viso mõ diciť infirmi tas et vetustas. alio⁹ seq̄la peccati. Et pmo quidez mõ statim fit sanatio ⁊ renouatio. secūdo mõ successiue Nec puēiť ad pfectā sanitatē ⁊ nouitatem nisi in gloria. eo q sp manet pnitas ⁊ diffi cultas ī via. Qđ ergo queriť quare dicitur iustificatio. dicendū q diciť a iusticia ge nerali non a iusticia cardinali. Qđ queri tur quõ hoc differūt. iam patz. Patet etiā illud qđ cõsueuit q̄ri cuius sit sanare. dico eñ q cõtritionis inq̄tū est actus virtutū est iustificare. sed eius inq̄tuz est sacramētalis est curare. Sacramē ta eñ ppie sanant. ⁊ virtutes rectificant. Sed inq̄tū est gratie est viuificare. inq̄tum boꝝ omniū. renouare.

5 e Nisi purgatus fuerit ab omni peccato p penitentiā. cõfessionem. ⁊ baptismū. Queriť quõ ista tria distin guãtur. videť eñ cõfessio ab hys nõ differre. R⁹ dicendū q curatio a morbo est dupliciť. aut p virtutē. aut p sacramentū. Si p virtutē. dicit p penitentiā. Si p sacramentū. Hoc est dupliciť. sicut duplex est tabula. ⁊ sic est cõfessio ⁊ baptism⁹. Aliter põt dici ⁊ melius q Crisoſ. loquiť de adultis. ⁊ hy purganť duplici sacramēto scz cõfessione ⁊ baptismo. ⁊ pparatoriū ad vtrūq3 est cõtritio. ⁊ hanc nomie penitentie dat intelligi.

6 f Nemo dicat sibi. occulte ago penitentiā ⁊c. Videť ex hoc q penitētia oīs sit facienda in publico. ⁊ illud vi deť p literā sequētem de Job. Si erubui peccata mea ⁊c. videť sm hoc q quilibet teneať cõfiteri peccata sua in cõspectu populi. ergo nõ est vere penitens qui cõfiteť in puato. R⁹ dicendū q Aug⁹. intelligit de occulta tione que fit respectu sacerdotis cui p̄cepit dominus manifestari. non respectu aliarum psonarum.

7 g Venialis est culpa. quā sequiť pfessio delictorū. Videť male dicere. q2 culpa nõ alleuiať ex effectu sequēti q̄uis aggraueť. ergo videť q mortale nunq̄ p confessionē fiat veniale. Item veniale nõ fit mortale. ergo nec ecõuerso. Item si fit veniale. q2 deus dimittit p confessionē. multo a fortiori debet dicere de cõtritione. R⁹ dicē dum q in absolutiõe que est in cõtritione culpa recipit veniā q̄tum ad penam eternā. In cõfessione vo par tim recipit veniā. partim nõ. q2 ad vnā partē pene ligatur. ab alia absoluiť. ⁊ ideo dicit Ambrosi⁹ q venialis efficiatur nõ q̄tum ad maculam. sed q̄tum ad obligationē ad penam aliquā. ⁊ sic patet illud.

8 h Dormiat in sacco ⁊c. Non videť esse doctrina cõpetens. quia multi in senectis asperas penitentias agunt. R⁹ dicendū q saccus accipiť p qualicūq3 humiliatiōe eo tropo quo species accipiť p genere. Vel dicendū q nõ est pfectiõis sed csilij. nec intelligiť de sacco exterius. sed q interius feratur vestimētū asperū. Vel dicē dum ⁊ melius q ita est intelligendū q ingrediatur ecclesiā. sic vt dormire in sacco. nõ intelligiť de templo ma teriali. sed de vnitate spirituali. ⁊ sic interius debet esse amictus sacco. quia vera penitentia debet esse humilis ⁊ austera. quorū vtrūq3 notatur in sacco. ⁊ fuit in ninivitis. Sed illa autoritas non videť ad ppositum de cõ fessione. ⁊ ideo dicendū q adducta est non ppter confessionē sed ppter satisfactionē. facit tamē ad confessio nem quasi a posteriori. ⁊ sic patet illud.

Determinat questionem ppositam. c

Quid ergo super his sentiēdū? Quid tenēdū? Sane dici pōt q̄ sine cōfessione oris. et solutione pene exterioris peccata delenť p contritionem et humilitatē cordis. ex quo eñ pponit mēte cōpūcta se confessurū. de⁹ dimittit. qz ibi est confessio cordis et si non oris. p quā anima interi⁹ mundať. et a macula et cōtagione peti cōmissi. ⁊ debitū eterne mortis relaxať. Illa ergo q̄ supius dicta sunt de cōfessione et penitētia. vel ad cōfessionē cordis vel ad interiorē penā referenda sunt. Sicut illud Augu. q̄ nullus dicať veniā consequi nisi prius q̄ntulamcunq̄ peccati soluerit penā. Uel de exteriori pena accipienda sūt. et ad cōtemnētes vł neglīgētes referēda sicut illud. Nemo dicat occulte ⁊c. Nōnulli eñ in vita peccata cōfiteri negligūt vł erubescūt. et iō nō merenť iustificari. Sicut eñ p̄cepta ē nobis interior penitentia. ita oris cōfessio ⁊ exterior satisfactio si assit facultas. vnde nec vere penitens ē q̄ confessionis votū nō habet. et sicut peccati remissio munus dei est. ita penitentia et confessio p quā peccatū deleť nō pōt esse nisi a deo. Ut Augu. ait. Iam iuquit donū spūs. s. habet qui confiteť et penitet. qz non pōt esse confessio peccati et cōpunctio in homine ex seipo. Cum eñ irasciť sibi q̄sq̄ ⁊ displicet. sine dono spūs. s. non est. Optet ergo penitentē cōfiteri si tempus habeat. et tamē anteq̄ sit confessio in ore. si votū sit in corde. pstať ei remissio.

Aug⁹.

Augu. super psal.

Ad intelligentiam prime questionis quā ponit hic magister queriť in ptē illa de iustificatione impij. et circa hoc duo pncipaliter queruntť. Primo de his q̄ sunt necessaria ad iustificationē impij absolute. Secundo queriť de ipsis in cōpatione adinuicem. Circa primū queruntť quatuor. Primo q̄ritur vtr̄ ad iustificationē impij sit necria gratie infusio. Scdo vtrum necessari⁹ sit motus li. ar. Tercio vtr̄ necessaria sit cōtritio. Quarto vtrū necessaria sit confessio. Questio. j. a

Qz ad iustificationē impij necessaria sit gratie infusio vr̄. Ro. iij. Iustificati p gratiā ⁊c. Itē ratione videť. qz peccatū ē priuatio. ſ non remoueť priuatio nisi p collationē habitus. ḡ cōfertur in deletiōe peccati aliquis habit⁹. sed peccatū deo displicebat et displicere faciebat. ḡ ab oppositis habit⁹ ille deo placz et placere facit. ſ hunc dicim⁹ gratiā gratū facientē. ḡ ⁊c. Item p peccatū sepatur homo a deo. ḡ ab oppositis in iustificatione vniť deo. sed vnio in deo nō ē sine dispositiōe vniente. qz tūc peccator inimic⁹ do haberet gratiā dei. ḡ ⁊c. Item nō decz esse post hūc statum nisi duo loca. s. glorie et pene. ḡ nō decz hominē esse nisi in statu in quo possit esse in altero istor̄. ḡ hominē mortalē necesse est eē vel in culpa vel in gratia. ſ p iustificationē recedit a statu culpe. ḡ necesse ē sibi conferri habitū gratie. Contra. Ysa. xliij. Ego sum qui deleo iniquitatēs tuas pp̄ter me. ḡ deletio culpe erit ante habitū gratie. Itē nō min⁹ ē impiū iustificare q̄ creare. ſ de⁹ creat sine medio. ḡ et iustificat. Itē lapsus fuit pprie ab innocentia in culpā. ḡ eō reformatio rn̄deat deformatiōi. dz hō in puram innocentiā restitui. ſ hec media est inter culpam ⁊ gr̄tiā. ḡ ⁊c. Itē si gr̄a expellit culpā. aut qñ ē. aut qñ n̄ est. Si qñ est. ſ accidētis eē est inesse. ḡ expellit culpā cum subiecto inest. quero a quo subiecto. Nō ab alieno. nec a suo. qz pri⁹ ē culpam expelli q̄ hominez glorificari. Si qñ non est. sed nihil agit quando non est. ergo non expellit. Item iustificatio est gr̄a quedam. ergo si a gratia. similiť alia ab alia. ⁊ sic in infinitū. R. dōm qz in omni ope dñi ē mia et veritas. ſ

9

maxime in nobili ope optet eē. s. in ope iustificatōis. Cum igiť hō peccauit et nihil ante gratie infusionem apud deū meruit. deus iusto iudicio nō oīno effectū culpe tollit. immo penā relinquit. et iō in priorez statum hominē nō statim restituit. Et qm̄ misericors ē. iō etiā ap̄li⁹ bonū reddit. Quia magis indiget. iō nō tm̄ restituit innocentiam. ſ etiā dat gratiā. iō q̄uis delere posset de⁹ sine medio culpā. decreuit tamē delere p gratiā. q̄ non tm̄ faceret innocētez. immo etiā naturā debilitatā habilitaret ad bonū. vn̄ cōcedende sunt ratiōes ad hoc. Ad illud qd̄ obī in contrarium q̄ deus sol⁹ delet. dōm q̄ verū est effectiue. sed formaliter delet ipā gratia. Deus aūt nullus est forma pfectiua. Ad illud qd̄ obī q̄ solus creat. dōz q̄ nō ē simile. qz creare dicit opus qd̄ nō respicit materiam piacentē. sed iustificare respicit materiā subiectam. et iō nō tm̄ respicit efficiētē causam. verū etiam formalem. Ad illud qd̄ obī q̄ culpa auferet innocētiā. dōm q̄ non decreuit deus restituere innocentiā quin daret gratiā. rōe prius habita. Ad illd qd̄ q̄ritur aut gratia expellit qñ est ⁊c. dōm q̄ qñ est. et sic ē expellit. Ad illud qd̄ obī q̄ accñtis eē est inesse. dōm q̄ gratia ē accidēs. et hz ortū realiter ab alio q̄ a subo pprio. s. a dō. Vn̄ triplicē hz compationē. ad pncipiū a quo pcedit. ad peccatū contrariū qd̄ expellit. ad subiectū qd̄ pficit. et oēs iste cōpatiōes sūt simul tpe. tamē naturaliter p̄us gr̄a cōparť ad pncipium a quo pcedit. scdo ad peccatū qd̄ expellit. tercio ab subiectū qd̄ pficit. vn̄ pprie loquendo pri⁹ est gratia ab efficiente q̄ expellat culpam p naturaz. et sic patz rn̄sio ad illud. Obijcit eñ de eē gratie inq̄tū informat subiectū. pri⁹ aūt ē gratiā creari p naturaz q̄ subiectum eē gr̄a informatū. vn̄ sicut in actione et pductione aliarū formar̄ intelligim⁹ q̄ forma pri⁹ se habeat in ratione virtutis agētis q̄ qualitatis informantis. sic in pposito intelligať. tñ prioritas non tempis sed nature. Ad illud qd̄ vltimo obī. dō. q̄ gratia aliquando diciť habit⁹. aliq̄do act⁹. Aliqñ status est in habitu. iustificatio aūt dr̄ magis actus gratie vel status q̄ dicatur ipe habitus. Quare aūt

10

11

12

13

14

15

magis sic appellat infra videbitur.

Questio .ij. b

Utrum ad iustificationē sit necessari⁹ mot⁹ li. ar. Et q sic vi. Aug. qui creauit te sine te. nō iustificat te sine te. ḡ necessario ad iustificationē requirit ei⁹ mot⁹. Itē Ber. de li. ar. opus salutis duo requirit. i. deū dantē. et li. ar. recipiens et cōsentiēs. ḡ necessario cōcurrit opus li. ar. Itē rōe vi. q2 deus q̄ntum est de se semp parat⁹ ē iustificare hoiem. ḡ q bō mō iustificet et nō prius. nō ē hm variationē ex pte dei. ḡ a pte homis. ḡ adultus iustificat sine aliqua variatiōe circa sensum. ḡ necesse ē q sit variatio circa li. ar. Itē deus plus exigit ab homie qui pl⁹ pōt. ḡ pl⁹ ab adulto q̄ puulo. cū plus possit. sed illud qd exigit nō pōt minus eē q̄3 mot⁹ li. ar. ḡ ad iustificationē illum exigit. Cōtra. Iustificatio ē p virtutē. ḡ virtus est bona qualitas mētis quā de⁹ in nobis sine nobis opatur. ḡ rc. Itē in iustificatiōe accedit hō ad deū. hm illud Jo. vi. Nemo venit ad me nisi traxerit eū pat. sed tractus ē motus violentus. z li. ar. nō pōt inferri violentia. ḡ nō est ibi motus li. ar. Itē potentius agens ē de⁹ q̄3 aliqd agēs creatū. ḡ agēs creatū sine aliqua coopatiōe suscipiētis expellit oppositū. vt p3 in luce que expellit tenebrā sine aliqua coopatiōe aeris. ḡ rc. Itē q̄ro quis sit ille mot⁹. cū eñ omis motus meritoi⁹ sit a li. ar. vi q ille posset eē cuiuslibet virtutis. R. dō3 q sicut iustificatio nō est nisi volētis. sic etiā nō dat eā deus nisi volenti. dum sit in. tali statu q consentire et dissentire possit. iō ad susceptionē iustificatiōis in adulto requirit mot⁹ li. ar. hm quē cōsentit grē. Et q2 prim⁹ mot⁹ p quē 9sentit grē ē motus fidei. ideo motus iste ē mot⁹ fidei. Uñ Ro. v. Iustificati p fidē. Glo. i. ex motu li. ar. q̄ est ex fide. iō di Act. xv. fide purificās corda. q2 motus fidei p-

16 mo requirit ad purificationē. Ad illud ḡ qd obi q deus opat virtutē sine nobis. dōm q vez ē sine nobis efficientib⁹. nō tñ sine nobis disponētib⁹ vel con-

17 sentientib⁹. Ad illud qd obi q dtus trahit. dōm q ē trahi p coactionē z sic ñ trahit. et ē trahi p iductionē et subleuationē et sic trahit. q2 inducit et etiā sub-

18 leuat hominē ad illd ad qd p se nō pōt ptigere. Ad illud qd obi q deus ē potētissim⁹. dōm q hoc non ē ppter impotentiā ex parte dei. ḡ ppter cōgruentia3 in agēdo. Nō eñ facit deus quicq̄d pōt. ḡ qd dec3 z qd 9gruit. z decēs ē q imp̄mat formā in materiā sic 9petit forme et materie suscipiēti. et forma ē iusticia q̄ est libertatis. et mā sil'r ē voluntas libera. libera in agendo et recipiendo et iō non dat sine actu ei⁹ cu3

19 quo nata ē agere. Ad illud qd querit de illo motu quis sit. dōm q sicut glo. dicit expresse q̄ prius habita ē. ille ē motus fidei. li. eñ ar. ē facultas voluntatis et rationis. et grā adueniēs vtrauq3 potētiam facit in actu. vt ratio sit in actu credēdi q̄ est fidei. et voluntas in actu detestandi q̄ est contritiōis.

Questio .iij. c

Utrū ad iustificatio nē necessaria sit contritio. Et q sic videt. sup illud ps. Sacrificiū deo spūs contribulat⁹. spūs cōtribulat⁹ et 9tritus ē sacrificiū i quo peccata soluunt. Itē super illud ps. iusticia añ eum ambulabit. Glo. Aug. prima homis iusticia ē vt putet se malū z faciat se bonū. hec est via dñi vt veniat ad eū. Itē rōe videt. q2 impossibile ē peccatorē iustificari q̄n sequatur pena satisfactoria. ḡ possibile ē ip̄m statim mori. et nulla erit pena satisfactoria nisi voluntaria icboata in vita sicut dicit Aug. ḡ necesse ē q in ipo actu iustificatiōis sit motus penalis. ḡ nō est nisi cōtritio. ḡ rc. Itē sicut culpa volūtate ē introducta. sic etiā conseruat p ip̄am. ḡ si li. ar. ex quo semel consensit semp habet p cōsentiēte nisi dissentiat. necesse ē dissentire. Sed dissensus eius ante aduentu3 gratie nihil pōt. ḡ opt3 q dissentiat cū gratia. Ite3 aliqd plus requirit i iustificatiōe eius q̄ post fide3 peccauit vltra motū fidei. ḡ hoc nō ē nisi contritio. ḡ rc. Sed cōtra. Ecci. j. timor dñi expellit peccatu3. ḡ pōt fieri hm hoc iustificatio siue peccati expulsio motu timoris. nō ḡ necesse ē q contritōis. Itē super illud. Luce. vij. dimittunt ei peccata multa rc. Glo. ardor charitatis petōz rubiginē in ea cousumpsit. ḡ nō opt3 q sit dolor. Itē rōne videt. q2 due sunt ptes iusticie sc3 facere bonū et declinare a malo. Sed pma ē maior. ḡ multo magis se disponit hō ad gratiam faciendo bonū q̄3 vitando malū. ḡ appetitu boni q̄3 detestatiōe mali. Itē cum q̄s iustificat⁹ ē pōt moueri motu ois vtutis. cum ḡ motus ois virtutis sit grē cognat⁹. motus cuiuslibet virtutis informis disponit ad gratiā. nō ḡ necessaria ē contritio. Ite3 possibile ē aliquē auerti a deo nihil de ipo cogitādo. ḡ sil'r possibile ē aliquē a peccato recedere nihil cogitando de peccato. ḡ absq3 contritiōe. R. ad hoc di-

20 cunt aliqui q iustificatio tripliciter dī. Uno mō dicitur iustificatio ad iusticiā pparatio. et huic quidē necessaria ē attritio vl' dolor. Alio mō iusticie infusio. z huic necria est infusio grē et expulsio culpe. Tercio mō iustificatio ē in iusticia exercitatio. z huic quidez necria sunt duo a gratia. et duo ab aīa. sc3 motus li. ar. et contritio. et dicūt verbum Aug. de ista iustificatiōe intelligi qui creauit te rc. Sed certe si ad hoc q gratia infundat necesse ē q hō se preparet cōsentiēdo gratie. et detestando peccatū. necesse ē in ipa grē infusione ista quatuor eē. sc3 gratie infusionē. z li. ar. motū. et contritionē. z peccati expulsionem. De⁹ eñ expellit culpam infundendo gratiā. sed nō infundit nisi ei qui concordat. et necesse est concordare gratie aduenienti et peccatū expellenti. Gratie sic adueniēti concordat p motum li. ar. Gratie vt peccatū expellenti p motum contritiōis. Uñ duo sunt ibi a deo. s. gratie infusio. et peccati expulsio. z duo a nobis hys duobus modis consona. et hec quatuor tāgunt in illo versiculo. ps. Cōmouisti terram z conturbasti eā. sana cōtritiones eius quia commota est. Gratia eñ adueniens in animā commouet rōnem hm q est ps lib. arbi. et conturbat voluntatem p contritionem. z postmodū sanat p peccati expulsionē. Et ratio h⁹ redditur. quia p̄cessit duplex cōmotio p q̄m animus ipsa se gratie iustificanti conformauit. et iō subiungit q commota est. Concedende sūt igit rationes ad

21 hanc partez inducte. Ad illud vō quod obiicit in contrariū q motu timoris et amoris cōuenit iustificari. dōm q in peccato tria sunt. s. actio mala. et ipa interior macula. et sequela. Actio mala expellitur timore. macula dolore. sed sequela charitatis ardore. Uñ timor est in iustificatione vt dicit pparatio ad iusticiam. Dolor vt īfusio iusticie. Charitatis ardor

22 in consummatione. Ad illud quod obi q melius est facere bonum rc. dōm q re vera melius est. sed tamē non ē ita consonu3 gratie delenti culpam vt de-

testatio peccati. ꝛ quia cōtritio ꝑpter consonantiā
23 est necessaria. iō ꝛc. Ad illud qd obī ꝙ quilibꝫ mo
tus virtutis est cognatus gratie. dōm ꝙ verum est.
tamē ordo ē in actibꝰ virtutū. nunq̄ꝫ eñ amat quis
nisi moueatur motu fidei. sic dico ꝙ motus virtutis
pie in iustificatione post motū fidei ē motus pmo
24 necessariꝰ. et iō sit est cū ipa gratie infusione. Ad il-
lud qd obī ꝙ pōt quis auerti a deo nihil cogitando.
dōm ꝙ nō valet. tum quia recessus a deo est inordi-
natus. s regressus ordinatus. exēplū est de eo qui ca
dit de scala. tū quia plura exiguntur ad bonū q̄ꝫ ad
malum.

Questio. iiij. d

Utrū ad iustificationē necessaria sit confessio. Et ꝙ
sic videt̄. Prouer. xxviij. qui abscōdit scelera sua nō
dirigetur. qui autē cōfessus fuerit et reliquerit ea miaꝫ
consequet̄. sed iustificatio nihil aliud ē q̄ꝫ spūalis di
rectio. quia iusticia ē rectitudo voluntatis cuꝫ g nul
lus possit dirigi nisi pcedat confessio. nullus sine cō-
fessione preuia potest iustificari. Item Ysa. xliij.
Narra si quid habes vt iustificeris. sic expōit Amb.
et Aug. hoc intelligit̄ de narratiōe culpe q̄ est in cō-
fessione. g hec necria est ad iustificationem. Iteꝫ
Jo. Chrys. non pōt quis gratiā accipere nisi purga-
tus fuerit ab omni peccato p confessionē. g necessa-
ria ē. Item Amb. in li. de padiso. Non pōt quis iu
stificari a peccato ante ꝯfessionē. g confessio necessa-
rio pis. Item rōe videt̄. quia omnis habēs gratiaꝫ
et iusticiam ingreditur in regnum celoꝝ. nec aliquis
pōt portam claudere salua iusticia et gratia. s nullꝰ
potest intrare in regnū celoꝝ nisi p ostiariū petruꝫ.
cū data sit ei clauis a qua nullus est exemptꝰ. s nul-
lus pōt obtinere nec habere remissionē culpe nisi ha
beat p autoritatem summi pontificis et coruꝫ qui in
hoc cōicant. s nullus absoluit̄ a sacerdote sine con-
fessione preuia. g ꝛc. Itē penitētia est sacramētuꝫ
necessarium ad salutem. g partes eius sunt necessa-
rie. s contritio ē necessaria ad impii iustificationem
vt visum est. g pari rōe necessaria ē confessio. Con-
tra hoc obī sicut magister obiicit pmo auctē ps. Di-
xi confitebor ꝛc. Cassiodorꝰ. magna pietas dei ꝙ ad
solam ꝑmissionem peccatū dimittit. votū eñ ꝑ ope
ratione iudicatur. Item Aug. sup illud ideꝫ. Luce
clarius constat cordis cōtritione non oris confessio-
ne peccata dimitti. s iustificatio est ibi vbi est pecca-
ti dimissio. g sine confessione est iustificatio. et sic ꝛc.
Ad hoc etiā sūt autoritates mgri in lrā. Iteꝫ rōe
vi. quia pnior ē deus ad miserandū q̄ꝫ ad condem
nādū. sed solo actu cordis cōsentaneo subtrahit gra-
tiā. g multo fortiꝰ actu cordis peccata dimittit. Itē
deus nō alligauit suam potētiam sacramētis. g qñ-
cunq̄ꝫ homo facit qd in se est. deus facit qd in se est.
g si corde doleat quis de culpa. si non sit confessor vel
25 confessio extra. deꝰ facit qd est in se. g iustificat. R.
dōm ꝙ si iustificatio dicat̄ iusticie infusio. nō est ne-
cessaria confessio. sicut expresse ondunt ille rationes
q̄ inducte sunt. Uñ soluꝫ ista quatuor sunt necessa-
ria. s. gratie infusio. motus li. ar. contritio. et peccati
expulsio. Scdꝫ eñ rectū ordinē sicut patebit, confes
sio sequit̄ tpe et natura contritionē. ꝛ si sequit̄ cōtri
tionem. cum ipa contritio non sit sine iustificatione.
nec econuerso ipsa iustificatio pōt eē sine confessiōe.

Ad illud g qd obī in contrarium de illis auctibus. 26
dōꝫ ꝙ sicut dicit Aug. quāuis aliquis iustificari pos
sit sine sacramentis. tamē nullus iustificat̄ contem-
nēs sacrā. qñ igitur confessio ē peccātibus imposi-
ta. impossibile est aliquē iustificari qui nō habeat cō
fessionē in facto vel in ꝑposito. Si eñ ꝯfessionē cōtē
nat. q̄ntūcūq̄ꝫ doleat. nō acquirit iusticiam. Si autē
confessionem habeat in ꝑposito. cum deus bonam
voluntatem ꝛ ꝑpositū in talibus reputet pro facto.
si bona ꝛ efficax est. tunc si assit dolor potest esse iu-
stificatus. iō ꝑ tanto dicūt auctes sanctoꝝ et ratio-
nes pdicte ꝙ confessio necessaria sit ad iustificatiōꝫ.
Uoluntatē eñ confitēdi ꝯfessionē vocāt. vt patꝫ dis
currēdo p singulas. Nam qd pmo dī qui abscondit
scelera constās ē qd loquit̄ de ypocrita. qr nō tm̄ ca-
ret ꝑposito confitendi. immo etiā hꝫ maliciā celan-
di ꝛ excusandi. Ad illud simili̇t qd dicit̄. Dictu ini 27
quitates ꝛc. dōm ꝙ qñdo homo vult huic mandato
obedire. se disponit de congruo ad gratiam. ꝛ diuina
misericordia largissima cum inuenit animaꝫ disposi
tam gratiam tribuit ac si eēt confessa per sermoneꝫ.
Alie due auctes ita intelligēde sunt. Uel si intelligan
tur de actu confitendi. tunc sumunt confessionem ꝑ
peccati recognitione q̄ interius est inter animam ꝛ
deum. et sic non concludunt. Ad illud quod obī ꝙ 28
nullus intrat sine potestate clauium. dōm ꝙ sine po
testate clauium intrare dupliciter pōt intelligi. aut
sine potestate ita ꝙ intelligatur contrarie. sicut con-
temnens claueꝫ petri. vel sine potestate ita ꝙ priua
tiue. Et adhuc dupliciter. vel simpliciter priuatiue ita
ꝙ non habet effectum absolutiōis. nec in opere. nec
in deuotione. siue in desiderio. aut ita ꝙ habet in de-
uotione ꝛ proposito. et ista quodammō habet. Pri-
mo ꝛ secūdo mō non intrat nec iustificatur. sed ter-
cio modo intrat. et aliquo modo p clauem licet non
sicut illi qui absoluunt̄ actualiter. Ad illud quod 29
obī ꝙ penitentia est sacramentum necessarium. dō.
ꝙ nullum sacramentum est adeo necessarium quin
fides ꝛ deuotio suppleat locum eius. sicut patet in
baptismo. et ideo sine sacramento penitentie salus
alicui esse potest. Et quod obī de contritiōe ꝙ est ne
cessaria. dōm ꝙ non est necessaria sm quod est pars
penitentie sacramenti. sed sm quod est actus penitē
tie virtutis. et illa est prima virtus sine qua non est
salus peccatori adulto. Etiaꝫ simul est in actu et ha-
bitu virtus illa in ipa transfusione. quia inuenit lib.
ar. in actu sibi conforme in iustificatione vt visum ē.
Preterea esto ꝙ contritio penitentialis ꝑut est sa-
cramentalis eēt necessaria. non sequit̄ ꝑpter hoc d
confessione q̄ est actus exterior superaddēs contritōi.

Consequenter viso de hiis q̄ concurrunt ad iu-
stificationem impii in se. quantum ad secundū
articulum queritur d ordine ipsoꝝ adinuicē. Et
circa hoc quatuor queruntur. Primo queritur vtꝝ
infusio gratie necessario pcedat expulsionem culpe.
Secundo queritur vtrum expulsio culpe necessario
pcedat contritionem. Tercio vtꝝ an cōtritionē ne-
cesse sit pcedere attritiōeꝫ. Quarto vtꝝ ꝯfessio neces
sario sequatur iustificationem.

Questio. j. e

Qz gratie infusio necessario precedat peccati expul-
sionem videtur. Amb. dicit. Quemadmodū intrās

animā sapientis disciplina impudentiā tollit. ita ꝙ fecta virtus iniquitatē. si ḡ iniquitatē nō tollit nisi ꝑfecta virt⁹ intrās. et hec ē gratia. ḡ ⁊c. Itē gratiaꝫ infundi nō est aliud ꝙ ipsaꝫ creari. Sed creatio gr̄e ꝓcedit expulsionē culpe. q꞉ culpa nō expellit̄ nisi per gratiā. ḡ et gratie infusio. Itē si prius naturalit̄ expellit̄ culpa ꝙ infundit̄ gratia. cum culpa nō possit expelli nisi ꝑ habitationē dei in anima. tūc prius inhabitaret deus animā ꝙ infunderet gratiā. et hoc ē impossibile. Itē cum ignis expellit frigiduꝫ. prius naturaliter immittit virtutem in materiam ꝙ illud expellit. Si ḡ deus expellit culpā immittēdo gratiā. ḡ prior ē gratie immissio ꝑ naturā ꝙ culpe expulsio.

Sed cōtra. in qualibet mutatiōe prius est termin⁹ a quo ꝙ termin⁹ ad quē. vel ſm naturā vel ſm tp̄s. ſ iustificatio incipit a malo et terminat̄ ad bonum. ḡ si malum a quo incipit̄ peccatū est. et bonū ad qđ tendit est gratia. videt̄ ꝙ prior ꝑ naturam sit peccati expulsio ꝙ gratie infusio. Itē prius ē natura a quo non conuertitur ꝯñtia ſm necessitatem. ſ necessario ad esse gratū sequit̄ esse mundum et non econuerso. vt patet in primo homine et angelo. in quibus ante fuit status innocentie ꝙ gratie. ḡ naturaliter prius ē esse mundum ꝙ gratū. Sed esse mundū est ꝑ culpe expulsionem. et ē gratuꝫ ꝑ infusionem gratie. ḡ culpe expulsio prior. Item medium ē ſm naturaꝫ ⁊ ſm actualem exigentiam. et licet inter culpam et gratiā non sit mediū ſm actualem exigentiā. est tamē medium ſm naturā. Sꝫ medium ſm naturā in mutatiōe naturaliter ꝓcedit extremū. ḡ ⁊c. Item culpa expellitur aut qñ est. aut qñ non est. Non qñ non ē. quia tunc semꝑ expellitur. Si qñ est. sed qñ ē culpa in aīa non est infusa gratia. quia tunc simul essēt duo opposita in eodē. ḡ ante expellitur culpa ꝙ infundat̄ gratia. Item si deus successiue oparet̄. prius expelleret culpam ꝙ infunderet gratiā. Prius in ꝙ tempore. sed subita ordinatio ⁊ si tollat ordinē temporis. nō tamē tollit ordinē in natura. ḡ cum subito iustificet. prius tamē naturaliter culpā expellit ꝙ det gratiaꝫ.

Itē non videt̄ aliquis ordo. qm̄ priuare ꝓuatoꝝ. nihil aliud ē ꝙ restituere habitū. ſ culpa ē priuatio. gratia est habitus. ḡ omnino est idem gr̄am infundi et culpam expelli. ḡ vr̄ ꝙ simul sint tempe ⁊ natura.

30 cum eiusdem ad se non sit aliquis ordo. R̸. ad hoc voluerunt aliqui dicere ꝙ deus seipso expellit culpā. Naꝫ ipse de se dicat Ysa. xliij. ego sum qui deleo iniquitates tuas ꝓpter me. Vñ ſm hos prius de⁹ mūdat animā et postmodum dat gratiam. simul tempe. tamen posterius natura. Sꝫ quia cōiter ponitur et verum esse credo ꝙ deus expellit peccatum ꝑ gratiam sicut sol per radios tenebras. sicut dicit̄ Act. xv. fide purificans ⁊c. et hoc supra monstratum est. ideo cuꝫ causa ꝓcedat effectum. infusio gratie naturaliter prior est expulsione peccati. sicut lux preit effugationeꝫ tenebrarum. Ad qđ intelligendum notandū ē ꝙ

31 qualitas aliqua que agit in aliud habet tripliceꝫ cōparationem. ſ. ad principium a quo exit. et ad contrarium oppositum qđ expellit. ⁊ ad subiectuꝫ quod ꝑficit. Et sunt iste cōparationes ordinate. Prius em̄ cōparatur ad principium a quo ꝓducitur. Scđo ad oppositum qđ expellitur. Tercio ad subiectum qđ perficiatur. Subiectum em̄ informe cum aliqua qualitate. vel deformatum vicio. non pōt intelligi informari aliqua bona qualitate vel perfectionē. nisi prius intelligatur expulsio ꝯtrarie. Et impossibile ē ꝙ aliquod intelligatur expulsuꝫ ab aliquo quin prius intelligatur egredi a suo principio. Quoniaꝫ igit̄ gratie infusio non dicat perfectioneꝫ subiecti nisi per cōcomitantiam. sed potius ipsius gratie ꝓductiōe ab agente. ideo patet ꝙ prior est ꝙ expulsio. sicut et causa prior est suo causato. Ad illđ ergo quod primo

32 obī in contrarium ꝙ prius est terminus a quo. dōm ꝙ terminus ad quem non est gratie infusio. sed magis subm esse gratum et mūdatum ⁊ gratia informatum. Unde bene concedo ꝙ gratia prius ꝑ naturaꝫ habet rationem agentis ꝙ informantis. et ſm ꝙ prius habet rationem agentis ꝙ informantis sic est principiuꝫ iustificationis. ſm vero ꝙ habꝫ rationem informantis sic est terminus. Ad illud quod dicitur

33 ꝙ prius est esse mundum ꝙ gratum. dōm ꝙ quāuis prior sit mundatio per naturam ꝙ gratificatio. non tamen est prior ꝙ ipse mūdans. et quia gratia nō tm̄ est gratificans sed etiam mundans. ideo ꝓcedit. Vñ ratio illa bona esset si mundatio nō esset a gratia tāꝙ a principio immediato et creato. nunc autem nō illa tantū valet ꝙ prius ꝑ naturam competit gratie expellere culpam ꝙ subm informare. et hoc verum est. Forma em̄ q̄ inducitur in materiam aliquam prius est ibi vt potentia siue vt agens. ꝙꝫ sit vt perficiens siue vt actus. Siue igitur expulsio culpe sit ideꝫ qđ mundificatio siue non. sequit̄ infusionem gratie. gratia em̄ mundificat. et hoc per naturam prius habet facere ꝙ subiectū denominare. Ad illud quod

34 obī ꝙ mundicia vel innocentia est medium inter gr̄tiam et culpam. dōm ꝙ verum est. sed non ꝓpter h̄ est prius anime mundificatio ꝙꝫ gratie infusio. Gratia em̄ creata in anima ipsam informat. et quia informare non potest quādiu ibi obstaculuꝫ ē. iō subiectū opposito habitu informat et culpam expellit. Unde prius est culpe expulsio naturaliter ꝙꝫ anime informatio. et ante hec duo pri⁹ est gratie creatio ꝙꝫ aliquod horum. gratie autem infusio non est aliud ꝙꝫ ipsius iteratio. Vñ cum dicit ꝙ gratie infusio est ipsius subiecti habilitatio. hoc dictum est per concomitantiam. Ad illud quod queritur quando culpa

35 expellitur. aut quando est. aut quando non est. dōm ꝙ quia expulsio est mutatio subita. ⁊ in mutatione subita simul est fieri et factum esse. et ideo simul est expulsio et expulsum esse. Unde expellitur quando primo non est. dicit̄ ergo ꝓ tanto expelli. quia prius fuit et adhuc esset nisi contrarium repugnaret. et non semper dicitur expelli. sed soluꝫ in primo instanti. et in quo esse desinit. et tunc quidem non est. Aliqui tamē volunt aliter dicere ꝙ quia culpa habet eē temporale. ideo non est in sui termino. sed gratia est in termino et in initio. ⁊ ideo dicunt ꝙ cuꝫ gratia infunditur. et incipit et est tunc. peccatum autem cuꝫ desinit esse nō est. Sed quicq̄d sit de verbo desinendi quod habet duplicem expositionem. tamē credo ꝙ culpa bene habet esse in instanti sicut et gratia. et est in sui termino. termino inꝙꝫ intra. sed expulsio ē terminus extra. quia simul est cum expulsuꝫ esse. Et si tu obijcias ꝙ duo instantia sunt immediata. tunc respondendum sicut superius responsuꝫ fuit đ transitione panis in corpus christi vbi posite sūt quinqꝫ responsiones quas non oportet iterare ꝓpter breui-

56 tatem. et in ultima credo esse standum. Ad illud quod obi. si deus oparetur successiue. &c. dicendum quod aliud mundaret animam quam gratia. et tunc esset alius ordo nature. Nunc autem cum mundet per gratiā. necesse est ordine nature ipsam pcedere expulsionē culpe. hoc autem posito quod per gratiam mundet. impossibile est intelligere quod successiue. quia tunc simul esset gratia cum culpa. gratia autem talis pprietas est quod culpe nullatenus possit permisceri. Ad obi. ultimo
57 quod idem est remouere priuationem et dare habitum. dicendum quod verum est ubi est pura priuatio. verum est etiam ubi datur habitus precise remouens illam priuationem. nunc autem non est ita. sed peccatum et si dicat deformitatem. nihilominus tamē concernit aliquā materiam secundum quosdam. Quicquid tamē sit de hoc. gratia non tantum reperat habitum oppositum culpe quod est innocentia. sed superaddit ut visum est supra. et ideo non est omnino idem culpam expellere et gratiam dare. Et illud tenet cōis opinio quod illa quatuor distinguit que concurrunt ad iustificationem impii inter que primū est gratie infusio. ultimo vero ponitur culpe expulsio.

Questio. ii. F

Utrum expulsio culpe necessario precedat contritionem. Et quod sic videtur. quia motus contritionis ē motus formatus. sed gratia prius naturaliter informat subiectum quam actum. ergo prius naturaliter est homo gratus quam contritus. Sed esse gratificatum sequitur peccati expulsionem. ergo et contritio que puenit ab anima gratificata. Item contritio est motus meritorius. sed omnis motus meritorius procedit a radice mundata. ergo cum radix mundetur per peccati expulsionem. patet quod expulsio peccati precedit contritionem.

Item contritio est opus bonum. Sed opus bonum precedit habitus bonus. ergo prius naturaliter anima habilitatur quam conteratur. sed impossibile est intelligere animā habilem ad bonum nisi ex culpa. ergo &c. Item motus li. arbi. precedit. sed impossibile est animam simul mouere diuersis motibus secundum partem superiorem. Sed in eodem instanti est remissio culpe et motus li. ar. non ergo contritio. Contra. si contritio sequeretur culpe remissionem. cum remissa culpa necessario sit homo iustus. ergo etiam si non sequeretur contritio esset iustus. sed hoc est falsum. ergo non necessario precedit. Item si remissio culpe esset omnino a li. ar. tunc constat quod actus detestationis eam precederet. sed sicut quod est tota causa precedit rē. ita et quod est adiuuatiuum. ergo si contritio est motus a li. ar. adiuuās gratiam. et faciens viam ad culpam delendam. patet quod est prior. Item si lumē non posset introduci in aere nisi aere ad hoc operante. non solum luminis inductio precederet expulsionem tenebre. sed etiam actus aeris. sed hoc est in pposito. ergo cum iustificatio non introducatur nisi adiuuante li. ar. patet quod non solum expulsio culpe. sed actus li. ar. precedit ipsam naturaliter. Item cum anima non possit sanari nisi operans. sed non possit operari nisi sanata. esset ei via preclusa. ergo necesse est quod illa operatio per quā sanatur precedat sanationem. ergo
58 peccati remissionem. Responsio. dicendum quod aliquorum opinio fuit quod remissio culpe antecederet contritionem. secundum quod remissio culpe dicitur quantum ad macule ablationē. sed quantum ad penam vel sequelam sequitur. Sed sicut supra dictum est. contritio mediā est in ipsius gratie infusione. vnde et precedit peccati expulsionē natura. Et hoc patet sic. quia anima per detestationē peccati se disponit ad gratiam dispositione quanta potest. gratia vero adueniens in animam. quia illa detestatio erat quasi dispositio media ad introducendam gratiam. per naturam prius respicit illam. et post illam culpam delendam. Sic ex comparatione vel respectu gratie ad illam detestationem est contritio. ex respectu ad culpam est remissio. ideo contritio precedit remissionem per naturam. Et concedende sunt rationes ad hoc. Exemplum autem huius videri potest sic. intelligamus aerem obtenebratum per presentiam nubium et nebularum. et quod nubes ille non possint expelli eatenus qua obtenebrant nisi per motū aeris et irradiationem luminis. tunc ad hoc quod aer reciperet primam illuminationem oportet simul cum irradiatione solis concurrere ventum. et post perfectam restitutionem luminis oporteret adhuc ventum sequi qui nebulas expellit. per hunc modum est intelligere de contritione et gratie infusione. ut tamē causalitas actiua attribuatur ipsi irradiationi secundum il- 59
lud ps. pre fulgore in conspectu eius nubes transierunt &c. Ad illud quod obi. in contrarium quod ē actus formatus. et meritorius. et bonus. dicendum quod actus formari pōt a gratia dupliciter. Uno modo a gratia ipsum motum secundum suam substantiam eliciente et imperante. ut cum gratia mouet li. ar. ad bonum opus. et tunc verum est quod anime gratificatio et mundatio et habilitatio ad bonum talem actum precedit. Alio modo actus formatur a gratia non impante nec eliciente sed adueniente. ut quando li. ar. est in actu cōsono gratie. tunc etiam aduenieñs et inueniens li. ar. in actu. utrunque simul tempore format. s. potentiam et actum. prius tamen natura actum quam potentiam sicut dispositionem intermediam. et de tali non est verū quod sequatur mundationem vel informationem. immo precedit et ordinatur ad remissionē culpe. quod quidē non facit aliquis actus a gratia elicitus prout dicitur gratum faciens. Nam etiam ille actus quo anima se disponit ē a gratia secundum quod gratia dicit aliquid gratis datum quia secundum quod habitum est in scdo. li. ar. non se disponit ad gratiam gratum facientem sine aliquo gratis dato. et sic patent tria obiecta. Contritio ve- 40
ro que est post iustificationem est per modū illum quē dicit. Ad illud quod obiicitur quod anima nō simul diuersis motibus mouetur. dicendum quod verum est secundum eandem potentiam. sed secundum aliam et aliam potest esse et necesse est. simul enim sunt cognitio rationis. et appetitus voluntatis. et delectatio. cum quis delectatur in videndo vel intelligēdo aliquid. sic in proposito. quia motus li. ar. est fidei secundum actum rationis. sed contritio est potentie voluntatis secundum irascibilē vim. et sic sunt tres.

Questio. iii. G

Utrum necesse sit quod attritio precedat impii iustificationem siue contritionem. Et quod sic videtur. quoniam si deus iustificaret sine pparatione. tunc etiam sine motu li. ar. iustificaret. quod quidem non facit sicut dicit Aug. qui creauit te sine te. nō iustificat te sine te. tunc ergo quero per quid immediate se pparat. Si per actum alium quam doloris. cum gratia sit deletiua sine p-

parati͠oe illum actum non expellet sed formabit. ergo sine omni contritione poterit iustificari. sed hoc falsum. ergo ꝛc. Item gratia per se sufficiens est delere culpam ex quo venit in animam. ergo si relinquitur actus. videtur hoc esse magis ad introducendã gratiam q̃ ad iuuandũ introductã. sed motus doloris ante infusionem gratie est attritio. ergo ꝛc. Item licet dolor sit motus instantaneus. nõ tamẽ elicit a li. ar. nisi per ꝑparationem et collationem q̃ fit in tempore. sed iustificatio fit in instanti. ergo necesse est ꝙ ante illud instans li. ar. dolere incipiat. Contra. videmus paulum iustificatum in quo nulla precessit preparatio nec attritio. Item Amb. Nescit tarda molimina spũs. s. gratia. ergo statim potest totum fieri. ergo ꝛc. Item si requiritur dolor precedẽs. aut ille dolor informatur adueniente gratia. aut non. Si sic. ergo attritio fit contritio. et opus mortuum fit viuũ. quod est inconueniens. Si nõ informatur. ergo necesse est dolorem nouum elici. sed similiter posset elici si ille non ꝓcessisset. ergo. ꝛc. Item iuxta hoc queritur vtrum attritio fiat contritio. Et ꝙ non videt. quia ortum habet a timore seruili qui expellit non formatur. Qꝫ autem fiat videt. quia ortum habet a fide informi q̃ nõ expellitur sed formatur. ergo similiter

41 et attritio. R. dicendum ꝙ ſm speciale priuilegium potest deus iustificare sine omni ꝑparatione. cum ſm legem cõmunem non iustificet nisi eos qui se preparant. sicut dr in Zach. j. Cõuertimini ad me et ego conuertar ad vos. et q2 preparatio debet esse ſm cõuenientiam ad iustificationem in qua est mot⁹ li. ar. et contritio. necesse est ꝙ homo se preparet motu fidei et doloris. ita ꝙ gratia inueniat li. arbi. in vtroqꝫ istorum actuũ. vel etiam summe paratũ ad vtrũqꝫ in quo in eodem instanti paratum sit moueri in q̃ gratia aduenit. et concedende sunt rationes ad partem istam. procedunt enĩ ſm legem ꝯmunem q̃ non

42 preiudicat priuilegio speciali. Et ideo patet de paulo. Similiter ꝙ nescit tarda mo. dicendum ꝙ verũ est ꝙ gratia subito venit. sed tñ homo nõ subito ꝑparat.

43 Ad illud quod obĩ vtrum ille dolor formet aut nouus eliciatur. Illi qui dicunt ꝙ contritio sequitur culpe remissionem dicunt ꝙ nou⁹ elicitur. et ꝙ post infusionẽ grẽ omnes virtutes hñt nouos actus. Sed illi qui dicunt ꝙ contritio est in instanti iustificationis. necesse habent dicere ꝙ dolor ille formet a mo-

44 tu fidei siue li. ar. Ad illud ergo quod querit vtrũ attritio fiat contritio. dicendum ꝙ istud tripliciter potest intelligi. aut ꝙ habitus quo quis atterit formetur ꝛ illo conteratur. sicut fides informis fit formata. et hoc credo verum. credo enĩ ꝙ habitus penitentie informis per aduentum gratie formet. nec est simile de timore seruili. in quo viuit voluntas peccandi. Secũdo mõ potest intelligi quantũ ad actuꝫ substratuꝫ. et adhuc cõcedo ꝙ actus in principio sui est attritio. sed anteq̃ꝫ interrumpatur fit contritio. sicut patet de motu quo quis vadit ad ecclesiam si infundatur ei gratia in via. Tercio modo põt intelligi quantuꝫ ad conditionem superadditam. ꝙ opus mortuum ſm parteꝫ illam qua mortuũ est fiat viuũ. ꝛ hoc impossibile est. quia pars illa motus transijt. et fuit informis. ꝛ nunq̃ formatur. quia non resumitur idem quod preterijt.

Questio .iiij. b

Utrum confessio necessario sequatur iustificationẽ. Et ꝙ sic videtur. quia ita peccator tenetur cõfiteri. sed constat ꝙ gratia non absoluit ipsum a precepto confessionis. ergo post gratiam susceptaꝫ adhuc tenet. Item contritus et confessus tenetur satisfacere. ergo confessio non absoluit a satisfactione q̃ est posterior ipsa. ergo nec contritio a confessione. sed contritus ẽ iustificatus. ergo iustificatus tenetur confiteri. Item dominus precepit penitentiaꝫ agere Mat. iij. Sed in perfectione penitentie sunt ista tria. contritio. confessio. et satisfactio. sicut dicit mgr in littera supra. dis. xvj. in principio. ergo non implet homo preceptuꝫ nisi confiteatur. ergo tenetur homo confiteri quantumcũqꝫ iustificatus. Item iustificationi necessarium est propositũ confitendi. Sed ꝓpositum aut desinit esse efficax. aut exit in actum cum se offerunt tẽpus et locus. sed ꝓposito confitendi desinente desinit aliquis esse iustus. et necesse est non esse ꝓpositũ efficax vel hominem confiteri. ergo vel necesse est ꝙ p⁹ iustificationem homo cõfiteatur. vel ꝙ a iusticia cadat. Contra. qui habet iusticiam habet omne quod ad salutem est necessarium. Sꝫ omnis iustificatus habet iusticiam. ergo habet omne quod ad salutem est necessarium. si ergo confessio nõ est necessaria ad iustificationem. nec post iustificationem est necessaria ad salutem. ergo iustificatus ad confessioneꝫ nõ tenetur. Item si iustificatus tenetur ad confessionem. aut ergo ꝓpter deletionem culpe. aut propter deletionem pene. Non culpe. quia culpa iam deleta est. Non pene. quia tanta põt esse contritio ꝙ delet totam penam. et si aliquod residuum est. potest deleri per satisfactionem exteriorem. ergo nullo modo tenet. Itẽ duplex est forum. s. forũ dei et forum ecclesie. ſm foruꝫ dei punitur quis in purgatorio multo grauius q̃ in hoc mundo. ſm foruꝫ ecclesie in hac vita. Sed põt quis renũciare iudicari in foro minori. vt transferat se ad forum maius. ergo aliquis licite post contritionem potest expectare penam purgatoriam. ergo non tenet iudicari in foro ecclesie. ergo nec confiteri. Item ponat ꝙ aliquis conterat. et nihil cogitet de confessione. constans est ꝙ iste habet gratiam. ꝛ non obmittit. ergo non cadit a gratia. quia non interuenit contẽpt⁹. ergo q̃ndiu nõ cogitat nõ peccat. esto ꝙ sic moriatur. cõstat ꝙ saluatur etiam sine cõfessione. ergo ꝛc. et ad hoc sunt multe autoritates quas

45 adducit magister in littera. R. dicendum ꝙ confessio est instituta sub precepto sicut melius patebit infra. et ideo quia ab hoc precepto peccans per susceptioneꝫ gratie non absoluitur. adhuc confiteri tenet. et ideo si non confitet. cadit a iusticia. Sicut enĩ nullus potest iustificari qui sacramenta contẽnit. sic nullus in iusticia perseuerat si post iustificationem ex contẽptu negligat ꝯfiteri. et iõ si potest cõfiteri et nõ curat. cadit a iusticia cum cadit a ꝓposito confitendi. sine quo iustificari non poterat. Concedendũ ergo ꝙ cõfessio post iustificationẽ est necessaria necessitate ꝑcepti. a qua tñ excusat impossibilitas. vñ et rões ad hanc

46 ptem sunt cõcedende. Ad illud ergo quod obĩ qui habet iusticiam habet omne qđ necessariũ est ad salutem. dicendum ꝙ verum est si perseueret in illa. sed q̃uis sine confessione possit quis iusticiã adipisci. tamen in illa non põt diu permanere sine confessione quã obmittat. Nõ solũ añt sunt necessaria ad salutẽ illa

q̄ necessario requirunt ad iusticie adeptionem. verū etiā illa q̄ requirunt ad habite conseruationē. Ad illud qd̄ obī. aut est necessaria ꝑpter deletionē culpe ⁊c. dōm q̄ ista nō est ratio. sed institutio. q2 cū cōfessio instituta est sub ꝑcepto. iō nemo absoluit. sed quilibet tenet q̄ntumcunq3 pena et culpa deleatur. Ualet tamē ad deletionē culpe q̄ntum ad eos qui se non parauerūt sufficienter omnino. et etiā pene q̄ntum ad alios. et ad multas vtilitates sicut infra melius apparebit. ꝑpter qd̄ eam dn̄s instituit. Ad illud qd̄ obī de duplici foro. dōm q̄ penitēs q̄mdiu ē in hac vita subiectus est foro ecclesie. ita q̄ ab ipo nō pōt appellare. Preterea fecit iniuriā ecclesie. et iō si pōt cōparere tenet. nisi per impossibilitatē excuset. Nemo eīm ad forum purgatorij admittit qui forū ecclesie contempsit. cū in nullo fiat iniuria peccatori sed in vtroq3 iusticia. Ad illud qd̄ obī d̄ illo qui nihil cogitat. dōm q̄ hoc pōt esse duplici ex cā. vel ꝑpter incuriosē dolosā. vel ꝑpter occupationē superflue sollicitudinis. Quantū ad primū q2 dn̄s cor ei⁹ occupauit. si nō fuit mora superflua. nec indiscreto aliqua. credo q̄ dn̄s absoluit. et voluntatē ꝑ opere cōputat. et computatur iste cum illis qui excusant ꝑpter impossibilitatem habentes deuotionē in sacramento. Si aūt non cogitat nec curat. alijs sollicitudinib⁹ occupat⁹. maxime si locū et tēpus habuit cōfitendi ore. tunc non excusatur. immo ob peccatum omissionis reputabitur reus mortis. maxime si non fuerit sic morte preuentus. quin bene posset et deberet recogitare et petere sacramentum ecclesie.

47 48 49

De confessione sacramentali.

Iam scd̄m questiōis articulū inspiciamus ⁊c. Supra executus ē et determinauit mgr̄ primā q̄onem. hic tangit et determinat scd̄am. s. vtrum necesse sit confiteri homini. an sufficiat soli deo confiteri. Et diuiditur hec pars in duas. In prima adducit autoritates ad falsam partem. In scd̄a adducit autoritates ad veram. ibi. Sed q̄ sacerdotibus confiteri oporteat ⁊c. in quibus clarescat confessionis vocalis institutio. et peccatorum obligatio. in quibus etiam consistit presentis questionis difficultas et determinatio.

Querit vtrū necesse sit confiteri hoī. an sufficiat soli deo confiteri. Adducens autoritates ad falsam partem. d

Iam scd̄m q̄onis articulū inspiciam⁹. s. vtrum sufficiat pctā confiteri soli deo. an opteat confiteri sacerdoti? a Quibusdā visum ē sufficere si soli deo fiat cōfessio sine iudicio sacerdotali et cōfessione ecclesie. q2 dauid dixit. Dixi cōfitebor dn̄o et tu re. ⁊c. nō ait sacerdoti. et tū remissum sibi pctm̄ dicit. Itē Amb. Ideo fleuit petr⁹ q2 culpa obrepsit ei. nō inuenio q̄d dixerit. inuenio q̄ fleuerit. lachrimas ei⁹ lego. satisfactionē nō lego. b Sed qd̄ defendi nō pōt. ablui pōt. lauant lachrime delictū. qd̄ voce pudor ē cōfiteri. et venie fletus cōsulit et verecūdie. Hoc idē etiā maxim⁹ dicit eps̄. Itē Ioh. Chris. non tibi dico vt te ꝑdas in publicū. neq3 apd̄ alios accuses. s̄ obedire te volo ꝑphe dicēti. Reuela viā tuā ante dn̄m. Ergo tua confitere pctā apud verū iudicē. cū oratione delicta tua ꝑnuncia. non lingua. s3 cōscie tue memoria. et tūc demū spera te miaz posse cōsequi. Si habueris pctā tua in mente ꝯtinue. nūq3 malū aduersus ꝓximū in corde tuo teneb̄. Idē. peccata tua dicito. vt deleas illa. S3 si confunderis alicui dicere. dicito ea quotidie in anima tua. c Non dico q̄ confitearis ea conseruo tuo vt tibi exprobret. dicito deo qui curat ea. Nec enim si non dixeris ignorat ea. cum faciebas ea presto erat. cum admitteres ea cognouerat. Nunquid ea vult te cognoscere? Peccare non erubuisti. et confiteri erubescis. Dicito in hac vita. vt in alia requiem habeas. dici

Auctib⁹ ꝓbat q̄ sufficiat. a

Ps̄. xxxi.

Amb. super Lucam.

b

Chris. super epi. ad heb.

Psal. xxxvi.

c

a Quibusdam visū ē sufficere si soli deo fiat confessio. Queritur hic vtrū tales fuerīt heretici. Et q̄ nō videt. q2 mgr̄ recitat h̄ tanq̄ opinionē ꝓbabilē. S3 cōtra hoc ē. q2 negans cōfessionē. negat absolutiōē. ac ꝑ hoc negat clauiū virtutē. et ita manifeste ē ꝯtra scripturā. et ita cōtra fidē. R. dr̄. q̄ si quis eēt mō hui⁹ opiniōis eēt hereticus iudicand⁹. q̄m in cōcilio generali hoc d̄terminatū ē sub Innocentio tercio. s̄ ante hāc determinatione hoc nō erat heret. q2 ipi nō negabāt clauiū ptātē. s̄ negabant necessitatē. et bene cōcedebant q̄ vtile erat cōfiteri. et sacerdotes poterāt absoluere. Iō mgr̄ et gratian⁹ in decretis hoc referūt tāq̄ opinionē. tamē vtrq3 īprobat hoc et determinat in contrariū. et si q̄s ptinaciter asseret contrariū. eēt hereticus iudicand⁹. 50

b S3 qd̄ defēdi nō pōt. ablui pt̄. Uidet male dicere. q2 nullū peccatū pt̄ rōnabilit̄ defendi. quare ḡ dicit qd̄ defendi nō pt̄. R. dr̄. q̄ defensionē hic vocat peccati excusationē. et aliqua sunt pctā q̄ sunt possibilia defendi. q2 possunt excusari. et hoc ipo digna sunt venia pctā nature. que pn̄t excusari de se. ⁊ pn̄t habere ablutionē et absolutionē merito lachrimarum. vult ergo dicere q̄ non est aliquod peccatū tam graue. quod per lachrimas nō fiat excusabile. nec aliquod ita ponderosum. quin verus dolor contritiōis faciat cōfiteri. Et fletus et lachrimatio cōuenit sceleri dum impetrat veniam. et verecundie dum reddit peccatorē excusabilem. vel facit eum verecundiam abijcere ob quam non audebat cōfiteri. et ita Amb. non intēdit excludere confessionem. sed ꝑsuadere veram contritionem. et sic patet intellectus autoritatis. 51

c Non dico q̄ cōfitearis ea cōseruo tuo vt tibi exprobret. Qū hoc vī q̄ cum ois homo sit conseruus q̄ 52

to ingemiscēs et lachrimās. In codice scripta sūt pec
cata tua. Spongia peccatoꝝ tuoꝝ lachrime tue sint.
Itez ꝓsper. Illi quoꝝ peccata humanā noticiā latēt.
nō ab ipsis confessa. nec ab alijs publicata. si ea cōfite
ri vel emēdare noluerint. deū quē hūt testē. ipm et ha
bituri sunt vltorē. Qꝫ si ipsi sui iudices fiant. et veluti
sue iniquitatis vltores. hic in se voluntariā penā se
uerissime animaduersionis exerceāt. tpalibus ꝑenis
mutabūt eterna supplicia. et lachrimis ex vera cordis
cōtritione fluentibꝫ restringūt eterne ignis incendia.
Et infra. facilius sibi deū placabūt illi qui aut ꝓprijs cō
fessionibꝫ crimē ꝓdunt aut nescientibꝫ alijs ipi in se vo
luntarie excōicatōis ferūt sententiā. et ab altari cui mi
nistrabāt non animo sed officio sepati. vitaꝫ suam q̄si
mortuam plangant. certi q reconciliati sibi efficacis
penitentie fructibus a deo non solū amissa recipiant.
sed etiam superne ciuitatis gaudia recipiant. His au
toritatibus innitunt. qui sufficere contendunt deo cō
fiteri peccata sine sacerdote. Dicunt eñ q si quis ti/
mens ðtegit culpam suam apud homīes ne inde ob/
probrio habeat. vel alij suo exemplo ad peccandum
accingant. et iō tacet homini et reuelat deo. consequi
tur veniam.

Adducit autoritates ad veram ptem in quibus clarescit confessionis vocalis institutio. peccatorum obligatio. et questiōis determīatio. c

Sed q sacerdotibꝫ cōfiteri opteat. non solum illa au
toritate Jacobi. Confitemini alterutruz pctā vr̄a tc.
sed etiā alioꝝ pluribus testimonijs comprobat. Ait
eñ Aug. Iudicet seipz homo volūtarie dū pōt. et mo
res conuertat in meliꝰ. Ne cū iam non poterit. preter
voluntatem a dño iudicet. et cum in se ptulerit seue
rissime medicine sed tamē vtilissime sentētiā. veniat
ad antistites p quos illi claues mistrant ecclesie. Tā
q̄ bonus iam incipiēs esse filius maternoꝝ mēbrouꝫ
ordine custodito. a ꝑpositis sacroꝝ accipiat satisfacti
onis sue modū. in offerendo sacrificio contriti cordis
deuotus et supplex. Id tamē agat q non solū sibi ꝓ
sit ad salutē. sed etiam ad exemplum ceteris. vt si pec
catum eius non modo in graui eius malo. sed etiaꝫ in
tanto scandalo alioꝝ est. atqꝫ hoc expedire vtilitati
ecclesie videt antistiti. in noticiā multoꝝ vel totiꝰ ple
bis agere penitētiā nō recuset. ne letali plage p pudo
rem addat tumorē. cū tanta ē plaga pcti et ipetꝰ mor
bi. vt medicamēta corpis et sanguīs dñi differēda sūt
autoritate ātistitis debꝫ se remouere ab altari ad agē
dam penitentiam. et eadem reconciliari. Item Leo
papa. Multiplex misericordia dei. ita lapsibus sub
uenit hūanis. vt non modo per baptismuz. sed etiā p

Jacobi. v.

Aug. i omel. de pnia.

Leo pp̄. theodoro forolinensi epo.

nulli possit pctm̄ reue
lari. Preterea sigilluz
cōfessiōis ē artissimū.
ḡ nō dꝫ timere vt sibi
exprobret. R. dōꝫ.
q dupliciter confitet
aliquis peccatū suum
alicui. Aut sicut homi
ni. et hoc per q̄ndā cō
fabulatiōꝫ. Aut sicut
deo. et hoc per consci
entie reuelatiōeꝫ vt lo
quar homi sicut deo.
Primo mō pctm̄ con
fiteri est confiteri con
seruo. Quia confitet
homini. et vt homini.
et ideo pōt sibi expro
bare. qꝛ ad sigillum cō
fessionis non tenetur.
Alio modo quia con
fitetur homini vt deo.
et tunc non cōfitetur
vt conseruo sed deo.
quia homo non nouit
illud vt homo. nec pt
illud dicere. sed tene
tur tacere. et tunc non
est timenduz q expro
bret. Si autez aliquis
confessionem reuela
ret. indignus esset ho
nestate sacerdotali. et
rationabilit confessio
posset fieri alij et ipse
vitari. et hoc aucte su
perioris.

53 o Nescientibꝫ alijs
ipi in se voluntarie ex
cōis ferunt sententiā.
Vr̄ male dicere. quia
nullus pōt seipm ex
cōicare. Item q̄ntū
cunqꝫ aliquis penite
at. nisi per iudiciuꝫ sa
cerdotis non pōt recō
ciliari. R. dōm ē q
loquitur de noticia q̄
quis nouit vt hō. Ali
quis tm̄ nouit vt deus.
ad cuius arbitriuꝫ hō
dicit ferre in se excōi
cationis sententiam.
quando ab aliquo se
arcet ꝓpria volunta
te. a quo arcetur excō
municatus inuitꝰ. vt
pote a locis sacratis
et pticipatione eucha
ristie. Et si tu obijcias q nemo debet se priuare illo sacramēto. cum sit medicina. dōm q dilatio medicine vt
54 melior fiat preparatio potius est ꝓmotio q̄ retractio a bono. Ad illud autem sacramentum maxime prepa
ratur homo per desiderium et per reuerentiam. et quanto diutius aliquando se retrahit. tāto desiderabilius
sumitur et reuerentius accedit. maxime ille qui a peccato resurgit. et ideo hoc dicit.

penitẽtiã spes vite reparet.sic diuine voluntatis pre-
e sidijs ordinatis. [e]Ut indulgentiã di nisi supplicatio-
nib⁹ sacerdotũ nequeãt obtinere. Christ⁹ eñ hãc ꝑpo
sitis ecclesie tradidit ptãtẽ.vt cõfitẽtib⁹ pnie satisfac-
tionẽ daret.et eosdẽ salubri satisfactõe purgatos.ad
cõionẽ sacroꝝ ꝑ ianuã recõciliatõis admitteret. Itẽ
Aug. Quē penitet oĩno peniteat.ꝛ dolorẽ lachrimis
oñdat.repsentet vitã suã deo ꝑ sacerdotẽ.ꝑueniat iudi
ciũ dei ꝑ cõfessionẽ. Precepit eñ dñs mũdãdis vt oñ-
f derẽt ora sacerdotib⁹. [f]docẽs corpali ꝑsentia cõfitẽda
pctã.ñ ꝑ scripta mãifestãda. Dixit eñ ora mõstrate.ꝛ
oẽs.ñ vn⁹ ꝑ oib⁹.ñ aliũ statuatis nũciũ q ꝑ vob offe-
rat mun⁹ a moyse statutũ. sz q ꝑ vos peccastis.ꝑ vos
erubescat. Erubescẽtia eñ ipa ptẽ hz remissiõis. Ex
mia eñ hoc ꝑcepit dominus.vt nemo peniteret in oc
culto. In hoc eñ ꝙ ꝑ seipm dicit sacerdoti.ꝛ erubescẽ
tiã vicit timore offensi fit venia crimis. Fit eñ venia-
le ꝑ cõfessionẽ.qd crimĩale erat in opatõe.et si nõ stati
g purgat. [g]fit tamẽ vẽiale qd cõmiserat mortale. Mul-
tũ eñ satisfactiõis obtulit.q erubescẽtie dominãs ni-
hil eoꝝ que cõmisit nuncio dei negauit. De⁹ eñ q mi
sericors ꝛ iust⁹ ẽ.sic seruat miaz in iusticia.ita et iusti-
ciã in mia. Op⁹ eñ mie ẽ peccãti pctã dimittere. sed
optet vt iust⁹ misereat iuste. Cõsiderat eñ si dign⁹ ẽ.
nõ dico iusticia.sz et mia.iusticia enim sola dãnat.sed
dign⁹ ẽ mia q spũali labore q̃rit gratiã. Laborat eniz
mẽs patiẽdo erubescentiã. Et qm verecũdia magna
ẽ pena.qui erubescit ꝑ xpo.fit dign⁹ mia. Uñ ptz ꝙ
h [h]q̃nto plurib⁹ cõfitet in tpe venie turpitudiez crimis.
tãto facili⁹ cõsequit gratiã remissiõis. Ipi eniz sacer-
dotes plus põt ꝑficere.pl⁹ cõfitẽtib⁹ parcere. Itẽ Leo
papa. Quãuis plenitudo fidei videat eẽ laudabilis
que ꝑpter dei timorẽ apd hoies erubescere nõ veret.
tamẽ qr ñ omniũ sũt huiuscemodi pctã vt ea q pniaz
poscũt ñ timeãt publicari. Remoueat iprobabilis cõ
suetudo.ne multi a pnie remedijs arceant.dũ ãt eru-
bescũt aut timẽt inimicis sua facta reserare.qb⁹ põt le
gũ ꝑcelli cõstitutiõe. Sufficit eñi cõfessio que primuz
deo offert.et tũc etiã sacerdoti q ꝑ delictis penitẽtuz
ꝑcator accedit. Tũc eñ plures ad pniaz poterũt ꝑuo
cari.si populi aurib⁹ nõ publicet cõsciã cõfitẽtis. Ex
hys alijsq; plib⁹ idubitant oñdit optere deo primũ.ꝛ
deinde sacerdoti offerri cõfessionẽ.nec alit posse ꝑ-
uenire ad ingressum ꝑadisi.si assit facultas.

Aug.in li.de pnia.

Quod criminale fit veniale.

Quanto pluribus q̃s cõfitet.tãto facili⁹ ei ignoscitur.

e Ut indulgẽtiã di nisi supplicationib⁹ sacerdotũ neq̃ant obtinere. Uñ ex hoc ꝙ absolutio sacerdotis per modũ supplicãdi siue dep̃candi debeat fieri. nõ ãt ꝑ modũ indicatiuũ. Sed cõtra hoc ẽ ꝙ oim sacroꝝ forma ẽ ꝑ modũ idicatiuuz.ꝫ ꝛ hui⁹ sacri. R. dicẽdũ ꝙ illud sacrm ẽ cõtra actuale pctm.ad cui⁹ curationẽ cõcurrit actus volũtari⁹. Uñ licz sacramẽtũ de se hẽat virtutẽ.põt tamẽ ipediri ꝑ prauã dispositõez existẽtẽ.et illã prauã dispositõz sol⁹ de⁹ amouet.et iõ cõgruũ est vt forma verboꝝ sub vtroq; exp̃mat.et sic ẽ fieri cõgruũ et cõsuetuz. Nã sacerdos ꝑmo absolutionẽ dat ꝑ modũ dep̃catiuũ dicẽs. indulgentiam tribuat ꝛc.et post.ꝛ ego absoluo te. 55

f Docẽs corpali presentia cõfitenda pctã.non ꝑ scripta manifestãda. Uñ ex hoc ꝙ q ignorat linguã nõ possit cõfiteri ꝑ interptẽ.et etiã ꝙ mut⁹ cõfiteri nõ posit cũ nõ possit ore dicere. Itẽ queritur vtꝝ iterpres teneatur celare. Et vĩ ꝙ sic.qr cõicat in actu sacerdoti.in cõtrariũ est ꝙ peccator ei nõ cõfitet. R. dicẽdũ ꝙ Aug. loquitur de illis q hñt ydeoma et potẽtiã cõfitendi ꝙ ñ excusãt. immo tenent ꝑprio ore dicẽ ꝑpter meritũ erubescẽtie. Qd obĩ de interprete. dicẽdũ ꝙ obligan- 56
dus ẽ ꝑ sacerdotẽ.et si non obligat.tñ tenet qr ẽ auris sacerdotis.vñ cõicat cũ vtroq;.

g Fit tñ veniale qd cõmiserat mortale. Videt falsum dicere.quia spẽs rerum non possunt transmutari.ꝫ nec peccata. R. dicẽdũ ꝙ mortale fieri veniale ẽ dupliciter. Aut q̃ntũ ad maculam ꝛ deformitatẽ.aut quantũ ad reatum. Si q̃ntum ad maculã.hoc ẽ impossibile. Si q̃ntuz ad reatum.hoc põt esse dupliciter. Uel ꝙ reatus iste fiat ille. et hoc nunq̃ fit. Uel quia ille succedit huic.et hoc est verum. quia aliquis prius obligatur ad mortem eternam.et post per diuinam misericordiam ad penam temporalem. Uel distinguit ꝙ veniale dicitur tribus modis. Ex genere vt mendacium iocosum. Ex euentu ꝑpter effectuz diuine misericordie. Ex circumstantia vt illud quod habet excusationem. Primo modo mortale non fit veniale sed secundo modo. 57

h Quanto pluribus confitetur in tempore venie turpitudinem criminis.tanto facilius ꝛc. Uidetur male dicere.quia aut scd̃s sacerdos aliquid remittit.aut nihil. Si aliquid.similiter et tercius. et sic totum possunt 58

remittere. ergo sine satisfactione per solam confessionem potest quis saluari. quod est inconueniens. Si vero nihil remittit. ergo non consequitur veniam facilius. Item si prima confessio est sacramentum perfectum. ergo si superaddit. videtur totum superfluum. ergo non consequitur veniam. Item quilibet sacerdos debet imponere penitentiam. et tunc videtur quod aut debet ad omnes. aut ad nullam. Si ad omnes. tunc difficilius consequitur veniam. Si ad nullam. videtur quod vna confessio irritet aliam. Respondeo dicendum quod confessio ordinatur ad multa. scilicet ad vnum principaliter. et quantum ad principale equivalet confiteri multis et vni. quia vnus sacerdos tantum dimittit de pena quantum potest vi clauium. Nec debet iterari confessio propter finem principalem. nisi forte timeatur error fuisse in confessione. Preterea alie sunt vtilitates annexe. et ad illas valet multotiens confiteri. scilicet ad erubescentiam et intercessorum multiplicationem. et ad humiliationem. et gratie augmentum. Ad principalem effectum valet quantum ad certificationem. Ex his patent obiecta. quia secundus non facit nouam remissionem. nec debet de nouo ligare sed aliquid facile imponere. vt pater noster etc. et semper potest penitens esse certior. quia si non habuit effectum prima. potest esse quod secunda habeat. quia melius inuenit dispositum. et ex hoc patet vltimum.

Deinde intelligendum huius partis queritur de confessione vocali. et circa hac duo principaliter queruntur. Primo queritur de confessione quantum ad preceptum instituentis. Secundo quantum ad obligationem exequentis. Quantum ad primum queruntur tria. Primo queritur vtrum mandatum de confessione pertineat ad legem nature. Secundo vtrum pertineat ad legem scriptam vel legem gratie. Tercio queritur a quo fuerit institutum. vtrum a christo an ab aliquo eius apostolo.

Questio .j. i

Quod in lege nature fuerit confessio instituta videtur. super illud Gen. iij. Adam vbi es. Glo. Uerba increpantis sunt et ad confessionem cogentis non ignorantis. Sed adam non tenebatur nisi ad legem nature. ergo confessio est de iure naturali. confessio. scilicet vocalis. quia vocaliter ei dominus loquebatur et ille vocaliter respondebat. Item Job. xxxj. Si abscondi quasi homo peccatum meum. et celaui iniquitatem meam in sinu meo. quasi diceret. non. ergo peccatum erat abscondere peccatum. et vt peccatum reprobat Job. sed ipse non tenebatur nisi ad ius naturale. ergo ius naturale prohibet absconsionem peccati. ergo precipit vel suadet confessionem. Item Greg. ibidem in glo. Uere humilis non solum mala sua cognoscit. sed etiam voce confessionis aperit. Sed humilitas de peccatis commissis est de iure naturali. ergo et vox confessionis peccati. Item ratione videtur. quia duplex est confessio. scilicet confessio laudis. et confessio peccati. et vtraque est in gloriam dei. sicut patet. quia dixit Josue Achor confitere peccatum et da gloriam deo. vij. Josue. sed natura dictat deum glorificandum. dictat deum laudandum. non tantum corde sed etiam ore. ergo pari ratione dictat peccatum vtroque modo confitendum. Item penitentia tres habet partes. scilicet contritionem. confessionem. et satisfactionem. sed contritio et satisfactio sunt de lege naturali. ergo pari ratione et confessio. Item omne opus virtutis spectat ad dictamen nature. sed confessio peccati est opus virtutis. ergo etc. Probatio minoris. virtus vt vult philosophus consistit circa difficile. sed confessio est virtus que humiliat ad deum verum. Sed maxima difficultas est in enarrando suum peccatum vere. ergo maxime circa hunc actum consistit virtus. ergo etc.

Contra. ius naturale vt dicit Isid. est idem apud omnes. sed confessio peccati non est eadem apud omnes. ergo confessio peccati non est de iure naturali. Item videtur quod sit contra naturam. quia naturale est cuilibet et de natura recte celare amici commissum sicut dicitur prouer. xj. Sed magis se debet quisque diligere quam proximum ex dictamine nature. ergo natura dictat peccata propria esse celanda. Item naturale est cuilibet celare verenda corporis. ergo similiter verenda spiritus. Sed peccata sunt turpitudines anime. ergo peccatum confiteri potius est contra naturam quam secundum naturam. Item recta ratio que est nature conformis erubescit turpia cogitare. ergo si plus est referre siue dicere quam cogitare. videtur quod peccatum suum quisque per naturam erubescit dicere. ergo cum cogitare turpia et facere sit contra naturam et rationem rectam. pari ratione et referre. Item per naturam recordatio iniuriarum est occasio inimicicie confirmande. sed peccator per peccatum est iniuriatus deo. ergo recordando peccatum et iterando. inimicicias reuocat. sed quod facit hominem inimicum deo est contra naturam et rationem rectam. ergo et confessio sceleris. Respondeo [58] dicendum quod dupliciter sunt aliqua de dictamine iuris naturalis. aut in generali. aut in speciali. In speciali vt honorare parentes. In generali vero dictat natura ea que superaddit lex euangelica. sicut sunt aliqua supererogationis vt consilia. vel etiam aliqua sacra. Intelligendum est igitur quod est confessio peccati mentalis et vocalis. Mentalis confessio est recognitio peccati et offense. et hec est de dictamine nature per se secundum quod est rationalis. Sed cognitio offense diuine est de dictamine nature adiute aliquo modo per fidem. Quomodo enim scit homo se offendere deum quem non videt. nisi per aliquem radium fidei hoc cognoscat. cum autem hoc cognoscit quod deum per preuaricationem inhonorat. natura dictat quod ab ipso est misericordia humiliter petenda. et hoc nunquam est nisi cognoscatur culpa. Vocalis vero confessio est duplex. scilicet que fit deo. et que fit homini. Vocaliter confiteri deo dictat natura. non simpliciter sed in casu. vtputa quando deus exigit. sicut exegit ab adam et a chayn. Vocaliter autem confiteri homini non dictat natura nisi in generali. Dictat enim quod omnibus modis reconciliari oportet deo quibus ipse statuit. vnde natura sic dictabat. quod si deus arbitrum constitueret inter se et peccatorem. quod ipsi esset culpa reuelanda. et ita dictabat in generali. Dictabat etiam quod illi essent dicenda vera. et sic patet quomodo confessio spectat ad legem nature. Quedam enim est de dictamine nature specialiter per modum expedientis non simpliciter sed in casu necessitatis. vt confessio vocalis facta deo. Quedam vero dictabat in vniuersali solum. et hec est confessio facta homini. Ex his patent obiecta ad ad primam partem. nam auctores procedunt secundum primam et secundam viam vt patet. Similiter prima ratio inducta ex simili in confessione vocali laudis. quia sicut in casu laudare oportet ore. tamen semper debet actu vel habitu laudare in corde. sic et intelligendum [59] de confessione peccati. Ad illud quod obijcitur de partibus aliis scilicet contritione et satisfactione. dicendum quod iste partes respiciunt penitentiam secundum quod est virtus. et secundum quod est sacramentum virtutis. Sed confessio magis est penitentie vt est sacramentum sicut melius patebit infra. confessio enim peccati que fit homini ortum habet non tantum a natura. sed etiam ab institutione diuina. et ex hoc patet responsio ad vltimum quod dicit quod est opus virtutis. Dico enim quod reuera opus virtutis est. sed non omnino. sed virtutis cum adiunctione institutionis sacri. virtus enim non dictat quod peccata occulta dicantur homini. similiter nec penitentia dictabat illud per se quantumcunque homo dolebat. sed cum deus instituit. tunc virtus obedientie imperauit. penitentia accelerauit. et veritas actum direxit. et ita patet ad quam virtutem spectat confiteri. et quomodo sit opus virtutis. et cuius. Unde penitentiam in generali dictat natura secundum quod est virtus volens facere emendam. obedientia per mandatum specificat. veritas elicit et regulat. Ad illud quod obijcitur in oppositum [60] quod non est idem apud omnes. dicendum quod illud intelligitur de eo [61] quod natura dictat in particulari non in vniuersali. Ad illud quod

obi.q manifestare peccatū ē contra rationē.vō.q pec
cati ꝓpalatio pōt fieri dupliciť.vel ad sumpius com
mēdationem sicut faciunt peccatores.qui letanť cū
male fecerit.et exultāt in rebus pessimis.quoꝝ vie p
uerse.ꝛc.quibus ē facta frōs mulieris meretricis.ꝛ vō
uersi oī.peccatū suū sicut sodoma ꝑdicauerūt ꝛc.
et hec ē cōtra naturā.et contra rationē rectā.et ad ꝓ
uocandā diuinā inimicitiā.et verecundia et cōfusio.
Alia ē confessio huic opposita adducēs ad gratiam
et gloriā.et est cōfessio q̄ fit ad sui accusationē ad in-
uenienda diuinā ꝓpitiationē.Et hec ē ordinata ad
faciendā emendā.vel ad curandū plagā occultam.
Unde sicut natura dictat q vulnus in locis secretis ē
aperiendū medico ad curationē.quis dictet pudenda
operienda.sic ē ꝺ peccatis.Et sicut si aliquis vulnꝰ vol
let osdere iudicareť supbꝰ ꝛ stultus.et faceret cōtra
naturā et salutē suā.sic intellig:duꝫ ē in ꝓposito.et
ex hoc patet rnsio ad oēs rationes. Nam si vulnus
amici deberet curari p meā confessionē.dictaret rō
et ego deberē ipm ꝓdere.Quāuis aūt nature dicta-
mini cōsonū sit erubescere et nunq̄ detegere pecca-
ta p confessionē.ppter illā tn̄ non ē dimittenda cōfes
62 sio.et hoc ꝓpter multiplicē vtilitatez quā hꝫ.et ꝓpt
quā instituit eā deus.Ualet em̄ ad peccati cognitio-
nē.ꝓpter instructionē sacerdotis.Deut.xvij.si diffi-
cile ꝛ ambiguū aput te ꝛc.Ad cogniti deletionē.ps.
Dixi confitebor ꝛc.Ualet ad cogniti et deleti satisfa
ctionē.q erubescentia in cōfessione ē magna pars sa
tisfactionis.Eccl.iiij.ē confusio adducēs gratiam et
gloriā.Ad pene diminutionē in clauiū ptāte.Mat.
xviij.quecūqꝫ sol.super terrā ꝛc.Ad dī laudē. Josue.
vij.Da gloriā deo et cōfitere ꝛc.et indica mihi quid
feceris.Ad intercessoꝝ m̄ltiplicationē.Jaco.v.Con
fitemini alterutrū peccata vestra ꝛc.Ad conscientie
assecurationē.Un̄ dauid stati cū dixit peccaui.audi
uit.transtulit dn̄s ꝛc.ij.Reg.xij.Et hoc magnū bonū
ē.ij.Cor.j.gloria nr̄a hec est testimoniū conscientie
nostre.

Questio.ij. k

Utrum confessio fuerit instituta in lege scripta.Et
q sic videť Leuit.xvj.dicit de sacerdote q̄ debebat
hircū emissariū emittere.Confiteať omnes iniquita
tes filiorū israel.et vniuersa delicta atqꝫ peccata.sed
nō poterat sacerdos cōfiteri peccata alioꝝ nisi illi ꝓ-
us cōfiterētur ea.ꝫ videť q ibi fuit confessio institu
ta. Item hoc vꝫ auctē salomōis.qui ꝓuerb.xxviij
dicit.Qui abscondit scelera sua non diringeť.constat
q loquiť de hys qui erāt tpe legis.et cōstat q nō in-
telligit de absconsione respectu dei cui omnia sūt no
ta.ꝫ respectu ministri dei.ꝫ ꝛc. Item Ysa.xliij.nar
ra si quid habes vt iustificeris.sed narratio dicit ac-
tum sermonis et confessionē vocalē.et constat q lo-
quitur ꝑ tpe legis.q: exhortādo non ꝑdicando.ꝫ vꝫ
q tpe legis eēt confessio in ꝑcepto. Itē rōne vide-
tur. Plus ē aliquid ꝓfiteri facto q verbo.plus etiā
cōfiteri peccatū corā omnibꝰ q̄ corā vno.sed ipi cō
fitebant se peccatores corā omnibꝰ dū offerebāt ho
stias ꝑ peccato.ꝫ cū ad hāc tenerenť.videť q mul-
to fortius ad confessionē oris. Item confessio oris
instituta ē ad hoc vt sacerdos sit medius arbiter.Sꝫ
in lege veteri sacerdos erat mediator.Un̄ p totū le-
uit.vbi agitur de oblatione dī.orabitqꝫ sacerdos et
remitteť ei. Item vetꝰ lex fuit lex rigoris.et magis
puniebat q̄ noua.Sꝫ cōfusio q̄ est in pnia ē magna
pena.ꝫ magis fuit cōpetēs legi veteri q̄ noue. Itē
ratio quare ē instituta.ē vt fiat reconciliatio ecclesie.
ꝫ ecclesie erat in ve.te.vnitas magna.q: vnꝰ iniuria-
bať dū peccabat toti multitudini sicut manifestū est
in achaꝫ.ꝫ tūc debuit instituí cōfessio peccati. Cō-
tra.Aug.Oblatio sacrificioꝝ cōfessio fuit peccatoꝝ.
ꝫ vꝫ q non fuerit ibi alia cōfessio q̄ꝫ oblatio. Item
cōfessio ordinata ē ad solutionē.sed lex transgrediē
tes ex certa scientia faciebat occidi sine mīa.cū ꝫ te-
nereť aliquis facere se occidi.nō tenebať confiteri.
Itē in cōfessione manifestāť que cordis sunt ꝛ oc
culta.Sꝫ lex ꝓhibebat manū non aīm.ꝫ cōfessio le-
gi nō cōpetebat. Itē si cōfessio fuit in lege.aut sicut
morale.aut sicut sacramentale.Si ꝫ sicut morale.ꝫ
silr fuisset in lege nature.S.sicut sacramētale.ꝫ cuꝫ
alia et alia sint sacra no.legis et ve.nō deberet esse in
noua Itē vsqꝫ ad aduentū xp̄i fuerť hōies sub vm
bra et ante nō puenerūt ad lucē.ꝫ p confessionē pec
cati ꝓdit peccator in aptū.ꝫ ante aduentū xp̄i nō de
buit eē peccati confessio. Itē cōfessio ē ordinata ad
ptātez clauiū.q: cōfitēs absoluiť.ꝫ in sola lege noua
dictū ē sacerdotibꝰ quoꝝ remiseritis pec.ꝛc.vt dicit
Jo.xx.ꝫ vꝫ q cū aū nō fuerit ptās absoluendi.q nec
fuerit necessitas nec vtilitas cōfitendi. Re.dōm q 63
duo sūt ꝑncipaliter in cōfessione ꝓpter que oportu-
it et cōuenies fuit ꝯfessionē institui. Primū ē ꝓpter
deletionē peccati et manifestationē.et iste ē finis cō-
fessionis in se.Scōs finis ē ꝓpter recōciliationē faci
endā deo et eius ecclesie.Primo igiť fit ꝓpter pec-
cati ꝺtestationē.peccator em̄ dū male agit odit lucē.
et iō in reuersione ad iusticiā optet redargui opa in-
fructuosa tenebraꝝ.q̄ aūt arguūť a lumīe māifestan
tur.vt habeť Ephe.v.hoc āt ē p cōfessionē.et iō de-
buit in ea lege institui cōfessio in q̄ ē māifestatio veri
tatis.in ea inq̄ lege in qua verbū caro factū ē.vt in-
telligibile fieret sensibile et manifestū.In ea lege de-
bēt occulta et tenebrosa opa manifestari.et vba cor-
dis famam vocis induere.Hec āt ē lex grē.et iō con
fessionis institutio q̄ntū ad primū finē competit legi
gratie.Alius finis ē ad recōciliationē faciendā hūa-
no arbitrio mediāte.iō fit hoi.vt hō sit iudex et ar-
biter inť deū et pctōrē.Arbiter āt talis dꝫ eē.qui pos
sit manū ponere in vtrūqꝫ.talis aūt nō potuit eē q̄usq̄
q̄ deꝰ factꝰ ē hō.et tūc hō deificatꝰ datꝰ ē nobis me
diator et arbiter xp̄s.q̄ potuit arguere ꝛ manū pone
re in vtrūqꝫ.Hic āt reliquit in eccl̄ia successores.q̄s
et arbitros ꝯstituit et rectores ecclesie.quibꝰ cōmisit
auctē recōciliādi.Et q̄m hec auctas ꝑmo fuit i xp̄o.
et in nullo potuit eē añq̄ veniret ille precipuꝰ medi-
ator.ꝛ hꝫ solū in lege noua fuit.iō tm̄ in hac lege insti
tui cōfessio debuit.Cōcedo ꝫ q cōfessio ꝓut ē sacrā.
cōfessio inquā vocať.solꝰ noue legis fuit.nec ꝑcessit
in le.ve.nisi in figura.q: illi legi nō cōpetebat.Preces
sit aūt in hoc q sacerdotibꝰ data erat auctas discer-
nēdi inter leprā et nō leprā.sanctū et ꝓphanū. Sed
hec q̄dē erāt corpalia ꝛ nō sp̄ualia.et illā figurā ostē
dit dn̄s ipletā eē in lege noua cū mūdatos ad sacer
dotes mittebat.vt dī Mat.viij.vbi volūt aliq̄ dice-
re q cōfessio fuit instituta.ꝫ magꝰ vt videbiť fuit ibi
insinuata. Ad illō qō obī q sacerdos ꝯfitebať.dō. 64
q talis nō erat ꝯfessio sacramētalis q̄ fit homi de q̄
nūc loq̄mur qua aliq̄s se accusat.sed cōfessio illa fie-
bat deo in generali de peccatis ipsius multitudinis.
non alicuius pticularis ꝑsone Ad illud qō obī de 65
absconsione.dōm q intelligit de absconsione q̄ est

p peccati defensionē et palliationē. sicut faciunt ypo
crite. et illud ē falsitatis. & hoc ē contra legē nature. &
respectu dei et respectu hominis. Quāuis aūt sit ,phi-
bitum mentiri. non tamē ē p̄ceptū dicere omnē veri
66 tatē. Ad illud qd̄ obī de narratione. dōm q̄ intel-
ligitur de narratione sm̄ linguā et os cordis. Uel si
intelligatur sm̄ os corporis. adhuc intelligit̄ q̄ fiat
respectu dei. quēadmodū fit oratio vocalis nō ad de
um instruēdū s excitandū in nobis affectū pudoris.
vel amoris. vel doloris. vl' alic⁹ alterius affectionis.
67 Ad illud qd̄ obī q̄ pl⁹ ē facto q̄ verbo ,pfiteri. dōz
q̄ illa oblatio nō erat ,pfessiua peccati. sed hostie ob
latiōis p pctō. Ex ɔsequēti aūt ostēdebat̄ peccator.
sed hoc nō ē in speciali sed in generali. nec magis sa-
cerdoti q̄ alij. et hoc quidē decebat aliquo mō fieri.
q2 iam ecclesiastica vnitas in conformitate sacramē
torum et vniformitate cultus diuini ceperat inchoa
68 ri. Ad aliud qd̄ obī q̄ sacerdos erat mediator. dōz
q̄ et si mediator eēt ad offerendū hostias figurales.
nō tamē erat mediator in absoluendo. et ita sacerdo
ti nō debebat fieri cōfessio peccati. s oblatio hirci vl'
vituli. nō sic ē de sacerdote no. te. qui sicut verū xp̄i
corp⁹ conficit et ptātē habet ad conficiendū. sic au-
69 toritatē habet corpus misticū ad soluendū. Ad illd̄
qd̄ obī q̄ lex vet⁹ erat lex rigoris & oneris. dō. q̄ q̄m-
uis cōfessio onerosa videat̄ ,pter pudorē. tamē est
sarcina miro mō alleuiās p absolutionē. et iō illi legi
nō cōpetebat. Hic eñ fit ab omni peccato absolutō.
ibi vero sine omni mīa grauis peccatoris fiebat dā-
natio. ,ptterea nō competebat illi legi talis pfessio.
70 Ad vltimū de vnitate ecclesie. dōm q̄ vnitas erat.
s tm̄ figuralis respectu vere vnitatis hui⁹ ecclie. iō
sicut sacrificiū fuit figurale. ita et sacerdos. ita recon
ciliatio. et postremo confessio. q2 leprosus se sacerdo
tibus ostendebat.

Questio. iij. I

A quo fuerit instituta confessio. et q̄ fuerit instituta
a xp̄o vī. q2 sacerdotiū fuit institutū a xp̄o ad remissi
onem peccator̄ et absolutionē. sed sacerdotes non
possunt nec debēt soluere nisi sciant a quo soluant. s
posito posteriori ponit̄ prius. g si xp̄s instituit abso-
lutionē. multo fortius confessionē. Item cuius est
instituere totū. et ptes. s dn̄s instituit penitentiā cū
predicauit et p̄cepit agite penitentiā. Mat. iij. g tūc
instituit confessionē. Item cōfiteri peccata occulta
hoc ē magne pfectionis et supadditū mādatis lega-
libus. sed nullus pōt hoc p̄apere nisi q̄ p omnia pōt
super hominē. g solus xp̄s ad confessionē peccator̄
potuit obligare. Itē iohes p̄cucurrit saluatorē et
verus fuit p̄cursor. nō tm̄ in verbis s in gestis. s oēs
q̄ baptizabant̄ a iohe ɔfitebant̄ pctā. Mat. iij. g si-
cut p̄cessit in iohāne baptism⁹ p̄parationis et confes
sio. ita vtrūq3 debuit institui a xp̄o. Item hoc sacra
mentū pnecessariū ē sicut baptism⁹. q2 scd̄a tabula ē
post naufragiū. s xp̄s p seipz nos liberauit a naufra
gio et primā tabulā instituit. g videt̄ q̄ similit̄ et se-
cundam. et ita confessionē ipsam. Contra. sacramē
tis que dn̄s instituit ipemet vsus fuit vt' patz visuz
ē in baptismo et eucharistia. s ipe nūq3 fuit cōfessus
aliqd̄ peccatū. g &c. Itē xp̄s in sanctis suis nobis
dedit exemplū. s ipe absoluit sine omni confessione
mulierē in adulterio dephēsā. g nō videt̄ instituis

se confessionē sed potius voluisse. Item quero vbi
instituit. Si dicas ibi. agite penitētiam. Contra. nō-
dum erant sacerdotes quib⁹ possent et deberēt con-
fiteri. g in illa predicatione nō implicabat̄ confessio.
Alij dicunt q̄ instituerit ibi vbi misit leprosuz ad sa
cerdotes. Sed cōtra. Mat. viij. dicit̄ vade et osten-
de te sacerdotib⁹. et offer munus tuū qd̄ p̄cepit moy
ses. g constat q̄ mādauit facere qd̄ fiebat in lege. & il
lud non erat confessio vocalis. g &c. Itē dicunt alij
q̄ ibi. Jo. xx. Accipite spm̄sanctū. q2 tūc instituit sa-
cerdotes. et ptātē absoluendi eis dedit. et p̄cepit vt
ad eos peccata deferrent. Sz contra. difficilius ē cō-
fiteri q̄ confessionē audire. g magis spēaliter de hoc
debuit mandatū dare. Querit̄ igit̄ quare xp̄us non
instituit confessionē expresse sicut alia sacra. R. dō. 71
q̄ duo sunt in confessiōe. vnū formale et cōpletiuū.
et hoc ē absolutio siue ptās absoluendi vel medican
di. et hanc dn̄s instituit qui ptātem clauiū concessit.
et penes hoc residet virtus. Aliud aūt ē materiale.
et hoc ē detestatio peccati siue morbi. et hoc domi-
nus non instituit in se sed insinuauit. Ratio aūt qua
re nō instituit vt dicūt aliqui hec fuit. q2 sufficit egro-
to exponere medicū et medicinā. et vlteri⁹. confessio
peccati nō valet extorta sed dz eē volūtaria. iō dn̄s
insinuauit relinquēs hoc in volūtate egrotantiū. Et
hoc ē qd̄ dicit Hugo. medicus dixit vt curarēt. sed in-
firmis nō dixit vt ad medicos curādi causa venirēt.
hoc quasi certū eē voluit. q̄ egri libenter salutē que-
rerēt. et se curandos offerrēt. si medicos inuenirēt.
Et licet hoc sit satis probabile. pōt tñ et aliter dici q̄
domin⁹ confessionē p se nō instituit. q2 est in remedi
um recidiuantiū. s quia xp̄us erat ecclesie fundator.
et venientib⁹ oīm peccator̄ p baptismū fiebat rmis
sio. iō ab eo non debuit institui confessio. ne ex verbo
dn̄i daret̄ aliquib⁹ recidiuādi occasio. Cū autē eccle
sia fuit instituta. labi homines ceperūt. et tunc reme
diū ne desperarent vel cōtemnerēt publicari oportuit.
et iō p aplo's confessio debuit institui aucte sibi a do
mino tradita in clauib⁹ sibi datis. in quibus ptātem
receperant sanādi. et ita impandi modū cōuenientem
saluti. et hoc quidē erat p morbi detectionē. expectā-
tis humiliationē. et sacerdotalē absolutionē. et iō cō-
fessio fuit a dn̄o insinuata. ab aplis instituta. ab epō
hierosolumitano. s. iacobo ,pmlgata. sicut et snia de
non seruandis legalib⁹ ,pmulgata fuit Act. xv. sic et
confessio omnib⁹ peccantib⁹ indicta et imposita fu-
it. Jac. v. cōfitemini alterutr̄ peccata vestra. Et itez
nō solū hec est ratio. s etiam vlterior eē pōt. cōfessio
eñ hominis est op⁹ puruz. vñ nō est data virtus sa-
cramēti ipi cōfessioni s absolutioni. iō recte homi
nibus puris institutio debuit reseruari. Ex his que di- 72
cta sunt quatuor possunt rationes elici quare domi
nus immediate confessionem et exp̄sse nō instituit.
Prima quidem quia non oportuit. Secunda vero
quia in hoc voluntariam esse debere docuit. Tercia
quia est sacramentū recidiuantium. Quarta q2 q̄n-
tum est de se est opus humanum. vñ credo q̄ non p
se instituit. et si dicatur instituisse. hoc ē intelligendū
insinuādo et auctem dando. Ex hoc patet R° ad p̄-
muz et scd̄m. dn̄s eñ formale penitētie instituit p se.
male aūt non. ratio visa est supra. Ad terciuz q̄3 p̄s 73
rmsio, quia apostoli hec poterant precipere autorita
te clauiuz sibi datarū. quia aliter frustra essent data.

74 Ad illos q̄ obi q̄ ꝯfitebit̄ ⁊c. dōꝫ q̄ vtrīq; salus
tot ipleuit. ſ vnū p ſe q̄ decebat ipm. ⁊ alteꝝ p alios
quia eos decebat vti ꝯfeſſione. xp̄us em̄ qui oīa ſcie-
bat. ſine ꝯfeſſione oīs abſoluebat. Sed hoc apl̄i fa-
re nō poterāt. quia niſi p egrotū nō poterāt noſſe
75 plagā. Ad illud q̄ querit vltimo. dōm q̄ xp̄s in-
ſtituit ſm hoc q̄ erat ibi cōpletōis. nō tñ totū ſicut
baptiſmū. quia nō cōueniebat ei ita fabricare totam
tabulā recidiuantiū ſicut primā accedentiū.

Onſequēter viſo de inſtitutione confeſſionis.
querit̄ de obligatione ad ipſam. ⁊ q̄ntū ad hoc
tria querunt̄. Primo p cōparatione ad ſubiectum.
Scd̄o p comparatione ad tēpus. Tercio p cōpara-
tione ad modū.

Queſtio. j. tn

Vtrū oēs adulti boni ⁊ mali ad cōfeſſionē teneant̄.
Et q̄ ſic videt̄ p decretalē de penitētijs ⁊ remiſſioni-
bus. v. li. Ois vtriuſq; ſexus fidelis. poſtq̄ ad ānos
diſcretionis puenerit. oīa pctā ſua ſaltē ſemel in āno
fideliter ꝯfiteat̄ ꝓprio ſacerdoti. Et q̄ illud ſit prece-
ptum pꝫ in hoc q̄ ſubiungit̄ grauis pena ſcꝫ q̄ vi-
uens ab ingreſſu eccleſie arceat̄. et moriens xp̄iana
careat ſepultura. Itē. j. Joh. j. Si dixerim⁹ quia
pec. nō ha. noſ. ſe. ⁊ veritas in nobis non eſt. loquit̄
de omnib⁹ cōiter. ſ ois qui dicat ſe non habere pctīn.
peccat mortaliter. ſ quilibet tenetur ſe recognoſcere
peccatorē ſm formā eccleſie q̄ tradita eſt peccatori-
bus. ſed hoc eſt p confeſſionē. ſ ⁊c. Itē p̄ceptum
eſt oibus orare. ⁊ nullus abſoluit̄ quantūcunq; pfe-
ctus ab orōne dn̄icali. ſ oēs tenent̄ dicere. dimitte
nobis debita. ſ dn̄s nō tm̄ orōnē inſtituit imo ⁊ con-
feſſionē. ſed oratio eſt opus ſatiſfactoriū ⁊ p̄ſuppo-
nit ꝯfeſſionē. ſ ⁊c. Itē quātūcunq; aliq̄s ſit ſan-
ctus et iuſtus. ſi potens eſt corpore. tenet̄ quadrage
ſimā ieiunare. nec p aliquā ſanctificatione abſoluit̄
ab eccleſie inſtitutione. ſ pari rōne nec a ꝯfeſſione.

Contra. Aug. ⁊ hētur diſ. p̄cedenti. Pnia pfecta
ad baptiſmi puritatē conat̄ reducere. ſ poſſibile eſt
aliquē verā pniam pficere p pctō. ſ poſſibile eſt re-
dire ad innocentiā baptiſmalē. ſed hñs innocentiaꝫ
baptiſmalē nō tenet̄ confiteri. q̄ purus eſt. ſ nō vi-
detur q̄ oēs ad ꝯfeſſionē teneant̄. Itē ꝯfeſſio et
ſacr̄m pnie eſt inſtitutū ꝓpter hoc vt recidiuātes p⁹
baptiſmū poſſint reſurgere. Sed poſſibile ē q̄ aliq̄s
conſeruet innocentiā baptiſmalē. ſ talis nō tenetur
ꝯfiteri. Itē poſſibile eſt in multis q̄ nō habeant
niſi venialia. ſed venialia nō tenetur ꝯfiteri hō. quia
in illis decedens pōt ſaluari. ⁊ ſola ꝯtritione poſſunt
deleri. ſ talis nō tenet̄ ꝯfiteri qui in tali ſtatu conſi-
ſtit. Itē poſſibile eſt q̄ aliq̄s ita intentus ſit circa
eterna vt nō habeat remorſū de aliqua culpa. aut ſ
talis tenet̄ ꝯfiteri aut nō. Si nō. tūc nō oēs obligan-
tur. Si tenet̄. ⁊ nō hꝫ ꝯſciam peti. tenet̄ ad ꝯfitēdū
ſiue ad dicendū cōtra cōſciam. ⁊ ita mentiri. q̄ ne-
76 phas ē dicere. ſ nō oēs obligant̄. Rˢ. dōm q̄ te-
neri ad ꝯfeſſionē pctōꝝ eſt duplr̄. ſcꝫ ex inſtitutione
pma q̄ inſtituta ē ſub p̄cepto. vel ex ꝯſtitutiōe ſup-
addita. Primū p̄ceptū datū fuit ab apl̄is ⁊ vulgatū
fuit a iacob epō Jeroſoli. Jaco. v. Scdm̄ a patrib⁹
in generali ꝯcilio. ⁊ vulgatū fuit ab innocētio tercio
Rōne pmi mādati inſtitutionis. q̄ſi inſtituta eſt di-
recte ꝯ mortale. tenebant̄ oēs ꝯfiteri q̄ poſt baptiſ-
mū peccauerūt mortalit̄. Rōne vo ſcd̄e inſtitutōnis
77 tenent̄ oēs ſaltē ad ſemel in āno. Rō aūt hui⁹ inſti-
tutionis triplex eſt. Prima ē vniuerſalis indigētia.
Oēs eni peccauerūt ⁊ egent glīa dei. nō ē eni q̄ faciat
bonū et nō peccet. Eccs. vij. iō deū dꝫ q̄libet glorifi-
care cōfitēdo ſe peccatorē. Qui em̄ ſe peccatorē con-
fitetur deū glorificat. oñdens ſe dei gratia ⁊ mia in-
digere. Scd̄a rō fuit ſacre cōionis reuerentia. quia
oēs tenent̄ in paſcha cōicare tā pfecti q̄ alij. ⁊ tunc
quia agnus paſchalis cū ſolennitate mādučandus
eſt. vt mundi eſſent manducantes ⁊ digni oportuit
remediū p̄mitti ꝓbationis ⁊ purgationis. ⁊ h̄ q̄deꝫ
eſt in cōfeſſione peti. Tercia rō fuit diſcretio gregis
dn̄ici. ne lupi abſconderent̄ in grege qui manduca-
rent agnos. iō inſtitutū eſt vt vultus ꝯſciarū ſuaruꝫ
ſacerdotib⁹ oñderent. ⁊ ne heretici innocentiā pal-
liarent. ⁊ ſub pelle innocētie ſe abſconderent. oibus
quātūcunq; ſint innocētes p̄ceptū eſt ꝯfiteri. ⁊ ideo
oēs quātūcūq; ſint boni tenent̄ ꝯfiteri ſemel i āno.

78 Ad illud q̄ obi q̄ pnia pfecta reducit ad innocē-
tiam. dōm q̄ illud verū ē de culpa ꝓ qua fuit illa pe-
nitentia aſſūpta. ſ q̄diu ſumus in hac vita vni cul-
pe ſuccedit alia. ⁊ ideo oportet q̄ renouet̄ ꝯfeſſio et
79 pnia. Ad illud q̄ obi q̄ inſtituta eſt ꝓpter recidi-
uantes. dōm q̄ in baptiſmo deletur p̄ncipalr̄ origi-
nale. delent̄ nihilomin⁹ venialia ⁊ mortalia. ⁊ ideo
baptiſm⁹ valet ꝯ illa. Similr̄ de pnia intelligendū q̄
p̄ncipaliter inſtituta ē ꝓpter mortalia ad min⁹ ipſa
ꝯfeſſio. ſed tñ valet ꝯ omne pctīn. ⁊ ita ꝯ oēm lapſū
ſiue p mortale ſiue p veniale. Licet ſ aliq̄s ꝯſeruet
grām baptiſmalē inquantū delet originale ⁊ culpā
mortalē. nullus tñ adeo ē iuſtus q̄ ꝯſeruet q̄ntū ad
deletionē venialis. q̄ tota die iterat̄. iō expedit ei ſi
nunq̄ mādaſſet ecclīa ꝯfiteri. nūc aūt nō ſolū expe-
80 dit ſ etiā neceſſario obligat̄. Ad illud q̄ obi q̄
nō tenemur venialia ꝯfiteri. dōm q̄ ſicut tactū ē ten-
tio ad ꝯfeſſionē eſt duplr̄. vel ꝓpter vinculū peti. vel
ꝓpter vinculū ſolius p̄cepti. Venialia igit̄ nō tenet̄
q̄s ꝯfiteri ꝓpter vinculū peti. ſ ſolū ꝓpter obligatio-
nē peti q̄ obligat vnūquēq; ad ꝯfitendū. ⁊ h̄ ſi non
hꝫ niſi venialia tenet̄ illa cōfiteri vñ ſi hr̄et mortalia
81 q̄ ꝯfiteret̄ nō teneret̄ ad venialia. Ad illud quod
obi de eo q̄ nō hꝫ remorſum. dōm q̄ ipoſſibile credo
ſm ſtatū viatoris q̄ aliq̄s vnū diē vel ſeptimanam
trāſeat ſine remorſu venial. tñ q̄ totū annū trāſeat
hoc habeo magis ꝓ ipoſſibili. ⁊ vix credo q̄ fuerit h̄
donū in aliq̄ niſi in xp̄o ⁊ eius matre. et iō vnuſq̄ſq;
vel hꝫ ꝯſciam vel debet hr̄e. et oi hora petere dimitte
nobis ⁊c. vix em̄ credo q̄ hō q̄diu ſit in vita iſta ſit
ſine veniali. Tū ꝓpter frequētiā. q̄ ſtrepitus vicioꝝ
et pctōꝝ venialiū ſemp inſonant aurib⁹ nr̄i cordis.
Tum ꝓpter ignorantiā. q̄ in multis venialit̄ pecca-
mus. ⁊ ignoram⁹ ⁊ nō ꝯſideram⁹. Tū ꝓpt̄ adheren-
tiam. q̄m venialia iſta ſunt magne adherētie. maxie
qñ habet̄ affectio circa aliq̄d terrenū. et iō quantū-
cunq; q̄s ſit pfectus. corde debet recognoſcere. ⁊ ore
cōfiteri ſe pctōrē eſſe. Si tñ aliq̄s eſſet q̄ nō haberet
pctīn ꝓpt̄ ſuphabundantē grām. dico q̄ nō teneret̄
ad illō mādatū. q̄ ſolis pctōrib⁹ ⁊ viatorib⁹ ē datū.
talis aūt iā in celis habitat. Si aūt eſſet ali⁹ q̄ nō ha-
beret ꝓpter ignorantiā vel negligentiā. nō excuſat̄
a mādato ꝓpter ignorantiā. nō tñ tenet̄ aliq̄d dicē
q̄ nō habeat in corde. ſꝫ tenet̄ recogitare. ⁊ poſtea
tenet̄ dicere. h̄ aūt nō credo poſſe ꝯtingere hoi ha-
benti intellectū et vſū rōnis niſi p ſpālīſſimā grām.
quā etiā credo apl̄os nō habuiſſe. q̄ venialit̄ pecca-

deruint sicut dicit Greg. vel ꝑpter nimiā negligentiā. et sic p3 q̄ ſm cōez legē saltē semel in anno oēs adulti teneāt̄ ꝯfiteri vlr̄. et oēs debent orare. dimitte nobis ⁊c̄. nec est aliq̄s qui in multis nō possit seipm̄ arguere.

Questio .ij.

Quantū ad tp̄s querit̄ vtrū pctōr statim cū possit teneat̄ cōfiteri. Et q̄ sic videt̄. hugo de sctō victore. si necessitas nō ē q̄ ptendat̄. cōtēpt⁹ nō excusat̄. ſ3 cū se offert ꝯfitēdi oportunitas nulla pt̄ ptēdi nccītas. ergo nō excusat̄ a cōtēptu. Itē q̄nto hō plus pmanet in pctō tanto est inhabilior. ergo quāto citius confitetur tanto ē habilior ad resurgendū. Sed ꝯstat q̄ aliq̄n teneat̄ ꝯfiteri. et nō nisi qn̄ est habilior. Si ergo tanto habilior q̄nto citius. ergo q̄to citius pōt teneat̄ cōfiteri. Itē egrotans morbo corporali ⁊ piculoso qui approximat morti. nō ignorat qu erere medicū et cōsulere sine dilatione ⁊ statim si offert se oportunitas. ergo cū maior sit egritudo corporis spūalis. ⁊ maius piculū. et dies mortis ignoret̄. videt̄ q̄ sine dilatione teneat̄ cōfiteri. Itē iste qui est in grā tenetur nunq̄ cadere. ergo ab oppositis iste q̄ est in culpa (si nō reportat de malo comodū) teneat̄ nunq̄ in culpa esse. ⁊ si teneat̄ nūq̄ in culpa esse. ⁊ h̄ n̄ pōt eē nisi resurgēdo. ergo stati ex q̄ peccauit teneat̄ resurgē. q2 ꝯfessio ē ad resurgēdū a pctō. ergo ⁊c̄. Cōtra. pceptū affirmatiuū nō obligat ad semp. sed ad aliqd̄ tp̄s determinatū. sed quantūcunq3 rei indeterminate additur determinatio tp̄is nō teneat̄ ante illud tēpus quis obseruare. sed in mādato de cōfessione dr̄ q̄ debet cōfiteri semel ī āno. ergo vr̄ q̄ n̄ sit transgressor siue obmittat siue differat cōfiteri vsq3 ad annū. Itē si teneat̄ ad statim. pari rōne in alio nūc. sed cū sint nūc infinita in tempore. tunc infinities peccaret si obmitteret. sed hoc est incōueniens. ergo ⁊c̄. Si tu dicas q̄ tenetur statim cū recognoscat offensam. Contra. esto q̄ nō recogitet non teneat̄. sed hoc est malū ⁊ negligentia. ergo reportat cōmodū de malicia. Itē in eadē decretali datur mandatū de eucharistia ⁊ sub eadē pena. ſ3 cōstat q̄ nemo peccat obmittendo si differat sumere eucharistiā vsq3 ad pascha. ergo pari rōne de ꝯfessione. Itē licitū est peccatori querere sacerdotē discretū et expectare. ergo licitū est etiā querere tp̄us ydoneum ⁊ expectare ad penitendū ⁊ satisfaciendum. ⁊ hoc est tp̄s q̄dragesime ad hoc institutū. ergo videt̄ q̄

82 sine pctō liceat expectare q̄dragesimā. R̄. circa h̄ notandū q̄ est loqui de cōfessione dupl'r. Vel q̄ntuz ad ꝓpositū interius. vel quantū ad verbū exterius. Si quantū ad ꝓpositū interius. sic cōiter cōceditur q̄ teneat̄ ꝓponere confiteri et conteri. quia sine ꝓposito confitendi ⁊ emendandi nō dimittit̄ peccatum. sicut nec sine ꝯtritione. Ad hoc autē teneat̄ quando recogitat culpā cōmissam et dei offensam. vel quando tēpus se offert in quo recogitare debet. sicut ī hora mortis. vel piculo. vel aliquo alio simili. Sed qn̄ teneat̄ ꝓgredi in actuz hoc diuersimode opinantur diuersi. Aliqui eīn dicunt q̄ cū actus confitendi nō sit necessarius ad iustificationē. quia p contritionez est iustificatio. et ita confessio solū sit necessaria q̄a est in pcepto. ⁊ ecclesia nō exigit ante pascha. non tenetur nisi piculuz mortis iminēat. Huius autē dilationis dicunt concessam esse licentiā ex decretali illa in generali concilio edita. Omnis vtriusq3 sexus ⁊c̄. Alioꝝ opinio est q̄ sicut teneat̄ ad ꝓpositū confitendi dum se offert oportunitas interior. sic tenetur ad opus qn̄ se offert exterior. Aut eīn ꝓpositum non est efficax. aut cadit a proposito efficaci. si qn̄ se offert oportunitas in op⁹ nō exit. ⁊ dicunt q̄ se offert oportunitas interior qn̄ habet delicti memoriā. Nec obstat decretal'. quia nō dat licentiā differendi. sed ꝓhibet negligentiā ⁊ dilationē. sicut etiā ꝓhibet ne q̄s vltra annū in excōmunicatione maneat. nō tamen dat licentiā remanendi vsq3 ad horā illā. Similiter si impator dat alicui psone infami priuilegiū vt non agatur ꝯtra eā sicut cōtra infamē. non ꝓpter hoc liberat ab infamie nota sed solūmodo a pena vt contra ipsam nō agatur. Sic decretalis illa nō liberat a dilatione et offensa. sed ne ecclesia neget alicui ingressū in ecclesiā vel ī sepulturaz si faciat post. Sicut ergo ante conditionē decretalis tenebatur confiteri qn̄ se offerebat oportunitas. sic videt̄ q̄ p⁹ eius conditionē. quia decretalis nō ꝓ negligentibus sed contra negligentes est edita. Que autē istarū opinionū verior sit dubiū est ⁊ difficile iudicare. Tamē ad veritatis clariorē intelligentiā distingui potest quādo querit̄ qn̄ obligatur fidelis confiteri. ſm duplicem obligationē que supius tacta est. et ſm duplex mandatum diuersimode r̄ndendū est. Quidā eīn ad cō- 83 fessionē obligant̄ nō ex culpa cōmissa. sed ex institutione ecclesiastica. vtpote illi qui nō habent mortalia peccata. tales differre possunt vsq3 ad pascha. q2 mandatū illius decretalis nō obligat nisi sicut obligat ad eucharistiā ad quā pparat confessio sacerdoti facta. Quidā vero nō tm̄ obligant̄ ex ecclesiastica institutione sed ex ꝓpria transgressione. et hij teneant̄ ex sacramēti institutione. de talibus generaliter asserere q̄ possunt vsq3 ad pascha differre videtur mihi piculosum. silr̄ q̄ teneant̄ semp qn̄ se offert oportunitas cōfiteri videtur valde durū. Ideo videtur ra- 84 tionabiliter sentiendū mediū sc3 q̄ oportunitas loci tp̄is et sacerdotis pōt tripl'r se ante pascha offerre. Aut ita q̄ timet̄ ne vnq̄ se offerat. sicut est in hijs q̄ grauiter infirmant̄. ⁊ tales ante teneant̄ absq3 dubitatione ad confessionē. Aut ita q̄ maior oportunitas expectatur vel quantū ad tēpus. vel quantū ad sacerdotem. ⁊ sic potest differri sine aliquo peccato. Aut ita q̄ nunq̄ rōnabiliter maior oportunitas expectatur vel quantū ad sacerdotē vel quantū ad tēpus. ⁊ tunc credo sine pīudicio q̄ teneat̄. Et ideo ali- 85 ter censendū est hic de religioso. aliter de layco. Nā religioso totū tēpus vite est tēpus pnīe. ⁊ ideo habita copia sacerdotis si peccauit mortaliter. credo q̄ tenetur sine mora confiteri ⁊ ad ipsuz recurrere. Et intelligitur sine mora sicut ratio recta determinat. Laycus vero rōnabiliter pōt expectare tēpus quadragesimale qd̄ est tēpus pnīe. vnde cū tēpus sit magis oportunū in eis ad satisfaciendū et confitendū. si expectēt rōnabile est iudicare q̄ nō peccent. dū tamen ꝓponant firmiter tunc tp̄is confiteri. De clericis vero iudicare nō audeo. consiliuz tamen sanum credo q̄ omnes qui cadunt p mortale. q̄ citius pn̄t confiteant̄. nō eīn videtur vere contritus qui tā longo tp̄e vulnus peccati portat occultū. Si autē obijcias mihi q̄ status nō obligat aliquē nisi per votū. R̄. q̄ status nō obligat sed mandatū omnib⁹ datū. ad nunc autez vel ad tunc obligat oportunitas que diuersimode offert se diuersis. ⁊ illud veritatē habet in omnibus qd̄ ad aliqd̄ tēpus obligatur vnus. ad

q̄d quidē tēpus alter nō obligatur. sicut p̄z in hono/ratione parentū. fatendū est igit̄ q̄ mandatū illud nullū obligat ad statim nisi in casu vt visum ē. Ad illud q̄d obi: q̄ ꝯtemptus nō excusat̄. dōm q̄ ipē vo cat necessitatē nō tm̄ ineuitabilē. sed necessitatis cō moditatē. vel dōm q̄ loquit̄ de illis q̄ de hac vita si ne sacramētis decesserunt q̄ nō excusant̄ si tunc pn̄t sacramentū recipe. Ad illud q̄d obi: q̄ q̄nto bō ci tius ꝯfitet̄ tanto est habilior. dōm q̄ hō potest resur gere a pctō ante ꝯfessionē vt visum ē. ⁊ ideo cō dele tum sit per ꝯtritionē nō sequit̄ illud. Ad illud q̄d obijcit̄ de egrotante morbo corporali. dōm q̄ si aliā viderat viā curationis nō tenet̄ medicum cōsulere. vel etiā si expectat tp̄s magis congruū. ⁊ quia ita est in ꝓposito. ideo ⁊c̄. Ad illud q̄d obi: q̄ nō tenetur nunq̄ cadere. dōm q̄ nō est simile. quia teneri ad nō cadendū est tentio p̄cepti negatiui quod obligat ad semp. s̄ teneri ad resurgendū est tentio affirmatiui q̄d nō obligat ad semp. Ad illud q̄d obi: ad oppo situ. dōm q̄ quantū est de mandato illi⁹ decretal' nō obligantur ante pascha sicut ꝓbant ille rōnes. obli gantur tamen aliqui ex necessitate institutionis sa cramenti.

86 87 88 89 90

Questio. iij. o

De obligatione ad ꝯfessionē q̄ntū ad modū. Et q̄ri tur vtrū obligemur ex charitate. Et q̄ sic videtur. q̄ Aug. dicit ⁊ habet̄ in p̄mo ca. hui⁹ dis. nemo potest ꝯfiteri nisi resuscitatus. a mortuo enī veluti q̄ nō est p̄it ꝯfessio. nemo aūt resuscitat̄ nisi qui a pctō solui tur. hec Aug. sed nullus soluit̄ a pctō sine charitate. ḡ ꝯfessionē q̄ est in p̄cepto oportet fieri in charitate. quia aliter fieri nō pōt vt debet. Itē in cōfessione pctī est laus dei vt dicit Iero. s̄z nō est speciosa laus in ore pctōis vt di: Eccl̄i. xv. ḡ cū nō teneat̄ quis ad laudē dei nisi catenus q̄ est speciosa. ḡ nullus tenet̄ ad ꝯfessionē faciēdā in statu pctī. si ḡ tenet̄ ad illā. tenet̄ in statu gratie. ḡ in charitate. Itē tres sunt ptes pnīe ordinate. sc̄z ꝯtritio. cōfessio. ⁊ satisfactio. ḡ quilibet qui tenet̄ ad pn̄iam. cū ad hec oīa teneat̄ tenet̄ ordinate. ḡ prius ad cōtritionē. ḡ nemo debet cōfiteri nisi cōtritus. Sed nō conterit̄ q̄s nisi in cha ritate. ḡ si tenet̄ ad ꝯfitendū. tenet̄ ad ꝯfitendum ex charitate. Itē in ꝯfessione ē absolutio. ⁊ illa est ab solutio a pena nō a colpa (sicut melius patebit. i̅.) hec aūt absolutio nulla ē nisi p̄cedat absolutio cul pe. ḡ in nullo h̄z illud sacrm̄ efficaciā nisi in eo qui h̄z grām. sed qui recipit sacrm̄ tenet̄ se disponē ad effi caciam sacri (alioquin ficte accedit. ⁊ oīs talis pec cat mortalit̄) s̄ efficacia ꝯfessionis nō est nisi in ha bente charitatē. ḡ tenet̄ homo cōfiteri ex charitate.

Contra. Sacrm̄ pnīe est ꝯ morbū mortalis culpe efficax medicamentū. ḡ in eo morbus ille curatur. ḡ recipit̄ ibi salus mētis ⁊ corporis. ḡ videt̄ q̄ nō opor teat ad illud afferre sanitatē sed querere. ḡ nō opor tet q̄ accedat̄ ad cōfessionē ex charitate. nec ad hoc tenet̄. Itē ad opa p̄ceptoꝝ ⁊ etiā virtutū. sicut cō tinē. obedire. pentes honorare. nō tenemur ex chari tate. ḡ videt̄ q̄ nec ad cōfessionē. Itē nullus scit se hr̄e charitatē. ḡ si tenemur ꝯfiteri ex charitate. cū nemo hoc sciat vtrū hoc fecerit. nemo ē absolutus. ergo adhuc tenet̄. ergo semp tenetur iterare. Prete rea si accedit sine charitate videt̄ peccare mortalit̄.

Itē ꝯfessio nō est opus p̄uilegiatū imo confessio peccati est pctōꝝ et impijssimoꝝ. sed nō tenet̄ quis ad aliqua opa facienda ex charitate nisi quia sunt opa valde nobilia. ḡ ⁊c̄. Re⁹. ad hoꝝ intelligentiā notandū q̄ quedā sunt sacra ordinata ad grām ac quirendā siue obtinendā. vt baptism⁹ ⁊ pn̄ia. Que dam ordinata ad grām ꝓmouendā siue augmētan dam. vt cōfirmatio ⁊ eucharistia. Dico igit̄ q̄ sicut sacra augmētantia grām nō hn̄t efficaciā nisi in ha bentibus charitatē. sic sacra grām impetrantia non hn̄t efficaciā nisi in eis q̄ se disponūt. Et sicut dictū est in p̄cedentib⁹ q̄ nō tenemur ad eucharistiā acce dere cū charitate s̄m veritatē. sed sufficit q̄ s̄m ꝓba bilitatē. sic dico q̄ ad sacrm̄ pnīe nō est necesse q̄ ac cedat hn̄s charitatē. vel dispositionē ad charitatem sufficientē s̄m veritatē. s̄ sufficit s̄m ꝓbabilitatem. Hec aūt dispositio attritio est. que frequēter ob con fessionē supadiunctā ⁊ absolutionē sacerdotis for matur p̄ grām vt fiat cōtritio. siue ad ipsā contritio subsequit̄. ⁊ multis ibi grā conceditur. Vn̄ dico q̄ suf ficat q̄ ꝓbabiliter se disponat ad grām p̄ oēm pctōꝝ detestationē. q̄ si se nō disponit. imo cum voluntate peccandi accedit. dico q̄ peccat mortaliter. quia sa cramentū irritū facit q̄ntū in se est. ⁊ hoc nō est sine cōtemptu. vn̄ tenet̄ iterū reuerti ad sacerdotē ⁊ pe tere absolutionē. Et si tu queras vnde exigat hoc cō fessio cū nō sit opus priuilegiatū. dico q̄ hoc habet quia est opus sacramentale ad iustificationē institu tum. vnde hec confessio ad absolutionē est ordina ta. Concedo ergo q̄ nō est necessariū nec obligatur quis confiteri ex charitate. sed tenetur confiteri vel ex charitate vel ex dispositione ad charitatem dispo nente sufficienter. vel s̄m ꝓbabilitatē vel s̄m verita tem. Ad illud quod obijcit̄ in contrarium q̄ nō confitetur nisi resuscitatus. dicendū q̄ vocat resusci tatum dispositum ad charitatē. qui iam incipit resu scitari cum atteritur p̄ dolorem. ⁊ in confessione ple nius recipit vitam. Ad illud quod obijcit̄ de lau de speciosa. dicendū q̄ laus est speciosa dupliciter. Vel s̄m acceptationē dei. vel s̄m ꝯscientiā laudan tis. Illa est speciosa s̄m acceptationē dei in q̄ pctōr fit iustus. vel quā facit postq̄ est iustus. Illa vero ē speciosa s̄m iudicium conscientie nostre. in qua cō scientia ⁊ voluntas ꝯformat se laudi s̄m suā existi mationem. ⁊ ad hanc speciositatē tenemur non ad illam. quia nescimus quā deus acceptat. credimus tamen probabiliter q̄ deus acceptat vel semper vel frequenter que conscientia recta approbat. tamen nescimus. Ad illud quod obijcitur de ordine. di cendum q̄ contritio dicit duo. quia dicit peccati de testationem. ⁊ dicit gratie informationem. Ratione primi oportet q̄ precedat. alioquin confessio ē sub fictione. Ratione secundi non oportet. quia in hoc nō consistit fictio. cum nemo illud in se habē sciat.

Ad illud quod obijcit̄ de absolutione. dicendum q̄ nemo recipit effectum nisi charitatē habeat saltē in p̄ncipio ꝯfessionis vel in medio vel in fine. Mul ti autē habēt in fine qui tamē nō habēt in p̄ncipio. ⁊ aliq̄ si se credunt habere in principio ⁊ in fine qui fortassis nō habent. ⁊ aliq̄ nō habent nec credunt se habere. Primi nō incurrunt offensam sed acquirunt gratiam. Secundi euadunt offensam q̄uis non ac quirant gratiam. Tercij vero non acquirunt grām sed iram. ⁊ sic patent obiecta.

91 92 93 94 95

De confessione sacramentali.

Nunc priusq̃ p̃missis autoritatibus ꝛc. Hec est tercia ps in qua mgr̄ terciā ꝓsequit̄ questionem. Et diuidit̄ hec ps in tres ptes. In pma mouet questionē. In scda soluit. ibi. Sane ad hoc pōt dici ꝛc. In tercia iam determinata veritate. respondet autoritatibus supius inductis ad falsam partē. ibi. Cum igitur ex hijs aliisq̃ pluribus testimonijs ꝛc. Ex quibus rn̄sionibus duo p̄cipue circa confessionē manifestant̄ sicut patet in lr̄a, scȝ cui sit confitendum ꝛ quid sit confitendum.

Mouet questionē vtrū̃ sufficiat confiteri layco. an necesse sit confiteri sacerdoti. f

Nunc priusq̃ p̃missis autoritatib⁹ que hijs cōtradicere vident̄ respondeam⁹. terciā questionē intueamur. Qd̄ enī secunda questio cōtinebat scȝ an sine ꝯfessione ꝛ iudicio sacerdotis soli deo cōfiteri sufficeret. expeditum est ꝛ certificatū p̃missis testimonijs q̄ nō sufficiat confiteri deo sine sacerdote. nec est vere humilis ꝛ penitens si nō desiderat ꝛ requirit sacerdotis iudiciū. Sed numqd̄ equiualet alicui cōfiteri socio vel ꝓximo suo. saltem cū deest sacerdos?

Soluit questionē motam. g

Sane ad hoc pōt dici q̄ sacerdotis examen requirendum est studiose. quia sacerdotib⁹ concessit deus potestatem ligandi atq̃ soluendi. Et ideo q̄bus ipsi dimittunt ꝛ deus dimittit. [a] si tamen defuerit sacerdos. ꝓximo vel socio est faciēda confessio. Sed curet q̄sq̃ sacerdotē querere qui sciat ligare ꝛ soluere. Talē enī esse oportet qui alioꝝ crimina diiudicat. Unde Aug. Qui vult confiteri pctā vt inueniat grām. querat sacerdotē qui sciat ligare ꝛ soluere. ne cū negligens circa se extiterit. negligatur ab eo qui eū misericorditer monet ꝛ petit. ne ambo in foueā cadant. quā stultus euitare noluit. Tanta itaq̃ vis ꝯfessionis est. vt si deest sacerdos. confiteat̄ ꝓximo. Sepe enī ꝯtingit q̄ penitens nō pōt verecundari corā sacerdote. quē desideranti nec tēpus nec locus offert. Et si ille cui cōfitebit̄ potestatē nō habeat soluendi. fit tn̄ dignus venia sacerdotis desiderio q̄ crimen ꝯfitetur socio. Mundati enī sunt leprosi dū ibant ora vel se ostēdere sacerdotibus anteq̃ ad eos ꝑuenirēt. vn̄ pȝ deū ad cor inspicē. dū ex necessitate ꝓhibent̄ ad sacerdotes ꝑuenire. Se pe quidē q̄runt eos sani ꝛ leti. ꝟ dū q̄runt anteq̃ ꝑueniāt moriunt̄. Sed mīscdia dei vbiq̃ ē. q̄ ꝛ iustis pcere nouit. ꝛ si nō tā cito sicut soluerent̄ a sacerdote. [b] Qui ḡ ꝯfitet̄ oīno sacerdoti meliori q̄ pt ꝯfiteat̄. ꝛ si pctm̄ occultū est. sufficiat referre in noticiā sacerdotis. Nā in resurrectione puelle pauci interfuerūt q̄ viderent. Nondū enī erat sepulta. nōdū extra portam delata. nōdū extra domū in noticiā portata. Intus resuscitauit. quā intus inuenit. relictis solis petro iacobo ꝛ iohanne. ꝛ patre ꝛ matre puelle. in q̄bus figuralit̄ continent̄ sacerdotes eccl̄ie. Quos aūt extra inuenit. aduertendū ē quō suscitauit. Flebat enī turba post filiū vidue. fleuit martha ꝛ maria supplicātes ꝓ fratre. flebat ꝛ turba mariā secuta. In q̄ docemur publice peccantib⁹ non ꝓpriū ꝟ ecclesie suffice meritū. Laboret ḡ penitens in ecclesia esse, ꝛ ad ecclesie vnitatē tendere.

96 a ij Si tn̄ defuerit sacerdos. ꝓximo vel socio facienda ē ꝯfessio. Videt̄ male dicere. quia laycus vel soci⁹ non pōt absoluere. ḡ nec locum sacerdotis supplere. R̄e°. nō fit socio vt suppleat̄ locus sacerdotis. vel vt confessio sacrm̄ ex hoc habeat̄. sed vt volūtas cōfitentis ꝓbet̄ ꝛ innotescat. vt totū qd̄ in se est faciat. Dixerūt tn̄ aliqui q̄ aliq̄ mō absoluitur iste in ista cōfessione. Dicūt enī q̄ quinq̃ modis habet̄ ptās absoluēdi. scȝ auctē ꝛ sic est dei. Excellentia ꝛ sic ē xp̄i hominis. Potestate siue autoritate commissa. ꝛ sic est sacerdotis. Merito vite ꝛ sic est iusti ꝛ sancti. Et virtute vnitatis ecclesiastice. ꝛ sic est cuiuslibet viri fidelis. ꝛ ideo dicunt q̄ talis confessio quodāmodo ē sacramentum ecclesie. Probabili⁹ tn̄ est dicere q̄ nō sit sacramētum ecclesie. cum deficiat ibi formale scȝ potestas clauis. sed ē aliquid loco eius.

97. b ij Qui ḡ confitetur omnino ꝛc. Videtur fm̄ hoc q̄ si sacerdos suus non est optimus. q̄ possit eū deserere. qd̄ est cōtra canones. R̄e°. dōm q̄ ipse loquit̄ de homine qui est in sua libertate anteq̃ cōmittat se alicui sacerdoti q̄ debet eligere quanto meliorē potest. si autē post electionē intelligatur. hoc est intelligendum cū licentia sui sacerdotis. vel ita q̄ primum satisfaciat

Qualem debet querere sacerdotem. Aug⁹. in lib. de pnia.

cio sacerdoti. vt nullo mō contemnatur sacerdotis autoritas ⁊ ministerium. e ij Querēdus est enī sacerdos sapiens et discretus. Querit quare hoc debeat fieri. Nā cū simplex sacerdos ita bonā missam cantet sicut ⁊ sapiens. ⁊ ita bene baptizet. ergo videt q ita bene absoluat. Querit etiā vtruz simplex sacerdos peccet in absoluendo vel in audiendo cōfessiones. Et q sic videt p illud qd ante pdixit. talem oportet esse q alior crimina iudicat ⁊c. Itē qui intromittit se facere qd nescit. vsurpat alienuz. et ōis talis peccat mortaliter siue grauiter. ergo ⁊c. Re°. 98 dōm q siue sciētia sit clauis siue nō. tamen necessaria ē sacerdoti tanta scientia q sciat discernere in peccat cōmunibus. et qd sit veniale ⁊ qd mortale. et q sciat semp ad q pctā potestas sua potest se extendere. et h quia alia pnia danda est p veniali. alia pro mortali. ⁊ si ad aliqd genus pcti nō potest extendere manū. illd necessarium est ei cognoscere. alioquin in piculum anime sue ⁊ confitentiū audit cōfessiones. Et si subditi cognoscunt eius simplicitatem. tenentur discretos consulere. alioquin vtriq peccant grauit. et de hac discretione loquitur Aug. Alia est discretio qua sciat per habitum acquisitū discernere inter perplexitates peccatoz. et hec ē de bene esse. In talibus autē debet securiorem viam semper eligere et sapiētes cōsulere. Ad illud quod obijcit de missa. dōm q non est simile. quia ibi est vis in verbis a domino statutis. hic aūt requirit vt consulat et iudicet fm conscientiā que est in ipō. Qd queritur vtrum peccet. dicendū q carens discretione necessaria peccat ipse et qui eum sustinet. de alia nō credo.

Nisi enī vnitas eccl'ie succurrat. nisi qd deest peccatori sua oratione compleat. de manibus inimici non eripietur anima mortui. Credendū est enī q omnes orationes ⁊ elemosyne ecclesie. ⁊ opera iusticie ⁊ misericordie succurrant recognoscenti mortē suā ad conuersionem. Ideoq nemo digne penitere potest quē non sustineat vnitas ecclesie. Ideoq nō petant sacerdotes p aliquaz culpam ab vnitate ecclesie diuisos. Ex hijs satis aperit ⁊ absoluitur pmisse questionis articulus. ^e Querendus est enī sacerdos sapiens et discretus qui cū potestate simul habeat iudiciū. Qui si forte defuerit. confiteri debet socio. Beda vero inter confessionem venialiū et mortaliū distinguit super illum locum. Cōfitemini alterutrū peccata vestra. Ait enim Coequalib9 quotidiana ⁊ leuia. grauiora vero sacerdoti pandamus. ⁊ quanto iusserit tpe purgare curemus. quia sine confessione emendationis peccata nequeunt dimitti. Sed ⁊ grauiora coequalib9 pandenda sunt cū deest sacerdos et vrget piculum. venialia vero etiam sacerdotū ablata copia licet confiteri coequali. ⁊ sufficit vt quibusdā placet. si tamē ex contemptu nō pternittat sacerdos. Tutius est tamen ⁊ pfectius vtriusq generis peccata sacerdotibus pandere. ⁊ consiliū medicine ab eis querere. quib9 concessa est potestas ligandi et soluendi.

Beda

Jaco. v.

Determinata veritate respondet autoritatibus superius adductis ad falsam partem. b

Cum ergo ex hijs alijsq pluribus testimonijs perspicuum fiat ⁊ indubitabiliter constet peccata primum deo. deinde sacerdoti esse confitenda. ⁊ si ipse defuerit etiā socio. illud Johānis chrisostomi supius positum nō est ita intelligendū. vt liceat alicui si tēpus habeat sacerdoti nō confiteri. sed quia sufficiat vbi crimē occultū ē soli deo p sacerdotē dicere et semel. nec oportet publicari corā multis qd occultū est. Qd notauit dicens. nō tibi dico vt te pdas in publicū. Sicut enī publica noxa. publico eget remedio. ita occulta. secreta confessione. et occulta satisfactione purgatur ^d Nec necesse est vt qd sacerdoti semel confessi sumus. iterū confiteamur. s lingua cordis nō carnis apud verum

d

Job. chrys.

d ij Nec necesse est vt qd sacerdoti semel confessi sum9 iterum cōfiteamur. Ex hac litera videtur q peccata que semel homo cōfessus est nō debeat iterū confiteri. siue nō sit necesse. Et illud videtur per rationē q in eodē foro nō debet quis bis puniri. si ergo quis p peccato commisso semel punitus est. videtur ⁊c. Item certū est q peccata nunq redeunt fm veritatē. ergo si semel absolutus est. nunq ligatur iterum. ergo nunq tenetur iterū eadem confiteri Contra. ponat q quis ficte confiteat. confitens est

q talis non reportat cōmodū immo damnum de confessione. Si ergo nihil remanet in eo de confessione. quia caracterē nō imprimit. ergo tenet iterum confiteri. Itē ponatur q aliquis rememoret pctī mortalis qd oblitus fuit cōfiteri. constans est q nō est confessus integre pro statu in quo nūc est. Sed cōfessio que nō est integra sicut infra videbitur p nulla reputanda est. ergo tenetur iterū totum ɔfiteri ac si nūq fuisset confessus. Itē ponatur q aliquis recidiuet. constans est q peccatum sequens ex precedentibus aggrauatur. tum ꝓpter ingratitudinem. tum ꝓpter consuetudinē. ergo non potest sciri quātitas peccati nec qualitas confitentis nisi sciatur totū. & c.

99 Rº. dicendū q si confessio legitime facta ē et ea que ad ipsam ptinent seruata sunt. nō oportet iterū confiteri que alias sumꝰ confessi. Sed quia cōtingit q confessio vel quando primo facta est irrita fuit. vel postmoduz irritatur. ido oportet aliqñ iterari. Sunt autez quatuor casus cōmunes z vsitati in quibꝰ doctores dixerūt ɔfessionē esse iterandā. Primꝰ est ꝓpt enormitatē sceleris ob quam oportet peccatorē ad superiorem remitti. qui confessionē remissi audire debet z absoluere. nisi malit alteri committere. Secundus ē ꝓpter ignorantiā sacerdotis. vtpote qñ sacerdos ignarus est. querēdus eñ est tūc sacerdos q sciat ligare et soluē z ei iterū ē

iudicem id iugiter confiteri debemus. Unde idē Johannes ait. Nunc aūt si recorderis peccatoꝝ tuoꝝ. et frequēter ea in conspectu dei ꝓnuncies. et ꝓ eis depceris. citius illa delebis. Si vero obliuiscaris. tūc eorum recordaberis nolens qñ publicabunt. et in conspectu omniū amicoꝝ et inimicoꝝ. sanctorūq angeloꝝ pferent. Ita etiā illd ambrosij. lachryme lauāt delictū. Qd voce pudor est ɔfiteri. ad publicā pniaz referendū est. Ibi eñ virtutē lachamarū et cōfessionis ostdens. significare voluit q lachryme occulte et confessio secreta sicut q fit soli sacerdoti. lauant delictum qd pudet aliquē publice ɔfiteri. Qz vo dicit se lachrymas petri legisse. nō satisfactionē z confessionē. p hoc nō excludit illa. Multa eñ facta sunt que scripta nō sunt. z forte nondum facta erat institutio confessionis que mō est. Similiter z illud prosperi. Si sui iudices fiant. mutabunt eterna supplicia. Et illud. facilꝰ deū placabunt sibi. qui aut ꝓprijs confessionibus crimen ꝓdunt. aut nescientibus alijs in se sententiā excōmunicationis ferunt. ad publicam confessionē et satisfactionem referri oportet. Nō eniz solis sacerdotibꝰ ius ligandi atq soluendi datum est. si cuiq suo arbitrio se pena vel excōmunicationis sentētia ligare. z absq sacerdotali iudicio seipsum deo z alteri reconciliari licet. Qd ecclesiastice institutioni et consuetudini penitus repugnat. Potius ergo si publice peccasti. publice confitere te reum z emenda. Si vero occulte deliquisti. etiam sic nō taceas. nec tamen dico vt publices. Taciturnitas eñ peccati ex superbia nascit cordis. Ideo eñ peccatum suum quis celat. ne reputet foris qualez se iam diuino conspectui exhibuit. quod ex fonte superbie nascitur. Species enim superbie est se velle iustum videri qui peccator est atq hypocrita ɔuincitur. qui ad instar primorum parentum vel tergiuersatione verborum peccata sua leuigare contendit. vel sicut cain peccata sua reticendo supprimere quent. Ubi ergo superbia regnat z hypocrisis. humilitas locum non habet. Sine humilitate vero alicui veniam sperare non licet. vbi est ergo taciturnitas cōfessionis. non est speranda venia criminis. Iam certissime liquet q sit detestabile peccati silentiū. z econuerso q sit necessaria ɔfessio. Est enim confessio testimonium ɔscientie deum timentis. Qui enim timet iudicium dei. peccatum non erubescit confiteri. Perfectus timor soluit omnem pudorem. confessio peccati pudorem habet. z ipsa erubescentia est grauis pena. Ideoq iubemur confiteri peccata. vt erubescentiam patiamur ꝓ pena. Nam hocipsum pars est diuini iudicij. Si ergo queritur ad quid confessio sit necessaria. cum in contritione iam deletum sit peccatum. Dicimus quia quedam punitio peccati est sicut satisfactio operis. Per confessionem etiam intelligit sacerdos qualiter debeat iudicare de crimine. Per eam q peccator fit humilior et cautior.

Joh. chrys.

Hanc expositionem confirmat p verba Joh.

Esicius super leuiticum.

Joh. chrys.

Ad qd valeat confessio.

fitendū. vel ex licentia sacerdotis ꝓprij vel auctē supioris. Tercius casus ē ꝓpt maliciā fictionis. vt si sciēter aliquod pctm̄ in corde retinuit. vel si accessit cū volūtate peccandi. Quartus ē ꝓpter contēptū satisfactōis. vt qn̄ negligit ⁊ contēnit facere penitentiā sibi iniunctā. Et intelligantur isti duo vltimi casus quādo mutat sacerdotem. Si em̄ ad eundē reuertitur. tunc distinguendū est. quia aut recenter confessus est. aut iam de memoria sunt elapsa ab ipso sacerdote ꝓpter diuturnitatē temporis. In primo casu nō tenetur iterare. In secūdo tenetur. In his casibus cōmuniter concordant omnes confessionē iterandā esse. Sunt et alij duo casus in quibus doctores sibi aduersant. Aliqui em̄ dicunt ꝙ tenetur homo iterare confessionē ꝓpter peccati oblitē recordationē. et ꝓpter recidiuationē. quoniā aliter confessio integra nō est. et confessione oportet habere integritatē ad hoc vt habeat vtilitatē sicut melius patebit infra. Alij dicūt ꝙ sufficit in generali dicere se alias peccasse. et hoc de nouo peccatū cōmisisse vel recordatū esse in speciali. quoniā prior confessio valuit ⁊ bona fuit. Alij dicunt ꝙ peccata eiusdē generis tenetur referre in speciali. sed alia in generali. ⁊ sic satis est confitendo. Sed quid sup his sit sentiendū melius patebit in dis. xxj. ad p̄sens autē tantū dixisse sufficiat. Quod si igitur velis p̄cise scire quid sit necessariū in iteratione confessionis. dōm ꝙ aut est ꝓpter defectum ex parte sacerdotis. et hoc nō est nisi dupliciter. Aut quia nescit absoluere. aut quia nō potest. ⁊ sic sunt duo. Aut ꝓpt defectū ex parte penitentis. et hoc dupliciter. Aut quia cōtemnit sacerdotis absolutionē. aut quia contemnit ligationē. In duobus illis casibus credo ꝙ confiteri iterum eadem sit consiliū. et hoc in speciali. nisi interueniat aliquis casuum predictorum. vtpote ignorantia sacerdotis quia nō recte ligauit. vel contemptus siue ligationis. aliter nō credo verū nisi conscientia liget. et hoc melius patebit infra cum agetur de confessionis recidiuatione. Ex his satis patent obiecta. et melius patebunt. j. dis. xxj. Rationes em̄ que ostendunt cōfessionem nō esse iterandā ꝓcedunt de illa confessione qua quis est legitime confessus et absolutus. sicut patet. quare aliter nō concludunt. Rōnes vero ad oppositū ꝓcedunt de confessione circa quā fuit aliquis defectus. vel a parte absoluentis. vel a parte absoluti. qui potest esse conditionis necessarie. ⁊ tunc oportet iterum confiteri vel totum vel partem s̄m qualitatē defectus. Si vero sit defectus conditionis expedientis ⁊ congrue tunc iteratio est de congruitate nō de necessitate. vt quādo interuenit obliuio vel etiā recidiuatio. ⁊ sic patet istud totum.

Ad intelligentiam huius partis s̄m duo que tangit hic magister duo p̄ncipaliter queruntur. Primo queritur cui sit confitendū. Secundo querit quid sit confitendū. Circa primū queruntur tria. Primo querit vtrum sufficiat confiteri layco. Secundo dato ꝙ nō. queritur vtrū contra voluntatē ꝓprij sacerdotis possit quis confiteri alij discretiori. Tercio querit vtrum ꝓprio sacerdoti debeat quis confiteri in publico vel in occulto.

Questio. j.

Utrum sufficiat confiteri layco. Et videt ꝙ sic. quia dicit Jaco. v. vbi instituit confessio. confitemini alterutrum peccata vestra. constat ergo ꝙ loquit omnibus. ergo videt ꝙ illud dictū est omnibus. ergo dictum est et laycis confitemini alterutrum. Item glo. ibidem dicit. Minora minoribus. maiora maioribus. constat autem ꝙ maiora omnia confitenda sunt sacerdotibus. ergo si minora dicit cōfitenda minoribus. videt ꝙ alijs q̄ sacerdotibus est confitendum. Item videt ratione. quia confessio fit homini nō ꝙ homo remittat culpam. sed vt penitens erubescat. sed plus erubescit aliquādo aliquis de solo layco q̄ de sacerdote. ergo magis saluat ibi finis siue vtilitas confessionis. Item confessio ad hoc ordinatur vt homo ab homine erudiat ⁊ cognoscat peccati plagam. Sed plerūqȝ melius hoc nouerunt multi layci q̄ etiā sacerdotes. ergo ⁊c. Item confessio est ad multiplicationem adiutorum siue intercessorum. sed frequentius plus valet oratio layci q̄ sacerdotis. ergo vtilius est confiteri plerūqȝ layco. Item confessio est necessitatis sicut in precedentibus visum est. ergo si deus p sacramenta nō artat viam salutis. videtur ꝙ omnibus dari debuit potestas audiendi confessionē. et econuerso confiteri cuilibet. Contra. Augus. de penitentia dis. vj. qui vult confiteri peccata sua vt inueniat gratiam. querat sacerdotem. ergo videtur ꝙ confiteri alij nō sufficiat. Item veritas debet respondere figure. sed in lege nullus indicatur mundatus a lepra nec recipiebatur in castra per aliquius iudicium quantūcunqȝ esset sapiens nisi per iudicium sacerdotis. ergo videtur pari ratione ꝙ nullus possit reconciliare penitentem ecclesie nisi solus sacerdos. sed confessio ordinatur ad hoc. ergo ⁊c. Item confessio ordinata est principaliter ad absolutionē. Sed potestas ligandi ⁊ soluendi data est principaliter summo pontifici scȝ petro et alijs. ergo solis apostolis. ergo solis sacerdotibus. ergo ab illis solis potest fieri absolutio. ergo ipsis solis debet fieri confessio. Item si alijs sufficit confiteri. ergo frustra est concessa potestas absoluēdi sacerdotibus. si ergo nō est frustra concessa. patet igitur ⁊c. Rn̄. dicendum ꝙ est loqui de confessione dupliciter. Uno modo prout est opus virtutis directe repugnans hypocrisi. in quo quis seipsum accusat. ne alius q̄ sit appareat. vel etiam mala sua aperit ad inuestigandam morbi curationem. ⁊ hoc modo confessio cuilibet potest fieri qui potest adiuuare instruendo vel orando. de quo homo potest erubescere ⁊ humiliari. ⁊ ille exemplo humiliationis meliorari. nō peccatorum cognitione deprauari. ⁊ sic quis potest peccatum suū cuilibet cōfiteri siue clerico siue layco. sicut etiam dicit Bern. super Cant. vir perfectus tantus est veritatis amator ꝙ vellet omnes nosse sua mala. dum tamen eis nō esset occasio mali sed boni. Alio modo confessio est opus sacramentale ꝓut ordinatur ad reconciliationem que fit per absolutionē ⁊ ligationē. ⁊ qm̄ hec potestas collata est solis sacerdotibus. sicut melius patebit infra. ideo hec nulli nisi solis sacerdotibus est facienda. Et concedende sunt rōnes ad h̄ inducte. Ad illud ergo qd̄ obijcitur. cōfitemini alterutrū peccata vestra ⁊c. aliqui dicūt hoc dictū de venali-

bus. de quibus sicut patebit nõ est necesse confiteri. Aliter põt dici q est confessio duplex. scz in generali. vt qñ quis dicit suũ cõfiteor. Et in spãli. qñ quis dicit pctã sua. In vtraqz harũ confessionũ ẽ alternatio. Sed in confessione spãli est altnatio quãtũ ad solos sacerdotes. in generali vero quãtũ ad oẽs. ⁊ ideo patz auctas et glo. et innuit hoc ex pluribꝰ verbis que ponunt in

102 glo. Ad illud qd obijcitur de erubescentia instructione ⁊ oratione. dõm q in omnibꝰ argumentis est cõsequens. p eo q nõ accepit totã causam. nec etiã pncipalẽ causam q̃ est reconciliatio faciẽda ecclie. ⁊ ideo omnes ab insufficienti pcedunt de confessione sm qd est sacramentũ. tamen verum concludunt q vtile etiã est aliquãdo confiteri nõ sacerdoti. sicut etiã audiui de muliere q̃ in morte cõfessa fuit viro ad vehementẽ cõfusionẽ. cuiꝰ pniam p signa valde euidentia dñs acceptauit. prius tñ fuit confessa sacerdoti.

103 Ad illud qd obĳ q cũ sit necessitatis debuit oibus cõmitti. dõz q nõ oportuit nec debuit. Non debuit. qz absoluẽ dicit actũ aliqꝰ psone auctẽ hñtꝰ. Nõ etiã oportuit. qz nullus volens hẽe sacerdotẽ ⁊ eo carẽs priuat salute. sufficit eñ sibi volũtas cõfitendi. ⁊ vt voluntas eius exterius appareat. dat magister consilium q cõfiteat pprio socio. nõ q illa confessio sacrm ecclesie sit. sed vt talis ostendat se pfectã habere voluntatẽ ⁊ facere qd in se est.

Questio.ij.

Utrũ ꝯ voluntatẽ pprij sacerdotis liceat cõfiteri alij discretioni. an teneat confiteri pprio sacerdoti. Et q teneat ei cõfiteri ostendit pmo auctẽ sacre scripture Prouer. xxvij. Diligent cognosce vultũ pecoris tui. Si g vultus pecoris est ꝯscia. ⁊ nullus põt scire vultũ siue ꝯsciam nisi p cõfessionẽ. g si pceptũ est sacerdoti qui hz curã aie scire ꝯsciam. subditus ei tenetur ꝯfiteri. Itẽ Heb. xiij. obedite ppositis vris p oia. ipsi eñ puigilant q̃si rõnẽ reddituri p aiabus vestris. g si sacerdos q̃ hz curã teneẽ reddere rõnez de aia subditi. videẽ q subditus teneat ei statũ suũ indicare. Itẽ hoc ipm ostendit auctẽ canonis innocentij in cõcilio generali. Ois vtriusqz sexus fidelis. exq̃ ad annos discretionis puenerit. oia sua peccata solus cõfiteat pprio sacerdoti. Et in eadẽ decretali. si quis ex causa voluerit alij cõfiteri. pus licentiaz petat ⁊ obtineat a pprio sacerdote. si g sacerdos nõ dat licentiã. videtur q nullo mõ possit confiteri alij.

Itẽ de pnia di. vi. vrbanus scds. Placuit vt nulli deinceps sacerdotũ liceat quẽlibet cõmissũ alij sacerdoti suscipere ad pniam. sine eius cõsensu cui prius se cõmisit. g videẽ q nõ liceat confiteri nisi pprio sacerdoti. Itẽ rõne videẽ. quia cõfessus alij. aut tenetur iterũ cõfiteri. aut nõ. Si sic. g nullus fuit valoris prior cõfessio siue absolutio. vere eñ absolutꝰ de aliquo. nõ teneẽ iterũ absolui de eodẽ in eodez foro. Si nõ tenetur. g videẽ q sit exemptus a pprio sacerdote. sed nullus eximiẽ nisi habeat priuilegium. g nullus põt alteri cõfiteri nisi priuilegiũ habeat ipse vel nisi sacerdos licentiet. Itẽ quilibet tenetur sacramenta pcipere a pprio sacerdote. g sacrm eucharistie. g cõfessio est pparatio ad illud sacrm. g illi tenetur cõfiteri a quo sacrm teneẽ suscipere. sed hic est sacerdos pprius. g quantũcunqz cõfiteat alij. teneẽ confiteri pprio sacerdoti. Contra. Aug. in lib. de pnia. qui vult pctã confiteri querat sacerdotẽ scientem ligare ⁊ soluere ne ambo in foueã cadant. ergo si sit sacerdos pprius simplex. videẽ q possit alij confiteri p voto. Itẽ sicut dicit Bern. Qd ex charitate institutũ est. contra charitatẽ nõ debet militare. ergo similiter qd institutũ est in remediũ non debet ꝯ remediũ militare. igitur esto q sacerdos sollicitet mulierez. si ipsa confiteẽ ei pctm suũ. est in piculo. g si nõ teneẽ piculo se cõmittere. nõ teneẽ ei confiteri.

Itẽ priuilegiũ datũ est pdicantibꝰ q possunt audire cõfessiones. sed qui concedit pncipale concedit ⁊ accessoriũ. g si dñs papa cõcessit potestatẽ absoluẽdi. g ⁊ potestatẽ peccatoribꝰ tribuit eos adeundi. g ꝯ voluntatẽ sacerdotis pñt eos adire. Itẽ ptãs iurisditionis descendit a supioribus ad inferiores g si aliqbus dat eps auctẽ suã. cũ inferior nõ possit supra superiorẽ sed ecõuerso. videẽ q ois fidelis etiaz nolente pprio sacerdote possit eũ adire. Item q tali confessus nõ teneat illo ãno amplius confiteri videtur. quia natura nihil facit frustra nec ars. ergo nec gratia vel regula spũs sancti. g superfluũ est duo remedia eiusdem spẽi (maxime qñ alterũ est efficax) contra idẽ ordinari. g confessus est ei qui supioris auctoritate potuit absoluere ⁊ absoluit. g amplius non tenetur confiteri sacerdoti. Item si teneret. ergo frustra daretur illud priuilegiũ siue illa auctas. ⁊ videretur duplex tribulatio cõsurgere. ⁊ cũ hoc non sit equũ nec in iure diuino nec in iure humano. non videtur q teneat confiteri pprio sacerdoti. Rñ. dicendũ q sicut supra tactũ est de cõfessione nõ sacra-

104 mentali que quidẽ fit ad pctĩ recognitionẽ ⁊ erubescentiã. cũ non spectet ad aliquẽ determinate. sed ad oẽm qui pdesse põt. sine licentia ⁊ mandato potest pctõr cui vult ad libitũ confiteri. dũ tamẽ sit de fidelium numero. siue sit laycus siue sit sacerdos. siue secularis siue religiosus. ita q nõ sit vel excõmunicatus vel pcisus. De cõfessione aũt sacramentali q̃ fit ad habendã absolutionez aliter dõm q nõ põt fieri nisi potenti absoluere. aliter eñ nihil fit ab absoluente. ⁊ nihil recipiẽ a penitente. ⁊ oportet iterũ confite-

105 ri. Sed hoc intelligendũ q pprius sacerdos dicitur tripli. Uno mõ cõissime. alio mõ cõiter. ⁊ tercio mõ pprie. Cõmunissime dicit pprius sacerdos q̃cunqz potest confitentẽ absoluere. siue per ppriã autoritatem. siue per cõmissionẽ vel demandationẽ. vtpote sunt illi qui habent priuilegiũ dũ predicant audiendi confessiones. Cõmuniter vero dicẽ pprius sacerdos ois ille qui ex ppria auctẽ vel officio tanq̃ prelatus ordinarius põt absoluere. vt epus ⁊ sacerdos parrochianus. Proprie vero dicẽ pprius sacerdos ille qui ãministrat sacramẽta. ⁊ cui cõmissa est specialis cura. et iste est sacerdos parrochianus. Intellige igitur q cuilibet hoz licitũ est confiteri. ⁊ pprio sacerdoti scz parrochiali confessus non teneẽ iterum confiteri. Similiter confessus superiori qui curã habet. dico q non tenetur confiteri sacerdoti superiori parrochiali. nisi eũ remittat. sed sufficit q sacerdoti suo innotescat. Et hoc dico si fiat ex causa. Sed de tercio sacerdote qui soluit p demandationẽ siue cõmissionẽ non habens anime curã est distinguendũ. Aut eñ cõmissa est ei ⁊ licentia data a sacerdote. et tunc sacerdos ius suũ commisit alij. ⁊ tunc qui confitetur ex licentia sacerdotis. etiaz ipso exigente illo anno nisi recidiuet. nõ teneẽ iterũ ꝯfiteri eidẽ. qñ sacerdos ius suũ ⁊ ptãtẽ p illo tpe alteri dedit. Aut ẽ autoritas cõmissa a superiori ordinario. ⁊ tunc aut

plēta. Aut in casu. Si plena. sic iudicandū ē sicut de-
ordinario. sicut patet de hijs q̄ sunt penitentiarij do
mini pape ꝛ episcopoꝝ. Aut est commissa in casu. si-
cut hijs qui p̄dicant datū est priuilegiū. Credo eñi
q̄ talibus data sit potestas audiendi ꝯfessiones. nō
in p̄iudicium sacerdotū bonoꝝ. sed potius in fauo-
rem fidelium. ꝛ ꝓpter ignorantiā negligentiū ꝛ ma
lorum quorundā sacerdotū. Et credo hoc priuilegiū
in extremis tēpibus emanasse. quia iam verificatum
est illud. erit sicut populus sic sacerdos. ꝛ ꝑ magna
parte sunt venales et cōducticij. ꝛ multi parrochia
nos suos plus ad malum q̄ ad bonū trahunt. vnde
dico q̄ s̄m intentionē priuilegij sacerdotes prochia
les iure suo nō priuant̄. immo faciendū est semꝑ q̄
a suis parrochianis debita eis reuerētia exhibeatur
nec contra hoc priuilegiū illud sufficit. Ideo credē-
dum est q̄ omnes parrochiani quicunq̄ ꝛ quotiens-
cunq̄ talibus confiteant̄. tenent̄ sacerdotib⁹ ꝓprijs
confiteri si sint boni ꝛ ydonei. ꝛ ipsi exigūt. nec alias
contempti sunt. et hoc dico saltem semel in anno de
hijs peccatis que habet tunc. Si autē habet causā
legitimā ꝓpter quā rōnabiliter refugit ipsum. vel q̄
sollicitat ad malū. vel quia timet reuelationem con
fessionis. vel quia simplex est ꝛ ydiota. dico q̄ cōfes-
sus iterū nō tenet̄. etiā si exigat sacerdos. quia in fa
uorem clauiū expresse hoc priuilegiū datū est. Alio-
quin si nō habet excusationē. ꝛ ipso exigente nolit cō
fiteri. vix crederē talem ꝑsonā vere penitentē. Ideo
omnibus sanū consiliū est q̄ remittant ad proprios
sacerdotes. vt si non est contentus illa confessione.
iterum audiat̄. Quando ergo querit̄ vtrum teneat̄
confiteri ꝓprio sacerdoti. dicēdū q̄ si intelligat̄ de con
fessione in qua est absolutio. de ꝓprio sacerdote lar-
go mō sumendo scʒ qui habet potestatē absoluēdi.
dico q̄ tenet̄. nec sufficiat alij confiteri. Si vero intel
ligatur de parrochiali. sic nō est generaliter verū vt
confessum est. pōt eñi alij confiteri. nō solum ex licentia
eius. verū etiā ex licentia superioris. vnde consiliū
dandū est omnibus q̄bus imminet ꝑiculū q̄ recur-
rāt ad superiores si sacerdos nō vult eis licentiam
dare. vel ad eos qui habent potestatē dyocesani. vel
ad penitentiariū dn̄i pape. alioquin nō possunt ab-
solui ab alijs. quin teneant̄ ipsi saltē semel confiteri.
Concedo ergo sicut ostendunt rōnes q̄ in casu bene
potest confiteri alij. nec tenet̄ confiteri ꝓprio sacer-
doti. in casu vero pōt confiteri alij. ꝛ tamē adhuc te-
netur ꝓprio confiteri ꝓpter hoc q̄ alius nō habʒ au-
106 ctoritatē plenariā. Ad illud ergo qd̄ obijcit̄ primo
q̄ debet cognoscere vultū pecoris. dicēdū q̄ ipse absol
uitur dū alius vicē eius supplet. et hoc qn̄ superior
prelatus vel habens licentiā ab ipso vel a prelato audit.
107 Ideo ipse nō tenet̄ audire. nec alius cōfiteri. Ad
illud qd̄ obijcit̄ q̄ nō possit confiteri alij sine licen-
tia ꝑ decretalem etiā si causam habeat. vnde dicat.
tat ꝛ obtineat. dicēdū q̄ conceditur in eadē decretali.
quia alius nō pōt absoluere. vnde loquit̄ de eo qui
nō habet iurisditionē aliquā suꝑ penitentē nisi ꝑ cō
missionē sacerdotis. Similiter ad sequēs decretum
vrbani patet rēsio. quia intelligit̄ de illo qui non ha
bet potestatē aliquo mō nisi ꝑ sacerdotē absoluēdi.
ꝛ hoc patebit melius infra cum agetur de potestate
108 clauium. Ad illud qd̄ obijcit̄ q̄ aut tenet̄ aut nō
tenet̄. dicēdū q̄ aliquādo tenet̄. sed tamen nō frustra
alij confitetur. quia vtile eñi est pluribus sacerdotibus

integre confiteri. tum ꝓpter multiplicationē inter-
cessoꝝ. tum quia auget deuotionē. tum quia ꝓmo-
uet ad humilitationē ꝛ gratie maiorē impetrationē
Aliquā non tenet̄ vt p̄determinatū est. non quia sit
exemptus. sed quia alius ex causa supplet eius offi-
ciū. Credo tamē q̄ si sacerdos parrochialis sit ydo-
neus. q̄ semꝑ bonū est vt subditus ad eū remittat̄
a quocunq̄ audiat̄ in hijs que ad ipsum spectant.
nō tamē semꝑ est necessariū. Unde argumenta ad
oppositū nō valent. quia efficaciori mō curatur. qui
ex causa rōnabili pluries confitet̄. Potest tamen di
ci sicut aliqui iuris periti senserūt. q̄ et si teneat̄ iter
confiteri ꝓprio sacerdoti in eodem anno. nō tamen
oportet q̄ illa eadem. quia vere absolutus est pecca
tor. Illud videt̄ satis ꝓbabile. quia frequēter pecca
tores p̄dicantibus suas mōstrant ꝯscientias. quas
nullo mō ꝓprijs sacerdotibus aꝑirent. immo illa di
cunt frequēter que longo tꝑe celauerūt. et licet aliq̄
minora dicerent sicut expertis notū est. ideo creden
dum est etiā summū pontificē hoc mouisse ad illud
priuilegiū concedendū. qd̄ nō est adeo ampliandū
vt p̄iudicium fiat potestati sacerdotali. nec a deo re
stringendū vt obsit fideliū pietati. vnde nec sunt pe
nitentes artandi ad illa enormia iterū confitenda
cū semel p̄dicanti libertime sunt confessi. nec ita li-
beri sunt iudicandi quin etiā semel in āno que alias
occurrunt in ꝯscientia teneant̄ sacerdotibus ꝓprijs
confiteri si illi velint. Ad illud quod obijcitur q̄ 109
tenet̄ a ꝓprio sacerdote eucharistie sacramentū acci
pere. ꝙ ꝛ sacramentū pn̄ie. dicendū q̄ non est tantū
periculum in susceptione illius sicut in susceptōe hu-
ius. Dico tamen q̄ sufficit sacerdoti q̄ alius qui po-
tuit ꝛ debuit suppleuit locū eius. vnde nō tenet̄ nec
debet de iure amplius exigere. maxime si parrochia
nus nō ex contemptu sed ex rōnabili causa ad aliū
accedat petita licentia. Rōnes vero ad oppositum
verū ꝓbant. Et illud verbū Aug. nō intelligit̄ gene
raliter de omni sacerdote sciente. sed de sacerdote sci
ente ꝛ potente. vel si scit et nō potest. cum licentia sa
cerdotis ꝓprij qui habet posse q̄uis nō habeat scire.
Ad illud qd̄ obijcit̄ de ꝑiculo. dicēdū q̄ illud non 110
dat posse sed rōnabilē causam dat vt posset suꝑiorē
adire. vel ab ipso licentiā petere. qd̄ si nō pōt aliqd̄
bonum facere debet in cōmuni loco confiteri. Ad 111
illud qd̄ obijcit̄ de priuilegiatis credo q̄ malo velle
sacerdotū parrochialiū possint confiteri ex licentia
priuilegij. ꝛ sacerdos nō est audiendus si ꝓhibet. q̄
manifeste male mouet̄. Ad illud qd̄ obijcitur q̄ 112
nō debet iterum confiteri. dicendū q̄ nō tenetur de
eisdem. tenet̄ tamen de alijs ꝓpter mandatū decreta
lis. quia nō potest sacerdote iure suo priuare.

Questio. iij. r

Utrum necesse sit confiteri ꝓprio sacerdoti coram
populo. an sufficiat ei confiteri in occulto. Et q̄ ne-
cesse sit confiteri corā populo videt̄. Aug. dicit ꝛ ha
betur, supra eadē dis. Nemo dicat sibi occulte ago pe
nitentiā. Et Job ait. Si erubui in conspectu popu-
li cōfiteri peccata mea. admiratio est ꝛ imp̄catur sibi
malū. ergo videt̄ tum ex verbo Aug. tum ex concor
dia quā adducit. q̄ confessio sit facienda sacerdoti
corā multis. Item Gregorius de magd. in ome-
lia. quia semetipsā grauiter erubescebat intus. nihil
esse credebat qd̄ verecundaret̄ foris. vn̄ cōmendat

eam q coram omnibus se peccatricē ostendit. ergo videt q quilibet peccator ita deberet facere. Itē Bern. sup Cant. omel. xliij. si veritatis amator effectus es. velles ꝑcul dubio in eo qd̄ in te est eandem de te oēs tenere sniam. quā ipsam apud te habere cognoscis veritatē. Alioquin si priuato amore ꝯtentus detines intra te iudiciū veritatis. cui dubiū est minꝰ te veritatē diligere. cui ꝑponis ꝓpriū comodū vel honorem. ergo s̄m hoc nullus est veritatis amator. q qd̄ veraciter de se sentit. nō omnibꝰ publice confitetur.

Itē rōne videt. quia verus penitens seipsum punit ꝛ iudicat loco dei. ꝛ sacerdoti offert se iudicandū vt deo. ergo debet s̄m qd̄ pōt se diuino iudicio cōformare. sꝫ in iudicio finali pctā omniū oibus innotescēt. quia tunc aperient libri. ergo nunc debet vere penitēs librū sue ꝯscie omnibꝰ aperire. Itē aut penitens vult q alij reputent eū peccatorē. aut bonū. Si vult q reputent eū bonū. ergo nō est verus penitens. sed hypocrita supbus. Si vult q reputent eū peccatorē. sed nullus pōt eū reputare peccatorem nisi ab ipso sciat. ergo debet omnibꝰ reuelare. Itē pctōr confitetur sacerdoti vt reconciliet nō deo tm̄ sed etiā ecclesie. quia deo recōciliatus est ꝑ contritionē. sed ecclesia nō est ꝑsona singularis. immo multitudo fidelium. ergo videt q sacerdoti pn̄te multitudine deberet ꝯfiteri. Contra. In decretali Innocētij. omis vtriusqꝫ sexus ꝛc. ꝛ post. oia sua solus pctā semel in anno ꝯfiteat ꝓprio sacerdoti. ergo solus debꝫ ec. Itē q debent secretissime custodiri nō debent in conspectu multitudinis ꝓpalari. Sed ea que in cōfessione dicunt debent secretissime custodiri sicut infra habebitur de sigillo ꝯfessionis. ergo nullo modo debent corā multis dici. Itē Bern. Qd̄ ex charitate institutū est. ꝯtra charitatē militare nō debet. Sed cōfessionē constat ꝑ charitatē esse institutā. ergo nō debet ꝯtra charitatē militare. sed manifestatio peccati aliquibꝰ est occasio labendi. multis supbiendi. et etiā peccatorē cōtemnendi. ergo nō debet multis manifestari. Itē nullus tenet semetipm̄ diffamare. sed cū manifestat pctm̄ in ꝯspectu multitudinis efficit hō infamis. ergo nullus tenet nec debet sic pctm̄ confiteri. ergo videt q soli sacerdoti.

113 Rꝫ. dōm q confessio sacramentalis sacerdoti soli ꝛ in secreto debet fieri. nisi sit pctm̄ aliqd̄ enorme quod totam cōmouerit vrbem. vel etiā totū orbem. qd̄ quidē debet q̄s ꝯfiteri in publico. vt in publico pnīa solennis imponatur. ꝛ vt ostendat ꝛ recognoscat se reum. vtputa. si sit hereticus manifestus. Quātū vo est de cōfessione s̄m legē cōmunē debet vnico sacerdoti fieri in priuato. sicut expresse dicit illa decretalis. Ratio autem huius est. quia occultatio duplici ex causa competit sacramēto. tū quia hic manifestant pctā sacerdoti. nō vt manifestent sed vt deleant et occultent. quia charitasꝰ confessio operit multitudinē peccatoꝝ. tū etiā quia manifestant sacerdoti vt deo ad testimoniū ꝯscie interne. ꝛ ideo vt homo totam ꝯscientiam reuelet homini tanq̄ deo. ꝛ hoc testificante teste secreto. in tali manifestatione nō debet annecti alienꝰ. sed sacerdos vnicus qui teneat locū xp̄i. ꝛ sic occultatio competit duplici ex causa. Una est quia confessio est adeo onerosa siue ignominiosa q vix aliq̄s aut nullus audet coram multitudine confiteri. cum pauci audeant plene ꝛ integre confiteri etiam coram vnico sacerdote. Alia ratio est q manifesta ꝯfessio ē ꝑiculosa. Si enī ꝯscientie manifestarentur. infinita mala orirentur. ꝛ rixe ꝛ discordie ꝛ infamie sicut manifeste apparet. Et ideo dōm est q nō tenetur quis confiteri nisi vnico et ꝓprio sacerdoti. ꝛ hunc solitario quantū est de ꝓcepto apostolico siue ecclesiastico.

114 Ad illud ergo qd̄ obijcitur de Aug. dicendum q loquitur de occultatione respectu iudicij sacerdotalis quibꝰ dominus cōmisit autoritatē ꝛ officiū iudicandi inter lepram ꝛ nō lepram. Et si tu obijcias de Job. dicendū q illa translatio nō est recta. s alia quā habemus. Tamē si velimus illam sustinere. dicendū q intelligitur de generali ꝯfessione qua omnes ꝯfitentur se peccatores.

115 Ad illud quod obijcitur de magdā. dicendum q illud fuit ꝑfectionis et supererogationis. vnde non omnibus competit. Uel dicendū q ipsa nō fuit cōfessa pctā sua coram omnibus que fecerat occulte. sed quia signa lasciuie non occulte portauit. sed in publico. ideo etiā signa penitentie in publico manifestauit. ꝛ hoc est dignum et laudabile ꝛ imitandum. nec tamen dico q homo ad hoc teneat nisi de bono ꝛ equo.

116 Ad illud qd̄ obijcitur de Bern. dicendū q facienda est vis in hoc qd̄ Bern. dicit qd̄ in te est. ꝛ ipsemet facit ibi vim. sane q in te est dixerim. quia plerumqꝫ nō expedit innotescere omnia que nos scimus de nobis. atqꝫ ipsa veritatis charitate vetamur palam nō esse qd̄ noceat cognoscenti. Et sic patet q q̄uis homo quantum est de se debeat esse ꝓmptus. nō tamen debet palam peccata dicere. ne alij inde damnificent.

117 Ad illud qd̄ obijcitur de diuino iudicio qd̄ omnibus ꝓpalabitur dicendū q secus est. quia illud erit iudiciū seueritatis. hoc autē est misericordie ꝛ benignitatis. Preterea nulli nocebit illa manifestatio. sed in hoc dei iusticia clarior apparebit. nunc autem nulli ꝓdesset et multis obesset.

118 Ad illud qd̄ obijcitur q penitens debet velle q alij reputent cum peccatorē. dicendū q verum est q debet velle suā humiliationē. ita tamen q alij nō peccent ꝯtemnendo vel imitando. ꝛ ideo sufficit q peccatores se dicant in generali. sed nō expedit in speciali ita multis dicere. maxime qui nō sunt sacerdotes. nō ergo debet celare peccatum ꝓpter suum comodū ꝛ gloriam. sed ꝓpter cauendum culpam alienā.

119 Ad illud quod obijcit q confitetur vt reconcilietur. dicendū q sacerdos habet potestatem reconciliandi deo. quia ipse rōne autoritatis fungit iure dei ꝛ ecclesie tanq̄ mediator vtriusqꝫ. ꝛ ideo nō oportet multitudinē adesse. secus autem est in iudicio contentioso. vbi homo se nō accusat s defendit. vbi ꝓducunt testes. hic aūt nō oportet.

c Consequenter quantū ad secundū articulum queritur quid sit confitendum. Et circa hoc querunt tria. Primo vtrū oporteat confiteri omnē venialē culpam. Secūdo vtrum oporteat confiteri omnē peccati mortalis differentiā. Tercio vtrū oporteat confiteri omnē circumstantiā.

Questio .j. s

Circa quā ostendit q oporteat confiteri omnē culpam venialem. Jaco. vltimo. confitemini alterutrū pctā vestra. glo. pctā que ex hūana ignorātia veniāt dicit ꝛ ꝓcipit ꝯfiteri. ꝛ talia sunt venialia. ergo preceptū ē ꝯfiteri illa. Itē Aug. Si, cepisti fluctuare

confitearis mortū ne plangas ruinā. Si ꝙ piculū est
tuere ꝙ nō confitet̃ exponit se piculo. Sʒ oēs tenet̃
illud fugere. ergo ⁊c. Itē de omni ⁊ de quocunq̃ do-
minus punire ⁊ iudicare dꝫ in futuro. cōmisit in pre
senti iudicio sacerdotū. ⁊ precipue petri. sed dn̄s in
die iudicij iudicabit de venialib9 vbi oportebit red-
dere rōnē (vt dicit̃ Math. xij.) de omni verbo ocio-
so. ꝙ ⁊c. Si tu dicas ꝙ requiret rōnē. sed tn̄ nō pp̄ter
hoc condēnabit. Obijcit̃ de eis qui cū mortali descē
dunt. ꝙ p venialibus in eternum cremabunt̃. ergo
videt̃ ꝙ impius veniens ad pfessionē. cū p vtrisq̃
esset eternaliter puniendus ꝙ debet vtr9q̃ confite-
ri. Itē de aliq̃bus venialibus difficile est iudicare
vtrū sint mortalia vel venialia. quedā s̄m veritatem
sunt venialia. sed vbi est difficultas ⁊ ambiguitas re
currendū est ad sacerdotes sic dꝫ Deut. xvij. si diffi-
cile et ambiguū ⁊c. ergo venialia talia sunt confiten
da. Contra. pnia est scd̃a tabula post naufragiū.
sed p veniale nemo naufragat̃. ergo p venialib9 nul
lus tenet̃ recurrere ad pniam. ergo nec ea confiteri.
Itē venialia nō sunt in phibitione. ergo nec eoꝝ
remedia in p̄cepto. ergo nō est p̄ceptū confiteri ve-
nialia. Itē confessio fit ad reconciliandū ecclesie.
sed p veniale nullus factus ē inimicus ecclesie. nul-
lus extra ecclesiā eiectus est. in nullo dānificata est
ecclesia. quia charitatē nō auferūt nec minuūt. ergo
nemo tenet̃ illa confiteri. Itē quicq̃d hō tenetur
confiteri. tenet̃ amplius nō iterare. quia pnia vera
est cōmissa plangē ⁊ plangenda non cōmittere. sed
nō tenet̃ quis venialia nō iterare. ergo nō tenet̃ de
120 illis pniam agere. ergo nec confiteri. Rn̄. dicēdum ꝙ
confessio venialiū nō est in p̄cepto. est tn̄ in consilio.
In p̄cepto nō est. quia cū sint de sui natura venialia.
p se possunt veniā consequi. siue p pniam interiorem.
siue per exteriorē assumptā. siue etiā p penā purga-
toriam. sicut melius patebit infra. siue p aliud reme
dium cōpetens ⁊ ydoneū. Quis autē de rōne sui ge
neris nō sit ea confiteri necessariū. tamē ea cōfiteri
congruū est. maxime viris pfectis. quia vtile ē mul-
tum. ⁊ pena illis debita minuit̃ ex vi clauiū. hoc est
igitur de venialibus generaliter dictū. In casu tamē
cōtingit ꝙ hō teneat̃ ea cōfiteri. siue pp̄ter dubium.
siue pp̄ter ecclesiasticū institutū. Propter dubiū. qꝛ
dubitat pbabiliter vtrū sit mortale vel veniale. Jdō
si nō peniteṫ sicut de mortali. discrimini se exponit. ⁊
ideo dꝫ cōfiteri sicut iacet in pscientia. ⁊ iudicio sa-
cerdotis relinq̃t vtrū sit veniale vel mortale. Propt̃
ecclesiasticū statutū tenetur. quia ois fidelis semel
in anno tenet̃ confiteri. ⁊ ideo si nō habet nisi venia
lia. saltē illa semel in anno tenet̃ confiteri. Sed hoc
nō pp̄ter venialis pcti morbū. sed pp̄ter p̄ceptū. qđ
quare omnibus sit iniunctū supius tactū est. Conce
dendū est igit̃ ꝙ venialia s̄m qđ huiusmodi non est
necesse confiteri. est tamē expediens. nec q̃s tenetur
nisi de bono ⁊ equo. nisi in duob9 casibus. vel quia li
gatur a pscientia. vel quia ligat̃ a cōstitutione eccle
121 siastica. Ad illud qđ obijcit̃ ꝙ pctā que p ignoran
tiam contrahunt̃ p̄cipit confiteri. dicēdum ꝙ illud intel
ligendū est de venialibus. Sed tunc p̄cipere est doce
re s̄m illud Luc. v. p̄ceptor per totā noctē ⁊c. verbū
autē beati Jacobi cuius ppositū sit p modū impa-
tiuum. tamē p mortalibus tenetur impatiuē. p ve-
122 nialibus magis excitatiue. Ad illud qđ dicit Au
gustinus. si cepisti ⁊c. dicēdum ꝙ consiliū est. nō quia nō

aliter possit vitari ruina nisi p confessionē. sed quia
hec via est ydonea et salubris. vnde nō dicit hoc ꝙ
semp ruat ille qui nō confitet̃ mortū. sed quia ad ru-
endum sit pcliuior. Ad illud qđ obijcit̃ ꝙ domi- 123
nus puniet ⁊ iudicabit in futuro. dicēdum ꝙ aliter iudi
cabit veniale siue p veniali. aliter pro mortali. Pro
mortali nāq̃ iudicabit ⁊ condēnabit. p veniali ne-
quaq̃ condēnabit. sed tpaliter cruciabit. nisi forte
sit annexū mortali. ⁊ hoc nō ratione sui sed ratione
mortalis. Et ideo exquo quis confitet̃ mortale. sol-
uitur p quo cōdemnandus erat a dn̄o. et ideo non
oportet illa confiteri quantū est de necessitate obli-
gationis. Ad illud qđ obijcitur de venialibus ꝙ 124
dubiū est vtrū sint mortalia. dicēdum ꝙ in tali casu nisi
certificetur penitens p aliquē virū sapientē cui pos-
sit adhibere fidē. tenet̃ illud vtiq̃ confiteri. si autem
tollatur dubiū ⁊ sciatur esse veniale. tūc non obliga
tur. Sicut si cōscientia alicui9 pbabiliter dubitat de
aliquo vtrū sit mortale. tenetur amplius illud nō fa
cere manente dubitatione. sed amota tali pscientia
non tenet̃. et ideo sane dictū est ꝙ ad confessionem
venialis ligatur quis nō ex institutione diuina sed
ex constitutione ecclesiastica ⁊ conscientia ppria. et
sic patent obiecta.

Questio. ij. t

Utrum sit confitenda omnis peccati mortalis dif-
ferentia scʒ pctī cordis. oris. ⁊ operis. pctī etiam
latens vel manifestū. Et ꝙ omnē differentiā videt̃
p decretalē que dicit cuilibet fideli. omnia solus pec
cata sua. nō dicit omnia quantū ad venialia. ergo di
cit omnia quantū ad mortalia. Itē hoc videt̃ ra-
tione. quia p quolibet hoꝝ efficitur homo inimicus
dei et separatur ab vnitate ecclesie. Sed confessio ad
hoc directe instituta ē vt homo reconciliet̃ ecclesie.
⁊ ostendat̃ reconciliatus deo. ergo de omnib9 tenet̃
confiteri. Itē pro omni differentia pcti mortalis
punitur quis actualiter ⁊ eternaliter ⁊ condēnabit̃.
sed p omni eo p quo adducēdus est homo in iudi-
cium condēnationis necessario oportet adduci an-
te arbitriū ihesu xpi. ergo p omni differētia mortal̃
tenet̃ confiteri. Itē pctm̄ grauius magis ē dignū
punitione. sed pctm̄ cordis aliqñ grauius est ꝙ pec
catum opis in alio genē. vt heresis ꝙ̃ fornicatio. sil̃r
pctm̄ apertū grauius ꝙ̃ occultū. si ergo oportet con
fiteri pctm̄ operis ⁊ oris. videt̃ ꝙ ⁊ pctm̄ cordis. sil̃r
⁊ si pctm̄ latens. videt̃ ꝙ multo fortiori rōne qđ est
manifestū. ergo omnē pcti mortalis differentiā ne-
cesse est confiteri. Itē p omnē pcti mortalis diffe-
rentiā naufragat̃ homo. Sed patiens naufragium
necesse habet ad tabulā recurrere. ⁊ nō potest ad ba
ptismū. ergo ad sacrm̄ pnie. s sacrm̄ pnie inquantū
sacrm̄ consistit in confessione. ergo ⁊c. Contra.
sap. xj. per que peccat quis per hec ⁊ torquet̃. ergo si
aliquis solo corde peccat. in solo spiritu et nō in car
ne. nec p organū oris. ergo sola cōtritione est puni-
endus. nō ergo cōfessione. ergo nō tenetur cōfiteri
pctm̄ cordis. Itē Augustin9. vbi pctm̄ oritur ibi
pctm̄ moriatur. ergo pctm̄ qđ fuit in solo corde. ibi
debet mori. ergo nō oportet ꝙ exterius ppaletur p
verbum. Itē in foro iudiciali ita est ꝙ nō addu-
cuntur aliqua ad iudicium nisi que aliquo mō ma
nifesta sunt. Unde Math. xviij. Si peccauerit in te
frater tuus. corripe eum inter te ⁊ ipsum solum ⁊c.
ergo videtur ꝙ si peccatū aliqđ in solo corde fuit.

nec vlli sit manifestū q̄ nō oportet ad iudiciū sacer
dotale deferre. Itē q̄ solū pctm̄ latens sit cōfiten
dum videt̄. quia Aug⁹ diffiniens cōfessionē dicit q̄
cōfessio est p quā morbus latens spe venie aperit̄.
Itē sup illud Geñ. iiij. vox sanguinis ⁊c. glo. eui
dentia patrati sceleris. nō indiget accusatore. sed cō
fessio est accusatio. Prouer. xviij. Justus in pncipio
accusator est sui. ꝙ qn̄ pctm̄ est euidens non indiget
cōfessione. Itē ideo dī cōfessio vt instruat̄ sacer
dos de quātitate pcti. sed nō oportet qn̄ est publicū
et notoriū. ergo de aperto nullus debet nec tenetur
125 confiteri. Rn̄. dōm q̄ ois pcti mortalis diam ne
cesse est cōfiteri. siue sit latens siue manifestū. siue sit
cordis siue oris. Peccatū eñ manifestū oportet con
fiteri duplici ex causa. Una est a pte audiēt̄. alia ex
pte cōfitentis. Ex pte audiētis. qm̄ sicut est in iudi
cio forensi q̄ iudex aliqd nouit vt priuata psona. qđ
tñ non nouit vt iudex. nec pcedit ad sniam quousq̄
innotescat ei vt iudici. sic est in iudicio pniali q̄ sacer
dos aliqd nouit vt hō. qđ tamē nō nouit vt deus. qz
non est p testimoniū cōscientie accusatū. q̄ est testis
diuinus. ⁊ quousq̄ sic nouit. nec spectat ad ipsū sol
uere nec ligare. ideo oportet q̄ ei confiteat̄ peccator
quātūcunq̄ sit publicū. Alia rō est ex parte cōfiten
tis. quātūcunq̄ eñ aliquis ab aliquo accuset̄. nunq̄
pter hoc iustus dī siue iudicat̄. sed magis iniustus.
Sed qn̄ hō seipsū q̄ est dignus accusatione accusat
tunc exercet opus iusticie. ⁊ ideo dī iustus in princi
pio accusator est sui. Ut ergo quis iustificet̄. ⁊ iust⁹
esse cōprobet̄. ⁊ dignus ecclesie reconciliatione. ne
cesse est q̄ ipse se accuset quātūcunq̄ eius peccatuz
126 sit publicū. Oportet etiā pctm̄ cordis siue peccatum
latens confiteri duplici ex causa similiter. tū ex pte
audientis. tum ex pte confitentis. Ex parte sacerdo
tis audientis. quoniā per illū debet ligari ad penam
aut absolui. certū eñ est q̄ p omni mortali meretur
quis penā eternā. ideo satisfactio imponēda est ſm
arbitriuz sacerdotis. ideo talis habet necesse confi
teri ei scelus occultū. quia aliter ipse nō nouit. Alia
ratio est ex pte petōris cōfitentis. vt que nō erubuit
intra thalamū cordis in conspectu diuine presentie
cogitare et velle. ⁊ volendo cōsentire. tunc corā ocu
lis sacerdotis recitet cū rubore. vt que pperpetrauit in
uerecunde ⁊ verecundiā abiecit. nunc ex hoc in con
spectu hominis erubescat. homo eñ carnalis plus
erubescit oculos hominis q̄ dei. Concedende igitur
sunt rationes q̄ differentie omnis peccati confiten
127 de sunt. Ad illud ergo qđ obijcit̄ de sap. xj. dicen
dum q̄ tam verbū illud q̄ verbū chrysostomi ⁊ au
gustini sup hac materia intelligendū est p approba
tionem. Non eñ intelligendū est p̄cise p veritatem
Peccator eñ qui sola voluntate peccat que toti ho
mini p̄sidet. totus punit̄. ita q̄ interius ⁊ exterius. ⁊
ideo si fiat emenda. totus dicit̄ eam facere et p om
128 nes actus scꝫ cordis. oris. ⁊ manus. Ad illud qđ
obijcitur de augustino q̄ vbi oritur ⁊c. dicendum q̄
verbum illud intelligit̄ quantū ad pgressum pecca
ti. vt peccatum non pcedat. sed vbi oritur ibi moria
tur. ꝫ non intelligit̄ q̄ntū ad emendā. Uel dicendū
q̄ illud est intelligenduz de penitentia respondente
peccato publico et occulto. De peccato eñ publico
publice est confitendū pter scandaluz extirpandū.
et de occulto occulte coram vnico sacerdote. ⁊ illud
129 videtur magister dicere in litera. Ad illud quod
obijcitur de foro iudicij q̄ adducunt̄ manifesta. Di
cendum q̄ foro iudiciali. qđ procedit ſm rigorem
iusticie ad condemnationeꝫ. alius est actor. alius est
reus. alius testis. et ideo oportet q̄ pluribus sit no
tum illud de quo quis accusatur. Sed in foro peni
tentiali sacerdos tenet locum dei. et confitens tenet
locū accusantis ⁊ accusati ⁊ testis. nam ratio accu
sat voluntatem. testimoniū ferente cōscientia. ⁊ quia
iste est testis priuatus queꝫ nihil latet. ⁊ de omni oc
culto testimoniū phibet. ideo tali iudicio compete
occulta iudicare. Ad illud qđ obijcitur q̄ cōfessio 130
est latentis peccati manifestatio p augustinū. dicen
dum q̄ est peccati latentis illum cui confitet̄ p mo
dum iudicis. Uel dicēdū q̄ peccatū omne in anima
est quasi apostema intrinsecū. ⁊ quantūcunq̄ homo
peccet aperte. adhuc virus peccati latet in anima. ꝫ
in confessione rumpitur vulnus. ⁊ sanies peccati ad
exteriora trahitur vt dicit Gregori⁹. ⁊ hinc est q̄ Au
gustin⁹ dicit q̄ cōfessio dicit̄ p quā morb⁹ latens spe
venie aperitur. Ad illud quod obijcit̄ de euiden 131
tia patrati sceleris ⁊c. dicendum q̄ illud intelligitur
in foro iudiciali. quia factū illud exterius notum est
⁊ testibus nō eget. ⁊ quia nulla potest tergiuersatio
ne celari. sed nō sic in foro penitētie. credit̄ eñ ibi te
stimonio solius conscientie. Si eni conscientia testi
ficetur nunc contra hominē. in iudicio testificabitur
pro homine. alioquin semp erit testis contrarius.
Ad illud quod obijcitur q̄ est ad sciendā quanti 132
tatem peccati. dicendū q̄ ista nō est tota ratio. imo
rationes que superius assignate sunt. ⁊ preterea ad
hoc est vt sciat p modū iudicis.

Questio. iij.

Utrum teneamur confiteri omnē peccati circūstan
tiam. Et q̄ sic videt̄. quia Augustinus dicit in libro
de penitentia enarrans multiplicia genera circūstan
tiarum. omnis inquit ista varietas confitenda est et
deflenda. Item ratione videtur. quia confessio
maxime fit ad sciendā peccati quantitatē. quia im
ponenda est penitentia ſm mensuraz ⁊ extimatio
nem peccati sicut dicit̄ Leuit. v. sed penes circūstan
tias consistit peccati quantitas. ergo necesse est eas
confiteri. Prima manifesta est. Secunda pbatur p
hoc quod dicit Berñ. q̄ nuge in ore sacerdotis bla
sphemie sunt. hoc autem nō dicit nisi pter aggraua
tionem peccati. ergo ⁊c. Item in confessione ne
cesse est genus peccati aperiri. sed genus peccati va
riatur per circūstantias. sicut patet. cognoscere eñ
nō suā que soluta est fornicatio est. cognoscere non
suam que habet virū est adulterium. ergo necesse est
confiteri circūstantias. Itē confessio potissime fit
ad erubescentiam. sed maior est erubescentia in con
fessione circūstantiarū adiacentiū q̄ etiā in enarra
tione actus. ergo videt̄ q̄ potissime sit circa circum
stantias in confessione insistendū. Item cōfessio
principaliter fit ad accusationē peccantis. sed accu
sationis actio est ex circūstantijs. vnde tulius in pri
mo rethorice. circūstantie sunt a quibus trahunt̄ ar
gumenta accusationis vel defensionis. Et boetius in
iiij. circūstantie sunt que questionē rethoricā faciūt
de laude ⁊ vituperio persone. Item strictius est
diuinum iudicium q̄ humanū. sed in humano iudi
cio modo fit inquisitio ⁊ responsio de circūstantijs.
vnde nō est sufficiens querē de actu. ergo multo for
tius in iudicio diuino. sed hoc est iudiciū pnie. ꝫ ⁊c.

Item sicut diligentius curandus est morbus spiritualis q̄ corporalis. sic magna diligentia est habenda circa spm̄. ꝛ maior q̄ circa corpus. sed morbꝰ corporalis nõ detegit̃ sufficienter nisi etiā circumstantie detegant̃. ergo ꝛc. Contra. Translato principali. necesse est q̄ transferat̃ annexum. sicut apl's dicit hebre. vij. Trāslato sacerdotio necesse est vt legis trāslatio fiat. sed pctm̄ est pncipale. ergo si p cõfessionē dominus transfert peccatū. pari ratione ꝛ circumstantiam. Item circumstantie sunt infinite nobis. et nullus tenet̃ ad illud quod sibi est impossibile. ergo nõ tenet̃ circumstantias pcti recolligere ꝛ referre. Itē nõ est necesse q̄ peccatori imponat sacerdos ita grauem penam sicut exigit culpa. imo tota die imponūtur multo minores. ergo pari ratõne nõ est necesse q̄ peccator ɔfitear̃ se ita grauiter peccasse sicut peccauit. Item si tenet̃ ɔfiteri circumstantias ad sciēdū quantitatem peccati. et quantitas peccati nõ scitur nisi sciantur circūstantie alleuiantes sicut aggrauātes. ꝛ circūstantie defendentes sicut accusantes. ergo homo tenet̃ in ɔfessione seipm̄ excusare. sed hoc falsuȝ est. ergo ꝛc. Item videt̃ q̄ circūstantia nõ augeat quantitatem. qꝛ in bonis quantitas meriti nõ causatur ex circūstantijs. sed ex quantitate amoris quo cõuertit̃ homo ad deum. ergo pari rõne cuȝ pctm̄ sit auersio. quantitas peccati ɔsistit in libidine siue contemptu cordis. nõ ergo in circumstātia exteriori. Itē videt̃ q̄ non det speciem pctõ. qꝛ omne illud qḋ dat speciem et formaȝ dat eē eēntiale ꝛ intrinsecū ꝛ vnicum. sed circūstantie sunt extrinsece ꝛ accidentales ꝛ variabiles. ergo nulla circumstantia trahit in genꝰ peccati nouū. nõ ergo vr̃ q̄ oporteat circumstantias cõfiteri. Est ergo qḋ quas oporteat cõfiteri ꝛ quas nõ.

Rꝫ. dōm q̄ circumstantie que attingunt pctm̄. q̄dam sunt alleuiantes. quedā in aliud genus trahentes. quedam aggrauantes. Circūstātias in aliud genus trahentes ɔfiteri est necessariuȝ. qm̄ genus pcti ɔfiteri oportet. Circūstantias vero alleuiantes ɔfiteri non est bonū nisi ꝓpter hoc vt satisfiat aliene inquisitioni. vel vt prouideat̃ eius scandalo ꝛ perturbationi vtpote si timeret confessorem ex hoc accipere occasionem ad malum. vel si etiā tantū diminuat vt sit in genere venialis. sicut comedere carnes in quadragesima ꝓpter infirmitatem. ita tamen q̄ a latere nõ sit gulositas aliqua. Et ratio huius est. quia in confessione non debet pctõr se excusare ſ accusare. De circumstantijs autem que aggrauant si genus peccati non mutatum est. est inter doctores opinio diuersa. Quidam eñi dicunt q̄ penitentes tenent̃ ɔfiteri. sȝ quia preceptum affirmatiuum est. ideo obligat non ad semp sed pro loco ꝛ tpe. s. quando eam cognoscit siue p se siue p inquisitionem alienam. vnde sapiens et intelligens tenet̃ eas ɔfiteri absq̄ inquisitiõe. simplex tenetur si ab eo inquiratur. Alij dicunt q̄ non tenemur ad confessionem harum circumstantiaruȝ ratione necessitatis. sed de bono ꝛ equo. ꝛ quāto sē magis sapientes ꝛ pfecti. tanto magis debent distinctiꝰ eas explicare. ſ nõ tenemur ad hoc nisi forte ex ppria cõsciā obligemur. Hanc positionem credo ꝓbabiliorē. Unde dicendum q̄ confessio circumstantiarum in aliud genus trahentium spectat ad confessionem q̄tum ad necessitatem. ɔfessio vero aggrauantium q̄tum ad congruitatem. cõfessio vero alleuiantium potius facit congruitatem. et hoc intelligit̃ exceptis casibus predictis. Omnes igit̃ rõnes probantes circumstantias esse ɔfitendas sunt ɔgruitatꝭ q̄tum ad aggrauantes. al's si velint ꝓbare necessitatē ab insufficienti procedūt. illa excepta que est de circūstantia trahente in aliud genus. vnde verbum aug. cõsilium est. Et quod obijcitur de quantitate ꝛ erubescentia. ꝛ accusatione ꝛ diligentia habenda. nõ cõcludit nisi qḋ competentius fiat si exprimat̃ cuiuslibet peccati circumstantia. Quod obijcitur in cõ 34 trarium. Dōm q̄ non oportet eas confiteri. ɔgruuȝ est tamē. Illud quod obijcitur q̄ circumstantie alle 35 uiantes sunt cõfitende ꝛc. Dōm q̄ non est simile. qꝛ aggrauantes non tm̄ oportet confiteri ꝓpter quātitatem peccati. verumetiam ꝓpter erubescentiam et accusationem. Ad illud quod obijcitur q̄ non au 36 gent quantitatem. Dōm q̄ non augent principalit̃ sed quia augent contemptum vel libidineȝ. Nec est simile de bono. quia cū boni sumus bona facimus. vnde quantitas bonitatis venit ab habitu intrinseco. sed quantitas malicie ab actu. quia cū mala facimus mali sumus. Ad illud quod obijcitur q̄ non 37 mutat speciem. Dōm q̄ est esse nature. et esse moris Et aliquid est alicui accidentale ſm esse nature. qḋ tamen est essentiale ſm esse moris. et q̄uis circūstātie sint accidentales actui ſm esse nature. tamen essentiales sunt ſm laudem et vituperiuȝ. que laus vel est ex parte moris vel eius cõtrarium. Et si tu obijcias q̄ non debent dici circumstantie. Dōm q̄ aliq̄ est circumstantia respectu esse naturalis que nõ est circumstātia respectu peccati sed forma. vtpote furti accipere rem non suam inuito domino. Aliquando circumstantia est accidentalis respectu actus q̄tum ad esse nature ꝛ inq̄ꝫtum peccatuȝ. quia sine ea nihilominus est peccatum. sicut accipe rem alienam et sacram de loco sacro. et ita circumstantia ꝛ forma Sed circumstantia respectu peccati furti. qꝛ sine ea poterat esse furtum. ſ forma respectu sacrilegij.

33

Dist. XVIII. de cõfessiõe sacramentali in se q̄tū ad ptātē absoluentis ꝟtute clauiū in foro penitentiali.

Iequeri solet si pctm̄ iam oino dimissum est a deo ꝛc. Supra egit mgr̄ de cõfessione q̄tū ad necessitatē a parte penitentis. hic scdo agit de ipa q̄tū ad ptātem ex parte absolutionis. Habet aūt hec pars duas. In prima agit de potestate in se. In scda in ɔpatione ad suscipientes. s. di. xix. Postq̄ɜ ɔñsum ē q̄ sint claues apostolice ꝛc. Prima pars habet duas. In prima determinat de clauibus et eaꝝ vsu in foro penitentiali. In scda vo in foro iudiciali, ibi. Et est alius modꝰ ligandi ꝛ soluendi ꝛc. Prima ps hȝ duas. In prima querit ꝛ determiat veritatē. In scda ad maiorē enodationē opponit. ꝛ ſ ibi. Sȝ qr̃ vtrū a pctõ soluere valeat. Prima ps duas hȝ ptes. In pma mouet suā qõnē. In scda determinat. ibi. Claues iste nõ sunt corporales. Silr̃ scda ps tres hȝ. In pma opponit ad vtrāq̄ ptē. oñdēs pmo q̄ sacerdotes nõ pñt soluere a pctõ ꝛ ligare. In scda oñdit q̄ pñt a pctõ soluere ꝛ ligare. In tercia determinat modū p quē soluūt ꝛ ligant. ibi. Nõ aūt hoc sacerdotibus cocessit quibꝰ tñ ꝛc. vbi oñdit q̄ sacerdotes dicunt̃ ligare ꝛ soluere. vel q̄tum ad ostensionem. vel q̄tum ad penam temporalem.

Querit quid sacerdos virtute clauiũ in cõfessi/one dimittat. a

Dist. XVIII

Hic queri solet si peccatum iam omnino dimis- sum est a deo p cordis ↄtritionez. ex q̃ penitẽs votum habuit ↄfitendi. q̃d postea dimittat̃ ei a sacerdote: Uideo eñi quo vinculo eum ligat. s. tẽpo ralis pene. sed nõ a quo euz absoluat. Et ideo quero. Ante penitudinẽ quippe cordis[a] anima rei maculã ha- bet ⁊ fetorem peccati. atq̃ʒ eterne vltõnis vinculo liga ta existit. Si võ ad confessionẽ p cordis ↄtritionez de ua p seipsum sine ministerio sacerdotis ⁊ debitum om nino relaxat. et animam interius purgat a contagione ⁊ fetore peccati. quid ergo mũdat: quid dimittit sacer- dos: vbi sũt claues ille quas dñs tradidit petro ⁊ suc- cessoribus eius dicens. tibi dabo claues regni celoruʒ. et queciq̃ʒ ligaueris sup terrã erũt ligata ⁊ in celo. et quecunq̃ʒ solueris sup terram erũt soluta ⁊c. Ut autẽ premissa questio plenius explicari valeat. quasi alti' ducto rhete de his clauib' ⁊ vsu eax disseramus.

Math. xvi.

Determinat questionem motam. b

Claues iste sunt nõ corporales sed spũales. s. discernẽ di scia. ⁊ potentia iudicandi. i. ligandi ⁊ soluendi. qua dignos recipere. indignos debet excludere a regno ec clesiasticus iudex. Qui sicut habet ius ligãdi ita ⁊ sol uendi. Unde Ambro. Dñs par ius ⁊ soluendi esse vo luit ⁊ ligãdi. q̃ vtrunq̃ʒ pari cõditione pmisit. Ergo q̃ soluendi ius nõ habet. nec ligãdi habet. Et infra. Cer tum est q̃ ecclesie vtrunq̃ʒ licet. heresis vtrunq̃ʒ nõ ha bet. Jus eñi hoc solis pmissuʒ est sacerdotibus. Recte ergo ecclesia hoc sibi vendicat. que veros sacerdotes habet. heresis vẽdicare nõ potest q̃ veros sacerdotes non habet. Usus võ harũ clauiũ multiplex est. di/ scernere. s. ligandos ⁊ soluendos. ac deinde ligare vel soluere. Qui eñi indignos ligat vel soluit. ppria pote state se priuat. i. dignũ priuatione se facit.

De vsu clauiũ.

Querit vtrum sacerdos possit absoluere ⁊ ligare a peccato. et opponit ad vtrãq̃ʒ ptez. ostendens p̃- mo q̃ non possit. c

Sed querit̃ vtruʒ a pctõ soluere valeat sacerdos. i. a culpa. vt culpe maculã abstergat. vel debitum eterne mortis soluere valeat: Quidam arbitrati sunt. cũ pec cator dupliciter ligatus teneat̃ vt predictũ est. s. men/ tis ↄtagione ac cecitate. ⁊ debito future pene. alterũ cu rari p deũ. alterum solui p sacerdotẽ. Patit̃ eñi p pec/ catũ quasdã tenebras interiores ⁊ maculas. a quib' ni si liberet̃. pĩciet̃ in tenebras exteriores. Cũ aũt libera tur ab his. suscitat̃ a morte peccati. Uñ aplˢ. Surge q̃ dormis ⁊ illuminabit te christus. Solus eñi xp̃s nõ sacerdos aĩam resuscitat. ac pulsis tenebris interiori/ bus ⁊ maculis. eã illumĩat ⁊ mũdat. q̃ aĩe faciẽ lauat. debitũ võ eterne pene soluere concessit sacerdotibus. Quod in resurrectiõe lazari signatũ asserũt. quẽ xp̃s prius p se interius viuificauit. deinde foras exire ius- sit. eũq̃ʒ adhuc ligatũ soluere aplˢis precepit. q: vt aũt

Opinio q̃rundam.

Ephe. v.

Joh. xi.

a Anima rei macu lam habet ⁊ fetorem peti ⁊c. Queritur hic quõ ista differant ab- inuicem. Querit̃ etiã quare pctm̃ pot' di cit̃ habere fetorẽ q̃ ca lorẽ vel aliam ppieta tem rei sensibilis. Rñ' dñm q̃ q̃uis peccatũ vnũ sit in se. tñ fm di uersam cõpationez ad iudiciũ veruz tria sortit̃ vocabula. Iu- diciũ eñi nostrum tri- pliciter se habet. s. vel p modũ speculatiuũ. vel put se extẽdit ad affectũ. vel put se ex- tendit ad effectũ. Si- militer diuinũ iudici- um in triplici ratione habet cõsiderari respe ctu peccati. Aut p mo dum speculationis. ⁊ sic dr̃ pctm̃ macula p pter rõnẽ turpitudis quam ibi considerat. Uel per modum af- fectus. ⁊ sic dicit̃ pec catum fetor eo q̃ ipʒ refugit affectus recte ordinatus. Uel put exit in effectum puni endi. et sic pctm̃ eter- ne mortis debitũ dici tur. Sortit̃ ergo tria nomina fm compati onem ad actũ tripli- cem diuini iudicij. scʒ discernendi. approbã di vel respuendi. ⁊ ter cio puniendi. Uel alit̃. peccatũ comparatur ad id in quo est. ⁊ sic quia eum maculat di citur macula. Uel ad alium pximum in cu ius affectu non est. et sic dicitur fetor in eo. Uel ad deum. et sic di citur et̃ne mortis vin culum.

Alioꝝ sententia verior.

Joh. xx.

Ps. xxxi.

Hieronym⁹.

Cassiodor⁹.

Ratõe vrit ad ꝓbãdũ qđ dic.

Isa. xliij.
Ambrosij auctẽ ꝓbat id. b

Aug. 2 iulianũ
Joh. j.

ipse interius animã a caligine maculaq; peccati emun
dat. sacerdotibus vero dedit vinculum eterne mortis
soluere. Alij vero dicunt solũ deũ nõ sacerdotem de-
bitum eterne mortis dimittere. sicut ⁊ animã interius
p se viuificat. nec tamen diffitentur sacerdotibus tra-
ditam ptãtẽ pctã dimittendi ⁊ retinendi quib⁹ dictuz
est. quoꝝ remiseritis pctã ⁊c. Sicut em̃ xp̃s retinuit si
bi potestatem baptismi. ita ⁊ penitentie. Et ideo sic in-
terius gratia sua aiam illuminat. ita et simul debitum
eterne mortis relaxat. Ipse em̃ p seipm̃ peccata peni-
tentiũ tegit. ⁊ tunc tegit quando ad penam non reser-
uat. Tunc ergo tegit. quando debituz pene soluit. Q
aũt ipse tegat aperte dicit august. exponens illum lo-
cum psalmi. Quorum tecta sunt peccata. id ẽ cooper-
ta ⁊ abolita. Si em̃ texit deus peccata. noluit aduerte.
Si noluit aduertere. noluit animaduertere. id est pu-
nire s; ignoscere. Ita ergo dic̃ a deo tecta. vt de⁹ nõ vi
deat. i. eternaliter puniat. Uidere em̃ dei. peccata ẽ ad
penam imputare. Auertere aũt faciem a peccatis. hoc
est ea ad penam nõ reseruare. Itez Hieronym⁹. Qui-
bus deus dimittit peccata tegit ne in iudicio reuelent̃
Itẽ Cassiodorus. Qui grauia habẽt peccata. alijs de-
us imputat. alijs p misericordiam nõ imputat. Ex his
aperte ostendit̃ q; deus ipse penitentez soluit a debito
pene. ⁊ tunc soluit quando intus illumĩat inspirando
veram cordis cõtritionem. Cui sententie ratio suffra-
gatur ⁊ autoritates attestant̃. Nemo enim vere cõpũ
gitur de peccato habens cor contritum ⁊ humiliatum
nisi in charitate. Qui aũt charitatẽ habet. vita dign⁹
est. nemo aũt simul ⁊ vita ⁊ morte dignus est. Non est
ergo tunc ligatus debito eterne mortis. filius enim ire
esse desijt. ex quo diligere ⁊ penitere cepit. Et tũc ergo
solutus est ab ira que non manet sup illũ qui credit in
chastũ. sed super illum qui non credit. nõ ergo postmo
dum p sacerdotem cui ↄfitet̃ ab ira eterna liberat̃. a q̃
iam liberatus est p dominum ex quo dixit. confitebor.
Solus ergo deus hominem interius mundat a pecca
ti macula. ⁊ a debito eterne pene soluit. qui p pphetã
ait. Ego solus deleo iniq̃tates ⁊ peccata populi. Itez
Ambrosius. [b] Uerbũ dei dimittit peccata. sacerdos et
iudex. Sacerdos quidem officiũ suũ exhibet. sed nul-
lius potestatis iura exercet. Idem. Ille solus peccata
dimittit. qui solus p peccatis nostris mortuus est.
Item augustinus. Nemo tollit peccata nisi solus de⁹
qui est agnus tollens peccata mundi. Tollit aũt et di-
mittendo que facta sunt. ⁊ adiuuando ne fiãt. ⁊ perdu
cendo ad vitam. vbi omnino fieri non possunt. His
alijsq; pluribus testimonijs docetur. dominum solum
p se peccata dimittere. ⁊ sicut dimittit quibusdam. ita
⁊ alioꝝ quorundam peccata retinet.

Ostendit q; sacerdotes possint soluere et li-
gare a pctõ. D

Nec ideo tamen negamus sacerdotibus concessaz po
testatem dimittendi ⁊ retinendi peccata. cum hoc ve-

b Uerbum dei di-
mittit pctã. sacerdos
⁊ iudex. Querit̃ cir-
ca hoc verbũ ambro.
quid vocet̃ verbum
dei. Si filius dei. s; ille
idem est iudex. s. dei fi
lius. ergo nõ bene di-
uidit ex opposito.
Itez iudicis nõ ẽ pec-
cata dimittere s; poti
us punire. male igit̃
videt̃ hoc assignare.
Dicit̃ em̃ in ps. Cuz
accepero tp̃s ego iu-
sticias iudicabo. Itẽ
videtur litera sequẽs
ↄtradicere. sacerdos
officiũ suum exhibet.
sed nullius potestat̃
iura exercet. R⁹ dõm
q; ambro. tangit hic
triplicem modum di-
mittendi pctã. scz primũ
clauẽ autoritatis. ⁊ hĩ
est dei iudicantis. Se
cũdũ clauem excellẽ-
tie. ⁊ hec est verbi in-
carnati. Scdm clauẽ
ministerij. ⁊ hec ẽ ipi-
us sacerdotis. Et sic pa
tet quõ illa distinguũ-
tur. et patet q; non ẽ
contrarietas in litera
Uult enim ambrosi⁹
dicere q; peccata dicũ
tur dimitti a sacerdo
te. nõ p modũ efficiẽ-
tis sed ministrantis.
et hoc dicit litera se-
quẽs. Ad illud quod
obijcit̃ q; iudex puit.
Dõm q; duplex ẽ iu-
dicium. Unum in p̃-
senti et hoc ẽ iudiciuz
in penitentie foro. et
hoc magis est miseri-
cordie q̃; iusticie. q̃a
modo est tempus mi
sericordie. Aliud iu-
dicium postremũ. ⁊ il
lud est iusticie. quod
signanter notans di-
cit. cum accepero tẽ-
pus. et de illo oppo-
nit. non autez de isto.
et sic pz illud.

ritas in euangelio aperte doceat. Hinc augustinus ait. Ecclesie charitas que p spiritumsanctum diffunditur in cordibus eorum qui participes sui sunt peccata dimittit. eorum qui non sunt tenet. Idem. Sacerdotes possunt confitentibus parcere. quibus enim remittunt remittit deus. Lazarum enim de monumento suscitatum obtulit discipulis soluendum. per hoc ostendens potestatem soluendi concessam sacerdotibus. Dixit enim. Quodcunque solueris sup terram erit solutum et in celo etc. hoc est. Ego deus. et omnes celestis curie ordines. et omnes sancti in gloria mea laudant vobiscum et confirmant quos ligatis et soluitis. Non dixit quos putatis ligare et soluere. sed in quos exercetis opus iusticie et misericordie. Aliter autem vel alia opera vestra in peccatores non cognosco. Idem. Cum veraciter ad deum conuerso peccata dimittuntur. ab eis dimittuntur quibus ipse veraci conuersione coniungitur. Spiritussanctus ea dimittit qui datus est omnibus sanctis sibi charitate coherentibus. siue se nouerint corporaliter. siue non. Similiter si alicuius tenentur peccata. ab eis tenentur a quibus ille cordis prauitate disiungitur siue notis corporaliter siue ignotis. Omnes mali spiritualiter a bonis seiuncti sunt. Ecce hic dicit peccata dimitti et teneri a sanctis viris. et tamen spiritumsanctum ea dimittere dicit. Et quod maiori consideratione dignum est. idem etiam dicit quod deus per se vel per sanctos suos tantum dimittit peccata. Ait enim sic. Sacramentum gratie dat deus etiam per malos. ipsam vero gratiam non nisi per seipsum. vel per sanctos suos. Et ideo remissionem peccatorum vel p seipsum facit. vel per ipsius columbe membra quibus ait. Si cui dimiseritis. dimittentur. Ecce quam varia a doctoribus traduntur super his. et in hac tanta varietate quid erit tenendum? Hoc sane dicere ac sentire possumus quod solus deus dimittit peccata et retinet. et tamen ecclesie contulit potestatem ligandi et soluendi. sed aliter ipse soluit et ligat. aliter ecclesia. Ipse enim per se tantum ita dimittit peccatum. quia et animam mundat ab interiori macula. et a debito eterne mortis soluit.

Determinat modum p quem sacerdotes soluunt et ligant a peccatis. e

Non autem hoc sacerdotibus concessit. quibus tamen tribuit potestatem soluendi et ligandi. i. ostendendi homines ligatos vel solutos. vnde dominus leprosum sanitati prius p se restituit. deinde ad sacerdotes misit. quorum iudicio ostenderetur mundatus. Ita etiam lazarum iam viuificatum. obtulit discipulis soluendum. quia et si aliquis apud deum sit solutus. non tamen in facie ecclesie solutus habetur nisi p iudicium sacerdotis. In soluendis ergo culpis vel retinendis. ita operatur sacerdos euangelicus et iudicat sicut olim legalis in illis qui contaminati erant lepra que peccatum signat. Unde Hiero. sup matheum. vbi dominus ait petro. Tibi dabo claues regni celorum et quodcunque ligaueris super terram erit ligatum et in celis. et quodcunque solueris super terram erit solu-

Aug. super Jo. c

In li. de penis.

Joh. xi

Math. xvi.

Hieronymus Math. xvi. d

4 e Ecclesie charitas que per spiritum. Videtur hic Augustinus falsum dicere. quia solus deus peccata dimittit. sed ecclesie caritas non est deus. sed vnitas corporis mystici. ergo etc. Si tu dicas quod charitas ecclesie accipitur non formaliter sed exemplariter p charitate que est spiritussanctus. Similiter posset dicere quod deus celi et terre peccata dimittit. et ita non magis competeret ecclesie quam alii. Responsio. dicendum quod charitas ibi stat p caritate creata. quod patet per determinationem adiunctam cum dicit. que per spiritum sanctum diffunditur. Hec autem dicitur dimittere peccata quantum ad meritum. sicut exponit infra. quia viri sancti per charitatem suam merentur gratiam primam. Uel ideo dicitur dimittere. quia nulli dimittuntur nisi eis qui recipiuntur intra ecclesiasticam vnitatem. vnde heretici et scismatici quamdiu extra ecclesiam in heresi et scismate perseuerant. gratiam nec sibi nec aliis valent aliqualiter impetrare. de adultis loquendo.

5 d Quodcunque ligaueris super terram etc. Obiicitur contra istam Hiero. expositionem. quia si istud esset solum per ostensionem. nulla ergo differentia esset sacerdotis noui testamenti ad vetus. Et iterum. si sacerdos est arbiter et penas potest secundum arbitrium suum imponere. ergo videtur quod ad voluntatem suam possit soluere et ligare. Item aliquis hypocrita qui habet signa contritionis

tum et in celis. Hunc inquit locum quidam non intelligentes aliquid sumunt de supercilio phariseorũ. vt damnare innoxios. vel soluere se putent noxios. cum apud deum non sententia sacerdotum. sed reorum vita queratur. In leuitico se ostendere sacerdotibus iubentur leprosi. q̃s illi non faciunt leprosos vl' mũdos. sed discernunt qui mundi vel imundi sunt. Ita et hic aperte ostenditur q̃ non sequitur deus ecclesie iudicium que per surreptionem et ignorantiam interdum iudicat. deus aũt semp iudicat ſm veritatẽ. Et in remittendis vel in retinendis culpis. id iuris et officij habẽt ecclesiastici sacerdotes. quod olim habebant sub lege legales in curãdis leprosis. Hi ergo peccata dimittũt vel retinent. dum dimissa a deo vel retenta iudicãt et ostẽdũt. Ponunt enĩ sacerdotes nomen dñi sup filios israel. sed ipse benedicit vt dicitur in numeris. Hunc modum ligandi et soluẽdi Hieronymꝰ supra notauit.

Leuitici. xiij

Numeri. vj.

Alius modꝰ ligandi et soluendi.

Ligant quoq̃ sacerdotes dum satisfactionem penitentie confitentibus imponunt. Soluũt cum de ea aliquid dimittunt. vel per eam purgatos ad sacramentorum communionem admittunt. Quemadmodum superius leo papa notauit. Scdm hunc modum dicuntur etiam sacerdotes dimittere peccata vel retinere. Unde superius augustinus dixit. Quibus remittunt remittit deus etc. Opus enim iusticie exercent in peccatores cum eos iusta pena ligant. opus misericordie dũ de ea aliquid relaxant. vel sacramentoꝝ communioni conciliant. alia opera in peccatores exercere nequeũt. Et notandum est quia quos satisfactione penitentie ligant. eoipso a peccatis solutos ostendunt. quia nõ imponitur alicui satisfactio penitentialis. nisi quem sacerdos vere penitentem arbitratur. Alij non imponit. et eoipso peccatum retineri a deo iudicat. Quod autem hoc ad claues ptineat Augustinus ostendit dicens. Frustrat claues ecclesie qui sine arbitrio sacerdotis penitentiam agit. si sine dus confessione criminis indulgẽtia impetratur.

Aug. in li. de penitentia.

absoluitur a sacerdote. quero q̃ dicãn clauis errat. an non. Si errat. ergo non deberet eum absoluere. q̃ hoc falsũ est. quia iudex ſm ea que apparent debet iudicare. Si non errat. ergo videtur q̃ talis sit solutus in celis. Rꝰ dicendum q̃ q̃tum ad absolutionem a culpa. sacerdos se habet per modum demonstrantis. q̃tum ad absolutionem a pena se habet p modum dimittentis. Sed attendẽ- 6 dũ est q̃ efficacia sacramenti pendet ex idoneitate suscipientis. actus enim actiuorum sunt in patiẽte disposito. Dico igitur q̃ in talem qui videt contritus habet clauis effectum quãtum est de se. sed q̃ non habet. hoc est ex fictione illius. ita q̃ q̃uis clauis non erret. tamen ille errat et decipit. Si autem ille qui soluit obligat ſm voluntatem ita q̃ nõ ſm scientie vel iuris regulaꝫ procedat. sic clauis non habet efficaciam. et contra tales qui volebant ad votum soluere et ligare loquitur Hieronymus. ostendens hoc de supercilio et superbia procedere. vnde sicut sacramenta priuantur efficacia. aut quia nõ recte administrantur. aut quia non recte suscipiuntur. sic de clauibus oportet intelligi.

Ad intelligentiam huius partis queritur de clauibus ſm q̃ spectant ad forum penitentiale. Et circa hoc tria principaliter queruntur. Primo queritur de clauibus in generali. Secũdo de potestate ligandi et soluendi que est clauis pricipalis. Tercio de scientia discernendi. Circa primum queruntur duo. Primo queritur vtrũ claues ecclesie date sint. Secundo supposito q̃ sic. queritur ad quid date sunt.

a

Questio. j. a

Circa quã ostendit q̃ claues eccle sint date p illud quod habet Math. xvj. Tibi dabo claues regni celorum. Item hocipsum probatur per illud quod dicitur Joh. xx. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis etc. ergo in potestate apostolorum fuit introducere ad iusticiam. ergo ad vitam. sed omnis q̃ potest admittere vel excludere a regno habet claues regni. ergo apostolis date fuerunt claues. nõ nisi q̃ntum erant prelati ecclesie. ergo etc. Item ratione videtur. quia nullus potest ingredi regnum celorũ nisi per ecclesiam. et hoc significatum est Geñ. xxviij vbi dicitur. Non est hic aliud nisi domus dei et porta celi. Sed constans est q̃ ad rectum ordinem oportuit prelatos in ecclesia institui. sed nullus sufficienter porte preest nisi qui habet clauem ipsius. ergo videtur q̃ dominus claues apostolis concesserit.

Item decet regem terrenum vt clauem ostij siue porte suis seruis committat qui ministrant in eius curia. sed non est liberalior rex terrenus q̃ rex eternꝰ

sime no multo minor. ergo videtur ꝙ aliquibus suis sive hominibus claves commisit. Ad oppositum ita arguitur. Nulla necessitas est clavium ubi ostiũ semper est patens ⁊ apertum. sed ostium celi ⁊ ecclesie semper est apertũ. ergo ⁊c. Minor probatur sic. ostium paradisi christus dominus est qui dicit Joh. x. Ego sum ostium. sed illud semꝑ est apertum. quia Johis. vj. dicit ipse. Eum qui venit ad me non eiciam foras. Et Apocal. iiij. Vidi ⁊ ecce in celo ostium apertum. ergo ⁊c. Item illi soli conceditur clavis qui potest claudere ⁊ aperire. sed hic est solus christus Ysa. xxij. Dabo clavem domus david super humerũ eius. et claudet ⁊ non erit qui aperiat ⁊c. ergo solus christi est aperire ⁊ claudere. ergo ⁊c. Item solus ille fert clavem qui potest obstaculum amovere. sed obstaculum regni celoꝝ solus christus potuit amovere. ergo ⁊c. Probatio minoris sup illud Ysaie. xxij Dabo clavem domus david. glo. in passione reseravit quod ante non poterat. si hoc fuit solius christi. ergo ⁊c. Item maius quid est habere claves paradisi ꝙ͂ habere claves mortis ⁊ inferni. Sed christus clavem mortis ⁊ inferni sibi soli reservavit nec dedit ecclesie. ergo clavem regni multo fortius. Rᵒ dicendum ꝙ nomen clavis translatum est ad spiritualia ab ipsis corporalibus. In his autem corporalibus clavis est instrumentum ad removendum aliquod obstaculum. Quoniam igitur in spiritualibus invenimus obstaculũ ad ingrediendum in regnum celeste. necesse est illud removeri. ideo ad spiritualia nomen clavis transferimus. vocantes clavem illaz virtutem per quam obstaculum removetur. sive ꝑ quã excluditur vel includitur. Scd͂m hoc igitur notãdũ ꝙ cum triplex sit obstaculum ingrediendi in regnuz. et triplex potestas illud removens. triplex est clavis spiritualis differens ſm gradum ⁊ dignitatem. Obstaculum aũt ingrediendi in celum est debitum alicuius peccati. hoc autem est triplex. Primum peccati mortalis commissi. et hoc est debitum eterni supplicij. hoc autem obstaculum solus deus amovet. quia hoc removetur per culpe deletionez. ⁊ ideo potestas hoc removens est potestas divina que ab aliquibus dicitur clavis autoritatis. Secundum obstaculum est debitum peccati contracti. et illud est debitum solutionis precij et hoc solui potuit per eum qui potuit satisfacere. talis aũt fuit solus xp̃s. et ideo hec potestas removens illud obstaculum est solius christi. et vocant eam aliqui clavem excellentie. Terciũ obstaculum est debitum peccati dimissi. quia postꝙ͂ homini dimissa est culpa. adhuc est obligatus ad temporalem penam. et hoc removeri potest ꝑ illum qui potest peccati penam taxare. ⁊ talis est minister christi non tñ christus. et ista potestas est hominibus cõmunicata. et vocatur ista potestas clavis ministerij. Cũ igit̃ triplex sit ptãs ſm triplex obstaculũ. triplex est clavis. Prima scilicz autoritas a qua est. secunda scilicet excellentie et hec est in solo christo. ⁊ tercia ẽ clavis ministerij que descẽdit a clave autoritatis mediante clave excellentie. et de hac dictum est petro. tibi dabo claves regni celorum Mathei. xvj. ⁊ de hac ꝓcedunt autoritates et rationes ad primam partez Sed rationes ad oppositum procedunt de alijs clavibus. Ad illud ergo quod primo obijcitur ꝙ ostium semper est apertum. dic͂m ꝙ hoc verum est de se. sed tamen homo sibi claudit per debituz peccati qd incurrit. a quo oportet hominem per aliquam clavium liberari. Ad illud quod obijcitur ꝙ solus christus potest claudere. Dic͂m ꝙ illud intelligitur de clave excellentie per quam clausit lymbum sanctis ne ibi descendant. et aperuit paradisuz. ⁊ de ista apertione dicitur in oratione paschali. Deus qui eternitatis aditum devicta morte reserasti. de hac intelligitur textus ⁊ glosa. ⁊ ita patet sequens obiectio. Ad illud quod obijcitur de clavibus inferni. potest respõderi ſm aliquos ꝙ iste etiam sunt claves inferni. sed tamen denominantur a digniori. quia dum aperiunt celum claudunt infernum. sed principaliter sunt ad aperiendum celuz. Potest aliter dici ꝙ claves inferni habet christus ſm ꝙ deus. quia ipse est qui potest animam ⁊ corpus perdere in iehennam. et qui põt liberare ⁊ ibidem includere. unde hoc cõpetit ei ſm clavem autoritatis que est in removendo culpam. ⁊ ideo plus dicit ꝑ clavem inferni ꝙ͂ per clavem regni. sicut plus est liberare a culpa ⁊ morte eterna ꝙ͂ liberare ab aliqua pena temporali introducendo in gloriam. ideo non valet illud.

Questio. ij. b

Ad quid sint iste claves. Et supposito ꝙ sint ad aperiendum. queritur, utrum sint ad claudenduz. Et ꝙ sic videtur. Ysaie. xxij. Dabo clavem domus david ⁊ aperiet et nemo claudit. et claudet et nemo ⁊c. Sed potestas collata est ministris conformis potestati christi. ergo ad claudendum ⁊ ad aperiendum.

Item in datione clavium dominus dedit non solum potestatem solvendi sed etiam ligandi. non solum dimittendi peccata sed etiam retinendi sicut patet Mathei. xvj. et Joh. xx. et per hoc ꝙ solvunt sũt ad aperiendum. ergo ab oppositis ꝑ hoc ꝙ ligant et retinent erunt ad claudendum. non ergo solum ad aperiendum. Item clavis dicitur methaphorice in spũalibus ad similitudinem clavis in corporalibus. sed officium clavis nõ tñ est ad aperire sed etiam claudere. ergo ⁊c. Item si solum est ad aperiendum. ergo pari ratione cum baptismus sit ad aperiendum ianuam, omnia sacramenta et precipue eucharistia ⁊ unctio extrema que removent obstacula ad ingrediendum in gloriam. ergo omne sacramẽtum esset clavis. quod non admittit usus nec ratio. ergo ⁊c. Contra. claves date sunt ad nostram utilitatem. sed utilitas nostra non est ꝙ regnum celi nobis clauditur. ergo non sunt ad claudendum.

Item nihil claudit regnum celoꝝ nisi quod apponit obstaculum. appositum autem obstaculuz ad ingrediendum non est nisi debitum quod est ex peccato. sed claves non sunt ad faciendum homĩes peccare. ergo videtur ꝙ claves non sint ad claudendũ.

Item quicunq; utitur instrumento ad illud ad quod est. recte utitur illo. sed sacerdos claudẽdo aditum regni non recte facit sed peccat. ergo clavis nõ est ei ad hoc data. Probatio minoris. Mathei. xxiij. Ve vobis scribe et pharisei qui clauditis regnum celorum ante homines. ergo peccabant in hoc.

Item nihil idem est ad oppositos fines. sed claudere ⁊ aperire regnum celorum sunt opposita. ergo clavis non ordinatur ad hec duo. Queritur etiam

latra hoc cum malum exemplum claudat regnū celorum. et bonum aperiat. quare non dicitur clauis? Item cum soluere τ ligare nō sit clauis vsus. sed magis manus. non videtur q dominus deberet clauibus attribuere vsum ligandi τ soluendi quod tamen facit Mathei. xvj. queritur ergo vnde hoc sit?

12 R°. dicendum q potestas sacerdotibus communiter concessa super subditos non est ad omnino soluendum debitum. quia non debebat hec cuilibet cōmunicari. ne culpa sine pena remaneret. ideo data est eis potestas vt ligando soluerent. ligando scilicet ad vnum. absoluerent ab alio. sed non est data potestas ligandi nisi propter solutionem. Quoniam igitur soluere aliquem a debito est remouere obstaculum. et hoc est aperire celum. et per consequēs ligare ē claudere. ideo dico q claues iste simul sunt ad ligandum et soluendum et aperiendum. Sed actus ligandi et soluendi competit eis inmediate et in subiectū. sed actus aperiendi in relatione ad finem vltimum. Et quoniam instrumentum denominatur ab optimo τ a fine. ideo magis denominatur illa potestas a nomine respiciente finem. Quia vero instrumentuz ordinatum ad claudendum τ aperiendum in corporalibus est clauis. ideo talis potestas recte dicitur clauis. non tamē est omnimoda similitudo sed aliqua. Clauis cū materialis ad vtrunqz principaliter est. τ principalius ad claudendum propter latrones τ fures. Sed spiritualis principalius est ordinata ad aperiendum. nec est ordinata ad claudenduz. nisi propter apertionem. sicut nec ad ligandum nisi propter solutionē. et ita quemadmodum medicina est scientia sani τ egri. sani per se. τ egri per accidens. ita intelligendum est in proposito. Concedo ergo q sit ad claudēdum. licet non omnino eodez modo quo clauis materialis.

13 Ad illud ergo quod obiicitur q clausio ē nobis damnosa τ fit per peccatum. Dicendum q sicut in corporalibus quedam est ligatio simpliciter nocens et impediens. sicut cum ligatur homo propter paralisim. Quedam simpliciter expediens sicut cum ligatur homo mediante emplastro. sic τ in spiritualibus ligatio peccati impedit. sed ligatio sacerdotalis melius facit ad velociorem et expeditiorem solutionem. Similiter intelligendum est de clausione q est quedā bona τ expediens. τ hac ligat clauis nō alia. ipse autem opponit de alia. et per hoc patet responsio ad tria obiecta. ligat enim non debito peccati. sed impositione siue superpositione remedij.

14 Ad illud quod obiicitur q nihil idem est ad oppositos fines. Dicendum q verum est intelligendo de fine per se. sed de fine quod est ad diuersa. ita q ad vnum est per se ad alterum per accidens nihil impedit. sic autem dicimus in proposito esse.

15 Ad illud quod queritur quare exemplum non dicitur clauis. Dicendum q officium clauis est q eadem soluit τ ligat. et claudit τ aperit. et solum est hec potestas sacerdotalis. ideo sola dicitur clauis. vnde baptismus non dicitur clauis eo q tm̄ aperit. similiter nec bonum exemplum. econuerso peccatum vel malum exemplum tm̄ claudit. et ideo neutrum dicitur clauis. Preterea exemplum disponit a remotis. sed clauis aperit de propinquo. ideo clauis non debet dici.

16 Ad illud quod obiicitur q clauis non est soluere. Dicendum q potestas illa habet actum in relatione ad subiectum. et in relatione ad finem act⁹ In comparatione ad subiectum respicit potestatis vsum. sed in comparatione ad finem respicit fructū. Et qz denominatio est ab optimo. ideo domin⁹ claues illam potestatem vocauit. Sed quia executio τ vsus respicit actum primum. ideo illi claui actum soluendi et ligandi attribuit.

Consequenter q̄ritum ad secundum articulum queritur de potestate ligandi τ soluendi in foro penitentiali. de qua duo queruntur. Primo queritur vtrum hec potestas sit in culpam. Secundo queritur vtrum possit in penam.

Questi. j. c

Circa quā sic proceditur. Et videtur q habeat posse in culpam. Johānis. xx. Quorum remiseritis peccata remittuntur. et quoꝝ retinueritis ꝛc. ergo videtur q habeat posse supra peccata. Item sacramētum penitentie est remedium contra actuale. sicut baptismus contra originale. ergo sicut virtute baptismi deletur originale. ita virtute penitentie actuale. Sed virtus penitentie principaliter consistit circa claues. ergo videtur ꝛc. Item vir iustus merito vite potest aliū primam gratiam impetrare cui non est commissum officium mediatoris. sed sacerdoti officium clauium est commissum officium mediatoris. ergo multo fortius sacerdos gratiam impetrare potest. ergo et peccata dimittere. Item communiter conceditur q sacramentum baptismi delet omnem culpam. sed tamen in hoc non derogatur diuine potentie in aliquo. Sed maioris virtutis est susceptiuus spiritus rationalis q̄ aqua. ergo videtur q sine aliquo inconuenienti possit dici q sacerdos virtute clauium ministerialiter absoluat a culpa.

Contra. Marci. ij. cuz dominus dixisset. fili dimittuntur tibi peccata tua. statim dixerunt hic blasphemat. sed non credebant blasphemare ob aliud nisi quia peccata dimittere est solius dei. non est ergo sacerdotis. Item Augustinus τ Gregorius dicunt q in suscitatione Lazari mortui significata est resuscitatō peccatoris. sed Lazarus est prius a domino viuificatus q̄ traderetur discipulis exoluendus. ergo absolutio sacerdotis nihil valet anteq̄ homo sit viuificatus per gratiam τ suscitatus a morte culpe. ergo sacerdos non potest super culpam. Item paris potestatis est interius baptizare τ a culpa absoluere mortali. sed deus non debuit potestatem baptizandi interius communicare ne spes poneretur in homine. ergo pari ratione nec potestatem absoluendi ab actuali. Item nullo modo fit remissio culpe nisi per gratiam. sed gratiam dare est potentie infinite sicut monstratum est in precedentibus. ꝙ ꝛc.

17 R°. ad predictorum intelligentiam est notanduz q circa hoc est duplex modus dicendi s̄m diuersos doctores. Aliqui enim dicere voluerunt q dupliciter est loqui de clauiuz potestate. Aut prout operatur in ꝓposito ꝯfitēdi. aut in actu ꝯfessiōis. Si prout operatur in ꝓposito ꝯfitendi. sic qz illud ꝓpositum claudit in ꝯtritōe. τ in ꝯtritōe ꝑma delet culpa. sic virtus clauiū

quodammodo se extendit ad delendum culpam. nõ enim a culpa potest iustificari nisi proponat sacerdoti cõfiteri. Si autem loquamur de potestate put operatur in actu absoluendi. sic non potest in culpam. pro eo quod digne accedens ad absolutionem accedit contritus et suscitatus. et ita est ei iam culpa remissa. Sed iste modus dicendi licet videatur probabilis. tamẽ habet in superficie fantasiam. Primũ. quia baptismus sacramentum nõ dicitur operari anteq̃ homo baptizatur. alioquin operatum fuisset ab initio. pari ratione nec clauis. Item plus potest vnumquodqz in re q̃ in solo proposito. si ergo in proposito delet culpam. quanto magis dum exhibetur in re ipsa. Et iterum. possibile est quod aliquis ad absolutionem accedat attritus sicut ad baptismum. quare tunc non fiet attritio cõtritio. cũ non sit fictus. Et ideo est alius modus dicendi quod habet clauem. et per potestatem clauis mediator est dei ad hominem. et hominis ad deum. vnde per ipsum peccator ascendit ad deum. et sic est sacerdos os peccatoris siue loquens pro peccatore. Et per ipsum descẽdit deus ad hominem. et sic est sacerdos angelus dei immo os. eo quod ipse separat preciosuz a vili. Scd̃m quod ascẽdit habet se per modum inferioris et supplicantis. Secundum quod descendit per modum superioris et iudicantis. Secundũ primũ modũ potest gratiam impetrare. et ad hoc est ydoneus. Secundum secundum modum potest ecclesie reconciliare. et ideo in huius significationem in forma absolutionis premittitur deprecatio per modum deprecatiuum. et subiungitur absolutio per modum iudicatiuum. et deprecatio gratiam impetrat. sed absolutio presupponit eam. Quomodo enim sacerdos absolueret quemq̃ de quo non presumeret quod esset absolutus a deo?

18 Si ergo queratur vtruz potestas clauiuz se extendat ad delendam culpam. Dicendum quod bene potest se extendere per modum deprecantis et impetrantis. et illud signatum est in benedictione sacerdotum Numeri. vj. sed per moduz imperantis nõ. Quoniam ergo potestas sonat per modum actiui et imperantis et se. hinc est quod potestas clauium proprie loquendo nõ se extendit supra culpam. et concedende sunt rationes ad hoc inducte.

19 Ad illud quod obiicitur de Iohanne. dicendum quod vel illud de remissione dicitur q̃tuz ad

20 ostensionem vel solum q̃tum ad penam. Ad illud quod obiicitur quod sacramentum penitentie est contra morbum actualis. dicendum quod sacramentũ penitentie accipitur prout comprehendit rem interiorem. s. contritionem per eum modum per quem in perfectione penitentie tria concurrunt. s. contritio. confessio.

21 et satisfactio. Ad illud quod obiicitur quod vir iustus impetrat gratiam. Dicendum quod verum est. tamen nõ largitur. et bene sacerdos potest ibi gratiam impetrare peccatori. sed ipse non dat eam sed alius. et ideo soli

22 illi attribuitur absolutio a culpa. Ad illud quod obiicitur de sacramento baptismi. Dicendum quod baptismus delet culpam per gratiam. sed tamen nõ est illius causa efficiens sicut supra ostensum est. sed virtus diuina. Et baptismus dicitur peccata remittere ratione rei interioris quam solus deus infundit. similiter et penitẽtie sacramentũ. Sed potestas clauis dicit potestatẽ creature rationalis. nec decernit gratiaz sed quod exterius est. quia clauis est extra in sacerdote. et ideo nõ sic ei attribuitur. si enim sibi attribueretur mũdatio. cum hoc non possit intelligi per modum informandi. intelligeretur per modum efficiendi.

Questio. ij

Utrum sacerdos possit aliquid in penam? Et quod sic. ostenditur per magistrum in litera. ibi. Ligant quoqz sacerdotes dum satisfactionem penitentibus imponunt. soluunt autem dum de ea aliquid remittunt. ergo videtur quod aliquid remittunt de pena. Item nihil est in peccatore remittenduz nisi vel offensa. vel pena. sed offensam remittit deus non sacerdos. ergo si penam solus deus remittit. videtur ergo quod sacerdos a nullo absoluit. falsum ergo dicit sacerdos dicẽs. ego te absoluo. Itẽ sicut sacerdos noue legis se hz ad sacerdotẽ veteris. sic sacramenta no. le. ad sacramenta ve. le. sed sacramenta ve. legis exhibẽt quod illa demõstrabant et significabant. ergo sacerdotes noue legis dãt quod illi prefigurabant. sed illi prefigurabant in suis actibus remissionem. ergo videtur quod isti sacerdotes eam tribuant. sed non nisi remissionẽ culpe aut pene. sed non culpe. ergo pene. Itez qui peccauit peccato occulto et post conteritur. ante absolutionez sacerdotis non apparet ligatus nec sibi nec alij. Sibi non. quia videt se habere bonam voluntatẽ. Alijs non. quia nõ vident in eo nisi bonũ. ergo videtur quod nõ sit alicuius vtilitatis ipsum ostendere absolutum. immo quod non ostendatur. Contra. Hieronymus. In remittendis et retinendis culpis id iuris habent euangelici sacerdotes. quod olim habebant sub lege legales. Sed illi nõ ostendebant nisi mundatũ. ita quod nõ mundabant a culpa. nec absoluebant a pena. ergo similiter et isti. Item si remittat penam. aut eternã aut temporalem. Eternam non. istud constat. quia illa inseparabilis est a culpa. et preterea est infinita. ergo non potest remitti nisi a virtute remittente culpam et a virtute infinita. non ergo a sacerdote. Preterea si deus remitteret culpam sine pena eterna. ergo aliquis esset sine culpa et reus mortis eterne. sed non caret quis culpa nisi per charitatem. ergo simul haberet charitatem et reatum pene eterne. et ita simul esset dignus morte eterna et gloria. quod est impossibile. non ergo remittit culpam sine pena. ergo sacerdos non remittit penam eternam. Item non remittit penam temporalem. quoniam ad illam ligat. et constat quod non ligat et soluit respectu eiusdem. Si tu dicas quod absoluit a pena purgatoria. et ligat ex purgatoria siue satisfactoria. Contra. Pena purgatoria est de alio foro. ergo ab illa non potest sacerdos absoluere. Item si quis moriatur ante perfectionez penitentie. punietur in purgatorio. sed non debet puniri pena a qua est absolutus. ergo ab illa nunq̃ fuit absolutus. Item dominus dum remittit culpã remittit penam totam. nec obligat ad penaz nisi q̃ntum exigit sua iusticia. ergo si aliquis remittit aliquid vlterius de illa pena. preiudicat diuine iusticie. Sed nullus potest diuine iusticie preiudicare. ergo nullus de pena temporali ad quam obligatur peccator potest aliquid remittere. Item si posset partem remittere. aut plus remittit ei qui plus peccauit. aut plus ei qui minus. Si plus vel tantum ei qui minus. ergo videtur quod si aliquis parum peccauit. ita etiam parum debetur ei de pena quod totum relinqueret. ergo pro paruo peccato nõ est imponẽda aliqua pena. quod est

inconueniens. Si remittit minus. ergo ei qui min⁹ dignus est magis remittit. sed hoc est inconueniēs. ⁊c. Item si remittit partem. alius sacerdos potest remittere aliam ptem. ⁊ sic deinceps. ⁊ sic totum remitti. quod non competit vt videt̃ fm forum cōmune. Rᵒ. dōm ꝙ preter positionem illam quam magister ponit in litera. qua aliqui senserunt ꝙ absoluit a pena eterna quam etiā satis efficaciter improbat. tres sunt hic modi dicendi. Unus modus dicendi ē ꝙ sacerdos absoluit. non a pena sed a vinculo cōfessionis ligando ad penam satisfactionis. Et ista positio videtur trahi ex verbis hugonis in libro de potestate ligandi. vbi distinguunt̃ septem vincula. s. obdurationis. seruitutis. captiuitatis. eterne damnationis siue punitionis. ppetue detestationis. cōfessionis. ⁊ penalis expiationis. A primis tribus absoluit deus p gratiam et misericordiam. A vinculo obdurationis absoluit p gratiam prepantem que emollit cor ad penitentiam. ⁊ est gratia gratis data. A vinculo seruitutis p gratiam preuenientem. que est gratū faciens. ⁊ liberat a seruitute peccati. A vinculo captiuitatis p gratiam coopantem. que expedit hominē ⁊ soluit ad bona opera. A vinculo quarto. scʒ eterne damnationis soluit ligando ad quintum. s. ad vinculum ppetue detestationis. A sexto dō soluit p ministrum ligando ad septimū. Sacerdos enim soluit peccatorē cōfitentem vt nō teneatur confiteri. sed ligat ad vinculum satisfactionis. Sed illud non sufficit. qꝛ sacerdos in absoluendo non dicit absoluo te a confessione sed a peccatis. Ab illis ergo absoluit vel qꝛtum ad penam. vel qꝛtum ad culpam. ergo plus oportet dicere. Ideo est secundus modus dicēdi. ꝙ sacerdos absoluit non tm̄ ab hoc vinculo. sed etiam a pena purgatoria ligando ad penam satisfactoriā. sed nō soluit aliquam partem pene relaxando. sed solum cōmutando. ⁊ hoc sub cōditione si explet satisfactionem iniunctam. Sʒ si illa satisfactio sit cōdigna. absoluit a tota. si non. absoluit a tanta. et ideo si peccator moriat̃ ante complementum satisfactionis cōdigne. oportet eum puniri in purgatorio. Sed nec illud sufficit adhuc. quia iste peccator post absolutionem diuinam non ligatur ad penā purgatoriā magis ꝙ̃ ad aliam. Et hoc patet. quia tantum pōt cōteri ꝙ deus totum remittit. ⁊ statim euolabit. ergo nō oportet ꝙ illam commutet. Et iterum. si non facit nisi commutare. vel ligat ad condignam. ergo nullum fructum reportat inde penitens. et pro nihilo dicit. ego te absoluo ab omnibus peccatis. que omnia mala sunt et inconuenientia. sunt ⁊ alia que omittunt̃ breuitatis causa. Et ideo est tercius modus dicendi magis consonus rationi et fidei pietati. ꝙ sacerdos aliquam partem pene absoluendo dimittit ex vi clauium. et hoc possumus intelligere sic. quia vniuerse vie domini misericordia ⁊ veritas. ideo in iustificatione que est op⁹ misericordie. misericordia sic remittit culpam vt iusticie regulam nō pretereat. Preterea adhuc detinet obligatum ad penam. illa autem pena ob rigorem diuine iusticie est viribus nostris improportionabilis. et nostre cognitioni ignota. ⁊ p illa oportet ꝙ satisfaciat deo. puidit adhuc ergo nobis viam misericordia diuina. et constituit arbitrum sacerdotem. ⁊ illi dedit potestatem arbitrandi ⁊ taxandi penam. ⁊ manifestandi nobis. ⁊ partes pene remittere ex virtute passionis christi. vt diuina iusticia p illa parte solutionem ab isto nō exigat. sed ex passionis christi pena sit contenta. Quanta sit illa pars. nostrum nō est determinare sed dei. Et tunc sacramentum penitentie non tm̄ erit onerosum sed etiā fructuosum. Hanc ergo opinionem sustinendo concedendum est ꝙ sacerdos remittit aliquam partem pene sicut ostendunt rationes. non eterne sicut ostendunt alie. non purgatorie sed communiter illius pene qua deus obligat peccatorem post absolutionē a culpa. ⁊ pro illa nunꝗ̃ punitur in purgatorio nec alibi. sed pro alia parte a qua non absoluit. vel punietur hic sufficienter. vel dominus exiget in purgatorio. Ad illud ergo quod obijcitur de Hieronymo Dōm ꝙ est ostendere per solam demonstrationem. sicut ostendit ille qui digito monstrat aliquid. Et est ostendere p quandā exhibitionem vt artifex ostēdit imaginem inchoatam quando eam cōsummat. Dico ergo ꝙ hieronymus vult dicere ꝙ sacerdos euangelicus qꝛtum ad absolutionem a culpa absoluit solum ostendendo. scʒ demonstrando absolutum. ⁊ hʒ verum vt intelligatur ostendere non solū sensui manifestando. sed etiam perficiendo ⁊ exhibendo.

Ad illud quod obijcitur de pena purgatoria et eterna. Dicendum ꝙ concedendum est sed aliter et aliter. quia ab eterna nullo modo soluit. a purgatoria absoluit. non p se sed per accidens. quia cum in penitente virtute clauium minuitur debitū pene temporalis. non ita acriter punitur in purgatorio sicut si non esset absolutus. Ad illud quod obijcitur ꝙ hoc preiudicat diuine iusticie. Dicendum ꝙ falsum est. Sicut enim in baptismo per passionis christi meritum et solutionem soluitur peccator a tota pena. ita in penitentia p eiusdem passionis christi virtutē soluitur a parte pene. ita ꝙ in nullo preiudicatur iusticie. immo verificatur illud psalmiste. misericordia et veritas obuiauerunt sibi. misericordia em̄ supererogando precium. iusticie satisfacit. Ad illud qđ queritur. si remittit partem. aut maiorem ei qui magis habet ⁊c. Dicendum ꝙ misericordia non considerat meritum sed miseriā. et ideo diuina misericordia que subuenit hic miseris nō considerando in eis meritum sed demeritum. subuenit per meritum christi. ⁊ remittit partem equalem omnibus. non inequā fm absolutam comparationem sed proportionalem. vt si illi qui debet centum remittit decem. et ei qui debet decem remittit vnum. et ideo qui magis peccauit. dum penitet tenetur ad maiores gratiarum actiones. et hoc melius patebit cum ostendetur quomodo in omni opere domini est misericordia ⁊ veritas.

Ad illud quod obijcitur ꝙ si quilibet remittit partem. tunc videtur ꝙ tota aliquando remittatur. Dicendum ꝙ primus sacerdos coi confitetur si paratus est totum remittit de ipsis culpis quod per vim clauium debet remitti. et ideo alius non remittit. bonum est tamen alteri confiteri. tum propter instructionem. tum propter maiorem certitudinem. tum propter eius intercessionem. tum propter verecundie meritum et artam satisfactionem et humiliationem.

Onsequenter q̈stum ad tercium articulum querit̃ specialiter de claui que dicit̃ scientia. Et circa hoc duo querunt̃. Primo queritur vtrum scientia sit clauis. Secundo querit̃ vtrum sit alia clauis q̈ potentia.

Questio. j. e

Circa quam ostendit̃ q scia sit clauis pmo sic. super illud Math. xvj. Tibi dabo claues. glo. Clauis dicitur scientia z potentia qua debet dignos recipe z indignos repellere. ergo scientia est clauis. Item in quodam sermone de apostolis petro z paulo dicitur Petrus accepit clauem potentie. paulus clauẽ sciẽtie. ergo scientia est clauis. Itez ratione videt̃. q2 omne illud quo directe repugnat errori scientia est vel de genere scientie. sed clauis aliqua est hmõi. ergo zc. Probatio mioris. Hiero. sup illud. tibi dabo claues. Sciat prudens lector hoc esse de futuro pmissũ. q2 si statim date essent. nunq̃ in eo error praue cõfessionis locũ habuisset. q̃ aliqua clauiũ excludit errorẽ

Item aug. dicit z habet̃ in dist. pcedẽti. Qui vult pctã cõfiteri vt inueniat gratiam. querat sacerdotez qui sciat ligare z soluere. ne cum negligens circa euz extiterit negligat̃. ergo necessariũ est absoluenti habere scientiam. ergo si illud quod tenet rationem ad aperiendũ est clauis. videt̃ q scia clauis sit. Sed contra. sup illud. tibi dabo claues zc. glo. ꝓsentis iudicij potestatem. q̃ videt̃ q vtraqz clauis est ptãs. nõ ergo scientia. Item claues dant̃ in ordinne. z ꝯsequunt̃ precise ordinẽ. sed multi habent ordinẽ q̃ nõ habent scientiam. et econuerso. ergo scientia non est est clauis. Itez clauis semel habita nunq̃ amittitur. sicut nec ordo. sed scientia habita potest amitti. ergo scientia non est clauis. Itẽ si scientia est clauis. aut sciẽtia innata. aut acq̃sita. aut infusa. Si innata. ergo claues sunt a natura. Si scientia acquisita. ergo claues sunt p acquisitionem nõ per gratiam Si infusa. sed multi sunt qui nihil nouerunt p infusionem ꝓpter suam nequitiã. ergo mali nõ habent claues. Si tu dicas q infundit̃ scientia que ẽ gratis data sic salomoni. Contrariũ videmus aperte. q2 omnes fere ita sunt simplices et ydiote post susceptionem sacerdotij vt ante. Rñ. dicẽ q circa hoc duplex fuit opinio antiquoz. Quidam eñ dixerunt q scientia est clauis ꝓut scientia nominat habitum sciendi discernere. sed nõ est clauis pncipalis nec p se sed prout iuncta est autoritati ligandi z soluendi. et hec clauis nõ est de esse ordinis. sed de bene eẽ. ita q si aliquis recipit ordinem ex facto nõ habens scientiam. factum est ꝯm executionem iurisditionis absoluendo. sed nõ recipit sine periculo anime. eo q altera clauium caret. Et hi dixerunt q quidam habebãt scientiam clauium. vt illi qui habent scientiam acq̃sitam. Quidam clauiculam vt illi qui carent acquisita. cum per naturalem industriam noscunt q̃ ars docet z scriptura. Quidam ṽo nullam. vt qui carẽt vtraqz. et videt̃ fuisse opinio magistri. Sed non videtur hoc bene posse sustineri. licet aliquam habeat probabilitatẽ cum dicam᷒ has claues ordinẽ ꝯseq̃ z ita dari sic ordinẽ. z ita durare sicut ordo durat. Et iõ est secunda opinio q scientia nõ est clauis ꝯm q dicit habitum. sed inq̃tum dicit autoritatem siue officium discernendi. hoc autem officium siue hec autoritas est consequens ordinem inseparabiliter. z hec est clauis essentialiter. Et hec fuit ppositiui. et hãc tenent communiter doctores hoc addentes q scientia habitus est sicut dispositio faciens ad bene esse. vel etiam sicut dispositio materialis sine qua altera clauis exire non potest in actuz. Sicut enim vis visiua non est humidum christallinum. tamen illud exigit ad suam opationẽ. sic ipsa autoritas discernendi requirit habitum scientie. et quanto melius habet̃ sciẽtia. tanto meliori modo habet̃ clauis. et ideo maluerunt sancti hanc clauem vocare hoc noĩe q̃ alio. Ex his patent obiecta ad vtranqz partem. Nam prime autoritates que dicunt scientiam clauem. intelliguntur de scientia ꝓut dicit autoritatem discernẽdi.

Ad illud quod obijcit̃ de hieroni. Dicẽ q nõ intelligit tm̃ quantum ad esse. nec etiam solum q̈tum ad bene esse. sed etiam vlterius q̈tum ad pfectuz eẽ. sicut fuerunt in apostolis. qui post aduentum spiritussancti non fuerunt decepti nec a veritate abducti

Ad illud quod obijcitur de augustino. q solus sciens potest vtiliter ligare. dicẽ q hoc non est q2 habitus scientie sit clauis. sed quia dispositio est ad clauẽ sicut dictũ est. Que autẽ ad oppositum inducuntur concedenda sunt. quoniam verum cõcludunt. s. scientiam vt dicit habitum non esse clauem.

Questio. ij. f

Utrum scientia sit alia clauis q̃ potentia soluendi? Et q sic. videtur pmo autoritate domini Mathei xvj. Tibi dabo claues regni celorum. si ergo dominus vere z ꝓprie est locutus. nõ ergo tm̃ clauem verũetiã claues dedit. ergo plures sunt claues sed non nisi potentia et scientia. ergo zc. Item habit᷒ z potentie p actus dinoscunt̃. ergo pari ratione z instrumenta. sed scientia est ad discernendum siue nominet habitum siue autoritatem. potentia ṽo ligandi z soluendi est ad alterum actũ. q̃ zc. Itẽ que habẽt opposita diuersa ipsa sunt diuersa. sed scientia opponitur errori vt dicit Hiero. z habet̃ in precedenti problemate. potentia aũt soluendi opponit̃ difficultati ergo zc. Item que respiciunt diuersas anime vires diuersa sunt. loquendo de his que supadduntur potentijs. p eo q accidentia z ꝓprietates p subiecta ꝓpria distinguuntur. scientia autem ad intellectuz. z potentia ad affectum refert̃. ergo videtur q sint due

Contra. clauis vel est ordo sacerdotalis vel ꝓprietas inseparabiliter annexa sicut infra videbitur. sed ordo ille est vnus. ergo z clauis ad illum ordinem spectans est vna. Item claues sunt directe ad regnũ celoz aperiendum z ad obstaculum remouendum. sed regnũ illud nõ est nisi vnũ. et ostiuz q̃d sacerdos aperit nõ est nisi vnũ. s. debitũ pene eterne. ergo vĩ q vna tm̃ debeat esse clauis scientia z potentia. Itẽ aut potentia ligandi z soluẽdi apit p se solã. aut iuncta aucti discernendi. Constat q nõ p se solam. sicut ꝑus visum est. z hoc ptz. quia nulli cõpetit de aliquo discernere. de quo nõ cõpetit discernere et alij. si ergo actus aperiendi non competit ei nisi cum scientia. z clauis ab actu aperiendi denominat̃. ergo ambe sũt vna clauis. Item si claues iste distinguuntur. aut penes id a quo sunt. aut in quo. aut ad quod. Si penes id a quo. vt scientia a filio. et potentia a patre. Contra hoc est numerus z ordo. Numerus. q2 cum tres sint psone. tres deberent eẽ claues. Ordo. q2 cũ pater ꝯm originẽ p intelligat̃ ptãs soluẽdi. ꝑiret sciaz. quod est inconueniens. Si penes id in quo sunt. cũ

ergo triplex sit in nobis potentia ẜm quam consistit imago. triplex deberet esse clauis. Una in memoria. alia in intelligentia. tercia in voluntate. Uel si non ẽ in istis viribus. cum tres sint vires in quibus sunt tres virtutes. deberent tunc g esse tres claues. vna in rationali. alia in cõcupiscibili. z tercia in irascibili. Si aũt distinguũt penes illud ad quod. sed illud ẽ vnũ scz apire reg. ergo zc. Si tu dicas ꝙ sunt ad soluẽdũ et ligandũ. z ita ad duo. Cõtra. Ad virtutẽ requirit scire z velle. z ꝑseueranter opari. s scire z velle virtutem non plurificant. imo sunt in vna virtute. g pari ratione discernere z soluere. Rñ ad predictoꝝ intelligentiã est notandũ ꝙ distinctio clauiũ ꝓdictarũ diuersimode sumitur a diuersis. Quidã eñ distinctionẽ harũ clauiũ sumũt penes id a q̃ sunt. et ad qd finaliter reducunt. Dicunt eñ ꝙ sicut in angelis ẽ ierarchia descendens a ierarchia supcelesti. z ad illam ascendens z rediens. sic est in militante ecclesia. In angelica aũt ierarchia sicut dicit Dyo. est ordo. scia z actio. i. potestas ordinata scientia z actione. ita ꝙ potestas rñdeat patri. et hec apparet in thronis. Scientia filio. et h apparet i cherubin. Et actio siue opus spiritui scto. et hec appet in seraphin. Per hunc modũ est intelligere in ierarchia ecclĩastica que maxime ꝯsistit penes sacrũ ordinis. in q̃ ꝯfert ptãs ordinata scientia z actione. z hanc dicunt ptãtẽ clauiũ que complectit actũ discernendi z soluendi. ita ꝙ ptãs rñdeat patri. z scia filio. z opus spũisancto. Et ẜm hos sũt in sacerdote tres potestates. Una principalis et prima. q̃ est ipe ordo vel ptãs ꝯficiẽdi. scda est ptãs discernendi. z tercia absoluendi. vt sic appeat ꝑfectissima pulcritudo in ordine ecclĩastico. ẜm repñtationem illius supioris ꝑfectissime trinitatis. Si aũt tu queras ab his quare ptãs ꝯficiendi nõ est clauis. rñdent quia nõ est ad alteꝝ sicut ille due. sicut videbit infra. et hec q̃dẽ positio satis ꝓbabilis videt eẽ. Alij sumũt rõnẽ distinguẽdi penes id in q̃ sunt. z ꝯ quod sunt. dicũt eñ ꝙ he due claues respiciũt intellectuz z affectũ remouendo duplex malũ nobis inflictũ. s. errorẽ p sciaz. z difficultatẽ p absoluendi potẽtiã. Sz iste modus minus ꝓbabilis est ꝙ primus. tũ qz ẜm rectã viã distinctionẽ clauiũ nõ inquirit. tũ qz z si scia sit i intellectu. tñ auctas discernẽdi in eadẽ potẽtia est vt videt apte cũ aucte soluẽdi siue sniandi. Nõ aũt recte sumit rõnẽ distinctionis. Claues eñ nõ dant sacerdoti vt sint in remediũ sibi. s vt sint recte in remẽ

diũ alijs. In hoc tñ ꝯcordant cũ prima. ꝙ due sunt claues ẜm cõpletã distinctionẽ. Tercius modus distinguẽdi claues est penes id ad quod imediate sũt. In foro aũt pniali duo sẽ queadmodũ in foro iudiciali. In illo eñ sunt isti duo actus. s. discernere cãz. z postmodũ sniare. z isti sunt actus diuersi. z ad h ꝙ plene cõmittat alicui auctas nec̃e est vtrũqz cõmitti. alioquin plenã nõ hz auctẽ. Est tñ duplex auctas ꝯcurrens in vnã plenam. qd patet. qz eam ꝯtingit diuidi. Cõmittit eñ aliqñ dñs papa aliquibus vt cãm discutiant. z instructã ante platõẽ snie ad ipm remittãt. z hi habent autoritatẽ discernẽdi non sniandi. Per hunc moduz in autoritate sacerdotibus cõmissa est sentiendũ. ꝙ cũ sufficiẽs sit eis collata ptãs arbitrandi inter pctõrẽ z deũ. ꝙ vtrãqz hñt autoritatẽ. z cum vtraqz sit ordinata ad apiendũ celũ. vtraqz dicit clauis. et sunt due claues. tñ qz ex his ꝯstat vna plena auctas. iõ in vno ordine dant. z vnuz respiciũt. z sic patet ꝙ sunt plures claues. et pz rñsio ad pmũ obiectũ in ꝯriũ de ordinis vnitate. Posset tñ dici ꝙ prima et vnica ptãs ẽentialis ordini sacerdotali est potestas ꝯficiendi. Ad illud qd obi ꝙ sunt ad vnuz. dõm ꝙ ad illud vnũ duplex actus necẽrio requirit. s. discretio culpe z solutõ pene. z in his duobus duplex clauis cõsistit. nõ g penes finẽ vltimũ. s penes immediatũ habent discretionẽ. Ad illud qd obi de aptiõe. dõm ẜm antiquos ꝙ ad eãdẽ serã apiendũ in corpalibus videmus duplicẽ clauẽ. vnã directiuã. z di anticlauis. z aliã q̃ aperit. z h dr pncipal clauis. Sic in spũalibus scia est sicut anticlauis q̃ dirigit iudicium. z ptãs soluendi principalis clauis. Ad illud qd querit penes qd distinguant. dõm ꝙ penes illud ad quod imediate sunt. s. discernere de culpa. z soluere a pena. nõ penes hos actus soluere z ligare. Et si tu obijcias ꝙ scia z opatio non faciunt duas virtutes. Dõz ꝙ scia est duplex. vna p modũ praxis z experientie. et hec est in qualibet virtute et est eis ẽentialis. Alia vero est p modũ cuiusdam directionis sicut prudentia. que vt dicit Bern. est auriga virtutum. z fides etiam est directiua theologicarũ. et sic distinguitur ab his que circa opus cõsistũt. sic intelligendũ ẽ in ꝓposito. Et si tu queras a me quare nõ sunt tot potestates quot sunt vicia a quibus soluũt. dõm ꝙ ab omnibus alijs soluũt ẜm vnam rõnẽ z vnũ actum et modum cõsimilem. z ideo non oportet sic multiplicari.

De clauibus et earum vsu in foro iudiciali

Est et alius modus ligandi z soluendi zc. Supra egit magister de vsu z potestate clauium in foro penitentiali. qui quidem est p absolutionem z ligationem in foro illo. hic secundo agit de absolutione z ligatione in foro iudiciali. que quidẽ est p excõmunicationem. z habet hec pars tres partes. In prima assignat hunc modum ligandi quare et qualiter fiat. In scda vo autoritate sacre scripture cõfirmat. ibi. Scdm hos ligandi z soluẽdi modos. In tercia ad intelligentiã illaꝝ autoritatum quandã questionẽ querit et determinat. s. que sit anime macula vel tenebra a qua deus mundat. ibi. Hic querit que sit illa macula.

Assignat modũ ligandi in foro iudiciali. quare z qualiter fiat. f

Est alius modus ligãdi z soluendi q̃ p excõicationẽ gerit. dũ aliqs ẜm canonicã disciplinã tercio vocatus ad emẽdationẽ manifesti delicti z satisfacere vilipendẽs. snia eccĩe a loco orõnis. z sacroꝝ cõione. z fideliũ cõsortio ꝑcidit vt erubescat. et pudore sceleris ꝯuersus peniteat vt sic spiritus eius saluus sit. Qz si penitentiam ꝓfitens resipuerit. negate communioni admittitur. z ecclesie reconciliatur. Hec est autem ecclesie anathematizatio. hanc penã illis qui digne percelluntur infligit. qz grã dei z ꝓtectõ illis amplius subtrahitur

ac ᵃsibiipsis relinquuntur. vt sit eis liberū ruere in interitum peccati. In quos etiam maior dyabolo seuiendi datur ptās. Orationes q̄ ecclesie et benedictionū ac meritoꝝ suffragia eis nequaq̄ suffragari putanꝫ.

Confirmat modū ligandi autoritate sacre scripture. ꝓm illud. Quodcunq̄ solueris ꝛc. g

Scd̄m hos ligandi ꝛ soluendi modos quō verū ē q̄d dicitꝫ. Quodcunq̄ solueris sup terram erit solutum et in celis. et quodcunq̄ ligaueris sup terrā erit ligatū et in celis. (Math. xvi.) Aliquando em̄ ostendunt solutos vel ligatos q̄ non sunt apud deū. ꝛ pena satisfactionis ꝛ excōmunicationis interdū indignos ligant vel soluunt. ꝛ indignos sacris admittūt. ꝛ dignos admitti arcēt. ᵇ Sꝫ intelligēdum est hoc in illis quorum merita solui vel ligari postulant. (b) Tunc enim sententia sacerdotis. iudicio dei et totius celestis curie approbatur ꝛ confirmatur. cū ita ex discretione prodit vt reoꝝ merita non ꝯtradicant. Quoscunq̄ ergo soluunt vel ligant adhibētes clauē discretionis reoꝝ meritis. soluunꝫ vel liganꝫ in celis .i. apud deū. quia diuino iudicio sacerdotis sententia sic ꝓgressa approbaꝫ ꝛ cōfirmaꝫ. Quos ergo ꝓm merita sententia ecclesie ꝓcellit. ledit. ꝛ illi foris sūt apud deū. Qui aūt non meruit. sententia ecclesie nō leditur nisi ꝯtemnat. Unde Origenes. (Origen. sup leuiticū.) Exit quis a veritate. a fide. a charitate. ꝛ ꝑ hoc exit de castris ecclesie. etiā si episcopi voce nō abijciatur. sicut econtra aliquis nō recto iudicio foras mittitur. Sed si non egit vt mereꝫ exire. nihil lediꝫ. Interdum em̄ qui foras mittiꝫ intus est. ꝛ qui foras est intus videꝫ retineri. Ecce qualis et quantus est vsus apostolicarum clauiū. Jam ostensū est ex parte qualiter sacerdotes dimittunt peccata vel tenent. et tamen retinuit sibi deus quandam singularem potestatem dimittendi vel retinendi. quia ipse solus ꝑ se debitum eterne mortis soluit et animam interius purgat.

Querit et determinat ad intelligentiā predictarum autoritatum que sit illa macula vel tenebra a qua deus purgat. b

a ij Sibiipsis relinquuntur. vt sit eis liberum ꝛc. Uideꝫ male dicere. quia liberū ar. non respicit magis et minus. ergo nō est modo liberi⁹ post excōmunicationem ad pctm̄ q̄ ante. Jtē iuxta hoc queritur que sint mala que icurrit quis ꝑ excommunicationem. (42) Rᵒ dd̄m q̄ libertas peccandi non est libertas sed defectus libertatis. Liberum ergo arbiꝫ. ꝓut dicitur liberum a culpa. quia hic non est libertas eēntialis ꝫ accidentalis. diciꝫ magis ꝛ minus liberū. ꝛ tūc magis est liberum qm̄ melius se pōt defendere. ꝛ minus liberum qm̄ minus se potest defendē a pcti dominio. Quoniam igiꝫ meritis orationum ecclie multi sustentanꝫ ꝛ defendunꝫ a culpis. tūc dicunꝫ liberiores ad peccatum perpetrandum fieri. quādo auferūtur eis suffragia ecclesie. Uñ patet q̄modo illud verbū intelligitur. (43) Et nota q̄ multa sunt incōmoda q̄ incurrunt excōmunicati que notantur his versibus. Gratia subtrahiꝫ. magis ac magis obice rupto. De vicio ruit in vicium. suffragia perdit. Et sathane citius vexandus traditur ille. Quem ligat ex ꝓprijs anathematizatis culpis. Et intelliguntur q̄tum ad expositionem vel de se eiectionem. sicut rex diceretur militem tradere inimico quē non defenderet ab eius vexatione.

b ij Sed intelligendum est hoc in illis quoꝝ merita solui vel ligari ꝛc. Queritur hic. si aliquis sit iniuste excōmunicatus. vtrum habere se debeat ꝓ excōmunicato: Et q̄ sic. videꝫ. q: diciꝫ in iure. Sententia pastoris siue iusta siue iniusta tenenda est ꝛ timenda. Sed contra. magister dicit q̄ illam solam sententiam approbat curia celestis que datur ex meritis. Item fouere ꝛ tenere sententiam iniustam est prestare patrocinium iniusticie. ergo talis sententia vt videtur nullo modo tenenda est. nec ab eo qui excommunicaꝫ nec ab alijs. Itē (44) queritur quō sit sententia excōmunicationis iniuste lata: Rᵒ dd̄m q̄ sententia iniusta diciꝫ ex animo. ex causa. ex ordine. Ex animo. vt cum ferꝫ nō zelo iusticie sed vindicte. Ex causa. vt cum nō est meritū sufficiens vel certum ꝓpter quod debeat excommunicari iste cui infligitur. Ex ordine. vt cum pretermittiꝫ ordo iuris. Si ꝫ talis excommunicatio feraꝫ in aliquem. distinguendum est. q: aut ferꝫ ab habente canonicam iurisdictionē. aut a non habente. Si ab habente. dd̄m q̄ tenenda ē ꝛ timenda. q: nō est subditoꝝ discutere sententias maiorum. ꝛ si ꝯtemnat grauiter peccat. (45) Excipiunꝫ aūt duo casus. vicꝫ. si sententia illa lata est post appellationē legitimā. vel quando ꝯtinet intolerabilem errorem. vt si diceret. excōmunico te q: credis in deū. In his duobus casibus non querentes absolutionem admittunꝫ ad coꝝ ꝓbationem. alijs autem nō admittunꝫ nisi humiliter petant absolutionem. Absoluit aūt dn̄s papa in omnibus ad cautelam. nō ꝓpter hoc q̄ reputet fuisse excommunicatos vel excommunicandos. sed vt ostendat ecclesie sententiam quantūcunq̄ sit iniusta eē for-

midādā. vnde timer̄ ⁊ tener̄ nō ꝯsideratōne iniusticie sed ob reuerentiā potestatis ecclesiastice. Hoc sentiendum est fm iura si excōicetur ab habente iurisdictōez canonicā. Si aūt ab alio excōicetur qui nō habet canonicam iurisdictōnem. ⁊ hoc constat. tunc nō est tenenda. vtpote si sint heretici vel scismatici. apostate intrusi suspensi a iurisdictōne. Si autem talium crimen sit occultum. toleranda est talium sententia. sicut ⁊ ipsi tolerantur ab ecclesia.

Hic queritur que sit illa macula ⁊ que sint ille tenebre interiores a quibus deus interius animā purgat. cum veraz pniam immittit. c De tenebris ⁊ interiori caligine satis facile est ⁊ intelligere ⁊ respondere. Cū eīm qs mortaliter delinquit. ⁊ gratia virtutis priuat̄. si q̄ precessit. ⁊ naturaliū bonoꝝ elisionem patit̄. vn̄ ⁊ intellectus obtundit̄. ⁊ totus homo interior obtenebratur. ⁊ ita quasi caligine quadā mens obuoluitur. que caligo pcti pena est. hanc xo deus pellit. cū pniam immittit. p quā pdita bona restituit. ⁊ viciata repat. vn̄ ppheta Nebulā sicut cinerez spgit. Sed q̄ est macula pcti a q̄ animā lauat? Ecce eīm quis voluit facere homicidium ⁊ patrauit. quo patrato desinit tam velle q̄ꝫ facere. nō dum tn̄ vere ⁊ humiliter penitet. nec ꝯfiteri proponit. Que g̃ remansit in aīa illius macula? Mala volūtas quidē fuit macula illius aīe. sed illa trāsit. Macula etiam est si penitere cōtemnit. sed hoc est pctm̄ aliud a p̄cedenti. Que g̃ macula remāsit. a qua ipe in pnia purgatur? polluta quidē est aīa quousqꝫ peniteat. sicē erat dū in ea praua erat volūtas. Sicut eīm q̄ tangit morticinū vel aliud immūdū ita pollutus est post tactum quousqꝫ lauat̄. sicut fuit dū tangeret. ita post actū peccati ita polluta remanet aīa sicut fuit in ipso actu peccati. q2 ita est longe a deo p dissimilitudinez qui ē vita ⁊ mūdicia mentis. sicut fuit dū pctm̄ ageret. d Ipsa ergo dissimilitudo q̄ inest aīe ex pctō ⁊ est a deo elongatio. aīe macula intelligit̄. a qua purgatur in pnia. hoc aūt solus deus facit. qui solus suscitat aīam ⁊ illumiat qd̄ sacerdotes nequeūt. qui tn̄ medici sunt aīaꝝ. vnde ppheta. Nunqd medici suscitabunt et ꝯfitebunt̄ tibi. qd̄ exponēs Aug. ait. boni doctores recte medici dicūtur. qui viuentes curare ministerio psūt. s̄ nō mortuos suscitare. Sola eīm dei gratia reuiuiscūt.

Pō. cxlvij.

Pō. lxxxvj.

c. ij. De tenebris et interiori caligne sat̄ facile ē itelligē. Videtur falsum dicere. q2 videm⁹ mltos peccatores in pctis existētes. qui valde bn̄ intelligunt ⁊ addiscūt. ⁊ ita expimentū est ꝯtra h̄. Item dn̄i documētū est Lu. xvj. filij huius seculi prudētiores sūt filijs lucis. Item cuz multo mag̃ sit pctm̄ deordinatiuū affect⁹ q̄ intellect⁹. ⁊ corruptiuū amoris q̄ꝫ luminis. ⁊ charitis q̄ꝫ fidi. videt̄ poti⁹ esse dōm q̄ pctm̄ sit frig⁹ q̄ꝫ tenebra. R̄ᵒ. dō q̄ gratia magis dicit̄ lux q̄ꝫ calor. q̄m lux in se habet et virtutē illuminādi. ⁊ illuinādo magis ⁊ mag̃ virtutē calefaciendi. et ideo pl⁹ ꝯplectit̄ lux q̄ꝫ calor. Et gr̄a in q̄ꝫtum lux n̄ tantū respicit intellectū. verūetiā affectū. īmo lux vt dī de gr̄ia noiat eā vt respicit totam aiam. q̄m sicut ē forma toti⁹ orbis primi p cui⁹ influentiam fiūt generatōnes circa ptes inferiores. et vna est rō actualitat̄ et diffusionis fm qd̄ 46

luminit ⁊ dicit aperte Dyoni. in li. de diuini s nominibus. ⁊ quia hoc ꝯpetit̄ gratie que est radix omnium habituum gratuitoꝝ. ⁊ principiū oīs boni operis. hinc est q̄ dicit̄ lux. ⁊ pctm̄ dicit̄ tenebra. q2 tenebra non tantum priuat actū lucis fm quē est in sensum visus. s̄ etiā alios actus fm quos est opatiua. ⁊ ista tenebra non respicit intellectum tm̄. sed intellectum vt extensum ad calorem affectus. vel ad opationem effectus. Ex hijs patent obiecta. Q2 eīm dicit̄ q̄ intellectus viget in pctōribus. dōm q̄ verū est fm actū qui est pure speculatiuus. sed non put extendit̄ ad affectum vel opus. Unde aliter habuit ꝓphetiam balaam. aliter dauid. Ille ei solum videbat. iste videbat ⁊ gaudebat. ⁊ fm hoc se in opere regulabat. ⁊ seipsum dirigebat. Exemplū est in musico ⁊ bono cytharedo. aliter eīm nouit ꝯsonantiam cytharede musicus. aliter bonus cytharedus. ⁊ q̄ꝫtuz ad hanc obtunditur intellectus manifeste. licet nō q̄ꝫtum ad primum ita aperte. credo tamen firmiter q̄ q̄ꝫtum ad vtrunqꝫ. 47

d. ij. Ipsa g̃ dissimilitudo que inest anime ex pctō. anime macula est. Videt̄ male dicere. Omis eīm macula deformitas dicit̄. aut quia aliquid est remotum. aut quia aliquid qd̄ nō debet circa rem ponit̄. sicut patet. truncatus naso est deformatus. sed habens morpheam vel aliquid tale est maculatus. sed pctm̄ nō corrumpit bona naturalia. quia nihil corrumpit in eo qd̄ est existentia vel natura. aut si corrūpit tn̄ nihil ponit. ergo nullo mō debet dici macula. Si tu dicas q̄ ponit malā habilitatez ⁊ ꝓnitatem ad malum. et illa est macula. Contra. illa ꝓnitas pōt auferri p oppositam ꝓnitatem. s̄ macula pcti deleret maculā. qd̄ incōueniēs ē dicere. Item ꝓnitates liberant̄ p assuefactōez. solus aūt deus liberat a macula vt dī in lr̄a. R̄ᵒ. dōm q̄ pctm̄ nō est 48 49

aliud ꝙ priuatio ordinis debiti. ꝛ voco ordinem debitum ꝑut ꝯprehendit modum. speciem. ꝛ ordinem. ꝑut circa ipsum ꝯsistit ꝑcipue ratio boni. Ista ꝗ deordinatio remanens in anima est culpa ipsa ꝛ pctm̄. quia ē ex ꝓprio actu vbi debet esse ordo iusticie. Hic aūt habet ꝯsiderari ꝛ ꝭm rōez auersionis ꝛ ꝭm rōnē ꝯuersionis. ꝛ rōnez vtriusqꝫ. Scd̄m primā ratōnem ꝯpetit ei ratio priuatōnis. ꝭm scd̄m modū ratio infectōnis. et hic iūgit 50 sibi rem turpem. ꝭm tercium modum ratio obligatōnis. Q̄tum ad primum modum dicitur peccatum tenebra ꝛ deformitas. Qm̄ bonuꝫ dupliciter pōt ꝯsiderari. s. in se ꝛ sic dicit̄ lux. ꝛ ꝑ oppositum pctm̄ dicitur tenebra. Et in compatōne ad vim cognitiuaꝫ. ꝛ sic dicit̄ pulcritudo anime. ꝛ ꝑ oppositum peccatum deformitas. Q̄tum autē ad auersionem sic dicit̄ macula ꝛ fetor. ꝛ hoc similiter ꝭm duplicem compatōnem illius ꝯiunctionis cum delectabili terreno. Aut in se. ꝛ sic est macula. Aut ad vim cognitiuā ꝛ sic fetor. ꝛ q̄tum ad vtrūqꝫ sic ꝯpetit esse vinculum mortis eterne.

Ad intelligentiam hui⁹ partis sex querunt̄. Primo querit̄ vtrum aliquis possit vel debeat excōmunicari. Scd̄o dato ꝙ sic. querit̄ ꝑ quo quis sit excōmunicandus. Tercio queritur a quo. Quarto vtruꝫ excommunicatio possit iterari. Quinto de ꝯmunicatōne cum excōmunicatis. Sexto de absolutōne.

Questō. j.

Quod aliquis possit excōmunicari ostendit̄ primo auctoritate dn̄i Math. xviij. si peccauerit in te frater tuus ꝛc. vsqꝫ ibi. ꝙ si ecclesiam nō audierit. sit tibi sicut ethnicus ꝛ publican⁹. Et post. amen dico vobis. q̄cunqꝫ ligaueritis sup terram ꝛc. ꝗ ethnici ꝛ publicani extra ꝯmunicatōnem reputant̄. ꝗ ꝛ talis frater. ꝛ hoc ꝭm iudicium ecclesie vt dicit. ꝗ ꝛc. Item hoc ꝓbatur exemplo Apostoli qui prima Cor. v. fornicatorem manifestum tradidit sathane. Et prima ad Thi. j. ex quibus est imneus ꝛ alexāder. quos tradidi sathane. Et gal. j. si quis vobis euangelizauerit ꝑter id qđ accepistis. anathema sit. Et. j. ad Corinth. vlti. si quis non amat dominuꝫ iħm xp̄m anathema sit. Si ergo Paul⁹ ecclesie administrator subiectos excōmunicauit. videt̄ illud esse ꝯueniens ꝛ licitum.

Item hoc ipsum ratōnabiliter ꝓbatur per exemplum in moralibus. Pater enim familias ꝭm rectuꝫ ordineꝫ rectitudinis filiū inobedientem extra domū ad tempus eijcit vt saltem sic corrigatur. ꝗ pari ratione ille qui ꝑest in domo dei pōt ꝛ debet ꝯsimileꝫ eijcere extra domum. Sed eijcere extra domū est eijcere extra ꝯmunicatōnem. ꝛ hoc nō est aliud ꝙ excommunicare. ꝗ ꝛc. Item videmus in arte medendi ꝙ ꝭm rectum iudicium artis membrū putridū ordinatum ad aliorum membroꝝ infectōnem a corpore est resecandum. sed in spūalibus ꝯtingit membra eē putrida per pctm̄. ꝛ alia membra corrumpentia. ergo videtur ꝙ talia recte sint amputanda ꝭm rectum regiminis ordinem. sed hoc fit ꝑ excōmunicatōnem. ꝗ ꝛc. Contra. excōmunicatio est separatio a communicatōne. sed ꝯmunio est ꝑ charitatem. sed extra charitateꝫ nemo pōt nec debet aliquem eijcere. ergo nec excommunicare. Quod nemo possit auferri charitatem videtur. quia nemo amittit charitatem inuitus.

Item nemo est qui nō sit ex charitate diligendus q̄diu est in via. ꝗ ꝛc. Item excōmunicatio est separatio a ꝯmunione sacramentoꝝ. Sed a sacramentis nullus est sepandus nec ꝓhibendus. ergo nullus est excōmunicandus. Maior patet. Minor ꝓbatur sic. Omīs fidelis aut est iustus ꝛ sanus. aut pctōr et infirmus. Si iustus. non est arcendus a sacramētis. Si pctōr ꝛ infirmus. ꝛ indigens medicinis spiritualibus. magis est attrahendus ꝙ arcendus. ergo ꝛc.

Item excōmunicatio aut est morbus aut medicina. Si morbus. ꝗ nulli est infligenda. quia omni salus est desideranda. Si medicina. ꝗ cum medicina sit omnibus aptanda. ꝛ non ꝓsit nisi ei qui vult in cam ꝑ li. ar. ꝯsentire. ꝗ null⁹ est excōicand⁹ nisi volēs. ꝛ q̄libet debet velle se excoicari. quoꝝ vtrūqꝫ falsum est.

Item in excōicatōne tradit̄ sathane ipse excōicatus. sicut pꝫ in excōicatōne ipsi⁹ apli. aut ꝗ q̄tum ad animā. aut q̄tum ad corp⁹. Sꝫ q̄tum ad corp⁹ non videm⁹ ad literā. Q̄tum ad aiam nec pōt nec debet. ꝗ nullo mō videt̄ aliq̄s esse excōicand⁹. Rº ad hoꝝ 51 rū intelligentiā est notandū. ꝙ sicut in disciplinis duplex est mod⁹ instruendi. ꝛ duplex mod⁹ arguendi. s. ostensiu⁹ ꝛ ꝑ impossibile. et in medicinalib⁹ duplex ē modus curandi. s. ꝑ medicamēta lenientia ꝛ ꝑ medicamenta aspantia. Curat̄ em̄ aliq̄s ꝑ emplastri appositōnem. aliq̄s ꝑ sectōnem. Sic in moralib⁹ ē duplex modus corrigendi. Vn⁹ ꝑ dulces monitiones. alter ꝑ aspas increpationes. et hoc ꝭm duo genera hoim. qꝛ quidā sunt tractabiles ꝛ plicabiles. quidā duri et rebelles. Sic in diuinis ꝛ ecclasticis iudicijs in q̄b⁹ 52 est instructio. curatio. ꝛ correptio. duplex reperit̄ modus instruendi ꝛ corrigendi. ꝛ etiā curandi. Quēadmodū igit̄ nolentib⁹ acceptare ratōnem ostensiuam fit argumentatio ducens ad impossibile. ꝛ morbis q̄ nō curant̄ ꝑ emplastrū apponit̄ vuln⁹ ꝛ cauterium. ꝛ inuitis ꝛ incorrigibilib⁹ fit curatio ꝑ flagellū. sic ē oportuit in ecclesie rectorib⁹. ꝛ ideo dn̄s institutor ꝛ fundator ecclie. eideꝫ nō tm̄ dedit medicamenta sacramentoꝝ ad curandū accedētes. ꝗ etiā gladiū spūs qđ est verbū dei. ꝛ ꝑtātem amputādi ꝛ resecandi ꝯtemptores ꝛ rebelles. ꝛ tales licet ꝛ debituꝫ est excōicari. sicut ostensum est auctē dei. ꝛ exemplo apli. ꝛ ratōne in ꝯsimili. Ad illud ꝗ qđ obijcit̄ ꝙ excōicare est extra cōionem eijcere q̄ est ꝑ charitatē. dicēm ꝙ cōio tri- 53 plex est. Quedā spūalis omnino. ꝛ hec est q̄tū ad dilectōnem interiorem. Quedam corporalis. ꝛ hec est q̄tum ad exteriorem ꝯuersatōnem. Quedaꝫ medio modo. ꝛ hec est q̄tum ad sacramentoꝝ susceptōem. ꝛ ꝑcipue q̄tum ad sacrm̄ altaris. Dico ꝗ ꝙ a prima null⁹ potest nec debet excludi q̄diu est viator. nec excōmunicatio dicit priuatōnem ill⁹ cōis. Q̄tum ad sacr̄alem excludit̄ quilibet q̄ dr̄ excōicatus. siue maiori siue minori. Q̄tum ad ꝯuersatōeꝫ exterioreꝫ at- 54 tendit̄ excōicatio maior. in q̄ ꝯmunicatio negat̄ ꝭm actus legittimos q̄ attendunt̄ in quinqꝫ. s. in osculo. in colloquio. in ꝯuiuio. in oratorio. in valefaciendo. Vn̄ versus. Os. orare. vale. ꝯuiua. mensa. negatur. Sic igit̄ pꝫ ꝙ cum triplex sit cōio. vna spūalis. ꝛ alia sacr̄alis. ꝛ alia corpalis. ꝙ ꝭm primā null⁹ excōicat̄. ꝭm sacr̄alem excōicat̄ oīs q̄ dr̄ excōicat⁹. ꝭm tercia-

am excõmunicatꝫ ille qui maiori excõmunicatõne excõmunicatus dicitꝫ. quia maior est hic priuatio communicatõnis. ⁊ sic pꝫ illud primum. [55] Ad illd quod obiicitur ꝙ nullus separand⁹ est a sacramentis. dicẽdum ꝙ immo. qm̄ et si sacramenta sint medicine. tn̄ non ꝓsunt nisi dispositis. Unde sicut bonus medic⁹ ſm artem probibet infirmum a medicinis non tm̄ a cibis ꝓpter indispositõnem. sic in ꝓposito estꝫ intelligẽdum. Utilius em̄ est alicui medicinaꝫ subtrahere ꝙ̄ dare ꝯtra dispositõnem. immo tali differre medicinam est medicabile. [56] Ad illud qđ obiicitꝫ d' excõmunicatione vtrum sit morbus vel medicina. dicendū ꝙ sicut sectio de prima sua ratõne plaga est ⁊ dolorem facit. tamen in compatõne ad vulnus apostematis est medicina. sic ipsa separatio a ꝯmunione fidelium dicit malum ⁊ damnum ⁊ penam. in compatõne tam̄ ad rebellem medicina est. vt eius rebellio ⁊ cõtumacia frangatꝫ. Unde sicut ille qui silogizat per impossibile ad ipossibile deducit nõ vt ibi sistat sed vt redeat ad veritatem. sic eccl'ia separat ⁊ excõmunicat vt redeuntem cum humilitate ⁊ ꝯfusum de cõtumacia artius stringat ⁊ interius claudat. ⁊ sic patet ꝙ ꝙ̄uis sit medicina quia curat morbum rebellionis. ꝙ nullus hãc medicinam debet appetere. nec debet dari nisi querenti veram medicinam non ꝯtemnenti.

[57] Ad illud qđ obiicitꝫ ꝙ excõmunicare est tradere sathane. dicendū ꝙ sathan est tortor. nõ tantū aĩarum verum etiam corpoꝝ. Tradere autem tortori ẽ dupliciter. aut cessando a protectione torquendi. siue exponendo aut iubendo tortori vt affligat. Excõmunicare ꝫ ſm p̄ntis ecclesie statuꝫ est sathane tradere. ꝓtectõnem subtrahendo ⁊ ei exponẽdo. subtrahit ergo suffragia ⁊ sacramenta p que muniuntur contra hostis insidias. In tempe autẽ ecclesie primitiue quia demones ipsis apostolis subiiciebantꝫ. ⁊ manifestanda erat fides p miracula. non tm̄ exponebantꝫ immo corpaliter ad mandatū apostolicum vexabãtur sicut dicitꝫ. j. Corinth. v. ⁊ in textu et in glo. et illud decuit in principio ecclesie fieri ad terroreꝫ. vel ꝓpter excellentiam apostoloꝝ. nũc aũt ꝙ̄uis nõ ita vexentur. tam̄ corpore ⁊ spũ vexandi exponuntꝫ. ⁊ pro tanto dicuntur tradi sathane ⁊ vere excõmunicari. ⁊ sic patent obiecta.

Questio. ij. b

Pro quo quis debeat excõmunicari. ⁊ quare. vtrum ꝓ damno vel ꝓ iniuria illata ecclesie. Et ꝙ sic viderꝫ. si quis em̄ frangit vel incendit ecclesiam excõmunicatus est ipso iure. non aũt si aliam domū frangeret. ꝫ ⁊c. Item si quis ꝑcutit clericum ẽ excõmunicat⁹ ipso iure. et incidit in canonem late sententie. Sed non incidit si ꝑcutitꝫ laycum secularem. ꝫ si ius recte dictat. videtꝫ ꝙ ꝓ iniuria etiam sibi illata possit ecclesia excõmunicare. Item ratõne viderꝫ. quia gladius vnicuiqꝫ datur ad defensionem. Sed ꝓtãs excommunicandi est gladius spũalis. ꝫ potestate excõmunicandi põt ecclesia se defendere ⁊ ꝯtra damnū et ꝯtra iniuriã. Itẽ iustū est vnũquẽqꝫ puniri i eo in q̄ peccat ꝫ si peccat in matrẽ ecclesiam inferendo damnuꝫ ⁊ iniuriã. iustū ẽ vt ꝑdat eiꝰ b̄nficia ⁊ suffragia. ſ hoc est excõmunicari. ꝫ ⁊c. Contra. excõmunicatio siue anathematizatio est maledictio. sed Ro. xij. dicitꝫ benedicite maledicentibus vos. benedicite et nolite maledicere. ꝫ maledicentibus vel male facientib⁹ nõ debet eccl'ia maledicere. ꝫ nec eos excõmunicare.

Item excõmunicatio est beneficioꝝ subtractio. ꝫ deus nõ subtrahit misericordiam et beneficia ab hyis qui offendunt ipsum. ꝫ si p̄ceptum est necessitatis vtris vt sint misericordes ⁊ ꝑfecti sicut pater celestis q̄ facit solem oriri super bonos ⁊ malos. sicut dicitꝫ Mathei quinto. ꝫ non debet ecclesia hoc subtrahere propter damnum vel iniuriam aliquam sibi factam.

Item in excõmunicatiõibus damnatur homo in spiritualibus. sed improportõnaliter maius est damnum in spiritualibus ꝙ̄ in tempalibus. sed si quis incendit vel fregit ecclesiam. vel percussit clericum. vel aliquod tale. non damnificauit nisi in tempalibus. ꝫ cum non debeat infligi maior pena ꝙ̄ sit damnū. videtur ꝙ propter hoc non debet excommunicari.

Item ecclesia militans debet imitari triumphantem. sed dicitꝫ in canonica iude ꝙ cum michael altercaretꝫ de corpore moysi. non est ausus iudicium inferre blasphemãdo. sed dixit. impet tibi dominus. ergo videtur pari ratõne ꝙ ecclesia nulluꝫ altercantẽ cuꝫ ipsa debet excommunicare siue anathematizare.

[58] R°. ad p̄dictorum intelligentiam est notandum. ꝙ duplex est excõmunicatio siue excõmunicãdi modus. Quedam em̄ excõmunicatio est a iure. quedam a iudice. Prima excõmunicatio est preseruatiua. secunda est curatiua. Prima excõmunicatõ ⁊ si fieri videatur ad ꝯseruandam libertatem ecclesiasticam. sicut secũda fieri videtur propter emendam. tamẽ prima principaliori modo fertur ad cauendum culpaꝫ. quia magna culpa est ⁊ multum grauis quãdo quis peccat in ecclesiam. Similiter secunda principaliori modo fit ad frangendam contumaciam. ⁊ ideo talis ſm formam iuris nulli debet infligi nisi contumaci. et ideo debet monitio premitti. vt sic de contumacia ꝯuincatꝫ. Contumax autem dꝛ qui semel ⁊ bis monitus. tercio pemptorie citatus. non compet. aut si cõparet non vult stare iuri. vel quando offensa est manifesta. vel iussus a iudice non vult emẽdare. tali autem competit hec medicina. sicut in primo ꝓblemate visum est. Ex hyis patent ratõnes ad vtramqꝫ partem. [60] Concedo em̄ ꝙ pro damno vel iniuria potest excõmunicatõnis sententia dictari a iure. sed nõ principaliter ꝓpt' h. ⁊ similiter ꝓ emenda potest ferri a iudice sed non principaliter propter hoc sed propter contumaciam. Ratõnes ad primam partem ostendunt ꝙ excõmunicatõ fertꝫ ꝓ damno. Rõnes vo ad oppositum ostendunt ꝙ non principaliter ꝓ damno sed ꝓ peccato. vnde ecclesia maledicit et subtrahit beneficia ob meritum illius. non propter damnum suum. ob illius culpam non propter vindictam. Si enĩ ille velit redire ⁊ non possit emendare. statim ecclesia parcet. [61] Ad illud quod obiicitur ꝙ ecclesia damnificat illum in spiritualibus. dicendum ꝙ ecclesia nõ damnificat sed ille qui peccat ⁊ est contumax seipm damnificat. sed eccl'ia ostendit ipsum damnificatuꝫ. vt sic saltem malū suum erubescat ⁊ deserat. ⁊ si quodam mõ magis damnificaret. hec aggrauatio damni ad vtilitatem ipsius finaliter ſm intentionem ecclesie ordinatur. [62] Ad illđ quod obiicitꝫ ꝙ michael non maledixit. dicendum ꝙ dyabolus est obstinat⁹ in malo ⁊ incorrigibilis. ⁊ maledictio illata sibi non potest eum nec per se nec per accidens ordinare ad benedictõnem. ⁊ ideo nulla fuit vtilitas in maledicen-

do dyabolum. sed dum ecclesia maledicit subditum facit ei confusionem pro peccato. et quia tali confusione potest a peccato resipiscere. ideo maledicit ut post benedicat. ideo ligat ut absoluat. et non est simile de hac maledictione et de illa.

Questio iij.

A quo possit excommunicatio fieri. et quod a solo habente clauem ostenditur sic. Soluere et ligare sunt actus clauium. sed excommunicare est ligare ut dicit magister in litera. sed cuius est actus eius et potentia. ergo etc. Item excommunicare est a communione sacramentorum separare. sed eius est a communicatione siue a participatione separare cuius est administrare. sed solus sacerdos qui habet claues potest sacramentum corporis et sanguinis administrare. ergo solus potest excommunicare. Item Petro data est potestas ligandi et soluendi in foro iudiciali et penitentiali. quero igitur quando. et videtur quod non nisi quando date fuerunt ei claues. ergo qui non habet claues non habet hanc potestatem. Item maioris virtutis est et potestatis ligare vinculo excommunicationis quam pena satisfactionis. Sed solus sacerdos potest penitentiam imponere et confessiones audire qui habet claues. ergo solus talis potest excommunicare. quia qui non potest in minus non potest in maius. Contra. iudices delegati habent potestatem excommunicandi. et cum multi eorum claues non habeant. quia non sunt sacerdotes. ergo aliquis potest excommunicare qui non habet claues. Si tu dicas quod non sua autoritate excommunicant. Obiicitur tunc de archidyacono quod ex suo officio causas audit et descindit. ergo excommunicare potest. et tamen si non est sacerdos non habet claues. Si tu dicas quod similiter habet per demandationem vel consuetudinem. Quero quare non similiter habet actum ligandi in foro penitentiali per commissionem vel consuetudinem. non enim videtur maior ratio in vno quam in alio.

Item electus canonice et approbatus certum est quod antequam ordinetur in presbyterum non habet claues. et tamen potest causas audire et excommunicare propria autoritate. ergo etc. Item sacerdos parrochialis non habet secundum iura potestatem excommunicandi nisi pro furtis et rapinis et consimilibus. et constat quod ipse habet claues et vsum clauium. ergo excommunicatio non est a potestate clauium.

Item multitudo tota vt capitulum excommunicat. ita quod nullus. sed multitudinem habere claues ita quod nullus est impossibile cum dicat proprietatem absolutam. ergo actus excommunicandi non est a claue. Iuxta hoc queritur cum multitudo non possit excommunicari ita quod nullus. quomodo possit excommunicare ita quod nullus.

63 Respondeo. dicendum quod inter ipsos iuristas de hac questione est controuersia. Quidam dixerunt quod potestas excommunicandi solum est in episcopis. Alij dixerunt quod non solum est in episcopis sed etiam in archipresbyteris et archidyaconis et abbatibus et alijs prelatis. Tercij dixerunt quod hoc competit hijs et etiam sacerdotibus parrochialibus. Sed licet in hac questione canonum sint differentie. quia tamen theologie est dicere propter quid tanquam scientie superioris. ideo dicendum quod cum in ecclesia aliquis habeat potestatem hoc est ab ipso christo qui potestatem contulit apostolis. et precipue ipsi petro vtranque contulit potestatem. et ligandi et soluendi in foro penitentiali et ligandi et soluendi in foro iudiciali. Prima potestas respicit ordinem, secunda prelationem. vnde secundum primam par potest absoluere parem. secundum secundam non potest par ligare parem nec superiorem. Etiam huius ratio est. quia illa est ordinis. hec autem prelationis. scilicet potestas excommunicandi. Prima potestas ligandi et soluendi in foro penitentiali aditum celi aperit. et ideo recte dicitur clauis. Secunda per censuram iudicum subditos coercet. et ideo dicitur gladius. Prima potestas est arbitrandi inter deum et hominem. secunda vero inter hominem et hominem. et ideo prima respicit ordinem. secunda prelationem. Prima potestas quoniam collata est Petro vt sacerdoti descendit in omnes sacerdotes. quamuis non omnes habeant executionem. Secunda quia collata est Petro vt prelato descendit in omnes personas ecclesiasticas qui habent prelationem vel iurisdictionem. Unde qui habent iurisdictionem ordinariam in iudicando aliquos. habent potestatem coercendi eos per censuram ecclesiasticam. vt iudicium eorum inuiolabiliter obseruetur. Et quoniam iurisdictionem habent non solum habentes claues. sed etiam non habentes. habent inquam vel ex iure. vel ex consuetudine. sicut archidyaconi et aliqua capitula. ideo possunt excommunicare. Rursus quia aliqui habent claues qui non habent iurisdictionem in foro iudiciali. vt simplices sacerdotes. ideo non possunt excommunicare nisi per commissionem. vel nisi in casibus determinatis vt in furto et rapinis. Concedo ergo rationes probantes quod hec potestas non sequitur precise potestatem clauium. Ad illud ergo quod primo obiicitur quod soluere et 64 ligare sunt actus clauium. dicendum quod verum est in foro penitentiali. sed in foro iudiciali non sunt clauium. nisi accipiatur potestas clauium secundum plenitudinem secundum quem modum dicitur esse in episcopis. qui quando promouentur a sacerdotio in episcopatum non recipiunt nouam clauem. sed clauis potestatis in eis ampliatur. Ad illud quod obiicitur quod cuius 65 est excommunicare cuius est communicationem dare. dicendum quod non solum eius est. verumetiam eius qui preest communitati. vel etiam administranti sacramenta. et quoniam tales sunt qui habent iurisditionem quamuis non habeant claues. ideo etc. Ad illud quod queritur quando data 66 est hec potestas petro. dici potest quod simul data est vtraque. quia data est ei potestas clauis in sua plenitudine. Uel potest dici quod non simul. sed potestas clauium promissa fuit Mathei. xvj. et data Ioh. xx. Accipite spiritumsanctum etc. Potestas vero excommunicandi insinuatur fuisse data Math. xviij. vbi postquam dictum est. si ecclesiam non audierit etc. Additum est. Amen dico vobis. quodcumque ligaueritis etc. Ad illud quod obiicitur quod hec est 67 maioris virtutis. scilicet excommunicare. dicendum quod se habent sicut excedentia et excessa. et sunt alterius ordinationis. et ideo non sequitur quod qui habet vnam potestatem habet aliam. vtraque tamen concurrit ad potestatis plenitudinem. et vna sine alia esse potest. Pluribus tamen conceditur clauis quam gladius. quia plures habent ordinem sacerdotalem quam prelationem et ecclesiasticam iurisdictionem. Et si queratur ratio hu- 68 ius. duplex est. Una est diffusio boni. quia potestas clauium est ad reconciliandum. potestas gladij ad compellendum. Alia ratio est vitatio periculi. quia pauci sunt qui sciant hoc ense percutere. ideo propter periculum. paucorum manibus tradi debuit. Ideo etiam solemnem excommunicationem que fit cum candelis prius accensis. et deinde extinctis. et pulsatis campanis. oportet a solis episcopis fieri. licet alie possint ab

69 alijs fieri. Ad illud qd queritur vltimo quare cōgregatio siue multitudo potest excōmunicare. ita q nullus. ꝛ nō excōicari. dōm q peccata multitudis nulla sunt. sed iurisdictio multitudinis non nulla est. Et si tu queras vnde hoc est. Dōm q multitudo bñ facit ad augmentū potentie in excellentia. vñ multitudo pōt trahere nauē ita q nullus trahat nauez p se. sed multitudo inquātum hmōi nō facit defectum nec impotentiaz. vñ multitudo nō trahit. ꝛ si quilibet de multitudine trahat. sic tota multitudo ita q nullus non sic excōmunicatur. ad minus ſm noua iura vt iuriste dicunt.

Questio.iiij. k

De excōmunicatōnis iteratōne. ꝛ querit vtrum aliquis possit pluries excōmunicari. Et q sic videt primum. quia hoc habet vsus ecclesie vniuersalis quaz errare est impossibile vt videt. Item videmus in alijs penis impositis q simul ꝛ semel plura possunt imponi ieiunia. vigilie. ꝛ oratōnes. ḡ pari ratōne possunt infligi plures excōmunicatōnes. Itez ita videmus in remedijs q si iteratur morbus. ꝛ remedium ita etiā ꝛ i penis q multiplicent pene ſm merita. ḡ cum excōmunicatio ꝛ remedium sit ꝛ pena. videtur igit q sicut causa pōt iterari ꝛ multiplicari. q ꝛ excōmunicatōnes. Et q cause possint iterari illud est apertuz. pōt eñ aliquis esse incendiarius. fractor ecclesiaꝝ. pcussor clericoꝝ. ꝛ sic de alijs. ḡ ꝛc. Item si nō possent excōmunicari exquo sunt excōmunicati. ꝛ illi qui sunt absq; excōmunicatōne possunt excōmunicari. ḡ excōmunicati sunt melioris ꝯditōnis q̄ non excōmunicati. Contra. excōmunicatus interfectus est gladio spūali. sed interfectus nō potest magis nec minus interfici. ḡ nec excōmunicatus iteruz excōmunicari. Item si excōmunicatus extra communionē ecclesie est eiectus sicut dicit Apls. j. ad corinth. v. quid mihi de his qui foris sunt iudicare. sed posse excōmunicare est posse iudicare. ḡ si nō ptinet de talibus iudicare. videt similiter q nec excōmunicare. Item excōmunicatus est beneficijs ecclesiasticis priuatus. ꝛ excōmunicatio est priuatio. sed priuatōnes non recipiūt magis ꝛ minus. non eñ dicitur vnus cecus altero magis cecus ꝛ minus. ergo ꝛc.

Item alter altero nō est absolutus magis nec minus. nec idem magis seipso. ḡ pari ratōne nec excommunicatus magis ꝛ minus. imo multo fortius.

70 Rº. dōm q excōmunicatus bene potest iterum excōmunicari. vel eiusdem excōmunicatōnis iteratione ad suam maiorem ꝯfusionem. vel etiaz alia ꝓpter noue culpe ꝯmissionem. ꝛ tūc tot erunt excōmunicationes quot cause pncipales p quibus excōmunicatur. Sicut eñ iteratur culpa. ita ratōnabiliter iterari pōt ꝛ debet ipsa pena. ꝛ ꝯcedende sunt rationes ad hanc ptem.

71 Ad illud ḡ qd pmo obijcit de interfectōne. dōm q quēadmodū qui peccat mortaliter mortuus est ꝛ interficit seipsum p expulsionez ḡtie. ꝛ adhuc magis pōt peccare. quia q̄uis nō viuat ad bene agenduz. adhuc tamen viuit in eo voluntas ad male opandum. ꝛ q̄uis gratia sit expulsa. potest tamen magis a gratia elongari. sic intelligendum est in ꝓposito. quia q̄uis ſm statum illum nihil ꝓsint ei ecclesiastica sacramenta ꝛ suffragia. pōt tamē adhuc magis ꝛ magis elongari. Nec est simile de interfectione corpali. in q̄ pma interfectio reddit impossibilez ad vitam. nō sic est in ꝓposito. quia adhuc manet aptitudo ad redeundū.

72 Ad illud quod obijcit q extra ꝯmunionem est. dōm q quia caracterem baptismalez habet indelibilem. q̄tumcūq; sit malus. ideo non exit oīno ecclesie potestatez. ꝛ ideo ipm punit et corrigit magis q̄ paganos ꝛ infideles qui nunq̄ fuerunt sub potestate ecclesie. ꝛ de talibus scilz paganis loquit apostolus nō de malis subditis et excōmunicatis. nam ipse de eis iudicabat.

73 Ad illud qd obijcitur q absolutio non recipit iteratōnem nec intensionem. dōm q hoc falsum est. ꝛ hoc patet in eo q̄ pluribus excōmunicatōnibus diuersis de causis est excōmunicatus ab eodem. vel qui est excōmunicatus a diuersis epis. qui potest absolui ab vna excōmunicatōne ita q non ab alia. quia nō sic est cōnexio i absolutōne sicut in gratie infusione.

74 Ad illud quod obijcit q priuatōnes non recipiūt magis nec minus potest responderi dupliciter. Primo quia illud ē verum in puris priuatōnibus nō in alijs. Nam claudus dicit magis ꝛ minus. quia nō totaliter priuat virtutem gradiendi. similiter ꝛ iniustus magis ꝛ minus. Uel posset dici q ꝛ si ratōne actus vel habitus magis ꝛ minus ñ recipiant. tamen ratione causaꝝ. vñ magis est elongatus a visu qui lesus est in neruo ꝛ i pupilla ꝛ in humore cristallino. q̄ qui in altero hoꝝum. tñ similiter intelligendum est in ꝓposito.

Questio.v. l

De excommunicatione q̄tum ad communicationem. ꝛ queritur vtrum ꝯmunicans cum excommunicato sit excōmunicatus. Et q sic ostenditur. quia iura istud dicunt. Item ratōne videtur. quia accedere ad vnum oppositorum est recedere a reliquo. sed excōmunicatus est extra communicatōnem positus. ergo qui ei ꝯmunicat a ꝯmunicatōne recedit.

Item excōmunicatio infligitur in penam erubescentie. sed nulla est erubescentia vbi alij ꝯmunicāt. ergo ad hoc q sententia illa sit alicuius valoris necesse ē ipso iure alios arcē ab excōmunicati ꝯmunione. ergo si censura ecclesiastica est in excōmunicatione. videtur q iuste ꝛ debite talis sit excōmunicatus.

Item aut licet ꝯmunicare excōmunicato. aut nō. Si sic. ergo tales non sunt vitandi. ꝛ hoc est cōtra illud prima ad Corinthios. v. si quis frater ꝛc. et post. cum huiusmodi nec cibum sumere. Si non licet. ergo per aliquam sententiam alij arcentur communicare cum isto. ꝛ non nisi per sententiam excommunicationis. ergo qui ꝯmunicant ei incidunt in excōmunicatōnis sententiam. ergo sunt excommunicati.

Contra. communicans cum infideli siue cum altero peccatore siue in cibo siue in potu non incurrit illud vicium nisi communicet in actu consimili siue crimine. ergo pari ratōne nullus participans cū excommunicato est excōmunicatus nisi pticipet in crimine. Item excōmunicatio aut est morbus contagiosus. aut non. Si sic. ergo qua ratōne iste primo excōmunicatus inficit participantem pari vicio. ita et alius alium. ꝛ sic deinceps. ergo si hoc falsum est ꝛ cōtra iura. nō est morbus contagiosus. ergo non videtur q communicans excommunicato sit excōmunicatus

Si tu dicas q hoc facit institutio non contagio. Contra. institutio ista ab homine est sicut excommunicatio. sed nullus debet infligere penam nisi pro culpa. ergo si non communicat in merito siue in culpa. nec in pena. ergo institutio illa que facit communicari in pena sine culpa est iniusta. Item filius communicans patri aut est excommunicatus aut non. Si sic. ergo debet vitare patrem. Sed si pater nō potest vitari sine suo detrimento. ergo filius portat iniquitatem patris quod est contra ius diuinum. Si autem nō est excommunicatus. ergo licet alicui ex familiaritate communicare cum excommunicato. Sed laudabilior est societas et amicicia et charitas. ergo videtur pari ratione q ex sociali amore vel aliquo tali licet excommunicato communicare. et ita non videtur communicans excommunicato esse excommunicatus.

Item excommunicatio omnis siue maior siue minor separat a sacramentis. Sed nullus separandus est a sacramentis nisi pro culpa mortali. ergo omnis communicans excommunicato peccat mortaliter. Sed si hoc verum est. cum ista medicina sit occasio multorum periculorum. videtur tunc q non sit medicina sed morbus. et q quicumque infert eam cum ponat multos in graui periculo q grauiter peccet. Respondeo. dicendum q sicut tactum est duplex est excommunicatio. scilicet minor et maior. Minor enim separat a sacramentis. Maior vero nō tantum a sacramentis separat sed etiam ab actibus legittimis cum aliis personis. et ideo excommunicatio minor est morbus respiciens personam absolute. excommunicatio vero maior est morbus respiciens personam vt est pars communicans et separans a communicante. hec autem separatio cum sit relatio equipantie. locum non haberet nisi alii separarentur ab eo. ergo ad hoc q ista excommunicatio sit efficax statuit ius vt alii eum vitent. Et quia homines vt in pluribus magis timent penam quam culpam. in firmitatem sui ei adiunxit penam consimilem. scilicet minorem. vnde nō separat a communicante ne fidelium sed sacramentorum. Et hoc totum dictat ratio recta esse conuenienter factum et statutum. sed cum periculum est omnis a communicatione (vtpote quam necessitate vel ignorantia communicant) prohibere. ideo debuerunt tales personae excipi. vnde qui communicat necessitate sicut filii et filie quamdiu sunt sub manu parentum. sicut vxores. sicut serui et seruientes. et ancille. sicut peregrini et pauperes qui vnde sustententur nō habent. in talibus ius sententiam relaxat. Simuliter qui communicant ex vtilitate vt conuertatur peccator a via sua mala. cum secundum legem charitatis ambulent nō arcentur. Similiter qui communicant ex ignorantia. excommunicati non sunt. pro eo q talis ignorantia facti excusat. Dicitur autem hic ignorare quamdiu homo nescit. vel per denunciationem. vel per famam. vnde non debet sibi quis de facili conscientiam facere. quia de quolibet presumendum est bonum nisi probetur contrarium. et hec circumstantie hoc versu continentur. Utile lex humile res ignorata necesse. In quo tangitur hic triplex causa. et necessitas comprehendit tria membra huius personis exceptis. et sic communicantes sine aliqua harum conditionum interuenientium excommunicatis secundum regulam iuris excommunicati sunt minori excommunicatione. et hoc quidem rationabile est vt visum est. Ex his patent obiecta. Quod enim obiicitur de aliis peccatis et de contagione et de filio. in omnibus patet responsio. quia hoc facit institutio. et ratio institutionis dicta est. et conuenientia exceptionis. et quare maior transit et minor non. Et ideo regula est q excommunicatio nō transit in terciam personam. Patet etiam q communicans non communicat in culpa. sed quia non adhibet debitam reuerentiam sententie. hinc iustum est q reportet penam. Ad illud quod obiicitur q ista est pena tantum mortaliter peccantium. dicendum q secundum aliquos conclusio conceditur. Dicunt enim q preter casus exceptos mortaliter peccat. quia facit contra ecclesie mandatum. et scienter videtur contemnere sententiam ecclesie. Sed quia valde durum videtur illud dicere. et maximum periculum esset omnes communicantes condemnari. vt declinemus periculum vtrumque. sine preiudicio hic distinguendum videtur. Dicere enim q tantum sit peccatum veniale non videtur conueniens. cum communiter paruam vim faciant homines in peccatis venialibus. Dicere iterum q pro quolibet verbo humanitatis quod amicus amico dicit peccet mortaliter durum videtur. Et ideo dicendum q qui communicat scienter. aut communicat in actu exteriori in contemptum sententie late. et tunc peccat mortaliter. Aut non communicat in contemptum. sed tamen rationabiliter vereri potest q sententia veniat in contemptum. adhuc credendum est eum mortaliter peccare. Aut probabiliter creditur q ex hoc nunquam sententia contemnetur. et ipse cum timore hoc facit. et ex quadam affabilitate vel societate aliqua verba preter necessitatem dicit vel alio modo in casibus non exceptis communicat. tunc credendum est circa tales sententiam temperari. Unde si quis querat vtrum homo debeat magis dimittere se interfici quam aliquod verbum dicere. dico q si ex hoc in contemptum veniret sententia. deberet vtique. Si quis iudicaret istum male facere. cum potius debeat de furto comedere quam fame perire. Si qui ergo dicunt q peccat mortaliter. intelligendum est quando contemptus interuenit. et quia vix potest frequentari sine contemptu. ideo sanum consilium est vnicuique vt se a talibus elonget propter vitandum periculum. sicut dicit Augustinus q faciendum est de iuramento. Ad illud quod obiicitur q non priuantur sacramentis nisi mortaliter peccantes. dicendum q hoc factum est propter terrorem. ne forte per assuetudinem et periculum contemptus inciderent.

Questio. vi. m

De absolutione. et queritur vtrum aliquis possit absolui inuitus. Et q sic videtur. quia pater carnalis multa bona prestat filio inuito. ergo pari ratione immo multo fortius (cum magis pius debeat esse) videtur q pater spiritualis possit soluere subditum ipso inuito. Item pronior debet esse ad miserendum quam ad condemnandum. sed aliquis de iure potest excommunicare inuitum. ergo multo magis absoluere. Item excommunicatio est pena inflicta et medius propter emendationem. ergo si peccator nō emendatur sed deterior efficitur. cum cessante causa cesset et effectus. videtur q possit et debeat talis etiam nolens absolui. Sed contra. nullus potest nec debet absoluere aliquem inuitum in foro penitentiali. ergo

pari ratōne nec in foro iudiciali. Item dictum est Petro quodcunq; ligaueris super terram erit ligatum ꝛ in celis. ergo conformari debet ligatio que fit in terris ei ligatōni que fit in celis et econuerso. aliquin non fit vt debet. sed in celis nullus absoluitur inuitus. ergo nec in terris debet. Item manente causa manere debet et effectus. sed causa ꝓpter quam infligitur excommunicatio est rebellio et contumacia. sed ꝗdiu non vult absolui est rebellis et contumax. ergo inuitus non debet absolui. Iuxta hoc que-

78 ritur quis sit modus sm̄ quem debet absolui. R℞. dicendum ꝙ est loqui de potentia absoluendi ꝛ excōmunicandi prout potest in hos actus vel de iure vel de facto. differt enim facere ꝛ iuste facere. Si loquamur de facto. si episcopus excommunicet non contumacem pretermisso iuris ordine. in facie ecclesie excommunicatus est. ꝗuis iniuste lata sit sententia. et tenetur eam sustinere. alioquin ex hoc ipso contemptu efficiatur dignus excommunicari et ligatur apud deum. De iure autem est excommunicatus quando scd̄m iuris dictamen ab eo qui habet iurisdictionem canonicam fertur sententia in contumacem. et hec ligat apud deum. Similiter intelligendum in absolutione ꝙ potest aliquis absolui de iure vel de facto. De iure nullus excommunicatus absolui potest nisi cesset a contumacia. De facto absolui potest scd̄m voluntatem prelati. in cuius potestate sunt sententiam ferre et reuocare. Unde si talis absoluatur. nec peccat nec est excommunicatus qui ei communicat. et hoc dico siue qui absoluitur sit ligatus iusta sententia siue iniusta. ꝛ hoc maxime verū est de domino papa. Uerumtamen sicut ratōnes probant talis absolui non debet si iuste excommunicatus est. nec de iure absolui potest. Si autem excommunicatus fuisset iniuste. posset eum prelatus absoluere etiam inuitum. non propter suum meritum. sed ad reuocandum errorem proprium.

79 Ad illud quod primo obijcitur ꝙ pater corporalis beneficia prestat inuito filio. dicendum ꝙ non est simile. quia illa sunt beneficia temporalia que prestantur contra voluntatem. et in quibus non consideratur equitas ex parte suscipientis. non sic autem est hic. Et preterea talia beneficia prosunt inuitis. sed beneficium absolutionis nullo inuito prodest. immo obest. Unde sicut fastidiosis non est ingerendus cibus corporalis. quia abest et ipsum proiciunt. vel si suscipiunt magis grauantur. sic in proposito est intelligendum.

80 Ad illud quod obijcitur ꝙ potest excommunicare inuitum. dicendum ꝙ excommunicatio est correptio de contumacia. ꝛ ideo vtilis est talis contumaci ꝛ nolenti. Econtra absolutio est vtilis redeunti non in contumacia existenti. ꝛ ideo talē excommunicatum absoluere potius est prestare iram ꝙ misericordiam. sicut facit ille qui dimittit inuitum inultam. Unde sic melius est ꝙ sathane tradatur corpus ꝙ̄ spiritus. sicut melius est isti ꝙ permaneat in vinculo ꝙ̄ ꝙ detur ei beneficium cum contemptu.

81 Ad illud quod obijcitur ꝙ inflicta est ad emendationem. dicendum ꝙ non tm̄ ad emendatōnem animo etiam ad instructōnem aliorum. vt alij discant nō contradicere ꝛ rebellare sicut Dathan et Abyron. et ideo ne alij sumant exemplum malum debet in talibus excommunicatio continuari. vt aliis prosit ad vitandum casum. Uerumtamen quia nescit vtrum deus det ei spiritum bonum ꝗdiu viuit. ideo semper expectanda est conuersio eius. ꝛ ideo nō est ante absoluendus quantumcunq; incorrigibilis videatur. Nemo enim est omnino incorrigibilis per priuationem ꝗdiu viator est. ꝛ ideo excommunicatio medicina est.

82 Ad illud quod queritur qualiter debeat fieri. dicendum ꝙ excommunicatio ex triplici causa potest esse inflicta. scilꝫ quedam propter contumaciam pure. quedam propter offensam manifestā. quedam propter offensam occultam. vt quando aliquis incidit in canonem ex peccato aliquo quod non est publicum. Primus debet absolui recepto ab eo sacramento ꝙ stabit mandatis ecclesie. et illi debet mandari ꝙ pareat iuri. et si quid aliud in sententia excommunicationis iuste lata continetur. vtpote quando condemnatur in expensis. Si autem est excommunicatus propter offensam manifestam per sententiam vel facti euidentiam. tūc ante absolutōnem debet prestare emendam. Si autem propter occultam. tūc sufficit ad relaxandam sententiam ꝙ sufficiens cautio prebeatur parendi mandato.

83 Ad illud quod queritur a quo quis potest absolui. dicenduꝫ ꝙ de minori excommunicatōne absolui potest a quolibet habē te potestatem tunc absoluendi a peccato. Unde duo excommunicati minori excommunicatōne inuicem se absoluere possunt.

84 Pro regula autem habenduꝫ ē ꝙ de omni excommunicatione lata a iure siue maiore siue minore potest quis absolui a proprio episcopo siue a sacerdote. exceptis sex casibus in quibus sibi reseruauit iuris conditor potestatem. Primus si verberat clericum. in quo casu non potest absolui nisi a domino papa vel eius legato. viij. casibus exceptis. Secundus casus est de illo qui incendit ecclesiaꝫ ꝛ denunciatꝰ ē ab episcopo. Tercius casus est de illo qui frangit ecclesiam ꝛ denunciatus est. Quartꝰ casus est de eo qui scienter ꝛ sponte participat cum excommunicatis a papa. ꝛ recipit eos in officijs. maxime quando nominatim exprimuntur. Quintus de illo qui falsat litteras apostolice sedis. Sextꝰ est de illo qui communicat excommunicato in crimine. tūc enim debet absolui ab eo qui excommunicauit etiaꝫ si non sit eius subditus. Et si difficile est ei accedere ad ipsum. prestita viatoria cautione ꝙ parebit eius mandato. potest absolui ab episcopo vel a sacerdote proprio.

85 In primo autem casu excipiuntur. viij. casus. Primus est si sit in articulo mortis. Secundus est si fuit ostiarius potentis. et percussit non ex odio vel proposito. Tercius si percutiens clericum sit mulier. Quartus si regularis regularem. Quintus si sit seruus ꝛ non grauiter lesit. ꝛ dominus eius dampnificaretur de eius absentia. ꝛ ipse dominus est sine culpa. Sextus si sit pauper. Septimus sit impubes vel senex vel valitudinarius. Octauus si habet inimicicias capitales. De excommunicatōne ab illata a iudice nullus potest absolui nisi ab ipso vel eius superiori. excepto solo articulo mortis.

Distinctio. xix. de ꝯfessione sacramentali in ꝯpatōne ad suscipientes.

Postq̃ ostensum est q̄ sint claues apl'ice ꝛc. Supra determinauit mgr clauium vsum ꝛ subam. De determinat q̄n iste claues ꝛ quibus dant̄. Et habet hec ps duas. In prima ostendit ꝙ clauis sciētie nō dat̄ ignorantib⁹ ꝛ insciys. In scd'a querit̄ verū potestas ligandi ꝛ soluendi cōpetat mal. ibi. Cumq̃ iam ꝯstet nō oīs ꝛc. Et hec scd'a ps habet tres. In prima ponit ꝛ innuit opinionē falsam, imo heresim. ꝙ claues in illis solis sunt qui habent doctrinā ꝛ vitā aploꝝ seruāt. In scd'a ponit opinionē veram ꝙ sint in quolibet sacerdote. ꝛ r̄ndet false. ꝛ innuit eam ibi. Alys aūt videt̄ qđ ꝛ mihi placere. In tercia vo ipsam defendit a quibusdā q̄ vident̄ ip̄aꝫ ostendere falsam. ibi. Premisse vo snie qua dicit̄ ꝛc.

Determinat q̄n iste claues ꝛ quib⁹ dant̄. ostendēs ꝙ clauis sciē non datur ignorantibus ꝛ insciys. a **XIX**

Postq̄ ostensum est q̄ sint claues apl'ice. ꝛ q̄s eaꝝ vsus. supest inuestigare q̄n iste claues dent̄ ꝛ quib⁹. Dant̄ hec claues p misteriū epi alicui in pmotiōe sacerdotij. Cū eñ recipit ordinē sacerdotalē. sil' ꝛ has claues recipit. Sz nō videt̄ ꝙ oīes vel soli sacerdotes has claues hēant. q̄z plerīq̄ añ sacrā ordinatōeꝫ sciam discernēdi hñt. ples p⁹ ꝯsecratōeꝫ ea carēt. Sane dici pt ꝙ alterā clauiū istaꝝ. i. sciam discernēdi nō hñt oēs sacerdotes vñ dolendū ē atq̄ lugēdū. Multi eñ lz indiscreti atq̄ sciē q̄ eminere dēnt expertes sacerdotij gradū recipe p̄sumūt. vita ꝛ scia eo indigni q̄ nec añ sacerdotiū nec p⁹ sciam hñt discernēdi q̄ ligandi sint vl' soluēdi. Ideoq̄ illā clauem in ꝯsecratōne nō recipiūt. q̄z sp scia carent. Qui vo añ sacerdotiū scia discernendi p̄diti sunt. licet hēant discretōeꝫ. nō tñn eis est clauis. q̄z non valēt ea claudere vel apire. Ideoq̄ cū pmouēt̄ in sacerdotes. clauē discretōnis recte dicūt̄ accipe. q̄z ꝛ añ habita discretio auget̄ ꝛ fit in eis clauis. vt ea iaꝫ valeāt vti ad claudendum vel aperiendum.

Q̄ nō omnis sacerdos alteram claueꝫ habet scꝫ sciētiaꝫ discernēdi.

Querit̄ vtrū ptās ligādi ꝛ soluēdi ꝯpetat mal'. Et ponit opinionē falsam ꝙ claues illis solis ꝯcesse sunt q̄ hñt doctrinā ꝛ vitā aploꝝ seruāt. b

Cūq̄ iam ꝯstet nō oīes sacerdotes illas duas claues hr̄e. q̄z scia discernēdi plerīq̄ carent. de altera. i. potentia ligandi ꝛ soluēdi querit̄ vtrū oēs sacerdotes eam hēant. Quidā eñ hāc ptātem putant illis solis esse ꝯcessam. qui doctrinā simul ac vitā aploꝝ seruant. Illas eñ claues pmisit dñs Petro et imitatoribus eius tm̄ vt aiunt. Qui etiam auctibus vtunt̄ in munimentum sue opinionis. Hoc eñ dicūt augustinum sensisse vbi superius ait. Remissionem peccatoꝝ vel p seipsum facit deus. vel p columbe membra. Dicit etiam idem pctā dimitti vel teneri a sanctis. Idem sup exodum vbi de lamina aurea legit̄. Erat aūt lamina aurea semp in fronte sacerdotis. hec inquit significat fiduciam bone vite. quam qui vere pfecteq̄ non significatōne sed veritate sacerdos habet solus potest auferre pctā. Item Grego. Illi soli habent in hac carne positi potestatem ligandi ꝛ soluendi sicut seneri apostoli. qui illorum exempla simul cum doctrina tenent. Item ex dictis Orige. Hec potestas soli petro ꝯcessa est ꝛ imitatoribus petri. Nam quicunq̄ vestigia Petri imitantur. habent recte ligandi ꝛ soluendi potestatem. His alysq̄ testimonijs innituntur qui asserunt potestatem ligandi ꝛ soluendi illis solis ꝯcessam sacerdotibus qui vita ꝛ doctrina pollent sicut apostoli.

Aug. in li. de baptismo.
Exo. xxviij.

Grego. in tractatu euangeliorum.

Ponit opinionem veram ꝙ claues sint in quolibet sacerdote. ꝛ respōdet opinioni false. c

Alijs autem videt̄ (quod ꝛ mihi placere fateor) cunctis sacerdotibus hanc clauem dari scꝫ ligandi ꝛ soluendi. sed non eam recte ac digne hñt nisi q̄ vitā ꝛ doctrinam apostolicā seruant. Nec p̄misse auctes malos sacerdotes hanc potestatem negant habere. sed illos solos digne ac recte hac ptāte vti significāt. qui prediti sunt vita ꝛ doctrina apostolica. q̄z soli ipsorum apostoloꝝ imitatores digne recteq̄ possunt ligare ꝛ soluere. Et per dominum tantum

vel p sanctos in quib⁹habitat spũssanctus digne ⁊ recte fit remissio vel retentio pctõrum. fit tamen ⁊ per illos qui sancti nõ sunt. sed nõ digne vel recte. Dat eñ deus benedictõnem digne poscenti etiã p indignũ ministrum. Qr ꝟo hanc ptãtem habeãt oẽs sacerdotes. Hiero. testat̃ sup illum locum euangelij. vbi dñs dixit petro. Tibi dabo claues regni celoꝝ ⁊c̃. Habẽt inquit eandem alij iudiciariaȝ ptãtem apostoli. hȝ et omnis ecclesia in episcopis ⁊ p̃sbyteris. Sed ideo petrus eaȝ specialiter accepit. vt oẽs intelligant ꝙ quicunq̃ ab vnitate fidei ⁊ societate ecclesie se sepauerit. nec a peccatis solui nec celũ potest ingredi. Iteȝ ꝙ sacerdos etiam si malus sit gratiaȝ tamen transfundit ꝑ sue dignitatis officio Aug. ostendit dicens. Dictũ est a domio in numeris ad moysen ⁊ aaron sacerdotes. vos ponite nomen meuȝ sup filios israhel. ego dñs benedicam eos. vt gratiã traditio p ministeriuȝ ordinati transfundat hominibus. nec voluntas sacerdotũ obesse vel prodesse possit. sed meritũ benedictõneȝ poscentis. Quanta aũt sit dignitas sacerdotalis officij et ordinis hinc aduertamus. Dictum est de nequissimo caypha inter cetera. Hoc autẽ a semetipso non dixit. [a]sed cum esset pontifex anni illius pphetauit. p quod ostendit̃ spiritum gratiaꝝ non psonam sequi digni vel indigni. sed ordinem traditõnis. vt q̃uis aliquis boni meriti sit. si tamen possit benedicere nisi fuerit ordinat⁹. vt officij ministeriũ exhibeat. dei aũt est effectuȝ tribuere benedictõis. Hinc euidenter ostendit̃ ordo nõ priuari potestate tribuendi gratiã ob ministri indignitatẽ. Huic tamen Augustini sententie videt̃ obuiare quod ait esicius. Sacerdotes inquit nõ ꝑpria virtute benedicũt. sed quia figuram xp̃i gerunt. et ꝑpter eum qui in ipsis est plenitudinem benedictõnis tribuũt. nec solum is q̃ sacerdotiũ sortitus est. sed quicunq̃ xp̃m in seipso habet. ⁊ eius figuram gerit p ꝯuersioneȝ bonam sic moyses idoneus est vt benedictõneȝ p̃stet. Ecce hic habes ꝙ nõ solum sacerdos sed oẽs in quo xp̃s habitat benedictõnem p̃stat. Sed alia est benedictio que solis sacerdotibus ꝯgruit. alia que ab omnibus bonis cõmuniter exhibet̃. Denique illi sacerdotes in quibus christ⁹ habitat. benedictõnis plenitudinẽ tribuere dicunt̃. nõ quia soli illi transfundant gratiã. sed quia illi soli licite ⁊ digne id agũt. nec subditos mala vita sacerdotis ledit. si bona faciunt que ille dicit. Unde Greg. Multi dum plus vitam sacerdotum q̃ suam discutiũt. in erroris foueam dilabunt̃. minime cõsiderantes ꝙ nõ eos vita sacerdotum lederet. si humiliter bonis sacerdotũ admonitiõnibus aurem accomodarent.

Qr oẽs sacerdotes hẽant potestatem ligandi ⁊ soluẽdi.

Mat. xvi.

Qr etiã p indignos trãsfunditur gr̃a dignis Aug⁹ in li. questionũ noui et veteris testamẽti ꝯfirmat

Nũe. vi.

Ioh. xi.

Esicius super Leuiticum

a Sȝ cũ eẽt pontifex anni illius. Uidetur dicere falsum. q̃a sicut patet ex textu ipse dixit animo interficiendi christum. & peccauit dicendo nõ prophetauit. Item tantum ipse q̃ iudei intellexerunt de salute corporali. constans est autem illud fuisse falsũ. R⁹. dicendum ꝙ in prophetatione illa duo ẽ considerare. scilȝ verbum cogitationis interioris. ⁊ verbum exterioris hominis. In verbo autem ipso interiori est considerare duo. scilȝ ipsius immissionem vel inspiratõnem. ⁊ post immissionem. verbi immissi diiudicatõnem. que fuit ab intellectu caype. Et cum verbum haberet duplicem intellectum. scilicet carnalem ⁊ spiritualem. spũssanctus immisit ꝫm intellectum spiritualem. ⁊ ipse intellexit ꝫm carnalem. Et ꝫm hunc duplicem intellectum verbum exterius duplicem facit intelligentiam in auditoribus. Unam carnalem in iudeis. Et aliaȝ spiritualem in christianis. ⁊ ꝫm primum intellectum non fuit verbum prophetationis sed ꝯspiratõnis. ⁊ sic intellexerũt iudei ꝯspiratores. Scdm̃ ꝟo secũdũ intellectũ verbum fuit verum. ⁊ prophetia facta fuit christianis. vnde pphetauit nesciens quid diceret q̃tũ ad verũ intellectũ scdm̃ quem inspiratum fuerat verbum. Et ꝫm duplicem intellectum dicit̃ verbũ illud fuisse factum spũssancti vel male voluntatis ipsius pontificis.

2 b Sz null⁹ officio sacerdotis vti debet nisi immunis sit ab illis &c. Contra. quia sm̄ h̄ cum nullus sit qui careat venialib⁹. nullus deberet ab eis absolui. Si tu dicas ꝙ intelligit de mortalib⁹. Contra. sacerdotē qui habet curam aiaꝝ ꝯtingit peccare mortaliter. ⁊ tn̄ tenet̄ penitētes audire. ⁊ nullus peccat faciendo illud ad qđ tenet̄. ḡ nō peccat mortaliter. Item absolutio fructuosa ⁊ vtilis fieri pōt sine gratia gratū faciente. ergo non oportet ꝙ sit in gr̄a nec tenet̄ ex quo habet suū effectū. R°. dōm ꝙ absoluere hoiem a mortali hoc est iudicare hominē in conspectu dei. sm̄ autē ouine forum nullus digne iudex est qui reus est ⁊ in eadē damnatione. ideo dico ꝙ sacerdos quādo absoluit penitentem tenet̄ de culpa sua penitere. alioquin indigne sacramentum ministrat. ideo grauiter peccat. quia in quo alterum iudicat seipsum condemnat. Quod obijcitur de veniali nō valet. quia non est ibi iudicium. Quod obijcitur ꝙ facit quod dz. dicendum ꝙ verū est sed non omni modo quo debet. Qđ obijcitur ꝙ fructuosa ē. dicendum ꝙ verum est suscipienti. sed damnosa est absoluenti siue administranti ꝓpter contemptum sacramenti.

Defendit opinionem veram a quibusdaꝫ que videtur ipsam ostendere falsam. D

Premisse ꝰo sententie qua dicit̄ etiā ꝑ mali sacerdotꝭ ministeriū transfundi gratiam benedictōnis. videtur obuiare qđ dn̄s ꝑ malachiam ꝓphetam malis sacerdotibus ꝯminat̄. Maledicam benedictōnibus vr̄is. Et alibi. Ve his qui viuificant animas q̄ nō viuunt. ⁊ mortificant aīas que nō moriunt̄. Si eīn maledicit dominus benedictōnibus eoꝝ. ⁊ si anime quas viuificāt nō viuūt. quō ꝑ eos gratia benedictōnis transfundit̄: Sed illud capitulū. maledicam &c. quidā referunt ad hereticos. qui ab ecclesia ꝑcisi sunt. ⁊ ad excōmunicatos. quoꝝ benedictōnes fiūt maledictōnes. hisq̄ eoꝝ sequunt̄ errores. Illud ꝰo alterum. s. viuificāt &c. sup oīs illos sacerdotes exponunt qui absq; claue scientie. ⁊ forma bone vite ꝑsumunt ligare vel soluere. [b] Sz nullus officio sacerdotis vti debet nisi immunis sit ab illis que in alijs iudicat. alioquin seipsum condemnat. Qualem aūt oporteat esse qui alioꝝ iudex constituit̄. Aug. describit ita dicens. Sacerdos cui omnis offert̄ peccator. ante quē statuit̄ oīs languor. in nullo eorū sit iudicandus que in alio iudicare est prompt⁹. [c] Iudicans eīn alium qui est iudicandus. ꝯdemnat seipm. Cognoscat ḡ se ⁊ purget in se qđ alios videt sibi offerre. Caueat vt a se ꝓiecerit quicq̄d in alio damnosuꝫ reperit. Animaduertat. ꝙ q̄ sine peccato est prim⁹ in illā lapidem mittat. [d] Ideo eīn liberauit peccatricem. quia nō erat qui iuste ꝓijceret lapidem. Quō lapidaret. qui se lapidandum cognosceret: Nullus eīn erat sine peccato. in quo intelligit̄ omnes fuisse reos. Nam venialia remittebant̄ per cerimonias. Si qđ ḡ in eis peccatum erat. criminale erat. In hoc ḡ patētissimū est crimen sacerdotuꝫ ⁊ detestabile. qui nō prius se iudicant ⁊ alios alligāt. Caueat sp̄ualis iudex sic̄ nō ꝯmisit crimē neq̄ cie. ita n̄ careat munere scie. Oꝑtet vt sciat cognoscē q̄cq̄d dz iudicare. Judiciaria eī ptās h̄ postulat. vt

Malach. ij.

Ezech. xiij.

b Qualis debet esse iudex eccīasticꝰ

Aug. in libro de penitentia

c

Job. viij.

d

Nota. venialia hic dicit et criminalia sm̄ legem. vt venia-

3 c Iudicans enim alium qui est iudicādus &c. ponatur ergo hic ꝙ sacerdos cognoscat parrochianaꝫ suam. vel vt dicatur honestius furetur cum ꝓchianis suis res aliquas. vtrum possit eos absoluere. Et ꝙ sic videtur. quia in quocūq; peccato existit absoluit de facto. ergo videtur ꝙ de tali possit eos absoluere. Sed ꝯtra hoc est. quia non potest esse idem in eadem causa iudex ⁊ reus. ⁊ hoc patet. ḡ si talis sacerdos reus est. iudex esse non potest. R°. dicendum est ꝙ non video quare nō possit absoluere. Esto eīn ꝙ aliquis det malum consilium. vtpote de homicidio faciendo. non video quare ille idem non possit penitenti dare bonum. verumtamen neutri credere est tutum. Non ipsi absoluenti. quia videtur in eo manifesta presumptio. Non ipsi penitenti. quia videt̄ in eo minus vera contritio ⁊ peccati detestatio. dum non vult detegere nisi noscenti. vnde si sacerdos nolit eum licentiare. debet superiorem adire. Vel si ille non habeat superiorē. vel non vult ad eum ire. potest ab illo absolutōneꝫ recipere. quia reuera absoluit. si contritio adest. ḡ si vlterius ad maiorem certitudinem vult alij sacerdoti peccatum detegere bonum est. ⁊ hoc dico ad maiorem securitatem habendam.

4 d Ideo enim liberauit peccatricem. quia non erat qui iuste ꝓijceret lapidem. Contra. scōm h̄ vī ꝙ illa peccatrix non fuit liberata ex misericordia. sed quia non aderat humana iusticia. Item esto ꝙ prelatus

lis pu͞niā bāt q̄ p cerimonialia dimittebant siue morte vel mutilatione. Criminalia q̄ morte vl' mutilatōnem inferebant.

e

qḋ debet iudicare discernat. ^e Diligens q̄ inuestigator sapiēter interroget a peccatore qḋ forsitan ignorat vel verecūdia velit occultare. Cognito ṽo crimine. varietates ei⁹ nō dubitet inuestigare. ꝛ locū ꝛ temp⁹ ꝛc̄. que supradixim⁹. quibus cognitis assit beniuolus. ꝑatus erigere. ꝛ secum onus portare. ꝛ hēat dulcedinē in affectōne. discretionē in varietate. doceat ꝑseuerātiam. caueat ne corruat. ne iuste ꝑdat iudiciariā potestatē. Et si enim pn̄ia possit ei acquirere gratiā. non tn̄ mox restituat in potestatem primā. Et si petrus pt⁹ lapsum restitutus fuerit. ꝛ sepe lapsis sacerdotibus reddita sit dignitatis potestas. nō tamen est necesse vt omnibus ꝯcedat̄ quasi ex auctate. Inuenit̄ auctas que ꝯcedit ꝛ quasi imperat. inuenit̄ auctas alia que non ꝯcedit s; vetat. que scripture nō repugnant sed ꝯcordant. ^f Cū enī tot sunt qui labunt̄ vt pristinā dignitatē ex auctē defendant. ꝛ quasi vsum peccādi sibi faciāt. rescindenda est spes ista. Si ṽo locus est vbi ista nō ꝯcurrāt. restitui possunt qui peccāt. Ex hijs satis ꝑpenditur qualis debeat esse sacerdos qui alios ligat ꝛ soluit. discretus scʒ ꝛ iustus. alioquin mortificat sepe animas q̄ nō moriunt̄. ꝛ viuificat que nō viuūt. ꝛ ita incidit in maledictōnis iudiciū. Illud aūt malachie. s. maledicā benedictōnibus vestris. siue sup hereticos tm̄ ꝛ excommunicatos. siue sup oēs sacerdotes qui vita ꝛ scientia carentes benedicere ꝑsumunt dictū accipiat̄. sic intelligi pōt. maledicā benedictōnibus vestris. id ē hijs que in eis benedictōnib⁹ possidetis. quia faciam ea cedere vobis in maledictōneʒ. nō in benedictōeʒ. Quia ꝛ si benedicūt sanctis. nō hoc faciunt ex vero corde. ꝛ ideo coꝝ benedictio eis vertit̄ in maledictōnem. Vel maledicam benedictōnib⁹ vestris. id est qḋ a voƀ benedicitur a me erit maledictū. quia benedicunt inique agentibus. adulanturq̄ peccantibus dummodo diuites sint.

Malach. ij.

f

sit mal⁹. q̄ro a te vtrū teneat̄ subditos corrigere. ꝯstās ē q nō ē absolut⁹ a tentōe. q̄ si facit h̄. nō peccat ex h̄ R̄ᵒ. dō q duplx̄ ē correptio. Vna p modū icrepatōis ꝛ argutōis. ꝛ tal' arguit p moduʒ supioris. ꝛ qui sic arguit aliū peccat. q̄ qḋ facit. non vt dʒ facit. Sʒ si interior sit malicia peccat. si exterior supbiendo peccat scādalizādo. Et iō ad h̄ q licite corrigat tenetur primo de ocl'o suo trabē eijcere. alioquī ordinē correctiōis ꝑuertit. Alia est correctō p modū supplicatōnis ꝛ āmonitōnis. ꝛ hec pōt esse bonoꝝ ꝛ etiā maloꝝ. ipe aūt loquit̄ de prima ꝛ nō de scd̄a. Qḋ obijcit de muliere pʒ. q̄ ille modus corripiēdi erat p vindictaʒ. Qḋ obr iō liberauit ꝛc̄. dōʒ q iō nō dicit sunē q̄ ille fuit sue mie habūdātia. s; potius viam ꝛ modum ad ipam liberādaʒ insinuat. De correptōne ṽo fraterna h̄ notandū q tūc tenet̄ hō corrigere. qū videt frēm ꝑuiter peccare. ꝛ credit pbabiliter q debeat ꝑdesse ꝛ nō obesse. h̄ tm̄ cauendū ne quis formet sibi ꝯsciam stultā ex modica ꝯiectura.

e Diligens q̄ inuestigator sapienter interroget. Ex hoc videt̄ q ad ꝯfessorem ꝑtinet ꝑscrutari ꝯsciam alienam. Sed ꝯtrariū habet̄ in ps̄. lxiij. scrutati sunt inq̄t iniquitates. defecerūt scrutātes scrutinio. Item deut. xxiiij. cum repetis a ꝑximo tuo reʒ aliquā quā tibi dʒ. nō ingrediaris domū vt pign⁹ auferas. s; stabis foris. ꝛ ille tibi ꝑfert qḋ habuit. q̄ nō videt̄ q hō inten⁹ debeat ad secreta cordis ingredi. Item ex horum peccōrum ruminatōne frequēter fetor ont̄ ꝯcipit in querente. ꝛ generat̄ cognitō mali in audiente. ꝑpter qḋ etiā frequēter ꝯtingit cū titillari ad sciendum scia experientie. q̄ ꝛc̄. R̄ᵒ. dōm q absq; dubio oportet ipm ꝯfessorem diligentē eē in inuestigādo. Et ratio hui⁹ est. qm̄ ipe iudex ē. ꝛ iudex diligēter inq̄rere dʒ cāe veritateʒ. maxime qū dubia appet s'm qḋ dr̄ Job. xxix. cām quā nesciebā diligētissime inuestigabā. In talib⁹ aūt inquisitōnibus cauendū est supflua curiositas ꝛ negligētia. Quedā enī sunt q̄ nō dʒ inquirere in spāli ꝯfessor sicut sunt pctā inꝯsueta ꝛ enormia ꝛ cōtra naturā. ꝛ de talib⁹ intelligit̄ illud. puer. xj. inuestigator maloꝝ opprimet̄ ab eis. Et rō hui⁹ est. q̄ frequēter addiscat penitēs qḋ nō nouerat. ꝛ ꝯtingit ipm ꝯfessorē in talib⁹ ꝯcuti. ꝛ iō nō debʒ talia q̄rere nisi in generali ꝛ quasi de longinq̄ p quasdā circūlocutōnes. vt si fecit q̄ ꝯfitet̄ intelligat. si nō fecit nō addiscat. Item hui⁹ rei signo est Judith. viij. vbi dr̄. vos aūt nolo vt scrutamini archanū meū. Judith ꝯfessio interptat̄. ꝛ h̄ dixit sacerdotib⁹ reprimens curiosam inquisitōeʒ. ꝛ ideo q̄ a longinq̄ dʒ eē dr̄ Job. xxvj. obstetricante manu educt⁹ est coluber tortuosus. Alia ṽo sunt inq̄renda. s. trāsgressio. x. ꝑceptoꝝ. omissio vij. capitaliū. abusio. v. sensuū. ꝛ de his pōt querere qū videt negligentē vel igrantē esse ipm penitenteʒ. Hoc aūt sp est attendendū vt inq̄sitio ꝯferat statui penitētis. Ideo dr̄ puer. xviij. Iust⁹ i principio ē accusator sui. venit amicus ei⁹ ꝛ inuestigauit eū. Et cū magna prudētia opet h̄ facere. ꝛ ideo necesse est ꝯfessores esse discretos. Unde puerbi. xviij. Sapiens sibi videt̄ vir diues. paup aūt prudēs eū scrutabit̄. f Cū enī tot sūt qui labunt̄ vt pristinam dignitatē ꝛc̄. Est male dicere. q̄ deferēdū ē multitudini. ꝛ vbi multitudo est in caus-

oportet rigori detrahere. ergo magis restituendi sunt in gradũ pristinum quam si pauci essent. Contra. ius dicit eos esse amouẽdos. ergo qui restituit facit contra ius. ergo agit iniuste. Re°. dicendum quod in talib⁹ quando crimẽ graue est vel enorme. amotio sacerdotũ ab officio est de equitate iuris et rigore. sed restitutio est de iuris relaxatione. In relaxatione autẽ ad hoc quod fiat. considerãda est in eo qui facit potentia. vt sit talis qui supra ius possit. et nõ sit illi iuri subiectus. et in eo cui fit sit cã ydonea. scz necessitas vel vtilitas. alioquin nõ dispensatio sed dissipatio debet dici. Et quando dñs papa nõ est subiectus constitutõnibus patrũ. sed supra omnes est. ideo põt in eis dispensare. et sic bene facit quando necessitas vel vtilitas hoc requirit. In mandatis vero decalogi nullo mõ põt. quia ipse est subiectus eis. ideo dispensatio ita consueuit diffiniri. dispensatio est iuris relaxatio. facta cum cause cognitione. ab eo qui habet ius dispensandi. Vñ dispensare dĩ quasi diuersa pensare. et ideo in eis que statũ ecclesie decolorant dispensandum nõ est. et in eis qui nitunt̃ ius infringere. et hoc est quando multis cõcedit̃ quod paucis esset concedendũ. et quando sic accipit̃. nõ fit sibi de gratia. sed tanquam si esset de iure cõmuni. et in talibus loquit̃ auctas pa⁹ posita.

D intelligentiã hui⁹ ptis in qua magr determinat quibus dant̃ claues et quõ. tria querũtur. Primo querit̃ quibus dant̃ claues. Secundo querit̃ quando. Tercio sup quos vel in quos ministri p claues possunt. Circa primũ querũt̃ duo. Primo querit̃ vtrum claues date sint sacerdoti legali an soli sacerdoti euãgelico. Scdo vtrum in ptãte clauium cõicet bonus minister cũ malo ministro.

Questio. i.

Utrum sacerdos legalis habuit claues. Et quod sic videtur. quia sicut legis periti instituti fuerũt ad populum docendũ. ita sacerdotes ad sanctificandũ. sicut patet p totum leuiticum et in exo. sed legis periti in veteri testamento acceperũt clauẽ scientie ad pagendũ suũ officium. ergo et pari ratõne sacerdotes legales ad suũ. Minor patet p hoc quod dicit̃ Luce. xi. et vobis legis peritis ve qui tulistis clauem scientie etc. Itẽ clauis est sequela ordinis sacerdotalis sicut meli⁹ infra patebit. sed sacerdos legalis habuit ordinem et pontificatũ sm quod pz Hebre. v. nec quisquam sibi sumat honorem. sed qui vocat̃ a deo tanquam aaron. ergo cũ habuit principale. videt̃ quod etiam habuit annexum. Item clauis est autoritas discernendi et ligandi et soluẽdi faciendo reconciliatõnem peccatoris cum ecclesia. sed hoc totum fuit in sacerdote summo in vete. testam. quia ad ipsum ptinebat leprosuz iudicare et expiare. sicut dicit̃ Leuitici. xiiij. ergo habuit clauem. Si tu dicas quod illa erat potestas carnalis sicut expiatio et ipsa lepra. Contra. a lepra nõ potuit mundare corporaliter. ergo si expiabat aliquo modo p aspersionem sicut ibi ponit̃. ergo expiatio illa erat spũalis. Contra. claues sacerdotales sũt ad aperiendũ regnũ celoꝝ. sed regnũ celoꝝ nõ fuit aptũ an mortẽ xpi. ergo claues an mortem xpi fabricate nõ fuerũt. ergo nec aliquis eas potuit habere. Item p claues istas spũales reconciliatur quis dum soluit̃ et ligatur. Sed reconciliatio fieri nõ potuit nisi p mediatorem. mediator aũt vn⁹ tantũ est scz xps dominus. ergo ante aduentũ ipsius haberi nõ potuerũt. Item lex moysi carnalis dicit̃ ab apostolo et lex occidens. sed ista potestas est spiritualis et ad viuificanduz vel ad pficiendum in vita. ergo talis potestas clauium nullo modo legi illi cõpetebat. Re°. dicendum quod aliqui doctores dicere voluerunt quod potestas clauis fuit in lege moysi. et ẽi lege gratie. sed differenter. Quia ibi fuit imperfecte et semiplene. hic autem pfecte. Ut sicut illa fuit imperfecta lex. et hec perfecta. et hec addit supra illam. sic clauis ad clauẽ. Et sic penitentia inchoauit in veteri testamento et fuit ibi. ita et clauis sm cui⁹ arbitrium consũmat̃ penitentia. Et hoc nitunt̃ ostendere p hoc quod sacerdotibus cõmissum fuit vt peccantib⁹ pignorantiam sacerdos imponeret penam iuxta mensurã delicti. sicut dicit̃ Leuitici. v. et illud fuit quoddam ligare ad penam. nõ tamen pfectam habuit potestatem. quia nõ poterant soluere remittendo partem pene. et hoc quidem habent a xpi. passione claues in noua lege. et per hoc respondet̃ sm illos ad obiecta vtriusque partis vt patet intuenti. Alia opinio est vt credo pbabilior quod potestas clauium pprie est sacerdotis euangelici. nec in lege veteri fuit inchoata. sed magis figurata. et illud apparet clarius si respiciatur ipsius essentia. origo. et finis. Clauis enim potestas spiritualis est. que est aliquod datum anime in sigillatõne. qua sigillatur caractere sacerdotali. et quoniaz lex illa nõ spiritualis sed carnalis dicit̃. ideo non competebat eis noue que est lex spũs. Similiter patet hoc si respiciatur clauis origo. Cum enĩ triplex sit clauis vt in precedentibus visuz est. scz autoritatis. excellentie. et ministerij. clauis ministerij descendit a claue autoritatis mediante claue excellentie. quoniã et si deus per se delet culpaz. et sacerdos aliquaz pene partẽ. xps tñ fuit qui soluit debitum in passione sua. soluit inquã debitum ade. et tantũ supabundauit quod ministris cõmunicauit virtutem soluendi a pena. Similiter patet si respiciatur finis. quoniaz clauis ad aperiendum est per reconciliatõnem. et quoniã in reconciliatõne illa mediator est homo qui tenet locum dei. ex tũc potuit et debuit dari clauis. ex quo deus factus est homo. vt nos diuinitatis sue tribueret esse participes. et ex quo precium reconciliatõnis fusum est. et hoc debuit esse in noua lege. et ideo primo dictum est petro. tibi dabo claues. quasi ante date nõ fuissent. Concedende sunt igitur ratõnes probantes quod solus sacerdos euãgelicus habet claues. Ad illud ergo quod obijcitur de claue scientie. dicendũ quod illa clauis scientie dĩ clauis alia quam ista. quia illa fuit ad docẽdũ ea que iuris erant et legis. hec autem ordinatur ad dirigendũ clauẽ potentie ligandi et soluendi a pena. et ita hec aperit celum. sed illa aperiebat vt aditum prepararet ad sciendum. Lex autem noua cõmunicat cum veteri in scientia. quia vtraque lex docet. licet hic clarius aperiantur ministeria legis et pphetarum. Sed in redundãtia et copia gratie et spiritualitate potestatis differebant. et ideo non valet illud. Ad illud quod obijcitur quod est sequela ordinis. dicendũ quod sicut in lege veteri non fuit clauis vera sed figuralis. ita etiam et ordo. Et hoc patet. quia verus ordo est qui verum offert hostiam et sacrificium deo acceptum. et hoc est in

nouo test. vbi offertur vera xpi caro. In lege ve. offerebatur caro bouis vel agni que erat hui⁹ signum.

11 Ad illud quod obijcitur q̄ habuerunt discernēdi auctem ꝛ similiter expiādi. dicēdum q̄ illud erat carnale non spūale. Quod obijcit q̄ non mundabat ab inmundicia carnis. dicēdum q̄ expiatio ꝛ illa sāctificatō ꝓprie non erat carnalis nec spūalis sed figuralis. vnde non fiebat ad mūdiciam carnis vel spūs conferēdam. sed potius ad signādam mūdiciaꝫ spūaleꝫ. Dr̄ tamen carnalis ꝓ eo q̄ de mūdicia carnis certificat auctē ꝛ iudicio sacerdotis.

Questio .ij. b

Utrum malus sacerdos cōmunicet cum bono in potestate clauis. an sit in solo bono. Et q̄ sit tm̄ in bono videtur. In donatione siue ꝓmissione clauium q̄ facta est petro. primo cōmendatus est petrus. beatus es symon ꝛc. ꝛ p⁹. ego dico tibi ꝛc. ergo videtur q̄ si omnibus date sunt in petro. ꝛ date sunt petro rōe fidelis ꝛ bone ꝓfessionis. q̄ ad illos solos descendat qui sūt petro similes ꝛ eius imitatores. Ad huius aūt confirmatōem adducit verbum Aug. quod dicitur sup illud tibi dabo. Sicut dictum est iude pauperes semper vobiscum habebitis ꝛc. gerenti typum malorū. sic dictum est petro. tibi dabo claues gerenti typum bonorum. ergo ꝛc. Item Jo. xx. vbi primo date sunt hec claues dicitur. Accipite spm̄sāctum. quorum remiseritis peccata ꝛc. ergo si ante donatōem ptātis dedit spm̄sāctū. q̄ n̄ hn̄t spm̄sāctū n̄ hn̄t ptātē clauiū. s̄ mali n̄ hn̄t spm̄sāctū. ergo ꝛc. In hui⁹ aūt affirmatōeꝫ adducitur glo. Aug. ibidem. Ecce caritas que diffundit per spm̄sāctum in cordibus eorum in quibus eccl'ia peccata dimittit. sed soli boni habent caritateꝫ. ergo ꝛc. Ad hoc etiam sunt multe auctes in litera. Item hoc videtur rōne. quia bonus distributor nulli dat aliquam potētiam distribuendi qui est oīno indign⁹. Sed peccator in peccato exn̄s indignus est tam nobili ptāte. s. soluendi ꝛ ligandi. hoc apertum est. ꝛ deus hoc scit. ꝛ ipē est qui hanc ptātē tribuit. ergo aut male donat dona sua. aut talis non habet ptātē. Item stultus esset rex qui clauem camere sue cōmitteꝫ inimico suo. si ergo peccator inimicus xpi est. cum xps nihil stulte agat. peccatoribus claueꝫ camere sue non cōmittit. sed hec est clauis celi. ergo ꝛc. Cōtra. Math. xxiij. dicit dn̄s discipulis suis. supra cathedram moysi sederūt scribe ꝛ pharisei. quecunq̄ dixerunt vob servate ꝛ facite. constans est q̄ dn̄s loquitur de mal' sic ibidem patet. ꝛ illis dicit reuerētiam exhibendam et obedientiam. vult ergo dn̄s etiam ꝓlatis malis subeē bonos subditos. si ergo ptās ꝓlationis in nouo t. in potestate clauium consistit. ergo dn̄s vult hanc ptātem mal' cōmunicare. Item sicut clauis ligandi ꝛ soluendi ē a deo. ita ꝛ clauis sciētie est a deo. Sed dn̄s clauē scientie legis peritis dedit. qui mali erant ꝛ etiam mali videbātur vt dicitur Luc. xi. ergo nihil ꝓhibet clauē istaꝫ malis tribui. Item rōne videtur. quia gratia non transfunditur ab vno homine in alterum vt in ꝓcedentibus visum est. ergo gratia gratum faciens nihil facit ad hoc q̄ in isto gratia fiat. ergo nec ad hoc q̄ iste illi regnum aperiat. Item nihil refert ad hoc q̄ aliquis cellarij claues gerat debito vtrum ipē bibat. sꝫ sufficit q̄ alijs administret ergo a simili videtur q̄ in hoc nullum preiudicium generetur eccl'ie si q̄s habet claues celi. licet ipē non habeat sensum gratie ꝛ gustuꝫ. Item si non habet clauem nisi iustus. cum nemo nec de se nec de alio sciat vtrum sit iustus. nemo scit vtrum soluat vel liget. an vtrum sit solut⁹ vel ligat⁹. ergo dubitatio maxima ꝛ ꝑplexitas in eccl'ia dei relinq̄t quod est contra bonam institutōnem eccl'ie. que debet esse fūdata in fundamēto veritatis eterne. Itē si ptās clauis sequeretur sāctitatem. cum tota die fit transmutatō in sanctitate. quia ille qui est minus sāctus fit magis sāctus. ꝛ econuerso. mō subditus fieret ꝓlatus. mō ꝓlatus subditus. ergo nulla stabilitas esseꝫ in eccl'ia. quod abhorret fides recta. Rn̄o dicēdum q̄ ē

12 loqui de collatione clauis aliter quātum ad ea q̄ sūt de necessitate. ꝛ aliter quātum ad ea que sūt de ydoneitate. Si loquamur q̄tum ad ea que sunt de necitate. sic ad esse clauis sufficit donum spūssāncti scd'm grāꝫ gratis datā. hec aūt infallibilit' ꝛ sc̄m diuinā institutōem datur omni suscipienti ordinis sacramentum. siue sit bonus siue sit malus. Rō aūt huius est. quia donum gratie gratis date non repugnat iniq̄tati q̄n simul stet cum ea. sicut patet in scientia ꝛ alijs donis. Et rursus. ꝑuersitas non repugnat vtilitati illius doni. sicut em̄ malus p̄dicator bene p̄dicat ꝛ frequenter fructificat. ꝓpter quod dn̄s noluit ꝓhibere eum qui in nomine eius eijciebat demonia. q̄uis eum non sequeretur. quia hoc erat ad vtilitateꝫ aliorū. sic quia bonū illud grē gratis date ordinatuꝫ est ad vtilitatem cōmunem. ꝛ q̄uis non valeat accipienti. tamen valet alijs. ideo dn̄s qui in distributōe sacramētorum vtilitatem cōmunem cōsiderat. ꝛ suam institutōem non retractat. malis confert istam potentiam. qui ordinati sunt sc̄m eccl'ie katholice formam. Sic ergo quācum ad id quod est de necitate clauis. siue q̄tum ad esse. siue q̄tum ad executiōem. cum nihil exigatur ad hoc nisi ordo ꝛ iurisdictō. ꝛ hunc dic̄ donum gratie gratis date. tam in bonis q̄ in malis est. Si aūt loquamur quātum ad ea que spectāt ad ydoneitatem cum ad debitum vsum officij cōcurrat meritum. ꝛ auctās ꝓlationis debeat esse cum sanctitate. maxime tale officium ꝛ talis auctas cōpetit ei qui habeat charitatem. Et hoc patet. quia officium illud est officium mediatoris ꝛ reconciliatoris. ꝛ cum auctas ista sit iudiciarie ptātis. ꝛ nullus sit bonus mediator qui est inimicus. nullus sit bonus iudex in ea cā in qua est reus. oportet ipm̄ esse mūdum ꝛ sanctum. alioquin ꝛ si sit minister. non tamen est ydoneus vel dignus. His visis facile est respondere ad obiecta.

Concedende em̄ sunt rōnes ꝓbantes claues esse in malis.

13 Ad autoritates aūt in oppositum dissoluēdas dici potest q̄ loquūtur q̄tū ad ydoneitatem. non q̄tum ad necitatem. Uel dicēdum q̄ sicut supra dictum est in baptismo. q̄ fides ꝛ caritas eccl'ie operatur in baptismo collato a malis. qūs cōfertur in forma eccl'ie. sic in ꝓposito est intelligēdum.

14 Ad illud quod obijcit' de bono dispensatore q̄ non dat indigno potest responderi q̄ deus non dat ei ꝓpter se. sed ꝓpter cōmunem vtilitatem. ꝛ q̄uis malus non sit dignus. potest tamen esse vtilis. ideo ei confert. Uel dicēdum q̄ deus hoc facit ad ostendēduꝫ habundātiam largitatis sue. qua solem suum oriri facit super bonos ꝛ malos.

15 Ad illud quod obijcitur de claue camere. dicēdum q̄ si clauis talis esseꝫ nāe q̄ nec aperiret nec aperire posseꝫ nisi amicis. secure posset talis clauis cuilibet dari. ta

lis aũt est clauis ec li vt patet ex dictis in precedentibus.

c Consequẽter quãtum ad 3m articulum queritur quãdo claues dent. Et circa hoc duo querũtur. Primo queritur vtrum claues dẽtur in ordine. s. sacerdotali. Scđo vtruz ptingat eas ab eodem ordine seperari.

Questio. j. c

Circa quaz ostenditur q in solo illo ordine dẽtur p̃mo auctẽ Amb. in li. de padiso loquentis de ptãte ligandi z soluendi vbi dicit. h solũ est pmissum sacerdotibus. Itẽ super illud tibi dabo cla. glo. Jero. habent iudiciariam ptãtem oẽs apli. habet etiã ois ecclesia. etiã epi z presbiteri. sed omis eps est sacerdos. g zc. Itez rõne videt. Quia ptãs clauis apostolis data fuit cum dñs dixit Jo. xx. quorum remiseritis pctã zc. g illis solis assignatur hec ptãs dari quibus hec verba dicuntur. hec aũt non dicunt nisi solis sacerdotibus. g zc. Item ois habens hanc ptãtem mediator est. z ois talis constituitur in hys que sunt ad deum vt offerat dona z sacrificia p peccatis. g ad eum ptinet hec ptãs ad quez ptinet sacrificium offerre. z hoc ptinet in no. le. z ve. ad solos sacerdotes. g zc. Cõtra. Jero. hostiary inter bonos z malos habentes iudicium dignos recipiunt z indignos despiciunt. sed hoc est officium clauiuz sicut patuit in p̃cedentibus p glo. Math. xvj. g zc. Itẽ rõne videtur. quia si alicui 9petit dari claues. ei 9petit qui habet officium ostiary. sed multo inferior sacerdotio est ordo ille. immo p̃mus inter ordines. g tunc vr̃ ei dari ptãs clauiũ. Itẽ exteriora q̃ sũt in ordib⁹. sñt signa interiorum z spũalium. qm sacmẽtũ est inuisibil' gratie visibilis forma. g in illo ordine datur clauis spũalis interius. in quo dat clauis mãlis exterius. g cum ille sit ordo ostiariorum. patz zc.

Item in omi ordine est aliqua ptãs spũalis. z illa ptãs ordinata est sb sacerdotali p modum ministery in ordinibus inferioribus. Sed nos videm⁹ in curia regis z alys curys claues ñ dari p̃ncipib⁹ et 9siliarys. sed clientib⁹ z ministris. g vr̃ q magis cõpetat hanc clauem dari in traditione aliorum ordinuz q̃ sacerdoty. cum officium sacerdotis sit in p̃ntia dñi ministrare. z gratissimum ei sacrificium offerre. Juxta hoc queritur cum detur nouus vsus ligandi z soluendi in dignitate epãli. cum etiã ibi tradatur ptãs z auctas pontificalis. vtruz tradatur ibi alia clauis. quod si verum esset. non g tãtuz due sũt claues. quod est contra p̃determinata. R⁹ dõm sicut dicunt sancti. z hoc etiam innuit ipe modus tradendi ordines. q in ordine sacerdotali clauium potestas cõfertur. huius aũt ratio est institutio diuina. Institutõnis aũt congruitatem videre possumus. qm harum clauium cõseruator habet officium mediatoris z officiũ recõciliatoris. Mediator ãt ẽ int deũ z hoiez. recõciliator vo reducẽdo ad ecclĩaz z recõciliando ecclie. Ad hoc ãt vt possit eẽ mediator pfect⁹ et 9petens inter deum z hominem. oportet q posse habeat offerẽdi dona z sacrificia p peccatis in quibus deus placet. Ad hoc q possit reducere ad corp⁹ xpi misticum cuius caput est ipe xp̃s. oportet vt recta sit z ordinata ptãs. oportet q habeat posse 9ficiẽdi sãctissimum corpus xpi. hoc aũt p̃tinet ad solos sacerdotes. z ideo mirabilis dei sapiẽtia, ordiãtissimo mõ ordinans ecclesiasticas ptãtes. hanc ptãtem ligandi z soluendi solis sacerdotibus pmisit. z ita ordini sacerdotali dantur claues. Et qm epãtus non dicit nouũ ordinem sed quãdam ordinis eminẽtiam. vñ est in eo non dari nouã clauem. sed ptãtem hmõi extẽdi z amplian. vt sic pateat vltimo quesituz. Ampliatur aũt ptãs iurisdictõnis ad compleẽdum in cui9 signum baculus ei traditur pastoralis. Ad illud ergo quod obijcit de ostiarys q habent iudicium. dicẽ q habere iudiciũ z ptãtem ad repellẽduz vel admittẽdum est duplr. Uel ad ipa sacra z eorum efficaciã. ea quidem, put oportet administrando. z hoc quidẽ spectat ad claues celi. z hec sunt claues de quib⁹ loquimur. Alia est ptãs admittẽdi z repellẽdi ad locũ vel ad loca sacramẽtorum. sicut est ecclĩa. z hec spectat ad infimũ ordinem. hec aũt non dicitur clauis celi. s magis ptãs quedam respectu templi mãlis. z iõ magis pt dici clauis excubãtium in custodys sãctuary. Et q̃uis aliquo mõ sit hec ptãs spũalis. quia inest ratione officy. z ordinat ad spũale. tamen ex hoc nõ dicitur clauicularius celi nec ostiarius. Et p hoc patẽt duo sequentia de clauibus z ostiario. quia aliaz potẽtiam signant. nõ illam que p̃dicta est z de q̃ nũc agitur. Ad illũ quod obijcit q illa ptãs est infimarum psonarum in curys hoim. dõm q nõ est simile. quia hec dicit pprie ptãtem respectu hoim ostium ingrediẽtium. ex qua non acquirit aliquã excellẽtiam. Sz ptãs clauiũ ẽ ptãs respectu ingrediẽtiuz ecclĩaz z diuinum cultuz. z ideo ille cui collata ẽ plena ptãs sup omes cõstitut⁹ est. sicut btũs petrus. Et quia p̃n cipi collata est primo hec ptãs. patet q nõ vilitatis sz maxime nobilitatis est. z ideo nobilissimo ordini cõpetit z aptat.

Questio. ij. d

Utrum hec ptãs comitetur inseparabiliter ordinẽ sacerdotalem. Et q sic videt. quia sicut nũq̃ iterat ordinis constitutio. sic nec iteratur verbum in quo dat ptãs clauiuz. ergo sicut ille ordo inseparabiliter possidet ppt caracterẽ. vr̃ similiter q h ptãs. Item ptãs ista in aliquo est. z cõstat q non nisi in sacerdote. nõ sm carnem sed sm aiam. sed que sm aiam habẽtur. cũ aia sit incorruptibil' ñ põt auferri. vt patet in scia z virtute. g tal' ptãs ñ pt auferri. Itẽ si amittitur. aut g ppt ignorantiã. aut ppter maliciam. aut ppt sbditi carẽtiam. Non ppter ignorãtiam hoc 9stat. Nõ ppter malitiam istud constat. quia mali habẽt vt visus est p̃us. Non ppter sbditorum carẽtiam. q si tal faceret carere claue. tunc vicio sbditorum amitterẽt claues. quod est manifeste flm. g zc. Itez si aliquid nec̃rio ponit aliud. ñ potest aliud auferri quin ipm auferat quod ponit. sed aliquo fcõ sacerdote scdm ecclie formam. statim habet clauem. g remota claue remouetur ordo. Sed ordinis caracter non pt amoueri. g zc. Cõtra. hoc ostẽditur p̃mo de hereticis z scismaticis. q sm q dicitur in litera z habet in p̃ncipio p̃cedentis di. non possunt soluere z ligare. z tamen ordines habent. sicut infra patebit. g clauis nõ sequit ordines inseparabiliter. quia si non possunt nõ habent potẽtiam. Item ostendit de degradatis. constans est q ordines ñ possunt auferri. q: non pt

auferri caracter. si g degradatur hoc erit solum quãtum ad auctem siue ptãtem. g videtur q illa auferatur. maxime cum videãtur magis elongari ab h actu ipsi degradati q heretici. Item ostendit de aia sepata que habet caracterem ordinis. ⁊ non hz ptãtem clauium. in patria eñi cessat oĩs plãtio. g non videt q inseparabiliter caracterem comitet. Si tu dicas mihi ad hec oĩa q omnes predicti habent potestatem sed non executiõem. hoc improbatur triplici rõe. Prima est. quia illa ptãs est spũalis ⁊ actiua. potestas eñi dicitur actiua non passiua. ⁊ iterum est in potentia libera q. s. est li. ar. quod exit in actum quãdo vult. g impossibile est q aliquis habeat ptãtem ⁊ non habeat executiõem quãdo vult. Item frustra est potentia quã non consequitur actus. g si in talibus est potentia sine actu. frustra est. Sed in opibus diuinis nihil debet esse frustra. g ⁊c. Item si talis potentia non est in actu. quero vnde hoc sit. Si quia papa prohibet vel superior. Sed contra. quãtũcunq superior pbibeat. si quis conficit confectum est de facto. si baptizat baptizatum est. g pari rõne si absoluat vel liget absolutum ⁊ ligatum est. quod est manifeste flm. g redit pmum q tales non habent potestatem. ⁊ habent caracterem. g hec ptãs non sequit caracterem inseparabiliter.

19 Rñ dõm q sicut de potẽtia visiua est loq̃ dupl'r. vel quãtum ad essẽtiam. vel qnãtum ad vsum. Et quãtum ad essentiam fundat hec potentia radicaliter in anima. nec animam deserit vnq̃. Quãtum ad vsum vero exigit organum bene dispositum ⁊ medium illuminatum. Sic in ppositio est intelligẽdum. q si loquamur de potẽtia soluẽdi quãtum ad essẽtiam. sic radicaliter est in ipsa anima sicut ⁊ caract. nec videtur ab illo differre nisi secũdum relatõem quãdam. ⁊ hoc modo inseparabiliter se tenet cũ sacerdotali ordine. Alio modo possum⁹ loqui quãtum ad vsum. ⁊ hoc modo ncẽrio requirit status viatoris ⁊ auctas iurisdictionis. Q status viatoris requiratur patet. quia sicut rõ merendi non cõpetit charitati extra statum vie. sic nec ptãs reconciliandi ⁊ sacra exhibendi siue administrãdi nisi in statu ecclesie militantis. ⁊ sic p mortez dicitur potestas vsũ amittẽ i aia sepata. Q iteruz reqrat iurisdictio pz sic. sacdos eñi ẽ mediator. ⁊ inq̃ntũ mediator inferior est deo. ⁊ superior penitẽte. ⁊ arbiter ⁊ iudex homini constitutus loco dei ad apiendum siue soluendum. ⁊ ad puniẽdum. talis aũt iudicatio non ẽ sine aliqua iurisdictione in euz qui iudicatur. quia nemo potest aliquem iudicare nisi qui index eius constituitur ab eo qui potest. ⁊ ideo iurisdictio est tanquã vis motiua ipsius clauis siue manus. hac aũt deficiente q̃ clauem moueat. ⁊ si assit clauis. nũq̃ apiret. ⁊ si a-

20 mittit hec iurisdictio. cessat clauis executio. Hec aũt amittitur dupl'r. Vel p ablatõnem sbditorum quãtum ad rem. ⁊ sic est in scismaticis. hereticis pfessis. fornicariis notoriis. excõmunicatis. ⁊ hmõi. Vel quãtum ad ablatõem sm rem ⁊ sm spẽm. ⁊ hec est in degradatis. quibus sine spe recupandi aufertur. vnde heretici ⁊ excõmunicati dicũt habere manuz ligatã. sed degradati amputatã. ideo dico q ⁊ si clauis quãtum ad esse ordinem consequitur. tamen quãtuz ad executõem sequtur statũ ⁊ iurisdictionẽ. ⁊ sic pz rñsio ad tria pma obiecta de hereticis. de degradatis. ⁊ aliquibus sepatis. qui dicuntur nõ posse. quia nõ sũt ibi q̃ necẽria sunt ad vsum. ⁊ tamen habent potẽtiã. sicut in anima ceci ẽ potentia visiua ⁊ tamen videre non potest.

21 Ad illud quod obiicitur q est ptãs actiua ⁊ libera. dõm q q̃uis sit actiua ⁊ in sbã libere agente. tamen est ad alterum ⁊ indiget debito suscipiente. vnde quẽadmodum mrĩmonium est ex consensu libero. tamen quia m r ñ est ydonea ad contrahendum cum filio. quãtumcunq consentiãt non est mrĩmonium. sic intelligẽdum est in pposito.

22 Ad illud quod obiicitur q frustra est potetia quã nõ consequitur actus. dõm q si intelligatur de actu debito p loco ⁊ tpe ⁊ oportunitate potest habere locum. si aũt in aliis intelligatur multas habz instãtias. Etiã quia tales psone carent oportunitate ad actum. ⁊ si nunq̃ exeant. non pter hoc habent potẽtiã frustra. Preterea illd verbũ intelligitur de actu generaliter. non de hoc vel de illo. quia non oportet q potentia exeat in omnes. sufficit tamen q aliquid faciat. ita q non sit ociosũ in natura. ⁊ sic est in pposito. quia ⁊ si nihil per illam potẽtiam fiat exterius. tamen illa potest esse in anime ornatum quãtum ad bonos. vel in confusionem quãtum ad malos.

23 Ad illud qd querititur quis aufert illi potentie executionem. dõ q potẽtia ptraria siue superior potest ei auferre. Et si obiicias q non potest auferre actum conficiendi. dõz. q non est simile duplici rõe. Prima est quia nõ potest tali auferre mãm. ⁊ si posset panem de tritico auferre. tunc auferret potẽtiaz. Sed hec aufert mãm. s. sbditos. superior eñi ptãs potest sbditos eximere a potestate inferioris. ⁊ hanc auferendo aufert iurisdictionem. Preterea in ptãte cõficiendi omnes pares sunt. quia hec immediate datur per impressionez caracteris. Sed in iurisdictione siue plãtione nõ est equalitas. ⁊ ideo in hñdo possunt arceri. non sic in aliis.

24 Et hec est ratio quare boni ⁊ religiosi facti inclusi etiam si sint sacerdotes non habent executionem clauis in absoluendo ⁊ ligando. quia non habẽt iurisdictõem in aliquos. ⁊ ideo ab hoc actu pbibẽtur. Unde eugenius papa. Placuit vt nulli monachorum temerario ausu liceat penitẽtiam dare ⁊c. Rõ aũt huius pbibitionis assignatur. xvj. q. j. ⁊ in pluribus decretis sanctorum pria. habent tamen sicut ibidem ostẽditur ydoneitatem ex ordine ⁊ ex vite merito. que adiuncta iurisdictõni que dicitur iudicatõ sacerdotalis exit in actum. Vñ. xvj. q. j. leo papa. Monachi ⁊ si in dedicatione sui presbiteratus sic ⁊ ceteri sacerdotes predicandi baptisandi. pniam dandi. peccata dimittendi. beneficiis ecclesiasticis pfruẽdi. rite ptãtem accipiant. tamen executionem sue potestatis non habent nisi a ppl'o fuerint electi. ⁊ ab epo ⁊ consensu abbatis ordinati. Ex his patet quãdo h ptãs datur. ⁊ q nunq̃ quãtum ad potẽtiam auferatur. sed solum quãtum ad vsum.

C Onsequẽt videñ Equãtũ ad tertiũ articulũ in quos habeant sacerdotales claues vsũ vel effectum. Et circa hoc duo querũt. Primo queritur vtrum sacerdos qui potest absoluẽ sbditum vnum. possit ⁊ quemlibet alium. Scdo vtruz sbditus sacerdos possit absoluere plãtũ suũ.

Questio. j. c

Circa quam sic pceditur ⁊ ostenditur q sacerdos q̃ in vnum potest. eadem rõne potest ⁊ in omnẽ alius.

leuit.xiiij.dicitur. homo in cuius cute apparuerit pla-
ga lepre.adducetur ad aaron sacerdotem vel ad v-
num quemlibet filiorum eius. ex hoc patet q quilibet
sacerdos in veteri lege poterat iudicare de omnibus
fidelibus de populo isrl de quacunq esset tribu. sed
quod precessit in figura debet sequi in veritate.g vi-
detur q modo possit quilibet sacerdos de lepra cu-
iuslibet iudicare. Et multofortius hoc videtur.quia
maior est vnitas in ecclesia z quantum ad ministran-
tes sacramenta.z quantum ad charitatem fidelium q
tunc tpis erat. Sed tunc quod poterat vnus poterat
omnes.z in quem poterat vnus z omnes. g z mo de-
bet esse similiter. Item dns virtutem istaz siue po
testatem dedit omnis sacerdotibus.z scdm conformi-
tatem eorum descendit in posteros.Sz dns dixit ge
neraliter Jo.xx.quorum remiseritis pec.re.eis.et h
ipm sacerdoti.g videtur q detur ptas in omnes.er-
go omnes possunt absoluere. Item ratione vide-
tur.qm ita videmus in corporalibus q ignis qui com
burit in vna mo comburit z in qualibet simili z eius
dem speciei.z lux que fugat tenebram d vno loco.si-
militer z de alio potest sine instantia.g pari rone vi-
detur in proposito q si aliqs sacerdos potest absolue-
re vnum peccatorem penitentem.q pari rone possit
z quemlibet aliuz consimilem. Item videmus in
artificialibus q clauis que vnam seram apit.apit z
omnes per eum modum factas. z econuerso multe
claues similes z quantitate z qualitate vnam seraz.
si ergo debitum peccati est conforme in omnibus pec-
catoribus penitetibus.z potestas aperiendi in omni-
bus clauibus sacerdotalibus.ergo qui potest in vnu
z in quelibet alium. Item ita videmus in superce
lestibus q angelus ordinis inferioris potest purga-
ri.illuminari. z pfici a quolibet angelo superioris or-
dinis.g si hec ierarchia illam imitatur.cum ordo sacer
dotalis sit supra laycos.videtur q quilibet laycus a
quolibet sacerdote possit absolui. Item si no po-
test absoluere omnes.eum tamen possit vnum.que-
ro vnde hoc sit. Aut enim est potentie laxatione et
corruptione.aut ex ligatione.quia superior ptas non
pmittit. Primo modo non.illud patet. Scdo modo
non debet.quia bonum est diffundendum z multipli-
candum z colendum.g non est restringenda ptas. et
ita videtur q qui in vnu potest q possit in omes.
Contra.xvj.q.j.nulli sacerdotu liceat parrochianuz
alterius aut absoluere aut ligare. Item.ix.q.ij.
nullus alterius parrochianuz iudicare. ordiare.aut
excomunicare psumat.quia tale iudicium aut ordia
tio vel excomunicatio nec rata erit. nec vires vllas
habebit. Item in concilio generali extra de peni-
tentijs z remissionibus si quis aliquando ex ca volu
erit alteri confiteri.licentiam petat z obtineat a proprio
sacerdote.quia aliter ipm non poterit absoluere vel
ligare.sed non quilibet sacerdos est proprius.quia p-
prium dicitur quod conuenit vni soli.g non quilibz
sacerdos potest quemlibet absoluere. Item rone
videtur.quia nos videmus in ordinatione pdicame
torum.in ronalibus.z in ordine causaru in naturali-
bus. q reductio fit vsq ad supmum per vnum im-
mediatum ita q non sunt plura immediata respectu
vnius. Et hoc patet. quia vna est spes specialissima
vnius indiuidui. similiter est in causis.ergo si ordo est
in ecclesia descendendo z ascendendo scdm gradus

a summo pontifice vsq ad parrochianuz.videt sic
q p vnum sacerdotem.per vnum archidyaconum.
per vnum epm.per vnum patriarcham reducat ad
summum pontificem.g non poterunt scdm rectuz or-
dinem plures sacerdotes in vnum.non ergo quilibz
quemlibet potest absoluere vel ligare. Item ita vi-
demus in exercitibus q sunt ordines distincti.vt mi
bunus sup centuriones.z centurio sup quinqgenarios
z quinqgenarius sup decuriones.z decurio sup decez q
sunt sb vno non sunt sb alio decurione.nec potest ce
turio compescere nisi suos.x.z sic de alijs ascenden-
do.similiter pari rone videtur q nec sacerdos alieni
us parrochianuz.z epus alienum sbditum. Item
si duo haberent posse super vnum qui posset discor-
dare.possent contraria iubere.sed nemo potest duo-
bus dominis contraria iubentibus obtpare ratona
biliter.g posset in isto sbdito perplexitas generari.er
go scdm rectum ordinem non debet duobus sacer-
dotibus sup eundem sbditum equalis potestas dari
g zc. R. dom q sicut dicit dyonisius.lex diuinita-
tis est media per prima.z vltima per media pducere ad [25]
purgationem.illuminationem.z perfectionem. Ideo
sicut videmus in omnibus siue ronabilibus. siue in
naturalibus.siue in celestibus.quod ad hoc q sit co-
cordia z decor.oportet q sit ordo. sic intelligendum e
z in spualibus ptatibus in ipa ecclesia.vnde cant.vj.
legitur q terribilis est vt castrorum acies ordinata.q
tiam igitur ordo attenditur scdm plationem z subie-
ctionem. z plano attenditur scdm ascensum z descesu.
non scdm equalitatem. z in ascendendo ad superius
est status z reductio ad vnum.econtra in descende-
do est multiplicatio. Ideo scdm rectum ordinez eccle
sie oportuit vnum esse platum primum z supremuz
in quo esset status omnis plationis ecclesiastice.z q
in illo status est tamquaz in primo z simplicissimo in
illo genere.ideo virtus in ea vnita est.z solus est int
prelatos qui habet plenitudinem potestatis. Ite
qm per recessum ab vno fit multiplicatio. z per hoc
virtutis diminutio.io quato plati alij inferiores sunt
tato plures sut z tato minore hnt ptate. ita q stat e
in sacerdotibus parrochialibus qui immediate gerit
ppli curam.z istorum iurisdictio artata est ad porci-
unculam determinatam. z cuilibet commissa est sua
portio scdm rectam ordinationem. z illa iudicatur e
messis sua.Et qm non licet alij sacerdoti mittere ma-
num vel falcem in alienam messem. ideo alius non
habet potestatem eius sbditum absoluere nisi supe-
rior vel vicem habeat superioris. vt penitentiarij dni
pape.z penitentiarij epi legati z priuilegiati.qui fac-
iunt hoc aucte superioris.sicut nuncius a principe p-
cedes potest in omnes sbditos alijs inferiores. Hec
sunt intelligenda sunt scdm legem comunem. qr in articulo
necessitatis indulget rectitudo iuris cuilibet sacerdo
ti quemlibet absoluere si sit in ecclesie vnitate. Pro [26]
regula igitur habendu est q solus sacerdos proprius
potestatis executionem in suos exceptis quinq ca-
sibus. Primus est si ouis aliena in parrochia sua deli
quit. Scds si mutauit ibi domiciliuz.sicut est in sco-
laribus qui student parisius. Tercius est si sit vagabu
dus. Quartus est si sacerdos proprius sit insciens vel ma
liciosus. z petita licentia vult adire peritiorem. Quin
tus est in articulo necessitatis. z hoc in casu si opor
tet sacerdotem alienum esse licentiatum. In alijs aut

non oportet a sacerdote penitentis solum. quia ille non potest nisi sbditum licentiare. sed oportet esse licentiatum ab ordinario. s. ab ipo epo. Concedende ergo sunt rõnes ꝓbantes ꝙ non quilibet potest in quemlibet.

27 Ad illud ergo quod obijcitur de filijs aaron. dõ ꝙ non est simile. quia ppl's isrl' ppl's vnus erat. ⁊ vnũ templum habebat. nec erant ibi regna terrarum sollicitudini sacerdotum commissa sicut nunc sunt. et ideo oportet modo plures esse episcopos ⁊ plures ecclesias quarum quelibet habet suam potestatem.

28 Ad illud quod obijcitur de hoc quod dicit dominus quorum remiseritis ⁊c. dõm ꝙ clauis sacerdotalis ꝗuis quãtum est de se indifferens sit ad omnes. tamen vis motiua huius clauis q̃ est iurisdictõ vt prius visum est. non se habet ad omnes vt in vno solo. ⁊ ideo vnus solus potest omnes absoluere. quãdo ergo dñs dedit clauem ⁊ hanc potestatem. ipse psupposuit eiꝰ executõem ſm regulam ptãtis collate petro ⁊ eius successoribus.

29 Ad illud quod obijcitur ꝙ ignis agit in quodlibet cõbustibile. dõ ꝙ nõ est simile. quia ista est actio naturalis que est ſm necessitatem. hec aũt actio est spũalis ⁊ rõnalis que quidem attenditur ſm ordinem.

30 Ad illud quod obijcitur de claue ⁊ sera. dõm ꝙ istud verum est quãdo adest virtus motiua que clauem moueat. sed in aliquibꝰ vis ista artata est vt in sacerdotibus inferioribus. in aliquibꝰ ligata vt in hereticis ⁊ excõmunicatis. in aliquibus est amputata vt in degradatis. Unde sicut hij non possunt absoluere aliquem quorũ manus est ligata simplr. ita in alijs nõ potest clauis claudere nisi se manus iurisdictionis valeat extendere.

31 Ad illud quod obijcitur de angelis superioris ordinis. dõm ꝙ non est simile. quia in ierarchia angelica non potest cadere zelus nec controuersia. ꝓ eo ꝙ concordia in sblimibus est facta. non sic est in ecclesia. immo quilibet vult sibi ius alterius vendicare. iõ oportuit ptãtes distinguere ⁊ limitare.

32 Ad illud quod vltimo obijcitur ꝙ ptãs non est artãda. dõm ꝙ artatio ptãtis potest venire dupl'r. aut ꝓpter defectum amoris. aut ꝓpter conseruatõem ordinis. Prima est inuidie ⁊ repugnat bonitati. scđa est sapiẽtie et concordat paci ⁊ cõmuni vtilitati. ⁊ talis artatio facta est in minoribus sacerdotibus regulante iure diuino. immo ipo spũsancto p'cs ⁊ aplos qui ecclesiam fundauerunt ⁊ ordinauerunt. ⁊ sic pꝫ totum.

Questio. ij. f

Utrum inferior possit absoluere superiorem ipo volente. Et ꝙ sic videtur. quia hebre. vj. dicitur. ꝙ pontifex non tãtũ ꝓ se sed etiã ꝓ pplo debet orare. eo ꝙ ipse sit circundatus infirmitate. ergo si peccat mortalit'. indiget confiteri quemadmodum vnus de pplo. sed nõ hꝫ superiorẽ ordinariũ. ergo pt confiteri ⁊ absolui ab inferiori. Item ad hoc ꝙ de peccato mortali fiat reconciliatio necesse est interuenire mediationem sacerdotis. Sed possibile est supremum platorũ peccare. ergo indiget sacerdote reconciliante. sed non superiori. ergo inferiori. Item ꝗuis summus pontifex sit constitutus vt offerat dona ⁊ sacrifitia pro peccatis. tñ ipse ꝑ aliũ sacerdotẽ pt facere hostiã offerri. ⁊ alius pt offerre ꝓ eo. ergo ꝗuis claues habeat ad soluendum. tamen alius potest absoluere eum. sed non nisi inferior. ergo pari rõne in omnibus alijs. Item ptãs absoluendi data est ad vtilitatem eius qui absoluit'. sꝫ ille cui data est ptãs hec non est peioris conditõnis ꝙ alij. ergo ⁊ ille potest absolui. sed non a se nec a superiori. quia frequẽter non habet copiam eius. aut nõ habet superiorem vt papa. ergo ⁊c. Contra. relonis non est relo. nec motus est motus. nec mediationis est mediatio. nec mediatoris est mediator. Sed supmus sacerdos ⁊ omnis platus mediator est inter inferiores ⁊ deum. ergo non potest esse nec debet econuerso.

Item ad hoc ꝙ aliquis absoluat aliquem necesse est ꝙ habeat iurisdictionem super eum sicut in p'cedentibus visum est. sed inferior non habet iurisdictionem super superiorem. ergo ⁊c. Si dicas mihi ꝙ superior dat ei iurisdictionem absoluendi. Contra. nihil dat qđ nõ hꝫ. sed platꝰ nõ hꝫ iurisdictionẽ absoluẽdi se. qr non habet ptãtem supra se. ergo ⁊c. Item platus inferior non potest alium excommunicare. nec ipse dare alij iurisdictionem excõmunicandi se. ergo similit' nec absoluendi. Item in ierarchia angelica non recipiunt angeli superiores illuminationem ab inferioribus. ergo similiter videtur ꝙ in ecclesia superior ab inferiore non absoluatur. Item ꝓbatum est ꝑ canones ⁊ rõnes ꝙ sacerdos non potest absoluere alienũ parrochianum. ergo nec suum platum. per locũ a maiori. magis enim videtur ꝙ possit supra minorem. Si dicas ꝙ platus dat ei ptãtem in se. queritur quomodo hoc possit esse.

33 Rꝰ dõm ꝙ inferior superiorem potest absoluere si superior velit ei se sbijcere. ⁊ hoc patet sic. Uirtus clauium quãtum est de se ad omnes se extendit. nisi ex ordine superiorum manus artaretur ꝓpter seruãduꝫ ordinem ecclesiasticũ. Sacerdos enim ex sua ordinatione institutus est mediator inter deum iudicem ⁊ hominem peccatorem. ⁊ quantum est ex parte dei non est differentia. quilibet enim suuꝫ sacerdotem reputat mediatorem. ⁊ cuilibet impssit eps mediatoris caracterem. Sed differentia est ex pte hominũ. quia si quilibet esset mediator cuiuslibet esset in ecclesia confusio. ⁊ ideo alij alijs sbiecti sunt. ⁊ qui sbijciuntur vni non possunt dare alteri auctẽꝫ in se. sed si libera esset ꝑsona que posset se subijcere. tunc absqꝫ dubio posset eam absoluere. Quoniam ergo supremus platus qui mere libertatis est ⁊ nulli sbiectꝰ potest se cui vult sbijcere. ⁊ alij exempti suis etiam sbditis. concedo ꝙ ipsi possint eos absoluere. Quod aũt supremus prelatus possit se ei sbijcere. ius diuinũ concordat. quia cum ipse sit circũdatus infirmitate. debꝫ sbijci sacramentis. ⁊ sicut medicus infirmatus querit medicum ⁊ medicinam non inquãtum medicus sed inquãtum egrotus. sic ecclie platus ⁊ mediator queret sacerdotem inquãtum dei inimicus per culpam factus est. ⁊ inquãtum peccator. Ius etiam canonum concordat ꝙ vnusquisqꝫ possit auctẽm suaꝫ communicare ꝓ se ⁊ ꝓ vtilitate sua. ⁊ sine p'iudicõ facero ꝓprie auctĩ ⁊ potestati. ⁊ ita summus pontifex potest se cuilibet sacerdoti sbijcere ⁊ absolutionem petere. possunt etiam ⁊ alij p'lati de ꝑmissione pape sicut dicitur in illa decretali de penitẽtijs ⁊ remissionibus que est Grego. Ne ꝓ dilatione penitentie periculum immineat animarum. ꝑmittimus epis ⁊ alijs superioribus. nec non minoribus platis exempt'. vt preter p'lati sui licẽtiam ꝓuidum. ⁊ discretũ possint sibi eligere confessorem. ⁊ sic patet ꝙ sbditus pt

superiorem absoluere ipso volente ꝛ eligente. ac ꝑ h
34 se eidem in foro penitentiali sbijciente. Ad illud ꝗ
quod obijcitur primo ꝙ relatiōis nō est relatio ꝛc. dō
ꝙ verum est fm quod hmōi. nec medic⁹ medici fm
quod hmōi. nec sacerdoꝫ sacerdos inquātum talis
35 sed inquātuꝫ peccatoris. Ad illud quod obijcit ꝺ
iurisdictione. dōm ꝙ plaatus dat ei iurisdictōnem in
se se ei sbijciendo. Et si obijciatur tunc ꝙ non pt da-
re quod non habet in se. dōm ꝙ iurisdictio ꝛ sbiectō
est ad alteruꝫ. ꝛ ideo ꝗuis non possit quis sibiipi eē
sbiectus. nihil tamen ꝓhibet ipm sbijci posse alij. ma
36 xime si est libere ptātis. Ad illud quod obijcit ꝙ
non potest dare auctem excōmunicādi se. dōm ꝙ ar
gumētum istud deficit dupl'r. Primū quidem qꝛ ex-
cōmunicatō est ꝯtra hoiem. sed absolutio ꝓ homie.
ꝛ homo non pt aucte sua vti contra se. ꝗuis possit ꝓ
se. Amplius deficit. quia alius modus iurisdictōnis
requiritur ad excōmunicatōem ꝗ ad absolutionem.
Excōmunicatio nanqꝫ que respicit hoiem cōmuneꝫ.
dicit iurisdictionē ꝯuem sup hoiem. sed absolutio di
cit mediatōem inter deū ꝛ hoieꝫ. quo sꝫ hō semp in-
ferior est. Et qm̄ necesse est hoiem quātūcūqꝫ sit ma-
gn⁹. iudicari cum deo. ꝛ in iuditio eē inferioreꝫ. quā-
tum ad hoc iudicium quilibet potest quātūcunqꝫ sit
magnus dare alij supra se iurisdictionem. Sed qꝛ ꝑ-
latus talis super oēs est. talis iurisdictio que attendi
tur quātum ad plātōem super homines in eū habe-
ri non potest. nec ipe alteri dare saluo iure sue digni
tatis. rōne cuius potest dicere deo. tibi soli peccaui. ꝛ
ideo non potest alteri dare ptātem excōmunicandi
seipm. Ad illud quod obijcitur de angelis ꝙ non 37
descendunt ad inferiores. dōm ꝙ nō est simile. quia
angeli semp in sua dignitate ꝯsistunt. nec cadit in eis
obscuratio peccati. ꝛ ideo non oportet eos ad infirio
res descendere. Sed in ecclesiastica ierarchia sec⁹ est.
quia peccant prelati ꝛ sbditi. ꝛ ideo etiam oportet ꝙ
ipi subijciātur inferioribus. quia etiam ipi ꝑ culpam
quodāmodo inferiores facti sunt. Ad illud quod
vltimo obijcit de sbdito alterius patet R̄. quia non
habet iurisdictionem in talem. nec talis pt ei dare cū
alteri sbiectus sit. vnde sicut nō valet. iste q̄ est seru⁹
petri non pt se facere seruū martini. ꝗ nec iste q̄ liber
est. sic nec in ꝓposito.

Distinctio. xx. de confessione sacramētali ꝗntū ad oportunitatem tpis respectu penitentie mortalium in se.

Cīedum est etiam ꝙ tps penitētie est vsqꝫ in extremum articulum. Supra egit magister de confiten
f di necessitate ꝛ absoluentis potestate. hec est tercia ps in qua agit de tpis oportunitate. Et habet hec
ps duas. In pma agit de tpis oportunitate quātum ad pniam mortalium. In scda quātū ad remissi
onem venialium. ī. di. sequenti. Solet etiam queri vtrum post hanc vitā. Prima ps habet duas. In pma
agit de oportunitate tpis respectu pnie in se. In scda in compatōe ad ptātem sacerdotꝫ. ibi. Si vero querit de
illo qui satisfactōem iniūctam ꝛc. Prima ps habet duas. In prima querit tps penitētie inchoande. In secun
da ꝗrit de pnie ipius satisfactōnis fine terminādē. ibi. Si vero qr̄ de illis qui in hac vita pniam ꝛc. Et in vita
qꝫ pte pmo ꝓponit veritatem. Scdo confirmat ꝑ auctem.

Querit tps penitentie inchoāde. a

Cīedum est etiam ꝙ tps penitentie est vsqꝫ in
f extremū articulum vite. Unde leo papa. Ne
mo est desperandus dum in hoc corpe constitu-
tus est. qꝛ nōnunqꝫ quod diffidentia etatis differtur.
consilio maturiori pficit. Aug. tamē ꝺ pniaꝫ differēti-
bus ita scribit. Si quis positus in vltima necitate vo-
luerit accipere pniam ꝛ accipit. ꝛ mox recōciliatur et
hinc vadit. fateor vobis non illi negam⁹ quod petit. ꝗ
non psumimus ꝙ bene hinc exit. Si securus hinc exi
erit ego nescio. Penitētiam dare possumus. securita-
tem vero non. Nunqd dico damnabit: sed nec dico li
berabit. Uis ꝗ a dubio liberari. age pniam dum san⁹
es.[a] Si sic agis dico tibi quia securus es. qꝛ pniaꝫ egi
sti eo tpe quo peccare potuisti. Si vis agē pniamqn̄
iā peccare n̄ potes. pctā te dimiserūt n̄ tu illa. Item
due res sūt. aut ignoscit tibi. aut n̄ ignoscit. quid hoꝝ
tibi sit futurum nescio. ergo tene certum. dimitte incer
tum. Sed quare hoc dicit Aug. cum pnīa que in fine
agitur in psalmo appellet sacrificium vespertinū. qd
erat acceptabilius in lege.[b] ꝛ in quacūqꝫ die inuocet
deus assit. ꝛ quacūqꝫ hora ingemuerit ꝛ cōuersus fue-

XX
ꝓponit vitatē.
Confirmat per auctem.
Aug.
a
ps̄. cxl.
b

1 a Si sic agis dico tibi qꝛ secur⁹ es ꝛc. Ur male dicit. quia nemo scit vtruꝫ amore vel odio dignus sit. ꝗ nemo securus est. R̄° dō ꝙ duplex est certitudo. s. sciētie. ꝛ coniecture. certitudinē sciētie nemo habet nisi ꝑ reuelatō-nē. certitudinē aūt cō-iecture hꝫ qui san⁹ penitet cū ei ꝓspera arri dent. tūc signū est ꝙ do lor suus est ex dei gra tia nō ex affectione ter rena. Utraqꝫ haꝝ cer-titudīe caret q̄ in fine penitꝫ sera pnīa. quia magis hꝫ rōnē ad op-positū ꝗ ad ꝓpositū.
2 b Et in quacunqꝫ die inuocet deus assit. Ur hoc esse contra il lud Mich. iij. tūc cla mabūt ꝛ non exaudi am. Et glo. super illō. clamabunt. s. sera penitētia. ꝗ videt ꝙ dn̄s non semp assit R̄° dōm ꝙ inuocatio pt venire ex duplici ꝺ[illegible]

Aug. in li. de pe nitentia.

rit peccator vita viuet τ nō morieꝛ? Sꝫ illa dixit Aug. ꝓpter illos qui pniām vsqꝫ in finem vite ꝓtrahunt. et tunc non ex dei amore videꝛ penitere. sed timore mortis quasi ex necitate. Unde idem quasi aperiens qua re supiora dixerit ait. Nullus expectet qn̄ peccare nō pt. c ʻArbitrij eni libertatē querit deꝰ vt deleri possint cōmissa. non necitatē sed charitatē. nō tātū timorē. qꝛ nō in solo timore viuit hō. Quē ꝗ sero penitet. oportꝫ nō solū timere iudicē ꝟ τ diligere. qꝛ sine charitate nemo saluus eē pt. Nō ꝗ tātū timeat penā qui penitet. ꝟ anxieꝛ ꝓ gloria. Que cōuersio si contigerit alicui etiā in fine. despandū nō est de eius remissione. Sed quoniam vix vel raro est tam iusta conuersio. timēduꝫ est de penitente sero. maxime cuꝫ filij quos illicite dilexit sint pn̄tes. vxor τ mūdus ad se vocet. multos solet serotina pnia decipe. Sed quoniā deus semp potēs est semp etiā in morte iuuare. valet qbus placet. Cū ergo opus sit non hoīs sed dei fructifera pnia. inspirare eā potest quandocunqꝫ vult sua mia. et remunerare ex misericordia. quos damnare pt ex iusticia. Sed quoniā multa sūt que impediūt τ languētem retrahūt. periculosū est τ interitui vicinū ad mortē ꝓtrahere pnie remediū. Sed magnū est cui deus tūc inspirat (si qs est) verā pniam. Sed si etiam sic cōuersus vita viuat τ non moriatur. non ꝓmittimus ꝙ euadat oēm penā. Nam prius purgādus est igne purgationis. q in aliud seculuꝫ distulit fructū conuersionis. d ʻHic aūt ignis τ si eternꝰ nō sit. miro tn̄ mō grauis est. excellit eni oēm penam quā vnqꝫ passus sit aliquis in hac vita. Nunqꝫ in carne tanta inuenta est pena licet mirabilia martires passi sint tormenta. τ multi nequiter quāta sepe sustinuerunt supplicia. Ex hys satis ostēditur ꝙ periculosum sit differre pniaꝫ vsqꝫ in finem vite. Si tamē etiam tunc vera habeaꝛ penitētia. hoīem liberat. τ vitam mortuo impetrat. non sic tamē. vt nullam sentiat penam. nisi forte tanta sit vehementia gemitus τ contritionis. que sufficiat ad delicti punitōnem. Licet ergo sit difficile vt tunc sit vera penitentia que tam sera venit. quando cruciatus membra ligat. τ dolor sensum opprimit. vt vix homo aliquid cogitare valeat. melior ē tamen sera ꝙ nulla. Penitentia eni si in extremo vite hyatu aduenit sanat τ liberat. Multum sera fuit latronis penitentia. sed non fuit sera indulgentia. Sed licet latro veniam meruisset in fine de omni crimine. non tamen dedit baptisatis peccādi τ perseuerandi autoritatem.

Luce. xxiij.

Querit tps pnie terminande. b

Si vo qr de illis q in hac vita pniaꝫ nō cōplent. vtrū

f. ex timore pene. vl' ex amore diuine misericordie. Primū est fuitutis. τ hāc inuocatōnem dn̄s nō exaudiet. Scdm est filiatōis et veritatis. τ hāc inuocatōem exaudit ꝟm illud ps. ꝓpe est dn̄s oibus inuocātibus eum in veritate. c Arbitrij ei libertatē querit deus. vt deleri possint ꝓmissa. Uꝛ nō bn̄ dicere. quia deus potest iustificare hominē etiā dormiētē. sic illustrauit salomonē etiā in somnis qn̄ non est vsus li. ar. Item liber tas arbitrij durat ꝙ diu hō viuit ꝟm possibilitatē ad meritum τ demeritū. ꝟm impossibilitateꝫ ad coactōem semp. ꝟ quocunqꝫ mō intelligat d arbitrij libertate. non videꝛ verū quod dicit. Rꝰ dō ꝙ h appellat Aug. ar. libertatē non ipsam potentie facultatem sed expeditōeꝫ. ꝟm quā dicitur libere facē quando nō hꝫ retardatōeꝫ. h aūt requiriꝛ quātuꝫ ad hn̄'eē ꝯuersionis. h aūt frequēter nō hꝛ in morte. ꝓ eo ꝙ nia ado intēta ē dolori mortis τ egritudis. ꝙ minꝰ pt ad scipāꝫ redire τ cogitare q̄ spectarent ad h vt hꝛet aliqs sufficiens remediū de pnie. Uerūtn̄ lr̄a vꝛ loqui d tpe pꝰ mortē. in q̄ n̄ solū difficile ꝟ ipossibile ē saluari decedētem in pctō. n̄ qꝛ h nō possit diuina potētia. sed iuste τ rōnabilr̄ oppositū decreuit diuina iusticia. Et si alicui vnqꝫ pꝰ mortē dedit grām. intelligēdū ē ꝙ ille nō erat damnatꝰ p sniam sicut legitur de traiano. Aliqui etiam dicere voluerunt ꝙ hoc priuilegium spāle fuit. vt dn̄s ostēderet q̄ntū sanctos suos diligeret. d Hic aūt ignis τ si eternus nō sit. Uidetur hoc falsum. quia ignis conflagratōnis qui exuret faciem mundi non peribit oīno sed reprobos inuoluet. ergo multo fortius videtur ꝙ iste ignis in eternum duret. Rꝰ dōꝫ ꝙ non loquitur de duratione siue eternitate istius ignis quātum ad sbam. sed quātum ad officium siue quātū ad actū puniendi siue purgandi bonos. Si eni remanet ad actū aliquē. ad qd hꝫ ardores. erit ad reprobo-

transituri sint per ignez. vt ibi quasi compleant quod hic minus fecerint. Idem dicimus & de istis esse senti endum. & de hys qui in extremis penitent. Si enim tanta fuerit cordis contritio & delicti exprobratio. vt sufficiat ad puniẽdum peccatum. liberi ab alijs penis transeunt ad vitam. & si inexpleta fuerit penitentia. qr perfecte penituerũt & ingemuerũt corde. Qui vero si adeo conterũtur corde & ingemiscũt pro peccato. si ante expletionem penitentie discesserint. ignem purgatoriũ sentient. & grauius punientur quã si hic implessent pniam.[c] horrẽdum est enĩ incidere ĩ manus dei viuentis. Deus enĩ cum sit misericors & iustus. ex mia penitenti ignoscit non reseruans peccatum ad penaz eternaz. Ex iusticie vero impunitum nõ dimittit delictũ. aut enĩ punit homo aut deus. Homo aũt punit penitendo. deus vero penaz exigẽdo. Et est penitẽtia interior & exterior. Si ergo interior penitudo fuerit tanta vt sit sufficiens vltio peccati. ds qui hoc nouit ab illo qui taliter penitet vlterius penã non exigit. Si vero interior penitudo non sufficit in vindictã peccati. nec exterior penitentia impletur. deus qui modos et mensuras peccatorum & penarũ nouit. addit penã sufficiẽtem. Studeat ergo quisqz sic delicta corrigere. vt post mortem non oporteat penam tolerare.[f] Quedã enĩ peccata mortalia. in penitentia fiunt venialia. non tamen mox sanãtur. Sepe infirmus moreretur si non medicaret. non tamen statim medicatus sanat. Languet victurus qui prius erat moriturus. Qui aũt impenitens moritur. omnino morit & eternaliter cruciatur.[g] Si enĩ semper viueret semper peccaret.

Proponit veritatẽ.

c Cõfirmat p auctẽ btĩ.

f

g

rũz concremationem non ad purgatõnem. e Horrẽdũ ẽ incidere in manus dei viuẽtis. Uidetur contrarium dici ij. reguz. vlt. meli9 est mihi incidere ĩ manus dei quã in man9 hominis. Item deus est misericordissimus. & in manu misericordioris melius est incidere. & c. R° dñm q duplex est status. vn9 in quo sceptrum hz mia. & hic est status vite psentis. pro quo dictuz est meli9 ẽ incidere in manus dei. Alius est status in quo sceptrũ habet iustitia. hic est status vite future. & p hoc dicitur horrẽduz est incidere & c. qr cum deus sit misericordissimus. ideo plus impẽdit quã humana mens possit extimare. Cum sit & simili iustissim9 quis non sit ita pn9. adeo tamen grauiter punit. q horribile est cogitare. f Quedã enĩ peccata mortalia. in penitentia fiunt venialia. Uidetur dicere falsum. quia mortale in penitentia omnino deletur. ergo omnino desinit esse. ergo non transit in aliud peccatum. ergo non fit veniale. R° dñm q in mortali duo sunt. & macula. & reatus siue obligatio ad penam. Cum ergo deletur mortale. macula omnino desinit nec in aliud transit. sed reatus pene manet alteratus. quia primo erat ad mortez eternã. sed modo est ad penam temporalem. Sed quõ intelligemus q iste reatus fiet ille. Notãdum est hic q aliqui voluerunt dicere q idem reatus erat. sed minoratus siue diminutus. Dixerunt enĩ q cum deus dimittit culpã. non dimittit sm id quod est. sed solum sm rõnem dispositionis que est eternitas. vnde prior obligatio ad penam manet. sed quia dñs remisit eternitatem iam & solum ad penam temporalem obligat. ita q idem reatus est qui tunc erat & nunc. & p tanto creditur mortale fieri veniale. Sed illud non est multum bene intelligibile. p eo q eternitas non est dispõ pene. sed magis mensura. & mensura durationis insepabiliter adheret ei quod mensurat. vt si aliqua actio fit in a. impossibile est q illa eadem fiat in b. & ideo intelligẽdum q nouus est reatus. & primus reatus commutatur. & culpa totaliter dimittitur. & ideo si mortale dicatur fieri veniale quãtum ad reatum. non est intelligẽdum per identitatem. sed per commutationem quam facit diuina sentẽtia. Potest tamẽ dici q mortale in penitẽtia dicitur fieri veniale. quia ibi de eo venia impetratur. g Si enĩ semp viueret semper peccaret. hoc dicit de impenitente. Si hoc veruz est. tunc videtur q quibz impenitẽs peccet continue. R° semp peccant id est in peccato pseuerant. & ideo semper debẽt pseuerare in pena. Alia est tamen ratõ huius sicut patebit. j. di. xluij.

a Ad intelligẽtiam huius partis de pena purgatoria rõne penalitatis querũtur. vj. Primo queritur vtrum pena purgatoria sit. Secundo vtrum sit maxima penarum tempalium. Tercio queritur vtrum sit voluntaria. Quarto vtrum sit in ea maior certitudo quã in via. Quinto queritur de hys quorum ministerio pena illa infligitur. Sexto & vltimo querit de loco in quo anime purgãtur.

Questio. j. a

Utrum sit ponere penam purgatoriam. Et videtur q sic primo auctẽ apli. j. ad cor. iij. ipse aũt saluus erit sic tamen quasi per ignem. ergo videtur q sit ponere aliquam penam post hanc vitam qua dicit purgãtur. Item Aug. dicit & habet in litera. aut homo punit aut deus punit. sed frequẽter aliqui conuertũtur in fine qui non puniũtur in presenti. ergo necesse est q puniantur a deo. sed non igne infernali siue eterno. ergo & c. Item vt hoc pbm rõe. qr q grauius peccant

grauius est puniendus. ergo qui diuturnius peccauit diuturnius est puniendus. sed iste qui perseuerauit in culpa usque ad mortem diuturnius peccauit. ergo diuturnius et grauius debet puniri. sed non in hac vita. ergo etc. Item peccatum relinqui impunitum est vniuersum remanere inordinatum. et hoc est vniuersum fedari. Sed impossibile est quod summa sapientia dimittat vniuersum fedari. ergo oportet illud puniri. sed non in presenti. ergo etc. Item si non est pena purgatoria. sed boni statim euolant. ergo errat vniuersalis ecclesia que defunctis fidelibus facit suffragia. Item si non est pena post hanc vitam. ergo qui perdurat usque ad mortem in culpa. cum nullam sustinuerit penam. reportat de malicia sua commodum quorum vtrumque est falsitas manifesta. Contra apoc. xiiii. beati mortui qui in domino moriuntur. amodo iam dicit spiritus vt requiescant a laboribus suis. ergo post hanc vitam nullus bonus laborat. ergo nullus affligitur. ergo nullus punitur. Item deus est misericordissimus. sed a summa misericordia veniam dimidiam sperare est impietas. ergo cum remittit. totum remittit. ergo si aliquid de peccato remisso exigitur a peccatore hoc est secundum statum presentis ecclesie. sed in morte huic statum egreditur. ergo videtur quod amplius nihil ab eo exigatur.

Item in morte absoluitur quis ab omni mandato. ergo et a mandato satisfactionis et confessionis et huiusmodi. sed punitio pro peccatis satisfactio est. ergo liberatur deinceps ab omni debito punitionis. ergo vt videtur amplius non punitur. Item pronior est deus ad miserendum quam ad condemnandum. Sed decedentem in mortali peccato statim condemnat. ergo decedentem in charitate statim glorificat. Item potentior est charitas ad eleuandum quam sit mortalis culpa ad deprimendum. Sed culpa mortalis statim demergit in abyssum. ergo charitas statim eleuat in celum. ergo non est ponere post mortem aliquod supplicium. Item status post mortem respondet statui qui est in via. Sed in via non est nisi duplex status. scilicet bonorum et malorum. ergo post mortem non est nisi duplex. ergo statim anima decedentis vel est in paradiso cum bonis. vel in inferno cum malis. Respondeo dicendum quod sicut dicit scriptura. et auctoritates sanctorum. et reuelationes plures. et rationes concordant. et ecclesia vniuersalis confirmat. que pro illis orat. absque dubio post hanc est ponere penam purgatoriam. Ratio autem huius est ista. quia vniuerse vie domini misericordia et veritas. Sic autem misericordia parcit dominus. vt veritati siue iustitie non fiat preiudicium. ideo dimittit culpam et penam eternam. ita tamen quod obligatum teneat ad penam temporalem. ab hac autem pena non absoluitur in morte. quoniam status post mortem non repugnat punitioni anime. quamuis non competat merito eiusdem. Puniuntur enim anime et premiantur. et ideo cum non sint alicui taliter remissa peccata quin obligetur ad aliquam penam. nisi fiat per baptismalem gratiam. et ab ea obligatione non absoluitur. et debitor pene non possit cum debito ingredi celum. necessarium est esse purgatorium. Ad illud ergo quod obiicitur de apoc. quod requiescent a laboribus suis. dicendum quod est labor in operando. et est labor in patiendo. et verbum illud intelligitur de labore in operando. quia iam non est dies in qua operari valeant merendo. non autem intelligitur de labore in patiendo. et hoc patet ex ipso textu sequenti. opera enim illorum secuntur illos. Ad illud quod obiicitur quod est misericordissimus. dicendum quod est verum sed tamen iustus est. ideo veniam prestat quam decet iustam misericordiam prestare. Quia enim iustus est homini iniusto. non decet reconciliari manente iniusticia et offensa. et ideo misericordie iusticiam decet vt remittendo venialem mortalem culpam remittat omnem aliam. non sic de pena. Quoniam enim misericordia remittit penam. et iusticia exigit. ideo oportet quodammodo diuidicari vt alteri non preiudicetur. et sic patet quod etiam pena exigitur in foro dei. Ad illud quod obiicitur quod absoluitur ab omni mandato. dicendum quod verum est. sed tamen non absoluitur ab omni debito. immo anima trahit secum debitum. et quia retributor est iustus. retribuit secundum quod inuenit debitricem. et quia debitrix erat pene quam nondum exsoluit. patet etc. Ad illud quod obiicitur quod statim damnat decedentem in mortali dicendum quod non est simile. quoniam ille qui in mortali est nihil habet in se quod sit dignum vita. immo totum vel est mortuum vel mortificatum. et ideo summe dispositus est ad eternam damnationem. et propter hoc statim damnatur in ista retributione. Sed ille qui est in charitate. cuius caritas simul stet cum veniali culpa et reatu pene. habere potest in se aliquid dignum pena. Et quia gloria non potest simul stare cum pena secundum forum presens. necesse est prius debitum illud solui per penam purgatoriam. Ad illud quod obiicitur de pondere iam patet Responsio. quia pondus charitatis habet in se aliquid retardans. vel culpam aliquam puillam. vel reatum. sed pondus peccati nihil habet eleuans vel retardans. ideo non est simile de ascensu caritatis et de descensu peccati. Ad illud quod obiicitur quod non est nisi duplex status in hac vita. ergo etc. dicendum quod licet non nisi duplex sit principalis, tamen vterque subdiuiditur. Nam qui habet iusticiam in duplici differentia est. Aut enim est in statu perfectorum perfectione completa. et talis non habet aliqua venialia nec aliqua cremabilia debita. et huic statim debetur vita eterna. tales sunt sancti martires vt laurentius et vincentius. et sancti confessores vt benedictus et franciscus. Alii sunt in statu imperfectorum. et hii cremabilia habent vt plurimum. et etiam debita. et oportet primum debita cremabilia solui quam introducantur in patriam. et hoc est in pena purgatoria. Similiter carentes iusticia in duplici sunt differentia. Quidam in statu paruulorum. et hii carent iusticia originali. et hiis competit status in lymbo sine pena sensibili. Alii qui sunt in statu adultorum. qui carent iustitia personali siue gratuita per propriam culpam. et talibus competit status infernalis. et sic patet quod ratio illa non valet. Posset etiam dici quod pena purgatoria non dicit statum sed magis transitum de statu in statum.

Questio. ij. b

Utrum pena purgatoria sit maxima penarum temporalium. Et quod sic videtur. August. in quodam sermone. ille ignis durior erit quam quicquid in hoc seculo penarum aut videri aut sentire aut cogitare quis potest. Item in litera dicit quod excellit omnem penam quam vnquam passus est aliquis in hac vita. Item ratione videtur. quia quanto quis iudicandus est debilior

tãto iudex puniẽs minori pena debet esse cõtent⁹. ꝙ quanto est fortior. tãto exigitur ab eo pena grauior. sed spũs sepatus inproportionaliter est fortior ꝙ sit totum coniunctum siue homo totus. sed post hanc vitam est spũs sepatus. ergo videtur ꝙ grauius puniatur. Item spũs sepatus a carne semper grauius peccat ꝙ spũs carni coniunctus. sed malum pene proportionatur malo culpe. ⁊ malum culpe semper grauius est in spũ separato. ergo pari rõne ⁊ malum pene. Item maior et grauior est pena passionis ꝙ pena compassionis. sed anima exuta punitur pena passionis. coniuncta vero pena compassionis. ergo ⁊c. Item quãto aliqua pena est maior tanto est grauior. Sed anima exuta cum punitur. tota punitur ⁊ fm totum. cum enĩ sit simplex. ignis totam attingit. Sed in pñti aut vix aut nunꝙ aliqua pena totum hominem cruciat. ergo generaliter grauior ẽ illa ꝙ sit aliqua tempalis pena. Contra. deus retributor est vniuscuiusqꝫ fm meritum suum. vñ ꝓportionabiliter respondet pena reatui. sed cuꝫ quis moritur reatus non intẽditur. ergo nec pena debet intẽdi. ergo non debet esse maior in futuro ꝙ in pñti. Itẽ quãto aliquid magis est passibile. adiũctum puniẽti magis patitur ⁊ grauius punitur. sed coniũctuꝫ est magis passibile ꝙ anima fm se. ergo adiũctum affligenti magis patitur. ergo si punitur coniũctim in pñti. ⁊ in futuro anima sepata. patet ⁊c. Item maior ẽ passio in qua agens est transmutans ⁊ abijciens ꝙ vbi alterum horum deficit. sed in purgatorio anima punitur ita ꝙ nõ trãsmutatur nec aliquid obliuiscitur. in pñti aũt corpore fit abiectõ. ergo videtur ꝙ ista pena sit grauior. Item beatior erit anima quãdo glorificabitur corpore resumpto. ⁊ similiter miserior quando punietur corpore resumpto. ergo vnio anime ad corpus potius facit ad pene augmentum ꝙ ad diminutiõnem. ergo ab oppositis separatio facit potius ad diminutiõnem ꝙ ad augmentum. ergo videtur ꝙ minus grauiter puniatur in purgatorio anima sepata ꝙ nunc cum sit coniuncta.

[17] R⁰ dicendum ꝙ sicut dicit magister ⁊ sancti etiam multi dicunt. oportet nos cõcedere etiam si non appareat nobis rõ. ꝙ pena purgatoria grauior est omni tpali pena quã modo sustinꝫ anima carni coniuncta. in huiõi aũt magis adherẽdum est autoritati ꝙ rationi. pro eo ꝙ illud est magis supra nãm ⁊ rõnem ꝙ fm nãm ⁊ rõnem. Sane tamẽ hoc intelligẽdũ vt generaliter pena illa sit maior ista fm illam regulam phi. Si optimuꝫ in vno genere ẽ melius optimo in alio genere. ⁊ hoc simplr alio melius. Similiter intelligendum est hic ꝙ illa sit maior. non quia minima sit maior maxima in hoc genere. sed qr maxima in illo genere maior sit maxima in hoc genere. Sicut enĩ dicit beatus Grego. quibusdam reuelatum est quasdam animas in vmbra esse pũitas. Ad hoc aũt quod tenemus intelligẽdum ꝙ aliqui voluerunt assignare rationem nãlem. ostendẽtes ꝙ ex nã anime veniret. quia cum anima exuta patitur per se ipsam patitur fm se totam. ⁊ ideo pena modica est ei grauissima. Sed hunc modum dicendi non approbat ratio catholica q̃ in inferno credit animas grauius puniendas post corpora iam resumpta. vñ credendum est ꝙ iusti qui in igne cõflagratõis in corpore purgabũtur in die iudicij grauius puniẽtur. quia breuius. ⁊ ideo intensius ꝙ qui nunc purgãtur. Alij voluerunt assignare rõnem ꝑtim aialem. ꝑtim supra nãm. Dixerũt enĩ ꝙ anime exute a corpore habẽt ꝑtentias expeditas. ⁊ naturale desiderium habent ꝑtingendi ad bonum ꝑpter quod sunt create. Et vlterius. gratia est in eis que magis in desiderium inclinat. ⁊ ideo cum illud bonum sciant. ⁊ ab illo retrahãtur ⁊ quasi incarcerãtur. modica pena sensibilis cũ hac tristicia est eis maxima. ⁊ ꝓ tanto dicunt penam purgatoriam esse maximam. Sicut enĩ delectatiões spũales sunt intense multum ⁊ precellunt corporales. ita ⁊ tristicia de absentia superexcellit omnẽ dolorem corporeum. Sed certe nec ista ratio manuducat si q̃s aspiciat. Primũ q̃dẽ qr desideratiuũ summi boni ẽ desideratiuũ qd hꝫ necrio secuꝫ cõiunctã fruitionem ⁊ aliquam realem possessionem. ⁊ ideo pariter gaudium. vnde qui plus desiderat supremum bonũ magis ibi delectatur. In hoc enim dissimile est desiderium tempalium ⁊ corporalium a desiderio spiritualium vt ostendit Aug. in li. lxxxiij. q. ⁊ illud veritatem habet maxime cum deus inhabitat per charitatem in aĩa. Scdm etiam istam rõnem pena lymbi maxima esset. ⁊ fuisset maxima in sanctis patrib⁹. ⁊ ibi creditur fuisse requies facta. Et ista etiam rato nihil ad ꝓpositũ facit si q̃s inspiciat. ꝓ eo ꝙ sancti non de carentia locuntur. sed de pena afflictiua. sic de igne siue de flamma purgatoria. Ideo dicendum ꝙ rõ hui⁹ sumitur ex diuina iusticia. ⁊ ista est ratio recta. qꝛ ꝙ ignis agat in animam (vt infra videbitur) non ẽ nature sed iustitie. ⁊ ideo ꝙ magis agat diuine iusticie ẽ attribuendum. Quĩ ergo de⁹ iustus penam non acceptat scdm quod punitam tã tum. sed scdm qd pl⁹ est in ea ratio ordinis recti.

[18] Scdm hoc intelligẽdum est ꝙ est pena assumpta ⁊ pena inflicta. In pena assumpta non tm̃ placet deo ordinatio pene ad culpam. sed ⁊ ordo ⁊ rectitudo que est in voluntate assumente. Sed in pena afflicta placet ordiatio pene ad culpam. quĩ igitur pena penitẽtium in presenti plus est assumpta. pena moriẽtium est inflicta in purgatorio pro eo ꝙ iam non est tempus agendi sed recipiẽdi. ideo modica pena in presenti plus satisfac. ⁊ magis est de ea contenta diuina iusticia ꝙ de magna in futuro. Et iõ quasi improportionabiliter maiorẽ exigit vt ei satisfiat.

[19] Exempluꝫ autem potest haberi in istis mũdanis debitis. creditor ei plus acceptat marcam auri ꝙ .x. marcas argenti. ⁊ pena presens illi cõparata multo preciosior est in cõspectu dei ꝙ sit aurum argento in conspectu hominum. Concedende ergo sunt rationes probantes penam illam grauiorem esse.

[20] Ad illud ergo quod obijcitur ꝙ reat⁹ nõ augetur. dicendum ꝙ verum est. Sed reatus pene mel⁹ soluitur de modica pena assumpta ꝙ de multa inflicta.

[21] Ad illud quod obijcitur ꝙ quanto magis est passibile magis patitur. dicẽdum ꝙ illud est verum ceteris paribus. sed diuina virtus cuius est ille ignis instrumẽtum ordinat vt puniat grauius. Uel dicendum ꝙ pena non iudicatur maior ⁊ minor scdm lesiones siue passionem. sed fm sensum passionis ꝑut sensus refugit illam penam. Et quĩ spũs licet minus ledat ab igne ꝙ corpus. viuaciorem tamen habet vim sentiendi passionem. Et iterum. maxime refugit. quia hoc contra naturam suam est. non sic contra naturam corporis. Et ideo ꝙuis minus patiatur ⁊ minus ledatur. passione tamen naturali magis punitur ⁊ magis dolet. ⁊ per hoc patet responsio ad duo vltima. Quod enĩ dicit ꝙ magis punitur qd abijcit

transmutat. dicendum ꝙ similiter est. quia ignis infernalis qui vrit et non consumit grauius punit quam ille alius ignis
22 qui vtrumque facit. Similiter de alio ꝙ magis punit quod vnit. dicendum ꝙ similiter est. quia maior pena est brachium conterere quam etiam amputare. quia remanet ibi sensus et dolor continuus. Sic et in anima que nunquam dormit semper est actualis sensus nociui et dissensus. ita ꝙ vtrumque viget. et neuter minuitur quantum est ex parte spiritus. et ille dolor est intensus et continuus. ac per hoc grauior. Quod autem corpus agit in spiritum. in suo loco dicetur cum agetur de penis infernalibus.

Questio .iij. c

Utrum pena illa sit voluntaria. et ꝙ sic videtur. quia omnis sapiens vult illud sine quo non potest adipisci quod desiderat. vt desiderans sanitatem vel secari et vri. sed anime in purgatorio non sunt insipientes. et desiderant gloriam. et sciunt ad eam non posse peruenire nisi per illius pene tolerantiam. ergo et cetera. Si tu dicas ꝙ hoc non est velle simpliciter sed sub conditione. ostenditur ꝙ simpliciter velint. Cor rectum habet qui voluntatem suam voluntati diuine conformat vt dicit amb. et glo. super ps. sicut habitum est in primo. Sed iusti in purgatorio habent cor rectum. et deus vult ibi esse ipsos. ergo ipsi volunt se ibi esse et pati. Item omnis vere penitens vult facere emendam siue agendo siue suscipiendo. Sed anima que moritur vere penitens penitentiam non amittit. ergo vult emendam facere. Sed non potest agendo. ergo patiendo. ergo vult penam illam pati. Item omnis qui patitur penam aliquam et non vult illam pati iudicatur impatiens. et ille est qui dicitur inobediens. ergo cum viri iusti in purgatorio penam patiantur. si nolunt illam pati sunt impacientes et inobedientes. Contra. voluntarium est illud quod est in ipso cognoscente singularia. ergo quod non est a principio intrinseco sed extrinseco. et de necessitate non de libertate. non habet rationem voluntarii. sed talis est pena purgatoria. ergo et cetera. Item nihil a quo quis desiderat et petit liberari est voluntarium. si enim esset voluntarium in eo vellet persistere. sed iusti qui sunt in purgatorio petunt et desiderant inde liberari. ergo et cetera. Minor multis reuelationibus nota est. sicut potest probari per .iiij. dyalogorum. Item quanto pena acerbior est. si voluntaria est. tanto gloriosius est martirium. Sed pena purgatorii est acerbissima vt monstratum est. ergo si est voluntaria. videtur ꝙ omnes qui transeunt purgatorium martyres iudicandi sunt.
23 Respondeo. dicendum ꝙ aliqua pena dicitur tripliciter voluntaria. Uno modo quia assumitur a voluntate imperante sicut est pena penitentialis. Alio modo quia sustinetur a voluntate acceptante sicut est pena martirii. quia adeo eis placet ꝙ ab ea liberari non vellent. Tercio modo est quedam pena que sustinetur a voluntate tolerante. vt pena que est in paciencia. ita ꝙ eius oppositum est in desiderio. sicut cum amans et desiderans sanitatem infirmatur. sustinet quidem infirmitatem tanquam penam diuinitus inflictam. attamen ab ea liberari procurat. et illud minime habet rationem voluntarii. hoc modo voluntaria est pena purgatoria in viris iustis. quia voluntarie eam sustinent. et desiderant vehementer ad patriam peruenire. et alios sibi auxilium prebere. Secundum hoc patet responsio ad vtramque partem. Quia enim rationes ad primam partem probant illam penam voluntariam esse hoc modo tercio. Rationes vero ad oppositum probant ꝙ non est voluntaria primo modo vel secundo. quod patet discurrendo per singulas. Prime enim rationes currunt secundum voluntatem tolerantem que deo se conformat. cum etiam liceat aliquid sibi desiderare quod et deus velit ipsam habere quantum in se est. Sequentes rationes currunt secundum voluntatem imperantem que est ab intrinseco. vel secundum desiderantem que nollet separari a volito. que tanto magis delectat. quanto voluntarium quod obtinet magis desiderat.

Questio .iiij. d

Utrum in illa pena sit minor certitudo de gloria quam in via. Et ꝙ sic videtur. quia quanto status similior est statui quem homo omnino respuit. tanto maiorem timorem incutit ei qui in eodem existit. Sed status purgatorii magis similis est statui infernali quam status vite presentis. ergo augetur in eo timor. ergo per oppositum minuitur certitudo. Item sicut anima peccatrix punitur timore et dolore. sic econtra anima iusta reficitur gaudio et spe. sed in purgatorio augetur pena dolorum. ergo pari ratione pena timoris. ergo minuitur certitudo future beatitudinis. Item si augeretur certitudo augeretur consolatio. et si augeretur consolatio minueretur flagellatio. ergo si esset ibi maior certitudo esset minor afflictio quam in presenti. Sed non est minor sed maior afflictio quam in presenti. ergo est minor certitudo. Item si maior esset ibi certitudo cum non ambulet ibi anima per spem sed per fidem que non euacuatur quousque veniat lux glorie. esset ibi maior fides. et si maior fides. maior gratia. ergo a destructione consequentis si gratia non est maior in purgatorio. videtur ꝙ nec maior certitudo. ergo saltem ita dubitat anima ibi sicut hic. Sed hic nescit vtrum odio vel amore digna sit. ergo et ibi nescit vtrum sit in inferno vel extra. Contra magis est certus per spem qui sperat et non potest desperare. quam qui sperat et desperare potest. sed anime que sunt in purgatorio ita sperant ꝙ desperare non possunt. in via autem desperare possunt. ergo et cetera. Item maior est certitudo in eo in quo nulla est dubitatio. quam in eo in quo cadit dubitatio. hec est per se vera. Sed in eo qui est in purgatorio non cadit dubitatio de gloria habenda. ergo est ibi maior certitudo. Probatio minoris. si potest dubitare se peruenturum potest consequenter opinari. et qui potest opinari potest credere et errare citra vtramque partem. ergo cum anima talis non possit errare. non videtur ꝙ possit dubitare. Item si venit de hoc titubatio. aut ex subreptione. aut ex sciencia certa. non ex subreptione. quia hoc competit anime ratione coniunctionis sue cum carne a qua opprimitur et non omnino est domina actuum suorum. Non ex certa sciencia. probatio. Anima que est in purgatorio. certa fide cognoscit ꝙ in inferno vermis non moritur. certa fide cognoscit ꝙ anima in inferno non melioratur certa fide cognoscit ꝙ in inferno desperatione cruciatur. sed constat ꝙ opposita videt in se ex deliberatione. nec potest de hiis dubitare quin cadat a vera fide. sed non potest fieri infidelis. ergo non potest ex certa sciencia dubitare. nec ex surreptione dubitare. ergo nullo modo. ergo et cetera.

Item cum anima a carne separatur scipsam nudam intuetur. ergo videt quod habet in se. ergo nouit vtrum habeat culpam mortalem an gratiam. et certa est ꝙ si habet gratiam non potest ad infernum descendere. ergo videtur ꝙ nullo indicio dubitet. ergo multo maior certitudo est de gloria in purgatorio quam in presenti seculo. Respondeo ad predictorum intelligentiam est
24 notandum secundum quosdam. ꝙ pre acerbitate penarum ita absorbetur spiritus vt vbi sit ignorat. et ex hoc dubitat vtrum sit in inferno an extra. Sic enim apostolus ex dub-

cedic extra se rapitur ut nesciat an in corpe an extra corpus hoc viderat. sic suo mõ dicunt in penis se habẽ. et p statu illo dicũt maiorez certitudinez fm actũ cẽ. licet non sit minor fm habitum. immo quodammõ maior. Sed certe non videt hoc rõnabiliter sustineri. Primum. quia et si spũs carni piunctus possit ab huiõi penis adeo absorberi ut usum rõnis amittat. spũs tamen separatus qui immortalis est non vr adeo absorberi. cum fortior sit ad sustinẽdum magnã penam in se q̃ in corpe puã. Et q illud verum sit pz p Greg. in. iiij. dyalogorum ubi dicit q quidã in purgatorio existẽtes in grauibus penis pcierunt adiutoriũ p liber tione. et sciebant se esse aliqñ liberandos. Patet etiam per illud quod dicit in euãl. de diuite et lazaro. ubi dicit q damnati supra se electos pside rant usqz in diem iudicij. si ergo pena illa infernalis inpportionabiliter grauior est q̃ purgatoria. et illa nõ absorbet usum rõnis in dãnatis qui sunt oppssi vet ine et despatiõe et culpa. q̃nto magis nec ista pena absorbebit spũs iustorum. qui fortificati sunt bona cõscientia et spe et diuina gratia. certe non videt. Ideo dõm q anime in purgatorio maiorem habent certitudinem de gloria q̃ etiam ille que in via sunt. sic habebant anime in lymbo. Et ista certitudo media est inter certitudinẽ vie et patrie. In patria enĩ est certitudo tentõis euacuans expectationem et timorẽ. In via vero est certitudo expectatõis immixta terrori. quia qlibet labi pt dũz est viator. In purgatorio est medio mõ. s. certitudo expectatõis eorum q̃ nõdum obtinuit. sed est euacuatio timoris. pter pfirmatõez li. ar. qua deinceps scit se peccare nõ posse. et sic patz q est maior certitudo dum euacuat timor de lapsu. et illa euacuatio non est p anime maiorem pfectionẽ sed p status mutatõem. Ad illd ergo quod obijcit in ptrarium q locus ille similior est inferno. dõ. q duplex est similitudo vel symbolum. Una que ẽ via ad faciliorem trãsitum. p quem modum dicit phs. q in habentibus symbolum facilior est transit⁹. et dõ hac obijcit. Alia est similitudo que tamen ad transitum non disponit. sicut os similius est ossi q̃ sit humor. et tamen non ita de facili possit pverti in alimẽtũ ossis sicut humor. et de isto non habet veritatem quod obijcit. Quia enĩ difficilior est transitus. ideo min⁹ pt. immo si nullus est transitus nullo mõ pt timere. q̃m enĩ ergo ab igne purgatorij in infernum descẽdere ẽ impossibile. nec ab igne pñtis supplicij siue status pñtis. q̃uis ille sit similior. nõ inducit maiorẽ timorem. Ad illud quod obijcit q puniat dolore et timore. dõm q ad hoc q sufficiẽter puniat nõ oportz aiam puniri omĩ genere pene. afflictio enĩ ignis vel cruciatio doloris sufficiẽter punit. punit etiã titillatio tioris. Ad illud quod obijcit q augmentata certitudine augetur psolatio. dõm q hoc verz est ceteris paribus. sed q̃m illa certitudo est cũ afflictõe et expectationis dilatione. ideo non tã viget ibi psolatio q̃ afflictio. attamen nec in ira sua ptinet mias suas dñs. sed cũ irat⁹ ẽ mie sue rememorat. et vehemẽter afflictos aliqua spei certitudine refocillat. Ad illud qđ obijcit q ambulat p fidem. ergo et c. dõm q et si p fidem ambulet q̃tum ad ea que diuinitatis sunt que non dum p spem intuet. nihilominus tñ aliqua sunt nobis inuisa que anima exuta nouit tanq̃ certitudinalia. utpote diuinam sentẽtiam de se latã. que dẽ vnoquoqz homie pticulariter fertur in eius exitu. hec aũt fidem nõ euacuat. quia credit non appetitur. et ad h indiget sba rerum spandarum et argumẽto non visarum.

Questio. v.

Quoruz ministerio pena illa infligit. Et q ministerio demonum videtur sicut dicit auctas et habet infra di. xlvij. in fine. Illos habebũt tortores in pena. quos habuerunt incentores in culpa. Sz pstat q iusti purgãtur p eis culpis quas demones incẽdunt. ergo et c. Item in legenda beati martini dicit q dyabolus stabat ad eius obitum sicut ibi dicit q dixit. qre astas hic cruenta belua. sed pstans est q sciebat se nõ posse eum trahere ad infernum. cum sciret virum sãctum. ergo saltem volebat ducere in purgatoriũ. Itez rõne videtur. quia crudelius est vexare bonos q̃ affligere malos. sed quod crudelius est crudeliori tortori debet pmitti. ergo cum dyabolus cum suis angelis sit crudelissimus. videtur q eius sit viros iustos in purgatorio affligere. Item viri iusti affligũtur in purgatorio. pstat q non rõne eius quod habuerunt simile deo. sed rõne eius quod habuerunt simile dyabolo. ergo q̃diu est in illis istercatus non sunt oĩno erepti ab eius ptãte. ergo videtur q ab eis affligãt. Contra Greg. in iiij. dyalogorum dicit. q anime reproborum p seipas descendunt ad infernum. ergo pari ratione immo multo fortiori per seip as sine demonũ ministerio descendunt in purgatorium. Itez anime puniũtur in purgatorio ad hoc ut purgẽtur et in celũ introducãtur. sed demones abhorrent animax purgationem et liberatõem. ergo talem purgatõem siue punitõem non administrant sz fugiunt. Item sic dicit Aug. si dyabolus cognouisset paciam iob et q ei⁹ tẽptatione deberet psũere. nequaq̃ ipm amplius vexasset. ergo cum sciat certus signis q ille anime iuste sue non sunt. et q ex pena sunt meliorande. videt q eas amplius nullatenus vexet. Item alius est qui punit filium. alius qui punit latrũculum. filiuz enĩ punit dñs vel doctor. sed latronem punit euissor⁹ vel tortor. Sed demones sunt tortores et iniusti. sunt sic filij. ergo nequaq̃ pueniens est illos ab ill⁹ puniri. Itẽ iniustum est ut qui de altero triumphauit eidem sbijciat post triũphum. Sed aĩa viri iusti de demonib⁹ triũphauit in hac vita. ergo iniustũ est ut dyabolus sup eam posse hẽat post hanc vitam. Rñ dõ q aliqñ voluerunt dicere q pena purgatorij ministerio demonum infligatur. p eo q in scriptura aut vix aut nũq̃ legitur q bonus angelus bonos vexauerit. sed vexatio bonorum solũ a malis fuit. sic est exemplũz de Job. exemplũ etiã de anthonio. mali vero vexati sunt a bonis et a malis. Et rõ huius vr esse fm eos. quia q̃ vexat alterum et affligit quoddam odiũ habet. Dyabolus aũt odit bonos et malos ob suã crudelitatez. ideo vtrosqz affligit cũ sibi pmittit. maxime cũ affligunt p pctõ qđ est eius similitudo et quedã caracteristicatio. boni vero nõ odiũt nisi malos. et iõ illos solos affligunt sicut afflixerunt sodomitas et egiptios. Sed licet videatur esse magis pueniens ut fiat hoc ministerio demonum q̃ sãctorum spũum. melius tñ videt esse dõm et rõnabilius etiã. q sicut diuina iusticia iubente. et statu eius succendẽte. mali adurentur in inferno post iudiciũ. sic etiam et in purgatorio. Nõ enĩ vr pbabile q demões illđ misteriũ exerceãt.

cuz ibi purget peccati scoria. ſm quam ibi quodam modo anima similis erit dyabolo. ⁊ dyabolus suā ſi militudinem nolit delere. sed potius confirmare. nec vnq̄ exercet hominem nisi in quo sperat victoriam acquirere. nec vexat eū a quo victus est ⁊ deiectus. ⁊ alia plura ad hoc faciunt que tacta sunt. Rursus nō videt̄ hoc probabile vt ministerio fiat angelorꝫ bonorum. vt tam grauiter affligant ⁊ puniāt conciues suos. nec hoc de facili posset ꝑ scripturaꝫ probari. nō solum in se verumetiam in simili. Quis Jacob patriarcha visus sit ab angelo ledi cum emarcuit neruus femoris eius. sed illud magis fuit ad cōcupiscētie repressionem q̄ ad grauem afflictionem. Ideo concedendum ꝙ non fit ministerio demonum nec etiā supernorꝫ spirituum. nisi fortassis q̄tum ad directionē. Credendū est enim ꝙ in egressu anime a corpore assistunt ⁊ spiritus bonus et spiritus malus vn⁹ vel plures. et tunc ſm veritatez ferã sententiam. et si bona est. per ministerium boni angeli vel adducat̄ in celū. vel in purgatoriuz quousq̄ postq̄ purgata fuerit ꝑ eius ministerium educat̄. ita ꝙ ipse solū sit deductor ⁊ non tortor. Si vō sit mala. ꝑ ministerium demonū ducit̄ ad infernuz. Hoc inquā tanq̄ magis ꝓbabile concedendum. Quis nihil sit in hac parte temere asserendum.

30 Ad illud ergo quod obijcitur ꝙ incentores erunt tortores. Dōm ꝙ verum est nisi illa culpa remittatur ⁊ homo peniteat. ⁊ hoc non habet locum in ꝓposito.

31 Ad illud quod obijcit̄ ꝙ presens erat in obitu martini. Dōm ꝙ hoc nō erat vt adduceret ad purgatorium. sed q₂ cupiebat insidiari calcaneo. ⁊ per hoc detrahere in abyssum.

32 Ad illō qō obijcitur ꝙ maioris erudiditatis est. Dōm ꝙ verum est si ibi staret intensio. sed illa punitio est transitus ad eternam glorificatōnem. non sic est in damnatis. ideo non est simile.

33 Ad illud quod obijcitur ꝙ puniunt̄ ratiōe similitudinis. dōm ꝙ est puniri simpliciter. et est puniri sic vel sic. Primo quidez modo puniunt̄ ratione peccati. Sed sic vel sic puniuntur ad purgationē. quoniam habent iusticiam. et hinc ē ꝙ talis punitio ad dyabolum non spectat.

Questio. vj. f

De loco in quo anime puniuntur hac pena. Et queritur vtrum locus ille sit superius. an inferius. an in medio: Et ꝙ in loco superiori videt̄ sic. Anime ille iuste erute sunt de potestate tenebrarum. quoniā hoc dicitur de omnibus viris iustis. et de illis maxime verum est quos non possunt ad malum pertrahere. sꝫ ipse dyabolus est princeps aeris huius. ergo videt̄ ꝙ sint ille anime supra hunc aerem eleuate. ergo videtur ꝙ locus purgatori⁹ animaꝝ sit in spera ignis sursum. Itē in corpalibus situs sequitur pondus. ⁊ cum habet in se inclinationes diuersas. sequit̄ naturam predominantis. ergo a simili in spiritibus locatio sequitur pondus spirituum. sed pondus in spiritibus est amor. ergo si in spūalibus predominatur amor castus qui tendit sursum. videtur ꝙ spirit⁹ absolutus a corpore si habeat charitatē q̄uis aliq̄d habeat cremabile debeat ferri sursuꝫ. Itē purgatoriū ē via media trāseundi a statu vie ad statū pr̄ie. ſꝫ stat⁹ vie ē circa locū terrestrē. status patrie est intra locuz supra celestem. q̄ cum via sit media ad terminū. videtur ꝙ purgatoriū sit in medio inter celum ⁊ terram. sed medium illud sursum est ⁊ maxime competens spere ignis. q̄ ⁊c.

Sꝫ ꝙ sit in loco inferiori. s. inferna li videtur. primo autoritate grego. in dyalogo. Una eademq̄ vis puniens. bonos probat. purgat ⁊ eliq̄t. malos vō condemnat deuastat ⁊ exterminat. ergo videt̄ ꝙ idē sit puniens. ⁊ idē etiā sit locus purgandorum ⁊ locus damnandorꝫ. Item hoc videt̄ ꝑ simile. q₂ limbus sanctis patribus fuit loco purgatorij. Sꝫ constat ꝙ limbus fuit in inferno aut iuxta infernum. quod patet ꝑ articulū fidei. descendit ad inferos. dicit̄ etiā ꝙ expoliauit principatus ⁊ potestates Col. ij. ergo ⁊c. Item ratione videt̄. q₂ locus pene est locus ignobilis. sicut locus glorie ē nobilis. et iterum culpe inq̄tum huiōi locus debetur inferior. Item locus purgatorius est penalis locus et purgationi debitus ratiōe culpe. ergo debet eē ignobilis. sed locus quanto superior tanto nobilior. ⁊ quāto inferior tanto minus nobilis. q̄ ⁊c. Sed ꝙ sit in medio videtur. Hugo de sancto vict. Probabile est ꝙ in his locis puniantur in quibus culpam commiserunt. sed culpam cōmiserunt hic in medio. q̄ ⁊c.

Item hoc ꝓpīn videtur exēplo. In. iiij. dyalogorꝫ narrat Grego. de paschasio ꝙ cyprian⁹ epūs vir sanctus eum in quibusdam balneis inuenit ad que iuerat ipse episcopus consilio medicorum. ⁊ paschasius iam pridem mortuus ibi puniebat̄. ⁊ post eius adiutorio liberatus est. signo dato eidez epō si post tricesimū diem non inueniret̄ ibidē. Item hoc etiaz videtur ratione. q̄m status purgatorius est stat⁹ medius inter statū glorie ⁊ statū damnationis eterne. ergo in medio inter vtrūq̄ deberet esse. q̄ nec superius nec inferi⁹. sed in medio circa nos. R̄ʒ dicēdū

34 ꝙ istud a sanctis determinatū nō est. nec ratiōes multū efficaces ad hanc materiam adduci valent de facili. pro eo ꝙ licitum est hic varie sentire. ⁊ ſm tres partes ꝓpositi ꝓblematis inuenti sunt diuersi diuersa sentire. innitentes rationibus iam tactis. Quidam enim dixerūt ꝙ locus est sursum. quidam ꝙ deorsuꝫ sub terra. quidam ꝙ ibi vbi peccauerūt. Sed si diximus ꝙ omnino sursum sit repugnabit ratio ⁊ autoritas ⁊ reuelatio. q₂ frequēter plures circa nos pati inuenti sunt. Si dixerim⁹ ꝙ omnino deorsum. idē inconueniens sequitur. Si diximus ꝙ vbi peccauerūt. illud omnino vł incredibile vel improbabile est ꝙ omnes anime qꝫ pariſi⁹ peccauerūt pariſius puniant̄. Quid ergo dicēdū: sane potest dici ꝙ est determinare locū purgatoriū duplicit̄. vel ſm legē cōmunē. vł ſm dispēsationē diuinam. Si ſm legē cōmunē. sic lymbus inferius fuisse credēdus est. vt superius sic locus purgatorius. ⁊ talis locus competit punitioni ⁊ similiter satisfacienti siue ei qui affligit̄ merito feditatis culpabilis. hic aūt locus pars inferni creditur a quibusdam. ꝓpter illud verbū grego. ꝙ sub eodē igne electus purgatur ⁊ damnatus crematur in quarto dyalogorꝫ. Si autē loquamur ſm dispēsationē spālē. sic diuersis diuersa loca cōcessa sūt. vel ꝓpter eorꝫ celeriorē liberationē vt possint alijs suam indigētiā reuelare. sicut docet exēplum de paschasio. vel ꝓpter nostram instructionē vt aliquando recogitemus magnam post hanc vitam penam infligi peccantibus. Uel ꝓpter alicuius sancti impetrationē. sicut legit̄ ꝙ sanctus patricius impetrauit cuidā ꝙ puniret̄ in quodam loco in terra. et hoc fabulose ratū est ꝙ ibi eēt purgatoriū. ⁊ sic sunt diuersa loca.

Concedendum igitur est q loc⁹ purgatorij est infernus fm legem cōem. ē etiā medi⁹ fm dispensationē diuinam. supius in spera ignis nō est est aliquo istorū modoꝝ. sed q̄ hoc cogitat moueri videt fm fantasticam fictionē. Ad illud qd̄ obijcit q est in suꝑioꝝ. qꝛ sumus eruti de ptāte tenebraꝝ. Dōm q inferius existentes etiā erepte possunt esse anime. qꝛ sathanas nō regnat nisi in mundanis ꝑ ꝯuersationē. nō ꝑ localē inhabitationē. Ad illud qd̄ obijcit q corpus sequit naturam ꝑdominantis. Dōm q motus anime sursum vel deorsum nō est fm suū desideriū. s fm diuinū iudicium. qd̄ est mouens supremū. et quia illud iudicium decreuit eam affligere ad tempus. τ hoc competit loco deorsum. s. punitio τ afflictio. ideo patet illud q nō sequit naturā ꝑdominantis nisi iuxta regulam supmi mouentis. Ad illud quod obijcit q est via. Dōm q est via retardans eo q est retardans. aliquo mō est obliquans. τ q̄ quo modo obliquat ideo nō oportet q recte sit i medio. τ tunc esset via recta τ velox. nūc autē tardior. sic patet illud. Rationes vo ad alia duo membra si non sint multum efficaces. tamen qꝛ verum cōcludunt cōcedende sunt. Ad illud tamen quod vltimo obijcit q medius est. g̃ in medio debet esse. dōm q plus sapit naturam vnius extremi. ꝓ eo q punit ibi nō ꝓ eo q habet de iustitia sed de culpa. Et̄ cum non sit nisi duplex meritum. s. bonū τ malū. fm legē communē solū duplex debet esse locus correspondens retributioni vtriusq̄. Unus nobilis qui est supremus alter ignobilis qui est infim⁹. τ ꝓpter hoc vt dicit gregorius vocat infernus quasi inferius. vel infra nos siue sub nobis.

35 — 36 — 37

De ꝯfessione sacramentali q̄ntum ad oportunitatē tpis respectu penitentie mortaliū in comparatione ad potestatem sacerdotis.

Si vo querit de illo qui satisfactionē iniunctam τc̄. Supra determinauit magister temp⁹ penitentie in se. hic secundo determinat ꝑ cōparationē ad arbitriū sacerdotis. Et qm̄ in penitentia a sacerdote imposita tria est considerare. s. reconciliationē. τ pene impositionem siue iniunctionē. τ vltra iniuncte pene expletionē. ideo hec ps habet tres. In prima querit magister quasi ordinē resolutorio incipiens a posteriori. vtrū penitentia iniuncta consummata. sit penitens absolutus simpliciter. τ hoc facit ibi. Si vo querit de illo τc̄. In scd̄a qm̄ pnia imponenda est. s. vtrū in extremo mortis articulo. τ hoc ibi. solet etiā queri vtrū satisfactionis lex τc̄. In tercia querit vtrū in necessitate alicui neganda sit reconciliatio. ibi. Sciendum etiā q tpe nccitatis. Et illa pars diuidit in tres. In prima ōndit q nō est neganda reconciliatio in articulo necessitatis. In scd̄a ōndit q preter necessitatem in grauibus oportet ꝯsulere epm̄. ibi. Nō debet tn̄ presbr̄ τc̄. In tercia ostendit q si penitens voluit reconciliari τ non potuit q habendus est ꝓ reconciliato. τ hoc ibi. Si aūt querit de illo qui ad pniam sero τc̄. Principaliter aūt presentis partis intentio ꝯsistit qualiter satisfactio sit iniungenda. τ qualiter implenda. vtrū etiā ꝑ interpositam personam. et vtrum. s. tota.

59 — 39 Si vo n̄ sufficit dolor interior simꝉ cū pena iniuncta addet deus penam. Uidetur falsum dicere. qꝛ iste q̄ ꝓfecit. fecit pniam iniūctam. fecit totū ad qd̄ tenebat. g̃ illa ꝯpleta est absolutus. g̃ nō dꝫ ampli⁹ penā reddere. Itē sacerdos est arbiter inter pctōrē τ deū. sed si sacerdos iniungat pctōri pniaꝫ maiorē. pctōr tenet stare eⁱ iudicio q̄ntūis excedat. g̃ si de⁹ nō reuocat cōpromissum. si errat in iungendo minorē penā debita. dꝫ deus esse content⁹. aut si aliter. vr̄ frangere pactū. It ignorātia excusat maxime qn̄ ē inuincibiꝉ. s scire q̄ntū de⁹ exigat pene ꝓ culpa nemo nouit certitudinaliter ꝑ ꝯicctura. g̃ in h̄ stādū ē iudicio τ arbitrio sacerdot. g̃ si ampli⁹ nō ꝓcedat absolut⁹ ē. Re⁹. dō. q sacerdos [illegible] clauiū hꝫ potētiā relaxandi aliq̄d de pena. τ hāc deus nunq̄ exigit. s solutū eē reputat a q̄ sacerdos absoluit q̄ntum ad h̄ simplr̄ se cōmittit in sacerdotis arbitriū. si nō sit impedimentū a pte ei⁹ q̄ absoluit. Q̄tū vo ad taxationē nō se cōmittit nisi in arbitriū discreti. q̄ etiā discrete taxet. qꝛ si aliter fit decet deū aliī facere. τ iō si sacerdos pniam minorē ꝯdigna imponat. dn̄s supplet qd̄ deerat. Ad obī q talis fecit totū ad qd̄ tenebat. verū est de tentiōe q̄ venit ex obligatione siue ex reatu pcti. nō est tn̄ verū q̄usq̄ soluerit penā ꝯdignā. Ad obī de arbitrio iā pꝫ rn̄⁹. qꝛ in soli⁹ discreti arbitriū se cōmittit q̄rū ad taxationē pene. Ad obī de ignorantia. dōm q̄ illa ignorātia excusat vt nō peccet. s tn̄ nō excusat vt satisfactionē ꝑfectā faciat. τ iō oportet hāc ꝑfici in futuro.

Querit vtrum penitentia iniuncta ꝯsummata sit penitens absolutus simpliciter.

c

Si vero querit de illo q̄ satisfactionem iniunctam impleuerit. que ignorantia vel negligētia sacerdotis peccato condigna nō fuit. vtrum de vita migrans ab omni pene liber sit? Idem respondeo quod supra de illo qui penitentiam non cōpleuit dixi. Qꝛ si tātū est lamētum interioris doloris vt sufficiat in vindictam peccati. oīno liberatus est.[a] Si vo nō sufficit dolor interior simul cum pena iniuncta. addet deus penam. Qꝛ aūt interdū sufficiat dolor interior ad vindictam peccati. certum documentum habemus in illo latrone qui sola mentis ꝯtritione τ confessione[b] statim vt cōuersus fuit paradisum ingredi meruit. Sed qꝛ dispensatores ecclesie contritionis quantitatem non perpendūt. quib⁹ nō est datū intelligere occulta cordiū. oīb⁹ leges pnie ꝯstituūt tā magis q̄ minus de pctō dolentib⁹. Quoꝝ

a

Luc. xxiij.

b

40 — b ij Statim vt ꝯuersus fuit padisū ingre. me. Uidet hoc falsū. qꝛ Mich. q. vi. Ascēdet iter pādēs an eos

intelligit͂ de christo. ergo ante ascensionem christi nullus intrauit. ergo nec latro statim. R° aliqui ad hoc vo-
luerūt dicere q̄ latro fuit in paradiso terrestri cum domino vsq̄ ad ascensionem. sed post ascensionem fuit in
paradiso celesti. Sed tamen illud dubium est. ꝛ ideo via alia eligenda est ſm aug. q̄ paradisus duo modo di 41
cit statum fruitionis. Alio mō dicit locū aptum ꝛ ydoneū. et ille loc⁹ duplex est ſm q̄ fruitio est duplex. Que
dā ꝑ speculū ꝛ imꝑfecta. ꝛ tali competebat ꝑadisus terrestris. qm̄ locus est terrenus. tn̄ quietus et eleuat⁹.

studium ad hec precipue tendere debet. vt cordis do-
lorem quantum fas est cognoscant. ꝛ ſm ipsius modū
satisfactionē iniungant. Unde aug. In actione penitē- *Aug. i ench.*
tie vbi tale cōmissum est. vt is qui cōmisit a christi eti-
am corpore seꝑetur. nō tam consideranda est mēsura
tpis q̄ doloris. Cor eīm cōtritū ꝛ hūiliatū deus nō de- *Ps. l.*
spicit. Uerū qꝛ plerūq̄ dolor alteri⁹ cordis occult⁹ est
alteri. nec in alioꝝ noticiam nisi ꝑ verba vel alia que-
cunq̄ signa ꝓcedit. cum sit corā illo cui dicit͂. gemi- *Ps. xxxvij.*
tus meus a te nō est absconditus. recte cōstituunt͂ ab
his qui ecclesijs ꝓsunt tpa penitentie. vt satisfaciat eti-
am ecclesie in qua pctā ipsa remittunt͂. extra eam q̄p-
pe nō remittūtur. Ipsa eīm spm̄sanctū pignus accepit.
sine quo nō remittunt͂ vlla peccata. Item hieronym⁹. *Hieronym⁹.*
c Mensurā tpis in agenda pnīa ideo nō satis aperte ꝓ-
figunt canones ꝓ vnoquoq̄ crimine. vt de singul' di-
cant qualiter vnūquodq̄ emendandū sit. sed magis i ar-
bitrio sacerdotis intelligentis relinquendū statuerunt
qꝛ apud deū nō tantū valet mensura temporis quantū
doloris. nec abstinentia tantū ciboꝝ quantū mortifi-
catio vicioꝝ. Ideoq̄ tempora penitentie pro fide ꝛ cō-
uersatione fideliū penitentiū abbreuianda ꝑcipiunt. ꝛ
ꝓ negligentia protelanda. pro quibusdā tamen culpis
modi penitentie sunt impositi.

Queritur vtrum in extremo mortis articulo
sit penitentia imponenda. d

Solet etiam queri vtrum satisfactiōis lex morituris sit
imponenda? de quo Theodorus cantuariensis eṗus
in penitentionali suo sic ait. Ab infirmis in periculo
d mortis positis. pura inquirēda est confessio pctoꝝ. nō
tamen est illis imponenda quantitas pnīe sed innote-

Quedam est fruitio
plena et hec est in pa-
tria ꝛ huic competit
loc⁹ supceles͂t. Qn̄ ḡ
dī q̄ latro statim fuit
in ꝑadiso. intelligitur
q̄tū ad statū. qꝛ stati
fuit in dei visione. nō
q̄tū ad locū. c Nō 42
satis aperte ꝓfigunt
canones ꝓ vnoq̄ ꝛc.
Contra. qꝛ grego. dic
ꝛ hꝫ ꝫ di. xvj. Falsas
pnīas dicimus q̄ nō
ſm auctē sanctoꝝ pa-
trū imponunt͂. ḡ vide-
tur q̄ oēs pnīe vere i
canonibus scrōꝝ cō-
prehēdāt͂. R° dōm q̄
sicut in scientijs pra-
cticis q̄ versant͂ circa
opera sermo in parti-
culari est incertus et
dubius. sermo aūt in
vlī certitudinē hꝫ. ſꝫ
cū applicat͂ ad singu-
laria incipit q̄dāmo-
do habere incertitu-
dinē. vt qui nō cōside-
rat circumstantias ꝑ-
ticulares poti⁹ deuiet
q̄ seipm̄ rectificet. sic
pꝫ in medicina ꝛ scia
morali. sic intelligen-
dū est in ꝓposito q̄ ca-
nones instruūt in ge-
nerali q̄lit͂ imponen-
da est pnīa. ſꝫ descēsū
ad singlaria reliquūt

sacerdotib⁹ discretis q̄ ꝯsiderēt ꝑsonaꝝ circūstantias. accedentes ad canones sicut ad regulas directiuas. q̄r
si ꝯ canones imponant nō recte imponūt. In canōe eīm maxime determinat͂ pnīa q̄tū ad tps mag' q̄ q̄tū ad
modū. qꝛ mod⁹ ille certior est et cōior. Un̄ generaliter ꝓ pctō mortali ꝓfigunt pniam septennē. vn̄ laic⁹ q̄ for- 43
nicat͂. vij. annis. pſbr. x. eṗs do. xv. peniteat. sic hꝫ i diuersis loc' in decret' patrū. Silr de euomētib⁹ eucharistiā
ꝓpter gulā ꝛ ebrietatē si sit laic⁹. xl. dieb⁹ peniteat. si clericus vel religiosus. lx. dieb⁹. si eṗs. xc. diebus. hoc hꝫ
de ꝯse. di. ij. Ad has aūt regulas aspiciendo dꝫ vnusquisq̄ sacerdos inspicere quales penitētias imponat. tū
ſm grauitatē criminis. tū ſm diuersas cōditōnes ꝑsonaꝝ. Et nota hic q̄ ꝓ pctō mortali septennis pnīa ꝓfi-
git͂. nō solū ꝓpter tpis diuturnitatē. sed magis ꝓpter figurā ꝛ fictionē. In lege eīm maria seꝑata fuit ex͂ castra
diebus. vij. Numeri. xij. Maria figt penitētē. vn̄ maria amaꝝ mare interꝓtat͂. Et in Tren. dicit͂ de viro peni
tente. magna est velut mare ꝯtritio tua. hec penituit septem diebus. sed nūc penitet. vij. annis. qđ significatū
est Ezech. iiij. Diē ꝓ anno dedi tibi. Si aūt tu queras rōnē hui⁹ quare pnīa est aggrauata. cū lex noua sit lex 44
miscdie. dōm q̄ maior ingratitudo est hic ꝓpter maiorē grām. Etiā est maior cōtēptus ꝓpter maiorē dignita-
tē noue legis. in q̄ sanguis xp̄i effusus est vt̄ firmū eēt testm̄. Quia etiā grauⁱ⁹ est peccm̄ ꝓpt' statū peccātis q̄ dꝫ
esse ꝑfectior. Quia vlterius satisfactio in lege no. dꝫ esse ꝑfecta. vt in statū pristinū reducat. Et qm̄ sol in vno
die non redit in idem punctū ſꝫ in anno. ideo dies ꝯuersus est in annū. Rursus qꝛ ꝑfectū est remediū in lege
noua. iō ann⁹ debuit multiplicari ꝑ septenariū ꝓpter septē ꝓuitates domandas. ꝓpter. vij. dona spūssancti re-
sequirenda. ꝓpter septē dotes. tres. s. aīe. et quatuor corporis obtinendas. Et sic pꝫ rō quare canones sic institu-
eruṫ. hec aūt oībus nō est imponenda sed tm̄ insinuanda. vt recognoscant q̄ grauis est culpa. d Non 45
tm̄ est illis imponenda quantitas pnīe. sed innotescenda. Ur͂ male dicere. qꝛ ad nihil valet scire q̄d ꝛ quantū
debeat facere nisi etiā faciat. ḡ si nō est imponenda vt faciat. nō est innotescenda. Si dicas q̄ valet ad cogno

scenda. et cū amicoꝝ orationibus ⁊ elemosynaꝝ largitionibus pondus pnīe subleuandū si forte migrauerit. Si vō ꝯualuerint. pnīe modum a sacerdote impositū diligenter obseruent. Alijs vō ꝓ qualitate peccati. penitentia decernenda est presidentū arbitrio. Vñ leo papa. Tpa penitudinis habita moderatione cōstituēda sunt tuo iudicio. put ꝯuersoꝝ aīos ꝑspexeris esse deuotos. Pariter etiā habere debes etatis senilis intuitum. et respicere ꝑiculoꝝ quoꝝcūq; vel egritudinum necessitates.

Leo papa

Querit vtrū in necessitate sit alicui neganda recōciliatio. ostendens q̄ non. e

Sciendū etiā q̄ tpe necessitatis non est neganda pnīa vel recōciliatio penitentib⁹. Vñ leo papa. His q̄ tempore necessitatis ⁊ ꝑiculi vrgentis instantia ꝑsidiū penitentie ⁊ moꝝ recōciliationis implorāt. nec satisfactio interdicenda est. nec reconciliatio deneganda. q̄z misericordie dei nec mensuras possum⁹ ponere nec tpa diffinire. Q̄z si ita aliqua egritudine aggrauati sūt. vt qd̄ paulo ante poscebant. sub pn̄ti significare nō valeant. testimonia eis fideliū circūstantiū prodesse debent. simul q̄ pnīe ⁊ recōciliationis ꝯsequanť beneficiū. Itē Julius papa. Si presbr pnīam abnegauerit morientibus. reus erit aīaꝝ. q̄z dn̄s ait. cū cōuersus fuerit tunc saluus erit. Vera em̄ cōfessio vltimo tpe pōt esse. q̄z nō mō temporis ſ etiā cordis deus inspector est sicut latro ꝓbat.

Leo papa. Juli⁹ papa. Jsaie. xlv.

Ostendit q̄ preter necessitatem in grauib⁹ oportet consulere episcopum. f

Non dz tñ ꝑsbr penitentē recōciliare incōsulto episcopo, nisi vltima necitas cogat. Vñ in cartaginensi cōcilio. Presbr inconsulto ep̄o nō reconciliet penitentē nisi absente ep̄o si vltima necitas cogat. Cuiuscūq; penitentis publicū crimē est qd̄ vniuersaꝫ cōmouerit vrbē añ absidā. s. introitū ecclie manus ei imponať. Itē aureli⁹ ep̄s dixit. Si q̄s in periculo cōstitut⁹ fuerit. ⁊ se reconciliari diuinis altarib⁹ petierit. si ep̄s absens fuerit dz ꝑsbr cōsulere ep̄m. ⁊ sic ꝑiclitantē ei⁹ ꝑcepto recōciliare. incōsulto vō ep̄o nō pōt excōicatos vł publice penitentes presbr recōciliare. Vñ in cartaginēsi ꝯcilio. ij. statutū est vt chrisma vel recōciliatio penitētū. ⁊ puellaꝝ ꝯsecratō a ꝑsbrs nō fiat. Itē recōciliare quēq; i publica missa ꝑsbro nō liceat. puellaꝝ tñ ꝯsecratio ꝯsulto ep̄o p ꝑsbꝝ fieri valeat. Vñ in cartaginensi cōcilio. ij. Presbr incōsulto ep̄o virgines nō ꝯsecret. chrisma vō nunq̄ conficiat. Sicut precepto episcopi potest presbr cōsecrare virgines. sic ⁊ reconciliare penitentes.

e In ꝯcilio cartaginensi. Aureli⁹ ep̄s. f

Ostendit q̄ si penitens voluit reconciliari ⁊ nō potuit q̄ habendus est ꝓ reconciliato. g

Si aūt queriť de illo q̄ ad penitentiā festinās sacerdotē inuenire nō potuit ⁊ ita decessit. vtruꝫ oblatio ei⁹ sit

(Gloss:) scendum grauitatem peccati. Contra grauitas pctī ꝯsiderata i fine maxime inducit in desperationē. ſ hoc maxime cauendū est infirmis. ḡ nō dz tūc dici. R° dōm q̄ pnīa nō est imponenda tali de q̄ ꝑsumiť q̄ moriať. q̄z stultū eēt aliqd ipōnē alicui qd̄ n̄ pōt facere. Sed innotescēda est ad cognoscendam grauitatem peccati. vt doleat ⁊ ingemiscat. sed nihilominus manifestanda est diuie misericordie abundantia. vt speret in dn̄o ⁊ cōfidat. ⁊ sic manifestans pnīam nō inducit in desperatōnē ſ magis in verā ꝯtritionē.

46 e Presbr reconciliare penitentē incōsulto ep̄o ⁊c. Videť male dicere. q̄z vbi supn⁹ iudex dictat faciēdū. frustra queriť consilium humanū. ſ cū presbyter videt pctōrem cōtritū. supnus iudex dicit pctōrē illū ꝯuersum in iustū. ⁊ eē recōciliatuꝫ. ḡ statim sine cōsilio siue sit in necessitate siue nō dz eum soluere. R° dō. q̄ dupliciter queriť consilium ab aliquo. Aut ꝓpter instructionem. ⁊ tunc queriť cōsiliuꝫ a sapiente q̄z sapiēs. ⁊ hoc maxime q̄ñ casus emergit vbi probabiliter pōt dubitari. Alio modo queriť ꝯsiliū ⁊ cōsuliť aliquis ꝓpter autoritať cōmissionē. ⁊ sic inferior cōsulit supiorem scꝫ vt sciat eius volūtatem. et vt p ei⁹ imperiū ⁊ cōmissionē habeat potestatē. hoc mō dz sacerdos in aliquibus casibus cōsulere

47 ep̄m. q̄z nō pt̄ p se ad illos extēdere manū cū hēat ptāte limitatā. In. v. aūt casib⁹ dz sacerdos ad ep̄m remittere vel eū ꝯsulē. Prim⁹ ē de pnīa solēni q̄ ab ep̄o dz imponi ⁊ p eū penitēs recōciliari. Scd̄s casus ē de excōicatis q̄s aliq̄ñ nō pōt absoluē. Terci⁹ vbicūq; inuenerit irregularitatē ꝯtrā. ꝓpter illā em̄ dz remittere ad ep̄m vel pōt dispenset. si nō pōt cū lr̄is suis mittat ad papā. Quart⁹ ē de incēdiarijs. Quint⁹ si sit cōsuetudo in aliq̄ ep̄atu q̄ certa crimiā ad ep̄m deferanť vt hōicidiū. sacrilegiū ⁊ hmōi. ⁊ iste casus ē ꝑticular' nō vl'is. f Prodest

nuili cõsecratio cõsulto episcopo p presbitrum fieri valeat. Uidetur male dicere. quia illi desponsant christo. ergo a solo episcopo est eis imponendus anulus. Rº dōm q quātū est de iure communi hoc licitū est solis episcopis quia ipsi sunt sponsi qui debent xpo aīas consecrare. sm q dicit apostolus. ij. Cor. xj. Despondi vos vni viro virginem castā. et debent filios perfectos generare. et ideo habent diuinam potestatem in excellentia. et eis solis ista que sunt excellentie sunt cōmissa. Unde hoc quod dicit magister locale solum fuit. et nunc non habet locum nisi in viduis velandis. quibus potest sacerdos de consilio episcopi dare velum. et pro tanto illud est intelligendum.

recipienda? dicimus q est. Unde in apanensi cōcilio. Si aliquis fuerit mortuus qui nō sit cōfessus. et testimonium habet bonū. et nō poterat venire ad sacerdotē. sed preoccupauit eum mors in domo vel in via. faciāt pro eo parentes eiº oblationē ad altare. et dent redemptionē pro captiuis.

Ad intelligentiam huius partis queritur de satisfactionis diminutione. Et circa hoc queruntur sex. Primo queritur vtrum possit fieri satisfactionis commutatio. Scdo vtrū possit vel debeat fieri relaxatio. Tercio dato q sic. queritur a q potest fieri. Quarto queritur pro quo potest fieri. Quinto cui valeat. Sexto et vltimo quantū valeat &c.

Questio. j. g.

Utrum possit fieri satisfactionis cōmutatio. et hoc ē questionis fundamentū. s. vtrum vnus p alio satisfaciat? Et q sic videtur. Gal. vj. Alter alteriº onera portate. Sed onera que maxime sunt portāda sūt onera spūalia. ergo si alicui imposita est pnīa grauis. videtur q aliquis partem vel totum possit p eo portare.

Item in lra dicitur. amicorū orationibus et elemosynarum largitionibus pondus penitentie subleuandum est. loquitur de eo qui grauiter infirmatur. Item hoc videtur p rationem. Primo p simile in rebus naturalibus. videmus enī in aliquo corpore aīalis q vnū membrum se exponit vt sustineat lesionē et grauamen alterius. sicut patet q brachiū se exponit pro capite. si g in corpe mistico est cōnexio p assimilatonē ad corpus naturale. videtur similiter q vnū membrū onus alterius possit et debeat supportare. Itē hoc videtur p simile in humanis actibus. Uidemus enī q sic est in actibus q si aliqs est alicui debitor. non refert apud creditorē vtrū ipse vel alius soluat. immo p eodē vtrūque acceptat. si g multo benignior est deus et auidior ad pcipiendā solutionē q̄ homo terrenus. vr q ipse sit cōtentus et sibi sufficiat si alius satisfacit pro eo. Item hoc videtur p locum a minori. qr plus est impetrare remissionem culpe q̄ remissionē pene. Sed sanctus vir impetrat alicui qui est extra grām p suas orationes remissionē culpe. g et remissionē pene p suas afflictiones. Item xps punitus est. et pena sua satisfecit nō p pctō suo. hoc cōstat. g p alio. g xps satisfecit p nobis. si g oēs nos vnū sumº in christo. et mēbra eius sumus. et imitatores eiº tenē debemus. vr q vnº p alio possit et debeat satisfacere.

Contra. ij. Cor. v. Omnes stabimus añ tribunal christi vt recipiat vnusquisq p ut in corpore gessit siue bonum siue malū. g vnicuiq retribuitur iuxta opera sua. g nō vr q alius p alio satisfaciat. qr tūc deus alicui retribueret sm opa aliena. Itē in ps. tu reddis vnicuiq iuxta opera sua. g idem quod prius.

Item ratione videtur. qm nō exigit deus satisfactionem ab aliquo qr delectetur in pena. s vt velut p remedium sanetur offensa. sed qr satisfactio est remediū cōtra culpam. et antidotū siue remediū circa mēbrum infirmans dz apponi. g videtur q nō possit in aliū hominē cōmutari. Itē nō potest cōteri nec confiteri vnus p alio. imo oportet q ipse qui peccat cōteratur et cōfiteatur. g videtur siliter q oporteat ipm satisfacere et penam pati. Item si sani possunt supra se suscipe satisfactionē infirmi. ponatur igitur q aliquis debeat penitentiam septennē. et consanguinei recipiant sup se. et infirmus moritur. quero g a te aut euolat. aut si euolat. Si non. sed punitur in purgatorio. et illi puniunt se p eo. g deus punit bis in idipsum. Si nō euolat. ponatur q illi nihil faciant de satisfactione suscepta. tunc ergo saluabitur quis. et culpa remanebit impunita quod est contra diuinam iusticiam. Itē nullus pōt mereri alteri quin mereatur sibi. sm q dicit illa autoritas. qui p alio orat. p seipō laborat. g pari rōne nullus potest satisfacere p alio quin satisfaciat p se. g si pōt vnus p alio satisfacere. pōt vnus simul et vna pena satisfacere p se et illo. et ita pari ratione p tercio et quarto. et sic deinceps. g p oibus. g vr q si hoc verū est q vno satisfaciēte satisfaciāt et oēs. Rº. dōm q pena satisfactoria habet in se duplicē rationē siue veritatem. Pena enim talis cōpter duo est maxime. et propter medicamentum contra sequelas peccati. et in precium ad soluendum reatum peccati. Si ergo loquamur de ista pena sm q est purgatoria siue medicinalis. cum morbus non recipiat medicinā ex pena aliena sed ppria. vnde non extinguitur concupiscentia in me si tu ieiunas p me. q̄tum ad hanc rationem pena satisfactoria nec potest nec dz commutari in aliā psonam. Posset tn̄ cōmutari in penam internā. qr gemitus cordis plus frequenter medetur vt repet animā q̄ diuturnitas pene exterioris. Si añt loquamur de pena sm q habet rationē precij. hoc mō est cōcedēdum q potest cōmutari. qr pōt vnº p alio soluere penā. Sz hec cōmutatio debet fieri autoritate sacerdotis. cuius est hic duo cōsiderare. s. debitam in subditis dispositionem. et debitam cōportionem in pena vr debitam dispositionem in voto. q in vno sit sufficiētia. et in alio indigentia. et in vtroq sit charitas que facit bona communia. Si vero alterum horum desit. non fit commutatio pene. Debitam vo cōportionem voco vt minor pena in maiorem commutetur. quia plus satisfacit deo pena propria q̄ aliena. sicut efficacius homo meretur sibi q̄ alij. Unde sicut pena assumpta commutatur in maiorem penam purgatoriā. eo q multo minor est illa accepta. p eo q ista est voluntaria simpliciter. illa minime voluntaria. Similr debet ppria pena commutari in maiorē alienam ad hoc vt fiat commutatio recta. Sic igitur cōcedendum est sicut probant prime rationes q pena satisfactoria commutari potest ratione vnitatis ca-

48

49

ritatis quantum ad illud quod habet in se precij sol-
uendi. sed non quantum ad illud quod habet in se me-
50 dicamenti. Ad illud quod obijcitur quod vnicuique red-
detur secundum opera sua. dicendum quod charitas opa aliena facit
sua. maxime quando charitas alterius voluntarie quod
51 suum est alteri donat. Ad illud quod obijcitur de re-
medio iam patet responsio. quia quantumcumque aliquis su-
pra se penam recipiat alterius. tamen ille non est omnio
liberatus a pena quousque consumatur peccati scoria quam
contraxit ex culpa. que etiam non potest deleri nisi per
52 penam exteriorem. vel per contritionem internam. Ad
illud quod obijcitur quod non potest conteri nec confiteri. di-
cendum quod non est simile. quia prima. scilicet confessio et contritio
sunt ordinata vt ingrediatur vnitatem ecclesiasticam
per quam fit vt bona vnius fiant alterius. satisfactio
vero vtranque consequitur. et quia fundamentum istius com-
mutationis est in charitate. ideo non est simile. Alia ra-
tio est. quia in potestate cuiuslibet est confiteri. in nul-
lius potestate est conteri nisi eius qui nouit occulta
cordis. scilicet ipsius hominis. sed penam pati est in potesta-
te cuiuslibet tam pro se quam pro alio. attamen non est in-
utile nec a satisfactione alienum si vir iustus peccata
53 defleat minus iusti. Ad illud quod queritur vtrum statim
euolet ille cuius satisfactio commutatur. dicendum quod non. tum
quia oportet quod scoria peccati purgetur. tum etiam quia
nullus ingreditur paradisum quousque sit extra debitum
omne. ita quod nec ipse sit debitor nec alius pro eo. Si
ergo obijcias quod tunc bis punit deus in idipsum. Di-
cendum quod falsum est. quia secundum quod illi celerius faciunt ipse
liberatur. et computat dominus in sortem penam quam
ille sustinet pro se. et quam alij sustinent pro eo. vnde si de-
buerit penam duorum mensium. taliter poterit iuuari
quod liberaretur infra mensem. nunquam tamen inde extra-
hitur quousque debitum sit plene solutum. quo soluto. iam
illud quod soluitur deinceps est ipsius qui satisfacit. ora-
tio enim in sinu suo conuertitur. vel si ipse non indiget
54 conuertitur in sinum ecclesie. Ad illud quod obijcitur quod quis
meretur alij et sibi. Dicendum quod non est simile de opere meri-
torio et satisfactorio. Opus enim meritorium est ea
ratione qua est ex radice charitatis que semper placet
deo. et ille in quo est illa radix. et que omnes commu-
niter respicit. et omnia communia facit. ideo non po-
test aliquis mereri alij quin ipse placeat apud deum
quia hoc ipsum deo placet maxime. Opus vero satisfac-
torium est ratione pene. et tanta pena soluit tantum
debitum. et maior maius debitum. ideo per eandem penam
non potest quis in integrum duo debita soluere. et ideo si
satisfacit pro se. pro alio quantum ad totum non satisfacit.
et si pro se non pro alio. sibi quidem meretur eternam glo-
riam. quia opus illud placitum est deo. et faciens illud deo
placet faciendo. ac per hoc dignus retributione a deo
iudicatur.

Questio .ij. b

Utrum possit fieri satisfactionis relaxatio. Et quod sic.
videtur. quia vniuersalis ecclesia has relaxationes ac-
ceptat. sed constat quod ipsa non errat. ergo vere fiunt.
Probatio minoris. Ita dictum est petro Luce. xxij.
Ego pro te rogaui petre vt non deficiat fides tua. con-
stat quod hoc dictum est petro in persona ecclesie. sed christus
exauditus est in omnibus pro sua reuerentia. ergo et
in isto. et si hoc. ecclesia vniuersalis non decipitur nec
errat. Item .ij. ad Cor. ij. Nam et ego si quid vo-
bis donaui in persona christi. glo. ac si christus condonasset.
sed si christus vere condonat. vere est condonatum. ergo
quod donauit apostolus vere condonatum et relaxatum fuit.
Sed non est minoris potestatis summus pontifex quam
paulus. ergo etc. Item aug. in li. de penitentia. Cre-
dendum est quod omnes orationes ecclesie et elemosy-
ne et opera iusticie succurrant recognoscenti mortem
suam ad conuersionem. si ergo opera ecclesie valent. ergo
bona satisfactoria que sunt in ecclesiastica vnitate va-
lent ad satisfaciendum. ergo videtur quod ille ad quem
spectat hec distribuere possit peccatores iuuare. et ita
satisfactionem minuere. ac per hoc condonare et rela-
xare. Item christus condonauit multis. non solum
culpam sed etiam penam. vt patet in muliere adul-
tera. sed deus plenitudinem potestatis reliquit in eccle-
sia. ergo et potestatem relaxandi et condonandi.

Contra. Ysa. xl. Dimissa est iniquitas illius. susce-
pit de manu domini duplicia. ergo videtur quod pena ad per-
fectam remissionem sit duplicanda non relaxanda.

Item super illud .ij. Thimo. ij. negare seipsum non po-
test. glo. Quid faceret si dicta sua non impleret. ergo ne-
cesse est quod dominus dicta sua impleat. sed ipse predi-
xit Deut. xxv. Secundum mensuram delicti erit et plaga-
rum modus. ergo necesse est ita puniri sicut quis pecca-
uit. ergo non potest aliquid relaxari. Item ratione vi-
detur. facere dignos fructus penitentie est in diuino pre-
cepto a quo non potest quisquam homo purus absolue-
re. sed dignos fructus facere est secundum magnitudinem sce-
leris magnifice satisfacere. ergo videtur quod non licet alicui de
ecclesia de illo minuere. ergo nec relaxationem aliquam
facere vel precipere. Item inferior non potest absol-
uere a pena ad quam ligat superior. sed deus remitten-
do culpam ligat ad aliquotam penam temporalem. ergo
videtur quod nullus homo possit de illa aliquid dimitte-
re. ergo etc. Respondeo. dicendum quod relaxationes fiunt et fieri pos-
sunt. sed qualiter possunt fieri diuersimode nobis in-
sinuant diuersi. Quidam enim distinguentes forum dei
et forum ecclesie. dixerunt huiusmodi relaxationes non fie-
ri nec intelligi quantum ad forum dei. sed quantum ad forum
ecclesie. Hoc autem sic intelligunt. Sacri canones pro
mortalibus peccatis graues et diuturnas penitenti-
as taxant. vt pro vno mortali septennium vel amplius
secundum quod grauius est. que pena adeo grauis est quod vix aut
nunquam posset quis facere. et pauci inuenirentur qui vel-
lent. ideo constituerunt rectores ecclesie penitentias
secundum arbitrium imponi. et de residuo relaxationes con-
stituerunt fieri. quod et facere poterunt. quoniam con-
stitutio humana erat. et in humana constitutione potest
hic dispensare et temperare. que dispensatio quedam
relaxatio non indebite appellatur. Sed tamen ista opi-
nio et si relaxationes videatur ponere. verius tamen in-
terimit. quia si relaxant ita quod deus non relaxat. poti-
us deceptio quam relaxatio vera iudicanda est. et potius
crudelitas quam pietas dici potest. dum minuendo hic pe-
nitentiam in futuro ad grauiora trahit supplicia. Ideo
aliter dicendum quod relaxatio illa non solum valet in fo-
ro ecclesie. verum etiam in foro dei. quia deus habet pro
condonato quod sic condonatur. Modus autem intelligen-
di qualiter fieri possit talis. presupponendum est quod
bonum obtinemus ex triplici merito. scilicet ex merito pro-
prio. et ex merito capitis. et ex merito ecclesiastice vni-
tatis. Et quod ita sit in se manifestum est. quia quilibet me-
retur sibi per gratiam quam habet. Quod christus meruit nobis
nemo dubitat nisi qui fide caret. Quod ecclesia meretur

nobis ꝛ eius merita patet per verbum Aug. predictum. ꝛ per illud quod ipse subiungit. nemo potest digne penitere quē nō sustinet vnitas ecclesie. Verbum 56 istud est verbū aug. in li. de penitentia. Per hunc modum sicut meritū obtinendi est triplex. sic meritū liberandi a malo. Meritū. s. ꝓpriū. et hoc est meritū nostre contritiōis. ꝛ ꝑ hoc meremur liberari a pena eterna. ita ꝙ simul sunt hec duo. sicut in angelis gratia ꝛ gloria. Scd̄o modo meritū xpi. ꝛ hoc opatur in sacramentis ꝛ potestate clauiū. ꝛ ꝑ hoc remittitur pars pene. Tercio modo est meritum vnitatis ecclesiastice. ꝛ per illud adhuc fit remissio. Et sic ſm triplex meritū triplex fit pene cōdonatio. vt sic currat misericordia cum iusticia. ꝛ in qualibet est cōmutatio maioris in minus. Unde pena eterna primo mutatur in tpalē in remissione culpe. Scd̄o temporalis magna ꝛ supra vires in penam competentem viribus commutatur in sacerdotis absolutione. Tercio dō commutatur pena ad quam tenetur iudicio ecclesie adhuc in minorem in relaxatione. et ꝓ alio residuo merita ecclesie satisfaciunt. ita ꝙ in nullo preiudicatur iusticie. Ad illud 57 qd̄ obijcit ꝙ duplicatur pena. ꝛ ꝙ iuxta mensuram delicti debet esse ꝛ plagarū modus. dōm sicut tactū fuit supra qn̄ agebatur de baptismo. ꝙ pctm̄ nostrū satis punitum fuit quando xp̄s penam ꝓ nobis subijt. ꝛ suam ꝓ nobis penam exposuit ꝛ nostram fecit. nos sufficienter iudicamur puniri. siue q̄tū ad duplicē i aia ꝛ in carne. siue q̄tum ad mensuram acerbitatis pene. Similiter intelligendū in ꝓposito ꝙ penalitates que sunt in ecclesia ꝛ que sunt superogationis. ꝓ eo cui fit relaxatio subueniunt vt deus reputet sibi sa- 58 tisfactum. Ad illud quod obijcitur ꝙ tenetur ad faciendū dignos fructus pnie. Dōm ꝙ facere dignos fructus pnie est dupliciter. s. vere ꝛ interp̄tatiue. Et ille dicitur dignos fruct⁹ pnie facere. q̄ nō solū ꝑ seipm̄ sed etiam ꝑ suffragiū alicuiū habet sufficiens precium ad soluendum debitum. Ad illud quod obijcitur ꝙ 59 inferior nō absoluit ab eo ad quod ligat superior. dicendū ꝙ nō absoluit oīno ꝯdonando. sed ꝓ eo soluendo de ecclesiastico thesauro. Uel potest dici ꝙ inferior potest absoluere ab eo ad qd̄ ligat sup̄ior. si ad hoc data est sibi autoritas a superiori sicut patet. ꝛ talis autoritas a christo data est rectorib⁹ ecclie.

Questio. iij.

A quo possit relaxatio fieri. Et videtur ꝙ a quolibz sacerdote. quia relaxationes fiūt ex vi clauiū. et oīs sacerdos claues habet. ergo videtur ꝙ oīs sacerdos possit relaxationes facere. Si tu dicas ꝙ nō est ex vi clauium. sed ex thesauro ecclesie. Contra. quilibz sacerdos hz thesaurum sue parrochie. sicut ep̄s sue ꝓuincie. ergo ꝛc. Item qui presunt collegijs habēt claues ad soluendum ꝛ ligandū in vtroq; foro. ꝛ habent thesaurū superogatonū. sicut prelati religionū. q̄ videtur ꝙ ipsi possint. Itē videtur ꝙ quilibz homo. quia quilibet libere conditiōis est dn̄s bonoꝝ ꝛ meritoꝝ suoꝝ. ergo potest merita sua alteri concedere. ꝛ dum illi concedit eius penitentia minuitur ꝛ relaxatur. ergo videtur ꝙ quilibet hoc possit. Item bona spiritualia sunt maioris cōmūicationis q̄ temporalia. sed si aliquid datur alicui. ex quo plene datur illi potest illud concedere alij. ergo videtur pari ratōne immo fortiori ꝙ cui date sunt relaxationes. ille potest eas dare alteri. Contra. Plus est facere indulgentias q̄ imponere penitentias. sed penitentias imponere non potest nisi solus sacerdos. ergo indulgentias dare non pōt nisi sacerdos. Itē nemo scit vtrum plura habeat merita q̄ sibi sufficiāt. imo nescit se habere merita sufficientia. ergo nullus de ꝓprio potest relaxare aliquid de pena conferendo aliquam ex eis indulgentiam. ergo nō spectat indulgētias facere nisi ad prelatos eccie. Item maius est indulgentias cōcedere q̄ excommunicare vl̄ ecclesie reconciliare. sed primū est prelatorum tm̄ sicut prius ꝓbatum ē. ergo multo fortius indulgentias facere. Queritur ergo cum vnus episcopus nō possit alienos subditos absoluere nec ligare. nec in foro penitētiali nec in foro iudiciali. vnde est ꝙ potest indulgentias in aliena dyocesi facere. sicut videmus tota die fieri. R° di- 60 cendum ꝙ sicut in precedenti ꝓblemate tactum est. relaxationes ꝛ indulgētie fiunt de meritis superogationis que sunt in ecclesia. que quidem sunt sicut thesaurus sp̄ualis eius. hec aūt merita superogationis non omniū est dispensare sed episcoporum tm̄. ꝛ iō relaxatōnes facere ad solos episcopos pertinet. Ratio autem quare thesaurus ecclesie solis episcopis cōmittitur dispensandus est. quia ecclesia thesaurū istum habet ex desponsatione sui cum christo qui est vir e⁹ ꝛ sponsus. et cui generat filios ꝛ filias. id est perfectos et imperfectos. ad quorum educationem christ⁹ vult seruare hec bona. Et quoniam in lege tactū est. ꝙ qui recipit vxorem fratris sui vt suscitet fratri suo defuncto semen. debet succedere in bonis que pertinent ad filiorum educationem ſm ꝙ innuitur Ruth. iiij. illis solis competit iste thesaurus dispensandus. qui sunt sponsi ecclesie. tales autem sunt episcopi qui sponsi sunt ꝛ habent vim generandi filios ꝛ filias. id est ꝑfectos et imperfectos. ideo omnes episcopi qui habent prolem. possunt facere indulgentias. ꝛ precipue summus pontifex qui est totius vniuersalis ecclesie sponsus ꝛ rector. quia ipsi competit totius spiritualis thesauri dispensatio ſm ꝙ curam habet de tota ecclesia ꝛ omnibus eius filijs. vnde oēs sunt eius filij. ꝛ ip̄e est pater oīm. Concedendū igitur est ꝙ indulgētias facere nō tm̄ ꝯceditur laicis. sed nec etiam sacerdotibus nec prelatis inferioribus vt abbatib⁹ vel prioribus. Ad illud quod obi̅ in contrariū iam 61 patet ex dictis. q2 nō est tota ratio virtutis indulgētias faciende clauis. sed requiritur potestas clauis cū iurisdictione. ꝛ thesauri dispensandi autoritate. q̄ ordinarie solis competit episcopis. Nam ꝑ cōmissionem quilibet sacerdos potest dare indulgentiā ex pte episcopi sicut patet in simplicibus predicatoribus.

Ad illud quod obijcitur de illis q̄ presunt collegijs. 62 dōm ꝙ tales qui presunt subditis. aliquā auctē habent bonorum sui collegij. non tamen respectu meritoꝝ christi quod dedit dispensandū ecclesie ꝛ ei⁹ spōsis. ideo nō habent autoritatem plenariam respectu thesauri ecclesie. ꝛ ideo solum bona sui collegij possunt communicare sed nō possunt relaxare. q2 nesciunt vtrum supabundent. q2 potestatem plenam super hoc non habent. Et voco largo mō plenā potestatē prout dicit plenitudinem sufficientē. per quem modum est in episcopis ad hunc actum. non prout dicit plenitudinem superexcellentie. sic eñ est in solo summo pōtifice plenitudo. s. ptātis ꝛ autoritatis. Ad 63 illud qd̄ obi̅ ꝙ quilibet homo pōt bona sua alteri cō

cedere. dō ꝙ relaxatio plus dicit ꝙ cōicationē. dicit enī quandā auctē rationē cuius dicitur isti indulgentiam prestare. z ideo ꝗuis quilibet habens charitatem bona sua possit cōicare. nō tn̄ omnis potest relaxare. sed qui habet ad hoc cōcessam sibi autoritatē.

64 Itē differt cōicatio a relaxatōne. q̄m relaxatio fit de preteritis malis ꝑ merita xp̄i vel ecclesie que ꝓcesserunt. cōicatio aūt ꝓpriē respicit futurū bonū nō solum preteritū. z ꝗuis possit dare alicui qd̄ iam nō ē datū nec determinatū alicui. sicut vnā missam quā cantat ꝓ aliq̄ mortuo. tn̄ si cātauit eā ꝓ suis pctīs vel dedit alij nō potest sua autoritate cōmutare. hinc est ꝙ qui recipit relaxationes ꝓ se. non pōt dare alteri. q2 si ecclesia soluit debitum suū apud deū nō ꝓpter h̄ dedit potestatem ꝙ solueret ipse pro alio. Et si deus dimisit isti debitū. nō ꝓpter hoc pōt iste dimittere alij quod deo debet. Nec valet illud argumentū de cōicatione naturali. Quia enī aliq̄s oīno liber est in possidendo tēpalia. quicunq3 est libere ꝯditionis z libere possidet. libere pōt alteri dare. qui aūt seruus est nō pōt sine autoritate dn̄i. oīa aūt nostra sunt christi. et omnia merita sp̄ualia. et nos sumus eius serui. et iō nihil possumus in alterum trāsferre vel dare nisi sit

65 data autoritas a xp̄o. z sic patet sequens. Ad illud quod querit vltimo vtrum epūs possit indulgētias facere in aliena dyocesi. Dicunt aliqui ꝙ sicut pōt ligare et soluere in aliena dyocesi ex consensu dyocesani. ita et relaxationē facere. et ita due virtutes ꝯcurrunt in vnam. z tantū p̄nt si sunt multi quātū si vn⁹ sol⁹. Sed tunc nō videt esse aliud ꝙ deceptio si hoc esset. Ideo dōm ꝙ quia relaxatio dicit thesauri cōicationem. z vlterius auctēm qua epūs in aliena dyocesi pōt cōicare bona sua subditis alienis. bona inq̄ sue dyocesis. ꝓprijs aūt subditis relaxare siue indulgere. vnde iste relaxationes proprijs subditis veresunt relaxationes. si contingat subditos pergere ad obtinēdam indulgentiam quam ibi facit episcopus. alienis potius sunt comicationes ꝙ relaxationes. Per quem modū abbates. ꝑores. ministri communicant bona sui collegij sed non relaxant quicq̄. nisi forte hoc sit ex consensu z voluntate ꝓprij epī. Et hoc dicit de penitētijs z remiss. Q2 autez consuluisti. ex. j. cū a non suo iudice ligari null⁹ valeat vel absolui. remissiōes illis ꝓdesse tm̄modo arbitramur quibus ꝓprij iudices indulserunt.

Questio .iiij. k

Pro quo debeat relaxatio fieri. vtrum. s. pro sp̄uali. an ꝓ corꝑali beneficio. Et ꝙ ꝓ temporalibus z corporalibus actibus fieri debeat vel etiam beneficijs. ostenditur ꝑ communem vsum ecclesie. vbi indulgētie fiunt ꝓ elemosynis. ꝑegrinationibus. visitationibus reliquiaꝝ. z hmōi. Item ratione videt. quia hmōi relaxationes aliquo modo sacramentales sūt. sed sacramenta attendunt in rebus exterius gestis. ergo zc̄. Itē iste relaxationes non sunt a culpa s3 a pena. sed pena si recte commutatur. commutat in culpam. sed absolutō fit a pena exteriori in carne. vt pote a ieiunijs z consimilibus. ergo debet fieri commutatio in penam exteriorem. ergo ꝓ tali commutationes fieri debent. Item si non pro opere exteriori sed pro interiori. ergo cum bona voluntas simul possit esse in aliquo respectu omnium relaxatōnuz. quia ꝑfectus omne bonum vult z sibi placet. videt tunc ꝙ quilibet iustus haberet omnes indulgentias quod non est ꝯueniens dicere. tunc enī frustra homines laborarent. Contra. Indulgentia siue relaxatio dicit beneficium sp̄uale. sed quicunq3 dat sp̄uale ꝓ temporali committit symoniam. ergo videt ꝙ in oībus relaxationibus sit symonia si fiunt pro exterioribus obsequijs vel elemosynis. Item maior est misericordia sp̄ualis ꝙ corporalis. vnde magis ē alicui parcere ꝙ hospitio colligere vel elemosynā dare. ergo facit magis hominem dignum remissione. ꝗ potius pro illo ope debet fieri relaxatio. Item in maiori ruina z ꝑiculosiori est ecclesia in qua est scisma ꝙ ecclesia cui⁹ ꝑietes minant ruinā. ꝗ magis indiget talis ecclesia muniri ꝙ alia. Si ergo relaxationes debito modo fiūt ꝓ ecclesia materiali reparanda. vt qui iuuat habeat indulgentiā. vr̄ multo forti⁹ indulgentia debere dari pro sp̄uali ruina reparanda. vt qui orat vt deus det ei concordiā. indulgentiam habeat. Item maioris ꝑfectionis z plus deo acceptum est religionem intrare ꝙ crucem accipere. ergo potius deberet dominus papa indulgentiam dare intrantibus religionem ꝙ euntibus vltra mare. Iuxta hoc querit si aliquis accipit crucem z habet votū z voluntatē ꝑfectam eundi vltra mare. vtrum habeat remissionem oīm pctōꝝ. Q2 si sic. tunc indulgentia fit ꝓ sola volūtate et ita pro re spirituali. Si vero non. tunc ecclesia non videt esse cōformis deo. qui votum z bonam voluntatem (si plena est z non deficiat) quantum in se est reputat pro facto. R°.

66 dōm ꝙ sicut videmus in polic̄ijs z cōmunitatibus humanis ꝙ thesaurus reipublice ꝓpter duo maxie consueuit ꝓferri z commūicari exterius. sic est i spiritualibus intelligendum. Profert nanq3 thesaur⁹ extra ad dispergendum propter gloriam principis. sicut faciunt reges curiales. sicut fecit Assuerus Hester. j. Alio modo ꝓpter vtilitatem cōmunitatis. vt quando leditur communitas. ꝓferunt stipendia et donatiua militibus vt eant ad pugnam. Sic thesau-

67 rus ecclesie ab his qui habēt dispēsare. duplici ex cā debet distribui. Una causa est ꝓpter gloriam principis z laudem. z laus z honor dei est in sanctis suis. z sancti honorant in constructione basilicarum. visitatione basilicarum. commemoratione virtutum suarum. z idem fit in predicationibus z sermonib⁹. ideo ꝓ his omnibus indulgentie recte fiūt. Alia cā est cōmunis vtilitas. que quidē vtilitas est defensio terre sancte. defensio fidei. promotio studij. z cōsimilia. z ideo ꝓ talibus debent fieri. Et quoniam hec cōsistunt in actibus exterioribus. iō maxime pro acti-

68 bus exterioribus debent fieri indulgētie. Ad illud ergo quod obijcitur ꝙ est symonia. quia datur spirituale ꝓ temporali. Dicendum ꝙ falsum est. imo maior pena commutatur in minorem. z residuum soluit pastor ecclesie de gratia. Uel dicendum ꝙ non dat indulgentiam pro elemosyna exteriori considerans datum sed fructum. videlicet quia ex radice bo-

69 ne voluntatis procedit. Ad illud quod obijcit ꝙ sp̄ualis elemosyna maior est. dicendum ꝙ in donatione indulgentie non cōsideratur operis nobilitas. quia tunc magis deberet dari docentibus ꝙ peregrinantibus. sed cōsiderat hoc ꝙ illud opus sit mere voluntatis non necessitatis. sit etiam quid taxabile. sit etiā aliquo mō penale. hec enī oīa considerat q̄ indul-

70 gentiā prestat. Ad illud quod obī de ruina sp̄uali. dō. ꝙ sicut tactū est ꝓ talib⁹ tenet hō orare. Preterea

Non est bonum talia publicare. Ruinam aūt materialem ecclie publicare nec dicit aliquod malū nec infamiā. Preterea magis pōt homo subuenire ad releuandū inopiā ecclie q̄ȝ ad ponendū ibi cōcordiā. qa p̄imū est opus humanū. scdm̄ do opus diuinū.

71 Ad illud quod obi͂ de ingressu in religionē. Dōm q sicut indulgentie nō debent dari indignis. ita nec debent dari nisi indigentibus. veri aūt religiosi q̄ statum aggrediunt̄ pfectionis. potius spūalia bona aliis largiunt̄ q̄ȝ aliunde ven dicent. vnde hic maxime verū est qd̄ dicit̄ Act. xx. beati⁹ est magis dare q̄ȝ accipere. In tempalibus aūt nō habet veritatē nisi q̄n denās dat de ꝓprio labore. ⁊ accipiens accipit ex opere.

72 Ad illud quod queritur de sola voluntate ⁊c. Dōm q ꝫm peritos nō hȝ totā indulgentiā. q̄cquid isti vulgares predicatores dicant. tn̄ valet eis tā nobile ꝓpositum ad augmentū charitatis. ⁊ ꝓ cōseqns cōtritionis. ⁊ ita ad remissionē pene. Indulgentie enī nō intelligunt̄ dari ꝑ sola voluntate sed ꝑ effectu. vnde q̄ habet voluntatē ⁊ effectū indulgentiam cōsequit̄. alius q̄ habet voluntatē solā ex deuotione habet meritū magnū. licet nō omnimodū consequatur effectum.

Questio. v.

Cui relaxationes pn̄t fieri. Et querit̄ vtrū existenti in purgatorio. an solum viuenti in hoc seculo. Et q extendat se ad eos q̄ sunt in purgatorio vr̄. qz dicit Crisost. sup illud math. xvi. Tibi dabo claues re. ce. Hoi mortali celi ⁊ terre ⁊ oim que in eis sunt ptātez cōmisit dn̄s. ⁊ ecciam validiorē celo demonstrauit. ḡ vr̄ q summus pontifex habeat posse sup eos qui sūt in purgatorio. Item suffragia ecclesie ꝓsunt his qui sunt in purgatorio sicut melius patebit infra. alioquin frustra oraret ecclesia ꝑ mortuis. ꝫ indulgentie sunt de nobilissimis suffragiis ecclesie. ḡ ⁊c. Itē petro cōmissa est clauis regni celoꝝ. ꝫ q̄ñdiu quis est extra palatiū indiget auxilio ostiarij siue deferentis clauē. ⁊ in eius manu ⁊ ptāte est. ḡ cū ille q̄ ē in purgatorio adhuc habeat obstaculū. vt remoueat̄ ab eo indiget auxilio clauis. sed illud auxiliū ꝯfert̄ per indulgentias. ḡ ⁊c. Item pater misericordiaꝝ oib⁹ prouidet ꝫm ordinatissimā dispositiōem ⁊ misericordissimā suam pietatem. Sed recta ordinatio charitatis que exigit vt vnus possit ab alio adiuuari. hoc maxime exigit circa eum qui se iuuare nō potest. Si enim hominibus in hoc cum indigent auxilio prouidit deus auxiliū ꝑ indulgentiam ecclesie ꝯferenduȝ. cum illi de purgatorio indigeant auxilio et se iuuare non possint. videt̄ q indulgentie eis facte maxime prosint. et q ꝑ hanc viam deus eis maxime ꝓuidere debuit. Contra. Math. xvi. dictū est petro in potestatis collatione. Quodcūqȝ ligaueris sup terram erit ligatū ⁊ in celis ⁊c. ⁊ ibi collata est amplitudo potestat̄. sed determinatio fit ꝑ hoc qd̄ dicit sup terraȝ. ergo non habet potestatem super illos qui sūt mortui. cum iam non supersint. Itē mgr̄ dicit in litera ⁊ accipit a Theodoro in suo penitentiario. q morientibus nō est penitentia imponenda ꝫ solū innotescēda. ḡ si ligatio ⁊ relaxatio pari passu ambulant. qz simul data est potestas ligandi ⁊ soluendi. cū non possit penitentiam imponere in morte. multo min⁹ post mortem potest relaxationem facere. Itē null⁹ potest alicui relaxationem facere nisi pariter possit euȝ iudicare. sicut dicitur de penitentijs ⁊ remissionib⁹ in decret. nullus enī pōt iudicare nisi eū qui est de foro suo. sed illi qui sunt in purgatorio non sunt de foro ecclesiastico. ḡ ⁊c. Item si posset indulgentias facere eis qui sunt in purgatorio. cum talib⁹ maxime compatiendum sit. deberet summus pontifex totaȝ ibi exponere suā ptātem. et ita facere q statim euolarent. vt quid ergo ꝑ mortuis amplius orat̄ ⁊ laboratur si summus pontifex potest eos tam de facili liberare.

73 R° dōm q sicut ex precedentibus colligit̄ relaxatio siue indulgentie collatio duo dicit. s. thesauri ecclesie cōicationem. ⁊ cum hoc quandam iudiciariam absolutionē. sicut expresse colligit̄ ex decretali illa de penitētijs ⁊ remissionibus. Qd̄ aūt consuluisti ⁊c. Dico igit̄ q qz bona ⁊ thezaurus ecclesie est in summi pontificis potestate. ⁊ illi qui sunt in purgatorio ratione charitatis ydonei sunt spūalia beneficia recipere. q papa pōt eis bona ecclesie cōmunicare. Quātum autem ad autoritatem iudicandi cum illi iam exierunt forum ecc͞ie ⁊ ecc͞iasticum iudiciū. videt̄ q eis non possit fieri absolutio nisi ꝑ modū deprecationis. ⁊ ita ꝓprie loquendo non fit eis relaxatio. sed si large dicat̄ relaxatio cuiuscūqȝ auxilij impēsio ⁊ bonorum ecclesie communicatio. sic potest eis relaxatio fieri. sed hec nō tenet modum iudicij sed poti⁹ suffragij. Amplius relaxatio ꝓprie dicta nō tm̄ dicit iudiciariā absolutionem. verumetiam dicit aliquā cōmutationem in penam aliquam voluntarie assumptaȝ ⁊ cum deuotione. ⁊ hoc videmus in omnib⁹ indulgentijs. hoc aūt nō pōt eē q̄tum ad eos qui sunt in purgatorio. quia sunt extra statum illum in quo posset eis persuaderi alicuius pene deuota et voluntaria assumptio. et ideo non competit eis relaxatio. nisi forte ꝑ medium siue per accidens. Si quis enim vellet crucem ꝑ mortuo patre assumere non est aliqualiter negandum q si voluntas sit summi pontificis quin indulgentia illa prosit. Ex his patent obiecta ad vtranqȝ parteȝ.

74 Ad illud enī quod obijcitur q potest. dōm q verum est ꝑ modum adiutorij et suffragij. Tamē ad illud quod obijcit̄ de potestate clauis. q pōt vsqȝ ad apertionem celi. Dōm q si intelligat ꝑ modū iudicij non habet veritatem nisi q̄tum ad eos qui sunt de ecclesia militante. Si q̄tum ad adiutoriū. sic q̄tum ad omnes bonos q̄ sūt extra celum.

75 Unde nota q quidam sunt de ecclesia triumphante. et sup tales non potest nec iudicando nec adiuuando. Quidaȝ de militante. ⁊ super tales pōt tam adiuuando q̄ȝ iudicando. Quidam in statu interno qui iam iudicati sunt et tamen miseri sunt. et super tales non potest iudicando sed potest adiuuando. quia dum viuerent meruerunt adiuuari. Et sic patent obiecta ad primam partem.

76 Ad illud quod obijcitur ad oppositum q non possit propter hoc quod dicit super terram. dicendum q illud intelligitur de iudiciaria potestate. Nihilominus tamē

77 possit dici q quodammodo super terram sunt dum super terram hoc meruerunt. Ad illud quod obijcitur de absolutione et ligatione potest responderi q non est simile. quia promior est deus ad misericordiam. et ideo abundantiorem dedit potentiaȝ ad miserendum. Uel dicendū q ali⁹ se pōt in hac vita ligare ꝑ eo q ex vinculo charitatis alius absoluit̄.

78 Ad illud qd̄ obi͂ de relaxatōne q includit iudiciū

79 Rñdendũ q ipse pcedit put relaxatio pprie dicit & sic respiciat solos viuos. Ad illud quod obijcit q re nõ absoluit solo verbo omnes qui sunt in purgatorio. dõm q si deus p seipm sic misereri vt semp velit tenere suam iusticiaz. multo fortius dei minister. vñ dispensatio bonoꝝ ecclesie discrete & cũ moderamie supplenda est. Alioquin nisi discrete fieret. deus non acceptaret. et ne bona spũalia possent dissipari. aut contra diuinã acceptationẽ tribui. q̃uis possent bona tpalia non solum dispensari. verũetiam dissipari de facto. ideo taliter dictat ius diuinũ esse faciendũ. Si quis aũt ɔtendat vicariũ iesu christi habere iudiciariã potestatem super eos qui sunt in purgatorio. nõ est ei multum improbe resistendum. dum tñ hoc dictat ratio vel autoꝛitas manifesta. Quicq̃d enĩ loquamur disputantes vel etiam predicantes. hoc sana fide tenendum est q dñs vicario suo plenitudinẽ potestatis ɔtulit. & tantaz recepit potestatẽ quantã debebat homini puro dari. & hoc ad edificationẽ corpoꝛis sui. quod est ecclesia. vnde super hoc non iudicare sed gratias plurimas deo debem⁹ agere.

Questio. vj. m

Quantum valuerint homini hmõi indulgentie q̃ fiunt: Et q valeant tantum quantũ predicant videt quia dicit Job. xiij. Non indiget deus nostro mendacio. ergo videt q summus pontifex suis lr̃is mẽtiri non debeat. Si ergo verum dicit. tantam tribuit indulgentiam quantã etiam suis lr̃is pmittit.

Item qui pmittit aliquantã summã pecunie tenet ei si est in soluendo. Sed summ⁹ pontifex & alij qui dant indulgentias promittunt aliquam ptez penitentie relaxare. ergo si potest soluere tenetur. Qz aũt possit videt p illud qd̃ dicit. ij. Coꝛ. ij. Si q̃d donaui in psona christi. glo. ac si christus donasset. sed xp̃s potuit totum ɔdonare. ergo &c. Item aliquis episcopus potest aliquantã indulgentiã facere. esto q. xx. vel. xl. dieꝝ. sed summ⁹ pontifex pl⁹ põt q̃z omnes epi. eo q plenitudinem habet potestatis super omnes. g̃ plus potest dare q̃ om̃es. ergo videt q totum possit condonare. ergo si totũ. & p ɔsequens q̃ntamlibet partẽ. Item summus pontifex põt facere indulgentiam generalem vnius diei. g̃ centũ milibus potest dare vnum diem. ita q cuilibet vnũ. ergo pari ratione vni potest dare quod diuisim dat oĩb⁹. ergo totũ ɔdonare. g̃ tantũ valent indulgentie q̃ntum sonant lr̃e pontificales. Contra. Si tantũ valent indulgentie quantũ dicit. g̃ cũ multe & large indulgentie fuerint. & merita sint adeo pauca nunc q vix potest homo sibi sufficere. vr̃ q iam totus thesaurus ecclesie a longo tpe defecisset. & ita nulla indulgẽtia nũc valeret. Itẽ si tantum valẽt quantũ dicit sed in aliquibus indulgentijs p adiutorio facto fabrice ecclesie vel cõsimili. indulgentie partis tercie pnie pmittunt. ergo si detur primo vn⁹ denari⁹. & secundo secundus. & tercio tercius. vr̃ q ille qui mille peccata cõmisit. p tribus obolis vel denarijs sit liberatus. quod non tñ falsum s̃ etiam irrisione dignuz iudicat omnis anima recta. Itẽ si tantũ valẽt q̃ntũ dicitur. ergo si peccatoꝛi qui debet nouẽ annos remittunt anni tres. Similit illi q̃ debet. xxx. remittitur tercia ps. & ita decenniũ. vr̃ q repoꝛtet cõmoduz de malicia sua. Itẽ si tantũ valẽt quantũ dicit. ergo ille q̃ habitat iuxta ecclesiam in qua est indulgentia vni⁹ anni. dũ visitat ecc̃iam. tantũ hz quantũ ille qui longe distat p duas dietas. & diues offerens vnũ obolũ tantũ hz quantũ vna paupcula. Sed hec omnia sunt abusiones. g̃ nõ tantũ valent indulgẽtie q̃ntũ ecclesia predicat. R̃ dõm q cõiter s̃m doctores ad hoc q indulgentie vel relaxationes aliq̃d valeãt exigit duplex conditio ex parte donantis. et duplex ex parte recipientis. Ex parte dantis reqrit potẽtia. 80 requirit etiã honesta & rõnabilis cã. Nõ enĩ credenda esset indulgentia alicui⁹ valoꝛis si quis daret eaz euntibus videre toꝛneamẽta. Ex pte recipientis duplex. s. ɔfessio cũ vera contritione. & fides cũ vera deuotione. vt vere de pctis sit penitens. & vere ɔfidẽs q pastoꝛis indulgentia sibi valeat. His presuppositis dixerunt aliqui hmõi indulgentias aliquid valere. sed nunq̃ tantũ quantũ pmittit. sed aliquid valẽt modicũ s̃m q meret fides & deuotõ. Predicat tñ hoc ecclesia. vt filios suos bona quadã deceptiõe ad bonũ alliciat. sicut mlier filio pomũ pmittit qd̃ postea nõ donat. Sed istud ecclesie est derogare. dicẽdo eã sub specie quadã mentiri. & opa inania & puerilia & iocosa eẽ que facit. quod abhoꝛret mẽs recta. Alij dixerunt q simpliciter tantũ valent quantũ pmittunt. q2 nõ ɔsiderat hic emptio. sed ecclesie largitas. & equa est hic conditio q̃cũq3 sit ille qui se disponat. Unde sicut diues mittens ad tabernam tantum habet de vino quantũ hz vetula paupcula si par preciũ mittat. sic in ecclesiastica volunt intelligi indulgẽtia. Sed ista positio vr̃ adhuc nimis magnũ forũ facere de indulgentijs. ac p hoc poti⁹ facit ad vilificationez ipsarũ q̃ ad laudẽ. Tercij dixerunt. q ad hoc q valeant iste indulgentie tantũ quantũ pmittit. necrio requirit existimatio iusta. Iustã aũt existimatiõez vocauerũt q̃n libere tantũ elyme facit p ecclesie subleuatione. quantũ vellet dare ad hoc vt remitteret tercia pars pnie sue. siue quantũ deberet velle dare. Sz certe si ita esset. nulla esset in mũdo relaxatio sed solum cõmutatio si q̃s inspiciat. Possum⁹ igit dicere. 81 q quantitas indulgentie attẽdit respectu pene s̃m q hz rõnẽ precij vel debiti soluendi. nõ rõne antidoti vel purgatõnis scoꝛie peti. quã nece est amoueri p scdam penam. vtputa p ɔtritionẽ. vel alic⁹ pene pressionem. Hec aũt quantitas mensurat s̃m rectuz iudiciũ sui pontificis vel ei⁹ q̃ indulgentias facit. Ille aũt q̃ dat indulgentias cũ eas tribuit. ɔsiderat cãz p qua reputat eũ dignũ tanta gr̃a. & s̃m q plus vel minus accedunt hoĩes ad illã causam. pl⁹ vel minus pticipant de indulgentia. Ut verbi gr̃a. stationes rome institute sunt vbi sunt indulgentie determinate. hoc instituerũt sancti patres ppter pegrinos q̃ veniebant de locis remotis. nec existimauerũt dignũ esse tanta gr̃a eũ q̃ est nat⁹ iuxta ecc̃iam. sicut eũ q̃ p longã venit viam. vñ nec tantã recipit indulgentiã s̃ aliquantã. Concedo igit q indulgentie quantuz est ex ptãte dantis tantũ valent quantũ pmittũt. sicut oñdũt pme rõnes. Concedo nihilomin⁹ q cuilibz valẽt tantũ. nec equalit oĩb⁹. s̃ s̃m existimationẽ ei⁹ quam hũit vel habere debuit q̃ indulgẽtiã fecit. quam non opoꝛtuit exprimere. quia omnes fideles debẽt illud in coꝛde ɔsupponere q dona & miserationes sancti spũs donent cũ eq̃ libramine. nec hoc dz aliquẽ ab his retrahere. q2 sp plus valẽt si hõ sit in charitate q̃ valeat obsequium vel aliud aliq̃d p q̃ indulgẽtia ɔcedit vel donat. Ex hoc patẽt oĩa obiecta.

Di. XXI. de confessione sacr'ali q̄tū ad oportunitatē tpis respectu pnīe venialiū.
Olet etiam queri vtruz post hanc vitam rc. Supra egit mgr̄ de tempis oportunitate q̄tū ad remissio nem mortaliū. hic secundo agit de oportunitate q̄tū ad remissionē venialiū. Et hz hec pars duas. In prima ꝓcedit ad veritatē ostendendā. In secūda se exercet ad veritatē defendendā. ibi. Hic obijci po test si ꝑ lignū. fenū rc. Prima pars hz duas. In prima oñdit a quib⁹ homo purgeꝛ in purgatorio. s. vtrū a pe nis an etiā a culpa. ostendens q̄ a culpa. In scd̄a agit de diuturnitate purgationis. ibi. In illo aūt igne purga torio rc. Silr̄ scd̄a pars in qua veritatē oñsam defendit hz duas. In pīma eñi dissoluit quādā sophisticā rati onem. In scd̄a v̄o excludit quandā appentem solutionē. ibi. Sed forte dices illud accipiendū esse rc.

Ostēdit q̄ homo purgaꝛ in purgatorio a culpa. a

Dist. XXI.
Math. xij.

Olet etiā queri vtrū post hanc vitaz aliq̄ pctā remittaꝛ. Q᷑ aliq̄ p⁹ hāc vitā remittaꝛ christ⁹ ostēdit in euāgelio vbi ait. Qui peccauerit in spm̄sctm̄ nō remittetꝛ ei neq̄ȝ in hoc seculo neq̄ȝ in futuro. Ex quo daꝛ intelligi sicut sancti doctores tradunt. q̄ quedam peccata in futuro dimittentur. Quedā eñi culpe in hoc seculo relaxanꝛ. quedā v̄o pūc etiaz in futuro. que quidē post mortem grauāt. ꝟ dimittunꝛ si digni sunt. si bonis actibus in hac vita meruerunt vt dimittanꝛ eis. [a] De illis etiam qui edificant lignum. fenum. stipulā. dicit Aug. q̄ ignem tribulationis transitorie inuenient cremabilia edificia que secū portauerit cremantem. Ait eñi sic. Post istius sane corporis mortem. donec de igne purgatorio veniaꝛ ad diē damnatiōis vl' remuneratōis. si hoc temporis interuallo spiritus defunctoꝝ qui edificauerūt lignū. fenū. stipulam. huiusmodi ignem dicanꝛ ꝑpeti. quem alij non sentiūt. q̄ hmōi edificia portauerunt. vt inueniāt ignem transitorie tribulatōis venialia cremātē. nō redarguo. quia forsitan veꝝ est. Sȝ q̄ȝ dicaꝛ saluus erit q̄si ꝑ ignē. ptēnitꝛ ille ignis. Grauior tñ erit ignis ille. q̄ȝ q̄cq̄d potest homo pati in hac vita. Hic apte insinuaꝛ q̄ illi q̄ edificāt lignū. fenū. stipulā. quedā cremabilia edificia. s. venialia pctā secū portāt. q̄ in igne emēdatorio cremāꝛ. vñ ꝯstat quedā venialia pctā p⁹ hāc vitā deleri.

a
Aug. in li. de ciui. dei.

De diuturnitate purgationis. b

In illo aūt igne purgatorio alij tardi⁹. alij citius purganꝛ. s̄m q̄ ista ꝑeūtia magis vel min⁹ amauerūt. Vñ aug. Post hāc vitā incredibile nō est nōnullos fideles ꝑ ignē quēdā purgatoriū quāto magis min⁹ ve bona ꝑeūtia dilexerīt tāto tardi⁹ citi⁹ q̄ȝ saluari [b] Vñ si frustra illa tria distīxit apl's lignū. fenū. stipulā. q̄ illi edificāt. q̄ ꝛ si aliena nō rapiūt. reb⁹ tñ īfirmitati cōcessis aliq̄ dilectiōe inherēt. qui s̄m suos amandi modos vl' diuti⁹ vt lignū. vel min⁹ vt fenū. vl' minimū vt stipulā. ignē sustinebūt. [c] Qui v̄o supedificāt aurū. argētū. lapidez p̄ciosum. de vtroq̄ȝ igne securi sunt. nō solū de illo eter no q̄ cruciaturus est impios ineternū. sed etiaz de illo emendatorio quo purgabunꝛ quidam saluandi.

Aug. in enchi.

Quid sit b
edificare lignū. fenū. stipulā.

c
Aug. sup psal. xxxj.

a De illis etiā q̄ edi. lig. fenū. ꝛ stipu. rc. Vr̄ ꝑ h̄ intelligē venialia. Sȝ ꝯ ysa. v. Ve q̄ ꝯiūgit domū ad domū rc. glo. hiero. Heretici dogmata dogmatib⁹ ꝯiūgūt. ꝛ q̄ supra fundamētū debuerunt edificare auꝝ. argētū. ꝛ lapides p̄ciosos. ecōu͂ edificāt lignū. fenū. ꝛ stipulā. ꝟ ꝯstat q̄ heretici i fictione dogmatū suoꝝ mortaliꝛ peccāt. ꝟ istud nō intelligiꝛ de venialib⁹. Itē q̄r q̄ tropo dicunꝛ venialia lig. fenū. ꝛ sti. et cū multe sint venialiū dr̄ītie. quō ad tres pñt reduci. Et r̄ndēdū est ad h̄ q̄ vna scriptura multis modis pt̄ exponi. vn⁹ tñ ē p̄ncipalis ꝛ lr̄al' intellect⁹. plures tñ eē pñt ꝑ adaptationē. Lr̄alis aūt itellect⁹ hz q̄ pz ex glo. ꝛ lr̄a seq. est de venialib⁹. nec hiero. q̄ndā adaptatione exponit. Si q̄raꝛ rō h⁹ itellect⁹. dō. q̄ apl's loq̄ꝛ de venialib⁹ inq̄ tm̄ sūt cremabilia. Cremabile āt qd̄ ꝯstat pabulū ꝛ ꝯsumiꝛ ab igne in triplici dr̄ītia ē. Qd̄dā eñi ē qd̄ durat diutius. qd̄dā citissime ꝯsumiꝛ. q̄ddam medio mō. Prio mō di lignū. scd̄o mō di stipula. ꝛ tercio mō di fenum. qd̄ tenet mediū inꝛ vtrunq̄ȝ extremū. b Vñ nō frustra illa tria distīxit apl's. li. fe. rc. Vr̄ male dicere. q̄ȝ supra fidē nihil edificaꝛ nisi bonū. ꝟ nullū pctm̄. ꝟ venialia sūt pctm̄. ꝟ nullo mō supedificaꝛ. Itē nihil cōburiꝛ qd̄ ē de spūali edificio. ꝟ lig. ꝛ fe. ꝛ sti. supedificāꝛ. ꝟ nō cremāꝛ. Re⁹ dō. q̄ li. fe. sti. supedificari dicūꝛ dupl'r. s̄m q̄ dupl'r possum⁹ exponere. Pōt eñi ꝑ lignū intelligi op⁹ bonū. cui tñ ē annexū aliqd̄ veniale pctm̄. sicut pz in multis actib⁹. ꝛ tale op⁹ ex alio hz q̄ sit de edificio. ex alio hz q̄ sit cremabile. Nā supedificaꝛ ea rōe q̄ bonū est ꝓpter p̄ncipalē intentionē. sed cremaꝛ ea rōe q̄ hz amorē terrenis annexū. ꝛ vix ꝯtingit nisi in perfectis quin in bonis opibus cadat aliquid a latere reprehensibile. Aliter pōt exponi vt ꝑ lig. fe. ꝛ sti. recte intelliganꝛ venialia. ꝛ ita dicūꝛ supedificari. nō vt sint de edificio. ꝟ q̄m fundamentū edificij nō subuertūt. ꝟ silr̄ stant cum illo. nō sic in mortalibus peccatis. ꝛ ꝑ tanto dicitur supedificari. tñ nihilomin⁹ cremabunꝛ. c Qui v̄o supedificant auꝝ. argentū. la. p̄c. de vtroq̄ȝ igne secu. sūt. Vr̄ male dicere. quia in auro intelligiꝛ contem-

platio dei. in argẽto dilectio ꝓximi. in lapidibus preciosis bona opera. Sed oẽs iusti hoc supedificãt. ergo nullus iust⁹ trãsibit ꝑ ignẽ purgatoriũ. Si dicas ꝙ intelligitur cũ precisione. Contra. Eccẽs. vij. nõ est qui faciat bonum ⁊ nõ peccet. ḡ null⁹ ꝑcise hec supedificat. Item queritur de sufficientia horũ triũ. et quomõ distinguũtur. Videť eñ ꝙ aurũ potius deberet attribui dilectioni ꝙ cõtemplationi. qꝛ dilectio est preciosissima. Rᵒ. dõm ꝙ supedificatõ contemplatõis. dilectionis. ⁊ bone actionis. intelligiť per edificationem auri ⁊ argenti ⁊ lapiduꝫ cuꝫ precisione. ita ꝙ alia non superedificent. Tunc aũt dicunť venialia supedificari. ñ quando committũť. sed quando in vsum ⁊ in habitum ꝯuertũtur. sicut in dilectõne filioꝝ ⁊ vxoris ⁊ huiusmodi. ⁊ sine tali habitu ⁊ vsu bene põe homo esse. Quis non potest peccata aliqua q̃tum ad actuꝫ vitare. vtputa que ex surreptione vel ignorãtia oriunť. Solis ergo perfectis competit superedificatio auri ⁊c. ⁊ hi securi sunt. Quod queritur de distinctione istorum. dicenduꝫ ꝙ est loqui de ordinatione mentis q̃tum ad partẽ supiorẽ. et sic intelligiť cõtemplatio dei. ⁊ quoniã h dicit eminẽs in anima. recte intelligitur per aurũ. Q̃tum võ ad partem inferiorẽ ordinatur dupliciter. Aut put dirigit voluntatem in se. et sic est dilectio ꝓximi. Aut put voluntatẽ dirigit in opere. et sic

Dissoluit quandã sophisticã ratõnẽ. e

Hic obijci põt. si ꝑ lignũ. fenũ. stipulam. venialia intelliguntꝯ pctã. et nullus adeo ꝑfectus est q̃ venialiter nõ peccet. ḡ qui edificãt aurũ argentũ lapidẽ preciosum. edificant etiã lignũ fenũ stipulã. ḡ per ignem trãsibũt. Ad quod dicimus. qꝛ non omnis qui venialiť peccat. lignũ. fenũ. stipulam edificat. sicut econuerso nõ oĩs qui ꝯtemplatur deũ ⁊ diligit ꝓximũ ⁊ opa bona facit. edificat aurum. argentum. lapidem ꝓciosum. ⁊ tamen in auro intelligitur contẽplatio dei. in argento dilectõ ꝓximi. in lapide precioso bona opa. Sꝫ illi q̃ edificãt lignũ. fenũ. stipulã. deũ ꝯtemplãtur. et ꝓximũ diligũt et opera bona faciunt. nec tamen edificant aurum. argentum. lapidem preciosum. Hec eñ edificat q̃ sic illa tria facit. vt cogitet que sunt dei. et quomodo placeat deo. nõ mũdo. Lignũ võ ⁊ fenũ ⁊ stipulã accipi pñt secularium rerũ q̃uis licite ꝯcessarũ tales cupiditates vt amitti sine animi dolore nõ possint. Hec ḡ edificat is q̃ cogitat q̃ mundi sunt. quomõ placeat mundo. q̃ circa diuitias suas quodammõ carnali affectu teneť. ⁊ tñ ex eis multa beneficia facit. nec ꝑ eis aliquid fraudis vel rapine moliť. Ex his ḡ patet ꝙ nõ idem homo sil'h et illa edificat. Illa eñ edificatio ꝑfectoꝝ tñ est. q̃ nõ cogitant placere mundo ꝟ tñ deo. q̃ etsi aliq̃n venialiter peccant. feruore charitatis ita absumiť in eis peccatũ sicut gutta aque in camino ignis. ⁊ iõ nunq̃ secuꝫ portant cremabilia. Hec aũt inferioꝝ edificatio minoꝝ est. q̃ nõ tñ deo ꝟ etiã mũdo placere cogitant. deũ tñ ꝑponunt. si võ mũdũ preponerẽt. nõ supedificarent ꝟ destruerent fundamentũ. Affectiones ḡ carnales q̃b⁹ dediti sunt domibus. ꝯiugib⁹. possessionib⁹. ita vt nihil ꝑponãt xp̃o. illis tribus significanť q̃ in mentes perfectoꝝ nõ cadũt. ⁊ si alia venialia admittant. In cordibus võ minoꝝ interdũ durant vsq̃ in finẽ. q̃ cũ talib⁹ edificijs transeunt. sed dissoluentur in igne. ipsi võ merito fundamenti salui erunt. grauissimã tñ penam sentiẽt. Ex q̃ appet quantã hic misericordiã exhibet de⁹. et quantam ibi exerceat seueritatem. cum ꝑ codeꝫ peccato multo grauius ibi puniat q̃ hic.

Soluit.

Quid sit edificare auř. ar. ⁊ la. ꝓciosuꝫ.

Excludit quandam apparentem solutionẽ. d

Sed forte dices illud esse accipipiẽdum de pena peccati. nõ de ip̃o pctã. ꝙ gregori⁹ dicit quedã leuia in futuro dimittenda. Si eñ verã pñiam habuerit q̃s. peccata oĩa dimissa sunt ei. sed pena forte remansit. ideoq̃ si vere penitens obijt. sine peccato transijt. Si autẽ vere penitẽs nõ est in obitu. maculã portat q̃ nunq̃ delebitur. Qui võ edificat lignũ. fenũ. stipulã vere penitet. qꝛ bon⁹ est ⁊ charitatẽ hꝫ. ⁊ in charitate de hac vita transit. ḡ sine pctõ transit: nõ seq̃ť. Verũ q̃dẽ est. qꝛ bonus ẽ. ⁊ charitatẽ hꝫ. ⁊ vere penitet. ⁊ tñ cũ veniali peccato transit. qõ nõ deleuit pñia. Pñia eñ nõ delet nisi pctm̃ illud qõ deserit homo. Tale aũt pctm̃ sepe i hac vita nõ delinquiť ab hoĩe ⁊ tñ vere penitẽs ẽ. ⁊ si non de oĩb⁹ venialib⁹ peniteat. Põt eñ q̃s de oĩ mortali et

Qꝫ aliq̃s vere penitet ⁊ si nõ de oĩ veniali.

de omni veniali penitere. excepto vno vel pluribus venialibꝰ quidẽ. sicut habet quis charitatẽ ⁊ vnũ vel plura venialia. qđ de criminalibꝰ nullatenus esse põt Est enĩ aliquis bonus charitatem habens. sed adhuc quodam cupiditatis affectu amans hec secularia. Talis existens subita morte opprimitur. In illo terreno affectu mortuus est. ⁊ tamẽ saluabitur a quo non se hic absoluit. ergo post hanc vitaz ab illo purgabitur. Constat ergo quedaz peccata sed leuia post hanc vitã dimitti. Si vero de pena peccati illud intelligi voluissent autores. cur magis cõmemorassent leuia q̃ grauia. cũ etiã grauiũ pena hic inexpleta post hanc vitã restet.

est bona operatio. Et dilectio proximi comparatur ad bonam operationẽ sicut argentum ad lapides preciosos. p eo q sicut argentũ substernitur lapidibus preciosis. et p illos ornatur. sic dilectio per bonos effectꝰ. Et nota q in contemplatione dei clauditur dilectio. ⁊ sic patet rñsio ad obiecta.

Ad intelligentiã huius partis incidit hic questio de purgatione peccatorũ post hanc vitã. ad quod intelligendũ tria queruntur. Primo querit de purgatiõe peccatorũ ante purgatoriũ. Secũdo de purgatione p purgatoriũ. Tercio de liberatione a purgatorio. Quantum ad primũ. Cum in precedentibus sit quesitũ de iustificatiõe a mortalibus. querit hic de deletiõe venialiũ. Circa qđ duo queruntur. Primo querit vtrum venialia possint deleri sine gratia. Secũdo vtrũ possint deleri a gratia sine penitẽtia.

Questio .j. a

Quod venialia possint deleri sine gratia videtur. quia omnis culpa remissa est oĩno cũ est punita quantũ ipa exigit. sed venialis culpa ẽ digna sola pena tpali. sed cum oẽ temporale finẽ habeat. possibile est aliquẽ existentẽ extra gratiã sufficiẽter p illa culpa puniri. ergo possibile est sine gratia remitti. Prima ppositio manifesta est. quia nullus ita seuerus est in iusticia q puniat vltra q meruit qui peccauit. ergo cuz sufficiẽter punit. amplius nõ punit. sed nõ potest esse culpa sine pena. ergo cessante pena cessat culpa. Item venialis culpa nõ dicit deformitatẽ imaginis sed solum pronitatem ad bonũ cõmutabile. sed pnitas potest sine gratia aboleri. quoniã qui est pronus ad auariciam. sine gratia potest fieri pdigus ⁊ pronus ad pdigalitatẽ. ergo ⁊c. Item in morbis puis natura non indiget medicina. sed solũ quãdo morbus magnificatus est. sed venialia nõ psternũt naturã. imo dimittunt eam in suo vigore. ergo pter medicinã gratie potest p naturã veniale curari. Item quãto morbi minorẽ habent cõnexionẽ ⁊ similitudinẽ. tãto specialiꝰ põt vnꝰ sine alio curari. sed veniale maiorẽ conueniẽtiã habet cum aliquo veniali q̃ cum mortali. sed vnuz veniale potest deleri alio remanẽte. ergo multo fortius potest deleri veniale remanente mortali. ergo ⁊c. Item si veniale nõ potest deleri sine gratia. esto q aliquis in solo veniali moriatur. illud nunq̃ delebitur. sed q̃diu durabit punietur. ergo eternaliter ex seipõ punitur. ergo nõ differt a mortali. Contra. Augꝰ de ciuitate dei .xxj. Nec magna nec parua possunt nobis dimitti nisi nos dimiserimus debitoribꝰ nostris. hoc nõ est ob aliud. nisi quia dum homo nõ dimittit est semp in peccato. ergo nullum peccatũ potest homĩ dimitti q̃diu est in peccato mortali. ergo si sola gratia a peccato liberat. veniale nõ dimittitur sine gratia. Item si aliquid delet aliquid aliud. habet oppositionez ad illud aliquo mõ. sed nec pena nec natura habet oppositiõz ad culpam. ergo nec pter penam. nec pter naturã delentur venialia nisi assit gratia. Item omne peccatũ nocet ⁊ adimit. sicut vult Augꝰ in enchi. ⁊ multis locis. ergo veniale aliquid de bono spirituali ⁊ rectitudine adimit. sed solus deus potest anime restituere bonũ. sicut solus potuit eam creare. ⁊ hoc est p gratiã. ergo ⁊c. Item deus punit p veniali. hoc constat. ergo aliquid inuenit displicentie in veniali. sed nihil omnino remouet displicentiã dei nisi qđ inuenit placentiã et veniã. sed sola gratia gratũ faciẽs est illa que deo placerẽ facit. ergo ⁊c. Item pfectius est carere veniali q̃ mortali. ergo eque nobilis boni siue eque pfecti vl magis pfecti actus est delere veniale q̃ delere mortale. sed mortale deleri nõ potest nisi a dono gratie gratũ facientꝰ. ergo ⁊c. R° dicendũ q aliquorũ positio fuit q venialia sine gratia gratũ faciẽte deleri possunt p gratiã gratis datã. Et rõnem huiꝰ ostẽdere voluerunt. p eo videlicz q veniale peccatũ non repugnat gratie gratũ facienti sed gratis date. nec offendit maiestatẽ diuinã. quia ibi non diligitur aliquid supra deũ. sed aliquãtulũ inordinate sub deo. ⁊ ideo sicut mortale potest deleri p gratiã. quia ei repugnat. ⁊ quia gratia deo offenso recõciliat. ⁊ quia deũ cõtemptũ amare facit sup omnia. sic veniale potest deleri p gratiã gratis datã que illam modicã inordinationẽ remouet. ⁊ illã occasionẽ minus amãdi deũ ab ipa anima tollit. nec oportet ibi esse gratiã eleuantẽ animã ad dilectionẽ dei sup omnia. quia p veniale nihil amatur supra deum. Sed hec positio licz pbabilis videatur. a veritate tamẽ deuiat si quis inspiciat. Omne enĩ peccatum eo ipõ q peccatuz est aliquo modo animã defedat. et aliquo mõ ipsam deordinat. ⁊ necesse est ex hoc q aliquo modo deo displiceat. qm̃ igitur nota displicentie minima que esse possit sine habitu qui reducit ad cõplacentiã ⁊ ad amiciciã auferri nõ potest. tenendum est omino de omni peccato generaliter q nullũ oĩno potest deleri sine gratia gratũ faciẽte. sic enĩ decreuit nos sanare diuina misericordia. ⁊ hoc dicunt sancti. ⁊ sonat scriptura. que maxime ponit gratiam esse necessariã ad delenda peccata. Ad illud ergo quod obiicitur q sufficiens punitio absoluit a culpa. dicendum q si illud intelligatur in facie hominũ qui iudicãt sm exteriora potest habere veritatẽ. Sed in facie dei qui considerat faciem anime internã ⁊ decorem imaginis sue. quãtacũq̃ sit pena. nõ potest omino absoluere peccatorẽ nisi remoueatur interior deformitas. et ideo in foro dei impossibile est peccatũ sufficiẽter puniri q̃tum ad tempus nisi deleatur per gratiã. Ad illud quod obiicitur q veniale dicit solam pronitatem. dicendũ q falsum est. imo amplius dicit quãdã

5 6 7

notam displicentie. ꝛ ita semꝑ manet in anima. etiā si veniat pronitas ad oppositū. nisi interueniat charitas que opit multitudinē peccatorū. (8) Ad illud qḋ obijcit ꝙ in morbis paruis natura non indiget medicina. dicendum ꝙ verum est. ꝛ similiter in spiritualibus est si recte fiat similitudinis translatio. Natura igit habet in se fundamentū sanitatis. s. vtutes naturales regentes complexionem ꝛ expellentes nociua. Regimen autē spiritualis sanitatis nō est nisi gratia gratū faciens. et ideo sicut corrupta vi naturali non potest deleri morbus corporalis. sic nec absente gratia potest deleri (quātūlibet sit paruus) morbus spiritualis. Non ergo gratia sicut medicina sed sicut regitiua virtus est. exterius autem sacramentū est sicut medicina que non indiget gratia necessario. expedit sibi tamē ad curationē venialis. maxime cū illa egritudo est cōsuetudinaria. (9) Ad illud quod obijcitur ꝙ maior connexio est venialis ad veniale. dicendū ꝙ veniale sine veniali potest deleri. quia neutrū fundamentū virtutis viuificantis ꝛ sanantis euertit. s. gratiam. sed mortale extirpat gratiā. non enī simul stat cum vita. ꝛ quoniā nō potest deleri aliqua culpa sine gratia. ideo nullus morbus etiā minimus potest deleri quin deleatur omnis mortalis culpa. non sic autē est in veniali. pro eo ꝙ vtrūqꝫ simul stat cum gratia. (10) Ad illud quod obijcit de eo qui in solo veniali decedit. dicendū ꝙ positio est impossibilis. ꝛ ideo non est mirū si accidat impossibile. sed cum aliquis discedat cum originali ꝛ veniali. vel cū veniali ꝛ alio quocunqꝫ mortali. punietur pro veniali aliquāta pena intensiue. sed ratione adiuncti pena illa erit eterna. nō ratione ipsius culpe venialis.

Questio. ij. b

Utrum venialia possint deleri s gratia sine cōtritione siue interiori pena. Et ꝙ sic videt p illud quod habet in litera qḋ est verbū Greg. qḋ est gutta aque ad caminū ignis. hoc est veniale ad feruorem charitatis. ergo videt ꝙ in solo charitatis feruore possit deleri veniale. Item sicut colligitur ex verbis Augustini in libro confessionū. veniale non est aliud ꝙ minor amor dei. ergo quod excludit remissionē amoris excludit veniale ꝛ delet. sed charitas nulla facta mendicatione potest magis et magis inflamari. ergo ꝛc. Item possibile est iustum qui habet venialia mori dormiendo. vel ita ꝙ cadat in furiam. ergo cum vltra non sit locus penitentie. ꝛ necesse sit illa venialia deleri. quia aliquādo cum habeat gratiā puenit ad gloriam. ergo possunt venialia deleri per gratiā sine penitentia. Item mortale improportionaliter plus offendit deum ꝙ veniale. sed minima contritio sufficit ad delendū mortale cum gratia. ergo ad delēdum veniale sufficit sola gratia. Item venialia delentur virtute sacramenti extreme vnctionis. virtute etiam eucharistie sicut supra habitū est. Et expsse dicit Ambrosius. ꝛ p orationē dominicalē. ꝛ benedictionē episcopalē. sicut dicunt magistri cōmuniter. ergo non est necessarium conteri. quia alia est via deletionis. cum ergo per hoc remittant. ꝛ etiā per contritionē ꝛ exteriorem satisfactionē. ꝛ per baptismū. querit p quam naturam cōmunem insit hijs hoc passio cōmunis.

Contra. supra dist. xvj. habetur. vbi agitur de remissione venialiū. sufficit oratio dominica cū aliquo ieiunio ꝛ elemosynis. sic tamē vt p̄cedat contritio aliquātula. ergo nō potest pro illa culpa fieri satisfactio congrua nisi precedat interior penitentia. ergo ꝛc. Item maioris adherentie est veniale ꝙ mortale. sed mortale nunꝙ deletur nisi liberum arbitriū ab eo dissentiat per actū contritionis. ergo multo fortius videtur de veniali. Item quādo alique due forme sese compatiunt. vna per se nō expellit aliam. sed veniale simul stat cū gratia. ergo gratia per se non delet veniale. ergo necesse est aliqd addi vltra qḋ cū veniali peccato oppositionē habeat. sed hoc non est nisi penitentia interior. ergo ꝛc. Item ratio quare mortale non potest deleri sine actu detestationis est. quia voluntate actū est. ꝛ volūtate acceptante. ꝛ ideo nō potest deleri nisi voluntate detestante. sed venialia vt in pluribus volūtarie cōmittunt. ꝛ durant in nobis ꝙ diu voluntas vult in talibus versari. ergo videtur ꝙ venialia non possint deleri sine contritione interna. Item possibile est vnum veniale deleri sine alio. sed hoc nō est nisi per aliquid qḋ magis aspicit vnū veniale ꝙ aliud. ratione cuius gratie effectus potius est supra vnum ꝙ supra aliud. sed tale non est gratia nec sacramentū. sed solus actus interior liberi arbitrij. ergo ꝛc. (11) R°. ad hoc voluerunt aliqui dicere ꝙ peccata venialia qꝛ quodāmodo sunt volūtaria. sine volūtate detestāte illa deleri nō possint. qꝛ tamē longe minus habent de ratione voluntarij ꝙ mortalia. ideo quātulacūqꝫ contritio sufficit siue in generali siue in speciali. Unde dixerunt ꝙ si quis cū impenitētia ꝺ venialibus discedat mortaliter peccat. Si quis vō p̄ter vsum liberi arbitrij discedat. postmodū delentur per gratiā cum detestatione voluntaria. nam anima que est in gratia. statim dum in se cōspicit culpam. illam detestat. ꝛ gratia existens in anima eam delet. Sed tamē illud difficile ē sustinere tam in hoc seculo ꝙ in futuro. In hoc inꝙ seculo. quoniā multi sunt modi remittendi peccata venialia p̄ter penitentiam. vt cum aliquis deuote suscipit episcopalē benedictionē. ꝛ aque benedicte aspersionem. ꝛ p̄similia. In futuro. quia cum nullus sit vsus liberi arbi. meritorius post mortem. in nullo videt possibile ꝙ gratia culpam deleat coopante motu voluntatis anime iam exute. ꝛ sic modus iste dicendi non videt omnino ꝯueniens. Propter hoc igitur aliter dici oportet. (12) Et vt intelligamus modū deletionis venialiū notandum est ꝙ triplex est genus peccati. s. originale. actuale mortale. ꝛ actuale veniale. Et primū quidē minimā habet rationē voluntarij. imo nullam habet rationē voluntarij in nobis. Alterū autē genus peccati. s. mortale simpliciter tenet rationē voluntarij. licꝫ non ita sicut peccatū Ade quod nullum habuit inclinatiuū. Ueniale peccatū quodāmodo tenet mediū. vnde quodāmodo habet rationē pene. quodāmodo culpe. ꝛ rursus quodāmodo est voluntariū. quodāmodo inuoluntariū. Habemus enim necessitatē cōmittendi aliquod veniale in cōmuni. ꝙuis ad nullū in particulari. Primū igitur peccatū quādo aliunde contractū est potest deleri li. arbi. nihil omnino agente. sed sacramento solo exterius adiuuante. sicut patet in paruulis. Secundū genus peccati quoniā voluntarie contractū est nō potest deleri nisi li. arbi. cōsonante ꝛ adiuuante. ideo in iustificatione impij requiritur motus libe. arbi. p quem consonet gratie. et vlterius ꝯtritio p quā adiuuat. Ueniale vō peccatū

potest deleri li. arbi. consonante et aliquo exterius adiuuante. Unde si liberū arbitriū gratie non repugnat volendo psistere in culpa. et gratia virtute sacramenti vel rei sacramētalis vigoratur. culpam veniale delet. vel vniuersaliter vel pticulariter. Unde credendum est q aliquo nihil de peccatis suis cogitante. sed aīm passionem christi recolente in sacramento eucharistie. recogitante inq̃ feruenter. q venialia peccata vel omnia vel quedam remittant ei per gratiā sic adiutam. et omnia illa siue sacramenta siue sacramētalia vt eucharistia. et vnctio. et baptismus. et aque aspersio. et episcopalis benedictio. et contritio. et misericordie exhibitio. et orationis dominice. deuota exoratio. faciunt ad venialium deletionem. non p ppriam naturam. sed p eam naturam qua gratia gratum facientem ad hanc actum adiuuant et vigorant. Si queras quomodo adiuuant. dicendū q in talibus vt plurimū est humiliatio et deuotio. que est inq̃ gratia informans repugnans ipsi veniali peccato. qd feruorem charitatis et deuotionem quātum est ex se diminuit. Uel ea ratione qua est in eis penalitas que repugnat inordinate delectatiōi. vt pro illa pena iuncta ē ordini gratie. Et sic potest respōderi q q̃uis venialia valde congrue p penitentiā deleant. possunt tamē p gratiā aliter adiutam deleri. Et cōcedende sunt rationes ad

13 hoc inducte. Ad illud quod obijcit q pcedere debet aliquātula contritio. dicendū q magister non determinat p̄cise modum delendi veniale peccatum. sed modū pfecte satisfaciendi. Nemo autē pfecte satisfacit pro culpa nisi etiam interius in corde doleat. quāuncūq se exteri⁹ puniat. et hoc dico vel in generali vel in speciali. Uenialia autē non solum p vim penitentie sed etiam alijs modis deleri possunt vt tactum

14 est. Ad illud quod obijcitur q veniale est maioris adherentie. dicendū q dupliciter est loqui de adherētia venialis. aut q̃tum ad maculam. aut q̃tum ad pronitatem que est via ad illam. Si loquamur q̃tum ad notam displicentie. plus adheret mortale q̃ veniale. Si autē q̃tum ad pronitatem. econtrario est. delectio autē non est respectu pronitatis. sed potius respectu

15 macule peccati. Ad illud quod obijcitur q veniale se compatit cum gratia etc. dicendū q verum est q se compatit q̃tum ad inherentiam. et ideo gratia non delet p sui essentiam vel inherentiā. et pter hoc oportet ei addi aliquod adiutoriū. vel li. arbi. vel alicuius alterius penalitatis. vel sacramenti. ratione cui⁹ effectus vel actus gratie repugnat veniali. Q̃uis enim gratia s̄m essentiam stet cum veniali. tamē charitas ad feruorem excitata consumit culpam. sicut fornax

16 ignis modicam aque guttam. Ad illud quod obijcitur q veniale est voluntariū. dicendū q non sic sicut mortale. tamē quia aliquo modo voluntariū est. nunq̃ deletur nisi voluntas detestet. Unde vix contingit q ei qui proponit manere in veniali peccato. vtpote in verbis ociosis. q etiam si confiteat remittatur ei culpa. nisi forte pro opere illo contra seipsum insurgat. et adeo rugitus rationis fremat. q bestiales motus sensualitatis gressum figant. ad modū leonis

17 quo rugiente cetera animalia gressum figunt. Ad illud quod obijcitur q veniale vnum deletur sine alio dicendū q hoc possibile est duplici modo. Uel quia volūtas habitudinalit adheret vni et nō alij. et tūc culpa remittitur cui nō inheret. et remanet culpa cui voluntas adherebit. Uel ideo quia voluntas vnū peccatum magis detestatur q̃ alterum. Unde gratia magis delet culpam venialem in cuius deletione magis voluntas cōsonat vel adiuuat.

Consequēter q̃tum ad secundū articulū queritur de purgatione que fit p purgatoriū. De qua duo querunt. Primo querit vtrum in purgatorio post hanc vitam fiat aliqua purgatio ab aliqua culpa. an solum a pena. Secūdo vtrum purgatio illa fiat p ignem materialem.

Questio. j. c

Quod fiat ibi purgatio a culpa ostendit primo per illud quod dicit Math. xij. Qui dixerit cōtra spiritū sanctū verbum. non remittet ei neq in hoc seculo neq in futuro. ergo implicat domin⁹ aliqua peccata remitti in futuro. sed non nisi in purgatorio. ergo etc.

Item Gregori⁹ in. iiij. dyalogorū dicit q quedam leues culpe remittunt in futuro. et ibi multa dicit que ad hoc ostendendū faciunt. Si dicas q hoc non intelligit q̃tum ad reatum pene. hoc non soluit. quia in futuro vtpote in purgatorio non solum fit purgatio a reatu culparū venialiū. verūetiam mortaliū in his qui penitentiā in hac vita non complent. Itē omnis purgatio s̄m q huiusmodi respicit feditatem aliquam. feditas autē anime culpa est. ergo videt q purgatorius ignis sit contra culpam. Si dicas q est contra pronitatē vel sequelam vel aliquid tale. tunc quero cum li. arbi. post hanc vitam sit ita imobile respectu pronitatis sicut respectu voluntatis. quare talis sequela potest purgari et non venialis culpa. cū plus ledat animam sequela mortalis q̃ culpa venialis.

Item qd purgat aliquid aliquo modo habet oppositionem ad illud. sed pena pene non opponit. ergo si est ibi purgatio non est a pena. ergo a culpa aliqua.

Contra. sup illud. j. Jo. v. Est peccatū ad mortem glo. Quod in hac vita non corrigit. frustra post mortē venia ei⁹ postulat. ergo nulla post mortē ibi culpa purgatur. Item Dam. qd est hominibus mors. hoc ē angelis casus et econuerso. Sed angeli post casum a nulla culpa possūt liberari. g nec homies post mortem. Item Gregori⁹ in dyalogo. talis in iudicio quisq futurus est. qualis de corpore exiuit. si ergo exiuit cum veniali. patet etc. Item liberū arbitrium mediū est inter profectus in bono. et liberationē a malo culpe. Sed post mortē nō potest q̄s pficere in bono. ergo nec a culpa aliqua resurgere. Item facili⁹ est labi in veniale q̃ liberari a veniali. sed post mortē non potest anima venialiter peccare. ergo nec a veniali resurgere. Item veniale in nobis nō est nisi ratiōne fomitis. ergo ablato fomite. veniale non manet. sed fomes aufertur in morte non post mortem. ergo et veniale. R⁹ dicendū q aliquorum magistrorū et

18 bene intelligentiū opinio fuit q nullum peccatū post mortem dimittat. pro eo q vsus liberi arbitrij q̃tum ad meritum vel demeritum omnino cessat. vnde dicunt q venialia omnino remittunt. aut per penitentiam. aut per finalem gratiam si non assit locus penitentie. si forte morte pocupatus moriatur iustus homo. Rationem autē huius positionis et intelligentiā per hunc modū assignant. Dicunt enim q triplex est gratia. s. baptismalis. penitentialis. et finalis. et qu di-

let istarũ gratiarũ .p̄ sui initio dominiũ habet i impꝫ anima. p eo q dominat̃ in ipso ingressu in impꝫ anima velut gratia baptismalis que i sui principio delet omnẽ culpam non tantũ mortalẽ verũetiam venialem. Dominat̃ autẽ gratia baptismalis ex virtute sacramenti. gratia penitẽtialis ex subiectiõe ⁊ cõformitate liberi arbitriꝫ. gratia finalis ex ꝑfecta cõformitate omniũ viriũ anime ad ipsam gratiã. Cum eñ ipsa sepatur a carne. iam pronitates ⁊ ꝑturbationes que inerant anime ex carne recedũt. ⁊ potentie anime trãquillant̃ ⁊ gratie subiciunt̃. ac ꝑ hoc venialia delentur. siue sint in parte anime rationali. siue in ꝑte anime sensibili. ⁊ ita nullũ veniale dimittitur post hanc vitam. sed expellit̃ in puncto illo in quo potest dici hꝫ est finalis gratia que dominiũ sibi vendicat ⁊ omnẽ expellit culpam. Si ergo obiiciat̃ eis q in futuro purgant̃ ⁊ remittunt̃ peccata. Rñ ꝫm eos q remittunt̃ q̃tum ad reatum siue penã. ⁊ purgant̃ q̃tum ad scoriam siue sequelam. ⁊ illud dicit̃ magister Hugo sensisse. qui ait sic loquens de remissione peccati. Aliquãdo deus remittit ꝫm pietatem. aliquãdo ꝫm seueritatem. aliquãdo ꝫm vtrũqꝫ. Per incendiũ purgatoriꝫ scoria peccati excoquit̃. per lauacrũ baptismi peccati macula abluit̃. per flagellum satisfactõnis peccati palea excutit̃. Sed licꝫ ista opinio sit multũ rationi cõsona. tamẽ autoritates sanctoꝝ vident̃ expresse contraire. Nã ipse Gregoriꝰ dicit in moralibus. q aliqua peccata dimittunt̃ post hanc vitam. Et si tu dicas q intelligit q̃tum ad reatum sicut obiectum fuit. sic de omnibꝰ posset intelligi culpis. Item Isidorus tractans illud Marci. j. Ipse vos baptisabit spũsancto ⁊ igni. Peccata que ꝑcesserunt spiritussanctꝰ ꝑ aquã baptismũ abluet. ⁊ quedã ex eis que postea sequũtur criminibꝰ per ignem purgatoriũ remittet. cum ergo peccata precedentia non solum q̃tum ad penam sed etiã ad culpam abluant̃. ergo in purgatorio quedam q̃tum ad culpam sunt remittenda. Rursus cum gratia dominiũ habeat in anima statim in ipsa sepatione. ꝑpter quid non purgat a peccati scoria vel sequela sicut a veniali culpa. Et ꝑpter hoc est secũdus modus dicendi quem approbat magister in litera. et sanctorũ multiplex cõsonãt autoritates. dicendũ q aliqua peccata vtpote venialia non solum in hoc seculo sed etiã in purgatorio remitti possunt ⁊ remittunt̃. quãdo quis transit cum venialibus. pro eo q gratia non fuit adiuta finaliter ad illa delenda. ⁊ ideo indiget auxilio. Quoniã ergo voluntas potest gratie post hanc vitam esse cõformis. q̃uis nõ possit esse adiutrix. pro eo q cessauit tempus meriti. ideo indiget adiutorio exteriori. ⁊ cum nõ sit locus sacramẽti. habet adiutorium ignis puniẽtis siue purgatoriꝫ. qui ideo dicitur purgatoriꝰ. quoniã anima purgatur a peccati scoria ⁊ a veniali culpa si cum illa transeat. ⁊ hoc possibile est. quia sicut ostensum est in precedenti ꝑblematate. ad deletionem venialis sufficit q li. arbi. se conformet gratie. nec est necesse q adiuuet. Concedendum ergo aliquos post hanc vitam a veniali culpa posse purgari. Ad illud ergo quod obiicit̃ q frustra post mor-

19 tem venia postulat̃ de eo qđ non corrigitur. dicendũ q illud intelligit̃ de mortali. Uel fiat vis in hoc quod dicit q in hac vita non corrigit̃. verum est vel in se. vł in merito. Q̃uis autẽ non corrigat̃ aliquod veniale cum quo quis transit. non corrigat̃ inq̃ in se. meruit tamẽ corrigi. quia qui discedit in charitate. per illam meruit etiam post hunc statum ab hiis emũdari. que retardant premiũ charitatis. Ad illud quod obiicitur de casu angeloꝝ ⁊ morte hominũ. dicendũ q simile est q̃tum ad liberi arbitriꝫ inuertibilitatem siue q̃tum ad peccatũ mortale. non q̃tum ad omnia. nã mali angeli possunt in penis proficere. q̃uis nõ possint a malo resurgere. Per oppositũ. ratione boni meriti ꝑteriti boni homines possunt a malo eripi. q̃uis non possint in maluꝫ labi. quia in bono in quo moriuntur sunt cõfirmati. **20**

Ad illud quod obiicitur de Greg. dicendũ q sicut ipsemet subiungit. illud intelligit̃ q̃tum ad mortalia nõ q̃tum ad venialia. q ipsemet excipit illa. **21**

Ad illud quod obiicit̃ q liberũ arbitriũ tenet mediũ. dicendũ q falsuꝫ est pro statu illo. Est eñ in statu in quo potest ad ingressum in gloriaꝫ disponi per impedimẽti remotionẽ. q̃uis non possit mereri. Quoniã ad deletionem venialis ⁊ ad remissionem reatus peccati. sufficit ꝑsentia gratie ⁊ pene cũ consonantia liberi arbitriꝫ ⁊ adiutorio meriti ꝑteriti. **22**

Ad illud quod obiicit̃ q facilius est labi in maluꝫ. dicendũ q verum est q̃tum ad liberũ arbitriũ vertibile. non q̃tuꝫ ad omnẽ statũ anime. **23**

Ad illud qđ obiicit̃ q ablato fomite auferẽ veniale. dicendum q verũ est q̃tum ad potestatẽ peccandi de futuro. non tamẽ oportet auferri veniale prius ꝑpetratum. quia nõ omnis causa introducendi est causa conseruandi. sicut in multis exemplis patet. Destructo eñ cultello nõ potest infligi plaga. si tamẽ cultellus destruat̃. non oportet ꝑpter hoc sanari plagã ꝑus inflictã. **24**

Questio. ij. D

Utrum purgatio illa fiat per ignem materialẽ. aut ꝑ spiritualẽ. Et q sit spiritualis videt̃ per glo. super illud. j. Cor. iij. si cuiꝰ opus arserit. Exurit autẽ illud opus qui tẽporalia dilexit. q̃ñ sine dolore non perit que hic cum amore possessa sunt. Et Augustinꝰ de ciuitate dei. xx. exponens illud dicẽs. necesse est vt tantũ vrat dolor quãtum hesserat amor. si ergo hoc totũ est spirituale. nõ videt̃ q ille ignis purgans sit aliud nisi spirituale quid. Item qđ purgat̃ ⁊ a quo purgatur ⁊ ipsa purgatio est quid spirituale. ergo videt̃ q illud similiter ꝑ quod purgat̃. hic autẽ est ignis purgatorius. ergo ⁊c. Item nihil corporale extrinsecũ facit aliquid ad anime iustificationẽ. ergo nec ad culpe remissionem. sed in purgatorio emũdatur anima a culpa. ergo videtur q non vratur flamma materiali.

Item si anima purgatur ꝑ penam corporalẽ. cum pena mortis sit sum̃a penarum. ergo videt̃ q ibi deberet omnino purgari non igne materiali. Item videt̃ q nulla ad hoc sit necessitas. quia vehemens dolor ⁊ feruens amor per se sine aliquo exteriori sufficit delere penam et culpam. sed statim separata anima cum liberũ arbitriũ consonet gratie feruet charitas. ⁊ anima detestatur quãtum potest culpam prius cõmissam. ⁊ hoc generat feruorem ⁊ dolorẽ. ergo statim delet omnis culpa. Contra. Sicut dicitur in glo. sup illud sic saluus erit ⁊c. ⁊ habet̃ in lr̃a. grauior est ille ignis q̃ꝫ quicquid potest pati in hac vita. ergo anime habebũt aliqđ afflictiuũ extra illud autẽ aut ẽ corporale aut spirituale. nõ spũale. quia tunc vel esset angelus. vel esset anima. vel deus. quoꝝ nullum esse potest. ergo necesse est q sit corporale. Item nos videmus q recta ordinatione fit q anima que rebus corporalibus se subiecerat libidinose. vtpote

ꝑ conuersionē ad bonum cōmutabilē. iustificaꝝ per materialia ⁊ corporalia sacramēta. ergo pari ratione post hanc vitam purgari debet ꝑ afflictiua corporalia. Item si anima post mortem purificaꝝ. aut ergo dolore qui veniat ex contritione. aut dolore qui veniat ex exteriori afflictione. Non ꝑmo modo. quia non est amplius locus meriti. nec ꝗtum ad contritionē. nec ꝗtū ad alios actus virtutū. Nō secōdo modo. quia dolor de amissione est potius sapiens rationem culpe ꝙ rationē purgatiōis. quia venit ex inordinato amore. ergo tercio modo purgaꝝ dolore qui venit ex afflictione exteriori. ergo ⁊c. Item si ignis ille esset spiritualis. cum non sit deus. hoc constat. necesse est ꝙ in diuersis diuersificetur ⁊ plurificetur. ergo quot essent anime tot essent ignes purgatorij ⁊ tot purgatoria. si ergo hoc est inconueniens. patet ꝙ non est spiritualis.

25 Rꝫ dicendū ꝙ Augustin⁹ videꝝ dubitare vtrum ignis ille sit materialis an spūalis ꝗ cruciabit vel nūc cruciat animas. non solū de igne purgatorio. sed etiam de igne infernali. in quo diues ille ardebat. non solū sup Ben. ad literā. verūetiam in libro de ciuitate dei. Unde ⁊ per modū dubitationis dicit in glo. sup illud. j. ad Cor. iij. qui edificat lignum fenum ⁊c. ponens opinionem dicentiū igne materiali ⁊ temporali animas post hanc vitam purgari. dicit nō redarguo. quia forsitan verū est. et hocipsum poniꝝ in lra. ⁊ satis videꝝ rationabilis sua dubitatio. Diues enim qui erat in inferno. ⁊ cui⁹ lingua vrebatur. linguam corporalē non habebat. Et qui portat lignum. fenū. stipulam. non portat secū hec materialia sed spiritualia que sic nominanꝝ ꝑ methaphorā. quare non similiter de igne spūali methaphorice cōpetit intelligere? Sed ꝗuis egregius doctor Augustinus visus fuerit hic dubitare. alij tn̄ doctores nobis auferunt dubitationem. quoniā hoc cognouerūt multiplici ratione. vt Greg. in. iiij. dyalogorū. ⁊ Isidorus de ordine creaturarū. ⁊ communiter tenent doctores temporis nostri ignem purgatoriū esse materialē siue corporalē. Sed qualiter talis ignis agat in animas eas affligendo. hoc magnā habet questionē. ⁊ infra inquireꝝ de penis animarū. Qualiter autē agat purgando. diuersitas est inter doctores. Quidā enim dicere voluerunt ꝙ ꝑter vim punitiuā data est igni vis spiritualis purgatiua ratione cui⁹ purgat a veniali macula. vel etiā a peccati scoria. sicut sacramēta habent vim satisfaciendi sibi datā. Sed illud nō oportet ponere. s. ꝙ vltra punitionem habeat vim nouā. cum multas animas dicat Gregorius purgari ꝑ diuersa loca. ⁊ talis culpe mūdificatio ꝓprie fit ab ipsa gratia. Et ideo est aliorū positio vt videꝝ magis recta. ꝙ ille ignis per eandem naturā ⁊ punit ⁊ purgat. quoniā puniēdo iuuat gratiā. ⁊ gratia habens adiutoriū pene ⁊ cōsonātiā volūtatis nostre. que ꝗuis non sit adiutrix. non tamē impedit. est potens purgare culpam ⁊ peccati scoriam. ita vt purgatio talis sit a gratia li. arbi. ꝯsonante. etiā exteriore pena adiuuante ꝭm conformitatē ad remissionem venialiū que fit in hac vita. Si tamē queras quomodo pena adiuuat gratiā ad delendū siue purgandum maculā. dicendū ꝙ hoc facit diuina iusticia Uel etiā per eum modū potest intelligi ꝑ quem dicaꝝ ꝙ infirmitas grauis sobriam facit animā. id est virt⁹ hoc facit quodāmodo adiuta ꝑ penam. Si autē queras vtrum statim cū gratia habet illud adiutorium culpam deleaꝝ ⁊ purget scoriā. Dici potest ꝙ vtrūqꝫ est satis ꝓbabile. vel ꝙ statim vigoreꝝ gratia vt venialem culpam deleat cum a pena est adiuta. ⁊ deinceps puniꝝ pro obligatione. Uel potest dici ꝙ pena magis ⁊ magis disponat. ⁊ postmodū exquo disposuit sufficiēter gratia ipsa in instanti delet culpā si qua est. Quodcūqꝫ horum dicaꝝ nō videꝝ de facili improbari posse. Concedendū igiꝝ ignem illū materialem esse siue corporalē.

26 Ad illud ergo quod obijciꝝ de glo. ⁊ de Augustino. dicendū ꝙ Augustin⁹ nō negat quin ille ignis materialis sit qui animas purgabit. sed exponit hoc de spūali posse intelligi. Tamē ipse Aug⁹ satis in sermonib⁹ suis de purgatorio loquens innuit ignem materialē esse sicut est ignis inferni.

27 Ad illud quod obijciꝝ ꝙ spiritualis est purgatio. dicendum ꝙ verū est. ⁊ ideo effectiue siue formaliter est per quid spirituale. s. ꝑ gratiā. sed tamē qꝛ anima peccauit cum carne. ⁊ peccando carnē sibi ꝑposuit. ⁊ ita corpus ꝑposuit spiritui. diuina iusticia decreuit etiam in purgatione rei corpali ipsam subijcere.

28 Ad illud quod obijciꝝ ꝙ non iustificat. dicendū ꝙ verū est ꝑ se. tamē exterior punitio exercitat ⁊ adiuuat interiorem gratiā vt possit ꝑducere ad iustificationē ꝑfectam.

29 Ad illud quod obijciꝝ de pena mortis. dicendū ꝙ ipsa pena mortis est debitum originalis peccati. nec est ordinata ad anime purgationē nisi voluntarie suscipiatur cum quis potest euadere. vt in martyribus. vel etiā sustineaꝝ voluntarie cum ab alio infligitur. sed pena purgatorij ad hoc est.

30 Ad illud quod obijciꝝ de dolore ⁊ amore. dicendū ꝙ illi sunt motus voluntarij. ⁊ ideo non oportet ꝙ sint in summo in anima iam exuta. Preterea iam ꝑ se non sufficiunt. cum non restet amplius merendi spacium. ⁊ ideo necesse est exterius adhiberi ignē purgatoriū. sicut paruulis qui nō possunt ꝑ se mereri subuenit baptismatis sacramentū.

Consequēter ꝗtum ad terciū articulum queritur de liberatiōne a purgatorio. Et circa hoc queruntꝝ duo. Primo querꝝ vtrum vnus liberetur ante alium. Secūdo vtrum aliquis euoleꝝ ante extremū iudicium.

Questio. j.

Or vnus liberetur ante alium ostendiꝝ primo per illud quod dicit apostol⁹. j. ad Cor. iij. qui edificat lignum. fenum. stipulam ⁊c. facilius ⁊ citius consumiꝝ stipula ꝙ lignum. ergo cum aliquis ferat stipulā. aliquis ferat lignum. videꝝ ꝙ citius liberetur vnus ꝙ alius. Item in litera habeꝝ ⁊ est verbum Augu. in ench. Post hanc vitā incredibile nō est nō nullos fideles per ignem purgatoriū. quāto magis minusve bona peritura dilexerunt. tanto citius tardiusqꝫ saluari. Item in foro penitentie grauiori culpe respondet grauior pena. non solum ꝗtum ad intensionem sed etiā ꝗtum ad durationē. vt patet inspicienti canones in quibus penitentie taxantur. Si ergo iudicium ecclie rectū cōforme est diuino iudicio. patet ⁊c. Item per peccatū meruit anima non solū in igne cremari sed etiā a dei visione priuari. ergo vtroqꝫ mō debet temporaliter puniri. ergo qui grauius peccauit non solum acerbius puniri. verūetiam diutius debet a dei visione separi. ergo tardius purgari. Contra. Quātūcūqꝫ merita sunt equalia. tā in celo ꝙ in infer-

no sunt pmia ꝛ supplicia equaliter durãtia. ergo pariter vt videt debet esse in pena purgatoria. Item quãtum potest minor pena sup minorẽ culpam. tantũ potest maior super maiorem. ergo q̃cito liberatur in purgatorio paruus peccator per paruam penam. tam cito liberat magnus peccator per magnã penã.

Item si alius citius alio liberatur. aut ratione maioris charitatis. aut ratione minoris reatus. Ratõne maioris charitatis videtur. quia charitas est tanto maior quanto anima est deo similior. et tanto statui glorie vicinior. ergo tanto citius curat ꝛ purgat ꝛ in celum fertur. Sed ꝙ ratione minoris reatus videtur. quia anima non est obligata nisi ad soluendũ quod traxit ex hac vita. Sed quãto debitum est minus. tanto citius soluit. ergo videt ꝙ talis citius purgetur et

31 in celum feratur. Rᵒ dicendũ ꝙ sicut dicit Augustinus expresse in litera. in illo igne citius purgat vnus q̃ alius. Qui enim diutius i peccato pmansit. dignũ est vt diutius sustineat penam. Rursus. qui grauius offendit. dignum est vt puniatur pena acerbiori. ꝛ dilatione patrie longiori. diuina hoc iusticia faciente q̃ omnibus decentissime reddit stipendia meritorum.

32 Ad illud quod obiicit in contrariũ de equalitate durationis in celo. dicendũ ꝙ non est simile. quia in inferno pena eterna infligitur. ꝛ eterno nõ est maius ꝛ minus ex parte post. siue ex parte ea qua est eternũ. Similiter in celo premiũ eternũ datur. in purgatorio vo sola pena temporalis infligit. ꝛ in hac est diutius

33 ꝛ breuius. Ad illud quod obiicitur ꝙ pena grauis eque cito delet grauem ꝛc. dicendũ ꝙ verũ esset si omnino pena intenderet sm ꝙ intendit culpa. sed diuina dispensatio sic ordinat vt non omnino intendat q̃tum ad acerbitatem ꝓpter magnam difficultatem. siue etiã quia vult vtroq; modo punire. ꝛ ita vt maior acerbitas et diuturnitas recompenset si quid in

34 altero deficiebat. Ad illud qđ obiicit ꝙ quis citius purgatur. dicendũ ꝙ ille qui minorẽ habet reatum. quoniã locus purgatorius nõ est debitus nisi ratõne reatus vel alicuius culpe. Et si tu obiicias ꝙ charitas maior debet facere citius euolare. dicendũ ꝙ charitas maior auget gloriã intensiue. sm autẽ durationẽ non. Unde si duo innocentes inequalis charitatis simul morerent. simul euolarent. non tamẽ equaliter bene essent. Quod ergo obiicitur ꝙ est similior statui glorie. dicendũ ꝙ verum est ratione ordinationis ad bonum. sed non magis q̃tum ad liberationẽ a malo. ꝛ velocior purgatio respicit ereptionẽ a malo directe nõ habilitationẽ ad bonũ.

Questio .ij. f

Utrum aliquis sanctorũ euolet in celum ante iudicium. Et ꝙ non videt. Heb. xj. apostolus loquens de viris sanctis ꝛ fidelibus dicit. Hij omnes nõ acceperũt repromissiões deo pro nobis aliquid melius prouidente ne sine nobis cõsummarent. ergo si sancti priores non debuerũt cõsummari sine alijs sanctis apostolis. cum vsq; ad diem iudicij crescat numerus sanctorũ. patet ꝙ vnus non euolet ante alium. Item Math. xxv. statuet agnos a dextris. edos autem a sinistris. ꝛ dicet his qui erunt a dextris venite benedicti patris mei pcipite regnum. ergo videt q̃ non sunt ante illud iudiciũ gloriã pceptum. Si enim primo pcepissent. non diceret dominus pcipite regnum. Itẽ nullius possessio que habet p sententiã obtinet ante lationem sententie. sed vite eterne possessio habetur per sententiã. ergo cum sententia detur in die iudicij. videt ꝙ ante diem iudicij non euolet aliqua anima in celum. Item magnifici regis eo modo est stipẽdia elargiri per quem modũ eius magnificentia magis declarat. sed hoc est pcipue dum fit curia vna ex multitudine ꝛ ex aggregatiõe multorũ. ergo videtur ꝙ dominus reseruet gloriã eternam vt eam simul omnibus conferat. Itẽ anima peccauit in carne. ergo videt ꝙ in carne debeat puniri. ergo nunq; pfecte purgatur nec punit quousq; resumat corpus in quo purgetur. sed ante pfectam purgationem non euolat anima in celum. ergo non ante diem iudicij. Item corpora non glorificabunt ante diem iudicij quãtuncuq; sit sanctus qui moritur. ergo pari ratione nec anime.

Contra Luc. xxiij. dixit dominus latroni. hodie mecum eris in paradiso. ergo anima latronis fuit cum christo. Sed constat ꝙ christus postmodũ non abstulit quod prius ꝓmisit. ergo semp post fuit cum christo. sed christus ascendit in celum. ergo anima latronis asendit. ergo pari ratione alie sancte anime. Item Phil. j. cupio dissolui ꝛ esse cum christo ita dicebat apostolus. Sed constat ꝙ desideriũ suuz non erat cassum. ergo statim post dissolutionez fuit cum christo.

Item Apocal. vj. date sunt illis singule stole. sed non ẽ stola nisi gloria anime ꝛ stola corporis. ergo ꝛc.

Item charitas est pondus sufficienter inclinans ꝛ sursum eleuans. ergo si nõ sit retardans. statim per charitatem anima sursuz euolat. sed qui purgatur in purgatorio post purgationẽ non habet aliquod retardans. ergo statim euolat. Itez differre mercedem mercenarij facit piudiciũ iusticie. sed deus est summe iustus. ergo statim quãdo inuenit hominẽ dispositũ statim retribuit. Item spes que differtur affligit animã. si ergo differtur premiũ sanctorũ vsq; ad iudiciũ. videt ꝙ sint in continua afflictione ꝛ gemitu ꝛ expectatione. ergo si deus tñ differt. videt ꝙ ipse sit cru

35 delissimus. Rᵒ dicendũ ꝙ aliqui stulti circa hoc errant dicentes animas nõ esse glorificandas. sed potius expectare vsq; ad extremũ diem iudicij. Hos stultos dixi. quoniã talis error nec fulcimentũ habet ab autoritate. nec ab efficaci ratione. nec habuit ista positio aliquem magnũ autorem nec defensorem. sed imponitur quibusdã grecis. Uidetur tamẽ pro isto errore facere. glo. que est super ps. Noli emulari. vbi dicitur ꝙ iusti qui moriunt nõ statim sunt vbi etiã erũt post iudiciũ. sed in illa requie vbi erat Lazarus cuz Abraham. Sed sicut patet i ipa glo. ex cõsequẽtibus illud dictum est q̃tum ad stolam corporis. non q̃tum ad gloriam vel locum. Certum enĩ est ꝙ christus expoliauit principatus ꝛ potestates tenebraruz. ac per hoc constat sanctos qui in limbo erant ad celum cũ christo sublimatos. ac per hoc ꝛ omnes iustos qui nõ ha

36 bent reatum pene. Ad illud ergo quod obiicit ꝙ non acceperũt repromissiões. dicendũ ꝙ apostolus vocat consummationẽ q̃tum ad illius superne ciuitatis impletionem post quã nullus intrabit. Uel dicendum ꝙ apostolus intelligit q̃tum ad tempus gratie. quod conseruauit vsq; ad nos. vt nos facti participes gratie in abundantia. participes etiã fieremus

37 ꝛ glorie. Ad illud quod obiicitur ꝙ statuet agnos ꝛc. dicendũ ꝙ iudiciũ istud erit q̃tum ad cõsummatiõ

glorificationē suscitatam in anima ꝛ in carne. quā nō dum habent mortui. ꝙuis anime sint vere in celo.

58 Ad illud qđ obijcit de sententia. dicendū ꝙ sicut duplicit̄ cōtingit regnū obtinere. s. integre ꝛ pfecte. siue ī toto ꝛ in pte. sic duplicit̄ est iudiciū siue etiā duplicit̄ sententia. Nā sicut hō glificat̄ sm pte. ita ꝛ ꝑticulariter iudicatur ꝛ de eo sententia profert̄ quādo anima de corpore egredit̄. Judiciū autem vniuersale ꝛ sententia erit quādo homo erit glorificādus totaliter. ꝛ tūc consummabit̄ curia celestis. et sic duplex iudicium competit duplicii modo possidendi gloriam. Et duplex modus competit duobus. scȝ diuine magnificētie ꝛ nostre indigētie. Propter nostrā indigentiā tollendam statim quādo anima est apta sublimatur ad gloriam. quia frustra expectaret cum non possit amplius mereri. Propter diuinam magnificentiā ostēdendam reseruat̄ generalis ꝛ vniuersalis resurrectio corporū in fine seculorū. ꝛ sic in nullo ꝑiudicatur cōmodo nostro. dum anima assumit̄ in gloriam. in nullo diuine glorie. dum in fine fieret in resumptiōe corporū totuȝ qđ fieret si gloria differret̄ ab animabus. ꝛ ꝑ hoc patent illa tria. s. de possessione ꝑ sententiā. de dei magnificatione. ꝛ de corporū resuscitatione. De qua quare differat̄ suo loco habet̄ infra.

Juxta ordinē positū supra dist. xvij. agit hic de cōfessione sacramētali ꝙtum ad vtilitatē a parte finis. ostendens que cōfessio sit vtilis.

Post hec considerandū est quid prosit confessio ꝛc. Supra egit magister de confessionis necessitate a pte cōfitentis. ꝛ possibilitate a pte absoluentis. ꝛ oportunitate a pte temporis. hic agit de vtilitate a pte finis. Et habet hec pars duas. In prima ostendit que confessio sit vtilis. s. confessio vera ꝛ humilis. In secūda ostendit quātum confessiōis cōtemptus obsit. infra dist. xxij. Cūqȝ multis autoritatibus supra sit assertuȝ. Prima in duas diuidit̄. In prima determinat que sunt attendenda in confessione ex pte confitentis. In secūda que ex parte audiētis. ibi. Caueat autē sacerdos ꝛc. Prima pars duas cōtinet. In prima ostendit ꝙ confessio nō debet esse diminuta. In secūda parte ꝙ non debet esse sup̄flua. ibi. Sicut autem penitens celare non ꝛc. Similiter secūda in qua determinat ex parte sacerdotis quid obseruandum sit duo continet. Primū est vt cōfessa teneat secrete. Secūdum vō vt non absoluat alterius parrochianū. ꝛ hoc ibi tangit̄. Quod vō dictum est. Et ita principaliter duo tangunt̄. scȝ ꝙ cōfessio integra debet esse ꝛ secreta.

Determinat que sunt attendenda in confessione ex parte cōfitentis. ostēdens ꝙ cōfessio non debet esse diminuta. e

Post hec considerandū est quid profit cōfessio illa vbi singula peccata que quisqȝ fecit non exprimunt̄.

a Sane dici potest [a] ꝙ omnia crimīalia semel saltē oportet in cōfessione exprimi. nisi aliqua a mente exciderint. Sȝ qꝛ nemo delicta intelligit oīa. generalit̄ saltē ea cōfitere quorū memoriā non habes. ꝛ sic nihil celasti de sceleribus tuis.

b [b] Venialia vō qꝛ innumerabilia sunt. sufficit generaliter confiteri. nisi aliqua sint frequēter iterata. Perfecti⁹ ē tamē etiaȝ illa exprimere si vales. ideoqȝ quotidie generaliter fit confessio in ecclesia pro venialibus. s. peccatis que quotidie admittim⁹. ꝛ pro illis mortiferis quorum noticiaȝ nō habemus. Unde Augustin⁹. Ueritatē dicit deo penitens. quādo nihil illi de cōmissis sceleribus celat. nisi qđ etsi voluntate celauerit. deus ignoret. sed veritatem sibi dici vult ab eo vt veniam consequat̄. Si vō mente aliqua exciderint. confitet̄ veritatem deo cum generaliter dixerit. Deus qui nosti occulta cordis. ꝛ opera mea ꝛ delicta a te non sunt abscondita. quibus veniā largiaris precor. ꝛ hec est veritas confitentis quā diligit deus. Unī Ecce enī veritatē dilexisti. Hic insinuat̄ ꝙ general̄ cōfessio etiā mortalia delet quorū intelligētia nō habet̄.

Aug⁹ in. v. responsione cōtra pelagianos.

Psal. l.

Ostendit ꝙ confessio non debet esse sup̄flua. f

Sicut aūt penitens celare nō debet peccatū suuȝ quia

59 a. ij. Qꝛ oia criminalia semel saltē oportet in ꝯfessione exprimi. Videt̄ hoc falsū. qꝛ ad hoc ꝙ cōtritio valeat nō oportet sigillatim conteri de ꝙlibet. imo iustificatur in cōtritione de omnibus. ergo pari ratiōe videt̄ de confessione. Rꝰ dicendū ꝙ nō est simile. qꝛ cōtritio est in cōspectu dei ꝙ vno aspectu videt oīa. sed cōfessio est ī cōspectu hominis qui nō potest plene noscere morbū nisi audiēdo mortalia singula. Et iteruȝ. cōfessio fit ad erubescentiā. contritio vō ad peccati detestatio nē ꝑ iusticiā. Detestatio aūt intēdit̄ in collectiōe multoꝝ malorū. sed erubescētia in expletiōe singuloꝝ.

40 b. ij. Venialia ꝛc. sufficit gn̄alit̄ cōfiteri nisi aliq̄ sint frequēt̄ iterata. Videt̄ nō bn̄ dicere. quia iteratio nō trahit in aliud gen⁹. ergo quātūcūqȝ iterent̄. venialia sunt. ergo sufficit illa generalit̄ cōfiteri sicut ꝛ alia. Rꝰ dicēdū ꝙ ꝯsuetudo frequēter ducit ī libidinē ꝛ ꝯtēptū. ideo ꝑpter dubiū ꝛ vitandū piculū qn̄ timet̄ ꝓbabiliter aliqđ hoꝝ esse veniale peccatū. ꝯfitendū est ꝛ sufficit stare in generalitate. nec oportet ad singula descēdere. si tn̄ velit descēdere laudabile ē valde ꝛ vtile ꝛ pnecessariū volēti ascēdē ad pfectiōȝ.

supbia est. ita nec hūilitatis causa fateri se reum illius qd se non cōmisisse noscit. quia incauta est talis humilitas z peccatorē cōstituit. Unde Augustin⁹. Cum humilitatis causa mētiris. si nō eras peccator anteq̄ mētireris. mētiendo efficieris qd vitaras. veritas in te nō est. nisi ita te dixeris peccatorē vt etiā esse cognoscas. Ueritas aūt ipa est vt qd es dicas. nam quō est veritas. vbi regnat falsitas?

c — Aug⁹ de verbis apli.

Determiat que sunt attendenda in cōfessione ex pte audientis ostendēs q debet esse secreta. g

Caueat aūt sacerdos ne peccata confitentiū alijs prodat. alioquin deponatur. Unde Greg⁹. Sacerdos ante omnia caueat ne de hijs que ei cōfitentur peccata alicui recitet. non ppinquis. non extraneis. nec qd absit pro aliquo scandalo. Nam si hoc fecerit. deponatur z omnibus diebus vite sue ignominiosus pegrinando pgat.

Gregori⁹.

Ostendit q nō debet absoluere alterius prochianum. h

Qd vo dictum est vt penitens eligat sacerdotē scientem ligare z soluere. videtur contrariū ei qd in canonibus repitur. vt nemo. s. alterius parrochianū iudicare psumat.[d] Sed aliud est fauore vel odio pprium sacerdotem cōtemnere. qd canones phibent. aliud cecum vitare. qd Urbanus facere mouet. ne si cecus cecū ducat ambo in foueam cadant. Ait eni Urbanus secūd⁹ Placuit vt nulli sacerdotū deinceps liceat quēlibet cōmissum alteri sacerdoti ad penitentiā suscipe. sine eius cōsensu cui se prius cōmisit. nisi p ignorātia illius cui prius cōfessus est. Qui vo cōtra hoc facere temptauerit. gradus sui piculo subiacebit.

d — Math. xv.

41 c. ij. Nec hūilitatis causa fateri se reum. Uidetur contrariū dicere Augu. in lib. confessionū. vbi dicit sic. Si queris a me vtrū iustus sim. Rº q nō. sed constat q Aug⁹. iustus erat. et hoc ex humilitate dicebat z bene et meritorie. Rº dicendum q fateri se reū vel iniustū est dupliciter. Aut put repatus est iniusticia. sic simpliciter puat iusticiam. z hoc mō nō dz se qs fateri reum nisi habeat mortalis cōscientiā. Alio modo est fateri se reum z iniustū put puat iusticie pfectionem. z fm hoc omnis homo potest se iniustuz fateri. fm illud Ysa. lxiiij. vt pānus mēstruate vniuerse iusticie vestre. Nec iustificatur homo comparatus deo fm Job. z hoc mō Aug. dicebat se nō esse iustum.

42 Et nota q confessio debito mō facta debet habere. xvj. cōditiones. vñ vsus. Sit simplex. humilis. confessio. pura. fidelis. Et frequēs. nuda. discreta. libens. verecūda. Integra. secreta. lachrymabilis. accelerata. Fortis z accusans. z sit parere parata. Sufficientia autē z numerus harū conditionū potest accipi sic. Quedā enim sunt cōditiones que sunt z debent esse in cōfessione fm sui rectam quātitatem. Quedā fm rectum ordinem z societatem. Quedā fm rectam qualitatē z fm rectam quātitatem. Et hoc tripliciter. Aut q̄tum ad integritatē. aut q̄tum ad numerositatē. aut q̄tum ad diuturnitatē. z sic sunt tres conditiones. s. q sit integra. frequēs. z accelerata. Si q̄tum ad associationē. sic debet habere duarum societatem partiū. s. contritiōis z satisfactionis. Q̄tum ad contritionē sit lachrymabilis. Q̄tum ad satisfactionē sit parere parata. Uel q̄tum ad vtrūq. z sic fortis. Q̄tum ad qualitatē. aut ipsius confitentis aut cōfessionis. Si confitentis. sic sunt quinq conditiones. fm vim rationalem est simplex. fm concupiscibilē debet esse libens. fm irascibilem humilis. in sermone fidelis. z in signo verecūda. z sic sunt quinq. Si in se consideretur. sic debet esse para vt nihil intermisceat. debet esse nuda vt nihil celatū teneat q̄tum ad circūstantias. debet esse discreta vt nihil addat. debet esse secreta vt alijs non noceat. debet esse accusatoria vt seipsum puniat. Et sic sunt tres ex pte qualitatis. tres ratione adiuncti. quinq rōne subiecti. z quinq ratione sui. z sic in vniuerso sunt. xvj.

43 d. ij. Sed aliud est fauore vel odio pprium sacerdotem contemnere zc. Uidetur hic male soluere. quia ex hac solutione quilibet cui vult posset confiteri. dūmodo non cōtemnat pprium sacerdotem. Sed contrariū habetur in decretali. vbi dicitur q si ex causa vult accedere ad alium. petat primo z obtineat licentiā. quia aliter nō poterit soluere vel ligare. Rº dicendū q illud verbum Augustini intelligitur q̄tum ad electionem sacerdotis. anteq̄ subditus alicui se subijciat z curam anime cōmittat. sed verbū Urbani post cōmissionem. extūc enim tenetur ei confiteri. nec debet alij nisi petat licentiā.

44 Tamē in quinq casibus habetur licentia petita p obtenta. Primus est si sit vagabūdus. Secūdus est si renūciauit domiciliū. Tercius si peccauit vel offendit in aliena parrochia. Quartus pter sacerdotis ignorantiā vel maliciā. quia est reuelator cōfessionis vel sollicitator ad malū. Ultimus est in casu necessitatis vt si sit in articulo mortis. vel debeat intrare iustū bellū.

D intelligentiā hui⁹ partis fm duo que tanguntur in litera duo pncipaliter queruntur. Primo queritur de confessione q̄tum ad modum Secūdo vo queritur de confessione q̄tum ad sigillum. Circa primū querūtur tria. Primo queritur vtrum liceat aliquod peccatuz in confessione omittere. Secundo vtrum liceat addere. Tercio vtrum liceat aliena peccata referre.

Questio. j. g

Qd non liceat de confitendis omittere ostenditur primo autoritate Augustini in libro de penitētia. Caueat ne verecūdia ductus diuidat apud se confessiones. vt diuersa diuersis velit manifestare. quod est se laudare et hypocrisi intendere. et semper venia carere. ad quam frustra sperat peruenire. Item ratione ostendit sic. Confessio ordinatur ad peccati cognitionem. sed nunq̄ recognoscit egritudinem sufficienter qui solum peccatum vnum nouit. cum homo multis egrotet. sicut patet in medicinis. ergo non sufficiēter peccatū detegit q̄ nō dicit vni sacerdoti peccata oīa q̄ cōmisit. Item confessio est ad peccatoris accusationem. sed cum peccator se accusat de tribus peccatis et fecit decē. hoc ipso ostendit sacerdoti se non peccasse nisi ter. sed hoc ē falsitas et hypocrisis manifesta. ergo &c. Item confessio fit propter absolutionem. absolutio autem sacerdotis signum est diuine absolutionis. sed deus nunq̄ absoluit ab vna culpa quin absoluat ab omni culpa mortali. ergo absolutio sacerdotis aut nulla est. aut est ab omni culpa. sed non meretur absolui a sacerdote peccator qui celat ei peccatū. ergo nulla est absolutio nisi confiteatur sacerdoti vni omnia a quibus indiget absolui. Contra. Omnes sacerdotes tenent locum vnius. s. christi. ergo idem est confiteri diuersis qd̄ confiteri vni. ergo tantū valet si peccator diuisim diuersis confiteatur omnia quātum si omnia confiteatur vni. Item confessio est in remedium. ergo non debet fieri in scandalum. sed possibile est q̄ penitens confiteatur proprio sacerdoti aliquod peccatum quod scandalisabit eum. vtpote si cognata sacerdotis fuerit eius adultera. ergo videtur q̄ possit peccatū hoc reseruare. et alia sibi dicere. et ita confessionem dimidiare. Itē aliquis confessus est vni. x. et commisit. xij. et oblitus duorū post recordatur non habēs copiam sacerdotis. iste fuit legitime confessus de. x. ergo si non debet bis puniri pro eodem. sufficit nunc confiteri duo. ergo videtur q̄ confessio possit dimidiari. Item sufficit si quis confitetur sacerdoti proprio illud a quo potest absoluere. sed possibile est q̄ aliquis habeat casum vel peccatum a quo non potest absoluere nisi superior. ergo sufficit q̄ minora confiteatur vni. et peccatum illud confiteatur maiori. ergo videtur

45 q̄ confessio possit dimidiari. R° dicendum q̄ in venialibus nō est vis. sicut enī nō est vis necesse ea cōfiteri. sic non est necesse ea simul et omnia integre confiteri. Sed de mortalibus dicitur q̄ necesse est omnia confiteri vni sacerdoti. omnia inq̄ quorū est memor.

46 et de quibus non fuit alīs legitime confessus. Et tunc voco legitime confessum quādo nihil interuenit qd̄ absolutiōnem sacerdotis irritam faceret. qd̄ est in. iiij. casibus. et duo sunt a parte absoluentis. Unus si non sciat. alter si non possit. Unus contra clauem scientie alter contra clauem potentie. Duo a parte confitentis. Unus si ficte confiteatur. Alter si post confessionem satisfactionem contemnens eius obliuiscatur. Si autē legitime confessus est. non oportet iterare nisi in vniuersali. si vero non. oportet q̄ omnia dicat. pro eo q̄ sacerdos absoluit ab omni culpa. aut nulla est absolutio. Nullus autē sacerdos intendit absoluere penitētem ab eo qd̄ sibi celat. ad hoc ergo q̄ confessio sit integra necesse est q̄ omnia que simul habet in conscientia de quibus tenetur confiteri. vni sacerdoti dicat. alioquin sicut expresse dicit Augustin⁹ probatur con-

47 fessio ficta. Ad illud ergo qd̄ obijcitur q̄ oēs sacerdotes tenent locum vnius xpi. dicendū q̄ verum est. sed ita tenent locum vnius q̄ non simul omnes. sed quilibet per se. et ideo qui vult confiteri sacerdoti tanq̄ christo. si recte confitetur necesse est q̄ omnia dicat vni. q̄ si aliquid celat vni q̄uis dicat alij. quātum est in se mediatori celauit. et ita christo. Ad illud quod obijcitur de

48 scandalo sacerdotis. dicendū q̄ vbi timetur scandalum non est cōfessio dimidianda. sed licentia petenda. et si non datur. superior est adeundus vel alius qui habeat eius autoritatē. nam in tali casu licentiam petere est obtinere. Ad illud quod obijcitur de eo qui per obliui-

49 onem omisit. x. confiteri. dicendū q̄ sanum consilium esset q̄ totum diceret sicut in precedentibus tactum ē. tamē non credo q̄ teneatur dicere nisi in generali. nisi forte aliquis predictorum casuum interuenisset. Nam aliud dicere. est viam cōfessionis et salutis multis auferre. cum multi confiteantur aliquādo aliquod peccatum enorme. qd̄ deinceps vix alij sacerdoti dicerent. nec autoritates sanctorū hoc cōpellunt dicere. quia hoc nō est confessionē diuidere. prima enī fuit integra. et secūda similiter. quia nō oportet hunc de alijs habere remorsum nouū. nec nouam absolutionem. similiter iudicandū est de recidiuo. Ad illud quod obijcitur

50 de recursu ad superiorem. dicendū q̄ aut recurrit pro absolutionē a culpa. aut a pena propter excōmunicationē vel irregularitatē. Si propter absolutionem a pena vel penali vinculo. sufficit q̄ confiteatur illud solum. Si propter absolutionē a culpa. si superior nō remittit ad proprium confessorem. sanum consiliū est si non habet causam excusantem nisi solum erubescentiā vel opinionem falsam. q̄ omnia de quibus habet remorsum ipsi dicat. et pro omnibus illis generalem absolutionē et penitentiā suscipiat. Si autē aliquā excusationē habet probabilem ratione cui⁹ magis vult confiteri alteri. tenetur totum inferiori reuelare. et peccatū illud qd̄ superiori est confessus. et cetera alia. et sic non erit confessio diuisa. et ille extunc poterit ab omnibus absoluere q̄m si aliqua peccata absolutioni superiorū reseruantur in quibus minores sacerdotes cum eis non cōmunicant. hoc magis factū est propter taxationem pene quā tali peccato superior debet sapienter infligere siue infligere pro culpa q̄ pro alio. et ideo si talem culpā confessus est. et penā pro ea a superiore suscepit. potest illā cum alijs inferiori integre confiteri. et ille absoluere eum ab omni culpa. ita dūtaxat vt ille faciat penitentiā a superiore sibi iniūctam. Et si tu obijcias q̄ iste qui adit superiorem. et vnicum tm̄ vel duo alijs tacitis confitetur. videtur esse hypocrita et se laudare. dicendū q̄ verū est si iniūctū se sibi generaliter cōfiteri. tunc enī videtur ipm̄ alia crimia nō habere. sed dū ostēdit se specialiter pro illo vnico aduenisse. et aliū confessorē pro minoribus habere. et hoc acceptat superior. nulla ē ibi deceptio. Quis totū dicere sit maior perfectio.

Questio. ij. b

Utrum liceat aliquid in confessione addere. Et q̄ nō videtur. quia Augustin⁹ dicit in libro de penitentia et habetur in litera. Si causa humilitatis mentiris. efficieris qd̄ vitaras. si ergo aliquis causa humilitatis accusat se amplius q̄ meruit. videtur ex hoc culpam incurrere. Item iniquus testis est qui accusat aliū in eo in quo non est culpabilis quātumcunq̄ faciat bona intentione. sed hic in confessione contra se testificatur. ergo si se accusat in eo in quo non peccauit. videtur q̄ inique agat. Item nihil obijciendum est

in iudicio manifesto quod nō possit manifeste probari. ergo pari ratione nihil imponendum est in iudicio penitentiali qd̓ non possit per testem rectum probari. testis autē est conscientia. ergo nihil dicendū est nisi de quo accusat cōscientia. ergo ⁊c. Item confessio est ad dirigendum medicum spiritualem. sicut cognitio carnalis infirmitatis est ad dirigendū medicum carnalem. sed ille facit errare medicum qui dicit se habere morbū quem non habet. sicut qui dicit se nō habere quem habet. ergo sicut peccat ille qui dimittit. ita ⁊ ille qui addit. Contra. Greg. bonarū mentiū est ibi culpam agnoscere vbi culpa non est. ergo si potest ⁊ debet se homo accusare ſm ꝙ agnoscit se. ⁊ bona mens potest se magis culpabilem reputare ꝙ̃ sit ſm veritatem. videt̃ ꝙ magis possit se accusare ꝙ̃ sit in re. Item qui conterit̃ plus ꝙ̃ meruit. ⁊ satisfacit puniendo se vltra ꝙ̃ meruit. iuste ⁊ laudabiliter et bene facit. ego pari ratione qui se accusat vltra ꝙ̃ peccauit. bene facit. Item confessio est ad humiliationem confitentis. ⁊ hoc ꝑ accusationē. sed nemo potest se nimis humiliare etiā si se subiciat omnibus propter deum. ergo pari ratione nemo potest se nimis accusare. Item ponatur ꝙ aliquod peccatum cōmisit quis de quo dubitat vtrum sit mortale vel veniale. quero qualiter debeat illud confiteri. ⁊ videt̃ ꝙ sicut mortale. quia in dubijs securior ꝑs est eligenda. alioquin si sicut veniale confitet̃. discrimini se cōmittit. sed possibile est ꝙ istud peccatū non sit nisi veniale. ergo potest veniale confiteri vt mortale. ergo ad confessionē addere ad se accusandū. R° ad predictorū

51 intelligentiā ꝓnotandum est ꝙ differt mentiri ⁊ falsum dicere. Mentiri enim est quādo aliud exprimit vox ꝙ̃ sentiat mens. etiam si per vocem verum dicat̃ in re. Falsum dicere est quādo vox discordat a re significata. Mentiri quidē quia semꝑ importat abusum signi ⁊ obligationē hominis q̄ꝫtum ad vim intellectiuā ⁊ exteriorem inter quas est discordia. semper malum est. ⁊ ita ſm se malū ꝙ nulla potest bona circūstantia vestiri vt bene fiat. sicut dicit Augustin⁹ in libro cōtra mendaciū. Falsum vero dici potest frequēter meritorie cum mens decipitur. ⁊ ita credit esse vt loquit̃. sicut dixit apostolus se in hyspaniam ꝓfecturum. Roma. xv. Si ergo tu queras vtrum liceat addere ad ꝯfessionē. Respondendū est ꝙ aut tu loqueris q̄ꝫtum ad testificationem cōscientie. aut q̄ꝫtum ad conformitatē veritatis in re. Si q̄ꝫtum ad conscientiam. vt cōscientia minus accuset ⁊ vox amplius. sic est peccatū ⁊ mendaciū. ⁊ perdit̃ confessionis meritū in qua debuit esse verbū verax. ſm illud Ecclesiastici xxxvij. ante omnia verbum verax precedat te. Verbū verax est quādo id exprimit lingua qd̓ sentit conscientia. Si autē intelligas de additione q̄ꝫtum ad rei veritatem. ita ꝙ cōscientia non discordat a lingua. dicendum tunc ꝙ talis additio potest esse meritoria. Qui enim in paruis se credit grauiter offendisse. ⁊ sic confitetur quasi grauiter offenderit. multū absq̄ dubio ꝓficit. Ratiōes igit̃ ad primā partē ꝓcedētes cōcludunt ꝙ non potest nec debet addere vltra testimoniū conscientie. Ratiōes ad secundā partē ꝓcedunt ſm ꝙ in additione lingua consonat cum cōscientia. ⁊ sic licet addere. quia nullum fit veritati ꝑiudicium dum simul iungit̃ veritas mentis ⁊ oris ꝑ humilitate cordis. et sic intelligit̃ illud Greg. bonarum mentiū ⁊c. Similiter ⁊ sequens de contritione ⁊ punitione ⁊ additione. Posset tamē dici ꝙ non est simile de contritione ⁊ punitione ⁊ de confessione. quoniā confessio est actus veritatis. ⁊ contra hunc non potest aliquis dicere aliquid qd̓ non sit falsum ⁊ preiudiciū veritatis. non sic est de punitione. quia iuste potest aliquis sustinere penam quā non meruit. etiā ꝓpter gloriam dei. vel propter salutem ꝓximi. vel in ampliorē profectum sui. ⁊ hoc est abundantis iusticie. Veritas vero debet nec deficere nec supabundare. quia est rectitudo intellectus. ⁊ hec rectitudo est indiuisibilis. sed rectitudo voluntatis habet latitudinē. ideo plus ⁊ minus factum est iustum. sed non plus ⁊ minus dictū est verum. nisi dicatur verius quod est durabilius. vt necessariū ⁊ perpetuū. ꝙ̃ cōtingens ⁊ momentaneū.

52 Ad illud quod obijcit̃ ꝙ confessio est ad humiliationem. dicendū ꝙ non omni modo est ad humiliationem. sed per accusationē que veritatem debet habere principiū vel comitem ad hoc ꝙ recta sit. Et nō sequit̃ ꝙ si humilitas nō habet excessum in reputatione. ꝙ veritas non habet excessum in locutione.

53 Ad illud quod querit̃ de peccato dubio. dicendū ꝙ sicut dicit Augustin⁹ in. xv. de trinitate. non solum est mendaciū dicere scienter falsum. sed etiā asserere dubium. quia lingua a corde discordat. Quādo ergo dubitat vtrum sit mortale. dicendū ꝙ sicut dubitat̃ ita dubitando debet confiteri. tamē debet conteri et penam sustinere ac si esset mortale. ⁊ tunc mens assecuratur. ⁊ in nullo veritati preiudicat̃. ⁊ sic patet responsio ad obiecta. Illud tamē quod vltimo obijcit̃ ad partem oppositam ꝙ facit medicum errare. dicendum ꝙ falsum est. quia aggrauatio penitentie nō aggrauat naturam sed alleuiat. vbi sic est in temporali ⁊ corporali medicina. nocet enim si non assit morbi materia. Sed ista est ratio. quia lingua discordat a cōscientia. ⁊ illud ꝑcipue exigitur in confessione recte ⁊ ordinate facta.

Questio. iij. i

Vtrum in confessione liceat aliena peccata referre Et ꝙ sic videt̃. Neemie. j. ego et domus patris mei peccauimus. ⁊ similiter in oratione Danielis. ergo si recte confitebat̃. videtur ꝙ nos similiter facere debeĕmus. Item ex charitate potest ⁊ debet quis ꝓximi peccata deflere. ⁊ ex charitate non solum pro suis verūetiam ꝓ alienis peccatis potest satisfacere. ergo pari ratione potest aliena peccata confessori referre. Item peccatū alienum frequēter aggrauat suum. sicut si pater cognoscit filiam. vel si mulier cognita est a patre spirituali qd̓ absit. vel a ꝑsona excellentis religionis. ergo si debet peccatū suum plene explicare. videtur ꝙ liceat aliena peccata referre. Item confessio non solum est in remediū peccati preteriti. sed etiam in consilium vitandi futuri. sed frequēter alienum peccatū prestat se in scandalū ⁊ ruinam. vtpote cum luxuriosus aliquā infestat. ergo si debet penitēs sacerdoti exponere peccatorū occasiones vt ſm cōsiliū ei⁹ ⁊ adiutoriū penā euitet. videt̃ ꝙ possit ⁊ debeat aliena peccata in confessione referre. Contra. Ps. Dixi confitebor aduersum me iniusticias meas domino. Glo. peccata mea nō aliena. ergo aliena confitenda non sunt. Item Chanaan fuit maledictus quia operuit verenda patris. Gen. ix. ergo tenebat̃ illa operire. pari ratione ⁊ ꝓximus verenda ꝓximi. licꝫ non ita stricte. ergo qui reuelat alienam culpam peccat grauiter. Itē si licet peccata ꝓximi referre

vni sacerdoti. cum liceat confiteri mille sicut ex p̄cedentibus habitū est ergo liceret peccata p̄ximi mille reuelare. et ita p̄ximū infamare. Item aut fuit particeps illius peccati aut non. Si non. ergo nō tangit peccatū suum. ergo non debet illud confiteri. Si fuit p̄ticeps. sed in nullo foro potest quis aliū accusare in crimine in quo p̄ticipat. ergo male facit si alium ac-

54 cusat. R. dicendū q̄ aliena peccata aut sunt impertinentia ad peccati nostri accusationē. sed ex quadā associatione refert ea. et ad quādam excusationē ille qui confitet̄. quia solacium est miseris socios habere penarū. et male facit qui sic cōfitetur. sicut multi simplices aliquādo accusant omnes vicinos suos vt ipsi minus confundant̄. vt si dicant. sumus latrones. vsurarij. piuri. et cōsimilia. et tales a cōfessoribus corripiendi sunt. quia rectam formā confessionis non seruant. Aut peccata aliena sunt nostris coniūcta et admixta. ita q̄ sine illis nō potest bene culpa propria explicari. et tunc licitum est confiteri eatenus quatenus non potest sine alieno peccato culpa p̄pria explicari. Unde sufficit aliquādo in generali. vt si mulier cognita est ab cp̄o. qd̄ absit. sufficit dicere q̄ aliq̄s magnus p̄latus eam cognouit. Si a p̄sona religiosa. sufficit q̄ in generalitate sua stet. quia satis apparet genus culpe. Si vo descendat ad p̄sonam singularē. increpanda est p̄sona confitēs. Similiter nec debet p̄fessor curiose inquirere de persona. sed si suspicat̄ q̄ sit p̄sona cui possit p̄desse. et compētēs et vtile sit illum scire. potest extra forum confessionis illam inquirere. Nam talia frequēter sunt occasio frangendi sigillum confessionis. vbi est maximū p̄iculum sicut patebit inferius. Si vo peccatū nō pōt explicari sine explicatōne p̄sone determiate. vtpote si mulier inordinate a viro cognita est. tunc si dicat de masculo non peccat. p̄ eo q̄ non potest aliter confiteri propriā culpam. et tunc non debet attendi accusatio aliena sed accusatio p̄pria. et sic generaliter verum est q̄ peccata aliena non sunt dicenda in cōfessione nisi eatenus quaten⁹ sunt p̄pria. nec confessores debent inquirere. Unde illi cōfessores qui ramusculos in cōfessionibus inquirunt et audiunt de alijs malum et sustinēt. vix aut nunq̄ a peccato detractionis excusari possunt. et nesciunt medeci animab⁹. dum patiunt̄ eos qui veniūt ad medicinam. alios accusando sibi infligere vulnus graue. Concedende igitur sunt rationes ostendētes peccata aliorum hm̄ q̄ alium accusant. in foro cōfessionis passim non esse dicenda nec audienda. Concedendum nihilomin⁹ q̄ in casu possunt dici p̄pter curati-

55 onem vulneris sui. Ad illud tamē quod obijcit̄ de Ieremia et Daniele. dicendū q̄ alius fuit modus cōfitendi. quia ille fiebat deo ad ipsius iusticie laudem. et ad imperrandā misericordiā toti populo. hic autem fit vt homo se accuset coram sacerdote vt possit iudicari et absolui. Et quia sacerdos est iudex priuatus.

56 ideo tm̄ propria peccata dicere debet. Ad illud qd̄ obijcitur de contritiōe et satisfactione. dicendum q̄ si cōdoleo peccato proximi et punio me pro illo. misericordiā illi impetro. non iniuriā facio. non sic quādo

57 eum accuso. et ideo nō est simile. Ad illud qd̄ obijcitur q̄ facit ad p̄prij peccati curam et cautelā. dicendum q̄ in tali casu licet. multū tamē est obseruādum ne quis alium accuset in illo actu. sed si quis videret expedire scire peccatū alienū p̄pter vtilitatē eius vel cōmunē bonum. tutius est extra forum confessionis requirere et audire.

Consequēter q̄ritur ad secundū articulū queritur de sigillo confessionis. Et circa hoc tria queruntur. Primo querit̄ vtrum in aliquo casu liceat confessionē reuelare. Secūdo vtrum confitens possit sacerdotem licentiare vt reuelet. Tercio vtrum illud quod dupliciter nouit sacerdos. scʒ per confessionē et p̄ aliam viam teneat̄ celare.

Questio.j. k

Q. sacerdos nō possit reuelare confessionē ostenditur. Aug⁹ de penitētia dist. vj. sacerdos ante omnia caueat ne de his qui ei confitent̄ peccata sua alicui recitet. Item decretalis edita in concilio generali de penitentijs et remissionib⁹. caueat autem sacerdos ne verbo vel signo vel alio quouis modo prodat aliquatenus peccatorē. Item hoc videt̄ ratiōe. quia peccata in cōfessione delent̄. sed p̄ peccato qd̄ deus remisit nemo est accusandus. ergo si sacerdos est minister remissionis. nō potest accusare vel detegere peccatorem quin faciat contra officium veri sacerdotis. ergo omnis talis est deponendus. Item peccator confitet̄ sacerdoti. et sacerdos accipit loco dei. sed de⁹ peccatū penitentis occultat et non detegit. ergo et sacerdos tenetur occultare. Item sacerdos qui audit peccatorē nescit vtrum dicat sibi verū. ergo nescit vtrū ille sit culpabilis. ergo frustra accusaret nisi cū de quo ei constat. ergo peccatū per confessionē cognitum nullatenus est prodendum. Contra. ponatur q̄ aliquis iuret dicere verū sup aliquo facto. et null⁹ potest nec debet mentiri. nec falsum iurare. nec piurare siue deierare p̄pter aliquod scandalum euitandum. ergo magis debet manifestare q̄ falsum respōdere. Item ponat̄ q̄ audiat hereticū in confessiōe qui nolit penitere sed alios corrūpere. magis debet fidē christo seruare sacerdos q̄ ipsi heretico. ergo magis debet confessionē illius detegere q̄ p̄mittat eum gregem domini corrūpere. Item ponatur q̄ sacerdos sciat per confessionē inter duos contractam esse affinitatem per coitum fornicariū. et post eos velle cōtrahere in facie ecclesie. si sacerdos iungit istos. cum peccent mortaliter. cōsentit peccato eorum. ergo mortaliter peccat. ergo si nō debet sceleris alieni fieri particeps. debet hoc manifestare. Similis casus est i decano qui audiuit confessionē habentiū irregularitatem. an debeat eos p̄sentare ordinādos ab episcopo. vel reuelare confessionē. Item ponatur q̄ aliquis prior de ordine monachorū confiteat̄ abbati. et q̄diu est in prioratu habet occasionem trahentem ad peccatum a quo non vult desistere. si habet curam anime sue tenetur inde illum amouere. sed amouendo innotescit ipsum peccasse. ergo videtur q̄ confessio possit

58 aliquo modo reuelari. R. ad hoc voluerūt aliqui distinguere q̄ dupliciter potest quis sacerdoti confiteri. Aut tanq̄ penitens et volens a peccato absolui. et tunc sigillum cōfessionis claudit omne quod dicit siue aptiōe. Aut ita q̄ non vult a peccato desistere. vt si reuelat propositū piurandi vel occidendi hominē vel aliquod tale. et tunc nō tenetur sub sigillo confessionis claudere. sed tunc potest dicere ei qui potest

ꝓdesse ⁊ non obesse. Sed quauis illud videt̃ dici probabiliter. tamẽ cum mãdatũ ⁊ instituto de omni culpa dicat generaliter. ⁊ penitens peccatũ suũ nõ tanq̃ homini sed tanq̃ deo reuelet. ⁊ nesciat sacerdos verũ ille verũ dicat an eum seducat. nisi manifestatũ fuerit per illã psonã. nõ debet manifestare psonã illã. ꝓpter hoc sigillũ ꝯfessionis diligẽtissime est custodiendum. propter scandalũ. ne penitens retrahat̃ a confessione. Propter qd̃ etiaʒ miraculũ magnũ in quadam naui cõtingit vt narrat̃ de quodã qui peccata sua publice cõfessus est in mari. ⁊ postq̃ ventũ est ad portum. nemo nouit quid dixerit. vñ sacerdos taliter debet noscere quasi non audierit. ⁊ quasi non nouerit. ⁊ ꝓpter hoc dicendũ q̧ sicut dicit Greg. ⁊ habet̃ in litera pro nullo scãdalo est cõfessio reuelanda.

59 Ad illud ergo quod obiicit̃ de iuramẽto. dicendũ q̧ secure põt dicere nescio. nec piurat. quia iuramentũ nõ obligat illuʒ ad dicendũ nisi illud qd̃ nouit vt homo. non vt deus. q: supra deũ nullus est. vnde pro nullo p̃cepto obedientie. p nullo iuramẽto vel piculo debet illud dicere.

60 Ad illud quod obiicit̃ de heretico. dicendũ q̧ debet tacere. nec p illam cognitionẽ aliquid dicere specialiter. potest tamẽ sine reuelatiõe cõfessionis supiori dicere. Vigila sup oues. quia lupus est in grege. Si probabiliter videt illũ qui cõfessus est verũ dixisse. ⁊ periculũ ouiũ iminere. potest etiã ⁊ debet esse sollicit' sine reuelatiõe cõfessionis quõ sciat. ⁊ gregi dñico ꝓuideat. ⁊ tũc domino suo ⁊ etiã cõfitenti fidem quã debet seruat.

61 Ad illud quod obiicit̃ de p̄sbytero. dicẽduʒ q̧ p̄sbr debet dissuadere ei qui est cõfessus. ⁊ similiter decanus clerico. ⁊ si ille petat debet differre. ⁊ nisi ille cogat̃ p supiorem vel p scandalũ populi. nõ debet nec matrimoniũ tale bñdicere. nec clericos p̄ntare. extũc autẽ põt. q: nõ ipe facit sed ecclesia. ⁊ ecclesia iudicat ſm ea que exterius sunt. Consiliũ tamẽ est q̧ ⁊ sacerdos ⁊ decanus faciant p vicariũ. tum ꝓpter ꝯfusionẽ illorũ occultã. tum etiaʒ ꝓpter criminis horrorem. si tamẽ ipe faciat. nõ credo q̧ peccet dũ nõ vltro se offerat sed coactus sustineat.

62 Ad illud quod querit̃ de subdito q̃ non vult a culpa cessare. dicendũ q̧ supior debet ei psuadere voluntariã cessionẽ. ⁊ q̧ ipse petat absolui ab onere officij. Qz si non vult nõ debet eum absoluere. sed debet eum sustinere nisi sit talis religio in qua subditi possint transmutari vel transferri sine diffamie nota.

Questio. ij. I

Utrum confitens possit sacerdotẽ licentiare. Et q̧ nõ videt̃. q: ad celanduʒ confessionẽ artatur p mandatũ supioris. s. pape. sed inferior a mãdato supioris non põt absoluere. ergo nec ad contrariũ mãdato licentiare. Item sigillũ confessiõis institutũ est non solũ ꝓpter vitandũ scãdalũ cõfitẽtis. sed etiã ecclesie totius vnitatis. ergo quãtumcũq; cõfitens velit. si reuelet. p̄iudiciũ toti ecclesie facit. ergo nõ põt ab eo licentiari. Item sigillũ illud institutũ est ꝓpter scandalũ vitandũ. sed siquis reuelat p licentiã. põt suscitare idem scandalũ qd̃ sine licentia. quia cõfitens penitere possit de licentia rome. ⁊ imponere sacerdoti cõfessionis reuelationẽ. ⁊ cum habeat iudiciũ ꝓ sepo. posset idẽ scandalũ cõcitari qd̃ ⁊ sine licentia. Itẽ si licentiari possunt. ergo cũ mali ⁊ impij sacerdotes possent p̄tendere licentiã sibi datã. videret̃ tũc q̧ sub hoc pallio cõfessionẽ impune reuelare possent. sed h̃ est incõueniens. ergo ⁊c. Contra. celatio ꝯfessionis est in fauorem confitentis. sed quilibet potest cedere iuri suo. ergo potest cõfitens dare licentiã reuelandi. Item qui põt dicere peccatũ p seipm. põt p sacerdotẽ alij sacerdoti denudare. ergo ⁊ p ipm alij reuelare. Item qd̃ dicit̃ homini vt homi in casu vtili. potest ⁊ debet ab eo dici. sed cõfitens qui dicit cõfessori vt deo põt dicere vt homi. ergo põt dare licentiã reuelandi alij. Item constat q̧ supior põt mittere ad inferiorem. ⁊ autoritatẽ absoluendi ab aliquo peccato enormi ei p̄bere. sed hoc nõ posset nisi posset per voluntatẽ cõfitentis peccatum alij reuelare. ergo ⁊c.

63 Rñ dicendũ sicut dictũ est sacerdos nõ debet ꝓpter duo. s. quia nouit solum vt deus. ⁊ iterum ne populũ scandalizet vel etiã ipm confitentẽ. ⁊ q: confitẽs põt facere qd̃ ipse nouit vt homo. quãdo facit eum nuncium. potest eum licentiare in casu in quo non timet̃ piculum scandali. sicut ostendũt rationes secũdo inducte. vbi autez piculũ scandali formidat̃. quãtumcũq; penitens licentiat sacerdotẽ. nõ debet sacerdos assumere. Tunc aũt potest timeri piculũ scandali. quãdo ꝓbabiliter possit coniici q̧ sacerdos confessionẽ suaʒ reuelauit. Unde si dicat q̧ alij referat peccatũ. debet ipe sacerdos penitentẽ suum constituere non senuncium facere. ⁊ sic vitatur scandalũ ⁊ nõ rumpit̃ sigillum confessionis. Et intelligat̃ hoc cum illa generali suppositiõe. q̧ peccatũ alicui' nullũ est manifestandũ nisi ei qui possit ꝓdesse nec velit obesse. intelligat̃ etiã hoc de peccatis proprijs non de alienis. nam aliena peccata dicere nõ põt. neq; dz penitens alicui cõmittere. nisi forte in casu in quo ipe deberet dicere. ⁊ melius p alium q̃ per se potest bonum illius procurare. semp adhibita cautela vt ex hoc nõ scandaliset̃ ecclesia. ⁊ sic patent obiecta.

Questio. iij. III

Utrum sciẽs aliquid per confessionẽ ⁊ per aliam viam teneat̃ celare. Et q̧ sic videtur. primo p quãdã decretalem Innocentij de penitentijs et remis. Qui peccatũ sibi in penitentia detectum p̄sumpserit reuelare. non solum a sacerdotali officio deponendũ decernim'. verũetiam ad agendũ penitentiã in artum monasteriũ detrudenduʒ. ergo si aliquis nouit aliqd̃ peccatũ p confessionẽ. qualitercũq; illud nouerit aliũ non videt̃ q̧ possit illud idem p confessionẽ detegere. Item confessionis sigillum vt supra ꝓbatum est nullo pacto est infringendũ. sed tunc infringit̃ quãdo confessio reuelat̃. impossibile aũt est reuelari hoc peccatũ auditũ in confessiõe quin reuelet̃ confessio. sed cõfessio nullo modo est reuelanda. ergo nec illud peccatũ. ⁊ potest fieri talis silogismus. Nulla confessio est reuelanda. hoc peccatũ est confessio vel ps cõfessionis quod dupliciter nouit. ergo ⁊c. Item talis qui scit per confessionẽ ⁊ per aliam viam nouit vt homo ⁊ vt deus. Si inq̃tum nouit vt deus tenetur tacere. inq̃tum vt homo potest dicere ei qui potest prodesse. ergo iste due oppositas habent cõditiones. quãdocunq; autez opposita sunt circa idem. necesse est q̧ alterum vel vtrũq; cadat a sui ꝓprietate. si ergo maius dominat̃ supra minus. ⁊ dominãdo vincit. et cognitio qua cognoscit per modũ dei simpliciter maior est. ergo videtur q̧ illam tenetur sequi ⁊ ita celare. Item sigillum cõfessionis ita arte institutũ est propter scandalum. ⁊ ne mali sacerdotes malignari possint. ⁊ fideles per hoc a cõfessione retrahi. Sed si

ita esset ꝙ posset aliquis reuelare qd̄ ꝑ aliam viā nō nouit. quilibet sub hoc pretextu posset omnia vel ꝓ magna parte reuelare. dicēs se aliter nosse. et sic nullus malus posset conuinci nec vi malicia deprehendi. Item sigillum confessionis ita annexum est cōfessioni. vt quicunq̄ confessiones audit hoc ipso qd̄ audit se obligat ad secreti habitionem. ꝗ si tu scires aliquid et postmoduꝫ ꝓmitteres referenti illud ꝙ nunq̄ illud diceres. tenereris omnino celare. tunc ꝗ videt̄ similiter ꝙ tenetur celare illud qd̄ aliter q̄ ꝑ confessionē nouerat. Cōtra hoc arguitur sic. ⁊ suppono hic quinq̄ q̄ sunt per se nota. Prima suppositio est. ꝙ nihil statuendū ē neq̄ seruanduꝫ in quo fiat ꝑiudicium veritati. Scd̄a est ꝙ fraus et dolus nemini debet patrocinari. Tercia est hec ꝙ nullus pro aliquo tenetur mentiri. Quarta est hec. nullus scienter reddit se impotenteꝫ ad id qd̄ tenetur sine peccato mortali. Quinta est hec. nihil debet statui nec seruari. vñ innocens possit rationabiliter accusari ⁊ cōdemnari. et alq̄ de peccato scandalizari. Ex pria arguo sic. Nihil seruandū est in quo fiat ꝑiudicium veritati. Sed aliquis sacerdos pōt in causa testificari. vtpote qui cum alio vidit furem. vel aliqd̄ simile. cuius testificatione subtracta latebit veritas et regnabit falsitas. si ꝗ talis confessiōem de culpa audiat. et hoc ipso testificari non velit. fit preiudicium veritati. ꝗ si hoc non debet fieri. nō obligatur ad tacendum. Ex secūda sic. fraus ⁊ dol⁹ nemini debꝫ patrocinari. sed aliquis peccator sciens se esse reum et accusatiōe dignuꝫ. hoc solo cōfitetur vt os sacerdotis claudat. si ꝗ claudit. ac per hoc remanꝫ impunit⁹. fraus ⁊ dolus sibi patrocinant̄. ꝗ si hoc est inconueniēs. ptꝫ ⁊c̄. Ex tercia sic. Null⁹ ꝓ aliquo tenet̄ mentiri. ꝗ iste q̄ nouit aliter q̄ ꝑ confessionem non pōt dicere nescio quin mentiatur. qꝛ nouit vt homo et vt deus. si ꝗ iurauit veritatē dicere. tenet̄ qd̄ nouit vt homo reuelare. cum ad hoc iuramentū posset ipsum artare. Ex quarta sic. esto ꝙ aliquis teneat̄ accusare ꝓximum apud ꝑlatum. tum ex mādato diuino. tum ex mandato prelati sui. iste vidit eum peccātē. et audiuit cū confitentem. si ꝗ tenebatur ex visu dicere. et ex auditu confessionis reddit se impotentē. ꝗ quando audiuit ei⁹ cōfessionē peccauit mortalit̄ qd̄ nullo mō vr̄ probabile. Ex quinta sic. Nihil debꝫ celari vñ nocēs possit rōnabiliter condēnari. sed ita ē in ꝓposito si tenetur celare qd̄ alias nouit. ꝗ ⁊c̄. Probatio. Ponat̄ casus ꝙ quatuor vadant ꝑ viam. vnus peccat in cōspectu omniū. vñ accusandus ē coram prelato et puniendus. cōfitetur vni de trib⁹. duo alij accusant illū qui peccauit. et testificāt contra cū. et ad mai⁹ robur testimonij aduocant tercium. Tercio precipit̄ ꝙ dicat. et illi cū accusant nisi dicat tanq̄ fautor sit in aliena culpa. et ꝑlatus rōnabiliter punit ipm̄ ad duoruꝫ testimoniū de inobedientia. si ꝗ totum iniquū est. vr̄ ꝙ non tenet̄ celare. Si tu dicas mihi ꝙ sacerdos debet confitenti ꝓtestari ꝙ non accipit sub sigillo confessionis. Contra quero qñ. Aut anteq̄ confiteat̄. aut postq̄ confessus est. Sed ante non tenetur. qꝛ nescit quid velit sibi dicere. Si postq̄ confessio audita est. hoc nihil est. qꝛ ex quo confessio facta fuit. sigilluꝫ habuit. ꝗ per suam protestationem no pōt infringere. Et iterum. quilibet sacerdos posset dicere confitenti nolo illud sub sigillo accipere. Preterea esto ꝙ obliuiscatur illud dicere. et habeat in corde quamuis non in ore. videt̄ ꝙ idem debeat occidere. Rx. dōm ꝙ triplex est hic modus dicendi. Dicunt enī quidaꝫ ꝙ ex quo aliquis scit aliq̄d ꝑ confessionē. qualitercūq̄ sciat. et qñcunq̄ sciat. illud vere non pōt reuelari. qꝛ non pōt tale quid reuelari cum sit pars confessiōis quin fiat sigillo confessionis ꝑiudicium. qd̄ maxime et precipue seruandum est integrum. Ad obiecta respondēt sicut supra tactum est. ꝙ si videat̄ generari preiudicium vel sequi malum. nō debꝫ recipere sub sigillo confessionis. ꝗ cum ꝓtestatiōe ꝙ nolit tenere secretum. Et si ista opinio pia videat̄. pro eo ꝙ multum tribuit sigillo. s. cōfessiōis. tñ possꝫ ducere in magnum periculum. s. ꝙ fieret veritati et innocentie et obedientie ꝑiudicium. et fraudi ꝑstaretur patrocinium. sicut ostensum est. Et constat ꝙ sigillum cōfessionis institutū est ad vitandū scandalum. veritas aūt ꝓpter scandalum dimittenda non est. Et iteꝝ. illa ꝓtestatio non facit vt possit reuelare qd̄ alias tenetur celare. Et iterum si aliquis audiuit cōfessionē alic⁹. et ille de illo peccato sit infamis. nunq̄d fractor sigilli dicitur si de hac materia cum aliquibus loquitur. hoc videt̄ nimis durum et impium. Et ideo est secūda positio que videt̄ esse temperatior. ꝙ cōfessio claudit os respectu cognitionis ꝑcedentis. non respectu sequentis. Et ratio huius est. qꝛ ille qui prius nouit. et in confessione recipit. os sibi claudit̄ respectu precedentis sed non respectu sequētis. Sed hec positio minus est rationabilis q̄ prima. quāuis videatur magis sobria. Primū. quia ex hac positione ita generatur veritati preiudicium sicut ex prima. Ulterius dicit ꝙ sigillum confessionis pōt omnem cognitioneꝫ antecedentem claudere. et post cognitio superueniens pōt illud aperire. Si enī cōfessio ideo clauderet prius scitum. quia reuelare scitum est frangere sigillum. cum illud contineat̄ sub sigillo. quō cognitio sequens dabit potentiam loquendi vel manifestandi illud qd̄ sub sigillo erat clausum? Aut si reuelare qd̄ post scitur inquantum post scitur non ꝑiudicat confessionis sigillo. quare reuelare prius scitum. cū vnū et idem possit sciri per visuꝫ. deinde per confessionē. quia didicit per aliorū reuelationē. Et ideo est tercius modus dicendi magis ꝯsonus veritati ⁊ rationi. ꝙ illud qd̄ scitur duplici via. duplici cognitione scit̄. et sicut duplici cognitione scitur. ita pōt homo obliuisci vnum modum sciendi ⁊ memorari alterum. sicut patet. quia aliquando obliuiscitur hō se vidisse et recordatur se audiuisse. vel obliuiscit̄ se audisse ꝑ relationem et meminit se audisse in cōfessiōe. Et sicut duplex est scientia siue modus sciendi. sic duplex est modus reuelandi. nec vnus ꝑiudicat alteri. vt si q̄s dicat. ego vidi. vel dicat. ego in confessiōe didici. nec vn⁹ modus alteri ꝑiudicat. et sine sigilli fractiōe et preiudicio. et absq̄ ꝑiudicio veritatis pōt qd̄ scitum est per confessionem et ꝑ alium modum reuelari. ita tamen ꝙ modus sciēdi ꝑ cōfessionē semꝑ maneat in occulto. Quia tamē posset ex hoc scandaluꝫ generari. maxime apud penitentē ⁊ apd̄ alios. credo ꝙ de bono ⁊ equo magis dꝫ celare q̄ vnus alius. et ideo propter vitandum scandalum penitentis debet ei protestari in confessione ꝙ non debet illud celare. non quia illa protestatio acquirat ius reuelandi. sed quia proximo aufert rationem scandali. De

bet etiā pmittere se cogi ad dicendū. cogitur aūt siue quia veritati generat̄ pīudiciū. siue p mandatū. et ex tunc pōt dicere absq3 omni remorsu. cū magna enī maturitate reuelandū ē alienū peccatū. etiā vbi nō ē annexū confessiōis sigillū. et hec positio rōnabilior et securior videt̄. et iurisperiti in hanc magis consen

65 tiunt. Ad illud qd̄ obī de decretali. dōm q̄ loquit̄ d̄ reuelatiōe peccati eatenus q̄ten⁹ p cōfessiōē sciti ē. vñ graue impōnit penā. in qua pena dī q̄ deb3 intrudi in monasteriū artū. ⁊ hoc intelligit̄ nō quia cogat ad emittendū votū. sed quia p tanto crimine cō

66 pellit̄ ad perpetue puniēdū. Ad illud qd̄ obī q̄ nullo mō cōfessio ē reuelāda. ⁊c. dōz q̄ ibi est sophisma fm accidēs. p eo q̄ isti peccato inquantū reuelādu3 extranea ē cōfessio. cū enī dupliciter sciatur. fm vnū modū reuelari pōt et deb3. fm aliū vero minime. et iō primū qd̄ pponit est falsum. q2 non pōt hoc pec

67 catū reuelari quin reuelet̄ cōfessio. Ad illud quod obī q̄ iste cognitiones habent oppositionē ⁊ gradū. dōm q̄ verum. ē. q̄ gradum habēt. s3 tamen non hn̄t oppositionē pro eo q̄ fm diuersas vias sunt. vñ ide3 pōt esse scitum et creditum. sic in pposito est intelli

gendum. Ad illud qd̄ obī q̄ malis auferenda ē oc 68 casio maligñādi. dōm q̄ nunq3 oīno pōt malis claudi aditus male faciendi. nec adeo debet claudi q̄ ex hoc claudat̄ bonis via recte agendi. nec debet claudi aditus vni malo vt apiat̄ alteri. et iō ratio illa nō concludit q̄ illud qd̄ dupliciter ē cognitū necessario opteat celari. Ad illud qd̄ obī q̄ p mittit habere se 69 cretū cū audit. ver3 ē ipam cōfessionē. et illud eaten⁹ q̄ten⁹ sic scit̄. alit̄ non pmittit. si etiā pmitteret. vbi veritas vel obedientia p̄ciperet reuelari qd̄ p aliam viam sciret. q2 illud solū reuelari pōt. pmissio vel iuramētū nullū esset. Unde si vidissem pximū peccantē tali peccato qd̄ teneor dicere supiori. si iurem sibi nō dicere. nō absoluor. immo dicere optet. et facienda ē pnia de piurio. pro eo q̄ cōtra iusticiā iurauit. ⁊ sic patet totū. Ex hoc aūt qd̄ dictū ē nō debet sacerdos sumere audaciam reuelandi et loquēdi de facili de eo qd̄ per confessionē nouit. pro eo q̄ confessionis sigillu3 adeo ē custodiendū. vt nō solū vitet̄ fractio. immo etiā dignū est vt tollat̄ d̄ hoc oīs suspitio. ne in contemptum veniat sacramentum. cōfessio.

Distinctio .xxij. Ostendit quantū confessiōis cōtempt⁹ obsit.

Unde multis autoritatibus supra sit assertum. ⁊c. In pticula p̄cedenti egit magister de vtilitate confessionis recte facte. in hac pte agit de damno confessionis omisse. Un̄ querit vtrū pter omissionē cōfessionis redeāt peccata dimissa. Et habet hec ps quatuor pticulas. In pma mouet q̄ōem. In secunda ponit vnam opinionem cū sua confirmatiōe. ibi. Qui vo dicūt pctā dimissa ⁊c. In tercia soluit que vident̄ facere contra predictā rationē. ibi. His autoritatib⁹ innitunt̄. In quarta ponit aliā opinionē. ibi. S3 q2 absonū videt̄ vt peccata. ⁊c. vbi ponit aliā opinionē min⁹ tempatā. Post p̄dicta restat inuestigare. Hec est vltima pars huius ptis in qua agit de penitētia fm qd̄ habet rationē signi. que fuit diuisa cōtra totā ptem. Sunt aūt in hac pte due pticule fm duplicem opinionē quā ponit quid sit in penitētia signū et quid signatū. Primā ponit ibi. Post p̄dicta considerandum ⁊c. Scdā ibi. Quidā aūt dicūt exteriorē penitētiam.

XXII.

Querit vtr3 pter omissionē cōfessiōis redeant peccata dimissa. a

Unde multis autoritatib⁹ supra sit assertū in xda cordis contritiōe peccata dimitti an̄ confessionē vel satisfactionē. et etiā qui aliq̄ndo in crimen relapsus ē. querit̄ si post cordis cōtritionē3 cōfiteri cōtēpserit. vel in peccatū idem vel simile reciderit. an pctā dimissa redeāt: Cuius q̄ōnis solutio obscura ē et perplexa. alijs asserētib⁹ alijs ecōtra negantibus peccata semel dimissa vlteri⁹ replicari ad penam.

Ponit vnā opinionē cū sua ɔfirmatiōe. b

Qui vero dicūt pctā dimissa redire subditis se muniunt testimonijs. Amb. ait. Donate inuicē si alter in alterū peccat. alioquin de⁹ r̄petit dimissa. Si enī in his cōtemptus fuerit. sine dubio reuocabit sniam p quā miam dederat. sicut in euāgelio d̄ seruo neq3 legitur. qui in ɔseruū suū impius dephensus ē. Itē Ra. Nequā seruū tradidit deus tortorib⁹ quoadusq3 redderet vniuersū debitū. q2 non solū peccata que post baptismū homo egit reputabūt̄ ei ad penā. sed etiā originalia que in baptismo sunt ei dimissa. Itē Greg. Ex dictis euangelicis constat. q2 si ex corde nō dimittim⁹ qd̄ in nos delinquit̄. et hoc rursum exigitur qd̄ iā3 nobis p pniam dimissū fuisse gaudebam⁹. Itē Augu. dicit deus. dimitte. et dimittetur tibi. sed ego prius dimisi.

Mat. xviij.

a

Greg. i omelia quadam⁹

1 a Non solū peccata q̄ post baptismum. ⁊c. Innuit q̄ non solum pctā q̄ fecit hō p⁹ baptismū. s3 etiā originalia reputabūt̄ ei ad penā. Cōtra. vr̄ falsu3 dicere. q2 originale est a naturali origine. sed aliquis nō bis pōt nasci carnaliter. g̃ nō pōt originale iterari. Itē originale nō ē ab vno nisi vnum. g̃ male dicit q̄ redeunt originalia pluraliter. Item querit̄ vtrū silr̄ possit dici q̄ redeunt venialia. R. dōm q̄ in originali duo sunt. s. carētia debite iusticie. ⁊ vlteri⁹ pnitas. non fiat vis vtrū ista duo differant fm rem. Ratiōe primi priuat a visione dei. s3 rōne scdi frequēter in malū trahit. ratione vtriusq3 dicitur quodāmō r̄durе. quia

dimitte vel postea. Nam si non dimiseris. reuocabo te. et quicq̄d dimiserā replicabo tibi. Item qui diuini beneficij oblitus suas vult vindicare iniurias. non solum de futuris peccatis veniā nō merebit. sed etiā ꝑterita que iam sibi dimissa credebat ad vindictā ei replicabunt. Item Beda. Reuertar in domuz meā ⁊c. Timēdus ē ille versicul⁹ nō exponēd⁹. ne culpa quā in nobis extinctam credebam⁹. ꝑ incautelā nos vacātes opprimat. Itē. Quecūq₃ eni p⁹ baptisma siue prauitas heretica seu cupiditas mūdana arripuerit. mox omniū ꝓsternet in ima viciorum. Itez Aug. Redire dimissa peccata vbi fraterna charitas nō ē. aptissime dn̄s in euangelio docet. in illo seruo a quo dimissum dn̄s debitum petijt. eo ꝙ ille conseruo suo debitū nollet dimittere.

Beda super Lucā. xi. ca. — *Oppositio ꝫ eos.* — *Mat. xviij.*

Soluit q̄ vident facere ꝫ ꝑdictā rōz. c

His autoritatib⁹ innitunt qui dicunt peccata dimissa si replicant redire simpliciter. Quibus opponit. si qs pro peccato de quo penituit et indulgētiā accepit iterum punit. non videt iustum. Si punit ꝓ eo qd̄ peccauit ⁊ nō emendauit. iusticia ē apta. Si vo requirit qd̄ fuerat condonatū. vel iusticia nō est. vel iusticia ē occulta. Videt etiā deus bis in idipsum iudicare. et duplex tribulatio consurgere. qd̄ scriptura negat. Sz ad hoc pōt dici. ꝙ neq₃ duplex tribulatio cōsurgit. neq₃ iudicat de⁹ bis in idipsum. hoc eni fieret si post cōdignam satisfactionē et sufficientē penā iteꝝ puniret. sed nō satisfecit digne et sufficienter. qui non ꝑseuerauerat. Debuit eni iugem peccati habere memoriā. nō ad faciēdū. sed ad cauendū. Debuit nō obliuisci oēs tribulatiōes dei que tot sunt quot pctōꝝ remissiones. [b] Tot ergo debuit cogitare dona dī. quot mala sua. ac ꝓ illis vsq₃ in finez gratias agere. Sz qꝛ ingratus ad vomitū sicut canis redijt. anacta bona mortificauit. ⁊ pctm̄ dimissuz reuocauit. vt cui humiliato ai de⁹ peccatū dimiserat. eidē postea elato et ingrato iputet.

Aug. in li. de baptismo. — *Naum. j.* — *Prouerbiorum xxvj.*

Ponit aliā opinionē minus ꝓbatā. d

Sed quia absonū videt vt peccata dimissa iteꝝ īputent. placet q̄busdā neminez pro pctis semel dimissis iteꝝ a deo puniri. Sz iō dicunt dimissa redire et imputari. [c] qꝛ ꝓpter ingratitudinē ita re⁹ et peccator cōstituitur vt ante fuerat. Si enim quod dimissum fuerat dicitur exigi. quia remissionis percepte ingratus ita reus fit. vt ante fuerat. Vtriq₃ parti questionis ꝓbati fauent doctores. Ideoq₃ alicui pti non ꝑiudicās studioso lectori iudiciū relinquo. addens mihi tutum fore. ac saluti propinquū. sub mēsa dominoꝝ micas edere.

Mat. xv.

pronitates intēdunt. et hmōi indignus visione dei efficit. ⁊ ita q̄ dammnō redit in cōsimili reatu. Qd̄ ꝗ dicit ꝙ non pōt iterari vere ē in se. Quod obi ꝙ dicit pluraliter. dōm ꝙ hoc ē rōne plurium pronitatū. Qd̄ querit de veniali. dōm ꝙ pt aliquo modo dici. licet adhuc magis im ppue ꝙ pctā alia. Est eni ibi quodāmō ingratitudo. 2 3

b Tot ergo debuit cogitare dona ⁊c. Et hoc videt ꝙ ad tot gratiaꝝ actiōes teneatur quis quot ꝑcepit bn̄ficia. Sed qꝛ quilibꝫ nostrū recipit q̄tidie innumerabilia bn̄ficia. ꝗ ad innūerabiles tenemur gratiarū actiones. Itez si ad tot tenemur gratiaꝝ actiones. quot peccata sūt dimissa. ergo videt similiter ꝙ si aliquis dedit alicui centum denarios. tenetur similiter cēties gratias agere. R. dōz ꝙ sicut de peccatis sufficit conteri in cōmuni. ita ꝙ oia detestetur. ita tamē ꝙ nullum placeat. sic de omnibus sufficit gratias agere in cōmuni. ita tamē ꝙ de nullo in speciali ingratus existat. et ſm ꝙ plura sūt beneficia. maiores debet gratias agere. ⁊ ꝑ oppositum si nō agit. magis ingratus iudicatur esse. et pro tanto dicitur ꝙ debet ꝑ omnibus gratias agere. non ita ꝙ pro quolibet diuisim suā oportet gratiarum actionē exhibere. ꝗ quanto plura fuerint. magis accusant ingratum de ingratitudine. et faciunt dignum increpatione. 4

c Quia ꝓpter ingratitudinē ita reus et peccator cōstituit vt ante fuerat. Queritur hic vtrum ista ingratitudo dicatur genus peccati vel circumstantia. Si gen⁹. videt tūc ꝙ necessario q̄libet peccet duplici genere peccati in quolibet peccato. quia quilibet immemor ē beneficij accepti cum deum offendit. Si circumstātia solum. non videtur ita aggrauare peccatū. Item videtur ꝙ non tantū sit circumstantia. quia gratiaruz actio est actus virtutis q̄ est gratitudo. ꝗ ingratitudo est speciale vicium. R. dōm ꝙ ad hoc ꝙ aliquis sit vere gratus duo requiruntur. s. ꝙ pro loco et tempore sit memor beneficiorum ad gratias agēdū. et ꝙ sit promp- 5

Diuisionis ordo factus. ꝫ. di. xvij. exigit vt hic agatur ꝺ ꝯfessiōe sacrali inq̄ntū hꝫ rōꝫ signi ſm̄ duplicē opinionem. c

Post predicta restat inuestigare quid in actione penitentie sit sacramētū et res. Sacramētū eñ signū ē sacre rei. Quid ergo hic signū ē. et q̄ est res sacra huius signi? Quidam dicūt sacrm̄ hic esse qꝺ exteri⁹ tm̄ geritur. s. exterior penitētia que ē signum interioris penitentie. s. contritionis cordis et humiliatōis. Qꝺ si ē. non oē sacramētū euāgelicū id efficit qꝺ figurat. Exterior eñ penitētia non efficit interiorem. sed potius interior causa est exterioris. Sꝫ ad hoc inquiunt illi ꝫ eē intelligendū de illis sacris que in nouo testamento instituta sunt. vt ē sacrm̄ baptismi. cōfirmatōis. ꝛ corporis xp̄i. Sacrm̄ vero pnie sicut et coniugij ante tp̄s gratie etiā a primordio humani generis fuit. vtrunqꝫ eñ institutū fuit in primis parētib⁹. Item si exterior pnia sacramētū est. ꝛ interior res sacramēti. sepi⁹ precedit res sacrm̄ ꝙ̄ sacramentū rem. Sꝫ nec hoc inconueniens ē. Nam et in alijs sacramētis que efficiūt qꝺ figurāt. hoc sepe contingit. Quidā aūt dicūt exteriorē pniam ꝛ interiorē eē sacramētū. nec duo sacramēta sed vnū. vt spēs panis ꝛ vini. non duo sunt sacra sed vnum. Et sicut in sacramēto corporis. ita etiā in hoc sacro dicunt aliud eē tm̄ sacrm̄. s. exteriorē pniam. aliud sacrm̄ ꝛ rem. s. interiorē pniam. aliud rē ꝛ nō sacramentū. s. remissionē peccatoꝝ. Interior eñ penitētia et res est sacramenti. i. exterioris pnie. ꝛ sacramentuꝫ remissiōis peccati. quā ꝛ signat et facit. Exterior quoqꝫ penitētia. et interioris signū ē. et remissiōis pctōꝝ.

Quid sit hic sacramētū et res.

Prima opio

Scda opio.

tus ad obsequendum et reddendum bonuꝫ pro bono. Similiter igratitudo dupliciter dicitur. Uno mō obliuio beneficij cum cōtemptu. vtputa qñ est locus et tēpus agēdi gratias et recognoscēdi. et sic ē pctm̄ speciale contētū sub omissione. Alio mō dicit̄ ingratus qui recipit bonū et reddit malum. ꝛ et hec est circumstantia peccati. et sic est in omni peccato. et tanto magis aggrauans q̄nto homo plura bona percepit.

Ad intelligentiam p̄sentis dis. tria p̄ncipalit̄ q̄runt̄. Primo querit̄ q̄ntum ad primā partē de reditu peccati. Scdo querit̄ de pnia ratiōe sacramēti. et hoc quantuꝫ ad scdam ptem. Tercio ad intelligentiā toti⁹ ptis p̄cedentis querit̄ de pnia in rōe fundamenti. Quantū ad primuꝫ querunt̄ duo. Primo querit̄ vtrū peccata redeāt quantū ad maculā. Secundo vtrū redeant q̄ntū ad reatum.

Questio. j. a

Qꝛ peccata redeant quantum ad maculaꝫ videt̄. j. Pe. iiij. Charitas opit multitudinē peccatoꝝ. Sed remoto opimento. appet illud qꝺ opiebat̄. si ḡ pctm̄ sequens remouet charitatē. videt̄ ꝙ peccata p ipsam dimissa faciat in conspectu dei apperere et eē. Iteꝫ sicut se habet culpa ad mortificandū. ita se habet charitas ad viuificandū. et econuerso. Sꝫ charitas subsequens viuificat opa prius mortificata. ḡ pari rōne culpa sequēs facit redire mala prius deleta. Item peccati deletio est effect⁹ grē immediatus. ḡ remota cā proxima et imediata remouet̄ effectus. ḡ remota gratia. priuatur deletio culpe. si ḡ peccatū grām priuat p cui⁹ actū ē deletio peccati. ḡ peccata priora remanēt indeleta. Iteꝫ ista duo sunt que culpam constituūt. s. deformitas ꝛ ꝓnitas. ḡ possibile est peccata priora redire quantū ad deformitateꝫ et ꝓnitatē. ḡ ꝛc̄. Probatio minoris. deformitas cōsistit in deturpatione ymaginis. ꝓnitas in inclinatiōe ad actū aliquē ſm̄ excessum. Sꝫ ꝓnitas remanet p⁹ peccatū. et pōt p culpā sequentē intendi et aīa deformari. ḡ ꝛc̄. Cōtra. nihil qꝺ oīno cedit in nō ens iteratur oīno idē. ḡ culpa cū delet̄ oīno non ē. ḡ impossibile ē p sequentē actū eandē culpā nūero renouari. Itē nihil reducit aliquid deletū ad eē nisi qꝺ pōt facere eē. sed vnus act⁹ nō facit nisi vnā maculā siue culpā in anima. ḡ impossibile ē plura genera peccatoꝝ redire p vnā culpam. Itē contrariū nō reducit ad eē suū cōtrariū. Sꝫ possibile ē ꝙ aliquis qui primo peccauit p auariciā. postmodū recidiuet p ꝓdigalitatē. si ergo prodigalitas non reducit auariciam ad esse. patet ꝛc̄. Itē si peccata dimissa redeunt quantū ad culpā. aut ḡ quia hō hoc facit. aut qꝛ de⁹. Homo nō. qꝛ nō pōt eodem peccato numero bis peccare. Deus non. qꝛ neminē pōt facere peccatorē. ḡ nullo mō hoc ē. ḡ ꝛc̄. R. dōm ꝙ aliquoꝝ opinio fuit ꝙ priora peccata redirent. et priora demērita. sicut ostēsum fuit supra ꝙ redeunt priora merita et reuiuiscant p grām subsequentē. Dicebāt eñ bona et mala q̄ntuꝫ ad mortificationē et deletionē. et q̄ntū ad redituꝫ et viuificationē pari passu ambulare. ſm̄ illud qꝺ dn̄s dicit Ezech. xviij. de viro iusto q̄ si se a iusticia auertit omniū iusticiaꝝ ei⁹ nō recordabor. et de peccatore resurgente. ꝙ nō recordat̄ iniquitatū. Sꝫ tamē il

ud non videt intelligibile. ꝙ eadem charitas amis-
sa redeat si est habitus creatus. nec ꝙ eadem culpa
similiter. si enim omnino delet. non redit eadē que pri
us sed noua. Et ideo fuit secunda opinio magis ali-
quantulum tempata ꝙ peccata non redeāt nisi per
quatuor peccatorum genera. scʒ per odium fraternuʒ.
per apostasiam. per contēptū confitendi. et p hoc ꝙ
dolet se penituisse. Vñ fecerūt versus. Fratres odit.
apostata spernit. spernitqʒ fateri. Penituisse piget.
7 pristina culpa redit. Rō āt eorum ꝓter auctes que
hoc dicere vident et tanguntur in littera fuit, quia
dominus remittit culpaʒ sub quadruplici conditio
ne. s. si ipse dimittat proximo. si perseueret in fide. si
confiteatur culpam. si perpetuo detestetur culpam
commissam. et qm̄ pactio frangitur non existente cō
ditione. qñ aliquis peccat aliquo genere predictorū
peccatorum dicunt culpam redire. Sed nec ista po
sitio debet teneri licʒ fuerit magni clerici. s. prepositi
ui. qm̄ non rectum habet fundamentum. Cōstat enī
culpam non deleri nisi per gratiam. constat etiaʒ ad
presentiam gratie omnino deleri culpam. Si enī gra
tia presens est. culpa omnino deleta est. qd̄ si deleta
est. et iam non est. nec est qui faciat eā esse in anima.
ideo non videtur esse probabile ꝙ propter aliquam
conditionem deficientem. culpa dimissa iterum re-
deat. Et ideo est positio probabilis et recta quaʒ te-
nēt moderni doctores. ꝙ peccata dimissa nullo mō
redeant quo ad culpam. Et concedende sunt ratio-
8 nes quo ad partem istam. Ad illud qd̄ obi primo
de remotione operimenti. dōm ꝙ aliud est operi in
conspectu hominis. aliud in conspectu dei. In con-
spectu hominis coopiri potest aliquid ita tn̄ ꝙ pro-
pter hoc non desinat. sicut pictura opitur panno. nō
quia non sit. sed quia non appet. In conspectu autē
dei quem nihil pōt latere opire est facere qd̄ non sit.
et hoc modo charitas opit priora peccata delendo.
et ideo cum iam non sunt. remoto opimento nō ap-
9 parēt. Ad illd̄ qd̄ obi ꝙ gratia viuificat opera mor
tificata. respondet ad hoc ꝙ non est simile. tū ex par
te gratie. tum ex parte bonoruʒ. tum ex parte diuinē
mie. Ex parte gratie. quoniā ipsa potentior est ad bo
num q̄ culpa in malum. Ex parte bonorum. quia con-
nexio est in bonis et manet in vnitate corporis misti
ci non est sic in malis. Ex parte diuine misericordie.
que pronior est ad miserendū q̄ ad condemnandū.
10 et ideo non valet. Sed aliter pōt dici ꝙ aliud est bo
na opera mortificari. aliud peccata deleri. Bona nā
q̄ opa mortificantur. non quia esse desinant. sed qr
reputant indigna remuneratione eterna ꝓpter in-
indignitatem solum peccantis. Sic peccata deleri.
vere dicit peccati expulsionem. et remotionem talis
vicij ab anima. Unde sicut charitas que est habitus
anime nunq̄ eadem redit si amittatur. sic nec culpa
11 eadem redire potest. Ad illud quod obi d̄ effectu
immediato. dōm ꝙ effectus habʒ compari ad aliq̄
causam dupliciter. Aut sicut introducentē et conser
uantem. vt lumen ad solem. et sic locū habet illa ma
xima. Aut sicut ad introducentem solū. et sic non hʒ
locum. Si enī cultellus infligit plagam. non optʒ ꝙ
destructo cultello destruatur plaga. Sic in proposi-
to est intelligendum ꝙ gratia in suo primo aduentu
facit culpam quā inuenit in anima amplius non eē.
12 Ad illud qd̄ obi de deformitate et pronitate. dō. ꝙ
neutra redit omnino eadē numero. Sʒ quamuis de
pronitate aliquo mō possit esse verum. non intendi-
tur tamē deformitas q̄ est in priuatione boni. et no-
ta displicente eadem esse non pōt. et hec est culpa. lo
quendo sicut planum est in secundo libro.

Questio. ij. b

Utrum peccata dimissa redeant quantuʒ ad reatū.
Et ꝙ sic videt per textuʒ. xviij. Mat. Serue nequā
omne debitum dimisi tibi ⁊c. Et post. tradidit eū tor
toribus quousqʒ redderet ⁊c. Et post. sic pr̄ vester. q̄
dn̄s debitum qd̄ dimiserat iterum exigit. q̄ ⁊c. Item
ponatur ꝙ aliquis ante completam satisfactionē ca
dat in culpam. constat ꝙ satisfacere non potest extra
gratiam. ponatur q̄ ꝙ decedat iste reatum secū por
tat. qui non pōt solui per penam satisfactoriaʒ. q̄ pu-
nitur pena eterna. Item quot peccata sunt isti di
missa tot tenetur gratias agere. tot etiaʒ tenetur de-
testari continue peccata. Sed cum peccat vno pctō
omittit gratias agere et peccata detestari. q̄ tot pena
rum reus erit quot prius erat. Itē in legibus hu-
manis seruus manumissus redigitur in seruitutem
qñ dn̄m suū attrectat manu cruēta. vel ꝑ alia enor-
mi offensa. q̄ si leges iste a lege procedant eterna. vi-
detur ꝙ deus similiter faciat. q̄ ita recidiuātē repu-
tat obligatum ad penaʒ sicut prius reputabat. Cō-
tra. non iudicat deus bis in idipm. Naum. j. non q̄
bis punit. si q̄ aliquis pro peccato cōmisso penituit
et se puniuit. videtur ꝙ amplius pro illo non puni-
at quantūcunqʒ peccet alias. q̄ ⁊c. Item reatus pe
ne eterne est insepabiliter annexus culpe. sed culpa
non pōt redire. q̄ ⁊c. Item si reatus peccatorum
precedentium redit. q̄ nulla est in mundo vtilitas ꝙ
quis bene fecit et penituit. Sʒ hoc videtur impium
dicere. q̄ ⁊c. Item dona dei sunt sine penitentia. q̄
si deus aliquid condonat. non penitet de condona-
tione. ergo non potest reatus redire quem deus di-
13 misit vel a quo soluit. R. dōm ꝙ aliqui voluerūt
dicere peccata precedentia redire quo ad reatuʒ. qr
per culpam sequentem tot reatibus obligatur ad pe
nam quot prius erat obligatus. Et ratio huius tan-
gitur in littera. Dicebant enim ꝙ quot peccata com
miserat. tot vinculis obligabatur cum veniebat ad
penitentiam vt detestaretur preterita mala. et ideo
cum peccat. omnia vincula rumpit. et ideo tot re-
atibus reus est quot prius peccata cōmisit. Sed illd̄
nihil est. Primuʒ. quia sufficit vna detestatione dete
stari cetera. nec tenet simul et semel diuisim detesta-
ri omnino. q̄ in vno non peccat nisi obmissione vni-
ca. Aliorum opinio fuit ꝙ peccata priora redeant p
recidiuum quantum ad equiualentiā. pro eo ꝙ ingr̄
titudo que est conditio peccati adeo aggrauat pec-
cātēʒ. vt sit ita reus sicut per omnia peccata precedē
tia reus fuerat. Sed illud non videtur verum. Pri-
mo. quia ingratitudo pensatur scd̄m quantitateʒ be
neficij. Sed maius beneficium prestat deus conser-
uando innocentiam q̄ reuocando ad penitentiam.
ergo grauius peccauit cum primo innocentiaʒ per-
didit q̄ quando post recidiuauit. q̄ ingratitudo non
facit ꝙ adeo sit peccatum graue vt precedētia. Pre
terea ingratitudo ista est peccati circumstantia a p-
te peccantis. sed magis aggrauat peccatuʒ libido vl
gen⁹ peccati q̄ aggrauet circumstātia. q̄ nunq̄ ꝑ-

pter ingratitudinē vnum peccatum leue fm gen⁹ equipollebit peccatis precedētibus grauib⁹ ꝛ enormibus. Et ideo aliter dōm ꝙ reatus ē obligatio ad penam. pena autem peccati duplex est scꝫ pena dā-
[14] ni et sensus. Possumus ǵ loqui de reatu peccati duplicṫer. aut quantum ad penam damni. aut quantū ad penam sensus. Si quantū ad penaꝫ damni. sic qꝛ peccat in vno factus est omniū reus. credendum est ꝙ peccata dimissa redeunt. Si autem loquamur q̄ntum ad penam sensus sic distingdendū est. Quia q̄dam peccata sunt omnino dimissa quantū ad penā et culpam. et talia nullo modo redeunt. Quedā aūt dimissa sunt in parte. et de talibus fienda est satisfactio. Et q̄m culpa sequēs tollit potentiā satisfaciendi quamdiu manet. ꝑ hoc ip̄m iste obligatur ad supplicium eternum. non rōne sui principaliter ſ ratione annexi. et sic intelligendum est peccata redire. Verū etiam ꝙ aliquo modo aggrauat culpam sequentem precedens remissio. quia est ibi contemptus p̄stiti be-
[15] neficij. non tamē ita ꝙ faciat equiualentiam. Ad illud quod obī de autoritate Mat. dōm ꝙ fm aliū horum modoꝝ intelligendū est. et similiter sequens
[16] obiectum patet quia verum cōcludit. Ad illud qd̄ obī de tentionibus iam responsum est ꝑ interemptionē. quia nō tot tentionibus tenet̄. sed ea sola ten-
[17] tione qua tenet̄ conteri. Ad illud qd̄ obī de seruo manumisso. dō. ꝙ in legibus hūanis illud fit ad cautelam et terrorem. et iō non oportet sic in lege diuina reperiri. Rationes aūt ad oppositum quibus ostēditur ꝙ reatus non omnino redit verum cōcludūt.

Onsequēter q̄ntū ad scdaꝫ ptē q̄rit̄ de pnia in ratione sacri. Et cum ad rōeꝫ sacri duo concurrant. s. institutio et significatio de quibus duobus in littera agitur. ideo circa hec duo queruntur. Primo queritur de penitentia quantū ad institutionē. Secundo quantum ad significationem.

Questio. j. c

Utruꝫ sacramentū penitētie fuerit institutum. Et ꝙ sic videt̄. ita diffinit Hugo sacramentū. Sacramentum est ex similitudine representans. ex institutione significans. ꝛc. si ǵ penitentia est sacramentum. pateꝫ ꝛc. Item sicut dominus p̄cepit baptizari. ita precepit penitentiā agere. sicut patet Mat. iij. Et sicut dicitur. Jo. iij. nisi quis renatus fuerit ꝛc. ita dicitur Luce. xiij. si penitentiam non egeritis. omnes simul peribitis. ǵ sicut precipiendo baptizari instituit baptismatis sacramentū. ita precipiēdo penitere instituit sacramentum penitentie. Item modus agendi penitentiam in veteri lege fuit p̄fixus. sicut pateꝫ Leuitici. iiij. et. v. silr̄ in noua scdm sacerdotis arbitriū. Sed talis modus non est ex nature dictamine. ǵ est ex institutione. Contra. Hugo de sancto victore dicit ꝙ in lege nature nullū sacramentū institutum est sub precepto sed solum sub consilio. Sed penitentia in lege nature fuit sub p̄cepto. quia nemo sine ea vnq̄ saluari potuit. ǵ non fuit instituta. Item nullum sacramentuꝫ indiget institutiōe qd̄ ē ex naturali dictamine. sed penitentia est ex naturali dictamīe. qꝛ naturaliter dictat ratio ꝙ peccans ꝛ offendēs debet per penitentie humilitateꝫ reconciliari. ergo ꝛc.

Item omne sacramentum qd̄ institutum ē variatum est. sed penitentia semp fuit ab initio vsq̄ nūc q̄ntū ad cōtritionē et satisfactiōeꝫ saltē. ǵ nō vꝫ ꝑ leges institutū. Item si institutū est sacramentū. q̄ritur vbi et a quo. Si ibi vbi dicit̄ agite penitentiam Mat. iij. similit̄ institutū pōt dici a Johe qui predicauit penitentiam agite Mat. iij. Si ibi Mat. viij. vade et ostende te sacerdotibus. Sꝫ constat ꝙ intelligebatur de sacerdotibus legalib⁹. Si ibi. quorum remiseritis peccata. Jo. xx. Sed contra. ibi ē institutum qd̄ est ordinis sacerdotalis. Rē. dōm ꝙ de pe- [18] nitentia est loqui dupliciter. aut ꝑut est reconciliatiua deo. aut prout ē nō solū recōciliatiua deo sed etiam ecclesie. Si loquamur de ipsa prout deo reconciliat. sic est de dictamīe legis naturalis. que dictat cōteri de peccato. et humiliari debere. tamē cū aliqua illustratione fidei. et sic tale sacramentale potius habuit insinuationem ꝙ institutionem. Eo enī ꝙ natura dictabat. insinuari sufficiebat. ꝛ aliqui volunt dicere ꝙ insinuatum fuit ante lapsuꝫ in illo vbo Gen. ij. In quacunq̄ die comederitis ꝛc. Sꝫ illō verbum videt̄ poti⁹ minari supplicium ꝙ instituere remedium. Et iterum. cum penitentia sit in remediū. de sua institutione primaria nō videt̄ competens tēpus institutio nisi ex quo cepit peccatū. Et ideo est alia positio et melior. ꝙ dn̄s tunc insinuauit et instituit. q̄n post peccatū adam vocauit. Gen. iij. vbi es. Ubi dicit glo. ꝙ mouebat euꝫ redire ad cor. iuxta illud propheticum. redite ꝑuaricatores ad cor. ꝛ multe glose. que hoc innuūt. et sic patet ꝙ penitentia ꝑut fuit sacramentū concilians deo ibi fuit insinuatū quantuꝫ pro illo tempore sufficiebat. et illa insinuatio cuꝫ naturali dictamine sufficiebat loco institutionis. Est et alio modo loqui de penitentia scdm qd̄ est sacramētum ecclesie. et sic habuit institutionem in lege scripta. siue moysaica. siue euangelica. In lege moysaica. qꝛ nondum erat vnitas perfecta nec perfecta reconciliatio. institutionē habuit fm imperfectioneꝫ. s. q̄ntum ad quandam generalitatem in determinatione oblationum que erāt loco confessionis et satisfactionis. In lege autem noua vbi vnitas ecclesiastica est perfecta et reconciliatio plena. instituta fuit fm statum perfectionis. et quantū ad formale qd̄ est absolutio sacerdotalis et ligatio. et quantum ad materiale qd̄ ē quedam lucida et aperta confessio. non solū in generali verū etiam in speciali. Et primū domin⁹ instituit per se et promulgauit. s. dauiū potestatem. Joh. xx. post resurrectionem. Scdm vero institutū fuit per apostolos. vel vt melius dicam promulgatum. quia domin⁹ apostolos docuit. et ipsi a domino docti. et autoritate ab ipso accepta immo eius autoritate ꝑmulgauerunt. Non enī nobis tradiderunt nisi quod a domino vel a domini spiritu acceperūt. et sic patet. quando. ꝛ quomō. ꝛ vbi. ꝛ a quo. institutū est hoc sacramentuꝫ. Concedende igitur sunt rationes hoc probantes. Ad illud qd̄ obijcit̄. ꝙ nō [19] fuit institutū in lege nature. dōm ꝙ ꝓprie institutuꝫ non fuit precepto discipline vel precepto sacramentali. sed magis ex precepto naturali. ad quod illuminabat excitatio et visitatio dei. qua homines increpauit in signo audibili. et increpat spiritualiter ꝑ dolorem in lectulo. et omnia ossa hominis marcescere facit. Ad illud quod obī qd̄ est ex naturali dicta- [20] mine. dōm ꝙ verum concludit fm illam acceptionem. attamen quia natura per se non sufficit. ptꝫ ꝛc.

21 Ad illud quod obi. q non est variatũ. dicẽdũ q inquantum est sacramentum ecclesie variatum est. et lex scripta aliquid addidit supra illud qd erat naturalis dictaminis. et lex euangelica illud aditum non euacuauit. immo magis impleuit in addendo additione perfecta. Quod queritur vbi et a quo sit institutum iam patet ex predictis. Q̃o. ij. d

De penitentia quantum ad significationem. Et queritur quid sit hic signum et quid signatum. Et videtur q penitentia exterior significet interiorez sic. Sacramentum illud significat ex institutione qd representat naturaliter. sed penitentia exterior naturaliter representat interiorem. ergo illud significat ex institutione. Item sicut se habet baptismus corporalis ad spiritualem. sic penitentia exterior ad interiorem. sed baptismus fluminis significat baptismũ flaminis. et hoc ex institutione. ergo et penitentia exterior interiorem. Itez penitentia sacramentuz liberat a naufragio. sed impossibile est peccantem actualiter a naufragio liberari nisi per penitentiam interiorez. ergo penitentia sacramentum in se continet eaz. sed nõ in ratione signi. ergo in ratione signati. Item penitẽtia perfecta ad baptismi puritatem conatur reducere. sed peccator nunq̃ reducitur ad puritatem illam nisi per penitudinem cordis. ergo penitentia exterior interiorem significat. Contra. Hugo. sacramentum est materiale elementum foris sensibiliter propositum. ex similitudine rep̃sentans. sed exterior penitentia non est talis. quia non est elementum. ergo nõ est sacramentum nec signum. Item interior penitentia est virtus vel actus virtutis. Sed gratie virtutum et sacramentoꝝ differentes sunt. ergo interior penitentia non est res alicuius sacramenti. Itẽ qñcunq; recte ordinãtur signum et signatum in sacramento. signum causa est signati. p diffinitionem sacramenti superius habitam. sed penitentia exterior nõ est causa interioris nec illa effectus. immo econuerso. ergo ꝛc. Item cum in perfectione penitentie. tria sint. s. contritio. confessio. satisfactio. queritur rõe cuius dicitur exterior. ꝛ ratione cuius dicatur interior. Si dicitur interior ratione contritionis. et exterior ratione confessionis et satisfactionis. Contra. ista non significant contritionẽ sed poti⁹ voluntatez cõfitendi et satisfaciendi. Si dicitur exterior ratiõe trium. tunc ergo cum sint tria diuersa. erũt tria sacramenta. Si dicas q vniuntur. quero quo genere vnitatis vniuntur. 22 R. dicẽdũ q sicut in iudicando de institutione oportet iudicium variari de penitentia scdm qd est sacramentum reconcilians deo. et scdm quod reconciliat non solum deo. sed etiam ecclesie. Sic et in proposito. Scdm namq; qd est sacramentum reconcilians deo. pro re habet peccati remissionem. pro signo habet exteriorem humiliationez siue in habitu siue in verbo. pro re et signo interiorez penitudinez. Nec oportet q primũ sit causa medij. sed potius econuerso. et hoc quia ẽ ex naturali dictamine. ideo procedit exterius ab interiori. non exterius facit id quod interius est. Sed inquantuz est sacramentum ecclesie institutionem habens. sic habet rationem cause et signi sicut alia sacramenta. et ratõ causalitatis residet penes id qd formale est. ratio ve-23 ro signi penes id quod materiale est. Materiale autem in hoc sacramento est humiliatio penitentis. siue quantum ad actum contritionis. siue quantum ad verbum accusationis. siue quantum ad penaz satisfactionis. formale vero est absolutio sacerdotis. hec duo simul iuncta significant penitentiam interiorem scdm quod per ipsam est remissio culpe perfecta quantum ad culpam et quantum ad penam et quantum ad remissionem peccati. Quantum ad culpam habet rationem signi exterius sacramentum. Quantum ad remissionem pene habet quodammõ rationem cause. Et sic patet quid in hoc sacramento sit res. s. peccati remissio perfecta. et quid signũ. s. exterior penitentia scdm ecclesiasticam formam in q̃ est humiliatio et absolutio. Res et signum est interior penitudo. vnde concedende sunt rationes ad primam partem. 24 Ad illud qd obi. q non est elementum. dicẽdũ q Hugo valde large sumit elementũ ad omne illud quod exterius apparet sensib⁹. vel si appropriet ad corporalia sacramenta. tunc non intelligitur nisi de sacramentis proprijs no. le. 25 Ad illud quod obi. q gratie virtutum differunt a gratia sacramentorum. dicẽdũ q verũ est aliquo modo. sed non oppetet quantum ad essentiam. sed sufficit q̃ntum ad effectum vt supra determinatuz est in principio. et sic est in proposito. Naz penitentia interior est res exterioris scdm q vltra rectitudinem virtutis addit vlteriorem effectum. s. remissiõis perfecte q̃ntum ad culpam et penam quando exterior est perfecta. et est simile in baptismo. vt visuz est supra. 26 Ad illud quod obi. q interior est causa exterioris. dicẽdũ q quia hoc sacramentum ptim est naturalis dictaminis. partim institutionis. ideo signuz exterius q̃dammõ causatur et quodãmõ causat. Nam detestatio interior inquantum detestatio est bene facit exteri⁹ hominem humiliari. sed scdm qd absoluit in integrum a culpa et pena. hoc habet ab exteriori absolutione et penitentia. et sic patet q conuenientissime est ordinatio in significando et causando scdm qd ei competit. 27 Ad illud qd obi. ratione cuius illorum trium est signum. dico q ratione omniũ. Sumitur eñi contritio pro exteriori gemitu. nec tamẽ tria sũt sacramenta. sed illa tria vt vnum pfectũ signũ significant pniam pfectam. Et hoc ptz. qz si vere penitet corde. ergo dolet. et hoc significat p gemitũ ptritionis. ergo detestat culpã et se redarguit. ꝛ hoc significat per verbũ confessiõis. ergo hz volũtatẽ emẽdandi ꝛ hec significat p penã satisfactiõis. Hec tria cõtinet pnia interiorq̃ est vna et vera virtus. et iõ oia signa exteriora in vnũ pfectũ signũ concurrũt. et sũt vnũ sacrm. et habẽt vnitatẽ sacri. et est modus spẽalis vnitatis. cũ multi modi assignent a diuersis. Et si tu obycias q non sunt simul. dicẽdũ q saltẽ q̃ntũ ad ppositũ siue voluntatis votũ vnũ manet in alio. vt qui contrit vere pponit confiteri et satisfacere. aliter nõ est cõtritio vera. sic intelligendum ẽ de alijs.

Consequenter q̃ntũ ad intelligẽtiã omniũ hoꝝ que dicta sũt in hoc tractatu de pnia. queritur de pnia scdm q hz rationẽ fundamenti. Et circa hoc duo querũt. Primo de rõe fundamẽti in se. Scdo vero in relatiõe ad rõz tabule. Q̃o. j. e

Qr pnia tenet rõz fundamẽti ostẽdit Heb. vj. nõ rursus iacẽtes fundamentum penitentie ab operibus mortuis. Glo. Quod prius dixit inchoationis sermonem. nunc vocat fundamentum. sed in sermo-

re quo eruditur veniens ad xp̄m penitentia est fundamentum. qđ patet p illum excellentem doctorem Jo. qui predicauit. agite penitentiam. Patz etiaz p doctorem doctorum qui incepit predicationem suam ab hoc verbo. Mat. iij. agite pn̄iam. Glo. pn̄ia ē prima virtus. quia ibi dicitur. prima virtus est per penitētiam perimere veterem hominē. Item impossibile ē domū dei edificare in corde nisi destruat̄ edificium sathane et ip̄e expellat̄. sed hoc primo fit per introductionē penitētie. ḡ videt̄ q̄ penitētia p̄mo sternat̄. ḡ ip̄a ē fundamētū. Contra. j. ad Cor. iij. fundamentū aliud nemo ponere pōt p̄ter id qđ positū ē qđ ē xp̄us. ḡ si xp̄s solus ē fundamētū. et pn̄ia non ē xp̄s. ptz ꝛc. Item Heb. xj. fides ē substātia sperandaꝝ rerū fundamētū ꝛc. Glo. est fundamētū omniū bonoꝝ. sed nō sunt duo fundamēta. ḡ ꝛc. Itez penitētia et impenitētia sunt opposita. Sz impenitētia ē consūmatio edificij dyabolici. ḡ nō fundamentū. ḡ per oppositū videt̄ q̄ penitētia fit cōsummatio edificij dn̄i xp̄i non fundamētū. Itē querit̄ de numero et ordine coꝝ q̄ ponuntur in fundamento ab apostolo. Ponit eñ duas virtutes cum dicit. nō rursus iacientes fundamentū penitētie ab operib⁹ mortuis et fidei ad deum. Tangit eñ duo sacra cum dicit baptismatū doctrine. impositionis quoq; manuum. Duos articulos fidei cū dicit. resurrectōis mortuorum. et iudicij extremi. cū multo plures sint virtutes et multo plura sint sacramēta et etiā articuli. querit̄ quare hic tantū tot enumerat̄. Item queritur iuxta hoc cū fundamētū dicat̄ xp̄s. j. ad Cor. iij. fundamentū nemo aliud ꝛc. Dicat̄ etiā penitentia in auctē predicta. Dicat̄ etiā fides Heb. xj. l textu ꝛ glo. Dicat̄ charitas Eph. iij. in charitate radicati et fundati. Dicat̄ humilitas scd̄m Greg. qui dicit in moralib⁹. totū ruine crescit qđ edificas. si molē fabrice humilitatis fundāmēta nō curas. Dicat̄ patientia scd̄m prudentiū dicentē. nā minor ē virt⁹ quā nō patiētia firmat. scd̄m q̄m cōem naturā in his reperiam dicat̄ potius fundamentū de his q̄ d̄ aliis. R. ad illud iā quesitū intelligendū notādū q̄ fundamētum dr̄ dupliciter. Uno mō locus in quo edificiū stabilit̄. et hoc mō dicit̄ xp̄s fundamentum. ꝛ hoc bene notat̄ in glo. i. ad Cor. iij. vbi dicit̄ q̄ sicut totū edificium materiale tendit deorsum. q2 locus fundans est deorsum. sic sp̄uale edificiuz tendit sursum quia xp̄us dn̄s qui fundamētū ē sp̄ualis edificij ē sursuz. Alio mō dr̄ fundamentū illud scd̄m qđ res locat̄ et stabilit̄ in suo sustentaculo. et hoc pōt eē̄ tripliciter. Aut illud p quod prohibens remouet̄. aut illud per qđ ibi locat̄. aut p qđ confirmat̄ et stabilit̄. Si est illud p qđ remouet̄ p̄hibens. sic ē penitētia que remouet peccati inmundiciā sup quā erat ꝯstructa machina dyabolica. Si aūt sit vt collocās. sed duo sunt in nobis per que nati sum⁹ locari et tendere ad locum nr̄m. s. intellectus et affect⁹. Intellect⁹ locat̄ in xp̄o p fidem. et affectus locat̄ et cōglutinat̄ p charitatē. et iō n̄ tātū dicit ap̄ls i charitate fūdati. verūetiā radicati. Si āt sit vt defendēs et roborās. aut ꝯtra ventū p̄speritatis. aut ꝯtra ventū aduersitatis. Si contra ventū p̄speritatis. ē humilitas. Si cōtra ventuz aduersitatis. est patiētia siue fortitudo. Et sic p hoc fundatur supra firmā petrā ip̄a anima. et sic patz q̄ ratio fundamēti de oībus dicat̄ fm q̄ndam analogiam que ortum ꝛ radicē hz in xp̄o. Ad illud ḡ quod 28 querit̄ vtrū penitētia sit fundamentū. dd̄m q̄ sic. accedentis ad xp̄m de regione dissimilitudinis siue peccati. Et ptz rn̄sio etiā ad illud quod obī de fide et de xp̄o. Ad illud ḡ qđ obī de impenitētia. dd̄m q̄ q2 29 priuatiue oppōit. et in priuatiue oppositis tenet cōsequētia econtrario non. sicut patet in compositione et resolutione. q2 qđ ē primū in ꝯponēdo. vltimū est in resoluendo. iō hec ratio poti⁹ facit ad oppositū q̄ p̄positū. Ad illud qđ querit̄ de nūero et ordine coꝝ que ponunt̄ in fundamēto. dd̄m q̄ ap̄lus 30 sicut dicit glo. vocat fundamētū sermonē inchoationis. i. sermonē qui debet fieri his qui ad xp̄m sūt vocandi primo. In hoc aūt sermone tria cōp̄hendit que hz necessario cognoscere si q̄s vult ad legē christianoꝝ introire et p hanc ad vitā venire. Optet eñ volentē ad deū ꝑtingere q̄ sciat quo debet tendere. et adiutorium p qđ pōt ꝑuenire. et viā p quam debz incedere. Terminus ē premiū. adiutoriū ē sacramētum. via est veritas siue virtutis opus qđ ē preceptū. et hec tria scire optet volenti ad deuz ꝑuenire fm illud Hug. q̄ tria sunt maxime attendēda. precepta. sacramēta. p̄missa. Uia igit̄ est in virtutibus. et qm̄ ad hoc q̄ recta via ꝓcedat. necesse habet declinare a malo et tendere ad bonū. iō dupliceē ponit virtutez. vnam p quā declinat̄ a malo et hec ē penitētia. aliā p quam tenditur in bonū et hec ē fides tendēs in deum p dilectionē. que sequit̄ pn̄iam quantū ad tendētiam. licet antecedat quantū ad cognitionē. Adiutorium silr̄ optet duplex saltē eē̄. Unū qđ liberat a malo et hoc ē sacr̄m baptismi. in quo delentur peccata. Alterum qđ confirmat in bono. et hoc ē confirmatō siue manuū impositio. Similit̄ retributionez duplicē optet cognoscere. s. bonoꝝ et maloꝝ. Bonoꝝ per resurrectionē mortuoꝝ remunerandoꝝ p gloriam. Maloꝝ p iudiciū extremū. Hec optuit primo predicari. et inter prima hic primo pn̄iam. et sic pz nūerus et ordo. et nr̄a etiam ē instructio qualiter docere debemus eos qui de nouo veniūt ad legem xp̄i.

Questio. ij. f

De pn̄ia sub rōne tabule. Et p̄mo videt̄ q̄ ista duo nō cōpatiant̄ se circa pn̄iam. s. tabula et fundamentū. q̄m fundamēti ē subsistere. et tabule ē supefferri. ḡ si penitētia recte dicit̄ fundamentū. improprie minime tabula appellat̄. Item Hiero. super illud. peccatū suū sicut sodoma ꝛc. Scd̄a tabula post naufragium ē peccati abscōsio. sed pn̄ia cōsistit in peccati detestatione. ḡ ꝛc. Itez fundamētū est primū. ḡ si penitentia est fundamentum et est tabula. ḡ est prima tabula. ḡ male dicit Hiero. q̄ sit secūda tabula. Uidentur eñ ista incompossibilia q̄ sit fundamētum et q̄ sit scd̄m. Si tu dicas q̄ est tabula scd̄m qđ est sacramentum. et fundamentū scd̄m qđ est virt⁹. Contra. si est tabula inquantum sacramentum. ḡ ē scd̄m sacramentum. ergo immediate de ip̄a debet determinari post baptismum. Item tabula dicit̄ q2 liberat a naufragio fm q̄ virtus. ergo est tabula fm qđ virtus. Querit̄ ergo scd̄m quem tropum dicatur tabula. R. dd̄m. q̄ penitentia siue dicatur 31 fūdamētū. siue tabl̄a. sub tropo dictū ē. tn̄ scdz aliā ꝛ aliā acceptionē. scd̄m q̄ fit duplex translatio. Pn̄ia

ēm est virtus. et sic competit ei ratio fundamenti. Penitētia sacramentum est. et sic ſm hoc competit ei ratio tabule. Ratio aūt huius est. qr virt⁹ vt vult Aug. de quantitate anime nihil aliud ē q̄ equalitas mētis vndiq3 rationi ɔsentiētis. vñ ē quedā quadratura p quā anima in spūali edificio collocaẜ. Et qm̄ in hac collocatione pnie virtus pmo occurrit in edificatiōe. iō cōpetit ei ratio prime ptis edificij. hoc āt est fundamētū. et ideo penitētie virtuti rectissime aptatur nomē et ppietas fundamēti. Sȝ nomē et ppietas tabule ɔpetit penitētie sacro. 32 Ad qd̄ intelligendū optet nosse quid sit mare. quid naufragiū. quid nauis. et que tabula. Mare est presens seculū ſm illd̄ ps. hoc mare magnū. Nauis que pducit ad portū salutis ē vnitas ecclesiastica. De q̄ Sap. xiiij. Trāseūtes mare p ratem liberati sūt. Et Act. xxvij. Nisi in naui manseritis 2c. Naufragiū nauis ē per separationē et scissionē membroꝝ. ſm illud iude. hij qui segregant semetipsos. 2c. Tabula ē adiutoriū aliquod collatū. p qd̄ posset ille qui ē in periculo naufragij. subleuari a periculo peccati. et hoc ē sacramētū. Et cū duplex sit peccati piculū. duplex ē naufragium. duplex ē sacr̄m liberās a duplici naufragio. scȝ a naufragio originalis. et hoc ē baptismus. Et qr originale ē pmū. iō baptismus ē prima tabula. Et scōm naufragium ē per actuale. et qr ab hoc liberat penitētia. iō diciẜ scḋa tabula. Et sic patet q̄ recte dicitur fundamētū. et recte di tabula. scōm diuersas acceptiones. Et recte inq̄ntum virtus diciẜ fundamētū. recte inq̄tū sacr̄m liberās a naufragio di secunda tabula. et sic pȝ illud argumētū. ē scḋa tabula. q̄ ē scōm sacr̄m. Patet etiā scḋo obm̄ de cōpossibilitate hoꝝ duoꝝ. Ad illud ḡ qd̄ obi de abscōsiōe. dd̄. 33 q̄ ē absconsio p ypocrisim. et p penitētiā verā q̄ totū remittit. Et Hiero. loquiẜ de abscōsione scḋa q̄ fit p reuelationē nō de prima. Ad illud qd̄ obi q̄ pnia 34 liberat ſm qd̄ virt⁹. dōm q̄ sicut fides supplet locū baptismi vbi quis nō pōt baptizari. sic penitētia virtus locū sacri. attamē quia hoc nō habȝ nisi in articulo necessitatis vt possit a naufragio liberare. sacrāmētū aūt habet de se. iō ratio tabule debet sacramēto attribui nō virtuti. Preterea sacr̄m respicit liberatiōnē a malo siue a piculo. non sic virtus. Et qr tabula sonat in rationē refugij et liberationis a malo naufragij et periculo peti. iō magis cōpetit sacro q̄ virtuti. et sic patet rñsio ad obiecta oia circa partem oppositā. Solū hoc diligenter attēdendū ē q̄ cōdiuersum⁹ in hoc mari. stringamus tabulā ppter periculum euitandum a mari magno.

Distinctio. xxiij. De vnctionis extreme sacramento.

Reter pmissa ē aliud sacramentū. scȝ vnctio infirmoꝝ 2c. Supra determiatū ēst de quatuor sacramentis. Hec ē q̄nta ps in qua agitur de quinto. s. de vnctione extrema. Diuidiẜ antē hec pars in duas. In prima agitur de sacramēti institutione. In secunda de instituti dispensatione. Et hoc ibi. Querunt etiam aliq̄ si hoc sacramentum. Prima pars duas continet. In prima distinguit hanc vnctionē ab alijs. In secūda determinat causas sue institutionis. s. a quo est institutū. et ppter quid. et in qua materia. et hoc ibi. Hoc autem sacramentum vnctionis infirmorum. 2c. Similiter scḋa pars pncipalis duas habet ſm duas opiniones quas ponit circa frequentationem siue iterationem sacramenti. Et pmū modum ponit. ibi. Querēt aliqui 2c. Secundum ibi. Quidam autem de omni sacramento.

XXIII

Distinguit hanc vnctionem ab alijs duabus. a

Reter pmissa ē etiam aliud sacramentum. s. vnctio infirmoꝝ. q̄ fit in extremis oleo per epm̄ consecrato. Et sunt tria genera vnctionis. Est enim^a vnctio q̄ fit chrismate. q̄ dicitur pncipalis vnctio. quia in eo pncipaliter paraclitus datur. Unde et ppter abundantiam gratie duos liquores mixtos habȝ. oleum scȝ et balsamum. Oleum conscientie. balsamū fame. Chrisma vero grece vnctio latine dicitur. Nec tn̄ omne oleum ad vnctionem sanctificatū chrisma vocatur. sed illud solum quod miscetur cum balsamo. quo capita regū et pontificū vngūtur. q̄ etiā baptizatos sacerdos vngit in vtice. 2 pōtifex p ipositionē manus cōfirmādos vngit in frōte. Est et alia vnctio q̄ cathecumi et neophiti vngūtur in pectore et inter sca-

De trib⁹ a generibus vnctionis.

In parte ista sunt dubitationes circa litterā. et pmo d̄ ordine istius sacramenti ad antecedentia et sequentia. Uidetur eīn male ordinare. cū cm̄ inter omnia sacramenta vltimo detur. ppter qd̄ ēt extrema vnctio nūcupatur. videtur q̄ vltimo debeat ordinari. R. dōm q̄ sacramēta quedam respiciunt psonam. quedam cōiter ipsam ecclesiam. vt sicut in naturis q̄dam sunt vires ordiate ad conseruationem indiuidui. quedam ad conseruationem speciei. sic in spiritualibus sacramenta quinq3 sunt ad conseruandam et promouendam gratiam vel consummandaȝ circa ipsam personam. sed ordo et coniugium ad consūmandā ipsā ecclesiā. et iō qr multitudinē respiciūt. sicut mltitudo seq̄tur vnitatē. sic due sacra predicta ɔsequūẜ alia q̄nq3. inter que extrema vnctio vltimū locū tenȝ. Alia rō assignata ē supra circa pncipiū h⁹ libri di. ij. vbi tāgiẜ ordo sacroꝝ. a Unctio q̄ fit chrismate q̄ dicitur pncipalis, 2c. Uideẜ male dicere. qr aut vnctio

pulas in perceptione baptismi. Tercia vero vnctio est q̄ dicitur oleum infirmorum. de qua nūc agitur.

Determīat cāꝫ institutōis hui⁹ sacri. s. a quo. ꝓpter qd. et in q̄ materia ē institutū. b

Hoc aūt sacrm̄ vnctiōis infirmoꝝ ab aplīs institutuꝫ legit. Ait eñ Jac. Infirmat aliqs in vob. inducat ꝑ͡sbros ecclesie. ⁊ orēt sup eū vngētes eū oleo in nomie dñi. et allevabit eū dñs. ⁊ si i pctīs fuerit dimittēt ei. In quo ofidit [b] duplici ex cā sacrm̄ hoc institutū. s. ad peccatoꝝ remissionē. et ad corpalis infirmitatis allevationē. Vñ constat eū qui hāc vnctionē fideliter devoteqꝫ pcipit. et in corpe et in aīa allevari. si tñ expedit vt in vtroqꝫ alleuet. Q: si forte corpis valitudieꝫ illi habere nō expedit. illā q̄ ē aīe sanitatē in hoc sacramēto acq̄rit. Et sicut in alijs sacramētis ita etiā i isto aliud ē sacrm̄ aliud res sacramēti. Sacramētuꝫ ē ipa vnctio exterior. res sacramēti vnctio interior q̄ peccatoꝝ remissiōe. et virtutū ampliatiōe pficitur. [c] Et si ex contemptu vel negligentia sacrm̄ hoc ptermittit. periculosum est et dampnabile.

Prima opinio de iteratiōe h⁹ sacri. c

Querūt etiam aliqui si hoc sacramentū iterari possit. cum baptismus et alia quedā sacramēta semel suscepta non iterent. Aug. dicit sacramentū non iteranduꝫ. et sacramēto nō faciendā eē iniuriā. sed hoc dicit vbi ait de sacramēto baptismi et ordinatiōis. Vñ non videt illud generaliter accipiendū. sed ꝺ sacramēto baptismi et confirmationis et ordinatiōis q̄ nullatenus sunt repetēda. q: semel tñ et non sepi⁹ dat baptism⁹ et cōfirmatio et ordinatio. Sacramētū vero altaris ⁊ penitentie et coniugij sepe iterari videt. q: sepe sacramentū corporis pcipitur. frequēter penitētia agitur. cōiugium sepe cōtrahit. Quare ergo vnctio similiter nō pōt iterari? Si morbus nō reuertit. medicina non iteret. Si vero morbus nō pōt cohiberi. quare medicina debet ꝓhiberi. Sicut oratio iterari pōt. ita et vnctio iterari posse videtur. vtraqꝫ eñ illic cōmemorat Jacobus. ⁊ vtrūqꝫ illic cooperatur ad ferendam allevationē corporis et anime. Cur ergo negat vnctionem super infirmū posse iterari ad impetrandā sepi⁹ sanitatem mentis et corporis. cum propter idem sepe iteranda sit oratio?

principalis dr̄ ab ordine aut a dignitate. Si ab ordie. falsum dicit. quia prima vnctio est in baptismo. Si a dignitate. adhuc falsū dicit. q: in sacramēto ordinis est vnctio maioris dignitatis. R. dōm q principalis vnctio dicit cōfirmatio ex q̄druplici cā. scꝫ a loco. q: in fronte q̄ est pars nobilior in corpore. A ministro q: fit ab epō. Ab elemēto siue materia q: ꝺ oleo mixto cum balsamo. Postremo ab effectu ꝓpt abundantiaꝫ gratie. Vñ ibi paditus in magna abundātia traditur. sicut etiā patuit in apostolis. et hec est vnctiō principalis. Et si obijciat de ordinis sacro. dōm q nō dat amplius munus gratie gratū facientis. s amplius munus grē gratis date. s. autoritatis et potestatis sacerdotal vel pontificalis. Dat etiam ibi munus gratie gratū facientis in digne suscipientib⁹. licet nō tātū. Et nota q de eadem materia fit triplex vnctio. vna q̄ baptizati inūgit in vertice. Alia q̄ cōfirmandi vngunt in fronte. Tercia qua inungun tur pōtifices in capite. Et hoc vult dicere in litteris. regū et pontificum. i. regaliuꝫ pōtificum quales sūt pōtifices noue legis. naꝫ reges sm̄ q dicunt illi qui nouerunt vngun tur in scapulis.

b Duplici ex causa sacramentuꝫ hoc institutū ⁊c̄. Videtur male dicere quia vnius sacramenti vnicus est finis. R. vnus est finis principalis. et nihil impedit quando multiplex potest esse vtilitas dum tñ vnus sit finis principalis. alij vero p accidens. et sic est in proposito.

c Et si ex contēptu vel negligentia sacramentum hoc ptermittitur periculosum est ⁊c̄. Videtur male dicere. quia negligentia in his q̄ non sunt de necessitate salutis non generat periculum. nec facit hoīes dignos dampnatione. R. dōm q vel nō tenetur disiunctiue. sed magis intelligitur copulatiue. Vnde non intelligitur hoc de qualibet negligentia. Sed solum de negligentia que generat contemptum. siue q̄ habet contemptum annexū. Unde ita iudicandum est hoc de sacramento sicut iudicatur de sacramento [illegible]

Secunda opinio de iteratiõe huius sacri. d

Quidã aũt de omni sacro intelligi voluñt q nõ sit iterandũ. s. sm totũ illud qd ptinet ad sacrm. dicẽtes quedã sacramẽta sepius posse suscipi. quedã vero non. Nec tñ que sepius sumunt. totaliter iterant. vt sacrm altaris et vnctionis. que licet sumant sepius. tamẽ quia nõ iterũ benedicit eadẽ hostia vl idem oleum. nõ iteratur sacramẽtum cũ iniuria. Sz dicet quis. sic et baptismus nõ iterat. et si aliquis freqũter baptizet. dũ eadẽ aqua non iterũ benedicat. Sz aliud ẽ inquiũt illi de bñdictione aque qua fit baptism. aliud de benedictiõe panis et olei. Põt eñ baptismus celebrari in aqua etiã non bñdicta. q2 illa benedictio p reuerẽtia tñ fit et decore nõ virtute sacri. sed corpus xpi non põt confici nisi de pane consecrato. nec vnctio illa fieri põt nisi de oleo ab epo consecrato. Ideoq3 illa sanctificatio ad virtutem sacri ptinere videt. In cõiugio quoq3 semel tñ benedicit quisq3 non sepius. Benedicit eñ vt ait Amb. cum prima et nõ secũda vxore. Si ergo cum dicit sacrm nõ esse iterandum. nec iniuria ei eẽ facienda. rationẽ dicti referas ad satisfactionem rei qua sacramẽtũ expletur. De omni sacro generaliter id verũ est. Si vero ad susceptionẽ sacramenti. de quibusdam verum est q non iterant crebra susceptione. de aliis vero quibusdam non. quia frequenter sumuntur. vt hoc vnctionis sacramẽtum qd in omni pene ecclesia sepe repetitur.

Ad intelligẽtiã psentis distinctiõis sm duo que magister determinat de vnctiõis sacro. duo principaliter querunt. Primo querit de ipo quantum ad ipsius institutionẽ. Scdo qntũ ad vsum siue dispẽsationẽ. Quantũ ad pmũ queruut quatuor. Primo de cã eius finali. Scdo d eius efficiente. Tercio de materiali. et quarto de formali.

Questio. j. a

Quantũ ad cã finalẽ qrit vtrũ istd sacrm pncipalr sit ordinatũ ad morbũ corpalem an ad spũalem. Et q ad corpalem videt ex eius institutione. Jac. v. infirmat quis in vobis. iducat psbros rc. r post dicit. oratio fidei saluabit infirmum. Item Mat. vj. vngebant oleo multos infirmos r curabant. si ergo vtebant hoc sacro sm q dr in glo. et hoc ad curationẽ infirmãtũ corpaliter. g pncipaliter vr ad hoc ordinari. Itẽ sacrm ad illud finaliter ordinat ppter qd pncipalr dispẽsat. s illo pncipalr dispensat ppẽ infirmitatẽ corpalem. q2 nunq dat nisi existentibus in graui infirmitate corpali. g vr q principalit sit ad hoc. Itẽ si ẽ contra infirmitatẽ sicut medicina. qro cõtra quã. Aut contra corpalem. aut cõtra spũalẽ. Si cõtra spũalẽ. cũ nõ sit ptra actuale vel originale. erit contra veniale. Sz veniale quolibet die iterat. g et h sacrm. s h sacrũ nõ dat freqũter sed rarissime. g non ẽ cõtra peccatũ veniale. g est cõtra infirmitatẽ corpalem. Si tu dicas q ẽ contra petõꝝ seqlas. quero. aut contra aliquas determinate. aut contra oẽs. Si ptra aliquas. qre nõ silr ptra alias. Si ptra oẽs. cũ sint diuerse sm diuersitatẽ morboꝝ. vr q debeãt diuersa ad hoc eẽ sacra. Cõtra. q nõ sit ad morbũ corpalem curandũ p se videt. q2 sacra noue leg in digne suscipiẽtibus efficiũt qd signãt. si g viri sancti digne suscipiunt sacra. g si haberet vnctio semper in eis efficaciã sanandi. g viri sancti nũq3 morerent. Itẽ multi sunt viri perfecti q sm pauli exemplũ desiderant dissolui et eẽ cum xpo. Si g sacrm vnctiõis ordinat ad vitã corpis conseruandã. g a talibus nullo mõ deberet suscipi. Item sacrm ẽ medicia spũalis. g sicut medicina corpalis sanat solum morbũ corpalem. et ad hoc ẽ pncipaliter et vlr. ita vr q medicia spũalis curet solũ morbum spũalem. ita q ad hoc sit vlr. totaliter. et pncipaliter. Itẽ si vnctio sanat morbũ corpalem. aut p virtutẽ naturalẽ. aut p virtutẽ supra naturã. Non p virtutẽ naturalẽ. hoc constat. q2 operatio sacramentoꝝ nõ ẽ sm virtutes naturales elementoꝝ exterioꝝ. g p virtutẽ supra naturaz. sed illa eque põt in infirmitatẽ incurabilem vt curabilem. g videt q istud sacrm liberet a lepra. s hoc ẽ falsum. g rc. R. dõm q aliquoꝝ opinio fuit q sacrm istud pncipaliter ẽ ordinatũ cõtra sequelas vel reliquias peccati que grauãt. que relicte sunt tam ex originali q ex actuali. que quidẽ reliquie sũt pene spũales. habentes tñ freqũter penas corpales annexas ppter sui expurgationẽ. et iõ pncipaliter hoc sacrm ẽ cõtra penã spũalem. sed ex consequẽti ẽ ad sanandũ morbum corpalem. Sz ptra hoc ẽ qd dicit Jac. v. in institutiõe istius sacri. si in peccatis fuerit remittent ei. g istud sacrm ẽ ordinatũ cõtra aliquẽ morbũ peccati. r hoc ipm tangit in glo. et cũ non sit contra originale nec cõtra mortale. relinquit q sit cõtra peccatum veniale. et hoc cõis opinio tenet. Sz notandum q de 5 veniali peccato ẽ loqui dupliciter. aut put est quis in statu vie. aut put ẽ in egressu. Si put est in statu vie siue in itinere. sic morbus venialis ẽ quasi inseparabilis. vel quadã necessitate iterabilis. ac p hoc quodãmõ incurabilis. et iõ nõ debuit cõtra ipm aliqua medicina specialiter et principaliter ordinari. immo quodamõ oĩa sacramẽta valent ad eius curationẽ sm plus et minus. Si aũt loquamur put aĩa est in statu egrediendi. sic possunt curari sine iteratione. et sic cũ anima possit contrahere talia crimina q retraherent a gloria. instituit diuina misericordia remediũ q anima curari possit qntum ad remissionẽ culpe. et etiam partis pene. et hoc est sacramentum vnctionis extreme. Modus autem curandi veniale peccatum in hoc sacramento correspondet modo infirmitatis. veniale aũt pctm grauat aĩaz depmẽdo deorsũ. vt nõ ita intẽdat in deum per deuotionem et amorem. p eo q ẽ ibi puersio inordiata ad cõmutabile bonũ.

et pro eo q̄ est minor amor dei. sicut tangit Augu. in li. confes. et ideo cum curatio directe sit per contrari um. p illud curat̄ qđ animā aggrauatā p deuotionē sursum eleuat. et qm̄ corp⁹ qđ corrumpit̄ aggrauat animā. cū illud sacramētū sit ad eleuādā animā per deuotionē. in qua anima recipit vigorem quēdā. in quo semp est deletio venialiū z si sunt in anima. et p cōsequēs repressio molestiar̄ corpaliū si expedit ipi anime. hinc est q̄ istud sacr̄m p̄ncipaliter est ad curationē z alleuiationē infirmitatis corpalis. quodā mō ad vigorandū animā que regit corpus. et sic pz quid sit in hoc sacramēto res tm̄. qđ signū. et qđ res

6 et signū. Signum tm̄ ē vnctio exterior. Res tm̄ ē venialis curatio. Res et signū ipa in anima deuotiōis excitatio. q̄ nō est aliud q̄ quedā spūalis vnctio. Cōcedēde igit̄ sunt rōnes pbantes illud sacramētū valere ad infirmitates corpales curandas. Concedende etiam sunt rōnes pbantes q̄ non valet. principaliter cōtra illas. qm̄ solum per accidens et ex cōse

7 quēti vt prius ostensum ē. Ad illud g̃ quod obi̇ q̄ non dat̄ nisi in statu infirmitatis. dđm q̄ nō est ppt̄ infirmitatē. s ppter hoc q̄ appropinquat egressui. in quo possunt venialia pfecte curari. Et q̄ illud sit verum pz. quia q̄ntūcūq̄ quis infirmet̄. non dat̄ ei hoc sacramētū nisi p̄sumat̄ q̄ moriat̄ vel q̄ sit in articulo mortis Et si constaret nobis de aliquo q̄ liberaret̄ ab infirmitate. nō deberet dari ei hoc sacramē

8 tum sicut patebit inferius. Ad illud qđ obi̇ de veniali q̄ cotidie iterat̄. patet iam r̄nsio. qz non datur hoc sacramentū contra illud peccati gen⁹. nisi in statu in quo p̄sumit̄ q̄ liberet̄ et a culpa et a peccandi

9 necessitate. Ad illud qđ obi̇ q̄ non valet p̄ncipalr̄. dđm q̄ verum est. et hoc innuit ipa forma orationis in qua non fit mētio nisi de remissione peccatorum.

10 Quod tm̄ obi̇ q̄ nullo mō debet valere a simili. quia corpalis medicina nō sanat spiritualē morbū. dđm q̄ non est simile. quia spūs continet corpus. vñ passiones aīales multū redundant in carnē. Vñ Sap. dicit. spiritus tristis exsiccat ossa. ideo non ē mirū si trāquillat̄ anima et vigorat̄ et letificatur. sic etiam hoc redundat ad corpus. sicut etiam hoc sacramentū respectum habet ad corpus releuandum ppter alleui

11 ationē spūs. Ad illud qđ querit̄ p quā virtutē hoc facit. dđm q̄ p virtutē supra naturā. sed illa opatur s̄m diuinam institutionem. que voluit per hoc sacramētū latere secretū fidei. et ita nec s̄m legem cōez ab infirmitatibus incurabilib⁹ liberare. Et itez in hoc sacramēto aliquid ē naturale. aliquid supra naturā. Effect⁹ nanq̄z q̄ est in spiritu ē supra naturā. s q̄ ille redūdet in carnē. illđ naturale ē s̄m q̄ in ps̄. dicit hō deuot⁹. sitiuit in te anima mea zc̄. Et itez alibi. Refloruit caro mea zc̄.

Questio .ij. b

De cā efficiēte siue instituēte. et querit̄ vtrū hoc sacmētū instituit xp̄s vel aliq̄s ei⁹ discipul⁹. Et q̄ xp̄us vr̄. qz legislatoris ē leges instituere. Sz sacr̄a oīa sūt leges et statuta in lege euāgelica. g̃ nō solū hoc instituit xp̄s. verū etiā omnia. Itē deus p seipm̄ instituit omnia sacr̄a ve. le. moysi loquēdo et p̄cipiendo. Vñ in p̄ncipio cuiuslibet sacramentalis p̄cepti di̇ in Leuit. locutus ē dn̄s zc̄. Si g̃ sacr̄a euangelica sunt multo digniora. vr̄ zc̄. Itē sacr̄m sicut habitū est supra .di. pñ. est in quo diuina virtus secret⁹ opat̄. si g̃ virtus diuina opatur in sacramētis p̄ncipaliter. cum instituere sacr̄m sit maioris dignitatis q̄ opari in sacr̄o. et opatio est a diuina virtute. g̃ et institutio.

Itē Marci .vj. di̇ q̄ discipuli inungebāt oleo multos infirmos et curabant̄. Sz constat q̄ apl̄i nondū erāt tante auct̄is q̄ p se auderent aliquid instituere. g̃ videt̄ q̄ dn̄s eis mandauerit. g̃ vr̄ q̄ ipe instituit.

Contra. mgr̄ dicit in littera. hoc sacr̄m legitur ab apostolis institutū. Itē alibi. nō habemus mādatū de hoc sacr̄o nisi Jacobi. v. g̃ videt̄ ibi institutum fuisse. Item oē sacr̄m qđ xp̄s instituit ipe p se exhibuit. s xp̄s hoc sacr̄m nō exhibuit. qz nūq̄ infirmos oleo sed solo verbo sanauit. g̃ zc̄. Itē omne sacr̄m qđ xp̄s instituit habuit figuram in veteri testamēto. s hoc nō habuit ibi figurā. qz nunq̄ legim⁹ infirmos ppter curationē in ve. te. inungi. g̃ videt̄ q̄ institutio huius sacr̄i nō ptineat ad xp̄m. R̄. ad horum 12

intelligentiā notandū est q̄ aliqui dicere voluerunt omnia sacr̄a instituta fuisse a xp̄o. qm̄ ipe fuit legislator. Vñ q̄muis nō expresse legat̄ de cōfirmatione z extrema vnctione. tm̄ credendū ē ipm̄ instituisse. et hoc aliquo mō innuit̄ de confirmatōe cū man⁹ pu⁹ imposuerit Mat. xix. De extrema vnctione cū discipulos ad predicādū misit q̄ oleo vngebāt infirmos z curabant̄. sicut di̇ Marci .vj. Nec dubiū q̄n p mādatum ipius hoc fecerit. Si aūt apostoli dicunt̄ aliq̄ instituisse. hoc ē qz institutionē pmulgauerunt. sicut beatus Jaco. confessiōis et vnctiōis. Sed tm̄ cum in euāgelio sufficienter lex euāgelica exprimat̄. et euangelica lex cōtineat xp̄i statuta et facta. et magis statuta q̄ facta. quō pbabile est vt omnes euangeliste sic sub silentio tam nobilia sacramēta ptrāsissent si xp̄s instituisset. cū ex his nr̄e salutis āminiculū eliciat̄. Et ideo pbabilius aliq̄ dicūt z mgr̄ videt̄ hoc sentire. immo aptē dicat q̄ spūs.s. p aplo͛s hoc sacr̄m instituit sicut supra dictū est đ sacr̄o cōfirmatōis. Et q̄ hoc potuerit eē manifestū ē. cū ipe sit doctor p̄cipuus sicut et xp̄s. Et exemplo patet. qz apl̄i spū.s. dictante formā baptismi a xp̄o institutam et pfirmatā ad tēpus mutauerūt. q̄nto magis qđ xp̄s insinuauit instituere potuerūt. Et q̄ ita fuerit congruū manifestū ē si at 13

tendatur diuersitas sacr̄oꝝ. Quedā eīn sūt sacr̄a cōmunia le. ve. et no. quedā ppriissima legi noue. quedā medio mō. Cōmunia sunt illa que sūt quodāmō ex dictamie nature. qđ qz semp idē manet. illa sacramēta ab initio cucurrerūt. vt matrimonium et pnia s̄m q̄ deo recōciliat. et hec quidē dn̄s ih̄us consummauit et cōfirmauit in le. no. nō euacuauit. Quedā sunt ppriissima legis noue. et hec sunt q̄ signant gratiam in tali statu q̄ pprie cōpetit le. no. hec aūt duo sunt. confirmatio et vnctio. vbi signat̄ grā spus.s. s̄m quā inungit̄ q̄s i pugilē vt p xp̄o audeat mori. et in regem vt in regnū celoꝝ possit introire tanq̄ in suū. Hoc ē no. le. pprium. iō in ve. tes. nō habuerūt certā figuram hec duo sacr̄a. Et qz signat spūs.s. gratiā in aliqua abundantia. et spūs.s. abundāter nō fuit dat⁹ quousq̄z ih̄s nō fuit glorificatus sicut dr̄ Joh. vij. iō hec duo sacr̄a a xp̄o fuerūt insinuata. s post a spūsancto fuerūt instituta. Quedā sūt sacramenta media q̄ in ve. le. nō fuerūt in veritate. fuerūt tm̄ in figura et significatione. sicut baptismus. eucharistia. et ordo. et qz xp̄us legem impleuit. et figuras euacuauit. hec tria sacramēta p seipm̄ instituit. sic pz quomō con

gruentissime statuta ꝛ instituta sunt ecclesiastica sa-
cramenta. vt nihil sit gestū ꝑ obliuionē. ſ ſm incnar
rabilem dei dispensationē. Concedende igit̃ sunt ra-
tiones ꝓbantes spm̄sanctū ꝑ ap̄los hoc sacr̄m insti
14 tuisse. Ad illud ꝗ qd̓ obi꜄ ꝙ hoc est legislatoris.
dōm ꝙ spūssanct⁹ suppleuit hoc qd̓ ipse dn̄s dimise
rat in doctrina. sicut di꜄ Joh. xvj. multa habeo vob̄
dicere q̄ nō potestis portare mō. ꝛ post. cū venerit ꝛc̄.
Vn̄ sicut suppleuit qd̓ deerat de doctrina ſm dei or-
dinatā dispensatione. ita etiā de institutione ex cau-
sa cōgrua qd̓ dimissum erat. Hec sunt duo legislato
15 res xp̄s et spūs eius. Ad illud qd̓ obi꜄ ꝙ ꝑ semet-
ipm̄. dōm ꝙ ipse imediate loquebat̃ moysi. et post
moyses p̄apiebat pp̄lo sicut nūcius dei et minister.
sic spūssanctus ap̄lis. et ipsi vt ministri pp̄lis expone
bant. vn̄ sacroꝝ institutionē nō attribuim⁹ nisi deo
vel ꝑ filiū vel ꝑ spm̄sanctū. nec credendū est quemq̄
ap̄loꝝ hoc ꝑ se instituisse. sed totū collegiū. ſ iacob⁹
ꝓmulgauit. sicut sententiā tulit de obseruantia lega
lium Act. xv. Et ꝑ hoc pꝫ sequēs. quia sicut de⁹ opa-
tur p̄ncipaliter. ꝛ sacerdos vt minister. sic institutio
sacroꝝ respicit deū vt autorē. ꝛ ap̄los respicit vt mi-
16 nistros in promulgando. Ad illud qd̓ obi꜄ ꝙ ap̄li
vngebant oleo. dōm ꝙ ibi nō fuit hoc sacr̄m institu
tum sed insinuatū. et hoc pꝫ. quia vnctio illa p̄ncipa
liter fiebat ad sanitatē corporalē. nō ad curationem
spūalem p̄ncipaliter. Vn̄ sicut grām sanitatis tunc
habebant ap̄li. ꝛ ideo potentiā ligandi ꝛ absoluēdi.
sic olim illud deseruiebat siue opabat̃ ad salutē cor-
poris. nunc aūt p̄ncipaliter opatur ad salutē spūs.
sicut in ipsa forma euidenter exprimitur.

Questio. iij. c

De hui⁹ sacramēti mā. et dicit mgr̄ ꝙ mā hui⁹ sacri
est oleū ab ep̄o ꝯsecratū. Sed videt̃ ꝙ magis debe-
ret adhibere aliud elemētū q̄ȝ oleū. Primo. quia hoc
sacr̄m est pclitantium ꝛ morti appropinquantiū. et
hii maxime sunt in articulo necessitatis. ꝗ talib⁹ ma
xime de oleo cōmuni ꝓuideri debet. si ꝗ aqua cōmu
nior est. videt̃ ꝛc̄. Itē in ꝯfirmatōe in qua datur
gr̄a abundans nō solū est elementū olei ſ etiā balsa
mi qd̓ est p̄ciosum. ꝗ cū hoc sacr̄m introducat homi
nem in regnū qd̓ est p̄ciosissimū p̄miū. videt̃ ꝙ in eo
deberet esse balsamū. Itē videt̃ ꝙ nō oporteat eē
ꝯsecratū. qꝛ baptism⁹ ꝛ eucharistia in q̄bus est mag̃
gr̄a et efficacia nō indigent mā ꝯsecrata alia sctifica
tione q̄ȝ que fit in sacri forma. ꝗ pari rōe nec vnctio
extrema. Itē ad ꝑfectū esse sacri ista duo sufficiūt
scȝ significatio ꝛ sanctificatio. significatio est ꝑ ele-
mentū. sctificatio est ꝑ verbū. sed hec duo sunt si q̄s
inungat̃ de simplici oleo. ꝗ videt̃ ꝙ sit ibi sacr̄m ꝑfē
ctum. Itē si oportet sacr̄m vnctionis fieri de oleo
ꝯsecrato. quero cui cōpetit nomē vl̓ rō sacri. an oleo
an vnctioni. Oꝫ vnctioni videt̃ ꝑ ipsā denoiationeꝫ
sacri. Sed ꝙ oleo ꝯsecrato videt̃. quia oleū ē signū.
et oleū ꝯsecratū est sacr̄m qd̓ nō tm̄ hꝫ significatōeꝫ
sed etiā quoddā gen⁹ causalitatis ꝑ benedictionē. ꝗ
videt̃ ꝙ habeat in se completā sacri rōnē. Itē pa
nis cōsecratus ē sacr̄m nō ipsa mād̄ucatio. imo po-
tius est vsus. ꝗ videt̃ silr̄ in ꝓposito ꝙ oleū ꝯsecratū
sit sacr̄m. ꝛ vnctio sit vsus. ꝗ nō cōuenient noiatur.
Qd̓ si nō est verum. nō videt̃ hic exigi mā ꝯsecrata
Itē videt̃ ꝙ nec oporteat eē ꝯsecratā ab ep̄o. q̄a
plus ē ꝯsecrare siue corpus dn̄i cōficere vbi est trās-
substantiatio q̄ȝ oleū vbi manet eadē sūa. ſ simplex

sacerdos pōt p̄miū. ꝗ et scd̄m. Juxta hoc est questio
q̄re debet esse oleū. ꝛ q̄re simplex nō mixtū. ꝛ quare
ꝯsecratū ab ep̄o. ꝛ si illa ꝯsecratio facit oleū ꝯsecra-
tum. R⁹. ad p̄dictoꝝ intelligentiā est notandū ꝙ 17
aliqui dicere voluerūt ꝙ mā in h̓ sacro est oleū. sed
ꝯsecratio ep̄al̓ supueniēs facit esse sacr̄m. ſ inunctio
ꝯsequens est sacri vsus siue dispēsatio. Sed qm̄ istō
repugnat denoiationi sacri. ꝛ etiā cōi opinioni. ideo
melius di꜄ ꝙ sicut aq̄ in baptismo ē elemētū. sic in cō
firmatione crisma. et in vnctione oleū ꝯsecratuꝫ ab
ep̄o. Rō aūt sumi pōt a ꝑte instituentis. et etiā a ꝑte
finis. A ꝑte istituētis. qm̄ eī xp̄s ꝑ semetipꝫ istituit
q̄ ꝑ semetipm̄ potuit sctificare baptismū ꝛ euchari-
stiam. iō nō est alia ꝯsecratio p̄parans necessaria. sꝫ
solū ad solennitatē facit. sed hoc sacr̄m spūssanctus
instituit ꝑ ap̄los q̄ nō poterant sctificare nisi ꝑ deū.
ideo mā est nō simplex elementū. sed oleū ꝑ verbū
et inuocationē sanctispūs ꝯsecratū. et hoc ꝑ verbū
ep̄oꝝ q̄ sūt successores ap̄loꝝ. vt sicut spūs istituit ꝑ
ap̄los. sic etiā nūc ꝯsecret̃ ꝑ ep̄os. A ꝑte finis sumit̃
rō. qm̄ hic datur gr̄a sanans languores spūales. et
dat̃ gr̄a ordinans ad sanitatē ꝑfectā. que quidē est
glie. ideo debet signari ꝑ oleū qd̓ est curatiuū rōne
curationis. ꝛ ꝑ oleū cōsecratū rōne ordinatōnis ad
supueniētē curationē. ꝛ ꝑ oleū simplex nō ꝑmixtū.
qꝛ ad ingressum in gloriā requirit̃ et sufficit bona cō
scientia. His visis facile ē soluere ad obiecta. Ad 18
illud eīm qd̓ obi꜄ de cōitate medicine. dōm ꝙ illud n̄
est sacr̄m necessitatis. et p̄terea modicū de elemēto
sufficit. et hoc pōt vbiq̄ȝ locoꝝ haberi. et ideo nō est
pculū aliqd̓. Preterea euitatio pculi nō debet p̄iu-
dicare dignitati et congruitati sacri. Ad illud qd̓ 19
obi꜄ ꝙ deberet misceri cū balsamo sicut in confirma-
tione. dōm ꝙ nō est silē. qꝛ in cōfirmatione dat̃ gr̄a
ad pugnandū in vita. ꝑ quā oportet ambulare non
solū ſm placentiā ad deū verū etiā ad ꝓximū. Sed
in vnctione datur gr̄a ad resistendū dyabolo ne pos
sit detinere. et ad hoc nō est necessaria fama sed bo-
na ꝯsciā. et qꝛ balsamū aromatizans significat bonā
famā. oleū nitens bonā ꝯsciam. iō ꝛc̄. Ad illud qd̓ 20
obi꜄ ꝙ eucharistia nō indiget alia ꝯsecratōe. dōm ꝙ
nō est silē. tū ex ꝑte instituētis. tū ex ꝑte finis vt visū
est. Ad illud qd̓ obi꜄ ꝙ in oleo nō cōsecrato si fiat 21
vnctio est significatio et sctificatio. dōm ꝙ falsum ē
Primo eīm deficit significatio. q̄ nō tm̄ exigit repre-
sentationē sed etiā institutionē. sic autē institutū est
fieri. Scd̄o deficit sctificatio. qꝛ non hꝫ verbū effica-
ciam nisi habeat cōpetens elemētū. Ad illud qd̓ 22
obi꜄ ꝙ oleū cōsecratū ē sacr̄m. dōm ꝙ ꝓprie loquēdo
nō est sacr̄m sed ad sacr̄m ordinatū. Et rō hui⁹ ē. q̄s
non hꝫ nec ꝑfectā significationē. nec sanctificationē
q̄usq̄ȝ applicet̃ infirmo. et superueniat sacerdotalis
ordo. tūc eīm significat̃ gr̄a inungēs. ꝛ tūc est primo
p̄sens nō ante. et iō non est silē de corpore dn̄i. vbi in
p̄ma sctificatiōe fit cōuersio ꝛ post nō addit̃ vberior
interior sctificatio q̄ nouā introducat virtutē. Ad 23
illud qd̓ obi꜄ ꝙ sicut sacerdotes p̄nt corpus dn̄i con
ficere. ita ꝛ oleū cōsecrare. dōm ꝙ nō valet. qꝛ tanta
est ptās in ministris eccl̓e q̄ntā distribuit dn̄s mem
bris. nec oportuit ptātē consecrandi oleū ita cōicari
sacerdotib⁹ sicut cōficiendi corpus xp̄i. qꝛ vnus ep̄s
faciliter toti ꝓuincie pōt vnctionis oleū cōsecrare.
sed nō pōt cotidie in singulis parrochiis missā can-
tare sicut decet. cū ille sit panis cotidian⁹ ꝛ cōis om

nibus. et sic patet istud.

Questio. iiij. d

De forma hui⁹ sacri. ꝛ querit vtrum forma verbi sit de essentia hui⁹ sacri. Et q̄ sic videt̄ pmo p ritū vniꝰ eccl'ie que vbiq; locoꝝ vnctionem tribuit cū benedictione sacerdotali. Itē pbat̄ p illud Iaco. inducant pŕsbyteros ꝛ orent p eo vngētes eū oleo. ḡ premittit̄ orō ante vnctionez. et videt̄ q̄ illa sit de integritate vt vnctio. et hoc pbat̄ p literā sequentē. orō fidei saluabit infirmū. ḡ efficacia sacri pncipalit̄ residet penes verbū orōis. Itē hoc ipm videt̄ p simile in alijs sacris. q: sacra no. le. sctificāt p verbū vt dicit hugo. ḡ pari rōne videt̄ q̄ istud sacrm. Itē sicut in alijs necessaria ē intētio. ꝛ iō est verbū etiaz artans intentionē. ita ꝛ in hoc necessaria est intētio. ḡ pari rōne et verbi exp̄mētis siue artantis intētionē platio. Contra. oīa sacra ex fonte sacre scpture ortū hnt. q: nullū sacrm est in eccl'ia. q̄d describat̄ in scptura. Sed hui⁹ sacri forma nunq̄ describit̄ nec ab euāgelista nec ab aplo. ḡ ꝛc. Itē oīa sacra que hnt formā. candē debent hr̄e p totā ecclesiā catholicam. q: variatio forme ē variatio sacri. ꝛ sacrm debz esse vniforme sicut fides ꝛ eccl'ia. sed hoc sacrm non hz eādē formā. nā in eccl'ia gregoriana ē hec forma. p istā sanctā vnctionē ꝛ suā pijssimā misericordiam indulgeat tibi dn̄s quicq̄d oculoꝛꝫ vicio deliquisti. In ambrosiana ē hec. vngo te oleo sctificato in noie patris ꝛ filij, ꝛ spūsscti. vt more militis vncti pparatus ad certamen aereas possis supare ptātes. vel similis huic. ḡ nō videt̄ q̄ aliq̄ forma sit ſbalis. Itē oēs sacroꝝ forme tradite sunt p orōnē indicatiuā. ſ forma hui⁹ sacri tradita ē p orōnē depcatiuā. ḡ nō videt̄ cōuenient assignata. Aut nō ē forma. qm̄ sacra no. lē. certitudinalit̄ ponūt suū effectū. ḡ p orōnē indicatiuā debet expmi nō p depcatiuā. Itē ſm beatum Iaco. orō fidei ē illa q̄ est necessaria. si ḡ orō est ad deum. ꝛ ad deū orat̄ meli⁹ gemitu cordis q̄ voce oris. videt̄ q̄ ad isti⁹ sacri pfectionē nō oporteat aliq̄d oretenꝰ exprimi. Querit̄ igit̄ si formā hz. q̄ sit forma. ꝛ p quē modū. Rꝰ. dōm q̄ aliqui voluerūt

24 dicere q̄ istud sacrm nō hēbat formā verbi essentialez sed q̄ solū erat de bene esse. ꝛ iō nō fuit expssa. nec in eccl'ia inuenit̄ vnica ſ diuersa. Sed tn̄ istud nō ē secuꝝ dicere. nec ſm textū scpture. cū in isti⁹ sacri institutione maximā vim videat̄ iacob⁹ in orōne ↄstituē et sibi totā efficaciā attribuere cū dicit. orō fidei saluabit. nō dicit vnctio. Orō aūt fidei dī nō ipsi⁹ inungentis ſ ipius eccl'ie in cu⁹ fide administrant̄ sacra. sicut ḡ in alijs sacris nō sufficit corde credere nisi fiat ↄfessio in verbo exteriori. sic intelligendū est hoc q̄ nō sufficit orō mētalis sine vocali. et iō forma verbi est de integritate sacri. forma inq̄ verbi ſm q̄ est expressiua orōnis fidei. et h̄ ppter talē institutionē isti⁹ sacri. Vñ nota q̄ ē forma verbi q̄ exprimit actū ꝛ intentionē iacobi. et talis ē p modū indicatiuū. ꝛ non est de sacri necessitate sed cōgruitate. ꝛ hec in aliquibus ecclesijs habet̄. ſ nō in romana q̄ maxime vitat ea q̄ pnt esse occasio deuiandi. Et est forma q̄ exprimit orōnē. et qm̄ orō est p modū depcatiuū. talis forma ē depcatiua. ꝛ hec ē de necessitate sacri hui⁹. ꝛ habetur in oibus ecclesijs. qm̄ hec tangit̄ in institutōe hui⁹ sacri. et qm̄ nō exp̄mit̄ verbū determinatū ſ solum orō fidei. iō nō oportet q̄ sit vniformitas in ver

25 bo orōnis. sed solū q̄ sit in sensu. Si aūt q̄ras quare in isto sacro potius est orō de essentia q̄ in alio. Rꝰ. q̄ rō pncipalis ē institutio. Si q̄ras rōnē institutio-

26 nis. dici pōt q̄ hec hz rōnē cōgruitatis multiplicem. Prima ē ex pte suscipiētis. q̄ ppter infirmitatē ē destitutus. iō orōne est releuādus. Scda ē ex pte modi curandi q̄ est p deuotionē et eleuationē aie ad spūalia. ꝛ q: qd̄ sup oia excitat animā est orō. iō ꝛc. Tercia rō est ex pte morbi. qm̄ hic fit remissio pcti interueniente ministerio sacerdotis. ꝛ qm̄ in remissione culpe sacerdos non se hz nisi p modū depcantis. vñ et in absolutione sua vtit̄ orōne depcatiua vt in precedentib⁹ habitū est. hinc ē q̄ optime institutū fuit vnctionē nō fieri sine orōne cui⁹ expssio est forma sacramēti vt oñdunt rōnes. His visis facile est rńdere ad obiecta. Ad illud eīm qd̄ obī q̄ nō hz ortum

27 ex fonte sacre scripture. dōm q̄ falsū est vt patꝫ. imo ab illo verbo bti iacobi. orō fidei saluabit infirmum.

28 Ad illud qd̄ obī q̄ nō est eadē forma. dōm q̄ ſm id qd̄ est necessariū ꝛ essentiale sacro eandē oportet esse. Sed forma verbi nō ē necessaria rōne vocis exterioris. sed. put ē exp̄ssiua verbi interioris. Ad il-

29 lud qd̄ obī de orōne indicatiua. dōm q̄ nō est simile de hoc sacro ꝛ de alijs. p eo q̄ illud hz aliquā spālez rōnē quā nō habuit aliud vt visū ē. Ad illud qd̄

30 obī q̄ melius orat̄ gemitu cordis. dōm q̄ in sacris q: sunt signa exteriora nō tm̄ ↄsiderat̄ qd̄ ē interius sed etiā signū exterius rōne cui⁹ hz rōnez sacri. ꝛ sic pꝫ totū. Quis eīm aliqs crederet trinitatē. nisi exp̄meret in baptizando nō daret sacrm. ꝛ sic in ppōsito est intelligendum.

Consequenter quantū ad scdm articulū q̄ōnis querit̄ de huius sacri dispēsatione. et circa hoc q̄rūnt̄ q̄tuor. Primo querit̄ q̄s debeat āministrare h̄ sacrm. Scdo cui debeat dispensari. Tercio in quo mēbro siue loco. Quarto ꝛ vltimo quotiens.

Questio. j. e

Circa quā. pcedit̄ sic. videt̄ q̄ hui⁹ sacri āministratio solis epis cōpetat. pmo p simile. Sacramentuꝫ cōfirmatiōis qd̄ hz materiā ↄsecratam. a solis epis tradit̄. ḡ pari rōe ꝛ sacrm illud. Itē in moralib⁹ nobilioris artificis est vti instrumento facto q̄ ipm facere. vñ nobilior est miles qui vtitur ense. q̄ faber q̄ facit. ḡ si eps solū oleū cōsecrat. videt̄ q̄ ipse solus hoc oleo inungere debeat. Itē in naturalib⁹ videmus q̄ eadē vis q̄ pparat materiā inducat formā. ꝛ hoc spectat ad rectū ordinē opandi. si ergo gratia et virtus cōformis est nāe. cū episcop⁹ materiā preparet. videt̄ q̄ ipse solus sacrm cōferat. ꝛ hoc ē in ipsa vnctione. Sed ↄ oñdit̄ q̄ extendat se ad oēs. q: verbū ꝛ elemenctū cōstituūt sacramentū. sed oleum consecratū pōt āministrari p simplicē laycū ꝛ etiam verbū dici. ḡ et sacrm āministrari. Item q̄ ita debeat esse videt̄. quia illud est sacrm eoꝝ qui sunt in extremo mortis articulo. sed talib⁹ frequēter nō pōt subueniri p sacerdotē. ḡ videt̄ q̄ saltem p laycū eis subueniri possit. Itē hoc ostendit̄ exēplo. q: legit̄ in legenda sctē genonofe q̄ ipsa inungebat oleo infirmos ꝛ curabat eos. ḡ videt̄ q̄ hoc saltē spectet ad viros sctōs. Rꝰ. dōꝫ q̄ hui⁹ sacri dispēsatio ex offi-

31 cio spectat ad sacerdotes. ꝛ illud cōfirmat auctas ꝛ rō. Quia Iaco. vltio dī. inducat pŕsbyteros ꝛc. ꝛ orēt sup eū. Rō. quia cū hui⁹ sacri materia sit oleū consecratū. nō debet āministrari nec contingi nisi ab eo q̄ hz man⁹ cōsecratas. ꝛ talis est sacerdos. iō nō se ex-

tendit ad oēs. Nec ad solos epōs. quia cū hoc sit sacramentū piclitantiū q̄ nō pñt adire platos sed magis ecōuerso. oportet mltos pire. Sz a solis epis dari dz. iō disposuit spūssanct⁹ q̄ vngentū nō solū esset in capite vel in barba aaron. s̄ etiā descenderet vsqz in orā vestimenti scz vsqz ad inferiores sacerdotes. Nec solū sumit̄ rō a pte vnctōis. verū etiā a pte orōnis. qm̄ eīm officiū mediatōis sacerdotib⁹ cōpetit. sicut cōpetit offerre dona et sacrificia p̄ pctīs. nec solis epis. nec etiā laycis. s̄ etiā dispēsatio hui⁹ sacri. cui⁹ efficacia pncipalr̄ cōsistit in orōne fidei. cui⁹ est sacerdos et minister de rōne sui officij.

32 Ad illud qd̄ obi⁊ de cōfirmatōe. dīm q̄ nullo mō ē sile. Primū. quia cōfirmandi pñt adire epm. nō sic inungēdi. Preterea manuū ipositio solis aplis competebat. s̄ infirmoꝝ curatio vsqz ad alios discipulos descēdebat. at sacrz ɔfirmatōis est sacr̄m ipositionis manuū. sacr̄m vnctionis ē ad curationē ordinatū.

33 Ad illud qd̄ obi⁊ q̄ in moralib⁹ nobilius ē vti instrō ⁊c̄. dīm q̄ illud necessitatē hȝ vt plurimū in moralib⁹. Et rō hui⁹ est qm̄ gradus dignitatis est in eis s̄m ordinationē ad finē. et vtens instrumēto imediatior ē opans q̄ fabricans. s̄ in hys opib⁹ ecclie ē gradus s̄m ɔpationē ad primū pncipiū. ex q̄ fluit totū regimen et opatio in corpe ecclie. ⁊ iō virt⁹ prior supior est. Vn̄ supior est epūs qr ordinat sacerdotē ad celebrandū. q̄ ipe sacerdos q̄ celebrat. sic in ɔposito ē intelligendū. Preterea nō ē tante seruitutis oleū ɔsecrare sicut infirmos inungere. Primū eīm sufficient potuit fieri ab vno. secundū vero minime. iō voluit spūssanct⁹ scd̄m magis cōicari q̄ primū.

34 Ad illud qd̄ obi⁊ q̄ eiusdē est formā inducē cui⁹ est materiā p̄parare. dīm q̄ verū est de forma q̄ pficit illā p̄paratōnē. sicut faber fabricando ferrū inducit formā ensis. sic epūs qn̄ bn̄dicit inducit consecrationē. s̄ ɔpter hoc nō oportet q̄ illo oleo vtat̄ sicut nec faber ense.

35 Ad illud qd̄ obi⁊ q̄ verbū et elemētū faciūt sacr̄m. dīm q̄ verū ē in aliqbus sacris quoꝝ dispēsatio oibus ē cōmissa. s̄ nō est verū in oibus vt in eucharistia. ⁊ sic intelligendū de vnctōe extrema.

36 Ad illud qd̄ obi⁊ de extremo mortis articulo. dīm q̄ deuotio pōt supplere absentiaz sacerdotis. ⁊ iō nō ē necesse oibus cōmitti. maxīe cū sacerdos satis defacili possit adesse. nisi absit ɔpt̄ negligētiā infirmi.

37 Ad illd̄ qd̄ obi⁊ de sctā genenofa. dīm q̄ sicut supra habitū ē q̄ quidā absoluerūt merito. quidā ex officio. Sic intelligendū ē in ɔposito. Vn̄ sicut ad solos sacerdotes pertinet absoluere. tn̄ viri scti freqnter impetrāt vite merito. qd̄ alij faciūt ex officio. sic ⁊ in vnctōe intelligendū est.

Questio. ij. f

Cui debeat sacr̄m istud dari. Et q̄ solis infirmis videtur p illud qd̄ dr̄ Iaco. vltio. infirmat̄ q̄s in vob. inducat p̄sbyteros. s̄ illis indicat̄ q̄ p̄sbyteros inducant. et hoc videt̄ maxīe p lrām sequentez. orō fidei saluabit infirmū. Itē q̄ solis rōne vtentib⁹ ondit̄ p textū. cū dr̄. inducat p̄sbros. et post. si in pctīs fuerit. si ḡ peccare ⁊ in pctīs esse ē ɔpriū adultoꝝ et rōe vtentiū. videt̄ ⁊c̄. Itē q̄ solis in piculo mortis exn̄tibus videt̄ p ipsaz denoiationē q̄ dr̄ vnctio extrema. ḡ solis in extremis dz dari. Contra. q̄ nō solis infirmis debeat dari videt̄ p ipsam glo. q̄ dicit infirmat̄ q̄s in vobis mēte et corpore scz vel fide. ḡ nō solū infirmantib⁹ corporalr̄ s̄ etiā infirmātibus spūalr̄ debet dari. Itē vnctio h̄ debet dari appropinqntibus ad mortē et exn̄tibus in piculo mortis. Sed q̄ ingredit̄ iustū bellū in piculo mortis ē. ḡ ⁊c̄. Itē q̄ nō solis rōne vtentib⁹ videt̄. q: nō soli tales infirmant̄. sed etiā alij qui indigent alleuiatione vt paruuli et stulti. ḡ videt̄ q̄ debeat eis hoc sacr̄m dari. qd̄ est vnctio infirmoꝝ. Itē hoc ɔbatur ex textu in quo dr̄. infirmat̄ quis in vobis. q̄s tenetur infinite. ḡ q̄cunqz infirmat̄ dz inungi

38 Rn̄. dīm q̄ hoc sacr̄m est pncipalr̄ ad venialia delenda s̄m q̄ pñt cōuenientē recipe effectū. et p hoc est in alleuiatonē aīe aggrauate a corpore corruptionē habente. et iō istud sacr̄m dz dari solis infirmis q̄ peccare potuerūt venialr̄. et hys ɔut sunt in articulo mortis. sic eīm pñt a culpa veniali liberari cōuenient ⁊ sufficienter. et h̄ innuit̄ in ipso textu. status inqz infirmitatis. Et hoc est qd̄ dr̄. infirmat̄. Periculū in hoc q̄ dr̄ quis. q̄si discretiue ⁊ notabilr̄ et grauit̄. ita q̄ deficit virtus nāe et auxiliū medicine. Discretio vero rōnis in hoc q̄ dr̄ inducat p̄sbros. Et iterum in hoc qd̄ subinfert. si in pctīs fuerit remittentur ei. Concedende igit̄ sunt rōnes mōstrantes hoc sacr̄m dari debere solis infirmis rōne vtentib⁹ et in piculo mortis exn̄tibus.

39 Ad illud qd̄ obi⁊ de glo. dīm q̄ istud intelligitur vel subdisiunctiue. nec excludit̄ infirmitas corporalis s̄ ɔsupponit̄.

40 Ad illud qd̄ obi⁊ de hys q̄ intrāt iustū bellū. dīm q̄ et si tales sint in piculo mortis s̄m fortunā. nō tn̄ s̄m nām. Sacra aūt ecclesiastica nō fortunā sequunt̄ s̄ nām respiciunt. Si tu obijcias de illo q̄ dāpnatus est p sniaz. dīm q̄ talis infamis ē in facie ecclie. etiā si s̄m veritatem nō habeat culpa. ⁊ sic pz rō illa.

41 Ad illd̄ qd̄ obi⁊ q̄ alij indigent alleuiatione. dīm q̄ ad hoc pncipalr̄ sacr̄m istud nō ordinat̄. sicut pz in ipsa forma. s̄ ad pctōꝝ remissionē. q̄ p sensus exteriores ɔpetrata sūt. et iō nō dat̄ infantib⁹ nec nālr̄ stultis.

42 Ad illud qd̄ obi⁊ de hoc noie q̄s. dīm q̄ magis discretiue tenet̄ q̄ infinite. Et si tu obijcias q̄ talis mod⁹ nō cōpetit illi noi. dīm q̄ falsū ē. q: talis mod⁹ ānexus ē mō accipiendi interrogatiue.

Questio. iij. g

In q̄ loco debeat fieri vnctio. Et q̄ totū corp⁹ debeat inungi videt̄. qm̄ tal' vnctio aut ē ɔ̄ infirmitatem corporalē. aut ɔ̄ infirmitatē spūalē. Si ɔ̄ corporalē. cū ḡ mortal' infirmitas p totū corpus diffusa sit. totū dz inungi. Si ɔ̄ spūalē. s̄ spūalis infirmitas nō cōcernit aliquā partē determinate. ḡ ⁊c̄. Itē vnctio sacr̄alis sigt̄ vnctionē gratuitā ⁊ spūalē q̄ est in aīa. s̄ aīa ē in qlibet pte corpori tota. ḡ ⁊c̄. Itē vnctio deuotionis respicit aīaz s̄m potentiā intellectiuā. sz illa nulli⁹ ptis corpalis ē actus. ḡ nulla ps corporis determinate dz inungi. ḡ totū corpus inungendū est. Itē cuz q̄s purificat̄ ab originali tot⁹ imergit̄ si sit aq̄ sufficiēs. ḡ silr̄ si oleū ē sufficiens tot⁹ videt̄ inungēdus. Sed ɔ̄. Math. xv. de corde ɔcedūt cogitationes male. furta ⁊c̄. s̄m illud oīa pctā ex corde ɔcedūt. ḡ ad deletionē pctōꝝ signādaz sufficit locū cordis inungere. Itē vnctio ɔfirmatōis in vnica pte sola fit scz in fronte. ḡ pari rōne et ibi vnctio huius sacri. Itē si in plībus ptibus distincte. ḡ plres sunt vnctōes. ḡ plura sunt sacr̄a. Pes eīm et manus spē differūt s̄m nām organizatōis. Itē si in diuersis ptib⁹ dz fieri inunctio. cū ɔtingat frequēter multa mēbra corporis amittere ex sola egritudine. videtur q̄ egritudo ɔfruitōe sacri faciat carere. qd̄ nō est

cōueniens. querit̄ ergo que mēbra debeant inungi.
43 ꝛ vtrū mutilata debeant inungi. R℞. dōm ꝙ in talibus vt sepe dictū est finis imponit necessitatē hijs q̄ sunt ad finē. q̄m istud sacr̄m ꝑncipalit̄ ordinat̄ ad venialiū delectionē. fm ꝙ ex textu bti Jacobi inuenitur. et venialia ꝑpetrant̄ ab aīa fm mutationē ipsi⁹ ad carnē corruptā. ꝛ hoc ē ꝑ potentias ꝑ q̄s vnitur corpori vt organico. iō recte in delectione taliū peccatoꝝ debet medicamentū exterius adhiberi fm id ꝙ hꝫ sensibile circa organa ipsarū potentiarū. Est aūt triplex potentia aīe fm quā regit̄ corpus ꝛ erudit̄ ꝛ nutrit̄. fm quā ad exterius ꝯpatur. scꝫ sensitiua. generatiua. ꝛ ꝓgressiua. et iō organa istarū potentiaꝝ debent inungi. Et q̄m q̄nqꝫ sunt organa deseruiētia q̄nqꝫ sensib⁹. scꝫ. os. oculi. nares. aures. ꝛ manus. et lumbi deseruiunt generatiue. pedes đo virtuti progressiue. iō iste septē ꝑtes iungūt̄. ꝛ sic pꝫ ꝙ nec totū
44 corpus dꝫ inungi nec vna ps determinata. Ad illud quod obī de infirmitate spūali ꝙ nō determinat partē. dōm ꝙ verū est ꝙ nō determinat ꝑtē in q̄ sit. verūtm̄ determinat partē ꝑ quā ꝯbitur. ꝛ ꝑ hoc patent duo sequētia de aīa ꝙ est in q̄libet ꝑte corporis ꝛ de potentia intellectiua. q̄m et si aīa fm essentiam sit in q̄libet ꝑte corporis tota. et fm potentiā intellectiuā partē determinatā corporis nō cōcernat. tn̄ fm potentiā sensitiuā ꝛ opatiua determinat sibi aliq̄s partes corporis organizatas in q̄b⁹ delectat̄. ꝛ fm q̄ruꝫ
45 delectationes diuersa incurrit pctā. Ad illud qđ obī de baptismo. dōm ꝙ nō est silr̄ pro eo ꝙ in originali tota caro fedat̄. sed in venialis pcti cōmissione
46 aliq̄s actus spālis potentie ꝯcernit̄. Ad illud qđ obī in oppositū de corde. dōm ꝙ et si de cordis affectu ꝓcedāt oia. tn̄ ꝑ diuersas potētias subministrā-
47 tes. Ad illud qđ obī de vnctōe cōfirmatōis. dōm ꝙ nō est silr̄ ꝓ eo ꝙ illa est ꝯ pusillanimitatē ꝛ verecundiā determinate. ꝟ hec ꝯ venialia pctā que respi-
48 ciunt actus oīm potentiarū. Ad illud qđ obī ꝙ ergo plura sunt sacr̄a. dōm ꝙ ille ꝑtes nō inungunt̄ nisi ꝓut cōcurrūt in vnū cui deseruiūt. et fm cuius nutū mouent̄. ꝛ iō q2 vnctio ē in hijs fm vnā nām ꝛ
49 ꝑ cōparationē ad vnū. iō vnū est sacr̄m. Ad illud qđ obī de illis q̄ perdunt hec membra. dōm ꝙ q̄uis sint mutilati tn̄ debent inungi. Et si tu obijcias ꝙ est implicatio falsi in forma. dōm ꝙ falsū est. q2 ceci libenter vellent videre. ꝛ surdi auditū desiderāt. q̄uis nō audiant. et ideo recte debent in talib⁹ mēbris inungi. quia ꝑ talia mēbra aut peccauerūt. aut pecca-
50 re voluerūt saltē veniali appetitu. Si tu queras cū per mēbra genitalia maxime culpa in hoibus ꝯbat̄ siue ꝑpetret̄ venial' ꝛ mortalis vt q̄d nō inungunt̄: dōm ꝙ hoc est ꝓpter feditatē mēbri ꝓpter quā natura rōnalis erubescat nō solū tangere ꝟ videre. sed qđ plus est noiare. ꝛ amplius erubescat cogitare. ꝛ ideo absit ꝙ oleū scm̄ debeat ibi apponi. ꝟ loco illoꝝ mēbroꝝ inungunt̄ lumbi. Credo etiā ꝙ cōpatit̄ verecundie infirmoꝝ. quia nemo est rōne vtens qui nō erubescat mēbra illa alijs demonstrare. imo ipemet erubescat videre.

Questio. iiij. b

Quotiens debeat hoc sacr̄m dari. et querit̄ vtrū debeat iterari. Et ꝙ non videt̄. primo. quia nulli sacr̄o faciēda est iniuria. sed qui iterat̄ sacr̄m facit ei iniuriam. ergo ꝛc. Itē per simile videtur. quia vnctio ꝯfalis siue cōfirmationis nō iterat̄. ergo nec vnctio extrema iterari debet rōne cōsimili. Itē hoc videt̄ per denominationē. quia dī vnctio extrema. ꝟ vni⁹ hominis vna ē mors et vnū extremū. ꝟ tm̄ semel debet inungi. Contra. q̄tiens iteratur morbus. ꝛ medicina. sed tā morbus corporalis q̄ spūalis iteratur scꝫ veniale pctm̄. et corporalis infirmitas. ergo ꝛc.
Itē aliquis qui est in piculo fm humanū iudiciū et opinionē medicoꝝ est inungendus. quia p̄sumit̄ ꝙ laboret in extremis. Si ergo ille idēꝫ in extremis alias laborare pōt. videt̄ ꝙ inungi debet. Iuxta hoc querit̄ si aliquis sacerdos incipit inungere. ꝛ in inunctōne deficiat. vtrū debeat a capite icapi vel ꝑfici. Et iterū. vtrū aliquis in eadē infirmitate debeat bis inungi. vtputa in infirmitate incurabili. R℞. dōm ꝙ istud sacr̄m sicut innuit̄ aperte in litera ꝛ debet et potest iterari. Si autē querat̄ ratio hui⁹. dōm est ꝙ generalis ratio quare sacr̄m nō debeat iterari est. q2 effectus eius est ꝑpetuus qui nō iteratur. vnde caracteris impressio nō est generalis ratio. sed potius effectus ꝑpetuatio. vnde ex quo panis semel consecratus est nō debet amplius cōsecrari. q̄uis nō imprimatur ibi caracter. et similiter oleū benedictū nō debet amplius benedici. siue consecratuꝫ nō debet ampli⁹ consecrari. Qm̄ igitur in vnctione extrema nō imprimitur nec datur effectus ꝑpetuus. maxime si homo ab infirmitate resurgat. ideo scd̄a opatio sacramenti necessaria est. ꝛ ideo iterari potest ꝛ debet medicina absqꝫ aliqua contumelia sacri. Ad illud ergo 51 qđ obijcitur ꝙ ibi fiat iniuria in iteratione. dōm ꝙ hoc verū est q̄n iteratur sacr̄m et nihil nouū efficit̄. hoc autē in ꝓposito nō habet locum. Ad illud qđ 52 obijcitur de vnctione cōfirmationis. dōm ꝙ non est simile. quia ibi est effectus caracteris qui est perpetuus. ꝓpter quem amplius sacramentū iterari non debet. Ad illud qđ obijcitur de denominatione. 53 dicendum ꝙ vnctio extrema est dupliciter. Aut fm veritatem aut fm nostram opinionē. Primo modo non iteratur. sed secundo modo sic. et ita frequent̄ accidit multos inungi. Ad illud quod queritur 54 si sacerdos deficit vtrum sit incipiendum. dicendum ꝙ potius est supplendum quod inchoatum est. pro eo ꝙ quelibet vnctio specialem habet formam sicut patet aspicienti. attamen generaliter conuenerunt in remissione peccati. Ad illud quod queritur de 55 infirmitatibus ꝓlixis. aliqui voluerūt dicere ꝙ post annum iterari potest pro eo ꝙ completa est reuolutio corporum superiorum. Sed absurdum valde videtur sacramenta regulari fm motum astrorum. et ideo potest aliter dici ꝙ nullus in aliqua infirmitate inungendus est. nisi cum presumitur ad exitum appropinq̄re. et hoc est ex infirmitatis aggrauatione. quem statum natura diu sustinere non potest. immo aut vincit aut vincitur. si ergo infirmus non moriatur sed diutius viuat. et si non perfecte curetur. curatur tamen aliquo modo ab intensione morbi. et ideo venialia iterum redire possunt. et iterum infirmitas corporalis aggrauatur. ideo potest et debet sacramentū vnctionis iterari. et sic patet responsio ad obiecta.

Dist. xxiij. De sacramento ordinis quantum ad ea que ad illud disponunt.

Nunc ad consideratione sacre ordinationis accedamus. Hec est sexta ps in q de sexto sacro agit. Posset tn diuidi s totã pcedentẽ. In pcedentib[9] eni egit de sacris q respiciunt determinatã psonã. hic agit de hijs q respiciũt multitudinẽ ecclesiasticã. et pmo de ordine. scdo de matrimonio. Qualitercũq3 diuidatur et ordinet pdicta ps. ista in qua agit de ordinis sacro duas h3. In pma eni determinat de ipso sacro. In scda de dispẽsatione hui[9] sacri. s. dis. xxv. solet etiã queri si heretici ab ecclia precisi rc. Prima ps duas h3 In prima determinat de hijs q disponũt ad ordinẽ. sc3 bona vita r tonsura. In scda de ipsis ordinibus. ibi. Hostiarij ydẽ et ianitores sunt rc. Prima ps diuidit in duas. In pma ostendit cũ sint septẽ ordines pter signandã sc3 grãm septiformẽ. q nemo digne accipit ordines q nõ est in gratia. et hec est dispositio interior. In scda vero determinat de dispositione exteriori q quidẽ est tonsura. ibi. In hoc igit sacro septiformis rc.

De dispositione interiori ad ordines suscipiendos que est gratia. a

Dist. xxiij. — Nunc ad consideratione sacre ordinationis accedamus. Septẽ sunt spũaliũ officiorũ gradus siue ordines sic ex sanctorũ patru3 dictis apte tradit. r capitis nri sc3 iesu xpi exẽplo mõstrat. q oim officia in semetipso exhibuit r corpori suo (qd est ecclesia) cosdẽ ordines obseruãdos reliqt. Septẽ autem sunt pter septiformẽ grãm sctispũs. cui[9] qui nõ sunt participes. ad gdus ecclesiasticos indigne accedunt. Illi vero in quorũ mẽtibus diffusa est septiformis gratia spũsscti. cũ ad ecclesiasticos ordines accedũt. i ipa spũalis gdus pmotione ampliorẽ grã3 pcipe creduntur.

Ordinũ numerus.

Clemẽs papa. — Tales aũt ad ministeriũ spũale eligendi sunt clerici. q digne pñt sacra dñica tractare. Melius est eni dño sacerdoti paucos hre ministros q pñt digne opus dei exercere. q multos inutiles qui ordinatori graue onus inducãt. Tales eni decet ministros xpi eẽ. q septiformis gra spũsscti sint decori. ex quorũ doctrina r cõuersationis forma eadẽ gra in alios trãsfundat. ne celestes margaritas spũaliũ verborũ officiorumq3 diuinorũ sordide vite pedibus cõculcent.

De dispositõe exteriori q est tonsura. b

a In hoc igit sacro septiformis spũs. septẽ sunt gdus ecclesiastici. sc3 hostiarij. lectores. exorciste. accoliti. subdyaconi. dyaconi. sacerdotes. oẽs tñ clerici vocant. i. sortiti.

De corona et tonsura. b — Corona eni signaculũ ẽ q signant in pte sortis ministerij diuini. b Corona regale decus sigt. r seruire deo regnare ẽ. Vñ ministri eccie reges debẽt eẽ. vt se et alios regãt. qb[9] petrus ait. vos estis gen[9] electũ regale sacerdotiũ rc.

i. Petri. ij.

ij. Cor. iij. — Summitas capitis desup nudat. vt eorũ mẽs ad dñ3 libera mõstret. q reuelata facie gliã3 dei cõtẽplet. Sũmitas eni capitis ẽ eminẽtia mẽtis. denudatio capitis ẽ reuelatio mẽtis. Cleric[9] eni secretorũ dei nõ ignar[9] eẽ d3. Tondent etiã capilli vsq3 ad reuelatõnẽ sensuũ sc3 oculorũ r auriũ. vt vicia i corde r ore pullulantia doceant pcidẽda. ne ad audiẽdũ r intelligẽdũ verbũ dei ppediat mens. p q huato reddet

In pte ista sunt dubitatiões circa lrãm. et p qrit de ordine hui[9] sacri ad alia pcedẽtia vr eni male ordinare. qr h sacrm ẽ ordinatũ ad dispẽsandũ oia alia sacra. g inter oia alia vr esse pmũ. R[o]. dd. q dupl'r est loq de ordine. aut in cõpatõe ad alterũ respectu cu[9] est. aut a pte subiecti in q est. Si in cõpatõe sic verũ ẽ q sacrm ordinis i dispẽsante d3 pcedẽ r pcedit oia sacramẽta put ordinate suscipiũt. Alio mõ put cõsideratur respectu subiecti sui. sic qr nemo ordinãdus ẽ q nõ sit disposit[9] p alia sacra antea. maxie p baptismũ. h mõ seqt necessario. r iõ baptism[9] qr p recipit inter sacra. ianua sacrorũ3 appellatur.

a In h igit sacro septifor. rc. Videt male dicẽ. qr dona spũsscti sunt cõnexa. r isti gd[9] nõ sic cõnexi necessario nec sit. g nõ videt q istud sacrm sit grẽ septiformis. Itẽ nulla vr eẽ cõnexio horũ ordinũ ad dona spũs scti. qr hostiũ custodire ad nullũ donorum spũsscti videt ptinẽ. R[o]. dd3. q verbũ mgri p qndã approbatões intelligendũ ẽ. nõ per

cõprietatẽ ita q dona spũsscti diuisim dent in ordinib[9] singul'. s vsus horũ donorũ hijs septẽ gdib[9] aptari pñt. r h ascẽdẽdo a minori vsq3 ad sũmũ. b Corona regale rc. Videt male dicẽ. qr dr Exo. xix. sacerdotib[9] q sunt regnũ sacerdotale. g sm h sacerdotiũ adiacet regno nõ ecõuerso. g magis deberet dicẽ regnũ decorũ. R[o]. q dña ẽ int' vetus r nouũ testa. int' cõpatiõnẽ sacerdotij r regni. Quia eni vetus testa. erat adhuc carnaliũ r carnalit' viuẽtiũ. iõ ptãs sclaris erat pncipalior r ptãs sacerdotal' erat minor. et iõ signant dicebat in lege regnũ sacerdotale. qr sacerdotiũ pendebat ex regno. S3 s in noua dr. i. pe. ij. ca. regale sacerdotiũ qr pncipalius ẽ nũc sacerdotiũ q regnũ. r ptãs spũalis q tpalis siue carnal'. sic eni cõpetebant statui gratie.

5 c Tonsure aut ecclesiastice vsus zc. Videtur male dicere. qr vmbra euacuata ẽ p veritatẽ. vñ nullo mõ dz legẽ nazareoꝝ obseruare. ḡ nec ritũ nec tonsurã. Rñ. dõm q ritus iste et vsus nõ fuit inchoatus sm veritatẽ ꝑ sm sigtionẽ. sigbant enĩ q illi qui erant dño dedicandi deberẽt ab alijs segregari. in nulla aũt pte corporis sic competit signari sicut in capite zc.

in excelsis corona. Tonsure aũt ecclesiastice vsus a nazareis exort9 videt. q pus crine suato. deinde ob vite pũnctũ caput radebãt. et capillos i igne sacrificij ponebãt. Hinc vsus inoleuit vt q diuinis cultib9 mancipant. q̃si nazarei .i. scti crine posito inueniunt. Sicut ad Ezech. dr. Fili hoīs sume gladiũ acutũ et duc sup caput tuũ et barbã. In actib9 etiã aplorꝝ ꝑscillã z aq̃lam h fecisse legim9. Paul9 q̃z z alij q̃dã discipuli xpi h fecerũt. Recte ḡ in q̃busdã gdib9 ꝯstituti clerici vocant. q̃r noia et rõnes noi Isidor9 expones ait. Cleros et clicos hinc appellatos eẽ credim9. q mathias elect9 ẽ sorte. quẽ ꝑmũ p aplos legim9 ordinatũ. Cler9 eñ grece. latine sors vel hẽditas dr. Jdõ ḡ dicti sunt clerici. qr de sorte sunt domĩ. vel qr deũ pte hñt. Generalr vo clerici nũcupati sunt oẽs q in eccl̃ia dei fuiunt. q̃r gdus z noia sunt h. Hostiarius. lector zc.

c

Ezech. v.
Act. xviij.
j. Cor. xj.

Isid. in lib. vj. etbim.

a Ad intelligentiã hui9 ptis q̃rit de ordine i generali. de q sm duo q in lra determinat duo pncipalr q̃runt. Primo q̃rit de ordinis sigculo. Scdo q̃rit de ordinis sacro. Et cũ ordinis sigculũ sit tonsura cũ corona. circa hoc q̃tuor q̃runt. Primo q̃rit vtrũ ordinãdi debeãt coronari vel tonsurari. Scdo dato q sic q̃rit vtrũ corona illa sit sacramentũ. Tercio vtrũ in susceptõe corone fiat abrenũciatio tpaliũ. Quarto vtrꝝ etiã talib9 teneamur ad tpale subsidium.

Questio. j. a

Qr nõ debeant clerici tonsurari ondit Jere. ix. vbi cõminat dñs hijs dicẽs. dispgã in oẽm ventũ qui at tonsi sunt in comã. si ergo dñs h detestat. videt zc.

Itẽ Gal. vlt. in xpo iesu neqꝫ circũcisio aliq̃d valet neqꝫ ꝑpuciũ. ꝑ noua creatura. ḡ nihil valet in nouo. capillos tondere. Itẽ cesaries a nã data ẽ in decorẽ. ꝑ oia ḡtuita saluãt ea que sunt de decore nãe. ḡ in nullo sacro videt deponẽda cesaries. Itẽ videtur q nõ debeãt coronari. ꝑmũ qr veritas dz rñdere figure. Sz vt mgr dicit ista capilloꝝ amotio i voto nazareoꝝ fuit ꝑsignata. ꝑ isti nõ faciebãt coronã sed totalit radebãt sicut dr Nũeri. vj. ḡ zc. Itẽ amotio capilloꝝ sigt amotionẽ supfluoꝝ. si ḡ nõ ps supfluitatis ꝑ tota abiciẽda ẽ. videt q totũ caput radẽdũ sit. Itẽ corone sigculo ꝯsueuerũt sigri stulti. ꝑ clericos nõ decet nisi signũ sctitatis z honestatis. ḡ videt q nullo mõ debeãt coronari. Querit igit que est rõ q̃re consurant z coronant clici. z q sit dña int coronã z tonsurã. z rursus q̃re cõuersi religiosi tonsurã recipiũt ꝑ nõ coronã. Querit etiã q̃re in huius sacri susceptõe potius cõsignant fideles q̃ in susceptione alteri9 sacri. Rñ. dõm sicut infra meli9 videbitur. in sacro ordinis dat ptãs ad illud nobile officiũ exequẽdũ. z h oib9 nõ dat. nec oib9 dari dz. ideo oportet psonas h officiũ suscipiẽtes ꝑ cõsignari. z h signaculo qd ondat distinctionẽ. z q etiã sit i erudi tionẽ. Nullũ aũt incõueniẽs ẽ in tonsura vel corona. Primo rõne situs. qr in superexcellẽti pte dz h sigculũ poni. vt significet officiũ nobilitatis ad qd parati sunt. Scdo vo qr tonsura inferior cũ rasura supiori circularẽ figurã faciũt in capillatura. z illa appellari põt corona. q signat eos pari ad regale sacerdo tiũ. sm illud .j. Pe. ij. vos estis gen9 electũ regale sacerdotiũ. iõ sigculũ regale rectissime eis cõpetit ad distinguendũ. Cõpetit nihilomin9 ad erudiẽdũ. z h qr in talis sigculi collatõe ẽ supfluitatis amotio. est sũmitatis capitis denudatio. ẽ figure orbicularis impressio. In ꝑ instruunt clici q̃d sit vitandũ. q̃si supfluitas terrenitatis. vt sm illud apli. j. ad Thi. vlt. hñtes alimẽta z q̃bus tegamur hijs cõtenti simus. Vñ et in h sigtur q debẽt eẽ succincti lũbos mẽtis. In scdo instruunt q̃ntũ ad illud qd ẽ desiderandũ. et qd ẽ tenẽdũ. z hoc est bonũ supnũ. vt sm illd apli Phil. iij. nra cõuersatio sit in celis. mẽte eñ deben9 accedẽ deo. z sobrij eẽ. primo. In tcio instruunt q̃lẽ sit ad illud pueniendũ. figura eñ orbicularis ẽ simplicissima. capacissima. et pulcerrima. in q signat q simplices debẽt eẽ in mẽte. Sapie. j. In simplicitate cordis q̃rite illũ. Dilatati in affectõne. ij. Cor. vj. os nrm pz ad vos o corinthij. cor nrm dilatatũ. Et pulcri in ꝯuersatõe. qr cõfessio et pulcritudo in ꝯspectu ei9 z h ẽ p mũdiciã. iux illud ps. Ambulãs in via imaculata h mi miuis. zc. z sic pz q̃re sic debeãt ꝯsign per tonsurã et coronã. Nã tonsura dr amotio capillorum a parte inferiori. sed corona amotio capilloꝝ orbicularis a pte supiori. vel posset dici etiã ipe circulus. z tũc corona vtrũqꝫ cõphenderet. Ad illd 5 qd obĩ q dñs minabat hijs q hmõi tonsuras obseruabant. verũ ẽ hijs q faciebãt ad cultũ demonũ. sed nõ hijs q faciebant ad cultũ diuinũ. Ad illud qd 6 obĩ q in xpo iesu nõ valet circũcisio zc. intelligẽdũ ẽ q per se nõ valet ad iustificationẽ capilloꝝ amotio. verũtñ ad eruditionẽ valet. valet etiã ad distinctõz

Ad illud qd obĩ q cesaries decorat nãm. dõm q 7 decor nãe duplex ẽ. Quidã spũalis. z q̃dã corporal. Spũalis decor p grãm nõ aufert ꝑ augetꝰ ꝑ corporalis inanis ẽ. sm illud pũer. vlt. vana ẽ pulcritudo. z iste nõ ẽ seruãdus. imo ꝯtẽnend9 ab hijs q interiorẽ volũt seruare. sm illud apli. ij. Cor. iiij. Et licet is q foris bõ nr corrũpat zc. z licet ꝯtẽptibilis fiat extra. tñ decorus z honorabil sit intra. et in h significat q hmõi cultura exterior ẽ a spũalib9 fugiẽda. Ad il- 8 lud qd obĩ de nazareis q totalr radebant zc. dõz q ñ oportet vitatẽ p oia assĩlari vmbre. q̃m diuersa diuersis tpib9 ꝯuenerũt. illi eñ ꝑ seruabãt capillaturã z post radebãt. in q significat velamẽ legis mosayce z reuelatio euãgelice. Sz hic ptim radit. ptim re-

4

natur vt signaculū regale maneat. plus em̄ fit corona vt sit signaculū distinctiuū q̄ figuratiuū. e cōtrario erat in voto nazareoꝝ. ꝛ p hoc pꝫ sequens. nam sufficiēter abdicatio t̄renoꝝ figurat̄ in tonsura. ꝛ iō cōuersi layci tonsurāt̄ qui mūdū relinquūt. ꝛ aptio mētis sigr̄ p sūmitatis rasurā. ꝛ iō nō oportet totam amoueri capillaturā. Preterea in ipsa sigtione honestas dꝫ attēdi. ꝛ iō nō dēt oīno capilli amoueri. p eo q̄ indecens videret̄ bitus et forma clericalꝭ.

9 Ad illud qd̄ obi͂ de stultis. dōm q̄ non solū stulti coronant̄ ſ etiā reges. ꝛ iō nō ē ꝑncipalr̄ stulticie signū. verūtn̄ et hoc nō vacat a misterio. Qui em̄ volunt vere deo seruire. oportet q̄ stulti fiant huic mūdo. Vn̄. j. Coꝝ. j. qm̄ em̄ in dei sapia n̄ cognouit mūdus p sapiaꝫ deū. placuit deo p stulticiā ꝑdicatonis saluos facere credētes. Unde. j. Coꝝ. iiij. Nos stulti

10 ꝑpter xp̄m ꝛc̄. Alia duo q̄ q̄runt̄ ex ꝑdictis manifesta sunt. scꝫ de tonsura puerꝛoꝝ ꝛ de coronatōe clericoꝝ. illi em̄ tondent̄ q̄ꝛ tpalibus renūciant. hij signātur quia ad facile et nobile officiū assumunt̄.

Questio. ij. b

Vtrū corona sit sacr̄m. Et q̄ sic videt̄. q̄ꝛ corona est signaculū sicut dr̄ in lr̄a. et est signū rei sacre. scꝫ eleuationis mentis ad celestia. ḡ videt̄ q̄ corona sit sacramentū. Itē in spūalib⁹ corporalia nō fiūt ꝑpt̄ corporalia ſ ꝑpter spūalia. ḡ talis cōsignatio in capillis fit ꝑpter spūalem signationē. ſ signū exterius cui rn̄det interius ē sacr̄m. ḡ ꝛc̄. Itē corona nō dat̄ a q̄libet ſ ab ep̄o vel ꝑsonis q̄ hn̄t dignitatē spūalem. ḡ importat aliquā excellentiā. ſ nō q̄ntū ad illud qd̄ est exterius. q̄ꝛ barbarus pōt eā facere. ḡ q̄ntū ad illud qd̄ est interius. ḡ ꝛc̄. Itē ex corona efficit̄ aliquis et dr̄ clericus. ſ clericus et laycus distinguunt̄. ſi ḡ oēs fideles aut hn̄t sacr̄m ordinis aut layci dicuntur. videt̄ q̄ coronati recipiūt in susceptione vel coronatōe sacr̄m ordinis. Contra. nō distinguūt̄ nisi septē grad⁹ sicut assignant̄ in lr̄a. ſ corona antecedit oēs illos. ḡ nō ponitur in aliq̄ gradu ordinis. ḡ nō est sacr̄m ordinis. nec aliud ꝯstat. ḡ ꝛc̄. Itē in omni ordine tradit̄ aliq̄ ptās. ſ in corona nulla omnino traditur ptās. ḡ corona nō est ordo. Prima pꝫ p diffinitionē ordinis. scd̄a manifestat̄ in collatione corone vbi nō fit mētio de aliq̄ ptāte. Itē in ordinibus datur nobile sacrꝫ. ac p hoc debent cū magna solēnitate dari. vn̄ nō dātur nisi in missa. sed corona datur extra missā. ḡ ꝛc̄. Rꝫ°. dōm q̄ sicut i trāseuntibus de vno statu ad aliū ꝑmittitur aliqd̄ ꝑparatorium qd̄ non ponit in statū ſ disponit. sic in ꝑposito intelligēndū ē. nā suscipiētes ordinis sacr̄m in q̄dā spūali statu int̄ fideles collocant̄. Vn̄ queādmodum inter statū secularē et religiosū medius ē nouiciat⁹. in q̄ nec secularis nec religiosus ē ꝑprie. cū nō vouerit ea q̄ sunt religionis seruare. ꝛ sicut inter fideles ꝛ infideles medij sunt cathecumini q̄ tn̄ nō sunt inter fideles computandi. immo hora cōionis de ecclīa consueuerūt emitti. sicut nouicij de capitulꝭ. sic clerici medij sunt inquantū hn̄t tonsurā inter laycos et ordinatos. quia tn̄ signū istud oībus est cōe. ideo oēs clerici nuncupant̄ et ꝯfunditur nomē. sic ḡ nouiciat⁹ nō ē religio ſ ad religionē disponit. ꝛ cathecuminatio siue cathezisatio nō est baptism⁹ ſ dispositio et ꝑparati. sic cōmune signaculū nō est sacr̄m nec ordo

11 sed tm̄ dispositio. Ad illud qd̄ obi͂ q̄ est sacre rei signum. dōm q̄ ista nō est tota rō sacri. sed amplius oportet addere. Non em̄ sufficit signatio nisi etiam ibi aliq̄d conferat̄. qd̄ cuꝫ nō fiat in corona. q̄ꝛ nulla traditur spūalis ptās. pꝫ q̄ nō est ordo. Ad illud 12 qd̄ obi͂ q̄ nō fit nisi ꝑpter spūale. dōm q̄ verū est q̄ corona fit ꝑpter spūale. nō tn̄ ꝑpter spūale officium q̄ ibi detur. sed q̄ ibi figuret̄. ꝛ ad hoc q̄ hō configuretur. et ꝑparetur. et ideo nō frustra fit. Ad illud 13 qd̄ obi͂ q̄ datur a ꝑsona excellenti. dōm q̄ eiusdem est ꝑparare materiā et formā adducere. ꝛ qm̄ preparat ad ordinis sacr̄m q̄ ponit hominē in statū excellentie. et qui etiā traditur a ꝑsonis excellentib⁹. ideo et corona nō rōne sui. sed rōne eius ad qd̄ disponit.

Vltimū quod obijcit iam determinatū est. quia nec 14 laycus est ꝑprie nec ordinatus. Sed tn̄ magis se tenet cum ordine. sicut nouicius plus appropinq̄t ad statū religionis. et sicut dr̄ religiosus q̄uis nō professus dicatur. sic habens coronā dr̄ clericus cum tamen nō sit ordinatus. ꝛ sic patet totum.

Questio. iij. c

Vtrū in susceptione corone fiat abrenūciatio tēporaliū. Et q̄ sic videtur ꝑmo p istud quod dicunt in susceptione. Dn̄s ps hereditatis mee ꝛ calicis mee tu es q̄ restitues hereditatē meā m̄. Sꝫ nō restituit̄ vel reddit̄ nisi qd̄ dimittit̄. si ḡ clericus petat restitutionē hēditatis. implicat eius dimissionē. Itē sup hoc dicit Hiero. dn̄s cū hijs ptibus scꝫ trāsitorijs pars fieri dedignat̄. restat ḡ q̄ deū in partē suā nō habeant. aut hereditate alia careant. Itē hugo de scō victore in libro de sacris. Aliā terrā nō debet clericus habere nisi deū ꝛ ea que ad eū spectāt. cui statutū est de decimis ꝛ oblationib⁹ que deo offeruntur sustentari. Itē ad maiorē ꝑfectionē tenentur clerici noui q̄ veteris testamēti. Vn̄ Math. v. Nisi abundauerit iusticia vestra ꝛc̄. Sed sacerdotibus et leuitis dr̄ Deut. xviij. nō habebunt sacerdotes et leuite et oēs qui de eadē stirpe sunt partē ꝛ hereditatē cū reliquo populo isrl̄. ergo si illi ad hoc tenebantur. multo fortius videt̄ de clericis noui testamenti. Itē tonsura sigt̄ tpaliū abdicationē. ꝛ coronā eleuationem ad celestia sicut dicit mgr̄ in lr̄a. vel ergo est falsum signū. vel clericus nō debet habere patrimoniū siue aliquā possessionē temporaliuꝫ. Contra. Hieremias fuit de ordine sacerdotali sicut patet in ꝑncipio. verba Hieremie ꝛc̄. ꝛ tamē dicatur Hiere. xxxij. dixit ananeel hieremie. posside agrum meū qui est in anathoth. quia tibi competit hereditas. ergo competebat illis hereditas. si ergo veritas respondet figure. videt̄ ꝛc̄. Itē Leuitici. xxv. edes leuitarū que in vrbibus sunt semper pn̄t redimi. sed nō sic erat de edib⁹ alioꝝ. ergo maiori libertate possidebant leuite qd̄ habebat q̄ alij. ergo ꝛc̄. Item clerici pn̄t vxores ducere. filios ꝑcreare an̄ sacros ordines. si ḡ nō tenent̄ ad castitatē. ḡ nec ad paupertatē. ḡ nō tenent̄ p̄rimonio renūciare. Itē null⁹ tenet̄ ad opa superogationis nisi voluntarie se obliget. si ḡ clericus in suscipiēdo tonsurā nō intendit patrimonio renūciare. patet ꝛc̄. Rꝫ°. dicendūꝫ q̄ 15 renunciare tpalibus in eo q̄ ecclesie deseruit. siue q̄ in ea clericus ē. est ꝑfectionis ꝛ nō necessitatis. vnde et hoc fuit in ecclesia ꝑmitiua q̄ nihil habebat aliquis proprium. nihil suum esse dicebat. ꝛ adhuc

hodie per dei grãm inuenit in religionis pfectionẽ. Ad hoc tamẽ nõ compellit clericus nec iure diuino nec humano. verũtamen de bono et equo minus debent insudari sollicitudini temporalium clerici q̃ layci q̃ expectant successionẽ in posteris. Sz nũc illd Eccs. iiij. verificatũ ẽ. Un⁹ est et scdm nõ hz. et tñ laborare nõ cessat. Unñ vna rõ est. qr nõ expectat posteros. Alia rõ ẽ. qr magis debent eẽ intenti ad spũalia. et sollicitudo tpalis excludit spũale. ideo auctes loquunt q̃si ipsi oibus tpalib⁹ debeãt cedere et oia dimittere. ß h nõ intelligit q̃ntũ ad possessionẽ. ß potius q̃ntũ ad affectionẽ. nec ad h inducũt sibi nouã obligationẽ sup alios ex debito. ß solũ de bono et eq

16 Ad illud g̃ qd obi de restitutõe hereditatis. dcdm q̃ hoc nõ dicit qr dimittat ius. ß qr cõgruit vt dimittat affectũ. vt circa diuina sit intent⁹. et sic intelligit

17 illud qd dicit Jero. et qd dicit mgr hugo. Ad illd qd obi de sacerdotib⁹ et leuitis q̃ nõ debeãt hereditatẽ hre. dcdm q̃ illud intelligit q̃ntũ ad terre diuisionẽ. nõ q̃ntũ ad possessionẽ mobiliũ. vt pecudũ et domoz et suburbanoz ad pecora alenda. Rõ aũt q̃re tpalis hereditas in possessione terre nõ dabat leuitis erat duplex. Prima. qr ipsi vt cultores dei p totũ mundũ debebãt dispgi. Scda. vt circa diuinũ cultũ magis essent intenti. qr nõ hẽbant vñ alias valerent sustentari. Nũc aũt clerici sunt de oi gente p totum mundũ dispsi. et iõ istud pceptũ nõ mãsit. Et iterũ. sacerdotiũ xpi nõ tã fuit figura sacerdotiũ aaron q̃ etiã melchisedech. q̃ fm q̃ di ad Heb. vij. fuit rex et sacerdos sic et xp̃s. Et q̃uis dñs honorẽ regalẽ recusauerit ɋpt exemplũ hũilitatis. et ipse paup et mẽdicus fuerit. tñ ɋpt suã dulcissimã benignitatẽ ad hoc alios nõ artauit. sciebat eñ q̃ meli⁹ est hre mercẽnarios q̃ nullos vel paucos filios. et iõ charitate refrigescente disposuit spũssanct⁹ vt ecclia tpalib⁹ abundaret. ne cult⁹ dei ɋpt paup̃tatẽ et inopiã depiret. Et istud aperte videt. qr eccl'ie paupcule q̃si nullũ inueniunt rectorẽ. nisi sit talis q̃ p sui vilitate ab oibus ɔtẽnat. Unñ nullaten⁹ credendũ est statũ vlis eccl'ie alit regi q̃ disponit spũssanct⁹ quicq̃d sit de psonis spũalibus.

Qõ. iij. d

Utrũ plati eccl'ie teneant clericis q̃tuz ad tpale stipendiũ. Et q̃ sic videt. j. ad coz. ix. Nescitis q̃m hij q̃ in sacrario opant. ea q̃ de sacrario sũt edũt. q̃ altario deseruiũt. cũ altari pticipãnt. Si g̃ clerici iã altario deseruiũt. g̃ rc. Itẽ mgr hugo dicit in libro de sacris. Postq̃ cleric⁹ fact⁹ est dz deinceps de stipendijs eccl'ie sustentari. Itẽ decretal' li. iij. de clericis ordinãdis. ñ liceat vlli ep̃o vllos ordinare clericos et nullas alimonias eis mĩstrare. ß duoz vnũ eligat. vel nõ faciat clericos. vel si fecerit det illis vñ possint viuere. Itẽ alia decre. Innocentij in eodẽ titulo. tãdiu p ordinatores vel p eorundẽ successores ɋuidere volum⁹ ordinatis. donec p eos ecclĩastica beneficia ɔsequant. Cõtra. clerici nõ tenet pũmoniũ dimittẽ. g̃ nec ecclia tenet eis in necessarijs ɋuidere. Itẽ simplices clerici nõ tenent eccl'ie deseruire. g̃ nec plati eccl'ie tenẽt eis necessaria mĩstrare. Juxta hoc q̃rit vtrũ clerici q̃ de bonis eccl'ie sustentant. vtpote q̃ hñt beneficiũ pbendale. teneant ad horas canonicas. Et q̃ sic videt. qr cũ viuãt de altari. debent altari deseruire. ß seruiciũ eccl'ie a patrib⁹ statutũ est in horis canonicis dicẽdis. g̃ rc. Itẽ oppositũ hu ius ẽ. qr cũ nõ sint in sacris ordinib⁹ cõstituti. nõ vr ad hoc teneri. cum ante possit oia q̃ posse libertas dinoscit laycalis.

18 Rñ⁹. dcdm q̃ clericus ordinat⁹ aut est ad sacros ordines ɋmotus aut nõ. Si sit ad sacros ordines ɋmotus et nõ habeat vñ viuat. cum ei teneat ecclia tãq̃ mĩstro ad seruiciũ eccl'ie deputato et ipse indigeat dico q̃ ep̃s q̃ euz ɋmouit sibi in necessarijs ɋuidẽ tenet. Si aũt nõ ẽ ɋmot⁹ ad sacros ordines. vel si pũmoniũ hz. ñ tenet sibi vel ecclia vel ep̃s ɋuidere. Primo. quia nõ ẽ obligat⁹ ad seruiẽdũ eccl'ie. Scdo vo ñ indiget. Et q̃uis nemo teneat ppijs stipẽdijs militare. qr tñ ipse ɋmoueri voluit. deseruire tenet eccl'ie rõne ordinis. nec tenet sibi ɋuideri platus necessario. cũ nõ possit indigentiã allegare. Et totũ h cõfirmat p illud qd dr in illa decretali alex. li. iij. de pbendis. ep̃e si aliquẽ sine certo titulo de q̃ necessaria vite pcipiat in dyaconũ vel p̃sbyterũ ordinauit. tãdiu ei necessaria vite subministret. donec ei in aliq̃ ecclia cõuenienti stipendia milicie clericalis assignet. nisi talis ordinat⁹ de sua vel p̃rna hereditate subsidia vite possit hre. Et si q̃rat rõ huius. ius diuinũ reddit. qr cũ ille obliget ad seruiendũ ecclesie. dz ecclia econtra obligari ad ɋuidendũ ei in necessarijs. et sic intelligẽde sunt auctes q̃ de hac mã loquunt. et patẽt rões ad oppositũ. q̃ ɋcedunt de simplici clerico.

19 Qr vo q̃rit vltimo vtrũ ad dicendum horas canonicas teneant. p illud idẽ solui põt Quidã eñ obligant eccl'ie. qr ecclia eis obligat. vtpote qr bñficia recipiũt eccl'ie. In aliqbus ẽ econuerso. qr ecclia eis obligat. qr ipsi pmo p sacroz ordinũ susceptionẽ obligant eccl'ie. vñ apparet fm ius cõe q̃ clerici in sacris ordinib⁹ cõstituti tenent ad horas canonicas ex officio. infra vo sacros ordines tenentur beneficiati ex bñficio. in sacris ordinib⁹ cõstituti et beneficiati tenent ex vtroq3. et h dictat ius canonicũ. et concordat diuinũ rc.

Consequẽter q̃ntũ ad scdm articulũ q̃rit de sacramẽto ordinis in generali. de q̃ q̃tuor q̃runt Primo q̃ritur vtrũ ordo sit in ecclia. Scdo vtrũ sit sacrm. Tercio vtrũ sit sacrm n o. le. Quarto vtrũ sit sacrm vnum.

Questio. j. e

Circa quã sic ɋcedit et oñditur q̃ in ecclia sit ordo. Primo p illud qd dr. j. ad Coz. xij. q̃ ecclia silis est corpori organico. ß corpus organicũ ad sui pfectõez necessario req̃rit ordinationẽ. g̃ rc. Itẽ hoc videt Exo. xxv. vide oĩa et fac fm exẽplar qd tibi i monte mõstratũ est. g̃ ecclia militãs imitari dz triũphantẽ. Ut eñ dicit apl's. oia hec exẽplaria sunt celestiũ. Si g̃ in ecclia triũphante ordo ẽ vt in angelis. patet rc.

Itẽ ecclia cõstituit ex duplici pte. scz laycali et clericali. Sz in pte laycali ẽ ordo. vtpote. impator rex. dux. comes. tribun⁹. centurio. et decurio. oĩa hec ordinẽ dicũt. Si g̃ ecclia militat militia spũali. vr q̃ ipsa debeat eẽ vt castroz acies ordinata. Itẽ vbicunq3 ẽ multitudo. aut ɔfusa ẽ. aut ad ordinẽ redacta ẽ et ad regimẽ. g̃ si i ecclĩastica mltitudine ɔfusio vituperatur. necesse ẽ q̃ ibi ponat ordo. Cõtra. vbicunq3 ẽ ordo ibi ẽ distinctio. Sed vt di Gal. iij. oẽs nos vnũ sumus in xp̃o. intelligendo de oibus fidelibus. ergo ibi nõ videt esse ordo. Itẽ vbicunq3 est ordo ibi est determinata platio et subiectio. sed in ecclesia q̃libet dz se reputare infimũ. sicut di Phil. ij. In humilitate superiores sibi inuicẽ rc. Luce. xxij. Quicũq3 voluerit inter vos maior esse fiat sicut rc.

Item vbi est ordo ibi est platio et dñiũ. et vbi hoc est ibi est aliqua subiectio ꝛ seruitus. ß oẽs fideles in libertatem vocati sunt. sicut dicitur ad Gal'.v. ergo inter fideles in eccl'ia nullus est ordo. Item si est ordo. aut ẽ ẽm bona nãe. aut ẽm bona fortune. aut ẽm dona grẽ. Si ẽm bona nãe. ẽ ille dꝫ eẽ supior q̃ ẽ fortior ꝛ q̃ est industrior. ꝛ h̃ est falsũ. Si ẽm bona fortune. ẽ ille supior q̃ ditior ꝛ potentior. Si ẽm dona grẽ. ß nemo scit q̃s habeat de grã plus vel min⁹. ẽ nemo scit q̃s sit subdit⁹ aut q̃s sit platus. ẽ nõ videtur q̄ sit aliq̃s ordo. 20 R°. dõm q̄ necessarius est ordo in ecc'ia duplici rõe. scꝫ ꝓpt pulcritudinẽ. ꝛ ꝓpt rectitudinẽ. Cũ eñi sit magna multitudo in ecc'ia. nisi esset ordo. manifeste appareret ꝯfusio. ꝛ h̃ est multitudinis fedatio. vñ ois sapiẽs coipso q̄ sapiens est pulcritudinis amator. ꝛ nõ ꝓducit multa sine ordĩe. et inẽ hec maxie apparet sapiã dei q̃ inẽ oia opa sua manifestaẽ in cõstitutõe ecc'ie. Necessari⁹ ẽ etiã ordo ꝓpt rectitudinẽ. Nã multitudo (cũ est in q̃ deuiare põt) errat si nõ hꝫ ducẽ nec rectorẽ. sicut dĩ. iij. Reg. vltimo. Vidi cunctũ isrl' dispsum in montibus sicut oues nõ hñtes pastorẽ. Qm̃ ẽ multitudo ecc'ie est in statu in q̃ põt deuiare. indiget capite ꝛ regimine. et cũ vnũ nõ possit oib⁹ sufficere nec ad oia. iõ oportet ẽm plus ꝛ min⁹ ecc'iastica officia ꝛ ptãtes distribuẽ. vt ecc'ia regaẽ et dirigaẽ sine errore. ꝛ cõcedende sunt 21 rõnes ad h̃. Ad illud qd̃ obĩ de vnitate. dõm q̄ sicut in corpore nr̃o est ꝯsiderare nãm p quã ẽ vnitas ꝛ cõuenientia. ꝛ nãm ẽm quã distinctio siue dr̃ia. Prima ẽ cõpletio. scd̃a ẽ organizatio. Sic in corpore qd̃ est ecc'ia. Per nãm eñi charitatis oẽs vnimur. ß per dona alia grãrum q̃ apl's enumerat. j. ad Cor. xij. di- 22 stinguimur ꝛ ordinamur. Ad illud ẽ quod obĩ q̄ vnusq̃sq̃ se dꝫ reputare inferiorẽ. dõm q̄ reputare se inferiorẽ est duplr. Vel q̃ntũ ad vite meritum. vel q̃ntũ ad officium. Q̃ntũ ad vite meritũ. qꝛ nemo scit q̃nti sit meriti. sic dꝫ se reputare inferiorẽ. ß q̃ntũ ad 23 officiũ nõ oportet. ꝛ q̃ntũ ad h̃ attendiẽ ordo. Ad illud qd̃ obĩ de libertate. dõm q̄ libertas ibi non excludit subiectionẽ. cũ ipse apl's dicat Hebr. vlẽ. obedite ꝓpositis vr̃is p oĩa. ß excludit ignominiã seruitutis in q̃ est ille q̃ est seruus peccati. ꝛ ita nõ excludit ordinẽ. Vel dõm q̄ aliq subijci est duplr. scꝫ timore et amore. Qui subijcaẽ cũ amore. ambulat in libertate spũs sicut fili⁹. Qui ex timore. iste ẽ q̃dãmõ seruus. ꝛ in bonis ꝛ iustis nõ ẽ subiectio p timorẽ ß p amorem. ꝛ tal' subiectio ꝛ platio ꝛ ordo i nullo piudicat 24 libertati. Ad illud qd̃ q̃riẽ ẽm q̃ dona attendatur ordo. dõm q̄ ẽm dona grẽ grãs date. q̃ quidẽ ẽ ptãs ad aliqd̃ officiũ deputata. ꝛ de hac certi sum⁹ certitudine ꝓbabilitat⁹. ꝛ h̃ stat et nõ variaẽ etiã grã g̃tum faciente abscedẽte. si eñi grã gratũ faciẽs reddat dignũ. tal' grã gratis data collocat in ordine ꝛ gradu. et sic pꝫ totũ. Q°. ij. f

Vtrũ ordo sit sacrm̃. Et q̄ sic pꝫ p diuisionẽ sacroꝝ q̃ ponunẽ eẽ septẽ. inẽ q̃ et ordo cõnumeraẽ. q̃ diuisio s̃bita ẽ dis. ij. Itẽ in ecc'ia est ordinata ptãs q̃ manifestaẽ p aliq̃ sig̃. ꝛ cõfirmaẽ p institutionẽ diuinã. ꝛ illa ẽ res sacra. h̃ aũt dicũt rõnẽ sacri ꝑfectam. ẽ ꝛc. Itẽ illud ꝓpriissime ẽ sacrm̃ qd̃ maxime deo cõsociat i suspsi⁹ susceptõe. ß tale q̃d est ordo ecclesiasticus. vñ et sacerdotes vocanẽ q̃ ad gradũ supmũ puenũt. ẽ ordo maxie ẽ sacrm̃. Itẽ illud potissime ẽ sacrm̃ p qd̃ sacra cetera cõseruaẽ ꝛ dispensanẽ. tale aũt ẽ sacrm̃ ordinis. ẽ inẽ cetera videẽ esse sacrm̃ ꝓpriũ. Cõtra. oẽ e sacrm̃ ẽ elementũ siue signũ qd̃ offert se sensib⁹. ordo aũt est q̃d relatiuũ. ẽ ordo nõ ẽ sacrm̃. Itẽ oẽ sacrm̃ ẽ in medicamẽtũ ẽm statũ nãe lapse. ß ordo est ad ꝑficiendũ alios. vñ nõ ordinanẽ nisi q̃ q̃dãmõ volũt aggredi opa perfectionis. ẽ ordo cadit a rõne sacri. Itẽ in angel' est ordo. ꝛ tñ nõ tenet rõnẽ sacri. ẽ pari rõne nec in hierarchia inferiori. Si tu dicas q̄ nõ ẽ silẽ. qꝛ ibi ẽ totũ spũale. Obĩ de laycis q̃ sunt de ecc'ia. et suscipiunt sacra. ꝛ hñt ordinẽ ꝛ ptãtẽ ꝛ sig̃ ptãtis. vt rex habet sceptrũ et purpurã et coronã. ꝛ tñ ordo talis nõ est sacrm̃. Itẽ ordo ita respicit qd̃ ẽ inferius sicut qd̃ est supius. qꝛ vtroq̃ destructo destruiẽ ordo. Sꝫ ordo q̃ntũ ad subditos nõ ẽ sacrm̃. ẽ nec q̃ntũ ad alios. Minor pꝫ. qꝛ cũ oẽs sint subditi vel plati. oẽs haberẽ sacrm̃ ordinis qd̃ manifeste ẽ falsũ. Itẽ in hierarchia celesti ẽ ordo scia ꝛ actio sicut vult btũs dyo. ẽ si ei dꝫ ecc'ia rñdere. silr videẽ q̄ sit in hũana. ß scia ꝛ actio nã ponunẽ inẽ sacra. ẽ nec ordo. R°. ad ꝑdictoꝝ intelligentiã ẽ notandũ q̄ ordo duplr dicẽ. Vno mõ dĩ ordo ipsa relatio ordinatoꝝ. vt platio ꝛ subiectio. et h̃ nõ dr̃ nec est sacrm̃. Alio mõ dr̃ ordo ordinata ptãs ẽm quã ipm̃ subiectũ potẽs hꝫ ordinari duplr. scꝫ ad opus vel ad misteriũ. et hꝫ etiã ordinari ad alterũ. hãc aũt ptãtẽ dicim⁹ ordinis sacrm̃. Hãc aũt necesse ẽ poni in ecc'ia ꝓpt regnũ et decorẽ q̃ attẽdunẽ penes ordinẽ vt ꝓus visũ ẽ q̃re dꝫ eẽ in ecc'ia ordo. Sꝫ ꝑncipalior rõ q̃re hec ptãs dꝫ ꝑferri p modũ sacri est ꝓpt sacroꝝ dignitatẽ. q̃ in ecc'ia dispensanẽ et in q̃bus de⁹ coliẽ. ut q̃ venirẽt in ꝯtẽptũ. nõ debuerũt oibus cõmitti dispẽsanda. ß ꝑsonis spiritualib⁹. et dũ hijs cõmittiẽ qd̃ alijs nõ. datur hijs ptãs p quã spãli ordine fruanẽ in ecc'ia dei. ꝛ q̃m hij debebãt ab alijs p signa aliq̃ secerni. et id signũ est rei sacre. iõ ptãs h̃ debuit ordinari p modũ sacri. et istud cõuenientissimũ ẽ. Cũ eñi sit ad sacroꝝ ordinatam dispositionẽ et distributionẽ. debuerũt ministri ad h̃ ordinari p alicui⁹ sacri susceptionẽ. in q̃ datur ptãs p quã ministri dei ad ministrandũ. ꝛ etiã inẽ se ordinanẽ. iõ recte ordo appellaẽ. Hijs visis obiecta in ꝯtrariũ de facili enitanẽ. Qd̃ eñi obr̃ q̄ ẽ elemẽ- 25 tũ. dõm q̄ in collatõne alicui⁹ ptãtis aliqd̃ signũ est extra qd̃ largo mõ appellaẽ elementũ. q̃m largo et 26 extenso mõ sumiẽ in diffinitione sacri. Ad illud qd̃ obr̃ de medicamẽto. dõm q̄ ordo nõ est tm̃ i medicamentũ respectu suscipiẽtis. ß etiã respectu aliorum. vñ maxie tenet rõnem sacri. Nec istud obuiat qd̃ dr̃. q̄ debet dari ꝑfectis. q̃m nemo repitur ita ꝑfectus quin vlterius possit ꝑfici. vñ q̃libet h̃ sacrm̃ suscipiens aliquam grãm in eo recipit (si digne recipiat) p quã excludiẽ difficultas ministrãdi in hijs q̃ 27 ꝑtinent ad cultũ dei. Ad illud qd̃ obr̃ q̄ ordo est in laycis et in angel'. dõm q̄ vtrobiq̃ deficit rõ sacri. q̃m duo sunt q̃ integrant sacrm̃. scꝫ sensibile signũ. et spũale siue sacrũ signatũ. Rõne ꝑmi deficit in angelis qui sunt oino spũales. Rõne do scd̃i deficit in laycis in q̃b⁹ ordo attendiẽ q̃ntũ ad ptãtẽ terrenã q̃ respicit bona nature vel fortune spãlis ꝑsone vel rei publice. in ecclesiastica vero hierarchia contingit vtrunq̃. Ad illud quod obijcitur q̄ ordo re- 28 spicit inferius ꝛc. dõm q̄ ipse obijcit de ordine ꝓut dicit religionẽ. sed hoc mõ nõ ẽ sacrm̃ ß ꝓut dicit potestatẽ sup quã fundaẽ illa relatio. ꝛ h̃ ponit aliquid

in hijs q̄ ꝓferunt̄ ꝑ aliq̄d sibi datū. nihil ō in hijs q̄ 29 subq̄ūt̄. Ad illō qō obi̇ ꝙ scia ꝛ actio nō dicūt sacr̄m. dōm ꝙ scia ꝛ actio sunt annexa. ꝛ ordo ē ꝓncipale. vñ cū ponit̄ ordo eē sacr̄m. illa duo simul includunt̄. ꝛ istud supius tactū est qñ agebat̄ de potestate clauium. Dō. iij. g

Utrū sacr̄m ordinis sit no. le. ꝓpriū. Et ꝙ nō videt̄. qꝛ in ps. dī. tu es sacer. in eter. ſm or. mel. hoc dictū ē de xp̄i sacerdotio sicut exponit apl̄s ad heb. ḡ sacerdotiū xp̄i ꝑus in melchi. precessit. ḡ ꝛ ordo. Si tu dicas ꝙ ꝑcessit in figura. R̄ꝫ. ita precessit et figura in sacerdotio aaron. ḡ dꝫ dici ſm ordinē aaron. qō tñ ñ decuit dici vt patet. Itē. j. Cor. x. oēs eandē escā spūalē māducauerūt. ḡ vere fuit sacrificiū. ſ ordo est sacrificiū ad ministrandū. ḡ idē ordo ꝛ idē sacramentum. Itē ecc̄ia ē vna ab abel vsqꝫ ad finē mundi. ꝛ in vnica vnitate vnꝰ dꝫ esse ordo. ḡ sacr̄m ordinis est vnū in no. et ve. testa. Itē sacr̄m ordinis est de dictamine legis nālis. et h̄ pꝫ. qꝛ ab inicio fuerūt sacerdotes. vt pꝫ exēplo melchi. vt Hero. dicit. Et qō ē de dictamine nāe sp idē ꝑseuerat. ꝛ h̄ manifestū ē in mr̄imonio. ḡ idē dꝫ esse ordo in ve. tes. et no. ḡ sacr̄m hoc cōe est nō ꝓpriū. Contra. heb. vij. trāslato sacerdotio. necesse ē vt ꝛ legis trāslatio fiat. si ḡ apl̄s ꝓbat diuersitatē legis ꝑ diuersitatē sacerdotij. cū alia ꝛ alia sic lex. videt̄ ꝙ aliꝰ ꝛ aliꝰ sit ordo. Itē ordo ē spūale signaculū in q̄ spūalis ptās tradit̄ ordinato. vtpote in sūmo ordine tradit̄ ptās cōficiendi corpus xp̄i. ſ hoc est ꝓpriū soliꝰ no. le. ḡ ꝛc̄. Itē sacra no. le. alia sunt ꝛ noua. ḡ ad dispēsanda hec cum sint maiora et digniora. maior et dignior ptās requirit̄. si ḡ sacra q̄ dispensant̄ sunt diuersa. ḡ ꝛ sacr̄m ꝑ qō dispēsant̄. Sꝫ hoc ē ordo. ḡ ꝛc̄. Itē idē ordo nō ē iterādus. ſ ordinatꝰ in lege si veniat ad euāgeliū ibidem ordinat̄. ḡ videt̄ ꝙ aliꝰ sit ordo ꝛ aliud sacr̄m.

50 R̄ꝫ. dōm ꝙ sicut signū nō sortit̄ nomē siḡti ꝛ econuerso. ꝛ tñ signū ꝛ siḡtū sunt diuersa. sic figura nomē veritatis sortit̄. et vnum dī esse in alio sicut rota in rota. et tñ alia ē figura aliud ē veritas. ꝑ hūc modū intelligendū ꝙ lex noua differt a veteri. et sacrificiuꝫ a sacrificio. et ordo ab ordine. Unde sicut sacr̄m eucharistie est no. le. ꝓpriū. q̄uis in veteri lege fuerit sacrificiū qō erat huiꝰ signū. sic spūal' ptās ſm quā attēdit̄ ordinis sacr̄m no. le. ꝓpria est sacerdociū. igit̄ similit̄. (q̄uis inferius) ordinis et sacerdocij ꝑcesserit signū figuratiuū. Uñ licet multū differt int̄ agnū verum ꝛ typicū. nō tñ differt int̄ ptātē offerendi hūc agnū et illū. et iō cōcedendū ꝙ sicut baptismꝰ et eucharistia sunt sacra no. le. ꝓpria. licet in anterioribꝰ fuerint ꝑfigurata. sic in sacr̄o ordinis.

51 Ad illud qō obi̇. ſm ordinē melchi. dōm ꝙ hoc intelligit̄ ſm exp̄ssam ꝑfigurationē sicut ibidē apl̄s ōndit. qꝛ ꝑfigurauit xp̄m q̄ntū ad originē. et q̄ntū ad dignitatē. et q̄ntū ad ritum. Q̄ntū ad originē. qꝛ sine genealogia scꝫ expressa in sc̄ptura. Q̄ntū ad dignitatē. qꝛ fuit sacerdos ꝛ rex. Et abrahā b̄ndixit q̄ntū ad rituꝫ. qꝛ obtulit panē et vinū. Nō sic in sacerdotio aaron. et iō ꝓptime appropriat i psalmo. s. s. et elegant̄ valde exponit apl̄s.

52 Ad illud qō obi̇ ꝙ eandē escam manducauerūt. dōm ꝙ hoc intelligit̄ nō de māducatōne sacr̄ali sed spūali q̄ est ꝑ fidē ꝛ charitatē. et qꝛ idē qō nos crediderunt ꝛ amauerūt. eandē escam māducauerūt. et de eadē ecc̄ia fuerūt. nec tñ eadē signa sensibilia habuerūt. nec eadē sacra. ꝛ rō huiꝰ visa ē supra cū agebatur de sacrorū dñia. et ꝑ hoc pꝫ rō de vnitate ecclesiastica. quia illa ē ſm fidei cōuenientiā nō ſm sacrorū indifferentiā.

33 Ad illud qō obi̇ ꝙ est de dictamine nāe. dōm ꝙ verū ē in vl̄i nō in sp̄ali. Bene eñ dictat rō recta deū eē colendū. et ad hoc spāles ministros cōstituendos. ſ tali cultu colendū. ꝛ tale sacrificiū offerendū. ꝛ talē ptātē collatā eē hoībus. hoc nō est nāe. sed gratie. Dō. iiij. b

Utrū ordo sit sacr̄m vnū vel plura. Et ꝙ sit vnū videtur ꝑ diuisionē sacrorū. q̄ diuidunt̄ in. vij. si ḡ alia nō subdiuidunt̄. videt̄ ꝙ ordo sit vnū sacr̄m. Itē sacr̄m vnionis siue cōionis ē vnū sacr̄m. ḡ pari rōe et sacr̄m ordinis. Itē ab eodē est vnitas a quo ē ꝑfectio ꝛ cōplemētū. ſ sacr̄m ordinis vnū hꝫ cōplemētū scꝫ sacerdotiū qō cōplet oēs ordines ꝑcedētes. ḡ vnū est sacr̄m. Itē q̄nto aliq̄ virtꝰ potētior. tāto magis vnita. ḡ q̄nto sacr̄m maius ꝛ excellētius. tāto magis vnū. Sꝫ sacr̄m ordinis est excellēs. et in statu excellēti ꝛ collocat ꝛ ordinat. ḡ ꝛc̄. Cōtra. multiplicato inferiori multiplicat̄ supius. ſ sacr̄m est superius ad ordinē. ḡ cū sint plures ordines. sunt ergo plura sacr̄a. Itēꝫ cū ordinis sacr̄m diuidat̄ aut ḡ in ꝑtes integrales aut subiectiuas. Nō integrales. qꝛ nulla ꝑs integralis recipit ꝑdicationē ſui totiꝰ. ſꝫ quilibet ḡdus ecclesiasticus ē ordo. Si in subiectiuas. ḡ redit idē qō ꝑus. qō illud sacr̄m m̄ltiplicat̄. Itē hoc sacr̄m est ordinatū ad dispēsationē aliorū sacrorū. Sꝫ alia sacr̄a differūt spē. ḡ potētie ordinate ad illa debent differre spē. ḡ videt̄ ꝙ istud sacr̄m ꝑ spēs diuersas plurificet̄. Itē sacerdos cum sacerdote hꝫ cōuenientiā in sacr̄o ordinis. ſ sacerdos cū dyacono hꝫ distinctionē et dr̄iam. cōstat ꝙ nō solū mālē. ḡ specificā hꝫ dr̄iam. ḡ cū vtrūqꝫ horū sit sacr̄m. videtur ꝙ ordinis sacr̄m diuersas hꝫ spēs sacrorū.

34 R̄ꝫ. dōm ꝙ sacr̄m ordinis vnū est. multas tñ hꝫ ꝑtes q̄ sacr̄m nō plurificāt. ꝓ eo ꝙ nō sunt oīno ꝑtes subiectiue. ꝛ tñ recipiūt ꝑdicationē totius. quia nām hñt q̄dāmō ꝑtiuꝫ subiectiuarū. ꝛ tales sunt ꝑtes potestatiue que maxie cōpetūt ordini. tū qꝛ ordo dī ordinata ptās q̄ ex ordine multorū ad vnuꝫ reddit̄ ꝑfecta. et quolibet illorū ꝑticipat rōnē ptātis licet nō ꝑfectōis. tū etiam qꝛ ordo cōcernit distinctionē in ꝑtibus sic ꝛ numerꝰ vñ quēadmodū ꝑtes numeri q̄dāmō hñt nām ꝑtiū integrantiū ita ꝙ simul cōuenientes ꝑ ordinē reddūt numerū ꝑfectū. vt ꝑtes senarij ꝯstituūt senariū. ꝛ tñ quilibꝫ ꝑs numeri ē numerꝰ. sic oēs ḡdus ordinū vnū faciūt sacr̄m ꝑfectū. ꝛ tñ q̄libet ḡdus ordo dī. ꝛ concedende sunt rōnes ōndentes h̄ hoc sacr̄m esse vnū q̄uis alique nō sint multū cogentes.

35 Ad illud ḡ qō obi̇ ꝙ multiplicato inferiori. dōm ꝙ illud verū ē in eo qō hꝫ nām spēi siue ꝑtis subiectiue solū. nō sic est i ꝓposito.

36 Ad illud qō q̄rit̄ vtrū diuidat̄ i ꝑtes integrales aut subiectiuas. dōm ꝙ diuidit̄ in ꝑtes ptātiuas q̄ vtrarūqꝫ ꝑtiū hñt nām. vñ sicut diuisio analogi tenꝫ mediū int̄ diuisionē equoci et vniuoci. sic talis diuisio mediū tenet int̄ diuisionē totiꝰ vl̄is ꝛ totiꝰ integral̄.

37 Ad illud qō obi̇ ꝙ ad dispēsationē aliorū ordinat. dōm ꝙ ꝑncipal̄r ordinat ad dispensationē sacr̄i altaris qō vnū ē.

38 Ad illud qō obi̇ de dr̄ia. dōm ꝙ q̄dāmō ē specifica. q̄dāmō nō. vna eñ spēs nō disponit ad aliā. sicut vnꝰ ordo ad aliū disponit. ꝛ iō ñ ē ibi specifica distinctio. ſ tñ aliq̄ mō distinguunt̄. quia cū ad vnū ꝯplemētū ordinēt̄. ideo vnū sacramentū faciunt.

Determinat de ipsis ordinibus.

Hostiarij idē ꝛ ianitores sunt ꝛc. Supra egit mgr̄ de disponētibus ad ordinē. hic agit de ordinib⁹. Et hec ps̄ hꝫ duas. In pͥma agit de gradib⁹ ordinū. In scd̄a de dignitate siue officijs supadditis ordinib⁹. ibi. Sunt et alia quedā nō ordinū ꝛc. Prima ps hꝫ tres ptes. In pͥma ponit grad⁹ ordinū q̄s in lr̄a distinguit. ꝛ ptes in suis locis manifeste sunt. In scd̄a v̄o assignat drīam ordinū minoꝝ ad maiores. ibi. Cūqꝫ oēs sint spūales. In tercia v̄o determinat in q̄ cōuenıūt. ibi. Si aūt querit̄ q̄d hoc sit qđ hic vocat̄ ordo. Prima harū in. vij. ptes diuidit̄ ſm septē ordines q̄ patēt in lr̄a q̄libet suo loco. Silr̄ scd̄a ps in qua agit̄ de dignitatib⁹ supadditis ordinib⁹ hꝫ tres ptes ſm tria de q̄bus agit. Quedā em̄ tenēt noīa officioꝝ ꝓꝑpue magis q̄ dignitatum. vt cantor ꝛ subcantor. Quedā noīa dignitatū. vt archieps. patriarcha. Quedā media. vt eps̄ qđ ē nomen dignitatis simul ꝛ officij vt dicit in lr̄a. Pͥo igit̄ agit de hijs q̄ dicūt officiū ꝛ dignitatē. Scd̄o de hijs q̄ dignitatē. ibi. Ordo aūt epoꝝ q̄driptitus ē ꝛc. Tercio v̄o de hijs q̄ dicūt officiū. ibi. Cantor sic vocat̄ ꝛc.

Agit de gradibus ordinū. Et pͥmo de hostiarijs. c

Hostiarij idē ꝛ ianitores sunt q̄ in veteri tastamēto electi sūt ad custodiā tēpli. vt nō ingrederet̄ in illud imūd⁹. Dicti āt hostiarij eo q̄ p̄sint hostijs tēpli. Ipi em̄ tenētes clauē oīa int⁹ ꝛ extra custodiūt. atqꝫ int̄ bonos ꝛ malos hn̄tes iudiciū dignos recipiūt. idignos respuūt. Uñ ꝛ eis cū ordinant̄ claues ecclie dant̄ ab epo. et dr̄ eis. Sic agite tanqꝫ rōnē deo reddituri ꝓ reb⁹ q̄ claub⁹ istis recludunt̄. Hoc officiū dn̄s i sua ꝑsona suscepit qn̄ flagello de funicul' facto vēdētes ꝛ emētes eiecit de tēplo. Ipe em̄ se hostiariū signs dicit. Ego sū hostiū. ꝑ me si q̄s introierit saluabit̄. ꝛ ingrediet̄ ꝛ egrediet̄ ꝛ pascua iueniet.

Joh. ij.
Joh. x.

De lectoribus. d

Scd̄s ē grad⁹ lectoꝝ. Lectores a legēdo. sic psalmisti a psalmis canēdis vocati sūt. Illi em̄ p̄dicant pp̄lis q̄d seq̄n̄t. isti cantāt vt excitēt ad cōpūctionē aīos audiētiū. licet q̄dā lectores ita miserabilr̄ ꝓnūciēt vt q̄sdā ad luctū lamētationēqꝫ cōpellāt. Iidē etiā ꝓnūciatores vocant̄. q̄ porro antenunciant. q̄ tā erit clara coꝝ vox vt etiā longe positoꝝ aures adimpleant. Ad lectores aūt ꝑtinet lectōes ꝓnūciare. et ea q̄ ꝓphete nūciauert̄ pp̄lis p̄dicare. vt iā ex officio i ecclia legāt ꝓphetias ꝛ lectōes. Uñ ꝛ ei vidēte pp̄lo tradit̄ ab epo codex diuinarū lectionū. ꝛ dr̄ ei. Accipe ꝛ esto verbi dei relator. ᵃhabitur⁹ (si fidelit̄ impleueris officiū) ptē cū hijs q̄ bn̄ v̄bū dei mīstrauerūt. Qui ad hūc gradū ꝓuehit̄ lr̄aꝝ sciā dꝫ esse instruct⁹. vt sensum v̄boꝝ intelligat. vim accentuū sciat. distincte legat. ne ꝯfusione ꝓlatōnis intellectū auditorib⁹ auferat. Attēdat q̄d indicatiue. q̄d interrogatiue sit legēdū. vbi sit i orōe faciēda distinctio. Hec em̄ male seruata intellectū turbāt. ꝛ alios ad risū ꝓuocāt. Aurib⁹ ꝛ corde cōsulere dꝫ vox lectoris. Hoc officiū impleuit xp̄s cū i medio senioꝝ libꝝ Esaie apiens distincte ad itelligendū legit. Sp̄s dn̄i sup me. Ex q̄ lectorib⁹ dat̄ intelligi q̄ gr̄a spūali clarere debēt q̄ alijs verbū dei ānūciant. Hic ordo formā ꝛ iniciū a ꝓphis accepisse. videt̄. q̄b⁹ dr̄. Clama. ne cesses. q̄si tuba exalta vocē tuā.

a

Esa. lxi.
Esa. lviij.

a ij Habitur⁹ si fideliter impleueris officium partem cum hijs qui bene verbuꝫ dei ministrauerunt. Uidet̄ male dicē. q̄a cū tales habuerūt aureolam. videt̄ q̄ oēs lectores habeant aureolam. ꝛ ita oēs sacerdotes. R⁹. ad hoc pōt dici q̄ officiū lectoris est nō tm̄ ꝓphetiam legere nudam. sed etiaꝫ exponere. ꝛ tunc bene patet officium. qn̄ non solum legit corticem lr̄e. sed etiam explicat archanum ꝓphetie. ꝛ tūc est predicator ꝛ doctor. ꝛ meret̄ aureolam. q̄ si tm̄ officiū accipiat. ꝛ non impleat. non habebit ex hoc aureolā. q̄ aureola nō reddit̄ volūtati vel officio ꝑ se. ſ voluntati iūcte cū 59

De exorcistis. e

Tercius ē ordo exorcistarū. Exorciste aūt ex greco in latinū adiurātes vel increpātes vocant̄. Inuocāt em̄ sup cathecuminos ꝛ sup eos q̄ hn̄t spm̄ imundū nomen dn̄i. adiurantes ꝑ eū vt egrediat̄ ab eis. Ad exorcistā ꝑtinet exorcismos memorit̄ retinē. manusqꝫ sup energuminos ꝛ cathecuminos in exorcizando iponē. Debet aūt habē spm̄ mundū. q̄ spiritib⁹ imūdis imperat. et malignū expellere de corde suo quem expellit de corpore alieno. ne medicina quā alij facit sibi non p̄sit. et dicatur ei medice cura teipsum. Hij cum ordinant̄ accipiunt de manu episcopi libꝝ exorcismoꝝ et dicitur eis. Accipite ꝛ habitote ptātē imponēdi man⁹ sup energuminos ꝛ cathecumios

Luce. iiij.

hoc officio vsus ē dñs qñ saliua sua tetigit aures ⁊ linguā surdi ⁊ muti dicēs. Effeta qđ est ad apire. p h docens nos spūalit̃ debere apire aures ꝑcordio ꝝ homī ad intelligendū. ⁊ ora ad ꝯfitendū. vt pulso demone. spūssanct⁹ vas suū recipiat. Hoc etiā officio vsus est xp̄s cū demoniacos multos sanauit. Hic ordo a salomone videt̃ descēdisse. q̄ quēdā modū exorcizandi inuenit. q̄ demones adiurati ex obsessis corporib⁹ pellebant̃. huic officio mācipati exorciste vocati sunt de q̄bus xp̄s in euāgelio. Si ego in beelzebub eicio demonia. filij vestri sc̄z exorciste in quo eiciunt.

Marci. vij.

Math. viij.

Math. xij.

De accolitis. f

Quarto loco succedūt accoliti. Accoliti ṽo grece. latine ceroferarij dicunt̃ a deportādis cereis qñ legēdū est euāgeliū vel sacrificiū offerendū. Tūc em̄ accēdūt̃ luminaria ⁊ deportant̃ ab eis. nō ad effugādas aeris tenebras. cū sol eo tp̄e rutilet. ſ ad signū leticie demōstrandū. vt sub typo luminis corporal̃ illa lux oñdat̃ de q̄ legit̃, erat lux vera q̄ illuminat oēz ho. ve. in hūc mundū. Ad accolitū ꝑtinet ꝑparatio luminariū in sacrario. Ipe cereū portat. ipe vrceolū cū vino ⁊ aq̄ suggesta ꝓ eucharistia subdyaconis ꝑparat. Hij cū ordinant̃ cū edocti fuerint ab ep̄o q̄liter in officio suo agē debeāt⁹ ab archydiacono accipiūt cādelabꝝ cū cereo ⁊ vrceolū vacuū. Hoc officiū dñs se hr̃e testat̃ dicēs. Ego sū lux mūdi. q̄ sequit̃ me nō ambulat in tenebris Hui⁹ officij formā illi gerebāt i veteri testamēto q̄ lucernas cādelabri cōponebāt ⁊ accēdebāt igne celesti ad illuminandas tenebras aquilonares.

Joh. j.

b

Joh. viij.

De subdyaconis. g

Quintus ē ordo subdyaconoꝝ. Grece hij hypodiacones vocant̃. q̄s nos subdyacones dicim⁹. Qui iō sic appellant̃ q2 subiacēt ꝑceptis ⁊ officijs leuitaꝝ. Oblationes em̄ in tēplo a fidelib⁹ suscipiūt. ⁊ leuitis supponēdas altarib⁹ deferūt. Hij apud hebreos nathinnei vocabant̃. i. in humilitate dño seruiētes. Ad subdyaconū ꝑtinet calicē ⁊ patenā ad altare xp̄i deferre. ⁊ leuitis tradere. eisq̄ mīstrare. Urceolū q̄z ⁊ aquam manilē ⁊ manutergiū tenē. ep̄o ⁊ ꝑsbyteris ⁊ leuitis ꝓ lauādis ante altare manib⁹ aquā ꝑbere. Hijs lex cōtinētie imponit̃. q2 altari ꝓpinq̄ntes vasa corporis et sanguinis xp̄i portāt. vñ illud implere debēt. Mundamī qui fertis vasa dñi. Ad hos etiā ꝑtinet tm̄ de oblationib⁹ ponē in altari q̄ntū sufficere possit pp̄lo. nec nō corporalia ⁊ pallas ⁊ substratoria lauare. Hij eum ordinat̃ accipiūt de manu ep̄i patenā ⁊ calicē vacuū. Ab archidyacono ṽo vrceolū cū aq̄ manili et manutergiū. Hoc officio vsus ē dñs qñ lintheo se ꝑcinxit. ⁊ mittens aquā in peluim pedes discipulorum lauit et lintheo tersit.

Isa. lij.

Joh. xiij.

De dyaconis. h

Dyaconoꝝ ordo sextū tenet locū ꝓpter senarij perfectionē. Hic ordo in veteri testamēto a tribu leui nomen accepit vel traxit. vñ etiaz dicunt̃ leuite. Precepit quippe dñs moysi vt post ordinationē aaron et fi

---

actu prerogatiue alicuius. Posset tamen dici q2 id intelligitur quantū ad meritum substantiale.

40 b Ab archidyacono accipiūt candelabrum ⁊c. Videt̃ male dicere. quia archidyaconus nō pōt ordinare. ergo nec dare vasa in q̄bus significat̃ potestas. Itē querit̃ quis sit actus ꝑncipalior accollitoꝝ. an ministrare de cereo. an ministrare de vrceolo Et videtur q2 de vrceolo. quia ꝑm istum actum quodāmō iungitur cum officio subdyaconi. sed ad oppositum est. quia vnusquisq̄ ordo denominatur a digniori ⁊ ꝑncipaliori. sed accoliti dicunt̃ quasi ceroferarij. Re⁹. dicenduz q2 potestas traditur ab episcopo. sz archidyacon⁹ tradit vrceolum et candelabrum vt significetur q2 talis ministrat subdyacono. et primū incipit circa altare ministrare. Archidyaconus autē dī princeps ministerij. Quod obijcitur q̄s actus principalior sit dicendum q2 actus a quo denominatur est ferre cereos. quia hūc actum habent in quadam completione. Sed actū ministrandi habent in imperfectione quantū ad ministrationem aque. Subdyaconus autē completius hūc actū habet. Alia ratio est. quia in ferendo cereos significatur potestas quam habet in dando bonum exemplum. et quia hoc est cuiusdam suppositionis. sed in ministratione aque subiectio. ideo ⁊c.

liorum eius. prorsus tribus leui ad diuini cultus mi-
steria ordinaretur ꝛ consecrarent dño. ꝛ seruirēt ꝓ isrl'
corā aaron ꝛ filijs eius in tabernaculo. Ipsiqꝫ gesta
rent arcā ꝛ tabernaculū ꝛ oīa vasa eius. ꝛ in circuitu
tabernaculi excubarēt. ꝛ in transportādo tabernaculo
ipsi deponerēt rursūqꝫ cōponerēt. A viginti ꝯo annis
ꝛ supra iussi sunt seruire in tabernaculo. quā regulam
in nouo testamēto sancti pr̄es ꝯstituerunt qꝛ hec etas
ad ferenda onera est robusta. Leuite ꝗ ex noīe auto-
ris vocati sunt. De leui eñ leuite exorti sūt. a ꝗbus in
templo mistici sacri misteria explebant. Hij grece dya
cones. latine ministri dicunt. qꝛ sicut in sacerdote ꝯse
cratio. ita in diacono misterij dispensatio hr̄. Ad dya-
conū ꝑtinet assistere sacerdotib⁹ ꝛ mīstrare in oībus q̄
agunt in sacris xp̄i. scꝫ in baptismo. in crismate. ī pate
na ꝛ calice. oblatiōes qꝫ inferre ꝛ disponere in altari.
Cōponere etiā mensā dñi ꝛ vestire. crucē ferre. ꝛ p̄di-
care euāgeliū ꝛ epistolā ad pplm̄. Nā sicut lectoribus
vet⁹ testamētū. ita diaconibus nouū predicare prece
ptū ē. Ad ipm̄ etiā ꝑtinet officiū precū. ꝛ recitacio ca-
thecuminoꝝ noīm. Ipe p̄monet aures habē ad dñm.
ipe donat pacē ꝛ ipe annūciat. Qđ antē huic ordini a
moyse statutū est. hoc etiā in nouo testamēto replētat
cū dyacono sup leuū humeꝝ stola pōit. ꝛ casula i die-
bus ieiunij cōplicat. qꝛ qcqd laboris ꝛ sustinētie ī hac
vita tolerat. quasi in leua portat. donec in dextra id
est in eternitate reqes habeat. Hic ordo ab aplīs cele-
bratus est quādo vt legit in actibus aplōꝝ septē vi-
ros plenos spūsācto ad hoc officiū elegerūt. ꝛ oratiōe
p̄missa manus eis imposuerūt. vnde ꝛ consuetudo in
oleuit vt in oīni mr̄ice ecclesia. vij. dyacones circa xp̄i
aram q̄si septem colūbe assistāt. Hij sūt septem angeli
tuba canētes in apocalipsi. q̄ q̄les esse debeāt aplūs do
cet. thimo. scribens. Hij cū ordinant sol⁹ epūs eis ma
nū imponit. qꝛ ad misteriū applicāt. Ponit eis orari-
um. i. stolā sup leuū humeꝝ vt ꝑ hoc intelligāt se acce
pisse iugū dñi suaue. q̄ ad sinistrā ꝑtinentia diuino ti-
mori subyciant. Accipiūt ꝛ textū euāgelij. vt intelligāt
se esse p̄cones euangelij xp̄i. Hij aūt anteqꝫ ordinent ꝓ-
bent vt docet aplūs. ꝛ sic ministrent nullū crimen hn̄tes.
Hoc officio vsus est xp̄s. quādo p⁹ cenā sacr̄m carnis
ꝛ sāguinis discipulis dispensauit. ꝛ qñ aplōs dormi-
entes ad orōem excitauit dicens. Vigilate ꝛ orate vt
non intretis in tēptatōem.

De presbyteris .i.

Septimus est ordo presbyterorū. presbyter grece. se
nior interpretatur latine. Non mō ꝓ etate vel decre-
pita senectute. sed propter honorem et dignitatē quā
acceperunt presbyteri nominantur. qui morū prudē
tia et maturitate conuersationis precellere debent in
populo. Unde scriptum est. Senectus venerabilis ē
non diuturna. nec annorum numero computata. Ca
ni enim sunt sensus hominū. et etas senectutis vita

Act. vj.

Apoca. viij.

i. Thi. iij.

Math. xxvj.

Sap. iiij.

e ij. Leuite ꝗ ex no- 41
mine autoris vocati
sunt. Videt male di-
cere. qꝛ sacerdotiū no
ue legis euacuat sa-
cerdotiū veteris. ꝗ pa
ri ratōne ministeriū
euacuat ministeriū. ꝗ
nō dn̄t amplius leui-
te dici. Itē querit de
hoc qꝫ dicit. ad diaco
nū ꝑtinet assistere sa-
cerdotib⁹. qꝛ cū vni⁹
ordinis vnus sit act⁹
ꝛ vna ptās. videturqꝫ
male assignet dyaco-
no nouū actū sicut in
telligitur ex lr̄a. ꝗ aut
dyacon⁹ cōplectit no
uū ordinē ꝛ nouū ca
racterē. aut nō hn̄ nec
de assignat cuiꝰhuius-
mōi act⁹. Re⁹ dicendū
qꝫ leuite ꝓprio nomi-
ne appellant dyaco-
ni. in q̄ noīe claudit
ꝓprius corꝝ act⁹ ꝛ pri
cipalis. s. ministrare sa-
cerdoti specialiter et i
mediate in sacris. Ad
dyaconos eñ ꝑtinet
corp⁹ dñi trāsferre. in
primitiua ecclia etiā
sanguinē dispensare.
vñ immediate isti sa-
cerdotib⁹ assistūt ꝛ mi
nistrant. et quādo da
tur eis ptās ad hunc
actum tunc est dicen
dum caracterem i pri
mi. Unde cum nouū
nihil circa illud in lit-
tera assignetur. intel-
ligēdū qꝫ alij sunt an-
nexi. hij principales.
Et si tu queras quare
dicuntur leuite. Dicē
dum qꝫ non ideo di-
cuntur leuite. quia of
ficium habeant leui-
tarum. sed quia con-
simile illi et per illud
officium prefiguratū

immaculata. Ideo aũt etiã presbyteri sacerdotes vocantur quia sacra dant. q̃ licet sint sacerdotes. tñ pontificatus apicem non hñt sicut epi. qꝛ ipsi nec crismate frontem signant. nec paclituz dant. qd solis deberi epis lectio actuũ apostoloꝝ demõstrat. Unde ⁊ apd veteres iidẽ epi ⁊ presbyteri fuerũt. quia illd est nomẽ dignitatis non etatis. Sacerdos nomẽ hꝫ cõpositũ ex greco ⁊ latino. qd est sacrũ dans siue sacer dux. Sicut eñ rex a regẽdo. ita sacerdos a sanctificãdo dict⁹ est. consecrat eñ ⁊ sanctificat corpus christi. Antistes vero sacerdos dictus est ab eo q̃ ante stat. Primus eñ est in ordine ecclesie.[d] Ad presbyterũ autẽ ꝑtinet sacramentũ corporis ⁊ sanguinis dñi in altari dei conficere. oratõẽs dicere. ⁊ dona dei bñdicere. Qui cũ ordinant̃ inungunt̃ eis manus. vt intelligãt se accepisse gratiam consecrandi. ⁊ charitatis opa debere extẽdere ad oẽs. Accipiunt ⁊ stolã que vtrũqꝫ tenet lat⁹. quia debent esse muniti armis iusticie ꝯtra aduersa et prospera. Accipiunt etiam calicem cum vino. ⁊ patenam cũ hostiis. vt per hoc sciant se accepisse potestatem placabiles deo hostias offerẽdi. Hic ordo a filiis aaron sumpsit inicium. Summos eñ pontifices ⁊ minores sacerdotes instituit deus per moysen. q̃ ex ꝑcepto dei aaron in summũ pontificem. filios vero eius vnxit in minores sacerdotes. Christus quoqꝫ duodecim elegit discipulos prius quos ⁊ aplos vocauit. quorũ vicem gerunt in ecclesia maiores pontifices. deinde alios. lxx. ⁊ duos discipulos designauit quoꝝ vicem in ecclesia tenent ꝑsbyteri. Unus aũt inter apostolos princeps extitit petrus. cuius vicarius ⁊ successor est põtifex summ⁹. Uñ dr apostolic⁹. q̃ ⁊ papa vocat̃. s. pater patrũ. Qualis aũt eligi debeat presbyter. aplus scribens timotheo ostendit. vbi noĩe epi ꝑsbyterũ significat. Hoc aũt officio vsus est christ⁹ cum seipm in ara crucis obtulit idẽ sacerdos ⁊ hostia. ⁊ qñ post cenã panem ⁊ vinũ in corpus suũ ⁊ sanguinẽ cõmutauit. Ecce de septẽ ecclesie gradib⁹ breuit̃ elocuti quid ad quẽqꝫ ꝑtineat insinuauimus.

Assignat differentiã ordinũ minoꝝ ad maiores. k

Cũqꝫ oẽs sint spirituales ⁊ sacri. excellẽter tñ [e]canões duos tñ sacros ordines appellari censent. dyaconatus scꝫ ⁊ ꝑsbyteratus. qꝛ hos solos primitiua ecclĩa legit̃ habuisse. ⁊ de his solis ꝑceptũ apli habem⁹. Apostoli eñ in singlis ciuitatib⁹ epos ⁊ ꝑsbyteros ordinauerũt. Leuitas etiã ab aplis ordĩatos legimus. quoꝝ maximus fuit beatus stephanus. Subdyaconos vero ⁊ accolitos procedente tempe ecclesia sibi cõstituit.

Determinat in quo conueniunt. l

[f]Si aũt querit̃ qd sit qd h̃ vocat̃ ordo. sane dici pt signaculũ esse. i. sacrũ quoddã quo spũalis ptãs tradit̃ ordinato ⁊ officiũ. Caracter ergo spũalis vbi fit ꝓmotio ptãtis. ordo vel gradus vocat̃. Et dicũtur hi ordines sacramenta. quia in eorum perceptione res sacra id est gratia confertur [quam figurant ea que ibi geruntur.

Act. vi. — Exo. xxix. — Math. x. — i. Thi. iij. — Mat. xxvi. — Act. xiiij. — Act. vi.

142 d Ad ꝑsbyterũ aũt ꝑtinet ⁊c. Videt̃ q̃ diuisio actuũ sacerdotalium a magistro posita qui sunt. corp⁹ dñi conficere. oratiões dicere. dona dei benedicere. nõ sit sufficiens. quia cum actus ligandi ⁊ soluendi sit multo nobilior. vñ q̃ magister dẽret assignare ipi sacerdoti. R° dicẽdũ q̃ isti actus sunt ꝓprie sacerdotũ. ⁊ respiciũt sacerdotẽ ꝓm se. sed actus ligandi ⁊ soluendi respicit confessionem. ideo supra de h̃ actu in sacramẽto de pnĩa determinatum est. et ideo magister non repetit. e

43 Canones duos tñ sacros ordĩes appel. ⁊c. Videt̃ falsum esse. qꝛ subdiacon⁹ tangit vasa sacra. ḡ videtur ⁊c. R° dicendũ q̃ ordĩes sacri dicunt̃ trib⁹ modis. Primo large. q̃a sacrũ exigunt mĩstrũ. ꝓm illud Esa. lii. mundami qui fertis vasa dñi. Unde qꝛ contingunt res sacratas. sacri debẽt esse. ⁊ scdm h̃ oẽs isti tres dicũtur sacri. Scdo modo stricte dr sacer ordo. quia ipm sacrum dispensat. ⁊ quodam mõ tractat deferẽdo ⁊ aliis administrãdo ⁊ sic diacon⁹ ⁊ subdiaconus. Tertio modo sacruz dicit̃ ꝓprissime. qꝛ sacrã rem conficit. ⁊ hoc cõpetit ordini supremo. et ideo sacerdos appellatur.

44 f Si autem querit̃ ⁊c. Innuit magister q̃ ordo est signaculũ sacrum. Contra. videtur male dicere. qꝛ sacramentũ est elementũ. sed ordo est sacramentũ. ergo ordo est elementũ. nõ ergo spirituale signaculum. Item cum in aliis sacramentis imprimat̃ caracter. ꝓpter quid ordo magis diffinit̃

Agit de dignitatibus & officijs superadditis ordinib⁹. Et p̄mo de his q̄ dicunt officiū & dignitatē. m

Sunt & alia q̄dam non ordinum sed dignitatū vel officiorum noīa. Dignitatis simul & officij nomē est epūs. Episcopatus autē vocabulum inde dictum est q̄ ille qui epūs efficitur superintendat curam. s. subditorum gerens. Scopin enī grece. latine intendere dicit. Epi autem grece. latine speculatores interpretantur. Nā speculator est prepositus in ecclia. dictus eo q̄ speculetur atq; ꝑspiciat populorum infra se positorum mores & vitā. Pontifex est princeps sacerdotū quasi via sequentium. Ipse & sūmus sacerdos nuncupat. ipse enī leuitas & sacerdotes efficit. ipse omnes ecclesiasticos ordines disponit.

Agit de his que dicūt dignitatem. n

Ordo autem episcoporum quadripertitus est. s. in patriarchis. archiepis. metropolitanis. & episcopis. Patriarcha grece. summus patrum interpretatur. q̄ primū. i. apostolicum tenet locum. vt romanus. antiocenus. alexandrinus. sed omniū summus est roman⁹. Archiepiscopus princeps epōrum. Archos enī grece. latine princeps dr. Metropolite autem a mensura ciuitatum dicunt. Singulis enim prouincijs preeminēt. quorum auctoritati & doctrine ceteri sacerdotes subiecti sunt. Sollicitudo enim totius ꝓuincie ipsis epis commissa est. Omēs aūt supius designati ordines epi ꝯnū cupantur. Nota q̄ archiepōrum nomine primates superius significasse videt & metropolitanorū q̄s nunc archiepōs dicim⁹. Horum aūt discretio a gentilibus introducta videtur. qui suos flamies alios simpliciter flamies. alios archiflamines. alios ꝓthoflamies appellabant. Sacerdotes enī gentiliū flamines dicebātur. qui habebant in capite pilleū in quo erat breuis virga desuper habens aliqd lane. qd cum per estū ferre nō possent. filum tm̄ in capite ligare ceperunt. Nudis enī capitibus eis incedere nephas erat. Uā & a filo quo vtebantur flamines dicti sunt quasi filamies Sed festis diebus filo deposito pilleum imponebant ꝓ sacerdotij eminentia. Uates a vi mentis appellati sunt. cuius significatio multiplex est. modo enī sacerdotem. modo ꝓphetam. modo poetam significat.

Agit de his que dicūt officium. o

Cantor vero vocatur qui vocem modulatur in cantu. Hui⁹ sunt duo genera. precentor & succentor. Precentor q̄ vocem premittit in cantu. succentor q̄ subsequenter canendo respondet. concentor aūt dr q̄ consonat Qui aūt nō ꝯsonat nec ꝯcinit. cōcentor nō erit. His breuiter tractatis āmonēdi sunt xp̄i ministri quatenus sicut excellunt ordinis dignitate. ita precellāt vite sanctitate. vt plebs eis ꝯmissa. eorumq; disciplinis edocta gratant eis obediat. & eorum imitatiōe de die in diem proficiat. a quibus diuina sacramēta percipiunt. & missarum solennia audiunt. Missa autem dici-

per signaculum. Itē queritur quid sit res et quid signum in sacramento ordinis. R⁹. dicendum q̄ in collatione ordinis est collocatio potestatis per quam homo ponitur in statu diffinito et gradu. et quoniam diuersitas ē in potestatibus. diuersitas est in signaculis. et ꝑ consequens diuersitas est et debet esse in exterioribus signis. a r tamē & alr. quia signa sunt simpliciter diuersa. sed potestates conueniunt in eadem anima in hoc q̄ vniformis ratio distinguendi reperitur in omnibus caracteribus et ad vnum ordinatis. Quoniā ergo ordo debet diffiniri per id qd cōmune ē. & communitas nō est a pte elemēti exterioris sz signaculi impressio. idō magis diffinitur per id q̄ p elementum exterius. Et iterum. magis hoc sacramentum q̄ aliud. quoniam caracter pl⁹ habet hic rationē suam. i. rationem distinguendi q̄ in alijs sacramentis &c.

tur vel quia missa est hostia cuius commemoratio fit i illo officio. Unde dicitur. ite missa est. i. sequimini hostiam que missa est ad celestia. tendentes post eã. Vel quia missus celestis venit ad consecrandu3 dominicum corpus p quem ad altare celeste defertur hostia. vnde et dicitur missa est.

i Ad intelligentiã huius partis queritur de ordinibus in speciali. circa quos dupliciter dubitare conuenit ad enodatõe3 eo2. que magister in littera tangit. Primo quãtũ ad caracteris impressionem. Scdo quantũ ad numerũ et distinctionem. Quantũ ad primũ querunt quattuor. Primo queritur vtrũ in omnibus ordinibus imprimat caracter. Secũdo vtrum vnus vl plures. Tercio vtrũ habeant ordinem adinuicem. Quarto querit quantum ad signũ exterius qd ei respondet.

Questio. i. i

Circa quã sic proceditur et ostenditur primo q in oĩbus imprimatur caracter p diffinitõne3 ordinis. ordo est signaculum in quo specialis ptãs tradit ordinato. si ergo hec est recta ratõ. cõpetit omnib9 rõ signaculi. Sed non est signaculum materiale sed spũale. hoc aũt est caracter. ergo &c. Item omne sacramẽtum iterari potest qd non imprimit caracterem. Sz nullus ordo potest iterari. sicut dicit Aug9. et habetur in distinctõe sequenti. ergo in singulis imprimit caracter. Item caracter est signaculu3 impressũ cõfigurans nos dño iesu xpo. sed dñs oĩs ordines exhibuit sicut magister in diuidendo pbat in littera. si ergo in oĩbus eidem configuramur. videt q in omnibus caracter imprimatur. Item impressio caracteris siue signaculi est ad distinctõem scdm aliquẽ statum. sed in omni ordine ponit qs in statu ministrãdi determiato. ergo in oĩ ordine imprimitur caracter. Contra. caracter est signaculũ spũale. ergo in illis solis imprimitur in quibus datur ptãs noua et spũalis. sed ptãs oĩm ordinũ inferio2 est corporalis vt aperire ostium siue custodire. prophetias dicere. candelabra deferre. ergo in his nullo modo iprimitur caracter. Item caracter est signaculum qd respicit siue qd habet imprimi in ymagine ad configurandã ipsã deo. Sed actus quo2ũda3 ordinũ solu3 sunt circa ministeria inferiora. ergo si talia non spectant ad ymaginem consignandam deo. pat3 &c.

Item caracter est signũ indelebile. ergo si collocat hominẽ in aliquo statu. impossibile ẽ ab illo statu recedere qn fiat contumelia sacramẽto. Sed qui sunt in minoribus ordinibus constituti põt licite redire ad laycatum. ergo in eis caracter non imprimitur.

Item caracter est signaculu3 perpetuũ qd manet in aĩa sepata. ergo non debet imprimi nisi ad actum ppetuum. Sed actus ministerialis isto2 ordinũ inferio2 non est perpetu9. g &c. R° dõm q aliq voluerunt dicere q caracter i solo ordine sacerdotali imprimatur. sed in ordinibus inferioribus solũ disponit qs ad talis caracteris susceptionem. Nam propter suam nobilitate3 de congruo exigit ordines inferiores habere primos. Sed cũ ordines inferiores saltem sacri sint de perfectõe sacramẽti. et in his fiat segregatio perpetua clerico2 a laycis. nõ videtur in solo sacerdotio caracter imprimi. Et ideo dixerunt alij q caracter imprimitur in omnibus ordinibus sacris. sed non in minoribus. Et huius signum est. quia isti non possunt laycis cõmisceri. alij vero sic. Sz qñ nullus ordo iterari possit. et quilibet habeat aliquid de rõne sacramenti. videt q in quolibet sit aliquid qd habet rationẽ rei et signi. et rationem signaculi ppetui. hoc aũt caracterem dicimus. non igit videtur q in illis solis imprimat caracter. Et ido est opinio probabilior q in oĩbus ordinibus caracter imprimatur sicut rationes expresse ostendunt. Cum enim caracter sit signaculum distinctiuũ. et perpetuum. et xpo configuratiuũ. et hoc est i omnibus ordinib9 reperire. non est dubitandum caracterem in omnibus imprimi. Ad illud qd obijcit q est signaculũ spiritale. dõm q in oĩbus ordinibus datur ptãs vel spiritualis de se. vel ad spũalem ordinans. Unde potestas hostiarij est ad admittendũ homines ad diuinũ sacrificium. potestas lectoris non solum ad excitandum auditum exteriorẽ. verũetia3 interiorẽ. et sic de alijs. sicut melius patebit qñ agetur de distinctione ordinum. Ad illud qd obijcit de configuratõe dõm q caracter ordinis vt est conseruantis aĩa3 cõfigurat deo scdm ymaginem vt assimilatã deo. et hoc fit in ordine supremo. Vel dõm q magis pprie configurat tale signaculu3 xpo. quia cu3 xps triplex habuit officium. s. ministri in agendo. pugilis in patiendo. redemptoris in moriendo. ideo triplex fuit sacramentũ scdm q hõ xpo configuratur his trib9 modis. vñ tñ triplex est sacramẽtu3 in quo fit caracteris impressio. Nam baptismus configurat morienti et redimenti. vnde consepelitur homo in mortem. Confirmatio configurat patienti et pugnanti. ideo signũ crucis fit in media fronte. Sed ordo configurat ministranti et operanti sicut recte in littera ostendit. et quia in omnibus configuratur quis xpo scdm plus et minus. ideo in oĩbus caracter imprimitur. Ad illud qd obijcit de indelebilitate et ppetuitate. dõm q caracter oĩm ordinum manet in anima. siue reuertentis ad laycatum siue morientis vt signaculum distinctiuũ. et hoc vel ad gloriam si bene vsus est. vl ad ignominiã si male. nec oportet q maneat semp quãtum ad vsum ministerij. quia iste vsus quodãmodo conuertitur in premium. et per hec patet vltimum.

Questio. ij. k

Utrum in diuersis ordinibus diuersi caracteres imprimãt. Et q sic videt. quia ordinis esse naturaliter loquendo est signaculum. g cu3 sint plures ordines sunt ergo plura signacula spiritualia. s3 illa signacula spiritualia caracteres appellant. g. Item potestates ordinũ sunt simpliciter diuerse. sicut patet in ostiario et accolito. claudere enim ostium et ferre cereum siue corporaliter siue spiritualiter intelligatur est actus omnino diuersus. Si ergo potestates distinguũtur per actus et signacula distinguentia scdm diuersitates potestatum. ergo diuersi sunt caracteres.

Item signum debet respondere signato. et signatum signo. si g septiformis gratia datur que est res

visima. et exteriora signa in diuersis ordinibus simpliciter sunt diuersa. videtur ex hoc q caracteres q sunt signata et signa. Item in quolibet ordine imprimitur vnus caracter. z cu in quolibet ordine imprimatur vt supra pbatum est. tunc idē caracter iteratur. sed hoc est impossibile. et hoc facere est contumeliam facere sacramento. videtur ḡ q post primuz ordinem qui alium recipit nihil recipiat. s3 sacramēto cōtumeliam faciat. sed hoc est inconueniēs. ḡ zc. Contra. in sacramento baptismi non imprimitur nisi vnus caracter. et similr in sacramento confirmationis. ḡ pari ratione in sacramento ordinis. Item hoc sacramētuz ordinis essentialius recipit caracterē q̄ aliquod aliud sacramētū in quo caracter imprimitur. si ergo ordo vnum est sacramentum. quantumcūq3 plurificetur. videtur q vnus caracter in eo imprimatur. Item si plures z diuersi caracteres imprimuntur. aut ergo diuersitate specifica. aut numerali. Non numerali. quia impossibile est plura accidētia eiusdem speciei esse in eodem subiecto. Si specifica. sed ex diuersis scdm formā et speciem manentibus diuersis non fit vnū nisi vnū materiale sit respectu alterius. si ergo caracter respectu caracteris nō est materialis et specie differt. ḡ nunq̄ faciūt vnum sacramentum si diuersi sunt. Item natura inferior nō facit per plura qd potest facere per vnū. ḡ nec natura superior. Si ḡ ordinati per vnum caracterē pñt distingui sicut z baptisati. videt q vnus solus caracter in ordine imprimatur. querit ḡ que sit necessitas

49 quare plures caracteres imprimant. R. dicendum est q inter opinantes in omnibus ordinibus esse caracterē duplex opinio esse consueuit. Quidam enī dicere voluerunt q oēs ordines in vno caractere vniūtur. differente tn̄ fm maiorem cōpletionem z minorem. sicut si sigillum imprimat in cera teneret ydcā fortius et amplius paulatiue procedendo fm plus et plus. quousq3 veniatur ad statum pfectuz. Si autem queras que sit ratio talis impressionis. rñdent breuiter q hoc est propter caracteris imperfectōem. Sed si hoc esset. tunc impossibile esset pmoueri ad sequentē ordinem omisso priori. qd est contra iura. Si hoc verū esset. non esset etiam dr̄ia inter ordines nisi fm magis et minus qd est manifeste falsuz. cum potestates in diuersis ordinibus sint ad diuersa ordinate. Postremo si hoc esset verum. caracter reciperet magis. Si querit q̄re nō reciperet minus. dicendum q si hoc esset. tunc ess3 delebilis. Quare etiā caracteres alior sacramētoz magis z minus non recipiunt vt dicatur baptizatus vel confirmatus magis z minus. Qd cum non sit conueniens dicere. non est cōueniens hanc pōnem ponere. Et ideo dicit aliter z pbabilius q in diuersis ordinib9 diuersi imprimūtur caracteres. Ratio autem huius est. quia non solum q ad dei cultum assumunt distinguūtur ab alijs. imo etiam inter ministrantes ordo est z distinctio. et vlterius gradus illi et potestates ministrādi si semel dantur. nunq3 auferunt etiam si ad alti9 ministerium eleuetur qui in minori ministrauerat. et ideo in diuersis ordinibus diuersa signacla debent imprimi. scdm que nobis diuersitas potestatū ministrandi et ppetuitas innotescat. tale aūt signaculuz est caracter. z ideo in diuersis ordinibus diuersi imprimuntur caracteres. et concedende sunt rationes

50 hoc ostēdentes. Ad illud ergo qd obijcit de sacramento baptismi et confirmationis patet. R. q nō est simile. p eo q non ponunt ita diuersitatem sicut ponit ordinis sacramentum. qd de sui ratōne implicat diuersitatem graduū.

51 Ad illud qd obijcit q caracter essentialit est sacramentū. dicendum q verū est. s3 non nisi put cōpatur ad vlterius signatū. Sicut ergo vna linea est scripta z due et tres et quattuor. et tn̄ multarum linearū aggregatio ad vnam sententiā exprimendam non est nisi vna scriptura. sic in pposito est intelligendum. quia omnis talis anime configuratio ordinat ad hoc q ei inscribatur signaculū scdm qd homo dei minister perfectus esse iudicat. Et cum sacramentum dicat quid ad alteruz. et caracteres viuuntur fm quid ad alterū. ido plures caracteres vnum faciunt sacrm.

52 Ad illud qd querit vtrum differant specie vel numero. dicendum q dupliciter est loqui de caracterib9. aut in se. aut put vniūtur in vnitate et integritate sacramenti. Si in se sic differunt sicut diuerse species numeri. sicut binari9 z ternarius. Si put vniunt in vnitate sacri. sic quēadmodū binarius z quaternarius constituūt senarium. et h n̄t rationem partis constitutiue. z complementū ponitur in senario. sic intelligendum est in pposito suo mō. nō sic sile oīo.

53 Ad illud qd obijcitur vltimo iam patet responsio. qm̄ istud verū est et locum habet qn̄ per vnū potest ita fieri vt p plura. In proposito autem non est sic. pro eo q non oportz ordinatos non solum ab alijs sed etiam inter se distingui.

Questio .iij. I

Utrum caracteres diuersorū ordinuz sint essentialiter ad se inuicem ordinati. et q sic videt. quia maior est connexio ordinis ad ordinē. q̄ ordinis ad baptismum. z caracteris vnius ordinis ad caractere3 alterius q̄ ad baptismale3. Sed essentialis est ordinatio caracteris ordinis ad baptismalem sicut dicit in decretali de presbytero non baptisato. li. iij. non baptisatus non potest ordinari. Unde si de facto ordinatus est. debet baptizari et post iterū ordinari. ḡ caracter ordinis essentiali ordine presupponit baptismalem. ḡ zc. Item ordo magis cōpetit ordini q numero. sed sic est in numeris q nūerus posterior necessario preexigit priorem. z figura similr posterior añcedentem. vnde nunq̄ est quaternarius sine ternario. nec tetragonus sine trigone. ḡ nunq̄ ē gradus scds sine primo. nec tertius sine scdo. z sic de alijs. Item ex diuersis formaliter non pōt fieri vnū nisi adinuicem ordinent. sed oēs ordines vnū cōpletum reddūt ministerium. ḡ necesse ē q adinuicē ordinentur. Item si quis scienter promoueretur ad ordinem posteriorem priori omisso. ho ipso suspēditur ab executione sicut dicitur in decretali. Sed h non esset nisi oporteret ibi seruari ordinē. ḡ zc. Itē vbicūq3 sunt gradus oportet ponere ordinem. Sed in sacramento ordinis diuersi ordines sunt gradus spiritualiu3 officioz sicut dicitur in littera. si ergo p caracteres in illis gradibus situant. videt q sit ibi essentialis ordo. Contra. in his in quib9 est ordo essentialis destructo priori destruit posterius. Sed nō habito priori ordie nihilomin9 haberet posterior. sicut patet in ordinatis per saltum qui non sunt reordinandi. ḡ zc. Maior patet per se. minor probat p illud qd dicitur di. l. iij. sollicitudo. zc. et extra de clerico per saltū ordinato tue littere zc. Item caracte-

res cōparationē; hñt sicut ptātes et act⁹ ordinū ad q̄s ordines cōparantur. sed in illis ptātib⁹ nullus ordo ē or do. sicut in ptāte expellēdi demones et ferēdi ceros. ḡ nullus ē ordo in talib⁹ caracteribus. Itē in hijs que respiciunt corpale et spirituale prius est corpale q̄ spūale. sȝ exorcizatō dicit liberatōȝ a vexatōe spiri tuū. sed accolitus respicit officiū illuminandi. ḡ por est ordo accoliti q̄ sit exorciste. nō ḡ recte ordinatur cum vn⁹ dicat ordo tercius alter quart⁹. Itē pri us est qd̄ liberat a malo q̄ qd̄ habilitat ad bonū. sed in scd̄o est habilitatio ad bonū. in tercio est liberatio a malo. ḡ vult q̄ tercius ordo sit prior q̄ scd̄us. Sed ita videt̄ q̄ nullus sit ordo cert⁹ inter istos gradus

53 R° dīm q̄ est ordo necessitatis et ē ordo ꝯgruita tis. Si ḡ loquamur de ordine istoꝝ graduū ecclīasti coꝝ dīm q̄ non est ordinatio necessaria necessentia lis. ꝑ eo q̄ ordo posterior haberi pōt et suscipi sine p̄ ori. Si aūt loquamur quantū ad ordinatiōeȝ cōgrui tatis. sic est ibi ordo. eo q̄ ad bñ esse ministerij sequē tis ꝑexigatur ordo siue ptās ministerij precedentis. quēadmodū igit̄ si q̄s velit ordinate ꝓcedere prius debet exordiū p̄mittere. post narratōeȝ. et post racio cinatōeȝ. et postremo ꝯclusioneȝ. tñ si vellet incipere possȝ a posteriori. licet non ita ordinate. sic in ordini bus oportet intelligi. cū eñ ordines inferiores mini strēt sacris. et sacri ordines ministrēt sacerdotio. et in ferior gradus prior sit in ascēdendo. et ptās ministe rialis sit inferior. patet q̄ ibi est ordo. nō tñ necessita tis. qm̄ ptātes diuerse sunt. et per seipās obtineri et haberi pñt. licet non ita ꝑfectē sine alijs. Est igit̄ or do in hijs gradibus scd̄ȝ maiorē accessuȝ ad vltimū gradum. s. sacerdotiū. Unde primo hō introducitur i ecclesiaȝ per ostiariū. Secūdo mānducat̄ p lectoreȝ ꝓphetaꝝ. Tercio adiuuatur per exorcistā vt liberet̄ a malo. Quarto excitat̄ p accolitū vt ꝓficiat i bono Deinde sunt alij duo ordines qui ministrāt sacerdo ti in oblatōe sacrificij. et sic patet q̄ est ibi ordo ꝯgrui tatis non necessitatis. Nec valēt ille rōes in ꝯtrariū de exorcista et accolito. ꝑ eo q̄ oēs ordines ptātem spūaleȝ dicunt. et ꝑ eo q̄ eruditio p̄cedit liberatōeȝ a malo. et iō ꝯcedendū est q̄ sit ibi ordo in caracteri bus. sed nō est ordo essentialis. sicut in elemētis or do est. tñ vltimū elementū siue littera antescribi pōt cū sit prima littera. vltima ꝯ ordine retrogrado in scri bendo. sed tñ ordinata in scriptura. sic et ordines pñt suscipi descēdēdo siue retrocedēdo.

54 Ad illud ḡ qd̄ obijcit̄ de baptismo. dīm q̄ nō ē simile. qm̄ sicut ta ctū fuit supra in tractatu de baptismate. et in cōcilio apud ꝯpendiū determinatū fuit. et decretalis Inno centij de p̄sbytero nō baptisato ꝯfirmat. baptismus est fundamentū et Janua oīm sacramentoꝝ. et qm̄ fūdamēto nō existente nihil pōt supedificari. iō caract̄ baptismi alios p̄cedit essentiali ordie. nō sic i alijs.

55 Ad illud qd̄ obijcit̄ de nūeris. dīm q̄ nō est silē. qm̄ nūerus sequēs hȝ p̄cedentē ptēȝ sui. Sȝ non sic

56 gradus sequēs hȝ p̄cedentē ptē sui. sed vt disponen tē de ꝯgruo. Ad illud qd̄ obijcit̄ q̄ ex plurib⁹ dif ferentib⁹ nō sit vnū. dīm q̄ veꝝ est q̄ non fit vnum p essentiā. fit tñ vnū sacramēto que est vnitas in ꝯpa tōne ad vnū signandū ꝑfecte. et sacramentū ordinis non hȝ o[mn]i[m]ode vnitatē absolutā sȝ p cōpatōeȝ. ad quā vnitateȝ cōstituēdā nō requirit̄ essentialis dependē

57 tia in ptibus. Ad illd̄ qd̄ obijcit̄ ibi vltimo de sal tu et de gradu. dīm q̄ ille duo rōnes nō ostendūt q̄ sit ibi nisi ordo cōgruitatis quātū ȝ est de integritate sacramenti. est tñ ibi ordo necessitatis quantū est de obligatōne p̄cepti. qua quis tenet̄ ordinate ascēden do nō saltando ordinari.

Questio iiij. m

Qm̄ imprimat̄ caracter in diuersis ordinibus. et cū in ordinibus sit ista qu inq̄ reperire. vtpote in ordine sacerdotali. s. bñdictōeȝ. inunctōeȝ. manū impositio nē. et alicuius porrectōeȝ. vt libri vel vasis vel da uis. et verbi expssionē. querit̄ in quo istoꝝ fiat cara cteris impressio. Et primo vr̄ q̄ nō in bñdictōe. qm̄ semꝑ in ordinibus fuit caracteris impressio. et illud est ordini essentiale in quo imprimitur caracter. sed bñdictio nō est de essentia ordinū. cū nō legat̄ talis solēnitas fuisse in ecclesia primitiua. ḡ et c. Itē illd̄ in quo imprimit̄ caracter interior dȝ habere assimi lationē cū exteriori caractere. Sȝ caracter ille respi cit aliquā ptāteȝ. bñdictio aūt fit ad sanctitatē. ḡ et c.

Itē q̄ nō detur in inunctōne videt̄. q2 si aliqua passio in aliquibus inest. inest scd̄ȝ aliqd̄ cōe. Sȝ ca racteris impressio est in oībus ordinibus. sed inun ctio est in vno solo. s. in sacerdotio. ḡ et c. Itē vbi ta lis causa ibi talis effectus. Sed in ep̄atu est noua in unctio. ḡ noui caracteris impssio. hoc aūt est falsuȝ. q2 si nouus caracter iprimeret̄. sicut sacerdos possȝ esse sine dyacono. sic ep̄us sine sacerdotio. cuius cō trariū determinatū est in decretali. li. iij. Item q̄ non detur in manuū impositōe videt̄ primo p con similē rationē. q2 cū nō fiat impositio nisi i solis duo bus ordinib⁹. nō iprimet̄ caracter nisi i hijs duob⁹ soluȝ. qd̄ est manifeste falsuȝ sicut patȝ ex p̄cedētib⁹

Item ordo traditur tm̄ ab ep̄o. et ordo traditur in impressione caracteris. ḡ si caract̄ imprimit̄ in im positōne manuū. vr̄ q̄ solus ep̄s debeat manū ipo nere in ordinatōe. qd̄ est falsuȝ. q2 vt dicit canon di. xxiij. p̄sbyter cū ordinat̄ et c. oīns sacerdotes assisten tes debēt in ordinatōe sacerdotis manus impone re. Q2 aūt in libri vel vasis traditōe non iprimat̄ videt̄. qm̄ esto q̄ tales libri vel vasa deessent sicut forte deerant in ecclesia primitiua. nihilomin⁹ tales ordines dari pñt. ḡ. Item multa talia confert ar chidyaconus. vt ampullā. et aquāmanilē subdyaco no sicut in littera tāgit̄. et claues ipi hostiario. si ḡ so lius ep̄i est conferre ordines. vr̄ q̄ in tali traditōe nō imprimat̄ caracter. Q2 aūt in verbi expssione nō imprimat̄ vr̄ primo. q2 in ṽbis illis signat̄ recta ptā tis executio. vt patȝ si quis inspiciat. ḡ cū illud sequa tur ordinis essentiā et caracterē. videt̄ et c. Item ca racter non pōt imprimi nisi a deo. Sȝ ṽbi expressio ē p ṽbuȝ ipandi cū dr̄ Accipe ptāteȝ et c. ḡ in tali for ma nō est cōpetens impmi caracterē. Est igit̄ qd̄ q̄re hoc sacramentū hȝ formā verbi p modū ipatiuuȝ cū alia habeāt indicatiuū vl̄ dep̄catiuū. Est etiā qd̄ vñ o[r]tū habuerūt hec circa ordinē. s. manuū positio. et bñdictio. et vnctio. Est et qd̄ quare impositio manuū est in duobus ordinibus. sed vnctio in vno solo s. ordi ne. s. sacerdotio. Est quarto qd̄ quare dyacono sol⁹ ep̄s manus imponit. sacerdotib⁹ do alij sacerdotes. Est vltimo qd̄ in quo essentialiter ꝯsistit sacramentum illud exterius. et cū non habeat elementū nec formā statutā. videt̄ q̄ nihil essentiale habeat. Et q̄ non ha beat formā determinatā vr̄. cū antiqua ordinaria a lium modū habeant. R° ad p̄dictoꝝ intelligentiā 50 habendā hec sunt ꝑsupponēda q̄ oīne sacramētum

aliqd signum essentiale habeat exterius. nullo eniz mō accidit sacro esse signū sȝ essentiale ē simpliciter. Amplius supponendū est q in omni sacramēto i quo imprimitur caracter istud est essentiale sacro in q siue p qd caracter imprimitur. Amplius. cū signū debeat habere similitudinē ad signatū. in eo imprimitur caracter qd exterius magis est in sacramēto sibi sile. qm igitur in ordine imprimitur caracter qd est signaculū ad aliquā ptātem spūalem. hoc p generali regula habēdū est q in illo signo exteriori imprimitur caracter in quolibet ordine. in quo principalis ptās quā respicit ordo. signatur tradi ordinato. Ad hanc aūt signandā duo cōcurrunt exterius. s. traditō alicuius instrumenti. et expressio vbi. vt sic in signo visibili simul et audibili significetur dari. nec sufficit signū audibile sine visibili. pter hoc q aliud verbū. aliud debet respicere signū. vt pȝ in alijs sacramētis. nec sufficit signum siue verbo. quia ad multa pōt tale signū. s. liber vel illud vas dari. et ideo oportet vbum coaptare. et hec duo sunt essentialia et intrinsica sacramēto et perficientia sacramētuȝ. Qm eīn manus est organū organoȝ in operando. et ligua in exprimendo. recte significatur pferri ptās in officio vtriusqȝ. et hec in quolibȝ ordine repiuntur. sc dm q reperitur et caracteris impressio. Sed qm caracteres sunt diuersi hñtes maiorem dignitatem et minorē scdm gradus ptātum. iō taȝ signa q verba diuersificantur. maxime in ordinibus sacris et in minoribus. In ordinibus eīn sacris (quoniā datur ibi nobilis ptās et excellens) fit manus impositio nō tñ instrumenti traditio. qm manus ē organū organoȝ in quo. s. principalis residet ptās operandi. vñ sic ordinabant in ecclesia primitiua vbi nō nisi isti duo ordines explicite erāt. Sed in ordinibus minoribus fit traditio alicuius instrumenti. vt clauis. vel libri. vel exorcismi etc. Et si plura instrumēta tradantur vni. illud p principali habendū est qd eps tradit cū platōne verbi accipe ptātem. vñ in omissione principalis debet ordo iterari. qȝ presumitur q caracterē non recepit. Sed in alijs sequētibus si fiat defectus vel negligentia dȝ suppleri. Concedēduȝ est igitur q in vnctōne non imprimitur caracter. sed tantū fit ppter solēnitatem et dignitatē corporis dñici. qd nō est ptrectandū nisi manibus consecratis. Pōtifici aūt fit vnctio in capite. in quo significatur abundantia gratie que in prelatis debet in excellentia reperiri. Et hinc est q manus sacerdotis vngunt oleo sancto. caput pōtificis crismatur. vt significetur q in eo debet esse excellētia vite in cspectu dei. in scia. et in cōspectu hoim quantū ad famam. Cōcedenduȝ est etiam q non fit caracteris impressio in ipsa benedictione sicut ostendunt ille rationes. quia potius est instituta ad deuotionem excitandam. et impetrandum gratiam. q sit de sacramenti substātia. Ad illud vero quod obijcitur de manuū impositiōe q nō reperitur in omnibus. ratio iam dicta est. reperitur tamen aliquid simile. quia collatio alicuius instrumēti in quo est protensio manus. et fit signatio collationis potestatis. Ad illd qd obijcitur q sacerdotes imponunt manus. dōm q illa manus impositio nō est ad ordinis collationem sed ad significatōem. Significatur enim gratia cōmunionis que in ordine sacerdotali confertur. et per sacerdotem debet amministrari. ūdo non imponunt manus sacerdotes dyacono sed solus episcopus. in cuius impositione manus non tñ est signatio sed etiam potestatis collatio.

59

60

Ad illud qd obijcitur de libro vel vasis traditōne. dōm q sicut omne instrumentum siue armatura in virtute manus est. sic etiam per impositionem manuum vbi deessent talia possunt signari. vnde sicut post videbitur in impositione manuū in ecclesia primitiua ceteri ordines implicabātur. qui postmodū pcessu temporis explicati sunt siue expliciti. et quātum ad verbum. et quantum ad signum. et quantuȝ ad personas. Preterea in hoc significatur q ille qui ordinatur. in illo ordine consecratur. cū sacerdotes manus sacratas imponunt. Et nota q et si multi sint assistentes. sufficit tñ q tres manus imponant. aliud est ex abundantia. nec tñ illud est de necessitate sacramenti. Ad illud quod obijcitur q archidyaconus confert multa talia. dōm q hoc est ad potestatis explicatōem. Unde in tali traditione facta ab archidyacono non traditur noua potestas. sed tradita explicatur. Ad illud quod obijcitur de verbi expressione. dōm q semp intelligendum est fuisse vbuȝ aliquod. in quo exprimeretur potestas talis dati. sed nō fuerunt verba prefixa nisi in solis duobus sacramentis quibus dñs verba spālia ore pprio predixit. et ideo in alijs et si verba sint necessaria. non tamen sunt determinata vocaliter. sed verba quecūqȝ sensum exprimentia quantū est de ratione sacramēti sufficiebant. si quis in heresim introducere non intendebat. Sed nunc necessarium est seruare formā ab ecclesia statutā et approbatā. Ad illud qd obijcitur de mō impatiuo. dōm q pontifex summus gerit personam xpi et psonam superioris sicut dicit ysidorus in li. de officijs. et qm potestas scdȝ plus et minus traditur. et scdm illam qui conferunt presunt. quibus conferunt subsunt. ideo rectissime mō impatiuo vtitur. et sic patet rūsio ad primā questionē. Omes alie questiones ex dictis patent. preter illam que est d ortu istorum. Nam benedictio et manus impositio a patriarchis Geñ. xxvij. et ge. vlt. sed inunctio figurā habuit in lege. leuit. viij. vbi dicitur q inunctus est summus sacerdos.

61

62

63

64

Consequenter quantū ad scdm articulū queritur de ordinibus quantū ad nūeruȝ et distinctōeȝ. et circa hoc querūtur breuiter quattuor. Primo queritur de diuisione ordinū in sacros et non sacros. Secundo vtrum psalmistatus sit inter ordines minores. Tercio queritur vtrum episcopatus sit inter ordines maiores. Quarto vtrum sint septem vel plures aut pauciores ordines.

Questio. j. n

De diuisione ordinum. et videtur q ista diuisio nulla sit. primo. quia omnis ordo essentialiter et vniuersaliter est sacramētuȝ. Sed omne sacramentum dicit rem sacramēti. g ordo vniuersalr est res sacra. g omnis ordo est sacer. Item in inferioribus ordinibus sic datur ptās ministrādi circa altare et ea q ptinēt ad sacrm sacmētoȝ. s. corpus dñicū. sicut in dyaconatu et subdyaconatu licȝ non ita de pping. g vr q sicut illi sūt sacri. sic et isti. Itē in ecclia pmitia nō fuerūt ordines nisi sacri. s. pbyteratus et dyaconatus. g vel illa ecclesia fuit diminuta. vel ista superfluit. Itē etiam ea q spectant ad substātiā sacramēti sempere adē psteuerūt. si g ordines minores vere ordies sunt. aut tūc esse debuerunt. aut vere ordines nō sunt. Qȝ si tunc non fuerunt sicut patet potest. nō videtur etc. Cō.

tra.in veteri testamento erant distincta officia mini
strantium.ita q alij ministrabāt circa altare.alij cir
ca custodiam templi.Si ergo maioris ordinis et di
gnitatis est nunc sacerdotium.et cultus diuinus est
ampliatus.videtur q alij dñt ad hoc alij ad illa de
putari. ḡ videt̄ q cum ordines penes officia maio
ra et minora distinguant̄.q ordines maiores et mi
nores esse debent. Item sicut patebit cum de ma
trimonio agetur ꝛ habet̄ di.xxij.in decretis. Aliqui
sunt ordiēs ipedientes matrimoniū.et aliq̄ nō. Si ḡ
in illo ordiē in q̄ corpus dñi consecrat̄.act⁹ libidis p
ois remouet̄. vr̄ q aliq̄ sint ordiēs sacri et aliq̄ non.
Itē q nō dēat eē ꝓbat̄ prio. qr ordo ē sacrm̄ pfe
ctorum.sed ad statum pfectionis non statim ascen
ditur.sed paulatiue peruenit̄.ergo si sacer ordo col
locat aliquo modo in statu pfectionis. videt̄ q ali
quos ordines inferiores habere debeat non sacros.
Item videmus in curia regis terreni q ad hoc q
sit sufficienter ordinata ministri supiores indigēt in
ferioribus qui obediunt et subseruiunt . et maiores
indigent minoribus.ḡ si domus dei ordinata debet
esse.videt̄ q ibi dñt esse ministri. et rursus ministri
ministrantiū.ꝛ primi sunt in ordine superiori.secun
64 di i minori.ḡ minores et maiores. R° dōm ē q sa
cramētum ordinis gradus hꝫ plurimos. et primo qui
dem distinctio est per gradus inferiores et supiores
siue per gradus sacros et nō sacros. Ratio aūt qua
re hoc sacramētū gradus hꝫ est.quia ordinat ad di
spensandū sacramentū dignissimū. ꝛ administrādū
in templo dei.Ad misteriū autē illud cōcurrūt que
dam officia digniora.et quedam minus digna. que
ꝛ si oia requirāt ministros sanctos . illa tm̄ que attē
dūt circa altare. ꝛ circa portatōem vasoꝝ sacroꝝ.ꝛ
circa oblatōez sacrificij consumandā potissime req
runt ministros sanctos.scđm illud Esa.lij. munda
mini q̄ fertis vasa dñi. Sanctitas aūt vel sanctifica
tio potissime consistit in continentia. ido sunt qui
dam ordines qui requirūt continentiā in ministris.
quidam vo mime.Ideo recte quidaꝫ ordines sacri
dicunt̄.quidā non sacri.non rōne sui. sed rōne mini
sterij ad qđ requirit̄ sanctitas in ministro.ꝛ sic patꝫ
rō huius distinctōis ordinū per sacros ꝛ nō sacros.
65 et concedende sunt ratōnes ad hoc. Ad illud ḡ qđ
obijcit̄ q omīs ordo est sacramentū.dōm q oēs ordi
nes signa sunt sacra et rei sacre.Sed ab hac ratione
nō dicūt̄ ordines sacri sicut visum est. sꝫ a cōsecrati
one ministri.et qr ipi ordines disponūt ad cōtingen
66 dum et ministrādū vasa cōsecrata. Ad illud quod
obijcit̄ q in omnibus dat̄ ptās ad ministrādū aliqđ
circa sacramentū maximū.dōm q verū est.tm̄ scđm
plus et min⁹.sm ꝓpinquū et remotum. illis eniꝫ q̄
sunt in inferioribus ordinibus cōstituti non licꝫ va
sa cōsecrata portare ex officio.quāuis ꝓpter inopiā
67 ministroꝝ frequēter talib⁹ pmittat̄. Ad illud qđ
obijcit̄ q in ecclesia primitiua soli ordines sacri fue
runt.dōm q falsuꝫ est. imo ꝛ alij fuerunt.sed impli
cite dabāt̄ in impositione manuū.qm̄ manus est or
ganū organoꝝ. Ratio aūt quare nō distinguebant̄
erat ꝓpter paucietatē ministrātiū et ꝓpter paucie
tatem fidelium.iō oportebat q omīa officia darent̄
vni. Nūc aūt multiplicatus est diuinus cultus.idō
68 nō est simile.ꝛ per hoc pꝫ vltimū. Qz em̄ dicit q sub
stātialia sp fuerunt eadē. dōm q verū est.ꝛ semp isti
ordines et gradus in ecclesia fuerunt.licꝫ non essent
explicati et distincti vt nunc.non solum em̄ nunc de
bent distingui ꝓpter ministrantiū amplificatōnem.
sed etiam ꝓpter manuductōez.quia ab ipsis cunabu
lis ordinant̄ illi qui debent esse clerici . Ideo scđm
ꝓcessuꝫ etatis.in susceptione graduū debent ꝛ pos
sunt ꝓmoueri.nec statim ad supremū gradū ꝓuehi.

Questio.ij. o

Utrum psalmistatus sit ordo.Et q sic videt̄. di.xxi.
cleros et clericos.et infra.generaliter clerici dici sūt
omnes qui in ecclesia xp̄i deseruiūt.quoꝝ gradus et
noīa sunt hec ostiarius.psalmista.ꝛ lectōr ꝛc. ꝛ iteruꝫ
di.xxv.pletis.et infra.ibi enūcrat officiū psalmiste in
ter alios.ꝛ hoc expresse dicit ysidor⁹ vi.li.ethi. Itē
rōne videt̄ hoc etiā ꝓbari.quia ꝓphetia psalmorum
nō est min⁹ nobilis q̄ alie.quia ergo sicut est ordo in
ecclesia deputatus ad recitādū alias ꝓphetias.s.or
do lectoris.ita videt̄ q debeat aliquis ordo ordinari
ad recitandū psalmos.sed iste est psalmiste.ḡ ꝛc.
Item nobilius et dignius officiū est ps̄ in ecclesia
recitare q̄ sit ostia custodire . ḡ si ordo deputat⁹ est
ad illud officiū.multo fortius videtur q ad dōm ps̄.
Contra.di.lxxvij.illud nos.ꝛ j.si q̄s epūs esse me
ret̄ .sit primū ostiarius. deinde lectōr. post exorcista.
deinde sacret̄ accolit⁹.deinde vo subdyaconus.dei
de dyaconus.postea p̄sbyter.hic sufficienter gradus
et ordines distinguunt̄.et nō ponit̄ ordo psalmiste.
ḡ ꝛc. Itē oēs ordines sicut melius patebit ab epō
dantur non a simplici sacerdote. sꝫ psalmistatus da
tur a simplici sacerdote. Unde dist.xxiij. psalmista
potest absq̄ licentia epi sola iussione presbyteri offi
cium suscipere cantandi. Item ad illud qđ com
muniter spectat ad totum choruꝫ non dꝫ aliquis or
dinari specialiter. Sed psalmodia spectat ad omēs
qui sunt in choro. et cantus antiphōꝝ et Respōꝝ. ḡ ꝛc.
R° dōm q psalmistatus ꝓprie nō est ordo. sed of 69
ficium ordini annexū.Et rō huius est.quia non dicit
officium cui debeat specialis gradus ordinis depu
tari.sed solum est annexū ordini. Psalmista enim et
cantor pro eodem reputant̄.sicut patet ex hijs que
dicuntur di.xxiij. Psalmista et cātor.ꝛc. Psalmiste
em̄ est non soluꝫ ps̄ cantare.sed etiā alios cantus ar
moniacos lectionib⁹ interserere.ꝛ hoc vt audientiū
corda excitent̄ ad dei laudē ꝛ ad eruditōem lectōis.
vt non afficiant̄ tedio in auditu verbi diuini. In h
ḡ q est ad laudem dei.cum illđ sit oim fidelium cō
muniter et sit. nō oportet ad hoc ordinem deputari
In hoc enim q excitat corda ad eruditionem. et ad
percipiendum sensum quem predicat lector.est offi
cium annexum ordini lectoris. et sic patet q finale
accipiendo ordines et gradus.psalmistatus non de
bet inter ordines computari.Sed si largius. exten
datur nomen ordinis ad officium etiam annexū or
dini.et q specialiter et principaliter conuenit ordina
tis .sic psalmistatus potest inter ordines computa
ri.et ita accipit ysidor⁹.et per hoc patēt auctoritates
inducte ad hoc q sit ordo.loquūtur enim scđm hāc
viam. Ad illud vero qđ obijcitur q ꝓphetia psal 70
morum est dignior vel eque digna.dicendum q di
gna est quantum ad intellectum et sensum. ita sic a
lie. Sed quia psalmista non tantum erudit per sen
sum verborum.quantum etiam excitat mentes per
cantum musicorum . et per emissionem vocum

resonantiū. ⁊ hoc competit multitudini. alias dō ꝓphetias cōpetit vni recitare cui alij sint intenti. ideo oportet illum qui legit esse ꝑfectiorē. non ratione eius qd̄ recitatur. sed rōne modi recitandi. ⁊ sic patet illud.

Ad illud qd̄ obijcit̄ de custodia ostioꝝ et psalmo 71 dia. dicendū ꝙ maioris auctoritatis et dignitatis est excludere indignos ⁊ admittere dignos ad diuinū officium ꝙ interesse ⁊ psalmos cantare. ꝑ eo ꝙ primum dicit quandā auctoritatē ⁊ ptātem. nec cōpetit alicui nisi detur ab eo qui habz auctez eminentē scz ab epō. Sed psalmodia respicit sciam et vocem. ⁊ q̄ habet hec sine donacōe auctoritatis pōt hoc facere sola iussione sacerdotis vt ꝑdictum est. quāuis ergo istō officium maius videatur. tn̄ si considerent̄ auctes vtrobiqz illud est maius q̄ hoc.

Questio .iij p

Utrum epatus sit ordo. Et ꝙ sic videt̄. di. xxxij. gelasius papa distinguens gradus ordinū in fine dicit. Primū subdyaconus. deinde dyaconus. et postea ꝑsbyter. et exinde si meret̄ epūs ordinet̄. Item ysido. in vij. li. ethic. epoꝝ quadripetitus est ordo. ḡ epatus est ordo. Item rōne videtur. quia nullus recte dr̄ ordinari nisi ab ordinis susceptiōe. sed qui ꝓmouet̄ in epm̄ recte dicit̄ in epm̄ ordinari. sicut ꝑ oīes canones innuitur qui de hac mafia loquūtur. ḡ ⁊c̄.

Item illa inter virtutes est virtus ꝑcipua que virtutes alias regit et eis imperat. ḡ pari rōne in ordine ille erit magis ꝑcipuus qui alios dispensat ⁊ regit. ⁊ ille est ordo epalis. ḡ ⁊c̄. Item hoc videt̄ per diffinitōez ordinis. Ordo eni ē vt dicit magister signaculum quo spiritualis potestas tradit̄ ordinato. sed h̄ totum est in epatu. vt patet. ḡ ⁊c̄. Minor patet ꝑ ipsam ordinatōnem epi in qua traditur sibi baculus qui significat ptātem spūalem. vnde dr̄ sibi cum traditur ei baculus. accipe baculū pastoralis officij id ē potestatē ligandi et soluendi. et sis in corrigendis vicijs pie seuiens. in fouendis virtutibus aīos auditorum demulcens. in tranquillitate seueritatis censuram non deserens. Item solennior inunctio. solennior bndictio. et solēnior manuū impositio fit in cōsecratione epi ꝙ̄ sacerdotis. sed talis inunctio non potest esse vacua a significatōe et efficacia. cuz sit noue legis. ḡ est amplioris efficacie. Si ergo sacerdotium est ordo. multo fortius videt̄ ꝙ epatus. Cōtra. magister hugo de scō vic. distinguens gradus ordinum dicit sic. primus est ostiarioꝝ. scd̄us lectorum tercius exorcistarū. quartus accolitoꝝ. quintus sb dyaconoꝝ. sextus dyaconoꝝ. septimus sacerdotum. Hic grad⁹ dispes in codē ordie habet dignitates. s. epi. ⁊c̄. ḡ epatus soluz dicit dignitatē nō ordinez. ⁊c̄.

Item distinctio graduū ⁊ ordinū oīs est propter altaris ministerium. s. ꝓpter sacrificiuz in quo est cōsummatio oīs diuini cultus. ḡ cum ꝓuentū est ad illam ibi debz esse status. sed in presbyteratu ꝓuenit̄ ḡ ⁊c̄. Item gradus ecclesiastici talem hūt ordinē ꝙ possibile est posteriorem accipe omisso priori. qd̄ patet per illud qd̄ dicitur dist. lij. sollicitudo ⁊c̄. et extra. de clerico ꝑ saltum ordinato. tue littere ⁊c̄. Sed impossibile est aliquē promoueri in epm̄ sacerdotio omisso. sicut dr̄ extra de excessibus prelatoꝝ. ex litteris. ⁊ infra. vbi dicit Inno. pontificale officiū. sine altaris ministerio non valet adimpleri. ḡ videtur ꝙ epatus non sit ordo alius ꝙ̄ sacerdotiū. Item ꝓmotus in sabbato ad ordinem sacrum. non debz in die sequenti alium ordinem sacrū suscipe. Sed promotus in sacerdotem pōt in die sequenti. s. dñico in epm̄ ꝓmoueri. ḡ videt̄ ꝙ epatus non sit ordo sacer.

Re⁹ dicendū ꝙ sicut tactum est. cuz ordinis potestas 72 principaliter sit ordinata ad dispensatōem sacramētoꝝ. et maxime illius sacramenti nobilissimi scz corporis dñi. quia ibi est status graduū et ordinū ascendentium. et ita vltra sacerdotium non est gradus ordinis. Sed tn̄ intra hunc gradum ⁊ ordinem contingit esse distinctōem dignitatū et officioꝝ. que tn̄ nouum gradum vel ordinē non cōstituūt. vt archipresbyter. epūs. archiepūs. patriarcha. pōtifex summ⁹. que vltra sacerdotiū non addunt ordinē nec gradū nouum. sed solū dignitatez et officiū. et ita epatus ꝓut ꝑcernit ordinē sacerdotij bñ potest dici ordo. sz ꝓut distinguitur ꝯtra sacerdotiū dicit dignitatez quandam vel officium ipi annexū. et non est ꝓprie nomen ordinis. nec nou⁹ caracter imprimit̄. nec noua ptās dat̄. sed ptās data ampliat̄. Vn̄ sicut non recipit alias claues. sic nec alium ordinez. et h̄ sensit magister hugo. hoc etiam sensit magister sniaꝝ sicut pz per id qd̄ dicit in littera. ꝙ non sunt noīa ordinuz sed dignitatum. hoc etiā tenet cōis opinio ꝙ in epatu caracter nouus non imprimit̄. sz illi aliqua eminentia confert̄ que semꝑ manet cum ipo caractere ordinis. ablata tn̄ iurisdictiōe. Hanc ḡ opinionē sustinendo dicamus ꝙ epatus ꝑcise loquendo nō est ordo. sed ordinis eminentia vl̄ dignitatis. Ad illud 73 ḡ qd̄ primo obijcit̄ de ysidoro ⁊ pelagio. dicendū ꝙ ad eoꝝ auctes et consiles vnica rūsione pōt responderi. ꝙ ipi nomē ordinis ampliāt ad officia et dignitates. sed magistri nr̄i strictius acciplūt. s. ꝑ gradu potestatis. ⁊ hoc patet ꝑ hoc ꝙ ysidorus dicit ꝙ epoꝝ quadripetitus est ordo. Cum eni ordinatus in epm̄ si assumat̄ ad archiepatuz nō cōsecret̄ de nouo. sed solum accipiat pallium. patet ꝙ nō potest intelligi ꝙ nouus sit ibi ordo sed solum dignitas altior. Si ḡ dicit ipos esse diuersos ordines. manifestū est ꝙ nomē ordinis ad officia et dignitates extendit. et ꝑ hoc patet aliud sequens. Sicut eni ampliat̄ vocabulum ⁊ significatio ordinis. ita et verbū cū dr̄ iste ordinatur in epm̄. vnde non ita ꝓprie dicitur aliqs ordinari cuz promouet̄ in epm̄. sicut cū ꝓmouet̄ in sacerdotem sed magis ꝓprie dicitur consecrari. Vn̄ et apostolus loquens ꝓpe dicit. Act. xx. posuit vos spūs sanctus epos ⁊c̄. Et. i. Thi. iij. Si quis epatū desiderat bonum opus desiderat. Ad illud qd̄ obijcit̄ ꝙ per 74 epum ordines dispensant̄. dicendū ꝙ nūq̄ pñt ꝑ epm̄ dispensari nisi ordines illos quos dispensat haberet maxime nisi haberet sacerdotiū. et ideo concedo hō ꝙ epatus includit necessario ordinē ꝑfectissimū scz sacerdotiū. et illi supaddit aliquā eminentiā quā et ipm̄ nomē nobis insinuat. dr̄ eni epūs ab epy ꝙ est supra. Ad illud qd̄ obijcit̄ ꝙ ordo est signaculū in q̄ 75 spiritualis potestas ⁊c̄. dicendū ꝙ epatus deficit quantum ad vtramqz partem diffinitionis. Primo nāqz deficit a ratione ordinis quantum ad hoc ꝙ dicit̄ signaculum. quia signaculuz ibi accipit̄ ꝑ caractere. ⁊ hic non imprimit̄ in epatu. cuius signū est ꝙ nō pōt epūs ꝯsecrari nisi sit sacerdos. et ita per se caracterē non imprimit. Amplius deficit. q2 non datur ibi noua ptās. sed solum potestas ligandi et soluendi amplatur. et ideo in huius signum baculus pastoralis porrigitur. Unde sicut collatio pallij non dat

nouum ordinem archiepo vltra epm. sic nec collatio bacli aut anuli aut mitre aut alicuius cõsimilis vltra sacerdotem. talia enim potius sunt sacramentalia q̃ sacramenta. nõ enim sacramentalia tm̃ precedunt sacramentum. sed etiã sequi possunt. Ad illud qd obi. q solennior est inunctio. dõm q verum est pro eo q ad summum pontificatum assumitur. et datur ibi eminentia status et dignitatis pastoralis in qua debet esse eminentia sanctitatis. Unde illa sanctitatis eminentia p supabundantẽ inunctõnem dz signari. scdm q dr de summo põtifice aaron sicut vngentũ in capite ei⁹ qd descendit in barbam aaron. Unde ad officiũ illud maior requirit sanctitas q̃ requirat ad ordines. hinc est q maior fit inunctio. Reges em̃ ꝛ principes ꝯsueuerunt inungi in signũ dignitatis. qbus nõ ordo ꝯfert sꝫ regalis dignitas. sic ꝛ epi quib⁹ cõfert ordo sacerdotalis. ꝛ ꝑpter hoc rõ illa non valet. qꝛ inunctio nõ respicit ordinez inq̃tum est ordo sed magis dignitatem. Uñ ꝛ sacerdos non inungit ad ordinis necessitatẽ sꝫ magis ad solẽnitatẽ. vt digne possit corpus xpi sacratissimum consecrare.

Questio. iiij. q

Utrum ordies sint septem. an plures vl' pauciores. ꝛ q tm̃ septem sint h̃ expsse magister hugo dicit. magister etiã dicit in littera. Item necesse videt. qꝛ signũ dꝫ rñdere veritati. sꝫ in sacramẽto isto septiformis grã spũs. s. dat. g̃ videt q si gradus in ordie ꝯsignant. q septẽ debeãt esse. Sꝫ q debeant esse tm̃ tres videt auctoritate dyon. d' ecclĩastica ierarchia. vbi non ponit nisi tres gradus. s. ministros. sacerdotes. ꝛ epos. Itẽ hoc videt rõne. qꝛ distinctio graduũ dꝫ esse penes actus ierarchicos. isti aũt act⁹ sũt tres tm̃modo. s. purgare. illuminare. ꝛ ꝑficere. g̃ videtur q sint tm̃ tres grad⁹ siue ordies. Sꝫ q sint plures videt. qm̃ ecclĩa militans imitat triũphantẽ. ẽm qd dr Exo. xxv. Inspice ꝛ fac ẽm exemplar qd tibi mõstratũ est ꝛc. Sꝫ in illa est distinctio ꝛ gradus in angelis scdm numerũ nouenariũ. g̃ ꝛc. Itez quãto maior est recessus a principio. tanto magis tenditur in multitudinẽ. Sed ierarchia ecclĩastica pl⁹ distat a principio oĩm deo summo q̃ angelica. g̃ pluribus gradib⁹ ꝛ ordinib⁹ debet distingui q̃ angelica. g̃ plures deberẽt esse ordines q̃ nouẽ. Est igit qd ꝑpter q̃d in h̃ sacramẽto magis est grad⁹ distinctõ q̃ i alijs. Et ꝑpt q̃d i nũero septenario. Rñ. dõm q oẽs i h̃ ꝯcordãt scꝫ q huic sacramẽto ꝯpetit graduũ distinctio. siue ꝑpter h̃ q penes ipm membra eccĩe in corpore mystico ordinãt ẽm diuersas opatões ꝛ grãs ẽm q dicit aplus. j. ad Chor. xij. Siue ꝑpter hoc q ẽm illud sacramẽtuz ꝯfigurat ꝛ ꝯformat pulchritudo eccĩe militantis pulchritudini eccĩe triũphantis Siue ꝑpter h̃ q illud sacramẽtuz in suo supremo ponit ꝛ disponit hoiem ad grãm ꝑfectõis. ꝛ gratia ꝑfecta in pluritate donoꝝ spũs. s. consistit. Siue ꝑpter h̃ q illud sacramẽtuz ordinat ad dignissimũ ministeriũ qd est ꝯsecratio dñici corpis. ad quã nõ statim ẽ ꝯuolandũ. sed ꝑ gradus paulatiue ascendendũ. cuz sacramentũ ꝑpter sui nobilitatẽ ꝛ reuerẽtiam multa debeat habere mysteria iferiora. Oĩmib⁹ his modis accipit rõ pluralitatis in gradib⁹ ordinuz. ꝛ ẽm ꝛspectũ ad has rõnes plurificandi sumit sufficiẽtia graduũ ecclĩasticoꝝ diuersimode a diuers. Quidã eñ sumunt penes distinctõem mẽbroꝝ eccĩe que attenditur ẽm dona grãꝝ que determinat aplus. j. Coꝝ. xij. dicẽs. Alij dat ꝑ spm̃ sermo sapie ꝛc. ꝛ isti dicunt nouẽ esse ordines scdm genera grãꝝ que ibi ponuntur que sunt nouẽ. Uñ adaptant sic. Alij dat ꝑ spm̃ sermo sapie. s. epo. Alij ẽmo scie. s. sacerdoti qui dꝫ scire ligare ꝛ soluere. Alij fides. s. dyacono q̃ dꝫ euãgeliũ nũciare in quo fides nostra ꝯtinet. Opatõ virtutũ subdiacano q̃ aggredit opa ꝑfectõis. Interptatio sermonũ accollito cui⁹ est alios illuminare ꝛ tenebras effugare. Grã sanitatũ exorciste. Genera linguatũ psalmiste. Pophetia lectori. ꝛ discretio spũũz ostiario q̃ admittit bonos ꝛ repellit malos. Sꝫ iste modus sumendi non est omnino cõpetẽs. qm̃ ista dona grãꝝ non eisdẽ sed diuersis ꝯuenit mẽbris. oẽs aũt ordines eisdem dant licet successiue. Scdi sumunt aliquãtulũ aptius penes ꝯformitatẽ exempli ad exemplatũ. dicunt em̃ q sicut in angelica ierarchia ẽ distinctio ordinum penes purgare. illuminare. ꝛ perficere. sic est in ecclĩastica. Uñ. ix. sunt ordines ẽm hos tres actus triplicatos. Primo em̃ actui purgatõis rñdent tres. Qm̃ aut purgari hꝫ exterius. aut interius. aut ꝑtim sic. ꝑtim sic. Si exteri⁹ ꝑ segregationez corpalẽ bonoꝝ a malis. sic est ostiarius qui admittit bonos ꝛ excludit malos. Si interi⁹. sic est postremus inter inferiores scꝫ accolitatus. quia talis nõ purgat tenebras corporales. cum lumẽ ferat de die. sed spirituales. Si ꝑtim sic. ꝑtim sic. sic est exorcista. qui purgata vexatione dyabolica. que est quodãmõ intra respectu corporis. quodãmõ extra respectu anime. qꝛ non illabitur demõ aĩe. licet obsideat corp⁹ Silr quantũ ad actũ illuminatõis tres ordines accipiuntur. ẽm q triplex ẽ lumẽ. s. plenũ. subsequens. ꝛ precedens. Lumen plenum est in doctrina euãgelica. s. doctrina xpi q̃ spectat ad diaconos. Lumẽ subsequẽs in doctrina aplica q̃ spectat ad subdyaconos. Lumẽ ꝑcedẽs in ꝑphetica q̃ spectat ad lectores. Silr hꝫ op⁹ ꝑfectõis siue cõsumatiõs triplex est ordo. Quia quedã est ꝯsũmatio prima. vtpote ꝑ gratiam baptismi et penitentie. hec debetur sacerdotibus. Quedã excellentior. et hec epis. quoꝝ ẽ ordinare et cõsecrare abbates et virgines. Quedã excellentissima. vtpote consecrare epos. archiepos. et hec pertinet ad summũ pontificẽ. quia est pater patrum. in quo est plenitudo auctoritatis. ꝛ sic status istius ordinationis cõsummatur in vnitate. ꝛ descẽdit per gradus nouẽ. vt sic ꝯformetur hierlm celesti. et iste nouenarius reducitur ad ternarium vt sic ascendat ꝛ configuretur beatissime trinitati. Naz purgatio ꝑtinet seu reducitur ad bonitatẽ. illuminatio vero ad sapientiam. sed consũmatio ad potestatem. et sic regnum ecclesie per spiritum sanctuz et filium traditur deo patri. dum ad ipsam supremam ꝛ paternam vnitatem reducitur. vltra quã nõ est cogitare ascensuz. Et iste modus ẽ satis probabilis. Tamẽ adhuc aliquantulum a proprietate recedit. dum nõ accipitur ordinum distinctio per id quod est propriuz sibi et intrinsecum. Tercij adhuc sumunt aliquãtulum aptius penes gratiam ad q̃ ordinat ordo. qm̃ tantum ordinat ad gratiam perfectam que septiformis est. ideo ordinum ecclesiasticorum septẽ competit esse gradus. vt ordo hostiarij respondeat dono timoris. ꝑ quod recedit homo a malo. Ordo sacerdotij dono sapientie. quia gustat et administrat ipsum lignuz vite. ipsum panem celestem in quo est omnis sapor. Ordines intermedij respondent intermedijs donis Et iste modus iã dict⁹ adhuc satis est

probabilis τ magis attingit ad sufficientiā ordinuꝫ vere assignandaꝫ ꝙ aliquis predictorū. Licet autē omnes hꝫ modi ex dictis magistroꝝ tracti sint. naꝫ prim⁹ ex dictis ysidoꝛi. scd'us ex dictis dionisij. terti⁹ ex dictis hugonis τ magistri. tamen ad huc aliquid videt̄ rationabilius posse dici. si quartū modum sumendi attendamus qui est penes id ad q̄d ordo ordinatur. τ hoc quidē est ad corp⁹ xp̄i verū dispensandum ad vtilitatem corpis xp̄i mystici. Vn̄ in sacerdotio ē status in quo est cōsummatio p̄tātis. τ vera ꝙ potestas in xp̄o cōcurrit. s. conficiendi corpus xp̄i verū. τ absoluēdi mysticū. Hic aūt ordo nobilissim⁹ debet hr̄e ordines sibi subministrātes s̄m exigētiaꝫ hui⁹ duplicis potētie. Vn̄ quidā ministrāt quantū ad corpus xp̄i verū. τ hi sunt ordines vbo ꝓpinquiores Nā duplex est ministrare. aut accipiēdo hostias a plebe. τ hoc est subdyaconi. aut oñdendo sacerdoti τ h̄ est dyaconi. τ illud est principale coꝝ officiū sicut expresse innuit ysidorus. τ h̄ est ꝙ sic denominat̄. s. dyaconus quasi minister. at subdyaconus quasi subminister. alij inferiores subministrāt siue subseruiūt p̄parādo corpus xp̄i mysticū. ad h̄ ꝙ possit pduci ad veꝝ digne pcipiendū. τ ad hoc sunt. iiij. ordines s̄m ꝙ quadruplr̄ pōt ad h̄ p̄parari. Primo mō admittendo ad locū sacrū. τ h̄ est hostiarioꝝ. Scd'o p̄bendo documentū. τ hoc lectorū. Tercio prestando auxiliū τ hoc exorcistarū. Quarto monstrādo bonū exemplū. τ hoc ceroferarioꝝ siue accollitoꝝ. ad q̄s ptinet vt luceat lux eoꝝ corā hominib⁹ vt videāt ⁊c. et sic patet ꝙ miro mo do pcedit ordo a multitudie in vnitateꝫ. Nā principalis gradus vnus. τ subseruiētes debent esse duo. qꝛ eñ a primo deficiūt cadunt in dualitatem. τ rursus subseruientes duobus sunt quattuoꝛ. qꝛ deficiūt etiā ab illis. τ sic patet pfectio τ consūmatio ordinū. τ distinctio i numero septenario scd'm gradus potestatū que sunt essentiales ordinū. quaꝝ n̄ūerus τ sufficiā sumit̄ penes id ad qd̄ directe sunt. His visis obiecta de facili satis patent. Qꝛ ei obijcit̄ ꝙ sunt. vij. concedendū. Qꝛ v'o obijcit̄ [79] ꝙ sunt tres p dyonisiū. Dicēdū ꝙ dyonisius sub ministris cōprehendit. vij. gradus q̄ oīs administrāt sacerdoti. Ad illō qd̄ obi de illo triplici actu. dd'm [80] ꝙ distinctio ordinū n̄ sumit̄ penes illū triplicē actū sed potius scd'm actū ministrandi. τ si etiā sumeretur adhuc nō valeret. qꝛ illi plurificant̄. vt patꝫ i angelis. Ad illud qd̄ obi ꝙ imitat̄ supnā ierl'm. dd'm [81] ꝙ veꝝ est s̄m ꝙ suo statui cōpetit. In illa aūt supna ierl'm ordines assignāt̄ supmi. inferiores. τ medij. s̄m aspect⁹ ad diuersos. sicut patet in distinctiōe ierarchiarū angelicarū. ordines aūt ecclīastici sumunt̄ p cōpatōeꝫ ad vnū principalē. qꝛ ad hoc sūt. τ hinc est ꝙ n ec illo mō plurificant̄. nec in tot membra in quot ordines angelici.

Dist. xxv. De dispensatione sacri ordinis.

Olet etiam q̄ri ⁊c. Supra egit magr̄ de ordie. hic agit de ptāte cōferēdi ordines. Et qm̄ ptās exigit debitā ordinatōꝫ. Ideo primo agit magr̄ de potestate ꝯferēdi ordines. Scd'o d'o de eo qd̄ incidit circa ordis datione τ susceptōeꝫ qd̄ est symonia. ibi. De symoniacis v'o. Tertio v'o de ydoneitate ordinandoꝝ marie quantū ad etatē. ibi. Sacri inquit canones. Prima ps hꝫ tres. In prima arguit ad ptem falsam. oñdens ꝙ heretici nō pn̄t ordines dare. In secunda ad ptē verā. ibi. E cōtra aūt alij sentire videntur In tercia aūt p̄dictas ꝯtrarietates ad cōcordantiā reducit. ibi. Hec aūt quidā ita determināt. Siūr scd'a ps in qua agit de vicio qd̄ incidit circa ordinū datione qd̄ est symonia habꝫ duas. In prima agit de culpa. In scd'a v'o de pena. ibi. Differt tamē inter eos ⁊c. Tertia ps remanet indiuisa.

Agit de ptāte ꝯferendi ordines arguens ad ptem falsaꝫ ꝙ heretici nō pn̄t ordies dare. a

XXV.

Olet etiā queri si heretici ab ecclīa p̄cisi τ dānati possint tradere sacros ordies. τ si ab eis ordinati redeūtes ad ecclie vnitatē debeāt reordinari. Hanc q̄stionē pplexā ac pene isolubilē faciunt doctoꝝ verba q̄ plurimū dissentire vidētur. Vident̄ eñ qdā tradere hereticos sacros ordines dare non posse. nec illi q̄ ab eis ordināt̄ vident̄ grām recipere. Dicit eñ innocētius. arrianorū clericos nō videri suscipiendos cū sacerdotij vel misterij alicui⁹ dignitate. q̄bus solū baptisma ratū esse pmittit. qd̄ i nomie p̄ris τ filij τ sp̄ussancti pcipit̄. Dicit etiā eos non posse dare sp̄m sctm̄ quē amiserūt. τ ordiatos ab hereticis caput hr̄e vulneratū. τ eū q̄ honoreꝫ amisit honorem dare nō posse. nec illum aliquid accepisse. quoniā in dante nihil erat qd̄ ille possꝫ accipe. Tradit etiā venientibus ab hereticis per manus impositōneꝫ laycā tm̄ tribuendā ꝯmunionē.[a] nec ex hijs aliquē clericat⁹ honorem vel exiguum surrogare. Gregorius etiam

a Greg. iiij. dyā.

a Nec ab hijs aliq̄ clericatus honorē vl' exiguum surrogare. Videtur male dicere quia aut iste habet ordinem aut nihil habꝫ Si nihil hꝫ ergo poterit ab episcopo catholico promoueri cū dispensatione. sicut patet i hereticis. Si habet ordines. ergo iam promotus est. R̄e' ꝙ hoc nō dicit quia nō sit ordinatus. sed qꝛ male sit ordinatus. Male autem est ordinat⁹ duplr̄. aut qꝛ est ordinat⁹ a quo nō debet. aut qꝛ sicut nō debꝫ. Prio mō triplr̄. Aut qꝛ ordinatus ab

heretico vl' simōiaco sic hic in ꝓposito. tūc enim si sciēter facit ꝛ cōicat heresi vel simonie nō potest exequi. nec despensatur de facili. ꝛ hoc vult dicere in littera Aut ordinatur a catholico sine licentia epi ꝓprij ꝛ autoritate. talis deb; deponi. vij. q. i. epūs in dioces. dispensari tñ pt si talis ordinās posuit spē i ratihitiōe epi ꝓprij. Aut ordinat ab epo q renunciauit loco ꝛ officio. q: talis ñ deb; ꝯferre ordines. si vo renūciauit loco tm̄ pōt dare minores ordines. ꝛ de licentia epi pōt dare oēs. ꝛ q sine licentia epi ꝓprij recipit ordines. poss; depōi d rigore iuris. pōt tñ cū eo dispensari. Primo mō dicitur male ordinat⁹. q: nō recipit eo mō q d; ꝛ tūc aut furtiue aut p saltū. Si furtiue h̄ ē dupliciter aut quia duos recipit ꝛ eodē die ita ꝙ alterū furatur loquēdo de sacris ꝛ pena oim taliū ē deposito sicut d; distinctiōe. lxxvij. subdiaconus. extra de eo q furtiue. inotuit ꝛc. Si āt furtiue recipit vnū tātū. tūc aut fuit ꝓhibitū sub interminatiōe anathematis ꝛ tūc solus papa dispensat. extra de eo q fur. Si aūt nō fuit ꝓhibitum tūc pōt pmitti in minorib⁹ ꝛ si intrat claustrū plat⁹ pōt dispensare cū eo. Si vo ē ordinat⁹ p saltu; h̄ ē dupliciter. Aut ex malicia. aut ex negligētia. Si ex malicia. licet caracterē recipiat. tñ d; depōi. Si ignorāt sic pena sibi imposita ab epo poterit ad inferiorē ordinē ꝓmoueri. suspēso eo interim ab executiōe superioris. di. lij. ex tra de cle. p sal.

dicit sacrilegā eē arrianoꝝ ꝯsecratōē cū ex eoꝝ manu ꝯmunio pcipit. Ciprian⁹ etiā dicit. Oia q̄cūq; faciūt heretici carnalia ꝛ inania ꝛ sacrilega esse. ꝛ eoꝝ altaria falsa. ꝛ illicita sacerdotia. ꝛ sacrificia sacrilega q more symeaꝝ q cū hoies nō sint formā imitāt humanā. vultū ecclesie catholice ꝛ autoritatē sibi vēdicāt. cū ipi in eccl'ia ñ sint. ꝛ cū sint sacrilegi sacerdotiū āministrāt. ꝛ altare ponūt cū nec sacrificari oblatō illic possit vbi spūs sanct⁹ nō sit. nec cuiq; dñs per ei⁹ preces ꝛ orationes ꝓsit q dn̄m ipm violauit. Hieronim⁹ quoq; asserit oia que offerunt ab hereticis cōtaminata esse in cōspectu dñi. q: licet scā videant specie sui. tñ q: contacta sunt ab illo q pollut⁹ est. polluūt oia. Idē. odit deus sacrificia hereticoꝝ ꝛ a se ꝓijcit. ꝛ quotiens i nomine ei⁹ cōgregati fuerint. detestat fetorē eoꝝ ꝛ claudit nares suas. Idē. Illi offerūt panē sacrilegum ꝛc. Leo etiā testat extra eccl'iam nec rata esse sacerdotia. nec vera esse sacrificia. Idē etiā dicit. p crudelissimā vesaniā in alexandrina sede oīm sacramētoꝝ lumen extinctū. Intercepta est sacrificij oblatio. defecit chrismatis sanctificatio. ꝛ patricidalib⁹ manibus impioꝝ omnia se subtraxere mysteria. His alijsq; testimonijs astrui videt sacramēta ecclesiastica. ꝓcipue corporis ꝛ sanguis. ordinatōis ꝛ cōfirmatiōis. per hereticos nō posse ministrari.

Ciprian⁹ martyr in epistola cōtra hereticos

Hieronim⁹ sup aggeum.

Idē sup amos

Idē sup osee.

Leo ad anatholiū ꝯstātinopolitanū epm.

Arguit ad partem veram. b.

Ecōtra aūt alij sentire videtur ꝙ ab hereticis etiā ꝓcisis sacri ordies sicē ꝛ baptism⁹ tradi valeāt. nec ab hereticis redeūtes q illic ordinati sūt ꝛ baptizati. iteꝝ ordinādi sunt sicut nec baptisandi. Vñ Aug. de hereticis etiā dānatis. Qd quidā dicūt baptisma qd accepit nō amittit q recedit ab eccl'ia. ius dandi qd accepit amittit. multis modis apparet inaniter dici. Primo q: nulla ondit causa. cur ille q illd baptisma amittere nō pōt. ius dandi possit amittere vtrūq; eñ sacramentū est. ꝛ quadā cōsecratōne vtrūq; hoini dat. illud cum baptizat. ꝛ illud cū ordinat. Ideo nō licet in catholica eccl'ia vtrūq; iterari. Nā si qñ ex ipa pte veniētes etiam ꝓpositi ꝓ bono pacis correcto scismatis errore suscepti sunt. ꝛ si visum est opus esse vt eadē officia gererēt que agebāt. nō sunt rursus ordinādi. Sed sicut baptismus in eis. ita in eis mansit ordinatio integra. q: in precisione fuerat viciū qd i vnitate pacis est correctū. nō in sacramentis que vbicūq; sunt ipa sūt. Et cū ipi expedire videt ecclesie. vt ꝓpositi eoꝝ veniētes ad catholicā societatem honores suos ibi non āministrent. non eis tñ ipa ordinatōis sacramenta detrahūtur sed sup eos manēt. Ideoq; nō eis manus imponitur. ne nō homi sed ipi sacramēto fiat iniuria. Sic autem in baptismo est ius qd p eos dari possit. sic i ordinatōne ius dandi est. vtrūq; qdem ad pniciē suā. sed aliud est nō habere. aliud pniciose habere. aliud salubriter habere. Idē. de his q ab eccl'e vnitate sepati sūt nulla iā qd est qn habeāt ꝛ dare possint. s; perniciose hñt pniciosēq; dāt. q: extra vinculu; pacis sūt. neutri

Aug⁹. in epistola ad parmenianum.

sacramēto faciēda est iniuria. Sic nō recte habet qui ab vnitate recedit. sed tamē habet. et ideo recedēti nō reddit. Sic etiā nō recte dat qui ab vnitate recedit. et tñ dat. et ideo qui ab eo accipit veniēti ad vnitatē nō iterat. Idē. Aliud est nō habere aliquid. aliud est nō iure habere. vel illicite vsurpare. Nō ergo ideo nō sunt sacramēta christi et ecclesie quia eis illicite vtunt. nō mō heretici. sed etiā oēs impij. sed illi corrigēdi sunt et puniēdi. illa aūt sunt agnoscēda et venerāda Itē Greg. Quod dicitis vt qui ordinat⁹ ē iterū ordinet valde ridiculosum est. vt eñ baptisat⁹ semel iterū baptisari nō debet. ita qui cōsecrat⁹ est semel in eodem ordine nō valet iterū cōsecrari. His aliisqȝ autoritatib⁹ videt asseri in omnib⁹ impijs. etiā in hereticis p̄cisis et damnatis xp̄i sacra pmanere cū iure dandi. possunt eñ dare. sed pniciose. et quib⁹ dederunt. nō sunt iterū ordinādi. Que pmissis ex opposito obuiare vident.

Reducit p̄dictas cōtrarietates ad cōcordiā. c

Hec aūt quidā ita determiant. dicūt eñ hereticos accepta sacerdotali vel episcopali vnctiōe ab ecclesia recedētes. baptismi quidē dandi ius retinere. sed nō hre facultatē tribuēdi sacros ordines. vel cōsecrādi corp⁹ dñicū. postqȝ p̄cisi et dānati sūt ab ecclesia. Sic degradat⁹ epūs nō hȝ potestatē largiēdi sacros ordines. facultatē tñ baptisandi non amisit. Quod vero Aug⁹ ait intelligūt dictū de hereticis qui nō sentētia ecclesie sȝ prauitate sensus sui a fidei veritate ac doctrine vnitate diuisi sūt. Qui licȝ tales sint. ius tñ ordinādi et cōsecrandi habēt. et qui ab eis ordinant añ manifestā p̄cisionē. etiā si cū eis apte exierit. et sñia ecclesie dānati fuerit. tñ si redierint iterū ordinādi nō sunt. Et vbicūqȝ legit de ordinatis ab hereticis quod seruatis eis ordinib⁹ ministrare valeāt. vel iterū ordinādi nō sint. de hmōi accipiēdū dicūt. Nā postqȝ p̄cisi fuerint et dānati iudicio ecclesie. ius ordinādi et cōsecrādi eis detractū asserūt vt degradatis vel excōicatis. Alij vero dicunt sacramēta ab hereticis et p̄cisis scdm formā ecclesie celebrata. vera esse et rata. quia recedentes ab ecclesia ius dandi et cōsecrādi nō pdiderūt. et qui sic ab hereticis ordinant. cū redeūt. iterū ordinādi nō sunt. Que vero ab hereticis alit quam in ecclesia fiūt. falsa sūt et inania. et qui a talibus ordinari vident nō mun⁹ sed vuln⁹ accipiūt. et scdm hāc differētiā varie de hijs loquūt doctores. Quidā vero dicunt eadem sacra ab hereticis p̄cisis posse celebrari quam a catholicis. si ab illis forma ecclesie seruet. et ab eis celebrata vera esse et rata quantum ad se. quantum vero ad effectū. falsa esse et inania. et in hijs qui male tractant. et in hijs qui male suscipiūt. ideo irrita et falsa. quia quod pmittūt et cōferre credūt. nō tribuūt. Damnāda etiā dicunt. quia illicite dantib⁹ vel accipiētib⁹ sūt in iudiciū. Polluta etiā dicūt. nō quantū ad se. sed pp̄ indignā hereticorū tractationē. Vnde Greg. cōmunionē arrij vocat execratorū. et Innocēti⁹ bonosij ordinatorū. dānatorū. nō quod ita in se sint. sed quia male dātes vel accipiētes tales facit. Sic etiā hiero. sacrificia eorū panē luct⁹ vocat. nō quantū ad se. sed quantum ad effectū. Nōnulli vero tradunt illos hereticos qui in ecclesia ordinati sūt. ius ordinādi et cōsecrādi etiā cū separati fuerint hre. Qui vero in scismate vel heresi positi ab eis ordinati et iuncti fuerit. illo iure carēt. Ideoqȝ cū ordinare volūt. vulnus poti⁹ infligūt quam grām cōferūt.

Agit de vicio quod incidit circa ordinis dationē et susceptionē. s. symonia quantum ad culpā.

De symoniacis vero nō ē ambigēdū quin sint heretici. qui tñ añ sñiaȝ degradatiōis et ordināt et cōsecrāt. Et licȝ symoniaci pprie dicant qui instar Symonis magi impciabilē gratiā p̄cio cōducere volūt. et qui p misterio sacro p̄ciū recipiūt in modū gyezi Gyezite vocādi sūt. [b] oēs tñ et dā-

Greg⁹. Iobi rauenēsi epo

Aliorū sñia.

Hieronym⁹ sup Osee.

2 Nota etiā hic quod licȝ possit saltari ab vno ordie omisso alio. pretermisso tñ sacerdotio nō pōt esse epus. extra de excessib⁹ p̄latorū ex literis. in fine. Si vero omisit dyaconatū epus est. sed illuȝ ordinē quē omisit dare non pōt. j. q. j. Itē tñ nō est in baptismo quia est sacrm primū.

5 b Omnes tñ et dātes et accipientes symoniaci dicunt. Videt male dicere. quia symon solū voluit emere. ergo soli emptores symoniaci debēt dici. et venditores gyezite. Itē plus fecit gyezi quam symon. quia symō solū voluit emere. sed gyezi vēdidit. ergo magis ab ipso debent denoiari. Rñ⁹ dicēdū quod symon ideo voluit emere vt post vēderet. ideo vtrūqȝ maluȝ et peccatū sibi imputat. et ideo vtriqȝ ab ipso denoiant. Quod obijcit de voluntate. dicendū quod quia iste licȝ

D

tes τ accipiẽtes symoniaci dicunt. et ᶜvtriq̧ eadẽ sententia pcellunt.

Agit de symonia q̃ztum ad penam. e

Differt tñ inter eos qui ordinant a symoniacis sciẽter. τ eos q̃ ignorãter. Qui em̃ sciẽter a symoniacis se pmiserint cõsecrari. imo execrari. eoꝝ ɔsecratio oĩno irrita est.ᵈ Qui vo ordinant a symoniacis quos cũ ordinãt nesciũt eẽ symoniacos. qui τ tũc p catholicis habent. eoꝝ ordinatio misericorditer sustinet. Si vo aliqui obiecerint se nõ ɔsecratiões emere. sed res ip̃as q̃ ex cõsecratiõe puenĩũt. penit⁹ desipere pbant. nãᵉ quisq̧ hoꝝ alterũ vendit sine quo alterum nõ habet. neutrũ vẽdere derelinquit.ᶠ Symoniace aũt heresis tripertita est distinctio. Alij em̃ symoniace a symoniacis ordinant. Alij symoniace a nõ symoniacis. Alij nõ symoniace a symoniacis. Vñ Nicola⁹ papa. Statuim⁹ decretũ de symoniaca tripita heresi. i. de symoniacis symoniace ordinãtib⁹ vel ordinatis. τ de symoniacis symoniace a nõ symoniacis. τ de symoniacis nõ symoniace a symoniacis. Symoniaci symoniace ordinati vel ordinatores ſm canones a pprio gradu decidãt. Symoniaci etiã symoniace a nõ symoniacis ordinati siĩr ab officio remoueant. Symoniacos vo nõ symoniace a symoniacis ordinatos misericordit p man⁹ ĩpositiõẽ p tpis necessitate ĩ officio pmittim⁹ pmanere. Qð intelligendũ est de hijs q̃ ordinant a symoniacis ignorãtes eos esse symoniacos. hos facit symoniacos non reatus criminis sed ordinatio symoniaci. Alexãder papa de hijs q̃ violẽter a symoniacis vel hereticis ordinant. Similit cũ decernit Alexãder papa symoniacos oĩno damnãdos ac deponẽdos. subintelligendũ est nisi violẽt q̃s attract⁹ fuerit. De hys em̃ τ a q̃buslibet hereticis violẽter ordinatꝫ dicit Innocẽ. q pñt hr̃e aliquẽ colorẽ excusationis si statim discedũt ab eis. et pessimo eoꝝ cõciliabulo renũciant.

De idoneitate ordinãdoꝝ maxie q̃ztũ ad etatẽ. f

Sacri inquit canones sanxerũt. vt subdiacon⁹ nõ ordinet ante. xiiij. annos. nec diacon⁹ aũ. xxv. nec p̃sbyter ante. xxx. deinde si dign⁹ fuerit ad ep̃atũ eligi põt. qð nos etiã pari mõ seruare iubem⁹. Itẽ Fabian⁹. Si q̃s. xxx. etatis nõ impleuerit annos. nullo mõ p̃sbyter ordinet. τ si valde sit dignus. q̃ et ip̃e dominus. xxx. annoꝝ baptisat⁹ est. τ sic cepit docere.

ipe gratie reuelate. τ maiorem potestatẽ τ sp̃ualiorẽ voluit emẽ τ iterũ pactuꝫ voluit facere. iõ grauı⁹ satis τ enormius peccauit q̃ ille q̃ petijt ex quadã liberalitate. τ credebat ille q esset modicuꝫ. sed pena lepre sempiterne ostẽdit q̃ magnũ eẽt illð scel⁹.

4 c Vtriq̧ eadẽ snia pcellunt. Videt male dicẽ. q̃ grauı⁹ peccant vendẽtes vt videt q̃ minus appciant q̃ emẽtes. ĝ grauı⁹ debẽt puniri. Cõtrariũ videt. q̃ emẽtes p̃stant illi occasionem vt accipiat vltra sortẽ. ĝ si grauı⁹ peccat vsuras accipiens q̃ dãs. pꝫ τc. R⁹ dicẽdum q cẽtũ ad gen⁹ peccati est vniformitas. q̃ vterq̧ grẽ spiritussancti facit iniuriã. Sed grauı⁹ pensat pcm̃ ſm maiorẽ appetitũ τ intẽsionẽꝫ libidinis. et ſm statũ psone vẽdẽtis τ emẽtis. grauı⁹ em̃ peccat ep̃us vẽdens q̃ subditus emẽs. q̃ tñ gen⁹ peccati est idẽ. vtriq̧ eadẽ snia pcellunt.

5 d Qui vo ordinãt a symo. τc. Videt male dicẽ. q̃ tales symoniaci ordinãtes sunt irregulares. τ nõ hñt executiõꝫ. τ null⁹ dat qð nõ habet. ĝ nõ dãt executiõꝫ. Itẽ ponat q aliq̃s symoniac⁹ q̃ ẽ mihi not⁹ sustineat ab eccl̃ia. τ ip̃e ẽ ep̃us meus. et ego cõpellor ad sacros ordines. q̃rit q̃d nũc facere debeã. Si em̃ sciẽter ordiner a symoniaco siĩ irregl̃aris τ punior tanq̃ symoniac⁹. Si nõ obedio pecco mortalit τ scãdaliso. ĝ videt q i tali casu sit hõ pplexus. R⁹ dicẽdũ q in pmo casu executionẽ hꝫ a iure. qð pter ignorãtiã talẽ reputat eũ excusatũ. ordinẽ vo hꝫ a symoniaco. In secũdo debet quãtũ põt subterfugere. q si nõ põt mag̃ patit q̃ agat. τ habet tũc p excõicato. vnde vel debet ordines differre. vel ad aliũ ep̃m ire. ſ si nõ põt ad aliũ. debet sustinere. τ cũ eccl̃ia sustineat dꝫ τ ip̃se sustinere sicut ille
6 q̃ ignorat. e Quisq̧ hoꝝ altera vendit τc. Videt male dicere. q̃ ius patronat⁹ annexũ ẽ fundo inseparabiliter. ĝ cũ ius patronat⁹ sit sp̃uale. τ nõ possit vendi sine symonia. impossibile ẽ q talis fund⁹ sine symonia vendat. R⁹ dicẽdũ q mg̃r nõ loquit de tp̃alib⁹ quib⁹ annexa sunt sp̃ualia. ſ ecõtra de sp̃ualib⁹ q̃b⁹ annexa sũt tp̃alia. sicut ẽ p̃benda. τ i talib⁹ hꝫ locũ vbũ mg̃ri nõ in pmis. Fũdus em̃ nõ est annex⁹ iuri patronat⁹. ſ magis ecõuerso. Vel dicendũ q intelligit de eo qð ita iũctũ ẽ sp̃uali q tenet locũ sp̃ualis. Sed fund⁹ siue villa cui
7 ius patronat⁹ annexũ ẽ tenet vẽ rõnem rei tp̃alis. f Symoniace aũt heresis tripita ẽ distinctio. Querit quib⁹ modis ɔtrahit symonia. τ ɔsueuit dici q q̃nq̧ modis. qui hijs vsib⁹ cõtinent. Munus. lingua. timor. caro. cũ fama populari. Nõ faciũt gratꝫ sp̃uale dari. ĝ ſm hoc videt q mg̃r insufficiẽter tres modos assignat.

d

De hijs q̃ dicũt se emere corporalia nõ sp̃ualia.

e

f Symoniacoꝝ triplex distinctio.

Nicola⁹ papa.

Nicola⁹ papa.

Fabianus.

Iuxta hoc querit̃ de sufficiẽtia hor̃ modor̃. cũ eñi fama sit bonus odor sicut bonũ exemplũ. nõ videt̃ q̃ sit q̃d ꝑpale. Itẽ i ve. le. habebat̃ sacerdotiũ iure ꝑpinq̃tatis. & cũ illo nõ est pctm̃. nõ videt̃ ⁊c. R° dd. q̃ ꝑprie loquẽdo symonia ẽ in ꝑcio qd̾ q̃dẽ intẽdit auaricia. m̃arie cũ interuenit pactio. ⁊ ita symonia denomĩat̃ h a m̃gr̃o. Et p̃t fieri tripliciter. q: ꝑciũ p̃t dari ita q̃ symoniac⁹ nõ recipit. vtpote. q: dat̃ collateralib⁹. vel p̃t dari a collateralib⁹ ordinati. vel p̃t ip̃e ordinat⁹ dare ordĩnatori. tũc est symonia i ordinis susceptiõe. ⁊ ꝑprie loquẽdo in his trib⁹ modis. Uel alit̃. q: aut ordinat⁹ dat ⁊ ille recipit. ⁊ tũc symoniace ordinat̃ a symoniaco. Aut quia nec iste dat nec ille recipit. s; ille al's fuit symoniac⁹. ⁊ tũc ordinat̃ nõ symoniace a symoniaco. Penes hoc sumit̃ distinctio m̃gr̃i satis sufficiẽs. sed in cõi distinctiõe modor̃ accipit̃ symonia gñali⁹. a q̃ pauci sunt hodie immunes in clero respectu m̃ltitudinis. vtpote. q̃n ille q̃ ordines tribuit. vel ali⁹ ex causa inordinata acq̃rit siue ordinẽ siue bñficiũ. ⁊ isti sunt. v. modi quor̃ sufficiẽtia p; sic. Si aliq̃s inordinate mouet̃. aut ex timore male humiliãte. ⁊ sic est vn⁹ mod⁹. Aut ex amore male inflamãte. ⁊ tũc cũ triplex sit amor. s. supbia vite q̃ amat honores. ⁊ ɔcupia carnis. ⁊ ɔcupia oculor̃. Penes ɔcupiscẽtiã oculor̃ accipit̃ illa q̃ est in nũmo que cõprehẽdit omne terrenũ ⁊ obsequiũ vile. Penes amorẽ carnalẽ accipit̃ aliud mẽbrũ. s. caro qd̾ cõprehẽdit inordinatũ amorẽ siue respectu ꝑpinquor̃ siue respectu alior̃. vt si q̃s amore fornicarie ꝑmoueret filiũ fornicarie. Si aũt q̃ũ ad supbiã. dupliciter. Aut ꝑut appetit fauorẽ vt hypocrita. ⁊ sic est fauor siue fama popularis. aut ꝑut appetit laudari. ⁊ sic lingua. ⁊ sic pat; sufficiẽtia. Uel vt distinguat̃ mun⁹ a manu. a lingua. ⁊ corde. ⁊ duplex motiuũ timor ⁊ amor. ⁊ sic erũt. v. modi. ⁊ p hoc p; numer⁹ ⁊ sufficiẽtia. Ad illud qd̾ obijcit̃ de fama. dicendũ q̃ fama magnũ bonũ est nõ appetẽti sicut viro iusto. s; appetẽti ⁊ laborãti ad hoc nõ est magnũ bonũ sic hypocrite. Uñ Prouerb. x. Memoria iusti cũ laudib⁹. ⁊ nomẽ impior̃ putrescit. Qd̾ obijcit̃ de ɔsanguinitate nõ ẽ simile. q: sacerdotiũ veteris legis erit carnale. s; illud noue est spũale. ⁊ sic patẽt ea q̃ sunt circa istã partẽ. 8 9

Ad intelligentiã p̃ntis distinctiõis duo ꝑncipaliter q̃runt̃. Primo q̃rit̃ de potestate ordinãdi. Secũdo de possibilitate ordinãdor̃. Circa primũ q̃runt̃ q̃tuor. Primo vtrũ sol⁹ ep̃us possit ordinare. Secũdo vtrũ ep̃us heretic⁹ possit ordines dare. Tercio vtrũ symoniac⁹ ep̃us aliquẽ valeat ordinẽ vendere. Quarto vtrũ ordines dans symoniace hoc ipso fiat heretic⁹.

Questio. i. a

Qd̾ solus ep̃us possit ordinare ostẽdit̃ Heb. vij. sine vlla ɔtradictiõe qd̾ min⁹ ẽ a maiore. sed ordinũ collatio ẽ p bñdictiõẽ. g necesse ẽ q̃ ille q̃ ordines cõfert eminẽtiã hẽat vltra oẽs ordines. s; talis nõ ẽ nisi ep̃us. g ⁊c. Itẽ Isidor⁹ i li. Ethimol. ca. xij. loquẽs de officio ep̃i dicit. ip̃e ⁊ summ⁹ sacerdos eo ip̃o ⁊ põtifex maxim⁹ noiat̃. ip̃e eñi efficit sacerdotes atq; leuitas. ip̃e oẽs ecclꝉiasticos ordines disponit. Item hoc videt̃. q: ei⁹ ẽ in ecclia ordines cõstituere. cui⁹ ẽ ecclesiã gubernare. s; gubernatio ecclesiar̃ spectat ad ep̃os q̃ sunt supintendẽtes. ergo ⁊ dispẽsatio ordinũ. Itẽ eius ẽ in ecclia ordines ɔferre ad quẽ spectat i ecclia filios gñare pfectos. p eo q̃ ordo collocat i statu pfectiõis. S; h ẽ illi⁹ soli⁹ q̃ ẽ spõsus. h aũt ẽ ep̃us g ⁊c. Itẽ maioris dignitatis ẽ ordines dispensare q̃ sit sacr̃m ɔfirmatiõis dare. sed p̃mũ est ep̃or̃ tm̃. g ⁊ secũdũ. Cõtra. i. Thim. iiij. Noli negligere gr̃am q̃ tibi data ẽ p impositionẽ manuũ p̃sbyteri. g i p̃mitiua ecclia p̃sbror̃ erat man⁹ ep̃is imponere. g ⁊ ordinare. g ⁊c. Itẽ ordinatio ordinũ ꝑncipaliũ fit p manuũ impositionẽ. g cui cõpetit manuũ impositio. cõpetit ⁊ potestas ordinãdi. s; p̃ma cõpetit p̃sbyteris. g ⁊c. Probatio medie dis. xxiij. p̃sbyter cũ ordinat̃ ep̃o eũ bñdicẽte. ⁊ manũ sup caput eius tenẽte. oẽs p̃sbri q̃ p̃ntes sunt man⁹ suas iuxt̃ man⁹ ep̃i teneãt sup caput illi⁹. g ⁊c. Itẽ qd̾ pfectũ est. p̃t in tale q̃le ip̃m est. s; ordo sacerdotalis ẽ ordo pfectus. g p̃t in tale q̃le ip̃m est. ergo videt̃ q̃ sacerdos sacerdotẽ possit facere. Itẽ plus ẽ corp⁹ dñi cõficere q̃ aliquẽ ordinare in aliquo gradu ecclꝉiastico. sed p̃mũ est nõ tm̃ ep̃i sed etiã sacerdotũ. ergo pari rõne videt̃ q̃ ordinatio clericor̃. Itẽ plus p̃est sacerdos diacono q̃ p̃est ep̃us ep̃o. sed ep̃us p̃t aliũ ꝑmouere et cõsecrare in ep̃m. g multo fort⁹ sacerdos p̃t facere diaconũ. ꝑpter hoc ẽ q̃stio cũ min⁹ a maiore bñdicat̃ q̃uo ep̃us potest bñdicere ep̃m. ⁊ qd̾ amplius ẽ archiep̃m. qd̾ adhuc maius ẽ hostiẽsis bñdicit papã. R° 10 dicendũ q̃ sicut sacri canones dicũt. s̃m ius cõe non p̃t aliq̃s ordines dispẽsare p̃sertim ordines sacros nisi solus ep̃us. Hui⁹ statutũ ortũ h; ex sacra scriptura. ⁊ spũssancti ordinatiõe. Ex sacra scriptura. q: cũ dñs duo genera discipulor̃ habuit. quosdã in numero duodẽo. quosdã in numero septuagesimo. p̃mos aplos nomiauit sup quos fundauit ecclesiã. ipos tñ p̃mo fundando in se. alios simplices discipulos appellauit. ⁊ aplis p̃mo fuit collata potestas imponẽdi manus ⁊ cõsecrandi. nõ aũt simplicib⁹ discipulis. sicut pat; ex textu ⁊ ex glo. Act̃. viij. Et q̃m aplis successerũt ep̃i. discipulis vo sacerdotes simplices sicut habet̃ dist. xxj. ca. in nouo testamẽto. ⁊ ita pat; q̃ auctoritas ordinãdi ⁊ man⁹ imponẽdi s̃m formã ecclie p̃mitiue ep̃is appropriat̃. Uñ ⁊ apl's scribẽs Thimotheo. i. Thim. v. dic. man⁹ cito nemini iposueris. Cõsiliũ etiã spũssancti cõcordat. quo ⁊ scripture sũt edite ⁊ cõstitutiones ecclꝉiastice. q: est ordo. potestas est. siue in ordine potestas tradit̃. ideo ab eo debet tradi qui potestatẽ habet. ⁊ in q̃tũ habet potestatẽ. Potestatem autẽ gradus distribuere ⁊ cõferre nõ est cuiuslibet potentis. sed eius qui in potẽtia supeminet. sicut patet etiam in regimiẽ curie secularis. Ad hoc ergo q̃ ordo recte tradat̃ disponit spũssanct⁹. q: tradit̃ ab eo q̃ nõ solũ ordinẽ habet. s; qui etiã habet ordines p quos est potẽs sicut ⁊ alij. ⁊ eminentiã dignitatis per quã potest sup alios. Hunc autẽ dicim⁹ ordinẽ. qui dicit ordinẽ cum eminẽtia. ideo patet q̃ duo requirũtur ad hoc q̃ ep̃us possit ordinẽ ɔferre. s. q̃ ille habeat illũ ordinẽ. ⁊ q̃ habeat ep̃alem dignitatẽ. Alia ratio est. q: si passim omnibus esset cõcessum. tot admitterent̃ ad ordines. q̃ nõ seruaret̃ ordo. imo potius generaret̃ cõfusio. ⁊ ideo dispositũ est dei cõsilio q̃ solis episcopis ordinũ dispensatio et alior̃ officior̃. vt cõsecratio abbatũ. monialiũ. ⁊ ecclesiar̃ ⁊ consimiliũ concedat̃. Posset etiã alia ratio assignari. siue ex hoc q̃ episcop⁹ sponsus est. siue ex hoc q̃ sacramentũ ordinis statum pfectionis dicit. ido hijs qui habent potestatis eminentiã debuit reseruari. ⁊ ep̃us tanq̃ spõsus filios id est pfectos debuit generare. Prima tamen ratio multũ valet. Ad illud qd̾ obijcit̃ de impositione manuũ p̃sbyteri. dicendũ q̃ p̃sbyter vocat̃ ibi senior. ⁊ aplus intelligebat scip̃m p impositionẽ manus p̃sbyteri. Glo. p̃sbyterum vocat episcopũ. vel 11

presbyteri.id est p̄sbyterorū.quia sicut dicit ius. saltē tres sacerdotes debent manus imponere. sed tamen ipsi non imponūt vt dantes potestatem vel ordinē. quia ab vno solo dari potest ⁊ debet. vnde ipi nō benedicunt. sed solus episcopus. sed hoc est in signū cō-secrationis sue. Et per hoc patet sequēs. quia manuū impositio non facit ordinē nisi illa que iuncta est benedictioni.

12 Ad illud quod obijcit̄ de pfectione. dicendū ꝙ est pfectio sufficientie ⁊ redūdantie. Ad hoc autē ꝙ aliquid faciat aliud sibi simile vel pfectum nō sufficit ꝙ sit pfectū pfectione sufficiētie sed redūdantie. Et quoniam in sacerdote est pfectio sufficiētie. in episcopo ratione eminentie supaddite est pfectio redundantie. ideo hec pfectio sufficit ad generādum filios pfectos nō p̄ma.

13 Ad illud quod obijcit̄ ꝙ plus est corpus domini cōsecrare ⁊c̄. dicendū ꝙ illud argumentū peccat dupliciter. Primo qꝛ potestas ordinandi p̄supponit ordinationē ⁊ supaddit. per quā non solū est ordinatus sed etiā ordinator. ⁊ ideo p̄ma est falsa. Et iterū consequētia non valet. quia non sequit̄. si aliquis potest in maius ꝙ possit in minus. nisi maius includat illud minus. vt ferre duos modios includit vnum. nō sic est in ꝓposito.

14 Ad illud quod obijcit̄ ꝙ magis supat sacerdos diaconū ⁊c̄. dicendū ꝙ verū est ꝙ magis supat ꝙ̄ episcopus supat episcopū q̄ est iam. ⁊ sup illum nō haber posse. sed non magis quē supat ille qui est episcopus in actu. illū qui est ep̄us in potentia. Preterea ⁊ si magis supet in ordine s̄m quem accipit̄ ratio ordinati. non tamē in ordine s̄m quem accipit̄ ratio ordinātis qualis est in ip̄o non in p̄sbytero. ⁊ ideo nō valet illud.

15 Ad illud quod vltimo queritur quō episcopus benedicat episcopū. dicēdum ꝙ hoc nullū est incōueniens. quia nō benedicit̄ nisi inq̄ntū caret ordine siue dignitate episcopali. ⁊ sic maior est. Sed tunc adhuc restat questio quō bn̄dicit archiep̄m cum ille supior sit. ⁊ non possit dare quod non habet. Si tu dicas ꝙ hoc facit autoritate summi pontificis qui supest. tūc non minor restat questio de ip̄o qualiter summ⁹ pontifex benedicat̄ ab episcopo hostiensi. Si tu dicas ꝙ christus dedit ei hāc potestatē autoritatiue. quero. dato ꝙ ip̄e nō esset. nec esset cōmissa alteri. nūquid nō posset summ⁹ pontifex consecrari. ⁊ ꝓpter hoc dicendū ꝙ insolubilit̄ verum est ꝙ dicat apostol⁹ ꝙ minor a maiore benedicat̄ ꝑ statu in quo benedicit̄. nam sine cōtradictione verū est. ꝙ nullus dat alij maiorem dignitatem ꝙ̄ habeat. nec minimū ordinē dare pōt quē nō habet. ⁊ ideo episcopus cōsecrans archiep̄m vel papā omnino non tribuit ei nisi cōsecrationē ep̄alem. Sed ille ampliorē habet autoritatem ⁊ iurisditionē a subditoꝝ electione suo consensu. ⁊ domini institutiōe qui ordinauit Petrū et eius successores sup totam ecclesiā. volens vt omnes qui canonice electi fuerint. eandē quam ⁊ Petrus habeant potestatē.

Questio .ij. b

Vtrum episcopus hereticus possit dare ordines. Et ꝙ sic videt̄ Aug⁹ cōtra ꝑmenianū dicere. sic dicim⁹ in baptismo ꝙ ꝑ eos dari possit. ita ⁊ ī ordinatiōe. ⁊ ad hoc sunt plures autoritates ī litera. Item ratione videt̄. quia sicut se habet sacerdos ad potestatē cōficiendi. sic se habet episcopus ad potestatē ordinādi. sed sacerdos quātumcūqꝫ hereticus si habeat intentionē faciendi qd̄ facit ecclesia vere cōficit. ergo et hereticus episcopus vere ordinat si formā ecclesiasticam seruat. Item si aliquis catholicus intra ecclesiam ordinet̄. ⁊ post in heresim labat̄. si iterum reuertat̄ non reordinat̄. ergo ordines labendo in heresim nō amisit. pari ratione nec episcopus dignitatem siue gradū episcopalē. ergo ep̄us hereticus habet illam dignitatem siue excellentiā ordinis. ergo ⁊ operationem consequētem ipam de facto. ergo si ordinat ordinatū est. Item caracter eque vere est in malis vt bonis. ⁊ eque vere imprimit̄ malis vt bonis. ergo pari ratione eque bene datur a malis siue puersis vt a bonis. ergo cum essentia ordinis in caractere cōsistat. patet ⁊c̄. Contra. Innocēti⁹ dicit ⁊ habet̄ in litera. constat eum qui honorē amisit. honorem dare nō posse. sed talis est hereticus. ergo ⁊c̄. Itē .j. q. j. benedictio illi in maledictionē conuertit̄. qui ad hoc ꝙ fiat hereticus ordinat̄. ergo si ꝑ maledictionē nullus ꝓmouet̄ ad ordinem. patet ⁊c̄. Item plus est aliquē ad ordinem ꝓmouere ꝙ̄ absoluere vel ligare. sed hereticus p̄cisus nullū potest absoluere vel ligare. ergo nullū potest ad sacrum ordinē ꝓmouere.

Item inferior potestas nō potest agere nisi ꝑ continuationē cum supiori ⁊ ꝓpria potestate. sed potestatis plenitudo est in summo pontifice. a quo sepatus ⁊ distinctus est hereticus precisus. ergo vterqꝫ nihil omnino potest dare de hijs que spectant ad ecclīasticas potestates. R° dicendū ꝙ ⁊ si ista questio aliquādo fuerit dubia multū apud p̄claros doctores de omnibus sacramētis tam de baptismo ꝙ̄ de alijs. ꝙ nō essent apud hereticos. tamē ꝑ illustrissimū doctorem Augustinū apte est nobis hec questio patefacta ꝙ sacramēta ecclīastica apud hereticos qui formam ecclesie seruant. ⁊ intentionē habent faciendi qd̄ facit eccl̄ia. sunt q̄tum ad veritatem. ꝙ̄uis nō sint q̄ntū ad vtilitatem. quia sacramēta dispensant. sed tamen fructum sacramētorū nō reportant. ꝑ eo ꝙ sp̄ussanctus nō confert gratiā extra catholicā ecclesiā. ⁊ ideo in omnibus sacramētis que habent veritatē differētem ab vtilitate. generaliter verum est. ꝙ apud hereticos possunt esse. omnia autē sacramenta sunt talia p̄ter sacramentū penitētie. cui⁹ res est interior cōtritio. sine qua nulla vera est absolutio. ⁊ cum qua nulla absolutio est vana vel inutilis. ideo omnia possūt dispensare ⁊ dispensant veraciter preter solam absolutionē penitentie. ⁊ ideo nulla iterant̄ preter illa nisi forte vnctio extrema. ⁊ sic cum ordo habeat caracterem qui p̄ter spiritussancti gratiā qua peccata delentur existit. dicendū ꝙ per eos possunt veraciter dispensari.

17 Ad illud ergo quod obijcit̄ de Innocentio ⁊ Gregorio. ad illas duas autoritates. dicendū ꝙ ideo dicit̄ recipere maledictionē qꝛ grām nō recipit. ideo dicit̄ nō recipe honorē. quia nō recipit executionē q̄ ordinat̄ ab heretico preciso. qui ideo dicitur ordinē amisisse. ꝑ eo ꝙ ordinis executionē amisit. non quia amisit caracterem qui deleri non potest.

18 Ad illud quod obijcit̄ de potestate absoluendi. dicendū ꝙ nō est simile. quia absolutio sacerdotalis aut nulla est aut sine fictione est. nullus autē scienter ab heretico absoluit̄ qui careat fictione. Aliter tamen potest dici ꝙ potestas quadruplex reperitur in ministris ecclesie. Quedam nāqꝫ est fundata sup ordinem p̄ncipaliter vt potestas cōficiendi. Quedam sup iurisditionē canonicā p̄ncipaliter. vt potestas excōmunicādi. Quedam sup ordinem ⁊ eminentiā. vt potestas ordinādi.

Quedā sup ordinē ⁊ iurisditionē. vt ptās absoluēdi ⁊ ligandi in foro penitētiali. Et quoniaʒ caracter auferri nō potest. ideo potestas que cōsequit̄ caracterē de facto auferri nō potest. Sed quoniā iurisditio descendit ordinate a supiori ad inferius. ita ꝙ plenitudo est in summo pontifice. ideo potest auferre eam. ⁊ potestatē que cōsequit̄ ipsam minui. Vn̄ potest excōmunicādo auferre potestatē absoluendi ⁊ excōmunicandi. sed non ordinādi. Et ꝑ hoc patet r̄nsio ad multa. ⁊ ad sequēs etiā. Qd̄ eīn obiicit̄ ꝙ in summo pontifice ē plenitudo potestatis. verū est ſm ꝙ potestas cōsequit̄ iurisditionē. que maxima ⁊ in termio est in eo. sed non inq̄ntum sequit̄ caracterē. quia ille immediate a deo imprimit̄. ⁊ est in omnib⁹ equalis. tamē executio omnis potestatis debet fieri ſm eius regnū. et ideo si ipse ꝓhibeat nō potest talis potestas licite exire in actū. quia ab ipso dependet. ⁊ sic patet totū.

Questio. iij. c

Utrum symoniacus episcopus aliquē valeat ordinem vendere. Et ꝙ sic videt̄. quoniā nihil prohibet̄ nisi qd̄ fieri est impossibile. alioquin frustra ꝓhibet̄. sed sacri ordinis venditio ꝓhibetur. j.q.j. ca. ꝓhibet. sanctoꝝ inq̄t patrū exempla sequētes ordinari quēq̄ in ecclesia dei vel ꝓmoueri per pecuniam autoritate sedis apostolice modis omnib⁹ ꝓhibemus. ergo ⁊c̄. Item quod potest furtiue accipi potest etiā pecunia emi ⁊ vendi. sed ordo sacer potest furtiue accipi. sicut dicitur extra de eo qui furtiue ordinem suscepit. vbi cum eis dispensat̄ si ingrediant̄ religionē ꝙ possunt in susceptis ordinibus ministrare. ergo ⁊c̄. Iteʒ quod est in humana dispensatiōe potest emi ⁊ vendi sicut ⁊ liberaliter ministrari. sed ordinum collatio in humana dispensatiōe consistit. ergo potest emi ⁊ vendi. ergo symoniace dari. Iteʒ caracter ordinis stat cum quātacūq̄ culpa ⁊ malicia. ergo ⁊ potestas ordinandi ⁊ ordinem suscipiēdi. ergo quātacūq̄ sit in aliquo symoniaca prauitas. tamē non videt̄ dationem vel susceptionē ordinis impedire. Contra. Gregorius dicit ⁊ habet̄. j.q.j. quicūq̄ studet preciȷ datione sacrum ordinē accipere. nō est sacerdos. sed inaniter tm̄modo dici cōcupiscit. ergo ꝑ symoniā ordo nō pōt suscipi. ergo nec symoniacus dare. Iteʒ Leo papa sic argūt. j.q.j. si non gratis datur vel accipit̄. gratia nō est. Symoniaci autē nō gratis accipiunt gratiam que maxime in ecclesiasticis ordinibus operat̄. si aūt non accipiunt. nō habent. si autē nō habent. nec gratis nec non gratis cuiq̄ dare possunt. Item dona spiritussancti sunt in potestate dei nō hominis. ideo enim sancti spirit⁹ dicunt̄ ⁊ sunt. quia ipse ea donat. ergo nemo potest ea habere nisi a spūsancto. sed spiritussanctus cum sit liberalissim⁹ nihil potest vēdere neq̄ vendit. ergo eius dona nec pecunia possunt vendi. nec precio comparari. si ergo donū spiritussancti est impossibile precio vendi vel emi. ergo nec ab aliquo symoniaco dari. Item in sacris ordinibus. scʒ diaconatu ⁊ sacerdotio spirit⁹ datur. quod patet ꝑ hoc qd̄ dicit̄ ibi. Accipite spiritūsanctū. sed spiritussanct⁹ nō potest vendi. ergo nec ordines sacri qui etiā eius datione conferunt̄. Probatio minoris. Quod pōtest emi ⁊ vendi. potest in seruitutē redigi. sed spiritussanctus nō potest redigi in seruitutem. ergo ⁊c̄. Querit̄ igitur quōmō symoniaci studiosa voluntas emendi vel vendendi spirituale possit incidere in sacrorum ordinum collatione vel aliorum spiritualium. cum illa vt videt̄ vendi non possint. R̄ ad predictorū intelligentiā est notandū. ꝙ spirituale dicit̄ tripliciē. Uno modo ꝙ est spirituale pure. vt gratia ⁊ virtutes ⁊ dona. ⁊ hoc nec facto nec de iure vendi potest. imo si quis habens vellet vēdere. nō solum nō acquireret amplius. sed etiaʒ qd̄ haberet amitteret. Alio modo spirituale est qd̄ adiungit̄ scʒ rei corporali. que tamē ratione illius spiritualis consecrat̄ ⁊ accipit rationē spiritualis. ⁊ hoc spūale de iure non potest vendi. pro eo ꝙ nō potest poni sub precio. de facto tamē ratione rei corporalis vendi potest. ⁊ talia sunt sacramēta ecclesiastica. Quoddā est spūale quod adiungit̄ rei corporali. que tamē habet rationem rei temporalis. vt calix cōsecratus vel etiā ius patronatus. quia ibi cōsecratio iuncta est argento. ⁊ ius patronatus fundo. ⁊ illud dicit̄ spirituale. quia spirituali annexū. ⁊ hoc de facto vendi potest. de iure nō potest vendi. tamen potest cum eo cui adiūctum est in venditiōe transire. calix enī consecratus vendi potest. ita tamē ꝙ consecratio non vendat̄ sed argenti valor. ⁊ fundus vendi pōt cui annexū est ius patronatus. sed nō ipm̄ ius patronat⁹ de iure quin cōmittat̄ symonia. Hijs prenotatis ad ordines veniēdum est. in quibus est aliqd de primo genere. scʒ gratia sanctificans. aliquid de secūdo. scʒ potestas misterialis per aliquod signū exterius dispensata. cui insepabiliter est adiuncta. Primā impossibile est precio comparare nec vendere. secundā vō possibile est pro precio dari. quia inseparabiliter est adiūcta exteriori sacramēto. ⁊ cū illud possit ꝓ pecunia dari. pōt ⁊ illa potestas vendi. ⁊ sic patet ꝙ symoniacus symoniace ordines dare potest. Ad illud ergo quod obiicit̄ de Gregorio ⁊ de Leone papa patet responsio. ꝙ loquūtur de gratia gratū faciente. que non potest nisi gratis dari. ⁊ hec est que sacrum facit nō q̄ntum ad potestatem que iūcta est rei exteriori posite in hominis dispensatiōe. Ad illud quod obiicit̄ de donis spiritussancti ⁊c̄. dicendū ꝙ dupliciter est loqui de huiusmodi donis gratis datis. Aut ratiōe sui. aut ratione annexi. ⁊ ſm hoc duplicē habent dispensatorem. q̄ntum ad se habent dispensatorē spiritūsanctum qui caracterem imprimit vel totam trinitateʒ. Q̄ntum vō ad annexū dispensatorem habent hominem purum. ⁊ primus nunq̄ vendit. sed secūdus vēdere potest annexū illi qd̄ est quodāmodo spirituale. ⁊ ꝓpter illud emit̄. ⁊ ideo ipsa dona dicit̄ vendere. ⁊ potest. cum in eius potestate cōmissa sint temporalia dispensanda. Ad illud quod obiicit̄ vltimo ꝙ spiritussanctus nō potest redigi in seruitutē. dicendum ꝙ in seipso vendi non potest. tamē eius effectus vendi possunt. ꝓ eo ꝙ sunt in humano dominio constituti. ⁊ sic concedendū est veros ordines a symoniacis posse dari. Quio nō dent̄ nec recipiant̄ ad vtilitatem sed potius ad damnationē. ⁊ bonū cōuertat̄ eis in malū.

19 20 21 22

Questio. iiij. d

Utrū dans ordines symoniace ex hoc ipso fiat hereticus. Et ꝙ sic videt̄. Greg. in registro ⁊ habet̄ prima. q. j. pr̄b: si per pecuniā ⁊c̄. decimas. ⁊ altare ⁊ spiritūsanctū emere vel vendere symoniacam heresim

nullus fidelium ignorat. Item in eodem. quisquis per pecuniã ordinatur. ad hoc vt fiat hereticus promouetur.

Item. j. q. j. eos q pecunias τ infra. tolerabilior est macedonij τ eorum q circa ipm sit spũssancti impugnatorum ipsa heresis. illi enim creaturã τ seruũ dei pris τ filij s. s. delyrãdo fatentur. isti vero eũdẽ spiritũsanctũ efficiunt seruũ suum ergo videtur q sit ibi pessima heresis. Item omnis qui extimat donũ dei possideri errat τ hereticus est iudicãdus. sed omnis vendens vel emẽs ordines extimat donũ dei pecunia possideri. ergo τc. Item nullus est maior error circa naturalia q̃ vni contrario attribuere suum contrariũ. vt si quis ponat albũ nigrũ. τ circa maiores nullus maior q̃ ponere bonũ malũ. ergo nec circa diuina aliquis est maior error q̃ ponere dei gratiã non esse gratiã. hoc autẽ ponit omnis qui eã emere vel vẽdere cõtendit. ergo τc. Itẽ sicut filio attribuitur sapiẽtia. ita spũisancto largitas. sed qui attribueret filio insipientiã laberetur in heresim. ergo qui attribuit spũisancto auariciã hereticus est. sed qui credit dona spũssancti per pecuniã vendi vel emi est huiusmodi. quia ponit spiritũsanctũ esse venalem. ergo τc. Contra. nulla heresis est in contractu sed in credulitate. sed symonia est in cõtractu emptionis τ venditiõis. ergo non videtur q symoniacus fiat hereticus. Item heresis est peccatũ in filiũ τ contra veritatẽ. sed symoniacus peccat cõtra spiritussancti gratiã τ bonitatẽ. ergo non videtur esse hereticus. Item nõ videtur labi in aliqd peccatũ vendẽdo spũssancti donũ. qr dicitur. j. Reg. ix. de Saul. et. iij. Reg. xiiij. de vxore Hieroboam q vtriqz ad sanctos prophetas precium detulerũt pro prophetia. τ manifestũ τ cõstans est prophetiaz donũ dei esse. ergo τc. Item per apostolũ. j. Cor. ix. si nos vobis spũalia seminamus. nõ est magnũ si carnalia vestra metamus. ergo licitũ est pro spũalibus carnalia accipi. non ergo videtur peccare. Item nõ videtur peccare qui emit. qr regnum celorũ qd est supremũ inter omnia vendi põt τ emi. sicut dicit Gregorius. regnũ celorũ tantũ valet quãtũ habes. ergo τc. Item qui emit dat tpale pro spũali. ergo carius habet spirituale q̃ carnale. ergo nõ auertit se ab incõmutabili bono. imo se potius conuertit. ergo nõ peccat. qr peccatũ est auersio ab incõmutabili bono τ cõuersio ad cõmutabile. Rñ dicendũ q sacri ordines nec aliquod sacramentũ per pecuniã dari potest sine graui τ enormi peccato. pro eo q spũale qd qr sola libertate pro sui dignitate dandũ est mercatur et facit vile. Rursus qr illud qd erat inpreciabile sub precio ponit. qd nullo mõ potest fieri quin fiat cõtumelia spũisancto. ideo illud non tm̃ est malum in se imo etiã fm se. Si autẽ tu queras a me vtrũ sit peccator in fide vel in moribus. dicendũ q ille qui emit vel vẽdit spiritualia. aut credit ea pro precio posse estimari. τ valori rei terrene equari. τ pro pecunia possideri. τ hec est heresis manifesta. τ sic estimauit symon magus. talis enim erat infidelis. quia credidit gratiã nõ esse gratiã. Aut ille qui vendit τ emit nõ credit q gratia dei per pecuniã comparetur. sed tamẽ putat se spirituale aliquid assequi qd ad humanã spectat dispensationẽ. τ sic nõ est peccatũ fidei sed morũ. quoniã talis pop timere nouit τ male facit. sicut τ ille qui fornicatur sciens fornicationẽ esse peccatũ nõ errat in fide sed in via morũ. τ sic symoniacus est auarus. τ in pessima specie auaricie. nec est hereticus proprie. sed tamẽ a sanctis hereticus vocatur. siue qr ad modũ heretici operatur. siue pro hereticus pcitur a dei seruitio τ cultu propter enorme scelus. τ sic patet quomõ respõdendũ sit ad illud qd obijciebatur q symoniacus non sit hereticus. Patet etiã qd ad vtrãqz partẽ obijcitur. Ad illud vero quod ostẽditur q non sit peccatũ vendere exemplo prophetarũ. dicendũ q nullus propheta donũ vendidit prophetie qui esset bonus τ sanctus. sed solum mali. sicut expresse reprehenduntur tales in Michea. iij. vbi dicitur. sacerdotes eorũ in muneribus iudicabant. τ prophete in pecunijs diuinabant. propter vos syon quasi ager arabitur.

Ad illud quod obijcitur de vxore Hieroboã τ Saul dicendũ q nunq̃ legitur q ille prophete aliquid recepissent. sed ignorãter illi dicebant. quia morẽ istũ accipere cõsueuerunt quodãmodo a diuinis ariolis. qui non erant prophete veri. Ad illud quod obijcitur q seminans spiritualia potest metere carnalia. dicendum q si propter hoc seminat vt illa metat finaliter. maxime si pactio interueniat nõ est iusticia. imo malicia τ auaricia. q si hoc nõ intendat pncipaliter. imo carnalia metit vt se sustentet τ spũalia seminet. nulla est auaricia. nulla est mercatio. imo manifesta iusticia. sicut multiplici exemplo apostolus. j. Cor. ix. probat. quoniã talis debet sustentari. Unde ex hoc patet q si doctor τ cõsiliarius τ medicus τ alij qui laborãt de consilio siue de doctrina preciũ recipiant propter laborem τ suam sustentationẽ. nulla est culpa. nulla est symonia. Si tamẽ quis venderet donũ diuinitus datum non laborem suum iudicaretur symoniacus. Silr dicendũ est de celebratione missarum et consimiliũ.

Ad illud quod obijcitur q regnum celorũ emitur. dicendũ. q emptio illa non est emptio pro eo q precium eius nõ est nisi bona voluntas. que mercedẽ non intuetur. vnde q̃uis sine mercede non possit seruire. tñ quia liberaliter deseruitur. nulla omino pactio interuenit. totum spirituale est. Ad illud quod obijcitur q se conuertit ad bonum spirituale. dicendũ q q̃uis se cõuertat. tamẽ cõuertit se inordinate τ hoc est magis auerti q̃ conuerti. Exemplo huius est in lucifero qui ad deũ se cõuertẽs volens ei equari. magis recedit q̃ accedit. sic qui cõuertitur ad emendũ donũ spũssancti. magis a deo recedit q̃ ad eum accedit τc.

Consequẽter q̃rtum ad secundũ articulũ queritur de possibilitate suscipiendi ordines. de q quatuor queruntur. Primo queritur vtrum ad hoc q ab aliquo possit ordo recipi requiratur sexus virilis. an femina possit suscipere. Secũdo vtrũ ad ordinis susceptionẽ necessarius sit vsus rationis. Tercio vtrũ necessaria sit indiuisio carnis. Quarto vtrũ necessaria sit cõditio libertatis.

Questio. j. c

Or sexus virilis requiratur ostenditur pmo sic. Nullus ordo potest conferri nisi ei qui habet naturalem possibilitatẽ vel aptitudinẽ ad illum. nullus autẽ habet possibilitatẽ ad ordinẽ qui non habet ad tonsurã τ coronam. τ nullus ad hoc habet naturalem aptitudinem quẽ decet semp habere velatũ caput. Si ergo solum virum p naturã decet orare capite nõ velato. mulierẽ autez velato capite. sicut dicitur. j. ad Cor. xj. qd nec ipsa natura docet. ergo τc. Item nullus est

possibilis ad ordines suscipiendos nisi qui dei gerit imaginem. qz in hoc sacramento homo quodammodo fit deus siue diuinus. dum potestatis diuine fit pticeps. sed vir ratione sexus est imago dei sicut dicit. j. Cor. xj. ergo nullo modo mulier potest ordinari. Item in ordine spiritualis potestas datur ordinato. sed talis potestatis nõ est mulier susceptibilis. sicut dicit. j. ad Thimo. ij. mulierẽ in ecclesia docere nõ pmitto. neqz dominari in virũ. ergo nec ordinis. Item ordines alij pparant ad episcopatũ si quis bene in illis cõuersetur. sed epus sponsus est ecclesie. ergo cum mulier nõ possit ad episcopatũ pueh sed tm̃ vir. alioqñ spõsus ecclesie nõ esset. ergo ad ordines antecedẽtes promoueri est tm̃ virorum. Contra. Judicũ. iiij. legit. q delbora iudicauit israel τ ei pfuit. ergo videt q mulieri cõpetat potestas iudiciaria. maxime qñ abundat in gratia. ergo τ potestas sacerdotalis. Item i nouo testamẽto videmus abbatissas quib⁹ cõmittant collegia regenda. ergo videt q eis cõmitti debeat potestas absoluẽdi τ ligandi. ergo pari ratione videt q cõferri possit eis ordo sacerdotalis. Item ordo sacerdotalis τ alij respiciũt animã τ nõ carnẽ. Sz qñtũ ad animã nõ est distinctio sexus. imo ita imago dei ẽ mulier vt vir. ergo eque bene est susceptibilis ordinis.

Item nõ est maior pfectio q̃ sit status religionis. nec maior fortitudo q̃ sit in ppessione martyrij. Sz mulieres admittunt tam ad religionẽ q̃z ad martyrium. ergo debent τ possunt admitti ad ordinẽ sacrũ. R° dicendũ q cõmunis hoc tenet opinio q mulieres ad sacros ordines admitti nõ debent. Nam expresse dicit dist. xxiij. sacratas deo feminas vel monachas. sacra vasa vel sacratas pallas penes vos cõtingere. τ incẽsũ circa altare deferre platum est ad apostolicã sedẽ. que omnia vitupatiõe τ reprehensione plena esse nulli recte sapienti est dubiũ. quia pter hui⁹ sancte sedis autoritate ne pestis hec latius diuulget p omnes puincias abstergi citissime mãdamus. τ sicut omnes cõsentiunt q pmoueri nõ debent. sed vtrum possint dubiũ est. Sane quorũdaz opinio fuit q possunt qui dicti sunt cathafrige. qui etiã non solũ pmissis autoritatibus innitunt. sed autoritatib⁹ adherent canonũ τ p se adducũt. in quib⁹ ostendit mulieres antiquit⁹ ordines suscepisse. Dicit eñ. xxvij. q. j. diaconissam. ante annos. xl. nõ debere ordinari statuim⁹. Et in eadem questione si q̃s rapuerit vel sollicitauerit diaconissam. Et similit dist. xxxij. fit mẽtio de psbytera. Sz si attendat qd dicitur distinctiõe. xxij. psbyterã τc. ibi ostendit q psbytere vocant vidue τ seniores τ martyres. τ ex hoc colligit q diaconisse dicebant que cõmunicabãt cuz diaconib⁹ in legendo omeliã. quibus fiebat aliqua bñdictio. Unde nullo modo credendũ ẽ q vnq̃ fm canones mulieres fuerint ad sacros ordines pmote. Et fm saniorẽ opinionẽ τ prudentiorẽ doctorũ non solũ non debent vel nõ possunt de iure. verũetiã nõ possunt de facto. Et si querat ratio hui⁹ dicendũ q hoc nõ venit tã ex institutiõe ecclesie q̃ ex hoc q eis non competit ordinis sacramentũ. In hoc enim sacramento psona que ordinat significat xpm mediatorem. τ quoniã mediator solum in virili sexu fuit. τ per virilem sexum potest significari. ideo possibilitas suscipiendi ordines solum viris competit. qui soli possunt naturaliter repñsentare. et fm caracteris susceptionẽ actu signum hpis conferre. τ ista positio probabilior est τ multis autoritatibus sanctorũ potest pbari. Ad illud ergo quod obijcit de delbora: dicendum q illa fuit potestas temporalis non spũalis. Mulieribus autẽ bene licet temporaliter dominari. sed non spũali dominio. Cuius ratio est q ille qui dominat gerit typum capitis christi. quoniã ergo mulier non potest esse caput viri. ideo ordinari non potest.

Ad illud quod obijcit de abbatissis. dicendũ q nõ habent locum plationis ordinarie. sed quasi loco abbatis sunt substitute. pter piculum cohabitandi cũ viris. vnde nõ possunt ordinarie absoluere nec ligare. officium autẽ sacerdotale vel etiã cuiuslibet ordinis cui datur. datur etiã potestas ista. τ ordo significationẽ habet que nõ competit mulieri q̃uis regimẽ competat. Ad illud quod obijcit q ordo respicit animã. dicendũ q ordo nõ respicit animã tm̃. sed animã vt est carni cõiuncta. τ hoc ratione significatõnis que consistit circa signũ visibile. ac per hoc etiam circa corp⁹. τ executio τ vsus ordinis cõiunctũ respicit. quoniã nec ordinis significatio. nec etiaz dispensatio sic cõpetit mulieri sicut supius pbatum est. τ sic patet illud. Ad illud quod obijcit de pfectione religionis τ martyrij. dicendũ q est perfectio que respicit gratiam gratum facientẽ. τ hui⁹ eque bene est susceptibilis mulier vt vir. τ est pfectio status qui respicit aliquid gratis datum. τ hic potest cõpetere vni seruẽ q̃uis nõ competat alij. quia hec nõ tm̃ respicit qd est interius. sed etiã qd est exterius. talis est pfectio ordinis in qua est collatio potestatis quã constat mulieribus minime cõuenire.

Questio. ij. F

Utruz ad susceptionẽ ordinis necessarius sit vsus rationis. Et q sic videt. quia nobilius τ pfectius sacramentũ est sacramentũ ordinis q̃ sacramentũ matrimonij. τ in altiori statu ponit. sed sacramentũ matrimonij nõ potest a furiosis τ ratione carentibus cõtrahi. sicut expresse habet infra. ergo τc. Item hoc videtur per formam qua nullus offert aliquid nõ intelligenti. sed ordinãdo dicit ordinans ordinato. accipe potestatem τc. ergo psupponit i eo discretionem. si ergo non habet discretionẽ. non videtur ordinem posse suscipere. Item vsus istius sacramenti nulli potest competere nisi habenti rationis vsum. ergo si alij datur. frustra datur. ergo si deus frustra nihil facit. videtur q ei qui non habet vsum rationis nunq̃ sacramentũ ordinis conferat. Item si quis offeret potestatem recusanti. nõ esset ibi potestatis susceptio. quoniam sicut se habet collatio ad voluntatem dantis. ita susceptio ad voluntatem suscipientis. ergo si dans non dat nisi velit τ intendat. suscipiens non suscipit nisi velit τ intendat. Item tempus τ etas determinant in susceptione ordinis dist. lxxvij. Sed hoc non est propter aliud nisi propter discretionem τ vsum rationis qui non habet in minoribus annis. ergo τc. Item sacris ordinibus de necessitate est annexa continentia. sed nullus obligatur ad continentiam nisi vsum habeat rationis. τ p consensuz proprie voluntatis. ergo saltem ad sacros ordines nullus potest ante annos discretionis promoueri. ergo necessarius est vsus ratiõis. Cõtra. alia sacramẽta q̃ imprimũt caracterẽ vt baptism⁹ τ cõfirmatio ante

vsum rationis dari possunt. ergo videt̃ pari ratione q ⁊ istud sacramentū. Item hoc ipsum videt̃ extra de clerico ordinato ꝑ saltū vbi dicit̃ q infra ānos discretiōis ad minores ordines est ꝓmotus. ⁊ post sine iteratione cōcessum est ei in huiusmodi ministrare. Itē sacerdoti quando ordinat̃ dant̃ claues ligandi ⁊ soluendi etiā si sacerdos scientia careat. ergo multo fortius puero dari poterit ordo si careat vsu rationis.

Item si aliqs timore mortis cōpulsus se ordinari patiat̃. ⁊ malit ordinari q̄ mori. est ordinatus. sicut ⁊ in baptismo manifeste patet. ergo sufficit voluntas coacta. ergo nō est necessariū q libere cōsentiat. ergo nō videt̃ necessaria etas. Item sapiētis est respicere non tm̄ p̄sens sed etiā qđ futurum est. ergo si multi carent discretiōe de quib⁹ p̄sumit̃ q aliquando fiant discreti. videt̃ q saltem ordo possit eis cōmitti. ⁊ executio maneat in suspenso. Item si aliquid ex parte suscipiētis esset necessariū in ipa ordinatōne. oporteret q saltē cōsensum suū exp̄meret. ⁊ q ab eo requireret̃. sicut fit i matrimonio. sed hoc modo nō fit in ordine. ergo nō videt̃ q sit necessari⁹ cōsensus. ergo nec

34 vsus rationis. R°. ad hoc dicunt aliqui q ad ordinū omniū susceptionē quert̃ rationis cōsensus. ꝓ eo q in quolibet ordine officiū cōmittit̃ respectu actus eliciēdi a rōne. ⁊ officiū nulli cōmittit̃ nisi ei qui vult recipere. ⁊ ideo dicunt q vsus ratiōis requirit̃ in ordinato. alioquin nihil oīno fit. Sed tamē illud videt̃ esse contrariū decretali de clerico ꝑ saltū ordinato. vbi tangit̃ q ad minores ordines infra annos discretionis ꝓmotus est. Amplius. tota die videmus paruulos ad ordines minores ꝓmoueri. qui nec sciunt q̄d sit ordo. nec quid ibi detur. ⁊ iterū vsus cōfirmatiōis nō est ante adultam etatem. ⁊ tamē sacramentū dari potest. Et ideo est alia opinio magistroꝝ q ad aliq̄d requirit̃ vsus rationis de necessitate sacramēti. ad aliquē ordinem de necessitate p̄cepti. ad aliquos de necessitate ⁊ cōgruitate. Ad episcopatū nāq₃ (quoniam ibi cōtrahit̃ matrimoniū sp̄ūale) necessario requirit̃ cōsensus sine quo non fit matrimoniū nec spirituale nec corporale. vt infra videbit̃. ac ꝑ hoc necessario requirit̃ vsus ratiōis ⁊ discretiōis de necessitate sacramenti. licȝ multa alia requirant̃ de necessitate. s. precepti. Ad ordines vō sacros requirit̃ ratiōis vsus de necessitate p̄cepti. ꝓ eo q ad illos ordines nō debent admitti nisi qui possunt ad cōtinentiā obligari. ⁊ ideo qui ordinant scienter eos qui nō possunt obligari. q2 ratione carent. faciūt contra statutū ⁊ p̄ceptum ecclesie. ⁊ ideo si tales ordinant̃. externus caracterem recipiunt de facto. quia nō contradicūt. q̄uis non cōsentiant. Ad minores vō ordines requirit̃ de honestate rationis vsus. quia ibi cōstituunt̃ officia que spectāt non solum ad habentes vsum rationis. imo etiā ad habentes scientiā literature. Sed tamē q2 illi ordines sunt ad quādam assuefactionē. vbi ex aliqua vtilitate vel necessitate videt̃ expediens. possunt ad minores ordines ꝓmoueri etiā ante ānos discretiōis. Sȝ q ita passim ꝓmouent̃. ⁊ bn̄ficiis ecclesiasticis ditētur. vix potest esse sine cōceptu canonū. ⁊ scandalo hominū. ⁊ ꝑiculo animarū. Cōcedende ergo sunt rationes ostendentes q non est necessarius vsus rationis ad sacramenti esse vel suscipere. sed solum q̄tum ad bene esse ⁊ digne suscipere. loquēdo de ordinib⁹ ꝓprie.

35 Ad illud quod obiicit̃ de matrimonio. dicendum q̄ non est simile. q2 in matrimonio non requirit̃ vsus rationis ꝓpter dignitatem sacramenti. sed propter significationē cōiunctionis dei ⁊ anime. que nō est nisi in mutuo respectu sensibili. p̄terea non concludit hoc generaliter de sacramēto ordinis. sed solum de dignitate episcopi.

36 Ad illō quod obiicit̃ q dicat accipe. dicendum q illa oblatio significat magis imperium ⁊ potestatem dantis q̄ executionem suscipientis. vnde illius non tm̄ est offerre sed conferre. ⁊ nisi sit obex cōtrarie voluntatis. ita q omnino sit inuitus recipit sacramentū. s̄m q indicat̃ de sacramēto confirmationis.

37 Ad illud quod obiicitur de vsu. dicendū q et si non habeat statim vsum. quia sperat̃ aliquādo habere. non frustra datur sacerdotibus. sicut etiā datur sacerdotiuȝ ei qui longe post differt celebrare.

38 Ad illud quod obiicit̃ de recusante. dicendum q hic est sophisma cōsequētis. recusans non recipit. ergo non oportet q recipiēs consentiat. quia medium est inter recusantē omnino ⁊ cōsentientem.

39 Ad illud quod obiicitur de tempore ⁊ etate. dicendū q determinatio ista tp̄is nō est q̄tum ad sacri necessitatē. sed potius q̄tum ad susceptiōis cōgruitatem ⁊ solēnitatē. quaȝ in maioribus ordinibus oportet seruari. saltem q̄tuȝ ad annos discretionis. ꝓpter votū cōtinentie ⁊ ordinum dignitatem. vlterior vō ꝓtelatio temporis q̄tū ad sacerdotes q̄tum ad tempora moderna non exigitur. quia sicut in multis malicia supplet etatem. ita in multis bonitas ⁊ sanctitas supplet. Preterea multi nūc ordinant̃ qui non p̄ficiunt̃ populo. vt religiosi. ideo nō oportet in eis ita seruare tempora vt in aliis. maxime si sit sanctitas vite. ⁊ sciētia. ⁊ maturitas morum. Ad illud quod obiicit̃ de cōtinentia iam patet r̄nsio. nam cōtinentia in sacris ordinibus non est de esse sed de bene esse.

Questio. iii. §

Utrum ad ordinis susceptionē necessaria sit indiuisio carnis. Et q sic videt̃. i. ad Thimo. iii. oportet episcopū esse vnius vxoris virū. ⁊ hoc ip̄m dicitur de diacono. Item Ambrosi⁹ ad Uercellēses. ⁊ habet̃ xxxiii. dist. cognoscimus non solū de episcopo ⁊ p̄sbytero apostolū statuisse. sed etiā patres in cōciliis iniūctū tractatū addidisse. clericū quēpiam non debere esse q̄ secūda cōiugia sit sortitus. Item ille nō potest ꝓmoueri qui habuit vxorem cui⁹ caro est diuisa. ergo multo minus potest ille qui habuit plures vxores. Preterea patet ex hoc qđ dicit Inno. dist. xxxiii. Si quis viduam licȝ laicus duxerit vxorem. seu ante baptismū seu post. nō admittat̃ ad clerum. Item sacerdos siue episcopus gerit figuram christi. sed christus nō fuit diuisus imo vnitus vnitate nature. ergo deficit in tali significatio ordinis. ergo ⁊ ordo. q̄m significatio est essentialis sacramēto. Item bigamis est ꝓprietas que nūq̄ relinquit̃. nec potest ille qui est bigamus fieri nō bigamus. ergo si impedit sacramētum. videt̃ q reddat se impossibilē ad ordinis susceptionē. Contra. carnis corruptio non impedit sacramenti susceptionē. ergo nec diuisio consimili ratiōe. Itē si carnis diuisio impedit q̄ est cum vxore vituperabilior sit illa que est cum meretrice. multo fortius illa impediret. sed illa nō impedit. ergo nec ista.

Item si carnis diuisio impedit. aut ratōne alicui⁹ qđ sit in carne. aut ratōne eius qđ sit in anima. Ratione alicuius qđ sit in carne non videt̃ q relinquat aliā dispositionē q̄ in cognitione vni⁹. Rōne alicui⁹ qđ sit in anima non. q̄m mortua vxore nihil remanet

de matrimonio. Item quero quare impedit. Si propter defectum sacramenti. quero cuius. Contra. si matrimonii. plus deficit a sacramento matrimonii qui nunquam contraxit quam qui bis contraxit. ergo non deficit a sacramento matrimoniali. Si a sacramento ordinis. Contra. bigamia non attenditur secundum sacramentum ordinis. sed secundum matrimonium. ergo non deficit ordo. Est igitur questio quare divisio impedit et non corruptio. Et iterum quare corruptio impedit in muliere ut non conteratur. quare non similiter et in episcopo. Et iterum. quare fornicatio uxoris potius faciat virum irregularem quam fornicatio viri. cum potius puniendus sit propter divisionem carnis sue quam aliene. Respondeo ad

40 predictorum intelligentiam est notandum quod sacramentum ordinis abundat ab aliis in ratione signandi. quoniam non solum illud quod adhibetur exterius signat. immo ipse suscipiens signum est. et signat ipse episcopus consecratus vel presbyter ordinatus ipsum christum secundum quod factus est. et in hac proprietate differt ab aliis sacramentis preterquam a matrimonio in quo ipse vir qui est subiectum ipsius sacramenti signum est ipsius christi sicut mulier signum est ecclesie. et ita concurrunt ad idem significandum. Quoniam ergo de significatione ordinis primaria est quod ordinatus significet christum ut sponsum ecclesie. et hoc non potest significare bigamus qui habuit uxorem viduam. quoniam ecclesia unicum habuit sponsum. et ipse unicam habet sponsam. hinc est quod tales inepti sunt ad ordines. maxime principales et sacros in quibus homo iam incipit expresse figurare christum. unde bigamia reddit ineptum ad diaconatum et subdiaconatum et sacerdotium. et potissime ad episcopatum. et ideo in his ordinibus nunquam legitur dispensatum. nec dispensari debet. non quia sacramentum essentialiter deficiat. immo bigamus recipit caracterem. sed quia perfectio sacramenti in ipso deficit que nulla ratione potest suppleri per hominem nec representari. tamen in ordinibus inferioribus ex causa necessitatis dispensationem recipit. sicut dicitur xxxiiii. q. i. necessitate cogente. Et iterum. lector si viduam etc. Ex his patet quod divisio carnis impedit. et quare impedit. et que di-

41 visio. Ad illud ergo quod obiicitur de corruptione. dicendum quod non est simile. quia non repugnat necessitati sacramenti nec significationi ut bigamia. Similiter divisio per fornicationem non impedit. quia non est divisio per

42 significationem. sed hec est divisio signis. Ad illud quod obiicitur. aut ex parte anime. aut ex parte carnis. dicendum quod ratio sumitur ex parte totius hominis cuius est matrimonium contrahere. et quod est subiectum matrimonii. in quo quidem est impedimentum non ratione immunditie vel qualitatis absolute que fit in carne. sed propter significationem deficientem. Quia enim contraxit cum una signat christum. quia vero ab una recessit et contraxit cum secunda. recessit a significatione. et ita est defectus sacramenti. scilicet unitatis que in sacramento matrimonii et ordinis de-

43 bebat significari. Et per hoc patet sequens quod obiicitur de defectu sacramenti. dico enim quod in eo deficit sacramentum unitatis. quod sive deficiat ex parte sua. sive ex parte uxoris. reddit ipsum minus idoneum ad ordinis sacramentum. Si ergo queras quod sacramentum deficit. utrum ordinis vel matrimonii. dico quod sacramentum ordinis deficit. quia non est perfectio que possit significare quod exigit ordo. Preterea est defectus sacramenti matrimonii. defectus inquam non simplicis negationis. sicut est in eo qui nunquam fuit uxoratus. sed defectus privationis ubi aliquid est de significatione. aliquid de privatione. que generat quandam enormitatem sive deformitatem. ratione cuius ad tam nobile sacramentum non debet admitti. Ex his patent questiones sequentes. quare scilicet impedit divisio. non corruptio. quia non privatur sacramentum aliquod. nec efficitur defectivum propter corruptionem sicut propter divisionem. Ad illud quod queritur

44 quare non impedit corruptio consecrationem viri sicut et mulieris. dicunt aliqui iuriste quod episcopus signat ecclesiam militantem. sed virgo signat christum qui fuit virgo. sed illud non capit ratio recta. Et ideo aliter dicendum quod episcopus signat christum. sed mulier signat ecclesiam triumphantem. sive ipsam ecclesiam que virgo est. et nunquam fuit nisi uxor episcopi. christus autem et si virgo fuit. tamen synagogam habuit. non ut uxorem sed ut concubinam. Et per hoc patet ultimum quare ille

45 qui desponsat corruptam ab alio et cognoscit est ineptus. et bigamus iudicatur. dicendum quod quia non est unicus unice. ista enim non est unica. et maiorem oportet significare unitatem ex parte uxoris quam viri. quoniam ecclesia non fuit copulata christo nec matrimonialiter nec alio modo. christus autem copulatus fuit synagoge. quamvis non insolubiliter. et ita non matrimonialiter. et sic patet quod omnia talia statuta sunt valde rationabilia. quia in eorum constitutione non pensatur culpa. sed potius significatio congrua etc.

Questio .iiii. et ulti. b

Utrum ad susceptionem ordinis sit necessaria conditio libertatis. Et quod sic videtur. Distin. liiii. nullus episcoporum ad clericatum servum alterius promovere presumat. Item in eodem decreto capitulo sequenti. nulli de servili conditione ad sacros ordines promoveantur. nisi a dominis prius suis legitimam libertatem consequantur. Item si servus intret religionem. redditur domino suo. et non potest ingredi nisi efficiatur liber. ergo pari ratione. nisi efficiatur liber non poterit ad sacros ordines promoveri. Item nemo potest duobus dominis servire sicut ipse salvator testatus est. sed cum officium clericale totum hominem sibi requirat dedicari. nullus ad hoc poterit promoveri qui sit in alterius potestate. Contra. servus sapiens dominabitur stultis filiis dicitur Proverb. xvii. ergo videtur quod ubi est sapientia et vite bonitas. quod nihil ex parte servitutis obsistat. Item ordo dicit potestatem spiritualem. servitus dicit subiectionem corporalem. sed subiectio corporalis non habet repugnantiam cum eo quod spirituale est. ergo etc. Item deus non est acceptator personarum. ergo tantum placet ei obsequium servi sicut obsequium domini. ergo sicut possunt ad divinum cultum et clericatum assumi domini. ita etiam possunt servi. Item alia sacramenta ita libere possunt accipere servi ut domini. et ad ea ita convenienter admittuntur. ergo pari ratione videtur quod ad ordinem. Iuxta hoc queritur si servus sit ordinatus ignorante domino. utrum sit ei restituendus. Item si restituitur. quare non res alie consecrate.

46 et iterum quanto tempore possit repetere. Respondeo ad predictorum intelligentiam notandum est quod sacramentum ordinis non solum abundat ab aliis secundum rationem signi. propter hoc quod non tantum sacramentum sed etiam suscipiens sacramentum tenet rationem signi. immo etiam abundat secundum rationem remedii. quia non solum ibi gratia ad curandum subiectum ordinatur. sed etiam datur gratia que ordinat ad curandum alios. unde collocat hominem non tantum in statum sanitatis. immo etiam in gradum honestatis et dignitatis.

⁊ ideo ad hoc sacramentū requirit̄ nō ꝑsona quelibꝫ. sed ꝑsona honesta cui honor ⁊ dignitas cōpetat clericalis. Et q̄m honestas multa respiciat exteriora. ideo nō solū ꝑpt̄ defectū vite efficit̄ q̄s inhabilis ad h̄ sacr̄m suscipiēdū. s̄ etiā ꝓpter defectū multoꝝ alioꝝ. Ad hoc em̄ q̄ ꝑsona sit honesta oportet q̄ ī ea cōcurrat honestas a pte originis. nomis. corpis. actiōis. ↄditionis. ⁊ ↄuersatōis. Propt̄ defectū a pte originis inept⁹ ē fili⁹ sacerdotis. spuri⁹. vel etiā q̄libet illegitim⁹. dist. xxxvj. A pte nomis siue fame inepti sunt infames. ⁊ publice penitētes. dist. v. ex penitētib⁹. Propter defectū a pte corpis corpe viciati. ⁊ demoniaci. ⁊ epilētici. di. xxxiij. cōiter diffinim⁹. Propt̄ defectū a pte actiōis vt q̄n icidit in pctm̄ enorme suum factū vt homicidiū. dis. i. fere p totū. ⁊ hoc ē ꝓpter magnū errorē q̄ ē in sanguis effusione siue iuste fiat siue iniuste. vel ꝓpter h̄ q̄ diuidit vnitatē aie ⁊ corpis. Propter defectū ↄditiōis vt seru⁹. dis. liiij. Propt̄ defectū ↄuersatōis vt curiales. di. lj. In oib⁹ aūt tradūt distinctiōes siue exceptiōes. s̄ ille spectāt ad sciētiā inferiorē. Hec tm̄ in ḡnali dixisse sufficiat. q̄ q2 sacr̄m ordinis nō tm̄ ꝑsone meritū s̄ honestatē cōsiderat. q2 cleric⁹ est ꝑsona cōis. ⁊ ordo ponit in gradū dignitatis. debent excludi illi in quib⁹ sacr̄m ⁊ alia p ↄñs possūt dehonestari. q̄m seru⁹. q̄diu in tali statu ē. est ignobilis. ⁊ ad ignobilia opa pōt cogi. ⁊ ideo nō pōt se totū mācipare cū alij sit subiectus. ideo nō pōt ad sacros ordines ꝓmoueri quātū est de sacramēti honestate. recipit tm̄ ordinē. Ad illō ḡ qd̄ obijcit̄ q̄ seruit⁹ nō impedit. patet r̄nsio p iam dicta. Verūtamē qd̄ q̄rit si seruus debet reddi dn̄o suo. R. q̄ aut ē ordinat⁹ dn̄o sciēte ⁊ ↄsentiēte. aut ignorante ⁊ nolēte. Si sciēte ⁊ ↄsentiēte. vel etiā nō ↄtradicēte. generat sibi p̄iudiciū vt ampli⁹ nō possit repetere eū. Si ignorāte dn̄o ⁊ nolēte. aut ignorāte p̄sentatore et ep̄o. aut altero. vel vtroq3 sciēte. Si eis ignorātib⁹ tūc seru⁹ tenet̄ se redimere si hꝫ pecuniā. q̄ si non hꝫ. nec eccl'ia vult eū redimere. dn̄o suo debet reddi. Si autē sciēte ordināte ⁊ p̄sentāte. tenet̄ dn̄o ī pecunia vel in alio seruo. vel in duplū. q̄ si non hꝫ. dn̄s pōt sibi resumere seruū. Aliqui tm̄ dicūt q̄ nō. si puenit ad sacerdotiū. sed de omib⁹ videt̄ qd̄ dn̄s debeat seruari indēmis. habet tm̄ ius petēdi infra annū. ⁊ quidā dicunt q̄ post ordinationē. quidā dicūt q̄ p⁹ cognitionē. Et hec oia ꝓbant̄ p illa iura q̄ dicunt̄ dist. liiij. Sunt ⁊ alia multa q̄ determinant̄ ī iure q̄ inq3 cōpetūt ordināđis. q̄ ex diuersis locis scripture sunt tracta. ⁊ maxime de pma ad Thimo. iij. ⁊ hec oia determinant̄ a di. xxiij. vsq3 ī finē ƥme ptis. ⁊ q̄m hec distinctio mag' spectat ad sciētiā inferiorē. ideo ad p̄ns ista sufficiāt ne extra metas n̄re sciētie exeā. ⁊ oia ad ipam sicut ad originē possent reduci. si quis haberet peritiā iuris canonici et diuini.

Distinctio. xxvj. De matrimonio s̄m causam formalē.

Um alia sacramēta post peccatū ⁊ ꝓpter pctm̄ ⁊c. Hec ē vltima ps totalis ptis in q̄ agit mḡr de sacramētis. In hac em̄ pte agit̄ vltimo de sacro m̄rimonij. ⁊ q̄m tūc vnaqueq3 res ꝑfecte cognoscit̄ q̄n cognoscit̄ s̄m q̄druplex gen⁹ cause. ideo ps ista hꝫ q̄tuor ptes. In ƥma agit de m̄rimonio s̄m causam formalē. In secūda s̄m cām efficientē. infra dis. pxima. Post h̄ aduertēdū ē q̄d sit ↄiugiū. In tercia s̄m cām finalē. infra dis. xxxj. Post hec de bonis ↄiugij. In quarta s̄m cām materialē q̄ est ꝑsona ⁊ legitimitas. hec em̄ ē dispositio a pte suscipiētis. ⁊ p oppositū agit de illegitimitate. ⁊ hoc facit infra di. xxxiiij. Nūc supest attēdere q̄ ꝑsone ⁊c. Prima ps in q̄ determiat de m̄rimonio s̄m cām formalē hꝫ duas. q2 em̄ m̄rimonio formalit̄ cōuenit sacr̄m. ⁊ signū. ⁊ signū sacramētale duo in se cōtinet. s̄m q̄ tale signū sigt̄ diuinā institutionē. ⁊ naturalem repsentationē. iō ps ista hꝫ duas. In ƥma agit de m̄rimonij institutiōe. In secūda de repsentatiōe siue aptatiōe signi ad signatū. ⁊ hoc ibi. Cūq3 ↄiugiū sacr̄m sit. Pria ps hꝫ tres ptes. In ƥma determiat institutiōis tp̄us. In secūda modū. ibi. Prima institutio habuit p̄ceptū. In tercia remouet quoddā dubiū qd̄ hꝫ ex p̄dictis ortū. ibi. Fuerūt aūt nōnulli heretici. Sil'r secūda ps in q̄ post institutionē agit de significatiōe. habet tres pticulas. In ƥma determiat q̄d sit in h̄ sacro signū. ⁊ q̄d signatū. ex quib⁹ intelligit̄ vnicū fieri sacr̄m siue integrari. In secūda ex v̄bis suis introducit dubiū. ibi. Inde est q̄ quidaꝫ doctoꝝ. In tercia ƥo dissoluit. ibi. Hoc si s̄m sup̄ficiē. Et ita in duob⁹ ē cōtinētia hui⁹ distinctiōis. s. in hui⁹ sacramēti institutiōe. ⁊ in sacramēti constitutione siue integratione.

In pte ista sūt dubitatiōes circa literā. ⁊ ƥmo querit̄ de situ hui⁹ ptis. Videt̄ em̄ q̄ sacr̄m matrimonij debēt ƥmo situari siue ƥmo de eo tractari. Primū quidēꝫ. q2 ƥus ē qd̄ aiale ē. deinde qd̄ sp̄uale. s̄ matrimoniū respicit statū aialē. aliud sp̄ualē. ḡ ⁊c. Itē m̄rimoniū ē ƥmū int̄ oia istitutū. ḡ primo debuit de eo tractari. R° q̄ sicut 1 ceterū ē sacra nō ordinant̄ s̄m statū ꝑfectionis vel imꝑfectōis. nec hꝫ tp̄s istitutōis.

Determiat de m̄rimonij institutiōe q̄ꝫtū ad tp̄s. a

XXVI

Um alia sacra post pctm̄ et ꝓpt̄ pctm̄ exordiū sūpserūt. matrimonij sacr̄m etiā an pctm̄ legit̄ institutū a dn̄o. nō tm̄ ad remediū s̄ ad officiū. Refert em̄ scptura Geñ. in adā misso sopore atq3 vna de costis eius sūpta. ⁊ exinde muliere formata. virū in sp̄ū intelligentē ad quē vsū mulier facta esset. p⁹ extasim ꝓphetice dixisse. Hoc nūc os ex ossib⁹ meis. ⁊ caro d̄ carne mea. ꝓpter h̄ relinq̄t hō patrē ⁊ m̄rē ⁊ adherebit vxori sue. ⁊ erūt duo in carne vna. Cōiugij autē institutio duplex ē. Una ante pctm̄ ad officiū facta est in p̄adiso. vbi esset thorus imaculatus ⁊ nuptie honorabiles. ex quibus sine ardore concipent. sine dolore parerēt. Altera post pctm̄ ad remediū facta extra p̄adisū. ꝓpt̄ illicitū motū deuitādū. Pria vt̄ nā multi-

Geñ. ij.

Cōiugij institutio duplex est.

Gen.i.

plicaret. Secūda vt natura exciperet ꝛ viciū cohiberet. Naꝫ ꝛ añ pctm̄ dixit de⁹. Crescite ꝛ multiplicamini. ꝛ p⁹ peccatū oīb⁹ pene hoīb⁹ p diluuiū ꝯsūptis. Qꝫ vo añ peccatū institutū fuerit coniugiū ad officiū. post pctm̄ vo ad remediū cōcessū. Aug⁹ testat dicēs. Qd̄ sanis ē ad officiū. egrotis ē ad remediū. Infirmitas em̄ incōtinētie q̄ est ī carne p pctm̄ mortua. ne cadat ī ruinā flagicioꝝ. excipit honestate nuptiaꝝ. Si vo nō peccassēt primi homīes. sine carnis incētiuo ac feruore libidinis ipi ac successores eoꝝ ꝯuenirēt. Et sic remunerabile est aliqd̄ bonū opus. sic coit⁹ eoꝝ bon⁹ eēt ꝛ remunerabil. Quia vo ꝓpter pctm̄. letalis cōcupiscē lex mēbris nr̄is inhesit. sine q̄ carnalis nō fit cōmixtio. rephēsibilis ē ꝛ malus coitus. nisi excuset p bona cōiugij.

Aug⁹ sup Gen. in li. de nuptijs et cōcupiscētia.

Determiat de mr̄imonij institutōe q̄tū ad modū. b

Prima institutio habuit p̄ceptū. secūda indulgētiam. Didicim⁹ em̄ ab aplo. hūano generi ꝓpt vitādā fornicationē indultū esse cōiugiū. Indulgētia vo q̄r melioranō eligit remediū hꝫ nō p̄miū. a q̄ si qs declinauerit. meret exitiale iudiciū. Qꝫ fm indulgētiā cōcedit. voluntariū ē nō necessariū. alioqn trāsgressor eēt qui illud nō faceret. Et pōt sane intelligi illud sub p̄cepto dictū hoīb⁹ p̄mis añ pctm̄. crescite ꝛ multiplicamini. quo etiā p⁹ pctm̄ tenebant vsqꝫ q̄ ē facta multiplicatio. postq̄ fm indulgētiā mr̄imonij cōtract⁹ fuit. Ita etiā p⁹ diluuiū. q̄ vniuersuꝫ pene hūanū gen⁹ deletū ē ᵃfm p̄ceptū dictū est filijs Noe. crescite ꝛ multipli. Multiplicato vo homine. fm indulgētiā contractū est. nō fm imperiū.

i. Cor. vij.

Indulgentia aūt diuersis modis accipit. s. p cōfessiōe. p remissiōe. p p̄missiōe. Et ē p̄missio ī nouo testamēto de minorib⁹ bonis ꝛ de minorib⁹ malis. ᵇDe minoribus bonis ē ꝯiugiū qd̄ nō meret palmā. ſ est in remediū. ᶜDe minorib⁹ malis. i. de venialib⁹ est coitus q̄ fit causa incōtinētie. Illud. s. ꝯiugiū indulget. i. cōcedit. Illud vo. i. coitus talis p̄mittit. id est tolerat ita q̄ non ꝓhibet.

Quib⁹ modis accipit indulgentia. b

c

Remouet dubiū de secūdis nuptijs qd̄ habet ortū ex p̄dictis. c

Fuerūt aūt nōnulli heretici nuptias detestātes q̄ tacisiani appellati sunt. Hi nuptias oīno damnāt. ac pares fornicatiōib⁹ alijsqꝫ corruptiōib⁹ faciūt. nec recipiūt ī suoꝝ numero. cōiugio vtentē marē vl feminā. Qꝫ aūt res bona sit cōiugiū nō mō ex eo ꝓbat q̄ dn̄s legit cōiugiū instituisse inter p̄mos parētes. ſ etiā q̄ in chana galylee nuptijs interfuit xp̄s. easqꝫ miraculo cōmēdauit aqua in vinū cōuersa. Qui etiā postea virū dimittere vxorē ꝓhibuit nisi causa fornicatiōis. Aplus etiā ait. Virgo nō peccat si nubat. Cōstat ḡ rē bonā eē mr̄imoniū. alioqn nō eēt sacr̄m. Sacr̄m em̄ sacꝝ signū ē.

Gen.ij.

Job.ij.

Math.v.

i.Cor.vij.

sed ordinant ſm cōparationē ad statū hominis indigētis hijs sacris. ꝛ qm̄. v. prima sacra respiciūt indigētiā p̄ncipaliter in se. ſ duo vltima sunt ad alterū. s. ordo ꝛ cōiugiū. inter cetera mini⁹ habēt de ꝓprietate sacramētoꝝ no. le. ꝛ minus de pfectiōe. cum nūc tpis sit indulgentia. ideo recte p⁹ alia determiat de ipo. ꝛ sic pꝫ rn̄sio ad obiecta.

a Scd̄m p̄ceptum dictuꝫ est filijs Noe. crescite ꝛ multipl. ꝛc. cū illud ideꝫ dictū sit bestijs q̄ nō sūt rōnis capaces. quō tale preceptū potuit dari. R⁹ dicendū q̄ bomi fuit ꝛ bn̄dicto ꝛ p̄ceptū. ꝛ morale ꝛ sacramētale. Bn̄dictio rōne potētie i generādo. Preceptū rōne capacitatis in rōcinādo. Preceptū sacramētale ratione ꝯiūctiōis indiuisibilis in significādo. Ex ħ patet q̄ bestijs solum fuit bn̄dictio illō verbū. q̄r nō sunt rōnis capaces. Patet etiam q̄ non fuit sacramētale nisi rōne institutiōis mr̄imonij i ꝯiūctiōe adā ꝛ eue que postmodū est secuta. 2

b De minorib⁹ bonis est cōiugiū qd̄ nō meret palmā. Videt hoc falsum. q̄r omne quod fit ex charitate meret palmā. sed aliquis pōt ex charitate ꝯtrahere ꝛ vxorē cognoscere. ḡ ꝛc. R⁹ dicendū q̄ illud verbū aut intelligit qn̄ q̄s vtit ꝯiugio ad vitandā fornicationeꝫ. aut intelligitur de palma ſm q̄ dicit quādam superexcellentiā ad merituū q̄tum ad aureolā siue q̄tum ad fructū sexagesimū. 3

c De minorib⁹ malis. i. de venialib⁹ est coitus q̄ fit causa incōtinētie. Videt falsum dicere. q̄r incōtinentia est peccatū mortale. ergo ꝛ cōcubitus q̄ fit ꝓpter incontinentiā ēst mortale peccatū. R⁹ dicendū q̄ cōcubitū fieri causa incōtinētie dupliciter potest intelligi. Aut vt cōtinentia intendat vt aspernēda. aut q̄ ita intendat vt assequēda siue ꝓsequenda. ꝛ primo modo intelligit magister. secūdo modo opponit. Vtrū aūt sit peccatū in eo q̄ sic coire intēdit melius patebit. 4

Agit de matrimonij significatiõe. determinãs qd sit in hoc sacramẽto signũ. ꝛ quid signatũ. d

Cũ ğ ꝯiugiũ sacꝛm sit. ꝛ sacrũ signũ ē. ꝛ sacre rei. s. coniũctiõis xp̄i ꝛ eccl'ie sic ait aplus. Scriptũ ē inq̄t. Relinquet hō patrē ꝛ matrem ꝛ adherebit vxori sue. ꝛ erunt duo in carne vna. sacꝛm hoc magnũ est. Ego aũt dico in xp̄o et in eccl'ia. Ut em̄ inter cõiuges ꝯiũctio est ſm ꝯsensum aīoꝝ ꝛ ꝯmixtionē corporũ. sic eccl'ia xp̄o copulaꝛ volũtate ꝛ natura. q2 idē vult cũ eo. ꝛ ip̄e formã sumpsit de nã homis. Copulata est ğ sp̄õsa sp̄õso sp̄ũaliter ꝛ corꝑalit. i. charitate ac ꝯformitate nature. Hui⁹ vtriusq3 copule figura ē in cõiugio. Cõsensus em̄ ꝯiugũ copulã sp̄ũalē xp̄i ꝛ ecclesie q̄ fit ꝑ charitatē sign̄t. Cõmixtio ṽo sexuũ illã sign̄t que fit ꝑ nature cõformitatē.

Gen. ij.

Introducit ex verbis suis dubiũ. quib⁹ dicit mulierē istam nõ ꝑtinere ad matrimoniũ cũ qua nõ est cõmixtio sexuũ. e

Inde est ꝙ quidã doctoꝝ dixerũt illã mulierē nõ ꝑtinere ad matrimoniũ q̄ nõ experiꝛ carnalē copulã. Autem Aug⁹. Nõ dubiũ est illã mulierē nõ ꝑtinere ad matrimoniũ. cũ qua doceꝛ nõ fuisse cõmixtio sexus. Itē Leo papa. Cũ societas nuptiaꝝ ita a ꝑncipio sit instituta vt ꝑter cõmixtionē sexuũ nõ habeat in se xp̄i et eccl'ie sacꝛm. nõ dubiũ est illã mulierē nõ ꝑtinere ad matrimoniũ. in q̄ doceꝛ nõ fuisse nuptiale mysteriũ. Itē Aug⁹. Nõ est ꝑfectũ coniugiũ sine cõmixtiõe sexuũ.

Augustinus
Leo papa.
Aug⁹ in lib. d̄ soliloquijs

Dissoluit dubiũ ex verbis suis introductũ. f

Hoc si ſm supficiē verboꝝ q̄s accepit induciꝛ i errorē tãtũ. vt dicat sine carnali copula nõ posse cõtrahi m̄rimoniũ. ꝛ inť Mariã ꝛ Joseph nõ fuisse cõiugiũ. vel nõ fuisse ꝑfectũ. qd̄ nephas ē sentire. Tanto em̄ sanctius fuit atq3 ꝑfectius. quãto a carnali ope imunius. Sed supius posita ea rõne dicta intelligendũ est. nõ q̄n ꝑtineat mulier illa ad matrimoniũ. cũ q̄ nõ est ꝯmixtio sexuũ. sed nõ ꝑtinet ad m̄rimoniũ qd̄ expssam ꝛ plenã teneat figurã ꝯiũctionis xp̄i ꝛ eccl'ie. Figurat em̄ illã vnionē xp̄i ꝛ eccl'ie q̄ est i charitate. sed non illã q̄ est in nature cõformitate. Est ğ ꝛ i illo m̄rimonio typus ꝯiũctiõis xp̄i et eccl'ie. sed illi⁹ tm̄ q̄ eccl'ia xp̄o charitate vniť. nõ illi⁹ q̄ ꝑ susceptionē carnis capiti mēbra vniunť. Nec ideo tñ min⁹ sanctũ ē cõiugiũ. q2 vt ait Aug⁹ In nuptijs plus valet sanctitas sacri q̄3 fecũditas vētris. Est etiã cõiugiũ signũ sp̄ũalis ꝯiũctiõis ꝛ dilectiõis aīoꝝ q̄ inter se cõiuges vniri debēt. Ũn aplus ait. Uiri diligite vxores vestras vt corpa vestra.

Aug⁹ in lib. de bono coniugali.
Eph. v.

Ad intelligētiã ꝑsentis distinctiõis ſm duo q̄ determĩat magister de sacramēto matrimonij duo ꝑncipalit̄ queruntꝛ. Primo queriꝛ de ei⁹ institutiõe. Secũdo de ei⁹ integritate. Circa ꝑmũ tria queruntꝛ. Primo q̄riꝛ q̄n fuerit institutũ. Secũdo a quo. Tercio q̄riꝛ qualiť fuerit institutũ.

Questio. j. a

Qꝛ matrimoniũ fuerit institutũ ante lapsum ostēdiꝛ ꝑ illud qd̄ diciꝛ Math. xix. nõ legistis ꝙ ab initio qui fecit homies. masculũ ꝛ feminã fecit illos ꝛ dixit ꝓpter hoc ꝛc̄. Itē m̄gr in l'ra. cũ alia sacꝛa post peccatũ exordiũ sumpserĩt. matrimoniũ sacꝛm etiã ante peccatũ legiꝛ institutũ. Itē rõne videꝛ. q2 vsus cõiugij est ad ꝓcreationē ꝓlis. sed ꝓlis ꝓcreatio cõueniebat statui innocētie. ergo tũc debuit institui. Itē matrimoniũ ē apud oēs. ğ est de dictamie nature. sed talia ab initio homĩ sũt impssa. ğ ꝛc̄. Cõtra. Hugo de scō Vict. tp̄us institutiõis sacroꝝ ex tũc eē cepit q̄n hō a gaudijs pradisi eiect⁹ ē. ꝛ ita videꝛ ꝙ m̄rimoniũ post lapsũ sit institutũ. Itē rõne videꝛ. q2 sacꝛm est medicina ꝯ morbũ. s3 tp̄e stat⁹ inocētie null⁹ fuit morbus. ğ ꝛc̄. Si tu dicas sic dicit m̄gr ꝙ institutũ ē i officiũ nõ in remediũ. q̄riꝛ tũc q̄re sil'r alia nõ sũt instituta i officiũ ꝛ p⁹ in remediũ sic m̄rimoniũ. Itē sacꝛa sunt signa visibilia reꝝ inuisibiliũ. ꝑ q̄ hō manuduciꝛ ad sp̄ũalia cog̃scēda. sed Adã nõ indigebat manuductiõe. q2 sp̄ũali mēte erat ꝑdit⁹. ğ nõ fuit necesse institui i statu inocētie. Itē añ lapsũ nõ erat maior inordinatio vel libido i actu ğnatiue q̄3 in actu nutritiue. sed licuit ade comedere de omi ligno. ğ sil'r videꝛ ꝙ licuit ei coire cũ omĩ m̄liere. aut si nõ. q̄riꝛ q̄re mag̃ ē artatus ad istũ actũ q̄3 ad aliũ. Itē cũ post lapsũ homĩ sacꝛm qd̄ respicit actũ nutritiue ꝛ ğnatiue ꝛ vtrũq3 ē in remediũ. q̄re adã sil'r nõ hũit i statu inocētie sacꝛm q̄ntũ ad vtrũq3 actũ in officiũ. ꝛ videꝛ ꝙ mag̃ debuit hĩc q̄ntũ ad nutritiuã. q2 nutritiua mag̃ erat ibi in vsu q̄3 ğnatiua. R⁹ dicēdũ ꝙ q2 institutio respiat vsũ. ꝙ vsus m̄rimonij ē in remediũ ꝛ ē in officiũ. Usus aũt alioꝝ sacꝛoꝝ ē tm̄ in remediũ. ꝛ iō m̄rimonij vsus nõ tm̄ ꝯuenit infirmis s3 etiã sanis. ꝛ iō duplex fuit eius institutio. Una añ lapsũ in officiũ. alia p⁹ lapsũ in remediũ. Est aũt vsus m̄rimonij i remediũ ꝯ ignorãtiã dũ erudit inq̄ntũ signũ. ꝛ remediũ ꝯ cõcupiscentiã dũ illã refrenat vt medicamētũ. Sic ꝛ ei⁹ officiũ fuit q̄ntũ ad duas opatiões potētiaꝝ. ꝛ q̄ntũ ad actũ cognitiue vt hō videret exteri⁹ ꝯiũctionē i creatura. quã intelli-

gebat interius. nõ inq̃ vt erudiret. ſ3 vt videndo materia qd̃ ſciebat oblectaret. Silr q̃ntũ ad actũ generatiue fuit in officiũ. vt q2 p ſe bõ nõ potuit ſpẽm cõſeruare adiuncta ſocia in actũ illũ cõſeruatõis pdire poſſit. ex hoc patent tria obiecta. 6 Ad illud vero qd̃ obĩ de nutritiua. dĩm q nõ ẽ ſimile. q2 ibi fit ptinua deꝑditio p calorẽ. iõ frequẽs debz fieri reſtauratio. et de multis nõ de vno tm̃. Aliť põt dici q duplex ẽ ꝑditio. ſc3 q̃ntũ ad hũidũ nutrimẽtale et radicale. ſimilit duplex reſtauratio ſc3 q̃ntũ ad hũidũ nutrimẽtale p lignũ padiſi. et ſilr q̃ntũ ad humidũ radicale p lignũ vite. hoc aũt vt dicit Aug. nõ ſolũ fuit in vſum ſed in sacr̃m etiã. ſignificabat eñ paſtũ ſapie interiorẽ. et q2 vnica ẽ ſapia. vnic9 fuit ille cibus. lic3 alij eſſent plures. Similiť q2 in actu cõiugij itelligiť cõiũctio xp̃i et ecclie. et xp̃s ẽ ſponſus vnic9. et eccl̃ia vnica. vnde ẽ q diuina inſtitutiõe ẽ mulier viro in mr̃imonio cõiũcta. ſicut et lignũ vite puſum in ſacr̃m. Quia vo p peccatũ eſt amiſſa cõſeruatio indiuidui ſalua nihilomin9 illa que ẽ ſpẽi. iõ remãſit matrimoniũ. ſ3 nõ remãſit illd̃ lignũ. habuerũt tñ aliqd̃ ſignũ quouſq3 xp̃s naſcereť. 7 Si tũc querať q̃re magis q̃ntum ad nutritiuã et generatiuã adã habuit ſacramẽta. q̃3 q̃ntũ ad alias potẽtias. rc. dĩm q iſta fuerunt in vſum. et in talẽ vſum qui veniebat ex indigentia. nam adã nec p ſe poterat cõſeruari. nec p ſe poterat generare. et iõ indiguit aliquibus q̃bus vtereť. et q2 vſus exterioris hoĩs et indigẽtia importabãt ſilitudinẽ interioris. q2 aĩa nõ p ſe põt viuere niſi reficitur a xp̃o. nec ſilr p ſe bona opa facere niſi fecundeť ab ipo. iõ pat3 vltimũ q vtrũq3 fuit ſacr̃3. nec penes alios ſenſus optuit alia ſacr̃a inſtitui.

Queſtio. ij. b

A quo fuerit ſacr̃m mr̃imonij inſtitutũ. Et q2 a deo vĩ p illd̃ Mat. xix. Quos de9 cõiunxit hõ nõ ſepet. hoc dĩ de cõiũctiõe q̃ ẽ in matrimonio. ḡ ſi iſta eſt a deo. patet rc. Itẽ hoc ipm vĩ. q2 geñ. j. dixit eis deus creſcite et multi. Sed illud crementu3 erat p vſũ actus matrimõialis. ḡ matrimoniũ fuit a deo inſtitutũ. Itẽ hoc ipm oñdiť p rõ3. q2 ſi ſacr̃a ſũt a voluntate hũana. et oẽ tale eſt variabile et mutabile. et cũ ſacr̃a ſint imutabilia. vĩ q nõ ſolũ hoc ſ3 etia3 oĩa alia ſint a deo inſtituta. Item ſacr̃a q̃to maiora ſũt tãto a maiori inſtituẽda ſunt. ſ3 ſacr̃m mr̃imonij ẽ ꝑcipue magnũ ſicut dĩ Eph. v. Sacr̃3 hoc magnũ ẽ. ḡ a maximo deo nõ ab hoĩe inſtitutũ fuit. Cõtra. inſtitutio matrimõij fuit in illo verbo hoc nũc os ex oſſibus meis. et caro de carne rc. ſ3 iſtud verbu3 fuit ade nõ dei. ḡ fuit inſtitutũ ab hoĩe nõ a deo. Itẽ ſacramẽtũ matrimõij ẽ inſtitutũ a deo. et in his q̃ ſunt a deo inſtituta nõ põt hõ etiã aliq̃d mutare nec diſponere. ḡ nec circa matrimõiũ. ſed tota die diſpẽſať q̃ntũ ad hoc ſacr̃m. ḡ rc. Itẽ nõ legiť deũ ẽẽ locutũ de matrimõio niſi q̃n dixit. Creſcite et mĺtipli. rc. et cũ h̃ dictũ ſit beſtijs rc. vĩ q etiã inter beſtias conſtituit. ſed hoc ẽ incõueniẽs. ḡ rc. Itẽ matrimõiu3 contrahiť p hũanũ ꝯſenſũ. ḡ ẽ cõtract9 hũanus. ſed 8 cõtract9 hũani ſũt inſtituti ab hoĩb9. ḡ rc. R̷. dĩ. q inſtitutõ mr̃imõij ẽ a deo. S3 nota q quedã ſũt ſacramẽta que ſunt pure fidei. ſicut baptiſm9 et cõfirmatio et ꝯſiũa. quedã aũt nõ tm̃ ſũt fidei. ſ3 etiã naturalis dictamis. et talia ſũt pnia et matrimõiũ. ſ3 tamen nõ oĩno ſũt de dictamie iuris naturaľ. Quę pĩo mõ ſunt de9 inſtituit mãdando. q̃ ſcđo mõ inſtituit interius illuſtrãdo. et ſic inſtituit matrimõiũ. Nõ ipe nõ ꝑcepit adã q euã duceret in vxorẽ. ſ3 illuſtrauit eum interi9. vt intelligeret eã ſibi dandã in vxorẽ. et omnib9 poſteris p liberũ cõſenſũ vxores illo mõ cõiungi. Vñ adã ſic illuſtrat9 dixit. hoc nõ os ex oſſib9 rc. Et ſicut dicit mgr̃ in lr̃a ꝓphetice ẽ locut9. et iõ verbum illud nõ fuit a ſemetipo ſ3 a deo. et iõ inſtitutõ hui9 ſacr̃i fuit a deo. et ſic pt3 ꝑmu3. 9 Ad illud qd̃ obĩ q tũc homo etiã nihil mutare põt. dĩm q hõ nihil mutare põt qd̃ dñs inſtituit ſacr̃aliť quo ad formã et quo ad materiã q̃ntũ illi tpi congruebat. excipiendo ſolum patrem et mr̃e3. et q2 alie ꝑſone ſcđm diuerſa tpa debebãt ꝯgruere inſtitutõi. de legitimitate ꝑſonar̃ reliquit ecclesie diſpẽſandũ. et circa hãc diſpenſat eccleſia. 10 Ad illud qd̃ obĩ q dñs nõ ẽ locut9 de mr̃imonio niſi ibi creſcite et multipli. dĩ3 q falſum ẽ. imo locut9 ẽ p adã q̃ñ adã ſpũſancto illuſtratus dixit illud vbũ in ꝑſona dei. et hoc pz. q2 Mat. xix. repetit illud vt verbũ dei. 11 Ad illud qd̃ obĩ q eſt cõtract9 hũan9. dĩm q nõ ẽ pure hũan9. et hoc pt3 ſic. In mr̃imonio nãq3 duo ſũt. et mutua obligatio. et obligatiõis mutue indiſſolubilitas. et q̃muis primũ ſit hoĩs. ſecũdũ ẽ tñ inſtituẽtis. et rõe illi9 indiſſolubilitatis ꝑcipue mr̃imoniũ teneť rõ3 ſacr̃i et ſigni. et iõ nõ ab hoĩe ortũ habet ſed a deo. et hoc meli9 patebit infra q̃ñ ageť de inſolubilitate mr̃imonij.

Queſtio. iij. c

Qualiter fuit inſtitutũ mr̃imoniũ. Et ẽ qõ vtr̃ inſtitutio mr̃imonij fuit ſub ꝑcepto. et q ſic vĩ p textum geñ. q2 ꝑceptũ eſt eis q creſcerẽt et multiplicareñť. ſed nõ poterat hoc fieri niſi p cõiunctionẽ maris cũ femina. hoc aũt eſt mr̃imoniũ. ḡ mr̃imoniũ fuit inſtitutũ ſub ꝑcepto. Itẽ mgr̃ in lr̃a. prima inſtitutõ mr̃imonij habuit preceptũ. ſed ꝑma fuit in padiſo. ḡ rc. Itẽ rõe vĩ. q2 mr̃imoniũ ordinatũ erat ad conſeruationẽ ſpẽi q̃ntũ ad generatiuã. et eſus lignor̃ ordinat9 erat ad cõſeruationẽ indiuidui q̃ntum ad nutritiuã. q2 et ſi nunq̃ moreret. tñ determinato tẽpore in aliã vitam transferreť. ſ3 eſus cadebat ſub ꝑcepto. ḡ et coitus. Itẽ oẽs qui poſſunt teneť p loco et tpe multiplicare ꝓlem ſpũalem. reuocando. ſ. hoĩem a pctõ. ḡ cũ ſm ſtatũ ꝑmũ mĺtiplicatõ corporalis eẽt piũcta ſpũali. vĩ q oẽs tenebanť. et ſic videtur inſtitutũ fuiſſe mr̃imoniũ ſub ꝑcepto. Cõtra. ſi fuit inſtitutũ ſub ꝑcepto. aut ḡ illud ꝑceptũ fuit iuris naturalis. aut poſitiui. Non poſitiui. q2 vnũ ſolum fuit. Non iuris naturalis. q2 adhuc maneret. ḡ nullo mõ fuit inſtitutũ ſub precepto. Ite3 ſemper licitũ fuit homini facere qd̃ meli9 ẽ. ſ3 meli9 eſt oĩno cõtinere q̃ coire. q2 caſtitas virginalis ẽ dignior cõiugali. ḡ licuit nõ coire nec nubere. ſed nõ licuiſſet ſi fuiſſet vel eſſet ſub precepto. et ſic rc. Itẽ ſi ꝑceptũ fuit. cũ abel vxorẽ ñ habuerit. vĩ q peccauerit. ſ3 conſtat q hoc ẽ falſum. q2 abel ẽ prim9 iuſtor̃ ſicut teſtať dñs Mat. xxiij. a ſãguie abel iuſti. ḡ rc. Itẽ ad mr̃imoniũ requiriť liber conſenſus. ḡ nullo mõ artari debuit hõ p ꝑceptũ. 12 R̷. dĩ. q ꝑma inſtitutõ matrimõij ꝑceptũ habuit ſicut dicit mgr̃. et ꝑceptũ illud fuit affirmatiũ et fuit iuris naturalis. 13 S3 attẽdendũ q ius naturale q̃dam dictat ſimplr̃. quedam ſcđm tp̃s. Simplr̃. vt deũ amãdũ. Scđ3 tp̃s. vt oĩa eẽ cõĩa. Dico ḡ q ꝑceptũ de vſu mr̃imonij fuit na

turale scḋo mō. q2 q̄diu pauci erāt. dictabat ius naturale q̄ mltiplicāda esset ꝓles ad cultū dei. Sȝ cessante isto statu cessauit p̄ceptum. et iō institutio scḋa tpe legis gratie habuit indulgentiā nō p̄ceptuȝ. et ex
14 hoc pȝ rn̄sio ad obiectū. Ad scḋm dōm q̄ nō tpe legis nature institute nec etiā corrupte in statu pris pfecti⁹ fuit cōtinere q̄ʒ nubere. Primo quidē. q2 nō erat pruritus nec turpitudo aliqua. Scḋo vero q2 erat obedientie meritū. Vn̄ celibat⁹ iobis nō p̄fert
15 coniugio abrae. Ad illud qḋ obi᷑ de abel. dōm q̄ illud erat p̄ceptū affirmatiuū et iō ñ obligabat ad sēp sed ꝓ loco et tpe. ⁊ iō nō peccauit. quia nōdum seminauit. Ad illud qḋ obi᷑ de libertate cōsensus. dōm q̄ sicut p̄ceptū nō aufert motum castitatis q̄ magis motus gratuitus et liberalis ē. sic nō aufert libertatem cōsensus nec dirimit. iō q̄uis dn̄s p̄ciperet contractionē m̄rimōij cū aliqua. tn̄ vt cū hac quis contraheret vel cum alia reliquit in mera libertate contrahentis.

Consequenter quantū ad scḋm articulū queritur de m̄rimonij integritate et circa hoc q̄runt̄ tria. Primo querit̄ de integritate q̄ntum ad significationē. Scḋo q̄ntū ad cāuitatē. Tercio q̄ntum ad vtrumq̄.

Questio .j. D

Quid sit in sacro m̄rimonij signum. ⁊ quid signatū. et cū signū in sacris sit elementuȝ sicut dicit Hugo. q2 sacr̄m ē elemētū ex similitudine rep̄sentās. et cū hic nullum sit elemētum. vi᷑ q̄ hic nullum sit sacr̄m. et si nulluȝ sacr̄ȝ. nō vi᷑ habere significationē sacramēti. Si tu dicas q̄ vir et mulier se habēt in rōe sacramēti. Contra differt elemētum ab eo qui suscipit sacr̄ȝ. q̄ si viri et mulieris ē sacr̄m illud vt susceptiuū. non q̄ vt figuratiuū. Item sicut in no. le. appropinquit veritas. ita no. le. tpe scȝ veritatis debuerunt signa sacramentoȝ euidētiora eē. cum q̄ vir et mulier fuerunt semꝑ m̄a huius sacri. vi᷑ q̄ in noua lege nō sunt materia siue elemētū. Si dicas q̄ verbū quo exprimit̄ cōsensus ē elemētū. Cōtra hoc est q̄ illḋ sēp fuit oportunū. Si dicas q̄ addita ē bn̄dictio anuli et nuptiaȝ. hoc nihil ē. q2 hec nō sunt de sub̄a sacri.

Item quero quid sit signatū in hoc sacro. et videtur. Apl's dicere Eph. v. coniunctio xp̄i et ecc̄ie. vbi ait. hoc sacr̄m magnū ē. ego aūt dico in xp̄o et ecclesia. Sȝ si hō non peccasset xp̄s incarnat⁹ nō eēt ſm cōiorem et ꝓbabiliorē opinionē. et nihilomin⁹ magnū fuisset sacr̄m. q̄ non tm̄ cōiūctio xp̄i et ecclesie est signatum. Itē si significat cōiūctionē fidelis anime cum deo. ſ hec sepabilis et solubilis ē. q̄ et matrimoniū. Similit̄ cū duplex sit cōiunctio. ⁊ vna sine alia. videt̄ q̄ q̄ illud sacr̄m nō sit vnū ſ plura. Itē cuȝ in alijs sacris sit aliquid qḋ est res tm̄. aliquid qḋ est signū tm̄. aliquid qḋ ē res et signū. quero vtrū illud sit in hoc. et si est. quero quid sit illud. Si dicas q̄ cōsensus exterior ē signū tm̄. interior res et signū. vnio xp̄i et ecclesie res tm̄. Obi᷑. quia sicut ordinant̄ ſm cāuitatē sic ordinant̄ ſm significationē. q̄ si primum
16 nō est causa scḋi sed magis ecōuerso. pȝ ⁊c. R. dō. q̄ sicut in alijs sacramentis aliquid est quod est res tm̄. aliquid quod est signum tm̄. aliquid qḋ est res et signum. sic et in matrimonio. et hoc in omnibus sacris est generale. Differunt tn̄ in modo comparandi. et hoc q2 quedam sacr̄m totalit̄ ē ab institutiōe. quedam sunt ꝑtim a nature dictamie. ꝑtim ab institutione. Illa q̄ sunt totaliter ab institutiōe quoȝ vsus respicit ea que sunt fidei pure. vt baptism⁹ et eucharistia. ista hn̄t signa significātia ſm institutionē exterius et interius. et iō talia hn̄t cōueniētia instituta ⁊ exterius adhibita. ⁊ in talib⁹ veȝ est q̄ signa ista euidentiora sunt scḋm appropinquationē veritatis. ⁊ in talibus veȝ ē q̄ primū signū ē causa scḋi. et scḋm quodāmō causa tercij. vt pȝ in baptismo. Sunt et alia q̄ quodāmō ab instinctu nature sunt. vt matrimoniū. in quo ē maris et femine cōiunctio. et pnia in qua est offense emendatio ꝑtim s fide. s. q̄ illa cōiunctio significet cōiunctionē dei et aie. et illa emēdatio facit reconciliationē dei cū anima. et talia suam p̄mā institutionē habuerunt in pad'iso. m̄rimoniū aūt magis. et quia quodāmō sunt s natura. ⁊ in statu nature non debebat hō subdi elemēto. iō non fuit in elemēto extra sensibili. hn̄t tn̄ exterius signū qḋ quidē significat interiorē coniunctionē ꝑ naturā sue sigtionis. sicut verbum vel virt⁹. et illud additū qḋ significat naturalē cōsensum interiorē animoȝ. scȝ copula carnalis ſm qḋ significat cōiunctionem xp̄i et ecclesie. vel dei et anime. et hoc ē scḋȝ fidem et institutionē. est eīm habile ꝑ naturam. ⁊ significat ꝑ institutionē. quia vnus mas et significat xp̄m. alius autem femina et significat animam. et ex hoc patet rn̄sio ad primū q̄d sit hic signū. quia prio et p̄ncipaliter est hoc verbum vel virtus in quo exprimit̄ cōsensus. vt annexum ē distinctio sexuū. Patet etiam quare nō habet elemētū sicut alia sacr̄a. Patet q̄ q̄re signū non creuit in euidentia. q2 nō erat oino ſm institutionē. iō immutabile ē quantū ad ip̄m significans. augmētum tn̄ est in euidentia significandi. q2 certius nūc scit̄ quid significat m̄rimonium q̄ ante
17 sciret̄. Ad illud qḋ obi᷑ quid sit ibi signatum. dōȝ q̄ vnum ē signatū p̄ncipale scȝ coniunctio xp̄i et ecclesie. et q2 ista cōiunctio ē duplr̄. s. per cāritatem et ꝑ nature conformitatē. dupliciᵗ in hoc scr̄o significatur. Prima ꝑ ꝯsensum aioȝ. scḋa ꝑ ꝯmixtionē sexu-
18 um. Ad illud qḋ obi᷑ si hō nō eēt lapsus ⁊c. dōm q̄ adhuc significasset vniōnē xp̄i siue dei cū ecc̄ia. licet non expresse cōiunctionē cū fideli anima. Sȝ tn̄ dn̄s ita preuiderat futuȝ eē. et iō sic instituerat. Si tn̄ hō non peccasset. sacr̄m a significatiōe vacuū nō
19 eēt. Ad illud qḋ obi᷑ q̄ primū nō ē causa scḋi. dōm q̄ vbi est sigtio scḋm institutionē. p̄mū pōt eē causa secundi. ſ nisi ꝑ naturā ſm q̄ intentio ē causa exterioris. quia effect⁹ exterior signum ē cause interioris. vt verbum cōsentiēdi exterius. interioris ꝯsensus ē signum. sicut in p̄nia visum est.

Questio .ij. E

Quid sit in hoc sacro causans ⁊ quid causatū. Et q̄ aliquid efficiat ꝓbatur. q2 vt dicit Aug. et habet̄ in littera. qḋ sanis erat ad officium. egris ē ad remedium. q̄ si m̄rimoniū p̄stat remediuȝ. aliquid efficit.
Itē si ē sacr̄m no. le. q̄ efficit qḋ figurat. Item m̄rimoniū ē magnū sacr̄ȝ in noua lege. q̄ non tm̄ representationē sed etiā institutionē et sāctificationeȝ continet. sed sacr̄m sanctificās donat gratiam. q̄ ⁊c.
Itē sicut sacr̄m representat ex similitudine. ita figurat ex institutiōe. et ita sanctificat ex bn̄dictione. Sȝ in no. le. est bn̄dictio nuptiaȝ. q̄ vi᷑ q̄ sit scificatio. sic ⁊c. Cōtra. si sacr̄m aliquid efficit. efficit qḋ figurat. sed istud significat cōiunctionē xp̄i et ecclesie

et hac non efficit. ergo nec aliquid aliud. Item sacrm qd dat gratiã et habet efficaciã. ab oibus dz accipi q hñt morbũ. s oẽs hñt morbũ cõcupiscentie. ergo oẽs debẽt nubere. s bonũ ẽ hoi nõ nubere. ergo nõ dat gratiã.
Itẽ si dat gratiã. quero quã. Si cõiungit aiaz deo et desponsat. vel vnit etiã mẽbra adinuicẽ. cũ aĩaz fie ri sponsam xpi. et mẽbra vnire sit effectus baptismi et eucharistie. vi hoc sacrm supfluere. Itẽ sacrz qd dat gratiã si vendat vel sub pacto peccunie accipit facit symoniã. ergo qui aliã duceret vxorẽ cũ pacto peccunie eẽt symoniac9. qd falsuz ẽ. R. ad hoc voluerunt aliqui dicere q illud sacrm nõ dat grãm. et qd di q sacramẽta no. le. dant gratiaz dicũt intelligi de his q in no. le. sunt instituta. nec ẽ hoc sacrm remediũ p efficaciã s p indulgentiam. et inde ẽ q cõcupiscentiã nõ minuit sm habitũ. minuit tñ sm indulgẽtiã et sm actũ vt nõ vrat scdm q dicit. j. ad Cor. vij. q melius ẽ nubere q vri. Alij dicũt q in sacramẽto matrimonij dat gra digne et deuote suscipientibus rõne bñdictiõis supaddite. de9 eñ eis bñdicit ad benedictionẽ sacerdotis. Sed hec positõ nõ vi valere. qz illa bñdictio ẽ sacramẽtalis. et si sacrale efficit qnto magis sacrm. Et iõ tercio mõ dcm q suscipientib9 hoc sacrm dat remediũ qntum ẽ de rõe sacramẽti qd excusat coitũ. qz facit illũ eẽ venialem siue non ẽe pctm. qd alias eẽt peccatũ. et hoc põt eẽ sine dono gratie. et hñt hoc illud sacrm statim p9 lapsuz. Sz nunc tpe legis no. nõ tm prestat illud remediũ. s etiã aliqd gratie donũ digne suscipiẽtib9. vtpote his qui ex caritatis cõsensu vniunt ad pcreandũ plem ad diuinũ cultũ. Rõne eñ expressionis cõsensus in indiuiduam cõsuetudinẽ vite. et rõne bñdictõis ecclesie cu9 ẽ sacramẽta ecclesie debite tractare subleuatur aia a cõcupiscẽtia inordinata. et dat gratia ad copulã singularẽ. ad copulã vtilẽ. ad copulã inseparabilem. Et ex hac gratia fit remediũ cõtra triplicẽ inordinationez cõcupiscẽtie. et nascitur triplex bonũ matrimonij. Concupiscẽtia eñ inclinat ad multas. qa luxuriosus nõ ẽ vna cõtent9. et in matrimonio dat gratia homini vt soli vxori velit coniungi. et ita pronitas ad multas excludit per copulã singularẽ. Cõcupiscẽtia etiã inclinat ad delectationẽ non ad vtilitatẽ. quia luxuriosus nõ querit nisi satisfactionẽ appetitiue. dat ergo gratia in matrimõio vt non recognoscat vxorẽ nisi pp̃ter plem. et ita excludit delectatõ appetitiue p copulã vtilẽ. Itẽ cõcupiscẽtia fastidium generat p9 ipletionẽ. Vñ luxuriosus postq̃ cognouit vnã illã respuit. et vadit ad aliã. In matrimonio vero dat gratia vt semp velit eẽ cum vna. et ita excludit variarũ concupia p copulã inseparabilez. Ex copula singulari oriṫ bonũ fidei. vt ad aliã non accedat. Ex copula vtili bonũ plis. Ex copula inseparabili bonũ sacramẽti. Ad illud ergo qd obi quõ efficat qd figurat. dcm q figurat cõiũctionẽ aiorũ. et hãc efficat nõ minuẽdo s magis augẽdo. sicut confessio contritionẽ. et hoc verã quodãmõ efficat cõiunctionẽ cum deo. qz si membrũ mẽbro magis vniṫ. p consequẽs et magis vniṫ xpo. sed in eucharistia dũ mẽbra magis vniunṫ xpo. per cõsequẽs magis vniũtur adinuicem. vñ xpo incorpanṫ. et sic patet dcm. Ad illud qd obi q tũc oẽs dberẽt accipere vxores. dcm q in matrimonio dat gratia ad remediũ. s in voto disponitur anima p gratiã ad perfectius remediũ. Vñ qz pfectũ min9 pfecto ẽ pponendũ. iõ nõ oẽs dbẽt nubere. s meli9 faciũt q vouẽt cõtinẽtiã. Sz qz nõ oẽs capiunt verbũ. iõ vtrunqz ẽ necessariũ. et remediũ voti et religiõis. et remediũ matrimonialis piũctiõis. Ad aliud ptz in sio. qm in sacramẽto nõ fit desponsatio s figuraṫ ipa desponsatio q est dei ad aiaz. Sz despõsatio q fit et figuratur ẽ despõsatio viri et mulieris. vbi p cõsequẽs daṫ gratia aliqua ad efficaciorem desponsationẽ et vnionẽ ipius aie. hoc tñ ẽ ex cõsequẽti. Ad illud qd vltimo obi de symonia. dcm q matrimoniũ accipit rõz spũalitatis et gratie qñ cõsens9 iungiṫ benedictioni. vbi explicaṫ significatio. et obtineṫ per benedictionez scificatio. et iõ in benedictõe sacerdotali pſistit rõ spũalis pcipue. nã matrimoniũ hz aliquid de pctractu voluntario. et ãnexũ tpale vt tpale. et iõ si aliquis venderet bñdictionẽ eẽt symoniac9. qui aũt cõsentit finaliter pp̃ter peccuniã. qmuis peccet. nõ tñ iudicaṫ symoniac9. maxime qz ipe nõ ẽ sacramẽti dispensator. Et pterea multa tpalia sunt adiuncta. vt mutua educatio. et filiorũ enutritio. et alia plura. et iõ licet dotes accipere. et siqs cuz pactione magne dotis cõsentiat. symoniac9 non est. qz id sacramentũ et si aliq mõ cum alijs cõueniat in pstando remediũ. habet tñ carnalẽ effectũ cõnnectũ. rõne cuius et pactionẽ. cadit tñ in peccatũ. qz cõtra gratiã disponiṫ. hec ãt potuit eẽ ratio q mouit illos qui dixerũt in hoc gratiã nõ dari. Sz qui recte vult respicere et iudicare. necesse hz pciosum a vili separe. rõne quorũ diuersa hñt sacramento cõiter attribuere. et sacri canones hoc innuũt in quib9 ab antiquo statutũ fuit vt vir cuz vxore in primo die benedictiõis carnaliter nõ coiret ob reuerẽtiã ill9 bñdictionis ecclesie. que et si videaṫ ãnexa sacro. vtiqz fit inquantũ signũ. inqntũ tñ habet efficaciã et ẽ ecclesiasticũ. spectat ad ei9 esse cõpletũ. et sic patet totũ.

Questio .iij. f

Vtrum carnalis cõmixtio sit de itegritate matrimonij qntum ad signtiã et efficaciam. Et q sic vi. qz in institutione matrimonij di erũt duo in carne vna. et dñs ipe repetit Mat. xix. s hoc nõ ẽ ante cõmixtionẽ. ergo cõmixtio est de integritate. Iõ Aug. dicit et habeṫ in lra. nõ dubiũ ẽ illã mulierẽ ad piugiũ non ptinere. cũ qua docetur pmixtio sexuũ non fuisse. Itẽ rõne vi. qz cõiugium ẽ signũ cõiunctiõis xpi et ecclesie in cõformitate nature. s hec solũ ẽ pmixtio. ergo rc.
Itẽ matrimoniũ ẽ institutũ in remediũ pcupiscentiã. s hoc remediũ habeṫ ab his solum q matrimonio sunt piuncti. ergo hoc remediũ nõ ẽ p ptinẽtiã. s p pmixtionẽ. quia aliter nõ eẽt magis remediũ nubere q nõ nubere. Contra. q non sit de integritate qntum ad signtiã videṫ. qz perfectũ matrimonium fuit inter adã et euam ante cognitionẽ carnalez. et ante dixit hoc nũc os ex ossibus meis antequam eã pgnosceret. ergo pmixtio nõ ẽ de integritate. Itẽ pfectũ matrimoniũ fuit inter mariã et ioseph. qz fuit plis bonũ. fidei. et sacramenti. et sine pmixtione. ergo rc. Itẽ q non sit de integritate in rõne remedij vi. qz Aug. dicit q sanctior ẽ copla mentiũ q corpalis. ergo maior daṫ ibi efficacia pcupiscentiã in vnione mentali q carnali. Item in actu illo efficaṫ homo tot9 caro. ergo p oppositũ cuz gratia que est remedium pcupiscẽtiam faciat spi-

rituale. nunq̄ vat in illo actu. Itez in illo actu sa tisfit concupie. Sed dūz satisfit ei ipa intendit. s qd intendit cōcupiscētiā nō ē remediū immo venenū. ḡ carnalis cōmixtio nō ꝓdest immo obest ad remedium matrimonij. R. dōm q integritas rei dupliciter accipit. vicz vel q̄ntum ad eē necessitatis. vel q̄ntuz ad eē cōpletiōis siue plenitudinis. Si loquamur q̄ntum ad eē necessitatis. verū est q sacrm mrimonij eē bz sine cōmixtione carnis. Si aūt q̄ntū ad eē plenitudinis. sic ē de eius integritate. et sic ꝓcedunt rationes ad ptes oppositas. Et hoc pz sic. In mrimōio em̄ cōsiderant tria hec. s. signū. officium. remedium. Quantū ad sigtionē dōm q duplex ē eius significatio. significat em̄ cōiunctionē xpi et ecclesie ꝑ charitatē. et ꝯiunctionē eoꝝdē ꝑ nature ꝯformitatē. Similiter duplex ē officiū. Unū em̄ ē mutue educationis et fomēti. et aliud ꝓcreande ꝓlis. Silr duplex ē remediū. Unū ē q̄ntū ad ꝯcupie defluxionē. vt. s. nō ad omnē mulierē intēdat. Aliud q̄ntum ad inordinationē. vt scz nō libidine s amore ꝓlis. nec sine matrimoniali affectu mulierē cognoscat. Primū igitur sigtū. et pmū officiū. et pmū remediū. sunt in sacramēto mrimonij q̄ntū ad cōiunctionē aioꝝ. Scdm ē solum q̄ntū ad cōiūctionē corpoꝝ. Et pmū ē de substantia matrimonij q̄ntū ad eē necessariū. scdm q̄ntū ad eē plenū. Et sic pz respōsio ad vtrāqz ptē. distinguendo pfectionē duplicē siue duplicē integritatem sufficientie et plenitudinis. Et scdm hoc distinguūt iuriste mrimoniū. s. mrimoniū ratū et mrimoniū cōsūmatū. Ad illud ḡ qd obi q gratia nō dat in illo actu. ḡ nō ē remediū ꝯtra pctm̄. dōm q remedium aliqd cōtra pctm̄ ē duplr. aut qz liberat a pctō ꝯmisso. et hoc ē ꝑ gratiā que in eo ꝯfert. qddam qd liberat a peccato. q̄ddā qd cōmitteret alias. ⁊ tale ē matrimoniū. qz multi infirmi vrerent ꝯcupia nisi haberent vxorē. quā cognoscēdo carnis adustionez euaderēt. et in tali q̄ntū ad vsum nō ē necesse gratiā dari. q̄uis in actu illo possit hoc mereri sicut dicit infra. Ad illud vero qd vltimo obi q nō est in remedium immo cōtra. qz intendit ꝯcupiscentiā in satisfaciendo ei. dōm q q̄ cognoscit vxorē debite. ꝯcupiscentie nō satisfacit. s potius obuiat ne vrat. et iō non intendit s remittit in eo feruor libidinis. Sz q̄ cognoscit vt delectet. nō habet remedium. immo pstat concupiscentie fomentum.

Distinctio. xxvij. de mrimonio scdm causam efficientem. determinans generaliter q consensus sit matrimonij causa.

Ost hec aduertendum ē quid sit cōiugiū. et que sit efficiēs cā. Hec ē scda ps in qua agit de cā efficiente cōiugij. que quidē est ꝯsensus. ⁊ qm̄ nō ōis cōsensus facit cōiugiū. Ideo pmo determiat mgr in generali q ꝯsensus sit matrimonij cā. Scdo inquirit q̄lis sit ille cōsensus. infra dis. xxviij. Hic q̄ri dz vtrū cōsensus de futuro ⁊c. Prima ps habet duas. In pma determiat de ipo coniugio q̄ntum ad q̄dditatez. In secunda vero q̄ntū ad cālitatē. ibi. Efficiēs aūt cā matrimonij. ⁊c. Et in pma pte duo facit. In pma breuiter pmittit de quibus intēdit agere. In scda diffinit cōiugiū mrimoniale. et hoc ibi. Sunt ḡ nuptie vel mrimonium ⁊c. et hec sunt quasi duo pambula ad cognoscendā mrimonij causalitatē siue originē efficientie. Silr secunda pars huius distinctiōis in qua agit de causa efficiēte diuidit in quatuor ptes. In pma sītatē narrat. In secunda auctib9 cōfirmat. ibi. Q aūt cōsensus mrimoniū faciat. ⁊c. In tercia ipugnat. ibi. Quidā tm̄ asserunt ⁊c. In quarta obiectiones in cōtrariū determinat. ibi. His ita ꝓdem9 ⁊c. Subdiuisiones ptiū manifeste apparēt in lr̄a maxime in hys duabus ptibus vltimis. maxime vtrū ex solo cōsensu cōtrahat insolubile vinculū. et sic tria cōtinent in hac distinctione. s. matrimonij quidditas. cālitas. et insolubilitas.

Premittit de quib9 intēdit agere. a

XXVII

Ost hoc aduertendū ē q̄d sit ꝯiugiū. et que sit efficiēs cā cōiugij. et causa ꝓpter quā cōtrahi debeat. et que sūt bona cōiugij. et quō ꝑ ea excuset coit9 carnalis. que sint legittime ꝑsone ad mrimoniū. Sūt et alia plura in mrimonio ꝯsiderāda q̄ sub cōpendio perstringemus.

Diffinit quid sit coniugium. b

Sunt ḡ nuptie vel matrimoniū viri mulierisqz cōiūctio maritalis inter legittimas ꝑsonas. indiuiduā vite cōsuetudinē retinēs. Ad indiuiduā consuetudinez vite ptinet q absqz cōsensu alteri9 neuter cōtinētiam ꝓfiteri pōt. vel oratiōi vacare. ⁊ q inter eos dū viuūt vinculū cōiugale pmanet vt alij se copulari nō liceat. et vt inuicez alter alteri exhibeat qd q̄sqz sibi. Hac āt descriptōe legittimoꝝ ⁊ fideliū tm̄ mrimōiū includit.

Agit de cā efficiēte mrimoniū que ē ꝯsensus. determinans veritatē. c

Efficiēs aūt cā mrimonij ē consensus. nō quilibz. s ꝑ verba expssus. nec de futuro sed de pn̄ti. Si em̄ ꝯsensiūt in futuꝝ dicētes. Accipiā te in virū ⁊ ego te in vxorem. non ē iste ꝯsensus efficax matrimōij. Itē si cons

a Matrimoniū viri mulierisqz cōiūctio ⁊c. Videt q ista diffinitio sit falsa. Primū qz n̄ ē necesse cōiuges semp simul cohabitare. ḡ nō ē necesse ad h̄ q sit mrimoniū q sit ibi indiuidua vite consuetudo. Itē videt eē supflua. qz si ē coniunctio maritalis. est indiuisibil. ḡ si h̄ dau dit in pmo mēbro. vr q supfluat illd addere. R. dōz q hic diffinit mrimonium ꝑm statū pfectū siue cōsūmatū. ista aūt diffinitio. Matrimoniū est maris et femine cōiūctio maritalis. sufficiens ē q̄ntū ad eē diffiniti. et tangit ibi gen9

b

sentiāt mēte et nō exprimāt verbis vel alijs certis signis. nec talis consensus efficit mrimoniū.[b] Si āt verbis explicāt qd tamē corde non volūt. si non sit coactio ibi vł dol⁹. obligatio illa vboꝝ qb⁹ ꝯsētiūt dicentes. accipio te I vir et ego te I vxorez. mrimoniū facit.

Affirmat auctib⁹ ꝙ sol⁹ ꝯsēs⁹ facit mrimōiū. d

Q āt cōsensus matrimoniū faciat subditis ꝓbaꝛ testimōijs. Ait em̄ ysidor⁹. Cōsensus facit matrimoniū. Itē Nicola⁹ papa. Sufficiat solus ſm leges eoꝝ consensus. de quoꝝ cōiūctionib⁹ agiꝛ. Qui solus si forte in nuptijs defuerit. cetera etiāz cū ipo coitu celebrata frustranꝛ. Itē Joh. Chriſ. Matrimoniū qdē nō facit coit⁹ ſ volūtas. et iō nō soluit illō sepatio corpis. Itē Amb. Nō defloratio virginitatis facit cōiugiū. ſ pactio cōiugalis. Ex his apparet ꝙ cōsēsus .i. pactio cōiugalis matrimōiū facit. et extūc cōiugiū ē etiā si non ꝓcessit vel secuta est copula carnalis.

Nicola⁹ pp̄.

Joh. Chriſ. sup Math.

Amb.

Qn̄ incipit esse coniugium. e

Q em̄ ab ipa despōsatōe in qua pactio cōiugalis exprimiꝛ cōiuges sint sctōꝝ testimōia ꝓbāt. Ait em̄ Ambro. Cū initiaꝛ cōiugiū. cōiugij nomē asciscit. cū coniungiꝛ viro cōiugiū ē. nō cū viri admixtōe cognoscit. Itē Isidor⁹. Cōiuges veri⁹ appellāꝛ a prima despōsatiōis fide. quis adhuc inter eos ignoreꝛ cōiugalis cōcubit⁹. Itē Aug. Cōiūx vocaꝛ ex pria despōsatōis fide quā cōcubitu n̄ cognouerat. nec fuerat agnitur⁹. nec pierat. nec mendax māserat coniugis appellatio. vbi nō fuerat nec futura erat carnis vlla cōmixtio. ꝓpter qd fidele cōiugiū. ābo parētes xp̄i vocari meruerūt. nō solū illa mr. ſ etiā ille paꝛ eius. sicut cōiūx matris ei⁹. vtrūqȝ tn̄ mēte nō carne. Ex his euidenꝛ insinuaꝛ ꝙ ex tpe q̄ itercedit cōsens⁹ volūtari⁹ ac maritalis q̄ sol⁹ cōiugiū facit veri coniuges sunt sponsus ⁊ sponsa. Scdm quosdam non ē coniugium ante carnalem copulam. sed sponsi et sponse sunt.

Amb. in li. de ꝟginibus.

Isid. i li. ethimologiaꝝ.

Aug. in li. de bo. ꝯiu.

Impugnat ꝙ sol⁹ cōsensus faciat mrimōiū. f

Quidā tn̄ asserūt veꝝ cōiugiū nō cōtrahi an̄ traductionē et carnalē copulā. nec vere cōiuges eē aliquos an̄qȝ intercedat cōmixtio sex⁹. ſ a pria fide dspōsationis vir spōsus. et mulier spōsa ē nō cōiunx. Spōsos āt ⁊ spōsas cōiuges freqnꝛ appellari dicūt. nō qz sint. ſ qz futuri sūt. cuius rei spōsionē inuicē fecerūt. et ſm hoc vba ꝓmissaꝝ auctū intelligēda fore tradūt.

Qua ratione vtuntur. g

Q vo inꝛ spōsaz et cōiugē plimū intersit. ex eo astruunt. qz licz spōse an̄ carnalē copulā incōsulto vł nolēte spōso monasteriū eligere. quo facto. spōso etiā licet aliā ducere. Cōiugatus vo vł cōiugata nec cōtinētiam nisi ex cōi cōsensu seruare valz. nec mōasteriū petere. nisi vterqȝ continentiā ꝑꝛ ꝓfiteaꝛ. Q vo liceat spōse monasteriū eligere auctib⁹ sctōꝝ ꝓbaꝛ. Ait em̄ Eusebi⁹ papa. despōsatā puellā nō licet parētib⁹ alij viro tradere. tn̄ licet sibi mōasteriū eligere. Itē Greg. decreta legalia despōsatā (si cōuerti voluerit) nllo pe

Q sponsa pōt monasteriū eligere nō requisito spōsi ꝯsēsu.

et differētia. Sed qm̄ maritalꝛ cōiūctio duo implicat in se. scz legitimitatē ꝑsonaꝝ. ⁊ indiuisiōz ꝑsonaꝝ. iō ad maiorē eruditionē supaddiꝛ aliud .s. inꝛ legitimas ꝑsonas ⁊c. ⁊ nō ē de eē diffinitionis. ſ explicatio pmi mēbri. Posset tn̄ dici ꝙ notaꝛ ibi q̄druplex gen⁹ cause. s. formalis in hoc ꝙ dī cōiunctio maritalis. Efficiēs in hoc ꝙ dī viri et mulieris. q̄ inqntū cōsentiunt se habent in rōne cause efficiētis. Materialis in hoc ꝙ diciꝛ inter legitimas ꝑsonas. Finalis in hoc ꝙ dī indiuiduā vite ⁊c. vbi tangiꝛ bonū sacri qd ē pncipale bonum mrimonij. et ꝑ hoc patēt obiecta. qz nō ē suꝑfluitas nec falsitas. qz nō notaꝛ indiuisio qntū ad cōiunctū sed qntū ad sacm̄.

b Si aūt verbis explicāt qd tn̄ corde nō volūt si nō sit coactio ibi vel dol⁹ ⁊c. Vꝛ male dicere. qz cū impossibile sit ꝙ aliud exprimaꝛ in corde ꝙ sit in ore sine dolo. vꝛ mgr̄ implicare incōpossibilia. Rꝫ. dō. ꝙ dolus duplr̄ pōt eē. s. expssus exteri⁹ ꝑ sermonē. vel solūmō in corde. sicut intētio iocandi in dando baptismum. potest eē duplr̄. aut ita ꝙ tm̄ sit in corde. aut ita ꝙ aliquo mō exprimaꝛ in signo exteriori. sic dolus ē in corde qn̄ exteri⁹ facit oino. sicut facit q̄ simplr̄ cōsentit. ⁊ de hoc dolo mgr̄ non intelligit. Ali⁹ ē qn̄ ꝑ signum exprimiꝛ sicut in decretali quadam de spōsalib⁹ poniꝛ casus de quodā q̄ cū vocareꝛ iohēs noiābat se petrū in cōsentiendo. dicēs. ego petrus vel aliquod simile. ⁊ tunc

2

nit⁹ cēsuerūt dāno mlctari. Refert eciā Hiero. q̄ machariꝰ inter xp̄i heremitas p̄cipu⁹. celebrato nuptiali conuiuio. cū vespere thalamū eēt ingressur⁹. ex vrbe egrediens trāsmarina petijt. et hēmi solitudinē sibi elegit. Beatus eciā allex⁹ silr ex nuptijs diuina gratia vocat⁹ sponsaz dseruit. et nudus xp̄o famulari cepit. Hys autoritatibus et exēplis liquet licere sponsis sine cōsensu suaꝝ spōsarum et econuerso continentiam pfiteri.

Q̄ cōiugat⁹ vel ꝯiugata nequeāt ꝯtinētiā pfiteri sine alteri⁹ consensu. b

Hoc aūt ꝯiugatis nullaten⁹ licet. nō eīm pt vir melioris vite ppositū sumere sine vxoris ꝯsensu. et ecōuerso. Vn̄ Greg. scribēs theutiste patricie. Sūt q̄ dicūt religiōis grā ꝯiugia debere solui. Vn̄ sciendū ē qꝛ et si hoc lex hūana ꝯcessit. tamē lex diuia phibuit. Si vero vtrisq3 ꝯuenīat ꝯtinētē vitā ducere. h̄ q̄s audeat accusare. Sic enīz multos sctōꝝ nouim⁹ cū suis ꝯiugib⁹ et p̄us ꝯtinētē vitā duxisse. et post ad sctē ecclie regimīa migrasse. Si v̄o cōtinētiā quā vir appetit mlier nō sequit̄. aut quā vxor appetit vir recusat. ꝯiugiū diuidi nō pt. qꝛ scriptū ē. Mulier ptātē sue carnis nō hz s̄ vir. Silr et vir ptātē sue carnis nō hz s̄ mulier. Idē. Agathosa latrix p̄sentiū questa ē virū suū ꝯ volūtatē suā in mōasteriū eē ꝯuersū. q̄propter experiētie tue p̄cipim⁹ vt diligēti inquisitōe discutias. ne forte eius volūtate cōuersus sit. vel ipa mutare se pmiserit. et si hoc reperieris. et illū in mōasterio pmanere pmideas. et hanc sic̄ pmisit mutare vitā cōpellas. Si v̄o nihil hoꝝ ē. nec quoddā fornicatōis crimē ppt̄ qd̄ licet vxorē dimittere. p̄dictā mlierez ꝯmisisse ꝯgnoueris. ne illius cōuersio. vxoris relicte in seculo fieri possit p̄ditionis occasio^d volum⁹ vt maritū suū illi etiaz si iā tonsuratus ē reddere debeas oī excusatiōe cessante. qꝛ nisi fornicatōis cā vir vxorē dimittere nulla rō ꝯcedit. Postq̄ eīm copulatōe ꝯiugij viri et mlieris vnū corp⁹ efficit̄. nō pt ex pte ꝯuerti. et ex pte remanere in seclo. Item ex viij. synodo. Si q̄s ꝯiugat⁹ ꝯuerti ad monasteriū velit nō ē recipiēdus nisi p̄us a ꝯiuge castimoniā pfitēte fuerit absolutus. Tales ḡ tūc sine culpa sequūt̄ xp̄z relicto seclo. si hn̄t ex pari volūtate castitatis ꝯsensū. Itē si vir et vxor diuertere p sola religiosa inter se ꝯsenserint vita. nullaten⁹ sine ꝯsensu epi fiat vt ab eo singularit̄ puiso cōstituāt̄ loco. Nā vxore nolēte. vel altero illoꝝ. etiaz p talire mr̄imoniū nō soluit̄. Itē Aug. Si abstines sine vxoris volūtate. tribuis ei fornicādi licentiā. et pctīn illi⁹ tue iputabit̄ abstinētie. Itē Nicola⁹ papa. scripsit nob thalberga regina. regia se velle dignitate vel copula exui. et sola vita p̄uata eē cōtētā desiderare. cui scripsimus nō h̄ aliter fieri posse nisi candē vitā vir eius lotharius elegerit. Ex his pz q̄ ꝯiugati sine cōi cōsensu mōasteriū eligere. cōtinētiā pfiteri. vel habitū religiōis sumere non valēt. et si fecerit. reuocari debēt. Spōsi v̄o p̄nt sine cōi cōsensu mōasteriū eligere. Vn̄ vr int̄ spōsuz et spōsaz cōiugiū n̄ eē. Ideoq3 asserūt a p̄ma fide dspōsatōis cōiuges appellari. nō re p̄sentiū. s̄ spe futuroꝝ. qꝛ ex fide quaz ex

manifeste dep̄hendit̄ dol⁹ exteri⁹. et de tali loquit̄ mgr̄. nō de dolo occulto. Istud aūt verbū intelligēduz est habere v̄itatē s̄m iudiciū in facie ecclesie. nō s̄m veritatē siue in foro cōscie.

3 c Refert etiā Hiero. etc. dicit ibi magister d̄ machario. q̄ hēmi solitudinē elegit. querit̄ ḡ vtꝝ spōsa ei⁹ fuerit soluta ab eo. Et vr̄ q̄ nō. qꝛ iuit in heremū. ḡ cū nō dederit ptātē suā alij. s̄ fuerit libere volūtatis. potuit redire ad seculū. ḡ vr̄ q̄ vxor soluta nō erat. In cōtrariū ē. qꝛ ipē non peccabat. ḡ vxori nihil subtrahebat. ḡ illi licebat trāsire ad secūda vota. R. dōz. q̄ q̄uis heremite obediētiā nō pmittant. tn̄ qꝛ p̄sone sūt religiosē. votū cōtinētie ānexuz hn̄t. et rōe assūptiōis hit⁹ et more intelligit̄ i ipo solēnizari votū. maxīe si ē cuz socijs q̄ vouerūt castitatez. et ipē in hit⁹ talis suscep tiōe ad cōtinētiā ppetuā se colligauit.

4 d Volum⁹ vt maritū suū illi etiā si iam tonsurat⁹ est reddere debeas. Querit̄ vtrū tonsurat⁹ dbeat in seculo manere. Et q̄ sic vr̄. qꝛ n̄ absoluit̄ a voto. immo p⁹ mortē vxoris nō licz ꝯtrahere. immo tenet̄ cōtinere. et iō cōpellēd⁹ ē. ḡ vr̄ q̄ nō sit absolut⁹ a voto solēni. ḡ vr̄ q̄ tenet̄ ferre hitū. Contra hoc ē qꝛ hoc eēt in cōtumeliā vxoris. ḡ si ipa nō dz puniri. pz etc. R. dō. q̄ talis qui intrauit r̄ligionē aut intrauit vxore nolēte et nō ꝯsentiēte. tn̄ in seculo existēte et cōtradicente. et talis nō tenet̄ ad religionē. qꝛ nō potuit votuz emittere. imo si r̄petat ei reddēdus

c Exempla ponit.

j. Cor. vij.

Mat. v.

d

Augu.

Nicolaus papa.

despōsatiōe sibi inuicē debēt. postea efficiunt coniuges. Premissas āt autoritates qbus asserit q̄ cōsēsus m̄rimo niū facit. ita intelligi volūt vt cōsensus vl' pactio ꝯiuga lis n̄ an̄ coitū faciat m̄rimoniū. s̄ in coitu. Sicut em̄ d̄no ratio v̄ginitatis n̄ facit m̄rimoniū nisi p̄cedat pactio con iugalis. ita nec pactio cōiugalis an̄q̄ assit copl'a carnal'. Ex pactiōe ḡ cōiugali spōsi et spōse fiūt an̄ coitū. In coi tu v̄o efficiunt ꝯiuges. facit em̄ pactio ꝯiugalis vt q̄ pri us erat spōsa. in coitu fiat cōiux.

Determinat obiectiones in ꝯrium. i

His ita r̄ndem⁹. Fit aliq̄n despōsatio vbi ē cōp̄romissio viri ⁊ mulieris d̄ ꝯhēdo m̄rimōio. nō ē āt ibi ꝯsensus de p̄n̄ti. ⁊ ē d̄spōsatio h̄n̄s ꝯsēsū d̄ p̄n̄ti. i. pactionē ꝯiugalē. que sola facit ꝯiugiū. In illa ḡ d̄spōsatōe vbi est pollici tatio ꝯhēdi m̄rimōiū. spōsi tm̄ et spōse fiūt nō ꝯiuges. et talib⁹ spōsis licet sine cōi consensu ꝯtinētiā ꝓfiteri et mo nasteriū eligere. In ea v̄o d̄sponsatōe vbi ē cōsensus de p̄n̄ti cōiugiū ꝯhit. et ab illi⁹ d̄spōsatōis p̄n̄a fide veri cō iuges appellant. Scd̄z hāc distinctionē d̄sponsationis. de sponsis varie loquunt doctores.

Quō accipiat sponsa in sup̄dictis capitul'. k

Aliq̄n em̄ spōsas vocāt que tm̄ h̄uerūt d̄spōsatiōez vbi fuit pactio ꝯiugalis d̄ p̄n̄ti. et ille vere cōiuges sūt. Vn̄ Greg. Si q̄s vxorē despōsauerit vl' subarrauerit. quāq̄ postmodū p̄ueniēte die mortis ei⁹ nequiuerit eā ducere in vxorē. tm̄ nlli d̄ cōsanguinitate ei⁹ licz accipe eā i cōiu gio. ⁊ si in euētū fuerit factū. sepet oīno. Itē Juli⁹ papa. Si q̄s d̄spōsauerit vxorē et subarrauerit. ⁊ vl' p̄ueniente die mortis. vl' irruētib⁹ q̄busdā cāis eā non cognouerit. nec frat eius nec vllus d̄ ꝯsanguinitate ei⁹. eā ē sibi tol lat in vxorē vllo vn̄q̄ tp̄e. Itē Greg. Qui d̄spōsatā ꝓxi mi sui puellā cepit in cōiugiū. anathema sit ip̄e et oēs cō sētiētes ei. q: s̄m legē dei mori d̄cernit. Nam diuīe legis mos ē spōsas appellare cōiuges vt in euāgelio. Accipe mariā cōiugē tuā. Et in deutronomio. Si q̄s alteri⁹ spō saz in agro vel q̄liq̄z loco opp̄sserit vel abduxerit in do mū suā. moriat. q: vxorē ꝓximi sui violauit. n̄ que iā vx or erat. s̄ que a pentibus vxor fieri d̄bebat. Ex his colli git q̄ spōse q̄dā cōiuges sūt an̄ cōmixtiōz sexuū. Sz for te illud mouet qd̄ in fine capli d̄r. nō q̄ iam vxor erat. s̄ q̄ vxor fieri d̄bebat. Qd̄ n̄ ita oz itelligi q̄si vxor vere non fuerit ex q̄ pactio coniugal' intercessit. sz q: nōdū traducta fuerat. nec res vxoria intercesserat. i. ꝯcubit⁹ coniugalis.

Q aliť accipiť in his et alijs caplis spōsa. l

Hec etiā spōsa ē que sic viro d̄spōsata ē vt n̄ intercesserit cōsensus d̄ p̄n̄ti. sz spōsio futuri. Scd̄m quē modū illud d̄cretū intelligit. Si q̄s spōsaz filij oppresserit. et post fi lius eius eā duxerit. pat postea nō h̄eat vxorē. nec m̄r vir. Filius q̄ p̄ris facinus ignorauit aliā ducat. Si con iūx illa fuissz. qd̄ vtiq̄z foret. si i spōsalib⁹ pactō coniugal' intercessissz. n̄ p̄mitteret spōso aliā ducē. Mechis āt pēa nō nubendi ex rigore infligitur vt alij terreantur. Idem ex eodē. Quidam despōsauit vxorem et dotauit. et cum

De sponsaz dimissā ali⁹ cognat⁹ nō p̄t ducere.

Julius papa

Greg.

Math. j.

Ex concilio tiburiensi.

est. tenet tamē q̄uis in se ē cōtinētiā serua re. vn̄ cū alio nō p̄t cō trahere. q: cōtinētiaz q̄ntū in se ē potuit ser uare. s̄ nō r̄ligionē in trare. q: potuit nō exi gere. s̄ tenebat redde re. Aut intrat religiōz vxore volēte. s̄ tm̄ in se culo remanente. et tal' soluit a viro non sim pliciter s̄ ad tp̄us. nec oīno s̄ solū inq̄ntū vo tū erat i p̄iudiciū mu lieris. Et h̄ h̄et in q̄ dam decretali de con uersiōe cōiugatoꝝ. ex pte. vbi scribit q̄ si ali quis vouit castitatē. ⁊ bitum religiōis susce pit vxore cōsentiēte. s̄ postmodū in sec'o ip sa remanēte. et ip̄e re māsit. illa aūt mortua ille idē postmodū cūz alia cōtraxit. et hoc q̄ dem non debuit fieri. vn̄ d̄r q̄ separand⁹ ē ab illa. et cōpellend⁹ ē re ligionez intrare. et rō redditur ibi. q: vxore sua manente in seculo religionē nō potuit ꝓ fiteri. ea tm̄ sublata de medio sine p̄iculo sa lutis votū qd̄ fecit nō potuit viciare. et ita pz q̄ n̄ tenet ferre ha bitū q̄diu vxor viuit. tū ꝓpt scandalū. tū ꝓ pter vxoris vituperiuz.

e Vbi ē pollicitatio cōtrahēdi matrimoni um. spōsi tm̄ et sponse fiūt. Vr sentire q̄ nō licet spōso transire ad religionē spōsa nolen te. nisi sit spōsio de fu turo. aliter distinctio sua ad ꝓpositūz nihil vi valere. ⁊ hoc falsūz vi. sicut habet in lib. decretaliū. de cōuersi one cōiugatoꝝ. vbi di citur in illa decretali. nullum. ⁊c. q̄ licet al teri intrare altero in uito. ⁊ illi licz ad secū da vota trāsire. Et ra tio ibi reddit. q: cum nō fuissent ibi vera ca ro simul effecti. satis potest vnus ad deum transire et alter in seculo remanere. Itē q̄ distinctio ista magi strī nō soluat videt. q: Macharius et Alexius vterq̄ cōsensit de presenti. aliter em̄ non fecissent conui.

ea coire nõ potuit quã clanculo frater eius corripit et grauidã reddidit. decretuz est vt quis nupta non potuerit eẽ legittimo viro. despõsatã tñ fratri frater habere nõ possit. sed mech⁹ et mecha fornicatiõis q̃dem vindictã sustineãt. licita vero eis cõiugia nõ negent. De illa despõsatõe hoc intelligi dz vbi nõ fuit cõsens⁹ cõiugalis de pñti. alioquin non liceret eis alia sortiri cõiugia. Scd̃m hoc etiã illud intelligi dz. Statutũ ẽ a sacro conuentu vt si q̃s spõsam alteri⁹ rapuerit. publica pñia mulctet. et sine spe cõiugij maneat. et si ipe eidem crimini cõsentiẽs nõ fuerit. licentia nubẽdi alteri nõ neget. Apparet hãc fuisse despõsatã sine pactione cõiugali de p̃senti. et iõ nõ fuisse coniugez. cui viuẽte spõso alteri nubẽdi licẽtia nõ negat. Sũt eñ quedã nuptialia pacta de futuro ex q̃b⁹ spõsi et spõse vocãt. nec exinde coniuges sũt. Et ẽ pactio quedã cõiugalis de p̃senti que sponsũ et spõsã etiã cõiuges facit. et vtraqz pactio despõsatio vel sponsalia interdũ dicũt. proprie tamẽ spõsalia dicũt q̃dã solẽnia pacta nuptialia.

Ex concilio toletano.

Quare nõ statim tradant sponse. m

De nuptialibus pactis vbi est tñ sponsio futuri. Ait Aug. Institutũ est vt iã pacte spõse nõ statim tradantur. ne vilem habeat maritus datã. quam suspirauit sponsus dilatam.

Aug.

Que spõsa sit vidua mortuo spõso. et que nõ. n

Et ẽ sciendũ q illa sponsa q̃ tñ in futuro ẽ pacta. mortuo spõso. nõ remanz vidua. qz nõ fuerat vir ei⁹. vñ si q̃s eã duxerit. ad sacros ordines conscẽdere non prohibetur. qz non duxit viduã. Vidue eñ marit⁹ eque sicut bigam⁹ sacerdos fieri prohibet. Ex tali ãt copula nullus arcet a sacris ordinibus.

Qui alterius sponsam eo mortuo ducit ad sacros ordines accedere potest. o

Secundũ hoc intelligẽdũ qđ ait Pelagius papa. de illo qui mortuo sponso ei⁹ sponsã ducit in vxorẽ. Nihil est inquit q̃ntum ad hũc articulũ attinet qđ ei obuiet de canonicis institutis. q̃n ad sacros ordines promoueri valeat. Si vero talis sponsa fuisset inter quã et sponsã ei⁹ cõsensus de pñti itercessissz. eo mortuo vidua remãsisset. [f] cui copulat⁹ in coniugiũ vlterius ad sacros ordines non accederet cũ viduã duxerit. Non ẽ ergo ambigẽdũ q̃n solus de p̃senti consensus coniugium efficiat. et exinde veri coniuges appellent. Ideo p⁹ talẽ consẽsuz si q̃s alij se copulauerit. etiã si carnis cõmixtio illic sequat. ad priorẽ copulã reuocãdus ẽ.

Pelagi⁹ pp.

f

dia. Jlicet p⁹ contractũ mfumonium sponsaz dimittere. Et itez q licet nubere habetur ex predicta decretali. Si enim ista mulier nondum ẽ effecta vna caro. et propter hoc pt vir transire. & si ipa puniri nõ dz. aut vir suus est sibi restituẽdus. aut illa põt cũ alio cõtrahere. R. dõm q reuera sicut expresse dicit decretalis illa. licz hij q̃ cõsenserũt de p̃senti ad religionẽ conuolare. et alteri licet nubere. nec est credẽdũ q magister velit oppositũ dicere. Aliter eñ iuri canonico et rõni contrairet. nec in pte ista ei cõsentiẽdũ eẽt. Vñ [6] distinguũt iurisperiti matrimoniũ sm̃ triplicẽ differẽtiaz. Quoddam eñ iniciatuz. q̃ddam ratũ. quoddã cõsũmatũ. Matrimonium iniciat desponsatione de futuro. ratificat in cõsensu de presenti. cõsũmat in copula carnali. et iõ p̃missę auctes intelligi pñt nõ solũ de sponsa. verum etiaz de coniuge. Alique tñ autoritates q̃ sequũtur intelligũt de ea que pure ẽ spõsa. et propter hoc distinguit magr̃ duplicẽ modum desponsandi. Sũt tñ et alij modi qui infra patebunt.

[7] [f] Cui copulatus in cõiugium vlterius ad sacros ordines nõ accederz. cũ viduã duxerit. Videt male dicere. qz talis nõ diuidit carnẽ suam. nec vxor diuisit. & i nullo videt p̃iudicare sacramẽto. Itẽ talis mulier si ingrediat religionem cõsecrat vt virgo. si & mulieri nullum p̃iudicium generat. videt q nec viro. Contrariũ aũt videt dici in littera. R. dõm q illud quod dicit magister et pelagius fuit de rigore iuris. non propter obstaculum quod fuit ex parte sacramenti directe. Unde sm̃ noua iura hodie non tenetur eo q neuter carnem suam diuisit. et vxorem habuit virginem. quod attenditur in p̃fectione sacri. Et si tu obijcias mihi de eo q contraxit cum aliqua virgine. et matrimoniuz cõsũmauit. et p⁹ contraxit cum alia quam tñ non cognouit. q bigamus iudicat. dõm q hoc non est propter defectuz sacramẽti. sed quia presumitur contra ipsum de incontinentia. sicut dyaconus qui contraxit cum secunda in dyaconatu. et intellige cõtraxit de facto. qz de iure nõ põt. vt hẽt. xxviij. dis. cuz opere subsecuto puniatur tanq̃ bigamus. cum tñ scd̃m non fuerit matrimonium.

Ꝓ intelligentiā p̄sentis distinctiōis fm̄ tria q̄ determinat magister. tria p̄ncipaliter q̄runtur. Primo querit̄ de matrimonij quidditate. Scd̄o de causalitate. Tercio de insolubilitate. Circa primum querunt̄ duo. Primo querit̄ q̄d sit coniugiū genere ⁊c. Scd̄o quid sit nomine.

Questio .i. a

Utrū m̄rimonium sit maris et femine cōiunctio. et q̄ sic videt̄ p̱ rationē quā ponit magister in littera. matrimoniū inquit est maris et femine coniunctio. Et q̄ ita sit ōnditur rōne. Solo viro existente nō ē matrimoniū. similiter sola muliere existēte nō ē matrimoniū. ergo matrimoniū ē in simultate et in cōiunctione vnius ad alterū. Item nihil absolutū ē vnū in duobus subiectis. sed matrimoniū vnū est in viro ⁊ in femina. ergo nō dicit quid absolutū sed relatū. sed illud qōcunq̄ sit cū nō sit disparitas sed cōformitas. nō est disiunctio sed cōiunctio. sed illud ad qd̄ cōsequūt̄ ista tria bona. s. fides. ꝓles. et sacramentū ē recte matrimoniū. hic aūt ē cōiunctio maris et femine vbi est fides in sigñte. ꝓles in fecunditate. et sigñtia in insolubilitate. ergo ⁊c. Cōtra. multiplicato supiori ēētiali multiplicat̄ inferius. ergo si matrimoniū ē cōiunctio. quotiens vir et vxor ꝯiungunt̄. totiēs matrimoniū ꝯtrahit̄. et iterū int̄ eundē virū et eādē mulierē erūt plura matrimōia. qd̄ si falsū ē. ergo ⁊c. Item nullū sacramentū iterat̄ sup eandē materiā. ergo si matrimoniū ē cōiunctio cū muliere. ex quo semel ꝯiungit̄. nō debet amplius coniungi cū eadē. Sed hoc ē falsum ⁊ inconueniens. ergo ⁊c. Item oē sacramentū est signū sensibile. sed nulla relatio ē signū. cōiunctio aūt maris et femine ē relatio. ergo cōiunctio talis nō est signum. ergo nec sacramentū. ergo a simplici cōuersa. nullū sacramētum ē cōiūctio. ergo nec matrimōiū. Itē si matrimoniū est cōiunctio. aut ergo corpoꝝ. aut aīoꝝ. Nō aīoꝝ. q̄r tunc matrimoniū cēet in pn̄ia. Non corpū. q̄r tunc inter mariā et ioseph nō fuisset cōiugiū. Item siue sit cōiunctio corporū fm̄ cōmixtionē. siue aīoꝝ fm̄ cōsensū. cōtingit talē cōiunctionē remoueri p̱ odiū. ergo matrimoniū solui et destrui. Sed hoc factū ē vt 3 iam patebit. ergo matrimoniū nō ē cōiunctio. Re. dō. q̄ matrimoniū fm̄ genus remotū ē signū. specificatio aūt vel descensus ad genus inferius accipit̄ fm̄ cōparationē ad significatū. vn̄ cum hoc signum in hoc sacramēto sit cōiunctio xp̄i et ecclesie. et cōiunctio ū fit mediꝰ significari q̄ p̱ cōiunctionē. recte sicut baptismi ablutio p̱ ablutionē aque exteriorē. iō sicut baptismꝰ dī ablutio. sic m̄rimoniū dī ēēntialiter et fm̄ genꝰ suū cōiūctio. Et nota q̄ sicut in ablutiōe baptismi ē aliquid ꝑmanēs sicut impssio caracteris interior. et aliqd̄ transiēs vt lotio exterior. et vtrūq̄ dī baptismꝰ. sic in matrimōio ē aliquid ꝑmanēs. et hoc ē vinculū p̱ qd̄ ligat̄ vir et mulier q̄tumcūq̄ exterius sepent̄. et aliqd̄ transiēs sicut cōiunctio p̄mo mō facta p̱ verbū exteriꝰ. vel p̱ exteriorē actū. et vtraq̄ dī matrimoniū. et vtraq̄ ē cōiūctio. et iō recte matrimoniū cōiūctio dī et ē. sicut rōnes p̄me ōndūt. Ad illud qd̄ obī q̄ multotiēs cōiungit̄. dōm q̄ quedam cōiūctio dī vinculū. q̄dā facit vinculū. quedā ē vsus vinculi. dico ergo q̄ prima et scd̄a q̄r respiciūt substātiam matrimōij nō iterat̄. sed solū tercia. et ad multiplicationē illiꝰ nō sequit̄ multiplicatio matrimōij. qm̄ nō ē genꝰ in cādo. sed acꝰ in vtendo. siue vsus in agēdo. Et et hoc patet sequēs. q̄r nō ē iteratio sacramēti. et sicut frequēter mādu care corpꝰ xp̄i nō dicit̄ sacramēti iterationē sed vsum. sic in ꝓposito intelligendū. licet nō sit sile oino. q̄r qd̄ semel mādu catū ē iterū mādu cari nō pt̄. Sed hec mulier que semel cognita ē. iterū cognosci pt̄. Ad illud qd̄ obī q̄ oē sacrm̄ ē signū sensibile. dō. q̄ sicut silitudo corpalis sēsu pcipit̄ nō rōe sui. sed rōe q̄litatū in q̄bꝰ ē assilatio. q̄ sensus dep̄hēdūt. sic intelligēdū ē in ꝓposito. q̄ q̄muis ꝯiūctio fm̄ se nō sit pceptibilis vt ē relatio. tn̄ rōe corū que cōiūgunt̄ vt viri et mulieris. ⁊ rōe signi in qd̄ vel p̱ qd̄ cōiūgunt̄. Ad illud qd̄ querit̄ vtrū sit corpoꝝ an aīoꝝ. dō. q̄ in corpibꝰ aīoꝝ. q̄r ē ꝯiūctio rōe ꝯtentiū. et habētiū sexꝰ distinctos. illa aūt ꝯiūctio que respicit totū cōiūctū et ē matrimoniū ēētialr̄. nō est affectio aīoꝝ vel appropinquatio corpū. sed q̄dā vinculū obligatoriū qd̄ nō ꝑimit̄ sine affectu si in corpe separet̄. Et p̱ hoc patet r̄nsio ad vltimū.

10 11 12

Questio .ij. b

Quid sit matrimoniū nomie. et q̄ matrimoniū debeat hoc vinculū appellari ōndit̄ p̄mo p̱ iura canonica et ciuilia q̄ sic appellant. et mḡr sic in littera appellat. et multiplex ad hoc pt̄ adduci auctas. Unde Aug. ꝯ faustū. m̄rimoniū ad hoc dictū ē q̄ nō ob aliud dbeat femia nubere nisi ad h̄ vt mat̄ fiat. Item rōne vī. q̄r in alijs sacramētis denomiatio fit a materia vel a materiali p̄ncipio. sicut pz q̄ baptismꝰ lauacrū dī ab aq̄ lauāte magis q̄ a verbo. sed in hac ꝯiuntione maris et femie femia ē p̱ modū materie. ergo vī q̄ p̱ illā debeat denoiatio fieri. Itē q̄n relatio vel cōpatio ē inter extrema aliq̄. si recte denominat̄. ab eo debet denoiari in q̄ maior ē dependētia. Sed m̄lr magis indiget viro ꝯiungi q̄ ecōuerso. ergo talis ꝯiunctio potꝰ dz denoiari a muliere q̄ a viro. Itē relatio eq̄pantie potissime ei appropiat̄ in quo ē p̄sūmatio illiꝰ. sicut eq̄litas et silitudo filio appropiat̄. p̱ eo q̄ dat p̄intelligere p̄ncipiū a quo. patri āt vnitas appropiat̄. ergo si vir p̄mo creatꝰ est vnicꝰ. et pꝰ m̄lr facta vt ei ꝯiūgeret̄ in adiutoriū. et hoc p̱ matrimōiū. ergo h̄ vinculū dz appellari matrimōiū. Cōtra. in oībꝰ denoiatio dz fieri a digniori. sed in ꝯiūctiōe carnali siue matrimōiali dignꝰ extremū ē vir q̄ mulier. qm̄ caput mulieris ē vir. ergo ⁊c. Itē q̄ro fm̄ qd̄ genꝰ cause sit ista denoiatio. Si fm̄ genꝰ cāe finalis. Sed mulier ꝓpter virū facta ē nō vir ꝓpter mulierē. ergo potiꝰ dz denoiari a patre. Si fm̄ genꝰ cāe efficiētis. sed efficiēs ē actiuū p̄ncipiū. et p̄ncipiū actiuū in ꝯiūctiōe maris et femie est vir. ergo potꝰ dz denoiari a viro Si scd̄m cām materialē. sed nō vir et mulier. sed m̄lr ex costa viri. Si fm̄ cām formalē. cū magis teneat rōnē forme vir sicut dicit p̄hs q̄ materia appetit formā sicut femina virū. vī q̄ a viro debeat denoiari. Itē ꝯiūctio maris et femie ē relatio equiparantie. sed relatio talis respicit vtrūq̄ extremū eq̄liter. et talis relatio nō magis denoiat̄ ab vno q̄ ab altero. ergo nō magis a matre q̄ a patre. Item denominatio rei nō debet fieri ab eo quod accidit. et abesse potest. Sed vicio tali siue sacro freq̄nt̄ deest ꝓles. ergo ⁊ maternitas. ergo cū falso talis mulier dicat̄ mat̄. falso tale vinculū dī matrimoniū. Re. dō. q̄ aliq̄ voluēt dicere q̄ illd̄ vinculū siue cōiūctio nec denoiat̄ a patre nec a matre. sed cum sit vinculū vnum. denominat̄ ab vtroq̄

inquantū vniunť. et qm̄ pater et mř. siue vir et mulier vniunť vt sint vna materia ꝓlis. ideo hoc sacřm mřimoniū appellať nō a mře ſ a materia. et a monos qđ est vnum. unde mřimoniū q̄si. vna materia. Sʒ licet illud videať ꝓbabiliter dici. tñ ē cōtra ysidoꝝ in .ix. li. ethymo. vbi dicit ꝙ mřimoniū dicať a matre. vñ matrona dr̄ que iaʒ nupsit. et est dicta ma-[14]trona quasi mater nati. Vñ sicut ibi colligiť hoc sacramētum appellatur cōiugiū. appellať ⁊ nuptie. appellať et matrimoniū. Hanc triplicē denominationē hʒ ſm triplicē cōparationē siue cōsiderationē. Potest em̄ cōsiderari ſm illud qđ ē. et sic dr̄ coniugiū. qꝛ mutuū vinculum. et mutua ptās. et hoc dicit ysidorus. ix. ethymo. Aut scđm signum in quo appareť. et sic dr̄ nuptie quasi a nubib⁹. qꝛ nubētes opiri volebant. et eoꝝ capita velabanť. vñ et nomē translatū ē. Aut scđm fructum ad quem ꝑducit. ⁊ qm̄ ꝑducit ad bonū ꝓlis. iđ mřimoniū appellať. Magis aūt bonū ꝓlis ꝑ matris nomē dať intelligi. qꝛ mlier ꝓpter ꝓcreationē liberoꝝ facta ē in adiutoriū viri. ⁊ [15] qꝛ in ꝓcreatione ꝓlis magis incūbit sibi laboꝝ. Inde ē ꝙ matrimoniū q̄tuoꝛ habet ethymologias ſm nomen matris. Uno em̄ mō dr̄ matrimoniū. qꝛ matris monos. i. lex. qꝛ vt dicit Aug. cōtra faust. ad hoc debʒ femina nubere. ⁊c. Scđo mō qꝛ matreʒ monet vt seruet fedus cōtra luxuriā. Contra qđ dr̄ ꝓuer. ij. Reliquit ducē pubertatis et pacti. Tercio modo quia matrē in vita defendit. tum ꝑ virum. tum ꝑ ꝓlem. quia mulier indiget defensoꝛe. Ysa. j. defendite viduam. Quarto matrimoniū dr̄ matris muniū. i. matris officiuʒ. ꝑ eo ꝙ ꝓlis enutritio et acquisitio maxime spectat ad mulierē in cōcipiēdo. in portando. in pariendo. in nutriendo. in compatiēdo. vnde sicut possessio dr̄ patrimoniū. qꝛ patna sollicitudine acquiriť. sic ꝓlis acquisitio mřimoniū ē. hec ē potis-[16]sima inter oēs ethymologias. Ad illud qđ ꝗ obī ꝙ a digniori debet fieri denominatio. dđm ꝙ denominatio ē a fructu ventris. et ita a digniori. Sed nō fit denomiatio a muliere ſm ꝙ mulier. ſ scđʒ ꝙ mater. et ꝑ hoc patet sequela. quo genere cause sumiť. qꝛ a causa finali. a qua maxime debēt sacra denomi-[17]nari. Ad illud qđ obī de relatōe equipantie. dđm ꝙ vinculū in se cōsideratū equaliter respicit vtrūqꝫ extremū. ſ relatiue ad effectū non. et hic fit denomi-[18]natio ꝑ cōparationē ad effectū. Ad illud qđ obī ꝙ non semꝑ hñt ꝓlem. dđm ꝙ nō fit denominatio ab euentu. ſ ab intentione ꝓpter quā ꝑncipaliter institutū fuit sacřm. iđ ibi non est falsitas nec vanitas.

Consequēter queriť de scđo articulo. scʒ đ causalitate mřimonij. Et circa hoc duo queruť. Primo queriť vtrum ꝯsensus sit causa mřimonij. Scđo queriť vtrum sol⁹ consensus vocalis faciat matrimonium.

Questio. j. c

Qꝛ ꝯsensus sit cā mřimonij q̄ntum ad ꝑmū genus cause ořditur ꝑ Chriſ. qui dicit ꝙ matrimoniū nō facit coitus sed voluntas. Item Amb. nō deflo-ratio virginitatis facit coniugiū. sed pactio coniugalis. Itē exēplo ꝓbať. qꝛ inter mariā ⁊ ioseph fuit mřimoniū. et tñ nō interuenit nisi ꝯsensus. Itē ratione ꝓbať. qꝛ maioris libertatis ē pactio ꝯiugalis q̄ꝫ seruitutis. ſ solo ꝯsensu aliquis facit se seruū. ꝗ solo ꝯsensu pōt fieri alterius cōiunx. Contra. nihil ē cā efficiēs seipius. ſ mřimoniū nō ē aliud q̄ cōsensus. qꝛ ille ē signū cōiunctionis xp̄i et ecclesie. ꝗ ꝯsensus nō ē cā efficiēs mřimonij. Itē si ꝑpositū ē cā ꝑpositi. et oppositū oppositi. ꝗ si ꝯsēsus ē cā mřimonium ꝯstituēs dissensus ē destruēs. ſ mřimoniū non destruiť ꝑ dissensū hominū. ꝗ nec ꝑ ꝯsensū ꝯstituiť.

Itē multiplicata cā multiplicať effectus. ꝗ si consensus ē cā. et duo sunt cōsensus. ꝗ vr̄ ꝙ duo sūt matrimonia inter virū et mulierē. sed nō sunt duo matrimonia. ꝗ ⁊c. Itē si duo ꝯsensus faciūt mřimoniū. necesse ē vniri. ſ tunc vniunť qñ sunt idem. Sʒ in mřimonio nō vniunť in vnū. qꝛ ꝯsensus viri ē in mulierē. ꝯsensus mulieris in virū. ꝗ diuersi. nō ꝗ ⁊c.

Rꝫ. dđm ꝙ sicut baptismus dupl'r dicit. Uno mō [19] ꝓut cōprehendit exteriorē ablutionē. et interiorē caracteris impressioneʒ. alio mō ꝓ interiori caractere. Sic mřimoniū vno mō cōprehēdit vinculū et exterius signū. et mřimonium ē ꝯsensus expressus non eius effectus. Alio mō ꝓut stat ꝓ vinculo interiori. hui⁹ aūt vinculū habet cām ꝑmā. et habeť causaʒ ꝓximam. Prima est diuina institutio. ꝓxima ē humana actio. q̄ ē in cōuenientia cōsensuū duorum. scʒ maris et femine. et ideo dico ꝙ ꝯsensus ē causa matrimonij. ſ nō tota. imo cum institutione diuina. Cōsensus aūt nō alteri⁹ ſ vtr. usqꝫ ꝑsone. et ꝑ hoc patʒ ꝑmū argumētū. Ad illud qđ obī ꝙ si oppositum [20] est causa oppositi ⁊c. Dđm ꝙ ē causa efficiēs et conseruans. et causa efficiens solū nō conseruans. sicut patet. quia sol ē causa luminis ꝑmo mō. cultellus causa vulneris scđo mō. sic matrimoniū hʒ causam efficientē ꝯsensum ſ nō ꝯseruantē. Est ꝗ consensus cā vt mřimoniū fiat nō vt ꝑmaneat. Sil'r oppositū dissensus nō est cā dissoluēs factū. sed impediēs ne fiat. Ad illud qđ obī ꝙ nō vniunť. dđm ꝙ ē vniri [21] et in obiecto et in subō. et ē vniri in effectu. Dico ꝗ ꝙ q̄uis duo ꝯsensus non vniaňť in subiecto nec in obiecto. vniunť tñ in effectu q̄ surgit ex illo mutuo ꝯsēsu dū dr̄ h̄ vult illū in virū. vult eē eius vxoꝛ. et dū ille hāc in vxorē ducit efficiť vir ei⁹. Et si tu obijcias ꝙ nō vniunť in effectu nisi etiā vniāť in obiecto. dico ꝙ vniunť in effectu secūdario ⁊ in obiecto.

Questio. ij. d

Utrū ad cōtrahendū mřimonium sufficiat ꝯsensus vocalis absqꝫ mentali. Et ꝙ sic vr̄ primo ꝑ illud qđ dicit mgř. si verbis explicāt qđ tñ corde nō volunt. obligatio illa verboꝝ quib⁹ ꝯsentiunt. accipio tecum. matrimoniū facit. Itē hoc ořdiť rōe simili. s. in iuramēto. qꝛ q̄cūqꝫ arte verborū quis iuret. in ea significatione deus accipit in qua ille accipit cui iurať. sicut dicit Ysidor⁹. ꝗ in mřimonio sil'r videť ꝙ deus accipiat in illa intentiōe in qua accipit coniunx. ꝗ si cōiunx credit ꝑ verba illa ipm̄ vere consentire. talis ꝯsensus facit matrimoniū. ⁊ sic ⁊c.

Itē ecclesia iudicat mřimoniū eē q̄ñcūqꝫ aliquis cōtrahit cum aliqua ꝑ verba de pñti in publico. et si dicat se nō intendisse. nihilomin⁹ sentētiat ipm̄ debere reddere qđ exigit ius mřimonij. ꝗ si ecclesia recte iudicat. et nō credit illi. et credēdū sit hoi ferēti testimōiū ꝯ se. sine ꝯsēsu exteriori ē mřimōiū. Iteʒ h̄ ꝑ reg'a in canone hēť ꝙ fraus ⁊ dol⁹ nemini debēť ꝑfocinari. Si ꝗ iste dolose agit i ꝯsētiēdo ore nō cor-

de nō debet sibi dolus eius suffragari. ergo ita obligat sicut si corde et ore consentiret. Item hoc vr̄ rōne adducente ad incōueniēs. Si enī reqrit̄ interior cō-sensus. cū nemo de illo sit certus nec eē possit. nemo scit verū matrimoniū cōtraxit. ergo quotiēscunq̄ debi-tum petit vel reddit. discrimini se cōmittit. Itez esto q̄ quis cōtrahat cū duabus p̄ verba d̄ presenti. primo cū vna ⁊ postea cū alia. ⁊ nescit que istaꝝ inte-rius cōsenserit. ergo nescit que sit vxor eius vera. Sz te-net̄ vxori vere debitū reddere. ergo videt̄ talis ꝑplexus esse. Contra. Innocentius in quadā decretali de spō-salib⁹ libro. iiij. rn̄dēs cuidā casui in hac materia vbi defuit interior cōsensus. et vir mutauit sibi nomen. dicit q̄ nō ē matrimoniū. Et ratio quā assignat in fi-nebis verbis continet̄. quia dolus affuit. et defuit oīno ꝯsensus. sine quo nequeunt cetera fedus ꝑfice-re ꝯiugale. Item in alia decretali ꝓxima ante il-lam dicit. Pueri ante annos legittimos p̄ verba so-la nō contrahunt. cū intelligant̄ minime consenti-re. Item hoc rōne videt̄. q2 in alijs sacramentis sicut in baptismo ad hoc q̄ sit sacr̄m necessario req̄-ritur intentio dispensantis sicut supra oñsuz ē in ba-ptismo in his qui ioculariter baptizant. ergo pa-ri immo multo fortiori rōe in m̄rimonio. cū ad hoc sacr̄m requirat̄ ꝯsensus maxime libertatis. Itez qñcunq3 in sacr̄o deficit illud qd̄ tenet rōnem mediȷ inter rem et signū. nihil factū ē. vtputa. Si in baptis-mo nō imprimat̄ caracter. in eucharistia nō fiat ve-rum corpus xp̄i. Sz in hoc sacr̄o locum mediȷ tenet con-sensus animoꝝ. ergo qñ ille deficiat. irritū ē m̄rimoniū. Item qñcunq3 aliq̄d cōstat ex aliquo tanq̄ forma-li et ex aliquo tanq̄ materiali. qd̄cūq3 deficiat. et ip-sum deficit. Sz sacr̄m matrimonȷ est tale. ergo cum so-lus cōsensus aīoꝝ sit dispositio. et forma verboꝝ sit complemētū. qd̄cunq3 deficiat. non erit sacr̄m. ergo ⁊c.

22 R. dīm q̄ ē loqui de m̄rimonio dupl̄r. Aut in fo-ro ecclesie. aut in foro cōscientie. scd̄m duplex foruz scz iudiciale et penitētiale. ⁊ sm̄ h̄ ē dupl̄r iudicare. Quia in foro iudiciali iudicat̄ sm̄ allegata. In foro penitētiali sm̄ veritatē et ꝯsciam. Si ergo in foro peni-tēnali loquamur. q2 hoc ē iudiciū sm̄ veritatez et in cōspectu dei. dīm q̄ sicut dicunt doctores nr̄i. nec ē m̄rimoniū. nec m̄rimoniū iudicandū. Et cū sit mul-tiplex ratio. hec tñ est ꝑcipua. In omnib⁹ sacr̄is re-quirit̄ intentio voluntaria faciēdi qd̄ facit ecclesia. q̄ ergo talis sm̄ veritatē nō intendebat cōtrahere ma-trimoniū. nō fiut sacr̄m. Si aūt loq̄mur in foro iudi-ciali. vbi sm̄ allegata oportet iudicari. si ꝓbari pōt cō-sensus p̄ verba exteriora. in quibus nō apparuit eui-dens dolus. matrimoniū iudicat̄. s tñ ecclesia deci-pitur. Si vero est deceptio cōtra iusticiā. non est ibi ignorantia iuris sed facti. ergo si sit consensus exterior sine interiori. non ē m̄rimoniū sm̄ veritatez. nec sm̄ diuinum iudiciū. nec sm̄ cōsciētie forum. q̄uis esse

23 videatur et iudicet̄ sm̄ iudiciū ecclesiasticū. Ad il-lud qd̄ primo obi̇ de magr̄o patet rn̄sio. qm̄ loquitur

24 sm̄ forum ecclesiasticū. Ad illud qd̄ obi̇ de iura-mento. similiter pōt dici q̄ sm̄ iudiciū ecclesiasticuz obligat̄. si tñ dicat̄ obligari sm̄ deum. hoc est ꝓpter hoc q̄ deus talē reputat dignum pena piuriȷ. sicut et illum qui iuramētū non implet. et ꝓpter suā frau-

25 dem. Ad illud qd̄ obi̇ de iudicio ecclesie. dīm q̄ ecclesia fallit̄. et q̄uis contingat ipsam sequi a veri-tate rei. non tñ recedit a veritate iusticie. quia debet iudicare sm̄ allegata. Et si tu obijcias mihi q̄ī foro iudiciali cōtra seipm̄ allegat. et vnicuiq3 credendum est ferēti testimoniū cōtra se. dīm q̄ q2 ecclesia habz testimoniū in cōtrariū. et q2 etiam tale testimoniū est in preiudicium certitudinis. est in preiudicium cau-se matrimonialis. q̄ maxime fauorabilis est. ideo ta-lis n̄ audit̄. tñ in foro pn̄ie siue cōscie credit̄ hoi ꝓfi-tenti suam turpitudinem. quia nihil ibi dīn est ni-

26 si turpitudo. Ad illud qd̄ obi̇ q̄ fraus non debet alicui patrocinari. dīm q̄ duo sunt ibi. scz verbi do-lositas siue falsitas. et v̄a carētia sēsus. Verbi dolo-sitas nō patrocinat̄ imo obest i omi foro siue iudicia-li siue penitētiali. quia vtrobiq3 vel punit̄ vel ꝓ pu-nito reputatur. Sz vera carentia hec est q̄ suffraga-

27 tur in ꝯspectu dei vt verū matrimoniū nō sit. Ad illud qd̄ nemo scit vtrum interius cōsentiat. dīm q̄ q2 de quolibet ꝓsumendum est bonū nisi manifest⁹ dolus appareat. de quolibz ꝓsumendū ē q̄ corde cō-sentiat. si ore exprimat. nec ē aliud credendū. et si nō sit ita ignorantia facta in altera ꝑsona q̄ ignorat. coi-tus excusatur. sicut iacob excusat̄ in hoc q̄ cognouit lyam. quia credebat cognoscere suam. Nec cōmittit se discrimini nec perplexitati. Quia enī prima credi debet consensisse. ideo et adherendum ē et debitum reddendū. et sic patet totum.

Onsequenter quantū ad tercium articulū q̄ri-tur de insolubilitate matrimonȷ. ⁊ de hoc duo queruut̄. Primo queritur de insolubilitate q̄ntum ad matrimoniū cōsūmatum. Scd̄o q̄ntū ad m̄rimo-niū ratum.

Questio. j. e

Q2 tale m̄rimonium sit insolubile oñditur per ver-bum dn̄i Mat. xix. quos deus ꝯiunxit homo non se-paret. ergo tales qui a deo sunt cōiuncti. sūt inseparabi-les. quia deus nullos separat. Itez quecunq3 sūt separabilia. plura sunt. Sed dn̄s dicit q̄ vir et muli-er non sunt duo sed vna caro. ergo non sunt sepabiles. Item hoc ip̄m ostendit̄ p̄ diffinitionē matrimonȷ quam ponit mgr̄ in littera. indiuiduam vite cousue-tudinē retinens. Item hoc matrimoniū est signū vnionis xp̄i et ecclesie sm̄ conformitatem nature. s illa vnio ē inseparabilis. ergo ⁊c. Contra. omne iterabile est dissolubile. sed matrimonium est itera-bile. q2 possunt esse secunde nuptie. ergo est dissolubile. Item omne sacramentum perpetuum imprimit signaculum in subiecto perpetuo. Sed matrimo-nium nihil imprimit in animā. ergo ⁊c. Item om-nis effectus cuius causa est dissolubilis. ipe est disso-lubilis. Sz causa matrimonȷ est mutuus cōsensus. et ille est dissolubilis. ergo ⁊c. Prima pars patet per il-lud Ebur. q̄ eisdem causis quibus vnumqd̄q3 con-struitur. per easdem destruitur. Item vir tenetur vxori ex vinculo matrimonȷ reddere debitum. sed ex mutuo consensu possunt se perpetuo absoluere. ergo similiter ex mutuo consensu matrimonium diuide-re. Simil̄r ex lege matrimonȷ tenet̄ insimul cohabi-tare. et possunt diuersas religiōes ex cōmuni cōsen-su intrare. ergo ⁊c. R. dīm q̄ m̄rimoniū ē insolu-

28 bile extremis manētib⁹. s ipis corruptis vel eorum altero soluitur. quia non manet ligatio nisi etiam

maneāt q ligant. Extrema aūt sūt destructiua. quia sunt extrema rōne sexuū nō aioz. et qr sexus respicit dispositionē a pte corpis. et ita vitā corpalē. dico q recte matrimoniū dī vinculū insolubile. s nō ppetuum. et p hoc patet rnsio ad duo prima. obiciūt enz ac si vinculuz eēt ppetuū. Nō aūt h9 insolubilitatis dispositiue venit ab ei9 significatōe. qr significat vnionem indissolubilē. s. xpi et eccle sm cōformitatē nature. s effectiue venit ab institutiōe. qr sic deus instituit vt ampli9 nō soluāt dū viuūt. Et p hoc pz rnsio ad illud de ꝯsensu. qr nō est tota cā matrimonij. Vñ si eēt tota cā bñ obiceret. s vlterius ē ibi diuina institutio. Verūtū illd nō bene soluit. p eo q si due cause cōcurrūt ad eundē effectū. altera destructa. nō manet effectus. et iō si ad matrimoniū cū institutiōe diuina cōcurrit consensus. vi rc. Dō ergo q ē introducēs tm. et introducēs et cōseruās. Vñ ergo dicit q si dstruitur cā et effect9. verū ē de conseruante nō aūt est verū de introducēte tm. Consensus vinculū illd introducit nō conseruat. et iō ipo desinēte nō desinet. 7 iō patet illud. [29] Ad illud qd obi de redditione debiti 7 cohabitatiōe. dōm q illud ē in ptāte cōiugatoz. qr vterqz habet ptātē sup corpus alterius. et qm vterqz pōt iuri suo renūciare. inde ē q cohabitatō et debiti solutio pōt diuidi. non sic vinculū qd de9 instituit. q tenet rōz sacramēti. Dō. ij. f

De insolubilitate illius matrimonij qd solū est in cōiunctiōe aioz. Et q tale matrimoniuz sit insolubile oñdit. qr determinatū ē in iure q si quis p verba de ꝯsenti ꝯsentiat in aliquā. et p9 in aliā cōsentit et carnaliter cognoscit. q ad primā reuocand9 est. ergo pmū vinculū fuit insolubile. cū nō soluat p matrimoniū ꝯsūmatū. Itē hoc pz oñdit p diffinitionē mrimonij pdictā. Si tu dicas q ei nō cōuenit. obi p Hugonē qui ita diffinit matrimoniū. Mrimoniū ē maris et femie legittim9 cōsensus indiuiduā vite ꝯsuetudinē retinēs. Itē qd dñs dixit Mat. xix. quos de9 cōiūxit hō nō sepet. aut intelligit q p ꝯiunctionē aioz aut corpoz. Nō aioz vr. qr illa copula sanctior. ergo si de illa intelligit. vr q quo ad illā sit isepabile. Itē mrimoniū significat qntū ad cōiūctionē aioz ꝯiūctionē dī 7 eccle. Sed ecclia semel xpo despōsata nūqz sepat nec sepabit. ergo nec illud mrimoniū. Item cuz vir ꝯsentit in mulierē trāsfert ptātē sui corpis in potestatē mulieris. qr tūc ei alligat. ergo si nō hz ptātē sui corpis. nec intrare religionē. nec alij pōt se copulare.

Cōtra Hiero. dicit q dñs Johānē vocauit d nuptijs. ergo soluit eū ab vxore. s nō soluisset nisi fuisset ligatus vinculo insolubili. ergo rc. Itē sacri canones ante cōmixtionē carnalē dāt liberā ptātez alteri ingredi religionē. et alteri nubendi p9 eius ingressum sicut patet p multa que habent in lra. s nō posset nubere nisi vinculū eēt solutū. ergo rc. Itē aia nunc in hac vita sic deo ꝯiungit qu possit ab eo separi. ergo nec sponsus cōiungit insepabilit sponse ante copulam carnalem. Juxta hoc querit si statim p9 ingressum in religionē ē solutū tale vinculū. Et q sic videt q alioquin mulier damnū sustineret. qr eēt alligata et vir nō eēt alligat9. qd nō ē conueniēs. qr ad paria iudicant. Si āt statim soluit. s possibile ē ipz egredi religioz. ergo pōt nubere. esto q vxor alteri nupserit. qd ē contra canones. Propter hoc queritur qn soluitur et quarē soluit p vinculū voti nō p viculū matrimonij maious. [30] R. dōm q insolubilitas cōsequit matrimoniū nō tm cōsūmatū. s etiā ratū. et ppter hoc etiā ratū est. qr quandā insolubilitatem licet minorē q mrimoniū cōsūmatū hz. habet tm sibi cōpetētē sicut et illud. Sicut em vinculū mrimonij ꝯsūmati ē insolubile viuentib9 extremis vita corpali. nec soluitur in morte corpali. sic nec matrimoniū in quo ē cōiūctio mentiū et aioz pōt solui nisi hō moriat spūaliter huic mūdo siue opi carnis. et hoc fit intrādo religionē. 7 emittēdo votū castitatis solēne. Extūc em soluit tale mrimoniū ex quo spūaliter morit. et hoc pbat p illā decretalez alexandri de cōuersione ꝯiu. ex parte tua. Concedendū ē igit mrimoniū illud ē insolubile suo mō cū sit sacramentū. nec scpar ab homine sed a deo cui solēne votū ꝯtinētie pmittit. Et ex hoc patēt obiecta pter vltima duo. [31] Ad illud qd obi de translatiōe ptātis. dōm q ptās corpis nō simpliciter trāsfertur in mrimonio rato sed sūb cōditione vtriusqz. scz statu et vita manēte. Vñ dico q si vir oz peteret sibi statim debitū. nō teneret reddere. nec ecclesia cogeret q statim redderet. sed saltez dat inducias vsqz ad duos mēses. vltra qd tps tenet aut mulieri debitū reddere. aut ad vitā aliā se trāsferre. tūc ergo ē vinculū solutū. cū homo ad vitā aliā est irregressibiliter translatus. et ideo dicit mortu9. [32] Et ex h patet illud qd vltimo querit qn. s. soluit vinculū. videlicet qn ita ligat vt nō possit redire ad seculū. 7 si vxor instet. necesse hz vnū sibi de duob9 eligere infra duos mēses sm canones. et p hoc ptz totū.

Di. xxviij. Inquirit qualis sit ille cōsensus q ē efficiens matrimonij causa. ostendens q non debz esse defectiuus ex aliquo exteriori.

Hic queri debet vtrum consensus de futuro rc. Supra oñdit magister cōsensum eē causā matrimonij. hic excludit differentias cōsensuū nō efficiētiū matrimoniū. et tales ē consensus defectiuus. Qm autez cōsensus dupliciter pōt deficere. s. vel ex aliquo exteriori vel ex aliquo interiori. vtputa p errorē vl p coactionem. ideo hec pars hz duas. In prima agit de consensu defectiuo exteri9. In secūda vero interius. infra di. xxix. oportet aūt consensum cōiugalē liberz esse a coactione. Prima pars sm triplicē consensum siue scōz qd cōsensus pōt tripliciter considerari. s. quantū ad tps in quo siue p quo fit. quantū ad alienū testimoniū coram quo fit. et quantū ad terminū in quem dirigit. sm hoc hec pars tres habet partes. In pria inquirit magister de cōsensu de futuro iuramēto firmato. vtrum faciat matrimoniū. In secunda de consensu cum testimonio ibi. Premisse autem sententie videtur obuiare rc. In tercia querit in quaz rem oporteat consentire ad hoc q contrahatur matrimoniū. an in carnalē copulā an non. et hoc ibi. Hic querit cū consensus de ꝑsenti. Quelibet aūt istaz partiū duas hz. In pria opponit. In secūda soluit. Partes āt in lra manifeste sūt.

XXVIII a

Determinat

Querit ⁊ opponit vtrum ꝯsensus de futuro. iuramēto firmatus faciat matrimoniū. a

Hic queri debꝫ vtrū cōsensus de futuro addito etiā iuramēto ꝯiugium efficiat. [a] vt si q̄s ꝓmittat vel etiā iuret alicui se vsqꝫ ad tp̄s placitū illam ducturā. ⁊ illa ꝓmittat vel iuret se illi nupturā. nūquid talis sponsio eos ꝯiuges fecit? Si mutato ꝓposito alter vel vterqꝫ ad alienā copulā transit. nunquid ob p̄orem spōsionē iuramēto subnixā. scōe federatōnis pactū scindet? Cōsidera. quia longe aliud ē ꝓmittere ⁊ aliud facere. Qui promittit. nondum facit. Qui ergo ꝓmisit se in vxorē ducturū aliquā nōdū eam duxit vxorē. ⁊ q̄ spopōdit se nupturā nōdū nupsit. Quō ergo ꝯiuges appellari p̄nt q̄ nōdū ꝯtrahūt. sed in futuro se cōtracturos iurādo ꝓmittūt. Item si ex vi iuramenti ad futurū ꝑtinētis mox efficiunt ꝯiuges. cur iurāt in futuro se facturos qd̄ in p̄nti efficiunt. Item si ex q̄ iurant mox efficiunt ꝯiuges. tūc rē hāc efficiūt quā iurāt se facturos. Ideo dico ꝙ ꝯiugiū tūc nō fuit sed futurū ꝓmittit. Si vero ille postea vxorē duxit. ⁊ illa marito nupsit. ꝯiugiū vtrunqꝫ fuit ⁊ nō pōt dissolui. Precedēs ergo mēdaciū vel piuriū p̄nia est corrigendū. sed ꝯiugiū sequēs nō est dissoluēdū. [b] Nō aūt sic est qn̄ iuramētū ꝯiugij. p̄ntis ꝯsensus attestatōne firmat. q2 post talē ꝯsensum si q̄s alij se copulauerit. etiā si ꝓlem ꝓcreauerit. irritū dꝫ fieri. ⁊ ipse ad priorē copulam reuocari.

b

Querit ⁊ opponit vtrum ꝯsensus testimonio firmatus faciat matrimonium. b

Determiatio

Premisse aūt s̄niē videt obuiare illud. quod leges tradūt. Si q̄s tact⁹ diuīs scp̄turis iurauerit mulieri se eā legittimā vxorē habiturū. vel etiam si in oratorio tale sacr̄m dederit. sit illi legittima vxor. Quis nulla dos. nulla alia scp̄tura interposita sit. Sed hic ostēdit q̄d fieri vel eē debeat. nō ꝙ tūc fiat. nō enī ꝑ illud iuramētū tūc fit vxor. sed fieri dꝫ. q2 iuramentū ē. Pōt ⁊ de illo iuramēto hoc dictū intelligi. vbi de p̄nti ꝯsentiūt. ac semuicē suscipiūt. Illi etiā s̄niē q̄ dictū ē solū ꝯsensū facē ꝯiugiū. videt obuiare qd̄ euarist⁹ papa ait. Aliter legittimū nō fit ꝯiugiū nisi ab hijs q̄ sup feminā dn̄atōnem hr̄e vident. ⁊ a quib⁹ custodit vxor petat. ⁊ a ꝑentib⁹ sponset. ⁊ legib⁹ dotet. ⁊ a sacerdote vt mos ē bn̄dicatur. ⁊ a paranimphis custodiat ac solēniter accipiatur. Item ita legittima scitote eē ꝯnubia. aliter vero p̄sumpta nō ꝯiugia sed adulteria vel fornicatōnes sunt. nisi voluntas ꝓpria suffragata fuerit ⁊ vota succurrerint legittima. Hoc aūt nō ita intelligēdū est tanqꝫ sine enumeratis nō possit esse legittimū ꝯiugiū. sed q2 sine illis non hꝫ decorē ⁊ honestatē debitā. In hui⁹ enī sacri celebratione sicut in alijs quedā sunt ꝑtinentia ad subam sacri. vt ꝯsensus de p̄nti. q̄ solus sufficit ad ꝯtrahendū matrimonium. Quedam vero pertinentia ad decorem et solennitatem sacramenti. vt est parentum traditio.

Que ad necessitatē. que ad decorem ꝑtinent sacramenti.

---

a Ut si q̄s ꝓmittat vel etiam iuret alicui ⁊c. Querit vtrū iuramētum addat ad promissionē. Si enī nihil addit. ergo frustra apponitur. Si addit. ergo firmior ē ꝓmissio ⁊ maius vinclm̄. Sꝫ ꝯtra. maius vinculū superueniens soluit minus. vt votum priuatū soluit ꝑ matrimonium ꝯsummatū. ergo si aliq̄s spondeat alicui cum simplici fide ⁊ post alij cum iuramēto. videt ꝙ teneat ad scd̄am. Re⁹. dōm ꝙ in hijs q̄ sunt eiusdē for generis. Quis vnū sit maius alio. tn̄ nō soluit. Un̄ matrimoniū consummatum nō soluit ratū. eo ꝙ vtrunqꝫ ē matrimoniū ⁊ ligat in facie ecclīe. sil̄r nec sponsalia soluūt spōsalia. sed matrimoniū sponsalia soluit. et iō standū est prime fidei ⁊ obligatōni. Nā secundū iuramentum nullū est eo ꝙ ꝯtra illud est qd̄ fideliter adimplere tenet. Un̄ faciendū ē sm̄ illō ysid. in malis ꝓmissis rescinde fidem. ideo iurando peccauit. sed nō peccauit adherendo prime. 1

b Non aūt sic ē qn̄ iuramentū ꝯiugij. p̄sent⁹ ꝯsensus attestatione firmat. Videt male dicere. q2 matrimoniū an̄ copulā soluitur ꝑ votū solenne. ergo cum matrimoniū cōsummatum tante sit obligatōnis vt votū. videtur ꝙ similit soluere debeat. Re⁹. dōm ꝙ non est simile. quia hic sunt obligatōnes eiusdem generis. Preterea vterqꝫ viuit mūdo. Et iteruꝫ in sequenti matrimonio fides ꝓmittit ⁊ dat mulie 2

ri. In voto aūt solen ni est obligatio alteri us generis. Preterea mouet hō mōo. quod soluit tale vinculum. Et iterū fides ⁊ obse quiū ꝓmittit deo cui pl⁹ tenemur ꝙ̄ alij. et iō nō est sile. qꝛ status ꝑfectōnis assumit. et iō tale votū licitū est. ac p̄ h̄ obligatoꝛium. Scōm aūt m̄rimoniū nō est licitū. ⁊ iō nec robur h̄ꝫ nec obligati onez. ⁊ sic pꝫ ꝙ nō est simile.

5 c Sacerdotū bene dictio ⁊c. Innuit ma gister ꝙ sine b̄ndictio ne nō fit ꝯiugiū q̄tuz ad honestaté sacramē ti. Videt hoc falsum. qꝛ in secūdis nuptijs maxime est sacr̄m ho nestum. ⁊ tn̄ nō est be nedictio. R̄e⁹. dōm ꝙ i secūdis nuptijs maxi me qn̄ mulier est vi dua nō fit b̄ndictio ꝑ pter defectum sacra menti sicut infra pa 4 tebit. sic autez et cele bratur missa determi nate ꝑpter triplex bo num matrimonij. qd̄ tribus ꝑsonis appro priat. bonū ꝓlis p̄ri. bonū fidei filio. bonū sacramenti siue vin culi indiuisibilis spiri tui sancto appropria tur.

sacerdotum benedictio ⁊ hmōi sine quib⁹ legittime fit ꝯiugiū q̄tum ad v̄tutē. nō q̄tum ad honestatez sacri. Sine his ḡ nō q̄si legittimi cōiuges. s̄ q̄si adulteri vel fornicatores ꝯueniūt. vt illi q̄ clanculo nubunt. ⁊ vtiq3 fornicatores essent nisi eis suffragaret volūtas verbis exp̄ssa de p̄n̄ti. q̄ legittimū int cos facit matrimonium Nā ⁊ ꝯsensus occult⁹ ꝑ v̄ba de p̄n̄ti exp̄ssus ꝯiugiū fa cit. licet nō sit ibi honestus ꝯtract⁹. s̄ m̄rimoniū non fa cit ꝯsensus q̄ in occulto fuit. Si eī alter alteruz dimise rit. nō cogit iudicio eccl̄ie redire ⁊ ꝑmanere q̄si cū ꝯiu ge. qꝛ nō pōt ꝓbari testib⁹ ꝯtract⁹ q̄ in occulto ē factus. Qꝫ si ipsi q̄ in occulto sibi ꝯsenserūt. eundem ꝯsensum volūtarie in manifesto ꝓfiteant. tūc vtiq3 ꝓpria volū tas suffragat. ⁊ legittima vota succurrūt ad sanciēdu ꝯiugiū. qd̄ prius occulte fuerat ꝯtractū. Volūtas ḡ v̄ bis exp̄ssa in occulto ad hoc suffragat vt fiat ꝯiugiuz. manifeste v̄o exp̄ssa suffragat vt sanciat et roboret. ac liberū sit eccl̄ie de hoc iudicare si expedierit ⁊c.

Querit ⁊ opponit in quā rem oꝑtet ꝯsentire ad h̄ ꝙ ꝯtrahat m̄rimoniū. an in carnalē copulā. an nō. c

Hic querit cum consensus de p̄senti matrimoniuz fa ciat. cui⁹ rei ꝯsensus sit ille. an carnalis copl'e. an coha bitatōis. an vtriusq3. Si cohabitatōis ꝯsensus m̄rio nium facit. tūc frater cum sorore. pater cuz filia. potest ꝯtrahere matrimonium. Si carnalis copule. tūc inter mariā ⁊ ioseph nō fuit ꝯiugiū. Proposuerat eī maria ī virginitate manere nisi de⁹ aliter facere iuberet s̄m qd̄ videt angelo dixisse. Quō fiet istud. qm̄ virum nō co gnosco. i. me nō cogniturā ꝓposui. Nec3 eīn qꝛ viruz tūc nō cognoscebat necesse erat inquiri quō posset ha bere filiū. sed quia se nūq3 cogniturā ꝓposuerat. Di cit eīn Beda ꝙ in virginitate manē disposuerat. si er go ꝯ suū ꝓpositū post ꝯsensit in carnalē copulaz. vide tur facta voti rea. mente ⁊ si nō ope violata. Dica mus ergo ꝙ ꝯsensus cohabitatōis vl' carnalis copule nō facit ꝯiugium sed ꝯseusus ꝯiugalis societatis ver bis s̄m p̄sens tempus expressus. vt cuz vir dicit. Ego accipio te in meam. nō dominā. nō ancillā. sed coniu gem. Quia eīn nō ancilla vel domina datur. ideo nec de summo nec de ymo a principio formata est. sed de latere viri ob coniuga lem societatem. Si de summo fieret vt de capite. videret ad dominationem creata. Si v̄o de ymo vt de pedibus. videret ad seruitutē subijcienda. Sed quia nec in dominam nec in ancillam assumitur. facta est de medio. id est de latere. qꝛ ad coniugalem societatem assumit. Cum ergo sic ꝯueniūt vt dicat vir. accipio te ī meā ꝯiugez. ⁊ dicat mulier. accipio te in meū virū. hijs ver bis vel alijs idez significātib⁹ exp̄mit ꝯsensus. nō copule carnalis vel coha bitatōis corꝑalis. sed ꝯiugalis societatis. ex qua oportet eos cohabitare. ni si forte causa religionis pari voto corporaliter separentur vel ad tempus vel vsq3 ad finem.

Luce. j.

Beda super Lucam.

Determiatio in quā rem fu it ille ꝯsensus

Quare de la tere viri for mata sit mu lier.

Ad intelligentiā p̄n̄tis distinctōnis. vj. querū tur. Primo querit vtrum ꝯsensus de futuro faciat m̄rimoniū. Scd̄o vtrū ꝯsēsus ad tp̄s. Tercio vtrū ꝯsensus ꝯditōnat⁹. Quarto vtrū ꝯsen sus tacit⁹. Quinto vtrū ꝯsensus occult⁹. Sexto vtrū solus ꝯsensus in carnalē copulā.

Questio. j.

Qꝫ ꝯsensus de futuro faciat matrimoniū ostēdit hac rōne. Sicut se h̄ꝫ p̄n̄s ad p̄n̄s. ita futurū ad futurū. s̄ ꝯsensus de p̄n̄ti facit matrimoniū in p̄n̄ti. ḡ consen sus de futuro facit matrimoniū de futuro. Item ꝙ simile videt. Sicut qui ꝓmittit aliq̄d in p̄n̄ti oblig

in pñti. sic qui pmittit aliquid de futuro obligat p illo tpe. s sicut pmissio est cā obligatōnis. ita ɔsensus est cā mrimonij. g vr q cōsēsus de futuro faciat mrimoniū de futuro. Itē ɔsensus de futuro facit mrimoniū si carnalis copula subsequat. sed carnalis copula nō est cā mrimonij. s ipm sequit. g pri⁹ fuit matrimoniū q̄ coirent. g rc. Item si ɔsentiat de futuro r sequit stuprū. cū tam nō cognoscat affectu maritali s fornicario facit matrimoniuz. Sz magis obligat iuramentū q̄ stuprū. g si ɔsentiat cū iuramento est ei vxor. Contra. iura dicūt q si in aliquā cōsentiat p verba de futuro. r in alterā p verba de pñti. secunda est vxor. si g vni⁹ est vns vxor. prima non fuit vxor. Item rōne videt. qz qd futurū est nō est. ergo cū ɔsentit de futuro. nōduz ɔsentit. g mō n̄ ē mrimoniū. Qz aūt nec in illo futuro ptz. qz ponat q tūc nō ɔsentiat. nō est cōsensus, tūc nec pri⁹ fuit. g non est matrimoniū nec fuit. Item q̄ semel ɔsentit in aliquā nō dz iterū cōsentire ad h q fiat matrimonium Sed ɔsensus de futuro cum di accipiaz te in meam. obligat iterū cōsentire. g p verba de futuro nō est cōsensus mrimonialis. Qz se obliget patz. qz se obligat ad accipiendū in vxorē. r nō aliter accipit q̄ p⁹ consensum. R°. dōm q cōsensus nō facit mrimoniuz nisi exprimat p vba de pñti. Si em̄ exprimat p vba de futuro. in veritate nō est ɔsensus tūc. s pmissio de cōsentiēdo. Vn̄ si dicat quis. ego cōsentiam in te. tūc quidē nō ɔsentit s se cōsensurū pmittit. r qz nō ē ibi ɔsensus. ideo nō est mrimonij ɔtractio. qz vo est pmissio. r ideo obligatio. ꝓterea nō matrimoniū s sponsalia dz dici. Et hec quidē firmata sunt qñ simplici pmissioni addit iuramentū. Scdm em̄ iura cogend⁹ ē vir vt mulierē accipiat in vxorem. nisi aliqs casus interueniat q̄ soluat sponsalia.

5 Ad illud qd obr q sicut pñs rc. dōm q verū est. Vn̄ sicut si ɔsentit hodie fit hodie mrimoniū. sic si cōsentit cras fit cras. Sed cum nūc dicit de futuro nō ɔsentit s cōsentire pmittit. r ideo nō fit matrimoniū. nec de pñti nec de futuro. s solū sponsalia ɔtrahunt.

6 Ad illud qd obijcit q q̄ de futuro pmittit obligat ad futurū. dō q verū est. qz pmissio est pñs. vn̄ cū dicit ego faciā hoc. actu pmittit. r ideo obligat. Siliter r iste obligat spōdendo. s nō ꝓpter hoc fit matrimoniū. sicut nec pmissio ē solutio.

7 Ad illud qd obijcit de carnali copula. dōz q iura ꝑsumūt q ipse ɔsentit. r h p signum expssum ɔtenus. qz tanq̄ vxorē cognoscit. r ꝑsumunt etiā q tanq̄ vxorē cognoscat. ne reportet comedū de malicia. Vn̄ in veritate si nō cōsentit. s soluz tanq̄ meretricem cognoscit. matrimoniū s̄m veritatē nō est. q̄a tn̄ coitus ille cū p̄cedenti sponsione signū est ꝓbabile ɔsensus mrimonialis. ideo mrimoniū est s̄m iudicium ecclesie. r consulendū est tali q ɔsentiat si non consensit interius in animo.

Qō. ij. b

Vtrū ɔsensus ad tps faciat matrimoniū. vt cū dicit Accipio te i meā vsq ad. x. annos. Et q sic videt. qz hic est ɔsensus viri in vxorē. r vxoris in virum. facta expssione p verbū. g rc. Item hoc vr rōne. qz sicut se habet simplr ad simplr. sic s̄m tps ad scdm tpus. Sed cōsensus simplr facit vxorē r matrimoniū simpliciter. g siliter ɔsensus ad tps facit matrimonium ad temp⁹. Item sicut aliquis fit seruus simplicit se subdendo. ita etiam fit seru⁹ ad tpus se subdendo ad tps. g similiter videt in cōiugio. et sic videt q ad certum tps possit fieri matrimoniū. Item qui aliquid pōt dare simpliciter. pōt dare r ad tps. sed vir pōt dare simpliciter ptātez sui corpis. g r ad temp⁹. sed nō pōt ptātem sui corpis dare nisi vxori. g potest habere vxorez ad tps. Si tu dicas q dn̄s instituit ad semp. Contra. nihil debet dn̄s instituere qd possit vergere in diminutōez sui honoris vel nostre pfectiōis. Sed si matrimoniū esset tempale. posset quis se totum ad dei obsequiū deputare qñ vellet. g rc. Contra. in quadā decretali Greg. ix. de ɔditōnibus appositis in desponsatōnib⁹ dr. Si quis dicat. ɔtrahaz tecum donec inueniā aliam honore vel facultatib⁹ digniorem. matrimonialis ɔtractus quantūcunqz sit fauorabilis caret effectu. Item ad hoc est diffinitio Hugo. qui dicit q matrimoniū est consensus indiuiduam vite cōsuetudinem tenens. Item hoc videtur ratōne. quia de esse matrimonij vt supra ostensum est. est indissolubilitas. g qui consentit in matrimonium. ad oēe temp⁹ se obligat. g si exprimit q nō obligat nisi ad temp⁹. nullo mō est matrimonium.

Item nulla anima vnit deo p desponsatōem nisi simpliciter consentiat r ꝑponat ɔiugi. g similiter i signo. s si hoc ē ɔueniens signum nō fit matrimoniuz nisi exprimat simplr ɔsēs⁹. s mrimoniū ē ɔueniēs signū g rc.

8 R°. dō q ad hoc q fiat matrimoniū necesse est consensum esse r exprimi simpliciter. Vn̄ dici debet. Accipio te in meum. q si alio modo consentiat nō est consensus matrimonialis siue cōiugalis s adulteriū. Unde deficit matrimoniū verū. siue deficiat in corde siue in ore cōsensus simpliciter. sed quando in corde tūc in cōspectu dei r s̄m veritatē. quando in ore tūc in facie ecclesie. Ratio aūt quare oz simpliciter consentire r q nihil valet consensus ad tempus est. quia cōsensus nō facit matrimoniū nisi catenus quatenus ꝑsupponit diuinā institutōez. diuina autē institutio respicit cōgruam sigtionez. Si ergo est sigtio rei indiuisibilis siue cōiunctōis. ideo cōstituit dominus cōiunctōnem talem ad ppetuitatem. Et huic etiā cōpetit dictamē iuris naturalis. r ideo si cōsensus cōsonat institutōni. necesse est q sit ad oēe tempus. Sed vir pōt vxori dare simpliciter potestatem sui corpis. alioquin causa pticularis nō ɔcordat vniuersali. r ideo nihil fit. nec cōsentit in talem vt in vxorem sed potius in cōcubinam. Et concedende sunt ratōes ad hoc. qz in forma verboꝝ implicat aliqd qd est cōtra matrimonij substantiā.

9 Ad illud g quod obijcit q sic se habet simpliciter. dōm q hoc verum est vbi cōtingit reperire s̄m quid in vtroqz extremorum. Sed matrimoniū nullo modo est s̄m tempus r ideo non valet illud.

10 Ad illud qd obijcit de seruitute. dōm q nō est simile. quia seruitutis vinculuz pōt esse tempale r ppetuum. sed matrimoniū est perpetuū.

11 Ad illud qd obijcit q ptās corpis pt dari ad tps. dō q n̄ pt dari ad tps nisi det simplr. r ē sile. qz de⁹ nō accptat honā volūtatē vel s̄uitiū alicui⁹ nisi velit vel ꝑponat semp sibi seruire.

12 Ad illud qd obijcit q dn̄s non debuit instituere. dōm q in huius sacramenti institutōne magis cōgruitas in signādo r necessitas q̄ aliud considerat. et hec exigunt ipsum esse perpetuum.

Questio. iij. c

Vtrū ɔsensus conditōnatus faciat matrimoniū vt accipio te in meaz si dederis mihi centū libras. Et q sic videt p simile. qz votū cōditionatū votū est. g siliter videt q cōsensus conditōnat⁹ sit consensus. Item

aliquis ↄsentiens in aliquam spe pecunie habende matrimoniū ↄtrahit. ergo si consensus talis ↄpetit matrimonio. ergo ipsius expressio non repugnat. ergo si dicat cōsentio si dederis. patet ꝛc. Item qñ aliquis promittit aliquid sub ↄditōne. si fiet conditio. stat obligatio ꝛ ꝓmissio. Sed possibile est stare cōditionem. ergo ꝛ cōsensum ꝛ obligationē ꝛ matrimonium.

Contra. plus se obligat qui simplr̄ de futuro promittit ꝙ qui sub ↄditōne. Nam prima est obligatio simplr̄. scd̄a vero nō. sed consensus ꝑ verba de futuro expressus nō facit matrimoniū. ergo ꝛc. Item p⁹ cōsensum istū aut est vxor aut nō. Si vxor. sed possibile est conditionē nō stare. et simplr̄ nō cōsenserat ſ sub conditione. ergo est vxor sine consensu. sed nō est vxor. ergo talis consensus nō efficit matrimoniū. Itē matrimoniū est vinculū nullo mō solubile. Sed omnis obligatio vel pactio sub conditōne facta est solubil̄.

13 ergo ꝛc. R°. dicendum ꝙ cōsensus cōditionat⁹ si fiat per verba de futuro. iudicium habet sicut ꝛ consensus de futuro. Unde sicut ↄsensus de futuro nō facit matrimonium sed desponsationē siue sponsalia. sic nec talis cōsensus sub ↄditōne. Attendendū tamen ꝙ conditio aut apponit̄ ꝑ modū pene. aut vt determinatio contractus. Si ꝑ modum pene. nullius est vigoris ꝓ eo ꝙ matrimonia debent esse libera. Unde si qs ↄponat. ꝓmitto cōtrahere tecū sub pena cētuz marcaꝝ. vel si nō ↄtraxero. dabo tibi centū. etiam si nō contrahat non debet nec tenet̄ ad illam penam. Si aūt apponit̄ vt determinatio ↄtractus siue consensus distinguendū est. Aut enim ē cōditio honesta. aut inhonesta. Si ē honesta. stante ↄditōne stant sponsalia. non stante non stant. vt si quis dicat. Contraham tecum si placuerit patri meo. ꝛ si tu volueris ↄuerti ad fidem. Si autez est inhonesta. duplex est. Aut est contra substantiam matrimonij. aut nō. Si cōtra substantiā matrimonij tūc nulla est obligatio. vt si dicat cōtraham tecum si ↄcuraueris venena sterilitat[is] vel aliquod hmōi. Si autem est inhonesta ꝛ nō contra substantiā matrimonij. vt si dicat̄ contraham tecuz si furatus fueris. vel si deū offenderis. talis conditio ꝓ nō adiecta habēda est. Et hoc totum ꝓbat̄ ꝑ illa que dicunt̄ in extra. iiij li. de cōditōnib⁹ appositis in desponsatōne. Si autez consensus fiat ꝑ verba de p̄senti. Aut cōditio est p̄terita. aut p̄sens. aut futura. Si conditio est p̄terita vt accipio te in meam si mortuus est pater tuus. vel de p̄senti. vt accipio te in meā si es virgo. stante cōditione. stat matrimonium. Si aūt conditio est de futuro. aut futuri necessarij. aut futuri cōtingētis. Si futuri necessarij. vt accipio te in meā si sol oritur cras. tunc est matrimoniuz. Si aūt conditio est ↄtingentis. dico ꝙ non est matrimoniū. eo ꝙ consensus pendet de futuro sicut ꝛ cōditio. ꝛ ideo iudicandū est tunc sicut de futuro. nec est matrimoniū nisi carnalis copula subsequat̄. quia tūc intelligit̄ a ↄditōne apposita recessisse.

14 Ad illud ergo quod obijcit̄ ad scd̄am ꝑtem ꝙ non stat matrimoniū ꝑ ↄsensum ↄditionatum. dicenduz ꝙ verū est vbi est conditio de futuro ↄtingenti. quia tūc consensus pendet ex futuro.

15 Ad illud vero quod obijcitur ꝙ simpliciter stat ꝑ simile in voto. dicendū ꝙ nō est sile. qꝛ votū ē pura obligatio mr̄ionium sꝫ est coniūctio. ꝛ nō est coniunctio nisi ꝑ presens. sed obligatio est ꝑ futurū.

16 Ad illud quod obijcit̄ ꝙ consens⁹ ex spe pecunie facit matrimoniū. verū est qñ simplr̄ est ꝛ absolutus. Sed cum exp̄mit̄ sub conditōne. ergo exp̄mit̄ simplr̄. nec vt absolut⁹. nec vt p̄ns. ꝛ ideo nō est simile.

17 Ad aliud dicendum ꝙ matrimoniū plus exigit ꝙ obligatōnem. Unde dico ꝙ nō sequit̄. iste est obligatus isti mulieri vt eam accipiat in vxorē. ergo est eius vir. sicut nō sequit̄. obligauit se ad ꝑsoluendum. ergo soluit. vnde matrimoniū nō tm̄ est obligatio. immo etiā ipsius vinculi indiuisibilis vnio.

Questio. iiij. D

Utrum cōsensus tacit⁹ faciat matrimoniū. Et ꝙ sic videt̄ ꝑ decre. iiij. li. de sponsalib⁹. tue fraternitati ꝛc. Matrimoniū in veritate ↄtrahit̄ ꝑ legittimuz viri et mulieris cōsensum. sed necessaria sunt verba quantum ad ecclesiam ad cōsensum exprimendū de p̄nti. ergo vr̄ ꝙ quantū ad deuz sit matrimoniū. Item ratione alia videt̄. qꝛ peccatū adulterij siue fornicatōnis solo interiori cōsensu iudicat̄ ↄsummatū. etiam sine signo exteriori. ergo si plus pōt consensus castus ꝙ incastus. patet ꝛc. Item cōsensus verboꝝ exteriorum nō vnit nisi ꝑ ↄsensū interiorē. ſ vbi vnū ꝓpter alteꝝ vtrobiqꝫ tm̄. ergo videt̄ ꝙ si assit vn⁹ consensus exterior idem omnino faciet. Itē aliq due ꝑsone cōsentiūt eque interius ꝛ plene ante expressionem ꝛ post. ergo si post expressionem est matrimoniū. ꝛ an̄ similiter. Item si aliqs voueat interius tm̄. nihil vouet. ꝛ tn̄ obligat̄ ad votum. ergo silr̄ si consentit interius tm̄. Si tu dicas ꝙ nō est simile. qꝛ votum fit deo qui videt corda. matrimonium vero respectu hominis qui corda nescit. Obijcit̄ tūc ꝙ saltem in cōspectu dei dꝫ esse matrimoniū. Itē hoc ostendit̄ ꝑ sile. qꝛ quis vere cōteritus est interius. in cōspectu dei vere penitēs iudicat̄. etiam si nō assit confessio oris. ergo silr̄ ꝛ in matrimonio. Contra. matrimoniū est sacr̄m. ſ omne sacr̄m est signū. ꝛ signuz est quod offert se sēsui. ergo ꝛc. Item si cōsensus interi⁹ faceret matrimoniū. ergo cum nesciat homo occulta alterius. nesciret vtrum esset vir illius an non. ergo si aliq̄ cōiungeret̄ exterius. nesciret vtrū esset matrimoniū. ꝛ ita in periculo se poneret. Item quantumcūqꝫ velim voluntate plena alteri aliquid dare. nullū ius acquiritur illi ex mea volūtate si nō ꝓmittā exterius per signum. Sed in matrimonio ius acquirūt cōiuges inter se inuicē. ergo ꝛc. Item ratōne videt̄. quia quantumcūqꝫ credat aliquis ꝛ innuat. nisi sermonem exprimat ego te baptizo nō baptizat. ergo a simili videtur ꝙ non contrahat quantumcunqꝫ consentiat nisi sermonem exprimat. ꝛ ex hoc videtur ꝙ mutus non possit contrahere.

18 R°. dicendū ꝙ ad oīs sacramenti esse necessario requiritur significatio siue expressio. omne enim sacramentū signum est. ꝛ vt signum administratur. ꝛ ideo istud est necessarium. sed in aliquibus est materia determinata. ꝛ forma verboꝝ prescripta. que vim habent sibi ad hoc datam. ꝛ talia sacramēta nunquam fiunt nisi illa verba ꝓnūcient̄. In aliquibus autē non venit vis a verbo exteriori sed ab intrinseco. vt in penitentia quantum ad confessionem. ꝛ in matrimonio. ꝛ in talibus sufficit qualiscūqꝫ fiat expressio siue verbo. siue scripto. siue etiam quocumqꝫ nutu alio. Concedendum est igitur ꝙ matrimonium non contrahitur nisi consensus exterius exprimatur vel ꝑ verba conuenientia. vel per nutus idem importantes. ꝛ ꝑ hoc patet primū ad primam partem.

19 Patet etiā ꝙ inter mutos potest contrahi. non tamen sine aliquo signo. Similiter patet vltimuz ad oppositum. ꝙ nō

20 est simile de baptismo vel peccato. Ad illud quod obiicitur de adulterio vel peccato. dicendum q non est simile. quia peccatum est in interiori deordinatõne. sed sacramentũ consistit in exteriori significatione.

21 Ad illud qđ obiicit q est ibi vnum ꝓpter alterum ergo vtrobiq tm̃. dicendũ q differt dicere vnum ꝓpter alterum. quia vbi est dicere vnũ ꝓpter alterum. est ponere duo quorum alterum est sicut efficiẽs. alterũ sicut instrumentum. et non est verum q efficiẽs possit tantũ per se quantũ põt cum instrumento. Qn autem dicit vbi vnum ꝓpter alterum. verum ẽ cũ loquitur de vnitate obiecti. vbi ꝓpter dicit causam formalem. vt video colorem quia lucidum. et amo vinum quia

22 dulce. et sic in similibus. Ad illud quod obiicit de voto. dicendũ q nõ est simile propter duas ratões. Una. quia votum nõ est sacramentũ. Alia. quia obligat se homo deo ad quem cogitare est loqui. matrimoniũ autem ẽ sacramentũ p quod obligat homo ho-

23 mini. Ad illud qđ obiicit q vere contritus dicit penitens. dicendũ q verũ est de penitentia virtute. sed non sacramento. matrimoniũ autem est sacramentũ non virtus. et ppterea est ad alterum semp nõ ad se sicut contritio. et ideo non est simile. vt pz.

Questio. v. e

Utrum consensus de p̃senti expressus in occulto verum faciat matrimoniũ. Et q non videt. quia euaristus papa dicit et habet in litera loquens de occultis et clandestinis ↄnubijs. non ↄiugia sed adulteria vl' fornicatões sunt. Item hoc ipsum videt ratione q̃ psone q̃ sm institutõnem ecclesie non sunt legitime ad matrimoniũ contrahendum. vt frater et soror in secundo gradu. si de facto ↄtrahunt. nihil faciunt. imo sepantur. cum ergo hmoi clandestina sint contra ecclesie ꝓhibitõnẽ. ergo nihil fit in eis. Itẽ si aliquis cõtrahat cum aliqua in occulto. et cum alia in manifesto. et veniat ad iudicium ecclesie. eccl'ia dicit illam vxorem quam accepit in manifesto. ergo si recte iudicat illa est vxor. ergo alia nõ fuit vxor.

Item matrimoniũ est sacramentum ecclesie. ergo debet accipi in facie ecclesie. ergo si accipit in occulto non est sacramentũ ecclesie. ergo nec verum sacramẽtũ. ergo nec matrimonium. Contra. sacramentũ matrimonij p materia habet psonas legitimas. et pro forma consensum. sed hec duo integre possunt eẽ in occulto. ergo et cetera. Item ita baptizatus est aliquis ĩ occulto sicut in manifesto. ergo matrimonium est ita in occulto sicut in manifesto a simili. Item contract⁹ matrimonij est p verba maris et femine alijs nihil agentibus nec dicentibus. ergo ita est integrum si fiat illis absentibus sicut et p̃sentibus. Juxta hoc q̃rit q̃re ecclesia ꝓhibuit matrimoniũ contrahi in occulto. cũ alias esset licitum. et non ꝓhibuit aliquem baptiza-

24 re in occulto vel etiam conseruare. R°. dicendum q ad esse m̃rimonij ista duo sufficiũt. s. legitimitas ĩ psonis. et vnitas in consensu. Ad solennitatem vero et decorem siue honestatem requirit et parentum traditio. et sacerdotũ benedictio. hec autem ita sunt ad decorem sacramenti. vt tamen sint de necessitate precepti. Et ratio hui⁹ ẽ vitatio periculi. quia frequẽter qui in occulto contrahunt penitent. et cum alijs de facto contrahũt. et cum nõ potest primus contract⁹ ꝓbari. necesse habet ecclesia decipi et contra veritatem dare sententiam. et ideo oportuit talia ꝓhibere. hinc est q si aliquis cum aliqua contrahit in occulto. q̃uis sit matrimoniũ. tamen coniunctio illa non est sine peccato. sicut nec ↄiunctio fornicarij. nõ tñ tantũ. et inde est q euaristus dicit. q nõ sunt connubia sed

25 adulteria ꝓpter culpam. Ad illud qđ obiicit q illud matrimoniũ fit qđ contra institutionem ecclesie irritat. dicendũ q quedam instituit ecclesia circa hoc sacramentũ tanq̃ necessaria. vtpote que psone sunt legittime. Quedã tanq̃ expedientia. vtpote in apto ↄtrahere. Et matrimoniũ qđ primo modo fit ↄtra institutõnem ecclesie irritat ecclesia. qđ scđo modo mi-

26 nime. Ad aliud r̃ndẽdũ q eccl'ia in casu illo necio decipit. nõ tamen decipit vt non iuste iudicet. quia iuste iudicare est iudicare sm allegata. decipit tamẽ sm

27 veritatem latentẽ. Ad illud qđ obiicit q est sacramentũ ecclesie. dicendũ q verum est. tamen accipit etiã ab alijs qui sunt extra ecclesiã vt baptismus. nõ tamẽ ad salutem nisi ab his qui sunt in ipsa ecclesia. et baptismus accipit in occulto quia sacramentũ necessitatis. et nõ ẽ ibi periculũ imo vitat periculũ. sed illud in facie ecclesie accipit salubrius. in occulto aũt accipit vere sed non salubriter. quia contra ecclesiasticã sanctionem.

Questio. vi. et vltima. f

In quid debeat esse consensus. et q in carnalem copulam videt. quia ita dicit Hiero. q vouentib⁹ virginitatem nõ solũ nubere sed etiã velle nubere dãnabile est. sed non esset damnabile nisi esset ↄtra votum. et nõ esset contra votum nisi cõsentiret in opus carnis. ergo necesse erat in illud consentire. Item in omnia in que cõsentit vir et vxor. possunt consentire frater et soror licite excepta copula carnali. ergo si inter fratrem et sororẽ nõ põt licite cõtrahi matrimoniũ. pz et cetera. Si tu dicas mihi q oportet consentire in copulã cõiugalem. quero quid vocet copula cõiugalis. et tandem oportet ad hoc deuenire q ibi includat copula carnalis. Item Aug. dicit et habet infra di. xxx. et loquit de purissima virgine. cõmittens virginitatem suam diuine dispositioni cõsensit in carnalẽ copulã. si ergo nullũ m̃rioniũ puri⁹ illo. nullũ sancti⁹. in oĩ oportet cõsentire. Item si qua mulier dicat cõsentio in te vt tñ nõ cognoscas me nõ est matrimoniũ. ergo si ista cõditio est ↄtra substantiam matrimonij. ergo tenet cõsentire in copulam carnalẽ. Item matrimonium ad hoc institutum est vt sint duo in carne vna. ergo necesse est ad hoc q sit matrimoniũ q carnaliter vniant. vel in carne vel in voluntate. ergo nõ est matrimonium sine carnali copula. Contra. mgr̃ dicit in litera q cõsensus cohabitatõnis vel carnalis copule nõ facit cõiugiũ. Item in di. xxx. dicit. consensit Maria in copulã matrimonialẽ sed nõ in copulã carnalem. Item hoc ipsum exp̃sse dicit Hug. in li. de virginitate marie. et tñ ex cõsensu suo matrimonium cõtraxit. ergo nõ optet in carnalẽ copulã consentire.

Item ratione videt. qr null⁹ cõsentiens in actum carnis est virgo pfecte. beat⁹ Joh. est virgo pfecte. ergo nõ cõsensit in actũ carnis. et ↄsensit in m̃rimoniũ. q̃a de nuptijs a dño est vocat⁹. ergo et cetera. Item null⁹ ↄsentiens et vouẽs cõtinentiã virginalẽ põt sine pctõ cõsentire in actũ carnis. btã virgo vouit sicut dicit aug. et ipsa innuit in r̃nsione sua qua dixit. ergo peccauit si in actũ siue in carnalẽ copulam cõsensit. et cõstat q sine pctõ nupsit. ergo et cetera. Item possibile est inter duos eẽ

plenū matrimoniū ꝛ pfectum sine ꝯmixtōne carnali. ergo possibile est q aliqs cōsentiat in mr̄ioniū nō ꝯsētiendo in ꝯmixtōez carnalē. si hoc pōt esse in re ꝛ esse
28 ctu. pōt esse in cōsensu ꝛ causa. R°. dōm q quorūdam opinio fuit q ad hoc q cōtrahat matrimoniuꝫ necesse est absolute cōsentire in copulam carnalē. Et dicūt hỹ q beata virgo ꝛ iohēs ꝯsensit. tñ sine pctō. qꝛ iohēs nec vouerat nec ꝓposuerat ṽginitatē seruare. beata virgo qꝛ nō vouerat. sed tm̄ ꝓposuerat. Sed hec opinio iniuriaꝫ facit virgini gloriose. qꝛ qūuis excuset a culpa. minuit tñ ṽginitatis ei⁹ gloriaꝫ. vt iam nō debeat virgo sup oīs virgines nūcupari. qd̄ noster refugit anim⁹piter ꝛ auditus. Vñ hec opinio satis ꝯuenienter a mgr̄o Hug. reprobat. Aliorꝝ opinio fuit ꝛ istius fuit altisiodorꝝ q necesse est cōsentire in copulā carnalē. nō in pticłari ꝫ in vniuersali. nō explicite ꝫ implicite. opꝫ em̄ cōsentire in copulam ꝯiugalem q̄ cōtinet q̄tuor. s. cohabitatōēꝫ. mutuum obsequiū. mutuā corporꝝ ptātēꝫ. ꝛ copulā carnalem. Sed illud nō videt sufficiens. qꝛ cōstat q beata ṽgo bene sciebat legem cōiugij. ꝛ sciebat explicite. ꝛ cogitabat de actu ꝯiuguꝫ. aut ergo ꝯsentiebat aut dissentiebat. Si cōsentiebat. redit primū incōueniens. Si dissentiebat. ergo nec in generali nec in speciali consentiebat. Tercia opinio est q opꝫ cōsentire in carnalem copulam vel absolute vel sub cōditōne. vicꝫ nisi deus aliter disponat. vel si placuerit deo. ꝛ tali modo ꝯsensit virgo beata vt videt dicere beatus Aug. ꝛ hoc nō repugnat virginitati. Sed certe oīs q̄ recte consentit. taliter cōsentit. Preterea nō est ꝯsensus cōditionatus sed absolutus ille qui matrimoniū facit. et maxime cū non stet cōditio. deus aūt nolebat virginem carnaliter copulari viro. ꝛ ꝓpterea dōm q consensus qui matrimoniū facit est cōsensus in mutuaꝫ suorꝝ corporꝝ ptātem. Et hoc sonant verba cū dicāt accipio te in meā vel in meū. ꝛ sic cōsensit beata virgo ꝛ ioseph. Sed notandū q aliter dat potestas cor
29 poris in ꝯtractōne matrimonij. aliter in ꝯsummatione. In cōtractōne ita dat vni vt nō possit illo viuēte dari alij. ita etiam dat illi vt ius habeat petendi. ꝛ necesse sit reddere petenti nisi moriatur mūdo per votū castitatis solenne ꝛ ingressum religionis. Qm̄ igit beata virgo diuina inspiratōne vouerat. vl' fortassis ipsius ioseph relatōne q nunq̄ vellet vti eius corpis potestate. ꝫ eius custodire virginitatem. ideo potuit ꝛ debuit ei cōmitti siue dari. Sciebat etiā q si vellet exigere. q posset publicādo votum contraire. ꝛ sic patet istud. Si ergo volumus istam mutuā corporum potestatē vocare copulam ꝯiugalem. sic beata virgo cōsensit in copulaꝫ vt oēs nubentes. In matrimonij aūt ꝯsummatōne oīno transfert potestas. ita q nec voto priuato nec solenni possit petenti debitum aduersari. vnde gloriosa virgo matrimoniuꝫ consensit cōtrahere. ꝫ certa fuit q nunq̄ matrimonium cōsummaret. ꝛ hoc sciuit spūssancti reuelatione. vel ioseph relatōne. vel quia cōsiderabat de voti publicatōne. quia in lege p̄ceptum erat seruare. ꝫ nullus fuerat ausus hoc vouere. et hoc tangit in libello illo quē transtulit hiero. de natiuitate Marie. qui q̄uis sit apocriphus. ꝯtinet tamen multa verissima.
Ad illud ergo qd̄ obijcit q velle nubere damnabile
30 est. dōm q Hiero. loquit de illis qui volūt nubere ex carnis petulantia. ꝛ tales magis appetūt ꝯiunctionem corporꝝ q̄ animarꝝ. Ad illud qd̄ obijcit q in
31 omnia frater ꝛ soror ꝑterq̄ in copulā carnaleꝫ posset consentire. dōm q falsum est. non em̄ possunt sibi suorum corporꝝ dare mutuam potestatem. Vnde alter potest alij nubere altero cōtradicente. Ad il
32 lud quod obijcit q dicit Aug. q cōsensit in copulaꝫ carnalem. dōm q illud intelligit quia cōsensit ī mutuam corporꝝ potestatem que ad carnalem copulaꝫ ordinat. nō tamen de necessitate. ꝛ beata virgo nullam mutuā corporꝝ ptātem absolute ꝯsensit. residuū uo scꝫ ordiatōēꝫ i actū diuine dispositōni ꝯmisit. credens semp q dominus ipsam seruaret sine macula. Exemplum est de beata cecilia. Ad illud qd̄ obijci
33 tur q conditio illa impedit. dicendū q veruꝫ est cōtra collatōnem mutue potestatis. in consensu enim in copulam cōiugalem datur potestas petendi debitum. licet nō teneat ad statim. si viā habet p quam euadere possit. que ꝛ si nō erat nota omnib⁹. erat tñ nota spiritualib⁹ mentibus. sicut certuꝫ est nobis de gloriosa virgine. ꝛ pbabilius ꝯsumitur de ioseph. q̄niam hoc nō est iuris positiui sed magis est iuris diuini. Ad illud qd̄ obijcit q est ꝓpter carnalē copu
34 lam. dōm q verum est q prima ꝛ principalis institutio ad hoc fuit. ꝛ tamen hoc nō est tota ratio siue causa matrimonij. sicut melius patebit infra. immo etiā fidei ꝛ sacramenti. ꝛ mutue educatōnis. ꝛ hoc supra determinatuꝫ est vbi agit vtrum carnalis copula sit de integritate sacramenti. Hec autem sine piudicio dicta sint maxime ꝓpter reuerentiam virginis. nō. n. possumus negare quin inter mariam ꝛ ioseph fuint verum ꝯiugium. cum hoc dicat scriptura euangelica. ꝛ sancti omnes in hoc cōsentiant. Rursus pietas fidei ꝛ reuerentia virginis non patit nos sentire ipsius beatissimam ꝛ purissimam ꝛ integerrimam aīam ad opus carnis fuisse aliquantulum inclinatam. nec credo ipsaꝫ in dubio se super hoc posuisse. Si qs tamen aliter dicat. dum tamen virgini non faciat iniuriam. non est magna vis facienda. Cauendū est enꝫ diligent vt honor domine nostre in nullo ab aliquo minuatur. qui etiām ī periculo capitis debebat integer custodiri.

Distinctio. xxix. Consensus qui est efficiens matrimonij causa nō debet esse defectiuus ex aliq̄ interiori. scꝫ ex voluntate.

Portet autem consensum coniugalem liberū esse a coactōne ꝛc. Supra egit magister de consensu qui deficit a parte exteriori. hic agit de ꝯsensu qui deficit defectu interiori. s. a ratōne volūtarij. tam iste ꝛ p̄cedens. ꝛ interi⁹ ꝛ exterius deficit. Sed h p artatōēꝫ dictū esse intelligendū est. Consens⁹ autem duplr̄ deficit. aut a pte voluntatis p coactōēꝫ. aut a pte rōnis p errorē. Ideo primo querit vtrū ꝯsensus coact⁹ faciat mr̄ioniū. Scdo vtrū erronē⁹. infra. xxx. di. nec solū coactio impedit vel excludit cōsensum ꝛc. Prima ps habet tres partes. In prima veritatem determinat. In scda explanat. ibi. Ex hys apparet ꝯiugia fieri ꝛc. In tercia hō illud qd̄ determinat circa matrimoniū applicat ad sponsalia. ibi. cōsentire

tatem probat qui euidenter non contradicit.
Queritur hic de situ huius ptis. videtur enim male hic situari. quia si coactio est impedimentum matrimonii. ergo in illo capitulo deberet determinari vbi agitur de impedimentis matrimonii. Rx. dicendum quod quia magis agit hic de matrimonio a parte cause efficientis. et causa efficiens est consensus. non quilibet sed plenus. et plenitudo consensus deficit secundum modos predictos. ideo hic agit de coactione et errore. Infra vero agit de personarum legitimitate. et quia illa mulier modis pot priuari. et per consequens matrimonium impediri. ideo inferius agit de multis impedimentis. et hec est ratio quare tractatus ille ab hoc separatur. quia ratio impediendi venit ex alio genere cause.

XXIX

Urbanus papa

Querit et determinat veritatem. vtrum consensus coactus faciat matrimonium. a

Oportet autem consensum coniugalem liberum esse a coactione. Coactus enim consensus qui nec consensus appellari debet coniugium non facit. sic testatur Urbanus papa scribens sancto regi arrogano in hec verba. De neptis tue coniugio quam te cuidam militi daturum necessitatis instante articulo sub fidei pollicitatione confirmasti. hoc equitate dictante decreuimus. vt si illa virum illum omnino vt dicitur renuit. et in eadem voluntate persistit. vt viro illi se prorsus deneget nupturam.[a] nequaquam eam inuitam ac renitentem eiusdem viri cogas coniugio copulari. Idem. Si verum esse constiterit quod nobis legati iordanis principis retulerunt. scilicet quod ipse coactus et dolens filiam suam flentem et per viribus renitentem raynaldo desponsauerit. quoniam legum et canonum auctoritas talia sponsalia non approbat. ne ignorantibus leges et canones nimis durum videatur ita sententiam temperamus. vt si princeps cum assensu filie id quod ceptum est perficere voluerit concedamus. Sin autem. legatus noster vtrasque partes audiat. et si nihil fuerit ex parte reinaldi quod amplius impediat. ab ipso iordane sacramentum quo constent hec que dicta sunt accipiat. et nos canonum et legum scripta sequentes. deinceps non prohibemus quin alii viro si voluerit predicta eius filia tamen in domino nubat.

Explanat veritatem determinatam. b

Ex his apparet coniugium fieri inter consentientes et spontaneos non inter renitentes et inuitos.[b] Uerumtamen quod inuiti et coacti coniuncti sunt. si postea ab aliquo temporis spacio sine contradictione et quasi

a Nequaquam eam inuitam ac renitentem eiusdem viri cogas coniugio copulari etc. Ponatur quod aliqua consentiat in aliquem per nuncium. et ante aduentum nuncii peniteat et nolit consentire. verum sit compellenda. Et quod sic videtur quia si potestatem suam commisit procuratori. tunc ita ratum est. quia procurator facit. sic si papa faceret. ergo si procurator et nuncius consentiat. quantumcunque postmodum reclamet. videtur quod stet matrimonium. Sed contra. ponatur quod statim ex quo penitet antequam nuncius perueniat. cum alio contrahat. constat quod matrimonium est. cum adhuc alii non sit alligatus. ergo aliud matrimonium non stat. Item non fit matrimonium nisi per mutuum consensum. consensus autem mutuus nullus est nisi simul sit actu vel habitu. ergo si penitet antequam tunc consentiat. patet etc. Queritur ergo vtrum matrimonium possit contrahi inter absentes. Rx. dicendum quod si aliquis consentit in absentem per procuratorem potest fieri matrimonium. non solum sponsalia contrahi. dum tamen constet vtrumque consentire. sicut in presentiam potest vnus alteri consensum exprimere per interpositam personam. Ut autem queritur vtrum ipsa penitente matrimonium contrahatur. dicendum quod reuera si non ante peniteat quam ille consentiat. res est salua. Et si penitet in corde. et reclamet in signo in conspectu testium per quos possit probari. vtpote negando. vel matrimonium cum alia contrahendo. reuera non est matrimonium. nec in conspectu dei nec in conspectu ecclesie. quia consensus non simul concurrunt. maxime si fecit quod in se fuit. vt reuocatio voluntatis eius ad nuncium perueniret. et hoc patet. quia si statim ex quo penitet cum alia contraheret. matrimonium esset. Quod obiicitur quod dedit alteri suam potestatem. dicendum quod semper intelligitur potestatem ad hunc actum dare consensu in ipso remanente. quod est de essentia matrimonii interius in facie dei. et exterius in facie ecclesie. b Uerumtamen quod inuiti et coacti coniuncti sunt etc. Uidetur dicere quod si non reclamat quod est matrimonium. Contra. illud potest esse ex negligentia. sed negligentia non supplet locum consensus. ergo non videtur quod sit matrimonium. Rx. dicendum quod secundum faciem ecclesie consensus presumptus matrimonium facit. quoniam scilicet probabiliter presumitur quod consensus ille sit maritalis. Hoc autem potest esse tripliciter. primo modo quando consentit ore. secundo vero quando et si non consentit ore. tamen voluntarie consentit in carnale opus. petendo et reddendo quod exigitur. Tercio modo quando reclamare potest et habet locum et tempus et non reclamat. consentire presumitur. et ideo amplius non auditur. immo in facie ecclesie pro matrimonio habetur. non propter negligentiam sed propter consensum qui creditur inclinatus et voluntarius simpliciter quamuis in principio fuerit coactus.

trimonia cohabitauerint (facultate discedendi vel reclamandi habita) con-
sentire videntur. ⁊ ꝯsensus ille cōsequens supplet. qđ p̄cedens coactio tulerat.

Applicat ad sponsalia qđ circa matrimoniū determinat. c

Consentire aūt ꝓbatur qui euidenter nō ꝯtradicit scđm illud. In sponsalibꝰ
eoꝝ ꝯsensus exigendus est quoꝝ in nuptijs desideratur. Intelligitur tamē sem-
per patri filia ꝯsentire nisi euidenter dissentiat. Item sponsalia sicut nuptie cō-
sensu fiūt ꝯtrahentium. ⁊ ideo sicut in nuptijs. ita ⁊ in sponsalibus patrisfa-
milias filiam consentire oportet. que si patris voluntati nō repugnat consen
tire intelligitur.

In li. pandectarum

Ad intelligentiaꝫ p̄sentis distinctōnis tria q̄-
runtur. Primo q̄ritur vtꝝ ꝯsēsus coactꝰ faciat mrio
nium. Scđo vtrum cōsentiens in renitentē
generet sibi p̄iudicium. Tercio vtrum aliquis possit
compelli ꝑ p̄ceptum patris ad matrimonium ꝯtra-
hendum.

Questio. j. a

Qđ ꝯsensus coactus faciat matrimoniū videtur. q2 a
Aug. dicit ꝙ coacta volūtas. volūtas ē. ergo a filii cōsen-
sus coactus consensus est. sed posita causa ponitur ef-
fectus. ergo posito tali ꝯsensu est matrimoniū. Item
hoc videtur ratōne ꝑ simile. quia qui baptizari consen
tit timore mortis baptizatus est. ⁊ ꝓ baptisato habe-
tur. ergo similiter est in matrimonio. Item hoc vide-
tur ꝑ ratōnem. q2 consensus non pōt cogi sed tm̄ in-
duci. sed sicut inducitur aliquis minis ita inducitur blā-
dicijs. sed sicut si aliq̄s inductus blandicijs consenti
at in matrimoniū. matrimoniū tenet. ergo siliter si indu
catur minis. Item qui negat xp̄m timore mortis
peccat. sed nullus peccat nisi liber. ergo cōsentiens in ali-
quid timore mortis libere cōsentit. Sed consensus li
ber facit matrimoniū. ergo qui cōsentit timore mortꝫ ⁊c.

Contra. decre. de sponsalibꝰ ⁊ matrimonio. cum lo
cum nō habeat ꝯsensus vbi metus vel coactio inter-
cidit. necesse est vt vbi ꝯsensus cōis requiritur. coacti-
onis materia repellatur. ergo ⁊c. Consensus ḋo matrimo
nialis signū est ꝯiunctōnis aie ⁊ dei. Sꝫ aia nō con-
iungitur deo ꝯsensu coacto. ergo si signū est ꝯgruū. matri-
moniū nō ꝯtrahitur timore coacto. Itēꝫ nunq̄ꝫ aia
fit sponsa dei nisi vniatur ei ꝑ amorē. ergo nunq̄ꝫ fit spon-
sa viri nisi vniatur ei ꝑ amorē. sed vnio que est ꝑ consen-
sum coactū nō fit ꝑ amoreꝫ. ergo ⁊c. Item in cōsensu
matrimonij acquiritur potestas in alterutrū. ergo necesse
est ꝙ in ꝯsentiendo sint equales. Sed cuꝫ alter cogit
alterū ad ꝯsentiendū nō sunt equales. ergo tali consen-
su nō ꝯtrahitur matrimoniū. Rñ°. dōm ꝙ consensus 4
coactus pōt esse duplr̄. s. vi vel metu. Uis est maioꝝ
rei impetus que repelli nō pōt. Metus est instantis
periculi trepidatio. Tūc aūt fit vis qñ capitur. ducitur.
trahitur inuitꝰ vel ligatꝰ ipso reclamante ⁊ renitente. Hec
est coactio in qua nō est ꝯsensus. Et in hac oīno non
est matrimoniū. Est ⁊ alia coactio ꝑ metū. vt cuꝫ ali
quis minatur mortē vel intendat nisi ꝯsentiat. ⁊ de hac
coactōne distinguūt aliqui ꝙ talis ꝯsentiens aut cō-
sentit ore sed nō corde. ⁊ tūc nō est matrimoniū aliq̄
mō. aut corde ꝯsentit q̄uis coactꝰ. ⁊ tūc matrimoni-
um est in ꝯspectu dei. q2 volūtas coacta volūtas est.
sed nō est in ꝯspectu eccl̄ie q̄ p̄sumit ꝙ talis nō ꝯsense-
rit corde. ⁊ ideo iudicat ⁊ sententiat vt vterq̄ꝫ alteri in
dn̄o nubat. Sꝫ certe in istud nō videtur ꝯsentire decre 5

talis p̄dicta. q̄ dicit ꝙ cōsensus nō hꝫ locū vbi metus
vel coactio intercidit. Et ideo distinguitur aliter. ꝙ me-
tus duplex est. quidā leuis. quidā iustꝰ. Iustus vtpo-
te q̄ in virū ꝯstantē cadere pōt. Leuis est cū q̄s puꝫ
malū minatur. vel cū talis minatur de q̄ p̄sumitur ꝙ imple
re nō possit. ⁊ talis metus nō facit cōsensum adeo de
fectuū ꝙ impediat mr̄imoniū ꝯtrahenduꝫ vel diri-
mat iam cōtractū. sed cōsensus cū tali metu facit ma-
trimoniū. Tūc aūt est metus iustꝰ qñ aliq̄s ꝯminatur
damnū mortis. mutilatiōis. seruitutꝫ. ⁊ stupri. Tūc
aūt cadit in virū cōstantē qñ p̄sumitur ꝓbabiliter ꝙ il-
le qui minatur possit minas implere. nō tm̄ esset timē-
dum si simplex rusticus minaretur duci. In hoc metu
dicūt iura cōsensum nō facere mr̄imoniū. Sꝫ rō huius
sumitur a diuersis diuersimode. Quidā eīm dicūt ꝙ hoc
est ex indulgentia iuris. Iura eīꝫ indulgēt tales se-
pari. Primū q2 p̄sumūt cōsentientē ore nō cōsensisse
corde. et q2 verbū soluꝫ dixit vt penā redimeret. Uel
etiā ratōne finis. q2 coacta mr̄imonia pessimos exitus
cōsueuerūt habere. Alij dicūt ꝙ nō ex iuris indulgē-
tia. sed hoc facit pfecti ⁊ libe. a2. ꝯsensus qui debꝫ esse
in matrimonio. q2 (sicut ostēsum est) plenꝰ debet ibi
esse cōsensus. ⁊ hoc videtur ꝓbabilius. si tm̄ post coacti-
onem in carnalē copulā cōsensit. ex tūc incipit eē ma-
trimoniuꝫ. Ad illud ergo qđ primo obijcitur ꝙ coacta 6
volūtas. volūtas est. dōm ꝙ verū est. sed nunq̄ sufficit
talis volūtas ad faciendū bonū. nec etiā ad ꝯtrahen-
dum matrimoniū. ꝓ eo ꝙ dn̄s voluit hoc sacrm̄ cōtra
hi ꝑ cōsensum liberū nō coactū. Ad illud qđ obij- 7
citur ꝙ qui coactꝰ cōsensit in baptismū baptizatur. Rñ-
detur ꝙ baptismꝰ est opus dei nō hoim. sed matrimoniū
est a cōsensu hoim. Aliter pōt dici ꝙ nō est sile. q2 nō
tanta libertas ibi requiritur quāta in mr̄imonio. totuꝫ
eīm esse mr̄ionij a cōsensu causatur. Ad illud qđ ob- 8
ijcitur ꝙ consensus inducitur ꝑ blādicias. dicenduꝫ ꝙ
blandicie nō ita detrahūt de ratōne cōsensus sicut mi-
ne. q2 blandicie ad amorē excitant. sed mine ad terro
rem. Ad illud qđ obijcitur de eo qui negat christum 9
timore. dōm ꝙ facilꝰ est peccare q̄ꝫ bene facere. vn̄ de
plura exigunt ad cōstruendum bonum q̄ꝫ ad facien-
dum malum. Preterea nullus timor respectu pecca
ti ꝑpetrandi potest nec debet cadere ratōnabiliter in
virū cōstantē. sed respectu alicuiꝰ rei faciende q̄ non
est nostre saluti cōtraria. sicut vir constans rationa-
biliter poiꝰ deberet ꝑmittere se interfici q̄ꝫ deū negare
Sed ratōnabiliter ageret si dimitteret se interfici an
teq̄ꝫ in aliq̄d indifferēs cōsentiret. Mr̄ionū aūt nō
est de his q̄ sunt saluti cōtraria vel cōtra salutē. et sic
pꝫ quō intelligitur de metu qui pōt cadere in ꝯstanteꝫ
virum. Questio. ij. b

Utrum ɔsentiẽs in renitentem generet sibi ꝑiudiciũ vt nõ possit cum alio contrahere matrimonium. Et ꝙ sic videt̃. quia vnusquisq̃ potest abrenunciare iuri suo. ḡ de iure vniuscuiusq̃ est ꝙ possit in aliam personam matrimonialr̃ consentire. huic autez iuri homo renunciat cum alij ꝑ consensum se obligat. Si ergo qui consentit in inuitũ suo iuri renunciat. pz ⁊c̃. Item potestas ꝓprij corporis transfert̃ ꝑ cõsensum animi qui ꝑest ei. sed vnusquisq̃ sibi ꝑest. ḡ cuz ɔsentit in aliquam potestatem sui corpis ei tribuit. ḡ iam nõ potest dare eam alij. Item iste consentit in inuitam ⁊ renitentem. ⁊ postmodũ illa consentit. constat ꝙ cum illa consentit matrimoniũ ratum existit. ergo si mulier virum sibi obligat. nõ ex hoc ꝙ ipsa cõsentit. quia consensus vnius ꝑsone alterã non obligat. ergo hoc est ꝓpter priorez cõsensum quẽ ille pri⁹ emiserat. ḡ prius obligatus erat. Item efficacius ⁊ intensius cõsentit qui non solum fauet consentienti. sed etiam ɔsentit ⁊ aliam ꝑsonam ad consentiendum cõpellit. sed primus modus consentiendi facit matrimoniũ ⁊ obligatõnem inducit. ḡ multo forti⁹ secundus. Item charitas est vinculum ꝑfectõis. sicut dicit̃ Col. iij. hoc autem vinculum ꝙuis sit perfectum. tamen põt esse vnius ad alterum. ita ꝙ non sit mutuũ. ita pari ratõne ⁊ vinculum carnale. ergo ⁊ matrimoniũ. ḡ videt̃ ꝙ aliquis possit esse iunct⁹ matrimonialiter alicui si in aliquã consentit. aut econuerso altera dissentit. Contra. matrimoniũ est maris ⁊ femine coniunctio. omnis autez talis ɔiunctio est equipantie relatio. Sed omnis talis requirit conuenientiam inter extrema. quia ad min⁹ est inter duas. vnde si alter duoꝝ desinat esse silis. nõ est similitudo. ḡ a simili in matrimonio si alter dissentiat nõ est matrimoniũ nec sponsalia. constat ergo ꝙ nulla est ibi obligatio nec aliquod ꝑiudicium. Item vbi ẽ matrimonialis obligatio est vir ⁊ vxor. sed vxor dicitur respectu viri sicut pr̃ respectu filij. ⁊ econuerso. ḡ sicut sequit̃ iste non est filius hui⁹. ergo iste nõ est pater hui⁹. ita non est obligata isti vt vxor. ḡ iste nõ est obligatus isti vt vir nec alio modo. ḡ ⁊c̃. Itez cõsensus qui transfert corpis ptãtem in alterã est consensus. qui dicit accipio te in meam. ḡ nullus põt accipere aliquã in suã nisi qui facit se suam. ḡ absq̃ cõsensu mulieris null⁹ est cõsensus viri. Item quantumcũq̃ vendã tibi aliquid nõ fit contract⁹ nec astrictio nisi tu emas. ḡ pari ratõne nunq̃ transfert̃ ptãs viri in mulierẽ nisi mulier cõsentiat. Si ḡ ipsa est co-

10 acta nõ videt̃ esse obligatio aliqua. R°. dicendũ ꝙ querere vtrũ consentienti in renitentẽ fiat ꝑiudicium. est querere vtrum matrimoniale vinculum claudicet vt ex ꝑte sit solidum ⁊ ex parte contritum. ⁊ hoc est querere vtrũ aliquis sit vir cui⁹ nõ est vxor. ⁊ aliqua sit vxor que nõ habet virum. ⁊ hec in seipsa questio soluit̃ ꝓ eo ꝙ in ea opposita implicant̃ propter naturaz matrimonialis vinculi qḋ est relatiuũ ⁊ mutuũ. qḋ signt ipsa compatio ⁊ relatõ vxoris ad virum. dico igit̃ ꝙ matrimoniũ nõ potest esse claudũ ꝙtum ad vinculum. quia si mulier in vita est. ⁊ i dissensu ꝑseuerat tam signo ꝙ corde. nullum est matrimonium. Nec vnus acquirit potestatem aliquaz in alterum ꝓ eo ꝙ in altero extremo defuit consensus. Unde primus nõ se habet ꝑ modum efficientis sed disponẽtis. ⁊ ideo si secund⁹ adueniat tũc ꝑficit matrimoniũ ꝓ eo ꝙ iam habet ɔsensum mutuũ qui ẽ eius principiũ cõpletuz. et extũc vir obligat̃. ⁊ ei ꝑiudiciũ ad ɔsentiendũ in ꝑsonã aliã generat̃.

11 Ad illud ergo qḋ obijcit̃ ꝙ põt renũciare iuri suo. Dicendũ ꝙ huic iuri nõ renũciat̃ nisi ꝑ votũ aut matrimoniũ. ⁊ qm̃ in tali cõsensu nõ est votũ nec est mr̃ioniũ. ⁊ nemo est ꝗ accipiat illud ius. ideo ille cõsensus nullũ põt ꝑ se ꝑiudiciũ generare.

12 Ad illud qḋ obijcit̃ ꝙ ptãs trãsfert̃ ꝑ cõsensum ai. dicendũ ꝙ in translatõne ptãt⁊ hui⁹ duo sunt. s. donatio ⁊ acceptio. Quãtum ad donatõem attinet hic est cõsensus ꝓprij. ꝙtum ad receptionem hec est cõsensus alieni. ⁊ qz ille nõ est ibi. ideo non est translatio.

13 Ad illud qḋ obijcit̃ si illa ɔsentiat. dicendũ ꝙ tũc incipit obligari. ⁊ nõ rõne cõsensus alieni etiã. ḡ ratõne sui ꝗ ꝑcesserat in actu ⁊ erat in habitu. qui et si nõ obligaret qz nõ erat ꝗ acciperet. ideo alieno consensu adueniente ille cõsensus habet vim obligandi ꝙuis prius non haberet. Possz tñ dici ꝙ in tali casu consensus viri renouari debet vel ꝟbo vel signo.

14 Ad illud qḋ obijcit̃ qḋ efficacius cõsentit. dicendũ ꝙ si iste nõ obliget̃ hoc nõ est ꝓpter defectũ intensionis qz nõ sic sufficienter est intensus. ḡ qz nõ est mutuus

15 Ad illud qḋ obijcit̃ de vinculo charitatis. dicendũ ꝙ charitas ꝓut est vinculũ qḋ facit vnũ corp⁹ spirituale. nunq̃ est quin sit in vtroq̃ extremoꝝ. alioquin non facit vnũ. Et in matrimonio fiũt vnũ sponsus ⁊ spõsa. ⁊ significatur ɔiunctio dei ⁊ aĩe que nunq̃ claudicat. iõ nullus est ɔsensus ꝙtum ad vim sacramẽti si libertatem habet in vna ꝑsona ⁊ coactõnem in alia.

Questio .iij. c

Utrũ aliquis possit ad matrimoniũ cõpelli ꝑ preceptũ patris. Et voco hic ɔpulsionez vt obedire teneatur. Et ꝙ sic videt̃. qz Gen. xxviij. dr̃ ꝙ ysaac vocauit filiũ suũ iacob. ꝑcepitq̃ ei dicẽs. ne accipias vxorem ⁊c̃. ɔstat ꝙ ysaac nõ ꝑcepit nisi qḋ potuit ⁊ debuit. ergo põt hoc filio ꝑcipere. Item Col. iij. Filij obedite parentibus vestris ꝑ omnia. ergo in omnibus ꝗ ñ sunt ɔtra salutem tenet̃ patri filius obedire. Unde glo. placet deo si per omnia obeditis. ita tñ si domino obeditis. Si ergo matrimoniũ nõ est ɔtra salutẽ. pz ⁊c̃.

Itẽ sicut se hz pr̃ spũalis r̃spectu mr̃imonij spũal̃. ita pater carnalis respectu carnalis. Sed dñs papa põt ꝑcipe alicui sub pena excõicatõnis ꝙ ep̃atũ accipiat. ḡ pr̃ carnalis ꝙ fili⁹ cũ muliere ꝗ vult ɔtrahat

Item stultus est qui iurat ⁊ se obligat ꝓ alio qui nõ est ei obligatus. vt si iurarem ꝓ extraneo ꝙ ipse ad sanctum Dyonisium iret. si ḡ parentes iurant ꝓ filijs. ḡ videt̃ ꝙ filijs suis possint ꝑcipere. vt iuramenta sua debeant implere. Item si aliquis cõtrahat sponsalia cum aliqua. nondũ est matrimoniũ cõtractũ. ⁊ tñ ꝑ ecclesiasticũ ꝑceptũ compellit̃ ad ɔtrahendum m. si ḡ põt cõpelli ab ep̃o. pari ratõne videt̃ ꝙ possit ɔpelli a pr̃e suo. Contra. in eo in ꝗ pares sum⁹ vn⁹ nõ tenet̃ obedire mãdato alteri⁹. Sz ꝙtum ad ius matrimonij omnes sunt pares. ḡ nõ videt̃ ꝙ pater possit filio imparare. Item patre imparante mr̃ioniũ filius sine peccato potest castitatẽ vouere. ḡ nõ tenetur pr̃i obedire. Item fili⁹ si vult religionẽ intrare nõ tenet̃ patri determinãti religionẽ obedire. imo in quãcũq̃ põt sine pctõ intrare. qz tale votũ est spontaneum. Si ḡ matrimoniũ debet esse liberũ. pz ⁊c̃.

Item nemo potest me ɔpellere ad ꝑpetuã huitutem. ḡ vir eo ꝙ ɔtrahit cum vxore dat ei sui corporis

perpetuā ptātem. ꝗ nō videt ꝙ in hoc teneat ꝗs alicui obedire. Item si teneret obedire. tunc sponsalia p pentes cōtracta absq̧ cōsensu filioꝝ nubentiuꝫ essent stabilia. ꝗ ħ est ɔtra iura canonica ⁊ ciuilia. ergo ⁊c̄. [16] Rͦ. dōꝫ ꝙ sicut ostendūt rōnes vltime. matrimoniū ɔtractus debet esse liber oīno. tū rōne signionis. tū etiam rōne talis ⁊ tante obligatōnis ꝗ in illo cōtractu ɔsistit. ⁊ ideo nō est pcipiendū a parentibus filio pcepto obligatorio ꝙ ɔtrahat. qꝛ pōt cauere si vult. ⁊ iterū si vult cōtrahere. adhuc p pceptum nō pōt pi ad cōtrahendū cū hac vel cum illa cum obligare. nisi charitas vel ratōnabilis causa eū liget. vl pmissio ipsius volūtaria. Ratōnabilis aūt causa ligat. qn̄ pater hꝫ inimicicias. ⁊ nō pōt euadere nisi filius eū ɔsanguinea inimici cōtrahat. Uel qn̄ pater phibet filio ne cōtrahat cum muliere mala ob pmissionem voluntariā. vt qn̄ ipsemet se obligat ɔtrahendo sponsalia. pῐudiciū sibi generat in hoc ꝙ inchoat matrimoniū. vn̄ tenet ad ɔsummandū. ⁊ ad hoc cōpelli pōt p mandatū ecclesiasticū. Et p hoc patet responsio ad pꝛimū in contrariū et ad vltimum. Nam ysaac rōnabiliter pcepit illud qꝺ iacob alias tenebatur facere. tū pter maliciā mulierū. tū etiam quia semen chanaan de terra illa erat disperdenduꝫ. ⁊ illud dare insinuat in textu. ⁊ clarius in quodaꝫ libello ꝗ [17] dicit testimoniū pᷓtriarchaꝝ. Ad illud qꝺ obijcitur de obediētia respectu patris. dōm ꝙ illa distributio intelligit soluꝫ q̄tum ad ea que sunt de paterna bonoꝛificatōne. ⁊ q̄tum ad ea ꝗ spectant ad regimē familie. Si aūt q̄tum ad alia intelligat. ɔsilium ē nō pceptum. ⁊ hoc innuit glosa que dicit placet deo ⁊c̄.

Ad illud qꝺ obijcit de matrimonio spūali rn̄dent [18] aliqui ꝙ papa nō pōt pcipere. qꝛ cōsensus debet esse liber. ꝗ post susceptōneꝫ. pōt pcipere administratōēs. Sed tn̄ istud nō videt securū dicere. cū tota die videamus fieri ɔtrarium. Et ideo dicūt aliqui ꝙ simpliciter pōt pcipere. Nec ē sile de patre carnali. qꝛ pr̄ spiritualis ptā tis plenitudinē sup filios suos habet amplius ꝗ pater carnalis. Et pterea nō est tanta seruitus ⁊ tam indiuisibilis copula in matrimonio spirituali sicut in carnali. ⁊ hoc pꝫ. quia papa pōt deponere ⁊ absoluere ab epatu. Terciꝰ modus dicendi ē ꝙ vbi rōnabilis cā est. s. necessitas vel ɔmunis vtilitas pōt pcipi. ⁊ ille tenet obedire. ⁊ qm̄ semp psumendum est ꝙ tantꝰ pater ex causa ratōnabili moueatur nisi expresse appareat ɔtrariū. credendū est ꝙ subditus obedire tenet. Qꝛ si sciret se insufficientē ⁊ indignū. ⁊ videret sibi imminere periculū anime. credendum est ꝙ nō teneret obedire. Hec enim obediētia modicū aut nihil de suo debet habere. maxime tēpibus modernis. Quicq̄d tn̄ sit. nō est simile ð isto matrimonio, ⁊ de illo ratōne iam visa. Ad illud quod [19] obijcit de iuramēto infra patebit. qꝛ nullius est roboris. sed cuiusdā solacij ⁊ solēnitatis. qn̄ parentes iurant p paruulis. nec obligant ad aliud nisi ꝙ bona fide ad hoc laborabunt ꝙ matrimoniū ɔpleatur.

Ultimū patet. qꝛ talis sibi pῐudiciū generauit ex ppria obligatōne.

Distin. xxx. Consensus ꝗ est efficiens cā matrimonij nō debet esse defectiuus a pte rōnis.

Ec solū coactio impedit vel excludit cōsensum ⁊c̄. Supra egit mgr̄ de cōsensu ꝗ deficit a pte voluntatis. Hic scd̄o agit de ɔsensu ꝗ deficit a pte rōis. Et qm̄ ex hac pte pōt duplr̄ deficere. Aut pter errorē in rōne. aut pter obliq̄tatem in intentōne. ꝗ aliq̄d dicit rōnis. aliq̄d dicit volūtatis. Ideo pmo determinat deꝰ cōsensu ꝗ fit in errore. scd̄o vō de cōsensu ꝗ fit mala intentōne ⁊ p oppositum bona. ibi. Exposito ꝗ sit cā efficiens matrimonij. Prima ps hꝫ duas. Pmo em̄ determinat varios errores ꝗ incidūt circa cōsensū. Scd̄o determinat qualiter cōsensus Marie ⁊ ioseph fuerit rectus ⁊ sanctus. ibi. Premissis aliquis addēdū est de modo illius consensus ⁊c̄.

Determinat varios errores qui incidunt circa ɔsensum. a

XXX

Ec solū coactio impedit vel excludit ɔsensuꝫ ꝗ etiā error. nō aūt oīs error ɔsensuꝫ impedit. Est em̄ error aliꝰ psone. aliꝰ fortune. aliꝰ ɔditōnis. aliꝰ qualitatis. Error psone. qn̄ hic putat esse hō ille. ⁊ est aliꝰ. Error fortune. qn̄ putat esse diues ꝗ paup est vel ecōuerso. Error ɔditōnis qn̄do putat esse liber ꝗ seruus est. Error q̄litatis qn̄ putat esse bonus qui malꝰ est. Error fortune ⁊ q̄litatis ɔiugij ɔsensum nō excludit. Error vō cōditōnis ɔiugalem ɔsensum euacuat. de qua ɔditōne postmodū tractabimus. Error quoq̧ psone ɔsensum ɔiugalem nō admittit. vt si quis feminā nobilem in cōiugiū petat. ⁊ p ea alia ignobilis tradat ei. nō est inter eos ɔiugiū. qꝛ nō consensit vir in istam ꝗ in aliam. vt si quis pmitteret mihi se venditurum auruꝫ. ⁊ p auro offerret mihi auricalcum. ⁊ ita me deciperet. nunq̄d dicerer ɔsensisse i auricalcū? Nūq̧ volui emere auricalcū. nec ꝗ in illud ɔsensi. qui cōsensus nō nisi voluntatis est. Sicut ꝗ error materie excludit ɔsensuꝫ. ita ⁊ in ɔiugio error psone. Sed obijcit de iacob qui p rachel septem annis seruierat. ⁊ supposita est ei lya. nunquid error persone excludit coniugium cum non in eā ꝗ in rachel consenserit? Sed qꝺ ibi factum. in misterio gestum non improbe traditur. ibi tamen ⁊ si non precessit. secutus est consensus. nec ex illo concubitu qui consensum precessit fornicarij iudicantur. cum ille maritali affectu eā cognouerit. ⁊ illa vxorio affectu debitum persolu erit. putās lege pmogenitarum et paternis imperij se illi iure copulatam. Excusatur

Opositio

Solutio

etiã. qz dei ꝯsilio in mysterio ita actũ est. Hodie etiã ex cusaret ille cui inscio vxoris soror lectulum ei9 ingressa se subijcēt. q̃ tamē sine spe ꝯiugij ꝑpetuo manē cēseat. ille tñ q̃ cognuit eã ꝑ igrantiã excusat. qḋ ꝑ sile ꝓbatur.

a ᵃSi em̃ dyabol9 transfigurãs se in angelũ lucis credatur bon9. nõ est error ꝑiculosus. Qz aũt vir ille in illaz

b mulierē nõ ꝯsenserit ex sili oñdit. ᵇSi quis hereticus noīe Aug. vel Amb. alicui catholico se offerret. eumq̃ ad sue fidei imitatõez vocaret. si ille assentiret. in cuius sniaz fidei diceret ꝯsensisse? Nõ in hereticoꝝ sectam. ſ in integritatē fidei quã ille heretic9 se mentiebat habē.

c ᶜError ṽo fortune cõsensum nõ excludit. Que em̃ nubit paupi putãs illũ esse diuitē. nõ põt renũciare priori ꝯditõni q̃uis errauerit. Nec error q̃litatis. vt si q̃s ducat vxorē meretricē vel corruptã. quã putat esse castaz vel ṽginem. nõ põt eam dimittere.

Determinat ꝙ ꝯsensus Marie z ioseph fuerit rect9 z sanctus. b

Premissis aliqḋ addendũ est de mõ illi9 ꝯsensus q̃ inť Mariã z ioseph intercessit. Sane credi põt nõ solum mariã ſ etiã ioseph apud se disposuisse ṽginitatem seruare velle. nisi de9 aliter iuberet. coſq; sic ꝯsensisse i cõiugalem societatez. vt vterq; de altero reuelante spũ/sancto intelligeret ꝙ ṽginitatez seruare vellet. nisi de9

d aliter inspiraret. ſ illã volũtatē ṽbis nõ expsserãt. ᵈpostea ṽo expsserũt. z in ṽginitate ꝑmanserũt. Cõsensit ḡ maria in maritalē societatē. ſ nõ in carnalē copulaz. nisi de eadē spãliter de9 ꝑcipet. c9 etiã ꝯsilio i maritalē ꝯsẽsit copulã. qz ṽginitatē ſuare volebat. z iõ ñ alr cõ-

a Si em̃ dyabolus transfigurãs se in angelũ lucis credať bonus. nõ est error ꝑiculosus. Videť falsũ dicere. qz hic est error q̃ ducit ad ydolatriã. vt si oñdat se esse christũ. z credať et adoretur. Rꝫ. dõm ꝙ magr loq̃ť de errore illo ita ꝙ non ꝓcedať vltra. qz iste nõ est error iuris ſ facti. Uel si vltra ꝓcedat intelligiť ita ꝙ nõ simplr ſ sub cõditione. vtpote si adoret eũ si est xp̃s. tunc nulla ē ydolatria nec deceptio ꝑiculosa. Si aũt vltra ꝓcedat tũc incipit esse ꝑiculum. 1

b Si q̃s hereticus noīe Aug. vel Ambr. zc. Videť ꝙ talis error sit ꝑiculosissimus. qz si talē hereticũ nomine aug. recipit. tũc credit omnia q̃ sibi dicit. z ita contra fidez z efficereť q̃ sic credit heretic9. z null9 a tali errore excusať. ḡ zc. Rꝫ. dõm ꝙ si hereticus ille q̃ sic se offerret 2 sub noīe Aug. ꝓcederet in ꝑdicando errorem. si extũc crederet periculum esset. quia nõ tm̃ in ꝑsona esset error. verumetiam in fide. Nec excusať talis qui tali ꝯsentit. qm̃ habet ꝯsiliariuz interiorem ad quem debet recurrere z quem debet ꝯsulere. Sed si ille nõ ꝓcedat vltra. sed solum in generali dicat ꝙ sequiť sectam suam. tunc nullum est periculum. z si ꝑdicat ei verum in ꝑsona Aug. potest ibi esse meritum in assentiendo. Unde nota ꝙ in eadem veritate assentiens aliquis alicui ſm ꝙ catholico doctori meretur. assentiens vt heretico demeretur. assentiens vt ph̃o nec mereť nec demeretur. Uñ esto ꝙ sicut moyses dixit in principio creauit deus celũ z terrã. ita etiã dicēt Ar. esto. ita etiam arrius. Qui crederet qḋ moyses dicat mereť. quia crederet ꝙ spiritusancto fuerit afflatus. z ita crederet prime veritati. Qui crederet qḋ Arestoteles dicit nec mereretur nec demereretur. quia adherēt sapientie mundane. Qui credēt qḋ arrius dicit putans atrium qui fuit hereticus esse doctorem verum demereť. quia assensus est fundatus sup heresim.

c Error ṽo fortune ꝯsensum non excludit. Uidetur male dicere. quia possibile est ꝙ aliquis ꝯsentiat in aliquam ꝑ sola pecunia. ratio ꝯsentiendi fuit pecunia. sed non existente causa principali non existit effectus. ergo si nõ est diuēs illa in quam ꝯsentitur ꝓpter diuitias. nõ est ꝯsensus. ḡ nec matrimonium. Item esto ꝙ cõsensus exprimereť sub conditõne pecunie. tunc si non daretur nõ essz matrimonium in conspectu ecclesie. ḡ pari ratõne si non est ita in corde nõ est matrimonium in conspectu dei. Rꝫ. dicendum ꝙ error fortune non excludit consensum. imo consensum inducit. Induciť autem consensus a falsa extimatõne ad eliciendum cõsensum verum. z cum non sit in aliam ꝑsonam q̃ in hanc. verus est consensus et verum est mrioniũ. Quod ergo obijcitur ꝙ pecunia est causa. dicenduz ꝙ falsum est. imo extimatio vel spes habende pecunie. Ad illud quod obijcitur si consentit spe pecunie. dicendũ ꝙ aliud est spe pecunie consentire. aliud sub conditõne consentire. Qui enim cõsentit spe pecunie supponit diuitias in extimatõne. et absolute elicit consensum ex voluntate. z ideo matrimonium contrahit. sed qui sub conditõne. reseruat sibi adhuc consensum. z ideo nõ est matrimonium. nec est similitudo inter hunc consensum z illum. 3 4

d Postea ṽo expresserunt z in virginitate ꝑmanserunt. Contra. Math. primo. Accepit mariam coniugem suam z non cognoscebat eam donec ꝑpit filium suum primogenitum. Ex hac litera dupliciter arguiť. de ly donec. ḡ post cognuit. similiter de ly primogenitũ. quia primũ diciť respectu scḋi. Itē Joh. ij. descēdit capharnauz ipse z mr ei9 z fratres ei9. ḡ frēs habuit. ꝯstat ꝙ nõ de patre. ḡ de matre. Rꝫ. dõm ꝙ ex duplici verbo predicto ortum habuit vilissima heresis elaudianoꝝ. qui fatentur beatam virginem post generatõnem christi fuisse 5

ſenſiſſet in ꝯiugalem ſocietatem. niſi familiare dei ꝯſi/lium habuiſſet. De q̄ Aug. ſic ait. Beata maria ꝓpoſuit ſe ſeruaturā votū ꝟginitatis in corde. ſ; ipm̄ votū nō expreſſit in ore. Subiecit ſe diuine diſpoſitōi. ꝓpoſuit ſe ꝑſeueraturā virginem niſi deus aliter ei reuelaret. c Cōmittens ḡ virginitatē ſuaꝫ diuine diſpoſitōi. ꝯſenſit in carnalem copulā. nō illam appetendo. ſ; diuine inſpirationi in vtroq; obediendo. poſtea ꝟo ſimul cū viro labijs expſſit. ⁊ vterq; in ꝟginitate ꝑmanſit.

Aug. in li. de vi. cijs ⁊ ꝯcupiſcē. tijs.
c

Inter quos vt ait Aug. ꝑfectum fuit ꝯiugiū. ꝑfectum quidem nō in ſignificatōne. ſ; in ſanctitate. Sanctiora ſunt em̄ ꝯiugia pari voto ꝯtinentiū. Vn̄ aug. Q͛ḋ vo pari voto ⁊ ꝯſenſu voueratis. ambo ꝑſeuerāter reddere debuiſtis. a q̄ ꝓpoſito ſi lapſus eſt ille. tu ſaltem ꝑſeuera. nō quia pariter tempabatis a ꝯmixtōne carnali. ideo marit⁹ tuus eſſe deſtiterat. imo ꝟo tanto ſanctius cōiuges manebatis. quanto ſanctiora ꝯcordit̄ placita ſeruabatis. Perfectū ḡ fuit marie et ioſeph ꝯiugiuꝫ in ſanctitate. ꝑfectū etiam fuit ſ̄m triplex bonū ꝯiugij. fidem. ſ. ꝓlem ⁊ ſacm̄. Omne em̄ nuptiaꝝ bonū vt ait Aug. impletū eſt in illis parentibus xp̄i. fides. ꝓles. ſacmentū. Prolem cognoſcim⁹ ipm̄ dn̄m. Fidē. q᷑ nulluꝫ adulteriū. Sacm̄. q᷑ nullū diuortiū. Solus ibi nuptialis ꝯcubitus nō fuit. quia in carne peccati fieri nō poterat ſine pudēda ꝯcupiā carnis q̄ accidit ex peccato. ſine qua ꝯcipi voluit qui ſine pctō futurus erat. Et licet nō interceſſiſſet cōiugalis ꝯcubitus. ꝯiuges tn̄ vere fuerūt. mente nō carne. ſicut et parentes. Quis Amb. dicat ꝑfectum fieri ꝯiugiū ꝑ carnalem copulam. In oī inquit matrimonio ꝯiunctō intelligit̄ ſpūalis. quā cōfirmat ⁊ ꝑficit ꝯiunctoꝝ ꝯmixtio corpalis. Sed intelligendum eſt ꝯiugium ꝑfici ꝯmixtōne corpali. nō q̄tuꝫ ad veritatem vel ſanctitatem ꝯiugij. ſ; q̄tum ad ſignificatōnem. q᷑ ꝑfectius vniōnē chriſti ⁊ eccleſie tunc ſigurat.

Q͛ ꝑfectuꝫ inter eos fuit coniugium.

Augu. in lib. de bono ꝯiugali.

Determinat ꝙ ꝯſenſus qui eſt efficiēs cauſa matrimonij nō debet eſſe defectiuus a ꝑte intentōnis. c

Expoſito que ſit efficiens cauſa matrimonij. ꝯſequēs eſt oſtendere ob quā cām ſoleat vel debeat ꝯtrahi matrimoniū. Eſt igit̄ finalis cauſa matrimonij ꝓhēdi ꝑncipalis, ꝓcreatio ꝓlis. Propter h̄ eniꝫ inſtituit de⁹ ꝯiugium inter primos parentes. quibus dixit. Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊c̄. Scd̄a eſt poſt pctm̄ ade vitatio fornicationis. Vn̄ apl's. Propter fornicatōnem vnuſquiſq; habeat vxorem ſuā. ⁊ vnaqueq; habeat virum ſuum. Sūt ⁊ alie honeſte cauſe. vt inimicoꝝ reconciliatio. et pacis reintegratio. Sūt etiam ⁊ alie cauſe minus honeſte ꝓpter quas aliq̄n ꝯtrahit̄. vt viri mulieriſq; pulcritudo q̄ animos amore inflamatos ſepe impellit inire ꝯiugium. vt valeant ſuum explere deſideriū. Queſtus q̄; ⁊ diuitiaruꝫ poſſeſſio frequenter eſt ꝯiugij cauſa. ⁊ alia multa que cuiq; diligentiam adhibenti facile eſt diſcernere. Nec eſt aſſentiendū illis qui dicūt non eſſe ꝯiugium quod ꝓpter has cauſas minus honeſtas

Gen. j.

j. Coꝛ. vij.

cognitam a ioſeph. ſ; dēſis iſta ē oio irrōnabilis. ꝙ btiſſima mater dei ex q̄ fuit tēplū dei ⁊ ſpūſſancti operi carnis vacaret. ⁊ hoc nō pōt cadere niſi in animā impiaꝫ ⁊ ſtultam credere. ſ. tantaꝫ in matre dei indignitatem. Ideo erroneū eſt ⁊ ꝑniciosum. ⁊ dominus in morte iſtuꝫ erroreꝫ euacuauit. q̄n eam beato Iohi recōmendauit. ⁊ dedit eū ſibi in ſolaciū loco filij. nec illuꝫ dediſſet ſi filios habuiſſet. Q͛ḋ ḡ obijcit̄ de. li. donec dicenduꝫ ꝙ dicit terminū incertum ſicut ibi. Dixit dn̄s domino meo ſede a dextris meis. donec ponā. cōſtat ꝙ poſt ſedebat a dextris. Similiter dico ꝙ primogenit⁹ ꝑiuat ordinē ad anterius. nō ponit ordinem ad poſterius. ⁊ iō primogenitus appellat̄ quia dn̄s erat ſ̄m legem offerend⁹. Et ſi tu obijcias ꝙ habuit aliq̄s frēs. dōꝫ ꝙ frēs vocant̄ ibi ꝓpinqui in ſcd̄o ḡdu. vel ī tercio.

6 c Committens ergo virginitatem ſuaꝫ diuine diſpoſitōni. cōſenſit in carnalem. copulam. Ex hoc videt̄ ꝙ ſaltem fuerit mente corrupta. qḋ dicere eſt blaſphemia. Iteꝫ videt̄ ſibi ꝯdicere. q᷑ pauloāte dic. ꝯſenſit maria ī maritalē ſocietateꝫ. ſed nō in carnalem copulam. ergo falſum dicit nūc. R̄. dōm ꝙ illud verbum Aug. intelligit̄ nō q̄a virgo ꝯſenſerit vt ipſam cognoſceret. q̄a nunq̄ credo hoc ipaꝫ voluiſſe. nec deuꝫ ſibi hoc inſpiraſſe. ſed cōſenſit in ꝯiugalem ſocietatem ſiue in mutuam corpoꝝ ꝑtāteꝫ

que ordinata erat ad copulam carnalem non tamen ordinatione necessaria.

7 f Jacob qui rachel decorā facie ꝛ venusto aspectu amauit. Querit hic vtrū peccauerit. ꝛ ꝙ sic videt. qꝛ magister dicit in lr̄a ꝙ pulcritudo ꝓculdubio est causa minus honesta ꝓpter quam cōtrahit matrimonium. Itē fallax gratia ꝛ vana est pulcritudo sicut dicit ꝓuer. vlti. ergo qui ꝓpter pulcritudinem cōtrahit matrimoniū mouet ex vanitate. Si ergo in sacramentis diuinis talis causa est rephensibilis. ptꝫ ꝛc. Re. dicendum ꝙ pulcritudo in muliere vel in viro potest dupliciter mouere ad matrimoniū cōtrahendū. Aut sicut causa principal. aut sicut causa inducens ꝛ atrahens quodam modo. Si sicut causa principalis tunc ē cā minus honesta. quia non debet hoc intendi in mr̄imonio ꝑ filiorꝫ ꝓcreatio vel aliquod simile. ꝛ hoc iterū ordinatū est ad diuinū obsequiū. Si aūt sicut inducēs. pōt eē sine peccato ad minus graui. ꝓ eo ꝙ pulcritudo naturaliter attrahit animū ad amorē. et si amor talis sit complacentie nō multum intensus. nō est culpabilis. Si quis aūt dicat ꝙ iacob ibi venialiter peccauerit. non est multum improbabile. Et nota ꝙ multe possunt esse cause inducentes que sine peccato inducunt. dum tamen non sistatur in eis. s. gratia. pulcritudo. diuitie. merces. sapientia. virtꝰ ꝛ mores. sed virtus ꝛ mores super omnia sunt attendenda.

Geñ. xxix. f

Deut. xxi.

Malus finis nō cōtamiat sacramentū.

contrahitur. Constat eñ ex premissis cōiugiū fieri ex communi cōsensu verbis de presenti. s. expresso. Quis amor ad hoc attraxerit. cuius rei documentum restat. f Jacob qui rachel decorā facie ꝛ venusto aspectu amauit. eamqꝫ multum diligens ait. Seruiā tibi. ꝓ rachel septem annis. In Deuteronomio etiam legit. Si videris in medio captiuorꝫ mulierē pulcram ꝛ adamaueris eam. volueriſqꝫ vxorē habere. introduces eaꝫ ī domū tuam ꝛc. Et licet fine nō bono ꝯtrahat coniugium. qñ species ꝯtrahentis mouet aīm. ꝯiugiū tñ bonū est. qꝛ vita mala vel intentio ꝑuersa alicuꝰ. sacr̄m non ꝯtamiat. Habuit aūt ꝯiugiū marie ꝛ ioseph alias causas speciales. s. vt ꝟgo solatio viri sustētaret. ꝛ vt dyabolo partus celaret. vt ioseph eēt testis castitatis. defendens eam ab infamia suspitiōis. ne vt adultera dānaretur.

Ad intelligentiam presentis distinctiōis tria querunt. Primo querit de ꝯsensu illo qui ē cum errore. Secundo querit de cōsensu virginis Marie. Tercio de consensu illo qui est ex libidine.

Questio. j. a

Utrum ꝯsensus erroneus faciat matrimoniū. Et ꝙ non videt. qꝛ ꝯsensus sequit cogitationē. igit q̇ consentit. ꝯsentit in cuꝫ de quo cogitat. sed credēs hunc esse aliū de illo cogitat. ergo ꝯsentit in illum ꝛ nō in hūc. ꝛ sic ꝛc. Itē voluntarium est cuius principiuꝫ ē in ipso cognoscente singula. ergo inuoluntariū vbi nō ē cognitio. sed vbi errat nō cognoscit. ꝛ sic non est ibi ratio voluītarꝗ. ergo nec matrimoniū. Itē plus habet de rōe inuoluntarꝗ qd̄ fit ꝑ ignorātiā q̄ꝫ ꝑ violētiā. sed illud impedit. ergo ꝛ istud. Iteꝫ ad hoc est autoritas que dicat hoc sicut habet cā. xxix. q. j. ꝑ totum. Contra. Ysaac credidit benedicere esau. ꝛ tñ benedicēdo iacob benedictus est. ergo a simili q̇ credit ducere vnaꝫ vxorem ꝛ ducit aliam. vxor eius est. Itē iacob credidit cognoscere rachelem ꝛ cognouit lyam. ꝛ tñ matrimonium fuit. ergo ꝛc. Item hoc ostendit ratione. qꝛ qui peccat ꝑ ignorantiā nihilominus peccat ꝛ nō excusat. ergo nec matrimonium infringit ꝓpter errorem. Item obijcit ꝙ rusticus credens cuprū aurū emit cuprū non aurū. ergo similiter videt ꝙ mulier credēs petrum esse martinū. ꝯsentit in petrū. Item si cōsensus erroneus impedit inq̄tum erroneus. ergo vbicūqꝫ est error est impedimentum. ergo si credit cōtrahere cum diuite ꝛ contrahit cum paupe. vr̄ ꝙ nō fiat contractio matrimonꝗ. Juxta hoc querit quis error impediat. ꝛ vtrum error nobilitatis impediat matrimoniū. videt eñ ꝙ non cū sit error qualitatis. oppositū aūt dicit mgr̄ in litera. 8 Re. dicendum ꝙ error potest esse dupliciter in consensu. Aut error circa personaꝫ. aut circa ꝓprietates ꝑsone. Si sit error circa ꝑsonaꝫ. talis consensum tollit ꝛ matrimoniū impedit. Que eñ ꝯsentit in aliquem credens ipm esse alium. ꝑm veritatem affectus eiꝰ ꝯiungitur ei de quo credit et in eum ꝯsentit. ꝛ ideo non est ibi matrimonium pro eo ꝙ non est consensus mutuus. Ad hoc aūt ꝙ sit errō ꝑsone necesse est ꝙ duplex ꝑsona occurrat. Una in aspectu interiori. altera in exteriori. ꝛ talis error facit ꝯsensum ꝛ voluntatem diuerti ab eo qui exteriꝰ apparet. ꝓ eo ꝙ ꝯsensus omnis ꝛ voluntas aliquā ꝯsequit cognitionē. Iniusta eñ vt dicit Augustinꝰ diligere possumus. incognita nequaq̄. Si autem sit error ꝓprietatum ꝑsone. talis error nō oīno tollit cōsensum. ꝛ ideo nō omnino impedit matrimoniū nisi qñ est error conditionis siue seruitutis. Quare aūt iste error magis impediat q̄ alius infra dicet. 9 Ad illud ergo qd̄ obꝗ de benedictione iacob. dicendum ꝙ nō est sile. qꝛ benedictio est opꝰ dei. ꝛ ꝑm veritatē illi debebat quem ignorans benedicebat. ꝛ ideo ysaac benedictionem postmodum ꝯfirmauit. sed ꝯsensus est opus persone q̄tum ad iudicium potens errare. ideo nō ē simile. 10 Ad illud quod obijcit ꝙ iacob cognoscens lyam errauit ꝛ tñ matrimonium fuit. Dicendum ꝙ non ex coitu fuit matrimoniū. sed postmodū Jacob cōsensit in illam quā ignorauerat. et rursus seruiuit pro prima. 11 Ad illud quod obijcit ꝙ ignorantia nō excusat a culpa. Dicendum ꝙ ignorantia iuris nō excusat Sed tamen ignorantia ꝑsone ꝛ facti adhibita diligētia excusat. vt si quis cognoscat aliam credēs cognoscere suam. sic in ꝓposito. 12 Ad illud quod obijcitur ꝙ qui credit emere aurum ꝛc. dicendum ꝙ non est simile duplici ex causa. Primuꝫ qꝛ rusticus non cogitat de auro nisi in generali. sed de cupro in speciali. Sꝫ mu

lier errās in petro cogitat de martino in spēali. Preterea consensus qui est actus voluntatis interior sequitur extimationem et credulitatem. sed emptio est actus exterior qui consequitur contractum exteriorem circa rem. Si tamen rusticus mentionem faceret de auro. ita q mentio de auro fieret in contractu. et ille venderet auricalcum pro auro. tunc nō teneret ꝯtractus. immo teneret decipiens ad restitutionem. et q̄tum ad hoc est simile. hoc est q magister introducit illud ꝑ simili in ipsa litera.

a 3 Ad illud quod obijcit quis error impediat patet responsio ex predictis. Et ꝟo querit de nobilitate. dicendū q circa nobilitatē ꝯtingit errare dupliciter vt patet ꝑ exēplum. mulier enim que credit hunc quem videt esse filium regis anglie dupliciter potest errare. Aut enī cognoscit personam filij regis anglie visu vel auditu. et tunc in veritate consentit in illum. qr de illo cogitat. et tunc est error persone. et non est matrimoniū Aut ꝑsonam eius non cognoscit sed solū cogitat dignitatem. et credit hunc quem videt habere illam dignitatem et nobilitatē. et tunc nō ꝯsentit nisi in hūc. et est error ꝓprietatis nō substantie. Qd̄ ergo obijcit credit hunc esse aliū falsum est. sed alterum. qr nobilitas nō est substantia sed accidens.

Questio. ij. b

Utrum consensus matrimonialis beate marie deo fuerit placidꝰ et in se honestus: Fuit enī hoc ordine. Primo virgo vouit. scđo nupsit. et nupsit ipsi ioseph. Primo vr̄ fuisse reprehensibilis in hoc q vouit. qr sicut dicit Math. xj. Lex et ꝓphete vsq ad iohannem. ergo videt q beata maria in principio erat sub lege. sed in lege sterilis erat maledicta sicut innuit Deut. vij. g̃ dum vouit videt q incurrerit maledictionem.

Itē votū castitatis est in ꝯsilio. sed consilia primo a xp̄o sunt ꝓmulgata et in ꝑdicatione euangelica. g̃ videt q ante xp̄i aduentum virginitatem vouere ad virginē nō ꝑtinebat. Item vlterius nō videt bn̄ fecisse q nupsit alij. primū ꝓpter ꝑiculum. qm̄ mulier que vult virginitatem seruare. cum ꝑiculo ꝑpātem sui corporis viro tradit. et maxime cohabitando. g̃ si beata virgo vouerat. ꝑiculo se committebat. qm̄ cum viro cohabitabat. Item ꝑfectius est carere omni consortio virili siue q̄tum ad societatē siue q̄tum ad copulam. q̄ȝ aliquo modo viro adherere. g̃ si decebat matrē dn̄i eē perfectissimam. nullo modo decuit viro alicui eē nuptam. Ulterius videt q tali viro nō debuit nubere. qm̄ virgo maria erat cognata elizabeth que erat vxor sacerdotis Zacharie. sicut dicit Luce j. sed ꝑsone q̄ erant de diuersis tribubus nō debebāt simul ꝯtrahere. sicut ꝓbat ꝑ illud qđ dicit Numeri vlti. cū ergo ioseph esset de tribu iuda vt patet in matheo. vr̄ q male fecit beata virgo q illi nupsit. Itē beata maria erat ex stirpe regali ex ꝓgenie dauid sicut cantat ecclesia. regali ex ꝓgenie maria. ſȝ ioseph fuit faber. sicut dicit Math. xiij. g̃ si non decet virgines de regali stirpe fabris desponsari. videt q beata maria virgo inconuenienter nupsit.

a 4 Rꝰ dōm q hoc votū quod in illo matrimonio gestū est. familiari ꝯsilio spūssancti est factū. Primo nanq decuit virginem deo virginitatem vouere triplici ratione. Prima est vt eēt ei decentissimū habitaculū. Quia enim sapientia candor est lucis eterne et speculum sine macula. quam decebat vt ex matre incorrupta et re et voluntate firma ꝯcipet. ꝑfecta aūt incorruptio voluntatis in voto ꝯsistit virginitatis. Scđa ratio ē vt esset mulieribus totius virginitatis exemplū. sicut enī deus pater xp̄m viris preposuit in exemplum. sic eiꝰ matrem in exemplum preposuit mulieribus. et quoniam hec est maxime imitanda et laudanda. votum virginis in illa esse debuit. Tercia ratio est. qr debet in ea esse omnis nobilitatis et sanctitatis priuilegiū. absit enim q aliqua alia virgo beatam mariā excellat. immo altissimus qui fundauit eam. omnis dignitatis priuilegio adornauit. vt sic ipse eam pre ceteris adamauit. sic ipsa omnibus esset sanctior. et amabilior vniuersis. Unde circūscripta maternitate dei adhuc ipsa ꝑ ceteris sanctis debet amari et laudari. et iō spūssanctus q̄ alijs inspirauit virginitatis votum. ab ea non retinuit celatū.

15 Non solū aūt ꝯueniens fuit vt voueret. sed etiam nuberet ex triplici cā. Primo ꝓpter significationem. secūdo ꝓpter infamie vitationē. tercio ꝓpter diuini ꝯsilij occultationem. Propter significationem. qr ecclia est spūalis sponsa et virgo et mater. et h̄ signari debuit. et nulla ad hoc signandū ydonea fuit nisi hec que simul fuit virgo et mater. et ideo vt ꝑfecte signaret debuit etiā desponsari. Scđa ratio est ꝓpter infamie vitationem. qr vt dicit Bern̄. omnes credidissent q eēt fornicaria. et nō decebat hoc credi de matre dei. nec etiā de xp̄o q esset natus ex adulterio. tolerabilius aūt fuit ad tempus credi q eēt natus ex ꝯiugio. Si enī virgo fuisset infamata et filius eius. tūc color excusationis phariseis eēt relictus. et velamen ipsis mulieribus infamibus. Tercia ratio est ꝓpter consilij diuini occultationem. ne aduersario notum fieret consilium dei.

16 Hoc aūt occultatū fuit aduersario ꝑ hunc modum. qr sicut Bern̄. dicit. Non poterat nō latere dyabolum. quod non sciebant homines. vnde ꝑ hoīes scire non potuit. nec ꝑ se. qr a virgine procul repellebat.

17 Decens etiā fuit vt tali homini nuberet triplici ex causa. s. ratione generis. et ratione fidelitatis. et ratione paupertatis. Ratione generis. qr erat de tribu iuda. et de semine dauid. et ꝓpinquus beate virginis. et ꝑ ipm̄ descripta est genealogia christi. que nō debet ꝑ feminas describi. sicut Hiero. sup Math. dicit. Secunda ratio est. qr fuit vir castus et iustus. sic dicit euangelium. et vt esset virgini in solaciū et in testimonium eunti in egyptum. datꝰ ē ei a deo in virū. Tercia ratio est ꝓpter paupertatē. qr xp̄s q̄ sup oīa venit ꝯfundere superbiam. non voluit vocari filius regis. sed magis filius fabri. in quo ostendit christi humilitas. et etiam ipsius virginis gloriose. et confusa est mundanorꝫ superbia. Ex his patent obiecta.

18 Ad illud quod obijcitur primo q non debuit vouere. qr hoc spectat ad euangeliū. Dōm q virgo sanctissima nō erat sub lege. nā quō sub lege erat q̄ legis autorem genuit. Et rursus. si illi qui spū dei agunt nō sunt sub lege. cū hec esset plena spūsancto. non ptinebat ad legem sed ad euangeliū quod ab ipsa infantia in corde ipsius scripserat dei digitꝰ. ipse. s. spūssanctꝰ.

19 Ad illud quod obijcit de ꝑiculo et imꝑfectione. dico q virgo certificata fuit vel inspiratōne diuina. vl̄ reuelatione angelica de ipsius sancti ioseph ꝯtinentia. et ipsa de se certa erat q nullū oīno carnis stimulum sentiebat. et ideo sine omni imꝑfectione et ꝑiculo nubere poterat et debebat. quoniam deus sic inspirabat.

20 Ad illud quod obijcit q fuit de genere sacerdotali. Dōm q verum est ex parte matris. sed q de tribu dauid ex parte patris. et ideo illi nubere debuit

z potuit etiam ſm legem. Preterea puelle de genere ſacerdotum ſub illa lege non artabant. nec etiam ille ad quas non ſpectabat hereditas. ꝓpter hoc ꝙ lex illa inſtituta fuit ne ↄfunderentur hereditates. Ultimum patet.

Queſtio .iij. c

Utrū ↄſenſus libidinoſus ſit cauſa matrimonij. vt puta cū aliquis ↄſentit in aliquam ꝓpter diuitias. vel ꝓpter pulcritudinē. Et ꝙ non. videt. quia ↄiunctio matrimonialis eſt a deo. vt patet ꝑ illud quod dicitur Math. xix. Quos deus ↄiungit homo nō ſepet. ſed ↄiunctio libidinis non eſt a deo. h' autē ↄiunctio vel ↄſenſus venit ex libidine. quia eſt ex inordinato amore. ergo ꝛc. Item cuius cauſa mala ipſm quoꝙ malum. Unde ſi radix mala. z ramus operis malus. ſed ↄſenſus iſte eſt malus. ergo non efficit matrimonū niſi malum. ſed mrimoniū nō eſt malū cū ſit ſacramentum. ergo ꝛc. Item matrimonium ſpūale ↄtractum interueniente auaricia z pecunia omnino rumpitur. z non debet ſtare. ſicut patet in epiſcopo ſymoniaco. ergo pari ratione matrimonium carnale quod eſt ſignum illius. Item matrimonium eſt ſignū ↄiunctionis xpi z eccleſie. ſed eccleſia nō cōiungit xpo nec xps eccleſie niſi amore caſto. ergo ꝛc. Contra hoc videtur ſacra ſcriptura. qr dicit expreſſe Gen. xxix. ꝙ Jacob ꝓpter pulcritudinē ↄſenſit i rachelem. Similiter in Deutero. xxj. ſi videris mulierem pulcram. Item h' oſtendit duplici ſimili. qa qui baptizat alium intentione lucrandi vere baptizat. z intentio eſt neceſſaria ad baptiſmū. ſic ↄſenſus ad matrimonū. g' ꝛc. Item mercennarius qui ꝑdicat. amore pecunie predicat z profert euangelium verum. z credendum eſt ei. ergo ſi amor libidinoſus non deprauat euāgeliū in ꝑdicante. nec matrimonū in ↄſentiente. Item ſi requirit ↄſenſus caſtus ad matrimonū. pari ratione z charitas. ergo non poterit h' ſacramentum perfici niſi ab habentibus charitatem. quod non eſt in aliquo ſacramento. R°. 21 Dicēdum ꝙ ↄſenſus libidinoſus dr dupliciter. aut qr intendit libidinē ꝑ modum finis z obiecti. vtꝫ quia talis ↄſenſus nihil querit niſi corporalem copulam extorquere. non vxorem ducere. z iſte priuat intentionem ↄtrahendi. Alio modo dicit libidinoſus. qr z ſi ↄſentiat in aliquam vt ducat in vxorem. tamen hoc non facit ꝓpter ſeruandam caſtitatem ſed ꝓpter explendam cupiditatem ſiue voluntatem. Primꝰ ↄſenſus eſt ↄtra ſacramenti veritatem. ſcd's eſt ↄtra vtilitatem. non ↄtra veritatem. De ↄſenſu autem illo eſt hic ſermo. non qui caret intentione ↄtrahendi. ſed q̄ intendit ↄtrahere intentione libidinis. iſte autē nō aufert quin ſit matrimonium. Unde ↄcedende ſunt rationes hoc probantes. Ad illud quod obijcitur ꝙ matrimonium eſt a deo. et hoc a libidine. dicēdum ꝙ in conſenſu duo ſunt. ſ. ſubſtantia ↄſenſus. z circūſtantia mala. qr ꝓpter pecuniam vel luxuriaꝫ. Subſtantia actiōis eſt bona. z eſt a deo. z hec eſt cauſa cōſenſus. Circumſtātia vo nihil facit ad hoc. vnde nec iuuat nec eſt cauſa. Unde ex hoc patet ſequens. quia conſenſus nō eſt cauſa matrimonij ſm id quod habet malicioſitatis. ſed ſm illud quod habet bonitatꝭ. 22 Qr vo dicit ꝙ opera exteriora recipiunt qualitatem ab interiori verum eſt ſm ꝙ ſunt opa rationis q̄ ordinant in finem. z ꝓcedunt ab ipſa voluntate inq̄tum bona ꝑ ordinationem in finem bonū. nō inq̄tū mala. 23 Ad illud quod obijcit de matrimonio ſpirituali. dicēdum ꝙ non eſt ſimile. Primū. qr ibi requiritur dignitas pſone z honeſtas que debite tractare debeat ſacramenta. Secundū vo qr illud ſacramentū eſt ſpūale. z officiū ad quod digit eſt ſpūale. z ſpōſa ſpiritualis. ideo qn̄ introducit ꝑ pecuniaꝫ oīno repellit. non ſic eſt in matrimonio carnali. ad quod nec ꝑſone dignitas. nec officium ſpūale eſt. Et iterū. Non datur gratia ꝑ eum modū ꝑ quem in alijs ſacramentis. ſed ſolum auxiliū gratie. ſicut ſupra in principio viſum eſt. niſi forte ratione benedictionis adiūcte q̄ vendentem faceret ſymoniacum. 24 Ad vltimuꝫ rn̄dendū ꝙ nō eſt ſignū rōne oīm conditionū ſed ratione indiuiſibilitatis. ideo non oportet ꝙ ex caſtitate vel ex charitate ↄueniant. 25

Diſt. XXXI. De matrimonio ſm cauſam finalē q̄ſtū ad bona ↄiugij cōmuniter.

Oſt hec de bonis coniugij que ſint z qualiter coitum excuſent ꝛc. Supra egit magiſter de cauſa formali z efficiente ↄiugij. hic agit de cauſa finali ꝓpter quam. et hec eſt triplex bonum. Diuidit aūt hec ps in duas. In prima agit de bonis ↄiugij cōmūiter. In ſcd'a de bonis fidei ſpecialiter. infra di. xxxij. Sciendum eſt etiam ꝙ cum in omnibus alijs ꝛc. Prima pars habet duas. In prima determinat que z quot ſint bona cōiugij. In ſecunda vo determinat qualiter per ea excuſatur coitus. ibi. Cum igitur hec tria bona in aliquo ꝛc. Prima pars habet tres partes. in prima determinat que z quot ſint bona coniugij. In ſecunda qualiter ſe habeāt ad mrimoniū vtrū ſint ſepabilia an inſepabilia. ibi. Et eſt ſciendū ab aliquibꝰ ↄtrahi cōiugiuꝫ. In tercia vero mouet duo dubia incidentia. ibi. Solet queri cum maſculus z femina ꝛc. Similiter ſcd'a pars in qua agitur quomodo bona coniugij excuſant illum actum habet tres particulas. In prima determinat per quem modum excuſant. In ſecunda determinat quandam autoritatem apoſtoli que videt eſſe cōtraria. ibi. Sed ſi concubitus qui fit cauſa prolis ꝛc. In tercia determinat quandam autoritatem Grego. ibi. Sed forte aliquis dicet ꝛc. Et ſic duo principaliter determinat magiſter in hac diſtinctione.

Determinat que z quot ſunt bona coniugij. a

Di. XXXI. Aug. ſup geneſim.

Oſt hec de bonis coniugij que ſint. z qualiter coitum excuſant, dicendum eſt. Tria ſunt principaliter bona coniugij. Unde auguſt. Nuptiale bonū tripartitum eſt. ſ. fides. ples. ſacramentum. In fide attendit. ne poſt vinculū coniugale cum alio vel alia coeat. In ꝑle vt amanter ſuſcipiat. religioſe educet. In ſacramento vt coniugium non ſepetur. et dimiſſus vel dimiſſa nec cauſa prolis alteri coniungatur.

Sepatio aut gemina est. corpalis. s. & sacramentalis. Corpaliter possunt separi causa fornicationis. & ex cōi cōsensu cā religionis siue vsq ad tempus. siue vsq in finem. Sacramentaliter vero non possunt separi dum viuunt. si legitime psone sint. Manet em vinculum ꝯiugale inter eos etiam si alijs a se discedentes adheserint. Unde aug. vsq adeo manent inter viuētes semel inita iura nuptiaꝝ. vt potius sint inter se ꝯiuges etiam sepati q̄ cū alijs quibus adheserunt. Item manet inter viuentes quoddam ꝯiugale vinculū qd nec sepatio nec cum altero copulatio possit auferre. Sicut apostata anima de cōiugio christi recedens etiam fide pdita. sacramētū fidei nō amittit qd lauacro regenerationis accepit. Reddeē em redeunti si amisisset abscedens. Habet aut hoc q̄ recesserit ad cumuluz supplicij nō ad meritū premij. Item. Quibus placuit ex ꝯsensu ab vsu carnalis cōcupiēm ppetuū ꝯtinere. absit vt vinculum inter illos ꝯiugale rumpat. immo firmi9 heret q̄ magis ea pacta secum gerit. que chari9 ꝯcordiusq̄ seruanda sunt. nō voluptarijs corpoꝝ nexibus. sed volūtarijs aioꝝ affectib9. Et attēde q tercium bonū cōiugij dicit sacrm. nō q sit ipm cōiugiū. s qz eiusdez rei sacre signum est. i. spiritualis & insepabilis cōiunctōis christi & ecclesie.

Aug. in li. de bono cōiuga li.

Determinat qualiter bona ꝯiugij se hēant ad mrimonuū. vtꝝ sint sepabilia vel insepabilia. b

Et ē sciendum ab aliqbus ꝯtrahi coniugiū vbi h tria bona nō comitant. Deest em fides vbi vir cum alia. & mulier cum alio coit. Hoc ergo bonuz ita coniugio adheret vt ex eo si assit amplius cōmendet cōiugiuz. Si non assit. non inde annihilet. Que em adultera est nō ideo ꝯiunx nō est. imo si cōiunx nō esset. adultera non foret. Qd cū sit culpa cōmittit. sacramētū vo nō cassatur. Bonū q̄ prolis non omnibus adest coniugibus. Quidam em pari voto cōtinētiā seruant. alij p etatis defectu vel alteri9 rei causa generare nō valēt. nec omnes illi etiā qui prolē recipiūt bonū plis habent. [a] Naz bonū plis dicit nō ipa ples. sed plis spes. q̄ ad religionem non refert. imo ad hereditariā successionem. vt cū quis heredes terrene possessiōis habere desiderat. sed spēs ac desideriū quo ples ad hec querit vt religione informet. Multi ergo plem habent q̄ tn̄ bono plis carent. nec iō tn̄ ꝯiugiuz esse desinit. Sacrm vo ita insepabiliter ꝯiugio heret legitimaꝝ psonaruz. vt sine illo ꝯiugiū nō eē videat. qz sp manet int viuētes vinculū ꝯiugale. vt etiā interueniēte diuortio fornicatiōis cā. ꝯiugalis vinculi firmitas non soluat. [b] Ubi vo nō int legitimas psonas ꝯtrahit cōiugiū. nō adest illud bonum qd dicit sacramentū. qz potest solui taliū copula. de quib9 post dicet. Qz vo cōiugiū sit inter eos q cōiugali affectu nō tn̄ gratia plis sed explende libidinis cōueniunt. nec fornicarij sed cōiuges appellent. ostendit augustinus inquiens.

Aug. in li. de bono cōiuga li.

Remouet duo dubia incidentia. c

1 a Nam bonū plis dī nō ipa ples &c. Uidet male dicere. qz p mrimoniū nō generatur ples sancta s culpam habēs. g si ples nō est bonū faciū inqtū ples s inqtū sancta. cū in pncipio ortus sit nō sancta. nō debet dici bonū s malū. Item qd est qd dicit q bonū plis dicitur spes ac desideriū q̄ proles querit. vt religiose informet. cuz em hoc habeāt steriles. vt &c. Rx. dōm q ples potest queri triplici intentione. Primo vt educet ad cultū dei. Secundo vt in hereditate succedat. Tercio vt quis in plis multitudine & pulcritudie gloriosus appareat. Primū est bonū sub rōne boni. Secūdū est sub ratiōe indifferentis. et terciuz est bonū deformatuz. siue ad malū tractuz. Bonū igit matrimonij qd est bonum simpliciter iudicādū est prolis cū tali intentione & cū tali ordinatione. Si aut alijs duobus modis hēat. habet qdem aliquid bonū. sed nō sicut institutū est & cōpetit huic sacramēto qd institutū est ad pcreandā plē ad cultū diuinū.

2 b Ubi vo non int legitimas psonas cōtrahit cōiugiū. potest solui taliū copula &c. Uf male dicere qz nūq̄ fuit ibi matrimonium. g nūq̄ fuit copula. g nunq̄ soluit. qa nō soluunt nisi copulati. Rx. dōm q aliq copulant sm veritatem. aliq copulant de facto & sm apparentiā. Si sint matrimonialiter copulati. non soluūt. qz vere fuit ibi copula & vinculū. Si sm apparentiam. solūūt. sed illud soluere

Determiatõ

Solet queri cũ masculus ꝛ femina. nec ille marit⁹. nec illa vxoꝛ alterius sibimet nõ filioꝝ ꝓcreandoꝝ ſ̃ ꝓ incõtinentia solius ꝯcubitus causa copulant̃ ea fide media. vt nec illa cũ altero. nec ille cũ altera faciat id. vtꝝ nuptie sint vocande? Et potest fortasse non absurde h̃ appellari cõnubiũ. si vsq; ad mortem alicui⁹ eoꝝ id int̃ eos placuerit ꝛ ꝓlis generationẽ. q̃uis nõ ea causa cõiuncti sint. nõ tamen vitauerit vt vel nolint sibi nasci filios. vel etiã ope malo aliquo agant ne nascant̃. Ceterũ si vel vtrunq; vel vnũ hoꝝ desit. nõ inuenio quõ has nuptias appellare possim⁹. Etenĩ si aliquã sibi ad tempus adhibuerit donec aliquaꝫ dignam honorib⁹ aut suis facultatib⁹ inueniat quã in cõiugio adducat. aio ipo adulter est. nec cũ illa quam cupit inuenire. sed cũ ista cum qua sic cubat. vt cũ ea nõ habeat maritale cõsortiũ. Ecce cõiuges dicunt̃ q̃ solius cõcubitus causa cõuenerũt. si tñ ꝓlis generationeꝫ aliquo malo dolo non vitent.

Scdm dubium

Qui xo sterilitatis venena ꝓcurãt. nõ ꝯiuges sed fornicarij sunt. Unde aug. Aliquando eo usq; ꝓuenit h̃ libidinosa crudelitas vel libido crudelis vt etiam venena sterilitatis ꝓcuret. ꝛ si nihil valuerit. ꝯceptos fetus inter viscera aliquo modo extinguat vł fundat. volendo ꝓleꝫ suã prius interire q̃ viuere. aut si ĩ vtero viuebat occidi añq̃ nasci. Prorsus si ambo tales sunt. ꝯiuges nõ sunt. ꝛ si ab initio tales fuerunt. nõ sibi ꝑ ꝯnubiũ sed ꝑ stuprũ poti⁹ cõuenerũt.

c

Si xo ambo tales nõ sunt. audeo dicere aut illa quodãmodo est mariti meretrix. aut ille adulter vxoris.

Qui sunt homicide q pro curant abortum. Aug.

Hic queri solet de his qui abortũ ꝓcurant quando iudicetur homicide vel non. Tunc puerperiũ ad homicidiũ ꝑtinet. quando formatum est ꝛ aiam habet. vt Aug⁹. suꝑ Exodum asserit. Informe aũt puerperiũ vbi nõ ẽ anima viua. lex ad homicidiũ ꝑtinere noluit. Dic etiam Aug⁹. q̃ ᵈ informe puerperiũ non habet animam. ideoq; mulctat̃ pecunia. nõ reddit̃ anima pro anima. sed iam formato corpori anima datur. nõ in conceptu corpis nascit̃ cum semine deriuata. Nam si cum semine et anima existit de anima. tunc et multe aĩe quotidie ꝑeunt. cum semen fluxu nõ ꝓficit natiuitati. Pmuꝫ oportet domum compaginari. ꝛ sic habitatorem induci. Cum ergo lineamenta cõpacta nõ fuerint. vbi erat anima? Item Hieronym⁹ ad algasiã. Semina paulatim formant̃ in vtero. ꝛ tãdiu nõ reputat̃ homicidiũ. donec elementa ꝯfecta suas imagines membraq; suscipiant. His apparet tunc eos homicidas esse qui abortum ꝓcurant. cũ formatũ est ꝛ aiatũ puerperium.

d

Hieronym⁹.

Determinat ꝑ quem modum bona coniugij excusant coitum.

Cum ergo hec tria bona in aliquo cõiugio simul ꝯcurrunt. ad excusationem coitus carnalis valent. Quando eñ seruata fide thori causa prolis coniuges conueniunt. sic excusatur coitus vt culpã nõ habeat. Quãdo xo deficiente bono prolis. fide tamen seruata cõueniunt causa incontinentie. nõ sic excusatur vt non ha-

nihil aliud est q̃ ostẽdere prius non fuisse

c Si vero ambo tales non sunt ꝛc. aut illa meretrix est mariti ꝛc. Uidetur male dicere. quia matrimonium est vinculum qd̃ importat relationem sicut similitudo. ſ̃ etiam in relatiuis necessaria est cõuertentia. ergo si ista nõ ẽ vxor. nec ille vir est. ſ̃ si ista est adultera. ꝛ ille sit ter. R°. dicendum q̃ esse adulterum ẽ duobus modis. Aut ratione actus. aut rõe intentionis. Si ratione act⁹. sic dico q̃ si ista est adultera. q̃ ille q̃ eam cognoscit est adulter. Si ratione intẽtionis. sic dico q̃ vna ꝑsona intẽdit cognoscere affectu maritali ꝛ alia affectu libidis. et sic loquit̃ augustinus in ꝓposito. quia si matrimonialiter cõiuncti sunt. ita q̃ talis pactõ non intercedit sed postmodum in altero vel in vtroq; fit intentio extra generãdi ꝓlẽ est adulteriuꝫ. nõ ratiõe generis act⁹. sed ratione intentionis. ꝓ eo q̃ facit contra bonũ prolis. ꝛ ita aduersat̃ matrimoio non excusat̃. Ut ipse obijcit tenet de adulterio quod est ratõne generis actus. 3

d Informe puerperium nõ habet aiam. ideoq; mulctat̃ pecunia. Querit̃ hic vtrũ talis peccet mortalit̃ ꝛ vtrum sit irregularis Et q̃ nõ videt̃. qꝛ nõ videt̃. qꝛ nõ punitur nisi solum pecunia ſ̃ pena mortis. ergo videt̃ leue peccatuꝫ eẽ. qꝛ mortalia peccata ĩ lege puniebant̃ pena mortis. Item si ẽ peccatuꝫ mortale. quero sub quo genere. ſ̃ nõ 4

sub genere homicidij. ergo si non est homicidium de quo magis videt. videt q̄ non ē mortale peccatum. Cōtra. Videt q̄ grauius peccet q̄ ille qui pcurat abortum puerperio iaz formato. quia plus nocet qui maius bonū impedit. sed maius bonū impedit q̄ impedit anime pcreationē q̄ qui impedit corporis vegetatōnē. g̃ mag peccat ille q̄ abortū pcurat. q̄ ille q̄ aīaz a corpe sepat. Itē ex hac rōe vr̄ q̄ mag peccet qui inficit puerū nō baptizatū q̄ q̄ interficit pueꝝ xp̄ianū. qꝛ facit pire in aīa ⁊ in corpe. Itē pctm̄ pcurantis abortū. aut pēsat̄ fm̄ q̄ntitatē bonitat̄ rei q̄ ē vl' q̄ futura ē Si rei q̄ est. tūc nullū vr̄ peccatū. qꝛ nō ē nisi q̄dā supfluitas i vētre. Si rei q̄ futura ē. s futurus ē hō viuēs. g̃ talis̄ iudicand⁹ ē hoicida. Rn̄ dō. q̄ talis nō est iudicād⁹ hoicida q̄tū ad factū. qꝛ nō cecidit nec aliq̄s morit̄ ante puerpiū formatū. tñ q̄tū ad volūtatē puerfaz iudicand⁹ ē hoicida. nō rōe homicidij. s etiā maleficij. vñ talis int̄ maleficos cōputat̄. ⁊ tale crimē g̃uc est. Ad g̃ obī q̄ nō sit mortale. qꝛ nō punit̄ morte. rō ñ valet. qꝛ mlta sc̄ mortalia q̄ morte nō plectebāt̄. tñ illud grauius scel⁹ ē dū ex certa sciā opatur ꝯ nām. ꝯtra eī naturā bestiaꝝ ē q̄ ꝓlez expectāt. Ad q̄r sub q̄ gn̄e pcti sit. dō. q̄ spectat ad maleficiū. Ad obī q̄ pl⁹ nocet. dōm q̄ non ꝯsiderat̄ q̄ntitas nocumēti fm̄ id qđ pōt esse. s fm̄ id q̄ est. qꝛ si fm̄ id qđ pōt esse. cum vnus homo p successionē possit esse origo mille. q̄ occidēt vnū occideret mille qđ falsuz ē. et iō qꝛ nō 6 q̄ñ ē aīa. nec adhuc ē tātū bonū q̄uis eē possit. iō nō sic grauit̄ peccat. ⁊ sic patēt obiecta. c Nō ꝓpt̄ illud malū

beat culpam sed venialem. Unde Augustinus. Coniugalis concubitus generandi gratia. nō habz culpā. concupiscentie vō satiande. sed tamen cum ꝯiuge propter thori fidem venialem habet culpam. Itez. hoc q̄ coniugati victi cōcupiscentia vtuntur inuicē vltra necessitatem liberos procreandi. ponam in his p quib⁹ quotidie dicim⁹. dimitte nobis debita nostra ⁊c. Ubi autem hec bona desunt. fides scz ⁊ proles. non videt coitus defendi a crimine. Unde in sentētiolis sexti pitagorici legit̄. Omnis ardentior amator ꝓprie vxoris adulter est. Itē Hieronymus. Sapiens iudicio amat coniugem non affectu. non regnat in eo impetus voluptatis. nec preceps fert̄ ad coitum. Nihil est fedius q̄z vxorem amare quasi adulteram. Qui dicunt se causa humani generis vxoribus iungi. imitentur saltem pecudes. et postq̄z venter vxoris intumuerit. non perdāt filios. nec amatores se vxoribus se exhibeāt maritos. Idez. In m̄rionio opa liberoꝝ ꝯcessa sunt voluptates aūt q̄ de meretricū amplexib⁹ capiūt̄ i vxore dānate.

Determinat quandam autoritatem apostoli que videtur esse contraria. e

Sed si concubitus qui fit causa prolis culpa caret. quid apostolus fm̄ indulgentiam permittit. ita enim ait. Hoc autem dico fm̄ indulgentiam. cui enim prestatur venia nisi culpe? Per hoc etiam quidam probare volunt nuptias esse peccatū. sed vt predictum est. indulgentia alia est concessionis. Egerat apostolus de nuptijs ⁊ de carnali coitu. et ad vtrunq̄z retulit illud. hoc autem dico fm̄ indulgentiam. Indulgent̄ eñ nuptie scdm̄ concessionez. ⁊ concubitus nuptialis qui fit tm̄ causa prolis. Concubitus vō qui est ꝓpter necessitatem gnnerandi. ob incontinentiam indulget̄ fm̄ ꝑmissionem. quia ibi est aliqua culpa. sed leuis. ideoq̄z nō iubet̄ nec concedit̄ sed permittit̄. quia non est laudabilis sed venialis. De hoc augustinus sic ait. Forte aliquis dicet. si veniā concessit apostolus. ergo peccatum sunt nuptie. cui eñ venia nisi peccato cōcedit̄? Plane quod infirmitati ꝑmisit fm̄ veniam. audeo dicere peccatum esse. Veniaz nanq̄z concedens apostolus concubitum attendit cōiugatoꝝ vbi est incontinētie malum. Incontinentie malum est q̄ vir cognoscit vxorem. etiam vltra necessitatem ꝓcreandi liberos. sz et ibi est nuptiarum bonum. Non enim quia incōtinētia malum est. ideo coniugium. vbi est concubitus preter intentionē generationis nō est bonū. Nō ꝓpter illud malū. culpabile est hoc bonum. sed illud malum fit veniale propter bonum nuptiale quod non reprehendit apostolus. sed malum incontinentie. Item. cōcubitum qui non fit causa prolis nuptie non cogunt fieri. sed impetrant ignosci. si tamen non ita sit nimi⁹ vt impediat tempora que orationi debent̄. nec immutentur in eum vsum qui est ꝯtra naturam. Concubit⁹ eñ necessarius causa generandi inculpabilis. ⁊ solus ipse

Aug. in li. de bono cōiugali.

Math. vj.

Hieronym⁹.

j. Cor. vij.

Augustinus

Nō sit malū incōtinentie.

e

Aug. in li. de bono cōiugali.

nuptialis est. Ille vero qui vltra necessitatem progreditur. non rationi sed libidini obsequitur. et hunc nõ exigere sed reddere cõiugi ne fornicetur ad cõiugem ptinet. Si vero ambo tali cõcupiscentie subiguntur. et rez faciunt que nõ est nuptiarum. cuius delicti nõ sunt nuptie hortatrices sed deprecatrices. Decus quidem cõiugale est castitas pcreandi et reddendi carnalis debiti fides. hoc est opus nuptiarum qd ab omni peccando defendit apostolus dicens. Non peccat virgo si nupserit. Cum ergo culpabilis non sit generandi intentione cõcubitus qui pprie nuptijs imputandus est. quid sm veniã cõcedit apostolus nisi qr coniuges debitũ carnis exposcũt. nõ ppaginis voluntate sed libidinis voluptate. que tamen voluptas non propter nuptias cadit in culpam. sed propt nuptias accipit veniam. Immoderata ergo progressio sm veniam conceditur. Quocirca et hĩ laudabiles sunt nuptie. quia etiam illud quod nõ pertinet ad se ignosci faciunt ppter se. Nõ enim concubitus est quo seruitur cõcupiscentie. vbi agitur vt impleatur fetus quem postulant nuptie. Omnino ergo in genere suo nuptie bone sunt. qa fidem thori seruant. et prolis suscipiende causa vtrunqz sexum commiscent. et impietatem separationis horrent. Sanctitati etiam coniugij nec cõiunx infidelis obesse potest. sed potius fidelis pdest infideli vt apostolus docet. Ex his ostenditur qr coniuges qui causa prolis tm cõueniunt. vel qui exigentibus debitum reddũt. defendit a peccato sanctitas coniugij. bonumqz nuptiale. Si eñ absqz peccato nõ posset fieri cõcubitus coniugalis. non precepisset dominus post diluuiũ eos copulari dicens. Crescite et multiplicamini. cum iam sine carnali concupiscentia non possint commisceri.

1. Cor. vij.

Aug. cõ iulianũ hereticũ. 1. Cor. vij.

Genes. ix.

Determinat quandam autoritatem Gregorij qr nõ oĩs delectatio carnis peccatum est. f

Sed forte aliquis dicet omnem carnis cõcupiscentiam et delectationem que est in coitu malam esse et peccatũ quia ex peccato est et inordinata. Et nos dicimus illam concupiscentiam semp malam esse quia feda est et pena peccati. sed non semp peccatũ est. Sepe eñ delectatur vir sanctus sm carnem in aliqua re vt requiescẽdo post laborem. edendo post esuriem. nec tamen talis delectatio est pctm. nisi sit immoderata. Sic et delectatio que fit in coitu cõiugali. cui assunt illa tria bona a peccato defenditur. Videtur tamen beatus Gregorius aliter sentire. s. qr sine pctõ nõ possit fieri carnalis cõmixtio. dicens. Vir cum propria coniuge dormiens. nisi lotus aqua ecclesiam intrare non debet. Quamuis diuerse hominũ nationes de hac re diuersa sentiant. et alia custodire videantur. Romanorũ tamen semp ab antiquioribus vsus fuit. post admixtionem pprie coniugis et lauacri purificationem querere. et ab ingressu ecclesie paululũ temperare. Nec hoc dicentes culpam deputamus esse coniugium. sed quia ipsa licita f admixtio cõiugis sine voluptate carnis fieri nõ potest. a sacri loci

Gregorius.

f

culpabile est hoc bonũ. Videtur falsum dicere. quia pma ad corinth. v. dicitur qr modicum fermentum totam massam corrumpit. ergo videtur qr modicum malum fedat bonũ potius qz econuerso. Rñ dicẽdum qr malum est corruptio boni. dico igitur qr malum dupliciter potest iungi bono. aut vt corruptibili. aut inqtũ medicinali. Si inquantum corruptibili. sic malum fedat bonum. Si inqtum medicinali. sic curatur et expellitur. Et est exemplũ quia morbus iunctus nature sane eam viciat et infirmat. morbus vero iunctus medicine nõ reddit medicinam morbidam. sed potius curatur ab ipsa. et quoniam matrimonium est bonũ medicinale. ideo non fedatur a malo sed potius curat malum.

f Admixtio cõiugis 7 sine carnis voluptate fieri non potest. Et iterum dicit. Carnalis voluptas sine culpa nullatenus esse potest. Hoc videtur falsũ. quia tũc nullũ coitum contingeret esse sine peccato. et hoc est contra grego. qui excipit eum qui gratia prolis coit. siue pro generanda prole. et tamen est carnis commixtio. Rñ dicendum qr facienda est vis in verbo. quia non dicitur carnis admixtio quilibet actus coniugalis. sed ille qui fit ad delectationem carnis. vel ad eius exercitationem. in qua quidem semp est aliqua culpa.

ingressu est abstinendū.qꜭ voluptas ipa sine culpa nullatenus esse pōt.

Hoc autem ne predictis obuiet intelligendum est in illis qui non gratia prolis conueniūt.quoꝝ voluptas non est sine peccato.⁊ vix aliqui reperiri pōt adhuc amplexus carnales experientes qui nō interdū ꝯueniūt ꝑter intentionē ꝓcreande ꝓlis.Hoc aūt quotiens fit.ab ingressu ecclesie abstinenduꝫ est. Et ꝙ ita intelligendum sit Grego. consequenter ostendit. Si qs vo sua coiuge nō cupidine voluptatis raptus.ſ tm̄ ꝓcreandoꝝ liberoꝝ gratia vtit.iste ꝑfecto siue de ingressu ecclesie.siue de sumēdo corpis dominici misterio suo est iudicio relinquēdus.qꜭ ꝓhiberi a nobis nō dꝫ accipere.q in igne positꝰ nescit ardere. Cum vo nō amor ꝓcreande sobolis ſ voluptas dn̄at in ope cōmixtionis.hēant ꝯiuges etiam de cōmixtione sua quod defleant. Tūc aūt vir qui post admixtionem cōiugis lotus aqua fuerit.etiā sacrā cōionē valeat accipere.cum ei ſm ꝑfinitam sententiam ecclīam etiā licuerit intrare.

Determinatio autoritatis.

D intelligentiam huius distinctiōis duo ꝑncipalit̃ querūt̃. Primo querit̃ de bonis matrimonij in se. Secūdo qualiter excusant coitum.Circa primū tria querūt̃. Primo querit̃ vtrum bona matrimonij sint in genere ꝯferentis siue vtilis an honesti.Scđo querit̃ de numero ⁊ sufficientia eorū. Tercio querit̃ de necessitate hoꝝ bonoꝝ.

Questio.j. a

Q sint in genere honesti videt̃. sup illud. j. ad Corinth.vij. Non vt laqueū ⁊c. Glo.nō eē turpe demōstrauit.sed ꝙ honesto honestiꝰ est generali noie honesti cōmendauit. Itē hoc videt̃ ratione.qꜭ castitas cum sit virtus est in genere honesti.ſ actus coniugalis est actus castitatis.qm̄ est castitas cōiugalis sicut vidualis.ḡ ⁊c. Itē actꝰ q als esset fornicariꝰ fit nō fornicarius ꝑ cōiugiū.sed nihil tollit dehonestateꝫ nisi honestū.ḡ ꝯiugiū ⁊c. Itē seruare fidē ꝯiugij hoc est opus iusticie de se.ſ talia cadunt in genere honesti.⁊ hoc est bonū mr̄imonij.ḡ ⁊c. Contra.Aug.de bono ꝯiugali.Quedā bona data sunt a deo q ꝓpter se appetēda sunt vt sapia.salus.amicicia.Quedā vo ꝓpter aliud necessaria.vt doctrina.cibus. ⁊ ꝯiugiuꝫ. Sed honestū est ꝓpter se appetendū.ḡ ⁊c. Item Hieronymus in libro de virginibus. Fornicationis ꝑiculo cōceduntur nuptie.⁊ excusabile fit qđ nō ꝓpter se est appetendum.sicut viduis solum fornicationis ꝑiculo cōceduntur secunda cōnubia. Itē ratione videt̃.qꜭ honestum est quod sua vi nos trahit.⁊ dignitate nos allicit.Sed omne tale est ab omnibus appetendū.ꝯiugiū aūt nō est ab omnibus appetendum. ergo ⁊c. Item oīs verecundia recta est de eo qđ habet aliqđ inhonestatis nō de honesto. ſ omnis homo sane mentis actum ꝯiugalem erubescit.ergo ⁊c.

8 Rº.dōm ꝙ cum triplex bonū sit in coniugio. s.fides.proles.sacramentū.Fides est ꝙ suaꝫ cognoscat ⁊ nō aliā.hoc est bonū moris de se ordinatum. ⁊ cadit in genere honesti. Prolis vo bonū cadit in genere ꝯferentis.ꝯfert eīn prolis multiplicatio ad speciei ꝯseruationē ⁊ ꝑfectionem numeri.sicut cibus ad cōseruationem indiuidui. Bonū vero sacramenti cadit in genere delectabilis.quia tāta est ibi vnio vt relinquat homo patrē ⁊ matrē.et sint duo i carne vna. Unde precipit̃ viris vt vxores diligant sicut corpora sua.⁊ sic patet ꝙ cū tria sint in electione sicut vult phs.s.honestū.ꝯferens.⁊ delectabile. in triplici genere est bonū cōiugij.⁊ hec tria bona pura essent in statu puritatis ⁊ innocentie.sed ꝑ peccatuꝫ sunt suis cōtrarijs admixta. Quoniā in actu illo est quedaꝫ inhonestas ꝯtracta ratione improbitatis libidinis et pruritus.⁊ in bono honesto quedam ꝑmiscetur inhonestas.Est etiaꝫ quoddam damnum.qꜭ impedit̃ homo a rationis instantia. vnde ꝓcreando ꝓlē ad cultum dei impedit̃ vt tunc perfecte colere deum . Sic igit̃ bono conferenti ꝑmiscetur damnū.⁊ etiam delectabili.s.sacramenti indiuisioni quedā tribulatio ⁊ angustia.qꜭ q cum vxore est cogitat que sunt mundi quomodo placeat vxori.et diuisus est.quoniam tribulationem carnis habet hmōi.⁊ ita bonū delectabile ꝑmiscet̃ tristicie ⁊ angustie.Qm̄ ergo bonuꝫ est in̄ permixtum.id eo appeti potest.⁊ etiam indiuiđ ē nō appeti. Unde qui iungit virginem bene facit. ⁊ qui non iungit virginem melius facit . Concedende ergo sunt rationes ostendentes matrimonium vel qđ sui esse in genere honesti. Ad illud ergo qđ obijcitur ꝙ est ꝓpter aliud appetendū.dōm ꝙ loquit̃ ratione boni cōferentis qđ ibi est. 9 Ad illud qđ obijcitur de hieronymo ⁊ ad rationes sequentes soluendū est ꝙ nō est pure bonum ſ aliquid habens admixtum . ⁊ quia bonū istud est medicinale. ideo bonuꝫ non fit malū ꝓpter malum quod ibi est.imo curat et excusat malū.nō vt nō sit penale.⁊ ideo est ibi verecundia ⁊ tribulatio. sed solum non vt sit culpabile sicut patebit infra. 10

Questio.ij. b

De numero ⁊ sufficientia bonoꝝ matrimonij.⁊ assignant̃ ab aug.tria bona in libo de bono ꝯiugali.s.fides proles ⁊ sacramētū. Primo videt̃ ꝙ hic sit defectus. Nam preter hoc est in ꝯiugio mutuū obsequium.⁊ hoc quidem aliquod bonū est sicut dicit̃ Ecci iiij. Melius est duos esse q̄ vnū.et nō est aliqđ istorum.ḡ ⁊c. Item ista tria cōpetūt matrimonio ſm ꝙ est in officiū.sed matrimoniū nō solū est in officiū sed etiā in remediū.ergo vident̃ plura esse. Item bonum pacis est aliquod bonū.imo maximū bonuꝫ vt dicit aug. sed hoc est bonum quod frequent̃ facit ꝯiugiū.ḡ insufficiēter enumerat.Si dicas ꝙ enumerat ea que sunt bona matrimonij nō vt freqūter ſ vt sp.Obij.qꜭ nec fides nec ꝓles sp ē i mr̄ionio. Sꝫ ꝯ

videt͛ q̄ supflue. quia vnius rei vnic⁹ est finis. ergo si matrimoniū sacramentū est vnū. ergo vnū dz habere principalem finē. g̃ vnū est bonū eius. qꝛ bonuz ꝛ finis idē. Itē nihil dī esse bonū supflius. s; mrimonium est sacramentū. g̃ sacrm̄ nō ē bonū mrimonij. Item nihil debet ꝯnumerari suis ꝓprietatib⁹. sed fides ꝛ ꝓles sunt ꝯditiones ꝛ ꝓprietates mrimonij. g̃ sacramenti. g̃ nō debēt distingui neq; ꝯnumerari cū bono sacramēti. Si dicas q̄ sacrm̄ aliter accipit͛. s. p ꝓprietate matrimonij. querit͛ que sit illa ꝓprietas. ꝛ quare magis sibi aproprianit nomē sacri.

[11] R̷. dōm q̄ numerus ꝛ sufficientia bonoꝝ mrimonij pōt accipi a pte cause instituentis siue efficientis ꝛ sic a triplici principio. a dictamīe. s. nature. vt vir cubet cum muliere ad ꝯseruationē ipi⁹ nature. ꝛ sic ē bonū ꝓlis. A dictamine rationis recte. vt vir cum sua ꝛ nō cum alia cubet muliere. ꝛ sic ē bonū fidei. A dictamine gratie. vt significet͛ vnio diuine nature et hūane. ꝛ sic ē bonū sacramenti. Pōt etiā accipi a parte principali ꝯstituētis. ꝛ h̄ tripl'r. qꝛ ad hoc q̄ matrimoniū habeat esse cōpletū tria sunt necessaria. s. institutio. vsus. ꝛ fruct⁹. Rōne institutiōis est bonum sacramenti. rōne debiti vsus bonū fidei. ratione fructus ꝯferētis vsum est bonū prolis. ꝛ sic patet q̄ est triplex bonū. Potest deniq; accipi a parte finis mouentis siue terminantis. ꝛ hoc vel qꝛ ad bonū vel qꝛ ꝯtra malum. Quia ad bonum. cum triplex sit eligēdum bonum. s. honestum. ꝯferens. ꝛ delectabile. Ratione boni honesti est fides. rōne cōferentis ꝓles. rōne delectabilis est sacrm̄ s̄m q̄ supi⁹ est monstratū. Uel aliter. qꝛ ꝯ malū ꝯcupie que hz in se triplex malū. s. fluxū. inordinationē. ꝛ fastidiū. Contra fluxū est in matrimonio vnio singularis. ꝯ inordinationē vnio vtilis. ꝯ fastidium vnio inseꝑabilis. Ratiōe singularitatis in vnione est fides. ratione vtilitatis proles. ratiōe inseꝑabilitatis sacrm̄. Et hec tria signt triplicem ꝓprietatem vnionis christi cū ecclesia. quia. s. vnit͛ vni. ꝛ quia ex ea filios generat. ꝛ qꝛ nunq̄ sepatur. Ex his patent obiecta. qꝛ cōnumerant͛ nō queciū qꝛ bona s; q̄ communia sunt statui nature corrupte. iō nec par nec obsequiū nec bonū qd̓ accipit͛ inq̄tū est remedium inter hec bona ꝯnumerant͛. s; hec tria

[12] bona solū. Ad illud qd̓ obī q̄ supfluūt. qꝛ vnius finis ꝛc. dō q̄ vnū ē bonū pncipale ꝛ inseꝑabile. s. sacramētale vinculū. ꝛ alia sunt huic annexa. ꝛ nihil impedit q̄ aliquid habeat vnū principalem finem. ꝛ plures

[13] vtilitates adiunctas. Patet etiam rñsio ad illud qd̓ obī de bono sacramenti. nā ipa vnio dicit͛ sacrm̄ matrimonij. s; inseꝑabilitas vnionis dicit͛ bonū sacramēti siue sacrm̄ quod est bonum matrimonij. Rō autē quare cōditio inseꝑabilitatis vendicat sibi nomen illud est. qꝛ matrimonio est cōsb̄alis ꝛ cōsequēs ipm inseꝑabiliter. nō sic alie conditiones. ꝛ sic patent obiecta.

Questio .iij. c

De necessitate hoꝝ triū bonoꝝ. vtrū. s. sint de necītate sacramenti. Et q̄ bonum sacri sit de necessitate dicit aug. ꝛ hr̄ in litera. Sacrm̄ ita inseꝑabilit͛ cōiugio herēt vt sine illo eē nō videat͛. Itē rōne vī. bonuz sacramenti est ratio inseꝑabilitatis. s; inseꝑabilitas q̄ rei semp inest est necessitas. aut g̃ bonū sacramenti non est bonū. aut necessario inest. Itē q̄ bonū ꝓlis de necītate cōsequat͛ matrimonium vī. qꝛ dicit aug. ꝛ habet͛ in lr̄a. q̄ q̄ venena sterilitatis ꝓcurauerunt nō sunt cōiuges. Itē rōne vī. qꝛ institutū fuit mrimoniū ad crescendū ꝛ multiplicādū. g̃ frustra ē si hoc fine caret. s; nō pōt eē oīno frustra cū sit sacrm̄. g̃ ꝛc. Itē q̄ bonū fidei sit de necessitate sacramēti vī. qꝛ dicit aug. q̄ si q̄s ꝯsentiat in aliquā vt postmodū aliā accipiat. nō est sacramētū. s; h̄ est ꝓpter defectum fidei. g̃ ꝛc. Itē rōne vī. qꝛ lz ex cā fornicationis matrimoniū diuidere. s; nō liceret nisi fides esset de sb̄a. g̃ ꝛc. Contra. q̄ sacramētū non sit de sub̄a matrimonij vī. qꝛ si aliquis ꝯhat cū aliqua p vba de p̄nti est mrimoniū ꝯctū. ꝛ tn̄ illo transeunte ad religionē ista pōt nubere. g̃ nō erat ibi vinculū inseꝑabile. Itē q̄ nec fides videt͛. qꝛ mrimoniū pōt eē int͛ ꝑpetuo ꝯtinētes. et pōt eē inter incōtinētes. qꝛ neut͛ cū alio vel alia pōt cōtrahere. g̃ ꝛc. Itē q̄ ꝓles nō sit d̓ necītate vī. qꝛ mrimoniū est inter steriles sic pz. s; h̄ nō est bonū ꝓlis. Querit͛ g̃ q̄d ē qd̓ dicit aug. q̄ nō sunt cōiuges. si eñ ꝑus cōsenserit fuit mrimonium ratū. si p⁹ coierūt fuit ꝯsummatū. s; h̄ nullo casu. nullo pacto rumpit͛. g̃ ꝛc.

[14] R̷. sicut tangit mgr̄ in in lr̄a. ꝛ accipit ab aug. cū sint tria bona mrimonij. s. fides. ꝓles. sacramētū. vnū. s. sacrm̄ ē de necītate matrimonij. Sacrm̄ eñ venit ex mutua obligatiōe. ꝛ diuina institutione. ꝛ signtiōne illius vnionis. ꝛ iō quia ista sunt de necītate mrimonij. p ꝯñs ꝛ sacrm̄. s; alia duo bona q̄dammō sunt de esse. q̄dāmō de bene esse. Si eñ loq̄mur q̄tū ad mrimonij vsū sic sunt de hīs esse. qm̄ vsus mrimonij absq; his esse pōt. sicut tota die est. et nō solū absq; his s; etiā cū suis oppositis. Unū sterilitatis. ꝛ aborsus ꝓcuratō. ꝛ fidei fractio. nō dissoluūt mrimoniale vinculū ꝯctū. Si aūt loq̄mur q̄tū ad matrimonij ꝯctū q̄ ē p mrimonialē ꝯsensu⁹. sic pōt eē ꝯctus absq; his duob⁹ bonis. vtputa in sterilib⁹ ꝛ incōtinētib⁹. Sz qñ sub tali pacto ꝯsentit͛ vt ꝓlis sterilitas ꝓcuret͛. vel vxor alij ꝓstituat͛. tūc eñ nō est ꝯsensus vl' pactio mrimonij. s; poti⁹ adulterij. cū directe repugnet institutiōi mrimonij. Sz carētia siue absentia hoꝝ duoꝝ nō repugnat. qꝛ fides venit ex recto mrimonij vsu. ꝛ qꝛ p̄nt hoīes abuti ipo. idō pōt deesse fides. Silr̄ ꝓles venit ex fructu vētri. ꝛ qꝛ steriles p̄nt eē vl' natura vel arte. iō mrimoniū h̄ bono pōt carere.

[15] Ad illud g̃ qd̓ obī q̄ sacri bonuz nō ē in mrimonio an̄ carnalē copulā. dō. q̄ falsuz ē. qꝛ est inter cōiuges insolubile vinculū. nec soluit͛ nisi p mortē spūalē. sicut p⁹ ꝯsummationē p mortē corporalē. verū ē tn̄ q̄ nō ē ibi sacrm̄ s̄m ꝯpletā ꝛ plenariā rōnē.

[16] Ad illud qd̓ obī q̄ fides n̄ sit de necītate. qꝛ q̄ sic ꝯsensit vt tn̄ aliā ducere possit. p⁹ nō ꝯhit. dōm q̄ hoc nō ē tm̄ ꝓpt͛ defectū fidei s; etiā ꝓpt͛ defectū sacri. qꝛ nō vult isti ꝯiungi ꝑpetuo. ꝛ qꝛ in pactiōe introducit͛ ꝯditio ꝯtra bone fidei. nec ꝓpt͛ infidelitatē ꝯsoluit͛ mrimonij sacrm̄. s; soluit͛ obligatio ad reddēdū debitū.

[17] Ad illud qd̓ obī de bono ꝓlis q̄ ꝓpt͛ h̄ institutū est. dō q̄ nō tm̄ ꝓpt͛ h̄ s; etiā in remediū ꝛ in signū. ꝛ iō q̄uis n̄ sit ibi h̄ bonū. p̄nt tn̄ esse alia bona. si āt homo stetisset. tunc semꝑ fuisset hoc bonū. qꝛ tm̄ fuisset in officiū. ꝛ hoc bonū nō deesset. quia nulla eēt sterilitatis pena.

Consequent͛ q̄tū ad scdm̄ articulū q̄r de excusatiōe act⁹ ꝯiugal' p bona mrimonij. Et cū ꝯtingat coire cū vxore cā ꝯcupie implēde. cā fornicatiōis vitande. ꝛ cā ꝓlis ꝓcreāde. circa h̄ scdm̄ h̄ tria. tria q̄runt͛. Primo q̄r vtrū coit⁹ ꝓpter ꝓlē possit eē sine oī culpa. Scdo q̄r vtꝝ coitus ꝓpt͛ fornicationez vitādā possit eē sine oī pctō veniali. Tercio vtꝝ coire cū vxore cā ꝯcupie satiāde sit s̄p pctm̄ mortale.

Questio.j. d

Vtrum coitus propter prolem possit esse sine omni culpa videtur. quia dicit aug. de bono piugali et habetur in littera. Coniugalis pcubitus generande prolis gratia non habet culpam. Item ratione videtur. matrimonium est sanctum et bonum. quod patet. quia a deo est institutum. et pfirmatum per presentiam suam ad nuptias. ij Joh. et approbatum per responsionem suam Mat. xix. Sed sancto potest homo sancte vti et sine peccato. ergo cum hoc sit maxime causa prolis. patet etc. Item omne quod deus precipit potest fieri sine peccato. sed deus precipit prolem pcreare Gene. ij. post lapsum. ergo possibile est hoc facere sine peccato. Item nulla potentia est mala de se. ergo omni potentia bene possumus vti. sed potentia generandi est potentia nobis data. ergo possumus ea bene vti. sed bene vti siue melius non est aliter quam ad illud ad quod est. et secundum quod ad illud est. hoc autem est cum cognoscit vxorem propter prolem. ergo etc. Contra. Omnis delectatio immoderata est peccatum. quia vbi est defectus modi est malum culpe. sed in coitu est delectatio immoderata etiam quando coit quis causa prolis pcreande. ergo est ibi peccatum. Item omnis delectatio in qua puertitur rectus ordo est peccatum. sed in coitu piugali est delectatio in qua anima absorbetur a carne etiam cum coit propter hoc. ergo etc. Item omnis actus in quo rationabiliter homo erubescit est peccatum vel feditatem habet. vt purgare ventrem. attamen non ita rationabiliter de hoc erubescit quis. quia non debet homo erubescere de pena sed de culpa. sed in coitu coniugali ratione vel amore prolis erubescit. et nullo modo coram alijs faceret. ergo est peccatum. Item omnis coitus in quo regnat libido est peccatum. sed in actu piugali pro generanda prole regnat libido. quia dicit Aug. quod peccatum non transmittit ad posteros propagatio sed libido. ergo etc.

Item omnis actus qui est necessario ordinatus ad culpam est peccatum. sed hic est in coitu ratione prolis. quia pcrabit peccatum proles. ergo in actu coniugali semper est peccatum. Item vbicunque est actus piugalis necesse est precedere motus in carne. sed primi motus sunt peccata saltem venialia. ergo semper coitus propter prolem est peccatum veniale. Item si matrimonium excusat coitum propter prolis bonum. Aut excusat a peccato quod est. aut a peccato quod non est. Non a peccato quod non est nec fuit. Si a peccato quod est. ergo aliquod est ibi peccatum. Iuxta hoc queritur pro quanto dicatur matrimonium excusare coitum. cum omnis ordinatio que cum vxore habetur possit etiam haberi cum alia muliere. et ita fit libido et pruritus et carnalis actus in cognoscendo vxorem sicut etiam aliam mulierem vel pene. Respondeo. dicendum quod circa hoc quidam errauerunt dicentes quod in actu generatiue non est culpa nisi per excessum. sicut in actu nutritiue. Alij errauerunt dicentes semper esse peccatum. et nullo modo excusari. imo propter peccatum matrimonium viciari non vicium excusari. malum enim mixtum bono ipsum viciat. non econuerso bonum malum excusat. Et primi quidem non intellexerunt morbum quo. s. infecta est vis generatiua. Secundi vero non intellexerunt sacramentum esse remedium vt medicamentum quod non viciatur a morbo. sed econtra morbum sedat. ideo qui recte credunt videntes morbum et remedium dicunt actum piugij per sacramentum excusari tanquam morbum per remedium. 18 Si quis autem velit ratione morbi et remedij intueri. potest patere sic. Primum quidem omnis actus in quo regnat pruritus libidinis adeo quod absorbetur ratio. et homo efficitur totus caro. est actus deordinatus. et actus in quo quantum est de se puertitur regnum anime. et ordinatio que est in viribus anime. secundum quam ordinationem attenditur iusticia quedam que non tantum est in ordinatione ad alterum. sed in ordinatione virium anime ad se. sed hoc est in actu coniugali sicut experimento patet. et sancti dicunt. maxime aug. et origenes. et in glo. tangitur. j. ad Cor. vj. qui fornicatur in corpus suum peccat. glo. Hic proprie seruit anima corpori intantum vt ipso momento et experimento huius flagicij nihil cogitare homini liceat aut intendere. quia mentem captiuam subdit ipsa submersio et absorbitio libidini. In huius autem deordinationis arbitrium plurimum facit erubescentia nature que mendax esse non potest. Erubescit autem motum illorum membrorum et actum tanto plus quanto est melius ordinata. et sic patet quod actus ille de se est morbidus. quia sine tanta deordinatione exerceri non potest. sicut in eadem glo. tangitur. 19 Ecce igitur qualiter possumus videre morbum. Remedium autem intueri sic possumus. Quidam enim est actus qui dicit deordinationem mentis ad deum. vt ydolatrare et piurare. quidam est qui dicit deordinationem creature ad creaturam. siue vnius ad alterum. siue eiusdem ad se. Primus est malus et morbidus secundum se. et nullo modo potest fieri bene. nec diuino mandato nec aliter. Secundus vero quia non habet essentialem deordinationem potest per diuinum imperium ordinari. vtpote cum deus precipit occidere hominem. cum ecclesia precipit rem alienam accipere. cum etiam inspirat seipsum occidere. sicut samson in quem irruit spiritus domini Iudicum. xvj. per hunc modum ordinauit coitum osee cum muliere que non erat sua vxor per dei mandatum. Sed quia actus iste coniugalis non omnibus debebat precipi. prouidit diuina dispositio illam deordinationem ordinare non per mandatum sed per aliquem statum. et per statum qui esset signum illius coniunctionis que erat ordinata ad pcupiscentie remedium. et ita per sacramentum matrimonij. quod quia habet rationem medicine potius excusat quam viciet. sicut cum dominus precepit hebreis vt vasa egiptiorum absportarent. absportatio non facit preceptum malum sed potius econtra preceptum quod est potentius et superius fecit absportationem bonam et meritoriam que alias esset culpabilis et mala. Sancti igitur et omnes catholici dicunt coitum per sacramentum matrimonij excusari a culpa mortali. maxime quando gratia prolis fit. Sed de modo excusandi est duplex opinio. quia quidam voluerunt dicere quod excusatur a culpa mortali sed non a veniali. quia mortale fit ibi veniale. Alij dixerunt et hoc videtur sentire aug. quod cum deus perfectum det remedium contra morbum. et quando gratia prolis coitur. potest esse sine omni culpa. et hoc est magis consonum rationi et pietati fidei. et precedentes sunt rationes ad hoc. Si tamen hec intentio duret a principio vsque in finem. vt non deflectatur ad aliud medium. quod tamen est valde difficile. 20 Ad illud ergo quod est ibi immoderatio. deordinatio. erubescentia et libido. dicendum quod hec quatuor possunt esse circa actum rationis aut sensualitatis. Sed circa actum rationis semper faciunt culpam. quia faciunt malum secundum se. Si autem sunt circa actum sensualitatis existente ordinatione circa actum rationis. tunc ista cedunt in penam. et sic est in proposito. Nam per virtutem facit ratio ordinatur vt moderate velit et ordinate et honeste. nec de illo actu erubescit homo quia vult filios pcreare. nec in propria volutate appetit sed casta. Sed nisi inueniret remedium matrimonij. tunc esset inordinatio. non solum in sensualitate sed etiam in ratione. et sic semper esset peccatum. Vnde istis quatuor medijs ostendi potest quod actus generatiue est peccatum nisi excusetur. 21 Ad illud quod obijcitur quod est causa peccati. dicendum quod falsum est. quia actus ille secundum se non est causa nisi prolis. sed ratione prime transgressionis prolem generari non ptingit sine culpa sua non generantis. quia non propter culpam generantis. sed propter culpam primi parentis nascitur proles peccatrix. 22 Ad illud quod obijcitur de primis motibus potest dici quod antecedunt actum piugalem. nec semper sunt peccata vtputa quando surgunt ex cogitatione ordinata. vtpote

Nabebant cogitarēt cognoscere vxorem vt accipe-
ret prolem. ꝛ tunc si caro moueretur non peccaret.

25 Ad illud quod vltimo querit a quo peccato excu-
sat. Dicendum q̄ a pctō nō quod est. sed qd alias esset ni-
si matrimonium interueniret. Unde differenti mō ē
remedium sacramentum matrimonij ꝛ alia sacramē-
ta. Hoc em̄ est in remediū qꝛ facit vitare peccatum
quod incurreret. alia vero liberant a peccato in quod
iam quis est lapsus. ꝓ tanto aūt prestat remedium.
quia actus de se inordinatus ordinatur ꝑ diuinū sta-
tutum.

Questio. ij. e

Utrū coitus coniugalis causa fornicationis vitan-
de possit esse sine omni pctō veniali: Et q̄ nō videtur.
quia dicit Aug. ꝛ habetur in litera. hoc quod ꝯiugati
vinci ꝯcupiscentia vtuntur inuicem vltra necessitatem
ꝓcreandi liberos. ponam in his ꝓ quibus quotidie
dicamus. dimitte nobis debita nostra. Item. j. ad
Cor. vij. iterum reuertimini in idipm̄ ne tentet vos
sathanas ꝓpter incontinentiam. hoc autem dico ſm
indulgentiam non ſm imperium. sed si meritoriū eēt.
sine peccato sic vxorem cognoscere posset. nec tm̄ de-
beret indulgeri veniētiā precipi. Ideo Greg. dicit sup
oseē. q̄ vir qui cognouit vxorem non debet ecclesiam
ingredi nisi lauetur. Et post dicit. hanc constitutionem
non extendi ad eos qui vxores solo amore ꝓlis co-
gnoscunt. ergo alia culpa amplior est in his qui co-
gnoscunt causa fornicationis vitande. sed nō nisi ve-
nialis. ergo ꝛc. Item qui cognoscit ad vitandam
fornicationem. aut impellitur a carne. aut non. Si nō
impellitur. ergo vtitur remedio cum nō indiget. ergo ali-
qua inordinatio est ibi. ergo veniale. Si impellitur. sed
impulsus talis non est sine pctō. ergo ꝛc. Contra. au-
gust. Infirmitas carnis excipitur ꝑ bonum matrimo-
nij ne cadat in foueam peti. sed cum coit causa forni-
cationis vitāde infirmitas carnis mouet. ergo ꝛc.

Item ratione videtur. quia qui vtitur aliquo ad illud
ad quod est potest hoc facere sine pctō. sed ꝯiugium
est ꝓpter fornicationem vitandam. ergo ꝛc. Item
maius bonū est ꝯtinentia q̄ꝫ ꝓles. ergo magis licitum ꝛ
debitum est amare ꝯtinentiam q̄ꝫ ꝓlem. sed qui coit
amore prolis ꝓcreande potest sine pctō. ergo q̄ amo-
re ꝯtinentie seruande. Item qui coit amore ꝯtinē-
tie seruande in altero non peccat. vt cum reddit de-
bitum vxori ne in fornicationem labatur. ergo si nō ma-
gis debet esse sollicitus de aliena continentia q̄ꝫ de
24 sua. patet ꝛc. Rn̄. dicendum q̄ qui coit causa fornicatio-
nis vitande. aut hoc est in se. aut in altero. Si in alte-
ro vt reddat debitum. hoc est pure iusticie. hoc est fi-
dei. ꝛ est de bonis matrimonij. ideo omnino a culpa
excusatur. Qui vero coit causa fornicatōis vitande in se
in hoc sp̄ peccat venialiter. quia aut pulsatur a carne.
aut si non pulsatur. ex quo tamē vult ꝓcreare prolem.
nec compellitur debitum reddere. aliqua supfluitas est
ibi. ꝛ ideo peccat. Et si tu obijcias q̄ licet homini bi-
bere ne sitiat. sic etiam sine pctō coire ne fornicari ap-
petat. non est simile. quia hic est motus nature. in co-
itu non. nec etiam necessitatis. et hoc dicit mgr̄ in se-
quenti di. j. caplo. reddere debitum coniugale nulli⁹
est criminis. exigere autem vltra generandi necessi-
25 tatem. culpe est venialis. Ad illud ergo quod ob-
ijcitur de aug. dicendum q̄ foueam peti vocat pctm̄ mor-
26 tale. Ad illud quod obijcitur q̄ ad hoc est ꝛc.
Dico q̄ ad hoc est ſm indulgentiam non ſm impe-
rium. et ideo veniale peccatum. et in hoc ordinatur.

27 Ad illud quod obijcitur de continentia q̄ maius bo-
num est. dico q̄ ꝯtinentiam seruare ꝯtingit sine hoc.
28 sed non prolem ꝓcreare. Ad illud quod obijcitur
q̄ ꝯtinentia seruanda est in altero sine culpa. dico q̄
non est locus a minori sed a maiori. qꝛ ibi est act⁹ iu-
sticie ratione cuius tenetur ꝛ excusatur. non rōne amo-
ris continentie.

Questio. iij. f

Utrum coire cum vxore ratione ꝯcupiscētie sacian-
de sit sp̄ mortale pctm̄: Et q̄ nō videtur. qꝛ Aug. dicit
ꝛ habetur in lr̄a. Coniugalis ꝯcubit⁹ gratia ꝯcupie sa-
tiande. sed tm̄ cum cōiuge. ꝓpter thori fidem venialē
habet culpam. Item hoc ipm̄ videtur ratione. qꝛ de-
lectari in coitu ꝯiugali ratione boni matrimonij pec-
catum non est. ergo nec velle delectari. qꝛ si act⁹ bon⁹ et
voluntas act⁹ bona. ergo vr̄ ꝛc. Itē q̄ delectatur in ci-
bo nō ꝓpter deū sed ꝓpter ipm̄ cibū qꝛ boni saporis ē.
nō peccat mortaliter. ergo pari rōe cū delectatio ꝯiugal'
nō sit mortalis. si vult delectari nō peccat mortalit.

Contra. dicit auctās ꝛ hr̄ in lr̄a. Uehemens ama-
tor vxoris est adulter. sed q̄ amat vxorem ꝓpter hoc vt de-
lectetur in ipsa est vehemēs amator. ergo ꝛc. Itē Hiero.
Uoluptates q̄ de meretricū amplexib⁹ capiūtur i vxo-
re damnāde sunt. Itē rōe vr̄. qꝛ velle coire siue ap-
petere sola delectatione est pctm̄ etiā ante ꝯsensum.
ergo etiā cū ꝓgreditur in ꝯsensum ꝛ actū. sicut cū comedit
vir ꝓpter solam delectationem. tunc eum comedere
erit mortale. Item qui cognoscat ꝓpter hoc vt de-
lectetur. fruitur creatura. qꝛ ibi ponit finem sue quietis. sed
summa puersitas est frui vtendis. ergo ꝛc. Rn̄. dicendum q̄
29 aliq̄ dicunt q̄ q̄ finalit cognoscit vxorē vt habeat illā mi-
serā delectationē q̄ vr̄ esse in coitu peccat semp mor-
taliter. qm̄ illā ponit tanq̄ꝫ finē pncipalē. sicut si aliq̄s
ꝓpter vanā gloriā pdicaret. qui aūt cognoscat aliqua
alia cā pncipali. sed tm̄ quasi a latere placet ei delectatō
que est ibi. sicut de aliq̄ q̄ finaliter pdicat ꝓpter deum.
sed tm̄ q̄si a latere placet ei delectatio laudis. dicunt q̄
peccat venialiter. Ad h̄ em̄ q̄ ꝯiugal' coit⁹ sit sine oī
pctō necesse ē q̄ illa delectatio nō placeat imo displi-
ceat rōni. Tāta em̄ est vt auferat vsū rōis ꝛ spm̄ ꝓ-
phetie ſm illud tp̄s. et iō nō pōt tūc referri in deū. et
iō ea nō pōt q̄s bene vti volēdo sed nolēdo. nō sic ē de
alijs delectationib⁹ qꝛ sensus pnt a rōe actu referri i
deū. Unde ſm hos aliud est delectationē q̄rere. aliud ē
oblatā acceptare. aliud cā tolerare. pmū ē peti mortal'.
scdm̄ est venial'. terciū ē pfectiōis. Et hec positio lꝫ ꝓ-
babilis videatur. tm̄ nimis dura est. licet em̄ viris cum
vxorib⁹ iocari ꝛ etiā delectari. ꝛ veniale ē. ita tm̄ q̄ fa-
ciāt affectu materiali. nec oportet omnē delectatio-
nē referre in deū. peccāt tm̄ venialiter. Nec sp̄ frui cre-
atura est mortale nisi ita ponat ibi finē q̄ etiā faceret
si ꝯtra deum esset. tūc em̄ ponit finē vltimū ibi. Unde
non est simile de predicatione q̄ ē op⁹ pulegiatū. Et
ꝓpter hoc est alia opinio q̄ q̄ cognoscat vxorē ꝓpter de-
lectationē finalē. aut mouetur in delectationē tāto im-
petu vt cognoscat vxorē sic meretricē. ꝛ hoc tūc ē qn̄
eā cognosceret etiā si nō eēt vxor. ꝛ tūc peccat morta-
liter. qꝛ tunc ponit ibi finē vltimum. ꝛ tunc vere ꝛ ꝓprie
fruitur ꝛ nimis vehementer amat. Si aūt in ea vult de-
lectari qꝛ vxor. ꝛ nullo mō eā cognosceret si vxor nō
esset. tunc non est omnimoda inordinatio. ꝛ tunc est
peccatum veniale. et excusatur per bonum mr̄imo-
nij vt non sit mortale. In hoc casu dicunt locutum

fuisse augustinũ. Tamen illa ratio nõ valet. delectari non est malũ. ergo nec velle. q̃uis enĩ laudari non sit malũ. tamen velle laudari malũ est. ꝛ ƒm has duas vias procedunt ratões ad ptes oppositas. Ille enĩ que probant ꝙ sit mortale libidinis ardore. ꝛ creature fruitione. pcedunt ƒm ꝙ coitus fit ƒm impetũ voluptatis. Rationes vero ad oppositũ pcedunt ƒm ꝙ habet respectus ad matrimonij sacramentum. qꝛ cognoscit eam qꝛ vxor. nec aliter delectaret in ea nisi eēt matrimonialiter piuncta.

Dist. XXXII. De matrimonio ƒm causam finalem q̃tum ad fidem thori.

Sciendum etiam est ꝛc. Supra egit magister de bonis matrimonij in cõmuni. hic specialiter agit quõ vir obligat vxori ꝛ econuerso q̃tũ ad solutionem debiti. Habet aũt hec pars duas. In pma determiat que sit obligatio inter vxorẽ ꝛ virum q̃tum ad fidem thori. In secunda determinat quõ ꝛ qualiter hec fides fuerit in patribus antiquis. j. di. xxxiij. querit hic de antiquis patribus ꝛc. Prima pars habet duas partes. In prima determinat de modo obligationis. In scd̃a de tpe in quo debet debitũ peti. ibi. Et licet debitum poscenti sit sol. ꝛc. Prima ps habet duas. In prima ostendit ꝙ vir ꝛ vxor in hac lege siue fide iudicant ad paria. ꝛ ꝙ vnus sine voluntate alterius ptinere nõ valeat. In scd̃a autoritatibus cõfirmat. ibi. Q2 vero sine cõsensu vxoris ꝛc. Siliter scd̃a pars in qua determinat de tpe in quo debitũ dꝫ peti hꝫ duas. In prima determinat ꝙ non semꝑ est debitũ petendũ. q̃uis sꝑ sit soluendũ. In scd̃a incidenter determiat ꝙ non est semꝑ nuptias celebrare oportunum. ibi. Nec solũ in opere carnali ꝛc.

Q2 vir ꝛ vxor q̃tum ad fidẽ thori seu solutionez carnalis debiti iudicantur ad paria. ꝛ ꝙ vnus alio inuito continere non potest. a

Sciendum etiam est. qꝛ cũ in omnibus alijs vir presit mulieri vt caput corpi. est enĩ vir caput mulieris. in soluẽdo tñ carnis debito pares sũt. Ideo apostolus vtriqꝫ pariter precipit in hac cã sibi inuicem subyci, inquiens. Uir debitum reddat vxori. similiter ꝛ vxor viro. qꝛ mulier non habet potestatem sui corporis sed vir. similiter ꝛ vir nõ habet potestatez sui corpis sed mulier. Quia nec mulier ad alium virũ. nec vir ad aliã mulierẽ ptãtem sui corporis habet. nec vir ad cõtinẽdũ nec mulier potestatem habet sine mutuo cõsensu. sed alter alterius ptãtem habet corporis. vt poscenti alteri. nõ liceat alteri negare debitũ. [a] In hꝯ enĩ pares sunt. qꝛ nec viro nec mulieri corpus suũ licet alij tradere. sed sibiinuicem debitores sunt in hac causa ne peccandi detur occasio. ꝑ quod nõ dominiũ tollitur viro sed vicium. Debent enĩ sibi cõiugati non solum ipsius sexus sui cõmiscendi fidem liberoꝝ ꝓcreandoꝝ causa (que pma est in ista mortalitate societas) verũetiam infirmitatis inuicẽ excipiẽde ad illicitos cõcubitus deuitandos mutuam quodammodo seruitutem. vt et si alteri eoꝝ cõtinentia placeat. nisi ex alterius consensu nõ possit. Ad hoc enim neuter habet potestatem sui corpis. quod adeo verũ est. vt etiam ꝙ nõ filiorum procreandoꝝ. sed infirmitatis ꝛ incontinentie cã expedit. vel ille de matrimonio vel illa non sibi alterutrum negent. ne ꝑ hoc incidant in damnabiles corruptelas. Reddere enĩ debitum cõiugale nullius est criminis. exigere aũt vltra generandi necessitatẽ culpe ẽ venialis. fornicari vero vel mechari, puniendi ẽ criminis.

Autoritatibus ꝯfirmat quod dixit. b

Q2 vero sine consensu vxoris vir continere non valeat subditis ꝓbatur testimonijs. Ait enĩ august. Si dicat vir continere iam volo. nolo aũt vxor. n̄ põt. Q2 enĩ tu vis illa non vult. nunq̃d ꝑ continentiaz tuã illa debet fieri fornicaria. Si alij nupserit te viuo adultera erit

Marginal notes: Di. XXXII. j. Cor. xj. ꝛ Ephe. v. — j. Cor. vij. — a — Amb. in li. de bono ꝯiugali. — Aug. sup ps. xlvj.

1 a In hoc enĩ pares sunt ꝛc. Uidet hꝯ falsuz. qꝛ in hoc sacramẽto signatur coniunctio christi ꝛ ecclesie. dei et anime. inter q̃s nulla oino est paritas. ergo nec viri ad vxorẽ. Itẽ Ephe. v. mulieres sbiecte sint viris suis. ꝛ post dicit de viris. ꝙ diligant eas sicut corpora sua. ergo cũ corpus sit pars inferior. ptꝫ ꝛc. Rº. dõm ꝙ in matrimonio est considerare sexuũ distinctionez. ꝛ cõformẽm cõiunctionẽ. ꝛ postremo mutuam obligationem. Rõe duorũ primorum signt deum ꝛ ecclesiam. qꝛ sic mulier exet viro sic ecclesia xpo. Rõne cõiunctionis insepabilis ꝛ cõformitatis signt illã cõiunctionez. Ratõe obligationis nõ est significatio. qꝛ deꝯ omino liber ẽ. ꝛ nulli oio obligat. tñ dꝫ eẽ inter virum ꝛ mulierez obligatio. qꝛ aliter nõ interueniret insepabilis vnio. et qm̃ confor mis est vnio. iõ cõformis est obligatio. ꝛ iõ q̃tũ ad hoc pares iudicant. qꝛ cõformiter sibiinuicem obligant.

2 Ad illud quod obijcitur ꝙ vir est superior. dõm ꝙ illud intelligitur q̃tũ ad illos actꝰ

q̄ respiciūt sexū virilē spāliter. s. q̄tum ad regimē dom⁹ τ cōsiliū. b Nam vouenda talia nō sunt a cōiugatis. Querit̄ vtrū peccet mortalr̄ q̄ sic vouet. Et q̄ sic videt̄. q̄ q̄ scienter vsurpat alienū peccat mortalr̄ etiā si dē in cās. ẜ cum talis vouens vsurpet alienū. pz τc. Item q̄ vouet qd̄ nō licet vel iurat. hoc ipso periurus est. q̄ temerarie iurat. ẜ cum nō liceat viro continere vxore inuita. videt̄ q̄ si voueat mortalr̄ peccet. Item si iuraret q̄ nunq̄ mulierē cognosceret. peccaret mortalr̄. ẜ pari rōne si voueat. R̄. dōm q̄ cū quis vouet cōtinenciā. du plr̄ pōt vouē. aut intentōe fraudādi vxorē. aut amore ptinētie. Si intentione fraudādi vxorē sic ē iniquū τ phibitū. τ tale votū est illicitū. Si ptinētie amore sine psensu piugis. tale votū aliq̄d hz temeritat̄. aliq̄d hz honestat̄. Cur eñ nō hz sui corpis ptātem q̄tum ad debitū soluendū. ẜ sui iuri est q̄tum ad debitū petendū. et ideo primū nō pt vouere ẜ scdm. τ ideo nisi vxor cōsentiat votū est reuocandū q̄tum ad debiti redditōez. ẜ stat q̄tū ad solutōez. Unde si q̄s deliberate vouit castitatē tenet̄ quātū in se ē cōtinere vt debitū nō petat. si tñ vxor petat soluere dz. τ sic nulli fit p̄iudiciū. τ nō offert̄ dō alienū ẜ ppriū. Et sic pz q̄ h̄ nō ē oino alienū. τ patz rn̄ ad obiecta. Cū qd̄ obijcit de iuramēto nō ē silē. q̄ iuramentū temerariū ē simplr̄ cū teneat̄ facere p̄riū. Uñ peccat stati cū sic iuret. ñ sic cū voueat. c Si vo q̄libz coz alter a suo iure absoluerit τc. potest q̄ mlier de cōsensu viri emittat simplr̄ votū τ postmodū vir peniteat. vtrū teneat̄ ei debitū reddē. Et vr̄ q̄ non. q̄ suo iuri renūciauit. Uñ vi q̄ nō hēat vlteri⁹ ptātē petendi debitū. In oppositū aūt vi auctas

Nō vult tali lucro deus tale damnū ꝯpensari. Redde debitū. τ si nō exigis. redde. Pro sctificatōe pfecta deus tibi ꝯputabit. si nō qd̄ tibi debet̄ exigi. ẜ reddis qd̄ debes vxori. Idem. Scdm v̄ba aplica etiā si vir cōtinere voluisset τ noluisses. debitū tibi reddē cogeret̄ et illi de⁹ imputaret ꝯtinentiā. si nō sue ẜ tue ꝯcederetur infirmitati ne in adulteriū caderes. Quisq̄s ẜ ꝯpatien̄ infirmitati vxoris reddit nō exigit debitū. aut si ppter ppriā infirmitatē ducit vxorem. plangēs poti⁹ q̄ sine vxore eē nō potuit q̄ gaudens q̄ duxit. securus expectat diē nouissimū. Idez. Una sola cā esse pōt q̄ te ad id qd̄ vouisti nō mō hortaremur. ẜ etiā phiberem⁹ implere. si forte tua ꝯiūx hoc tecū suscipe animi vl̄ carnis infirmitate recusaret. [b] Nam vouēda talia nō sūt a coniugatis. nisi ex ꝯsensu τ voluntate cōi. τ si pprope factū fuerit. magis ē corrigēda temeritas q̄ psoluēda pmissio. Nō eñ de⁹ exigit si q̄s ex alieno aliq̄d vouerit. sed poti⁹ vsurpare vetat alienū. Idez. apl̄s nec ad tps vt vacet oratōni nisi ex ꝯsensu voluit ꝯiugē carnali inuicem fraudari debito. Idem. Manifestū ē ita voluisse legē feminā sub viro eē. vt nulla ei⁹ vota q̄ abstinētie cā vouerit reddant̄ ab ea nisi autor fuerit vir pmittendo. Nā cum ad pctm̄ eiusdez viri ptinē voluerit lex. si pri⁹ pmiserit τ postea phibuerit. n̄ tñ dixit vt faciat mulier qd̄ vouerat. q̄ pmissa iam pri⁹ a viro fuerat. Uiri dixit eē pctm̄. q̄ abnuit qd̄ pri⁹ ꝯcesserat. nō tñ mulieri ex hoc iussum dedit. vt cū prius vir ei ꝯcesserit. postea si phibuerit ꝯtēnat̄. Ex his appet q̄ vir vel mulier ꝯtinentiā deo offerre nō pōt sine cōi ꝯsensu. nec alter alteri debitū negare debet. [c] Si vo quilibet coz alterū a suo iure absoluerit. ad p̄teritā seruitutē nunq̄d reuocare poterit: hoc eñ videt̄ Aug⁹. sup̄ voluisse. Quibusdā videt̄ q̄ mulier nō discedens a domo viri. q̄ viro pmittente ꝯtinentiā vouerit vel pmiserit. eodē phibente soluē nō valeat. τ h̄ ppter dignitatē viri q̄ est caput mulieris. Sz meli⁹ h̄ intelligit̄ in tali casu. vbi vir ꝯcedit mulieri vouē ꝯtinentiā. τ añ votū phibz implere. Si vo habitū mutauerit. nō pōt reuocari fm̄ illud. Qui vxorē suā velare pmiserit. aliā nō accipiat. ẜ similiter conuertatur. (sit soluendū. c

Determinat q̄ nō sp̄ ē debitū petendū. licet semper

Augustinus ad editiam

b

j. cor. vij.

Aug. in li. de adulterinis coniugijs

c

Ex cōcilio remensi.

Aug. sup Nūe. xxx. vbi dr̄. Si maūt cōtradixerit τc. sup illō dicit aug. τ hr̄ in lr̄a. q̄ vir pt retractare votū vxoris in qd̄ ꝯsenserat. τ p̄terea vir n̄ ē astrict⁹ suare cōtinētiaz. q̄ vxore mortua posset ducere aliā. ẜ vr̄ q̄ possit debitū reddē. R̄. dō q̄ si mlr̄ vouet assensu viri. aut h̄ ē assensu p̄uato. aut assensu q̄ ē in ꝯspectu ecc̄ie siue plati. Si assensu q̄ fit in cōspectu p̄lati. sic fm̄ iuris formā nō pt debitū petē. q̄ renūciat suo iuri. Si āt occulto cōsensit. q̄ pponit cōtinere. τ intēdit simplr̄ iuri suo renūciare. iam mlr̄ in ꝯspectu dei absoluta ē nec tenet̄ debitū reddere si h̄ ex deliberatōe vir cōcesserit. Sz qm̄ h̄ nō constat ecc̄ie. ꝯpellat̄ p excōicatōez ab ecc̄ia viro debitū reddere. Si q̄ras vtrū debeat obedire. dō q̄ si votū nō emisit pt sine pctō debitū reddere τ tenet̄ ad mādatū ecc̄ie. Si āt emisit votū. credo q̄ vir eā reuocare n̄ possit. nec tenet̄ assentire ei. Nec ē silē de voto abstinētie. p eo q̄ q̄tū ad oia vir p̄est vxori p̄terq̄ in lege thori. Uerūtñ talē modū vouēdi ñ approbat ecc̄ia. pt peri-

"Et licet debitū poscēti sit ꝑsoluendū. nō licz tñ qlibz die poscē. Uñ aug. Xpiano cū vxore sua aliqñ licz cōuenire aliqñ nō. Propter ꝓcessionis eñ dies ⁊ ieiunio rū aliqñ ñ licz ꝯuenire. qꝛ etiā a licitꝫ abstinendū ē. vt facili⁹ impetrari possit qḋ postulaṫ. Idem. Quotiens eñ vel dies natiuitatꝫ. vel reliq̄ festiuitates aduenerit nō solū ꝯcubinaꝝ ꝯsortio. ſ etiā a ꝓprijs vxoꝛib⁹ abstinete. Item Amb. Si cā ꝓcreandoꝝ filioꝝ ducit vxor. nō multū tps ꝯcessum videṫ ad ipm vsum. qꝛ ⁊ dies festi. ⁊ dies ꝓcessionis. ⁊ ipsa rō cōcept⁹ ⁊ ꝑtus. iuxta legem cessare vsum carnis his debere tpib⁹ demōstrāt. Illi aūt qḋ dictū est reddē debitū nō esse peccm. videṫ obuiare qḋ ait hiero. Quicūqꝫ vxori debitū reddit. vacare nō pōt oratōni. nec carnes agni edere. Itez. si panes ꝓpositōnis ab his q̄ vxores suas tetigerāt cōmedi nō poterāt. quāto magis panis q̄ de celo descendit nō pōt ab his q̄ cōiugalib⁹ paulo añ hesere ꝯplexibus violari atqꝫ ꝯtingi. Nō q̄ nuptias cōdēnem⁹. ſ q̄ eo tpe q̄ carnes agni māducaturi sumus. vacare a carnalib⁹ opib⁹ debeam⁹. Hoc capitm maxie ad ministros eccłie ꝑtinere videṫ. quib⁹ nō licebat sacra officia celebrare atqꝫ mysteria tpe ꝯiugalis amplex⁹. q̄ etiā psentia spūsscti nō daṫ. Uñ idez ait. Cōnubia legitima carent quidē pctō. nec tñ tpe illo q̄ ꝯiugales act⁹ geruṅṫ psñtia spūsscti dabiṫ etiaz si ꝓpheta esse videaṫ. q̄ officio generatōnis obsequitur.

Determinat incidenter q̄ nō est semꝑ nuptias celebrare oportunum. D

Nec solū in ope carnali obseruanda sunt tpa. ſ etiā in celebrandis nuptijs ſm illud. Nō oportet a septuagesima vsqꝫ in octauā pasce ⁊ trib⁹ ebdomadib⁹ añ festū sancti Johis. ⁊ ab aduentu dñi vsqꝫ p⁹ epiphaniā celebrare nuptias. Qꝫ si factū fuerit sepeṫ. Item nicola⁹ papa. Nec vxorē ducē. nec ꝯiugia facere quadragesimali tempe ꝯuenire posse vllo modo arbitror.

Aug. in lib. de quest. no. ui et ve. test.

Ambrosius.

hiero. in q̄dam sermone videt dissentire a p̄missis.

hieronymus sup Mathe. um.

Nicolaus ad ꝯsulta bulgarorum.

culū qḋ imminet. vñ nō patiṫ q̄ vn⁹ voueat ⁊ religionē ingrediaṫ. nisi alter silr voueat. ⁊ talis sit ꝑsona de q̄ ñ possit suspitō oriri. Si aūt alr fiat. corā deo teneṫ obuiaē.

5 d Et lz debi. po. sit ⁊c. Ui hoc falsum. qꝛ si nō licet petere. g̃ illicite ⁊ iniuste petit. sed iniuste petenti rem ñ teneṫ quis reddere. qꝛ nō est ei reddendū nisi ius suū. g̃ si nō pt semꝑ iuste petere. nō g̃ semꝑ teneṫ debituz soluere. Rꝫ. dḋ q̄ tūc nō licet. qñ priuat iusticiā ⁊ equitatē. ꝯdecētiā et honestatē. sic pꝫ per lrām sequentē

6 Esto tñ q̄ puiuet iusticiā. adhuc nō valz ratio illa. qꝛ iniuste petere est duplr. Aut qꝛ ñ hꝫ ius in re petita. sic ille q̄ petit rez alienā. ⁊ tali nō optet reddere. Aliter est petere iniuste. qꝛ ⁊ si hēat iusticiā. tñ modū debitū i petēdo ñ seruat. vł pt esse q̄ nō sit ꝓhibitū. ſ tñ sit ꝓhibitū aliqñ petere. Uerbi gratia. platus supior si iniūgat inferiori vt nihil p̄cipiat subdito. tamē subdito nō dicat q̄ ille nō obediat. si plat⁹ inferior p̄cipit. ille teneṫ obedire. qꝛ nō ē exempt⁹. attñ ille peccat mortalr. Sic in ꝓposito pōt intelligi. Quicq̄d sit de exemplo inducto. verū est q̄ ⁊ si aliq̄s ius suū inordinate exigit. tñ ex h̄ non dat ptātez alteri retinendi qḋ dꝫ reddere. Unde dñs solū ꝓhibuit accedere ad mēstruatā. ⁊ ideo ista ꝓhibitio nō se extēdit ad mulierem. ⁊ iō teneṫ reddere sed ille petēdo peccat. Et sic intelligendū est qḋ Aug. dicit sup Leui. xviij. q̄ necessario vtrīqꝫ indicaṫ ꝯtinētia. ⁊ vterqꝫ in Leui. xx. p̄cipiṫ interfici. ⁊ vterqꝫ facit ꝯtra bonuz plis vt hiero. dicit. Hoc eñ intelligere est rōne ꝑsone petētis. q̄ recte dr̄ accedere ⁊ ꝯtra h̄ facere vt ex p̄dictis patet.

7 e Quicūqꝫ vxori debitū reddit vacare nō pōt oꝛoni. Uꝫ male dicē. qꝛ .j. ad thy. v. dr̄ sine intermissiōe orate. h̄ est p̄ceptū. g̃ si nō pōt orare q̄ reddit debitū. patz ⁊c. Item vr̄ illud simplr ēē falsum. qꝛ nihil impedit oꝛoēz sicut peccm. ſ veniale peccm nō impedit. g̃ nec act⁹ in q̄ nulla ē culpa. Item de dauid obijciṫ q̄ fuit deuotissim⁹ ⁊ tñ habuit plures vxores ⁊ liberos. Si tu dicas illud intelligi de eo tpe in q̄ q̄s coit. silr posses dicere de tpe in q̄ hō dormit. Rꝫ. mgr̄ dicit h̄ intelligendū ēē de clericis. ſ tñ istud nō plene satisfacit obiectōib⁹ p̄dictis. et iō dr̄ q̄ cū dr̄ aliq̄s non posse. nēcio dr̄ potentiā negare simplr vel facultatē. ⁊ iste mod⁹ sepe ē in scriptura. Uñ vult g̃ hiero. negare potentiā ſ facultatē. vñ nō dicit q̄ nō possit orare. ſ dicit q̄ nō pōt oꝛoni vacare. qꝛ act⁹ ille multū deijcit mentē spūalē. sic dic Aug. nisi sit gr̄a excellēs ⁊ spālis sic fuit in dauid. Et iō aliud ē ꝯsilium. vt cū quis vult se totū oꝛoni dare. dꝫ a tali actu abstinere. ⁊ sic pꝫ q̄ nō repugnāt oꝛonis p̄cepto. tñ de illo qḋ dicit q̄ orandū ē sine intermissione. intelligendū est q̄ noīe oꝛonis ōis bon⁹ act⁹ intelligiṫ ſm glo. Uñ dicit ibi. nō cessat orare q̄ nō cessat bñ facere. Ad obi. q̄ peccm magis ꝓuat. dḋ q̄ falsum ē de veniali pctō. ꝓpter multā feditatē aīe q̄ est in illo actu. ⁊ frequēter aīa mltū impediṫ p aliq̄s feditates vel etiā infirmitates penales.

Ad intelligentiā h⁹ ptis q̄riṫ de obligatōe ꝯiugū q̄tū ad solutōz debiti. Circa qḋ q̄tuor breuiter optet q̄ri. Pmo q̄riṫ de obligatōne ꝑ ꝯpatōez ad votum ꝯtinētie. Scḋo ꝑ ꝯpatōez ad accidēs supueniēs. Tercio ꝑ ꝯpatōez ad tps in q̄ debitū dꝫ peti ⁊ solui. Quarto de tpe in q̄ dñt nuptie celebrari. Circa pmū duo q̄riṫ. Pmo vtrū ꝑ votū p⁹ carnalē coplāz possit vir ꝯtinere vxore nolēte. Scḋo vtꝝ possit ꝯtinē vxo-

re nolente añ carnalē ꝯmixtiōes. Q°. i. a

Utrū p votū p⁹ carnalē copulā possit vir ꝯtinē vxore nolente. Et vr ꝙ nō. q2 p⁹ carnalē copulā vir nō hz ꝑtātem sui corpis. si nō hz. ergo nō pōt de ipso facere sacrificiū ꝯtinētie vxore nolente. Item aug. dicit et habet in lra. nō mō nō hortamur s etiā qd vouisti ꝓhibem⁹ implere. si forte ꝯiunx tua h tecū suscipe animi vel carnis infirmitate recusat. Item rōne videtur. q2 mulier nō tenet ꝯtinere. nec vir pōt eā ad cōtinentiā cogere. sed cogit eam si ipsa inuita vult ꝯtinētiam seruare. ergo cū nō possit cogere nō pōt cōtinere.

Item sicut seru⁹ tenet dño obseq. sic vir vxori debitū reddere. ꝛ forti⁹. q2 est a dño ꝯfirmatū. s seruus ꝓhibente dño nō pōt religionē intrare. vel a seruitō eius se auferre. ergo ꝛc. Contra. Licitū est viro vxore etiā ꝓhibente accipe crucē in subsidiū terre sancte. s votū cōtinentie adhuc meli⁹ est. ergo ꝛc. Item vxore ꝓhibente pōt quis corp⁹ suū ad martyriū ꝛ mortem exponere. ꝛ tūc ꝯstat ꝙ se reddit impossibilē ad soluēdum debitū. ergo ꝛc. Item qñtūcūq3 quis iuret vl' vouat vel se obliget vt nō impleat ꝯsilia nō tenet iuramentū nec votū. ergo null⁹ pōt se obligare quin sp faciat melius. s meli⁹ est ꝯtinere sicut dicit apl's. ergo ꝛc.

Item qui impedit aliquē volentē ascēdere ad altiorem statū peccat gͣuiter. q2 spūi scto obuiat. ergo si vir vult ꝯtinere ꝛ religionē intrare. videt ꝙ vxor teneat ꝯsentire. ergo si nō vult. pt ad h cōpelli de iure. ergo ꝛc. R°. dōm ꝙ ꝯtinere ē duob⁹ modis. aut oīo ita ꝙ debitū nec petat nec soluat. aut non oīo ita ꝙ debitū nō petat. tñ petenti soluat. Primo mō nō pōt vir ꝯtinere vxore inuita. q2 non pōt ei auferre ius qd hz in corp⁹ viri. Scdo mō ꝯtinere pōt ipsa ꝯtradicēte. ꝛ vouere pōt. ꝛ si voueat seruare tenet. vicz vt nūqͣ debitū petat. Concedēde sunt ergo rōnes ꝓbantes ꝙ nō oīo pōt ꝯtinere. Ad illud qd obiicit ꝙ potest accipe crucē. dōm ꝙ h factū est in fauorē ꝛ necessitatem terre sctē. nec facta ē oīo derogatio viri ꝛ mulieri. q2 dz mulier velle ꝓ necessitate tanta ꝯtinere ad tps. ꝙ si nolit pōt virū suū sequi. Sz cū vouet ꝯtinētia. tūc oīo mlr viro suo priuat. etiā sm tpus totius vite. Ad illud qd obiicit de martyrio. dōm ꝙ mori pōt ꝓ xpo si necessitas imineat. q2 mlier tenet hoc velle. ꝛ si vir volūtarie se offerat. mulier nō pōt negare. q2 ipso mortuo poterit cū altero ꝯtrahere. s nō sic est cū vouet vxore viuēte. Ad illud qd obiicit ꝙ sp licet facere qd meli⁹ est. nec pōt se hō obligare ad minus bonū. dōm ꝙ verū est de eo qui hz sui corpis ꝑtātem. Uel dōm ꝙ si ꝯtinet nō petēdo sed solū reddendo. nō min⁹ meret qͣ si oīo ꝯtineret. Uñ aug⁹. dicit ꝛ habet in lra. ꝓ sanctificatōne ꝑfecta deus tibi reputabit. si non qd tibi debet exigis. s reddis qd debes vxori. Ad illud qd obiicit de eo q impedit aliquē ꝛc. dōm ꝙ peccat q impedit aliquē ea rōne qua in illo extinguit bonū ꝓpositū ꝛ sctī spūs donū. s mulier in hoc nō potest ꝯsentire quin sit sibi ꝑiudicium. q2 si ꝯcedit viro ꝙ voueat cōtinentiā tenet ꝛ ipsa cōtinere. qm igit ipsa nō potest cogi ad continentiam. q2 hoc est consiliū. ideo dico ꝙ ipsa non peccat. sed si alia mulier impediret. tūc pctm esset.

Questio. ii. b

Utrū vir ante carnalem cōmixtionē possit cōtinere vxore nolente. Et ꝙ non videt. i. ad Cor. vii. vxori vir debitū reddat. similiter ꝛ vxor viro. Sed añ commixtionem sunt vir ꝛ vxor. ergo añ cōmixtionē tenent. ergo ꝛc. Item vxor viro obligat voluntarie ꝛ per mutuū ꝯsensu. si ergo ante cōmixtionē est mutuus consensus. ergo ꝛ obligatio ad redditionē debiti. Itē mulier nō tenet contiuere ꝛ nō potest cū altero contrahere. ergo potest iuste debitū exigere. Sed iuste exigēti iniustū est negare. ergo ꝛc. Item esto ꝙ vir p⁹ consensum de pñti violenter extorqueat copulā carnis est matrimoniū cōsummatū. ergo tenet ad soluendū debitū oīno ipsa vxor ei. s violentia nō inducit nouam obligatōem. ergo prius obligabat. Contra. decret. de cōuersione coniugatoꝝ ꝯcedit viro ꝑtātē intrādi religionē vxore nolente. s plus ē religionē intrare qͣ continere. ergo concedit licentiā cōtinendi. Item ꝑ ꝯsensum ꝯtrahit matrimoniū esto ꝙ nō sit in copulam carnalem vt supra ostēsum est. ergo si non obligatur nisi ad illud in qd consentit. pz ꝛc. Item si omnis vir esset obligatus ad soluendū debitū ante carnalem copulā. ergo nihil adderet carnalis cōmixtio ad cōseruationē matrimonij. Item querit iuxta h. Uñ hoc est ꝙ copula ꝯiugalis violēter extorta mrīmonium consummat. ꝛ cōsensus coactus matrimonium non ratificat. ꝛ vtrz huic liceat post copulā mulieris vouere continentiā. Et ꝙ sic videt. q2 si prius licebat ꝛ nullus pōt ei ius suum violenter auferre. patet ꝛc.

R°. dōm ꝙ ante ꝯsummatōnem matrimonij vtraqz ꝑsona nec oīno obligat. nec oīno est libera. Non oīno obligat. q2 pōt mori mundo. et sic matrimoniū soluit ipso viuente in carne. Nec oīno libera. quia si vult huic mūdo viuere necesse hz petenti debitū reddere. ꝛ q2 in medio est inter vitā hui⁹ seculi ꝛ vitā religiosam siue spūalem. ideo sacri canones terminū ꝑfixerūt vt possit deliberari. vicz terminū duoꝝ mēsiū vel circa illud. Et ideo dōm ꝙ vxore petente pōt ꝯtinere ꝑ duos menses. s post vel tenet reddere debitū. vel manifestare se mūdo mortuū ꝑ solēne votū ad religionis ingressum. ꝙ si nō faciat tenet ad debitum soluendū sicut prime rōnes ostēdūt. Ad illud qd obiicit in cōtrariū ꝙ pōt intrare religionē. ergo in seculo ꝯtinere. dōm ꝙ nō valet. q2 introit⁹ in religionem facit mori mūdo ꝛ solui vinculū. vñ in nullo fit sponse ꝑiudiciū. nō sic est cum manet in seculo.

Ad illud qd obiicit ꝙ nō optet cōsentire i carnalē copulā. dōm ꝙ qͣuis nō opteat in eā ꝯsentire. optet tñ ꝯsentire in copulā cōiugalē q necio ordinat ad illam. nisi interueniat mors spūalis. Ad illud quod obiicit ꝙ nihil addit. dōm ꝙ falsum ē. imo addit qͣtum ad fictionē ꝛ qͣtum ad obligationē. Quia enim fuit vnū corp⁹ ꝛ vna caro. ideo nō pōt vn⁹ transire d hoc mūdo reliq remanente. ꝛ ideo nō pōt vouere cōtinentiā nisi cōiunx ꝑiter voueat. Preterea tenet ad statim reddendū p⁹ carnalē copulā. s añ dat ei spacium duoꝝ mensiū. ꝛ id addit. Ad illud qd qͣrit de ea q corrupta est violenter a viro. dōm ꝙ q2 mrīmonium ē ꝯsummatū. nō pōt sine assensu viri religionem intrare nec votū vouē. Ad illud qd obiicit ꝙ matrimoniū dz esse liberū. dōm ꝙ verū est qͣtū ad consensum in q est matrimonij fundamentū. ista tñ copula qͣuis sit violēta. q2 tñ maritalis ē ꝛ fundata super cōsensū volūtariū. ideo volūtaria iudicat. ꝛ ideo mrīmonium radicatū cōsūmat. ꝑterea cōsensus de sui rōne importat liberatē. non sic ꝯiunctio corpalis.

Onsequēter qͣtum ad scdm articulum qͣrit de obligatōne ꝯiugū qͣtum ad accidens superueniens. Et circa h duo querūt. Primo querit verū op-

beat debitū reddere si alter fiat leprosus. Scd'o vtrū quis teneat debitū reddere si alter fiat fornicari⁹ vel econuerso. Questio .j. c

Et q leproso cōiugi opteat debitū reddere vr. q2 dicit decretalis de cōiugio leprosoꝝ. vxores viros τ viri vxores sequant. τ ei ꝯiugali affectione ministrent.

Item rōne vr. q2 mrioniū est vinculū insolubile. g nō soluit p infirmitatē. g manet ptās petenti etiam superueniēte lepra. g silr mlier non hz ptātem sui corporis. τ sic ꝛc. Item leprosi temptant de fornicatione. g pnt τ debēt hr̄e remediū. g si iste q hz vxorē remediū nō pōt hr̄e nisi ipsa reddat debitū. vr ꝛc. Itē leprosi coipso q leprosi nō tenent ad ꝯtinētiam nec pnt cogi. g necesse est vxores eoꝝ eis reddi. Contra. Leui. xiij. ꝑcipit vt leprosi extra cōiōnē sanoꝝ eijciant. g cū vxor ē sana. dz p legem sequestrari ab vxore. Item lepra ē morb⁹ ꝯtagiosus. g morb⁹ quem licet hoi fugere. g mulier cū viro leproso nō tenet cohabitare. τ si h. g nec debitū reddere. Item lepra est morb⁹ hereditari⁹. g transmittit ad ꝓlem. g cū coit⁹ q est cā deformitatꝪ in ꝓlem sit cōtra bonū ꝓlis. τ tal' sit ꝓhibit⁹. g nullo mō licebit mulieri coire cū leproso aut ecōuerso. Itē sicut lepra reddit inhabilem ad ordinis susceptōez. ita reddit inhabilē ad ordinis suscepti administratōez. g sic reddit inhabilē ad mrimonij cōtractōnem p⁹ sponsalia. q2 soluit sponsalia. 19 ita vr q reddit inhabilē ad debiti solutōez. R°. dōm q q̄uis lepra soluat sponsalia. tn̄ nō pōt soluere matrimoniū. τ ideo cū aliq̄s efficit leprosus τ ꝯiunx est n leprosus. τ q2 cōiux ē hz ius petendi debitū τ reddēdi. q2 ꝯo leprosus dz extra sanos habitare. ita dico q muliere petente debitū pōt soluere. s tn̄ nō hz necesse cohabitare oino. Vn̄ qd dr q viri vxores sequant τ ministrēt. dr p modū admonitōis nō ꝑcepti. nec cogi pōt sau⁹ ad aliud q̄ vt reddat debitū infirmo. et h ꝓpter periculū fornicatōis. τ sic cōcedende sunt 20 rationes ꝓbantes q debeat soluere debitū. Ad rōnes duas ad oppositū pz rn̄° q2 nō sequit si nō tenet co- 21 habitare. q nec debitū soluere. Ad illud qd obijcitur de ꝓle. dōm q secus ē de mēstruatꝪ τ leprosis. Nā menstruate alio tpe pnt bonā ꝓlē ꝓcreare. s leprosi nō pnt. nec oino faciūt ꝯtra. q2 quantū in se ē libēter generarēt sanū. attn̄ ꝓli generate meli⁹ est sic esse q̄ 22 oino nō esse. Ad illud qd obijcit de irregularitate dōm q nō est silr. q2 vtrūq2 est ꝯgruitatis. s. q ordiez nō suscipiat. τ q in ordine suscepto nō mistret. Scd matrimoniū cōtrahere h libertatis est. s ius reddere hoc necessitatis est ꝓpter insolubilitatez vinculi. τ sic patet illud quod obijcitur.

Questio .ij. d

Vtrū quis teneat debitū reddere fornicanti. Et q sic videt. q2 si vterq2 fornicet alter alteri tenet. g si maius malū nō soluit mutuā redditōez. g nec qn̄ tm̄ alter fornicet. Item vir semp tenet seruare fidez vxori etiā fornicanti. q2 nō licet viro fornicari esto q vxor fornicat. sed seruare fidē est debitū reddere. ergo ꝛc.

Item nō fornicās pōt petere. ergo fornicās tenet reddere. ergo hz ius petēdi. Sz vinculuz ꝯiugale est mutuū. ergo si fornicās hz ius petendi. iustū ē q reddat. ergo tenet reddere. Contra. pōt dimittere vxorem cā fornicatōnis. ergo nō tenet debituz soluere.

Item si mulier ꝓcuraret abortum vir nō deberet nec teneret ei debitū reddere. q2 agit cōtra bonū prolis. sed fornicās agit cōtra bonū fidei. ergo nō tenet.

Item cōiuges ad paria iudicant q̄tum ad thoꝝ. ergo qd nō facit vnus alteri vel non vult facere. nec pōt petere. Sz si mulier fidez nō seruat. ergo nec pōt cogere virū vt fidē seruet. ergo nec vt debitū soluat.

R°. dōm q si alter fornicat τ hoc pōt alter facere p 23 signa ꝓbabilia τ p cōiecturas apertas. nec tenet soluere. nec ab ecclia est cogendus si pōt illud ꝓbare. si tn̄ ipse vel ipsa nō sit eiusdē criminis. q2 si sunt in eodem crimine. non pōt alter alteri obijcere qd habet ipse. si tamē petat debitū. priuat se libertate. τ ex h obligat se ad reddendū. quia dum vult debitū sibi reddi a fornicante. τ ipse se eidem obligat. Concedēde sunt igit ratōnes q nō tenet. Ad illud qd obijcitur q 24 tenent ambo si ambo peccēt. dōm q verū est. Ratio hui⁹ est. quia neuter est tūc sup alterū. sed cuz aliquis facit cōtra bonū matrimonij. alter. i. ille qui facit meretur puniri. τ alter meret hr̄e libertatē. nūc aūt neuter est liber. q2 vterq2 peccat. τ ideo non est simile. q2 q non tenet reddere hoc non tm̄ erat pena peccantis. sed etiam libertas non peccantis. Ad illud qd 25 obijcit q tenet seruare fidē. dōz q fides attenditur q̄tū ad duo. primū vt n̄ cognoscat aliā. scd'o vt cognoscat suam. Q2 nō cognoscat aliā hoc debet esse tanq̄ naturale matrimonio. vn̄ talis fides nunq̄ pōt solui matrimonio durante. Si aūt hec non durat. cuz alie conditōnes sint sup hanc fundate. nō tenet seruare hanc cui prima nō seruat. nec ius hz petendi qui prius infringit. Ad aliud patz rn̄° q2 non fornicās hz 26 ius petendi. quia nihil cōtra fidem fecit. sed alius fecit contra. ideo τ in hoc factus est inferior. et minus ius habet q̄z alter.

Consequēter q̄tum ad terciū articulum querit de obligatōne q̄tum ad tpus. Et circa hoc duo querunt. Primo querit vtrū tpe menstruoꝝ obligetur mulier ad debitū reddendū. τ vtrū possit petere. Scd'o vtrum tpe dierum solennium debitū licite possit peti τ solui. Questio .j. e

Q2 tempe menstruoꝝ nō possit peti debitū. ostendit Leui. xv. Vir q ad mēstruatā accesserit immūs erit. vij diebus. Si tu dicas q cerimoniale est. Cōtra. ezech. xviij. Vir si iusticiā fecerit ꝛc. τ post. ad menstruatez nō accesserit. vbi int moralia ꝯputat. Et glo. ibidē ꝑcipit. vt viri nō solū in alienis sed etiā in ꝓprijs vxoribus modū τ tpa seruent. Item q nō debeat reddere videt. quia non solū qui male agūt peccant sed etiam qui ꝯsentiunt. ergo peccat qui reddit. cuz consentiat. Item non est reddendus gladius furioso vt se interficiat. sed petens debitū tpe menstruorum contra salutē suam petit. ergo non ei reddendū est.

Item q nec sit reddendū nec petendū Leuit. xx. dicit q vterq2 interficiat. scz vir τ mulier. Sed pena mortis non nisi p peccato mortali infligebat. g vterq2 peccat mortaliter. Itez hiero. dicit q ex tali coitu nascunt pueri elephātici τ monstruosi. ergo vterq2 facit contra bonū ꝓlis. τ si hoc. ergo vterq2 mortaliter peccat. Contra. Maior passio ē passio lepre q̄z menstrui. ergo si ꝓpter lepram non pōt mulier debitum negare. nec ꝓpter menstruū. Item mlier nō habet ptātem sui corpis. ergo cū vir petit. suum petit. τ iustū est vnicuiq2 reddere qd suum est. ergo iuste reddit mulier. Item esto q vir nesciat q sit tempus menstruoꝝ. τ mulier timet de lapsu eius. querit quid dz facere. τ oñdit q reddere. q2 illi⁹ aīam liberat a morte τ ab omi culpa. Item sicut flux⁹ sanguis

reddit mulierē immūdā. ita flux⁹ seminis reddit viꝝ
immundū. Sꝫ peccat mulier q̄ petit a viro semifluo
debitū. ergo ꝛc. Item si aliq̄ nō repugnat mr̄imonio
talis coit⁹. h̄ nō est nisi rōne ꝓlis. Sꝫ possibile est ꝙ
talis mulier sit sterilis. ꝛ tūc nō timet̄ deformitas ꝓ-
27 lis. ergo ꝛc. R°. dōm ꝙ aliq̄ voluerūt dicere ꝙ omni
tpe siue menstruoꝝ siue alio dꝫ debitū reddi. sed nō
dꝫ peti. Et dicūt ꝙ rō hui⁹ est. ꝙ petere est agere. sed
reddere q̄dāmō pati. ꝛ primū est libertat̄. scdm vero
necessitat̄ ē. Vn̄ ꝛ dn̄s nō p̄cepit mulieri nō reddere.
ſ; viro nō accedere. ac ꝑ hoc nō exemit mulierē a tentōne
ſ; vir obligat̄ vt h̄ nō possit petere sine transgressiōe.
ꝛ hoc vi mgr̄ dicere in lr̄a cū dicit. Et licet omi tpe de-
bitum sit petenti solvendū. nō tn̄ licet omi tpe pet̄.
Sed illud nō vr̄ ꝯsonare nec rōni nec auctī. Primū
nō auctī. q2 est ꝯtra bonū ꝓlis sicut dicit Hiero. sup
illud Isa. lxiiij. Oīs iusticie vr̄e sicut pann⁹ mēstru-
ate ꝛc. dicit. tūc ꝯcipiunt̄ mēbris depravati. ceci. clau-
di. leprosi. vt q2 parentes nō erubuerūt in ꝯclaui cōmi-
sceri. coꝝ pctm̄ apte redarguat̄ in puulis. Item
Aug. sup Exo. Ad mulierē ꝛc. necessario iterū vtri-
usqꝫ ꝯtinētia indicit̄. Et iterū. cū sufficiēter ꝓhibuisset.
hoc etiā repetit ne forte i supioribus videret̄ figura-
tiue dictū. Et iterū vterqꝫ p̄cipit̄ interfici Leui. xx. sic
ibi pꝫ. ergo vterqꝫ mortalr̄ peccat. Et iterū. esto ꝙ muli-
er menstruosa tūc tpis debitū petat a viro. ꝛ hoc con-
stet viro. durū videt̄ dicere ꝙ ius teneat̄ sibi redde-
re in ꝓlis p̄iudiciū. si ergo ad paria iudicant̄. ꝛ dominiū
nō habet alter in alterū ꝯtra diuinū statutū. nō vide-
tur ꝙ reddere teneat̄. Et ideo aliq̄ voluerunt dicē ꝙ
nō dꝫ reddere nisi p̄sumat de viro ꝙ incidat in forni-
catōnem. ꝙ si p̄sumit. dꝫ occurrere maiori periculo.
nec reddit gladiū ad interficiendū ſ; poti⁹ ad sanan-
dū. Sꝫ nec istud sufficit. q2 aut mulier teneat̄ aut non
teneat̄. Si teneat̄. ergo absqꝫ p̄sumptōne piculi dꝫ reddē.
Si nō teneat̄ vt tūc. hoc nō est nisi q2 hoc est cōtra di-
uinū mandatū. ergo q̄tumcūqꝫ timeat de culpa alteri⁹.
cum nō sit faciendū malū certū ꝓ incerto euitando.
nō dꝫ sibi reddere debitū. nō q2 reddit gladiū furio-
so. q2 ista non est rō. nam aliter seipm̄ interficēt. Nec
dat ei occasionē piculi. nisi ipsa petat. nō eñ ideo est
culpa q2 gladiū furioso reddit. ſ; q2 cōtra p̄ceptū siue
ꝓhibitōeꝫ agendo se deordinat. ꝛ hoc nō est propter
tps̄. ſ; ꝓpter morbū qui est ꝯtra ꝓlis bonū. Vn̄ siliter
essꝫ de vicina partui. q2 ex actu illo timet̄ puul⁹ opp-
mi ꝛ occidi. vel si ipsa laboraret egritudine acuta. nl̄-
lus ꝓ illo tpe diceret eū teneri. nō rōne tpis. ſ; ratiōe
morbi vel piculi. Terci⁹ modus dicēdi est q̄ videtur
eē ꝓbabilior ꝙ tps̄ menstruoꝝ aut ē ſm naturā. aut
p̄ter naturā. Si ſm naturā semel in mēse. q2 tūc pos-
sibile est filios generare. ꝛ ꝑ abundantiā ꝛ corruptō-
nem humoris in pessimo statu. ideo mortale est p̄cep-
tum vt illo tpe nō cognoscat̄. Vn̄ si ignorāter petit.
vel violēter reddit. excōicat̄. Si scienter ꝛ libēter pe-
tit ꝛ reddit. cōtra p̄ceptum facit ꝛ mortalr̄ peccat. et
vir ſm tpus nō hꝫ ptāten in corp⁹ mulieris. Si aūtē
sit tps̄ ꝯtra naturā. ꝛ passio p̄ter naturā. tūc dr̄ ꝙ fi-
lij nō generant̄ viciosi natura. ꝛ tūc si diu duret debi-
28 tum pōt peti ꝛ reddi. Ex his patēt obiecta. Ad ei
obijcit de lepra nō est simile. q2 ille morbus est ꝯtinu-
29 us. iste momentane⁹. Ad illud qđ obijcit̄ ꝙ nō hꝫ
ptātem. dōm ꝙ tūc nō habet. vel etiā ꝙ plus est obe-
30 diendū deo q̄ homini siue mulieri. Ad illud qđ q̄-

ritur qñ vir nescit. dōm ꝙ si credit ipm desistere debꝫ
ei infirmitatē dicere. vel saltē infirmitatē silare. quia
si nec tūc vult desistere. dꝫ quantū pōt resistere. quia
si ille violēter extorqueret. vterqꝫ est immunis a culpa.
aliter eñ ꝓpter vitandā culpā viri non dꝫ ipsa facere
culpā. Ad illud qđ obijcit̄ de immundicia. dōm ꝙ nō 31
est ꝓpter immūdiciā. ſ; q2 talis est ꝓli cōtraria. Ad 32
illud qđ obijcit̄ de sterili. dōm ꝙ nescit̄ q̄diu hꝫ mu-
liebria vtrū ꝯcipiat. ꝛ ideo obligat̄ diuino mandato
sicut ꝛ alie q̄ ꝯsueuerūt concipe. Quāuis aūt iste mo-
dus vltimo dict⁹ videat̄ esse ꝓbabilior. prim⁹ tamen
modus dicendi est securior ꝛ sanior. qm̄ strādū est ꝓ
mr̄imonio. ꝛ valde durū videt̄ ꝙ mulier debitū non
reddat. imo dꝫ instanter petenti. cū nō apparet infir-
mitas grauis ꝛ manifesta. Si tu dicas ꝙ nō debet si-
ne violentia. pōt esse ꝙ vir nō pōt sibi violentiaꝫ fa-
cere. ꝛ ex hoc cadet in peiorē fornicatōeꝫ. ꝛ ideo dicē-
dū ē ſm primū modū ꝙ sec⁹ est in petitōe ꝛ redditi-
one sicut dicit mgr̄ in lr̄a. ꝛ primo notatū ē. Vn̄ ꝓhi-
bitio in fornicatōne menstrue se extendit vt ꝯpescāt
siue vt nō reddāt. ꝛ ideo absoluit̄ a tentōne redden-
di. ꝛ ꝑ hoc intelligende sunt auctes de hoc loquētes.
Debet tñ mulier aliq̄ mō se reddere difficilē. ꝛ cū do-
lore debitū soluere. ne dum appetit a se peti. ipsa rea
fit ac si peteret. vñ resistere pōt nisi credat scandaluꝫ
p̄stare marito. Ex hoc pꝫ illud qđ obijcit̄ de ꝯsensu.
Necessitate eñ ꝯpulsa femina nō dicit̄ ꝯsentire. nec
furioso gladiū reddere. ſ; ipse agit. ꝛ hec patit̄. Pre-
terea gladi⁹ furioso est reddend⁹ vt euitet̄ mai⁹ peri-
culū. sic in ꝓposito cū timēt periculū. ꝛ vir pōt euade-
re periculū fornicatōnis vel odij ꝑ redditōeꝫ. in quā
incurreret ꝑ abnegatōnem. Ex his patent alia. Con-
cedendū est eñ ꝙ debitū nō pōt peti scienter. q2 hoc
est mortale ꝓpter p̄ceptum ꝙ debitū nō petat̄. Et non
valet de lepra nec de ptāte corpis. q2 vsus est ei arta-
tus ꝑ mandatū illud. ꝛ patent auctes inducte in con-
trariū. oēs eñ intelligende sunt q̄tum ad scienter
exigentes.

Questio. ij. f

Utrū tpe dierū solenniū debitū possit peti licite ꝛ sol-
ui. Et ꝙ sic videt̄. j. ad Coꝛ. vij. Nolite fraudare in-
uicē nisi ex ꝯsensu ad tps̄ vt vacetis orōni. ergo nō licet
abstinere ꝓpter orōnem nisi vtroqꝫ cōsentiente. ergo siū
habet necesse ꝯsentire. alter pōt petere. ꝛ alter debet
reddere. Item rōne videt̄. q2 ꝯcubit⁹ ꝯiugalis ra-
tione debiti soluendi nullā habet de se culpā. ergo in die
solenni reddere nō est pctm̄. Item ꝯiugiū institu-
tum est in remediū cōcupie vt fornicatio vitet̄. Sed
possibile est ꝙ hō infirm⁹ magis temptet̄ de ope car-
nis in die solenni. ergo tūc licet adhibere remedium.

Item si alter cōiugū ex sola libidine explenda pe-
teret debitū. ille a q̄ petit̄ deberet soluere. quia reddit
ei qđ suū est. ergo videt̄ multo fortius si tpe sacro petat
causa fornicatōnis vitande. Contra. ꝙ tali tempe
nec debeat peti nec reddi ostendit̄ aucte Aug. q̄ ha-
betur in lr̄a. Xp̄iano cum vxore sua licet aliqñ coue-
nire. aliqñ nō ꝓpter dies ꝓcessionis. Item videtur
exemplo Greg. in. j. dyalog. ꝙ mulier q̄ nocte cogno-
uit virū. cū in die veniret ad ꝓcessionē a dyabolo est
accepta. sed h̄ nō eēt nisi graue pctm̄ eēt. ergo ꝛc. Itē
hoc videt̄ rōne. s. ꝙ nec sit petendū nec reddendum
q2 pōt eē dies solēnis vt pasca vel natalis in q̄ vter-
qꝫ teneat̄ cōicare. Sꝫ ꝯstitutio ecclie est vt nō accedat

aliquis ad ꝯmunionē q̄n cognoscit vxorē. ergo cum nō possint simul stare tenet ad faciendū vnū. ergo nō ad faciendū alterū. Item hoc videt̄ p rōnem virtutis q̄ ꝯsiderat nō solū actū sed etiā debitas circumstantias. Sz debita circūstantia est in discernēdo diē sacruz s nō sacro. ergo ꝛc. Item hoc vr̄ p sile. quia nō licet in oīm loco nec petere nec reddere debitū. vtpote in ecclesia. ergo silr̄ videt̄ ꝙ nec in oīm tpe. Itē hoc videt̄ rōne. q2 maior est delectatio in coitu q̄ȝ in cibo. ergo si ecclīastica institutio q̄tum ad abstinētiaȝ cibi ē necessario obseruanda. multo fortius q̄tum ad coituȝ.

33 Rº. dōm ꝙ sicut dicit mgr̄ debitū semꝑ est poscenti soluendū. nō tn̄ sp licet petere. cui9 ratio est. q2 reddere est necessitatis. sed petere est volūtatis. ꝛ in sacris diebus inordinate voluptatis est petere. qd̄ patz sic. ꝯiugiū enī ratōne sui actus est remediū. sed nō oīo curans sed excusans. Vnd̄ in actu ꝯiugali est op9 carnis qd̄ trahit aīam deorsum ꝛ ad terrena sapiendū. ꝛ etiam ad delectatōez sentiendū. Qm̄ igit̄ aliq̄ sunt dies in quibus dz anima sanctificare ꝛ assurgere ad diuina. vtpote solēnitates p̄clare. sunt etiam in quib9 debet anima affligi vtpote ieiunioꝝ ꝛ ꝓcessionuz. ideo cōueniens est in talib9 tēpibus ab illo actu cessare. et ideo sancti p̄res instituerūt. nō tn̄ instituerūt tanq̄ȝ p̄ceptuz ꝓpter carnis lubricū qd̄ in multis est magnū. ꝛ q2 nō tanq̄ȝ p̄ceptum instituerūt. nec ius petēdi debitum abstulerunt. ideo cum petit̄ manet necessitas ad reddendū. Ideo dōm ꝙ reddi pōt sine omni culpa in illis dieb9. dum tn̄ reddat cū displicentia ꝛ dolore. Peti aūt nō pōt sine culpa. ꝛ si aspect9 sit ad delectatōez. grauis est culpa. si aūt ad lubricū carnis et suā infirmitatē cui9 est ꝯscius. vel ꝯscia vehementer timet. ꝛ ꝓpter hoc petit. veniale pōt eē petm̄. attamē vix ꝯtingit ꝙ in p̄cipuis dieb9 nō sit graue peccatuz. Concedende igit̄ sunt rōnes ꝙ dz reddi. q2 non possunt fraudare nisi ex cōsensu. Vn̄ tps oīonum nō sufficit ad abstinendū nisi assit etiā mutu9 ꝯsensus. sicut innuit apl's.

34 Ad illud ergo qd̄ obijcit̄ ꝙ xp̄iano nō licet ꝯuenire. dōm ꝙ nō dicit h ꝓpter hoc ꝙ illd̄ sit peccatum mortale. ꝛ ei9 oppositū sit in p̄cepto. sed q2 quādam inhonestatē habz. ꝛ hoc pz in eadez auct̄e. quia dicit ꝙ in talib9 diebus debent a licitis temꝑare. ꝛ h̄ nico nisi ꝯtempt9 solēnitatis interueniat. sicut fuit in illa muliere de qua loquit̄ Greg. q̄ iuit ad ꝓcessionez

35 Ad illud sc̄do qd̄ obijcit̄ ꝙ nō dz reddi ꝓpter cōmunionē. dōm ꝙ cū reddēs cū dolore ꝛ inuitus reddat. non artat̄ nec ab ingressu eccl'ie nec a cōione. tn̄ cōio posset de ꝯsensu sacerdot̄ differri.

36 Ad illud qd̄ obijcit̄ ꝙ est ibi excessus. dōm ꝙ nō est excessus ex parte reddentis. imo necessitas ex p̄te petentis. si enī ꝓpter periculū faciat nō est excessus mortalis sed venialis.

37 Ad aliud dōm ꝙ nō est simile de loco. q2 in loco est ꝯsecratio sacramēti ꝛ deputatio ad opa diuina solū. ideo temerat̄ locus sacer. est enī mensa ꝓpria. sed tps nō sic oīno deputat̄.

38 Ad vltimū dōm ꝙ nō est tātū periculū nec lubricū in gustu sicut i tactu. ꝛ ideo institutū est de ieiunio sub p̄cepto. sed de cessatiōe ab amplexu est ꝯsiliuum. maxime cōiugatis qui inuicem cohabitāt. Hoc sine p̄iudicio sit dictū p eo ꝙ sancti vident̄ talē coitum aggrauare. sicut auct̄es Hiero. i litera vident̄ sentire. Sed intelligenduz est ꝙ sancti istud nō ꝓhibuerūt. maxime cum Apl's dicat ꝙ ꝓpter oratōnem nō debēt inuicem fraudare nisi ex ꝯsensu.

ꝛ ideo ꝯcedendū est istud magis esse ꝯgruitatis ꝛ honestatis q̄ȝ necessitatis. nisi ꝯscia obliget. qua credat illud esse ꝓhibitum ꝛ mortale petm̄. vel nisi interueniat sacre diei cōtemptus. de q̄ valde pōt timere. qui tūc debitū nō erubescit petere.

Consequēter q̄tum ad quartum articulum querit̄ de tempe celebrandi nuptias. Et circa hoc duo querunt̄. Primo querit̄ vtrū in celebrandis nuptijs debeat tps obseruari. Secundo querit̄ vtrū ꝯtractū mr̄ionuī tpe indebito debeat separari.

Questio. j. 5

Qz tps debeat obseruari in celebrandis nuptijs ostēditur primo p illud qd̄ dicit̄ Eccl's. iij. temp9 amplexandi ꝛ temp9 longe fieri ab amplexibus. ergo videt̄ ꝙ nō oīm tempe liceat nuptias celebrare. Item. xxxiij. questōne. iiij. nec vxorem ducere nec conuiuia facere in quadragesimali tempe vllo mō ꝯuenire posse arbitror. Item s̄m omniū mores tps celebrationis nuptiaꝝ est tps solemnitatis ꝛ gaudij carnalis. ꝙ vehemens est amoris ꝯuersio ad hec. sed hec nō ꝯpetunt sed eī in tempe deputato ad sanctificatōez spūs. ergo ꝛc.

Item plus est nuptias celebrare q̄ȝ debitū soluere sed in actu carnali ad hoc ꝙ fiat recte ꝛ honeste seruanda sunt tempa. ergo multo fortius in cōtractōe matrimonij siue nuptiaꝝ celebratōne prima. Contra Gal' iiij. dies obseruatis ꝛ menses ꝛ tpa ꝛ annos. et post. timeo ne absq̄ cā laborauerim in vobis. ergo videtur ꝙ sit hereticū tpa obseruare. ergo vr̄ ꝙ q̄libet tempe bonū sit nuptias celebrare. Item in hoꝝ sacroꝝ ꝑceptōne nō est determinatio tempoꝝ nisi ex sola cōgruitate. nec seruant̄ cōiter tempoꝝ determinatōes. ergo vr̄ silr̄ ꝙ nec in mr̄imonio ꝛ sponse traductōne.

Item matrimoniū est sanctū ꝛ bonuz. cum sit sacramentū. ergo in diebus sacris ꝯpetens est ipsum celebrare. Item si matrimoniū repugnat diebus penitentie nō est s̄m rōnem sui. sed potius rōne abusus. ergo potius deberet in nuptijs ꝓhiberi ꝛ interdici abusus q̄ȝ tps. Est ergo questio ꝓpter quā causaz ista tria tempa interdicunt̄ que ponunt̄ in litera. ꝛ magis in hoc sacramento q̄ȝ in alio. Rº. dicendū ꝙ duplex ē ꝓratio quare in his tribus tempibus interdictum est nuptias celebrari. Vna scilz moralis. alia figuralis. Moralis quidem est his tribus tempibus anni ꝓpter p̄cipuaꝝ solemnium expectatōnem. in quib9 ꝯsueuerūt fideles ꝯmunicare. s. natali domini. pasca et penthecostes. q̄n debēt se fideles p̄parare vt dominū suū possint digne ꝛ reuerenter accipe. ꝛ p hoc debent sensū a terrenis aliquatenus eleuare. ꝛ quoniā in sponse traductōne ꝛ nuptiaꝝ celebratōne ꝓpter nouitatē vehementer animus ꝯuertitur ad illud qd̄ deorsum est ꝛ ad gaudia vana. ideo ista tria tempa ex rōnabili causa sunt interdicta. scz temp9 aduentus vsq̄ ad octauas epyphanie. tempus a septuagesima vsq̄ ad octauas pasce. tempus a tercio die ante ascensionez vsq̄ ad octauas penthecostes. ꝛ quia multe abusiones fiūt que his tempibus nō cōueniūt. Alia est ratio figuralis. s. quia in his tempibus sunt dies ieiunioꝝ. ꝛ sicut dicit̄ Math. ix. non debent filij sponse lugere q̄ȝdiu cum illis est sponsus. cum autem aufertur ꝛc. ideo quodammō in his dieb9 figitur absentia sponsi. ꝛ ideo in talib9 diebus nō debet fieri sponsi et sponse ꝯiunctio. nec nuptiaꝝ celebratio. Vn̄ non est

interdictū Strabi sponsalia vel matrimoniuz in hijs diebus p simplicē psensum. sed interdictū est nuptias celebrare. z sponsam in domū viri adduci. et hoc totum pgruitatis rōnem exigit, p eo q est constitutō humanā. (40) Ad illud ergo qd obijcit q nō sunt tempora obseruanda. dicēm q tempa obseruari est tripliciter. Aut enī tpa obseruant qtum ad naturā i hijs que subsunt nature. vt qtum ad actum seminandi z nauigandi. Aut tpa seruant in hijs q sunt supra naturam. sicut sunt ea q sunt gratie z li. ar. Aut tempora obseruant sm spūalem institutionem in executione spūalium. vt dies instituta ad colendū natale domini. obseruanda est vt in ea amplius laudet deus. Primū quidem nō est peccatū nec tercium. s secundum. z hoc mō nō fit obseruatio in matrimonio. qa nō obseruat lunatio neqz tempoꝝ variatio nisi sm qd statutū est ad cultum dei. vn nō est obseruatio rōne tempis. sed magis rōne cultus diuini. (41) Ad illud qd obijcit q in alijs non interdicit temp9 pz responsio. qz hoc sacramentū habet aliquid spūale. tū ratōne actus carnalis. tum etiā ratōne signtōnis. (42) Ad illud qd obijcit q est sanctū z bonū. dicēm q verū est. attamē habet annexū aliquid qd temp9 orōnis impedit. z si impedit post primā piunctōnem. quātu magis in prima vbi est maior ardor z ardentior affectō. (43) Ad illud qd obijcit q abusus deberet interdici. dicendū q nō solū ratōne abusus sed etiam rōne vsus habet aliqd pstare impedimentū. Preterea facilius est determinare tps z melius obseruat q si moueretur gaudium supfluum. Ad vltimo querit iaz determinatum est.

Questio. ij. b

Utrum matrimoniū contractū tempe indebito debeat separi. Et videt q sic. xxxiij. q. iiij. nō optet a septuagesima vsqz ad octauā pasce. z trib9 ebdomadibus an̄ festum Johis nuptias celebrare. qd si factuz fuerit sepent. Item hoc videt sm ius antiquum. q copulatōez quā p ecclesiasticā regulā ptingit eē cōtractā matrimonium nō esse pcedimus. Item ratione videt sm ius antiquuz. qz in foro ecclesiastico iudicandū est sm statuta ecclesie. g si eccīa statuit nuptias talibus tempibus nō fieri. debent tales si fiunt iudicari p nō factis. g debent separi. Item aliqs primo ptrahit cū aliqua clanculo. z cū alia in manifesto. licet sit vxor prime sm veritatē. tn̄ iudicat vxor scde in foro ecclesie. quia cum prima nō seruauit formam ecclesie sic cum secūda. g si iste qui celebrat nuptias nō seruat ecclesiasticam formam. patet q sm iudiciū ecclesie sepandus est. Contra. Nihil est ppter qd debeat separi matrimoniuz nisi desit aliquid qd sit de eius substantia. Sz de substantia matrimonij nihil est nisi consensus z psona legitima. Si ergo nihil horum deficit in pposito. patet zc. Item matrimoniū non debet separi in penam nisi sit criminis enormitas. maxime cōtra aliqd matrimonij bonum sed hic nihil est tale. g zc. Item in quadam decre. de matrimonijs ptra eccłie interdictum dicit. nō est pueniens vt ob id solum sacramentuz piugij dissoluatur. Item nō phibetur matrimoniū contrahi. sed nuptie celebrari. hoc aūt accidit matrimonio. ergo nullo modo debent separi ppter hoc. (44) Rº. dicendum q iunctos matrimonialiter triplici modo separat ecclesia. Quosdā simpliciter qtum ad vinculuz ostendens inter eos nō fuisse matrimoniū. et hoc est ppter hoc q interuenit aliqd impedimentum qd est contra substantiā matrimonij. vel ex parte psensus. vel legitimitat psonaꝝ. z illud dicit impedire cōtrahendum z dirimere iam cōtractum. Quosdaz sepat simpliciter qtum ad tempus solum in penam. z hoc est ppter aliqd crimen qd est contra matrimonij bonum. Quosdā sepat ad temp9 solum ad penitentiaz agendū. z hoc qn̄ interuenit aliqd impedimentū qd nō est ptra matrimoniuz nec qtum ad substantiam nec qtum ad bonū sed inducit peccatū. z tale est ecclesiasticū interdictū. z de tali sepatione intelligit autoritas canonis quam magister adducit. z sic dicendum q tales non debent simpliciter separi sed soluz ad tempus in penam peccati. quia ptempserūt mandatum ecclesie. z hoc etiā iam fit ad alioꝝ terrorem.

(45) Ad illud ergo qd obijcit secundo de ecclesiastica regula. dicendū q ecclesia dictat matrimoniū debere contrahi sic z sic. z in illa sua institutōe quedā dictat vt necessaria. quedam vt ad solennitatē facientia. et canō dicit de hijs que regula ecclesiastica dictat huic sacramento necessaria. (46) Ad illud quod obijcit de foro ecclesiastico. dicendū q in foro ecclesiastico nūq iudicatur matrimoniū non esse nisi quando in facie ecclesie est aliquid qd est de substantia matrimonij qd tamen non deest sm veritatez. sic in matrimonio clandestino vbi non potest pbari psensus. nō sic est in pposito. z ideo patet illud vltimū.

Distinctio. xxxiij. qualiter fides thori fuerit in patribus antiquis.

Ueritur hic de antiquis patribus qui plures zc. Supra ostendit magister q vir tenet vxori seruare fidem thori. quā quando nō seruat incidit in culpam. Hic intendit inquirere vtrū sancti patres istā fidez seruabant. Habet aūt hec ps duas partes. In prima sanctos patres q simul habuerūt plures vxores excusat a culpa. In scda dissoluit quasdā locutōnes dubias. ibi. Si quis opponat q fidem thori nō seruabant zc. Prima ps habet tres ptes. In prima sanctos patres a culpa excusat. In scda multiplici auctē cōfirmat. ibi. De hoc aug. sic ait zc. In tercia eaꝝ ptinentiā pmendat. ibi. Dz vo castitas virginalis zc. Ubi ostēdit q paris meriti fuit in eis ptinentia cōiugalis. cui9 vel quanti est in nobis ptinentia virginalis. Similiter secunda pars in qua determinat dubia tres habet partes. sm tria que ibi facit. Primo enīz opponit z determinat vtrum seruauerit fidem thori. Scdo querit z determinat vtrum seruauerint mandatum legis. ibi. Sz nunquid sub lege licebat zc. Tercio determinat que virginitas siue incorruptio sit melior z sanctior. an illa q est mentis. an illa que est carnis. ibi. Melior est aūt virginitas mentis q carnis zc. Et sic duo breuiter determinat in hac parte. s. de ptinentia cōiugali in antiquis patribus. z de virginali in viris euangelicis z spūalib9 siue etiam mulieribus. z tercio breuiter tractat de repudio.

Excusat sctōs pres q̄si ṗlures vxoēs habuerūt a culpa. a

Dist. XXXIII.

Uerit̃ hic de antiq̄s p̄ribus q̄ ples sił legunt̃ habuisse vxores vel cō cubinas. vtrū peccauerit. Ad qd̄ dicim⁹. ꝓ varietate tp̄m. varia fue- nit̃ dispensatio ꝯditoris. Ab exordio eni tp̄is int' duos tm̄ ad ā. sez et euā inchoatū est ꝯiugiū. deo ꝑ os ade dicēte. Hō adherebit vxori sue. ⁊ erūt duo in carne vna. ⁊ fm̄ inchoatōnis modū. inter duos tm̄ ꝑ oēm successiōem tempoꝝ ꝯtraheret̃ ꝯiugiū. si primi hoīes in obīa ꝑstitissent. P⁹ coꝝ ꝟo copu lam filij ⁊ filie eoꝝ in ꝯiugio ꝯiūcti sunt. ꝟ vn⁹ vni tantū. Ideo aūt frēs sorori- bus sunt copulati. q̄z nō erant alie mulieres vel viri. quib⁹ ade filij vel filie iū gerent̃. Primo⁹ olim lamech duas legit̃ simul habuisse vxores. ⁊ hoc in eo ar- guit̃. q̄z ꝑ expletōne carnalis voluptatis id fecisse ꝑhibet̃. postea ꝟo cū iam pene oīs homines falsis dijs seruirēt. paucis in cultu dei ꝑmanentib⁹. con- sultū est a deo ples in ꝯiugio copulare sibi. ne illis paucis deficientib⁹. cult⁹ noticia dei deficeret. vñ abrahā viuente vxore ad ancillā intrauit ⁊ ex ea ge- nuit. Jacob etiā liberis ⁊ ancillis se copulauit. ⁊ filie loth p̄re ebrio vse sunt. Cū eni ceteris in ydolatria relictis abrahā ⁊ filios ei⁹ in peculiarem ꝑplm sibi dn̄s elegisset. rite multaꝝ fecūditate mulierū. ꝑpli dei multiplicatio querebat̃ quia in successione sanguinis erat successio religionis. Unde etiam in lege. [a]maledicta erat sterilis q̄ nō relinq̄bat semē sup terrā. hinc etiā sacerdotib⁹ ꝯiugia decreta sunt. q̄z in successione fami- lie. successio est officij. Nō ḡ abrahā vel iacob deliquit. q̄a ꝑter vxorem filios ex ancilla q̄siuit. nec illoꝝ exemplo ꝑter ꝯiugale debitū fecunditatē in aliq̄ licet alicui q̄rere. cū il- loꝝ ꝯiugia nostroꝝ equant̃ v̄ginitati. ⁊ immoderat⁹ vsus ꝯiugij tm̄ tp̄is turpitudinē fere imitet̃ fornicatōis illi⁹ tp̄is.

Gen. ij. Gen. iiij. Gen. xvj. Gen. xxx. Gen. xix.

a Maledicta erat steril' q̄ nō re linq̄bat ⁊c̃. Que- rit̃ hic aut̃ h̄ intel ligit̃ q̄tuz ad ma ledictōnem pene aut culpe. Si q̄- tum ad maledicti onez pene adhuc verū est istud qd̄ sterilitas nō dicit naturaz sed defe- ctum ⁊ malū. ⁊ n̄ culpe. ḡ pene. Si maledictōnē cul- pe. ḡ eē sterilē eēt culpa qd̄ manife ste falsum est. R⁹. dōm q̄ istud itel- ligit̃ de maledicti one pene. put pe- na nō tm̄ dicit de- fectū n̄āe. imo eti am ampli⁹. s. ob- probriū infamie. tūc ei erat ifamie. ⁊ vilis reputabat̃ ⁊ ig̃miniosa. qua- si dn̄s ei⁹ vuluam ꝯclusisset. Exem- pliū ē in āna. ꝑmo Reg. j. vñ steriles mulieres q̄n nō fe cūdabant̃. repu- tabāt sibi eē igno miniam. Quia ḡ tūc oīs viris co- pulabant̃ ⁊ plem q̄rebant. ⁊ si non

a Leui. xx.

Confirmat supradicta multiplici aucte. b

De h̄ aug. sic ait. Antiq̄s iustis nō fuit pctm̄ q̄ plib⁹ femis vtebant̃. nec ꝯtra nām h̄ faciebāt. cū nō lasciuiēdi cā ꝟ gi- gnēdi h̄ facerēt. Nec ꝯtra morē. q̄z eo tp̄e ea fiebāt. Nec cō tra p̄ceptū. q̄z nulla lege erat ꝑhibitū. Idem. Obijciūt̃ ia- cob q̄tuor vxores. qd̄ q̄n mos erat crimē nō erat. Sic p̄ri- arche ꝯiugib⁹ excipientib⁹ semē suū miscebant̃. nō ꝯcupia ꝑficiēde voluptatis. ꝟ ꝓuidētia ꝓpagāde successionis. sic apli auditorib⁹ suis admirātib⁹ doctrinā suā cō delectabāt̃ nō auiditate ꝯsequēde laudis. ꝟ charitate semiande veri- tatis. Idem alibi. Antiq̄s tp̄ibus cū adhuc salutis nr̄e myste riū velaret̃. iusti officō ꝓpagandi nuptias ꝯtrahebāt. non victi libidīe. ꝟ ducti pietate. q̄ multo facili⁹ ꝯtinere possent ⁊ vellent. vtebant̃ tn̄ ꝯiugib⁹. ⁊ ples vni viro hr̄e licebat. q̄s casti⁹ hēbat q̄ nūc vnā q̄libz istoꝝ. i q̄b⁹ videm⁹ qd̄ fm veniā ꝯcedit apl's. Hēbāt ei eas i ope generādi. nō i mor- bo desiderij. Itē amb. Dixit sara ad abrahā. Ecce ꝯclusit me dn̄s vt nō pariā. intra ḡ ad āciliā meā vt filiū facias ex ea. ⁊ ita factū ē. Cōsidera ꝑmū q̄ abraā añ legē moysi ⁊ añ euāgeliū fuit. Nō ḡ i legē ꝯmisit abrahā. ꝟ legē p̄ueit. Nō- dū ei interdictū videbat̃. Scdō ꝯsidera q̄ si ardore aliq̄ va ge succēsus libidīs. si petulātia forme capt⁹ decore. āciłle cō- tubernio ꝯiugalē p⁹ huit thoꝝ. ꝟ studio q̄rēde posteritatis ⁊ ꝓpagāde sobol'. Adhuc p⁹ diluuiū raritas erat hūani ge neris. erat etiā religiōis. Deniq̄z ⁊ loth scti hāc filie cām q̄- rēde posteritatis habuert ne gen⁹ deficeret hūanū. ⁊ ideo

Aug⁹.

I. cor. vij. Ambros⁹

habebāt ig̃miniose erāt. ideo oīs steriles maledicte erāt. q̄z fructū vētris nō hēbant quē illud tp̄s requirebat. Nūc autem querit̃ fructus bonoꝝ operū. ideo ⁊ si mulier careat filijs ꝑ virginitatem vbi est sterilitas volū- taria. nō maledicit̃ sed laudat̃. Si ꝟo careat ꝓpter defectū naturalē. nō maledicit̃ sed sustinet̃. maxime si nō est in ea sterilitas bonorum operum.

Aug. b publici muneris gr̃a priuatã culpã p̃terit. Itez Augusti. Iust⁹ q̃uis cupiat dissolui ⁊ eẽ cuz xp̃o. tñ sumit alimẽtũ. nõ cupiditate viuẽdi. ſ officio ↄsulẽdi vt maneat. qḋ necium ẽ pp̃ter alios. Sic misceri femis iure nuptiaꝝ officiosum fuit sc̃tis viris. nõ libidinosũ. Qḋ em̃ est cib⁹ ad salutẽ hoĩs. h̓ est ↄcubit⁹ ad salutẽ hũani generis. ⁊ vtrũq̃ nõ ẽ sine delectatõe carnali. q̃ tam̃ modificata ⁊ refrenata tp̃antia. in vsum nãlem redacta libido eẽ nõ põt. Qḋ aũt in sustentãdo vitã illicit⁹ est cib⁹. h̓ est in q̃renda p̃le fornicari⁹ vel illicit⁹ ↄcubitus. ⁊ qḋ est in cibo licito imoderatioꝛ appetitus. h̓ est in ↄiugib⁹ venialis ille ↄcubitus.

Cõmendat antiquoꝝ patrũ ↄtinentiam. oñdens q̃ virginitas iohãnis nõ p̃fert castitati abrahe. c

Amb. li. de virginibus. Qꝛ ꝟo castitas ꝟginalis nõ p̃ferat in merito cõiugali castitati abrahe Amb. oñdit inquiẽs. Sic nec ẽ impar meritũ patiẽ in petro q̃ passus ẽ. ⁊ in iohẽ q̃ passus nõ est. sic nõ est impar meritũ ↄtinẽtie in iohẽ q̃ nullas expertus est nuptias. ⁊ in abrahã q̃ filios genuit. Nam illius celibat⁹ et istius ↄnubiũ p̃ tempoꝝ distributõnem xp̃o militauerũt. c ſ ↄtinentiã iohẽs in ope. abrahaz in solo hẽbat habitu. Melioꝛ est aũt castitas celibũ q̃ꝫ nuptiaꝝ. quaꝝ vnã abrahã hẽbat in vsu. ambas in habitu. caste eĩ ⁊ ↄiugaliter vixit. Esse aũt cast⁹ sine ↄiugio potuit. ſ tũc nõ optuit. Itẽ hiero. Quis ĩgret sb alta dispẽsatõe dei d oẽs retro sc̃tõs eiusdẽ fuisse meriti cui⁹ nũc xp̃iani sunt. Quõ abrahã añ placuit in ↄiugio. sic nũc ꝟgines placẽt in castitate. Seruiuit ille legi et tp̃i suo. seruiam⁹ ⁊ nos legi ⁊ tp̃i nr̃o in q̃s fines sc̃loꝝ deuenerunt. Ex his apparet q̃ sc̃ti p̃res añ legẽ sine pc̃tõ

i. Coꝛ. x.

p̃res habuerũt vxores vel ↄcubinas. e Eas eñ nũc vxores appellat scriptura. nũc ↄcubinas. Rachel tamẽ et lya ambe vxores fuerũt. non ↄcubine.

Oṗponit ⁊ determĩat q̃ antiq̃ s̃uauerũt fidẽ thori. d

b Publici muneris ⁊c. dicit hic Amb. de filiab⁹ loth q̃ publici muneris gr̃a. priuatã culpã p̃terit. Ut falsuz dicẽ. qꝛ si q̃s furet vt det paupib⁹ nõ excusat a pc̃tõ furti. ergo nec ille ab incestu cũ a p̃re cognite fuerit. Itẽ vr̃ q̃ multipliciter peccauerunt. Primo qꝛ patrẽ inebriauerũt. scḋo qꝛ ambe cũ eodẽ viro cõcubuerũt. tercio qꝛ cũ p̃re suo peccauerãt. R̃x. dḋ q̃ q̃uis filie loth videant ex pietate mote fuisse. qꝛ nõ p̃pter delectationẽ carnis sed p̃pter ↄseruatõez hũani generis artẽ illã cogitauerũt. tñ nõ excusant ab incestu. qꝛ scienter cõtra p̃mã institutionẽ mr̃ionij in q̃ excipiunt p̃r ⁊ mr̃ iacuerũt cũ p̃re. Scḋo ꝟo qꝛ sup falsaz extimationẽ volũtatẽ suã fundauerũt. ⁊ ideo si ignorantia ⁊ naturalis pietas aliq̃ mõ excuset culpã. nõ tñ a toto ſ a tanto. nec adeo excusat q̃n mortalr̃ peccauerũt. lꝫ de p̃re p̃sumi possit q̃ nõ peccauerit mortalr̃. Et hoc vult Amb. dicere q̃ intentio illa q̃ bonũ cõe nõ voluptatẽ p̃uã intendebãt. p̃terit priuatã culpã. Fuit ei culpa re vera. ſ tñ quãdã excusatõis spẽm hũit ex illa intentõe q̃ videbat eẽ pia. Plus tñ hũit de stulticia ⁊ de temeritate q̃ de pietate. Primo qꝛ p̃rem sc̃tm̃ debebãt ↄsulẽ. Scḋo ꝟo qꝛ ⁊ si verũ eẽt q̃ totũ gen⁹ hũanũ eẽt cõsumptũ. nõ tñ debuissent attẽtare tã horribile factũ nisi interuenirẽt diuinũ mãdatũ. Sꝫ in h̓ manifestatũ ẽ q̃ in nulla mĩere ↄfidendũ est. qꝛ deceperũt eũ cui⁹ castitas gl'iosa p̃dicat. dũ inter tã impios tã sc̃tẽ ⁊ laudabiliter vixit. c Cõtinentiã iohẽs in ope. abrahã in solo hẽbat hitu. Ur̃ male dicere. qꝛ aut loquit de ↄtinentia ꝟginali aut simplr̃. Si de ↄtinẽtia simplr̃. tũc falsuz dicit. qꝛ abrahã verã ↄtinẽtiã hẽbat i vsu. Si de ꝟginali. cũ illa sit incoꝛruptõis p̃petue meditatio. illã nõ hẽbat nec hitu nec actu. Et iterũ. si p'la bona paucioꝛib⁹ melioꝛa sunt. vr̃ q̃ p̃fectioꝛ mõ fuerit ↄtinẽs. R̃x. dḋ q̃ ↄtinẽtia vno mõ dicit p̃uatõez vl'em illi⁹ act⁹. ⁊ sic vocat Aug. castitatẽ celibũ. Alio mõ dicit p̃uatõez imoderãtie vel tp̃antie respectu illi⁹ act⁹. h̓ mõ ponit actũ cum modestia. ⁊ hãc vocat castitatẽ nuptiaꝝ. Per p̃mã vult hõ nullo mõ coire. p̃ scḋam ꝟo vult q̃n ⁊ quõ et cũ qua dꝫ coire. Prima ẽ nobilioꝛ q̃ꝫ scḋa. Utrãq̃ haꝝ sil' hr̃e in vsu ẽ impossibile. ſ alterã hr̃e in vsu alterã in hitu n'llũ est incõueniẽs. ⁊ sic fuit in abrahã. qꝛ ↄtinẽtiã nuptiaꝝ hũit in vsu. ſ alterã in hitu. qꝛ facillimũ fuisset ei tanq̃ viro tp̃atissimo vlr̃ a muliere abstinẽ. et hãc volũtatẽ hẽbat q̃ntũ erat in se. ⁊ sic pꝫ quõ hũit vtrãq̃. Pꝫ etiaz quõ ↄtinẽtiã hũit in hitu nõ in ope q̃tũ ad oĩmodã abstinentiã. Pꝫ etiã q̃ nõ est meli⁹ hr̃e ambas q̃ alteraz. qꝛ castitas celibat⁹ ↄtinet in se quicq̃d p̃fectõis hꝫ altera. d Oẽs retro sanctos eiusdẽ fuisse meriti cuius nũc xp̃iani sunt. Ur̃ male dicere. qꝛ si eiusdẽ meriti fuerũt. ḡ stat⁹ legꝭ equipat statui euãgelij. quõ igit verũ ẽ q̃ p⁹ aduentũ saluatoris effusa sit plene gr̃a sp̃us s̃. R̃x. dcm̃ q̃ relatiuum ydentitatis ⁊ aduerbiũ silitudinis in p̃nti auc̃te nõ dicũt equalitatẽ. sed magis p̃portõnem vt ita intelligatur. q̃ma ⁊ sicut competit legi euangelice contine're. ita nubere tũc. tamen hoc excedit illud absolute. ⁊ temp⁹ excedit tempus. ⁊ status statũ. sicut si fiat ↄparatio pueri ad puerum. ⁊ viri ad viruz siue ad statũ viri. sic in p̃posito intelligendum. Unde sancti non intendunt astruere equalitatem. sed ostendere statum illũ esse bonũ q̃uis nobis nõ ↄpetat imitari.

e Eas eñ nunc vxores appellat scriptura nunc ↄcubinas. Queriẽ q̃d s̃m veritatẽ fuerũt. cũ ei n̄ possint

Si qs opponat q fidem thori nō seruabāt illi pres. Dicimus in h seruasse fidē thori. qr nō alijs s ppriis vxoribus vel ancillis miscebant. Ecce q fuerit cōsuetudo inhacre aū legē. Legis vo tpe interdixit moyses carnalem copulā fieri cū matre. cū nouerca. cū sorore. cū nepte. cū amita. cū materterea. cū nuro. et alijs quibusdam. Permisit aūt diuortiū fieri dato libello repudij. in q vir scribebat causas p quibus vxorem repudiabat. Permisit aūt aliā ducere dato priori libello. qd ppter duriciā cordis eor pmissum xps dicit. nō vt pcederet dissidiū. s vt tolleret homicidiū. Permisit fieri mala. ne fierent peiora. et hoc pmittendo nō dei iusticiam demonstrauit. sed in peccatore minuit culpam.

Querit et determinat vtrū seruauerūt mandatū legis q dr. nō hēbit vxores plimas q alliciāt aīm eius. e Sz nunqd sub lege licebat hēre plures vxores? Audi qd scriptū est in Deut. Non hēbit vxores plurimas q alliciāt aīam eius. Sup quē locū ait Aug. Manifestū est salomonē h pceptū transisse. Dauid aūt plēs hūit. nec pceptū pterijt. Permissū ē em regi plēs hēre. non plurimas q alliciāt aīam multiplicate. Cū tn additur vt nō eleuet cor eius. aliēnigenas phibuisse videt. Vē rūtamen multiplicatio vxor generalr phibita ē. Permissum est aūt regi plures hēre. s nō multiplicare. Veniente aūt plenitudinis tpe q xpi grā vbiqz est dilatata. reducta est lex nuptiar ad priorē honestiorēqz institutiōez vt vnus vni in figura xpi et ecclie piugat. f Nec querit electio muneris in successione generis. s in pfectione vite et sinceritate scientie. et virginitas fecunditati pfertur. et sacerdotibus ptinentia indicit.

Determinat que virginitas est melior et sanctior an mentis an carnis. f

Melior est aūt virginitas mētis q carnis. Vn amb. Tolerabilius est mentē vgiuē q carnē hēre. vtrūqz bonū est si liceat. Si nō liceat. saltē nō casti hoi s deo simus. Virgo pstitui pōt. adulterari n pōt. nec lupanaria infamāt castitatē. s castitas etiam loci abolet infamiam. Idem. Non pōt caro aū corrūpi. nisi mens āte fuerit corrupta. Item ysid. g Nō pōt corpus corrūpi nisi prius animus corruptus fuerit. Mūda em a cogitatōne aīa. caro non peccat. In fine huius capli apit quō verū sit. nisi aīa prius fuerit corrupta corpus n posse corrūpi scz peccato. Illud etiam augustini aduertendū est. Sicut inqt (sanctius h est mori fame q ydolo

Que erat cō consuetudo legalis

Math. xix.

Deut. xvij.

f

Amb. in li. de vginibus.

g Isid.

Aug. in li. de bo. cō. h

simul eē vxores et cōcubine. vr scriptura falsum dicere. Rūs. dōs q i vera pcubine fuerūt sicut innuit textus Geū. de agar d qua s dr q sara dedit eā viro suo i vxorē. et postea dr eijce ācillā et filiū eius. et Aug. expsse dicit de ciui. dei. xvj. et xxv. ca. vbi dicit q obediuit vxori reddēdo ei debitū. Silr intelligit de illis duabus ancillis vxorū iacob q quilibz data fuit a dnō viro. et viri eis reddebat vxoribus. qsi s in intēoni uni nō erāt piuncte. ideo sm veritatē non erāt vxores s pcubie. Sed qsi vxorio affectu cogscebat. et semē pputabat vxoribus. et ita legitimū. hinc ē q vxores dicūt. Aliqui inde volunt dicere q vere vxores fuerūt. tn dicunt pcubine ppter hoc q erāt ancille vxorū et nō nascebatur eis semē s liberis. Sz si attendat figura q ibi importabat. quaz notat aug. in li. de baptismo. et vba eius de ciui. xvj. prima positio est verior. Si vero querat q fuit vxor verior inter rachaelē et lyam. dōm q vtraqz fuit. qr seruiuit in vxorem. et in vxorē seruiuit sicut dr ozee. Sed tū sm affectū Jacob. rachel verior. et maius hēbat dominium sine posse ad iacob. s sm diuinā dispōnez lya. de cuius semie ortus est xps dns. ppter quem tota generatio iacob imo ois generatio bndicta ē. f Nec qrit electio muneris i succes. generis. Vr h eē falsū. cū em viri intēoialr copulent et nō ob aliud q ppter plem principalr. q vr q h qrat. Item nōne piuges plem desiderāt. et a deo qrūt. pstat q imo. Item qs modus ē iste loquēdi. nō qrit electio mūeris. qd ē illud munus. Rūs. dōm q oīa bona queciiqz hēmus dona dei sunt et mūera dei. intelligendū est igit q hmōi dona et mūera qrūt hoies cū ea desiderāt. et eū orāt deū p eis acquirēdis. et laborāt vt ea hēant. Pōt igit hec munera duplicater inquiri. Vel sm affectū humanū. et sic adhuc querūt. desiderāt. et eligūt munus successionis et plis. Vel sm pmissum euangelicū. et qm lex euāgelica pmittit pfectōez in pnti et gloriā in futuro. et bona spūalia non carnalia. hinc est q bn dr nō qrit electio mūeris etc. sm intentōez euangelij. g Nō pōt corpus corrūpi etc. Vr illud vbū ysid. manifeste falsum. qr mults vginibus a viris pessimis facta ē iniuria et corrupte sūt violēt. Si eū intellig de corruptōe peti sic dicit migr. Contra. oē petm ē in li. ar. q nō ē in carne vel in corpe. Rūs. dōm q istud intelligit de corruptōe q redūdat in amissionē decoris vginitatis. cum cū sit de magnis bonis. nullo mō pōt perimi vel auferri oino nolenti. Sz ipe opponit de qlibet corruptōne. h Sanctius est mori fame q

ticis vesci. Ita sanctius est defungi sine liberis q̄ ex illicito coitu stirpē querere. Undecūq̄ ꝯo nascant̄ homines. si p̄entum vicia nō sectent̄. ⁊ deuz recte colant. honesti ⁊ salui erūt. Semen eīn ex qualicūq̄ homine dei creatura est. ⁊ eo mali vtenti male erit. non ipsum aliquando malum est.

ydolothicis vesci. Uidet̄ male dicere. quia ydolū nihil ē in mundo. Et iterū. nihil est reijciendū sicut dr̄. j. ad Thi. iiij. Et similiter dī. j. ad Cor. x. q de oībꝰ licet vesci.

R'. vdm q illud intelligendū est de illo q̄ vescit̄ ydolothicis in reuerētiā ydoli. vel qñ scit alios ꝓpter ignorantiam scandalizari. verūtamen ꝓpter scandalū in articulo necessitatis nō est ydolothicū dimittendū. ſ cum ꝓtestatōe q nō facit in reuerentiā ydoli est sumendū. ⁊ tūc nō scandalizat.

Ad intelligentiā p̄ntis distinctōis scd'm tria q̄ determinat mgr̄. tria principalr̄ querūtur. Primo q̄rit̄ de cōtinētia cōiugali in antiq̄s. Scd'o ꝯo querit̄ de v̄ginali. Tercio de repudio. Circa primū querunt̄ tria. Primo querit̄ verū cōtra legem nature sit h̄re cōcubinā. Scd'o verū cōtra legez nature sit q vn⁹ hō h̄eat plures vxores. Tercio querit̄ verū de⁹ debuit in h̄ dispensare q licitū eēt homini h̄re cōcubinas.

Questio .j. a

Qz nō sit cōtra legē nature h̄re concubinā ōndit̄ sic. q: nō est cōtra legē nature h̄re ancillā ⁊ seruuz. Sed ancilla pōt homo vti vt liber. ꝰ nō est cōtra legē nature carnalr̄ eā cognoscere. sic ⁊c. Item mulier nō cōiugata ⁊ libera hz p̄tātem sui corpis. ſ qui hz rem aliquā pōt illam dare cui vult. ꝰ ⁊ ille q̄ acquirit licite licite accipit. q: nulli facit iniuria. ꝰ qñ de voluntate mulieris p̄cedit vt cognoscat eā sine pactōne coniugali. cum nō sit alteri⁹ nec alicui fiat iniuria. vz ⁊c.

Item ysid. in. v. li. ethy. ius naturale est cōe omnium nationū. ſ h̄re cōcubinā nō est cōtra hm̄oi. ꝰ ⁊c.

Item q possit de iure nature habere eā cū vxore videt̄. q: vir nō habet sui corpis p̄tātem ſ mulier. ꝰ vxore volente suscipe semen de ancilla sua. tenet̄ vir ancillā cognoscere. Item hoc ipsuz facit exemplū de abrahā. qui ad petitōnem sare cognouit agar. vbi etiā dicit Aug. q hoc fecit sara eo iure q̄ nō habz vir sui corpis p̄tātem. ſ hoc ē ſm ius nature. ꝰ ⁊c. Contra. ſm oīs leges filij qui de ꝯcubinis sunt vituperabiles sunt. ⁊ contumelia est eis sic nasci. ſ nō est vituperiū nisi p̄cedat inordinatō. ꝰ si ſm dictamē nature est contumelia in filijs q̄ sic nascunt̄. videt̄ q in tali actu sit deordinatio. ⁊ sic pz. Item recta rō dictat q filius debet succedere patri. ꝰ pena est filio qñ non habet hereditatē paternā. sz ſm oīm mores ē q nati de cōcubinis nō succedūt in hereditate paterna. ꝰ cū similiter recta ratio dictet q nō est pena iusta nisi ꝓpter deordinatōez culpe. cum non fuerit in eo culpa post generatōez. fuit culpa in generando. Itez recta ratio dictat q vir ⁊ mulier in actu illo vniunt̄ et fiūt vna caro. ⁊ q actus ille est equalitatē. qm̄ similis in spē ⁊ natura. Sz vnio ad equalitatē nō est nisi vxoris ⁊ viri. aliter nō sunt equales. ꝰ recta ratō siue dictamen naturale refugit coitū cum cōcubina.

Item recta ratio dictat q p̄entes ambo dēnt filiū educare. ⁊ q plus est postmodū in senectute fili⁹ debet educare p̄entes. ⁊ equaliter eos educare tenet̄. ⁊ cum iudicet virū ⁊ mulierē debere ꝯiūgi ꝓpter prolis generatōz. q: ad hoc data est vis generatiua. iudicat eos et hoc simul ꝯuenire ad prolis educatōnem. ⁊ versus ad prolis recipiende obsequiū et honorez vsq̄ in finē. ꝰ indicat q nō recte ꝯueniūt. nisi equaliter et inseparabiliter ꝯueniāt in actu illo. Sz si sic. tunc vir ⁊ vxor solū debent ꝯuenire. ꝰ ⁊c. Item q nō debeat habere ꝯcubinam cum vxore videt̄. quia vxor nō pōt ꝯuenire cum alio viro quin cōmittat adulteriuz qd̄ est cōtra ius naturale. ꝰ nec vir cum aliq̄ alia muliere q̄ cum vxore. Item ius naturale dictat q homo qd̄ sibi vult fieri faciat alij. ⁊ nō faciat alij qd̄ sibi nō vult fieri. Sed maritus ſm rectā ratōnem abhominat̄ ⁊ odit q alius suam cognoscat vxorem. ꝰ ⁊c.

R°. dm̄ q ius naturale tripliciter dicit̄. s. cōmuniter. ꝓpie. ⁊ magis ꝓpie. ⁊ ſm hoc tripliciter diffinitur ab ysido. Uno modo sic. ius naturale est quod in lege ⁊ euangelio cōtinet̄. Sic diffinit̄ in principio decreti. Si sic accipit̄ ius nāle. sic h̄re cōcubinā est ꝯtra ius nāle. q: est ꝯtra legē ⁊ euangeliū. Sz cōtra legem moysi iplicite. q: nō p̄cipit expsse fornicatorē interfici nisi in casu. sicut pz Deut. xxij. tn̄ implicite claudit̄ ibi nō mechaberis. vbi ꝓhibet̄ oīs coitus non matrimonialis. Cōtra legē euangelicā est expsse. naz dicit fornicarios nō h̄re ꝑtem i regno dei. j. ad cor. vij. dicit q h̄eat vnusquisq̄ suam ꝓpter fornicatōnem. g

Ratō aūt p̄ceptōnis est sacramentū matrimonij qd̄ est institutum a deo in sigtionez ⁊ in curatōnem. In sigtionem añ lapsum. ſ in curatōnem post lapsum. Quia eīn corrupta est illa vis ⁊ deordinata vt dictuz est supra. adeo q nō exit in actū quin rēgnū aīe peruertat̄. nō potest fieri p⁹ lapsum sine petō nisi excuset̄ p matrimoniū. ideo taliter cognoscere cōcubinā ē peccatū quantū est de se. ⁊ cōtra legē ⁊ euangelium. ⁊ ita cōtra ius naturale cōiter dictū. Scd'o mō dicit̄ proprie. ⁊ sic diffinit̄ in principio decretoꝝ. Ius naturale est qd̄ est cōe oīm nationū. ⁊ hoc ius ē qd̄ dictat ratio recta. Contra illud adhuc est cognoscere siue habere ꝯcubinam. ⁊ hoc patet. q: ius naturale dictat q conueniat vir ⁊ mulier in tali actu ad generatōnem prolis. que vtriq̄ succedat. ⁊ cui cōiter p̄sint. ⁊ illa vtriq̄ equaliter subsit. ⁊ qm̄ actus ille est ꝯsimilis in spē. ⁊ ad generandū ꝯsilēn in spē. dictat natura vt conueniāt in quadā eq̄litate. ſ h̄ est cū pr̄ ꝯiungit̄ illi vt sit vxor ⁊ mr̄familias. ⁊ iō recta rō dictat q nō ꝯueniāt vt cōcubine. Sz ista in mul̄t ē obfuscata p libidinez. ſ tn̄ salua manz in his q̄ nō deprauāt iudiciū p mala opa. Tercio mō dī ius naturale ꝓpriissime qd̄ natura docuit oīa aīalia. ⁊ hoc mō nō est ꝯtra naturam nec tn̄ oino ſm naturā. ⁊ h̄ q: quedā aīalia bruta sūt lz nō oīa q̄ ꝯiūgunt̄ p indiuiduā copulā. vt sunt turtures. ⁊ qm̄ sicut vult ph̄us oīes virtutes que sunt in animalibus disperse in homine colliguntur. sicut arma omnium animalium in manu hominis. Quis nō oīa alia animalia habeāt instructum. tn̄ natura

hominis hz. vnde ad hoc inclinat recta natura hois. vt si adheret mulieri sic adhereat vt ꝓ ipsa patrem ꝛ matrē deserat. ꝛ sic accipiat in copulam indiuiduaz. Scōm h igit pz q hec fornicariā vel ꝯcubinā nō solum est malū q꜠ ꝓhibitū. ꝗ ꝓhibitū q꜠ malū. Vñ ꝯcedende sunt rōnes ad hoc.

10 Ad illud ꝗ qd obijcit q pōt vti re sua ꝛc. dōm q ꝗ ad talez vsum accipit ad equalitatē accipit. ꝛ si ordinate accipit optet q eq̄lis fiat. ꝛ ideo nunq̄ recte vtit nec ancilla nec libera nisi

11 cū ea tanq̄ cū vxore ꝯtrahat. Ad illud qd obijcit q nulli facit iniuriā. quia illa voluit. dōm q facit iniuriā sibi ꝓ eo q se deordinādo in corpꝰ suum peccat. nam vir facit sibi iniuriā q̄uis ipsa velit. q꜠ vt frenetica vult malū suū. vt si aliq̄ vellet vt se occideret vel ea abuteret ꝯtra nām. q̄s auderet dicere h nō eē ma

12 lum: Ad illud qd obijcit q ius nāle est cōe. dōz q quoddā magꝰ est aptum. qddam magis occultum. ꝛ ꝑm q̄d plus apertū est cōius. ꝑm q̄d minꝰ. et qm̄ istd magis est occultū. ideo minꝰ cōe. tam̄ lex matrimonij

13 apud oēs repit. Ad illud qd obijcit q mulier habz ꝑtātem corpis viri. dōm q ꝛ si cetera bona sint cōia. hoc tñ bonū debet esse puatū. Vñ nulli alij pōt vxorem suā cōicare. nec ꝑtātem exigere in alio sed so

14 lum in corpe suo. sic nec mulier de viro. Ad illud qd obijcit de sara. dōm q abrahā nunq̄ obtemꝑasset nec obtemꝑare debuisset nisi diuina dispensatio interuenisset. Vnde illud qd dicit Aug. nō fuit tota causa excusans. sed signum fuit.

Questio.ij. b

Vtrū ꝯtra legem nature sit q vnus hēat plures vxores. Et q sic ostendit auctē. q꜠ Gen. iiij. dicit glo. de Lamech qui habuit duas vxores. primꝰ ꝯtra morem et naturā adulteriū cōmisit. ꝗ ꝛc. Item rōne videt. q꜠ ꝑm dictamen nature est q vir ꝛ mulier q̄tum ad actū illū pares sint. ꝗ vxor illa nō pōt esse plurīū virorum. ꝗ nec ecōuerso. Item ꝑm rectā rōnem vir tenet vxori debitū reddē. ꝗ cū īpossibile sit sil' plibꝰ reddē. ñ pt se sil' plibꝰ obligare. ꝗ si ples possz sil' hēe. sil' se pluribꝰ obligaret. ꝗ ꝛc. Item qd dictū est homini a sua cōstitutiōne spectat ad ius naturale. ꝗ a sua cōstitutiōne dictū est relinquet hō pr̄em ꝛ matrē et erūt duo in carne vna. ꝗ ꝑm dictamē nature est q tm̄ sint duo. ꝗ vna vniꝰ ꝛ nō plures. Contra. Aug. dicit et habet in litera. qñ erat mos hēe plures vxores. peccatū nō erat. Sed mos vel ꝯsuetudo cōtra naturam nō est approbanda. nec excusat a culpa. ꝗ habē plures vxores nō est cōtra naturam. Item Aug. dicit q contra p̄ceptum non erat. q꜠ nulla hoc lege ꝓhibitum erat. Sed qd est cōtra ius nature est ꝓhibitum in lege nature. ꝗ ꝛc. Item rōne videt. q꜠ qd est cibus ad salutē indiuidui. hoc est ꝯiugiū ad ꝯseruatōnem speciei. sed licitū est pluribꝰ cibis vti ad conseruationem indiuidui. ꝗ ꝛ plures vxores habere ad cōseruatōez speciei. Item cōiunctio maris ꝛ femine est ꝓpter ꝓlis multiplicatiōez. ꝛ hec est ꝑm dictamen nature. ꝗ si mlier sterilis ex natura dictat q possit ex alio generare. cum vnusquisq̄ quantū est de natura appetat semen ꝛ ꝓlem relinquere sup terram. ꝗ non

15 est cōtra sed ꝑm naturam. Rꝰ. dicendū q sicut dictum est supra illa distinctiōe ꝓsupposita. si ius naturale dicat qd in lege ꝛ euangelio scribit. sic ius naturale est q sit vna vnius. erunt inquit duo in carne vna tam in veteri q̄ in nouo. Si aūt ius naturale dicatur qd ratio recta dictat. adhuc verū est. q꜠ adhuc dictat natura ꝑm q rationis recte est q̄ nō faciat alij qd sibi nō vult fieri. Sed vir nō vult q vxor habeat aliū virū. nec ipse debet velle habere aliam vxorem. cum in tali actu vt supra visum est ad paria iudicentur ꝛ tanq̄ pares ꝯueniāt. Si dicat ius naturale qd natura impressit aīalibus. dōm q nō oībꝰ ꝗ aliquibꝰ aīalibus brutis impssit. Sz tñ ī natura est aliquorz animaliū irratōnalium ꝛ in nostra natura plātauit. ꝛ hoc pz experimento. eo q in mr̄imonio est quidam amor singularis in q̄ nō cōicat alienꝰ. vñ naturaliter oēs vir zelat vxorē q̄tum ad hoc vt nulluz diligat p̄ter ipsum in actu illo. ꝛ omis vxor similiter zelat virum q̄tum ad hoc. vnde stante natura nunq̄ fuisset ibi cōitas etiā si cetera fuissent cōia. Siliter charitate adueniente q̄ facit oīa esse cōmunia nunq̄ facit vxorē cōem ꝓpter priuatū amorē qui dz esse. qui etiā est sacrm̄ illiꝰ amoris q̄ deus zelat aīam vt nolit eam aliquē aliū diligere. sic et aīa a deo nullo mō vult ꝓpter aliā deseri. ꝛ in hoc pz sapia dei q̄ se nobis in nobis ostēdit. ꝛ nobis ipsis ostēdit quid agere debeamꝰ in creaturis subditis. ꝑm illud Job. Interroga iumenta ꝛ docebūt te. ꝗ mens hoim obfuscata hoc nō attēdit. Cōcedendū igit q vti pluribꝰ vxoribꝰ ē ꝯtra ius nature.

16 Ad illud ꝗ qd obijcit q qñ mos erat peccatum nō erat. dōm q mos ille erat approbatus nō ab hominibꝰ tm̄ sed a deo. vt pꝰ patebit. ꝛ ideo peccatū nō erat.

17 Ad illd qd obijcit q nō erat ꝯtra p̄ceptū dōm q vocat p̄ceptum expssum exteriꝰ p vocem vel scripturā. sicut legez mosaycam.

18 Ad illud qd obijcit de cibo. dōm q nō est simile. q꜠ ibi est vsus rei inferioris. hic est vsus paris. ꝛ ideo vniꝰ. alioquin superior fit. Preterea ibi est mutuus amor. ꝛ ideo mutuꝰ zelus. ꝛ ideo singularitas.

19 Ad illud qd obijcit q est ad multiplicatōez talis actus. est etiā dōm q et si nā dictet ꝓlem esse multiplicādam. tam̄ dictat debite ꝛ ordinate. ꝛ ita q nulli fiat iniuria. ꝛ ideo magis cessandum est a generatōe ꝓlis q̄ iniuriā inferrē alicui. ꝛ ideo nec vxorem aliam duci. Item ꝛ si natura dictet querendo bonum cōmodi. nō tamen preiudicium boni honesti. ꝛ honestas consistit in rectitudine iusticie ꝛ obseruatōne fidei. sed bonum cōmodi est in fecunditate ꝓlis. hinc est q ad ꝓlem generādā non debet alia vxor adijci nisi deus dispenset.

Questio.iij. c

Vtrū deus debuerit dispensare q licitū esset hēe ꝯcubinas. Et q licet hēe plures vxores ꝛ nō debuerit dispensare vī. q꜠ cōditor nature nō facit cōtra nāz. nec cōtra ius nāe. ꝗ hēe plures vxores ꝛ plures concubinas est ꝯtra ius nāe. ꝗ ꝛc. Item nunq̄ deꝰ dispensauit q vna eēt plurīū virorum. ꝗ cū magis sufficiat vna mulier pluribꝰ viris q̄ ecōuerso. nō debuit dispensare q vnꝰ vir esset plurīū. Item in institutōe matrimonij ꝛ eius cōfirmatiōne dicit q erūt duo in carne vna. ꝛ Math. xix. sup illud adherebit vxori. Glo. nō vxoribus. ꝗ si deus cōtra suā institutōez nō debuit facere. videt ꝛc. Item dispensatio recta dz esse ꝓpter maius bonū. ꝗ cum vnus habet duas. hic non saluat bonū fidei. q꜠ cogscit aliam vxorē. cū tñ mlier nō cogscat aliū virū. Nec etiā bonū sacri. q꜠ xp̄s vnicam hz ecclaz spōsam nō ples. ꝗ vī q male sit dispensatū. Itē si oīs dispensatō dz eē ꝓpter aliquā cām. q̄ro q̄ sit illa. Si mltiplicatio ꝓlis ad cultuz dei. cum ista cū oī tpe stet. q꜠ cultꝰ dei ē mltiplicandꝰ. ꝗ in oīni tpe dz ista dispēsa' stare. Itē vī q ista dispēsa' sē q

tenderit ad solos patres. quia Deut. xvij. dī. non habebit vxores plurimas q̄ alliciāt animū eius. hoc dī de rege. g̃ multo forti⁹ aliis ē istud ꝓhibitū. Cōtra. q dispēsatū fuerit videt. qꝛ abrahā simł cū vxore habuit cōcubinā. et tn̄ nō repꝛehendit. imo dn̄s approbauit cū dixit de ysmaele. q ipm faceret crescere. g̃ cum hoc nō liceret p naturam. dispēsatū est ergo cum eo.

Item iacob habuit duas vxores et duas cōcubinas. et constat q hoc placuit deo. qꝛ semē qd ex omnibus accepit est approbatū. g̃ cū eo fuit dispensatū

Item dauid habuit plures vxores et cōcubinas ꝛ tn̄ nō repꝛehendit. g̃ dispensatū ē cū regib⁹. Item helchana habuit plures vxores. ꝛ tn̄ nō repꝛehendit. g̃ videt q cū oībus sit dispensatū. Itē lex supponit tanq̄ licitū Deut. xxj. si habuerit hō duas vxores. vnā dilectā et alterā odiosā. nec hoc nō redarguit. g̃ oībus erat licitū. g̃ cuꝫ omnib⁹ dispensatum. Querit igit quō et qn̄ sit dispēsatū. ꝛ vbi expssum. ꝛ quare tūc et nō mō. et q̄tū se extendat. (20) Rn̄. dō. q ad dispensationē ad hoc q debite fiat. et cōueniēt hō ea vtatur. ista q̄tuor sunt cōcurrentia. ſ. ꝫ necessitas. cōgruitas. vtilitas. ꝛ honestas. ꝛ ista q̄tuor sunt hic. Primū quidē cōgruū fuit illud tp̄s dispēsatōni. qꝛ tp̄s fuit figure. et qꝛ xp̄s generare debebat liberos et filios p baptismū. et in ecclia catholica. ꝛ i hereticis diuerticul. iō in figura debuit p̄cedere matrimoniū sine generatio ex libera et ex ancilla. Et rursus qꝛ inter illos q̄ ab hereticis baptizant q̄dā heresim secunt. quidā ad ecclesiā reuertūt. iō vtriusq; figura p̄cessit. Primi in ysmahele de q̄ dictū ē Geñ. xxj. eice ancillā et filiuꝫ eius. Scdi in ancillis iacob q̄rū filij sunt int liberos cōputati. Hoc hī ab Aug. in li. de baptismo. Fuit g̃ tp̄is cōgruitas. Fuit etiaꝫ necessitas. qꝛ pauci erāt deū colentes. ꝛ vt cultus diuinus nō periret necesse fuit vt filios multiplicarēt. et cōtigit q vxores steriles hērent. iō necessitatē habuerunt tūc plures hēre. Fuit etiā vtilitas. qꝛ filij erudiebant a parentibus. et mores patrum seruabāt. et ideo q̄nto plures. tanto cultus dei erat celebrior. et ideo erat tūc vtile multos ꝓcreare. Fuit etiā honestas. q̄a nō affectu libidinoso ꝟ casto. nō affectu adulterij ꝟꝫ mariti etiā cōcubinas cognoscebāt. In cui⁹ rei testimoniū de abrahā dī. q nō ipse accepit ancillā ꝟ vxori obediuit. et cum ea debitū ei reddit. et affectu viri cognouit. et iō dī Geñ. xvj. q sara dedit agar in vxorem abrahā. nō qꝛ fuerit vxor. qꝛ postmodū fuit eiecta. ꝟ vt significet q eo affectu eā cognouit q̄ et vxorem. Vn̄ Aug. xvj. de ciui. dei. vir femīs viriliē vtentem. vxore tpant. ācilla obtpant. nulla intpant. Ex hoc pꝫ q hec dispēsatio nō se extendit ad tp̄s nature institute nec grē. qꝛ in nā instituta non erat tēpus figure. nec necessitas sterilitatis. Similr in tēpe grē cessauerūt figure. et oēs vocant ad xp̄i culturam. et multiplicatū est genus humanum valde. Rōne vtilitatis nō se extēdit ad tp̄s abrahe. quia eni nō multiplicabant ad cultū sed ad maluꝫ. quia imitatores erant paternoꝝ scelerū. et ideo deleti sunt cū terra. Rōne vero honestatis ad illos solos se extendit qui vxoribus et cōcubinis tpanter et ad cultū dei multiplicandū sciebant ꝛ volebāt vti. aliter eis dispensatio nō valebat. Ista autē dispensatio facta ē diuina inspiratione in patriarchis et rege dauid. qn̄ vtriusq; de semine facta ē repromissio. et qꝛ ista erant capita et imitandi erant tanq̄ scti. intellexerūt recte dispensationē hanc ad oēs extendi q̄ erant imitatores eoꝝ in castitate. et mos fuit ex hoc introductus durans vsq; ad xp̄i aduentū. Sed tūc cessauit congruitas ꝛ necessitas vt visum ē. Vn̄ omnib⁹ quib⁹ licuit. licuit solū ex dispensatione q̄ fuit p inspirationē. et hoc dī extra de diuor. in quadā decretali Innocētij. vbi dī q nunq̄ licuit alicui nisi diuina inspiratione.

(21) Ad illud qd obī q deus nō facit ꝯ ius nature. dōm ē q non pōt ꝯ ius nature qd ordinat in ipm. ꝟ ptra ius nature qd ordinat ad ꝓximū pōt. nō tn̄ facit contra sed supra. quia ratio recta sic dictat hoc non esse faciendū. vt cū dicit in eius opposito deo esse obediendum.

(22) Ad illud qd obī q vna sit pluriū. dōm q si vna sit pluriū nulla esset vtilitas. quia vnus pōt fecundare plures ꝟ nō vna a plurib⁹. Essꝫ etiā dānū. quia defectus trāquillitatis. nō eni pōt cū pace vn⁹ duob⁹ dn̄is seruire. sicut vnus dn̄s duob⁹ seruis imperare. ꝛ vir caput ē et dn̄atur mulieri. Deesset etiā bonū sacri. quia vna aīa nō duob⁹ viris. sed xp̄s multis copulat aīabus. Et amplius esset incertitudo ꝓlis et cōfusio hereditatis.

(23) Ad illud qd obī q de⁹ instituit q duo. dōm q verū est tpe legis nāe et tpe gratie. Sed ex causa tpe legis debuit dispensare. nec facit cōtra suā institutionē ipse qui rē instituit. cū ꝓ loco ꝛ tpe dispensat.

(24) Ad illud qd obī q dispensatio debet esse ꝓpter maius bonū. dōm q bonū ꝓlis adeo necessariū est vt ꝓpter ipm vellet de⁹ in aliquo detrahi bono fidei et sacri. nō tn̄ oīno. quia tunc aliqui fidē seruabāt. ꝛ ratio sigtionis ibi manebat.

(25) Ad illud qd obī q multiplicatio ꝓlis nō est causa. dōm q imo. quia cultus dei crescebat tūc nō p ꝓcationē sed p successionē. quia illis tm̄ fuit lex tradita. et iō tunc erat oportunū.

(26) Ad illud qd querit ad q̄s se extendebat. dōm q rōne inspirationis tm̄ ad patres. ꝟ rōne honeste imitatōis et moris deriuatum ē ad posteros q̄ vxorib⁹ vtiliter vti sciebāt. Qd ꝟ obī q regibus erat ꝓhibitū. dō. q nō fuit ꝓhibitū ne hērent plures. ꝟ vt nō hērent plurimas. nō dī etiā illud simplr. ꝟ cū determinatōne. que alliciant animū ꝛ tales erant alienigene.

Consequēter q̄tū ad scdm articulū q̄rit de cōtinentia virginali. et circa hoc tria q̄runt. Primo querit de ipsa v̄ginitate q̄ntū ad gen⁹ suū. Scdo de ꝯpatione cōtinentie v̄ginalis ad mr̄imoniuꝫ siue cōiugiū. Tercio de v̄ginitate p cōpatōnē ad p̄miū.

Questio .j.

Utrū virginitas sit virtus. Et q sic videt p diffinitionē virtutis. qꝛ virtus ē bona q̄litas mētis ꝛc. Et p diffinitionē p̄hi illud idē. Itē hoc ondit per diffinitionē virginitatis quā ponit Aug. dicēs. Virginitas in carne corporali incorruptōnis ꝑpetue est meditatio. Sed meditari incorruptionē ꝑpetuā hoc est maxime arduū et difficile. et tale ē virtutis gen⁹.

Itē hoc iterū videt rōne. qꝛ abstinere a coitu illicito est virtutis. ꝟ difficilius ē ab omi coitu abstinē q̄ ab illicito. ꝟ si illud est virtutis. multo forti⁹ istud.

Itē in virginitate meremur nō tm̄ aureā ꝟ etiaꝫ aureolā. ꝟ omne meritū consistit mediante virtute. vel dono. vel btitudine. ꝟ ꝛc. Contra. oīs virtus q̄ nō est in fine in medio cōsistit. Sed virginitas cōsistit in extremo. quia oīno abstinet. ꝟ ꝛc. Item actus oīs virtutis est in p̄cepto. quia sunt necessario ad salutē. Sed actus v̄ginitat⁹ nō est in p̄cepto. ergo virginitas nō est virtus. Itē nulla virtute

qui s male vtitur. vt pz. sed virginitate cõtingit male vti. vt pz de fatuis virginib⁹ Math. xxv. Item oẽs virtutes sunt cõnexe. vnde qui hz vnã, hz oẽs. s hoc nõ ẽ de virginitate. g &c. Itẽ nulla virtus expellitur vel amittit nisi p viciũ & pctm̃. s virginitas pditur sine pctõ in hijs q violenter corrũpunt. g &c. Si tu dicas de hijs q ñ amittũt. obĩ de hijs q trãseũt de cõtinentia virginali ad cõiugalẽ q virginitatẽ pdunt sine culpa. Itẽ ois virtus pdita recupat per pniam. qz ex grã in q est ois virtus. Sz virginitas pdita nunq̃ recuperat. g &c. R°. dõm q cõtinẽtia

27 virginal' siue virginitas tria dicit. Pmũ est abstinẽtia ab oi coitu illicito. Scdm ẽ cõtinẽtia ab oi coitu licito. Terciũ ẽ integritas mẽtis & carnis. Quantũ ad pmũ dicit habitũ. qñtũ ad scdm dicit virtutis statum. qñtũ ad terciũ dicit decorẽ. vñ virginitas ẽ habitus cõtinẽtie pfectus & decorus. Cocedende igit sũt rõnes pbantes virginitatẽ virtutez esse sm illud q noiat habitũ. Que vo obijciunt in ptrariũ oia pcedunt rõne status vel decoris. & qntũ ad hũc statũ ad extremũ tendit. Rõne etiã status non est in pcepto. rõne cui⁹ status põt pdi p descensũ ad inferiorẽ statum rõne cui⁹ status nõ ẽ alijs cõnexa. Rõne vo decoris cõtingit q pdat hoie inuito. Contingit etiam supbe & male vti. Cõtingit etiã vt amissa ñ possit recuperari. Qñtũ vo ad illud qd est ibi habit⁹ substrati. oẽs conditiones virtutũ in ea repiunt. & sic pstẽt oia p̃ter pmũ qd obijcit de medietate. qz ita silr pos-

28 set opponi de cõtinẽtia viduali. Et pterea dõm q qñ dĩ q virtus psistit in medio. hoc nõ ẽ intelligendũ respectu obiecti. qz sic nullus esset castus nisi cognosceret medietatẽ oim mulierũ de mũdo. qz illud est mediũ inter aliquã & nullã. Sz istud intelligit vt sic mediũ teneat. vt virt⁹ sit mediũ circa delectationes & tristicias. nã q oino nihil sentit de passionibus carnis hic insensibilis iudicat. et hoc hz p nãm. qui vero oino eis cõsentit hic luxuriosus ẽ. q vero excitatur sed tñ nõ psentit talis virtuosus ẽ. & hoc oino dene est in virginib⁹. qz aliq mõ caro excitat q̃uis non ita sicut in corruptis. hoc aũt intelligit loquẽdo sm virtutes politicas & nãm lapsã. nã p supabundantẽ grãm põt eẽ q nõ sentiat. & tñ virtutẽ habeat vt pz in xpo & eius matre dulcissima.

Questio. ij. e

De cõparatione ptinentie virginalis ad mrimoniũ siue cõiugiũ. & q virginitas sit melior et pfectior videtur. qz virtus cõsistit circa difficile & arduũ. g circa maius arduũ maior virtus. s magis arduũ est oino abstinere a coitu q̃ aliqñ tm̃. ergo maioris virtutis. Itẽ opa pfectionis sunt in consilio. impfectionis vero in indulgentia. Sz virginitas ẽ in cõsilio. matrimoniũ in indulgẽtia. g &c. Itẽ cui debet fruct⁹ maior illud ẽ maioris virtutis. s cõtinẽtie virginali debet fruct⁹ cẽtesimus sicut dĩ Math. xiij. in glo. cõiugali. xxx. g &c. Itẽ qd silius ẽ statui glie. ẽ pfecti⁹. Sz cõtinẽtia virginalis ẽ silior statui glorie. qz ibi est incorruptio. ibi nõ nubunt. Vñ Hiero. dicit q angelis est cognata virginitas. g &c. Contra. Aug⁹. de bono cõiugali nõ est impar meritũ in iohãne q nullas expertus ẽ nuptias. & in abrahã q filios generauit. Itẽ Aug. de bono viduali. In cõtinẽtia cõiugali bene vtit hõ malo. q pcupiscentiã restringit in connubio. Sz laboriosius est bene vti malo q̃ bene vti bono. g &c. Itẽ rõne videt. Si optimũ in illo genere ptelius est optimo. & hoc illo simpliciť melius. Sz optima fecũditas melior est oi integritate. vnde melius ẽ in btã virgine q ẽ mater q̃ q virgo. g simplr fecunditas melior virginitate. Sed fecũditas est in cõiugio. g &c. Itẽ qd ad plura valet & magis facit ad pfectionẽ glorie illud ẽ melius. s cõtinẽtia coniugalis nõ tm̃ pdest cõtinentib⁹ s etiã filijs generatis. facit etiã ad pfectionẽ numeri electoz. Sz virginalis sibi soli pdest & pfectionẽ electoz nõ accelerat g &c. Itẽ terra sterilis ẽ iuste maledicẽda. s virginitas facit ventrẽ sterilẽ. g merito ẽ maledicẽda. nõ ergo melior. Itẽ si hõ stetisset nõ minus pfectas habuisset virtutes. Sed tũc nõ esset virginitas s tm̃ cõtinentia cõiugalis. g ptinẽtia cõiugalis ẽ cõtinentia pfectissima. g virginitas nõ supexcellit. imo excedi-

29 tur. R°. dõm q sicut tactũ est in virginitate est tria psiderare. scz habitũ. statũ. & decorẽ integritatis. Si loqmur qñtũ ad hitũ. sic se hñt vt excedentia & excessa. qz ex maiori virtute põt cõtinere etiã cõiugata q̃ virgo. & ecõuerso. Si aũt loqmur qñtũ ad decorẽ. sic sp vginitas pfert ptinẽtie piugali. qz ibi est corruptio feda. hic aũt est incorruptio sctã. Si aũt qñtũ ad statũ. tũc est loqui dupl'r. aut sm idẽ tps. aut sm diuersa. Si sm idem. dupl'r. Aut sm tps legis. aut sm tps gratie. Si sm tps legis. status cõtinentie coniugalis oino pfertur. & status virginitatis phibetur. & sterilis maledicit & in cõtumelia habet. Si sm statũ gratie vbi nõ requirit fecunditas ventris. s sctitas & incorruptio & puritas mẽtis. virginitas pfert continentie cõiugali. Si aũt sm diuersa tpa loquimur. vtpote si cõtinentie statũ psideremus in tpe legis. & virginitatis in tpe grẽ. sic vnusquisqz in suo optim⁹. Sic status statui nõ pfertur. nec meritũ merito. dũ tñ sit charitas eqlis. Et hoc ẽ qd dicit Aug. q celibatus iohãnis nõ pfert cõiugio abrahe. Rõnes igitur pbantes q cõtinẽtia virginalis ẽ dignior. pcedunt rõe statuũ relatoz ad tps grẽ. vel rõne decoris vgini-

30 tatis. Ad illud qd obĩ in Jnũ de auctẽ Aug. dõm q loquitur sm status diuersos scz legis et gratie.

31 Ad illud qd obĩ q laboriosius est &c. dõm q verũ est ceteris pibus. s licet actiua sit laboriosior. nõ tñ

32 melior. quia alia purior. Ad illud qd obĩ q optima fecunditas ẽ melior &c. dõm q hoc verum esset si fecunditas illa esset p actum cõiugalẽ. sed nõ fuit ideo nihil ad cõiugiũ ex hoc. imo magis ad cõmen-

33 dationẽ virginitatis. Ad illud qd obĩ. qd valet ad plura est melius. dõm q hoc est verũ si eque intense valeat. Sed aliqd intense valet ad vnũ quod

34 p valet remisse valẽti ad plura. Ad illud qd obĩ q terra sterilis ẽ maledicẽda. dõm q verũ ẽ si sterilis ẽ a fructu quẽ tpe illo debet pducere. Sed tpe gratie nõ querit fruct⁹ ventris s mẽtis. nõ corporalis s spi-

35 ritualis. Qd vltimo obĩ. loquit de habitu. et hoc verũ est. de statu aũt nõ est verũ. aliquẽ eñi statũ paciẽtie & tpantie cõtingit hĩe nobiliorẽ & fortiorẽ post lapsum.

Questio. iij. f

De vginitate p ppatõnẽ ad pmiũ. & dĩ cõit q pmiũ vginitatis ẽ aureola. & h pbat p figurã Exo. xxv. vbi p ceptũ ẽ fieri supra magnã coronã. aliã paruã coronulã. & sm hãc figurã duplex ẽ pmiũ. vt dicũt mgri. Sbale & hoc dĩ aurea. ad silitudinẽ magne corone. Et accidentale hoc dĩ aureola ad silitudinẽ pue. Si ergo coronari debz illa corona gĩa decora. & maxime

ꝑi ſponſa. ⁊ talis eſt vigo. ꝗ ⁊c. Itē hoc oñditur per ſcripturā Apoc. xij. mulier amicta ſole. ⁊ in capite eius corona. xij. ſtellarū. ſi hoc de btā virgine recte exponit̃. ſicut xp̄s vincentib⁹ cōicat thronū. ſic beata virgo pfecte cōtinētibus coronā. ſic ⁊c. Itē corona debet̃ certanti. Sꝫ maxia pugna ē in carne. ergo ꝗ ipſam pfecte vincit ⁊ notabilr̃. dꝫ notabilit̃ coronari. Sꝫ pfecte vincūt ꝟgines. ꝗ ſunt notabilr̃ coronandi. ꝗ aliquā coronā habebūt quā nō hēbunt coniugati. Sꝫ ꝯ. omē meritū charitatis ē. ꝗ et p̄miū. ꝗ ſi charitas oēs ꝟtutes mouet. ⁊ oibus cōicat meritū ꝗ et p̄miū. ꝗ nullū p̄miū reddendū ē virginitati magis ꝙ alij virtuti. Si dicas ꝙ verū eſt de p̄mio ſſbali. Contra. nullū premiū debet̃ ei ꝗ caret charitate. nec ſſbale nec accidētale. ꝗ omē p̄miū debet̃ charitati.

Itē ſi virginitati debet̃ aliqḋ p̄miū ſupadditum. aut hoc ē rōne difficultatis. aut rōne pfectionis. Si difficultatis. ꝯ difficili⁹ eſt ſuā voluntatē oino abnegare ⁊ ꝓ xp̄o mēdicare ꝙ cōtinentiā ſeruare. ꝗ multo fortius tali actu debet̃ aureola. Si rōne pfectōis. ꝯ multo pfectius ē diligere inimicos. ꝗ ⁊c. Itē ſi virginitati debet̃ p̄miū ſpāle. aut ꝗ rōne incorruptionis carnis aut mētis. Si carnis. ꝗ violent̃ corrupta nō habēt aureolā. cui⁹ ꝯtrariū hꝫ ꝑ verbū lucie. ſi inuitā me violaueris caſtitas mī duplicabit̃ ad coronā. Si ſm incorruptionē mētis. aut qꝛ nunꝗ̄ corrupta. aut qꝛ repata. Si qꝛ nunꝗ̄ corrupta. tunc ꝗ pauciſſimis debet̃ aureola. ⁊ etiā non bto iohi qꝛ voluit nubere ſicut dr̄. ⁊ tn̄ ei⁹ virginitas multū cōmēdat̃. Si quia reparata. ꝗ qn̄tūcūqꝫ fuit luxuriat⁹. dūmō perfecte penitea; hēbit aureolā. Si ſꝫ vtrūqꝫ redit adhuc maius incōueniens. qꝛ nullus aut paucis aureola debet̃

Itē cū virginitati debeat̃ fruct⁹ centeſim⁹. ⁊ ꝯſtat ꝙ hoc nō eſt p̄miū ſſbale ſꝫ accidētale. videt̃ ꝗ ꝙ idē ſit aureola qḋ fruct⁹. ꝯ cū fruct⁹ cōueniat ſtatui virginali. q̄re nō aureola. q̄re ꝗ d̄ūa. Rn̄. dōm ꝙ triplex p̄miū legim⁹ in ſcptura. ſcꝫ p̄miū auree. p̄mium qḋ eſt fruct⁹. et p̄miū aureole. diſtinguit̃ aūt a diuerſis hoc diuerſimode. Dicunt eñ q̄dā ꝙ p̄miū auree debet̃ radici charitatis. p̄miū fruct⁹ debet̃ rōne refrenationis ꝓnitat⁹. ſꝫ aureola rōe incorruptōis. Quia eñ charitas influit in oēs virtutes. iō aurea oi ꝟtuti ⁊ actui debet̃. Et qm̄ vis concupiſcibilis q̄tū ad generationē eſt corrupta ⁊ infecta. iō in ipſa viget ꝓnitas. iō ſoli cōtinētie q̄ illā refrenat p̄miū fruct⁹ debetur. Quia ꝟo incorruptio attendit̃ q̄ntū ad fidē ꝯ fermentū erroris ⁊ falſitatis. ⁊ q̄tū ad carnem ꝯ voluptatē. ⁊ q̄tū ad cōſtantiā vſqꝫ ad mortē. iō tribus actibus debet̃ aureola. ſcꝫ p̄dicationi. ꝯtinētie virginali. ⁊ ipſi martirio. Vñ ſm hos aurea eſt gaudiū de deo. fruct⁹ de ꝓnitatis reſtrictōe. ſꝫ aureola gaudiū de incorruptōe. Sꝫ hec poſitio nō videt̃ cōueniens. qm̄ incorruptio nō tm̄ eſt in hijs q̄bus debet̃ aureola. ſꝫ etiā in iuſticia q̄ eſt ꝑpetua ⁊ imortalis. ⁊ in charitate q̄ nunꝗ̄ excidit. ⁊ iō modus iſte ſumēdi nō videtur ꝯueniēs. Alit̃ dicunt alij ꝙ p̄miū auree debet̃ ipſi radici charitatis. ſꝫ fruct⁹ rōne difficultatis. ⁊ aureola rōne pfectōis. vñ qꝛ difficultas maxia ē in cōtinendo oino. imo quoddā martyriū. ⁊ ſuſtinendo terribilia q̄ mortē inducūt. iō fruct⁹ debet̃ martirib⁹ ⁊ cōtinentib⁹. pfectio ꝟo maxia eſt in actib⁹ tribus ipſi⁹ aie. ſcꝫ rōnalis. cōcupiſcibilis. ⁊ iraſcibilis. Et hꝫ duplr̃. per cōuerſionē ad deū. ⁊ ita debet̃ eis pfectio auree. Et per ꝯpationē ad bonū inferius. ⁊ ita debetur aureola. q̄ eſt diminitiuū. qꝛ eſt remuneratio in bono creato. ⁊ ſm actū perfectū triplicis potentie aſſignat̃ vel reddit̃ aureola. Nā perfectiſſim⁹ actus rōnalis per cōpationē ad inferius ē veritatē fidei p̄dicare. cōcupiſcibilis carnē oino a coitu refrenare. iraſcibilis mortē ſuſtinē. ⁊ iō trib⁹ debet̃ aureola triplex. Sꝫ adhuc poſitio iſta n̄ videt̃ oino ꝯueniēs. qꝛ rōe pfectionis oia relinq̄re. ⁊ ſeipm̄ abnegare. ſicut p̄dicare ⁊ oino cōtinere nō videt̃ ꝙ ſm pfectionem vel rōne pfectionis ꝟginitati debeat̃ aureola. Aliter igit̃ dōm ꝙ ſicut dictū eſt ꝯ ꝙ in ꝟginitate tria conſiderant̃. ſcꝫ habit⁹. ſtat⁹. ⁊ decor. habitui rn̄det aurea. ſtatui fructus. ſꝫ decori integritatis aureola. Et ꝙ habitui aurea hoc nō eſt dubiū. Qꝛ ꝟo ſtatui fructus hoc pꝫ ſic. qꝛ fruct⁹ maior ⁊ minor quem ponit dñs in euāgelio attendit̃ ſm nobilitatē terre. ſic fructus maior et minor ſm ſtatū. Eſto eñ ꝙ tres in tribus ſtatib⁹ cōtineāt ſm ꝙ melius pñt. adhuc excedit cōtinētia vidualis ꝯiugalē. ⁊ virginalis vidualē. Vñ qꝛ in cōtinentia maxie ſtat⁹ diuerſi ꝯſiderant̃ et ſm illā diſtinguunt̃. iō ſoli ꝯtinentie p̄miū fructus aptatur. nō quin ⁊ alijs poſſit aptari. ſi eſt diuerſos ſtatus aſſignare. Qꝛ aūt aureola rn̄deat alicui decori exteriori pꝫ. qꝛ aureole aſſignant̃ hijs actibus qui ꝯſiderant aliq̄d extrinſecū. vtputa qḋ ē infra. vt corpus. vel qḋ eſt iuxta vt ꝓxim⁹ quē cōuertit. ⁊ ad patriā ꝑ bonā doctrinā ducit. Vñ decor quidā erit doctoribus de cōuerſis ꝑ ipſos. ⁊ quidā etiam decor et gaudiū erit martirib⁹ in corpore q̄ ſe ꝓ xp̄o paſſionibus expoſuerūt. quidā decor virginib⁹ in corpore qḋ ꝓ xp̄o incorruptū ſeruauerunt. ⁊ ille decor vel gaudium de illo decore aureola recte dr̄. Credo tn̄ meli⁹ ꝙ ille decor aureola dicat̃ ꝙ̄ gaudiū. qꝛ oēs gaudebunt de decore. nō tn̄ oēs hēbunt aureolā. Sꝫ vt totum vnū dicāt. meli⁹ ē dicere ꝙ vtrūqꝫ ſcꝫ decor cū gaudio ⁊ gaudiū cū decore. Hijs viſis patēt obiecta.

37 Qḋ eñ obi ꝙ debet̃ radici charitatis omē meritū dōm ꝙ verū eſt de p̄mio ſſbali. de accidētali nō ē verū ꝑ et ꝑ ſe. ſꝫ nō ſine illo. Vñ eſt cā ſine q̄ non. Silr̃ pꝫ q̄re ꝟginitati debet̃ aureola. nō rōne pfectōis. ſꝫ rōe decoris. Rōne pfectōis ſtat⁹ debet̃ fruct⁹ centeſim⁹. ſꝫ rōne decoris aureola.

38 Ad illud qḋ q̄rit̃ rōne cuius incorruptōis debeat̃ aureola. triplex eſt ad hoc opinio. Quidā eñ dicūt ꝙ cū meritū ꝯſiſtat in aia. ꝙ incorruptioni mētis debeat̃ aureola. Silr̃ pfecte voluntati ſuſtinēdi mortē ꝓ xp̄o. ⁊ hoc cōfirmant ꝑ illḋ qḋ dr̄ de beato martino. o beata aia. quā ⁊ ſi gladius pſecutoris nō abſtulit. palmā tn̄ martirij non amiſit. Sed iſta poſitio nō videt̃ cōueniens. qꝛ q̄ntūcunqꝫ velit aliq̄s p̄dicare niſi exeatur in opus nō credo ꝙ habeat aureolā. Vñ illud bti martini de p̄mio eſſentiali intelligendū ē. qꝛ equalis fuit martiribus ꝓpter magnitudinē charitatis. Alia opinio ē ꝙ debet̃ actui exteriori. Vñ ſi aliq̄s n̄ martirizet̃ actu. nō habebit aureolā. Silr̃ ſi auferat̃ virginitas violenter ꝑdit̃ aureola. Vñ leo papa dicit ꝙ corrupte ꝑ violentiā ſe nō audent ſacris virginib⁹ cōparare. nec etiā annulo deſpouſantur. ⁊ ſm hos q̄ntūcunqꝫ hō p̄dicet. reportat p̄miū ſed nō aureolā niſi aliquē cōuertat. Sed durū ē dicere ꝙ ſi violet̃ oino ꝑ violentiā ꝙ aliq̄d ibi ꝑdat. dū null⁹ conſenſus interueniat. nulla culpa. Et iō tercio mō dōꝫ ꝙ aureola debetur actui interiori ꝑ cōpationē ad decorē exteriorem. ⁊ exteriori relato ad interius. Vñ ſi virgo vellt

corrũpi τ nõ corrũpaṫ. τ post peniteaṫ. quia saluatã est incorruptio in carne. iõ aureolã habebit. Itẽ si nolit corrũpi τ corrũpaṫ. corruptis illa nõ est iudicanda corruptio decoris virtutis. τ idõ manet decor integer. q2 decoratio virtutis ab interiori ꝓcedit. et hoc est qð dr̃ in lr̃a. nõ põt corrumpi caro nisi prius mens corrũpaṫ scʒ corruptiõe q̃ obuiet virginitati. Vñ qð dr̃ ꝙ se nõ audeãt sacris ɣginib⁹ cõpare. h̃ ẽ ꝓpter piculũ. q2 fortassis in actu illo consenserũt. vñ semꝑ est eis timẽdũ. Ex hꝭ põt patere qñ ɣginitas amittaṫ. Cũ eñ ad ꝑfectã virginitatẽ duo cõcurrãt scʒ incorruptio mentis τ incorruptio carnis. incorruptio mẽtis est sicut formale τ cõplementũ. incorruptio carnis ẽ sicut mãle. Si ergo vtrũqʒ ꝑeat. totũ ꝑditũ est τ nunq̃ recuparí põt. Si autẽ amittaṫ incorruptio carnis salua incorruptione mẽtis. manet qð formale τ cõpletiuũ ẽ virginitatis. ideo meritũ τ ꝓmiũ. q̃uis etiã illð qð mãle erat sit ꝑditũ. vñ ꝑdita est ꝑm q̃d. tñ manet simpl'r. ꝑdita ẽ in ꝯspectu hoĩm nõ in cõspectu dei. τ hoc ẽ qð dicit Amb. τ habeṫ in lr̃a. Si aũt perdaṫ incorruptio mẽtis salua incorruptione carnis. tunc perdiṫ qð formale ẽ τ manet qð est mãle. τ q2 illa redit ad suũ ꝓpositũ. τ hʒ mãle substratũ. redeunte virginitate virgo iudicãda est. licet nõ in tanta gl̃ia. in q̃ta esset si nunq̃ cõsensisset. τ h̃ sentire videṫ esse magis pium.

Consequẽter q̃tũ ad terciũ articulũ queriṫ de repudio. τ circa hoc tria q̃runṫ. Primo q̃ritur vtrũ licitũ fuerit vxorẽ repudiare. Scdõ vtrũ debuerit ꝑmitti. Tercio q̃riṫ de ipsius repudiate reconciliatione.

Questio. j. g

Vtrũ fuerit licitũ vxorẽ repudiare ondiṫ sic. Lex moysi illicita puniebat. qð g̃ nõ puniebaṫ in lege. tpe legis erat licitum. s; repudiatio nõ puniebaṫ. ergo τc. Item licitũ est qð nulla lege ꝓhibeṫ. s; iudei non erãt astricti alij legi q̃ sibi a deo date. g̃ licitum erat omne qð in lege illa nõ ꝓhibebaṫ. s; repudiũ nõ ꝓhibebaṫ in illa. g̃ τc. Itẽ licitũ est oĩe qð diuina inspiratione mandaṫ. Sʒ moyses diuina inspiratõe afflatus dedit legẽ in deuṫ. in c̃. xxiiij. ca. ꝓcipit libellum repudij dari. g̃ videṫ ꝙ sit licitũ. Itẽ licitum est qð fit rõnabili causa. Sʒ rõnabil' causa ẽ vt odiosa societas sepetur. maxĩe qñ surgit ex causa exteri⁹ mouente. g̃ si vir ꝓpter deformitatẽ hẽbat vxorẽ exosam. videṫ τc. Itẽ lex matrimonij ꝑfectior est in noua q̃ʒ in veteri. Sed in noua licitũ est ab vxore separari aliq̃ de causa. vꝫputa causa fornicatõis. g̃ videtur ꝙ in lege veteri licuit aliq̃ de causa fieri repudiũ.

Contra. nihil est licitũ qð est ꝯ diuinã institutionem. sed diuortium est cõtra diuinã institutionẽ. q2 deus cõiunxit masculũ τ feminã. g̃ τc. Itẽ nihil est licitũ qð est ꝯ ius nature. Sʒ nãe ius dictat vt nõ faciat alij qð sibi ñ vult fieri. g̃ cũ vir nollet repudiari ab vxore. nõ debet repudiare eã. Itẽ nihil licet in q̃ est pctm̃. s; in diuortio est pctm̃. q2 dicit Chrys. ꝙ qui ꝑm legẽ dimittit q̃tuor cõmittit iniq̃tates. q̃a apud deũ est homicida τc. Itẽ maior est vnio viri et vxoris q̃ patris τ filij. q2 dr̃. ij. Gen̄. relinquet hõ patrẽ τ matrẽ τc. Sed nulli licet repudiare patrem. g̃ τc. Itẽ auctẽ dñi Math. xix. nõ licet vxorem dimittere excepta causa fornicatõis. s; ꝓpter illam nõ erat diuortiũ. imo mulier lapidabaṫ. nec alia cã fuit g̃ nunq̃ fuit licitũ. R°. dicẽm ꝙ ꝑm qð dicit dñs repudium vxoris nun q̃ licitũ fuit vt sine culpa fieret. fuit tñ licitũ vt fieret sine pena. Vñ aliq̃d licere aliqui hoc ẽ dupliri de cã. Aut q2 nõ obuiat iuris rectitudo. τ sic ñ fuit repudiũ licitũ. Aut q2 nõ obuiat iuris punitio. τ hoc mõ licuit vxorẽ repudiare. q2 tunc nõ obuiauit iuris punitio. Ex hoc igiṫ pʒ qð obijcit ꝙ ñ puniebat lex moysi nec ꝓhibebat. q2 nõ decreuerat punire. tñ nihilomin⁹ lex nãe τ dictamẽ rõis ꝯtrariũ dicebat. Ad illud qð obĩ ꝙ moyses mãdat. dr̃ ꝙ moyses aliq̃d ꝓhibuit ĩ repudio. aliq̃d mãdauit. aliq̃d ꝑmisit. Prohibuit vxorem dimittẽ sine cã. Permisit vxorẽ dimittere ex cã feditatis. τ ꝓcepto libellum dari. τ in datione libelli nõ erat pctm̃ s; in dimissione. Ad illud qð obĩ de causa rõnabili. dr̃ ꝙ vir τ vxor indiuidualiṫ cõiunguṫ a deo. idõ nulla põt esse cã sepationis q̃ ad vinculũ. s; q̃ ad debitũ põt ẽẽ causa defectus fidei. q2 vnus nõ seruat alteri fidem. τ q2 ista tũc nõ fuit cã. idõ nulla fuit rõnalis causa. Vltimũ idõ pʒ vt patebit. ĩ. q2 fornicatio põt ẽẽ rõ q̃re vxor ñ possit viro debitũ reddẽ. vt i q̃ peccat q̃s. in h̃ τ torqueaṫ. τ illa rõ tũc fuit. nec alia põt ẽẽ. τ idõ τc.

Questio. ij. h

Vtrũ repudiare vxorẽ debuerit ꝑmitti Et ꝙ non videtur. q2 qui nõ ꝓhibet malũ cũ possit hẽ ꝓ consentiente. s; legislator potuit ꝓhibere τ non ꝓhibuit repudiũ. g̃ cõsensit. s; cõsentiens malo peccat. ergo τc. Itẽ nõ sunt faciẽda mala vt veniant bona. g̃ nec ꝑmittẽda mala ne veniãt maiora mala. g̃ nec debuit repudiũ ꝑmittere ꝓpter vitandũ homicidiũ. Itẽ vir τ vxor pares sunt q̃tũ ad legem thori. Sed sicut vir põt occidere vxorẽ. ita vxor odiens virũ põt machinari in mortẽ eius. g̃ idẽ piculũ τ idem ius est ex vtraqʒ ꝑte. s; nõ ꝑmittebaṫ in lege vt vxor repudiaret virũ. g̃ τc. Itẽ tpe legis nature nõ legim⁹ fuisse ꝑmissum repudiũ. tpe g̃re simr legim⁹ fuisse ꝓhibitũ. q̃re ergo tpe legis scripte fuit ꝑmissũ. Si dicas sic. dominus dedit ad duriciã cordis eorũ. Contra. q2 duri erãt. iõ ad eorũ duriciã cõstringendã imposuit legislator onera grauia. g̃ si graue ẽ habitare cũ vxore exosa. cõgruebat g̃ non ꝑmitti repudiũ. Cõtra. in lege nõ debuit ꝓhiberi aliq̃d qð nõ debuit puniri. nec puniri debuit nisi ex q̃ deberent effici meliores. saltẽ in ope q̃uis nõ charitate. Sʒ si repudiũ nõ ꝑmitteret hoĩes illi qui ꝓni erant ad homicidiũ laberentur in peius. g̃ τc. Itẽ nulla sacra ita ꝑfecte fuerũt in veteri testa. sicut in nouo. g̃ nec sacrm̃ cõiugij. g̃ si perfectio in sacro cõiugij cõsistit in indiuisibilitate. nõ ergo debuit ꝑfecte in lege veteri indiuisibilitas imponi. Itẽ si tanta esset artitudo inṫ virũ τ vxorẽ ꝙ nullo mõ separi possent. cũ fornicatio tũc nõ puniretur oẽs efficerenṫ fornicarij. τ pauci aut nulli ducerent vxores. g̃ si ꝓceptũ fuit tunc semen legitimũ multiplicari. repudiũ nõ debuit ꝓhiberi. R°. dicẽm ꝙ ꝑmissio est q̃druplex. Vno mõ ꝑ priuationẽ ꝓceptionis. τ sic apl's ꝑmittit minus bonũ. q2 nõ ꝓcepit maius bonũ. sicut virginib⁹ nubere ꝑmittit. Scdõ mõ per ꝓuationẽ ꝓhibitionis. τ sic venialia dicunṫ permissa. quia nõ sunt ꝓhibita. Tercio mõ per ꝓuationẽ punitionis. τ sic repudiatio vxoris est ꝑmissa. q2 nõ puniṫ in lege. Quarto mõ per ꝓuationẽ ꝓhibitionis. τ sic oĩa mala dicunṫ a deo ꝑmissa. quia non prohibet. Prima permissio est ꝓpter boni q̃litatem. Scdã ꝓpter nostrã infirmitatẽ. Tercia ꝓpter vitanda maiora mala. Quarta ꝓpter elicienda maiora bõ

46 na. Permisit ĝ moyses. qꝛ nõ poterat ꝓhibere hoc malũ quin triplex malũ inde sequeret̃. Primũ qđẽ defectus facti. qꝛ nõ vellẽt vxores ducẽ. Scđo multiplicatio fornicatõis. Tercio homicidiũ. Ex hoc patent duo pͥma. qꝛ moyses nõ ꝑmisit nisi coact⁹ ꝓpter scꝫ maius malũ vitanduꝫ. vñ fuit ibi potius pati q̃ agere. ŝ q̃ facit malũ vt veniat bonũ peccat faciendo. lõ nõ ẽ sĩle qđ scđo obĳciebat̃.
47 Ad illud quod obĳ q̃re nõ ꝑmittit̃ mulieri. dđm q tpe legis nõ iudicabant̃ ad pia vir cũ muliere. tũ rõne cõditionis. qꝛ vir pͥncipiũ ẽ mulieris. tũ rõne p̃uaricatõis. quia mulier ẽ initiũ pctĩ. iõ dictũ ẽ ei Geñ. iĳ. sub viri potestate eris.
48 Ad illud qđ q̃rit̃ q̃re potius tpe illi⁹ legis fuit ꝑmissũ. dđꝫ q ad hoc triplex fuit rõ. Una qꝛ nõ fuit eis oĩno reuelandũ mr̃imonĳ misteriũ. qꝛ erat tp̃s vmbre. Scđa qꝛ ipsi erãt impfecti. vñ tãtũ onus noluerũt recipe. Tercia qꝛ duri ⁊ h̃ onus noluerũt portare. ⁊ occulte possent abĳcere. ⁊ ideo nõ fuit iponendũ.
49 Ad illud qđ obĳ de cõfractõe duri ac. dđm q frangẽda erat p penã q̃ nõ esset occasio maioris mali q̃lis fuisset obligatio ad talẽ insepabilitatẽ. ⁊ iõ nõ sic debuit frangi. Dõ. iĳ. i De recõciliatione. ⁊ q̃rit̃ vtrũ vxoꝛ post repudiũ debeat viro recõciliari. Et q sic videt̃. quia pctm̃ fuit vxorẽ dimittere vt ŝ oñsum ẽ. ĝ iustũ ẽ ipsã resumẽ.

Itẽ mulier repudiata si ↄ̃bit cũ alio. aut peccat aut nõ. Si nõ peccat. ĝ cũ ꝓpter nullũ pctm̃ eius fuerit repudiata. ⁊ nõ debeat infligi pena nisi ꝓpt̃ culpã. manifestũ ẽ ⁊c̃. Si peccat. ĝ manet vinculũ cũ p̃ori. ĝ adhuc ẽ vxoꝛ eius. Sꝫ dñs vult q vxoꝛ sit cũ viro. ĝ ⁊c̃. Itẽ de oĩ malo licitũ est penitẽ. ŝ pñia retractat malũ factũ. ĝ cũ repudiare vxorẽ sit malũ. ĝ licitũ est penitẽ. ĝ ⁊ retractare. ĝ ⁊ vxorẽ sibi recõciliare

Itẽ diuisa p diuortiũ põt recõciliari. ĝ et p repudiũ. Contra. Deut. xxiiii. dĩ q nõ ẽ recipiẽda post repudiũ ne peccare facias terrã. ĝ q̃ recipit facit peccare terrã. ĝ ⁊c̃. Item Iere. iĳ. vulgo dĩ si dimiserit vir vxorẽ. ⁊ illa recedẽs duxerit virũ alterũ. nũq̃d reuertet̃ ad eũ: q̃si dicat. nõ. ĝ ⁊c̃. Itẽ iste repudiando vxorẽ q̃tũ in se ẽ amisit ius in eã tanq̃ i vxorẽ. ĝ si recipit accipit qđ nõ ẽ suũ. Itẽ sñia iudicis ẜm legẽ dꝫ irretractabilr̃ obseruari. Iusta eñ sñia nõ ẽ retractanda. ŝ cũ vxoꝛ dimittebat̃ dato libello repudĳ i ↄ̃spectu ecclie fiebat p sñiaꝫ legis repudiũ. ĝ ⁊c̃.

R. dđ. q p⁹ repudiũ aliq̃d fuit licitũ ⁊ ↄ̃cessũ. vt ãbos scꝫ viꝝ ⁊ mlierẽ manẽ innuptos. vl̃ etiã añ nuptias alias inuicẽ recõciliari. Aliq̃d fuit licitũ ⁊ ꝑmissũ. vt scꝫ vir vxore repudiata aliã ducẽt vxorẽ. ñ ei fuit ꝓhibitũ hr̃e plures vxores. Aliq̃d fuit illicitũ et ꝓhibitũ. vt vicꝫ vxoꝛ repudiata viro viuẽte duceret aliuꝫ. Qꝛ eñ nũq̃ licuit vni vxori plures hr̃e viros. cũ primus vir repudiate viuat. nõ licet ei hr̃e scđm. Hoc tñ nõ fuit ꝓhibitũ directe. ŝ obliq̃ in penã ei⁹ impositũ. vt nunq̃ possit redire ad virũ p̃orẽ. qꝛ voluntarie se polluit cũ scđo. ⁊ iõ dĩ in deut̃. ⁊ iere. q polluta ⁊ cõtaminata ẽ mulier illa ꝓpter adulteriũ scꝫ qđ cõmisit cũ scđo. Cõcedendũ ẽ igit̃ q licitũ ẽ p⁹ repudiũ vxorẽ viro recõciliari nisi culpa adulterĳ interueniat. ꝓpt̃ quã puniẽdã ꝓhibet̃ ne ad virũ redeat. qꝛ tunc licite fiebat diuortiũ. vñ miro mõ licet occulto tñ vere ipsa lex iudicabat insepabile eẽ ↄ̃iugĳ sacrm̃ ⁊ hoc magis expresse tangit Iere. iĳ. Qꝛ ergo dicit lex q nõ ẽ recipienda. intelligit̃ ꝓpt̃ adulteriũ commissũ. nõ qꝛ nõ sit vxoꝛ. ŝ qꝛ ↄ̃ mr̃imoniũ fecit. Magis aũt punit̃ mulier q̃ vir rõnib⁹ p̃dictis. qꝛ in lege inferioꝛ erat.

51 Ad illud qđ obĳ q nullo mõ licꝫ cũ ꝑdiderit ius. dđ. q nõ hꝫ ius repetendi postq̃ repudiauerit. Si tñ vxoꝛ velit. de ei⁹ volũtate ⁊ ↄ̃sensu p̃t iterum licite fieri.

52 Ad illud qđ obĳ q sñia lata ẜm legẽ nõ ẽ retractãda. dđ. q lex q̃dã p̃cipit. quedã ꝑmittit. Sñia lata ẜm legẽ p̃cipientẽ oĩno iusta ẽ. ⁊ retractanda nõ ẽ. sed ẜm legẽ ꝑmittentẽ cũ ibi sit aliquid iusticie sine omni pctõ reconciliari põt. immo meritorie ⁊ licite.

Dist. xxxiiĳ. De mr̃imonio ẜm cãm mãlem q̃ est ꝑsonaꝝ legittimitas vel illegittimitas.

n Unc supest attẽdere q̃ ꝑsone sint legittime ⁊c̃. Supra egit mgr̃ de mr̃imonio q̃tũ ad tria genera causarũ. hic agit q̃tũ ad q̃rtũ gen⁹ cause. scꝫ q̃tũ ad cãm mãlẽ. q̃ quidẽ est ꝑsonaꝝ legittimitas vel illegitimitas. Et diuidit̃ hꝰ ps in duas. qꝛ q̃dã ꝑsone sunt simplr̃ illegittime respectu mr̃imonĳ. Quedam respectu mr̃imonĳ ꝑfecti. vtpote ille q̃ alias nupserũt. ⁊ iã mortuus est vir vel defuncta vxoꝛ. Iđo mgr̃ p̃ agit de impedimẽtis. Scđo circa finẽ isti⁹ tractat⁹ agit de scđis nuptĳs. ibi. Sciendũ ẽ q nõ solũ pͥme vel secũde nuptie ⁊c̃. Prima ps hꝫ duas. In pͥma agit de ipedimẽtis q̃ nõ oĩno auferũt illegittimitatẽ. In scđa vero de hĳs q̃ oĩno faciũt illegittimitates. j. dis. xxxvĳ. Sunt ĝ q̃dã ordines. Prima ps hꝫ duas ẜm duo ipedimẽta de q̃bus pͥncipalr̃ agit. Pͥo eñ agit de impotẽtia coeundi q̃ respicit̃ defectũ viri. Scđo ṽo de cõditione q̃ respicit statũ legis hũane. j. dis. xxxvj. Nũc de cõditõe videam⁹. Pͥa ps hꝫ duas. qꝛ ad ipedimẽtũ seq̃t̃ diuortiũ. Iđo p̃ agit de mr̃imonĳ ipedimẽto licet semiplene. Scđo ṽo de diuortio. j. dis. xxxv. Hoc etiã notandum ẽ q cũ dñs ⁊c̃. Prima ps hꝫ duas ptes. In pͥma determinat hmõi ipedimẽta i gñali. In scđa in spãli. ibi. De hĳs eñ q̃ cã frigiditatis ⁊c̃. Et illa scđa ps subdiuidit̃ in duas. qꝛ impedimentũ põt venire vel ex pte vis impate scꝫ gñatiue. vel impantis vt li. ar. Iđo p̃ ponit ipedimẽta respicientia pͥmã vim. Scđo ṽo scđaꝫ. ibi. Furiosi q̃ꝫ diũ in amẽtia sunt ⁊c̃. Et q̃libet harũ hꝫ duas ẜm subdiuisionẽ ipedimẽnti. Impedimẽtum in vi generatiua ẽ impotẽtia coeundi. ⁊ hec duplex. nãlis scꝫ ⁊ accidẽtalis. Silr̃ ipedimẽtũ ex li. ar. est aut ꝓpter defectũ cognatõis in crimine. aut honestatis in voluntate. ⁊ sic sunt duo. scꝫ criminis enormitas vel incest⁹. et corporis deformitas et horroꝛ.

Dist. xxxiiĳ. Determinat in generali de impedimento matrimonĳ q̃tuꝫ ad ꝑsonarum illegittimitatem. a

n Unc supest attendere q̃ ꝑsone sint legittime ad ↄ̃hendũ mr̃imoniũ. Legittime iudicãt̃ ꝑsone ẜm statuta pãtrũ q̃ diuersa sũt. Alie nãq̃ fuerũt legittime ante legẽ. alie sub lege. alie in tpe gr̃e. Itẽ in pͥmitiua ecclĩa quedã erãt legittime q̃ mõ nõ sunt. Earũ vero que mõ legittime sunt vel illegittime. quedã sunt plene legittime. q̃daꝫ oĩno illegittime. q̃dã

medie.[a] Plene legittime sunt qbus nō obuiat votū cōtinētie. vel ordo sacer. vel cognatio. vel dispar cultus. vel cōditio. vel nāe fragilitas. ⁊ si qd ē aliud. Penit⁹ vo illegittime sunt p votū. p ordinē. p cognationē. p disparē cultū. Medie vo sunt nec plene legittime. nec oīno illegittime p frigiditatē p cōditionē. Si eñ tales iūgunt ignorant. cōmanere pñt qbusdā accedētibus causis. ⁊ eisdē deficientibus diuidi.

Ponit impedimēta ex pte virtutis generatiue que est frigiditas. b

De hijs eñ q cā frigiditatis debitū reddē nō pñt. consulit Greg. q pmaneāt. Sz si mulier causat dicēs[b] volo eē mr ⁊ filios pcreare. decreuit vt vterq3 eoꝝ septia manu ppinqꝝ iuret. q nūq3 carnalr pueneriit. ⁊ tunc mulier scdas nuptias ɔhat. vir aūt qui frigide nāe est absq3 spe cōiugij pmaneat. Ait eñ sic. Interrogastis de hijs q mrimonio iūcti sunt ⁊ nubē nō pñt. si ille aliam vel illa aliū ducē possit. de qb⁹ scptū ē. Vir ⁊ mulier si se ɔiunxerint. ⁊ post dixerit mulier de viro q nō possit coire cū ea. si pōt pbari qd dicit. p iustū iudiciū alium accipiat. Si vo ille acceperit aliā. separent. Itē. de hijs reqsisti q ob cām frigide nāe dicūt se nō posse inuicem opam carnis dantes cōmisceri. Iste vo si nō pt ea vti p vxore. hēat eā qsi sororē. Q[c] si retinaculū cōiugale voluerint rescindē. maneāt vtriq3 inupti. Nā si huic n potuit nāliter concordare. quō alteri cōueniet? Igit si vir aliaz vxorē vult accipe. manifesta ptz rō. q suggerente dyabolo odij fomitē. exosam eā habuerit. ⁊ ideo eam dimittere mēdacij falsitate molitur. Q si mulier causat ⁊ dicit volo esse mr ⁊ filios pcreare. vterq3 eoꝝ [d]septima manu ppinqꝝ tactis sacrosanctis reliquijs

a

b

Grego.

c

d

1 a Plene legittime sunt ⁊c. Videt male dicere. qz legittimitas est bitu⁹. illegittimitas est puatio. s p bitus cognoscunt puatiōes nō p puatiōes bitus. g male diffinit legittimitas p puationē illegittimā. R°. dōz q sicut solutio vno modo dicit bitū respectu ligatōis. alio mō puationem. sic in pposito Si eñ ppent solutū ⁊ ligatū respectu act⁹ q̄tū ad quē ē expeditio. solutio dicit bitū. Si vo cōpent respectu vinculi. solutio dicit puationē vinculi. ⁊ sic duplr pōt diffiniri. p hunc modū de legittimitate oportet intelligi.

2 b Volo esse mr ⁊c. Videt male dicē. qa ppt sterilitatē vxoris nō pōt vir allegare ɔ vxorē q velit eē pr. g nec ppt frigiditatem viri mulier q velit eē mr. Item mrimoniū stat sine bono plis. g ppter h q velit eē mr nō dz diuidi. R°. dōz q sancti curialiter loquunt sm q ipse mulieres sunt verecunde. mulier eñ nō pt separi a viro ppter defectū potentie generādi. s potentie coeundi. ⁊ in illa circūlocutione intelligit q carnalr vult cognosci a viro. ⁊ ita patet q nō est sile de causalitate s bene est sile de artitudine. Si eñ adeo arta ē q cognosci nō pōt. vir pōt allegare ⁊ dicere q velit esse pr. i. nolit cōtinere si pōt coire. ⁊ sic ptz illud.

3 c Retinaculū cōiugale voluerint rescindere maneant vtriq3 innupti. Videt vtrūq3 esse falsū. primū scz de retinaculo cōiugali. qz si est ibi retinaculū. cū sit vinculū insolubile. solui nō pōt. Si vero nō. quō rescindit? Rursus videt falsum dicere ⁊ male pcipere. qz cū alter coꝝ nō habeat ipedimentū aliqd possit licite cū altero cōtrahere. Iuxta hoc querit vtrū si ille q est frigidus. vere diuortiū petat vtrū audiēdus sit. Et q nō videt. qz fornicans non pōt petere diuortium. qz fit ob culpā suā. g nec talis frigidus cū ipse sit in cā. Sed ɔ hoc est. q cū nō sit ibi mrimoniū q neuter teneat. R°. dōm q diuorciū ppter impotentiā coeundi aliqñ fit ppter h q impotētia est in altero. aliqñ ppter hoc q impotētia ē in vtroq3. Si ppter hoc q fit in vtroq3. vterq3 debet sine spe cōiugij remanē. Si ppt hoc q fit in altero siue in viro siue in muliere. post diuortiū ille in q est causa debet remanere sine spe cōiugij tanq3 psona illegittima. q si ɔhat ⁊ possit. tunc dz redire ad piora vota. Qd g dicit q remaneāt innupti. refertur ad eū in q repitur cā illegittimitatis siue in viro siue in muliere. Qd obi de retinaculo. dōm q ⁊ si sm veritatē nō sit ibi retinaculū cōiugale. tñ sm apparentiā vel extimationē ibi ē. vel etiā quedā sponsio ⁊ obligatio. qz affectu maritali inuicē cohabitare pñt. vnde valde laudandū est eis q insimul pmaneāt nisi velint trāsire ad artiorē vitā. Qd querit si viro petente debeat fieri. dōm q sic si pbari possit. attamē quia ɔ secū ɔ

4 mrimoniū vadit. suspitio mala de viro colligit. ⁊ ideo abundans pbatio tali viro indicit. maxime si mulier dicat se cognitā esse ab ipso. Qz si mulier confiteat. aut oportet euident pbare. aut debent ambo innupti remanere. vel etiā nunq3 separi. pro quo ecclesia debet diligentiā quā potest adhibere.

5 d Septima manu ppinquoꝝ ⁊c. Videt male dicere. qz nullus dz iurare nisi de eo de q certus ē. Sz nullus ppinquoꝝ cert⁹ ē p eo q act⁹ ille latebras reqrit. g videt q null⁹ possit iurare. Itē esto q null⁹ sit ppinquus vel pauci. nūqd poterūt separi. Itē q̄re magis h dz fieri manu ppinqꝝ q3 alioꝝ. R°. dōm q q̄uis de actu illo vix aut nūq3 habeat certitudo p scīi euidentiā. h3 tñ vt plurimū p signa pbabilia. ⁊ p cōiecturas. q q̄uis nō sufficiant ad generandā sciam. sufficiūt tñ ad generandā fidē siue credulitatē q aliqd robur pstat. dico igitur q ad hoc q diuortiū fiat vterq3 debet iurare q nunq3 carnaliter cōuenerint. nec cōuenire potuerint. ⁊ q ope

pum tederint. et vnusquisq; q p se nō steterit. et ipsi qui debent iurare q ita credunt. et tunc ex quo simul cohabitauerūt p tēpus sufficiens diuidi possunt. Si autē alter eoꝝ vtpote mulier dicat q nō sit cognita. et vir dicat q sic. standū est viro. quia vir est caput mulieris. quia etiā loquit p causa matrimoniali q̄ est maxime fauorabilis. Si autē mulier velit offerre et replicare ipsum esse mentitū p ostensionē claustroꝝ. standū est probationi mulieris. Si vero vir petat diuisionē et dicat se nō cognouisse. et mulier dicat se fuisse cognitā. q̄uis vir sit caput mulierꝫ. tamen nō est standuꝫ iuramento viri. p eo q ipse contra matrimoniuꝫ agit. et multi relinquunt vxores suas. vnde si alie probationes nō sunt. nō est standum p eo sed p matrimonio. Quod q̄ritur quare manu propinquoꝝ. dicendum q hoc ē ex duplici ratione. Tum quia eis magis constat. tum etiā quia pbabile est q magis pro matrimonio fient.

Roma. vj.

iureiurādo dicat vt nūq̄ p cōmixtionē carnis ꝯiuncti vna caro effecti fuissent. tūc videt mulierē scđas posse ꝯtrahē nuptias. Humanū dico ppt̄ īfirmitatē carnis eoꝝ. vir aūt q frigide nāe ē maneat sine cōiuge. Q si et ille aliā cōiugē accepit. e tūc hij q iurauerāt piurij crimine rei teneant. et pria pacta pora cogant recipe cōnubia. Hoc seruandū ē cū vterq; ideꝫ fatet. Sꝫ vir si asserit se debitū reddidisse vxori. et illa diffitet. cui potius fides habēda sit. merito q̄rit. De h ita statutū ē. Si qs ita accepit vxorē et habuerit eā aliq̄ tpe. et ipa femina dicit q nunq̄ coisset cū ea. et ille vir dicit q sic fecit. in veritate viri cōsistat. quia vir est caput mulieris.

j. Cor. vij.

Hoc de nāli īpossibilitate statutū est. De maleficij aūt īpedimēto h tenēdū decernit. Q si p sortiarias et maleficas ꝯcubit9 nō sequit. hortādi sunt qb9 illa eueniūt vt spū ꝯtrito et humiliato deo et sacerdoti de oīb9 peccatis ꝯfessionē faciāt. et lachrymis atq; elemosinis. orationib9 et ieiunijs dño satisfaciāt. et p exorcismos ac cetera ecclesiastice discipline munimina ministri ecclie tales sanare pcurēt. Qd si nō potuerint. separi valebūt Sꝫ postq̄ alias nuptias expetierint. illis viuētib9 quibus post isicte fuerint. f prorib9 qs reliq̄rant etiā si possibilitas cōcubendi eis reddita fuerit. reconciliari neq;bunt. Qd in fine hui9 capituli ꝯtinet ex rigore magis dictū intelligendū ē q̄ ex canonica eq̄tate. Uel intelligendū est non posse reconciliari prioribus nisi iudicio ecclesie q̄ diuisio facta fuerat.

hismarius Remen. archiepis.

Ponit impedimentū ex parte li. arbi. quod ē furialitas. c

Furiosi q̄ dū in amētia sunt. mrimoniū ꝯhē nō valēt Uñ fabian9. g Neq; furiosus neq; furiosa mrimoniū ꝯhere psit. s si ꝯtractū fuerit n̄ separent. Itē nicola9 pp. Hij q mrimoniū sani ꝯtraxerūt. et vni ex duob9 vl' ambobus amētia vel furor vel aliq̄ infirmitas accesserit. ob hāc infirmitatē taliū ꝯiugia solui non psit. Silr est etiā sciendū de hijs qui ab aduersarijs exceecant. vel mēbris truncant. vel a barbaris eiecti fuerint.

Fabian9

De hijs q̄ cū duab9 sororibus dormiunt. d

De hijs etiā q̄ cū duab9 sororib9 vel cū duob9 fratrib9 dormiūt videndū est q̄d censeant canones. Qui dor-

Ex aurel. concilio.

e Tūc hij q̄ iurauerant periurij crimine rei teneant. Uidetur male dicere quia iurauerūt se ita credere s q̄uis ita nō sit. non ppter hoc iurauerūt falsum nec ꝯtra mentem. ergo nō sunt periuri. Re9. dicendum q faciēda est vis in verbo. Non enī dicit q sint piuri. s q rei teneantur qz ita retractanda est snia diuortij lata p illa iurameta sicut si lata esset p iuramenta falsa. pro eo q facti euidētia ostēdit illa iuramenta fuisse nulla q̄tū ad illā sententiā fortificandaꝫ. nec pbuerūt fortificationē. s potius errandi occasionem.

f Prioribus quos reliquerant etiaꝫ &c. Uidetur male dicere quia si copulent alijs et coeunt inuicē. tunc apertū est q solutum est maleficiū. g videt q non fuerit ꝑpetuū. ergo &c. Re9. dōm q cū dicit q nō possunt reconciliari. hoc intelligit qñ psumitur maleficium illud fuisse psonale. et tūc valet vterq; cōiungi alij. qz nō habet ille illegittimitatē nisi respectu huius et ideo cū alij cōiungat. vere cōiungit. et ideo nō pōt redire ad pmā. Si autē maleficiū illud fuisset ita vniuersaliter vt nullā posset cognoscere mulierē. tunc si rediret potētia cognoscendi et vellent redire possent et deberent se inuicē reconciliare. Sed quis potest hoc experiri vel dare licentiā pbandi. cum hec et multa maiora cottidie eueniant et cōtingant. g Neq; furiosus neq; furiosa mrimoniū ꝯhē psit. s si ꝯtū fuerit n̄ separent. 8

Videt fabianus hic male dicere. q2 si nō separant ꝯtrahunt. & si cōtrahunt pn̄t ꝯtrahere. Re°. dōm ꝙ furiosus i actu nō pōt ꝯtrahere. nec de iure nec de facto. Furiosus vō in habitu nō pōt de iure cōtrahere. q2 prolem nescit educare. Sz tn̄ si sit sane mētis in actu pōt de facto ꝯtrahere. & si ꝯtrahat cōtractū ē. Unde negatio p̄ma nō priuat potentiā simplr̄ sed solū de iure. vel si priuat potentiā simplr̄ tūc intelligit de furia in actu. & sic intelligit verbum mgr̄i. & verbū sequēs aduersatiue intelligit de furiosis in habitu. sane mētis in actu. q̄ pn̄t cōtrahere saltē de facto.

9 b Nec ꝓprie vxori licet sibi &c. Vr̄ male dicē. q2 nō pōt eā iure suo priuare. Re°. istō n̄ tenet nūc. sed dz intelligi illud q̄a nō licet ei petē nec reddē etiam vt satisfaciat sue cōcupiscētie. Sz tn̄ tenet debitū reddē vxori ex q̄ pctm̄ superuenit post mr̄imoniū legittime ꝯctū. vn̄ ꝗuis matrimoniū non claudicet q̄ntū ad vinculuz. tn̄ q̄ntū ad debitū reddē dū claudicare pōt. sic pz de eo q̄ intrat religionē sine licētia vxoris. & emittit votū solenne. sic i ꝓposito intellige. Vn̄ ista decreta q̄ hic allegant abrogata sunt.

...mierit cū duabꝰ sororibꝰ & vna ex illis ante fuerit vxor, neutrā ex ipsis hēat. nec ipsi adulteri vnq̄ȝ in cōiugio copulent. Itē[b] nec ꝓprie vxori licet sibi reddē debitū. quā sibi reddidit illicitā sororē eiꝰ cognoscendo. nec post mortē vxoris licet ei vel adultere copulari in cōiugiū. Itē Zacharias pp̄. Cōcubuisti cū sorore vxoris tue. si fecisti. neutrā hēas. & vxor tua si n̄ fuerit ꝯscia sceleris. & ꝯtinē nō vult. nubat in dn̄o cui vult. Tu vō & adultera sine spe cōiugij maneatis. & dū viuitis pn̄iam agite. Qd̄ ait cui vult nubat. intelligēdū ē post mortē viri. Vn̄ Greg. Qui vxores suas in adulterio dephēdūt. nec ille nec illa aliā vxorē accipiat vel aliū virū q̄ȝdiu ambo viuūt. Si vō adultera mortua fuerit. vir eius si vult nubat. adultera vō nunq̄ȝ & si mortuus fuerit vir eiꝰ. sed oībꝰ diebꝰ pn̄ie lamēta psoluat. Hic de illo adulterio agit. qd̄ cū cognito viri vl̄ cū cognita vxoris ꝯmittit.

Zacha. pp̄.

Non est dimittenda vxor ꝓ aliq̄ macula seu deformitate corporis. e

Illud etiā sciendū ꝙ ꝓ aliq̄ īfirmitate vel macula corporali. nō licet viro vxorē dimittē & ecōuerso. sed dz alt alteri subsidia ꝓuidē. Vn̄ Aug. Si vxorē q̄s hēat sterilē siue deformē corpore. vel debilē mēbris. vel cecā. vel claudā. vel surdaz. vel si q̄d aliud siue morbis vel laboribꝰ doloribusq̄ȝ confectaz. & q̄cq̄d (excepta fornicatione) excogitari pt̄ vehemēter horribile. ꝓ societate fideq̄ȝ sustineat.

10 i Oē ꝓ aliq̄ infirmitate &c. Videt male dicē. q2 magis pt̄ sustineri vt p̄limū fornicationis culpa in q̄ pōt esse vsus cōiugij. q̄ȝ illa infirmitas in q̄ nō pt̄ eē vsus cōiugij. g̃ si p fornicationē dimittit. videt ꝙ et ꝓpt talē īfirmitatē possit dimitti. Re°. dōm ꝙ nō fit separatio post cōiugij ꝯsūmationē nisi fiat i penā alteriꝰ. & q̄m nemo punit nisi ꝓ culpa. & afflicto afflictio addēda nō ē. hinc ē ꝙ p q̄licunq̄ȝ pena vel īfirmitate nō ē vxor repudiāda.

a Pro intelligentiā eorū q̄ in pn̄ti distinctōe determinant. sm̄ tria q̄ in ea tangunt tria principalit q̄runt. Primo q̄rit de impedimētis mr̄imonij in gn̄ali. Scdō in spāli de ipotētia coeūdi. Tercio de defectu qui venit ex pte li. ar. Circa p̄mū q̄runt duo. Primo q̄rit vtrū mr̄imoniū hēat impedimentū. Scdō dato ꝙ hēat plura q̄rit de numero & sufficientia īpedimētorū. Dō. j. a

Oē mr̄imoniū nō hēat īpedimentū ostendit. q2 matrimoniū ē remediū ꝯ morbū ꝯcupie. g̃ si ille morbus ad oēs se extēdit nullo īpediente. vr̄ silr̄ ꝙ mr̄imoniū. cū medicina debeat ex opposito rn̄dē morbo. ꝙ matrimoniū in oībꝰ eē possit nullo īpediēte. Itē nullum aliud sacr̄m hz īpedimētū quin si aliq̄s suscipiat de facto susceptū sit. g̃ silr̄ videt i mr̄imonio ꝙ q̄liscūq̄ȝ sit aliq̄s. tn̄ si de facto ꝯbit suscipit mr̄imonij sacr̄m. Itē mr̄imoniū ē insolubile vinculū vt ē s̄ ꝓbatū. g̃ si ꝯtrahat nūq̄ȝ dirimit. g̃ nullū ē ipedimētū qd̄ dirimat iā ꝯtractū. Itē mr̄ioniū cū sit sacr̄z opat deꝰ. vn̄ ꝯiūcti mr̄imonialr̄ dicunt ꝯiūcti a deo. Sz diuina opatio nō hz ipedimētū. cū deꝰ sit agens nobilissimū. g̃ mr̄ioniū nullū hz ipedimētū. Cōtra. Matrimoniū institutū ē in officiū. sed multi sunt inepti ad officiū. vtputa ad generādū ꝑ coitū. g̃ multi sunt nō ydonei ad mr̄imoniū. g̃ &c. Itē mr̄ioniū institutū ē in remediū. sed multi sunt q̄bꝰ nō pōt eē in remediū. q2 nō pn̄t cōuenire. g̃ &c. Itē multi sunt q̄ nō pn̄t vnq̄ȝ sine pctō actū illū exercere. vtputa q̄ vouerūt ꝯtinētiā. vel q̄bus ē ꝓhibitū ꝯiungi ab eo qui pōt. Sz oē sacr̄m pt̄ venire in vsum sine pctō. cū ordinēt ad salutē. g̃ aliq̄ sunt inepti ad mr̄ioniū. Itē nihil ē sacrū qd̄ fit ꝯ diuinū mādatū. sed sacr̄m est sacrū signū. g̃ nihil ē sacr̄m qd̄ fit ꝯtra diuinā preceptionē. Sed diuinū p̄ceptū Leuit. xviij. prohibet mr̄imoniū fieri int multa genera ꝑsonaꝝ. g̃ si cōtrahant de facto nō ē sacr̄m. g̃ hz īpedimēta. Re°. dō. 11 ꝙ sacr̄m mr̄imonij hz impedimentū multiplex sicut ostēdunt rōnes ad h̄ adducte. Rō aūt q̄re hoc sacr̄m magis hz impedimēta q̄ȝ alia ē duplex. Vna ē rōne cause efficiētis. quia q̄uis oīa sacr̄a sint a diuina institutione & hūana dispēsatione. tn̄ hoc sacr̄m magis cōsistit in humana dispēsatione. q2 p cōsensum contrahentiū oritur. nec hz dispensatorē determinatum. Alia rō est rōne finis. quia cū oīa sacramēta sint in remedium. istud non tm̄ est in remedium sed etiam in officium. et cum alia sint spiritualia. huic coniuncta est actio carnalis. scilicet coniunctio que est per coitum. et ideo facilius recipit impedimenta.

12 Ex hijs patent obiecta. Ad pri᷑ obi᷑ ꝙ nullus exclu
ditur a morbo ꝯcupie. dicēdū ꝙ morbus ille aliter re
mediabilis ē ꝙ̄ ꝑ mr̄imoniū. vtputa per ꝯtinentiā.
13 Ad illud qđ obi᷑ ꝙ alia sacr̄a se extendūt ad oēs.
ꝑꝫ rn̄sio. q2 nō est sil'r de hoc ꝛ de alijs vt visum est.
14 Ad illud qđ obi᷑ ꝙ est vinculū insolubile. dicēdū ꝙ
verū est ex quo ligat. s̄ possibile est aliq̄s ineptos eē
15 ita vt hoc vinculo nō vinciant᷑. Ad illud qđ obi᷑.
ꝙ diuina opatio non pōt impediri. dicēdū ꝙ verū est
vbi deus opatur vt tota cā. s̄ nō est sic in mr̄imonio
imo necesse ē interuenire ꝯsensum legittimū. Prete
rea opatio ista p̄supponit materiā in qua.

Questio. ij. b

De numero ꝛ sufficientia impedimētoꝝ mr̄imonij
Et ꝙ sint multa videt᷑. q2 impedimēta sunt ꝓpt̄ pri
uationē vel defectū boni mr̄imonij. Sꝫ defectus bo
ni malū est. ꝛ vt dicit dyo. malū est infinitis modis.
q̄uis bonū sit vno mō. ḡ infinitis modis videtur ꝙ
possit impediri. Itē impedimēta mr̄imonij acci
piunt᷑ ꝺm accidētia ꝑsonarū. Sed vt vult ph̄s acci
dentia sunt infinita. ḡ et ipedimēta. Maior ꝑꝫ dis
currendo in singulis. minor ꝑꝫ ꝑ ph̄m. Itē impe
dimenta mr̄imonij respiciūt mr̄imonij cōditionē. et
illud respicit ꝑsonas singulares. Sꝫ singularia sunt
infinita ꝛ indeterminata. ḡ ꝛ mr̄imonij ipedimenta
Cōtra. Nihil ipedit mr̄imoniū nisi ꝺm institutio
nē dei vel eccl'ie. s̄ institutio dei vel eccl'ie q̄ntū ad ma
trimoniū ē in determinatis ꝯditionib⁹. ḡ ꝛc. Itē
īpossibile ē scire legē mr̄imonij ꝛ vinculū nisi sciant᷑
illa q̄ istud vinculū soluūt. s̄ lex mr̄imonij est nobis
determinata. ḡ ꝛ impedimēta. ḡ sunt in numero de
finito. Itē hoc ip̄m ꝓbat᷑ ꝑ hoc qđ mgr̄ de hmōi
determinat ꝛ doctrinā dat. Sed si nō eēnt in nume
ro determinato nō daret. ḡ ꝛc. R°. dicēdū ꝙ hoc sa
cramentū hꝫ impedimēta plura. s̄ quedaꝫ ipediunt
ex cōgruitate. ꝛ ista dicunt᷑ impedire ꝯhendū. sꝫ nō
dirimere iam ꝯtractū. vt est eccl'ie interdictum. si fit
dancula. ꝛ tp̄s feriatū. q2 talia respiciunt solēnitatē
mr̄imonij. Quedā respiciūt de necessitate. q2 nō stat
cū eis sacr̄m. vn̄ dicunt᷑ ipedire ꝯhendū et dirimere
ꝯtractū. q2 q̄uis esset ꝯtractū de facto. tn̄ in veritate
nō fuit sacr̄m nec mr̄imoniū verum. Impedimēta
aūt illa hijs versib⁹ cōtinent᷑ de q̄bus oib⁹ infra ha
bebit᷑ sigillatim. Error. conditio. votū. cognatio. cri
men. Cultus. disꝑitas. vis. ordo. ligamen. honestas.
Si sis affinis. si forte coire nequibis. Hec facienda
vetant. cōnubia iūcta retractant. De sufficiētia ḡ im
pedimentoꝝ dicēdū ꝙ ipedimentū fit sic c pōt fieri ex
q̄druplici causa. Nā ex efficiente ꝓuenire p̄nt tria.
Efficiens cā est cōsensus. ad cōsensū aūt cōcurrit rō
ꝛ volūtas. Contra rōnis actū ē error. ꝯ actū volun
tatis vis vel violētia. ꝯ actū vtriusqꝫ cōditio seruitu
tis q̄ impedit ꝑtim ꝓpter defectū libertatis ꝑtim ꝓpt̄
errorē. Ex ꝑte cause mālis tria. q2 mr̄imoniū est con
iunctio volūtarie introducta. ḡ est ꝑus nāliter dispi
tarū. Cōiuncti eni ꝓpinquitate sunt inepti ad mr̄imo
niū. Sꝫ cōiuncti p̄nt eē tripl'r. ꝯsanguinitate. affini
tate. iusticie publice honestate. q̄ ꝯhitur ex sponsali
bus ꝑ verba de presenti. ꝛ sic sunt tria impedimēta.
Ex ꝑte cause formalis tria. q2 mr̄imoniū ē vinculū
in q̄ est mutua ꝑtās viri ꝛ vxoris. ipedimentū aūt ꝯ
hoc est q̄n nō pōt dare sui corporis ꝑtātē. ꝛ hoc pōt
esse tripl'r. Aut q2 tradit alteri q̄ adhuc viuit. ꝛ sic ē
obligatio. Aut q2 se dedicauit deo ꝛ sic est sacer ordo

Aut q2 deo et p̄lato. ꝛ sic est votū q̄n vouet q̄s ingrē
di religionē vel cōtinentiā solennē. Ex ꝑte finis sil'r
tria. q2 mr̄imoniū est ad ꝓcreandū ꝓlem ad cultū
dei. vel saltē in remediū honestatis. Cōtra rōnē pro
creandi vel remedij est impotētia cocundi. Contra
cultū dei q̄ est in fide ē disꝑitas cultus q̄ est in mori
bus ꝛ criminis enormitas. ita sunt. xij. ipedimenta.
Sil'r aliquā recipiūt diuisionē vt impotētia coeūdi
ꝛ crimen sicut meli⁹ patebit infra. Posset tn̄ aliter
hoꝝ ipedimentoꝝ sumi sufficientia. In mr̄imonio
eni ꝯsiderant᷑ ꝑsone q̄ iungunt᷑ ꝛ ip̄m vinculū. ꝛ illud
ꝑ qđ vinciunt᷑. ꝛ illud ad qđ vinciūt᷑. Qđ vincitur.
et vinculū. ꝛ ad qđ ꝛ ꝑ qđ. ꝛ ꝑsone q̄ vinciunt᷑ debēt
aliq̄ mō cōuenire in cultu dei ꝛ fide. s̄ distare vincu
lo nāli ꝛ ꝯsili ꝓpter hoc ꝙ nā abhorret ꝑsonas mul
tum ꝯsiles in actu illo sociari. Multū igit᷑ distāt q̄n
sunt disꝑes in cultu. multū appropinquant q̄n sunt
iuncti cognatōe vel affinitate. vel publice iusticie ho
nestate. Propinq̄tas cōsanguinitatis est ex fructu
mr̄imonij. sed affinitatis ex actu. iusticia publice ho
nestatis tenet mediū int̄ vtrūqꝫ. ꝛ sic sunt q̄tuor im
pedimēta. scꝫ cultus disꝑitas. cognatio. affinitas. et
publice honestatis iusticia. Cōsiderat᷑ itēꝝ ip̄m vin
culū q̄ vinciunt᷑ indiuidualit᷑. ꝛ hoc nō p̄nt cōiungi
q̄ sunt alijs obligati. Obligari aūt alij est dupl'r. aut
deo. aut hoi. Et homi dupl'r. aut ꝑ mr̄imoniū. ꝛ sic li
gamen. aut ꝑ seruitutē ꝛ sic cōditio. Obligari simil'r
deo est dupl'r. aut ꝑ votū. aut ꝑ id qđ hꝫ annexū vo
tum vt sacer ordo. ꝛ sic sunt alia q̄tuor. ligamen. cō
ditio. votū. ꝛ ordo. Tercio circa mr̄imoniū ꝯsiderat᷑
illud ꝑ qđ ꝯhitur. ꝛ sic ē cōsensus. ꝛ hic respicit actū
rōnis ꝛ ꝯtra hunc est error. ꝛ actū volūtatis ꝛ cōtra
hūc est violentia. ꝛ sic sunt duo. Quarto ꝯsideratur
vsus mr̄imonij. ꝛ hic dupl'r impedit᷑. aut ꝑ impossi
bilitatē vtendi ꝛ sic ē impotentia cocundi. Aut per
abusum. ꝛ sic enormitas criminis. ꝛ sic ꝑꝫ numerus
ꝛ sufficientia hoꝝ impedimētoꝝ. ꝛ ꝙ sunt in nume
ro determinato scꝫ. xij. Ad illud ḡ qđ obi᷑ ꝙ malū 16
est modis infinitis. dicēdū ꝙ dyonisi⁹ loquit᷑ de malo
q̄ntū est de se. q2 priuatio ꝛ nō ens ē. ꝛ caret fine ꝛ de
terminatione. Si autē loq̄mur de malo ꝓut ei sub
sternit᷑ actus. vel ꝑ cōparationē ad bonū qđ ꝑuat᷑.
sic ponit᷑ in numerū ꝑ reductionē. ꝛ sp̄es determina
tas hꝫ sicut ꝑꝫ in vicijs. Uerūtn̄ istud nō valet ad
ꝓpositū. q2 ipedimēta mr̄imonij nō sunt defect⁹ vel
mala. s̄ ꝛ alia bona huic incōpossibilia. Ad illud 17
qđ obi᷑ scđo penes accidētia. dicēdū ꝙ nō penes q̄cunqꝫ
accidētia. vtpote ꝙ sit alb⁹ vel niger. s̄ penes accidē
tia q̄ directe respiciūt mr̄imoniū q̄ntū ad aliqđ bonū
ꝛ ita sunt ī numero determinato. Ad illđ qđ sunt cir
ca singularia. dicēdū ꝙ sic opatōes ꝯtutū sunt circa sin
gularia. cū ꝺm̄o et cognitio ē de eis ꝓut reducuntur
ad aliqđ vl'e. p̄ mō nō hꝫ incertitudinē. scđo mō hꝫ.
sic in ꝓposito casus emergētes sunt multi ꝛ innume
rabiles circa sp̄ales ꝑsonas. tn̄ oēs sub hac ḡnalita
te impedimētoꝝ cōp̄hendunt᷑. ꝛ sic ꝑꝫ totū.

Onsequēter q̄ntū ad scđm articulū q̄rit᷑ de im
potētia coeundi. ꝛ circa hoc duo q̄runt᷑. Primo
q̄rit᷑ vtrū ipotētia nālis coeundi sit ipedimētū mr̄i
monij. Scđo q̄rit᷑ de ipotentia coeundi accidētali q̄
est ꝑ maleficiū. Qō. j. c

Qꝫ nālis impotentia coeūdi nō ipediat mr̄imoniū
ostendit᷑. q2 verū mr̄imoniū ē sine carnali coitu. s̄ q̄n
cunqꝫ aliq̄s hꝫ ꝑfectū eē sine aliq̄ n̄ ipedit᷑ ꝑ defectū

illius.ergo ꝛc. Itē voluntas cōtinendi in vtroqꝫ cōiugū nō soluit mrīmoniū. ergo nec necessitas ptinendi pari rōe. ꝫ vbi ē impotētia ꝛc. Itē mrīmoniū ē vinculū insolubile.ꝫ possibile ē impotentiā coeundi accidentalem cōtrahi.ergo si perpetuū non impeditur accidētali.nec mrīmoniū impedit̄ ipotētia coeundi. Itē nālis impotentia venit ex frigiditate in viro. ꝫ frigiditas ē accidēs.ergo pōt expelli ꝑ caliditatē.ergo et talis ipotentia.ꝫ accidens cito trāsiens nō soluit vinculū ꝑpetuū.ergo ꝛc. Silr̄ obiͥ de artatione ex parte mulieris. Cōtra.Ex li.iiij.de frigidis et maleficiatis. Sicut puer q̄ nō pōt reddere debitū nō ē aptus cōiugio.sic q̄ impotētes sunt mīme apti ad ɔ̄hēda mrīmonia reputant̄. Itē in mrīmonio obligatur hō ad reddendū debitū.ꝫ nullus pōt se obligare ad īpossibile.ꝫ impotēs coire nō pōt debitū reddere.ergo nō pōt mrīmoniū ɔ̄hēre. Itē in mrīmonio trāsit ptās corporis viri in mulierē.ꝛ ecōuerso. ꝫ qñ alter est impotēs nō trāsit ptās.q2 nihil dat qđ nō habet. ergo ꝛc. Itē si mrīmoniū ē in remediū.ergo int̄ ꝑsonas int̄ q̄s nec officiū nec remediū pōt eē.nō pōt eē matrimoniū.ꝫ hoc ē ꝑ impotentiā.ergo ꝛc. Itē ad hoc est auctas iuris.xxxiij.q.j.q̄ dat licentiā ɔ̄hēndi alteri ꝑsonaꝝ in casu isto.ergo nō ē mrīmoniū. Rᷣ.dōm ꝙ impotētia coeundi nālis.aut est tpalis aut perpetua.Si tpalis nō impedit.Si ꝑpetua tūc ipedit cōtrahendū ꝛ dirimit cōtractū.ꝛ si alter cōiugū petat sepationē sepandi sunt.si aūt velint mutuo cohabitare pñt.vt q̄ nō pōt mulierē hīe vt vxorē.habeat vt sororē. Sꝫ q2 dubiū est vtrū impotētia talis sit ꝑpetua.iō ecclia vtrunqꝫ adhibet debitā diligētiā ad sciendā ꝑpetuitatē.ꝛ inducit cohabitare ꝑ tres annos ꝛ expiri actū illū.ꝛ remedia si q̄ pñt esse ɔ̄ talē impotentiā.q̄ cū ꝓcesserint.credit̄ iuramēto.vij.testium. vel etiam inspectōni claustroꝝ.alioquin statur verbo viri.Decipit̄ tñ ecclia aliqñ.ꝛ cum cōstet de deceptione.iubet eos q̄s sepauerat ad ꝓora iura redire. Cōcedendū est igit̄ ꝙ impotētia coeundi q̄ venit ex nāli frigiditate mrīmoniū ipedit si sit ꝑpetua ꝫm veritatē. Qualit̄ aūt cognoscat̄ eius ꝑpetuitas.ꝛ q̄ sit diligentia adhibēda.h̄ est inferioris sciē determinare vt iuristarū aut medicoꝝ. Ad illud ergo qđ obiͥ ꝙ verū mrīmoniū ē sine carnali copula.dōm ꝙ veruꝫ est.ꝫ nō ē sine ordinabilitate ad carnalē copulā.q2 sicut dictū fuit necesse ē cōsentire in mutuā corpoꝝ ptātē.hic aūt ɔ̄sensus nullus est.nec talis obligatio in eo q̄ nō hꝫ posse exercendi actū illū.ꝛ iō argumentū nō valet.q2 potentia coeundi q̄tū ad legittimitatem ꝑsone ɔ̄hentis ē de essentia.nō sic act⁹. Per hoc pꝫ rñsio ad sequēs.ꝙ volūtas ɔ̄hendi nō ipedit matrimoniū.qm̄ adhuc manet ordinabilitas ad actuꝫ cū volūtate.q2 nō necesse ē esse ꝑpetuā.ꝑ eo ꝙ volūtas pōt verti.ꝛ iō nō est silē de impotētia ꝛ volūtate. Ad illud qđ obiͥ ꝙ est vinculū insolubile.dōm ꝙ istud verū ē postq̄ꝫ cōtractū ē legittime.ꝛ extūc si supueniat illegittimitas hec ñ soluit mrīmoniū. sed si ꝓuenit ipedit cōtractionē.ꝛ adeo impedit.ꝙ ꝛ si videat̄ mrīmoniū cōtrahi ꝫm faciē hoim.tñ ꝫm veritatē nō ɔtrahit̄.ꝛ iō dr̄ dirimere iā contractū.nō q2 illud vinculū infringat.ꝫ tñ ē impedimētū qđ et si de facto cōsūmet̄ in facie hoim.nullā tñ soliditatē hēat. Ad illud qđ obiͥ ꝙ frigiditas est accidēs ꝛc. dōm ꝙ frigiditas duplex ē.q̄dā accidentaliter.q̄dā complexionalit̄ ꝛ ꝑ nām. Illa q̄ est in hoie accidētaliter pōt vt plurimū expelli ꝑ eo ꝙ ē a praua cōplexione Sed frigiditas q̄ est ex cōplexione ꝛ nāliter inest.sicut in hijs q̄ sunt insensibiles ꝑ nām vel ꝑ malā dispositionē mēbri alicui⁹ ad hoc ordinati.vt artitudo in muliere.si tanta ē ꝙ nullū remediū adhiberi possit ꝫm iudiciū bonaꝝ matronaꝝ. hec est q̄ impedit.et hec ē insepabilis ꝛ ꝑpetua.ꝛ de hac nō valet rō. Qđ eīn dr̄ contrariū expelli ꝑ contrariū verū est vt dicit phūs nisi alterū insit per naturā.

Questio.ij.

De impotentia coeundi accidētali q̄ est ꝑ maleficiū verū impediat mrīmoniū.Et qđ sic ꝓbat̄.xxxiij.q.j. si per sortiarias vel maleficas occulto. ꝫ nunqꝫ nisi iusto dei iudicio ꝑmittente ꝛ dyabolo ꝓparante concubitus nō sequit̄ hortandi sunt ꝛc.ꝛ post. si sanari nō poterūt separi valebunt. Itē extra li.iiij.de frigidis ꝛ maleficiat⁊ in decretali honoris lr̄e vestre.vbi est qđ de eo q̄ alias mulieres poterat cognoscere sed nō ꝓpriā vxorē. In fine decretalis infert̄.ipsis septima manu ꝓpinquoꝝ iuramēto firmātibus se commisceri carnaliter nequisse.ꝓferatus sniam diuorcij int̄ eos. Itē vbicūqꝫ talis causa ibi talis effectus ꝫ frigiditas vel artitudo ipediebat ꝛ dirimebat ꝓpt̄ impotentiā reddendi debitū.ergo cuꝫ talis causa sit in maleficiatis.videt̄ ꝛc. Itē maius piculū est i hijs q̄ pñt cōiūgi alijs ꝛ nō sibi.ꝙ in hijs q̄ nullis pñt cōiungi.q2 nō pōt eē multis occasio adulterij ꝛ homicidij ꝛc. Si ergo sepant̄ ꝓpter impotentiā coeundi cū q̄libet ꝓpter naturalē defectū.pari rōne ꝓpter impotentiā coeundi cū vna ꝓpt̄ maleficiū. Itē maleficia sunt arte ꝛ ptāte demonū sicut dr̄ in auctē canonis ꝓus ꝓposita.ꝫ dyabolus ē potentior ꝛ versutior ꝙ hō. Si ergo hō pōt alterū oīno reddere inhabileꝫ ad actū mrīmonij vel castrando vel secando ꝑ violentiam.vel dando medicinā.vel ꝑ virtutē lapidis aliquā occultā sicut aliq̄ medici narrāt.videt̄ ꝙ multo fortius h̄ dyabolus possit.ergo per maleficiuꝫ poterit ꝓstare efficax ipedimentū. Cōtra.hmōi sortilegiū est dyabolicū maleficiū.ꝫ mrīmoniū ē remediū ꝛ diuinū beneficiū.ꝫ potentius ē diuinū beneficiuꝫ ꝙ dyabolicum maleficiū.ergo potius mrīmoniū soluit maleficiū ꝙ maleficiū excludit mrīmoniū. Item nihil impedit mrīmoniuꝫ qđ est tpaneū.sed maleficium oē est dissolubile.ergo per maleficiū nō impedit̄ mrīmoniū. Qr aūt sit dissolubile ꝓbatur ex pte eius cui fit.mō faciendi.ꝛ per quē. Ex parte ei⁹ cui fit.q2 talia maleficia fiunt ꝑ dyabolica cōmertia q̄ nō hn̄t posse sup viros scōs.quia ipsi sunt triumphatores dyaboli.ergo solū sup pctōres. Sed iste pt̄ desinere esse peccator.ergo ꝛc.Ex parte modi q̄ fit.q2 ois res vt dicit Chrys.per easdē res destruit̄ per q̄s cōponit̄.ergo si hoc factū est per maleficiū vel maleficia.ergo per illum vel illa pōt destrui.Ex parte eius ꝑ quē fit.q2 ꝑ dyabolum.sed virtus dyaboli expellit̄ ab hoie per exorcismos etiaꝫ qñ obsidet corpora.ergo vr̄ ꝙ silr̄ q̄tū ad effectū maleficij. Itē videt̄ ꝙ ista maleficia nullius vigoris sint.quia qua rōne hn̄t effectū in actū illum eadem rōne in actū oēm.ergo sicut ꝑ maleficia possent impedire coitū.ita possent cōmestionē ꝛ gressum.et sic ꝑimere totū mundū per suū sortilegiū. qđ credere est sacrilegū. Itē si maleficiū impedit.aut debilitando vim generatiuā.aut auferēdo facultatem exeundi in actū. Si ꝫ mō. ergo cuꝫ illa vis equaliter se habeat ad omnes.si impedit coituꝫ quantum ad

vnā.impedit q̄tū ad omnes.ſi ḡ nō impedit q̄tum ad oēs.ḡ videt̄ q̄ q̄tū ad nullā.ꝛ ita nihil videt̄ di-cere q̄ poſſit cognoſcere alias mulieres ꝛ non ſuam Silr̄ argue de ſcđo mō ſcȝ auferendo facultatē cūdi in actū. R̄o.dōm q̄ aliqui dixerūt q̄ maleficiū ni-hil erat in mundo.nec alicuꝰ vis niſi in ſola extima-tione hoim q̄ multos nāl̄es defectus attribuūt ma-leficijs demonū ꝑpter defectū fidei.Sed iſta poſitio derogat iuri.ꝛ derogat opinioni vulgi. et qđ maius eſt experimento.ꝛ iō iſtud nō hȝ ſtabilitatē.Fuerūt et alij q̄ dixerūt q̄ maleficiū non impedit coitū niſi ad tps.ſed tn̄ nullū eſt ꝑpetuū.quia qđlibet diſſolui po-teſt vel p dyabolū vel ꝑ maleficiū. vel p diuinū auxi-lium.ꝛ dixerūt illud caplm̄ p̄mo ꝓpoſitū abrogatū. Sed certe adhuc iſtud eſt ꝯ experimentū. ꝛ cōtra ius nouū.quia decretalis honoꝝ ꝑcipit in talibꝰ fieri di-uorciū.cū experimento ꝓbatū ſit multos habitaſſe ſi-mul ꝑ longum tēpus.ꝛ adhibuiſſe opam magnā.et queſiſſe multa remedia ꝛ nihil omō valuiſſe.et ideo ꝑ experientiā cōuicit eccl̄ia tale maleficiū aliqn̄ eſſe ꝑpetuū.Rurſus quia multi ſunt q̄ remediū inuene-

23 runt.cōuicit nō ſemꝑ eſſe ꝑpetuū.Et ideo hoc malefi-cium aliqn̄ impedit.aliqn̄ nō. Ideo ſm̄ cōem docto-rū opinionē diſtinguēdū eſt.q̄ ipotētia coeūdi acci-dētalis q̄ venit ꝑ maleficiū.aut ē tpalis aut ꝑpetua. Si tpalis.nō impedit.tunc autē p̄ſumit̄ eſſe tpalis qn̄ infra ſpaciū triū annoꝝ cohabitantes.ꝛ quā p̄nt operā dantes.ſiue ꝑ eccleſiaſtica ſacramēta.ſiue per alia remedia ſaluari poſſunt. Si autē nō ſanant̄ ali-quo remedio. extunc p̄ſumit̄ eſſe ꝑpetua.Hec autē impotētia ꝑpetua aut p̄cedit legittimā cōtractionē matrimonij.aut ſequit̄. Si p̄cedit facit perſonā illegi-timā.ita q̄ impedit ꝯtrahendū.ꝛ dirimit iam cōtra-ctum.Si ſequit̄ nō impedit.ſicut etiā de ſectis dicit̄ ca.xxxij.qōne.vij. vbi tale caplm̄ inſcribit̄ ꝛ in litera ponit̄.illi qui matrimoniū ſani cōtraxerūt.et vni ex duobus aut amentia aut furoꝛ aut aliqua infirmi-tas accedit.ob hanc cām cōiugia taliū ſolui nō p̄nt. Similiter intelligendū qui ab aduerſarijs excecant̄ aut mēbris truncant̄.aut a barbarijs ſecti ſunt. Et ſic cōcedendū q̄ ſicut ſectio que reddit impotentē ad coitū facit perſonā illegittimā ſi p̄cedat ꝯtractio-nem.nō facit ſi ſequat̄.quia matrimoniū non poteſt ſolui niſi per mortē vel ſpūalem vel carnalem. Un-de extra de cōuerſione coniugatoꝝ ex parte tua.vbi dicit̄.ex quo matrimoniū inter legitimas perſonas ꝑ verba de p̄ſenti cōtrahitur.in nullo pōt caſu diſſol-ui.vt viuente reliquo alter poſſit ad ſcđa vota tranſ-ire.ſi igit̄ ſequat̄ contractionē non impedit. ſi vero

24 p̄cedit impedit ſi ſit ꝑpetuū. Dupliciter aūt fit male-ficium perpetuū.Aut reſpectu omnis mulieris.ꝛ ſic reddit inhabilem ad omnē.Aut reſpectu vxoris.ſic reddit inhabilē ad illam.ſed nō ad omnes.Chryſoſ. tales ſeparati ſm̄ iura poſſunt alijs copulari. nō ſic eſt de frigidis.qꝛ ſi copulant̄ alijs.ſcit eccia ſe eſſe de-ceptā.ꝛ ideo retractat diuoꝛtij ſententiā.Conceden-de ſunt igit̄ rōnes oñdentes q̄ maleficiū p̄ſtat impe-

25 dimentū matrimonio. Ad illud qđ obijcit̄ q̄ po-tentius eſt dei beneficiū.dōȝ q̄ verū eſt q̄̄ id ꝯ quos ordinat̄ .vt matrimoniū q̄̄ morbus cōcupiſcentie. quia morbus nō viciat matrimoniū ſ matrimoniū excuſat. Sed matrimoniū nō eſt ordinatū ad reſti-tuendū potentiā coeundi. ꝛ ideo maleficiū nō vincit nec expellit.nec ex hoc ſequit̄ q̄ maleficiū ſit poten-tius. Ad illud qđ obi͂ q̄ diſſolui poteſt ꝑ cām ꝛc. 26 dōm q̄ omne tale maleficiū diſſolui pōt per deum. diſſolui etiā pōt ꝑ dyabolū.ſ nō omē diſſolui pōt ꝑ maleficiū vel humanū ꝯſiliū.quia malefici ſicut per cōfeſſionē eoꝝ ſcit̄ aliq̄ maleficia ſciunt facere q̄ ipſi ad puiam cōuerſi nō p̄nt deſtruere.nec hoies ſciunt ꝯſiliū adhibere.ꝑpter hoc q̄ induſtria dyabolica ſu-perexcellit humanā.qm̄ humanū ꝯſiliū deficit.ꝛ deꝰ ꝑpter meritū peccati p̄teriti frequēter nō exaudit.ꝛ dyabolus ad hoc nō debet inuocari.nec eius patro-ciniū implorari.hinc ē q̄ tale maleficiū di eſſe ꝑpe-

27 tuū. Ad illud ḡ qđ obi͂ de culpa. dōm q̄ nō ſemꝑ remotio pene ſequit̄ remotionē culpe. Et ſimilit̄ ex parte facientis multa p̄nt deſtrui q̄ nō poſſunt con-ſtrui.Et ſimiliter ex parte exoꝛciſmi. nō eīn ſemꝑ hȝ efficaciā in expulſionē dyaboli ꝑmittente iuſto iudi-

28 cio dei. Ad illud qđ obi͂ q̄ nullū maleficiū aufert potentiaȝ cōmedendi.dōm q̄ ſicut dyabolo ꝑmiſſa eſt a deo poteſtas ſuꝑ ſerpentes magis q̄̄ ſuper alia animalia in p̄oris facti memoriā . vñ plura ꝑ incan-tationes ſerpentes q̄̄ aues capiunt̄.ſic quia actꝰ ille vicioſus eſt ꝛ quodāmō fetens.ꝛ vt plurimū cōiun-guntur hoies ad illū actū libidinoſe.iō dyabolꝰ pluſ hȝ ibi poſſe ꝛ plus ei ꝑmittit̄.et hoc ꝓbat̄ exemplo ſcpture ꝛ auctē.qm̄ dr̄ in Thob. q̄ demonū nomie aſmodeus virum in lecto interfecit non in cōuiuio.

29 Ad illud qđ vltimo obi͂ q̄ equaliter ſe hȝ vis illa ad oēs.dōm breuiter q̄ verū ē.ꝛ ſi impediret̄ natu-rali impedimēto.equaliter impediret̄ q̄̄tū ad oēs. ſed qui a demoniaco impedit̄ qui aſſiſtit ꝛ ſe obijcit ſm̄ petitionē ſortilege mulieres impetrauit hoc me-rito infidelitat̄. ſicut fides impetrat vt deus aſſiſtat ad faciēda miracula.ſic ſortiaria reſpectu ꝑſone de-terminate facit ſortilegiū.qꝛ dyabolꝰ in actu illo p̄ſto eſt ꝛ nō in alijs. ꝛ tunc vel ꝓpria virtute vel ꝑ herbā vel lapidem vel naturā occultā vim impedit ne in actū exeat.nō reſpectu alterius mulieris. qꝛ ad hoc inuitatus nō fuit.aut quia dñs nō ꝑmittit.occultuȝ eīn dei iudiciū hic latet.ſicut pȝ in vxoꝛe tobie.

Conſequēter q̄̄tū ad terciū articulū q̄rit̄ de de-fectu ſiue impedimento qui venit ex ꝑte liberi arbitrij.ꝛ circa hoc duo q̄runt̄. Primo q̄rit̄ de per-uerſitate rōnis q̄ eſt i furioſis.Scđo de ſubuerſione voluntatis in inceſtuoſis.

Queſtio.j. e

Utrū furia impediat matrimoniū.Et videt̄ q̄ ſic. quia matrimoniū eſt tm̄ ꝯſentientiū. ꝛ cōſenſus eſt rōne vtentiū. ſed furioſi non vtunt̄ rōne . ergo ꝛc.

Itē plus tollit conſenſum ſtulticia q̄̄ erroꝛ. Sed erroꝛ impedit matrimoniū.ergo multo magis furia

Itē furioſus nō poteſt ſtare in iudicio nec teſtifi-cari.ḡ nec contractū facere. Sed plus eſt cōtractuȝ facere rōne ſui coꝛpoꝛis q̄̄ rerū.ḡ ſi matrimoniū eſt cōtractus reſpectu ꝓpꝛij coꝛpoꝛis.patet ꝛc. Item furioſus nō meret̄ nec demeret̄.ſed ois qui ſuſcipit ſacr̄m ſuſcipit ad meritū vel demeritū.vel digne vel indigne.ḡ furioſus nō pōt ſuſcipere ſacr̄m.ꝛ ſic nec matrimoniū. Contra.matrimoniū eſt ad ꝓcreā-dum ꝓlem ad cultū dei.ḡ qui pōt hoc facere p̄t ma-trimoniū ꝯhere.ſ furioſus pōt generare.ḡ ꝛc. Itē furia ꝓuenit accidētalit̄.ſ m̄rimoniū ē vinculū in-ſolubile.ḡ furia nō impedit matrimoniū. Itē ſi a furia poteſt quis liberari ꝛ nemo pōt ſcire vtruȝ ſit ꝑpetua.ſed impotētia coeundi non impedit niſi ſit

ꝯpetua ſm veritatē. vel ꝓbabiliť cõuicať. ergo ꝛc.

30 Itē furioſus põt baptizari et recipit ſacr̄m baptiſmi. ḡ cõſimili rõne põt matrimoniū ꝯhere. R°. vōm ꝙ circa hoc diſtinguendū ē. qꝛ furia aut concomitať. aut p̄cedit. aut ſequiť. Si cõcomitať. tunc qꝛ furioſus nõ hꝫ ptātē cõſentiendi. ipedit mr̄imoniū et nullū ē. Si autē p̄cedit. ꝛ ille hꝫ lucida interualla. vel ſequiť. mr̄imoniū nõ ipedit. Rõnes ḡ ꝓbantes ꝙ impedit ꝓcedūt ea via q̄ furia ēſt tp̄e cõſenſus et ſm actū. Si ꝟo nõ eſſet actu furioſus ſ habitu. etiaꝫ ſi hr̄et lucidū interuallū. nõ deberet ꝯhere ꝓpť p̄iculum. qꝛ talis ꝓlem neſcit educare. nec cū vxore debite cohabitare. tn̄ ſi ꝯheret cõtractū eſſet.

31 Ad illud ꝟo qꝺ obi̇ in ꝯriū ꝙ põt ꝓcreare ꝓlem. vōm ꝙ ſm ſtatū nõ põt. qꝛ neſcit etiā filios educare. p̄terea ſi h̄ poſſet. nõ ſequereť. qꝛ hoc nõ dicit totū eſſe mr̄imonij.

32 Ad illud qꝺ obi̇ ꝙ accidentaliter venit ꝛ recedit. vōm ꝙ et ſi mr̄imoniū ſit cõtractū p furiā. nõ tn̄ ſoluiť. ſ impediri põt vt nõ ꝯhať. et ſi etiā cõtrahať nihil fiat niſi poſtmodū cõſentiat cū habuit interualla lucida.

33 Ad illud qꝺ obi̇ ꝙ põt liberari a furia. vōm ꝙ nõ eſt ſiľe de furia ꝛ de impotētia coeundi. qꝛ furia impedit rõne conſenſus. ꝛ cõſenſus eſt in vno actu ꝛ in modico tp̄e. et iō ſi tūc ſit furia. cū tollat cõſenſum. ipedit mr̄imoniū. Sꝫ ipotentia coeundi eſt ꝯ mr̄imonij vſum nõ ꝯ cõſenſum. et qꝛ vſus totū tēpus vite cõcernit. iō nõ eſt ipedimentū niſi ꝓtendať p totā vitā. ꝛ ſic pꝫ illud.

34 Ad illud qꝺ obi̇ de baptiſmo. vōm ꝙ nõ eſt ſiľe. qꝛ baptiſmus ē ſacr̄m cõtra originale. qꝺ quia p aliū cõtractū ē. ſufficit alienꝰ cõſenſus. nec oportet interuenire ꝓpriū. nõ ſic in ꝓpoſito. imo oportet ꝙ cõtrahens conſentiat.

Queſtio. ij. f

De ꝯuerſione volūtatis ꝛ inceſtuoſis. vtputa cū q̄s iacet cū vxoris ſorore. q̄riť ḡ vtrū tale crimē ipediat mr̄imoniū ꝛ faciat pſonā illegitimā. Et ꝙ ſic videť p auctēs q̄s adducit mgr̄ in lr̄a. Itē hoc ip̄ꝫ ꝓbať rõne. qꝛ in q̄ q̄s peccat in hoc torquēdus ē. ſ inceſtus iſte fuit ꝯ bonū mr̄imonij. ḡ in eo dꝫ puniri. Itē affinitas cõtrahiť in copula carnali. ſ affinitas impedit mr̄imoniū ꝯtrahendū ꝛ dirimit iā cõtractū ſicut et cõſanguinitas vel cognatio. ḡ ſi factus eſt affinis vxori nõ iā manet mr̄imoniū. Itē ꝙ ſaltē non debeat reddere debitū videť. quia q̄cūqꝫ coit cū ꝯſanguinea vel affine peccat mortaliť. ſ nullus teneť peccare mortaliť. ḡ nõ teneť reddere debitū.

Contra. Vxor nõ debet puniri in pctõ viri. ḡ nõ ꝑuať viro. et ſi hoc. ḡ iſte eſt vir et põt ab eo petere debitū. ḡ ſi manet vinculum relationis in vtroqꝫ extremo. ergo ꝛ iſta eſt vxor et ille vir. Itē ꝙ mortua vxore poſſit ꝯhere cū alia videť. quia omē crimen põt deleri per p̄niam. ḡ ſi oīno deleto crimine nõ dꝫ durare pena. videť ꝙ talis poſſit ꝯhere. Itēm eſto ꝙ cõtrahat. nunqd eccl̄ia ſepabit: cõſtat ꝙ nõ. ḡ inceſtus nõ impedit mr̄imoniū.

35 R°. vōm ꝙ aliq̄s põt cõmittere inceſtū cognoſcēdo ſororē vxoris ſue dupľr. Aut anteqꝫ cõtrahat mr̄imoniū cū ſorore. aut poſt ꝯtionē. Si poſt cõtractionē mr̄imonij. mr̄imoniū illud non ſoluiť. amittit tn̄ ius petendi debitū. nõ tn̄ reddendi. quia nõ potuit pctm̄ eius ꝯiudicare vxori niſi fuerit conſcia ſceleris. Interdiciť etiā tali ab eccl̄ia vt non cõtrahat cū alia. etiā p̄ori mortua. diſpenſať tn̄ cum eo maxime ſi timeť de fornicatõe. qꝛ eſt iuuenis. Si ꝟo cõtrahat. nõ dꝫ ſepari oīno ſ ad tp̄s ad p̄niam faciendā. peccat tn̄ ꝯhendo ſine eccl̄ie licentia. Si aūt cognouit ſororē ante mr̄imonij ꝯtractionē. etiā poſt ſponſalia de futuro. nullū ē mr̄imoniū ꝯtractū rõne affinitatis. vn̄ ſepandi ſūt iudicio eccl̄ie. ꝛ mulier p̄t nubere. vir aūt q̄ntū ē de rigore iuris nubere nõ põt. et in hoc caſu intelliguntur auctēs a mgr̄o inducte.

36 Ad illꝺ qꝺ obi̇ de crimine. vōm ꝙ q̄uis ſit hõ puniendus ꝓ crimine q̄ntū eſt de rigore. diſpēſať tamē vbi timeť p̄iculū et detrahiť ſeueritati.

37 Ad illud qꝺ obi̇ de affinitate. vōm ꝙ affinitas ſupueniēs non diſſoluit mr̄imoniū iā cõtractū. qꝛ qꝺ firmū ē nõ põt infirmari aliq̄ caſuali vel accidentali ſupueniēte.

38 Ad illud qꝺ obi̇ de debito. vōm ꝙ ipſe in petēdo cognoſcit affinē. ſ in reddendo cognoſcat vxorem. qꝛ illa petit affectu vxorio. ꝛ petit ius qꝺ habet in eo. ꝛ ideo tenetur ille reddere.

Diſtinctio. xxxv. De diuortio quod fit ꝓpter adulterium.

Oc etiā notādū ē ꝙ cū dn̄s cõcedat ꝛc. Supra egit mgr̄ de triplici ipedimēto mr̄imonij. hic agit de diuortio qꝺ oriū hꝫ ex culpa et pctõ. Et qm̄ adulteriū põt p̄cedere mr̄imoniū vel ſeq̄. et ſm qꝺ p̄cedit cauſat diuortiū. ꝛ ſm qꝺ ſeq̄tur ſiľr. Iō hec ps hꝫ duas ptes. In p̄ma agit de diuortio qꝺ fit ꝓpter adulteriū qꝺ ſequiť mr̄imoniū. In ſcd̄a agit de adulterio qꝺ antecedit mr̄imoniū. ibi. Solet etiā q̄ri an valeat duci ꝛc. Prima ps hꝫ q̄tuor pticulas. In p̄ma oñdit mgr̄ ꝙ vir innocēs põt fornicariā dimittere ꝛ econuerſo. In ſcd̄a oñdit ꝙ ſi ambo fornicanť. vnꝰ nõ põt alterū inuitū dimittē. ibi. Si ꝟo q̄riť an adulter adulterā ꝛc. In t̄cia oñdit ꝙ poſt diuortiū cõiuge viuēte neuť põt nubere. ibi. Si q̄s aūt fornicatõis cāpſ ꝛc. In q̄rta ꝙ pn̄t inuicē reconciliari. ibi. Pn̄t aūt reconciliari ꝛc. In ſcd̄a ꝟo pte p̄ncipali p̄ opponit deinde ſoluit.

Oñdit ꝙ vir innocens põt fornicariā dimittere et econtra. a

Dist. xxxv. Math. v.

b Oc etiā notandū ē ꝙ cū dn̄s cõcedat vxorē dimitti cauſa fornicatõis viro. eadē licētia nõ tolliť femis. vn̄ Hiero. Precepit dn̄s vxorē nõ dimitti excepta cā fornicationis. et ſi dimiſſa fuerit manere innuptā. Quicq̄d viris p̄cipiť. h̄ ꝯſequēter redūdat ad femias. Nõ eñ adulteri vxor dimittēda ē. ꝛ vir mechus tenēdus. Itē apud nos qꝺ nõ licet femis. eq̄ nõ licet viris. ꝛ eadē fuitꝰ pari ꝯditõe cenſeť. Ex hijs oñdiť ꝙ mulier p̄t ſup fornicatione virū cõuenire vt vir mulierē. Vn̄ Inno. pp̄. Xp̄iana religio adulteriū in vtroqꝫ ſexu pari rõe ꝯdēnat. ſ viros ſuos muliēs nõ facile de adulterio accuſant. viri aūt liberiꝰ vxores ſuas adulteras apud ſacerdotes deferre ꝯſueueřt. ꝛ iō mulieribꝰ ꝓdito earū crimine negať cõmunio. viroꝝ aūt latēte ꝯmiſſo ñ facile q̄ſq̄ ex ſuſpitõibꝰ accedeť. q̄ tn̄ ſb̄mouebiť ſi eiꝰ flagitiū detegať.

Hiero. de morte fabiole.

Inno. pape.

a Nequit adultera vxor dimitti a viro. Querit᷑ vtrum vir q̄ fornicat᷑ in occulto possit dimittere vxorē q̄ for- nicat᷑ in apto. Et ꝙ sic vr̄. q̄m vir pōt agere ꝯtra vxorē. ⁊ illa nō pōt excipe ꝯ͂ virū. ⁊ si excipit nihil valet. cū nō possit ꝓbare. Iuxta hoc querit᷑ in quib⁹ casibus cōpetat vxori excipe ꝯ͂ virū petētē diuortiū. R°. dōm ꝙ talis fornicans non debet eam dimittere nec potest sine pctō in conspectu dei. licet possit in cōspectu ecclesie. ꝓ eo ꝙ vxori nō defuit ius excipiendi ꝗuis desit ꝓbatio. Argumentū est. xxxij. q. vj. ꝑ totū. Si tamen vir egisset pe-

Ostendit ꝙ si ambo fornicant᷑. vnus non potest alterū inuitū dimittere. b

Si vero querit᷑ an adulter adulteraʒ possit dimittere cā fornicatiōis. Dicimus q2 ^a neq̄ adultera vxor dimitti a viro nisi ⁊ ipse expꝰs fornicatiōis existat ⁊ econuerso. Vñ aug. Nihil iniquius est ꝗ̄ cā fornicatiōis dimittere vxorē. si ⁊ ipse ꝯuincit᷑ fornicari. Occurrit eñ illud in q̄ alterꝝ iudicas teipm̄ ꝯdēnas. Quapropt᷑ q̄sq̄s fornicatiōis cā vult abijcere vxorē. ꝓor dꝫ eē a fornicatiōe purgatus. qḋ silr̄ ⁊ de femina dixerim. Idem. Indignantur mariti si audiant adulteros viros pendere similes adulteris feminis penas. ^b cū tāto grauiꝰ eos puniri oportuerit quāto magis ad eos ꝑtinet ⁊ virtute vincē ⁊ exemplo regē feminas. Ex his apparet ꝙ adulter adulterā dimittere nō valet ⁊ econuerso.

Aug⁹. Roma. ij.

Ostēdit ꝙ pꝰ diuortiū ꝯiuge viuēte neut᷑ pt nubē. c

Si q̄s aūt fornicatiōis expers fornicariā dimiserit. alij copulari nō pōt. ꝫ ꝯtinere oportet. vl̄ ad dimissam redire. sic ⁊ de femina. Vñ ⁊ apl̄s. His q̄ mr̄imonio iuncti sūt p̄cipio nō ego ꝫ dñs vxorē a viro nō discedē. ꝙ si discesserit. maneat innupta. aut viro suo reconciliet᷑. Et de viro addit. Et vir vxorē nō dimittat. Sꝫ Ambro. ait. Ideo nō subdit de viro sic̄ de mlıere. q2 licꝫ viro aliam ducere. Sed h̄ a falsarijs in ambrosij libro positū credit᷑. Supplendū eñ eē in viro qḋ de vxore p̄misit. apte dic̄ aug. sic. Quare nō addit de mlıere qḋ premisit de viro nisi ꝙ silem formā vult itelligi. vt si dimiserit ꝙ cā fornicatiōis ꝑmittit᷑. maneat sine vxore. aut recōciliet᷑ vxori. Idē. Si nec nubē illi ꝯcedit᷑. viuo viro a q̄ recessit. nec huic alterā ducere viua vxore quaꝫ dimisit. multo minus fas est illicita cū q̄buslibꝫ stupra cōmittere. Idē. Vt nō facile dimittat᷑ vxor dñs solam fornicatiōis cām excepit. cetas vero vniuersas molestias si q̄ extiterint iubet ꝓ fide ꝯiugali ⁊ ꝓ castitate fortiter sustineri. ⁊ mechū dixit q̄ a viro solutā duxit. Ex his ostendit᷑ ꝙ si causa fornicationis fit sepatio. nō potest vir vel mulier in aliam trāsire copulam.

j. Cor. vij.

Ambrosius.

Aug. sup epistolā ad cor.

Math. v.

Ōndit ꝙ pñt inuicē recōciliari. d

^d Possunt aūt recōciliari ⁊ cohitare sicut ꝓ͂us. si dimissū alter reuocare voluerit. Dicit tñ Iohs crisosto. Sicut crudelis ⁊ iniquus est q̄ castā dimittit. sic fatuꝰ ē ⁊ ini-

Oppōnit.

nitentiā. ⁊ illa accusata nollet agere pniaꝫ si ꝑseueraret in adulterio. credit᷑ tūc ꝙ vir possit eaꝫ accusare et dimittere ꝑ sniaꝫ. Si vero vir eēt in crimine notorio sic̄ vxor n̄ posset. Unde septem sūt casus in quibꝰ fm̄ iura adultera pōt excipere ꝯtra virū. Primus est si fornicarix ꝯuincit᷑. xxxij. q. vj. per totū. ⁊ extra de diuortijs. Scḋs si q̄s ꝓstituit eā. ex̄ de eo q̄ cognouit ꝯsanguineā vxoris sue. discretōni ⁊c̄. Terciꝰ cum credebat maritū in bello defūctū ⁊ nupsit alij. xxxiiij. q. j. cū ꝑ bellicas. Quartꝰ si cognita fuit latenter ab aliquo quē credebat eē virū suū. Argumentū. xxxiiij. q. j. Quintꝰ si fuerit vi oppssa. xxxij. q. v. ꝓposito ⁊c̄. hoc aūt intelligendū est de vi absoluta nō de metu. Sextꝰ q̄n recōciliauit eā sibi pꝰ adulteriuꝫ. ⁊ petijt debituꝫ. xxxij. q. j. Septimus est rarus. si infidelis repudiat vxorem ⁊ illa ducit virū alterū. si veniat ad fidē dꝫ eam recipe. non obstante ꝙ fuerit fornicata. ex̄ de diuor. gaudemꝰ.

b Cum tanto grauius eos puniri oportuerit ⁊c̄. Querit᷑. q̄s grauius peccat. vtruꝫ mulier que adulteratur ꝗ̄ vir vel ecōuerso. Et ꝙ magis vir videt᷑ ista dicere. Itē sexus muliebris est infirmior ⁊ ad lapsuꝫ ꝓnior ꝑ nām. ꝗ̄ magis excusat᷑ in culpa. Sꝫ ꝯ͂ hoc est ꝙ sexꝰ muliebris nāliter est verecundior. ⁊ viro dꝫ eē subiectior. ꝗ̄ vr̄ ꝙ grauiꝰ peccat si adulteret᷑. R°. dōm ꝙ ista duo crimina se habēt sicut excedētia ⁊ excessa. In hoc eñ ꝙ sexus virilis est stabilior ꝑ nām ⁊ debet regere feminā. ꝗ̄ uiꝰ peccat adulterā. io. ꝫ q2 vir maiorē hꝫ īpulsionē ad luxuriaꝫ ꝓpt᷑ fortitudinē calor᷑. ⁊ q2 maiorē hꝫ copiā. nec est ita sexꝰ verecundus ꝑ nām. hinc ē ꝙ mlr̄ grauiꝰ peccat. iō maior ex pctō mlıeris orit᷑ infamia ꝗ̄ viro ꝗ̄ mlıeri. Vñ aliq̄ mō verū est h̄ qḋ dicit greg. de carnalibꝰ vicijs. ꝙ sint minoris culpe ꝫ maioris infamie. fere eñ in oībꝰ istud repit᷑ ꝙ adinuicē cōpata se habēt vt excedētia ⁊ excessa. Verumtñ ꝙ maius excedat fornicatio mulieris. vr̄ q2 magꝭ ledit virū. ⁊ minꝰ hꝫ impulsiuū. licꝫ sit minꝰ fortis ad resistendū. illud eñ recōpensat᷑ ꝑ humanā verecundiā que debet eam retrahere multum.

quus q̄ retinet meretricē. c Patronus em̄ turpitudinis est q̄ celat crimen vxoris. Itē Hiero. Cū mulier vnam carnē in aliā diuiserit. ⁊ se fornicatione a marito separauerit nō dȝ teneri. ne virū q̄ȝ sub maledicto faciat. dicē te scriptura. Qui tenet adulterā stultus est ⁊ insipiēs. Idē ad amandū p̄sbr̄ū scribens de quadaȝ q̄ viro suo viuente alij nupserat. sic ait. Rem nouam loquor. imo nō non nouā s̄ veterē q̄ veteris testamenti autoritate ꝯfirmat̄. Si reliq̄rit s̄m virū mulier ⁊ recōciliari voluerit priori. nō p̄ōt. Sed hec oīa intelligenda sunt de illa q̄ ab adulterio recedere noluit. nec p̄ pn̄iaȝ pctm̄ delere. Nō si vir scienter patit̄. ꝯsentire videt̄. Si em̄ in adulterio p̄seuerare elegit. patron⁹ turpidinis ⁊ lenocinij re⁹ marit⁹ habebit̄. nisi eā adulterij ream face voluerit. Si aūt a pctō recesserit. ⁊ p̄ pn̄iam illud purgauerit. poterit viro recōciliari. Vn̄ aug. d Quid tibi durū videt̄ vt post adulteriū tibi recōciliet̄ ꝯiūx. si fides assit nō erit durū. Cur em̄ adhuc deputamus adult̄os q̄s credim⁹ pn̄ia eē sanatos: Idē. Non erit turpis nec difficilis etiā post patrata ⁊ purgata adulteria recōciliatio ꝯiugij. vbi p̄ claues regni celoꝝ nō dubitat̄ fieri remissio pctōꝝ. nō vt post viri diuortiū adultera reuocet̄. s̄ vt post xp̄i ꝯsortiū adultera nō vocet̄. Itē Greg. Debet recipe peccatricē q̄ pn̄iam egit. s̄ nō sepe. Item Hermes. Si vir scierit vxorē suā deliquisse. ⁊ nō egerit pn̄iam mlier sed p̄manet in fornicatōe sua. ⁊ vir viuit cū illa. vir reus erit ⁊ particeps peccati eius. Q̄ si mulier dimissa egerit pn̄iam. ⁊ voluerit ad virū reuerti. debet recipe peccatricē q̄ pn̄iaȝ egit. s̄ nō sepe.

Agit de adulterio qd̄ añcedit m̄rimoniū. e

Solet etiā queri an valeat duci in ꝯiugiū q̄ pri⁹ ē polluta p̄ adulteriū. De h̄ leo papa ait. Null⁹ ducat i matrimoniū quā p̄us polluit adulterio. Itē. Relatū ē auribus scōꝝ sacerdotū quēdā alteri⁹ vxorē stupro violasse e et insup meche iuramentū dedisse. q̄ post legitimi mariti morteȝ si sup̄uiueret duceret eā in vxorē. qd̄ factum est. Tale ꝯ̄ ꝯnubiū p̄hibemus ⁊ anathematizamus. His alijsq̄ȝ autoritatib⁹ vetāt̄ in ꝯiugiū copulari q̄ se p̄us adulterio maculauerūt. Sed cōtra aug⁹. ostendit dicens. Deniq̄ȝ mortuo eo cum quo fuit verū cōiugiū. fieri p̄ōt cōiugiū cū qua p̄cessit adulteriuȝ. Idē. Posse fieri sane licitas nuptias ex p̄sonis illicite ꝯiunctis honesto placito sub seq̄nte manifestū est.

Sed h̄ vltima auctas de ꝯcubinis loq̄tur. p̄hibēs cōcubinas posse transire ad honestū placitū nuptiarū. si castitatē ⁊ fidē seruare velint. Prima auctas aug⁹. de illis ait. q̄ de pctō penituerunt. ⁊ nihil i mortē viri machinati sunt. nec viuente viro fidē adultere dedit mechus. q̄ eā in cōiugiū duceret si sup̄uiueret. Qui vō h̄ factū t alijs p̄missis auctib⁹ p̄hibent̄ copulari.

4 c Patronus em̄ ē turpitudinis q̄ celat crimē vxoris. Vr̄ male dicē Cris. q̄ȝ puer. xvij. dicit̄. Fidelis est q̄ celat crimē amici. ꝯ̄ bonū est crimen celare. Iteȝ q̄ scient̄ infamat alteruȝ aufert ei maximū bonū. ꝯ̄ grauiter peccat. R̄o. dōȝ q̄ celare est duplicit̄. Aut cū scit. s̄ tn̄ est occultū alijs ⁊ nō detegit. Aut cū scit apertū ⁊ notū et dissilando coopit. Primū est fidelitatis. Scōm vero est prebere patrocinū sceleri. Vel alit̄ celare hoc est duplicit̄. Aut in p̄iudiciū correptionis. aut in supportationē pctōris ⁊ infirmi. et p̄mū ē malū. scōm vō est bonū. Vel aliter. celare crimen hoc est duplicit̄. Aut p̄sone q̄ pōt prodesse. aut p̄sone q̄ potest obesse. Primum est malum. scōm ē licitū ⁊ sic patet illud.

5 d Quid tibi duruȝ videt̄. vt p⁹ adulteriū tibi recōciliet̄ cōiunx. Querit̄ si sn̄ia diuortij lata ē p̄ errorē. ⁊ p⁹ vir p̄motus est ad sacerdotiū. si error eccīe ⁊ deceptō pateat vtrū reddēdus sit vxori si ipa nō vult cōtinere: Et q̄ sic vr̄. q̄ȝ mulier debat ius suū. ⁊ saluo iure mulieri nō poterat ꝯtinentiā vouere ꝯtra volūtatē vxoris R̄o. dōm q̄ inducenda est ad ꝯtinētiā. q̄ si manifesta deceptio in latione p̄oris sentētie appet. ⁊ ipsa non vult ꝯtinere dȝ vir suus ei reddi. Verūtamē ille nō poterit petere debitum. q̄m quantū in se fuit ꝯtinentiam vouit. ⁊ hoc dico nisi mulier fuerit fornicata.

c Hieronym⁹.
Prouē. xviij.
Deut̄. xxiiij.
d Aug. ad polentiū.
Hermes li. de adulterinis ꝯiugijs.
Oponit.
e
Ex ꝯcilio tyburtiē.
Augustinus
Solut.

6 e Et insup meche iura. dedis. ⁊c. Vr̄ hic velle q̄ fides sup addita impediat iuramētū. Sȝ vī q̄ nō. q̄ȝ licitum est hanc ducere vxorem post mortē viri. ꝯ̄ licitū est p̄mittere. ꝯ̄ p̄pter illā p̄missionē nō dȝ impediri seq̄ns m̄rimoniū s̄ cōfirmari. ꝯ̄ si simplex adulteriū nō impedit. vr̄ q̄ nec impediat cū firmatione. R̄o. dōm q̄ talis fides nō est fides s̄ potius infidelitas p̄ eo q̄ est ꝯtra bonū fidei. q̄ vxor tenet̄ alli

gata viro. ꝛ ideo cū in fidei vatione mrimonia inchoent. ꝛ talis fides matrimonio repugnet non iniciat. imo simpliciter inhabiles reddit. q2 nec iniciari amplius inter tales psonas pōt nec ꝯsummari siſr. Si aūt alt in mortem viri machinet ꝓpter ꝯtrahendū mrimoniū. potius se facit inhabilem ꝙ se reddat habilē. Or ꝗ obī ꝙ est licitū. Dōm ꝙ nō est. tū q2 fit ex mala cā. tū q2 est occasio multoꝝ maloꝝ. ꝛ iō si iurat nō obligat ad iuramētū seruādū. ꝗ potius ad pniam faciendā ꝓ iuramento male ꝛ inordinate emisso. et sic patet illud.

Ad intelligentiam presentis distinctionis q̄ritur de diuortio. Et circa hoc sex queruntur. Primo queritur vtrū liceat vxorē dimittere ex causa fornicationis. Scdo vtrū dimittere vxorē fornicariā sit in ꝓcepto. Tercio vtrū possit ꝗs fornicātē dimittere ꝓpria auctē. Quarto vtrū diuortio celebrato possit aliā vxorē ducere. Quinto vtrum post diuortiū possint inuicē reconciliari. Sexto vtrū diuortium nullo pacto ꝓcedente possit sine culpa fieri.

Questio .j. a

Qr possit fieri diuortiū ex cā fornicationis. ꝯnditur Math. v. Si ꝗs vxorē dimiserit excepta cā fornicationis. ꝗ si hanc cām excipit. ꝛ vera est exceptio domini. vr ꝙ ex h licet dimittere. Itē rōe vz. q2 alter cōiugū nō hz potestatē in corpe alterius. nisi q2 dat ei sui corporis potestatem. sed qui dat alteri ꝙ coniugi ptātē sui corpis amittit ptātē in corpe ꝯiugis. ꝫ h facit ꝑ fornicationē. ꝗ ꝛc. Itē vir nō tenet ēē cū vxore nec reddere ei debitū nisi rōne bone fidei. nec ecōuerso. ꝗ si fornicans frangit bonū fidei. nō tenet debitum reddere nec cohītare. ꝗ pōt eam dimittere.

Itē alter ꝯiugū fornicando scandalizat alterum. q2 est factū minus rectū prebēs occasionē ruine. ꝗ si omne qd scādalizat pōt hō a se sequestrare vt3 mar. ix. Si oculus tuus scandalizat. ꝗ ꝛc. Contra. mat. xix. Quos deus ꝯiunxit hō nō sepet. ꝫ ꝯiuges sūt diuinitus ꝯiuncti. ꝗ nō debent humano iudicio separi. ꝗ nec diuortiū fieri ex aliqua cā. Item nō est reddendum malū ꝓ malo. ꝗ cū vxor fornicando iniuriet viro. vir nō dz ei reddere malū. ꝗ nō dz eā abicere. Itē sicut dicunt canones vtroqꝫ fornicante nō pōt alter ab altero separi. ꝫ maior culpa est cū vterqꝫ fornicat ꝙ alter. ꝗ si nō pōt fieri diuortium ex maiori culpa. nec ex minori. Item ꝓpter defectum boni prolis. vtputa si alter sit sterilis. non pōt ꝯiunx dimitti. ꝗ si hoc nō minus sit bonū prolis ꝙ bonū fidei. vr ꝙ ꝓpter defectū fidei matrimoniū nō soluat.

Item quero qua de cā possit diuortiū fieri magis ex fornicatiōne ꝙ ex alio pctō. Si q2 peccat in cōiugem. siſr peccare potest detrahendo. odiendo ꝛc. Si vo q2 diuidit carnē. ꝗ cū in pctō zodomitico nō diuidit caro. vr ꝙ ex illo nō possit dimitti vxor. quod neꝗ ꝓbanū videt. cū illud sit magis ꝯ mrimoniū. Itē quero cū in repudio vir ꝛ vxor non iudicant ad paria. q2 vxor nō repudiabat virū. vn̄ ē hoc ꝙ in diuortio ad paria iudicant ꝫm iura. Preterea. q̄ est diffīa

7 inter diuortiū ꝛ repudiū. R°. dōm ꝙ ꝓpter fornicationem licitū est fieri diuortiū inter ꝯiuges altero postulante. Et ratio huius est. q2 dn̄s ꝯcessit. Ratio aūt quare ꝯcessit hec est. q2 nō seruanti fidē imo frāgēti. nō tenet vir fidē seruare. ꝛ q2 directē peccauit ꝯ actum mrimonialē. in eodē puniri dz. Concessit igit dn̄s diuortiū fieri h exigente equitate iuris mrimonialis. que surgit ex hoc ꝙ alter iniuriat alteri culpabiliter subtrahendo ius qd habebat in corpe sine iniuria alterius. Vn̄ nō ex quacunqꝫ fornicatiōe fit diuortiū. ꝫ ex ea que est culpabilis ꝛ singularis in altera ꝑsona. Si ꝗ fornicet sine culpa. vtputa ꝑ violentiā vel ꝑ ignorantiā cū credit aliū cum q̄ coit ēē virū suū. aut credit virū mortuū ꝛ ꝯbit cū alio ex tali nō fit diuortiū. Si vo fornicatio nō est singularis. vl q2 alter siſr fornicat. ꝛ nō pōt de hoc alterum increpare. vel etiam q2 alter fornicat altero ꝯsentiente ꝛ ꝓstituente. ꝛ tunc est ꝑticeps criminis. vel etiā altero occasionē ꝓbente. vtputa cū repudiauit eā ꝛ illa ꝯtraxit cum alio. si ambo veniant ad fidē. tenet ipsam recipere. vel etiā altero tolerante ꝛ dissiſante. vtputa cū cognoscat eā voluntarie postꝙ scit ꝯiugē fornicari. Omnibus his modis fit quasi criminis ꝑticeps. ꝛ iō nō fit ei iniuria. ꝛ iō ex cā tali nō dz fieri diuortiū. ꝙ si fiat ex tali cā ꝓpter defectū ꝓbationis. peccat ille q̄ ꝓcurat diuortiū. q2 iniuste subtrahit ius ꝯiugi. Ad illud

8 qd obī ꝙ fit ab homine diuortiū. dōm ꝙ falsum ē. imo a deo fit ex cā iusta. Nō enī hō sepat sed deus. ꝗs pena damnat. ꝗs reatus accusat. ꝗs maleficiū coartat. Ad illud qd obī ꝙ nō est reddēdū malū ꝑ malo.

9 dōm ꝙ si ꝗs vxorē dimittat in vltionē iniurie vtiqꝫ peccat. sed dimitti dz ꝓpter scandalū ꝓpriū euitandum. ꝛ ꝓpter vxoris viciū corrigendū. Ad illd qd

10 obī ꝙ nō dz ꝓpter pctm̄ vtriusqꝫ. dōm ꝙ diuortiū non fit nisi altero petēte. ꝛ altero coniugum alterum repellente. q2 qn̄ vterqꝫ reus est nō hz actōnē in alteꝝ. q2 in quo iudicat alterū seipm ꝯdēnat. Roma. ij. cū

11 aūt alter est innocēs. pōt agere. iō nō est siſe. Ad illud qd obī ꝙ nō fit ꝓpter defectū ꝓlis. dōm ꝙ nō est siſe. q2 fornicator peccat in corpus cōparis. ꝫ si defectus est ꝓlis pōt ēē sine pctō. vel saltē sine pctō i corpus viri. Ad illud qd obī quare fornicatio sepet.

12 dōm q2 est culpa nō tm̄ ꝯtra deū ꝛ ꝯtra corpus suū. ꝫ ꝯtra mrimoniū bonū. ꝛ ꝯtra ꝯiugū actū. ꝛ ꝯtra corpus cōiugis. Est enī ꝯtra fidē ꝛ ꝯ actū mrimonialem. Abutit etiā corpe qd non est suū ꝫ alterius. ꝛ iō talis amittit ius petendi debitū. ꝛ q2 hoc totū est in pctō ꝯtra naturā. iō sub fornicatione cōprehendit. Ad

13 illud qd querit de repudio. dōm ꝙ differt repudium ꝛ diuortiū. q2 repudiū fiebat ex indebita cā. ꝫ diuortiū ex debita. ꝛ illud est ꝑmissum. h ꝯcessum. Differūt etiā. q2 post repudiū nō ꝓhibebant nubere. post diuortiū aūt ꝓhibent. Differūt etiā. q2 vir repudiabat vxorē nō ecōuerso. vn̄ nō iudicabant ad paria. in diuortio iudicant ad paria. ꝛ huius rō est q2 mulier merito ꝑmi pcti est subiecta viro. ꝫ post reconciliationē xp̄i in q̄ nō est seruus et liber. masculus ꝛ femina. oio equum ad legem thori ad paria iudicant.

Questio .ij. b

Utrū dimittere vxorē fornicariā sit in precepto. Et ꝙ nō videt. j. ad coꝝ. vij. dicit glo. Dominus ꝑmisit cā fornicatiōis dimittere vxorē. ꝫ ꝑmissio nō est ꝓceptū. ꝗ ꝛc. Itē esto ꝙ vir nō peccauit. tūc ꝗ ius habet ꝛ actionē in petendo debitū ab vxore quātūcūqꝫ vxor peccet. ꝗ qlitercūqꝫ peccat nō tenet eā dimittere. Itē ipse vir nō tenet ꝯtinere nisi velit. ꝗ cū dimissa vxore teneat ꝯtinere. nō tenet vxorem dimittere. Itē vnusquisqꝫ pōt iniuriā sibi illatā dimittere ꝛ peccanti pcere. nec tenet a peccante penā exigere. ꝗ quotienscūqꝫ mulier peccauerit in virū adulterando. vir pōt remittere. ꝗ nō tenet eam dimittere.

Contra. Crisost. sicut crudelis ꝛ iniquus est q̄ ca-

tam dimittit. sic stultus ⁊ iniust⁹ est q̄ retinet meretricē. ergo ⁊c. Itē hiero. cū mulier se fornicatiōe a viro sepauerit. nō debet teneri. ne virū q̄z sub maledicto faciat. dicēte scriptura. qui tenet adulterā stult⁹ ⁊ impius est. Prouer. xviij. Item viri est cohibere ⁊ corrigere vxorē. ergo si cohabitat cū muliere adultera affectu maritali cōsentit sceleri. ergo si tenet nō cōsentire. pȝ ⁊c. Itē mulier fornicās meretricat. sed q̄ adheret meretrici vnū corpus efficit. ergo cū mēbra xp̄i nō debeāt fieri mēbra meretricis. tenet ab ea separi.

14 R̄ᵒ. dicēdū q̄ fornicās ꝯiunx. aut fornicat in occulto, aut in manifesto. Si in occulto. sic nō pōt dimittere eam. q2 nō pōt ꝓbare. ⁊ nō est nr̄m de occult⁹ iudicare. Si in manifesto. aut ꝑseuerat in malicia. aut ꝯuertit ad pn̄iam. Si ꝑseueret in malicia. sic q2 scandalizat. ⁊ q2 vir tenet vxorē corrigere. iuxta mādatū euāgelicū tenet eā dimittere. Si aūt penitet ⁊ se corrigit nō tenet. ⁊ in primo casu loquunt auctes sctōꝝ ⁊ canonū. Vn̄ hiero. Si vir scit vxorē deliq̄sse. ⁊ mulier ꝑmanserit in fornicatione ⁊ viuit cū ea. vir particeps est pcti ei⁹. tenet ergo vir vxorē corrigere. iō ⁊ fornicātē dimittere. ⁊ rōe hui⁹ ad tp̄s ꝯtinere. nec amittit ius in vxorē vt patebit. ⁊ q̄uis debeat dimittē iniuriam. dȝ tn̄ corrigere culpam. Et sic cōcedende sūt rōnes q̄ nō tenet simpliciter dimittere sed in casu. nec tunc ad omne tp̄s sed ad aliq̄d. ꝓ eo q̄ nō tenet ꝑpetualiter cōtinere. sed queadmodū vxore infirmāte corporaliter tenet ꝯtinere ad tp̄s. ita vxore infirmante spūalit. ad eius coreptionē tenet ad tp̄s eā repellere. q̄m q̄uis possit culpā indulgere. dȝ tn̄ corrigere. Hec em̄ simul a dn̄o ꝑcepta sunt cuilibȝ. s. vt ꝑprimo suo vnusquisq̄z parcat. iterū. q̄ parcēdo corripiat. et hec duo sil' tangunt Math. xviij. Siliter rationes ad oppositū cōcedende sunt in eo casu in quo mulier indiget aliqua manifesta correptione ꝓpter criminis in-

15 famiā ⁊ euidentiā. Tn̄ q̄d obijcit q̄ est meretrix. dō q̄ meretrix dupliciter pōt cognosci. Aut sm̄ q̄ meretrix. ⁊ sic cognoscit a nō suo. ⁊ hoc mō ap̄l's istud vituꝑat. q2 est in cōtumeliā xp̄i. Pōt iterū cognosci vt vxor. ⁊ sic in nulli⁹ est cōtumeliā. imo cognoscit ordinate. Itē cū dr̄ q̄ cognoscere meretricē est malū. intelligenda est ꝓpositio cū reduplicatione in q̄tū ē meretrix. siue affectu meretricio. ⁊ sic pȝ totū.

Questio. iij. c

Utrū possit q̄s vxorē fornicantē dimittere ꝓpria auctoritate sine iudicio ecclie. Et q̄ sic vr̄. q2 dn̄s dat istam sn̄iam cū iubet dimitti ex cā fornicatiōis. ergo si hec est de iusticia. ⁊ q̄d a deo iudicatū est nō indiget ampliori iudicio. ergo sine oī alio iudicio pōt eā dimittere.

Itē Math. j. ioseph cum eēt vir iustus cogitauit occulte dimittere mariā. glo. dicit q̄ fuit iustus ⁊ pius. Iustus q2 voluit dimittere. pi⁹ q2 voluit ꝑpalare. ergo cū ioseph laudet q2 voluit occulte dimittere. licet ergo sine iudicio ecclie dimittere. Item possibile ē q̄ fornicatio nota sit soli viro. sed nihilominus tenetur vir vxorē corripere. sed diuortiū erat ad correptionem fornicarie. ergo cū hec nō possit ꝓbare in facie ecclie saltē tenet (si nō pōt) eam dimittere in occulto. Itē si vir post cognitā fornicationē volūtarie vxorē cognoscit ꝯbit irregularitatē. ⁊ etiā amittit actionē ꝯ fornicariam. ergo si ad hoc tenet. pōt vxori debitū denegare. ⁊ ita pōt eā dimittere. Contra. nullus seipm̄ dȝ vindicare. q2 mihi vindicta dicit dn̄s Ro. xij. ergo si mulier peccauit in virū. vir nō pōt eā ꝓpria auctē dimittere. Itē null⁹ in eadē cā potest esse actor ⁊ iudex. sed vir est actor. ergo nō debet esse iudex. Itē repudiū in lege nō licebat fieri nisi auctē iudicū cū datis eū datione libelli. ergo multo forti⁹ nec in noua le.

Itē si vir ꝓpria autoritate dimittat vxorem reclamantē compellit eam recipe. q2 preter ordinem iuris eam dimisit. ergo nō vr̄ ⁊c. Itē matrimoniū non potest cōtrahi in occulto sine pctō. sed facili⁹ est ipm̄ ꝯhibere q̄ diuidere. ergo in occulto sine pctō nō pōt diuidi.

16 R̄ᵒ. dicēdū q̄ cōtingit vxorem dimitti a viro dupliciter. Uel q̄tū ad thoꝝ vt nō cōmisceant carnaliter. vel q̄tū ad thoꝝ ⁊ mutuā cohitationem. Si primo modo sic dico q̄ vir cōperto ⁊ cognito certitudinaliter q̄ vxor fornicet vel ecōuerso. pōt debitū denegare. nec ad hoc tenet nisi ꝑ censurā ecclīasticā compellat. ⁊ tūc si cōpulsus debitū reddidit nullū sibi p̄iudiciū generat. Rō huius est. q2 tenet ⁊ dȝ coniugem suū cōparē vel cōiugē in occulto. Si aūt loquamur de sepatōe scdo mō sic dr̄ diuortiū. ⁊ hec q2 est in manifesto nō dȝ fieri in occulto. sed in facie ecclie. ⁊ q2 matrimoniū ē magnū sacr̄m. nō sub q̄cūq̄z iudice sed corā ep̄o. ⁊ hoc est q̄d dr̄. xxxiij. q. ij. caᵒ. seculares ⁊c. Qd fuit editū in cōcilio cartaginen̄. cui interfuit aug. vbi dicit. Si anteq̄ ad ep̄os cōprouinciales diiudicandas causas dixerint. ⁊ priusq̄ in iudicio damnent vxores suas abiecerit. a cōione ecclesie ⁊ sancto ppl'i cetu ꝓ eo q̄ ꝯiugia maculant sepent. Et iterū in eadē q̄one nicolaus papa. Nō licet alicui sua auctē vxorē suā dimittere. vn̄ sm̄ ius cōe tenet iterū eā resumere. q2 iniuste expoliati restitui debent an̄ litis ꝯtestationē. ⁊ hec dico vbi obijciat ei fornicationē quā velit in ꝯtinenti ꝓbare vel aliq̄d ꝯsile.

17 Ad illud ergo q̄d obī q̄ dn̄s sn̄iam tulit. dicēdū q̄ falsum ē. q2 nō tulit sn̄iam sed exp̄ssit. ⁊ sm̄ illud ius ep̄is ꝑtātē sn̄iandi dimisit.

18 Ad illud q̄d obī de ioseph. dicēdū q̄ nō est simile. q2 tūc ꝓpter fornicationē nō fiebat diuortiū sed homicidiū. et ioseph tanq̄ pius timebat mortē marie.

19 Ad illud q̄d obī q̄ si fornicatio soli viro nota est. dicēdū q̄ tunc dȝ vxorē corripe in occulto nō ꝑ diuortiū.

20 Ad illud q̄d obī q̄ ꝯtrahit irregl'aritatē ⁊ amittit actionē si cognoscit volūtarie. dicēdū q̄ nō tenet eā cognoscere. nec tn̄ ex hoc dȝ eā ꝓpria auctē dimittere. Rōnes ad oppositū ꝓbant q̄ diuortiū nō pōt fieri nisi in facie ecclesie cum sit publicum. et hoc est verum.

Questio. iiij. d

Utrū diuortio celebrato vir possit aliam vxorem ducere. vel vxor aliū virū. Et q̄ nō vr̄. j. Cor. vij. precipio nō ego sed dn̄s vxorē a viro nō discedere. q̄ si discesserit manere innuptā. Itē Aug. de bo. ꝯiugali. Manet inter viuētes ꝯiugale vinculū. quod nec separatio. nec cū alio ꝯiunctio potest auferre. Itē rōe vr̄. q2 si alter possit nubere. cū m̄rimoniū non claudicet. posset vterq̄z nubere. ergo quotienscūq̄z aliqua vellet habere aliū virū. posset habere fornicando. quod stultū est dicere. Itē si ꝓpter fornicationē solueretur oīno m̄rimoniū. ergo si aliquis cognosceret vxorē ex quo fornicata est. cū iā nō sit inter eos m̄rimoniū peccaret mortaliter. q̄d est incōueniēs dicere. Contra. Osee. ij. Nō vxor mea ⁊ ego nō vir ei⁹. glo. quia pristinos errores nō reliq̄t. ergo aīa q̄ nō relinquit errores nō est vxor dei. ergo a sili si ita est in signato vt in signo. mulier q̄ fornicatōes nō reliq̄t nō ē vxor viri. ⁊ si hoc. ergo vir pōt cū alia nubere. Itē Mat. xix. qui dimiserit vxorē ⁊ aliam duxerit (excepta cā fornicatiōis

onis) mechaẗ. ergo si recta est exceptio. licet ex cā forni
nonis vxorem dimittere et aliam ducere. Itē rati
one vi. quia adulterādo diuisit carnem suaz. sed sacrm̄
matrimonij est quod sint duo in carne vna. ergo sacrm̄ per
fornicationē solviẗ. ergo nō est ibi amplius matrimoniū.
Itē post diuortiū vir in nullo teneẗ vxori. nec in
quantum ad debitū soluendū. nec quantum ad cohitationē. ergo si
aliquis est a lege vxoris solutus. pōt contrahere. et si
hoc. cum vir sit solutus a lege vxoris possit contra
21 here. vr̄ etc. R⁹. dicēdum quod diuortiū pōt fieri dupliciẗ.
Aut quia psone erant illegitime ad cōtrahendū adinuicez.
nō tn̄ simpliciter. et tūc vterqz pōt alteri nubere sicut
supra distinctū est. Pōt etiā fieri propter crimen fornicati
onis. et tūc nō pōt cōtrahere nec vir nec mulier. quia cū es
sent psone legitime fuit inter eas sacrm̄ quod ē vin
culum insolubile. Vn̄ diuortiū nō est separatio quantum
ad vinculū sacramētale. sed quantū ad debitū et cohitatio
22 nē. Ad illud ergo quod obiẗ quod aīa fornicatoris nō ē vxor
dei. dicēdum quod matrimoniū nō est signū huius principaliter
sed cōiunctiōis diuine nature et humane que nullatenus
23 solviẗ. ideo nō est sīle. Ad illud quod obiẗ de excepti
one dn̄i. dicēdum quod exceptio nō referẗ ad vtrūqz actū. sed
ad alterū tm̄. s. ad actū dimissiōis. vn̄ oīo illa tres hz
cās veritatis. vn̄ quia pcedit ad alterā ide fit cōseqns.
24 Ad illud quod obiẗ quod solviẗ sacrm̄. dicēdum quod illud nō ē
de necītate sacri quod caro sit indiuisa. sed de volūtate et
dignitate. Quis em̄ caro alterius diuidaẗ. nihilomi
25 nus sunt duo ī carne vna. Ad illud quod obiẗ quod post di
uortiū vir in nullo teneẗ vxori. nec econuerso. dicēdum quod
quamuis nihil teneẗ vxori reddere. nihilominus tn̄ sacra
liter est ligatus. et quia est ei alligatus quamdiu viuit. ideo nō
pōt alteri alligari.)

Questio. v. e

Utrū post diuortiū possint vir et vxor inuicē reconci
liari. Et quod sic vr̄. j. ad Cor. vij. Si discesserit vxor a
viro. pcipit manere inuptā. aut viro suo recōciliari.
ergo pōt ei recōciliari. Itē quod vir innocēs possit recō
ciliare vxorē inuitā vr̄. quia nō peccauit. ergo nihil amisit
de iure suo. ergo potest petere debitū. ergo illa teneẗ redde
re. Item vir nō teneẗ cōtinere. quia non obligaẗ nec
ex voto. nec ex pena. et nō pōt alterā ducere. ergo pōt si
bi vxorē propriā recōciliare. Itē quod fornicaria possit
recōciliare virū inuitū vr̄. esto quod sufficiēter egerit pe
nitētiā. remissa ē culpa et pena. ergo cessat cā diuortij. et
quia cā cessante cā cessat effectus. vr̄ etc. Itē possibile
est virū fornicari. sed fornicante viro cōpetit exceptio
cōtra virū petentē diuortiū. ergo pari rōne cōpetit actio
mulieri ad repetēdū virū. Cōtra. Regula est in ca
none. vj. q. iij. quod semel bene diffinitū est nulla debet
iteratione retractari. ergo cū diuortiū sit celebratū p dif
finitionē ecclesie. pz etc. Itē vterqz potest seruare
cōtinentiā et vouere post diuortiū. ergo vnus nō hz ius in
altero. ergo si nō hn̄t inuicē ius. nō pn̄t inuicē recōcilia
ri amplius. Itē quod fornicāti nō cōpetat actō in ali
um vr̄. quia regula est in iure. quod actio semel pempta nō re
stituaẗ. ergo si ex fornicatiōe amisit ius petēdi debituz.
patz. Itē quod vir nō possit sibi recōciliare fornicari
am videẗ. quia in iudicio petiit et obtinuit separationē. ergo
renūciauit iuri petēdi debitū. et si hoc. cū n̄ possit agere
26 ex eo cui renūciauit. vr̄ etc. R⁹. dicēdum quod ad recōcilia
tionē faciendā aut vterqz cōcordat. aut vterqz discō
dat. aut vnus petit et alter repugnat. Si vterqz cōcor
dat. absqz dubio fit. Si vterqz discordat. nec pōt nec
dz fieri nisi fiat propter scādalū ecclie. que scandalizaẗ p
eo quod vterqz fornicaẗ publice. Si autē alter petit. aut
nocēs petit innocētē et sic nō dz cogi ad recōciliatio
nē. Aut innocēs nocētē vt vir castus vxorē adulterā.
et sic ipa inuita dz recōciliari p iudiciū ecclesie. quia sicut
dicūt iura. quod in meū fauorē introductū ē in meū dā
nū nō dz retorqueri. Aut nocēs nocētē petit. vt mlr
que prius ē fornicata repetit virū qui est post diuortium
fornicatus. et sic restituēdus est maritus vxori inuitus.
nō quia actio mlieris resuscitata sit. sed in penā fornicati
onis. quia abusus est priuilegio libertatis. Quantūcū
qz tn̄ mlr faciat pniam nunquam acqrit ius in virū ipso
nolente nisi vir fornicet. et hoc propter cōtumeliā quā in
tulit mrīmonio. quia directe peccauit cōtra bonū fidei.
27 Ex his pz solō obiectorū ad primā ptē. Ad illud ergo
quod obiẗ quod nō est retractanda sn̄ia. dicēdum quod hoc verū
est quantū est de rigore iuris. nō tn̄ quantū est de fauore p
28 sone innocentis vt dictū est. Ad illud quod obiẗ quod vterqz
pōt vouere cōtinētiā. dicēdum quod falsū est. quia fornicans
nō pōt nisi alter cōsentiat. et nisi prius velit eā recipe. cōpus
29 pōt eā Iniare vt intret religionē. Ad illud quod obiẗ
quod actio mulieris est pempta. et quod vir renūciauit iuri
suo. dicēdum quod falsū est. quia actō mlieri nō pimiẗ simplr sed
sub cōditione. s. si vir pmanserit cōtinēs. et rō huius ē. quia
vinculū sp manet. Vel pōt dici quod actō nō viuificaẗ sed
de nouo daẗ vel acquiriẗ a iure ob pctm̄ viri. Silr se
quēs est falsum. quia vir nō renūciat iuri suo simpliciẗ
sed ad tempus.

Questio. vj. et vlti f

Utrū possit fieri diuortiū si nō pcedat aliqua culpa.
Et quod nō vr̄. j. ad Cor. vij. Precipio nō ego sed dn̄s vx
orē a viro nō discedere excepta cā fornicatiōis. ergo pce
ptū est quod nō sepeẗ. sed cōtra pceptū nō pōt quis facere quin
incurrat culpā. ergo etc. Itē amb. sup lucaz. dimittis
vxorē sine crimie. putas hoc tibi licere quod lex diuia pro
hibet. ergo est prohibitū hanc sine crimie dimittere. Itē
verbo ipsius dn̄i quod est firmius inter cetera Mat. xix. qui di
miserit vxorē suā nisi ob fornicationē mechaẗ. sed p for
nicationē siue accipiaẗ large siue stricte sp intelligiẗ
culpa. ergo etc. Itē qui legitime cōiuncti sunt ad ppetu
am et indiuiduā vite cōsuetudinē ex mrīonio sunt li
gati. qui ergo cōtra hoc facit nisi hēat cām quare debeat rōna
biliter matrimonio facit iniuriā. et nō est sine pctō fa
cere iniuriā sacro. ergo etc. Itē. j. ad Cor. vij. alligatus
es vxori. noli querere solutionē. ergo nisi inueniat culpa.
sine pctō vr̄ quod nō liceat facere diuortiū. Contra. si
cut hr̄ ex. de cōuer. cōiu. Vir et mlr pn̄t si volunt ex cō
sensu mutuo religiones intrare diuersas. etiā si nō p
cedat culpa. sed hoc nō fit sine diuortio. Itē vnus
cōiugū pōt licite renūciare iuri suo. ergo et quantum ad cohitatio
nē et quantum ad debitū soluēdū pōt absoluere. ergo etc. Itez
vxore volente intrare monasteriū. vir pōt promoueri
ad sacros ordines et ad epatū. et hoc totū sine culpa sicut
dr̄ de cōuer. cōiu. sane si cōiugati etc. Iuxta hoc queriẗ.
vtrū necēe sit vtrūqz votū solenne emittē ad hoc quod di
30 uortiū possit fieri et quare. R⁹. dicēdum quod diuortiū inter le
gitimas cōiuges pōt fieri dupliciter. Aut vt in eodez
statu psistant. aut vt ad frugem melioris vite transe
ant. Si vt in eodē statu psistāt. tūc nō dz fieri nisi ma
nifesta culpa pcedat. tū propter piculū. tū propter scādalū.
Si autē ad finē melioris vite trāseāt. tūc aut vterqz est
voluntarius. aut alter inuitus. Si vterqz est volun
tarius. tūc potest fieri sine culpa. ita tn̄ quod vterqz votuz
solenne emittat et vterqz hitū religiōis assumat. nisi sit
talis psona de qua nulla possit oriri suspitio. que voto
solenni emisso poterit remanere in domo. Si autem

oportet vtrūq3 ꝯuerti. sicut expsse in plib9 decretalibus tangit᷑ de ꝯuersione cōiuga. et rursus. tale diuortiū fieri dz p psonā publicā maxime p epm. Si autē alter vult cohabitare. nullo mō fieri pōt nisi p culpā ꝓcedentē. ꝛ fm hanc distinctionē rndet᷑ argumētis factis ad vtranq3 ptē sicut patet aspicienti. Uerūtn̄ qḋ vltimo dicit aplš q᷑ alligat᷑ nō querat solutionē. hoc nō dicit vt dehortet᷑ statū altiorē. ſ vt a cōione remoueat instabilitatē. ꝛ vt oñdat in quolibet statu hoīnē posse saluari. vñ illud intelligit᷑ q᷑ nō querat solutionē. scʒ in preiudicium vxoris. sicut nec seruꝰ libertatē in preiudicium domini.

Di. XXXVI. De impedimento cōditionis qḋ respicit statum legis humane.

Nunc de conditione videamus an valeat ꝯiugiū ꝛc. Supra egit mgr̄ de impedimentis in quibus impedit᷑ matrimoniū. q᷑ ille q̄ ꝯtrahit nō pōt se ligare ꝓpter defectum virtutis. hic agit de illo impedimento quod impedit. q᷑ ille qui ꝯtrahit nō pōt se ligare ꝓpter ꝯditionē seruitutis. Et diuidit᷑ hec pars in duas. In prima determinat de cōditione q᷑ est defectus libertatis. In secunda vō q᷑ quanto tempe heres paruulus est nihil differt a seruo cum sit dñs oīm. agit de puerili etate. ibi. Hoc etiam sancitū est q᷑ pueri ante annos xiiij. vbi determinat q᷑ pueri nō possunt ꝯtrahere mr̄imoniū ante annū. xiiij. Prima ps habet tres. In prima querit magister vtrū error ꝯditionis impediat mr̄imoniū vbi est error ꝛ dissimilitudo. Scḋo vō vbi est error ꝛ tamen similitudo. Tercio vō vtrum viro facto seruo fiat serua ꝛ ipa vxor. Primū facit hic. Nunc de cōditione ꝛc. Secundū facit ibi. Querit᷑ etiā si seruus vnius ancillā alteri9 ꝛc. Terciū ibi. Illud etiā notandū ē q᷑ si. Et ita in hac dist. breuiter duo determinat. Primo de errore ꝯditionis. Scḋo vō de defectu etatis.

Querit vtrū error ꝯditionis impediat mr̄imoniū vbi est error ꝛ dissimilitudo. a *Dist. XXXVI*

Nunc de ꝯditione videam9 an valeat cōiugiū diuidere. Ad qḋ dicim9 q᷑ nō negat᷑ ingenua posse nubē seruo. ſ si nescit eē seruilis ꝯditōis libere pōt dimitti. cū seruit9 ei9 fuerit dephēsa. fm illud. Si qs ingenuus hō ancillā alteri9 vxorē accepit ꝛ estimat q᷑ ingenua sit. a si ipa femina fuerit postea in seruitutē detecta. si eā a seruitute redimē potest faciat. si non pōt. si voluerit aliā accipiat. Si vō ancillā eā scierat ꝛ collaudauerat. p9 eā vt legitimā habeat. *a* Itē ex eodē *In ꝯcil. apud Ameriā.* Si femia ingenua accepit seruū sciēs q᷑ seruus eēt. habeat eū. q᷑ oēs vnū pr̄em habem9 in celis. vna lex erit viro ꝛ femie. Cū dr̄ sciēs illū ſuū. dat᷑ intelligi q᷑ si nescierit ipm ſuū eē nō cogit᷑ manere cū ipso. Si eñ ꝯditiōis dolū patit᷑. nō cogit᷑ adherere ei cui9 fraude decepta est. Si autē scierit vir ꝯditionē mulieris vel econuerso nō valet eā dimittere. Unde Zacharias papa. *Zachar. pp.* Si quis liber ancillā in matrimonio acceperit. nō hʒ licētiā dimittēdi eā. si ꝯsensu amboꝝ ꝯiuncti sunt. nisi ob fornicationē. De illis agit quibus alterutrius conditio nota est.

Querit vtrum error ꝯditionis impediat mr̄imoniū. vbi ē error ꝛ tamen similitudo. b

Querit᷑ etiā si seruus vni9 ancillā alteri9 accepit an sit inter eos ꝯiugiū. De hoc etiā ita statutū est. *In ꝯcil. Cabilonensi.* Dictū est nobis q᷑ quidā legitima seruoꝝ mr̄imonia potestatiua q̄dā ꝓsumptione dirimāt. nō attēdentes id. qḋ de9 ꝯiunxit homo nō sepet. *Math. xix.* Unde nobis visum est vt ꝯiugia seruoꝝ nō dirimant᷑. etiā si diuersos dños habeāt b sed in vno ꝯiugio ꝑmanentes dñis suis seruiant. *b* Et hoc in illis obſuandū est vbi legalis cōiūctio fuit ꝛ ꝑ voluntatē dñoꝝ. Attēde finē hui9 capli vbi videt᷑ innui ꝓpter volūtatē dñoꝝ inter seruū ꝛ ancillā nō pos-

a Si ipsa femia fuerit postea in seruitutē detecta ꝛc. Querit᷑ si anq3 plene detegat᷑ si sunt in causa ꝛ lite. vtrū debeat sibi reddere debitū. Et q᷑ nō. vr̄. quia aut cognoscit eā affectu maritali. aut nō. Si sic. generat sibi ꝑiudiciū ꝛ ꝯsentiens reputat᷑. Si non cognoscit affectu maritali. peccat mortaliter. Sed ꝯtra hoc est q᷑ null9 debet spoliari iure suo ante cause cognitionē. Rx9. dōm q᷑ talis pōt dupliciť noscere q᷑ illa sit ancilla quam liberā credidit. Aut leui suspitiōne. Aut ꝓbabili vl᷑ vehementi ꝓsumptione siue certa cognitione. Primo nō dz petere quousq3 inquirat. sed tamen si ecclesia compellat dz reddere. q᷑ a ignorantia eum excusat. nescit eñ vtrū sit vxor. Scḋo modo siue ecclesia compellat siue nō. nō dz. q᷑ aut tunc sibi ꝑiudicat necessario. aut fornicat᷑. ꝛ ꝓpter mādatū ecclesie non est fornicādū. Aliter iudicādū est ď vxore fornicaria q̄ ve re vxor ē. cui cū ex mādato eccīe reddit᷑ debitū. nō generat᷑ ꝑiudiciū nec incurrit᷑ aliqḋ pctm̄. b Sʒ i vno ꝯiugio ꝑmanētes dñis suis ꝛc. Uir᷑ male dicere. q᷑ ponat᷑ q᷑ vn9 dñoꝝ vēdat seruū ad remotas terras. si ācilla seq᷑t virū ꝓuat᷑ iure suo dñs eius. si nō tenet᷑ sequi. tūc ḡ nō fuit verū cōiugiū. Itē ponat᷑ q᷑ vxor sit libera. ꝛ seruus venundet᷑ gentilibus. querit᷑ verū debeat sequi eū. Et q᷑ sic vr̄ ꝑ legē mr̄imonij. Rx9. dōm q᷑ si seruus ꝛ ancilla ꝯtrahūt dñis ꝯtradicentibus. ipi sibi ꝑiudicant nō dñis suis. ꝛ iō si dñs indiget pōt ancillā vendere. ꝛ si nō pōt vendere in terra sua. pōt vēdere in aliena. Si vō in terra sua possit vendere tenet᷑. alioq̄n manifeste iniuriat᷑ viro. ꝛ abutitur re

sit in piudicium alienum. Si vero dns pscentientibus. tunc simpliciter dicendum q nō pōt aliquis eorum vendi a dño in piudicium cōiugis. et si alter vendatur. dz alter cōpelli vel q redimat. vel dz eum emere. vel ancille iniam dare q virum sequatur. Ad illud qd querit vtrum debeat sequi virum si venundetur bonis gentilibus. dicendum q dns suus nō dz eum vendere gentilibus 3 p eo q est ibi piculum fidei. Si tamen vendit de facto. si vxor nō timet piculum pcti q sit in ptumeliam dei vel alicuius fornicationis alterius pōt et debet virum sequi. sed vix video quō possit eum sequi sine piculo fidei aut aliquo alio pctō mortis.

se ptrahi cōiugium. vel si cōtrahitur nō esse ratum. Quibusdam tamen videtur inter eos posse fieri piugium dnis igrantibus.

Querit vtrum viro facto seruo. fiat sua et ipa vxor. c

c Illud etiam notandum est q si mulier virum liberum accepit. et ille vt cam pzestet dissidij se alicuius suum fecerit. nec ille vxorē dimittere. nec illa ob vinculum cōiugij in ser-

In tiburiensi cōcilio.

uitutem redigi poterit. Vn illud. Perlatum est ad sanctam sinodum. q quidam ingenuus igenuam accepit vxorē. et post filiorum pcreationē. occasiōe diuortij. cuiusdam seruum se fecerit. vtrum et mulierē necessario tenere debeat. et si tenuerit an illa etiam seruituti subijci debeat. que

d situm cum. d Judicatum est vxorē minime debere dimitti. nec tamen ob xpi legē mulierem in seruitutē redigi. dum ille nō ex cōsensu cōiugis se seruum fecerit. quem liberum ipa maritum acceperat.

Decimiat q pueri si psit phē mrionium an. xiiij. annum. d

e e Hoc etiam sciendum est q pueri an. xiiij. annos et puelle an. xij. annos sm leges mrimonium inire nequeunt. Qui si an pdicta tpa copulam inierit. separari possunt. quamuis voluntate et assensu pentum iuncti fuerint. Qui vero in puericia copulati post annos pubertatis nolūt se relinquere sed in piūctiōe pmanere. iam ex h efficiuntur piuges et deiceps nequeūt separari. Itē spōsalia an septēnium phi nō psit. solo ei psensu phūtur q mtuenire nō pt nisi ab alterutra parte intelligatur qd inter eos agitur. Duo illa executi sumus cum aliorum quorundam adiectiōe quibus piugium solui pt. nec tamen solui sp necesse est. nunc de alijs q personas illegitimas penitus faciūt addendum ē. et pmum de ordine.

c Si mulier virum liberum accepit et cetera. Querit vtrum aliquis possit seipm vendere. Et q nō videtur. j. Cor. vij. Non estis vestri. empti enim estis precio magno. et cetera. Rc dicendum q ē emptio vel venditio ad obsequium hūanum. et ad seruitium diuinum. Diuino autē seruitio nō repugnat obsequium hois siue seruitus corpalis. sed seruitus spūalis que est seruitus pcti. dicendum q qz fideles redēpti sūt et dei templa facti nō psit se vendere vt faciant mala. psit tamen se vendere ad obsequia. Itē iuxta hoc querit. vtrum pr possit vendē plem suam vxore inuita. Et q sic videtur. qz ad ipm spectat regimen domus. Ad oppositum aūt est qz ptus plus sequitur matrē. Rc. dicendum q filij nō debent vendi nec psit vendi sine culpa. nisi sit paupertas et famis necessitas in quo casu debet vxor viro psentire. Qz si in alio casu velit. nō potest cum vxor dissentit. sicut vir nō pōt vendere nec alienare dotem vxoris quamuis sit dns domus. sic in pposito. Et q in tpe necessitatis et famis vendi possint pbatur p id qd scribitur

4

Nee. v. d Judicatum est vxorē minime debere dimitti. Querit vtrum vir possit se vēdere vxore inuita. Et 5 q nō videtur. qz vir non habet potestatē sui corporis sed mulier. et cetera. Itē mulier nō pōt se vendere viro inuito. et cum ad paria iudicētur. vi et cetera. Item querit. vtrum si vxor psentiat q p hoc efficiatur serua. Rc. dicendum q si vxor ptraxit cum libero ita q vterqz est liber. vxore dissentiente nō dz vir nec potest se facere seruum. catenus vt piudicium aliquod generetur mulieri quin reddat sibi debitum cum petit. vnde sicut seruus ptrahēs ptra voluntatē domini nō pōt facere ptractum matrimonij in preiudicium dni. sic nec vir in piudicium vxoris. nihilominus tamē qz caput est mlieris quantum ad alia (excepto debito) pōt seruum se facere quamuis vxor non possit. cum sit sub ptāte viri. Si vero vxor psentiat in vēditionē viri tunc vir pōt se vēdere in oē obsequium dni et mlr piudicat sibi. tamen nec mlr nec ples vēdi pōt a viro nisi ipa psentiat. nisi forte in articulo necitatis. h dico de ple vt pdictum est. et sic pz quō lra illa intelligitur. e Hoc etiam sciendum et cetera. Querit h si an. xiiij. annos puer pheret p vba de psnti. et de facto corrūpat spōsam. vtrum separari debeat. Et q nō vi. qz ē mrionium ratum et psūmatum. Contrarium vi p illud qd di in lra. Si an pdicta tpa et cetera. Rc. dicendum q in hoc differūt pstitutiones iuris et demonstrationes disciplinarum. qz demōstratiōes fiūt de his q fiūt sp. et si fiant de his que frequenter nō tamen vt frequenter sed vt sp. exemplum ē de eclypsi. Sz pstitutiones iuris de his q sunt sepe. Si q aliquis sit exceptus a generalitate hoim p eo q in eo malicia supplet etatē. iudicandum est sicut si haberet etatē. et sic est in casu pposito intelligendum et in alijs psilibus. 6

D intelligētiam pñtis dist. sm duo q determiat mgr duo pncipalit qrūtur. Prio quantum ad pmam ptē dis. qr de cōditiōe suitutis. Scdo quantum ad scdam qr de defectu etatis. Circa pmum qrūtur tria. Prio qr vtrum suitus cū pdicōe dni ipediat mrionium. Scdo vtrum cum errore phēns. Tercio qr de fructu vētris cuius pditōem dz sequi patris vel mris. Questio. j. a

Qz pditio cum pdicōe dni ipediat mrionium. sic ondtr. qz seruus nō pōt intrare religionē dño suo pdicēte sic dicunt iura. et si intrat cōpellitur exire. et p nullo hz votum. si q nō pt se obligare deo p votum. multo minus nec mlieri p mrionium. Itē suus pdicēte dño nō pōt ad sacros ordines pmoueri. q vi q nec mrionium phere. pari rōe. Itē in mrionio tūsfertur ptās corpis viri in vxorē et econū. sed suus nō hz ptātē sui corpis sed eius dns. q nō pt p volūtatē dni phere. Itē seruus tenetur dño suo

obedire cum precipit sibi aliquid. Itē tenet̄ vxori debitū reddere cū petit. sed pōt esse cū dn̄s petat seruitiū. ⁊ vxor tunc petat debitū. s̄ vtrūqȝ reddere ē impossibile. ḡ si nullus pōt se obligare ad incōpossibilia. ḡ seruus nō pōt ꝯtrahere. Item ꝯditio enūerat̄ inter impedimenta mr̄imonij. sed hec est seruit⁹. ergo ⁊c̄. Contra. Gal. iij. In xp̄o iesu nō est seru⁹ neqȝ liber. ḡ nec q̄tum ad sacramēta xp̄i ⁊ ecclie est distinctio serui ⁊ liberi. ḡ nec in matrimonio. Itē seruus ⁊ dn̄s sunt pares in ꝯcupiē morbo. ḡ ⁊ in remedio. sed remediū ꝯcupiē carnalis ē matrimoniū. ergo in hoc sunt pares. ḡ vnus nō potest alterū impedire. Itē seruitus est de iure positiuo. s̄ matrimoniū est de iure naturali. ḡ si ius positiuū nō p̄iudicat nec impedit ius nāle. nec seruitus matrimoniū. Itē sicut seru⁹ tenet̄ obedire dn̄o ita ⁊ filius patri. s̄ in hoc filius nō tenet̄ obedire patri vt habitū est s̄. et dn̄i q̄tum ad matrimoniū ꝯtrahendū. ḡ nec seruus dn̄o.

7 Rn̄ dōm q̄ s̄m ius nouū ꝯditio s̄uitutis nō impedit matrimoniū etiā dn̄o ꝯtradicente vel dn̄is. qȝ sacramenta ecclīastica oībus sunt cōia. ⁊ seruus etiā cōiugat⁹ pōt etiā suo dn̄o debita seruitia exhibere. Vn̄ p matrimoniū nō subtrahit̄ a dn̄i ptāte. 8 Ad illud ḡ qd̄ obī de religione. dōm q̄ in religione religiosus oīno subest p̄cepto religiōis q̄tū ad oē tp̄s. ⁊ iō absoluit̄ ab oī alia ptāte. ⁊ qȝ nō pōt nec dȝ auferri ius domini qd̄ hȝ in seruū ipo inuito. iō pōt ⁊c̄. nō sic in matrimonio. qȝ adhuc seruus est. ⁊ p hoc pȝ ibi de ordie. qȝ p̄motus ad ordines sacros hoc ipo efficit̄ liber.

9 Ad illud qd̄ obī q̄ transfert̄ in mulierē ptās viri. dōm q̄ nō simplr̄ transfert̄. qȝ vxor nō dicit̄ dn̄a viri sed quo ad actū ꝯiugalē. q̄tū ad quē nullā hēbat potestatē dn̄s sup seruū. ⁊ iō q̄tum ad illū actū transferre pōt. licet nō ita libere sicut vnus alius vt vr̄. 10 Ad illud qd̄ obī de redditione seruitij. dōm q̄ seru⁹ aut cōtrahit dn̄o ꝯsentiente aut ꝯtradicēte. Si ꝯsentiente. cum ꝯcedens aliquid ꝯcedat etiam illa q̄ ad illi⁹ ius ptinent. ⁊ ad mr̄imonium ptinet redditio debiti cum vxor petat. vxori petēti debitū. ⁊ dn̄o aliud imperāte. tenet̄ ⁊ debet nō obedire dn̄o s̄ vxori. Si autē dn̄o ꝯtradicente ꝯtractū est. cum domin⁹ suo iure p̄uari nō debeat. ex vtraqȝ pte pari iminente piclo. dȝ dn̄o obedire. q̄ si maius piculū sit ex pte vxori. q̄a timet lapsurā in fornicationem. ⁊ nō timet grauiter dn̄m offendere. dȝ s̄m legē charitatis diuine debitū prius vxori reddere q̄ exeq̄ imperium dn̄i sui. Regulariter tn̄ tenendū est q̄ cū ꝯtrahit cū seruo scienter domino ꝯdicēte vel econuerso sibi p̄iudicat. vt ius petendi nō habeat qn̄ obsequium postulabat. et iō seruus nō obligat̄ hac repugnantia. qȝ tenet̄ debitū soluere cū nullū p̄iudiciū dn̄o generat̄.

Questio. ij. b.

Utrū cōditio seruitutis cum errore impediat mr̄ioniū. Et q̄ nō vr̄. qȝ magis est tolerabilis in ꝯiuge seruitutis ꝯditio q̄ qualitas lepre. ḡ si error qualitatis talis nō impedit. multo minus nec error ꝯditōnis.

Itē error fortune sicut iura dicūt nō impedit matrimoniū. sed possibile est q̄ seruit⁹ sit a fortuna. sic si aliquis capit̄ a casu in bello ⁊ efficit̄ seruus. vel ꝓp̄t paupertatē que est a fortuna s̄m vsum loquēdi. se vendit in seruū. ḡ ⁊c̄. Itē seruus quātū est de se ꝑsona est legitima ad ꝯtrahendū. s̄ ꝯditio seruitutis nō tollit plenū ꝯsensum. qȝ si cognoscit s̄bam eius ⁊ qualitates ⁊ accidentia. talis cognitio sufficit ad hoc q̄ cōsentiat. ergo non est ibi illegitimitas ꝑsone nec defectus ꝯsensus. ḡ est matrimoniū plenū. Itē peior est ꝯditio seruitutis sp̄ualis q̄ corpalis. sed error cōditionis sp̄ualis nō impedit mr̄imoniū. ḡ ⁊c̄. Cōtra. iura dicunt. xxix. q. ij. ⁊ decretalis de ꝯiugio seruorū. q̄ error cōditionis impedit mr̄imoniū ꝯtrahendum ⁊ dirimit ꝯtractū. Itē rōne vr̄. qȝ illud est impedimentū mr̄imonij qd̄ est ꝯ bonū matrimonij. sed seruitus est contra bonū ꝓlis. qȝ si liber cū ancilla contrahat filij nō sunt liberi s̄ serui. qȝ sicut dicūt iura ptus sequitur ventrē. Itē est cōtra bonū fidei. qȝ dn̄s pōt vēdere vxorē alienigenis ipo viro nolēte. maxie infidelib⁹. ⁊ vir si sequit̄ eā imminet ei piculū fidei. si vō non sequit̄ nō pōt petere debitū nec habere.

Item nullus puniri dȝ sine culpa ipo nolēte ⁊ ignorante. s̄ obprobrium ⁊ infamia est alicui q̄ sit seruus vel etiā seruili ꝑsone subiectus. ḡ vbi interuenit error ꝯditionis nō est mr̄imonium. Querit̄ ḡ quare ⁊ quando error cōditiōis impediat mr̄imoniū. 11 Rn̄ dōm q̄ error cōditionis pōt eē triplex. Aut paris. vt cū seruus cōtrahit cū ancilla. Aut melioris. vt cū seruus cū libera. Aut deterioris. vt cū liber cū ancilla. In primis duobus casibus error nō impedit mr̄ionium. in tercio vō impedit matrimonium ⁊ dirimit. nisi post cognitionē cōditionis cōsenserit verbo vel facto. Rō aūt hui⁹ est ꝓpter duo. s. ꝓpter fauorē libertatis ⁊ cāē matrimonialis que maxime fauorabilis est. Unde qȝ q̄ cōtrahit cū ancilla q̄dammodo ꝑdit libertatē. que est sicut dr̄ in iure ciuili bonū inestimabile. ⁊ quā nullus ꝑdit nisi nolēs. qȝ ꝑditā recupare nō pōt etiā volēs. iō in fauorē libertatis ius s̄uat erranti. vt si velit possit ancillā deserere. Et p̄terea fuitus est ꝯ bonū ꝓlis ⁊ fidei. ⁊ qȝ iura fauēt mr̄imonio iō p̄sumūt errātē in ꝯditiōe ꝯ nō cōsentire. iō nec mr̄imoniū eē. ⁊ iō q̄ impediat h̄ facit cōstitutio eccie ex p̄dicta veniēs rōne. 12 Ad illud qd̄ obī de q̄litate. dōm q̄ nō est sīle. qȝ nulla qualitas est ita ꝯ bonū mr̄ionij vt seruit⁹. nulla etiā ita obuiat bonis mr̄ionij vt seruitus de his q̄ nō impediūt. 13 Ad aliud dōm q̄ libtas nō cōputat̄ inter bona fortune. imo oīb⁹ alijs p̄ponderat. 14 Ad illud qd̄ obī q̄ nec error nec fuit⁹ impedit. dōm q̄ seruit⁹ p se nō impedit cū est scita. qȝ q̄libȝ cū vult pōt effici seru⁹. sed ignorata impedit. qȝ nō dȝ puniri nolēs. 15 Ad illud qd̄ vltimo obī de seruitute sp̄uali. dōm q̄ etsi sit peior ipi fuo. nō tn̄ ado redundat in aliū vtpote in ꝓlē vel etiā in vxorē. ⁊ p̄terea facilius potest expelli.

Questio. iij. c

Cuius cōditionem sequit̄ ꝓles. vtrū patris an matris. Et q̄ patris vr̄. qm̄ denoīatō fieri dȝ a principaliori ⁊ digniori. sed pater est nobilius ⁊ dignius principium q̄ mater et principalius. ḡ si magis dȝ principiatū regulari s̄m regulas dignioris principij. videtur q̄ partus debeat sequi patrē. Itē in sacra scriptura nūq̄ ponit̄ genealogia mulierꝝ s̄ poti⁹ virorꝝ. ergo generatio principaliter spectat ad viros. ergo ⁊ germen generationis. Item repromissio de semine benedicto scȝ christo facta est viris principaliter. q̄uis nasci deberet de muliere. non eīm facta est repromissio sare vel bersabee. sed abraam ⁊ dauid. ergo videt̄ q̄ ꝓles magis sit ipsius viri q̄ mulieris. ḡ ⁊c̄.

Item vnumqdqȝ principatū quod ꝓducitur s̄m ꝯmixtionē pl⁹ sequitur illud cui plus assimilat̄. sed filij plus assimilant̄ patri. ḡ mag debēt seq̄ patres.

Contrā. de ɔiugio seruoꝝ. dicit decretalis. Inde- cens vr̄ vt geniti ex libera filij ad seruiendū retrahā- tur. ḡ qui nascūt ex matre libera sunt liberi. ḡ sequūt matrē. Item si quis seminat in terram alienā. fru ctus est dn̄i terre nō seminantis. sed venter mulieris respectu seminis viri est sicut terra respectu semenꝭ. ḡ vr̄ q sicut fructus sequit terrā. ita partus seq̄t vē- trem. Itē hoc vr̄ in animalibus. qm̄ si aial mascu- lini sexus impḡnat aial feminini sexus vt equꝰ equā. pullus seq̄tur equā nō equū. ḡ pari rōne vr̄ in ꝓposi to. Itē hoc videt ꝑ simile in artificialibus. q2 si q̄s edificat in terra aliena. edificiū cedit solo. nō soli edi ficio. ḡ si quis generat in alieno ventre. ꝓles seq̄t vē- trem. Rꝰ. dm̄ q ſm leges ciuiles siue ius impia- le partus sequit ventrē. Et ratio huius est valde cō- ueniens. qm̄ ꝓlis duplex est pncipiū. pr̄. s. et mater Pater est pncipiū hon orabilius. ſ mater est pnci piū subalius. z ideo in honorib' z municipijs filij' se quit patrē. qm̄ illa acquitunt paterna sollicitudine. z in hereditate patrimoniali. sed qm̄ mater est prin- cipiū subalius q̄tum ad id quod est seq̄t matrē. z q̄- nā libertas z seruitus respiciūt hoiem ſm id quod ē nō ſm id quod hz. hinc est q ſm leges ciuiles rōna- biliter valde institutū est vt part' sequat vētrē. z hic est q ɔiunctio ad ꝓlem generandam matrimoniuꝫ appellat. et huic ɔcordat ius canonicū. sicut pꝫ i de- cretali prius posita. Concordat etiā ius diuinū scri- ptū in lege mosayca Exo. xxi. q si dederit vxorem ali cui quē emerit. z ille postmodū egrediet liber. filij de bent remanere dn̄o q dedit ei vxorē licet ipe egredia tur liber. Cōcordat deniq3 multiplex rō z silitudo na turalis. z iō q2 hoc dictat ius ciuile. z ius canonicum approbat. z diuinū ɔfirmat. et naturale commēdat. ideo recte dm̄ q partus dz sequi ventrē. Uerumtn̄ alique ptes que nō sunt hmōi legib' subiecte nō ser- uant hanc ɔsuetudinē. imo partus seq̄tur ɔditioneꝫ deterioris. vn̄ si alter est seruus. filij sunt serui. et silr̄ si mater ancilla. z si ambo sint diuersoꝝ dn̄oꝝ. filij di uidunt. hunc modū seruant in francia in aliq̄b' par tib' licet nō vbiq3. ſ tn̄ ɔstitutio legalis multo nobi- lior est et rōnabilior q̄ hec ɔsuetudo. Ad illud qđ pmo obī q pater est dignius pncipium. dm̄ q verū est. nō tn̄ subalius. z ideo in dignitatibus patrē debet sequi. in sub3 siue in libertate corpis sui matrē. Et ē exemplū. q2 nobilius principiū fructuuꝫ agnoscere ē cultor q̄ ager. seruitus tn̄ est agri siue dn̄i agri. Ad illud qđ obr̄ q sacra scriptura genealogias attribu- hit viris. Dm̄ q verum est z cōueniens. nā z hūc modum habemus q filium denominamus a patre. vnde dicit petrus martini nō berte vt in pluribus. Similiter repromissio fit viris. tamen ex hoc nō seq̄ tur q ꝓles debeat sequi virum ſm ɔditionē liberta tis vel seruitutis. ſ ſm ɔditionem dignitatis et ho- noris. que nō substantiā respicit ſ potius qualitatē. Ad illud qđ obī q filius assimilat patri. Dm̄ q assimilatio nō venit a substantia sed a formatiua vir tute que principaliter viget in semine viri qn̄ mascu lus generat. z ideo frequentius filij assimilant patri bus. attn̄ quantūcūq3 sit patri similior in figura z ꝓ- prietatibus. plus tn̄ trarit a matre de substantia. z iō ex hoc nō sequit q in libertate patrem sequat.

16

17

18

19

Consequenter q̄rit ad secundū articulū que rit de impedimēto quod venit ex defectu eta tis. Et circa hoc tria queruntꝰ. Primo queri tur vtrū status etatis impediat matrimoniū. Scđo vtrū defectus etatis impediat cōtractionem sponsa lium. Tercio vtrum sponsalia ɔtracta post septenni um possint dissolui ꝑ mutuum consensum.

Questio. i. d

Or status etatis impediat mr̄imoniū ostendit sic. q2 statum etatis seq̄t impotentia coeundi. ſ impotē tia coeundi impedit matrimoniū. ḡ z status etatis. Itē statū etatis cōsequit discretio. ſ discretio req̄ rit ad ɔsensum legitimū. z ɔsensus ad mr̄imonium. ḡ talis pōt eē status etatis q impediat mr̄imoniū. Itē iura canonica z ciuilia dicūt q impuberes n̄ pñt ɔtrahere. ſ impuberes iudicāt rōe etatis. vt ma sculus an̄. xiiij. annū. z femina an̄. xij. ḡ zc. Cōtra. status pubertatis nō impedit susceptionē alicu' al terius sacri que etiā maioris impfectiōis sunt. ḡ nec matrimoniū. Itē quare nō pñt ɔtrahere an̄ tp̄s pubertatis. aut ꝓpter impotētiā coeūdi. aut ꝓpt defe- ctū discretiōis. Si ꝓpter impotentiā. ſ multi infirmi sunt impotētes reddere debituꝫ et tn̄ pñt cōtrahere. pterea multi etiā an̄ annū. xiiij. coeūt. Si ꝓpter defe- ctū discretionis. Contra hoc est q multi sunt discre- tiores in decennio q̄ alij in. xx. anno q̄ pñt ɔtrahere ḡ zc. Itē q̄r quare tp̄s pubertat̄ citi' ɔplet in mu liere q̄ in viro. z vr̄ q nō deberet. q2 q̄tū ad spōsalia contrahenda ad par tp̄s z eq̄le mascul' z femia iudi cant. vtpuca ad septenniū. ḡ pari rōne ad mr̄imoniū ɔtrahendū. Rꝰ. ad p̄dictoꝝ intelligētiā est nōndū q mr̄imoniū est in officiū z in remediū. z i sacrm̄ vel signū. In officiū inq̄ ꝑcreādi ꝓlē. In remediū con tra impulsum libidinis. z in sacramētū insolubil' ɔiū ctiōis nr̄i xp̄i. Qm̄ igit an̄ tempus pubertatis non pñt mascul' z feia generare. nec feruore libidinis ex- citant tanq3 impotentes ad hunc actū. q2 etiā an̄ tē- pus illud sūt variabiles. z mr̄imoniū est imutabile. de- creuerūt iura. tales ꝑsonas nō esse legitimas antēq̄ ad tp̄s veniāt pubertatis. Ad illud ḡ qđ obī de sa cramēto alijs. dm̄ q non est silē. q2 vtilia z necessa ria sunt an̄ tp̄s pubertatis. Ad illud ḡ qđ querit. q̄d impediat. dm̄ q defectus etatis rōne instabili- tatis puerilis. z impotētia coeundi nālis. Qđ ob- ijcit de sene z infirmo nō est simile. q2 stabiles sunt in sensu z in affectu. Sꝫ q dicit q nō pñt. dm̄ q iura iudicāt z instituūt nō ſm ea q̄ sp sed ſm ea q̄ fiūt fre quenter. z q2 licet an̄ temp' indictū aliq̄ possint coi- re ꝓpter accelerationē nature. tn̄ vt frequenter an̄ il- lud tp̄s non pñt. quia tn̄ iura viderunt q aliqui pos- sent. ideo nō tantū artauerūt quin etiā ꝓximi puber tati circa mediū annū possint ɔtrahere. Ad illud qđ querit quare citius computatur tempus puber- tatis in mliere. dm̄ q tēp' spōsaliū determiat q̄tuꝫ ad discretionē. sed tp̄s pubertatis q̄tū ad potētiam coeūdi. z q2 citi' pōt coire femina q̄ masculus. iō zc. Si tu queras quare mulier citi' pōt q̄ mascul'. Rn̄ deri pōt q hoc fit multis rōnibus. Primo. q2 pri' fit solutio viscositatis ꝓpter meatus largiores. Secun- do. quia difficilius est agere q̄ pati. Tercio. q2 natu- ra impfecta in muliere appetit virum sicut materia formā. vnde ꝓpter maiorem appetitum nature ma- ior fit acceleratio.

20

21

22

Questio. ij. e

Utrū defectus etatis impediat ɔtractionē sponsali- um. Et q sic vr̄. q2 sponsalia de necessitate obligant ad mr̄imoniū. sed matrimoniū nō cōtrahit nisi pro-

pria voluntate. ergo sponsalia nõ ꝯtrabunt nisi placeant sponso ⁊ sponse. ſ nõ habẽt vsum rõnis nisi in determinata etate. ergo ⁊c. Itẽ iura canonica dicunt sicut pȝ ex. de despon. impu. p totũ. q̄ ꝙ ꝯtrabũt sponsalia ante septẽniũ nihil faciũt. ergo ⁊c. Con. in sacro baptismi obligatur paruulus p aliũ ad renũciandũ sclo. ⁊ ad cõtrahendũ matrimoniuȝ cum deo. ergo pari ratione possunt paruuli p alios ad matrimoniũ obligari. Itẽ vbi deficit fides ꝓpria. succurrit fides parentũ. ergo pari ratione vbi deficit discretio paruulorũ supplet discretio pentũ. ⁊ sic ⁊c. Itẽ quero q̄re tempus septenniȝ est determiatũ ad spõsalia ꝯtrahẽda. ⁊ qoare ante nõ sit ꝯueniens? Quia q̄ añ nõ pñt contrahi. aut hoc est ꝓpter defectũ discretiõis. aut locutionis. Si discretiõis. ſ etiaȝ tunc discretio deficit. Si locutionis. sed ante sciunt paruuli loq̄. ergo ⁊c.

23 Rº. dõm q̄ sponsalia de iure non pñt ꝯtrahi ante septenniũ. ⁊ si ꝯtrabant de facto nihil fit. pmittit tñ ipm nihil in re qd̃ est aliquid in spe ꝓpter bonũ pacis. Ratio tempis hec est. q̄ sicut non pñt aliq̄ mrimoniũ ꝯtrabere nisi ꝓprio consensu. ⁊ ꝓprio signo exprimente ꝯsensum. sic nõ pñt ad mrimoniũ obligari nisi placeat. ⁊ cõplacẽtiã vbo vel signo exprimãt. q̄ vt frequenter ab illo tpe incipiũt intelligere q̄ dicunt. ⁊ loqui fm ꝓpriũ affectũ. ideo extunc incipiunt valere. Ex his patent obiecta. q̄ nõ est silẽ de obligatiõe matrimonij ⁊ sacramẽto baptismi. q̄ illa est neĉaria ad salutem. iõ merito p aliũ subuenit egroto. Patȝ etiã rõ tpis. q̄ q̄uis nõ sit plena discretio ad discernẽdũ bonũ a malo in eis. tñ est discretio ad intelligenduȝ qd̃ dicit. ⁊ rñdendõ qd̃ libeat vel nõ libeat.

24 Ad illud ergo qd̃ obi. de sacro baptismi pȝ rñsio q̄ nõ ẽ simile. sicut sepe dictũ est. ꝓpter h̄ q̄ est ꝯtra oiginale qd̃ nõ est p volũtatẽ ꝑpetratũ. ⁊ vlteri⁹ in baptismo nõ obligat paruul⁹ nisi ad ea q̄ tenet de iure naturali. vnde nõ est ibi votũ nisi valde large. Et si tu obijcias q̄ puul⁹ põt obligari vbi est bonũ suũ. dõ. q̄ verũ est in possessionib⁹. ſ in mrimonio vbi est seruit⁹ corporis ⁊ vȝ eẽ mutu⁹ amor. decreuit deus vt null⁹ possit nec debeat nisi ꝓpria voluntate obligari. Est enim ibi qd̃dã mirabile. q̄ hõ inuenit in mliere aliquã cõplacentiã quã nunq̄ posset in alia inuenire. vt dicũt aliqui expti.

Questio. iij. f

Utrũ spõsalia ꝯtracta p⁹ septenniũ possint dissolui p mutuũ cõsensuȝ? Et q̄ nõ vr̃. q̄ sicut se hȝ etas puberũ ad ꝯtrahẽdũ mrimoniuȝ. ita etas impuberũ ad ꝯtrahẽda sponsalia. ſ q̄ puberes ꝯtrahẽtes matrimoniũ nõ pñt soluere. ergo ⁊c. Itẽ sicut dñs instituit mrimoniũ nõ solui. ita ꝑcepit nõ piurare. ⁊ fide non mentiri. ergo si ꝯtracta sunt sponsalia p iuramẽtũ interpositũ. vr̃ q̄ necessario teneant ꝯsummare. Itẽ de sponsalib⁹ ⁊ mrimonio vr̃ in decretali scd̃a. q̄ hoc ꝑt tolerari. si ergo pmissio non est boni ſ mali. vr̃ q̄ hoc sit malũ. Itẽ in eodẽ ti. decre. cõmissũ. q̄ iurauit aliquã ducere in vxorẽ. ꝓpter iuramẽtũ (si vult intrare religionẽ) pri⁹ deberet ꝯtrahere. Sed si liceret alicui ꝑtransire. liceret maxime tali. ergo si huic non licet. multo minus nec alicui. Contra. Si ꝓmitto tibi dare centũ. si absoluas me. sum absolutus. nec piuro si nõ do. ergo pari rõne in ꝓposito. Item si duo iurent sibi ire romã. ⁊ post peniteãt ⁊ mutuo se absoluãt. absoluti sũt. ergo ⁊c. Querit igit qualit sponsalia ꝯtrabant ⁊ quibus modis soluant. ⁊ tercio q̄s sit effectus spõsaliũ.

25 Rº. dõm q̄ sponsalia multis modis solui possunt. sicut iã patebit. ⁊ vnus inter illos modos ẽ q̄n mutuo se absoluũt. De isto aũt mõ dicũt aliq̄ vt huguitio. q̄ mod⁹ iste nõ est licit⁹. q̄ nõ fit sine pctõ ꝓpt fidẽ iuramẽti. ſ solũ est pmissus. q̄ coacta ꝯiugia malos habẽt exit⁹. et hoc dicit ꝓpter illud qd̃ dicit decretal. q̄ põt in paciẽtia tolerari. Alij dicũt q̄ cũ iuramẽtũ obligatoriũ nũq̄ obliget nisi ad volũtatẽ ei⁹ cui fit vr̃ q̄ ad instar illoꝝ q̄ iurãt sil'ire ad aliquẽ locum. sicut ipa decretalis dicit. q̄ mutuo se pñt absoluere. et si veniat ex causa aliquo mõ rõnabili dicũt esse licitũ. licet sit maioris pfectionis sicut sonat decretalis. ⁊ h̄ positio vr̃ magis ꝓbabilis q̄cq̄d dicat apparatus.

Ad illud quod obi. de mrimonio. dõm q̄ nõ est simile ꝓpter figtionẽ. Ad illud qd̃ obi. de iuramento. dõm q̄ nõ obligat nisi sub cõditione.

26 Ad illud qd̃ querit quõ cõtrahãt. dõ. q̄ quatuor modis. Simplici ꝓmissione. fidei datiõe siue iuramẽti interpositione. datis arris sponsalicijs. anuli subarratiõe.

27 Ad illud qd̃ qr̃ quibus modis soluant. dõȝ q̄ in. viij. casibus. Primus est voto solẽni superueniẽte. puta si alter sponsoꝝ intrauit religionẽ. Scd̃s superueniẽte matrimonio. puta si ꝯtrabat cũ alia p verba de presenti post sponsalia. Terci⁹ superueniẽte affinitate. puta si cognouit cõsanguineã sponse. ⁊ hoc facto vel fama ꝓbari põt. Quartus superueniẽte incurabili infirmitate. puta lepra vel mutilatiõe mẽbri alicui⁹. Quintus altero se absentante. puta cũ vadit in regionẽ longinquã sine licẽtia. Sextus altero fornicãte. puta cũ alter cognoscit alterã q̄ sponsaȝ suã. Septim⁹ vtroq̄ volente. puta cũ ambo cõsentiũt. Octauus ẽ minore petente. puta si ꝯtracta sunt sponsalia inter aliquos duos quoꝝ alter est in etate debita. alter est minor. Primis duobus modis soluũt sponsalia ipo facto. alijs p iudiciũ ecc̃e.

28 Ad illud qd̃ querit q̄s sit sponsaliũ effect⁹. dõm q̄ duplex. Un⁹ obligatiõis ad mrimoniũ ad qd̃ astringit p ꝓmissionẽ que ẽ in spõsalibus. Unũ dicũt a spondeo spõdes. vñ compellendi sunt ad matrimonium ꝯtrahendũ. nisi timeat de vxoricidio. vel aliquis dictoꝝ casuũ interueniat. Alius effectus est publice honestatis iusticia q̄ est q̄ nullus cõsanguineoꝝ ꝓpinquoꝝ sponsi potest contrahere cum sponsa nec econuerso.

Di. XXXVII. De impedimẽtis que omnino faciunt illegitimũ ad matrimoniũ ꝯtrahendũ cum omni ꝓpter ecclesiasticam institutionem.

Sunt igit q̄dã ordines ⁊c. Hec ẽ ps in qua mgr̃ principaliter determiat de his q̄ matrimoniũ impediunt simpliciter. Et hȝ h̄ pars duas. q̄ tale impedimentũ duplex est. Qd̃dã qd̃ simplr̃ impedit cũ omni. qd̃dã cũ quodã sic cũ q̄dã nõ. ideo fm hoc hec ps hȝ duas. In pma parte determinat de his que simplr̃ impediunt ⁊ cũ omni. In scd̃a de his q̄ cũ aliquib⁹ sic cũ aliq̄b⁹ nõ. j. di. xxxix. Post hec de dispari cultu ⁊c. Prima ps hȝ duas. In pma pte agit de impedimẽto qd̃ impedit ꝓpt ecc̃iasticã institutionẽ. In scd̃a de eo qd̃ impedit ꝓpter ꝓpriã obligationẽ. j. di. xxxviij. Nũc de voto inspiciam⁹ ⁊c. Et q̄m ecc̃iastica institutio q̄sdã excludit a mrimonio ꝓpter excellentiam vite. vt clericos. quosdã ꝓpter enormitateȝ culpe vt vxoricidas. ideo hec pars habet duas particulas. In prima determinat de impedimẽto ordinis. In scd̃a de impedimẽto criminis. ibi. His adijciendũ ẽ de occisorib⁹ suaꝝ ꝯiugũ ⁊c. Ceteraq̄ ps remanet indiuisa ꝓpter breuitatẽ.

Dist. XXXVII.

Determinat de impedimēto ordinis. a

Sunt igitur quidā ordines in quibus nullaten⁹ potest ꝯtrahi ꝯiugiū. ⁊ si intercesserit copula. fit diuortiū. vt sacerdotiū. dyaconat⁹. ⁊ subdyaconat⁹. In alijs vero pmittitur sortiri ꝯiugiū. nisi religiōis habitū susceperint. vel ꝯtinētie votū fecerint. Unde leo papa (Leo papa) Clericos. lectores. ostiarios. exorcistas. accolitos. si extra votū ⁊ hītū inueniunt. ⁊ ꝯtinētiā pfiteri noluit. ᵃ vxorē ducere virginē ecclesia romana pmittit. nō viduā. nec repudiatā. q2 deinceps nec ad subdyaconatū pueh poterunt. nec laicus vxorē sortitus nisi virginē. vel bigamus ad clericatū. Itē ex cartaginē. ꝯcilio. (Ex cartagi. ꝯcilio. b) ᵇ Placuit epos. presbiteros. dyaconos. subdyaconos etiā ab vxoribus abstinere. qd si non fecerit. etiā ab ecclastico remoueantur officio. ceteros vero clericos ad hoc nō cogit. Itē leo papa. (Leo papa) Lex ꝯtinētie eadē ē ministris altaris q̄ episcopis et pbris. q cū eēnt laici vel lectores. licite vxores ducere potuerunt. s cū ad pdictos puenerūt gradus. cepit eis nō licere qd licuit. Itē in. vj. sinodo. Siquis eoz q ad clerū accedūt voluerit nuptiali lege mulieri copulari. hoc añ ordinē subdyconat⁹ faciat. Itē Calixtus papa. (Calixtus pp) Presbris. dyaconib⁹. subdyaconib⁹. monachis. ꝯcubinas hre. seu mrimoniū ꝯtrahere penit⁹ interdiciam⁹. ꝯtracta q̄z mrimonia ab hmōi psonis disiungi. ⁊ psonas ad penitentiā debere redigi. iuxta scōz canonū districtionē iudicamus. Itē Grego. (Gregorius) Nullū facē subdyaconū epi psumāt nisi q se caste victurū pmiserit. q2 nullus dz ad ministeriū altaris accedere nisi cuius castitas añ susceptū ministeriū fuerit approbata.

(Innocēti⁹ papa secūdus. Decernimus vt hi q ordinem subdyaconatus ac ceperint. ⁊ insuper vxores duxerint vel cōcubinas hūerit. officio atq eccastico būficio care-)

Detmiat de ipedimēto crimis vtpote vxoricidio. b

His adyciendum est de occisoribus suarū ꝯiugū. De quibus Nico. papa scribit radulpho bituricēsi archiepiscopo. Interfectores suaz ꝯiugum sine iudicio cum nō addis adulterarū vel aliqd hmōi. qd aliud habendi sunt q̄ȝ homicide. ac per hoc ad pniam redigendi.

a Uxorē ducere virginē ecclesia romana pmittit. Querit quare ponit q pmittit ducere virginē. cum enī nullo voto sint astricti. ita poterūt ducere viduam sicut vginem. Rº. dōm q clerici ducentes vxores infra minores ordines possunt vxores dupliciter ducere. Aut cū spe redeundi ad ministerium ⁊ officiū clericat⁹ aut sine spe. Si cū spe. tūc pmittitur q ducāt vgines. ⁊ sic loqr leo papa. Si sine spe. tūc pnt quaz volūt ducē. s si ducāt viduā. ampli⁹ nō pnt ad officiū qd dimiserāt redire. vel si pmittat reditus ad ordines minores. inhibet pmotio ad maiores. ⁊ iō dicit pmittatur si volunt ad clericatū aliq tpe redire sine impedimento.

b Placuit epos. pbyteros. ⁊c. etiam ab vxo. absti. ⁊c. Ut mala esse hec cōstitutio. q2 nemo pōt vxorem priuare iure suo. ff vz. q si habēt vxores. q non possūt abstinere ab eis etiam si velint. Item ponatur q aliquis in inferioribus ordinibus vxore tacente ⁊ sciente pmoueatur. vtrū debeat cū reclamauerit debitū sibi reddi. Et q sic videt. q2 votū ꝯtinentie nō vouit. Et iterū. Si vir ingrediat religionē ⁊ ipa taceat. si reclamet p⁹ apud epm. redire cōpellit. ff ⁊c. Item querit vtrū mortuo viro teneat ad ꝯtinentiā ppetuā talis mulier an possit cōtrahere. Rº. dōm q hoc intelligit q si nō habēt vxores nūq debēt ꝯtrahere exq ad sacros ordines sunt promoti. si añt habent non pnt pmoueri sine assensu vxoz sm ꝯsuetudinē romane ecclesie. ⁊ verū ē q requirēdus est eaz ꝯsensus. Q2 si vxor taceat viro suscipiēte ordinē. ⁊ locū ⁊ tps hz reclamādi psumit ꝯsensisse. ⁊ ampli⁹ reclamare nō potest. et ex tali consensu suo cōtinentia sibi indicit. nec potest requirere virum. Utrum añt possit cōtrahere. dōm q sicut dicit. xxxij. dis. ca. seriatim ⁊c. nō pōt. etiā post mortē viri. imo tenet ad ꝯtinētiā ppetuaz. Sz qliter hoc sit intelligendum inter iurispitos est ꝯtrouersia. Aliqui enī dicunt q mulier ꝯsentiens viro vouere intelligit. sed votum istud q2 nō est solennizatum. impedit matrimoniū cōtrahendum sed nō dirimit iā ꝯtractū. Alij dicunt q solennizat in voto viri. Tercij dicunt q secus est in vxore ingressi religionem ⁊ clerici. q2 vxor clerici tenet. sed nō vxor ingressi. q2 dignior est clericatus q̄ȝ religio. cū bigamus possit esse religiosus. nō autē clericus. Alij dicunt ⁊ hoc videt pbabili⁹ q vxor aut ignorat ius illud. q2 nec scit nec sibi dicit. aut nouit. Primo mō nō obligat. Scdo modo si nouit. q2 sibi dicit ⁊ ꝯsentit. obligatur. Sed quid in tanta diuersitate tenendum est. Sane dici potest q si vxor consentiat viro q ordinem sanctum suscipiat. vel q religionem ingrediat in ꝯspectu pbī ep quam sm formam ecclesie possit fieri diuortium. q ipa obligat ad ꝯtinentiā ppetuā cū viro qui est eadē caro cū ipa. nec excusat p iuris ignorātiā. nec est diuersimode iudicandum in clericis ⁊ religiosis q̄tum ad hoc. cum vtrobiq corpus viri ppetuo domino dedicetur. Et hoc expresse dicitur dist. xxxij. seriatim ⁊c. Nec pmittit vxor iungi eidē marito suo carnaliter. nec vnq nubere. aut in eius vita alium ducere post mortem. ⁊ iō satis pbabiliter dictū est q viro vouente ⁊ solennizante ipa vouisse intelligitur. ⁊ hoc tm pbat p multa iura que dicunt li. iij. de puer. cōiugatoz.

4 c Quibus penitus denegat̃ ꝯiugiũ. Ex hoc videt̃ q̃ cũ talibus dispensari nõ possit. Querit̃ & p q̃b⁹ peccatis cõiugiũ denegat̃ ꝛ in quib⁹ dispensat̃. R⁰. notandũ q̃ in septẽ generib⁹. Primũ est adulteriũ cũ occasiõe vel fidei datõne. xxxi. q. i. Scõm est incestus. xxxii. q. vii. ꝯcubuisti. Terciũ est raptus spõse alteri⁹. xxxvi. q. ii. statutũ. Quartũ est de eo q̃ insidiãs matrimonio filiũ de sacro fonte leuauit. ꝛ de h̃ h̃r. xxx. q. i. de eo co ait. Quitũ ẽ de eo q̃ occidit p̃sb̃r̃ꝫ et de peni. ꝛ remis. qui p̃sb̃r̃ꝫ. Sexto de eo q̃ occidit ꝓpriã vxorẽꝫ. xxxiii. q. i. Septimuꝫ solẽnit̃ peniteñtes. xxxiii. q. ii. de his antiq̃. In oib⁹ dispẽsat̃ p̃terq̃ i p̃mo ꝓpter h̃ q̃ respiat p̃sonã determiatã

c quib⁹ penit⁹ denegat̃ ꝯiugiũ. Hic videt̃ nicolaus permittẽ maritis ꝓ adulterio aut alio hmõi vxores suas interficere. s̃ ecc̃iastica disciplina sp̃ũali gladio nõ mãli criminosos feriri iubet. Ubi idẽ nicola⁹. Int̃ h̃ nr̃a sctitas addẽ studuit. si cui⁹ vxor adulteriũ ꝑpetrauit. vtꝫ

d marito ei⁹ s̃m mũdanã legẽ interficẽ liceat. Sꝫ sancta dei ecc̃ia nũq̃ꝫ mũdanis ꝯstringit̃ legib⁹. gladiũ nõ hꝫ nisi sp̃ũalẽ. Itẽ pi⁹ papa. Quicũq̃ꝫ ꝓpriã vxorẽ absq̃ꝫ lege sine cã interfecerit. aliãq̃ꝫ duxerit. armis depositis publicã agat pniam. ꝛ si ꝯtumax extiterit anathematizetur vsq̃ꝫquo consentiat.

ant. Cũ ei ip̃i tẽplũ ꝛ vasa dñi. sacrariũ sp̃ũs sci esse debeant ꝛ dici. indignũ est eos cubilib⁹ ꝛ immũdicijs deseruire.

Pius papa.

5 d Sꝫ sctã dei ecc̃ia nunq̃ꝫ mun. ꝛc. Uidetur falsuꝫ dicẽ. Quia bern̄. dicit ad euge. q̃ hꝫ vtrũq̃ꝫ gladiũ. ꝛ vtq̃ꝫ gladi⁹ tã sp̃ũalis q̃ꝫ materials ẽ ecc̃ie. ꝛ h̃ ꝓbat p illud Lu. xxii. sũt gladij duo. ꝛ dñs ait satis est. R⁰. dõm q̃ vterq̃ꝫ vt dicit bern̄. est ecc̃ie. sed differenter. q̃ꝛ sp̃ũalis extrahendus est manu ecc̃ie. s̃ materialis nõ manu sed tñ nutu. et p hoc soluit̃ illud.

D intelligentiam huius breuis distinctiõis s̃m duo que breuiter in ea tangunt̃. duo hic principaliter querunt̃. Primo querit̃ de ordinis impedimento. Scdo de vxoricidio. Circa primũ queruntur tria. Primũ vtrum ordines minores impediant matrimoniũ. Scõm vtruꝫ ordines sacri. Tercio querit̃ q̃tum ad ecclesiasticũ statutuꝫ p q̃d sacri ordines impediunt matrimoniũ.

Questio. i. a

Q minores ordines non impediant matrimoniuꝫ. videt̃ ꝑ multas autoritates quas adducit mg̃r in litera. maxime de illa leonis pape que sum pta est de dis. xxxii. Item in extra. de clericis cõiugatis. dicit alexander. iii. Si q̃ clericoꝝ infra subdyaconatum acceperint vxores. ipsos ad retinẽdas vxores districtiõe ecclesiastica compellatis. Item ratione videt̃. q̃a ad minores ordines vt plurimũ paruuli ꝓmouent̃. sed tales nõ sunt cogendi ad ꝯtinentiã. & ꝛc. Iteꝫ in ingressu religionis est status in quo quis ꝓbat et ꝓbat̃ anteq̃ꝫ ad votũ ꝯtinentie obliget̃. & pari rõne immo multo fortiori. cum difficili⁹ sit in seculo continere. status debet determinari in q̃ clerici possint ꝓbare et ꝓbari. vtrũ velint viuere casti. ꝛ in illo nõ debẽt ad castitatẽ obligari. sed iste ẽ ordinũ inferioꝝ. & ꝛc. Contra dist. xxxii. Lectores cũ ad annos pubertatis venerint cogant̃ aut vxorẽ ducere. aut ꝯtinentiã ꝓfiteri. & si lectores sunt in statu inferioꝝ ordinũ. videt̃ q̃ compellant̃ ad continẽtiã. & ꝛc. Itẽ minores clerici statim vt sunt clerici in sortẽ dei sunt vocati. et ideo dicti sunt clerici. q̃ꝛ in sortẽ dei sunt segregati. s̃ q̃ habet vxorem est diuisus. sicut dicit Apostol⁹ i. Coꝝ. vii. ergo nullus clericus põt nec debet habere vxorem. & ꝛc. Itẽ ois clericus in minori officio siue ordine cõstitut⁹ põt habere beneficiũ ecclesiasticũ maxime si intendat vlteri⁹ ꝓmoueri. saltem beneficium sine cura. sed nullus ꝯiugatus põt nec debet habere beneficium prebendale. sicut dicit̃ extra de clericis ꝯiugatis. diuersis fallacijs ꝛc. & null⁹ clericus potest esse coniugatus. Itẽ omnis clericus in minori officio cõstitutus põt gaudere priuilegio clericali. s̃ null⁹ vxoratus potest gaudere priuilegio clericali. ergo nullus clericus potest esse vxorat⁹. Maior manifesta est. minor patet ꝑ decretalẽ de cle. ꝯiu. Iohã. i. vbi dicit̃ q̃ vxoratus etiã tonsuratus nõ põt priuilegio clericali gaudere. Si tu dicas q̃ iste ratiões nõ valent. q̃ꝛ qui est clericus potest non esse clericus. et ita potest esse vxoratus. Contra. ordinis sacrim est p impressionẽ caracteris. ergo sicut baptizatus nõ põt esse non baptizatus. ita videt̃ q̃ cleric⁹ nõ possit fieri nõ clericus siue nõ ordinatus. R⁰. dõm q̃ in ordinibus minoribus. est cõsiderare ordinẽ ꝛ officium siue ministeriũ ꝛ beneficiũ. ꝛ s̃m hec tria põt cõparari ad matrimoniũ. ꝛ ordo minor nullã hꝫ oppositionẽ ad matrimoniũ rõne sui siue caracteris. nec q̃tũ ad cõtractum mr̃im oniij. nec q̃tum ad vsuꝫ. Sed ministerium ꝛ beneficiuꝫ scõm ecclesiã occidentalẽ oppositõeꝫ habent ad matrimoniũ q̃tũ ad vsum ꝓpter honestatem. et q̃ñ clericus in minorib⁹ ordinib⁹ nõ tenet̃ nec est obligatus ad officiũ nec ad ministerium. ideo potest contrahere sine aliquo impedimẽto. ꝛ ita cõcedendũ est q̃ minores ordines mr̃imonio nõ prestant impedimentũ. 6 Ad illud & q̃d obi. q̃ lectores debent ꝯtinentiã ꝓmittere. dõm q̃ illud capitulũ debet intelligi q̃ñ ꝓmouentur ad subdyaconatũ. alioquin solũ ẽ ꝯsiliũ. 7 Ad illa vo q̃ obijciunt̃ p⁹. iã pꝫ rñsio. Q̃ bĩ cũ de clerico q̃tũ ad ministeriũ q̃tũ ad beneficiũ ꝛ priuilegiũ que non sunt nec̃ario annexa minoribus ordinibus. iõ nec matrimoniũ repugnat ita q̃ nõ possit transferri de vno statu ad aliũ. impedit̃ tñ vt nõ possit nec debeat simul in vtroq̃ꝫ statu militare. q̃ꝛ nemo militãs deo debet se secularib⁹ negocijs implicare. 8

Questio. ii. b

Utrũ sacer ordo mr̃imoniũ impediat. Et q̃ sic videtur p auctes multas quas adducit mg̃r in litera. et sumũt̃ plures de di. xxxii. Itẽ in ex. de cle. cõiu. alexãder. iii. Si in subdyaconatu ꝛ alijs supiorib⁹ ordinibus vxores accepisse noscunt̃. eos vxores dimittere cõpellere ꝓcuretis. Itẽ ois q̃ nõ vouet ꝯtinentiã est ineptus ad sacros ordines. s̃ q̃ habent vxores sunt hmõi. & ꝛc. Probatio minoris. Gre. dicit et habet̃ in lr̃a. Nullũ subdyaconũ facere p̃sumãt epi nisi qui se ꝓmisit caste victurũ. & si q̃ ꝓmittit in manu epi ꝯtinẽtiã vouet ꝛ tenet̃ pꝫ ꝛc. Iteꝫ in sacris ordinib⁹ ministrãt circa altare. s̃ sancti⁹ ẽ altare noue. ꝛ sacrificiũ q̃ꝫ leg̃ figure. s̃ sacerdos cũ ingrediebatur sancta scõꝝ tenebat̃ a cõiuge abstinere. sic dĩ in exodo. & multo forti⁹ ministri altar⁹. nũc & q̃ ingit̃ ministrãt nũq̃ꝫ debẽt mulierib⁹ adherẽ. Coñ. virtus nullaꝫ hꝫ

oppositõz cũ virtute. ergo nec sacramẽtũ cũ sacro. sz qd nõ habet oppositõez cũ alio nõ prestat ei impedimẽtũ. ergo ordinis sacramentũ nullo modo impedit matrimoniũ. Item oppositio est relatio equipantie. ergo si vnuz sacramentũ repugnat et impedit susceptionem alterius. pari rõne et ecõuerso. sed matrimoniuz nõ impedit susceptõem ordinis. quia multi coniugati pmoti sunt in epõs. ergo nec ordo sacer impedit matrimoniũ. Itẽ idem est ordo apud nos et apud ecclesiaz orientalẽ. sz apud illos ordo nõ impedit matrimoniũ nec econuerso. ergo nec apud nos. Si tu dicas q apud nos est supadiectũ votũ rõe cui9 impedit. tũc videt q ipedimentũ ordinis nõ differat ab ipedimento voti.

9 Rñ dõm q absqz dubio sicut sacri canones dicũt. sacer ordo ipedit matrimoniũ ptrahendũ. et dirimit iam ptractũ. verũtñ quantũ ad modũ dicendi siue intelligendi inter doctores diuersos diuersitas opinionũ resultat. Quidam eñ dicũt q ordo sacer ipedit matrimoniũ pter votũ annexũ ad qd obligat q suscipit ordinẽ sacrũ. sz qm in susceptõne ordinis nõ videt voti emissio. aut si ẽ emissio hec est quantũ ad fcm̃. cuius nõ sit quantũ ad vbũ. sed nõ videt tũc differre ab impedimento voti qd falsũ est. qz apud grecos nõ est votũ ptinẽtie. qz illi sacerdotes licite vtũtur vxorib9. et tñ null9 potuit nec põt in sacris ordinib9 pstitut9 ptrahere. sicut ex synodo. vi. hetur. que celebrata fuit apud eos i q se huic statuto subiecerũt. pret votũ ptinentie. Iõ alioz est opinio. q ordo pstat ipedimentũ rõne statuti ecclesiastici qd ligat clericos suscipientes ordines ad nunqz cõtrahẽdũ. Sed qm auctes canonũ inueniũtur que vtrũqz sonare vident. et q in susceptõe ordinis ẽ solẽnizatio voti. iõ dõm est meli9. q et si apud grecos nõ ipediat. hoc nõ est rõne statuti. et sic ñ impediuit vt dicũt qdam a tpe aploz. tñ apud latinos ipediuit. et rõne statuti et rõne voti. Sicut eñ ordo monachoz et habitus ptinentiã hz annexã p illũ q habitum instituit et reglaz edidit monachalẽ. iõ qui pfitet et suscipit habitũ dz emittere votũ psequẽter. sic ordo apd latinos ex ecclesiastica pstitutõe hz insepabilit9 ptinẽtiã annexam. et iõ qui illũ suscipit. spõtanee se obligat. ita q illa obligatio pcedit ex statuto piter et ex voto. et sic pz

10 q impedit et qualit impedit. Ad illud ergo qd obi q virtus cũ virtute nõ hz oppõez. dõm q vez est quantũ ad habituz. sz tñ stat9 aliqñ sũt icõpossibiles vt piugalis et virginalis. et qm sacramẽta diuersa stat9 diuersos respiciũt. vt ordo statũ ptinentie virginalis vl vidual. matrimoniũ statũ ptinentie piugalis. hinc ẽ q ipedit. sicut stat9 sclaris et religiosi suo mõ opponũtur.

11 Ad illud qd obi q matrimoniũ nõ impedit ordinẽ. dõm q vez ẽ si vxor fuit virgo et vult ptinere. sz tñ nõ est sic. qz pcessus in virtutib9 est a statu impfectõis ad pfectiõez. sed ñ dz esse redit9. et qm matrimoniũ collocat in statu ipfectõis. ordo vo in statu pfectõis. iõ etc. sicut de sclo ad religionẽ licet ascẽdere nõ descẽdere

12 Ad illud ergo qd obi vltio iã pz Rñ. qz statutũ ecclesie abũdanti9 artat latinos qz grecos. licet illos aliquo mõ artet. et hoc qz latini voluerũt se subijcere et plicare. greci vo in sua ruditate remanere. et iõ vsqz hodie in suis feceib9 remãserũt. Patz etiã q nõ solũ rõe voti impedit sed etiã rõne statuti ecclesiastici.

Questio. iij. c

Utruz ecclesia debuerit hoc instituere. et p tale statutũ clericos ad ptinentiã obligare. Et q nõ videt pmo qz matrimoniũ est in remediũ pcupiscẽtie. sz hic morbus maxie viget in clericis vt pz. ergo eis nõ debuit denegari remediũ. Itẽ difficilimũ ẽ iuuenib9 abstinere a mlierib9. et iõ ptinẽtia in eis p martyrio reputatur a hieronimo. sz lex noua dz esse lex leuitatis. ergo etc. Itẽ ad ea que pfectõis sũt debem9 p psiliũ iduci nõ mãdato obligari. si ergo abstinẽ ab oi mliere pfectõis ẽ. vr videt q ad hoc debuerit clerici p pceptũ obligari. Itez si ẽ maioris pfectõis moderna ecclesia q primitiua. sed tũc nõ fuit indicta clericis cõtinentia. ergo nec nõ debuit indici. Itẽ cult9 dei ampliand9 est. sed a nullis pcetũ9 amplia q ad ipsis clericis cultoribus dei. si ergo clerici in sacr ordinib9 pstituti sunt cultores di. cũ ampliatõ cult9 diuini nõ tm̃ sit p generatõnez plis spũalis sed etiã carnalis. qz nati de xpianis xpiani sunt. ergo videt q eis pspetat filios generare. ergo nõ dñt artari ad ptinentiã. Itẽ platoz stat9 dz esse pfectissimus. qz insil iũcta est ptẽplatio cum actõe. ergo cũ stat9 clericoz debeat esse pfect9. videt q statui coz pueniat nõ tm̃ generatõ plis spũalis p vbũ et exẽplũ ppt statũ ptẽplatõis. sed etiã generatõ plis carnalis quãtuz ad statũ actõis. ergo videt q eis nõ debuit matrimoniũ indici. Queritr ergo q fuit rõ huius statuti. et ad oppõituz possent adduci rões. et hz illas claudendũ est in rnsione.

13 Rñ dõm q istõ statutũ de clericoz ptinẽtia fecit ecclesia qz potuit sic licuit. qz decuit. qz expediẽs fuit. Potuit aũt ecclesia duplicit. tũ ppt auctez platoz. et maxie põtificis sũmi. tum pter psensuz subditoz. Propt auctem nãqz potuit. qm et si oia sacramẽta auctez respiciãt i dispesante aliq modo. tñ illud sacramentũ precipue inter alia. In cui9 signũ in ordĩs datõe loquit ptãtez hñs ille qui ordines pfert. vñ et dicit. accipe ptãtez etc. et iõ istud onus qd voluit sũm9 pontifex huic ordini sic sacramẽto alligare. potuit et sibi licitum fuit. Sed huic aucti et ptãti successit in latinis volũtas obtpantiũ. qz tale statutũ sup se libent receperũt. et hec duo fecerũt statutũ firmũ. Sed greci dederũt tergũ. et quia nõ pseserũt in tã nobile statutũ vt vasa sua seruarẽt mũda. ablatũ est regnũ et intelligẽtia scripturaz. et datũ est gẽti faciẽti fructũ ei9. Sic igit patet q potuit. Nec solũ licuit. imo etiã decuit. et hoc pter duo qm in actu carnali qui ẽ vsus matrimonij vt plurimũ est libido. et in cohabitatõe vt plurimũ ẽ sollicitudo. Et libido siue carnalis delectatio reddit fetidũ et immundũ. et sollicitudo reddit diuisuz. et qm clericũ in sacris ordinibus pstitutũ decet esse mundũ cũ ferat vasa dñi. decet nihilomin9 esse sollicitũ et attentũ. vt sollicite et diligenter seruiat dño. et studeat quõ placeat xpo. iõ decẽs fuit eos ab vxoribus separi. vt p oia fierent ydonei cultores ministri altaris. Si eñ illi q cõedebant panes ppõis vasa scã hre debebãt. quãto magis isti q agno immaculato assistunt et dispensant et sumũt. oĩ puritate et scitate dñt fulgere. et vasa sua custodire i sanctificatõe et honore. nõ in desiderij ptãte. Certe hoc nõ tm̃ decẽs sed et etiã decẽtissimũ iudicabit ois aia que est templũ spũs sancti. Et nõ tm̃ decuit. imo etiã expediẽs fuit. Primo ppt vitandũ irregularitatis piclũ. scdo pter vitandũ latrociniũ. Propt vitandũ piculũ. qz si mulier que est vxor alicuius cognoscat aliũ virũ. et ille vir post cognoscat eã. iam irregularis est. et iõ si vxor sacerdotis greci fornicat. iam ampli9 nec cũ ipa nec cũ alia põt rem hre. et qz difficile est talib9 abstinere. frequenter

in irregularitatē inciderēt ꝛ cū piculo ministrarent si vxores haberēt. Scḋo vo ꝓpter vitandū latrocinium. Si em̄ epi ꝛ archiepi nūc filios haberēt. oīa bōa ecclīastica furarēt ꝛ diriperēt. ita ꝙ paupib⁹ pauca vel nulla remanerēt. cū em̄ mō ꝯgregēt ꝛ ditēt nepotes q̄si gradibus incōputabilib⁹ ab eis elōgatos. q̄d facerēt si hērent filios legittimos. Unusq̄sq3 attēdat q̄ntuz esset piculū. iō ꝓuidit spūs sctūs hoc offendiculū auferre. ꝛ dei ꝯsilio hoc statutū fuit in ecclia sancta dei vt clerici ad sacros ordies venientes nullo mō mr̄imonio possint vti.

14 Ad illud ḡ qḋ obi͂ ꝙ clerici indigent remedio. dōm ꝙ verū est. sed tn̄ nō solū ē remediū mr̄imonīū ad vitandū fornicatōez. s3 multo nobilius remediū est macerare carnē. vn̄ qn̄ ociū est ꝛ nulla est carnis maceratio. si nutritur ꝛ impinguatur vēter. tūc ꝓstatur fomentū igni luxurie. ꝛ iō aliq̄bus videt difficile ꝯtinere. s3 si occuparēt se bono exercitio. ꝛ carnē macerarēt. alio remedio n̄ indigerēt. ꝛ istud remediū est eis ꝯcessuz. q2 cōuenit coꝝ statui Aliud vo est remediū qḋ non cōpetit coꝝ celibatui.

15 Ad illud qḋ obi͂ ꝙ difficilimū ē abstinere iuuenibus ab actu carnis. dōm reuera h̄ difficilimū ē. q2 q̄ ignē abscōdit i sinu quō ꝓt cū ferre vt ci⁹ plāte nō ardeāt. difficile aūt est extiguere ignē imittēdo ligna. s3 facilimū ē sup infūdēdo aquā. Si em̄ vis ꝯtinere. necesse habes mlieres effugere et carnē macerare. maxime si iuuenis es. ꝙ si hoc feceris. ꝛ ꝯtinētiā amare cepis. fiet tibi n̄ solū n̄ difficile imo p oīa facile. Cū em̄ dr̄ ꝙ lex noua ē on⁹ leue. hoc dr̄ rōe charitatis q̄ cetera mādata facit facilia. q̄ q̄ caret valde difficilit ꝓt on⁹ portare.

16 Ad illud qḋ obi͂ de ꝑfectōe. dōz ꝙ eccīa nullū ꝯpellit absoluta impulsione. s3 sub cōditione q̄ est in volūtate hoīs. s. si velit ordinē suscipe. et hoc nō ē cōpellere simplr̄. s3 hō tūc se obligat qn̄ volūtarie sumit ordinē. opz em̄ ꝙ accipiat ipm̄ cū suo onere.

17 Ad illḋ qḋ obi͂ ꝙ nō maioris ꝑfectōnis est moderna ecclesia q̄ erat ecclesia primitiua. dicendū ꝙ illi non competebat. tum propter personarū paucitatē. tū etiam ꝓpter pauptatē. tū etiam ꝓpt modestiā ꝛ honestatē. Propt paucitatē. q2 optebat clericos fieri de nouo ꝯuersos q̄ vt plurimū vxores habebant. nūc aūt a cunabulis instruūtur. Propt paupertatē. q2 nō tm̄ abundabāt tūc quantū nunc. iō non tātū timēdū de furto erat. s3 poti⁹ dei dispēsatōe ecclesia tpalia hūs ne charitate refrigēscente tā in clericis q̄z i laycis cult⁹ dei piret q̄ dilatari deberet. iō tūc oputt ꝯtinentiā indicere. Propt modestiā q̄ erat i illis. Sciebant em̄ vxorib⁹ melius ꝛ tpanti⁹ vti. ꝛ sic pz illḋ.

18 Ad illud qḋ obi͂ de ampliatōe cult⁹. dōz ꝙ cū tot sint de laycis qui vacēt illi mltiplicatōi carnali. et pauci q̄ sciāt possint ꝛ velint vacare spūali. ideo optuit hec duo officia diuidi. et cū diuisa sint. adhuc carnalis generatio mltos h3 mistros ꝛ spūalis paucos. Nō em̄ timēdū ē ꝙ deficiat cult⁹ dei ꝓpt defectū gn̄atōis carnalis. s3 mltū timendū ē ne tepescat ꝓpter defectū spūalis.

19 Ad illḋ qḋ obi͂ de actōe et cōtēplatōe. dōm ꝙ q̄dā ē actio q̄ iuncta ꝯtēplatōni nō eā ipedit s3 facit. vt sūt opa mīe ꝛ pietatis. Quedā ē q̄ mentē deijcit de arce. ꝛ talis ē actō ꝯiugal. q̄a sicut dicit Aug⁹. Nihil mētez virilē adeo de arce deijcit vt ꝯtact⁹ mēbroꝝ femineoꝝ. ꝛ h̄ supra tactū fuit. ꝛ iō dico ꝙ clericis talis actio nō cōpetit s3 actio q̄tuz ad opa mīe. vn̄ eis cōmissa sūt bona paupm dispēsanda vt opib⁹ pietatis intēdāt. nō vt curā carnis in desiderijs faciāt.

Consequēter q̄tuz ad scḋm articulū querit de vxoricidio. ꝛ circa hoc tria querūtur. Primo q̄rit vtꝝ vxorē adulterā occidere sit licituz. Scḋo qḋ sit grauī⁹ pctm̄. vtꝝ occidere vxorē an mr̄ez. Tercio vtꝝ hoc pctm̄ simplr̄ ipediat matrimoniū.

Questio. j. d

Utꝝ licitū sit vxorē adulterā interficere ondit̄ ꝓmo p textū sacre scripture. Exo. xxij. Maleficos nō pacieris viuere. istḋ ē morale. ḡ adhuc manet. Si tu dicas istud fuisse iudiciale ꝛ talia euacuata sūt. Cōtra. istḋ est in lege hūana ꝙ adultera ē interficiēda ꝛ adulter. sed tales leges approbat ꝛ sustinet eccīa. si ḡ eccīa n̄ dz approbare nisi licitū. videt ꝙ viro vxorē adulterantē interficere sit licitū. Itē hoc ꝓbat p canonē xxxiij. q. ij. Interfectores suaꝝ ꝯiugū sine iudicio cū nō addis adulteraꝝ vl̄ aliq̄d hmōi. q̄d aliḋ hūdi sūt q̄ hōicide. ḡ si addit adulteraꝝ. n̄ videt esse hōicide. Itē viri ē vxorē suā corrigere. ꝛ hm ꝙ grui⁹ peccat grauius dz eā punire. Si ḡ mulier q̄ adulterat digna ē morte. si vir eā occidat nō videt ꝙ icurrat aliquā offensaz. Cōtra. Jo. viij. Qui sine pctō ē vr̄m ꝓmus in eam lapidem mittat. voluit ḡ dn̄s ꝙ aliq̄s occideret mulierē in adulterio dep̄hēsaz nisi haberz ꝯsciaz mundā a culpa. ḡ nō videt ꝙ hoc alicui liceat. Itē canō dicit. xxxiij. q. ij. Int hec scitas vr̄a. ꝛ. j. sctā dei eccīa mūdanis nūq̄ ꝯstringit legib⁹. gladiū nō h3 nisi spūalē. ḡ ꝛc. Itē rōe videt. q2 q̄tuz ad culpam fornicatōis iudicāt pares. s3 nulli mulieri licet occidere viꝝ adulteꝝ. ḡ nec alicui viro adulterā mlierē.

20 Rn̄o dōm ꝙ iterfector ꝓpue ꝯiugis si ex certa scia facit peccat q̄tūcūq3 illa sit adultera. peccat autē nō tm̄ ꝯ canōes s3 etiā ꝯ ius ciuile. Cōtra ius ciuile. q2 eā interficit ꝓtermisso iuris ordine nisi forte in actu malo eā inueniat. in q̄ casu leges hūane ꝯcedūt. S3 ꝯ ius diuinū ꝛ canonicū peccat in ipso facto. qm̄ nō dz ipsam adulterā iterficere s3 corrigere. cū de⁹ pctm̄ pat⁹ sit pcere i lege grē. sicut pz in exēplo mlieris adultere. Jo. viij. et qm̄ mr̄imonia ꝛ cause mr̄imōiales tractari dn̄t lege poli et nō lege fori. iō non licet hoc facere qḋ ius ciuile dictat. q̄uis eccīa sufficiat ad terrorē maloꝝ. sed qḋ ius dicat sctā eccīa vxorē sez adulterā nō esse occidendā s3 poti⁹ dimittendā.

21 Ad illud qḋ obi͂ de lege. dōm ꝙ illud erat iudiciale. ꝛ iudicialia nō manēt. q2 illa fuit lex rigoris. hec aūt ē mansuetudis.

22 Ad illḋ qḋ obi͂ de lege ciuili. dōz ꝙ q̄dā sunt ibi que ecclesia approbat. quedaz que sustinet. et quedam que reuocat. Et hoc iudicium de occisione fornicarie siue adultere aut sustinet ad alioꝝ terrorē. aut etiā retractat eū prohibet vt in supradicto canone qui dicit nullo mō interficiēdā esse vxorē q̄tūcūq3 in crimie dep̄hēsaz.

23 Ad illud qḋ obi͂ de illo canone. interfectores suaꝝ ꝛc. dōm ꝙ istud dictū est scḋm leges hūanas. talis em̄ ex q̄ sine cā ꝛ ꝓter iudiciū occidit. scḋm leges ciuiles punitur homicida. s3 si p iudiciū et cām faciat. nō iudicat homicida scḋm leges hūanas. S3 hm ius canonicū. etiā hm qḋ obligat legi mr̄imonij. ꝛ hm mandatū eccīe nō ꝓncipū nō licet occidere. imo homicida iudicat. sicut expsse testat capl̄m sequēs. inter hec ꝛc.

24 Ad illḋ qḋ obi͂ ꝙ ꝓt corrigere. dōm ꝙ verū est. sed correctio tāta ꝛ talis dz esse vt non auferat locū pnīe. ꝛ iō qn̄ excedit limites vt occidat. iā non ē zelus correctōis sed furor occisionis.

Questio. ij. e

Utrū grauius peccatū sit occidere vxorem q̄ matrē

Et q̃ sic videt. quia q̃d grauius punit̃ grauius ẽ in offensa. sed peccatum interfectiõis vxoris grauius punit̃ q̃ peccatũ interfectionis matris. sicut patet. xxxiij. q. ij. admonere ꝛc. Item q̃d est magis cõtra naturã illud est magis peccatũ. Sꝫ magis ꝯtra naturã est odire ꝛ occidere carnẽ suã q̃ alienã. qꝛ ephe. v. Nemo vnq̃ carnẽ suã odio habuit. ꝛ vxorẽ caro viri sicut ibidẽ dꝛ. qꝛ facte vna caro. ergo grauius peccatũ. Itẽ amor vxoris sicut patet ex textu Gen. ij. supercedit amorẽ patris ꝛ matris. etiã amor cast⁹. ꝛ hoc etiã habet̃ Gen. xxiiij. de ysaac q̃ tãtũ dilexit rebeccã q̃ dolorẽ qui de matre acciderat tparet. Sꝫ q̃to magis aliquis inclinat̃ ad amorẽ tanto minus ad lesionẽ. ergo videt̃ q̃ si occidat vxorẽ grauius peccet.

Itẽ qui occidit vxorẽ facit ꝯtra bonũ nature ꝛ sacramenti. cũ sint iuncti ad indiuiduã vite consuetudinẽ. qui aũt occidit matrẽ facit ꝯtra alterũ tm̃. ergo ꝛc.

Cõtra. licitũ est percutere et verberare vxorẽ in casu. sed nunq̃ licitũ est ꝟberare matrẽ. ergo grauior ẽ offensa illata matri q̃ vxori. ergo ꝛc. Itẽ tanto grauior est offensa quanto ꝑsone in quã est debet̃ maior reuerẽtia. sed m̃to maior reuerentia debet̃ matri q̃ vxori. ergo maior est offensa que est in matrẽ. ꝛ sic ꝛc. Item facilius frãgit̃ amor socialis q̃ naturalis. ꝑ eo q̃ naturalia magis adherẽt. sed amor matris est natural'. amor vxoris socialis. ergo maioris ꝑuersitatis ꝛ crudelitatis est occidere matrẽ. Itẽ grauius est cũ offẽdere a quo plura bñficia sũt ꝑcepta. sꝫ plura bñficia ꝑcipiunt̃ a m̃re q̃ ab vxore. ergo ꝛc. R° dõm q̃ absq̃

25 dubio grauius peccatũ est in genere loquẽdo occidere matrẽ. tñ rõne ꝑsone cui debetur maior reuerẽtia. tũ rõne minoris ꝓnitatis. ꝓnior enĩ est hõ iracũdus ad verberãdũ vxorẽ q̃ matrẽ. maxĩe qñ ꝓpter aliq̃ cãm displicet. mirabile odiũ et tediũ generat̃. ꝛ ideo ꝓnior est ad occidendũ vxorẽ q̃ matrẽ. Ad occidendũ aũt matrẽ null⁹ natura inclinat̃ nisi sit ꝑ iniq̃tatẽ ꝯuersa in crudelitatẽ sup bestias. Et q̃ hõ ꝓnior est ad vxoricidiũ. hinc est q̃ q̃uis min⁹ sit peccatũ. tñ maior pẽa imponit̃. vt ꝑ incussionẽ timoris ꝓnitas restringatur. ꝛ ꝑ hoc pꝫ ad p̃mo obiectũ. Ad illd q̃d

26 obĩ q̃ magis est contra naturã. qꝛ vna caro. dõm q̃ maior est vnio inter filiũ et matrẽ q̃ inter virũ et vxorẽ ꝟm rẽ. q̃uis in m̃rimonio sit maior ꝟm significatõnem. ꝑ eo q̃ caro matris et filij hñt ꝯueniẽtiã in substantia et natura. sed caro masculi et femĩe scdm actũ cõmixtõis ꝛ vnionis. et iõ ad tp̃s plus trahitur hõ ad vxorẽ. sed simpliciter plus trahit̃ ad matrem.

27 Ad illud q̃d obĩ q̃ excedit amorẽ matris. dõm q̃ verũ est intẽsiue. tñ quantũ ad radicatõez facili⁹ ẽ q̃ vir conuertat̃ in odiũ vxoris et econuerso ꝑ vnã fornicatõem. q̃ mater in odiũ filij vel econuerso. Et h̃ q̃d dꝛ q̃ relinquat matrẽ. nõ dꝛ q̃tuꝫ ad affectũ sꝫ q̃tum ad conuictõem seruuꝫ. Ad illud q̃d obĩ q̃ fa

28 cit cõtra bonũ nature ꝛ sacramenti. dõm q̃ verũ est. sed illud ꝑponderat s. matricidiũ. q̃d adeo est cõtra naturã. vt n̄ũ q̃ natura abhorret ita occisionẽ alicuius cui ꝯmiscetur. sicut est⁹ in cuius vtero fuit totus. Unde q̃uis canõ dicat. xxxiij. q. ij. q̃ occidẽs vxorẽ est crudelior om̃i bestia. qꝛ ptẽ sui corporis occidit. intelligendũ ẽ hoc dictũ esse ꝑ emphaticũ modũ loquẽdi. ꝟm quẽ modũ posset dici q̃ mater ẽ totũ corp⁹ filij. cũ totũ ex matre traxerit. ꝛ ista ẽ veritas. licet huguccio sup decreta senserit cõtrariũ. nõ enĩ in hoc approbatur oꝑinio a modernis doctoribus.

Questio. iij. f

Utrũ vxoricidiũ ĩpedi[a]t matrimoniũ. Et q̃ sic videtur. xxxiij. q. ij. Interfectores suaꝝ ꝯiugũ ad ꝑniam redigendi sunt. quibus penitus denegatur coniugiũ. Item eodem ti. In ꝑnĩa arnulfi qui occidit vxorem dꝛ. vxorẽ nunq̃ ducere. ꝯcubinã nunq̃ hr̃e. nec adulteriũ cõmittere audeas. Itẽm eo ĩ quo quis peccat in eo torquendus est. sed iste peccat ꝯtra matrimoniũ occidendo vxoreꝫ. ergo ꝛc. Itẽ supra di. xxxv. dicit magister. ꝛ tractũ est de canone expsse extra de eo qui duxit ĩ ꝯiugiũ quã polluit ꝑ adulteriũ. vbi dꝛ q̃ matrimoniũ nullum est. nec dirimendũ ẽ. ergo q̃d impedit hoc est per homicidiũ mariti q̃d ꝑpetrauit. ergo si vir occidit vxoreꝫ. pꝫ ꝛc. Contra. si quis occideret vxorẽ alienã. ꝓpter homicidiũ nõ efficit̃ inhabilis ad matrimoniũ. ergo si plus p̃t in vxorẽ ꝓpriã. videt̃ q̃ ꝓpter ei⁹ occasionem a matrimõio nõ debeat prohiberi. Itẽ possibile est q̃ vir occidat vxorẽ zelo quem hꝫ in detestatõꝫ adulterij. ergo videt̃ q̃ stet ꝑ matrimonio. ergo nõ dꝫ puniri ꝑuatõe m̃rimonij. Itẽ oẽ petm̃ p̃t deleri ꝑ ꝑniaꝫ. si ergo pena ista est rõne peccati. ꝛ hec pena põt esse occasio peccati. maxĩe in iuuẽ qui hꝫ incentiuũ libidinis. ergo videt̃ q̃ non possit impediri saltem ꝑnĩa facta. Itẽ magis repugnat bono m̃rimonij adulteriũ q̃ homicidiũ. sed adulteriũ simpliciter n̄ impedit. ergo nec vxoricidiũ. R° dõ q̃ occidere vxoreꝫ

29 põt quis tripliciter. Aut persequẽdo culpã. aut ꝑsequẽdo naturã. aut ꝑseq̃ndo m̃rimoniũ. Persequẽdo culpã. aut cũ ĩ fornicatõis crimĩe dep̃hẽdit. ꝛ adõ detestat̃ q̃ in vltõꝫ crimĩs mortẽ inflıgit. Persequẽdo naturã vt si m̃lier ꝓpter defectũ aliq̃ ue quẽ habꝫ in se non habet gratiã viri. vñ vir eã exosam hñs ꝛ graue. propter istã detestatõem et odij intensionem furore accenso ipsam perimit. Persequendo m̃rimoniũ. vt qñ mechat̃ cũ aliqua quaꝫ vult ducere in vxorem et nõ põt nisi vxore mortua. ꝛ iõ ipsam interficit. Primũ est graue peccatũ ꝓpter excessuꝫ. Scdm est grauius. Terciũ est grauissimũ. In quolibet horũ ꝓhibetur a m̃rimonio ꝯtrahẽdo. sed magis in secũdo. et maxĩe in tercio. ꝛ in quolibet horꝫ casuũ dispẽsatur ab ecc̃ia. et maxime in iuuenib⁹. sed in primo de facili. in secũdo difficilius. in tercio q̃dãmõ sic ꝛ q̃dãmõdo nõ. Respectu ergo illi⁹ ꝑsone cũ qua mechabatur. et ꝓpter quã hñdam in matrimonio occidit coniugem. nunq̃ cũ eo dispẽsabit̃. imo si victus fuerit simpliciter sepatur. sed respectu aliaꝝ ꝓpter periculum dispẽsat̃. Unde q̃uis crimẽ non faciat oĩno illegittimũ respectu oĩm ꝓpter ꝑiculuꝫ fornicatõis. facit tñ simplr̃ illegittimum respectu alicuius ꝑsone determinate. s. homicidiũ iunctũ cũ adulterio. vl' adulteriũ cum fidei datõne. vel datio fidei cũ vxoricidio. ꝛ sic ꝑcedendũ est q̃ tale crimẽ impedit matrimoniũ aliq̃ mõ causalit̃. qꝛ impedit sed nõ dirimit.

30 Alio modo q̃ etiã dirimit sicut tactũ est. Ad illud ergo q̃d obĩ q̃ qui occidit vxorẽ alienã. dõm q̃ non est simile. qꝛ enĩ offendit matrimoniũ in se cũ vxorẽ ꝓpriam interficit. iõ in se dꝫ puniri. nõ sic cũ interficit.

31 alienã. Ad illud q̃d obĩ de zelo. dõm q̃ zelus non excusat a toto sed a tãto. vñ facilius cũ eo dispensatur

32 Ad illd q̃d obĩ q̃ põt ꝑ ꝑniaꝫ deleri. dõm q̃ enormitas non ita cito deletur imo in penam manet diutius. sicut patꝫ in irregularitate. Ad illud quod

33 obijcitur q̃ adulteriuꝫ magis repugnat. dõm q̃ falsum est. qꝛ vxoricidiũ est ꝯtra substantiã m̃rimonij. qꝛ ꝑimit subiectũ. sed adulteriũ ẽ ꝯtra bonũ fidei sine q̃ m̃rimoniũ esse nõ põt. et ideo non est simile.

R 2

Di.xxxviij. De impedimentis que olo faciũt illegittimũ ad matrimonium contrahendũ eum omni propter propriam obligationem.

n Unc de voto inspiciamus ꝛc. Supra egit magister de impedimento qđ venit ex ecclesiastica institutione. hic agit de impedimento qđ venit ex nostra obligatione. Et qm̃ dupl'r pōt aliquis obligari alicui. s. voto et matrimonio. ideo pmo agit de impedimento qđ venit ex obligatōne voti. Scđo vo de illo qđ ꝑuenit ex obligatione matrimonij. ꝛ incipit illa scđa ps ibi. cũ vir et mulier legittime coniuncti sunt. ꝛc. Prima ps habet duas. In pma determinat quid sit votũ breuiter innuens quid sit. ꝛ de quo. et quorum. In secunda determinat de obligatōne in compatione ad matrimoniũ oñdens ꝙ qddam impedit sed non dirimit vt votũ simplex. qddam ꝛ impedit ꝛ dirimit vt solenne. Et incipit illa scđa ps ibi. Sciendũ vo ꝙ votoꝝ aliud est cōe ꝛc. Sil'r scđa ps in qua determinat magister de impedimento ligaminis hꝫ duas. In pma oñdit ꝙ legittime copulat⁹ vni non potest illa viuēte alij copulari nec econuerso. et si copulet̃ de facto nō est matrimonium. In scđa querit vtrũ copulati de facto possint per ignorantiā ab adulterio excusari. ibi. Hic queritur de illis femis que putantes ꝛc. Ubi determinat ꝙ excusantur.

xxxviij

Determinat quid sit votum. de quo. ꝛ quoꝝ. a

n Unc de voto inspiciamus. Uotũ est testificatio qdaꝫ ꝑmissionis spōtanee q̃ deo ꝛ de hijs q̃ dei sunt ꝑprie fieri dꝫ. Sũt tñ ꝛ vota stultorum que frāgenda sunt.

Determinat de obligatōe voti in cōpatōe ad mrīmoniũ. oñdēs ꝙ qddā impedit ꝫ nō dirimit vt votũ simplex. qddā ꝛ impedit ꝛ dirimit. vt solēne. b

Sciendũ vero ꝙ votoꝝ aliud ē cōe. aliud singlare. Cōe. vt illud qđ in baptismo oēs faciũt cũ spōdent renũciare diabolo ꝛ pōpis ei⁹. Sigl'are vt cũ aliq̃s spōte ꝑmittit huare v̄ginitatē ꝛ ꝯtinētiā, vl' aliqđ hmōi. Itē singulare votũ. aliud ē priuatũ. aliđ solēne. Priuatũ ē in abscōdito factũ. solēne vo in cōspectu ecclesie factũ. Itē[a] priuatũ votũ si violet̃. pctm̃ ē mortale.[b] solēne vo violare. pctm̃ ꝛ scādalũ est. Qui priuatũ faciũt votũ cōtinētie. mrīmoniũ ꝯtrahere nō dñt. qꝛ cōtrahēdo mortal'r peccāt. Si tñ cōtraxerint non seperentur. qꝛ[c] ꝑbari[c] non pt qđ occulte factũ ē. Qui vo solēniter vouēt. nullaten⁹ coniugiũ inire queũt. qbus nō solũ nubere ꝫ ꝛ velle dānabile ē. Uñ aug⁹. In ꝯiugali vinculo si pudicicia huatur. dānatio non timet̃. sed in viduali cōtinētia ꝛ v̄ginali excellentia. virtus muneris amplioris expetit̃. qua expetita. ꝛ electa. ꝛ voto oblata. iā non solũ capescere nuptias. ꝫ etiā si non nubat̃. nubere velle dānabile est. Uouentib⁹ em̃ virginitatē vel viduitatē non solũ nubere sed etiā velle dānabile ē. Qđ apl's oñdit thimotheo scribēs. Adole

Hugo.

Uotoꝝ multiplex differētia.

a b

c

Aug. ad iuliaā de sctā viduitate.

j. Thi. v.

[1] a Priuatũ votũ si violet̃ ꝛc. Uidet̃ falsum dicere. qꝛ possibile ē ꝙ ꝯtrahāt ita tñ ꝙ nullo mō carnalit̃ ꝯueniāt. sicut ioseph et maria. ꝛ tiburcius et cecilia. ꝫ nō videt̃ ibi esse culpa. Item si est ibi mortale peccatũ. ꝫ null⁹ dꝫ d' hoc licētiari. Sed mulier que vouit voto priuato licentiat̃ de matrimonio ꝯhendo. ti. de eo ꝙ vouētes nō pñt ꝛc. i decretali veniēs ꝛc. ibi dr̃. de voto violato ꝯgruā satisfactōnem indicas. ꝛ ei cui vult in dño nubendi licentiā nō postpōas R⁹ dōm ꝙ ꝯtrahēs matrimoniũ aut intēdit ꝯtrahere solũ intēdendo ꝛ consentiēdo in ꝯiugalē societateꝫ. aut in coplaꝫ carnalē siue ꝑpter libidinem siue ꝑpter generatōnem. pmũ est licituꝫ. fm est mortale peccatũ. De pmo nō loquit̃ magr̄ ꝫ de scđo. qꝛ oēs ꝯtrahētes fere sic ꝯtrahere ꝯsueuerũt. Qđ querit̃ de illa q̃ vouit voto simplici. dōm ꝙ ecclesia nō dat ibi licētiā simpl'r. ꝫ sicut pꝫ ex l'ra añcedēti ꝛ apparat⁹ dicit. ibi cōparatiua pmissio. qꝛ pmittit̃ malũ fieri ne veniat peius. sicut pꝫ ex eo qđ dr̃. xxij. q. j. ꝛc. considera ꝙ saluator ꝛc. Uñ illud factũ est nullo mō trahendũ est ad ꝯsequtiā. qꝛ sicut habet̃ in alijs decretalib⁹ eiusdē tituli. votũ simpl'r impedit. Et nota ꝙ p̄dicta mulier simplici voto vouit. qꝛ ꝛ si in manib⁹ heremite vouerit. tñ qa nō se obligabat ad religionē specialē ꝫ cōiter ad ꝯtinentiā. ꝛ ille heremita nō erat ꝑsona publica. nec ipa vestē mutauit. nō fuit votũ solēne b Solēne vo violare ꝛc. Uidet̃ hec duo male distinguere. qꝛ ipm̃ scandalũ peccatũ est. Itē querit̃ vtrũ sint ibi duo peccata. Et ꝙ sic videt̃. qꝛ frāgendo votũ peccat in deũ. ꝫ scādalizando in ꝑximũ. R⁹ dōm ꝙ scādalũ vnitũ pctō nō facit nouũ pctm̃ q̃tuꝫ ad trāsgressioneꝫ nec q̃tum ad pniam. sed nouam addit circũstantiam aggrauantem. vt fornicatio publica vltra priuatā. duplex tñ esse posset quātum ad accusationem. Qđ obijcit̃ ꝙ vnũ copulatur alteri. dōm ꝙ hoc non est propter diuersitateꝫ peccati. sed circũstantie adiecte. Qđ obj ꝙ in deum ꝛc. dōm ꝙ idem peccatum et in deum ꝛ in ꝑximum potest esse. ꝫ in deũ ꝑncipalit̃. i. ꝑximũ rōe circũstantie adiūcte. iō hoc non facit diuersa pctā. qꝛ pctm̃ nũerat̃ rōe actus circa quē est. ñ rōe ei⁹ in quē est. Si q̃s em̃ vna actiōe offenderet plēs hoies. vno pctō peccaret. c Probari non pt ꝛc. Uidet̃ mala esse rō. qꝛ defectus ꝑbatōis non aufert matrimoniũ nec facit. R⁹ aliquoꝝ opi

scētiores viduas deuita. Cū eñ luxuriate fuerint. in xp̄o nubere volūt. i. cū post votū ꝯtinentie in delitijs egerint vitā, non dico nubūt. s; nubere volūt in xp̄o. q̄si tūc non sit pctm̄. s; ꝙ sit ostēdit subdēs. habētes dānationē. ꝛ q̄re. subdit. qꝛ primā fidē irritā fecerūt. ꝛ si n̄ nubēdo. tn̄ volēdo. vt volūtatē que a ꝓpōito cecidit appareat esse dānatā siue sequāt̄ nuptie siue n̄. Dānat̄ eñ ꝓpōiti fraus. dānant̄ tales qꝛ ꝯtinētie fidem primā irritā fecerūt. i. votū vel in voto violato fidē quā in baptismo ꝓfessi sūt. Si aūt ꝑ volūtate nubēdi dānant̄. ꝯstat si eā effectui mācipauerint. reuocandū id esse in irritū. casq; arcendas redire ad ꝓpositū

d Vn̄ grego. Viduas ᵈ a ꝓposito recedētes viduitatis sup̄ q̄bus nos ꝯsuluisti credo te nosce a sctō paulo nisi ꝯuertant̄ olim esse dānatas. q̄s ꝛ nos aplica auctē dānandas. ꝛ a cōione fideliū atq; a liminibꝰ eccle arcēdas fore cēsemꝰ vsq; quo obediāt epis suis. ꝛ ad bonū qd̄ ceperūt inuite aut volūtarie reuertant̄. De v̄ginibꝰ aūt non velatis si deuiauerit. a p̄de cessore nr̄o Inno. papa tale decretū habemꝰ. hec q̄ nōdum sacro velamie. recte tn̄ ᵉ in ꝓpōito v̄ginali sp̄ se siīauerūt ꝑmanē. licet velate nō fuerint. tn̄ si nupserint. aliq̄ tp̄e his agēda pnīa ē. qꝛ spōsio eaꝝ a dn̄o tenebat̄. Si eñ int̄ hoīes solet bone fidei ꝯtractꝰ nulla rōne dissolui. q̄tomagis ista pollicitatio quā cū dō pepigit solui sine vindicta nō poterit. Itē si v̄gines nōdū velate taliter publica pnīa puniūt̄. ꝛ a cetu fideliū vsq; ad satisfactōē excludunt̄. q̄tomagis vidue q̄ ꝑfectōis etatis ꝛ maturioris ꝯsilij existūt. ꝛ habitū religiōis assūpserūt. ꝛ deinde apostatauerūt. atq; ad p̄orē vomitū sūt reuerse a nob et ab oībus fidelibꝰ a liminibus eccle ꝛ a cetu fideliū vsq; ad satisfactōē sūt eliminā de ꝛ carceribus tradēde. Ex his apparet ᶠ v̄gines vl̄ viduas voto ꝯtinētie astrictas siue fuerint velati siue nō. nullatenus ꝯiugiū sortiri posse. Qd̄ idē de oībus intelligēdū est q̄ ꝯtinentiā vouerūt. Qd̄ eñ an̄ erat licitū. pꝰ votū fit illicitū. Nō est igit̄ p̄termittēdū qd̄ inocētiꝰ papa de viduis ꝛ puellis decreuit q̄ xp̄o spūaliter nubūt. si postea puplice nupserint. nō eas admittendas esse ad pnīā. nisi hij q̄bus se iūxerāt de mūdo recesserint. Si eñ de oībꝰ hec rō custodit̄. vt q̄cūq; viuente viro alteri nupserit adultera habeat̄. nec ei agēde penitētie licētia ꝯcedit̄ nisi vnꝰ de illis fuerit defūctus. q̄tomagis de illa tenēda ē. q̄ an̄ se imortali spōso coniūxerat. ꝛ pꝰ ad hūanas nuptias trāsmigrauerat Attēde ꝙ nō solū ꝯiugiū talibꝰ negare videt̄ s; etiā locū penitētie. Sꝫ n̄ ita intelligendū est vt aliq̄n excludant̄ a

nio fuit vt huguitōis ꝙ votum simplex ita impedit apud deū vt solēne. vn̄ illud nō est m̄rimoniū in ꝯspectu dei s; solū in facie ecclesie. qꝛ nō sūt testes ꝑ q̄s possit dirimi. et sp̄ alter ꝯiugū fornicat̄. alt̄ v̄o ꝑ ignorantiā excusat̄. Sꝫ nūc ꝑ iura noua satis determinatū ē ꝙ vinculū voti simplicis nō aufert obligatōēz matrimonij. tn̄ qꝛ minꝰ est. tn̄ qꝛ ptā̄s corpis nō trāsfert̄. tn̄ etiā qꝛ in matrimonio si nō petat̄ debitū s; reddat̄ solū. sicut debet facere q̄ vouit. ꝑ sanctificatiōe pfcā̄ reputat̄. vn̄ defectꝰ ꝓbatōis n̄ est rō sufficiēs sꝫ quedā ꝯgruētia adiūcta. d Viduas a ꝓpōito recedētes ꝛc. vr̄ male dicere. qꝛ ꝓpōitū non obligat aliquem. ꝙ videt̄ ꝙ nō sint hmōi ꝓpter h̄ obligate. ꝙ pn̄t retrocedere. Rꝫ dōꝫ ꝙ grego. intelligit nō de ꝓpōito simplici vl̄ qualicūq;. s; de ꝓpōito qd̄ est firmatū publica testificatiōe in q̄ est votū solēne. ꝛ iste sunt q̄ primā fidē irritā faciūt. ac ꝑ hoc dānatōēz h̄re noscūtur. e In ꝓposito v̄ginali semp̄ se siīauerūt ꝑmanere. Videt̄ falsū dicere. qꝛ vbi ē siīatio n̄ est votū verū. ꝙ nec dn̄o obligatur q̄ se simulat obligari. Rꝫ dōꝫ ꝙ ꝓmissio siīata dupl̄r p̄t esse. aut qꝛ n̄ hꝫ stabilitatē. aut qꝛ n̄ hꝫ interiorē assensū correspōdētē. Et hoc dupl̄r ē. qꝛ quedā fit timore vel metu q̄ p̄t cadere in ꝯstantē virū. sicut dauid se siīauit stultū corā achis. i. Re. xxi. Quedā intētōe decipiēdi alios. Prīa siīatio simpl̄r obligat. qꝛ necesse ē ex q̄ se semel obligauit volūtarie. ꝛ ore spopōdit ꝙ ꝑmaneat in sua pollicitatōe. Si v̄o spopōdit signo nō corde. tenet̄ apud foꝝ iudiciale ꝛ corā eccīa. si n̄ affuit timor. apd̄ deū v̄o tenet̄ facē pnīaꝫ d̄ duplicitate ꝛ mēdacio. Si v̄o tercio mō fuit siīatio. tūc nec apd̄ deū nec apd̄ eccīaꝫ obligat̄. Hic aūt fit hmo d̄ spōsiōe siīata p̄mo mō. sicut pꝫ. xxvij. q. i. Posset etiā fieri scd̄o mō. s. q̄n n̄ hꝫ intētōꝫ. tūc eñ cōpellit̄ ab eccīa sicut dꝛ extra de regularibꝰ ꝛ transeūtibus ad religionē. vidua si spōte velū. f Virgines vl̄ viduas ꝛc. videt̄ male dicere. qꝛ velū ē in signū ꝓfessiōis sicut habitꝰ ē religiosis viris. sed ante habitus susceptōēz nō videt̄ solēnizari votū. ꝙ n̄ videt̄ oīo impedire ꝯiugiū. Rꝫ dōm ꝙ ꝯtingit votū solēnizari tribꝰ modis. s. ordinis susceptōe. habitus assumptōe vbi est distinctō ꝓfessoꝝ a nō ꝓfessis. ꝛ ꝓpria testificatōe. vn̄

Greg. ad bonifacium.

tñ fiat i manu publi-ce persone. ꝙuis ꝗ ta-les ñ susceꝑint velū. si tñ se astrinxerūt in manu publice ꝑsone ad ꝯtinētiā. nullo mō pñt ꝯtrahere nec d' iure nec de facto. Si au-tē se voto simplici a-strinxerunt non pñt. scꝫ sine pctō. pñt tñ d' facto. g Quid in oibus pctis ꝛc. videtᷣ male dicere. qꝛ graui-us ē pctm̄ in spm̄ scm̄ qd nō remittitᷣ i hoc seculo neqꝫ in futuro Itē grauius ē pctm̄ icestus sicut in lr̄a se-ꝗnti hētᷣ. Itēꝫ adhuc grauꝰ ē pctm̄ ꝯtra na-turā. Itē grauius ē homicidiū et vxoricidiū de quo solēnis pe-nitētia iponitᷣ. xxxiij. q. ij. admonere ꝛc.

Rᷣ° dōm ꝙ pctm̄ dꝛ esse grauꝰ multis mo-dis. Aut rōe cōtēptꝰ. ꝛ sic pctm̄ in spm̄ scm̄ Aut rōe libidinis. vt pctā ꝯtra naturā in quibus libido totum absorbet naturale iu-dicatoriū. Aut rōe in-gratitudis. ꝛ sic pctm̄ ade in paradiso. Aut rō-ne punitōis. ꝛ sic pec-catū adulterij in quo ꝑcipiebatᷣ mechus et mecha lapidibus ob-rui. sicut dꝛ deut. xxij. et sic accipitᷣ in ꝓpōi-to cū dꝛ ꝙ est grauꝰ ꝛc. b Scōꝫ nāqꝫ in penis ꝛc. videtᷣ ma-le dicere. qꝛ ordo trāsgressionū ꝛ punitionū ē ꝑꝫ ordinē ꝑceptorū. ſ illō. ſ. ñ mechari ñ ē ꝑꝫ mādatū. ſ ē i scd'a tabl'a. Si dicas ꝙ ꝑꝫ locū tenet rōne pene lapidatōis que debetᷣ blasphemo. leuit. xxiiij. ꝛ adultero deut. xx. Obijcitᷣ tūc. qꝛ eadē pena infligitᷣ filio ꝯtumaci et ꝓteruo. deut. xxi. Rᷣ° dōm ꝙ aliqui dicūt hoc esse intelligendū sic ꝙ ꝑm locū tenet. qꝛ pctm̄ blasphemie est a pte aie. ſ pctm̄ adulterij est a pte corpis. ꝛ pctm̄ homicidij ē a pte ꝓximi. Sꝫ illud nō videtᷣ posse stare. qm̄ eadē pena ꝓ istis oibus est inflicta. oēs em̄ capite plectebātᷣ. ꝛ ideo melius ē di-cere ꝙ hoc intelligitᷣ rōne pene lapidatōis. homicidiū vō puniebatᷣ ꝑm legē talionis. Qd vō obijciebatᷣ de fi-lio inobediēte. dōm ꝙ nō rōe inobedie solū ſ etiā rōne alioꝝ pctoꝝ que erāt in dissipatōeꝫ reipublice. quia luxuriosus ꝛ ꝯsilia. Si querātᷣ quare adulteriū ita grauiter puniebatᷣ. dōm ꝙ ꝓpter duo. ſ. qꝛ erat in destru-ctōeꝫ ꝯcordie. ac ꝑ hoc reipublice. qꝛ erat generatiuū magne infamie. postremo rōne ꝓnitatis magne. Et hec etiā est causa ꝗre tā grauis pnia ꝓ vxoricidio iponitᷣ vt ꝓnitas refrenetᷣ. i Hoc execrabilꝰ fit in me-retrice ꝛc. videtᷣ falsuꝫ dicere. qꝛ magis peccat ꝗ abutitᷣ re nō ꝯcessa ꝙ̄ ꝗ re ꝯcessa. qꝛ ille dupl'r iste vno mō. ꝙ grauꝰ ille. Itē augꝰ de bono ꝯiugali. añ illud vbū in originali dic. In rebꝰ ad vtendū ꝯcessis lōge fit rōnabi-lius ꝙ̄ in eis ꝗ ñ sūt ꝯcessa. vl' minor vl' rarus excessus. ꝗ cū vxor sit ad vtēdū ꝯcessa. pꝫ ꝛc. Rᷣ° dōm ꝙ excessus in vsu vxoris pt̄ eē dupl'r. aut ꝑm naturā. aut ꝯtra naturā. Si ꝑm naturā. tolerabilior ē in vxore ꝓpter hoc ꝙ hꝫ excusatōꝫ aliqꝫ. Si ꝯtra naturā. ecōtra ē. qm̄ in mr̄imonio sunt querēda bona mr̄imonij. ꝛ honesti-us tractāda ē ꝯiūx ꝙ̄ meretrix. iō cū pctm̄ ꝯ̄ naturā ꝛ sit ꝯ̄ bōa mr̄imonij. ꝛ sit in ꝯtumeliā vxoris cui ē q̄daꝫ honestas maior in tractādo eā exhibēda. hinc est ꝙ grauius peccat ꝗ facit in vxore. et iō etiā dꝛ ꝙ ꝓptᷣ illud pctm̄. ſ. ꝯ̄ naturā mlier pt̄ dimittere ꝛ fugere viꝝ. Et sic pꝫ ꝙ ꝗuis plibꝰ mōis peccet ꝗ peccat cū meretrice ꝙ̄ ꝗ peccat cū vxore. tñ hic intēsius peccat ꝓptᷣ maiorē ꝯtēptū. k Necesse ē vt legitimaꝝ ꝛc. ꝗritᷣ hic si ali-quis moriatᷣ ꝛ resuscitetur. vtrū vxor sua sibi reddenda sit. Et ꝙ sic videtur ꝑ lr̄ām istā. qꝛ primꝰ nuptie fue-

pnia que digne pniāꝫ agere volūt. ſ ille nō sūt admit-tende ad pniāꝫ ꝗ ab incestus copula discedere nolunt. qꝛ post religionis ꝓpōitū nō pt̄ dō recōciliari ꝑ pniāꝫ que ad habitū sue ꝓfessionis redire neglexerit. tūc il-le cui se ꝯiūxerat ei defunctꝰ erit. cū ab eiꝰ illicitis āple-xibꝰ hec penitꝰ recesserit. Cū ꝗ dꝛ eas nō esse admittē-das ad pniāꝫ nisi hi qbus se iūxerant de mūdo reces-serint. subaudiendū est eis. Tūc em̄ eis viri de mūdo recedūt ꝛ defunguntᷣ. cū ab eoꝝ ꝯcupiā iste se alienāt. Quē sensum silitudo subdita declarat ꝛ ꝯfirmat.

Ostēdit ꝙ legittime copulatꝰ vni. ñ pt̄ alteri illa vi-uente copulari. nec ecōuerso. Et si copuletᷣ de facto nō est matrimonium. c

Cum vir ꝛ mulier legittime ꝯiuncti sūt. ꝯstat alterū al-tero viuēte ad aliā ñ posse trāsire copulā. alioꝗn adul-teriū cōmittit. de quo demēs papa ait. g Quid in oibꝰ pctis adulterio ē grauius? b Scōm nāqꝫ in penis tenꝫ locū. quē ꝑmū illi hñt ꝗ aberrāt a dō. Grauissime ergo peccāt adulteri. grauiter fornicarij. ſ cūctis his grauiꝰ incestuosi. ꝗs oēs trāscendūt ꝯtra naturā delinquen-tes. Vñ augꝰ. Adulterij malū vincit fornicatōeꝫ. vin-citur ab incestu. peiꝰ em̄ ē cū mr̄e ꝙ̄ cū aliena vxore dormire. ſ hoꝝ oim pessimū est qd ꝯtra naturā fit. vt si vir mēbro mulieris nō ad hoc ꝯcesso vtatᷣ. i hoc exe-crabiliꝰ fit in meretrice. ſ execrabilius fit in vxore.

Augꝰ de ad-ulterinis ꝯiu-gijs.

Querit vtrū in casu ꝑdicto copulati de facto. pos-sint ꝑ ignorantiā ab adulterio excusari. determinans ꝙ excusantur. d

Hic ꝗritᷣ de illis femis ꝗ putātes viros suos interem-ptos vel in captiuitate. vel ab iniqua dn̄atione nunꝗ̄ liberādos in alioꝝ ꝯiugiā trāsierūt. si illi qui putabā-tur ꝑijsse remeauerint. vtrū eis reddi debeāt. ꝛ an scōi fornicati sint. ꝛ ipe ree adulterij. De hoc leo papa sic ait. k Necesse est vt legittimarū federa nuptiarū reinte-grāda credamꝰ. ꝛ remotis his ꝗ hostilitas intulit cui-ꝗꝫ id legittime reformetᷣ qd intulit. ꝓcurādūqꝫ ē vt re-cipiat q̄sqꝫ qd ꝓpriū est. ne culpabilis iudicetᷣ. ꝛ q̄si a-lieni iuris ꝑsuasor habeatᷣ. ꝗ ꝑsonā eiꝰ mariti ꝗ iam ñ esse estimabatᷣ assūpsit. Sic em̄ mlta ꝗ ad eos ꝗ in ca

ptiuitatē du cti sunt ptinebāt. in ius alienum transire potuerūt. ꝛ tñ plene iusticie est. vt eisdē reuersis refor mētur.[l] Ideoqꝫ si viri pꝰ longā captiuitatez reuersi. ita in dilectōe suarū ꝯiugiū pseuerāt vt eas cupiāt in suum redire ꝯsortiū. dimittēdū est ꝛ inculpabile iudicādū qd necessitas intulit. ꝛ restituēdū qd fides poscit. Si aūt aliq̄ mlieres ita viroꝝ posterioꝝ amore sint capte vt malint his cohērē q̄ȝ ad legittimū trāsire cōsortiū. merito sunt notande. ita vt ecclīastica cōione pueniatur. q̄ de re excusabili cōtaminatōez criminis elegerūt. Redeāt ḡ i suū ꝯiugia statū. q̄a sicut mlieres q̄ ad viros suos reuerti noluerīt impie sūt hn̄de. ita ille q̄ redeūt merito sunt laudande. Ex his ostendit illos q̄ talit iūgūt vt credāt virū inēptū p ignorantiaz. aliq̄ȝ excusatōez hr̄e de pctō. ꝛ tñ pmā copulā esse legittimā nō scdaz. veniā tñ hr̄e si careat obprobrio male volūtatis.[m] Sȝ si q̄s relicta in pr̄ia sua vxore in lōginq̄ȝ abiēs regionē aliā ducat vxorē. deīde pnia du ctus eā dimittere velit. asserēs se aliā habuisse q̄ viuit. nec eccīa pmittat. q̄ qd ille asserit ignorat. q̄rit an ī hac scda copula sit ꝯiugiū. Sane dici pt nō esse ꝯiugiū. ꝛ mlierē ō crimīe excusari p ignorātiā. virū aūt adulteriū admisisse. Sȝ ex q̄ ad pmā redire volēs nec valens. cogit eccīe disciplina hāc tenere. incipit excusari p obediētiā ꝛ timorē de hoc q̄ poscēti mlieri debitū reddit. a q̄ ipe nū q̄ȝ poscē dȝ. ꝛ sic de alijs hmōi sentiēdum est.

rūt legittime. Itē apparet p illud qd dr̄ hebre. xj. acceperūt mulieres de resurrectōe mortuos suos. Itē ratōe videt. q̄ illi q̄ resuscitātur n̄ puant hereditate patna. ḡ nec iure vxoris. Itē q̄ resuscitant diuino iudicō vt dormiētes sunt. ſ mr̄imonia sūt regēda iure poli. ḡ si q̄ tū ad deū hic dormiēs iudicat. ꝛ sicut somnus nō soluit mr̄imoniū. ita nec talis mortuꝰ vt videt. Itē si soluit. ḡ si resurgat optet ꝯtrahi cuȝ eadē. ḡ bigamꝰ iudicat. ḡ si n̄ optȝ q̄ ꝯhat. vr̄ q̄ pmū vinclm adhuc manet. Cōtra. ro. vij. mortuo viro soluta ē mlier a lege viri. ḡ vr̄ q̄ mr̄imoniū sit solutū. Itē ponat q̄ mlier viro suo mortuo statim ꝯtrahat. ꝯstās ē eā nō sit alligata. q̄ n̄ ē cui ligat. q̄ mr̄imoniū ē verū. ḡ si pmꝰ resurgat. ppt hoc n̄ soluet. Itē ita vere mortuꝰ ē iste sicut ille q̄ incinerat. Sȝ tali q̄n resurget n̄ reddet vxor sicut dn̄s determināt. Mat. xxij. ḡ pari rōne vr̄ in ppōito. R̄o dō q̄ sicut supꝰ dictū ē vinculū mr̄imoniale nō fundat in aīa ſ in ꝯiūcto. vñ cū aliq̄s morit. stati pit altera ps relatiōis. ꝛ iō viculū stati soluit. ꝛ si mulier alij eēt mr̄imonialit iūcta n̄ eēt sepāda. Si tamē alij n̄ est iuncta ꝛ ipe vult eam. ex quadam honestate est ei reddenda. Ad ḡ obī q̄ sūt reintegrāda. verȝ ē q̄n solū de fctō sūt soluta. Ad obī de heb. xj. dōm q̄ mlieres accepert mortuos filios n̄ maritos. Ad obī ō hereditate. dici pt q̄ illd ē etiā grā ꝛ hōestas q̄ ei reddat. attñ nō est sile. q̄ de vxore nihil pt vir pꝰ mortē disponere. Preterea aliud ē de rebꝰ. pt enī testari ō rebꝰ. ſ nō pt vxorē relinq̄re alij. Ad obī q̄ sūt dormiētes. dōm q̄ verȝ ē respectu potētie. sȝ respectu veritatis in iudicādo deꝰ iudicat talē vere mortuū. Ad illō qd q̄rit vtrȝ sit bigamꝰ. dici pt q̄ n̄ si illa n̄ ꝯgnouit virȝ alterū. eo q̄ nō diuidit carnē. nec illa diuisit. [l] Ideoqꝫ si viri pꝰ lōgā ꝛc. videt male dicere. q̄ ex hoc videt q̄ nō dȝ reintegrari nisi velit vir. Cōtra. esto q̄ mulier petat. cū excuset a fornicatōe. videt q̄ vir n̄ possit eā repellere. ḡ siue diligat siue nō dȝ eā resumere. Itē q̄rit vtrū talis putatio excuset. ꝛ q̄ nō videt. q̄ nullꝰ dȝ ꝯmittere se discrimini. ḡ q̄ītūcūq̄ȝ vir mulieris se absentat. nisi sit certa. peccat si ꝯtrahit cū alio. querit ḡ p quāta certitudīe excuset. Querit etiā si dubitat virū suū viuere. vtrū debeat debitū reddere. vr̄ q̄ nō. q̄ nullus dubitās vtrȝ aliq̄d sit pctm̄ mortale dȝ illō facere. ḡ ꝛc. R̄o dō q̄ mlier q̄ putat virȝ suū iēmptuȝ ꝯhit. aut credit hoc psūptōe tenui q̄ magis dȝ generare dubitatōȝ q̄ fidē. aut credit psūptōe pbabili. Pꝛio mō n̄ excusat si ꝯhat. sicut dr̄ in extra. ō spōsalibꝰ ꝛ mr̄imonijs q̄ q̄ītūcūq̄ȝ vir moret i bello. ꝛ vxor sit iuuēcula. tñ n̄ dȝ ꝯhere donec de viro mortuo aliq̄ȝ hēat certitudinē. q̄ hita tūc sine pctō pt ꝯhere. vtpote si iuramētū hēat ducis exercitꝰ. vl' socioꝝ eiꝰ q̄ mortē nouert. ꝛ tūc excusat. Ad si mlier icipiat pꝰ ꝯtractū mr̄imoniū dubitare de morte viri. aut ē dubitatō leuis. ꝛ h̄ sm ꝯsiliū plati poterit a corde remoueri. ꝛ poterit debitū exigē ꝛ petere. Si vō pbabilr dubitat. debitū dȝ reddē. ſ n̄ exigē. Si vō certificat ō vita pmi viri. nec petē dȝ nec reddē. ſ statī scdȝ virȝ deserē. Et h̄ pbat p illō qd extra dr̄ ō scdis nuptijs. dn̄s ac redēptor. ꝛ xxxiiij. q. ij. cū p bellicā. Si vō n̄ stati reuertit. tūc iputat ei crimē adulterij. nec pt ad piorē virȝ redire nisi ipe velit. In h̄ cāu loq̄t leo papa. Ex his patēt oīa obiecta. n̄ ei dȝ ꝯhere nisi certitudiez hēat ō morte. nec dȝ petē debitū q̄n pbabilr dubitat. nec dȝ reddē q̄n ē certa ō vita. q̄ si alit faciat. iudicat fornicatōis rea. [m] Sȝ si q̄s relicta ꝛc. Querit hic de eo q̄ relinq̄t vxorē suā abiēs in regiōȝ lōginq̄ȝ ꝛ ꝯhit cū alia. vtrȝ in hac scda copl'a sit ꝯiugiū. ꝛ q̄ n̄ vr̄. q̄ pollutio p adulteriū cū fide data ipedit mr̄imoniū sicut s̄ ostēsuȝ ē. Sȝ h̄ ē h̄. ḡ ꝛc. Itē q̄rit vtrū talis viuēte vxore legittia dēat reddē debitū si ꝯpellat ipm eccīa. ꝛ vr̄ q̄ n̄. q̄ ipe fornicat. ſ magl' dȝ q̄s pmittē se excōicari q̄ fornicari. R̄o dōm ad pmū ē q̄ si altero ignorāte ꝯtractū ē. ē mr̄imoniū i fauorē illiꝰ q̄ ignorauit. Si aūt ille q̄ ignorauit certificat. n̄ dȝ talis nec pt sibi copulari vitate certificata. Sȝ pmꝰ n̄ dȝ puniri q̄ ignorauit. q̄ n̄ peccauit. ꝛ iō si ligamē pmū soluat. poterit hȝ mr̄imoniū stare. Quod q̄rit vtrȝ viuēte pma possit scdaȝ sine peccato cognoscē. dicit mgr̄ q̄ sic si reddat debitū cōpulsꝰ ab eccīa. Sȝ illō hodie n̄ tenet. q̄ ecclīastica excōicatō n̄ obligat ad faciēdā fornicatōȝ nec excusat. ꝛ iō tal' n̄ dȝ eccīe obedire. ꝛ h̄ hēt ex ō snia excōicatōis inq̄sitōe.

[a] D intelligētiā pn̄tis distinctōis q̄rit de voto. ꝛ ō h̄ duo principalit q̄runt. Pꝛio q̄rit de voto in se. Scdo q̄rit de voto in cōpatōe ad obligatōez. Circa pmū querunt tria. pmo queritur de voto q̄d sit sm essentiā. Scdo querit de q̄ sit. Tercio in q̄ sit. Dō. j.

Circa quã sic ꝓcedit̃ ⁊ ondit̃ ꝙ votũ ſm ſubaʒ ſit ꝓ
miſſio ꝑ diffinitõeʒ hugonis. votũ ẽ teſtificatio que-
dã ꝓmiſſionis ſpõtanee q̃ deo ⁊ de his q̃ deo ptinẽt
ꝓ̃ue fieri dʒ. Itẽ voto ſe obligat hõ ad id ad qð ꝑ-
us ñ obligabat̃. ſ3 hõ ad nouũ ſe ñ obligat niſi ꝓpter
bñficiũ. vl' ꝓpt pctm̃. vl' ꝓpter ꝓmiſſuʒ. ſ3 in voto nõ
obligat̃ hõ bñficio vl' pctõ. ꝗ obligatur ꝓmiſſione. ꝗ
ꝓmiſſio ẽ ð ſubã voti. Itẽ ꝙ ſit obligãdi intẽtio vi
det̃. qꝛ ſicut mr̃imoniũ ẽ ab ope uřo ſic ⁊ votũ. Sed
null⁹ ꝯtrabit mr̃imoniũ q̃tũcunq; ꝓmittat exteri⁹
niſi itẽdat ſe obligare ſiue ꝯſentiat iteri⁹. ꝗ ⁊c. Itẽ
votũ ẽ obligatio ſpõtanea ſiue volũtaria. ſ3 null⁹ ob
ligatõe volũtaria obligat̃ niſi velit obligari. ⁊ null⁹
vult obligari ꝟbo niſi qui intendit ſe obligare. ꝗ ⁊c.

Cõtra. ondit̃ ꝙ ꝓmiſſio ñ ſit de genere voti ꝑ ali-
aʒ diffinitõʒ voti. votũ ẽ melioris bõi ꝯceptio. aĩ de-
liberatõe firmata. Hec ẽ diffinitio dicẽs voti ſbam.
ſ3 hoc totũ pt̃ eſſe ſine ꝓmiſſione. ꝗ ⁊c. Iteʒ grego.
ſup ꝑ eʒe. q̃ meliora agere deliberãt. ⁊ deliberata non
faciũt. dũ ſe eleuãt cadũt. ꝗ deliberatio melioris ob-
ligat ad faciendũ. alioq̃n ñ eſſet caſus. ſ3 nõ ẽ ibi alia
obligatio q̃ʒ voti. ꝗ ſola deliberatio ſine ꝓmiſſiõe ẽ
votũ. ñ ꝗ ꝓmiſſio ẽ ð eſſentia voti. Itẽ ꝙ nec ſit ob
ligãdi intẽtio videt̃. qꝛ ali ꝗs ꝓmot⁹ ad ſacros ordi-
nes intẽdẽs ordines ſuſcipe ⁊ nullo mõ obligari ad
caſtitatẽ nihilomin⁹ obligat̃ ac ſi intẽderet. ꝗ videt̃
ꝙ de obligatõe voti ñ ſit obligãdi intẽtio. Itẽ ſi a-
liq̃s iurat alicui nõ intẽdẽs ſe obligare ad illð qð ꝟ-
ba ſignãt. iudicat̃ nihilomin⁹ ita obligat⁹ ac ſi inten
deret. ꝗ pari rõe vr̃ i voto ꝙ fiat itẽtõe. Itẽ cũ iſta
duo ſiłr faciãt ad eẽ iuramẽti. ſ. ꝓmiſſio. ⁊ obligãdi in

13 tẽtõ. q̃rit̃ q̃ ſit dña. Rꝫ° dðʒ ꝙ iſta duo ſũt ð eſſẽtia
voti. ſ. ꝓmiſſio ⁊ obligãdi itẽtõ. cũ votũ ſit obligatõ
noua ⁊ volũtaria. qꝛ de nouo eſt ſupaddita ꝓmiſſio
ẽ neceſſaria. qꝛ ꝟo volũtaria optʒ ꝙ velit obligari. ⁊
ꝙ ſe obligare intẽdat. Sʒ ꝯtingit ꝓmittere duplici
ꝟbo. ſ. interiori ⁊ exteriori. Promiſſio q̃tũ ad ꝟbum
interi⁹ cogitatõis ⁊ deliberatõis ẽ de neceſſitate voti
ſimplicis qð obligat q̃tũ ad deũ qui intuet̃ cor. Sʒ
ꝓmiſſio q̃tuʒ ad ꝟbũ vel ſignũ exteri⁹ ẽ de neceſſita
te voti ſolẽnis qð obligat q̃tuʒ ad faciẽ eccię. q̃ iudi
cat ſm ea q̃ patẽt. Et ſcðm hoc duplex dat̃ diffinitõ
de voto. illa mgr̃alis ⁊ cõis ẽ de voto ſimplici. cõce-
ptio melioris ꝓpõiti ⁊c. Ad illud qð obĩ ꝑ diffini-

14 tõeʒ voti ⁊ auc̃teʒ grego. in ſola deliberatõe votũ cõ
ſiſtere. dðʒ ꝙ ñ intelligũt de q̃libet deliberatõe. ſ3 de
illa q̃ firmat ꝓpõitũ. ⁊ hec ẽ que ꝯſenſum addit ꝓmiſ
ſione. alit̃ ñ firmat. vñ licitũ ẽ diſſentire. Ad illud

15 qð obĩ ꝙ obligãdi intẽtio nõ ẽ neceſſaria ſicut pʒ in
ordine. dðʒ ꝙ intẽtio reſpectu alicui⁹ pt̃ eſſe dupłr.
Aut ꝑ̃ncipalit̃. qꝛ de illo cogitat ⁊ illð placʒ. Aut qꝛ
intẽdit aliud ꝯñs ad illud vl' ſimpliciter illi annexũ.
ſicut ſi aliquis intẽdit vouere reglam monachoꝝ. ꝑ
ꝯñs et ad ꝯtinentiã obligari intẽdit. ⁊ ad obediẽtiã.
alioq̃n ſtulte appetit ⁊ vult. Siłr qꝛ ordini ſacro an-
nexũ ẽ votũ. ſi intẽdit ordinẽ ſacꝝ ſuſcipe. ⁊ ad ꝯtinẽ
tiã obligari ꝑ ꝯñs ꝑ̃ncipalit̃ vl' ex cõſequẽti. ꝙ ſi nul-
lo mõ intẽdat nõ ẽ votũ. ſic nec mr̃imoniũ. Ad illð

16 qð obĩ ꝙ qui iurat in dolo tenet̃. dðʒ ꝙ duplex ẽ fo
rũ. ſ. iudiciale ⁊ pniale. In foro iudiciali iudicat̃ ſm
exteriora. In foro pniali ſm ꝯſciaʒ. In foro iudicia
li qꝛ fraus nulli dʒ pr̃ocinari accipiũtur ꝟba ſm in-
tellectũ cõem ⁊ ſanũ. qꝛ fraus nõ dʒ ei pr̃ocinari. ideo
iudicat̃ teneri. ſicut ſi ſm intẽtõeʒ rectã ꝟba dixiſſʒ.

In foro pniali vbi eſt iudiciũ ſm veritatẽ. iudicatur
iſtũ peccaſſe in dolo. ſed nequaq̃ ex illa ꝓmiſſione
eſſe obligatũ. vñ ſicut mr̃imoniũ ꝯtractũ ꝑ ꝟba exte
riora ſine ꝯſenſu aĩ eſt mr̃imoniũ ſolũ ſm intp̃tatõʒ
fori iudicialis. nõ ſm veritatẽ. ſic de voto dðʒ. Ad

17 illud qð vltimo querit̃ de dña voti ad iuramẽtũ obli
gatoriũ. dðʒ ꝙ triplex ẽ dña. ſ. in obiecto. medio. ⁊ fi-
ne. In obiecto. qꝛ votũ fit dõ. ſ3 iuramẽtũ hoĩ. In me
dio. qꝛ iurat̃ ꝑ deũ ſ3 vouet̃ ꝑ ꝓmiſſionẽ. In fine. qꝛ
iuramẽtũ eſt ad aſtruẽdã veritatẽ. votũ aũt ad augẽ
dã honeſtatẽ ⁊ bonitatẽ. Dõ. q. b

De quo ſit votũ. ſiue de materia circa quã eſt votũ.
et videt̃ ꝙ ſit circa oĩa. Et pmo videt̃ ꝙ de oĩ
bono. qꝛ oĩe votũ põt hõ ꝓmittere ⁊ ſpondere dõ.
⁊ in tali ſponſione obligat̃. ſ3 non eſt alia q̃ votuʒ. ꝗ
⁊c. Vñ in baptiſmo ꝓmittit qð eſt neceſſitatis. ſ. ab
renũciare ſathane. Itẽ ꝙ ſit de minori bono videt̃.
quia licitũ eſt illud velle. ꝗ licite põt ſe hõ ad illð ob-
ligare. ꝗ licite vouere. ⁊ iſtð videt̃ ꝑ ſilẽ in matrimo
nio in q̃ quis obligat ſe ad ſtatũ ꝑfectõis. Itẽ ꝙ ſit
de indifferenti videt̃. qꝛ cibus ⁊ potus q̃tum eſt de
ſe dicũt actus indifferẽtes qꝛ naturales ſunt. Sʒ cir
ca cibũ et potũ ꝯtigit eſſe votũ. vtpote votũ abſtinẽ
tie. ꝗ et circa idifferẽtia. Itẽ videt̃ ꝙ de malis poſ-
ſit eſſe votũ. qꝛ occidere innocentẽ eſt malũ. ſʒ iepte
ꝓpter votũ occidit filiã ſuã ꝟginẽ ⁊ laudat̃ ð voto.
Vñ hiero. dicit ꝙ ideo ponit̃ in catalogo ſctõꝝ. quia
deo placuit anim⁹ vouẽtis. ꝗ ⁊c. Itẽ ꝯſcia non ma
gis obligat q̃ votũ. ſʒ cõſcia erronea ligat. qꝛ qð nõ
eſt ex fide eſt peccatũ. i. ꝯtra ꝯſciam. ꝗ ⁊ votũ errone
um. ſed tũc errat hõ in voto qñ vouet malũ ꝓ bono.
ꝗ ⁊c. Cõtra. ꝙ nõ ſit de bono ꝑ̃cepti videt̃. qꝛ ſuper
illud vouete ⁊ reddite. glo. vouere eſt volũtatis. ſʒ
reddere neceſſitatis. ꝗ eſt de his ſolũ ad que hõ non
aliunde ſed volũtarie obligat̃. ſed talia ſunt ſupero-
gatõnis. ꝗ ⁊c. Itẽ ꝙ non ſit de minori bono videt̃
ꝑ diffinitõem voti. Votũ eſt cõceptio melioris ꝓpo-
ſiti cũ aĩ deliberatõe firmata. ꝗ ñ videt̃ ꝙ ſit de ſtatu
iꝑfectõis ⁊ minori bono. ⁊ idẽ videt̃ ꝙ votũ dʒ eẽ ad ꝑ
motõʒ ſalutis nr̃e ñ in diſpẽdiũ. ſ3 obligare ad ſtatuʒ
min⁹ bonũ ẽ in diſpendiũ ſalutis. qꝛ ſm ber. nẽo bo-
nus q̃ nõ vult eſſe melior. ꝗ ⁊c. Itẽ ꝙ nõ ſit de in-
differenti ondit̃ ꝑ diffinitõʒ. Dicit̃ em̃ ꝙ votũ ð his
q̃ deo ptinẽt fieri dʒ. ſ3 talia nõ ſũt indña. ꝗ ⁊c. Iteʒ
ꝙ ñ de malis videt̃. qꝛ dicit yſido. in malis ꝓmiſſis
reſcinde fidẽ. in turpi voto muta decretũ. ſ3 votũ ve-
rũ eſt immutabile vouẽti. vl' ꝗ votũ turpe. vl' ð turpi
ñ eſt votũ veꝝ. Itẽ votũ veꝝ obligat ad id de q̃ ẽ.
Sʒ null⁹ obligari pt̃ ad malũ. ꝗ ⁊c. Probatõ minoris
nullus faciẽs id ad qð tenet̃ facit malũ. ſ3 ſi hõ obli-
gat̃ ad malũ ⁊ facit malũ. facit id ad qð tenet̃. ꝗ fa-
ciẽs malũ nõ facit malũ. Rꝫ° dðm ꝙ votũ gener-

18 liter loq̃ndo ẽ de eis q̃ ad deũ ptinẽt ⁊ faciũt ad ſalu
tẽ. ſimpłr ꝟo et ꝓprie ẽ de his q̃ ꝓmouẽt ad ſaluteʒ
vltra ſtatũ cõem. Vñ quecunq; ſunt talia cadunt ſb
voto. que autem his oppoſita ſunt. vt que ad diſpẽ
dium ſalutis vergunt. ſub voto cadere non poſſunt.
Dñ votum debet habere comites quos habet iuramentũ. ſcʒ veritatem. iudiciuʒ. et iuſticiã. Primo nã
q; neceſſe eſt vt in eo ſit iuſticia. ſcʒ vt illð qð voue-
tur ſpectet ad ſalutem. ⁊ ſic bonum eſt ⁊ honeſtum.
Scðo neceſſe ẽ in eo eẽ iudiciũ. vt vouẽs ðliberate
voueat ñ ꝑ̃cipitant̃. Tercõ ꝙ ſit i eo ꝟitas. vt diſcre
te ⁊ iuſte voueat ⁊ hoc ꝑ ſoluat. Si ꝗ id vouetur qð

ad detrimentū iusticie facit nō est ibi lex voti, nec ob-
ligatio. ſ ipſi voto fit iniuria. nec eſt obligatio ad ſer-
uandū ſ potius ad penitendū. ſicut de conſcia erro-
nea iudicatur Scdm hanc reglam cōem iudicandū
19 eſt de his que querūtur in ſpeciali. Qd eñ queritur
vtrū votū ſit de oī bono. ſ. pcepti et ɔſilij. dōm ꝙ vo-
tum ꝓprie accipiēdo eſt de bono ſuperogatōis. lar-
gerū ſi dicatur quecūqz teſtificatio pōt eſſe de bono
pcepti. et ꝑ hoc patet obiecta ad vtrāqz ꝑtem. Il-
lud eñ votū q̃uis nō ſit obligatio de nouo. eſt tñ te-
ſtificatio obligatōis qua hō non ſolū fatet ſe obliga-
tuz. ſ eciā cōplacet ſibi in illa obligatōne. et obligatō
voluntaria fit neceſſaria. et ſic multi faciūt de neceſſi-
20 tate virtutē. Ad illō vero qd querit vtrū ſit de mi-
nori bono. dōm ꝙ minus bonū eſt dupl'r ɔſiderare.
Uno mō ꝓut dicit ſtatū quēdam licitū. Alio mō ꝓ-
ut dicit priuatōez maioris boni. Primo mō licitum
eſt vouere illud reſpectu mali. qꝛ reſpectu illi9 eſt q̃d
āmodo maius bonū. Scdo mō ꝓut priuatorū ma-
ioris boni. et ſic licitū non eſt. nec obligat q̃s ad ſer-
uandū ſ ad penitendū. vt ſi quis voueat ꝙ deo ſ'-
uiet caſte in ſtatu ſeculari et nunq̃ ingrediet religio-
nem. pmum bonū eſt licitū. ſed inquantū priuat ſta-
tum altiorē illicituz eſt. qꝛ grãz dei duro corde repel-
lit. et hoc eſt in preiudiciū ſalutis et in derogatōnez
abundātis iuſticie. Et ſi tu obijcias licitū eſt ſic eſſe
ẽ et vouere. dōz ꝙ ſicut laudari nō eſt malū. tñ appe-
tere laudē eſt malū. ſic in tali ſtatu eſſe non eſt malū.
ſ obligare ſe vt ñ poſſit ad meliorē puenire. i. ad ob-
ligatōez que fiat deo. deo iniuriā facit. Nec eſt ſimi-
le de matrimonio. qꝛ eſt obligatio facta alij ꝑſone q̃
contēta eſt illa et non querit perfectōrē. deus autem
21 vult ſemp qd melius eſt. Ad illō qd querit d' īdif-
ferenti. dōm ꝙ īdifferens eſt dupl'r. vnū qd īforma-
bile ē motu et circūſtantia ꝟtutis. ſicut cōedere et ab-
ſtinere. et hoc poteſt voueri. Aliō qd nihil facit quā-
tum eſt de ſe. vt leuare feſtucā. vel ire ad prata. et de
tali ꝓprie nō eſt votuz. et ſi quis tale quid voueat. in
dicio caret. qꝛ nihil vouendū eſt niſi qd credit rōna-
biliter eſſe acceptū deo. vñ ſi tale votū voueat quis.
non eſt tenendū ſeu cōmutandū. et ꝑ hoc patet vtrū
22 ꝙ obm. Ad illud aūt qd obijcit de malo. dōm ꝙ
aliqd ſimpl'r eſt malū. et hoc nullo mō pōt quis vo-
uere. et ſi vouet peccat ſ nō obligat. Aliud ē qd vno
caſu ɔtingente pōt eſſe bonū. alio caſu ɔtingente pt
eſſe malū. et h̃ pt q̃s vouere ſb ɔditōe euēt9 boni. qd
ſi vouet in oēm euētum ſine ɔditōe. īdiſcretū ē votū
23 et non tenet ad illō. Qd autē obī de voto iepte. dōz
ꝙ qꝛ vouit ſm oēm euentuz votū fuit indiſcretū. ſz
tñ qꝛ deuotio et fides niouit, ſ indiſcrete emiſit. vñ
duo fuerunt in voti emiſſione. vnū laudabile. alterū
vituperabile. Siſr in voti impletōe duo fuerūt. ſ. fi-
gura et factū. factū fuit odibile. ſ figura laudabilis.
Quantū ergo ad diuerſa in voto iepte. dōm ꝙ lau-
datur ab aplo et hiero. ſ. quantū ad fidē et deuotōz.
ſ quantū ad indiſcretōem et crudelitatē vitupat ab
aug9. dicit eñ ꝙ fuit in vouendo ſtultus. et in reddē-
24 do fuit impius Ad illud qd obī de erronea ɔſciā.
dōm ꝙ erronea ɔſciā dr dupl'r. Aut qꝛ credit ſe tene-
ri ad id ad qd ñ tenet tñ non tenet ad ei9 oppoſitū.
et talis error non eſt piculoſus. et talis ligat. Eſt et
alia erronea q̃ credit bonū qd nō eſt bonū imo ma-
lum. et talis ligat nō ad peccatū nec ad factū ſ ad de-
ponendū. ſic votū erroneū qd vergit in maluz eſt di-
mittendū. quia non obligat ad faciendum.

Queſtio. iij. c

De materia in qua ſiue de ſubo in quo eſt votuz. Et
videt ꝙ ſit in omi hñte vſuz rōnis. qꝛ oms talis hz
vſum li. ar. ſ votū eſt a libertate li. ar. ẽ et c. Itē oīs
diſcretōem hñs rōnis pōt ſe voluntarie obligare dya-
bolo ꝑ pctm̃ nullo impediēte. ẽ mlto fortius pōt ſe
obligare deo ꝑ votū. Itē oībus patet via ſalutis
et equalis eſt cōditio oīm quantū ad hoc. Sz votū
eſt de his que ꝓmouent ad ſalutē. ẽ oēs ſunt eq̃les
in vouendo. Itē hoc oñdit ꝑ diffinitōem voti. qꝛ
eſt cōceptio boni. animi deliberatōe firmata. ſz oēs
rōne vtētes pñt bonū cōcipe. ẽ et c. Cōtra. Nu. xxx.
dr ꝙ ſi fuerit mulier in domo viri et vouerit aliquid
et vir ſtatim vt audiuit ɔtradixit. non erit ꝓmiſſio-
nis rea. ẽ mulier coniugata nō pt auctē ſua vouere.
ſil'r videt de viro. qꝛ nō hz ſui corpis ptātez. Itē
puer et puella q̃diu ſunt impuberes ſūt oīno ſub di-
ſpōne pntuz et tutoꝝ. ſicut ſeruus ſub diſpōne dñi. ẽ
ſi oīno ſubſūt, nihil per ſe vouere pñt. Itē religi-
oſus abrenūciauit ꝓprie volūtati. ſ votū eſt obliga-
tio ꝓcedēs ex ꝓpria volūtate. ẽ nō pt vouere. Itē
ſuus ſubeſt imꝑio dñi ſui. vñ ſi intret religionez pōt
ipm extrahere. ẽ nō eſt ſuus. ſed votū eſt a libertate.
25 ẽ et c. R' dōm ꝙ votū ꝓcedit a libera volūtate. om-
nis ẽ q̃ libere pōt facere qd vult nullo impedimēto
in ſe exiſtēte. nullo hoīe de facto īpediēte. nullo iure
ꝓhibente pōt ſimpl'r vouere. Qui aūt in oībus ſub-
eſt nihil pōt ꝑ ſe vouere. Qui autē in aliq̃bus ſubeſt
ſm id in quo ſubeſt non pt vouere. Qm̃ ẽ vxor ſub-
eſt viro et puer patri in regimine vite. nihil pñt circa
hoc vouere qd ſit ſtabile ſine coꝝ auctē. vir aūt ſub-
ē vxori in debito carnis. iō illud ñ pōt vouere. Reli-
gioſus ſubeſt in oībus que ſunt infra religionē. et iō
nihil pōt vouere ſine ſui plati volūtate. Sed ſu9 ſb-
eſt quantū ad ſuitiū corpale. iō qd ɔtra hoc ſit voue-
re nō pt niſi dñi auctē. ſi qd aūt eſt qd libere poſſit fa-
26 cere. illud pōt vouere. Ad illud qd obī ꝙ oms ſūt
libere volūtatis. dōm ꝙ veꝝ eſt ad vouendū. ſed nō
omes ſunt libere volūtatis ad faciendū oīe qd vo-
27 lunt. et hec volūtas reqritur in voto. Ad illud qd
obī de obligatōe dyaboli. dōm ꝙ illa fit ſola volūta-
tis libertate. ſed non ſic eſt de obligatōne ad deū q̃-
tum ad votum. qm̃ reſpicit aliqd opus reſpectu cu-
ius frequenter libeꝝ ar. non hz poſſe vel d' facto vel
28 etiam de iure. Ad illud qd obī ꝙ oībus patet via
ſalutis. dōm ꝙ verū eſt q̃tum ad ea que ſunt pcepti
non q̃tum ad ea que ſunt ſuperogatōis. que reſpici-
unt ſtatus diuerſos q̃bus aliqui ſunt apti. aliq vero
29 mime. Ad illud qd obī ꝙ oēs pñt concipe et ani-
mi deliberatōne firmare. dōm ꝙ ſicut ſupi9 dictū ē
firmatio illa eſt per ꝓmiſſionem. non autē omnis ꝓ-
miſſio firmat niſi ꝓmiſſio obligatoria. nulla autem
ꝓmiſſio eſt obligatoria niſi que fit ab eo q̃ poteſt ſe
obligare. et talis eſt ꝓprij iuris reſpectu illius qd vo-
uere debet. et quia non oēs ſunt tales. ideo non oīm
eſt vouere. ſed illoꝝ tm̃modo qui hoc habent.

Conſequenter q̃tum ad ſcdm articulum queri-
tur de voti obligatione. et circa hoc tria querū-
tur. Primo queritur de obligatōne voti per compa-
rationem ad matrimonij contractionem. Secūdo per
compationem ad commutationem. Tercio per cō-
parationem ad diſpenſationem.

Questio. j. d

Circa quā sic ꝓceditur. ⁊ supposito ꝙ votū continē tie vniuersaliter impediat matrimoniū. et ꝙ votum solenne impediat contrahendū ⁊ dirimat iam cōtractum. querit̄ de voto simplici. vtrū sit impedimētuȝ rescindens siue impediēs matrimoniū. Et ꝙ nō dirimat dicit clemēs papa extra de vouentibus et ordinatis. ꝙ non pn̄t contrahere matrimoniū. rursus ꝗdam ⁊c. ꝙ votū simplex impedit contrahendū ſ nō dirimit iā ꝯtractū. Itē nō magis obligat votū simplex ꝙ̄ iuramentū. ſ iuramentū non impedit matrimoniū ita vt dirimat iam ꝯtractū. ḡ ⁊c. Itē si votū simplex matrimoniū dirimeret. cū votū illō sit occultū. et quilibet posset silare se vouisse. qñcūq̄ maliciose alter ꝯiugum vellet posset matrimoniū separi etiā legittimū. Itē videt̄ ꝙ nullo mō ipediat matrimoniū. qꝛ sicut se hȝ matrimoniū ꝯsūmatū ad votū solennizatū. ita matrimoniū nō ꝯsūmatū ad votū non solēnisatuȝ. Sed matrimoniū non ꝯsūmatū non impedit votū. ḡ nec dirimit. ḡ votū non solennizatū non impedit nec dirimit matrimoniū. Sȝ cōtra. ratio quare votum rescindit et dirimit matrimoniū vt dicit magister in littera est. qꝛ vouētibus non solum nubere. ſ etiaȝ velle nubere est dānabile. et quia nuptie sūt eis dānabiles. iō irritant̄. et hoc non solum in voto solenni est. ſ etiā in simplici. ḡ ⁊c.

Itē clemens dicit ⁊ auctes in decretali ꝓmissa ꝙ apud deū non min⁹ obligat votū simplex ꝙ̄ votuȝ solenne. si ḡ non minus obligat. cū obligatio voti solennis irritet matrimoniū. videt̄ ꝙ et obligatio voti simplicis. Itē qui voto simplici vouet ꝯtinentiā tenet̄ nūq̄ coire. ḡ quotienscūq̄ coit peccat mortaliter. ſ nullus pōt obligari ad mortale peccatū. ḡ cū matrimoniū obliget ad coituȝ. iste non pōt obligari matrimonio. Itē quero quare magis votū solēne matrimoniū dirimat ꝙ̄ simplex. Si dicas qꝛ priuatum. et ideo non scandalizat nec pt̄ probari. Cōtra. quia matrimonium ꝯtractū clanculo sit irritat matrimoniū sequēs de facto sicut ꝯtractū in manifesto. et preterea votū emissum in publico corā oībus etiam in foro iudicat̄ simplex nec dirimit matrimoniū iaȝ contractū. Rñ° dōm ꝙ votū ꝯtinentie est tale votū

30 ꝙ generaliter impedit matrimoniū ꝯtrahēdū. ſ nō generaliter dirimit iam contractū nisi solēnizatū. et ratōem huius assignant aliqui ecclesie institutōneȝ. Qꝛ cū vouens sit ꝑsona illegittima hoc nō est ex voto. qꝛ in ipo matrimōio perfecto ꝯtinentia ſuari pt̄ ab eo qui debitū non exigit sed soluit. Vñ aug⁹ dicit ꝙ cōputatur ꝓ sanctificatōne ꝑfecta si non exigis sȝ reddis quō debes. Sed ꝙ impediat hoc ē ex cōstitutōne eccl̄e cuius est ꝑsonas legittimas vel illegittimas matrimonio determinare. Rō aūt quare eccl̄a de voto solenni instituit (vt dicunt) ē ꝙ in voto solēni nō pōt decipi. ⁊ pōt in fractōe eius scādalizari qꝛ publicū est. ſ in voto simplici neutrū hȝ locū qꝛ priuatum est. Sed hec solutio videt̄ supponere duplex falsuȝ. vnū ꝙ sit ab institutōe eccl̄e talis illegittimitas. ſ ꝗa eccl̄a vt cōiter dr̄ nō pt̄ ibi dispensare. pōt aūt dispensare generaliter in suis ꝯstitutōnib⁹. Aliud falsuȝ est quia votū solēne nō dr̄ qꝛ notoriū vel publicū. quia votuȝ ꝗtuncūq̄ publicetur, (nisi aliud adsit) simplex iudicatur. nec impedit matrimoniū iā ꝯtractū. Vñ aliud est votum publicū. aliud solenne. Iō alia

31 rō assignat̄ ⁊ accipit̄ a voti solēnizatōe. Votū eñ simpliciter solennizat̄. scȝ ordinis susceptiōe. ꝓfessionis emissione. et habitus ꝓfessoꝝ assūptione cū aliis ꝗ hominē ꝓfessum ōñdunt. Et hoc ē cōe in voti solēnizatōne ꝙ fiat corā ꝑsona que locū dei tenet. ⁊ ꝗ votum pōt approbare. qꝛ i recipiēte votū ꝯtinētie trāsfertur ptās corꝑis vouentis in aliū. qꝛ ali⁹ adest qui recipit. ſ in voto simplici vbi hō mera se obligat volūtate et in nullius manib⁹ hoc facit. obligat̄ quidē. sed tñ dñium sui corꝑis in alterū non transfert̄. et qꝛ quō translatum ē in ptāteȝ vnius non pt̄ trāsferri in ptātem alterius. ideo emisso voto solenni non pōt matrimoniū ꝯtrahi in quo est translatio dominy ꝓpry corꝑis. Sed quō translatū non ē adhuc transferri pōt. iō voto simplici emisso pōt mlr̄ ptātem sui corꝑis in matrimonio dare. ideo ⁊ si ꝯtrahat ꝯtractū est. Amplius. in voto solenni deo ⁊ hoī obligat̄. sic ⁊ in matrimōio. ⁊ qm̄ vtrobiq̄ est par obligatio. ⁊ par obligatio non soluit vinculuȝ paris obligatōis. ſ bene ꝑ potēs super vinculū minoris obligatōis. iō obligatio voti solēnis non pt̄ infringi ꝑ supueniēs vinculum matrimony. hoc autē nō iō dico ꝙ facit scandalum. qꝛ et illud pt̄ esse in voto simplici. ſ hoc facit obligatio duplex cū translatōne ptātis in alteꝝ. Est igitur hec sūma rōnis. qꝛ votuȝ solēne obligat equaliter districte duplici rōe non sic simplex. iō impedit. 32

Ad illud ḡ quō obr̄ ꝙ rō irritatōis matrimony ē. qꝛ pn̄s votū dānabile est nubere. dōm ꝙ hoc nō est ratio tota ſ ꝯcausa. Ad illud quō obr̄ ꝙ non min⁹ 33 obligat ⁊c. dōm ꝙ verū est quātuȝ ad culpā siue trāsgressioneȝ. tū minus obligat ꝗtum ad alterius vinculi solutōem vt fiat vis in hoc quō dicit quantuȝ ad deū. qꝛ h̄ duplr̄ dr̄. Vl̄ ꝗtū ad deū vt obm̄. qꝛ votuȝ astrigit ꝯstrictōe necessitatis. Vl̄ ꝗtū ad deū .i. ꝗtū ad diuinū iudiciū. de⁹ aūt hūc ꝗ obligat⁹ ē voto solēni reputat mag̃ obligatū ꝓ eo ꝙ ñ solū reputat eū ligatū sibi ſ etiam homi. non solū reputat ꝓmissioȝ factā acceptā. imo ꝑ ministrū ptāteȝ corꝑis esse trāslatā. et iō deus iudicat ꝙ votū solēne impediat nō simplex. et hoc non tm̄ ē manifestū in foro eccl̄e ſ etiam in foro conscie. Ad illud quō obr̄ ꝙ tenet̄ nūq̄ 34 coire. dōȝ ꝙ veꝝ est nisi fortiori vinculo soluat̄. ⁊ qꝛ matrimoniū fortius ē. iō dicunt ꝙ cum ꝯsūmat̄ matrimoniū tunc oīno absoluitur a voto. sed debet de eo pniam agere qꝛ votum violauit. vñ dicunt ꝙ pōt debitum reddere petere ⁊ soluere. Sed hoc non credo scilicet ꝙ absoluatur a voto quantum ad matrimonium nisi inquantuȝ ius matrimony compellit eum agere contra votum. sed non compellit ius matrimony debitum petere. quia hoc est libertatis. sed solum soluere. ideo dico ꝙ potest sine peccato soluere. quia facit id ad quō tenetur. nūq̄ tamē potest sine peccato petere. et si vxor moriatur tenetur omnino 35 continere. Quō tñ obijcit ꝙ matrimoniuȝ non consūmatum non impedit votuȝ. Ratio huius est qꝛ nullum fit ei preiudicium. potest enim vxor siue sponsa alteri nubere. sed per matrimoniuȝ omni voto preiudicium generatur.

Questio. ij. e

De obligatione voti in compatione ad commutatōnem. vtrum possit commutari. Et ꝙ non videt̄. Leuit. vltimo. Animal quō imolari dȝ dño. mutari nō pt̄ nec i pei⁹ nec i meli⁹. ḡ ⁊c. Itē eccl̄s. v. quōcūq̄ voueris redde. ḡ ad illō quō vouet hō tenet̄. ḡ ñ pt̄ commutari. Itē si veritas locutōis consistit in concor

dia volũtatis et intellect⁹. sic veritas voti in concordia ꝓmissionis ⁊ solutõis. ꝗ qñ vox discordat ab intellectu est ibi falsitas. ꝗ ⁊ in voto qñ ꝓmissio a solutione. Sed vnusquisqꝫ tenet̃ esse verax in ꝓmissiõe ꝗ ⁊c. Itez ꝙ non possit sine auctẽ supioris videt̃. ber. de dispẽsatõe ⁊c. ꝺ bñ ordinatis mõasterijs nullus meo cõsilio egredietur desiderio artioris vite sine licentia superioris. si ꝗ de hoc magis tenet̃. pꝫ ⁊c.

Item ꝙ superior nõ possit mutare videt̃. qꝛ eq̃ obligat votũ solẽne vt matrimoniũ. sed mr̃imoniũ nulli⁹ auctẽ supioris pt̃ mutari. ꝗ nec votũ. Cõtra. votũ institutũ est ad charitatẽ fouendã. sed dicit ber. ꝙ illud qđ ex charitate institutũ est. ꝯtra charitatẽ sustinerĩ nõ dꝫ. ꝗ vbi est necessitas vel vtilitas cũ charitas exigat pt̃ cõmutari. sꝫ hoc est ꝓvotũ. ꝗ ⁊c. Itẽ semp licet ꝓficere ꝺm statũ. ꝗ et votũ de bono in meli⁹ cõmutare. ꝗ ⁊c. Itẽ si quis emittit duo vota in compossibilia. quoꝝ alterũ est ꝑfectius. impleto ꝑfectiori absoluit̃ ab alio qđ prius vouit. ꝗ ⁊c. Item sicut testamentũ est ꝓprie volũtatis ita et votũ. sed q̃diu hõ viuit põt mutare testamentũ. ꝗ et votuꝫ sine omni licentia. R° dõm ꝙ licet votũ mutare ex cã. illõ. s. qđ recipit recõpensatõeꝫ. sed nõ ex leuitate nec ex ꝓpria voluntate quã obligauit. sed ex necessitate siue vtilitate cuꝫ ꝓlati auctẽ. excepto voto religionis. vel etiã status ꝑfectõris in qđ põt aliud votũ cõmutari sine ꝓlati licẽtia. quia ꝓpter sui dignitatẽ licẽtiã dat iura. Sanũ est tñ ꝯsiliuꝫ ꝙ fiat supioris auctẽ. vbi ñ creditur ꝙ ꝯtradicat. ne videat̃ ex leuitate ꝓcedere ⁊ auctẽꝫ supioris contemnẽ. Ratio aũt quare licet votũ mutare ⁊ cõmutare est ꝓpter necessitatẽ superuenientẽ. vl̃ ꝓpt̃ ꝑiculũ qđ iminet frequẽter in obseruatione. vel ꝓpter maiorẽ vtilitatẽ et vouentis ⁊ aliorum. In hijs enĩ rõ recta. ⁊ diuina illustratio mãifeste clamat ꝙ ꝑ mediatorẽ ⁊ ꝓcuratorẽ debeat et possit ꝓuideri vt de⁹ non dãnificet̃. nec iste ꝑiclitet̃. in q̃ et iste debuit saluari et deus honorari. et ꝓpter qđ votũ ordinatũ est fieri. ⁊ iõ ex hoc põt cõmutari. Qđ tñ obijcit de testamẽto nõ est sĩle. qꝛ testamentũ nõ obligat vt votũ. Ad illud qđ obĩ de leuit̃. ꝺm glo. soluẽdũ est ꝓpria auctẽ. Ad illud qđ obĩ de eccle. dõꝫ ꝙ illud intelligit̃ in se vl̃ in equiualẽti. Et ꝑ hoc patꝫ de veritate. qꝛ cõcordat ipletio ꝓmissioni dũ dat̃ equalens illi. Qđ võ dicit bernũ. de ascẽdẽtibus ad altiorẽ statũ. credo ꝙ dꝛ consulẽdo. Ad illđ qđ obĩ vltimo de mr̃imonio soluẽdo. dõm ꝙ nõ est sĩle. qꝛ vinculũ matrimonij ligat nõ tm̃ rõne promissionis sed etiaꝫ signatõis rei insolubilis i quã nulla pt̃ auctas. Preterea nõ est vnũ mr̃imoniũ meli⁹ alio sicut votũ. ⁊ iõ non cõpetit mr̃imoniũ ꝑmutari nec cõmutari sicut cõpetit de voto.

Qõ. iij. f

De obligatione voti in cõparatione ad dispensatõem. et querit̃ vtrũ summ⁹ pontifex possit dispensare in voto. ⁊ ꝙ ñ videt̃. qꝛ glosa sup illđ ps̃ vouete ⁊ reddite ⁊c. dicit. reddere est necessitatis. sed circa ea q̃ sunt de necessitate salutis nõ põt dispensari. ꝗ ⁊c. Itẽ obligatio est ꝺm ius naturale. qđ patꝫ. qꝛ omi tpe currit. sed põtifex nõ pt̃ in ea q̃ sunt iuris naturalis. ꝗ ⁊c. Itẽ ber. dicit quedã sũt ꝑcepta moralia ꝑme tabule ordinãtia ad deũ. quedã scđe ordinãtia ad ꝓximũ. quedã supaddita vt canonice sanctões ⁊ prm̃ instituta. In ꝑmis nõ põt dispẽsare nec hõ nec de⁹. In scđis non hõ sed de⁹. In tercijs. et hõ ⁊ de⁹. Rõ aũt huius ẽ qꝛ ꝑcepta ꝑme tabule imediate ordinãt ad deũ. si ꝗ votũ immediate ordinat ad deũ. videtur ⁊c. Itẽ q̃ non facit qđ ꝓmittit mẽtit̃. sed papa nõ pt̃ dispẽsare in mendacio. ꝗ nec in voto. Itẽ ꝙ nõ in voto cõtinentie spãliter videt̃ Eccle. xxvi. Nõ est digna põderatio ꝯtinẽtis aĩe. si ꝗ ꝯtinẽtia nullo mõ põt recõpensari. pꝫ ⁊c. Itẽ ꝙ nec in voto paupertatis videt̃. qꝛ ꝑfecti⁹ est ꝓ deo mẽdicare q̃ ꝯtinere. ꝗ ꝑfecti⁹ est votũ paupertatis. ꝗ si dispẽsare ñ põt i voto cõtinẽtie. nec paupertatis. Item ꝙ nec in voto obedientie videt̃. qꝛ hoc est ꝑfectissimũ. qꝛ i castitate vincit hõ corpus suũ. in pauptate mundũ. i obedia mactat hõ seipm̃. ꝗ ⁊c. Sꝫ cõtra. ꝙ possit in omi dispẽsare videt̃. qꝛ votũ vnũ nõ min⁹ obligat q̃ aliđ. Sꝫ põt dispẽsare in aliq̃ vtpote i voto ꝑegrinatõis ⁊ abstinentie. ꝗ et in oĩ. Itẽ ꝙ spãliter in voto cõtinentie videt̃. qꝛ dispẽsatio locũ hꝫ vt dicit ber. vbi cadit necessitas vel cõmunis vtilitas. Sed possibile est ꝙ aliquis ex defectu mulieris incurrat ꝑiculũ mortis. sicut dicit̃ de rege lodouyco. Et possibile est ꝙ oẽs moriant̃ qui pñt generare solo eo remanente q̃ vouit. ⁊ remanẽte papa et muliere. ꝗ si necessitas ẽ conseruatõis spẽi. in casu isto posset ꝯtrahere. Itẽ possibile est ex mr̃imonio pacẽ eccie dari que ẽ cõis vtilitas. ⁊ cõis vtilitas ꝑferẽda ẽ bono ꝑuato. ꝗ ⁊c. Itẽ ꝙ in voto paupertatis videt̃. qꝛ dispẽsare pt̃ i voto abstinentie. sed mai⁹ est carnẽ suã macerare q̃ diuitias dimittere. ꝗ ⁊c. Itẽ ꝙ in voto obedie videt̃. qꝛ summus põtifex assumit de religionib⁹ ad dignitates et ꝓlatões. sꝫ sic assumpti nõ tenent̃ obedire ꝓlatis sui ordinis q̃bus vouerũt obediam. ꝗ ⁊c. R° dõm ꝙ dispensatio dꝛ dupl̃r. Uno mõ iuris relaxatio. Alio mõ iuris declaratio. Dicũt ꝗ aliqui ꝙ papa põt i voto dispensare ꝺm ꝙ dispensatio est iuris relaxatõ. eo ꝙ ei⁹ auctas est contra obligatõem voti. Et rõeꝫ huius assignant. qꝛ papa est immediatus oĩm ꝓlatus. ⁊ ad ipm̃ spectat oĩm ordinatio. maxie quãtuꝫ ad ea q̃ sunt superogatõis. ⁊ qꝛ oĩm volũtates ei⁹ subsunt aucti ⁊ dispositõi. iõ nullũ votũ alit̃ dꝫ emitti nisi cũ hac conditõne ꝙ tunc credat̃ irritum. cũ dñs papa de vouente aliter duxerit disponendũ. et ideo null⁹ obligatur ad votum faciendũ cũ papa aliter disponit. Qꝛ si illaꝫ conditõeꝫ non apponat. tñ non potest eam excludere. et ideo dicunt ꝙ in omi voto potest dispensare. et ab omi tali obligatione absoluere. Et ad oĩs rationes rñdent ꝙ nõ est ibi obligatio absoluta sed condicionata. et iõ dispẽsare põt. cũ possit illã ꝯditõeꝫ infligere. si sibi aliud de vouẽte placet disponere. Sed alij dicũt ꝯtra. qꝛ cũ illa deo ꝯplaceãt. et absqꝫ dubio bona sint. sine hesitatõe totis visceribus implenda sũt. Videt̃ etiam cũ de⁹ voluerit vnũquẽqꝫ liberũ esse. ꝙ vnusquisqꝫ sine conditõe aliqua talia possit ⁊ dẽat vouere. Et iõ dicunt ꝙ papa i malo voto tñ pt̃ dispẽsare ꝺm ꝙ dispẽsare ẽ iuris relaxatio. qꝛ obligatio voti pẽdet ex iure diuino nõ hũano ex iure nãli nõ ex ꝯstitutõne patrũ. Preterea papa nõ hꝫ posse nec auctem in votũ relaxãdo ius. qꝛ illđ nõ est ei subiectũ. hꝫ tñ ꝑtãtẽ q̃tũ ius sibi dat. ⁊ iõ dispẽsare pt̃ ꝺm qđ dispensatio est iuris declaratio ex hec põ est rõnabilior ⁊ securior. qꝛ magis ꝑ ipam satisfit cõscie. Ad intelligẽtiã ei⁹ est notandũ ꝙ ius obligatõis voti ꝯstituit̃ ex duplici iure naturali. ex hoc viꝫ ꝙ hõ debet esse verax in promisso. et ex alio ꝙ nihil dꝫ hõ ꝓmittẽ nisi salua sua salute ⁊ diue maiestatis honore. ꝗ ex iure naturali ẽ ꝙ q̃s ꝑ votũ non ipediri

debet quin facere possit sibi vtilius. et ideo acceptabilius. et ideo in omni voto quod recipit recompensationem melioris boni siue simpliciter siue pro loco et tempore dominus papa cuius est ius dei lucidare potest dispensare. et in hoc communiter omnes conueniunt. sed diuersificantur penes modum dispensandi. Aliqui enim dicunt quod non est aliquod votum quod pro loco et tempore non recipiat recompensationem. ideo nullum est in quo non possit dispensare. vnde dicunt quod bono continentie preferetur bonum vniuersalis ecclesie. vt pax. et ideo in voto continentie de quo minus videtur potest fieri dispensatio vel simpliciter vel ad tempus. sicut etiam aliquando factum est. Alii vero dicunt quod votum continentie non recipit recompensationem. quia non est digna ponderatio anime continentis quando obtinetur victoria de domestico inimico. In omnibus aliis est recompensatio. ideo potest dispensari in omnibus preterquam in hoc. Tercii dicunt quod perfectioni religionis que est in imitatione christi nihil potest equari. nec potest illa recompensari. Et quia illa substantialiter consistit in triplici voto. scilicet continentie paupertatis. et obedientie. quod in his tribus non potest dispensari. Perfectio enim consistit in assimilatione ad oppositum marie sicut dicit aug. in li. de vera religione. et quia in nullo tantum assimilatur homo christo sicut in his. nihil potest hec tria homini recompensare. quoniam recompensatio non tantum aliorum respicit bonum verum etiam vouentis. quoniam deus vult quod magis sit vnusquisque sollicitus de sua salute quam aliorum. Que istarum trium opinionum sit verior fateor me nescire. et satis potest quelibet sustineri. ideo nullam assero. Si quis tamen velit hanc vltimam accipere non occurrit ei inconueniens manifestum. vt dicatur quia nec in omni nec in nullo. sed in

43 quodam sic et in quodam non. Ad illud quod obiicitur quod in nullo potest dispensare. dicendum quod illa argumenta currunt secundum quod dispensatio est iuris relaxatio. et sic non potest. potest tamen secundum quod dispensatio est iuris declaratio. quia ius concedit votum non teneri cum potest recompensari. et vniuersaliter domini pape est hoc ius interpretari. et ideo in omnibus aliis ab his

44 tribus potest dispensare. Ad illud quod obiicitur si potest in vno et in omnibus. dicendum quod non est simile. quia conditio recompensationis melioris non stat vniformiter in omnibus.

45 Ad illud quod obiicitur quod in voto continentie potest cadere necessitas et vtilitas. dicendum quod non cadit. et preterea cum certum do non cadit. non cadit necessitas. quia nunquam est infirmitas a qua non possit quis nisi per coitum liberari. Non cadit necessitas respectu speciei. quia nunquam erit aliquis solus. Non cadit ibi maior vtilitas faciendis et ibi non est. quia commutat meritum centesimi fructus in meritum tricesimi. Preterea si totum hic esset. incertum esset. quia nescitur vtrum infirmus per coitum sanaretur. nescitur vtrum ex coitu aliquis generaretur. nescitur etiam vtrum ex matrimonio pax reformaretur. et non est dimittendum certum pro incerto. ideo

46 non valet. Ad illud quod obiicitur quod votum abstinentie vel voto paupertatis est maius. dicendum quod falsum est. quia exercitatio corporalis est ad modicum vtilis. pietas autem valet ad omnia vt dicit apostolus. et summa pietas est quod omnia vendantur et dentur pauperibus. Preterea difficilius est. plures enim inueniuntur qui volunt ieiunare quam qui volunt mendicare. Preterea ibi non tantum est abdicatio rei terrene. sed etiam voluntatis proprie. vnde pauperculus veniens ad religionem dimittit totum mundum ratione voluntatis proprie.

47 Ad illud quod obiicitur de voto obedientie quod fit dispensatio in religiosis qui promouentur. dicendum quod licet in prelationibus non teneantur obedire et multa habeant que non liceret eis si essent subditi. tamen in neutro voto est dispensatum. Nam in voto paupertatis non dispensatur. quia non licet tali religioso habere proprium etiam si papa dispenset. sed tamen potest bona ecclesie dispensare sicut abbas bona monasterii. nec amittit meritum paupertatis. sed est diuitiarum non dominus sed dispensator. non amator sed contemptor. non conseruator sed dispersor in pauperes. Similiter in voto obedientie non est dispensatum. quia omnem obedientiam quam debebat prius suo superiori debet pape. et papa a sua obedientia non potest eum absoluere. et in talibus meritum obedientie commutatur in meritum pastoralis cure. nec est dispensatio. sed exemptio proprius debet dici.

Di. xxxix. De impedimentis que faciunt omnino illegitimum ad contrahendum matrimonium cum quodam et cum quodam non. quod venit ex cultus disparitate.

Post hec de dispari cultu videndum est. Supra determinata sunt impedimenta que matrimonium impediunt respectu omnis persone. hic determinantur impedimenta que respiciunt personas determinatas. Et diuiditur hec pars in duas. Quoniam alique persone non sunt legitime propter nimiam distantiam. vt ille in quibus est cultus disparitas. Quedam propter nimiam conuenientiam. vt ille in quibus est spiritualis vel carnalis propinquitas. Ideo hec pars habet duas. In prima agit de impedimento quod venit ex cultus disparitate. In secunda de impedimento quod venit ex propinquitate. j. di. xl. Nunc superest de cognatione etc. Prima pars habet duas. In prima agit de cultus disparitate per comparationem ad matrimonii contractionem. In secunda per comparationem ad dissolutionem. ibi. Potest tamen licite dimittere etc. Prima pars habet duas. In prima determinat veritatem. In secunda dissoluit dubitationem. ibi. Huic autem videtur obuiare etc. Vbi ostendit quod quamuis matrimonium non possit contrahi inter fidelem et infidelem. potest tamen esse si prius contractum est. Similiter secunda pars in qua agitur de matrimonii dissolutione duas habet. In prima determinat veritatem. In secunda manifestat mentientes. ibi. Sunt tamen non nulli qui inter fideles etc. vbi reprehendit eos qui dicebant inter infideles non esse coniugium. Prima pars habet duas. In prima parte agit de dissolutione matrimonii quo ad cohabitationem inter eos qui sunt disparis cultus. In secunda de dissolutione matrimonii quo ad vinculi fractionem siue omnimodam separationem ostendens si infidelis non vult cohabitare. quod fidelis potest contrahere. ibi. Hic queritur si fidelis dimittat infidelem etc.

Agit de cultus disparitate per comparationem ad matrimonii contractionem determinans veritatem. a

di. xxxix.

Post hec de dispari cultu videndum est. hec est enim vna de causis quibus persone illegitime fiunt ad contrahendum matrimonium. Non enim licet christiano cum gentili vel iudea inire coniugium. quia etiam in veteri testamento prohibitum est fideles viros infideles ducere vxores. domino dicente. Non accipias vxores de filiabus alienigenarum filiis tuis. ne traducant eos post deos suos. Iuxta hoc domini preceptum iudeorum coniugia cum alienis inita hesdras separauit. Hoc idem etiam in nouo testamento seruatur. Vnde aug. Ne nubat femina nisi sue religionis viro

Exo. xxxiiii.
j. Esdre. x.

Amb. in li. de piarchis.

vel ne vir talē ducat vxorē. Id enī vt dicis iubet dñs. docet aplus. vtrūqʒ pcipit testamentū. Itē Amb. Caue xpiane gētili vel iudeo filiā tuā tradere. caue ne gētilē vel iudeā vel alienigenā. i. hereticā et omnē alienā a fide tua vxorē accersias tibi. Itē si quis iudee. siue xpiana iudeo, siue iudea xpiano carnali ɔsortio misceatur. quicūqʒ tm̄ nephas admiserit. a xpiano cetu ptin⁹ segregetur. a Ex hys alysqʒ plurib⁹ testimonys euidēter apparet nō posse ɔtrahi ɔiugiū ab hys q̄ sūt diuerse religionis et fidei.

Soluit dubitationē de ɔiugio fidelis et infidelis et duorū infideliū. b

j. Cor. vij.

Hinc aūt videtur obuiare qd aplus ait de imparib⁹ ɔiugys. ego dico nō dñs. Si q̄s frater hʒ vxorē infidelē. et hec cōsentit hītare cū illo. nō dimittat illā. et si q̄ mulier et cetera. Sed aliud hoc esse. aliud illud. euidēter ostēdit

Aug⁹ ad polentiū.

Aug⁹. Ibi enī agitur de illis cōiugys fideliū et infideliū q̄ ɔtrahūtur eis in dispi religiōe et fide manētib⁹. Aplus vero ait de illis q̄ vni⁹ eiusdēqʒ infidelitatis fuerunt qñ ɔiūcti sunt. Sʒ cū venisset euāgeliū alter sine altera credidit. Intelligis ne qd dicā. Attende vt rem ipaʒ diligēti⁹ explanē. Ecce cōiuges duo vni⁹ infidelitatis fuerūt qñ ɔiūcti sūt. nulla de hys q̄stio est q̄ ptineat ad illud pceptū veteris et noui testamēti. q̄ phibetur fidelis cū infideli copulare cōiugiū. Iā sunt cōiuges. et ambo adhuc sūt infideles. Tales sūt adhuc q̄les cōiūcti sūt. venitqʒ euāgely pdicator. credidit eorum vn⁹ vel vna. sed ita vt infidelis cū fideli hītare cōsentiat. nō iubet dñs vt fidelis infidelē dimittat taliter ɔiūctū. Nec aplus iubet vt nō dimittat. sed cōsulit vt si q̄s aliter agat non sit trāsgressor. sicut et de vginib⁹ cōsuluit. Monet aūt qd est lucrādi occasio. cū possu licite relinquē sed nō expedit. Tūc enī nō expedit id qd licitū est. qñ pmittitur q̄dē. sed impi⁹ vsus alys aufert īpedimētū salutis. sic discessio fidelis ab infideli quā nō phibet dñs. qr corā illo nō ē

b

iniusta. sed [b] aplus ne fiat cōsilio charitatis suadet. vt nemo i ea remissiōis necessitate teneatur. sed cōsily volūtate libere faciat. Ex hys mōstratur inter fideles cōiugiū esse. et cōsiliū apli nō obuiare pcepto dñi q̄ iubet fidelē nō iūgi infideli. et si cōiuncti fuerit separi. Legitur enī q̄

j. Esdre. x.

hesdras ppha. imo dñs p eū iussit isrlitas vxores dimittere alienigenas. p q̄s ibāt ad deos alienos. nō ille p maritos acq̄rebātur deo. Recte h̄ pcepit. qr p moysen

Exo. xxxiiij.

iusserat dñs ne q̄s vxorē alienigenā ducēt. Merito ergo

Ambrosius.

q̄s duxerāt dño phibēte. dño iubēte dimiserūt. qr vt ait Amb. nō ē imputādū mrimoniū qd ex decretū dei factū ē. sed cognoscitur emēdandū. vt qñ fidelis infideli copu

Aug⁹ ad polentiū.

latur. Sʒ vt ait Aug. cū cepisset gētib⁹ euāgeliū pdicari iā ɔiūctos gētiles gentilib⁹ cōpit cōiugib⁹. ex q̄b⁹ si nō ambo crederēt. sed vn⁹ vel vna. et infidelis cū fideli consentiret hītare. nec phiberi a dño debuit fidelis infidelē dimittere nec iuberi. Ideo nō phiberi. qr iusticia pmittit a fornicante discedere. Et infidelis homis fornicatio ē maior i corde. nec vera ei⁹ pudicicia cū cōiuge dici pōt. qr omne qd nō est ex fide pctm̄ ē. Cuius verā fidelis

Nō est vera pudicicia fidel' cū infideli.

Roma. xiiij.

a Euidenter apparet non posse cōtrahi ɔiugiū ab hys q̄ sunt diuerse re. et cetera. Videtur ex hoc q̄ si aliq̄s vult baptisari et ē fidelis. q̄ etiā añ baptismū cōtrahi possit cuʒ alio. R⁹ dicendū q̄ fides nō tātū accipitur p habitu credēdi quātuʒ accipitur p sacro fidei. et hoc pbatur p illd qd dicitur. xxviij. q. j. caue christiane. et infra. si xpiana sit. non ē satis nisi ambo initiati sint sacro baptismi. Vnd Hugo fuit isti⁹ opiniōnis q̄ hoc intelligitur q̄tuʒ ad sacrm baptismi. s. dispitas cultus. q̄uis ergo talis fidē habeat. tm̄ nō hʒ fidei sacrm. ado nō est psona ad ɔtrahendū legitima. 1

b Aplus ne fiat cōsilio charitatis suadet. Videtur male dicere. qr ex h̄ videtur q̄ fidelis licite possit cū infideli cohabitare. Sʒ cōtra. xxviij. q. j. Iudei et cetera. nō pōt infidelis in ei⁹ pmanere ɔiunctione q̄ iā in xpianā trāslata ē fidē. et i duobus caplis sbsequētibus idē di. R⁹ dicendum ad hoc voluerūt aliqui distinguere. q̄ illud apli intelligitur d paganis q̄ ad fidē facili⁹ cōuertuntur. sed ille canon intelligitur d iudeis q̄ obstinati sunt adeo q̄ poti⁹ ɔuerterēt ɔuersos q̄ p ipos pficerēt. sed cū oēs sint in malicia nūc obstinati. ista distictio nō hʒ locū sed in pmitiua eccīa cū tam iudei q̄ gētiles passim cōuerterentur ad fidē. et cum modico adiutorio pter salutē ɔiugū cōcessit et ɔsuluit aplus tūc cohabitare. sed postmodū iudei adeo sūt obstinati i malicia q̄ poti⁹ volebāt puertē q̄ ɔuerti. adhuc gen- 2

habeat pudiciciā etiā cū infideli cōiuge q̄ nō h3 verā. Jō aūt nec iuberi. q̄ nec ꝯ iussionē dn̄i gentiles fuerūt ambo ꝯiūcti. licitū ḡ erat ꝑ iusticiā fideli infidelē dimittere. ſ licitū nō erat faciendū ꝑpter liberā beniuolētiā

Euidēter apparet ꝛ int̄ infideles ꝯiugiū eē. ꝛ aplm̄ ð illis agere q̄ i infidelitate ꝯiūcti fuerūt. ꝛ pº alter ad fidē cōuersus est. cū quo etiā fidelis habitare cōsensit. ꝛ hūc non dimittere fideli cōsuluit apl̄s. q2 forte ꝑ fidē saluabit̄ infidelis.

Agit de dissolutiōe m̄rimonij q̄ ad cohabitatiōz int̄ eos q̄ sūt dispar̄is cultꝰ. ꝛ determiat veritatē. c

Pōt tn̄ licite dimittere. q2 infideli ē fornicatio. si nō corporis tn̄ mētis. Causā em̄ fornicatiōis dn̄s excipit. fornicationē vo ḡnalē ꝛ vniuersalē intelligē cogimur nō mō. s. corꝑalē ſ ꝛ spūalē. de q̄ Augꝰ ait. Jdolatria ꝛ q̄libet noxa supstitio. fornicatio ē. dn̄s aūt ꝑmisit cā fornicatiōis vxorē dimitti. ſ nō iussit. et sic dedit aplō locū monēdi. vt q̄ voluerit nō dimittat. pōt talē licite dimittere. Si em̄ fornicatio carnis detestāda ē in ꝯiuge. quāto magis fornicatio mētis. i. infidelitatis? Si aūt q̄ris an ꝑpter aliud viciū nisi ꝑpt̄ infidelitatē vl' idolatriā possit dimitti? Attēde q̄d Augꝰ ait. Si infidelitas fornicatio ē. ꝛ idolatria īfidelitas. ꝛ auaricia idolatria. nō ē dubitādū ꝛ auariciā fornicatiōez eē. Quis ḡ q̄libet illicitā cōcupiscētiā pōt a fornicatiōis genere separe si auaricia fornicatio ē? Ex q̄ intelligit̄ ꝙ ꝑpter illicitas ꝯcupiscētias nō tm̄ q̄ in stupris cū alienis viris vel femīs cōmittunt̄. ſ ob q̄slibet q̄ aīaz a lege dei aberrare faciūt ꝛ ꝑniciose corrūpi. possit sine crimīe ꝛ vir vxorē suā dimittere et vxor virū. Jtē rectissime dimittit̄ si viro suo dicat. nō ero vxor tua nisi mihi de latrocinio diuitias cōgreges. vl' nisi solita lenocinia exerceas. aut si q̄d aliud facinorosū vel flagiciosū a viro suo expetat. Tūc ille si veracit̄ penitēs ē. habetq3 fidē ꝑ dilectionē operantē. mēbrū q̄d eū scādalisat āputabit. Ex hijs appet ꝙ nō solū infidelitas. ſ etiā q̄libet ꝯcupia q̄ ꝑniciose turpit̄q3 corrūpit. fornicatio spūalis ē. ꝑ quā vir vxorē vel vxor virū dimittē pōt. Cōsulit tn̄ aplūs ne fidelis dimittat infidelē volentē cohabitare. necā deo reuocare.

Agit de dissolutiōe m̄rimonij q̄ ad vinculi fractiōez siue oīmodā sepationē. ostēdens ꝙ si infidelis nō vult cohabitare. ꝙ fidelis pōt cōtrahere. d

Hic q̄rit̄ si fidelis dimittat infidelē. vl' infidelis a fideli discedat. an liceat fideli aliaz ducere? Videt̄ auctas

Marginal notes (right): Augꝰ in lib. de s̄mone domini in mōte — Pro quibꝰ vicijs pōt dimitti — Augꝰ de sermone dn̄i in monte. — c — Augꝰ de fide ꝛ oꝑibus. — .j. Cor. vij.

Gloss (left): fidelibꝰ ad fidē intrātibus. ꝛ tūc cōcedebat̄ cohitare gentilibꝰ nō iudeis. nūc autē quia vtriq3 sunt i malicia obstinati. ꝑpt̄ piculū corruptiōis cuitādū. neutris cōcedit̄ cohabitare sine cōtumelia creatoris. q2 sp̄ ꝑsumit̄ nisi velint cōuerti ꝙ velint cohitare in cōtumeliā creatoris.

ꝯ e Ex quo intelligit̄ ꝛc̄. Jnnuit ꝙ ꝑpt̄ q̄slibet illicitas cōtumelias pōt vir dimittere vxorē. ꝛ h̄ idez supra ꝑbauit. Sed in ꝯ̄riū obijcit̄ Hiero. si vxor peccat i aīaz suā nō ē polluta viro suo. ergo vir nō p̄t eā dimittē. Et hoc etiā videt̄ ratiōe. q2 vir nō h3 potestatē aīe vxoris ſ tm̄ corporis. S3 om̄e pct̄m q̄dcūq3 fecerit hō excepta fornicatōne est extra corpus. alia em̄ peccata aīaz offēdūt. ergo ꝛc̄. Jtē ꝑ deductionē ad incōueniēs improbat̄ hoc ipm̄. q2 cū vix repiant̄ de secularibꝰ ꝑsonis aliq̄ q̄ nō peccēt aliq̄n. tūc fere oīa matrimonia possent licite separi. Rꝰ dicendū ꝙ nō est cōcessum ꝑpter fornicationē fieri m̄rimonij diuisionē. nisi catenus q̄ ꝑ illā fornicationez alter ledit̄ vel offendit̄ qui est m̄rimonialiter copulatꝰ. Scōm h̄ nota ꝙ fornicatio tripliciter dr̄. ꝑprie. cōiter. cōmunissime. Proprie dr̄ fornicatio esse pct̄m circa actū carnis. vtpote q2 coit cū non sua vel nō suo. Cōmuniter dr̄ fornicatio i sc̄ptura idolatria. ꝑ quē modū ꝑphē ipos idolatras meretricibꝰ fornicarijs frequēter cōpant. sicut p3. j. Paral'. v. ꝛc̄. Cōmunissime dr̄ fornicatio oīs ꝯcupia inordinata q̄ offendit̄ deꝰ et relinquit̄. Pria fornicatio nō pōt fieri ab vxore sciēter q̄n fiat iniuria viro. ꝛ iō ꝑ illā pōt fieri diuortiū. etiā ꝑ vnico solo actu si possit ꝑbari. etiā quātū fornicās peniteat. Secūda vo tūc ē in iniuriā cōiugis. q̄n ꝯiux i illa pseuerat. q2 tūc ē via ducēdi ad corruptionē. ꝛ iō ꝑ illā pōt fieri sepatio si ꝯiux nolit penitere. Si aūt vult penitere ꝛ redire nō pōt repudiare eā. Fornicatio tūc ē in damnū cōiugis. q̄n dat ei occasionē scādali. vt q̄n nō vult cū eo quiete viuere nisi cōsentiat male facere. ꝛ tūc pōt eā dimittere. vel q̄tū ad thorū. vel q̄tū ad cohabitationē nō simplicit̄ si ambo sunt fideles. ꝛ ꝑ istū modū sunt intelligēde auctes ad hoc inducte. nā ꝑpt̄ alia genera pctōꝝ nō pōt dimittere nec q̄tū ad thoꝝ nec q̄tū ad cobitationē nisi p̄stent magnā occasionē ruine ꝛ vehemēter timeat̄ de lapsu. tūc em̄ licet dimittere sicut dicit̄ hic. ꝛ dicit̄. xxv. q. j. ꝛ Math. xviij. si oculus tuus

Ambrosius.

testari q̄ illa viuēte alterā ducere nō valeat. Ambro. eñ v̄ba apli exponēs ait. Alioqn si discedit̄is abinuicē. ⁊ volētes cohitare dimittitis ⁊ alijs vos copulat̄is. adulteri estis. ⁊ filij v̄ri q̄ de hac copula nascunt̄ īmūdi .i. spurij sūt. Itē si q̄s habuerit vxorē v̄ginē añ baptismū. viuēte illa p⁹ baptismū alterā hr̄e nō pōt. Crimina eñ ī baptismo soluūt̄ nō cōiugia. d Sed ecōtra Amb. testat̄. Si infidelis dic̄ aplus discedit. discedat. Nō est eñ s̄uitutū s̄biect⁹ frat̄ aut soror in hm̄oi. q̄z nō debet̄ reuerētia cōiugij ei q̄ horret autorē cōiugij. Nō eñ est ratū m̄rimoniū q̄d sine deuotiōe dei ē. ⁊ idō nō est pctm̄ ei q̄ dimittit̄ ꝓpter deū. si alij se copulauerit. Cōtumelia ei creatoris soluit ius m̄rimonij circa eū q̄ reliquit̄ ne accuset̄ alij copulat⁹. Infidelis aūt discedens ⁊ in deū peccat ⁊ ī m̄rimoniū. nec ē seruāda ei fides cōiugij. q̄ idō recessit ne audiret xp̄m esse deū xp̄ianorū ꝯiugiorū. e Si v̄o ambo crediderīt. p cognitōz dei cōfirmat̄ cōiugiū. Attēde hec p̄dictis ꝯtra posse videri. ita vt sibi Amb. ꝯtradicere videat̄. Sz distinguēdū est hic. aliud esse dimittere volentē cohitare. aliud dimitti ꝓpter deū ab illo q̄ horret nomē xp̄i. Ibi ei lex beniuolētie nō fuat̄. h̄ v̄itas custodit̄. ⁊ idō cū liceat dimittere volentē cohitare. nō tñ ea viuēte aliā ducere licet. discedētē v̄o seq̄ nō oportet. ⁊ ea viuēte aliā ducē licet. Sed h̄ nō ē intelligēdū nisi de hijs q̄ ī infidelitate bi copulati sunt. sed si ad fidē vterq̄ cōuersus ē. vel si vterq̄ fidelis m̄rimonio cōiūctus ē. ⁊ p⁹ alt̄ eoꝝ a fide discesserit. ⁊ odio fidei cōiugē reliq̄rit. dimissus discedentē nō comitabit̄. nec tñ illa viuēte alterā ducere poterit. q̄z inter eos fuerat ratū cōiugiū q̄d nō p̄t dissolui.

Manifestat mentiētes qui dicūt cōiugiū nō esse inter fideles ⁊ quare. e

Sūt tñ nōnulli q̄ int̄ infideles asserūt nō esse cōiugiū. q̄z nec rata nec legitima est eoꝝ copula. Rata nō est. q̄z solui pōt. Nec legitima. q̄z aplus ait. Om̄e q̄d nō ē ex fide. pctm̄ ē. Eoꝝ aūt ꝯiūctio nō ē ex fide. et idō pctm̄ ē. Nō est ḡ ꝯiugiū. q̄z nullū cōiugiū pctm̄ est. Aug⁹ etiā dicit. q̄z nō ē vera pudicicia infidelis cū fideli. Sz v̄a negat̄ esse pudicicia. nō q̄ infideliū ꝯiugiū nō sit verū sed q̄z nō hz illud triplex bonū q̄d excusat coitū et meret̄ p̄miū. Itē illud apli. Om̄e q̄d nō ē ex fide. pctm̄ ē. nō ita intelligēdū ē. vt q̄cq̄d fit ab infidelib⁹ pctm̄ sit. s̄ om̄e q̄d fit ꝯ̄ fidē .i. ꝯsciētiā. male fit. ⁊ ad gehennā edificat. vel ī omi eo q̄d infidelis facit peccat. nō q̄z illud facit. s̄ q̄z nō eo mō illud facit q̄ dz nō referēs ad debitū finē. Copula ḡ marital̄ q̄ ē int̄ infideles ꝯiugiū ē legitimū. s̄ nō ratū. Legitimū q̄z ē int̄ legitīas ꝑsonas. s̄ nō ratū. q̄z sine fide. Cōiugiū v̄o fideliū est legitimū ⁊ ratū. si tñ legitime sūt ꝑsone. Q̄z aūt legitima sit infideliū ꝯiūctio Aug⁹ testat̄ dicēs. Uxor legitima societate ꝯiūcta sine vlla culpa reliquit̄. si cū viro xp̄iano ꝑmanere noluerit. Ex h̄ etiā ꝓbat̄ q̄ infideli ad fidē cōuerso aplus cōsuluit infidelē nō dimittē. Q̄z nō faceret si nō eēt int̄ eos legitimū cōiugiū. Legitimū ē q̄d lega li institutiōe vl̄ ꝓuincie morib⁹ nō ꝯ̄ iussiōz dn̄i ꝯhit̄.

Ex cōcilio meldensi.
Que premissis ꝯtraria vident̄
.j. Coꝝ. vij.

Determiatio.

Roma. xiiij.

Aug⁹ in li. de fide ⁊ opib⁹.

.j. Coꝝ. vij.

scādalisat te. glo. In manu ⁊ ī octo textro p̄nt accipi frat̄ vxor ⁊ ꝓpinqu⁹. q̄ al's nō dz dimitti s̄ dz corrigi. vt eē de diuorcijs. q̄si uit. ⁊ .ī. mulier ꝑ furto vel alio crimīe viri sui nisi religionē sue fidei corrūpe velit ab eo separi nō dz. et sic patent obiecta.

d Filij v̄ri q̄ de hac copula nascunt̄ imūdi ⁊c̄. Itē est h̄ q̄stio vtrū nat⁹ ex p̄re fideli ⁊ m̄re infideli debeat seq̄ patrē aut matrem. Et q̄ matrē vi. q̄z sic ī p̄cedētib⁹ dictū ē ptus sequit̄ ventrē. Item ꝓles ī p̄ncipio mag̃ indiget matrio solatio q̄z p̄rno. ḡ magis dz relinq̄ m̄ri. sed m̄r ē iudea vl̄ infidel̄. Sz p̄. xxviij. q. j. Iudei. et .ī. illi q̄ ꝓcreati sunt de infidelib⁹ mulierib⁹ ⁊ fidelib⁹ viri. xp̄ianā sequēt̄ religionē n̄ iudaicā supstitionē. R̄ñ dō. q̄ ꝓles aut puenit ad adultā etatē aut nō. Si puenit. cū sal⁹ sua p̄deat ex libera ei⁹ volūtate. ei⁹ ē req̄rēd⁹ ꝯsens⁹. ⁊ si nō vult ꝯsentire. cū iusticiā de⁹ nulli īuito tribuat. pōt cum infideli m̄re vl̄ patre remanere. Si aūt minor ē. cū sal⁹ sua sit a parētib⁹ ꝓcurāda. q̄ etiā ad cultū dei debuerūt ꝓcreare. ⁊ genuerūt filiū ire. recte s̄m ius vet⁹ ⁊ etiā nouū. sicut p̄z de cōuersiōe infideliū ex lr̄is. dz sequi fidelē in fauorē fidei ⁊ salutis ⁊ pueri ⁊ boni m̄rimonij. nec pōt m̄r̄ p̄cipe ꝓpt paruitatē q̄ indigeat ei⁹ solatio. nec allegare laborē ꝓpt p̄iculū dānatiōis q̄d īminet. si ip̄m detineat ī infidelitate errore. ⁊ h̄ totū ꝓbat̄ p illō q̄d d̄r ī p̄dicta d̄cretali d̄ ꝯuersiōe infideliū. ex lr̄is.

e Si vō ambo cre- 6

diderint ꝑ cognitionē dei cōfirmat̄ cōiugiū. Ponat̄ ꝙ primo credit vnus ꝛ alter discedat ꝛ nolit cohabitare. vel fornicet̄ ꝛ postea cōuertat̄. vtrū reddēdus sit ei vir suus. an ille possit excipe de iniuria dimissiōis vel fornicatiōis. Et ꝙ debeat reddi videt̄ ꝑ literā istā. Itē ꝙ nō possit excipe videt̄. q2 in baptismo oīa sunt dimissa q̄ ad culpā ꝛ penā. Sed in ꝯtrariū videt̄ lr̄a p̄cedens. q2 cōtumelia creatoris solūt. ḡ si solutū est. videt̄ ꝙ altero nolēte nō sit reintegrandū. Itē iste fidelis stati vt dimissus fuit potuit cōtrahere. ḡ statim fuit absolutus a ligamīe. ergo nō videt̄ ꝙ vxor potest eū repetere. R̷ dicendū ꝙ si cōiuges successiue ad fidē veniāt. si neuter alterū dimisit. nec fornicationē cōmisit. cōpellendi sunt insimul cohabitare. ꝛ affectōne maritali seinuicē tractare. si aūt alter ab altero discesserit refert q̄s. vtrū fidelis ab infideli. an ecōuerso. Si fidelis ab infideli. hoc libere potuit ꝛ sine culpa. vnd̄ illud in nullo sibi p̄iudicat. Si infidelis ab infideli. pōt fidelis etiā postq̄ venit ad fidē excipe. ꝛ si vult pōt eā recipe. tn̄ cōpelli nō d3. q2 statim ab eo absolut⁹. S3 de fornicatiōe distinguēdū. q2 p̄mo cōuersus aut dedit occasionē fornicādi. vtpote q2 repudiauit. aut nō. Si dedit. nō pōt ꝑpter fornicationē excipe. Si v̄o nō dedit. tūc pōt excipe. Ad illud qd̄ obijcit̄ ꝙ oīa dimittunt̄ in baptismo. dicendū ꝙ v̄o est q̄tū ad deū. sed nō oportet ꝙ dimittant̄ ita ꝙ libertati ꝓximi iniurieт̄. ꝛ sic patet illud sicut supra dictū est de penitentia.

Ad intelligentiā p̄sentis distinctiōis querit̄ de impedimēto qd̄ h3 esse in m̄rimonio ex cult⁹ disparitate. Et de hoc duo querunt̄ p̄ncipaliter. Primo q̄rit̄ de disparitate cultus ꝑ cōparationē ad m̄rimonij ꝯtractionē. Secūdo ꝑ cōparationē ad dissolutionē. Circa primū q̄runt̄ q̄tuor. Primo q̄rit̄ vtrū matrimoniū possit cōtrahi inter fidelē ꝛ infidelē. Secūdo querit̄ vtrū possit inter fidelem ꝛ infidelem. Tercio vtrū matrimoniū cōtractū inter infideles excuset a peccato. Quarto vtrū m̄rimoniū cōtractū in infidelitate ponat in numerū cū m̄rimonio fideliū.

Questio. j. a

Circa quā sic p̄cedit̄ ꝛ ostēdit̄ ꝙ m̄rimoniū possit contrahi inter fidelē ꝛ infidelē. Et p̄mo exemplo. q̄m Joseph ꝯtraxit cū muliere egyptiaca. nec rep̄hendit̄ sicut dicit̄ Gen. xlj. Silr̄ Moyses cū ethiopissa sic iniunit̄ Nume. xij. nec ip̄e rep̄hendit̄ sicut dicit̄. Itē hoc videt̄ aucte Deut. xxj. Si egressus ad pugnā videris mulierē pulcrā in medio castrorū captiuorū et adamaueris eā. intrabis ad eam dormiesq3 cum ea. ꝛ erit vxor tua. cōstat ꝙ de infidelib⁹ loquit̄. Itē prima ad Cor. vij. sanctificat̄ mulier infidelis ꝑ virum fidelē. ꝛ ecōuerso. ḡ inter fideles ꝛ infideles est cōiugiū sanctū. ḡ ꝛ licitū. Itē rōne videt̄. q2 diuersitas siue disparitas morū nō impedit m̄rimoniū ꝯhendū. ḡ pari rōne nec diuersitas fidei siue cultus diuini m̄rimoniū impedit. Itē m̄rimoniū est sacr̄m cōmune fidelib⁹ ꝛ infidelib⁹. ḡ si ad oēs se extēdit. disparitas siue talis repugnātia ip̄m nō tollit. Itē oīe impedimentū m̄rimonij impedit ꝓ eo ꝙ obsistit alicui bono m̄rimonij. sed cultus disparitas nec nocet bono ꝓlis. q2 pōt educari ad cultū dei. nec fidei. nec sacri. ḡ nullo mō impedit. Contra ꝓbat̄ exemplo. j. Esdre vlti. dr̄. ꝙ Esdras sepauit viros ab vxorib⁹ alienigenis. ergo nō erat inter eos m̄rimoniū. Itē autoritate legis Deut. vij. nō sociabis cū eis cōnubia. loquit̄ d̄ infidelibus ꝛ alienigenis. Item Amb. in li. de p̄triarchis. Caue xp̄iane gētili vl̄ iudeo filiā tuā dare. Itē potissima distantia est inter fideles ꝛ infideles. sicut xp̄i ad belial. ꝛ lucis ad tenebras. Si ḡ in m̄rimonio magna est vnio. nullū pōt esse int̄ eos m̄rimoniū. R̷ dicendū ꝙ in veteri lege distinguēdū erat inter infideles. q2 quedā mulieres erāt infideles de t̄ra chanaan quā dn̄s ꝓmiserat filijs isrl̄. ꝑpter illi⁹ gentis obstinationē in infidelitate. mādaueratq3 eas occidēdas. ꝛ d̄ talib⁹ ꝓhibitū erat. Unde si q̄s de populo isrl̄ cū illis cōtraheret. cū esset cōtra dn̄i p̄ceptū. nō erat m̄rimoniū. Quedā erāt infideles de alijs natiōibus. ꝛ de talibus nō erat ꝓhibitū. s̄ ꝑmissū ꝛ cōcessum. vbi non timebat̄ lapsus in idolatriā. sicut in Joseph ꝛ Moyse. Ratio aūt quare ꝓhibuit gentes illas ꝛ nō alias fuit duplex. Una quia iudicauerat oēs reos mortis. Alia q2 obstinate erāt in malo. In nouo testamento aliō mō est. q2 infidelis est dupliciт̄. Aut q2 caret fide. aut q2 fidei sacr̄o. Si q2 fide tm̄. sic talis disparitas vbi nota est impedit matrimoniū. s̄ nō dirimit iā cōtractū. vt si catholic⁹ ꝯtrahat cū heretica baptisata. Si aūt sit īfidelis q2 caret fidei sacr̄o. vtputa baptismo. q2 sacr̄oꝝ ecclasticoꝝ ꝛ fideliū ianua ꝛ fundamentū est baptism⁹. fidelis q̄ cōtrahere h3 s̄m sacr̄a ecclesie. si cū tali cōtrahat nihil facit. vel si sit fidelis dū tamē nō habeat baptismū. Un dirimit iā cōtractū. Cultus v̄o disparitas p̄stat īpedimentū in lege veteri. nō simplr̄ sed vbi metuebat̄ piculum ꝛ diuinū aderat iudiciū. ꝛ sup̄ hoc additū erat mandatū. sic ꝛ in noua impedit nō simplicit̄ siue de se. s̄ ob vitationē piculi. ꝛ diuersitatem sacramēti baptismi. et inhibitionē ecclesiastice statuti. q2 ortū habet a duob⁹ p̄dictis. ꝛ sic patēt duo p̄ma obiecta. Ad illud aūt qd̄ obijcit̄ ꝙ sanctificatur mulier. dicendū ꝙ nō loquit̄ ap̄lus de m̄rimonio cōtracto ante cultus disparitatē qd̄ dicit manē. q2 fideles viri plerūq3 saluāt occasionalr̄ siue sanctificāt mulierē. sicut fides pturit filios. Ad illud qd̄ obijcit̄ de disparitate morū ꝛc̄. dicendū ꝙ nō est simile. q2 disparitas fidei facit disparitatē sacr̄oꝝ. nō sic disparitas moꝝ q2 boni ꝛ mali conueniunt in sacramētis. Nō tamē disparitas fidei semꝑ facit disparitatē in sacramētis. sed eaten⁹ q̄ten⁹ facit piculosiorē. Ad illud qd̄ obijcit̄ ꝙ est rōne vtriusq3. dicēdū ꝙ eaten⁹ ē cōmune q̄ten⁹ est legis nature. sed nō inq̄tū ecclie. ꝛ si fidelis cōtrahit. sacramentū eius iā est ecclie. ideo in hoc nō cōmunicat cū infideli imo multū distat. Ad illud quod obijcit̄ ꝙ nō est cōtra aliqd̄ bonū m̄rimonij. dicendū ꝙ falsum est. imo cōtra bonū ꝓlis. q2 alter cōiugū de facili pōt impediri ne ꝓles dn̄o dedicet̄. Est etiā contra bonū fidei ꝑpter piculum fidei. Est etiā cōtra bonum sacramēti. q2 ex pte fidelis matrimoniū natū est esse ratū ꝛ insolubile. cū3 sit fundatū sup̄ sacramentū fidei. nō ex alia pte cōtractū. q2 nō habēt fundamentū. ꝛ sic patet.

Questio. ij. b

Utrū sacr̄m m̄rimonij sit inter fidelē ꝛ infidelē. Et ꝙ sit innuit ap̄lus. j. ad Cor. vij. Si q̄s frat̄ h3 vxorē infidelē vocat vxorē cui cohabitādū. sed nō fuit vxor ꝑpter cōtractionē q̄ fuit post fidē s̄ an. ḡ ꝛc̄. Item rōne videt̄. q2 m̄rimoniū ē de dictamie legis nature s̄ lex nature cōis ē apud oēs. ḡ ꝛc̄. Itē m̄rimoniū diffinit̄ sic. m̄rimoniū est maris ꝛ femie cōiunctio indiuiduā vite cōsuetudinē retinens. Sed hoc est inter

infideles. ergo rc. Itē infideles r heretici habent vera sacramēta ecclesie q̄uis nō habeāt fidem. r habent verborū formā. ergo si mr̄imoniū apud fideles cōtrahit̄ p verba exprimētia cōsensuz. r talis forma ē apud infideles. ergo r mr̄imoniū sacramentū. Cōtra. xxviij.q.j. nō est ratū cōiugiū qd sine deo est. sed tale est cōiugiū infideliū. ergo nō est ratū. ergo nō est matrimoniū. Item Amb. ibidē nō est putandū cōiugiū qd extra dei decretū est factū. sed tale est coniugiū infideliū. ergo rc. Itē matrimoniū est sacramentū ecclesie. sed baptismus est fundamentū sacramētorū ecclesie. ergo nō habētes baptismū nō habēt mr̄imoniū. Itē matrimoniū est sacramentū r signū vnionis dei r aīe. siue diuine nature r hūane. sed hanc nō percipiūt infideles nec credūt. ergo nō est eorū sacramē-

13 tū. R° dicendū q mr̄imoniū est institutū in officiū r in remediū. r in sacramentū. r ista tria cōplete habet ſm q est apud fideles. Apud infideles vero hz ista ſm rōnem semiplenā. Nā ē in officiū. qz est pcreatio plis legitime. sed nō ad cultū dei. apud fideles aūt ad cultū dei. Est in remediū. qz excusat coitū a culpa mortali. Et rursus dat̄ ibi gratia remittēs cōcupiscētiā ratione bñdictiōis adiūcte. Apud infideles vero maritali affectu vxores cognoscētes ē excusatio a culpa. sed nō dat̄ gratia apud infideles. Utrūqz est ita sacramētum. qz signat vnionē dei r anime. siue vnionē diuine nature r humane. non tm̄ aptitudine sed actu. Apud infideles vero aptitudine tm̄. r preterea ratio sacramēti maxime cōsistit i ratificatione vinculi. apud infideles aūt vinculū nō habet ratificationē pfectā. Un̄ distin-

14 guit̄. xxviij.q.j. quoddā matrimoniū ratū r legitimū vt fideliū. Quoddā legitimū sed non ratū vt infideliū. Quoddā ratū sed nō legitimū vt mr̄imoniū con-

15 tractū a fidelib9 in occulto. Si aūt querat̄ quare matrimoniū infideliū nō est ratū. dicendū q hoc ē pp̄ter defectū sacramēti fidei. r pp̄ter statū. qz in tali iūctus est vxori in q̄ pōt vinciri vinculo fortiori. s. suscipiendo sacramētū baptism et xp̄o alligari. a quo statu nemo potest phibere. r ideo pōt in casu istud vinculuz infirmari. Habet em̄ ratitudinē vt illo statu i vtroqz manēte nō possit solui. Et p h̄ pz r̄nsio ad illud Aug.

16 nō est ratū rc. Ad illud qd obiicit̄ de Ambro. dicē-

17 dum q illud intelligendū est sicut extra decretū. i. contra mandatū diuinū. Ad illud q obiicit̄ q ē sacramētū ecclesie. dicendū q verū est. sed nō tm̄ ecclesie s̄

18 etiā legis nature. Ad illud qd obiicit̄ de signatiōe. dicendū q r si nō actu repr̄sentet. tamē habitu. et hoc sufficit ad hoc q sit sacramentū. Uel dic q actu representat licz nemo pcipiat.

Questio .iij. c

Utrū matrimoniū infideliū excuset coitū siue coniugalem actum vt nō sit ibi peccatū. Et q non videt̄. Roma. xiiij. Omē qd nō est ex fide peccatū est. s̄ act9 cōiugalis apud infideles nō est ex fide. ergo est peccatum. Si tu dicas q ibi appellat̄ fides cōscientia. r illud nō dicit̄ esse ex fide. qz est cōtra cōsciētiā. sicut exponit magister in litera. Obiicit̄ tūc de glosa que exponit q omnis vita infideliū ē peccatū. ergo r vita matrimonialis peccatū est. ergo mr̄imoniū nō excusat a peccato. Item. xxviij.q.j.c.j. nō est vera pudicicia infidelis cū cōiuge sua. r est verbū Aug. ergo infidelis nō cognoscat piugē suā pudice. r cognoscat pudice vel impudice. s̄ impudice. s̄ coitus ei9 nō est sine peccato. Itē sacra ecclīastica apud hereticos q̄uis sint veracia nō tn̄ sunt vtilia. qm̄ r si habeāt formā. tamē pp̄ter infidelitatē nullā habēt efficaciā. s̄ pari ratōne apud infideles. Item heretic9 baptisando peccat mortaliter. qz nō baptisat vt ad cultū dei pducat. sed vt ad errorē trahat. Sed infideles nō pcreāt plē ad cultū dei. sed poti9 ad pmanēdū in suis tenebris r erroribus. ergo peccāt coeūdo pp̄ter plē. sed null9 coit9 est isto honestior q̄ sit pp̄ter prolē habendā. s̄ nullus coitus in infidelib9 fit sine peccato. Contra. Triplex est ps cōtinētie. s. virginalis. vidualis. r cōiugalis. sed infideles cōtinētia virginali cōtinēdo nō peccant. silr̄ ptinētia viduali. s̄ pari rōne nec ptinētia cōiugali. Sed ista est in reddēdo r petēdo debitū vxori. ergo rc. Itez infidelis q̄ hz vxorē r cognoscit eam affectu maritali cognoscit suā ordiato affectu. s̄ act9 trāsiēs sup debitā materiā cum ordinatiōe affect9 est absqz peccato. s̄ actus piugalis i infidelib9 ē absqz peccato. Itē mr̄imoniū excusat a peccato. aut s̄ inq̄tū sacr̄m legis nature. aut inq̄tū sacr̄m ecclīe. Si inq̄tū sacr̄m leg̃ nature. ergo cū hoc mō sit apud infideles. ergo excusat eorū coitū. Si inq̄tū sacr̄m ecclīe solū. s̄ nō excusauit an̄ aduētū xp̄i. s̄ quotq̄t an̄ aduentū xp̄i vxores cognouerūt. fornicatores fuerūt. s̄ cuz hoc sit nephas dicere. redit pmū. Itē vbi est mr̄imoniū ibi est mutua obligatio. s̄ cū apud infideles sit matrimoniū. s̄ est ibi mutua obligatio. s̄ alter alteri tenet̄ debitū reddere. s̄ null9 peccat faciēdo id ad qd tenet̄ nisi p malā volūtatē illud depravet. s̄ ille qui reddit debitū vxori sue nō peccat. R° dicendū q sic tactū

19 est in pcedenti pbleumate. mr̄imoniū infideliū est remediū semiplenū. r ratio hui9 est qz bona mr̄imonij imperfecte sunt ibi. tū qz in eis deficit fides. tū qz deficit in eis sacr̄m fidei. Quia deficit fidei sacr̄m. ideo nō ē pfectū sacr̄m sine vinculū. cū possit fortiori vinculo ligari. Quia deficit fides. ideo nō est pfectū remediū in eis. qz sine fide impossibile est deo placere. r q̄uis sine fide possit q̄s in aliquo actu vitare peccatū. qz nō agit

20 malū. tamē impossibile ē mereri pmiū. Un̄ sicut alit̄ est apud infideles ptinētia r aliter apud fideles. qz fideles p pudiciciā r vitāt penā r acquirūt palmā. illi vero r si vitēt penā cū a malo cessant. non tamē acq̄rūt palmā. sic in mr̄imonio intelligendū. qz apud fideles tū pp̄ter meritū fidei. tū pp̄ter bñdictionē ecclesie. nō solū datur remediū qd pseruat a culpa. sed etiaz dat̄ gratia que remittit cōcupiscentiā. apud infideles vero nulla oino datur gratia. tamē qz cōiungūtur ſm diuinū statutū vitāt culpā. nisi affectio libidinosa interueniat. que etiā apud xp̄ianos actū piugalem fedat. r sic cōcedende sunt rōnes ostendentes q matrimoniū apud infideles aliquo mō coituz excusat. Ad

21 illud s̄ qd obiicitur q nō est ex fide. s̄ est pctm̄. dicendū q illud intelligitur sicut pdictū est. r patet ex glo. qd nō est ex fide. i. cōtra cōscientiā. qz qui facit contra cōscientiaz edificat ad gehennā. Sed qd subiūgit q omis vita infideliū est peccatū. hoc dictū est p cōcomitantiā. qz nunq̄ est sine peccato. p eo q sola fide purificētur peccata. r ideo quicquid faciāt q̄diu sine fide sunt. absqz peccato esse non possunt. Ad illud

22 qd obiicitur q vera pudicicia nō est infidelis rc. dicēdū q vera tm̄ valet quātū pfecta. vnd dicit̄ non esse vera qz nō ē pfecta. sed ista expositio aliquātulū ē extranea. r iō dicēdū ē q nō est vera pudicicia. qz nō hz verū r pp̄riū effectū virtutis. sicut non ē verū vinū qd

nõ habet compationẽ vini. Cõpatio aũt siue effect⁹ virtutꝭ ẽ q̃ facit declinare a malo et ꝓ hoc vitat penã. facit etiã qd̃ bonũ est et ꝓ hoc acquirit gloriã. ⁊ q̃uis apud infideles possit reperiri pmũ. non tñ secũdũ. ideo pudicicia nõ est vera virtus apud eos. ⁊ hoc est qd̃ dicit Aug⁹. vbi deest cognitio ẽtne ⁊ incõmutabilis ve- **23** ritatis. Falsa est virtus etiã ĩ optimis morib⁹. Ad illud qd̃ obijcit̃ ꝙ sacramẽta ecclĩe nõ habẽt efficaciã apud hereticos. dicendũ ꝙ nõ est silr̃ de mr̃imonio et alijs sacramẽtis. nã in alijs pstat̃ remediũ ptra morbũ q̃ iam inest. Unde in alijs dat̃ gratia vel effectus gratie. q̃ mediante curat̃ aĩa a morbi corruptela. In mr̃imonio aũt inq̃ɫ̃tuz sacr̃m legis nature dat̃ remediũ pseruatiuũ a culpa ne q̃s in cognoscẽdo mulierẽ peccet. licz inq̃tũ est sacr̃m ecclesie rõne benedictiõis annexe det etiã gratiã digne accedẽtib⁹. qm̃ ergo infideles nõ suscipiũt gratiã gratũ facientẽ nec eius effectũ q̃ɫdiu sunt ĩ infidelitate. ideo alia sacr̃a nõ pstant eis remediũ. hoc vo solũ põt eis pstare. licz nõ pfectũ **24** sed solũ ad cauendũ maluz. Ad illud qd̃ obijcit̃ ꝙ hereticus baptisando peccat mortalit̃. dicendũ ꝙ peccat q̃ vsurpat qd̃ suũ nõ est. ⁊ q̃ si actualiter intẽdat ad errorẽ pducere. tũc grauiꝰ peccat. sed sicut põt esse ꝙ aliq̃s hereticus baptiset nõ intẽdens hoiem pducere ad errorẽ. sic põt esse ꝙ aliq̃s generet prolẽ non intẽdens ad cultũ idolorũ ptrahere. sed solũ intẽdẽs posteritatẽ habere. ⁊ hoc quidẽ q̃ caret intentiõe formata nõ hʒ pfecte bonũ prolis nec meritũ. q̃ cũ non habeat intentionẽ formatã. ideo nõ habet demeritũ. ⁊ ideo tales filij iudicari possunt legitimi. qd̃ est signũ q̃ mr̃imonialiter sunt generati. aliter eñ iudicarent̃ **25** illegitimi. Est eĩ quadruplex differẽtia filioꝝ ita apud infideles sicut apud fideles. Quidã eñ sunt naturales ⁊ legitimi. vt q̃ de legitimis vxoribus generant̃. ⁊ isti debẽt ⁊ possunt succedere in bonis. Quidã legitimi sed nõ naturales. vt filij adoptiui. ⁊ isti silr̃ possũt succedere. Quidaz naturales s̃ nõ legitimi. vt illi qui nati sunt de concubinis. Quidã sunt nec legitimi nec naturales. vt sunt illi q̃ de adulterio sunt nati vel etiã de incestu.

Questio.iiij. d

Utrũ matrimoniũ ante baptismũ ponat in numerũ cũ mr̃imonio cõtracto post baptismũ. ita ꝙ talis iudicet̃ bigam⁹. Et ꝙ nõ videt̃. Hiero. sup eplam ad Thimo. Si vnaz habuit ante baptismũ. alterã post baptismũ. nõ est putãdus bigam⁹. Item hocipm ostẽdit̃ rõne Hiero. Prorsus inouato per baptismũ oĩa vetera sunt dimissa. q̃ cũ tale ꝯiugiũ ⁊ talis actus cõiugalis ad statũ vetustatis ptineat. ergo habet̃ tã q̃ si nõ fuerit. q̃ nec cõputat̃ cũ mr̃imonio sb̃sequẽti. Itẽ ordinat⁹ ante baptismũ ⁊ ordinat⁹ post baptismũ nõ est bis ordinat⁹ etiã si ordinet̃ ab alio ⁊ alio. ergo pari rõne cõiugat⁹ aũ ⁊ cõiugat⁹ post nõ est bis cõiugat⁹ etiã si cõtrahat cũ alia ⁊ alia. Itez s̃m q̃d nõ cõnumerat̃ ei qd̃ ẽ simplicit̃. s̃ vinculũ matrimoniale est vinculũ aũ baptismũ impfectũ ⁊ s̃m q̃d. post baptismũ est pfectũ. ergo nõ debet vnũ alteri cõnumerari. ergo ⁊c̃. Cõtra. Aug⁹. sup eplam ad Thimo. qui aũ baptismũ habuit vnã ⁊ post baptismũ aliã. nõ est reputãdus nisi bigam⁹. Itez hoc videt̃ ratione sua. In baptismate eñ in abolent̃. nõ qd̃ honestũ ẽ vtpote federatio cõiugalis. q̃ si nõ abolet̃ adhuc manet. ⁊ iudicat̃ iste fuisse ꝯiugat⁹. ergo si iterũ ptrahat est iudicandus bigam⁹. Itẽ virgo q̃ corrupta fuit carne aũ baptismũ. semꝑ post iudicat̃ corrupta ⁊ nũq̃ poterit inter vgines cõsecrari. ⁊ hoc q̃ amissio virginitatis respiciat aliq̃d ex pte carnis qd̃ nunq̃ potest recupari. ergo cũ bigamia respiciat diuisionẽ carnis. patet ⁊c̃. Itẽ si baptisatus apud hereticos iterum baptiset̃. quãtũ est in se iterat baptismũ ⁊ puniẽd⁹ est penitẽtia rebaptisati. ergo cũ ꝯiugiũ sit vnũ apud infideles. qui iterũ cõtrahit iterat mr̃imoniũ. ergo non põt esse nisi bigam⁹. **26** R̃⁹ dicendũ ꝙ sicut expsse apparet Hiero. ⁊ Aug⁹. hic fuerũt ptrarie opiniõi. ⁊ nisi q̃s velit distorq̃re verba. nõ video quõ possint reduci ad cõcordiã. Ideo eñ in hoc habuerũt opiniones cõtrarias q̃ fundati sunt sup diuersa. Hiero. eñ voluit ꝙ oĩs vita infideliũ esset culpa. ⁊ ꝙ mr̃imoniũ infideliũ ad veterẽ hoiem ptineret. ⁊ q̃ in baptismo expoliat̃ vetus hõ cũ actib⁹ suis ⁊ induit̃ nouus. hinc ẽ ꝙ dixit ꝙ sicut peccata pterita isti nõ imputant̃ nec cõputant̃. sic etiã nec cõiugia. Aug⁹ vo posuit ꝙ cõiugia infideliũ ⁊ si nõ essent meritoria. nõ tamẽ erant culpabilia. imo erãt licita ⁊ bona. ⁊ hoc patet. ꝙ dñs instituit. ⁊ ius naturale dictat. ⁊ vlteri⁹ aplus confirmat qui dicit. vxorẽ infidelẽ nõ esse dimittendã. et q̃ licita sunt. hinc est ꝙ per baptismũ nõ delent̃. Et qm̃ Aug⁹ melius habuit fundamentũ ⁊ veri⁹. hinc est ꝙ veri⁹ ⁊ sanius dixit. ⁊ ideo canones positiõi Aug. cõcordãt. ⁊ illd̃ nũc tenet ecclĩa ꝙ mr̃imoniũ ante baptismũ contractũ cũ vna ⁊ post baptismũ cũ alia facit bigamũ. sicut expsse dicit̃ dist. xxxiiij. Si quis viduã licz laicus duxerit vxorẽ. seu ante baptismũ seu post baptismũ. nõ admittat̃ ad clericatũ. In baptismate eñ crimia dimittunt̃. nõ accepte vxoris cõsortiũ relaxat̃. **27** Ad illud q̃ qd̃ pmo obijcit̃ ⁊ secũdo. dicenduz ꝙ illud iam solutũ est. q̃ nec autoritas Hiero. h̃ habet robur nec ratio sua. vñ opinãdo dixit nõ asserendo. **28** Ad illud qd̃ obijcit̃ de ordinato aũ baptismũ ⁊ post. dicendũ ꝙ nõ est silr̃. q̃ in ordine imprimit̃ caracter. qui nõ potest alicui dari nisi habeat caracterem baptismalẽ. sicut in pcedẽtib⁹ ꝓbatũ est ⁊ ostensum. Und̃ qui ordinat̃ aũ baptismũ nõ est ordinat⁹. ideo cũ ordinat̃ post baptismũ semel tm̃ est ordinat⁹. nõ sic est de mr̃imonio. q̃ eñ ibi nõ imprimit̃ caracter ideo põt cõtrahi aũ baptismũ. ⁊ ante ꝯiugat⁹ ẽ q̃ baptisatus. **29** Ad illud qd̃ obijcit̃ ꝙ est s̃m quid. dicẽdum ꝙ dupliciter est s̃m quid. Unũ qd̃ diminuat ab esse. aliud q̃d diminuit ad esse pfecto. Primũ qd̃ diminuit ab esse nõ ponit in numerũ. cum eñ nõ pticipet esse nõ potest cõnumerari alij ĩ illo esse. Aliud vo potest. ⁊ tale est mr̃imoniũ infideliũ. qd̃ quidẽ habet rationẽ cõiugij ⁊ diffinitionẽ. licz nõ habeat in tanta pfectiõe quãta habet esse mr̃imoniũ fideliũ.

Consequẽter q̃rtũ ad secundũ articulũ querit̃ de disparitate cult⁹ ꝓ cõpationẽ ad mr̃imonij solutionẽ. ⁊ circa hoc querunt̃ q̃tuor. Primo querit̃ vtrũ altero veniẽte ad fidẽ. altero remanente in infidelitate soluat̃ mr̃imoniũ q̃tum ad fidelẽ. Secũdo vtrũ soluat̃ q̃tum ad infidelẽ. Tercio vtrũ soluat̃ cũ alter cõiugũ sit infidelis. Quarto vtrũ vtroq̃ veniente ad fidẽ soluat̃ matrimoniũ ꝓpter ꝓsonaruz illegitimitatẽ.

Questio.j. e

Circa quã sic pcedit̃ ⁊ ostẽdit̃ ꝙ mr̃imoniũ soluat̃ q̃tum ad pmanentẽ in fide. j. Cor. vij. Q̃ si infidelis discedit ⁊c̃. nõ eñ est seruituti subiect⁹ frater ⁊ soror in hmõi. Sup quẽ locũ dicit Amb. Cõtumelia creatori

soluit mrimoniū i eo qui relinquit ne accuset aliū copulatus. Item matrimoniū nō est ratū sine sacro baptismi. sed qd̄ est ratū soluit p fornicationē corporalē. ergo multo fortius qd̄ nō est ratū ergo ꝛ p fornicationē spūalē. Qz aūt ratū sit p baptismū patet per Inno. ex. de diuorcijs. Quāto te nouimꝰ. Sacramētū enim baptismi qd̄ semel est admissū ratū efficit coniugij sacrm̄. Itē mulier nō pōt ꝓhibere virū vt nō conuertat ad fidē. ḡ si nō vult sequi vel cohabitare nō pōt ꝓhiberi vt nō cōtrahat cū vir ad cōtinentiā non teneat. Itē fortius vinculū soluit minꝰ vbi minimū repugnat. sed fortiori vinculo tenet baptisatus deo ꝙ̄ vxori infideli. ergo vbi mulier non cōcordat ei soluit vinculū ab ipa. Cōtra. j. ad Cor. vij. Si qs vir habet infidelē vxorē nō dimittat eā si cōsentit cohabitare. ḡ mrimoniū est adhuc inter eos. ḡ nec vinculū soluit. nec cohabitatio diuidit altero conuerso.

Itē matrimoniū ꝯsummatū p carnis cōmixtionē figat vnionē naturaꝝ in xp̄o. sed illa est oīno insolubilis. ergo ꝛ tale mrimoniū. ergo si carnaliter sunt cōmixti. tale vinculū nō potest solui. Itē qd̄ rectū ē. p fidei sacramentū nō infirmat sed cōfirmat. sed int̄ duos infideles recte contractū est mrimoniū. ḡ nūꝙ̄ infirmat si ꝑsistant i infidelitate. ergo nec si alter veniat ad fidem. Itē si alter cōiugū trāseat ad frugē melioris vite (vtpote ad religionē) nō soluit matri-

30 moniū cōfirmatū. ergo nec si trāsit ad fidē. Rꝰ dicendū ꝙ loquēdo de solutiōe ꝗ̄tuꝫ ad cohabitationē ꝛ mutuā seruitutē hoc est in potestate fidelis. sed loquēdo de solutiōe ꝗ̄tū ad ruptionē vinculi. distinguendū est. qm̄ infidelis aut vult cohabitare. aut non. Si vult cohabitare. aut cum blasphemia nomīs xp̄i. aut sine. Si sine. aut vt ꝑtrahat ad infidelitatē aut nō. Si vult cohabitare sine blasphemia nominis xp̄i. ꝛ ita ꝙ nō ꝑtrahat ad peccatū. nō soluit matrimoniū. qꝛ nec minuat nec facit cōtumeliā deo. nec mrimonio. nec marito. Si aūt discedit vel non vult cohabitare sine cōtumelia creatoris. vel sine impulsiōe ad infidelitatem. in hijs tribꝰ casibꝰ potest a fideli dimitti. ꝛ p contumeliā factā matrimonio ꝛ creatori vinculū potest frangi. ꝛ potest cū alia cōtrahere vt dicit Amb. extra

31 de diuorcijs. Quāto te noui. ꝛ gaudemꝰ. Cōcedo igit̄ ꝙ solutionē mrimonij cōtractā in infidelitate tria faciūt. Pmū est ipius imbecillitas. Secundū est cultꝰ disparitas. Terciū creatoris vel mrimonij iniuria. Primū reddit possibile ad solutionē. secundū disponit et terciū dissoluit. Matrimonij imbecillitas est ratione significatiōis impfecte quā habet apud infideles. ꝛ rōne defectꝰ baptismi. Vnd̄ dicit ꝙ illud mrimoniū ē legitimū s̄ nō ratū. qꝛ vt dic̄ Inno. sacramētū fidei. i. baptismi qd̄ semel admissū est. ratū efficit sacrm̄ ꝯiugij. ex pte. s. suscipiētis est intelligendū. ꝛ hoc est qꝛ infideles nō possunt ita ligari in indiuiduā vite cōsuetudinē ꝗ̄n alter possit transire ad fidē. ꝛ ita si nō vult cohabitari. pōt simpliciter separari cum pfecta fides aduenit suscipiēdo sacrm̄ fidei. Cultus disparitas ē secūda ratio. qꝛ tunc aduenit alteri ꝑsone fortiꝰ vinculū. Iniuria matrimonij siue dei est cū nō vult cohabitare. aut nō sine ꝯtumelia creatoris. ꝛ tūc vinculū illud soluit quia repugnat vinculo quo fidelis alligat deo. Concedende sunt ḡ ratiōes ꝓbantes ꝙ soluit mrimoniū hijs cōcurrētibꝰ. ꝛ patēt rōnes ad oppositū. Qd̄ enī dicit aplus. hoc verū est qn̄ mulier vult habitare i pace sine ꝯtumelia dei. Aliud patꝫ. qꝛ ꝗ̄uis sit ꝯsummatū.

nō tamē est ratum. nec habet apud infideles plenam significationē. nec stabile fundamentū. Ad illud qd̄ obijcitur ꝙ fides nō infirmat rectū. dicendū ꝙ verum est

32 eatenus ꝗ̄tenus rectū est. sed eatenꝰ ꝗ̄tenꝰ est via ad obliquitatē. vt si mulier nolit cohabitare nisi vir protrahat ad malū. tūc soluit. Vltimū patet. qꝛ ille tres cause non cōcurrunt cum aliquis transit ad frugem melioris vite.

Questio. ij. f

Vtrum soluat matrimoniū quo ad infidelē. Et ꝙ sic videt. quia matrimoniū est vinculū duorū ꝛ se habet vt relatio. sed destructa ligatiōe respectu vniꝰ extremi destruit respectu alterꝰ. ergo ꝛc. Item mulier ista postꝙ̄ discessit aut est vxor aut nō. Si sic. ergo vir nō potest cōtrahere. Si non. ergo ipa potest. cum nō sit vxor. Item esto ꝙ fidelis cōtrahat post discessum. ꝛ illa postmodū conuertat ad fidem. cōstat ꝙ non reddit ei vir. ergo si nō tenet ꝯtinere pōt nubere. ergo si nō est ei ius acquisitū adhuc poterat ꝛ prius.

Contra. Ambrosiꝰ dicit ꝙ infidelis discedens peccat in deū ꝛ in matrimoniū. ergo si in bono mrimonij est puniēda. nō potest nubere. Item nullus pōt reportare comodū de malicia sua. sed reportaret si deserēdo virum fidelem posset nubere. ergo ꝛc. Item si mulier que erat prius alligata viro absoluit. quero a quo. Nō ab ecclesia. quia nō intermittit se. Nō a deo quia cōtra deum facit. Nō a viro. qꝛ ipm̄ inuitū deseruit. Nec a se potest. ergo vinculū manet. ḡ ꝛc. Rꝰ

33 dicēdū ꝙ quidā dicunt ꝙ hanc questionē nō est necessariū determinare. quia nec spectat ad nos de hijs qui foris sunt iudicare. sed matrimoniū qd̄ non spectat ad nos iudicare publicādo. spūaliter tn̄ spectat ad nos. cū spūalis homo oīa iudicet discernēdo. quis recte. quis non recte viuat. Et ideo dicendū ꝙ statim post discessum soluit vinculū a pte viri. qꝛ potest al-

34 teri ꝯiūgi statim. nō sic a pte mulieris. Vnde notandū ꝙ vinculū manet dupliciter. aut s̄m veritatem sacramenti. aut in penam peccati. Qz diu vir fidelis relictus manet in statu in quo potest mulier infidelis redire ad eum. mulier est alligata ꝗ̄tum ad veritatē sacramenti. Sed quādo vir est in statu in q̄ nō potest ei cōiungi. vt si alterā ducat. vel intret religionem. vel accipiat sacrū ordinē. mulier soluta est s̄m veritatē sacramēti. quia amplius nō est vxor. sed tamē alligata est in penā peccati. vnde non licet ei nubere quousqꝫ soluatur a culpa. et hoc non est ꝗ̄diu est infidelis. Si aūt cōuertat ꝛ baptiset. cuꝫ tunc soluat ab omni culpa ꝛ pena peccati. extunc licite poterit nubere nisi aliud obsistat. ꝛ sic patent obiecta vtraqꝫ. Prima enim probant ꝙ soluitur s̄m veritatem. secunda

35 ꝙ manet in penā peccati. Ad illud quod querit a quo soluitur. dico ꝙ a deo ꝛ ab ecclesia. sed per accidens. quia ex quo ille desinit esse vir. per cōsequēs ista desinit esse vxor. Et si tu obijcias ꝙ comodū reportat de malicia. dicenduꝫ ꝙ falsum est. quia ꝗ̄diu manet culpa. diuino iudicio est alligata. Et amplius si ad fidem veniat. ꝛ vir eam repetat. si non contraxit cum alia. est ei reddenda. Vnde satis ratōnabiliter potest dici ꝙ vinculū illud nō omnino soluit statim cū mulier discedit. sed cum vir alligat alij fideli vinculo inseparabiliter. tunc enī fortius vinculū soluit minus. ꝛ si prius aliquo mō esset solutū. extunc pfecte solutū est nullo vinculo ꝑsistente.

Questio.iij. g

Utrū matrimoniū soluat̄ si alter cōiugū sit infidelis. specialiter quo ad fidelē. Et q̄ nō soluat̄ videt̄. q̄ p fornicationē corpalē nō fit solutio maxime quo ad substantiā matrimonij vt supra visum est. ⁊ tamē illa plus obuiat bono m̄rimonij. ergo nec p fornicationē spūalem. Itē m̄rimoniū est vinculū insolubile. sed cōtingens est aliquē labi in infidelitatē. sed insolubile nō dirimit̄ aliquo casu accidētali. ergo ⁊c̄. Item si solueret̄ p lapsum in heresim posset quilibet volens vxorem dimittere heresim simulare. ⁊ ita semp ꝓuidi caret̄ m̄rimonio. Cōtra. Amb. dicit ⁊ habet̄ ī glo. sup. vij. ad Roma. Cōtumelia creatoris soluit ius matrimonij in eo q̄ relinquit̄ vt nō accuset̄ alteri copulatus. ergo si lapsus in heresim nō vult cohabitare sine cōtumelia creatoris. licet alteri copulari. Item si alter veniat ad fidē soluit̄ m̄rimoniū si alter remanet in infidelitate. sed peior est cōditio labentis q̄ remanētis. ⁊ magis elongat̄ a fide. multo fortius ergo soluit̄ m̄rimoniū. Itē fides est fundamentū toti⁹ spūalis edificij. sed sublato fundamēto destruit̄ q̄cq̄d sup edificatū est. ergo sublata fide pereūt oīa sacramēta. ḡ ⁊ m̄rimoniū. R̄⁹ dicendū q̄ altero cōiugū labente in infidelitatē nō soluitur m̄rimonij sacr̄m. Et ratio hui⁹ duplex est. Una vt p̄cludat̄ malis via. sīl'ationis ⁊ deceptiōis. Alia est ꝑm veritatem. q̄r sacramētū cōiugij in infidelib⁹ ꝓpter hoc q̄ p̄fectā hz significatioēz ⁊ significat vnionē insolubilē. ipm est insolubile. Rursus q̄r fundatū sup sacr̄m baptismi qd̄ imp̄mit caracterē indelebilē. ipm est insolubile. Un̄ Inno. dicit in decretali quāto te nouim⁹. q̄ sacr̄m fidei qd̄ semel admissum est. ratū efficit cōiugij sacr̄m vt dictū est pus

Ad illud ergo qd̄ obijcit̄ in cōtrariū q̄ cōtumelia creatoris soluit. dicendū q̄ auctas Amb. intelligit̄ de m̄rimonio cōtracto in infidelitate qd̄ non est ratū. q̄r nō est fundatū sup fidei sacr̄m. ⁊ ideo nō est sīle de cōuersiōe ⁊ lapsu. Ad illd̄ qd̄ obijcit̄ de fundamēto. dicendū q̄ fides ē fundamētū virtutū nō sacr̄oꝝ. sed sacr̄m fidei ē fundamētū sacr̄oꝝ. ⁊ h̄ est sacr̄m stabile qd̄ manet semp. Ad illud qd̄ obijcit̄ q̄ peior ē cōditio labētis. dicendū q̄ solutionē m̄rimonij nō tā facit cōtumelia creatoris ⁊ dispitas cultus q̄ etiā facit imbecillitas ipi⁹ m̄rimonij cōtracti in infidelitate. et dispitas cult⁹ nō solū quo ad fidē sed etiā quo ad sacramentū fidei. in quo cultu quo ad sacramentū qui baptisati sunt dispes esse nō possunt.

Questio.iiij. b

Utrū in infidelibus venētibus ad fidē soluat̄ matrimoniū ꝓpter p̄sonarū illegitimitatē. vt si hz sororē in vxorē. Et q̄ nō videt̄ p illam decretalē Innocētij. gaudem⁹. in qua dicit nō esse separandos. Itē rōne videt̄. p sacramētū baptismi cōiugia nō soluūtur sed crimia tollunt̄. ergo cū illud fuerit cōiugiū apud paganos. nō soluit̄ cū baptisat̄. Itē pagani canonic̄ cōstitutiōibus nō artant̄. sed tunc solū incipiūt artari qn̄ ad fidē veniūt. Sed iura ⁊ cōstitutiōes formā futuris imponūt negocijs nō ad p̄terita reuocant̄. si ḡ ante cōtraxit q̄ artet̄. cōstitutio tale matrimoniū nō soluit. Contra. si q̄s infidelis cōtraxit cū duab⁹. ad fidem veniēs cōpellit̄ alterā relinquere. ⁊ hoc est contra cōstitutiōes canonicas sicut ꝓbat̄ p decretalē de diuortijs. gaudem⁹ ⁊c̄. ergo a simili in ꝓposito. Itē si aliq̄s infidelis repudiauit vxorē (qd̄ quidē licitum est apud eos) ambobus veniētib⁹ ad fidē cōpellit̄ recipere eā. q̄r hoc apud fideles nō licet. ergo a simili in cōtrario tenet̄ talē vxorē dimittere. Itē apud fideles ꝓhibitū est vxorē accipe sororē. sed nouiter cōuersus debet se fidelib⁹ cōformare. ergo debet hm̄oi cōiugiū reputare ꝓhibitū. ḡ nō debet ampli⁹ stare. R̄⁹ dicendū q̄ illegitimitas p̄sonarū ad m̄rimoniū ē duplex. Una est ꝑm naturā ⁊ institutionē diuinā. vtputa q̄ fili⁹ nō cōtrahat cū matre. neq̄ pater cum filia. Item q̄ alligatus vxori nō ducat aliā. vel etiā i gradibus diuina lege ꝓhibitis Leuit̄. xviij. vt dicunt iurispiti vbi ꝓhibet̄ secūdus grad⁹. ⁊ hec illegitimitas astringit fideles ⁊ infideles. Et si in tali illegitimitate cōtrahit̄ m̄rimoniū apud infideles. soluit̄ cū veniūt ad fidem. Quia vt dicit Amb. Qd̄ extra dei decretum factū est nō est putandū m̄rimoniū. sed cū cognoscat̄ emēdandū. Unde si iudeus cōtrahat cū sorore in secūdo gradu. ad fidē veniēs ab ea separ̄. Si autē contraxit cū vxore fratris. q̄r hoc est in lege cōcessum minime separ̄. Alia est illegitimitas ex cōstitutiōe ecclesie. vt sunt p̄sone infra quartū gradū. ⁊ hec non artat infideles. nec impedit m̄rimoniū qn̄ contrahat̄. ⁊ q̄r nō ad p̄terita reuocant̄. nō soluūt legitime iam contractū. Ad illud ergo qd̄ obijcit̄ de bigamia ⁊ repudio. dicendū q̄ vtrūq̄ est cōtra ius nature ⁊ ꝯtra ius diuinū. ideo nō est simile. Ad illud quod obijcit̄ q̄ ꝓhibitū est sororē ducere in vxorē vel etiā habere. dicendū q̄ hoc verū est ꝓpter ecclesie mandatū. quo q̄r iste non constringit̄. nō debet illud cōiugiū reputare ꝓhibitū. vnde iste ex quo venit ad fidē alligat̄ vt amplius nō contrahat cōtra ecclesie statutū. si tamē contraxit nō debet solui. nec tenet̄ dimittere. q̄r ad ipsum nō se extēdit constitutio ecclesie.

Distinctio. xl. de impedimētis q̄ faciūt oīno illegitimū ad cōtrahendū matrimoniū cum quodā ⁊ cū quodā nō qd̄ venit ex ꝓpinquitate carnali. q̄ est cōsanguinitas.

Unc supest de cognatiōe aliquid dicere ⁊c̄. Supra egit magister de impedimēto qd̄ venit ex disparitate. In hac parte agit de impedimēto qd̄ venit ex ꝓximitate. Et qm̄ ꝓximitas est duplex. s. carnalis ⁊ spūalis. Ideo p̄mo agit de ꝓximitate siue cognatiōe carnali. Secūdo vo de spirituali. infra dist. xlij. De parentaliū graduū ⁊c̄. Prima ps habet duas. In p̄ma agit de cōsanguinitate. In secūda de affinitate. infra dist. xlj. Nūc de affinitate videndū est. Prima pars habet tres. In p̄ma parte determinat veritatē ostendens q̄ cōsanguinitas est obseruāda vsq̄ ad. vij. gradū. In secūda determinat quomō cōsanguinitatis gradus sunt computandi. ibi. Quomō autē gradus cōsanguinitatis. In tercia remouet dubitatiōnē. ibi. Hic autē occurrit illud ⁊c̄.

xL.

Determiat veritatē ostendēs q cōsanguitas est obseruanda vsq ad. vij. gradū. s

Unc supest de cognatiōe aliqd dicere. Est aūt cognatio alia carnalis alia spūalis. Primū de carnali cognatiōe τ affinitate inspiciam⁹. Cognati ḡ vel affines i septio gradu vł infra copulari nō debent. Uñ Greg. [a] Progeniē suā vnūquēq vsq ad septimā obseruare decernim⁹ gñatoꝝ. τ q̄diu se agnoscūt affinitate ꝓpinquos. sd ꝯiugalē copulā accedere denegam⁹. qḋ si fecerit. sepenł. Itē Nicola⁹ papa de cōsanguitate sua null⁹ vxorē ducat vsq p⁹ gñationē septimā vel q̄usq parētela cognosci pōt. Itē nulli ex ꝓpinqtate sui sanguis vsq ad septimū ḡdū vxores ducāt. Hijs auctib⁹ alijsq plurib⁹ cōsanguineoꝝ ꝯiūctiones ꝓhibenł vsq sd septimū gradū.

Greg. epi. a scopis gallie

Nicola⁹ pa pa.

Determiat quō ꝯsangnitatꝭ grad⁹ sūt cōputādi. b

Quō aūt grad⁹ cōsanguitatis cōputādi sint. Isidor⁹ oñdit sic. Series cōsanguitatis sex gradib⁹ dirimił h mō. Fili⁹ τ filia qḋ ē fratł τ soror. sit ip̄e trūcus. Illus seorsū seiūctis. ex radice illi⁹ trūci egrediūł isti ramūculi. nepos τ neptis p̄m⁹. ꝓnepos τ ꝓneptis secūd⁹. abnepos τ abneptꝭ terci⁹. adnepos τ adneptꝭ quart⁹. trinepos τ trineptꝭ q̄nt⁹. trinepotꝭ nepos τ trinepotꝭ neptis sext⁹. Attēde q sex grad⁹ tm̄ ponit Isidor⁹. q2 trūcū iter ḡdus nō cōputat. Alij v̄o q̄ septē grad⁹ ponūt. trūcū iter grad⁹ cōputāt. varie nāq cōputanł grad⁹ ꝯsāguitatꝭ. Alij eñ p̄srē in p̄mo ḡdu. filios i scōo posnūt. Alij p̄mū gradū filios appellāt. [b] negātes gradū cognatiōis intł patrē τ filiū eē. cū vna caro sint pr̄ τ filius. Auctres ḡ q̄ ꝯsanguitatis cautelā vsq in septimū gradū ꝓhibēt. patrē ponūt i p̄mo gradu. Ille v̄o que vsq ad sextū gradū ꝓhibēt. p̄mū gradū filios appellāt. atq ita fit vt eedē ꝑsone ꝺm hāc diuersitatē inueniānł in. vj. τ. vij. gradu. Patrē v̄o i p̄io ḡdu ponit q̄ fratres dic̄ eē ꝺm gradū. Hoc mō cōputat Zacharias ꝑpa inq̄ens. Parētele grad⁹ taliter cōputam⁹. ego τ frater me⁹ vna gñatio sum⁹. p̄imūq gradū efficim⁹. rursus fili⁹ me⁹ τ fratrꝭ mei fili⁹ secūda gñatio sūt. τ secundū gradū faciūt. ad hūc modū cetere successiōes. Inter illos v̄o q̄ sex cōputāt grad⁹. τ illos q̄ septē cōputāt grad⁹. nulla i sensu existit diuersitas. q̄uis i numero graduū varietas videał. Ultimꝰ v̄o gñatio si a fratribus sumat initiū numerandi. septima inuenił.

Isidorus.

b

Zacharias alił cōputat.

Quare v̄o sex computet Isidorus. ipse aperit dicens. Cōsanguinitas dum se paulatim ꝓpaginū ordinibus dirimens vsq ad vltimū gradum ꝑtraxerit et ꝓpinquitas esse desierit. tūc p̄amū lex i m̄rimonij vinculū eā recipiet. τ q̄daꝫ mō incipiet reuocare fugientē.

Quare sex gradus cōputanł.

[a] Progeniē suam τ vnūquēq vsq ad septimā τc̄. Querił q̄re i h gradu siue vsq ad hūc gradū Greg. poti⁹ ꝓhibuit. τ vltra non ꝓcessit. nec stetit circa. R° dicēdū q h bꝫ rōneꝫ lr̄alē. moralē. allegoricā. et anagogicā. Lr̄alē. q2 vsq ad tp̄us illō i antiq̄s tp̄ibus satis bñ ꝯsanguitates poterāt cōputari. τ hoīes se cōsanguineos reputabant. Moralē. q2 i septenario vniuersitas toti⁹ vite cōcludił. et sepanł a cōsāguineis suis homies vsq ad vij gradus. vt significeł q omi tp̄e vitād⁹ ē amplexus illicit⁹. τ sic hñda ē vxor vt sp̄ cōtineał. vt oēs sint hñtes vxores tanq̄ q̄ n̄ hñt. τ sint ꝯiūcti vt etiā sint nihilomi⁹ sepati. Allegoricā. qm̄ eñ corp⁹ cōstat ex q̄tuor humorib⁹. τ aīa ex trib⁹ virib⁹ potestatiue. vt sic significeł q vir dꝫ esse vxoris. τ vxor tota viri. hinc est q ꝓles ab eis ꝓcedētes ad hoc q bene possint coplari debēt p grad⁹. vij. elōgari. Anagogicā. vt q2 tp̄s gl'iab⁹ beatis pfecta cōiūctiōe et ꝯfirmata n̄ ꝯiūgił añ octauū resurrectiōis. sic spōs⁹ τ spōsa añ octauū gradū ꝯiūgi nō debent. τ sic pꝫ q septim⁹ gradus nō erat ꝓhibit⁹. τ q̄re ꝓhibitio se extendit vsq ad gradū septimū inclusiue. Et q̄uis hec constitutio multū esset congrua. tamen cassari debuit ex cā necessaria τ vtili τ cōgrua.

[b] Negātes gradū cognatiōis inter patrē τ filiū esse. cū vna caro sint pr̄ τ fili⁹. Uideł male dicere. q2 si vir τ vxor sunt vna caro. qui ē ꝓpinqu⁹ vxori in aliq̄ gradu. in eodē est affinis viro. ḡ in quotto gradu ē q̄s ꝓpinqu⁹ p̄ri τ filio. τ ecōuerso. si ḡ pater nō pōt cōtrahere cū aliq̄ q̄ sibi attineat in ḡrta linea ascendēte vel trāsuersali. ḡ nec fili⁹. nec ecōuerso. qḋ ē manifeste falsum. Itē si sunt vna caro. τ q̄cūq vni τ eidē sunt eadē inter se sunt eadē. ḡ si sunt vna caro pater τ fili⁹ τ filius suus. tūc isti tres sunt vna caro. τ sic deinceps ꝓcedēdo. ḡ nullus esset gradus in cōsanguinitate. R° dicenduꝫ q absq dubio pater τ filius faciunt gradū. quia sicut ostensum est. null⁹ esset alis gradus in cōsanguinitate. Sed qḋ illi dixerunt q sint vna caro dixerunt propter quēdam modum magis expressiuū. q2 vnus imediate trahit carnem ab altero cuꝫ quo debet habere τ habet multā cōformitatē. ratione

Ideo aūt vsq₃ ad sextū generis gradū ꝯsangnitas cō stituta ē. vt sicut ˢsex etatibꝰ mūdi gñatio ⁊ homis sta tus finiť. ita ꝓpinqtas generis tot gradibus termieť. In hys sex gradibꝰ oīa ꝓpinqtatū noīa ꝯtinenť vltra q̄s nec affinitas inueniri nec successio pōt amplꝰ ꝓpa gari. Scōm alios septē gradꝰ iō cōputanť. vt ita post septē gradꝰ spōsus spōse iūgať. sic pꝰ hāc vitā q̄ septē diebus agiť ecclesia xp̄o iungeť. e

Quare septē.

Remouet dubitationē. c

Hijs aūt o ccurit illō qō Gregꝰ. Augustio angloꝝ ep̄o a q̄ req̄situs fuerat. quota generatiōe debeāt copula ri rescribit sic. Quedā lex romana ꝑmittit vt siue fra tris vel sororis. seu duoꝝ fratrū germanoꝝ. seu duarū soroꝝ. filius ⁊ filia misceanť. Sed expimēto didicimꝰ ex tali cōiugio sobolē nō posse succrescere. Vñ necesse est vt q̄rta vel q̄nta generatio fideliū liceter ꝯiungať. Sed post multū tp̄is idē Gregꝰ. a felice messine sicilie ꝑsule req̄sitꝰ. vtrū Augustino scripserit vt angloꝝ q̄r ta generatiōe cōtracta mrimonia nō soluenť. inť cete ra talē reddidit rōnem. Q₂ scripsi Augustino angloꝝ ep̄o. ᵈipsi etiā angloꝝ genti q̄ nup ad fidē venerat. ne a bono quo cepat metuēdo austeriora recederet. spēaliť ⁊ nō gnāliter me cognoscas scripsisse. ᵉNec iō hec eis scripsi vt postq̄ i fide fuerint solidati. si infra ꝓpriā cō sanguinitatē inuēti fuerīt nō sepenť. aut inter affinita tis lineā. i. vsq₃ ad septimā generationē iungāť.

De dispēsatiōe Greg. erga an glos.

Johes Crisˢ. Cōstantino politanꝰ ep̄s

d

e

etiam cuiꝰ diciť vna caro. ⁊ sic patet illud.

3 c Sex etatibꝰ mū di gñatio ⁊ homis sta tus finiť ⁊c̄. Queriť q̄ sint ille sex etates. cū mūdus sit ꝑpetuꝰ non videť hic etates ad modū homis. Rᵒ dicendu₃ q̄ mūdꝰ h₃ etates ꝫm statū ꝑseu tem. qm̄ cū senescat mūdus. oportet etiā q̄ fuerit iuuenis. Si ergo habuit senium ⁊ iuuentutē. at ꝑ ħ me dias etates. Iste aūt etates assignanť i statu illo ꝫm ꝑfectū ad gloriā. vñ cū mū dus paulatiue ꝑfece rit in cognitiōe. sicut i vno homie assignāť etates diuerse. ita et i mūdo. In homie aūt sex assignanť etates. Pria ē infantia vsq₃ ad vij. annū. Secūda puericia vsq₃ ad xiiij. Tercia adolescentia vsq₃ ad. xxv. ꝫm alios vsq₃ ad. xxviij. Quar ta iuuētus vsq₃ ad. l. Quita grauitas siue senectꝰ vsq₃ ad. lxx. Sexta seniū siue etas decrepita vsq₃ ad finē. Similiť in mūdo ꝑma etas ē ab Adā vsq₃ ad Noe. Secūda a Noe vsq₃ ad Abrahā. Tercia ab Abrahā vsq₃ ad Dauid. Quarta a Dauid vsq₃ ad trāsmi grationē babylonis. Quita a trāsmigratiōe vsq₃ ad christū. Sexta a christo vsq₃ ad finē. Et dicunť etates nō q₂ fuerunt equalis spacij. sed q₂ in qualibet aliq̄d nouū ⁊ aliqua renouatio facta est. In ꝑma fuit creatio ade ⁊ lapsus eius. In secūda fuit diluuiū. In tercia circūcisio ⁊ lex. In quarta regū vnctio. In q̄nta populi capti uatio ⁊ liberatio. In sexta nr̄a redemptio. ⁊ sic patet illud.

4 d Ipsi etiā angloꝝ genti q̄ nup ad fidē venerat ⁊c̄. Dicit se d̄ nouo dispensasse. quia de nouo fuerāt ad fidē cōuersi. sed nō videť ista ratio couenies. q₂ ecclesia ꝑmitiua in qua fuit initiū nostre cōuersionis fuit ꝑfectissi ma q₂ de nouo venientibꝰ dať gratia spūssancti in abundātia. ergo magis sunt idonei ad ferendum pondus ecclesiastici statuti. Rᵒ dicendū q̄ secus est de hijs qui ꝑmo cōuersi sunt. ⁊ de hijs qui ꝯuertunť. Sic eñ deus in legislatiōe multitudinē fecit miraculoꝝ qualē tempore legis nō fecit postea. sic in noua dedit spiritūsancti in maiori affluentie plenitudine. ⁊ ideo nō est simile. Et ratio huiꝰ est satis cōpetens. quia illi qui tunc erant maiori egebant robore. nūc autē non est sic. imo sunt teneri ꝯ̄uis sint aliquātulum feruentes. ⁊ ideo oportet

5 multa in talibus tolerare. e Nec ideo hec eis scripsi ⁊c̄. Queriť quare sic ponať. quia stante ꝓhibitione de septē gradibus. vtrū aliqui contrahentes infra gradus illos possint simul stare supueniente reuocatione mādati. Et q̄ sic videť. q₂ nulla lege ꝓhibenť. Ad oppositū autē est q̄ illegitime cōiuncti sunt ⁊ matrimoniū cōtraxerunt. ⁊ constitutiōes ⁊ iura nō reuocanť ad p̄terita. ergo nō videť q̄ simul stare possint. Rᵒ dicendū q̄ quia semp pro matrimonio standum est ꝫm q̄ possibile est ⁊ licitum. si tales persone supueniente nouo sta tuto velint insimul stare. ⁊ cōsentire ⁊ cohabitare possunt. quia non ꝓhibenť. ⁊ extunc incepit esse matrimo niū. ⁊ ista constitutio nō reuocať ad p̄teritum. quia nō cōfirmat primū contractū. sed potestatē tribuit cōtra hendi de nouo. ⁊ sic patet illud.

D intelligentiā ꝑsentis partis ꝓcedendum est primo ꝫm viam narrationis. Secūdo vo ꝫm viam inquisitionis. Circa primū vt intelligibilia fiant que dicunť in parte ista. ꝑponen da est triplex distinctio ⁊ triplex notula siue respon sio. Primo ergo videndū est quid sit cōsanguinitas.

6 Cōsanguinitas autem diffiniť sic. Cōsanguinitas est vinculū ꝑsonarum ab eodem stipite descendentium. carnali ꝓpagatione contractū. Stipes autē vocať 7 ꝑsona a qua aliqui duxerunt originem. a qua descen dentes sunt ꝯsanguinei adinuicē ⁊ illi ⁊ a q̄ sunt. Se cūdo videndū est q̄d sit linea cōsanguītatis q̄ diffiniť

sic. Linea est ordinata collectio psonarum cōsanguinitatē cōiunctarum. ab eodē stipite descēdentiū. diversos gradus cōtinens. Unde dicit̄ ordinata collectio. qm̄ sicut ordo est pdicabilis sm̄ superius et inferius. sic linea cōsanguinitatis sm̄ prius et posterius. Ordo vero tripliciter pōt accipi. vel ad illud qd̄ supra. vel ad illud qd̄ infra. vel ad illud qd̄ iuxta. ideo tres linee cōsueverūt assignari.

10 Quedā eīm est ascēdentiū. quedā descēdentiū. quedā trāsversaliū. Scd̄m lineā ascēdentē cōputant̄ gradus ita. s. pater et mr̄. avus et ava. proavus et proava. attavus et attava. Scd̄m lineā descēdentē. filius et filia. nepos et neptis. pronepos et pronepis. atnepos et atneptis. Scd̄m lineā trāsversalē duo fratres. filij duorum fratrū. nepotes duorum fratrū. pronepotes duorum fratrū. et ibi ē status.

11 Tercio videndū est qd sit gradus. qui sic diffinit̄. Gradus est habitudo distantiū psonarum. q̄ cognoscit̄ quota generatiōis distātia due psone differūt int̄ se. Et nota q̄ ista diffinitio ē sm̄ iura canonica nō sm̄ iura civilia. Gradus accipiunt̄ sm̄ numerū psonarum collectarum i linea. Unde dicūt legiste q̄ frater et soror duos gradus faciunt. sed decretiste dicūt q̄ vnū et primū gradū. Nec est cōtradictio. quia vnius habitudinis duo sunt extrema. et quia sm̄ iura canonica gradus ē habitudo. cuius duplicis extremi vna sit habitudo. ponit̄ vnus gradus. sed quia due sunt psone. et quelibet sui respectū habz ad pncipiū. ideo

12 cōputant̄ sm̄ leges duo gradus. His visis notāde sūt hec tres notule. Prima est q̄ nulli licet cōtrahere cū aliqua vsq; ad q̄rtū gradū inclusive. et talis est huiōi phibitio q̄ si q̄s cōtra eā psumpserit copulari. nulla lōginq̄tate defendat̄ annorum. cū diuturnitas tēporū nō minuat peccatū sed augeat. et tāto graviora sunt crimina quāto diutius infelicē animā detinēt alligatā. et

13 hoc pbat̄ ex. de cōsaguitate. nō oportet &c. Secūda notula ē q̄ totto gradu psone descēdētes a stipite distāt a se invicē. quotto distāt a stipite. et ideo si aliquis vult scire quotto gradu aliqui sibi attineāt. cū talis attinētia originē ducat a stipite. oportet q̄ ad illā psonā recurrat cui imediatius cōiūgit̄. Exempla manifesta sunt vt si ab a. pcedat b. et g. et b generet c. et c d. et d e. et e f. Similit̄ g generet h. et h generet i. et i generet k. et k l. Si vis scire quotto gradu distāt f et l. oportet vtriusq; generationē reducere ad a. quia totto gradu diffe-

14 runt abinvicem. quotto a stipite. Tercia regula est q̄ quādo psone inequaliter distant a stipite. vtputa qm̄ vna in secūdo gradu et altera in quinto. q̄ linea consanguinitatis et gradus debet cōputari sm̄ distantiā magis remoti. et ista regula confirmat̄ p illud quod dicit̄ extra de cōsanguinitate. in vltima decretali. que est gregoriana. Ratio autē huius est. q̄ tota ratio pximitatis ortū habet a stipite. ergo nullus pximior est alicui collaterali q̄ stipiti. Si ergo distat a stipite per quinq; gradus. pari rōne distat a collaterali. sive distet p vnum gradum sive per duos distet gradus in v. Et si amplius distet. sm̄ magis distantem oportet computari. et ideo ille qui distat in q̄nto gradu potest cōtrahere cum illo qui distat in secūdo. His aūt presuppositis per modū narratiōis. et per modū inquisitionis. circa tria potest hic esse dubitatio. Primū est vtrum cōsanguinitas sit aliquod vinculū. Secūdo dato q̄ sit. querit̄ vtrum matrimonio pstet impedimentū. Tercio dato q̄ pstet. querit̄ vsq; ad quem gradū.

Circa quā sic pcedit̄ et ostendit̄ q̄ cōsanguinitas nō sit aliquod vinculū. quoniā si cōsanguinitas ē vinculū. hoc nō est ob aliud nisi pter ppagationē multorū ab vno. sed sicut multi homies ab vno homie. ita multa animalia bruta ppagant̄ ex vno. si ergo vbi talis causa. et talis effectus. si cōsanguinitas pter ppagationē ex vno ponit̄ in hominibus. eadem ratione in brutis animalibus. sed nō ponit̄ in animalibus brutis. ergo &c. Itē cōsanguinitas est vinculū ratione alicuius maioris cōvenientie. aut ergo substātialis aut accidētalis. Si substātialis. aut sm̄ formā specificā. aut numeralē. Si sm̄ formā specificam. tūc ergo oēs homies sunt cōsanguinei. Si sm̄ formā numeralem. tūc nullus est cōsanguineus alterius. cū distinguant̄ sm̄ numerū. Si vero pter convenientiā in accidente. cum nati de diversis generibus vt plurimū plus cōveniant q̄ nati de eadem parētela. tūc magis erūt cōsanguinei. Item generatio est de superfluo nutrimenti. sed superfluitas nullā colligantiā nec vinculū habet cū eo cuius est superfluitas. ergo nec generatus de illa superfluitate aliquod vinculū habet cum eo a quo generatur. ergo si ille est fons totius vinculi cōsanguinitatis. videt̄ q̄ illud vinculū nullū sit. Itē si cōsanguinitas contrahit̄ propter carnis ppagationē. quātum se extendit ppagatio tantū se extendit et vinculū. sed ppagatio se extendit vsq; ad infinitas generatiōes. nec habet terminū p naturā. ergo nec vinculū cōsanguinitatis. Cōtra ostendit̄ p iura nova et antiqua que consanguinitatē assignant et gradus distinguūt. sicut patet extra de cōsanguinitate. xxxv. q. v. Series cōsanguinitatis. Itē hoc probat̄ per rationē. Confessio nature mendax esse nō potest. sed p naturā homines magis alligant̄ ppinquis q̄ extraneis. qd̄ patet. quia magis diligūt eos. et hoc cōmune apud omnes. ergo aliquod vinculū est inter ppinquos qd̄ non est inter alios.

Item generatio est de substātia generātis vt vult Dam. ergo cū productio humani generis sit p generationē. videt̄ q̄ filij sunt de substantia et de sanguine patris et matris. sed omnes qui sunt de eodez sanguine sunt cōsanguinei. ergo &c. Item deus vindicat peccata patrū in filios vsq; ad terciā et quartā generationē. sicut frequēter dicit̄ in lege. et habet̄ Exo. xx. ego sum deus zelotes &c. ergo si nō vindicat in alijs. sed in istis. aliquo vinculo iūgunt̄ isti adinvicē quo nō iūgunt̄ alij. hoc autē cōsanguinitatē appellamus. ergo &c. Rn̄. dicendū q̄ vinculū cōsanguinitatis ē.

15 quia hoc ipsa natura testat̄. et de hoc nemo dubitat. nisi qui caret sensu. sed vnde veniat istud. dubitationem et cōtroversiā etiā habet. Aliqui enim dixerunt vinculū cōsanguinitatis specialiter esse in genere hominis nō in genere bestiarū propter veritatē humane nature que tota fuit in vno. propter quaz et originale peccatū in omnes pcessit vno peccato. Propter hoc etiā quia substantiā totā trahit filius a patre et a matre. hinc est q̄ quodā speciali vinculo vinciunt̄. sed si ita esset q̄ tota substantia mea et tua in eodem homine sm̄ veritatem fuisset. quare ego et alius qui nō cōvenimus nisi in adam non essemus fratres ppinqui. et in primo gradu. Et iterū. quia fundamentū istius positionis non est stabile sicut alibi melius pz. hinc ē q̄ aliū modū dicendi oportet invenire. q̄ cōsanguinitatē ex ppagatiōe carnali pveniētē in hominibus et h vinculū duo faciūt. s. relatio ad eandē originē. et naturalis affectio. Relatio ad eandē originē. cū sint ad idē pncipiū.

materiale. q2 de sanguine eiusdē hominis generant. Cū sit ad principiū effectiuū. quia cū illo semine decidunt spūs et etiam virtus que format et assimilat materiā. Unde vt plurimū filij assimilant parētib9. sm q illa virtus delata potētior est in operando. Et q2 nā in hominib9 potens est cognoscere suā originē et originem alterius. et vlteri9 pspicax ē vt nō solū assimilationē in forma corporea sed etiā aliā cognoscat. est affectio naturalis nata sit adhere tali. hinc ēst q est ibi vinculū

16 cōsanguinitatis. Et qm virt9 assimilatiua deficit per successionē. et cognitio et ppinquitas deficiat. et affectio naturalis deficit. hinc ēst q vinculū csanguitatis nō tantū ptendit quantū ppagatio. et p hoc pz rnsio ad

17 obiectū vltimū. Rursus. q2 in brutis aialib9 nō est talis cognitio nec alligatio. nisi solū qtū ad mrēz et fetū siue prolē. hinc est q nō est eis tale vinculū. et sic patet pmo obiectū. q2 nō est silis causa. ideo nec silis effect9. Nec loqmur hic de affectiōe sm actū sed sm nāle inclinatiuū. q2 nāliter inest et si nō insit in actu. et hoc pz. q2 aliqs credēs fratrē suū esse extraneū. nō mag afficit q circa aliū. sed statim compto q sit frater afficit et affectiōe trahit. et eidem quodā spūali vinculo alli-

18 gat cū tn prius esset alligat9. Ad illud ergo qd obijcitur q nō est vinculū pter puenientiā in substātia. nec pter cōuenientiā in accidente. dicendū q cōsanguinitas nō dicit vinculū sm ppriatatē absolutā. sed sm ppriatatē relatā. vtpote sm pcessum ab eadē radice et origine. vt patet de duob9 fratrib9. Unde sicut rami ab eadē radice pcedentes faciūt vnā arborē. nō solū pter assimilationē sed pter compationē ad idē pncipiū. sic intelligendū q plures psone ab eodē descendētes faciūt vnā lineā csanguinitatis q est se ha-

19 bens ad modū arboris. Ad illud qd obijcit de supfluo. dicendū q duplex ē supfluitas. Quedā impuritatis. et hec potius habet repugnantiā q colligantiā. Quedā residuitatis. et hec habet cōuenientiā. nec est supfluitas. q2 qūuis sit vni virtuti supflua vtpote nutritiue. tn alij est necessaria vtpote generatiue. et qūuis supfluat ad cōseruationē indiuidui. est tn necessaria ad cōseruationē speciei. Et pterea pbabile est q cum ista hūiditate nutrimētali aliqd fluit d hūiditate radicali et spū. rōne cui9 filius intim9 attinet patri.

Questio. ij. b

Utrū cōsanguinitas matrimonio pstet impedimētū. Et q nō videt. Gen. ij. hoc nūc os ex ossib9 meis. et caro de carne mea. sed nulla psona pōt alteri magis alligari q vt sit de carne et de ossibus. ergo si pter hoc nō est mrimoniū ade impeditū. imo pter hoc ē mulier de latere sūpta. videt q csanguitas nō impediat sed expediat. Itē Eccl. xiij. omne aial diligit simile sibi. et volatilia ad sibi similia pueniūt. ergo quāto alique psone magis siles sunt et piūcte. tanto magis nate sunt inuicē cōuenire et copulari. sed ad mrimoniū est copula et piūctio. ergo cōsanguinitas magis expedit q impedit. Itē firmiori vinculo iūgunt. q natura et volūtate alligant q qui volūtate tm. et melius inuicē cohabitāt et cōuersant. sed sic est cū aliqui iungunt vinculo carnali et federe mrimoniali. ergo mag deberēt homies piūgi ppinquis q extraneis. cū volūtas habeat naturā sibi cōformē. et nā volūtatē adiuuet. ergo mag pstat csanguinitas mrimonio solaciū et fulcimētū q impedimētū. Itē si aliqd repugnat matrimonio et impedit hoc nō facit nisi q2 alicui bono matrimonij repugnat et aliqd adimit. sed si cōsanguinei iūgant saluant ibi tria bona mrimonij. fides. ples. et sacramentū. ergo csanguitas vt videt nullū pstat impedimētū mrimonio. Cōtra. Gen. ij. pter hoc relinquet hō patrē et matrē etc. pstat q istud intelligit de derelictiōe qtū ad cohabitationē. ergo intelligit de derelictiōe qtū ad mrimonij cōtractionē. ergo pater et mater nō sunt legitime psone ad cōtrahendū respectu filie et filij. hoc aūt nō est ob aliud nisi ob vinculū csanguitatis. ergo etc. Item Leuit. xviij. Ego dñs deus vester. oīs homo ad pximā sanguis sui nō accedat vt reuelet turpitudinē eius. ergo si cōtra dñi pceptū est pximā sanguis sui cognoscere. cū mrimoniū sit ordinatū ad actū illū. nullus cū pxima sua potest cōtrahere matrimoniū. ergo pximitas sanguinis pstat mrimonio impedimentū. Itē qd est contra bonū plis impedit mrimoniū. sed cōtrahere cū consanguinea est cōtra bonū plis. ergo etc. Probatio minoris. Greg. dicit et habet in lra. Quedā lex romana pmittit vt duoz fratrū aut duaz sororū filius et filia sibi mrimonialiter copulent. sed expimēto didicim9 ex tali copula sobolē nō posse succedere. Itē matrimoniū est vinculū honestatis sicut supra ostēsum est. s naturalis honestas refugit reuelare ignominiā et turpitudinē ppinqui. si ergo hec turpitudo reuelat in coitu. quicūqz cognoscit ppinquā facit cōtra honestatē naturalē. cum cōsanguitas sit contra honestatē matrimonij. ergo csanguitas impedit matrimoniū.

20 R° dicendū q vinculū csanguitatis impedit mrimoniū in aliquo sui gradu pter dictamē legis nature. in aliquo do pter phibitionē legis diuine. in aliquo pter statutū ecclesie. Uinculū csanguitatis qd est stipitis ad prolem impedit pter dictamē nature. Unde et nāle est apud oēs q filius nō piūgat matri. et q filia non piūgat patri. Et si querat ratio hui9. est dicendū q hoc est pter reuerētiā et honorē qui debet exhiberi patri et matri. et ideo nō debēt cōmisceri. Uel etiā pter gnatiōis successionē q dz pcedē nō retrocedere. vñ nō debet ples genita piūgi suo pncipio vt gignat. Et hinc ē q nā dictat q alio affectu tractādi sunt parētes. alio affectu tractari debēt cōiuges. ideo pter dictamē nature impedit mrimoniū p csanguinitatis pmū vinculū q ē plis genite ad suū pncipiū. Propter phibitionē legis diuine impedit matrimoniū p csanguinitatē vsqz ad secūdū gradū. sicut patet p Leui. xviij. ca. vbi fit phibitio vsqz ad secūdū gradum. Et si querat rō hui9. dicendū q hoc ē pter honestatē. qui eñ mulierē cognoscit reuelat eius turpitudinē et discoopit igtominiā. et hoc inhonestū est facere ppinque. maxie cū honestas dictet q soror nō est tractāda vt vxor. et hinc est q in pcepto suo dñs dicit nō discoopies turpitudinē eius. Ulteri9 pter statutū eccl'ie impedit mrimoniū a secūdo gradu et deinceps. Et si qrat rō hui9. dicēdū q h statutū fuit pter dilectionē dilatādā. q2 eñ hō pnus ē ad diligēdū sibi ppinquū. et mrimoniū aggrauat ppinqtatē. et dilectionis mutue pstat fomētū. hinc est q eccl'ia statuit vt amor ad extraneos extēderet. vt mrimonia extra ppriā parētelā cōtraherent. et ita nō solū in secūdo. sed etiā deinceps pp dilatādā charitatē. et pp ampliādā honestatē. et ita pz q csanguitatis vinculū ob diuersas causas hz impedire mrimoniū. et hoc cōcedendū.

21 Ad illd q qd obijcit de eua et adā q fuerūt os et caro. dd. q qūuis eua et adā fuerīt os et caro. nō tn sic fuit tūc quēadmodū nūc ē. qm nūc eadē ē via ppagatiōis

ꝯ̄miꝯtõnis. ꝭ eua nõ exiit ab adã ꝑ viã generatõis ꝭ ꝑ modũ ſupnãlem. nõ ꝑ coitũ. imo de latere. qualis modꝰ pducẽdi ꝓoptime cõpetebat cõiugio. tñ ꝓpter figurã. tñ etiã vt figureť vinculi mrĩonial' eqlitas. q̃ a de latere ⁊ adherẽtia. vñ q2 nõ ſilĩ mõ aliȷ ſibi attineť ĩõ modꝰ ille ad ꝯ̄ñtiã trahi nõ p̃t nec dꝫ. Ad illud

22 qd̃ obꝫ ꝙ oĩe aĩal diligit ſibi ſile. dõm ꝙ illud intelligiť de ſilitudine ſm ſpẽm. vel ſi intelligať de ſilitudine ſm carnis ꝓximitatẽ. adhuc hꝫ veritatẽ ꝙ diligit. Sꝫ aliꝰ ẽ modꝰ affectõis q̃ diligẽda ẽ vxor. aliꝰ q̃ diligẽda ẽ ſoror. ⁊ iõ ꝯiunctõ affectõnis nãlis repugñt copule tñ mrĩoniali. ḡ ſi copuleť ꝑ affectõis vinculũ. ñ ſequiť ꝙ debeat copulari ꝑ mrĩoniũ. Ad illud qd̃

23 obꝫ ꝙ nã firmitatẽ p̃ſtat vinclõ volũtať. dõm ꝙ verũ eſt vbi affectio volũtaria ad id dirigiť ad qd̃ inclinat. ⁊ qm̃ nã bñ ordiata nõ inclinat ad coeũdũ cũ ſorore. ⁊ affectio mrĩonialis inclinat ad cognoſcẽdũ vxorẽ. hinc eſt ꝙ nãlis affectio nõ p̃ſtat volũtati fulcimẽtũ. ſed potiꝰ impedimẽtũ. Ad illud qd̃ obꝫ ꝙ nõ repu

24 gnat alicui bono mrĩonij. dõm ꝙ h̃ ſolui p̃õt ꝑ interemptõez. qm̃ Greg. dicit ꝙ expimento didicit ex tali copula nõ poſſe ſobolẽ ſuccedere. Uľ tñ ⁊ aliter dici poſſe ꝙ impedit maiꝰ bonũ. qd̃ ẽ vinculũ affinitatis. q̃ exinde ꝯtracta ẽ occaſio mutue dilectõis. qd̃ pꝫ ſi aliq̃s accipiat filiã pr̃is ſui ⁊ exinde generet ꝓlez. idẽ eſt ſocer ⁊ pr̃. ⁊ eadẽ mr̃ ẽ ſocrus ⁊ mr̃. ⁊ idẽ filiꝰ ⁊ gener. eadẽ nurꝰ ⁊ filia. ⁊ idẽ vir ⁊ frater. ⁊ eadẽ vxor et ſoror. ita reſpectu neceſſitať q̃ poterãt eẽ in. viij. ſic in. iiij. ſilr̃ reſpectu ꝓlis. vt iſte alligationes diffunderenť. ⁊ caritas mediãte vinculo mrĩonij mutuo ꝯſeruareť. ſtatuit eccĩa mrĩoniũ ad remotas ꝑſonas ꝑtẽdi. nõ ꝙ in ꝓximis impedireť mrĩoniũ. ſed q2 ꝑderetur maiꝰ bonũ. ⁊ ſic pꝫ totũ. Nõ. iij. e

Uſq3 ad quẽ gradũ ꝯ̄ſanguinitas impedit mrĩoniũ. ⁊ ꝙ vſq3 ad. vij. vř. Greg. dicit ⁊ hr̃ in lr̃a. ꝓgeniẽ ſuã vſq3 ad ſeptimã generatõez vnũquẽq3 obſeruare decreuimꝰ. Si tu obycias ꝙ illud ẽ retractatũ in ꝯcilio gñali et̃ de ꝯ̄ſanguinitate. nõ dꝫ ⁊c̃. oñdiť ꝙ illd̃ ñ dꝫ eẽ retractatum. qm̃ aut h̃ eſt bñ ſtatutũ. aut nõ. Si nõ. ḡ male ſtatuit ſanctꝰ greg. ⁊ aliȷ ſcti. Si ſic. ꝭ quod bñ ſtatutũ ẽ ñ indiget retractatõe ꝭ obſeruatõe. ḡ ⁊c̃.

Item ſm rectũ ordinẽ nõ ẽ retrocedendũ ꝭ vltra ꝓgrediendũ. ḡ ſi ſcti pr̃es ꝯ̄ſanguinitatẽ vſq3 ad gradũ ſeptimũ ꝑduxerũt. ḡ q̃ reducit ipſam ad quartuz retrocedit. ſed q̃ aſpicit retro nõ aptꝰ regno dei. ḡ male fecerũt q̃ retractauerũt. Itẽ in ꝓximis gradibꝰ nõ ꝑmittiť ꝯtrahere ꝓpter dilatatiõez charitať. ꝭ quãto charitas ẽ frigidior tanto mag̃ indiget dilatari. cũ ḡ in fine charitas refrigeſcet. ⁊ h̃ iam euenit. vř ꝙ nũc mag̃ ꝯpetat gdꝰ ꝯ̄ſanguinitať ꝑtẽdere q̃3 reſtringere

Item quãto mag̃ fideles ſunt mľtiplicati. tanto mag̃ hñt copiã de his cũ quibꝰ licite pñt cõtrahere. ḡ maior optunitas erat in p̃cedẽtibꝰ tpibꝰ cũ ꝓpinquis q̃3 nũc. ſi ḡ illa optunitas nõ excludebat ꝯſtitutõnez de ſeptenario gradu cõſanguinitať obſeruãdo. ḡ nec nũc. Contra. ꝙ nõ debeat impedire vltra ſcdm̃ vř. q2 in lege nõ ꝓhibeť niſi vſq3 ad ſcdm̃ gradũ ſicut pꝫ Leui. xviij. ḡ ſi oĩs pñt mrĩonialr̃ ꝑ deũ ꝯiũgi qui a deo nõ ꝓhibenť. ḡ oĩs quotq̃t infra illũ gradũ cõiũgũť a deo ꝯiũgunť. ḡ ꝑ hoĩem ſeparí nõ pñt. ḡ non p̃õt mrĩoniũ alicui ꝓhiberi infra illũ gradũ. Itez eccĩa non p̃õt facere ꝙ baptizatꝰ careat baptiſmate. etiã q̃tũcũq3 ſtatuat. ſi baptizatꝰ q̃s ꝯ̃ ſcto baptizatꝰ ẽ. ḡ q̃tũcũq3 ꝓhibeat ⁊ ſtatuat vt aliq̃ inuicẽ ñ ꝯ̄hãt. tñ ſi de ſcto ꝯtrahãt cõtractũ ẽ. ḡ videť ꝙ gradus ꝓhibiti ab eccleſia mrĩoniũ nõ impediãt. ꝭ iſti oẽs ſũt vltra ſcdm̃. ḡ ⁊c̃. Item mrĩoniũ cõtractũ cõtra eccleſie interdictũ nullũ eſt mrĩoniũ. ḡ cũ gradꝰ ꝯ̄ſanguinitať nõ hẽat ꝟtutem impediendi niſi ꝓpter eccĩe ſtatutũ. videť ꝙ ſm veritatẽ nõ impediũt. Item Hiero. dicit ꝙ nihil ſibi credať niſi ꝓbet ꝑ vetus vel nouũ teſtm̃. ḡ cũ nõ poſſit ꝓbari ꝑ nouũ nec ꝑ verꝰ ꝙ nõ poſſit cõtrahi in gradibꝰ vltra ſcdm̃. vř ꝙ nulli credendũ eſt ſi dicat ꝯtrariũ. ergo tenendũ eſt ꝙ p̃õt cõtrahi. Rẽ. dõm ꝙ ſm tp̃a nr̃a mrĩoniũ impediť

25 a gradibus cõſanguinitať vſq3 ad quartũ incluſiue. ſicut pꝫ extra de ꝯ̄ſanguinitate nõ dꝫ in decretali edita in cõcilio generali. Si aũt queriť rõ huius. dõm ꝙ huiꝰ rõ eſt ſtatutũ eccĩe. Si querať vltra quare eccleſia ſtatuerit. dõm ꝙ q2 potuit ⁊ cõgruũ fuit. ⁊ q2 erãt vtile. ⁊ q2 erat neceſſe. Primũ quidẽ potuit. et ꝙ potuit ꝓbať ꝑ ſcripturam. quia in principio in conſtitutione matrimonij in lege nature due excipiebanť ꝑſone. ſ. pater ⁊ mater. Geneſ. ij. relinquet homo patrem ⁊ matrem ⁊c̃. poſt proceſſu temporis in lege fuerunt plures excepte. ſicut patet Leuitici. xviij. Si ergo lex euangelica abundare debꝫ a moſayca. ḡ in lege euãgelica plures debuerũt excipi. Sꝫ xp̃s in propria ꝑſona nõ excepit. ḡ ſi nihil diminutũ dꝫ eẽ in eccleſia. ergo poſſe determinandi eccĩe reliquit maxie petro ⁊ eiꝰ ſucceſſori. qd̃ attẽdẽtes ſcti pr̃es exceperũt mľtos gdꝰ cõſangñitať. ex q̃ appet ꝙ ipſi poſſe habuerũt. Si aũt tu q̃ras a me q̃re hmõi poſſe eccĩe dere

26 liquit. dõm ꝙ rõ hꝰ ẽ q2 illud ſacrm̃ in ꝯtractu conſiſtit q̃ ẽ ꝑſone ad ꝑſonã. ⁊ qm̃ dñs plenã iuriſditõem dedit petro ſup ſpũalia. ⁊ ãplior ẽ ꝙ reges t̃re ⁊ imꝑator hẽant ſup tpalia. ſi ḡ regis et p̃ncipis potẽtia p̃õt ꝯtracꝰ limitare. vt male fidei poſſeſſor iudiceť q̃ cõtrahẽs cõtra interdicta veniat. q̃d mirũ ſi dederit eccĩe poſſe imo debet dari vt poſſet ꝑſonaꝝ legitimitatẽ ⁊ idoneitatẽ ad cõtrahendum determiare. Si tu q̃ras q̃re

27 ipſe ꝑ ſe nõ determinauit. dici p̃õt ꝙ ſm diuerſa tp̃a optẽbat diuerſas ꝑſonas ⁊ diuerſos gdꝰ excipi. q2 ḡ ſtatuta diuina nõ decet ſic mutare ſic hũana. hinc eſt ꝙ nõ ipſe xp̃s debuit limitare. ꝭ limitãdos petro ⁊ eiꝰ

28 ſucceſſoribꝰ ꝯmitteẽ. ⁊ ſic pꝫ ꝙ potuit. Scd̃o ꝟo ꝯgruum fuit ꝙ vſq3 ad talẽ gdũ ꝯ̄ſanguinitas ꝑtendereť. Qm̃ ꝯ̄ſãgñitas ortũ hꝫ ex ꝓpagatõe. ꝓpagatio aũt eſt ex ſemie. ſemẽ aũt in ſe hꝫ naꝫ. iiij. humorꝫ. ⁊. iiij. elementorꝫ. ⁊ hinc ẽ ꝙ ꝯ̄ſangñitas tm̃ ad quartã generationẽ debuit terminari. ⁊ iterũ infra illũ graduz non debuit cõmiſceri. nec mrĩoniũ copulari. nec ptãs corporis aliȷ dari. Sicut ḡ corpꝰ. iiij. ꝯſtat eľis. ita oportet q̃tuor gdibꝰ diſtare q̃ debẽt carnalr̃ cõmiſceri. Et iterũ. lex noua ſup legẽ moſaycã plꝰ dꝫ addere pfectõiſ. q̃3 lex moſayca ſup legẽ nãe. Si ḡ lex moſayca vnuz dedit gradũ ſup legẽ nãe. tũc ḡ lex euãgelica ſaltẽ duos dꝫ addere. vt iuſticia euãgelij nõ tm̃ ſuperet iuſticiã legiſ ꝭ etiã ſupabũdet. Cõgruũ ḡ fuit. ⁊ ꝓpter legẽ matrimonij. ⁊ ꝓpter legẽ euãgelij. mrĩoniũ a ꝯ̄ſangñitať q̃rto gradu impediri. nec vltra addi nec minui. et ſic pꝫ quõ fuit cõgruũ. Fuit etiã vtile. q2 vinculũ mrĩonij rõne affinitať qd̃ ibi ꝯtrahiť fouet charitatẽ ⁊ federat inimicos. ⁊ qm̃ caritas nr̃is tpibꝰ refriguit. ideo citiꝰ nũc rũpiť vinclm̃ amoris q̃3 in eccĩa ꝑmitiua. ⁊ niſi alligatꝰ vinclõ citiꝰ fugit. ⁊ q̃ fuerat ꝓximꝰ frequentiſſime fit inimicꝰ. vt ḡ fugiens poſſet reuocari cũ a q̃rto gradu ⁊ deinceps iam ab affectiõe amoris

frigescat. vtile fuit constituere vt p⁹ quartū gradū pos-
set fugiēs reuocari ad vinculū. posset etiam confedera-
ri inimicus. ꝓpter quā vtilitatē decebat pontificē sū-
mū manente priori ꝓhibitōne dispensare. ⁊ cum ista
vtilitas sit frequētissima. vtile fuit vt fieret ius com-
mune. Quarto vero fuit necesse ꝓpter periculū. qm̄ ꝓ-
pter multitudinē consanguineoꝝ ⁊ breuitatē dierū, vix
pōt aliquis computare cōsanguineos vsq; ad septimū
gradū. ⁊ ita erat ibi maximū periculū. ⁊ frequentissi-
me contingebat hoīes iungi infra grad⁹ ꝓhibitos. imo
vix poterat aliquis euadere. ⁊ ideo optuit prius sta-
tutum retractare. tale periculū vel talis necessitas nō
fuit tpe ecclie primitiue. tū qz homies erāt longioris
vite. tum qz minoris generatōnis. nūc aūt creuit i ho-
minib⁹ potentia virtutis nutritiue. et augmentata ē
potentia virtutis generatiue, ꝓpter feruorē libidinis
qui viget nūc in hominib⁹. adeo q̄ sm̄ cōem cursum
possent hoīes ita multiplicari q̄ nedū vsq; ad quar-
tum gradū. imo vsq; ad octauū vix inueniret aliq̄s
cū qua cōtraheret. Et illud pz ad oculū. possibile est
q̄ aliq̄s generet. xx. ⁊ iterū q̄ aliq̄s generet tres. nūc
ponam⁹ sm̄ cōem cursuz q̄ generet. x. ⁊ illi. x. alios. x.
in scdo gdu erūt. c. in tercio. M. in q̄rto. x. milia. ⁊ ita
infra q̄tuor gradus hēt aliq̄s cōsanguineos in vna
linea. xj. milia centū ⁊. xj. totidē in linea ascendēte. ⁊
totidē in trāsuersali. ḡ scdm̄ hāz hēt. xxxiij. m. ⁊ tre-
centos. ⁊. xxxiij. cōsanguineos. et in vna patria mag
vix inueniret cum q̄ contraheret vsq; ad. x. gradū. quā-
to magis vsq; ad octauū. ꝓpter periculū potuit reuo-
cari illud statutū. ⁊ hoc. s. vsq; ad quartū gradū statu-
ere. ⁊ ista fuit potissima rō quare mutatū est. sicut ex-
presse dicit in decretali edita in cōcilio generali. vbi
dicit nō rephensibile iudicari si sm̄ varietatē tempo-
rū. statuta quoq; variēt humana. presertim cuz vrgens
necessitas vel euidēs vtilitas hoc exposcit. hoc autez
nō solū necessitas exposcebat. s; ⁊ vtilitas requirebat.
⁊ aderat cōgruitas ⁊ ptās. adeo recte vsq; ad q̄rtum
gradū impedire matrimoniū. rectissime ⁊ irrephensibili-
29 ter statuit et ordinauit ecclia. Ad illud qd obiicit
de Greg. dōm q̄ rōnabiliter illud statutū fuit tpe suo. ⁊
nō min⁹ rōnabiliter reuocatū tpe moderno. nec fuit
reuocatū qz esset male statutū. s; qz qd cōgruebat tē-
pore primitiuo nō cōgruebat statui nr̄o ꝓpter maio-
rem impfectōez q̄ est in nobis ⁊ ꝓpter maiora pericu-
la. Ad illud obi. qd q̄ nō est retrocedendū. dōz q̄ 50
verū est in his q̄ sunt pfectōis. s; ea q̄ sunt rigoris tē-
perari pnt ⁊ dnt. Uel dōm ⁊ meli⁹ q̄ condescēdere op-
tet infirmitati. ⁊ vbi nō possum⁹ nos erigere. necessa-
rio optet nos humiliare ⁊ inclinare. ⁊ ideo ꝓpter imp-
fectionē hoīm statutū illd oportuit tpari. vn̄ verū est
q̄ nō est retrocedendū. s; tn̄ impfectōez hoīm tolera-
re importunū. Ad illud qd obiicit de dilatōne ca- 51
ritatis. dōm q̄ illa rō potius est ad oppositū q̄ ad ꝓ-
positū. qz em̄ charitas min⁹ se extendit. ideo citi⁹ opor-
tet ei succurri ⁊ adiuuari. et ꝓxim⁹ ab amore citi⁹ fu-
git. ⁊ ideo citi⁹ est reuocandus. Ad illud qd obiici- 52
tur q̄ maiorē hūt fideles copiā. dō q̄ verū est simul-
tiplicarent persone ita q̄ non multiplicarentur con-
sanguinei. hoc autem non est verum. et ideo sic cre-
scit ex vna parte aptitudo. ita ex alia crescit ineptitu-
do. Ad illud qd obiicit q̄ de⁹ nō ꝓhibet vltra secū- 53
dum. dōm q̄ verū est p se. tn̄ ꝓhibet p ecclesiā. qz ec-
clesia ꝓhibet auctē sibi diuinit⁹ data. Ratio autē q̄re
de⁹ dedit ecclie auctem sup hoc iam visa est. Ad il- 54
lud qd obiicit q̄ nō pōt facere q̄ careat baptismate.
dōm q̄ nō est sile. qz baptismi institutiōez de⁹ p se or-
dinauit ⁊ confirmauit. s; psonaꝝ legitimitatez cōmi-
sit ecclie. qz matrimoniū contrahit inter virū et mulie-
rem. ⁊ ecclia habet plenitudinez iurisdictōnis super
vtrūq;. Ad illud qd obiicit de ecclie interdicto. di- 55
cendū q̄ nō est sile. qz illud interdictū est ad tps non
simplr. nec facit psonas illegittimas simplr. sed ligat
vt sine pctō nō possint. ⁊ ideo pena talibus dz impo-
ni. Ad illud qd obiicit de Hiero. dōm q̄ sec⁹ est in 56
dictis ecclesie ⁊ Hiero. quia hieronym⁹ nō poterat p
scripturaz ꝓbare esse se testem veritatis. ideo ad hoc
q̄ crederet sibi optebat q̄ p scripturā ꝓbaret esse ve-
rum qd testificabat ⁊ dicebat. Sz ecclia p scripturaz
suam potuit ꝓbare autoritatem. qua ꝓbata oportet
obedire nō aliud testimoniū querere. ⁊ sic totum pz.

Distinctio. xlj. de impedimento matrimonij qd venit ex ꝓpinquitate carnali q̄ ē affinitas.

Unc de affinitate videndū est. Supra egit mgr̄ de cōsanguitate. hic agit de affinitate. Et diuidit h̄ ps in duas. In prima determiat gdus affinitat. In scda agit de sepatōne coniūctoꝝ infra p̄dictos gd⁹. ibi. Et est sciendū q̄ eccia infra p̄dictos grad⁹ ⁊c. Prima ps hz tres ptes. In prima determiat grad⁹ affinitatis sm̄ ius cōe. In scda determiat sm̄ dispensatōez spālem. ibi. Sed alij vident̄ ꝓcedere ⁊c. In tercia vo de scdo genere affinitat. ondens q̄ sm̄ gen⁹ affinitatis impedit matrimoniū. ibi. Illud etiā nō est ꝓtermittendū. Siliter scda ps habet tres. In primo ostendit qui debeant separi. In scda vo q̄ nō debent separi sine testimonio p qd ꝓhibet ꝓximitas. ⁊ determinat q̄ possunt hic testificari. ibi. Si duo viri vel tres consanguitatem ⁊c. In tercia quia coniūcti infra gradus ꝓhibitos cōmitrūt incestuz. distinguit ibi genera peccatoꝝ circa actū carnis. ibi. Hic dicendū est q̄ aliud sit fornicatio. aliud ⁊c.

Determinat gradus affinitatis sm̄ ius commune. a

XLI

Unc de affinitate videndū est de qua grego. ait. Porro de affinitate quā dicitis parentelam eē q̄ ad viruz ex pte vxoris. seu q̄ ex pte viri ad vxorē ꝓtinet. manifesta rō est. qz si scdm̄ diuinā sniaz ego ⁊ vxor mea sum⁹ vna caro. pfecto mihi ⁊ illi mea suaq; parentela ꝓpinq̄tas vna efficitur. Quocirca ⁊ soror vxoris mee in vno ⁊ primo gradu erim⁹. fili⁹ vo eius scdo gradu erit a me. neptis vo in tercio. Idq; vtrinq; in ceteris agendum ē successiōib⁹. Uxorē vo ꝓpinqui cuiuscūq; gradus sit. ita me optet attēdē. quēadmodū ipsius q̄ gradus aliq̄ femina ꝓprie ꝓpinq̄tas sit. Qd nimirū vxori mee de ꝓpinq̄tate viri sui in cūctis cognatōnis gradib⁹ cōuenit obseruare. qui vo aliorsum sentiunt antixpi sunt. Item iulius papa. Equaliter vir con-

Gen. ij.

Ex cōcilio maguntiensi.

iungaꝛ ꝯsanguineis ꝓprijs ⁊ ꝯsanguineis vxoris. Itē ysid. Sane ꝯsangui/tas q̄ in ꝓprio viro ꝯseruāda ē. etiā i vxoris ꝑentela de lege nuptiaꝝ custodienda ē. qꝛ ꝯstat eos duos fuisse i carne vna. Idcirco cōis est illis vtraq̄ ꝑentela. Itē iuli⁹ pp̄. nullū in vtroq̄ sexu ꝑmittim⁹ ex ꝓpinq̄tate sui sanguis vel vxoris vsq̄ i septimū generatōis gradū vxorē ducē. vel incesti macla copulari. qꝛ sicē nō licet cuiq̄ de sua ꝯsanguītate xp̄iano. sic nec de ꝯsanguītate vxoris ꝯiugē ducē ꝓpter carnis vnitatē. Item greg. de affinitate ꝯsanguītatis ꝑ gra-dus cognatōis placuit vsq̄ ad septimā generatōēꝫ obseruare. naꝫ ⁊ hēditas reꝝ ꝑ legales instroꝝ diffinitōes sancita. vsq̄ ad septimū gradū heredū ꝓtēdit successionē. Nō ei eis succederēt nisi de ꝓpagine cognatōis deberēt. His auctibus insinuaꝛ ⁊ q̄ sit affinitas. ⁊ vsq̄ ad quē gradū sit obseruāda scꝫ vsq̄ ad septimum.

In ꝯcilio meldensi

Determinat gradus affinitatis f̄m dispensatōnem specialem. b

Sed alij videnꝛ ꝯcedere in quinta generatōne inter affines contrahi coniu/gium. ⁊ in quarta etiam si cōtractum fuerit non separi. Ait eñ fabianus papa. de ꝓpinquis qui ad affinitateꝫ per virum ⁊ vxoreꝫ veniunt. defuncta vxore vel viro in quinta generatōe iūganꝛ. In quarta si inuenti fuerint nō se/parenꝛ. In tercia v̄o ꝓpinquitate non licet vxorem alterius accipere p⁹ obitum eius. Equaliter vir iungaꝛ in matrimonio eis qui sibi ꝯsanguinei sunt. ⁊ vxoris sue cōsanguineis post mortem vxoris. Ecce hic concediꝛ in quinta vel quarta ꝓpinquitate affinium. fieri coniugium. Julius etiam papa ait. Statutum est vt relictam patris vxoꝛ sue. relictā fratris vxoris sue. relictaꝫ filij vxoris sue. nemo sibi in matrimonium sumat. relictam vxorem ꝯsanguineoꝝ vxoris sue vsq̄ in terciam ꝓgeniem nemo in vxorem sumat. In quarta vero ⁊ quinta si inuenti fuerint nō sepenꝛ. Ecce q̄ varie de affinitatis ob/seruatōne loquunꝛ autores. Alij eñ vsq̄ ad septimū gradum eam obseruari sanciūt. Alij v̄o in quinto vel quarto matrimonia cōtracta nō diuidunt. ꝗ illi veritatis rigorem. isti misericordie dispensatōnē videnꝛ ꝓponere. Pōt eñ ecclesia dispensare in copula affinium vsq̄ ad terciū gradum. sicut Gregoꝛ. dispensauit in quarto gradu ꝯsanguinitatis.

Fabian⁹ papa

Julius papa

Oñdit q̄ scd̄m genus affinitatis impedit matrimoniū. c

Illud etiam nō est p̄tereundū quod Grego. venerio ep̄o scripsit. Sedē apostolicam ꝯsulere decreuisti. si mulier copula nuptiali extraneo viro cōiuncta cognatōni eius ꝑtineat. si eo defuncto cognatio maneat. vel sub alio viro. cognatōnis vocabula dissoluanꝛ. vel si suscepte soboles possunt legitime ad ꝓoris viri cognatōnis transire copulā. Si vna caro fuerit. quomō aliquis eorum potest ꝓpinquus vni ꝑtinere. nisi ꝑtineat alteri. hoc minime posse fieri credendum est. Porro vno defuncto in sup̄stite affinitas non deleꝛ. nec alia copula coniugalis affinitatem copule prioris soluere valet. sed nec alterius ꝯiunctōnis soboles placet ad affinitatis prioris viri consortium transire. Si quis ergo sacrilego ⁊ temerario ausu in defuncto querit ꝓpinquitatem extinguere. vel sub altero affinitatis vocabula dissipare. vel susceptas soboles alterius copule ꝓpinquitati prioris credit legitime sociari. hic negat dei verbū validū esse qd̄ dixit. Erūt duo in carne vna. Ecce hic prohibet. si mortuo primo viro vxor eius alij nupserit. filios de secūdo viro genitos ducere vxores de cognatōne prioris viri. quia filij mediante matre ad cognatōnem prioris viri ꝑtinent. cum quo mater eorum vna caro extiterat. Hoc idem etiam Innocentius papa ait. Si qua mulier ad secundas nuptias transierit. ⁊ ex hys sobolem genuerit. nullatenus potest ad ꝯsortium cognatōnis prioris viri ꝑtingere. Hoc autem obseruandum est vsq̄ ad septimum generis gradum. ꝗ maxime vsq̄ ad tercium ⁊ quartū sicut supra positū est.

Sess. ij.

Innocentius papa

Agit de separatōne coniunctorum infra gradus ꝓhibitos. d

Et ē sciendū q̄ ecclesia infra predictos gradus cōsanguinitatis ꝯiunctos sepat. si autem ignoranter cōiuncti fuerint in ꝯspectu ecclesie. ⁊ postmodum ꝓbata cōsanguinitate. eiusdem iudicio sepati. querit᷑ vtrum copula illa ꝯiugium fuerit? Quibusdam videt᷑ nō fuisse cōiugium. quia nō erant legitime ꝑsone. sed tamen de crimine excusant᷑ p ignorantiam. ⁊ quasi ꝯiugium reputatur. quia bona fide ⁊ per manū ecclesie ꝯuenerūt. vnde ⁊ filij eorum legitimi habentur. Alij vero dicunt fuisse ꝯiugium licet nō essent legitime ꝑsone. quia taliū ꝯiunctōnes vocant canones ꝯiugia. vbi de personis agit᷑. quarum testimonio ꝯsanguineorū sit dirimenda ꝯiunctio. (a)

Ostendit qui nō debent separari sine testimonio p quod prohibet᷑ ꝓximitas ⁊ determinat qui possunt hic testificari. (c) Unde Urbanus papa. (Urban᷒ pp.)

Si duo viri vel tres ꝯsanguinitatem iureiurando firmauerint. vel ipsi forte ꝯfessi fuerint. ꝯiugia dissoluantur. Si vero neutrum cōtigerit. episcopi eos p fidem xp̄i obtestent᷑. quaten᷒ palam fateant᷑ si se recognoscūt cōsanguineos. Si se iudicio episcoporum segregauerint. alia matrimonia nō ꝓhibeant᷑ ꝯtrahere. Idem. Notificamus tibi vt᷒ cum duo vel tres ex ꝓpinquioribus ei᷒ qui accusant᷑ hanc ꝓpinquitatem iuramento firmauerint. vel si duo vel tres ex antiquioribus ianuensibus quib᷒ hec ꝓpinquitas est nota qui bone fame ⁊ veraci testimonij sint remoto amore. timore. precio. ⁊ omni malo studio. p̄dicta firmauerint. sine mora ꝯiugia dissoluant᷑. Consanguineos vero extraneorum nullus accuset. vel cōsanguinitatem in synodo cōputet. s᷑ ꝓpinqui ad quorum noticia ꝑtinet. Si aūt ꝓgenies tota defecerit, ab (Richario ia/ b nuensi ep̄o) (Fabian᷒ papa.)

1 a Eccl'ia infra p̄dictos grad᷒ ꝯsanguinitatis ꝯiūctos sepat. Ponat᷑ q̄ ecclesia decepta aliquos sepet. ⁊ postmodū manifestetur deceptio. querit᷑ vtrum tales sint reiungendi. Et q̄ sic videt᷑. quia sepatio p iniusticiam facta est q̄ videtur q̄ nullo mō possit stare. cū manifestatur p̄cedēs iudicium fuisse iniustum. Contra hoc est quia possibile est q̄ aliquis post sepatōnem in facie ecclesie fiat sacerdos vel religiosus. sed talis non pōt habere vsum matrimonij. ergo non debet ei restitui. Iuxta hoc querit᷑ quando et qualit᷑ sit restitutio viri facienda vxori vel econuerso. R᷒. dōm q̄ in tali casu facienda est restitutio. quoniam ecclesia decepta fuit. ⁊ altera ꝑsonarū iniuste expoliata. ⁊ quoniam ecclesia potest ⁊ debet errorem corrigere. ⁊ non debet aliquā personam iure suo ꝓuare. ideo deceptione cognita. si alter qui iniuste expoliatus ē petat. debet restituere. ⁊ si intrauit religionem ⁊ votū emisit potest debitum petere. s᷑ nō debet nec pōt exigere. quoniam obligauit se ad continentiam quantum est in se.

2 Nō queritur quando ⁊ quomodo debeat vxor restitui viro aut ecōuerso. dicendum q̄ vxor aut agit iure petitorio aut possessorio. Tunc agit petitorio. quando dicit aliquem sibi adiudicari in maritum. quoniam cū ea ꝯtraxit. Tūc agit possessorio iudicio. quādo petit aliquem sibi restitui ꝓ eo q̄ vir ei᷒ fuit ⁊ cum ea cohabitauit. Si agit petitorio. ⁊ vir excipiat. primo tractabitur exceptio mariti anteq̄ fiat restitutio siue q̄ satisfiat petitiōi. ꝓ eo q̄ ꝓbata exceptōne mariti. si recta est. principalis q̄ꝫ perimitur. Si vero agit de possessorio. restituend᷒ est mulieri etiā anteq̄ ꝓbetur exceptio. extra de restitutōne spoliatorum. lr̄as. ⁊ extra de diuortijs. porro. exceptis quinque casib᷒.

3 Prim᷒ est si obijciat᷑ mulieri publica fornicatio. ⁊ h̄ fuerit ꝓbata. nisi ipsa excipiat in cōtrariū ꝯtra virū de fornicatōe. extra de diuortijs. signi. Secūs casus ē si obijciat᷑ ꝯsanguinitas diuina lege ꝓhibita incōtinēti ꝓbanda. differenda est restitutio. nec dꝫ ꝯpelli p sententiā. ne forte supducatur ꝑplexitas. Si vero differat᷑. oportet fieri restitutōnem p sententiā. sed tū nō oportet debitū reddere si habet de ꝯsanguinitate ꝯsciam. extra de restitutōne spo. lr̄as. Tercius casus est si obijciat᷑ exceptio rei iudicate a q̄ non est appellatū. ar. de offi. del. causam matrimonij. Quartus casus est qū tanta est seuicia viri q̄ nō potest sufficiens cautio adhiberi. vtpote quia ꝑsequit᷑ vxorem odio capitali. extra de restitutōne spoliatorum. literas. in fine. Quintus casus est quādo ille qui agit alterum spoliauit sine causa. dicit᷑ q̄ nō debet restitui. xx. q. i. de hereditario a casu. Illud nō est vsquequaq̄ verum. sed tūc quando vult redire. ⁊ alter non vult. si non habet q̄ obijciat manifeste. ex tūc incipit spoliare.

4 b Cum duo vel tres ⁊c̄. Videt᷑ male dicere. q̄ ꝑsone ꝓpinque sunt suspecte. s᷑ nō debent recipi ad testificandum. Iuxta hoc querit᷑ qui pn̄t matrimoniū accusare. R᷒. dōm q̄ accusatio ꝓpter quā debet fieri diuortiū aut est de pctō. aut de ꝯsanguinitatis vinclo. Si de pctō fornicatōis. tūc soli ꝯiuges pn̄t se mutuo accusare. Alij vero n̄ admittunt᷑. quia tūc fit iniuria viro. ⁊ possunt simul stare sine pctō. Si aūt fit accusatio de ꝯsanguinitatis vinculo. tūc primo admitti debent ꝯsanguinei sicut supstites. maxime cum est accusatio de matrimonio dissoluendo. q̄ nō ꝑsumit᷑ q̄ ipsi velint. Et p̄terea melius sciūt genealogiā q̄ alij. ⁊ ideo spāliter in hac causa admittūt consanguinei. Tamē si fit quod de matrimonio contrahendo siue contracto. vt suspecti repellendi sunt. vbi ille

cuius filius vel filia coniuncta dicitur. superior est diuitijs potentia et honore. Et si consanguinei nō assint qui testificent. tunc possunt admitti extranei antiqui et maturi. Et si hij nō velint testificari. tunc omnes extranei possunt accusare nisi aliud obsistat. vtpota si facta fuit denunciatio et matrimonium accuset quisquis. si ille presens aderat et tacet. extunc accusare nō pōt. Si vero fuit absens vel postmodum didicit matrimonij impedimentum. si hoc iureiurando firmauerit est admittendus. extra de hijs qui matrimonium accusare pnt. cum in tua. et infra. Alicubi tamen sine differentia omni qui vult accusare admittit. quia hoc honestatis est. s. seruare ordinem prius dictum.

antiquioribus et veracioribus quibus propinquitas tota nota sit. eps canonice requirat. et si inuēta fuerit separentur. Ecce quibus accusantibus et testificantibus dirimenda sit consanguineorum coniunctio que coniugium vocatur.

Distinguit genera pctōrum circa actū carnis. f

e Hic dicendū est qd aliud est fornicatio. aliud stuprum. aliud adulterium. aliud incestus. aliud raptus. Fornicatio licet sit genus omnis illiciti coitus qui fit extra vxorem. tamen spāliter intelligit in vsu viduarum. vel meretricum. vel concubinarum. d Stuprū proprie est virginum illicita defloratio. Adulteriū est quasi alieni thori violatio. vnde adulteriū dicit quasi alterius thori accessio. Incestus est consanguinearum vel affinium abusus. vnde incestuosi dicunt qui cōsanguineis vel affinibus suis abutunt. Raptus admittit cum puella violenter a domo patris educitur. vt corrupta in vxorem habeatur. siue puelle siue parentibus vis illata cōstiterit. hic morte mulctat. sed si ad ecclesiam cum rapta confugerit. priuilegio ecclesie mortis impunitatē meret. Attendendum est etiam illud alexandri qui ait. Et frater sororve vxoris tue cognati dicunt equiuocatōnis iure. fit et necessitate vulgaris appellatōnis potius qz vlla cognationis causa. Uxor ei fratris fratrissa potius qz cognata vocatur. mariti frater leuir dicitur. Duorum fratrū vxores ianitrices vocant quasi eandem ianuam intrantes. Uiri soror glos appellat. Sororis autē vir non hz speciale nomen. nec vxoris frater.

Quid sit fornicatio · *Stuprū & Adulterium* · *Incestus.* · *Quid sit raptus* · *Alexāder pp*

e Aliud est fornicatio. aliud stuprum etc. 5 Queritur vtrum ista sint diuersa peccata fm speciē et qūtum ad genus peccati. Et qd nō videt. quia sūt cōtra idem pceptum. scz nō mechaberis. et circa actum vnius vtutis sola circumstātia differente. in qua non ē nisi accidentalis differentia. In oppositum est. primum peccatum habet ratōem suam a defectu circūstantie. sed adulteriū dicit quia aliquis cognoscit cōiugatam. sed fornicatio, quia solutam. ergo sūt diuersa peccatorum genera. Re. dicendum qd ista nō tm differunt accidente. imo sunt diuersa genera peccatorum. et talis oportet confiteri. qm et si videant solum differre circumstantia que iudicat esse accidentalis proprietas. tamen ipsa circumstantia cōpata ad peccatū est essentialis. quāuis compata ad actum sit accidentalis. et ideo non variat genus actus sed peccatū. Quod ergo obijcit qd nō est contra idem pceptum et circa eundem actum. dicendū est qd hoc nō impedit quin possint esse diuersa peccata. pro eo qd circa eundem actum. et cōtra idem bonum contingit multipliciter obligari.

d Stuprum proprie est virginū illicita defloratio. Querit quod sit maius peccatū. vtrum stuprū. an adulterium. Et qd maius sit adulterium patet ex ordine magistri. quia pmittit maiora. et gradatim descendit. Amplius per adulterium iniuriat quis viro. per stuprum nō. Unde virgo que nō est alteri alligata nō peccat nisi in deum. sed adultera in deū et in proximum. ergo etc. Contra. nobilior est castitas virginalis qz coniugalis. ergo grauius est pctm quod est contra virginalem qz contra coniugalem decorem. sed stuprum est cōtra virginalem. ergo etc. Item qui corrumpit virginem aliquam aufert ei bonum irrecupabile. sed non qui adulteratur. ergo etc. Re. dicendum qd pro maiori parte peccata adinuicem compata se habent sicut excedentia et excessa. Unde si compemus coitum cum cōiugata ad coitum cum virgine soluta. deformius est virginem deflorare qz defloratam cognoscere. attamen grauius peccat qui adulterat. quia magis ledit rempublicam. et magis offendit virum. et magis generat infamiā. Obiecta autem pcedunt per diuersas vias. 6

Ad intelligentiam psentis distinctōis in qua agitur de affinitate. primo pcedendum est per modū narratōnis. scdo per modum inquisitionis. Circa primū. primo annotandū est differentia. scdo vero annotāda est triplex notula. 7 Primo enim attendendū est qd differt esse affinē et esse consanguineū. Nam cōsanguinitas venit ex carnis propagine. sed affinitas ex carnali cōmixtōne psupposita tamen cōsanguinitate. Unde affinitas diffinit sic. Affinitas est pximitas psonarum ex carnali copula proueniens. omni carens parentela. intellige quantum est de se. tñ psuppont consanguinitatē. vñ si quis cognoscat mulierē. efficit affinis omibus cōsanguineis mulieris per illā cōmixtiōem. et econuerso in muliere. Scdo intelligendū est qd in affinitate differt genus et gradus. nam genus attendit fm plurificatōem cōmixtōnis siue ex pte cōmixtōis. sed gradus ex pte sanguinis et ppagatōnis. propter quod di. mutat nupta genus sed generata gradū. Unde 8

antiquitus tria genera cõsanguinitatis esse ꝯsueuerũt
Primũ surgit ex ꝯsanguinitate ⁊ prima carnis com
mixtione. Secũdũ surgit ex affinitate ⁊ scd'a carnis cõ
mixtõne. Terciũ surgit ex scd'a affinitate ⁊ tercia car
nis ꝯmixtõe. Exemplũ est si frater tuus ꝯtrahat cũ
maria. ipsa est affinis tibi in primo genere. Si cõtra
hat mortuo fratre tuo cũ alio. ipse erit affinis tibi in
scd'o genere. Si ipsa mortua ipse vir ꝯtrahat cõ alia.
illa mulier eẽt tibi affinis in tercio genere. Sꝫ gene
ratio siue ꝓpagatio gradũ mutat affinitatis sicut con
sanguinitatis. Sꝫ ista tria genera ꝯsueuerũt esse anti
quitus. nũc aũt sicut patebit pꝰ nõ stat nisi primum
genus affinitatis alijs cessantibꝰ. Tercio intelligendũ
est q differt vtrũ mulier affinis generet ꝓlem de con
sanguineo meo an de extraneo. Si de ꝯsanguineo. ꝓles gña
ta nõ est mihi alligata vinclo affinitatis ꝫ ꝯsanguinitatis.
Si vero de alio. ẜm iura moderna nihil oĩno reputatur
mihi attinere. Antiquitꝰ tñ sicut pꝫ ex decreto greg. ⁊
habetur in lr'a. iudicabatur affinis nõ primo gradu ꝫ se
cundo. sicut expresse pretangitur in littera. et pro illo tẽ
pore maxime intelligitur iste versus. Mutat nupta
genus. ꝫ generata gradum. qꝛ mulier affinis mihi. qꝛ
fuit vxor fratris mei. si nubat alij generat mihi affi
nem in alio genere affinitatis. Si vero generaret ꝓlem
tũc generaret mihi affinem. nõ alio genere sed gradu.
hoc tñ est retractatum q̃tum ad vtrũq ꝑ ius nouũ.
extra de consanguinitate ⁊ affinitate. nõ debet. ⁊ in de
cretali edita in concilio generali. vbi expresse retractatur
9 vtrũq. His visis quedam regule sunt notande.
Prima est q in primo genere affinitatis nõ licet cõ
trahere vsq ad quartũ gradũ inclusiue sicut ⁊ de cõ
sanguinitate. Qꝛ si quartũ graduꝫ velis cognoscere.
recurre ad ꝑsonam mediante qua ꝯtracta est affini
tas. ⁊ quotto gradu distas ab illa. totto gradu distas
a ꝑsona coĩ es affinis. vt si ꝯtraxisti cum muliere. fa
ctus es affinis consanguineis quotto gradu aliquis
est affinis consanguinei vxoris tue. totto gradu est ti
bi affinis. ⁊ si attinet ei in quarto gradu. attinet ⁊ ti
bi. ⁊ sicut non liceret vxori ꝯtrahere in tali gradu. ita
10 nec tibi. Scd'a notula. q ex quo ꝯtracta est affinitas.
mortua ꝑsona mediante qua ꝯtracta est. nihilominꝰ
manet affinitas. ꝓ eo q est vinculũ ꝑpetuum sicut ⁊
ꝯsanguinitas. ideo minime põt ꝯhi cũ ꝑsona affini.
11 xxxv. q. x. Fraternitatis. Tercia notula ẽ q affinitas cõ
trahitur nõ solum ꝑ matrimoniuꝫ sed etiam ꝑ coitum
fornicariũ. sicut dicitur extra de ꝯsanguinitate. Frater
nitatis tue ⁊c. sed quia hoc dubiũ est. ideo ratio huiꝰ
inquisitõni relinquatur. His aũt ꝑlibatis vt modo
inquisitorio ꝓcedamus pñt hic tria queri. Primo q̃
ritur vtrum ꝑ omnem coitum ꝯtrahatur affinitas. Se
cundo vtrũ affinitas transeat ab vno in alterũ. Ter
cio vtrum affinitas impediat matrimoniũ.

Questio. j. a

Circa quã sic ꝓceditur ⁊ ostenditur q ꝑ omnem coitum
siue legitimũ siue fornicariuꝫ ꝯtrahi possit affinitas.
xxxv. q. iij. si homo fornicatus fuerit cum muliere. et
frater eiꝰ vxorẽ duxerit sup eo q frater eiꝰ crimen ce
lauerit. peniteat septem annis. Sed hoc nõ est ob ali
ud nisi qꝛ illa facta est affinis fratri. ꝫ ⁊c. Item ex
tra de eo qui cognouit ꝯsanguineam vxoris sue expꝛs
se dicitur q nõ licet petere debitũ in decretali illa. trans
misse nobis litere ⁊c. Sed hoc nõ est nisi ꝓpter affini
tatem. ꝫ per coitum fornicariũ ꝯtrahitur affinitas.

Item rõne videtur. qꝛ nõ est ob aliud q ꝯtrahatur af
finitas ꝑ coituꝫ nisi quia ẽ carnis ꝯmixtio ꝑ quaꝫ vir
⁊ mulier fuerũt vna caro. sed hoc nõ tñ ẽ i actu legi
timo verũetiam fornicario. ẜm q dicitur. j. ad cor. vj.
qui adheret meretrici vnum corpus cum ea efficitur.
Item filius fratris sui natꝰ de fornicatõne ita ẽ ti
bi ꝯsanguineꝰ sicut si eẽt d' legitimo mr'onio natꝰ. si ꝫ ꝑ
actum fornicariũ ꝯtrahitur ꝯsanguinitas. pari rõne af
finitas. Contra. xxxv. q. iij. extraordinaria pollu
tio citra maritalem affectũ (si ita esse ꝯstiterit) nõ vi
detur matrimoniũ impedire. ꝫ fornicariꝰ actus ẽ ex
tra rectũ ordinẽ. ꝫ ñ impedit matrimoniũ. sed affini
tas impedit. ꝫ ibi nõ ꝯtrahitur affinitas. Item affi
nitas est vinculũ legitimũ qd' est institutũ a deo ⁊ ab
ecclesia. ꝫ cum fornicatio sit actio ꝯtra legitimitateꝫ
⁊ ꝯtra diuinũ statutũ. ꝑ fornicatõnem nunq̃ contra
hitur tale vinculũ. Item affinitas est vinculũ inso
lubile. ꝫ ꝯiunctio ꝑ coitũ fornicariũ nõ iungit insolu
biliter. imo solubiliter. ꝫ nunq̃ ꝑ illum coituꝫ cõtrahitur
affinitatis vinculũ. Item ꝑ coitũ extra matrimoni
um nõ ꝯtrahitur irregularitas ad ordinẽ suscipiendũ.
ꝫ pari rõne nec illegitimitas ad matrimoniũ ꝯtrahẽ
dum. Si ꝫ affinitas facit illegitimitatẽ. videtur q ꝑ ta
lem coitum affinitas nec debet nec põt ꝯtrahi.
12 Rꝰ. dicendũ q affinitas generaliter ꝯtrahitur ꝑ omneꝫ
coitum in quo est ꝯmixtio sanguinũ. Et ratio huius
est. quia affinitas non cõtrahitur nisi ratõne vnionis.
tũc aũt dicuntur vna caro fieri qñ ꝑ ꝯmixtõnẽ seminũ
fit ꝯsummatio illius opis. Si ergo aliter cõueniant.
siue cõtra naturã polluendo extra vas illi vsui depu
tatum. siue inuadendo claustra ita q opus nephari
um nõ ꝯsummetur. affinitas ꝯtrahi nõ iudicatur. ẜm q
dicitur. xxxv. q. iij. extraordinaria. Qꝛ si videatur dici cõ
trariũ extra de eo q̃ cognouit ꝯsanguineam. fraterni
tati ⁊c. dicendũ q illa sepatio nõ fuit ꝓpter affinitateꝫ ꝫ
ꝓpter publice iusticie honestatem q̃ ꝯtrahitur ex puris
13 sponsalibꝰ. Ad illud ꝫ qd' obijcitur in cõtrarium de
extraordinaria. pollutõne iam patet responsio. quia
ibi nõ fuit seminũ ꝯmixtio aliqua. ideo nõ dicuntur
14 vir ⁊ mulier vna caro effecti. Ad illud qd' obijcitur
q vinculũ legitimũ est a deo institutũ. dicendũ q in for
nicatõne duo sunt. s. actio substrata q̃ est naturalis.
et deformitas volũtatis qua aliq̃s vult cognoscẽ nõ
suã. siue circa ipm actũ defectus circũstantie. Q̃tum
ad primũ est actio naturalis bona ⁊ a deo. q̃tum ad
scd'm dicit defectũ ⁊ deformitatẽ ⁊ sortitur nomẽ vicij. vi
culũ ꝫ affinitatis ꝯtrahitur rõne primi nõ ratõne secũ
15 di. Ad illud qd' obijcitur q est vinculũ insolubile. di
cendũ q actio transiens vt plurimuꝫ relinquit effe
ctum ꝑpetuũ siue (vt meliꝰ dicam) diuturnũ. vt pꝫ.
qꝛ sicut fornicatio inducit carnis corruptõeꝫ. sic vxo
ris cognitio efficit corpis vnionem. ⁊ qñ ex q̃ cognit
necesse est cognouisse. ideo ex hac ꝯiunctõne resultat
vinculũ insolubile. Et est exemplũ. quia sicut ex vno
actu tali põt ꝓles generari q̃ vinculo ꝑpetuo alliga
tur patri ⁊ matri. sic potest affinitas generari. quan
do talis ꝯiunctio est introducens affinitatem nõ cõ
seruans. ideo ipsa existente transitoria potest esse af
16 finitas diuturna. Ad illud qd' obijcitur de irregulari
tate ad ordines. dicendũ q cognitio mulieris non gene
rat irregularitatem nisi ꝓut inducit defectũ sacrmẽti.
⁊ qñ defectꝰ sacramẽti ꝑsupponit aliqd' esse sacramẽ
ti. ⁊ post priuatõeꝫ ꝑfectõnis. hinc est q irregularitas

non ɔtrahitur p coitum extra matrimoniū. sed affinitas respicit vnitatem carnis ⁊ corporis. ⁊ hec est cōis tam actui fornicario q̄ legitimo. ideo potest causare affinitatem nō irregularitatem.

Questio.ij. b

Utrum affinitas transeat in alterū. Et q sic videtur xxv. q.iij. ɔtradicim⁹ ⁊ infra. Julius papa. Relictaꝫ ɔsanguineoꝝ vxoris sūt nullus ducat vxorē. Sꝫ cōsanguinei vxoris sue affines. g vxor affinis efficit illegitima ad ɔtrahendū. nō pter aliud nisi pter affinitatem. g ⁊c. Item in sequenti ca. Porro duo cōsanguineoꝝ vxores vni viro alteram post alterā nubere publice honestatis iusticia cōtradicit. Item carnalis ɔmixtio adeo iungit vt ꝓpagatio. qd̄ patet. q2 tantū se extendit. ⁊ p tot gradus. ⁊ ad tales descēdit affinitas. ad quos gradus ꝓtendit ɔsanguinitas scꝫ vsq ad quartū gdum. Cuꝫ g ɔsanguinitas trāseat in alterū. g ⁊ affinitas. Minor pꝫ. quia si aliquis est mihi ɔsanguineus in primo gradu. generat mihi ɔsanguineū in scd̄o. g ⁊c. Item omne simile generat sibi simile. ⁊ quecūq vni ⁊ eidem sunt eadē inter se sunt eadem. g si aliqua vxor habeat duos viros et aliqui viri illas duas vxores. cum isti duo viri cōiungant eidēꝫ mulieri (vt pꝫ ɔsideranti) etiā iste due mulieres eidem viro. g omnes sibi attinent. g ⁊c. Contra vbi est vera affinitas. adeo ligat vt cōsanguinitas. sꝫ nunq̄ cum filia fratris sui pōt quis cōtrahere. g nec cum filia vxoris fratris q̄ est affinis fratre mortuo. cui⁹ ɔtrarium habet extra de ɔsanguitate non debet reprehensibile iudicari. vbi dicit q pōt ɔiungi talis tali. Item si affinitas surgit ex affinitate. g cum aliquis vir cognoscit. x. mulieres. g ille omnes sunt affines. g ɔtrahens cum vna nō pōt ɔtrahere cum alia. qd̄ est manifeste falsum. q2 tūc homo cū nulla posset ɔtrahere. Item esto q aliquis ɔtrahat cum vxore alicui⁹. ipso mortuo querit vtrū efficiat affinis consanguineis viri. qd̄ si non. tūc affinitas nō generat affinitatē. Si vo efficit affinis cōsanguineis. g multo magis ipsi viro. g nō pōt cognoscere cognitā ab alio viro. qd̄ est manifestū incōueniens. Item si affinitas generat affinitatem. cum carnis cōmixtio faciat vnitatem ⁊ gradū attinentie sm parium gradum. tūc semp manebit affinitas pter ɔmixtionez. ⁊ sic erit ꝓcessus in infinitū in affinitate qd̄ est manifeste falsū. g ⁊ primū scꝫ q affinitas p ɔmixtōeꝫ carnis generet

17 siue faciat affinitatem. R°. dōm q differt vinculū affinitatis ⁊ ɔsanguinitatis. Q2m vinculū affinitatis est vinculum p accidens. Uinculum ɔsanguinitatis est vinculum p se. ⁊ qm omne per accidens necessario habet reduci ad p se. hinc est q affinitas necessario p̄supponit ɔsanguinitatem ⁊ supaddit ɔmixtōnem. ⁊ ex his duobus surgit. quia ergo illud qd̄ est p accn̄s nō habet virtutez multiplicandi ⁊ diffundendi se nisi p illud qd̄ est ens p se. hinc est q diffinitio ⁊ descensus affinitatis sm veritatem attendit a parte ɔsanguinitatis solum. nō a parte ɔmixtōnis q̄tum est de natura vinculi. Unde consanguinei vxoris petri ita sunt affines ei vsq ad quartū gradum sicut si p consanguinitatem alligarent vxori. sed vxor petri ex hoc q nubit alij cum p accidens iuncta sit ɔsanguineis petri. nō pter hoc generat vinculū attinentie sm veritatem. sed si generat hoc est solum sm publice iusticiam honestatis. per quem modū ɔtrahitur in sponsalibus. et sm hunc modum fuerunt antiquitus secundum genus affinitatis ⁊ tercium. que magis ptinebant ad publice iusticiam honestatis q̄ ad affinitatem sicut canon secundo p̄positus expresse dicit si quis attendat. ⁊ quia periculosum erat ad ista teneri. ideo totum oportuit reuocari. excepto primo ge-

18 nere affinitatis. Et ita dicendū q sm veritatez ⁊ sm tempus p̄sens. affinitas non generat affinitatem. vt qui est affinis affini. vel qui est iunctus carnalr cum aliqua. per hoc efficiatur affinis affinibus suis. imo solum consanguineis. nec surgit affinitas ex consanguinitate ⁊ affinitate. sed solum ex consanguinitate ⁊ carnis commixtōne. ⁊ ratōnes ad hoc inducte sunt

19 concedende. Ad illud ergo quod obijcitur de illis duabus autoritatib⁹. dicendū q retractate sunt. nec ille ꝓhibent iunctōnem talem pter vinculū affinita-

20 tis sed pter iusticiam publice honestatis. Ad illud quod obijcitur q carnis commixtio adeo iungit vt ꝓpagatio. dicenduꝫ q si loqueris in se ⁊ per se falsum est. nam pater non potest contrahere cum filia quam cognouit. s vir potest contrahere cum muliere quam cognouit. Haber tamen hoc veritatem per accidens p̄supposita consanguinitate. quod patꝫ. q2 vxor viri ita ꝓpinqua efficit consanguineis viri sic ⁊ ipse. ⁊ quia est vinculum per accidens. ideo non ꝓtenditur nisi sm ꝓtensionem consanguitatis. ⁊ ideo non sequit q affinitas generet affinitatem sicut con-

21 sanḡitas consanguinitatem. Ad illud quod obijcitur q simile generat simile. dicendū q verum est p se loquēdo. si illud quo assimilat inest ei sm q generat. vnde leprosus generat leprosum. ⁊ calculos⁹ calculosum. quia ibi est corruptio vis generatiue. Sed tamen mancus n̄ necessario generat mancū. quia defectus ille nō respicit generantem sm q est generās. Et quia affinitas per accidens respicit aliquem. ideo non diffundit eam in alterum. nec in eum qui propagatur. nec in eum qui carnaliter commiscet. Unde non est modo verus ille versus. Mutat nupta gen⁹ sed generata gradum. s. affinitatis nisi quis velit ipsum distrahere et exponere sm qd̄ competit ꝓximitati moderne. vt per ratōnem matrimonij contrahatur genus affinitatis. ⁊ per generatōnem genus affinitatis. Primus tamen intellectus est verior. 3

Questio.iij. c

Utrū affinitas p̄stet matrimonio impedimentū. Et q sic videt. xxxv. q.iij. equaliter cōiungat q̄s ꝓpinq̄s suis et vxoris sue ɔsanguineis. Item Leuit. xviij. Turpitudinē vxoris pris tui nō reuelabis. g nullus pōt ɔtrahere cum vxore patris. s hoc nō est ob aliud nisi ob vinculū affinitatis. g ⁊c. Item hoc ipsum arguit p ratōnem. q2 turpitudo vxoris est turpitudo viri. s turpitudo ɔsāguinee nō est aliquaten⁹ p actuꝫ ɔiugalem reuelanda. g nec vxor viri in ɔiugiū assumenda. Item ꝓximitatis vinculū tam in consanguinitate q̄ in affinitate est ex sanguinis vnitate. ergo si ɔsanguinitas pter vnitatē sanguinis impedit paritatem. g ⁊ affinitas. cum vir et mulier fiant vna caro ratōne cōmixtōnis seminū. Contra. In lege erat ꝓhibitum ducere sororem. sed p̄ceptum erat ducere vxorem fratris. ⁊ illa est affinis. g affinitas mrīonium n̄ impedit. Item magis iungitur aliquis alicui q̄ iungit p se ⁊ immediate q̄ qui mediate. sed vir

qui cognoscit mulierem potest ei iungi matrimonialiter. ergo multo magis consanguinei ipsius viri.

Item secundum iura consanguinei succedunt defuncto in rebus suis in quibus habuit dominium et possessionem. sed vir habuit dominium in mulierem per matrimonium. ergo secundum iura consanguinei debent et possunt habere dominium in corpus coniugis per matrimonium. ergo etc. Item commixtio carnalis est ad tempus. et matrimonium est vinculum insolubile. si ergo maius vinculum soluit minus. cum commixtio corporalis matrimonium non possit impedire. ergo nec affinitas inde contracta. Respondeo. dicendum quod affinitas impedit matrimonium. sicut habetur extra de consanguinitate et affinitate. et hoc intelligendum est de affinitate que precedit matrimonij contractionem non de ea que superuenit. Si enim precedat. impedit contrahendum et dirimit iam contractum. quia facit personam illegitimam secundum eundem modum et per easdem rationes. per quem modum et per quas rationes facit consanguinitas. Si autem sequatur matrimonium non potest ipsum dissoluere. cum sit vinculum insolubile. Si tamen contractum est et consummatum. ambo sunt ad continentiam monendi. Si vero contractum est et ratificatum per verba de presenti. cum solui non possit nisi ingrediatur alter coniugum religionem sicut habetur extra de conversione coniugatorum. necessario oportet quod ille qui maliciose cognoscit consanguineam aliquam reddat debitum si illa non vult continere. aut in religionem ingrediatur. extra de eo qui cognouit consanguineam vxoris sue. discretionis. et infra. vbi dicitur quod tenetur reddere debitum. cum non debeat coniunx sine culpa iure suo priuari. ipse autem non debet exigere. quia reddidit se inhabilem. sicut dicitur eodem titulo. transmisse nobis etc. vbi dicitur quod requisitus non sine graui cordis dolore accedat. sic ergo concedendum quod affinitas precedens matrimonium. quantum ad primum genus. ita impedit matrimonium. vt consanguinitas. Ad illud ergo quod obijcitur quod preceptum erat ducere vxorem fratris. dicendum quod hoc verum erat in casu. scilicet cum frater mortuus erat sine semine. quia enim promissa erat eis perfecta benedictio in semine. ideo non debebat pati lex quod aliquis esset qui videretur sine semine si haberet propinquum qui suscitaret. nunc autem quia hoc sublatum est. sic impedit omnino sicut consanguinitas. Ad illud quod obijcitur quod vir magis iungitur mulieri. dicendum quod verum est. sed quoniam ille actus consonat et consequitur matrimonium. hinc est quod vinculum nullum ibi concurrit inter virum et mulierem quod matrimonio prestet impedimentum. Amplius sicut predictum est cum affinitas sit vinculum per accidens. presupponit vinculum per se scilicet consanguinitatem. et quia nemo sibiipsi est consanguineus. hinc est quod mulier non efficitur affinis viro sed eius consanguineis. Ad illud quod obijcitur quod secundum iura consanguinei debent succedere. dicendum quod verum est in illa hereditate quam potest quis alij communicare et dare. Sed vxor est adeo bonum proprium quod nec charitas communicat que facit omnia communia. et ideo illud ius nunquam se extendit ad vxorem. Ad illud quod obijcitur vltimo quod carnalis commixtio est ad tempus. dicendum quod quamuis sit ad tempus. tamen habet effectum perpetuum scilicet affinitatem vt prius visum est. et per illam impedit. et sic patet totum.

Distinctio. xlij. de impedimento matrimonij quod venit ex propinquitate spirituali.

E parentalium graduum famosa questione etc. Supra egit magister de cognatione carnali. in hac parte agit de spirituali. et continet hec pars presentem distinctionem que potest diuidi in duas partes. In prima agit de cognatione spirituali. In secunda vero agit de secundis nuptijs. ostendens illas esse licitas. que pars supra diuisa fuit contra totam precedentem. et hoc facit. ibi. Sciendum est etiam quod non solum prime vel secunde nuptie etc. Prima pars habet duas. In prima ostendit qualiter spiritualis cognatio contrahatur. In secunda qualiter impedit matrimonium. ibi. Qui autem compater et commater etc. Et illa diuiditur in duas. In prima agit de cognatione directa. In secunda vero de indirecta. ibi. Solet etiam queri si commatrem etc. Prima pars iterum diuiditur in duas. In prima agit quomodo cognatio spiritualis impedit in se. In secunda vero in comparatione ad cognationem legalem. ibi. Qui autem spirituales vel adoptiui filij. Et ita tria determinat in hac distinctione. Primum est de cognatione spirituali. secundum est de legali. et tercium est de nuptijs.

Ostendit qualiter spiritualis cognatio contrahatur. a

Di. XLII

E parentalium graduum famosa questione aliquid (licet minus sufficienter) diximus. Iam de spirituali cognatione addamus. que etiam personas impedit vt non sint legitime ad ineundas nuptias. Tria quedam sunt. consanguinitas. affinitas. et spiritualis germanitas. Consanguinitas est inter eos qui iunguntur secundum lineam generis. Affinitas inter eos qui genere quidem non sunt coniuncti. sed mediante genere sunt sociati. Verbi gratia. Vxor filij fratris mei que non est de genere meo. per ipsum qui est de genere meo mihi affinis facta est et ego illi. Spiritualis proximitas est inter compatrem et commatrem. et inter eos quorum vnus alterum de sacro fonte leuauit. vel in cathezizatione aut confirmatione tenuit. Est etiam inter filios eiusdem hominis carnales et spirituales.

Filij spũales qui sint

Spirituales filij sunt quos de sacro fonte leuam⁹. vel in cathezizatõe seu cõfirmatõne tenemus. filij etiam ꝛ filie spirituales eorum sunt. qui trine mersionis vocabulo eos sacro baptismate tingũt. Dicit etiam spiritualis filia sacerdotis que ꝛ peccata sua confitet. Unde Simachus papa. Omnes quos in penitentia suscipim⁹. ita nostri spirituales sunt filij. vt et ipsi q̃s vel nobis suscipientib⁹. vel sb trine mersionis vocabulo mergentib⁹ vnda baptismi regenerauit. Siluester etiam ãmouet vt ad suam filiam penitentialem nullus sacerdos accedat. quia scriptũ est. Omnes quos in penitentia accepim⁹. ita nostri filij sunt vt in baptismo suscepti. quoꝝ omnium flagitiosa est ꝯmixtio.

Simach⁹ papa

Siluester papa

Ostendit qualiter spũalis cognatio matrimoniũ impediat. ꝛ agit de cognatõne directa ostendens quomodo cognatio spiritualis impedit matrimonium in se. b

In ꝯcilio maguntinẽsi.

Q ꝫ aũt cõpater ꝛ cõmater sibi iungi nequeant. nec pater spũalis. nec mater. filie vel filio spũali ex cõcilio maguntinẽsi docet. De eo qđ interrogasti si aliquis filiolam suã duxerit vxorem. ꝛ de eo qui cõcubuit cũ matre spũali. et de eo qui filium suum baptizauit. et vxor eius eũ de fonte suscepit. hac causa vt dissidiũ fieret coniugij. si post in tali copula possunt ꝑmanere. sic respondendum est. Si filiolã aut cõmatrem suam aliquis in coniugium duxerit. separandos esse iudicamus ꝛ graui penitentia plectendos. Si vero ꝯiuges legitimi. vel vnus vel ambo ex industria hoc fecerint vt filiũ suum de fonte susciperent. si innupti manere voluerint bonum est. Sin autem grauis penitentia insidiatori iniungat ꝛ simul maneant. ꝛ si preuaricator coniugij superuixerit acerrima pnĩa mulctetur. ꝛ sine spe coniugij maneat. Ex hijs apparet q̃ aliquis filiolam suam vel cõmatrem nõ potest sibi copulare nuptialiter. ꝛ si presumptum fuerit sepandi sunt. Qui autẽ legitime coniuncti sunt nõ ideo separandi sunt. quia alter eorũ insidiose filium de fonte leuauit. Qđ etiam nicolaus confirmat dicens. Nosse desideras vtrum mulier que viri filium ex alia femina genitum de sacro fonte leuauerit. postmodum possit cum eodem viro copulari. Quos ideo ꝯiũgi posse decreuimus. quia s̃m canones sacros nisi amboꝝ consensu. nullius religionis obtentu debet cõiunx dimittere coniugem. cum apostol⁹ precipiat. Nolite fraudari inuicem nisi forte ex consensu ad tempus ꝛc. Item dictum est nobis quasdam feminas desidiose. quasdam vero fraudulenter vt a viris suis sepentur. ꝓprios filios coram episcopis ad confirmandũ tenuisse. vnde nos dignuꝫ duximus. vt si qua mulier filium suũ desidia aut aliqua fraude coraꝫ episcopo tenuerit ad confirmandũ. propter fallaciam vel fraudem q̃diu viuat penitentiã agat. tamẽ a viro suo non separet. Item Johannes papa. Ad limina sancti Petri homo nomine Stephanus veniens. nostro presulatui innotuit q̃ filiũ suum in extremo vite positum nondũ baptismi vnda lotum. absentia sacerdotuꝫ cogente baptizauit. cumq̃ꝫ ꝓprijs manibus suscepit. atq̃ꝫ ꝓ huiusmodi negocio. reuerentia tua prefatũ hominem a sua ꝯiuge iudicauit esse separandũ. Qđ fieri nullatenus debet dicente scriptura. Quos deus ꝯiunxit homo non separet. Et domin⁹ nõ dimittere vxorẽ nisi causa fornicatõnis iubet. Et nos tanta auc̃te freti dicim⁹ dimittendũ esse et inculpabile iudicandum qđ necessitas intulit. Nam baptizandi opus laycis fidelibus (si tamen necesse fuerit) libere conceditur. Uñ si supradictus homo filiũ morientẽ aspiciens ne animaꝫ perpetuo ꝑire dimitteret. vnda baptismi lauit. vt euꝫ de ꝑtãte mortis eripet. bñ fecisse laudat. Ideoq̃ꝫ sue vxori sibi iam olim legitime sociate impune dum vixerit iudicam⁹ manẽ ꝯiũctũ. nec ob h̃ separi debẽ. His alijsq̃ꝫ plurib⁹ auc̃tib⁹ edocet ꝯiuges nõ esse sepandos si post legitimã copulã alter alteri⁹ filiũ de fonte leuauerit vel in ꝯfirmatõne tenuerit. His aũt obuiare videt qđ deusdedit papa ait. Peruenit ad nos dyaconos sanctitatis vestre epistolam deferens q̃ quidam viri ꝛ mulieres preterito sabbato pascali pro magno populi incursu nescientes filios suos suscepissent de lauacro. cupis ergo scire an ꝓpter h̃ (debeãt viri ac mulieres ad ꝓprium vsum redire an nõ.

Nicolaus papa

j. Cor. vij.

Ex ꝯcilio cabilonẽsi

Johãnes papa Anselino ꝯcene ecclesie epõ.

Math. xix.

Math. v.

Quid p̃miss obuiat

Nos vero hac re mesti. priorum inquisiuimus dicta. et inuenimus in archi/
uis. id est in armarijs apostolice sedis. iam talia ptigisse in pluribꝰ eccl'ijs. q̃-
rum epis ab hac apostolica sede volẽtibꝰ scire vtrũ viri ac mulieres redirent
ad ꝓpriũ thoꝝ. beate memorie sancti patres Julius papa. Innocentius ⁊
Celestinꝰ cum episcopoꝝ plurimoꝝ ꝯsensu in apl'oꝝ principis eccl'ia p̃siden-
tes. talia rescripserũt ⁊ ꝯfirmauerũt. vt nullo modo se in ꝯiugio reciperẽt vi/
ri ac mulieres quicũq; hac ratõne susceperũt natos. sed separent se. ne suadẽ
te dyabolo tale vicium inualescat. Item si quis filiastrũ vel filiastram suam
ante episcopũ tenuerit ad cõfirmatõnem. sepetur ab vxore sua. ⁊ aliam nun-
q̃ accipiat. Hec aũt vel ad terrorem dicta sunt. nõ q̃ ita esset faciendũ. sed ne
illud fieret summopere cauendũ. vel de illis est intelligendũ. qui prius filios
suos vicissim de fonte susceperũt. ꝙ fierent cõiuges. Premissis autem autori
tatibus oĩno ꝯsentiendum est. vt siue ꝓprium siue tm̃ viri filiũ mulier de fon
te susceperit. non ideo a viro separetur. Qd̃ de viro similiter oportet intelli-
gi.

Ostendit quomõ cognatio spiritualis impedit matrimoniũ in compatio-
ne ad cognatõnem legalẽ. c

Nicolaꝰ papa ad cõsulta bulgarorum.

Q aũt spũales vel adoptiui filij naturalibꝰ copulari nequeant. Nicolaꝰ pa-
pa testat̃ ita inquiens. ita diligere debet homo eũ qui se suscepit de sacro fon
te sicut patrem. Inter fratres ⁊ filios spũales gratuita ⁊ sãcta ꝯmunio ẽ. que
dicenda nõ est ꝯsanguinitas sed habenda spũalis ꝓximitas. vnde inter eos ar
bitror nõ posse fieri legale ꝯiugium. quia nec inter eos qui natura. et eos qui
adoptõne filij sunt. venerande leges matrimonia ꝯtrahi ꝑmittũt. Item. Si
inter eos nõ ꝯtrahit̃ matrimoniũ quos adoptio iungit. quanto potius a car
nali oportet inter se ꝯtubernio cessare. quos ꝑ celeste sacr̃m regeneratio san-
cti spiritus vincit. Hoc aũt quidam voluẽt intelligere de illis tm̃ filijs. quibus
ꝯpatres facti sunt. de alijs ꝟo qui ante ꝯpaternitatem vel post geniti sũt con
cedũt q̃ legitime ⁊ licite pñt. Quibꝰ videt̃ ꝯsentire Urbanꝰ scd̃s dicens. Su
per quibꝰ ꝯsuluit nos tua dilectio. hic videt̃ rñdendum. vt ⁊ baptismus sit. si
instante necessitate femina puerũ in noĩe trinitatis baptizauerit. ⁊ q̃ spũaliũ
parentũ filij ⁊ filie. ante vel post ꝯpaternitatem genite possunt legitime ꝯiũ-
gi. p̃ter illam ꝑsonam qua ꝯpatres effecti sunt. Pascalis ꝟo scd̃s. post cõpa/
ternitatem genitos copulari ꝓhibet scribens regino epõ. post susceptũ filium
de fonte vel filiaꝫ spiritualem qui ex compatre vel ex commatre fuerint nati.
matrimonio iungi non possunt. Illud etiam notandum est qd̃ in triburiensi
cõcilio legitur. Si quis sue spiritualis cõmatris filiam fortuitu ⁊ ita contin/
gente rerũ casu in ꝯiugiũ duxerit. maturiori seruato ꝯcilio habeat. atq; legit/
timo ꝯnubio honeste operã det.

De copula filiorum qui ante cõpaternitatẽ vel pꝰ nati sũt. Urbanꝰ papa

Ex triburiensi ꝯcilio

Agit de cognatõne indirecta. an quis ducere possit duas cõmatres alterã
post alteram. d

Solet etiam queri si commatrem vxoris post eius obitum quis ducere vale
at: De hoc Nicolaꝰ papa sic scribit. Sciscitatur a nobis sanctitas vestra. si
quis duas commatres habere valeat. vnam post alteraꝫ. In q̃ meminisse de
bes scriptum esse. erunt duo in carne vna. Cum ergo constet q̃ vir et mulier
vna caro efficiuntur. restat virum compatrem constitui mulieri cuius assum-
pta vxor commater erat. ⁊ ideo virum illi femine non posse coniungi que cõ-
mater eius erat. cum qua idem fuerat vna caro effectus. Huic auteꝫ illud cõ
trarium videtur. qui spiritualem habet compatrem cuius filium de lauacro
acceperit. et vxor eius commater non est. licet ei defuncto compatre suo eius
viduam ducere in vxorem. quos nulla generatio spiritualis secernit.
Item ex epistola Pascalis pape. post vxoris obitum cum commatre vxoris
coniugio copulari nulla ratio vel autoritas videtur prohibere. Non eñ per
carnis vnionem ad vnionem spiritus pertransitur. Sed sciendum est q̃ au-
toritas nicolai de illo ait q̃ vxori sue debitũ reddidit post q̃ ꝯmr̃ illiꝰ extitit.

Nicolaus papa ꝯstañ. epo

Geñ. ij.

Ex triburiensi ꝯcilio

Determinatio

Alie vo auctes de illo agũt, cui⁹ vxor postq̃ a viro suo derelinquit. illi⁹ cõmater efficit. ne post cõpaternitatẽ a viro suo agnoscat. vl de viro potius agũt. cui⁹ vxor añ defungit q̃ ab eo cognoscat. Solet etiã q̃ri si vxor cũ viro sil debeat i baptismo suscipe puerũ. De hoc vrban⁹ ait. Ut vxor cũ marito i baptismo simul nõ debeat suscipe puerũ. nulla auctẽ videt vel repit phibitũ. s vt ipsa puritas spũalis pñitatis ab oĩ labe et infamia cõsuet. immunis decreuim⁹ vt vtriq̃ simul ad h aspirare nõ p̃sumãt. q̃ vo piaculare flagitiũ cõmisit q̃ duab⁹ cõmatrib⁹ vel sororibus nupsit. magna penitentia dz ei iniungi.

Urba. pp. Si vir et vxor possint simul tenere puerum

De secundis et tercijs nuptijs et deinceps.

e

Sciendũ est etiã q̃ nõ solũ pme vel scde nuptie sunt licite. s etiã tercie et q̃rte nõ sunt dãnande. Un aug. Scdas nuptias oĩno licitas aplus cõcedit. De tercijs aũt et quartis et de vltra plurib⁹ nuptijs solẽt hoies mouere questiões. Sz q̃s audeat diffinire qd nec aplm video diffinisse. ait em. Si dormierit vir ei⁹. cui vult nubat. nõ dicit pm⁹ vl scds vel terci⁹ vel q̃ttuslibet. nec nob diffiniendũ est. qd nõ diffinit apls. Un vt breuiter rñdeã. nec illas nuptias debeo dãnare. nec eis verecundiã nũerositatis auferre. nec cõtra hũane verecũdie sensum audeo dicẽ vt quotiẽs voluerint nubant. nec ex meo corde preter scripture auctez q̃ttaslibet nuptias dãnare. Idez testat Hiero. Ego nũc libera voce exclamo. nec dãnari in eccl'ia bigamã. imo nec trigamã. et ita licẽ q̃nto et sexto. queadmodũ scdo marito nubere. Apls tñ bigamos a sacerdotali honore excludit. Sz hoc ñ facit p vitio bigamie imo p sacri vtute. vt sit vna vni⁹ sicut vnica vnici. Illud tñ cesariens cõcilij videt innuere bigamiã eẽ peccatũ. Presbyterum inquit in nuptijs bigami p̃randẽ nõ cõuenit. q̃ cum pnia bigam⁹ indigeat. q̃s erit presbr q̃ talibus nuptijs possit p̃bere cõsensuz. Sz h de illo intelligi põt q̃ prime vxori insidiat⁹ putat desiderio scde. vel p significulo sacri illud dicit qd in bigamo nõ seruat. Amb. etiã dicit. q̃ prime nuptie tñ a dño sunt institute. scde vo sunt pmisse. et prime nuptie sub benedictione dei celebrant sublimiter. scde vo etiam in pñti carent gloria.

Aug. in li. de viduitate.

j. Cor. vij.

j. Thi. iij.

Amb. sup epistolã ad cor.

D intelligentiã hui⁹ ptis circa tria incidit h principlr questio. sicut tria sunt q̃ mgr determinat. Pmo q̃rit de cognatione spũali. Scdo de cognatõne legali. Tercio de scdo fedẽ nuptiali. Q̃tum ad primũ pmo pcedam⁹ p modũ narratõnis. Scdo vo p modũ inquisitõis. Circa primũ tria sunt notanda. Pmo quid sit. Scdo q̃t eius spẽs. Tercio q̃t modis cõtrahat. De pmo sciendũ q̃ cognatio spũalis ita diffinit. Cognatio spũalis est cõpinq̃tas aut pximitas pueniens ex sacramenti donatõne. vel ad id necesse. Unde tam ille qui baptizat q̃ ille q̃ tenet pxim⁹ et cõgnatus spũaliter iudicat xxx. q. j. oĩs quos in pnia. et extra de cognatione spirituali ca. vltimo. De scdo notandũ q̃ cõsãguinitatis spũalis tres sunt spẽs. Una dicit cõpaternitas q̃ attẽdit inter pẽm spũalem et carnalẽ pẽm. Alia dicit pẽnitas et h attendit inter eũ qui suscipit et euz q̃ suscipit siue sit masculus siue femina. Tercia dr paternitas. hec attendit inter filiũ spũalem et filiũ carnalem p̃ase et vir. nam non se extendit nisi ad illum q̃ suscipit. xxx. q. iij. sup his quib⁹. et extra de cognatione spũali. ca. tua nos. et oĩs spẽs impediũt matrimoniũ. De tercio sciendũ q̃ spũalis cognatõ duplr cõtrahit. sc3 directe et indirecte. Indirecte vt q̃n vxor efficit cõmater alicu⁹ p actum viri. vel econtra vir efficitur compater per actum vxoris. Directe vo contrahit p actum cõpaium. vt cum tenet aliquez vel aliquã ad sacri susceptiõez. Sz circa hoc fuerunt tres opiniones. Pma dicit q̃ sicut septem sunt dona spũssancti. ita sunt septẽ dona baptismi. s. a primo pabulo salis vsq̃ ad cõfirmatõez q̃ fit p epm. et in q̃libet hoz contrahit cõpaternitas. ita q̃ nõ põt eẽ matrimoniũ inter tales. xxx. q. j. pueniẽt. in fine. Scda dicit q̃ p tria tñ sacramẽta cõtrahit. sc3 p cathecismũ baptismũ. et cõfirmatõnem epi. de cõsecra. di. iiij. in cathecismo. Tercia opinio parum differt a scda. dicit em̃ q̃ in his tribus cõtrahit cognatio spũalis. sed in baptismo et cõfirmatõne adeo fortis est q̃ impedit cõtrahendum et dirimit iam contractũ. xxx. q. j. si quis filiastrum. In cathecismo autẽ contrahit adeo exilis. q̃ vix impedit cõtrahendum et non dirimit iaz cõtractum. extra de cognatõne spirituali contracto. sed que istarum opinionum sit verior dubitatõnem habet. Propterea circa hoc querunt tria. Pmo q̃ritur vtrum cognatio spiritualis contrahatur p aliquod sacramentum. Scdo querit vtrum impediat matrimonium. Tercio queritur vtrum transeat ab vno in alterum.

3

2

3

Questio. j.

a

Circa quam sic proceditur. et q̃ cognatio spiritualis contrahatur per sacramenta videtur p illud qd dicit. xxx. q. j. Oĩs q̃s suscepimus ita filij nostri

sunt vt illi q̃s nobis suscipientibus vnda sacri baptismatis regenerauit. ꝙ ⁊c. Item hoc ondit̃ rõne. q̃ cognatio attendit̃ penes generatõez. ꝫ sicut ē carnalis generatio in filijs. ita est ⁊ spũalis in sacris. cũ ꝙ sit vera regeneratio. vĩ ꝙ ibi sit vera cognatio.

Item q̃ suscipit aliquē de baptismo tenet̃ eũ fouere et erudire in spũalibus. ergo obligatur ad actum spũalem. ꝙ ꝑ aliqđ vinculũ spũale. hoc autē appellamus cognatõez. ꝙ ⁊c. Item reuerentiã ⁊ honorez tenet̃ aliq̃s ei facē q̃ se regenerauit maiorē q̃ alijs. ħ aũt nõ est ꝑpter aliud nisi ꝑpter illud mandatũ q̃ pr̃ ē honorand⁹ spũaliter p̃ alijs hominib⁹. ꝙ iste aliq̃ mõ ē pater. ꝫ nõ carnalis. ergo spũalis. Sꝫ carnalis p̃rnitas facit cognatõez carnalē. ꝙ spũalis spũalez. Cõtra. maius est vinculũ charitatꝭ q̃ alicui⁹ sacr̃i. ꝫ vinculũ charitatꝭ nõ efficit aliquã cognatõez nec carnalem nec spũalem. ꝙ nec ꝑ aliqđ sacr̃m cognatio contrahit̃. Item inter oĩa sacr̃a sacr̃m eucharistie ē maioris vnionis. ꝑ eo q̃ vnit in vno corꝑe. ꝫ ꝑ sacramenti eucharistie susceptõez nulla efficit̃ spũalis cognatio. ꝙ nec ꝑ alia. Item plus assĩlant̃ ⁊ cõueniunt ꝑticipantes vnũ sacr̃m q̃ꝫ dans et suscipiens inquantũ huiõi. ꝫ q̃ ꝑticipant idem sacr̃m ꝑpter ħ non dicunt̃ hr̃e cognatõnez nec spũalem nec carnalē. ergo ⁊c. Item q̃ pater ⁊ fili⁹ sunt ꝑximi. necesse est q̃ filij ab eodē p̃re ꝑcedentes sint ꝑximi ⁊ cognati in cognatõne carnali. ꝙ pari rõne si est cognatio int̃ patrem spũalem ⁊ filiũ. erit cognatio inter filios spũales eiusdē p̃is. ꝙ oẽs qui baptizarent̃ ab vno eẽnt cognati spũaliter. ꝙ cũ hoc nõ sit verũ. nec illud ē verum q̃ cognatio spũalis sit inter dantē sacr̃m ⁊ suscipientē.

4 R̃ᵒ. dicẽdum q̃ spũalis cognatio est ⁊ eẽ debet. ⁊ hoc ꝑpter ꝯformitatē spũaliũ ad carnalia. Sicut. n. est carnalis generatio in q̃ est vinculũ ⁊ quidã amor naturalis. sic ⁊ spũalis r̃generatio ꝑ sacr̃a aliqua. ⁊ ꝑ illam siĩliter aliqđ vinculũ acquirit̃ ⁊ amor spũalis. ⁊ ideo in illis sacris p̄cipue ꝯtrahit̃ in quib⁹ est regeneratio. Dũ igit̃ dispositio ad regeneratiõez est in cathecismo. regeneratio in baptismo. regeneratõis consummatio in ꝯfirmatõne. hinc est q̃ in hijs trib⁹ s̃m cõem opinionem ꝯtrahit̃ cognatio. ꝫ tñ q̃ in cathecismo nõ est vera regeneratio. ideo nõ ꝯtrahit̃ ibi vera cognatio nec alligatio fortis. ꝫ adeo exilis vt sicut dictũ est nõ dirimat matrimoniũ iam ꝯtractuz. ⁊ vix impediat ꝯtrahendũ. Et sic cõcedende sunt ratõnes ad hoc.

5 Ad illud qđ obijcit̃ in cõtrariũ de vinculo charitatis ⁊ sacro altaris. dicẽdum q̃ in neutro attẽdit̃ regeneratio. sed in aqua ⁊ spũsctõ. quoꝝ vnũ ē in sacramẽto baptismi. reliquũ in sacro ꝯfirmatõnis. et si aliq̃ regeneratio spũalis attendat̃ penes ꝟtutes. hoc facit cognatõez ad deũ ⁊ filiũ dei. nõ filiuz vel cognatũ hoĩs. ꝑ eo q̃ virtutē opat̃ deus in nob̄ sine nob̄. sacramentũ aũt dispensat̃ ꝑ hoiem.

6 Ad illud quod obijcit̃ de ꝑticipatõne. dicẽdum q̃ ꝑticipatio sacri ē vinculum cõe siue ab eodē siue a diuersis sit. quia vnus deus. vna fides. vnũ baptisma. Sed cognatio ē vinculũ spãle. ⁊ iõ sacri ꝯparticipatio nec est cogñtio nec facit cognatõez. nõ sic datio nec susceptio sacramẽti. imo dicit ordinē ad aliquã ꝑsonã spãlez. ⁊ quoddaz vinculũ supaddit. ⁊ quandã spãlem tentiõez. ⁊ hanc rectissime possum⁹ appellare cognationē. et sic patet illud.

7 Ad illud qđ obijcit̃ vltio de fraternitate carnali. dicẽdum q̃ nõ est siĩle. q̃ vtrũq̃ est vinculuz spũale. ⁊ aliq̃ mõ mag⁹ ꝯueniũt qui generant̃ ab eodē sicut supra mõstratũ fuit. Qui aũt baptizant̃ ab eodez non magis ꝯueniũt q̃ qui baptizant̃ a diuersis. Simpliciter ex affinitate ⁊ affinitate nõ surgit tercia affinitas nisi interueniat ꝯsanguinitas. q̃ est vinculũ ꝑ se. sic ex cognatõne spũali ex vtraq̃ ꝑte nõ surgit cognatio spũalis. nisi ex altera ꝑte sit ꝯsanguinitas. vñ cognatio ꝑnitur inter filiũ spũalem ⁊ filiũ carnalem. nõ int̃ spiritualem ⁊ spũalem. ⁊ sic pꝫ illud.

Questio. ij. b

Utrum cognatio spũalis impediat matrimonium. Et q̃ sic videtur. xxx. q. j. de eo qđ interrogasti ⁊c. si filiolam aut commatrem suam aliquis in matrimonium duxerit. sepandos esse iudicamus ⁊ graui penitentia plectendos. Item ratõne videtur hoc ipsum. Tanto honestius et purius custodiendum est vinculum quanto est sanctius ⁊ spũalius. si ergo propter honestatem non potest contrahi matrimonium vbi interuenit vinculum carnale ⁊ cognatio carnalis. multo fortius vbi interuenit cognatio spiritualis.

Item qui est ꝑximus cognatõne carnali tractandus est affectu consanguinitatis. Si ergo ille affectus non admittit copulam carnis. imo naturaliter refugit. ergo ⁊ cognatio spiritualis vt videtur. Contra. cognatio spiritualis manet simul cum matrimonio. ergo non impedit. Probatio. xxx. q. j. de eo qđ interrogasti. Si coniuges legittimi filiũ suũ de fonte susceperint. si volunt simul maneãt. ergo non compellunt̃ separari. ergo spũalis cognatio non impedit. Item cognatio carnalis disponit ad spiritualem. ergo non habent oppositõnem adinuicez. ergo vna non prestat alteri impedimentum. ergo nec commixtio carnis susceptõni sacri nec ecõuerso. Item plus facit q̃ aliquē de errore trahit ad fidē q̃ꝫ q̃ baptizatũ leuat de fonte. Sꝫ si q̃s ꝯuertat aliquaz ad fidem non impedit̃ cum ea cõtrahere. immo potest sponsalia contrahere sub hac conditõne si velit ad fidem venire. ergo nec impeditur si leuat de fonte quin etiam possit cõtrahere. Item diuersitas in ꝑticipatione sacramenti impedit matrimoniũ. vtputa cultus disparitas. sed opposita habent oppositos effectus. ergo qđ facit conformitatem in cultu ⁊ sacramento disponit ad sacramentuz. hoc autem facit dispensatio ⁊ collatio baptismi. ergo ⁊c.

8 R̃ᵒ. dicendum q̃ cognatio spũalis potest sequi aut precedere matrimoniũ. Si sequatur. generaliter verũ est q̃ non potest infringere matrimonij vinculum. Sed tamē q̃tum ad ius soluendi debitum distinguendum. quia ħ aut factum est necessitate. vtputa quando paruulus ē in periculo mortis ⁊ nõ est qui baptizet eum. aut ex ignorantia. aut ex industria. In primo casu simpliciter non amittit ius petendi nec soluendi. In scđo casu similiter si fuit diligentia non amittit. In tercio casu amittit ius petendi qui hoc facit. tamē quia non debet peccatum suum alteri imputari tenetur reddere. et hoc totum confirmat̃ per autoritates que sunt in littera. quarum quasdam oportet reducere ad concordiam ꝑ predictam distinctõnem. Si autem cognatio spũalis p̄cedat matrimoniũ. illa in q̃ que cõtrahitur ꝑ baptismum ⁊ confirmatõez. sic impedit ꝯtrahẽdum ⁊ dirimit cõtractum. ꝑ eo q̃ facit simplr̃ illegitimũ. ⁊ ideo si videat̃ vinculũ ꝯtrahi. non tñ contrahitur.

Impedit aūt cognatio mr̄imoniū sm̄ tres differentias .s. paternitatis. cōpr̄nitatis. ꝛ fraternitatis. sicut pbat̄. xxx. q. j. de eo qd̄ interrogasti. et in aliis his sequentib⁹ capitulis. et. xxx. q. iij. ꝑ totū. Per hāc distinctionē ꝑʒ rn̄sio ad primo obiectum. q2 illa autoritas intelligit̄ de cognatōe que cōsequit̄ mr̄imonium. q̄ nō potuit soluere ꝑus vinculum qd̄ inter ꝑsonas legittias erat cōtractū. 10 Ad illō qd̄ obi̇ ꝙ vna cognatio ē ordinata ad alterā. dōm ꝙ verū est. nō tn̄ in eodē sed in diuersis. Sicut em̄ carnis cōmixtio ordinat̄ ad generationē. nō tn̄ generās dʒ cū filia carnaliter cōmisceri ꝑpter nouitatē vinculi. sic intelligendū ꝙ nō dʒ baptizans cū baptizato carnalit̄ cōmisceri. nec ꝑ mr̄imoniū copulari. Amplius. q̄uis vnū hoꝝ vinculoꝝ sit ordinatū ad alteꝝ. nō tn̄ spirituale ad carnale ꝭ ecōuerso. et iō p⁹ꝙ̄ iteruēit cognatio spiritualis. nūꝙ̄ dʒ interueīre cōmixtio carnalis. 11 Ad illō qd̄ obi̇ de illo q̄ reuocat ab erroꝛe. dōʒ ꝙ illud vinculū nō solū facit impensio bn̄ficij ꝭ etiā statutū ecclesie xp̄i. Si āt q̄ras q̄re magis instituit ecclesia. dōm ꝙ ꝑ nullā institutionē dʒ hō generari. ꝭ solū ad generationē disponi. In baptismo āt ē vera cognatio. et iō nō sic cōtrahit̄ vīculū qd̄ ꝑstet matrimonio impedimētū ꝑ documētū fidei sicut ꝑ sa- 12 cramētū baptismi. Ad illud qd̄ obi̇ de diuersitate cultus ꝙ impedit. dōm ꝙ sicut circa actū virtutis cōtingit virtutē corrūpi ab extremis. qm̄ virt⁹ desiderat medium. sic aliquo mō pōt euenire in sacramentis. maxime circa mr̄imoniū. Vn̄ sic impeditur ꝑ̄ disparitate. ita etiā impedit̄ ꝑ̄ ꝑximitate.

Questio. iij. c

Utrū sp̄ualis cognatio transeat ab vno in alteꝝ. vt pote ab vxoꝛe in virū. ꝛ ꝙ sic vi̇. xxx. q. iiij. c. j. suscitatur. cōstat viꝝ cōpatrē cōstitui illi mulieri cui⁹ mr̄imonio assūpta vxoꝛ cōmater eē videbat̄. Itē ibidē ex cōcilio calcedonen̄. Si q̄s cū duab⁹ soroꝛib⁹ aut cū duab⁹ cōmatrib⁹ dormierit. sm̄ antiquā cōsuetudinē octo annis peniteat. ꝭ peccatū ē cōtrahere cū duab⁹ cōmatrib⁹ sic̄ cū duab⁹ soroꝛib⁹. Item ratiōe vi̇. q2 vir qui cognoscit mulierē necessario efficit̄ affinis omni cōsanguineo mulieris q̄ ē cognat⁹ carnaliter. ꝛ hoc ꝑpt̄ hoc ꝙ efficiunt̄ vnū corpus. ꝭ pari rōe si mulier ē alicui cognata sp̄ualit̄. si iūgatur alicui necesse ē ꝙ ille efficiat̄ affinis eidē. Itē magis vniunt̄ vir et vxoꝛ vnitate carnis q̄ mater ꝛ filius. ꝭ qui efficit̄ pr̄ sp̄ualis alic⁹ necessario efficit̄ cōpat̄ mris. ꝭ multo foꝛti⁹ q̄ efficit̄ cōpr̄ viri efficit̄ cōpat̄ vxoris. Cōtra. xxx. q. iiij. q̄ sp̄ualē hʒ cōpatrē cuius filiā de lauacro fontis accepit et ei⁹ vxoꝛ mater est. nō licet eidē cōpatre suo defuncto ei⁹ viduā ducere in vxorē. Itē in seq̄nti capitulo. p⁹ obitum vxoris siue cū cōmatre vxoris cōiugia copulari nulla vi̇ rōne vel auctas ꝑhibere. Iteʒ rōe vi̇. q2 vnio carnis ꝛ sp̄us simplr̄ sunt dispate. ꝭ ꝑ vnaʒ ad aliā nō trāsit̄. ꝭ nō vi̇ ꝙ ab vno ad alteꝝ trāseat ꝯgnatio sp̄ualis. Itē q̄ntūcūqʒ vir fuerit amic⁹ siue fili⁹ dei. ꝑ h̄ vxoꝛ nō cōiungit̄ deo nouo vīculo nec ecōuerso. ergo pari rōe q̄n vn⁹ cōiugū sp̄ualit̄ alligat̄ alicui. nō ꝑ- 13 pter hoc alligat̄ et alter. R̷. dōm ꝙ cū auctes sint ad vtrāqʒ ptē. cognatio sp̄ualis aliquo mō transit a muliere in virū. aliquo mō nō. Sʒ tn̄ notādū ꝙ mgr̄ et etiā gratianus distinguit sic. ꝙ postꝙ̄ alter cōiugū cōtrahit cognationē cū aliquo. aut mutuo se cognoscūt. aut nō. Si sic. tūc trāsit cognatio sp̄ualis ab vno in alterū. Si nō. tūc nō trāsit. Sʒ ista rn̄sio a iurisꝑitis nō approbat̄. nec ip̄m caplm̄ cōcordat. xxx. q. iiij. post vxoris obitū. vbi di̇ ꝙ ꝑ vnionē carnis n̄ transit̄ ad vnitatē sp̄us. Si ꝭ aliq̄s vel aliqua habʒ ꝯgnationē sp̄ualē. ꝑ seq̄ntē copulā talis cognatio in alteꝝ nō ꝑtrāsit. Et iō aliter distinguendū. ꝙ aliqua 14 mulier vel aliquis vir pōt cōtrahere cognationē spiritualē. aut ꝑ actū suū aut ꝑ actū alteri⁹. aut q2 leuat alteri⁹ filiū. aut q2 leuat̄ ei⁹ fili⁹. Si ꝑ actū alterius. sic nullo mō transit nec cōicat̄. Si ꝑ actū ꝑpriū. aut ante carnalē copulā. aut post. Si ante. tūc nō trāsit nec cōicat̄. q2 ꝑ vnionē carnis sequentē nō trāsitur ad vnionē sp̄us p̄cedentē. In his duob⁹ casib⁹ licet habere duas cōmatres. Si vero ꝑ actū ꝑpriū ꝯtrahit post carnalē copulā. cū vir et mulier sint vna caro et vnum p̄ncipiuʒ. opatio siue actio vnius alteri attribuit̄. et in hoc casu nō licet habere duas cōmatres. extra de ꝯgnatiōe sp̄uali. martin⁹ bertā. Et rōhui⁹ assignat̄ vnitas p̄ncipij. et sic soluunt̄ cōtrarie- 15 tates. Et hec ꝯtinēt̄ in his versibus. Que mihi vel cuius mea natuʒ fonte leuauit. Hec mea cōmr̄ fieri mea nō valʒ vxoꝛ. Si qua mee natū nō ex me fonte leuauit. Hanc post fata mee nō inde vetaboꝛ habere. Cōcedendū ꝭ ꝙ aliquo mō trāsit ad vxorē in virū licet alique rōnes ad hoc inducte sint sophistice.

16 Ad illud qd̄ obi̇ in contrariū iā patet rn̄sio. ꝙ autoritates currunt sm̄ illas duas vias p̄ores. Ad illud qd̄ obi̇ ꝙ iste cōiunctiōes sunt oīno dispate. dō. ꝙ nō ē veꝝ. qm̄ ꝯgnatio sp̄ualis fit ꝑ actū corꝑalem. et q2 vnū corpus sunt ita ꝙ vnitas p̄cedit. iō qd̄ fit ab vno. reputat̄ fieri ab alio. Sʒ cū vnitas sequit̄ n̄ ꝑt venire ad vnitatem p̄ncipij actus sacramētalis.

17 Ad aliud qd̄ obi̇. dōʒ ꝙ nō ē simile. ꝑpter hoc ꝙ hoc fit ꝑ gratiā sacr̄alem. hoc āt ꝑ actum corꝑalem. et sic patet illud.

Consequenter q̄ntū ad scd̄m articulū querit̄ d̄ ꝯgnatione legali. Circa quā p̄mo ꝑcedenduʒ est ꝑ modū narratiōis. Scd̄o ꝑ modū inquisitiōis. Circa quā tria sunt p̄notāda. Primo q̄d sit. et q̄ ei⁹ species. Scd̄o qualiter ꝯtrahat̄. Tercio quō impedit mr̄imoniū. Primo ꝭ sciendū ꝙ ꝯgnatio lega- 18 lis ita describit̄. Cognatio legalis ē ꝑximitas ꝑueniens ex adoptiōe. Dicit̄ āt triplex ꝑximitas ex adoptiōe. Una ē q̄si descendentiū q̄ attendit̄ inter adoptantē et filiā vel neptē adoptatā. Alia est q̄si ex latere. s. illa q̄ est inter filiū naturalē et filiā adoptiuā. Tercia vero est q̄si quedā affinitas inter adoptatū et vxorē adoptantis. vel adoptantē ꝛ vxorē adoptati. He sunt species d̄ quibus paꝝ di̇ in iure canonū. Scd̄o intelligendū est ꝙ ista ꝯgnatio sicut ꝑʒ ꝑ ra- 19 tionē suā contrahit̄ ꝑ actū adoptādi. Adoptare aūt 20 est extraneam ꝑsonā in filium vel filiā vel nepotem vel deinceps legittime assumere. Legittima aūt assumptio dicit̄. q2 nō omnis ꝑsona pōt omnē adoptare. Nam adoptare non p̄t mulier nisi ex rescripto p̄ncipis sibi ꝯcedatur in solaciū filioꝝ. Iste em̄ act⁹ 21 est ꝑprie viroꝝ. Item nō omniū. q2 adoptare non pōt minoꝛ. xx. annis nisi forte iusta causa interueniat. Ille vero potest adoptare qui paterfamilias est 22 et sui iuris. et potest generare. nam spado vel frigidus non pōt adoptare. Quilibet aūt pōt adoptari 23 siue masculus sit siue femina. dūmō sit minoris etatis patre adoptiuo. Unde siue sit minoꝛ siue maioꝛ. siue habeat patrem siue non adoptari pōt. differen-

D

24 ter tñ. Qui eñi sui iuris est di arrogatus. ⁊ transit in ptātez arrogantis. qui aūt est in ptāte pr̄is nō transit in ptātem adoptantis. et dī simplr̄ adoptari. Pri mū dz fieri auctē pncipis. scd̄m in pio magistratus. Alia etiā dr̄ia est. q2 adoptās filio arrogato tenetur relinquere q̄rtam ptem bonoꝝ. filio adoptiuo nihil 25 si nō vult. Tercio intelligendū ē q cognatio legalis p modum descendētium et p modū affinitatis semper impedit mr̄imoniū. Un̄ nunq̄ adoptās pt̄ contrahere cū filia adoptiua. nec cum vxore filij adoptiui. et sic de alijs. ß in secūda specie nō manet impedimētū nisi ad tp̄s. s. q̄mdiu est et durat adoptio. ß ea soluta emācipatiōe filij adoptiui vel naturals. postea nō ipedit. extra de cognatione legali. ⁊ xxx. q. iij. ita diligere ⁊c. et iteꝝ. p adoptionē ⁊c.

D intelligentiā aūt hoꝝ tria breuiter queruntur. Primo querit̄ vtꝝ cognatio legalis sit aliquod vinculū. Secūdo querit̄ vtrū impediat matrimōiū. Tercio vtꝝ trāseat ab vno in alterum.

Questio. j. d

Circa quam pcedit̄ sic et ondītur q cognatio legalis dicat aliqd̄ vinculū ƀm veritatē. Nicola⁹ papa dicit et h̄r in lr̄a. inter eos non ɔtrahit̄ cōiugiū q̄s adoptio iungit. g̃ aliqua iunctura et vinculū est ibi. Item cognatio p̄mo ē p legē naturalē. si g̃ lex diuina vltra naturalē addit sp̄ualem. pari rōne lex humana vltra naturalez addere poterit et debet legalem. Itē sicut patris ē generare filium. ita et fouere ⁊ hereditatē relinquere. g̃ cū aliquis assumit sibi aliquē ad hos actus. recte dici pōt pr̄ ⁊ ille filius. sed iste due sunt relatiōes pximitatis. g̃ ⁊c. Contra. nullus pōt sibi aliquē adoptare in patrem ita q sit ibi vinculum. g̃ pari rōne nullus vt vī pōt sibi aliquē adoptare in filiū. g̃ nullū ē adoptiōis vinculū. Item oēs iusti sunt filij dei adoptiui. g̃ adoptio ē vinculum generale. Sz nō attendit̄ ibi ɔgnatio pp̄ter vinculū generale. g̃ ⁊c. Itē in nobis nō sunt nisi duo. s. anima et corpus. ß ex pte aīe cognatio spiritualis. ex pte corpis cognatio carnalis ɔtrahit̄. g̃ aut legalis ɔgnatio nō differt ab istis aut supfluit. Itē cognatio ē vinculū ppetuū si est vera cognatio. sed adoptio nō ē ppetuū vinculū. q2 adoptiuus non pōt emancipari. g̃ videt̄ q nulla sit talis cogna 26 tio. R̄. dd̄m q est ponere vinculū ɔgnatiōis legalis. hoc aūt vinculū transsumptū ē. et hz originem a cognatiōe carnali. sicut et ɔgnatio sp̄ualis. Patris eīn carnalis ē filiuz generare et filiū educare. qm̄ igitur p sacramentū regeneratōis ē sp̄ualis generatio. hinc est q ɔtrahit̄ sp̄ualis cognatio. Rursus. qm̄ in adoptione fit assūptio alicuius ad actuz paternū q̄ ē fouere. educare. possessiōez dimittē. hic ē q ē ibi affectus paternus ⁊ officiū. ac p hoc aliqd̄ vinculum. hoc āt a legibus statutū ē in solatiū filioꝝ qd̄ ē maximū inter cetera ipis cōiugatis. et sic pz quō cogna 27 tio legalis sit vinculū. Si aūt querat̄ sufficiētia harum trium cognationū. s. carnalis. sp̄ualis. et legalis. dd̄. q tripliciter pōt sumi. Uno mō penes triplicē legē a qua est. s. naturalē. diuinā. et positiuaz legē. Quantum ad p̄imū ē cognatio carnalis. q̄ntum ad scd̄m spiritualis. q̄ntum ad tercium legalis. Scd̄o modo 28 pōt sumi penes illud qd̄ r̄spiciūt. Tria eñi sūt in nobis bona. bonū nature. bonū gratie. et bonum fortune. Bonū nature respicit ɔgnatio carnalis. bonum gratie cognatō sp̄ualis. bonū vero fortūe ɔgnatō legal'. Tercio mō sic. vt cogn̄tio carnal' respiciat carnē. sp̄ualis aīam. legalis vero totuz hominē. His visis facile ē obiectis respondere. Ad illud eñi qd̄ obī 29 q filius nō pōt adoptare patrē. dd̄. q sicut in naturalibus pater generat filiū nō econuerso. ita et in legalibus patris ē adoptare filiuz nō econuerso. Nam adoptatio est quedā generatio. Ad illud qd̄ obī q 30 omnes iusti sunt filij adoptiui dei. dd̄m q sicut oēs sumus a deo. tñ nō sum⁹ oēs cōsanguinei q̄uis habeam⁹ vnū patrē. p eo q ipe est pncipiū cōe. sed qm̄ ab eodez patre carnali generamur. hēm⁹ aliqd̄ vinculū speciale. sic in pposito optet intelligere. Ad il 31 lud qd̄ obī q in nobis nō ē nisi aīa et corpus. dōz q nō tm̄ in hominibus ista attendunt̄. sed etiā adiuncta. sed quedam respiciūt aiaz magis. quedā magis corpus. quedā magis ɔiunctū. vt patet cū dī homo intelligens. albus. et risibilis. Primū est rōne anie. scd̄m rōne corpis. tercium rōe cōiuncti. sic in pposito pt̄ intelligi. Ad illud qd̄ obī q non ē vinculuz 32 perpetuū. dd̄m q duo sunt in adoptione. s. dn̄ium et subiectio. et hec pōt amoueri p emancipationez. et ē quedā honestatis alligatio q̄ nō r̄linquit ex quo semel alicui inest.

Questio. ij. e

Utrum cognatio legalis debeat impedire mr̄imoniū. Et q sic vī. xxx. q. iij. ita diligere. Nicolaus papa dicat et h̄tur in littera. inter eos non cōtrahitur matrimoniū quos adoptio iungit. Item rōe vī. q2 alius ē et debet eē affectus paternus ⁊ maritalis. si g̃ adoptans aliquā tenet̄ eam tractare affectione paterna. g̃ nullaten⁹ pōt nec debz affectione mariti. Item cognatōis vinculū impedit pp̄ter pximitatē. Sz in cognatiōe legali fit pximitas. g̃ fit mr̄imōio impedimētū. Cōtra. cognatio ē d̄ iure positiuo. sed mr̄imoniū de iure naturali. ß ea q̄ sunt iuris positiui nō pn̄t sup ea q̄ sunt naturalis alligatiōis. g̃ nec talis adoptio pōt impedire mr̄imoniū. Itē mr̄imonia regunt̄ iure poli nō iure foꝝ. ß tales adoptiones sunt de iure foꝝ. g̃ p tales adoptiōes nō habet mr̄imoniū impediri. Itē talis cognatio legalis nullo bono mr̄imonij repugnat. sed omne qd̄ p̄stat impedimentū mr̄imonio rōne alic⁹ boni impedimētū pstat. g̃ ⁊c. R̄. dd̄m q ɔgnatio legalis impe 33 dit mr̄imoniū. et rō huius ē statutū ecclesie que legē confirmat et approbat. Si aūt querit̄ quare ecclia statuit. dici pōt q rō ē honestatis. qm̄ isti affectus. s. patern⁹ et maritalis circa eādē psonā sūt incōpossibiles salua honestate. et qm̄ talis cognatio ad effectum cōsanguinitatis pducit. si quis cōtraheret. iam in hoc honestati derogaret. et q̄ assuesceret cōtrahere cū filia adoptiua. aut paꝝ aut nihil cū naturali timeret cōtrahere. cū illā assumpserit ad ptractandū vt filiā naturalē. et sic pz q̄re debet impedire. Quō aūt impediat ƀm tres dr̄ias ita q scd̄m alteram ad tp̄s tm̄ supra dictū ē. Rō āt hui⁹ ē. q2 illa adoptio tenet rōz eius q sub eadē ptāte sunt filia naturalis ⁊ filius adoptiu⁹. nec se hnt vt fratres nisi q̄mdiu sic sunt. et iō hoc cessante pōt se hēc scd̄m affectiōz cōiugalē. His visis satis patēt obiecta. Qd̄ eñi obī q 34 ius positiuū non repugnat iuri naturali. dd̄m q matrimoniū nō tm̄ ē de iure naturali ƀm qd̄ nunc curat ecclesia. sed etiā regi optet ƀm ecclesiastica statuta.

35 Ad illud qd̄ obi̅ ꝙ regit̄ iure poli.iaʒ patet resp̄o. ꝙ ecclesia tale impedimētū sua cōstitutiōe et approbatione fecit esse validū.alioquin nō posset impedi
36 re. Ad illud qd̄ obi̅ ꝙ nō impedit aliqd̄ bonū matrimonij.dōm ꝙ sicut supra dictū fuit de cognatiōe carnali ꝙ impedit̄ bonū naturalis honestatis. ꝓpt̄ qd̄ conseruandū ꝑncipaliter ē institutū matrimoniū.

Questio .iij. f

Utrū cognatio legalis transeat in alterū.Et ꝙ sic videt̄.xxx.q.iij.et habet̄ in littera.inter eos ꝗ natura. et eos qui adoptiōe sunt filij.venerande leges matrimonia cōtrahi nō ꝑmittūt.hoc āt nō eēt nisi cognatio transiret a patre in filium.ꝗ rc. Item plus cōcordat vnio carnis cū cognatiōe legali ꝗ spūali. Sed vnio carnis facit cognationē spūalē esse cōem. ꝗ multo fortius cognatioʒ legalem. Item cognatio carnalis et spūalis transit.ꝗ pari rōne cognatio legalis.aut si nō.quero .quare nō. qd̄ si nō transiret. hoc nō eēt nisi ꝙ vnica eēt spēs.nunc aūt tres assignant̄. Cōtra.quia cognatio spūalis ē cōicabilis. iō necesse ē ꝙ si aliquis efficit̄ spūalis pater aliꝰ ꝙ efficiat̄ cōpater patris eiusdē.ꝗ pari rōne in adoptiōe. qd̄ tm̄ nō conceditur.ꝗ non est cognationis transitus. Itē qꝛ in cognatiōe spūali transitꝰ ē a patre in filiam naturalē.iō impossibile est ꝙ vnqʒ cōtrahat filiꝰ spūalis cū filio naturali.ꝗ pari rōe nunqʒ posset filius adoptiuus cōtrahere cū naturali filia.cuius contrariū di.xxx.q.iij. ꝑ adoptionē quesita fraternitas. Iuxta hoc querit̄ cum vinculū cognationis legalis transeat in filios et nepotes et in vxores.quare non transit in parentes cū se hēant in eadem ꝓximitate.
37 R. dōm ꝙ vinculū adoptiōis transit in alterius personā dupl̄r.s.ꝑ carnis cōmixtionē et generatioʒ. sed ꝑ carnis cōmixtionē transit ad semp. ꝑ generationē vero ad tp̄s.Et ratio huius ē. qꝛ talis adoptio respiat bona tp̄alia et educationē paťnā. et qm̄ vir et vxor coniungunt̄ ad semp.et oīa que hn̄t ꝓ indiuiso habent.iō cōtrahit̄ vinculū sempiternū ad vxorem.Sʒ filij naturales nec semp cohabitāt.nec semper cū parentibꝰ hn̄t bona indiuisa.immo cū emancipant̄ patrē et matrē relinquunt.et hinc est ꝙ non manet vinculū.et sic patet quō trāsit illud vinculū.
38 et qn̄ simpl̄r et qn̄ ad tempus. Ad illud vō quod queritur quare cognatio legalis nō transit in patrē. dōm ꝙ cognatio spūalis trāsit in patrē.qm̄ eundeʒ regenerat quē pať generauit. ita ꝙ ꝯgnatio spūalis respiat bonū interius. iō cōicat̄ in viro. et iō cōtrahit̄ cognatio cōpaternitatis. ꝟ adoptās adoptatū assumit ad aliqd extra.iō nō sic cōicat̄. Qd̄ obi̅ secūdo
39 iam patet. Ad illud qd̄ querit̄ q̄re nō trāsit in ascēdēdo.dōm ꝙ humor venit a radice ad ramos ꝟ ecōuerso.et qm̄ filij rami sunt patris. ideo cognatio legalis a patre cōicat̄ filijs.non sic oportet nec debent cōicare parentibꝰ.et sic patet totū.

Consequenter q̄ntū ad terciū articulū queritur de secundo federe nuptiali. ꝛ circa hoc querūt̄ tria.Primo querit̄ vtrū scd̄e nuptie sint licite. Secūdo vtrū sint sacramētales.Tercio vtrū sint honorabiles.

Questio .j. g

Circa quā ōnditur ꝙ scd̄e nuptie nō sint licite.Chrisostomꝰ. Secūdū virū accipere ꝟm ꝑceptū ap̄li licitū.scd̄m veritatē fornicatō ē. sed ꝺ vnoqꝗ iudicādum est ꝟm veritatē.ꝗ scd̄e nuptie nō sunt licite. cū nec fornicatō. Itē Amb. a secundo die subtraxit deus benedictionē.nobis intelligentiā relinquēs. ꝗ bonū eē matrimoniū duplex.qꝛ ab vnitate diuidit̄.ꝟ ibi ꝯfigurantur secundarū federa nuptiarum .ꝗ rc. Item rōe videt̄.qꝛ bigamus nō pt̄ ꝓmoueri ad sacros ordines.sed pena non infligit̄ nisi ꝑ culpa .ꝗ in bigamia est culpa. Item peccatū ē habere plures vxores simul nisi dispenset̄ a deo.ꝗ pari ratione videt̄ esse peccatuʒ plures habere successiue. Si dicas ꝙ nō est simile .qꝛ cum sint simul fit iniuria p̄ricvxori nō tm̄ successiue. Contra.esto ꝙ p̄ma vxor velit.nihilominꝰ ē peccatū.ꝗ rc. Cōtra .abraam secundas cōtraxit nuptias Gen̄ .xxv.cum cethura et in hoc non reprehendit̄ ꝗ licitū fuit ei.et sic rc. Itē .s.ad thy.v.volo iuniores nubere.filios ꝓcreare.matres familias eē.loquit̄ de viduis. Item rōne videtur.ꝙ nuptie sunt in remedium. ꝟ cuʒ mulier moritur viro viuente vel ecōuerso manet morbus et nō adest remediū.ꝗ licituʒ ē remediū adhibere. ꝗ ꝛ matrimoniū scd̄o contrahere. Item nuptie sunt in officiū hoc est in procreationē filioꝝ dei ad cultum . sʒ multi post obitū vxorū sūt ydonei filios ꝓcreare.similiter multe mulieres post obitū virorū.ꝗ licet contrahere.
40 R. dōm ꝙ nō tm̄ secunde nuptie sed etiam tercie et quarte et ꝗ̄ plures sunt licite.dum tm̄ fiant bono animo .scʒ ꝓpter ꝓlem generandā. vel ꝓpter fornicationē vitandam.vel ꝓpter necessitatem suam sustētandā.vt cū cōtrahit vir cū muliere vt ipsum foueat et ecōuerso. Un̄ Aug. dicit nō cōtemnimus ꝗttaslibet nuptias. Et Hiero. etiaʒ ꝙ dn̄s non damnauit mulierē septēviram.
41 Ad illud ꝗ qd̄ dicit Chrys. ꝙ ꝟm veritatē est fornicatio. dōm ꝙ ipse vocat veritatē cōiecturā rōnis ꝗ tm̄ sepe fallitur licʒ ꝓbabiliter iudicet.vel dōm ꝙ fornicatio dicit̄ ꝗdam immersio libidinis.quia illud maxime cōsueuit mouere ad scd̄as nuptias ꝯtrahendas.
42 Ad illd̄ qd̄ dicit Amb. ꝙ duplex mr̄imoniū nō ē bonū.dōm ꝙ illud intelligendū est sic.i.nō est honorabile.
43 Ad illd̄ qd̄ obi̅ ꝙ punitur pena irregularitatis.dōm ꝙ non posse ascendere ad sacros ordines nō est pena .quia etiam nec mutus naturaliter pōt ascēdere . nec tm̄ ꝟ est ei in penā.sed qꝛ nō est idoneus.
44 Ad illd̄ quod obi̅ ꝙ nō licet plures habere simul.dōm ꝙ nō est simile.qꝛ viro viuēte non habet ꝑtāteʒ sui corpis. nec econuerso vir viuente muliere.et iō nō pōt alteri dare.et si dat.ꝯtra ius facit.sed mortua vxore solutus est.et iō alteri pōt dare.et iō licet et nō peccat.

Questio .ij. h

Utrū secunde nuptie sint sacramentales siue hēant rationē sacri.Et ꝙ sic videt̄. qꝛ sacramētū mr̄imonij efficit cōsensus aioꝝ expssus ꝑ verba exteriora inter legittimas ꝑsonas.ꝟ talis est in scd̄is nuptijs . ꝗ rc. Or iste ꝑsone sint legittime ꝓbat̄. qꝛ nllo iure a matrimōio ꝓhibent̄. Itē coytꝰ excusat̄ in secundis nuptijs.alioꝗn nō cōcederet eas ap̄ls.ꝟ coytꝰ in matrimōio excusat̄ rōe medicie sacr̄al.ꝗ rc. Iteʒ scd̄e nuptie sūt insepabiles sicut et p̄me . ꝟ insepabilitas in mr̄imōio nō venit ex pte boni fidei.nec ꝓlis.ergo ex pte boni qd̄ ē sacr̄m. Itē ꝗ cognosit scd̄aʒ coitu fornicario nō efficit̄ irregularis.ꝗ āt scd̄aʒ ꝯgnoscit cū ꝗ ꝯtraxit efficit̄ irregularis.ꝗ amplior ē hic vnio ꝗ ibi.ꝟ nō nisi sacr̄alis.ꝗ rc. Cōtra.ꝗ iterat sacr̄m facit ei cōtumeliā.et iō nihil facit iterando.ꝟ in scd̄is nuptijs iterat̄ mr̄imonij sacr̄m.ꝗ nō ē ibi sacri susceptio sed cōtumelia. Item vinculū mr̄imonij ꝯtra-

ditur et mutuo consensu. sed ꝯsensus ē vinculū aiōꝝ. et m̄rimoniū ē vinculū qḋ nō soluiť manentibus extremis. ergo cū aīe sint incorruptibiles. semꝑ manet vinculū p̄mi m̄rimonij. ergo alligatus vni sacramentaliter nō pot alteri sacrālr obligari. ergo ⁊c. Itē i scḋis nuptijs ē carnis diuisio ex pte viri vl' mulieris. sed xp̄s est indiuisus. et ecclesia sibi indiuisa. et vni⁹ solius spōsa. et humana natura ad diuinā indiuisa. ergo nō manz significatio. ergo ⁊c. Itē sacr̄m ē dignū b̄ndictione. qr sacrū ē et sanctificās. sed scḋe nuptie nō benedicūtur. ergo non vī ibi eē sacr̄m. R. dōm q̄ dupliciter est loqui de scḋis nuptijs. aut in se. aut in relatiōe ad p̄imas. Si in se. sic cū sit ibi cōsensus expressus inter legittimas psonas. est vtiqꝫ ibi sacr̄m. nec ē ibi carnis diuisio. sed vnio carnis viri et mulieris. Si aūt loquamur in compatiōe ad p̄cedentes. sic manet in eis sacramēti ratio incōpleta ꝑpter carnis diuisionez. qr in p̄mis carnē suā vniuit cū vno. in secūdis cū alio.

45 et talis diuisio tollit de plenitudīe sigtiōis. Ad illud ergo qḋ obi² q̄ sacr̄m iterať. dōm q̄ sacr̄m iterari n̄ dī nisi p̄mo manēte. sed p̄imū ē solutū vxore mortua.

46 Ad illud qḋ obi² q̄ ē vinculū animaꝝ q̄ sunt ꝑpetue. dōm q̄ ē et anime et sp̄ūs. et nō ē vinculuz aiaꝝ nisi inq̄tum ꝯiuncte corꝑibus. ordinať eīn hoc vinculū ad carnis cōmixtionē. iō soluiť cū aīa sepať et

47 desinit animare. Ad illḋ qḋ obi² q̄ scḋe nuptie carnē diuidūt. dōm q̄ hoc ē p accidēs. qr p̄mo vniūt et p cōsequēs diuidūt. ⁊ sic ē sacr̄z rōne vniōis nō rōne diuisionis. tñ qr diuisio cōcomitať vnionē. nec ē de pfectiōe sacri. iō nō debeť ei tanta solēnitas. et quia benedictio ē ad solemnitatē. ideoqꝫ tales nuptie non

48 benediciunť. et sic ptꝫ sequens. Sed attendēdum q̄ nuptie possunt eē secunde ex pte viri. et p̄ime ex parte mulieris. vel ecōuerso. vel ex pte vtriusqꝫ. In p̄imo casu plus saluať rō sacri. xp̄s eīn vniť pluribus aiab⁹ et sibi eas desp̄ōsat. In secūdo casu min⁹. In tercio minime. et iō in p̄imo casu cū mulier ē virgo. q̄uis vir sit bigam⁹. nuptie benediciunť.

Questio .iij.

Utrū secūde nuptie sint honorabiles. Et q̄ sic videť. qr oē illud in quo saluať rō honesti saluať rō honorabilis. sed in scḋis nuptijs saluať rō honesti. qr vitať inhonestas fornicatōis. ergo ⁊c. Itē gloria ē p̄ris filios successores in bonis relinquere. et maxie bonos. Sed freq̄nter in p̄mis nuptijs nō acquiruntur filij sed in scḋis. ergo videť q̄ n̄ habēti ꝓlē honorabile sit secūdo nubere. Itez oīa sacra diuina sunt honorāda. ergo oē qḋ tenet in se rōz sacri tenet rōez honorabilis. Sꝫ scḋe nuptie sūt hmōi vt prius ꝓbatū ē. ergo scḋe nuptie sūt honorabiles. Itē i lege q̄ nolebat suscitare semen fratri. extrahebat mulier calciamētū de pede et expuebat in faciem eius in signuz obprobrij sempiterni. Deu. xxv. ergo si multo magis debet q̄s sollicit⁹ eē de ꝓle sua q̄ de aliena. videť q̄ si aliquis nō habēs filios de p̄ima vxore. ipa mortua nolit cōtrahere cū alia q̄ sit sibi obprobriū. ergo ab oppositis contrahere cū scḋa ē honorificū. Si tu dicas q̄ secus ē nūc in le. no. in qua q̄riť fecunditas mētis magis q̄ ventris. Obi² in cōtrariū q̄ illud nō soluit. qr si aliquid ē bonū. sua iteratione nō fit malū sed melius. qr duplex bonū meli⁹ ē q̄ simplex. ergo si aliq̄d ē honorabile. sua iteratiōe nō fit vituꝑabile. sed p̄me nuptie sunt honorabiles. ergo ⁊c. Cōtra. oē illud ē indecēs a quo arceť honeste ꝑsone ne intersint hmōi. sed secunde nuptie sunt hmōi. ergo ⁊c. Maior manifesta ē. Minor ꝓbať p illud cesariēsis ꝯcilij qḋ ponitur in lr̄a. Presbiṫm nūq̄ prandere in nuptijs bigami nō cōuenit cū pnīa bigam⁹ indigeat. ergo ⁊c. Itē omne illḋ ē indecēs p qḋ efficiť quis ineptus ad gradū dignitatis ad quē p'us erat ydoneus. sed p scḋas nuptias efficiť quis inept⁹ ad gradū sacerdotij ad quez erat prius aptus. ergo scḋas nuptias cōtrahere ē vituperabile ⁊ idecoꝝ. Itē oē illḋ ē in obprobriū qḋ reddit hominē notabilē de aliq̄ vicio. sed scḋe nuptie sūt hmōi. ergo ⁊c. Et hoc ꝯfirmatur p illud Amb. qḋ habetur in lr̄a q̄ etiā in p̄senti caret gloria. Itē oē illud est in obprobriū qḋ reddit indignū ecclesiastica b̄ndictiōe. sed scḋe nuptie (q̄muis sint licite) priuate sūt b̄ndictione que debeť illi sacro. ergo sūt obprobriose. R. dō.

49 q̄ sicut m̄rimoniū sacr̄m ē vtile et honorabile ratiōe triplicis boni. fidi. ꝓlis. ⁊ sacri. sic vt approp'ate loq̄mur secūde nuptie sūt honorabiles. qr thorus ē immaculatus. et hoc est per bonum fidei. Utiles vero sunt. qr vterqꝫ est fecundus. et hoc ē p bonum ꝓlis. Bonū vero sacri ad vtrunqꝫ referť. ad honorabilitatē inq̄ntum sig̃at. sic eīn sacr̄m hoc magnū est et honorabile. scꝫ rōne sig̃ti in xp̄o et ecclesia. Ad vtilitatē vero inquantum remediū peccat. Si ergo loq̄mur de scḋis nuptijs rōne vtilitatis. sic saluať rō vtilitatis. Utile eīn erat. qr erāt in officiū et in remediū. et vtrunqꝫ hoꝝ vt plurimū in scḋis nuptijs repiť. Si ratione honorabilitatis. dōm q̄ honorabiles erant ratiōe cōtinētie cōiugalis et sigtōis sacrālis. et vtrūqꝫ hoꝝ ibi ē impfecte et defectiue. Nā sig̃tio sacrāl defectiua ē s'm veritatē. cōtinētia cōiugalis s'm ꝓbabilitatē. ideo dico q̄ carent gloria. et iō non sunt honorabiles. tñ quia carent culpa non sūt vituperabiles sed sunt tolerabiles. vñ nec dn̄s nec sācti eas ꝓhibēt tanq̄ malas. sed tñ eas non ꝑsuadent quasi defectiuas. Cōcedendū igiť q̄ ꝓprie loq̄ndo scḋe nuptie nō sunt honorabiles sicut ostēdunt rōnes. et hoc est qḋ dicit Amb. et hētur in lr̄a q̄ etiā in p̄senti caret

50 gloria. Ad illud qḋ obi² q̄ vitať fornicatio. dōm q̄ vitať s'm statum impfectiōis. et iō potius hoc ad vtilitatē q̄ ad laudē vel honorem dinoscať ptinere.

51 Ad illud qḋ obi² de cognatiōe. dōm q̄ hoc nō dicit s'm tp̄us gratie sed s'm tp̄s legis scripte. Uel si nūc dicat honorē. hoc ē q̄ntum ad hominē non q̄ntū ad deū. qr queriť mō successio relatiōis non sanguinis. ideo vtilitati potius q̄ honori hoc attribuendū est.

52 Ad illud qḋ obi² de sacro. dōꝫ q̄ verū est q̄ ē sacr̄z. tñ ē cum defectu. rōne cuius habet q̄ndā ignobilitatē. ac p hoc potius minuitur gloria q̄ amplificatur

53 in talis sacri cōtractione. Ad illud qḋ obi² de suscitatiōe seminis. dōm q̄ illud fuit ꝓprium legis veteris ꝑpter hoc q̄ ibi erat benedictio in ꝓle carnali

54 et ꝓmissio tp̄alis. sed nūc illa lex nō hꝫ locū. Et si obijcias q̄ idē bonū iteratū ē melius ergo honorabili⁹. dō. q̄ verū est si iteratio cōpetat sue nature. sicut in his q̄ acquiruntur p assuefactionem. hoc tñ non habet vbiqꝫ locum. quia baptismus iteratus non est melior q̄ simplex. quia non competit ei iteratio. sic iteratio m̄rimonij nō competit sigtiōi. nec competit virtuti honestatis siue castitatis nisi sit p̄ter infirmitatē carnis. q̄ magis facit excusabilitatē q̄ honorē. His visis satis patent que sunt circa litterā.

Distinctio .xliij. de resurrectione fm id qđ est.

Postremo de cōditiōe resurrectiōis et modo resurgentiū ⁊c. Terminata parte pncipali huius libri in q̄ mgr determinauit de sanitate quā sacroꝝ medicamēta pferunt. sequit pars in q̄ agit de sanitate ad quā sacra disponūt. Prima ē sanitas gratuita. scđa est gloriosa. Prima ē vie. scđa patrie. Prima ē a culpa. scđa a miseria. Et qm ad hanc gloriā habendā cōcurrit resurrectio et cōcurrit iudiciu m. ⁊ iō pmo determiat de resurrectiōe. scđo vero de iudicio. infra. xlvij. dis. Solet etiam q̄ri qliter dabit iudicij snia. Prima pars hꝫ duas. qm em̄ in resurrectiōe aia sepata reiungit corpi. iō primo agit de resurrectiōe. scđo vero de statu aie se pate. infra. dis. xlv. Preterea sciendū est q̄ oēs aie ⁊c. Prima ps hꝫ duas. In prima determiat de resurrecti one fm id qđ est. In secunda q̄tū ad modū siue q̄ntū ad qlitatē ⁊ quiditatē resurgentiū. infra dis. xliiij. Solent aūt nonnulli pcunctari ⁊c. Prima ps hꝫ duas. In pma pcedit p modum narratiōis. In secunda per modū inquisitiōis. ibi. Hic querit vtrum electis tūc assit ⁊c. Prima pars habet tres. In prima pte ondit resurrectionē eē futuram. In secunda vero dterminat resurrectiōis causā. ibi. Causa em̄ resurrectiōis mortuorum ⁊c. In tercia determiat resurrectiōis horā. ibi. Media aūt nocte dicit venturus. vbi dī q̄ dicit resurrectionē futurā media nocte. nō ppter tpis qualitatē sed potius ppter hore incertitudinē. Similiter secunda pars in qua pcedit magister p modū inquisitiōis determinans q̄tuor dubitabilia q̄ habēt ortū ex verbis apl'i q̄ paulus tacta sūt. q̄tuor habet particulas in quibus illa dubia determiat. In prima q̄rit de memoria electorum an tunc pcedentia mala teneat. In secunda querit de viuoꝝ inuentiōe. ibi. Queri etiaꝫ solet vtrum illi quos viuos ⁊c. In tercia vero determinat quō intelligit q̄ iudicabit viuos et mortuos. ibi. His autē adiciendū est. In q̄rta quō intelligit illđ q̄ mortui resurgēt incorrupti. ibi. Cūq; ex p̄dictis sane eredi valeat ⁊c.

Ostendit resurrectionē esse futurā. a

XLIII

Postremo de conditione resurrectiōis et modo resurgentiū. nec non et de iudicij et mise q̄litate breuiter disserendū ē. Oibus qōnibus que de hac re moueri solent satisfacere nō valeo. resurrecturā tū carnem omniū quicunq; nati sunt atq; nascent. et mortui sunt atq; moriunt. nullatenus ambigere debet xpianus. Ait em̄ ysaias. Resurgēt mortui. et resurgēt qui erāt in sepulchris. Et apl's Nolum' vos igno. fra. de. dor. vt non cō. sicut et ceteri q̄ spem nō habent. scꝫ resur. Hoc em̄ vob. di. in ver. do. quia nos qui vi. qui re. su. non pre. eos qui dor. Qm̄ ipse do. in iussu et in vo. ar. et in tu. dei descendet de ce. et mor. qui in xp̄o sunt re. primi. deinde nos qui vi. qui reliqui. su. ra. cū illis. in nu. obui. xp̄o in aera. ⁊ sic sēp cum dn̄o erim'. His verbis. et veritas resurrectionis et causa atq; ordo resurgentiū p̄clarissime insinuat.

Isa. xxvj.
.j. thes. iiij.

Determiat resurrectōis cāꝫ q̄ ē vox tube. b

Cā em̄ resurrectiōis mortuoꝝ erit[a] vox tube q̄ in aduentu iudicis ab omnib' audietur. et cuius virtute excitabunt mortui. et de monumētis resurgent. Vn̄ pphcta. dabit voci sue vocē virtutis. i. effectū resuscitādi mortuos. Et iohes euangelista ait. venit hora in qua oēs qui in monumētis sunt audiēt vocē filij dei. et pcedent q̄ bona fecerūt in resurrectionē vite. q̄ xo mala egerūt in resurrectōꝫ iudicij. Si vero querit cuius vel qualis erit vox illa. Apl's dicit q̄ erit archangeli. i. ipius xp̄i q̄ est princeps archangeloꝝ. vel vox erit alicui' vel pluriū angeloꝝ. Eademq; dicit tuba. q: erit manifesta et nouissima. q: p' eam nō erit alia. Hec tuba vt ait Aug. ē clamor. de quo dicit in euangelio. Media nocte clamor factus ē. ecce sponsus venit. ex. obui. ei. Tube nomē aliqđ euidens et p̄clarū

Ps. lxvij.
Joh. v.
Aug. de gr̄a no. et ve. tes. Mat. xxv.

a Vox tube q̄ in aduentu iudicis ab omnibus audiet. Videt male dicere. quia dela tio vocis p medium ē in tpe. Iteruꝫ. vox p' us puenit ad loca ppinqua. q̄ prius resur gent homines in vna pte mundi q̄ in alia. R. dōm q̄ illud pt dupliciter itelligi. Vel q: vox illa faciēte virtute diuina subito deferat' fm q̄ vox illa p̄cedit. Preterea subito fiet resurrectō. vt sit q̄si q̄dam p̄patio. Et si tu queras q̄ necessitas ē pparatōis. cū diuina virt' possit subito operari et absq; vlla preparatōe. dōm q̄ hoc ē poti' ppt ɔgruentiā q̄ ppter indigentiaꝫ. Cōgruentia āt hec ē. q: sicut p verbū carnē factū fit iudicium ad adorandū hūanitateꝫ xp̄i in q̄ fuit iudicat'. ita ad vocē ipi' fit resurrectio ad honorem illi' hūanitatis in qua fuit mortuus. et iō dicit Aug. q̄ p verbū fit suscitatio animaꝵ. p verbū carnē factū fit suscitatio corpum. Vl ppter ɔgruētiā a pte nr̄a. vt sicut ex duplici cōstam' pncipio. ⁊ sicut duplicē habemus

signum intelligit. Qd^b vox archangeli et tuba dei ab aplo dicit. et in euãgelio. vox filij dei et clamor appellat. qd signũ mortui audient et resurgent.

Determinat resurrectionis horã. q̃ dicitur media nocte futura. c

Media aũt nocte dicit ventur⁹ vt ait Aug. Non pro hora tpis. sed qr tũc veniet cũ ñ sperat. Media ãt nocte. s. cum valde obscurũ erit. i. occultũ. veniet. Dies em dñi sicut fur ita i nocte veñet. Pōt tñ nõ incongrue intelligi medie noctis tpe ventur⁹. qr vt ait Cassiodorus. hoc tpe pmogenita egypti pcussa sũt qñ etiã sponsus ventur⁹ est. Plurib⁹ etiã locis cõtestant autores q aduent⁹ xpi dies dicit dñi. nõ p q̃litate tpis sed rerum. qr tunc cogitatões et ɔsilia singulorꝝ patebunt. Vñ in daniele. Vetustus dierꝝ sedit. et libri aprti sunt corã eo. Libri sunt cõsciẽtie singulorꝝ q̃ tunc aperientur eis vel alijs. et tũc implebit. Nihil occultũ qd nõ reuelet. Adueniẽte aũt sũmo iudice. nõ solũ aeris tenebre illuminabunt. s abscondita cordiũ manifestabũt. Virtute g diuina fiet vt cuiq3 opa sua bona vel mala cũcta in memoriã reuocent. et mẽtis intuitu mira celeritate cernant. vt accuset vel excuset hoiem cõsciencia. eaq3 teste damnetur vl saluet.

Querit de memoria electorum. an tunc p̃cedentia mala teneat. d

Hic querit vtrum electis tunc assit memoria p̃cedentiũ malorꝝ sicut bonorꝝ. Quedã autoritates videntur bonos tradere nõ hituros tũc memoriã p̃cedẽtiũ malorꝝ. i. peccatorꝝ vel tormẽtorꝝ. Ait em Esa. Ego creo celos nouos et terrã nouã. et nõ erũt in memoria priora. et nõ ascendẽt sup cor. s gaudebitis ineternũ. Itẽ obliuioni tradite sũt angustie priores et abscõdite ab oculis nostris. Que de futuro exponens Hiero. ait. Obliuioni tradent priora mala. quia forsitan in futuro pristine ɔuersatiõis memoria oĩno ɔlebit succedẽtibus bonis eternis. ne sit ps malorꝝ priorꝝ angustie memoria. Sz hec et hijs silia pñt accipi sic vt non excludãt memoriã p̃cedentiũ malorꝝ. sed ex ea molestiã et lesionẽ amoneãt. Non em eorꝝ memoria sctõs contristabit. vl eorꝝ beatitudinẽ obfuscabit sed gratiores deo reddit. Vñ sup psal. lxxxvij. Ait Greg. Quomõ ineternũ mias dñi canit qui miserie ñ meminit. Quõ aũt plena beatitudo si memoria reat⁹ mentez tangit. Sed sepe leti tristiũ meminim⁹. et sani dolorꝝ meminim⁹ sine dolore. et inde amplius leti et grati sumus. Ex his apparet q si priorꝝ malorꝝ memoriã sancti habebũt in futuro. nõ eis tñ erit ad penã vl glorie derogationẽ s ad gratiarũ actionẽ. Si vero querit vtrum pctã q̃ fecerũt electi pdeant tunc in noticiã omniũ. sicut mala damnãdorꝝ oibus erũt nota. Non legi hoc

b .i. thes. iiij. Io. v.

Cassiodorus sup octonarium.

Dañ. vij. De libris qui tũc aperti erũt. Mat. x.

Esa. lxv.

Isa. xv.

c

---

cognitiuaz. ita a miseria mõ excitemur. et ad iudiciũz vocemur. et virtute diuina et spirituali. et voce angeli.

2 b Vox archãgeli et tuba di &c. Queritur hic de hac diuersitate istorꝝ vocabulorũz. qr nũc iussus. nunc vox archangeli. nũc tuba vocat illud p qd fit resurrectio. in quib⁹ cõtrarietas et diuersitas videt icludi. R. dd. q idem vox xpi fm diuersas ppetates ista tria sortit noia. Vox em xpi erit virtuosa. et io di iuss⁹ qr p̃ceptũ. dicet eniz et fiet. Erit autentica. et io dicitur vox archangeli. i. pncipis. Et erit nihilominus seuera. et io vox tube dicit. et sic idem multiplici vocablo exprimit ad insinuandaz illius vocis ppetatẽ multiplicẽ et dignitatẽ.

3. c Non eniz eorum memoria &c. Innuit q malorꝝ memoria ñ cõtristabit. Querit q quõ illud possit intelligi. aut em mala placebũt aut displicebũt. Si placebũt. erim⁹ iniusti. Si displicebunt. erim⁹ tristati. Itez quõ pōt illd intelligi cũ talis cognitio inferat tristiciã. et sublato ɔñti auferatur ãtecedẽs. qr posito ãtecedẽte ponit et cõsequẽs. R. dd. q ibi erit memoria malorꝝ sine tristicia. q̃liter autẽ hoc possit eẽ dicunt aliqui q diuina virtute. q̃ sic potẽs ẽ in igne separe lucẽ a caliditate. sicut dicit Basili⁹ sup illud ps. Vox dñi inter. flã. ignis &c. sic separabit a mali ɔgnitiõe et recordatione mesticia. Aliter dicũt alij q hoc est ppter dignitatẽ stat⁹. sicut enĩ angeli gloriosi et si nos ament. tñ ppt mala nrã nõ tristant. p eo q sunt absorpti a gloria. sic in pposito ẽ intelligendũ. Meli⁹ tñ est dicere q hoc fit ppt modũ ɔsiderãdi. qr nunq̃ recogitabũt mala absolute. sed semp in cõsideratõe ad deũ liberantẽ. qm cogitare de malo p̃terito sub intẽtiõe liberatõis in pñti nõ generat in nobis affectiõnẽ mesticie sed gau-

expreſſum in ſcriptura. Vñ nō irratiōabiliter putari pōt⁹ peccata hic p penitentiā tecta et deleta. illic etiā tegi alys. alia vo cūctis ppalari.

Querit de viuoꝝ inuentione. e

Queri etiā ſolet vtꝝ illi quos viuos inueniet xp̄s nū q̄ oīno morituri ſint. an ipo tpis puncto quo rapient obuiā xp̄o. ad imoꝛtalitatē mira celeritate ſint trāſituri. Non eñ dicendū ē fieri nō poſſe. vt p aera in ſublime portent in illo ſpacio et moriant et reuiuiſcāt. Ad hūc aūt ſenſuz quo eſtimem⁹ illos in puo ſpacio ⁊ paſſuros moꝛtē et accepturos imoꝛtalitatē aplus nos vrgere videt vbi dicit. omēs in xp̄o viuificabimur. Et ibidem. Qd ſeminas nō viuificat. niſi p⁹us moꝛiat. Cur aūt nobis incredibile videat illā multitudinem coꝛpm in aere q̄dāmō ſeminari. atq ibi ptinus imoꝛtaliter et incoꝛruptibiliter reuiuiſcere. cuz credam⁹ in ictu oculi futurā reſurrectionē. et in mēbra ſine fine victura. tanta velocitate redituruz antiquiſſimoꝝ cadauerū puluerē. Sed vellē de his poti⁹ audire doctiores. Si ḡ ſanctos q̄ repient xp̄o veniēte viuētes. eiq obuiā rapient. crediderim⁹ in eodē raptu de moꝛtalibus coꝛpibus exituros. et ad eadē mox imoꝛtalia redituros. nullas in vbis apli patiemur anguſtias. generaliter accipiētes illud qd dictū ē. Oēs quidē reſurgem⁹. ſ. tā boni q̄ mali. ſ nō oēs imutabimur. ſ. in ſolēnitate reſurrectionis. De hoc etiā Amb. ait. In ipo raptu eoꝝ q̄ viui repient mors erit et reſurrectio. vbi aīa q̄ſi p ſopoꝛē egreſſa de coꝛpoꝛe. eidez in momento reddit. Ecōtra vo ſcribēs ad marcellū Hiero. teſtari videt dicēs quoſdaz in fine ſeculi adueniente xp̄o non eſſe moꝛituros ſed viuos reptos in imoꝛtalitatez repēte mutādos. Hoꝝ āt qd veri⁹ ſit non eſt humani iudicij diffinire.

j. Coꝛ. xv. — Amb. — Hiero. — e

Determinat quomō intelligitur chriſtus iudex viuorum et moꝛtuorum. f

Huīs autē adijciendū eſt duplr intelligi qd dicit chriſtus iudicatur⁹ viuos et moꝛtuos. aut eñ viui accipiunt q̄ in aduentu ei⁹ viui repient. licet in raptu moriant. ⁊ moꝛtui qui ante deceſſerāt. vel viui et moꝛtui qui accipiuntur iuſti et iniuſti.

Determinat quomō intelligitur q moꝛtui reſurgent incoꝛrupti. g

Cunq ex pdictis ſane credi valeat oēs reſurrecturos. credendū ē etiā q oēs reſurgēt incoꝛrupti. non vtiq ipaſſibiles. qꝛ moꝛtē patient eternā. ſ ſine diminutōe mēbroꝝ oia hūani coꝛpis habituri mēbra. nec tñ gloꝛia ac ſpecie ipaſſibilitatis induent.

dij. Ideo bene dicit q erit ibi maloꝝ memoria ſ nō triſticia. Ad illud qd obiī de diſciplina. dd. q nō veniūt in memoriā mala pterita ſub rōe abſoluta. qꝛ cū ſim⁹ tūc oino diuini. oia referem⁹ ad dñi aliq mō vt ibi laudet et honoꝛificet d⁹. ⁊ ſic pꝫ illō. d Pctā h p piam tecta et deleta illic etiā tegi alys. 4 Querit qꝛ cum pctm petri ⁊ magdalene oibus ē notū ad laudez. qre ſ p⁹ diem iudicij erit occultū. et ſi peccatū petri nō tegat. qre peccatū roberti. ſi vo pctā credam⁹ detegēda. qs nō incipiat erubeſcere ſi facta ſua in cōſpectu totius mūdi ſūt ppalāda. R. dd. q q̄uis fas ſit vtranq pte opiari. rōnabilioꝛ tñ ē q oim electoꝝ pctā oib⁹ iuſtis tūc patebūt. ⁊ hoc ppterea. qꝛ magna erit dei glia. dū manifeſtatur ei⁹ ad filios mia. ⁊ dū oñdet eius mia. nulla erit erubeſcētia. Et ſi qras quō h poſſit eē. dd ē q rō ē a pte eius cui⁹ pctā māifeſtant. qꝛ erubeſcētia ē timoꝛ in expectatōe cōuicij. Vñ cū in btis non cadat timoꝛ. nō erit eis erubeſcētia. Qꝛ nō cadat timoꝛ pcī. qꝛ pfecta charitas foras mittit timoꝛē. Rō āt ē ex pte vidētium. qꝛ null⁹ ibi vitupat. nullus ibi aſpnat. ſ poti⁹ dñi collaudat dū attēdit virtutē dei in ipo. Et ē exemplū i magdalēa cuius pctā publice recitam⁹. nec tñ facimus ei cōtumeliā. qꝛ nō recitam⁹ ad ei⁹ ignominiā ſ ad laudē diuinā et ſuā. Vñ nec ipa d hoc hꝫ erubeſcētiā. nec cogitam⁹ de ipa tāq̄ de meretrice ſ tanq̄ d nobiliſſima dña q̄ d multis malis ē erepta. Exēplū ē de bono cōfeſſoꝛe et penitēte. bon⁹ eñ ꝯfeſſoꝛ feruenti⁹ penitētē diligit. qꝛ verius et clari⁹ et fideli⁹ ſuas ignominias et peccata apit. maxime dū attēdit ipm ꝯteri et vincula ei⁹ reſolui p virtutē ⁊ miam dei. et h ibi multo mag erit vbi oēs cogitatōes erūt oꝛdiatiſſime. Ampli⁹ cū hō oia ſecreta ſine verecūdia cōicet amico. et vbi oēs erim⁹ amiciſſimi. vbi vn⁹ diliget aliū ſicut ſe. quō erubeſcet vn⁹ de alio aliter q̄ de ſe nullo mō videt.

e Quoſdā in fine ſecli adueniēte xp̄o ꝛc. Vr male dicere. qꝛ xp̄s nō fuit immunis a moꝛte. et tñ nō fuit ſub

lectus peccato. ergo nec aliquis alius. Item gratiā quā nō fecit matri scz ꝺ immunitate mortis quō ē credendum ꝙ alijs faciat. R. dōm ꝙ credendum est sicut dicit Amb. ꝙ omnes moriantur. ſ qualiter illud habet dubitationē. et experientia tūc magis docebit. Quod ergo obī de Hiero. dōm ꝙ Hiero. hoc nō dicit asserendo. ſ nec recitando opinionem suam. sed opinionem cuiusdam greci.

Ad intelligentiā eorū q̄ hic determinat mgr. duo principaliter queruntur circa p̄ntem distinctōz. Primo querit̄ de resurrectione. Scd̄o de librorū apertione. Quantū ad primū q̄runt̄ sex. Primo āt queritur an resurrectio sit futura. Scd̄o dato ꝙ sit. queritur vtrū resurrectio sit oīm. Tercio dato ꝙ sit omniū. querit̄ vtrū sit oīm simul an successiue. Quarto querit̄ vtrū resurrectio sit eadē ſm nūerū. Quinto vtrū resurrectio sit naturalis vel miraculosa. Sexto queritur de causa nostre resurrectionis.

Questio .j. a

Circa quā sic p̄cedit̄ et ondītur ꝙ resurrectio sit futura. primo auctoritate Job. xix. in nouissimo die de terra resurrectur⁹ sum. Itē Jo. xj. martha fidelis dixit. scio q̄ resurget in resurrectiōe et in nouissimo die. Itē rōne videt̄. q̄ p̄miū respōdet merito. ergo si anima meret̄ in corpe. dz etiā remūerari in ipo corpore. Sed deus ē iustus remūerator. ergo oportz ꝙ anima resumat corpus. et sic rc̄. Itē aīa hz naturalē appetitū ad corpus. qd̄ ptz. q̄ nō vult separi a corpore existēte misero. ſ beatitudo ē quies omniū desideriorū. ergo ad hoc ꝙ perfecte btificet̄ aīa necesse ē sibi corpus reddi. et si hoc. ptz. rc̄. Itē pfectior est forma cōpositi q̄ aliqua pars. q̄ ptes ordinant̄ ad formā cōpositi. ergo cōpletior et pfectior ē forma hūanitatis q̄ ipa forma q̄ est aīa. ergo cū pfectio glorie p̄supponat pfectionē nature. necesse ē totū hoīez nō tm̄ animā glorificari. Itē ad pfectionē vniuersi requirit̄ suba spūalis et corpalis. et cōposita ex vtraqz. ergo cū vniuersum sit corruptibile. et aliqñ nō stet generatō vt infra videbit̄. necesse ē compositū aliqd̄ ex aīa et corpe remanere. hoc aūt nō ē nisi homo. ergo post consumptionē istius discretiōis vel segregatiōis necesse ē hoīem resurgere. Cōtra. Job. xiiij. hō cū dormierit nō resurget donec atterat̄ celū. ſ celū nūq̄ atteret̄ cum sit incorruptibile. ergo hō nō r̄surget. Itē .j. ad Cor. xv. caro et sanguis regnū dei nō possidebunt. Itē rōe videt̄. q̄ nullū instrumētū remuneraf̄ ꝓpter actionē factā p ipm. ſ corp⁹ se hz ad animā vt istrumētū. ergo rc̄. Si dicas ꝙ in instrumēto cōiuncto nō ē verū. Contra. angelus assumit sibi corpus p qd̄ ministrat. et tn̄ illud nō resurget. ergo rc̄. Itē nihil qd̄ ipedit viā puenīēdi ad beatitudinē. dz resumi ad btitudinē. ſ corp⁹ impedit q̄ ꝯcupiscit aduersus spūz. ergo ab ipo nō dz resumi. Itē aīa viuit deo sicut corp⁹ aīe. ſ merito peccati cōtingit p diuinam sniam aīam separi a corpe in morte nature. et aīam a deo in morte damnationis future. ſ anima dānata p sententiā nunq̄ viuificat̄. ergo nec corpus mortuum p diuinā sniam dz resumere vitā. Itē facilius coniungunt̄ q̄ separant̄ volūtate q̄ q̄ necessitate. Sz spūs malus separatur a deo p voluntatē. et nō pōt ei viuri. ergo aīa non pōt viuri corpi q̄ separ̄ ab eo necessitate. R. dōm ꝙ recta fides dicit resurrectionē corporū eē futurā. et ad hoc credendū adiuuat̄ p fidez resurrectiōis xp̄i iam facte. Si ergo xp̄s ē caput. et membra dn̄t ꝯformari capiti. cū xp̄s resurrexerit. ꝯns est vt et nos resurgam⁹. vt aūt credat fidelis resurrectionē xp̄i ꝑsuasum ē sibi p multa testimōia aplorū. qui etiā p multa sunt argumēta certificati. Persuadet etiā ipa pietas fidei q̄ nullo mō corp⁹ xp̄i incineratuz pōt excogitare. Sup hoc fidei fundamētū supedificatur ꝑsuasio rōnis. q̄ ꝙ resurrectio sit futura exigit remuneratio diuine iusticie q̄ homini retribuit sicut et meruit. Scd̄o ꝯfirmatio glorie q̄ oēm aīe appetitū cōplebit vel quietabit. Tercio pfectio nature q̄ ꝯsistit in toto cōposito nō in altera eius pte. et hee sunt rōnes supra fidez fundate. Ad illud ergo 6 qd̄ p̄mo obī in contrariū. dōm ꝙ illa attritio intelligit̄ q̄ntum ad figurā nō q̄ntū ad subam. figuraz āt accipit ſm qd̄ accipit apl's ꝓ exteriori rei facie. Ad 7 illūd qd̄ obī ꝙ caro et sanguis rc̄. dōm ꝙ illud non intelligit̄ de carne q̄ntū ad subam. ſ q̄ntum ad corruptionē et maliciā. sicut accipit̄ ad Gal. v. Ad illud 8 qd̄ obī ꝙ instrumentū nō dz remunerari. dōz ꝙ ē instrumētū qd̄ ē sepatū. et ē instrumentū siue organū virtutū nō tm̄ ad aliqz opationē faciendaz. sed ad vnā formā cōstituēdā. et hoc pficit̄ et cōcurrit cum motore in vnitate forme totius. et opatiōis p consequēs. et sine tali nunq̄ hz motor pfecte cōpleri ꝓpt̄ colligantiā ad illud. iō nō est simile de instrumēto separato. vel de corpe ab angelo assumpto. Ad illud 9 qd̄ obī ꝙ impedit. dōm ꝙ nō impedit ſm subaz. q̄ natū ē obedire. ſ rōe corruptiōis. et illa non resumetur sed corpus incorruptū. Ad illd̄ qd̄ obē ꝙ anima 10 viuit deo sicut corp⁹ aīe. rc̄. dōz ꝙ nō est simile. q̄ snia damnationis ē miseria eterna. sed snia mortis nō est eterna. Nō aūt huius ē meritum. q̄ culpa ade deleta ē morte xp̄i. sed culpa aīe post mortē ē indelibilis. p eo ꝙ in culpa illa ppetuo viuit. Amplius snia mortis lata cōtra hominē nō fuit sentētia diffinitiua sed potius ꝓpter inobedientiā fuit snia interlocutoria. sed vltima sētētia est diffinitiua a qua nō pōt appellari nec pōt retractari. Ad illud qd̄ obī 11 ꝙ facili⁹ cōiūgunt̄ q̄ separant̄ necessitate rc̄. dōm ꝙ q̄dam separant̄ ita ꝙ post sepationē vnū non hz inclinationē ad alterū. et talia nō sunt apta ad reiungendū. et q̄ sic ē angelic⁹ spūs a deo separ⁹ vt ipz odio non inclinatione appetat. iō non pōt nec dz ei ꝯiungi. Quedā separant̄ ita tn̄ ꝙ vnū hz appetitū et inclinationē ad alterū. et talia sunt ad iteratam cōiunctionē habilia. talia aūt sūt aīa et corpus. Qd̄ ergo obī de volūtate et necessitate. dōm ꝙ hoc nihil facit ad restrictionē scz mod⁹ separandi. ſ q̄litas separatorum. vel poti⁹ diuinū iudicium.

Questio .ij. b

Utrum resurrectio sit omniū. Et ꝙ sic videtur. Jo. v. veniet hora in qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem filij dei. Sz nō p̄nt oēs audire nisi oēs resurgant. ergo rc̄. Item .j. ad Cor. xv. oēs q̄dem resurgemus. sed non oēs immutabimur. Itez rōe vr̄. quia snia mortis data est ꝓpē culpā originalē

sed oēs hñt culpam hāc. ergo oēs &c. Sed resurrectio aīa ut pbatū ē prius debet eē ut aīa corpi iungat. ergo oēs debēt resurgere. Item oēs homies sunt mortales. sed mortale et corruptibile de necessitate corrūpit. ergo necesse ē oēs homies corrūpi. Rursus. pena et pmiū sunt eterna. et hec debent homi. ergo necesse ē hoies puari hac vita. et iterū dari sibi aliā vitam. ergo resurgere. Itē hoc apm ondit p ypothesiz. quia bene sequit q si aīa socratis ē immortalis q ois anima. ergo pari rōe sequit si vnū corp resurgit et omne. sed vnū corpus resurrexit. s. xpi. ergo et oē. Cōtra Dan. xij. Multi de his qui dormiūt in puluere terre euigilabūt. ergo cū hoc nomen multi sit ptitiuum. si multi euigilant. nō ergo oēs. ergo nō oīm ē resurrectio. Itē Jo. vj. nemo venit ad me nisi pater q misit me traxerit eū. et ego resuscitabo eū in nouissimo die. cū ergo hoc pmittat ad se venientibus. s. resurrectionē. et nō oēs veniant. nō ergo oēs resurgēt. Item idē videtur rōne. quia p peccato qd opata ē aīa in corpe. sufficienter punit in purgatorio sine corpe. ergo et in inferno sufficienter punit p vtroq pari rōne. sic &c. Itē xpi resurrectio ē causa nostre resurrectionis in anīa et in corpe. Sz nō oēs resurgent in anima. ergo nec omnes resurgent in corpe. Item resurrectio ad hoc est vt anima remuneret in corpe sicut in illo meruit. sed anima puuli nihil ē in corpe opata. ergo ad remunerationē eius nō optet corpus resurgere. R. dōm

12 q oīm est mors. et oīm erit resurrectio. Corpus eīn vnit aīe immortali p naturā. et mortue p culpaz in ipa vnione. et iō necessitatē cōtrahit ad moriendū. et impossibilitatē ad semp viuendū. q sm ordinem diuine puidentie ad actū semp dz pdire. exigente sed nihilomin merito vel demerito et etiā diuino iudi

13 cio. Ad illud qd obi q multi euigilabūt. Respondet Aug. xx. de ciui. dei q multi. i. omnes. et talis modus loquendi frequent inuenitur in scriptura. Vel facienda ē vis in verbo. qz euigilare plus dicit q resurgere. qz viglis ē vsus sensuum et dicit discretionem q non vigebit in puulis damnatis. qz non erit

14 in eis tristicia. Ad illud qd obi q nemo venit &c. dōm q vita accipit dupliciter. s. large et pprie. Large viuificatio corpis. Pprie viuificatio corpis cum salute. Sic et resurrectio. et scdo mō pmitit de resurrectionē bonis ad se venientib. sed qntū ad pri

15 mū modū omnib pdicit. Ad illud qd obi de pena purgatorij. dōm q nō ē simile. qz purgatoriū m dicit transitū nō terminū. nec dicit statū sed status supplementū. vt qz pclusa ē homini p morte via merendi. et pcām inultū transire nec poterat nec debebat. cōstituit dns locū pene p quē anima transiret ad patriam. vt aīa soluat sepata. qd tn fecit coniuncta. et qz hoc magis dicit supplementū q terminū. iō optz re

16 sumi corpus. et sic ptz illud. Ad illud qd obi q resurrectio xpi ē causa nre resurrectiōis in aīa &c. dōm q nō est simile. qz resurrectio aīe ē tm ad bonū. sed resurrectio corpis ē ad bonū et ad malū. et resurrectio anime fit nostra volūtate. sed corpis exigente diuine

17 iusticie equitate. iō ista est oīm licet nō illa. Ad illd qd obi de puulis. dōm q et si aīa nō exierit in actū. tn originale traxit in corpe et p corp. et iō illi vniri debet. vt sicut ex cōiunctiōe corp peccauit. ita simil cum illo mulctet pena damni. Amplius. remuneratō nō ē tota rō quare fiat resurrectio. sed diuine ordinationis decretū. qui cōiungēdo aīam immortalē corpi. per hoc decreuit illud corpus ppetuo viuificari. Si ergo diuinū decretū nō pōt infringi. necesse ē illud corpus anima reuiuificari. vt sicut corpus sepatuz ē ab aīa ppter diuinā sentētiā q respiciebat culpā. ita reiungat aīe ppter diuinā dispositionē q sic decreuerat cōstituere hūanā substantiā. Rōe cuius decreti. corpus hūanū dr ordinari et possibilitatē habere ad incorruptionē. qmuis in sui natura nihil hēat plus de incorruptibilitate q alia corpa mixta vt patebit. scdm statū psentē loquor. Q. iij. c

Utrum resurrectio sit oīm simul an successiue. Et q sic videt. j ad Cor. xv. in momento in ictu oculi &c.

Itē rōe videt. qz mors et incineratio debent merito pmi peccati quo peccauim in adā. et oēs simul peccauim. qz simul fuim in adam. ergo et in xpo simul debemus resurgere. Item decēs ē vt habitatio cōgruat hitatori. ergo sicut mundus peiorat ē hoie facto mortali. ita dz meliorari hoie facto imortali. sed nō debet meliorari qmdiu hō est mortalis. ergo qmdiu homies viuūt nō debet eē resurrectio. ergo erit omniū simul. Itez post resurrectionē consūmatur gloria. sed angeli nō habent omnino gloriam confirmataz ante nostrā glorificationem. nec similiter demones penam. ergo si maior est colligatio hominum ad inuicem q ad angelos. non debet vnus sine altero resurgere. et sic &c. Contra. resurrectio corpum sequitur resurrectōz animarū. sed resurrectio animaz ē successiua et non simul. ergo et resurrectio corpum. Item pmium respondet merito. ergo qui citius meruerunt citius debent remunerari. ergo meliores citi debent resurgere. Item maior ē conformitas ex parte animarū q corpum ppter vinculū caritatis. sed glorificatio vnius anime nō expectat glorificationē alterius. ergo &c. Item xpus non expectauit nostrā resurrectionē qui ē caput nrm. et qui magis fouet singula mēbra. ergo nec membrū expectat resurrectionē mēbri. et sic &c. R. dōm q resurrectio corporuz non

18 erit successiua sed simul. et huius pnt eē rōnes congruentes sex. Prima est seueritas diuini iudicij qd infligit penam incinerationis corpi vsq ad aduentum scdm filij dei. sicut pena carētie visiōis vsq ad aduentum pmū. Et ratio huius est. qz omnes simul fuim in vno pncipio peccāte. Secunda rō est meritum fidei q multū meret in credendo nos remunerari. qui videmur similes bestijs in moriendo. q si illud experimentū homo videret. nō haberet meritū. qz hūana ratio sibi preberet experimentum. Tercia ratio est vnitas corporis mistici. qz eīn oēs vnū corpus sum in xpo. iō necesse est q qntuz ad aliquam gloriā resurgamus simul. sed nō qntum ad gloriā anime. qz ibi eēt maximū damnū et quasi iportabile. ergo quantū ad gloriam corpis. Quarta ratio est subsidium infirmitatis nre. qz sancti dū sua desiderant corpora. vehementius etiam desiderant salutem nraz. Vn aplus dicit Heb. xj. deo p nobis aliquid meli puidente ne sine nob psūmarent. Quinta ratio est manifestatio diuine iusticie. quia eniz omnibus debet esse notum quanta iusticia damnet malos et saluet bonos. ideo vltimam distributionem distulit vsq ad nouissimum. vt omnes comparerent. Sexta et vltima ratio est consummatio glorie. quia eīn angeli adhuc sūt viatores qntū ad admistratōz.

gmdiu homines viuunt. et gaudium semper cresciť sm multitudinẽ electoꝝ. nõ debuit ꝑfecte gloria cõsũmari in aliquo singulariter donec consũmareť in omnibus simul. Ex his patent obiecta. Nam resurrectio corpum nõ attẽdiť sm resurrectionẽ aie. Anime eñi resurrectio pma respiat resurrectioꝫ ꝑ gratiam. et hec ẽ in via. et iõ successiue. Itez aie glorificatio subam importat pmij. q̃ si differreť magnuz dãnũ eẽt expectãti. nõ sic de corpe. qꝛ nõ multũ ꝗuat expectare corpꝰ dñ aie tenẽt deum.

19 Ad illud qꝺ obiẽ de resurrectiõe xpi patet rñsio. qꝛ nec cõcurrit ibi seueritas iudicij. cũ nõ eẽt sup eũ inducta maledictio. nec faceret ad meritũ fidei. imo ecõtrario ẽ in fidei adiutoriũ.

20 Ad aliud qꝺ obiẽ ꝙ premiũ respõdꝫ merito. dõm ꝙ verꝫ ẽ ꝓ loco et tpe. et pmiũ eẽntiale cõpetit vt statim reddať. Sed stola scda debet expectari quousqꝫ cũ solennitate et magnificẽtia ꝛ gloria dantis cõferať.

21 Ad illud qꝺ obiẽ ꝙ maior ẽ vnio et cõuenictia aiaꝝ. dõm ꝙ falsum ẽ immo minor ꝓ eo ꝙ oĩa corpa in vno corpe fuerũt. sed non oẽs anime in vna aia.

Questio. iiij. d

Utrum resurrectio sit eorundẽ sm numeꝝ. Et ꝙ sic videť. Job. xix. in carne mea videbo deũ saluatoꝛez meũ. quẽ visurus sũ egoipse et nõ alius. cõstat ꝙ nõ dicit aliꝰ sm spẽm ꝫ sm numeꝝ. g̃ ꝛc. Itẽ phus. v. topicoꝝ. si ex mortali fiat immortale. nõ dicimus eũ aliã vitã sumere. g̃ si non ẽ alia vita. nec aliud viuẽs. g̃ idem. g̃ ꝛc. Itẽ rõe vi. qꝛ identitas reiꝰ vẽit ab identitate pncipioꝝ subaliũ. Sꝫ idẽ est pncipiũ materiale et idem formale. g̃ idez hꝫ qꝺ priꝰ. Itez ꝓpria forma nõ ẽ nata fieri nisi in ꝓpria materia. g̃ cũ anima sit ꝓpria forma corpis qꝺ pficit. nõ est nata vniri nisi illi. g̃ si viuiť in resurrectiõe viniť eadem. et si hoc. cũ ipa sit eadẽ. totũ erit idem. Cõtra. ois forma corrupta et iterũ generata nõ ẽ eadẽ nũero ꝫ specie sicut dicit phs in secũdo de generatiõe. cum g̃ hũanitas corrũpať in isto in morte. et iterũ genereť in resurrectione. g̃ alia numero. Si tu dicas ꝙ istud tenet in corruptiõe q̃ ẽ in cõtrariũ nõ in morte. Cõtra. maior ẽ corruptio in ꝑuationem q̃ in contrariuz. qꝛ ad hoc ꝙ fiat repatio necesse ẽ fieri resolutionem vsqꝫ ad vltima ꝛ oĩa rursus de nouo generari. g̃ ꝛc.

Itẽ q̃uis artifex de eadẽ materia faciat statuaz. tñ alia ẽ statua post q̃ ante. g̃ pari rõne vꝫ ꝙ q̃muis homo fiat ex eisdem puluerĩbꝰ. tñ ẽ aliꝰ. Si dicas ꝙ deus põt facere plus q̃ natura vel artifex. veruz ẽ ꝙ plus põt. tñ nõ facit nisi qꝺ cõgruit ꝛ congruũ ẽ. nec ẽ intelligibile quõ aliquid corrũpať et cedat in non ens. et iteꝝ fiat ꝙ sit idem. aut si ẽ congruuꝫ. q̃re non dat istã potẽtiã nature. Itẽ dñe eẽntiales rem diuersificant. nõ tñ numero sed etiã eẽntia. ꝫ mortale et imortale sunt eẽntiales differẽtie. g̃ cũ resurgens sit immortalis. et ante mortalis. patet ꝛc. Itẽ prima regeneratio et reformatio sunt opationes diuerse. g̃ si diuersarũ opationuꝫ diuersi sunt termini sm substantiaꝫ. aliud ẽ corpus qꝺ primo generať. aliud corpus qꝺ postmodũ reformať.

22 Rꝫ. ad ꝑdictoruꝫ intelligentiã est notandũ ꝙ circa hoc diuersi diuersa sentiunt. Quidã eñi dixerunt ꝙ triplex ẽ diuersitas sm numerũ. Una q̃ vẽit ex diuersitate ptis materie et forme specificate. sicut differt in numero ꝫ aqua et hic ignis. Quedã que venit ex diuersitate ꝑtis materie. sicut iste ignis ab illo differt. Tercia q̃ venit ex discontinuatiõe et duratiõe. et hec diuersitas sm numerũ ortũ habet vt dicũt ex tpe. Tps eñi durationẽ sicut et actionẽ hꝫ. Prima diuersitas sm numerũ ẽ magna. secunda minor. tercia minima. Prima et scda diuersitate carebit corpus resurgens. sed tercia nõ carebit nec põt carere. qꝛ ꝓpositio de pterito nõ põt nõ esse vera. Un̄ sicut virgo corrupta nõ põt fieri virgo. qꝛ non põt non fuisse corrupta. nec a deo. nec a natura. ꝛ hoc ẽ intelligibile. sic corpus corruptũ nõ põt oĩmoda identitate repari idem. qꝛ nõ põt non fuisse corruptũ. tñ hic ẽ ita modica diuersitas. vt nõ mereať aliquid ꝓpter hoc dici diuersum. qm̃ idem ẽ scdm aliũ duplicez modũ identitatis. scꝫ ꝓpter identitatez materie et forme. qꝛ identitas materie et pncipalis forme erit in resurgentibꝰ. Hinc ẽ ꝙ resurrectio est eiusdez. Qꝺ g̃ dicit phus ꝙ forma corrupta et iterũ generata est alia nũero. intelligit ꝺ ista diuersitate. Sꝫ istud nõ videť multũ rõnabile. Primũ quidem. qꝛ stultũ videť dicere ꝙ deus non possit oĩno idem corpꝰ reformare identitate sm numerũ. Amplius identitas sm materiã in substãtia non venit ex accidentibus licet ꝑ illã innotescat. nec etiam diuersitas. Et iterum ꝙ discontinuatio nõ inducat diuersitatẽ in numero. videť expresse in artificiatis. vt si archa dissoluatur et iterum ex eisdez tabulis et sm eundem ordinem repetur. non dicitur alia archa numero sed eadem. ꝛ tñ desijt esse archa.

23 Et ꝓpter hoc dicunt alij aliter ꝙ duplex est corruptio. quedam ꝑ dissolutionem siue separationem pncipiorum cõponentium siue partium. quedam per corruptionẽ forme. In prima possibile est idem numero reparari ei qui scit ad eundem modum et ad eadem loca reducere. In secunda qꝛ quod corruptum est nõ potest esse idem. qm̃ noua est essentia forme. sic de nouo generatur. dicunt ꝙ necessario opꝫ esse aliud. et de hac intelligit phs. Reparatio et dissolutio corporis humani est q̃tuꝫ ad primũ modũ. ideo reparať idem sicut artificiatuꝫ. quia salua anima et corpore fit separatio vnius ab alio. et post saluis partibus materie fit incineratio. et deus sic honus artifex cineres colligit et vnit et reformat idem corpꝰ. et qm̃ illꝺ corpus habet eandem perfectionẽ. ideo totum cõsũmatum est idem. Sed istud non soluit sufficienter. Certum est enim ꝙ forma carnis humane corrumpitur dum generatur unde vermis et serpens. et sicut potest corrumpi in carnem serpentis vel alterius animalis. sic resolui potest et in illud animal et in quatuor elementa. et vnumquodqꝫ elementorum corrumpi in aliud. ꝛ ita corrumpitur forma mixti et elementi. ergo necesse est alia elementa esse numero. et aliam carnem. et ita non potest stare ista rñsio. Et ꝓpterea notandum ꝙ est resurrectio eiusdẽ numero. quia aliter non esset resurrectio. Si queras a me quomõ hoc esse possit. dico ꝙ hoc potest esse per virtutem diuinam quamuis non possit esse per naturaꝫ. et istud intelligere possumus sic. Supponamus nunc ꝙ natura aliquid agat. et illud non agit ex nihilo. et cum agat in materiam. oportet ꝙ perducat formam. et cuꝫ materia non sit pars forme. nec forma fiat ps materie. necesse est aliquo modo formas naturales esse in materia anq̃ ꝓducanť. et suba materie ꝑgnãs ẽ oĩbꝰ. g̃ rões seminales oĩm formarum sunt in ipsa. Sed ad illud stat resolutio

a quo incipit generatio. ꝙ nulla forma oino corrum
pit̃ ꝗ manet in materia anteq̃ꝫ ꝑduceret. et sic dicit
Aug. Uñ formas in materia ante ꝑductionẽ dicit
eẽ q̃ntum ad rõnes seminales. Dicit etiã resolui ad
materiã sic ad occultissimos sinus nature. idẽ vtro-
q; nomine ꝑm alterã et alteraꝫ rationẽ intelligi vo-
lens. Quid ãt hec sint alibi melius patet in secũdo.
Nunc ãt hec dixisse sufficiat. ꝙ oẽs forme cũ corrũ-
punt̃ non oino corrumpunt̃ ꝗ manẽt aliquo mõ. et
huic concordat ratio et auctas phica. et auctas bti
Aug. et qḋ maius ẽ auctas sacre scripture q̃ ẽ auto-
ritas spũs. s. Hoc ꝑsupposito dõm ꝙ q̃muis forma
sit ibi aliquo mõ post corruptionẽ. tñ natura nõ põt
ꝑducere ad idem qḋ habuit prius. Et ratio huius
est. quia agens naturale influendo agit et imptiẽdo
aliqd sui quo mediãte ꝑficit illud qḋ erat in ma-
teria. et illud qḋ influit̃ a pte agentis fit aliquid de
cõpleto eẽ ipsius ꝑducti. et iõ necesse ẽ ꝙ natura det
aliqd nouũ q̃ntũ ad modũ eẽndi substãtialẽ q̃ est eẽ
et in actu. Q̃uis enĩ natura ñ det nouã eẽntiaꝫ. dat
tñ nouũ modũ eẽndi. nõ tñ accidentalẽ. imo etiam
sbalem. sicut eẽ in actu ꝑm quẽ põt res sbalit̃ nume-
rari et diuersificari. et ꝑpterea natura cũ repat. non
idem ꝗ nouũ ꝑducit. ꝗ deus q̃ pt ipas rões semina-
les sine immissiõe alic⁹ noui ad pfectũ eẽ deducere.
põt facere ꝙ sit idẽ. et sic facit in ꝑposito ꝙ ex ill' so
lis et ꝑ eundẽ ordinẽ in reformatõe rem cõstituit ex
q̃bus erat ante. Uñ si oia elemẽta cõuertãt̃ in ignẽ.
deus ex illo igne reformat eadẽ elemẽta que ibi erãt
in rõnibus seminalib⁹. et ex illis formã carnis ꝑ eun
dem ordinem. et sic pꝫ ꝙ deus põt reformare idem
ꝑm corpus ꝑm materiã. et sic põt dici ad pñs. Ad
illud qḋ obĩ pmo et scḋo iam pꝫ rñsio. qꝛ q̃uis istḋ
sit impossibile agenti inferiori. ẽ tñ possibile agenti
superiori scꝫ ipi deo. et quare istã potentiã nõ cõicat
deus creature patet. qꝛ nulla creatura agit in seipaꝫ
ꝗ ꝑ aliquid sui immittendo virtutẽ. sicut et color ad h
ꝙ immutet visum facit spẽm sui in medio. vnḋ agit
aliqd extrĩsecũ in intrinseco. nõ sic deus. Hoc aũt di
co de operatione naturali. Ad illud qḋ obĩ de mor
tali et immortali. dõ. ꝙ quicq̃d sit ꝺ mortali. vtꝝ sit
dña aut nõ. qꝛ non ẽ ꝑsentis cõsideratõis. cũ rationes
ad vtranq; ptem sint. qꝛ vr̃ dicere defectũ et impfec-
tionẽ. et nõ hꝫ dr̃iam in eodem genere cõdiuidentẽ.
et alia plura. tñ hoc absq; calũnia verũ est ꝙ morta-
24 le simpliciter accipit̃. Uno mõ dicit naturalem apti-
tudinẽ ad moriendũ. Alio mõ possibilitateꝫ ad mo
riendum. Tercio modo necessitatẽ. Et primo quidẽ
modo mortale inest homini ea ratione qua cõposi-
tum ex partibus ethogeneis. Uñ Hylarius non ex
cõpositus est deus qꝛ vita est. si ꝗ homo est ex cõposi
tis ethogeneis ex diuersis naturis ꝛ dispositionib⁹
impossibile ẽ ꝙ vitam habeat nisi cũ aptitudine ad
moriendum. et sicut talis cõpositio est homi natura
lis. ita et mortale. et hoc modo accipiendo mortale
contra immortale nunq̃ concurrunt in ideꝫ. sic nec
spirituale aut simplex et compositũ. et si aliquo mo-
do est differentia isto modo ẽ nõ diuidẽs aial ꝗ sub-
stantiã viuentẽ. cui⁹ vna dr̃ia est immortale. et ꝑ op
positũ mortale. Scḋo mõ mortale inest eo mõ quo
compositum ex ptibus ethogeneis habentibus de-
fectibilitatẽ. sicut in pmo homie qui habebat statuꝫ
aialem. et hoc mõ dicit statum mediũ inter miseriaꝫ
et gloriã. Tercio mõ mortale inest ea rõne qua vni-
ens est compositũ ex contrarijs habentib⁹ defectibi
litatẽ ꝛ pugnã adinuicem. et sic inest homi lapso. ꝛ h
mõ dicit statum miserie. ꝛ immortale his oppositum
dicit aliuꝫ statũ. et q̃ñ status mutari pt vnitate ꝑm
tumeꝫ remanẽte. hinc est ꝙ ex mortali ꝑm hunc du
plicẽ modũ fit immortale sine diuersitate substãtie.
ꝛ hoc modo fit in homine glorificato qui est morta
lis pmo mõ. s. ꝑm naturalẽ aptitudinẽ. ꝗ immorta-
lis ꝑut dicit ꝑuationeꝫ potẽtie et necessitatis. Ad 25
illud qḋ vltimo obĩ ꝙ diuerse sunt opationes. dõm
ꝙ diuerse opationes diuersos effect⁹ inducũt q̃ñ di
iudunt̃ ex equo. ꝗ q̃ñ sic ꝙ vna ad alterã ordinat̃. ꝛ
vna ẽ repatiua effectus alterius. si scḋa egrediat̃ ab
agente oino potente. pt oino idem reparari. ꝛ sic est in
ꝑposito. Sꝫ obĩ quõ põt hoc intelligi. cuꝫ iste opa-
tiones sint discontinue. ꝛ esse rei sit discontinuum. et
vnius continui duo sint vltima tñ. si ꝗ esse discon-
tinuatur. ꝗ est aliud ꝛ aliud. cũ ꝗ vnum numero cõ-
sequatur idem actuale. necessario videt̃ sequi ꝙ sit
aliud et aliud. Et iterum. quõ potest bis incipere ali
quid ꝛ esse idem. impossibile enĩ est eẽ et intelligere
ꝙ aliquis currat bis eodem cursu Et potest ad hoc
respõderi ꝙ de eẽ rei est loqui dupliciter. Aut q̃ntũ
ad defluxum et durationẽ. aut ꝑm se. Si quantũ ad
durationẽ ꝛ defluxuꝫ. sic necessario optet ꝙ duratõ
sit alia et alia sicut mensura durationis. Si q̃ntum
ad ipm eẽ ꝑm se. sic numerat̃ et plurificat̃ a princi-
pijs permanentibus. Et q̃ñ principia pmanẽtia sũt
eadẽ q̃muis defluxus durationis ꝛ inceptio sit alia
et alia. hinc est ꝙ res est vna. et esse rei est vnũ. Nec
est simile de actionibus successiuis. quia ille necessa
rio numerant̃. et pteritũ et futurũ respiciũt ptes di
uersas actionis siue mutationis siue duratiõis suc
cessiue. non sic optet iudicare de forma absoluta. q̃
corrupta potest adeo numerari eadem. quia aliquo
mõ manet in ratione seminali.

Questio. v. e

Quinto querit̃ vtrum resurrectio sit naturalis an
miraculosa. Et ꝙ non sit naturalis ondit̃ a pte ini-
cij. quia a priuatione in habitum ꝑ naturam nõ fit
regressus. ꝗ in morte est summa priuatio. ꝗ resurrec
tio cum sit a morte non est ꝑ naturã. Item hoc ip
sum ondit̃ur a pte termini. quia omne qḋ natura ꝑ
ducit est corruptibile et mortale. sed corpus glorifi-
catum est immortale et incorruptibile. ꝗ ꝛc. Iteꝫ
tercio ostendit̃ a parte modi operandi. quia natura
operatur successiue nõ subito. sed resurrectio erit su
bito in ictu oculi. ꝗ non est a natura. Item osten-
ditur etiam a parte principij effectiui. quia natura
est vis insita rebus ex similibus similia procreans.
sed in resurrectione nõ fit simile ex simili. ꝗ ꝛc. Ul-
timo ostenditur a parte omnium hoꝝ. quia est arti-
culus fidei. q̃ non est de his q̃ fiunt per naturaꝫ sed
supra naturam. ꝗ ꝛc. Contra. Iob compat resur
rectionem hominis germinationi ligni. xiiij. Iob.
Apostolus viuificationi grani mortui. j. ad Corith.
xv. Gregori⁹ in omel. paschali generationi circulari
corporis arboris ex paruo semine. et in his ostende-
re volunt et probare resurrectionem. ergo si ratio
et similitudo bona est quam ponũt. cum oia hec sint
a nã. resurrectio ẽ nãlis. Iteꝫ hoc ipm ondit̃. qꝛ dis

cit Aug. in li. de q̄ntitate aie. si cursuz naturaliū rerū attendam⁹. certius erit nobis resurrectionē eē futurā q̄ solē oriri cras. Itē apl'us dicit. optet corruptibile hoc induere incorruptionē. s̄ qd̄ ē supra naturā nō optet euenire. g̃ resurrectio ē in potētia nature. Itē rōne ꝓbat̄ hoc ip̄z. q2 maior ē aptitudo pulueris hoīs ad generationē hoīs q̄ alteri⁹ animalis. Sz natura p putrefactionē pt̄ de tali puluere aliud aial generare. g̃ ⁊ corp⁹ hoīs repare. Itē maior est aptitudo nature corpis hoīs ad ip̄m q̄ virgarū ad serpētes. Sz ꝓductio serpētū ex virgis magoꝝ (q̄uis misterio fieret dyabolico) tn̄ erat natural'. g̃ ⁊c.

Itē qd̄ ē in appetitu nature ē naturale. q2 natura nō fundauit appetitū frustra. Sz aīa naturaliter appetit reuniri corpi. hoc cōstat p Aug. sup Gen̄. ad litterā. vbi dicit q aīa ꝓpter appetitū ad corp⁹ retardat̄ ne tota intentōe ferat̄ in sūmū celū. g̃ ⁊c. Si tu dicas q appetit⁹ ē tm̄ ex pte aie. oñdit̄ etiā q ex pte pulueꝝ. q2 corpus hūanū ex cōiunctiōe sui cum aīa hz ordinari ad immortalitatē. s̄ cōiūctio talis ē naturalis. g̃ et illa ordinatio. Sz illud ad qd̄ res naturaliter ordinat̄ hz naturalē appetitū. vt ignis sursuz. g̃ ⁊c. Preterea. pulueres illi aut resoluūt̄ in elemēta p̄ma. aut non. Si sic. cuz elemēta sint omogenea. non magis hn̄t ordinationē ad corp⁹ hūanum q̄z alia ps elemēti q̄ nunq̄z fuit corp⁹. g̃ nō ē maior rō quare de eo iteꝝ fiat corpus hūanū q̄z de alio. qd̄ falsū ē. Si n̄ r̄soluūt̄ in elemēta p̄ma. aliq̄ vis tenet q̄ est in ip̄is pulueribus. et p ip̄az ordinat̄ ad vlteriorē formā. g̃ naturalē. g̃ ex pte corpis et aie est resurrec-

26 tio naturalis. R. dd̄. q in resurrectiōe tria sūt. Primū ē corpis ex puluerib⁹ reformatio. Scd̄z ip̄i corpori reformato aie vnio. Tercio viuētoꝝ inseꝑabil' colligatō. Primū ē ꝯtra naturā. i. ꝯtra solitū cursuz nature. q̄ pōt pfecta destruere. nō destructa repare. Secundū ē ꝑm naturā. q aīa optie corpi sibi organizato cui desiderabat vniri vniat̄. Terciū ē supra naturā. s. q ex corruptibili fiat icorruptibile nō sepabile. Qm̄ igit̄ p̄mū et vltimū ē n̄ a natura. s̄ supra vel cōtra. iō nō ē dicendū resurrectionē naturalē eē s̄ su-

27 pra naturā. Ad illud g̃ qd̄ obi̇̃ q cōpat̄ opationib⁹ nature. dd̄m q ꝓbatio est bona et p locū a minori. Si eñ natura creata pōt facere viuū de mortuo. de semine puo facere magnū corpus. q̄ ē potētie finite. multo magis de⁹ pt̄ p se facere de hoīe. et ad hoc cedunt ille rōnes et cōparationes. Et ꝓpter hoc dicit Aug. certissima erit nobis resurrectio si cursum naturalez attendam⁹. nō q2 ip̄a sit a natura. s̄ q2 ab eo hec melius pōt fieri q̄ a natura possit fieri ꝑm opa

28 sua. Ad illud qd̄ obi̇̃ de optunitate. dd̄m q est opportunitas materie et efficiētis. sicut et necessitas ⁊ opoꝛtunitas a pte efficiētis ē rōe imutabilitatis nō coactiōis. Et iō optunū q2 de⁹ decreuit et disposuit. nō q2 cōpellat̄. vel materia necessario ex pte nature ꝑpet̄. et ideo talis optūitas nō infert huiusmōi resurrectionē eē a cā naturali. cū n̄ sterit cū cā naturalit̄

29 opante. Ad illud qd̄ obi̇̃ q natura pt̄ de his q̄ generata sūt p putrefactionē. vt de serpentib⁹. dd̄. q q̄dā a natura modicā organizationē hn̄t vtpote vermes et aialia corpis anulosi. et taliū est natura ꝓductiua p putrefactionē. Quedā cōpletā. vt aialia sensibilia pfecta et gradiētia. vt equ⁹. ⁊ talia nō pt̄ ꝓducere nisi p vim formatiuā infusā cū decisiōe seminis. et tale ē corp⁹ hūanū qd̄ nō pt̄ naturalit̄ organizari nisi assit semē et debitū vas suscipiēs. s. matrix. et iō nō ē sil'r de serpentib⁹.

30 Ad illud qd̄ obi̇̃ de appetitu nature dupl'r pt̄ r̄nderi. Uno mō q ꝓpositō illa falsa ē. quedā eñ sūt in nature appetitu q̄ tn̄ nō sūt in ei⁹ ptāte. et talia nō sūt naturalia. vt pz de beatitudie. q̄ āt sūt in ei⁹ appetitu ⁊ ptāte sunt naturalia. tale āt nō ē resurrectio. Aliter solui pōt q ex pte aie ē appetit⁹. ex pte pulueꝝ nō ē appetit⁹. nec ex illa pte ē natural' s̄ cōtra naturā.

31 Un̄ nota de pulueribus tres opiniōes. Quidā eñ dicūt q hn̄t appetitū et naturalē ordinationē ad incorruptionē ꝓpter aiam. et rōe illi⁹ hn̄t q pn̄t resolui vsq3 ad elemēta. cū possint eē materia quoꝛūlibz corpū. Sz istō n̄ capio q in corp⁹ vermis possit reuerti hō. vel in corpus lupi. et nō resolui in elemēta. imo in glo. sup illud ps̄. posuerūt morticina. vult dicere q r̄surrectio ē ex occultissimis nature sinib⁹. Uerbū etiā Aug. in ench. repugn̄t qd̄ innuit q ip̄a etiaz elā possint r̄solui. Alia opinio ē q resoluūt̄ in elemēta. ⁊ tn̄ manet appetit⁹ ꝓpter hoc q elemēta illa nō fuerūt corpis humani materia. et iō habuerūt multū de natura lucis q̄ stat cū oībus elemētis. et rōe illi⁹ nature hn̄t appetitū et ordinationē. Sz nec hoc itelligo quō lux maneat simul cū terra. et q terra q̄ ē materia corpis humani magis sit lucida. et q vermis q̄ generat̄ d' humano corpe plus hēt d' natura lucis q̄ ali⁹ vermis. Tercia opiō ē q pulueres resoluunt̄ vl' resolui pn̄t in elemēta. nec elemēta illa hn̄t aliquē apeptitū nec ordinationē ad corp⁹ ꝑm naturā. s̄ solū ꝑm diuinaz ꝓuidētiā q̄ disponit illud idē corp⁹ r̄formare vel reuniri aie vt in eo remuneret̄. nec ē distīcta illa pars ab aliis ptib⁹ elemēti in se s̄ in cōpatiōe ad diuinaz sapiaz quā nihil latet. nihil subterfugit. ⁊ hec opinio ꝓbabilior ē vt credo. et tūc pz r̄nsio ad illud q nūq̄z corp⁹ ex vniōe ad aiaz aliq̄ recipit qualitatē creatā vel dispositionez incorruptibilitatis ꝑm statū p̄sentē. nisi forte dicas meritū vel demeritū. s̄ illud manz in aia non in corpe. aut si quā aliā des dispositōez. aut p⁹ corruptionē vel resolutionē nō maneat nisi in potētia valde r̄mota. Hoc tn̄ sine calūnia veꝝ est q corp⁹ ex quo vnit̄ aie rōnali. ordinationez statim hz ad immortalitatē ꝑm diuinā ꝓuidētiā. Et si tu q̄ras quō aia hz appetitū ad hāc pte elemēti cum sit oino omogeneū. et vni⁹ nature cū aliis ptib⁹ elemēti. nec etiā distinctionē hēat. q2 pōt oino aliis cōmisceri. Et iteꝝ. eque bene possit ei corp⁹ ex alia pte elemēti reparari. et eiusdē cōplexiōis et hitudis et cōplemēti. dd̄m q q̄ntūcunq3 fuit sil' r̄eset cōmisceat̄ aliis elemētis siue vni siue pluribus. semp tn̄ manz substātia materie cū rōne semiali. ⁊ ps subc illi⁹ materie. ⁊ si n̄ sit actu sepata ab aliis ptib⁹ q̄b⁹ est cōmixta. ē tn̄ sepabilis. et q̄uis nō sit sepabilis nec distinguibilis ꝑm humanā potētiā. ē tn̄ sepabilis et distinguibilis ꝑm potētiā et sapiaz diuinā q̄ nouit in q̄d redient corpus humanū. q̄cunq3 et q̄buscūq3 mutatōib⁹ et cōuersionib⁹ sit mutatū. et sic p illi⁹ sapie discretionez. et potētie opationē. illō p easdē formas p q̄s disponebat̄ ad formā cōez aie postmodū disponit̄.

32 Et si queras q̄re anima appetat magis illud q̄ aliud. cū nulla sit p̄electio ꝓpter vniformitatē. dd̄z q magis appetit ꝓpter colligantiā et cōiūctionē quā hn̄t ad illud. et hoc pz sic. Anima eñ rōnalis q2 ē aia differt ab angelo et cōuenit cū aliis aialibus. et p hoc habz inclinationē ad corpus. q2 rōnalis ad corp⁹ hūanū.

Quia nobilis. ad nobili⁹ organizatū. sed ad hoc magis q̄ ad aliud, ꝓpter coniunctionē quā habuit ad illud. Exemplū est si q̄s velit cōtrahere cū duab⁹ virginib⁹ existētib⁹ eq̄ pulcris: ꝛ bonis ꝛ p̄ib⁹ cōditionibus ceteris. hic erit indifferēs respectu vtriusq̄z. Sz esto ꝙ cōiungat̄ alteri. ipsa cōiunctio eū iam alligauit isti (si fuit ex amore) vt iā nō consulat̄ sibi habere aliā. nec daret hanc ꝓ alia pulcriori ꝛ meliori. sic anima tanto affectu vnit̄ sibi carnis quā p̄us viuificabat. ꝙ nō cōplete ei satisfie nisi illi eadē vbicūq̄z lateat vniat̄. ꝛ sic pz ꝙ aīa hz ordinationē ꝛ appetitū ꝑ quē ordinat̄ ad illud corpus q̄tūcunq̄z alijs cōformetur. Sed corpus hz ordinationē rōne diuine prudentie. Qz aūt habeat ꝑ aliq̄d qḋ sit in se exq̄ plene resolutū ē nō audeo asserē, ꝓpter hoc. quia nec ratio nec auctas nec fides compellit. attū quia pōt esse ꝙ deus dedit. nō audeo ꝑtinaciter negare. iō certū tenētes. incertū ꝓfundiorib⁹ relinq̄mus. Nā esto ꝙ nō sit in pulueribus appetitus. ꝛ ꝙ fiat resolutio vsq̄z ad vltia. nō ꝑit tū aliq̄d qḋ ad resurrectionē spectet. ꝓpter hoc ꝙ sic dicat Aug. nō ꝑit deo terrena materies de q̄ mortaliū creat̄ caro. Sed in quēcunq̄z pulerem cinerē ve vertat̄. in q̄slibet alit⁹ aures ve defugat. in quācunq̄z aliorū corporū sbam vel in ipsa elementa vertat̄. in quēcunq̄z cibū ꝛc. illi aīe etiā p̄ncto tp̄is redditur q̄ ipsa primitus animauit.

Questio. vj. F

Que sit causa nr̄e resurrectionis. Et ꝙ resurrectio xp̄i dicit glo. sup illud Rom. j. ex resurrectione mortuorū ihesu xp̄i. xp̄i resurrectio nostrā efficit generalem resurrectionē. illud idē dicit glo. super illud ps̄. ad vesperū demorabit̄ fletus. Itē rōne videt̄. q̄a ap̄ls sic arguit. Si xp̄s resurrexit ꝛ nos resurgemus Sed talis argumētatio nō valeret nisi aliqua habitudo causalitatis esset resurrectionis xp̄i ad resurrectionē nostrā. ergo ꝛc. Itē videt̄ ꝙ vox xp̄i sit causa. quia sup illud ps̄. dabit voci sue vocē virtutis. dicit glo. suscitandi mortuos. Itē hoc ipm̄ videt̄ ꝑ rationē. q: illud ē cā excitatōis in dormiente q̄ audito excitat̄. scz vox vocantis. ergo mortui in monumentis excitabunt̄ auditu vocis filij dei. ergo ꝛc. Minor patet Joh. v. oēs q̄ in monumētis sunt audient vocē filij dei. Sz ꝯ̄ ꝙ resurrectio xp̄i n̄ sit cā aliq̄ mō videt̄. q: illud sine q̄ res esset nō est cā. ergo si xp̄s etiam nō resurrexisset tū mortui resurgerent. q: necesse erat bonos remunerari in aīa ꝛ corpore. ꝛ malos puniri ꝓm ꝙ meruerūt. Itē si est cā. quero in q̄ genere. Non efficiens cōstat. q: xp̄i resurrectio ē ꝑterita. ergo quicq̄d ꝑteritū est nō efficit id qḋ futurū est. Nō finalis nec formalis. cōstat. ergo est exēplaris. Contra. cā exemplaris nō infert suū effectū. ergo resurrectio xp̄i infert nostrā. ergo ꝛc. Itē malorū resurrectio nō assimulat̄ resurrectioni xp̄i. ergo non est exēplar resurrectōnis malorū. ergo nec general̄ resurrectōis. Itē ꝙ vox xp̄i sit cā videtur. q: resurrectio fit subito. ꝛ eq̄alis virtutis est corpus reformare sicut animā. Sz hoc ē potentie infinite. ꝛ illa est filij dei. ergo ꝛc. Itē si mortui audiunt vocē. aut anteq̄z resurgant. aut post. Si ante. ergo ante audiūt q̄ viuāt. Si post. ergo vox nō erit cā resurrectionis. Itē sup illud dabit voci sue vocē virtutis. dicit glo. resuscitandi corpora. Sed qn̄ aliq̄ potētia datur alicui q̄nis miraculose detur. oꝑatio tū egrediēs ab illa est n̄alis. sicut patz in ceco illuminato. ergo si est. ꝑ potentiā datā voci. resurrectio est n̄alis. cu⁹ cōtrariū ostensum est supra.

Rn̄deo dicēdū ꝙ in xp̄o ē assignare nr̄e resurrectionis duplicē cām scz efficientē ꝛ finalem. Efficientē aūt duplr̄ est assignare. aut sicut primum principiū. aut sicut instrumentū efficiens. Sicut primū principiū est xp̄s ꝓm diuinitatē ꝛ tota trinitas. efficiēs sic instrumētū est vox xp̄i ad cu⁹ ꝓlationē ꝛ vocationē mortui resurgēt. Silr̄ cā exemplaris duplex est. vna in q̄ res cognoscit̄ ꝛ disponitur. ꝛ sic est dei filius ꝓm diuinā nām ꝛ tota trinitas. Alio mō in q̄ res inchoat̄ ꝛ exēplificat̄. ꝛ sic est resurrectō xp̄i. quia vt dicit Aug. de trini. talia erūt corpora nr̄a quale xp̄s sua resurrectōe monstrauit. Vn̄ est quasi exemplū in quo nr̄a resurrectio ē inchoata. tāq̄ membrorū in capite. sicut dr̄ Eph. ij. conuiuificauit nos xp̄o ꝛ conresuscitauit ꝛc. patet igit̄ quō xp̄i resurrectio ꝛ vox eius est cā nr̄e resurrectionis. ꝛ quia resurrectio ꝛ vox est filij dei in carne. ideo dicit Aug. sup Joh. j. ꝙ ꝑ verbū creature facta sit resurrectio corporum.

Ad illud qḋ obī ꝙ resurrectio xp̄i nō est causa ꝛc. dicēdū ꝙ cū deus aliter decreuisset nō esset cā. sed cum decreuit sic facere. iō h̄ est cā. 33

Ad illud qḋ obijcit̄ ꝙ exemplar nō infert. dicēdū ꝙ verū est de exemplari in quo res cognoscit̄. ergo tū exemplar in q̄ res inchoatur vbi nō potest relinqui imꝑfectū de necessitate infert. vn̄ sicut caput nō pōt esse sub mēbris. sic nec resurrectio capitis quin cōsequat̄ resurrectio mēbrorū. 34

Ad illud qḋ obī ꝙ nō assimilat̄. dicēdū ꝙ nō ꝑfecte assimilat̄ resurrectioni malorū. ꝛ iō nō sunt ꝑfecte exemplata. assimilat̄ tū ī corporis iterata viuificatiōe ꝛ indissolubili vnione. ꝛ ideo general̄ resurrectōnis exemplar. 35

Ad illud qḋ obī de voce xp̄i ꝙ nō sit cā quia resurrectio ē opus virtutis infinite. dici pōt sicut p̄dictū est supra de sacris ꝙ deus virtute infinita faciet. licet ad ꝓlationē vocis. vnde non est ibi ꝓprie causalitas. 36

Ad illud qḋ obī ꝙ aut añ audiūt vocē dicēdū ꝙ simul tpe. tū p̄us non resurgunt q̄ audiunt. vn̄ vocis auditus nō resuscitat. ergo virtus virtutū cōcomitans. in euigilatione autem corporali auditus vocis excitat. ergo in auditu sunt duo. scz receptio spēi ꝛ organi. ꝛ iudiciū de re recepta. q̄tū ad receptionē p̄cedit excitatio. sed q̄tū ad iudiciū sequit̄. 37

Ad illud qḋ vltimo obī de oꝑatione illius vocis q̄ est naturalis. dicēdū ꝙ sicut sctis viris datur gr̄a miraculorū ꝛ virtus suscitandi mortuos. nō quia ipsi suscitent ꝑ aliq̄d qḋ sit in se. sed quia deus facit ad petitionem ipsorū. Sic in ꝓposito est intelligendū ꝙ deus facit. ꝛ ita miraculū est si suscitant̄ ad vocē illam sicut si ad preces pauli. Preterea esto ꝙ data sit. quia est ad actum supra naturam. et modum operandi supra naturam. hinc est ꝙ miraculose exit in suam oꝑationem. sicut exēplo patet de potentia pariendi q̄ dicit̄ data beate virgini. Sic igit̄ patet ꝙ resurrectio xp̄i est causa. ꝛ vox aliquo mō. tū principalis causa ē dei virtus ꝛ dei sapīa. ꝛ resurrectio xp̄i nostrā infert resurrectionē siue ꝑ ypotesim. vt si vna anima est immortalis ꝛ oēs. silr̄ si vnus resurrexit. ꝛ omnes. Siue per locum a minori. quia anima xp̄i beata minus egebat corpore q̄ alie. Siue per locū a causa exemplari relata ad efficientem. scilicet quia ibi est resurrectio nostra inchoata. et propter nos christus est incarnatus. passus et mortuus. ꝛ resurrexit. ꝛ nostra resurrectio ideo est inchoata. ꝛ tanq̄z in quodam exemplo. ergo si dei perfecta sunt opera. oportet corpus hoc induere incorruptionem. ꝛ sic patet illud. 38

Onsequēter q̄tū ad scḋam partē q̄rit̄ de apertione libroꝝ. Et duo de hoc p̄ncipalr̄ q̄runtur. Primo q̄rit̄ de libro vite. Scḋo de libris ꝯsciē. Circa p̄mū q̄rūt̄ tria. Primo q̄rit̄ de ei⁹ quidditate. Scḋo de scriptura ipsius. Tercio, de aptione.

Questio.j. g

Circa quā sic p̄cedit̄ ꝛ ōndit̄ ꝙ liber ille sit dei filius. sup illud p̄s. deleant̄ de libro. glo. i. de q̄ noticia p̄destinauit et p̄sciuit conformes fieri imaginis filij dei. Itē Apocal. xx. alius liber aptus ē. glo. liber iste ē p̄destinatio in q̄ oēs saluandi scripti sunt. Qꝫ autem liber vite sit xp̄s ɓm humanitatez videt̄. qꝛ grego. in moralib⁹ dicit. liber vite ē visio iudicis aduenientis. qꝛ quisq̄s eū viderit mox teste cōsciā q̄cq̄d boni vel mali fecerit intelligit. Sꝫ xp̄s iudicatur⁹ ē in forma serui. ḡ ꝛc. Itē glo. Apoca. xx. dicit ꝙ liber vite est xp̄s q̄ tunc potens oibus apparebit. ꝫ nō apparebit oibus nisi ɓm humanitatē. ḡ ꝛc. Sed ꝙ sit vis q̄daz nec diuinitas nec humanitas videt̄ dicit̄ Aug. xx. de trini. vis q̄daz diuina noie libri intelligēda. q̄ fiet vt cuiqꝫ bona ꝛ mala ad memoriā reuocent̄ q̄ libri nomen accipit. Itē libri intētio ad legēdū ē. ḡ p̄prie dr̄ liber id p quod recolit bō mala. hoc aūt ē virt⁹. ḡ ꝛc.

Sed ꝯ ꝙ nō sit dei noticia vr̄. qꝛ in libro ē scp̄ture impssio. in deo aūt nulla ē impssio. ḡ si trāslatio dz eē ɓm silitudinē. nō videt̄ talis translatio recta. Itē ꝙ nō humanitas videt̄. qꝛ in libro ē legē. ꝫ in xp̄o homine nec bona nec mala ē legere. ḡ ꝛc. Itē ꝙ nō sit virtus videt̄. qꝛ illa virtus ita mala reducet ad memoriā vt bona ɓm ꝙ dicit Aug. Sꝫ mala sunt ratio mortis. ergo esset tūc dicēdus liber mortis nō vite.

59 R℞. dōm ꝙ libri duplex est p̄prietas. Una in se scꝫ sciē retentio in sinultate ꝛ vniformitate. ꝛ rōne hui⁹ p̄prietatis nomē libri trāsfert̄ ad dei noticiam. Alia p̄prietas ē ad nos. ꝙ p librū ē in nobis oblitoꝝ recordatio. ꝛ rōne hui⁹ trāsfert̄ ad vim illā p quā fit recordatio p̄teritoꝝ. humanitas aūt siue visio eius nō dr̄ liber. ꝛ quod dicit grego. ꝛ glo. intelligit̄ p quandā concomitantiā. Concedendū igit̄ ꝙ liber dr̄ dei noticia. ꝛ ꝙ dr̄ illa virtus diuina ɓm duplicē p̄prietatē sicut ōndunt rōnes ad hoc inducte.

40 Ad illud quod obī ꝙ in libro illo n̄ ē scp̄ture impssio. dōm ꝙ q̄ntū ad hāc p̄prietatē nō trāsfert̄ imo in hac differūt. qꝛ liber iste repn̄tat quod in eo fit. ꝫ liber ille representat quod facit.

41 Ad illud quod obī ꝙ virtus illa reducit mala ad memoriā q̄ sunt cā mortis. dōm ꝙ liber ꝛ vis dei causa vite in se est. ꝛ ꝙ mortis sit hoc ē solū p occasionē et rōnē alioꝝ libroꝝ. s. ꝯsciaꝝ. ꝛ iō ab eo denoiat̄ ad quod p̄ncipalr̄ est. Uel dōm ꝙ nō dr̄ liber vite qꝛ det vitā. sed iō dr̄ liber vite qꝛ oia sibi sunt vita. Silr̄ vis illa liber dr̄ qꝛ recolit. ꝫ vite dr̄ qꝛ hoc nō facit p creature defectibilitatē ꝛ fallibilitatē. ꝫ ɓm diuine potētie misericordiā ꝛ veritatē.

Questio.ij. h

Que sit hui⁹ libri scp̄tura. Et ꝙ oia ibi scribant̄ videtur. qꝛ ipse dei fili⁹ ē oim exēplar ꝛ oia cognoscit q̄ dr̄ liber vite. Itē videt̄ ꝙ etiā mali scribant̄ in eo. qꝛ dr̄ in p̄s. deleant̄ de libro viuentiū. ꝫ nihil delet̄ de aliquo nisi quod est scriptū in eo. ḡ ꝛc. Itē liber ille est immutabilis. ḡ si mali semel scripti sunt. semp scp̄ti sunt. nō ḡ delent̄. Cōtra. ꝙ nō oia ibi scribant̄ videtur. qꝛ tunc ɓm hoc videt̄ ꝙ lapis esset scriptus in libro vite. quod est falsum. qꝛ hoc nō dr̄ nisi de electis.

Itē ꝙ mali nō sint in eo scripti videt̄. qꝛ malum nō habet exēplar in deo. ḡ si liber ille est exēplar. patet ꝛc. Itē Luce. x. dixit dn̄s discipulis. gaudete quia noīa vestra scripta sunt in celis. Sꝫ si hic liber esset oim. tūc oibus esset gaudendū. ꝙ cū non sit. patet ꝛc. Iuxta hoc querit̄ quō pōt in illo libro trāsumi deletio. cū dicat variationē ꝛ p̄uationē ꝛ corruptionē. q̄ nullo mō sunt in deo.

42 R℞. dōm ꝙ sicut ars ꝛ exemplar est totius trinitatis. tn̄ appropriat̄ filio. sic liber vite. Sed notandū ꝙ creaturarū ad deū est duplex cōparatio. Una in exeundo. ꝛ hec est oim creaturarū. qꝛ oēs a deo exierūt. Alia ē in redeundo. ꝛ hec est creaturarū ab b̄titudinē ordinatarum. quia regressus ē p virtutē. quies p beatitudinē. Q̄tum ḡ ad primā cōparationē dr̄ filius ars plena oim rōnū viuentiū. ꝛ scriptura istius libri est eterna dispositio oim p̄ducendoꝝ q̄tū ad suas rōnes ꝛ ydeas. Q̄tū ad scḋam cōparationē dr̄ filius liber vite. ꝛ scriptura istius libri est p̄destinatio oim saluandoꝝ q̄tum ad ipsos ꝛ gratiā ꝛ gloriā quā habituri sunt.

43 Sed attendendū ꝙ grām p quā est regredi ad deū quidā habēt t̄paliter. quidā vero finalr̄. Qui hn̄t finalit̄ ipsi seruabunt̄ ꝛ eoꝝ grā. quia ipsi redeūt p grām. Qui autez t̄paliter. ipsi quidē in p̄destinatōe scripti nō sunt. qꝛ nō sunt p̄destinati. Sed eoꝝ gratia scripta est ɓm veritatē ꝛ merita que semp remunerabunt̄. ꝛ rōe illi⁹ scribi dicunt̄. nō simplr̄ sed solū ɓm reputationē. qꝛ iusticia diuina ad tēpus iudicat eos gloria dignos. ꝛ cū cadunt iudicat indignos. ideo dicunt̄ deleri. nō qꝛ p̄us sint scripti ꝛ postmodū deleti. sed quia p̄us ɓm merita scripta iudicantur digni. deinde indigni. Ex hijs patēt quesita. Primū patet. quia liber vite non cōtinet rationē exemplaris totā sed tm̄ p̄destinatiue. Scḋm pꝫ. quia mali qui hn̄t p̄sentē iusticiā ɓm reputationē scripti sunt. ꝛ post nō reputantur. ideo deleri dicunt̄. Ex hijs patet vltimum. quia ꝙ deus iudicat aliquē prius dignū ꝛ post indignū. solū dr̄ p̄pter mutationē in homie nō in deo. ꝛ ita deletio illa nō dicat p̄mutationē in scriptura sed in hijs que p illā scp̄turam rep̄sentantur.

Questio.iij. i

De apertione isti⁹ libri. Et videt̄ ꝙ nulla sit necessitas hunc librū apire. quia sufficient̄ videbunt̄ merita in cōsciencijs oim. ḡ si superfluū est facere p plura quod pōt fieri p pauciora. patet ꝛc. Itē quia si liber ille sufficienter repn̄tat. videtur ꝙ supfluat alios libros apire. Itē querit̄ quoꝝ oculis aperietur. Et videtur ꝙ oim. quia oēs iudicabunt̄ ɓm ea que scripta sunt ibi. ḡ si omnib⁹ debet manifestari ꝛ sententia ꝛ ratio snīe. patet ꝛc. Itē glo. xx. apocal. alius liber apertus est. dicit ꝙ aperte scient mali tunc se nō esse p̄destinatos. ꝛ hoc est in apertione libri. ergo ꝛc.

Sed cōtra. Liber iste nō est aliud q̄ dei natura. ḡ cū dei substantia solū a bonis videnda sit in iudicio. patet ꝙ nō oēs videbunt in istius libri apertione.

Itē in libro vite nō sunt scripta nisi bona. ḡ si mali nō debent videre nisi mala p que condēnent̄. non videbunt in istius libri apertōne. ꝛ sic ꝛc. R℞. dōm ꝙ sicut dictū est liber vite est liber redeuntiū. ars est exeuntiū. differunt autē exitus ꝛ regressus. quia exitus tm̄ a deo dependet. sed regressus a dei grā et voluntate nostra. Quoniā igitur iudiciū erit ɓm merita nostra ꝛ demerita. ꝛ sunt a nobis ꝛ a deo. ideo ad dispensandū quantitatē ꝛ dignitatem meritoꝝ. necesse est aperire libros cōscientiarū et librum vite in

quo apparet quantitas gratie s'm mensurā liberalitatis sue diuine s'm cuius mensurā est in gloria. ꝛ ex hoc patet p'mo quesitū. Ad illud qd' querit̃ qbus aperit̃. dicēdū ꝙ duplr̃ est loqui de apertione. aut q̄tū ad ipsius libri tuitionē. aut quantū ad subsequentē cognitionē. Q̄tum ad tuitionē aperit̃ tm̄ ꝓpter bonos. quia ipsi soli videbunt. Q̄tum ad subsequentē cognitionē omnibus. quia boni se ibi legētes cognoscent se predestinatos. mali vo ex hoc ipso ꝙ in libro aperte legē nō potuerunt scient se nō eē p̄destinatos. ꝛ sic patet r̄nsio ad obiecta. Et est exemplū. sic si pauper nō habet merellū regis. i. signaculū qd' pauperes portant ad elemosinā ꝑcipiendā. scit bn̄ ꝙ recedit vacuus. nō ꝑ positionē s ꝑ priuationē cognoscēs. Sic damnati cum nō legent ibi noīa sua. scient se nō esse scriptos ad gloriā. ac ꝑ hoc scient ex ꝑte dei ꝙ deus ipsos dānabit. ꝛ ex ꝑte sue cōsciē scient ꝙ sunt digni pena. ꝛ ita ex comparatōne vtriusqꝫ libri hoc scient. nō tm̄ sic legēdo sicut legunt boni in libro vite.

Consequēter q̄tū ad scd'm articulum circa hoc querit̃ de libris ꝯscientiaꝝ. Et de hoc tria q̄runtur. Primo querit̃ vtrū oīa merita legant in cōscia vel quedā. Scd'o vtrū q̄libet legat oīa in ꝯscia alterius. Tercio vtrū simul oīa videant̃ ab oibus.

Questio. j. k

Circa quā sic ꝓcedit̃ ꝛ ōndit̃ ꝙ oia legent̃ in libris ꝯscie. Aug. de ciui. dei. xx. dicit ꝙ vis diuina aderit q̄ fiet vt oia ad memoriā reuocent̃. Itē hoc ip'm videtur rōne. quia lectō est vt sciat̃ quātitas meritoꝝ. sed meritū hoīs sic legit̃ vt sciat̃ quot ꝛ quāta bona ꝛ quot mala ꝛ quanta fecerit. ergo si ibi plene ostendet̃ iusticia. pꝫ ꝙ omnia ibi debent legi. Item dei iusticia declarabit̃ ibi summe. ꝛ quantū ad retributionē glorie ꝛ pene. ergo merita debent summe declarari. sed nō pn̄t nisi oia bona ꝛ mala ad memoriā reuocētur. ergo ꝛc. Contra. ꝙ nō oia videt̃. qꝛ ibi erit tm̄ memoria eorum de quibus erit retributio. sed malis de quibus fuit penitentia non retribuet. pro bonis in quib⁹ nō ꝑseuerauerīt nō retribuet̃. ergo talia nō legentur. Itē memoria p̄teritoꝝ bonoꝝ generat oblectationē. maloꝝ horrorē. ergo si in malis nō erit delectatio. nō debent recordari bonoꝝ factoꝝ. ꝛ si in bonis nullus horror. nō debent recordari maloꝝ. Item illa sola legent̃ in libris q̄ sūt scp̄ta. s mala bonoꝝ deleta sūt ꝑ grāꝫ. bona maloꝝ deleta sūt de coꝝ aīa ꝑ culpā. ergo nō legent̃ in libris nec hec nec illa. R°. dicēdū ꝙ omniū meritoꝝ erit ibi lectio ꝛ memoria. qꝛ sicut dicit ap'ls. erunt cognitiones astantes ꝛ defendētes. ꝛ ita bona ꝛ mala ibi patebūt. ꝛ ꝑ cōsequēs affectiones ꝛ opationes. omnia aūt reducunt̃ ad memoriā. quia reuocatio actuū ꝛ cogitationū p̄cedentium ad memoriā erunt ad ostensionē iusticie diuine s'm statum illū. ꝛ nūc s'm statū p̄teritū siue transactū. Propter ostensionem iusticie in retribuendo rememorabuntur bona ꝛ mala in q̄bus ꝑmanserunt finaliter. hec em̄ sola digna sunt retributione. Propter ostēsionē misericordie de p̄teritis rememorabunt̃ mala bonoꝝ a quibus sunt misericorditer liberati. ꝛ bona maloꝝ que in eis misericorditer opatus est deus q̄ solē suum oriri facit sup bonos ꝛ malos. ideo bona ꝛ mala sua omnino erunt sibi in memoria. Ad illd' qd' obijcit̃ p'mo ꝙ illa lectio ꝛ memoratio ē ad ostensionē iusticie. dicēdū ꝙ verū est sed non tm̄ ad hoc sed etiā ad declarationē misericordie. Ad illud quod obijcit̃ ꝙ memoria maloꝝ facit tristiciā. ꝛ bonorum leticiā. dicēdū ꝙ hoc verū est in hijs qui pn̄t tristari et letari. Sed mali nō pn̄t letari. boni vero nō possunt tristari. Sꝫ istd' nō sufficit. quia nō pn̄t tristari. ergo nō cognoscere vnde debeant tristari. ideo dicēdū ꝙ memoria maloꝝ duplr̃ pōt esse. aut cōsiderando malū euentū ꝛ sic generat tristiciā. vt patet in eo q̄ conteritur. Uel cōsiderando bonū euentū scꝫ ꝙ de tantis malis misericorditer est ereptus. ꝛ hoc generat leticiam. ꝛ hec erit in bonis. Similr̃ de memoria bonoꝝ distinguit̃. Ad illud qd' obijcit̃ ꝙ in malis bona sunt deleta. dicēdū ꝙ deleta sunt q̄tū ad veritatē essentie. manēt tn̄ quantū ad notam ꝛ similitudinē. sicut patet in eo q̄ amisit charitatē ꝛ recordat̃ se habuisse. Unū sup illud Roma. ij. cogitationū accusantiū. dicit glo. Sciendū est ꝙ in illa die cogitationes accusabunt animā vel defendunt. nō ille que tunc erunt. s iste que nō sunt in vobis. quarū note ꝛ signa relinquuntur in corde vestro. velut facta que in occulto nunc sunt posita in illo die reuelari dicunt̃. ꝛ ita s'm similitudinē remanēt. Uel esto ꝙ similitudo penit⁹ deleat̃ (qd' vix est possibile) diuina virtute tūc reparatur ad dei gloriā ꝛ vindicationeꝫ maloꝝ. laudem vero bonorum.

Questio. ij. l

Utrū quilibet legat oīa in conscia alterius. Et ꝙ sic videt̃. quia Bern. tractās illud. j. ad Coꝝ. iiij. illuminabunt̃ abscondita tenebrarū dicit. cuncta archana cunctoꝝ. cunctis ibi patebunt. Itē glo. gesta ꝛ cogitata. bona ꝛ mala extunc aperta ꝛ nota erunt omnibus. Item rōne videt̃. quia aut sunt bona aut mala. Si bona laudat̃ ibi dei largitas ab omnibus. Si mala laudat̃ dei iusticia puniens vel misericordia liberans. ergo si ex omnibus elicere debet deus gloriam suā manifestā in futuro. ergo omnib⁹ ostendet. Itē ꝙ mala maloꝝ pateant bonis ꝛ malis certū est. ꝙ iterū bona eoꝝ pateāt bonis certū ē. qꝛ de illis gaudebunt. Itē ꝙ bonoꝝ bona pateant malis certum est. ꝛ eoꝝ cōparatione iudicabunt̃. Item ꝙ mala bonoꝝ pateant bonis certū est. quia vniu⁹ mentem ab alterius oculis corpulentia nō abscondet vt dicit Greg. Et iterū Aug. xv. de trini. In futuro vno aspectu videbit oīm cogitationes. Sed cōtra. ꝙ mali nō videant mala maloꝝ videt̃. quia solaciū est accusato alicui dū videtur multos habere socios in scelere. ergo sibi soli debent esse nota mala. Item ꝙ mala bonoꝝ nō manifestent̃ exterius videt̃. quia dn̄s cōminatur in penā manifestanda ꝛ referenda. Sed a bonis aberit omnis pena. ergo nō manifestabuntur eoꝝ mala nec oēs legent. Item charitas operit multitudinē peccatoꝝ. hoc nō est dictū in cōspectu hominū. quia opata sunt sine charitate. ergo in cōspectu dei. ergo multo magis in cōspectu hominum. Itē si reprehensibile est in homine denudare amici cōmissum. cū deus sit fidelior amicus q̄ aliqs homo. ergo nō denudat peccata amicoꝝ. R°. dicendū ꝙ omnia nota erunt omnibus tā bona q̄ mala in ipso iudicio s'm qd' vult Ansbel. ꝛ Bern. ꝛ textus ꝛ glosa cōsonant. ꝛ hoc ad certā liberationē meritoꝝ. q̄ fietur in omniū actuū bonoꝝ ꝛ maloꝝ recognitione. quia ostensio maloꝝ in bonis ē ad manifestationē misericordie ꝑus facte. bonoꝝ i eis ad ostensionē iusticie. Econtra maloꝝ in malis ad ostensionem iusticie. bonoꝝ in eisdeꝫ ad ostensionē misericordie.

49 Ad illud qđ obijcit q solacium est videre alicui peccata. dicendum q immo erit magna cōfusio dum attendit illius vituperiū. et ex eius vituperio cognoscet et suū. Unus enim alterius pctm nō approbabit. immo vilipendet. 50 Ad illud qđ obi. q manifestatio malorum est in penā. dicendum q verū est in malis. sed in eis q egerunt penitentiā est in gloriā. Un̄ dicunt aliqui q sicut cicatrices corporales in martirib⁹ remanēt ad gloriā. sic cicatrices spūales in penitentib⁹. quia vicerunt culpā sicut illi penā. Sed tamē quicqd sit de hoc non remanent in eius contumeliā sed in dei gloriam qui liberatur de tanta miseria. Unde bene concedendū est q videbuntur peccata iustoꝝ vt de ipsorum sanatione gratie agantur deo. Et hoc dicit Ansbel. Un̄ sicut hō aget grās deo p se quia liberatus est a malis. ita socius eius. 51 Ad illud qđ obijcitur q infidelitas est denudari amici cōmissum. verū est in pñti vbi cedit ad infamiā. sed quia in futuro est ad dei gloriā sine aliqua infamia. ideo non habet ibi hoc locum.

Questio .iij. m

Utrū omnia videant simul ab omnib⁹. Et q sic videtur. quia super illud Job. viij. induet confusione. Glo. viso iudice in ala oia ante oculos mētis versantur. Item rōne videtur. quia insimul infliget tota pena. ergo simul et scient ponderabit culpa. ergo si magnitudo culpe pendet ab actib⁹ et circūstantijs et carū iteratione. omnia hec manifestari debent simul. Itē maior confusio est et dolor in medio duorum q vnius. et omnium q aliquoꝝ maloꝝ. econtra debemus hic maius gaudiū. sed si boni habebunt perfectum gaudiū. mali pfectā confusionē. patet q omnibus simul patebūt. Cōtra. vnū solū intelligim⁹ sicut dicit phus. sed nō plura simul. nō ergo oia poterunt videri simul. Itē in dānatis nō erit eoꝝ nā melior q nunc est. sed si eoꝝ intellectus nunc nō pōt plura intelligere simul. nec tunc poterit. qđ si tūc poterit. sed sublimat⁹ erit. Itē in iudicio erit discussio q est prius de vno q de alio. sed prius erit vni⁹ recordacio q alterius. 52 R°. dicendum q oēs repente simul oia peccata videbūt. et credendū est magis q simul. Ad qđ intelligendū notandū est q simul videre multa hoc pōt esse tripl'r. Aut rōne eius in quo videt. quia videt multa vno. et sic in speculo eterno ē vidē multa. quia p idē ibi hō videt diuersa. Aut rōne sublimitatis intellectus q efficit deiformis p gloriā. Un̄ videt plura sicut deus. licet nō oīmode. sicut angelus beatus simul cognoscit deū in se et creaturā in deo et in ꝓprio genē. Aut rōne diuine virtutis hoc facētis q tñ nō efficit gloriā vt ōndat ei exemplar eternum. sed leuat intellectū vt possit aliqd supra se vel ad gloriam vel ad penā. Hijs tribus modis videbūt siml' aīe bone in iudicio. Primis duob⁹ modis in patria. sed tercio tñmō aīe male in iudicio. Utrū aūt post sic videant in inferno hoc non determino. quis nō improbabiliter dici possit vt pena vni⁹ sit cōsummata et vniformis. 53 Ad illud qđ obijcit q intelligimus vnū solū. dicendum q illud verū est per naturā. sed iste modus intelligendi erit p virtutem diuinā. 54 Ad illud qđ obijcit q cognitiua in dānatis nō debet sublimari. dicendū q illa sublimatio potius est depressio. scz in ostensione omniū turpitudinū. Sicut enim recogtatio multoꝝ bonoꝝ amplificat leticiam. ita recogitatio multoꝝ maloꝝ amplificat tristiciam. 55 Ad illud quod obijcit q erit discussio. dicendum q et si sigillatim fiat discussio de singulis. quia nō possunt omnia simul dici. tamē ad confusionē erit simul memoria de multis. Nec mirum. quia potētior est virtus cognitiua q expressiua siue interptatiua. intelligimus enim statim quod non possumus exprimere tempore diuturno.

Di. xliiij. de resurrectōne q̄tum ad modū. siue q̄tum ad qualitatē et quidditatē resurgētiū

f Olent autē nōnulli ꝓcontari et querere &c. Supra egit magister de resurrectōne si est. hic determinat quō est. ostendendo quid. quō. et quale resurgat. et habet hec ps duas. In pma ōndit qualia et quāta corpora resurgant. In scđa determinat de abortiuis fetibus. ōndens q in nulla quātitate resurgunt quia nō vixerūt. ibi. Illud etiā inuestigari oportet &c. Prima ps habet duas. In pma pte determinat q̄nta et qualia erunt resurgentiū corpora. In scđa determinat quō dannatoꝝ corpora erūt passibilia. ibi. Si vero querit de corporibus maloꝝ quō. Prima ps habet duas. In pma determinat in quanta statura resurgant. In scđa determinat qualia resurgant. ibi. Hoc aūt in corporib⁹ sanctoꝝ. Prima ps duas hz. In pma determinat in q̄ etate et statura resurgent. In scđa determinat q̄liter statura corporis debet repari. et p quid. vbi determinat quid in quo resurget. ibi. Non enim perit deo terrena materies &c. Similiter scđa ps in q̄ agit de qualitate corpoꝝ duas hz. In prima ōndit q corpora electoꝝ carebunt omi deformitate. In scđa vo de corporibus reproboꝝ relinquet sub dubio. innuit tñ q deformitatibus nō carebunt. ibi. De reprobis autem queri solet &c. et sic tria determinat. Primo q̄d resurget ad staturā hois cōplendā. secundo quid in qua parte resurgat. et tercio quale vtrū cum deformitatibus an sine.

1 a Non eadē resurgentibus assignat &c. Videt male dicere. quia duplex est q̄ntitas scz tpis et extēsionis. Sz q̄ habuerunt diuersam q̄ntitatem molis in diuersa resurgent. sed q̄ diuersaz habuerūt etatē in di-

Determinat in q̄ etate et statura hoies resurgant. a XLIIII

Olent autez nō nulli ꝓcontari et querere an in eadē etate et statura corporis oēs resurrecturi sint? Quidā putauerūt oēs resurrecturos fm mensurā etatis et stature xpi. Jđ quia apl's ait. donec occurram⁹ oēs in virū pfectū in mēsurā etatis plenitudinis xpi. Sz hijs v'bis nō eadē resurgētib⁹ assignat statura sed etas. oēs enim in eadē etate resurgēt in q̄ xpus mortu⁹ ē et resurrexit. cuiuscunq etatis mortui fuerint

Eph. iiij.

a

versa resurgent. Itē impossibile est qḋ est pteritū nō esse pteritū. ergo impossibile est q̄ aliquis q̄ habuit annos centū nō habuit centū. ḡ impossibile est qḋ habet solū triginta duos annos. s in hac etate resurrexit xp̄s. ḡ impossibile ē senibus in hac etate resurgere. Itē si resurgentib⁹ cōputatur etas. aut ḡ ab instanti natiuitatis aut resurrectōis. Si ab instāti natiuitatis. tūc erūt plus q̄ centū āni imo q̄ mille in aliqb⁹. Si ab instāti resurrectōis. tūc n̄ hēbit vnā horā q̄ añ habuit. xxx. ānos. Itē dn̄s nulli detrahet de q̄ntitate molis. s addet his q̄ minus hn̄t. ḡ pari ratione de etate cū senectus sit venerabil'. Ad hec omīa R̄ẏ°. q̄ etas resurgentiū dupl'r potest intelligi. aut p cōparationē ad principium durationis. sic assignat nobis nunc scd̄m cōputationē ab inicio nr̄i esse. ⁊ sic nō cōputat etas in resurgentibus. q̄ trāsierūt oēm etatē. ⁊ extra statum talem sunt. Alio mō etas attendit̄ s̄m dispositionē ⁊ valitudinē corporis. ⁊ sic accipitur etas iuuenil'. oēs em̄ tales ⁊ tāti resurgent in corpore q̄les fuissent in etate iuuenili. ⁊ ita etas non noiat durationez sed corporis dispositōnē. sic ei de⁹ tūc creat hominē in eo habitu et statu in etate virili. n̄ rōne cōputatōis tp̄is s̄ habitudinis corporis. ⁊ p h̄ patent obiecta.

b Uirū aūt posuit nō vt distingueret sexū. sed [b] vt significaret pfectionē virū quā tūc habebūt. s nō oēs eandem staturā corporis obtinebūt. Uñ Aug. Non aūt in mensurā corporis vel stature s̄ etatis. q̄ vnusq̄sq̄ suā recipiet mensurā corporis quā vel habuit in iuuētute etiā si senex obijt. vel fuerat habitur⁹ si ante est defunctus. Etas v̄o erit illa ad quā puenit xp̄s scz iuuenilis vt circa triginta ānos. Triginta em̄ duo ānor̄ ⁊ triuz mensiū erat etas xp̄i in q̄ mortuus ē ⁊ resurrexit. [c] Nō est aūt fas dicē q̄ in resurrectione accedat corpori magnitudo quā nec habuit hic nec erat habiturū diu viuendo. nec maiora corpora redigenda sunt ad modū dn̄ici corporis. periret em̄ m̄ltis de illis corporib⁹. cū nec piturus sit capillus vt aīt dn̄s. Capillus de capite vestro nō peribit.

Aug⁹ in lib. de ciui. dei.

c

Luce. xxi.

Determinat q̄liter statura corporis debeat reparari ⁊ p q̄d. oñdens q̄d in quo resurgat. b

Non em̄ perit deo terrena materies de qua mortaliū creat̄ caro. s in quēlibet puluerē cinerem ve soluat̄. in quoslibet alit⁹ aurasq̄ diffugiat. ⁊ in q̄cunq̄ aliorum corpor̄ s̄bam vel in ipsa elemēta vertat̄. in quorūcūq̄ animaliū vel hoim cibū carnēq̄ mutet̄. illi aīe in puncto tp̄is redit. que illā carnē p̄mit⁹ vt hō fieret. crescēt. viueret animauit. Ipsa ḡ terrena materies q̄ disceden

2 b Ut significaret pfectionē virū. Uidet̄ male dicere. q̄m si femina nō est vir nec q̄tū ad sexū nec q̄tum ad virū pfectionē. quia sexus femineus attestat̄ infirmitati. ḡ videt̄ q̄ mulier nō resurgat isto mō. Itē sicut dicit p̄hs femina est vir occasionat⁹. ḡ si occasiones nō resurgunt in nā q̄tum ad electos. nec femina resurget. Itē in resurrectione erunt sicut angeli dei. ⁊ hoc erit q̄ corpus cōformabit̄ aīe. s in angel' nō ē distinctio sexus nec in aīabus. ḡ ⁊c̄. Itē sexus distinctio est ꝓpter generationē. s ibi nō erit ḡnatio. ḡ ⁊c̄. R̄ẏ°. dc̄m q̄ sicut dicit Aug. xxi. de ciui. dei. aliq̄ voluerūt dicere q̄ sexus femineus nō resurget ꝓpter p̄dictā auctē apl'i. donec occurramus oēs in virū pfectū. s sicut ipse dicit ibi dr̄ vir nō a sexu s̄ a virtute. nō corporis s̄ mētis. p quē modum mulier scā vir est. s̄m quē modū dr̄ in ps̄. Btūs vir q̄ nō abijt in cōsilio ⁊c̄. qḋ intelligi etiā pōt de muliere. et ideo auctas ista nō negat resurrectionē mulierū sicut manifesta rō cōfirmat. Q̄m em̄ sexus femineus ē a deo formatus q̄ formauit virilē. qḋ pz. q̄ sine ipso nō esset pfectio spēi. ⁊ in corporib⁹ n̄ris nā seruabit̄ ⁊ vicia detrahent̄. sicut viri resurgent cū sexu virili nō ꝓpter generationē s̄ ꝓpter pfectionē ⁊ decorē q̄tū ad electos. sic femine in sexu femineo. q̄ tūc a mēbris illis dedecus ⁊ inhonestas p oīa auferet̄. ⁊ qḋ excitauit ad libidinē excitabit ad dei laudē. Qḋ ḡ pmo obī q̄ dicit defectū virū. dc̄m q̄ hoc ē solū s̄m statū p̄ntē. ibi autē relinquet̄ sexus ⁊ tollet̄ infirmitas. Qḋ obī q̄ femina ē vir occasionat⁹. dc̄m q̄ est loq̄ de nāe intētōne vl'i. ⁊ sic femina est de intētione nāe q̄ intendit saluare spēm. Et est loq̄ de intētione nāe singularis q̄ desiderat rē facere q̄nto meliorē ⁊ pfectiorē pōt. ⁊ q̄ nō faciat hoc est p̄ter intētionē ꝓpter aliquā occasionē incidentē. ⁊ hoc mō nā de femina faceret virū si posset. Sed q̄ vel ē defect⁹ in virtute ⁊ caliditate. vel etiā ē debilis coagulatio in semie. vel nō directe recipit̄ in matrice. hinc ē q̄ mulier generat̄ ⁊ dr̄ vir occasionat⁹. tn̄ q̄ istā occasionē necesse est euenire nec sine ea pōt nā saluari in esse. iō nā q̄ intendit saluari vtrūq̄ sexū. intendit etiā ꝓductionē mulieris. ⁊ sic pz illud. Ad illud qḋ obī q̄ erūt sicut angeli. dc̄m q̄ nō est oīmoda silitudo s̄ q̄tū ad hoc q̄ erūt immunes ab opibus carnis. Ad illud qḋ obī q̄ nō erit generatio. dc̄m q̄ sicut nō erit vis generatiua ad vsum
4 generandi s̄ ad pfectionē hoīs. sic etiā erunt mēbra genitalia ad pfectionē corporis. c Non est autē fas dicere ⁊c̄. Uidet̄ hoc falsum. quia minus nō habuit. nec habiturus fuit sufficientē magnitudinē in hac vita. s̄ varij hoim quor̄ corpora sunt deformia sic erunt in celesti patria. Itē qui caret manib⁹ nunq̄ erat habiturus manus. ḡ resurget sine manib⁹. ḡ pōt fieri additio mēbror̄ officialiū. quia nō resurget sine manib⁹. Et si hoc multo fortius videt̄ a pte mēbror̄ cōsimiliū. sicut maioris stature. R̄ẏ°. dc̄m q̄ statim exquo corpus humanū generatū est. statim scit q̄ntū debet esse mole licet nos nō pcipiam⁹. quia iā est ibi totū esse. ⁊ hoc est eē in q̄ātitate virtutis q̄ distinguit̄ contra quantitatē molis. et hoc est esse s̄m potentiā virtutis augmētatiue.

quantū ergo natura pōt istū augmentare qui nunc puulus est. tantus debet esse rōne. ⁊ tantus erit mole. nisi impediat̄ p occasionē. Scđm hoc intelligendū q quantitas rōnis in aliquo pōt deficere a statu competenti speciei. vel supabundare. vel sufficere. Qz sufficiat hoc est de integritate nature. tunc aūt dicat̄ sufficere qñ potest tñ corpus pducere q̄tū competit humane nature. que determinatos habz terminos. siue in paruitate. siue in magnitudine. inter quos statura xpi tenere mediuz creditur tanq̄ pfectissima. ⁊ q̄diu ab illa statura non recedit̄ ita q deformitas generetur dicat̄ virtus augmentatiua siue quantitas rōnis sufficiens. ⁊ resurget vnusquisqz ꝫ statum illi quantitati competentē. Si vero receditur ab ea. ita q deformitas generet̄ siue in supfluo siue in diminuto. dōz q tūc quantitas rōnis non fuit pfecta ſ inciata. ⁊ ideo oportet tūc detrahi vel addi. nō ad nature mutationem. ſ potius ad viciositatis ablationē. ⁊ sic totum patet. qz Aug⁹. loquit̄ salua integritate ⁊ pfectione nature. Vñ generalr̄ intelligere dat q q̄tuz ad quantitatē rōnis. nec fiet additio nec subtractio. nisi etiam fuerit vicij deformatio. Qz tū ad quantitatez molis fiet additio in his in quibus nō fuit pducta ad q̄ntitatez rōnis. nec oportet q dñs adducat materiam aliunde ad pficiendum. ſ possibile est q de illo vno totū extrahat. sicut credit̄ q quinqz panes sine appositione i quinqz milia hominū mlͭiplicauit p virtutē infinitā. Pōt tñ eē q aliunde addat. vt fortasse in illis panib⁹ fecit. ⁊ vtrūqz miraculū fuit. ali⁹ tamen modus pbabilioz videtur.

te anima fit cadauer. nō ita resurrectione reparabitur vt ea que dilabunt̄. ⁊ in alias atqz alias rerum species vertunt̄ q̄uis ad corpus redeant vnde dilapsa sunt. ad easdē quoqz corporis partes vbi fuerunt redire necesse sit. Alioquin si capillis redit qđ tam crebra tonsura detraxit. si vnguibus qđ totiens depressit exectio immoderata ⁊ indecens cogitantibus resurrectōnem. carnis. ⁊ ideo nō credentib⁹ occurrit infirmitas.[b] Sed queadmodū si statua cuiuslibet solubilis metalli igne liquescēt. vel contereret̄ in puluerez. vel confunderet̄ in massam. ⁊ eam vellet artifex rursum ex illius materia ⁊ quantitate reparare. nihil interesset ad eius integritatem que pticula materie. cui mēbro statue redderetur. dū tamen totū ex quo constituta fuerat restituta resumeret. Ita deus mirabiliter atqz ineffabiliter artifex de toto quo caro nostra extiterat. eā mirabili celeritate restituet. nec aliquid attinebit ad eius reintegrationem vtꝝ capilli ad capillos redeant. ⁊ vngues ad vngues: An quicq̄d eoꝝ perierat mutet̄ in carnem. et in partes alias reuocetur. curante artificis puidentia ne quid indecens fiat. Indecoꝝ quippe aliquid ibi nō erit. sed quicquid futurū est hoc decebit. quia nec futurum est. si non decebit.

Determinat qualia corpora resurgant. ostēdens q corpora electoꝝ carebunt omī deformitate. [c]

Hoc aūt in corporibus sanctoꝝ intelligendū est. de q̄bus consequenter adiungit. Resurgent ergo sanctorū corpora sine vllo vicio. sine vlla deformitate. sicut sine vlla corruptione. onere. difficultate. in q̄bus tanta facilitas quanta felicitas erit. ppter qđ et spūalia dicta sunt. cū pculdubio corpora sint futura nō spiritus. Ex his apparet q vna erit etas omniū resurgentiū scz iuuenilis. statura vero diuersa. scz quā quisqz habuerat in iuuenili etate. vel erat habiturus si ante est defunctus. Nec de substantia qua hominis caro creatur aliquid pibit. sed omniū particularū ante dispersarū collectione reintegrabitur naturalis substantia corporis. Sanctorūqz corpora sine omni vicio fulgida sicut sol resurgēt. pscisis cūctis deformitatib⁹ q̄s hic habuerūt.

b Congrua similitudo p exēplum statue.

Aug. i eodē.

5 [b] Sed queadmodū si statua cuiuslibet ⁊c. Videt̄ istud exēplū Augustini nō valere. quia aliud ē artificiatum ⁊ aliud statua illa que p̄ fuit fusa. ⁊ illa que post fusa fuit. ergo videt̄ q deus sic repat q alius fuit homo post q̄ ante. Ad hoc volunt aliqui dicere q exemplū augustini pfecte cōforme est q̄tū ad modū ⁊ ydentitatē repatōnis ⁊ repati. Qz tū ad modū. qz nō oportet singula ad sua loca redire. Qz tū ad ydentitatē. qñ sic in statua materia subiecta ē eadē semel ⁊ iterū fusa. ſ forma artificis ē alia. sic in corpore resurrectionis eadē ē mā. ſ forma carnis ⁊ accidētia generata sunt alia. ſ tñ hō nō est alius. qz forma vltimo completiua ⁊ pmaria mā ꝑm sb̄am ē vna ⁊ eadē. Vñ si statua hrēt animā ipsa diceret ego sū renouata. qz habēt eandē mām ⁊ eādē formā vltimā. q̄uis nō hrēt intermedias. sic ⁊ in pposito dicūt se hre q forme intermedie iterate sunt alie. attamen hō idē est maxime rōne forme. quia tota rō psonalitatis venit ex pte aīe. Sed tñ istud nō sufficit p eo q

resurrectio dicit esse corpoꝝ humanoꝝ magis ꝓprie q̄ coniunctoꝝ. Si ergo resurrectio debet esse eiusdē. necesse est q corpus humanū sit idē. s̄ nunq̄ est idē corp⁹ nisi sit eadē caro. ergo oportet q caro q̄ est forma media sit eadē. pari rōne ⁊ de alijs formis intermedijs. ⁊ si oportet q caro sit eadem oportet q partes officiales vt manus ⁊ pes sint eadē. Amplius in Job. xix. expresse dr in carne mea videbo deū saluatorē meū. ergo eadē erit caro. Non s̄ rectū videtur exemplū Aug. ⁊ ideo dōm ad hoc q opa dei nō inueniunt pfectā similitudinem in operibus nostris. maxime istud cum sit supra naturā iterare eandē formā numero. ideo non est intelligendum istud exemplum adducā q̄tū ad h̄ solū q sic artifex creatus reparat de materia eiusdē statue statuam consimilem. ita q nō oportet partes ad eadem loca redire. sic deus reparat de materia corporis tui corp⁹ qd nō tm̄ simile sed idez est in substātia. nec oportet singula ad singulare membra redire vbi ē crescentia que gn̄aret indecentiā. qz q̄tū ad hoc loquit Aug⁹. vt patet in litera.

Relinquit sub dubio an mali tūc habeāt q̄s hic habuerūt deformitates. innuit tamen q deformitatibus non carebunt. d

Aug. i ench.

De reprobis aūt queri solet an cū deformitatibus hic habitis resurgant. Hoc aūt Aug. nō asserit. sed dubiū relinquit ita inquiens. Quicūqz ab illa pditionis massa que p adā facta est nō liberant p xp̄m. resurgēt quidē etiā ipsi vnusqsqz cū sua carne. s̄ vt cū dyabolo eiusqz angelis puniant. vtrū vero ipsi cū vicijs ⁊ deformitatibus suoꝝ corpoꝝ resurgant q̄cunqz in eis gestarunt inquirendo laborare qd opus est. Non enī fatigare nos debet incerta eoꝝ habitudo vel pulcritudo. quoꝝ erit certa ⁊ sempiterna damnatio. Ecce nō diffinit an tūc habeant deformitates quas hic habuerunt reproborum corpora.

a D intelligentiā huius partis tria principaliter queruntur. Primo querit quid resurgat in corpore humano. Secundo quid in quo. Tercio querit qualia resurgent corpora. Circa primum queruntur duo. Primo querit quid resurgat quantum ad indigentiam. Secundo quid resurgat quantum ad superfluitatem.

Questio. j. a

Utrum humores resurgent. Et q nō videtur. quia nihil resurget nisi qd est de veritate humane nature. sed humores nō sunt de veritate humane nature. qz cottidie mutant ⁊ restaurant ⁊ deperdunt. ergo ⁊c. Item si humor resurget ⁊ est de veritate. ergo totaliter oportet resurgere. ergo totus sanguis q̄ exit de homine per fleubotomiā vel alio mō resurget. sed hoc generaret indecentiā. ergo ⁊c. Item nihil debet resurgere in corpore qd nō habeat aliquē vsum. sed humores sunt ad restaurationē deperditi qd nō est in corpore resurgēte. ergo ⁊c. Item nihil resurget nisi qd cōsonat qualitati ⁊ nature corporis resurgentis. s̄ corpus resurgens erit luminosum ⁊ impassibile. humores aūt sunt fluxibiles ⁊ variabiles. s̄ ⁊c. Contra. qd est de constitutione corporis resurget in illo. s̄ humores sunt hmōi. quia penes humores distinguunt cōplexiones. ergo ⁊c. Item hoc videt quia mediū ⁊ dispositio vniēdi animā corpori resurget in illo. s̄ sanguis est hmōi. ⁊ hoc patet autoritate Deut. xij. sanguis coꝝ ē p anima. glo. Aliqd vitale ē in sanguine. ⁊ p ipm maxime anima carni vnitur. Itē hoc ipsum videtur rōne. quia spūs est mediū vniendi animā corpori. hij spūs sicut dicunt phi ex humoribus generantur. Hoc ipsum patet exemplo. quid nulla lesione facta in corpore si totus sanguis exiret. statim anima recederet. Si ergo humores sūt mediū ⁊ rō vniendi. s̄ necesse est q resurgāt. Itē si nō resurgāt. cū hmōi humores ipleant corpus. resurget corpus vacuū ⁊ impfectū. ac p hoc deforme. s̄ hoc ē indecens in btis. s̄ ⁊c. Itē in sacro altaris cōuertit vinū in verū sanguinē. s̄ hoc ē impossibile nisi sanguis resurrexisset i xp̄o. Sz si i xp̄o resurrexit. ⁊ in qlibet alio. s̄ ⁊c. R°. dōm q differt sicut dicūt b phici humor ⁊ humiditas. Nā humor dr put est in venis. humiditas aūt put extra venas dirigit ⁊ extra venas est. ⁊ put ab eis diriuat ad mēbra. Distinguit enī auicēna inter humorē ⁊ humiditatē. ⁊ dicit q humor dr put est in venis. humiditas autē put a venis diriuat ad membra. Et hoc in triplici statu. Aut in primo egressu a venis ⁊ sic vocat ros humiditas scz que est in foraminibus paruarū venarum. Aut put incipit vltra pgredi ⁊ dealbari. ⁊ sic vocat cambiū. Aut put est iam dealbata ⁊ cibans actu. et sic vocatur gluten. Hec aūt distinctio humiditatis ad duo membra reducitur. scz ad humiditatem nutrimentalem. ⁊ hoc complectit rorem ⁊ cambium ⁊ complexionē. ⁊ hoc est gluten qd est de complexione mēbri psimilis. in q̄ est tercia spēs ethice ⁊ nutrimētalis. ⁊ hec quia respicit statū ⁊ indigentiā non resurget. Sed humiditas complexionalis absqz dubio resurget. Sed quid de humoribus dicemus cū sint currentes. ⁊ non sint de substantia membri. nec de complexione radicali. dicendum ergo q absqz dubio resurgent. cum viuum conuertat in sacramento altaris in sanguinem qui effusus est in remissionem peccatoꝝ. ⁊ iste est sanguis habens speciē sanguinis. Vn̄ nō video quō vere sanguis nō resurrexit in xp̄o. ⁊ si hoc pari rōne ⁊ in qlibet alio. ⁊ pterea nunquid

vene remanebunt vacue. et quod hoc sit verum quod sanguis resurgat habetur in sermone Amb. de martirib9 dignum et cogruum. et ideo dicendum quod humores resurgunt. et concedende sunt rones ad hoc. [7] Ad illud quod obiicitur quod non sunt de veritate humane nature. dicendum quod quid est de veritate nature humane tripliciter. Aut quantum ad esse necessarium sicut membra principalia. Aut quo ad esse integrum et completum vt illa que faciunt ad corporis perfectionem. Aut quo ad esse decorum. Preterea necessarium est resurgere secundum totalitatem. Sed que secundo et tercio congruum est resurgere secundum illud secundum quod faciunt ad complementum et decorem. et quia humores ad plenitudinem et integritatem faciunt. resurgent in tanta quantitate quanta corpori competit. Et per hoc patet secundum. quia non oportet quod totus sanguis quem emittim9 per minutionem resurgat sed quantum congruit. Similiter de carne que fluit et refluit iudicandum est. [8] Ad illud quod obiicitur quod non viuunt. dicendum quod tripliciter est aliquid viuere. Aut quia recipit influentiam vite. aut quia disponit ad vitam. aut quia ortum et conseruationem habet ex actu vite. Primo non viuificatur substantia corporalis et caro. secundo non viuit spiritus et humor. tercio modo capilli et etiam vngues. et quia omnia ista conexionem habent cum vita. omnia resurgent. [9] Ad illud quod obiicitur quod non habent vsum. dicendum quod falsum est. immo habent vsum scilicet ipsum corpus disponere ad vitam. sed non habent vlteriorem vsum scilicet restaurare. et habent hunc. quia de nouo generatur. et hunc ibi non habebunt. [10] Ad illud quod obiicitur quod non congruunt corpori luminoso et impassibili. dicendum quod sicut caro et os secundum statum presentem non congruunt sed sublimabuntur et subtiliabuntur. sic est intelligendum de humorib9 et membris omnibus interioribus.

Questio .ii. b

De hiis que spectant ad superfluitatem vt sunt intestina. capilli. et vngues. vtrum resurgant. Et quod intestina resurgant probatur. quia dicitur .ii. Mach. xiiii. quod rasias piecit illa deprecans omnipotentem vt redderet ei. Item si homo stetisset. sine alicu9 corruptione translatus fuisset in immortalitatem. sed homo conditus fuit cum intestinis. ergo illa habuisset in gloria. sed modo illa habet que habuisset. ergo etc.

Item alia ratio est ad hoc. quia si non resurgerent venter vacuus remaneret. et si hoc. imperfectus. sed ibi nulla est imperfectio. ergo etc. Item de capillis Luce. xxi. capillus de capite vestro non peribit. Et iterum. Math. x. omnes numerati sunt. Item ratione videtur. quia priuatio capillorum et vnguium est de imperfectione nature. ergo habitus est de perfectione. sed omne quod est de perfectione nature debet resurgere. ergo etc. Item capilli sunt in ornamentum a natura collati. Sed corpora electorum debent resurgere cum omni ornatu. ergo etc. Sed contra quod intestina non resurgant hoc videtur. quia sunt ad superfluitatis impure receptionem. sed ibi non erit talis superfluitas. ergo etc.

Item intestina aut erunt vacua aut plena. Si vacua. ergo imperfecta. si plena. ergo immunda. cum ergo nullum horum statui glorie competat. patet etc. Item quod nec capilli resurgant videtur. quoniam sunt ex fumosa superfluitate. sed ibi non erit superfluitas fumorum. ergo etc. Item ratione videtur. quia sicut folia sunt in arbore sic capilli in capite. sed fructu ad maturitatem ducto cessant folia. ergo et capilli cum iam homo peruenit ad fructum glorie.

Item hoc potest probari. quia non sunt de veritate nature. Item quia deforme esset corpus si omnes capilli resurgerent. extenderetur enim nimis longitudo capillorum. et huius signum est quod sine dolore abscinduntur. sed quod non viuit non debet resurgere. quia resurrectio est ad [11] vitam. ergo etc. Re°. dicendum quod sicut dictum est resurget in corpore non tantum quod est de eius necessitate. sed etiam quod est de integritate et de decentia et pulcritudine. quoniam igitur capilli sunt de decentia et vngues. hoc patet. quia caluicium est imperfectio nature. et ideo dico quod resurgent. Similiter et intestina sunt de nature pulcritudine. vnde Augustinus in li. de ciui. dei. in interiorib9 visceribus que nullum decus modo videntur habere. ita pulcritudo rationis delectabit. vt omni forme apparenti que oculis placet secundum mentis iudicium preferatur. Ad illud quod obiicitur quod non habebunt vsum. dicendum quod verum est de vsu imperfecto quem modo habent. sed perfectum habebunt quo intelligentie oblectantur in tam pulcra armonia in qua laudabit anima sapientiam conditoris. [15] Ad illud quod obiicitur aut erunt vacua aut plena. dicendum quod erunt plena. sed non superfluitate. sed nobilib9 spiritib9 et subtilibus que totum corpus reddent agilius. [14] Ad illud quod obiicitur quod capilli sunt ex superfluitate. dicendum quod superfluitas est triplex. Una respectu totius corporis et speciei. vt est superfluitas impuritatis. et hec non erit ibi. Alia est superfluitas respectu totius corporis in quo est sed non respectu alterius propagandi. vtpote semen. et hoc similiter ibi non erit. et hec est superfluitas residuitatis. Quedam est superfluitas respectu vnius partis. tamen in altera non est superflua sed decens et optime collocata. et talis est superfluitas ex qua sunt capilli. quia illa materia non est necessaria stomacho. est tamen bene locata in capite. et barba. Ad illud quod obiicitur quod arbores amittunt folia. dicendum quod si arbores deberent semper suum seruare decorem sicut resurgentes. nunquam folia amitterent. sed non debent eum seruare sicut resurgentes. ideo non est simile. Ad alia tria soluendum distinguo triplicem veritatem nature. et viuere secundum triplicem differentiam vt in precedenti problemate dictum est.

Consequenter quantum ad secundum articulum queritur secundo quid in quo resurgat. et de hoc duo queruntur. Primo queritur quid in quo resurgat quantum ad totum corp9. Secundo quid in quo quantum ad quodlibet membrum.

Questio .i. c

Cum caro est in duob9 hominibus. vtrum resurgat caro in primo vel secundo. Et quod in primo videtur Aug9. de ci. dei. et habetur in littera. illi anime in puncto temporis redditur que eam primitus vt ex ea homo fieret. viueret. cresceret. animauit. Item ratione videtur. quia propria forma in propria materia nata est fieri. ergo si hec caro est propria materia huius anime cui primo est vnita. ergo semper anima appetit ei vniri. ergo si non potest frustratur eius appetitus. hoc autem est inconueniens. ergo etc. Item caro ex vnione cum anima dispositionem trahit siue ordinationem ad immortalitatem. si ergo hec caro vnita est cum hac anima. necessitatem habet iterum ad vnionem cum ipsa. et si hoc. cum hoc necessitas non patiatur vt hec caro ordinetur ad animam aliam. patet etc. Item si non est necesse resurgere cum prima. ergo si tota caro hominis manducetur. priuabitur anima suo corpore. et ita dabitur ei aliud corpus. non ergo erit resurrectio. quia resurrectio est eiusdem numero. Sed contra. costa fuit in adam et eua. quero igitur in quo resurget. Si in adam. ergo cum tota eua sit inde facta. nihil resurget in eua. Si non in adam. sed in adam primo fuit costa. non ergo resurget in quo primo fuit.

Item homo est de semine patris. et xpus ex purissimis sanguinib9 virginis. ergo si semen debet resurgere in patre. et sanguis in virgine. tunc nullus homo generatus resurgeret. nec etiam xpus. quod si hoc non est verum. ergo caro resurget. in eo in quo secundo est caro.

Item esto quod aliquis nutriatur ex carne humana de-

de Aug. q̄ redit ad primū. esto q̄ de illa generet. con stat q̄ si tunc redit ad p̄mū. nihil remanebit genera- to. ⁊ hoc est incōueniens. Qꝛ si nō redit. ḡ nō est ne- cesse q̄ resurgat in p̄mo sed in scd̄o pōt. Itē q̄ de- beat resurgere in scd̄o videt̄. quia ab vltimo res de- nominat̄ ⁊ a fine. Unde statur in vltimo testamēto qd̄ est in morte testatoris. ḡ si caro ista fuit illi⁹ homi nis finaliter ⁊ posterius. ergo ad ipsum magis spe- ctat. ḡ ad scd̄m ⁊ postremū debet redire nō ad p̄mū.

16 R°. dōm q̄ caro que est in duob⁹ pōt esse dupl'r. aut ita q̄ sit in vno sicut in p̄ncipio. in altero sicut in indiuiduo ⁊ toto suo. aut i vtroq; sicut i indiuiduo. Si sit in vno sicut in principio. in alio sicut i indiui- duo. tota resurget in scd̄o. quia non erat in p̄mo ad ꝑm ḡ ad alteꝝ ordinata. sicut fuit costa in adā. quia ordinata ad ꝓpagationem eue. sic semen in patre qꝛ ordinatū ad ꝓpagationē filij. sic illi sanguines in bea ta virgine quia ordinati ad cōceptionē xp̄i. Si autē in vtroq; sit sicut in toto absoluto. hoc tripl'r pōt in- telligi. aut ita q̄ sit in vtroq; caro ꝯm speciem. aut in vtroq; ꝯm naturā. aut in vno ꝯm spēm. in altero ꝯm naturā. De p̄mo est cōtrouersia. nā aliqui dicunt q̄ caro vnius ꝯm spēm pōt fieri caro alterius ꝯm spēꝫ. vtpote si hō de illa nutriat̄ ⁊ generet. et hoc dicunt. quia oīno est trāsmutabilis caro vt alia. sicut experi mento pꝫ. Et si queras in quo resurget. dicim⁹ q̄ in illo in quo maiorē ⁊ essentialē habet ordinationē. et dn̄s supplet alteri illud. vt verbi gratia. Si de modi capte corporis vnius ꝯtum ad carneꝫ ꝯm spēm sit aliq̄s generatus. ita resurget in generato. ⁊ dn̄s sup- plebit in me qd̄ amissum est. sicut in adam repleuit carnē ꝓ costa. Alia positio est q̄ de carne ꝯm spēm alius hō nō potest nutriri nec generari ḡ solū de car ne ꝯm materiā. ⁊ rōnē hui⁹ reddunt ex pte actualita tis ipsius. quia trāssubstantiatio hic cōuersio est. et conuersio ⁊ transmutatio siue trāssubstantiatio est ex ente in potentia. ⁊ quia est caro ꝯm spēm. iō non est possibilis cōuerti ꝯm spēm. Sed qm̄ hoc nō ha- bet stabile fundamentū. quia lupus nutrit̄ de carni bus hoīs ⁊ cū alijs aīalibus eiusdem spēi. vt vide- mus. Et iterū. caro ꝯm spēm pōt fieri nō caro. ⁊ tūc erit in potentia. ideo rōnē fundāt sup puluerū appe titū q̄ plantatus ē ad illā formā determinate ⁊ sem- piternaliter. qui non patitur ipsā carnē viuificari ex alia aīa imortali. ⁊ iō rn̄dent q̄ illud ē impossibile q̄ in p̄mo sit caro ꝯm spēm vnius. ⁊ postmodū fiat al- terius. Sꝫ p̄ma positio repugnare videt̄ resurrectio ni eiusdē corporis. qꝛ si de vna parte carnis nec ꝯm spēm possit fieri caro alterius ꝯm spēm. pari rōne et de alia. ⁊ sic de q̄libet. ⁊ sic aīa pderet suā carnē totā. quō igit̄ verū ē qd̄ dicit iob. In carne mea vi. sal. m. Scd̄a positio nō hꝫ multū roboris. tū quia videtur incōueniens dicere q̄ hō non possit nutriri de carne ꝯm spēm. cum sit apta ad nutriendum ⁊ bene possit inde nutriri. Ampli⁹. nec istud ē multū criminabile q̄ in corpore humano sit aliq̄d actu incorruptibile ⁊ tñ sit resolubile vsq; ad elemēta. nisi ibi sit appetit⁹ impediens trāsmutationē. Uñ sanius dici pōt q̄ si- cut resurrectio fit ꝑ diuinā virtutē. sic ordinatio car nis ad suā animā est ꝯm diuini decreti dispositionē. que qm̄ est imortalis. facit q̄ caro ꝯm spēm vnius ad carnē ꝯm spēm alterius hoīs sit impossibilis. Di camus ergo q̄ in vtroq; ꝯm spēm esse oīno est im- possibile. quia tūc esset de necessaria cōstitutōe vtri- usq;. ⁊ necessario resurgerent in vtroq;. ⁊ hoc est im possibile. Istā impossibilitatē nō dico venire de vir- tute carnis ꝯm spēm ipsius hoīs. quia sic necessario est ordinata ad incorruptionē ꝓpter appetitū ad ani mā p̄mā. ⁊ ideo nō pōt esse corporis alteri⁹ anime p̄ncipalis materia. quia siue sit ibi iste appetit⁹ siue nō. sine calūnia pōt dici q̄ hoc venit ex ordinatione diuina q̄ carnē hoīs sicut nō dimittit perire. sic nec ei⁹ substantiā cōfundi nec ꝑmisceri. Unde sicut diuina ꝓuidentia faciebat adā ab exteriori impassibilē. sic etiā facit carnē ꝯm spēm vnius in carnē ꝯm spēm al terius incōuertibilem. Si aūt caro sit in vtroq; ꝯm materiā. vt qñ hō nutrit̄ de carne alterius. dico q̄ re dit ad primū. quia ad vtrūq; ordinata ē de cōgruo. ⁊ sequens ordinatio cū nō sit fortior nō soluit prece dentē. Si aūt in vno sit ꝯm spēm in altero ꝯm mām. resurgit in eo in quo fuit ꝯm spēm. quia ad illū essen tialiorē ordinationē hꝫ siue sit p̄mus siue scd̄us. Uñ si aliquis nutrit̄ de carnibus alterius ꝯm spēm. talis caro redit ad primū. Si autē generat̄ de carnib⁹ ꝯm mām. quia de hijs q̄ ꝯm spēm nō pōt generari. dico q̄ caro stat in scd̄o. ⁊ deus recōpensat p̄mo. Et ratio hui⁹ est. quia caro maiorē hꝫ ordinationē ad animā in scd̄o. Ex hijs patet obiecta. quia Aug. loquitur in duobus casib⁹ scꝫ qñ in p̄mo fuit caro ꝯm spēm. ⁊ h̄ patet ex verbo suo. vt ex ea non fieret ⁊c̄. vel etiā qñ in duob⁹ est ꝯm mām. Ad illud ḡ qd̄ obi. q̄ dꝫ de- 17 noīari ab vltimo. dōm q̄ sequēs ordinatio nō soluit priorē nisi sit fortior. ⁊ qꝛ non est fortior. p̄or manet. maxime qñ in p̄mo fuit caro ꝯm spēm. habuit essen tialē ordinationē ad animā. qꝛ caro ꝯm spēm viuifi- cata ab hac aīa. habuit necessariā ⁊ indissolubilē or- dinationē ad illā aiam. ⁊ iō sicut m̄rioniū legittime cōtractum cū aliqua nō pōt solui si illa ꝯbit de facto cū aliquo. sic nec caro pt ordinationē ad p̄mā carnē pdere. Quid aūt sit caro ꝯm spēm hoc hꝫ locū in li- bro scd̄o vbi agit̄ vtrū aliquid trāseat in veritatem humane nature. ⁊ querat̄ dist. xxx.

Questio. ij. o

Quid in quo resurgat q̄tū ad mēbra. Utrū scꝫ mā vniuscuiuslibet mēbri in suo an indifferent in quolꝫ bet resurgat. Et q̄ non in suo videtur Aug⁹. dicere ⁊ habet̄ in l'ra. q̄ nō refert vtꝝ ps materie redeat in suū locū sicut est in fusione statue. Itē ad hoc est rō ostensiua. qꝛ mā illa est in ꝑfecta obedia respectu creatoris. ḡ si ipsa nihil opatur. ⁊ creature non facit vim nisi q̄ totū repetur ⁊ debite sicut bonus artifex. ergo videt̄ q̄ sine dn̄a mā vnius mēbri in alio possit resurgere. Itē alia rō ad hoc est. qꝛ dispositio con trabitur in corpore ad resurgendū ex vnione ad ani mā. ergo cū quelibet ps toti anime vniat̄. quia ani- ma tota est in qualibet pte. q̄libet ps hꝫ indifferētiā ad totū. Itē si necesse est q̄ in eodē. ḡ esto q̄ aliq̄s habeat nimis magnū caput. tūc necesse erit resurgē in eadē deformitate qd̄ est incōueniēs. Sꝫ cōtra. Ezech. xxxvij. Accesserūt ossa ad ossa vnūquodq; ad iuncturā suā. ḡ si est cōuenienter ibi figta forma re- surrectionis future. pꝫ ⁊c̄. Itē rōne videt̄. quia re surrectio est eiusdem. ḡ si manus fieret ex mā pedis non esset eiusdē. sic nec alia aliq̄ ps si fieret de alia. ⁊ sic nec totū idē. ḡ cū hoc sit incōueniēs. pꝫ ⁊c̄. Itē resurrectio ē ad remunerātōnē. ḡ ꝯtingit vnū mēbꝝ nobilius eē altero. ḡ si nō debet alicui ꝑiudicari. illa para mō in eo mēbro dꝫ resurgere que ꝑus ibi fuit.

Itē sicut se h3 vnū corp⁹ ad totā aiam. sic oculus ad potentiā visiuā vt dicit phs. Sed necesse est materiā toti⁹ corporis aptari huic aie ita q̄ nō alij. ergo ꝛ materiā potentie visiue huic ꝛ nō alteri. ꝛ sic materia vnius mēbri in hoc mēbro determinate resurget.

18 Rº. dōm q̄ in mēbro siue in eius mā est aliqd cōsiderare qđ est de sb̄a ꝛ pfectione. aliqd qđ est de superfluitate. sicut aliq̄ mēbra plus hn̄t de materia q̄ cōueniens sit forme membri. Si pmo mō sic dico q̄ vnūqdqz mēbrū ex sua ꝓpria mā reformabit̄. reformatio eñ rñdet formationi. vñ eadē ꝛ de eodē est reformatio eius de q̄ fuit formatio. Si autē q̄tum ad supfluitatē. dōm tūc q̄ illud qđ modo est supfluū in vna pte. p totū dispgetur vt sic nō abundet vnū mēbrum ab altero nisi qntū dz ꝛ sic loquit̄ Aug. qđ pz. loquit̄ eñ de superexcrescētia corp̄ q̄ debent resurgere.

19 Ad illud qđ obī q̄ mā illa ē in pfecta obedia. dōz q̄ verū est. tñ creator nō vult facere nisi qđ congruit ipm facere. ꝛ congruit q̄ vnūqdqz mēbrū fiat de sua mā. Et quidā reddūt de hoc rōnē ex pte diuersoꝝ appetituū qui sunt in puluere. Quicqd tñ sit de hoc. tñ hoc venit ab ordinatione pfecti artificis vt reparet

20 de eadē mā ꝛ eodē ordine. Ad illud qđ obī q̄ quelibet ps vnit̄ toti aie. dōm q̄ aia est pfectio q̄tuz ad sbam. ꝛ motor q̄tū ad potentias. ꝛ si aia nō sit composita imo simplex q̄tū ad sbam. hz tñ multitudinē potentiarū rōne quarū ad diuersa organa cōparat̄. qm̄ igit̄ corpus ē ordinatū ad rōnē in vtroqz. ꝛ inq̄tū respicit aiam vt pfectionē ꝛ vt motorē. ꝛ q̄tuz ad rōnē motoris ē distinctio. iō distincte resurget mate-

21 ria mēbroꝝ in suis locis. Ad illud qđ vltimo obī iā patet rñsio. Dico eñ q̄ illud p totū dispgetur qđ in aliq̄ parte est superfluū. nec illud faciet diuersitatem in corpore s̄ remouebit deformitatē. ꝛ hoc intelligendum q̄tum ad corpora electoꝝ. Sic igit̄ patet quid in quo resurgat ſm verba beati Aug⁹. quibus magis est innitendū. maxime in hac mā q̄ etiā rōni. Attamen tā ad primū pbleuma q̄ ad vltimū posset de facili rñderi. si quis velit seminales rōnes intueri in quas fit resolutio. q̄ i vna pte saluabunt̄ respectu totius si sit artifex q̄ possit educere. ꝛ ideo cum deus hic opetur ꝛ supra naturā. quid mirū est si q̄tūcūqz paruū de carne remaneat totū reficiat. nec vnq̄ poterat adeo diuidi quin modicuz sufficiat cuilibet. hoc dico ſm opationē dei. nō ſm opationē nature sicut alibi melius patet scz in scđo libro.

Consequēter q̄tum ad terciū articulū queritur qualia erunt corpora resurgentiū. ꝛ de hoc duo querunt̄. Primo querit̄ de qualitate q̄tum ad electos. Scđo vero q̄tū ad reprobos.

Questio. j. e

Utrum corpora electoꝝ resurgant cū deformitatib⁹? Et q̄ non videtur. Aug. de ciui. dei. xxij. Aberit a corporibus electoꝝ omnis deformitas. omnisqz tarditas. ergo si hec ptinent ad deformitates et carebunt hijs. patet. Item nihil resurget in electis qđ non sit de corpore nature. quia vt dicit Aug⁹. corporibus e latere vicia detrahunt̄ ꝛ natura seruabit̄. sed deformitates nō sunt de natura. g̃ ꝛc. Probatio minoris sup illud Eph. ij. eramus natura filij ire. glo. natura vere ac ꝓprie dicit̄ qualis sine vicio fuit in pmis parentibus. ergo cū deformitates in ea nō fuerunt. patet ꝛc. Item generans transmittit in ꝓlem omne illud qđ est de veritate nature sue qn̄ generat sibi simile. Sed generans habens deformitatē sine errore nature generat nō habentē deformitatē. ergo deformitas nō est in eo de veritate nature. ergo deformitas nō est in eo de veritate nature. ergo si hoc solum resurget in electis qđ est de veritate nature. deformitates nō resurgent in eis. Itē Anshel. in li. de veritate dicit q̄ veritas est rectitudo sola mēte pceptibilis. ergo qđ nō est de rectitudine nature nō est de veritate nature. s̄ deformitas nō est de nature rectitudine. ergo nō est de veritate nature. ergo non resurget in electis. Cōtra. caro cōtracta a generantibus est de veritate humane nature. Sed gibbositas ꝛ alie multe deformitates possunt a generantib⁹ contrahi. ergo sunt de veritate humane nature. sed omne tale resurget in electis. ergo ꝛc. Itē de veritate humane nature sunt mēbra nō tm̄ officialia verū etiaz cōsimilia. Sed in huiusmodi deformitatib⁹ est aliqd de sba mēbri cōsimilis. sicut patet in gibbo est aliqd de carnis sba. ergo est aliquid de veritate humane nature. ergo ꝛc. Item quia anima meruit in corpore debet remunerari in corpore ꝛ in mēbris. et hoc quia corpus est sibi cōiunctū. si ergo anima viri iusti meruit in deformitatibus ꝛ p deformitates quas humiliter tolerauit. g̃ debet in eis remunerari. Itez cicatrices que sunt inducte in martiribus a violētia manent in gloria in signū meriti et triumphi. g̃ pari rōne deformitates que sunt a natura in quibus meruit anima nostra.

22 Rº. dōm q̄ deformitates quedam sunt deordinatiue sicut ille q̄ veniūt ex malo et inordinato situ membroꝝ. Quedā sunt quantitatiue sicut qn̄ quis habet nimis magnum caput. vel nimis magna mēbra. ita q̄ alijs sunt improporcionalia. vel habet gibbositates vel talia in quibus est aliquid de carnis substantia. Si de pmis loquamur. quia nō sunt de veritate humane nature immo per errorem oino cōtingunt. dicendū q̄ in electis nullo modo resurgunt. Si de secundis loquamur. quia aliquid est ibi substantie aliqd viciositatis. qđ est substantie resurget. qđ est viciositatis auferet̄. hoc est dicere q̄ illius mēbri materia p illa mēbra diffundetur q̄tū ad superfluitatē. ita q̄ nō aliquid pibit ꝛ tamen totū p omnia reducetur ad ꝓportionē. ꝛ sic patet q̄ in electis nulla resurget deformitas. resurget tamen alicuius deformitatis materia. Et sic cōcedende sūt rōnes ostendentes q̄ nō resurgent. Cōcedende nihilominus due ad oppositū inducte. q̄ illud qđ est de substantia deformitatis resurget. tamē sub ratione pulcritudinis.

23 Ad illud qđ obijcitur q̄ p deformitates merent̄ viri iusti. dicenduz q̄ p aliquid mereri est duplr̄. Aut qđ habz impfectionē ſm statū merenti nō tamē ſm suā formā ꝛ naturā. aut qđ habet impfectionē ſm suā naturā. sicut patet q̄ quis meret̄ p charitatē cui inest ipfectio solū rōne status. ꝛ meret̄ p fidē cui inest impfectio rōe forme. In pmo remuneramur p eius pfectionē. In scđo remuneramur p eius euacuationē. quia nō est nata fides stare cū pfectione cōpleta. p hunc modū in corporalibus oportet intelligi. Unde cū corpus humanū statui pfectionis nō repugnet q̄tū ad naturā. sed q̄tum ad statū. deformitas vero quantū ad ꝓpriam suā rōnē repugnat pfectioni. hinc est q̄ corpus debet resurgere ꝛ resumi. deformitas vero minime.

24 Ad illud quod obijcitur de cicatricibus. dicenduz q̄ aut cicatrices non resurgunt. aut si resurgunt ita facient ad decorē et gloriā anime q̄ nō minuēt pulcritudinē corporis.

quia frequẽter talia signa reddũt corpus magis deformi. qm̃ igit̃ cicatrix põt carere turpitudine. ſ deformitas ſemꝑ deformat. iõ nõ ſic competit deformitas corporibus electoꝝ vt cicatrix.

Queſtio. ij. f

Utrũ deformitates reſurgãt in corporibꝰ dãnatorũ. ⁊ ꝙ ſic videt̃ ꝑ Aug. in ench. Nulla dꝫ eẽ qõ de pulcritudine vbi ẽ certitudo de dãnatione. ſi ĝ certi ſumus ꝙ reprobi dãnabunt̃. certi ſumꝰ etiã ꝙ pulcritudine nõ decorabunt̃. Itẽ a corporibꝰ dãnatorũ nõ tolletur tarditas nec paſſibilitas. ĝ nec deformitas ꝯſimili rõne. Preterea pꝫ ꝙ paſſibilia erũt damnatoꝝ corpora ⁊ ꝯuia. ĝ ⁊c̃. Item ꝙ deformitates tollant̃ ab electis ẽ grẽ eſt. ſ nulla gr̃a dꝫ fieri dãnatis. ĝ ab eis deformitates nõ debẽt auferri. Item deformitates aiaꝝ ab aiabus nõ tollunt̃. ĝ nec a corporibꝰ rõne ꝯſili. imo a cã. q2 deformitas culpe ẽ cauſa deformitatis pene. Itẽ corpus dãnatis aiabus reddit̃ nõ ꝓpter ꝑfectionẽ ſ ꝓpter maiorẽ punitõnẽ. ſ deformitas corporis redundat in penã aie. cũ ergo nõ debeat in eis pena minui ſ augeri. nõ dꝫ corpus eoꝝ deformitatibꝰ exui ſ reinduí. Cõtra. deformitates in effectu veniũt ex errore virtutis ꝓducẽtis. ſed corpora reſurgẽtiũ ſola vtus diuina reficiet. ĝ ſi illa nõ põt errare. ĩpoſſibile ẽ ꝙ habeant deformitatem.

Itẽ artifex qui effectũ cũ deformitatibꝰ ꝓducit ñ dĩ reformator ſ deformator. ĝ ſi deus corpora dãnatoꝝ cũ deformitatibꝰ facit reſurgẽ. ñ dꝫ dici reformator ſ deformator. ſ hoc ẽ facẽ cõtumeliã ipſi artifici. q̃ longe dꝫ a deo relegari. ĝ nullo mõ cũ deformitatibus ꝓducit. Itẽ optimi eſt optima ꝓducere. ſi ĝ deus optimꝰ ẽ artifex. ĝ optima artificiata ꝓducit. ſ ipſe ẽ artifex in reſurrectõe. ⁊ corpora deformia nõ ſũt bene facta nec ordinata. ĝ ⁊c̃. Itẽ eſt ordo ptiũ in toto. ⁊ ordo rei ad finẽ. ⁊ primꝰ reſpicit ſapiam. ſcõs reſpicit bonitatẽ. ſ deus cũ ſit bonꝰ nõ põt facere rẽ fine carentẽ ſiue a fine deordinantẽ. ĝ cũ ſit ſumme ſapiẽs nõ põt rẽ ꝓducere deordinatã q̃tũ ad ordinẽ q̃ eſt ptiũ in toto. ĝ nec deformitates. Itẽ ab electꝭ auferet̃ deformitas q̃ eſt ꝑ diminutionẽ. vñ ſi caret manu nõ carebit manu. ĝ pari rõne ⁊ deformitas q̃ eſt ex ſupfluitate. ⁊ ita vt vr̃ oĩs deformitas. Rẽ. 25 dõm ꝙ Aug. in ench. iſtã qõnẽ dimittit inſolutã. q̃ſi nõ ſit magne vtilitatis. attamẽ cũ aſſignat rõnẽ q̃re circa hoc nõ dꝫ laborari. determinatõnẽ qõnis tamẽ innuit. Dũ enĩ dicit ꝙ ñ debẽmꝰ moleſtare circa nos pulcritudinẽ vbi eſt certitudo circa dãnationẽ. ſi enĩ ad hoc reſurgãt vt dãnent̃. nõ vt meliores ſ peiores ſint cõditionis. manifeſte apparet ꝙ nõ dat̃ eis pulcritudo quã nõ habuerũt. nec auferetur deformitas quã habuerũt. Unñ deus q̃tũ ad eos eſt purus reformator. quia ẽm eandẽ formã informat quã eis natura dedit in generatõe ꝑmaria. in q̃ reformatõe apparet dei ſapiã ⁊ iuſticia. Sapiã. quia ſcit oĩno eodem mõ reparare ſicut ante fecit. Juſticia. vt ſicut qui meruit in corpore pulcro remunerat̃ in eius pulcritudine. ſic q̃ in turpi peccant in eiꝰ turpitudine cruciari debent. nec debet auferri ſ potius cõfirmari. Et rationes hoc oñdentes concedende ſunt. Ad illud 26 qd̃ obĩ ꝓ ꝙ venit ex errore virtutis. dõm ꝙ verũ eſt in opatione nature q̃ ꝓducit effectũ q̃nto meliꝰ põt. ſ nõ ſic in opatione dei q̃ nõ repat ẽm qd̃ melius põt. ſ ẽm ꝙ meritis eius melius cõgruit. Ad illud ꝙ 27 ꝓducẽs effectũ deformẽ eſt deformator. dõm ꝙ effectus deformit̃ ꝓductus põt duplr̃ cõſiderari. aut abſolute aut in cõparatione. Si abſolute. verũ eſt. Si aũt in cõparatõne ad meritũ aut ad ꝑcedentẽ ſtatũ. ⁊ qm̃ effectus cõpetit meritis dãnatoꝝ. cõpetit nihilominus ſtatui ꝑterito. idõ talis repatio nõ ẽ deformatio. ſ reformatio ⁊ cõfirmatio debet dici. ⁊ eſt exemplũ in artifice qui picturã dyaboli facit turpem. ipſe enĩ nõ dĩ deformator ſ cõformator. quia conformem ſtatui dyabolico picturã facit. q̃uis in ſe pictura ſit deformis. ſic etiã in ꝓpoſito intelligendũ. Ad 28 illud qd̃ obĩ ꝙ optimi eſt optima ꝓducere. dõm ꝙ verũ eſt in ordine. ⁊ corpus deforme optime ordinatur in inferno ſicut pulcrũ in celo. Ad illud quod 29 obĩ de ordine duplici. dõm ꝙ ordo creature q̃tũ ad finẽ eſt duplr̃. vel q̃tũ ad finẽ creatũ. vel q̃tum ad finem vltimũ q̃ deus ẽ qui eſt finis vlĩs. Similr̃ ordo partiũ eſt duplr̃ ſcꝫ partiũ in toto et in vniuerſo. et ſicut creatura nõ põt ꝓduci a deo deordinata a fine vltimo. ita ꝙ illã deordinationẽ habeat a deo. ſic nec ab ordinatione que eſt in vniuerſo. ⁊ q̃uis deforme corpus ſit deordinatũ in ſe. eſt tñ ordinatũ in mũdo.

Ad illud qd̃ obĩ ꝙ auferet̃ deformitas ꝑ diminu 30 tionẽ. ergo ⁊c̃. dõm ꝙ hoc eſt ꝓpter ꝑfectã punitionem volũtatis. que qm̃ oĩm mẽbroꝝ fuit rectrix. et omnia habere voluit licet nõ habuit. ideo in oĩbus puniri debet ⁊ torqueri.

Determinat quomodo damnatoꝝ corpora erunt paſſibilia.

Si vero queritur de corporibus maloꝝ quomõ in igne ardeant ⁊c̃. Supra determinauit magiſter quanta ⁊ qualia ſunt reſurgent iñ corpora. In hac parte determinat quõ damnatoꝝ corpora ab igne ſunt cremabilia ⁊ tamen ſunt immortalia. ⁊ quoniã ille ignis cremat corpora. cremat demones. cremat etiã animas ſeparatas. ideo pars iſta habet tres. In prima determinat qualiter cruciet corpora. In ſecunda qualiter cruciet demones. ibi. Queri ec ã ſolet an demones. In tercia vero qualiter cruciet animas. ibi. Cum autẽ conſtet animas. In vltimo vero capitulo determinat verũ reſurgant monſtra. ibi. Necꝫ enĩ ⁊ monſtra.

Determinat qualiter ignis inferni cruciet corpora ⁊ nõ conſumat. e

Si vero queritur de corporibus malorum quomodo in igne ardeant ⁊ non conſumantur. Auguſti. varijs exemplis aſtruit ⁊ ſempiternis ignibus ea ardere. ⁊ nõ cõſumi illa cõbuſtione ſicut animus cuius ꝑſentia corpus viuit. et dolorem pati poteſt. ⁊ mori nõ poteſt. Hoc enim erit tunc in corporibꝰ damnatorum. quod nunc eſſe ſcimus in animis omniũ.

Determinat qualiter cruciet demones. f

Queri etiā solet an demones corporali igne ardeāt. Ad qd Aug. rñdens ait. Cur nō dicamus q̄uis miris. veris tñ modis etiā spūs incorporeos posse pena corporalis ignis affligi. si spūs hoīm etiā ipsi incorporei 7 nūc potuerūt includi corporalib⁹ mēbris. 7 tūc poterūt corpoꝝ suoꝝ vincul' insolubilit alligari. Gehenna illa q̄ stagnū ignis 7 sulphuris dicta est. corporeus ignis erit. 7 cruciabit dānatoꝝ corpora hoīm vel demonū. ꝟ solida hoīm. aerea demonū. Unus eñ vtriusq₃ ignis erit vt veritas ait. De q̄ igne si q̄rit. q̄lis vel vbi sit. Aug. sic rñdet. Ignis etern⁹ cuiusmodi sit 7 in q̄ mūdi vel rerū pte futur⁹ sit. hoīem scire arbitror neminē nisi forte cui spūs diuinus ostendit.

Aug⁹. super gen.

Apoca. xix.

Qualis vel vbi sit ille ignis.

Determinat qualiter crucient aīe sine corporibus. g

Cū aūt cōstet aīas igne māli in corporib⁹ cruciandas. queri solet an interim ante resurrectionē corpoꝝ aīe defunctoꝝ reproboꝝ māli igne crement. De h Julian⁹ toletane ecclīe eps Gregorij dicta secut⁹ ita scripsit. Si viuētis hoīs incorporeus spūs tenet in corpore. cur non post mortē etiā corporeo igne teneat. Teneri aūt p ignē spm dicim⁹ vt in tormētis ignis sit vidēdo atq₃ sentiendo. Q aūt nō solū videndo ꝟ etiā expiendo aīa ignis tormētū patiatur. ex euangelio colligit. vbi veritat voce diues mortuus dr in inferno sepult⁹. cui⁹ aīa q in igne teneat insinuat cū abrahā depcatur dicēs. Mitte lazarum vt intingat ex di. s. in a. vt re. lin. mea. quia cruci. in hac flāma. Dū ḡ pctōrez diuitē damnatū in ignib⁹ veritas phibet. quis sapiens reproboꝝ aīas teneri ignib⁹ neget? Precipue cū humanā animā corporis silitudinē habē doceat Aug. ita inquiens. pfiteri animā habē posse similitudinē corporis. 7 corporaliū oīno mēbroꝝ quisquis renuit. pōt negare animā esse que in summis videt vel ambulare se vel sedere. vel huc vel illuc gressu vel etiā volatu ferri. hoc sine quadā similitudine corporis nō fit. pinde si hanc similitudinē etiaz apud inferos gerit. nō corporalē ꝟ corpori similē. ita etiā in locis videt eē nō corporalibus ꝟ corporaliū simlib⁹ siue in requie siue in doloribus. In cassiani etiā voluminib⁹ legitur q nō sint ociose. neq₃ nihil nō sentiant. cum diues ille in inferno se flāma cruciari clamet. vnde pbatur animas defunctoꝝ non solū suis sensibus nō puari. ꝟ nec istis affectibus sc₃ spe. tristicia. gaudio. ac metu carere. 7 ex hijs q̄ sibi in illo generali examine reseruant eas quiddam iam incipere pgustare.

Julianus

Luce. xvj.

Aug⁹. super genesim

Determinat de abortiuis fetibus q non resurgent. quia nō vixerunt. h

a Illud etiā inuestigari oportet si abortiui fet⁹ 7 monstra resurgent. 7 qualia. De quo Aug⁹. ita ait. Occurrit de abortiuis fetib⁹ questio qui iam nati sunt in vteris matrum. sed non ita vt iam possint renasci. Si eñ resurrecturos eos dixerimus. de hijs qui iam formati sunt tolerari potest vtcunq₃ qd dicit. Informes vero quis nō pclivius pire arbitretur. sicut semina que concepta simul nō fuerunt. Scrupulose quidem inter doctores queri ac disputari potest. quādo incipit homo in vtero viuere. an sit quedā vita occulta que nondū motibus viuentis appareat. Negare eñ vixisse puerperia que ideo membratim execantur vt eijciantur ex vteris pregnantium. ne matres etiam si mortua ibi relinquant occidant. impudentia nimia videtur. Ex quo autem incipit homo viuere. ex illo vtiq₃ iam mori potest. mortuus vero vbicunq₃ illi potuit mors euenire. quomodo ad resurrectionem non pertineat reperiri nequeo.

a Aug. i ench.

Attende

31 a iij Illd etiā inuestigari oportet si abortiui fetus 7 monstra resurgent. Queritur hic de monstris 7 gigantibus verū resurgant. Et q sic videt. quia nihil debet deperire humane nature. Itē quomō poterūt cōuenire huiusmodi moles tam magne de corporibus hominū cū nati fuerit ex adā R⁹. dōm q monstra nō resurgent p eo q nō est ibi nature veritas sed potius error. vnde si sunt magnitudine gigantes in via. in patria non erunt.
32 Si vo q̄ras vnde ha

buerunt ortum. dõm q sicut narrat Josephus demones incubi assumptis corporibus generant. et demon ostẽdit mulieri cũ qua cõcubuit figurã talem hominis maximi. z ideo tum ppter seminis multiplicationem. tũ ppter virtutẽ animalez generatus fuit homo mire magnitudinis. z ille postmodũ alios generauit. Si queras quomodo demon generare potest cum solus homo generet hominẽ. Ad hoc respondẽri põt. q demon prius assumpta effigie mulieris seipsm subijcit viro. z ipsm semen susceptum transfundit z cõseruat sicut nouit p aliqua remedia ne calor z spiritus euanescat. sed hoc totũ magis est pietura q̃ rationis recte. 33

Determinat vtrum resurgant monstra. i

Nec enĩ z monstra q̃ nascũt z viuũt. quãtũlibet cito moriant. aut resurrectura negabũt. aut ita resurrectura credẽda sunt. s potius correcta eoz emẽdataq3 nã. [b]Absit enim vt illum bimembrem quem nup natum in oriente fratres fidelissimi qui eũ viderunt retulerũt. et sanctus Hieronimus scriptũ reliquit. et vnũ hominez duplicez ac nõ potius duos. quod futurũ erat si gemini nascerent resurrecturos estimemus. Ita etiam q̃ nimia deformitate monstra dicunt. ad humane nature figuram resurrectione reuocabuntur.

De bimẽbri. h

b iij Absit eñ vt illũ bimembrem qui nup zc. Querit q̃n aliqs est in parte bimẽbris. in parte hz mẽbra diuisa. vtrum debeat resurgere vnus vl duo. 34 q2 qua rõne dz resurgere vnicus. vl q duo z ecõuerso. Item similis casus est q̃n est ermofroditus z nat9 in vtroq3 sexu. querit in quo debeat resurgẽ. q2 qua ratione resurget in vno. z in altero. g vl resurget in neutro vel in vtroq3. Re°. dõm q in monstro quod in parte habet duo membra in parte vnũ. in parte distincta. in parte vnita. distinguendũ est. q2 aut habet distinctionẽ in membris principalibus. z vnionẽ in nõ principalibus z ecõuerso. Si hz distinctionem in membris principalibus. sunt ibi due anime. z tunc resurgunt duo corpora. Si aũt habet vnitatez in illis. distinctionem in alijs. resurget vnũ corpus. Ad illud quod querit de ermofrodito. dõm q fm naturã impossibile est q sit oĩno indifferens sicut dicũt medici q̃uis discerni nõ possit. z ideo dz resurgere in eo sexu qui dominat p naturam. Si vo querat de mõstro quod partim est homo. partim est bestia. dõm q si partes principales sunt hõis. si vixit habuit aiam hũanã. z ideo ordinatũ est ad resurrectionẽ z resurget hõ fm totũ. 35

Ad intelligentiam huius partis queritur de passibilitate damnatoz. Querit igit qualit patiunt. Et circa hoc tria querũt. Primo q̃rit de punitione si est. Secundo querit quid est. Tercio qualiter agit. Circa primũ querũt duo. Primo querit vtrum infernus sit. Secundo vbi sit.

Questio. j. g

Utrum sit ponere cruciatum eternũ quem vocam9 infernum. Et q non videt. Deut. xxv. Juxta mensuram pcti erit z plagarum modus. sed nullus peccat eternaliter. g nullus cruciat eternaliter. Itẽ Ysa. xxiiij. Congregabunt ꝯgregatõne vnius fascis. z p9 multos dies visitabunt. sed ꝯgregatio maloz est in die iudicij fm q dicit Math. xiij. g visitatio erit p9 iudicium. s non erit ad intensionẽ supplicij. g erit ad liberationẽ. g nõ cruciabunt eternaliter. Item hoc ipsm videt p nouum testamentũ Math. vij. Qua mẽsura mẽsi fueritis eadẽ remetiet vobis. ꝯstat illud esse dictum q̃tum ad peccati punitionez. sed oĩs peccati mensura finita est cũ sit a virtute finita. ergo punitio peccati finita est. ergo nullus cruciatus etern9. Item Jaco. ij. Misericordia superaltat iudiciũ. g magis misericors est deus q̃ iustus in effectu. ergo si eternaliter punire hoc ẽ summe seueritatis. impossibile est q deus eternaliter puniat. Hoc ipsum videt ratione. q2 ad hoc q iudicium sit iustum requiritur iustus ordo. iusta causa. z iustus animus. Justus aũt animus dicit q̃n punit nõ libine vindicte s ppter aliquod bonũ. ergo deus non intendit vindictam sed potius correctionem. Si ergo intentio diuina nõ frustrat dum adeo punit. s cum correct9 est nõ indiget ampli9 puniri. g necesse est ipsam penam terminari. Itẽ summe misericordis est a sũma miseria liberare. sed summa miseriarum est pena debita damnatis. ergo deus ab illa liberat. ergo nullũ est naliter cruciat. Item non est ponere cruciatũ eternum. ac per hoc nec infernum. Contra. Ysa. vltimo. Uermis eoz nõ moriet z ignis eoz nõ extinguet. g eternaliter cruciabunt in infinitũ. g est ponere infernũ cruciatũ eternũ. Itẽ Mat. xxv. Ite maledicti in ignẽ eternũ. ignẽ aũt eternũ vocamus eternũ supplicium. ergo zc. Itẽ ratione videt. quia si de duobus contrarijs est repire alterũ extremoz z mediũ. necesse est ponere alterũ extremum. hoc eñ est radix et via stabiliendi ꝯtraria apud phos. sed est ponere perfectam beatitudinem in patria. z medium statuz in via inter beatitudinem z pfectam miseriam. ergo est ponere perfectam miseriam post hanc vitã. hanc aũt dicimus infernum. g zc. Item peccatum opponit merito iusticie. sed merito debet gloria eterna fm q dicit. ij. Coz. iiij. ergo z peccato pena eterna. p locum a cõcomitata ꝓportione. siue per consequẽtiam in ipso. Quia sicut se habet meritum ad premium. ita demeritũ ad supplicium. Et iterum. si oppositum in opposito. z ꝓpositum in ꝓposito. Item q̃ peccat mortaliter pponit bonũ commutabile bono eterno z infinito. ergo cõtẽnit z offendit bonũ infinitum. sed tanta est offensa quantus est is qui offendit. ergo cũ ipse sit infinitus. offensa dz iudicari infinita. Cum igit pena debeat ꝓporcionari offense. necesse est q peccato mortali reddat pena infinita. sed non potest reddi infinita intensione sed duratione. ergo zc. Itez sic deus est summe misericors ita ẽ summe iustus. sicut ergo summe misericordis est summe misereri z misericordiã suam summe manifestare p effectum. sic z summe iusti est summe punire et suam iusticiam manifestare p effectum. Si ergo infinita iusticia non potest manifestari nisi per effectum infinitum. videt q aliquibus peccatoribus reddi debeat cruciatus infinitus. sed nõ potest esse cruciatus

in immensum.ergo necesse est esse cruciatū eternuʒ.
36 hunc aūt dicim⁹ infernū.ergo ꝛc. Rꝰ.dōm ad pre
dictoꝝ intelligentiā est notandum ꝙ aliqui negaue
runt infernū esse.ꝑ eo ꝙ dixerunt nullum cruciatuʒ
esse post hanc vitam.ꝛ istorum errorem ꝯuincit ra
tio recta.que ita dictat ꝙ malum non debet remane
re impunitum.Si ergo multi peccant in hac vita.ꝗ
in hac vita nō cruciant̄.imo gaudent ꝛ letant̄.ḡ ne
cesse est eos post hanc vitā cruciari.aut destruere or
dinē vniuersi.aut diuinā iusticiam negligentez ꝛ re
missam esse circa punitionē peccati.Alij ṽo negaue
runt infernū esse.ꝑ eo ꝙ negauerunt impios eterna
liter cruciari.q̄uis eis post hanc vitam aliquis ma
neat cruciatus.Dixerunt eñ ꝙ diuina misericordia
hoc nō potest sustinere.ꝙ creatura sua quaʒ nō odit
sed diligit eternaliter sit in penis.cū ipse nō delectet̄
in punitione nimia vt satiet̄ cruciatibus nostris.nec
aliquid obsistat quin bene possit eos q̄ puniunt̄ si
ne aliquo preiudicio liberare a penis.ꝛ si aliquando
scriptura cōminat̄ pctōribus penam eternā.hoc di
cunt non esse dictum ꝫm veritatē impletionis.ſ ꝫm
terrorē cōminationis.qua intendit deus malos libe
rare a peccatis.Iste aūt error origenis fuit ꝛ suoꝝ
sequaciū.qui tanto est immanior quanto videt̄ esse
mitior ꝛ misericordior.ꝑ eo ꝙ diuinā iusticiaʒ blas
phemat dum eā diminuit.dū tantū dat misericordie
ꝙ nō relinqt locū iusticie.Scdo ṽo qꝛ spem nostraʒ
euacuat.Si enim scriptura supplicium cōminat̄ nō
ꝫm veritatē sed vt deterreat.quid cause est cur etiaʒ
nō intelligamus p̄mia ꝓmittere non ꝫm veritatem.
sed vt ad opus iusticie alliciat.ac ꝑ hoc scriptura to
ta ꝛ fides nostra vana ꝛ friuola poterit iudicari. Et
ideo est tercia positio rationabil' ꝛ fidelis ꝙ sit pone
re cruciatum eternū.ꝛ hoc manifeste dicit diuia scri
ptura.ꝯfirmat fides.ꝛ concordat ratio recta.Et ꝙ
scriptura dictat.ꝛ ꝙ fides ꝯsentiat.hoc planū est ex
obiectis.Qꝛ etiam rō cōcordat hoc patet.qꝛ hoc di
ctat ꝛ ꝑ modum congruitatis ꝛ necessitatis.Crucia
tum eñ eternū ponere facit ad complementuʒ vni
uersi.ꝛ iustū iudiciū dei.Prima est ratō necessitatis.
scda cōgruitatis.Congruū eñ est vt pulcritudo vni
uersi decoret̄ quibusdā antidotis.vt sicut bonis red
dunt̄ bona eterna.ita ꝛ malis eterna supplicia.Ne
cessarium est ad seruandū ordinē iusticie vt vnicui
ꝙ reddat̄ ꝫm merita sua cū ventū fuerit ad iudiciū.
Pctōr aūt cū peccat.peccat ꝯ bonū eternū ꝛ infini
tū.ꝛ ex hoc dign⁹ est cruciatu eterno.dū in pctō ꝑse
uerat peccat in suo eterno.i.'peccādi ꝓposito etno.ꝛ
dū decesserit nō ē ampli⁹ loc⁹ meriti.ac ꝑ h̄ nō remis
sionis pcti.ꝛ ideo semꝑ est culpa.ꝛ qꝛ culpa ordinat̄
ad penam.semꝑ dꝫ esse in pena.Quia igit̄ peccat in
bonū eternū.ideo cruciatu eterno est dignus.sed q̄a
in suo eterno.ideo cruciatum eternum assequit̄.Et
ista est vna ratio cōpleta que colligit̄ ex greg.ꝛ aug.
Greg.eñ dicit in.iiij.dyalogoꝝ.ꝙ iō pctōr eternalit̄
cruciādus est.qꝛ peccat in suo eterno.Aug. ṽo dicit
ꝙ ideo eternaliter punit̄.qꝛ peccauit contra bonum
eternū.Et ꝙ istud sit iustū ostendit ꝑ hoc exempluʒ
in humanis iudicijs ꝛ legibus vbi dicit.Peccans ꝯ
rempublicam aliquo grandi crimine morte morit̄.
nō qꝛ mora qua occidit̄ eius suppliciū leges esse esti
ment.cum sit hora ꝑbreuis.sed quia eum in sempit̄
num auferunt a societate viuentium.Sic igit̄ conce
37 dende sunt rōnes ostendentes infernum esse. Ad

illud quod obijcit̄ de commensuratōne pene ꝛ culpe.
Dōm ꝙ in pena duo sunt.s.duratio ꝛ intensio.ꝛ in
tensio respondet intensioni libidinis.duratio ṽo di
cit̄ a ratione peccati.qꝛ pctm̄ q̄uis sit finitum.tñ du
rat in infinitum.ideo punit̄ finita acerbitate.ſ tñ in
finita duratione. Ad illud quod obijcit̄ de visita 38
tione ꝛ ꝯgregatione.dōm ꝙ est loq̄ de cōgregatione
dupliciter.aut de ꝯgregatiōe i fieri.aut in facto esse.
Si in fieri.sic quotidie ꝯgregant̄ q̄tum ad animas.
Si in facto esse.sic ꝯgregabunt̄ in iudicio q̄tum ad
ad animas ꝛ corpora.ꝛ de prima cōgregatione loq̄t̄
Ysa.post quam est visitatio in iudicio ad incremen
tum pene.de scda vero est sermo in Mat. post quaʒ
non est visitatio ſ eterna damnatio. Ad illud qꝺ 39
obī de mensura retributōnis.dōm ꝙ ꝫm ꝙ dic̄ aug.
istud intelligit̄ nō q̄tū ad commensuratiōnē in quā
titate.ſ q̄tum ad similitudinē in qualitate.vt q̄ ma
le fecerunt male recipiant.Vel potest dici ꝙ hoc in
telligit̄ q̄tū ad cōꝑatiōnē ꝓportionabilitatis.nō q̄n
tum ad equalitatē ꝓportionis.vt magna pena rñde
at magne culpe.nō ꝙ precise sit tāta pena quāta cul
pa.Vel dōm sicut prius dictum est ꝙ hoc nō intelli
git̄ q̄tum ad acerbitatē. Ad illud quod obijcit̄ ꝙ 40
misericordia superexaltat iudiciū.dōm ꝙ illud est ṽū
q̄ñ est tempus misericordie.vtputa in presenti.in fu
turo aūt erit tp̄s iusticie.iuxta illud.Cum accepo tē
pus ego iusticias iudicabo.Aliter potest dici ꝙ intel
ligit̄ de misericordia in merito ꝑ quam quis meret̄
euadere seueritatē diuine iusticie. Ad illud qꝺ obī 41
ꝙ iustus animus nō punit amore vindicte.dō ꝙ de
us punit amore iusticie nō vindicte.ꝛ q̄uis nō puni
at ad correctionem.punit tū ad iusticie manifestati
onē.Aliter eñ sunt puniendi corrigibiles.aliter in
corrigibiles.Si quando tamen legat̄ ꝙ deus vlcisci
tur se de suis inimicis ꝛ vindicat se de eis.hoc non
est in preiudicium iusticie.qꝛ cuʒ ipse sit iusticia.vin
dicare se hoc nō est aliud q̄ȝ seruare iusticiā.hoc aūt
in hoīe nō ꝯtingit.q̄ eñ est iustus iō nō dꝫ appetere
vindicare se. Ad illud quod obī vltimo ꝙ miseri 42
cordis est summe misereri.dōm ꝙ sicut deus est sum
me misericors ita etiam decet vt sit summe iustus.et
ideo effectus summe misericordie non excludit effe
ctum iusticie.et ꝓpter hoc deus duo tp̄a sibi distinxit
Vnū in quo ostenderet miscdīe sue infinitatē tradē
do vnigenitū filiuʒ suū ꝑ oib⁹ inimicis suis ꝛ parcē
do oibus ad se redire volentib⁹.Aliud in quo osten
dit iusticie sue immēsitatē.et hoc est tp̄s qꝺ deputa
tū est eternis cruciatibus.

Questio.ij. b

Vbi sit infernus.Et ꝙ sit sub terra videt̄ ꝑmo ꝑ sim
bolū vbi dicit̄.Descēdit ad inferos ꝛc.Descēdit.cuȝ
descendere dicat motuȝ ad illud qꝺ deorsum est.ipse
erat in terra.ḡ infernus sub terra. Itē hoc ostēdi
tur ꝑ scripturam Ysa.xiiij.Infernus subtus ꝯturba
tus est. Itē hoc oñdit̄ ꝑ denoiationē.qꝛ vt dic̄ gre
go.in.iiij.dyalogoꝝ.infernus dicit̄ qꝛ infra iacet.qꝺ
eñ est terra ad celū.hoc est infernus ad terram.
Item hoc videt̄ ꝑ rōnem.qꝛ quanto corpus ē no
bilius tanto locus debet̄ ei nobilior.si ergo nobilissi
mis corporibus vtpote gloriosis debet̄ locus supre
mus.s.empyreum.ergo restat vt corporibus ignobi
libus vtpote corporibus damnatorum debeat̄ loc⁹
infimus.hic autem est sub terra.ergo ꝛc. Item lo
cus debet per concordantiam respondere statui.sed

status vie est medius inter penã et gloriam. ergo et locus debet esse medius. ergo cũ sit inferior loco beatorum. debet esse superior loco damnatorum. Cõtra. Augus. sup Geñ. ad literã. li. xij. Sub terris dicunt̃ esse inferi vel credunt̃. quia nõ congruenter in spiritu per illas corporaliũ rerũ similitudines sic demonstrat̃. ergo videt̃ sm̃ hoc q infernus nõ sit sub terra sed apparet esse sub terra. Itẽ idẽ volens rationem nominis assignare dicit. Inferi q infra sunt apellãt̃ latine. Sicut aũt sm̃ corpus si ponderis sui ordinẽ teneat inferiora sunt omnia grauiora. ita sm̃ spiritum inferiora sunt omnia terrestria. ergo si terrestre nõ dicit inferioritatem sm̃ situm sed potius sm̃ spũm. videtur q infernus non sit inferius sm̃ situm sed sm̃ affectũ.

Item locus debz pportionari ponderi trahenti ad locum. alioquin pondus nũq̃ traheret nisi haberet cũ loco similitudinẽ. sed pondus trahens ad infernum est peccatum. et hoc est quid spirituale non corporale. ergo et locus debet habere situm spiritualẽ nõ corporalem. ergo non est sub terra. Item multo plures sunt damnati q̃ electi. sed celum erit plenum electis sm̃ q dicit̃ Math. xxij. vt impleat̃ domus discumbentibus. ergo necesse est q damnati habeant maiorem locum q̃ sit locus celi. cum sint multo plures. ergo cum infernus complectat̃ omnes damnatos. necesse est q sit tante amplitudinis vt celum. ergo impossibile est q sit sub terra. Item ordo partiũ in maiori mundo dz respondere ordini partium in minori mundo. sed nobilissima pars hominis est in medio. vtpote cor. ergo si mediũ terre est medium mundi. ille locus erit nobilissimus. ergo in illo loco debet situari nobilissima pars mundi. non ergo peccatores. ergo si sunt in inferno. infernus non est sub terra vel in medio terre. 45 Rñ. dicendum q q̃uis temerariũ videat̃ istam questionem determinare, pro eo q augustinus arbitratus est eam neminem scire sm̃ q dicitur in litera. sed opinatus est infernũ non esse locũ corporalẽ sed spiritualem. sm̃ q dicit̃. xij. sup Genesim. ad literam. attamen nõ est presumptuosum modernis aliquid sup hoc dicere. cum Gregorius expresse dicat. iiij. dyalogorum infernum esse locum corporalem se non ambigere. et astruit etiam per autoritatem scripture infernum sub terra esse. tum ex illo quod dicit̃ in psalmis. eruisti animam meam ex inferno inferiori. tum ex illo quod dicit̃ Apocalipsis. Non est aliquis inuentus in celo. nec in terra. nec sub terra ꝛc. et ideo ipsius autoritate dicere possumus infernũ locum eẽ corporeũ sub terra habentem situm. et huic cõcordat scriptura. concordat denominatio. cõcordat et ratio. Sicut enĩ status damnatorum pfecta distãtia distat a statu beatorum. ita et locus a loco. Et sicut statui beatitudinis debet̃ locus supremus. ita et statui miserie locus infimus etiam sm̃ corpus. 44 Ad illud qđ obijcitur in ꝯtrariũ. dicendũ q aug. nõ dixit hoc asserẽdo et ratiocinando sed coniecturando. vnde et illud retractauit libro retractationum scđo dicens. Magis mihi videt̃ dicere debuisse de inferis q sub terra sint q̃ rationem reddidisse cur sub terris esse credãtur. quasi nõ ita sit. 45 Ad illud qđ obijcitur secundo de pondere peccati. Dicendũ q est ordo iusticie. et ordo nature. Peccatum autem trahit deorsum nõ sm̃ ordinem nature. cum non habeat conformitatem ad illum. sed sm̃ ordinem iusticie. q2 peccatum cum sit vilissimũ. disponit hoiem ad locũ vilissimũ et infimum.

46 Ad illud qđ obĳ. q celum plenum est electis. dicendũ q hoc nõ intelligit̃ de plenitudine coangustationis. sed de plenitudine pulcritudinis. qua dicimus celũ plenum esse stellis. et mare piscibus. et mũdũ hoibus Si aũt queras imaginationẽ qualiter capiat̃ istud. q tanta hominũ multitudo sub terra sit. dici potest q omnes homines qui nunc sunt vix caperent millesimã partem terre si simul essent. Si ergo omnes homines qui fuerunt ab initio vsq3 in finẽ. vix excedũt homines qui nunc sunt in millesima pportione. omnes homines vix occuparent supficiem terre. Si ergo cõcauitas maioris est capacitatis q̃ sit supficies. multo magis poterunt capi in concauitatibus terre q̃uis nobis non appareant. tamen multe sunt sicut ostendunt decursus aquarũ de montibus. et cõuulsiones terre motuum. et infernus credit̃ esse maxima concauitas. ac per hoc et magne capacitatis. 47 Ad illud quod vltimo obĳcit̃ de ordine vel de situ in partibus hominis. voluerunt aliqui dicere q illud quod est cor in corpe hois hoc est corpus solis in medio mũdi. et sm̃ istam viam terra nõ iudicatur media esse. sz magis extremum. et extremũ infimum. Aliter potest dici q non est simile. q cum vniuersum sit orbiculare et circumferentia sit eiusdem nature. quodlibet extremum tenet rationem infimi. In homine autẽ nõ sic. quia vna extremitas vt caput dicit̃ esse superius. alia vt pedes dicit̃ esse inferius. et ideo mediocritas nec inferius nec superius est. sed habet influentiam ad vtrunq3. ideo nobilis pars debet situari in homine in medio. non sic in vniuerso. sed potius in extremo.

Consequenter q̃tum ad secundum articulũ querit̃ de quidditate pene infernalis. Et circa hoc duo querunt̃. Primo queritur vtrum affligens in illa pena sit ignis verus. Secundo vtrũ sit ignis solus.

Questio. j. i

Utrum affligens in inferno sit ignis verus habens formam et naturam et speciem ignis. Et q non videtur. Dam. in fine libri sui. Tradent̃ dyabolus et impij in ignem eternũ nõ materialem qualis apud nos est sed qualẽ deus nouit. ergo videt̃ q non habeat naturam ignis nostri. Item ratione videt̃. q2 extinguibile et inextinguibile differunt sicut corruptibile et incorruptibile. sed corruptibile et incorruptibile variãt rem per essentiã cum materialiter ibi sit nõ per gratiã. Si ergo ignis infernalis est inextinguibil. apud nos est extinguibilis. ergo nõ sunt eiusdem nature. et speciei. Item lux non accidit igni immo est de ignis substantia et consequit̃ ignẽ in omni materia in qua saluat̃ species ignis. sed ignis infernal̃ caret luce sm̃ q dicit̃ Job. xviij. Nõne lux impij extinguet̃. et sicut melius patebit infra. cum dicunt̃ impij pjci in tenebras exteriores. Item operatio consequit̃ formam et speciem. ergo que habent diuersam operationem sũt diuersa sm̃ formam. sed ignis iste et infernalis diuersam habent operationem. q2 iste consumit agendo et in suam naturam ꝯuertit. ille vero minime. ergo ꝛc.

Item spũale et corporale differũt nõ tm̃ sm̃ speciem verũetiam sm̃ genus. sed ignis iste corporalis est. ignis vero infernalis spũalis vt dicit aug. xij. sup Geñ. ad literam. Est prorsus inferior substantia. sed eam

spiritualem non corporalem arbitror. ergo videtur ꝙ non tm̄ specie verumetiam genere ab isto igne dif ferat. Contra. Grego. iiij. dyalogoꝝ. Ignem infer nalem corpalem esse nō ambigo cum dicat̃ ite male dicti in ignem eternum. Sed omnis aqua materia lis omni aque corporali est eadem specie ⁊ natura. ergo omnis ignis omni igni. Item basilius dicit in ex meron exponens illud ps. Uox dn̄i intercidentis flā mam ignis. ꝙ ignis materialis cedet ad punitionē dampnatorum q̄tum ad id quod habet ardoris. Si ergo species est non mutabit̃. ergo iste ignis aptus ē ad puniendum reprobos. ergo videt̃ ꝙ iste ⁊ ille fu it eiusdem nature ⁊ speciei. Item omne corp⁹ aut est mixtum aut simplex. sed si ignis infernalis est cor pus mixtū. ergo non est tante caliditatis. ac p h̄ nec tante actiōis. Si simplex. ergo oē corpus simplex aut ē vnum de quatuor elementis. aut est quinta essentia. ergo cum ille ignis nō sit quinta essentia cū sit infra terram. ⁊ sit maxime repugnans bone dispositioni. ergo est aliquid elemētoꝝ quatuor. sed nō terra. nec aqua. nec aer. ergo est ignis. Item iste ignis est ca lidissimum corpus sicut dicit̃ ⁊ verum est. ergo cum infernalis ignis sit calidissimus. et quod p supabun dantiā dicit̃ conuenit vni soli speciei vel indiuiduo. ergo ignis ille est eiusdem speciei cum isto. Itē sa pientie. xj. per que peccat quis per hec ⁊ torquet̃. Si ergo p corpus ⁊ p ea que sunt de compositiōe nostri corporis peccamus. ergo p eadem in specie et natu ra debemus puniri. ergo videtur ꝙ ignis qui ē de compositione corpoꝝ. ⁊ qui est afflictiuus in inferno

48 sit idem sm speciem. R°. dīm ꝙ q̄uis ad hanc q̄ stionem videat̃ temerariū respōdere. qr scriptura eā non determinat. nec doctor pcipu⁹ Aug. explicat. sed magis relinquit insolutam. ergo dicendū est ꝙ nul li manifestum est cuiusmodi sit ille ignis nisi ei cui di uinus spūs ostendit. Et amplius opinari videtur ꝙ ignis ille sit spiritualis nō corporalis. tm̄ satis possu mus pro certo habere p doctores posteriores vtpote p beatum gregoriū cui multa diuinus spūs reuela uit ꝙ ignis infernalis sit corporalis. Sed vtrum ille ignis sit elementaris siue eiusdem speciei cū igne q̄ apud nos est. hoc non ita potest pro constanti a quo cunq; determinari. Attamen si quis nō adducat for tiores ratiōnes q̄ que adducte sunt. nō compellimur ponere ignem infernalem esse diuerse nature ⁊ speci ei ab igne qui apud nos est. si ꝓprie velimus spē; ap pellare formam substantialem ⁊ specificatiuam. sm ꝙ dicit̃ ꝙ omnis aqua similis est oīni aque in specie. Et huic opinioni satis videt̃ cōsonare aug. xxj. de ci uitate dei. vbi inquit. Quomodo iste ignis vere habe at naturam ignis ⁊ tamē nō consumat corpora in q̄ agit. Si tamen loquamur de ꝓprietatibus accidēta libus que non variant speciem sed operationem. il le ignis habet diuersas proprietates ab isto. nec mi rum cū istud appareat in alijs creaturis sicut exem plificat aug. ⁊ ysidor⁹ in naturis fontium ⁊ aquarū. Dicit enim ꝙ garramantes est fons in quo faces ac cense extinguunt̃ ⁊ extincte accendunt̃. sicut ⁊ alij fō tes diuersarum ꝓprietatū colorum ⁊ operationū. ac tamen specifica natura alijs aquis assimilant̃. sic eti am intelligere possumus in ꝓposito. Ad illud qd̄

49 obī de Dam. dīm ꝙ non negat damas. similitudinē in forma specifica sed poti⁹ in ꝓprietatibus ⁊ opera tionibus cōsequentibus. Ad illud quod obijcitur de ꝓprietate extinguibilitat̃ potest responderi dupl̄r.

50 Primo ꝙ sicut corpora damnatoꝝ eadem sunt cum nostris sm speciem ⁊ tm̄ sunt imortalia. ita ignis cru cians corpora illa idem est cum igne nostro q̄uis nō deficiat. qr hoc non habet p naturam sed p vim sup additam. Aliter potest dici ꝙ nō variat speciem. qr p

51 operationem artis fieri pōt ꝙ ignis nō extinguat̃ sicut dicunt aliqui q̄ experti sunt. ꝙ si ignis cū sulphure in cludat̃ in vase ex quo nulla euaporatio possit fieri. in eternū duraret sine nutrimenti appositione si locus in eternū pmaneret. hoc aūt nihil ꝓhibet in igne in fernali intelligere. cum sub terra constet inclusum eē.

52 Ad illud quod obijcit̃ de lucididate. dīm ꝙ ignis tres sunt species. s. lux. flama. ⁊ carbo. ⁊ iste sunt spe cies materiales. ⁊ q̄uis in omnibus his saluet̃ natu ra lucis. tamē minime est in materia terrestri. ⁊ maxi me terrestris parum habet de luce. ⁊ multum resolu bilis est in fumositatē. ⁊ in tali materia. vtpote in sul phure ⁊ pice ignis potius est tenebrosus q̄ lucidus. quia magis visum impedit q̄ adiuuet. ⁊ p hunc mo dum imaginari possumus ignē infernalem. ⁊ ad hoc adiuuari autoritate scripture. Dicit̃ eīm Apoca. xiiij. Cruciabunt̃ igne ⁊ sulphure. Item Ysa. xxxiiij. Dies vltionis dn̄i ⁊c. et post. cōuertent̃ torrentes eius in picem. ⁊ humus e⁹ i sulphur. Ad illud qd̄ obī de

53 opatione. dīm ꝙ illud non sequit̃. qr eadem est sm speciem. ergo easdem habet operationes. Nec istud verbum veritatem habet nisi intelligat̃ de operatio ne consequente totam speciem. Ad illud quod ob

54 ijcit̃ de verbis aug. dīm est illud eē retractatum sic et de loco infernali vbi dicit̃ ꝙ est locus spūalis non corporalis. sic in ꝓposito intelligenduz est ꝙ inferna lis ignis corpalis est ⁊ sub terra est.

Questio. ij. k

Utrum puniens in inferno sit ignis sol⁹. Et ꝙ sic vi det̃. Math. xxv. Ite maledicti in ignē eternū. vbi do minus p sententiam infert eternale suppliciuz. ergo videt̃ ꝙ in igne puro cōsistat. Itē calefacto in ig ne aqua frigida nō est penalis sz delectabilis. nec au get supplicium sed refrigerium. ergo si nulla est eis consolatio. nullum refrigerium. ergo est calor ignis sine frigore aque. Item si sunt ibi elementa. aut sūt actiua. aut non. Si sic. ergo cum vnum ꝯtrariū agēs in aliud eius actionem debilitet ⁊ infringat. tunc vi det̃ ꝙ actio ignis sit ibi remissa. qd̄ non videt̃ cōue niens. cum illa pena sit acerbissima. Si vo non sunt actiua. ergo nihil faciunt ad penam. ergo si in infer no non debent esse corpa que ad penaz non faciunt. patet ⁊c. Item si ibi sunt alia elemēta. aut sunt di stincta. aut mixta. Si mixta. ergo eoꝝ actio est cōfra cta ⁊ contemperata. Si vero sunt distincta. ergo et pari ratione ordinata. ergo sunt quatuor elemēta di stincta ⁊ ordinata. ergo videt̃ ꝙ ibi sit vnus mund⁹. et ideo illud est falsum quod dicit̃ Job. x. terra mise rie ⁊ tenebrarū vbi nullus ordo sed sempiternus hor ror inhabitat. ergo si nec distincta nec cōfusa sūt nūc nullo modo sunt. Contra. Qr sit ibi ignis pz mat. xxv. vbi dicit̃. Ite maledicti in ignē eternū. hoc etiaz habet̃ ex multis alijs locis. Item ꝙ sit ibi aer vi det̃ per illud psalmi. Ignis ⁊ sulphur ⁊ spūs ꝓcella rum ⁊c. Si ergo spūs ꝓcellarum vere habet naturā aeris. sicut ibi vere est ignis ita ⁊ aer. Item ꝙ sit

frigus videtur. Job. xxiiij. Transibunt ab aquis niuiū ad calorem nimiū. ergo si vere erunt in calore ignis nō ꝑm tropum. vere erunt in frigore aquarum.

Item ꝙ terra sit ibi videt̃ ꝑ illud quod dicit̃ Job x. Terra miserie ꝛ tenebrarū. et hoc patet. qr vt ꝓbatum est locus ille est sub terra. Item hoc videt̃ de omnibus simul. qr cū mali ꝑ corpus peccauerūt. iō ꝑ totum corpus puniunt̃. ergo pari rōne ꝑm omnes partes ꝛ qualitates corporis. ergo videt̃ ꝙ ꝑm quatuor 55 elementa ꝛ eorū quatuor qualitates. Rᵒ. dōm ꝙ in inferno (sicut ex scriptura colligit̃) quatuor elementa esse credunt̃ ad ꝑfectam damnatorū punitionem vt omnis creatura excrudescat in tormentū ꝯtra iniustos. et armet̃ in vltionē creatoris. vt ꝑ eadem puniant̃ ex quibus cōstituunt̃. Quia ꝟo sunt ibi ad penam. iō illa ibi esse dicunt̃ que vigent in qualitatibꝰ actiuis vt ignis et aqua. Et rursus. qr ignis maxime actiuus est. ille est qui maxime ibi viget. vnde etiam ꝑ ignem in scriptura omne acerbe puniens signi solet. Unde cum dominus ignem infernalem cōminatur. aut cōminat̃ tanꝗ̃ ꝑcipuum tormētū. aut sb nomine ignis intelligit omne aliud afflictiuum. Si aūt 56 querat̃ ꝑ quem modū ibi elementa esse intelligant̃: dōm ꝙ elementa ibi sunt cōfusa. nō distincta. nō ordinata. nec illa confusio penam minuit ſ auget. pro eo ꝙ actio elemētorū mutua post resurrectionem cessabit. cum cesset generatio ꝛ corruptō. sed tamē manebit actio eorū in corpus damnatorū. qr ad hoc omnis eorū virtus diriget̃. nō tanꝗ̃ intendentia multiplicare speciem. ſ ꝑm imperium creatoris intendūt vindicare diuinam iniuriam. quod quidē fit affligēdo humanam naturam. His visis patent omnia ob- 57 iecta. Primū enī patet de diui cōminatione. qr sub igne alia affligentia cōtinent̃. vel a maiori fit denomi- 58 natio. Scdm similiter patet. qr simul vtrunꝗ̃ affligit ꝑm diuersas ptes. aut si successiue ꝑm easdē. tanta erit intēsio ex parte vtriusꝗ̃ ꝙ potiꝰ sentiet̃ maior acerbitas ꝙ̃ ꝯtempet̃. Et si obijciat̃ de diuite ꝗ guttam aque petijt. dici potest ꝙ forte in alia parte sentiebat frigus. aut diuersi diuersis supplicijs cruciantur. ꝑm ꝙ diuersis vicijs sunt infecti. Unde sicut prima mundi purgatio fuit ꝑ aquam. scda ꝑ ignē. sic in 59 proposito intelligendū. Ad illud qᵒ obijcit̃ de actiōe ꝛ mixtione ꝓz rn̄sio. qr ibi est actio nō in alterū sed in miserū corpus damnatū. ꝛ ibi nō est mixtio. sed potius quedā ꝯfusio. sicut dicit̃ ꝙ ignis ꝛ grando mixta pariter ferebant̃. Unde ibi erit ignis ardens. ꝛ aqua congelans. et aeris inquietudo ꝛ ꝑturbatio. et terre fetor. Unde Grego. In inferno erit frigus importabile. ignis inextinguibilis. fetor intolerabilis.

Onsequenter ꝗ̃tum ad terciū articulū querit̃ de actione ignis. de qua duo querūt̃. Primo querit̃ vtrum ignis ille sit ꝯsumptiuus corporū. Scdo vtrū sit afflictiuus animarū.

Questio. j. I

Circa quam procedit̃ sic et ostendit̃ ꝙ ille ignis ꝯsumat corpa damnatorū. Aug. de natura boni. Quoniam volētes corrumpunt̃ in pctis. nolentes corrumpunt̃ in penis. ergo si nō corrumpunt̃ nisi ab affligēte. ꝛ ignis nō corrumpit nisi ꝯsumendo. vr̄ ꝙ ignis ille consumat corpora. Item ille ignis agit in corpora. ergo corpa patiūt̃. sed ois passio magis facta abijcit a substantia. ergo si abiectio facta a suba est ꝑ calorem. nō est aliud ꝙ̃ consumptio. ergo ille ignis cōsumit corpa. Item ad vstionem necrio sequit̃ inflamatio. ꝛ ad inflamationē ꝯsumptio. ergo si ignis ille corpora adurit. ergo cōsumit. Si tu dicas ꝙ nō sequit̃. qr salamandra calefit ab igne ꝛ tn̄ nō cōsumit̃ ab igne. sꝫ renouat̃. Contra hoc nō soluit. qr salamandra ab igne non ledit̃. sed corpa damnatorū ab igne ledant̃ ꝛ in igne cruciant̃. Si ergo ignis qᵒ ledit cōsumit. ꝓz ꝛc.

Item dolor intensus est via ad mortem sicut ꝓz. ergo magis intensus magis disponit. si ergo ille ignis ē tā intensi caloris. ꝯtingit hoiem ꝑ illū disponi ad mortem vltima dispositione. et necesse est ꝙ damnatos puniat. ergo pari ratiōe ꝙ corpa ꝯsumat. Cōtra. Ysa. vlti. Uermis eorū nō morit̃ ꝛ ignis non extinguet̃. Tantū durabit ignis agēs quātū hō patiēs. ſ ignis ille nunꝗ̃ extinguet̃ nec minuet̃. ergo nec corpus cōsumet̃. Itē mgr̃ in lr̃a. Aug. varijs exemplis astruit ea ardere ꝛ nō ꝯsumi vlla ꝯsumptione. ergo ꝛc. Itē ratione videt̃. qr omne qᵒ cōsumit̃ ꝑdit aliquā ptē sui. ergo si corpa dāmatorū ꝯsumunt̃ sunt in ꝯtinua deꝑditione. ſ ꝯstat ꝙ nō restaurant̃. cū oī refectiōe careant. Qᵒ aūt patit̃ deꝑditionē ꝛ nō hꝫ restaurationē necē aliqñ est totaliter ꝯsumi. ergo ꝛc. Itē omne qᵒ cōsumitur necrio efficit̃ minus potens. ergo ꝛ magis passibile. ergo si ꝯtinue cōsumunt̃ ꝯtinue illorū pena intendit̃. ꝛ si hoc cū duret in infinitū. crescet in infinitū. quod oīno est inconueniēs ꝙ crescat pena ꝛ non crescit culpa. Rᵒ. dōm ꝙ si de corporibꝰ damnato- 60 rū querat̃ vtrū ab igne affligant̃. simpliciter est ꝯcedendū. Si aūt querat̃ vtrū ꝯsumāt̃. simplicit̃ est negandum. Sed si querat̃ vtrū corrūpant̃. hoc ē distinguendū. Nam corruptio vno mō dicit defectionem 61 rei ꝗ̃tū ad esse subale. ꝛ hoc mō idē est qᵒ ꝯsumptō. ꝛ tali mō nō corrūpūt̃ cū nō moriant̃. Alio mō corruptio est idem qᵒ ꝑuatio bone dispōnis. ꝛ hoc mō qm̄ a corporibꝰ damnatorū auferet̃ quies ꝛ bona dispositio ꝗ generat in anima voluptatē. hinc est ꝙ cōtinue corrumpit̃. Est ergo corruptio afflictiōis nō interpretationis siue ꝯsumptiōis. ꝛ hᷓ fit ꝑ adustionē ignis. Si aūt querat̃ quō istud possit capi ꝛ intelligi: 62 possumus ad hoc manuduci ꝛ exēplo ꝛ rōne. Uidemus quedam in igne viuē. ꝛ nō deficere. sicut ponit Aug. exemplū de salamandra in. xxj. de ciu. dei. Si ergo mirabilius est aliquod aial in igne ꝯseruari sine afflictione. ꝙ̃ affligi sine cōsumptiōe. ꝛ istud est ꝑm naturā possibile. ergo nec istud dꝫ iudicari impossibile. Or si dicas hoc nō esse sile. qr natura illius aialis ꝯformis est igni. natura ꝟo humani corporis oīo difformis. Rńderi potest dupliciter. Uno mō ꝙ ꝗ̃uis natura humani corpis ꝑm statū pn̄tem sit ab igne ꝯsumptibilis. nihil tn̄ ꝓhibet ꝗn creator naturam quā voluit oibus ꝛ singulis dedit. talem naturam homini dare possit. Nec mirum. cum homo ante lapsum alterius dispositōnis ꝛ nature corpus habuit ꝙ̃ post lapsum. qr prius possibile ad mortalitatē. modo necessarium ad mortē. Hocipm̄ ꝑsuaderi potest exēplis sumptis a parte ignis. ideo enī ille ignis vrit ꝛ nō cōsumit. qr pabulū nō requirit. Et est exemplū manifestū in inflamatione auri ab igne. quod quidē inflamat̃ nō cōsumit̃. qr igni nō prebet pabulū. sic nec humanū corpus igni infernali. Euidentissimū aūt exemplū ponit aug. de igne ꝗ est in partibus sicilie sicut patet aspicientibus. ꝙ ille ignis mōtes illos ab antiquissimis tēporibus estuare facit. et tamen adhuc integri ꝑseuerant. ꝛ isti sunt satis ydonei testes ꝙ nō omne quod

vritur consumitur. In legenda etiam beati Nicolai scribitur q in ptibus orientalibus quidā ignis inuenitur qui appositā sibi manū vehementer affligit. et tamen de manu nihil ɔsumit. Si ergo huiꝰ exemplis colligit q possibile est aliquid in igne ardere ꝛ tamē nō deficere. Ex his etiam possumꝰ colligere ratōn ex hmōi. qm̄ hoc venit ex parte agentis ꝛ ex parte patientis. Isti em̄ igni data est virtus ad inflamandum nō ad ɔsummandū. ꝛ corpori data est natura possibilis ad patiendū nō ad deficiendū. Si autem queratur ratio huiꝰ. dicendū q est a parte nature possibilitas ad suscipiendum. ex parte dei est potestas addandū. ex parte finis est ɔgruitas ad sic faciendum. quia in infinitū debet homo in corpe cruciari vt manifestet dei iusticia infinita. Nec sunt ista duo incōpossibilia q aliqd corpus tangat a calido ꝛ non cōsumat. cum videamus naturaliter aliqd corpꝰ tangi a ferro qd potiꝰ calefacit q̄ infrigidat. sicut exemplū manifestum est in aqua ꝛ calce. Et sicut ista corpora vrunt ꝛ nō consumunt. ita etiam ɔpositum ex anima ꝛ corpore affligit ꝛ nō moritur. Et tū ad hoc similiter possumꝰ manuduci exemplo ꝛ ratione. Exemplo. quia anima immortalis in corpore affligitur. quia dolor est anime ɔpue. ꝛ tamē nō occidit. Quid ergo ꝓhibet similiter intelligi in ipsis damnatis. Qr si dicas hoc nō eē simile. quia anima nō sic composita est ex ɔtrariis sicut q natura hmōi corporis. Respōdere possumus q istud non obsistit. cum aliqua corruptibilia vtpote vermes in aquis calidissimis reperiri queant. quaꝝ feruorem nemo impune ɔtractat. sicut dicit Aug. Si igit que mortalia sunt ꝛ defectibilia psūt in his calidissimis viuere siue afflictōne. pari rōe immortalia ꝛ passibilia corpa affligi possunt sine interemptione. Si querat ratio huiꝰ. dici potest q hoc est ꝓpter coniunctionem anime ad carnē indissolubilem. Qr em̄ homo morat dolore hoc nō est qr dolor sit contrariꝰ vite. cum dolor nō sit nisi in substantia viuente. vnde sequit q si dolet sentit. ꝛ si sentit viuit. Sed quia anima nō est indissolubili vinculo corpori alligata. ideo intensus dolor eam expellit de presenti habitaculo. nunc em̄ est carcer temporalis. sed tunc erit ɔpetuus. His visis satis facile est ad obiecta respondere. Concedo em̄ rationes ꝓbantes q

63 ignis nō est consumptiuus corpoꝝ. Ad illud ergo quod ꝓmo obiicit de corruptione iam patet responsio. loquit em̄ de corruptione afflictionis nō defitionis. Prima non ponit ɔsumptionē sicut secunda.

64 Illud qd obiicit q passio magis facta abiicit a sbā. Dōm q substantia patiens in duplici differentia est. Aut quia potest suscipere formā contrariam sue pfectioni ɔ̄tum ad esse. Aut qr potest suscipere cōtrariam dispositionem ɔ̄tum ad bene esse. Primo modo passio intensa corrumpit simpliciter auferendo esse. Secundo modo aufert bene esse. Unde damnati sp̄ sunt ꝛ semp mali sunt. ideo semp viuunt ꝛ semp moriunt. Si aūt obiicias mihi q quicquid sit illud qd abiicit cum nō sit infinitū videt totū abiici aliquando. ac ꝑ hoc locum actioni ꝛ passioni non relinqui. Rñderi potest q semp est abiectio ꝛ corruptio. non quia nouum aliquid semp adimat. sed qr ꝑ continu-

65 am actionem eiusdem rei adeptio continuat. Exemplum huius manifestum est in suo opposito. Sicut enim beati continue reficiunt. nō qr semp nouū aliquid recipiāt. sed quia in suo premio ɔseruant ꝛ continuant. sic damnati continue affligentur ꝛ tamen nō corrumpunt. quia salutis ꝛ quietis eius priuatio ꝑ cōtinuam actionem ignis cōtinuat. Et huius exemplum clarum est in generatione radij. qui dicit semp oriri ꝛ semp a sole egredi. non quia sol semp aliquid nouum emittat. sed quia primum lumen missum cōtinuat. Sic ignis dicit semp damnatos affligere. nō qr nouam dispositionem de nouo afferat. sed qr con-

56 tinue agendo a ꝑori afflictiōe non cessat. Ad duo sequentia iam patet responsio. quia nec inflammatō consumptionem. nec dolor necessario infert mortem sed solum sm̄ statum presentem. ideo variato statu. necessaria ɔsequentia nō est inter ista.

Questio. ij. m

Utrum ille ignis sit afflictiuus spūum. Et q sit videtur. Math. xxv. Ite maledicti in ignem eternū q̄ paratus est dyabolo ꝛ angelis eius. sed demones vel angeli sunt substantie incorporales. et ille ignis non est eis patus nisi ad penam ꝛ afflictionem. ergo ꝛc̄.

Itē Greg. in iiij. dyal. Si dyabolꝰ eiusq angli cū sint in corpore. corporeo igne sunt cruciandi. qd mirum est. si et anime anteq recipiant corpora possint igne corporeo cruciari. q. d. non est mirū. Itē hoc videtur ratione sumpta a causis superioribus. quia diuina iusticia rectissime ordinat omnia in pena. sicut q sapientia ordinat in natura. Si ergo peccatum est dispositio vilissima. ḡ spūs infectus peccato ad h q debite ordinet debet ordinari sub infima creatura. Si ergo infima creatura est substantia corporalis. ordinatio vero peccantiū est in penis. ergo dz substantia spūalis a corpore puniri vel affligi. Si ergo oē quod congruum est possibile est. ꝛ quod est possibile et congruum ponendū est circa opus diuinū. ergo ponendum est affligi ꝑ ignem corporeum. Item hoc ostendit ꝑ causas inferiores. Anima existens in corpore patit corpore non patiente. ergo ɔ̄ est passibilis de sua natura. sed eadē est natura anime in corpore et extra corpus. ergo anima extra corpus est passibilis. Probatio maioris manifesta est in dormientibus qui in somnis grauissime patiuntur corporibus nihil patientibus. Ex hoc igit arguo vlteriꝰ sic. Anima extra corpus est passibilis. sed omne quod patitur. patitur ab aliquo quod habet repugnantiā per qualitatem actiuā et repugnantē. spiritualia aūt nō sunt hmōi sed corporalia. ḡ si patit. patit a corpore. Qr aūt spūalia nō habeant ɔtrarietatem agentem ꝛ patientē expresse apparet ꝑ exemplum. qr albedo et nigredo in anima nō ɔtrariant. Apparet etiā ꝑ rationem. qr que abstrahunt ab esse materiali abstrahūtur ꝑ ɔ̄ns a ɔtrarietate ꝛ mutua actione ꝛ passione.

Ad oppositū arguit primo a parte agentis. secundo a pte patientis. A pte agentis sic. Omne agēs qd agit in aliquid agit ꝑ ɔtrarietatem ꝛ ɔtactum. sed ignis ad animam nec ɔtactus potest esse nec est cōtrarietas aliqua. ḡ nec pōt esse actio aliqua. Primū manifestū est ꝑ phm̄. scdm̄ in se maifestū est. Itē oē agens quod agit in aliquid generat similitudinē suā in passo. vnde calidū nō agit in aliqd nisi illud calefaciat. sed impossibile est aīam esse calidam. ḡ impossibile ē q ignis agat in aīam. Si tu dicas ad hoc q talis actio nō est ꝑ naturā. sed supra naturā. ꝛ ignis nō agit ꝑ virtutē innatā s ꝑ virtutē desup sibi datam.

obijcitur contra hoc de illa virtute. Quia illa virtus aut ē corporalis aut spūalis. Si corporalis, adhuc est inferior anima. ergo non agit in ipsaz. Si spūalis. sed omnis virtus spūalis dz fundari in substantia spūali. ergo nō debet talis virtus esse in igne nec dz dari igni. Item illa virtus aut est igne nobilior. aut inferior Si igne inferior. ergo nō agit in aiam sicut nec ignis agebat. Si superior. & cum virtus nō debeat esse nobilior suba. vr q igni nō debeat dari. Or si tu dicas q hoc verū est p naturā. queritur tunc. vt qd hec virtus magis datur substantie ignis q alicui alie. cū eque bene possit dari lapidi sicut igni. Itē hoc ipm ostenditur a parte patientis. sicut ostendit aug. in. xij. musice. Impossibile est magis nobile pati a minus nobili. quia omne agens prestantius est passo. sed substātia spūalis nobilior est corporali. ergo ab ipsa nō patitur. Si tu dicas mihi q p peccatum facta est inferior. Contra hoc est quod dicit aug. in. iij. de libe. arbi. q substātia spiritualis quantūcunqz peccet nobilior est nobilissimo corpore. Item eque magna distantia ē peccati ad ignem sicut anime ad ignē. & ita spūale est peccatum sicut & anima. & si equaliter distant. nunquam per peccatū anima fit actioni proximior vel habilior. ergo si ab igne nō patitur p naturam. nec etiā p culpam.

Item hoc ipm ostenditur a parte passionis. Nihil affligitur proprie nisi in ipm cadat dolor. sed in spūm separatum no cadit dolor. ergo nō potest affligi. & ab igne nō patitur. Probatō minoris. Dolor sicut dicit phs ē sensus diuisionis partium cum vi. Sed spūs separatus caret partibus. caret diuisiōe. caret sensu. ergo caret dolore. Item hoc ostenditur a parte actionis. Omne puniens ledit. omē quod ledit adimit. & a spiritu in corporali nihil potest adimi p corpus. ergo nō potest ledi. ergo nec affligi. ergo ab igne non patitur. Rn̄. ad predictorū intelligentiam est notandū q circa predictaz questionem triplex est via. Aliqui enim phorū negauerunt simpliciter spūm incorporeuz posse cruciari. attendentes ad eius incorruptibilitatem. p eo q senserunt omne incorruptibile esse impassibile. sed iste est error manifestus. Si enī dolor necessario generatur ex amore cū priuatiōe amati. sicut aliqs dolet de morte patris. & ex odio cum presentia rei displicentis. sic aliquis dolet de exaltatione inimici. cū nihil prohibeat in sensum spiritualem cadere amorem & alias duas conditiones. nihil prohibet cadere dolorem. Amplius. si contraria nata sunt fieri circa idem. & spūs corporeus potest gaudere quare etiam & nō dolere. cū naturaliter in mente eius possint affectiones quatuor alternari. Et ideo aliorū phorū modernorū positio fuit q substantia spūalis dolere potest & pati. non p actionem alicuius sed potius p priuationem. Posuerūt enim & intellexerunt q anima desiderat summū bonū quo potest priuari propter mala merita in hac vita. et ideo ex eius carentia generatur in ea maxima tristicia. & hanc penā dixerunt esse post hanc vitam & nō aliā. sicut non est aliud gaudium spiritibus nisi in contemplatione summi boni. Et ista positio fuit algazelis. q licet veritati magis appropinquauerit q predicta. nihilominus tamen deficit. Si enim originali pctō vbi ē pura priuatio iusticie debetur pena damni & carentia beatitudinis eterne. actuali peccato quod quidez nō tm̄ consistit in priuatione immo etiam in deordinata delectatione. non solū debetur eterne beatitudinis carentia. immo etiam pena aliqua afflictiua. et ideo dictat fides xpiana q spiritus separati cruciantur. nō tm̄ p summi boni absentiam. sed p afflictiui presentiam Ad quod credendum sufficit autoritas veritatis mat. xxv. Ite maledicti in ignem eternum &c. Sed intelligentia magis requirit quomodo istud possit ratione persuaderi. et ideo huius rei intelligentiam quidam conati sunt dare aspiciendo ad ordinem diuine iusticie sicut in opponendo tactum est. Cuz enim duplex sit ordo. scz nature & diuine iusticie. Primus cōditionis. secundus retributionis. & anima sm naturaz sit superior igne. merito cause peccati efficitur inferior corpore. & ideo diuina iusticia animam subijcit igni merito peccati. & ignem supponit anime faciendo ipsum instrumentum diuine iusticie. & p hoc voluit omnia obiecta soluere. qr omnia sumuntur sm ordinē nature aspiciendo ad anime dignitatem & ignis naturalem virtutem. hec autem actio competit igni p virtutem sibi datam. p quam est diuine iusticie instrumentum. et passio competit anime propter peccati demeritum. Sed ista positio adhuc nō satisfacit intellectui. non enim querimus hic quid diuina iusticia possit. sed qualiter hoc quod facit nature consonum sit. Amplius. si ignis agit p virtutem sibi datam. quare magis deputatur huic actioni q terre. et videtur q terre magis. quia peccator cum sit infimus debet subijci creature infime. terra autem est infimum omnium elementorum & seruū. ergo si qualitas ignis naturalis nihil facit ad agendum in animam. sed solum videtur superaddita. si terre daretur eque bene ageret. et ordo diuine iusticie ibi clarius appareret. Et ideo alij sumere volunt rationez ex parte nature ipsius anime. quem modum sumere possumus ab Augustino in xij. super Genesim vbi ostendit q anima pati potest corpore patiente etiam acerbissimas passiones. sicut et ibi probat per exempla in somnis. et in quadā egritudine. & in vexationibus. Si ergo anima secum trahit affectiones & imagines corporales. per illa & in illis pati poterat in corpore preter corpus. etiā ad ignis absentiam. multo magis cū separata erit pati poterit in illis & p illas presente igne infernali. quia quāuis ibi non sit passio corporalis. est tamen ibi passio animalis siue spiritualis. que vera passio est et vera afflictio. ac per hoc vera punitio. Sed nec istud fideli anime sufficit. pro eo q credimus spiritus angelicos qui carent imaginibus & affectionibus ex corpore tractis igne corporeo cruciari. Credimus etiam q pena illa infernalis sit p veram ignis actionem non p fantasticam imaginationē. Amplius. Si substantia spiritualis certa est q ab igne ledi non potest. ergo imaginatio ignis non generat in ea terrorem nec passionem nisi aliud occurrat q ipsius anime natura vel dispositio ex corpore contracta. et ideo cū non possit sufficiens ratio sumi ex parte diuine iusticie que rationē nostram quietet. nec ex parte solius anime que fidei concordet. ideo sumi potest ratio aspiciendo ad vtrūqz. quia per hunc modum est dolor. Dolor enim sicut pz per augustinum. xiiij. de ciuitate dei. est dissensus ab his rebus que nobis nolentibus accidunt. Ad hoc ergo q dolor generetur in anima ab aliquo duo concurrunt ex parte anime. scilicet perceptio ex parte cognitionis. & detestatio ex parte affectionis. Similr duo requiruntur ex parte agentis. Vnum est quod immutet aie perceptionez.

Aliud est quod violenter et inseparabiliter adhereat cõtra repugnantiam volũtatis. Ex his quatuor duo sunt sm ordinem nature. et alia duo sm ordinem diuine iusticie. Qz. n. ignis immutet cognitionẽ aie. et aia participat actionez et calorẽ ignis. hoc est de potẽtia nali vtriusq3. et hoc patet sic. Cum enim ignis agit in cõpositum ex anima et corpore. ibi duplex ẽ passio. Una est naturalis. et hec est calefactio corpis. Alia animalis. et hec est immutatio sensus. Prima passio est a natura. quia est ab igne vt vere agente. Secunda passio ab anima seipaz mouente et ab igne actionẽ prebente. sm q dicit Aug. in. vj. musice. Sicut ergo postq separat anima corpus põt pati ab igne passione naturali. qz potest calefieri et inflãmari. et hoc p naturalẽ potentiam vtriusq3. sic spũs pati potest passione animali. et ab igne presenti immutari potẽtia ignis et aie. duo sunt igit ibi p ordinẽ nature. alia duo p ordinẽ diuinẽ iusticie. Qz eni ignis anime indissolubiliter alliget. et anima in eo recludatur vt in carcere. diuine iusticie est ad quam spectat malefactorem in carcere recludere. Qz iterũ anima refugiat ignis calorez qui p naturam nocere non potest. et trepidat timore vbi timor nõ est. hoc diuine iusticie est q facit trepidare peccatores immittendo terrororem et horrorẽ eo rei qua p naturam sunt superiores. Et q̃uis sit illud diuine iusticie. hoc tamen non est contra ordinẽ nature. siue spũm trepidare vbi trepidandum nõ est. siue spiritum alligari corpori. Et hoc est quod innuit augustinus in. xxj. de ciuitate dei. q sicut anima in hois cõditione iungit corpori vt dans ei vitã. q̃uis illud sit spũale et hoc corporale. et ex illa piunctione vehementer cõcipit ad corpus amorẽ. sic ligatus igni vt accipiens ab eo penam. et ex illa cõiunctiõe vehemẽter cõcipit horrorem. ac p hoc et dolorẽ. qui verus est. et ex vero igne corporali. et ex vera applicatione corporalis ignis ad spũm causat sm quatuor prehabitas conditiones. His visis satis facile est ad obiecta rñdere. 69 Qz cũ obijcitur de actione qd est p cõtrarietatem et otactum. istud intelligitur de actione naturali cui respondet passio naturalis. et hoc est ad generandã speciem consimilem in passo sm naturaz. hic autem est passio animalis qua quidem generat similitudo spũalis in passo. Unde Greg. in. iiij. dyalogorum dicit q anime in eo ardent q ardorẽ vident. nõ tñ intendit dicere q visio sit tot a causa ardoris. sed pceptio ignis presentis cum horrore generat dolorem. quia non est cognitio speculationis tñ. sed potius experientie. Et p hoc patet responsio ad sequẽs. et etiam ad alias ratiões. qz nõ oportet ibi poni virtutem creatam dari igni p quam agat in animam.

70 Ad illud quod obijcit ex parte patiẽtis q anima nobilior est corpore. Dicenduz q sic dicitur agere in animam coniunctã carni et ibi generare dolorez. nõ quia ignis omnino sit faciens. sed quia p curationez ignis anima habet necessariam actionem agendi in se et patiendi a se. cum ipa sit seipam mouẽs. sicut dicit aug. in. vj. musice. sic intelligendũ est in anima separata. sed qd sit hic mediãte corpe. ibi sit immediate. vnde nec coniuncta nec separata agit vere efficiendo. s actionem prebendo. et tamen vere dicit affligere et vere penitere. sicut vere dicitur immutare. q̃uis anima speciem potius in se faciat q̃ a corpe aliquo fiat in ea. Nec obstat istud quod obijcit de peccato. quia peccatum non sic disponit spiritũ ad passionem vt faciat ipsum vere materialem respectu ignis. cum sit supior p naturam. sed meretur apud diuinam iusticiam vt salua natura anime deus ipsam igni alliget. et alligando incarceret. incarcerando horrorem sui carceris immittat. ac p hoc ipsa anima ad presentiam carceris eo dolore et mesticia se affligat.

71 Ad illud quod obijcit de dolore q est diuisio partium. Dicendum q illa non est diuisio generalis sed solummodo doloris qui est anime ex carne. sed illa quam assignat Augustinus dolor est dissensus ab his reb9 ꝛc. vt eni ostendit augustin9 in. xxj. de ciuitate dei. dolor potius venit ex impedimento operationis anime q̃ ex corpis sectiõe. sicut patet in paraliticis. in quibus est partium sectio sine afflictiõne. quia anima in illis non habet operationem que ibi impediatur. et quoniam potentie anime que sunt eius partes quodammodo possunt in suis operationibus inquietari et impediri occasione accepta. hinc est q spiritus dolere potest et affligi. 72 Ad illud quod vltimo obijcitur q puniens adimit. Dicẽdum q sicut in adeptione peccati non adimitur aliquid de substãtia vel potentia anime sed solum dehabilitate ad gratiaz et iusticiam. sic p ignem punitiuũ adimitur illa habilitas sm quaz anima est habilis ad glorie et beatitudinis leticiam. nec semper noua adimitur sed eius adeptõ et afflictionis continuatio sicut supra dictum est de adeptione que fit in corpore. et hec dicta sufficiant.

Dist. XLV. De statu et conditione bonarum animarum post mortem.

Preterea sciendum est q omnes anime vt ait Augustinus ꝛc. Supra egit magister de reparatiõe corporum. hic agit de statu animarum post mortem. Et diuiditur hec pars in duas. In prima parte determinat de statu et conditione bonarum animarum. In secunda de conditione et statu malarum. di. xlvj. Sed queritur hic de valde malis ꝛc. Prima pars habet duas. In prima determinat de diuersis animarum receptaculis. In scda parte de suffragijs que animabus possunt fieri. ibi. Neq3 negandum est vt ait aug. defunctorum aias ꝛc. Et illa secũda pars habet duas. In prima determinat de suffragijs que viuẽtes impetrant mortuis. In secunda determinat de suffragijs siue adiutorijs que mortui impetrãt viuis. ibi. Si forte queres nunq̃d preces supplicantium ꝛc. Prima pars habet duas. In prima determinat veritatẽ. In secunda mouet dubitationes. ibi. Solet moueri questio de duobus vno diuite ꝛc. Et prima pars habet duas. In prima determinat que sunt illa que prosunt defunctis. In secunda que sunt illa que nõ psunt. ibi. De pompis vero exequiarum idem august. ꝛc. Similiter secuda pars in qua mouet questiones duas habet. In prima parte determinat hanc questionem. vtrum suffragia prosint omnibus equaliter. In secunda vero inquirit de infirmo mediocriter bono cui decedenti in fine mũdi nõ possunt subuenire suffragia ecclesie qualiter habeat liberari. ibi. Sed iterũ querit de aliquo mediocriter calido ꝛc. Summa igit istius dist. in tribus psistit. Primo in animarum receptaculis. Scdo in suffragijs q̃ viui impetrant mortuis. Tercio vero in suffragijs que mortui impetrant viuis. Et in his totum clauditur.

Di. XLV.

Determinat de diuersis animarum receptaculis. a

Aug. sup Io.

Veterea sciendum est q omnes anime (vt ait augustinus) cum de hoc seculo exierint diuersas habent receptiões. bone habent gaudiu3, male vo tormenta. Sed cum facta fuerit resurrectõ. et bonorum gaudium amplius erit. τ malorum tormenta grauiora quando cum corpore torquebuntur.

Ex his ostendit q maius erit gaudium sanctorum in resurrectione τ post q̃ fuerit ante. et q diuersa receptacula habebunt anime sanctorum. De quibus idẽ Augustinus ait. Tempus quod inter hominis mortem et vltimã resurrectionem interpositum est animas abditis receptaculis cõtinet. sicut vnaqueq3 digna est vel requie vel erumna. p eo quod sortita est in carne du3 viueret.

Aug. de vbis apostoli. b

Determinat de suffragijs que viuentes impertiunt mortuis ostendens que sunt illa que psunt defunctis. b

Aug. Enchi.

Neq3 negandum est vt ait augustinus. defunctorum animas pietate suorum viuentiũ releuari. cum pro illis sacrificium mediatori offertur vel elemosyne fiunt in ecclesia. Sed hec eis tantũ psunt. qui cum viuerẽt. hec sibi vt postea possent pdesse meruerunt. Est enim quidam viuendi modus nec tam bonus vt nõ requirat ista post mortem. nec tam malus vt ei non prosint ista post mortem. Est vo talis in bono vt ista nõ requirat. et est rursus talis in malo vt nec his valeat cũ hec vita transierit. adiuuari. Quocirca hic omne meritu3 comparatur quo possit post hanc vitam quispiam grauari vel releuari. Nemo aũt speret quod hic neglexit cum obierit apud deum promereri. Non ergo ista q̃ p defunctis cõmendandis frequentat ecclesia illi apostolice sunt aduersa sententie qua dictũ est. Omnes stabimus ante tribunal christi vt referat vnusquisq3 sm ea que p corp9 gessit. sc3 bona vel mala. Quia etiã h meritum sibi quisq3 cum in corpore viueret cõparauit. vt possent ei ista prodesse. Non enim omnibus prosunt. et quare? non nisi propter differentiam vite quam quisq3 gessit in corpore. Cum ergo sacrificia siue altaris siue quarũcunq3 aliarum elemosynarum pro baptizatis omnibus offeruntur. p valde bonis gratiarum actiones sunt. pro nõ valde malis sunt ppiciationes. sed p valde malis et si nulla sint adiumenta mortuorũ. tamen qualescunq3 viuorũ cõsolatiões sunt. Quib9 vo psunt. vel ad hoc psunt vt sit plena remissio. vel certe vt tolerabilior sit ipsa damnatio. c Orationibus ergo sancte ecclesie τ sacrificio salutari. τ elemosinis que

Quibus psint oratiões. elye. sacrificia. τ mõi

Ro. xiiij.

Aug. i ser. c mone de verbis apli.

a ¶ Maius erit gaudiu3 sanctoru in resurrectione. Videt male dicere. q2 gaudiũ beatoru totũ cõsistit in visione dei. s visio dei tota est aie nõ corporu. g si aie sunt in statu cõprehẽsiõis τ cõplete visionis. g ipaz gaudiu3 nũq augebit. Rñ. dñ. q gaudiũ augeri ẽ dupliciter. vel nũerositate vel intẽsiõe siue q̃titatiue. Augmentũ gaudij q̃tũ ad nũerositatẽ nõ ponit augmẽtũ in pmio ẽẽntiali. q2 illud ẽ in vno solo. s in pmio accñtali qd cõsistit in gaudio de bono creato. τ illud põt augeri. maxime q̃tũ ad obiũ. vt de pluribus gaudeat tunc q̃ pu9. Si loquamur intensiue sic nõ auget nisi p accñs. q2 inclinatio aie ad corp9 q̃ ipa3 retardat ne intensi9 ferat in summũ celũ q̃ i illã aufert. τ sic p3 quõ istud põt intelligi dupliciter. Aliqui tñ nõ hñt p inconueniẽti q simplr tũc augeat et gaudiũ. q2 magis aperit ẽt dei vbũ ad illuminãdũ τ p pñs ad delectãdũ. b Aias abditis receptaculis ꝛc. Querit p quanto dicunt abdita receptacula. τ dõm q receptacula illa dicunt abdita receptacula non q sint alia receptacula aiaru nũc τ post iudiciũ. s q2 eadẽ nũc sũt nobis incognita. s p9 iudiciũ τ resurrectiõz erũt nob nota. Si autẽ q̃rat rõ. dõ. q ratõ hui9 est vt fides hẽat locũ q̃ ẽ d nõ visis. vñ merent et in credẽdo padisũ. τ credẽdo infernũ cũ iã nõ videamus. Beati enĩ qui nõ viderunt τ crediderũt. Non tñ est aũt ad fidei meritũ. s etiã ad pbãdũ humanũ affectum. vñ noluit dñs q mors nostra filis eẽt morti bestiarũ. vt pbaret corda filioz hoim. c Orõnib9 g scẽ ecclesie ꝛc. Innuit mgr q sacrificio salutari nõ ẽ dubiũ mortuos adiuuari. Vr falsũ dicẽ. q2 sacrificiũ altaris ẽ sacrm ecclesie. s sacra ecce nõ psunt nisi in statu viatoris. g ꝛc. Itẽ q2 iuxta h cũ alia sacra nõ psint p9 mortẽ. vñ est q h sacrm altaris pdest. Rñ. dõ q alit pdest sacrm altaris viuis alit mortuis. Viuis ei pdest sb rõe sacri τ cibi. mortuis autẽ prodest sub ratione sacrificij. Inq̃tum enĩ sacrm est cibat et dat gratiam τ perfectionem

1

2

3

manducanti. Inquantum autem sacrificium deum placat. hostie enim placant. Et quoniã deus iratus est ab affectione inflictionis. ideo deum placando non sedat ipsius affectionem. sed remitti facit pene acerbitatem.

4 Quod queritur quare alia sacramẽta nõ ꝓsunt. dõm ꝙ alioꝝ sacramẽtoꝝ dispensatio respicit actũ in ꝑsonã vel circa ꝑsonã. sic pꝫ in baptismo. ꝛ iõ nõ pͤt baptizari nisi q̃ ꝑsto ẽ in aquã mergi. ꝯ sacrificiũ est actꝰ ꝓ ꝑsona. et qm̃ actus in ꝑsonã requirit ꝑsonam actu existẽ. sed ꝓ ꝑsona ñ. sic xp̃s obtulit se pri ꝓ illis q̃ fuerunt ꝛ q̃ futuri sunt. sic sacrificiũ ꝓdest his qui finierunt vitã.

5 b Per pauperes q̃ rũ est regnũ celoꝝ ꝛc̃. Cõtra hoc obijcit. qꝛ qui diligit aliũ ꝛ orat pro pecunia dat spirituale pro temporali. et omnis talis est symoniacꝰ. ergo ꝛc̃. Rꝫ. dõm ꝙ mammõa hic appellat possessio terrena. de hac facit homo sibi paupes amicos dum eoꝝ subuenit necessitatibꝰ. pauperes aũt christi orãt vt grati suis beneficiis. et ita patet ꝙ beneficiuꝫ tpale nõ est sic finis motiuus. sed sicut aliquid inducẽs. et qm̃ hoc non principaliter intendunt. iõ ꝓpter hoc non orãt finaliter. ꝛ orõ non vendit sed impetrat per accidens. s. ꝓ acquisitionem amoris.

6 c Iniuria ẽ ꝓ martyre orare in ecclesia. Videt male dicere. qꝛ orõnes ꝓ valde bonis sunt gratiarũ actiones. ꝯ qui agit grãm ꝓ sanctis nõ facit eis iniuriam. ergo ꝛc̃. Item quod licet nobis desiderare licet ꝛ petere. sed desiderare possumus honorem sctõꝝ. ergo orare debemꝰ ꝓ ipsorum honore. Rꝫ. dõm ꝙ Aug. ꝯ orare pro aliquo dicit orare ꝓ alicuꝰ salute quaꝫ iã hꝫ. si ꝯ ꝯstare debet nobis ꝙ martyres statim btificẽt sicut nullus debet de eoꝝ glĩa dubitare. ita nullus debet pro eis orare. Si em̃ orat videt psumere ꝙ nõ sint in glĩa. ꝛ ita ꝙ nõ sint martyres vere. et nõ tm̃ ꝑsumere sed etiaꝫ exteriꝰ innuere. ac ꝑ ꝯ iniuriã

pro eorum spiritibus offerunt non est dubium mortuos adiuuari. vt cum eis misericordius agat a domino q̃ʒ eorum peccata meruerunt. hoc enim a patribus traditũ tota obseruat ecclesia. vt pro eis qui in communione corporis et sanguinis domini defuncti sunt. cuꝫ ad ipsum sacrificium loco suo cõmemorentur orat. ac ꝓ illis q̃ʒ id offerri commemoretur. Non est ergo ambigendum ista prodesse defunctis. sed talibus qui ita vixerunt ante mortem. vt possint eis hec vtilia esse pꝰ mortem. Nam qui sine fide operante ꝑ dilectionẽ eius q̃ʒ sacramentis de corpore exierunt. frustra illis a suis huiusmodi pietatis officia impendunt. cuius dum hic essent pignore caruerunt. nõ misericordiaꝫ sibi thesaurizantes sed iram. Non ergo mortuis noua merita cõparant cum ꝓ eis aliquid boni operant sui. sed eoruꝫ precedentibus cõsequentia ista reddunt. nam istaꝫ q̃s q̃ʒ finiens vitam. nisi quod in ea meruerit non poterit habere post eam. Ecce quibus et qualiter prosint illa que pro defunctis frequentat ecclesia. Mediocrit malis suffragantur ad pene mitigationeꝫ. mediocriter bonis ad plenam absolutionem. Qui non habent tante ꝑfectionis merita vt nõ indigeant iuuari ᵈper paupes quorum est regnum celorum quos sibi fecerunt amicos de mammona iniquitatis. Quoꝝ tanta est perfectio vt his adiutoriis non indigeant. quales sunt apostoli ꝛ martyres. Ut enim ait Augustinus. ᵉiniuria est ꝓ martyre orare in ecclesia cuius nos debemus orationibus commendare. pro aliis autem defunctis orat.

d Math. v.

e Augꝰ. de vbis apli.

De officiis sepulture.

Ostendit que sunt ista suffragia que non prosunt defunctis vtpote exequiaꝝ pompe. c

De pompis vero exequiarum ideꝫ Augustinus ita dicit. Pompa funeris. agmina exequiarum. sumptuosa diligentia sepulture. viuorum sunt qualiacunq̃ʒ solacia. non adiutoria mortuorum. quia si aliquid prodest impio sepultura p̃ciosa. oberit pio vilis vl' nulla. Preclaras exequias in conspectu hominuꝫ purpurato illo diuiti exhibuit turba famulorum. sed multo clariores in conspectu domini vlceroso illi pauperi ministerium exhibuit angelorum. qui eum extulerunt non in marmoreum tumulum. sed in abrahe gremiuꝫ. Sit tamen cura mortuos sepeliendi et sepulcra construendi. quia hec in scripturis sanctis inter bona opera deputata sunt. Nec solum in corporibus patriarcharum

Aug. i smõe de vbis apli.

Luce. xvi.

Aug. i eodẽ.

aliorumq3 sanctoꝝ. sed etiam in ipsius domini corpo-
re qui ista fecerunt laudati sunt. Impleant igitur ho/
mines erga suos officia postremi muneris. ꝛ sui huma
ni leniamenta merorꝰ. verū illa que adiuuant spiritꝰ
defunctorum. scilicet oblationes. orationes. multo ob
seruantius ꝓcurent.

Determinat vtrum suffragia psint omni-
bus equaliter. d

De duobus bonis q̄ꝝ alt' plꝰ pꝰ mortē hz auxilij.

Solet moueri questio de duobꝰ vno diuite altero pau
pere pariter sed mediocriter bonis. qui predictis suffra/
gijs indigent ꝛ meruerunt pariter post mortē iuuari. ꝓ
altero vero id est pro diuite speciales ꝛ cōmūes fiūt ora-
tiones. multeq3 elemosynaꝝ largitiones. ꝓ paupe vero
nō fiunt nisi cōes largitiones ꝛ oratiōes. Querit̄ ergo
an tantū iuuet̄ paup paucioribus subsidijs quantum
diues amplioribus? Si non pariter iuuat̄. non ei red-
ditur fm merita. Meruit eīn pariter iuuari. qꝛ pariter
boni extiterunt. Si vero tantum suffragij consequit̄ q̄n
tum diues. quid contulerunt diuiti illa specialiter pro
eo facta? Sane dici potest non ei magis valuisse gene-
ralia ꝛ specialia q̄3 pauperi sola generalia suffragia. et
tamen ꝓfuerunt diuiti specialia. nō quidem ad aliud
vel magis aliquid. sed ad idē ad quod generalia. vt
ex pluribus ꝛ diuersis causis vnum perciperetur emo
lumentum. Potest tamen dici aliter illa plura subsidia
contulisse diuiti celeriorem absolutionem nō pleniorē.

Rꝰ

Inquirit de infirmo mediocriter bono. cui dece-
denti in fine mundi non possunt subuenire suffra
gia ecclesie. qualiter habeat liberari. e

Sed iterum queritur de aliquo mediocriter bono qui
talibus indigens suffragijs in ipso cōsummationis mū-
di articulo cum reliquis migrabit. si saluꝰ fuerit? Pro
eo non offertur vlterius sacrificium vel oratio vel ele-
mosyna. f nec habebat tante pfectionis merita. que his
suffragijs non egerent. Nunquid ergo saluabit̄? Estimo
eum quasi per ignem transeuntem saluari meritis ꝛ in
tercessionibus celestis ecclesie. que pro fidelibus sem/
per intercedit voto ꝛ merito donec impleat̄ christus.

f

Determinat de suffragijs que mortui impertiun-
tur viuis. f

Sed forte queris. nunquid preces supplicantium san
cti audiunt. ꝛ vota postulantium in eorum noticiā p/
ueniunt? Nō est incredibile animas sanctorum que
in abscondito faciei dei veri luminis illustratiōe letan-
tur. in ipsius contemplatione ea que foris agunt̄ intel
ligere. quantum vel illis ad gaudium vel nobis ad au
xilium ptinet. Sicut enim angelis ita ꝛ sanctis qui deo
assistunt petitiones nostre innotescūt in verbo dei qd
contemplant̄. vnde et dicuntur angeli orationes ꝛ vo
ta nostra offerre deo. non quia eum doceant. sed quia
eius voluntatem super eis consulūt. Unde Aug. An-
gelis qui sunt apud deū innotescūt petitiones nostre.

Aug. in li. de orādo ad deum.

martyri facere. Or er
go obijcitur q̄ sūt gra
tiarū actiones. dicen-
dum q̄ istud est verū
quando ecclesia de sa
lute alicuius pōt pro
babiliter dubitare.
Or obijcit̄ q̄ deside-
randus est honor sā-
ctoꝝ. Dicendū q̄ ve-
rum est. sed cum h̄ pe
timus. non ipsis san-
ctis petimus. sed peti
mus nobis. vt nobis
innotescat eorū vir-
tus pfecta. et detur af
fectio bona ad laudē
diuinam siue ipsorū.
Si quis tamen cōtē-
dat hoc esse orare pro
martyre. Dōz q̄ isto
mō nō intelligit aug.
sed eo q̄ orare ꝓ ali-
quo est petere salutē
eius vel acceleratiōē
salutis.
f Nec habebat tan- 7
te pfectionis merita.
que his suffragijs nō
egerent. Videt̄ q̄ om-
nes sint tales. qꝛ sup
illud. ij. Coꝝ. viij. vt
illorum abundantia.
glo. Qui viuunt in h̄
seculo nō habent me-
rita ad vitam suffici-
entia nisi iuuent̄ me-
rito christi ꝛ angeloꝝ.
Sz cōtrariū videt̄. qꝛ
aut habet verā chari-
tatē aut nō. Si non.
ergo nullū habz me-
ritum. Si habet. ergo cū
habeat spūm sanctū.
et ita pignꝰ hereditat̄
eterne hz sufficientiā.
Rꝰ. dōm q̄ tria sunt
genera hoīm habētiū
charitatem pfectā et
absolutionē ab oī cul
pa ꝛ pena. ꝛ tales sibi
sufficiūt. ꝗ hi potiꝰ sūt
in celis q̄ in terris. ta
liū eīn puersatō in ce
lis ē. Quidā hūt pfe-
ctū amorē. tn̄ ꝓpt ma
la opa pcedētia sūt ob
ligati ad penā. ꝛ tales
indigent suffragijs n̄
ad salut̄ obtentionē.
ꝗ accelerationē. Qui
dā hūt charitatē imp-
fectā ita q̄ ꝓni sunt ad casū ꝛ obligati sunt multis reatibꝰ pctōꝝ. ꝛ tales viuūt in hoc seculo lz nō oio se cō-
formēt seculo. ꝛ indigēt suffragijs vt in charitate ꝑmaneāt. ꝛ vt exeūtes de terra tormēta nō eos detineāt.

g ᵍVt quodammodo eas offerant deo. Querit̃ per quem modũ angeli offerũt deo petitiões nostras. vtrũ scz ꝑpter se. an propter nos. Rñ̃. dñ̃. ꝙ sicut videm⁹ in causis terrenis. ꝙ qui nescit loqui coram pretore adducit aduocatum vt loquatur ⁊ alleget ꝓ ip̃o. sic in sp̃ualibus intelligẽdum est. ꝙ cũ nos nec porare. imo nec balbutire sciamus corã deo. ꝙ angelus tanq̃ aduocatus ⁊ allegator magnus in illa superna curia assumat verbũ vt orationẽ nostraz ꝓponat. Si aũt querit̃ per quẽ modũ habeat esse. Dico ꝙ loqui nostrũ ⁊ oratio nostra est desideriũ alicu⁹ rei vl' petitio formata fm̃ desideriũ. ⁊ qñ desideriuz nostrũ ex mera ⁊ vera ⁊ ardenti dilectione ẽ. tũc fortiter clamam⁹ i auribus dei ⁊ tũc optime ꝑoram⁹. ⁊ quoniã affectiones nostre sũt tepide. ⁊ affectiões angelorum feruentissime ⁊ magis eleuate ad ipz desiderando ꝓ nobis qđ nos desideramus. cum accedant ad deũ familiari⁹ ⁊ primius dicunt̃ sibi offerre. et quod deus vidit, nos primo petere ⁊ approbare ꝑ os nostrum. secundo magis approbat ꝑ os ⁊ desiderium angelorum. Et qm̃ istud dicit̃ noscẽ qđ approbat. hinc est ꝙ petitiones nostre dicũt̃ apđ deũ innotescere. nõ solum ꝑ nos verũ etiaz ꝑ angelos. Angeli eñ̃ dicunt̃ loq̃ ꝑ affectiões voluntatis ⁊ ꝑ adminiculũ rationis. sicut exponit greg. sup ꝑncipiuz iob. b Sz bonũ eorum est de opibus suis ei⁹ ꝯsulere veritatẽ. Videt̃ male dicere. qꝛ istud ꝯsiliũ dicit inquisitionem ⁊ ita rõcinationẽ. sed angeli vt dicit dyonisius habent intellectũ deiformẽ. ergo in eis nõ cadit ꝯsilium. Rñ̃o. dicendum ꝙ consulere aliquem hoc est dupliciter. Aut vt ꝑ indagationem ⁊ inquisitionis discursionem ꝑueniat ad cognitionem rei dubie. Aut vt ꝑ illustrationem eius subito cognoscat quomodo debeat facere. Primum est humanũ. secundum õo nõ solũ humanũ sed etiam angelicum esse ꝓhibet̃. i Si aũt angeli a deo ⁊c̃. Videt̃ male dicere. Quia beatus Grego. dicit. quid est qđ nõ videant q̃ videntẽ omnia vident. Rñ̃. dõm. ꝙ multa addiscunt angeli siue per ipsum verbum ⁊ ꝑ alios angelos siue ꝑ experientiam. Qđ aũt dicit grego. nõ intelligit̃ quia omnia videant. sed qꝛ vident istud vnum quod est melius videre q̃ omnia. Vñ sicut ille q̃ hz deum dicit̃ oĩa habere. nõ qꝛ oĩm sit possessor. ſ qꝛ habet illud vnũ cui nõ possunt equipari oĩa. ideo ꝑ equipollentiam vel superualentiã dicit̃ habere oĩa. Sic qui nouit deum deum dicit̃ omnia nosse.

ᵍvt quodammodo eas offerãt deo. ⁊ de his consulãt. et quod deo iubente implenduz esse cognouerint. hoc nobis euidenter vel latenter reportent. Unde ⁊ angelus hoĩbus ait. Cum oraretis orationem vestram obtuli deo. Ad omnia quidem scienda sufficit deo sua ꝑfectio. habz tñ̃ nuncios. i. angelos nõ qui ei que nescit annuncient (non eñ̃ sunt vlla que nesciat) ʰsed bonuz eorum est de operib⁹ suis eius cõsulere veritatem. ⁊ hoc est ꝙ ei dicunt̃ nõ nulla nunciare. non vt ipse ab eis discat. ſ vt ab eo ipsi ꝑ verbũ eius sine corꝑali sono. Nũciãt etiã qđ voluerit ab eo missi ad quos voluerit. totũ ab illo ꝑ illud verbũ eius audientes. id est in ei⁹ veritate inuenientes. quid sibi faciendũ. quid. quibus. ⁊ quando nunciandũ sit. Nam ⁊ nos orantes eũ. nõ eũ docemus. qꝛ nouit (vt ait verbũ eius) pater vester qđ vobis necẽariũ sit priusq̃ petatis ab eo. Nec ista ex ꝑte cognouit. sed futura oĩa tꝑalia atq̃ in eis etiã quid ⁊ quãdo ab illo petituri fueramus. ⁊ quos ⁊ de quib⁹ reb⁹ vel exauditurus vel nõ exauditurus eẽt sine initio ante prescivit. nõ ergo dicit̃ angelus orationes nostras offerre deo. quasi deus tunc nouerit qđ velimus ⁊ quo indigeamus. que oĩa anteq̃ fiant sicut et postq̃ facta sunt nouit. sed qꝛ necesse habet rõnalis creatura. temꝑales causas ad eternã veritatẽ referre. siue petendo quid erga se fiat. siue cõsulendo quid faciat.

Qđ dictũ est de angel' attribuit scĩs aĩab⁹ g

ⁱSi aũt angeli a deo ꝑ verbũ eius discũt petitiões nostras. ⁊ qđ de his implẽdũ sit ⁊ quid nõ. cur nõ credamus ⁊ aĩas sanctorum dei faciẽ ꝯtẽplantiũ. i ei⁹ veritate intelligere ꝓces hoim. ⁊ que implende sint vel nõ. Inde est ꝙ deus dicit̃ exaudire ꝓces quorũdã nõ solũ qñ effectui mãcipat. sed etiã quãdo innotescit curie angelorum ⁊ sctãrum aĩarum qđ inde futurũ sit vel nõ. ⁊ qđ cognoscũt in dei volũtate eẽ. volũt et ipsi. Adeo eñ̃ superne voluntati addicti sunt. vt nihil ꝓter ei⁹ voluntatẽ queãt velle. Intercedũt ergo ad deũ ꝓ nobis sãcti. ⁊ merito. dũ illorum merita suffragant̃ nobis. ⁊ affectu dũz vota nr̃a cupiũt implere. Qđ tñ̃ nõ faciũt nisi in volũtate dei implenda didicerint. Oram⁹ ergo vt intercedant ꝓ nobis. id est vt merita eorum nobis suffragẽt̃. ⁊ vt ipsi velint bonũ nostrũ. qꝛ eis volentib⁹ deus vult ⁊ ita fiet. Ex premissis ꝯstat ꝙ cũ quibusdã misericordius agit deus q̃ eorum peccata meruerunt. s. cũ mediocriter malis. q̃ suffragijs ecclesie iuuantur.

g
Tho. xij.
Aug. li. xv. de trinitate.
h
Aug. in li. de gratia noui test.
i

9
10

Ad intelligentiã huius ptis ƀm tria q̃ determinat mḡr in lr̃a pncipalit̃ tria q̃runt̃. Primo querit̃ de receptaculis aīaꝝ exutaꝝ. Secūdo de suffragijs q̃ recipiūt a viuis. Tercio d' suffragijs q̃ impendūt viuis. Circa primū q̃runt̃ tria. Primo querit̃ de receptaculis aīaꝝ ante aduentū xp̄i. Secūdo querit̃ vtrum post aduentū xp̄i habuerūt loca determinata. Tercio vtrū egrediant̃ ad exteriora.

Questio .j. a

Circa quã pcedit̃ sic. ꝛ q' ante xp̄i aduentū descēderant ad infernū ostēdit̃ pmo p vetus testamentū. Ita dixit patriarcha Jacob Gen̄. xlij. deducetis canos meos cū dolore ad inferos. Et Gen̄. xxxvij. descēdam ad filiū meū lugēs in infernū. ergo ⁊c. Item Job. xvij. In tenebris straui lectulū meū. infern⁹ domus mea ē. ꝛ cōstat q' iust⁹ erat. ergo ⁊c. Itē hoc ipm̄ ostēdit etiã p nouū testa. q: dicit̃ in symbolo. descēdit ad inferna. cōstat q' nō nisi ad ereptionē iustoꝝ. iusti ergo descēdebãt. Itē Actuū .ij. quē deus suscitauit solutis dolorib⁹ inferni. ergo oēs alij detinebant̃ i inferno. Itē debitū originalis peccati nō dīmserat solutū. ḡ nec hō de potestate dyaboli ereptus. ergo quātūcūq; effet iustus. poterat ip̄m dyabol⁹ trahere deorsū.

Sed 3. Infern⁹ est locus debit⁹ malis ꝛ iniustis. ḡ ante aduentū xp̄i multi mortui sunt boni ꝛ iusti. ḡ illi nō descēdebãt in infernū. Itē vnaqueq; aīa habet locū ƀm exigentiã meritoꝝ. ergo cū viri sancti ante aduētū xp̄i multū distarēt ab impijs q̃tū ad meritū. ḡ etiã q̃tū ad locū. Itē in inferno nulla ē redēptio. ergo si iusti descēderūt ad infernū. videt̃ q' nunq̃ fuerūt inde liberati. qđ manifeste falsū ē. Itē sicut patet Luce. xvj. chaos magnū firmatū erat int̃ Lazarū ꝛ diuitē. vt nō possent mutuo ad se trãsire. ergo videt̃ q' in locis distantib⁹ erãt. Itē Aug⁹. xij. sup Gen̄. ad litterã. vidim⁹ inferioꝝ mentionē nō esse factaꝫ in requie paupis. sed in supplicio diuitis. Et iterū ideꝫ. Nōdū inueni ꝛ adhuc requiro. nec mihi occurrit inferos alicubi in bono posuisse scripturã. nō aūt nisi in bono accipiendū sinū Abrahe. ḡ si sancti patres in sinu Abrahe portant̃ sic dn̄s ip̄e de Lazaro testat̃. ptꝫ ⁊c.

11 12 Rn̄° dicendū q' infern⁹ dicit̃ locus penaꝝ. ꝛ locus ē inferior. tum rōne status q̃ vilis est. tū rōne situs. Potest ḡ infern⁹ denominari a suo summo. ꝛ tūc dicit̃ infern⁹ locus in q̃ est maxima pena. ꝛ locus infimus. ꝛ iste nō cōpetit nisi dānatis q̃ puniūtur pena sensus ꝛ sine spe inter⁹ pijciunt̃. Potest iterū appellari locus inferior in quo dis punit̃ pena damni. ꝛ iste dicit̃ lymb⁹. ꝛ in hūc descēdebãt ante xp̄i aduētū sancti patres. ꝛ descendūt nūc paruuli nō baptisati. Sed attendēdū q' patres fuerūt in pte supiori. ꝛ paruuli in pte inferiori. Et ratio hui⁹ ē. q: isti habēt carentiã visionis sine expectatiōe. illi habebãt cū expectatiōe. et ideo q: in pte supiori erãt ꝛ visionē dei expectabant. nō tm̄ i lymbo sed in sinu Abrahe dicebant̃ esse. ille ḡ locꝰ dicebat̃ inferior. ꝛ q: inferior. ꝛ q: aliquo mō locus erat miserie. Lymb⁹. q: erat pena carētie. Sed sinus

13 Abrahe. q: erat expectatio glie. ꝛ ita infern⁹ non sonat nisi in malū qualitercūq; accipiat̃. Sinus aūt Abrahe in bonū. q: ē ibi requies aut p puatiōne mali. aut p collatiōne ois boni. ꝛ sic est locus glorie. ꝛ per hanc diffinitiōne patet rn̄sio ad vtrãq; ptē. Ratiōes enī ad pmã partē pcedūt de inferno large dicto ꝛ ƀm ratiōes vo ad oppositū de inferno dicto pprie et ƀm penã. sicut patet discurrēti p singulas.

Questio .ij. b

De receptaculis aīaꝝ post aduentū xp̄i. et querit̃ vtrū habeãt receptacula vl' loca determiata. Et q' nō videt̃ de bonis. glo. sup illō ps̄. xxxvj. adhuc pusillū ꝛ nō ē. ⁊c. Adhuc pusillū est vsq; ad finē vite cuiusq; q̃n liberant̃ sc̄ti. Post hãc tñ vitã nō ita erit vbi erūt sancti quib⁹ dicet̃. Venite bn̄dicti. Itē q' mali nō habeant receptacula videt̃. Aug⁹ de sp̄ū ꝛ aīa. Quedaꝫ aīe puniunt̃ in loco vbi deliq̃rūt. quedã in abditis receptaculis. Itē q' neuter videt̃. Aug⁹ in ench. Tēpus qđ inter hominis mortem ꝛ vltimã resurrectionē interpositū est aīas abditis receptaculis cōtinet sicut vnaqueq; digna est requie vel erūna. Itē ratiōe videt̃. q: aīe a corpib⁹ exute sunt sp̄ūales ꝛ oīno a corpore nō dependēt. ḡ ꝛ loc⁹ remuneratiōis. Cōtra. q' mali habeãt videt̃. q: Luce. xvj. dixit dn̄s. mortu⁹ est diues ꝛ sepultus in inferno. Et post subdit̃. ne veniant in locū tormētoꝝ. ⁊c. Itē q' boni videt̃. ij. ad Coꝛ. v. Si terrena vestra habitatio dissoluat̃. domū habem⁹ in celis. Et Greg. qui christū in celo esse nō dubitat in corpe. nec Pauli aīaꝫ esse negat. Itē ratiōe videt̃. q: loci cōgruitas cōfert ad opationem. ergo cū anime beate sint excellētissime virtutis cōtemplando deū ꝛ oīno imutabiles. ergo locus sup̄m⁹ eis debet̃. ergo ab oppositis damnatis infim⁹. Item excellētia retributiōis cōsistit in societate multa. quia nulla sine socio iocūda est possessio. ergo aīe post hãc vitã sunt simul.

14 Rn̄° dicendū q' triplicē locū cōtingit intelligere. s. remuneratiōis. quiete expectationis. et purgatiōis. Et rō hui⁹ ē. q: aīa exuta ex duplici cã pōt impediri a remuneratiōe beata. aut pter hoc q' ianua est clausa. aut pter hoc q' ip̄a nō est plene purgata. Statui retributiōis rn̄det locus pprius ꝛ receptaculū determiatū i se ꝛ quo ad nos. s. celū empireū quo ad bonos. ꝛ quo ad malos locus infim⁹. Statui quietis ꝛ expectatiōis rn̄det locus determiat⁹ in se. sed nō quo ad nos. q: nescit̃ p scripturas vbi sit lymbus. Statui vo purgatiōis rn̄det locus indeterminatus ꝛ quo ad nos ꝛ quo ad se. q: nō omnes in eodem loco purgant̃ licꝫ forte in aliquo multi sint. ꝛ q̃tū ad hunc locuꝫ loquitur Aug⁹. Qđ vo obijcit̃ de glo. dicendū q' nō loquit̃ de loco sed de statu q̃tuꝫ ad secūdam stolã.

15 Potest tñ aliter dici ꝛ melius. q' anime receptacula aut sunt ƀm merita bona. ꝛ sic est padisus ꝛ loc⁹ celestis. Aut pter peccata. ꝛ sic distinguit̃ triplex locus ƀm triplex peccati gen⁹. s. purgatoriūs. et hic debet̃ veniali. Lymbus. ꝛ hic originali. Et infernus. ꝛ hic mortali. Et bene potest esse ꝛ satis pbabile est q' gradatim se habeãt ista tria loca. si tamē circa eandē partē sint. sicut colligi potest ex sanctoꝝ dictis.

16 ꝛ ex hijs que in pcedētibus dicta sunt. Vnō possunt loca animaꝝ distingui sic. vt reducãt ad bimēbrē diuisionē. Locus retributionis aut est glorie aut pene. Si glorie. sic celum. Si pene. sic infernus. Gloria vo distinguit̃. quia charitas que vni⁹ speciei est meretur gloriã. Sed penalis locus est duplex. aut ƀm penam damni. ꝛ sic lymbus. Aut ƀm penam sensus. ꝛ sic infernus. Et vtrūq; membrū diuidit̃. q: qui pena damni puniunt̃. aut simpliciter ꝛ eternaliter. ꝛ hij in inferiori illius ptis q̃ dicit̃ lymbus. Aut ad temp⁹. et hij in supiori que dicit̃ sinus Abrahe. Simuliter illi qui puniunt̃ pena sensus. aut simpliciter. et sic infernus

ꝓprie dictus. aut ad tp̄us ꝛ sic locus purgatorius. Et
sic patet quot anime habent receptacula ꝛ que. et si
alique autoritates contrarie videantur. intelligende
sunt vel q̄tum ad statum. vel q̄tum ad aliquas ani-
mas que purgant̄. de quibus supra dictū est. q̄ dispē
satiue in diuersis locis anime purgant̄. licȝ s̄m legeȝ
cōmunē sit aliquis locus cōmunis.

Questio. iij. c

Utrū anime a suis receptaculis aliq̄n exeāt. Qꝫ non
videt̄. ps. vt inhabitē in domo dn̄i. Itē de malis
specialiter. Job. vij. qui descendit ad inferos nō ascē
det. Itē aut locus aliquid facit aut nihil. Si nihil.
ḡ non videtur rō quare magis sint in loco determīa
to. Si aliquid. ḡ si bonoꝝ gloria si dȝ minui nec ma-
loꝝ pena. ḡ nunq̄ p̄nt nec dn̄t egredi. Itē nos nō
possumus locū nostꝝ mutare quin mutem⁹ ꝛ statū.
Uñ q̄n meremur non sum⁹ in statu merendi. ḡ nec
ille. Sȝ eaꝝ status est immutabilis. ḡ et locus. Cō
tra. sancti multos visitant et multis appēt. sicut pꝫ
in vitis scōꝝ. ḡ si aliqua est apparitio. videt̄ q̄ sint
vbi appēt. sed nō simul in celo ꝛ in terra. ḡ recedunt
a suis habitaculis. Itē demones sunt circa nos et
nos exercēt q̄ tn̄ sūt digni maiori pena q̄ aie. ḡ si illi.
multo fortius et aie p̄nt circa nos esse. Itē ꝯstat q̄
resurrectio erit et iudiciū oīm simul. ḡ necesse ē q̄ tā
beata q̄ dānate veniāt ad corpa ꝛ ad locū cōmunē.

Item deus vbiqȝ est equaliter. ergo anima vbiqȝ
potest equaliter frui deo. ergo si beatitudo est fruitio.
potest beata anima ire quo vult. ergo pari ratione et
damnata. Item Greg. in dyalogo narrat de susci-
tatione aliquoꝝ quorū anime erant in p̄adiso ꝛ in-
17 ferno. ergo ꝛc. R° dicenduȝ q̄ huiusmodi recepta-
cula aliquib⁹ dant̄ s̄m dei consiliū ꝛ causas supiores.
aliquibus s̄m sententiā ꝛ causas inferiores. Hij secū-
di possunt mutatiōe diuine sentētie ad p̄ces sanctorū
de huiusmodi locis reuocari. ꝛ sicut mutant statū. ita
ꝛ locū. Primi v̄o qui s̄m causas imutabiles hmōi lo-
cis deputati sunt non exibūt finaliter. possibile est tn̄
eos exire ad tempus. Sed exitus ad tempus aut est
ad recipiendū completā remunerationē. ꝛ sic boni et
mali exibūt in die iudicij. Aut ad p̄ficiendā aliquam
operationē. ꝛ sic exeunt beati. nunq̄ tamē damnati. Et
ratio hui⁹ est. quia beati possunt iuuare nos reuocan
do. docendo. cōfortando. liberando. sed damnati sunt
ligati ad omne opus. Rursus. pena dependet a loco
ꝛ gloria. nō quia est a deo qui vbiqȝ est. Cōcedende ḡ
sunt rationes p̄bantes q̄ boni aliquādo loca recepti
18 onis sue mutant. Ad illud quod obijcit̄ de malis
p simile de demonibus. dicendū q̄ nō est simile. qꝛ isti
habent operationem aliquā ad nos exercendos. ꝛ ideo
nō sunt ligati nec penitus damnati. quia adhuc sunt
in statu demerendi q̄tum ad vim administratiuam.
19 Ad illud quod obijcit̄ q̄ non exeunt. verū est fina-
liter illi qui per sententiā diffinitiuam sunt damnati.
20 Ad illud quod obijcit̄ quid facit. dico q̄ in bonis
tm̄ ad congruentiam. in malis amplius. quia auget
21 penam. ꝛ ideo isti non exeūt vt illi. Ad aliud patet.
R°. quia nō est nobis possibile in celum ire. sed in ce-
lo existentibus possibile est ad terram venire. qꝛ ani-
ma liberior quia exuta. et potentior quia beata. mali
v̄o nō possunt quia nō sinunt̄.

Consequēter q̄tum ad secundū articulū que-
ritur de suffragijs que recipiūt anime defun-
ctorū a viuis. Et circa hoc querunt̄ tria. Pri-
mo querit̄ vtrum suffragia p̄sint defunctis qui sunt
mediocriter boni. Secūdo vtrum defunctis prosint
suffragia facta p malos. Tercio quātum p̄sint suffra
gia. ꝛ cū non equaliter omnib⁹. querit̄ cui magis. aut
ei qui magis meruit. aut ei p quo specialiter fiunt.

Questio. j. d

Circa quā sic p̄cedit̄ ꝛ ostendit̄ q̄ non p̄sint me-
diocriter bonis. quia magis dignis debent eccl'ie suf-
fragia p̄ficere. sed non p̄sunt bonis qui sunt in p̄adi
so. ergo ꝛc. Si tu dicas q̄ non indigent. ideo non est
simile. Cōtra. in vita ista peccatores indigent. ꝛ tamē
necesse ē q̄ ipi faciāt penitentiā nō alij p ipis. Itē
illi qui nō est in statu merēdi nec esse pōt. nihil p̄dest
alienū suffragiū. sicut patet si aliquis sit stultus irre-
uocabiliter. sed tales sunt mortui. ergo ꝛc. Si dicas
q̄ prius meruerūt vt eis p̄dessent in statu illo. Con-
tra. quodcūqȝ meruerūt necesse est eos meruisse. ꝛ qd̄
necesse est eos meruisse necesse est remunerari. ergo si
nunq̄ fiant suffragia remunerabunt̄. ergo nihil eis
p̄sunt. Item pena purgatoria mensurat̄ s̄m quā-
titatem cremabilis. ergo cū suffragia nō minuant de
culpa. ergo nec de pena. Qꝫ nō minuant de culpa pa-
tet. quia solus deus habet effectū in animā. Si tu di-
cas q̄ habent effectū in animā p modū meriti. ꝛ de
merito suffragiorū minuit. Contra. ꝛ si deus delet
culpe maculā p se. tamē reatū per penam. sed constat
q̄ in eis q̄tum ad reatum oportet deleri culpaȝ. ergo
per penā purgatoriā. sed hoc nihilomin⁹ faceret sine
suffragijs. ergo ꝛc. Item hoc ostendit̄ p deductio-
nem ad impossibile. quoniā si delet partē. ergo possi-
bile est q̄ totuȝ. ꝛ ita ille remanebit impunit⁹. Sed
cōtra. autoritate sacre scripture. ij. Mach. xij. sancta
ꝛ salubris ē cogitatio p defunctis exorare vt a pecca-
tis soluant̄. Itē Aug⁹. de cura p mortuis agenda.
beneficia et sacrificia que offerunt̄ p non valde ma-
lis sunt p̄piciationes. ergo ꝛc. Item hoc ostendit̄
autoritate ecclesie ꝛ vsu q̄ orat p defunctis. Si ergo
ecclesia nō decipit̄. patet q̄ suffragia valent. Item
ratiōne videt̄. qꝛ pena purgatoria est determinabilis.
ergo ꝛ diminuibilis. sed si p eo qui potest crescere in
gratia fiat oratio. valet ad gratiā augmētandā. ergo
pari ratione si fiat p eo cuius pena potest diminui.
valet ad penam diminuendā. Item sicut se habēt
orationes sanctoꝝ mortuorū ad viuos. sic viuorū ad
mortuos. sed sancti mortui impetrant nobis bona et
nos adiuuāt. ergo ꝛ viui mortuos. R° dicendū q̄ 22
quia i omni opere domini est misericordia ꝛ veritas.
duo sunt que faciunt suffragia ecclesie valere. s. digni
tas ꝛ necessitas. Iusticia eñ considerat dignitatem.
ꝛ digni sunt qui in charitate decesserūt. ꝛ ab alijs mē
bris eccl'ie adiuuari meruerūt. marie si ipi alios adiu
uarūt. Misericordia v̄o ꝯsiderat necessitatē. ꝛ h̄ qui-
dē magna est in his que sunt i purgatorio. qꝛ graui-
ter puniunt̄ ꝛ se iuuare non possunt. Ex hoc patet re 23
sponsio ad primū. quia suffragia nō ita valent cōpre-
hensoribus. s. quia non indigent. ꝛ nō ita viatoribus
quia adhuc possunt se iuuare. Ad illud quod obij- 24
citur q̄ nō sunt in statu merēdi. dicendū q̄ q̄uis nō
sint in statu merendi. sunt tamē in statu soluendi. sol-
uūt eñ que debent. ꝛ ideo ꝛ si non adiuuari i merito

possunt. tamē adiuuari in solutiōe possunt. status aūt soluendi nō est semp cum statu meriti sed illū̄ p̄supponit. s. quia prius meruit q̄ in tali statu posset solue-

25 re z iuuari. Nō obijcit̄ q̄ si meruit necesse est meruisse. dicendū q̄ verū est de merito absoluto. sed illō

26 fuit meritū cōditionale. Ad illud quod obijcit̄ fm quātitatem cremabilis zc. dicendū q̄ quātitas pene non respicit maculam sed reatum. z obligatio ad penam minuit̄ solutione pene facta ab ipso vel ab alio.

27 Ad illud q̄ solueret̄ tota zc. dicendū q̄ verū est. si tot essent suffragia. sed suffragia non auferunt a pena nec liberant nisi dum fiūt. z in illo tēpore homo punitur et alij p̄ ipō. ideo nō remanet impunit⁹. verūtamē si supabundarēt tūc possibile esset totum remitti. nec tamē peccatū remanet impunitū. quia q̄uis non puniat̄ in se. punit̄ tamen alio modo in alijs sicut supra dictū fuit de baptismo. tamē vix aut nunq̄ fit.

Questio. ij. e

Utrum p̄sint suffragia facta p malos. Et q̄ nō videtur. quia Job. ix. Scimus q̄ peccatores deus nō exaudit. ergo si nō p̄dest oratio quā deus non exaudit. patet zc. Nō si dicas q̄ verbū illud nō est verum. quia a ceco non ab euāgelista dictū est. Contra hoc nō soluit. quia Ysaie. j. cum multiplicaueritis orationes non exaudiā. manus enī vestre plene sunt sanguine. Glo. sanguine. i. peccato. ergo si omnis peccator z malus est talis. videt̄ q̄ suffragia facta p malos non p̄sint. Item Greg. Cum is qui displicet ad intercedendū mittitur. irati anim⁹ ad deteriora p̄uocat̄. q̄ potius obsunt q̄ p̄sunt. Item ratione videt̄. quia nullū opus est satisfactoriū nisi qō fit ex radice charitatis. sed illud nō fit sic qō fit a malo. ergo nō satisfacit. Item iste peccator nō est membrū ecclesie. ergo nullā habet cōnexionem cū illo qui mortuus est. ergo opus eius oīno est alienum ab ipo defuncto. ergo nihil ei facit. Item si malus faceret p se. nihil sibi p̄desset. ergo pari ratiōe non p̄dest alij si faceret p illo. quia vnusquisq̄ efficaci⁹ meret̄ sibi q̄ alij. Cōtra. sacramēta ecclesie eque bona sunt cum dispensant̄ p bonos z malos. ergo missa mali sacerdotis ita p̄dest vt boni. Item quādo seruus existens extra charitatē dat elemosynā ad imperiū domini. meret̄ dn̄s ac si seruus bene daret. ita similiter in p̄posito cum ille p quo fit sit in charitate valet ei. Itē ratiōe videt̄. quia domin⁹ sua largitate putat opus factū ab alio ac si fiat ab eo p quo fit. sed ille ē in charitate. ergo zc. Itē quādo aliquis facit alicui elemosynā. z si dās sit ex charitatē. tamē recipiens potest mereri in recipiendo si recipit ex charitate. sed iste mortuus suffragia

28 viuorū recipit ex charitate. ergo zc. R° dicendū q̄ quidam dicunt generaliter q̄ suffragia ecclesie p̄sint siue a bonis fiant siue a malis. Et ratio hui⁹ est. quia tam boni q̄ mali faciunt fm doctrinam ecclesie. z faciunt p eo qui est in charitate. et vbi deficit charitas facientis. supplet charitas ecclesie dictantis. z mortui

29 suscipiētis. Sed nō credo breuiter q̄ oratio peccatorū aliq̄d mereat̄ apud deū nisi solū dispositiue. q̄z dispo nit ad meritū. opus enī formā recipit a p̄rimo agente. sicut aqua a vase cōtinente non a fonte. Similiter corona valorē z pulchritudinē habet a gēmis z ab au

30 ro. z non a quatuor elementis. Et ideo distinguendū q̄ suffragia facta aut sunt opera sacramētalia. vt celebratio misse. z tūc quia opera dei sunt. ratiōe contēti p̄sunt siue fiant a bonis siue a malis. Aut sunt alia opera. z hoc dupliciter. aut enī fiunt pure a malis. sic si aliquis malus orat vt se affligat p aliquo. z tūc nō credo q̄ valeant defunctis. Aut fiūt a malis ad imperiū alicui⁹ boni. vt ipius defuncti vel amici eius. de re que illius est in elemosyna vel ad consortiū alterius. vt quādo duo legūt psalteriū. vnus existens in charitate. alter nō. z in alijs operib⁹. vt quādo dat̄ elemosyna iusto vt oret p mortuo. z tunc valent ratiōe charitatis dom̄i bomi cōiuncte. z sic soluūtur rationes ad vtrāq̄ partem. Concedendū enī q̄ nō possunt fm q̄ fiunt a malis tm̄. Cōcedendū nihilomin⁹ q̄ p̄sunt si cōcomitat̄ charitas viri iusti. Sed tamē vltima ratio nō valet. q̄z defunctoꝝ nō est suffragia recipere. sed dei est acceptare z ex hoc eis parcere. sed nō acceptat nisi preces bonoꝝ. z sic manifesta sunt obiecta ad vtrāq̄ partē.

Questio. iij. f

Quātum p̄sint suffragia. z cum nō prosint equaliter omnib⁹. querit̄ cui magis prosint. an ei qui magis meruit. an ei p quo specialiter fiunt. Et q̄ ei qui magis meruit videtur. quia ideo p̄sunt. quia meruit vt p̄dessent. ergo si magis meruit magis p̄sunt. q̄z in se p̄dicatis talis cōsequētia tenet. Item p̄fectus suffragiorū est fm dei distributionē. ergo si ipe nō est acceptor psonarum. videt̄ q̄ magis debet distribuere ei qui magis est dignus. Item hoc ostendit̄ per impossibile. quia qui meruit vt p̄dessent citius meruit liberari. sed si non magis p̄sunt. non citius liberatur. ergo qui meruit citius liberari tardius liberat̄. sed hoc est contra dei iusticiam. ergo zc. Item oblatio precij in crucē equaliter profuit ac si esset oblata pro quolibet p se. z tantū prodest cuilibet quātū meruit. ergo oblatio sacrificij in altari pari ratione. cū sit illius oblationis memoriale. ergo magis ei qui magis meruit. Contra. cū deus exaudit nos. quodāmodo cōformat volūtatem suam nobis. quia obedit deus voci hominis. ergo si aliquis habens charitatē oret specialiter pro aliquo. videt̄ q̄ deus specialiter accipit pro illo. ergo videtur q̄ magis prosint illis p quibus specialius z crebrius fiunt. Item si i vita ista aliquis diues daret elemosynā. magis sibi prodesset q̄ alij. ergo si ad eius imperiū detur post mortē. cum pro tali habeat deus ac si impenderet. magis ergo p̄dest sibi q̄ alij. Item deus acceptat opus fm intētionem. sed intentio facientis est q̄ specialius et magis prosit illi pro quo facit. ergo zc. Item per impossibile ostendit̄. qui si non prodest magis. ergo nō oportet specialiter rogare pro aliquo. ergo mouetur stulte tota ecclesia que specialiter orat. R° dicen-

31 dum q̄ aliquorū opinio fuit et p̄positum q̄ suffragia ecclesie siue specialiter siue generaliter facta magis p̄sint ei qui magis meruit. Et ponunt exemplū. sicut si candela accendit̄ coram diuite. non tm̄ prebet sibi lumen sed etiam alijs. z eis qui in diuis vident maius lumen prebet. Exemplū etiam patet in lectione que tantū valet si legatur omnibus in cōmuni quātum si cuilibet in speciali. et plus valet assistenti qui melius intelligit. etiam si pro alio legatur qui minus intelligit. et si pro ipso legatur specialiter. Si ergo ita est in-

lumine creato. magis in sacramēto. si ita est in lectio- ne. quomō non in oratione. absq; dubio ita videt̃. Et si obijciat̃ cōmunis mos ecclēsie. Respondent ꝙ hoc qđ specialiter ecclesia magis facit ꝓ aliquo. non facit propter hoc ꝙ magis illi prosit. sed quia libentius fa cit homo pro eo quem diligit specialius ⁊ magis ani- mat̃ ad faciendū. vnde si istud esset notū simplicib⁹ non ita libenter facerēt suffragia. Sed istud non cre- do. quia sic dicit Augustin⁹ de cura ꝓ mortuis agen- da. ꝙ sepultura valet in loco sancto ꝓpter orationes sanctorū qui orant ꝓ eo ad cui⁹ tumulū memorant̃. Amplius. suffragia sunt ad soluendū penam siue rea tum. sed plus est satisfacere pro debito multorum ꝙ̃ vnius. ⁊ facilius satisfit pro debito vni⁹. ergo plurib⁹ indigent suffragijs duo ꝙ̃ vnus solus. ergo si diuidū- tur inter eos. vterq; habet minus. ergo non videt̃ ꝙ equaliter se extendat ad omnes. Et ideo dicendū ꝙ illud nō est simile. quia illuminatio totā speciē rei vise defert ad oculū. ⁊ similiter lectio totam similitudinē vocis. sed non sic est in solutione sicut est in aspectu ⁊ cōsideratione. Duis enim duo creditores equaliter possunt ⁊ simul videre vnū aurū. non tñ potest equa- liter solui duobus. Sic intelligendū est in ꝓposito ꝙ ꝑ suffragia fiat. Unde refert vtrum fiant ꝓ pluribus an pro vno. ⁊ ideo distinguēdum est hoc. quia suffra- gia ecclesie aut fiunt in cōmuni aut in speciali. Si in cōmuni. ꝓsunt ei magis ꝙ̃ magis meruit vt ꝓdessent alijs ꝯditionibus paribus. quia non tm̃ dignitas sed etiā necessitas considerat̃. ⁊ sic probant pͥme ratiōes Si autē fiant in speciali. ei magis ꝓsunt ꝓ quo fiūt. ⁊ sic probant ratiōes sequentes. Ad illud tamē qđ

32 pͥmo obijcit̃ ꝙ magis ꝓsunt ei qui magis meruit. di- cendū ꝙ verum est quātum est de se nisi aliud refor- met pactum. ⁊ hoc est intentio facientis. Et similit̃ ad

33 sequēs respōdendū ꝙ deus distribuit ſm intentionē illius qui offert suffragiū. Ad illud quod obijcit̃ ꝙ

34 citius meruit. dicendū ꝙ verū est ꝙ citius meruit. qꝛ maiores ⁊ plures habuit adiutores. hinc est ꝙ citius liberat̃ ratione consilij alieni. Et iterū. iste meruit ci- tius liberari non ꝙ̃tum ad ea que sunt ꝓpria. sed ad ea que sunt cōmunia. de quibus magis ꝑcipit ceteris

35 paribus. Ad illud quod obijcit̃ de sacrificio crucis ⁊ altaris. dicendū ꝙ ꝙuis idem sit. nō tamē vtrobiq; vniformiter operat̃. nam in cruce effusum est preciū in omnimoda plenitudine. sed in altari habet effectū determinatū. cum quotidie assumat̃. Et propter hoc pͥma oblatio non iterat̃ sed secūda iterat̃. ⁊ ideo non valet illa ratio. quia ꝓcedit ac si esset equalis effect⁹. Et iterum. illa pro omnibus est oblata. hec autē spe- cialiter potest fieri. Nec obstat illud Hiero. de conse. dist. v. nō mediocrit̃. cū ꝓ centū defunctorū aiab⁹ pā vel missa dicit̃. nihil min⁹ ꝙ̃ si ꝓ vno q̄libet diceret̃ accipit̃. dicendū enī ꝙ Hieronym⁹ sicut patet ex ad- iunctis loquit̃ ꝙ̃tum ad meritū facientis non ꝙ̃tum ad vtilitatem eius ꝓ quo fit.

Onsequēter ꝙ̃tum ad terciū articulū querit̃ de suffragijs que impendunt̃ viuis a sanctis sine defunctis. Et circa hoc querunt̃ tria. Pri mo querit̃ vtrum sancti orent pro nobis. Secundo vtrum sancti impetrēnt nobis suis orationib⁹. Ter- cio. vtrum sit nobis vtile rogare sanctos.

Questio. j. 6

Circa quā ostendit̃ ꝙ sancti orent ꝓ nobis. quia dicit̃ de christo qui ē sanct⁹ sanctorū Heb. vij. Semꝑ viuens ad interpellandū ꝓ nobis. sed sancti sunt ei⁹ imitatores. ergo sicut christ⁹ orat ⁊ sancti orāt. Itē hoc ipm probat̃ ꝑ illud qđ dicit̃ Joh. xvi. Ego roga- bo patrē ⁊ alium paraclitū dabit vobis. ergo simul san- cti orant. Item ecclesia cōmuniter orat. sancta ma ria ora ꝓ nobis. ⁊ c̃. ergo si nō stulte petit. patet ⁊ c̃.

Item ratiōe videt̃. qꝛ sancti diligūt nos ex chari- tatē. ergo optant ⁊ desiderant salutem nostrā. sed cō- stat ꝙ sciūt illam nō posse esse nisi a deo. ergo optant illam ꝑ deū. ergo cum desideriū alicuius rei a deo sit oratio. patet ⁊ c̃. Cōtra. sancti volunt nobis salutē vel aliud bonū aut non volūt. Si non volūt. ergo nō orant. Si volunt. sed sicut dicit Ans. in ꝓlogo. ꝯtra ti erunt omnipotētes sue volūtatis sicut ⁊ deus sue. ergo cum nullus oret qđ potest ꝑ se sicut dicit Aug⁹. de correctiōe ⁊ gratia. si sancti possunt salutē nostrā non orant. vel si non possunt omnipotētes non sunt.

Itē vt dicit Dam. oratio est ascensus intellectus in deū. sed beati sunt in termino sue cōtemplationis. ergo eorū intellectus in deū nō ascendit. ergo nō orāt.

Itē beatus est cui ad votū cuncta succedūt. Unđ Aug⁹. xiij. de trinitate dicit. ꝙ beatus habet quicqđ vult. ergo nullus habēs quicqđ vult aliquid orat vel petit. ergo sancti in patria nō orant ꝓ nobis. Itē christus nō orat ꝓ nobis. qꝛ non dicit̃ in letania xp̃e ora pro nobis. ergo si non dicit̃. videt̃ ꝙ non oret pro nobis. ac ꝑ hoc nec sancti. Item querit̃ quare non dirigit̃ ad spm̃sanctū oratio sicut ad patrē. R° di-

36 cendū ꝙ sicut dicit magister in lr̃a. Sancti ꝓ nobis orant. Et hui⁹ ratio est duplex. Una est qꝛ vident no- strā necessitatē. quia nos indigem⁹ ab alijs releuari. Alia ꝓpter dei volūtatem. qꝛ vult vt vnum membrū aliud releuet. ⁊ ꝙ ꝓinnicē sollicita sint mēbra. vnde cum ipi sint liberati debent alios adiuuare. Ad illđ

37 ergo qđ obijcit̃ ꝙ possunt quicquid volunt. dicendū ꝙ vol ītas dupliciter compat̃ ad actū. Aut ad actū ꝓpriū. vt volo hoc facere. Aut ad actum alienū. vt vo- lo vt alius faciat hoc. s. deus vel homo. Unde dico ꝙ auctoritas Ans. est respectu actus ꝓprij. sed oratio vl' petitio salutis respectu actus diuini. vt. s. deus saluet.

38 Ad illud quod obijcit̃ ꝙ nō ascendit intellect⁹ in deum. dicendū ꝙ intellectus dicit̃ in deū ascendere tripliciter. Aut per nouum aspectū in deum. s. quādo homo reuocat cogitationē ab alijs ⁊ cōuertit in deū. ⁊ sic est tm̃ in viatoribus. Alio modo ꝑ aspectū alte- rius inferioris rei. vt cum quis cogitat humanā mise riam. ibi dicit̃ aspectus nō quia de nouo aspiciat. sed quia aliud inferius ad illud respiciat. ⁊ sic est in bea- tis quādo ꝓ nobis rogant. qꝛ tunc nostrā indigentiā considerāt. Tercio modo ꝓpter continuationē intui tus pͥmi. Unđ cū quis ꝯsiderat deū qui est sup se. ⁊ cō- tinue cōsiderat. ꝯtinue ascēdit. nō qꝛ ad aliđ ⁊ ad aliđ ſ qꝛ supra se fert̃. ⁊ hoc mō ꝯtinue ē in beatis. ⁊ sic pꝫ istud. qꝛ si pͥmo mō dicat̃ orō. ascēsus ē tm̃ vie. secūdo mō ē vie ⁊ patrie. tercio mō tm̃ patrie. Ad illud qđ

39 obijcit̃ ꝙ beatus hꝫ quicqđ vult. dicendū ꝙ beat⁹ ali- qua vult sibi. aliqua vult alijs. Dico ergo ꝙ ad sub- stantiā beatitudinis est vt habeat omne qđ vult sibi. sed vt habeat omne qđ vult alij nō est de sub͡a beati- tudinis ſ de ꝯsūmatiōe ⁊ bn̄ esse. ⁊ hoc nō erit quousq; oēs electi sunt glorificati. tūc enī quilibꝫ habebit qđ vult sibi et qđ vult cuilibꝫ alij. et tūc plena ē btitudo Item beati orant tm̃ ꝓ alijs. miseri ꝑ se ⁊ ꝓ alijs ſ

consumato numero electoꝝ non rogabūt ꝓ se nec ꝓ aliis. 40 Ad illud qḋ vltimo q̄rit̄ de xp̄o. dicēdū ꝙ ꝓpt̄ erroꝝ arrij vitandū dictū est ne videamur xp̄m credere creaturā. et ne videamur eiꝰ ptātem minuere q̄ 41 p̄t oia. eius petimus miseratōem nō oratōez. Qḋ vo querit̄ de sp̄ū sctō. dōm ꝙ q2 ē donū in quo oia dōa donant̄. nō petendus est ip̄e nō porrigēda ē petitio.

Questio.ij. b

Utrū sancti impetrēt nobis aliqua suis oratōnibus Et ꝙ non videt̄. q2 nullus impetrat aliquid apḋ deum nisi qui est in statu merendi. sed sancti nō sunt in statu merendi. g̃ ⁊c. Si dicas ꝙ non merito qḋ tunc sit sed qḋ precessit. Contra. hoc nō solui̇t. quia scḋm hoc etiā si non rogēt nihilominus obtinebimꝰ. g̃ nihil nob̄ facit oīo eoꝝ. Preterea ip̄i sufficiēter remunerati sunt de toto eo qḋ meruerūt. g̃ nō meruerūt aliquid aliud. g̃ rōne meriti p̄cedētis non impetrāt. Itē sancti ꝑ oia ꝯformāt voluntatē suā volūtati diuine. g̃ non orāt nec petūt nisi qḋ deus vult dare. Sꝫ qḋ deꝰ vult dare dabit etiā si sancti nō petāt. g̃ ⁊c. Itē sancti vidēt vtrū oōes nr̄e sint exaudiende. aut non exaudiende. Si sunt exaudiende petūt. Si non. non petūt. sed si non peterent nihilominus petitōes exaudiende exaudirent̄. g̃ eoꝝ oīo nihil facit. Cōtra. sancti in via impetrāt aliis grām et multa bona. sed plus possunt apud deū in patria ꝙ̄ in via. ergo magis impetrāt. Itē sancti impetrāt ꝓ viuis ꝙ sunt amici dei. sed magis sunt amici dei in patria ꝙ̄ in via. ergo efficacius impetrant. Item ostendit̄ ꝑ impossibile. quia si nō impetrant ⁊ orant sicut supra monstratū est. ergo frustra orant ⁊ sunt miseri. q2 nō implet̄ eorum volūtas. Item sancti ita faciūt miracula post mortē vt añ. ergo ita impetrāt post mortem vt ante. 42 Rᷦ dicendū ꝙ sanctorū oratiōes multa nobis bona impetrāt sicut dicit magister merito ⁊ affectu. Merito quidē p̄cedenti quo deo facillime seruierūt. ⁊ tātū locū suis meritis sunt adepti. vt nō solū sibi beatitudinē ⁊ gloriā meruerūt. sed etiā aliis suffragari. Multa enim superogauerūt affectu. quia amici dei sunt facti. ⁊ amicicia est idem velle ⁊ nolle. ⁊ cum aliquē ament sancti cōpellunt vt sic dicam deuz diligere. vnde beata virgo multos peccatores deo recōciliare dicit̄. 43 Ad illud ergo qḋ obijcit̄ ꝙ nō sunt in statu merendi. dicendū ꝙ verū est sibi. Et p̄terea nō redditur exauditio merito ꝙ tūc fit. sed merito qḋ precessit. 44 Qḋ obijcit̄ ꝙ tanc sine oīone fieret. dicendū ꝙ meruerūt nō simpliciter ꝙ iste obtinerēt sed sub cōditiōe. videlicꝫ si ip̄i intercederēt. vel alij eoꝝ subsidia importarēt. sicut aliqui sancti in morte petierūt ꝙ dominꝰ exaudiret inuocantes eorum patrociniū. Et ꝙ dicit ꝙ meritū eorum est plene remuneratū. verū est de merito absoluto. sed de merito cōditionato adhuc 45 stat cōditio ⁊ merendi ratio. Ad illḋ quod obijcit̄ ꝙ cōformant voluntatē suā diuine per omnia. dicendum ꝙ sicut dicit Augꝰ de p̄destinatione sanctoꝝ ꝙ orare debemus ꝓ p̄destinatis. q2 fortassis p̄destinati sunt vt nostris orationibus cōfirment̄. ⁊ si constaret nobis doctotū ꝙ essent p̄mū saluati ad nostras p̄ces. deberemꝰ vtiqꝫ ꝓ eis rogare vt fructuose rogaremus. q2 ad preces nostras saluant̄. sic intelligendū ē in sanctis qui vident ꝙ deus decreuit nos saluare ad p̄oꝝ p̄cēs. ideo instantissime rogāt ⁊ impetrāt.

Questio.iij. i

Utrum vtile sit nobis rogare sanctos. Et ꝙ nō videtur. q2 iste qui cōuertit̄ ad rogandū sanctos aut est dignus exaudiri aut non. Si est dignus. etiā sine sanctis exaudiet̄. Si nō est dignus. etiā cum sanctis nō exaudiet̄. nec sancti rogabūt ꝓ ip̄o. ergo ⁊c. Item oratio est species latrie. sed latria est cultus soli deo debitus. ergo oratio debet fieri soli deo. Item si dicas ꝙ est species non tm̄ latrie etiā dulie. ergo si magis est honorare maiores. videt̄ ꝙ male facit qui instantius rogat minores. ⁊ hoc videt̄ stulticia. q2 maiores sancti vt beata virgo potētiores sunt in cōspectu dei. Item deus est nobis misericordior ⁊ p̄sentior ꝙ̄ aliquis sanctus. Sed stultus esset q̄ posset adire regem ⁊ inuenire benigniorē ꝙ̄ principē. qui relicto rege adiret principē. ergo ⁊c. Item sancti sunt nobis absentes. sed stultus est qui absenti loquit̄. ergo stultus est qui a sanctis aliquid petit. Forte dices ꝙ ip̄i vident in deo. Contra. angeli portant petitiones. Sꝫ si relucerēt in vbo frustra portarēt. ergo ⁊c. Cōtra. nos debemus sanctos dei honorare. sed qui orat aliquē ip̄m honorat. ergo ⁊c. Item plus possunt sancti in curia dei ꝙ̄ aliqui p̄ncipes in curia regis. sed sapientis est volentē impetrare in curia regis deprecari p̄ncipes. ergo ⁊c. Item hoc facit cōmuniter eccl̄ia ⁊ cōstat ꝙ non errat. ergo ⁊c. 46 Rᷦ dicendū ꝙ deus decreuit ⁊ voluit ꝙ sanctos rogaremꝰ triplici ex causa. s. ꝓpter nostrā inopiā. sanctoꝝ gloriā. ⁊ dei reuerētiam. Propter inopiā in merendo. vt vbi nostra non supperent merita. patrocinent̄ aliena. Propt̄ inopiā in cōtemplando. vt qui non possumꝰ summā lucem aspicere in se. aspiciamus i sanctis. Propter inopiā i amādo. q2 miser homo se magis sentit affici circa vnū sanctū ꝙ̄ etiā circa deū. ideo cōpassus nostre inopie voluit nos rogare sanctos. ac per hoc patet p̄mum. Quia ille qui ante erat indignꝰ. rogando sanctos eorum patrocinio efficit̄ dignus. Secūda causa est sanctorū gloria. quia deus vult sanctos suos glorificare. vult ꝑ eos miracula facere in corporibꝰ. ⁊ salutem in animabꝰ. vt ip̄os laudemꝰ. et hoc non tm̄ ꝑ sup̄mos sanctos sed etiā infimos. vnde sicut aliquis sanatur corporaliter inuocando linū ⁊ nō inuocando petrū. alius econuerso. sic ⁊ sp̄ūaliter. ⁊ sic patet secundū. q2 deus vult honorē dulie omnibꝰ sanctis dari. Tercia causa est dei reuerentia. vt peccator qui deū offendit quasi nō audeat deū in ꝓpria ꝑsona adire. sed amicorum patrociniū implorare. ⁊ sic patet terciū obiectū. quia bonum est aliquādo a deo resilire ꝓpter reuerētiā. 47 Ad illud autē quod obijcit̄ ꝙ sunt absentes. dicendū s̄m magistrū ꝙ reuelant̄ a verbo catenꝰ quatenus expedit saluti nostre. Et ꝙ dicit̄ de angelis ꝙ offerunt deo petitiones nostras. hoc dicit̄ quia ip̄m cōsulunt sup petitionibus nostris vt sciant qualiter erga nos debeant ministrare. 48 Si autē querat̄ qualiter quis inuocet beatū petrū cum sit mortuus. dicendum ꝙ inuocat̄ spiritus petri. ⁊ quoniā spiritus habet esse gloriosum ⁊ p̄fectum. ideo ne videamur eius gloriam diminuere synodochica locutione qḋ est totius attribuimꝰ p̄ti. ⁊ sic patet illud.

Distinctio.xlvj. De statu et coditione malaꝝ animaꝝ post morte.

Ed querit hic de valde malis ꝛc. Supra egit magister de statu ꝛ coditione aiaꝝ bonaꝝ. In hac parte agit de statu ꝛ coditione aiaꝝ damnataꝝ. Unde i hac pte mgr querit vtrū aie damnate recipiāt vnq̄ mitigationē in pena ꝑ benignitatē misericordie. an solūmō puniant ꝑ seueritatē iusticie. Et hec pars diuidit in duas. In pma qrit ꝛ determiat. In secūda ostēdit qliter misericordia dei in ope currit cum iusticia. ibi. Sed quō iusticiā dei ꝛ pietatē ꝛc. Pma ps habet duas. In pma inuestigat ꝛ opponit. In secūda determiat ꝛ soluit. ibi. Un nō incōgrue dici pōt ꝛc. Silr secūda ps hꝫ duas. In pma cōpat miscdiā ꝛ iusticiā ad inuicē. In secūda vo cōpat ad opatiōꝫ. ibi. Qz aūt quedā opa ꝛc. Et illa secūda ps hꝫ duas. In pma ondit q̄ quedā opa adaptant misericordie. quedā iusticie. quedā pietati. In secūda vo determiat quō illud intelligit. vniuerse vie dñi misericordia ꝛ veritas. ibi. Post hec cōsiderari oportet. Et sic duo determiat hic pncipaliter. scꝫ vtrū pene maloꝝ recipiāt mitigationē. Secūdo quō misericordia ꝛ veritas eandē respiciāt opationē.

1 a Sine intermissiōe ꝑpetuos ꝛc. Uidetur male dicere. qꝛ Job xxiiij. dicit. transierūt ab aqs niuiū ad calorē nimiū. & sic ibi fit intermissio. Item sup illud Ysaie. xiiij. tu q̄ ꝓiectus es. glo. et si oēs aie aliqn̄ habebūt requiē. tu nunq̄. ꝛ ita videt q̄ aie aliqn̄ ibi requiescāt. R⁹ dicendū q̄ punitio gehennalis erit sine omi intermissiōe. ꝛ hoc patꝫ ꝑ illud qd̄ dr̄ Apoca. xiiij. Ascēdit fum⁹ tormētoꝝ in secula seculoꝝ. ꝛ nō habebūt requiē die ac nocte. Cū eni nō sit iterpolatio in culpa. debet esse cōtinuatio in pena. Qd̄ obijcit de trāsitu. dicendū q̄ loquit non simplicit sed sub conditiōe. ad exaggerandū magnitudinē peccati illius.

2 b Que si sola esset ꝛc. Uidet male dicē. qꝛ vt dicit Aug⁹. hec est mitissima penarū oim. ergo ꝯdicit sibi ipsi. R⁹ dicendū q̄ Aug⁹ loquit de illis q̄ damnū habēt ꝛ nō aiaduertūt. vel aiaduertunt. nō tamē habent ꝯscientie remorsum. Uel dicendū q̄ quia hic compat carentiam visionis dei eternā ad penā temporalem. ideo dicit q̄ illa excedit omnē tēporalē. quia ibi est priuatio boni eterni. sed hic tēpalis. Cū aūt dic ipā esse mitissimā. loquit de penis etnis.

Querit ꝛ opponit vtrū animab⁹ damnatis detur mitigatio pene. a

Ed querit hic de valde malis. vtrū ꝛ ipi in aliqua penaꝝ mitigatiōe dei miscdiā sentiant vt min⁹ q̄ meruerint puniant. Quidā autumāt eos nullā releuationē pene habituros. qd̄ ꝯfirmāt Jacobi autoritate dicētis. Judiciū sine miscdia fiet illi q̄ nō fecit misericordiā. Aug⁹ etiā ait. Misericordia hic. iudiciū in futuro. Idē distinguēs quō oēs vie dñi sint misericordia ꝛ veritas ait. Erga sanctos oēs vie dei miscdia. erga iniquos oēs veritas. qꝛ et in iudicando subuenit. ꝛ ita nō deest miscdia. ꝛ in miserādo id exhibet qd̄ ꝓmisit. ne desit veritas. Erga oēs aūt quos liberat ꝛ damnat oēs vie sunt miscdia ꝛ veritas. qꝛ vbi nō miseret. vindicte veritas dat. Dicēs vbi nō miseret. dat intelligi aliquid a deo fieri vbi ipe nō miseret. Sed hijs occurrit qd̄ ait Cassiodor⁹ sup psal. l. loquēs de miscdia ꝛ pietate dei. He due inquit res iudicio dei semp adiūcte sunt. Ergo ꝛ i punitiōe maloꝝ nō ē iusticia sine miscdia. Idē de iudicio ꝛ miscdia ait. Hec duo mutua societate sibi iūgunt: In hijs breuiter oia opa dei includit. Aug⁹ quoq̄ rn̄dens illis qui reproboꝝ supplicia finē habitura cōtendūt. ita illoꝝ repellit opinionē. asserēs reprobos ꝑpetuo puniendos. vt eorum supplicia mitigari aliquaten⁹ nō neget. Frustra inqt nōnulli eternā damnādoꝝ penā ꝛ cruciat⁹ a sine intermissiōe ꝑpetuos hūano miserent affectu. atq̄ ita futurū esse nō credūt. nō quidē scripturis aduersando diuinis. ꝫ ꝓ suo motu dura queq̄ molliēdo ꝛ in leniorē flectendo sententiā. q̄ putāt in eis terribilius esse dicta q̄ ver⁹. Nō eni inquiūt obliuiscet misereri de⁹. aut cōtinebit i ira sua miscdias suas. Hoc quidē in psalterio legit. ꝫ de hijs intelligit q̄ sūt vasa miscdie. qꝛ ꝛ ipi nō ꝓ meritis suis ꝫ deo miserāte de miseria liberāt. Aut si h̄ ad oēs estimāt ꝑtinere. nō iō necesse ē vt dānatoꝝ opinent finiri posse eoꝝ de qb⁹ dictū ē. Ibūt hij i suppliciū etnū. ne h̄ mō putet habitura finē felicitas eoꝝ de qb⁹ ecōtrario dictū ē. iusti aūt in vitā etnā. Sꝫ penas dānatoꝝ certis tpib⁹ estimēt (si h̄ hijs placet) aliqten⁹ mitigari. Et si q̄ppe intelligi pōt manē ira dei i illis. i. ipsa dānatio. Hec eni vocat ira dei nō diuini ai ꝑturbatio. vt in ira sua. i. manēte ira sua nō cōtineat miseratiōes suas. nō etno supplicio finē dādo. ꝫ leuamē adhibēdo vl' interponēdo cruciatib⁹. qꝛ nec psal. ait ad finiēdā irā suā. vel post irā suā. ꝫ in ira sua. b Que si sola eēt. alie

Iac.ij.

Aug⁹ super octonariū.

Aug⁹ i ench. a ꝯtra illos q̄ asserūt maloꝝ cruciat⁹ terminandos.

Psal.lxxvj.

Math.xxv.

b

nari a regno dei ⁊ carere magna multitudine dulcedi nis dei. tā grādis tñ est pena. vt ei possint nulla tormē ta q̄ nouim⁹ cōparari. si illa sit eterna. ista aūt sit quālibȝ multis seculis lōga. Manebit ḡ sine fine mors ꝑpetua damnatoꝝ. ⁊ ipa oib⁹ erit cōis sicut manebit cōiter oim vita eterna sctōꝝ. Ecce ita asserit hic penas reproboꝝ nō esse finiēdas. qȯ nō īprobat si dicat eoꝝ supplicio aliqȯ leuamē adhiberi.

Determinat ⁊ soluit. b

Unde nō incōgrue dici pōt deū ⁊ si iuste id possit. nō oīno tantū punire malos ī futuro quātū meruerūt. sed eis aliqd quātūcūq̧ mali sint de pena relaxare. Qȯ ḡ dictū est. iudiciū sine misericordia fieri illi q̄ nō fecit misericordiā ita intelligi pōt. Qꝛ iudiciū damnatiōis fiet illi q̄ nō fecit miscōiā. ꝓ eo q꞉ fuit sine miscōia. vel fiet iudiciū ei sine miscōia liberāte ⁊ saluāte. q̄ tñ in aliqua pene alleuatiōe miscōiā dei sentiet. Itē cū dicit misericordia hic. iudiciū in futuro. nō negat qn ī futuro sit miscōie effect⁹. ⁊ in electis q̄ ꝑ miscōiā ab omi miseria liberabunt. ⁊ ī reprobis q̄ min⁹ q̄ȝ meruerūt cruciabūt Sed ħ nō sine cā dicit fieri dei miscōia. ⁊ iudiciū in futuro. qꝛ ⁊ hic multis modis miseret de⁹. quib⁹ nō miserebit tūc. Uocat em̄ deus nūc pctōres ⁊ iustificat. qȯ tūc nō faciet. ⁊ tūc reddet singulis s̄m merita sua. ⁊ manifeste iudicabit q̄ nūc occulte iudicat. Cui⁹ occultū iudiciū vt ait Aug⁹. intelligit pena q̄ quisq̧ vel exercet ad purgationē. vel mouet ad ↄuersionē. vel si cōtemnit excecat ad dānatōez. Occultū ḡ iudiciū dei pena dicit. q̄ iudicat purgādo. cōuertēdo. vel excecādo. Judicia quoq̧ dei interdū appellant dispensationes eius de omnib⁹ rebus. Unde. Qꝛ incomprehēsibilia sunt iudicia eius. ⁊ iudicia eius abyssus multa. Judiciū aūt quo in futuro iudicabit. intelligit sentētia iudicis qua ventilabit area. i. diuidenf localit boni a malis misterio angeloꝝ. ⁊ isti in vitā ducētur. illi in suppliciū mittētur qui nūc simul mixti sunt.

De occulto iudicō. Aug. sup psal. viij.

Ro. xj. d Psal. xxxv. De sententia iudicis.

Compat dei misericordiā ⁊ iusticiā adinuicē. c

Sed quō iusticiā dei ⁊ pietatē. id est misericordiā sup Cassiodorus duas esse res dixit, que semꝑ adiūcte sūt iudicio dei. Justicia em̄ dei ⁊ miscōia nō due res sūt ȝ vna res. id est vna diuina essentia est. sicut supra pluribus autoritatib⁹ ostēsuȝ est. Quia nō est deo aliud eē misericordē q̄ȝ misericordiā. nec iustum q̄ȝ iusticiam. sed idem prorsus. Nec aliud est ei esse misericordē q̄ȝ iustum. vel misericordiā q̄ȝ iusticiaȝ. sed oīno idem. quia nō denomiatiue sed essentialiter hec de deo dicunt. Cur ergo dicit scriptura de operib⁹ dei quedā esse misericordie. quedā iusticie? Si enim iusticia dei misericordia est. quecūq̧ sunt opera misericordie. esse videntur iusticie. ⁊ ecōuerso. Hys respōderi potest sic. illis locutionib⁹ quibus huiusmodi operū fiūt distinctiōes. vt alia misericordie. alia iusticie. alia bonitati attribuant. nō diuersitas subiacētis. id est rei hys vocabulis significate exꝑmitur. sed varietas sensuum ⁊ effectuū in creaturis monstrat. Cum enim dr deus iust⁹ vel iusticia, essentia diuina ꝑdicatur, ⁊ etiā q꞉ ipse sit distributor.

De opibus iusticie. misericordie dei ⁊ bonitatis.

Responsio.

e Eis aliqd quātū. 5 cunq̧ mali sint de pena relaxare. Uidetur male dicere. qꝛ Eccli. xl. A psidēte ⁊c. dicit glo. In inferno nulla erit mitigatio. R⁹ dicendū q꞉ hic loquit de relaxatiōe. ȝ ibi de mitigatōne post penam taxatā. Aliq̄ tñ exponūt q꞉ erit mitigatio ad liberationē. sicut exponit mgr quasdā alias auctes in lra. ȝ ista expositio extorta esse videt. Aliud em̄ est peccati mitigari. aliud a pena oīno liberari.

d. Qꝛ incōprehēsibilia sunt iudicia ei⁹. 4 Contra. videt dicere ↄ illud qȯ dr in psal. In labijs meis ꝓnūciaui o. iu. o. t. Si em̄ potuit ꝓnūciare. ḡ ⁊ cōprehēdere. R⁹ dicēdū q꞉ iudicia dei dicūtur dupliciter. Uno° iudicatiua ꝑcepta q̄ erāt in lege. q̄ frequēter in ps̄ vocant iudicia. Alio mō dicūt diuina dispositio. et diuini ↄsilij diffinitō. ⁊ ista sᵗ icōphēsibilia q̄tuȝ ad cognitionē. qꝛ ante fiūt q̄ ad nostrā cognitionē deducant. Uel si ad nrām cognitōez deducant. nō tñ cognoscim⁹ q̄re facta sūt nisi spūs dei reuelet q̄ scrutat ꝓfunda dei. ⁊ sic patet q꞉ alio mō accipiut hic ⁊ ibi iudicia.

τ iudex meritoꝝ intelligi daꝛ. Ita τ cuz dicitꝛ misericors. essentia diuina predicaꝛ τ insup ꝙ ipe sit miseroꝝ liberator intelligi daꝛ. Sicut cū dicitꝛ bon⁹. essentia diuina p̄dicaꝛ. Et cū dicitꝛ de⁹. τ insup autor oīm bonoꝝ oñdiꝛ. Ita et cū dicitꝛ de⁹. essentia diuina p̄dicaꝛ. τ ipe timēd⁹ oñdiꝛ. Inde ḡ quedā opa misericordie quedā iusticie dicunꝛ. nō qn diuina eēntia hec τ illa opeꝛ. τ qn hec τ illa sint opa diuine eēntie q̄ dicitꝛ miscōia τ iusticia. ꝫ qꝛ quedā sūt qb⁹ iudex τ equus distributor. quedā quib⁹ oñdiꝛ miserator. Misericors em̄ dicitꝛ in nā. miserator ī exhibitiōe. τ ī quibusdā opib⁹ dicitꝛ effect⁹ esse miscōie. ī quibusdā effect⁹ iusticie. nō ꝙ aliud efficiat iusticia aliud misericordia dei si ad essentiā referas. ꝫ qꝛ ex q̄busdā effectibus intelligiꝛ iudex. ex quibusdā miserator. vel vt quibusdā placet iust⁹ et misericors. Sed ſm h̄ occurrit q̄stio quō ex alijs oñdaꝛ iust⁹. τ ex alijs misericors. cū sit idē ei esse iustū τ esse misericordē? Si em̄ ſm eandē rōnem dicitꝛ iust⁹ τ misericors. ex eo ope q̄ intelligiꝛ iust⁹ intelligiꝛ misericors. τ ecōuerso. Sed dixi supra qꝛ cū dicitꝛ deus iust⁹ τ misericors. ita eadē diuina essentia significaꝛ. τ ſm eā idē p̄dicaꝛ. vt etiā quedā diuersa intelliganꝛ. Intelligim⁹ em̄ p h̄ eū esse miseratorē τ iustū iudicē. Qđ euidēter Origenes oñdit dicēs. oīa q̄ dei sunt xp̄s est. ipe sapiētia ei⁹. ipe fortitudo. iusticia. sanctitas. ipe prudētia. Sed cū vnū sit ī subiacēti. p varietate sensuū diuersis nūcupaꝛ vocabulis. Aliud em̄ significat sapiētia. aliud iusticia. Qñ em̄ sapia dicitꝛ. disciplina te diuinaꝝ hūanarū qꝫ rerū instruere intelligiꝛ. Qñ iusticia. distributor vel iudex meritorū insinuaꝛ. Ita τ prudētia cū dicitꝛ. doctor τ demōstrator bonaꝝ vel malaꝝ rerū vel neutraꝝ intelligiꝛ.

Ostendit ꝙ quedā opa adaptanꝛ misericordie. quedam iusticie. quedā bonitati. d

Qđ aūt quedā opa misericordie. quedā iusticie. quedā bonitati attribuanꝛ. in scripturis facile est repire. Et d̄ miscōia quidē τ iusticia manifestū est. De bonitate vero τ miscōia amplı⁹ latet. Sed Aug⁹ docet illa opa p̄prie ad miscōiā ptinere quibus aliq̄ a miseria liberanꝛ. Ad bonitatē vero nō solū illa. ꝫ facturā τ gubernatōez naturaliū ita dicēs. Ad misericordiā ptinet ꝙ a peccatis mūdat τ de miseria liberat. Ad bonitatē vero ꝙ celū τ terrā τ omnia valde bona creauit vt essent. Idē. celi nō indigent miscōia. vbi nlla ē miseria. in terra homis abūdat miseria. τ superabundat dei misericordia. Miseria ergo homīs τ misericordia dei plena ē terra nō celi. qui nō indigēt miscōia. indigēt tñ regente dño. Oīa em̄ indigēt dño. τ misera τ felicia. qꝛ sine illo miser nō subleuaꝛ. felix nō regiꝛ. Itē alibi. Misericordia ē erga miseros. bonitas erga quoslibet. Interdū tamē misericordia large accipiꝛ vt bonitas.

Determiat quō illud intelligaꝛ. vniuerse vie domini misericordia τ veritas. e.

Post hec cōsiderari oportet. ex quo sensu vniuerse vie domini dicanꝛ misericordia τ veritas. Hoc multiplicē

5 c. Quedā sunt quibus iudex τ equ⁹ distributor ꝛc. Videtur male dicē. qꝛ opa dei nō ostendūt miscōiā τ iusticiā nisi sicut effectus cām. Si ḡ misericordia τ iusticia est eadē cā oīno vt dicit in lr̄a. ḡ eisdē effectibus q̄b⁹ oñdiꝛ iust⁹ oñdiꝛ et misericors. R̄ꝫ dicendū ꝙ causa in deo q̄uis nō dicat verā habitudinē τ dependentiā ex pte dei dicit tñ habitudinez ex pte creature. et sic ex pte creature est habitudinis seueritas. ita τ multiplicitas. et ſm aliorū habituū multiplicatōez est diuinā essentiā multiplicitet intelligere τ assignare. qm̄ igr̄ aliū mō ad hz effect⁹ qui respicit meritū. aliū q̄ respicit miscōie affectū. τ iusticia τ miscōia istas habitudines p̄notat. q̄uis p̄ncipale significent. inde ē ꝙ ille effectus q̄ attribuiꝛ iusticie nō potest attribui misericordie.

6 f Aliud em̄ significat sapiētia aliud iusticia ꝛc. Cōtra. qꝛ supra cū dictū sit ꝙ nō dicaꝛ diuersitas signi. videtur ꝙ ꝯ se dicat. R̄ꝫ dicēdū ꝙ illō intelligiꝛ rōne cōnotati. ꝫ illud qđ supi⁹ dictū ē intelligiꝛ ratiōe principalis signi. Vel dicēdū ꝙ alietas non vocaꝛ i re signa absolute. ꝫ sub rōne intelligēdi q̄ ē alia τ alia. qꝛ voces sūt signa intelligentiū. τ sic pꝫ illō.

Origenes.

Aug⁹ sup p̄s. cxxxv.

Idē sup psal. xxxij.

P̄s. xxxij.

recipit expositionē. Uniuerse enī vie dn̄i misericordia ⁊ veritas quibus ad nos venit (vt ait Aug⁹ sup psal.) intelligunt̄ duo aduct̄us. pmus i quo manifestā ⁊ multiplicē misericordiā nobis exhibuit. ⁊ secūdus in quo requirēdo merita iusticiā exhibebit. Uniuerse etiā vie dn̄i. i. quib⁹ ad dn̄m ascendimus sūt iusticia qua a malo declinamus. ⁊ misericordia qua bonū facimus. In hijs enī duob⁹ omne bonū meritū includit̄. Sed cū supius Cassiodor⁹ dixerit in hijs duob⁹ oīa opa dei includi. merito queri pōt an in omni opere dn̄i hec duo inutuo sibi iūgant̄? Quibusdā placuit nō in omni ope domini hec duo cōcurrere. fm effectū dico. nā fm essentiā nō diuidit̄ misericordia a iusticia. sed vnū est. Uerū fm effectū nō in omni ope dn̄i dicūt esse misericordiā ⁊ iusticiā. Sed in quibusdā fatent̄ tm̄ misericordiā. in alijs iusticiā. atq; i alijs misericordiā ⁊ iusticiā. Fatent̄ tn̄ dn̄m oīa q̄ fecit misericordit̄ agere ⁊ iuste. referētes ratonē dicti ad dei volūtatē que iusticia est ⁊ miscdia. nō ad effectus miscdie ⁊ iusticie q̄ sunt in reb⁹. Alijs aūt videt̄ ꝙ sic dicit̄ deus oīa opa sua iuste facere ⁊ misericordit̄. ita cōcedendū sit in omni ope dei iusticiā esse ⁊ misericordiā. i. clemeutiā fm effectū vel signū. qꝛ nullū opus dei est in quo nō sit effectus vel signū eq̄tatis ⁊ clemētie siue occulte siue apte. Aliqñ enī manifesta est clemētia siue benignitas ⁊ occulta eq̄tas. aliqñ ecōuerso.

D intelligentiā p̄sentis distinctōis fm duo que determinat magister in lr̄s duo p̄ncipaliter querunt̄. Primo querit̄ vtrū pena malorū recipiat mitigationē. Secūdo querit̄ quō misericordia ⁊ veritas eandē respiciāt opationē. Circa primū querunt̄ quatuor. pmo querit̄ vtrū aliqua mitigatio pene fiat damnatis ꝓpter suffragia ecclesie. Secundo vtrū fiat mitigatio ꝓpter pietatē misericordie. Tercio vtrū deus agat misericordi⁹ cū vno q̄ cū altero. Quarto vtrū agat iustius cū vno q̄ cū altero.

Questio. j. a

Q2 per suffragia ecclesie aliqua mitigatio fiat damnatis ostendit̄ pmo p Augustinū in enchi. qui dicit. ꝙ quib⁹ ꝓsunt. vel ad hoc ꝓsunt vt plena fiat remissio. vel vt tolerabilior sit eis damnatio. ergo si punitio ē in damnatis. videtur ꝙ illa possit mitigari. Item Augustin⁹ dicit ꝙ pena arrij nō est determinata s augetur fm ꝙ peccantes suo errore multiplicant̄. s de⁹ pmoz est ad miserendū q̄ȝ ad cōdemnandū. ergo si in statu in quo sunt potest eorū pena augeri. potest ⁊ minui. Item impossibile est multorū preces non exaudiri. sed ecclesia orat ꝓ omnibus damnatis ⁊ fidelibus qui moriūtur de quib⁹ non constat ꝙ vadant i infernū. sed multi talium damnātur. ergo si ecclesia n̄ frustra orat. patet ⁊c. Itē ratione videtur. quia plus placet deo improportionabiliter pena quā quis sustinet volūtarius. q̄ illa quā quis sustinet inuitus. sed damnatus sustinet penaȝ inuitus. aliq̄s vir iust⁹ q̄ suffragat̄ ꝓ eo sustinet volūtarius. ergo iste plus soluit deo pro illo patiendo q̄ ille pro se. ergo si domi nus dimittit qđ minus placet pro eo qđ magis. patet ⁊c. Item iste punit se ex charitate. ⁊ pro eo qui est in inferno. ergo deus acceptat hanc penam pro illo. sed non punit bis in idipsum. ergo ⁊c. Cōtra. Augustin⁹ de cura pro mortuis agenda dicit ꝙ ecclesie suffragia pro valde bonis sunt gratiarū actiones. pro valde malis sunt qualescūq; viuorum cōsolationes. ergo non ꝓsunt valde malis. sed valde mali sunt q̄ sunt in inferno. ergo ⁊c. Item autoritas dicit ꝙ in inferno nulla est redemptio. et ecclesia istud cantat. ergo si nulla redemptio est ibi. videtur ꝙ ⁊ nulla mitigatio. Item ecclesia non facit suffragia pro damnatis. qđ patet. quia in corpore christi in quo est specialiter suffragiū defunctorū vt dicit magister supra dist. xij. non fit memoria nisi pro viuis ⁊ illis qui sunt in purgatorio. ⁊ q̄ sunt in paradiso. sed faceret si damnatis prodesset. ergo ⁊c. Item ratione videtur. qꝛ damnati non sunt ex charitate diligendi. quod patȝ. quia non sunt ordinati ad vitam. ergo cum charitas faciat suffragiū acceptabile. nullum suffragiū pro eis factum deo est acceptum. ergo nec debet pro eis fieri. Item suffragia facta pro beatis quia sunt in termino non augent gloriā. ergo cum damnati similiter sint in termino non minuūt eis penam. Item qđ nō minuit de culpa nec de pena. qꝛ tante culpe debet̄ tanta pena. sed damnatorū culpa non potest minui. ergo ⁊c. Item si minuit. aut extensiue. aut intensiue. Si intensiue. ergo cum non sit intensione infinita poterit auferri per suffragia. Si ergo extensiue. sed infinita est extensiōe. ⁊ ab infinito nihil adimitur. Si dicas ꝙ est finita ex pte ante. et ex illa est diminutio. quia est pene dilatio. ergo tunc dedecus peccati est sine decore iusticie. R⁹ dicendū ꝙ aliquorū fuit positio vt magistri ꝓpositiu ꝙ suffragia damnatis prosunt. non tamē omnibus. quia non valde malis sed mediocriter. vtpute illis qui habuerūt opera bona ꝑ que merētur ab alijs adiuuari. Sed in modo positionis diuersificati sunt. Nam quidam dicunt ꝙ profunt ad dimissionē pene q̄tum ad interpolationē. et ideo non totaliter anfert̄ sed solum ad modicū tempus. Sed ista positio no videtur cōueniens. Cū enī deordinatio culpe non recipiat intermissionē. quomodo deordinatio pene recipiet? Item dicūt alij ꝙ fit remissio simpliciter non ad tempus. sed tamen nunq̄ tota pena aufertur. quia fit ablatio fm ꝓportionem arismetricā. nō fm ꝓportionem geometricā. i. ꝙ h remittit̄ pmo aliquotta pars pene. in secūda vice adimit̄ tm̄ nō fm quātitatē. sed fm ꝓportionē. vt si pmo auferret̄ cētesima ps. similit̄ ⁊ secūdo ⁊ tercio.

centesima pars eius remanet. et ideo semp remanet. Sed certe istud non soluit. quia suffragia sequentia nō minus valent ꝙ p̄cedentia. ergo tantūdem de pena faciunt remitti ſm quātitatem pene remisse. Jdo dicunt tercij ꝙ ꝓsunt in absolutionem totalis pene. nec ad absolutionē de parte pene diminuēdo puniēs. sed fortificando subiectū vt melius ꝛ tolerabilius pōrtet. Sed ista opinio nō videt̄ posse stare. quia si fortificatur. aut fortitudine gratie. aut nature. Non gratie. hoc constat. Non nature. quia hec fortitudo non est a natura. ergo nullo modo. Jdeo est aliquorū opinio ꝛ verior ꝙ suffragia damnatis non prosunt. nec ecclesia intendit orare pro eis. 8 Ad illud ergo quod p̄mo obijcit̄ in contrariū ꝙ ꝓsunt ad tolerabiliorem damnationē. dicendū ꝙ non intelligit de damnatiōe facta in inferno vbi nulla est redemptio. sed in purgatorio. Et vult dicere ꝙ illis dupliciter ꝓsunt. Vel liberando. vt illos qui parū habent de cremabili. Vel mitigando. quantum ad illos qui multū. 9 Ad aliud dicendū ꝙ nō est simile. quia remissio debet fundari super fundamentū charitatis. ꝛ quoniam arrius habet malā volūtatem. ideo potest augeri pena ꝛ nō remitti. 10 Ad illud quod obijcit̄ ꝙ multorū preces exaudiunt̄. dicendū ꝙ vbi cōstaret ecclesie ꝙ esset damnatus non oraret. sed nō constat. ergo orat. quia valet si nō est damnatus. aut si est damnatus reuertit̄ in sinū suum. 11 Ad illud quod obijcit̄ ꝙ plus placet deo pena voluntaria ꝙ inuolūtaria. dicendū ꝙ verum est. vnde deus remunerat virum iustum ꝓ illa pena. sed ista pena volūtaria nō potest assumi nec acceptari ꝓ eo qui non habet charitatē. ꝛ ideo patet sequēs.

Questio. ij. b

Utrum fiat mitigatio ꝓpter misericordie pietatem de penis damnatorū. Et ꝙ non videt̄. q2 dicit̄ Apoc. xviij. quātū se glorificauit ꝛ in delicijs fuit. tantū date illi tormentū. Item Isaie. xl. Suscepit de manu domini duplicia. dicit̄ de anima peccatrice. Item sup illud psal. ex vsuris ꝛ iniquitate. glo. vsure dicuntur peccata. quia plus mali inuenit̄ in supplicijs ꝙ cōmissum est in culpis. igit̄ ibi nō est aliqua mitigatio.

Item ratione videt̄. quia delectatio est momentanea ꝛ modica. sed punit̄ pena eterna et acerbissima. sed hoc in infinitū excedit istud. ergo punit̄ supra cōdignū. ꝙ nō est ibi mitigatio. Contra in ps. Nunquid obliuiscet̄ misereri deus. aut cōtinebit in ira misericordias suas. quasi diceret. non. ergo tunc aliquid relaxat. Item peccator cū peccat mortaliter offendit deum a quo est omne bonū. ergo meret̄ amittere omē bonū. ergo ꝛ esse. ergo cum deus neminē reducit ad nō esse. omnes punit citra condignū. Itē offendit deum a quo est omnis ordo. ergo se deordinat. ꝙ si peccantes merent̄ in supplicijs ordinari. statim ergo merent̄ puniri. ergo cum nō puniant̄ statim. patet ꝙ citra condignū. Item peccator offendit deum qui est bonū infinitū omni infinitate. ergo infinita pene acerbitate debet puniri. sed nō punit̄. ergo citra condignū punit̄. 12 R° dicendū ꝙ mitigatio pene damnatorū dupliciter pōt intelligi. Aut quantum ad taxationem ꝛ inflictionē pene. ꝛ sic absq3 dubio est ibi mitigatio. q2 diuina iusticia non tm̄ exigit ꝓ eo quin eius pietate interueniēte aliquā partē pene infligendo remittat. Alio mō potest intelligi mitigatio post pene taxationē ꝛ inflictionē. ꝛ hoc modo nulla cadit mitigatio a diuina misericordia. quia extūc claudit eis dominꝰ viscera pietatis. Rationes igitur ostendētes ꝙ est ibi mitigatio omnes ꝓcedūt ſm istā viam. s. quantum ad inflictionē. Unde ostendit ibi mitigationē quantū ad ea in quibus homo punit̄ quantum ad tempus. ꝛ quantum ad mensurā. quia nō tantū infert quātum homo meruit. Tren. iij. misericordie domini est ꝙ nō sumꝰ cōsumpti. ꝛ iterū penam differt. ꝛ postremo acerbitatē minuit. ꝛ ideo ille ratiōes cōcedende sunt. Ad oppositū responderi potest ꝑ vnicā distinctionē. 13 Ad illud ergo quod obijcit̄ de scriptura que dicit ꝙ tantū ꝛ ꝙ duplū. ꝛ ꝙ amplius. ad illa omnia rūdendū ꝙ est comparare delectationē ad penam ſm duplicē comparationē. Aut ſm intensionē in genere delectatiōis. et ita multo maior est pena ꝙ delectatio. nec est ibi ꝓportio sed excessus. Est iterū comparare hoc ad illud ſm rationē meriti vel demeriti. ꝛ sic dico ꝙ meritum delectationis inordinate excedit penam. q2 dignus esset amplius puniri. Seruat̄ igit̄ in punitiōe ꝓporcionalitas. quia magne culpe magna infligit̄ pena. sed nō ꝓporcio. quia quantum ad intensionē ꝛ durationē pena excedit culpam. sed quantum ad meritū culpa penam. et ꝑ hoc patet p̄ma rūsio. q2 ꝛ si delectatio sit momentanea. tamē q2 cum ea offendit̄ bonum infinitū meret̄ penam eternā.

Questio. iij. c

Utrum deus misericordius agat cum vno ꝙ cum altero. Et ꝙ sic videtur. Roma. ix. cui vult miseret̄ et quem vult indurat. si ergo misericordius agit cō vno quē reuocat ꝙ cum eo quē indurat. patet ꝛc. Item ordo ꝛ gradus est in effectibus diuinis ꝓpter sapientiam cuiꝰ est ordinare. sed diuina misericordia nō miseret̄ nisi sapienter ꝛ ordinate. ergo magis vni ꝙ alij.

Item misericordia intuet̄ miseriā. sed vnus magis est miser ꝙ alter. ergo deus debet magis misereri vnius ꝙ alterius. Item magis miseret̄ qui miseriam totam aufert ꝙ qui miseriā mitigat. sed deus ab aliquibus aufert totam miseriā. aliquibus mitigat. ergo ꝛc. Cōtra. Augustinꝰ. actus ꝛ effectus respondent habitui siue origini in quolibet. sed diuina misericordia est summa. ergo cuiuslibet miseret̄. Itē misericordia intuet̄ miseriam. ergo magis miseret̄ alicui. ergo mag misero. sed in futuro mag miser ē q̄ magis peccauit. ſ hoc ē incōueniēs. ꝙ ꝛc. Itē q2 deꝰ ē sapientissimꝰ iō facit sapiētissime quicquid facit. ꝙ cū sit misericordissimꝰ. misericordissime se hʒ ad quelibet. ꝙ ꝛc.

14 R° dicendū ꝙ mag misereri hic pōt intelligi tripliciter. Aut maiori habitu. aut actu. aut effectu. Primo mō ꝛ secūdo impossibile ē. ſ tercio mō. s. quantū ad effectū q̄ est releuatio a miseria verū est tam in p̄nti ꝙ in futuro. ſ alit̄ nūc. aliter tūc. Quia nūc miscdie effectꝰ sunt p̄ncipales. ꝛ effectꝰ iusticie sunt annexi. tūc autē effectꝰ iusticie erūt p̄ncipales. ꝛ miscdie erūt annexi. Tūc enim reddet deꝰ ſm opa sua vnicuiq3. nūc autē ſm benignitatē suā. ꝛ iō simplicit̄ mag miseret̄ in p̄senti eius cui magis vult. in futuro magis eius que magis indiget. vnde magis misero plus cōdonabit ſm quātitatem absolutā. non tamē ſm qualitatē relatam. vt patebit postea. 15 Ad illud quod obijcitur ꝙ effectus rūdet habitui. dicēdū ꝙ verū est i agēte inferiori. qui facit omē qd̄ pōt. nō sic ē in deo. 16 Ad illō qd̄ obijcit̄ ꝙ peccator reportat comodū. dicēdū ꝙ falsum est. q2 semp sibi remanet pena maior. 17 Ad illud qd̄ obijcit̄ de sapiētia. dicendū ꝙ nō est simile. q2 sapiētia cōnotat ordinē nō effectū absolutū vt misericordia.

Questio.iiij. d

Utrum deus agat iustius cum vno q̃ cum altero. Et q̃ sic videt. qz sicut iusticie est punire. sic misericordie est parcere. ergo cum magis puniat vnum q̃ alterum. ergo iustius agit cum vno q̃ cum altero. Itē quātum intendit misericordia tantū minuit rigor iusticie. et econuerso. ergo cum agat misericordius cum vno q̃ cum altero. ergo et iustius. Item quātū iste meruit p̄miari tantū iustū est istum p̄miari. sed vnus magis meruit q̃ alter. ergo iustius est magis vnū premiari q̃ alterum. Si ergo deus magis p̄miat vnum q̃ alterum. ergo iustius agit cum vno q̃ cum altero. Item de nostratis duobus quorū vn⁹ peccat duplo magis q̃ alter. qui min⁹ peccauit meruit sex. qui magis peccauit meruit. xij. tunc esto q̃ domin⁹ remittat duo illi qui minus peccauit. quero quātū illi remittit qui magis peccauit. Si amplius q̃ duo. ḡ misericordius agit cum eo qui magis peccauit. et ita reportat comodū de malicia q̃d est inconueniens. Si aūt remittit duo. arguit sic. ille punit plus duplo. q̃ non meruit nisi duplo. ergo est magis dignus quatuor q̃ ille sit dignus. x. qz ita dignus est sex sicut ille. xij. ergo ita quatuor sicut ille octo. ergo si deus isti infligit quatuor illi. x. iustius agit cum illo qui recipit. x. Contra. q̃ nō iustius videt. qz sicut deus est optimus ita et iustissimus. sed qz optimus est. optime agit. ergo qz iustissimus iustissime. Itē quāto aliquis est iustior tanto magis accedit ad mediū in iudicādo. ergo si est iustissim⁹ summe accedit ad mediū. cū ergo summe. non est ibi magis et min⁹. Item sicut Petrus ē dignus gloria sua. ita et clemēs sua. ergo similiter ex pte penarū. Si ergo considerat dignitatē meritorū. ergo

18 non magis iuste agit cum vno q̃ cum alio. R° dicendū q̃ iusticia in opere vno modo dicit seueritatē. alio modo ordinē. sicut et bn̄facere vno mō qualitatē absolutā. alio mō ordinē. Si iusticia in ope dicat seueritatē siue qualitatē absolutaz. dico q̃ sic iustius agit cū vno q̃ cum alio. qz seuerius. et sic melius facit vnū q̃ aliud. Alio mō iustū dicit ordinē p̄mij ad meritū. et sic dico q̃ iustissime retribuit. Sicut enī que p̄ducit optime ordinat. sic in remunerādo optime et equissime ordinat p̄mia ad merita. Cōcedende igitur sunt due p̄me ratiōes ostēdentes q̃ iustius agit q̃ seueri⁹.

19 Ad p̄o obijcit quātō qui 3 meruit tantū iustū est premiari. dicendū q̃ verū est alterū compando ad illud premiū. vnde si deus tantū premiū daret Petro quātum lino. dico q̃ iustius agit cum Petro. sed maius premiū dat petro et minus lino. ita q̃ petrus non est magis dignus suo p̄mio q̃ linus suo. quoniā ḡ iusticia dicit ordinationē s̄m diuersitatē premiorū correspondentē diuersitati meritorū. ideo nō iustius agit

20 cum vno q̃ cum altero. Ad illud quod obijcit de remissiōe dico q̃ si remittit duo ei qui meruit sex. remittit quatuor ei qui meruit. xij. nec magis remittit cōpando ad meritū siue ad quātitates diuersas. licz

21 absolute magis. Ad q̃d ergo dicit q̃ reportat comodū. dicendū q̃ falsum est. qz semp duplo punit. Misericordia enī quādo currit cum iusticia. magis remittit quātitate absoluta. et ibi est maior miseria. sed tamen equaliter loquēdo p̄portionabiliter. qz sicut vni ita et alteri. Ratiōes vō ad partē oppositā p̄cedunt de iusticia s̄m q̃ dicit ordinē. et sic quēadmoduz sapientia optime p̄duat s̄m ordinē conditionū. ita iusticia iustissime remunerat s̄m ordinē retributionū.

Consequēter q̃ritur ad secundū articulū querit quomō misericordia et veritas eandem respiciant compatione. et circa hoc querunt quatuor. Primo querit vtrum in aliquo ope domini sit misericordia. Secūdo vtrū in eodē ope domini sit misericordia et veritas. Et dato q̃ in eodem s̄m q̃ misericordia et veritas dicūt largissime. Tercio querit vtrū s̄m q̃ p̄prie accipiant cōcurrāt in eodē. Quarto vtrum misericordia et veritas possint abinuicē in aliquo opere separi.

Questio.j. e

Qz in aliquo ope domini sit misericordia ostendit Luce. vj. Estote misericordes sicut et pater vester misericors est. ergo etc. Item in ps̄. Reddes vnicuiqz iuxta opa sua. sed hoc est iusticie. ergo etc. Itez ista duo decorant rectorē. Unde Prouerb. xx. Misericordia et veritas custodiūt regem. et clemētia etc. sed deus est rector omniū rerum. ergo etc. Itē ratōne videt quia iste sunt due virtutes in nobis. ergo sunt exemplaria in deo. et si hoc. ergo cū nos opemur iuste et misericorditer. ergo et deus similiter. Contra. Dam. misericordia est cōpassio de alienis malis. sed de⁹ nihil opatur ex cōpassione qz nō compatit. ergo in nullo ope eius cōcurrit misericordia. Item iusticia est cū fit q̃d debet fieri. sed deus nihil opat ex debito. qz nulli est obnoxius. ergo nihil cō fuse. et sic etc. Item qz misericordia et veritas et cōditio dei opantis relucet in opere. vt patet. qz enī bonus est ideo bona sunt facta. ergo pari ratiōe qz iustus est omnia facta sunt iusta. ergo et lapis est iust⁹. et lapis est misericors. Q̃d si nō cōcedit. ergo nec deus opatur s̄m misericordiā aut veritatē. Item nihil ponendū est in deo q̃d nō debeat poni in summo. sed iusticia non debet poni in aliquo summo. Unde Ecclesiastes. vij. noli esse multū

22 iustus. R° dicendū q̃ misericordia et veritas est in ope creature rōnalis. et hoc quidem nobilitatis est. ḡ

23 multo fortius et nobilius in opibus dei. Ad illud ergo q̃d p̄mo obijcit q̃ in deo non cadit cōpassio nec debitū. dicendū q̃ misericordia et veritas siue iusticia (quia veritas p̄ iusticia accipit) duo dicūt in creatura. s. effluxū bonitatis in alterū s̄m merita vel supra. et in eo q̃ effluit cōpassionē vel debitū. Et p̄mū quidē nobilitatis est. alterū vō impfectōnis est. et quia omne q̃d nobilitatis est deo attribuendū est. ideo in eo est misericordia et iusticia q̃tum ad p̄mū. sicut p̄bant

24 ratiōes sequētes. Ad illud quod obijcit q̃ tūc oia opera dei deberent dici iusta. dicendū q̃ est conditio opantis que respicit actum. et est cōditio opantis que respicit naturā. vt dicit Boetius in li. de ebdomadibus. Cōditio ergo illa que respicit naturam opantis comunicat rei p̄ducte. vt dei natura bona. et natura opantis bona. Sed cōditio que respicit actū. comunicat nō in natura rei p̄ducte sed ipi p̄ductioni. vñ cum deus sit iustus. nō oportet q̃ omnis creatura vel factū sit iustū. sed q̃ ipa facta sint iusta. et sic patz illō.

25 Et ex hoc pz q̃d psueuit queri quare miscd͠ia vel veritas magis dicit cōditio opis diuini q̃ bonitas vel potētia. Dico enī q̃ illa respiciūt naturā. s illa respiciūt actū. et ideo nō tm̄ cōditiōes opis sed etiā vie domini

26 appellant i ps̄. vniuerse etc. Ad illud q̃d obijcit vltimo de termino. dicendū q̃ termin⁹ in summitate alicuius pōt attendi p̄pter excessum vel p̄pter accessum ad mediū. Et p̄mū in iusticia reprehendit. Secūdū cōmendat. et rōne huiōi dicit iustissim⁹ nō rōne p̄mi.

Questio.ij. f

Utrū in eodem ope domini sit misericordia ꝛ veritas. Et ꝙ sic videt᷑. q2 in nobis est alius effectus misericordie vt parcere. alius effect⁹ iusticie vt punire. ḡ si a nobis transferē ad deum. videt᷑ ꝙ similiter sit ī deo. cū hoc nō repugnet diuine simplicitati. Item etsi misericordia ꝛ iusticia in deo sicut ꝑncipale signatum sint idē. tamē ratio dicendi est altera ꝛ altera. ꝛ h̄ erit a pte cōnotati. ergo aliū effectū cōnotat misericordia ꝙ̄ iusticia. Q2 si eundē. tūc nec est differētia a pte connotati nec in se. Itē rōne videt᷑. q2 misericordia facit cōtra merita. vt bonū ei qui male meruit. sed iusticia ꝑm merita. Sed idem opus nō potest fieri contra merita ꝛ ꝑm merita. ḡ ꝛc. Contra. sup illud ps. vniuerse vie dn̄i misericordia ꝛ veritas. dicit Cassiodor⁹. Hec duo in omni ope dn̄i simul sunt. ꝛ si nō nobis sil̄ appareāt. Itē Aug⁹ de cōcordia euāgelistaꝝ. deus q̄ res hūanas curat. iuste ꝛ misericordit̄ curat. vt nec secludat misericordia iusticiā. nec iusticia misericordiā excludat. Itē ratiōe videt᷑. q2 deus remunerat aliquē supra cōdignū. cōstat ꝙ istud vnū est. nec est misericordie tm̄ q2 meruit ꝑmiari. nec iusticie tm̄ q2 nō tm̄ meruit ꝑmiari. ḡ simul miſicordie ꝛ iusticie. R° dicendū ꝙ misericordia dicit᷑ tripliciter. Similit̄ ꝛ iusticia. Uno mō misericordia largissime dicit᷑ diuine bonitatis affluentia. Cōmuniter vo dicit᷑ benignitas in superogatiōe bonoꝝ. Stricte vo dicit᷑ pietas in subleuatiōe maloꝝ. Silr̄ ꝛ iusticia dicit᷑ cōmunissime diuine bonitatꝭ cōdecentia. Cōmuniter vo dicit᷑ liberalitas in retributiōe ꝑmioꝝ. Stricte seueritas in punitione maloꝝ. Scd̄m igit᷑ hos tres modos cōcurrunt in eodē ope. Nam ꝑmo mō misericordia diuine bonitatis affluētia. ꝛ iusticia diuine bonitatis cōdecentia sunt in eodē ope. ita ꝙ in omni ope. q2 omnia facit ex affluēti bonitate. ꝛ nihil facit ex affluenti bonitate qđ nō decet bonitatē suā. Silr̄ secūdo misericordia q̄ est benignitas in superogatiōe bonorū. ꝛ iusticia q̄ est liberalitas in retributiōe ꝑmioꝝ simul cōcurrūt. q2 cū retribuit bona nō retribuit nisi merenti. ꝛ supra illud qđ meruit. Similiter tercio mō miſcōia q̄ est pietas ī subleuatiōe malorū. ꝛ iusticia que est seueritas in retributiōe maloꝝ simul currūt. q2 nunq̄ ita seuere punit q̄n aliquod debitū de pena dimittat. Sic igit᷑ patet quomō misericordia ꝛ veritas cōmunissime sunt ī omni ope. q2 in omni ope dei. sed cōiter sunt in omni ope retributiōis bonoꝝ. ꝓprie sunt in retributiōe penarū ꝛ suppliocioꝝ. sunt tn̄ in eodē ope ꝑm aliā ꝛ aliā cōditionem. Nunq̄ eni tribuit quod meruit iusticia ꝑ semp supra vl' infra. Ex hijs patent omnia obiecta. q2 in eodē ope cōcurrit misericordia ꝛ iusticia. ꝛ differunt in cōnotatis. ideo nō in ratōne diuersoꝝ operū. sed ratōne diuersarū cōditionū in eodem ope. Ad illud qđ obijcit᷑ ꝙ misericordia facit cōtra merita. dicendū ꝙ nō facit contra merita. sed facit supra. ꝛ hoc cū iusticia stat.

Questio.iij. g

Dato ꝙ in omni ope dn̄i sit misericordia ꝛ iusticia ꝛ veritas ꝑm ꝙ dicit᷑ largissime. vtrū ꝑm ꝙ ꝓprie accipiunt᷑. aliquādo sepent᷑. Et ꝙ non videt᷑. Quia sup illud ps. misericordiā ꝛ iudiciū dicit glo. In ꝑmo aduentu miſcōia. in secūdo iusticia. sed ꝑmus aduētus est ad iustificandū. ergo nō cōcurrit ibi misericordia.

Itē nos pētimus ꝙ̄ deus nō retribuat nobis peccatorib⁹ ꝑm merita. ita orat ecclesia. sed iusticia retribuit ꝑm merita. ergo in iustificatiōe impij nō est iusticia. alioq̄n si ibi iusticiā petim⁹. ergo nō iusti. Itē quō iustificat᷑ vir peccator q̄ nō est dignus pane. cum nihil apud deū meruit. ꝛ iusticia de q̄ loquimur merita respicit. ergo nō est ibi iusticia. Itē iustificatio ꝑ gratiā fit. sed si gratia est ex meritis. iā nō est gratia. ergo aut ē ibi iusticia. aut nō est ibi gr̄a. sed est gratia. nō ergo iusticia. Cōtra. vniuerse vie dn̄i misc. ꝛ ve. ergo si iustificatio est via dn̄i. ḡ est ibi miſcōia ꝛ iusticia. Itē in ps. Iustus dn̄s in omnibus vijs suis ꝛ sanctus. Et alibi. miseratiōes eius sup oīa opa eius. ergo in omni ope cōcurrit miſcōia ꝛ iusticia. Itē Aug⁹. Qui creauit te sine te. nō iustificabit te sine te. ergo non oīno est iustificatio a deo si aliq̄d cōcernit a pte nr̄a. sed miſcōia nō cōcernit nisi miseriā. ergo qđ ampli⁹ ibi cōcernit hoc est miserie nō iusticie. Itē ratiōe videt᷑. q2 miſcōia cōsistit in remuneratiōe culpe ꝛ pene. sed nulli oīno remittit culpā ꝛ penā. qđ pꝫ. q2 sine penalitatib⁹ nō possum⁹ viuere. ḡ ꝛc. R° dicendū ꝙ op⁹ iustificatiōis ē miſcōia ꝛ veritas. non tn̄ ꝑm idē. ꝛ hoc patet sic. q2 impius ex peccato offendit deū ꝛ dignus est pena eterna. ꝛ ita ibi est offensa ꝛ reatus ad penā. ꝛ miſcōia ē ꝛ in remittēdo offensam et reatū ad penā eternā. sed iusticia est ī obligādo ad tēporalē penā tm̄. ꝛ si baptismus liberet a pena eterna ꝛ satisfactoria. nō tamē ab omni pena. imo penalitates remanēt in corpe ꝛ aīa. Ad illud qđ obijcit᷑ ꝙ in ꝑmo aduentu ē miſcōia. dicendū ꝙ hoc nō est dictū ꝑ se. sed ꝑm quid. q2 ꝛ si vtrobiq̄ sit miſcōia ꝛ iusticia. hic tn̄ magis relucet miſcōia. ibi iusticia. Ad illud quod obijcit᷑ ꝙ petimus ꝙ nō retribuat ꝑm merita. dicendū ꝙ hoc intelligitur ꝑm iusticie rigorem.

Ad illud quod obijcitur ꝙ deus gratis iustificat. dicendū ꝙ primū ad gratie cōmunionē est tm̄ misericordia nō iusticia. nisi dicat᷑ iusticia cum decentia bonitatis. Q̄tum vo ad pene exactionē dico ꝙ est ꝓprie iusticia. Ad illud quod obijcit᷑ ad oppositū. dicendum ꝙ aut intelligit᷑ de iusticia vt est determiatio bonitatis. aut si ꝓprie. intelligit᷑ iusticia rōne punitōnis cōiuncte iustificationi.

Questio.iiij. h

Utrum possit deus aliquid pure remittere ex iusticia. vel pure ex misericordia. ita ꝙ ista duo sepentur. Et ꝙ sic videt᷑. quia Hugo de sancto Victore dicit. ꝙ si deus totam penā relaxaret nō propter hoc esset iniustus. ergo si misericordia velit relaxare penam et iusticia non repugnat. patet ꝛc. Item rōne videt᷑. quia deus est summe iustus ꝛ summe misericors. sed albius est qđ est nigro impmixtius. ergo cum misericordia nō tempet iusticiā. nec iusticia misericordiā. id est summe misericordie que nihil habet de iusticia. et econuerso. ergo si deus summus est in vtroq̄. potest facere opus de iusticia in quo non sit misericordia.

Item tante culpe debet᷑ tanta pena. querit᷑ ergo vtrum deus possit eam infligere. Si non. ergo non est omnipotēs. Si potest hoc. ꝛ hoc erit pure iusticie. ergo potest facere opus pure iusticie. similiter cōducitur ꝙ opus pure misericordie. Item homo pōt hominē punire tantū quātum meruit. potest etiam totum remittere. ergo si deus est iustior ꝛ misericordior homine. multo fortius deus potest hoc facere.

Contra. Thy. ij. Iustus ē et negare seipm nō pōt. si ḡ nō pōt facere cōtra se vt se negare. nō pōt facere q̄n puniat. et sic 2c. Item ꝓpriū ē dei misereri. sed ꝓpriū nō pōt relinquere cui⁹ ē ꝓpriū. ḡ impossibile ē q aliquē remuneret q̄n misericorditer faciat. Item culpa est totā culpā ꝓsequi. 2 culpa est malum relinquere impunitum. ḡ sicut deus non potest mētiri qꝛ maliū ē sine culpa. sic nec oīno iuste punire. sic nec oīno misericorditer parcere. Item sicut deus creat inq̄ntū vnus ver⁹ et bonus. ita regit et remunerat inq̄ntum misericors et verus. Sz impossibile ē deū facere effectū q̄ nō habeat modū. speciē. et ordinē q̄ respondēt bonitati et vnitati. ḡ impossibile ē q cui retribuat. in effectu illo aliquid retribuat iusticie aliquid misericordie. Re. dōm q in omī retributione dn̄i sic sunt coniuncta mia et iusticia q impossibile ē separi eas ab inuicē. Et ratio huius ē. qꝛ sicut in nobis q̄dam sunt virtutes q̄rum pfectio attendit̄ ꝑ accessum ad extremuz. vtputa charitas. q̄dam ꝑ accessum ad mediū vt iusticia et mia. vnde nō dicit̄ sūme iustus ꝑ accessuz seueritatis. nec summe misericors ꝑ oīmodam remissionē culpe. sed qꝛ miseret̄ tantū quantum ē cōueniens. et similiter tātū punit. Et huius rō hec ē. qꝛ iusticia et mia dicunt̄ maxime respectu actuū et meritoꝝ nr̄oꝝ. Ad illud qd̄ dicit Hugo. q pōt totā culpā remittere. dōm q verū est de potētia sim plr̄. sed nō est verū de potentia ordinata ad merita. vel intelligitur de pena subsequente nō de pena ↄcomitāte culpā. qꝛ vt dicit̄ in libro ↄfes. Impossibile ē dedecus pctī ēē sine decore iusticie. 53 Ad illud qd̄ obi. q ē sūme iustus. dōm q dicit̄ sūme iustus ꝑ recessum ab iniusticia. 54 Ad illud qd̄ querit̄ vtrum possit isti tantā penā infligere. dico q non pōt. et hoc qꝛ mia repugnat. et nō ꝑt suam miaz negare. hoc eīn nō posse ē. vn̄ sicut sic nō posse ē minus rigidū esse. nec sonat in defectū sed in nobilitatem. sic in ꝓposito intelligendū. Posset etiam dici q rōne offense q̄ est in deuz infinitum pena possit sufficiēs taxari. nec peccatorū eēt capax. vnde defectus ē ex pte nature suscipientis nō nature infligentis. 55 Ad illud qd̄ obi. q hō pōt parcere totū. dō. 56 q ē homo ad quem spectat misereri. vt est ille qui respicit iniuriam. et iste non pōt oīno punire q̄n excedat. Et hō ad quem spectat punire vt ē iudex. 2 iste n̄ pōt oīno dimittere q̄n excedat. et q̄ñ de⁹ gerit istā duplicē ꝑsonā. scz eius q̄ offendit̄. et ei⁹ qui iudicat. iō cum non possit excedere facit vtrunq̄.

Distinctio. xlvij. de iudicio extremo q̄ntū ad modū sm̄ quem dabitur.

Solet etiam queri qualit̄ dabit̄ iudicij sn̄ia. Supra egit mgr̄ de resurrectione. In hac pte agit de diffinitione dei. Diuidit̄ aūt hec ps in duas. In pma nanq̄ agitur de iudicio. In secunda de statibus ↄntib⁹ ad iudiciū. infra. dis. xlix. post resurrectionē facto vniuerso 2c. Prima ps habz duas. In prima agit d̄ modo sm̄ quē iudiciū illud dabit̄. In scd̄a vero determinat de ꝑtāte et forma ipius iudicis. infra dis. xlviij. Solet eciā queri in qua forma iudicabit xp̄s. Prima ps habet duas. In prima pte determiat modū iudicij q̄ntum ad ea q̄ sunt de ipo iudicio. In secunda vero ordinē q̄ntum ad annexa. ibi. Cuz aūt in euangelio legat̄. Prima ps hz duas. In prima determinat modū publicatiōis. In scd̄a modū dignitatis. ibi. Non autez solus xp̄s iudicabit. Ubi eciā est ordo eoꝝ qui iudicabunt̄. erunt eīn in iudicandis ordies. Similiter scd̄a ps in qua determiat ordinē q̄ntum ad annexa habet duas ptes. et quia antecedunt quedā vt ꝑmissio angeloꝝ et ignis. et quedā sequūtur vt cruciatio damnatoꝝ. iō primo determinat q̄ erunt illa q̄ ꝑcedunt iudicium et quis erit ordo. Ubi ostēdit q aduentū xp̄i ꝑibunt angeli. ꝑibit nihilominus ignis ↄflagratori⁹. Secūdo vtrū ministeriū demonū in torquendo sit futurū post iudiciū. ibi. Et solet queri vtrum in inferno 2c. Et sic hic duo tanguntur. Primū ē de ordine iudicij. Scd̄m vero ē de his q̄ annexa sūt. et maxime de illo igne qui ꝑcedit faciem iudicis.

XLVII

Agit de modo sm̄ quē iudiciū illō dabit̄ respectu publicatōis. a

Solet etiam queri qualiter dabit̄ iudicij sn̄ia. Sz nō ē ꝑspicuū id explicare. Nō eīn scriptura apte diffinit an voce illa ꝓferat̄. venite benedicti. et ite maledicti. an virtute iudicis ita fiat cōscientijs singuloꝝ attestantib⁹. vt mō dicit̄ futurū vt iudicis potētie effectus. ipius dictiōe significetur. Illa etiam. Esuriui et non dedistis mihi manducare. et hmōi magis cōscientijs exprimēda plurimi putant q̄z verbis. qꝛ aplus in momento et in ictu oculi misteriū cōsūmādū tradit. Sed illud ad resurrectiōis statū tm̄ referūt nō ad iudiciū. qui alij iudicij sn̄iam et maloꝝ increpatiōes et bonoꝝ premia verbis exprimēda asserunt.

(Mat. xxv.) (i. Cor. xv.)

Agit de mō sm̄ quē iudiciuz illud dabit̄ respectu dignitatis. quō scz sancti iudicabūt. b

Nō aūt solus xp̄s iudicabit sed et sancti cum eo iudicabūt natiōes. Ipse eīn aplis ait. Sedebitis et vos sup duodecim sedes iudicātes duodecim trib⁹ israel. Nec ē putandū q duodecim aplis tm̄ hoc ꝓmiserit xp̄us. Ubi eīn sedebit paulus qui plus oīb⁹ laborauit si nō ibi sedebūt nisi duodecim? Per duodecim ergo sedes ꝑfectō tribunalis. i. vniuersitas iudicantiū intelligit̄. scz oēs ꝑfecti q̄ relictis oībus secuti sūt xp̄z. ꝑ duodeciz trib⁹ vniuersitas iudicandoꝝ. Iudicabunt vero eos sancti nō mō cooꝑatione sed etiā autori

(Math. xix.)

tate et potestate. Vñ gladij ancipites in manibus eoꝝ.i. sñia de bonis et de malis in ptãte eoꝝ. Si vero queriť que erit eoꝝ ptãs vel autoritas in iudicando? puto nõ ante posse sciri ꝙ̃ videať. nisi diuia reuelatõe qs didicerit.

De quatuor ordinibꝰ eoꝝ qui iudicandi erunt. c

Erunt aũt quatuor ordines in iudicio. Due quippe sunt ptes. electoꝝ. s. et reproboꝝ. vt Greg. in moraľ. ait. Sʒ bini ordines eisdem singulis ptibꝰ cõtinéť. Alij eñi iudicãť et peũt. Alij ñ iudicãť ⁊ peũt. Alij iudicãť ⁊ r̃gnãt. Alij nõ iudicãť et r̃gnãt. Judicãť et peũt qbꝰ dñica iclamatõe diceť. Esuriui ⁊ ñ dedistis mihi man. ⁊c̃. Non iudicanť et pereũt qbus dñs ait. qui nõ credit iam iudicatus ẽ. Eoꝝ eñi dãnatio toti ecclesie nota ẽ et certa. et iõ dicuntur tunc nõ iudicari. qꝛ ad cõspectũ districti iudicis cũ apta dãnatiõe sue infidelitatis accedẽt. Qui vero ꝓfessionẽ fidei sine opibus habẽt. iudicabunť et gibunt. i. redarguenť vt pereãt. Qui vero nec fidei sacramẽta tenuerũt. increpationẽ iudicis in se fieri nõ audient. qꝛ infidelitatis sue tenebris p̃iudicati. eius quẽ despexerãt inuectione redargui nõ merentur. [a] Illi aũt verba iudicis audiẽt. qui eiꝰ fidẽ saltem verbo tenuerũt. Illi aũt in dãnatõe sua eterni iudicis nec verba pcipiẽt. q̃ eius reuerentiã nec verbotenus seruare voluerũt. et iõ illi iudicãdi. sed isti nõ iudicandi dicunť. Ex electoꝝ vero pte alij iudicãť et regnãt. scʒ qui vite maculas lachrimis tergũt. et elemosinaꝝ supinductiõe opiunt. qbus iudex veniẽs in dextra cõsistentibꝰ dicet. Esuriui et dedi. mihi mandu. Alij aũt nõ iudicanť et regnãt. qui etiã p̃cepta legis pfectiori virtute transcẽdũt. qꝛ nõ hoc solũ qꝺ lex p̃cipit implere cõtenti sunt. sed et qꝺ ad pfectionẽ cõsuliť implere student. de qbus ꝓpheta ait. dñs ad iudicium veniet cũ senatoribꝰ populi sui. Et salomõ de ecclesie sponso loquẽs ait. Nobilis in portis vir eius qñ sederit cum senatoribꝰ terre. Et Job ait. Nõ saluat ipios. et pauperibus iudiciũ tribuit. Hij ꝗ recte sub generali iudicio non teneñť. sed iudices veniũt. qꝛ et p̃cepta generalia viuendo vicerũt. et oĩbus relictis xp̃ʒ secuti sũt. Recte paupibꝰ iudiciũ tribuit. qui q̃nto huic mundo magna hũilitate despecti sunt. tãto tũc maiori culmine potestatis excrescent. De talibꝰ diciť. Qui vicerit dabo ei sedere mecũ in throno meo. sicut ⁊ ego vici ⁊ sedi cũ patre meo in throno eius. Vincens dñs cũ patre in throno sedit. qꝛ post passionis certamẽ. ⁊ resurrectionis palmã. ꝙ patri eẽʒ equalis. omnibꝰ claruit. Nob vero in throno filij sedere. est ex eiusdẽ filij ptãte iudicare. Quia eñi iudicandi principatũ ex eiꝰ virtute pcipimus. q̃si in throno eius residemꝰ. Ex hijs apparet ꝙ etiam pfectiores sancti cũ xp̃o iudicabũt potestãte. et quare q̃dã dicunť iudicãdi alij ñ iudicãdi.

Agit de ordine iudicij q̃ntum ad annexa. q̃ sunt ministeria angelorum et ignis conflagratorius. d

Cum aũt in euangelio legať ꝙ dñs mittet ãgelos suos qui colligent de regno eiꝰ omnia scandala. et mittent iniquos in caminũ ignis. Et item. Exibũt angeli et sepabunt malos de medio iustorum. ⁊ mittẽt eos in caminum ignis. Et item. Mittet angelos suos cũ

Ps. cxlix.
Greg. super Job.
Mat. xxv.
Joh. iij.
a
Mat. xxv.
Isa. iij.
Prou. xxxi.
Apoc. iij.
Mat. xiij.
Ibidem.
Mat. xxiiij.

a [a] Illi aũt verba iudicis audiẽt qui eiꝰ fidẽ verbo saltẽ tenuere. Videť hoc falsum. quia q̃ fidez habuit ⁊ nõ fecit qꝺ fides dictauit. grauiꝰ peccauit. sicut di. ij. Pe. ij. Sicut Luce. facta sunt nouissima illius hoĩs peiora priorib. ꝗ ipsi sunt minus digni. ꝗ nec verba iudicis debẽt audire sicut nec infideles. R. dõʒ ꝙ sicut ecclesia iudicat illos q̃s aliq̃ndo regenerauit vnda baptismatis. alios vero minime ꝓpter h ꝙ aliq̃ mõ nõ sũt facti d ecclesia. ita sposꝰ ecclesie filios vt oñdat eos falso gestasse caracterẽ. Vñ qꝛ d alijs satis apparet ꝙ a di regno sunt excludendi. ꝓpter defectũ signaculi xp̃i. hos necesse ñ ẽ argui vt pateat eos falso signaculũ xp̃i gestasse. Or obĩ ꝙ minꝰ merenť. dõm ꝙ credẽtibus ꝓdest ex pte credidisse ꝓ tpe quo fuerũt in fide. ꝓ alio aũt tpe nocet. et ꝓ primo tpe quia habuerũt assensum et crediderũt verbo dei merenť audire verbũ dei. sed q̃m ĩn bono cepto nõ permanserũt. iõ verbum eruditõis puertiť eis in verbuʒ redargutionis.

Ps. xlix. b tuba et congregabũt electos a quatuoꝛ ventis. Et ꝓpheta dicit. Congregate illi sanctos eius. [b] Ministerio angeloꝝ illa impleri dubitandum non est. dño eñi veniente ad iudicium ꝑcedet ante eum ignis quo cõburetur facies mundi huius. et peribit celum et terra. non ẜm substantiã. sed ẜm speciez que ĩmutabitur. celum quidẽ aereum non ethereum. Tm̃ enim ascendet ignis in iudicio. quantũ ascenderũt aque in diluuio. Ille aũt ignis malis qui reperti fuerint viui erit consumptio. bonis vero non. vt ait Aug. Hoc erit incendium mundi sanctis. qđ fuit caminus tribus pueris. In quibus si aliquid purgandum fuerit. ꝑ illuz ignẽ purgabitur. Alijs vero nullã ingeret molestiã. Purgato vero per ignem mundo. et ad iudicium veniente domio. emittetur illa vox magna qua resurgẽt omnes mortui. et tũc ministerio angelorum ventilabitur area. quia boni congregabunt ibi de quatuoꝛ partibus mundi angelico ministerio. quo et rapientur obuiam xp̃o in aera. reprobis in terra quã dilexerunt remanentibus. Et tũc preconia illa bonoꝝ. esuriui ꝛ dedistis mihi mãducare. et ĩcrepatões ille maloꝝ. esuriui et nõ dedistis mihi mãdu. ꝛc̃. ꝓferẽt vl' sono vocali. vel alio modo. deniqꝫ ꝓferet sẽtẽtia super vtrosqꝫ. Venite benedicti. et ite maledicti. ꝛc̃. Et ministerio angelorum virtute dei coopãte. mittent mali in caminum ignis hoc est in infernum.

Determinat vtrum ministerium demonuz in torquendo sit futuꝝ pꝰ iudicium. e

Et solet queri vtrũ in inferno malis ad puniendum ꝑsint demones post iudiciuz. quos carnifices tortoresqꝫ animaꝝ scriptura appellat. Aplus dicit ꝙ xp̃s tũc euacuabit omnẽ principatum et ꝑtãtem et virtutem. dum eñi durat mundus. angeli angelis. demones demonibus. homines homĩbus ꝑsunt. sed oĩbus collectis iam omnis ꝑlatio cessabit. Hinc quidã putãt post iudiciũ demones non habere potestatẽ cruciandi homines sicut modo. Sed vt demones virtute dei cruciari sine creature ministerio asserũt. sic reprobos homines ibi non ꝑ opationem demonum. sed virtute diuina tantũ eternis subijci cruciatibus. Premissa tñ auctoritas nõ id cogit sentire. que et si asserat tunc nec demones demonibus. nec homines hominibus preesse. non diffinit tñ an demones presint hominibus ad tor-

d quendum. Vñ [d] quibusdaz videt eos sic cõstare hominibꝰ tortores in pena. sicut extiterunt incentores in culpa.

b Ministerio angelorum illa impleri dubitandũ nõ ẽ. Videt male dicere. quia angeli sunt nobiles ministri et quasi filij in curia dei. sed nõ decz tortorum officium cõmitti filio siue filijs aut nobilissimis ꝑncipibus. ẜ videt ꝙ nec ministeriũ mittẽdi malos in ignem. R. dõm ꝙ aliud est deducere ad tormẽta. aliud est impios tormentis cruciare. Primũ nõ est tortorum ẜ nobiliũ ministrorum qui assistunt regi ad eius iussa complenda. vnde non dicitur ꝙ ãgeli facti torqueant in igne. sed ꝓducẽt ꝛ mittent in caminum. et sic pat et illud.

c Ad iudicium veniente domino emittetur illa vox. Queritur de illa voce quare dominus istorum trium ministerium ꝑmittit. scꝫ. ignis. angeli. et vocis. cum totuz solo nutu possit facere. R. dõz ꝙ deus in prima conditione ꝓdidit sbstantiam spiritualem. corporalem. et mediã. et omnibus cõicauit ꝛ dedit potentiam. vt ergo ordo seruetur in rebus. et ostendat virtus creature collata. ꝛ amplius virtꝰ illa ostẽdatur a deo. voluit dominus ministeriũ creaturarum sibi deseruire. et iterum creaturã angelicam. corpalem. et mediam. vñ fiet ad ministeriuz angeli. ad actionez ignis. postremo ad nutum et vocẽ domini hominis. et vox aliqd corpale habet. nihilominus etiam aliquid spũale.

d Quibusdam videtur ꝛc̃. Videtur male dicere. quia boni angeli suggesserunt et consuluerunt bona. et tñ non ꝑerunt in premio. ẜ nec similiter mali in contrarium. Item illi qui magis peccauerũt debẽt magis puniri. ẜ demones debent fieri hominibus inferiores ꝓpter maioritatem supplicij. Item ad confusionem demonum conuertetur multitudo damnatoꝝ quantũ ad culpam et penam. ẜ non videt ꝙ in penis eorum tunc delectent. ẜ nõ torquebunt. R. dõm ꝙ ꝓbabilioꝛ ẽ illa opinio ꝙ demones nõ erunt tortores in pena post iudiciũ. qm̃ ipsi erunt totaliter absorpti pena. et illud qđ dicitur ꝙ erunt tortores solum scđm statum ante iudicium intelligitur esse verum.

Ad intelligentiã ꝑsentis distinctionis scđz duo q̃ determinat magister in ea duo ꝑncipaliter querunt. Primo querit de iudicantibus et iudicandis. Secundo de igne qui ꝑcedit faciem iudicis. Cir

ea primū querunt quatuoꝛ. Primo qntum ꝑtinet ad iudicantes querunt duo. Primo querit vtrum apostoli iudicabunt. Secundo vtrum iudicabunt angeli. Secundo qntū ad iudicādos duo querunt. Ubi tercio querit vtrū omēs iudicabunt tam boni ꝙ mali. Quarto vtruz angeli iudicabunt

Questio .i. a

Utrū apostoli iudicabunt. Circa quā sic ꝓcedit et ondit ꝙ apli iudicabūt. Mat. xix. sedebit sup sedes duodecī iu. du. 9. ꝛc. Si dicas ꝙ solū assistent iudici ꝛ n̄ iudicāt. Cōtra. Mat. xij. dn̄s loq̄ns aplis d iudeis. Ipsi iudices vestri erunt. Glo. ibi dicit ꝙ habebunt auctem iudicandi. Item hoc ondit rōe. qꝛ si solū iudicabūt cōpatione ꝓm qd dicit Math. xij. viri niniuite et regia austri surgent in iudicio cōtra regionem hanc. Itē hoc videtur. quia dn̄s dedit iudiciū filio. qꝛ ipse cum esset iustus iudicat⁹ ē tanꝙ impi⁹. Job. xxxvj. causa illius q̄si impij iudicata est. iudicium cāmqꝫ recipiens. Sꝫ apostoli cum essent iusti iudicati sunt quasi impij. ꝗ pari mō iudicaturi sunt. Item ꝙuis xp̄us esset redemptoꝛ ac salvatoꝛ noster. tn̄ salutē aiarum nobis ꝑ pdicationem apostoloꝝ dispēsauit. ꝗ si gloria debet gratie respōdere. videt simpliciter ꝙ ꝑ apostolos ꝓferat sniam retributionis. Cōtra. Act. x. ipse est qui cōstitut⁹ ē a deo iudex viuoꝝ et mortuoꝝ. ꝗ ipsi soli xp̄o debet iudiciū. non ꝗ aplis. Itē iudex debꝫ esse immunis a peccato ita ꝙ ipse non cōmittat qd in altero dānat. sed solus xp̄us fuit absqꝫ omni contagione peccati. ꝗ ipsius solius ē iudicare. Itē querit quare apostolis magis attribuit ptās iudiciaria ꝙ alijs sanctis. cuz dicatur Sap. iij. Judicabunt sancti nationes et dominabunt. Item si omnes apostoli hēbunt potestatez iudiciariā. quare dicit sup sedes duodecim. qꝛ ꝓm hoc cū paul⁹ non fuerit de duodeciꝫ. videt ꝙ ad ipm non ꝑtineat iudicare. Item ꝙ non habeāt ptātem sup alias tribus ꝙ super tribus israel. R. dd. ꝙ iudex in aliquo dr̄ duplici rōne. Aut qꝛ ipsius est ferre sniam. aut qꝛ assistit ferenti ꝓm ꝙ aliqui iudices assistunt et cōsulunt iudici pncipali. Qui ergo fert sniam ille est iudex pncipalis. et talis ē sol⁹ xp̄s. sicut patet Mat. xxv. vbi exprimit quomō feret sententiam. Qui aūt assistit iudici etiam nomen et dignitatem iudicantis sortiunt. et tales sunt viri pfecti pncipaliter tanꝙ capita ꝛ eorum pfecti imitatores. Assistentia aūt illa nō erit ad cōsulēdū. quia dn̄s cōsilio nō indiget. sed erit tanꝙ ad quendā honorē et appropinquationē adinuicē quā possumus appellare iuxta verbum dn̄i honorabilem cōsessionē. Ratio autem huius cōsessionis meritoria ē pfectio supererogationis. ratio aūt finalis est ad condemnatiōez malorum ex vite sue cōpatiōe. et ad gloriam xp̄i per snie eius approbationē. sniam eīm domini vt iustaz approbabūt. et vitam sua compatione condemnabunt. Et ex his patēt rōes ad primā partem. Concedo eīm ꝙ quadam dignitate iudicabūt nō tn̄ vt xp̄s. Rationes ad oppositū similit patent. ꝯcludunt eīm ꝙ ipsoꝝ nō sit ferre sniam. Ad illud vero qd queritur quare magis apostoli et in xij. numero patꝫ responsio ex dictis. ꝑ aplos eīm duodeciꝫ oēs viri perfecti intelligunt. et ꝑ trib⁹ duodeciꝫ vniuersitas iudicandoꝝ. sed cum. vij. numero vniuersitas designetur. quare non dixit in. vij. numero. R. dōm ad hoc ꝙ in. vij. notatur vniuersitas. q̄ componit ex tribus et quatuoꝛ. Ista in se ducta faciunt. xij. numerum. Ratio aūt quare magis. xij. ꝙ. vij. duplex est. Litteralis. qꝛ de aplis loquebatur qui erāt. xij. Mistica. qꝛ. xij. est numerus abundans. ꝑtes eīm eius supercrescunt. et rursus diuidit in duos senarios in quo significat pfectio in duplici vita. s. in actiua et contemplatiua cum supererogatione consilioꝝ. et istaē q̄ vendicat sibi. iudiciariam ptātem. ꝗ ꝛc.

Questio .ij. b

Utrum angeli iudicabūt. Et ꝙ sic videt. Mat. xxv. cum venerit filius hominis. ibi subiungit de angel. Itēz. i. Thes. vj. In aduētu dn̄i nostri iesu xp̄i. glo. venientis cum angelis. Idem habetur in pluribus locis et in textu et in glo. Item rōne videt. qꝛ angeli nunꝙ peccant. ꝗ magis sunt ydonei iudicare ꝙ apostoli. ꝗ si apostoli iudicabunt. et angeli. imo multo fortius. Item sicut se habent boni homines ad malos. sic boni angeli ad malos. Si ꝗ boni homies iudicabunt malos. et boni angeli dēbēt iudicare malos. Contra. Jo. vij. potestatē dedit eis iudiciū facere. quia filius homis est. sed angeli non cōicant in humana natura. ꝗ nec in iudiciaria ptāte. Itē executoꝛ snie non dicit eē iudex sed minister. Sed angeli sniam exequentur. qꝛ mittent in caminū ignis Mat. xiij. ꝗ ꝛc. Item ptās iudiciaria data ē apostolis qꝛ iudicati sunt a domino. et qꝛ vita eoꝛuz cōparata malis ipsos ostendunt reprobos. sed neutrū est in angelis. ꝗ ꝛc. R. dōm ꝙ sicut dictum ē iudiciaria ptās triplici ex causa dicit eē cōicata aplis. s. rōne compatiōis. approbationis snie. et honoris cōsessiōis. Rōe cōpatōis erit hoim maloꝝ ꝛ bonoꝝ tn̄. Ratione approbationis hominū et angeloꝝ tn̄. Rōne cōsessionis honoris pfectoꝝ tn̄. Unde dōm ꝙ ꝓprie loquendo iudiciaria ptās nō erit in angel iudicantibus s ministrantib⁹. Ad illud qd obi ꝙ magis debet angelis qꝛ sūt sine peccato. dōꝫ ꝙ hec nō ē ratio opandi iudiciariā ptātez. s magis ipsa cōsilia. quia ipsoꝝ ꝯsilia nō sunt cōformes xp̄o in natura pfecte. Ad illud qd obi vltio. dōm ꝙ pōt concedi ꝙ angeli mali iudicent cōpatōe bonoꝝ. sed nō pōt cōcedi ꝙ homines. Uel dōm ꝙ illam cōpatiōz faciēt supererogati. et illa iterꝫ cōpatio hꝫ fieri in his qui possent sibi videri boni esse. quod non est in angelis malis.

Questio .iij. c

Quantū ad iudicandos querit vtrū omnes iudicabūt tā boni ꝙ mali. Et ꝙ oēs hoies videt. ij. Coꝛ. v. omnes astabim⁹ an̄ tribunal xp̄i vt recipiat vnusquisqꝫ ꝛc. Item Isa. xlv. egredit de oꝛe meo iusticie verbū. et mihi curuabit omne genu. ꝗ si hoc est in iudicio. ptꝫ ꝛc. Itē sancti q̄ mō sūt in beatitudine in die iudicij iudicabūt. ꝗ et mali q̄ sunt in inferno. ꝗ et omnes. Alia ratione videt. quia iudicium fiet ad manifestationem diuine iusticie. ꝗ si iusticia dei ibi potissime manifestat. ꝗ q̄ntum ad omnia merita et oēs merētes. sed nō ē creatura rōnalis q̄ non sit digna bono vel malo. ꝗ oēs debēt iudicari. Cōtra. videt ꝙ nullus bonus debeat iudicari. Jo. iij. dicit. Qui credit in eū nō iudicat. Et rursus. vj. In iudiciū non veniet. ꝗ ꝛc. Item ꝙ non videt rōne.

quia perfecti in die iudicij erunt iudices. ergo rc. Itē q nullus infidelis videtur. quia Joh. iij. qui nō credit iam iudicatus est. sed qui iudicatus est iterū nō debet iudicari. ergo rc. Itē videt q nullus paruulus. quia paruuli nihil boni operati sunt. nec meruerūt. nec in igne cremabunt. si ergo iudicium est sm̄ merita. 10 et ad penam ignis vel gloriam. patet rc. R. dōm q iudicium dicit tripliciter. scz cōiter. et proprie. et appropriate. Judicium cōiter dicitur collectio manifesta meriti ad premiū. Judicium ꝓprie dicit discussio meritorum et ꝓlano cum quadam discussione et sententie diffinitiōe. Judicium dr̄ appropriate ipso iudicio. vn̄ iudicatus dicitur cōdemnatus. Primo igitur modo omnes iudicabuntur. quia omnes conuenient. et patebit quomō deus omnibus retribuet sm̄ merita. Et hoc est quod dicit apl's. omnes manifestari oportet. Secundo modo ꝓut dicit iudicium discussionis non omnes iudicabuntur. sed erunt quatuor ordines sicut distinguit btūs Greg⁹. et magister ponit in littera. Tercio modo sm̄ q dicitur iudicium condemnationis iudicabunt mali solum. et illud iudicium incipit in presenti ꝑ executionem in fidelibus. et per expoliationem in demonibus. et consūmabitur in futuro. Vn̄ iudicium nō iterabitur sed cōsūabitur. et sic patet omnia.

Questio. iiij. d

Utrum angeli iudicabunt. Et q sic videt. Job. xl. loquitur de behemoth. Spes eius frustrabitur eum. et cunctis videntibus ꝑcipitatur. ergo in conspectu omnium iudicabitur. ergo et alij demones pari ratiōe. Itez. j. Cor. vj. nescitis qm̄ angelos iudicabim⁹. Si ergo angeli iudicabunt a seruis xp̄i. multo magis ab ipso christo. Item demones plus habent de statu viatoris q̄ʒ habeant homines damnati. qr possunt demereri et peccare. ergo magis indigent iudicari q̄ʒ homines. Item demones sunt nobis participes in culpa. ergo et in pena et in ignominia. et hec erit potissime in iudicio. ergo sicut erunt in eodem supplicio. ita debent iudicari in eodē iudicio. Contra. Joh. xvj. princeps huius mundi iam iu. est. sed de⁹ non iudicabit bis in idipm̄. ergo rc. Item soli iudicabuntur contra quos fertur sententia. sed sentētia solum dabitur contra homines non cōtra demones. sic patet. Mat. xxv. Ite maledicti rc. Itez quod est certum non est afferendum in dubium. sed certū est demones esse damnatos. cum de celis ꝓiecti sint. ergo non debēt amplius iudicari. Itez sicut mali homines expectant iudicium. pari ratione et angeli sancti. sed angeli sancti habent totam gloriaʒ suam. ergo rc. 11 R. priori distinctione supposita q demones condemnabunt iudicio condemnationis. hoc venit tum ex parte iusticie dei. tum ex parte glorie xp̄i. tum ex parte meriti. tum ex parte consummationis supplicij. Ex parte iusticie dei. quia sicut iudicium hominum vlc fiet vt iusticia dei hominib⁹ innotescat et appareat. sic etiam iudicium angelorum et condemnatio fieri debet. Ex parte glorie xp̄i. quia xp̄us triumphauit de dyabolo. et iudicat⁹ fuit a membro dyaboli ad suggestionem eius. ideo debet autoritatem super ipsuʒ accipere. Ex parte meriti. Quia qui participes fuerunt culpe humane. debent et participes esse contumelie et pene. Ex parte supplicij cōsummandi. sicut enim omnes homies expectant iudicium vel ad consūmationem glorie vel pene. ita et demones iudicium non debent euadere. vt si quid penaruʒ eis deest suppleatur plene. vn̄ simul inuoluentur cum illis condēnatis. et simul incarcerabuntur. ac ꝓpter hoc ad iudicium deducentur. 12 Ad illud quod obijcitur q iam iudicatus est. dōm q iudicatus dicitur quia potestas est ei aliquo mō subtracta quantum ad bonos sed non omnino. sed oportet tunc eius iudicium consūmari sicut prius de infidelibus tactum est. 13 Ad illud quod obijcitur q non est afferendum in dubium qḋ est certum. dōm q non adducetur in dubiū. sed quod certum est certius debet fieri deo confirmante. nec est tm̄ certificandum de culpa. sed etiam ad consūmandum penam. 14 Ad illud quod obijcitur de angelis bonis. dōm q angeli boni iudicabuntur iudicio retributionis. ꝯsiderabitur eni gloria in ipsis saltem quantum ad accidentale premium. et sic cessabit misterium. et sic patet totum.

Onsequenter quantum ad secundam partem distinctionis. queritur de igne qui ꝓcedit faciē iudicis per quem fiet conflagratio. Et circa hoc q̄runtur quatuor. Primo queritur de eius quidditate. Secundo de virtute. Tercio de extensiōe. Quarto de ordine ignis illius ad ea q̄ fient in iudicio.

Questio. j. e

Circa quam sic ꝓceditur et ostenditur q ille ignis sit elementum. quia dicitur Gen. ij. requieuit deus die septimo ab omni opere. vbi glo. et sancti dicunt q hoc intelligitur quantum ad productionem nouarū creaturarū. ergo videtur q tunc non producat ignem nouum. Item ratione videt. quia natura non facit per plura qḋ potest facere per pauciora. ergo multo fortius nec deus. sed totū potest fieri per istum. ergo rc. Item ratiōe ostenditur per simile. qr facta est purgatio mundi per aquam. et illa aqua non fuit de nouo creata. nec alterius nature q̄ʒ aqua q̄ dicitur elementū. ergo rc. Itez Aug⁹. de ciui. dei. xx. dicit. figura huius mundi mundanorum ignium cōflagratione ꝑibit. sicut factuʒ aquarū inundatione diluuium. ergo si ignis mundan⁹ est ignis qui est de mūdi constitutiōe. et hic est ignis elementū. patet rc. Contra. nihil seipm̄ purgat. ergo si ignis elementū purgabitur illo igne cōsumetur sicut dicit glo. ij. Pe. iij. q maximus ille ignis quatuor elementa consumet. ergo rc. Item ille ignis totū elementorū ambitum circuibit. Sed ille ignis elementum habet ꝑticularem situm. non erit ergo ignis elementū.

Itē ill⁹ ignis erit ascendere sicut dicit glo. Bede. quia tātū ascēdet q̄ntū aque diluuij. sed si eēt ignis elementū cum sit supra speram sursum. ei⁹ esset descendere. ergo rc. Preterea quod descēdit ad aliq̄d. aut aliquid intrabit locū eius. aut nihil. Si aliquid quero quid. et non est dare. Si nihil. ergo vacuū erit. ergo rc. Item cum finalis purgatio sit perfecta. videtur q non tm̄ debeat fieri per elementum vnuʒ sed per omnia q̄ habent naturam purgandi. ergo si aliqua habent purgandi naturam. videtur rc. Iuxta hoc queritur quare prima purgatio fuit per aquaʒ et secunda per ignem. 15 R. dōm q aliqui volūt dicere q ille ignis erit ignis elementum. nec mirum.

Ignis em̄ modicus apposito cōbustibili augeť in infinitū se multiplicādo. ḡ etiā taliter faceret ignis ille nisi impediretur. Sed si vigoraretur eius vis sicut fiet in iudicio. totū poterit consumere et purgare. nec optet nouū ignē creare. Sed qz videntur sancti dicere q̄ ignis ille nō tm̄ descēdet sicut pluit dn̄s sup sodoma. sed qz magis ascendet. ideo dicunt alij q̄ erit alius ignis creatus. sed virtute corpū supercelestium in inferiorib⁹ generatus. sicut ex confractiōe et multiplicatione radiorū ad speculū cōcauū. generatur ignis ꝓpter subtilationē aeris circumstantis. siłr ad vrinale plenuz aqua. Et q̄uis opteat ad hoc q̄ ignis p hunc modum generetur fieri aggregatiō ex radiorum. non tm̄ optet speculis concauis mundū impleri. sed alio modo ad nubes cōcauas. (sicut dispo nere diuina ꝓuidentia poterit) ignis in oībus his inferioribus generari. Qz hoc nō sit possibile vel etiam parum non dico. sed stultuz hic aliquid fingere. Sed sanctorū auctibus inniti optet. qz et si ipi hoc non apte determinēt quid sit ille ignis. tm̄ excellens doctor Aug. dicit q̄ fiet mūdanorū ignuū conflagratione. sicut factum est aquaz inundatione diluuiū. ideo huic autoritati innitendo dico q̄ sicut in diluuio non sunt noue aque create sed eedem multiplicate sunt. et hoc opante adiutorio superiorū corporum p que facta est eleuatio vaporū. sic etiaz credo q̄ non solum ignis qui est in spera sua. sed omēs ignes et qui in terra et sup terram et sub terra sunt cōcurrant ad illam conflagrationē sicut videtur velle Aug. et bene cōcedo q̄ virtus supiorum corpum cōcurret ad ignis multiplicationem et actionem. Concedende sunt igiť rōnes ꝓbantes q̄ non creabitur nouus ignis. sed ex eis non habetur q̄ solum per ignē qui ē in spera sua fiat.

16 Ad illud qđ obī in contrariū q̄ nihil purgat seipm̄. dōm q̄ habet instantiam in igne. hz etiā instantiā in duob⁹ corpib⁹ quorum vltimū p conflagrationē et cōfractionez purgabiť.

17 Ad illđ qđ obī q̄ totū ābitū circuibit. dōz q̄ tūc ignis diffūdeť et multiplicabiť et a sursuz et dorsū.

18 Ad illud qđ obī q̄ descendet tūc. dōm q̄ ascēdet respectu ignis qui est in terra. et descendet respectu ignis q̄ ē super terrā. Qz obī q̄ vacuū erit. dōm q̄ non descendet mutādo locū. sed augendo et immittendo virtutez in locum.

19 Ad illud qđ q̄riť quare fit per ignem tm̄. dōm q̄ ratio ē ex parte purgationis hominū. qz sicut in p̄ncipio ardor regnauit concupiscentie. sic in senectute mundi frigus auaricie. refrigescet enīz charitas multorū. et ideo qz purgatō fieri debet p cōtrariū. sicut purgatio ardoris ꝯtumelie facta est per aquā. sic purgatio frigoris malicie et auaricie fiet per ignem. Aut ratio est ex pte hominis. quia ille est ad delendū hoiem vetustū et nouos homines ꝑcreandos. hoc aūt erit ad totum meliorandum. et in meliorē faciē cōmutanduz. et quia ignis vrit et subtiliat aquā. ideo hec in igne erit. diluuium vero nō in igne fuit sed in aqua.

Questio .ij. F

Utrum virtus illius ignis sit naturalis vel supra naturā. Et q̄ sit naturalis videť. qz sicut aq̄ inundans deleuit omnia et fuit naturalis. ḡ similiť et hmōi ignis. Item ignis p naturā natus ē multiplicare et subtiliare. vt patet. ḡ si talis erit virtus illius ignis. patet ꝛc. Itē si deť virtus supra naturam. aut est spūalis aut est corpalis. Non spūalis vt videť. quia virtus spūalis nō debet eē in corpali subiecto. et deus nihil facit p miraculū qđ non sit congruum. Si corpalis. queritur quare illam mō non habet. Cōtra. effectus iste qui dicitur mundi cōflagratio et terminatio ē super naturam. ḡ si fiat p ignez qui ē naturale elementū necesse ē illum descēdere. sed ignis naturaliter ascendit. ḡ q̄ descendit ē p virtutem supra naturā. Itē ignis ille hēbit ꝟtutē meliorādi corpa mundi. sed hoc non pōt naturalis ignis eē. ḡ ꝛc. Si dicas immo q̄ pōt subtiliando. Contra. vbi ē subtilatio et rarefactio de necessitate ē maioris loci occupatio. ḡ si ignis ille cetera elemēta rarefaciet. necessario optebit maiorē locū occupari. ḡ optebit firmamentū cedere vel frangi.

20 R. dōm q̄ aliqui fuerūt qui dixerunt q̄ ignis conflagratōis agit virtute naturali. Poterūt enī corpa habētia sup humidum effectum cōcurrere. ḡ in vnū synū vt tantorū fiet vaporū eleuatio et multiplicatio humorū sicut dicunt q̄ sydera hñtia virtutē inflammādi. et corpa recipientia impressionē. cursu naturali ꝯcurrere poterūt. vt tātus ignis aggregeť qui totū ꝯsumat. totū purget et subtilet. et in meliorē faciem instituet. Sz hec positio est temeritatis. qz oīa que a diuina ꝓuidentia fiunt et in sola dei voluntate consistūt q̄ respiat numerū elementorum. et merita personarum. ponit et determinat cōsistere in cursib⁹ syderum. Ideo ē secunda positio q̄ est oīno a virtute supra naturaz. et ibi et in miraculis non est querēda ratio naturalis. et hec positio stolida ē cū certa sit ratio q̄re magis fiat p ignem q̄ p aliud corpus. eo q̄ est virtus in igne q̄ magis illi cōgruat opationi. iđ via media ē eligenda et ponendū ē q̄ ē loqui de ignū cōflagratiōe q̄ntum ad inchoationē. et dōm q̄ a virtute supra naturā ē. Qz enī ignis sic agat nouo et insolito mō cetera ꝯsumēdo. et sic se multiplicādo. hoc non eēt nisi aliq̄ virtus noua assisteret. que autez sit illa dn̄s nouit. Quātū aūt ad ꝓgressuz q̄ ē purgare. vrere. subtiliare. dōm q̄ ē a virtute naturali q̄tū ad ꝯsumationē vt purgata sint corpalia. s; ipsorum q̄litates mutare hoc ē supra naturā. Rōes igiť ꝓbantes q̄ sit sm naturā ꝓcedūt via media. sicut patz ad actū cōbustionis. purgatiōis. et subtiliatiōis.

21 Ad illud quod obī in cōtrariū q̄ sit supra naturā. verū est q̄ntū ad inchoationē vt ꝓbat pma ratio. et q̄tū ad cōsumationē vt sequēs. intelligendū tm̄ ꝓpť rōem q̄ in agēdo et multiplicādo naturaliter ignis descendit vbi hz ruinā p̄patam. exemplū patet si candela extincta supponať accense.

22 Ad illud qđ obī q̄ nō est subtilatio. dōm q̄ subtilatio dr̄ dupliciter. aut p dilatationē et rarefactionē. et tunc corpis subtiliatio occupat locū maiorē. aut depurationē. aut sepatiōne facit puri ab impuro. et hāc subtiliationez facit ignis q̄ndo res purgāda includiť in vase forti. quēadmodū faciūt opifices alchimie qui dicūt q̄ totū pōt ibi subtiliari et depurari vt veniat ad naturā q̄nti corporis. et tunc fex vendit ad fundūz et subtile supnatat. et p hunc modū in ꝓposito erit. quia celum erit vas contentiuū elementorum. et iō purgabunť. et fex elemētorum ibit in infernū.

Questio .iij. G

De illius ignis extensione. de quia super illud. ij. ad

Thes.i. In flamma ignis dantis vindictā. rc. dicit glo. pcedit ignis in mundo qui tñ ascendet ḡntum aqua in diluuio. Itē Beda sup illud. ij. pe. iij. Uen⁹ dies rc. glo. tñ ascendet ignis ḡntuz aqua altior super oēs montes. Item rōne videt. quia purgatio illa ē pter peccatū. ḡ debet se solū extēdere ad humiliationē peccantiū. sed hoc ē in aere caliginoso q̄ cōstat q̄ nō ē sup omnes mōtes plus q̄. xv. cubitis. ḡ rc. Item ille ignis nō extendet se fm totā virtutem sed fm diuinū impiuz sicut aque diluuij. sed diuinū impiū noluit q̄ aque vltra pcederent q̄. xv. cubitis super mōtes. ḡ similit vī de igne. Aut si nō. querit quare nō. Cōtra videt q̄ vltra vsq̄ ad celos. qr dicit. ij. pe. vltimo. celi ardentes soluent. si ḡ soluent illo igne. videt q̄ ascēdet vsq̄ ad celū. Itē videt q̄ saltē vsq̄ ad sperā elemētorū vltimā. qr dic ibi glo. q̄ q̄tuor elemēta ille maxim⁹ ignis absumet.

Item rōne videt. qr ille ignis hz virtutē innouandi. ḡ si omnia corpa innouabunt. s. celestia et elemētaria. ptz rc. R. dōm q̄ ille ignis ascendet tantū q̄ntum durant corpa consumptibilia et passibilia. r quia corpa celestia nō sunt receptibilia aliene impssiōis. dico q̄ q̄ntuz durat spaciū continēs elemēta ascendet flāma et vlterius non pcedet. vñ dico q̄ nō ascendet vsq̄ ad sydera. plus tñ ascendet q̄ aqua diluuij. Ad obiecta vero dōz q̄ duplex ē purgatio. Una q̄ fit a feditate peccati. alia vō a vetustate corruptionis. Dico ḡ q̄ feditas culpe se extendit p aerem caliginosum eo q̄ in ipso aere fit peccatū. sed quedam feditas ɔtrahit in loco ex peccato. et etiā fum⁹ sacrificiorū ydolorū quo dāmō ē aer infectus. et q̄ntum ad istam purgationē tantum ascēdet q̄ntū aq diluuij. Alia purgatio ē a vetustate corruptiōis siue nature corrupte. et hec ē in ceteris elemētis q̄ debēt ē incorruptibilia. Et q̄ntū ad hanc ascēdet vsq̄ ad vltimū spere ignis. et fm has duas rōes soluuntur opiniōes facte de purgatiōe. Ad illud qd obi. de innouatiōe. dōm q̄ duplex ē innouatio. Uno mō p abiectionē. alio mō p additionē r melioratōz. Prio mō est in corpib⁹ elemētarib⁹ a quib⁹ purgabūt q̄litates corpales. Scdo mō in copibus celestib⁹ quibus augebit lumē. Prima innouatio ē p compatōz ignis que abicit et purgat. scda sine. Ad illud qd dicit btūs petrus q̄ celi ardentes soluent. dōm q̄ h non ē intelligendū de illis celis q̄ sunt incorpales r nō corrumpent. s intelligendū ē de celo aereo et igneo. quos vocat scriptura celos fm illud Mat. xiij. volucres celi cōederūt illd. Si vō inueniat q̄ stelle cadēt de celo. intelligit de celo aereo. et stelle vocātur ibi a silī. qr hñt similitudinē stellarū. et fm vulgarem opinionē dicunt stelle qm a supnis descēdūt. et scriptura ɔformat se mō cōi loquēdi. tūc aūt maxime fiet talis impssio. qr ignea q̄litas abundabit. et hoc faciet dñs ad terrorē peccatorū.

Questio iiij. b

De ordie istius ignis ad ea q̄ fient in iudicio. Et q̄ritur vtrū ille ignis pcedat iudiciū aut sequat. Et q̄ pcedat vī p auctez. ps. Ignis ante ipm precedet rc.

Item Isa. vlt. dñs in igne veniet. s aduent⁹ ē an iudiciū. ḡ et ignis ante iudiciū pcedet. Itē rōne vī qr ille ignis purgabit electos sic dī in Malach. iij. Ipse sedebit cōflans et emūdās argentū. Sed in iudicio necesse ē q̄ electi psētēt iudici purgati et emūdati. ḡ rc. Contra. Aug. de ci. di. xx. in fine ponit ordinē illorū q̄ erunt in iudicio. et dicit q̄ conflagratio erit post iudiciū. Itē Aug. dicit. iudicatis impijs et ineternū ignē missis. figura huius mūdi mūdanorū ignium ɔflagratiōe pibit. Itē cōstat fm qd dicit .i. ad Thes. iiij. dñs inueniet multos viuos. deinde nos q̄ viuim⁹ rc. Itē cōstat q̄ ignis conflagrationis cū totum cōsumat nō pibit. Item ignis cōflagrationis ē ordinat⁹ ad innouationē. ita q̄ purgando innouat. sed innouatio sequit iudicium vt patet Apoc. xxi. ḡ rc. R. ad hoc voluerūt quidā respondere distinguēdo iudiciū dicētes. q̄ ē iudiciū diffinitionis et illud pcedit ignez. qr añ dabit snīa contra malos q̄ veniat ignis. Et ē iudiciū executiōis. r illd sequit ignē. quia reprobi illo igne inoluent et ad infernum deducent. Et hec rñsio nō pt stare. qr Aug. dicit q̄ iudicatis impijs et in eternū ignez missis figura hui⁹ mūdi mūdanorū ignium ɔflagratiōe pibit. Alij respōdent distinguendo duplicem effectum ignis huius. s. purgare et innouare. Rōne purgatiōis pcedit. rōne innouatōis sequit. et fm hoc soluūt rationes ad ptes opositas. Sed nec illd videt posse stare. quia ignis purgādo innouat. vñ isti effectus sūt cōiuncti non diuisi. et ideo si natura se hñt fm ordinem. tñ tpe sunt simul. Et ideo potest dici sicut sup illd Malach. purgabit filios leui dic glo. Duos ignes legimus futuros. Unum qui purgabit electos et precedet iudiciū. alterum qui reprobos cruciabit. Fm hanc glo. dōm q̄ si dicant duo ignes q̄ntum ad substantiam. siue duo rōne duorū effectuum. dicendus est futurus ignis ad elementorū pbationem. q̄ debet vniuscuiusq̄ opus probari r purgari in igne. vt totaliter sistant mundati in conspectu dei. et hic precedit faciem iudicis. et purgando amicos. et inflammabit in circuitu inimicos. Est etiam ignis futurus ad purgationem mundi. et purgabit. et deinde reprobos cruciabit. Concedende igitur sunt rationes pbantes q̄ aliquis ignis precedet iudicium. Quod vō obi. q̄ nullus pcedat et domin⁹ inueniet multos viuos. dōm q̄ ille ignis erit ad purgationē elemētorū nō ad cōsumptōz. et iō sicut tres pueri in camino ignis ardētis diuina sūt vtute ɔseruati illesi, sic fiet in illo igne qui eos purgabit.

Distinctio. xlviij. de forma et potestate iudicis.

Dlet etiam queri in qua forma xpus iudicabit rc. Supra determinauit magister de ordine iudicij. In hac parte determinat de forma et potestate iudicantis. Et diuiditur hec pars in duas. In prima determinat de forma iudicantis in se. In secunda d effectibus in quibus ostēditur magnitudo potestatis sue. scz luminarium obscuratio et postmodum melioratio. ibi. Ueniente autem ad iudicium domino rc. Prima pars habet duas. In prima parte determinat de forma in qua se ostendet. In secunda determinat de loco. ibi. Putant quidam dominum. rc. Et ita tangūtur hic in vniuerso duo. Primū est de forma in qua iudex adueniet. Scdm vero est de innouatione et perfectione corporum mundi.

De forma iudicis in qua se ostendet. a

Solet etiā q̄ri in q̄ forma xp̄us iudicabit. In forma vtiq3 sui iudicabit que oib⁹ in iudicio apparebit vt videant mali in quē pupugerūt. diuinitatem xo eius mali non videbūt. Vn̄ Esaias. Tollat impius ne videat gloriā dei. Humanitatē videbūt vt timeant. diuinitatē xo non ne gaudeāt. Diuinitas eniz sine gaudio videri non potest. Sed cum in humana forma constet eum appariturum. queritur an in forma illa gloriosa appareat sicut vere est. an in forma qualis in passione extitit. Quidam putant a malis talem videri qualem crucifixerunt. id est infirmam. quia dicit scriptura vt videant in quē pupugerūt. Sed apte Aug. dicit formā serui glorificatam a bonis et a malis tūc videri sic. Cū in forma serui glorificata iudicantē viderint boni et mali. tollet impi⁹ vt nō videat claritatē dei que deus ē. quā solı mūdo corde videbūt. qd̄ erit eis vita eterna. Forma ergo hūana i xp̄o glorificata videbit a cunctis. vn̄ et xp̄s dicitur iudicatur⁹. quia filius homis ē. Ita em̄ legit in euangelio Johānis. ꝛ ptātē dedit ei iudiciū facere. qꝛ filius homis ē. nō qꝛ ipē ex virtute hominis sit iudicatur⁹. vel qꝛ ipē sol⁹ sine patre et spūsancto iudicium sit facturus. sed qꝛ ipē sol⁹ in forma serui iudicās bonis et malis videbit. Cum ergo pater nō iudicat quēquā. sed oēm ptātē dedit filio. nō ita est intelligendū q̄si filius solus iudicet et non pater. sed qꝛ forma filij humana cūctis in iudicio apparebit. nō in forma infima sed gloriosa. Judicabit autē ex virtute diuinitatis nō sine patre et spūsancto. et apparebit terribilis impijs. et mitis iustis. erit em̄ terror malis ꝛ lumen iustis. Et sicut dicitur xp̄us sm̄ formam serui iudicaturus ꝓpter causam premissam. ita etiam dicitur suscitaturus corpora mortuorum sm̄ humanitatem. cum tū virtute diuinitatis sit suscitaturus. non humanitatis. Sed hac ratione illud dicitur quia in humanitate suscepit quod est causa nostre resurrectionis. id est passionem et resurrectionem. Ideo ei ascribitur sm̄ hominem suscitatio mortuorum. Unde Aug⁹. Per verbuz filiuz dei fit animarum resurrectio. per verbum factum in carne filium hominis fit corporum resurrectio. Item iudicat et suscitat corpora non pater. sed filius sm̄ dispensationē humanitatis in qua minor patre est christus. In eo quod est fili⁹ dei. est vita q̄ viuificat animas. in eo qꝛ est filius hominis. iudex. Ecce sm̄ formaz humanitatis dicitur suscitaturus corpora et iudicaturus. Judicaturus autem quia illa forma cunctis in iudicio apparebit. et suscitaturus quia in eadem forma meritum et causam resurrectionis nostre suscepit. Et quia sm̄ eandē formam vocem dabit qua mortui de monumentis resurgent et procedent. scdm̄ qꝛ deus est viuificat animas non pater tm̄. quia non tm̄ pater vita est. sed et filius cum eo. et spiritussanctus eadem vita est que pertinet ad animā non ad corpus. Corpus enim non sentit vitam sapientie. sed anima que illuminatur a lumine eterno. Licz ergo christus potentia diuinitatis viuificet animas. et suscitet corpora et iudicet. non ociose tamē et preter rationem ei scdm̄ formaz dei tribuitur viuificatio animarum. et sm̄ formam serui iudicium et resuscitatio corporum.

Apoc. j.
Aug⁹. super Jo.
Job. v.
Quare xp̄us dr̄ iudicaturus.
Job. v.
Quare sm̄ formā serui dicat xp̄s suscitatur⁹ corpa.
Aug⁹. super Jo.

De loco iudicij vbi iudicabit. b

Putant quidam dominuz descensurū in vallē iosaphat in iudicio. eo qꝛ ipē per Johelem ꝓphetam sic loquit. Congregabo omnes gentes. et deducaz eas in vallem iosaphat et disceptabo ibi cum eis. In cuius capituli expositione ita reperi. Hoc quidam pueriliter intelligunt qꝛ in vallem q̄ est in latere montis oliueti descensurus sit dominus ad iudiciuz. qd̄ friuoluz est. qꝛ non in terra sed in spacio h⁹ aeris sedebit contra locum montis oliueti ex quo ascendit.

Johel. iij.

a Nō in terra s; i spacio h⁹ aer̄ sedebit ꝛc. Vbi ꝯ hoc de iudicādis. quia tota terra ꝓmissionis non posset capere oēs homies q̄

Mat. xxiiij. Et sicut Jo. Chris. dicit. Angeli deferent ante eū signū crucis. Unde in euāgelio veritas dicit. Et tūc apparebit signū filij hominis. &c. Josaphat aūt interp̄tat̄ iudiciū dn̄i. In vallē ergo iosaphat. i. iudicij domini congregabunt̄ oēs impij. Justi vero nō descendēt in vallem iudicij. i. damnatiōis. sed in nubib⁹ eleuabuntur obuiam christo.

De effectib⁹ in qb⁹ ōndit̄ magnitudo ptātis iudicis. scz luminarium obscuratio. et postmodū melioratio. c

Ueniente autem ad iudiciū dn̄o in fortitudine et potestate magna. b [b]sol et luna dicunt̄ obscurari. nō sui luminis priuatione. sed superueniente maioris lumīs claritate. Uirtutes quoqꝫ celoꝝ. i. angeli dicūtur moueri. non metu damnatiōis vel aliqua pturbatione passionis. sed quadam āmiratione eorū q̄ viderint. Unde Job. xxvi. Job. Columne celi pauent aduentum eius. Ante diē Joel. ij. vero iudicij sol et luna eclipsim patientur. sicut Johel testatur dicens. Sol conuertetur in tenebras. & luna in sanguinē anteq̄ veniet dies domini magnus et c horribilis. [c]Magn⁹ vero dicitur propter magna que ibi fient. Cum autem factum fuerit celum nouū & terra noua. tūc erit lux lune sicut lux solis. testāte Esaia. Esa. xxx. d [d]et lux solis erit septempliciter. i. sicut lux septē dierū. quia q̄ntum luxit sol in prima ꝯditiōe septē dieꝝ ante

iudicandi sunt. Si dicas q̄ erit in aere. Contra. corpa damnatoꝝ erunt ponderosa. ḡ nō erūt in aere. Si dicas q̄ erunt in aere electorum corpa. cū damnatoꝝ sint innumerabiliter plures. quō poterit eē in terra. R. dō q̄ credendū ē in iudicio xp̄m descensurum in eum locū vñ ascendit sic colligit̄ ex textu Act. j. Nō q̄rit̄ vtrū descendat ad terram. credendū ē ip̄m in loco eminentiori eē futurū. vñ ceteri nō poterūt videre ip̄m. Si queras d̄ multitudie. dici pōt q̄ multi erūt in terra. et in pua terra innumerabilia milia hominū eē poterit. q̄m cōstringēt̄. nec intelligendū ē q̄ ipi oēs inter illā valliculā includant̄. quia hoc est pueritie vt dicit. Hiero sed q̄ erūt ibi in locis circūiacentib⁹. et si necesse fuerit electi erūt in aere p̄ corpoꝝ agibilitate. et dānati etiā eē poterūt diuina suspēdēte virtute. b Sol & luna dicunt̄ obscurari nō sui lumis priuatiōe. Ur male dicere. qz Raban⁹ sup Mat. dicit. nihil phibet in q̄t intelligere veraciter solē et lunā cū syderib⁹ ceteris suo lumie priuari. quō factū de sole ꝯstat tpe dn̄ice passionis. Itē rōe vi. qz turbulētia ē in mundo pp̄ter peccatū hoīs. et corpa oia debēt ōndere se ad honorē diuinū. et nihil innouat̄ nisi aliq̄ mō veterescat. vñ hō nō glorificat̄ nisi resurgat. si ḡ in fine pctm̄ hoīs excresceret. & supbia antixp̄i sup celos ascēderet in vitupium dei. quis nō posset vitupari. et illa corpa debēt renouari. ḡ tot⁹ mūdus dz obscurari. tū pp̄t pctm̄ hoīs. tū pp̄ter ꝯtumeliā dei. tū pp̄ter renouationē mūdi. ḡ male dicit in lr̄a. R. dōm q̄ hic nō ē cōtrarietas. pōt eñ eē q̄ aliq̄ obscuratio in stellis accidet pmo. Sz post renouationē ex p̄ntia corpis xp̄i & alioꝝ corpoꝝ erit obscuratio solū in apparētia. vel etiā in compatōe. et ita vtrūqz pōt eē verū scdm̄ diuersa tp̄a. et vtrunqz satis pbabile. c Magn⁹ vero di pp̄t magna q̄ ibi fiēt. Querit̄ q̄ sūt illa magna q̄ fiēt tunc. et signa q̄ pcedent. R. dōm q̄ ita consueuit referri. q̄ p̄ma die maria oia exaltabunt̄. xv. cubitis sup excelsos mōtes orbis terre. et superfluentia sicut nūc equora faciūt. Scdo oia equora ꝯsternent̄ in ymū pfundi. ita q̄ vix queant hūanis obtutib⁹ aspici. Tercio oia maria redigent̄ in antiquū statū q̄lia ab exordio creata fuerunt. Quarto belue oēs et oia q̄ mouent̄ in aquis cōgregabunt̄ et leuabunt̄ sup pelag⁹ more ꝯtentōis inuicē mugientes. nescientqz hoīes quid cogitēt. ꝯ tm̄ de⁹. Quinto oia volatilia celi ꝯgregabunt̄ in cāpis vnūquodqꝫ gen⁹ in ordine suo. eodē mō volucres inuicē plorantes erūt. nō gustātes neqz bibētes. ꝯ aduētū iudicis timētes. Sexto flumia ignea surgēt ab occasu solis cōtra faciē firmamēti vsqz ad ortū tēdētia. Septimo errantia sydera et stationaria oia spargēt ex se igneas comas q̄liter in cometis appet signū orbi cū habitatorib⁹ suis. Octauo terremot⁹ ērit magn⁹ vt nullus hō possit stare et nullū aial. sed solo ꝯsternēt̄ oia. Nono oēs lapides tā pui q̄ magni scindent̄ in q̄tuor ptes. et vnaqueqꝫ ps collidet alterā ptem. nescietqꝫ hō sonū illi⁹ nisi sol⁹ de⁹. Decima die oia ligna siluaꝝ et olera herbaꝝ sanguineū fluent rorē. Undecīo oēs mōtes et colles et oia edificia hūana arte cōstructa in puluerē redigent̄. Duodecio oia aialia terre venīūt ad cāpos d̄ siluis & mōtib⁹ rugiētia et mugiētia. nō gustātia neqz bibentia. Tredecimo die oia sepulchra ab ortu solis vsqz ad occasū patebūt cadauerib⁹ resurgētib⁹ vsqz ad horā sepulchri final. i. diē iudicij. Quartodecīo die oē hūanum gen⁹ qd̄ inuētū fuerit de hitaculis ꝯscēdit velocit̄ nō intelligētes neqz loq̄ntes. ꝯ discurrētes. Quindecio die hoīes morient̄ vt resurgāt cū mortuis lōge an̄ ꝯfūctis. Hec vtrū ita se hēant de⁹ nouit. d Et lux solis erit septēpliciter. i. sicut lux septē dieꝝ. Ur male dicere. qz lux solis tūc nō excedebat lucē quā mō hz tantū q̄ntum sol excedit lumina. quia si luna luxisset sicut nūc sol. certe non fuisset nox. ḡ si dz semper pportio seruari in corporibus mundi ergo male exponit cū dicit erit sicut fuit in prima cōditiōe. R. dō. q̄ sicut n̄ dicit similitudinem sed qualitatem pro eo q̄ āplior lucis qualitas erit post q̄ ante. quia omnia debent meliorari homine meliorato. Etiā homo erit melior in celo post resurrectionē q̄ erat in paradiso ante peccatū. vñ ḡ illud qd̄ dicit septempliciter intelligitur q̄ augmentabit̄ vsqz ad perfectā additionem.

peccatū primi hoīs. tantū lucebit post iudiciū. Mi-
norata eī fuit lux solis et lune aliorūq; syderū p pec-
catū primi hoīs. sed tunc recipiet sol mercedē sui la-
boris. q2 septupliciter lucebit. et tūc [e] nō erit vicissitu-
do diei et noctis. sz tñ dies. Vñ zacharias. Et erit di-
es vna que nota ē dño. nō dies neq; nox. et in tpe ve-
speri erit lux. quia tūc non erit varietas diei et noctis
que mō est. s3 cōtinua dies ꝛ lux. Esaias tñ videt᷑ dice-
re q̄ tūc non luceat sol vel luna loq̄ns congregatōni
sanctoꝝ. Non erit tibi inquit amplꝰ sol ad lucendū p
diem. nec splēdor lune illuminabit te. s3 erit tibi dñs in
lucē sempiternā. Sz hijs verbis nō negat solē et lunā
tunc lucere. s3 [f] significat his qui tūc erunt in eterna be
atitudie. nllū lucis vsū pstare. Quia vt ait Hiero. su
per eundē locū. Celi terreq; solis atq; lune nobis ces-
sabit officium. et erit ipe dñs lumen suie in ppetuum.
Potest etiam intelligi illud Esaie ea rōne dictum. q̄a
sol et luna tunc nō habebūt ortuz ꝛ occasuz sicut nūc.
Vñ Isidorꝰ illud Esaie q̄si exponēs ait. post iudici-
um sol laboris sui mercedē suscipiet. Vñ ppheta. lu-
cebit septēpliciter. et [g] nō veniet ad occasuz nec sol nec
luna. s3 in quo creati sunt stabūt. ne impij in tormētis
sub terra positi fruant᷑ luce eoꝝ. Vñ Abacuc. Sol et
luna steterūt in ordine suo. Ecce aperte dicit solem et
lunam tūc lucere. s3 stabiliter pmanere. Vbi etiā signi
ficat infernū eē sub terra. Si vo q̄ritur quis sit vsus
lucis solis et lune tūc: fateor me ignorare. q2 in scrip-
turis non memini me legisse.

e Zach. xiiij
Esa. lx.
f
Esa. xxx.
g
Abac. iij.

5 e Non erit vicissitu-
do diei et noctis. Vi-
det᷑ male dicere. quia
si hec luminaria facta
sunt ppter diem ꝛ no-
ctem sic dicit᷑ .j. Gen.
s3 cessante nocte dbet
cessare lumiare qd fa-
ctuz est vt preesset no
cti. R3. dōm q̄ cum
dicit᷑ q̄ luna facta est
vt preesset nocti. non
assignat᷑ ratio pduc-
tionis substantie sed
paucitatis lūinis vt es
set tm̄ q̄ competeret
noctem. Scdm̄ sbam
vero factum ppter p-
fectionem vniuersi. et
q̄m̄ non erit tunc nox
sed dies. perfecta da-
bitur lune luminosi-
tas competēs diei q̄-
lis est luminositas so-
lis. et solis lumiositas
crescit vsq; ad perfec
tum diem.
6 f Significat hijs q̄
tūc erūt in eterna bti-
tudine nullum lucis
vsum pstare. Videtur
male dicere. quia oīa
facta sunt ppt᷑ homi-
nē. s3 si nullam facient
homini vtilitatē frustra erunt. si ergo nihil ē tunc frustra. nō debent remanere. R3. dōz q̄ hoc erit ad gloriam
electorum. Sicut eī gloria ē regi habere plurimas cameras in palatio et pulchram coquinā q̄uis non in-
grediatur. sic electis erit gloria et honor q̄ non solum aula paradisi et celum empirreum sit pulchꝝ. sed etiā
7 q̄ celum sydereum et antiquum habitaculum. g Non veniet ad occasum nec sol nec luna ꝛc. Vi-
detur male dicere. quia impij sunt in medio terre vel circa medium. ergo non sunt in ymo. immo quia supfi
cies terre est superior respectu medij. s3 sicut non vident solem cum est in nostro emispeerio. ita non vident
cum recedit ad aliud. R3. dicēdū q̄ non est intelligendum q̄ infernus sit sub terra. quia sit in alia superficie
terre nobis opposita cui nos sumus inferiores sicut et ipsa nobis. verumtñ possibile est q̄ infernus habeat
aliquod amplum os. et si sol reuoluē. possibile eēt q̄ aliq̄d eis bñficiū lucis pberet. ꝛ p tāto loq̄t Isidorꝰ.

Ad intelligentiam presentis distinctionis scdm̄
duo q̄ determinat magister duo principaliter
queruntur. Primo queritur de iudicis apparitione.
Secundo de corporum superiorum innouatione.
Circa primum queruntur quatuor. Primo querit᷑
de iudiciaria potestate. Secundo de forma in qua
apparebit. Tercio de qualitate forme. Quarto que
ritur de hora iudicij. ꝛc.

Questio .j. a

Utrum potestas iudiciaria sit xpi sm̄ humanitatez
an scdm̄ diuinitatem. Et q̄ sm̄ diuinitatem videt᷑.
quia Dañ. vij. vbi agitur de iudicio dicitur q̄ troni
positi sunt et antiquus dierum sedit, et glosa expo-
nit de patre. sed quod conuenit xpo cum patre con-
uenit ratione diuinitatis. iudicare est huiusmodi vt
probatum est. ergo ꝛc. Item Joh. v. pater omne
iudicium dedit filio vt omnes honorificent filium
sicut omnes honorificant patrem. sed filius non est
honorandus vt pater nisi solum sm̄ diuinitatem. s3
cum iudicium sit ad hoc datum. s3 sm̄ diuinitatem.
Item eius est iudicare cuius est retribuere. sed re-
tribuere est sm̄ diuinitatem. quia de deo oportz cre
dere q̄m̄ est. et remunerator est Heb. xj. ergo et iudi
ciaria potestas est ei ratione diuinitatis. Item a
sententia xpi nullus poterit appellare. ergo sm̄ illā
potentiam iudicabit sm̄ quā non habet superiorē.
sed hec est diuinitas. ergo ꝛc. Cōtra Joh. v. pater
non iudicat quemq̄m sed omne iudiciuz dedit filio.
sed omnis actus qui conuenit filio scdm̄ diuinitatē
conuenit patri. sed iudicare non. ergo ꝛc. Item
Job. xxxvj. causa tua q̄si impij. Glo. iudicata ē a py
lato. iō iudiciuz cāmq; recipies vt iuste iudices. s3 si
iudicatus scdm̄ hūanitatē. ptātē iudicādi hebit sm̄
hūanitatē. Itē Joh. v. expresse dicit᷑. ptātē dedit ei
iudicium facere quia filius hoīs est. Itē rōe ostē-
quia ipe sm̄ humanitatē pmulgabit sententiam. ꝛ

ſm illaȝ naturam ꝓmulgabit ſm quam hȝ auctem ad hoc faciendum. alioquin eſſet iudiciū vſurpatū. ꝙ ſm hūanitatē habebit auctem et ptātem. Item ipe xp̄s erit iudex ſm hūanitatē. aut pncipal' aut ꝺ legatus. Si ꝺlegatus. ꝙ ab ei⁹ ſnīa poterit appella. qḋ nephariū ē dicere. erit ꝙ iudex pncipalis. ſ iudex pncipalis in iudicādo habet auctem pncipalē. ꝙ ſm hūanitatē habet pcipuā auctem. R̄. dōȝ ad hoc ꝙ iudiciū ſit firmū concurrit auctas ꝛ ptās. Auctoritas in ſentētiando. et ptās in retribuēdo p̄miuȝ ſm meritū. ſi alteꝝ hoꝝ deficiat nō eſt iudiciū. Hec duo pncipaliter ſunt in deo. Nam in ipo eſt auctas ad ſnīanduȝ. qꝛ dn̄s oim eſt. et nos oēs ſerui ei⁹. Eſt eciā ptās ad retribuendū. quia potētiſſim⁹. et nō eſt q̄ cōtra eū ſe valeat erigere vel eius ſnīam irritare. hec duo cōicauit deus trinitas homi xp̄o auctē dando et dn̄ium ſicut dicit̄ Act. ij. Dn̄m fecit de⁹ hūc ihm. Ptātem etiaȝ hȝ ſibi cetera ſubijciēdo. Mat. vltimo. data eſt mihi oīs poteſtas. ꝛ iō ipe ē q̄ conſtitutus ē a deo iudex viuoꝛuȝ et moꝛtuoꝛū ſicut dicit̄ Act. x. Cū ꝙ ptās iudiciaria reſpiciat illa duo iā dicta. et illa ſunt in deo p naturā. in xp̄o hoie p gratiā. iō iudiciaria ptās eſt xp̄i ſm diuinitatē p naturam. ſm humanitatē collata p gratiā. Vn̄ ſm vtrāqȝ naturā hȝ auctem. ſed ſm diuinitatē pncipalē et naturalem. ſm hūanitatē cōmiſſam vn̄ conſtitut⁹ ē. Cuȝ igit̄ ſit ptās pmaria in deo. ſed cōmiſſa in hoie xp̄o. latio ſnīe debȝ fieri a xp̄o homie ſcd̄m hūanitatem. qꝛ ſi fieret ſcdȝ ptātē pmariā. cū ſcd̄a nihil ꝺbeat pme. nō eēt vere iudex ſm humanitatē. ſed qn̄ ſecunda opatur (cum recipiat a pꝛima) iō latio ſnīe fiet a xp̄o ſm humanitatē. Sed quia xp̄s ē de⁹ et homo. ſnīa eius non erit tanq̄ iudicis delegati. ſ tanqȝ pncipalis. et iō ab ea ꝓpter vtranqȝ ptātēȝ nullus poterit appellare. Cōcedende ſūt igit̄ rōes ad vtranqȝ ptem. Pꝛime. quia verum cōcludunt. ꝙ iudiciaria poteſtas ſit xp̄i ſm diuinitatē. Similiter ad oppoſitū. ꝙ verū cōcludunt ꝙ ſit xp̄i ſm hūanitatem. maxime q̄ntū ad ſnīe lationeȝ. robur tn̄ ſnīe vt dictum eſt non pncipalit̄ eſt ex humanitate xp̄i ſed potius ex eius diuinitate.

Queſtio. ij. b

De forma in qua xp̄s apparebit. et q̄rit̄ vtrum in forma diuinitatis appareat malis. Et ꝙ non hēt̄ in litera. in forma qua iudicatus eſt videbunt eum vt doleant. in forma diuinitatis nō videbūt ne gaudeant. Item ratione videt̄. quia lux illa eſt inacceſſibilis oculis intellectus noſtri ſm ſtatum infirmitatis. ꝙ ſi damnati ſurgent cum infirmitatibus ꝛ imperfectionib⁹. ꝙ inacceſſibilis erit ipis. Itē Io. xvij. hec eſt vita eterna vt cognoſcant te verum deum. ꝙ cum videre deum ſit vita eterna. et mali non ſint habituri vitam eternam. ꝙ non videbunt eum in forma diuinitatis. Item reprobi debent puniri et q̄ntum ad rationem et quantū ad voluntatē. ſed quantum ad voluntatē deum non poterāt amare. ergo nec quantum ad rationem videre. Contra. reprobi qui noluerunt xp̄m credere eſſe deum. tūc nō dubitabunt ipm eſſe deuȝ. ergo chriſti diuinitas erit eis manifeſta cognitione certiſſima. ergo ipaȝ videbunt nōn ſolum per ſpeculū ſed p ſeipam. Iteȝ videt̄ ꝙ debeant videre. quia reprobi debēt terreri ad aſpectum xp̄i. ſed qḋ ſumme terret eſt poteſtas diuinitatis et maieſtatis. et ꝙ ita ſit dicit̄ Math. xxiiij. veniet filius hominis cum poteſtate magna. ꝛc.

Item nemo punitur perfecte ex amiſſione alicuius boni niſi illud cognoſcat. ergo ſi reprobi debent puniri carentia viſionis dei. debet eis oſtendi quantum bonum ſit viſio dei. ſed hoc non poteſt ſciri niſi videatur. ergo ſaltē in iudicio debent videre. Iteȝ quero rationeȝ quare non debent videre. Si dicas ne gaudeant ſicut dicit Yſidor⁹ ꝛ Aug. Contra. omne quod recipitur in aliquo eſt ibi per modum recipientis. ergo ſi habent oculos infirmos lux vera potius contriſtabit ꝙ delectet. ſicut patet etiam in luce corpoꝛali. Item poſſibile eſt deo ſeparare in reprobis cognitionem a delectatione. ſicut in igne lucem a caloꝛe. et ſi hoc. tunc videtur ꝙ ꝓpter iſtaȝ rationem non debeat dimittere. Item ſcd̄m humanitatem apparebit blandus iuſtis et terribil' malis. quare non poteſt ſimiliter facere ſm deitatem.

R̄. dōȝ ꝙ ſicut dicit Aug. et Yſidor⁹ ꝛ magiſter in littera et etiam Hugo de ſacramentis. patrem nullus de reprobis videbit in iudicio. ſed omnes filiuȝ. quia filius hominis eſt vt ab hominibus poſſit videri. vn̄ non apparebit malis in forma dei. Propt̄ quod nota ꝙ duplex eſt cognitio diuinitatis. Una per ſigna et effectus. alia in ſua forma et eſſentia. dico ꝙ ꝙ reprobi bene habent cognitionem de chriſti diuinitate p ſigna certiſſima. et per effectus manifeſtos cognoſcent. quia ipſe eſt deus omnipotēs. Cognitionem autem q̄ eſt in pꝛopꝛia forma q̄ eſt per viſionem apertam hanc quidem non habebunt. Et pma ratio huius eſt. quia talis forma omnino eſt improportionalis oculis peccatoris. improportionalis oculis oībus qui nō ſunt ſublimati per gloꝛiam. vel per ſupabundantiam gratie. et quia reprobis nō dabitur gratia nec ſimpliciter nec ad tempus. ideo non videbunt. Ratio autem quare non dabitur eis virtus q̄ facit eoꝛum aſpectuȝ habilem ad videndū illam lucem eſt illa quam tangit Yſidor⁹ et Aug. qꝛ ſi haberent oculum aptum. haberent ſummam delectationem quam impoſſibile eſt eſſe et indecens in peccatoꝛibus. Ex his patent obiecta. Pꝛima eñ tria oſtendunt ꝙ habebunt cognitionem de deo q̄ntum ad maieſtatem et bonitatem. ſed non oſtendūt ꝙ per ſpecieȝ. ſed ſufficit ꝙ per ſigna certa. Ad aliud iam patet reſponſio. qꝛ ſcȝ ſunt improportionales. et impoſſibile eſt intelligere ꝙ fiant ꝓpoꝛtionales et non gaudeant. non ſic eſt in luce creata. quia oculus eſt ꝓpoꝛtionalis per naturam. et per infirmitatem non omnino efficitur improportionalis. ſ tn̄ minuitur ꝓpoꝛtio. et ideo videt cum triſticia. illa autem lux cum triſticia videri non poteſt.

Queſtio. iij. c

De qualitate forme in qua apparebit chriſtus. vtrū ſcȝ in forma glorioſa appeat reprobis. Et ꝙ ſic videtur. quia in pꝛimo aduentu appuit paſſibilis. qꝛ aduēt⁹ ille fuit in infirmitate. ꝙ cū ſcd̄s aduēt⁹ ſit in ꝟtute. ꝙ appebit glorioſ⁹. Itē in iudicio appebit talis q̄lē decȝ appere ad confuſionem inimicoꝝ et leticiam amicoꝛum. ſed inimici maxime confundunt̄ in gloꝛia ꝛ in exaltatōe illi⁹ quē ꝺſpexerūt. ꝛ ecōuerſo.

amici letāt. ergo apparebit in gloria. Item nulla erit ibi fictio. ergo tale ondet formā qualē habebit. sed habebit gloriosam. ergo ostendet reprobis gloriosaz formā.

Contra. Mat. xxiiij. apparebit signū filij hoīs in celo. hoc erit signū crucis. ergo cū crux sit signū infirmitatis. videt̄ q apparet in infirmitate nō in gloria.

Itē Chrys. Veniet in iudicio xp̄s. nō solū vulnerū cicatrices. s etiā ipam mortē exprobratissimaz ostendens. Itē rōne videt̄. qr sicut oculus sp̄ualis se habet ad lucē sp̄ualē. ita corpalis ad corpalem. sed sicē oculus sp̄ualis maloꝝ nō videt lucē sp̄ualē. qr est improportionabilis. ergo similiter cū oculus nō glorificatus sit iproportiōabilis nō videbit claritatē corporis glorificati. Itē si videbit. cū sensus exterior pascat in cōtemplatiōe hūanitatis. sicut interior in cōtemplatiōe diuinitatis. videt̄ q habeāt delectatiōz. sed nō videbūt diuinitatē ne delectent̄. ergo nec hūanitatē. Item quāuis xp̄us sit benignus s̄m veritatē. tū apparebit terribilis reprobis sicut dicit Isidorus. ergo pari rōne quāuis sit gloriosus. tū debz reprobis apparere ingloriosus.

13 R. dōz q xp̄s apparebit in forma gloriosa vt ē ostensum. nō tm̄ bonis sed etiā reprob. et nō erit dr̄ia ex parte apparētis sed ex pte recipiētium. boni em̄ recipiūt gloriosaz formā cū gaudio et gloria. s mali cū cōfusione et pena. cōfundent̄ em̄ in aspectu eius. et nō poterūt eius sustinere intuitū ꝓpter cōsciē remorsum. et ꝓpter expectationē ferende sue contra eos. ecōtra boni delectabunt̄.

14 Ad illud qd̄ obī q apparebit cū cruce et cicatricibus. dō. q cicatrices in martirib⁹ nō sunt signū infirmitatis p̄sentis. s infirmitatis p̄terite. imo quantum ad gloriā et decentiā et pulchritudinē sūt signa victorie et glorie. sic in xp̄o intelligēdū. qr ille cicatrices et crux signa erūt mortis vilissime quā sustinuit. sed tū qr apparebūt in excellentia glorie. signū erūt glorie tūc p̄sentis. Vn̄ Chris. dicit sup Mat. q crux radijs solis erit lucentior similit̄ et cicatrices.

15 Ad illud qd̄ obī q oculi eoꝝ sunt improportiōales. dōm q ꝓportionales erunt p priuationē sufficientis ꝓportiōis. iō retundet̄ visus et ꝯfundentur. sed tū non erūt oino iproportiōabiles p defectū oīs ꝓportiōis. Nec ē silr̄ de luce spirituali. quia illa excedit multo plus oculū peccatoris q̄ lux corporis gloriosi oculum corporis passibilis.

16 Ad illud qd̄ obī q videbit̄ terribilis et blandus. ergo similiter gloriosus et ingloriosus. dōz q non est simile. quia terribilis et blandus dicit̄ ad alterum. vn̄ benignū hominem pōt homo aspicere vt terribilem qr eum timet. sed gloriosum et nō gloriosum dicunt dispositionem a parte visibilis. vn̄ nisi fiat per deceptionem. p miraculū. et diuinam virtutem que teneat oculos sicut dicitur Luce vltio. oculi eorum tenebant̄. res talis videtur qualis ē s̄m veritatem.

Questio .iiij. d

De hora iudicij. Et querit̄ vtrum alicui creature sit nota. et q non videt̄ Mat. xiij. de illo aūt die et hora nemo nouit neqz angeli qui sūt in celo. neqz fili⁹. ergo videt̄ q xp̄s non nouerit. ergo multominus noscunt alij. Item Jo. xv. omnia quecūqz audiui a p̄re nota feci vobis. sed istud nō notificauit aplis. ergo istud nō nouit etiam ipe xp̄s. Itē Jo. xvj. cum venerit spiritussanctus ille docebit vos omnē veritatē. s spūs aduēniens illud nō docuit aplos. ergo istud nō est scibile ab aliqua creatura. qr si eēt scibile sp̄ussanctus docuisset. Item deus reuelauit ꝓphetis multa futura. diem aūt et horam iudicij nō expressit p aliquam ꝓphetiam nisi solum p signa quedā p̄ambula. ergo cū dn̄s illud nō reuelauerit ꝓphetis. videt̄ q sibi soli reseruauerit. Cōtra. xp̄s nō ꝓfecit nec pt̄ ꝓficere in scientia sicut supra dicit̄ libro .iij. dis. xiij. ergo si nunq̄ sciturus est. modo scit. Itē d̄ angelis videt̄. Greg. quid ē q nō videnȝ q̄ videntē oīa videnȝ. ergo videt̄ q illud videāt. Itē videtur q omnib⁹ debeat reuelari. qr magis timendū ē iudiciū speciale q̄ generale. qr qui hoc euadit euadit et illud. sed dies mortis pluribus reuelat⁹ est sicut dicit̄ de beato martino et beato benedicto. ergo zc. Itē locus et tp̄s sūt circumstantie negocij. sed dn̄s reuelauit nobis iudicij locū. ergo pari rōne videt̄ q et tp̄s. aut si non. quero q̄re nō.

17 R. dōm q absqz dubio hora diei iudicij ē nota toti trinitati et homini assumpto. sed ignota ē omnib⁹ in statu viatoꝝ existentib⁹. Sed de hoc ē contentio inter doctores vtrū nota sit angelis et animabus beatis. Quidā dicūt q sic. q̄dā q nō. s certe q̄d sit sup h̄ tenēdū magis docebit experiētia ꝓ loco et tpe. q̄ nunc doceat scia. vtrū enīz ē possibile. Cuz enīz xp̄o cōicata sit omniscientia. non video quare angeli illō ignorare non pūt. et istud nō sit glorie ipoꝝ. Rurs⁹ cū deo sint familiares et nihil in huius rei scia pdere possint. quare istud nō ꝯgruat reuelari. Non tm̄ ē facile hoc diffinire. Vn̄ qr alique auctes sanctoꝝ videnț sonare q āgeli hoc norūt. alique q ignorēt. sane dici pōt q istud notū sit aliquib⁹ āgelis et beatis. aliquib⁹ ignotū. et sicut dicit̄ circa incarnatiōis misterium. sic et in illa ꝓtestandum ē q alicui creature hora iudicij nota sit.

18 Ad illud ergo qd̄ obī q nemo nouit. dōm q in illa auctē sicut pz ex glosa. non excluditur filius naturalis. sed adoptiuus. nec excludunt̄ oēs angeli. sed illi qui sunt inferioris ordinis. nec excludunt̄ omnes homies sed solum puri homines et viatores. Ad dōz q nō nouerunt. quia alijs non notificant. i. non ostendunt se scire. sicut fouea dicitur ceca non qr non videat. sed qr qd̄ habet in se alijs non ostendat.

19 Ad illud qd̄ obī q nota fecit omnia aplis xp̄us et sp̄ussanctus. dōm q istud intelligitur de necessarijs ad salutem.

20 Ad illud quod obī de ꝓphetis. dō. q de⁹ nō reuelauit illud ꝓphetis quia non erat nobis vtile nosse sed ꝑutile erat ignorare. tum ꝓpter nostrā vtilitatem. tum etiam ꝓpter istud qd̄ dicit̄ Jacobi. ij. sic loquimini et sic facite q̄si p legem libertatis incipientes iudicari. et ita patet q dominus manifestauit nobis iudicij locum sed nō tempus.

21 Ad illud qd̄ obijcitur d̄ āgelis q omnia vident. dōm q illud optet intelligi de hijs q̄ sunt de integritate beatitudinis nō sui misterij.

Onsequenter q̄ntum ad scdm articulū querit̄ de renouatione corporum superiorum. Et circa hoc queruntur q̄tuor. Primo q̄rit̄ vtrū corpa supercelestia remunerabunt̄. Secundo vtrum quietabuntur. Tercio vtrū innouabunt̄ elemēta. Quarto vtrum innouabunt̄ plante et aīalia bruta.

Questio .j. e

Vtrum corpora supercelestia remūerabunt̄. Circa quam ꝓceditur sic et ostenditur q corpora supcele-

stia remunerabunt. Isaie. xxx. habet et textu et glossa. erit lux lune sicut lux solis. et lux solis sicut septem dierum. glo. i. sol et luna premiū sui laboris ꝑcipient. Item hoc videt ratione. quia ꝓnior est deus ad premiandū q̄ ad puniendū. sed corpoꝝ supercelestiū homine peccante lux est diminuta sicut dicit ibi glosa. ergo homine glorificato debet augeri. Ite ordo est in vniuerso conuenientissimus. ergo vno meliorato qd̓ est de pfectione vniuersi necesse est omnia meliorari que sunt de eius constitutione. sed corpora supercelestia sunt de constitutione vniuersi. ergo aut ordo corrumpit. aut si homo nobilitatur necesse est illa magis nobilitari. Item habitatio debet congruere habitatori. ergo si homo ꝓpter quē factus est mundus est nobilior factus. ergo et totus mundus. ergo et corpora mundi nobilissima. Contra. nihil qd̓ perit remunerabit. sed celi peribunt. ergo corpora supercelestia nō remunerabūt. Minor patet expresse ad Heb. j. et tu in principio etc. Et post. Ipsi peribunt. Item ratione videtur. quia nihil premiatur nisi qd̓ meretur. et nihil meret nisi qd̓ voluntarie seruit. et nihil voluntarie seruit nisi qd̓ habet liberum arbitrium. et talia nō sunt corpora supcelestia. ergo etc. Item dupliciter ɔtingit mereri ex opere. aut quia factū ex charitate. aut quia laboriosum. sed corpora supcelestia non faciunt quicq̄ ex charitate. nec mo venit cum labore. quia dicit phus q̄ mouentur sine labore et pena. ergo etc. Item cū duplex sit corpoꝝ supioꝝ ꝓprietas scz calor et lux. et seruiant nobis quantū ad vtrāq; remunerari debent q̄tū ad vtrāq;. ergo cum non remuneret sol in calore. nec luna in frigiditate. ergo nec debent remunerari in maiori lumine.

22 Rᵒ. dicendū q̄ tripliciter est aliquid remunerabile. Primo modo qd̓ est aptum natū mereri. et hoc est liberū arbitriū. Alio modo qd̓ est ipsi merenti coniunctū. vt corpus humanū. Tercio mō qd̓ est ad ipm̄ ordinatū sicut ad obsequiū. fm̄ h̄ premiatur hō aliq̄n in seipso. aliq̄n in corpore. aliquādo et eis que sunt sibi vtilia. Sic etiā premiat in seipso in corpe suo. et etiā in ipso mundo q̄ eius est habitaculum. Unde dico q̄ corpora supcelestia premiari nō est aliud q̄ hominē premiari in illis. quia dominus totum mundū hominis amore faciet pulchriorem. et ideo quia ꝓpter hominē premiat. corpora supercelestia fm̄ eam ꝓprietatē premiantur fm̄ quam sunt consona corporibus gloriosis. Hec autē est lux. et ideo in luce et splendore augebunt et crescent vt ꝓbant prime rōnes.

23 Ad illud qd̓ obijcitur q̄ peribunt. dicendū q̄ iste textus consequenter exponitur per illud. Et sicut amictū mutabis eos et mutabunt. ideo non dicuntur perire quia desināt. sed quia pulchriora efficiunt et innouant.

24 Ad illud qd̓ obijcit q̄ nō habent voluntatē. dicendū q̄ ipsa non merentur. sed homo meretur et in eis remuneratur.

25 Ad illud qd̓ obijcitur q̄ nō laborant. dicendum q̄ labor dicit dupliciter. Uno modo ꝓprie. et sic dicit opus penale. et hoc modo nec corpora supcelestia nec angeli boni laborant. Alio mō cōmuniter. et sic dicitur labor qd̓cumq; obsequiū. fm̄ quē modum angeli dicuntur laborare in vinea dn̄i. et circa nos. quia nobis obsequunt. sic et corpora celestia.

26 Ad vltimum quare non remunerant in calore patz rn̄sio. quia in hijs ꝓprietatibus debent remunerari q̄ conueniunt corporibus nostris et faciunt ad gloriā nostrā.

Questio. ij. f

Utrū corpora supcelestia quietabunt. Et q̄ sic videtur. quia motus corpoꝝ supercelestiū est ꝓpter continuam generationem. sed omnis generatio est ordinata ad multiplicationē hominū. et multiplicatio hominū ad pfectionē ciuitatis superne. si ergo necesse est illam ciuitatem perfici. necesse est cōmunē generationem cessare. ergo et motū corpoꝝ supcelestium. et sic etc. Item omnis motus est ꝓpter aliquem finem. sed omnis motus ordinatus nisi frustra sit aliquando consequit finem. sed qd̓ mouetur ꝓpter aliqd assecuto eo quiescit. ergo cū corpoꝝ supcelestiū motus sit huiusmodi. patz etc. Itē nobilior dispositio est quies q̄ motus. q̄ patet in deo. ergo si mundus post resurrectionē erit in optima dispositione. omnia corpora in eo quiescēt. Item hoc dicit ratio nō tm̄ fides q̄ omnia ꝓpter hominē et ad opus obsequij sunt creata. ergo omnia debēt habere vsū et actum conuenientē humano obsequio. sed homo incorruptibilis post resurrectionē non indiget obsequio variabili. ergo etc. Contra. Corpora supercelestia seruiunt homini. luci. et motui. sed quia luci seruiunt maiori luce remunerant. ergo qꝛ seruiunt in motu debent velociori motu remunerari. Item corpus orbiculare naturaliter est aptū ad motū. sed ꝑ gratiam aptitudo naturaliter pficitur et nō efficit imperfecta. sed vnūquodq; pfectius est quando est coniunctū suo actui. ergo corpora orbicularia actualiter mouebunt et continue. Item nihil qd̓ inest alicui fm̄ assimilationē ad deū semꝑ debet ꝑ remunerationē premiari. sed corpora supcelestia vt dicit cōmentator mouent vt assimilent deo. et in ipso motu assimilant. ergo etc. Itē motus orbicularis ꝑ naturā est interminabilis. sed deus per gloriam non destruet naturā. ergo motū corpoꝝ supcelestiū non terminat. et si hoc. ergo semꝑ mouebunt.

27 Rᵒ. dicendum q̄ sicut dicit ysidorus et habetur in litera q̄ sol et luna post iudiciū non tendent ad occasum. sed stabunt in ordine suo in quo creati sunt. Ad intelligentiam autē obiectoꝝ notandū q̄ in motu est duplicem finem considerare. scz finē intra. et iste dicit terminus siue consumptio. et finem extra et iste ē terminus intentionis. vt verbi gratia cum lapis desursum ad terram descendit. locus terre est finis qui est terminus intra. sed quies in loco est finis qui est terminus intentionis. Dico ergo q̄ quidā motus sunt recti. quidam vero motus sunt qui habent alterum per naturam. vtputa finem intentionis. alterū vero habent solum ratione ipsius principij mouentis. vt est motus circularis ipsius rote que voluit ad acuendum cutellum. Qꝛ enim rota quiescat modo vel post non est determinatū. quia semper posset moueri si esset qui posset et vellet mouere. sed quando cutellus factus est acutus. cū motus ille ordinaretur ad hoc. necesse fuit quietari vel frustra fieri. Quādo igit motus corporum supercelestiū ordinat ad complendum numerū electorum. et illum necesse est cōpleri ideo et motum terminari. cuius per naturā nō habeat terminū intra se.

28 Ad illud qd̓ obijcit q̄ remunerant in luce. ergo debent remunerari in mo

tu. dicendũ ꝙ nõ est simile. quia obsequium motus nõ ita competit corporibus beatoꝝ sicut obsequiũ luminis. Ad illud qđ obiicitur ꝙ aptitudo naturalis est perficienda. dõm ꝙ verũ est de aptitudine naturali que est ad actum pfectionis. sed que est ad actum imperfectionis nõ. Ad illud qđ obiicit de assimilatione. dicendũ ꝙ nõ assimilatur simpliciter sed in causando. ⁊ ideo ad tempus assimilat in hoc. Ad illud qđ vltimo obiicitur ꝙ est naturaliter iterabilis. dicendũ ꝙ hoc est falsum. quia ſm intentionem nature que est regulata ſm institutõnem diuinam terminabilis est. licet nõ sit terminabilis rõe termini qui respicit conditões mobilis ⁊ spacij.

Questio. iij. g

Utrum innouabũtur elemẽta. Et ꝙ sic videt. ꝓma ad Coꝝ. vij. preterit figura hui⁹ mundi. aut igitur in nihil. aut in melius. aut in peius. In nihil non. quia deus nihil permittit omnino perire. Non in peius. quia si homo melioratur. ⁊ mundus. ergo in melius Sed qđ senescit ⁊ in melius mutat innouat. ergo mundus iste. sed elemẽta sunt partes mũdi. ergo ⁊c̃. Itẽ Augustin⁹ de ecclesiasticis dogmatibus. elementa nõ dicimus abolenda sed in melius commutanda. Item ratione videt. quia aut innouabuntur omnia. aut nulla. aut quedã. Si omnia. habeo ꝓpositum. Si nulla. ergo cõsistẽt in cõtinua trãsmutatione ⁊ impuritate quã contraxerũt. sed hoc est incõueniẽs. cum sint ꝓpter hominẽ incorporalẽ ⁊ omnino mundũ. Si quedã. ⁊ quedã non. ergo soluitur armonia elementoꝝ. ergo ⁊ pulcritudo ⁊ decor vniuersi. Item ignis est complexissimũ elementoꝝ. vnde ⁊ spẽs elementoꝝ dicit. Quero igit aut ignis innouabit aut nõ. Si nõ innouat sic consumit. ergo perit nobilitas ⁊ decor elemẽtoꝝ. Si innouatur. ergo cum alia elementa magis sint accedentia ad vetustatẽ. videt ꝙ omnia debeant innouari. Sed cõtra Math. xxiiij. celum ⁊ terra transibunt. si ergo terra est stabilissimum inter omnia elementa ⁊ ipsa non innouat sed transit. nec alia innouabunt. Si dicas ꝙ nõ transit quantũ ad substantiã sed quantum ad figurã. sicut dicit ꝓma ad Coꝝ. vij. preterit figura huius mundi. tunc ergo cum figura respiciat quantitatem ⁊ dispositionem partiũ non qualitatẽ. videt ergo ꝙ alterius figure erit vniuersum. cum ergo mõ sit circulare tunc fiet triangulare vel quadrangulare ⁊c̃. sed hoc est inconueniens. ergo ⁊c̃. Itẽ super ij. Petri vltimo dicit glo. elementa quatuor quibus mundus consistit ille maximus ignis absumet. nec cuncta tamẽ consumet vt nõ sint. sed duo ex toto cõsumet. duo vero in meliorẽ restituet faciẽ. Item ratione videtur. quia si elementa innouabunt. aut ergo quantũ ad substantiã. aut quantũ ad quantitatem. Non quantũ ad substantiam. quia substantia erit eadem nõ recipiens magis ⁊ minus. Non quantum ad qualitatẽ. quia accidentia sunt inalterabilia ergo nullo modo. Si dicas ꝙ quantũ ad qualitates erit innouatio. quia qualitates iste transibunt. Contra. Forma substantialis in materia est causa immediata ipsarum qualitatũ elementariũ. ergo si posita causa immediata necessario ponit effectus. si remanebit forma substantialis in materia. ⁊ qualitates. Item calidum in summo est dispositio ad formam ignis. sed remota dispositione ⁊ priuata. per consequens priuatur forma. ergo ⁊c̃. R°. dicendum ꝙ vbi est innouatio substantia remanet eadẽ. sed sub aliis ꝓprietatibus. ideo dicendum ꝙ omnia elementa ſm substantiam remanebunt. sed quantum ad qualitates innouabuntur. Sed circa ipsas qualitates duplex est opinio. Quidam enim dicunt ꝙ tria sunt genera qualitatum in elementis. Quedam ſm quas ordinantur in mundo. vt grauitas ⁊ leuitas. ⁊ iste remanebunt. quia remanebit in mundo ordo ⁊ situs elementorum. Quedam sunt qualitates ſm quas est receptio influentie luminis sine omni corruptione. vt perspicuitas ⁊ transparentia. ⁊ iste similiter remanebunt sicut influentia luminis Quedam autem sunt ſm quas ordinantur ad agendum ⁊ patiendum. ⁊ ita per consequens ad trãsmutationem ⁊ corruptionem. et ſm has non remanebunt. Sed inter has quedam sunt actiue vt caliditas ⁊ frigiditas. quedam passiue vt humiditas ⁊ siccitas. Et que sunt actiue sunt ille que excitãt ⁊ faciunt transmutationem. ⁊ iste tollentur ab elementis ⁊ non redeunt in nihil. sed cadent in regionem damnatorum sicut vult basilius super illud. vox domini intercidentis flammã ignis. Dicitur enim ꝙ calor cedit in partem damnatorum. sed lux in regionem saluandorum. Similiter ⁊ in aqua frigiditas ad affligendum. siccum vero et humidum non tollent. sed terminabuntur. et ideo dicunt ꝙ beda dicit ꝙ duo totaliter absumentur ꝓpter coniunctionez que erat ex duplici qualitate. non quantum ad integritatem substantie sed quantũ ad totalitatem duplicis qualitatis ratione actiue. Sed quia Augustinus dicit xx. de ciuitate dei ꝙ omnium elementorum qualitates ardendo penitus interibunt. ⁊ siccitas ⁊ humiditas sunt qualitates corruptibiles. non videtur maior ratio de caliditate ⁊ frigiditate ꝙ de his duabus Ideo dicunt alij aliter ꝙ omnes res quantũ est de se appetunt esse perpetuum ⁊ diuinum. sed quedam forme sunt que appetunt continuare esse per multiplicationem sui in altero. vtputa sunt forme accidentales ⁊ ſbales. Quedã aũt appetunt continuare esse suum per continuã adherentiam cũ materia. vt sunt forme ⁊ qualitates passiue. quia igitur post iudicium aufertur ab elementis omnis ratio multiplicandi se. ⁊ dabitur virtus continuandi se in se. quia erunt incorporalia. hinc est ꝙ elementa que habent qualitates actiuas dicuntur totaliter absumi. quia omnino auferetur ab eis ratio agendi ⁊ se multiplicandi. Alia vero duo dicuntur in meliorem faciem restitui. quia appetitus continuandi in se esse qui mõ est in eis ſm esse imperfectum complebitur ⁊ perficietur. manebunt ergo qualitates omnium elementorum quantum ad substantiam. sed quantum ad ratõnem corruptionis innouabuntur. similiter ⁊ forme substantiales. Et hec opinio est ꝓbabilior. Et patent obiecta preter primum quod dicit ꝙ figura huius mundi transibit. Dico enim ꝙ figura dicitur tripliciter. Uno modo dispositio ⁊

clausione linearum. ⁊ hec nõ perit quãtũ ad terram. quia omnino est orbicularis. Secundo mõ dicitur figura exterior rei facies siue pulcritudo. ⁊ hec transibit sicut dicitur in glosa. nõ substantia. sed pulcritudo Tercio mõ figura dicitur fictio vel fragilitas a fingo fingis vt vasa figuli. ⁊ sic etiam pertransibit nõ substantia sed dispositio partium quo ad terram ⁊ pulcritudo et fragilitas.

Questio.iiij. b

Utrum innouabuntur plante ⁊ animalia bruta. Et q̄ nõ videtur. Quia que sunt ꝓpter hominis necessitatem. homine de necessitate trãseunte debent ⁊ ipsa transire. sed plante ⁊ animalia sunt huiusmodi. quia ꝓpter hominis cibum. ergo ⁊c. Itẽ omnia que innouabuntur habent formã perfectam ordinatã ad incorruptionẽ. sed plante ⁊ animalia nõ habent animas incorruptibiles. ergo ⁊c. Item si innouantur. aut ergo omnia. aut quedã. Si omnia. tunc omnes plante que fuerũt ab initio ⁊ omnia animalia occuparent centũ tales mundos. ergo oporteret mundũ dilatari. Si quedã innouantur quedã non. quero que sunt illa que innouantur. ⁊ nõ videtur esse maior ratio de vno q̃ de alio. Item innouatio est eiusdem ſm substantiã. sed forma substantialis bruti nõ corrumpitur. ergo si iterum generetur erit noui rei forma ⁊ nõ innouatio. Contra. celi ornatus innouabitur vt patet in corporibus supercelestibus. ergo pari rõne ornatus terre. sed ornatus terre sunt plante et animalia. ergo ⁊c. alioquin si nõ innouabuntur. ergo remunerabitur terra sine ornatu. ⁊ ita impfecte. g ⁊c. Item sicut corpora supcelestia ⁊ elementa seruiunt homini ⁊ ideo remunerantur. sic plante ⁊ animalia seruiunt. ⁊ magis seruiunt. quia pstant cibum. et magis laborant in seruiendo quia dant suã substantiam ⁊ moriuntur. ergo magis sunt renouãda. Itẽ plante ⁊ animalia sunt ad laudẽ dei. quia vt patet in ps. inuitantur ad laudandũ deũ. ergo si laus dei post iudicium nõ debet minui nec decrescere sed augeri. ergo nõ debent cessare plante ⁊ animalia. Itẽ que sunt de pfectione vniuersi nõ debent cessare. ſ plante ⁊ animalia sũt huiusmodi. ergo ⁊c. Prima patet. quia tunc vniuersum erit perfectius. Secũda patet. quia nũc supfluerẽt si nõ eẽnt de pfectione. ⁊ pterea sunt creata inter opera sex dierũ in quib9 mundus ẽ cõstitutus ante hominis lapsum. Item que sunt nobiliora magis sunt de pfectione. sed vegetabilia ⁊ alia nobiliora sunt corporibus elemẽtaribus. q̃a habent vitã. ergo ⁊c. Item differentie diuidẽtes generis sunt de pfectione vniuersi. ſ differẽtie accipiuntur penes hec duo. ergo hec ad vniuersi pfectionem debent innouari. R'. dicendũ q̄ plante ⁊ animalia nõ innouabuntur. ꝓpterea q̄ vltima eoꝝ pfectio est corporalis p naturã et ortum. ⁊ radicẽ habet a materia. vnde nõ sunt ydonea ad viuendũ sine durandum eternaliter. forme autẽ corporum supcelestium sunt incorporales omnino. similiter forme elementorũ incorporales sunt ſm totũ et ſm partem quantũ est in se. quia sunt corpora simplicia. vnde q̄ corrũpantur hoc est per actionem venientẽ ab extrinseco. et ideo remota illa actione remanent incorporales. ex hoc patet q̄ plante et animalia non sunt ad ornatum terre sed ad hominis obsequiũ. nec ad dei laudem. nec ad vniuersi perfectionẽ nisi ſm statum eius qui est corporalis et variabilis. ⁊ ideo nõ oportet innouari. vnde terra habebit illum ornatũ. nec oportet q̄ multiformis sit. immo ipsa vniformitas erit ei in ornatum. ⁊ ex hoc patet primũ. quia celi ornatus naturaliter est dispositus ad incorruptionẽ. Similiter huiusmodi nõ cõuenit eorum obsequiũ post resurrectionem sicut obsequiũ solis et lune. ⁊ ideo nõ remunerantur. Similiter sunt ad laudandũ deum ſm statum infirmitatis. quoniã ipse in se nõ est eis manifestus. sed cum in se cognoscetur sufficienter in se laudabitur. nec oportet ad hoc esse multitudinẽ creaturarum. Similiter sunt de pfectione vniuersi que est habitaculum hominis viuentis corporaliter. ſ post spiritualis effecti nõ. ⁊ ideo concreata sunt homini. quia homo alimonijs indiget. ⁊ pterea deus eũ peccaturũ esse psciebat. Ad illud vero qd obijcitur q̄ nobilius est, magis est de pfectione vniuersi. dicendum q̄ habere esse nobilius hic est dupliciter. Uel quia pmanentius. ⁊ quod sic est magis est de integritate vniuersi. Uel nobilius quia cõpletius. ⁊ hoc nõ magis est de integritate nisi cum pfectione cõpletionis habeat incorruptionẽ durationis. hoc enĩ ipso q̄ est corruptibile nõ est de pfectione. Ad illud qd obijcitur vltimo de differentijs. dicendũ q̄ illud nõ oportet q̄ diuisio generis in differẽtias has sit ſm statũ. potest nihilominus dici q̄ homine innouato omes differentie que spectant ad cõpletionẽ eius saluantur. vt corporeũ. animatũ. sensibile. rationale. Alie differentie. inanimatũ. insensibile. irrationale dicũt perfectionẽ cõiunctam impfectioni. Distinguendũ est igitur q̄ differentie quedã sunt pfectiue simplr. quedam perfectiue cum diminutione. et sic soluendum est illud. quia prime sunt de perfectõne vniuersi simpliciter. secunde vero solum ſm vnum statum.

34 35 36

Distinctio. xlix. De statu et conditione bonorum post iudicium.

p Ost resurrectionem vero facto vniuerso impletoq; iudicio ⁊c. Supra egit magister de iudicio. In hac parte agit de statu post iudiciuz. Et quoniã duplex est status ſm duplicem ciuitatem. vnam scz hierusalem. ⁊ alteram babilonis. ideo pars ista duas habet. In prima determinat statum ⁊ conditionem bonorum. In secunda statum et cõditionẽ damnatoꝝ. infra dist. l. Hic oritur questio ex pmissis ⁊c. Prima pars habet duas. In prima parte determinat beatitudinez ⁊ gloriam a parte spiritus. In secunda vero ex parte corporis. ibi. Post hec queri solet si beatitudo ⁊c. Prima pars habet tres partes. In prima determinat quid sit beatitudo ⁊ quid sit esse beatum. In secunda vero determinat de beatitudinis appetitu. ibi. Solet etiam queri de beatitudine. In tercia vero determinat modum participandi. vtrũ equaliter participetur a diuersis. ibi. Solet etiam queri vtrum aliquid de deo cognoscat.

Determinat beatitudinē ⁊ gloriā ex parte anime ostendens quid sit beatitudo. ⁊ quid esse beatum. a

Dis. XLIX.

Post resurrectionē vero facto vniuerso impletoq̧ iudicio. suos fines hēbunt ciuitates due. Una xp̄i. alia dyaboli. Una bonoꝝ. altera malorum. vtraq̧ tñ angeloꝝ ⁊ hominū. Istis volūtas. illis facultas nō poterit esse peccandi. vel vlla conditio moriendi. Istis in eterna vita feliciter viuentib⁹. illis infeliciter in eterna morte sine moriendi potestate durantib⁹. qm̄ vtriq̧ sine fine. Sed in beatitudine isti. alius alio p̄stabilius. in miseria vero illi. alius alio tolerabilius ꝑmanebūt. Ex hys apparet ꝙ sicut boni differenter glorificabunt̄. alij magis. alij minus. ita ⁊ mali differenter in inferno punient̄. Sicut em̄ in domo patris. i. in regno celoꝝ mansiones multe sunt. id est p̄mioꝝ differentie. ita ⁊ in gehenna diuerse sunt mā̄siones. i. supplicioꝝ differentie. Omnes tñ eternā penā patient̄. sicut oēs electi eundē habebunt denariū quē paterfamilias dedit omnibus qui opati sunt in vinea. Nomine denarij aliquid omnib⁹ electis cōmune intelligit̄ scʒ vita eterna deus ipse q̄ omnes fruentur sed impiter. Nam sicut erit differens clarificatio corpoꝝ. ita differens gloria erit animarū. Stella em̄ a stella. i. electus ab electo differt in claritate mētis ⁊ corporis. Alij em̄ alijs vicinius clariusq̧ dei spēm contēplabuntur. ⁊ ipsa contēplandi differētia diuersitas mansionū vocat̄. Dom⁹ ergo est vna denarius est vnus. ꝟ diuersitas ē ibi mansionū. i. differentia claritatis. quia vnū est ⁊ summū bonū beatitudo ⁊ vita oīm. i. deus ipse. Hoc bono oēs electi ꝑfruunt̄. ꝟ alij alijs plenius. ꝑfruent̄ vero videndo ꝑ spēm non ꝑ speculū in enigmate. Habere ergo vitā est videre vitā. i. cognoscere deū in specie. Unde veritas ait in euangelio. hec est vita eterna vt cognoscāt te et quē misisti iesum xp̄m esse vnū et solum verū deum. hoc est habere vitam. id est cognoscere te. nō est ipsa cognitio que tu es. sed per cognitionē habere bonum qđ tu es. i. vita.

Aug. i ench.

Joh. xiiij.

Cassiodorus

Math. xx.

j. Coꝛ. xv.

j. Coꝛ. xiij.

Joh. xvij.

Determinat de btitudinis appetitu. an scʒ oēs hoīes velint eē beati. b

Solet etiā queri de beatitudine vtrum eam oēs velint ⁊ sciant que sit vera beatitudo? De quo Aug. in. xiij. li. de trinitate ita disserit. Mirū est cū capescende retinendeq̧ beatitudinis voluntas vna sit oīm. vnde tanta existat de ipsa beatitudine rursus diuersitas voluntatū. nō ꝙ eam aliquis nolit. sed ꝙ nō oēs eā norint. Si em̄ eā oēs noscerēt. nō ab alijs putaret̄ esse in ꝟtute animi. ab alijs in voluptate corporis. ab alijs atq̧ alijs alibi atq̧ alibi. Quō ḡ oēs amant qđ nō omnes sciunt? Quis pōt amare qđ nescit sicut supra disputaui? Cur beatitudo amatur ab omnib⁹ nec tñ scitur ab omnib⁹? An forte sciunt oēs que ipa sit. ꝟ nō oēs sciunt vbi sit. ⁊ inde cōtentio est? An forte falsuꝫ est qđ ꝓ vero posuim⁹ beate viuere oēs homines velle. Si em̄ beate viuere est (verbi gr̄a) ꝟm animi ꝟtutē viuere. quō beate viuere vult q̄ hoc nō vult? Nonne verius diximus hō ille nō vult beate viuere. quia nō vult ꝟm virtuteꝫ viuere. qđ solū est beate viuere. Non ḡ oīs beate viuere volunt. imo pauci hoc volunt. si nō est. beate viuere nisi ꝟm ꝟtutē animi viuē. qđ multi nolūt. Ita ne falsum erit. vnde nec ipse cicero dubitauit. ait em̄. Beati certe omnes esse volumus. absit vt hoc falsum esse dicamus. Quid ergo? an dicendū est etiā si nihil aliud sit beate viuere q̄ ꝟm virtutē animi viuere. tñ ⁊ qui hoc nō vult beate viuere vult. nimis quidē hoc videt̄ absurdū. Tale em̄ est. ac si dicamus. qui non vult viuere beate. beate vult viuere. Istam repugnantiam quis audiat? quis ferat? ⁊ tamen ad hanc cōtrudit necessitas. si ⁊ omnes beate viuere velle verū est. ⁊ non oēs volūt sic viuē. quō solū viuitur beate. An illud ab hijs angustijs poterit nos eruere. si dicamus nihil esse beate viuere nisi viuere ꝟm delectationem suam. et ideo falsum non esse ꝙ omnes beate viuere velint. quia omnes ita volunt vt quemq̧ delectat. Sed illud quidem falsum est. Uelle enim quod non deceat. est esse miserrimum.

nec tam miserum est non adipisci qḋ velis ꝙ adipisci velle quod nō oporteat. Quis ita cecus sit vt dicat aliquem ideo beatum. quia viuit vt vult. cum perfecto ⁊ si miser esset. minus tamen esset. ⁊ si nihil eorum que perperā voluisset habere potuisset. Mala enim voluntate vel sola miser quisq; efficitur. sed miserior cum desiderium male voluntatis impletur. Qua propter quoniam verum est ꝙ omnes homines esse beati velint. idq; ardentissimo amore appetant. ⁊ propter hoc cetera quecunq; appetunt. nec quisq; potest amare qḋ omnino quid vel quale sit nescit. nec potest nescire quid sit quod se velle scit. sequitur vt omnes beatam vitam sciant. omnes autem beati habent quod volunt. Quis non oēs qui hn̄t qḋ volunt continuo sint beati. Continuo aūt miseri sunt qui vel non habent qḋ volunt. vel id habent qḋ non recte volunt.

Quis sit btūs.

Beatus ergo non est nisi qui ⁊ habet omnia que vult. ⁊ nihil vult male. Ille quippe beate viuit qui viuit vt vult. nec male aliquid vult. Cū ergo ex hijs duobus constet beata vita. licet in malis sit aliquis bonus. non tamen nisi finitis omnibus malis est beatus. Cum ergo ex hac vita qui in hijs miserijs fidelis ⁊ bonus est venerit ad beatam vitam. tunc erit vere qḋ nunc nullo modo esse potest. vt sic homo viuat quomodo vult. Nō enim ibi volet male viuere. aut volet aliquid qḋ deerit. aut deerit aliquid quod voluerit. quicqd amabitur aderit. nec desiderabitur quod non aderit. Et omne quod ibi erit bonum erit. ⁊ summus deus summū bonum erit. ⁊ quod est omnino beatissimum. ita semper fore certum erit. Beatos autem esse se velle omniū hominū est. beatos se esse velle omnes in corde suo vident. nec tamen omniū est fides qua ad beatitudinem peruenitur.

Determinat modum participandi beatitudinem. vtrum equaliter participetur a diuersis. c

Solet etiam queri vtrum aliquid de deo cognoscat aliquis magis meritus vt petrus. qḋ non cognoscat aliquis minus meritus vt linus. Pluribus videtur ꝙ omnia de deo ad beatitudinem spectantia omnes communiter electi cognoscant. sed differenter. Nihil enim in deo noscibile maius dignius q; videtur ꝙ eum intelligere trinum ⁊ vnum. hoc autem omnes tunc per speciem cognoscent. vnde sequitur vt non sit aliquid beatitudini pertinens incognitum alicui beatorum. Omnes ergo cuncta illa videbunt quorū cognitio seruit beatitudini. sed in modo videndi differunt. Alius enim alio magis. alius alio minus fulgebit.

De paritate gaudij. Aug. de ciui. dei

Solet etiā q̄ri an in gaudio dispares sint. sicut in claritate cognitionis differunt. De hoc Augustinus ait. Multe mansiones in vna domo erunt scilicet varie premiorum dignitates. Sed vbi deus erit omnia in omnibus. erit etiā in dispari claritate par gaudium. vt qḋ habebunt singuli. commune sit omnibus. quia etiam gloria capitis omniū erit per vinculum charitatis. Ex hijs datur intelligi ꝙ par gaudium omnes habebunt. ⁊ si disparem cognitionis claritatem. quia per charitatē que in singulis erit perfecta. tn̄ quisq; gaudebit de bono alterius. quantum gauderet si in seipso haberet. Sed si par erit cunctorum gaudiū. videt̃ ꝙ par sit omniū beatitudo: qḋ cōstat omnino nō esse. Ad qḋ dici potest ꝙ beatitudo par esset si ita esset par gaudiū. vt etiam par esset cognitio. S; quia hoc nō erit. nō faciet paritas gaudij paritatē beatitudinis. Potest etiā sic accipi par gaudiū vt non referat̃ paritas ad intentiōnem affectionis gaudentiū. sed ad vniuersitatem rerū de q̄bus gaudebit̃. quia de omne re vnde gaudebit vnus gaudebunt omnes.

D intelligentiā huius partis querit̃ de beatitudine. ⁊ de hoc sex querunt̃. Primo queritur quid sit beatitudo. Secundo qualit̃ sit appetibilis. Tercio in quo sit. Quarto s̄m quid insit. Quinto de eius actu siue operatione. Sexto de differentia participatione.

Questio. j. a

Circa quam sic proceditur ⁊ ostenditur ꝙ beatitudo sit bonū creatū. quia beatitudo est pfectio beati. Sed omnis pfectio creature est creata. quia deus nullius est forma pfectiua. ergo beatitudo est bonū creatū. Itē omne creatū qḋ nō est transcendens vt ens

ꝛ vnū est alicuius generis determinati. ſ beatitudo est bonū creatū vt ꝓbatum est. ꝛ nō est trāſcendens eo ꝙ in paucissimis reperitur. ergo ꝛc. Item qḋ est generis determinati ꝛ est in aliquo ita ꝙ sine eo res pōt esse est in genere accidentis. ſ beatitudo est huiuſmodi. ergo est in genere accidentis. Itē omne bonū generis determinati ſm qḋ homo denominat̄ qualis. ꝛ qḋ est ꝑfectio ipſius anime est in pma specie qualitatis q̄ est habitus ꝛ diſpoſitio. ſ beatitudo est bonū creatū ꝛ generis determinati vt ꝓbatū est ꝛ ꝑficit naturā. hoc constat. ergo ꝛc. Contra. ꝙ nō sit bonū creatū videt̄. quia beatitudo satiat nostrū appetitū. ſ nihil satiat aie humane appetitū niſi sola trinitas. quia cū sit nata capere deū. nihil minus deo ipſam implet. ergo ꝛc. Ite beatitudo est finis vltimus vltra quē nō est finis alius. ſ finis vniuerſalis est solū bonū increatū ſicut principium primū. ergo ꝛc. Itē ꝙ nō sit generis determinati videt̄. quia vt dicit boetius. beatitudo est status oim bonorum aggregatione ꝑfectus. ergo complectit̄ oē bonū. Sed omne bonū in pluribꝰ generibꝰ determinatur nō in vno. ergo ꝛc. Itē ꝙ nō sit in genere accidentis videt̄. quia beatitudo est nobilissima oim ꝑfectionū. ſed accidentalis forma minꝰ habet de nobilitate q̄ ſbalis. ergo impoſſibile est ꝙ beatitudo sit in genē accidentis. Itē ꝙ nō sit i q̄litate videt̄. q̄a phs diffinit felicitatē dicens ꝙ est actus ſm virtutē ꝑfectus. ꝛ ꝙ ita sit patet. quia habitus ꝑficit̄ ꝑ actū Si ergo beatitudo est vltima perfectio est actus. ſed actus est in genere actionis. ergo ꝛc. Rꝰ. dōm ꝙ beatitudo est finis satians nostrū appetitū. Satiās autē nostrū appetitū est dupl'r. Uel ſicut obiectū vel ſicut informās. Satians nostrū appetitū ſicut obiectum solus deus est. ad quē capiendū humana anima ordinat̄. Satians autē ſicut informans est ipſa influentia dei in animā que est ipſa deiformitas ꝛ satietas. Non beatitudinis cōmune est ſm ꝑus ꝛ posterius ad beatitudinē increatā. que est finis satiās vt obiectū. ꝛ ad creatā que est satians vt informans. ꝛ per ꝑus dr̄ de beatitudine increata. ꝑ posterius de creata. quia nō satiat influentia obiecti niſi ꝓpter obiectum. Et ex hoc patet ꝑmū. quia boetius loquitur de obiecto satiante. ſimil'r de fine qui terminat intentionē. ꝛ de fine qui informat. Ad illud qḋ obijcitur ꝙ nō est generis determinati. dico ꝙ immo. Qꝛ obijcit ꝙ est status cōtinens omnia bona. dico ꝙ cōplecti omnia bona. hoc pōt esse dupl'r vel ſm veritatem. vel ſm equiualentiā. Scḋm veritatē nō oportet ꝙ omnis generis bonū cōtineat. continet tamen ſm equiualentiā. quia cōtinet tm̄ bonū qḋ sufficit ꝛ equiualet immo ꝑponderat omni bono. ꝛ tale non potest esse generis determinati. Ad illud qḋ obijcitur ꝙ nobilior est perfectio ſbalis. dōm ꝙ istud est verū quantū ad primū esse. nō tamen quantū ad eē scḋm siue bene eē. imo accidētalis forma est ꝑfectio ipſius cōpoſiti q̄ntum ad bene esse. ſicut patet de colore et odore in rosa. Aliter pōt dici ꝙ accidens est duplex. Quoddā nāqꝫ est qḋ causatur ex principijs subiecti. ꝛ tale ignobilius est ſbali forma ꝓ eo ꝙ ab ipſa hꝫ originē. Quoddā qḋ causat̄ a ſupiori. ꝛ tale pōt esse nobilius ꝓ eo ꝙ dirigit cui iungit̄. Et qꝛ beatitudo iungit animā summo deo vbi est terminatio omnis appetitus. ꝛ ortū habet a deo nō ab aīa. ideo patet illud. Ad illud qḋ querit̄ cuiꝰ generis sit. dicendū ꝙ beatitudo creata nō dicit actum pure. quia constat ꝙ actus glorioſus ab aliquo habitu ꝓcedit. Nec dicat habitū pure. quia dicat ꝑfectionē summā q̄ est in actu cōtinuo. ideo necesse est vt dicat habitū vt actū siue in actu. ſicut ſi diceret scientiā que semꝑ est in cōſiderando. quia vero ꝑncipalius dicat habitum ꝛ deiformitatē. ideo ꝛ ſi dicat rem duplicis generis. tū ꝑncipalius genus qualitatis. Et est exemplū. quia figura dicit diſpoſitionē qualitatis in quantitate. ꝑncipalius tū̄ diſpoſitionē. vnde dicat qualitatē in quantitate. ꝛ est in genere qualitatis. ſimil'r intelligendum est in ꝓpoſito.

Questio .ij. b

Qualiter beatitudo sit appetibilis. Et querit̄ vtrū omnes appetant beatitudinē verā. Et ꝙ ſic videtur. quia dicit Boetius ꝙ inserta est mētibus hoim veri boni cupiditas. ſed verū bonū est qḋ nos beatos efficit. ergo oēs appetunt beatitudinē verā. Item phs dicit ꝙ omnia bonū exoptant. aut ġ exoptant bonū q̄ḋcunqꝫ. aut bonū qḋ sufficit. Si q̄ḋcūqꝫ. tūc processus est in infinitū. Constat ergo ꝙ bonū quod sufficit. ſed nullū bonū est sufficiens implere animā humanā niſi beatitudo vera. ergo oēs homines appetunt beatitudinē verā. Itē ꝙ hō appetat beatitudinem. aut hoc est naturale. aut deliberationis. Si deliberationis. ergo pōt appetere cōtrariū scꝫ miseriam. cuiꝰ contrariū dicit Aug. in .iij. li. de li. ar. ġ appetit appetitu nāli. ſed nālis appetitus est cōmunis omnibꝰ ꝛ ꝑpetuus. ergo ſi talis est appetitus beatitudinis. patet ꝛc. Item vnūquodqꝫ ꝑfectibile naturaliter appetit suā ꝑfectionē. ſ anima humana nata est ꝑfici beatitudine vera. ġ omnis aīa appetit beatitudinem verā. Contra. in vita possumꝰ diligere incognita nequaq̄ vt dicit Augꝰ. ſed multi sunt qui ignorant q̄d sit ꝛ vbi sit beatitudo nostra. qḋ patet. quia ponunt beatitudinē in diuitijs ꝛ honoribus. ġ ꝛ beatitudinē verā nō appetunt. Item peccatū est spreto bono incōmutabili rebꝰ cōmutabilibꝰ adherē. ſ btitudo ē bonū incōmutabile. ġ ois pctōr beatitudinē veraꝫ spernit. ġ nullus appetit. Si dicas ꝙ spernit appetitu deliberatiuo. ſ appetit naturali. hoc nihil est. quia qḋ naturale est nō assuescit in ꝯtrariū. ergo nunq̄ ꝑ assuefactionē spernere poterit. Itē beatitudo aut appetit̄ ꝓpter se aut ꝓpter aliud. Si ꝓpter aliud. ergo nō appetitur vt beatitudo. quia illud facit beatū in quo finis constituit̄. appetit̄ ergo ꝓpter se. ſed multi sunt qui fruunt̄ vtendis ꝛ vtunt̄ fruendis. ergo multi sunt qui verā beatitudinē non appetunt ꝓpter se. ġ nec appetunt. Itē ſi appetit̄ aut in rōne comodi. aut in rōne honesti. Si in rōne comodi. cū appetitus comodi sit in animalibꝰ brutis. ergo ꝛ beatitudinis. Si in rōne honesti. cū amor honesti nō sit in malis. ergo nō appetit̄ ab ipſis malis. Rꝰ. dōm ꝙ cū duo sint que faciant appetitū scꝫ cōuenientia ꝛ indigentia. q̄m igit̄ anima rōnalis creata ē ad dei imaginē ꝛ ſimilitudinē ꝛ facta est capax boni sufficientissimi. ꝛ ipſa sibi non sufficit. cū sit vana ꝛ deficiens. ideo dico ꝙ verā beatitudinē appetit naturaliter. Ad illud ergo qḋ obijcit̄ in cōtrarium ꝙ multi ignorant veram beatitudinē. Rñdent aliqui ꝙ ante appetitum deliberatiuū oportet cognitionem ꝑcedere. ſed nō appetitū naturalē. Sed hoc nihil est. quia ſicut in nobis est duplex amor. naturalis ꝛ deliberatiuus, ſic ſil'r ꝛ duplex cognitio. ġ ſicut

deliberatiua cognitio deliberatiuũ amorẽ p̃cedit. sic nãlis naturalem. Et ꝓpterea dicendũ ꝙ sicut duplex est instinctus ad bonũ scꝫ in generali ⁊ in sp̃ali. sic ⁊ duplex appetitus. ⁊ dictamen boni in generali venit a cognitione nãli. et q̃tum ad hoc nõ est error. ſ dictamen in sp̃ali illꝰ vel illius nõ est oĩno ab habitu naturali. ſ p assumptionẽ factam a rõne deliberante. ⁊ circa hoc est error. Silr̃ et de appetitu intelligendũ. oẽs ergo habẽt appetitũ beatitudinis vere in generali. ⁊ habent cognitionẽ in generali. oẽs eñ credũt ꝙ beatitudo sit bonũ qḋ sufficit. ⁊ oẽs istud appetũt In sp̃ali vero qñ assumit hoc sufficit scꝫ honor vel pecunia. errat cognitio ⁊ declinat affectio. Et est silẽ de eo qui vult emere aurũ. ⁊ credit hoc frustũ auricalci esse. et frustũ auri credit esse auricalcũ. Si queras ab eo in generali quid velit emere. rñdet aurum Si queras qḋ frustũ vult emere. rñdebit ꝙ hoc demõstrato auricalco. Silr̃ si ab auaro queras vtrum appetat beatitudinẽ verã ⁊ velit habere. rñdebit ꝙ sic. Si queras quid velit. vtrũ paradisum vel denarium: Rñdebit denariũ. ⁊ huiꝰ rõ est. quia hic credit sufficientiã. ibi nõ. Si queras quõ cognouit in generali. dico ꝙ innata est illa cognitio. Si queras p q̃d. dico ꝙ sufficientiã cognoscit p indigentiã. Si opponas ꝙ p̃uatio nõ est via cognoscendi habitũ. dicendũ ꝙ est quedã indigentia oĩno p̃uans q̃dã disponẽs ⁊ inclinans. et hec ẽ rõ cognoscẽdi. vñ si materia necesse haberet potentiã cognoscendi. cognosceret vtiqꝫ formam ad quã inclinat̃ et disponit̃. sic anima sufficiẽtiam p suã indigentiã. Posset tñ dici ꝙ cognitio beatitudinis ⁊ multarũ rerũ naturaliũ reputa numerꝰ nãlis nobis innata est. et si anima creata dicat̃ esse vt tabula rasa hoc intelligit̃ solũ quantũ ad sp̃es et similitudines q̃s cognoscit p sensus. Uel dicat̃ tercio mõ sicut in p̃mo libro dictũ est de charitate quõ cognouerit eam qui non habet. ⁊ tñ sine receptione speciei a sensibus. Quilibet istoꝝ modoꝝ multũ est [8] pbabilis. Alia duo patẽt. Ad vltimũ dicendũ ꝙ beatitudo appetit̃ sub rõne comodi. ſ illud comodũ est ꝓpriũ nature rõnalis. quia hec sola est capax dei p cognitionẽ et amorẽ. vnde ⁊ si animalia appetãt comodũ. illud appetunt ad qḋ sunt.

Questio. iij. C

De beatitudinis subiecto. Et querit̃ vtrũ hõ sit subiectum beatitudinis ſm animã. an totũ cõiunctum Et ꝙ totũ cõiunctũ videt̃ Aug. xix. de ciui. dei. summum bonũ a quo hõ beatus efficitur. ex vtriusqꝫ bonis constat aie scꝫ ⁊ corporis. Itẽ de sp̃u ⁊ anima dicit. ꝙ deus factus est hõ vt totũ hominẽ beatificaret. exterius p humanitatẽ. interius p diuinitatem. Itẽ Anshel. diffiniens beatitudinem dicit ꝙ est sufficientia omniũ bonoꝝ. ⁊ bona illa diuidit in bona anime ⁊ corporis. Itẽ rõne videtur. quia premium rñdet merito. sed meritũ est totius cõiuncti. quia anima exuta nõ meret̃. ergo nec btitudinẽ siue premiũ. Item beatitudo opponit̃ miserie. ſ miseria est nõ tñ anime sed etiã est totius cõiuncti. maxime rõne corporis. ergo ⁊c̃. Itẽ si beatitudo oĩno respiceret animã vt subiectum. ergo nõ necesse esset corpus resurgere. ergo ⁊c̃. Contra. super illud p̃s. beata gens cuius dñs deus ⁊c̃. glo. beatitudo hominis tñ in aia est. quia aia hoĩs tñ capax est valens frui illa. Itẽ rõne videt̃. qꝛ beatitudo consistit in deo. quia ipse est finis vltimꝰ in quo standũ est. ſ solus sp̃us ad deũ videndũ ⁊ amandũ conuertit̃. ergo beatitudo est in solo sp̃u. Itẽ beatitudo glorie respondet gratie. sed gr̃a cũ sit qualitas sp̃ualis est hominis rõne solius aie. ergo et beatitudo. quia quantuꝫ se extendit dispositio ad formã tñ se extendit forma Itẽ si aliqua passio inest aliq̃bus subiectis. inest ſm aliquid cõe. ſ btitudo inest angelo ⁊ homi. ergo inest ſm aliq̃d cõe angelo ⁊ homini. non est eñ nisi sp̃us ⁊ potentie sp̃uales. ergo beatitudo est tñ in potentia sp̃uali. Itẽ si aliqua duo cõicant in aliqua nã ⁊ nõ pñt cõuenire in eo qḋ sup̃additũ est nature. illud sup̃additũ nõ inest ſm naturã in qua cõicant. ſ hõ cõicat cũ brutis in corpore ⁊ in potentijs sentiendi. et non põt cõicare in beatitudine. ergo non inest ſm corpus. Rº. ad hoc dixerunt aliqui ꝙ btitudo dĩ [9] duplr̃. ꝓpriẽ et cõiter. Propriẽ est gaudiũ de participatione dei pfecta p cognitionẽ ⁊ amorẽ. Cõiunct̃ vero dĩ omnis remuneratio excludens omnẽ miseriam. Primo mõ cõp̃hendit premiũ substãtiale tñ. scḋo mõ accidentale. Primo modo est tñ in aia. secundo mõ est in aia ⁊ corpore et toto cõiuncto. et p hoc soluũt rõnes ad ptes oppositas. Sed ista solutio nõ videtur cõueniens. qñ sicut dicit Augꝰ. beate viuere est bonũ veris certisqꝫ gaudere. sed etiã dolor sicut dicit. xiiij. de trinitate est ipsius anime. ergo et gaudiũ beatitudinis. est aũt in aia sicut in subiecto. siue sit de bono increato qḋ est deus. siue de bonis corporis. Ideo dicunt alij aliter ꝙ gaudium est accidentale. et btitudo accidentalis est in aia sicut in subiecto. Sed huiꝰ gaudij mã est in corpore. qꝛ gaudet anima de bonis corporis. ⁊ ideo btitudo non est in corpore sicut in subiecto. ſ sic in mã ⁊ obiecto. nõ principali tñ. Sed istud nõ sufficit dicere. quia similiter mã gaudij est in omnibꝰ creaturis remanẽtibꝰ post iudiciũ. ergo nõ magis diceret̃ ſm hoc corpus nostruꝫ beatificari q̃ alie creature. qḋ nõ est cõueniẽs dicere. Si tu dicas ꝙ magis ꝓpter hoc ꝙ hꝫ cõditiones nobiliores. hoc non valet. quia silr̃ corpus solis easdẽ cõditiones q̃s corpus nostrũ habebit. Et iḋo dicendũ aliter. ꝙ beatitudo cum sit gaudiũ de bonis est in aliquo sicut in subiecto p̃mo per inherentiã. et sic dico ꝙ ẽ in sola aia. Et est in aliquo sicut in cõiuncto p quandã redundantiã. ⁊ sic qꝛ corpus est cõiunctũ aie. gaudiũ redundat in corpus. Concedende igitur sunt rõnes pbantes ꝙ beatitudo non sit in corpore tanq̃ in subiecto p̃mo. sed tñ est ibi ꝓpter cõiunctionem p quandã redundantiã ⁊ cõparticipationem.

[10] Ad illud ergo qḋ obĩ ꝙ ex vtrisqꝫ bonis constat btitudo. dicendũ ꝙ Aug. dicit illud ſm opinionẽ tullij

[11] Ad illud qḋ obĩ de xp̃o q̃ factꝰ est hõ vt totũ hominẽ btificaret. dicendũ ꝙ ibi est quedã cõgruẽtia. quia etiã ⁊ si nõ esset incarnatꝰ. hõ esset beatus. dũ eẽt redemptus ad visionẽ dei pfecte.

[12] Ad illud qḋ dicit Anshel. dicendũ ꝙ bene cõtinet bona corporis. sed btitudo nõ dĩ esse illa bona ſ gaudiũ de illis bonis.

[13] Ad illud qḋ obĩ de merito. dicendũ ꝙ aia nõ põt mereri extra corpus. nõ ꝓpẽ defectum virtutis. ſ ꝓpter defectũ status ⁊ tp̃s merendi.

[14] Ad illud qḋ obĩ ꝙ miseria ẽ ex pte corporis. dicendũ ꝙ miseria subiectiue et ꝓpriẽ est in nã rõnali. ſ mãliter põt esse rõne corporis sicut dicit Aug. viij. de ciui. dei.

[15] Ad aliud patet rñsio ꝙ corpus necesse est resurgere vt fiat btm̃ per quandã cõparticipationẽ ⁊ redundantiã. Et est silẽ in gratia. quia si gratia existens in aia ſm potentiaꝫ

rationalē redundat in sensibilē. ꝛ q̄n abundans est ꝛ ipsam tranquillat. ꝛ q̄n delectatio magna est simil'r. sicut dī in ps̄. Sitiuit in te anima mea. cum in gloria sit pfecta abundantia ꝛ delectatio. nō est mirū si redundat in corpus. ꝛ hoc nemo dubitat nisi inexpertus.

Questio. iiij. d

Sc̄dm quid insit beatitudo. Utrū sit in anima ꝑm substantiā an ꝑm potentiā. Et q̄ ꝑm substantiā videtur. quia beatitudo est vita. vnde Aug. vult q̄ eē beatū est viuere in deo ꝛ deo. sed ꝑus naturaliter viuit anima q̄ potentie. ergo prius viuificatur a deo. Item beatitudo in anima est vna. sed potentie sunt plures. sed multiplicato subiecto primo necesse est multiplicari pfectionē. ergo ꝛc. Item deus est intimus ipsi anime. ergo cū beatitudo sit in anima p influentiā a deo. illa influentia ꝓcedit ab intimo. sed substantia rei create interior est prior q̄ potentia. ergo beatitudo prius influit in substantiā. Contra. beatitudo inest ꝑm qd̄ capax est dei ꝛ pticeps esse potest. sed capax est ꝑm imaginē. ꝛ imago ꝑm mentem. ꝛ mens est oculus ꝛ potentia anime. g̃ beatitudo inest anime ꝑm potentiā. Item beatitudo inest anime ꝑm modū spālem vnionis dei ꝛ anime. sed modus spālis nō est nisi p cognitionē pfectā ꝛ amorem ꝛ hec est p potentias. ergo ꝛc. Itē beatitudo ē habitus sc̄ds ꝛ pfectio sc̄da. Sed omnis sc̄ds habitus est impfectio ꝑm aliā potentiā recipiendi q̄ differt a substantia. ergo beatitudo nō inest aie p substantiā imediate. Item si imediate ꝛ pmo p substantiaꝫ. ergo abstractis potentijs poterit intelligi aia gloriosa. ergo abstracto q̄ deū nō videat nec amet erit gloriosa. qd̄ stultū est dicere ꝛ ꝯtra sanctos. R̃o. dōm

16 q̄ opinio q̄rundā est sicut de gratia ita de gloria. q̄ sicut differt gratia ꝛ virtus. ita beatitudo et dos. et sicut grā respicit anime substantiā ꝛ ideo est vna virtus. potentiā ꝛ ideo plures. sic ꝛ gloria que aie substantiam respicit. ideo est vna. ꝑ dotes potentias. ideo plures. Et exemplū naturale est in anima humana pficiente corpus. que inquantū viuificās respicit cōplexionē que est vna in toto corpore. inquantū motor respicit organa diuersa. Sed credo hoc esse magis p appropriationē q̄ ꝓprietatē ꝛ veritatē. Corp9 eīn nunq̄ dispositū ad vitā qualēcunq3 habet complexionē nisi etiam habeat organizationē. vnde nec influentia vite nec motus ē ab aia in corpus nisi naturaliter ꝑexistat dispositio organizationis. silr credo in gratia ꝛ gloria. q̄ anima non est capax gratie nec glorie nisi p mentē. vndē credo q̄ tam gratia q̄

17 gloria ꝑmo est in potentia. Sꝫ esse aliquid in potentia hoc est dupl'r. Aut ꝑm dispositionē ꝛ habilitationem eius ad actum ꝓprium. quia sic potentie distinguuntur. ꝛ qd̄ sic est in potentia multiplicat̃. ꝛ est in potentia ꝑm rōnē potentie. Aliquid vero est in potentia ꝑm cōfirmationē ipsius ad aliqd̄ ꝛ vnionē ad illud. ꝛ qd̄ sic est in potentia nō multiplicat̃ in potentijs. immo esse in potentia dī ꝑm rōnē substantie. et sic gratia ꝛ gloria quarum vnaqueq3 est deiformitas ad deū. Et quia vni ꝛ eidē conformat̃ ꝛ reformatur ipsa anima. ideo vna est gratia ꝛ gloria in pluribus potentijs. sicut vna aīa in pluribus organis. et vna sanitas in pluribus membris. ꝛ hoc clarius in sc̄do

18 disputatū est in. xxvj. dis. de gratia. Ad illud quod obijcit̃ q̄ prius est viuificari animā q̄ potentias. dicendum q̄ veruꝫ est de vita que est actus ꝑmus. sed nō de vita que est actus sc̄ds. Ad aliud iam patet

19 responsio. quia nō est gloria in potentijs ꝑm q̄ distinguuntur sed ꝑm qd̄ vniuntur in rōne imaginis. per quā capacitatē sunt vnius deiformitatis. Ad illd̄

20 qd̄ obijcit̃ q̄ deus est intimus anime. ergo procedit ab intimo. dōm q̄ influentia ista ab intimo ꝓcedit. sed nō ꝓcedit ꝑm q̄ intimū cōseruans in esse nature. sed ꝑm qd̄ obiectū cōsummans in esse glorie. ꝛ nō ꝑm hanc viā magis est intimus ꝛ immediatius potentie q̄ essentie. vnde nō sequitur q̄ si diuina essentia est intima q̄ quelibet eius influentia.

Questio. v. e

De actu glorie siue opatione cuius sit. ꝛ ostenditur q̄ actus eius sit omniū potentiarū. quia gloria est pfectio plena ꝛ vltima. Quia plena ideo perficit totā animā. ergo omnē eius spiritualē potentiam. Quia vltima vltra quā nō est alia. cum vltimate pfecta sit cōiuncta actui. quia actus pficit habitū. ergo oēs potentie ponunt̃ in actū. Item gloria totū perficit qd̄ gratia disponebat. sed gratia disponit. ergo pficit actus anime. nō tm̄ qui sunt in deū sed etiā qui sunt in bonū creatum per virtutes cardinales. ergo gloriosi actus nō tm̄ erunt in deū sed etiā in creaturam. Item hoc ostendit̃. quia virtutes cardinales manebunt in patria in statu pfecto. ergo in actu. sed actus earꝫ est in hijs que sunt ad finem. ꝛ penes eas consistit actus glorie. quia sicut earū actus nūc sunt gratuiti. ita tunc erunt gloriosi. ergo ꝛc. Itē queritur vtrum sit ibi actus pficiens memoriaꝫ. Et q̄ sic videt̃ per rationē. quia si gloria reformat imaginem. ꝛ imago attenditur quantū ad memoriam ꝛ intelligentiā ꝛ voluntatē. ergo oportet q̄ memoria sit in actu. Item hoc ipsum dicit Bern. Deus futurus est intellectui plenitudo lucis. voluntati multitudo pacis. memorie cōtinuatio eternitatis. Itē ostendit̃ q̄ sit ibi actus irascibilis. quia qd̄ est perfectibile virtute. est pfectibile gloria. sed irascibilis pficitur spe. ergo ꝛc. Itē sup illud. j. ad Cor. xiij. nūc autem manent ꝛc. Ambrosius dicit q̄ spei succedat beatitudo. ꝛ Aug. similiter hoc dicit de doctrina xp̄iana. ergo ꝛc. Sꝫ cōtra q̄ nō sit actus glorie ꝑm oēs potentias videt̃. sup illud ps̄. ostendam illi salutare meū. glo. dicit q̄ visio est tota merces. ergo tota ratio beatitudinis cōsistit in actu intelligentie. Si dicas q̄ hoc dictū est per quandā concomitantiā. eadem rōne debet dici q̄ fides est totū meritū. Itē querit̃ quare magis dicat de visione q̄ꝫ de dilectōne. Itē Aug. de moribus ecclesie. btūs est optimum. ꝛ cū amat optimū amat. ergo videt̃ q̄ tm̄ sit in actu motiue. Itē Aug. vltimo de ciui. dei. Uidebimus. amabimus. laudabimus. isti sunt actus glorie. q̄ si sufficienter eos numerat Aug9. ꝛ hic ē nullus actus memorie nec potentie irascibilis. patet ꝛc. Item dotes distinguunt̃ penes actus glorie. Sed due assignantur penes actū rōnalis ꝛ cōcupiscibilis scꝫ visio ꝛ dilectio. ergo si distinguunt̃ alique penes actus memorie ꝛ irascibilis tunc erunt quatuor dotes. qd̄ est contra omniū opinionē. nō eīn ponunt̃ nisi tres. Similiter opponitur q̄ si ponant̃ actus glorie ꝑm omnes virtutes q̄ tunc erunt septem. queritur ergo

quare actus gloriosi appellantur dotes. et quare tantum tres sint. et penes quid accipiantur et distinguantur. et cum laus sit actus maxime gloriosus secundum quod dicitur super illud ps. laudate dominum quoniam bonus est psalmus. propter quid non est dos? R'. ad intelligentiam obiectorum notandum quod actus gloriosi non tantum sunt in deum ut in obiectum. sed etiam in bona creata (gaudebit enim homo et diliget proximum) Sed quia substantiale premium beatitudinis in deo consistit. ideo actus glorie principales sunt secundum quos anima convertitur in deum. et secundum hos actus dotes assignantur. quia secundum hos anima unitur deo tanquam sponsa sponso. et in his ditatur et repletur. non solum vigoratur. Et ideo dicuntur dotes quasi divitie anime desponsate. Hos autem actus quidam dicunt esse tres. quia tria requiruntur ad hoc quod anima perfecte gaudeat de deo scilicet perfecta visio. perfecta dilectio. et perfecta ipsius fruitio. et fruitionem non dicunt inesse secundum aliam potentiam quam rationalem et concupiscibilem. Nam irascibilis non habet ibi actum in deum. habet tamen aliquem actum scilicet gloriari per virtutes que manent in ipsa. manet enim amor et fortitudo. Sed ista positio dupliciter videtur incompetens. Primo modo quidem quia tunc tertia dos non differt a prima et secunda nisi secundum rationem. et hoc stultum est dicere. Alia via videtur inconveniens scilicet quod irascibilis non habeat in gloria actum tendentem in deum. cum in via habeat spem per cuius actum tendit in deum. Et ideo aliter dicendum quod omnes vires que habent per gratiam actum in deum. habebunt per gloriam actus perfectos evacuatis imperfectis. Unde rationalis cuius est modo credere per fidem. tunc videbit aperte. Concupiscibilis cuius est amare. diliget tunc perfecte. Irascibilis cuius est erigi et inniti per spem. tunc tenebit continue et certe. Unde secundum hos tres actus distinguuntur tres dotes. scilicet visio. dilectio. comprehensio sive tentio. sive fruitio per appropriationem. Nam fruitio ista tria complectitur. Ad illud quod obiicitur quod actus glorie sunt plures. quia secundum omnes virtutes. patet responsio. quia et si secundum omnes virtutes sint. non tamen secundum omnes dotes accipiuntur sed secundum eos qui tendunt immediate in deum. Ad illud quod obiicitur quod visio est tota merces et huiusmodi. dicendum quod isti tres actus sunt omnino coniuncti et connexi. unde qui perfecte videt. perfecte audit et habet. et ideo in sanctorum verbis per connectionem quod est omnium attribuitur uni. magis autem visioni attribuitur propter hoc quod in visione distinguitur status patrie a statu vie. non sic in dilectione. quia utrobique est dilectio. sed in patria est visio non in via sed credulitas de non viso. Ad illud quod obiicitur quare non unus actus penes memoriam. dicendum quod memoria non reformatur primo sed ex consequenti per reformationem irascibilis in reformatione gratie. et ratio huius est. quia quodammodo conveniunt in actu. Utriusque enim est continue tenere. Ad illud quod ultimo obiicitur de laude. dicendum quod aut intelligitur de laude vocali. et sic non est actus principalis nec debet esse dos. Aut de laude mentali. et ita comprehendit actus trium potentiarum interiorum. et ideo non est distinguenda ab aliis. immo dicitur tota merces.

Questio. vi.

De differenti participatione beatitudinis. Et queritur utrum omnes habeant equalem beatitudinem. et quod sic videtur ex textu Math. xx. ubi dicitur quod omnes acceperunt singulos denarios. et quod dominus tantum dedit novissimo quantum primo. Et glosa dicit. i. ad Cor. xv. super illud. stella differt a stella. eundem denarium paterfamilias dedit omnibus qui operati sunt in vinea. quo utique non aliud significatur quam id quod omnes communiter habebunt. Sed illud non est nisi beatitudo. ergo etc. Item ratione videtur. quia beatitudo consistit in deo qui est bonum summum in fine et omnino invariabile non recipiens magis et minus. Si dicas quod consistit in dei participatione que magis et minus recipit. Contra. unusquisque tantum participabit deum in gloria quod non valet nec poterit plus participare. ergo unusquisque in summo. sed quod summum est. est in termino. et quod est in termino non recipit magis et minus. ergo etc. Item tantum diliget unusquisque homo proximum sicut seipsum. ergo tantum gaudebit linus de gloria petri. et in tantum volet eam petro quantum sibi. et si hoc. tantum gaudebit de gloria petri quantum si eam haberet. sed si haberet. tantum gauderet quantum petrus gaudet. ergo etc. Contra. Iohannis. xv. in domo patris mei mansiones multe sunt. Augustinus. Multe mansiones in una vita erunt. quia varie premiorum dignitates. Item apostolus prima ad Cor. xv. stella differt a stella in claritate. Si ergo claritas cognitionis generat gaudium et delectationem et differens est. ergo differens erit gaudium Item ratione videtur. quia premium respondet merito. sed constat aliquos esse maioris meriti. ergo et premii. Item Augusti. Si essent equalia non esset ordo ibi. quia ordo facit ad perfectionem. ergo quia superna civitas est perfectissima. ergo etc. R'. dicendum quod diversitas et distinctio est in premiis secundum maius et minus sicut fuit in meritis. Ad intelligentiam autem obiectorum notandum quod sicut beatitudo ut dictum est supra dicitur dupliciter. vel satians effective sicut obiectum. vel satians informative sicut perfectio. sic et premium sive donum. Nam si dicatur sicut obiectum omnino una est merces. unus deus. una beatitudo. unum premium. Si autem formaliter. dicitur beatitudo una unitate conformitatis. unitate connexionis. sed tamen differens est quantitate gaudii et remunerationis. unus enim alio clarius videt deum. et magis de illo gaudet et strictius tenet. Et sic patet primum de denario. Patet etiam secundum quomodo gaudium par dicitur. non inquam intensive sed extensive. quia de eisdem et tot gaudet unus de quibus et quot gaudet alter. Ad illud quod obiicitur quod quilibet participat deum in summo. dicendum quod est summum simpliciter. et summum huic. Nullus participat in summo simpliciter sed in summo sibi. quilibet tamen tantum participat non quin possit participare plus. sed non plus ab ipso quia non potest ultra perficere et contentus est omnino eo quem habet. Ad illud quod obiicitur quod tantum gaudet de bono proximi quantum de suo. dicendum quod verum est. unde petrus plus gaudet de bono lini quam ipse linus. sed ex hoc non sequitur quod tantum gaudet quantum si haberet illud. quia si haberet illud bonum haberet maiorem charitatem et potestatem intensius gaudendi. His visis satis patent ea que possent dici circa literam.

Determinat beatitudinem et gloriam ex parte corporis.

Post hec queri solet si beatitudo sanctorum &c. Supra egit magister de gloria spūs in qua consistit pma stola: hic agit de gloria corporis in qua consistit stola scda. Diuidit aūt hec pars in tres partes sm tria que determinat. Primo enim determinat q in resusceptione corporum erit glorie augmentum. Secundo vero determinat modū per quē gloria spiritus augebitur. ibi. Si quē mouet quid opus sit. Tercio determinat quale corpus reddetur anime beate scz spirituale nō animale. et hoc facit. ibi. Proinde cum hoc corpus iam nō animale.

Determinat q in resumptōe corporum erit glorie augmentū. d

Post hec queri solet si beatitudo sanctorum maior sit futura post iudiciū q̄ interim. Sine omni scrupulo credendū est eos habituros maiorē gloriam post iudiciū q̄ ante. quia et maius erit gaudiū eorum vt supra testatus ē Aug. et amplior erit eorum cognitio. Vñ Hiero. Peracto iudicio ampliorē gloriā sue claritatis deus demonstrabit electis.

Hiero. fr osee.

Determinat modū p quē gloria spiritus augebitur. e

Si quē mouet quid opus sit spiritibus defunctorum corpora sua in resurrectione recipere. si eis pōt sine corporib⁹ summa beatitudo pberi. Difficilis q̄stio est. nec pōt a nobis pfecte diffiniri. s tñ dubiū nō est. et raptā a carnis sensib⁹ hominis mentē. et post mortē ipsa carne deposita nō sic videre posse incōmutabilem substantiā. id est deum. sicut sancti angeli vident. siue aliq latentiori causa. siue ideo quia inest ei naturalis qdā appetit⁹ corpus āministrandi q retardatur quodāmō ne tota intentione pergat in illud summū celum donec ille appetit⁹ cōquiescat. Porro si tale sit corpus cuius sit difficilis et grauis āministratio. sicut hec caro que corrūpitur. multo magis auertitur mens ab illa visione summi celi.

Determinat quale corpus reddetur anime beate. scilicet spirituale non animale. f

Proinde cū hoc corpus iam nō animale sed spirituale receperit equata angelis. habebit pfectū nature sue modū obediens et imperans viuificata. et viuificans tam ineffabili facultate. vt sit ei glorie qd̄ fuit sarcine.

a Ad intelligentiā huius partis querit de gloria corporis. Et circa hoc duo principaliter queruntur. Primo querit de gloria corporis in generali. Secundo in spāli. Circa primū queruntur principaliter tria. Primo querit de corporis glorificatione. Scdo de dotum distinctione. Tercio de sensuum remuneratione. Circa primū queruntur duo. Primo querit vtrum gloria corporis sit de substantia beatitudinis. Secundo querit de origine beatitudinis corporis siue glorie.

Questio. j. g

Circa quā pceditur sic et ostendit q gloria corporis sit de beatitudinis substantia siue augmentet gliam anime. primo p autoritatez magistri in litera. Sine scrupulo inquit credendū est eos habituros maiorem gloriā post iudiciū q̄ ante. quia maius erit gaudium et amplior cognitio. Sz ista respicit essentiaz beatitudinis. ergo &c. Itē Bern. de diligendo deo Anima exuta tñ corpori est coniuncta. et si nō vita vel sensu tñ affectu. vt sine eo nec possit nec valeat consummari. Itē Aug. xij. sup Gen. loquens de aia exuta dicit. Inest ei quidā naturalis appetitus amministrandi corpus a quo retardat ne tota intētione feratur in istud summū celum. ergo si quantitas premij sbalis consistit in adherentia et fruitione illi⁹ summi celi. patet &c. Itē pfecta beatitudo est qes oim desideriorum. Si ergo aia appetit naliter corpori vniri. et iste appetitus cū sit nalis nō possit terminari nisi p vnionē. impossibile est animā pfecte beatificari quousqz resumat corpus. Contra. aia gaudet nūc de deo. post iudiciū vero nō tm̄ gaudebit de deo sed etiā de bonis corporis. s deus est bonū infinitū. bonū corporis est bonū finitū. s finitū additū super infinitū nihil auget. g bonū corporis nō auget pmiū ergo &c. Itē tanta gra est in aia exuta quanta capax est corpori coniuncta. g similiter videt de gloria. Itē cū deus se offerat mō aie in aperta visione sicut post iudiciū. quare nō est ita mō de pfecta glia sicut post iudiciū. Si dicas q pter appetitū amministrandi corpus. Contra. Bern. de diligendo deo de beatis aiabus dicit. q ita inebriant deo vt obliuiscant sui. g si sui obliuiscant. multo magis corporis. Item maiores motus absorbent minores. g cū mot⁹ amoris in deū iproportionabilr sit maior q̄ in corp⁹. g totalit absorbet illū. Itē appetit⁹ ad ministrādi corpus impedit. ergo multo fortius administratio. Si enim amor alicui⁹ pōt retrahe a deo cū est absens. multo fortius cū est pñs. Itē corp⁹ nūq̄ fiet spūs q̄uis fiat spirituale. ergo liberior est spiritus a corpore

absolutus q̄ alligatus. ergo melius dispositꝰ ad su-
29 sapiendā beatitudinē pfectā. Rᵒ. dōm q beatitudo
de gaudiū p essentiā. gaudiū aūt pōt dici maiꝰ qua-
drupliciter. Aut quia de maiori obiecto. aut quia ex
maiori habitu. aut qr de pluribꝰ. aut qr ex eodē ha-
bitu intensius. Primo mō maius gaudium quia de
maiori non reperit. nec respectu eiusdē. nec respectu
diuersorum. quia quilibet gaudet de bono infinito.
Secundo modo maius inuenitur respectu diuer-
sorum. quia maiori habitu gaudet petrus q̄ linus.
sed non repitur respectu eiusdem q̄tum ad diuersa
tpa. quia nō hēbit maiorē habitū petrꝰ post iudiciū
q̄ hʒ nūc. Tercio mō maius qr latius ⁊ de plibus re
perit in eodē ḟm tpa. qr petrus de plibus gaudebit
post iudiciū q̄ nūc. qr de glia aie ⁊ corporis. ⁊ de glia
oim saluatoꝝ. Sʒ nō ē maiꝰ hoc mō illud diuersoꝝ.
qr de tot ⁊ eis gaudebit vnꝰ sanctꝰ puus sicut ⁊ maxi
mus sanctꝰ. Quarto mō maius qr intēsius repitur
⁊ respectu eiusdē ⁊ respectu diuersoꝝ. qr vnꝰ intēsius
mouet q̄ alter respectu eiusdē. qr ex eodē habitu in-
tensius mouebit aia resumpto corpore. qr nullū ha
bebit retardans. Cōcedendū est igit q gllificatio cor
poris facit ad maius gaudiū q̄tū ad extensionē. fa-
cit etiā q̄tū ad intensionē. nō augēdo habitū ḟ remo
uendo ipedimentū. vñ non facit ad augmentū pmij
essentialis pncipalr ḟ ex ɔsequēti. ⁊ cōcedende sunt
30 rōnes ad hoc. Ad illud qd obi in ɔriū q nō gau-
det de maiori. dōm q nō tenet bene. ḟ qtū ad hoc ñ
di maior si de eodem intēsius. Silr q scdo obijcit de
gfa pʒ. qm ipsa gfa dicat habitū. ⁊ idē etiā habitꝰ glie
est in aia exuta ⁊ p q̄ est vnita. ḟ p illū nō ita intense
31 mouet. ⁊ hoc retardāte appetitu. Ad illud qd obi
q obliuiscat sui. dōm q hoc nō intelligit quin amet
se. ḟ q ois amor puatus q nō refert in deuʒ ab alte-
ra auferet. ⁊ certe aia nō appetit corpora amore pri-
uato ḟ ad gloriā dei. Uel dōm q Bernā. loquit de bea
32 tis post resumptionē scde stole. Ad illud qd obi
q maiores motus absorbent minores. dōm q verū
est q absorbent. ḟ nō ita vt nō sint. ḟ vt nō ita intēse
appareant. sunt tñ ⁊ apparent aliq mō. ⁊ ideo q̄uis
parū. tñ aliquo mō minuūt motus minores ipsi ma
33 iores licet vincant. Ad illud qd obi q si appetit
impedit magis pñtia. dōm q appetitꝰ duo dicit. scʒ
amorē alicuiꝰ rei. ⁊ carentiā illius. Qñ igit impedit.
aut rōne amoris. aut carentie. Si rōne amoris. tunc
magis impedit res pñs. Si rōne carentie tūc nō im-
34 pedit. cū carentia p pñtiā remoueat. Ad illud qd
obi q spūs absolutus est liberior. dōm q est spūs a
corpore absolutus ḟba ⁊ affectu. ⁊ iste ē liberrimus.
Et est spūs alligatus affectu ⁊ solutus ḟba. ⁊ iste nō
est liber. qr aliqd vult qd nō hʒ. Et est spūs alligatꝰ
ḟba ⁊ affectu. ⁊ tūc aut corpus ē inobediens. ⁊ talis
nō est liber. qr nō pōt hře qd vult. aut p oia obediēs
⁊ talis est liber libertate sibi cōueniēte. qr nihil vult
hře nisi qd pōt. ⁊ ideo hʒ omne qd vult.

Questio. ij. b

De origine beatitudinis siue glorie. vtrū sit a glia aie
orignalr. Et q sic videt. dyonisꝰ ad dioscoꝝ. beatitu-
do nō est corporū. ḟ ab aiabus redundat in corpora.
Itē gloria inest corpori p resurrectionē. ⁊ resurre-
ctio p vnionē aie. g ab aia inest corpori gloria. Itē
spālius videt quo ad ipassibilitatē. qr vt dicit phus
egrediente aia expirat ⁊ marcescit corpus. g cum sit
incorporale hoc nō hʒ ab aia. Si dicas q loquit ḟm
statū istū. Hoc nō soluit. qr sicut aia nūc cōtinet cor-
pus. ita ⁊ tunc. Uñ Aug. de vera religione. corpꝰ nō
habebit stabilitatē nisi p animā. ⁊ hec p deuʒ. Itē
de spūalitate videt. quia sup illud. j. ad Coꝝ. xv. no-
uissimus adam in spm viuificantē. dicit glo. qr sicut
spūs pfecte adheret deo. sic viuificat vt corpus spiri
tuale efficiat. g manifestū ⁊c. Contra. qñcūqʒ ali-
quid ē alicuiꝰ origo p redundantiā. silitudo est vtro-
biqʒ ⁊ vniuocatio. Sed claritas corporis ⁊ spiritus
sunt claritates equoce. g hec nō redundat in illam.
Itē omne qd est ab alio p redundantiā. illo sepa-
to iā nō inest. g si aia separet a corpore. corpus fieret
obscurū. qd videt inconueniens dicere. Itē qd hʒ
totaliter esse p redundantiā ab aliquo. illi cōiunctū
participat ɔprietates illas sine aliq immutatione ex
pte sui. g si aia gloriosa vniret mō corpori passibili.
ipm faceret impassibile. sed hoc nō pōt stare. qr q de
passibili p naturā fiat ipassibile est a virtute infinita.
ergo nō ab aia. Itē aia xpi summe erat gloriosa.
⁊ corpus summe passibile. g et hns alios defectus. g
⁊ hmōi defectus nō puant p gloriā aie sed p qualita
35 tem absolutā corporis. ergo ⁊c. Rᵒ. dōm q est lo-
qui de dotibus corporis in qbus eius glorificatio cō
sistit. vel quantū ad dispositionē. vel quantū ad con
summationē. Si q̄tū ad dispositionē. sic dico q di-
cunt dispositiones q sunt q̄litates absolute ipsiꝰ cor-
poris q dant sibi a deo in eius reformatōe. Si q̄tuʒ
ad cōsummationem. sic dico q sunt a gloria aie siue
ab anima gloriosa. Uñ sicut in pñti aia in corpus in-
fluit. ⁊ p illam īnfluentiā corpus est coloratius. cor-
pus ē durabilius. corpus est virtuosius ⁊ agilius q̄
cuʒ anima sepatur. sic silr dico in ɔposito suo mō. q
aia gloriosa influens in corpus omes dotes istas ad
quas dispositōes habebat p sui reformationē pficit
⁊ cōsummat. Uñ credo q si corpus separet. q esset
agile et ipassibile. nō tñ ita vt nunc. Et p hoc patent
obiecta ad vtrāqʒ ptē. Nā pme rōnes ostendunt q
sunt in corpore p influentiā. qd quidē verū est q̄tuʒ
ad cōsummationē. Scde rōnes ondunt q non sunt
totaliter in corpore p redundantiā a gloria anime.
⁊ hoc quidē verū est. pexigit tñ q a deo formet ha-
bile vt p influentiā anime illa habilitas cōsummat.
36 Ad illud qd obi de spūalitate. dōm q verū est vbi
agens ⁊ patiens cōmunicāt in mā. ḟ nō est ita in aia
⁊ in corpore. vnde aia imobilis existens p influctiā
causat motū in corpore. sic ⁊ in alijs ɔprietatibꝰ. sic
dicit calor aialis siue ab anima.

Consequēter quantū ad scdm articulū querit
de dotū distinctione. Et circa hoc duo querunt
Primo querit de numero ⁊ sufficiētia dotiū. Scdo
querit de qualitate ipsarum.

Questio. j. f

Circa quā notandū q dotes corporis cōsueuerunt
quatuor assignari. scʒ claritas. impassibilitas. subti-
litas. ⁊ agilitas. Sʒ q debeāt esse pauciores videt.
quia dotes sunt in corpore ḟm qd comparat ad ani
mam. sed tm dupliciť comparat scʒ vt motor et vt
pfectio. ergo videt q tm sint due dotes. Item tm
tres dicunt esse vires ḟm q̄s anima regit corpus et
pficiendo ⁊ mouendo. scʒ naturalis. vitalis ⁊ anima
lis. ⁊ ḟm hoc dicunt tres spūs in corpore. ergo vide-
tur q sint tm tres dotes. Item dotes anime sunt
tres. ergo si anima pluribus dotibus dotanda est q̄
corpus. si anima non habet nisi tres. nec corpus.

Contra. q sint plures videt. qm sicut claritas facit ad pulcritudinē. ita z partiū cōgruentia. Vñ Aug⁹. de ciui. dei. pulcritudo est quedā partiū congruentia cū quadā coloris suauitate. g sicut claritas est dos corporis. sic z cōgruentia. z sic zc. Itē sicut corp⁹ ad hoc q sit anime cōgruū organū requirit debitam qualitatē. ita etiā debitā quantitatē. g sicut assignantur dotes a pte qualitatis. ita etiā a parte qñtitat⁹. g plures sunt q̄ q̄tuor dicte. Itē Anshel. in li. de similitudinib⁹ ponit septē esse cōditiones q̄bus aīa glorificat in corpore. agilitatē. fortitudinē. libertatē. salutē. voluptatē. longeuitatē. pulcritudinē. g videt q sint multo plures q̄ pdicte q̄tuor. Re°. dōm q numerus istar dotiū siue qualitatū pficientiū corp⁹ accipit ex sap. iij. fulgebunt iusti et tanq̄ scintille in harundineto discurrēt. In fulgore claritas. in scintilla impassibilitas. in arundineto subtilitas. in discursu agilitas. Ratio aūt istius numeri accipit multipliciter a diuersis. Et pmo mō sm causam finalez hoc mō. Dicunt eñ quia corpus resurgit disponit z dotatur pter gloriā anime q cōsistit in pfecta cognitione cognitiue z vnione affectiue. Ad cognitionem aūt duo requirunt scz spūalitas z luminositas. qz cognoscens debet esse spūale. z debet hre lumen. z ideo pter cognitionē aīe est in corpore subtilitas z claritas. Unio autē amoris est libera z fortis. fortis eñ est vt mors dilectio. Propē libertatē debz eē corpus agile. pter fortitudinē z indissolubilitatem debet corpus esse ipassibile. z sic patet q q̄tuor sunt dotes. Scdo mō accipit sm cām efficientez. Dotes eñ hmōi in corpore vt supra ostensum est consūmatum z pfectum hñt esse ab influentia aīe in corpus. Aīa autē in corpus influit dupli̇r. scz vt pfectio et vt motor. Ut perfectio aīa gloriosa influit viuificando vita immortali. vt motor mouēdo motu infatigabili. alioquin nō esset gloriosa nisi excluderet mortē et penam. Quia ergo viuificat vita. ideo necesse est in corpore esse dispositionē ad vitā. z hec ē lucis abundantia z claritas. Quia do vita imortali necesse est corpus hre dispositionē ad imortalitatē. z ita est impassibilitas. Quia vero motu infatigabili mouet. ideo oportet q nihil resistat. z iō subtilitas est in corpore. Oportet eē q nihil retardet. z sic agilitas. z sic pz sli̇r q quatuor sunt. Tercio mō accipit sm cām formalē. Dicunt eñ aliqui q in corpore nostro cum sit natura celestis z elemētaris. mō dominat elemētaris. g post dominabit natura celestis que est natura lucis. hec erit sicut formalis z cōplettiua corporis Et quia lux habet quatuor istas pprietates sicut patet in radio scz claritatē z q illuminat. impassibilitatem quia nihil ipm corrumpit. agilitatē quia subito vadit. penetrabilitatē quia corpora diafana sine eorum corruptione ptransit. sic etiā corpus gloriosum in quo dominat natura lucis quatuor habet dotes. Quarto mō accipitur sm causam materialē sic. corpus nostrum est compositū ex quatuor elementis. z quia elemēta sunt impfecta. quadruplicē habet ab eis defectibilitatē. Ab aqua que est elementū humidum z passibile habet passibilitatē z corruptionem Unde humidū aqueū corpus corrūpit. A terra do habet obscuritatem. quia est elementū opacum. Ab igne animalitatē. quia calor consumit continue. ido cōtinua indiget alimonia ciborū. Ab aere vero habet infirmitatez. aer eñ facilime immutatur z cedit cuilibet impellenti. Qm igit q̄tuor isti defectus debent per bona opposita remoueri ad hoc q corpus sit perfectū perfectione completa. ideo quatuor sunt dotes. Contra corruptionē impassibilitas. cōtra obscuritatē claritas. contra animalitatē spūalitas. contra infirmitatē virtus siue penetrabilitas. z hec vltima sumptio cōuenientior est inter omnes. quoniaz correspondet autoritati z rōni. Autoritati apostoli. j. ad Cor. xv. Ita eñ sumit apostolus. Seminat in corruptione. resurget i incorruptōne. ecce impassibilitas. Seminat in ignobilitate. surget in gloria. ecce claritas. Seminat in infirmitate. surget in virtute. ecce penetrabilitas. Seminat animale. surget spiritu ale. ecce agilitas. Unde apls sumit dotes p comparationē ad illos quatuor defectus quos remouet Similiter Aug. de ciuit. dei. xxij. Aberit a corporib⁹ nostris omnis deformitas. omnis tarditas. omnis infirmitas. omnis corruptio. Omnis deformitas p claritatē. omnis tarditas p agilitatē. omnis infirmitas per spūalitatē. omnis corruptio p impassibilitatem. Concordat etiam hec positio rationi. dotes eñ corporis dicunt nō oēs qualitates g qualitates nobiles z pncipales d nouo supadditas nature. Et qz de nouo addite nature debent accipi sm naturales defectus. z hij sm causas pncipales q̄ sunt quatuor elementa. patet q ista via inter omnes est magis cōgrua. Ex hijs patent obiecta. Ad eñ obijcit q aīa comparatur dupliciter tm. dōm q anima sm illas duas cōparationes ad corpus vt motor z perfectio requirit in corpore quatuor dispositiones vt ostensum est pus. Ad illud qd obi q plures debent eē dotes anime q̄ corporis. dōm q dotes aīe attenduntur sm potentias. sed dotes corporis sm qualitates respicientes elemēta. z ideo patz quare illa tres. istē plures. Ad illud qd obi de cōgruētia ptiū z q̄ntitate. dōm q illa erit q̄ nunc est in q̄bus cōuenienter est. iō nō est aliqua de nouo dos petes ipsam.

[38] [39] [40]

Questio. ij. k

Utrū dotes corporis equaliter sint in omnibus vel sm magis z minus. Et q equaliter videt. quia magis z minus dicit p admixtionē cōtrarij minorem z maiorē. Qm ibi tm summū est vbi nihil admixtum est de cōtrario. g omnes dotes in omnib⁹ beatis nihil habent admixtū de contrario. ergo in omnibus sunt equaliter. Itē de impassibilitate videtur. qz pmo ad Cor. xv. sup illud alia claritas zc. dicit glo. In differenti gloria resurgent. g hoc cōmuniter habebunt q incorrupti erunt. hoc g cōmune aut dicit sm equalitatem. aut sm magis z minus. Non sm magis z minus. alioquin similiter z gloria. ergo sm equalitatē. Itē vnū corpus nō dicit altero subtilius nisi quia aliquid pōt penetrare qd nō alterum. sed qdlibet corpus glorificatū potent omne corpus penetrare. ergo zc. Itē agilius dī qd potest citius moueri. g q̄cito volet spūs ibi, ptinus erit z corpus vt dicit Aug. de ciui. dei. xxij. ergo qdlibet est agile in summo. a simili g arguat de claritate z alijs. Contra. j. ad Cor. xv. Alia claritas solis zc. Si g differens ostensum est claritas. pari rōne z alie dotes. Itē dotes anime sunt sm plus z minus vt supra ostensum est q liberius videt vnus q̄ alter. ergo et dotes corporis. Itē anima que plus seruiuit deo z meruit excellentiores habet dotes. ergo et corpus p qd anima plus seruiuit deo et meruit debet simi

41 liter. Rꝫ. dicendū q̄ dotes in corporibus beatoꝝ suscipiūt plus ⁊ minus. ⁊ ꝑfectius ⁊ minus perfectū in diuersis. Ad cuius intelligentiā notandū q̄ quedam recipiunt magis ⁊ minus ꝑ contrarij immixtionē. vtputa quando eoꝝ vtrumq̄ contrarioꝝ est aliqua natura. vt album ⁊ nigrum. Quedā recipiunt magis ⁊ minus ꝑ accessum ad complementum. vt sunt illa quoꝝ opposita sunt ꝑuationes. vt bonū et lucidum. Dico ergo q̄ dotes corporis recipiunt magis ⁊ minus ꝑ accessum ad terminū. nō ꝑ immixtionē contrarij. Et ꝑ hoc patet solutio ad primū. Rursus notandū est q̄ in recipientibus magis ⁊ minus quedā sunt q̄ dicunt ꝑuationē simul ⁊ positionē sicut impassibile qḋ dicit virtutē ad nō patiendū. et dicit ꝑuationem passionis. similiter subtile ⁊ agile. Et dico q̄ quantū ad ꝑuationē quia totum ⁊ vniuersaliter priuat nō recipit magis ⁊ minus. Sed quantū ad positionem que nō est in summo recipit magis ⁊ minus. ⁊ ꝑ hoc patent argumenta sequentia. Qꝫ vero obijcit̄. Agilius dicit̄ ⁊c̄. intelligendū est sine retardatione. non quia subito sed quia repente.

Consequenter quantū ad terciū articulum circa hoc querit̄ de sensuū remuneratione. Et supposito q̄ erunt in patria. quia erit anima habēs omnes suas potentias cū nullam amittat. erit etiā corpus habens organa omnia. circa hoc duo querunt̄. Primo querit̄ vtrum in patria omnes sensus habeant suos actus. Secundo vtrum sensus illi qui sunt in suo actu cognoscant ꝑ receptionem speciei.

Questio. j. I

Qꝫ omnes sensus erunt in suo actu ostendit̄. quia nobilior est potentia cōiuncta suo actui q̄ inconiuncta. sed omnes potentie erunt ibi in statu nobilissimo. ergo omnes erūt cōiuncte actui. ergo ⁊c̄. Itē sicut anima appetit vniri corpori. ita sensus obiecto. sed ad hoc q̄ anima ꝑfecte glorificet̄ necesse est vniri corpori vt ille appetitus quietetur. ergo similit̄ necesse est sensum omnē vniri obiecto. sed vnio sensus obiecto ad obiectū est mediāte actu. ergo ⁊c̄. Itē constat q̄ corpus remunerat̄ quia seruit anime. ergo ⁊ sensus debet remunerari. ꝯ omnis potentia nata delectari si ꝑfecte remuneratur. in ꝑfecta delectatione constituit̄. quiescit enī in illo. ⁊ hec quies ē delectatio. Et hoc potest ꝓbari ꝑ simile in damnatis. quia ibi erit continuus dolor in sensu. ergo in beatis cōtinua delectatio. Ex hoc sic arguo. Nulla potētia delectatur nisi in eo qḋ cognoscit. sed sensus non cognoscit se. nec organum. nec qḋ supra se est. ergo cum nullum solum cognoscat nō delectatur nisi in actu. ergo ⁊c̄. Item summa delectatio potentie est in suo actu. ergo si sensus ibi delectatur in suis actibus delectatur. ꝯ ⁊c̄. Preterea si delectatio sentit. sicut sequitur si dolet q̄ sentiat. ergo cum ꝓbatum sit delectationem esse omnibus sensibus. oportet q̄ omnes sentiant. Item visus est in suo actu qui est specialissimus. vnde Job. xix. in carne mea videbo deum. Et Apocal̄. j. videbit eū omnis oculus. Et Augustinus dicit q̄ visus reficietur in contemplatione humanitatis. in libro de spiritu ⁊ anima. Est etiam ibi sensus tactus. qḋ patet. quia vnum corpus glorificatū poterit aliud amplexari. ⁊ iste est maxime materialis. quia cum sit ibi actus sensus specialis ⁊ materialis. ergo ⁊ omniū sensuum. Contra. q̄ nullus sensus sit ibi in actu videtur. quia omnis virtus finita plus potest in vnum q̄ quando dispergitur ad multa. Sed anima habet virtutem finitam. ergo et intensius moueretur si in solum deū moueret̄ cognitione ⁊ delectatione. ergo cognitio et delectatio sensuum minuūt motū in deum. ergo ⁊ gloria. sed nihil debet ibi esse tale. ergo ⁊c̄. Itē si est sensus in actu. aut ille est cum delectatione aut sine. Si nō est cum delectatione. ergo nō est in actu perfecto. Si vero ē cum delectatione. sed quādo aliquis delectat̄ in vno oppositoꝝ. tristatur in reliquo. quādo delectatur in medio. tristatur in extremis. ergo si delectat̄ in percipiendo. possibile est tristari in nō percipiendo. Si dicas q̄ nihil sibi repugnat nec corrumpit ꝓpter incorruptionē. saltem carentia rei inducit tristiciam. cuius ꝑsentia afferebat delectationē. ergo ⁊c̄. Item quidam sensus sunt ꝓpter indigentiā vt patet de gustu ad restaurationē deperditi. Sed tūc tollitur omnis indigentia. ergo ⁊c̄. Rꝫ. dicendū q̄ est posse sentire ex cōiunctione potentie cum organo bene disposito. ⁊ est posse sentire ex cōiunctione ipsius cum obiecto. Quoniā igitur ibi erunt omnes potentie sentiendi. quoniam vero obiecta omniū sensuum non erunt in gloria sed quorundā. ideo quidam erunt in actu suo. quidā vero nō. Obiecta vero quorundam sensuum sunt ꝓprietates absolute que reperiuntur in corpore glorificando. vtpote color visus. ⁊ leuitas ipsius tactus. ⁊ quia corpus gloriosum resurget cū luminositate ⁊ leuitate. erunt ibi obiecta duoꝝ sensuum. ideo isti sensus erunt in suis actibus. Obiecta vero alioꝝ sensuum nō sunt ꝓprietates corporis glorificandi. nec ꝓprietates absolute ꝯ emanationes a corporibus. vt odor ⁊ sonus ⁊ sapor. ⁊ quia nō erūt in patria. ideo ⁊c̄. Alia etiam ratio sumitur ex parte medij. quia mediū in visu potest esse omne qḋ habꝫ rationē ꝑui. mediū in tactu est caro sibi cōiuncta. et ideo quia ista duo media erunt in patria. et isti duo sensus in suis actibus erunt. alij vero minime. deficientibus sibi medijs. nisi forte quis instet in auditu de quo relinquitur in dubio sicut de laude vocali in patria. quā ibi ponē nec videt̄ necessariū nec ineptū. ⁊ ideo hic opinari est licitū. 43 Ad illud ergo quod obijcitur q̄ omnes erunt in actibus ꝓpter nobilitatem potentiarum maiorem. dicendum q̄ est actus perfectionis. ⁊ actus qui habet imperfectionem cōiunctam. ⁊ quoniam actus gustandi habet imperfectionem coniunctam ratione status. ⁊ similiter olfactus ratione obiecti quod nō glorificatur. ⁊ habꝫ fieri per mediū receptiuum ꝑegrine impressionis. ergo ⁊c̄. 44 Ad illud quod obijcitur q̄ appetit sensus vniri obiecto. dicendū q̄ alius est modus appetendi. ille enī anime appetitus est rōne ꝑfectionis esse naturalis. sed iste solum est quantū ad bene esse. et ideo ille non potest terminari nisi corpus vniat̄. iste potest si in tali statu ponat̄ q̄ illo obiecto nō egeat.

45 Ad illud qḋ obijcit̄ de delectatione. dicēdū q̄ delectatio est in sensu duplex. Una per redundantiam. Alia ꝑ obiecti presentiā. sicut qñ anima est interius plena delectatione. ita inebriant̄ ⁊ potentie sentiendi q̄ nullo mō querunt nec egent exterius delectari. ⁊ hꝫ delectatio erit ꝑmū oīm sensuū. et oīb⁹. hāc aūt delectationē nō habēt a se. nec ab actu suo ꝯ ab actu

animē. ⁊ ideo nō oportet ꝙ ꝓpter istā sint sensus in suo actu. Alia ē delectatio p obiecti ꝯuenientis p̄ntiā. Et quia solū sunt duo sensus q̄ hn̄t obiecta gloriosa. ido solū in duob⁹ est. ⁊ hoc nō est p̄miū nisi valde accidentale. q2 nō magis ē gl'iosus sensus in illi⁹ absentia ꝙ in p̄ntia. Aliud patet.

46 Ad illud vo qd obi̇ ꝙ nullus sit sensus. q2 vnus actus impedit aliū. dōm ꝙ verū est qn̄ vnus nō ordinaꝛ ad aliū. nō sic in ꝓposito. ꝗ actus rōnis redundat in sensum. ⁊ actus sensus ordinaꝛ ⁊ subseruit actui rōnis. ⁊ iō vnus vigoratur ex alio.

47 Ad illud qd obi̇ ꝙ vbi delectatio ibi tristicia. dōm ꝙ quidā delectaꝛ in obiecto. q2 est conueniens. pficiens. ⁊ cōseruans. vtpote est obiectū respectu sensus corpor9. Quidā q2 est cōueniens ⁊ pficiens. vt intellect⁹ intelligibili veritate. Quidā q2 tm̄ est cōueniēs vt sensus gl'iosus nō pficiens. q2 interius pficiꝛ. nō cōseruans. q2 incorporalis ē. ⁊ tal' nō tristaꝛ in cōtrario. quia nō lediꝛ in absentia. q2 non efficitur impfectus. Qd p̄mo mō delectat tristat. qd scdo mō nō. Ultima rō cōcedenda ē ꝙ illi sensus q̄ sunt p indigentiā nō manebunt in suis actibus. ⁊ sic patet totum.

Questio. ij. m

Utrū illi sensus q̄ sunt in suo actu cognoscant p receptionē spēi. Et ꝙ sic videꝛ. q2 oīs cognitio est motus ad animā. ꝗ oīs motus ad animā ē in aliq̄d recipiendo. ꝗ ⁊c. Itē oīs cognitio ē p vnionē cognoscibilis cū cognoscente. ꝗ sensus gl'iosus aliquid cognoscit cui nō vniꝛ ꝗm veritatē. ⁊ cui⁹ nō h3 p nām spēm. ꝗ h3 vniri mediante specie recipienda. Itē quanto speculū ē clarius ⁊ purius. tanto est ad recipiendū magis ydoneū. Sed sensuū gloriosoꝝ organa sunt purissima ⁊ denudata a formis obiectorum. ergo ⁊c. Itē ordo nālis est vt obiectum influat in organū. sed nā nō tolleꝛ p gloriā. ꝗ organū recipiet.

Contra. Aug. in. vij. mu. ⁊ est ꝓpositio per se nota. Minus nobile nō agit in magis nobile. ꝗ qd recipit ab alio patiꝛ ab illo. ꝗ visus nō potent recipere a corporibus inferiorib⁹. cū organū eius sit nobilissimum. Itē orbis p̄mus nō recipit pegrinā impressionē ꝓpter sui nobilitatē ⁊ incorruptionē. ꝗ si ocul⁹ est nobilior. patet ⁊c. Itē si est ibi receptio de nouo. cum non sit receptio faciens esse sensum in actu nisi assit iudiciū. ergo est ibi iudicium. ergo cogitatio anime. ergo noua cogitatio. ⁊ ita volubiles cogitationes. qd est contra Augustinū. Itē immutationem ⁊ receptionē animalē antecedit immutatio naturalis. Sed corpus glorificatū ⁊ eius organū cum sit incorruptibile nō recipiet naturalē immutatōnē. ergo ⁊c.

48 R°. ad hoc dixerunt aliqui ꝙ nō est receptio ab extrinseco. sed anima omniū que vult videre spēs facit in oculo ⁊ videt. quia tūc ordo erit commutabiliter. quia non erit receptio veniens ab inferiori. sed a superiori. Sed hec solutio nō potest stare. Primū quidē quia puerteret ordo. cum spēs spiritualis fieret corporalis. pfectum fieret impfectū. Secundo quia ita videret absentia vt p̄sentia. ita oculis clausis sicut apertis. Secūda positio est ꝙ ē sensus ꝗ nō est intus suscipiendo ꝗ extra mittendo virtutem. quia nō recipiet sed influet. Sed ista positio adhuc nō potest stare. cū cognitio sit in vnione. cum organa sint maxime habilia ad recipiendū. Tercia positio est ꝙ sensus glorificati cognoscunt recipiendo spēm ab ipso sensibili. ⁊ concedende sunt rōnes

ad hoc. Ad illud qd obijcitur ꝙ minus nobile ⁊c. dici potest ꝙ nō oportet ꝙ obiectū sit nobilius organo in quod agit simplr̄ sed ꝗm quid in hoc sc3 quod habet speciem. ⁊ illud est in videndo. ⁊ hoc sufficit ad agendū. Uel aliter dicendū. ꝙ minus nobile non agit virtute ꝓpria sed aliena. ⁊ in sensu glorificato ē natura duplex in oculo ꝑspicui ⁊ luminis. quādo igitur videt corpus se luminosius. illud corpus sua virtute ꝓpria in se facit spēm in oculo. quādo vero minus luminosum tunc virtute propria is se facit. ⁊ sic patet illud.

49

Ad illud qd obijciꝛ de aliena impressione ꝙ nō est in orbe. dōm ꝙ ibi vocaꝛ aliena impressio que est via ad corruptionē. sed de hac nō intelligitur hic.

50

Ad illud qd obijciꝛ ꝙ cogitationes voluunꝛ. dōm ꝙ cogitationes volui est duplr̄. Uno mō quia intellectus aut habet defixum affectu3 in vno. ⁊ hoc mō est in via ⁊ nō erit in patria. Alio mō est ꝙ principaliter ⁊ continue vnū. ⁊ alia multa ꝓpter illud. et inter illa multa m̄s vnū mō aliud. ⁊ hoc bene erit in patria. talis est in ꝓposito.

51

Ad illud qd obijciꝛ ꝙ immutatio naturalis p̄cedit. dicendū ꝙ immutatio naturalis est duplex. quedā est per receptionē et abiectionē. vt calidi a frigido. ⁊ hec nō erit. Quedā per receptionē tm̄. vt ꝑspicui a luminoso. ⁊ hec erit.

52

Onsequēter queriꝛ de secundo articulo principali sc3 de gloria corporis in spāli que consistit in quatuor dotibus. ⁊ circa hoc ꝗm ꝙ q̄tuor sunt dotes quatuor p̄ncipalr̄ q̄runꝛ. Primo queriꝛ de dote impassibilitatis. Secūdo de dote claritatis. Tercio de dote subtilitatis. Quarto de dote agilitatis. Circa primū querunꝛ duo. Primo queriꝛ vtrum corpus sit passibile ab intrinseco. Secundo queritur vtrum sit passibile passione veniente ab extrinseco.

Questio. j. n

Circa quā sic ꝓceditur ⁊ ostendiꝛ ꝙ corpus non sit passibile ab intrinseco. Aug⁹. xxij. de ciui. dei. Aberit a corporibus nostris omnis deformitas. omnis infirmitas. omnis corruptio. Itē rōne videtur. quia passio corporis cōtristat animā. Corpus eñ qd corrumpitur aggrauat animā. sed gaudiū beatitudinis est impmixtū tristicie. ergo ⁊c. Itē si interius pateretur. ergo aliquādo corrumperetur. sed anima gaudet de vnione sui ad corpus. ⁊ gaudiū beatitudinis est ppetuum ⁊ securū. hoc autē nā esset si esset dissolubile. ergo ⁊c. Item anima gloriosa est pfectissima omniū formarū. sed sic est ꝙ aliqua forma est ita nobilis ꝙ omnino terminat appetitu3 sue materie. vt forma corporis vniti. ergo multo fortius anima gloriosa appetitū sui corporis. sed forma terminans appetitū materie facit ipsam incorporalem. ergo ⁊c.

Contra. omne compositū ex contrarijs est corruptibile ⁊ passibile. sed corpus gloriosu3 est huiusmodi. ergo ⁊c. Si dicas ꝙ nō manent cōtraria. quia cōtraria nō sunt ꝗm substantiam sed ꝗm qualitates. ⁊ manent ꝗm substantiā nō ꝗm qualitates. Contra a corporibus gloriosis vt dicit Augustinus. vicia detrahunꝛ. ⁊ natura seruabitur. sed qualitates elementares sunt eis naturales. ergo manebunt. Si dicas ꝙ manent ꝗm essentias nō ꝗm actum. Contra. vnūquodq3 nobilius est quādo est coniunctum actui ꝙ quando nō. ergo ⁊c. Si dicas ꝙ actus ille est imper-

fortioris. Contra. elementa plura impossibile est venire ad cōstitutionē corporis viui⁹ nisi p̄ mixtionē. ergo necesse est elemēta misceri. Sed vbi est mixtio necessario est mutua actio ⁊ passio ⁊ qualitatū confractio. ⁊ vbi hec sunt elementa sunt in suis actibus. ergo ⁊c. Itē corpus gloriosum erit nobilioris cōplexionis ꝙ̄ nunc. ſ quāto aliqđ corpus elemētatū ⁊ animatū nobilioris est cōplexionis. tanto passibili⁹ est. qđ patet. quia passibilius est corpus animalis ꝙ̄ plante. ⁊ hominis ꝙ̄ bruti animalis. ergo corpus glorificatū magis ꝙ̄ nūc erit passibile. Item elementa miscent̄ in corpore illo. aut ergo eq̄liter. aut inequaliter. Si inequaliter. cōmixtio via est ad dissolutōnē. Si eq̄liter. aut adeq̄tione pūctali. aut citra. Si adequatione punctali. ergo omnia corpora essent eiusdem cōplexionis ⁊ nobilitatis qđ nō ē verū. Si nō pūctali. ergo vnū aliquo mō excedit reliquū in virtute. ſ excessus generat aliquo mō pugnā ⁊ litem. ⁊ hec dissolutionē. ergo ⁊c. Itē aut erit in corpore calor aut nō. Si non. nec opatio anime. cū operatio motus ⁊ sensus et vite fit mediante calore. Qr̄ si est ibi calor. ſ calor indiget pabulo. quia eius est consumere. sed omne qđ indiget pabulo est corruptibile ⁊ passibile ergo ⁊c.

53 Rº. dicendū ꝙ omnes cōcordant in hoc ꝙ corpora illa sunt incorruptibilia et indefectibilia. ſ rationē sumūt ex diuersis causis. Quidā em̄ dicūt ꝙ elemēta sunt in corpore glorioso ſm substantiam nō ſm qualitates. ⁊ ideo quia substantie nihil est cōtrariū. ⁊ vbi nulla cōtrarietas nō est pugna nec dissolutio. ideo ⁊c. Sed hoc improbatū est. quia natura debet remanere. Alij dicūt ꝙ sunt ibi ſm q̄litates sed q̄litates nō agunt nec patiunt̄. ⁊ hoc diuina virtute mirabiliter faciente. ⁊ hoc est iterū improbatū. quia si miscent̄ constat ꝙ frangunt̄. ⁊ mutuo agunt ⁊ patiunt̄. Tercij dicunt ꝙ sunt ſm substantiam et q̄litates ⁊ actus. Sed tamē actus sūt in ipsa mixtione. sed post non. quia in eis dominat̄ natura celestis que omnino reconciliat elementa ⁊ quasi naturam elementarem absorbet. ⁊ transfert̄ totum corpus in naturā celestem. vnde debet̄ eis locus celestis et incorruptibilitas. Sed adhuc est dubiū quomō natura celestis sit de compositōne corporis nostri. quia sic non tm̄ videt̄ componi ex quatuor elemētis. Et ideo aliter dicendū ꝙ elementa manēt in corpore illo ſm 54 substantiam ⁊ qualitates ⁊ operationes. Sed attendendum ꝙ quadruplex est opatio elementoꝝ. Una quantum ad constitutionē. ⁊ hec est mixtionis. Alia quantū ad conseruationē. ⁊ hec est ministeralis delatio caloris vitalis p̄ corpus. Tercia est pugna ordinans ad dissolutionē. Quarta exterioris impssionis per quā alicui⁹ elementi operatio intendit̄ ⁊ pugna oritur. Prime due opationes manebunt. secunde due nō manebūt que ordinant ad dissolutionem ⁊ ideo corpus erit indissolubile. Ratio aūt quare nō manent est triplex. Prima est ppata mixtio confringens contrarietatē. Secunda est elementariū appetituum quietatio. Tercia est anime influentis cōseruatio. Et ratione pmi nō pugnant. rōne secundi nō possunt pugnare. ratione tercij necesse habent quiescere.

55 Ad illud ergo qđ obijcitur ꝙ compositū ex contrarijs est dissolubile. dicendū ꝙ illud debet intelligi quando cōtraria habent cōtrarios appetitus 56 ⁊ interminatos. Ad illud ergo qđ obijcit̄ ꝙ corpus nobilioris complexionis facilius patit̄. dicendū ꝙ hoc nō est verū simpliciter loquendo immo ꝯtrariū. quia est fortioris virtutis. nec habet locū in homine nisi rōne penalitatū inflictarū. 57 Ad illud qđ obijcitur vtrū in puncto. dicendū ꝙ nō oportet. nec tamē mutuo pugnant. quia neutrū p̄ualet licet aliquo mō excedat. Preterea nō appetit se mltiplicare nec ab illo diuidi. ⁊ ideo etiā si excedat nō corrūpit aliud. 58 Ad illud qđ obijcit̄ de calore. dicendū ꝙ ex cōplexione inequali nascit̄ calor elemētaris cōsumens. ex cōplexione vero equali calor celestis cōseruans. et ideo quia tūc elementa erunt pfecta ⁊ contēperata. calor vitalis erit assimilatus nature celesti. ⁊ ideo non consumet nec indiget pabulo.

Questio. ij. o

Utrū corpus gloriosum sit passibile passione veniente ab extrinseco. sicut igne vel cultello. Et ꝙ nō videtur. quia dicit Anshel. ꝙ erūt oīpotentes sue voluntatis sicut deus sue. ergo si volūtas animatū est in conseruatione corporis. ergo nihil poterit corp⁹ aie ledere.

Itē omnis passio magis facta abijcit a substātia. ergo si est passibile ab exteriori. ergo pōt eē abiectio a substantia. ergo ⁊ corruptio. sed supra pbatū est ꝙ ē incorruptibile ⁊ immortale. ergo ⁊c. Itē nihil cōpositū pōt pati exterius quod nō possit pati interi⁹. sed corpus gloriosum nō pōt pati interi⁹. ergo ⁊c. Cōtra. corpus gloriosum cōstat maliter ex terra. ſ terra nō pōt manente forma quā habet tm̄ sublimari ꝙ sit igne superior. ergo manet infra ignē. ergo si inferius patit̄ a superiori. ⁊ tale corpus est inferius igne. videt̄ ⁊c. Itē corpus nobilissimū est inferius infimo spū quantūcūq peccatore. ſ spūs peccatoꝝ positus in igne patit̄. ergo corpus humanū quantūcunq nobilitatū potest ab igne pati. Item omne continuū est diuisibile. omne diuisibile participabile. ⁊ omne participabile est passibile ab exteriori. ergo ⁊c. Item quandocūq corpus durū obuiat molli necesse est illud diuidere si sit impellentia vehemens. esto ergo ꝙ cutellus obuiet glorioso. aut ergo est durius cutello. aut cutellus penetrat. sed nō est durius cum sit carneum. ergo ⁊c.

59 Rº. dicendum ꝙ corpus gloriosum est impassibile ab extrinseco omni genere actionis corrūpentis. Hoc autem est duplex. scʒ per influentiam. sicut ignis comburit corpus. per violentiam sicut cutellus diuidit. prima non est in corpore glorioso. Quia talis influentia aut est ſm ordinem iusticie. ⁊ hec est in demonibus et peccatricibus animab⁹ ſm ordinem iusticie. sed in corpore glorioso non est talis passio. quia non meruit puniri. Alia est ſm ordinem nature. ⁊ ista est solum quando patiens est talis nature ꝙ materia illa appetit esse sub alio actu. priuatio enim est principiū patiendi. Quoniam autem in corpore glorificato iam terminati sunt appetitus. ideo si gloriosum corpus poneret̄ in igne inferni non lederetur. Et per hoc patʒ solutio ad duo prima. quia demon patitur ſm ordinem iusticie licet sit superior per naturam. Patet etiam illud qđ obijcit̄ de terra. quia terra patitur quia materia est rationem habens priuationis. Alia est actio p̄ violentiam. et de hac dicunt aliqui ꝙ non patitur. quia nemo est qui inferat. et si esset aliquis qui vellet inferre corpus posset actionē illam declinare.

sed tunc fm istam viam corpus adam ante lapsum habuisset votem impassibilitatis. Ponat etiã p impossibile q cutellus applicetur ventri. aut venter resistit. aut nõ. Si nõ. ergo patit z cutellus subintrat. z ita est passibile. Si resistit. quero p quã naturam. Et dicunt aliqui q habet naturaz quinte essentie q nõ est secabilis nec diuisibilis. vnde si iuxta solẽ esset z inpingeret cutellum nõ ptransiret z nõ resisteret p naturã duri z mollis. sed quia caret duricia z molli-
60 cie z passibilitate. Sed quia hoc difficile est intelligere. ideo dõm q corpus gloriosum nõ põt pati p violentiam corporis obuiantis. quia omne corpus est peruiũ ei z illud ptransit sicut videbitur. vnde sicut si aliquis haberet cutellũ cristallinũ nõ expelleret radium p eius vsum. immo radius penetraret. vnde nõ pateret ab ipso. sic in pposito intelligendũ corp⁹ gloriosum penetrare cutellũ. Qz ergo dicit omne cõtinuũ diuisibile. intelligendũ est de diuisione mathematica. nõ de diuisione naturali de qua hic opponit. Sic em̃ exponit Anshel. qđ istud intelligit fm intellectum. nõ fm habitum.

Onsequenter querit de dote claritatis. de qua duo querunt. Primo querit de ipsa in se. Secundo in comparatione.

Questio. j. p

Utrũ corpora illa sint peruia. an colorata. an luminosa. Qz autẽ sint peruia videtur. Grego. sup illud Job. xxviij. Non adequabitur ei aurũ zc. Uniuscuiusqz mentẽ ab alteri⁹ ocul. mẽbrorũ corpulẽtia ñ abscondet. Sz h nõ essz nisi eẽnt puia. g zc. Itẽ rõe videt. quia plus subtiliat corpus p gloriaz q̃ possit p naturã aut artem. sed natura z ars de obscuro facit peruiũ subtilando. vtpote de cinere vitrũ. g multofortius illa. Itẽ in visceribus corporis gloriosi est pulcerrima armonia. Sed hec hec nata est delectare visum. ergo si corpora resurgent in eadẽ dispositione in qua pñt pfecte delectare. g intus z extra. z hoc nõ pñt nisi sint peruia. g zc. Sed q sint colorata videtur. quia dicit Aug⁹. xxij. de ciuitate dei. ca. xix. omnis pulcritudo est partiũ conuenientia cum quadã coloris suauitate. Sed corpora gloriosa erũt pulcerrima. ergo habebũt suauitatẽ coloris. Itẽ phus dicit q color est extremitas pspicui in corpore terminato. sed corpora gloriosa sunt corpora terminata cum sint eadẽ que nunc. z habent naturã pspicui. ergo zc. Item ad hoc est ratio. quia ad colorẽ duo cõcurrunt scz lux z quatuor q̃litates. z ista sunt in corpore glorioso. ergo zc. Itẽ rõne videt. quia corpora gloriosa erunt obiecta visus non media videndi. g nõ erunt transparentia. Sed q sint penitus luminosa videt Math. xiij. fulgebunt sicut sol in regno zc. Si ergo sol nec puius est nec coloratus. ergo zc. Item seipsis videbunt. ergo erunt luminosa non colorata. Itẽ nobilior qualitas est peruietas q̃ color z lux. sed corpora illa erunt pfectissima int corpora. ergo erunt potius luminosa. R°. oportet omnes concedere q corpora illa sint lumi-
61 nosa. sed volunt aliqui q simul sint luminosa z peruia fm aliam z aliam rationẽ. Paruia pter subtilitatem. luminosa vero rõne claritatis z fulgoris supadditi. Sed ista positio nõ est cõueniens. quia si peruia esset nõ terminarẽt visum. nõ haberẽt distinctionem in partibus. z ita oculi nõ possent discerni a naso. Et iterũ magnitudo luminis nõ patitur corpus esse transparens. vt patet in sole in quo est luminis aggregatio. z in candela. Alij voluerunt dicẽ q erũt simul luminosa z colorata. Colorata p naturã quatuor elementorũ z earum qualitatũ ex quibus constat corpus humanũ. Sed luminosa ratione luminis supadditi. Nec hoc est inconueniens vt dicunt. sicut patet in nocticula que est corpus coloratum in die sed lucens in nocte. Sed positio est conuenientior. quia constat q homines recognoscentur in patria. vnde habebunt effigies quas habuerũt. z aspectus oculorũ gloriosorum puenient vsqz ad superficiem corporis illius splendentis. sicut ensis p multã tersionẽ non amittit colorem. sed eius color addit splendor. sic in pposito. Sicut etiã carbo per sui naturam alicuius coloris est. adueniente autem igne efficitur luminosus. z tamẽ nihilominus est coloratus. quia ẽ ibi lux materie terrestri incorporata. Sic in pposito intelligendũ q corpus resurgens p naturam suam habebit colorem. z claritas luminis superinducet ipsum sicut ignis carbonem. Concedende igitur sunt rationes q corpora gloriosa sunt colorata z luminosa fm duplicem naturam vt visum est.

62 Ad illud qđ obijcitur q corpulentia nõ obsistat menti. dicendũ q ex hoc nõ sequitur q sint peruia. quia nõ magis videt mens per corpus peruium q̃ per solidum. sed hoc vult dicere q ita cogitationes z affectiones habebunt intus in corpore vt sint patentes.
63 Ad illud qđ obijcitur q armonia visum debet delectare. dicendũ q armonia illa nata ẽ delectare visum nõ corporalem sed spiritualem. z hũc delectat z delectare potest etiã si corpus non sit peruium. ideo patet q illud non valet.

Questio. ij. q

De claritate in comparatione. Et querit vtrum corpora gloriosa possint claritatem suam fm imperiũ anime oculis nostris occultare. Et q sic videt. quia xp̃s post resurrectionẽ apparuit discipulis in eadẽ effigie z colore in quo prius. sed sicut dicit Augustinus de ciuitate dei. xp̃us sua resurrectione ostendit quale sit futurũ corpus nostrũ. ergo alia corpora similiter poterunt. Item corpus illud est in perfecta obedientia respectu aie. ergo apparet z resplendet fm plus z minus vt anime placet. Item claritas illa oculis nõ clarficatis est improportiõnalis. ergo q ab eis videatur est intensionis. g occultatio ipsi⁹a nr̃is oculis ẽ de nã ipsi⁹ gloriose lucis. Contra. Quanto aliquid luminosius est. tanto min⁹ potest visum latere. Sed corpus gloriosum est magis luminosum q̃ nõ gloriosum. sed hoc nõ potest latere. ergo nec illud. Item lux se manifestat illuminando. sed illuminare est actus lucis naturalis z essentialis. ergo cũ nihil possit priuari actu essentiali ipso saluato in esse. impossibile est quin corpus gloriosũ irradiet. ergo impossibile est quin illuminet et sensui manifestet. Item sicut se habet pati ad impassibile. ita occultari ad lucem. sed corpus gloriosum non potest pati quia est impassibile. ergo nec occultari. cum sit luminosum. R°. ad hoc dicunt ali-
64 qui q claritas corporis gloriosi visui in suo glo-

riosō est manifesta. et ei occultari non potest. oculo nō glorificato est occulta. τ ei nō potest manifestari. q2 est ei improportōnabilis. Vñ quia occultare est de manifesto occultū facere. ideo dicūt simpliciter q nō pōt. Nec est trahendum ad ↄsequentiaʒ de xp̄o quia mus erat. Sed istud est mirum dicere q claritas corporalis oino sit improportōnalis τ occulta. τ quia si nō in se. saltem possit videri in irradicatōne. Et preterea videt xp̄s nō mirabilia fecisse. sed argumenta resurrectōnis ostendisse. Et ideo aliter dicendum q corporis qualitas ſm exigentiā eius in q̄ est agit. corp⁹ autē gloriosum est subtile. τ p subtilitatem suam pōt omne non gloriosum penetrare vt infra patebit. Pōt etiā resistere. τ ideo dico q q2 corpus gloriosum per effectum sp̄ualis potentie pōt omē corpus penetrare. pōt τ penetrare oculū. τ tūc nō erit obiectū eius. τ ideo pōt latere. Rursus. q2 pōt corpori se obijcere. potest τ claritatē suam oino ostendere licet oculus obrundat τ nō ↄprehendat. τ q2 potest oino latere penetrādo subtiliter. τ oino patere se obijciēdo visibiliter. pōt τ medio modo plus τ min⁹ se ostendere. vnde si hic esset anima gloriosa cum corpe glorificato. plus τ min⁹ posset de sui corpis claritate oculis nr̄is ostendere. τ hoc p naturā illam. q2 nō tm̄ clarum est sed penetratiuū τ sp̄uale. Et ↄceden de sunt ratōnes
65 ad hanc ptem. Ad illud qd̄ obijcit q quāto luminosi⁹ tāto min⁹ pt visuʒ latere. dō q verū ē p naturā luminis. pōt tamen p naturā sp̄ualitatis τ subtilita-
66 tis. Ad illud qd̄ obijcit q lux se manifestat illuminando. dico q nō tm̄ illuminādo. ſ etiā oculis intuitū se obijciendo. τ q2 pōt esse q corpa gloriosa radios penetrent visibiles corpis nō gloriosi. ideo τc̄.
67 Ad aliud dōm q occultatō est dupl'r. Vna ↄpter obscuritatem a parte obiecti. τ de hac verū est q lux nō pōt occultari. Alia est p potentiam a parte oculi. q2 nō pōt ibi figi ↄpter excellentem subtilitatem. τ h̄ luci nō repugnat sicut passibilitas impassibilitati. et primo modo impossibile est lucem occultari. secūdo modo est verum τ possibile.

Consequenter querit de dote subtilitatis. de qua duo querit. Primo querit de ipsa in se. Secdō de ipsa p compatōnem ad actum nostrum. Questio. j. r

Vtrum corpus gloriosum possit penetrare omē aliud corpus nō gloriosum in suo motu. Et q sic videtur. q2 dicit Joh. xx. cum fores essēt clause q ih̄s stetit in medio. Et Grego. dicit q ↄpter subtilitatē ostia clausa nō obstiterūt. ſ τc̄. Iteʒ ratōne videtur. q2 corp⁹ gloriosuʒ in suo motu nō pōt retardari. ſ nec impediri. τ si n̄ pt ipediri. ſ nihil pt ei resistē. ſ i suo motu pōt omē corpus penetrare. Item si nō pōt penetrare omne corpus. cum possibile sit illud includi. possibile esset incarcerari. ſ esse in carcere est miserie. ſ possibile est beatum fieri miserum. Item de xp̄o dio post resurrectōnem quedā dicunt ſm dispensationem. vt cicatrices. cibatio. potatio. Quedā ſm naturam. vt transire de loco ad locum infatigabiliter τ clausis ianuis intrare. ſ si hoc est de natura corporis gloriosi. patet τc̄. Contra. cum subtile τ rarum obiicet duro. non penetrat sed penetrat. vt patet. q2 lapis diuidit aerem τ transit p ipsum. si ergo corp⁹ gloriosum est subtile. ſ p illam nō ↄuenit sibi penetrare sed potius penetrari. Item corpus gloriosum nō est maioris subtilitatis q̄ radius vel aer. ſ radi⁹ sua subtilitate nō penetrat corpa opata. τ aer non penetrat nisi porosa. ſ corpus gloriosum nō pōt omīa penetrare. Item si penetrat. aut hoc est diuidendo. aut s̄btiliando. aut simul coexistendo. Si diuidendo. sed quedam sunt corpora indiuisibilia τ insecabilia. Item sunt alia que cum diuidunt nunq̄ reiungentur. Sunt τ alia que si diuidunt corrumpunt. ſ cuʒ corpus gloriosum nihil destruet qd̄ nō possit destrui ſm etiam qd̄ possit. nō oino poterit penetrare salteʒ empireū. Si subintrando p poros. sed pori sunt discontinui. ſ necesse esset corpus gloriosum discōtinuari. Si simul coexistendo. ſ impossibile esset p naturam duo corpa esse simul. sed gloria nō aufert naturam. ſ τc̄. Duo autem corpora esse simul in ph̄ia impossibile dicit ratio ostensiua. quia corpori debet locus vt ↄpria mensura. sed multiplicato mēsurato necesse ē m'tiplicari mēsurā ↄpriā. ſ τc̄. Itē sic vnuʒ locatū ad plura loca ita p'a loca ad vnū locatuʒ. sed vnū locatum impossibile est esse in pluribus locis simul. ergo nec plura locata possunt esse in eodem loco simul. Item hoc videt p impossibile. quia tūc accipiat corpus equalis magnitudinis vt corp⁹ gloriosum. tūc ista duo oino exterminant. ſ soliditas in soliditate. τ supficies in supficie. τ linea in linea. τ pūctus in puncto. sed duo indiuisibilia sunt simul vnuʒ. ſ τc̄. Item trahat linea a centro illius distantie ad punctum circūferentie p mediū corpus glorificatum. τ rursus alia ab eodem puncto ad idem p corpus non glorificatum. aut est vna linea. aut due. Si vna. ergo corpus gloriosum τ aliud sunt vnum. Si due linee. tūc vident incōuenientia tria. Primuʒ q ab eodem puncto ad idem punctū possunt esse due linee recte. τ ita due linee recte inter quas non cadit superficies media. τ rursus due linee recte habentes eosdem terminos. cum linee multiplicent per terminos. Item due linee recte faciunt figuram. que sunt tria maxima incōuenientia ſm ph̄m. Item si corpus gloriosum pōt ↄpter sui subtilitatē coexistere et penetrare corp⁹ gloriosum. multo forti⁹ aliud subtile. ſ duo corpa gloriosa p̄nt esse simul. et si duo. pari ratōne tria. τ si hoc. tūc omīa. Rº. omīs ↄcedunt q
68 corpa gloriosa habent dotem penetralitatis. Sʒ quidam dicūt q hanc h̄nt qm̄ omīa corpa eis subiacēt τ obediūt. τ ipsa virtutē habent sup omīa. Vñ dicūt q sicut aer cedit sagitte. sic omne corpus cedit corpi glorioso. Sed illud improbatū est. quia qua virtute reiungeret lapis si p ipsum transiret. τ celū similiter τ corpus hominis nō gloriosi. Alij dicūt q nō cedit. ſ quia omīa corpa q̄dā mō sint porosa. τ corp⁹ glorificatum habet ratōnem τ naturam lucis que tota p essentiam saluat in puncto. τ dilatabit qn̄ nō habet resistentiam. volūt q corpus gloriosum ptranseat. τ non p poros multos. sed potest p vnū. Sed illd̄ adhuc videt inconueniens. Ponamus eñ corpus aliquod nō esse porosum. tūc per illud nō posset transire. Item quō est intelligendū q corpus gloriosū efficiatur ita modicū sicut porus qm̄ depdatur ei⁹ figura. eius quantitas τ mensura. ideo nō est conueniens hec positio. Alij ponunt q q2 corp⁹ est in perfecta obedientia respectu intellectus. τ intellect⁹ potest abstrahere a quātitate naturā ſm intelligentiaʒ Et tunc abstrahet ſm veritatem. τ tunc corpus ab-

stracta quantitate habet corporis substantiã et spũalitatem. Unde sicut spũs est simul cũ corpore et a corpore nõ impeditur. sic glorificatũ corpus cũ nõ glorificato. sed hoc est impossibile et non intelligibile q sit corpus viuẽs et organicũ. et nõ sit corpus quantũ. ideo hoc nõ est ponendũ. Qualiter enim saluetur organizatio et mẽbrorum distinctio in corpore a quãtitate abstracto. ego nõ video. Alij vero dicũt q corpus gloriosum põt esse in eodem loco cum nõ glorioso. vñ penetrat subintrã-
69 do totũ nõ poros. et hoc põt sic intelligi. Qz enim duo corpa naturalia nõ possint esse simul in eodez loco. nõ est eo q sint duo. ante enim per naturã sunt duo q̃ sunt in vno loco vel duobus. qz per suas formas. et hoc patet. qz duo puncta. et due linee. et due superficies simul sunt in cõtactu phico. quia ptigua sunt quorum termini simul et semel sunt. q̃cunq in eodem loco primo sunt. Qz ergo nõ sunt simul hoc est propter corpulentiam ipsorum. et quia vnũ nõ cedit alteri penitũ. Si ergo ita sit q alterũ habeat subtilem corporeitatẽ et penetratiuã virtutẽ respectu alterius. tunc quidem poterunt esse simul. et q̃n in dote penetrabilitatis datur corpori subtilitas et virtus actiua ad penetrandũ nõ glorificatum. ideo penetrat illo nõ cedẽte. Corpa vero mathematica et linee et puncta ideo plura sunt quia distantia. et ideo impossibile est duo corpa mathematica vel duas lineas vel puncta esse simul. vel etiã mathematicum
70 cum naturali. sicut vult phs. Ad illud ergo qd obijcitur q subtile dispositũ est penetrari nõ penetrare. dicendũ q hoc est verum vbi est subtilitas raritatis ad patiẽs. sed hic est subtilitas iuncta virtuti agẽti sicut
71 patet in igne et radio. Ad illud qd obijcit q equalis subtilitatis est radius. dicendũ q et si sit equalis subtilitatis. nõ tamen est tante virtutis in penetrando. et vtrũq
72 requirit vt visum est. Ad illud qd obijcit q duo corpa non possunt esse simul iam patet responsio. qz si intelligatur de corpore sm esse naturale nõ tenet hoc qz cor
73 pus sed qz hz corpulentiam. Qd ergo obijcit de mensura. dicendũ q duplex est mensura. s. intra et extra. Mẽsura intra ẽ propria et multiplicatur sm multiplicatõez qz ẽ omogenea mẽsurati mẽsurato. mẽsura extra nõ oportet q multiplicetur in q̃tum mensura. sed si multiplicatur hoc est propter indigentiã vel possibilitatem men
74 suratorum. Ad illud qd obijcit q vnũ corpus non potest esse in pluribus locis. ergo nec vnus locus ptinz duo corpa. dicendũ q nõ est simile. quia primuz facit finitas qua creatura nõ priuatur per gloriã. secundũ facit corpulẽ
75 tia et grossicies que auferetur per gloriam. Ad illud qd obijcit de punctis et lineis. dicendũ q nõ habent distinctionẽ manifestã que est sm distantiã. sed distinctionem naturalem que est sm diuersam substantiam q̃ simul in suis naturis coexistũt. ipse vero opponit ac si
76 esset distinctio sm esse methaphisicũ. Ad illud qd obijcit de corpore glorificato verũ possit esse simul cuz alio. Aliqui dixerũt q sic. sicut duo radij et lumina simul sunt sm dyafanum. sed tamen hoc nõ credo. qz vnũ nõ est materiale respectu alterius. nec per transibile alio. et ideo q̃uis sit ibi subtilitas. deficit tamẽ penetrabilitas. Nec est simile de luminibus. qz forme sunt habentes multiplicatõnem. nõ a subiecto in quo sunt sed a principio effectiuo sicut dicit Dyonisius. et ideo plura corpa gloriosa nõ possunt esse simul sicut gloriosum cum nõ glorioso etc.

Questio .ij. s

De subtilitate per compatõnem ad tactũ nostrũ. et q̃ritur vtrũ corpus glorificatũ sit palpabile tactu a non glorificato. Et q sic videtur Luce vltimo. palpate et videte quia spũs ossa et carnem nõ habet. Item gregorius in omel. Palpabile fuit per veritatem nature. et subtile per effectum spũalis potentie. Item rõne videtur. qz in corpore glorioso erit veritas carnis et ossis. sed caro est mollis et os durũ. sed durũ et molle sunt obiecta tactus. ergo etc. Item corpus gloriosum põt immutare visum. ergo eadem ratõne potest immutare tactum. Contra. grego. corrumpi necesse est quod palpatur. sed gloriosum corpus est incorruptibile. ergo et impalpabile. Item ioh. Cris. in quadã omel. Dignum est querere qualiter corpus incorruptibile tãgibile fuit mortali manu. sed ne tumultuens. cõdescensionis eniz fuit. Item ratõne videtur. qz omne qd sentitur tactu. sentitur aut per resistentiã. aut qualitatẽ actiuã. sicut sentitur aer frigidus. Sed corpus gloriosum nõ põt sentiri per resistentiã. quia nihil ei resistit. Nõ per qualitatez actiuã. quia nulla talis immutatio ibi remanet. ergo nullo mõ. Itẽ tactus maxime ẽ ma
77 terialis. corpus aũt illud spũale. ergo etc. Rñ. dicendũ q cuz dico tangibile duo dico. s. qd potest immutare sensum et hoc est pfectõnis. et qd nõ potest latere tactum nostrum et hoc est impfectõnis. et quia remanebit qd ẽ pfectõis. et tolletur qd ẽ impfectõis. ideo dico q corpus gloriosũ põt se phẽ tãgibile et põt se nõ phẽ simulatẽ. et hoc habet sm diuersas pditõnes. nam tangi potest. quia põt impellenti resistere cum sit corpus verũ nõ vanũ vel fantasticum. Latere põt. quia põt penetrare organum tactus. Primũ habet per virtutem nature. secundũ per effectum spũalis potẽtie. et hec duo contraria sunt in nobis sed nõ in illo corpore. Concedende
78 ergo sunt ratõnes q tangi põt. Ad illud qd obijcitur q qd palpatur est corruptibile. dicendũ q hoc verum est de eo qd est tactui subiectum. sed istud nõ erat. et
79 ideo pdescensionis erat. Ad illud qd obijcit de resistentia. dico q corpus tangens nõ resistit tangẽdo. sed magis econuerso. et licet nihil possit corpori glorioso resistere. ipsum tamen potest alijs. sicut patz. quia constat q potest sustollere lapidem in manu. Ad vltimũ vero patet responsio. quia corpus non efficitur ita spirituale quin saluetur in eo veritas carnis et ossis.

Consequenter queritur de dote agilitatis. de qua duo queruntur. Primo queritur vtruz sit in omnibus corporibus gloriosis. Secundo queritur de inclinatõne corporis gloriosi per agilitatem.

Questio .j. t

Circa quam sic proceditur et ostenditur q agilitas sit in corporibus gloriosis Sapien. iij. tanq̃ scintille in harundineto discurrẽt. dicitur de beatis. Item ratõne videtur quia illa anima sensitiua habet vim motiuã et sensitiuam. et vt resurgent organa virtutis motiue et sensitiue. sed organa sensitiue. erũt habilia sensui. ergo organa motiua motui. Item corpus propter sui tarditatem anime repugnat. sed tunc nulla erit repugnãtia. ergo nulla tarditas. et sic etc. Item non statim vt resurgent erũt in empireo. et ille est locus debitus. et vnumquodq corpus habet habilitatem tenendi ad locum suum. ergo cum habeat habilitatem tenendi

⁊ hãc non habeat nisi per agilitatem. patet ⁊c.

Contra. frustra est agilitas ad motũ si nõ decet esse motum. sed in corporibus illis impossibile est eẽ motum prout dicit̃ Apoca. x. iurauit q̃ non erit vltra tẽpus. Sed oĩs motus localis est in tempore. ergo si non erit tempus. ergo nec motus. Item August. de trinitate. In habentibus mutationem non nulla mors est ipsa mutatio. Et ratio hui⁹ est. quia in omni motu aliquid deperditur. ⁊ illud mori non incongrue dicit̃. sed corpus illud erit ab omni morte alienum. ergo. Item phus dicit q̃ motus est endelechia entis in potentia. vnde omnis motus aliq̃d imꝑfectõnis attestatur. quia est ꝓpter habendum aliq̃d non habitum. sed omnis imꝑfectio abest a corporibus gloriosis. ergo ⁊ omnis motus. Item h̃ ostenditur per simile in superiori ⁊ inferiori. quia aĩa remuneratur ꝑ affectõnem. ⁊ cognitõnem. ⁊ quietatõez. corpora etiam supercelestia que sunt maxime habilia ad motum ꝑ quietem remunerant̃. ꝗ similit̃ cor-

81 pora gloriosa. R°. dicendũ q̃ q̃cquid sit de motu. tamen de agilitate certum est q̃ ista ꝓprietas est de ꝑfectõne ⁊ nobilitate corporis. ⁊ faciens ad expeditionem anime in corpore. ⁊ ideo dico q̃ erit ibi sicut ꝓ

82 bant ratõnes. Qd̃ vero obijcitur de motu. dicẽdũ q̃ motus oĩs est ꝓpter carentiam alicui⁹ rei. Carentia autem potest esse aut rei que inheret. aut rei q̃ assistit. Si rei que inheret vt ꝓprietas absoluta. hec quidem imꝑfectõnem facit in mobili ⁊ similiter motus. Alia est carentia rei que assistit. ⁊ tũc aut illa est nata assistere ꝑ naturam. ⁊ tunc illa indiget. ⁊ talis ⁊ si sit to ꝑfecte. attestatur tamen alicui imꝑfectõni. vt cuz lapis mouetur ad locum deorsum. aut locus ille non est assistere per naturam magis q̃ alius. quia illo nõ indiget. sed ꝑ voluntatem. quia aliquid vult circa illum locum operari. ⁊ talis motus non ponit imperfectõnez sed libertatẽ. ⁊ talis eẽ poterit in corpꝫ glo-

83 rioso. Ad illud ꝗ. qd̃ obijcit̃ q̃ non erit temp⁹. dicendum q̃ verum est ꝓut est mensura motus primi

84 mobilis. Ad illud quod obijcit̃ de mutatõne q̃ est mors. dicendum q̃ illud non intelligitur de qualibet

85 mutatõne ꝫ de mutatiõe ad formam. Ad illud qd̃ obijcitur q̃ motus attestatur imꝑfectõni. dicendum q̃ verum est de motu ad formã vel ad situm ꝓpter indigentiam. hic autem motus est ꝓpter libertatem.

86 Ad illud qd̃ obijcitur q̃ anima non mutat affectiones. dicendum q̃ mutatio non veniebat ex eius instabilitate mutatio corporum superiorꝫ ꝓpter inferiorum necessitatem. mutatio autem corpis ab anima ex libertate. ideo nõ est simile.

Questio. ij. v

De inclinatõne corporis gloriosi que est per agilitatem. Et querit̃ vtrum agilitas inclinet corpus gloriosum ad omnẽ differentiaz positõnis. an ad aliquẽ locum determinatũ. Et q̃ non ad omnẽ differentiã videtur. q: inclinatio mobilis sequit̃ predominans ꝫm quantitatem. sed ꝑdominans ꝫm quantitatẽ in corporibus illis est terra ⁊ aqua. ꝗ ⁊c. Si dicas q̃ auferetur grauitas. Contra. hec est de natura terre. sed Augustin⁹ dicit q̃ natura seruabit̃. ergo ⁊c. Itez vnũ quodq̃ appetit quod est magis sibi ꝯueniens. sed locus celi empirei est magis sibi conueniens. ergo appetit esse ibi. sed inclinatio est appetitus naturalis. ꝗ ⁊c. Item omne qd̃ quiescit alicubi habet vim ipsum ibi stabilitantem. sed corpus gloriosum quiescit. in celo. ergo ibi stabilit̃ per aliquã virtutem. Sꝫ virtus stabiliens in loco inclinat ad locum determinatum. ergo ⁊c. Contra. corpus illud est ꝑ omnia obediens anime. ergo si voluntas illa potest mouere ad omnẽ differentiã positõnis. ⁊ eque ad vnam sicut ad aliam. ergo corpus gloriosum nõ magis inclinat̃ ad vnam q̃ ad aliam. Item qd̃ habet inclinatõnem ad vnam ꝑtem. si mouet̃ ad oppositam mouet̃ cum fatigatõne ⁊ pena. ergo si illud inclinaretur sursuz et moueretur deorsum esset ibi labor ⁊ pena. Itẽ qd̃ appetit vnum locum. si extra illum ponat̃ efficit̃ indigens ⁊ imꝑfectum. Item si corpus gloriosuz inclinaret̃ ad aliquez locũ ꝫm appetitum. aut impossibile esset q̃ inde moueret̃. aut si inde moueret̃ esset

87 imꝑfectum. R°. dicendũ q̃ habilitas ad motũ sequitur inclinatõnem. ⁊ inclinatio appetitus est respectu ꝑfectõnis. quia ꝓpter illam est. Qm̃ igit̃ corpus gloriosum totuz sue existentie ⁊ mobilitatis ⁊ stabilitatis ratõnem trahit ab anima. ideo inclinatio ei⁹ est ad animã non ad aliquid extra. ⁊ qm̃ agilitas sequit̃ inclinatõnem. ⁊ anima potest mouere in omnẽ differentiaz positõnis. ideo ⁊ corpus habet habile ad omnem situm. vnde agilitas non cogit̃ ad aliquem locum determinatum vt ꝓbatum est. sed est promptitudo vt corpus moueatur in omnẽ locum ad quem

88 vult mouere anima. ⁊ ꝯcedende sunt ratõnes ad h̃.

Ad illud quod obijcit̃ q̃ terra ꝑdominat̃. dicẽdũ q̃ appetitus elementorꝫ totaliter quietat̃ in illo corpore. ita q̃ nullum elementũ in eo appetit suam speram. ⁊ ideo ablatus est terre appetitus ille et grauitas.

89 Quod obijcitur q̃ natura seruatur et vicium detrahitur. dicendum q̃ vicium dicitur omne quod

90 importat imꝑfectõnem. Ad illud quod obijcitur q̃ appetit magis ꝯueniens. dicendum q̃ hoc verum est si illo indiget. sed corpus gloriosum nullo indiget

91 loco. Ad vltimum dicendum q̃ corpus stabilitur per animam. ⁊ anima per deum. ⁊ sic nõ indiget alia inclinatõne.

Distinctio. l. de statu ⁊ conditõne damnatorꝫ ⁊ malorum post iudicium q̃tum ad ratõnem et voluntatem.

Hic oritur questio ex premissis ducens originem ⁊c. Supra egit magister de statu beatorꝫ. in hac parte agit de statu damnatorũ. Primo post iudicium. Secundo ante iudicium ibi. Preterea queri solet si reproborũ anime ⁊c. Prima pars habet duas. In prima determinat subuersionem voluntatis. In secunda excecatõnem ratõnis ibi. Hic queri potest quare ille tenebre ⁊c. ⁊ vtraq̃ pars duas habet. In prima opponit. In secunda vero dissoluit.

Determinat subuersionē voluntatis. an scz mali in inferno peccabūt. a

Di. L

Hic oritur questio ex pmissis ducens originem. Supra enī August. loquens de malis in inferno damnatis. et bonis in celo glorificatis. dixit. q nec bonis voluntas. nec malis facultas esse peccandi poterit. Et de bonis quidem ɔstat. sed de malis a quibus voluntatez malam non remouet querit. quō sit verum eos nō posse peccare. imo quō veruz sit eos nō peccare cum malā habeant voluntatē. Quidā autumāt illam voluntatē nō esse peccatum sed supplicīū tm̄. Alij vō peccatū esse fatent. sed p illud eos nō mereri aliquā penā. quia nō ē ibi locus merēdi. Illud ḡ peccatū dicūt nō esse meritum supplicij. sed supplicium mali meriti qđ in hac vita precessit. De hoc autem August. ita dicit. Tempus acquirendi vitam eternam in hac tm̄ vita deus hominibus dedit. vbi voluit etiam penitentiā esse fructuosam. ideo hic penitētia fructuosa est quia potest hic homo deposita nequicia bene viuere. et mutata voluntate merita simul operaq̈ʒ mutare et ea gerere que deo placent. Qđ qui in hac vita non fecerit. habebit quidem penitentiam in futuro seculo de malis suis. sed indulgentiam in conspectu domini non inueniet. qȝ et si erit stimulus penitudinis. tamen nulla erit ibi correctio voluntatis. A talibus enim ita culpabit iniquitas sua vt nullaten⁹ ab eis possit vel diligi vel desiderari iusticia. Volūtas eniz eorum talis erit vt habeat semper in se malignitatis sue supplicīū. nunq̄ȝ tamen recipere possit bonitatis affectū. Quia sicut illi qui cum christo regnabunt nullas in se male volūtatis reliquias habebunt. ita illi qui erunt in supplicio eterni ignis cuz dyabolo et angelis eius deputati. sicut nullam habebunt vlterius requiem. sic bonam nullatenus poterunt habere voluntatem. Et sicut coheredib⁹ christi dabit perfectio gratie ad eternam gloriaz. ita consortibus dyaboli cumulabit ipsa malignitas penam. quando exterioribus deputati tenebris. nullo illustrabunt interiori lumine veritatis. Ex hijs apparet reprobos in inferno penitentiā sic gesturos. vt per eam prauam voluntatem non deserant. et illa maligna voluntas erit eis ad cumulū pene. per quam tamen non merebunt. quia nullus meret nisi in hac vita.

Soluit fm̄ diuersos

Aug. in li. de fide ad petr.

Determinat excecatōnem ratōnis qua intelliguntur tenebre exteriores. et quare sic dicantur. b

Hic queri potest quare ille tenebre quibus inuoluētur mali in gehenna dicūtur tenebre exteriores. Quia tunc mali penitus extra lucem corporalez et spiritualem. s. domini erunt. Nunc enī et si patiant tenebras in cecitate mentis. nō tamen penitus extra lucem dei sunt. nec corporali luce priuant. De h augustinus sic ait. Ira dei et in iudicio erit et hic est in cecitate mentis cum dant mali in reprobum sensum. Ibi exteriores tenebre erūt. quia tunc peccatores penit⁹ erūt extra deum. Quid est enī penitus esse extra deum nisi esse in summa cecitate. Si quidē habitat deus lucem inaccessibilez. Hee autem tenebre hic iam incipiūt in peccante. cum ab interiori dei luce secluditur. sed nō penitus dū in hac vita est. Ecce quare ibi peccator dicit pati exteriores tenebras et nō hic. quia ibi secludet penitus a luce dei. qđ nō hic. Sz quomodo intelligenda est illa seclusio. an quia nō videbūt deū per speciem? Sed nec aliquis videt hic deum p speciez. An p dissimilitudinem quam facit peccatum inter deuz et hominē? Sed et hic multi p grauia peccata elongant a deo. An quia deum odiūt ita vt velint eum nō esse. Sed et hic multi deum oderūt. de quibus scriptū est. Supbia eoꝝ qui te oderūt ascendit semp. Que est ḡ illa elongatio. Sane exteriores tenebre intelligi possunt quedam malignitas odij et voluntatis que tūc excrescet in mentib⁹ reproboꝝ. et quedam obliuio dei. qȝ tormentoꝝ et interioꝝ et exterioꝝ dolorib⁹ adeo afficient et turbabunt. vt ab

Aug⁹. super psal. vi.

i. thy. vi.

Ps. lxxiij.

illis ad cogitandū aliquid de deo vix vel raro vel nūq̄ mentem reuocent. vt qui nimio premunt pondere. adeo stupescunt et turbantur. vt interim in alia cogitationem non extendant. sed illuc tendit impetus cogitationis. vbi sentitur vis doloris. Sed in hac vita nullus adeo malus est vt penitus secludat a cogitatione dei. qui nec pdit appetitū beatitudinis et quendam boni amorem quem naturaliter habet rationalis creatura. Illas autem exteriores et pfundissimas tenebras reprobos ppessuros post iudicium dicit Augustin' oponens de illo diuite qui in inferno positus eleuans oculos vidit abraham et in sinu eius lazarum. cuius compatione coactus est ↄfiteri mala sua vsq̄adeo vt et fratres roget ab his premoneri. Quod ante iudicium factum legitur. s post iudicium in profundioribus tenebris erunt impij. vt nullam dei lucem videbunt cui confiteantur.

Luce. xvi.

Ad intelligentiam huius partis sm duo que tangit magister duo principaliter querunt. Primo queritur de subuersione volūtatis damnatorum. Secundo de excecatione rationis. Circa primum querunt tria. Primo queritur vtrū damnati velint se peccasse. Secundo vtrum voluntate deliberatiua damnati malint non esse q̄ esse sic. Tertio vtrum damnati mallent omnes esse damnatos q̄ quosdam beatos.

Questio. j. a

Circa quam sic procedit et ostēditur q damnati velent se peccasse. quia Aug. de fide ad petrum dicit q bonam habere nullatenus poterunt voluntatem. s nolle se peccasse est voluntatis bone. ergo non poterunt hanc habere. ergo si considerabunt peccatū suū. cum non possint nolle. necesse habent velle. Item voluntas hominis post mortem est inuertibilis sicut voluntas angeli mali. sed angelus malus vult se peccasse. ergo etc. Item sicut malicia inclinat voluntatem ad malum. sic gratia ad bonum. Sed malicia remanebit in damnatis sicut et gratia in beatis. ergo sicut boni bona que semel voluerunt semper volūt. ita damnati semper volunt mala. Item q quis dimittat actum peccandi in presenti non potest esse sine gratia gratis data. multo fortius de peccādi volūtate. ergo si nulla gratia datur ipsis reprobis. nec natura melioratur. ergo peccandi voluntatem nunq̄ amittunt. Contra. Sapie. v. dicent intra se penitentiam agentes etc. constat q illa est consideratio rōis deliberantis. ergo videtur q velint se non peccasse.

Item aug. in li. lxxxiij. questionū dicit. Videmus ferissimas bestias dolore penarum a maximis voluptatibus abstinere. sed damnati nō ardentius appetunt q̄ bestie atroces. et maxime cruciantur. ergo eorum appetitus retrahitur. et sic etc. Item peccatū non placebat nisi pter libidinosam delectationem. sed in damnatis exclusa est omnis libidinosa delectatio. ergo nullum peccatum eis placet. Item mala voluntas eo ipso q mala est est contra deum. et eo ipso q est contra deum est meritoria pene. ergo semper merentur penam. et ita debet semper eis pena augeri. et sic in infinitum. sed sic nō videt. ergo etc. Itē voluntas mala eo ipso q mala est inordinata est. ergo quando exijt in actum nouum de nouo inordinat. Sed nihil potest deus relinquere inordinatum. ergo si peccatum nō ordinatur nisi in pena. et est noua inordinatio. ergo noua pena. et ita semper cresceret.

Item esto q damnatis daret libertas peccandi. nunq̄ fornicarent si redirent ad corpora et locum haberēt. ↄstat q nollint pecare cū magis horreāt tātā penā q̄ delectationē peti. ergo vt etc. Rⁿ. dōm q mala voluntas dicit dupliciter. s. actus et habitus. Dico ergo q timor seruilis damnatis nō aufert habitum male voluntatis. sed aufert actum. Iste enim non vult luxuriari. quia timet puniri de ipsa voluntate. tamen habitum non aufert. quod patet. quia si spareat impunitas vellet vtiq; luxuriari. sic intelligendum est in damnatis q dolor penalis aufert ab ipsorum voluntate actum volendi peccare. qr reuera damnati nō appetunt luxuriari nec dominari pter penas quas ex illis actibus sentiunt se incurrisse. habent tamen habitum voluntatis male per quam appeterēt peccare si nō crederent se puniri. Si q̄ queras vtrū damnati nolunt peccasse. dico q nolunt nō pter hoc q peccatum eis displiceat qr iniustum. sed qr eis displicet pena iusta. et ideo malam habent voluntatē hoc volendo. et ideo adhuc viuit in eis voluntas peccandi. licet dolore penarum impediat ne exeat in actum suum. et sic patet responsio ad primum. Ad illud qd obijcit q voluntas est inuertibilis. dōm q verum ē de voluntate q̄tum ad habitum in qua sit plena versio. sed non est verum de vertibilitate q̄tum ad actū.

1

Ad illud qd obijcit q malicia inclinat sicut gratia. Dōm q non est simile. qr motus gratie pmiat in simili et conuenienti. sed motus libidinis in dissimili vt in dolore. et ideo impedit. sed motus gr̄e consummat. Ad illud quod obijcit q abstinere a voluntate peccandi non est sine gratia. dōm q de volūtate habitu nō est sine gratia. sed de voluntate actu distinguendum est. qr aut abstinet ab actu malo q̄a contra deū. et qr iniquum. et hoc nō est sine gratia gratis data. hec enim preparat ad vlteriorem gratiam. Aut quia hoc est lesiuū. sic si aliquis dimittit fornicari vel inebriari quia amittit visum. et talis est p naturam punitam. Similiter dico q damnati refugiunt pter timorem pene. Ad illud quod obijcit in cōtrariū q habent penitentiam. dōm q verum est. sed illa penitentia est stimulus penitudinis nō correptō voluntatis. vnde si daret libertas peccandi omnino et spareretur oīno impunitas dico q peccarent. sed si deberent ita puniri p alijs que facerent sicut pro his que fecerunt nunq̄ vellent peccare. Ad illud quod queritur vtrum habeant aliquam inordinationem actualem voluntatis. potest dici q sic. sed illa

2

3

4

5

6

inordinatio est eis versa in penam. sicut beatis bona voluntas in gloriam. vnde sicut isti nõ merent amplius bona voluntate. ita nec illi demerentur mala. et hoc dicit aug. et habetur in lra.

Questio.ij. b

Utrum voluntate deliberatiua dãnati malint nõ eẽ q̃ sic esse. Et q sic videt. q2 dicit apocal. ix. In diebus illis desiderabunt homies mori. τ fugiet mors ab eis. Itẽ aug. i li. de miseria huius mũdi loquens de dãnatis dicit. O mors q̃ dulcis esses quibus tam amara fuisti. te solum desiderant qui te vehementer oderunt. Item ratione videt. q2 maior est tristicia ex pena q̃ delectatõ ex culpa. quia modicũ habent gaudium τ magnam tristiciam. ergo si electio tortionis preelegit fugam magis nociui desiderio minus delectabilis. vt patet de illo qui vult lucrari argentum et fugit mortem. videt q damnati malint omnino nõ puniri q̃ esse. Item si cederent in nõ esse. pena esset momentanea. sed pena cruciatus eoꝝ est eterna. ergo si pena momentanea pferenda est eterne. sicut finitum infinito. videt τc. Contra. Aug. iii li. de libero ar. Considera q̃ bonum est esse quod τ beati et miseri volunt. magis tamẽ est esse τ esse miserũ q̃ omnino non esse. cum tamen miser esse nolis. Itẽ ratione augustini. Delectatio supponit electionẽ. q2 nõ eẽ est eligibile. τ q2 omne eligibile habet appentiã boni. s ipm nõ eẽ nõ hʒ boni appentiã. q2 qd apparet bonũ apparet esse. g τc. Item omnis appetitus ordinatus est conformis nature. q2 natura appetit semper quod melius est. sed nature sp competit esse vt ipse phs dicit. τ nullo modo non esse. ergo τc. Itẽ maius malum magis est fugiendum. sed maius maluʒ est quod magis adimit. sed corruptio in non esse adimit totum bonũ. pena ꝟo non totum immo multuʒ relinquit. ergo magis fugiendum est nõ esse q̃ puniri.

7 Rñ. ad hoc dicunt aliqui q damnati mallẽt nõ esse q̃ sic esse. sed appetitus eorum est inordinatus τ indiscretus τ fantasticus. q2 sibi nociuum appetit. sicut τ appetitus febricitantis q̃ nõ venit ex natura s ex fantastica imaginatione. q2 existimat sibi prodesse quod nocet sibi. Sic damnati q2 existimant se habere quietem si omnino nõ essent. appetũt magis non esse q̃ esse in penis. et hoc videtur dicere Aug. Sed tñ sapiens dicit Eccles. iiij. Feliciorem vtroq3 iudicaui τc. Et ipsa sapientia Math. xxvj. Melius erat ei si natus nõ fuisset homo ille. Et Hieronymus dicit. q melius est non viuere q̃ male viuere. Ideo dicendum aliter q nõ esse nullo modo est appetenduʒ appetitu ordinato et recto. similiter nec esse damnatuʒ vel esse infelicem. τ si bonũ aliquid appetat fantasticus est appetitus nõ ordinatio nature. sed vtrũq3 horum fugiendum. τ cum se habeant sicut excedentia τ excessa. vtrũq3 altero magis fugiendum diuersis cõsiderationibus. Quia enim nõ esse adimit totũ bonũ. pene partem. ideo hoc magis fugiendũ. Simpliciter tamen loquendo. quia corruptio in nõ esse in infinitum excedit penam intensiue. infinitum inq̃ ſm proportionem. pena ꝟo extensiue in infinitum ſm veritatem. ideo credo magis appetendum esse si poneretur in optione oĩno nõ esse q̃ eternaliter torqueri. loquor de appetitu qui refugit incomodum. hoc eñ iudicat mens mea magis portabile. sicut decollationẽ magis q̃ diuturnã ignis adustionem. verumtamen ſm appetitum honesti. q2 cruciatus iniqui spũs τ ad gloriaʒ dei. vtiq3 malle deberet ignibus subiacere ad continuam dei laudem q̃ per omnimodã corruptionem manum dei effugere. Concedo ergo q damnati mallent non esse. τ oĩs homo dʒ illud appetere cõsiderata grauitate vtriusq3 pene. nõ tñ dico q sit magis appetendum simpliciter. tñ ipsi simpliciter magis appetunt. et cõcedende sunt rationes ad h. Ad rationes aũt ad oppositũ soluendũ. dicendũ q aug. procedit ea via qua corruptio in nõ esse excedit. s. intensiue.

8

9 Ad illud quod obijcit q delectatio supponit electionem. dicendũ q verum est de illa que est p modũ desiderij. non de ea que est per modum fuge.

10 Ad illud quod obijcitur q natura desiderat semp esse. dicẽdũ q verum est τ etiam ratio recta. tamen natura magis refugit penam eternam q̃ momentaneam.

11 Ad illud quod obijcitur q maius malum est quod magis adimit. dicendũ q maius malum dupliciter est. s. extensiue τ intensiue. τ similiter magis adimere. τ natura magis refugit semp esse in omnimoda miseria q̃ omni bono priuari. sicut frequenter de re quam multuʒ amam9. maluimus illam non habere q̃ pter illam induere conditionem seruilem.

Questio.iij. c

Utrum damnati mallent omnes esse damnatos q̃ quosdam damnatos. quosdam beatos. Et q mallẽt oẽs esse damnatos. ostenditur primo p illud qd cõmuniter consueuit dici. Solacium est miseris socios habere penarum. Item hoc ostendit p illud quod dicitur Ysa. xiiij. Surrexerunt de solijs. glo. Solaciũ est maloꝝ multos socios habere penaꝝ. Itẽ aug. de cathe. rudibus. Cautus esto ne tibi aliunde hostis surrepat. q2 solacium maliuolentissimũ sue voluntatis cum quibus damnetur inquirit. ergo illud est solacium malorum. si ergo ipsi querunt τ desiderãt qd est ad solacium. patet τc. Item ratione videtur. quia inuidia surgit ex defectu charitatis τ amore proprij boni. sed vtrunq3 in damnatis est. ergo est in eis maxima inuidia. ergo si inuidus nulluʒ vellet videre bonum nec beatum. ergo damnati vellent q omnes vna cum eis essent damnati magis q̃ q quidã essent damnati quidam beati. Item sancti τ dãnati adinuicẽ inimici sunt ppter hoc q dãnati sunt inimici dei. ergo cum damnati nõ diligant inimicos sed potius odiant. τ qui odit alium mallet ipm videre miserum q̃ beatum. ergo τc. Contra. Luce. xvj. dicitur de diuite q rogabat pro fratribus ne venirent in locum tormentoꝝ. ergo cum damnati habeant multos consanguineos in celo. ergo mallent eos esse in celo q̃ in inferno. Item damnati et si habeant malam voluntatem. non tamen perdiderunt affectionem naturalem. quod patet. q2 impijssimi homines diligunt sibi pximos. sed in presenti si pater miser habet filium miserum non letat sed magis tristatur de tali societate. ergo similiter in inferno. Itẽ si damnati desiderarent aliorum damnationem. ergo sicut cresceret aliorum damnatio. ita τ consolatio eorum. quia desiderium si compleatur delectat aiaʒ. ergo post omnium damnationem erũt in maiori cõsolatione. quod est manifeste falsuʒ. immo cresceret desolatio. sicut dicitur sup illud ps. Desiderium pec

electorum pdbit. glo. Nullo succedente solatio. Itē beatus adiectus multitudini electorum multiplicat gaudium. ergo ab oppositis dānatus amplificat merorem. sed sicut beatus desiderat amplificationē sui gaudij. ita damnatus diminutionem sui meroris. ergo cū beati semp velint miseros puenire ad gloriam. damnati refugiunt vt aliqui descendant ad eorū miseriam. & nollent beatos esse damnatos. Rº. dōm

12 q et si in damnatis aliq mō remittant affectiones libidinose, pter penarum magnitudinem. ille tñ af-fectiones que habent annexam delectationem. attamen affectōnes in quibus est penalitas vigorantur. vnde & si cessat actualiter affectus luxuriādi & dominandi. tamen intendit affectus siue furor impatientie & liuor inuidie. vnde tunc dentib⁹ suis frement & tabescent. et quoniam vigebat in eis odium & inuidia. iō vehementer tristabunt & tabescēt in gloria electorum dei. ideo ad satiandum suā impijssimā emulationem & odium. vellent nullos esse beatos. immo omnes esse miseros. Et quia nec ipsi ad beatitudinē possunt pertingere. nec alios possunt a statu beatitudinis amouere. ideo in semetipsis vehementer tabescunt & confundunt. Concedendum est & q generalit loquendo mallent esse miseros. q ipsis existentibus miseris aliquos esse beatos. et concedende sunt rati-

13 ones ad hoc. Ad illud quod obijcit de illo diuite qui nolebat fratres damnari. dōm q quis in generali damnati nolint videre beatos aliquos sed omnes miseros. tñ quia specialius habent aliquorum amorem naturalem & priuatum. nollent ipsos damnari alijs existentibus in statu glorie. q & si illi damnent. tamen emulatio & occasio tabescendi non sic esset de omnib⁹. Et p hoc patet sequens de affectione naturali. attamen nullos ita diligunt naturaliter quin vellent eos eos esse damnatos. hoc pacto q nulli essent beati. Et exemplum patet in illis qui habent odium capitale qui desiderant vitam consanguineorum. attamen vellent q multi ex consanguineis essent mortui. vt possent affectū vidicte de inimic suis implere.

14 Ad illud quod obijcitur q si desiderant damnationem &c. Dōm q non desiderant damnationem q-rumcūq. sed eorū quibus inuident pterea q videt eos alienatos. ex quorū compatione confundunt. et isti sunt beati. & q hoc obtinere non possunt. ideo cōsequenter inde non habent solaciū sed magnū sup-

15 plicium. Ad aliud q refugiunt desolationē. dōm q sicut homo sanus in quo est natura bene disposita appetit cibaria sibi competentia. homo vō infirmus appetit ea que nocent. q existimat ea prodesse. sic beati tanq̄ mente sani appetunt aliorū glorificationem que vere est eis pficua. damnati vō bonorum damnationem quā existimant sibi vtilem & delectabilem sicut inuidus alterius subuersionem. Attamē si eueniret. non pter hoc miseria eorū decresceret immo succresceret. Multa eñ volunt impij & peccatores. que si obtinerent essent miseriores. Ad hec confirmanda multum facit autoritas aug. iii. ij. capitulo vbi dicit q ira. odium. et cecitas in damnatis excrescent.

Consequenter q̄tum ad secundum articulū querit de excecatione siue tenebrositate damnatorū. De qua tria querunt. Primo querit vtrum sint ibi tenebre corporales. Secundo vtrum sint in eis tenebre spūales q̄tum ad actum cognoscē-di. Tercio q̄tum ad actum memorandi.

Questio. j. d

Proceditur & ostenditur q nō erūt ibi tenebre corporales. quia constat q reprobi habent potentiam videndi vel etiam habituri sunt post iudicium. ergo cum visus natus sit exire in actū. videt q videre debeant. sed non est videre sine luce. ergo &c. Itē hoc tu videbunt alios sanctos ad suam gloriam maxime illos quos cuerterunt. ergo similiter si mali debēt inuicem confundi. maxime qui alijs malum exemplū dederunt sicut arrius. ergo similiter debent eos videre. Item lux naturaliter sequitur ignem. ergo vbi est aggregatio ignis. ibi & luminis. sed hec est in inferno. ergo &c. Contra. Math. xxij. Ligatis pedibus & manibus pijcite eum in tenebras exteriores. Super quo Gregorius. Si illi lucem haberent qui repelluntur in tenebras exteriores mitti nequaq̄ dicerentur. Item ratione videtur. quia sicut boni premiant p visum. ita mali similiter debent puniri. sed tenebre plus grauant homines habentes oculos ad vidēdum. ergo &c. Item dulce est lumen & delectabile. ergo si damnatis est omnis delectatio auferenda. ergo & omnis delectatio corporalis. Rº. ad hoc 16 respōdit ysidor⁹ inquiens ignē iehenne habere lucē sd aliquid. ad aliqd non habere verum est. Lucebit eñ ad desolationē vt nō habeāt vnde gaudeāt. Ad 17 quod intelligendum notandum q ignis est in triplici differentia. Est eñ ignis purus vt est in pria materia. & est ignis incorporat⁹ vt est in materia aliena vt in terra vel aere. & est ignis nō tñ incorporatus s etiam permixtus. vt ignis sulphureus & fumosus. Primus est lux. & pure lucet & abundāter. Secund⁹ est ignis carbo & flamma. hic autē lucet & tenebram expellit. Tercius est ignis fumosus. & talis est tene- 18 brosus. & iste erit in inferno. Notandum q lux illuminat oculum ad videndum. potest ergo illuminare ad videndum delectabilia. vel ad vidēdum indifferentia. vel ad videndum tristia & horribilia. Primo & secundo modo non erit illuminatio. sed tercio modo tñ. Scdm hoc igitur patent obiecta. Nam rationes pbantes q nō sit ibi ignis lucens. pcedunt sm lucis puritatem illuminantem ad delectandum. Rationes vō pbantes q sit ibi ignis lucens pcedūt de luce communiter sm q tenebris fumositas est admixta & illuminat ad desolationem & horrorem.

Questio. ij. e

Utrum erunt ibi tenebre spirituales q̄tum ad actū cognoscendi. Et q sic videtur. quia ceco vbicunq ē est tenebra. sed mali & damnati sunt excecati p maliciam Sapientie. ij. Excecauit eos malicia eorū. ergo si ibi crescit malicia. ergo & cecitas. Item augustinus dicit sup ps. vij. vbi tenebre exteriores erūt. quia penitus extra deum erunt. Quid eñ esset extra deū esse. nisi in summa cecitate esse. & erūt in summa cecitate. & si hoc. nulla ergo erit illuminatio spiritualis.

Item sicut intellectiua nata est illuminare ad verum. ita affectiua inflammare ad bonum. sed affectiua omnino priuatur calore siue amore boni. ergo co

gnitiua luminis veri. Item sicut affectiua delectaẗ in bonitate. sic cognitiua i veritate. sed a reprobis auferẗ ois delectatio. ergo ⁊ ois illuminatio ⁊ cognitio veritatis pari ratiõe. Cõtra. reprobi habent in ulto rũ cognitionẽ naturalẽ. sed nec pena nec culpa debet bona nature destruere oino. ergo aliqua in eis cognitio remanebit. Itẽ damnati habent remorsum cõsciẽtie ⁊ vermẽ. sed cõsciẽtia nõ remordet nisi de peccatis que cognouit. ergo ⁊c. Itẽ videẗ q amplius sit in damnatis de luce q̃ in viatoribus. qd patet. q2 multi interficiũt martyres arbitrãtes se bene facere. multi credũt impune peccare. sed tũc certi erũt se fuisse deceptos. ergo lumẽ cognitionis eis accrescet. et si hoc. videtur q deus det nouas illuminatiões damnatis.

Itẽ videẗ q saltẽ a pte speculationis tantũ lumẽ sit in eis quãtum nũc. q2 si puatio lumis est p meritũ peccati. et meritũ ⁊ demeritum est in potẽtia practica

19 vel motiua. nõ in potẽtia speculatiua. ergo ⁊c. Rñ dicendũ q sicut est triplex actus lucis corpalis. s. manifestare. dirigere. ⁊ delectare sic ⁊ i luce spũali. Si loquamur q̃tum ad primũ actũ sic dico q non oino extra lucem erũt. q2 aliqua erũt eis manifesta. sed illa solum que faciunt ad cumulũ pene. alia non. ⁊ ideo ista lux est ad manifestandũ tenebras ⁊ ducẽs in tenebrositatẽ. ⁊ ideo nõ cõsistent in lumie. Si loquamur q̃tũ ad secundũ actũ qui est dirigere. sic dico q oino erũt extra lucẽ. quia nõ poterũt dirigi. erũt eñ extra omnẽ viã ⁊ tempus ⁊ locũ bene agendi. sicut dicẗ Eccs. ix. q2 nec opus nec ratio nec sciẽtia est apud inferos. Si q̃tum ad terciũ qui ẽ delectare. sic dico similiẗ q erũt extra lucẽ oino. q2 nihil cognoscent actu in quo delecteñẗ. erũt eñ oino absorpti a magnitudine penarũ.

20 ita vt nõ liceat eis cogitare alia delectabilia. Qd ergo dicuntẗ oino excecari ⁊ extra deum esse. hoc intelligiẗ

21 q̃tum ad directionem ⁊ delectationẽ. Ad illud vo qd obijciẗ q nullã habẽt cognitionẽ. q2 nec affectus eoꝝ habet boni amorẽ. dicendũ q sicut nõ habebunt amorẽ boni honesti sed comodi. sic nec cogitabũt de bono honesto sed tm̃ comodo. Uel dicendũ q nõ est simile. q2 plus corrumpiẗ p peccatũ affectus q̃ intel-

22 lectus. Ad illud qd obijciẗ in contrariũ q habent cognitionẽ naturalẽ ⁊ cognitionẽ peccatoꝝ. dicendũ q cognitio peccatoꝝ non abolebiẗ. sed tamẽ nulla in eis cognitio exibit in actũ que ad ipsoꝝ nõ faciat cru-

23 ciatũ. vel per se vel p accidens. Ad illud qd obijciẗ q ampliorẽ habebũt illuminationẽ. dicendũ q aliqua peccata cognoscẽt que mõ non cognoscũt. nõ p noui luminis donationem. sed pene afflictionẽ. q2 vt dicit

24 Greg. Pena agit oculos quos culpa claudit. Ad illud qd obijciẗ q ẽm intellectũ speculatiuũ non est demeritũ. dicendũ q volũtas demereẗ sibi ⁊ omnib9 potentijs anime ⁊ membris corporis. ideo nõ tm̃ puniẗ in seipsa sed etiã in omnib9 potentijs ⁊ membris. licz ipsa puniaẗ pncipalius. ⁊ sic patet illud.

Questio. iij. f

Utrũ in damnatis sint tenebre spũales q̃tum ad actũ memorãdi. Et q sic videẗ p illud Eccli. xj. malicia vnius hore obliuionem facit luxurie maxime. ergo maiorẽ obliuionẽ facit eterna pena. ⁊ sic patet.

Item hoc videẗ p illud qd dicẗ in lra. exteriores tenebre intelligi possunt quedã malignitas odij ⁊ q̃dam obliuio dei que tũc exercescent. Itẽ hoc videẗ ratiõe. q2 recte oblitus est qui nõ habet copiã memorandi. sed damnati nõ habent copiã memorandi. vñ dicit Aug9 in litera q q2 nimio dolore pmuntẗ. adeo stupescũt ⁊ terrenẗ vt iteruz mentẽ in aliã cogitationem nõ ferant. ergo ⁊c. Itẽ damnati erũt subiecti tẽpori ẽm illud ps. erit temp9 eoꝝ ⁊c. ⁊ alijs infirmitatibus. ergo videẗ q ex longitudine temporis possint omniũ obliuisci sicut nũc videmus in nobis. Contra. imaginatio nõ tolleẗ a damnatis. sed imaginatio consistit in memoria intellectiua ⁊ volũtate respectu dei. ergo saltẽ dei habebũt memoriã. Item constat q nõ habẽt remorsum nisi de peccatis. sed de nullo habent remorsum nisi de quo cogitant. ergo cogitãt de peccatis pteritis. ergo ⁊ eoꝝ memoranẗ. Itẽ hoc videẗ p illud qd damnati dicent Sap. v. Dicẽt intra se penitentiã agẽtes. hij sunt quos aliqñ habuim9 in derisum. ergo rememorabunẗ pteritoꝝ. Itẽ abraham dixit diuiti. recordare qm̃ recepisti bona in vita tua. ⁊ Lazarus silr mala. sed hoc nõ dixisset si nõ potuisset recordari. ergo ⁊c. Rñ dicendũ q ad hoc fa-

25 cile est rñdere si reuocaẗ ad mentẽ distinctio pcedẽs. qm̃ est recordatio aliquoꝝ ad mesticiã ⁊ dolorẽ ⁊ cõfusionem. aliquoꝝ ad itineris directionẽ. aliquoꝝ ad cõsolationem. secundã ⁊ terciã nõ habebũt damnati nec respectu dei nec respectu alioꝝ. q2 nõ erit eis memoria dei vel vt cõuertanẗ siue reuertanẗ ad ipsum. aut vt delecteñẗ in ipso. vigebit tñ in eis actus memorie q̃tũ ad primũ. s. desolationẽ. q2 semp habebũt memoriã peccatoꝝ q̃ cõmiserũt. ⁊ dei quẽ offenderũt ad suã cõfusionẽ. nec hoc repugnabit penis. q pene exteriores ducẽt ad cogitandũ interius suũ demeritũ. ⁊ ita recordatio illa non est via lucis sed tenebrarũ. nec ponet hoiem in statu bono corã deo. sed potius elongabit a deo ⁊ a vero lumie. ⁊ sic patẽt ratiões ad vtrãq ptẽ. Ueruntamẽ illud argumẽtũ qd facit de tẽpore ⁊ passibilitate damnatoꝝ nõ valet. quia sicut corpora passibilia erũt imortalia. ita ⁊ si anima sit subiecta variationi passionũ. adeo tamẽ erit actus memorãdi cõuersus ad ea que spectant ad penam. ⁊ adeo sine intermissione q nõ poterit anima obliuisci. ⁊ illud magis patebit vltimo cum ageẗ de verme. Hec aũt sufficiãt ad psens. quib9 intellectis satis patet litera.

De statu ⁊ cõditione damnatoꝝ vel maloꝝ ante iudiciũ q̃tum ad cognitionẽ.

Preterea queri solet si de reproboꝝ ⁊c. Supra determinauit magister statũ damnatorũ post iudiciũ q̃tum ad rationẽ ⁊ voluntatẽ. hic incidẽter determiat statũ ante iudiciũ maxime q̃tum ad cognitionẽ. Et diuidiẗ hec ps in tres. In pma determiat qualiter cognitio reprobarũ animaꝝ se habeat ad nos. In scđa vo qualiter se habeat ad beatos. ibi. Queri etiaz solet vtrum vicissim. In tercia qualiter se habeant beati ad reprobos. ibi. Postremo queriẗ an visa pena reproborũ ⁊c. Ultima ps habet duas ptes. In pma ostendit q non minuiẗ gloria bonorũ ex aspectu penarũ. In scđa exprimit penas quas videbũt. s. vermẽ ⁊ ignem. ibi. Nõ est autẽ mirandũ si sancti ⁊c.

Determinat qualiter cognitio reprobarum animarum se habeat ad nos. c

Augº super ps. cviij.

Preterea queri solet si reprobox anime quenunc in inferno crucianť noticiã habent eox que circa suos in hac vita geruntř. ⁊ si aliquo modo doleant sup infortunijs suox carox. Hanc questionez Augº. commemorat ex parte eã explicans. ex pte ꝟo insolutaz relinquens. Ait em. Queret aliquis an vllus dolor tangat mortuos de his que in suis post mortem ꝯtingunt. Uel quomodo ea que circa nos aguntř nouerint sp̄us defunctox? Cui respondeo magnam esse questionẽ nec in presenti differendam. veruntamen breuiter dici potest ꝙ ẽ cura mortuis de suis caris. vt de diuite legiť. qui dũ tormenta apud inferos pateretř. leuauit oculos ad abraam. ⁊ inter alia dixit. habeo enim quinqꝫ fratres. mitte aliquem ex mortuis vt testetur illis ne et ipsi veniant in hunc locũ tormẽtox. Habent enim mortui curaz de viuis quos sciunt viuere. quia nec in locis penarũ vident eos vbi diues sine fratribº. erat nec ĩ requie beatorũ vbi lazarũ ⁊ abrahã ꝗ̄uis longe agnoscebat. non tamen ideo consequẽs est eos scire que circa caros suos aguntř hic vel leta vel tristia.

Luce. xvj.

Quõ accipienda sunt que de Lazaro ⁊ diuite legunť.

Si quis autez querat quomõ intelligať qđ de lazaro ⁊ diuite legitur. audiat Augustini responsum dicentis. Si quis putat animas corpore exutas locis corporalibus cõtineri cum sint sine corpore. nõ deerũt qui faueant ⁊ diuitez sitientẽ in loco corporali fuisse cõtendant. ipsam animã corporeã ꝑparasse linguaz. ⁊ stillam de Lazari digito cupijsse. Sed melius est dubitare de occultis ꝗ̄ litigare de incertis. Diuitẽ in supplicio. pauperẽ in refrigerio esse non dubito. Sed quõ intelligať diuitis lingua. digitus Lazari. flama inferni. sinus Abrahe. ⁊ huiusmodi vix a mãsuetis. a cõtentiosis nunꝗ̄ inueniť.

Determinat qualiter cognitio reprobarum animarũ se habeat ad beatos. d

Grego. super Lucã.

De chaos iter bonos ⁊ malos

Queri etiam solet vtrũ vicissim se videant illi qui sunt in inferno ⁊ illi ꝗ sunt in gloria? Sicut sancti tradũt. ⁊ boni malos. ⁊ mali bonos vident. vsqꝫ ad iudiciũ. Post iudicium ꝟo boni videbunt malos. sed non mali bonos. Unde Gregorius. Infideles in ymo positi ante diem iudicij. fideles sup se in requie attendũt. quorum gaudia post cõtemplari non possunt. Sed cum sancti malos in tormẽtis videant. nõne aliqua compassiõe erga eos mouenť? Nõne eos de tormentis liberari cupiunt? Recole istud euangelicũ qđ Abraham diuiti respondit. Inter nos ⁊ vos chaos magnũ firmatũ est. vt hij qui volũt hinc transire ad vos non possunt. neqꝫ inde huc transmeare. Quid est illud chaos inter bonos ⁊ malos. nisi hinc iusticia. inde iniqtas. que nullatenº sociari valẽt. Adeo enim sancti dei iusticie addicti sunt vt nulla compassiõe ad reprobos transire valeant. nulla ꝓ eis inter sanctos fiat intercessio. Quomõ ergo inde volunt aliqui transire ad illos sed non possunt. quia si dei iusticia admitteret. non fieret eis molesta liberatio eorum. Uel ita dicunť velle ⁊ nõ posse. nõ quia velint ⁊ non possint. sed quia ⁊ si vellent nõ possent eos iuuare. De hoc ita Gregoriº ait. Sicut reprobi a penis ad gloriã sanctox transire volũt ⁊ non possunt. ita ⁊ iusti ꝑ misericordiã mente ire volunt ad positos in tormentis vt eos liberent. sed non possunt. quia iustorũ anime etsi in natura sue bonitate misericordiã habeãt iam. tunc auctoris sui iusticie cõiuncte tanta rectitudine cõstringunť. vt nulla ad reprobos cõpassione moueanť.

Luce. xvj.

Grego. super Lucã.

Determiãt qualiter cognitio beatarũ animax se habeat ad reprobos. ostẽdens ꝙ nõ minuiť gloria bonox ex aspectu penarũ. e

Grego. super Lucã.

Postremo queriť an pena reprobox visa decoloret gloriã beatox? an eorum beatitudini ꝓficiat. De hoc ita Gregoriº ait. Apud animũ iustox non obfuscat

beatitudinem aspecta pena reproborum. quia iam vbi compassio miserie nõ erit. minuere beatorum leticiam nõ valebit. Et licet iustis sua gaudia sufficiant. ad maiorem tamen gloriam vident penas malorum quas p gratiam euaserunt. quia qui dei claritatem vident. nil in creatura agitur qd videre nõ possint.

Exprimit penas reproborum quas damnati videbunt. scilicet vermem et ignem. f

Non est autem mirandum si sancti iam immortales reprobos videant mentis intelligentia. cum pphete mortales adhuc videre hec omnia meruerunt. Egredientur ergo electi non loco sed intelligentia vel visione manifesta ad videndum impiorum cruciatus. quos videntes non dolore afficientur. sed leticia satiabuntur. agentes gratias de sua liberatione. visa impiorum ineffabili calamitate. Unde Ysaias impiorum tormenta describens. et ex eorum visione leticiam bonorum exprimens. ait. Egredientur electi. s. et videbunt cadauera virorum qui preuaricati sunt in me. vermis eorum non morietur. et ignis non extinguetur. et erunt vsque ad satietatem visionis omni carni. id est electis. Letabitur enim iustus cum viderit vindictam.

Hiero. super ysaiã.

Ysa. vltimo.

Ps. lvij.

Ad intelligentiam huius partis duo queruntur principaliter. Primo queritur de cognitione anime separate. Secundo de verme. Circa primum queruntur tria. Primo queritur de cognitione eius p comparationem ad virtutem cognoscentem. Scdo p comparationem ad statum viatorum. Tercio p comparationem ad statum beatorum.

Questio. j. g

Utrum anima separata habeat vsum potentie sensitiue. Et q sic videtur primo auctoritate euangelij Luce xvj. eleuans oculos vidit lazarum etc. omnia illa que ibi tanguntur dicunt cognitionẽ sensitiuam et p modum sensus. ergo etc. Item Cassiodorus in libro de anima loquens de anima separata dicit. vidit. audit. tangit. ac reliquis sensibus efficacius valet. Item ratione videtur. quia tanto substantia per potentiam melius et facilius operatur quanto est liberior et ab errore immunior. sed substantia anime rationalis separata habet potentiam cognitiuam. quia impossibile est destrui potentiam que fundatur in substantia perpetua. Et iterum. Substantia liberior et spiritualior. ergo ad actum cognitionis liberior. ergo melius potest ea vti tam interiori quam exteriori quam nunc. Item constat q anima separata cognoscit res abstractas a conditionibus materialibus. cognoscit res sub conditionibus materialibus absente materia. et iterum. cognoscit sub conditionibus individualibus presente materia vel obiecto. hoc constat. ergo intelligit. et imaginatur. et sentit. ergo habet vsum. ergo omnis potentie. Si tu dicas q hoc facit p vnam et eandem vim. Contra. isti actus sunt maioris abstractionis et minoris. Si ergo abstractio maior fit secundum gradus spiritualitatis potentiarum. et vna potẽtia nõ habet gradus spiritualitatis maioris et minoris. ergo necesse est q hoc faciat p tres potentias. Item si intellectus anime separate potest hec omnia. tunc videtur q cum frustra fiat per plura quod potest fieri per pauciora. q frustra dedit deus tres potentias anime.

Item si potest totum intellectus quantum ad ista tria. ergo deficientibus nobis nihilominus poterit cognoscere sensibilia. quod est manifeste falsum. et contra experientiam et contra phm qui dicit q deficiente sensu necesse est scientiam deficere que est secundum illum sensum. Si tu dicas q hoc habet anima separata. ego quero quare anima separata põt totum p intellectum nõ autem coniuncta. Si tu dicas q hoc est propter molem carnis. obijcitur de statu ade vbi anima non habebat carnem opprimentem. nec tamen hoc poterat solo intellectu. quia frustra haberet sensus. Contra. sentire vt vult phs est operatio coniuncti. ergo cum facta separatione iam nõ sit animal. iam nõ erit operatio sensus. Item sensus siue interior siue exterior est potentia egens organo determinato. ergo est potentia alligata organo. ergo cessante organo non habet operationem. Item hoc videtur experimento. quia cecus habet potentiam videndi. et amisso oculo non potest videre. nec freneticus recordari. ergo si perdit operationem quando perdit organum. ergo potentia sensitiua quando omnino separatur magis perdit operationem quam quando organum solum leditur. ergo cessat omnis eius operatio. Item in omni potentia cognitiua necesse est reperire agentem et passibilem. et hoc p differentiam. Si enim differunt in intellectu qui est potentia simplicior et spiritualior. multo magis in potentia sensitiua. sed potentia sensitiua non diuiditur in agentem et passibilem in se. ergo necesse est q preter se habeat passibilem. sed hoc nõ est nisi organum corporale qd recipit ad hoc q homo cognoscat. ergo cum post separationem sit actiua sine passiua. et sine his duabus impossibile est potentiam cognitiuam fieri in actu. ergo etc. Rº. dicendum q circa hanc questionem triplex fuit doctorum opinio. Quidam namque dixerunt q anima separata cum trahat secum omnes potentias omnibus vtitur tanquam substantia liberior. nec dicunt esse credendum phis in hac parte. quia nec recte intellexerunt cognitionem post separationem anime. nec vlterius vnitatem propter quam in vna anima sunt tres potentie. Item rationalis sensibilis et vegetabilis in eadem substantia ppetuo radicantur cum que necessario separantur. quod phi non cognouerunt. sed sancti. et quoniam fides nostra dicit animas cruciari ignibus. et Cassiodorus dicit q alijs sensibus efficacius valet. ideo posuerunt animam vsum omnium potentiarum habere. Secunda positio est q anima habeat potẽtias sensitiuas. illa tamen que rationalis est. sed quoniam omnes sensitiue exteriores vniuntur in origine et in sensu cõi. et distinguuntur in organis. ideo necessario cum anima separatur a corpore recurrunt omnes potentie ad vnam originem. scilicet ad sensum comm- 26

munc3. τ ꝑ illū̃ sensum pōt anima libera qꝺ poterat per omnes alios exteriores ratione alligationis cum corpore τ illo vtitur ad actus omnium sensuū̃. et ita vtitur sensu interiori non solum intellectu. τ iste sensus est qui trahit secum fantastica. Et hanc positionem ɔfirmaꝫ ꝑ augustinum q̄ dicit de spiritu τ anima. τ .xij. super Gen̄. ad literam. φ anima trahit secū̃ imagines nō corporales. τ ꝑ illas imaginaꝫ τ cognoscit. et vtiꝫ potentia sensitiua interiori. Tercia positio φ anima ratiōalis sepata nihil cognoscit nisi mediante potentia intellectiua. ꝑ illam aūt pōt cognoscere nō solum quod cognoscebat alie potentie ꝓpter sui libertate. sicut vnus angelus ꝑ potētias sensitiuas nihil potest operari. sic nec ꝑ vegetatiuas. q̄m dependent ab organo corꝑali sicut manifestū est in mēti. ꝗ sic corꝑe corrupto nihil opaꝫ ꝑ potētias q̄ respiciunt vegetabilem. ita nihil operaꝫ ꝑ potentias q̄ respiciunt sensibilem. ꝑ intellectū aūt cognoscit res sub cōditionibus materialibus presente materia. et hoc est sensus exterioris. τ res sub cōditionibus materialibus absente materia. τ hoc est imaginatiōis. τ illas etiā res cognoscit abstractꝰ oībꝰ mālibꝰ. τ h̄ oīa vere facit. τ recte dicitꝫ aīa sepata sentire. imaginari. τ intelligere. non ꝑ diuersas potentias. sed per vnaꝫ que potentior est omnibus hiis cognoscere. sicut potenter est in angelo. vt patet ex scđo libro. Ad maiorē aūt intelligentiam est notandum φ sicut in omni potentia est aliq̄d quo est fieri. τ aliquid quo est facere. sic τ in omni cognitione. τ cum hec sit prima diuisio potentie ꝑ actiuum τ passiuum. necesse est ista differre. verumtn̄ sm̄ gradus minoris τ maioris simplicitatis τ spūalitatis habent maiorem τ minorem differentiam. Intellectiua nanqꝫ ꝓ eo φ est spiritualior τ abstractior habet vtranqꝫ potentiam que respicit substantiam spiritualem. ita φ actiua ratione ipsius quo est. τ passiua ratione ipsius quod est. s. materie τ forme. In potētia aūt sensitiua que est minꝰ spiritualis. actiua potentia est ex parte anime. τ passiua ex organo. τ ideo quia sensus non est sine actione et passione. ideo sentire dicitꝫ esse opatio coniuncti. Et iterum. cum actiua nihil agat sine passiua. τ quando aīa amittit corpus amittit passiuaꝫ respectu actꝰ sentiendi. ideo impossibile est φ aliquo sensu vtaꝫ siue interiori siue exteriori q̄diu est sepata. Hec autem opinio magis est rationi cōsona. nec repugnat fidei. nec sanctoꝝ autoritati. Ponit enim φ anima ꝑ potentiam intellectiuam intelligat τ cognoscat his tribꝰ modis quibus nunc. τ angelus similiter his in q̄ tribus modis a pte rei cognite. τ illud dicitꝫ intelligere. imaginari. τ sentire. sm̄ φ sancti dicunt. τ ita intelligēde

27 sunt autoritates sanctoꝝ. Ad illud ergo quod primo obijcitꝫ de illo diuite. dīm φ lingua illa non erat nisi lingua imaginatiua. Anima enim fert imagines nō tm̄ in ꝑotētia inferiori. sed etiā cum sepatur hꝫ in memoria intelligibili que non eget organo corporali

28 Ad illud quod obijcitꝫ de Cassiodoro. dīm φ non loquitꝫ de sensibus exterioribus sed de interioribus. q̄ nihil aliud sunt q̄ ipse intellectus ꝓut est modꝰ apprehendendi ipsoꝝ sensuum.

29 Ad illud quod obijcitur φ anima sepata est liberior. dīm φ verū est q̄tum ad potentiam actiuam. sed quando caret passiua non potest operari. sicut nec ignis sine combustibili. non ꝓpter imperfectionem sui in se sed ꝓpter qꝺ necessario exigit ad exeutidum in opꝰ.

30 Ad illꝺ qꝺ obijcitur φ cognoscat tripliciter. dīm φ hoc facit separata ꝑ vnam τ eandem. Quod obijcitꝫ de alligatione. Dicendum φ hoc non facit diuersitateꝫ. quoniam vna potentia est sm̄ quam anima ordinat totaꝫ lineam predicabilem. τ ascendit abstrahendo siue resoluendo ab infimo vsqꝫ ad supremū̃. τ descendit cōponendo a generalissimo vsqꝫ ad indiuiduū̃. solꝰ eīm potentie rationalis est compare indiuiduum ad speciem. τ eiusdem considerare genus generalissimum. et ideo abstractio in his tribus actibus non est sufficiens ratio ad diuersificandum potentias. sed magis coniunctio ꝓportima τ decentissima sm̄ quam factū̃ est vt anima q̄diu est in carne habeat potentias sm̄ quas alligeꝫ et communicet corpori operationeꝫ suam τ in regendo siue in videndo. τ in cognoscēdo. et sic patet quare intellectus nō habet hoc posse q̄diu est ɔiunctus ꝓpter alligationem τ ordinem τ connexionem potentiarum anime ad se τ ad corpus. nō sic aūt cū̃ est sepatus. τ sic pꝫ totum.

Questio .ij. b

De cognitione anime sepate ꝑ compatiōem ad statum viatorum. Et queritꝫ vtrū̃ anima sepata cognoscat ea que circa nos geruntꝫ. Et φ sic videtꝫ. saltē de bonis. Grego. Quid est qꝺ nō vident q̄ videntē omnia vident. sꝫ tales sunt anime beate. ꝗ τc̄. Item hoc etiam videtur de reprobis. quia Greg. narrat in dyalogo φ quidam malus homo predixit locuꝫ sue sepulture. τ soluit φ hoc fuit virtute anime que iam abstrahebaꝫ a corpore. si ergo plus est cognoscere futura q̄ presentia. τ tanto magis quanto magis ē abstracta. patet τc̄. Item communiter de vtraqꝫ videtꝫ φ vtraqꝫ habet potentiam intelligendi que non indiget amminiculo exterioris luminis. nec est artata ad aliquid. ergo potest ꝑ istam cognoscere que circa nos geruntur. Item quanto substantia liberior tanto facilius τ certius exit in actum suum. ergo cū̃ anima sepata a corpore sit multo liberior q̄ ei coniuncta. si poterat coniuncta cognoscere que sunt circa nos. poterit τ sepata. Contra. φ beate anime nō cognoscant videtꝫ. qꝛ beate anime magis adherēt deo q̄ aliq̄ viatores. sed aliqui viatores ita adherēt deo φ parum vel nihil sciunt de his que hic geruntꝫ. ꝗ τc̄.

Item de damnatis videtꝫ. quia lumen cognitiōis nō accrescit in damnatis. immo potius obscuratur. sed cum damnati erant hic non poterant cognoscere ea que fiunt apud inferos. ergo nec modo poterunt cognoscere ea que fiunt apud nos. Item φ nec isti nec illi videtur. quia tam isti q̄ illi habent potentiam cognoscendi finitam. sed ad hoc φ aliquis cognoscat de nouo necesse est presentari ipsi virtuti cognoscenti. ergo si a nobis multum distant τ absentes sunt. patet τc̄. Item tam isti q̄ illi diligūt nos. sed qui diligit alterum congaudet in bonis τ contristatur in malis. ergo si mali non debent cognoscere vnde gaudeant. nec boni vnde doleāt. videtur φ nec isti nec illi nos cognoscant. Et hoc confirmatum est per illud quod dictum est Josie. iiij. Regum. xxij. Dixit enim dn̄s φ auferret eū̃ ne videret mala gentis sue. Resꝑōdeō φ ē aliq̄d cognoscē dupliciter. s. ꝑ ꝓpriā ɔsideratiōe. vel alterꝰ instructiōe. Cognitiō ꝑ ꝓpriā ɔsideratiōꝫ 32

est dupliciter. Aut enim est rei vt presentis ꝑ certitudinem. Aut est rei vt absentis ꝑ per quandam coniecturationem. Similiter instructionis cognitio est dupliciter. Aut enim est ꝑ reuelationē alterius. aut ꝑ reuelationem dei. Cum igitur sit quadruplex modus cognoscendi. Primus non est in animabus separatis quantum ad actus nostros quamdiu sunt in locis sibi deputatis. Distant enim a nobis nisi fortassis diuina ꝑmissione veniant ad nos. Secundus vero qui est ꝑ quandam coniecturationem. sicut nos facimus de illis quos nouimus cum sint nobis absentes. in damnatis esse potest nō in bonis. quia huic admixtus est error ꝑ dubietas. Tercius ꝑ reuelationem potest esse in bonis quibus referunt angeli boni. ꝑ in malis quibus referunt demones vel ipsi damnati. Quartus vero ꝑ illustrationē ꝑ reuelationē tantum in bonis. Unde aug. in libro de cura ꝓ mortuis agenda. possunt inquit spiritus mortuorum aliqua que hic aguntur que necessarium ē eos nosse. non solum presentia sed etiam preterita ꝑ futura spiritu dei reuelante cognoscere. Et Gregorius in dyalogo. fit in electis quoddam mirabile vt secundum illos quos hic nunquam viderunt vel nouerunt bonos cognoscant. vt cum omnia cognoscunt. sed quedam ꝑ reuelationem. [32] Ad illud ergo quod obiicitur quod omnia vident boni. quia vident videntem omnia. Dicendum quod Gre. intelligit de his que sunt eorum saluti necessaria. [33] Ad illud quod obiicitur de illo qui ꝑuidit locum. Dicendum quod hoc potuit esse ex multa sollicitudine ꝑ anime abstractione. vel etiam aliqua facta interius reuelatione. [34] Ad illud quod obiicitur quod nō indigent organo ꝑ sunt liberrime. Dicendum quod quamuis nō indigeant organo ad cognoscendum ea quorum habent species. indigent tamē ad accipiendum de nouo ꝑ cognoscendum maxime singularia. [35] Ad illud quod obiicitur in contrarium quod sancti sunt ab his abstracti. Dicendum quod non est simile. quia quamdiu sunt in carne impediuntur a contemplatione dei ex consideratione multa nostrorum actuū. sed iam beati nō impediuntur. [36] Ad illud quod obiicitur quod nō habent maius lumen cognitionis. Dicendum quod sicut modo cognoscimus reuelatione. ita ꝑ ipsi similiter. sed certius considerant nos quam nos ipsos. quia nos hactenus cognouerunt. sed non nos ipsos. [37] Ad illud quod obiicitur quod doleret boni. Dicendum sicut iam patebit quod nec bonis tristicia nec malis gaudium aliquid ex hoc esset.

Questio. iij.

De cognitione anime separate ꝑ comparationem ad statum beatorum. Et queritur vtrum mutuo se cognoscant. s. damnati beatos et econuerso. Et quod sic videtur ꝑ illud Luce. xvj. quod diues positus in tormentis vidit abraam. ꝑ abraam econuerso vidit ipsum. Itē grego. Infideles in imo positi. fideles sup se in requie attendunt. Item ratione videtur. quia opposita sibi inuicem comparata et simul visa magis elucescunt et etiam decorant vniuersum. ergo si mali habebunt penā catenus intensam qua potest cogitari. et similiter boni gloriam. ꝑ vtraque intenditur respectu alterius. ergo vtrique debent se mutuo videre. Item constat quod boni gaudebunt ꝑ laudabunt dei iusticiam. mali similiter dolebunt de gloria amissa. ergo si non contingit gaudere nisi de cognito. vtrique cognoscent. s. boni seueritatem iusticie. ꝑ mali dignitatem glorie. sed boni hoc non vident in se nec mali in se. ergo cōstat quod vident inuicem. Contra. inter eos est improportionabilis distantia. ergo si ad visionem requiritur presentia. videtur quod nō possint mutuo se videre. Item gloria est qualitas spiritualis. sed qualitas gratie non videtur certius a nō habente. ergo nec glorie. Item consideratio pene incutit terrorem. ꝑ consideratio glorie generat gaudium. sed in malis nullum erit gaudium. in bonis nullus terror. ergo ꝛc. Si dicas quod recipitur secundum modum recipientis nō recepti. ꝑ ideo in malis generat confusionem ꝑ in bonis gaudium. ergo si duo debent esse post iudicium. ergo post se cognoscerent. quod est contra Grego. vt habetur in litera. Itē in bonis est cōpassio de bonitate nature. ergo si nō tollitur bonitas nature. maxime vigebit in eis compassio. ergo videtur quod si videant tormenta malorum quod maxime doleant. Et hoc videtur Gregorius dicere ꝑ habetur in litera quod volūt transire ꝑ affectum misericordie. Resp. dicendum quod consideratio siue cognitio glorie beatorum est reprobis pena. ꝑ consideratio siue cognitio pene reproborum est electis gaudium. quia isti considerant gloriam sub ratione amissionis. isti penam sub ratione diuine vltionis. Unde letabitur iustus cum viderit vindictā. Quoniam igitur gloria electorum semper manet. ꝑ post iudicium erit copiosior. ideo ꝑ nunc ꝑ tunc vident penam damnatorum. secundum quod dicitur Ysa. vlti. Uident in quam in deo siue in speculo eterno. cum faciat ad eorum gloriam cumulandam. Reproborum pena similiter post iudicium intendetur. ꝑ adeo intendetur vt beatorū gloriam non liceat eis considerare. nec ab eis consilium petere vt diues petiit. quia tormentorum suorum magnitudinem non poterunt sustinere ita quod liceat alijs vacare. immo absorbebuntur totaliter a penis. Concedende ergo sunt rationes quod mutuo se cognoscant. [38] Ad illud quod obiicitur in contrarium quod ē inter eos improportionabilis distantia. Dicendum quod nō agnoscunt mali bonos per intuitum presentie. sed ꝑ considerationem intelligentie. boni vero malos in speculo ꝑ in deo. [39] Ad illud quod obiicitur de gloria. dicendum quod non vident ipsam glorie essentiam sed cōsiderant requiem. quia cognoscunt ꝑ gaudent. sed ipsi laborant ꝑ dolent. ꝑ cognoscunt sicut infirmus cognoscit sanitatem alterius quam non habet. [40] Ad illud quod obiicitur quod generat dolorem ꝛc. patet responsio. quia consideratio bonorum non est in pena quia afflictiua. sed fertur vlterius quia iusta. ꝑ optime ꝑ digne inflicta. ꝑ talis consideratio amanti generat gaudium. Similiter nec consideratio malorum sistitur in bono glorie quia bonum. sed quia perditum. ꝑ hec consideratio generat dolorem. [41] Ad illud quod obiicitur quod post iudicium videre debent ꝛc. Dicendum quod tunc maiori pena erunt absorpti vt iam non liceat eis cogitare glorie dignitatem. semper tamen in mente habebunt eius amissionem ꝑ carentiam vt tristentur.

Ad illud quod obiicitur quod compati est de bonitate nature. Dicendum quod hoc non est verum generaliter nisi intelligatur de natura passibili.

Consequenter quantum ad secundum articulū queritur de verme qui erit in damnatis. ꝑ circa hoc tria queruntur. Primo queritur vtrū damnati habeant vermem materialē siue corporalē. Secundo vtrum sit in eis vermis spiritualis. Tercio queritur vtrum vermis ille sit inuariabilis.

Questio.j. k

Circa quam pceditur sic ꝛ ostendit ꝙ vermis ille sit materialis. Ecci.vij. vindicta carnis impij ignis et vermis. Et Judith vltimo. Dabis ignem ꝛ vmes in carnes eoꝝ. ergo si in carne non est nisi vermis materialis. paꝝ ꝛc. Item damnati resurgent cū penalitatibꝰ ꝛ deformitatibꝰ. ergo habebunt corpa putrefactibilia sicut nūc habent. sed ex corpe putrefactibili generant vermes. ergo ꝛc. Item pena vermis semp annectitur pene ignis velut in pluribus locis scripture pꝫ. Sed ignis nō tm̄ est spūalis sed etiam materialis. ergo videt similiter ꝙ vermis. igne eīn punit corpus et anima. ergo similiter ꝛ verme. ergo videt ꝙ sit materialis. Contra. Esa.xiiij. dicit de dyabolo. Opimentū tuū erūt vermes. sed ꝯstat ꝙ dyabolus nō habet vermē materialem. ergo ꝛc. Item nullus vermis materialis ē immortalis cum habeat formam corruptibilem. sed vermis ille nō moritur sicut dicit vltimo Esaie. ergo ꝛc.

Item vermis materialis ꝛ in sua cognitōne et in sua origine aliquid minuit de substantia corpis. ergo si corpus illud nō est cōmutabile. nō igit punit illud talis vermis. Item ibi erit multo intēsior ignis ꝙ sit hic. sed vermes in isto igne nō possunt viuere. ergo nec in illo poterūt. Si tu dicas ꝙ hoc est p miraculum. ergo tūc cum nō patiant ab igne vident habere corpora gloriosa ꝛ incorruptibilia. Si dicas ꝙ renascant. quero quō. cum nō sit ibi soli locus. et maxime putrefactibilia p virtutem supracelestem habebunt generari.

42 Rᵒ. dicendum ꝙ Augꝰ.xx. de ciuit. dei. ponit circa hoc duas opiniones. Quidā eniꝫ voluerūt intelligere vermē illum esse materialem propter verbum scripture. Alij ꝯo rationem sequentes volunt dicere ꝙ vermis ille sit spūalis. ꝛ horum opinionem dicit sibi magis placere. et ex quo sibi magis placet. ꝛ nobis similiter debet. Vn̄ concedende sunt ratōnes ꝙ vermis ille nō sit materialis.

43 Ad illud quod obijcit in cōtrarium p similitudinem ignis. dicendū ꝙ sicut ignis materialis affligendo corpus affligit ꝛ punit animam. ꝛ ei vnitum. sic vehemens dolor et remorsus siue tristicia anime redundat in corpus. quia spiritus tristis desiccat ossa. Quoniaꝫ igit erit in damnatis magnus cōscientie remorsus ꝛ dolor. ita etiaꝫ vt redundet hec mesticia in carnem. ideo vere dixit scriptura ꝙ daret deus vermē in carnē eorum. ꝛ expressit multum ad terrorem carnalium qui magis horrent penam carnis ꝙ anime. Vel possꝫ dici ꝙ caro ibi dicit opus carnale. hoc est opus peccati ex quo generat vermis spiritualis.

44 Ad illud qd obijcitur ꝙ habebūt deformitatem. dicendū ꝙ verū est. sed nō putrefactōnē.

45 Vltimū solutū est de igne quia ignis ab exteriori pcedit ad intima. vermis ꝯ ab intimis ad exteriora. ꝛ ideo ignis est materialis. sed vermis spiritualis.

Questio.ij. l

Vtrū in damnatis sit vermis spūalis. ꝛ querit p quo dicit in eis esse vermis. Si qꝛ est in eis dolor mordens. Sꝫ in penitentibꝰ est maximꝰ dolor de peccatꝭ. ergo ꝛ maximus vermis. Item aliqui ita sunt peruersi ꝙ letant cum male fecerint ꝛ exultent adeo vt nullum remorsum aut dolorem sentiāt. ergo si damnati sūt magis pūersi ꝙ viatores. videt ꝙ nullū oino habeāt remorsum. Item aliqui sunt ita excecati ꝛ obstinati in malo ꝙ nullū oino sentiūt remorsum. sicut heretici qui moriunt p heresi sua tuēda. sed damnati sūt magꝭ obstinati ꝛ excecati. ergo ꝛc. Item si habent dolorem. aut de pena. aut de culpa. Si de pena. ergo non differt vermis a pena ignis. qꝛ ignis nō punit nisi qꝛ dolent. Si de culpa. aut volūtate deliberatiua aut naturali siue sinderisi. Sed nō deliberatiua. quia sm̄ illam nō penitēt. imo pseuerat in eis peccandi voluntas. Nō sm̄ sinderisim. quia sinderisis ī aliquibꝰ viatoribus est pcipitata. ergo videt in eis penitus extincta. Et hoc videt p ratōnem. qꝛ sicut fomes se hꝫ ad malum. sic sinderisis ad bonū. sed oīnis fomes oino extinctus est in beatis. ergo sinderisis in damnatꝭ. Itē quero cum vermis nascat ex putrefactione ꝛ rodet. qua methaphora dicit vermis ꝯscientie cum illa nō putrescat. Sed ꝯtra ꝙ in damnatis sit vermis spiritualis siue dolor videt. qꝛ sup ecci. vij. Vindicta carnis impij ꝛc. vermis est fera scelerū pnia. Et Augus. de fide ad petrū dicit ꝙ habebūt hoc supplicium.

Item ratōne videt. quia sinderisis naturaliter remurmurat ꝯtra malum. sed vicīū nō demit extreme nature vestigia. ergo ꝛc. Item quecūqꝫ faciūt ad penam damnatoꝝ debent esse in eis. sed hec remurmuratio sinderisis auget eoꝝ penā. ergo saltē actus ille nō debet tolli. Item oīnis creatura sm̄ ꝙ natura deseruit creatori. ergo si voluntas ratōnalis sm̄ ꝙ natura est recta. ergo ei deseruit. sed creatura creatori deseruiēs armat in tormentū ꝯtra iniustos. ergo ꝛc. Rᵒ. dicenduꝫ ꝙ ipsa translatio vermis ad dolorem spūalem manifestat in quibꝰ ꝛ quō sit vermis si attendat ratio trāsferendi. In verme eīn materiali ꝯsiderat vigor ꝛ inordinatio. oritur inqꝫ ex putrefactōne. ꝛ mordet illū in quo orit. sic in spūali dolore. nō quilibet dolor ꝛ vermis. sed qui nascit ex putrefactōne peccati. ꝛ tūc peccatum dicit putridū. quando anima in eo requiescit finaliter. Rursus oportet ꝙ sit in dolore morsio. hec autem est ex ꝯcursu duoꝝ mouentiū sibi inuiceꝫ obuiantium ꝛ resistentiū. ista duo mouentia sunt in homine voluntas naturalis ꝛ deliberatiua. quaꝝ vtraqꝫ mouet. ista ꝯcurrūt p ꝯscientiā dictanteꝫ aliquod factū esse indebitū. ꝛ tunc obuiant quando naturalis detestat indebitū ꝛ deliberatiue placet. tūc autem resistūt quando vtraqꝫ in suo actu viget qꝛ illa efficaciter detestat. ꝛ ideo immutabiliter adheret. Scdꝫ hoc ergo patet in quibꝰ est vermis. ꝛ qn̄. Nam deficiente ꝯcursu qui est p peccati ꝯscientiā. nō est vermis sicut in hereticis ꝛ in hijs qui credunt peccando benefecisse. Deficiente obuiatōne nō est vermis. vtputa in hijs qui dolent de culpa sm̄ voluntatē. nō tm̄ naturalem sed etiā deliberatiuā. vt sunt penitentes. Deficiente resistentia nō est vermis. vtputa quando voluntas tanta delectatōne fertur in peccatum ꝙ absorbet motum voluntatis naturalis vt non sentiat. et sic patet quare vermis deficit. aut propter defectum putrefactōnis in iustis. aut concursus in cecis. aut obuiationis in penitentibus vere. aut resistentie vt in hijs qui peccant ex magna libidine. ꝛ ex hijs patet ꝙ in damnatis vigebit vermis. quia ibi erit peccati putrefactio ex hoc ꝙ peccatuꝫ finaliter remansit in anima eorum. Ibi erit concursus propter peccatorum apertissimam visionem. Ibi erit obuiatio propter

voluntatis deliberative obstinationem et sinderisis remurmurationem. Ibi erit resistentia. quia delectatio peccati erit ablata per pene acerbitatem. et ex hoc ipsius sinderisis actio fortificata. et ex hoc vermis mirabiliter rodens et puniens. Ad illud vero quod obiicitur

46 quod sinderisis est extincta in damnatis. dicendum quod sinderisis triplex est actus. Primus quidem est investigare bonum. et iste quidem ablatus est a damnatis. quia non est amplius locus bene faciendi. Secundus qui est retrahere a malo faciendo. et iste extinctus est in demonibus propter improbam maliciam voluntatis eorum. Tercius qui est remuneratio contra malum factum. et iste manet in eis iusto dei iudicio. tamen secundum istum actum in damnatis non remurmurat malo quia culpa vel quia inhonestum. sed quia ex hoc punitur. Unde isto aliquo modo est extinctus. et quia demones nondum sentiunt acerbitatem penarum intense ut damnati ideo non habent ita remorsum. Sane tamen posset dici quod sinderisis remurmurat malo facto quia indebitum. ipsa enim non confert culpam ad penam. et preterea respicit honestum incomodum. et iterum ipsa voluntas deliberativa detestatur malum culpe propter penam. nollet enim impius peccasse, vel fecisse unde tot mala habet necesse pati. vel saltem mallet numquam habuisse delectationem quam esse in tanta miseria et dolore. unde solvendum est quod quantum ad istum actum qui penalis sinderisis est et dei instrumentum ad flagellandum iniquos non extinguetur. et remorsus modo non sic in demonibus intensus est propter defectum resistentie. quoniam modo delectantur in culpis.

Questio .iii. et ultima m

Utrum vermis ille sit invariabilis. Et quod sic videtur. quia culpa est invariabilis. et pena respicit culpam quam cum hic vermis sit pena. patet etc. Item impius continue affligitur et equaliter. ergo similiter videtur quod et vermis. Item omne variabile terminabile. sed vermis ille est interminabilis. ergo etc. Contra. vermis est ex recordatione peccati. sed non simul peccata recolet cum non sint deiformes. ergo successive. sed maiori pena maior debetur remorsus. et ubi hoc ibi variabilitas. ergo etc. Item si vermis est corrodit. sed quanto aliquid diutius roditur magis debilitatur et magis gravatur. ergo pena malorum semper crescit. Item si semper rodit. cum non sit infinitum bonum quod adimitur ergo aliquando adimeret totum. sed hoc est impossibile. ergo etc. Responsio. dicendum quod iusto dei iudicio sicut di-

47 ctum est supra fiet ut mali simul omnia peccata memorentur. ut de omnibus continue torqueantur. et ideo vermis est pro omnibus. et non intensior nunc quam ante. Ad il-

48 lud quod obiicitur de intensione. dicendum quod sicut egressus continuus alicuius ab aliquo est duplex. Vel per innovationem secundum partem et partem. ut rivus a fonte. et motus a motore. Aut eiusdem continuatione. ut ramus a radice. et radius a sole. sic ademptio continua. vel per novi ablationem sicut ignis comburit ligna. vel per eius continuationem sicut ignis infernalis corpus. et dolor animum. et sic vermis continue rodit. et illud modus supra patet de pena ignis. et per hunc modum intelligendum est de pena vermis.

Queritur hic quis sit sedens. et quid solium. et que via. Responsio. dicendum quod sedes iste deus est sive christus qui requiescit in summa pace que exuperat omnem sensum. Solium autem potest dici sancta scriptura propter sui eminentiam. vel etiam anima sancta que dicitur sedes sapientie. aut certe virgo Maria in quam descendit ad habitandum dominus. vel etiam natura assumpta in qua posuit tabernaculum suum. Facies autem huius est maiestas divinitatis quam videbimus cum erimus gloriosi. Pedes vero sive via sunt opera finalia que sunt velata sicut illa que pertinent ad finem mundi. Media vero inter dei magnitudinem eternam et nostram magnificationem futuram sunt opus creationis et redemptionis. Incipit igitur magister a facie maiestatis in primo. et decurrit per media in secundo et tercio. et terminavit in pedibus sive in ymis in quarto. Isti autem pedes nunc sunt velati. sed tunc discooperientur quando facies manifestabitur. hoc autem erit quando deus ita erit conspicuus ut videatur a singulis nobis in singulis nobis. videatur ab altero in altero. videatur in semetipso. videatur in creaturis omnibus. videatur etiam per corpora in omni corpore quocumque fuerint spiritualis corporis oculi acie pertingente directi. Tunc videbimus. amabimus. laudabimus. tunc apparebit christus vita nostra. et nos apparebimus cum ipso in gloria. ad quam nos perducat pontifex et precursor noster ihesus christus filius dei et beate Marie domine et adiutricis nostre. sua pia misericordia. cui est benedictio et claritas et sapientia et gratiarum actio. honor et virtus et fortitudo per infinita secula seculorum Amen.

Concludit epilogando breviter que in hoc libro et omnibus precedentibus determinata sunt. g

Hec de pedibus sedentis super solium excelsum quos seraphin duabus alis velabant. scriptori et si non auditori commemorasse sufficiat. qui a facie exorsus sedentis. per media ad pedes usque via duce pervenit. Ezech. i.

Jacobus wympfling Sletstatensis theolo/
gie doctor. ad quoslibet theologie studiosos.

Johannes gerson Cancellarius parisiensis doctor christianissim⁹ in laudē
Bonauenture. in opusculo de libris legendis a religiosis cōsideratōne quinta sic ait. Ille sci/
licet Eustachius Bonauentura singulariter inter omnes doctores catholicos (pace omnium
salua) videtur idoneus ⁊ securissimus ad illuminandū intellectū. ⁊ ad inflamanduz affectum.
Et idem Joh. gerson de examinatōne doctrinaruz. Porro si queratur a me quis inter ceteros
doctores plus videatur idoneus. respondeo sine preiudicio q dominus Bonauentura. quo/
niā in docendo solidus est ⁊ securus. pius. iustus. ⁊ deuot⁹. Preterea recedit a curiositate q̄n/
tum potest. nō immiscendo positiones extraneas vel doctrinas seculares dyalecticas aut philo/
sophicas terminis theologicis obumbratas more multoꝝ. sed dum studet illuminatōni intelle/
ctus. totum refert ad pietatem ⁊ religiositatem affectus. Vn̄ factum est vt ab indeuotis scho/
lasticis (quoꝝ prochdolor maior est numerus) ipse minus extiterit frequentatus. cum tamen
nulla sublimior. nulla diuinior. nulla salubrior atq; suauior p theologis sit doctrina. Preterea
sicut apud grāmaticos donatus de partibus oratōnis. ⁊ apud logicos sūmule Petri hyspani
traduntur ab initio nouis discipulis ad memoriter recolendum ⁊ si nō statim intelligant. sic apō
theologicos discipulos breuiloquiū Bonauenture (qd incipit flecto genua) videretur valde sa/
lubriter imponendū. iuncto itinerario suo mentis in deum. qd incipit. In principio primū prī/
cipiū. Itaq; laus omnis inferior est hys duob⁹ opusculis. Et infra. Sortitus est ḃm laudē vi/
te sue pariter ⁊ doctrine nomen ipse Bonauentura vt anthonomatice doctor seraphycus no/
minetur. Docet hoc lectura sua grandior igne suo cū lumine. Vn̄ mirū imo miserū ⁊ miserabile
videtur (ne dicam ⁹damnabile) quo pacto p̄late sint doctrine quedaz alie sub specie subtilitatis
plus inquietantes q̄ cyniphes egyptie ⁊c̄. Secutus est doctor iste se testante doctrinam ꝯmu/
nez ⁊ solidaz que parisius vigebat suo tempe. Et paulopost gerson dicens de felici obitu vere
sancti ⁊ gloriosi dn̄i Bonauēture ait eum obysse ydus Julij tempe ꝯcilij generalis lugdunen̄.
p Gregoriū decimū celebrati. Anno. M. cclxxiiij. Et iterū. pgreditur hec scedula latius q̄ ppo/
situz fuerat ab initio sup laude nostri Eustachij bene fortunati ⁊ doctoris seraphici. cū deplora/
tione q ita postposit⁹ est nō dicam absq; canonisatione. viderint hoc summi pontifices. sz abs/
q; scholasticoꝝ frequentatōne in vsu ꝯtinuo studiositatis sue. Sunt alij doctores qui dicantur
cherubici. hic verissimo noīe seraphycus simul ⁊ cherubycus. qz inflamat affectū ⁊ erudit itel/
lectū. Item Joh. gerson in ep̄la ad patrē Oswaldū carthusieñ. Deniq; doctrinā theologi/
cam ppue dicendā eximij ⁊ seraphyci doctoris dn̄i Bonauēture cardinalis ⁊c̄. Postremo idē
gerson in sermone de spū sancto ita dicit. Deduxit hāc reductōz dn̄s Bonauētura cardinalis
in itinerario suo mētis in deū. q̄ libello ⁊ autore suo laus omīs terre inferior. Et in alijs deniq;
locis cancellarius parisieñ. dn̄m Bonauenturā apprime ꝯmendat. Si vir tantus potē Johan/
nes gerson. vir prudens. verax. fidelis. xp̄ianissimus. solertissimus explorator doctrinaruz p/
suadere nisus est scholasticis ⁊ speculatiuis theologis. vt pre ceteris theologorum scriptis has
quatuor Bonauenture partes peculiarius amplectantur. cur nolint studiosi viri. qui in scriptis
docti primum euadere ⁊ deuoti. deinde magnum animarum fructū. christiane religionis in/
crementum. ⁊ dei laudem ac gloriam pmouere cupiunt. saluberrimum sequi consilium prudē/
tissimi parisieñ cancellarij. ⁊ non pre ceteris iam enixe ⁊ luculenter Nurenberge tandem impſ/
sa. precio parare. introspicere. relegere. et quid sibi velint pfundissima deuotissimaq; scripta
cognoscere? Qui id facturi sunt. valeant et viuant felices cum felici ⁊ beato Bonauētura. Ex
Nurenberga nobilissima germanie ciuitate Anno xp̄i M. cccc. xcj.

Este 1º tomo. tiene hojas. 265.

Ordo questionū diui Bonauēture in quartum librum Sententiarum.

Dist.l.

Rubrice diui Bonauenture in quartum librum Sententiarum.

Dist.j.

Dist.ij.

Dist.iij.

Dist.iiij.

Dist.v.

Dist.vj.

Introducit ex verbis suis dubium quibus dicit mulierem istam non pertinere ad matrimonium cum qua nō est cōmixtio sexuum.e.
Dissoluit dubiū ex verbis suis introductū.f.

Dist.xxvij.

Premittit de q̄bus intendit agere.a.
Diffinit quid sit coniugium.b.
Agit de causa efficiente matrimonij que est cōsensus determinans veritatem.c.
Affirmat auctib⁹ q̄ sol⁹ ↄsensus facit mr̄imoniū.d.
Quando incipit esse coniugium.e.
Impugnat q̄ sol⁹ cōsensus faciat mr̄imoniū.f.
Qua ratione vtuntur.g.
Qr coniugatus vel coniugata nequeant continētiā ↄfiteri sine alterius consensu.h.
Determinat obiectiones in contrarium.i.
Quō accipiat̄ spōsa in supradictis capitulis.k.
Qr alit̄ accipit̄ in hijs ⁊ alijs capitulis sponsa.l.
Quare non statim tradantur sponse.m.
Que sponsa sit vidua mortuo sponso. ⁊ que nō.n.
Qui alterius sponsam eo mortuo ducit.ad sacros ordines accedere potest.o.

Dist.xxviij.

Querit ⁊ opponit vtrū cōsensus de futuro iuramento firmatus faciat matrimoniū.a
Querit ⁊ opponit vtrū consensus testimonio firmatus faciat matrimoniū.b.
Querit ⁊ opponit in quā rē oportet ↄsentire ad hoc q̄ ↄbat̄ mr̄imoniū.an in carnalē copulā an nō.c.

Dist.xxix.

Querit ⁊ determinat veritatē vtr̄ consensus coact⁹ faciat matrimoniū.a.
Explanat veritatem determinatam.b.
Applicat ad sponsalia quod circa matrimoniū determinat.c.

Dist.xxx.

Determinat varios errores qui incidunt circa consensum.a.
Determinat q̄ consensus Marie ⁊ ioseph fuerit rectus ⁊ sanctus.b.
Determinat q̄ cōsensus q̄ est efficiens cā mr̄imonij nō debet esse defectiuus a pte intentionis.c.

Dist.xxxj.

Determinat q̄ et q̄t sint bona coniugij.a.
Determinat q̄liter bona ↄiugij se hēant ad mr̄imoniū vtrū sint sepabilia vel insepabilia.b.
Remouet duo dubia incidentia.c.
Determinat p quē modum bona coniugij excusant coitum.d.
Determinat quandā autoritatē apostoli que videt̄ esse contraria.e.
Determinat quandam auctem Grēgo.q̄ nō omnis delectatio carnis peccatum est.f

Dist.xxxij.

Qr vir ⁊ vxor q̄ntū ad fidem thori seu solutionē carnalis debiti iudicant̄ ad paria.⁊ q̄ vnus alio inuito cōtinere nō potest.a.
Autoritatibus confirmat qd̄ dixit.b.
Determinat q̄ nō semp est debitū petendū licet semper sit soluendum.c.
Determinat incidenter q̄ nō est semp nuptias celebrare oportunum.d.

Dist.xxxiij.

Excusat sanctos patres qui simul plures vxores habuerunt a culpa.a
Confirmat supradicta multiplici autoritate.b.
Cōmendat antiquor̄ patrū continentiā oñdens q̄ virginitas iohānis nō p̄fert̄ castitati abrahe.c.
Opponit et determinat q̄ antiq̄ patres seruauerūt fidem thori.d.
Querit ⁊ determinat vtrū p̄uauerūt mandatū legis q̄ dr̄ nō hēbit vxores p̄limas q̄ alliciāt aīm e⁹.e.
Determinat que virginitas est melior ⁊ sanctior an mentis an carnis.f.

Dist.xxxiiij.

Determinat in generali de impedimento mr̄imonij quantū ad p̄souarū illegittimitatē.a.
Ponit impedimētū ex parte virtutis generatiue qd̄ est frigiditas b.
Ponit īpedimentū ex pte li.ar.qd̄ est furialitas.c.
De hijs q̄ cū duab⁹ sororib⁹ dormiunt.d.
Non est dimittēda vxor p aliqua macula seu deformitate corporis.e.

Dist.xxxv.

Oñdit q̄ vir innocens potest fornicariā dimittere ⁊ econtra.a.
Ostendit q̄ si ambo fornicant̄ vnus nō potest alterum inuitum dimittere.b.
Ostendit q̄ post diuortium coniuge viuente neuter potest nubere.c.
Ostendit q̄ possunt inuicē reconciliari.d
Agit de adulterio qd̄ antecedit matrimoniū.e.

Dist.xxxvj.

Querit verum error cōditionis impediat matrimonium vbi est error ⁊ dissimilitudo.a.
Querit vtrū error cōditionis impediat mr̄imoniū vbi est error ⁊ tn̄ similitudo.b.
Querit vtrū viro facto s̄uo.fiat serua ⁊ ipa vxor.c.
Determinat q̄ pueri nō possunt contrahere matrimonium ante annū.xiiij.d.

Dist.xxxvij.

Determinat de impedimento ordinis.a.
Determinat de impedimento criminis vtpote vxoricidio.b.

Dist.xxxviij.

Determinat q̄d sit votū.de quo.⁊ quor̄.a.
Determinat de obligatione voti in cōparatione ad mr̄imoniū.oñdens q̄ quoddā impedit sed nō dirimit vt votum simplex.quoddā ⁊ impedit ⁊ dirimit vt solenne.b.
Ostendit q̄ legittime copulat⁹ vni non potest alteri illa viuente copulari nec econuerso.Et si copulet̄ de facto nō est matrimoniū.c.
Querit vtrū in casu p̄dicto copulati de facto.possint p ignorantiā ab adulterio excusari. determinans q̄ excusantur.d.

Dist.xxxix.

Agit de cultus disparitate p comparationem ad matrimonij contractionē determinans veritatē.a.
Soluit dubitationē de coniugio fidelis ⁊ infidelis ⁊ duorum infidelium.b.
Agit de dissolutiōe matrimonij quo ad cohabitationem inter eos qui sunt disparis cultus ⁊ determinat veritatem.c.
Agit de dissolutione matrimonij quo ad vinculi fractionem siue omnimodā separationē ostendens q̄ si infidelis non vult cohabitare q̄ fidelis potest contrahere.d.

Manifestat mentientes q̄ dicunt coniugiū non esse inter fideles ꝛ quare.e.

Dist.xl.

Determinat veritatē ostēdens ꝙ consanguinitas est obseruanda vsq̄ ad septimū gradū.a.
Deīminat quō ꝯsanguinitatꝭ gdꝰ sint cōputandi.b
Remouet dubitationem.c.

Dist.xlj.

Determinat gdus affinitatis ſm ius cōmune.a.
Deīminat gdus affinitatis ſm dispēsatōez spūalē.b.
Ostēdit ꝙ scdm genꝰ affinitatꝭ ipedit mrīmoniū.c.
Agit de sepatione cōiūctoꝝ infra gdus ꝓhibitos.d.
Ostēdit qui nō debent separi sine testimonio p qd ꝓbetur ꝓximitas et deīminat q̄ pnt h testificari.e.
Distinguit genera pctōꝝ circa actū carnis.f.

Dist.xlij.

Ostēdit qliter spūalis cognatio ꝯbatur.a.
Ostēdit qliter spūalis cognatio mrīmoniū ipediat. Et agit de cognatione directa ostēdens quō cognatio spūalis impedit matrimoniū in se.b.
Ostēdit quō cognatio spūalis impedit mrīmoniū in cōparatione ad cognitionē legalem.c.
Agit de cognatōe indirecta an q̄s ducē possit duas cōmatres alterā post alteram.d.
De secundis ꝛ tercijs nuptijs ꝛ deinceps.e.

Dist.xliij.

Ostēdit resurrectionē esse futuram.a.
Determinat resurrectōis cām q̄ est vox tube.b.
Determinat resurrectōis horā que dī media nocte futura.c.
Querit de memoria electoꝝ.an tunc p̄cedentia mala teneat.d.
Querit de viuorum inuentione.e.
Determinat quomō intelligitur xp̄s iudex viuoꝝ et mortuoꝝ.f.
Determinat quomō intelligiꝛ ꝙ mortui resurgent incorrupti.g.

Dist.xliiij.

Deīminat in q̄ etate ꝛ statura hoies resurgant.a.
Determinat q̄lis statura corporis debeat repari.ꝛ p quid.ostēdens quid in quo resurgat.b.
Determinat q̄lia corpora resurgant.ostēdens ꝙ corpora electoꝝ carebunt omni deformitate.c.
Relinq̄t sub dubio an mali tūc hēant q̄s h habuerūt deformitates.innuit tñ ꝙ deformitatibꝰ īt carebūt.d
Determinat qualiter ignis inferni cruciet corpora ꝛ non consumat.e.
Determinat q̄liter cruciet demones.f.
Determinat q̄liter crucienꝛ aie sine corporibꝰ.g.
Determinat de abortiuis fetibus ꝙ non resurgent. quia nō vixerunt.h.
Determinat vtrū resurgent monstra.i.

Dist.xlv.

Determinat de diuersis aiaꝝ receptaculis.a.
Determinat de suffragijs q̄ viuentes impertiuntur mortuis.ostēdēs q̄ sunt illa q̄ ꝓsunt defunctis.b.
Ostēdit q̄ sunt illa suffragia q̄ nō ꝓsunt defunctis vtpote exequiarū pompe.c.
Determinat vtrū suffragia ꝓsint oībus eq̄liter.d.
Inquirit de infirmo medio criter bono cui decedenti in fine mundi nō pnt subuenire suffragia ecclesie.qualiter habeat liberari.e.
Deīminat de suffragijs q̄ mortui imptiunꝛ viuis.f.
Quod dictū est de angelis attribuit aiabus sctis.g.

Dist.xlvj.

Querit ꝛ opponit vtrū animabꝰ dampnatis detur mitigatio pene.a.
Determinat ꝛ soluit.b.
Cōparat dei miscdiā ꝛ iusticiā adinuicem.c.
Ostendit ꝙ quedā opa adaptanꝛ misericordie.quedam iusticie.quedā bonitati.d.
Determinat quō illud intelligatur vniuerse vie dñi misericordia ꝛ veritas.e.

Dist.xlvij.

Agit de modo ſm quē iudicium illud dabitur respectu publicationis.a.
Agit de modo ſm quē iudiciū illud dabitur respectu dignitatis.quō scꝫ scti iudicabunt.b.
De q̄tuor ordinibꝰ eoꝝ q̄ iudicandi erunt.c.
Agit de ordine iudicij quantū ad annexa.q̄ sunt ministeria angeloꝝ ꝛ ignis cōflagratorius.d.
Determinat vtrū ministeriū demonū in torquendo sit futurum post iudicium.e.

Dist.xlviij.

De forma iudicis in qua se ostendet.a.
De loco iudicij vbi iudicabit.b.
De effectibus in q̄bus ostendiꝛ magnitudo potestatis iudicis.scꝫ luminariū obscuratio ꝛ postmodū melioratio.c.

Dist.xlix.

Determinat beatitudinē ꝛ gloriā ex pte aie.ostēdens quid sit beatitudo ꝛ q̄d esse beatum.a.
Determinat de beatitudinis appetitu an scꝫ omnes homines velint esse beati.b.
Determinat modū pticipandi beatitudinē.vtrum equaliter participetur a diuersis.c.
Determinat ꝙ in resumptione corporū erit glorie augmentum.d.
Determinat modū p quē glīa spūs augebitur.e.
Determinat quale corpus reddetur anime beatē scꝫ spirituale non animale.f.

Dist.l.

Determinat subuersionē voluntatis an scꝫ mali in inferno peccabunt.a.
Determinat excecationē rōnis qua intelligunꝛ tenebre exteriores ꝛ quare sic dicantur.b.
Determinat qualiter cognitio reproboꝝ animarū se habeat ad nos.c.
Determinat qualiter cognitio reproboꝝ animaruꝫ se habeat ad beatos.d.
Determinat qualiter cognitio beataruꝫ animarum se habeat ad reprobos.ostendens ꝙ nō minuitur gloria bonoꝝ ex aspectu penarum.e.
Exprimit penas reproboꝝ quas dampnati videbunt scꝫ vermem ꝛ ignem.f.
Concludit epilogando breuiter que in hoc libro et omnibus p̄cedentibus determinata sunt.g.

Celebratissimi patris domini Bonauenture ordinis minor. Apl'ice sedis Cardinalis. ꝛ sblimitatis theologice interp̄tis eximij plustratio in archana tercij libri sniaꝝ.

Eus qui diues est ī misericordia. ꝓpter nimiam charitatem suam qua dilexit nos cum essemus mortui peccatis cōuiuificauit nos christo. cuius gratia saluati estis. Verbuȝ istud scribit .ij. ad eph̄. in quo insinuat nobis nostre redēptionis misterium. ac ꝑ hec verba manifestat nobis subiectum libri sententiaꝝ. ꝛ specialiter q̄tū ad terciam partem ipsius. in qua implicat nostre redemptionis sacramentū facte ꝑ christum. Possunt aūt in h̄ verbo quatuor notari ptinentia ad repationem generis humani. Quoꝝ pmū est actio repatiōis. Secundū est lapsus repabilis. Tercium ꝑsona repatoris. Quartū aūt ꝛ vltimū salus hoīs repati. Actor autem repationis notatur cum dicit. Deus qui diues ꝛc. Ipse eī in sua largiflua misericordia nō aliunde motus disposuit repare genus humanū. sicut scribit in Joh̄. iij. Sic deus dilexit mūdū vt filiū suum vnigenitū daret. vt omnis qui credit in ipsuȝ nō pereat. Lapsus vo repabilis cum dicit. Cū essemus mortui peccatis. Peccatū eī pmi pentis erat causa nostre mortis. ꝑ quem a statu innocentie ꝓlapsū fuit genus humanū. Quod scribit Ro. v. Sicut per vnū hoīem peccatum mundū intrauit. ꝛ ꝑ peccatuȝ mors. ita et in omnes mors ptransijt. in quo omnes peccauerunt. ꝛ qꝛ in alio ꝛ ꝑ aliū peccauerūt. ideo reparabiliter ceciderūt. Persona vo repatoris notatur cum dicit. Conuiuificauit nos christo. Nam christ⁹ fuit in quo facta fuit hec reconciliatio. sicut scribitur ad Colo. j. In ipso complacuit omnē plenitudineȝ inhabitare. ꝛ ꝑ eū recōciliare oīa ꝑ ipm̄ pacificans ꝑ sanguinē crucis eius. siue que in celis siue que in terris sunt. Salus vo hominis repati tangit in hoc qd̄ dicit. Cuius gratia saluati estis ꝛc. Cum eī merito passionis christi collata est efficacia sacramentis. vt ꝑ ea infirmis det gratia sanatiua. sm̄ illud ad Titi. iij. Scdm̄ misericordiā suaȝ saluos nos fecit ꝑ lauacrum rege. ꝛ reno. spūssancti. quem effudit in nobis abunde ꝑ iesum christum. De his quatuor simul habet. v. ad Ro. in quodam verbo vbi sic ait. Commēdat autem deus charitatē. s. in no. Ecce actor repationis. Cum adhuc peccatores essemus. ecce lapsus reparabilis. Christus pro nobis mortuus est. in quo ꝑsona notat repatoris. Mlto magis iustificati nūc per sanguinem ipsius saluati erimus ab ira ꝑ ipsuȝ. ecce salus hominis reparati. Et hec quatuor que in predicta autoritate describuntur quatuor sunt libri sententiarum. Nam in pmo libro agitur de repationis actore. vtpote de beata trinitate. In secūdo vero agit de ꝑsona reparabili. vtpote homine cadente a statu cōditōnis ꝛ innocentie. In tercio agit de persona repatoris. vtpote de christo deo et homine. In quarto vo agitur de hominis reparati salute. que q̄dem consistit in expiatione culpe. ꝛ amotione oīns miserie. Et sic patet quomodo iste totalis liber versatur circa nostre reparationis misterium explicandum. specialiori tamen modo hoc spectat ad terciū librum. in quo manifestat qualiter cōuiuificati sum⁹ per christum. Et hoc notat apostolus in verbo predicto cum dixit. Conuiuificauit nos christo. Quia deus viuificauit nos in christo. cum christo. per christum. et sm̄ christum. Primo ergo deus conuiuificauit nos in christo. quia in persona eius mortalitateȝ nostram vite sociauit. sm̄ illud Joh̄. v. Sicut pater habet vitam in semetipso. ita ꝛ filius debet habere vitam in semetipso. Si ergo vitaȝ habet filius in semetipso dum sibi mortalitatem nostram assumpsit. nos immortali vite sociauit. ac per hoc in semetipso conuiuificauit etiam cum christo. dum ipse christus qui vita erat inter mortales homines vixit. sm̄ illd̄ qd̄ dicit in pncipio. j. Jo. j. Qd̄ fuit ab initio. qd̄ audiuimus. qd̄ vidim⁹ oculis nr̄is. qd̄ perspeximus. et manus nostre contrectauerunt de verbo vite. et vita manifesta est. et vidimus. et testamur. ꝛ annunciamus vobis vitam eternam. et sic dum in terris est visus. ꝛ cum hominibus cōuersatus est deus nos cōuiuificauit cum christo dum viuere nos fecit cū ipo. Conuiuificat etiam nos ꝑ christuȝ. dum nos a morte eripiuit per mortem ipsius. sm̄ illud. j. Petri. iij. Christus semel pro peccatis nostris mortuus est. iustus pro iniustis vt nos offerret deo. Dum ergo christus vitam suam pro nobis posuit, deus ꝑ ipsum genus humanum mortuuȝ viuificauit. Postremo sm̄ christum nos viuificauit. dum ad eius exemplū nos per viam vite direxit. Iuxta illud Ps. Notas mihi fecisti vias vite. Notas nobis fecit vias vite duȝ nobis fidem. ꝛ spem. ꝛ charitatem. et dona gratiaꝝ distribuit. et mandata adiunxit in quibus ipse christus ambulauit. et in quibus consistit via vite. per quam christus nos docuit ambulare. Deus ergo nos viuificauit sm̄ xp̄m. quia ad vitā dirigit imitatores ipsius. De his quatuor simul habet phil'. ij. Exinaniuit semetipm̄ formā serui accipiēs. ecce pmū. s. q̄ mortalitatē nostram vite sue vniuit. In similitudinē hominū factus. ꝛ habitu inuentus vt homo. ecce secūdū viꝫ q̄ cum hominibus vt homo vixit. Humiliauit semetipm̄ vsq; ad mortem. ecce terciū videlicȝ q̄ ꝑ mortem suam nos a morte liberauit. Propter qd̄ et deus exaltauit illum. ecce quartum q̄ videlicȝ p⁹ mortem multos habuit sequaces ꝛ imitatores credentes in eum.

Distinctio .j. de vnione naturarum in christo ex parte persone assumentis.

Cum venit igitur plenitudo temporis &c. Cum intendat determinare magister qualiter nos deus christo cõviuificauit. liber iste diuidi habet in quatuor partes secundum quatuor que predicta sunt. In quarum prima magister determinat de vnione naturarum in xpo. per quam dicimur cõuiuificari in xpo. In secunda vero determinat qualiter se nostris infirmitatibus cõformauit. ex quo dicimur viuificati cũ xpo. Et incipit hec secunda pars .j. di. xiij. Solet etiã queri. verũ aliũ hoiem vel aliud de &c. In tercia vero determinat qualiter per mortẽ suã nos a morte liberauit. ex quo nos dicimur viuificati per xpm .j. di. xix. Nunc igitur queramus quõ per mortem ipius &c. In quarta vero et vltima determinat qualiter habitus virtutũ in xpo fuerũt. et qualiter eẽ debeant in eius imitatoribus. ex quo dicitur quod deus secundum christũ nos viuificauit .j. di. xxiij. Cũ vero supra habitũ sit xpm &c. Vel aliter. Quoniam in hoc libro agitur qualiter deus nos cõuiuificauit xpo. et xps nos viuificauit assumẽdo vitã nostre naturae et participãdo nobis vitam gratie. ideo liber iste habet partes duas. In prima agitur de vita quam pro nobis xps assumpsit. In secunda vero de vita quã nobis cõtulit .j. di. xxiij. Cũ vero supra habitum sit &c. vbi agitur de virtutibus. donis. et preceptis. Prima pars habet duas. In quarum prima determinat magister de incarnatiõe verbi. siue de vite nostre assumptiõe. facta a verbo in se siue absolute. In secunda vero prout ordinatur ad nostram redẽptionẽ .j. di. xij. Solet etiã queri verũ aliũ hoiem &c. Prima pars vbi magister determinat de vnione naturarum in xpo diuiditur in tres partes. In prima ostendit magister quod in xpo fuit vnio naturarum diuersarũ. In secunda vero ostendit vniendi et assumendi modũ .j. di. v. Preterea inquiri oportet. In tercia vero qualiter per illã vnionẽ fiat cõicatio ydiomatũ et proprietatũ .j. di. vij. Post predicta inquiri debet &c. Prima pars diuiditur in duas. In prima agitur de vniõe naturarum. In secunda de xpi cõceptiõe .j. di. iij. Queritur etiã de carne verbi. Prima pars diuiditur in duas partes. In prima determinat de vnione naturarum in xpo ex parte persone assumentis. In secunda ex parte nature assumpte .j. di. ij. Et quia in hoie tota humana natura. Prima pars que tenet presentẽ dis. diuiditur in tres partes. In prima ostendit magister incarnationẽ factã eẽ in persona filij auctoritate apli. In secunda inquirit eius rõnem ibi. Diligenter vero annotandũ est &c. In tercia vero mouet dubitationẽ ibi. Si vero queritur. vtrũ pater et filius et spũssanctus &c. Subdiuisiones autem partium manifeste sunt in litera.

Dis. I.

Ostendit incarnationẽ factam esse in persona filij auctoritate apostoli. [a]

[a] Cum venit igitur plenitudo temporis. vt ait apls misit deus filiũ suũ [b] factũ de muliere. [c] factũ sub lege. vt eos qui sub lege erãt redimeret vt in adoptionẽ filiorum dei reciperemur. Tempus autem plenitudinis dicitur tempus gratie. quod ab aduentu

a Gal. iiij.
b c

a Cũ venit igitur &c. Queritur de verbo apli quod dicit. At vbi venit plenitudo temporis &c. Cõtra. Videtur quod nõ fuerit plenitudo temporis in aduentu filij dei .j. Cor. xiij. Ex parte cognoscimus et ex parte prophetamus. sed plenitudo euacuat quod ex parte est. ergo videtur quod plenitudo temporis nõdũ superuenerit. Item Math. xiij. de sagena quãtũ imple. glo. in fine mũdi. ergo nõ videtur quod ante finẽ mũdi sit tẽporis plenitudo. Responsio. dicendum quod tempus incarnatiõis dicitur tempus plenitudinis multiplici de causa. Prima quia deus impleuit quod promiserat. Unde super illud Gal. iiij. At vbi venit ple. tẽ. glo. Cõpletũ est tempus quod prefinierat pater quando mitteret filiũ suũ. Alia rõ est. propter impletionẽ promissionis. quia ille nobis datus est qui fuerat repromissus. Unde super Jo. j. Plenũ gratia et veritate. glo. quia ad impletionẽ promissorum. Tercia rõ est quãtũ ad cõpletõnẽ figurarum. quia in xpi aduẽtu figure ille que erãt in vete. te. implete sũt veritate. Mat. v. Nõ veni legẽ soluere sed adimplere. Quarta rõ est propter plenitudinẽ gratie que fuit in xpo qui fuit principiũ oĩm plenitudinũ. Unde Col. ij. In xpo habitat ois plenitudo diuinitatis corporaliter. Quinta rõ propter plenitudinẽ generatiõis. quia cũ sit quadruplex modus generatiõis. Prima quidẽ nec de viro nec de muliere. sed de terra. Secunda mulieris de solo viro. Tercia vero prolis de viro et muliere. Quarta vero viri de sola muliere. Ista quarta est cõsummata in xpi incarnatiõe. Sexta vero rõ est. quia tempus incarnatiõis est tempus vj. etatis. in qua quidẽ est plenitudo et perfectio. vt sicut mũdus in sexto die est cõsummatus. sic in vj. etate sit reparatus. Ita quod prima etas fuit ab adã vsque ad noe. Secunda a noe vsque ad abraã. Tercia ab abraã vsque ad moysen. Quarta a moyse vsque ad dauid. Quinta a dauid vsque ad xpm. Sexta a xpo vsque ad finẽ. His igitur sex rõnibus dicitur tempus incarnatõis tempus plenitudinis. Ad illud igitur in contrariũ quod nõ est plenitudo vsque ad gloriam. dicendum quod est plenitudo gratie et plenitudo glorie. Et ille due rões procedunt de plenitudine glorie. auctas autem apli intelligitur de plenitudine gratie. Propter quod notanda est quedã distinctio de plenitudine. quod quedã est plenitudo nature. quedã gratie. quedã glorie. Plenitudo nature in duplici est distincta. Prima quãtũ ad rem in cõditiõe. de qua Geñ. ij. Compleuit deus die sexto opus suum. Secunda quantum ad rerũ multiplicationem. de qua ps. Dñi est terra et plenitudo eius. Similiter et plenitudo gratie duplex est. Quedam in capite. et de hac Joh. j. Plenũ gratia et veritatis. Quedã in mẽbris. et de hac Act. j. Repleti sunt omnes spũsancto. Et Eph. j. Proposuit &c. Similiter plenitudo glorie duplex est. vel quãtũ ad numerum electorum. De hac apoca. vj. Sustinete modicũ tempus donec imple. &c. Aut quantum ad perceptionem eternorum bonorum. Eccl. xxiiij. In plenitudine sanctorum detentio mea. b Factũ de muliere. Cõtra. In symbolo legitur. Genitum non factum &c. Item si de muliere factus est. nõ videtur quod mulier sit eius mater sed solum materia. propter quid ergo magis dicitur factũ quam genitũ. Responsio. dicendum quod christus secundum naturã diuinam ita est genitus quod nõ factus. quia nõ est creatura. Secundum humanã vero ita est genitus quod factus. quia cõceptus fuit a virgine faciente diuina virtute. Qualis autem virginis fuerit virtus hoc melius manifestabitur loco suo. Per hoc autem quod dictum est patet responsio ad obiecta. c Factũ sub lege. Contra. quia dicitur .j. Thim. j. Justo nõ est lex posita. si ergo xps iustissimus erat. videtur &c. Item christus nõ tenebatur implere mandata legis. ergo nõ videtur quod sub lege esset factus. Responsio. dicendum quod esse sub lege dicitur tribus modis. vel quãtũ ad causam. vel quantum ad obseruationem. vel quantum ad motiuum. Quantum ad causam sunt illi qui nati sunt sub peccato. Quantum ad obseruatio-

saluatoris exordium sumpsit. Hoc est tp̄s miserendi z annus benignitatis. in quo gratia z veritas p iesum xp̄m facta est. Gratia. q2 p charitatē implet qd in lege p̄cipiebat. Ueritas. q2 p christi aduentū exhibet atq3 p̄ficit humane redemptionis sponsio facta ab antiq̄. Filij ḡ missio est ipsa incarnatio. Eo enī missus est q̄ in forma hoīs mundo visibilis apparuit. de quo supra sufficienter dictum est.

Rationem inquirit quare filius carnem assumpsit nō pater vel spūssanctus. b

Prima ratio.

Ps. ciij. Luce. xv.

Diligenter vo annotādū est quare filius nō pr vl spiritussctūs est incarnat⁹. solus nanq3 fili⁹ hoīem assumpsit: Qd vtiq3 cōgruo ordine atq3 alto dei sapia fecit ↄsilio. vt deus q̄ in sapia sua mūdū ↄdiderat ſm illud Oīa in sapia fecisti dn̄e q̄ in celis sunt z q̄ in terris. restauraret in eadē. Hec est mulier euāgelica q̄ accendit lucernā. z dragmā decimā q̄ pdita fuerat repit. sapia scz p̄ris. q̄ testā hūane infirmitatis lumīe sue diuinitatis accēdit. pditūq3 hoīem repauit noīe regis z imagine insignitū.

Scda ratio. Aug.

Ideo etiā filius missus est z nō pr. q2 congruenti⁹ mitti debebat q̄ est ab alio q̄ q̄ a nullo est. filius aūt a patre est. pat vo a nullo ē. vt ait aug. in li. de trini. Nō enī hz de q̄ sit. Sicut ḡ pater genuit. fili⁹ genitus est. ita cōgrue pat mittit. fili⁹ missus est. Ab illo enī ↄueniēt mittit dei verbū. cui⁹ est verbuz. Ab illo mittit de q̄ natū est. mittit quod genitū est. Pat vo q̄ misit a nullo ē. ideoq3 pr missus nō ē. ne si mitteret. ab alio eē putaret. Missus ē ḡ p̄mo filius q̄ a solo patre ē. deinde etiā spūssctūs q̄ ē a patre z filio. ſ fili⁹ solus missus in carne ē nō spūssanctus sicut nec pat.

Tercia ratio

Qd ideo factū est. vt q̄ erat in diuinitate dei filius. in humanitate fieret hoīs filius. Non pater vel spiritussanct⁹ carnē induit. ne alius in diuinitate esset filius. ali⁹ in humanitate. et ne idez eēt pater z filius. si de⁹ pater de homine nasceret.

Aug. in ecclesiasticis dog.

Unde in ecclesiasticis dogmatibus. Nō pr carnē assumpsit neq3 spūssanct⁹. ſ fili⁹ tm̄. vt q̄ erat in diuinitate dei filius. ipse fieret in homine hoīs filius. ne filij nomen ad alterū transiret qui nō esset eterna natiuitate filius. Dei ḡ fili⁹. homīs factus est filius. nat⁹ ſm veritatē nature ex deo dei filius. et ſm veritatē nature ex homīe hoīs filius. vt veritas geniti nō adoptione. nō appellatōne. sed in vtraq3 natiuitate filij nomen nascendo haberet. vt esset verus deus z verus homo vn⁹ fili⁹. Nō ergo duos christos. neq3 duos filios. ſ deum z hoīem vnū filiū. quē ppterea et vnigenitū dicim⁹ manentē in duab⁹ sbījs. sicut ei nature veritas cōtulit nō cōfusis naturis neq3 immixtis (sicut thimotheani volūt) ſ societate vnitis. Ecce hēs quare filius. nō pater vel spūssanct⁹ carnem assumpserit.

Mouet dubitationē. vtrum spiritussanctus vl pater potuerit incarnari vel nō possit. c

Dubiū

Si vo querit vtr pat vel spūssctūs incarnari potuerit vel etiam nō possit? Sane r̄nderi pōt. et potuisse olim. z posse nūc carnē sumere z hoīem fieri tā patrem q̄ spūmsctm̄. Sicut enī filius hō factus est. ita pat vel spūssctūs potuit z potest.

Rº.

Obiectō. Qr filius q̄ tm̄ carnē assūpsit aliqd fecit qd nō pat vel spūssanct⁹.

Sed forte aliq̄ dicēt. Cū indiuisa sint opa trinitatis. si filius carnē assumpsit. tūc z pr z spūssanct⁹. q2 si fili⁹ carnē assumpsit. nec h̄ fecit pr vel spūssanct⁹. nō omne qd facit fili⁹. facit z pat z spūssanct⁹. At oīa sil pat z filius amboꝝ spūs piter z ↄcordit opant. Ad qd dicim⁹. q2 nihil opat filius sine patre z spūsancto: ſ vna est hoꝝ triū opatio indiuisa et indissilis. et tm̄ filius. nō pr vel spūssanct⁹ carnē assumpsit. ipam tn̄ carnis assumptionē trinitas opata est. sicut aug. dicit in li. de fide ad Pe. Reconciliati sum⁹ p solūꝫ/

nem sunt isti qui legem obseruant. Qr̄tū ad motiuum sunt illi qui timore seruiunt. Christus ergo nō fuit sub lege q̄tuz ad cām vel q̄tum ad motiuū ſ solū q̄tū ad obſuationem. aliter tamē q̄ alij homines. q2 eē sb lege q̄tum ad obſuationem potest eē dupliciter. Uel q̄tuz ad obedientiam obligatoriā. vel q̄tū ad obedientiam spontaneā. Et p̄mo modo sūt homines. scdo modo fuit xp̄s. q̄ se mera liberalitate legalis obseruantie (vt exemplum daret) veri obedientis subdidit. Et sic ptz responsio ad obiecta.

7 b In specie colūbe descēdisse. supple spm̄ sanctū. Sȝ ɔtra. Cota colūba illa ꝛ q̄cq̄d in ea erat. erat simul a patre ꝛ filio. ergo videt̄ q̄ tota trinitas in illa colūba descēderet sic descendebat spūssanctus. Item nunq̄ descendit spūssanct⁹ in hominē q̄n descendat simul pater ꝛ fili⁹. ergo vr̄ q̄ nec in columba. R̄ndēdm̄ q̄ in colūba illa nō erat aliḱ spiritussanctus q̄ pater ꝛ filius. nec aliter operabaḱ. sed tamen sol⁹ i ea signabaḱ. quia significatio relationē dicit sicut incarnatio. ideo sol⁹ poterat in ea significari. q̄uis nō sol⁹ in ea possit opari. Et sic patet q̄ exemplū mgr̄i est rectū ꝛ ydoneū. ꝟ hoc magis declaratum est in primo li. de missione spūssancti. di. xvj.

lium sm̄ carnē. sed nō soli filio sm̄ deitatem. Trinitas eīn̄ nos sibi recōciliauit ꝑ hoc q̄ solum verbū carnem ipa trinitas fecit. Trinitas ergo carnis assumptionē fecit sed verbo nō patri vel spūisancto. Si eīn̄ pater sibi et filius sibi. vel pater filio ꝛ filius patri carnis assumptionē opatus esset. iā nō eadem eēt opatio vtriusq̄ ꝟ diuisa. Sed sicut insepabilis ꝛ indiuisa est vnitas sube trium. vt ait Aug. in li. de trini. ita ꝛ opatio. Nō tamē eandē trinitatē natam de virgine. crucifixam ꝛ sepultam catholici tractatores docuerūt. ꝟ tm̄modo filium. nec eandē trinitatē⁹ in specie colūbe descēdisse sup Jesum. ꝟ tm̄ spūmsctm̄. nec eandē dixisse de celo. Tu es filius meus. ꝟ tm̄ patris vocē fuisse ad filiū factam. Q̄uis pater ꝛ fili⁹ ꝛ spūssanct⁹ sicut insepabiles sunt. ita ꝛ insepabiliter opanḱ. Hec ꝛ mea fides est. q̄m̄quidē hec catholica est fides. Licet ergo solus fili⁹ carnē assumpserit. ipsam tamen incarnationē cum patre ꝛ spiritusancto operatus est.

b Marci. j.

a Ad intelligentiam ꝟo huius ptis incidit hic questio circa incarnationē q̄tū ad duos articulos. Primo queriḱ de incarnatiōe q̄tū ad vniōis possibilitatē. Scd̄o queriḱ de incarnatiōe q̄tū ad vnionis cōgruitatē. Circa primū queruntur quatuor. Primo queriḱ vtrū diuina natura potuit vniri cū humana natura. Scd̄o qr̄. vtrū vna psona potuerit vniri sine alia. Tercio queriḱ vtrū vna psona potuit vniri simul cū alia. Quarto queriḱ. vtrū q̄libet triū psonaꝝ potuit incarnari ꝑ seipam.

Questio. j. a

Utrum diuina natura potuerit vniri cū hūana natura: Et q̄ nō. videḱ. Uniri est pati sicut vnire ē agere. ergo quod impossibile est pati. impossibile est vniri. Sed diuinā naturā impossibile est pati. ergo impossibile est eā cū alia natura vniri. Itē quecūq̄ vniuntur adinuicē. aliquo mō cōponunḱ. ergo qd̄ impossibile est alteri cōponi. impossibile est alteri vniri. sed diuinā naturā impossibile est alteri cōponi cū sit simplicissima ꝛ pfectissima. ergo ꝛc. Item omne vnibile ꝛ nō vnitū est ad actū ꝛ cōplemētū vnionis possibile. omne aūt possibile ad actū ꝛ cōplemētū est mutabile ꝛ impfectū. ꝟ in deo nulla pōt eē mutatio. nulla impfectio. ergo nulla tpalis vnio. Itē quecūq̄ sūt vnibilia sunt adinuicē ꝓportionabilia. q̄m̄ inter illa nulla est vnio inter que nulla cadit ꝓportio. ꝟ dei q̄ infinitus est ad creaturam que finita est nulla cadit proportio. ergo nulla pōt esse illaꝝ naturaꝝ piūctio. Itē plus distat creator a creatura q̄ distant duo opposita. ꝓ eo q̄ oīa opposita cōicāt in aliq̄ genere ꝓximo vel remoto. deus aūt ꝛ creatura in nullū gen⁹ cōe pticipant. ergo facili⁹ est vnire aliqua opposita. q̄ sit vnire diuinā naturā cū humana. Et deus nō pōt facere q̄ idem sit homo ꝛ asinus. vel q̄ idē sit albū ꝛ nigrū. aut certe q̄ idē sit ꝛ nō sit. ergo nō pōt facere q̄ idem sit homo ꝛ deus. Sed ɔtra. Plus pōt deus facere q̄ pōt homo dicere. iuxta illud Luce. j. Nō erit impossibile apud deū omne verbū. si ergo homo pōt illud credere ꝛ dicere q̄ deus sit hūanitati nostre vnitus. videtur q̄ hoc non sit impossibile apud deū. Item plus pōt deus facere q̄ nos petere. iuxta illud Eph. iij. Deus q̄ pōt facere supabundanter q̄ petim⁹ aut intelligim⁹. si ergo homo potuit petere filium dei incarnari. ergo verbū dei fieri carnē vel incarnari nō fuit deo impossibile. Item q̄n̄ duo sic se habēt q̄ vnū ē materiale respctu alterius ꝛ illi conforme. possibile est vniri vnū alteri. ꝟ anima plus habet de possibilitate respectu dei q̄ habeat corpus respectu aīe. Plus etiam habet de ratione cōformitatis. cū aīa sit suba spiritualis ꝛ imago dei. ergo si deus animā potuit vnire corpi. videḱ q̄ similiter possit substantiā humanā vnire sibi. Itē omne quod est alteri maxime intimū et amabile. est ei vnibile vnione maxima. ꝟ deus est anime intimus ꝛ amabilissimus. ergo videḱ q̄ sube rationali perfecte vniri possit spiritus increatus.

Itē si diuina natura nō pōt sibi vnire humanā. aut hoc est ꝓpter impedimētū nature sue. aut ex parte creature. Si ꝓpter impedimentum ex pte nature sue. ergo cū illud sit opus pfectissimū ꝛ nobilissimū. videḱ q̄ diuina natura nō sit cōsona oīmode perfectioni ꝛ nobilitati. Si ꝓpter impedimentū creature. ergo vr̄ q̄ creatura nō sit in pfecta obedientia respectu creatoris. hoc aūt derogat diuine oīpotētie. ergo impossibile est q̄ respectu talis vnionis interueniat impedimentū ex pte aliqua. ꝛ si hoc. restat q̄ deus potuit creaturā rōnalē sibi vnire. 8 R̄n̄. dō. q̄ absq̄ dubio possibile fuit naturā humanā vniri diuine in psona filij. Rō aūt hui⁹ est ista. q̄z oīa illa attribuenda sunt diuine potentie que sibi nō derogant. ꝛ talia sunt q̄ possibile est posse. Diuinā aūt naturā humane vniri in vnitatē psone. nō est aliud q̄ diuinā psonam q̄ ab eterno fuit ypostasis respectu diuine nature. esse ypostasim respectu humane nature in tempore. hoc aūt nō dicit aliquā impfectionē. ꝟ potius dignitatē ꝛ nobilitatem. Sicut enim cū deus ab eterno sit bonus. in nullo fit derogatio bonitati sue cum est causa bonitatis create in tempore. Quis bonitas creata longe sit inferior bonitate increata. sicut cum perfe-

na filij dei. sit ypostasis intellectualis. z spūalis. z increata ab eterno. in nullo derogat ei si sit ypostasis rōnalis nāe create in tpe. Et quēadmoduz deus de nō creante fit creās in actu absq; sui aliqua mutatōe vl' innouatiōe. ꝟ solum facta immutatiōe ex pte nature create. Sic psona filij dei q̄ nō erat hypostasis humane nāe in actu. hz eius eē ypostasis absq; aliq̄ sui mutatōe vel innouatiōe. sola facta mutatiōe ex pte nāe assumpte. Et quēadmodū deus q̄ est in creatura per essentiā. pntiā. z potētiā. in nullo depēdet ab ipa. sed potius depēdet ab ipo creatura tāq; a cā pseruāte z sustētāte. sic deus cū est in creatura rōnali p vnionē. nō depēdet ex ipa. ꝟ potius ecōuerso rōnal' creatura dependet ex ypostasi diuina. z hz sustētificari in illa. sicut nā sustentat' in psona. Et sic pz q̄ vnio diuine nāe cū humana in nullo derogat nobilitati diuine. et ideo cū oīa attribuēda sint deo q̄ nō derogāt omipotētie eius. indubitant' ponēdū est eius incarnationis misteriū eē deo possibile. Propter qd' dixit angelus ad mariā in eius pmordio aperiēs incarnatiōis misteriū. Nō erit impossibile apud deū oīe verbū.

10 Vn̄ z pcedēde sūt ratiōes que hoc ostēdūt. Ad illud ꝗ quod obr in ptrariū. q̄ vniri est pati. dōm q̄ sicut dicit Priscian⁹. quedā sūt verba que in voce actiua signāt passionē. z hoc mō intelligēdū est cū dicit' diuinā nām hūane vniri. nō q̄ diuina nā aliq̄d patiatur. ꝟ q̄ ipa diuina nā humanā nām vnit sibi in propriā psonā siue ypostasim. Posset etiā alit' dici q̄ sic ꝗnare z generari nō signāt in diuis actiōem vel passionē sed relationē. Sic etiā vniri dictū de diuina nā vel humana psona nō dicit actiōem aliquā ꝟ relationē potius. q̄ q̄dē relatio dicit depēdētiā solum in nā creata. sicut haberi pōt ex his q̄ in pmo li. determinata sūt cum agebat' de diuis notnib⁹. que dicūt respectum ad creaturā diuinā. di. xxx.

11 Ad illud qd' obr q̄ q̄ vniunt' cōponūt'. dōm q̄ z si pprie accipiat' verbū cōponēdi. etiā plus est vnio q̄ cōpositō. Unio. n. dicit ppositiōem duoꝝ siue vniant' ad cōstitutiōem tercij siue nō. Cōpositio ꝟo dicit piūctiōez aliqꝝ ita q̄ veniāt ad pstitutiōem tercij. z oē tale aliq̄ mō est mãle respectu alterius. Et iō ppositio sp importat pfectiōem in pponētib⁹. vnio ꝟo nō. z pptereã nō seq̄tur q̄z diuina nā nō pōt alteri cōponi q̄ nō pōt alteri

12 vniri. Sed ad illud qd' obr q̄ omne vnibile [illegible] est ad cōplemētū vniōis possibile. dōm q̄ illud verū est de illo vnibili qd' hz pduci ad actū vniōis p aliq̄d acq̄sitū in ipo. de illo aūt qd' est vnibile soluz p aliud acq̄situ in altero nō hz veritatē. z h̄ mō ē vnibilis diuina nā hūane nāe p mutatōnē factā i creatura. z iō ex h̄ nō seq̄t' q̄ aliq̄ sit ipfectō vel mutatō i hac vniōe ex pte diuine nāe. ꝟ solū ex pte nāe create. Et rō illi⁹ est. q̄z vnio dicit relatiōem. relatio introduci hz in oē p mutationē factā in vno extremo altero oīno immobili pmanēte. sicut ptz. si ego sim albus. z ꝗnet' alius q̄ sit albus. statim incipit mihi eē silis nulla in me facta mutatiōe. Simile exēplū ponit boeti⁹ de dextro z sinistro. sic intelligēdū z in pposito. Et pōt etiā h⁹ sile inueniri in vniōe radij z cristalli. si cū cristallus supinducat' radio iā domū illuminati. cristallus illuminari dī. z a radio ptrāsiri. z ei copulari absq; mutatiōe facta ex pte radij. ꝟ solū ex pte cristalli. sic suo modo ꝟ lōge spūalius intelligēdū ē in nā assumpta

13 z psona verbi. Ad illud quod opponit' q̄ oē vnibile est pportiōabile. dōm q̄ verū est si intelligat' de pportione q̄ attēdit' in puenietia ordinis. Si autem intelligat' de pportiōe q̄ est in cōmēsuratiōe quātitatis. veritatē nō hz. p eo q̄ si aq̄ maris infinita esset. adhuc possit spōgia immergi sicut nūc immergeret' et vniri. z iō sufficit ad vnionē pportio que surgit ex puenietia ordis. z talis est cōuenietia que est int' creaturā rōnalē z deū. p eo q̄ natura rationalis eo ipo q̄ est imago dei nata est ordinari ad ipsum immediate. sicut in pmo z scdo li. fuit ostēsum.

14 Ad illd' qd' obijcit' q̄ maior est puenietia oppositoꝝ q̄ sit dei ad creaturā. Et infra q̄ magis sūt vnibilia. dōm q̄ etsi maior sit pvenietia pter alicui⁹ cōem pticipatōem. nunq̄ tñ ita est puenietia ꝟm possibilitatē z ordinez vnius ad alterū. q̄ vnū oppositū nō hz ordinari ad suum opposituꝫ sicut ad cām z cōplemētū. sicut creatura rōalis hz ordinari ad deū. Cōuenietia aūt in pticipatiōe alicuius cōis nō facit aliq̄ eē vnibilia nisi sit aliqua cōuenietia ꝟm rōnē inclinatiōis z ordinis sicut ptz. Mag' eñ ē aīa vnibilis corpi q̄ sit vna aīa vnibilis alteri. z sicut nō tenet illud argumētū. aīa nō pōt alteri aīe vniri. ꝗ nec pōt corpi vniri. sic nec illd' argumētū cōcludit. oppoitū nō pōt vniri opposito. ꝗ creatura nō pōt vniri deo.

Questio. ij b

Utrū vna psona possit vniri sine altera: Et q̄ nō. videt' pmo p dam. qui dicit q̄ in diuis oīa sunt vnū preter generationē in generatiōez z pcessiōem. ꝟ incarnatio nō est aliquid hoꝝ. ꝗ si incarnari puenit vni psone. necesse est q̄ pueniat alteri. Itē opa trinitatis sunt indiuisa. ꝗ opus qd' puenit vni psone. necesse est q̄ pueniat alteri. ꝗ si incarnatō est opus dei. impossibile est q̄ pueniat vni psone sine altera.

Itē incarnatio est opus recreatiōis. sicut hominis formatio fuit opus creatiōis. sed impossibile est hominē formari ab vna psona q̄ nō ab alia. ꝗ impossibile est hoiem reformari ab vna psona q̄ nō ab alia. ꝗ vna psona nō pōt incarnari sine alia. Itē pfectiori mō est deus in aliq̄ qñ est p vnionē q̄ cū ē p grāz inhabitātē. sed impossibile est vnā psonam inhitare in aliquo sine alia. ꝗ impossibile est vnā psonā vniri carni q̄ nō vniat' z alia. Itē impossibile est filiuz venire in mentem qn̄ simul veniat cū eo z pr̄ z spiritussctūs. sicut dicit' Ioh. xiiij. Ad eū veniem⁹ z mā. zc. ꝗ impossible est filiū venire in carnē qn̄ sil' veniat pr̄ z spūssctūs. Si ꝗ mitti in carnez est incarnari. vr̄ zc. Itē impossibile ē aliq̄d absolutū puenire vni qd' nō alteri pueniat. p eo q̄ solū relationib⁹ distinguunt'. ꝗ si esse incarnatū vel eē hoiem est predicatū absolutuz. ergo impossibile est q̄ cōueniat vni ita q̄ nō pueniat alteri. ꝗ vna psona nō pōt sine altera incarnari. Sed ptra. Ioh. j. Uerbum caro factum est. sed verbū sicut in pncipio hitū est nomiat pprietatē psone. ꝗ si attribuit' ipi verbo incarnatio. vr̄ q̄ alicui psone poterit puenire p se. Itē incarnari nō est aliud nisi in carnē mitti. ꝟ mitti pōt cōuenire vni psone sine alia. q̄z filius mittit'. z nūq̄ pr̄ legit' eē missus. ergo et incarnari. Itez incarnatio est vnio in psona. ergo si alia est persona patris. alia filij. videt' q̄ si vnio sit in psona vna. nō sit necesse fieri in alia. et si vnio pōt fieri. similiter z incarnatio. Item q̄uis vna sit veritas pris z filij et spūssci. cū persona patris signari potest p aliud signuz q̄ psona filij vl' spūssancti. siue loq̄mur de signo vocali. siue reali. ꝟ qua rōne signū pōt copulari vni psone sine alijs ꝟm

ſignatõnẽ.eodẽ modo poteſt aliquod creatũ copulari increato ſm vnionem perſonalem. ergo ſi vna poteſt ſine altera ſignari.ſimiliter põt vna ſine altera incar-

15 nari. Rꝫ.dõ. ꝙ ſine dubio vna pſona incarnari poteſt ita ꝙ nõ alia incarnet.ſicut operis euidẽtia manifeſtat.Et rõ huius eſt iſta.quia cum ꝯtingat dupliciter cõpari creaturã ad creatorẽ.vicʒ ſm ſusceptionem alicuius cõpletionis.ⱬ ſm relationis habitudinẽ.Prima cõparatio neceſſario reſpicit tres pſonas indiſtincte ⱬ indiuiſum.ꝓ eo ꝙ in eis eſt vna pfectio eſſentialis.Compatio vero ſm habitudinem relationis põt eſſe reſpectu alicuius pſone determiate ⱬ diſtincte.ꝓ eo ꝙ iſte pſone relationibus diſtinguũtur

16 Similiter deus dupliciter hʒ cõpari ad creaturã.videlicet in rõne principij cauſantis.ⱬ in ratõne ſuppoſiti ſuſtentificantis.In pma cõpatione neceſſario ſibi cõicant tres pſone.ꝓ eo ꝙ in deo vnica eſt natura ⱬ vnica eſt virtus opatiua.ꝑ quã de⁹ creaturarũ eſt cauſa.Scda vero cõpatio poteſt reſpicere aliquam pſonã diſtincte.ꝓ eo ꝙ ⱬ ſi vna pſona ꝯueniat cũ altera in natura ⱬ eius virtute.diſtinguit tamen ab alia in ſuppoſito ⱬ pſonali ꝓprietate.Quoniam ergo in vnione naturaꝝ ſiue incarnatiõe pſona diuina ſit ſuppoſitũ ſiue ypoſtaſis humane nature. ita ꝙ vnio ſiue incarnatio nõ tm̃ dicit habitudinẽ dei ad creaturã ꝑ modum cauſe.imo etiã ꝑ modũ ſuppoſiti. Similiter ex pte creature nõ dicit cõpatione ſolũ ꝗ̃tum ad ſuſceptionẽ completionis.ſ etiã ꝗ̃tum ad habitudinẽ relationis.hinc eſt ꝙ incarnatio põt cõuenire vni perſone ita ꝙ nõ ꝯueniat alteri. vñ rõnes hoc oñdẽtes

17 ꝯcedẽde ſunt. Ad illud vero qđ pmo opponit ꝙ in diuinis oia ſunt vnũ preter generationẽ ⁊c. dõm ꝙ verum eſt.ſ cũ dicit ꝙ incarnatio nõ eſt aliquid hoꝝ.dõm ꝙ et ſi nõ ſit aliqđ hoꝝ. tm̃ aliqđ hoꝝ includit. Includit enĩ intellectũ pſonalis diſtinctiõis.incarnatõ,enĩ eſt vnio carnis ad nãm diuinã in pſonã

18 diſtinctã. Ad illud qđ opponit ꝙ indiuiſa ſũt trinitatis opa.dõ. ꝙ verũ eſt.ſ cũ dicit ꝙ incarnatõ ẽ opus trinitatis.dõm ꝙ incarnatio ſm ꝙ dicit opatione eſt cõis tribus pſonis.ſed ⱬ ꝓterhec importat relationem.ideo vni pſone ſine alia poteſt attribui. Et eſt exemplũ.Si tres puelle veſtiãt vnã veſtẽ.induitio eſt a tribus.nõ tm̃ tres induunt ſed vna ſola. Silr tres pſone opate ſunt incarnatõnẽ.ⱬ tm̃ vna ſo-

19 la di incarnari. Ad illud qđ opponit de ope creatiõis.dõm ꝙ nõ ẽ ſile. qꝛ hois formatõ dicit actõnẽ ⱬ opatione tm̃.nõ relationẽ ad pſonã.et iõ cõis ẽ

20 tribus.nõ ſic eſt de incarnatiõe. Ad illud qđ opponit ꝙ filius nõ põt eẽ in aliquo ꝑ inhabitãtẽ graꝫ ꝙ nõ ſit ⱬ tota trinitas.dõ.ꝙ nõ eſt ſile.qꝛ deũ habitare in aliquo dicit effectũ in creatura quã neceẽ eſt eſſe a tota trinitate.ſ vniri dicit reſpectũ ad pſonam. et hoc põt eẽ ad vnã pſonã ſine alia.ſicut pius oſtenſuꝫ

21 eſt. Ad illud qđ opponit de miſſione in carnem ⱬ mẽtẽ.dõm ꝙ nõ eſt ſimile.qꝛ miſſio filij in mẽtẽ ſolũ eſt ſm opationẽ eẽntialem nõ ſm vnionẽ pſonaleꝫ.

22 nõ ſic eſt de miſſiõe filij in carnẽ. Ad illud qđ opponit ꝙ eſſe incarnatũ eſt predicatũ abſolutũ.dõm ꝙ ꝗuis nõ ſit ꝑdicatũ relatũ exteri⁹.eſt tm̃ interi⁹. et rõne relationis implicite põt alicui pſone cõuenire diſtincte.Hoc pꝫ.qꝛ nihil aliud eſt filiũ incarnari.ꝙ̃ filiũ ſibi carnẽ vnire.Nihil aliud eſt deũ eẽ hoiem ꝙ̃ vnam ⱬ eandẽ pſonã eſſe ypoſtaſim diuine ⱬ humane nature.

Queſtio.iij. c

Utrũ pſona vna poſſit ſimul vniri cum alia aſſumẽdo vnam ⱬ eãdẽ nãm numero: Qꝫ non vr̃. Anſel.in li.cur deus homo.ca.ix. Plures pſone nequeũt vnũ ⱬ eũdẽ hoiem aſſumere.quare tm̃ in vna pſona fieri neceſſe eſt. Itẽ ſi pſone plures vnirẽt vni et eidẽ nãe.aut ergo in vnitate eẽntie.aut in vnitate ſuppoſiti. In vnitate eẽntie nõ.qꝛ impoſſibile eſt creatorem ⱬ creaturã cõuenire in vna eſſentia.In vnitate pſone nõ.qꝛ tres pſone in perſona nõ ꝯueniũt.ſ diſtinguũtur pſonaliter.ergo nõ vider ꝙ aliquo mõ plures pſone poſſint vnũ hoiem accipe. Itẽ vnio diuie nãe ad humanã facit ſibi mutuo cõmunicare ꝓpria ydiomata.ergo ſi tres pſone aſſumerẽt vnũ hoiem. ille hõ eſſet pater ⱬ filius ⱬ ſpũſſanctus.ⱬ ex hoc ſeqret ꝓpt cõicationẽ ydiomatũ ꝙ pater eẽt filius ⱬ ſpũſſanctus ⱬ ecõuerſo.ⱬ ſi hoc.tunc piret pſonal' diſtinctio. Itẽ ſi tres pſone aſſumerẽt vnũ ⱬ eundem hoiem.aut ergo vnica vniõe.aut plurib⁹.Si vnica.ergo cũ pat ⱬ fili⁹ et ſpũſſanctus nõ cõicãt niſi in eẽntia.vnio illa eſſet in aliquo eẽntiali.quod eſt impoſſibile.Si pluribus.ergo plures eẽnt incarnationes. Item ꝫ. Impoſſibile ẽ eſſe plures incarnatiões reſpectu vnius carnis.qꝛ incarnatio nõ hʒ inceptiõem niſi ratiõe carnis. ergo pari rõne nec numerari habet niſi in ratiõe carnis. ergo nec in pluribus incarnatiõibus.nec in vna. plures perſone pñt aſſumere vnam ⱬ eandẽ naturã. Sed ꝫ Humana natura idoneitatem habet ad hoc vt aſſumat a pſona inꝗ̃tum eſt imago.ſ vna ⱬ eadẽ aĩa eſt imago trium pſonaꝝ ſimul ⱬ ſemel. ergo videt ꝙ a tribus pſonis poſſit ſimul et ſemel aſſumi. Itẽ vna pſona poteſt aſſumere plures naturas. ⱬ nihil impedit ꝙ dei filius nõ põt aſſumere vnũ aliũ hoiem cum artatus nõ ſit ad illam ſingularem naturã quã aſſupſit.ergo videt pari rõne ꝙ plures pſone poſſint aſſumere vnã ⱬ eandẽ nãm.cũ ita poſſint plures pſone ſup vnã naturã.ſicut pſona vna in plures naturas.

Item gratia habet conformari nature.Sed plures perſone diuine cõicant ꝑ naturam in vna ſuba ⱬ eſſentia ſimpliciter vna.ergo pari rõe communicari poſſunt in vna natura ꝑ vnionẽ gratuitam ergo plures pſone poſſunt vnam ⱬ eandem naturam aſſumere.

Item aut vna natura que aſſumit ab vna perſona.poteſt aſſumi ab alia.aut non.Si ſic.habeo ꝓpoſitum.Si nõ.quero quid impedit.cum nõ ſit ibi niſi natura creata.ⱬ pſona diuia.Aut ergo erit impedimentum ex parte nature create.aut ex parte perſone diuine. Sed ex parte nature create nõ põt.cum illa ſubiaceat oĩpotẽtie diuine pſone.Ex parte diuine perſone nõ.quia inter diuias perſonas nulla eſt reſiſtentia.nulla eſt repugnantia.cum vna aliam circũincedat.ⱬ vna ſit cum alia.ergo ſi nullũ eſt impedimentum.videt ſimpliciter ꝙ plures pſone poſſint hominem vnum aſſumere. Rꝫ.dõm ꝙ ſicut dicit anſel. 25 plures perſone nõ poſſunt vnum ⱬ eundem hoiem aſſumere.nõ propter defectum potentie.ſed propter repugnãtiam cõtradictionis implicite. Si enĩ plures pſone aſſumerẽt vnum hoiem ad vnitatẽ talem que faceret cõmunicatiõem ydiomatũ. ergo aut aſſumerẽt in vnitatẽ.que quideꝫ eſſet vnitas que ſe teneret ex parte aſſumentis.aut aſſumpti.Si in vnitatem que quidem ſe teneret ex parte aſſumẽtis. cũ ex pte aſſumẽtis non ſit repire niſi vnitatem perſonalem. et vnitatem eſſentialem, tunc plures perſone

assumerent vnā naturam in vnitatē essentie vel vnitatē ꝑsone. ꝗ vtrūq; hoꝝ est impossibile simpliciter. Nā plures ꝑsone diuine nō pñt ꝯuenire in vna ꝑsona. nec natura creata ⁊ increata pñt trāsire in vnam nām. Si aūt assumerēt in vnitate que quidē se tenet ex pte assumpti. cum illa sit vnitas indiuidualis. assumerēt ergo in vnitatē indiuidui. sed illud adhuc ē impossibile. qꝛ assumēs nō trahit ad vnitatē assumpti. ꝗ potius trahit assumptū ad vnitatē ꝓpriā. Nā assumere est ad se sumere. Et sic patet ꝙ si dicat tres ꝑsonas assumere vnū ⁊ eūdē hoiem. oībus modis implicat ꝯtradictio. siue intelligat ꝙ assumptio fiat in vnitatē nature. siue in vnitatē ꝑsone. Nā si sit talis assumptio in vnitatem nature. ꝗ ex diuina natura ⁊ humana cōstituit vna natura. ꝗ nō est distinctō assumētis ad assumptū. ꝗ nec assumptō vera. Si autem sit assumptio in vnitatē ꝑsone. ꝗ plures persone cōicāt in vnā ꝑsonā. ꝗ plures ꝑsone nō sūt plures ꝑsone. Si aūt sit assumptio in vnitatē indiuidui. cum illa vnitas nō se tenet ex parte assumētis sed assumpti. assumēs nō assumit nām aliā ad ꝓpriā vnitatē. ꝗ nō assumit ad se sed ad aliud. ⁊ si nō assumit ad se. nō assumit. assumptō ꝗ in vnitatē indiuidui nō ē assumere vere ⁊ ꝓprie sicut nūc loquimur de assumptione. Propter igit ꝯtradictionē implicitā. plures ꝑsonas assumere vnā ⁊ eandē nām. nec est possibile. nec ē intelligibile. Rōnes ħ ōndētes sunt ꝓcedēde.

24 Ad ꝑmū qō opponit in ꝯrīū. ꝙ vna ē imago triū. dōm ꝙ imago de rōne sui dicit expssaꝫ repñtatōeꝫ nō ꝗm totū illud in ꝗ imago ē ꝗ ꝗm aliꝗd sui. Unio aūt que est in incarnatione. totā humanā naturā in atho mo ⁊ ꝗm totū facit vniri diuine ꝑsone. ita ꝙ tota sūstantificat in vna tanꝗꝫ in vna ꝓpria ypostasi. Non est aūt incōueniēs ꝙ aliꝗd repñtat ples ꝑsonas ꝗm differentes ꝓprietates ⁊ potētias. incōueniēs autem est ꝙ vnū ⁊ idē vniat pluribꝰ ꝑsonis in persone vnitatē. ⁊ iō nō seꝗtur ꝙ si vna aīa pōt esse imago triuꝫ ꝙ sil ⁊ semel possit vniri tribus personis.

25 Ad illō qō opponit ꝙ vna persona potest assumere plures nās. ergo similiter plures persone vnā nām. dōm ꝙ nō est simile. qꝛ cū vnio illa incarnatōis fiat in vnitatē ꝑsone. nō in vnitatē nature. pluralitas naturaꝝ nō sic repugnat vnioni incarnatōis sicut pluralitas ꝑsonaꝝ.

26 Ad illud quod opponit ꝙ plures ꝑsone pñt cōicare in eadem eēntia ꝑ naturā ⁊c. dōm ꝙ nō est simile. qꝛ vnitas ꝑsonaꝝ in vna sūba dicit ꝯuenientiā in nā. Cōuenientia aūt in natura nō repugnat distinctioni in ꝑsona. sicut nec econuerso diuersitas in nā repugnat vnitati in ꝑsona. Sed vnio gratuita nō dicit ꝯuenientiā in natura ꝗ in ꝑsona. et iō pluralitas ꝑsonaꝝ repugnat vnitati vnionis. ⁊ ꝓpterea ꝑdicta rō nō tenet. qꝛ nō est simile hincinde.

27 Ad illud quod querit ꝗd impediat. dōm ꝙ nec ꝑsona impedit ꝑ se. nec nā humana ꝑ se. sed modus vnionis. Quia eñ diuīa nā vnit humane in vnionē persone. incōpossibile est ꝙ in illa vniōe sit vnitas ex pte extremoꝝ. ⁊ pluralitas ex parte medij in quo attendit illa vnio. Unde sicut est incōpossibile ꝙ plures ꝑsone sint in vna ꝑsona. Nō ꝓpter repugnātiam ꝑsonarum. sed ꝓpter intitulationē duoꝝ oppositoꝝ. sic in ꝓposito est intelligendū. Hec aūt dicta sunt de incarnatione ipa ꝗm eū modum ꝗm quē facit ydiomatuꝫ cōicationē. ꝑ quē modū filius dei factꝰ est homo. Et isto mō impossibile ē intelligere plures ꝑsonas assumere vnū et eundē hominē. sicut ostendit Ansel. et ostendunt ratiōes ꝑmisse. In hoc tamen nō excluditur oīs alius modus assumptiōis. qꝛ cū multa possit deus facere que intellectus nō videt posse capere. quis audebit asserere ꝙ tres persone nō possint vnū ⁊ eundē hoiem assumere? Nihil eñ videt impedire quin tres ꝑsone possint ꝑ grām illud efficere. vt sint ꝑsone vnius singularis nature in tpe. cuꝫ illa nec sit impossiblis nec oīno obediēs respectu cuiuslibꝫ ꝑsone in trinitate. Et ꝓ tāto voluerūt aliꝗ dicere nō irrōnabiliter ꝙ poterāt tres ꝑsone assumere vnū hominē in vnitate indiuidui. ꝙ si rōnabiliter intelligatur. satis rationabiliter pōt sustineri. Nec repugnat verbū ansel. nec ea que predeterminata sunt. Nō. n. volunt dicere ꝙ illa assumptio terminaret ad vnitatem indiuidualem ex parte assumentis. ꝗ ꝙ tres ꝑsone si vnū hominē assumerent essent vnus homo. ita ꝙ in illis tribus ꝑsonis esset cōmunis vnitas singularis nature assumpte nō vnitas ꝑsone. Quicꝗd autē sit de hoc. illud ꝓ indubitanti habendū est ꝙ modo assumēdi predeterminato impossibile est vnum et eundem hoiem assumere ꝓpter implicationem implicate contradictionis. quia sequeret ꝙ filius esset pater.

Questio. iiij. d

Utrū quelibet trium ꝑsonarum possit incarnari per seipsam? Et ꝙ sic videtur. Tantundem distat creatura a ꝑsona filij quantū a persona patris ⁊ spūssancti. ergo qua ratione ꝑsona filij incarnari pōt distantia nō impediēte. eadem ratiōe videt ꝙ etiaꝫ ꝑsona patris ⁊ spiritussancti. Item posse incarnari spectat ad dignitatē. alioquin nō conueniret filio. sed ꝗcquid potest filius ad dignitatē spectās potest ⁊ pater. cum totum posse habeat filius a patre. ꝗ si ꝑsona filij potest incarnari ⁊ carnem sibi assumere. videt ꝙ hoc possit ⁊ pater cōsimili rōne. Item ad incarnationem faciendam nō plura exigunt ꝗ̄ extrema vnibilia. et vnitas in persona. ⁊ immensitas in potentia que extrema illa coniungat. sed natura patris ita est vnibilis sicut natura filij. cum sit vna et eadem. et ꝑsona patris ita est vna sicut ꝑsona filij. ⁊ potētia immensa. ergo ⁊c. Item si persona filij pōt incarnari. aut eoipso quo est filius. aut eoipso quo est ꝑsona. Nō eoipso quo est filius. quia filius solum dicit respectum ad patrem non ad creaturaꝫ. ergo si pōt incarnari eoipso quo est persona diuina. igitur cū pater et spiritussanctus sic persona diuina. sequitur necessario ꝙ ꝑsona patris et spiritussancti ita possit incarnari sicut ꝑsona filij. Sꝫ ꝯtra. Si ꝑsona patris vel spūssancti incarnaret. tūc duo essent filij i trinitate. sed hoc est incōueniens. Qꝛ hoc aūt incōueniens sit dicit ansel. in libro cur deus homo. Apud deū est impossibile ⁊c. ꝗ videtur similiter esse impossibile personam patris incarnari vel spiritussancti. Item incarnari nō est aliud ꝗ̄ in carnem mitti. sicut vult Augustinus. sed impossibile est patrem mitti cuꝫ nō habeat alium a quo sit. ergo impossibile est patrē incarnari. Itē quod est ꝓpriū vnius ꝑsone impossibile est alteri ꝯuenire. ꝗ incarnari est ꝓpriū filij ⁊ sibi soli cōuenit. ꝗ impossibile ē ꝙ alteri ꝑsone ꝯueniat. Item maiorē ꝯueniētiā habet natura assumpta a verbo cū alijs ꝑsonis ꝗ̄ alia nā ꝗ nō est assūpta. ergo si alie ꝑsone nō possunt illam naturā assumere que assumpta est a verbo. videt ꝙ nec aliquā

aliā. sed illā nō pōt assumere. sicut in pcedentibꝰ mō-
stratū est. ꝗ videt̃ ꝙ nullā aliā assumere valeāt. ꝗ al-
tera psona alterā naturā assumpsit. s. psona spūssan-
cti nām colūbe. ꝗ ꝛ spūssanctus potuit hūanā natu-
rā quā filius assumpsit assumere. A destrucnōe cōse-
28 quentis ad destructionē añcedentis. Rꝰ ad predi-
ctoꝝ intelligentiā est nōndū ꝙ aliq̄ dicere voluit. ꝙ
nulla psona incarnari pōt nisi psona verbi. Et rōnez
huiꝰ assignāt. Quia si psona alia incarnaret̃. nascere-
tur quedā trinitatis cōfusio. dū plures in trinitate fi-
lij dicerent̃. Nasceret̃ etiā quedaz equalitatis dimi-
nutio dū duo filij eēnt in trinitate quꝛ vnus haberet
excellentiorē nobilitatē ꝗ̄ alter. Nasceret̃ etiā que-
dā oppositoꝝ indistinctio. qꝛ tunc vnus ꝛ idē filius
genitus ꝛ ingenitus diceret̃ si pater incarnaret̃. ꝛ hec
oīa sunt incōuenientia. Et qꝛ nihil incōueniēs pōt in
deū ꝛ circa deū. ideo dixerūt ꝙ nulla alia psona a pso-
na filij poterit incarnari. nō ꝓpter defectū potētie. sꝫ
ꝓpter dignitatē potētie. q̄ nō admittit aliqd̓ indecēs
circa suū opus. Sed lꝫ videant̃ in hac positione seq̄
beatū ansel. ipm tñ veraciter nō sequūt̃. ꝑ eo ꝙ nec
ansel. vult hoc dicere esse impossibile apud deū aliaꝫ
psonā a filio incarnari. ꝗ vult hoc ostendere ꝙ nō est
ita decens de alia psona sicut de psona filij. ꝛ hoc veꝝ
est sicut melius videbit̃ infra. Qꝛ aūt pater aut spiri-
tussanctus incarnari possit absqꝫ aliq̄ repugnantia
planū est. posset eñ formare sibi corpꝰ qd̓ sibi vniret
de genere humano. nō p viā generatōis. sicut forma-
uit corpus eue. que nō dicit̃ esse filia ade. Preterea.
esto ꝙ alia psona assumpsisset carnē de virgine sicut
assumpsit verbū. adhuc nō esset ibi ꝯfusio neqꝫ equa-
litatis diminutio ꝓm rē. qꝛ ex hoc nulla fieret trans-
mutatio circa psonas diuinas. Nulla eñ est cōfusio
qñ nos credimus ꝙ vnus ꝛ idē est tpalis ꝛ eternus.
immortalis ꝛ mortuus. imēsus ꝛ circūscriptꝰ. Nul-
lum etiā est incōueniens cū filiū dicimꝰ eē equalē pa-
tri ꝛ minorē patre ꝓm naturaꝝ dualitatē. Et iō cōce-
dēdū est sicut mgr̃ dicit in lr̃a. ꝙ quelibet triū psona
29 rō pōt ꝛ potuit incarnari. Ad illud ꝗ qd̓ pmo op-
ponit̃ in ꝯtriū ꝙ si pater incarnaret̃ ꝙ duo tunc es-
sent filij. dōm ꝙ ista rō ꝓcedit supposito ꝙ deus nō
possit aliter assumere carnem q̄n assumeret de mulie-
re tanq̄ ex matre. h aūt est falsuꝫ. qꝛ aliter posset de-
us sibi carnē assumere si sibi placeret. Preterea esto
ꝙ alia psona assumpsisset carnē de virgine ꝛ eēt filiꝰ
virginis. h in nullo derogaret deo. qꝛ nihil pderet ibi
diuina psona. ꝛ iō si est incōueniēs. h est soluꝫ ꝓpter
30 nr̃am reputatione ꝛ rōcinatione. Cū aūt dicit ansel.
ꝙ quantūcūqꝫ paruū incōueniēs in deo est impossi-
bile. dōm ꝙ hoc intelligit̃ de eo qd̓ est incōueniēs in
deo ꝓm se. ꝛ tale est incōueniens qd̓ nullo mō pōt eē
cōueniens. ꝛ iō est impossibile. De eo aūt nō habꝫ ve-
ritatē qd̓ est incōueniēs ꝓm nr̃am estimatōnē. qꝛ deꝰ
posset illud facere ꝯueniens. vñ sicut ꝯcedimꝰ de ali-
quo malo ꝙ pōt deꝰ facere illud ꝑ eo ꝙ illud pōt bñ
fieri sicut est malū in se. de aliq̄ vo nō qd̓ ē ꝓm se ma-
lū. qꝛ nullo mō pōt bene fieri. sic etiā in ꝓposito ē in-
telligendū eñ dꝫ. Qōlibet incōueniēs in deo ē impos-
31 sibile. Ad illud qd̓ opponit̃ ꝙ incarnatio nō ē ali-
ud q̄z in carnē mitti. dōm ꝙ verū est. put incarnatio
dr̃ de filio. Sꝫ incarnari ꝓm suū intellectū generalez
nō dicit plꝰ q̄ vniri carni in vnitate psone. Et q̄uis
psona patris nō possit mitti. pōt eñ vniri. ꝛ iō rō illa
nō tenet. ꝑ eo q̄ ꝓcedit ab inferiori ad superius de-

struendo. Ad illud qd̓ opponit̃ q̄ incarnari ē ꝓ- 32
priū filij. dōm ꝙ sic si petrus sit vnicus filius pauli.
esse filiū pauli est ꝓpriū petri. nō qꝛ nō possit ꝯuenire
alteri. ꝗ qꝛ nūc nō ꝯuenit alij. Sic etiā in ꝓposito in-
telligēdū est ꝙ incarnari dr̃ deꝫ ꝓpriū psone filij. nō qꝛ
alia psona nō possit carni vniri. ꝗ qꝛ nulla alia psona
actualit̃ vnit̃ carni a psona filij. Ad illud qd̓ oppo- 33
nit̃ ꝙ nā assūpta a vbo plꝰ ꝯuenit cū alijs psonis q̄
nō assumpta. dō. ꝙ sicut in pcedētibꝰ dictū est. ꝙ ꝛ si
plꝰ ꝯueniat nā talis cū alijs psonis rōne eminētie et
dignitatꝫ. tñ nō plꝰ ꝯuenit ꝯueniētia ordinis. qꝛ cum
sit actualit̃ a psona vbi assumpta. nō hꝫ possibilitatē
ad vlteriorē assumptionē. nō sic aūt est de nā q̄ assū-
pta nō est. ꝛ ꝓpterea illa rō nō cōcludit.

Consequenter q̄r de secūdo pncipali vicꝫ de
c incarnatōe verbi ꝯtū ad dignitatē. Et circa
hoc q̄runt̃ quatuor. Primo q̄r vtruꝫ in ope
incarnatiōis fuer̃ debita ꝯgruētia. Scd̓o q̄ sit incar
natiōis rō ꝑcipua. Tercio que psonaꝝ triū sit ad in-
carnationē magis ydonea. Quarto q̄r q̄ hora tēpis
magꝭ fuerit cōgrua.

Questio. j. c

Utrꝫ in ope incarnationis fuer̃ debita cōgruētia ex
pte dei. Et ꝙ sic vr̃. Infinita potentia. sapia. ꝛ boni-
tas dꝫ se pfecte manifestare. ꝗ nō pt̃ se pfecte manife-
stare nisi p effectū aliq̄ mō infinitū. nihil aūt ē infini-
tū actu nisi solꝰ deꝰ. ꝗ ad h ꝙ diuie potētie. sapie. ꝛ bo-
nitatꝫ infinitas manifestet̃. ꝯgruū fuit aliquē effectū
fieri cui attribueret̃ eē idē qd̓ ē bonū infinitū. ꝗ h fu-
it cū deus vnitꝰ est carni. ꝗ ꝛc. Itē pfectissimū agē-
est. ꝑducere actionē suā ad statū ꝯplemētū. ꝗ statꝰ
ꝛ cōplemētū reꝝ ē ꝯiūctio pmi cū vltimo. Pncipiuꝫ
aūt p qd̓ facta sunt oīa ē vbū siue deꝰ. vltimū aūt in
opibꝰ est hō. ꝗ ad h ꝙ pfecta eēt opatio ꝓcedens a p-
fecta potētia. ꝯgruebat ꝙ diuia nā vniret̃ cū hūana
Itē ꝯtingit pluralitatē nāꝝ repiri i vna psona. ꝗ
ꝙ vna nā repiat̃ in pluribꝰ psonis nullo mō multi-
plicata. h spectat ad dignitatē diuie nāe. ꝗ pari rōne
ꝙ vna psona in tribꝰ naturis vel subijs nullo mō sb-
sistat cōposita h spectat ad dignitatē psone. ꝗ oīs ꝓ-
prietas dignitatꝫ pcipue ꝯgruit diuie psone. ꝗ valde
ꝯgruū est ꝙ psona diuia in se hēat tres nās. h aūt fit
p sacr̃m incarnatiōis. ꝗ vr̃ ꝙ in incarnatiōe fuer̃ de-
bita ꝯgruētia. Itē decet largissimū remuneratorē
diligētes se remūerare pfecte. ꝗ hō q̄ ē amator dei nō
btificat̃ pfecte nisi in ipo deo. q̄ ē tota merces. nec be-
atificat̃ pfecte nisi totalit̃ btificet̃. ꝛ ex pte corpis. et
ex pte aīe. ꝛ ex pte sensus exterioꝛ. ꝛ ex pte sensus in-
terioꝛ. Sēsus aūt extioꝛ nō pt̃ btificari nisi in re cor-
pali. ꝗ cū deceret deū pfecte hoiem btificare. ꝛ deꝰ bea-
tificat hoiem in seipo dādo se in pmiū. decebat eū ha-
bere nām nō solū spūalē ꝗ etiā corpalē. ꝛ h ē ex icar-
natiōe. ꝗ ꝛc. Itē deum decebat hoiem q̄ seductus
peccauit sibi recōciliare. ꝗ vbi ē ꝯueniēs recōciliatō.
ibi ꝯuenit eē recōciliatorē ꝛ mediatorē. mediatoꝛ au-
tem debet cum vtroqꝫ extremoꝝ cōicare. hoc aūt nō
est nisi p vnionē diuine nāe ꝛ humane in vnitate p-
sone. ꝗ videt̃ ꝙ opus incarnatiōis maxime cōgruū
fuit pietati diuie. Sed ꝯtra. Nihil qd̓ spectat ad
cōtēptionē ꝛ abiectionē decet summā maiestatē. sed
carnē assumere que ē de limo formata dicit ꝯtēptꝰ.
ꝗ vr̃ ꝙ h nullo mō decea t dei maiestatē. Itē sic vitu-
pabilis ē nimia elatio. ita vitupabilꝭ ē nimia deiectō.
ꝗ tanta est deiectio cuꝫ deus fit homo. q̄nta est elatio

cum homo appetit esse deus. ergo ita vituperabilis est vna sicut z altera. si g nihil quod est vituperabile decet deū. ptz zc. Itē nullo modo decet sapiētissimū ɔditorē facere aliquā rem excedere terminos qs sibi statuerat p naturā. g cū oīs creatura quantū est de natura creationis sue sit infra deū z intra terminos creature. videt q nullo mō cōgruat q de⁹ faciat creaturā deū esse. g nō videt opus incarnatiōis sibi cōgruere. p quod dicit hoiem deū eē. Item nomen qd est supra omne nomen dz vni soli nature ɔuenire. g nō videt q ɔueniat deo tale nomen creature cōmunicare. g vr q nō cōgruat sibi hoiem in vnitatez psone assumere. Item quicūq adorat deū in sculptā imagine facit deo iniuriam. g pari rōne q credit deum habere humanam effigiem iniuriat diuine nature. videt g q nō cōgruat diuine nature incarnari. siue humanari. Per hunc modum solet argui ab infidelibus. 34 R. dōm q absq dubio congruuz fuit z deū decuit incarnari. Et hoc ppter sue potentie. sapientie. z bonitat⁹ eminentē manifestationē. q quidē facta ē in humani generis assūptōne. Congruū etiā fuit ppter diuino p opm excellentē ɔsummationē. q quidē facta ē in humani generis assumptōe cū vltimū ɔiunctū est pmo. Ibi eni est pfectōnis ɔsummatio. sicut ptz i circulo q est pfectissima figuraz. q etiā ad idē punctū terminat a q incepit. Decebat etiam ppt supabūdātē pcij solutionē ad liberatōez hois capu. qz sola psona diuia erat q ppōderabat toti hūano generi. Postremo decebat ppt supeffluētez hois glificationē. vt nō tm̄mō inueniret hō in deo pascua interius imo etiā pascua exterius. Et sic pz q opus incarnatōis multū quidē p oēm modū deo congruebat. z qztū ad eius infinitatē. z qztū ad eius pfectionem. z qztū ad pietatē. z qztū ad liberalitatē. Ad infinitatē in seipso. ad pfectionē in opando. ad pietatē in liberando. z qztum ad liberalitatē in remittēdo. Concedēde sunt g oēs rōnes oñdentes sacrm incarnationis deo ɔgruere. 35 Ad illud qd opponit in cōtrariū quō decet diuinā maiestatē humiliari. dōm q deū humiliari pōt intelligi duplr. aut in se. aut in rōne sibi vniti. In se quidē cū sit oīno inuariabilis. nec pōt humiliari. nec potest exaltari. Rōne aūt sibi vniti pōt humiliari ad maiorē manifestationem sue altitudinis. sicut pōt infirmari ad maiorē manifestationē sue fortitudinis. In hoc eni q deus carnē humilē z infirmā assumpsit. supbissimū dyabolū deiecit. z hoiez humilē exaltauit. Fortissimū aduersariū ɔfregit. hoiem infirmū stabiliuit. Et in hoc eminent facta ē manifestatio potentie z sapie. Si eni qd infirmū est dei potenti⁹ est oībus hoīb⁹. z qd stultū est dei sapientius est omnib⁹ hoībus. z etiā demonib⁹. planū est q ei⁹ potētia z sapia supexcellūt oīa in infinitū. Et iō si incarnatiōis op⁹ in se nō videat facere ad diuine manifestationis honorē. si tn̄ ɔsiderat ad illud ad qd est facit elegantissime. z iō hereticis z infidelibus cecis velatū est sacrm incarnatiōis. dicētes q opus incarnationis faceret ad diuine maiestatis ignominiam. cū ex opposito faciat ad excellētissimā gloriaz. 36 Ad illud qd opponit q nimia fuit ibi humiliatio. rñderi pōt vt dictū est. q diuia natura non fuit humiliata aliqua deiectione. s cū creatura appetiuit se eē deū. inflata fuit aliqua elatione. et ideo ex pte ista nimietas nō sonat in viciū sicut ex pte illa. Preterea in illa rōne deficit similitudo. qz exinanitio q facta fuit in assumptione humane nature fuit ex excessu charitatis z amoris. Sz eleuatio qua voluit homo deo assimilari fuit ex excessu psumptionis. Et qz nimietas psūptionis z elatiōis vitupabil est. z nimietas dilectionis in summo deo laudabilis est. hinc ē q exinanitio xpi nō fuit vitupabilis sed laudabilis. sicut vitupabilis fuit elatio pmi pentis. pcedebat eni ex nimia charitate. de qua supra habitū est in autoritate. Deus ppter nimiā charitatē qua dilexit nos zc. 37 Ad illd qd opponit q nō dz creaturā suā trahere extra terminos suos. dōm q creatura in christo remanet intra terminos creature. rōne tn̄ psone in q substantificat hz cōicationē ydiomatū z pticipat nomen diuinū. p eo q illa vnio facit communicationem ydiomatū saluis pprietatibus assumentis z assumpti. Et p hoc ptz rñsio ad sequens qd opponit de cōmunicatiōe nois excellentissimi. qz deus nec nomen nec gloriam suā cōicat alij. Unus eni et idē q ē xps est homo z deus. vnde cuz nomen diuinitatis attribuit homi. hoc est rōne diuine ypostasis. Silr intelligendū est de honore latrie sicut inferius apparebit. 39 Ad illud qd opponit q deo facit iniuria q credit ipm hre hūanā effigiē. dō. q verū ē. qn credit ipm habere effigiē in ppria natura. qz talis credit ipm eē quid corporeū. cū ipse sit spūs nobilissimus. incarnatio aūt nō facit eū habere effigiem in se. s vniri ei qui habet effigiē salua dei spūalitate z nobilitate. q g sic ponunt deum incarnari. cū nihil detrahat ei⁹ nobilitati z pfectioni. z multum addat exaltationis et dignitatis generi humano. nō tamen deo non derogat s etiā dei bonitatē multū cōmēdat. z ecōtra dei bonitatē quantū in se est diminuit q hoc negat.

38

Questio. ij.

Que fuerit incarnatiōis rō precipua: Et q generis humani redēptio. oñdit ad gal. iiij. cū dr. Cū venit g plenitudo tpis. misit de⁹ fi. suū factū ex mul. factū sb lege. vt eos q sub lege erant redimeret. Si g apl's pncipalem assignat rationem missiōis filij dei in carnē. videt q nostra redemptio sit ei⁹ ratio precipua. Si tu dicas q hoc nō dicat apl's tanq causaz principalem. Opponit ɔtra hoc illud qd idē apl's dicat Hebre. ij. vbi loquens de xpo. ipse similiter participauit eisdem vt post mortem destrueret eum zc. Et post. Nusq angelos apprehendit. Glo. Participauit vt homines sanctificaret z liberaret. z recte hec causa ponit. quia si nō esset eos liberaturus. nō eis pticiparet. quod in angelis apparet. qz nusq angelos apphendit. Si ergo illud quo posito ponit. z quo remoto remouet. et redemptio assignat tanq cā principalis z precipua incarnationis. videt q pncipalit incarnatio facta fuit ppter repationē generis humani. Itē in ps. Infixus sum in limo. p. Glo. aug. vtinā maneret hō in eo qd deus fecit. si eni maneret in eo qd deus fecit. nō in limo infixus esset. quē de⁹ genuit. igit si homo stetisset. incarnatio facta nō fuisset. g incarnatiōis rō pcipua vr eē hois repatio. Itez aug. sup Joh. tractās illud Joh. xj. Ecce quē amas infirmatur. Si peccatores dominus non amaret ad terram de celo non descenderet. ergo videtur q precipua ratio incarnationis fuerit liberatio peccatorū.

Item si deus assumpsit humanam naturam. aut hoc fuit propter humanam dignitatē. aut necessitatem. Si ppter hūanā dignitatē. cū dignior sit angelica q hūana. magis debuit assūpsisse angelicam. Si ppter necessitatē. z necessitas indigentie non sit nisi ppter peccatuz. videt q pcipua rō fuit q hicu

assumpsit redemptio generis humani. Ite opus incarnatonis fuit maxime gre de quo ho maxime tenet ad graru actione. sed magis tenet homo ee gratus deo. et maior fit ei gra qn aliqd beneficiu prestat sibi q indignus est in statu in q indign9 est. et p ei9 liberatione q si alr eet pstandu. g si ho lapsus p beneficio incarnationis est maxime deo obnoxius. vr q si ipse no esset lapsus. ipe no eet incarnat9. et nec hmoi beneficiu eet sibi pstitu. Precipua g ro incarnationis. vr esse redemptio generis huani. Sed 9tra. Aug. de spu et aia. Totu hoiem assumpsit vt totu beatificaret. sed homo debebat totus beatificari. et ita plene beatificari si no esset lapsus. sicut si esset lapsus. g si ho no esset lapsus. de9 esset incarnatus. g no vr q precipua ro incarnatiois sit liberato generis humani.

Ite sup illud Hebre. ij. Nusq angelos apphendit. glo. No angelice nature data est hec dignitas vt ei psona diuina vniret. Si g hec dignitas data fuit humane nature. et humane nae nihil datum est frustra. g si no peccasset. talis dignitas no remaneret vacua. g adhuc vniret cu diuina natura. g liberatio generis humani no est ro precipua. Ite ita decebat deu manifestare sua infinitate et pfectione et liberalitate si ho stetisset sicut si lapsus eet. g si oia ista facit in ope incarnatiois. vr q incarnatio fuisset etia si homo lapsus no fuisset. et ita ide qd pus. Itez tante difficultatis et nobilitatis est vendicare siue acquirere sibi infinitu bonuz. sicut satisfacere p offensa que est 9 bonu infinitu. si g ho no poterat satisfacere pro se de offensa qua offendit deu. sic nec p se poterat mereri habere deu. g sicut oportunu fuit filiu dei incarnari hoie cadete vt p hoie satisfaceret. vr q sic oportunu fuit filiu dei incarnari hoie stante. vt ho eu mereri posset. Ite q solumo pp occasione peccati introducta sunt exerit a deo. no pncipaliter s occasionalit. g si incarnatio facta est pncipalit pp peccati expiatione. aia xpi facta est no principali intentione s qda occasione. si g incouenies est nobilissima creatura occasionaliter ee introducta. cu ages pncipaliter intendat opa nobilissima. vr q incouenies sit dicere incarnatione factam ee pp hois reparatione. Ite in incarnatioe filij dei huana natura plurimu est exaltata. si g deus incarnat ex hoc q humana natura peccauit. vr q homo reportet comodu de malicia. g si hoc no decet diuinu retributore. ptz 7c. Ite christus est caput eccie no solu fm diuina naturam s etia humana. sicut ondit aug. sup Iob. sed si ho n peccasset. adhuc esset corpus ecclesie. g vel dei filius incarnaret. aut corp9 eccie remaneret acephalu. g si illud est impossibile. restat q deus icarnaret si ho no peccasset. g ide qd prius. Ite si ho lapsus no fuisset. nihilomin9 fuisset sacrm matrimonij. si g sacrm matrimonij in 9iunctioe sexuu dicit siue signat 9iunctione xpi et eccie. qtu ad naturaru vnione pp insepabilitate. vt dr Eph. v. hoc sacrm magnu est. ego aute dico in xpo et in eccia. g si ho stetisset. aut sacrm mrimonij falsum eet. aut dei fili9 incarnaret. s pmu e impossibile. g restat 7c. Ite qdruplex est mod9 educendi hoiem in esse. Couenit em hoiez educi de viro et muliere. 9uenit educi sine viro et muliere. couenit educi sine viro de muliere. et de muliere sine viro. sed tres illor modor fuissent si ho stetisset sicut planu e g vr q et qrtus fuisset. q educt9 est de sola muliere. s hic qrtus est in incarnatioe. g si ho stetisset. incarnatio fuisset. aut si no. tnc vn9 modus pductiois hoim

deficeret. et sic vniuersuz pfectu no eet. et h est maximu incouenies. Dicit em aug. q vniuersu hz tata pfectione q nemo pt in eo impfectuz ronabilit aliqd inuenire. nec ronabilit aliqd addere. sicut et ipe dicit li. de libe. ar. q nihil pot intellect9 nr intelligere quod subterfugeret illa supna arce. R9. ad pdictor intelligetia est nondu. q circa h duplex est mgror opinio. Quida em dicere volut q de incarnatoe loq e dupliciter. Est em incarnatio carnis assumpto. De carne aut assupta e loq duplr. aut qtu ad subam. aut qtu ad defectu passibilitat. Si fiat smo de ipa qtu ad defectu passibilitat et mortalitat. dicut q incarnatiois pcipua ro fuit huani generi redeptio. Nisi em ho peccasset. et lapsus fuisset. et redimed9 eet. xps carne mortale no assupsisset. Si aut loqmur de incarnatoe fm q dicit assuptione huane nae. loqndo simplr. sic dixerut q pcipua ro incarnationis no e liberato generi huani. qr etia si ho no peccasset. xps incarnat9 eet. Sz hui9 ro. est pfectio multiplex surges ex dignitate illi9 opis. Incarnatio em facit ad pfectione hois. et p 9ns ad pfectione toti9 vniuersi. in h q 9plet et 9pletoez dat huano generi. fm illud qd respicit nam. et fm illud qd respicit gram. et fm illud qd respicit gloria

1. Scdm illud qd respicit nam in incarnatioe e 9summatio modor educedi hoiem in ee. Est etia 9summatio in 9patioe ad pfectione agent. in h q in incarnatioe ho q est vltim9 9iungit cu suo pn9 vnioue qua h deo nulla est maior.

2. Facit etia ad pfectione hois qtu ad illud qd respicit gram. qr in incarnatioe assumit xps huana nam. rone cui9 plene hz ee caput toti9 ecclesie. cui9 corpis mebra vniri hnt rone charitatis et gre. et sil'r cu h facit ad pfectoez meriti. qr oia merita pedet et meliorant merito xpi.

3. Facit etia ad pfectione glie in eo q ho in deo suo inuenit pascua. qtu ad pte corpale. et qtu ad pte spuale. siue ingrediat. siue egrediat. qd no faceret si de9 no eet incarnat9. Complet9 etia e totius huane nae appetit9 du p op9 incarnatiois nobilissima ydoneitas q erat in humana na fm qua vnita erat diuine ad actu pfectu reducit. et rone hui9 multiplicis pfectiois q surgit ex ope incarnatois. 9gruu fuit deu incarnari. Et qr hec multiplex pfecto no respicit tm statu nae lapse. imo respicit etiam statu nature institute. io si ho lapsus no fuisset. nihilomin9 de9 incarnat9 eet. qr ita copetebat hoiez pfectu ee. et fm nam. et fm grata. et fm glora. sicut si eet in statu lapso. et qdamo amplr9. Et fm ista opinioz et q hanc opi. sequunt 9cedut rones q ad hac ptem adducut. Rones vo ad oppositu et auctes p h effugiut. qr dicut eas itelligi fm q incarnao dr carnis mortal' et passibil' assumptio. Loqt. n. scptura et lra de incarnatoe fm eu modu q fuit p9 lapsu. no p eu modu q fuisset hoie psistete in statu inocetie. Alior vo positio fuit q pcipua ro incarnatois fuit repato generis huani. qtuis multe sint rones 9gruetie huic annexe. Ista em est pcipua respectu oim. qr nisi gen9 huanu fuisset lapsum. verbu dei non fuisset incarnatum. Et ro hui9 est. qr incarnatio dei e supexcedetis dignationis. et ideo cum sit ibi quidam excessus. no fuisset introductum incarnatiõis misteriuz. nisi precessisset excessus oppositus p ipm corrigendu et restaurandu. Unde nisi deus oue suaz pdidisset. no de celo ad terram descendisset. Quis aut hor modoruz melior sit. nouit iste q p nobis incarnatus est. Quod etiam hor alteri pponendu sit. difficile est videre. p eo q vterq modus catholicus est. et a viris catholicis su-

stinet. Alter etiam modus excitat aiam ad deuotionem fm diuersas cōsideratiōes. Videt aūt prim⁹ modus magis ɔsonare iudicio rationis. scd's tamē sicut apparet plus cōsonat pietati fidei. Primo. q̄a autoritatibus sanctoꝝ τ sacre scripture magis concordat. nam tam no. q̄z vetus te. vbi de filij dei descēsu loquunt. generis humani liberationem rōnē reddunt. quod patet singula discurrendo. Sancti etiaȝ hoc dicūt sicut patet in autoritatibus suprapositis. Et ideo si diuina eloquia. nobilissimā τ precipuā incarnatiōis rōnē assignant generis humani liberationem. nihil etiam a nobis dicendū est p̄ter ea que nobis ex sacris eloquijs clarent. ideo magis videt pietati fidei consonū. q̄ precipua incarnatiōis ratio sit liberatio generis humani q̄z aliter sentire. Et hoc ap te dicit aug. in li. de verbis apostoli in sermone. lxx. tractans illud Luce. xix. Venit enim filius hominis saluū facere quod perierat. Si homo nō perisset. fili⁹ hominis nō venisset. Et expressius idē tractās illud. j. Thi. j. Venit in hūc mūdū pec. sal. facere. Nulla cā veniēdi fuit xp̄o nisi pec. sal. facere. Et ide plura dicit ad hoc ptinētia. Et in illa orōe q̄ incipit. A cella aromatica. que dicit esse Aug. hoc ip̄m habet expressi⁹. Ad hoc etiam cōcordant verba Bern. et glo. sup diuū loci eple ad Thi. Secundo vo p̄dictus modus magis ɔcordat pietati fidei. q̄z deum magis honorificat q̄ p̄cedens. Nam p̄cedens dicit q̄ deuȝ cōgruebat incarnari ad pfectionē vniuersitatis. et iō quodammodo deum intra pfectionē vniuersi ɔducit. τ quandam necitatē incarnationis ponit ei cum dicit. opa ei⁹ alit ad pfectionē nō pduci. Hic aūt mod⁹ dicendi cum dicit q̄ incarnatōnis misteriū est sup omnē pfectionem. ponit xp̄m esse supra omnē pfectiōȝ vniuersitatis. siue q̄tū ad naturam. siue q̄tū ad gratiā. siue q̄tū ad gloriā. Et hoc recte facit. q̄z sicut dic phs li. xj. pme phie. deus supra oēm vniuersi ordinē ponendus est. sicut nō dicit esse dux de exercitu s̄ supra exercitum. Tercio modus iste dicēdi. incarnationis misteriū magis cōmendat dū dicit hoc misterium tm̄ esse qd̄ nō debuit fieri nisi ex maxima causa. vtpote ꝑpter placandam diuinā iram τ restaurandi oīa. siue que in celis sunt. siue que in terra. Et ido dicunt q̄ tantū misteriū nō fuisset introductum nisi p̄cessisset lapsus nobilissime creature τ offensio maiestatis diuine. Quarto etiam fidelem affectum mag inflamat. Plus eñ excitat deuotionē aie fidelis q̄ deus sit incarnatus ad delēda scelera sua q̄ ꝑpter cōsummāda opa sua. Qm̄ g̃ hic modus dicēdi. et si nō videat eē ita subtilis sicut p̄cedens. plus tamen consonat pietati fidei. in hoc q̄ auctibus sanctoꝝ mag ɔcordat. τ deū magis honorificat. etiā incarnatiōis misterium magis cōmendat. et affectū nostꝝ ardentius inflamat. ideo ɔcedēdū ē vt p̄dicte autoritates et rationes ostendunt. q̄ precipua ratō incarnatōis fuit redemptio generis humani. q̄uis multe alie rōnes congruentie hoic rōni sint annexe. Ad illud 42 qd̄ primo opponit in ɔtrariū q̄ hominē totū assumpsit vt totum beatificaret. dōm q̄ ista nō est rō precipua sed annexa principali. p eo q̄ si deus nunq̄ incarnatus esset. homo glorificatione corpis sui. et visione dei pfecte τ totaliter esset beatus. Visio eñ xp̄i corporalis spectat nō ad essentialem cōpletionē beatitudis. sed ad quoddā accidentale gaudiū. et hoc ptꝫ q̄ alij sensus beatificant vt visus. τ tam obiecta sibi correspondentia. vt tactus. gust⁹. Preterea aspect⁹ xp̄i non erit minus beatus conuersus ad alia corpora videnda. q̄ aspectus alioꝝ cōuersi ad videndum corpus ip̄ius. Gloria eñ sensuū exterioꝝ erit p redūdantiā delectatōnis venientis a parte supiori ex visione dei. cuius visio adeo reficit eū pfecte apparet vt nihil vltra sit necessariū anime ad eius beatitudinē. q̄m omne aliud bonū τ pulcrum ad illud cōpatum quasi nihil est. nec intendere pōt essentiale gaudiuȝ. vnde multuȝ derogare videt summo bono qui dicat ip̄m nō sufficere absq̄ȝ bono causato sibi adiūcto ad hoiem pfecte beatificandū. nisi hoc dicat venire propter impfectionē sensus qui ad ip̄m non pōt ptingere qui nō habet obiecta sua sicut visus. et tamen pfecte beatificati sunt. siue rōne aspectus christi. qui ad alios sanctos aspicit. Siue ratione pfectionis beatitudinis. que non facit hoiem aliqd̄ extrinsec⁹ se mēdicare. Siue etiam q̄z oppositum non posset intelligi. q̄ gloriosus homo possȝ a christi presentia absentari absq̄ȝ glorie sue detrimento. Ad illud qd̄ op- 43 ponit q̄ in humana natura data est congruitas vel ydoneitas ad incarnationem. dōm q̄ illa ydoneitas attendit ex pte repabilitatis hois principaliter. q̄uis rōne dignitatis τ aliaꝝ cōditionū aliq̄ mō attendit. et iō sicut homo nō fuisset repat⁹ si nō cecidisset q̄uis esset repabilis. sic diuinitati nō esset vnit⁹ q̄uis esset vnibilis. Nō tm̄ frustra illa potentia fuisset q̄z multe sunt potētie τ ydoneitates que ad actū nō pducunt. nec tm̄ frustra sunt. q̄z nobilitati τ dignitati nature attestant. Nec dī potētia frustra si nō redu 44 cit ad actū. s̄ tūc frustra est dū ad actū nō reducit et tm̄ ad actū exigit eā reduci tpꝰ τ loc⁹. Ad illud qd̄ 45 opponit q̄ ~~nō~~ decet dei sapiam. prudētiā τ potētiaȝ in statu innocētie manifestari. dōm q̄ satis se manifestabat sufficienter p opus creatiōis. τ distinctōis. τ ornat⁹. τ iō si illa pstitissent. cū valde bona fuissent nō oportuisset nouū modū agēdi supaddere ad manifestationē. quēadmodū opa miraculosa facta sunt post hois lapsum q̄ nō oportuit fieri ante. q̄z dei potētia. sapia. τ bonitas nota eēt τ satis in suis effectibus reluceret. Nunc aūt cōgruū est τ decēs deū multa opa facere miraculose ad manifestationē sue potētie. p ɔfirmatione fidei nr̄e. sic etiā in ꝓposito intelligendū est sicut dicunt sancti. Quia q̄ hō p pctm̄ interius lumen obfuscatū hēbat. τ ɔuersus fuerat ad sensibilia τ illa amabat. ideo deus inuisibilis. fact⁹ ē visibilis in carne. vt p visibilia reduceret ad inuisibilia cogitanda τ amanda. Et hoc est qd̄ dicit greg. in quadā p̄fatione. vt dū visibiliter deū cognoscim⁹. p hūc i inuisibiliū a. rap. Ad illud qd̄ opponit q̄ ita 46 difficile est ꝓmereri vitā eternā sicut satisfacere pro offensa. dōm q̄ falsum est. q̄z ad meritū vite eterne sufficit cōplacētia ex parte inherētis. Ad hanc autem cōplacētiā sufficit gr̄a diuina. Et q̄z diuinā grām poterat hō habere p missionē. s. s. et filij in mentē absq̄ȝ filij missione in carnē. hinc est q̄ ad pfectionē meriti vite eterne nō oportuit incarnationē interuenire. Ad satisfaciendū aūt non solum requirit q̄ satisfaciens placeat sed q̄ damnū recompensare valeat. et honorē deo sublatū restituat. sicut meli⁹ videt infra. τ iō nō fuit tanta necessitas incarnatiōis ꝑpter necessitatē merendi. sicut ꝑpter necitē satisfaciēdi. Et q̄ illd sit veꝝ planū ē angelis. quoꝝ nā nō est vnita verbo. et tamen meruerunt vitam eternam. Preterea cito

q tante difficultatis sit. nõ tñ oportet q ꝓpter h necessaria sit incarnatio. ꝑ eo q spũssanctus ipse q per charitatem mouet aiam. dignam eã facit gloria sempiterna. vnde neutrũ fit sine missione alicuius psone. sed ad satisfaciẽdũ necessaria est missio in carnẽ. qꝛ sicut infra patebit congruentissimus modus fuit satisfaciendi p mortem ꝛ passionem. sicut congruentissimus modus est ad merendũ p charitatez ꝛ dilectionem.

47 Ad illud qđ opponit q anima xpi educta debuit pncipali intentione. dĩm q deus qꝛ ab eterno pscivit lapsum hũani generis. iõ fecit. qꝛ se recuperaturũ cognouit. ꝛ ideo principalius in intentiõe fuit repatio lapsi q̃ cõditio eius ad lapsum possibilis. Et ꝓpter hoc nõ sequit q deus nõ pdestinauerit cristum pncipaliter sicut ꝛ alios. imo multũ pncipalius. Hoc eñ teneret si deus in cõditione generis humani non precognouisset eoꝝ lapsum. tunc eñ quasi preter intentionem subsecutũ fuisset.

48 Ad illud quod opponit q humana natura est exaltata ꝓpter incarnationem. dĩm q absq; dubio verũ est. ſ ex h nõ sequit q reportauerit ex malicia cõmodũ. qꝛ hoc tion fuit ex sua malicia. ſ ex ~~sua~~ benignitate diuina et sapientia. Quia eñ sapientia dei vicit maliciã. hic est q nõ patit esse malum aliqđ de quo nõ eliciat bonũ. ꝛ etiã maius bonũ. alioq̃n nõ pfecte maliciã vinceret. Et ꝓpterea cõtra preuaricationem ade q totũ genus humanum infecit. statuit rectitudinẽ secũdi ade qui pro toto genere humano posset satisfacere. et cuius obedientia multo plus sibi placeret q̃ inobedientia pmi ade potuit displicere. Similiter hoc fuit ex bonitate diuina. ex qua deus plen⁹ ẽ dilectiõe et misericordia. Et ideo diligẽtibus se quos sanctos vocauit ſm ꝓpositũ suũ. omnia fecit eis coopari in bonũ. vnde filium dei incarnari nõ fecit nostra malicia. ſ dei charitas nimia ꝛ misericordia. ſm q dictuz est in autoritate prius posita. Deus aũt q diues est i mi se. p. n. ꝛc.

49 Ad illud quod opponit q christus ẽ caput ecclesie ſm humanam naturã. dĩm q duplex ẽ capitis ꝓprietas. Una que attendit ſm pformitatez ad membra. alia que attendit ſm donoꝝ gratuitoꝝ influentiam. Rõne prime ꝓprietatis christus caput est inq̃tum homo. Ratione secunde christus caput est inq̃tum deus. Et ratione huius principaliter tenet rõnem capitis. et ideo esto q incarnatus nõ eẽt. adhuc ecclesia capite nõ careret. Quia caput viri eẽt deus. ꝛ ita ecclesia hoim caput haberet deũ. sicut habet ecclesia angeloꝝ. ꝛ ideo nõ sequit q corp⁹ ecclesie esset acephalum. q̃uis nõ haberet caput ſm oẽm ꝓprietatẽ quã habet mõ. haberet eñ tunc caput deũ. sicut nunc habet ecclesia angeloꝝ.

50 Ad illud qđ opponit q matrimoniũ signat coniunctionẽ naturaꝝ. Dĩm q m̃rimoniũ duplicẽ habet significationem. Signat eñ cõiunctionẽ dei ad ecclesiam ſm charitatem. ꝛ signat etiam ꝯiunctionẽ ſm vnionẽ in psone vnitate. ꝛ vtrãq; haꝝ significationũ hꝫ ſm statuz lapsus. alteram aũt habuisset si stetisset. et ideo nõ eẽt falsum signum. Sicut eñ matrimonium nunc est in officium ꝛ remediũ. tũc aũt solum in officiũ. sic matrimoniũ duplex hꝫ signatũ. tunc aũt vnũ.

51 Ad illud quod opponit q quadruplex est modus ꝓductionis hoim. dĩm q ille quartus modus ꝓducẽdi hominẽ nõ est de pfectione vniuersi. ſ supra pfectionem vniuersi. Et iõ hiere. vocat illud nouũ cum ait. Nouũ faciet dñs sup terrã. hoc aũt nouũ dñs nõ fecisset nisi aliqua veteratio precessisset. Et ideo nõ sequit q si homo stetisset. q talis modus ꝓducẽdi hominẽ esset. nec ex hoc sequit q vniuersum sua pfectione careret. sicut etiam nõ põt argui impfectio vniuersi q̃tũ ad suscitationẽ mortui. quã deus nõ fecisset si homo pstitisset. Posset etiã dici q de illo mõ ꝓductionis nõ põt argui veritas incarnationis. qꝛ deus posset ꝓducere hominẽ de muliere absq; viro q tamen non esset deus. hec aũt oia absq; piudicio dicta sint. non eñ volo bonitatẽ dei coartare. ſ immensitatẽ charitatis sue erga hoiem lapsum ꝯmendare. vt affectus nostri excitent ad amandũ ipsum. dũ attẽdim⁹ nimie dilectionis eius excessum ꝛc.

Questio. iiij. §

Que trium psonaruz fuerit magis ydonea ad incarnationem. Et ostenditur pmo q psona patris. Illius eñ est recreare cuius est creare. sed creatio maxime attribuitur ꝛ conuenit potentie patris. ergo et recreatio. ergo ꝛ pari rõne videt q ꝛ incarnatio.

Item illius est filios adoptare cui⁹ est generare. sed incarnatio ordinat ad adoptionẽ. sicut di Gal. iiij. ergo videt q maxime ꝯueit ei cui ꝯuenit generare. ergo maxime ꝯuenit patri incarnari. Itẽ filius totũ quod habet. habet a patre. ergo magis decet habere patrem aliq̃d qđ nõ habeat filius. q̃ filiũ habere qđ nõ habeat pater. si ergo incarnatio facit humanã naturaz haberi a psona que incarnat. vr q hoc magis competat psone patris q̃ psone filij. Qꝛ aũt magis cõpetat psone spũssancti oñdit. qꝛ quod maxime habꝫ rõnẽ gratie. maxime cõpetit missioni. s. s. Sed q de⁹ factus est homo. hec est summa gra. sicut vult aug⁹. xiij. de trini. ergo videt q hec magis debuit eẽ in psona spũssancti q̃ in psona filij. Item spũs amoris facit nos ꝛ filios dei adoptiuos. ſm illud Roma. viij. Nõ accepistis spũm seruitutis in ti. ſ spm̃ ꝛc. ergo si incarnatio est vt fiamus filij dei adoptiui. vr q incarnatio maxime debuerit eẽ in psona spũssancti. Itẽ mitti dicit subautoritatẽ in misso. ergo ei magis ꝯuenit mitti in quo magis repit rõ subauctis. ſ rõ subautoritatis magis repit in psona spũssc̃ti q̃ filij. ergo si incarnatio est in carnẽ missio. vr q magis cõueniat. s. s. q̃ filio. Qꝛ aũt magis cõpetat filio. videt. Magis decet psonam mediam tenere rõnẽ mediatoris q̃ aliã. ſ incarnatio est ordinata ad effectũ mediatoris. psona aũt media in trinitate est psona verbi. ergo ꝛc. Itẽ magis decet filiũ dei esse filium q̃ aliam psonaz. sed p incarnatiõnẽ ille q incarnat efficit filius virginis. ergo vr q psonam filij incarnari sit magis decẽs ꝛ congruum. Itẽ ꝯuenientius est filiũ supplicare patri q̃ aliam psonam. ſ incarnatio ad hoc ordinat vt sit aliq̃s mediator q ꝑ hominib⁹ intercedat ad deũ. ergo ꝛc.

Rꝫ. dĩm q psona verbi ad incarnationẽ inter ceteras psonas fuit mag⁹ ydonea. siue loquamur de ipsa incarnatione in se. siue ꝓut ordinata ẽ ad humani generis redẽptionez. Si eñ loquamur de ipsa incarnatione in se. magis cõgruũ fuit psonã filij incarnari. ꝛ inq̃tum est imago. ꝛ inq̃tum est verbum. ꝛ inq̃tum est filius. Inq̃tum est imago. qꝛ homo assumptus erat rõne dignitatis imaginis. ꝛ qꝛ fili⁹ est imago patris. iõ magis ꝯueniẽs erat filij psonã assumere carnẽ. Rursus qꝛ filius dei verbũ est patris. sic ꝓcedit ab ipo vt pater se manifestet p ipꝫ. ꝛ iõ sicut ad intentionis manifestationẽ verbũ intelligibile copulat voci sensibili. sic ad diuinitatis reuelationez.

tributū patris cōgruū fuit vniri carni. Postremo qꝛ filius est semel genitus ab eterno. ꝛ sic cōgruebat eū carnē assumere vt esset de genere hoīm. ꝛ ita hominis filius. ꝛ iō decebat ipm magis incarnari q̄ patrē ꝛ spm̄ scm̄. Et hoc est qd̓ dicit aug. in li. de tri. ꝛ mgr̄ in lra. q̄ dei filius nō quesiuit nisi matrem in terris. qꝛ iā habebat patrē in celis. magis ergo decēs fuit filiū incarnari q̄ aliā psonā si loquamur de ipa incarnatiōe sm̄ se. Fuit etiā magis cōgruū si loquamur de ipa incarnatiōe sm̄ cōparationē ad generis humani redēptōnē. ꝛ h̓ appet si ꝯsideremꝰ hois lapsum. ꝛ repandi modū. et reparationis fructū. Si ꝯsideremꝰ hois lapsum. videbimꝰ q lapsus fuit appetēdo falsam dei silitudinē et equalitatē. et qꝛ filio pmo attribuit̄ eq̄litas. hinc est q quasi ex ipso sumpsit homo lapsus occasionē. ꝛ iō inde sumere debuit repatiōez. Et hoc dicit Bern̄. explanās illud Jone. Propter me orta ē h̓ tēpes. tollite me. ꝛ mitā in ma. Aut certe in hoc q homo ꝑsumpserat dei silitudiēz. directe ꝯtra filiū peccauit. ꝛ iō filio magis cōpetebat vindicta ꝛ indulgētia. Et hoc ē qd̓ dicit ansel. in li. cur deus hō. Homo ꝑ q̄ erat moriturus. ꝛ dyabolꝰ quē erat expugnaturus. ambo falsam dei silitudinē ꝑsumpserāt. Vn̄ spālius aduersus filium peccauerūt. Illi itaq̄ꝫ cui specialiter fit iniuria. cōuenīētius attribuit̄ culpe vindicta ꝛ indulgētia. Rursus si ꝯsideremus modum reparatōnis. magis cōpetit filio. Repati enim sumus per mediatoris obediētiā ꝛ supplicatiōem. ꝛ qꝛ magis cōpetit filius supplicare patri ꝛ obedire. hinc est q magis cōpetit psone filij incarnari q̄ alij. Vn̄ ansel. in li. cur deꝰ hō. Cōueniētius sonat filiū supplicare patri q̄ aliā psonā. Postremo si cōsideremꝰ reparatiōis fructū vl' effectuz. magis cōpetebat filio incarnari. qꝛ incarnatio ad hoc ordinat̄ vt simꝰ filij dei. si ergo posterꝰ ꝑ illō hꝫ reduc qd̓ est pus in eodē genere. cōgruū fuit vt filij dei efficeremur ꝑ eū q̄ est filius naturalis. Vn̄ aug. in. de tri. Vt homo ex deo nasceret̄. pmo ex ipis natus est deus. Oportuit eīn vt per eū efficeremur filij adoptiui. q̄ est filius nālis. Et sic pꝫ ꝑ oēm modū q cōgruētꝰ fuit filiū incarnari q̄ aliū. Unde ꝯcedēde sunt rōnes q̄ ad hoc inducebant̄. Ad illud qd̓ opponitur q patri magis conuenit opus recreationis sicut ꝛ creationis. Dōm q pater sic est actor recreationis sicut ꝛ creatiōis. ꝛ sicut ꝑ verbum oīa fecit. sic etiā ꝑ vbū omnia refecit. Sed ex hoc nō seq̄tur q pater magis debuerit incarnari. qꝛ incarnatio nō respicit psonā actoris s; mediatoris. Et qꝛ rō mediatoris nō ꝯuenit prī s; potius filio. hinc est q nō sequit̄ q incarnatio magis ꝯueniat patri q̄ filio. imo potiꝰ ecōuerso. Ad illud qd̓ opponit̄ de adoptiōe. Dōm q verū est q adoptō conuenit patri tanq̄ principali actori. s; hoc nō oportet facere nisi ꝑ filiū cuiꝰ tota est hereditas. ꝛ ꝑ quē alij ad hereditatē debēt admitti. Ad illud qd̓ opponit̄ q filius hꝫ a prē q̄cq̄d hꝫ. Dōm q filius dicit̄ aliquid habere ꝑ naturalem ordinē. aliquid ꝑ gratuitā vnionē. Si pmo mō intelligat̄ quicq̄d habet hꝫ a patre. ita q idē qd̓ est in filio a patre. est in patre a seipo in eēntialibꝰ loquēdo. Si aūt loquamur de eo qd̓ hꝫ ꝑ gratuitā vnionez. sic hꝫ a patre tanq̄ a principio effectiuo. nō tanq̄ a generante. qꝛ sm̄ illud filius est minor patre. ꝛ qꝛ magis decet filiū sm̄ humanā naturā eē minorē patre. hinc ē q isto mō magis cōpetit filiū habere aliq̄d qd̓ nō habeat prī q̄ ecōuerso. Ad illud qd̓ opponit̄ q magis cōuenit spūisancto. qꝛ hic est summa gratia. Dōꝫ q ꝑ illaꝫ rōnē nō ꝯcludit̄ q incarnatio debeat fieri in psona spūsancti. sed q opus incarnatiōis debeat attribui spūisancto. et h̓ melius videbit̄ infra. Et silit̄ rñdendū est ad hoc qd̓ seq̄t̄ de adoptiōe. Ad illō qd̓ opponit̄ de missione. Dōm q missio in carnē fuit ad redimēdū a seruitute. ꝛ qꝛ oportet pus hoiez liberari a seruitute q̄ adoptari in filiū. hinc est q missio in carnē ei psone cōpetebat cui pmo cōpetebat mitti. et qꝛ psona filij habet mitti solū a patre. psona spiritussancti hꝫ mitti ab vtroq̄ꝫ. hinc est q pmo decebat filium mitti in carnem. vt redemptiōe facta idē ipse cuꝫ patre mittēt spūmscm̄ in mentē. Et hoc est qd̓ dicit apl̄s ad Gal. iiij. Cū venit plenitudo tē. mi. deꝰ filiuꝫ suū ꝛc̄. Et post. vt adoptionem filiorꝫ dei ꝛc̄. Postq̄ sūt estis filij dei. mi. deꝰ sp. suū in corda vra. ꝑpterea si sequit̄ q si maior rō subauctis est in. s. s. q̄ in filio. q ꝑpterea debuerit in carnem mitti. imo pōt inferri cōtrariū. Pater eīn qꝛ a nullo est. nō debuit mitti. Et h̓ est qd̓ dicit aug. iiij. de tri. Conueniēs nō erat vt prī ab alio mitteret̄. qꝛ ab alio nō erat. Conueniēs aūt fuit vt pmo filius mitteret̄. q̄ a solo patre est. deinde. s. s. q̄ est a prē ꝛ filio. pmo filiꝰ venit vt hoīes liberaret̄. deinde spūssanctꝰ vt hoīes beatificarent̄.

Questio. iiij. b

Quo tpe fuerit magis cōgruū filiū dei incarnari. Et vr̄ q in pmordio tpm. pmo ꝑ illud qd̓ dicit̄ Gen̄. ij. Cōsummauit deus sexto die opus suū. s; cōsummatio operꝫ maxime cōpetit in ope incarnationis. sicut supius tactū est. ergo vr̄ q incarnari debuit in aliq̄ illorū sex dierꝫ. Itē magnitudo amoris nō tm̄ facit dona multiplicari sed accelerari. s; deus ꝑpter nimiam charitatē suā misit filiū suū in si. car. pec. ergo vr̄ q congruū fuerit filiū dei incarnari statim cū hō indiguit. sed hō statim indiguit cum lapsus fuit. ergo ꝛc̄. Itez Si christus ab initio tpis venisset. multi ad viā veritatis venissent sicut dicit̄ Mat. xj. Olim si in tyro ꝛ sydo. ꝛc̄. Sed ad diuine benignitatis magnitudinez spectat q velit oēs saluos fieri. ergo multo magis vr̄ q cōgruū fuerit filiū dei incarnari in pmordio tēporꝫ.

Itē egro in piculo mortis succurri dꝫ sine mora. homo cū peccauit. piculosissime egrotauit. si ergo homini egrotāti succurrit̄ ꝑ filij incarnatōnē. vr̄ q statim debuerit incarnari. Sed ꝯtra Eccs. viij. Ois tempꝰ habent. et hoc ipm dicit̄ Ecci. xxxix. Ois tpe suo operabunt̄. ergo si nullū tps est adeo cōgruū beneficio plenissimo sicut tps plenitudinis. vr̄ q filius dei debuerit tunc incarnari qn̄ venit plenitudo tpis. ergo nō in pmordio tpis. Itē deus in oibꝰ opibꝰ suis maxime seruat ordinē. ꝛ sicut est ordo ꝛ gradꝰ in ꝑuectu etatis. sic est ordo ꝛ gradus in ꝑuectu mūdi. ergo sicut magis homo dispositus est ad sapiam in etate ꝑuecta q̄ in etate iuuenili. qꝛ in antiq̄s est sapia. ꝛ in multo tpe prudentia. vr̄ q maior sit cōgruitas q diuina sapientia incarnaret̄ ꝛ de celis mitteret̄ missiōe pfecta in plenitudine tpm q̄ in principio. Itē opus incarnatiōis ꝛ redēptiōis magis se tenet cū ope glorificatiōis q̄ cū ope pme ꝯditiōis. s; opꝰ glificatiōis hꝫ esse in fine tpis. opꝰ ꝯditiōis hꝫ eē in pncipio. ergo vr̄ q opꝰ incarnatiōis magis debuerit pfici in approximatiōe ad finē tpm q̄ in initio. Itē bñficiū incarnationis nulli ē vtile nisi ei q̄ illud recognoscat ꝛ ꝑ illo ē gratus. s; dilatio beneficij facit ad eius cognitionem ꝛ acceptionē. ergo vr̄ q dei filiꝰ nō debuerit statim a pri-

mordio temporum incarnari. sed per longa tempora in quibus posset expectari et desiderari. Respondeo dicendum quod sicut rationes ostendunt. et ipsa diuina operatio comprobat. magis congruum fuit filium dei incarnari quasi in fine seculorum quam in principio. Potest autem hic quadruplex ratio assignari quare tamdiu incarnari distulerit. Prima est propter peccatum hominis puniendum. In hoc enim manifestatur diuine vltionis seueritas. quod tantos clamores et luctus hominum tanto tempore sustinuit. antequam vellet descendere. et ipse adam cum posteritate sua tanto tempore expectauit in limbo exulans a paradiso. et hoc propter manifestationem diuine iusticie que nihil inultum dimittit. Secunda ratio fuit propter morbum melius curandum. morbus enim spiritualis non curatur debite nisi infirmus prius eum cognoscat et pro curatione eius gratus existat. Plus enim homo egrotat per ingratitudinem pro curatione quam culpe commissione. et ideo debuit deus beneficium incarnationis differre. vt homo conuinceretur de impotentia et ignorantia antequam incarnaretur. et in lege indita. et in lege scripta. vt sic conuictus confugeret ad diuinam gratiam. et confugiens curaretur efficaciter. Tercia ratio est propter ordinem vniuersi seruandum. quia enim hoc erat plenum. i. maximum beneficium. differri debuit vsque ad plenitudinem dierum. Et propter hoc dicit apostolus ad Gal. iiij. At vbi venit plenitudo temporis misit deus filium suum etc. Quarta ratio fuit propter incarnationis beneficium amplius commendandum. quod enim amplius differtur et diutius desideratur. preciosius reputatur. et ideo beneficium incarnationis quod est inter dei beneficia preciosissimum. prius debuit esse desideratum et expectatum quam exhibitum. Et propterea magis congruum fuit filium dei incarnari in fine temporum. Et concedende sunt rationes que

58 hoc probant. Ad illud vero quod opponitur primo in contrarium de consummatione diuinorum operum. dicendum quod in opere incarnationis non attenditur consummatio que quidem fit de opere primo vniuersi. sed consummatio omnem consummationem supercedens. et ideo non spectat ad opera sex dierum in quibus vniuersum conditum est et fabricatum quantum ad ea que spectant ad complementum primarium. Ad illud quod opponitur quod magnitudo amoris facit beneficia accelerari. dicendum quod verum est

59 quando acceleratio doni prodest ei quem amat. sed quando dilatio magis prodest quam acceleratio. tunc amor potius facit differre quam accelerare. Preterea amor diuinus non operatur secundum impetum. sed secundum dispositionem et regulam sapientie. et ideo dona non accelerat. nisi seruato debito et congruo ordine. Et propter hoc quia ordinis congruitas exigebat. ideo amoris immensitas non faciebat accelerationem. Ad illud quod

60 obiicitur quod multi saluati essent si deus venisset citius. dicendum quod deus bonum commune preponit bono priuato. et bono totius vniuersitatis preponit bono persone singularis. et ideo cum ordinis exigentia hoc requireret. vt deus in fine temporum incarnaretur. vsque ad sextam etatem fuit dilatum. Neque propter vtilitatem aliquarum personarum existentium in prioribus etatibus accelerari debuit diuinum beneficium. Placuit enim vniuersitatis conditori in aliis seruare seueritatem iusticie. in aliis manifestare benignitatem misericordie. Ad illud quod op-

61 ponitur de egro quod statim debet ei succurri. dicendum quod nunquam defuit diuinus succursus. Nam ipsa expectatio et fides futuri aduentus erat eis in remedium salutare et sustentationem quousque veniret ille qui consummaret. vnde omni tempore fuerunt aliqua sacramenta que attulerunt egris remedium salutare. licet alia et alia in diuersis fuerint temporibus instituta. sicut etiam in quarto li. expressius habetur manifestatum.

Distinctio .ij. de incarnatione persone siue de vnione naturarum in christo ex parte nature assumpte.

Quia in homine tota humana natura vicio corrupta erat. Supra egit magister de incarnatione ex parte persone assumentis. in hac parte agit de eadem ex parte nature assumpte. Diuiditur autem pars ista in tres partes. In quarum prima determinat veritatem. In secunda confutat errores. ibi. Non sunt audiendi etc. In tercia remouet quandam dubitationem. ibi. Si autem queritur vtrum verbum carnem etc. Prima pars diuiditur in duas partes. In prima parte determinat magister de natura assumpta quantum ad partium suarum integritatem. In secunda quantum ad ordinem ibi. Assumpsit ergo dei filius carnem et animam. Subdiuisiones autem partium manifeste sunt in littera etc.

Determinat veritatem de natura assumpta quantum ad partium integritatem. a

Quia in homine tota humana natura vicio corrupta erat. totam assumpsit. id est animam et carnem. vt totam curaret et sanctificaret. Quod autem humane nature siue humanitatis vocabulo anima et caro intelligi debeant apte docet Hiero. in expositione catholice fidei dicens. Sic confitemur in christo vnam filij esse personam. vt dicamus duas perfectas et integras esse substantias. i. deitatis et humanitatis. que ex anima continetur et corpore. Ecce apte ostendit humanitatis nomine animam et corpus intelligi. que duo assumpsisse dei filius intelligitur. vbi hominem siue humanitatem. vel humanam naturam accepisse legitur. Errant ergo qui nomine humanitatis non substantiam sed proprietatem quandam a qua homo nominatur significari contendunt. vbicunque humanitas christi memoratur. Ait enim Joh. dam. Sciendum quidem est quod deitatis et humanitatis nomen substantiarum. s. naturarum est representatiuum. Natura enim non sic accipitur in christo. vt cum dicitur vna natura esse omnium hominum. quod euidenter idem Joh. ostendit differentem rationem dicti assignans cum natura humana in christo nominatur. et cum vna dicitur natura omnium hominum. Ait enim. Cum vnam naturam hominum dicimus. sciendum est quod non considerantes ad anime et corporis rationem hoc dicimus. Impossibile enim est vnius nature dicere dominicum corpus et animam adinuicem comparata. Sed quia plurime persone hominum sunt. omnes autem eandem suscipiunt rationem nature. omnes enim ex anima et corpore compositi sunt. et omnes naturas anime participant. et substantiam corporis possident. communem speciem plurimarum et differentium personarum vnam naturam dicimus vniuscuiusque. s. persone duas naturas habentis. et in duabus perfecte naturis. anime. s. et corporis existentis. In domino autem iesu christo non est communem speciem accipere. neque enim factus est. nec est. nec aliquando fiet alius. Sed christus ex deitate et humanitate est. in deitateque et humanitate deus factus est idem homo perfectus. Totam ergo hominis naturam. i. animam et carnem. et horum proprietates siue accidentia assumpsit deus. non carnem sine anima.

Di. II

Hiero.

Errorem quorundam tangit qui humanitatem male accipiunt.

nec animã sine rõne. vt heretici voluerũt. s r carnẽ et animã cũ sensibus suis. Vñ Johãnes damascenº ait. a Oia q in natura nrã plantauit deus verbũ assũpsit. scz corpus. r animã intellectualẽ. r hoz idiomata. Totus eni totuz assumpsit me. vt toti mihi salutẽ gratificet. Qd eni inassumptibile est. incurabile est.

De natura assumpta qntũ ad ordinẽ. Vel de vnione verbi r carnis mediante anima. b

Assumpsit g dei filius carnẽ r animã. s carnẽ mediante aĩa. vnitũ est carni p mediũ intellectum verbũ dei. Tante eni subtilitatis atqz simplicitatis ẽ diuina eẽntia. vt corpori de limo terre formato vniri nõ cõgruerit. nisi mediãte rõnali essentia. Illa aũt vnio inexplicabilis ẽ adeo vt etiã iohãnes ab vtero sanctificatus se nõ esse dignũ fateat soluere corrigiam calciamenti hiesu. quia illius vnionis modũ inuestigare. alijsqz explicare nõ erat sufficiens.

Iob. i.

Confutat errores hereticorum. c

Non sunt g audiendi q nõ verũ hominẽ filiũ dei suscepisse dicũt. neqz natũ de femina. s falsã carnẽ r imaginem corpis simulatã ondisse videntibº. In quẽ errorem prũpunt. qz timẽt qd fieri nõ possit. scz ne humana carne veritas r sba dei inqnet. r tñ pdicant istũ visibilem solẽ radios suos p oẽs feces spargẽ r eos mũdos r sinceros seruare. b Si g visibilia mũda visibilibus imundis ptingi psit r nõ coinqnari. qnto magis incõmutabilis r inuisibilis veritas p spm animã. r p animã corpus suscipiẽs totũ hominẽ sine sui cõmutatione assũpsit. r ab oibus infirmitatibº liberauit. Ecce hic dicit dei sapiam p spm assumpsisse animã. r p aiaz corpus. Spũs eni sanctºps aie supior r maior similitudine deo ppinqt q aia. scz ipsa eadẽ fm inferiorẽ ptẽ r aia magis q corpus. Et ideo nõ incõgrue aia dicit assumpta p spm. r corpus p animã.

Remouet dubitationẽ vtz verbũ simul assũpsit carnẽ r animã vel an caro pus ẽ cõcepta q assũpta. d

Si aũt qrit. vtrũ verbũ carnẽ simul r animã assũpserit. an pus animã q carnẽ: vel carnẽ q aiaz. Et vtrũ caro illa pus fuerit in vtero vginis concepta r postea assũpta: Verissime r absqz vlla ambiguitate dicit. qz exq deus hominẽ assũpsit totum assũpsit simulqz ibi vniuit animã r carnẽ. c nec caro pus fuit pcepta r postmodũ assũpta. s in pceptione assũpta. r in assũptõne pcepta. Vñ Aug. in libro de fide ad petrũ. Firmissi-

a Oia q in nã nrã plantauit rc. Cõtra. deus plantauit in pmo hoie imortalitatẽ g assumpsit imortalitatẽ. qd falsũ est. quia mortalis fuit. Itẽ in natura nrã plantauit vtrũqz sexũ. scz femininũ r masculinuz. g vtrũqz assũpsit. qd similr falsũ est. Rº. dicendũ ẽ q quedã plãtauit deus in nã nrã q respiciũt ipius constitutõnẽ. qdã q respiciunt statũ r accidentalẽ dispositionẽ. Cũ g dr. Q oia assũpsit q plantauit. oia dicit ibi q sunt de ipius cõstitutione. cũ g ipe arguit p hoc de imortalitate r sexus disiunctiõe. nõ instat fm veritatẽ. s pter pdicti cõmunionem paralogizat vel sophistice instat. r p hoc patent illa duo obiecta.

b Si g visibilia mũ ba rc. Contra. Rõ illa quã assignat cõtra hereticos nõ videtur valere. Radius eni radij solis nõ inqnent ex feditate illuiabil. aia tñ q spũalis est inficit ex cõiunctõe carnis. Preterea filiº dei est passibilis pp assũptionẽ carnis. g similiter factº ẽ carnalis. s spũs fedat r inficit qñ carnalis efficit. g videt q hereticus verum dixit in hoc. q dicebat deitatẽ ex sui societate cum carne macularj. Rº. dõm q exemplũ illud bonũ est cõtra hereticos. r nõ est bona r efficax. Radius eni a rebus fedis nõ inqnat pter hoc qz nõ cõicat in materia trãssumptibili. nec etiã ab ea dependet. si g veritas multo magis a rebº fedis distat r est independẽs. necessario sequit q multo minº ẽ cotaminabil. Nec valet illud de aia pter h. qz aia r si sit spũalis. hz tñ a corpore dependentiã r inclinationẽ. Ad illud vo qd opponit q filius dei passibilis factus ẽ. dõm q illud verũ est pp cõicationẽ idiomatũ. non q patiat fm diuinã naturã. s fm nãm assumptã. Et silr põt cõcedi q sit carnalis fm q noiat nãm s nõ fm q noiat viciũ qd suscipit carnis passibilitatẽ nõ viciositatẽ. Cũ g obi q spũs inficit cũ carnal efficat. dõm q nõ valet. quia obijcit de carnali put sonat in viciũ. c Nec caro fuit rc. Contra. videt hoc falsũ. qz qd nõ est nõ põt assumi. s caro q nõdũ pcepta est. nõdũ est. g nõ est assũptibilis. g necesse ẽ q caro pus pcipiat q assumat. Item nõ est assumptio nisi carnis iã organizate. s ante organizationẽ pcedit formatio. formationẽ pcedit psolidatio. psolidationẽ pceptio. g a pmo ante assumptionẽ est pceptio. Rº. dõm q est loq de pceptõe qntũ ad ordinẽ tpis. r qntũ ad ordinẽ nature. Si loqmur qntũ ad ordinẽ nature. sic pos est conceptio q assumptio sicut

Me rōnes oñdunt. Si aūt q̄ttū ad ordinē tpis. sic nō decet nec oportet ipm esse nisi in q̄ttū oportet. qr vtrūq3 fuit p virtutē infinitā. q̄ subito potuit facere vt decuit. qr mulier nō carnis fructū. s3 virō debuit circūdare in angelica ānūciatione. Illud aūt melius patebit in sequēti di. vbi mgr̄ inq̄rit istā q̄ōem. d Angelo ānunciante ꝛc. Contra. Incarnatio excellenti⁹ opus ē q̄ grē infusio. s3 grē infusio nō fit p angelicā annūciationē. ḡ nec incarnatio. Itē deus vicinior erat btē v̄ginis cordi ꝑm grām q̄3 angelice mēti. Vñ Bern. Virgo credi tur exaltata sup oēs ordines angeloꝝ. ergo poti⁹ debuit trāsire illuminatio p beātā v̄ginē ad angelum q̄3 ecōuerso. Est ḡ q̄ō q̄re cōceptionē filij dei p̄cessit angelica ānunciatio. Querit̄ etiam de q̄ ordine angel⁹ ille fuerit. Nō eñ videt̄ fuisse de supiorib⁹ angelis. qr dicit Dyonisius q̄ qui p̄eminēt. vsum exterioris officij nō habēt. Nec de inferioribus. q̄m illi mysteriū incarnationis ignorāt. ꝛ p ecclesiam didicerūt. Vñ q̄rit Isa. lxiij. Quis ē iste q̄ venit de edom. sicut exponit Grego.

me tene ꝛ nullaten⁹ dubites. nō carnē xp̄i sine diuinitate ꝯceptā in vtero v̄ginis p̄usq3 susciperet̄ a verbo. s3 ipm verbū deū sue carnis acceptōne ꝯceptū. ipsamq3 carnē verbi incarnatōe ꝯceptā. Idē in li. de trinitate Nō esset dei hominūq3 mediator. nisi esset idē deus. idē hō. in vtroq3 vn⁹ ꝛ verus. quā seruilē formā a solo filio susceptā tota trinitas cui⁹ vna ē volūtas ꝛ opatio fecit. Nō aūt in vtero v̄ginis p̄us caro suscepta ē. ꝛ postmodū diuinitas venit in carnē. s3 mox vt verbū venit in vterū. seruata veritate ꝓprie nature. factū est caro ꝛ pfect⁹ hō. ꝛ in veritate carnis ꝛ aīe natus ē. De hoc etiā Gregori⁹ i moralib⁹ ait. b Angelo ānūciante ꝛ spū adueniēte. mox v̄bū in vtero. mox intra vterum verbum caro.

4 Re⁹. dōm q̄ incarnationē debuit p̄cedere angelica annūciatio. sicut hois p̄uaricationē p̄cessit dyabolica tentatio. vt sic ordo repatōis correspondeat ordini p̄uaricatōis. Vñ sicut dyabolus tentauit mulierē vt eā ptraheret ad dubitationē. ꝛ p dubitationē ptraheret ad ꝯsensum ꝛ ad lapsū. Sic angel⁹ nūciauit v̄gini vt nūciando excitaret ad fidē. ꝛ per fidē ad ꝯsensum. ꝛ p ꝯsensum ad cōcipiendū dei filiū p spm̄sctm̄. Alia etiā rō ordinis fuit ibi. quia btā virgo erat in statu viatricis. s3 angel⁹ in statu ꝯphensoris. ꝛ iō voluntatē dñi clarius ꝓ illo tpe agnoscebat. ꝛ deum videbat angel⁹ facie ad faciē. btā virgo p speculū ꝛ enigma. Rursus angel⁹ erat dei seruus et minister. ꝛ btā virgo electa ꝛ p̄electa fuerat vt esset dei mater. qr ḡ cōgruū ē nescientē erudire p nunciū intelligentē ꝛ cognoscentē voluntatē dei. Congruū ē etiā ministrū famulari dñe sue. hinc ē q̄ decens ꝛ cōgruū fuit mysteriū incarnationis p angelū virgini nūciare. Tercia etiā rō cōgruētie pōt assignari. qr incarnatio ꝛ humani generis redemptio. nō tm̄ faciebat ad repationē lapsus humani. verūetiā ad repationē ruine āgelice. ꝛ iō angeli beati nō debuerūt excludi. Vñ sicut sexus muliebris nō excludit̄ a cognitōe misterij incarnatōnis et etiā resurrectionis. sic etiā nec angelic⁹ nūcius. imo vt p3. de⁹ angelo mediante nūciat mulieri icarnationē scz btē v̄gini. ꝛ resurrectionē magdalene. ꝛ sic p3 q̄ decens fuit ante incarnationē p̄cedere angelicā nunciationē. ꝓpē tripli-

5 cem ordinē. vicz repationis generis humani. ministerij angelici. ꝛ lapsus angelici restaurandi ordinē. Qđ dr̄ de grā q̄ nō fit p angelicū misteriū. est dōm q̄ grā infundit̄ p ministeriū humanū ꝛ p verbū humanū. s3 in-

6 carnatio q̄ est p̄ncipiū toti⁹ ḡlificationis nō p hominē debuit nunciari s3 potius p angelū. Ad illud qđ opponit̄. q̄ ꝓpinquior erat virgo maria deo q̄3 angel⁹. Dōm q̄ verū est q̄ttū ad grām electōis. s3 nō q̄ttū ad grām

7 cōphensionis. Ad illud qđ opponit̄ de q̄ ordine fuit. dōm q̄ ꝓbabiliter credit̄ q̄ fuit de ordine archangelorum. sicut canit ecclesia. Vñ si dicat̄ gabriel fuisse summ⁹ int̄ angelos. hoc nō intelligit̄ de angelo ꝑm q̄ est nomē nature. s3 ꝑm q̄ ē nomen nuncij. ꝛ ꝑm q̄ ad nuncianda exteriora ꝓgredit̄. ꝛ hoc nihil impedit quin gabriel scire poterit misteriū incarnationis. ꝛ alij angeli poterant ignorare. Vel posset dici q̄ inferiores angeli sciuerūt misteriū incarnatōis. sed q̄rebant ꝓfunda diuini cōsilij. ꝛ h̄ melius cognouerūt post filij exaltatōez ꝛ veritatis p̄dicationē q̄bus explicita ꝛ manifestata est multiformis dei sapientia.

D intelligentiā hui⁹ ptis incidūt q̄ōes circa ea. Et querit̄. Primo de nā assumpta q̄ttū ad vnionis ꝯgruitatē. Scđo vo q̄rit̄ q̄ttum ad partiū integritatē. Tercio vo q̄rit̄ q̄ttū ad dispositionis siue medij necessitatez. Circa p̄mū querunt̄ tria. Primo q̄rit̄ vtrū maior sit ꝯgruitas ad vnionē in rōnali nā q̄3 in toto vniuerso. Scđo q̄ritur vtruz maior sit ꝯgruitas ad vnionē in hūana nā q̄3 in angelo. Tercio q̄rit̄ vtrū maior sit ꝯgruitas ad vnionem in tota specie q̄3 in vno indiuiduo.

a

Questio. j. a

Vtrū maior sit ꝯgruitas in rōnali creatura q̄3 in toto vniuerso. an econtrario. Et q̄ maior sit ꝯgruitas in rōnali nā. videt̄ p̄mo qr de⁹ assūpsit solā rōnalez nām. si ḡ deus sp facit qđ meli⁹ ē et magis congruū. videt̄ q̄ maior sit ꝯgruitas in rōli nā q̄3 in tota machina mūdana. Itē nā creata assūpta ē in vnitatem psone. ꝛ qđ magis idoneū est ad vnitatē psonalem. magis idoneū ē ad assumptionē. Si ḡ dignitas psonalis nō ē nisi in creatura rōali. videt̄ q̄ illā solā maxie ꝯgruū sit vniri. Itē ꝯgruētia vnionis maior est q̄3 sit grā fruitōis vel btificatōnis. S3 sola nā rōnalis ē disposita ad fruitionē. ḡ sola videt̄ q̄ hēat cōgruētiā ad vnionē. Itē totū vniuersū factū ē ꝓpē creaturā rōnalez. ḡ rōnal' creatura excellētior ē oīb⁹ alijs creaturis q̄ sunt de ꝯstitutōe vniuersi. ḡ ad deū magis accedit. Et qđ magis ad deū accedit magis ē ꝯgruū deo vniri. ḡ ꝛc. Itē vniuersū totū nō dicit̄ factū ad dei imaginē ꝛ silitudinē s3 sola rōnalis creatura. S3 imago dicit silitudinē expssam. ḡ int̄ oēs creaturas sola rōnal' creatura expssius assilat̄ deo. Si illud solū est cōgruū. ad vnionē cū deo qđ h3 q̄

pressam similitudinē cū eo. ergo idē qd prius. Sed cōtra Aug. ad volusianū. In reb⁹ mirabilib⁹ tota rō facti est potētia faciētis. ergo cū incarnatio sit assūptio creature. et sit opus mirabile. videt̄ q tota rō assūptōis sit ex pte faciētis. ergo nō est maior cōgruitas in rōnali creatura q̄ in alia nā creata. Itē infinite distātiū nō magis approximat vnū q̄ alterū. Sz ois creatura distat a nā diuina in infinitū. ergo nō est congruitas in rōnali creatura magis q̄ in alijs. Itē incarnatio facit aliq̄ mō ad cōplementū toti⁹ vniuersi. sed magis pficit̄ vniuersū si deus vniret̄ ipsi toti q̄ ipsi pti. ergo videt̄ q magis sit abilis ad vnionē vniuersitas tota q̄ rōnalis creatura. Itē effectus vniuersal' magis assimilat̄ cause vniuersali q̄ effectus pticularis. sed vniuersuz claudit in se vlīter oēm effectū dei. ergo magis assimilat̄ deo q̄ rōnalis creatura. Sz qd magis assilat̄ deo. maiorē habet ↄgruētiā ad vnionē. ergo ꝛc.

Itē illud ē mag' vnibile i cui⁹ assūptōe mag' manifestat̄ diuīa potētia. sapīa. et bonitas. Sz vniuersū est hm̄oi. Probatio minoris. magis eñ manifestat̄ diuina potētia sapīa et bonitas in ↄditōne toti⁹ vniuersitatis q̄ alicui⁹ eius ptis. qr cū q̄libet ps eius sit bona. eius vniuersū est nō solū bonū. sed etiā valde bonū. ergo si mag' manifestet̄ in vniuersitatis ↄditōe. multo magis videtur q manifestet̄ in vniuersitatis

8 assūptione. R°. dōm q nō est tanta nobilitas ad vnionē in tota vniuersitate sicut ē in ei⁹ pte aliq̄ vtpote in rōnali nā. Et rō hui⁹ ē defectus vniuersitatis. et psonalis dignitatis. et silitudinis siue cōformitat'. q̄ quidē nō repit̄ in tota vniuersitate. et ppterea nō est idonea ad vnionē cū psona diuina sicut rōnal' creatura. Uniuersū eñ hz ptiū multitudinē differentiaz numero. genere. et spē. et iō nō cōpetit ad vnionē cuz deo in ypostasis vnitate. Habet etiaz ptes carentes vita et rōne et sensu. et iō deficiētes ab excellētia ppuetatis psonalis. et ppter h̄ nō hz idoneitatē ad vnionē in vnitate psone. Hz etiā ptes in q̄bus repit̄ solū rō vestigij. et iō deficiētes a cōformitate expsse similitudinis. et ppterea ineptas ad tantā excellētiā vnionis. In rōnali aūt creatura repiri pōt vnitas. et psonalis dignitas. et expssa cōformitas. et iō maior est in ea ad assumptionē idoneitas siue cōgruitas. Et ppterea rōnes q̄ hoc ↄcludūt ↄcedēde sunt.

9 Ad illud qd opponit̄ de vbo Aug. Qz tota rō facti ē potētia faciētis. dōm q est rō causalitatis. et rō cōgruitatis. Causalitatis i efficiēdo. cōgruitatis in suscipiendo. Cū ergo dicit Aug. q rō facti tota ē potētia faciētis. intelligit de rōne causalitatis nō de rōne cōgruitatis.

10 Ad illud qd opponit̄ de infinitate distātiū. dōm q sicut habitū ē in pmo et scdo cū dr̄ q ois creatura distat a deo in infinitū. intelligit̄ de distātia p recessū ab equalitate et pticipatōe eterne nature. quia nihil vniuocū est creature ad creatorē. in nullo etiā creatura creatori pōt equari. sed nō hz veritatē de distātia q̄ attendit̄ p oppositionē ad cōuenientiā sm rōem ordinis et imitatōis. nā rōnalis creatura immediate in deū ordinat̄. et expssissime int̄ creaturas deū imitatur. et rōne hui⁹ assimilatiōis et cōueniētie hz rōnem imaginis. et congruitatem respectu diuine vnionis.

11 Ad illud qd opponit̄ q incarnatio facit ad cōpletionē vniuersi. dōm q h̄ accidit. nihilomin⁹ tñ congruenti⁹ facit ad cōplementū vniuersi in assūptione nobilissime creature q̄ oīm. qm̄ multitudo hz reduci ad aliqd vnū sicut ad cōplementū. et status est in vnitate magis q̄ in multitudinē.

12 Ad illud quod obr̄ q magis assimilat̄ vniersū totū q̄ rōnalis creatura. dōm q assilari dr̄ dupl'r. Intensiue vel extensiue. Et extensiue verū est q mag' assimilat̄ mūdo architypo siue deo maior mūdus q̄ minor. siue vniuersitas tota q̄z rōnalis creatura. Qualitatiue siue intēsiue est ecōuerso ppter magnā distātiā aliquarū ptiū eius in q̄bus relucet diuina bonitas de longinq̄. sicut in vestigio.

13 Ad illud qd opponit̄ q magis manifestat̄ diuina bonitas. sapīa. et potētia si assumet̄ vniuersum. dōm q falsum est. qr facere vnionē q asin⁹ fieret deus. vel aliqd aliud brutū. poti⁹ dedeceret diuinā potentiā et sapiaz q̄ cōmēdaret. Facē aūt q hō sit deus i nullo piudicat nec potētie nec sapie. cū hō nat⁹ sit effici deiformis. Nec valet illud qd obijcit. q magis maifestant̄ diuina potētia et sapia i ↄditōe vniuersitatis q̄z in ↄditione alicuius sue partis. pro eo q decet diuinā sapiam et potentiā nō solū pducere ad esse creaturas magis nobiles. sed etiā minus nobiles. et iō tā in his q̄z in illis cōmēdat̄ et magis manifestat̄ oib⁹ sil' q̄z in aliqua earū p se. nō sic aūt est de assumptione sicut visum est. ergo ꝛc.

Questio. ij. b

Utrū maior sit cōgruitas ad vnionē in hūana natura q̄z in angelo. an ecōuerso. Et q maior sit in angelo. vr̄. Deus spūs ē. sicut dr̄ Ioh. iiij. ergo creatura que plus hz de rōne spūalitatis. plus ↄuenit cū deo. et q̄ plus ↄuenit cū deo. plus est vnibilis in vnitatē persone. cū ergo natura angelica sit spūalior q̄ hūana. vr̄ ꝛc.

Itē nā assumpta corpō q̄ assumpta est. exaltata ē sup ceteras creaturas. sed quanto creatura est excellētior. tanto est ydonior exaltari. ergo cū natura angelica iure ceteris anteponat̄. iuxt̄ qd dicit Rich. de sancto victore. ipsa est totius vniuersitatis caput. vr̄ q magis decens fuerit ipam vniri q̄z humanā naturā.

Itē natura angelica passa est ruinā. et in malū culpe. et in malū pene. ergo si diuīa miscōia cōdescendit miserie. et maiorē abundantiā miserie cōuenit repiri in angelica nā q̄z in humana. vr̄ q maior sit in ea congruitas ad vnionem q̄ in humana. Item natura assumpta est pncipiū nostre repationis. si ergo conueniēs ē q repatio fiat p ea p q̄ fuit destructio. cū angelus fuerit totius puaricationis pncipiū. vr̄ q angelus debuerit assumi ad cōplēdū misteriū redēptionis. et ita maior fuit cōgruitas in nā angelica q̄ hūana. Sed ↄtra. assumptio est actus psone hn̄tis distinctionem sm originē. cuiusmodi distinctio est i diuinis psonis. ergo illa natura i qua hz eē distinctio psonalis sm originē. maiorē hz cōgruitatē ad vnitatē psonalē q̄z illa q̄ caret hm̄oi distinctiōe. sed in hoib⁹ est hm̄oi distinctio. i angel' vo nō. ergo ꝛc. Itē assumptō creature ad creatorē in vnitatē psone fuit ad humanitatis cōmēdationē. sed maior humānitatis dignatio appet in assumptiōe hois mortalis q̄z spūs imortal'. ergo videt̄ q magis congruū fuit ad vnionē hūana nā q̄z angelica. Itē assumptio ē pncipalr̄ ppter generis assumpti repationē. sed angeli q̄ lapsi sunt peccauerunt pctō irremediabili. sicut supius in scdo fuit ostēsum. hoies vero pctō remediabili. ergo mag' ↄgruū fuit assumere humanā nām q̄z angelicā. Itē de⁹ q̄cq̄d facit cōgruētissime facit. Sed de⁹ nusq̄z angelos apphendit. Heb. ij. ergo maior fuit ↄgruētia in humana nā ad vnionem q̄z in angelica.

14 R°. dōm q absq̄z dubio maior fuit ↄgruentia ad vnionē i crea-

sura humana q̃ in angelica. Et hoc quidē satis ma nifestat ipsa operatio diuina. de⁹ eñ nusq̄ an. ap. s; se men abrahe apphendit. Rō aūt maioris ꝯgruentie accipit̃. vicz ſm humane nature institutionē. ⁊ ſm eiusdē repationē. Scdm nāq; humane nāe institu tionē maior est ꝯgruitas in humana nā q̃ angelica. Et hoc triplici de cā. Prima ē ꝓpter psonalē distin ctionē. q̄ quidē in humana repit̃ ſm originē. ⁊ non in angelica. ⁊ iō magis cōgruebat q̧ psona filij q̄ di stinguit̃ a psona patris ſm originē eaʒ nām accipet in q̄ ꝓprietatē filiationis retineret. ⁊ hoc q̄dē factū ē in humane nāe assumptōe. Nā idē ipse q̄ ab eterno erat patris fili⁹. ex tpe fact⁹ est fili⁹ virginis matris. Scda ē ꝓpter maiorē diuini exēplaris repñtationē. rōne cu⁹ hō dr minor mūdus. Aia eñ rōnalis nō tm̄ repñtat deū ꝓut ꝯsiderat̃ in se. s; q̄tuʒ vnit̃ corpori qd regit. ⁊ in q̄ toto inhabitat sicut de⁹ in maiori mū do. Et hoc pluries dicit Aug. Rōne maioris huius cōformitatis maior erat rō vnibilitatis. Tercia rō ē ꝓpt̃ multiplicē hoīs cōpositionē. Quia eñ hō cōpo situs ē ex nā corporali ⁊ spūali. ⁊ q̄dāmō cōicat cum oī creatura sicut dicit Grego. hinc ē q̧ cuʒ hūana nā assumit̃ et deificat̃. quodāmō ois nā in ea exaltat̃. dū in suo simili deitati vnit̃. Et hinc ē q̧ assūptio hu mane nature plus facit ad toti⁹ vniuersi pfectionem q̃ angelice. ⁊ iō maior est in ea ꝯgruitas ad vnionez etiā ſm suā institutōnē. Silr ⁊ ſm repationē maior cōgruitas in ea repit̃ ad vnionē triplici de cā. scz q: hō magis indigebat. ⁊ min⁹ indign⁹ erat. ⁊ amplius ei ꝓderat vt fili⁹ dei assumeret nām suā. Magis in digebat. q: totus lapsus fuerat. Min⁹ indign⁹ erat. q: p aliū corruerat. Plus ei ꝓderat. q: adhuc i ma lo obstinat⁹ non erat. Quā q̄ diuina mīscdia ista tria pensat in beneficijs q̄ impendit. hinc ē q̧ deus q̄ est diues in mīscdia ꝓpt̃ nimiā charitatē q̄ dilexit nos. mag̃ assumpsit humanā nām q̃ angelicā. q: maior repiebat̃ in ea ꝯgruentia ad suscipiendū tantū bene ficiū diuine mīscdie. ⁊ vt p illō releuaret̃ a miseria. Hec aūt rō q̄ sumpta ē ad humani generis repatio nē efficacior ⁊ ꝑncipalior est q̃ pcedēs. Quia sicut supra ōnsum fuit. pcipua rō incarnatōis fuit huma ni generis repatio. Ad illud q̄ qd ꝑmo opponit̃. q̧ angelus rōne spūalitatis plus conuenit cū deo q̃ hō. dōm q̧ et si plus cōueniat intēsiue. nō tñ plus ex tensiue. Hō eñ cōuenit in spūalitate rōne aie. ⁊ cor pus supadditū facit ad conformitatis maioritatē. ⁊ sic vtroq; vicz spū ⁊ corpore maior fit repñtatio ex emplaritatis diuine. Preterea pcipua rō ꝯgruentie respectu vnionis nō attendit̃ respectu maioris con gruentie in spūalitate. s; potius maioris ydoneitat̃ ad suscipiendū beneficiū diuine mīscdie. Ad illō qd opponit̃ de exaltatōe nāe assumpte. dōm q̧ et si angelus altior sit nā q̃ hō. per grām tamen vnionis magis decuit hoiem q̃ angelū exaltari. ⁊ ad ꝯfutan dum supbiā lucifēri q̄ deo voluit eq̄ri. ⁊ ad cōmen dandā grāʒ dei vt appareat q̧ sublimatio in glīa nō sit ex nā. s; poti⁹ ex grā diuina. Et hec ē etiā rō quare dñs nr̄ ihs xp̄s magis elegit paupes ⁊ ignobiles q̃ potētes. vt ꝯfunderet alta ⁊ fortia. ⁊ nō gloriaretur in ꝯspectu eius ois creatura. q: regi seculoꝝ ⁊ immor tali ⁊ inuisibili deo dʒ esse honor ⁊ gloria. Ad illō qd opponit̃ q̧ angelus magis indigebat q̃ hō. dōm q̧ falsum ē. Hō eñ totalit̃ idigebat q: totalit̃ lapsus fuerat. angelus ꝟo nō. Et si tu obijcis q̧ angelus la psus magis indigebat q̃ hō lapsus. dōm q̧ si magis indigebat. min⁹ tñ dignus erat. q̄m ex maiori supbia peccauerat. Vñ Bern. in Canticis. Quis tam indi get mīscdia sicut miser. ⁊ q̄s tā indignus ē mīscdia sicut miser supbus. Preterea ipsa assūptio angelice nature angelo lapso nō ꝓdesset. q: cū obstinati fuīt naliter in malicia. nō inflamarent̃ ad humilitatem. nec ad charitatē. p exhibitionē tāti beneficij ⁊ exem pli. Et illud videm⁹ hodie in multis pctōrib⁹. q̄bus ꝓpter suā pūersitatē valde parum ꝓdest incarnatio xp̄i. Ad illud qd opponit̃ q̧ pūaricatio sumpsit exordiū ab angelo. q̃ ⁊ repatio silr dʒ ab illo inchoa re. dōm q̧ pūaricatio generis humani sumpsit exor diū a demone ⁊ ab hoie. s; ab hoie tanq̃ a ꝑncipali actore. a demone sicut a suggestore. ⁊ q̄m xp̄s autor est nr̄e redēptionis. ideo magis dʒ repatio inchoari ab hoie q̃ ab angelo. vt sic repatio directe rñdeat la psui. et queadmodū dyabolus in lapsu decepit euā. sic in repatione gabriel instruxit mariā. Et quemad modū in ꝑmo adā facta ē nr̄e redēptionis ꝯsumma tio. sic p scdm adā facta est nr̄e redēptionis ꝯfectio. ⁊ sic pʒ rñsio ad ea q̄ obijciunt̃.

Questio. iij.

Utrū maior sit congruitas in tota spē humana q̃ in vno indiuiduo. Et q̧ maior sit in tota humana spē videt̃. q: tota indigebat curatōne. Et dam. dicit. qd erat inassumptibile. erat incurabile. q̄ si ꝓpt̃ curatio nē generis humani de⁹ nām assūpsit. videt̃ q̧ magis cōgruū fuit totā spēm assumere q̃ vnā nām singu larē. Itē maioris ptātis debuit esse repator q̃ pri mus pūaricator. Sed in ꝑmo pūaricatore deus po suit totā humanā spēm. ita q̧ nihil erat extra ipsum adā. s; oēs in ipso erāt. q̄ videt̃ q̧ magis congruent dei filiū totā massam quā adā corruperat assumere. q̃ aliquā eius ptem. Itē bonū est diffusiuū sui. q̄ magis bonuʒ magis diffusiuū. q̄ in maximo effectu bonitatis maxīe se debet deus diffundere. s; maxim⁹ effectus bonitatis diuine fuit redēptio generis hu mani. q̄ cōgruebat q̧ maxīe se diffunderet. q̄ magis cōgruū fuit vt assumerēt spēm q̃ aliquā nām pticula rem. Itē filius missus ē in mentē. ⁊ missus est in carnē. s; missio filij dei in mentē nō tm̄ respicit vnam animā singularē. s; oēm animā filioꝝ dei p adoptōē. q̄ pari rōne missio in carnē nō debet esse i vnū corp⁹ singulare. s; in oia corpora humana. vel saltē in aliq̄ q̄ coniuncta sunt aiabus ad q̄s mittit̃ diuina sapia. Contra. nā nō facit p plura q̄ pōt facē p pauciora. Et hoc facit ad eius cōmendationē. Silr q̄ deus qui est institutor nature. si q̄ gen⁹ humanū potuit suffici enter repari p vnū hoiem. q̄ magis ꝯgruebat q̧ vnū assumerēt q̃ plures. Itē decet humanā nām assum ptam haberi in pcipuo honore. Sʒ si oēs assūpsissʒ. nō esset magis honorabilis vn⁹ q̃ alter. hoc q̄dē de rogaret honori et dignitati mediatoris. et nihil tale cōgruit fieri. q̄ ⁊c. Itē si oēs assumpsissʒ. q̄ assum psisset pctōres. s; si nullo mō cōuenit mediatorē esse peccatorē. q̄ nō cōuenit filiū dei assumere oēm hoies. Itē si oēs hoies aut multos assumpsisset. aut eēt inter eos aliq̄ germanitatis affinitas. aut nulla. Si nulla. nō videt̃ q̧ hoc cōueniret. cū inter psonas di uinas summa attendat̃ germanitas. vt dicit Rich. Si aūt esset affinitas ita q̧ vnus pē alter fili⁹. iā eēt ꝓprietatū cōfusio. Et iō si hoc nō decet nec congruit videlicet ꝓprietates cōfundi in trinitate. videtur q̧

multitudo hoim nō haberet cōgruitatē ad vnionē̄ quēadmodū nā singularis. 19 Rꝫ. dōm ꝙ absqꝫ dubio nō cōgruit ita totā spēm siue indiuiduoꝝ multitudinē assumi a filio dei. sicut cōpetit ipm assumere nām in singulari. ꝛ hoc tū rōne ipius vnionis in se. tū rōe repationis nr̄e. tū rōne exaltatōis nr̄e assumptionis. Rōne vnionis magis in se cōgruebat ꝙ assumeret vnā nām q̄ plures. sicut decens erat vnum vniri vni. ꝛ vnigenitū patris fieri vnigenitū matris. vt sic p vnionē nature nec fieret recessus ab vnitate nec fieret ꝯfusio in ꝑsonali ꝓprietate. Rōne vō repationis nr̄e magis cōgruebat. qꝛ vnio fiebat ꝓpt̄ mediatorē. Mediator aūt vnꝰ ē vt reducat ad vnitatē ꝛ cōcordiā deū ꝛ hoiem. Si g̃ plures essent. aut vnꝰ sufficeret. aut nō. Si sufficeret. tūc alij supfluerēt. Si non sufficeret. iā imperfectus mediator esset. Vn̄ sicut xp̄s semel ꝓ pctīs mortuus ē. qꝛ vna oblatōe ꝯsummauit in eternū scificatōnes. ita semel ꝛ in vnica nā debuit incarnari. Rōne vō exaltatōis nāe assumptae magis cōgruebat. qꝛ decebat illū hoiem q̄ deus erat sic exaltari vt daret ei nomē qd̄ est sup om̄e nomen. Et qm̄ illud qd̄ ꝑ supabundantiā dr̄ vni soli ꝯuenit sicut deus ē vnus. q̄ nō hꝫ aliā nām equalē. sed summus ē int̄ oia. sic nā assumpta vnica ē. cui nō equat̄ aliq̄ creatura. s; ipse excellit int̄ oia creata. tanq̄ cui data est ois ptās in celo ꝛ in terra. Cōcedende sunt g̃ rōes ōndētes ꝙ magis decēs fuerit assumere vnā 20 nām singularē q̄ totā spēm. Ad illud vō qd̄ opponit̄ in ꝯm̄. ꝙ tot ꝛ indigebat curatōe. dōm ꝙ tota indigebat curatōe. ꝛ tota curari poterat ꝑ vnū hoiem. sicut totū corpus curari pōt per cauteriū qd̄ fit circa vnū mēbꝝ. iō nō oportuit assumi totū genꝰ humanū. Nec valet illud qd̄ obī de damas. qd̄ erat incurabile erat inassumptibile. loquit̄ em̄ de assumptibili in se vel in suo simili. sic tota humana nā assumpta fuit in xp̄o sicut patebit. ĩ. Et nihil in hoie indigebat curatione. quod nō sit assumptū a deo in vnitate ꝑsone.

21 Ad illud qd̄ opponit̄ ꝙ tota spēs humana fuit in ꝑuaricatōe. dōꝫ ꝙ nō ē sile. qꝛ ꝑuaricator corrupit ꝛ corruptionē trāsfudit mediāte gn̄atōne carnali. xp̄s aūt sanat ꝑ grām ꝛ mediāte regn̄atione spūali. et iō nō oportet ꝙ illi q̄ curādi sunt sint in carne xp̄i. sicut fuerūt in nā hoīs pmi. Sufficit em̄ renasci in ecclia gratus sacra. in q̄ xp̄s regenerat filios in virginitate 22 integra. Ad illud qd̄ opponit̄ ꝙ bonū ē diffusiuū in ꝑcipuo effectu bonitatis. dōm ꝙ magnitudo diffusionis pōt intelligi intensiue vel extensiue. s; in effectu bonitatis ꝑcipuo nō oportet esse diffusionē bonitatis ꝑ extensionē. s; ꝑ intensionē. Vn̄ q̄nto maiora sūt dona. tāto paucioribꝰ cōicant̄. Et qꝛ grā vnionis ē maxima. ita ꝙ nō pt̄ esse maior nec cogitari. hinc ē 23 ꝙ vni soli nature debuit cōicari. Ad illud qd̄ opponit̄ ꝙ missio in mentē nō respicit vnā ꝑsonā tm̄. dōm ꝙ nō est sile. quia missio in mentē attendit̄ s̄m effectū grē inhabitantē. q̄ cōis est oibus iustis. Sed missio filij in carnē est s̄m grām vnionis q̄ facit hominē esse deū. Qn̄uis aūt cōgruū sit ꝙ multis cōicet istā bonitatē. nō tm̄ ꝯuenit ꝙ multis cōicet diuinitatis nomē ꝛ dignitatē. Decet em̄ deū hr̄e multos seruos ꝛ filios adoptiuos. s; nō decet multos hoies esse nāles dei filios siue deos. vel vt ꝓprius loq̄r esse deū vel dei filiū vnigenitū.

Onsequēter q̄rit̄ de nā assumpta q̄tū ad suarū partiū integritatē. Et q̄tū ad hoc q̄runt̄ tria. Primo q̄rit̄ vtrū xp̄s assūpserit verā carnē. Scdo q̄rit̄ vtrū xp̄s habuerit verā animā rōnalē. Tercio q̄rit̄ vtrū xp̄s assumēdo carnē humanā. spēm acceperit seu habuerit cōmunē.

Questio. j.

Vtrū xp̄s assumpserit verā carnē. Et ꝙ sic videt̄ ꝑ illud Luce vltio. Palpate ꝛ videte qꝛ spūs carnē et ossa nō hꝫ. Si g̃ xp̄s post resurrectionē verā carnem habuit. necessario sequit̄ ꝙ ante. Itē damā. quod erat inassumptibile erat incurabile. g̃ qd̄ fuit curabile. erat assumptibile. ꝛ qd̄ fuit curatū fuit assumptū. s; nō tm̄ aīa sed etiā caro receperūt ꝑ xp̄m curatōnē. g̃ ꝛc. Itē nō nascit̄ hō ex hoie nisi ex carne. s; xp̄s natus ꝛ conceptus fuit ex maria ṽgine. g̃ verā ex ea traxit carnē. Itē caro vera ē necessario de vera cōstitutione hois. g̃ si xp̄s caruit vera carne. caruit vera humanitate. ꝛ si vera hūanitate caruit. caruit vero sanguine et vero ꝑcio redēptionis. g̃ tota nostra fides ē inanis. ꝙ si hoc dicere ē heretice prauitatis. hereticū ē ꝛ vere fidei aduersariū ponere xp̄m nō habuisse verā carnē humanā. Sed ꝯ. Gal. v. Caro cōcupiscit aduersus spm̄. s; in xp̄o nō fuit aliq̄ cōcupiscētia vel iordinatio. g̃ nec vera caro. Itē Ioh. iij. Qui de terra ē de terra loquit̄. q̄ aūt de ce. ve. su. o. est. In hoc aūt assignat̄ drīa xp̄i ad alios hoies. Sꝫ alij hoies de terra sunt. qꝛ corpus eoꝝ de terra est. g̃ corpus xp̄i nō fuit de terra. nec ð alijs elemētis sicut alia corpora. g̃ videt̄ ꝙ nō habuit verā carnē humanā. Itē vnio ꝑsupponit̄ in vnibili rōne imaginis. Vn̄ creatura irrōnalis nō hꝫ in se ꝯgruitatē ad vnionē. s; hūana caro nō hꝫ in se imaginē dei. qꝛ illa est in supiori portione rōnis. g̃ nō videt̄ ꝙ a verbo dei habeat assumi. Item excellentior est grā vnionis q̄ fruitionis. s; fruitio nō ꝯuenit xp̄i carni. g̃ multo minus nec vnio ad deitatē. g̃ nec xp̄s assūpsit verā carnem. Itē vnio facit cōicationē ydiomatū. s; caro xp̄i nō recipit cōicationē ydiomatū q̄tū ad ꝓprietates diuinas. caro em̄ nō ē deus. g̃ videt̄ ꝙ nō ē vnita vel assumpta a verbo dei. Rꝫ. dōm ꝙ circa h̄ fuit 24 triplex modus dicēdi. ꝛ duo sunt heretici. tercius est catholicus. Quidā dicē volūt ꝙ xp̄i caro nō fuit caro vera s; caro fantastica. ꝛ h̄ quidē dicebāt. quia indecens eis videbat̄ deū vniri nature corporee. sed hi dū voluerūt vitare apparēs icōueniēs. inciderūt in verū icōueniēs. Et dū volūt deo reddē laudē apparentē. in blasphemiā inciderūt veracit̄. Ponere em̄ ꝙ xp̄s carnē habuit fantasticā. est ꝑfecto attribuere imꝑfectionē. ꝛ veritati deceptionē. Si em̄ veꝝ corpꝰ nō habuit. ꝑfectus hō nō fuit. Itē si verū corpus nō habuit. vere passus nō fuit. g̃ cūctos credētes in eū decepit. Si g̃ hoc dicere est deū impie blasphemare. pꝫ ꝙ manifestꝰ error est ponē ꝙ veꝝ corpꝰ nō assumpserit. Et iō alij dixerūt ꝙ xp̄s veꝝ corpꝰ habuit ꝛ verā carnē. s; caro illa nō fuit terrestris sed celestis. De celo em̄ carnē illā attulisse xp̄m dixerūt. qꝛ nō decebat xp̄m hr̄e carnē peccatricē. tū qꝛ cōcupiscit aduersus spm̄. tū qꝛ etiā actorē hꝫ dyabolū. Et hūc suū errorē munire volūt ꝑ illud. j. Coꝛ. xv. Primꝰ hō de terra terrenꝰ. Scd̄s hō de celo celestis. Et ꝑ illd̄ qd̄ dr̄ Ioh. iij. Qui de celo venit sup oēs ē. Sed h̄ error pessimꝰ repugnat veritati incarnatōis ꝛ repationis. Veritati incarnatōis. qꝛ xp̄s s̄m ꝙ sacra eloquia testant̄ fuit ex semine dauid s̄m carnē q̄ natus fuit de maria ṽgine q̄ fuit de stirpe dauid. Repugnat autē

veritati repationis.q2 si nõ habuit carnē terrestrem s celestē.nõ habuit passibilē. Si etiã nõ habuit carnē terrestrē.nõ habuit carnē de nr̃o genere. ⁊ si hec vera sunt.nec vere patiebat.nec hõ p ipm vere redimebatur. Si ġ hec duo impietatis sunt ⁊ blasphemie. planū est q̄ iste modus dicēdi falsus est ⁊ hereticus. Ideo ē tercius modus dicēdi verus ⁊ catholicus. q̄ xp̄s verā carnē hūanā hūit.ita q̄ caro illa ⁊ verū corpus fuit. ⁊ vere carni nr̄e in nõ cōsimilis. Nõ enī decebat i ipa veritate inueniri deceptionē ⁊ oculoꝝ ludificationē.q2 veritas nõ nouit fallere. Nec decebat in pfectissimo dei filio inuenire ipfectionē.q2 pfectissim⁹ nõ nouit deficē. ⁊ iõ sicut apparebat.sic verꝫ corp⁹ ⁊ pfectū de nr̄o genē ⁊ d vtero btē vginis assūpsit
25 verissime. Et ꝯcedēde sunt rōnes h ondētes. Ad illud ġ qđ pmo opponit in ꝯtrariū.dōm q̄ verꝫ ē d carne in q viget fomes ꝯcupie. ⁊ talis caro ē peccatrix. talis aūt caro fuit in adā post pctm̄ ⁊ in posteris cōcupiscentialiter genitis. Sed talis caro nõ fuit i adā ante pctm̄.nec in xp̄o q nõ fuit cōceptus in libidine. sed spūssctī virtute. ⁊ p tanto dī eius caro celestis. ⁊ uenire desursum. q2 assimilat altitudini hūane natu
26 reḡ fuit in adā qntū ad puratione ois imundicie. Et p hoc pꝫ rn̄sio ad sequēs obiectū. Non enī xp̄s dī venire de celo.q2 eius caro descēdit de celo.sed q2 miss⁹ est a pre.caro enī formata ē fm diuinā opationē carens oi originali pctō ⁊ omni rebellione. Et in hoc errauerūt impij manichei.sicut supius ostensum est in scđo libro. q2 crediderūt q̄ caro terrestris de sui nā repugnaret spūi tanq̄ hēet ortū a deo malo. ⁊ in hūc errorē inciderūt.q2 nesciuerūt distinguere int viciū et
27 nām. Ad illđ qđ opponit q̄ vnio psupponit rōeꝫ imaginis in suo vnibili. dōm q̄ hoc verū est vel in se vel in rōne annexi. ⁊ q̄uis caro hūana nõ hēat in se rōnem imaginis.tn̄ vnita ē aie facte ad imaginē dei.
28 Ad illud qđ opponit q̄ excellētior est grā vnionis q̄ fruitionis. dōm q̄ verū est p cōparationē ad idē. vtpote ad animā q deo fruit ⁊ deo vnit. excellentior est ġ grā vnionis q̄ fruitionis. ⁊ eā psupponit. tn̄ respectu corporis secus est.q2 grā fruitionis nõ ē nata esse in corpore.siue circa corpus.cū ponat solū habitū creatū q hꝫ habilitare potentiā cognoscitiuā. Sed grā vnionis in corpore nõ ponit alicui⁹ habit⁹ collationē.sed solū sustentificationē ipsius corporis assumpti in psona diuina.sicut in ypostasi.q quidē est ex mera ⁊ gtuita bonitate dei. ⁊ pptea nõ sic repu
29 gnat.nec sic ē extranea sicut grā fruitiōis. Ad illđ qđ opponit de cōicatione ydiomatum. dōm q̄ sicut infra patebit.ydiomata nõ cōicant ipsi nature assumpte.vel ptibus eius.sed cōicant ipsi rei nature. Nā hec est falsa.filius dei est caro vel aia rōnalis. q̄uis illa sit vera.filius est homo.

Questio.ij. e

Utrū xp̄s assumpsit animā rōnalē? Et q̄ sic videtur Math. xxvj. Tristis est aia mea vsq3 ad mortē. Sed si nõ haberet aiam rōnalē.nõ tristaret.ġ ⁊c. Itez in symbolo athanasij. Perfectus deus pfectus hõ ex aia rōnali ⁊ humana carne subsistens.ġ ⁊c. Item xp̄s mortuus fuit.sed mors illa nõ fuit p separationē deitatis a carne.ġ fuit p separationē aie a carne.ġ habuit animā. Itē xp̄s descendit ad inferos ⁊ tercia die resurrexit a mortuis.aut ġ rōne aie.aut rōne corporis. aut rōne diuinitatis. Rōne carnis nõ. q2 illa remāsit in sepulcro. Rōne diuinitatis nõ.q2 nõ pōt mutare locū.ġ rōne aie.ġ ⁊c. Sed ꝯ Joh.j. Verbum caro factū est.ibi iohānes sufficienter exprimit misteriū incarnationis.ġ nihil addendū est.ġ videt q̄ solā carnē assūpsit. Itē vnio diuine nature ad humanā dī incarnatio.sed denoiatio semp debet fieri a digniori. ⁊ cū aia dignior sit carne. ⁊ incarnatio nõ dicat aiatio sed potius incarnatio.ġ videt q̄ aia nõ sit assumpta a verbo. Itē vnio respicit pcti originē.sed originale hꝫ ortū a carne.ġ videt q̄ filio dei sufficit carnē assumere ad humani generis repationem. Itē nā nõ facit p plura qđ pōt facere p pauciora.sed in xp̄o diuina potentia potens erat in actū intelligendi. ⁊ amandi ⁊ viuificandi.cū ipse fili⁹ dei nõ careat voluntate.nec intelligentia.nec vita.ergo nõ videt q̄ xp̄us habuit rōnalē animā. Rñ°. dōm
30 q̄ circa hoc fuit triplex modus dicēdi. ⁊ duplex fuit hereticus. ⁊ tercius catholicus. Quidam nāq3 dixerunt sicut ennomius q̄ fili⁹ dei assumpsit carnem sine aia.q2 diuinitas erat ei in loco aie. ⁊ cū verbum dei viuificaret ipsam carnē.nec indigebat alio spiritu viuificante. Sed cū diuina natura nullo modo possit esse forma pfectiua corporis.quia deus null⁹ est forma pfectiua siue cōstitutiua.nullo etiā modo possit habere passiones tristicie ⁊ doloris.impossibile est hoc dicere q̄ xp̄s vixerit vita creata. et doloꝛes ⁊ mortē senserit. ⁊ non habuit animā. Et iđo fuit ali⁹ mod⁹ dicēdi q̄ xp̄s animā habuit. nõ quācūq3. sed solū animā viuificantē ⁊ sensificantē cuiusmodi est anima sensibilis. anima aūt rōnali non indiguit, quia ad ceteros actus partis intellectiue sufficiebat virtus persone increate. Sed iste error adhuc pessimus est.quia si xp̄s animā rōnalem nõ habuit.animam rōnalem a peccato nõ redemit. Et iterū si animam rōnalem nõ habuit.verus homo nõ fuit.quia nõ habuit hominis cōplemētū. Et hoc dicere absq3 dubio est erroneū. Et ideo est tercius modus dicendi verus ⁊ catholicus.q̄ xp̄s assumpsit verā carnem.verū corpus. ⁊ verā animā.cū suis potentijs. vegetabili.sensibili. ⁊ rōnali. Et rō hui⁹ est.quia xp̄s assumpsit humanā naturā vt esset mediator dei ⁊ hominum. Et quia pfectus mediator.ideo pfectus de⁹ ⁊ pfectus homo. Et quia pfectus homo non est nisi habeat corpus cū omnibus mēbris ⁊ animā cū omnibus potentijs.ideo oia hec assumpsit. Rursus q2 pfectus mediator fuit.ideo pfectus ꝯprehensor fuit ⁊ pfectus viator.pfectus in contēplatione. ⁊ perfectus in actione. ⁊ pfectus in opatione. et pfectus in passione. Et ad omnia hec sequit q̄ habuit veram substantiā aie. Unde ꝯcedende sunt rōes hoc ostendentes. Ad illud qđ pmo opponit de verbo Jo.
31 dōm q̄ illud dictū verū est p sinodochen. ⁊ caro accipitur ibi pro tota natura humana. Et si tu queras quare ipse vsus est illo synodochico sermone. dōm q̄ hoc ideo fecit. quia ipsa natura assumpta nobis est notior ex parte substantie corporalis q̄ spūalis. Et iõ q2 cognitio nr̄a incipit ab his q sunt nob magis nota.misteriū vnionis hūane nāe cū diuia magis descpsit ex pte carnis. Alia etiā rō pt reddi.q2 in assūptōne carnis.claudit assūptio aie rōnal. Si enī assūpsit qđ min⁹ ad assūptōꝫ erat ydoneū ⁊ mag⁹ ab assumēte distabat.mlto mag⁹ assumpsit illđ qđ erat mag⁹ ydoneū. ⁊ mag⁹ ꝯueniebat. Et p h pꝫ rn̄sio ad
32 sequēs q̄re incarnatio poti⁹ dī q̄ aiatio.sic enī fit de

noiatio a parte notiori. ꝛ ab ea pte in q̄ implicat̃ rō totꝰ. Et qđ vr̃ ꝙ denoiatio dꝫ fieri a digniori. dđ. ꝙ hoc verū ē. nisi alia rō interueniat. Ad illud qđ opponit̃ ꝙ vnio ordinat̃ ꝯ peti originē. dđ. ꝙ et si origo peti sit a carne tanq̄ a deferente ꝛ a sua infectiōe aiam inficiente. nunq̄ tn̄ est in carne nisi ab aia. nec traductio carnis ex carne est nisi ꝑ virtutē aie. et ideo creatio nō tn̄ debebat respicē carnē ſ ꝛ aiaꝫ. imo ꝑncipaliꝰ aiam q̄ carnē. Et ꝓpterea nō sufficit assumere solā carnē. Ad illđ qđ opponit̃ ꝙ ꝑsona verbi sufficiat ad viuificandū ꝛ regenerādū carnē ꝑ intellectū ꝛ volūtatē. dđm ꝙ ꝛ si ꝑsone vbi cōueniat viuificare ꝑ modū efficientis. nō tn̄ cōuenit viuificare ꝑ modū forme perficientis. ꝛ hoc rōne summe ꝑfectionis q̄ est in deo. ꝓpter quā nō pōt ꝑs eē alicuꝰ cōstitutiua. ꝛ iō ſm hūanā nām xp̄s formam creatā hūie cōpletiuā. et sic certissime credēdū ē xp̄m assumpsisse. ꝛ veram carnē. ꝛ verā aiam rōnalem.

Questio. iij. f

Utrū xp̄s habuit cū alijs hoibꝰ cōem spēm: Et ꝙ sic vr̃. Philip. ij. In silitudinē hoim factus. Si ḡ cōitas speciei attendit̃ ſm assimulationē in forma humanitatis. vr̃ ꝙ xp̄s in forma specifica ꝯueniat cū alijs hominibꝰ. Itē genitꝰ est eiusdē spēi cū generāte vniuoco. ſ xp̄s genitꝰ fuit ex beata virgine. ḡ fuit eiusdē spēi cū ea. Itē aia rōnalis vnita carni ꝯstituit hominē eiusdē spēi cōis. ſ i christo fuit aia rōnalis vnita carni. ḡ xp̄s habuit spēm cōem cū alijs. Itē in xp̄i incarnatōe nā humana exaltata est ꝛ repata. sed hoc nō eēt nisi xp̄s cū alijs hoibꝰ haberet spēm cōeꝫ. ḡ ꝛc. Sed ꝯtra. Jo. dam̄. et hr̃ in lr̃a. In dn̄o ihu xp̄o nō est spēm cōem accipere. Itē mgr̃ in litera. Natura nō sic accipit̃ in christo sicut cū dr̃. vna ē natura oim hoim. ſꝫ cū dicit̃ vna est nā oim hoim. dicitur esse vna vnitate spēi. ergo vr̃ ꝙ in xp̄o nō sit accipere vnā nām. cū qua cū alijs cōicet tanq̄ in specie specifica. Itē spēs vt dicit Boetiꝰ dicit totū eē individuoꝝ. ſ hūanitas nō dicit totū eē xp̄i. ḡ xp̄s non ꝯtinet̃ sub hoie tanq̄ indiuiduū sub ꝓpria spē. Itē forma specifica accipit̃ ab eo qđ nobilissimuꝫ ꝛ ꝑfectissimū est in re. ſ nobilissimū ꝛ ꝑfectissimū in xp̄o nō est nā creata ſ increata. sed penes nām increatā nō est accipe spēm cōem cū alijs hoibꝰ. ḡ nullo mō. ꝛc. Rñ. dđ. ꝙ spēs dicit formā ꝛ nō quācunq; ſ formā totius. hoc est formam complectentem totū esse Iuxta quod dicit Boetius. ꝙ species est totum esse individuoꝝ. Et Auicē. ꝛ alij ph̄i in hoc cōcordant. Forma ḡ specifica cōmunis dupliciter pōt intelligi Aut ſm predicationē. aut ſm cōstitutionē. Scđm ꝑdicationē homo dicit formam cōmunem Petro et paulo. Scđm ꝯstitutionem homo dicit formaꝫ q̄ simul respicit aiam ꝛ corpus. ꝛ que resultat ex coniunctione anime cum corpore. Anima em̄ ꝛ corpus cōcurrunt ad vnam essentiam ꝯstituendā. et hinc ē ꝙ constitutus ex anima ꝛ corpore habet humanaꝫ formam specificam communē sibi ꝛ alijs sic cōstitutis ꝑ predicationem cōmunem. nihilominus ꝑtibus cōstituentibus ꝑ quandam informationem ꝛ completionem. Cum ergo queritur vtrum in domino Jesu christo sit cōmunē speciem accipere. hoc dupliciter potest intelligi. Aut ratiōe nature assumpte. aut ratiōe vtriusq;. humane. s. ꝛ diuine. Si ratiōe humane nature. sic est cōem spēm accipe christi ad alios homines. Quia sicut in alijs hominibus ex cōiūctiōe anime ad carnem ꝑ modum ꝑficientis ꝛ informantis resultat forma humanitatis. sic et in christo. Et ideo isto modo est accipe in eo cōem speciem tam ꝑ predicationē q̄ etiam ꝑ cōstitutionem. Si aūt loquimur de christo rōne diuine nature ꝛ humane. sic in domino iesu christo non est accipe cōem spēm. q2 diuina natura nō vnit̃ humane ad vniꝰ eēntie ꝯstitutionē. ideo ex cōiunctione diuinitatis ad humanitatē nulla in xp̄o resultat forma cōis vel vniuersalis in qua possit alijs assimilari. Et ideo dam̄. dicit. subiungens in eadē auctē. ꝙ in christo nō est cōem spēm accipe. q2 nec factus est. nec aliq̄n fiet alius. subaudiendum est qui cōmunicet cum eo in forma vna ex hoc quod dicit̃ christus. aliter em̄ sua rō nō valeret. Quia etiā dato ꝙ esset vnus solus homo. sicut est vnus solus sol. adhuc eēt in eo communē spēm accipe. Uno ergo modo est in christo spēm cōem accipe. ꝛ alio mō nō. q2 cū sit in eo triplex sub̄a. ex cōiūctiōe duoꝝ videlicet aie ꝛ carnis resultat vna forma specifica in q̄ cum alijs hoibꝰ coicat. Et sic ꝓcedūt rōnes q̄ inducunt̃ ad ꝑmā ptē. Ex ꝯiūctiōe vo diuinitatis ad naturā creatā nulla oino forma resultat. et q̄tū ad hoc intelligit̃ verbū Dam̄. ꝛ magistri qui dicit ꝙ nō est vna natura xp̄i sicut oim hoim. Ad illđ vo qđ opponit̃ ꝙ species dicit totū eē indiuiduoꝝ. dđm ꝙ verum est catenꝰ q̄ est indiuiduū ꝯtētū sub illa spē. xp̄s aūt est indiuiduū ꝯtētū sub spē hūana rōne nāe create. nō rōne nāe increate. Ad illud qđ vltimo opponit̃ ꝙ spēs specifica accipit̃ penes illud qđ nobilissimū est ꝛ ꝑfectissimū in re. dđm ꝙ verū est loquēdo de illis ſm que res hꝫ eē in genere. xp̄s aūt ſm diuinam nām nō ponit̃ in aliquo genere. ſ solū ratiōe nature create. Sic ḡ ꝯcedēdū est ꝙ xp̄s assūpsit veram carnem ꝛ verā animā. ꝛ hec vnita ꝓut cōcurrūt in vniꝰ spēi spālissime veritatem.

Consequenter querit̃ de natura assūpta q̄tū ad medij necītatē. Et circa h̄ querūtur tria. e

Prio q̄r vtrū caro assūpta fuerit a vbo mediāte spū hūano. Scđo q̄r vtrū assūpta fuerit a vbo mediāte habitu gratuito. Tercio q̄r vtrū tota hūana nā assumpta fuerit mediāte spūsancto.

Questio. j. g

Utrū corpꝰ xp̄i vnitū fuerit mediāte spū hūano siue aia: Et ꝙ sic vr̃. ꝑ mo auctē Dam̄. quā mgr̃ adducit in lr̃a. Unitū est carni verbū dei ꝑ mediū intellectū. Itē Greg. carnē deitas mediāte aia suscepit. Itē aug. ep̄m ad volusianū. Aiam rōnalē ꝑ ipaꝫ corpꝰ hūanū aptauit sibi. Itē hoc ip̄m vr̃ rōne. extrema multū distātia nō vniunt̃ nisi ꝑ mediū aliqđ. ſ corporeū creatū ꝛ corruptibile. ꝛ increatū incorporeū ꝛ incorruptibile sūt maxime distātia. ḡ vniunt̃ ꝑ aliqđ mediū qđ quidē sit creatū ꝛ incorporeū. ſ talis ē spiritus rōnalis. ḡ ꝛc. Itē maioris dignitatis est esse vnitū diuinitati q̄ eē glorificatū. sed corpus nō ē habile ad glorificationē nisi mediante aia. ḡ nec ad vnionem. Itē circūscpta aia corpus humanū est minus nobile q̄ sit brutalis spūs. Quia sub̄a spūalis dignior est corpali. ſ aīal brutū nō hꝫ ꝯgruētiā ad vnionē. ḡ nec corpus humanū ꝑ seip̄m. si ḡ ꝯgruētiā hꝫ hoc est mediāte spō vel intellectu. Sꝫ ꝯ. deꝰ ē intimus oi creature tā corpali q̄ spūali. ḡ nihil cadit mediū inter ip̄m ꝛ creaturā. si ḡ vnit sibi corpus humanū. vr̃ ꝙ nō vniat sibi mediāte spiritu. Itē magis vnit̃ mediū cuilibꝫ extremoꝝ q̄ extrema adinuicē.

g̃ si diuinitas vnit̃ carni mediāte aia. g̃ magis vnit̃ diuinitas aie q̃ carni. ⁊ caro magis vnit̃ aie q̃ deo. Sed h̃ est falsū. q2 aia vniebat̃ carni sepabilit̃. diuinitas iseparabilit̃. Et ita illa caro erat dei sicut aia dei. g̃ relinquit̃ illud qd̃ prius. Itē soluto medio soluūtur extrema. g̃ si deus vnit̃ carni mediante aia. facta sepatione a carne. fit sepatio a diuinitate. Sz hoc est falsum. q2 in morte aia a carne recessit. deus aūt carnē quā assūpsit nūq̃ dimisit. g̃ videt̃ q̃ mediāte aia carnē nō assūpserit. Itē deus nō organizauit nec formauit carnē illā mediāte aia. g̃ si eadē v̄tute assūpsit q̃ formauit. ⁊ ita imediate assūpsit sicut imediate fecit. nō videt̃ q̃ assūpsit mediāte spiritu rōnali.

39 R°. dicēdū q̃ cū q̃rit̃ vtrū caro assūpta fuerit a v̄bo mediāte spū humano. hoc dupl̃r pōt intelligi. s̃m q̃ ad piunctionē aliq̃z pōt cōcurrere mediū s̃m duplicem rōem. Est eñ mediū colligantie. ⁊ est mediū cōgruentie. Mediū colligātie ē p qd̃ extrema ligantur adinuicē. sicut duo corpora adinuicē iungunt̃ interueniente glutino. Mediū cōgruentie dr̃ rōne cui⁹ congruū est aliq̃ duo extrema pduci ad aliquā vnionē. sicut mulier nobilis mediāte nobilitate cōgruentiā hz vt sit sponsa regis. cū tñ rex sibi vnit̃ magis vnit̃ sicut coniugi q̃ sicut nobili. Si g̃ intelligit̃ de medio colligantie. tūc q̃rit̃ vtrū verbū vnit̃ carni mediāte spū creato. R̃ūdendū ē q̃ p eo q̃ imediate ⁊ iseparabilit̃ v̄bū vnit̃ tā carni q̃ aie. iō nō cadit ibi aia mediū q̃si glutinū vel vinculū int̃ corp⁹ ⁊ deū. Si aūt intelligitur de medio cōgruentie. sic absq̃z dubio pcedēdū est q̃ caro vnit̃ ipsi verbo mediāte spū creato. nō eñ erat cōgruū q̃ dei verbū q̃ est vita. accipet corp⁹ nisi viuificatū. nec cōgruebat eū q̃ est spūs imortal' vniri corpori nisi viuificato spū imortali. vñ illud corpus esset ydoneū ad incorruptionem. Et hoc est qd̃ dicit̃ in l̃ra. q̃ incōmutabilis ⁊ inuisibilis veritas. p spūm animā. ⁊ p animā corpus. totū hoiem sine sui contagione suscepat. Et accipitur spūs p supiori portiōe aie sicut dicit mgr̃. q̃ maiorē cōuenientiā hz cūz deo. Animā v̄o p iferiori pte aie s̃m quā viuificat corp⁹ Et p hec duo nihil aliud dat̃ intelligi q̃ illud corp⁹ cōgruū esse ad vnionē. qd̃ quidē hz p animā viuificari. ⁊ p spm̃ ad ppetuitatē ⁊ incorruptionē ordinari. Et q2 rōnes q̃ ad p̄mā ptē inducunt̃ pcedunt s̃m

40 mediū cōgruentie. iō sunt pcedende. Ad illud g̃ qd̃ p̄mo obi̇̃ in ɔ̃riū q̃ deus ē intim⁹ creature corporali. g̃ nō vnit̃ spū mediante. Dōm q̃ rō illa pcedit de medio distātie vel colligātie. qd̃ quidē non est ibi repiri. nō aūt obuiat medio cōgruētie. Deus eñ sit intim⁹ p mediū essendi potētial̃r. eēntialit̃. p̄ntialiter in oi creatura. nō tñ cōgruū ē vt assumat quālibet in vnitatē psone. sicut s̃ visuz ē. s̃ eā solā q̃ ē ad ei⁹ ima-

41 ginē. vel q̃ cū sua imagine hz cōpositionē. Ad illd̃ qd̃ obi̇̃ q̃ nō magis vnit̃ deus aie q̃ carni. imo eque imediate vtriq̃z vnit̃. dōm q̃ vez ē de imediatōe s̃m quā p̄uat mediū faciēs distare. s̃ nō ē vez de imediatione q̃ p̄uat mediū faciēs ɔgruere. q2 plus ɔgruit vnioni s̃ba rōnalis q̃ est ad eius imaginē q̃ s̃ba cor-

42 poralis. Ad illud quod opponit̃ q̃ soluto medio soluunt̃ extrema. dōm q̃ illud nō hz veritatē de medio cōgruētie. sicut pz cū aliq̃s accipit i vxorē aliquā rōne pulcritudinis. non tñ ab ea sepat̃ pulcritudine ecedēte. sic ⁊ in pposito intelligendū ē. Preterea aia nō recedebat a corpore simpl̃r. s̃ solū ad tps. ⁊ corp⁹ illud ex p̄ma ɔiūctione sui ad animā. dispōnē ad incorruptionē habebat. ⁊ iō ppter sepationē ipsius aie cōgruitatē ad vnionē nō amittebat. ⁊ iō q̃uis aia separet̃ a carne. nō tñ oportebat diuinitatē a carne separari. Ad illud qd̃ opponit̃ q̃ de⁹ non formauit carnē illā mediāte aia. dōm q̃ si dicat hoc de medio p modū cause nō tenet. tenet tñ de medio p modū cō-

43 gruētie. Quāuis eñ aia nō fuerit cā corpis effectiua tñ ex cōicatione corporis cū aia potuit esse aliq̃ congruentia ad vnionē cū diuina natura.

Questio. ij. b

Utrū aia xp̄i fuerit assūpta a verbo mediāte aliquo habitu gratuito. Q2 sic videt̃ Aug⁹. in. xiiij. li. de tri. In reb⁹ p tps ortis sūma grā ē q̃ de⁹ in vnitate psone nullis p̄cedentib⁹ meritis hoi copulat̃. g̃ videt̃ q̃ dei filius vniat̃ aie mediāte aliq̃ grā siue dono gratuito. Itē Aug. Quicq̄d cōuenit filio dei p nām. cōuenit filio hois p grām. g̃ videt̃ q̃ vnio verbi ⁊ aie fiat mediāte aliq̃ dono grē. Itē pfecti⁹ ē deus cum est cū aliq̃ p vnionē q̃ p inhabitatōnē. s̃ si deus i nullo h̄itat nisi mediāte aliq̃ dono gratuito. g̃ nō videt̃ q̃ animā assumat nisi mediante aliq̃ habitu vel grā disponēte. Itē plus ē animā vniri v̄bo q̃ frui deo s̃ aia xp̄i nō fruit̃ deo nisi mediāte aliq̃ habitu glorie p quā fit deiformis. g̃ videt̃ q̃ nec vniat̃ ipsi verbo nisi mediāte aliq̃ habitu grē cui⁹ deiformitas supercellit deiformitatē glorie. Itē vnio ē relatio. s̃ nulla relatio introducit̃ inesse nisi p introductionez vel mediationē alicui⁹ absoluti. q2 in aliud nō ē motus p se. Si g̃ deus assumit aliquā animā quā prius non assūpsit. cū hoc nō sit s̃z vnionē sui. q2 est inmobilis. nec s̃m mutationē aie de nō esse in esse. q2 hec mutatio est creatio. restat g̃ q̃ hoc erit mediāte infusione alicui⁹ grē nobilissime. Itē vniri diuine nature in vnitatē psone hoc excedit oēm nām creatā. Sed cū creatura aliq̃ ordinat̃ ad aliud qd̃ est s̃ nām suā. indiget habitu adiuuāte ⁊ eleuāte. g̃ videt̃ q̃ aia vniatur diuine nāe aliq̃ h̄itu grē mediante. Sed ɔ̃. ois grā q̄ntū est de se eq̄liter respicit tres psonas cum sit toti⁹ trinitatis effect⁹. g̃ si h̄itus gratuit⁹ faceret vniri psone filij dei. eadē rōne ⁊ psone p̄ris ⁊ spūssancti. s̃ constat q̃ psona patris ⁊ spūsscti nō sunt vnite illi aie in vnitatē psone. g̃ illa vnio nō fuit alicui⁹ gratie

Itē ois h̄itus gratuit⁹ dicat q̄d creatū. s̃ oīne creatum ē in infinitū deo inferius. g̃ p nihil creatū efficit̃ hō deus. s̃ p vnionē factū ē vt hō esset deus. ergo nō videtur q̃ illa vnio fieret aliquo habitu gratuito.

Itē si illa vnio fieret ab aliq̃ habitu gratuito. cūz corp⁹ nō sit illi⁹ grē susceptibile. g̃ corp⁹ nō esset vnibile. s̃ corp⁹ ē vnibile ⁊ vnitū. g̃ nō videt̃ q̃ vnio fiat aie ad deuz p h̄itū mediū. Itē intelligam⁹ q̃ deus assumeret vnā animā gloriosam ⁊ ipsam deponeret. planū ē q̃ aia illa ⁊ ante vnionē. ⁊ in vnione. ⁊ post vnionē. nō h̄ret nisi habitū glorie. Si g̃ habitus ille cōis est creature vnite ⁊ nō vnite. videtur g̃ q̃ vnio deitatis ad animā nō fiat aliq̃ habitu glorie mediante. nec aliū habitū supra hunc est dare. g̃ nō videt̃ q̃ aia vniat̃ verbo mediante aliquo habitu gratuito.

44 R°. dicendū q̃ cū querit̃ vtrū aia vniat̃ ipsi verbo mediante aliquo habitu gratuito. hoc dupl̃r potest intelligi. Aut q̃ ille habitus in illa vnione teneat rōem cōgruentie. vel rōem cause. Si ita q̃ teneat rationē congruentie. sic concedi potest q̃ aia vnit̃ ipsi verbo mediante habitu creato. q2 nō decet ipsā v̄bo vniri nisi assimilet̃ habitu pfecte deiformitatis. Tū

...pñ nõ tñ fuit gr̃a in instãti vnionis. Et etiã glori... sup oẽs aĩas btõs. qr nõ decet aiaʒ dei carẽ dei... ...tate. Si aũt vnio illa intelligat̃ fieri mediante ... gratuito. ita q̃ ille bitus respectu vnionis te... rõem cause. sic veritatẽ non bʒ. Quõ illa vnio q̃ ... babitũ infusum. sicut ẽ vnio amoris ⁊ cognitio ... cõueniẽt respicit tres psonas. Unio aũt illa re... ... vnã solã. Rursus. vnio illa facit hominẽ con... ...ẽ esse deo ⁊ ad deũ. quia grã est influentia a deo ...s. ⁊ ad deũ reducens. Sed hec vnio facit hoĩeʒ ... deũ. ⁊ iõ nullus bitus creatus põt hoc efficere. ... p collationẽ alicui⁹ boni creati ut hõ sit deus. sed ...c q̃ ipsa psona verbi seipam facit humane nãe ...stasim ⁊ suppositũ. hoc aũt nõ facit fm mutatio... ... factã in se. s̃ fm mutationẽ factã in nã assũpta ... aũt mutatio in nã assumpta fuit in ipsi⁹ natu... ...rmatione. ita q̃ careret psonali distinctõe in ge... ...pro. ⁊ inniteret̃ psone diuine. Sʒ qr hoc totũ ...s gratuita bonitate facit. iõ maxia grã dĩ esse in ...ione diuine nature ad humanã. nõ q̃ illa vnio p... ...tur vel cõpleat̃ p aliquã influentiã creatã. s̃ qa ... gratuitã dei bonitatẽ. simul coexistente influen... ...oni gratuiti ad cõgruitatẽ nõ ad causalitatem. ... rõnes q̃ ostẽdunt q̃ nõ fiat vnio illa mediãte ali... habitu gratuito sunt ꝯcedende. qm̃ ea via ꝓce... ...t fm q̃ dĩ aliq̃d fieri p habitũ gratuitũ coopan... p modũ cause. sicut hõ iustificat̃ mediante grã ...rmante. ⁊ meret̃ mediante charitate mouẽte et

45 ...lante. Ad duas ĝ auctes Aug. adductas de ... vnionis. dõm q̃ large ibi accipit̃ grã. nõ p habi... ...nimã informãte. sed p eo q̃ gratis accipitur et ...rexcellit terminũ nature. ⁊ sic põt dici factã ma... grãm corpori. dũ assumptũ fuit a psona verbi. ... ex hoc nõ sequit̃ q̃ vnio illa verbi ad animam

46 ... mediãte aliq̃ habitu gratuito. Ad illas duas ... de inhabitatõe ⁊ fruitione. dõm q̃ nõ est simile ... inhabitatio dei in aia. ⁊ fruitio ipsa ponit aliquẽ ... qui fit ab aia respectu cui⁹ grã infusa ẽ cã. ⁊ ad ...abilitat̃ aia mediãte grã. ⁊ in quẽ exit cuʒ a grã ...ducta ⁊ regulata. non sic aũt est de vnione. Quõ ...umana vnit̃ diuine absq̃ actu suo. ⁊ solũ se hʒ ... modũ passiui ⁊ nõ actiui. ⁊ iõ nõ sic indiget per... ...tũ adiuuantẽ ⁊ regulanteʒ dispõne. q̃ quidẽ sit

47 ...cipiũ illius vnionis. Ad illud qđ opponit̃ q̃ ...tio nõ introducit̃ nisi p aliquã mutationẽ factã ... aliquo absoluto. Dõm q̃ verũ est. s̃ quẽadmodũ ...linee pñt intelligi vniri in puncto ⁊ continuari. ... q̃ nõ fit mutatio in altera linearũ nisi p hoc q̃ ...ttit discretionẽ vnitatis. sic intelligendũ est q̃ si ... assumeret aliqđ indiuiduũ hoĩs iniesse ꝯstitutũ ... informatũ. solũ amitteret psonalẽ discretionẽ ...ionẽ cũ ipso verbo in vnitatẽ psone. In assum... ...ne aũt illi⁹ nature quã fili⁹ dei assumpsit de vir... simul fuit formatio ⁊ vnio. ⁊ iõ nunq̃ fuit in ... hoĩe q̃tũ ad humanã nãm personalis discretio. ...ꝯn faciebat vnio ipius cũ verbo. Et ꝓpterea nõ ...it̃ ex hoc q̃ vnio in vnitatẽ persone fieri habeat ...ãte aliq̃ habitu gratuito. Assumptio em̃ ꝓprie ...icit illã nãm. q̃uis cõgrue nõ habeat fieri absq̃

48 Ad illud qđ vltimo opponit̃ q̃ vniri diuine ...re supexcellit gradũ creature. dõm q̃ verũ est. ⁊ ...cedendũ ẽ q̃ talis vnio ex grã fit. s̃ tñ nõ sequit̃ ...oc q̃ fiat p donũ grẽ create. qr oẽ donũ creatũ ...ac vnione iferius. Uñ si q̃rat̃ vtrũ grã vnionis

dicat q̃d creatũ aut increatũ. dõ. q̃ grã vnionis tri... pliciter põt accipi. Põt em̃ grã vnionis dici illud ... qđ efficit̃ aia satis ꝯgrua ad vnionẽ. ⁊ sic dicit donũ grẽ create p qđ aia habuit excellentẽ deiformitatem. Alio mõ dĩ grã vnionis grã effectiua vnionis. et sic dicit donũ grẽ increate. Tercio mõ põt dici gratia vnionis ipsa vnio gratuita siue gratis facta. ⁊ sic ex pte diuine nature dicit q̃d increatũ. ex pte humane nature dicit quid creatum. nõ absolutũ sed relatum ⁊ sic patet totum ꝛc̃.

Questio. iij.

Utrũ verbũ sit vnitũ humane nature mediãte spũ sancto. Et q̃ sic videt̃. qr vnio verbi increati ad carnem est silis modi verbi intelligibilis ad vocem. sed verbũ intelligibile non vnit̃ voci nisi mediante spũ vel flatu spirato. qui est vehiculum verbi. sicut dicit dam̃. ĝ nec verbũ vnit̃ carni nisi mediãte spũsancto.

Itẽ ois vnio voluntaria ẽ mediante amore. sicut dicit dyonisius. Qr amor nihil aliud est q̃ vis vnitiua. sed vnio verbi ad humanã nãm est volũtaria. ĝ est mediãte amore. Aut ĝ mediãte amore creato vel increato. Non mediãte amore creato. qr amor creatus nõ potuit facere illã vnionẽ. ĝ mediante amore increato. s̃ amor iste ẽ spũsanct⁹. ĝ vnio in humana nã facta ẽ mediãte spũsancto. Itẽ maior est vnio diuinaꝝ psonaꝝ adinuicẽ q̃ nature assumẽtis ⁊ assumpte. s̃ psona pris ⁊ filij nectunt̃ spũsctõ. ĝ multo fortius nã humana vnit̃ diuine mediãte spũsctõ

Itẽ remotiora iungunt̃ p ꝓpinquiora. s̃ inter psonas tres ꝓpinquior est nobis psona spũscti. sicut vult Hylarius et Aug⁹. Nã omne donũ ⁊ ois vsus doni ẽ ex munere. ĝ videt̃ q̃ psona filij nõ vniat̃ humane nature nisi mediãte psona spũscti. Sed ꝯ. Si psona verbi vnita est humane nature mediante spũsctõ. ĝ spũsanct⁹ ẽ vnit⁹ humane nature. ĝ sicut fili⁹ est incarnat⁹. ita ⁊ spũsanct⁹. Itẽ mag̃ vnit̃ mediũ extremo. q̃ extremũ extremo. ĝ si vnio verbi ad humanã nãm ẽ mediãte spũsctõ. magis est facta vnio in psona spũscti q̃ in psona verbi. s̃ hoc ẽ falsum. ĝ ꝛc̃. Itẽ in vnione diuine nature cũ humana nõ põt esse vnitas essentie sed psone. ĝ necesse est q̃ vnio illa fiat mediãte vna sola psona. s̃ fili⁹ ⁊ spiritussanct⁹ nõ ꝯueniũt in psona. ĝ impossibile est filium vniri humane nature mediãte spũsctõ in vnitate psone. Itẽ infinita est distãtia in psona spiritussancti sicut in psona filij. sed q̃cunq̃ aliq̃ sunt in equali distãtia respectu eiusdeʒ. vnũ nõ est medium vniẽdi alterũ. p eo q̃ mediũ plus appropinq̃t extremis q̃ extrema sibi inuicẽ. ĝ videt̃ q̃ psona verbi nõ habeat vniri mediãte psona spũscti. R°. dõm q̃

49 cũ q̃rit̃ vtrũ psona verbi habeat vniri humane nãe mediãte spũsctõ. hoc dupl̃r põt intelligi. Aut ita q̃ illa vnio fiat mediãte spũsctõ sicut vinculo interueniẽte. Aut ita q̃ fiat sicut pncipio efficiẽte. Si pmo mõ intelligat̃ sic nõ hʒ v̾itatẽ. p eo q̃ psona v̾bi p se vnit̃ humane nãe. nõ psona aliq̃ mediãte. Neq̃ ꝯ. n. psona spũscti incidit media int̃ psonã v̾bi ⁊ nãm assumptã. Si aũt vnio illa intelligat̃ fieri mediante spũsancto sicut pncipio efficiẽte p modũ cuiusdã sb auctis ⁊ appropatõis sic veritatẽ hʒ. Incarnatio em̃ vbi fuit a pr̃e ⁊ a filio mediãte spũsctõ. s̃ hoc mõ nõ ẽ hic qđ. s̃. j. erit suo loco cũ q̃rit̃. vtrũ incarnationis opus appropari debeat spũsancto. nũc aũt ẽ qđ vtrũ vnio verbi fiat mediante spũsctõ sicut vinculo

interueniẽte. Ad hãc qõem rñdendũ ẽ q̃ h̄ falsũ est ꝛ nõ intelligibile. sicut oñdũt rões ad hoc inducte. 50 Ad illud ꝟo qd̃ opponiẽ in ꝯũ q̃ verbũ intelligibile vniẽ voci mediãte spũ. dõm q̃ silitudo est inẽ creaturã ꝛ creatorẽ. ita tñ q̃ maior repiẽ dissimilitudo. vñ q̃dãmõ est sile ꝛ q̃dãmõ nõ. In hoc q̃dez est sile. q̃ sicut mens format vocẽ exteriorẽ mediãte spũ. sic deꝰ pr̄ formauit carnẽ assumptã mediãte spũ sancto. In hoc ẽ dissimile. qꝛ spũssanctꝰ est vehiculũ verbi. nõ sic spũssanctꝰ ꝑsone filij. Nunq̃ eñ est ꝑsona spũssancti vbi nõ sit ꝑsona verbi. ꝛ iõ q̃ntũ ad h̄ 51 silitudo nõ põt nec dꝫ attendi. Ad illud qd̃ opponitur q̃ vnio volũtaria ẽ mediante amore. Dõm q̃ vnio volũtaria dr̄ duplr̄. Aut qꝛ est a voluntate. aut qꝛ est s̄m volũtatẽ. Illa vnio q̄ est volũtaria q̄ est a volũtate ẽ mediãte amore sicut efficiẽte. Illa ꝟo q̄ est volũtaria q̄ est s̄m voluntatẽ illa dꝫ fieri mediante amore sicut glutino ꝯiungẽte. Dico ḡ q̃ vnio ꝟbi ad humanã nãm ẽ volũtaria. qꝛ est a volũtate. s̄ nõ est volũtaria qꝛ sit s̄m cõformitatẽ voluntatũ. s̄ potius s̄m ꝯiunctionẽ naꝶ i vna ꝑsona. Et iõ nõ seqẽ q̃ talis vnio fiat mediãte spũsctõ sicut vinculo interueniẽte. s̄ potius sicut ꝑncipio efficiẽte. Ad illud 52 qd̃ opponiẽ q̃ diuine ꝑsone nectunẽ mediãte spiritusancto. Dõm q̃ nõ est sile. Quia nexus duaꝶ ꝑsonaꝶ attendiẽ s̄m ꝓductionẽ ꝑsone vniꝰ ꝑ volũtatis fecunditatẽ. ita q̃ inẽ illas ꝑsonas ꝛ eaꝶ nexus ẽ distinctio ꝑsonaꝶ. Nõ sic aũt est in ꝓposito. qꝛ due nature cõcurrũt in vnitatẽ ꝑsone. Ad illud qd̃ oppo- 53 nitur q̃ ꝓpinquior est nobis ꝑsona spũssancti. dõm q̃ dictũ ẽ ꝑ appropatiõnẽ. nõ qꝛ ꝑsona spũsscti magis accedat ad naturã creatã qꝫ ꝑsona verbi. sed qꝛ tñ ꝓcedit ita q̃ nõ ꝓducit aliã ꝑsonã. ꝛ ꝓcedit per modũ fecũditat volũtat. Et queãdmodũ oẽs creature ꝓducte sunt volũtarie. ꝛ ex diuina liberalitate. hinc est q̃ ꝑsona spũsscti dr̄ nobis magis appropinq̃re. Et iõ s̄m q̃ndã appropatiõnẽ ꝯcedi põt q̃ vnio illa fiat mediãte spũsctõ. cũ sit facta a spũsctõ tanq̃ efficiente s̄m appropriationẽ. non interueniente tamen s̄m personalem distinctionem ꝛc̃.

Distinctio. iij. de xp̄i conceptione.

q Queritur etiã de carne verbi an ꝓusq̃ cõcipeẽ. Supra egit mgr̄ de incarnatõe. hic ꝟo agit de ꝯceptiõe. Et qꝛ ante ꝯceptionẽ filij dei p̄cessit sctificatio ꝟginis. iõ ista ps hꝫ duas ptes. In pma determinat q̃liter virgo maria fuerit ꝑ spm̄sctm̄ sctificata ꝛ ab oĩ labe purgata. Scdo vero determinat q̃liter caro xp̄i fuerit ꝑ spm̄sctm̄ ꝯcepta. j. di. iij. Cũ vero incarnatio verbi ꝛc̃. Prima ps diuidiẽ in duas ptes. in q̃rũ pma determinat de sctificatione q̄ p̄cessit xp̄i ꝯceptionẽ. In scd̃a vero inq̃rit vtꝝ caro xp̄i ita potuerit in abraham decimari sicut in virgine potuit sctificari. Iõ pmo agit de sctificatõe. Scdo de decimatione. ibi. Cũ autẽ illa caro ꝛc̃. Prima ps diuidiẽ in tres ptes. In pma pte determinat q̄ fuerit sctificatõis exigẽtia. In scd̃a que fuit sctificationis cã. ibi. Mariã qꝫ totã spũssanctus ꝛc̃. In tercia vero q̄ fuit sctificationis efficacia. ibi. Oꝛ autẽ sacra virgo extitit ꝛc̃.

De sanctificatione q̄ p̄cessit xp̄i conceptionẽ q̄ scꝫ btã ꝟgo ẽ sctificata. ex q̄ assumpta ẽ caro xp̄i. Et que fuerit sctificationis exigentia. a

Dist. iij.

q Queritur etiã de carne verbi. an ꝓusq̃ ꝯcipeẽ obligata fuerit pctõ. an ꝛ talis assũpta fuerit a verbo? Sane dici p̄t ꝛ credi oportet iuxta sanctoꝶ attestatõis ꝯueniẽtiã. ipam ꝓus fuisse pctõ obnoxiã sicut reliq̃ ꝟginis caro. s̄ spũsscti opatione ita mũdatã. vt ab oĩ cõtagione pcti ĩmunis vniretẽ verbo. Pena tñ nõ necessitate s̄ volũtate assumẽtis remanẽte.

Que fuit sanctificationis causa. b

a Mariã qꝫ totã spũssanctꝰ in eã ꝑueniẽs a pctõ ꝓrsus purgauit. ꝛ a fomite pcti etiã liberauit. vel fomitẽ ipm penitꝰ euacuando. vt q̃busdã placet. vel sic debilitando ꝛ extenuãdo. vt ei postmodũ peccãdi occasio nullatenꝰ extiterit. potẽtiã q̃ꝫ generãdi absq̃ viri semine ꝟgini p̄parauit. Ita eñ verba euãgelij docẽt. vbi angelus alloquẽs virginẽ ait. Spũssanctꝰ supueniet in te. [b] ꝛ virtus altissimi obumbrabit tibi. Et qd̃ nasceẽ ex te sanctũ vocabiẽ filius dei. Cui sacra virgo r̄ndit. Ecce ancilla dñi. fiat mihi s̄m ꝟbũ tuũ. Qd̃ exponẽs Iohes ait. Post cõsensum aũt sctẽ ꝟginis spũssanctꝰ

Luce. j.

Ioh. dam.

a Mariã qꝫ totaꝫ. Innuit mgr̄ q̃ spũssanctꝰ mariã a fomite pcti purgauit. Cõtra. Si fomes relinq̃ẽ in nob ad exercitiũ ꝛ meritũ. ꝛ btã virgo fuit maximi meriti. nõ videẽ q̃ debuit a fomite liberari. Itẽ stimulus carnis datus fuit aplõ ad gr̄e diuine cõseruationẽ. ḡ vr̄ q̃ nõ debuerit auferri btẽ virgini. R̃. dõm q̃ aliq̃d est ꝓmotiuũ ad bonũ duplr̄. scꝫ s̄m oẽm statũ. aliq̃d ꝟo s̄m statũ nature lapse ꝛ egre. Sicut aliq̃d ẽ ꝓmotiuũ ad sanitatẽ duplr̄. vicꝫ cõiter. sicut cibꝰ bone cõpositõis. Aliud vero s̄m statuꝫ egritudinis. sicut medicinalia. Dõm ẽ ḡ q̃ fomes ẽ ad ꝓmotionẽ ñ simplr̄ s̄ s̄m statũ nãe lapse. in q̄ hõ fraḡẽ ad desidiã ꝛ supbiã. iõ ẽ ei vtilis talꝭ stimulꝰ ꝓpẽ exercitationẽ ad expellendã pigriciã. ꝛ ꝓpẽ hũiliationẽ ad expellendã supbiã. Qm̄ ḡ btã virgo erat repleta charitate ꝛ humilitate. ꝛ ꝯfirmata in vtroq̃ꝫ. iõ fomitis stimulo nõ egebat. iõ nõ ẽ sile de alijs ꝛ de ipsa. b Et virtꝰ altissi. ꝛc̃. Querit ꝑ q̃nto dicit cũ altissimũ. cũ potiꝰ sit nũcius diuine hũilitatis q̃ꝫ altitudinis. Itẽ q̃riẽ de hoc qd̃ subiũgit. obumbrabit tibi. qꝛ cũ deus filiꝰ sit candor lucis eẽne. ei nõ cõgruit obumbrare. s̄ potiꝰ illuminare. Dõm q̃ ꝑ nomẽ altissimi intelligiẽ pr̄ ꝑ appropriationẽ. patri eñ appropriaẽ potentia. ꝛ in ꝑsona patris ꝑncipaliẽ est auctas. Per virtutẽ aũt intelligimꝰ filiũ. qꝛ xp̄m dicimꝰ dei ꝟtutẽ ꝛ dei sapiaꝫ. qm̄ ḡ sermo p̄cesserat de spũsctõ. subiũgiẽ etiam de pr̄e ꝛ filio. vt sicut illi tres mundũ fabricauerãt. sic etiã intelligantẽ mundũ repasse ope indiuisibili. ꝛ hoc ꝑ fabricã vteri ꝟginal

ꝑuenit in ipsam scdm verbū dñi qd dixit angel⁹ pur/gans ipam. ⁊ potentiā deitatis vbi receptiuā ꝑparās simul aūt ⁊ generatiuā. Et tūc obumbrauit ipam dei altissimi ꝑ se sapiā ⁊ vtus existēs. i. fili⁹ dei patris homousios. i. cōsubstātialis sicut diuinū semē. Et copulauit sibiipī ex sanctissimis ⁊ purissimis ipsi⁹ virginis sanguinib⁹ n̄re antique cōspersionis carnē aiatā aia rōnali ⁊ intellectiua. nō seminās ſ ꝑ spūscm̄ creans. q̄re simul caro. simul dei caro. simul caro aiata rōnali ⁊ intellectu. simul dei verbi caro aiata rōnali et intellectiuo. Ex his ꝑspicuū fit qd ante diximꝰ. carnem scz verbi simul ꝯceptā ⁊ assumptā. eandē qz imo totā vginē spūsancto ꝑueniēte ab oi labe pcti castificatam Cui collata ē potētia nouo more generādi. vt sine coitu viri. sine libidine ꝯcipientis. in vtero virginis celebrare conceptus dei ⁊ hois. Illa em̄ caro quā de⁹ de vgine sibi vnire dignat⁹ ē. sine vicio ꝯcepta. sine pctō nata ē. hanc tm̄ carnē nō celestis. nō aeree. nō alteri⁹ cuiusqz putes eē nature. ſ eius cui⁹ ē oim hoim caro.

Que fuit sanctificationis efficacia.

Qz aūt sacra virgo extūc ab oi pctō imunis extiterit Aug⁹. euidēter ondit in li. de nā ⁊ grā inq̄ens. Excepta sctā vgine maria. de q̄ ꝓpter honorē dñi. nullam ꝓrsus cuz de pctis agit̄ haberi volo q̄oem. Inde em̄ scim⁹ q̄ ei plus sit grē collatū ad vincendū ex oi pte pctm̄ q̄ cōcipe ac parere meruit. quā cōstat nullū habuisse pctm̄. Hac ḡ vgine excepta. si oēs scti ⁊ sctē cōgregari possent ⁊ q̄rerent̄ ab eis an pctm̄ hn̄t. qd respondeꝛent nisi qd Johes ait. Si dixerim⁹ q̄ pctm̄ nō hēmus nosipos seducim⁹. Illa aūt vgo singulari grā ꝑuenta ē atqz repleta. vt ipm hr̄et ventris sui fructuz quem ex initio habuit vniuersitas dominū. Ut illud qd nascebat̄ ex ꝓpagine ꝑmi hois. tantūmō generis nō criminis originē duceret.

j. Joh. j.

sis. Nō aūt q̄re magis patrē vocauit altissimū. q̄ patrē appellaret. vt ondat̄ in ope incarnatōnis mira fuisse dignatio. in hoc q̄ nr̄am humilitatē sue celsitudini copulare voluit. Uirtus vo altissimi virginē poti⁹ dr̄ obumbrare q̄ illuminare. Obumbratio em̄ visum adiuuat. ⁊ calorē refrigerat. ⁊ in aduentu filij dei virgo maria refrigerata fuit fomitis extinctōe. fuit etiā ad dei cōtuitū adiuta ꝑ carnis cōiunctionē cū verbo. vt q̄ non poterat deū sentire in se ꝓpter sue lucis immensitatē. sentiret et cogitaret intra se per assumptā carnis humanitatē.

c Copulauit sibiipī ex ⁊c. Contra hec verba dam̄. obijcit̄. Ex h̄ videt̄ q̄ cōcept⁹ fuit xp̄s ex sanguine virginis. Sed ꝯ hoc ē illud Augustini qd sequit̄. q̄ assumpsit sibi carnem de carne vginis. Itē ꝓrimior est caro carni q̄ sanguis. ergo ꝑus debuit assumere carnē de carne q̄ sanguinē. Rn̄. dcm̄ q̄ per purissimos sāguines intelligit humores q̄ ꝓpinqui sunt ad corporis formationez ex q̄bus caro xp̄i formata fuit. Ille autez humor aliq̄n vocat̄ caro. aliq̄n sanguis. aliq̄n semen. et hoc ꝑm diuersam ꝯpationez. Sanguis em̄ dicit̄ in cōpatione ad illd vn̄ ꝓcessit. Caro in ꝯpatione ad illud qd ex ipsa fit. Semen vero q̄tū ad formā quā hz. Ad illud qd opponit̄ q̄ caro est carni ꝓpinquior. dcm̄ q̄ verū ē in via ꝑfci. ſ nō i via gn̄ationis. quia caro nunq̄ conuertit̄ in carnē nisi ꝑus ꝯuertat̄ in humorē. d N̄re antiq̄ ꝯsper. ⁊c. Uidet̄ ꝑmū eē falsū. q̄ ꝯma ꝯspsio sonat in viciū. sicut dicit apl̄s. j. ad Cor. v. Expurgate vet⁹ fer. ſ caro xp̄i nūq̄ fuit viciata. ḡ ⁊c. Item obi de illo qd subiūgit̄. ſ ꝑ spūscm̄ creans. q̄ falsū videt̄ dicē. Creare em̄ ē de nihilo aliq̄d facē. Sz caro xp̄i nō fuit de nihilo. ſ de carne vginis assūpta. Rn̄. dcm̄ q̄ antiq̄ ꝯspsio dr̄ hic ꝓpt̄ penaꝝ vetustatē ⁊ ingositatē Apl̄s aūt fermētū vocat male ꝯsuetudinis corruptionē q̄ attendit̄ in viciosa ꝓnitate. xp̄s aūt assūpsit carnē penalē ſ nō peccatricē. ⁊ h̄ vult dicē dam̄. Ad illud qd opponit̄ de h̄ verbo creare. dcm̄ q̄ creare dr̄ h̄ ꝑ actu q̄ ꝓpe ꝯuenit deo. nō q̄ fit oino ex nihilo. vnde accipit̄ h̄ creatio ꝑ ꝯditōe. ⁊ creator tātū valet q̄ntū ꝯditor. ⁊ hipm vult dicē dam̄. q̄ caro illa creata ē nō seminalr̄ ſ ꝯditiue. e Si oēs scti ⁊ sctē ⁊c. Innuit mgr̄ per verbū Johis. Si dixerim⁹ q̄ pctm̄ nō hēm⁹ nos sedu. ⁊c. q̄ oēs hoies pctō sunt obnoxij excepta btā virgine. Cōtra. h̄ videt̄ falsū de infantib⁹ recenē baptisat⁹ q̄ nullū hn̄t pctm̄ neqz actuale neqz originale. Itē opponit̄ de adultis statim post baptisinū. ⁊ de his q̄ sunt statim absoluti ab oib⁹ pctis videt̄ q̄ possint dici pctm̄ non hic. Rn̄. dcm̄ q̄ circa vbū illud tripl̄r ꝑt fieri vis vt san⁹ ex eo capiat̄ intellect⁹. Primo ex h̄ q̄ dicit q̄ n̄ possimus dicē. q̄ nemo cert⁹ ē verū oi pctō careat. vt dicit apl̄s. j. Cor. iiij. Nihil mihi cōscius sū. h̄ aūt dicere potuit vgo ex spāli dono grē. Aliter pōt intelligi q̄ fiat vis in h̄ qd dr̄ pctm̄. Pctm̄ em̄ dr̄ actus pcti. ⁊ macula ⁊ causa pcti. Et btūs Johes nō tm̄ accipit pctm̄ ꝑ macula. ſ etiā ꝑ causa siue seq̄la. nullus aūt ali⁹ a xp̄o ꝑter vginē dicere potuit q̄ cām. i. fomitē nō hr̄et. In ipsa em̄ sola extincta fuit ꝯcupia. Tercio ꝑt fieri vis in hoc qd dicit habem⁹. q̄ pōt dicere pn̄s vt nūc. vel pn̄s simpl̄r. Si dicat pn̄s vt nūc. nō videt̄ eē ipossibile q̄n possint eē imunes in aliq̄ hora ab oi actuali. Si aūt dicat pn̄s simpl̄r. sic soli cōpetit vgini q̄ ꝑ totū tp̄s vite sue nullū actuale pctm̄ comisit. hoc aūt de nullo alioꝝ sanctoꝝ pōt dici veracit̄ q̄ in hac vita aliq̄diu ꝯuersati sunt.

4
5
6
7

a D intelligentiā huius ptis incidit hic q̄stio circa sanctificationē virginis q̄tum ad duo. Primo querit de sanctificatione v̄ginis q̄tum ad cōgruentiā tpis. Scdo vō q̄tū ad efficaciā virtutis. Circa pmū q̄runt tria. Pmo queritur. vtrū caro virginis sanctificata fuerit ante animationem. Scdo querit vtrū aīa eius sanctificata fuerit ante originalis ɔtractionē. Tercio querit vtrū sanctificata fuerit ante natiuitatis originē.

Questio .j. a

Utrū caro virginis sanctificata fuerit ante aīationē Et pbat pmo q̄ sic. Jere. j. Antequā formarē te in vtero noui te. Constat q̄ btā virgo excellentior fuit q̄ Jere. g pus fuit approbata et purificata ei⁹ caro q̄ esset formata. s ante fuit formata q̄ aīata. g ante fuit carnis sanctificatio q̄ aīatio. Item sup illud Luce. j. Exultauit in gaudio infans in vtero meo. Glo. Nondū erat in eo spūs vite. z iā erat spūs grē g multo fortius hoc fuit in dnā matre q̄ dignior fuit q̄ iohānes. g sanctificata fuit ante spū vite. z ita aā animationē. Itē nō est min⁹ potens virt⁹ sanctificans q̄ sit virtus inficiens z fedans. Sed caro infici pōt z fedari ante animationē. g pari rōne ante aīe infusionē. imo a fortiori pōt sanctificari. cū opposita nata sint fieri circa idē. Si g beate virgini hoc ɔcessū est. q̄ntūcunq̄ cōgruū est cōcedi pure creature. videtur q̄ caro eius ante aiationem fuerit sanctificata.

Itē cōceptio gloriose v̄ginis fuit ex legitimo matrimonio. z de parentib⁹ sanctis. z de matre sterili scdm q̄ narrat quedā historia. videt g q̄ ipsa cōcepta fuerit v̄tute spūssancti. Si g illa cōceptio q̄ est scdm legitimū mrimoniū z scdm spūssctī adiutoriū est scā z immaculata. videt q̄ caro v̄ginis marie in ipsa sua cōceptione fuerit sanctificata. sed ante fuit cōceptio q̄ aiatio. g fuit ante sanctificata q̄ aiata. Sed ɔtra. Bern. in eplā ad ludinēses. Ante cōceptionē sanctificari minime poterat. qz nō erat. Sed nec in ipso conceptu. pp̄ter pctm̄ qd̄ inerat. Sed cōstat q̄ illud nō est dictū pp̄ter pctm̄ qd̄ esset in pentib⁹. qz potuissēt eā cōcipe sine pctō. g dicit pp̄ter cām pcti q̄ erat in carne. g nō videt q̄ sctificatio fuerit ante infusionē aie. Itē sanctificatio ē p aliq̄d mun⁹ grē spūssctī. s grā nō hʒ esse in carne s in aia. ergo nō videt q̄ aā fuerit carni grā infusa q̄ aie. Itē esse gratie p̄supponit esse nāe. z pfectio grē pfectionē nature. si ergo sanctificatio dicat effectū grē viuificātis. impossibile videt q̄ caro sctificet anteq̄ aia viuificet. Itē nihil ptinet ad sanctificationē qd̄ nō ptinet ad glorificationē. Sed caro aā aiationē nō ptinet ad glorificationē nec resurrectionē. vnde fetus abortiui ante aiationē nō resurgūt. vt dicit Aug. in li. de baptismo puulorū. g caro ante aiationē nō erat ydonea ad sanctificationē. g non fuit caro v̄ginis ante sanctificata q̄ aiata. 8 R⁹. dcd̄m q̄ caro beate v̄ginis ante aiationē nō fuit sctificata. nō qz deus nō poterit carnē virginis purificare anteq̄ aiare. sed qz sctificatio hʒ esse p aliq̄d donū gratuitū supadditū. qd̄ quidē non hʒ esse in carne s in aia. iō si caro btē virginis dr̄ sanctificari. aut hoc intelligit mediante grā existente in eius aia. vel mediāte grā existente in animabus parentū. Constat q̄ nō mediāte grā exnte in eius aia. qz tunc esset oppositū in adiecto. vicʒ q̄ caro sctificatur ante aie creationē. z tn̄ sanctificet p virtutē grē illius aie. sequit eni q̄ idē sit pus z posterius in vno z eodē. Si autē intelligat hoc fieri p grām q̄ collata fuit animabus pentū. hoc non pōt esse triplici rōne. Prima. qz rō sanctificationis nō hʒ trāsfundi a pente in plem. p eo q̄ ples nō est in pente scdm animā. iō nec in pente hʒ sanctificationis grām. Et iōo hoc qd̄ dicit Bern. ad ludinen. Ante ɔceptionē minime sanctificari potuit qd̄ nō erat. exponendū est scdm animā. erat eni in eis scdm carnē causalit. s illud esse non sufficiebat ad sanctificationis grām q̄ respicit aiam. Scda rō est. qz et si hoc essʒ possibile q̄ sanctificatio deriuaret a parente in plēʒ. sicut originalis infectio. nunq̄ tn̄ deriuat mediante coitu libidinoso. qz tunc duo opposita essent simul z semel in eodē. Et iō dicit Bern. forte inter amplexus maritales. sanctitas ipsi cōceptioni se immiscuit. vt simul sctificata fuerit z cōcepta. Sed hoc rō nō addmittit. quō nāq̄ sanctitas absq̄ spū sanctificante. aut spūssctī societas cū pctō fuit. aut quō pctm̄ nō fuit. vbi libido nō defuit. Tercia rō est. qz esto q̄ sanctificatio adesset z libido defuerit virtute diuina. nō tn̄ decuit vt deesset. pp̄t h q̄ hoc est solius beate virginis p̄rogatiua. sola enim ipsa vt sancti dicunt sine pctō concepit. z sine dolore peperit. z ideo hoc pentibus cōcedi nō potuit beate virginis. s soli virgini reseruari. Et ideo Bern. dicit Dico v̄ginē gloriosā de spūsctō ɔcepisse. nō aūt cōceptam fuisse. dico pepisse virginem. nō tn̄ partā a virgine. alioquin vbi erit p̄rogatiua matris de qua singulariter credit exultare. et munere plis. z carnis integritate. si eam dederis matri. non est hoc virginē honorare s eius honori detrahere. Et ideo simpliciter concedendū q̄ caro eius ante animationē nō fuit sanctificata. Et cōcedende sunt rōnes q̄ hoc pbāt

9 Ad illud g qd̄ opponit in ɔtrariū de Hieremia de noticia approbatiōis. q̄ ante cognouit q̄ formauit. dcd̄m q̄ noticia illa nō ponit aliquid circa ipsum sed circa ppositum dei p̄destinantis. sicut electio. et dilectio. z predestinatio eterna nō ponit aliq̄d circa p̄destinatum. et ideo non sequit ex hoc q̄ caro Hieremie vel virginis ante fuerit sanctificata q̄ formata. 10 Et ad illud quod opponit de Johanne. q̄ nōdū erat in ipso spūs vite. dcd̄m q̄ in scriptura aliq̄d dicitur fieri quando innotescit. z nō esse qn̄ nō apparet. Et iō dicit spūssanctus nō fuisse in iohanne. qz non apparebat. adhuc eni erat in vtero. spūs aūt in eo dr̄ fuisse. qn̄ in occursum dn̄i exultauit in ventre. 11 Ad illud qd̄ opponit q̄ caro pōt infici aā aiationeʒ. g et sctificari. dcd̄m q̄ nō est sile. qz generatō carnis ex carne ē carnalis z nō spūalis. iō magis hʒ trāsfundi caro viciosa ex carne viciosa. q̄ sancta ex pentib⁹ sctificatis p grām. 12 Ad illud qd̄ opponit q̄ ɔceptio virginis fuit ex legitimo mrimonio. g zc. dcd̄m q̄ totū illud ē pbabile. vicʒ q̄ ɔcepta fuerit ex sterili. z ex coitu cōiugali. absq̄ tn̄ culpa actuali. nō tn̄ seqt q̄ ɔcepta fuerit absq̄ cā pcti. qz ita trāsfundit originale ex illis sic qui generāt ex coitu adulterino. sicut ostēsum fuit in ij. li. Et si obiciat q̄ nō debuit ibi eē cā originalis. qz facta est mediāte virtute. s. s. fecūdante. z pp̄ter fecūdationē sterilitatis matre. g nō fuit ab hoīe sed a deo. dcd̄m q̄ illud nō valet. qz h siliter posset obici de iohē z ysaac. q̄ de sterilib⁹ sunt ɔcepti. 13 Propt qd̄ nota q̄ spūss. aliqn̄ opat vt spūs. aliqn̄ vt sanct⁹. Tunc q̄dē opat vt spūs. qn̄ op⁹ facit supra naturā. Tunc vt spūssctūs opat. cū nō facit solū op⁹ supra naturā s etiaʒ sanctificat illud supra qd̄ opat. Dico g q̄ in

ceptõe filij dei qui est sãctus sãctorũ non solũ opa-
tus est vt spũs. sed vt spũssãctus. In cõceptõe vero
qua iohãnes est ꝯceptus siue beata virgo. opat⁹ est
vt spũs tm̃. ideo sola virgo maria dicit̃ cõcepisse de
sãcto spũ. Preterea nulli⁹ ꝯceptõis solẽnitatẽ cele-
brat ecclesia nisi solius filij dei in annũciatõe btẽ vir
ginis marie. Sũt tamẽ aliqui qui ex speciali deuoti-
one celebrãt ꝯceptionẽ beate virginis. quos nec oĩ-
no laudare. nec simpliciter audeo rep̄hendere. Nõ
oĩno approbare audeo ꝑ eo ꝙ sãcti patres q̄ alias
solẽnitates virginis spũsãcto docente statuerũt. qui
etiã magni amatores ⁊ veneratores beate virginis
fuerũt. ꝯceptionẽ virginis solẽnizare nõ docuerunt.
Frãs etiã Berñ. pãpuus virginis amator. ⁊ bono
ris eius zelator illos rep̄hẽdit qui cõceptionẽ virgi-
nis celebrãt. Statuta etiã vniuersal' eccl'ie de sctõꝝ
celebratiõib⁹ oĩa fũdata sũt sup̄ sãctitatẽ. vt nullo die
ꝓ aliquo sãcto solẽnizet. in quo vel ꝑ quo ꝑsõa san
cta nõ fuerit cui honor ille defert̃. Si ḡ sãctitas non
fuit in virgine ante aĩe infusionẽ. non videt̃ vtiq3 se-
cũ ꝯceptionis illius etiã solẽnitatẽ celebrare. Nõ
etiã audeo reprehẽdere. quia vt quidã dicũt hec solẽ-
nitas celebrari nõ cepit hũana inuẽtione sed diuina
reuelatõe. qđ si verũ est. sine dubio bonũ est solẽniza
re in eius ꝯceptõe. sed quia hoc autẽticũ nõ est. non
cõpellimur credere. quia etiã ꝯtra fidẽ rectã non est
non cõpellimur negare. Potest etiã esse ꝙ illa solẽ-
nitas potius refert̃ ad diem sãctificatiõis q̄ ꝯce-
ptionis. Et qm̃ dies ꝯceptõis fuit certa. ⁊ dies sãcti
ficatõis incerta vt patebit infra. ideo nõ irrõnabilit̃
solẽnitas diei sãctificatõis statui potuit in diẽ cõce-
ptionis. nec imerito. quia q̄uis ꝯceptõis diẽ ñ opor
teat celebrari ꝑ eo ꝙ nõ fuit sãctitas in ꝯcepto. ꝑñt
tamẽ irrep̄hẽsibiliter gaudere sãcte aĩe. ꝑ eo qđ tũc
inchoatũ est. Quis eñ audiẽs virginẽ de qua salus
totius mũdi ꝓcessit ꝯceptã. gr̃as deo exoluere negli
gat. ⁊ obmittat exultare in deo salutari suo. nisi q̄ er-
ga gloriosã virginẽ minus deuote afficit̃. ⁊ mag' cõ
siderat presẽtia q̄3 futura. magis etiã ꝯsiderat boni
defectũ q̄3 fũdamẽtũ. Etenĩ si filius regis claud⁹ na
scat̃. qui sit a claudicatõe ꝓcessu tp̄is liberãdus. nõ
est de claudicatõe dolẽdum. sed potius de natiuita-
te gaudẽdũ. Per hũc modũ si quis in die ꝯceptiõis
eius solẽnizat. attẽdens magis sãctificatõem futurã
q̄ ꝯceptõem p̄sẽtem. nõ videt̃ dignus redargui. ⁊ iõ
dixi ꝙ tales nec vituperare audeo nec laudare. cre-
do tamen et confido de virgine gloriosa ꝙ si quis
hãc solẽnitatẽ celebrat. non ex amore vanitatis. s3
potius ex deuotione virginis. nõ credẽs etiã ꝯ illud
qđ dici pt̃ ex sacra scriptura. ꝙ benedicta virgo de-
uotõnem eius acceptat. ⁊ si aliquid est rep̄hẽsibl'e.
spero ꝙ apud iustuz iudicẽ dignabit̃ excusare. Nec
huic obuiãt dicta Berñ. Potius eñ intẽdit exclu-
dere errorẽ ne quis credat virginẽ sãctificatã in con
ceptõe. q̄ erga virginẽ deuotõem nostrã minuẽ. cui
nullus potest nimis esse deuotus. ita tamẽ ꝙ nihil
credat de ea qđ sit cõtra veritatem. ⁊ sacre scriptu-
re. ⁊ fidei xp̄iane. q̄ oẽm deuotõem nr̃am tã erga de
um q̄ erga matrẽ eius debet p̄cedere. Or si aliquis
obijciat alioꝝ sãctoꝝ cõceptõnes non esse celebres
ꝓpter sequẽtes sanctificatõnes. poterit ei dici ꝙ alij
sãcti ꝓ malo nõ habebũt si aliquis honor sp̄alis ma
tri dñi tribuat̃. qm̃ sãctificatõis ipius magnitudo ⁊
acceleratio ceteras antecellit. Et iõ mirãdum nõ est
si spũs. s. inhabitãs in cordibus fideliũ. magis deuo
tõem ipoꝝ erga virginẽ inflamat q3 erga alios sã
ctos ⁊ sãctas. Hac etiã de causa quotidie de virgine
gloriosa facimus officiũ speciale iuxta ordinẽ roma
ne ecclesie. licet ꝑ beato petro aplõꝝ p̄ncipe solũmõ
ter in ãno facim⁹ officiũ. Quacũq3 ḡ hora. q̄cũq3 die
aliq̄s fideliũ cũ tot' p̄cordijs ⁊ visceribus⁹ honorat v̄gi
nẽ. increpand⁹ nõ est ꝑtinaciter. ne ipi⁹ virginis aĩ-
aduersio incurrat̃. q̄ auxiliatrix ⁊ amatrix est oĩm fi
deliũ suoꝝ laudatoꝝ. sicut illi q̄ tales sunt experimen-
to multiplici cognouerunt.

Questio. ij. b

Utrũ aĩa beate virginis sanctificata fuerit añ origi-
nalis pcĩ ꝯtractionẽ. Et ꝙ sic vr̃. Ansel. de cõceptu
virgi. Decebat vt illius cõceptus fieret de matre pu
rissima ea puritate qua maior sub deo neq̃t intelligi.
sed maior est puritas vbi nec actualis nec originał
culpa inuenit̃. q̄3 vbi est aliqua carꝫ. si ḡ btã virgo fu
it purissĩa. ñ vr̃ ꝙ ꝯtxit originalẽ clp̃ã. ḡ vr̃ ꝙ sctificata
fuerit añ originalem culpam. Itẽ aug. de natura ⁊
gr̃a. De matre dñi cũ de pctĩs agit̃ nullã volo ꝓrsus
habere questionẽ. ḡ nõ vr̃ in ea fuisse pctĩm nec actũ
nec ꝯtractũ. Item rõne vr̃. Honor mr̃is refertur
ad filiũ. vt dicit dam̃. s; oĩs honor mr̃is debetur filio
gloriose v̄ginis. maxime q̄ñtũ ad immunitatẽ pecca-
ti. si ḡ ad honorẽ filij spectat habere mr̃em purã ⁊ sã
ctam. vr̃ ꝙ mater xp̄i immunis fuerit ab oĩ culpa tã
originali q̄ actuali. Itẽ si est ponere extrema. con
uenit ponere mediũ. s; ꝯuenit ponere habentes ori-
ginale pctĩm in aĩa ⁊ in carne. sicut filij adã habẽt cõ
muniter. cõuenit inuenire carentẽ in aĩa ⁊ carne. sic i
xp̄o. ergo ꝯuenit reperire medium. s. habentẽ in car-
ne ⁊ non in aĩa. sed habere in anima ⁊ non in carne
est impossibile. quia originale ortum habet a carne.
aĩa eñ nõ traducit̃ s; caro. restat ḡ ꝙ aliq̄ ꝑsona fuit
que haberet originale solum in carne ⁊ non in aĩa. h̄
añt fuit illa q̄ maxime accedit ad xp̄m puritate. ⁊ h̄
est virgo maria. ḡ ⁊c̃. Item sanctificatio btẽ virgi
nis supexcellit sanctificationem alioꝝ sctõꝝ. ḡ cũ be
atus Johes sanctificatus fuerit q̄ñtũ ad natiuitatez
ex vtero quaz ecclesia celebrat. vr̃ ꝙ virgo maria nõ
tm̃ sanctificata sic fuerit. s; etiã inq̄ñtum ad natiuita-
tẽ in vtero. s; natiuitas in vtero est in aĩe infusiõe. ḡ
btã v̄go in instanti infusionis aĩe. sctitatẽ habuit di-
uine gr̃e. ḡ nunq̄ hũit infectionẽ originalis culpe.
Itẽ possibile fuit gratiã date anime beate virgi-
nis in primo instanti creationis. sed congruũ est po-
nere ꝙ aĩe illi id deus dederit quod cõgruebat ei su-
scipere. ḡ videt̃ ꝙ in primo instanti dederit ei grãm.
ḡ cũ gratia nõ possit simul stare cũ culpa. aut grãm
ꝑdidit. aut originalẽ culpã nõ ꝯtraxit. s; nõ est dicere
ꝙ grãm ꝑdidit. ḡ vr̃ esse dõm ꝙ nõ habuit culpã ori
ginalẽ. Sed ꝯ. Ro. v. Oĩs in adam peccauerũt.
Hoc añt nõ est nisi q2 fuimus in adã s̃m semialẽ rõ-
nem. ḡ si virgo fuit s̃m semialem rõnẽ. vr̃ ꝙ ꝯtraxit
originale sicut ⁊ alij. Item aug. Nemo liberat̃ a
massa pcĩ nisi in fide redẽptoris. ḡ oẽs q̄tq̄t eripiun
tur ꝑ xp̄m eripiunt̃. s; non liberat̃ q̄s a pctõ qđ non
habet. ḡ vr̃ ꝙ oĩs alij a xp̄o ꝯtraxerit originale pec-
catũ. Itẽ Berñ. Saluator nr̃ sicut ꝑ oib⁹ liberã-
dis venit. ita nullũ liberũ a reatu repit. ḡ nec beataz
virginẽ inuenit liberã. ḡ originale pctĩm ꝯtraxit.
Itẽ hoc ꝑm vr̃ rõne. q2 si btã virgo caruit origiã-
li pctõ. caruit merito mortis. ḡ vł iniusticia facta est

ei cũ mortua fuit. vl' dispẽsatiue ꝑ salute generis hũani mortua est. Primum facit ad cõtumeliã dei. quia si illud verum est. deus nõ est iust⁹ retributor. Secũdũ ad cõtumeliã xpi. quia si illud verũ est. xp̃s nõ est sufficiens redẽptor. q̃ vtrũq; falsũ est ⁊ impossibile. Restat ergo q̃ habuit pctm̃ originale. Itẽ null⁹ ptinz ad redẽptõem xpi nisi qui habet culpã. Si ergo btã virgo caruit originali. videt̃ q̃ ad redẽptõem xpi nõ ptineat. Sed magna ẽ gloria xp̃o de sãctis quos redemit. ergo si nõ redemit btãm virginẽ. nobilissima gloria priuat̃. Si ergo hoc est ꝓphanũ ⁊ impiũ dicere. videtur ⁊c.

Itẽ si btã virgo pctm̃ originale nõ habuit. et nulli est clausa ianua nisi merito origialis peti. videt̃ ergo q̃ si mortua fuisset ante xp̃m. statim euolasset ad celũ. ergo nõ videt̃ q̃ ianua oibus apta fuerit ꝑ xp̃m. Et ita falsũ dicit apl's cũ dicit Col'. j. Placuit ei ꝑ ip̃m recõ-

15 ciliari oia que in celis siue que in terris sũt. R' ad pdictoꝝ intelligẽtiã est notãdũ. q̃ quidã dicẽ volunt in aia gloriose virginis grãm sanctificatõis pueniffe maculã peccati originalis. Rõnẽ aũt hui⁹ assignãt. quia decebat aiam gl'ose virgis sãctificari excellẽtissime sup aias alioꝝ sãctoꝝ nõ solũ q̃tũ ad abũdãtiaz sãctitatis. sed etiã q̃tũ ad acceleratõez tpis. iõ in instãti sue creatõis fuit ibi grã infusa. ⁊ in eodem istãti aia infusa est carni. sed qr oim mobiliũ motor ẽ sapiẽtia. ⁊ nescit tarda molimia. s. s. grã. ergo multo potẽtior est grã q̃z nã. hinc est q̃ effectus grẽ sãctitat' magis ꝑualuit in carnẽ q̃ effect⁹ feditatis in aiam. ⁊ iõ culpã nõ ɔtraxit. Hec aũt positio videt̃ posse fulciri multiplici ɔgruẽtia. tum. ꝓpter xp̃i ꝓpriũ honorez quẽ decebat de matre purissima fieri. tũ ꝓpter virginis ꝓrogatiuã singularẽ. q̃ debuit in dignitate sãctificatõis ceteros sãctos ⁊ sãctas ꝑire. tũ etiã ꝓpt ordinis decorẽ. vt sicut fuit ꝑsona imunis ab originali et in carne ⁊ in aia. siue in cã ⁊ in effectu. ⁊ ꝑsona vtroq; mõ habẽs origiale. sic esset ꝑsõa media. q̃ q̃dãmõ hr̃et ⁊ q̃dãmõ ñ hr̃et. ⁊ ista ẽ btã v̾go. q̃ mediatrix est int̃ nos ⁊ xp̃z. sic xp̃s int̃ ⁊ nos deũ. Et h̾ dicunt sonare vbũ anselmi cũ dic. q̃ btã v̾go purissima fuit ea puritate qua maior sb̃ deo neq̃t intelligi. In hoc em̃ notat gradũ sue puritat' inferiorẽ esse respectu filij. ⁊ superiorẽ respectu alioꝝ sãctoꝝ. Et iõ quasi rõnez mediã hui⁹ multiplicis ɔgruẽtie voluerũt quidã apponere. addẽtes insup illõ qd̃ nõ repugnat veritati sacre scripture. ⁊ fidei xp̃iane. Veritati inquã nõ repugnat imo poti⁹ ɔsonat si q̃s mysteria ei⁹ attẽdat. Btã ergo virgo maria signata fuit ꝑ archã. aia vero beate virgis signata fuit ꝑ vrnã in qua positũ fuit mãna. Cũ ergo vrna illa ꝑus fuerit impleta mãna q̃ posita in archa. ꝑus saltẽ ꝑ nãm sãctificata fuit aia beate virgis q̃z carni vnita. Fidei etiaz xp̃iane vt dic̃ positio pdicta nõ repugnat ꝓ eo q̃ dicũt ipam virginẽ ab originali pctõ liberatã ꝑ grãz. que quidẽ pẽdebat ⁊ ortũ habebat a fide ⁊ capite xp̃o. sicut alie grẽ sanctoꝝ. Et iterũ. Licet illa grã ꝑueniret aie infectõem. nõ tamẽ ꝑuenit carnis feditatem. Et iõ rõe illi⁹ feditatis iuste remãserũt in virgine penalitates. grã em̃ sãctificatõis nõ obuiat pene sed culpe. Et hinc est q̃ btã virgo penalitatib⁹ fuit obnoxia. ⁊ ꝑ xp̃m liberata ab origiali pctõ. sz aliter q̃z alij. Nã alij post casuz erecti sũt. virgo maria q̃si in ipo casu sustẽtata est ne rueret. sicut exẽplũ ponit̃ de duob⁹ cadẽtib⁹ in luto. ⁊ ꝑ istã viã effugiũt auctes ⁊ rõnes q̃ ɔtra eos adducũtur. dicẽtes nõ ɔcludere q̃ btã virgo habuit infectõem originalis peti q̃tũ ad effectũ. sed q̃tũ ad cãz solũ. Alioꝝ positio est q̃ sãctificatio virgis subsecuta est origialis peti ɔtractione. ⁊ hoc qr null⁹ immunis fuit a culpa origialis peti nisi solũ fili⁹ virgis. Sicut em̃ dicit apl's Ro. iij. Oẽs peccauer̃t ⁊ egẽt glia dei. ibi glo. Oẽs peccatores inueniũt grãm xp̃i qui sol⁹ sine pctõ venit. ⁊ oẽs egẽt glia dei. id est vt ip̃e libẽt qui pt̃. nõ tu qui liberatõe indiges. Et hoc ip̃m dicit Augu. sup Iohez tractãs illõ verbũ. Ecce agn⁹ dei. vbi dicit. q̃ sol⁹ pctã mũdi potuit auferre. q̃ sol⁹ sine pctõ venit. ⁊ oĩm pctõ caret. hic aũt mod⁹ dicẽdi cõmunior est. ⁊ rõnabilior. ⁊ securior. Cõmunior quã quia oẽs fere illõ tenẽt q̃ btã virgo habuit originale. cũ illud appareat ex multiplici ipsius penalitate. quã nõ est dicere ipam passã esse ꝓpter alioꝝ redemptionẽ. quã etiã nõ est dicere ꝑ assũptõem habuisse. sed ꝑ ɔtractionẽ. Rõnabilior etiã est. quia esse nãe ꝑcedit esse grẽ vel tpe vel nã. Et ꝓpterea dicit Aug. q̃ ꝑus est nasci q̃ renasci. sicut ꝑius est esse q̃z bñ esse. ꝑius est ergo aiam vniri carni. q̃ grãm dei sibi infundi. Si ergo caro illa infecta fuit. ex sua infectõne nata erat aiam culpa originali inficere. necessariũ ergo ẽ ponere. q̃ ante fuerit originalis culpe infectio q̃z sãctificatõ. Securior etiã est. qr magis ɔsonat fidei pietati. ⁊ sãctoꝝ aucti. Magis cõcordat ꝓ eo q̃ cõmunit̃ sãcti cũ d̾ mã illa loquũtur solũ xp̃m excipiũt ab illa generalitate q̃ dicit̃. Oẽs peccauerũt in adã. Null⁹ autẽ inuenitur dixisse de hijs quos audim⁹ auri⁹ nr̃is virginẽ mariã a pctõ originali fuisse immunẽ. Pietati etiã fidei magis ɔcordat ꝓ eo q̃ ⁊ si mr̃ habẽda sit in reuerẽtia. ⁊ magna erga ipam habẽda sit deuotio. mlt̃o maior tñ est habẽda erga filiũ. ex q̃ est ei ois honor ⁊ glia. Et iõ qr hoc spectat ad excellẽtẽ dignitatẽ xp̃i q̃ ip̃e est oim redẽptor ⁊ saluator. ⁊ q̃ ip̃e oibus aperuit ianuã. ⁊ q̃ ip̃e vnus ꝓ oib⁹ mortu⁹ est. ⁊ nullaten⁹ ab hac gnãlitate btã virgo maria excludenda est. ne dũ mr̃is excellẽtia ampliat̃. filij glia minuat̃. ⁊ sic in illo mr̃ ꝓuocet̃. que magis vult filium extolli ⁊ honorari q̃ seipam. vtpote creatorẽ creaturã. Huic ergo positõi adherẽtes ꝓpter honorẽ ihu xp̃i. qui in nullo ꝑiudicat honori mr̃is. dũ fili⁹ mr̃em incõpabiliter excellit. teneam⁹ ꝑm q̃ cõis opio tenz. v̾ginis sanctificatõem fuisse post origialis peti ɔtractionem. Unde rõnes hoc ꝓbantes ɔcedẽde sũt.

16 Ad illud quod opponit̃ in ɔtrariũ q̃ virgo purissima fuit. dr̃m q̃ tria attẽdenda sunt in illa aucte. Prio. qr dicit sb̃ deo. ⁊ in hoc innuit q̃ defuit a puritate xp̃i. ⁊ ideo aliquã maculam habuit. vel originalẽ vel actualem. Nõ actualem vt patebit. ergo originalem. Ideo vult dicere q̃ caruit omni macula actuali nõ originali. Aliud attẽdẽdum quod dicit̃. Qr maior neq̃t intelligi. scz rõnabiliter. Illud em̃ dicit̃ intelligi. quod rõnabiliter cogitat̃ vel cognoscitur. illud nõ rõnabiliter. q̃ nata de voluptate viri. careat pctõ originali. Postremo attẽdendum est quod dicit. q̃ d̾ mr̃e purissima facta est illa ɔceptio. in quo innuit q̃ hec summa puritas est ponẽda in ea ꝓ tpe in quo ɔcepit filium dei. ⁊ tũc oino purificata ⁊ mũdissima fuit. sicut patebit infra. Et ideo nõ sequitur caruisse originali culpa.

17 Ad illud quod opponitur. Qr nulla habẽda est questio cũ agitur de peccatis ꝑm verbũ Aug. dr̃m q̃ Aug. intelligit de pctõ actuali non originali sicut patet ex serie litere.

18 Ad illõ quod obijcitur q̃ honor mr̃is refertur ad filiũ. dr̃m q̃ verũ est. non ta-

mē sequitur q̄ oīs bonor q̄ attribuit filio. attribuendus sit matri. q: sic nō esset filiū bonorare. s; potius filio cōtumeliam facere dū bonorē sibi soli debitū quis alij attribueret. Et q: hic bonor. s. immunem esse ab oīi peccato tam originali q̄ actuali solius filij dei ē. q: solus cōceptus ē de spū sancto ꝛ natus de virgine. iō virgini attribuēdū nō ē. Sufficiūt eni virgini alie dignitates quas sibi filius cōicauit ꝛ dedit. in quibus superexcellit oēs būanas laudes ꝛ deuotiones. ꝛ ideo nō oportet nouos bonores confingere ad bonorē virginis. q̄ non indiget nr̄o mendacio. q̄ tm̄ plena est veritate.

19 Ad illud qḋ opponitur. q si est ponere extrema. ꝛ mediū. dōm q vex est. si mediū illud natū sit confici ex extremis ſm debitū ordinē ꝛ congruentiā. nō sic aūt est in ꝓposito. nam ponere causam sine effectu. vel effectū sine causa. nō cōuenit neq; decens ē.

20 Ad illud qḋ opponitur q sanctificatio beate virginis excellit sanctificationē alioꝝ sanctoꝝ q̄tum ad imaginem ꝛ celeritatem. dōm q vex est. verūtamē non sequitur ex hoc q sanctificata fuerit in pmo instanti creationis anime. q: non excellit nisi quātum decet

21 Ad illud qḋ opponitur. possibile fuit in pmo instanti grām infundi. dōm q absq; dubio nō erat impossibile apud deū oē verbū. nec illud. s. q posset facere virginem ab oīi peccato immunē. nō tamē hoc decuit alicui concedere nisi ei soli p quē oīm facta ē salus. videlz dño ibu xp̄o. vt nō glorietur in conspectu eius ois caro. Sed ipi soli sit bonor ꝛ gloria in secula seculorum Amen.

Questio. iij. e

Utrū beata virgo sanctificata fuerit ante natiuitatem: Et q sic videt. Bern. ad lugdun. Fuit procul dubio mater dei añ sancta q̄ nata. Itē Bern. Qḋ paucis mortaliū in ortu cōgruit esse collatum. fas certe nō ē credere tante virgini fuisse negatum. sed Johānes ꝛ Jeremias sanctificati fuerūt in vtero. ſm q habet Jere. j. Antēq̄ exires ꝛc. Et Luc. j. Et spū sancto replebitur adhuc ex vtero mr̄is sue. Ergo videtur multo fortius q virgo maria fuerit in vtero sanctificata. Item ecclia celebrat ꝛ solennizat virginis natiuitatem. sed statui in pctō solennitas non debet. g̃ videt q in hora natiuitatis fuerit sanctificata. Itē si aliqua persona de plenitudine gratie christi debuit participare. mater eius maxime pticeps debuit fieri. Ergo sicut tūc maxime erat ydonea. vt cū ipa ꝛ in ipa gratia augmentaretur cū eum gestabat inter viscera. vr̄ q in ipo vtero gratia spū sancti fuisset repleta. Sz cōtra Ro. viij. Ut sit ipe primogenitus. Glo. i. q: pmus sine peccato nat. ꝛ pmo impassibilis resurgēs. g̃ videt q beata virgo nō fuerit nata sine peccato. cū nata fuerit añ q̄ xp̄s. g̃ nō fuit sanctificata antēq̄ nata. Item August. ad dardañ. Illa grā qua efficimur templū dei singulis non nisi renatoꝝ ē. quia nō nisi nati homines esse pñt. g̃ cū per sanctificationem beata virgo sit facta templū dei. nō fuit ante sancta q̄ nata. Itez nulla ꝓprietas punitur q̄diu habet cōtinuitatem cum sua causa. s; anima contrahit originale a parentib. g̃ q̄diu proles iūcta est matri. nō vr̄ q ab originali peccato possit mūdari. g̃ nec sanctificari. Itē esse ordinatum supponit esse distinctū. s; grā sanctificationis psupponit esse distinctū. g̃ nulli pōt conferri nisi habenti esse distinctū. g̃ q̄diu proles coniūcta ē matri. nō videtur posse sanctificari. Item sanctificari in vtero est effect cōgruus soli deo. g̃ de nullo sancto asserendū est esse sanctificatū in vtero nisi de eo de quo expresse legitur in scriptura tradita a sancto spū. Sed hoc non legit de virgine. g̃ ꝛc. Iuxta hoc queritur. Quare potius in scriptura sanctificatio Johannis baptiste ꝛ Jere. exprimitur q̄ alterius sancti. Et si tu dicas q illi fuerūt soli sanctificati. Tūc est questio vnde hoc sit. cūz multi fuerunt sancti tam in no. q̄ in ve. te. ꝛ sanctitatis valde eminentis.

22 Rñ. dōm q pro indubitanti habet hoc ecclesia. videlicz q beata virgo fuerit in vtero santificata. ꝛ illud ex hoc patet q eius natiuitatem tota ecclesia celebrat. quod nō faceret nisi sanctificata esset Si aūt queratur. qua die vel hora santificata fuerit. hoc ignoratur. tamē probabiliter credit q cito post infusionem anime. fuerit facta infusio gratie. Quicquid tamē de hora sit. ꝓ certo habendū est q añ natiuitatē sanctificata fuerit. licet eñi hoc expresse non habeatur in scriptura. haberi tamē potest ex his q̄ i scriptura legūtur. In scriptura nāq; non legitur. q: cum euangelia inchoentur a Jo. qui fuit cōsummatio ꝓphetaꝝ ꝛ initiū legis noue. ꝛ beata virgo nata ꝛ concepta fuit ante Johannē. ideo nihil legitur de eius natiuitate vel sanctificatōe in euangelijs. Habetur tamē in no. siue vete. testa. vnde sanctificatio eius potest elici. In nouo habetur de sanctificatiōe Jo. In veteri de sanctificatione Jere. quoꝝ vterq; legitur in vtero sanctificatus fuisse. Et ex hoc quasi a minori colligitur hoc beate virgini fuisse cōcessuz. Quia sicut dicit Bern. Qḋ alijs legitur fuisse collatum. nō est credendū virgini fuisse negatum. maxime cū sanctitas virginis excedat Jere. ꝛ Johānis puritatem ꝛ virginitatem. In alijs fuit virginitas. i hac tamē virginitate fecūditas. Et si illi sanctificati fuerunt in vtero. quia ad sanctū sanctoꝝ ſm expssionem prophetie accesserūt. q̄to magis i vtero illa sanctificari debuit que deum in vtero portauit. Johānes nāq; inter ceteros expressius de domino ꝓphetauit. quia in matris vtero de aduentu domini exultauit. ꝛ postmodū suo digito ostendit. Jere. etiam de Johanne expressius prophetauit cū dixit. Nouū faciet dominus super terraz. mulier ꝛc. cap. xxxj. In hoc nanq; q dicit. nouū faciet do. super ter. dat intelligi q non ex virili semine. ꝛ q ille quē circūdabit non erat purus homo. quia neutrū esset nouum. Et in hoc totuz cōphendit qḋ dicit Esaias. Ecce virgo concipiet ꝛc. Esa. vij. In hoc autem qḋ subiūgit. ꝛ circūdabit virū. dat intelligere xp̄m ab instanti conceptionis fuisse perfectū gratia ꝛ sapientia. Prophetauit nihilominus facto. quasi eñi omnia gesta sua. signa fuerūt dominice passionis. Et ꝓpterea de his duobus legitur specialiter q fuerūt sanctificati. Et p hos duos datur manifeste intelligi sanctificatio beate virginis. Si quis autē velit dicere q alijs sanctis conuenit sanctificatio ex vtero. vt Job qui dicit. Ab infantia creuit mecū miseratio. ꝛ ex vtero egressa ē mecū. Et sicut volūt qdā dicere de Jacob. dōm q hoc nec certitudinē hz nec auctez aptā. nisi qs velit facere scripture violētiā. Et iō eadez facilitate ɔtēnit q̄ ꝓbat. ꝛ nec alijs vr̄ fuisse nisi virginib hec grā sctificatōnis ɔcessa. Cōcedendū ē g̃ reginā virginū ex vtero fuisse sctificatā. Et rōes q̄ hoc oñdūt cōcedēde sunt.

23 Ad illud qḋ opponit in cōtrariū de

glosa ꝛ Augu. Dōm q̄ est duplex natiuitas. Natiuitas in vtero. ꝛ natiuitas ex vtero. Natiuitas in vtero ē ex cōiūctiōe anime cū carne. Natiuitas ex vtero est egressus ꝓlis de ventre. Verbū ḡ de glo. ꝛ autoritate Augu. intelligitur de natiuitate in vtero. non de natiuitate ex vtero. In illa em̄ natiuitate in vtero fit originalis cōtractio. ꝛ post illā pōt esse sanctificatio. Posset tñ dici q̄ illud verbū Aug. intelligitur de gr̄a regenerāte ŝm legē cōem. Et hoc meli⁹ 24 patȝ in li. iiij. dis. v. Ad illud qḋ opponit̄ q̄ non permit̄ ꝓprietas q̄diu cōiūcta est cum sua origine. Dōm q̄ verū ē de illa ꝓprietate q̄ habȝ ꝯseruari cū ꝯtinua influentia cū sua cā. Talis aūt nō hȝ esse in 25 ꝓposito. ꝛ ideo nō hȝ hic locū. Ad illud qḋ opponitur q̄ esse ordinatū ꝑsupponit esse distinctū. Dicendū q̄ verū ē. ŝ ex hoc nō sequit̄ gr̄am sanctificantē sequi natiuitatē carnalē. p̄ eo q̄ aū natiuitatē carnalē ꝓles distinguit̄ ꝛ q̄tū ad aīam ꝛ q̄tum ad corpus. licet illa distinctio aū natiuitatem ex vtero oculis corporeis nō ꝓpalet̄. Ad illa duo vltima q̄ obijciūtur iam patȝ R̄. p̄ ea q̄ dicta sunt ꝛc̄.

Consequēter q̄ritur q̄tū ad secūdū de virtutis efficacia. Et circa hoc q̄runtur tria. Primo q̄ritur si p̄ sanctificatiōis gr̄am immunis fuerit ab om̄i culpa actuali. Scdo q̄rit̄ vtrū p̄ ꝑmā sctificatōnem extincta fuerit fomitis cōcupia. Tercio q̄rit̄ vtrū p̄ scdam sctificatōem ablata fuerit peccandi potētia.

Questio prima d

Utrū p̄ sanctificatōis gr̄am mūda fuerit ab om̄i actuali pctō. Et q̄ sic ꝓbat̄ ꝑmo p̄ Aug. de natura ꝛ gr̄a. De sancta maria virgine nullā ꝓrsus cum de pctis agit hr̄e volo q̄oem. Inde em̄ scimus. q̄ ei pl⁹ gr̄e sit collatū ad vincēdū ex oi p̄te pctm̄. q̄ ꝯcipē meruit parere. eū quē ꝯstat nullū habuisse pctm̄. Si ḡ vicit ex om̄i p̄te pctm̄. vr̄ q̄ immunis fuerit ab om̄i culpa. Item Bern̄. ad lugdun̄. Puto q̄ copiosi⁹ munus gr̄e in eā descenderit. q̄ eius nō solū sctificaret ortū. ŝ eā deinceps ab oi pctō custodiret immunē. ḡ vr̄ q̄ nūq̄ peccauit actualit̄. Item sctificatō virginis merito eminētior fuit q̄ sctificatio scti Jo. Sed de btō Jo. bap. legit̄. Ne leui saltē maculare vitā famine posset. Si ḡ btūs Jo. vitauit venialia. vr̄ q̄ btā ꝟgo maria om̄ia vitauerit pctā p̄ gr̄am sibi datā. Item de nulla aīa pōt dici. Tota pulchra es amica mea. ꝛ ma. nō ē in te. cōgruētius q̄ de btā virgine maria. vbi aūt ē macula. vel culpa actualis. vel venialis. vel mortalis. de eo nō pōt recte dici. ḡ vr̄ q̄ in virgine nulla fuerit culpa p̄ gr̄am sibi datā.

Sȝ ꝯ. sup illud Lu. j. Sp̄ūsctūs superueniet in te. Glo. Superueniēs s. s. in virginē. eā ab oi sorde viciorū castificauit. ŝ hoc fuit in ꝯcep̄tōe filij. ḡ nō erat immunis ab oi culpa. Item Aug. in li. de ꝑfectione iusticie. Hoīeȝ eē sine pctō in hac vita de solo vnigenito dictū ē. ḡ vr̄ q̄ hoc nō ꝯueniat btē ꝟgini. Itē mgr̄ in lr̄a. Mariam totā s. s. ꝑueniēs a pctō ꝓrsus purgauit. ꝛ hoc intelligit̄ p̄ tp̄e ꝯceptionis filij dei. ŝ nullus purgat̄ a pctō nisi q̄ hȝ pctm̄. ḡ ꝛc̄. Iteȝ beata ꝟgo bona cōscia dicere poterat. Dimitte nob̄ debita nr̄a ꝛc̄. cū sit cōis forma orandi om̄ibus sctis 26 collata. ḡ nō fuit sine culpa. ḡ ꝛc̄. R̄ dōm q̄. b. ꝟgo maria p̄ sanctificationis gr̄am copiosam immunis fuit ab om̄i culpa actuali tam mortali q̄ veniali. sicut apte dicit autoritas Augu. Et hoc ꝯgruebat aduocatam generis humani vt nullū hr̄et peccatū qḋ suā cōsciāȝ remorderet. Un̄ audiui notari q̄ ip̄a cuidam ꝑsone reuelauit. q̄ nō reprehendebat eā cor suū in oi vita sua. Cōgruū etiā erat vt. b. ꝟgo maria per quā aufert̄ nobis obprobrium vinceret diabolū. vt nec ei succūberet ad modicū. vn̄ de ip̄a exponit tam Bern̄. q̄ȝ Aug. illud Gen̄. iij. Ip̄a ꝯteret caput tuū. ŝ ḡ suggestio ē caput diaboli. nulla suggestio cadere habuit in mentē ꝟginis. ꝛ ita tam a mortali immunis fuit q̄ȝ a veniali. Cōgruū etia fuit vt illa q̄ placuit altissimo. adeo vt fieret eius spōsa. ꝛ mr̄ filij dei vnigeniti. sic eēt immaculata mēte. sicut intemerata carne. Qm̄ ḡ beata ꝟgo maria aduocata ē pctōrū. gloria ꝛ corona iustoꝝ. sponsa dei. ꝛ totius trinitatis triclinīū. ꝛ sp̄ālissimū filij redēptoriū. hinc ē q̄ sp̄āli gr̄a dei nullū in ea pctm̄ hūit locū. Un̄ ꝯcedēte sunt rōes q̄ hoc ośdūt. Ad illud ḡ qḋ ꝑmo opponit̄ i 27 ꝯriū q̄ ꝟgo maria fuit castificata ab oi sorde vicioꝝ. Dōm q̄ differt dicere pctm̄ ꝛ viciū. Nā pctm̄ dicit culpā. viciū dicit culpe seq̄lam. Glo. ḡ illa non vult dicere q̄ in scdā sctificatōe indiguerit gr̄a ad culpaȝ delendā. ŝ ad culpe seq̄lam ex originali relictā. Ad 28 illud qḋ opponit̄ de Aug. q̄ eē sine pctō in hac vita ꝑtinet ad solum vnigenitū. Dōm q̄ dupl̄r ē loq̄ de hac vita. Aut ŝm om̄e tp̄us ꝛ statū. Aut post vsum li. ar. Si ŝm tp̄s om̄e hoc cōuenit soli filio dei. quia iste solus caruit originali pctō. Si post vsum li. arb. sic ꝯuenit. b. virgini gr̄a sp̄āli. p̄ quā immunis fuit nō solū a mortali verūetiā ab actuali. Ad illud quod 29 opponit̄ de auctē mgr̄i q̄ s. s. ꝟginē purgauit. Dōm q̄ pctm̄ dr̄ dupl̄r. Aliq̄n dr̄ culpa sicut cōiter cōsueuit accipi. Aliq̄n pena pcti. sicut Ro. viij. de pctō dānauit pctm̄. Aliq̄n dr̄ cā pcti. sicut Ro. vij. Sed q̄d volo malū facio. nō ego opoꝛ illud. ŝ qḋ habitat in me pctm̄. Dico ḡ q̄ ꝟgo maria post secūdā sanctificatōem nō fuit a pctō mūda rōe alicui⁹ macule. ŝ solū rōe alicui⁹ pene. sicut meli⁹ infra manifestabitur.

Ad illud qḋ opponit̄ de petitōe illa dimitte nob̄ 30 debita ꝛc̄. Dōm q̄ in petitōe ista ꝟgo maria poterat petere remissionē debiti qḋ debebat nō rōe sui ŝ rōe alioꝝ mēbroꝝ xp̄i. q̄b⁹ poterat petere vt debita dimitterēt̄. ꝛ bona ꝯscia illā formare oīoem. nō ꝓ se. q̄ꝛ sicut dicit augu. illa nō ꝯtinet̄ sb̄ illa generalitate q̄ dr̄. Si dixerim⁹ q̄ꝛ pctm̄ nō hēm⁹. nosip̄os seducim⁹. ꝛ veritas i nob̄ nō ē. vn̄ aug. vult q̄ ad alios sanctos ꝑtineat illa oīo ꝓ se. ad. b. ꝟginē nō ꝓ se. ꝛ iō n̄ ꝯp̄hēdit̄ sb̄ generalitate p̄dicta.

Questio. ij. e

Utrum in prima sanctificatione in virgine fuerit fomitis concupiscētia extincta. Et q̄ sic videt̄. Lu. j. dicitur ab angelo ei. Aue gratia plena. ergo aū aduentum filij dei fuit repleta gratia ꝛ plene amore diuino. Sed vbi est aliquo modo concupiscentia. ibi nō pōt eē gr̄a dei plena. vr̄ ḡ q̄ in ꝑma ꝟgis sctificatione fomitis ꝯcupia oīno fuerit extincta. Item vbicūq̄ est fomes. est necessitas ad aliqḋ peccatum veniale. ergo cum in illa nulla fuerit peccādi necessitas. q̄ꝛ i ea nulla culpa. ḡ vr̄ q̄ fomit̄ ꝯcupia i ea fuerit oīno extincta. Item fomes reddit illuȝ diffi-

tiles ad bonū in quo est. Sed in beata virgine nulla
fuit difficultas ad bonū. ergo videt̄ q̄ post p̄mā sāctifi
catōem non remāserit in ea ꝯcupiscētie viciū. Itē
si tāta gr̄a fomitē minuit. ꝛ maior gr̄a magis minu-
it. ꝛ pfecta totaliter extinguit. Sed gloriose virgini
in ip̄a sua sāctificatione prima collata fuit gr̄a perfe
cta. ergo oīno fuit extincta in ea ꝯcupiscētia. Sed cō-
tra. dam̄. dicit ꝛ habetur in litera. Post ꝯsēsū vgi-
nis pueniēt sp̄ussāct⁹ i ip̄az s; vbū qd̄ dixit āgel⁹ ad
eā purgās eā. s; non purgauit a cl̄pa. ergo purgauit ab
originali sequela. hec aūt est fomitis concupiscētia. ergo
ꝛc. Item mgr̄i in litera. Mariā quoq; totā sp̄ussā
ctus p̄ueniēs purgauit. ꝛ a fomite peccati libera-
uit. vel fomitem ip̄m penitus extinguēdo vel exter-
minādo. hoc dicit de sāctificatōe secūda. ergo ante ip̄az
non fuit fomes extinctus. Item Beda in quadaz
omel. In pposito virginis erat oīm hoīm frequen-
tiā fugere. ne pturbaret̄ orātis silentium. aut virgina-
lis castitas tēptaret̄. ergo videt̄ q̄ occasiōe accepta ab
extrinseco. excitari poterat in ea fomitis ꝯcupiscētia
prava. ergo oīno non fuit extinctus. Itē si oīno fuis-
set in ea extinctus fomes ꝯcupiscētie. ergo scd'a sāctifi-
catio non fuiss; oportuna. Si ergo oportuna fuit. vide-
tur q̄ aliquid remāserit in ea fomitis concupiscētie.

31 Rn̄. dōm q̄ circa hanc q̄ōnem est triplex mod⁹ di-
cendi. Quidam dicere volūt q̄ nec in p̄ma nec in
secūda sāctificatione extinctus erat in ea fomes con
cupiscētie. sed solū ꝯsopitus s̄m q̄ plus ꝛ minus fo-
mes habet cām in carne. vnde nō directā habet op-
positōem ad gr̄am s̄m essētiam sed s̄m inclinatōez.
ideo si gr̄a magna est. fomes minus inclinat. q̄uis p
gr̄am nō deleat̄ eius essētia. Qm̄ ergo in virgie magna
fuit gratia in prima sāctificatōe. ꝛ valde magna i se-
cunda. hinc est q̄ in p̄ma fuit ꝯsopitus. ꝛ in scd'a ma
gis ꝯsopitus. q̄uis non oīno fuerit extinctus vl' eua
cuatus. Sed q̄m caro xp̄i sūpta est de carne virgis.
in xp̄o etiā nulla fuit ꝯcupiscētia fomitis. cū caro cri
sti debeat carni virginis assimilari post virgis sācti-
ficatōem sicut caro aliorū parētū. videt̄ q̄ sp̄ussāct⁹
scd'o sup eā aduenies prius extinxerit fomitē. Et iō
p̄dicta opinio nō videt̄ habere pbabilitatē. Secū-
dus mod⁹ dicēdi est q̄ tā in prima q̄ in scd'a sāctifi-
catōe fuerit in ea extinct⁹ fomes. s; aliter ꝛ aliter. In
p̄ma nāq; extinct⁹ fuit quātū respicit psonā. in secū-
da quātū respicit nām. In p̄ma ergo sāctificatōe mun-
data fuit vt nūq; peccaret. In scd'a vero sāctificata
fuit vt germē pie plis emitteret sine pctō. nō solum
actuali. s; etiā veniali. In p̄ma etiā sāctificatōe extin
ctus fuit fomes. inq̄tū reddit pnū ad malū. in scd'a
q̄tū difficilē ad bonū. Sed illō difficile ē intelligere.
q; hi p̄o q̄ pni sumus ad malū. difficiles sum⁹ ad bo
nū. quō ergo ingui pt̄ q̄tū ad pnitatē ad malū ip̄o re-
manēte q̄tū ad difficultatez ad bonū. Rursus qua-
lit pt̄ intelligi q̄ fomes possit extingui inq̄tū respi-
cit psonā. ꝛ nō sit extinct⁹ inquātū respicit nāz. cum
ibi sit vn⁹ fomes sic diuersimode cōpat⁹. ꝛ extinctio
dicat ip̄ius fomitis eradicatōnē. nō vi vsq; intelligi-
bile quō fomes extinguat̄ in p̄ma sāctificatōe. ꝛ ta-
mē nihilominus remaneat respectu plis ppagāde. Si
em̄ extinguit̄. nō ergo remanet aliq̄ mō. nisi q̄s forte ac-
cipiat extinctōez largo mō p ablatōe inclinatōis ad
malū respectu psōe in qua est. ꝛ ita fortassis intelligi
tur p̄dicta positō quā satis pbabilē ꝛ rōnabilē credo
Terci⁹ aūt est mod⁹ dicēdi videlicet q̄ in p̄ma sā-
ctificatōe fuit fomes in virgie ꝯsopit⁹. in scd'a extin-
ctus ꝛ eradicat⁹. Fomes em̄ radicat̄ in carne ꝛ ascē-
dit vsq; ad mētē. In p̄ma sanctificatōe vgi collata ē
tāta gr̄a pfectōis. q̄ redūdaret in eā ꝯsensualitate i tā-
ta redūdātia vt fomitē adeo repmēt q̄ nllū effectū
ad incitādū aliqn̄ haberet. In scd'a āt sanctificatōe
in q̄ sp̄ussāct⁹ nō tm̄ descēdit in mētē s; etiā in carnē
ꝛ de carne opat⁹ ē. de ea mirabiliter carnē sine macu-
la fabricādo. reliqt ip̄i⁹ carnē imaculatā. extirpādo
ex ea ꝛ fomitē. ꝛ oēm ꝯcupiam. et hoc sonant verba
Bern̄. mgr̄i. ꝛ dam̄. sic p; i auctib⁹ i opponēdo hitꝰ.
Vn̄ rōnes pbātes q̄ i prima sāctificatōe nō fuit fo-
mes oīno extinctus concedēde sūt. 32 Ad illud quod
opponitur q̄ virgo maria fuit gratia plena in p̄ma
sāctificatōe. dō q̄ aliter fuit plena in prima. sed ꝛ ali-
ter in secunda. In p̄ma fuit plena s̄m q̄ expediebat
ad meritū. In scd'a s̄m q̄ expediebat ad cōcipien-
dum filiū dei. Et ideo prima sāctificatio respiciebat
virginē s̄m aiam. Scd'a aūt respiciebat virginez to-
tam. s̄m q̄ dicit magister. Mariā quoq; totā. s. s. p-
ueniens. 33 Ad illud qd̄ opponitur. Fomes impel-
lit ad necessitatem ad peccādum venialiter. ꝛ ad dif-
ficultatē ad bonum. dō. q̄ illud est verū vbi ē fomes
in vigore suo. vbi non reprimit̄ a gratia mouēte ad
contrariū. ꝛ ideo non habuit locū in virgine vbi fu-
it gratia pfecta trāquillās eius aiam ꝛ potētias. Et
sic patet respōsio ad illa duo. 34 Ad illud qd̄ obiicit̄
de pfectione gratie. dōm q̄ gratia que directe respi-
cit aiam minuit fomitem q̄tū ad inclinatōem. s; nō
oportet vt minuat q̄tū ad radicē. ꝛ ideo nō sequitur
q̄ p pfectionē illi⁹ gratie fomitis cōcupia euellat̄. s;
solū vt eius inclinatio ꝯsopiat̄. ꝛ hoc quidem cō-
cedēdum est tāq; verum.

Questio. iij.

f

Utrū i secūda sāctificatōe ablata fuerit ab ea peccā-
di potētia. Et videtur q̄ sic. primo p Ambro. li. d' vir-
ginitate beate virginis. Impossibile fuit vterū vir-
ginis quē filius dei inhabitādo cōsecrauit. aliene co-
pule coitu incestari. sed filiis ratō fuit de alienis ge-
nenbus peccatorū. ergo videt̄ q̄ nullo alio peccati ge-
nerē potuit maculari post cōceptōem filij dei. Itē
vituperiū esset xp̄o si haberet matrē peccatricez. si ergo
xp̄o in nullo potest fieri cōtumelia. videt̄ q̄ post ip-
sius conceptōem in beata virgine non potuerit esse
culpa. Item si beata virgo potuit peccare. potu-
it in peccato pseuerare. ergo potuit damnari. Si ergo
m̄rez dei et reginam celorū in inferno damnari oīno
est impossibile. ergo ꝛ illud ex quo sequit̄. s; hoc quod
potuit ip̄am posse peccare. ergo ꝛc. Item dignior fu-
it mater xp̄i ex hoc q̄ mater dei effecta ē q̄ sit aliq̄s
angelus in celo. Si ergo angeli boni in gratia sunt con
firmati. multo magis ꝛ mater dei. ergo ꝛc. Sed con-
tra. luce. j. Tuam ip̄ius aiam ptrāsibit gladius. Hoc
vbū tractās dam̄ dicit. Dolores q̄s virgo effugit pa
riens. hos in xp̄i passione sustinuit. ita q̄ gladi⁹ aiaz
eius ptrāsiuit. ergo ip̄ius anima fuit in xp̄i passiōe tur-
bata. ꝛ ita pturbata. Si ergo potuit pturbari. videtur
q̄ potuit ad veniale ptrahi. Itē Aug in q̄ōne no.
ꝛ ve. te. tractās illud. Tuam ip̄ius aiam ptran. gla.
Aiam aut. sic hic vtiq; signauit q̄ maria p quā gestū
est mysteriuz incarnatōis dubitaret. nō tamē in du-
bitatōe pmaneret. Si ergo postq̄z genuit filiū dei potu-
it dubitare in fide. potuit peccare. Item potentia
in ouēdi consequitur potentiā peccandi. Sed beata

virgo maria post ꝯceptōem mori potuit. ꝙ videt ꝙ peccare potuit. Itē impotētia peccādi spectat ad statū ꝯprehēsoris. sed btā virgo ex hoc ꝙ filiū dei genuit nō ē posita extra statū viatoris. ꝙ vr̄ ꝙ nō sit ei ablata peccādi potētia. Rn̄ dō ꝙ in scd̄a sāctificatōe nō tm̄ fuit data virgini gr̄a sāctificās. ꝙ etiā gr̄a ī bono ꝯfirmās. ꝛ hoc qꝛ filio suo adeo fuit ꝯiūcta. vt nullo mō pmitterēt eā a seip̄a sequestrari. Propt̄ qd̄ notandi sūt grad⁹ diuiroꝝ bn̄ficioꝝ. Xp̄s ei q̄ fuit scīūs sācoꝝ facultatē habuit vitādi oē pctm̄. ꝛ ipossibilitatē ꝯmittēdi aliqd̄ pctm̄. Alij vo filij hoim difficultatez hn̄t ad vitādū pctm̄. ꝛ necessitatē ad cōmittēduz. Et hoc q̄dē ꝯpetit oib⁹ generatis de massa pcti. Ab hac ꝙ massa liberata fuit virgo maria in p̄ma sctificatōe. liberata fuit etiā in scd̄a. Sz in p̄ma fuit ꝯformis filio quē genuit. In p̄ma nāqꝫ sctificatōe data est ei ptās ꝛ facultas vitādi oē pctm̄ mortale. data ē etiā facultas vitādi frequētiā venialiū. data ē etiā nihilomin⁹ facultas vitādi oē pctm̄ nō tm̄ ꝑticlarit̄ ꝙ etiā vlit̄ Et in hijs trib⁹ gradib⁹ patēt tres grad⁹ sāctificatōnū. videlicet. Jo.ba. Jere. ꝛ marie. Nā p̄a ꝯditio fuit iere. Scd̄a vo iohis. Sz ista triplex virgīs marie. q̄ pl⁹ ad filij accessit puritatē ꝑ vite meritū. Sz cū sctm̄ sctoꝝ gestauit in vtero suo. tūc sāctificata fuit ꝯformiter filio suo. nō tm̄ q̄tū ad impotētiā ad pctm̄. sz etiā q̄tū ad ipossibilitatē labēdi in aliqd̄ pctm̄. Vn̄ sicut ipossibile fuit ꝓpt̄ honorē filij sui vt aliū hr̄et filiū. sic ipossibile fuit vt vnq̄ vlteri⁹ hr̄et pctm̄. Sic etiā ipossibile fuit vt carnis virgitas violaret̄. in q̄ fili⁹ dei habitauerat. sic ipossibile fuit vt mentis sāctitas aliq̄ culpa macularet̄. Ad cui⁹ testimoniū valet qd̄ iudei assert̄ hoc miꝝ fuisse in virgie maria. ꝙ cū eēt pulcerrima. tm̄ a nullo vnq̄ viro fuerit corrupta. Nec vilipēdēdū ē illd̄ infideliū testimoniū. opoꝛꝫ eīm testimoniū hr̄e ab hijs q̄ foris sūt. Cōcedēde sūt ꝙ rōes ostēdētes ꝙ btā virgo maria post filij dei ꝯceptōem peccare nō potuit. nō ꝓpt̄ alicui⁹ potētie amissionē. sed ꝓpt̄ potētie ꝯfirmatōez ꝛ defect⁹ ablatōez. Ad illō ꝙ qd̄ p̄mo opponit̄. ꝙ btā v̄go fuit pturbata. dōz ꝙ imēsitas illa doloris nō refert̄ ad pt̄ē aīe rōnalem ꝙ sēsibilē. Vn̄ aīa stat ibi ꝓ illa pte s̄m quaz ꝯuertit̄ ad corp⁹. vn̄ nō fuit pturbata s̄m ꝙ pturbatō dic̄ deordinatōez in pte rōnali. Ad illō qd̄ opponitur de auctē. q. no. ꝛ ve. te. ꝙ btā v̄go dubitauit. dō ꝙ nō cōueniat illū li. eē Aug. ꝓpt̄ hoc ꝙ ibi mlta sūt q̄ nō videntur eē verba Augusti. verūtamē ne fugā petē videamur. dici pt̄ ꝙ ē dubitatio ꝓueniēs ex fidei debilitate. ꝛ ē quedā dubitatō ꝓueniēs ex āmiratōis imēsitate. qua dicit̄ hō dubitare cū stupescat. ꝛ q̄si fit tot⁹ extra se ex intuitu rei admirabil̄. ꝛ hoc mō intelligēdū ē virginē dubitasse nō ꝓpt̄ defectū fidei. Indubitanter eīm credēdū ē ꝙ v̄go maria sp̄ stetit. Vn̄ in ea fides sibi inuenit solidū fūdamētu. Vn̄ discipl̄is nō credētib⁹ ꝛ dubitātib⁹ ip̄a fuit in qua fides ecclīe remāserat solida ꝛ icōcussa. ꝛ iō die sabbi solēnizat in honorē ei⁹ ois eccl̄ia. Ad illō qd̄ opponit̄ ꝙ potuit mori. dō ꝙ nō est sile. ꝑ eo ꝙ n̄ fuit decēs filiū dei hr̄e mr̄em imortalem cū ip̄e eēt mortal̄. ꝙ valde idecēs eēt si hr̄et mr̄em peccatricē. Quis Jero. dicat ꝙ solū peccatrices numerātur in genealogia saluator̄. hoc eīm nō est ꝓpt̄ pctm̄ ꝙ ꝓpt̄ aliqd̄ spāle factū. ꝓpt̄ qd̄ ille mulieres exp̄mūt̄ i scriptura. Et cōplet̄ in eis illa ꝓphia Esa. xvj. Emitte agnū dn̄atorē ꝛc. qd̄ d̄ ruth exponit Jero. Quicq̄d tm̄ sit de parētib⁹ remot̄. nulli dubiū est de mr̄e dei. q̄n talis debuerit eē q̄ nō potuerit redargui de pctō. qꝛ fuisset ad iproperiuz xp̄i. Ad illō qd̄ opponit̄ d̄ ipossibilitate peccādi. dō ꝙ verū est quātū est de lege cōmuni. sed nihil ipedit q̄n de gr̄a spāli possit alicui ꝯcedi in via. qd̄ alijs cōmuniter dat̄ in patria. ꝛ illi ꝑsone p̄cipue q̄ in terris degens. regina erat coꝝ qui exultant in celis.

Vtrū caro xp̄i in abrahā fuerit decimata.

Cum aūt illa caro cuius excellētia ꝛc. Supra ōndit magister qualiter btā virgo fuit sāctificata ex qua caro xp̄i est assūpta. in hac vero pte ad maiorē intellectū inquirit. Vtrū caro xp̄i in abrahā fuerit decimata. Diuidit̄ aūt ps ista in tres ptes. In quatū p̄ma inq̄rit mgr̄. Vtrum caro xp̄i potuerit decimari vel debuerit in abrahā. In scd̄a post hui⁹ determinatōem elicit quādā ꝯclusionē ꝙ caro xp̄i nō fuit caro pcti. ibi. Quocirca ꝓmitiaꝫ nostre masse. In tercia vero ꝛ vltima dissoluit quādā dubitatōez de formatōe corpis dn̄ici. ibi. Illi aūt sētētie. Subdiuisiōes aūt ptiū manifeste sūt in litera.

42 a Illa caro ꝛc. Cōtra. vr̄ hoc falsū. qꝛ n̄ est pctm̄ nisi in aīa vl̄ rōne aīe. ꝙ caro illa non fuit ante nata q̄ v̄bo vnita. ꝙ n̄ fuit peccato obnoxia. Itez btā virgo an̄ ꝯceptōnem filij dei fuit sāctificata. ꝙ caro ei⁹ non fuit pctō obnoxia. Rn̄ dō ꝙ sic tactū fuit i p̄cedētib⁹. aliq̄n pctm̄ d̄r ip̄a pena vl̄ sequela. dico ꝙ ꝙ caro nō d̄r obnoxia pctō rōe culpe. sed rōe feditatis q̄ ē culpe cā. ꝛ rōe passibilitatis q̄ ē culpe pena. ꝛ vtroqꝫ mō fuit pctō obnoxia maria ante sancti

Vtrꝫ caro xp̄i potuerit vl̄ debuerit deciari i abraā. D

Cū āt [a] illa caro cui⁹ excellētia singulari verbis explicari n̄ valet. an̄q̄ eēt v̄bo vnita. obnoxia fuerit a pctō in maria ꝛ in alijs a q̄b⁹ ꝓpagatōe traducta ē. n̄ immerito videri pt̄ in abraā pctō subiacuisse. cui⁹ vniuersa caro pctō sbiacebat. vn̄ q̄ri solet q̄re leui decimatus dicatur in abraā ꝛ n̄ xp̄s. cū in lūbis abrae vterqꝫ fuerit sꝫ materialē rōem q̄n abraā decimatus ē. ꝛ decimas dedit melchisedech. Tūc eīm apl̄s. leui decimatū dicit in abraā tāq̄ in materiali cā. Qꝛ ea decimatō sic abrahā minor melchisedech ōndit̄ cui ꝑsonalit̄ deciās soluit. ita ꝛ leuiticus ordo q̄ in abraā s̄m rōem seminalē erat. ꝛ ex eo ꝑ ꝯcupiām carnis descēdit. xp̄s āt n̄ ē decimatus. qꝛ lꝫ ibi fuerit s̄m carnē. n̄ tm̄ descēdit s̄m legē communē scꝫ ꝑ carnis libidinē. sic etiā in adā oēs peccauerūt. ꝙ n̄ xp̄s. Vn̄ Aug. sup Gen̄. Sic adā peccāte q̄ in lūb ei⁹ erāt peccauerūt. sic abraā dāte decias q̄ i lūbis

Qua intelligentia leui decimat⁹ dicat̄ i abraā

Aug. sup Gen̄.

ti⁹ erāt deciati sūt. ſ; hoc nō seqtur in xp̄o lʒ in lumbis ade ⁊ abrae fuerit. qꝛ nō ſm cōcupiam carnis inde descendit. Cū ḡ leui ⁊ xp̄s ſʒ carnē eēnt i lūbis abrahe qñ deciatus ē. iō pit deciati ñ sūt. qꝛ ſʒ aliquē modū ñ erat ibi xp̄s quo erat ibi leui. Scdm rōem q̄ppe illā semialeʒ ibi fuit leui. q̄ rōe p ꝯcubitū vēturus erat i mrēm. ſm quā rōnē nō erat ibi xp̄i caro. Quis ſm ī paʒ ibi fuerit marie caro. Ille ḡ decimat⁹ ē i abraā. q̄ sic fuit i lūbis abrahe. sicē ille fuit i lumbis pr̄is sui. q̄ sic ē natus ō p̄re abraaʒ. sicē ille ō p̄re suo natus est. s. p legē carnis ⁊ inuisibilē ꝯcupiaʒ.

Sedm̄ ali= quē moduʒ ibi fuit leui q̄ ñ xp̄s.

Elicit ex supiori determiatōe ꝯclōeʒ q̄ caro xp̄i non fuit caro peccati. e

Quocirca [b] p̄mitiuā nr̄e masse rectē assūpsisse ōr xp̄s. qꝛ ñ carnē pcti ſ; silitudinē carnis pctī accepit. Misit eñ ds fi lū suū. vt ait apl's i silitudinē carnis pcti. assūpsit ei v̄bū carnem pcti silēʒ i pena ⁊ ñ i cl'pa. ⁊ iō ñ peccatricē. Cetera v̄o hoīʒ ōis caro pcti ē. [c] Sola illius ñ ē caro pcti. qꝛ ñ eū mr̄ ꝯcupia ſ; gr̄a ꝯcepit. hʒ tñ silitudīem carnis pcti p passibilitatē ⁊ mortalitatē. qꝛ esuriyt. sitiyt. ⁊ hmōi. lʒ ḡ eadē caro sit q̄ ē nr̄a. ñ tñ ita fctā ē i vtero sicē nr̄a. Est ei sanctificata i vtero. ⁊ nata sine pctō. ⁊ nec ip̄e i illa vnq̄ peccauit. In pena ḡ silis ē nr̄e. ñ i q̄litate pcti. qꝛ pollutioneʒ q̄ ex cōcupie motu ꝯcepta ē. oīo ñ habuit. nec ex carnali delectatōe nata ē. Uenit ḡ ad corp⁹ imaculatū. qd p̄t libidīs ꝯcupiaʒ fuit ꝯceptū. nec illō i se habuit viciū qd i aliis ē cā pcti. nec i eo peccauit. Ioq; v̄e ōr v̄bi caro non fuisse in xp̄o obligata pctō.

b

c Aug. ō v̄bis Apli.

Iero.

Cre'dās pomt.

Soluit dubitatōʒ ō formatōe corpis dñici. f

Illi āt sētētie q̄ sup̄ diximꝰ carnē v̄bi ñ añ fuisse ꝯceptaʒ q̄ assūptā. vr̄ obuiare qd Aug. ait sup Iohēʒ vbi legit. Soluite tēplū h̄ ⁊ i t̄bus dieb⁹ excitabo illō. Dixerūt ḡ iudei. xl. ⁊. vj. ānis edificatū ē h̄ tēpliū. ⁊ i trib⁹ dieb⁹ excitabis illō. H̄ iqt numer⁹ pfectōi dñici corpis ꝯuenit. qꝛ vt dicūt phisici tot dieb⁹ hūani forma corpis pficit. hor occasiōe v̄bor q̄dā dicē p̄sūpserūt dñici corpis formā tot dieb⁹ ad modū alior corpor pfectā. ⁊ mēbror lineamētis distictā. ⁊ mox v̄bū ōr sibi vniisse carnē ⁊ aiaʒ. ⁊ h̄ mō dicūt illū numer pfectōi dñici corpis ꝯuenire. Sʒ alia rō illi⁹ dicti extitit ex q̄ sane dr̄ itelligētia v̄bi. Nō ei iō illō dixit Aug. q̄n mox vt caro illa ope sp̄ūssācti sāctificata. ⁊ a reliqua separata fuit verbo dei cum anima vniret. vt perfectus et verus deus. esset perfectus ⁊ verus homo. Sʒ qꝛ mēbrorum illi⁹ dñici corpis distictō i ipso momēto cōceptōis ⁊ vniōis dei ⁊ hois adō tenuis erat ⁊ parua. vt humano visui vix possʒ subici. Dieb⁹ āt q̄s Aug. memorat pfecta ē ⁊ notabil' facta. Incarnatū ē ḡ v̄bum vt ait Io. Damas. ⁊ a p̄p̄a icorpalitate ñ recessit. ⁊ [d] totū icarnatū ē. ⁊ totū ē icircūscriptū. Minorat' corpalit' ⁊ ꝯhit'. ⁊ diuine ē icircūscriptū. ñ coextēsa carne ei⁹ cū icircūscripta diuitate. In oīb⁹ igit' q̄ sup oīa erat. ⁊ i vtero sācte genitricis existebat. ſ; i ip̄o actu icarnatōis.

Iob. ij.

d

ficatōnē. scdo mō posset. Et sic patēt illa duo.

b Pmitiuā nr̄e masse. 45 Coñ. vr̄ h̄ eē falsū. qꝛ cū incarnat⁹ sit in fine sclor. potiꝰ vr̄ assūpsisse reliq̄as nr̄e masse q̄ p̄mitia. R°. dō. q̄ p̄mitiuā nr̄e masse dr̄ xp̄s assūpsisse triplici rōe. Naʒ p̄miti⁹ dr̄ ab eo qd ē p̄mū. p̄mū āt dr̄ aliq̄d ſm ordinē dignitatis. ⁊ sicñ ē dubiū q̄n xp̄s assūpsit nr̄e carnis p̄mitiua. p eo q̄ e⁹ caro excedit oēm dignitatē carnis humane. Scdm aūt q̄ p̄mitiuus dr̄ a prioritate ſm tp̄s. dr̄ xp̄s assūpsisse p̄mitiuū nr̄e masse. nō p p̄oritatē. ſ; p cōformitatē ⁊ silitudinē. Duplex est aūt rō cōformitatis ibi. Una q̄tū ad q̄litatē. alia q̄tū ad v̄tutē. Q̄tū ad q̄litatē. qꝛ sic caro q̄ in p̄n° fuit creata caruit oīs viciꝫ corruptōe. sic ⁊ caro a v̄bo assūpta. Q̄tū v̄o ad virtutē est silitudo. qꝛ i bis q̄ a p̄n° nascūt'. antēsior est nāe vigor vt ad maturitatē ptingāt. ⁊ talia dicūt' p̄mitia. i. p̄mi fruct⁹ q̄ debēāt offerri dño. tal' āt fuit caro xp̄i. Et sic pʒ p q̄to dicat' p̄mitia. tū ꝓpt' dignitatē. tū ꝓpt' mōicie q̄litatē. tū ꝓpt' v̄tut' vigorē. ꝓpt' quaʒ ceteras p̄cellit. p⁹ ptingens ad maturitatē pfectiōis et dulcedis gl'iam. Et p tāto dr̄ assūpsisse p̄mitiā nostre masse. ⁊ p h̄ pʒ determiatio rōnis. pcedit eñ ſm q̄ dr̄ a p̄oritate origis. c Sola illi⁹ nō est caro ⁊c. Coñ. 44 si ꝯcupia est viciū ⁊ defect⁹ nō ḡ est gñatiōis p̄nc piū. Nihil ḡ ē dictu. nō cū mat' ꝯcupia ꝯcepit. R°. dōm q̄ lr̄a illa pt itelligi vno mō q̄ ꝯcupia sit noīatiui casus ⁊ sit ꝯstructō appositiua. ⁊ tūc negat mgr̄ q̄ xp̄m ñ cōcepit ꝯcupia ſ; gr̄a tāq̄ mr̄ p eo q̄ cōcupia locū tenet mr̄is in gñatōe filior pcti. ſʒ illō Ezech. xvj. Pr̄ tu⁹ amorre⁹. ⁊ mr̄ tua ethea. vt p amorreū intelligam⁹ dyabolū. ⁊ p etheā ꝯcupiaʒ

Si ḡ ecoñ gr̄a ē mr̄ in gñatiōe sp̄ūali. ⁊ qꝛ xp̄s ñ hūit pctīm i gñatiōe ſ; grāʒ. iō poti⁹ dr̄ mr̄ gr̄a q̄ ꝯcupia. Sʒ lʒ isto mō possʒ itelligi. tñ ē ali⁹ mod⁹ mag' ꝯson⁹ v̄itati. vt h̄ qd ē ꝯcupia ⁊ gr̄a sit ablatī casus. ⁊ ꝯstruat' cū hoc v̄bo ꝯcepit. ñ ſm hitudinē cāe. ſ; ſm hitudinē ꝯcōitātie. ⁊ h̄ qd dr̄ mr̄. suppōat p v̄gine maria. ⁊ ē sensus. mr̄ i. v̄go maria nō ꝯcepit cōcupia cōcomitāte. ſ; cōcomitāte gr̄a. ſʒ tūc nō notat' q̄ ꝯcupia sit alicui⁹ ꝯceptionis 45 p̄ncipiū. ſ; viciū ꝯcomitās. Et sic pʒ rn̄° ad oba. d Totū icar ⁊c. Coñ. Si. n. totū ē qd hʒ p̄tē ⁊ p̄tē. ⁊ v̄bū

simplicissimū ē.tale dicit q totū incarnatū ē. R° dō q totū pt accipi pūatiue vel positiue. Si pūatie.tūc vī ꝟbū incarnatū totū.quia nō babet ptes ꝫ quas incarnari babeat. Alio mō dicit positiue. Et tūc dicit dupliciter.quia totū vno mō est idē qđ ex suis ptib' ꝯstitutū. Alio mō est idē qđ pfectū. Et ꝫm q totū dicit integritatem z totalitatē pfectōis. z ꝫm q dicit pūatōem ptis z ptis. z sic patet q illa obiectio non ꝑcedit recte.ꝑpt diuersā acceptōem huius vocabuli qđ est totū. Sed hoc melius in pmo li. di.xxix.inuenit determinatū.

a Ad intelligētiā hui' ptis iuxta tria q mgr determinat incidit hic questio. Primo querit de cristi decimatōe. Scđo querit de carnis xpi traductōe. Tercio de dñici corpis formatōe. Circa pmū querūtur duo. Primo querit vtꝝ aliquis possit decimari in parētibus. Scđo querit. Utrum xps in abrahā fuerit decimatus.

Questio.j. 6

Utrū aliquis decimari babeat in parētibus: Et pbatur q sic ꝑ illud Apli heb. vij.ꝑ abrahā z leui qdez decimas accepit decimatus est. Item hocipm vr ꝑ Aug.x.sup Geñ.ad lrām.z hētur in glo. Sicut adaz peccāte peccauerūt qui erāt in lūbis ei'.sic abrahaz dante decimas.qui in lūbis eius erāt decimati sunt. Sed constat q ꝑles potuit peccare in adā.g z decimari in abrahā. Itē hocipm videt rōe.quia ꝑles in parētibus pt liberari z in seruitutē redigi.quia ꝫ-uus natus est seruilis ꝯditiōis. g pari rōne videt q in parētibus dātibus decimas.filij habeāt decimari. Itē decimatio actus est figuralis.sed figura non tm̄ est respectu pñtis.sed pteriti et futuri.g vr q ñ em̄ possit decimari in ꝑpria ꝑsona fili'. sed etiā i parente tāq in causa z mā. Sꝫ ꝯtra. Aug sup Geñ. x.ad lrām. In lūbis abrahe illud decimabat qđ curabatur.sed filij abrahā non sūt curati ab originali. immo nati sūt cū pctō originali.g non vr q in abrahā fuerint decimati. Item cū decima datur đ frumento.non ꝑpter hoc datur decima de illo frumento quod debet nasci.g pari rōne cuꝫ datur decima ꝑ hoīe.non videt q ille qui nascitur' est ex eo decimet in eo. Sicut em̄ homo est in homine seminaliter. sic granū in grano.g rō ista bona videt. Item sicut circūcisio remediū est contra originale in lege figure.z baptismus in lege gratie.sic decimatio i lege nature. Unde dicit hug. de sācto viet Si null' in ventre mr̄is poterit baptizari.nec circūcidi.g nec decimari.

46 Item aut decimari est ꝑ decimā curari. Aut decimari est ad decimaꝫ obligari. Aut decimari est de aliquo partem decimā dare. Aut decimari est ꝑ decimā ꝑfigurari. Sed null' istoꝝ modoꝝ fuit in abraam decimat'.quia nō ꝑ decimā curat'.nec ad dādū decimas obligatus.cū potius reciperet.nec decimā dedit. nec ꝑ decimam figuratus fuit. g nullo modo videt decimatus fuisse in abraā. z si ille non fuit decimatus.pari rōne nec aliqui alij. R° ad predictorū intelligētiā est notādū. q decimatio fuit act' moralis.sacramētalis. z figuralis. Scđm q fuit actus moralis.sic decimatio dicitur alicuius certe ptis donatio.ad sustētatōem eoꝝ qui seruiūt dño. z deputati sūt cultui diuio. z h mō deciatio ꝑseuerat vsqꝫ mō. Scđm q deciatio ē act' sacmētal'.sic decimatō ē alicui' ptis donatio ad curatōeꝫ morbi origial'. Scđm āt q decimatio est act' figuralis.sic decimatio est decime ptis donatio ad prefiguratiōem curatōis vniuersalis.que futura erat per oblatōem xpi. Duobus

47

primis modis accepta decimatio respicit tm̄ temp' presens.quia non dat nisi de hoc quod habet. et nō curat nisi quod iā habet morbū. Tercō autē modo decimatio accepta non tm̄ est pñtis sed etiā futuri ꝑ eo q figuratio est signatio. z signatio non tm̄ extēdit se ad presentia sed etiā ad futura. z hoc mō dicitur filij abrahe decimati in abrahā.quia per illā decimatōem ꝑfigurati sunt omnes filij abraham curādi esse ꝑ eū qui figurabatur per melchisedech ad est per verum sacerdotem xp̄m. Et hoc est quod dic Aug. x.super Geñ.ad lrām. Cum ipa decimatio ad prefigurādam medicinā pertinuerit.ille i abrahā decimabatur qui curabat.nō quādo prefigurabat.sed quādo illius figure veritas implebat. Concedende sūt g rōnes ostendētes q aliquo modo potest decimari ꝑles in parente.ꝫm eum modū quo decimatō nihil ponit in actu circa decimatos.sed solum ꝫm significatōem.que non tm̄ est presētium sed etiā futuroꝝ.

48 Ad illud quod opponit de auctē Aug.dōm q sic patet ex verbo pcedenti.decimabat quod curabat. non dicit ꝯcomitātiaꝫ ꝫm illud tp̄s ad hoc quod est decimari.immo potius se extēdit ad oīe tp̄s. z pro illo tpe reddit locutōem verā in quo implebatur veritatis figura.

49 Ad illđ quod opponit q nō datur decima de grano quod non est in re.sed solum in rōne seminali. dōm q non est simile.quia decimatō ꝑut est actus figuralis non se extēdit ad significādum aliquid circa granū.sed significādū aliquid circa genus hūanū. Unde granuꝫ respicit vt māꝫ circa quā habet exerceri.non circa illud quod ꝑ ipm habet significari. z quia exercitiū requirit māꝫ presētem.signatio se extendit ad futura.ideo non est sīle.

50 Ad illud quod opponit de baptismo z circūcisione.dō. q non est simile nisi inq̄ntum decimatio est actus sacramētalis legis.nec ad remediū originalis peti.hoc modo non ē nisi circa presēs sicut circūcisio z baptismus. Scđm aūt q est actus figuralis.sic non ē simile.

51 Si aūt querat quare circūcisio et baptismus nō potest esse actus figuralis sicut z decimatio.dōm q ratio huius est.quia circūcisio et baptismus est act' in ꝑsona.decimatio aūt cū sit decime partis oblatio est actus ꝑ persona. Et quia oblatio potest fieri pro eo quod est. z quod futuꝝ est. z circūcidi z baptizari non nisi quod iā est. hinc est q actus decimādi potuit se extendi ad futuros z non actus circūcidendi vel baptizandi.

52 Ad illud quod querit quomodo ꝑles dicitur decimari in pnte.dōm q decimatō idē est q prefiguratio curatōis. Unde nullo istoꝝ modorum accipit qui i opponēdo assignātur.z iō insufficienter ꝑcedebat illa obiectio.

Questio.ij. b

Utrum xps i abraham fuerit decimatus. Et q sic videtur aucte apli heb.vij. Abrahā z leui decimatus ē. Adhuc i lūbis patrꝫ erat quādo obuiauit ei melchisedech. Sꝫ xps fuit in lūbis abrahe quādo decimas

...las dedit. g fuit decimatus sicut et leui. Item si- cut dicit Aug. de sen. victo. p decimas signatur ipse xps. g vr q ipa decimatio inquantu est actus figu- lis principalius respiciat xpm q3 alios filios abra e. g magis videt q debeat dici decimatus q3 alij. Item nihil requirit ad decimationem nisi illud aliter impleat in prole. qd signatu fuit in decima- one abrahe. s hoc fuit maxime impletu in xpo qui xpm obtulit hostia deo et patri p oblationem corporis et sanguinis sui. Item tota caro xpi fuit in carne. b. virginis. Sz caro virginis habuit decimari in abra ham. g et caro xpi. Sed otra Aug. x. sup Gen. ad lram. Ille no e decimatus cuius caro no feruore libi dinis seu vulneris. s materiaz medicinis traxit. xps e fuit hmoi. g et c. Item sicut se habet ada pec cans ad posteros. ita abraha in dado decimas. Sz quis xps esset in adam peccate. no dr xps peccasse in ada. g pari rone in abraha dante decimas. no ar- guitur decimatus. Item decimatio vel erat cu- ratio vel curationis pfiguratio. Sed xps nec ibi cu- rabatur. nec curari pfigurabatur. g vr q ibi decima tus no fuerit in lubis abrahe sicut et leui. g nulla e ar gumetato apli qua pbat maius esse sacerdotiu mel chisedech sacerdotio leuitico. p hoc q leui decimat' fuit. Qr si rocinatio apli recta e. restat g q xps no de cimatus fuit in abraha. Est g qstio iuxta hoc vn te- net illa cosequtia q pbat aplus maius ee sacerdo- tiu melchisedech sacerdotio leuitico. p eo q leui ob tulit decimas melchisedech. vr q no cogat. qr fm il- lam roem posset argui q maior e dignitas vnius sa cerdotis pauperis q3 pape. esto q par pape deberent decimas simplici sacerdoti. R. dom q sicut dicit mgr in lra. immo aug. sup gen. ad lram. x. Christ' in lubis abrahe no fuit decimatus. Et ro hui' e. qr deci matio p[fig]urabat futura curationez. Quia g xps in lubis ab[rahe] no erat sicut curatione indiges. sed po tius sicut medicina. hinc est q decimatio ad ipm no ptinebat. Sicut etia in ada illi soli peccauerut. q fm carnale generatoem. et pcupiam seminale ab ipo pro cedut. Et io ab illa generalitate excludit xps. qua di cit oes in ada peccauerut. qr no pcessit ab ipo fm li bidinis ardore. s fm s. s. opatoem. sic e in pposito in- telligendu de decimatoe. Et p hoc pz R° ad illd qd pmo opponit in otru. qm xps in lumbis abrahe fuit et leui. s no eode mo. Et ppterea no seqtur q si- cut vni copetit decimari. ita pueniat alteri. Decima tio em no tm respicit ee in lubis. s etia modu essendi fm essendi traductionez originalis peccati. Ad il lud qd opponit q xps figurat p decima oblatam. R° q decima oblata non decimat. sed decimato po tius respicit illud qd remanet in aliquo (sicut dicit Aug. q remanet impfecto oblata vnitate q e perfe ctio dinarij) figure futura curatio. Vn sicut alij figu rant in illa decimatione curari. sic xps figurat ratio ee medicamti. Ad illd qd opponit q in illa deci- matione signat oblatio xpi. Dom q veru e s non si gnatur xpi oblatio. tanq3 p q fieret oblatio. s tanq3 q offert p alijs. Et qm decimari dr ille. p q offertur oblatio decime. hinc e q actus decimatois no deb3 xpo attribui. Alit em ibi pfigurabat xpus. alit alij. Ad illud qd opponit q caro xpi fuit in. b. virgine. et caro virginis in abraha. Dom q ibi e sophisma fm accides. qr variat mod' essendi in hinc et inde. Alio em mo fuit caro. b. virginis i abraha. aliter caro xpi in matre sua. qr. b. virgo pcessit fm lege ocupie. xps do mine. Ad illud qd qrebat de auctoritate apli et ra tione dici pt q ro apli bona e ad illos o qs arguit. s. iudeos. q supponebat abraha digniorem ee in suo ge nere. si g abraham bndictus fuit a melchisedech. et ei decimas obtulit tanq3 supiori. seqtur ex hoc q non tm maior fuit melchisedech abraha. s etia maior oi- bus q pcesserunt fm lege carnis ab eo. et io dignior fuit leui et aaron. Sz qm illud no vr ee veru. q excel lentior fuit melchisedech q3 moyses. et dauid. et bta virgo. q pcesserut ex abraha. et aplus non pcedit ex falsis suppoibus. io oportet alit dicere. vicz q apo stol' arguit ex veritate et ex significatoe. et illi' figure necessaria argumetatoe q decimatio p illo tempe signabat curatoem. Cu g abraha obtulit decimas melchi. et ab eo bndictus est. significauit se indigere curatione et bndictione p illu sacerdote q figurabat p melchi. Sz ille q curat et bndicit maior e absq3 vl- la odictione. g sacerdotiu xpi fuit illud qd pfigura- bat p illud melchi. sicut i psal. legit. Tu es sacerdos ineternu fm ordine melchi. Restat igit q maius fu it sacerdotiu xpi q leui. et hec e ro apli qua impossi- bile e dissolui. Nec e sile de sacerdote simplici et de pte pape. qr ibi nulla e ro figure. Hec aut tota ro fun dat sup decimatione fm q e actus figuralis. na fm q e actus moralis nihil facit ad ppositu. qr nec abra ham nec ei' posteri obligati fuerut ad dandas deci mas melchi. maxime illi q fuerunt de stirpe leui ad nullas decimas dandas fuerut astricti.

Onseqnter qrit de incarnationis xpi tradu ctione. et circa hoc qrutur duo. Primo qrit vtru xpi caro fuerit in pmis parentibus fm qlitate puritatis vel inquinatois. Scdo qrit vtruz aliter fuerit q fm lege ppagatonis.

Questio prima i

Utru caro xpi in abrahaz et alijs patribus distin cta fuerit fm qlitate a carne alioru filioru. Et fm il lud Sap. vij. Nihil inqnatuz in dei sapia occurrit. vr q nuq fuerit inquinata. s caro alioru in pentib' inquinata fuit. g vr q alit fuerit caro xpi i abrahaz q alioru. Item in xpo debuit esse maxima puri- tas. s magis puru est qd nuq fuit inqnatuz q illud qd aliqn inquinatu fuit. g videt q caro xpi nec in se nec in pentibus subiacuerit feditati corruptionis. g a carne aliorum hominu distincta fuit qualitatiue. Item alterius qualitatis est medicina. et illud qd curatur per medicinam. Sed caro xpi fuit in lubis patrum sicut medicina sicut dicit Augustinus. x. su per Gen. ad littera. caro do alioru hominu sicut in- digens medicina. ergo videtur q habuerit qualita- tem alia et alia. Item qd totaliter corruptuz e no e possibile ad curationem. Si ergo adam fuit possi bilis ad curationem. aliqua particula remansit i eo incorrupta. sed de illa particula q remansit sine cor- ruptione maxime decebat generari carnem q esset sine originali macula. g vr et c. Sz o aug. x. sup gn. ad littera. caro non abrahe tm. sed ipius primi ter reni que hominis simul habuit vulnus preuarica- tionis et medicamentum vulneris. ergo si medica- metu vulneris spectat ad christu. vulnus puaricatois spectat ad alios. Eade g fuit caro xpi i pmis pentib' cu carne alioru. g n fuit distincta ab alijs. Ite mgr i pncipio h' distinctois loqns d carne xpi. Credi mgt oz iuxta sctoru doctoru conuenientia ipam pri' fuisse

pctō obnoxiā. sicut fuit reliqua virginis caro. restat
ꝗ idem qꝺ prius ꝙ nō fuit distincta ab alijs. Itē
quicqͥd lege corruptionis traducitur corruptū est.
sed tota caro abrahā que fuit traducta in ysaac fuit
corrupta. ꝗ similiter caro xpi nō fuit traducta ab abra-
ham in ysaac. aut si traducta fuit. ab alijs hominibus
distincta nō fuit. Item aut caro xpi fuit similis car-
ni abrahe reliq̄. aut nō. Si similis. habeo ꝓpositū.
Si dissimilis. ꝗ nō vi ꝙ talis caro competeret ad re-
demptionē humani generis. si ꝗ hoc ē falsū ꝛ incō-
ueniens. restat ꝙ caro xpi a carne alioꝝ hominū nō
fuit distincta. Item distinctio ſm oppositas q̄li-
tates. ꝑsupponit distinctōem ſm substantiā. q2 op-
posite q̄litates nō pn̄t esse in eodē ꝛ ſm idem. sed ca-
ro alioꝝ filioꝝ in primis parētibus nō potuit habe-
re distinctionē ſm subam. q2 nō esset tot machinas
inuenire in corꝑe ade quot inde filij ꝓcreati sunt. ꝗ
si caro xpi in primis parentibus nō ſm subam po-
tuit distingui a carne alioꝝ ſm subam. videtur ꝛc.

Item si transfundebat caro mūda. aut corꝑalis
aut incorꝑalis. Si incorꝑalis. ꝗ corp9 xpi debuit eē
impassibile. qꝺ falsum ē. Si corꝑalis. ꝗ videt ꝙ po-
terat transmutari in carnē reliquā ꝛ assumi vel au-
geri ab alia. ꝗ pari rōne ꝛ alia poterat transmutari i
illā. ꝗ aut caro illa fuit cōsumpta anteq̄ꝫ ꝑueniret
ad xpm tante simplicitatis. aut fuit adeo multipli-
cata vt possent inde mille corꝑa formari. ꝭ hoc ē fal-
sum. ꝗ ꝛc. R° ad ꝑdictoꝝ intelligentiā ē notādū.

60 ꝙ circa hāc q̄stionē fuit q̄dā positō erronea q̄ꝛundā
dicentiū ꝙ caro xpi nō tm̄ distinctōem habuit a car-
ne alioꝝ hoīm cū fuit vnita ꝟbo xpi. ꝭ etiam cū fuit i
lumbis primi hoīs. Dicebāt eīm ꝙ q2 adam reparabi-
liter peccauit. in peccato nō pmisit deus totū corrū-
pi. ꝛ ideo remansit in eius semine aliqua portio in-
corrupta vt ꝑ illā fieret medicamentū carni reliq̄.
ꝛ ex illa portiūcula dicūt carnē xpi formatā. quā di-
cūt esse generis humani medicinā. Hanc aūt parti-
culā transmisit Adam ad noe. ꝛ noe ad abrahā. ꝛ
abrahā ad dauid. ꝛ dauid vsq3 ad virginē de qua
natus ē xpʒ. Hec aūt positio ꝛ si videat habere ꝓba-
bilitatem in supficie. intrinsecus tm̄ falsum ꝛ errorē
cōtinet ꝑ eo ꝙ nō solū est contra sanctoꝝ dicta. sed
etiam contra vere fidei documenta. Sanctoꝝ auto-
ritatibus repugnat. q2 Dam. doctor grecus. ꝛ Aug.
ꝑcipuus doctor latinus in hoc cōsentiūt. ꝙ caro xpi
ante vniōnē cū verbo indistincta erat a reliqua vir-
ginis carne. Dam. dicit. ꝙ de purissimis virgīs san-
guinibus fuerit formata. Augu. dicit ꝙ assumpserit
primitiua nr̄e masse. Et hoc quidem necessariū ē po-
nere. q2 alīs nō fuisset necessaria ꝟginis sanctificatio
ad hoc ꝙ formaret caro xpi sine omni peccato. Nō
esset etiā xpus vere de semine dauid ꝛ abrahe. ꝭ so-
lum ade. qm̄ si ꝑdicto modo ab illa particula descē-
disset. ad nulliū alioꝝ ptineret nisi sicut ad deferens
quēadmodū aqua cōpatur ad canale. Non eēt aūt
in tali carne vere passibilitatis assumptio. nec nr̄e i-
firmitatis vera repatio. quia nō de natura lapsa fa-
bricasset sibi carnē. sed potius de instituta. q̄ omnino
inconuenientia sunt. ꝛ fidei sane aduersantia. Et iō
ꝑdicta positio tanq̄ꝫ erronea ē respuēda. sicut magi-
ster bene notauit in lr̄a. et mgr̄ Hugo in libro de sa-
cramentis. Planū ē ergo ſm doctrinā catholicam
carnem xpi in lūbis parētū in quibus fuit materiali-
ter a carne alioꝝ hominū nō fuisse distinctā qualita-

tiue vel formalit. q̄uis postq̄ vnita ē ꝟbo distinctōꝫ
hēat ꝑ eo ꝙ nō ē caro pcti. ꝭ similis peccatrici. ꝛ ꝑ tan-
to dicat aug. ꝙ caro xpi venerit de altitudine hūane
nature. nō ꝙ in pmis parētib9 sine pollutōe fuerit. ꝭ
ꝙ sic purificata fuerit ꝛ mūdata i sua assūpcōe. ꝙ si-
milis fuerit carni i statu innocentie. Propterea dr̄ a
Boetio. de oī statu aliq̄d accepisse sicut īfra melius
manifestabit. Tn̄ rōes q̄ ad hāc ptē inducūtur sunt
ꝓcedende. Ad illud ꝟo qꝺ opponit pmo in ꝯ
de Sap. vij. ꝙ nihil inq̄natū in illā incidit. Dōm ꝙ
ꝟꝝ est. hoc cū intelligit de sapia ſm diuinā nām q̄
nullo mō fedat ex aliqua creatura. verūtn̄ si etiā in-
telligat ſm hūanā nām. adhuc hoc nō hꝫ instantiā.
q2 caro xpi exq̄ vnita fuit ꝟbo dei. facta fuit imacu-
lata. ꝭ ex hoc nō seq̄tur ꝙ immaculata fuisset in pri-
mis parētib9. ꝑ eo ꝙ q̄uis in lūbis parentū eēt vni-
bilis. erat tn̄ in dispōne remota. Ad illud qꝺ op-
ponitur ꝙ maxima puritas debet esse in carne xpi.
dōm ꝙ ꝟꝝ ē ſm ꝙ ꝯpetit ad repationē hūani gene-
ris. sic aūt intelligēdo nō pōt maior puritas cogita-
ri q̄ꝫ cū de massa peccatrice formatur caro oīno immu-
nis a pctō. ꝛ sic factū ē in carne vnita verbo opante
spūsancto. q2 si intelligat caro illa nunq̄ꝫ in se vel in
parētibus fuisse obnoxia. nō sic cogitat q̄lis nr̄e re-
demptōni fuerit apta. ꝛ iō nō cogitat q̄liter. ꝭ potius
signat q̄liter nō dꝫ. Ad illud qꝺ opponit ꝙ caro
xpi ē medicina. dōm ꝙ ꝟꝝ ē ꝑ tpe q̄ medicina est.
medicina aūt ē ꝑ eo tpe q̄ a ꝟbo assumpta ē. ꝛ sic al-
terius q̄litatis ē q̄ꝫ alioꝝ hoīm. Pro eo aūt tpe quo
fuit aū assumptionē non erat medicina nisi mālter
loquēdo. ſm illud tpʒ nō oporꝫ formalit distingui
ab alia carne. ꝑ eo ꝙ ex eodē ꝑncipio māli pōt for-
mari sanū ꝛ egrū. Cib9 eīm eiusdē generis ꝯuertit in
sano in carnē sanā. ꝛ in leproso in carnē corruptam

Ad illud qꝺ opponit. ꝙ si tot9 [illegible] corrupt9. iā n̄
eēt medicabil' ei9 morb9. Dōm ꝙ illo [illegible] duplr de-
ficit. Prio q2 si hō tot9 corrupt9 eēt. n̄ seq̄t ꝙ incura-
bil' eēt nisi illa corruptō ei iseꝑabilit adhereret. Pre-
terea ꝛ si tot9 homo corrupt9 eēt q̄tuꝫ ad ea q̄ erāt
in se. n̄ tn̄ corruptū eēt gen9 hūanū totū qꝺ fabrica-
tū ē ex illa hoīs carne. ꝭ illꝺ solū qꝺ ꝓcessit ſm legē
ꝯcupie. Et qm̄ caro xpi i ꝟgie fabricata ē pter legem
ꝯcupie a s. s. hinc ē ꝙ caruit corruptōe. ꝛ rōeꝫ tenuit
medicie a sua pmaria formatōe. Dō. q. k

Utꝝ caro xpi fuerit i pentib9 alit q̄ caro alioꝝ ho-
minū ſm legē ꝓpagatōis. Et ꝙ alit vr̄ auctē aug. r.
sup geū. ad lr̄am. tractāt illꝺ apli Hebr. vij. Adhuc
erat i lūb pris. ſm aliquē modū erat ibi xpʒ. q̄ n̄ erat
ibi leui. Scdm rōꝫ q̄ppe semialē fuit ibi leui. q̄ rōeꝫ
fuit ibi caro xpi. Itē hꝫm oñdit rōe. Mediātū
ꝑncipiū reducit ad imediatū. ꝭ xpʒ ſm aliū moduꝫ
ꝓpagādi exiuit de vtero ꝟgis. q̄ alq filij de vētre ma-
trū suaꝝ. ꝑ eo ꝙ n̄ d virili seie. Si ꝗ mediāte. b. ꝟgie
dꝫ fuisse i pentib9 ꝑcedētib9. vr̄ ꝙ alio mō fuerit caro
ei9 i pētib9 ſm legē ꝓpagatōis q̄ alioꝝ hoim. Itē
si eodē mō fuisset caro xpi i pentib9 sicut alij hoies.
ita peccassꝫ adā peccāte sic alq hoies. ꝭ h̄ ē falsum. ꝗ
ꝛc. Itē eodē mō hꝫ res educi i eē ꝑ quē modū hꝫ
in suo ꝑncipio existere. sed xp̄us non fuit genit9 vel
conceptus ſm legeꝫ nature. sed potius mirabiliter.
alij āt hoies educunt nālit. Alit eīm fuit caro ei9 q̄ꝫ
ad legē ꝓpagatōis i lūbis pentū q̄ alioꝝ hoim. Sꝫ
contra. dicit mgr̄ in lr̄a. Caro illa āq̄ ꝟbo fuit vni-
ta peccato fuit obnoxia. sicut in maria reliqua virgi-

nis caro. Sed caro q̄ ↄsimilis est ẜm traductōez ori-
ginalis. ↄsimilis est ẜm legē ꝓpagatōis. g̃ si caro xp̄i
in lūbis parētū fuit obnoxia pctō. g̃ ꝛ eadē lege cum
alijs a ꝑntis pentib⁹ est traducta. Itē oē qd̄ desce
dit ab adā in seculū descēdit ẜm corꝑalē sbām. ꝛ ẜm
seminalē rōnē. g̃ si caro xp̄i descēdit ab adā in seth. ꝛ
a seth in alios parētes. vr̄ q̄ ẜm legez ꝓpagatōis fu-
it in lūbis pentū eodē mō sicut caro alioꝝ hoīz. Itē
semē vnū seminatū. ꝛ corpus seth in totis pentibus
habebat rōem seminalē. g̃ nihil inde futurū erat qd̄
non esset ibi etiā ẜm corruptā sbām ꝛ rōem semina-
lē. Sʒ si caro xp̄i exinde facta est. videt̃ q̄ ibi fuerit ad
modū alteri⁹ carnis hūane. Itē tota caro virgīs
fuit in lūbis pentū ẜm legē ꝓpagatōis. sicut caro ali
oꝝ hoīm. Sed caro xp̄i fuit ex aliqua pte carnis vir
ginis g̃ ẜm legē ꝓpagatōis sic fuit in lūbis pentū sic
caro totius hūani generis. R⁹ dd̄ q̄ dupliciter est
65 loqui de carne xp̄i. aut q̄tū ad mām vnde sūpta est.
aut q̄tū ad formā ẜm quā aīc xp̄i ↄiūcta est. ꝛ a ver
bo in vnitatē ꝑsone assūpta. Si loquamur de carne
xp̄i ẜm mām hoc est de eo vñ facta est caro xp̄i. sic cō
cedit̃ q̄ pctō fuerit obnoxia. q2 antē ↄceptōez xp̄i to
ta massa hūani generis corrupta erat. sicut in ꝑcedē
ti ꝓblemate mō stratū est. Si aūt loquamur d̄ car
ne xp̄i ẜm formā. sic dd̄m est q̄ nūq̄ pctō fuit obno-
xia. quia nūq̄z habuit illaz formam q̄ eēt immūda ꝛ
maculata. Scđm aūt q̄ caro dicit̃ dupliciť. sic ꝛ de
ꝓpagatōe dupliciter ↄtingit loqui. Aut rōne m̄ālis.
aut rōne formalis. Si rōe m̄ālis. sic ꝓpagata fuit ab
adā vsq3 ad virginē in tota illa genealogia. ꝛ tota il-
la ꝓpagatio fuit ẜʒ legē nāe ꝛ cōcupie. Si q̄ztū ad cē
actuale ꝛ formale. sic cōcepta fuit a v̄gine ꝑ ↄmunē
legē nāe ꝛ cōcupiscētie. Et sic patet q̄ vno mō dicen-
di cōcedi pt̄ q̄ caro xp̄i m̄āliter loquēdo sic fuit ī lū-
bis pentū ẜm ꝓpagatōem sicut caro alioꝝ hoīm. Sʒ
q̄m caro quātū est de ratione sui nois nō n oīat ma-
teriā ipam tm̄. sed m̄ām sb̄ tali forma. ꝛ ꝓpagatō et
lex ꝓpagatōis addita ei qd̄ est caro xp̄i respicit eius
eductōem ẜm cē actuale. hinc est q̄ h̄ est impropria.
caro xp̄i fuit pctō obnoxia. ꝛ hec. caro xp̄i fuit ex ꝑen
tibus seminalit̃ traducta. ꝑeo q̄ in oībus q̄ztum est
de vi sermonis ꝑdicatū nō attribuit̃ sb̄iecto rōe ma-
terie tm̄. s rōne māc sb̄ tali forma. Caro eñ ē res sb̄a
lis. ꝛ iō q̄zuis supponat v̄bo de p̄terito. oportz tñ ad
idē tp̄s referri formā p̄dicati cū sb̄iecto. ꝛ iō oēs pre
dicte locutōes tāq̄z false ꝛ ip̄rope sūt negāde. nisi ꝓ-
ferātur cū determiatōe. s. rōne m̄ālis ꝑncipij. Si aūt
alicubi absolute ꝓferāt̃ sūt expouēde. Nota tamen
q̄ hec est improp̄a. caro xp̄i fuit pctō obnoxia. sʒ hec
magis ip̄rop̄a. caro xp̄i fuit seminalit̃ traducta. h̄ aūt
magis ip̄rop̄a adhuc ꝛ falsa. caro xp̄i fuit decimata.
ẜm q̄ magis ꝛ magis in ꝑdictis locutōibus caro ac-
cipit̃ rōne forme. Concedēdū est g̃ q̄ aliter fuit caro
xp̄i ẜm ꝓpagatōis legē in pentib⁹ q̄z alioꝝ hoīz. Nā
caro alioꝝ hoīm ortū habuit a pentib⁹ ẜm semina-
66 lē rōem ꝛ ẜm legē concupiscētie. Illud aūt dr̄ ꝓce-
dere ẜm rōem seminalē. qd̄ quidē exit in esse ẜm vir-
tutem ꝛ opatōem nāe. sicut sūt illa in quoꝝ ꝓducti-
one nā n̄ solū se hʒ ꝑ modū obediētis ꝛ suscipiētis. i-
mo etiā p modū nāe agētis ꝛ dātis sp̄ēm siue cōple
tionē. ꝛ hoc importat q̄ dico semīalis rō ꝓprie loq̄n
do. sicut ostēsū fuit in scđo libro. q̄zuis cōtingat extē
67 sioꝝ mō vti ꝑdicto vocabulo. Illud aūt intelligitur
tradux ẜm legē concupiscētie. in cuius ꝓcreatione

ↄcurrit feditas dilcōis carnis ex pte viri generāt̃. ꝛ
mlier̃ ↄcipiētis. neutrū hoꝝ ſ generatōe xp̄i fuit. nā
ↄceptio ei⁹ mirabil' fuit ꝛ supra virtutē nāe. Nō fu-
it eñ ex virili semine ꝑ eo q̄ caro eius concepta fu-
it ex sola matre. neq3 ẜm legem cōcupiscētie. quia nō
interuenit delectatio ex cōmixtōe sexus. Conceptus
eñ fuit ex castissimis virginis visceribus. Ideo cōce-
dende sūt rōnes que ad hāc pte inducūtur. Ad il- 68
lud quod oppont̃ de auctē mgr̄i. dd̄ q̄ locutō ista ē
improp̄a. videlicet q̄ pctō fuit obnoxia. ꝛ hoc intel-
ligēdum est m̄āliter. ꝛ hoc mgr̄ insinuat cū dicit. Q̄r
pctō fuerit obnoxia. non simpl̄r sed in m̄ā in q̄ m̄āli
ter erat. Unde non est simpliciter ↄcedenda s̄ expo-
nenda tāq̄z ip̄ropria. ꝛ ex improprijs ẜm eaꝝ impro
prietatē acceptis non licet arguere sicut manifestuz
est. ꝛ ideo ratio non valet. Ad illud qd̄ oppōitur 69
quicq̄d descēdit ab adā in seth. descēdit ẜm semina-
lem rōem. dd̄ q̄ seminalis rō nō dicit q̄d absolutum
sed quid respectiuū. Dicit eñ respectū eius qd̄ ꝓpa-
gat̃ ad illud de quo ꝓducit̃. cū g̃ dicit q̄ quicq̄d de-
scēdit ab adā in seth descēdit ẜm seminalē rōem. dd̄
q̄ verū est per ꝓpatōem ad seth. ꝛ ad hos qui ꝓdu-
cendi erant ẜm ꝓpagatōem nature. respectu quoꝝ
oīm semen decisum a lūbis ade habuit virtutē suffi-
ciētem ad rōnem seminalē. respectu aūt xp̄i nō hʒ
veritatem ꝑ eo q̄ totū illud quod ẜm legē nāe ex il-
lo semine ꝓducendū erat. respectu carnis xp̄i sc ha-
bebat in rōne passibilis ꝛ m̄ālis. qd̄ nō poterat redu
ci ad actū nisi ꝑ virtutē sp̄ūssācti. Cū g̃ dicit q̄ q̄cq̄d
fuit in seth fuit ẜm seminalē rōem. veꝝ est si cōpetur
ↄ ad adā. s si cōpetur ad xp̄m nō habet veritatē. Ad 70
illud qd̄ oppont̃ q̄ totū semē decisū ab adā habuit
seminalē rōem. dd̄ q̄ veꝝ est respectu coꝝ qui ꝓdu-
cendi erāt ẜm legē nāe. respectu xp̄i nō habet verita
tem. Q̄uis eñ in aliquo semine sit rō seminalis ẜm
quālibet eius ptem saltē formalē. vt ex eo aliq̄d pos
set fieri. tñ si deus aliquid faciat ex illo semine ad qd̄
non habebat ordinatōem. ẜm nām dicit̃ fuisse in il-
lo semine ẜm corruptā sbām non ẜm rōem semina-
lez. quia semē illud respectu illius qd̄ deus educit nō
habet vim sufficiēter actiuā sed passiuā. ẜm quā sb̄-
ministrat corpalem sbām. Esto etiā q̄ illa seminalis
ratio cōparet̃ ad administratōem māe illius rei faci-
ende. vt si plantaret̃ vnum semen paruum ita q̄ de
illo ꝓduceretur arbor magna. cui⁹ magnitudo ma-
teria esset ad ꝓductōem magni corporis alteri⁹ spe-
ciei. sic ꝛ in ꝓposito intelligēdum est cum dicit̃ xp̄m
fuisse in lumbis parētum ẜm corpulētam sbām. nō
ẜm seminalem rōnem. nō q̄ sb̄stantia corporis cristi
ibi tota fuit. sed quia erat aliquāta materia que per
vim seminalez poterat augeri ꝛ crescere apposito si
bi aliquo. ita vt corpora oīm hoīm inde posset fabri-
cari. ꝛ ꝑ illā viz sūt corpa oīz hoīz fabricata excepto
solo corpore cristi. quod fabricatum fuit per virtutē
supernā sicut melius manifestabitur infra. Et sic pa
tet pro quāto cristus dicit̃ fuisse in adam ẜm corpu
lētam substātiam. ꝛ q̄ non sequitur si fuit in semine
ade. q̄ fuerit in illo ẜm seminalē rōnem. Ad hoc aūt
intelligēdum valent illa que determinata sunt secū-
do libro. xxx. di. Ad illud ergo quod opponitur q̄ 71
caro tota beate virginis fuit ibi ẜm seminalē ratio-
nem. sicut caro aliorum hominū. dd̄ʒ q̄ in illo argu-
mento est sophisma ẜm accidens. sicut dictū fuit de
decimatōe supra.

c Onsequenter queritur de perfectione corporis dominici. Et circa hoc queruntur duo. Primo queritur de perfectione corporis dominici quantum ad molem. Secundo queritur de eius perfectione quantum ad membrorum distinctionem.

Questio. i. I

Utrum corpus xpi productum fuerit ad perfectam molem subito aut successiue. Et quod successiue ostenditur primo luc. ii. Puer iste crescebat. sed ad crementum etatis sequitur crementum molis. ergo etc. Item sicut patet ex hystoria euangelica. xps habuit necessitates infantiles. vnde et lactatus fuit a matre. hoc autem non esset nisi paruulus fuisset in quantitate. ergo videtur quod paruus tpe fuerit in quantitate modica quam perfecta. Item Augmentum sequitur nutrimentum. sed corpus xpi alebatur sicut corpus alterius hominis successiue. ergo similiter videtur quod augebatur paulatim et successiue. Item xps assumpsit naturam passibilem et mortalem. sed est natura mortalis que decrescit aut crescit. aut proficit aut deficit. Vix enim aut nunquam in eodem statu permanet vt dicitur in Job. ergo si non competebat xpo decrescere. videtur quod talem naturam assumpsit que semper in hac vita quousque ad corpus perfecerit. ergo per successionem temporum ad perfectionis quantitatem peruenit.

Sed contra Hiere. xxxi. Mulier circundabit virum. hoc intelligitur de xpo et de beata virgine. sed virum circundari in vtero. est in vtero contineri. Ad virum autem spectat corpus perfecte quantitatis habere. ergo videtur quod corpus xpi in vtero virginis fuerit secundum perfectam quantitatem molis. non ergo ad perfectionem venit per successionem temporis. Item hoc ipsum videtur per hoc quod sequitur in eadem auctoritate. Nouum faciet dominus super terram. sed nouum est. cuius simile non precessit. sed quod mulier in vtero habeat puerum parue quantitatis hoc non est nouum. ergo videtur quod xps statim fuit ad perfectionem quantitatis productus ex quo de virgine est conceptus. Item diuina virtus summa est et perfecta. Quia summa. nata est operari subito et in instanti. Quia perfecta. nata est educere operationem perfectam. Si ergo formatio corporis xpi fuit a virtute increata. videtur quod in instanti conceptionis corpus illud eductum fuerit in quantitate perfecta. Item sicut anima coniuncta est verbo in vnitate persone immediate. ita et corpus. sed anima statim quando vnita fuit verbo dei. perfecta fuit in virtute et scientia. ergo et pari ratione corpus in quantitate et figura. non ergo videtur quod per successionem temporis. quantitas corporis xpi quantum ad quantitatem molis ad perfectionem sit deducta. Respondeo. dicendum quod corpus xpi quantum ad quantitatem molis ad perfectionem deductum est per successionem temporis. et ratio huius est. quia perfectio quantitatis illius corporis fuit operatione nature. cuius est operari secundum successionem temporis. Si autem queratur vnde est quod deus corpus illud ad perfectionem voluit deduci mediante nature operatione. dicendum quod hoc fecit deus valde congrue. Hoc enim quamuis alio modo facere posset. sic tamen fecit ad confirmandam fidei veritatem. ad commendandam humilitatis virtutem. ad conseruandam vniuersitatis legem. In hoc enim fidei veritas confirmatur. vnde manifeste ostenditur per conuersationem et similem modum proficiendi in etate quod xps non fantasticam sed veram carnem assumpsit. et hoc quidem valde fuit optimum. quia sine fidei veritate nullus est incarnationis fructus. Humilitatis etiam virtus in hoc commendatur. vnde dei filius qui est rex regum et dominus dominantium factus est paruulus. et qui prius nullo indigebat. lacte materno sic alii paruuli pascebatur. pannis inuoluebatur. et alia plura gessit quibus humilitatis vtilitas commendatur. et hoc valde oportunum fuit. quia propter hoc potissime deus descendit de celis vt superbiam exstirparet. Uniuersitatis etiam lex et ordo conseruatur. quia deus vnicuique nature concessit propriam operationem. nec vtitur miraculis vbi natura per se sufficienter potest operari. Et quia natura in xpo satis sufficienter poterat corpus xpi ad perfectam quantitatem deducere. ita quod in nullo derogabatur eius dignitati. ideo noluit deus tempus anticipare. vt tanquam vniuersitatis iustus administrator vnumquodque iuxta virtutem sibi competentem operari sineret. Et hoc quidem conueniebat. quia naturam nolebat perimere sed reparare. et in hoc insinuat quod maior potestas vsum inferioris potestatis non debet absque causa priuare. Et sic patet quod valde rationabiliter deus corpus xpi ad perfectam quantitatem molis deduxerit per temporis successionem. Unde et rationes hoc probantes concedende sunt. Ad illud ergo quod primo obiicitur in contrarium de auctoritate Jere. dicendum quod vir dicitur ibi xps non ab etate corporis. sed a vigore animi. quia plenus fuit virtutibus et sapientia ab instanti conceptionis. Ad illud quod opponitur quod nouum fuit. dicendum quod nouitas attenditur in hoc quod ipse erat deus et homo. cuius simile nunquam precesserat. in hoc. quia ab instanti conceptionis vir fuerat adeo perfectus quod proficere nunquam potuit. et huius simile nunquam fuit. Et sic patet quod non oportuit quod esset quantitatis perfecte ad hoc quod nouum quid esset. Unde ratio illa peccat secundum consequens. Ad illud quod obiicitur quod virtus infinita operatur in instanti. dicendum quod verum est quando virtus infinita operatur secundum totalitatem sue potentie. et operatur per se. In perfectione autem dominici corporis non tantum operatur virtus diuina. sed etiam creata. cuius est operari successiue sicut ostensum est supra. et illius est operari successiue cum sit virtus finita. Ad illud quod obiicitur quod ab instanti conceptionis fuit perfectus virtute et scientia. dicendum quod non est simile. quia quamuis deceret deum assumere aliquas penalitates ad redemptionem nostram. non tamen decebat assumere culpam vel ignorantiam. ideo magis habere hoc opposita. scilicet virtutem et scientiam. quam in instanti producti ad corporis quantitatem perfectam.

72 73 74 75 76

Questio. ii. II

Utrum membrorum formatio et distinctio facta sit subito an successiue in corpore dominico. Quod non subito videtur. Aug. in. iiii. de tri. tractans illud verbum Job. ii. Soluite templum hoc. Dixerunt iudei. xlvi annis. etc. ibi Aug. Hic numerus perfectioni dominici corporis congruit. quia vt dicunt phisici tot diebus forma humani corporis perficitur. ergo videtur quod corpus xpi ab instanti conceptionis organisatum fuerit et formatum. Si tu dicas sicut dicit magister in litera. quod hoc dictum fuit propter incrementum molis. tunc non videtur quod. xlvi. diebus perfectum sit. quia ad perfectionem hanc non peruenit vsque ad annos. xxx. Item Heb. ii. per omnia debuit fratribus similari. et ergo videtur quod in modo formationis corporis sequitur aliorum hominum corpora. sed corpora aliorum hominum successiue formantur. ergo videtur quod similiter corpus xpi. Item corpus xpi nutritum et augmentatum fuit successiue sicut corpora aliorum hominum. ergo videtur pari ratione quod fuerit successiue formatum. Item formationem veri corporis antecedit consolidatio. et consolidationem antecedit conuersio. et conuersionem seminis decisio. Si ergo quelibet illarum operationum non potest fieri in instanti. et vna est ordinata ad aliam. ergo videtur quod formatio non poterit esse instantanea. Sed contra. Aug. in li. de fide ad petrum. Firmissime tene et nullatenus dubites non carnem xpi sine diuinitate in vtero virginis paululumque susceptam a verbo fuisse. sed verbum non suscepit nisi carnem formatam. et in instanti concepit eam. ergo videtur quod in instanti corpus xpi fuerit ad perfectionis organizationem deductum. Item Aug. in li. de trini. non ex vtero virginis prius caro concepta est. et postea

diuinitas venit in carnē. ꝰ mox vt dei verbū in vterū venit factū ē caro. ſuata ꝓprietate nature. ꝛ pfectus hō in veritate carnis et aie. Itē ꝟgo btā dr̄ cōcepiſſe filiū dei rōe carnis aſſumpte ex ipa. ꝰ n̄ ē ibi cōicatio ydiomatū niſi ꝓpter vnionē. nō ē aūt vnio niſi ad naturā pfectā. cū ḡ in inſtāti conceptiōis verū ſit dicere filiū dei conceptū ex virgine. neceſſe fuit etiā corpus ad pfectā orgāizationē eē deductū. Itē cōceptio xp̄i fuit virtute mirabili et mirabiliter opante. ꝰ virtus mirabiliter opās eſt infinita et opās infinite. ḡ vr̄ ꝙ eius opatio dēbebat eē inſtātanea. Et ſi ħ. corpus dn̄icū in inſtāti in pfecta organizatiōe fuit cōſtitutū. R. dr̄. ꝙ abſq; dubio ſicut dicit Augu. corpus xp̄i ab inſtāti cōceptiōis hūit pfectionē organizationis. Et rō huiꝰ ſumi pōt ex pte verbi aſſumētis. et ex pte ꝟtutis efficient̄. et ex pte ꝟgis cōcipiētis. Ex pte ꝟbi aſſumētis. qꝛ nō decebat illud aſſumere pte hūane nature vt eēt hō ſm q̄d. ꝰ totā humanā naturaꝫ. et ita carnē et aīaꝫ. maxīe cū aīa dat carni cōgruētiaꝫ vt vniat̄ cū diuīa et hūana natura. ſicut oñſum ē ſupra. Et qm̄ aīa n̄ ē nata vniri niſi carni formate ꝛ organizate. iō in pmo inſtāti cōceptiōis fuit corpꝰ xp̄i ad pfectiōis organizationē deductū. Nō etiā ē ex pte virtutis opantis. qꝛ ibi virtꝰ diuīa opat̄ mirabiliter. Hoc em̄ ē miraculū miraculoꝝ. ꝙ femīa cōcipiat deum. Et iō ad ſue mirabil̄ potētie oñſionē ſubito formauit illud corpꝰ. qđ natura nō pōt formare niſi ſucceſſiue. Nō vero nihilominꝰ ē ex pte ꝟginis cōcipiētis. q̄ ſtatim vt cōſenſit repleta fuit ſpūſancto. et mr̄ dei effecta iuxta illđ qđ āgelꝰ ānūciabat. Et qm̄ mr̄ dei nō erat niſi deus quē concepat vniꝰ eēt carni. et caro nec deo nec aīe cōgrueret. ~~cōgruērat niſi vt~~ haberet mēbroꝝ diſtīctiōeꝫ cōueniētē. Hinc ē ꝙ ab iſtā ti cōceptiōis corpus xp̄i debuit in mēbroꝝ diſtīctiōe pfectū eē. Vn̄ cōcedēde ſūt rōes ad iſtā pte inducte.

77 Ad illud qđ opponit̄ ꝙ numerꝰ quadragītaſex die rū cōuenit pfectioni corpis dn̄ici. dr̄. ꝙ in ſcriptura frequēter res tūc ē in fieri. cū innoteſcit. et ꝑ hūc quidē modū verbū Aug. ē intelligēdū. qꝛ et ſi corpꝰ dn̄icū ab inſtāti cōceptiōis fuit formatū. n̄ tn̄ apparuit nec pcipi potuit ꝑuitate quātitatis molis. ꝰ pꝰ quadragīta ſex dies ad tātā quātitatē pfectiōis dductū ē ꝙ aſpectibꝰ hominū patere potuit. Vn̄ corpꝰ xp̄i in cremēto cū alijs corpibꝰ ſimilitudinē hūit. q̄uis non haberet ſimilitudinē in formatiōe pmaria. nō em̄ naturaliter ꝰ mirabiliter formatū fuit. Et ſic intelligenda ſūt verba Aug. in tercio li. de trini. Et in li. lxxxiij. q̄onū. que ad p̄ns obmittunt̄ ad vitādā ꝓlixitateꝫ.

78 Ad illud aūt qđ opponit̄ de ꝟbo apl̄i. Qꝛ ꝑ oīa debuit fratribꝰ aſſilari. dīm. ꝙ verū ē quātū ad ea que faciebāt ad repationē generis hūani. ſicut tēptari. cōuerſari cū hōibꝰ. ꝛ pati. Sꝫ in mō cōceptōis. qꝛ in nobis ānexā hꝫ traductionē origial̄ pcti. n̄ dbuit aſſimilari. qꝛ nō cōpetebat hoc hominū mediatori et rpatori.

79 Ad illud qđ obī. ꝙ ſilr̄ fuit nutritū ꝛ augmētatū. dđ. ꝙ nō ē ſimile. qꝛ nr̄a augmētatio et nutritio culpā nō hꝫ annexā ſicut nr̄a generatio. et ita nō ſic debuit aſſilari in generatiōis pmordio ſicut in augmēto et nutrimēto.

80 Ad illđ qđ obī ꝙ formatiōꝫ veri corpis p̄cedit cōſolidatio. et cōſolidationē cōuerſio. ꝛc. dđ. ꝙ duplex ē ordo. vꝫ ſm tp̄s ꝛ natūaꝫ. vl̄ ſm naturā tm̄. iſti aūt tres actꝰ ordinē hn̄t i nr̄a generatiōe vtroq; mō. qꝛ nr̄a generatō ē a ꝟtute finita que opatur in tpe. In generatiōe aūt xp̄i nō hn̄t ordineꝫ niſi ſm naturā. et qm̄ hūna ordinē ſm naturā ſil̄ eē poſſūt tpe abſq; aliq̄ incōpoſſibilitate. hinc ē ꝙ nihil impedit illos actus eē in generatiōe domica. q̄uis non ſint ſil̄ in nr̄a generatiōe. Vn̄ rō illa nō cogit. qꝛ aut ꝓcedit ab ordine ſm naturā. ad ordinē ſm tp̄s. Aut ꝓcedit ab opatiōe nature ad opationē virtutis diuine. Et nullo iſtoꝝ modoꝝ eſt ibi neceſſitas ꝯſeq̄ntie.

Diſtinctio. iiij. Qualiter caro xp̄i fuerit ꝑ ſpm̄ſanctū concepta.

Um vero incarnatio verbi ꝛc. Supra determiauit mgr̄ de ſanctificatiōe virginis que fuit p̄ambula ad conceptionē xp̄i. In hac pte determinat de ipa cōceptiōe dn̄i. Et qm̄ cōceptio xp̄i hꝫ compationeꝫ ad ſpm̄ſanctū fecundātē. et ad virginē cōcipientē. ideo ps iſta diuidit̄ in duas ptes. In quarū prima determinat de conceptiōe xp̄i in compatiōe ad ſpm̄ſanctum. In ſecūda determiat de ea in compatione ad virginē. ibi. Sed queri pōt cū nos ſaluatorē natū ꝓfiteamur. Prima ps in partes tres diuidit̄. In quaꝝ prima ponit vel exponit veritatē aſſignās quare incarnatiōis myſterium ſit ſpūſancto attribuēdū. In ſcđa ꝟo mouet dubitationē ex his que dicta ſunt habentē ortū. ibi. Sed nō ē hic diutius imorandū. In tercia vero ſubiungit maiorē explanationē p̄dictoꝝ. ibi. ꝓfecto modus iſte quo natus eſt xp̄s de maria. ꝛc. Prima ps habꝫ duas. In prima exprimit veritatē. In ſcđa confirmat eā ꝑ autoritatē. ibi. Vn̄ Aug. ſuꝑ hoc mouens queſtionē. Similiter ſcđa ps in qua mouet dubitationeꝫ diuidit̄ in duas. In prima pte pōit q̄oꝫ. In ſcđa ſolutiōꝫ. ibi. Nō ē aūt cōcedēdū eodem mō. Tercia ps vbi ponit explanationem diuidit̄ in duas. In q̄ꝝ pria ponit vnum explanādi modū ſm Aug. In ſcđa aliū. ibi. Pōt etiā dici xp̄s ſm hominē ꝛc.

Di. IIII

De conceptiōe xp̄i in cōpatiōe ad ſpm̄ ſctm̄. Et exprimit veritatē quare in ſcriptura ſepiꝰ tribuat̄ īcarnatio que ē opꝰ trinitatis ſpūſancto. ꝛ de ipo etiā cōceptꝰ et natꝰ dicat̄. a

Um vero īcarnatio verbi ſicut in ſupioribus tractatū ē opatio vere ſit pr̄is ꝛ filij et ſpūſſancti. inueſtigatiōe dignū nob̄ videt̄. q̄re in ſcriptura ſpūſancto hoc opꝰ ſepiꝰ tribuat̄. ꝛ de ipo xp̄us cōceptꝰ ꝛ natꝰ memoret̄. non em̄ iō incarnatiōis opatio ſpūſancto ſepiꝰ tribuit̄. ꝙ eaꝫ ipſe ſolꝰ ſine patre ac filio fecerit. ꝰ qꝛ ſpūſanctꝰ ē charitas et donū patris ꝛ filij. et īeffabili dī charitate verbū caro fctm̄ ē. et īeffabili dei dono filꝰ dei ſibi vniuit formā ſerui. n̄ ḡ freq̄ns dnōiatio. ſſ. ab illo ope pr̄eꝫ et filiuꝫ ſecludit.

a sed poti⁹ vno nominato tres intelligunt. sicut fit sepe in alijs opib⁹.

Cõfirmat veritatẽ p̃dictã autoritate Aug. b

Vñ Aug. sup hoc mouẽs q̃stionẽ in hũc modũ. eãdẽ determiat in ench. ita inq̃ens. Cũ illã creaturam quã virgo cõcepit et pepit. quis ad solã psonã filij ptinentẽ tota trinitas fecerit. neq3 eñi sepabilia sũt opa trinitatis. cur in ea faciẽda spũssanct⁹ sol⁹ nõiat⁹ ẽ. An etiam qñ vn⁹ triũ in aliquo ope nõiat. vniuersa opari trinitas itelligat. ita vere ẽ. et exẽplis doceri põt. Audistis ppositã q̃stionẽ. eiusdẽq3 solutionẽ vl' expositoz.

Mouet dubitationẽ ex quo sensu dicat xp̃s conceptus et natus de spũsancto. c

S3 nõ ẽ in hoc diuti⁹ imorãdũ. Illud eñi mouet. quõ dict⁹ ẽ xp̃s natus de spũsancto. cũ fili⁹ nullo mõ sit spiritusscti. Nunq̃d dicturi sum⁹ patrẽ hõis xp̃i eẽ spm̃sanctũ. vt d⁹ pr̃ verbũ genuerit. spũsctũs hominẽ. ex qua vtraq3 suba xp̃s vn⁹ eẽt et di patris filius sm̃ verbũ. et spũsscti fili⁹ sm̃ hõiez. Qz eũ spũsctũs tãq3 pr̃ eius d matre virgie genuisset. quis hoc dicere audebit: cũ hoc ita sit absurdũ vt nulle fideliũ aures id valeãt sustiere. Proinde cũ fatemur xp̃m natũ d spũsancto ex maria virgie. quõ nõ sit fili⁹ spũsscti. et sit filius virgis. cũ et de illo et de illa sit natus. explicare difficile ẽ. Proculdubio nõ sit d illo vt d patre. sic aũt d illa vt de matre natus est.

Ponit dubitatiõis mote solutionẽ. d

Nõ ẽ aũt pcedẽdũ. q̃cq̃d d aliq re nascit. cõtinuo eiusdẽ rei filiũ nũcupãdũ. vt eñi omittã alit de hõie nasci filiũ. aliter capillũ. aliter pediculũ et lũbricũ. quoz nihil ẽ fili⁹. Vt g hec omittã quoniã tãte rei deformiter cõpant. Certe [b] qui nascunt ex aq̃ et spũsãcto. si aque filios eos recte q̃spiã dixerit. sed dicunt filij di patris et matris eccl'ie. Sic g d spũsctõ natus ẽ xp̃s. nec tñ filius ẽ spũssancti. Sic ecõuerso nõ oñis q dicũt alicuius filij. cõsequẽs ẽ vt de illo etiã nati eẽ dicant. vt illi q adoptant. [c] Dicunt etiã filij gehẽne. nõ ex illa nati. sed in illã pparati. Cũ itaq3 d aliquo nascat aliq̃d. et nõ ita vt sit filius. nec rursus oĩs q dicit filius de illo sit natus cuius dicit filius.

Addit maiorẽ explanationez p̃dictoz. scz quare xp̃s dicat natus de spũsctõ. sm̃ vnũ modũ Aug. e

Profecto modus iste quo natus ẽ xp̃s d maria sicut filius. et de spũsancto ñ sicut filius. isinuat nobis gratiã di qua hõ nullis meritis p̃cedẽtibus i ipo exordio nature sue quo eẽ cepit. verbo dei copularet in tãtam psone vnitatẽ. vt idẽ eẽt filius di q filius hõis. et filius hõis q filius dei. et sic in nature hũane susceptõe fierz

a Sed potius vno nominato tres intelligũt. Obi. nõiata essentia non de necessitate intelligit psona. g nõiata vna persona multo min⁹ intelligitur alia. Itẽ si nõiata vna psona itelligitur alia. g dicto q pr̃ generet. vi q et filius generet. 1 R3. dũ. q pat põt nomiari respectu actus sũbalis vl' psonalis. Si respectu eẽntialis actus. qz vna essentia ẽ i trib⁹. et q̃cq̃d eẽntiale pueit vni cõuenit et alteri. et vna psõa nõiata nõiat et altera p necessitatẽ consequtie. maxie cũ act⁹ ille est respectu effect⁹ creati in q reducẽt appropata trib⁹ psonis. Et sic pz rñsio ad vtrãq3 obiectionez. vtraq3 eñi currit sm̃ p̃dicationẽ aliquã q ita cõtingit vni. q alio mõ ẽ extrãea alteri. b Qui nascuntur ex aq̃ et spũsctõ nõ aq̃ filios et c. s dei pris et mr̃is eccl'ie. Contra. si nõ dicit mr̃ nisi sm̃ aliquã trãslationẽ. et silitudo trãslatiua pt repiri in aqua sicut et in eccl'ia. vi q possint dici filij aq̃. sic filij eccl'ie. Iuxta hoc querit cuz lumbricus naturalit nascatur ex hõie. q̃re nõ dicit fili⁹ ei⁹. 2 R3. dũ. q fili⁹ et pr̃ nõ solũ dicunt ab originis habitudie. s dñt habere expressã silitudinẽ. Qm̃ g aq̃ nõ habet expressã silitudinẽ ad eũ q renascit. s potius ad gratiã p quaz renascit. etiã q expressaz h3 silitudinẽ ad eã q in ea nascit. q nihil aliud ẽ q cõgregatio fidelium. ideo renati ex aqua dicunt filij eccl'ie nõ filij aque. Per hãc eãdẽ rationẽ lũbricus nõ d3 dici filius hõis q̃uis ex ipo nascat p hoc q nõ h3 ad eũ silitudinẽ. Et iõ recte Aug. infringit illud argumẽtũ p illa exẽpla. hoc nascat ex illo. g ẽ filius eius. qz filiatio plus dicit q natiuitas. Nã filiatio dicit originẽ cũ assimilatiõe. c Dicunt etiã filij gehẽne ñ ex illa nati s i illã pparati. Contra. ex h q aliq̃d ppat ad aliq̃d post suũ eẽ vi pon⁹ rationẽ pris q filij ut 3 se habere. g vi q pon⁹ deberẽt vocari patres gehẽne q filij. R3. dũ. q duplicẽ h3 pprietatẽ filius respectu patris. Vna attendit q̃tum ad emanationem. et altera quantũ ad possessionis hereditatẽ. et prima antecedit et secunda subsequit. Et filij gehẽne dicunt nõ ratione prime pprietatis. s ratiõe scdẽ ad quã pparant per

Non oñs qui b dicunt alic⁹ filij. de illo nati sunt.

quodāmō ipa gratia ipi hōi naturalit̄ qua nullū possit admittere pctm̄. q̄ gr̄a iō p spūsctm̄ est significata. q2 ipe ppūe sic ē de⁹ vt sit etiā dei donū. Per hoc ḡ q̄ ō spūsctō eē natiuitas xpi dicit̄. qd aliud q̄ ipa gratia dei ōmōstrat̄. q̄ hō mirabili et ineffabili mō verbo dei ē adiūct⁹ atq2 cōnexus. et ᵈ diuia gr̄a corpalit̄ replet⁹.

d

Addit aliā explanatōz p̄dictoz3 fm alium modum Aug. in ench. f

e

f

Pōt etiā dici xp̄s fm hōiez iō nat⁹ de spūsctō q2 eum fecit. Inquātū eni hō ē ex tpe fact⁹ ē, vt ait apl's. ᶠ Cōcept⁹ ḡ et nat⁹ de spūsctō eē dicit̄. nō q̄ spūsscts fuerit virgini p semie. nō eni ō suba spūsscti semē pt⁹ accepit. ꝫ q2 p gratiā dei et opatione spūsscti ō carne virgis ē assūptū qō v̄bo ē vnitū. Et in euāgelio fm hāc intelligētiā legit̄ de maria q̄ inuēta ē in vtero hn̄s de spūsctō. Cui⁹ dicti rōez Amb. insinuās in. iij. li. de spiritusctō. ait. Qō ex aliquo ē. aut ex suba. aut ex potestate ei⁹ ē. Ex suba sicut filius. q̄ a p̄re vl' ex p̄re. et spiritusctō q̄ a p̄re et filio pcedit. ex ptāte āt sicut ex deo oia. Quō ergo i vtero hūit maria ex spūsctō? Si q̄si ex suba. ergo spūs in carnē et ossa puersus ē. nō vtiq2. Si v̄o q̄si ex opatiōe et ptāte ei⁹ v̄go concepit. q̄s neget spiritūsanctū dn̄ice incarnatiōis autorem.

Math. i.

De pceptōe xp̄i i cōpatiōe ad v̄ginē. q̄re sc3 apl's dicat xp̄m fctm̄ cū nos eū eē fatemur natū. g

Ro. i.
Gal. iiij.

S3 q̄ri pt cū nos saluatorē natū pfitcamur. cur apl's eū fctm̄ dicat ex semie dauid. Et alio loco factū ex muliere. cū aliō sit fieri. aliō nasci. Aliq̄d ergo significauit hoc dicto. Q2 eni nō ab hūano semie cōgregata ē caro dn̄i i vtero v̄gis. et corp⁹ effecta. ꝫ effectu et v̄tute spūsscti. iō apl's dicit fctm̄ n̄ natū. Aliō ē eni semie admixto ⁊ sanguis coagulo generare. Aliō ē n̄ pmixtiōe ꝫ v̄tute pcreare. Pūt eni hōies generare filios s3 n̄ facere. Ecce q̄re dicit apl's fctm̄ et n̄ natū. ne ei⁹ sc3 natiuitas q̄ fuit sine virili semie. n̄re silis putaret̄ que cōficit̄ seminū cōmixtiōe. Idō āt cū factū diceret apl's addidit. ex semie dauid. ⁊ q2 si n̄ intercessit semē hōis in pceptiōe v̄gis. tn̄ q2 ex ea carne xp̄s format⁹ est que constat ex semie. recte dicit̄ q2 factus est.

p aliquā assilatōnē in peruersis actibus in q̄bus imitant̄ dyabolū cui⁹ habitatio ē iebēna. ᵈ Diuia gr̄a corpaliter replet⁹. Contra. si enim gratia non fuit in corpore sed spiritu. non videt̄ q̄ fuerit repletus corporaliter sed spiritualit̄. R. dicendum. q̄ ꝫ verbū q̄ xp̄s dī r̄pletus corpalit̄ gr̄a tripliciter expōit̄. Uno mō dī repletio corpalis p oppositōez ad vmbrā figure. Ueritas eni se h3 ad figurā sicut corpus ad vmbrā. Un̄ replet⁹ corpalit̄ dī. i. vere non tn̄ figuratiue. Alio mō pt exponi vt dicat̄ corpalit̄ repleri. q2 ipm corp⁹ fuit i vnitate psone assumptuz Un̄ p corpalē r̄pletionē intelligim⁹ pfectaz corpis et gratuitā aie vniōez. Tercio mō pt exponi vt dicat̄ corpaliter replet⁹ p silitudinē ad triplicē dimēsiones. Q2 deitas fuit in xp̄o p cēntiaz. sicut in oib⁹ creaturis. ⁊ ita p modū lōgitudīs. Et p gratiaz sicut in oibus sanctis. et sic p modū latitudinis. Et p vnionē. et sic ad modū profunditatis. Et istud tactū fuit pleni⁹ in p̄ncipio li. dis. xxxvij. e Natus ō spiritusctō. quia cū fecit. Contra. Hoc eni non habetur

4

in simbolo. sed cōcept⁹ est de spiritusancto. natus ex maria virgine. Querit̄ ḡ. quare magis attribuitur cōceptio spūsancto q̄ natiuitas. R. dō. q̄ vtrūq2 pōt attribui vtriq2. in simbolo tamē magis attribuit̄ ipa cōceptio spūsctō q̄ natiuitas. ppt̄ sanctificationē q̄ fuit in ipa cōceptiōe. Et q2 nomē natiuitatis pl⁹ appropinquat ad actū generatiōis. et ipa cōceptio ad fabricationē corpis. vn̄ magis ppūe dicit̄ cōcept⁹ ō spūsancto. h eni p̄positio de tenet̄ ibi nō materialit̄ nec subaliter. ꝫ potestatiue. Et ipa pceptio potissime sctō spiritui h3 attribui ⁊c̄. f Cōceptus ḡ et nat⁹ ⁊c̄. Innuit mgr̄ q̄ xp̄s cōcept⁹ ē de spūsctō. q2 p gratiā dī et opatiōez ⁊c̄. Si eni hec ē rō. vī pari rōe q̄ spūsscts eū genuit. et hoc pbat̄ p glo. Math. iij. Potēs ē deus de lapidib⁹ ⁊c̄ In h⁹ rei testimoniū de⁹ genuit de sara filiuz. ḡ vī q̄ multo forti⁹ possit dici q̄ generauit filiū ō v̄gine maria. si cōcepit ō spūsctō. R. dō. ē ad h q̄ sicut i sequēti ca. habet̄. Differt generare et facere. Q2 facere dīc opatione virtutis effectiue siue cause efficientis maxime p volūtatē. Generare v̄o dicit pductionē alic⁹ p modū nature. marie cū attēditur q̄tum ad deductionē rei in eē. et iō nō cōceditur aliq̄ mō q̄ ipm genuit. q2 ip3 formauit ex virgine p volūtatē et gratiā nō p naturā. Q2 v̄o obī de glo. dī exponi cāliter. de⁹ genuit filiū de Sara. i. fecit vt sara filiū gigneret. locutiōes aūt impropūe non sunt extendende.

5

6

7

Ad intelligētiā aūt hui⁹ ptis incidit hic qō de cōceptiōe xp̄i quātū ad tria. Pmō eni q̄rit̄ ō ipa cōceptiōe in cōpatiōe ad spūsctm̄ efficiētē. Scdō de ipa q̄tū ad gratiā interuenietē. Tercio de ipa q̄tū ad v̄ginē cōcipiētē. Hec eni tria tāgit magister in l̄ra. Circa primū q̄rūtur tria. Primo q̄ritur vtr̄ filij dei incarnatio vel cōceptio appropari debeat psone spūsscti. Scdō q̄ritur vtr̄ spūssancti filius debeat filius appellari. Tercio q̄ritur vtr̄ xp̄s possit dici filius trinitatis. Qō. j. a

Utrum filij dei incarnatio debeat appropriari patri. an spũisancto? Et ꝙ patri vĩ. xpi incarnatio vl' ꝯceptõ nõ ẽ aliud ꝙ̃ filij missio. Sꝫ filij missio magis cõpetit patri ꝙ̃ spũisctõ. ergo pari rõe et incarnatio et cõceptio. Itẽ filij incarnatio nõ ẽ aliud ꝙ̃ ei⁹ donatio. Unñ in ei⁹ natiuitate cãtam⁹. fili⁹ datus ẽ nobis. Sꝫ donatio maxime cõpetit pr̃i. Iuxta illud Ioh. iij. Sic deus dilexit mũdũ vt filiũ suũ vni. da. ergo vĩ ꝙ conceptio debet appropriari pr̃i nõ spũisancto. Itẽ ãnunciatio cõceptiõis filij dei facta ẽ p̱ angelũ gabrielẽ q̃ ẽ fortitudo dei. sed fortitudo siue potentia appropriat̃ patri nõ spũisctõ. ergo pari rõe et incarnatio. Itẽ potẽtia diuina maxime mãifestat̃ in opatiõe illa. cui⁹ extrema distãt distãtia maxima siue infinita. sed filij dei et creature ẽ infinite distãtiũ. vnio ergo in operatione illa ẽ potissime diuĩe potẽtie manifestatio. sed hmõi opus appropriat̃ patri nõ spũisctõ. ergo n̄ cõceptio. Sꝫ contra. ꝙ d̃beat appropriari filio vĩ. Opus cõceptiõis p̱tinet ad op⁹ repationis. Sꝫ opus repationis ptinet ad verbũ. ergo et ipa cõceptio. Itẽꝫ ei ꝓprie formatio carnis attribuit̃ cui attribuit̃ assumptio. sed carnis assumptio attribuit̃ soli verbo. ergo vĩ ꝙ soli ei debeat appropriari ipa cõceptio. Itẽ ei ꝑsone potissime debꝫ appropriari carnis ꝯceptio ex tpe cui potissie ꝯuẽit cõceptio ex eternitate. sed hec ẽ ꝑsona filij scḿ ꝙ dĩ Prouerb. viij. Nondũ erãt abyssi et ego iã cõcepta eraꝫ.

Itẽ opus qḋ ẽ maxime diuĩe sapĩe manifestatiuũ. ꝑsone filij dei ẽ approp̃andũ. sed tale ẽ ĩcarnatiõis mysteriũ. q2 sicut dĩ in Iob. Prudẽtia ei⁹ ꝑcussit superbiam. vĩ ergo ꝙ cõceptiõis sacramẽtũ filio dĩ sit approp̃andũ. Sꝫ cõtra hoc ẽ auctas in simbolo. Cõceptus ẽ de spũsctõ. non dĩ de p̄re vel filio. Et luce. j. Spũssanctus superueniet in te. Itẽ Math. j. Qḋ eñ in ea natũ ẽ. d̃ spũ sctõ ẽ. Itẽ rõe. eo ꝙ op⁹ ĩcarnatõis manifestatiuũ ẽ diuĩe bõitat̃ et charitat̃. sed hꝫ approp̃at̃ spũisctõ. ergo ꝛc. R. dd̃. ꝙ op⁹ ĩcarnatõis manifestatiuũ ẽ diuĩne potẽtie. sapĩe. et bonitatis scḿ diuersas ꝯditiões in ipo repertas. Cõtingit eñ loq̄ de ipo ꝙ̃tũ ad ipa vnibilia. ꝛ quãtũ ad vniõis moduꝫ. ꝛ quãtũ ad vniõis fructũ. In ꝯpatiõe ad vnibilia inꝫ que ẽ infinita distãtia mãifestat̃ diuĩa potẽtia. In cõparatione vero ad vniõis modũ cõgruẽtissimũ. ꝓut ꝯpetebat ad hũanũ remediũ. mãifestat̃ dei sapĩa. In cõpatiõe vero ad fructũ siue effectũ cõsequẽteꝫ quo se obtulit deo et patri in odorẽ suauitatis. mãifestat̃ diuĩa bonitas. mĩa. et charitas. Et hoc ẽ ꝙ dicit Dam̃. Mõstrat̃ simul in ĩcarnatiõe. bonitas. iusticia. et sapiẽtia dei. Bonitas quidẽ. q2 nõ despexit ꝓprij plasmatis infirmitatẽ. sed viscera eius cõmota sunt ipo cadẽte. Manũ porrexit iusticia. qm̃ hõie victo nõ aliũ fecit vicere tyrãnũ. Sapĩa. qm̃ inuenit apoꝛiã. i. difficilis solutionẽ decentissimã. Qm̃ ergo in incarnationis ope scḿ cõsideratiões diuersas cõuenit inuenire ap-

8 propata trib⁹ ꝑsõis valdẽ excellẽter et p̃cipue. Hic ẽ ꝙ cõceptio cũ sit op⁹ triũ ꝑsonaꝝ. appropari p̄t trib⁹ ꝑsonis scḿ diuersas cõsideratões. sicut ostndunt rões que prius inducte sunt. Scriptura tñ magis approp̃at spũisancto. ꝙ̃ alicui triũ ꝑsonaꝝ. Et hoc duplici rõe. vicꝫ. ꝓpter erroris exclusionẽ. ꝛ ꝓpter veritatis mãifestationẽ. Propter erroris exclusionẽ. q2 in conceptiõe hũana ꝯsueuit se ĩmiscere feditatis ꝯcupĩa. ac p̱ hoc originalis culpa. Ne illḋ ergo dicat̃ fuisse in cõceptiõe xp̄i. dĩ cõceptus fuisse de spũsancto. ad excludẽdũ carnalẽ cõmixtionẽ. Dicit̃ etiã cõcept⁹ fuisse d̃ spũsancto. ad excludendũ ꝯcupie feditatẽ. Alia vero rõ est ꝓpter veritatis manifestationẽ. Illud eñ qḋ maxime p̃parauit virginẽ ad filij dei conceptiõem fuit amor diuin⁹. Unñ quẽadmodũ mulier cõcipit p̱ viri delectationẽ et ipius adhesionẽ q̃ ẽ cum desiderio et amore virtutis generatiue. sic btã virgo ꝓpter amoris singularitatẽ. singulariter cõcepit deuꝫ ex deo. et iõ cõcepisse dĩ de spũ sctõ. Et hãc rõeꝫ assignat Hug. de sancto vict. in q̃dam suo libro vbi sic dicit. Concepit virgo maria d̃ spũsctõ. non ꝙ de spũssancti substa semẽ partus accepit. sed ꝙ per amorẽ et operationem spũssancti ex carne virginis diuĩo partui substãtiam ministrauit. Nã q2 amor singulariter in corde ardebat. iõ in carne eius mirabilia faciebat. cui⁹ dilectio q̃ in corde non suscepit sociuꝫ. opatio in carne illius non hẽbat exẽplũ. Et sic pꝫ ꝙ ꝓpter erroris exclusionẽ. et veritatis manifestationẽ. incarnatio filij dei potissime appropari d̃bꝫ spũisancto. Et ꝓpter has rationes duas freq̃nter in scriptura fit approp̃atio sicut ostẽsum fuit in li. j. Ex his aũt manifesta est rñsio ad obiecta. q2 vez ꝯcludũt scḿ diuersas vias. ꝙ ĩcarnatiõis mysteriũ diuersis de cãis p̄t appropari cuilibꝫ triũ ꝑsonaꝝ. Si q̃s aũt ex his vellit arguere ꝙ incarnationis opus magis dꝫ appropari patri vel filio ꝙ̃ spiritusctõ. ad oĩa ẽ vna rñsio. q2 ꝓcedunt ex insufficiẽti. et peccant scḿ consequẽs. q2 vna sola rõ non sufficit appropari vni soli ꝑsone. vbi r̃spectu alteri⁹ personae reperit̃ rõ maioris congruẽtie. et sic ẽ in ꝓposito. Ille tñ due rões q̃ fundant̃ supra hoc ꝙ filij dei incarnatio nõ ẽ aliud ꝙ̃ missio. et cõceptio nõ ẽ aliud ꝙ̃ incarnationis assumptio. non valẽt. q2 tã missio ꝙ̃ assumptio ĩportãt relationẽ. que ꝓprie p̄t respicere personã patris et filij. sed cõceptio dicit affectum et operationẽ que cõmunis ẽ trib⁹ ꝑsonis. et approp̃atur spũisctõ ex causis p̃dictis. ꝙuis ꝛ alie rões ꝯgruentie possint assignari. siue q2 nõiato spũisancto intelligunt̃ alie ꝑsone q̃ ẽ amboꝝ veritas et cõmunio. sicut Aug. explanat in lr̃a. siuẽ q2 ĩ incarnatiõe fuit copiosissima diuine bonitatis effusio. et sic spũisancto approp̃at̃ cõceptio. tñ rõe ꝓprij q2 ẽ amboꝝ vnitas. tũ rõe approp̃ati que ẽ amboꝝ bonitas. Ex his autẽ satis patere p̄t rñsio ad obiecta.

Questio. ij. b

Utrum xp̄s possit dici filius spũssancti? Et ꝙ sic vĩ. q2 Dam̃. dicit. Descendit in virginẽ verbum. i. tanq̃ stopor. id ẽ semẽ. sed qḋ cõpat̃ ad alic⁹ generationẽ mediãte semine hꝫ rationẽ patris. Si ergo hoc mõ opatus ẽ spũssanct⁹ vt dicit Dam̃. ergo ẽ pr̄ eius. Itẽ pat̃ dĩ qui deducit rẽ ad eẽ. ergo q̃ magis deducit reꝫ ad esse magis dꝫ dici pat̃. ergo si spũssanct⁹ magis opatus ẽ ad hoc ꝙ caro xp̄i ꝓduceret̃ in eẽ ꝙ̃ aliq̃s pat̃ respectu ꝓlis ꝓcreande. vĩ ꝙ xp̄s sit filius spũssancti loquendo ꝓprie. Itẽ spũssanctus cũ virgine opat⁹ est filij xp̄i cõceptionẽ. nec min⁹ opat⁹ ẽ spũssanct⁹ ꝙ̃ virgo sed multo ãpli⁹. si ergo xp̄s dĩ filius virginis. ꝛ virgo dĩ eius mater. vĩ ꝙ multo fortius debeat spũssanct⁹ dici eius pat̃. Itẽ omne qḋ ẽ d̃ aliq̃ p̱ modũ cõceptionis hñs silitudinẽ subẽ cũ illo dĩ ei⁹ pat̃. sed xp̄s conceptus ẽ de spũsancto ꝛ similis ẽ in sub̃a cũ illo. ergo xp̄s ẽ filius spũssancti. Itẽ quicũqꝫ habet gratiam spũssancti. hoc ipo ẽ filius eius. sed xp̄s ab instãti cõceptionis habuit gratiã excellentissimã spũssancti. ergo vĩ ꝙ filiatio cõueniat xp̄o respectu spũssancti. Sed contra. Christus nullius ẽ filius nisi natura. sed soli⁹

patris vel matris ē fili⁹ p naturā. non ḡ spūssancti. Itē filiatio respicit ypostasiz. s ypostasis filij dī nullo mō hʒ opari ad spūmsctm in hitudine filiationis. imo pot⁹ in hitudine pncipij. ḡ similit falsum ē dicere q xp̄s sit filius spūssācti. Itē si xp̄s ē fili⁹ spūssancti. ḡ spūssanct⁹ ē pat xp̄i. et de⁹ pat ē pat xp̄i. ḡ duo patres in trinitate. Itē si xp̄s ē filius. ss. qz opatus ē eius conceptōz. ḡ pari rōe xp̄s ē filius suus. s h̄ nec ratio nec fides admittit. q eadē res seip̄az gignat. q idē sit pater et fili⁹ sibi. ḡ si xp̄s non ē filius suus. pari rōe nec spūssanctus pater eius. Itē ad hoc ē auctoritas Aug. quā ponit mgr in lr̄a. Quis dicere audebit xp̄m eē filiū. ss. cū hoc ita sit absurdū vt nulle fideliū aures hoc valeāt sustinere. Videt ḡ tāq̄ heretici

9 cū dicere spūmsctm eē patrē xp̄i. R. dō. q absq dubio ista locutio non admittit nec ē admittēda. tum pp̄ter vitādum errorē circa generationē tpalē. tū circa generationē eternā. Ad vitādū errorē circa generationē tpalē. qz cū fm illā dī xp̄s concept⁹ de virgine et spūsctō. si dicet spūssctūs ei⁹ pat. sicut virgo ei⁹ mat. iā videret ex hoc xp̄s natus eē de maria et. ss. sicut nascit ples de muliere et viro. q si hoc falsuz ē. qz ples partē accipit a patre. ptez a matre accipit in q assilatur patri et matri in eadē forma et natura. et hoc nō ē repire in xp̄o q̄tū ad eius cōceptionez. imo soli matri assilat in natura assumpta. nō dz admitti xp̄m eē filiū. ss. sed solius virginis matris. ad manifestandā et seruādā veritatē et pprietatē tēporalē generatiōis. Sumit etiā rō ex parte generatiōis etne. quare chatholici talē fmonē nō admittāt. ne confusio fiat eternaz relationū et pprietatū. Vñ cū pprie sit psōe pr̄is generare respectu psōe filij. nullaten⁹ admittit xp̄m eē filiū. ss. in quo nō ē alia psona vel ypostasis q̄ illa quā pat ab eterno genuit. iō pp̄ter vitādos errores tā circa generationē tpalē. q̄ circa etnā. nō recipiūt theologi p̄dictā locutionē. Vñ concedē

10 de sūt rōnes ad p̄dictā ptem. Ad illud qd obī pmo de Dam. q verbū dei descendit in virginē ad modū seminis. Dō. q semē in se hʒ duplicē pprietatē. Vnaz in hoc q hʒ in se vim actiuā. Alterā in hoc q agit pducendo silē3 in forma et natura. Dam. ḡ assumit silitudinē seminis ad opationē. ss. rōne prime pprietatis nō secūde. Cū vero assumit q opatio ad moduz seminis facit pductiuū pncipiū hr̄e hitudinē vel silitu

11 dinē patris. hoc intelligit rōe scd̄e pprietatis. Ad illud qd obī q pater ē qui pducit rē ad eē. dō. q ista n̄ ē tota rō pr̄is. qz necesse ē q cōueniat in natura z forma. s. ss. nō cōuenit cū xp̄o in natura et forma fm

12 quā pducat xp̄m ad eē. Ad duo obiecta sequētia pʒ rñsio per iā dicta. Qz eñ opponit q vgo dī mater. ḡ et spūssanct⁹ pat. dō. q nō ē silē. qz virgo cōformatur xp̄o in natura fm quā cōcept⁹ ē ex tpe. spūs antē sctūs q̄uis xp̄o sit silis in natura. nō tñ ei⁹ ē pncipiū

13 fm illā. et iō nō cogit ratio tercia nec q̄rta. Ad illd aūt qd opponit de gratia. dō. q quāuis de alijs hominibus cōcedi possit q sint filij. ss. pp̄t gratiā quaz ipi suscipiūt imediate qua in filioz dei adoptionem assumunt. tñ circa xp̄m nō hʒ locū. pp̄t vnionē que nō tñ facit illū hominē eē filiū dei p gratiā. s filium dei p naturā. Et iō non sic cōcedit de xp̄o q sit. ss. filius sicut conceditr de alijs hominibus.

Questio.iij. c

Vtr̄ xp̄s possit dici fili⁹ trinitatis. Et q sic vī Cant. Deut. Nunq̄d nō ip̄e ē pater tuus qui po. et se. z ē. sed hoc totum potest dici de xp̄o rōne nature assumpte. et fm illa tria dī eē filius tot⁹ trinitatis. cuius ē possidere. facere. z creare. ḡ vī q h̄ xp̄o satis catholice possit attribui. Itē Ro. viij. vt sit ip̄e primogenitus i mltis fratribus. Glo. fm illd qd diuinitus ē nō hʒ fratres. fm illud q primogenitus ē. fratres dignatus ē vocare oēs. si ḡ fratres sunt eiusdē patris. et sunt filij totius trinitatis. vī q et hoc xp̄o puenienter possit attribui. Item quādocūq aliqua se hñt p indifferētiā ad aliquā opationē. fm illā opationez cōem et vniformē recipiunt denoīatiōēz. sed tota trinitas opata est incarnationis mysteriū. ḡ si persona patris dī esse pater xp̄i. nō solum q̄tum ad deitatem s etiā q̄tum ad humanitatē. vī similit q tota trinitas possit dici pater. Itē quāuis in trinitate vnus solus sit pater pp̄ter eternā generationem. tñ ex tpe pp̄ter effectus tpales tota trinitas dī eē pater. z persona patris dī nō solum pat filij. sed etiā aliaz rerū. ita q in nullo p̄iudicatur pprietati filij. ḡ cum filius ex tpe naturā sumpserit. et equalē et vniformē habz cōpationē ad totā trinitatē. vī q sicut q̄tū ad diuinā naturā dicit eē filius patris. ita fm hūanitatē sit fili⁹ totius trinitatis. Itez in xp̄o triplex est suba.

14 scz. suprema. media. et infima. Suprema scz diuina. media scz anima. et infima scz corpus. Sz xp̄s ratōe nature supreme ē filius alicuius scz patris dei. rōne nature infime filius alicui⁹ scz matris ex q̄ traxit carnē. ḡ et rōe medij filius alic⁹ erit. sed media scz aīa ē a tota trinitate equalit. ḡ vī q fili⁹ tot⁹ trinitatis dici possit. Itē non ē maior confusio in pprietatibus ex compatiōe alicuius pprietatis ad plura. q̄ si de eodē dicant duo opposita. imo multo minor. s dī xp̄o vere et catholice dicunt duo opposita rōe duplicis nature mortalis et imortalis. passibilis et ipassibilis. ḡ multo fortius rōne nature assumentis pōt dici filius patris. et rōne nature assūmpte filius tot⁹ trinitatis. Sed cōtra. Aug. de trini. ij. Iesus neq3 su⁹ neq3 trinitatis filius dici pōt. ḡ non pōt dici fili⁹ trinitatis. Item filiatio ē pprietas psonalis. vñ respicit ypostasim. s in xp̄o est vna sola psona z ypostasis q̄ non pōt distingui a tota trinitate fm illius relationis habitudinē. ḡ n̄ vī q dici possit filius trinitatis. Item xp̄s non tñ est filius s filius vnigenit⁹. fm q dī Joh. j. Vidim⁹ glam eius q̄si vnigeniti a pr̄e. sed trinitas nō hʒ aliquē filium vnigenitū. cū equaliter competat ad omnēs. ḡ non videt q xp̄us possit dici trinitatis filius. Itez filiatio p̄supponit generationez. generatio aūt dicit cōuenientiaz in natura. et distinctionē in supposito. s hoc impossibile ē repire in xp̄o nec fm diuinā naturam nec fm humanaz. ḡ nullatenus ē cōcedenda locutio predicta. R. dōz.

15 q apud theologos fm cōem vsum non admittitur ista locutio xp̄us est trinitatis filius. et huius ratiōz assignant diuersi diuersimode. Quidā eñ dicere voluerunt q hoc est pp̄ter pprietatē filiationis que respicit psonam et ypostasim. et qm̄ ypostasis filij dī silue psona eterna est. nec habet originem a tota trinitate sed soluz a psona patris. hinc est q q̄uis in xp̄o sit repire humanā naturā a tota trinitate creataz. nō est tñ concedendū xp̄m esse filium tot⁹ trinitatis pp̄ter repugnātiā q̄ repta ē in ypostasi. hoc est in psona que ē eterna. Sed si rō ista interius cōsideret. nō videt magne efficacie. qz quāuis ypostasis xp̄i sit eterna. nihil tñ ipedit ip̄z dici filiū vgīs rōe nature assū

pte. Si ꝗ illi ypostasi innasci pt filiationis hitudo in cõparatione ad matrẽ ex qua natura tracta ẽ. q̃re non pt innasci respectu totius trinitatis a qua facta ẽ. et ideo ex pte ꝓprietatis filiatiõis. et eternitatis ypostasis. n̄ vr̄ efficax rõ posse sumi ad repudiatõꝫ p̄dicte locutionis. Et ideo ẽ ali⁹ mod⁹ dicẽdi q̄ p̄dict⁹ sermo non recipit. q2 appropinquat errori. Nã xp̄s cũ sit filius vnigenit⁹ dei patris. non recipit q̄ sit filius trinitatis sil'r. ꝓpter hoc. q̄ talis locutio appropinquat errori sabellij. q̃ posuit ꝓprietatẽ patris cuilibꝫ triũ psonarũ conueniẽter posse attribui. Non recipit etiam q̄ sit filius toti⁹ trinitatis p creationẽ. q2 talis locutio appropinquat errori arrij. q̃ posuit xp̄m eẽ purã creaturã. Nõ recipit etiã q̄ sit fili⁹ toti⁹ trinitatis p gratiã. q2 talis locutio appropinq̄t errori nestorij. qui posuit in xp̄o duas naturas et duas psonas. diuinã scꝫ et humanã. Et quãtũ ad hũanã psonã dixit xp̄m filiũ dei p grãꝫ. ꝗ sermo p̄dict⁹ oĩno erroris impietati appropinquat. et iõ respuit ab his q̃ periti sũt in sacra scriptura. Vñ rõnes ad hãc partẽ cõcedende sunt. Quis nõ multũ cogant.

16 Ad illo᷒ qd̄ opponit q̄ tota trinitas possedit et fecit et creauit ſm humanã naturã. dd̄. q̄ alios hões simpl'r fecit trinitas ſm oẽꝫ sui naturã. xp̄ꝫ aũt nõ simpl'r ſ oẽꝫ naturã fecit. q2 ſm diuinã naturã eũ solus pat genuit. et iõ nõ est simile de xp̄o et alijs hoĩbus. Quãuis eñ alij hões possint dici creature dei. hoc tñ de xp̄o nõ recipitur. sicut. j. melius videbit.

17 Ad illo᷒ qd̄ oppõit q̄ nos sumus fratres xp̄i. dd̄. q̄ ex hoc nõ sequit q̄ xp̄us sit fili⁹ totius trinitatis. ſ q̄ nos dicamur filij dei pr̄is p eum. Quis nos p grãꝫ. ip̄e vero p naturã sicut dicit Greg. sup illud. ascẽdo ad patrẽ meũ et patrẽ vestrũ Jo. xx.

18 Ad illud qd̄ opponit q̄ tres psone se habent ad psonã assumptã p indifiaꝫ. dd̄. q̄ verꝫ ẽ. ſ nõ sic se hñt p indifiaꝫ respectu psone assumentis. q2 aliã habitudinẽ hꝫ ad psonã patris. aliã ad psonam spũssancti. Cũ aũt dr̄ xp̄s ẽ filius dei patris. hoc mag dr̄ respectu nature assumentis q̄ assumpte. qd̄ patꝫ. q2 dr̄ filius pr̄is vnigenitus et naturalis. et iõ rõ illa nõ cogit. q2 ab insufficienti ꝓcedit.

19 Ad illud qd̄ opponit q̄ pat nõ dr̄ pat tñ respectu filij. ſ etiã respectu alioꝝ quoꝝ ẽ causa et p̄ncipiũ ex tpe. dd̄m q̄ sicut pater qui tpaliter aliq̄s adoptat dicit eoꝝ pr̄ ex tpe. sic etiã xp̄s p generationẽ tpalẽ põt dici fili⁹ virginis. ñ tñ põt cõcludi q̄ sit fili⁹ toti⁹ trinitatis. Nõ eñ ẽ simile. Nulla eñ cõfusio ꝓprietatũ incurrit. nec aliqd̄ veritati fit p̄iudiciũ. aut error in aliquo appropinquat. Si dicat pat eẽ pater filij saltẽ p generationẽ. ꝛ alioꝝ p creationẽ. nõ sic aũt xp̄s dr̄ filius eẽ totius trinitatis. Nã si intelligatur p generationẽ. incurrimus in errorẽ sabellij. Si p creationẽ. appropiquamus errori arrij. Si solũ p adoptiõis gratificatiõeꝫ. errori nestorij.

20 Ad illud qd̄ opponit de natura suprema. media. et infima. iã ptꝫ rñsio p p̄dicta. q2 cuꝫ illa sit creata. non recipit circa xp̄m filiatio aliq̄ rõne illa. Põt tñ dici q̄ nõ ẽ simile de subijs extremis ad mediã. quia tuꝫ rõe diuie substãtie. tum rõne carnis. genitus ẽ et assimilat suo p̄ncipio ꝓducẽti. scꝫ patri et matri. patri in diuinitate. et m̃ri in hũanitate. non sic aũt est de rõe anime. et iõ non ẽ simile.

21 Ad illo᷒ qd̄ vltimo obr̄ de ꝓprietatibus absolutis q̄ non faciunt confusionẽ. dd̄. q̄ non ẽ simile. q2 ille ꝓprietates p̄ncipaliter respiciunt naturã. vtpote eẽ passibilẽ et mortalẽ. ſ filiatio respicit ip̄am ypostasim circa quam multi fuerũt errores quib⁹ p̄dicta locutio videt appropinquare. et iõ Quis illę recipiant a veris catholicis tanq̃ catholice. hec respuit tanq̃ aduersaria fidei xp̄iane.

Onsequenter queritur de cõceptiõe xp̄i in cõparatione ad gratiã interueniẽtẽ. et circa hoc q̃ritur tria. Primo queritur de grã illa in comparatione ad merita eccl'ie. Scd̄o in ꝯparatiõe ad meritũ virginis marie. Tercio in cõparatione ad dignitatẽ nature assumpte.

Questio. j. d

Utꝝ xp̄i conceptio vel icarnatio fuerit ex mera gratia. an hoc iperrauerũt patrũ merita sanctoꝝ. Et q̄ fuerit ex mera grã vr̄. Apl's ad Tyt. Apparuit benignitas ꝛ hu. sal. n. non ex operib⁹ iusticie. ſ apparitio illa benignitatis et hũanitatis est filij dei hũanatio. sicut in glo. dr̄. Cũ benignus et hũanatus deus nr̄ apparuerit. ꝗ videtur q̄ filij dĩ hũanatio nõ fuerit mediãtib⁹ nr̄is meritis. Itẽ sup illo᷒ ps̄. Respice in testim̃. tu. glo. Meminerit ꝓmissionis. q2 merita defecerũt. et loquit de ꝓmissione incarnatiõis. ꝗ ꝛc.

Itẽ p eo qd̄ p merita acq̃rimur nõ tantũ tenemur ad grãrũ actiones. sicut p eo qd̄ gratis datur. ſ d̄ xp̄i donatione tenemur ad oĩmodas gratiaꝝ actiões. ꝗ vr̄ q̄ illã nõ impetrauerũt merita ecclesie. Itẽ qd̄ ẽ fundamẽtũ totius meriti eccl'ie. meritis eius non pt reddi. ſ xp̄i incarnatio ẽ fundamẽtũ toti⁹ meriti eccl'ie. q2 p ip̄m q̃tquot sunt reconciliati sunt deo et patri. nec aliquis saluatur nisi per eũ. ꝗ non vr̄ q̄ incarnatio xp̄i p merita patrũ siue ip̄i⁹ eccl'ie potent iperrari.

Sed contra. sup illud ps̄. Propter miseriaꝫ inopum et ge. paupeꝝ. glo. ibi. exurgam. id ẽ. mittam filium ꝓpter gemitum pauperũ. q̃ pro malis gemũt. et peccatis conterũtur. nam aliter nõ eẽnt digni auxilio. ꝗ si ꝓpter gemitum facti sunt digni missione filij dei. vr̄ q̄ incarnatio siue filij dei cõceptio coꝝ meritis impetrata fuerit. Itẽ q̃ meret p̄ncipale. meretur et accessorium. ſ incarnatio filij dei fuit ordinata ad nostrã glorificationẽ. sed nostrã glorificationẽ potuerũt sancti mereri. ꝗ et conceptionẽ xp̄i. Item qui meretur qd̄ maius est. mereri põt etiaꝫ quod minus est. sed maius ẽ nostra beatificatio q̄ sit filij dei incarnatio. q2 illud est finis istius. ꝗ cum meruerunt sancti patres suam beatitudinẽ. meruerũt ꝗ filij dei incarnationẽ. Item qui petit aliquid in oratione ex charitate pseueranter pie et ad salutẽ. meretur illud quod petit. maxime cum talis rei petitio deo placet. sed antiqui patres maximo desiderio petebant filij dei incarnationem. et hoc pseueranter. pie. et ad salutem. et deo placebat q̄ tale quid peterent. ꝗ videt q̄ meruerunt filij dei incarnationem.

22 Re. dd̄. q̄ de beneficio incarnationis sicut de alijs beneficijs diuinis loqui est tripliciter. vicꝫ. quantum ad subam vel eẽntiam. et quãtum ad efficaciam. et quãtum ad circumstãtiam. Si loquamur de ip̄a quãtum ad eẽntiam. sic dd̄m q̄ illud beneficium erat supra sanctoꝝ patrum merita. ꝓpterea. q2 non est iuste retributionis. sed dignationis eminentissime. ꝛ non seq̄tur merita hoĩs lapsi. sed potius est fundamentũ oĩs meriti. q2 nullus deo placere potuit post lapsum absq̄ fide isti⁹ hñficij. vl' in generali vel in speciali. ꝛ ſm hãc viã ꝓcedũt rões et auctões ad primã ptem adducte.

Si vero loquamur de beneficio incarnationis q̄tū ad efficaciā. sic cum eius efficacia esset duplex. videlicet q̄ ordinabatur ad liberationē a servitute culpe. et a reatu carentie visionis dei. q̄dā mō cadit sub merito. q̄dā mō n̄. Nā q̄tū ad liberationē a reatu carētie divine visionis et captivatiōis dyaboli hoc meruerunt sancti patres et cadit sub merito. q̄tū vero ad ereptionem de statu culpe non cadit sub merito. nisi q̄s large sumat meritū ad meritū congrui et ꝯdigni. Si vero loquamur de beneficio incarnatiōis q̄tū ad tēporis circūstantiā. pōt cōcedi absq̄ calūnia q̄ cadit sub merito p̄cedentis eccl'ie. Sancti eñ p̄res flagrantissimis desiderijs meruerūt incarnationis accelerationē. In quoꝝ ꝑsona dicit Ysa. lxiiij. Utinā disrūperes celos et descenderes ꝛc. Et sic pꝫ q̄ incarnationis bñficiū q̄tū ad eētiā nō cadit sub merito. Quātum vero ad tēporis circūstātiā cadit sub merito sc̄toꝝ patrū. Quātū vero ad efficaciā mediā. q̄dā mō cadit sub merito. q̄dam mō non. Et q̄m rōes inducte ad partē primā currūt q̄tuꝫ ad illud qđ est. siue q̄tū ad excellētiā suā in se oñdūt ipm non cadere sub merito precedētis eccl'ie. iō sunt cōcedende.

[23] Ad illud qđ primo obi' in cōtrariū ꝺ glo. ps̄. Propt' miseriam inopū et gemitū pau. dō q̄ ill's intelligit' ꝺ beneficio incarnatiōis q̄tū ad efficaciā n̄re liberatiōis a pena. sicut pꝫ ex ipa glo. vel q̄tū ad accelerationē tp̄is sicut colligit' ex ipa l'ra. Si tu obijcias q̄ de' nō citius incarnatus ē q̄ disposuerat ab eterno ꝓpter merita patrū. dō q̄ ꝓpter merita patrū deus p̄uiderat se acceleraturū. et sic fecit sicut p̄uiderat.

[24] Ad illud quod opponit' q̄ qui meret' p̄ncipale meret' et accessoriū. dōm q̄ illud hꝫ instātiā q̄n illud accessoriū nō solūmō p̄parat ad p̄miū sed etiā p̄pat ad meritū. Et q̄m ipius incarnatio p̄bebat sanctis patrib' viā merēdi p fidem ipius. hinc est q̄ illa ꝓpositio non hꝫ veritatem in ꝓposito. Pōt etiam alio mō p̄dicte locutioni instari. Non eñ hꝫ veritatē q̄n illud accessoriū nō necessario adheret p̄ncipali. ꝛ tale ē incarnatio filij dei. Potuit eñ deus alio mō gen' hūanū glorificare et saluare q̄ p filij incarnationē. ꝓpter hoc non sequit' q̄ si sancti patres meruerūt suā glorificationē. et xp̄i incarnationē. Posset tñ concedi q̄ quātum ad efficaciā liberationis. potuerunt sancti patres mereri beneficiū incarnationis. nō tñ simplr' sicut p' ostēsū ē.

[25] Ad illud qđ obi'. q̄ qui meret' qđ maius. meret' et qđ minus. dō. q̄ p̄dicta ꝓpō instātiā hꝫ in gloria et gratia. q2 gloria cadit sub merito. gratia vero non. sic et instātiā pōt habere in ꝓpōito. Posset etiā respōdere p interemptionē assumptōis. cū eñ assumit q̄ maior ē glorificatio q̄ incarnatio. dō. q̄ ē falsuꝫ. nisi glorificatio intelligat' cū p̄suppōne incarnatiōis. vl' nisi intelligatur respectu alicuius ꝑsone sp̄alis. vtpote respectu petri vel pauli. melius eñ ē petro videre deū in gloria. q̄ humanam naturam a verbo esse assumptam. simplr' tñ loquendo melius est filiuꝫ dei incarnari q̄ petruꝫ glorificari. quia filij dei incarnatio vꝫ toti generi humano. petri glorificatio āt sibi soli. Et ideo non sequitur q̄ si aliq̄s pōt sibi mereri suam glorificationē. q̄ mereatur xp̄i conceptionem.

[26] Ad illud qđ oppoīt'. q̄ qui petit pseueranter. pie. et ad salutem q̄ meret'. dō. q̄ veꝝ ē si petat ꝓ se. sed null' petiuit q̄ filius dei assumeret se. ꝛ ideo nullus hoc meruit. petendo tñ aliq̄s merebant' vitā eternā sibi. ꝛ iō nō infructuose orabant. Posset etiam dici q̄ adhuc habet illud instanciam q̄n quis quereret a deo excellentiam glorie petri qui eēt parue charitatis. nō hoc mereret'. q2 hoc qđ petit merita sua excedit. per hunc modum in ꝓposito pōt instantia inferri.

Questio. ij. c

Utrū meruit beata virgo xp̄m concipe. an fuerit cōceptio illa solum ex munere gratie diuine. Et q̄ beata v'go meruerit xp̄m cōcipe oñditur p illud qđ dicitur Luce. j. Beata q̄ credidisti. q̄m p̄ficient' in te que dicta sunt tibi a dño. s̄ annūciata erat cōceptio a domino. ḡ iō concepit q2 credidit. s̄ constat q̄ fides siue credulitas nō fuit causa efficiens conceptiōis. ḡ fuit causa meritoria. Item in collecta que di' cōtra ab ecclesia. Omnipotēs sempiterne deus q̄ glo. vir. ma. corpus et animā vt di. fi. tui. ha. effici mereret' spūsāto coopante ꝛc. Ex hoc colligit' q̄ beata maria meruit. et q̄ digna fuit. ḡ meruit merito cōdigno concipere. Item Bern. v. de consideratiōe ad euge. tangens illud Math. xiij. Simile ē regnū celoꝝ ꝛc. dicit q̄ mulier fuit sapia que fermēto fidei beate virginis in incarnatione tria sata miscuit. nouū. antiquū. eternum. Nouū in anime creatione de nihilo. Antiquū in assumptione corpis de natura ade. Eternum in vniōe diuinitatis. ḡ fides beate virgis aliquo mō coopata ē in ista cōmixtione. s̄ non quātū ad p̄ncipium solū effectiuū. ḡ p modū meriti. Itē beata virgo aut habuit gratiā sufficientem p̄pantem ipaꝫ ad conceptionē filij dei. aut non. Si sic. Sed gratia sufficienter p̄parans facit mereri illud ad qđ preparat merito cōdigni. ḡ vi' q̄ beata virgo ex illa gratia meruit cōceptionē filij dei cū ea benē vsa fuerit. Si nō. aut ergo caruit illa gratia sufficienter p̄parāte. q2 ipsam nō potuit recipe. Aut q2 eā noluit de' vel nō potuit dare. s̄ nō q2 nō potuit de' vel noluit dare cū sit oīpotēs. et vellet sine dubio sibi ydoneū habitaculū p̄parare. sed q2 virgo nō potuit recipere. ḡ multo minus potuit filiū dei concipe. ad cui' cōceptionē gr̄a illa p̄parabat. q̄ si oīa ista sunt inconueniētia. Relinq̄t' primum videlicet q̄ beata virgo meruit conceptionem p gratiam sibi datam. Sed contra. Aug. in enchi. et habetur in littera. Modus quo natus est xp̄us de maria sicut filius. et de spiritusancto nō sicut filius. insinuat nobis gratiam dei quam homo nullis precedentibus meritis in ipso exordio nature sue quo cepit esse verbo dei copularetur. ergo videtur q̄ nulla merita precesserunt conceptionem xp̄i vel incarnationem. Item maius est meritum totius ecclesie q̄ singularis persone. ergo si incarnatio non cadit sub merito totius ecclesie. ḡ nec sub merito virginis marie. Item quod cadit sub merito non tenet plene rationem gratuiti. Nam si gratia est ex meritis. iam non est gratia sicut dicit Ap'l's ad Ro. sed filij dei incarnatio ad maximam pertinuit gratiam. s̄m q̄ dicit Augu. ergo videtur q̄ eius conceptionē non meruerit beata virgo maria. Iteꝫ hoc est inestimabilis dignationis q̄ filius dei eterni. efficiatur filius vnius pauperis mulieris. ergo non fuit ex equitate vel iusticia retributionis. ergo nec ex merito virginis. R. dicendum q̄ est loqui de merito [27] s̄m triplicem gradum et differētiam. Est eñ meritū congrui in quo peccator di' gratiā sibi mereri. cuꝫ ad gratiā se disponit. Et ē meritū digni. quo scꝫ vir iust'

erat ꝑ alio et merer̃ exaudiri. Et ẽ meritũ cõdigni .q̃ quis ex tanta charitate merer̃ tantã gloriã. Dico ergo q̄ beata virgo maria cõcipe filiũ dei ante incarnationẽ meruit merito congrui. qm̃ ꝑ nimia sua puritate et hũilitate et benignitate ydonea erat vt efficeretur dei mater. Post ãnunciationẽ vero postq̃ consensit et sp̃s.sanctus in copiositate gratie in eã descendit. iõ nõ solũ habuit congruitatẽ sed et dignitatẽ. et ex tũc meruit nõ solũ merito cõgruitatis ꝗ dignitatis obumbrari. et impregnari virtute altissimi. Sz merito condigni nõ potuit mereri cõcipe filium dei. ꝓ eo q̄ hoc excedit oĩne meritũ. ⁊ etiã q̄z erat ipius meriti gloriose virgĩs fundamentũ. Siue eñ dicam⁹ deũ fieri hominẽ. siue dicam⁹ mulierẽ fieri matrẽ dei. vtrũq̧ est supra statũ q̃ debet̃ creature. et iõ taz hoc q̃ illud fuit benignitatis et gratie. Et ꝓpterea sicut dixi q̄ gratiã ꝑmã põt mereri iust⁹ ꝑcedẽti merito dignitatis ñ tm̃ merito cõgrui. ne ꝗ pderet rõz gratie. sic põt cõcedi q̄ beata virgo nõ tm̃ merito congrui sed merito dignitatis meruit conceptionẽ. q̄z p copiosã gratiaz sp̃ussancti ad conceptionẽ illã nõ solũ cõgrua ꝗ et digna fuit. Ex his patere possunt rões et auctes q̃ ad vtrãq̧ ptem adducunt̃. Nã rões q̃ ad primã ptẽ adducunt̃. currũt de merito ꝗm primã vel scdaz acceptionez. Rõnes que ad scdaz ptẽ adducunt̃ currunt

28 de merito tercio mõ. Ad illud tñ verbũ qd̓ adducitur in lr̃a. dd̓. q̄ nõ puant̃ simplr̃ merita. ꝗ ꝑcedentia merita. et hoc ñ i quocũq̧ ꝗ in natura assumpta. q̄z nõ habuit merita ad vnionẽ ꝑcedẽtia. q̄z simul cõcepta et assumpta fuit et formata sicut ostẽsũz fuit su-

29 pra. Ad illud qd̓ obĩ. q̄ mai⁹ ẽ meritũ totius ecclie q̃ virginis marie. Dici põt q̄ ratio illa non cogit. q̄a maius ẽ meritum patrũ q̃ virginis extensiue. nec tñ oportet q̄ intensiue. q̄z beata virgo postq̃ ãnũciatione audita ab ãgelo. sanctificata fuit a spiritusancto. ⁊ tãto munere gratie ẽ impleta. vt aliq̃d digne posset mereri qd̓ nõ possent si oẽs alij sancti cẽnt cõgregati simul. Ad alia duo nõ oportet r̃ndere. qm̃ non ꝓcedunt ꝗm terciã viã sicut apparet. Nã dignitas nihil aufert liberalitatis gratie. nec benignitatis mie. imo simul cũ illis manet sicut intuenti apparebit.

Questio .iij. f

Utrũ gratia illa q̃ fuit in conceptiõe. in cõpatiõe ad dignitatẽ nature assumpte teneat rõz ꝓprietatis naturalis vel gratuite. Et q̄ teneat rõz ꝓprietatis naturalis vĩ primo p auctẽ Aug. que ponit̃ in lr̃a. In nature hũane susceptione fiebat quodãmõ illi hõi gratia naturalis vt nullũ possz admittere peccatũ. Itẽ rõe vĩ. qd̓ inest rei a sua prima origine. iest ei naturaliter. ꝗ aĩa xp̃i ab instãti conceptiõis habuit gratiaz. nec põt nec potuit ab ea separi gratia illa. ꝗ vĩ q̄ illa gratia naturaliter fuerit innata. Itez qd̓ inest rei a principio intrinseco inest ei naturaliter. ꝗ gratia xp̃i ortũ habebat a ꝑsona verbi que non est alia a ꝑsona xp̃i. ꝗ inerat ei a suo pricipio intrinseco. Et si hoc. tũc inerat p modũ ꝓprietatis naturalis magis q̃ gratuite. Itẽ ꝓprietas p quã res ordinat̃ ad actũ naturalẽ est naturalis. ꝗ p gratiã ille homo erat filius dei naturalis et est. ꝗ vĩ q̄ gratia sibi collata fuerit ei ad modũ ꝓprietatis naturalis. Sz contra. Gr̃a et natura diuidunt̃ ex opposito. ꝗ q̃ñcunq̧ aliqua opponunt̃. vnũ ñ denõiat alterũ. ꝗ si naturale dr̃ a natura. vĩ q̄ nulla gratia sit naturalis. aut si ẽ naturalis nõ ẽ gratia. Itẽ plus distat naturale a gratuito. in quãtum hmõi q̃ meritoriũ. ꝗ ꝑfecta gr̃a xp̃i nõ potuit esse ex meritis. ꝗ multo fortius vĩ q̄ nõ fuerit naturalis.

Itẽ naturalibus nec laudamur nec vituperamur. ꝗ xp̃s laudabilis erat p gratiaz quã hẽbat. ꝗ non vĩ q̄ gratia illa fuerit ei naturalis. Itẽ excellẽtior ẽ vnio humane nature ad diuinã in vnitatẽ ꝑsone. q̃ p conformitatẽ glorie. Sed natura nõ eleuat̃ ad gloriam quãtũcunq̧ excellit nisi mediãte gratia que excedit terminũ nature. et q̃to mag̃ accedit tãto mag̃ tenet rationẽ gratie. si ꝗ qd̓ collatũ ẽ xp̃o multo magis excedit terminos nature. q̃ qd̓ collatũ ẽ alijs hominibus. vĩ q̄ gratia eius plus habuit de rõe gratuiti. et minus de ratione naturalis. q̃ gratia collata ei⁹ mẽ-

30 bris. Rñ. dd̓. q̄ gratia vnionis sicut in ꝑcedentibus fuit tactũ tripliciť põt dici. Uno mõ dĩ gratia vnionis dispõnẽs de congruo ad vnionẽ. Alio mõ dicit̃ gratia vnionis ipa vnio gratis facta. Tercio mõ dĩ gratia vnionis ipa gratia faciens vnionẽ. Et quocũq̧ hoꝝ modoꝝ dicat̃ gratia vnionis. verũ ẽ q̄ tenet rationẽ gratuiti. verũ ẽ etiã q̄ aliquo modo hz ꝓprietatẽ rei naturalis. Et hoc insinuat ipa lr̃a Aug. cũ dicat. Ut quodã mõ fieret illi hõi gratia naturalis. nõ dicit simpliciter fieret. ꝗ quodã mõ. Si eñ dicat̃ gratia vnionis. i. gr̃a disponens ad vnionẽ. quodã mõ ẽ naturalis quodã mõ nõ. Nã ꝓprietas naturalis cõparatur ad aliquid sicut ad subiectum ⁊ sicut ad causam. Scd̓m compationem quã habet ad subiectum naturaliter dicit̃ inesse qd̓ inest a ꝑmordio ipius rei. et inseꝑabiliter. et ab ea non recedit. Sed compationem quã habet ad causaz dicit̃ naturaliter inesse ꝓprietas q̃ causat̃ a principijs subiecti. et p quam ipz subiectũ efficit opationem naturalẽ. Primo mõ dicitur gratia fuisse naturalis. p quã ad vnionẽ disponebat̃. q̄z gratiã habuit a primordio sue natiuitatis. et gratiã pdere nõ potuit. Scd̓o vero mõ non fuit naturalis ꝗ potius ordinabat̃ ad opationẽ supra naturã. non hẽbat etiam ortũ a ꝑncipijs nature. ꝗ potius a diuina volũtate. Et ꝓpterea ꝗm illũ modum accipiendi verũ dicit̃ q̄ gratia quodã mõ fuit xp̃o naturalis. quodã mõ non. Et ista possunt accipi ex his que dicunt̃ in textu. Silr̃ si gratia vnionis dicat̃ ipa vnio gratis facta. quodã mõ fuit naturalis. quodaz mõ nõ. Naturalis. inquã fuit ꝓpter inseꝑabilitatẽ. q̄z natura humana sic fuit vnita diuine a sua prima formatione q̄ ab ipa separi non potuit. Quodã mõ non fuit naturalis ꝗ gratuita. in hoc scz q̄ terminos nature excedit. et ex mera dei volũtate ꝓcessit. Similiter si tercio mõ dicat̃ gr̃a ipa virtus gratificães vnionẽ sicut ipe sp̃ũssanct⁹. sic quodã mõ fuit illi homini naturalis. q̃dã mõ nõ. Naturalis fuit p cõicationẽ ydiomatũ rõne ꝑsone verbi cui sp̃ũssanct⁹ connaturalis ẽ. Nõ eñ habuit filius sp̃ritũsanctũ p influentiã. ꝗ poti⁹ q̄z hz in se a pr̃e vim spiratiuã. Et ꝓptẽrea dr̃ in Jo. q̄ nõ ẽ ei dat⁹ sp̃us ad mẽsurã. Per cõpatiõz ãt ad naturã assumptã. gr̃a illa ñ erat illi hõi cõnatural̃. q̄z. s. nõ erat in eo p ꝑncipia nature creatẽ ꝗ p gr̃am inhabitãtẽ. Et sic ptz q̄ oĩ mõ intelligendi gr̃a illa q̃dã mõ fuit illi homini connaturalis. q̃dã modo ñ. Et ꝗm hoc currũt rões ad vtrãq̧ ptẽ. q̃ ꝗm diuersas vias verũ ꝯcludũt. Uerũ ẽ eñ q̄ gr̃a illa sicut dicit Aug. q̃dã mõ natural̃ fuit illi hõi. ñ tñ simpliciť sicut rões oñdũt. Illa tñ ratio q̃ oñdit̃ q̄ gr̃a illa ẽ natal̃ q̄z ordiat ad actũ naturalẽ ñ valz. q̄z assũptio est falsa. qm̃ et si p gr̃am illam disponatur vt sic

filius naturalis. nō tñ ꝓpẗ hoc ordinaẗ ad opatiōez naturalē. h̄ eñ nō dī ꝓpter hoc ꝙ illi nature assumpte cōueniat a pr̄e p gratiā illā eternalr̄ ꝛ naturalr̄ generan. Ɛ hoc ē q2 p gratiā illā disponiẗ ad vniōnē que facit ydiomatum cōicationem. et vnio illa supra naturā ē. Et iō ñ ē mirū si grā que ad illā vnionē red dit naturā cōgruā. est supra naturā. Silr̄ alia rō que dicit ꝙ gratia illa a pn̄cipio intrīseco ē. nō cogit. qm̄ alr̄ accipitur intrinsecū in ꝓposito. ꝛ alr̄ cū dī. ꝙ naturale ē qđ ē a pn̄cipio intrinseco. Nā itrinsecū ꝓut cadit in notificationez ꝓprietatis naturalis dicitur ē illđ qđ ē de cōstitutiōe nature. nō sic āt p̄sona vbi ē illi intrinseca. Alie vero due rōes sūt cocedēde. q2 nō ꝓbāt ꝙ gratia illa simplr̄ fuerit naturalis. Ɛ ꝙ q̄dāmō cōformitatē hūit ad ꝓprietatē naturalē. Et h̄ qdē veritatē hz. sicut iā ostūm ē.

Onsequēter q̄ritur de cōceptiōe xp̄i in cōparatione ad virginē cōcipiētē. ꝛ circa hoc q̄ritur tria. Primo q̄ritur vtz in illa cōceptiōe vgo maria fuerit spūsctō in aliq̄ coopata. Scđo q̄ritur vtz illa opatio vel coopatio fuerit naturalis vl' miraculosa. Tercio q̄ritur vtrū ex illa coopatione sit vgo maria dei genitrix appellāda.

Questio .j. g

Utrū in illa cōceptiōe aliquid virgo maria fuerit spiritui sācto coopata in aliq̄ mediāte aliq̄ potētia. Et ꝙ sic vī primo auctē Dam̄. quā pōit mgr̄ in lr̄a. Preuenit spūssanctus in ipam ſm verbū qđ dixerat angelus ei. purgās eā. et potētiā deitatis verbi r̄ceptiuā pparās sil' et generatiuā. g̃ si ñ solū habuit potentiā receptiuā Ɛ etiā generatiuā. nō solū se hūit virgo maria p modū recipiēti. Ɛ ꝛ p modū agētis et cooperātis. Itē vā mater coopatur ī filij generatiōe. Sz btā maria vere fuit maẗ xp̄i. g̃ vere fuit coopata in eius cōceptiōe virtuti spūssancti. Itē hoc ꝯceditur et cātatur ab eccl'ia tāq̄ verus et catholic⁹ ſmo. Genuit puerpera regē. Ɛ generare agere ē. et actio virtutis generatiue. g̃ vī ꝙ ī illa cōceptiōe generatiua vis virginis coopata fuit diuine virtuti. Itē aut virgo maria coopata fuit. aut ñ. Si sic. habeo ꝓpositū. Si nō. g̃ hūit se solūmō sicut materia. g̃ sicut nulla ē affinitas hōis ad limū vñ formatus est. sic nec marie ad xp̄m. Ɛ h̄ ē falsuz. g̃ ꝛc. Itē vir p̄buit mulieri naturale pn̄cipiū qm̄ de eius costa formata ē eua. Ɛ ꝓpter hoc ipi⁹ mulieris nō dī ē paẗ aut maẗ. q2 coopatus nō fuit in eius formatiōe. Ɛ beata virgo hitudinē matris hz ad xp̄m. g̃ nō solū p̄parauit materiā. Ɛ coopata fuit ad inducēdū formā. Itē veritas dz responder figure. Ɛ virgo maria figurata ē p vgaz Aaron. et virgo maria frondruit et floruit ꝛ fructū fecit sicut habetur Nu. xvij. De flore aūt ꝑuenitur ad fructuz mediāte virtute actiua repta in plāta que floruit. fuit etiā in virga virt⁹ actiua ad fructū. g̃ vī multo fortius in virgie maria. Sz cōtra. ad Galaq̄. Misit de⁹ filiū suū factū ex mu. Ad Ro. j. Qui factus ē ei ex semine dauid. sup quē locū dicit glo. Apl's dicit factuz Ɛ nō natū. Aliud ē eñ ex semie admixto sanguis coagl'o generare. aliđ ñ cōmixtiōe Ɛ vtute ꝓcreare. Possunt eñ hōies filios generare Ɛ ñ facere. g̃ vī ꝙ virgo maria solū se hūit vt mālē pn̄cipiū ex q̄ corp⁹ xp̄i di factū. Itē Dam̄. Copulauit sibi de purissimis ꝛ sanctissimis virginis sanguib⁹ ñ seminās sed p spm̄ sanctū creās. si g̃ creatio ē actio solius dei in q̄ ñ coopatur creatura. vī ꝙ in nll'o fuerit virgo coopatrix.

Itē xp̄s eodē mō fuit in gentibus quo fuit in virgine. Ɛ in pentib⁹ fuit ſm corpulētā subaz. Si g̃ generatio dicit vim actiuā et coopatiuā ad formā ꝓducēdā. vī ꝙ virgo maria in nll'o fuerit spūsctō coopata.

Itē agēs potētie finite ñ p̄t cōtinuari nec coopari in agēdo cū agēte potētie infinite in ea opatiōe in q̄ opatur virtus illa p modū infiniti. Ɛ cōceptio xp̄i fuit in instāti. sicut ostūm fuit supra. Producere āt rē in instāti. que nata est ꝓduci successiue. hoc est potentie in infinitū excedētis potētiā nature. g̃ si virgo maria nullā hūit potētiā nisi finitā. vī ꝙ spūsancto nō potuit coopari in conceptiōe illa. R. dōm. ꝙ absq̄ dubio cū virgo maria sit maẗ xp̄i et vere ipm̄ concepisse dicatur. vere coopata fuit spūsancto in filij sui conceptiōe. Et hoc cōiter et generaliter tenēt doctores theologie. De mō āt coopandi diuersi sentiūt diuersa. Quidā eñ dicere voluerūt ꝙ virgo maria solū coopata fuit ministrādo pn̄cipiū materiale. Alij vo ꝙ coopata fuit in vltime forme inductiōe. ꝛ in materie p̄paratiōe. q̄uis nō in tota opatiōe. Alij vero tenēt mediū inter vtrūq̄. Primi q̄ dicūt ꝙ coopata fuit solū in materialis pricipij ministratiōe mouētur hac ratione. q2 sicut dicit ph's. Mater in generatione ꝓlis se hz sicut principiū materiale. et semē viri sicut effectiuū et opatiuū. Vñ cōpatur semē viri ad semen mulieris. sicut artifex ad materiā. mulier vero nō facit nisi materiā ministrare et exterius fouere. ꝛ hoc totū fecit virgo maria. Et iō vere maẗ ē appellāda. q2 nihil ei defuit qđ spectat ad verā matrē i generatiōe ꝓlis. Spūs aūt sanctus qđ defuit ex parte viri suppleuit. Sz hec positio nimis parū dicit. primo q2 mater in generatiōe nō solū hz potētiā passiuā sed ꝛ actiuaz. Vñ q̄nq2 proles assilaẗ magis mr̄i q̄ patri. Vñ qđ dicūt ph'i intelligedū ē p appropriationē. Et iterz dicit Dam̄. ꝙ spūssctūs nō solū dedit virgini potētiam receptiuā Ɛ etiā generatiuā. et sicut prius ostūm ē ꝓpter materiā nō solū ē appellāda mr̄. sicut patet in formatiōe mulieris de costa viri. Et quiā ista positio nimis parū dicit. iō sūt alij qui supaddunt et dicūt ꝙ nō solū coopata fuit spūsancto ministrādo pn̄cipiū materiale. Ɛ etiā i vltime forme iductiōe. Nā in tota opatiōe coopari nō potuit. qm̄ formatio corporis instātanea. ꝓut formatio cōp̄hēdit totā trāsmutationē. fieri nō p̄t nisi a virtute infinita. In vltie aūt forme inductiōe coopari potuit. p eo ꝙ vltima forma in instāti pōt induci a natura vl' a virtute creata. et iō in hoc in q̄ coopata fuit spūsctō potētia virgis generatiua. p tāto dī maẗ. q2 opata fuit cōceptionē. et quātuz ad initiū. et quātū ad cōsūmationē. Sz h̄ positio nimis dicit. Primū. q2 eiusdē ē factū ē cui⁹ ē fieri. ꝙ si ꝯceptionē efficere nō ē virtutis create Ɛ increate silr̄ nec ipm̄ cōceptū ē. Rursus inducēs vltimā formā nobili⁹ ē q̄ p̄parās. nō g̃ vī decēs ꝙ spūssctūs p̄paraz p se ꝛ vltimā formā iducat cū vgīe. Difficile ē nihilominu⁹ assignare que sit illa forma vltia i cui⁹ inductiōe coopaẗ virginis potētia generatiua. Illa eñ non p̄t ē aīa. qm̄ a sola creatiōe hz originē. Nō organizatio corporea vt vī. q2 illa nō inducit subito Ɛ p successionē a natura. Inducīẗ eñ p motū ñ p mutatōz. Mot⁹ eñ ē trāsmutatō successiua. mutatio istātāea vt dicit ph's. Et qm̄ pria opinio parz dic. et scđa multū excedit. et suis obliquitatib⁹ nō dirigūt nos in veritatis viā. Et ꝓpterea medi⁹ sentire videẗ q̄ dicūt mediū vicz ꝙ btā virgo habuit virtutem sibi

51

diuit⁹ datã p grãz administrare materiã filii cõceptui. materiã in quã q̃ non solũ habuit rõem materie siue potẽtie passiue. s etiã sufficiẽtiã et virtutez ad prolis ꝓductionẽ. Illa tñ virt⁹ p se nõ poterat prodire ad pfectũ actũ nisi p successiõz i tpe. s qm̃ nõ decebat carnẽ xpi formari successiue. sicut i pcedẽtib⁹ osñsuz ẽ. iõ scttũspũs sua infinita ỽtute ꝓduxit illaz materiã ad actũ cõpletũ. et p h̃ in illo ỽgini derogat̃. si deus sua ỽtute accelerauit. qd̃ in alijs mlierib⁹ successiue ꝓducit ad eẽ. Nõ em̃ fuit minor potẽtia i ỽgie q̃ i alia muliere. imo mlto maior. qz potẽtiã naturalẽ ⁊ supnaturalẽ h̃uit. qz sbministrare poterat mãm ipa sola do sic mlier viro cõmixta. vñ tota suba xpi fuit d mr̃e sua. Et iõ si velim⁹ sentire rcte ⁊ loq̃. melior mõ fuit ỽgo mr̃ xpi. q̃ sit aliq̃ mr̃ filij sui. vñ et p illã ỽtutẽ ipz in vẽtre p nouẽ mẽses ofouit. ⁊ sic ptz q ỽgo maria aliq̃ mõ fuit i pceptiõe filij coopata. vicz sub mistrãdo sufficiẽtẽ materiã ỽtuti actiue. q̃ tñ supra posse suuz accelerata fuit. et ad cõplemẽtũ pducta p ỽtutẽ infinitã. Et cõsonat sac̃ scriptura que mõ dicit xpz natũ d ỽgie. nõ dicit factũ. Cõsonat etiã ỽbũ Dam̃. q̃ dic q ỽtutẽ h̃uit ỽbi susceptiuã et generatiuã. Generatiuã. qz potuit seminariũ corpi mistrare p ỽtutẽ sibi collatã diuio munere. Susceptiuã do. qz solũ dei ỽbuz potuit carnẽ assũptã in istãti formare. qd̃ q̃dẽ ỽbuz susceptũ ẽ a ỽgie. Rões g oñdẽtes in filij di pceptõe ỽginẽ aliq̃ mõ coopãtẽ fuisse sũt cõcedẽde. Ad illd̃

32 do qd̃ obi d glo. sup gal'. iiij. ⁊c. iã pz rñsio. Hec em̃ ñ excludit verã potẽtiã generatiuã a ỽgie. s põit ibi aliquã vi eẽ supra naturã seu supra vi nat̃e. Vñ fmo ñ iz viri semis pmixtõz. et iõ sic d̃ fctũs. q illo mõ d̃ nat⁹. Et ẽ sile si d⁹ vni ỽge aride daret viz generãdi quã hz vna viridis. ⁊ pt h̃ facerz ipaz i istãti fructificare. ỽga illa dicet̃ fructuz fecisse ⁊ attulisse. ⁊ nihilomin⁹ fruct⁹ ille dicet̃ eẽ fctũs ex illa virga. ita q sil' dicer̃ fctũs ⁊ ort⁹. sic et in ꝓposito ẽ itelligẽdũ. talis

33 em̃ pcessit figura h⁹ cõceptõnis i virga. Ad illd̃ qd̃ opponit̃ d Dam̃. q carnẽ illã fecit creãs ñ semians. dd. q sicut p actũ creatiõis ñ itẽdit dicere q caro illa fctã fuerit ex nihilo. s q ad pfectionẽ dducta ẽ p ỽtutẽ infinitã. sic etiã p hoc q dicit ñ semians ñ puat potẽtiã actiuã a virgie. s remouet ꝯsuetũ modũ opãdi nature. q̃ ẽ p semis cõmixtionẽ maris et femie. Vtrũ aũt virgo excitata a spũsctõ semiauerit h̃. et ad locum matricis semẽ emiserit. q̃uis aliq̃ dixerint. non ẽ tñ verbũ illd̃ frequẽter in ore versandũ. tũ qz turpitudinẽ hz ãnexã. et hõ bz dz mũda labia i tli materia. tũ etiã qz certitudinẽ ñ hz ex se. nec verbũ sctõz vi multũ cõsonare. Vñ stultũ ẽ in tlib⁹ velle ita curiose singula ptractare. Hoc tñ sufficiat dixisse. vicz. q virgo mistrauit materiã aptã generatiõi filij di fm carnez.

34 Ad illd̃ qd̃ opponit̃ q ñ fuit i ea fm rõez semialẽ. dd. q vez ẽ. si rõ semialis dicat̃ illa fm quã natura ꝯsueuit opari. sic em̃ accipit Aug. ibi. ex h̃ tñ ñ excludit̃ q̃n aliq̃ potẽtia pt morẽ solitũ diuinit⁹ virgini sit collata. Preterea. ratione potẽtie illi⁹ actiue ñ dz dici fuisse ibi fm rõez semialẽ. p eo q ad actũ pfctm̃ ꝓducta fuit p virtutẽ supra naturã. et rspctũ tal' modi opãdi fuit ibi solũ potẽtia obediẽtie. Et ẽ sile si d⁹ p⁹ cõmixtionẽ maris ⁊ femie in istãti ꝓducat fctũ ad cõplemẽtũ organizatiõis pfecte. tal' formatõ ñ diceret̃ eẽ facta fm rõez semialẽ. q̃uis eẽt ibi vis actiua rspectu talis organizatiõis educẽde in eẽ p tpis successionẽ. sic et in ꝓposito itelligẽdũ ẽ. Ad vltimã rõz dd.

35 q rõ illa ñ cogit q virgo maria nõ fuerit coopata spiritui sctõ in filij pceptõe aliq̃ mõ. s solũ q ñ fuerit coopata i ꝓducẽdo illã materiã ad eẽ cõpletũ. ⁊ h̃ ẽ qd̃ pmũ fuit cõcessuz. et ex h̃ ptz rñsio ad obiecta.

Questio. ij. b

Vtrũ illa coopatio btẽ virgis fuerit natural' vel miraculosa? Et q naturalis vi. Dis illa opatio vel generatio ẽ natural' rõe cui⁹ genit⁹ dĩ eẽ fili⁹ natural. s xps ẽ fili⁹ natural' virginis btẽ. g vi q btã virgo in in ei⁹ cõceptu fuerit naturalit̃ coopata. Itẽ qñ vir excitat et adiuuat potẽtiã mlieris nõ puat̃ actu suo naturali. g si virt⁹ spũsscti mlto pfecti⁹ fecũdauit q̃ virt⁹ semis virilis fecũdasset. g ipi⁹ virt⁹ generatiue actũ ñ abstulit s pfecit. Et si h̃ vez ẽ. tũc virgo naturaliter fuit coopata. Itẽ si aliq̃s opat̃ fm potẽtiaz diuinitus sibi collatã. opatio illa natural' dĩ ñ miraculosa. pro eo q virtutes naturales collate sunt ei diuinit⁹. et opatio egrediẽs a potẽtia itrinseca naturalis ẽ. ⁊ exercet̃ naturalit̃ nisi egrediat̃ volũtarie. s potẽtia generatiua collata fuit ei nec coopabat̃ ipi virtuti agẽti volũtarie. g vi q cooparet̃ potẽtie naturali. Itẽ minor ẽ inhabilitas in mortuo ad opa q̃ sũt hõis viuẽtis. q̃ in virgie respectu mulieris pgnãtis. Sz si de⁹ d mortuo faciat viuũ. opatões subseq̃ntes sũt sibi naturales. sicut in lazaro q̃ naturalit̃ comedebat et alia faciebat. g pari rõe imo mlto fortiori vi q illa opatio virgis naturalis fuerit postq̃ collata fuit ei potẽtia generãdi. Sz ꝯtra. nlla opatio naturalis ẽ mirabilis. qm̃ ex opposito diuidũtur. Sz cõceptio filij di a virgie fuit mirabilis. g ñ vi q fuerit naturalis. Itẽ nihil qd̃ naturalit̃ fit est nouũ p eo q oẽ tale pcessit in suo sili. Sz cõceptõ xpi a virgine nouũ q̃d fuit vt dĩ Jere. xxxj. Nouũ faciet do. super terrã. Itẽ naturale ẽ illd̃ qd̃ idẽ ẽ apd̃ oẽs. s modus cõcipiẽdi btẽ virgis ñ solũ ñ fuit apd̃ oẽs. s etiã nusq̃ repitur nisi in ea. g vi q opatio illa ñ fuerit naturalis s miraculosa. Itẽ si aliq̃ virt⁹ opat̃ illo manẽte qd̃ ẽ ei incõpossibile p naturã. illi⁹ opatio nõ est naturalis s miraculosa. Sz virginitas incõpossibil' ẽ generationi ꝓlis p naturã. g si virgo maria cõcepit pmanẽs virgo. vĩ q illa opatio nõ sit attribuẽda nature s magis miraclo. R. dd. q generatiua potẽtia

36 in ỽgine fuit excitata a spũsctõ. ⁊ fuit supra posse suum eleuata. Excitata fuit vt possz pparare materiã pceptui fm q cõpetit sexui muliebri. s supra naturã fuit eleuata dũ data ẽ ei potẽtia pparãdi materiam fm q tã nobili et tã pfecte pceptõi cõpetebat. Et iõ virgo maria potẽtiã h̃uit supra naturã. et potẽtiam fm naturã. Et potẽtia supra naturã fuit ei in sctificatione collata. et vtraq̃z erat in illa cõceptiõis tpe in cõplemẽto sue opatiõis constituta. Et iõ opatio siue coopatio partim q̃dãmõ fuit naturalis et q̃dãmõ supra naturã. Et ẽ sile si deus daret mihi potẽtiã vnuz intelligere. et multa sil' intelligere. ptim eẽt naturale in hoc q vnuz intelligerẽ. ptim supra naturã in h̃ q duaz illaz rez intellect⁹ iõ nõ pñt sil' p naturaz stare. sic et in ꝓposito intelligendũ ẽ. qz hoc erat nature cousonũ vt virgo mistraret honorẽ sufficientẽ ad cõceptũ q̃tũ mistrat sexus muliebris. s q p se sola ministraret quãtũ ministrat mulier cõiũcta viro h̃ erat supra naturam. et ideo admirabile et insolitum. Concedendum est ergo q et illa operatio non fuerit naturalis omnino. imo aliquid h̃uit supra naturã. immo multum habuit supra naturã. qz hoc inter omia

mirabilia fuit mirabile pcipuũ. virginalẽ. s. vtẽz esse simul integrũ et fecundũ. Vñ cõcedẽde sũt rõnes q̃ hoc oñdunt. Ad illud ḡ qḋ opponit̃ pmo q̃ xp̃s fuit filius naturalis. dḋm q̃ opatio supra naturã. opationẽ naturalẽ nõ excludit. Vñ q̃uis ipm mirabilit̃ cõcepit. põt tñ ꝓpter naturalẽ opationẽ cõcurrẽtẽ dici fili⁹ naturalis. ad oñdendã veritatem generationis.

58 Ad illḋ qḋ oppõit̃ q̃ qñ vir excitat potentiaz in femina. nõ aufert ei potẽtiã naturalẽ. dḋ. q̃ ẽ verũ. nec spũssanctus abstulit opationẽ naturalẽ a virgine. s̃ qḋ ñ decebat eã habere i cõceptiõe tã nobili. In hoc tñ nõ ẽ simile. qz vir nõ dat nouã potẽtiã mulieri cõcipiẽdi. nec eleuat supra naturã s̃ excitat et adiuuat ad exeundũ in opationẽ sibi debitã. non sic ẽ in ꝓposito. qz ipi virgini collata fuit virtus supra naturaz. Vñ aliq̃d potuit ṽgo btã qḋ nũq̃ potuit aliq̃ femina.

59 Ad illud qḋ opponit̃ q̃ qñ opat̃ p̱ aliquã potẽtiã sibi datã. naturaliter opatur. dḋ. q̃ aliqñ dat̃ potẽtia ad actũ nature cõsonãtẽ. aliqñ dat̃ potẽtia ad actũ excedentẽ terminũ nature. Qñ dat̃ potẽtia ad actuz nature cõsonãtẽ. tũc et si collatõ illi⁹ potẽtie sit mirabilis. opatio tñ ẽ naturalis. sicut si det̃ potentia videndi ceco. Qñ aũt dat̃ potẽtia ad actũ excedẽtez terminos nature. tũc nõ solũ potẽtie collatio est mirabilis. s̃ etiã exitus illi⁹ potẽtie in actũ ẽ mirabilis. Ut si asino det̃ potẽtia loquẽdi. et lapidi potẽtia videndi. Et qm̃ virginẽ manẽtẽ ṽginẽ concipe hoc ẽ supra termiõs nature. hinc ẽ q̃ quãtũcũq̃ conferat̃ sibi potẽtia. adhuc tñ ẽ opatio mirabilis. Vnḋ duplex

40 fuit hoc miraculũ. vicz in potẽtie collatiõe. et in ipa opatiõe. In fecũdatiõe aũt mulierũ sterilũ. sicut Sare et Elizabet solũ fuit miraculũ in restitutiõe potentie. in hoc q̃ ẽ ibi sterilis fecũdata. s̃ nõ fuit ibi miraculũ in executiõe. qz nõ sil̃ mãsit sterilitas et fecunditas. imo fecũditas abstulit sterilitatẽ. hoc aũt fuit singulariter admirabile. q̃ fecũditas virginis marie nõ abstulit ṽginitatẽ. s̃ nec virginitas exclusit fecũditatẽ.

41 Ad illḋ qḋ opponit̃ vltimo iñ pt̃z rñsio de mortuo viuificato. Licet eñ mortuũ viuificari sit supra naturã. tñ ex quo viuificat⁹ ẽ. opationẽ nature exercere nõ ẽ admirabile. qz hoc in nullo repugnat nature. nõ sic aũt ẽ in virgine cõcipiẽte. Dõ. iij. i

Vtrũ virgo maria sit genitrix dei appellãda. et q̃ sic vĩ. Dam̃. libro. iij. ca. xij. theotocõ. i. dei genitricẽ ꝓnci paliter et vere sactã mariã p̃dicam⁹ virginẽ. Itẽ in sic et vere theotocon. i. dei genitricẽ nõiam⁹. hec eñ natura vniuersũ mysteriũ icarnatiõis cõstituit. Itẽ hoc p̃m vĩ rõe. qz q̃cquid dĩ de illo homĩe dĩ de filio dei ꝓpter cõicationẽ ydiomatũ. s̃ iesus fuit fili⁹ btẽ marie. ḡ de⁹ fuit fili⁹ btẽ marie. ḡ a relatiuis btã maria ẽ mater dei. Itẽ sic se hz fili⁹ dei ad virginez matrẽ. sicut se hz fili⁹ hõis ad deũ patrẽ. s̃ ihus ẽ fili⁹ dĩ patris. ḡ de⁹ ẽ marie fili⁹. ḡ virgo maria ẽ recte dĩ genitrix appellãda. Sz cõtra. Dam̃. iij. li. ca. xij. xp̃itocon. i. xp̃i genitricẽ nõ dicim⁹ virginẽ. ḡ si xp̃s deus ẽ. vĩ q̃ nõ debem⁹ eã dicere dei genitricẽ. Itẽ s̃m h̃ virgo maria ẽ mr̃. s̃m qḋ ẽ cõsubalis proli. s̃ nõ ẽ cõsubalis ꝓli s̃m diuinã naturaz s̃ hũanã. ḡ cũ de⁹ nõ nõiet xp̃z s̃m diuinã naturã. nõ vĩ q̃ sit dei genitrix appellãda. s̃ xp̃i genitrix. Itẽ ꝓpter assumptionez hũane nature a filio de⁹ p̃r nõ dĩ eẽ hoĩm genitor. ḡ nec ecõuerso. dei genitrix dicẽda ẽ virgo maria. Itẽ iuxta hoc querit̃ q̃re magis vult q̃ dicat̃ dĩ genitrix q̃ xp̃i genitrix. Si eñ in xp̃o intelligit̃ diuinitas ⁊ humanitas. imo intelligit̃ tota trinitas s̃m Ambro. ĩ nomĩe xp̃i. nõ videt̃ q̃ vlla fiat veritati aut virginali dignitati iniuria.

42 Rͅ. dḋ. q̃ verba fidẽ xp̃ianã exp̃mẽtia debẽt eẽ ab errore lõginqua. et deuotioni approximãtia. maxime illa in quib⁹ ẽ sermo ḋ virgine maria. ipa eñ cunctas hereses interemit i vniuerso mũdo. veritatẽ in seipa concipiẽdo et pariẽdo. Ipa eñ am recõciliationẽ toti generi hũano ꝓmeruit. et iḋo erga eã dz oĩs ardere xp̃ianoꝝ deuotio. et ꝓpterea. qz btã virgo illũ cõcepit q̃ nõ tm̃ dicend⁹ ẽ xp̃s ꝓpẽ vnionẽ. s̃ etiã deus ver⁹ ꝓpter eternã generationẽ. dei genitrix debet dici. vt ex ipo vocabulo honoret̃. et ipietatis error extinguat̃. q̃ dixit mariã concepisse hominẽ. Ad cuius erroris fomẽtũ nestorius vt narrat Dam̃. ver⁹ doctor voluit eã xp̃i genitricẽ. nõ dei genitricẽ appellare. q̃si purũ hominẽ genuisset. Et iḋ Dam̃. verus doctor et virgĩs amator docet nos vocabulũ hoc effugere. nõ qz falsum. s̃ qz hereticus sub illo volebat occultare venenũ. Vñ Dam̃. iij. li. ca. xij. Christotocon. i. xp̃i genitricẽ nõ dicim⁹ virginez. qm̃ in descriptione theotocos. i. dei genitricis. vocis nequitiã inq̃natus nestori⁹ cũ patre ei⁹ dyabolo inuenit. Concedẽde sũt ḡ rões hoc oñdentes. q̃ btã virgo ẽ dei genitrix appellãda iuste et veraciter et deuote.

43 Ad illud qḋ opponit̃ de Dam̃. iã pt̃z rñsio. non eñ negat eã eẽ xp̃i genitricẽ eo q̃ sit falsum. s̃ qz hereticus sub illo verbo abscõdebat venenũ.

44 Ad illḋ qḋ opponit̃ q̃ nõ ẽ ei cõsubalis. dḋ. q̃ mater dei dĩ non ꝓpter hoc q̃ ipa genuerit eũ s̃m diuinã naturã. s̃ ꝓpter ydiomatũ cõicationẽ. et mysterij incarnationis expressionẽ. et ipsius virgĩs honorificatõz. Vñ rõ illa nõ valet. Nõ ẽ mater dei s̃m diuinã naturã. ḡ nõ est mater dei. ibi ẽ eñ consequẽs. sicut si ita argueretur. hoc nõ p̃dicat̃ de illo p sc. ḡ nõ p̃dicat̃ de illo aliquo genere p̃dicãdi.

45 Ad illud qḋ opponit̃ q̃ deus nõ dĩ genitor hoĩs. dḋ. q̃ põt dici. non tñ cõsueuim⁹ ita vti illo vocabulo. qz illa appellatio nõ sic facit ad expressionẽ pie fidei sicut illa qua appellam⁹ ṽginẽ matrẽ dei.

46 Ad illud qḋ opponit̃ quare nõ dicat̃ xp̃itocon. dḋ. q̃ nomẽ xp̃i mag̃ cõicat̃ creaturis q̃ nomen dĩ. Vñ et dauid dĩ xp̃s dñi. et alij reges isrl̃. et iḋ verbũ illḋ mag̃ erat ꝓpiquũ errori. Nũc aũt qz ille error extirpat⁹ ẽ. cõiter eã vocam⁹ et mr̃ez xp̃i et mr̃ez dĩ. cũ iploram⁹ oculos mĩe suc ad nos conuerti.

Distinctio. v. ḋ mõ vniẽdi diuinã et hũanã naturã in xp̃o s̃m fidei assertionẽ oñdẽs q̃ illa vnio est in persona.

Preterea inquiri optz. Supra egit mgr̃ ḋ mysterio incarnatiõis q̃tũ ad verã vnionẽ naturaz. In hac pte intẽdit inq̃rere vniẽdi modũ. Et qm̃ duplr̃ cõtingit ꝓcedere inq̃rẽdo. aut s̃m fidei stabilitatẽ. aut s̃m opiniõis ꝓbabilitatem. iḋ ps ista habet duas ptes. In pria eñ detmĩat ḋ mõ vniõis illaꝝ duaꝝ naturaꝝ s̃m fidei assertiõez. oñdẽs q̃ illa vnio ẽ i psõa. In scḋa ṽo dt̃miat s̃m diuersoꝝ doctoꝝ opiõz. scḋ nti dis. Et p̃mitt̃ aũt emergit qõ. ⁊c. Pria ps que ↄtiet p̃sẽtẽ ḋ. diuidit̃ i duas ptes. In pria mouz mgr̃ mltiplicẽ qõnẽ circa vnionẽ duaꝝ natuꝝ i psõa. siue circa assũptõz hũane nature a diuia. In scḋa ṽo eã dt̃minat. ibi. hec inq̃sitio siue inq̃rẽdi rõ. ⁊c. Pria ps ꝑmanet idiuisa. Sz scḋa diuidit̃ in tres ptes. in q̃ꝝ p̃ma magister determinat questionẽ p̃ncipalẽ. In scḋa ṽo q̃stionem incidẽtez detmĩat. ibi. Sz q̃ritur vtrum diuina natura. ⁊c.

In tercia vero regredit ad pncipalis qōnis explanationē. ibi. Ideo vō nō psonā hōis. ꝛc. Prima ps diuidit in ptes duas. in quaꝝ prima rñdet ad qōez ꝓpositā p triplicē eius articulū. et pplexitatē oñdit eē quartū articulū ꝓpter apparētē cōtrarietatē autoritatuz. In scda vero auctes que videtur eē cōtrarie reducit ad intellectū. cōcordiā. ꝛ veritatē. ibi. Nos aūt ois mēdacij ꝛc. Scda vero ps pncipalis vbi determinat qōem incidētē duas hꝫ ptes. In prima determiat dubitationē. In scda soluit qndā sophisticā rōez. ibi. Ex pmissis constat. Silr et tercia ps pncipalis in q̄ solutionē pncipalē explanat. hꝫ duas ptes. In quaꝝ prima pbabitā solutionē cōfirmat p rōes. In scda vō dissoluit oppositiōes q̄ ipaꝫ videt̄ ipugnare. ibi. Hic a qbusdā opponitur. qꝫ psona assumpserit psonā. ꝛc. Subdiuisiōes ptiū in lr̄a māifeste sunt. Intellect⁹ aūt generalis versatur circa assumptionē hūane nature a diuia in vnitatē psone. tā ex pte assumētis q̄ ex pte nature assūpte. ꝛc.

Mouet multiplicē qōnez circa vnionē duaꝝ naturaꝝ i psona. siue circa assumptionē hūane nature a diuia. a

Dis. V.

Reterea inqri optet cū ex pmissis cōstet verbū dei carnē et aiam sit assumpsisse in vnitatē psone. qd hoꝝ poti⁹ cōcedēdū sit. scꝫ qꝫ psōa psonā. vl' natura naturā. vl' psōa naturā. vl' natura psonā assumpserit? Et an ita cōueīat dici diuinā naturā eē incarnatā. sicut d⁹ incarnat⁹. et verbū incarnatum sane dicitur.

Notā qōez pncipalē determiat. rñdēs ad triplicē ei⁹ articulū. Et pplexitatē oñdit eē qrtū articlm ꝓpt apparētē ꝯtrarietatē autoritatū. b
Hec inqsitio siue qrēdi rō iuxta sacraꝝ autoritatū testimōia ptim īplicita atqꝫ pplexa. ptim vero explicita ē et apta. Certū ē em̄ et sine ambiguitate verū. qꝫ nō natura psonā. nec psona psonā. sed psona naturā assumpsit. qd sanctoꝝ subditis cōprobat testimōijs et astruit documētis. Ait em̄ Aug. in li. d fide ad petrū. De⁹ vnigenit⁹ dū cōcipet. veritatē carnis accepit ex virgie. et cū nasceret. itegritatē virginitatis suauit i mr̄e. Et paulopost. Sic d⁹ humanā naturā in vnitatē psone suscepit. qꝫ se humiliās p mīam icorrupte virginis vteꝝ ex ea nascitur⁹ ipleuit. Formā q̄ serui. i. naturā serui in suā accepit ille de⁹ psonā. Itē de⁹ verbū nō accepit psonā hōis sed naturā. Itez dei fili⁹ vnigenit⁹ vt carnē hōis aiam qꝫ mūdaret. susceptiōe carnis aieqꝫ rōnal' incarnat⁹ ē. His alijsqꝫ plurib⁹ autoritatib⁹ euidēter ostēdit nō natura psonā. nec psona psonā. s psona naturā accepisse. De quarto vero qōnis articlo vtꝝ scꝫ natura naturā assumpserit. scruplosa etiā int doctos qō ē. qꝛ et in hoc plurimū dissentire videnť. q autoritate pclari alij doctores in sacra pagina extiterunt. nec tm̄ alij ab alijs. verumetiā ijdē a seipis dissonare videnť. sicut subiecta capl'a docēt. Legit em̄ in ꝯcilio toletano. viij. traditū sic. Solū vbū caro factū ē ꝛ habitauit in nobis. et cū tota trinitas opata sit formationē suscepti hōis. qm̄ insepabilia sūt opa trinitatis. solus tm̄ fili⁹ accepit hōiez in singularitatē psone. non in vnitatē diuine nature. id ē qd ē ꝓpriū filij. nō qd cōe ē trinitati. Itē in cōcilio. xj. toletano. Uni⁹ sube credim⁹ deū prēm et filiū et spm̄sanctū. non tm̄ dicimus vt hui⁹ trinitatis vnitatē Maria virgo genuerit. s tm̄ filiū q sol⁹ naturā nostrā in vnitatē sue psōe assumpsit. Incarnationē qꝫ hui⁹ filij dei tota trinitas opata eē credēda ē. Sol⁹ tm̄ filius formā serui accepit in singularitatē psone. His insinuari videť qꝫ psona tm̄ naturā. nō natura naturā assumpserit. Si em̄ qd cōe ē trinitati nō accepit hōiez. ergo n̄ natura diuiā que cōis ē trib⁹ psonis. Cui videť obuiare qd Aug. ait in libro d fide ad petruz. [a] Nec diuinitas inqt xp̄i aliena ē a natura patris. sm̄ illd In pricipio erat vbuz. nec hūanitas ei⁹ aliena ē a natura mr̄is. sm̄ id qꝫ vbū caro fctm̄ ē. Illa em̄ natura que semp genita manet ex prē. natu

Phi. ij.

De pte qōnis perplexa.

De toletāo cōsilio. hic pōit ea qb⁹ innui videtur naturaꝫ nō accepisse naturam.

Hic pōit ea q a b⁹ pbať nō accepisse naturam.

1 a Nec diuitas inqt xp̄i. ꝛc. Innuit mgr̄ qꝫ nec diuitas aliēa erat a natura prīs. nec hūanitas a nat'a matris. Obijcit. i prē ꝛ filio ē vna diuitas. q in mr̄e ꝛ filio ē vna humanitas. q sicut pater ꝛ filius sūt vn⁹ de⁹. ita mr̄ ꝛ fili⁹ sūt vnus homo. R. dōm. qꝫ nō ē oimoda silitudo notanda in vbo pmisso. Nā vnitas create nature i creatura rspctū creature. et psona respctū psone. et si hēant aliq̄ ꝯformitatez ꝓpē hoc qꝫ aliqua creatura est similis creature in natura. et psona est simil' persone. magna tm̄ est drīa. qꝛ nā diuina non multiplicatur in psonis. sed natura hūana hꝫ multiplicari in diuersis psonis. Unde duo hōies duas hnt hūanitates. et sic n̄ cogit illa rō. qꝛ in verbo

ram nr̃az sine pctõ suscepit vt nascereẽ ex ṽgine. Hac aucte videẽ tradi q̃ diuina nã hũanam suscepit. Ubi vehemẽter moueri possum⁹ q̃ eã genitam eternalr̃ ex pr̃e diẽ. nisi forte nã p psona accipiaẽ h. alioq̃n si dixerimus nãz trib⁹ psonis cõez genitaz esse. occurrũt nob̃ ex aduerso q̃ in tractatu de trinitate disseruim⁹. vbi diximus nõ nãm nãm. ſ psonã psonã genuisse. Quia si nã genuisset naturã. cũ vna eadẽq3 sit nã trinitatis. eadem res seipam genuisset. Qd̃ aug. fieri posse negat. Sed alibi certũ repim⁹ documẽtũ q̃ nãz naturã assumpsisse mõstraẽ. Ait enĩ aug. in. j. li. de trini. Etiã scd̃o xp̃s factus ẽ minor formã serui accipiẽs. Neq3 enĩ sic accepit formã serui vt amitteẽt formã dei. in q̃ erat eq̃lis pr̃i. vt z in forma fui. z ĩ forma dei idẽ ipse sit vnigenit⁹ filius pr̃is. q2 forma di accepit formã fui. Si ãt forma di formã serui accepit. sine dubio nã nãm accepit. Forme eĩ noĩe nã significaẽ. vt Aug. euidẽter docet in li. de fide ad petrũ. Cuz inq̃t de xp̃o audis q2 in forma dei erat. optet te agnoscẽ firmissimeq3 tenẽ in illo forme nomĩe nãlez plenitudinẽ debẽ intelligi. [b] In forma dei q̃ erat q2 in natura dei pr̃is sp erat de q̃ nat⁹ erat. Hyla. q̃3 in xij. li. de trini. ait. Esse in forma dei nõ alia intelligẽtia est q̃3 in dei manere nã. Didicisti noĩe forme intelligentiam fieri nature. et audisti q̃ forma dei formã serui suscepit. Uñ 9ñs est q̃ natura diuĩa nãm humanã suscepit. Qd̃ etiã Hiero. in explanatiõe fidei euidẽter insinuat inquẽs. Passus ẽ fili⁹ dei nõ putatiue ſ vere ſm illud. Passus ẽ qd̃ pati poterat. i. nõ ſm illaz subam q̃ assumpsit ſ ſm illã q̃ assumpta ẽ. Ex q̃ apparet diuinã subam assumpsisse humanã. Ex ṽbis aũt Aug⁹. supi⁹ positis adhibita diligẽtia innui videẽ solũ ṽbũ carnẽ factũ. z naturã solũ suscepisse humanã. z diuinã naturam eandẽ suscepisse. Ait enĩ. Trinitas nos sibi reconciliauit p hoc q̃ solũ verbũ carnẽ ipa trinitas fecit. in q̃ sic veritas incõmutabilis manet diuĩe hũaneq3 nature. vt sic vera sp est ei⁹ diuinitas quaz de pr̃e hz. ita ṽe sp z incõmutabilis ei⁹ sit hũanitas quã sibi vnitã sũma diuitas gerit. Ecce z solũ verbũ dixit carnẽ factũ. z hũanitatẽ diuinitati vnitam. Idez q̃3 supius dixit formã seruilẽ a solo filio susceptã quã tota trinitas fecit. Iam facile est agnoscẽ q̃3 diuersa z multiplicia sup q̃õne pposita autores tradiderunt. Ideoq3 posteriores ea legẽtes varias atq3 9trarias (ex p̃dictis occasionem sumẽtes) promũt snĩas.

Quid in hac opinionũ varietate sit tenendũ. reducẽs ad 9cordiã auctes apparent 9trias. [c]

Nos aũt oĩs mẽdacij et 9tradictõis notã a sacris paginis secludẽ cupiẽtes. ortodoxis patrib⁹ atq3 catholicis doctorib⁹ nll'a p̃ue intelligẽtie suspitõe notatis 9sentim⁹ dicẽtes z psonã filij assumpsisse nãm hũanã. z nãm diuinã humane nature in filio vnitã. eamq3 sibi vnisse vel assumpsisse. Uñ z ṽe incarnata dr̃. Qz ṽo dr̃ solus fili⁹ formã serui accepisse. p h nõ excludiẽ diuina nã ab acceptõne fuilis forme. Sz alie due psone pr̃ scz z sp̃ũsanct⁹. Item z illud aliud scz id qd̃ est ppriũ filij nõ qd̃ cõe est trinitati. hoĩem accepit. sic optet intelligi. i. pprie in hypostasi filij nõ in trib⁹ coiter psonis diuĩa nã humanã naturam sibi vniuit. Qui sensus ex ṽbis Ioh. dam. 9firmaẽ. q̃ totã diuinã nãz in vnã hypostasim incarnatã esse euidenẽ asserit dicẽs. [c] In hũanatõe dei ṽbi aim⁹ oẽm z pfectã nãz deitatis. in vna ei⁹ hypostascon incarnatã eẽ. id ẽ vnitã humane nature z nõ ptez ptẽ. Si enĩ hũane

Quid forme nomi intelligat Hylarius [b]

Hiero.

Determinatio autoritatũ.

ppositio nõ attendiẽ oimoda similitudo zc.

[b] In forma dei ergo erat zc. Contra. q2 forma dicit respectuz ad informatũ. informatum aũt dicit materiam. deus aũt nullã hz materiã. ergo nec habet formaz. R9. dĩm q̃ forma dupliciẽ dicitur. Uno mõ p priuationem materie. et sic de⁹ est forma. Alio mõ p cõparationẽ ad materiam quã pficit. z hoc modo deus non poniẽ eẽ forma. Primo mõ intelligiẽ verbum ppositũ. scd̃o mõ fit obiectõ. Uel aliter Est eniz loqui de forma ſm q̃ dicit relationem ad informatuz ſm rem. vel ſm q̃ dicit habitudinem ſm modum intelligendi. Et primo mõ obijcit. z scd̃o mõ accipiẽ in diuinis. q2 ipsa deitas se habet in ratõne forme respectu dei. nulla tamẽ est differentia dei ad suaz diuinitatem.

[c] In hũanatõe dei ṽbi aim⁹ oẽm et pfectã nãz deitatis in vna ei⁹ hypostascon incarnatã esse. Contra. hoc signuz oẽm distribuit

nature aim⁹ eẽ vnitã oẽm deitatꝭ nãꝫ vel sbaꝫ. Iteꝫ eadẽ est nã i singl'a hypostaseon .i. psonaꝝ. ꝛ qñ dicimus nãm vbi incarnatã eẽ. fm btõs .s. fm athanasiũ ꝛ cirillũ. deitatem dicim⁹ eẽ vnitã carni. ꝛ vnã nãm dei vbi incarnataꝫ ꝯfitemur. Uerbũ aũt ꝛ qđ cõe est sbe possidet. ꝛ qđ ꝓprietatꝭ ẽ hñs hypostaseos .i. psone. Ex his mãifeste ondiť ꝙ nã diua icarnata ẽ. vñ ꝛ eađ vẽ dť suscepisse hũanã nãꝫ.

Mouet ꝛ determinat qõnem incidentẽ. an diuina natura debeat dici caro facta. d

Qõ — Sꝫ qriť vtꝝ eadẽ diuĩa nã dẽat dici caro facta sic vbum dť caro factũ. Si ei idẽ ẽ icarnari. qđ ẽ carnẽ fieri. videri pt ita debẽ dici ꝙ sit caro facta sic dť icarnata. Ad qđ dicim⁹ qꝛ si illđ dictũ i sacra scptura repireť. ex eadẽ itelligẽtia acci peť q̃ cũ dť incarnata. Sꝫ qꝛ illđ auctas sbticuit. atꝫ locutõis mod⁹ nimiã videť face expssionẽ. si nã diua diceret caro facta. meli⁹ silẽ h puto vel negare q̃ temẽ asserere. ne si illđ dicaẽ ꝯũtibilitas nãe i nãm significari puteť. Ex pmissis indubitabilr ꝯstat ꝙ psona vbi siue natura. hois nãm .s. carnẽ ꝛ aiaꝫ assumpsit ꝯ non psonã hois.

Rᵒ. ad questionem.

Si aũt natura diua nãm hois accepit. qre nõ dť facta hõ vel eẽ hõ sic vbũ dei? Ad qđ dici pt ꝙ dei fili⁹ dť fact⁹ hõ vel eẽ hõ nõ solũ qꝛ hoïeꝫ assumpsit. ꝯ qꝛ ipm i vnitatẽ et singl'aritatẽ sui ꝛ psone accepit. Natura aũt diua hoïeꝫ q̃dem accepit .i. hoĩs formã sibi vniuit. ꝯ nõ i singl'aritatẽ ꝛ vnitatẽ sui. Seruata ei ꝓpetate ac diuersitate duaꝝ nãꝝ. psone singl'aritas extitit. Ideoq̃ꝫ nõ sic dť diua natura eẽ hõ vel facta hõ. sic dei filius. Quidaꝫ tñ indifferenter vtrunq̃ꝫ ꝯcedunt.

Obiectio. Rᵒ.

Regrediť ad principalis qõnis explanatõeꝫ. qre non accepit psonã hominis cũ hoïem accepit. e

Ideo vbo nõ psonã hoĩs assumpsit. qꝛ caro illa et aĩa illa nõ erãt vnita i vnã psonã quã assumpserit. qꝛ nõ ex illis ꝯstabat psona. qñ illis vnitũ vbũ ẽ. Nã sibĩ inuicẽ sꝫ vnita sũt cũ vbo. Altera tñ vnione inuicẽ vnita sꝫ illa duo .s. aĩa ꝛ caro. alia vnione vbo vnita sũt. Quia alia ẽ vnio aĩe illi⁹ ad carnẽ. ꝛ alia ẽ vnio vbi ad aĩam illã ꝛ ad carnem. Nõ ğ accepit vbũ dei psonã hoĩs ꝯ naturã. qꝛ non erat ex carne illa ꝛ aĩa illa vna ꝯposita psona quã verbũ accepit. ꝯ accipiẽdo vniuit ꝛ vniẽdo accepit.

Soluit obiectõeꝫ sophisticã qua ꝓbare quidã volunt psonam accepisse psonam. f

Hic a quibusdã opponiť ꝙ psona assumpsit psonã. Persona em̃ est sba rõnalis indiuidue nature. h aũt ẽ aĩa. ğ si aĩam assumpsit. ꝛ psonã. qđ iõ nõ sequiť. qꝛ aĩa nõ ẽ psona qñ aliĩ rei vnita est psonalr. ꝯ qñ p se est. absoluta em̃ a corpe psona est sicuti angel⁹. Illa autẽ aĩa nunq̃ꝫ fuit q̃n eẽt aliĩ rei ꝯiũcta. ideoq̃ꝫ nõ ea assumpta. psona ẽ assumpta. Aliter q̃ꝫ nituť ꝓbare vbũ dei assumpsisse psonam qꝛ assumpsit aliquẽ hoïeꝫ. Assũpsit ei ihm xpm. ğ aliqueꝫ hoïeꝫ. Q aũt hoïeꝫ ihm xpm assumpserit Aug. in expositõne simboli sb anathemate tradit dicẽs. Si q̃s dixerit atꝫ crediderit hoïeꝫ iesum xpm a filio dei assumptũ nõ fuisse anathema sit. Qui etiaꝫ in plib⁹ scpture locꝭ hmõi vtiť locutõib⁹. Ille hõ a vbo dei ẽ assumpt⁹. Ille hõ fact⁹ ẽ xps. Et ꝓpha de hoĩe xpo loq̃ns deo ait. Beat⁹ quẽ elegisti ꝛ as. ꝛc. Ex q̃bus ꝯseq̃ vř ꝙ aliq̃s hõ assumptus sit a vbo, et ita psona a psona sit assumpta. Sꝫ qꝛ h ne-

Alia ꝓbatio obiectõnis.

Pꝫ. triũ. Rᵒ. determinãs pmissas locutõnes

ꝯ suppositio. ğ si tres psone sũt hypostases illi⁹ nãe. vř ꝙ oẽs sint icarnate. Si tu dicas ꝙ h signũ oẽm ñ tenetur sincathegorematice vel vt signũ. ꝯ poti⁹ vt adiectiũ. et tantuꝫ valꝫ oẽm quãtũ ꝛ pfectum. vř eẽ nugatio oẽm ꝛ pfectũ. Rᵒ. dđ. ꝙ oẽꝫ nõ teneť ibi distributiue sic dictuꝫ ẽ. ꝯ tãtũ valet dicẽ. omeꝫ nãm diuitatꝭ q̃ntũ pfectã. Nec ẽ ibi nugatio. qꝛ ꝛ ñ teneť ibi copulatiue ꝯ expositiue. et accipiť et p id ẽ. Aliť pt dici. ꝙ oẽꝫ ꝓuat vř remoueť diuisionem ptis a pte. ꝛ pfectum poït cõpletõem. ita ꝙ sit sensus. diua nã est incarnata i sua pfectione. ita ꝙ ñ fm ptem ꝛ ptem. ꝛ ꝙ h intellect⁹ sit ver⁹ pt hñi p litteram sequentem.

d Nõ sic dř diua nã eẽ hõ vel facta hõ sic dř fili⁹. Cõtra. h vř eẽ falsum. qꝛ hõ pdicať de oĩ eo de q̃ pdicať filius dei. ꝛ h ẽ va. diuina nã ẽ fili⁹ dei. ğ h est va. diua nã ẽ hõ. Rᵒ. dđm ꝙ ẽ pdicatõ fm idẽtitatẽ ꝛ p denoĩatione. Et pdicatio p denoĩatõeꝫ illa mag' seruat ꝓprietatẽ pdicatõnis q̃ꝫ illa q̃ ẽ p idẽtitatẽ. vñ h est mag' ꝓpria fili⁹ dei generat. q̃ꝫ ista. diuitas ẽ generatio sic ꝯsuꝫ fuit in p li. Et qm̃ fili⁹ dei est suppositũ hũane nãe nõ sic diuia nã. hinc ẽ ꝙ ista ẽ mag ꝓpria filius dei ẽ hõ. q̃ꝫ ista. diuina nã ẽ hõ. iõ mgř nõ simplr eã negat. ꝯ dicẽ nõ ẽ ita ꝓpria. nec ẽ ita passim i vsuꝫ adducẽda p eo ꝙ sonat nimiã expssionẽ appropinquat ꝛc.

phas est dicē aut sentire. ꝑmisse locutōnes eisq̄ siles ſm hāc intelligentiā sane accipi debēt. vt hō xp̄s. siue hō ille. siue quidā hō dicat̄ assumptus a v̄bo siue vnitus v̄bo. nō q2 hois psona sit assumpta vel vnita v̄bo. ſ q2 illa aīa ꝛ caro illa assumpta sunt ꝛ vnita verbo in q̄bus sbsistit psona dei ꝛ hois. vt ad hois naturā nō ad psonā respicias. cum assumptū vel vnitū. vel quendā vel aliquē in hmōi locutōnibus scptura cōmemorat. Quocirca cū querit̄ in ꝑposita aucte. an aliq̄s vel quidā sit assumptus a verbo vel vnitus verbo. sine distinctiōe intelligentie nō est hic reddenda rn̄sio. qm̄ multiplex ꝑmissa est qō. ſ instantie q̄rentis ita determinato. si de hois psona queris rn̄deo nō. s̄i de hois nā. dico est.

Ꝺ intelligentiā autē hui9 partis incidit h̄ qō circa assumptiōez humane nature a diuina. Et v̄sat̄ hec qō circa duo principaliter. Primo querit̄ de ipsa assumptōne ex parte assumentis. Scd̄o v̄o querit̄ ex pte assumpti. Circa primū querunt̄ quinq̄. Primo querit̄ vtrū assumere sit actus conueniens diuine nature. Scd̄o querit̄ vtrū sit actus conueniens diuine psone. Tercio querit̄ vtrū cōueniat psone p se an rōne nature. Quarto querit̄ vtrum conueniat nature abstracta om̄i psona. Quinto querit̄ vtrum hec sit cōcedenda. diuina natura est caro facta.

Questio. j. a

Utrum assumere sit act9 cōueniens diuine nature. Et q sic videt̄ aucte Aug. in li. de fide ad petrū. Natura q̄ semp genita manet apud p̄rez. matrē sine peccato suscepit. ſ suscipe ꝛ assumere idem est. ḡ natura diuina nrām suscepit. Item expssius in lib. de trin. j. ca. vj. Forma dei accepit formā serui. Sz forma dei nō est aliud q̄ natura dei. ḡ si forma formā accepit. natura naturā assumpsit. Itez rōne videt̄. hec est vera ꝛ ꝑpria. Natura diuina vnita est hūane. Aut ḡ in illa vnione se hz natura diuina vt agēs. aut vt patiens. Constat q nō vt patiēs. ḡ se hz vt agēs. Sz in ipsa vnione agere nihil aliud est q̄ ipaz naturam assumere. ḡ videt̄ q assumere cōueniat diuine nature. Item natura diuina ꝛ hūana vniunt̄ in vnitate psone. Sz ex illa vnione vere ꝛ ꝑprie dr̄ hūana natura esse assumpta. ḡ pari rōne diuina natura. Uel oz dici ex illa vnione assumēs vel assumpta. sed nō assumit̄. ḡ illi9 est assumere. Sz cōtra ē auctas concilij Toletani. quā mgr̄ ponit in lr̄a. Cū tota trinitas opata sit formatōnē suscepti hois. solus tamē filius suscepit hoiem in vnitatē psone. nō in vnitatē nature. ḡ si h̄ soli filio cōuenit. non videt̄ q cōueniat diuine nature. Item Anſ. P̄r ꝛ fili9 et sp̄ussanct9 nullo mō differūt in natura. ḡ qd̄ cōuenit diuine nature ꝯuenit patri ꝛ filio ꝛ sp̄uisancto. ſ assumptō humane nature nullo mō ꝯuenit patri vel sp̄uisancto. ḡ nullo mō videt̄ diuine nature ꝯpetere. Itez diuina natura est quoddā simplicissimuz. ſ simplicissimū cum vnit̄ totaliter vnit̄. ḡ si diuina natura vnit̄ hūane ꝛ eam assumit. videt̄ q h̄ cōueniat cuilibz psone. Item si aliqd̄ vnū in q̄ plura vniunt̄ vnitur alicui. necesse est ꝑ ꝯn̄s ꝛ illa vniri. sicut pz. Nā si pūctus cui vniunt̄ multe linee alicui ꝯiungit̄. necesse ē ꝛ illas lineas vniri. Si etiā aīa cui vniunt̄ potentie vnit̄ alicui. necesse est ꝛ eidem potētias vniri. ḡ si diuine psone magis vniunt̄ in natura q̄ linea in puncto. vel potentie in aīa. si assumere cōuenit diuie nature. necesse est q conueniat cuilibz psone. ergo nec nature. Item hec simpliciter est falsa. ꝛ nullo modo conceditur. diuina essentia generat vel natura. qm̄ ille actus est actus ꝑprius cōueniens vni soli persone. ergo si assumere est actus cōueniens vni soli persone vtpote psone filij. videt̄ q hec sit neganda tanq̄ falsa. diuina natura assumit humanā. Item regula est ꝛ habita fuit in primo libro. q essentia n̄ supponit personā nec econuerso. ergo diuina eēntia vel natura nō potest ꝓ persona locutionē reddere verā. nec pro alio hoc cōstat. quia soli filio cōuenit assumere. ergo videt̄ simpliciter esse negāda predicta locutio. R̄9 ad predictoꝝ intelligentiā est notādum q tam per verbum vniendi q̄ p verbum assumēdi importatur vnio diuine nature ad humanā. Differunt tamen q̄tum ad modum significandi. q2 verbū vniendi dicit̄ ab vnione que magis importat relatōem q̄ actōnez. Uerbū autem assumendi dicit̄ ab assumptione q̄ principalius importat actōnem. vn̄ q̄uis cōcedat̄ q diuina natura vniat sibi humanā ꝛ eidez etiā vniat̄. nullo tamen modo cōcedit̄ q diuina natura assumat̄. Alia etiā est differentia. quia vnire q̄tum est de se nō dicit terminum relatōnis vel actionis determinate. Pōt em̄ aliquis aliquid vnire sibi ꝛ alij. Assumere autez importat terminum intrinsecum tam actōnis q̄ relatōnis. Assumere enī hic est ad se sumere. Cum ergo vocabulum assumendi importet simul relatōnem ꝛ actionez. tūc ille terminus interius intellectus potest referri ad vtrunq̄. vel ad alterum tm̄ videlicet ad relatōnez. Si ad vtranq̄ referatur. cum actio illa terminet̄ ad vnitatem aliquā tūc assumere dictū de aliquo. signat nō solū vnionez. sed etiam illā vnionem terminari ad vnitatem assumentis. Et qm̄ illa vnio nō terminat̄ ad vnitatē nature seo potius ad vnitatem psone. ideo ſm istū intellectum assumere nō cōuenit diuine nature. Diuina em̄ natura nō assumpsit humanā in vnitatez nature. ꝛ ideo isto modo nō conceditur q eam assumpserit diuina natura. hoc est ad se siue ad ꝑpriam vnitatem sumpserit. Si autem terminus ille habeat respectum ad relatōnem vnionis. tūc cōcedit̄ q diuina natura humanā assumpserit. hoc est sibi vnierit. Uniuit em̄ sibi humanā naturā q̄uis nō in seipsa. ſ in vna persona. Et isto modo ꝓcedunt rōnes et auctoritates que ad hoc inducunt̄. ꝛ ideo sunt concedende. Ad illud v̄o qd̄ obijcit̄ q solus filius suscepit humanā naturam. dōm q solum nō excludit ibi naturam que est in psona ꝛ p̄dicat̄ de psona. sed excludit alias duas psonas. scz patrem ꝛ sp̄msanctum. Preterea autoritas illa nō dicit simpliciter q sol9 filius susceperit. sed q solus filius suscepit in vnitatē ꝑpriam. ꝛ tunc non est instantia de natura. quia vt dictū est natura diuina nō suscepit humanā in vnitate nature sed in vnitate persone. Ad illud quod opponitur q pater ꝛ filius et spiritussanctus nullo modo differunt in natura. dicendū q illa est duplex.

5

6

7

Uno em̃ modo põt intelligi ſic. pater ꝛ fili⁹ ꝛ ſpũſſan-
ctus nullo modo in natura differũt. i. pr̃ ꝛ fili⁹ ꝛ ſpũſ
ſanctus habẽtes vnã naturã. nullo mõ differũt. et h̄
eſt falſum. q̄ꝛ pr̃ ꝛ filius pſonaliter differũt ꝛ hñt ꝓ-
prietates diſtinctas. Alio mõ põt intelligi vt ſit ſen-
ſus. pr̃ ꝛ filius nõ differũt in natura. i. nõ differũt di-
uerſitate nature. Nihilominꝰ tñ differũt ad ſeinuicẽ
re. ꝛ ab ipſa eſſentia vel natura differũt rõne vel at-
tributõne. Aliquid em̃ attribuit pſone qđ nõ natu-
re ꝛ ecõuerſo. Et ideo ſicut nõ ſequit. diuina natura
eſt in trib⁹ pſonis. ḡ perſona pr̃is eſt in trib⁹ perſonis
vna. ſic nõ ſequitur diuina natura vnit ſibi vel aſſu-
mit humanã. ḡ perſona pr̃is aſſumit. imo eſt ibi ſo-
phiſma accidentis. vel locus ſophiſticus accidentis.

8 Ad illud qđ obijcit de diuina nã q̄ eſt quid ſim-
pliciſſimũ. dõm q̄ q̄uis ſit ſimpliciſſimũ in forma.
habet diſtinctõez tñ in hypoſtaſibus ſiue in pſonis.
Cum ergo intelligimus aliquid vniri alicui. hoc poſ-
ſumus intelligere aut q̄tum ad vnionez ſm formã.
aut q̄tum ad vnionem ſm ſuppoſitum. Dico ḡ q̄ ſi
diuina nã vniret alicui ſm formã q̄ neceſſario tota
vniret. hoc eſt in q̄libet pſona. cum ſimpliciſſimum
ſit. Sed q̄ꝛ vnio illa vel aſſumptio non eſt q̄tum ad
vnionem in forma. ſed q̄tum ad vnionem in pſona
ꝛ ſuppoſito. ideo nõ ſequit q̄ q̄uis ſit ſimpliciſſima
q̄ tota ſit vnita. ſm q̄ totum diſtribuit ꝑ pſonis. vñ
nõ valet ꝓceſſus ille. q̄ꝛ ꝓcedit a ſimplicitate nature

9 ad pſonaꝝ pluralitatẽ. Ad illud qđ obijcit q̄ natu-
ra eſt illud in quo pſone vniunt. ḡ ipſa vnita. tres ꝑ-
ſone vniunt. ꝛ ipſa aſſumente aſſumũt. dõm q̄ non
ſequit. Qñ em̃ dicit q̄ ad vnionez eius in q̄ illa vni-
unt ſequit vnio illoꝝ. hoc verum eſt qñ vniunt ſm
illud et in eo in quo alia vniuntur in eo. ſicut eſt in
puncto. in quo lineę vniunt tanq̄ in termino. ꝛ ipſe
punct⁹ vt termin⁹ põt alij vniri. Similiter ꝛ in aïa.
ꝛ in ſuis potentijs. nõ ſic aũt eſt in ꝓpoſito. q̄ꝛ ille ꝑ-
ſone vniunt in natura q̄tum ad vnitatem natura-
lem ſiue eſſentialem. ſed diuina nã non vnit huma-
ne in vnã eſſentiã. ſꝫ vnit i vnitatẽ hypoſtaſis. in q̄ q̄-
dem hypoſtaſis vnitate ab alia pſona mag⁹ diſtiguit
q̄ ꝯueniat. Et hui⁹ exemplũ haberi poteſt in eternis
ratõnibus ſm quas deus ꝓducit. que quidem omes
vnum ſunt in eſſentia dei ꝛ ſubſtãtia. nõ tñ ſequit. q̄
ſi deus facit aliquid ſm rõnem vnam. q̄ ſm illam et
eãdem faciat omia alia. Un̄ idez ſunt idea hominis
ꝛ idea aſini in diuina ſubſtantia. cum tñ diuina ſub-
ſtantia facit aſinũ. nõ facit illum ſm ideam hominis
ſed ſm ideam aſini. Aliud etiã exemplum ponit anſ-
helmus in fonte. riuo. et lacu. qui ſunt vnius natu-
re ꝛ vnus fluit ab alio. Unde nilus dicit fons. ꝛ dici-
tur riu⁹. ꝛ dicit lacus. ꝛ vnus eſt nilus. ꝛ vna ẽ aq̄. ꝛ
vnius nature. q̄uis nõ ſit vnus fons. ꝛ vnus riuus.
ꝛ vnus lacus. Et ꝯtingit nilum etiã infiſtulari vt ri-
uus eſt. nõ vt fons. neq; vt lacus. et hec eſt. q̄ꝛ q̄uis
eadem aq̄ primo ſit in fonte. poſtea in riuo. poſtea i
lacu. diuerſum tñ h̄z modum eſſendi. In ideis au-
tem eſt multitudo reſpectu ꝯnotatoꝝ. et hec vnio in
diuinis pſonis ponunt. vtꝫ pluralitas et diſtinctio
modorum eſſendi ab alio ꝛ nõ ab alio. Et ſic patꝫ q̄
nõ ſequit diuia nã aſſumpſit. ḡ q̄libet pſona aſſum-
pſit ꝓpt relatõz intrinſecã. Ad illud qđ opponit.

10 q̄ h̄ nullo mõ ꝯceditur. eſſentia generat. q̄ꝛ illud eſt
ꝓprium pſone. dõm q̄ nõ eſt ſimile. q̄ꝛ generare im-
portat diſtinctiones que nullatenus ꝯuenit nature.
aſſumere ꝯo dicit actõnem ꝛ relatõnem que conue-
nit diuine nature ſm vnum intellectum ſꝫ quo aſſu-
ſum eſt. Ad illud qđ opponit q̄ nã non ſuppone

11 ꝑ perſona. dõm q̄ verum eſt. ꝛ q̄ dicit nã diuina aſ-
ſumpſit humanã. iſte terminus natura nõ reddit lo-
cutionem veram ꝑ perſona. ſed magis ſtat in natu-
ra ꝑ ſeipſa. ipſi em̃ nature ꝯuenit aſſumptiones face-
re. ꝛ ꝯuenit vniri humane nature. ꝛ h̄ dico ſꝫ
verbũ aſſumendi ſm vnã ſui acceptõez.

Queſtio .ij. b

Utrum aſſumere ꝯueniat diuine pſone. Et q̄ ſic vi-
detur. aug⁹. de fide ad petrum. Deus vnigenitus dum
ꝯciperet vnitatem carnis accepit de virgine. ſed deꝰ
vnigenitus nõ eſt niſi pſona. ergo ꝛc. Item ratio-
ne videt. q̄ꝛ aſſumptio nihil plus dicit niſi actõnem
reſpectu creature. ꝛ relatõem. ꝛ vtrũq; nata eſt ꝯ-
uenire diuine perſone. ergo ꝛc. Item aſſumptio é
ad aliquã vnionem. ſed vnio illa nõ terminat ad na-
turam. ſed ad perſonã. q̄ꝛ diuinitas ꝛ humanitas e-
iuſdem nature eſſe nõ pñt. ergo videt q̄ ipſa aſſum-
ptio vere ꝛ ꝓprie ꝯueniat ipſi perſone. Item aſſum-
ptio eſt ad redemptionẽ ꝛ ſanctificatõem ꝑ huma-
no genere. Sed eandem pſonã competit q̄ h̄ de-
bet ſatiſfacere ꝛ debitum ſoluere. et que poteſt. ergo
videtur q̄ aſſumptio vere competat ipſi perſone.

Item cui competit miſſio ꝛ incarnatio. eidẽ cõ-
petit aſſumptio. ſed miſſio vel incarnatio competit
perſone. ergo ꝛ aſſumptio. Sed ꝯtra. Ubicunq̄ é
aſſumptio ibi eſt vnio ad alterũ ꝛ coicatio. ſed per-
ſona dicit quid diſtinctũ ꝛ incoicabile. ḡ intellect⁹ per-
ſone repugnat vnioni ꝛ aſſumptõi. ḡ nõ poteſt ei ve-
re attribui. Itẽ pſona eſt indiuidua ſubſtãtia ra-
tionalis nature. ſed indiuiduũ dicit nõ ſolum qđ eſt
indiuiſum in ſe. ſꝫ qđ eſt diuiſum ab alijs. ḡ ſi aſſum-
ptio dicit vnionem ꝛ cõiunctõez. videtur q̄ nullo mo
do pſone cõueniat. Item omis vnio naturalis or-
dinat ad illud quod eſt ita vnum in ſe q̄ nõ eſt alte-
ri vnibile. alioquin nõ eſſet ſtatus. illud autem vnũ
eſt indiuiduũ rationalis nature. qđ quidem eſt pſo-
na. et habet ſummã completiõem in genere creatu-
re. ſi ḡ ad dignitatem pſone ſpectat q̄ nulli alij vnia-
tur. et pſona diuia h̄z quicquid dignitatis eſt. videt
q̄ nihil poſſit ſibi copulari. ꝛ ita nullã naturã aſſu-
mere. Item nihil tꝑale põt fieri eternũ. ſed vnitas
creature debita eſt tẽpalis. vnitas vero diuie perſone eſt
eterna. ḡ diuia pſona nõ põt creaturã aliquã ad vni-
tatem pſone ſue accipe. ſꝫ hoc eſt aſſumere. ḡ aſſum-
ptio diuie pſone nõ põt ꝯuenire. R⁹. dõm q̄ ſicut
dictum eſt. aſſumptio dicit actiõez. ꝛ relatõez. ꝛ ter-
minũ vtriuſq;. ꝛ rõne hoꝝ oim põt diuie pſone ꝯue-
nire. Nam diuine pſone ꝯpetit eẽ pricipiũ actiuum.
ꝛ rõnalis nature ſuppoſitũ. vtrũq; ſpectat ad di-
gnitatẽ ꝛ nobilitatẽ. ꝛ ideo diuia pſona põt humanã
naturã fabricare tanq̄ pricipiũ effectiuũ. ꝛ ſtabilire
tanq̄ ꝓpriũ ſuppoſitũ. ita q̄ eiuſdẽ nature eet cauſa-
le pricipiũ ꝛ ſuppoſitũ pſonale. ꝛ ita ꝑ hoc ſibi ra-
tione pricipij. ꝛ i rõne medij. ꝛ i rõne termi. Ratione
pricipij ꝯpetit ei actio. Rõne medij relatio. Ratione
tercij ꝯpetit vtriuſq; terminatio. Diuia em̃ pſona fe-
cit vt plures nature vnirent in ſe. et iõ ꝯcedendũ eſt
q̄ ipſa aſſumptio ꝯpetit diuie pſone. Un̄ ꝯcedende
ſunt rõnes ad h̄ inducte. Ad illud ḡ qđ ꝑ oppoi 12

tur in ɔtrariū q̄ vbi est assumptio. ibi est cōicatio et vnio. dōm q̄ cōicabile pōt dici tripl'r. aut p vni⁹ ɔstitutiōez. aut p p̄dicatōez. aut p ɔprietatū ⁊ ydiomatū cōicatōez. ĝ cū dī vbi ē assumptio ibi ē cōicatio. dōm q̄ verū est tercio mō ꝫ nō p̄ vel scd̄o. Cum ꝟo dī q̄ p sona dicat quid incōicabile ⁊ distinctū. dōm q̄ h̄ dicitur ꝑ oppōnem ad pmuz vel scd̄m. q: nec venit ad tercij ɔstitutiōez. nec habet vñtatē p̄dicatōnez. Et sic 13 pȝ q̄ illa ꝑsona cū assumptōe nō hȝ oppōnez. Ad illud qd̄ opponit᷑. q̄ ꝑsona ē indiuidua sba ydee. rñdendū q̄ illud dī per ꝑuatōez ɔpositōis ⁊ p̄dicatōis cōis. nō per priuatiōez vnionis. nisi forte dicat᷑ vnio respectu dignioꝛis. sicut inferi⁹ meli⁹ appebit. nulluz 14 autē hoꝝ ē in ꝓposito repire. Ad illd̄ qd̄ obr̄ q̄ ois vnio ordinat᷑ ad vnuz qd̄ careat vnibilitate. dōm q̄ verū ē loquēdo d̄ vnione ī eodē genē. vicȝ de vnione q̄ est ꝑ ɔpōnez. sic aūt nō est ī ꝓposito. ⁊ id̄ in nullo co 15 gūt rōnes ille. Ad illd̄ qd̄ opponit᷑ q̄ tpale nō pōt fieri eternale. dōm q̄ verū est ꝑ idētitatē essentie. nihil tñ impedit h̄ esse ꝟtute vnionis ɔtuite. Sicut em̄ tēporale pōt a pn̄⁹ eterno causari tpaliter. sic etiā inniti pōt supposito eterno. vt sicut de⁹ est pncipiuz cuiuslibet creature. sic dei fili⁹ sit suppositū rōnalis nature. Et p tanto dī illa vnitas ad vnitatē ꝑsone termiari: nō q: ꝑsone filij dei adueniat noua vnitas. ꝫ q: ex assumptōne humane fit vt duarum naturaꝝ sit vna hypostasis atq; persona. Questio. iij. c

Utrū assumē persone ɔueniat rōne nāe. an ecōuerso. Et q̄ ɔueniat rōne nāe vī rōne. Ei persone cōpetit op⁹ recreatōis cui ɔpetit op⁹ creatōis. ꝫ op⁹ creatōnis ɔpetit persone rōne nāe. ĝ ⁊ op⁹ recreatōnis. ꝫ assumptio ē opus recreatōis. ĝ ⁊c. Item assumptio ē opatio ꝟtuosa. ꝫ ois operatō ꝟtuosa ɔpetit supposito rōne nature siue nālis potētie. ĝ ⁊c. Item qd̄ sic ɔpetit vni ꝑsone q̄ ɔpetit alteri persone. h̄ cōpetit rōne nature nō rōne ꝑsone. ĝ cuȝ assumptio sic ɔpetat persone filij q̄ possit ɔpetere alij persone sic supra dictū fuit. vī q̄ si ɔueniat filio. ɔueniat ratōne nature. Item assumptō in extremis ponit diuersitatē. ꝫ in assumptōe carnis a deo ē diuersitas naturaꝝ nō ꝑsonaꝝ. ĝ vī q̄ assumptio ꝑ ɔueiat nature. ⁊ ꝑ naturā ꝑsone. Sȝ ɔ. Assumptio dic̄ relatōz. sed relatio nō ɔpetit persone rōne nature ꝫ magꝭ ratiōe sui. ĝ ⁊ assumere. Item assumptio dicit ordinatōnē ad vnitatē aliquā. ꝫ cōstat q̄ nō ad vnitatē nature ꝫ persone. ĝ ⁊c. Item si ɔuenit ꝑsone rōne nāe. ⁊ oē sic tale dī de trib⁹. ĝ ⁊ assumere cōueniret tribus ꝑsonis. ꝫ h̄ est falsum. ĝ ⁊ primū. Item si assumere ɔuenit ꝑsone rōne nature. ĝ ɔuenit nature ꝑ se. et qd̄ ɔuenit ꝑ se cōuenit vl'r. ĝ ꝓ q̄libet suo supposito. sequeret᷑ ĝ idem' qd̄ pri⁹ q̄ cuilibet ꝑsone cōuenerit 16 assumptio. R̄°. dōm q̄ ad hāc qōnem satis pȝ rñsio ꝑ ea q̄ dicta sunt. Cō em̄ tria sint de intellectu illius vocabuli qd̄ est assumere. vicȝ actio. ⁊ terminatō. ⁊ relatio. pmū ɔpetit ꝑsone rōne nature. vltimū cōpetit nature rōne ꝑsone. mediū ꝟo coiter ɔueīt vtriq;. Ipa namq; assumptōnis actio ꝑsone ɔuenit ratione nature. q: ꝑsona agit ꝟtute nature. Un̄ illa ꝟtus ⁊ opatio ɔpetūt cuilibet ꝑsone. termin⁹ ꝟo assumptionis respicit ipam ꝑsonā ꝓprie ⁊ ꝑ se. Un̄ ad vnitatē ꝑsonalē. ⁊ vni⁹ soli⁹ ꝑsone termiat᷑ ipsa assumptōnis actio. ⁊ vnionis relatio. Sȝ mediū vicȝ relatō coiter ɔuenit vtriq;. ⁊ diuina natura et diuina ꝑsona vnit᷑ hūane. ⁊ hūana natura vnita est diuine nāe ⁊ diuine ꝑsone. q: ad vtrāq; habet ordinem ⁊ distinctōnem ꝑsonalē. ⁊ ɔtutā ɔiunctōez q̄ implicant᷑ in illa relatione. Et ꝑm hoc pȝ rñsio ad vtranq; ꝑtem. Rōnes em̄ verū ɔcludūt ꝑm diuersas vias. nec hñt in se aliquam repugnantiam. Et hoc melius patet ɔtractā/ti singulas. Questio. iiij. d

Utrum assumere possit cōuenire diuine nature abstracta omi ꝑsona. Et q̄ sic vī. abstractis oīb⁹ ꝑsonis est intelligere omipotentē. ꝫ omipotēti nullū verbum est impossibile. ĝ vī q̄ omi ꝑsonalitate abstracta. possibile sit deū carnē assumere. Item omi ꝑsonalitate abstracta adhuc est intelligē deuz summē bonū. ꝫ q: summe bon⁹ ē diligit creaturā. ⁊ ꝓpt᷑ nimiam charitatē suā assumpsit naturaȝ hūanam. ĝ omi ꝑsonalitate abstracta adhuc est intelligere deuz carnem humanā posse assumere. Item omi ꝑsonalitate abstracta adhuc est intelligē deū potentē creare. ⁊ potentē gen⁹ hūanū repare. ꝫ repat assumēdo carnem. ĝ videt᷑ redire idem qd̄ prius. Item omi personalitate abstracta adhuc intelligit᷑ de⁹ vt sapiens. ĝ sciens ⁊ potēs tyrannū supare ⁊ vincē. Sȝ assumptōnis misteriū est ad tyrānū vincere ⁊ supare. ĝ intelligit᷑ vt potēs carnē assumere. Sȝ ɔtra. assumere ē sibi vnire. ĝ aut ī supposito. aut ī forma. ꝫ diuina ꝑsona nō pōt sibi hūanā vnire in forma. ĝ si vnit aliquo mō. necesse ē vnire in supposito et ꝑsona. ĝ abstractis suppositis ⁊ ꝑsonis impossibile est amplius assumptōez intelligere. Item assumptio dicat aliquā actōez. Sȝ nulla actio esse intelligit᷑ alicui⁹ nisi vt entis in actu. nihil em̄ est in actu ens nisi ꝓut ē in supposito. ĝ supposito abstracto nō est intelligere assumptōem aliquā. Item impossibile est intelligere vt natura hūana assumat᷑. nisi assumat᷑ ab aliquo vel in singulari. q: sicut vult Dam. Natura p̄t᷑ singularia solū est in nuda ɔsideratōne. ĝ pari ratōe impossibile est intelligē q̄ assumptio fiat in natura abstracta ab omi ꝑsona. Item impossibile est assumptōez alicui⁹ ɔpetere alicui nisi post ɔpletū suuz esse. nemo em̄ assumit sibi aliqd̄ nisi postq̄ ē ɔpletū. ꝫ pfecta cōpletio nature rōnalis nō est nisi in ꝑsona. ĝ omi ꝑsonalitate circūscripta impossibile est q̄ natura hūana assumat᷑ a diuia. R̄°. dōm q̄ dupl'r cōtingit in diuis circūscribere ꝑsonalitatē ꝑ intellectū. 17 Aut simpl'r. aut ꝓut fides determinat. Simpl'r circumscribit᷑ intellectus ꝑsonalitat᷑ qñ ɔsiderat᷑ diuia natura vt in se. non in aliquo supposito determinate. ꝫ inq̄tum coicabile est a mltis. nō inq̄tum est in h̄ vel in illo. Et hoc mō diuia natura ɔsiderat᷑ ꝑ modum cuiusdā ordiabilis ad aliaȝ. ⁊ h̄ mō si intelligit᷑ ꝑm rōnem agendi nec patiēdi. q: actio nō attribuit᷑ forme nisi in supposito. ⁊ sic assumptio nō pōt ei cōuenire. tum quia natura talis nō intelligit᷑ vt agens. quia actio est forme in supposito. tum etiaȝ quia natura talis sic cōsiderata nō habet in quo possit vniri cum humana natura. nō em̄ potest vniri in forma. ⁊ ista duo cadūt in intellectu hui⁹ vocabuli qd̄ est assumere. ⁊ ideo rōne vtriusq; impedimētū est. vt neq̄q̄ nature considerate in abstractōne ab omi ꝑsonalitate possit assumptio intelligi cōuenire. Alio modo potest circūscribi a diuinis ꝑsonalitas nō simpliciter. ꝫ per eum modū per quē fides determinat. scȝ patris. ⁊ filij. ⁊ spūssancti. ita tamen q̄ ibi intelligat᷑ suppositum rōnalis nature. sicut intelligūt iudei ⁊ pagani. ⁊ hoc modo pōt intelligi assumptio cōuenire deo. licet

nõ ita ꝯgrue sicut intelligit̃ ꝓsupposita ꝑsonali distinctõne. Intellecto enĩ ꝙ sola illa ꝑsona q̃ est innascibilis esset in diuinis. posset vtiq3 hũanitatez assumere. ⁊ intelligi poss3 ꝙ deus fieret hõ. ſ tñ nõ ita ꝯgrue sicut nũc. q2 tũc ñ eẽt ibi rõ mediatõis. nec satisfactõnis. nec missiõis. sic nũc ẽ cũ filiꝰ a pr̃e mittit̃. ⁊ pro hoĩe satisfacit. ⁊ mediator est inter deuz p̃rem ⁊ genꝰ humanũ. Vñ nullꝰ intellexit vnq̃ incarnatõnez. nisi ꝓintellexerit ꝑsonaꝝ distinctõez. Concedendũ est ergo ꝙ circũscripta ꝑsonalitate a fide determiata. et si possit intelligi assumptio. nõ tñ ita cõgrue. Omĩ vo ꝑsonalitate circumscripta nõ ꝯtingit a diuia natura assumi humanã. Vñ ꝯcedẽde sunt rõnes ad istã par-

18 tem q̃ ꝓcedũt ſm istam viã. Ad illud vo qd̓ opponit̃ in cõtrariũ ꝙ diuia natura abstracꝫ ꝑsonis intelligit̃ vt summe potẽs. vt summe sapiẽs. ⁊ vt summe bona. ⁊ vt creaturaꝝ cã effectiua. Ad oẽs illas ratiões rñderi põt intermẽdo. si intelligant̃ ꝙ fiat abstractio ab omĩ supposito. Necessario eniz q̃ cogitat deũ. cogitat vt aliquẽ habentẽ deitatẽ siue naturam intellectualem. alioquin nõ cogitat eũ vt ꝑfecte in se entem. ⁊ nec vt ꝑfecte potentẽ. nec vt summe sapiẽtem. Alter enĩ est ibi intellectꝰ. q2 ad assumptiõez nõ tm̃ requirit̃ cã efficiens. ſ etiã illud i q̃ fiat vnio. Et ideo esto ꝙ omĩ ꝑsonalitate circũscripta ꝯsideraret̃ diuia natura in rõne ꝑfecte potentialitaꝫ ⁊ sapientialitaꝫ. nõ tñ cogitari posset in rõne assumentis. q2 nõ posset ibi esse intellectꝰ vnibilitaꝫ.

Questio. v. e

Vtrũ hec sit cõcedenda. diuia natura est caro facta? Et ꝙ sic vr̃. Joh. Dam. ⁊ hr̃ in lr̃a. Dimꝰ omẽz ⁊ ꝑfectam nãm deitaꝫ in vnã hypostasim incarnatã esse. Et incarnari nõ est aliud nisi carnẽ fieri. ergo si h̃ est va diuia natura ẽ incarnata. ⁊ h̃ sc3 diuia natura est caro facta. Item nihil aliud est dicẽ verbuz est caro factũ. q̃ hũana nã est assumpta a vbo. sed hũana natura est assumpta nõ solũ a vbo ſ etiaz a diuia natura sicut ostẽsum fuit supra. ergo vr̃ ꝙ diuia natura sit caro facta. Item nihil aliud ẽ verbũ carnem fieri q̃ dei filiũ esse factum hoiem. ſ dei filiꝰ est diuia natura vel eẽntia. vel ꝓpter vnionẽ est cõicatio ydiomatum. ergo vr̃ ꝙ sicut ista ꝯcedit̃. verbũ caro factuz est. ita ista ꝯcedi d3 diuia nã est facta caro. S3 ꝯtra mgr̃ in litera. mediꝰ h̃ puto negare q̃ temẽ asserere. ergo ſm sententiã mgr̃i. vr̃ ꝓdicta locutio eẽ negãda. Itez q2 filꝰ dei est caro factꝰ. cõcedit̃ ꝙ filꝰ dei fuit passus et mortuꝰ. ſ nõ cõcedit̃ diuia nã ẽ passa vel mortua. ergo nec ista d3 cõcedi. diuia natura ẽ caro facta. Item qñcunq3 aliq̃ duo sic se hñt ꝙ formalr̄ sunt distincta. si dicat̃ vnũ fieri alterũ significat̃ vnũ ꝯuerti in alterum. vtpote si dicat̃ aq̃ facta vinuz. ⁊ sic se h3 caro et diuia natura. cum ergo diuia natura nõ sit in carnẽ conuersa. vr̃ ꝙ h̃ nõ sit ꝯcedẽda. diuia natura est caro facta. Est ergo qõ quare magꝰ ista ꝯcedit̃ diuia natura est

19 incarnata. q̃ ista diuia natura ẽ caro facta. Rꝫ. dd̓ ꝙ ista d3 ⁊ põt ꝯcedi. diuia natura ẽ incarnata. quia scripta legit̃. nec est simplr̄ impropria. Duplicẽ eniz facit intellectũ. quoꝝ vnꝰ est verꝰ ⁊ catholicus. l3 aliꝰ sit ambiguꝰ. Vñ cuz dicit̃. diuia natura est incarnata. i. carni vnita. ⁊ h̃ absq3 dubio verũ est. cum enĩ vnio dicat relatõez. sil' cum h̃ notat naturaꝝ distinctionẽ. ⁊ excludit cõfusionez. ⁊ ideo rõne illiꝰ intellectus põt cõcedi. diuia natura est incarnata. Põt etiã aliꝰ esse sensus. diuia natura est incarnata. i. caro facta. Et rõne istiꝰ nõ admittit̃ cõiter a doctoribus. ⁊

20 Hec enĩ nõ recipit̃. diuia natura ẽ caro facta. h3 eniz duplicẽ intellectũ. ⁊ in vno intellectu ẽ falsa. ⁊ i alio intellectu est adeo exp̃ssiua ꝙ põt deducere in errorẽ ⁊ ideo nullo mõ recipit̃. Duplicẽ h3 intellectuz ꝓdicta locutio ex eo ꝙ h̃ ꝙ est facta põt cadere int̃ subiectũ ⁊ ꝓdicatũ. ⁊ referri ad totũ. Si cadat int̃ subiectũ ⁊ ꝓdicatũ. tũc notat factõez circa diuinã naturã respectu forme carnis. Et iõ sensus ẽ. diuia nã est caro facta. i. ꝯuersa in carnẽ. ⁊ h̃ simplr̄ est falsa. Si autem respiciat totũ. sic sensus ẽ. Diuia natura est caro facta. i. factũ est vt diuia natura sit caro. hec quidem ꝓprie loquẽdo ẽ falsa. q2 caro nõ ꝓdicat̃ de diuia natura. Si aũt intelligat̃ synodochice vt sit sensus. diuina natura ẽ caro. i. hõ. Et sic illo aliq̃ mõ posset cõcedi ꝓpter ꝯueniẽtiã ad hypostasim q̃ facit ydiomatum cõicatõez. ꝓpter hoc ꝙ h̃ est va. hõ est diuia natura. i. ille q̃ est hõ. ꝓpter nimiã tñ exp̃ssionẽ tacenda est ne videat̃ natura ꝓdicari de natura. vel naturaꝝ fieri idẽtitatẽ aut ꝯfusionẽ. q̃ oĩa relegenda sũt ab illa excellẽtissima vnione ⁊ assumptõne. Concedende sunt ergo rõnes oñdentes locutõez ꝓdictã nõ eẽ admittendã licet nõ multũ cogãt. Ad illud qd̓ obycitur ꝙ diuina natura est incarnata ⁊c. Dd̓m ꝙ non est sil'e sicut iam visuz ẽ. Ad illud qd̓ obyciat̃ ꝙ ꝓ-

21 pter humane nature assumptionez ista ꝯcedit̃. verbum ẽ factũ caro. dd̓m ꝙ nõ est sil'e. q2 verbũ dicit ipsam hypostasim cui innitit̃ ipa hũana natura. ⁊ quã h3 denoiare. Et ideo nõ signat̃ ex h̃ aliq̃ naturarum mutatio vel ꝯfusio. ſ solũ vbi ad humanã naturam denoiatio. vt dicat̃ verbũ eẽ hõ. Nõ sic aũt est cũ dr̃ diuia natura ẽ facta caro. q2 cũ iste nature sint distincte. nec vna hẽat ab altera denoĩari. q̃uis hẽat alteri vniri. magꝰ a ꝓprietate ⁊ veritate ꝓdicta locutio rece-

22 dit. Ad illud qd̓ obycit̃ ꝙ verbũ fieri carnẽ nõ est aliud q̃ verbũ fieri hoiem. dd̓m ꝙ verũ est. Et quoniã ista est vera ⁊ ꝓpria. verbũ est factũ hõ. figuratiua locutio q̃ in eã immediate resoluit̃. nõ est via ducendi in errorẽ. imo cõcedi põt satis catholice. hec autẽ. diuia essentia facta est hõ. q̃uis nõ sit oĩno falsa. q2 hypostasis ꝓdicat̃ de diuia natura p idẽtitatẽ. nõ tñ est adeo ꝓpria sicut ista. filꝰ dei factꝰ est hõ. imo nimium est exp̃ssiua. ⁊ ꝓpterea locutio figuratiua in q̃ significat̃ p synodochen caro siue ꝓ toto hoie simplr̄ respuit̃ ꝓ eo ꝙ magꝰ recedit a sermonis ꝓprietate. ⁊ ab exp̃ssione veritaꝫ. ⁊ approximat intellectui erroris. q̃ de causa multe negant̃ locutõnes a doctoribus theologie. ne paralogizentur ⁊ decipiant̃ simplices qui nesciunt vocabuloꝝ virtutes.

Consequẽter querit̃ de scdo principali. videlicet de assumptõne ex pte assumpti. Et circa h̃ querunt̃ quinq3. Primo vtrũ ꝑsona di assumpsit humanã naturã. Scdo vtrũ assumpserit humanã ꝑsonã. Tercio vtrũ sit ponere ꝑfectã intentionẽ ꝑsonalitaꝫ circa aĩam sepatam. Quarto vtruz ꝯcedendũ sit ꝙ deus assumpserit hominem. Quinto ⁊ vltimo vtrũ ꝯcedendũ sit ꝙ assumpserit humanitatem.

Questio. j. f

Vtrũ ꝯcedendũ sit ꝙ humana natura sit assumpta a deo? Et ꝙ sic videtur. Phil. ij. Semetipm exinaniuit formã serui accipiẽs. ſ vitas nõ attendit̃ nisi q̃tũ ad ꝓpriam formaz. ergo si assumpsit formã hominis. assumpsit hoĩs naturã. Item Aug. de fide ad petr.

Deus humanã naturã in vnitatem psone accepit.
Item null⁹ est verus hõ nisi vere hẽat humanam naturã in se. ſ nõ hz in se p eternã generatõnez. ğ hz p assumptõez. ğ assumpsit humanã naturã. Itez quicũq; est alicu⁹ fili⁹ nãlis. coicat cũ eo in natura. ſ dei fili⁹ est virginis nãlis fili⁹. ğ coicat cũ ea in natura. Aut ğ illã naturã hũit ab eterno. vel ex tpe. Constat q non ab eterno. ſ ex tpe. Si ex tpe. aut ex ꝓpria virtute. aut ex aliena. ꝯstat q ex virtute ꝓpria. sed qd̃ accipit ꝗs ꝟtute ꝓpria dr̃ assumere. restat ğ q humana nã sit a deo assumpta. Sz ꝯ. Omne qd̃ assumitur est anteq̃ sit assumptum. ſ hũana nã xpi nõ fuit añ vnionẽ ipsi⁹ cũ verbo. ğ nõ vr̃ q fuerit assumpta a ꝟbo. Itez omne qd̃ assumit̃ ab aliq̃ fit aliq̃ modo vnũ cũ eo a q̃ assumit̃. q2 assumptio ordinat̃ ad vnionẽ. ğ si hũana natura assumit̃ a deo. fit vnũ cũ deo. ſ q̃ sunt eadẽ. vnũ põt ꝑdicari de altero. ğ hũana nã est de⁹. ⁊ ecõuerso. ſ h̃ est falsum. ğ ⁊ illud ex q̃ seq̃t̃. scz q hũana natura sit a deo assumpta. Itez omne qd̃ assumit̃ ab aliq̃ ad vnionẽ acq̃rit ꝓprietatem aliquã ei⁹a q̃ assumit̃ ⁊ cui vnit̃. ſ hũana nã nõ acq̃rit aliquã ꝓprietatẽ ipsi⁹ ꝟbi. nulla em̃ ꝓprietas ꝟbi dẽ d̃ hũana nã. ğ nõ videt̃ q ipsa a ꝟbo dei fuerit assumpta. Item boeti⁹ in li. de duab⁹ natur̃ ⁊ vna persona xpi. ponit q̃tuor diffinitões nãe. q̃z nllã vr̃ ꝯpetere assumptõni diuie. ğ si recte ⁊ sufficiẽter diffinit naturã. nõ vr̃ esse ꝯcedenduz q hũana nã sit assumpta a deo. qd̃ pz discurrẽdo p singlãs notificatões. Quarũ prima ẽ. Nã ẽ eaꝝ rerũ q̃ cũ sint. quoq̃ mõ intellectu capi pñt. Hoc mõ ñ pt accipi cuz dr̃ hũana nã eẽ assumpta. q2 si vnã ꝓprietatem vel ptem hois assumpsisset. vr̃ assumpsisse humanã nãm. Scd̃a diffinitõ nature ẽ. Nã est vel qd̃ agere vel qd̃ pati põt. Et adhuc ista notificatio nõ ꝯpetit sibi. q2 ſm illũ moduz sibi sufficeret assumpsisse solã aiaz ad h̃ q diceretur assumpsisse humanã nãm. Tercia notificatio ẽ. Nã ẽ pncipiũ mot⁹ ⁊ q̃et̃ p se ⁊ nõ ſm accñs. Adhuc nec ista ꝯpetit. q2 sufficeret si soluz corpus assumpsisset. Quarta notificatio ẽ h̃. Nã est vnãquãq; rez informans specifica dr̃ia. Sz nec etiã isto mõ vr̃ assumptum ꝯpetere. q2 sicut dicit Dam̃. iij. li. ca. vij. Verbuz incarnatũ nõ eã q̃ nuda ꝯtemplatõne ꝯsiderat̃ assũpsit naturã. nõ em̃ incarnatio hec eẽt. ſ fictio ⁊ deceptio incarnatõis. nec; eã specie que ꝯsiderat̃. ſ eam q̃ ẽ in athomo. ğ nullo mõ vr̃ eẽ ꝯcedendũ q de⁹ hũanã naturã assumpsit. R̃. dĩm q vere ⁊ ꝓprie loq̃ndo cõcedi pt ⁊ dz humanã naturã a deo assumptam esse. p eo qd̃ dicit phs. Nã accipit̃ ⁊ p ꝟa mã et pro vera forma. ⁊ de his dr̃ ſm analogiã quãdaz. Qm̃ ğ de⁹ assumpsit carnẽ ⁊ aiaz humanã. ⁊ caro ẽ pncipiũ hois mãle. aia ꝟo formale. hinc ẽ q ñ vere solũ hũanã nãz. ſ etiã totã hũanã nãm dr̃ assumpsisse. Et io ꝯcedẽde sũt rõnes ad h̃ inducte. Ad illd̃ qd̃ opponit̃ q nihil assumit̃ nisi ens. dĩ q h̃ dupl'r pt intelligi. Uno mõ sic. Nihil assumit̃ nisi ens in ip̃a assumptõne. ⁊ h̃ quidẽ veruz ẽ. nec hz instantiã in ꝓposito. q2 hũana nã sil' hũit eẽ ⁊ eẽ assumptũ. Alio mõ pt intelligi vt nihil assumat̃ nisi pri⁹ sit q̃z assumat̃. et si h̃ intelligat̃ de eẽ in potentia veritatẽ hz. q2 assumpta nã pri⁹ ẽ in materie potẽtia vel efficiẽtis q̃ vniat̃ ipi assumẽti. Si aũt intelligat̃ q̃tum ad eẽ in actu. sic ñ hz veritatẽ in ea potẽtia mat̃ie q̃ sil' põt rẽ fabricare ⁊ sibi vnire. Uñ si q̃s possz vestimẽtũ in dorso suo facere. sil' eẽt vestimẽti ꝯpositio ⁊ vestimẽti assumptõ.

Per huiuc modũ intelligendum est in proposito.
Ad illud qd̃ opponitur q assumptio vnum facit ⁊c. dĩm q verum est. nõ tam̃ oĩmode facit vnum. ſ ſm q competit comparatõm assumentis ad assumptum. Si aũt in aliqua assumptõne reperit̃ vnio. potissime reperit̃ in assumptõne humane nature a verbo. q2 nõ tm̃ est ibi vnitas p adiacentiã. sed etiaz est ibi vnitas que est ipsius nature ad hypostasim suaz. hec aũt vnitas aliquo modo admittit differentiã in omni creata natura. vnde de nulla hypostasi cuius sit natura creata cõcedit̃ q sit sua essentia vel natura in abstractõne. sed solum per modum ꝯcretõnis. vñ non dicit̃ q petrus sit humanitas. sed q Petrus sit homo. p hũc modum intelligendum est in ꝓposito. q2 q̃uis deus nõ sit hũana nã. est tñ homo. Et ꝓpterea nõ cogit illa ratio. vnũ nõ ꝑdicat̃ de altero in abstractõne. ğ nõ habent identitatẽ siue vnitatẽ assumptõni ꝯpetentẽ. Ad illud qd̃ obiicit̃ q omne qd̃ assumit̃ ab aliq̃ acquirit aliquã ꝓprietatẽ. dĩm q verum est q aliquã ꝓprietatem acquirit. ſ hoc pt esse in recto vel in obliquo. vel rõne suppositi vel ratione forme. ⁊ q̃uis nõ videat̃ humane nature acquiri ꝓprietas ex rõne forme. acquirit̃ tamen rõne suppositi. q̃uis em̃ nõ ꝯueniat ei ꝓprietas in recto. conuenit tñ in obliquo ſm q natura abstractiue sumit̃.
Ad illud qd̃ obiicit̃ ſm quaz illarum notificationum accipit̃ illa natura. dico q ſm omnez põt accipi. maxime tamen ſm vltimã. q2 completiuã ⁊ specificam habuit hominis differentiam. Nec valent ille instantie. q2 xp̃s nõ soluz dicit̃ assumpsisse humanã naturã. sed totã humanã naturã. nec dicit̃ assumpsisse specificã differentiã ſm q specifica differẽtia sumitur p abstractõnem a singularibus. sed assumpsit specificã differentiã in particulari veraciter existentem. Et hoc modo dat̃ intelligi nomĩe nature. In h̃ em̃ differt essentia a natura. q2 essentia nominat rei formã in quadã abstractõne. natura eã nominat entem in motu ⁊ materia vt naturalium operationum principium. ⁊ ideo doctores catholici magis isto modo vti voluerũt. deus assumpsit humanã naturã. q̃ deus assumpsit humanã essentiã. q̃uis vtraq; sit vera. ista tñ est magis ꝓpria.

Questio. ij.

Utrũ deus assumpserit humanã ꝑsonã. Et q sic videtur Boeti⁹ diffiniens ꝑsonam dicit. q est indiuidua substãtia rõnalis nature. sed xp̃s assumpsit indiuiduã substantiã rõnalis nature vt dicit Dam̃. assũpsit em̃ naturã in athomo. ergo assumpsit personã.
Item ad dignitatem singularis spectat q illud singl'are sit ꝑsona. ꝑsona em̃ nomẽ est dignitat̃. ſ natura assumpta in xp̃o eque vel magis nobilis est q̃ sit in aliquo alio homine. si ergo in aliis non admittit rõnem ꝑsone. vr̃ q in xp̃o habeat potissime. ğ ⁊c.
Item anima rõnalis vnita carni facit ꝑsonã. ſ cũ de⁹ hũanã carnẽ assumpsit. aiaz rõnalẽ carni ꝯiũxit. ğ si assumpsit aiaz carni ꝯiũctã. vr̃ q assumpserit ꝑsonã. Item ꝑsona nõ gignit nisi ꝑsonã. sed dei filius assumpsit qd̃ virgo genuit. ğ si virgo ꝑsona fuit. vr̃ q de⁹ ex ea ꝑsonã assumpserit. Sz ꝯtra. Aug⁹. de fide ad petrum. Deus naturã hominis assumpsit non ꝑsonam. Item hoc ipm ostendit boetius tali ratõne. In xp̃o non est nisi vna persona. ergo si dei filius assumpsit personam. idem assumpsisset seipsuz. et hoc est falsum et non intelligibile. ergo et illud ex

ꝙ sequit̃.s.ꝙ ꝑsona fuit a ỽbo assumpta. Probat aũt ꝑma ꝓponem sic.s.ꝙ xp̃s sit vn⁹ in ꝑsona. Qḋ ẽ qḋ ẽ.id est. qꝛ vnũ est. si ẽ xp̃s est. necc̃ est vnũ ẽẽ. ſ nõ ẽ vnũ in natura. ẽ necc̃ est vnũ esse in ꝑsona. Item hoc ipm oñdit ꝑ nois rõnez. ꝑsona em̃ dicit q̃d ꝯpletuz ꝛ distinctũ vltima ꝯpletione. ſ qḋ assumit̃ eo ipso ꝙ assumit̃ ad ꝯpletius ordinat̃. ẽ vĩ ꝙ in se nõ hẽat ratione ꝑsone. Item si assumpsit. aut ꝯsumpsit. aut ꝯseruauit. Constat ꝙ nõ ꝯsumpsit. qꝛ diuina nã hũane nature nihil nobilitat̃ abstulit. Si ꝯſuauit. ẽ cuz assumẽs nõ sit assumptuz. restat ꝙ in xp̃o sĩt due nãe ꝛ due ꝑsone. s. hũana ꝛ diuina. ẽ nec de⁹ est hõ. nec hõ ẽ deus. ẽ nõ est ibi aliq̃ vnio. ac ꝑ h̃ nec assumptio. si ẽ est ibi assumptio ỽa. manifestũ est ꝙ ꝑsona nõ est as-

30 sumpta. R°. dõm ꝙ oĩno falsum ẽ ꝙ ꝑsona ꝑsonã assumpsit. Hoc em̃ tripl'r põt intelligi. Aut ꝙ ipm assumptũ fuerit ꝑsona. aut ꝙ fuerit ꝑsona in assumptione. aut ꝙ fuerit p⁹ assumptõez. Quolibꝫ istoꝝ trium modoꝝ sumpta sñia ꝓdicti ỽmonis ẽ falsa. Naz prim⁹ repugñt veritati ꝯceptõnis. scḋs veritati assumptiõis. ꝛ terci⁹ veritati vnionis. Prim⁹ nanq̃ꝫ q̃ hoc ponit ꝙ añ assumptõez fuerit ꝑsona. veritati ꝯceptionis repugñt. si em̃ fuit añ persona ꝙ̃ esset de⁹. virgo Maria nõ ꝯcepit deũ ſ hoiem purũ. qḋ est ꝯ euangeliũ ꝛ ꝯceptõis articlm. Scḋs ỽo mod⁹ q̃ poit hominẽ illũ tpe assumptiõis fuisse personã. veritati assumptõnis repugñt. Si em̃ in assumptõne fuit persona. ꝛ p⁹ assumptõez desijt ẽẽ persona. poti⁹ in assumptõne ipa persona ꝯsumebat̃ ꝙ̃ assumebat̃. nõ ẽ fuit illa ỽa assumptio ſ mag⁹ ꝯsumptio. Terci⁹ ỽo modus intelligẽdi ꝙ fuerit ꝑsona p⁹ assumptõez illḋ qḋ assumptum est. veritati vnionis repugñt. Si em̃ assumens differt ab assumpto. ꝛ illud qḋ assumptũ ẽ. est ꝑsona. ꝛ q̃ assumpsit sil'r est ꝑsona. ẽ in xp̃o sunt due ꝑsone. ꝛ due sunt in eodẽ nature. h̃ ꝯstat. ac ꝑ h̃ nulla est ibi vnio. ꝛ si hoc. nulla ẽ ibi incarnatio. nec hũani generi reparatio. qḋ adeo ẽ absurdũ vt toti⁹ fidei xp̃i

31 aue ꝑimat fundamentũ. In hunc aũt errorem pessimũ incidit Eutices vt dicit Boeti⁹. ꝓ eo ꝙ nesciuit distinguẽ inter ꝑsonã ꝛ naturã. Pro eo em̃ ꝙ vidit i xp̃o duplicẽ esse naturã. intellexit duplicẽ ẽẽ ꝑsonaz.

32 Nestori⁹ ỽo ex eadez cã errauit. ſ nõ eodẽ mõ. qꝛ em̃ nesciuit discernẽ int̃ ꝑsonã ꝛ naturã. ꝛ vidit ꝙ i xp̃o nõ poterat ẽẽ nisi vna ꝑsona. ex h̃ ꝯpulsus ẽ ponere ꝙ in xp̃o nõ est nisi vna nã. Et iõ sicut duo fuerũt errores in diuinis. s. arrij ꝛ sabellij ꝓ eo ꝙ nesciuerũt distinguere int̃ naturã ꝛ ꝑsonã. sic duo fuerũt errores circa incarnatõez xp̃i. vicꝫ euticis ꝛ nestorij. Catholica ỽo ecclesia per mediũ istoꝝ erroꝝ ꝑtrãsijt dicẽs. In deitate plures ẽẽ personas ꝛ vnã naturã. Et in xp̃o plures naturas ꝛ vnã ꝑsonã. Et iõ simpl'r ꝯcedit ꝑsonã assumpsisse naturã. ꝛ negat personã assumpsisse personã sicut mgr̃ dicit in lr̃a. Tñ rõnes sunt con-

33 cedende inducte ꝓ ista parte. Ad illud qḋ oppoitur in cõtrariũ ꝙ ꝑsona est ratõnalis nature indiuidua suba. dõm ꝙ indiuiduũ in notificatõne persone triplicẽ importat distinctionez. vicꝫ singularitat̃. incõicabilitatis. ꝛ supeminẽtis dignitat̃. Indiuiduuz em̃ dicit̃ qḋ est in se indiuisum ꝛ ab alijs distinctuz. Distinctõez singularitat̃ voco ꝙ aliq̃d nõ sit cõe ad plura. si dicat̃ de vno solo. ꝓpt̃ qḋ sortes dicit̃ indiuiduum. hõ ỽo nõ dicit̃ indiuiduum. Distinctiõez incõicabilitatis dico qñ aliq̃d nõ ẽ alicui⁹ pars. siue veniens in ꝯpositõez tercij. vt̃ pes vel man⁹ hois. ꝓprie loquendo nõ dĩ indiuiduũ. Distinctõez supeminẽtis dignitat̃ intelligo illã q̃ accipit̃ a digniori ꝓprietate. Hoc em̃ nomẽ ꝑsona sumptũ est a dignioribus⁹. vñ nõ reperit̃ nisi in indiuiduo nobilissime creature rõnalis. ꝛ rõne sue nobilissime ꝓprietat̃. Qm̃ ẽ nã humana assumpta a xp̃o ordinata est ad nobiliorez ꝓprietatez eiusdẽ ꝑsone ỽm alterã naturã. hinc est ꝙ nõ tenet ibi ꝓprietatẽ ꝑsonalitat̃. cadit em̃ ab vna ꝓprietate q̃ quidẽ est supeminent̃ dignitat̃. a q̃ quidez nõ cadit ꝑsona ỽbi ỽm diuinã naturã. Et sic pꝫ ꝙ distinctio ꝑsone ꝛ rõ illa nõ valet. qꝛ notificatio ꝑsone recte intellecta nõ ꝯuenit hũanitati assumpte. Ad

34 illud qḋ opponit̃ scḋo iam pꝫ rñsio ex h̃ qḋ iam dictũ est. qꝛ natura assumpta in xp̃o eo ipso ẽ nobilior ꝛ in nobiliori ꝑsona stabilit̃. qꝛ nõ in ꝑsona creata. ſ in ꝑsona increata. vñ ordinatio ad digni⁹ q̃uis auferat rõnem suppositiõis. tñ nõ aufert dignitat̃ ꝓprietatẽ. Meli⁹ em̃ est subesse supiori ꝙ̃ subesse alicui inferiori. Sicut ꝑfectior est aĩa cũ possidet̃ a deo ꝙ̃ cũ possidet res creatas. ꝛ meli⁹ nubit ỽgo nobilis cũ ꝯtrahit matrimoniũ cum rege cui subsit. ꝙ̃ cum ꝯtrahit cũ rustico cui ꝑsit. Vñ esto ꝙ de⁹ aliquẽ assumeret q̃ iam ẽ ꝑsona vel ens actu. ille cũ desineret ẽẽ persona. nihil tamẽ dignitat̃ amitteret. esset em̃ ꝑsona ỽm naturã assumentẽ. q̃uis nõ ỽm naturã assumptã. Ad il-

35 lud qḋ opponit̃ ꝙ aĩa vnita carni facit ꝑsonam. dõ. ꝙ verũ est qñ aĩa et caro nõ ꝯiungunt̃ digniori. tũc em̃ nõ solum ex aĩa ꝛ carne ꝯstituit̃ ipsa natura. ſ etiã ipsa natura hypostasis ꝛ ꝑsona. non sic aũt ẽ i ꝓposito. qꝛ aĩa ꝛ caro fuerũt sibinuicem vnita ipsi verbo. nec in aliq̃ instanti fuit anima illa quin esset vnita ỽbo. ꝛ ipsa hypostasis eterna erat in q̃ vniebat̃ corp⁹ et aĩa. ꝛ ideo nõ ꝯstituebant ꝑsonã ſ solũ naturam. Et ideo nõ sequit̃ ꝙ si dei filius assumpsit aĩam carni vnitã. ꝙ assumpsit personam. qꝛ nõ prius fuit ipsi carni vnita ꝙ̃ esset assumpta. quicq̃d sit de ordĩe ỽm

36 naturã. Ad illud qḋ obijcit̃ ꝙ beata virgo genuit ꝑsonam. dõm ꝙ verũ est. qꝛ genuit filiuz dei. ſ qm̃ ꝑsona generat̃ rõne nature. ꝛ duplex est natura in illa ꝑsona. s. creata ꝛ increata. ideo rõne duplicis nature duplex ꝯuenit ei generatio. s. t̃palis ꝛ eterna. Tẽporalis in qua assilat̃ mr̃i. eterna ỽm naturã in qua assilatur patri. Et ideo nõ cogit rõ illa. q̃uis generatio cõueniat ꝑsone. ꝯuenit tñ ei rõne nature. hoc maxime verũ est in generatõne creata. in qua est non tm̃ ꝑsonalis distinctio. ſ naturalis multiplicatio.

Questio. iij. b

T... ũ sit ponẽ intentõz ꝑsonalitat̃ in aĩa sepata oĩm vnione circũscpta. Et ꝙ sic vĩ ꝓ ꝑ mgr̃m in lr̃a. Aĩa absoluta a corpe ꝑsona ẽ sicut angel⁹. ſ angel⁹ vere ꝛ ꝓprie ꝑsona ẽ. ẽ ꝛ aĩa sepata. Itẽ sic ꝯsueuit cõiter distigui. ꝑsona ẽ res distĩcta ꝓprietate ad dig̃tatẽ ꝑtinẽte. ſ aĩa sepata ẽ distĩcta res qḋ patꝫ. ẽ ẽ ꝑsona.

Itẽ rõ q̃re hũana nã in xp̃o nõ ẽ ꝑsona. ẽ ꝓpt̃ vnionẽ ad digni⁹. ſ aĩa circũscpta assũptiõe ꝛ vniõe cõplete hꝫ illã rõnẽ i se quã boeti⁹ poit. Persona ẽ indiuidua sba rõnal' nãe. ẽ vĩ ꝙ rõ ꝑsonalitat̃ ꝯuẽiat aĩe sepate ꝛ ꝓp̃e ꝛ ỽe. Et ꝯuẽit aĩaz sepatã ꝯpari ad angelũ. ꝛ ꝯuẽit ꝯpari ad alterã aĩaz. ꝛ q̃ ẽ ꝯpatio vni⁹ angli ad alteꝝ. eadẽ ẽ ꝯpatio vni⁹ aĩe ad alterã. ſ aĩa sepata differt ỽm spẽm ab angelo. sicut ꝛ angelus ab anima. ẽ a simili sicut inter vnum angelum ꝛ alterũ est discretio personalis. sic inter vnam aĩaz ꝛ alterã. ſ que habent discretõnem ꝑsonalem hñt intẽtiõem

psonalitat. ḡ plenā rōnem psonalitatis ɔtingit repiri in aia sepata. Item cuicunq̧ ɔpetit loq̄ de se vt de se est psona. ḡ aie sepate ɔpetit loq̄ de se vt de se. cōuenit etiā ad ipsaȝ dirigere smonē sicut ad aiam petri ⁊ pauli dirigim⁹. ⁊ ɔstat ꝙ versa vice pñt nob̄ voluntatē suā exprimere sicut aliquib⁹ expsserunt. ḡ vr ꝙ aia sepata vere ⁊ ꝓprie sit psona. Itē aia p sepatonē sui a corpe nō hȝ ɔditōeȝ deteriorē ꝗ statū dignorem. ꝗ q̄diu spūs rōnalis erat in corpe ⁊ corpi vnitus nō carebat rōne psonali. ḡ nec qñ ē a corpe sepatus. Sȝ cōtra. psona ē per se vna. ꝗ qd̄ venit aliqñ ad ɔstitutōeȝ tercij nō est per se vnū ⁊ distinctū. ḡ qd̄ est natū vniri ad ɔstitutōeȝ tercij nō est psona. ꝗ aia rōnalis est h mōi. ḡ ⁊c. Item psona dicit q̄d cōplessimū in genere subē. ita ꝙ nō est ordinatū ad vlteriorē pfectōeȝ in eodē genere. ꝗ aia rōnalis ē ordinata ad ɔstituendū hoieȝ. ḡ nō hȝ intentōneȝ persone.

Item aia rōnalis cū est vnita carni vt dicit mgr̄ nō est psona. ḡ si qñ est sepata hȝ rōneȝ psone. ḡ digniorem modū hȝ exn̄di extra corp⁹. Si ḡ natura semp desiderat qd̄ meli⁹ est. videt̄ ꝙ aīma nunq̄ desideret vniri corpori. vr̄ etiā ex hoc ꝙ cū aia vnit̄ corpi. fit ei ꝓiudiciū. ⁊ cū sepat̄. ꝙ nō sit ei pena ꝗ pmiū. q̄ oīa falsa sunt ⁊ absurda. ḡ et illud ex q̄ sequit̄ vȝ ꝙ aia sepata ⁊c. Item si aia sepata est psona. cū assumēt actus persone ɔuctiēs. sicut diuīa persona dr̄ corpus assumē cū corp⁹ ei vnit̄. ⁊ silr̄ angel⁹. per ɔsilem modū aia diceret̄ assumē corp⁹ ꝓpriū cū eideȝ rursus ɔiungit̄. ⁊ si h̄ nō recipit̄. vr̄ ꝙ nec premissa esset ɔcedenda. scȝ ꝙ aia sepata sit psona sicut angelus.

57 R̄. dōm ꝙ sicut apparet ex textu opinio mgr̄i fuit ꝙ aia sepata sit psona. Et h̄ opinio fuit mgr̄i hug. de sanc. Uict. Ratio aūt q̄ mouit eos ad h̄ ponendū fuit actualis distinctio ⁊ ɔpletio reperta in aia sepata. qm̄ act⁹ nobiles liberi⁹ exercet ⁊ pfecti⁹ q̄ȝ exerceat in corpe. Hec ei opinio nō sustinet̄ coiter a doctoribus. Rō hui⁹ est. qm̄ ad ɔpletā rōnem psone requirit (vt dictū fuit supra) distinctō singlaritat̄ ⁊ incōicabilitat̄ ⁊ supeminēcīs dignitat̄. Q̄uis aūt in aia sepata sit reperire singlaritatē ⁊ dignitatē. nō est tñ repire incōicabilitatem. q̄ꝛ appetitū et aptitudinē hȝ vt vniat̄ corpori ad ɔstitutōeȝ tercij. ⁊ iō necesse ē ipsā carere distinctōe psonalitatis. qm̄ si ɔpletio ē aia dum appetit⁹ ei⁹ terminat̄ quē hȝ respectu corporis resumēdi. sicut vult Aug. xij. sup Gen. ad l̄ram. et tūc nō hȝ in se intentōnem persone. necessario sequitur ꝙ psonalitate careat cū est sepata a corpe. alioquin sequerent̄ p̄dicta incōueniētia. vȝ ꝙ vnio eēt ꝓternālis. et sepatio nō eēt penalis. Iterū ꝙ vnio esset in aie ꝓiudiciū. ⁊ sepatio in p̄miuim. quoꝝ qd̄libet falsum est. et ideo nō imerito in hac opinione coiter nō sustinēt mgr̄m. Q̄uis aliq̄ velint dicere ꝙ mgr̄ intellexit de aia sepata circūscripta vnibilitate ad corpus. ⁊ h̄ est poti⁹ vbi palliatio q̄ȝ expositio. sicut aspiciendo ad v̄ba ipsi⁹ pȝ. Preterea vnibilitas siue aptitudo vniendi cū corpe nō est aie accn̄talis. ꝗ est ipsi aie essentialis. ⁊ ideo nō pōt ab ea separi vel circumscribi salua ipsi⁹ nā. sicut superi⁹ in scdo libro ɔsum fuit. Posset tñ dici ob reuerētiā ipsi⁹ ꝙ nō voluit dicere ꝙ tota rō personalitat̄ cōpeteret aie sepate. ꝗ ꝙ h̄ supposito ꝙ aia sepata eēt persona. adhuc nō esset persona in xp̄o. q̄ꝛ eēt ɔiuncta cum diuina persona. Quicq̄d aūt sit de intentōne mgr̄i h̄ ɔcedendum est ꝙ rō personalitat̄ nō est plene circa aiam sepata. Tñ ɔcedende sunt rationes ad hoc inducte. Ad illud 38 vō qd̄ obijcitur de autoritate magistri patet responsio per iam dicta. Ad illud vō qd̄ obijcitur ꝙ anima sepata est res distincta ꝓprietate ad dignitatē pertinens. dōm. ꝙ nō est ibi ratio distinctōnis ꝗm ꝙ cōuenit persone intentōni ꝗm illam triplicem conditionem que superius assignata est. Ad illud vō qd̄ 40 obijcitur ꝙ cum anima vnit̄ corpori. nō vnit̄ digniori rei. et ita vnibilitas ad corpus nō aufert aīme ꝑsone ꝓprietatem. dōm ꝙ hoc verum esset si anima esset persona per se. tūc eīn ratōne persone nō priuaretur ex hoc ꝙ corpori cōiūgeret̄. si ergo caret ratione persone cum corpori ɔiūgit̄. patet ꝙ nō est persona cum est a corpore sepata. hoc autem nō est ꝓpter defectum dignitatis sed ꝓpter defectum incōmunicabilitatis. Q̄uis nō incongrue posset dici ꝙ ad ipaȝ vnibilitatem per moduȝ compositōnis sequit̄ quedam indigentia ⁊ defectus a completōne dignissima.

41 Ad illud qd̄ obijcitur ꝙ anima differt specie ab angelo ꝗm ꝙ ei comparatur. dōm ꝙ ratio personalitatis plus dicit completionem q̄ȝ intentōnem speciei. Nam christus ꝗm humanā naturā ɔtinetur sub specie hominis. q̄uis ꝗm illam naturam nō habeat intentōnem personalitatis. Et ideo nō sequit̄ ꝙ si anime sepate cōueniat specifica dr̄ia respectu angeli. ꝙ ꝓpter hoc ɔueniat ei discretio personalis respectu alterius anime. Nec sequit̄. differt numero ab alia anima. ergo differt personaliter. quia distinctio ꝗm numerum in plus est q̄ȝ distinctio personalis. Ad il- 42 lud qd̄ opponitur ꝙ cui competit loqui de se vt de se ⁊c. dōm ꝙ verum est accipiendo large personaȝ. ꝗm ꝙ persona dicit̄ esse in noie vel ꝓnomine. ꝗm ꝙ reddit suppositum verbo. hoc autem modo non loquimur hic de persona. q̄ꝛ hec est ɔsideratio grāmatici ñ theologi. sic eīn magis respicit modum significandi q̄ȝ ꝓprietatem rei. Ad illud quod vltimo obijcitur 43 ꝙ anima gloriosa ꝓpter sepatōnem a corpore nō habet ɔditōneȝ deteriorem. dōm ꝙ illa ratio deficit dupliciter. Primo quidem q̄ꝛ q̄uis nō habeat cōditionem deteriorem q̄ȝtum ad bene esse. vtpote q̄ȝtuȝ ad dei similitudinē. minus tamen bonā habet ɔditōeȝ q̄ȝtum ad esse nature. Personalitas eīn nō attenditur q̄ȝtum ad bene esse vel esse gratie. sed q̄ȝtuȝ ad esse nature siue ad eē primū. Alius etiā defect⁹ est. qm̄ intentio personalitat̄ ɔsequit̄ animē vnitaȝ corpori ita tñ ꝙ nec anima nec corpus est psona. sed totum cōiunctum. ⁊ ideo nō sequit̄ ꝙ talis dignitas remaneat in anima sepata vel ꝓp̄ etas. sicut nec risibilitas que est ꝓprietas respectu ɔiuncti post sepatōem nec remanet in aia nec circa corpus ⁊c.

Questio. iij. ſ

Utrū ɔcedendū sit ꝙ de⁹ assumpserit hoieȝ. Et ꝙ sic videt̄ per illud p̄s. Beatus quē elegisti ⁊ assumpsisti. Sed beatus stat ibi ꝓ aliquo. nō est aūt dare aliquem nisi hoiem. ḡ ⁊c. Item aug⁹. in expositione simboli. Si quis dixerit hoiem a xp̄o assumptuȝ depositum esse anathema sit. Item Ans. dicit in libro de incarnatōne ꝙ nō assumpsit hominem in cōmuni. sed hūc hominē. sed ad hūc hominē sequit̄ homo. ḡ si hūc hoiem assumpsit. hñ sequit̄ ꝙ assumpserit hoiem. Iteȝ ꝓprietas vni⁹ ptis denoīat totū. vñ petrus dicit̄ alb⁹ si solum corpus sit albū. ḡ mlto fortius ꝓprietas vtriusq̧. Sed verum est dicē xp̄m assūpsisse carnē ⁊ aiaȝ. ḡ verū ē dicē ꝙ assumpserit hoieȝ.

Jtē filiꝰ dei assūpsit aiā ⁊ corpꝰ ⁊ h̄ assūpsit vnita. ergo si corpus ⁊ aia vnita faciūt hoiem. ergo vr̄ ꝙ assūmpserit hoiē. Si tu dicas ꝙ nō fuerūt priꝰ vnita ꝙ assumpta. ꝓ h̄ nō dissoluit ⁊ effugit rō. qꝛ si aia ⁊ corpꝰ nō fuerūt añ vnita ꝙ assumpta ꝑoritate tpis saltem silr fuerūt inuicē tpe vnita ⁊ assumpta. ergo vr̄ ꝙ in sua assumptōne hoīez faciebāt. ⁊ si h̄ verū est. ergo ⁊c.

Jtem filiꝰ est hō. aut hō quē assumpsit. aut homo quē nō assumpsit. Si hō quē assumpsit. ergo assumpsit hoiem. Si est hō quē nō assumpsit. ergo aut petrus vel paulꝰ vel de ceterl. Si ergo nullū taliū est dare. vr̄ ergo simpliciter eē verū ꝙ assumpserit hoiem. Sꝫ ꝯtra. in li. de regulis fidei dr̄ ꝙ assumēs nō est assumptū. ergo si filiꝰ dei ē hō. falsū ē filiū dei assumpsisse hoiē. Jtē si assumpsit hoiem. ⁊ nunꝙ deposuit quē assumpsit. ergo sp̄ fuit hō. ergo qñ erat mortuꝰ erat hō. qd̄ non vr̄ verū cum sit oppō in adiecto. Jtem si assumpsit hoiem aut hoiē in cōi. aut hūc hoiem. Nō hoiem in cōi assumpsit. ergo hūc hoiem. sꝫ h̄ hō noiat ꝑsonā vel saltem hypostasim. ergo in xp̄o sunt due ꝑsone vel due hypostases. sꝫ hoc ē falsum ⁊ fidei ꝯtrariū. ergo ⁊c. Jtē assumptio dicit vsum aliquē rei assumpte. Sꝫ vsus rei tpe vel natura ꝯsequit ipam rem. ergo priꝰ ē assumptū naliter ꝙ sit ipm assumi. si ergo nō dicit humanā naturam in ꝯpatōne ad hypostasim siue ꝑsonā. necesse ē ꝙ in xp̄o sit alia ꝑsona ꝙ ꝑsona assumēs ad quā cōparet humanitas añ assumptōez. ꝙ si h̄ simplr̄ ē falsum. restat ꝙ ⁊ illud ē falsū. Filiꝰ dei assumpsit hominem. Rñ. dōm ꝙ aliq̄ voluerūt sustinē locutōnem istā sicut illi q̄ fuerūt de p̄ma opinione. dicētes ꝙ xp̄s est duo. scꝫ due res vere. hō vicꝫ ⁊ deꝰ. sꝫ qꝛ illud non pōt rōnabiliter sustineri. sicut infra videbit. ideo aliq̄ distinguē voluerūt ꝙ est loqui de assumptōne. vel ꝙtum ad fieri. vel ꝙtum ad factū esse. Si loq̄mur d' assumptōne ꝙtum ad fieri. sic falsum ē ꝙ assumpserit hoiem. imo aiam ⁊ carnē. Si aūt loq̄mur de assumptione ꝙtū ad terminū vel assumptū eē. ꝯcedere voluerūt ꝑsonā dei assumpsisse hoiem. tūc eñ nō vr̄ ꝙ hō ille nō fuerit añ assumptōez sꝫ ꝙ ex ipa assumptione aliq̄s factꝰ est hō. Sed adhuc illud nō vr̄ multū rōnabiliter dictuꝫ. nam si ex assumptōne vestimenti vere possit aliq̄s dici vestitꝰ esse. h̄ rōnabiliter ꝯceditur. h̄ assumit vestimentū. ⁊ h̄ nō admittit. ille assumit se vestitū vel calciatū. Per hūc modū nec ista vr̄ esse admittēda. filiꝰ dei assumpsit hoiem. ꝙuis ex ipa assumptōne factꝰ sit hō. Et ꝓpterea est tertiꝰ modus dicēdi verior ⁊ verior. ꝙ h̄ est ipropria. filiꝰ dei assumpsit hoiem. Et rō huiꝰ est. qꝛ hō sigt humanā formaꝫ siue nām in ꝯcretōne ad suppositū de q̄ vere p̄dicat sm quādā idētitatē. Et ideo de ipo supposito vere p̄dicat. vt dicat iste est hō. Verbū autem assumēdi de sua rōne pluꝰ importat. vicꝫ distinctōez assumēt ad assumptū in h̄ ꝙ importat relatonē. ⁊ ordinē etiā q̄ndam importat respectu eiꝰ qd̄ naliter añcedit ipsam assumptōez. ⁊ respectu eiꝰ qd̄ sequit. nam res assumpta naliter ipam assumptōez añcedit. ꝙuis possit dici tpe silr. Concretio vō ⁊ vnio assumentis ad assumptum ꝯsequit ipam assumptōez. Et iō duplr̄ est hec falsa. filiꝰ dei assumpsit hoiem. tum ꝓpter defectū distinctōnis. qꝛ hō p̄dicat de filio dei. tum ꝓpter defectū ordinis. qꝛ compatio hūanitat ad ꝑsonaꝫ vel hypostasim ꝯsequit ipam assumptōez ⁊ nō antecedit. res aūt assumpta antecedit. Et iō p̄dictus sermo falsus est ex duplici cā. ⁊ rōnes ꝯcedende sunt ex ista pte.

Ad illas vō auctes in cōtrariū adductas. dōm ꝙ aliq̄d hñt impropriētatꝭ. ⁊ sunt exponēde. sctī eñ loquūt aliq̄ñ inltū exp̄sse. Vñ h̄ nomē hō i p̄dictꝭ auctibus magꝭ accipit abstractiue ꝙ ꝯcretiue. magꝭ p humana natura ꝙ p re nature. ⁊ p hūc modū ad consimiles auctes pōt rñderi vnica rñsione. qꝛ hois noie hūana natura hꝫ intelligi. ꝙuis sm cōem vsuꝫ ⁊ sm virtutē vocabuli h̄ nomē hō nō ita ꝯsuetū sit accipi. [44]

Ad illud qd̄ obr̄ ꝙ ꝓprietas ptis denoiat totū. dōm ꝙ illud hꝫ instantiaꝫ in ꝓprietatibꝰ respectiuis. ꝙuis veritatē hēat in ꝓprietatibꝰ absolutis. Quis eñ verū sit ꝙ manꝰ petri sit minor petro vel q̄libet eiꝰ ps quodāmō. hec tñ est falsa petrꝰ est minor petro. vl̄ differt a petro. Per hūc etiā modū intelligendū est in ꝓposito. quia assumens sicut dictū est vel assumi dicit aliquem ordinē vel distinctionē que repiri pōt inter ꝑsonam xp̄i ⁊ ptes corpis hominis. que sunt corpus ⁊ anima. ꝙuis ille respectus vel ordo inter ꝑsonam xp̄i ⁊ ipsum xp̄m hominē reperiri non valeat. [45]

Ad illud qd̄ obijcit ꝙ assumpsit animam ⁊ corpus vnita. dōm ꝙ est vnio corpis ⁊ anime respectu suppositi in quo sunt. ⁊ respectu humane nature quā constituunt. ⁊ vtraqꝫ vnio anime ad corpus fuit in ipsa assumptōne. ⁊ vna quidē antecedebat sm ordinez nature. scꝫ anime ad corpus ad ꝯstitutōez vnius nature. Altera vō scꝫ anime ad corpus in vnam ꝑsonam vel hypostasim ꝯsequebat ipsam assumptōnem. qꝛ ꝑsona ⁊ hypostasis verbi assumendo carnē ⁊ animā similiter vniebat. Cum ergo dicit ꝙ anima ⁊ corpꝰ vnita faciūt hominē. dōm ꝙ verum est sm ꝙ vniuntur isto duplici modo. Et q̄ñ alt istoꝝ modoꝝ ꝯsequit ad assumptōez. ideo nō ꝯceditur ista ꝙ assumpserit hominē. ꝙuis ꝯcedat. ꝙ assumpserit animam ⁊ corpus ꝯiuncta. Posset etiam dici ꝙ nō tenet illa cōsequētia. assumpsit animā ⁊ corpus ꝯiuncta. ergo assumpsit hominem. quia hō supponit aliquem hominem ⁊ ideo supponit aliquem. anima vō ⁊ corpus dicunt quid. Apud veros ergo theologos reputat fieri ꝑmutatio p̄dicamenti cum ꝓcedit ab eo qd̄ dicit quis. ad illud qd̄ p̄dicat in quid. vel ecōuerso. sicut in p̄mo libro habitum fuit. [46]

Ad illud qd̄ obijcit ꝙ xp̄us homo est. aut quem assumpsit. aut quem nō assumpsit. dico ꝙ nō recte diuidis ⁊ sufficienter. qꝛ p̄dicatō non accipit p negatōnem que fert ad implicatōnem. sed p negatōnem que fert ad pncipale p̄dicatum. et iō nō sic est diuidendū. aut est homo assumptus. aut n̄ assumptus. imo sic. Aut est homo assumptus. aut nō est homo assumptus sm legem ꝯtradictōnis. Sed si obijciat ꝙ homo sufficienter diuidit p assumptum ⁊ nō assumptum tanꝙ p immediata. tūc respondendum est ad illam inductōnem. ergo vel est Petrus vel est Paulus ⁊c. quia nec ē Petrus nec est paulꝰ. nec virgilius sed Jesus. ⁊ iesus non est homo assumptus a filio dei ꝙuis natura eiꝰ sit assumpta. Jesus eñ non est nomen impositum nature sed nomē impositum ꝑsone. [47]

Questio. v. k

Utrum hec ꝯcedenda sit. filius dei assumpsit humanitatem. Et ꝙ sic videt. Dasñ. Omnia q̄ in nostra natura plantauit. assumpsit dei verbum. sed vniuersꝫ nostrum dedit humanitatem. ergo videtur ꝙ assumpserit humanitatē. Jtem humanitas nō est aliud

ꝙ hoĩs natura. ẜm ꝙ dicit Dam. diuinitatis et hũanitatꝭ nomẽ naturaꝝ sunt rep̃ntatiua. ẜ hec simplr̃ ẽ ꝯcedenda. filiꝰ dei assumpsit humanã nãz. ergo ⁊ hec. filius dei assumpsit hũanitatez. Item hũanitas est forma hoĩs. Sed hec simplr̃ ꝯceditur filiꝰ dei assumpsit formã hoĩs. sicut dicitur phi. ij. Humiliauit semetipsum formã serui accipiẽs. ergo ⁊ ista. filiꝰ dei assumpsit hũanitatẽ. Itẽ hec ẽ simplr̃ vera. Filiꝰ dei hꝫ hũanitatez. ⁊ eam nõ hũit ab eterno ẜ tp̃aliter. ergo vi ꝙ eã assumpsit. Sꝫ ꝯ. hũanitas sequitur vnionẽ aĩe cũ corpe. ẜ aĩa ⁊ corpꝰ nõ fuerũt priꝰ vnita ꝙ assumpta. ergo si assũptum ẜm ordinẽ naturalẽ p̃cedit ipam assumptõez. vi ꝙ hec sit falsa. filiꝰ dei assumpsit hũanitatẽ. Itẽ magꝭ significat in abstractiõe hoc nomẽ humanitas ꝙ hoc nomen hõ. ergo si deꝰ non assumpsit humanã nãm in vi ẜm ad homo. ergo hec est magꝭ impropria. assumpsit humanitatẽ ꝙ assumpsit hoĩem. ergo est falsa. Item si assumpsit humanitatẽ. ⁊ nunꝙ deposuit qd̃ assumpsit. sp̃ habuit humanitatẽ. ẜ qd̃ hꝫ humanitatẽ sp̃ ẽ hõ. sp̃ ergo in triduo fuit hõ. Iuxta hoc queritur. qd̃ nomĩe humanitatꝭ intelligitur. cum dicitur dei filium assumpsisse humanitatẽ. R̃. dicendũ ꝙ nomẽ hũanitatꝭ ꝯsueuit triplr̃ accipi. Uno mõ ꝑ hũanitatẽ p̃nt intelligi principia ꝯstituentia hoĩem. Alio mõ ꝑ humanitatẽ põt intelligi forma ꝑtis totiũ ꝯpositũ. Tercio mõ nomĩe hũanitatis põt intelligi ꝓprietas ꝑtis ipm hoĩem inquantũ est hõ. ⁊ iste triplex intellectꝰ dicitur ex ṽbis mgr̃i. di. ij. vbi ꝯfirmat mgr̃. ⁊ ondit aucte se noĩe hũanitatis corpꝰ ⁊ aĩaz intelligere. Oĩbꝰ aũt his modis ꝯcedendũ est filiũ dei assumpsisse hũanitatẽ. Si. n. nomine hũanitatꝭ intelligantur ipsa principia ꝯstituẽtia hoĩem. vicꝫ aĩa ⁊ caro. absqꝫ dubio veruꝫ est ꝙ filius dei assumpsit hũanitatẽ. i. aĩaz ⁊ carnẽ. Itẽ si noĩe hũanitatꝭ itelligitur forma totiꝰ. adhuc hꝫ ṽitatez. filiꝰ dei assũpsit hũanitatẽ. i. formaz hũanaz. Iuxta illd̃ qd̃ dicitur phil. ij. Hũiliauit se. for. ser. ac. Postremo si noĩe hũanitatꝭ ipa ꝓprietas ꝑtis itelligitur. adhuc ṽitatẽ hꝫ. filiꝰ dei assumpsit hũanãꝫ nãm. qr̃ nõ solũ nr̃am nãm humanã. ẜ ꝓprietates ꝯñtes. sicut dicit Dam. Si ergo aũt hoc vltimo nõ solũ intelligat ꝙ assumpserit hũanitatẽ. i. hoĩs ꝓprietatẽ. errat circa incarnatõnis veritatẽ. Opꝫ. n. ponẽ ꝙ hoc triplici mõ dicẽdi. filiꝰ dei assumpserit nãliter hũanitatẽ. Et ꝯcedẽde sũt rões ad hãc ptem inducte. 49 Ad illud qd̃ obr̃ ꝙ humanitas ꝯsequitur vnionẽ. dd̃ ꝙ ꝯsequitur vnionẽ aĩe ad corpus ẜm ꝙ vniuntur in ꝯstitutõez nãe. n̄ ẜm ꝙ vniũtur i vnitatẽ ꝑsone. Posset etiã dici ꝙ q̃dã sũt ꝑus assumpta. ⁊ q̃dã coassumpta. ⁊ q̃uis aĩa ⁊ corpꝰ ꝑ assũpta sint a ṽbo. tñ oĩa q̃ ad ea ꝯsequuntur dici p̃nt coassumpta. Unde qr̃ aĩa ⁊ corpꝰ hẽbant ꝓprietatez passibilitatꝭ. filiꝰ dei assũpsit passibilitatẽ. Et ꝑ hũc modũ ꝯcedendũ ẽ ꝙ assũpserit hũanitatẽ. queadmodũ ꝯceditur ꝙ assumpserit passibilitatẽ. q̃uis nõ ꝯcedatur ꝙ assumpserit se passibilẽ. ẜ ꝙ assumẽdo passibilitatẽ fecerit se passibilem. sic ꝯcedatur ꝙ assũpsit hũanitatẽ licet nõ ꝯcedatur ꝙ assũpserit se hoiez. 50 Ad illd̃ qd̃ opponitur de abstractiõe. dd̃ ꝙ potiꝰ facit ad oppositũ ꝙ ad ꝓpositũ. Qr̃ eñ abstractio. iõ significat i q̃dã diuersitate a supposito. ⁊ iõ saluari p̃t ista ꝯditio assumptõis. q̃ quidẽ ẽ distinctio assumẽtꝭ ad assumptũ. nõ sic aũt ẽ in hoc qd̃ dicitur hõ. 51 Ad illd̃ qd̃ obr̃ ꝙ nunꝙ deposuit qd̃ assumpsit. dd̃ ꝙ hoc intelligitur q̃tũ ad p̃ncipia nãe q̃ pꝰ fuerũt assumpta. s. aĩa et caro. q̃tũ ṽo ad coassumpta veritatẽ nõ hꝫ. deposuit eñ passibilitatẽ. Sꝫ si hoc mõ accipitur hũanitas rõne principioꝝ ꝯstituẽtiũ hoiez. sic nunꝙ deposuit hũanitatẽ. ẜ ex hoc nõ sequitur in triduo hũit humanitatẽ. ergo fuit hõ. qr̃ p̃ncipia hoĩs nõ faciũt hoĩem nisi inq̃tũ ꝯiunguntur adinuicẽ ⁊ vniuntur in vnitatez ꝑsone. ⁊ alter istoꝝ modoꝝ deficiebat in triduo. Qr̃ si noĩe hũanitatꝭ intelligatur ipa forma ꝑtis suppositũ. vel ipsa ꝓprietas. nõ opꝫ ꝙ in triduo xp̃s hũit hũanitatẽ. qr̃ sicut dictũ est talia nõ fuerũt ꝑ assumpta. ẜ magis coassumpta. Ad illud qd̃ vltimo querebatur patet r̃nsio ex his q̃ iam dicta sunt ⁊c.

Di. vj. de modo vniendi diuinã ⁊ humanã naturã ẜm varias doctoꝝ opiniones.

Ex p̃missis aũt emergit qd̃. Supra determiãuit mgr̃ de mõ illiꝰ excellẽtissime vnionis ẜm fidei assertõez. in hac pte determiat ẜm variꝭ doctoꝝ opiniõez. Et qm̃ ẜm varietatẽ opionũ variatur itellectꝰ locutõnuꝫ circa illiꝰ vniõis misteriũ. iõ ps ista hꝫ duas ptes. In q̃ꝝ pria circa vniõis misteriũ pl̃es explicat opiones. In scd̃a ṽo ondit q̃lr̃ ẜm illas opi. determiari hẽant ãbigue locutões. j. di. vij. Scd̃ꝫ ibi ṽo dr̃ deꝰ factꝰ ⁊c. Pria ps diuiditur i duas ptes. In q̃ꝝ pria mgr̃ ꝓponit ãbiguas locutões. In scd̃a ṽo circa modũ diuine vniõis explicat diuersas opi. ibi. In hꝰ ꝓpositũ. rese. ⁊c. Pria ps remãet idiuisa. Sꝫ scd̃a sbdiuiditur i tres ptes ẜm tres opi. In pria ponit p̃mã opi. In scd̃a scd̃az. ibi. Sũt aũt ⁊ alij q̃ istꝭ ⁊c. In tercio ṽo terciã. ibi. Sũt aũt ⁊ alij q̃ incar. ver. ⁊c. Prima diuiditur i duas. In prima opi. narrat. In scd̃a ꝯfirmat. ibi. Et ne de suo sen. lo. pu. ⁊c. Silr̃ scd̃a duas ptes hꝫ. In pria ponit aliã opi. In scd̃a ꝯfirmat. ibi. De hoc aug. in li. sen. ꝓspi. Silr̃ ⁊ tercia ps hꝫ duas. In prima ponit intellectũ tercie qõis. In scd̃a ꝯfirmat scõꝝ testimonijs. ibi. Hẽ aũt ⁊ isti de. ⁊c. Notãdũ est aũt hoc in p̃nt. ꝙ explicatõ p̃rie opi. in q̃tuor ꝯsistit articlĩs. ẜm ꝙ colligi p̃t ex verb ipiꝰ mgr̃i. Prio eñ ponebãt ꝙ i ipa incarnatõe ꝯstitutꝰ fuit vnꝰ hõ ex aĩa ⁊ carne. ita tñ ꝙ nihil ꝯstituebatur terciũ ex hoĩe ⁊ deo. Scd̃o ṽo dicebant hoiez illũ assũptũ a ṽbo. Tercio ṽo qr̃ deꝰ ẽ hõ ⁊ ecõuerso. dicebãt assumẽtẽ p̃dicari de assũpto. ⁊ ex hoc ꝯseq̃bantur q̃rta põ. ꝙ xp̃s est duo. Cũ eñ aliꝰ sit assumẽs. ⁊ aliꝰ sit assũptꝰ. ⁊ xp̃s sit deꝰ assumẽs ⁊ hõ assũptꝰ. suppositꝭ p̃missis necio hũit ponẽ ꝙ xp̃s sit duo. Et hoc ẽ vltimũ a q̃ ꝯsuatur ⁊ denoiatur ista põ. Silr̃ explicatõ scd̃e opi. ꝯsistit i q̃tuor articlĩs. Prio eñ dicebãt ꝙ i incarnatõe nõ tñ ẽ ex aĩa ⁊ corpe ꝯstituta vna nã. ẜ etiã diuinitas ⁊ hũanitas ad vnã ꝯcurrerũt ꝯstituẽdã ꝑsonã. ita ꝙ ꝑsona ṽbi añ incarnatõez ṽbi erat simplex. i incarnatõe ṽo facta ẽ ꝯposita. Scd̃o ṽo silr̃ cũ hoc dicebãt ꝙ. s. i incarnatõe ṽbi aliq̃ mõ ꝑsona facta ẽ ꝯposita. nõ tñ facta ẽ alia. ẜ eadem manẽs q̃ priꝰ erat. Tercio ṽo subiũgebãt. qr̃ ⁊ si ꝑsona verbi i incarnatõe verbi possit dici cõposita. nõ tñ p̃t dici facta. nec ẽ cõcedẽdũ ꝙ sit facta ꝑsona. q̃uis cõcedi possit ꝙ sit facta ꝑsona hoĩs. Et iõ q̃rto loco dicebãt ꝙ xp̃s erat vnũ nõ ꝑsa. qr̃ ꝑsona ṽbi ñ assũpserat hoc suppositũ ẜ nãz. Tercia silr̃ põ in q̃tuor ꝯsistebat articlĩs. Naz ꝑ negabat qd̃ dicitur põ p̃ma. Dicebat eñ ꝙ i incarnatõe ex carne ⁊ aĩa nõ ẽ ꝯstituta tercia nã. Scd̃o ṽo negabat qd̃ dicitur opi. scd̃s. ꝑ eo ꝙ ñ ꝯcedebat ꝙ ex illꝭ duabꝰ naturꝭ ꝑsõa eẽt ꝯposita. Tercõ ṽo sbiũgebat ꝙ ꝑsona ṽbi carnẽ verã ⁊ verã aĩaz ꝑ modũ indumẽti assumpserat vt hoĩm ocl̃is visibilꝭ appereret. Quarto mõ subiũgebat ꝙ xp̃s nõ ẽ aliq̃d ẜm ꝙ hõ. hõ eñ de xp̃o ñ p̃dicatur ꝑ modũ subẽ. ẜ ꝑ modũ habitꝰ. ꝑ quẽ modũ ille q̃ hꝫ habitũ dr̃ eẽ vestitꝰ. Oĩa aũt q̃ dicta sunt trahi p̃nt ex his q̃ in lr̃a dicuntur. Possent ãt et his mlt̃a adiũgi. qr̃ vno posito sequuntur mlt̃a. Textũ ista q̃ dicta sũt p̃ncipales põnes sũt. p̃dictaꝝ opi. ⁊ ex verbis mgr̃i accipi possunt.

Proponit ambiguas locutõnes scz de⁹ fact⁹ est hõ. de⁹ est hõ. an his locutionibus dicat̃ de⁹ fact⁹ esse aliq̃d. vel esse aliq̃d. vł nõ esse aliq̃d. a

Ex p̃missis aũt emergit q̃o plurimũ ꝯtinẽs vtilitat̃. ſ nimiũ difficultatis atq̃ ꝑplexitat̃. Cũ eñ ꝯstet ex p̃dictis ⁊ alijs plurib⁹ testimonijs. omnesq̃ catholici vnanimit̃ fateant̃ deũ factũ eẽ hoĩez. ⁊ xp̃m verũ deum eẽ. ⁊ verũ hoĩez. q̃rit̃ an his locutõib⁹. de⁹ fact⁹ est hõ. fili⁹ dei fact⁹ ẽ filius hoĩs. de⁹ est hõ. ⁊ hõ ẽ de⁹. dicat̃ de⁹ fact⁹ esse aliq̃d. vel eẽ aliq̃d. vel aliq̃d dicat̃ eẽ deus. ⁊ an ita ꝯueniat dici. hõ factus ẽ de⁹. ⁊ fili⁹ hoĩs fact⁹ ẽ fili⁹ dei. sicut ecõuerso dicit̃. Et ex his locutõnibus nõ dicit̃ deus factus esse aliq̃d. vel esse aliquid. Que sit intelligẽtia harũ locutionũ ⁊ similiũ.

Narrat varias opiniones circa modũ vnionis diuine nature ⁊ humane.

Prima opinio cõtinens quatuor articulos. b

Primus articulus.

In hui⁹ ꝓfunditatis reseratõe ⁊ scrupulose q̃õnis expositõe plurimũ differre inueniunt̃ sapiẽtes. Alij eñ dicũt in ipsa v̈bi incarnatõe hoĩez quendã ex aĩa rõnali ⁊ hũana carne ꝯstitutũ. Ex q̃b⁹ duob⁹ oĩs verus hõ ꝯstituit̃. ⁊ ille hõ cepit eẽ de⁹. nõ q̃dẽ nã dei. ſ ꝑsona v̈bi. ⁊ de⁹ cepit eẽ hõ ille. Cõcedũt etiã hoĩez illũ assumptũ a v̈bo. ⁊ vnitũ v̈bo. ⁊ tñ eẽ v̈bũ. Et ea rõne tradũt dictũ eẽ deũ factũ hoĩez vel eẽ hoĩez. q̃ȝ de⁹ factus ẽ. i. cepit eẽ q̃daȝ s̄ba ex aĩa rõnali ⁊ hũana carne s̄bsistẽs. ⁊ illa s̄ba facta ẽ. i. cepit eẽ de⁹. nõ tñ demigratõe nature in nãȝ. ſ vtriusq̃ nãe s̄uata ꝓp̃etate factũ ẽ vt de⁹ eẽt illa s̄ba. ⁊ illa s̄ba eẽt de⁹. Vñ ⁊ dr̃ de⁹ factus ẽ hõ. ⁊ hõ fact⁹ ẽ deus. ⁊ de⁹ ẽ hõ. ⁊ hõ deus. ⁊ filius dei filius hoĩs. ⁊ ecõuerso. Cũq̃ dicãt illũ hoĩez ex aĩa rõnali ⁊ humana carne s̄bsistere. nõ tñ fatent̃ ex duab⁹ naturis esse ꝯpositũ diuina scz ⁊ humana. nec illius partes esse duas naturas. ſ animam tñ ⁊ carnem.

ij. articulus.

iij. articulus.

iiij. articulus

Confirmat primam opinionem. c

Et ne de suo sensu tñ loq̃ putẽt̃. hãc s̄niaȝ plurib⁹ muniũt testiõnijs. Ait eñ Aug. in li. de trini. Cũ legit̃ v̈bũ caro factũ ẽ. in v̈bo intelligo verũ dei filiuȝ. ĩ carne agn̄sco verũ hoĩs filiũ. ⁊ vtrũq̃ sil' vnã ꝑsonã deũ ⁊ hoĩez ineffabil' grẽ largitate ꝯiũctũ. Idẽ ĩ ench. Xp̃s ih̃s d̃ deo ẽ. hõ aũt nat⁹ ẽ de sp̃ũ sctõ ex maria v̈gĩe. Vtraq̃ s̄ba diuĩa ⁊ hũana fili⁹ ẽ vnic⁹ dei p̃ris oĩpotẽtis. de q̃ ꝓcedit sp̃ũs sanct⁹ vtrũq̃ vn⁹. ſ aliũ ꝓpt̃ v̈bũ. ⁊ aliud ꝓpt̃ hoĩez. nõ duo filij de⁹ ⁊ hõ. ſ vn⁹ dei fili⁹. De⁹ sine initio. hõ a certo initio. Idẽ ĩ eodẽ. Quid nã humana ĩ xp̃o hoĩe meruit vt ĩ vnitatẽ ꝑsone vnici filij dei singl̃r assumpta eẽt. Que bona volũtas. q̃ bona oꝑa p̃cesserũt q̃b⁹ merert̃ iste hõ vna fieri ꝑsona cũ deo? Nũq̃d ãtea fuit hõ. ⁊ h̃ ei singl̃are b̃n̄ficiũ p̃stitũ ẽ vt singl̃r ꝓmerert̃ deũ. Nempe ex q̃ hõ eẽ cepit. nõ aliud cepit eẽ hõ q̃ȝ dei fili⁹. ⁊ h̃ vnicus. et ꝓptẽa dei v̈bũ. q̃ȝ ab illo ẽ suscepta caro. facta ẽ vtiq̃ deus. vt quẽadmodũ vna est ꝑsona q̃libȝ hõ aĩa. s. rõnal' ⁊ caro. ita sit xp̃s vna ꝑsona v̈bũ ⁊ hõ. Idem sup Ioh. Agn̄scam⁹ geminã s̄baȝ xp̃i. diuĩaȝ. s. q̃ eq̃lis ẽ p̃ri. ⁊ hũanã q̃ minor ẽ p̃re. vtrũq̃ ãt sil' nõ duo ſ vn⁹ ẽ xp̃s. ne sit q̃ternitas nõ t̃nitas deus. Ac p̃ h̃ xp̃us ẽ deus. aĩa rõnal' ⁊ caro. Idẽ q̃ȝ in li. de p̃destinatiõe sctõꝝ. Ille hõ vt a v̈bo p̃ri coeterno ĩ vnitateȝ ꝑsone assũptus fili⁹ dei vnigẽitus eẽt. Vñ h̃ meruit? q̃õ bonũ ei⁹ p̃cessit. vt ad hãc ineffabilẽ excellẽtiã ꝑueniret? Faciẽte ac suscipiente deo v̈bo. ip̃e hõ ex q̃ eẽ cepit. filius dei vnic⁹ eẽ cepit. Iteȝ hõ q̃cũq̃ ita grã fit xp̃ian⁹. sic grã hõ ille ab initio factus ẽ xp̃s. Idem in li. xiij. de trini. Grã dei nob in hoĩe xp̃o ꝯmẽdat̃. Quia nec ip̃e vt tãta vnitate deo vero cõiũct⁹. vna cũ illo ꝑsona fili⁹ dei fieret. vllis ẽ p̃cedẽtib⁹ merit̃ assecut⁹. ſ ex q̃ hõ esse cepit. ex illo ẽ et deus. Vñ dictuȝ ẽ. v̈bũ caro factũ ẽ. Hyla. q̃ȝ in. x. li. de trini. ait. Xp̃m nõ ambigim⁹ eẽ deũ v̈bũ. neq̃ rursus filiũ hoĩs ex aĩa ⁊ corꝑe ꝯstitisse ignoramus. His alijsq̃ auc̃tib⁹ vtunt̃ q̃ hoĩez quẽdã ex aĩa rõnali ⁊ carne ꝯpositũ dicũt deũ factuȝ. ſ grã. nõ nã. Sola eñ grã hũit ille hõ nõ merit̃ vel nã vt eẽt de⁹ siue dei fili⁹. vt h̃ret oẽm sciãȝ ⁊ potẽtiã quã hȝ v̈bũ cũ q̃ ẽ vna ꝑsona. Nec tñ in sup̃iorib⁹ legit̃ q̃ hõ ille sit vna ꝑsona cũ v̈bo. ⁊ sit ip̃m verbum. ſ q̃ aĩa rõnalis ⁊ caro eadem ꝑsona sit. ⁊ xp̃s sit. ⁊ deus.

Hylarius

Secūda opinio continēs quattuor articulos. d

Prim' articul'. Sūt aūt et alij q̄ istis in pte ꝯsentiūt. ſ dicūt hoiez illū nō ex aīa rōnali et carne tm̄. ſ ex hūana et diuia nā. i. ex trib' substātijs. diuinitate. carne. et aīa ꝯstare. et hūc iesū xp̄m fatenſ. et vnā psonā tm̄ esse. Añ incarnationē vbo solūmō simplicē. ſ in icarnatiōe factā cōpositā ex diuinitate et hūanitate. Secūd' articulus. Nec ē iō alia psona q̄ pus. sꝫ cū pus eēt dei tm̄ psona. in incarnatiōe facta ē etiā hois psona. nō vt due cēnt psone. sꝫ vt vna et eadē eēt psona dei et hoīs. Terci' articulus. Persona ḡ q̄ pus erat simplex. et i vna tm̄ natura existēs. in duab' et ex duab' sbsistit naturis. et psona q̄ tm̄ de' erat. facta ē etiā ver' hō. subsistēs nō tm̄ ex aīa et carne. sꝫ etiā ex diuinitate. nec tn̄ psona illa dꝫ dici facta psona. Quis dicaſ facta psona hoīs. Quart' articulus. Facta ē igiſ illa psona (vt q̄busdā placet) q̄ddā sbsistēs ex carne et aīa. sꝫ nō ē fctā psona. vl' suba. vl' natura. et inq̄tū ē illa sbsistēs. cōposita ē. inq̄tū aūt vbū ē. simplex est. Confirmat secūdam opinionē. e

De hoc Aug. in li. sen. psp̄i. ait. Modis oib' approbare cōtendim' a sacrificiū ecclie duobus ꝯstare. duob' cōfici. Uisibili elemētoꝝ specie. et inuisibili dn̄i nr̄i iesu xp̄i carne et sanguīe. sacro et re sacramēti. i. corpe xp̄i. sic xp̄i psona ꝯstat et cōficiſ ex deo et hoīe. cū ipe xp̄s ver' sit de' et ver' hō. Quia oīs res illaꝝ reꝝ naturā et veritatē in se ꝯtinet ex q̄b' cōficiſ. De h̄ eodez Jo. dam. Joha. Dam. In dn̄o nr̄o iesu xp̄o duas quidē naturas cognoscim'. vnā aūt hypostasim ex vtrisq̄ cōpositā. Incarnat' ē ḡ xp̄s ex vgine assumēs pmitiuā nr̄e masse. vt ipa existeret i carne hypostaſ. q̄ dei vbi hypostaſ cōposita et facta fuerit. q̄ pri' simplex erat vbi hypostaſ. Cōposita vo ex duab' pfectis naturis. deitate et hūanitate. et ferat ipa diuīe vbi dei filiatiōis caracteristicū et determinatiuū idioma. ſm q̄ diuisa ē a pr̄e et spūsācto. et carnis characteristica et determinatiua idiomata. ſm q̄ differat a matre et reliq̄s hoib'. Itē vnā hypostasim filij dei ꝯfitemur i duab' naturis pfecte se hn̄tib'. deitatis et hūanitatis. et incarnatā eē eādē hypostasim. et has duas naturas custodiri et manere i ipo post vniōnē nō seorsum et ſm ptes ponētes singulā. sꝫ vnitas inuicē i vnā cōpositā hypostasiꝫ. Substātialē em̄ inq̄m' vniōnē. s. verā et nō ſm fantasiā. substātialē aūt nō duab' naturis pficientib' alterā. s. vnā cōpositā naturā. sꝫ vnitas inuicē in vnā hypostasim cōpositā filij dei et manere eandē subalē differētiā determiam'. Qꝫ creabile mansit creabile. et qd increabile increabile. et mortale mortale. et imortale imortale. et circūscriptibile circūscriptibile. et incircūscriptibile incircūscriptibile. Et h̄ q̄dē refulget miraculis. De h̄ etiā August. Aug. in li. de trinitate ait. Quēadmodū ſm deitatē vna ē patris filijq̄ natura. ita etiā iuxta hūanitatē eadē ē matris et filij vna nā. Ex vtraq̄ ḡ suba et diuinitatis et hūanitatis. vn' atq̄ idē ē deus. dei et hoīs filī' iesus xp̄s. vt verus de'. ita etiā hō verus. Idē etiā in li. xiij. de trinitate. Sic deo ꝯiūgi potuit hūana natura. vt ex duab' subijs fieret vna psona. Ac p h̄ iā est ex tribus. deo. aīa. et carne. His alijsq̄ pluribus autoritatibus se muniūt qui dicūt psonā xp̄i cōpositā esse. vel factā siue ꝯstantē ex duabus naturis siue ex tribus substantijs.

a Sacrificiū ecclie duob' ꝯstare. duob' cōfici. visibili elementoꝝ spē. et inuisibili dn̄i nr̄i iesu xp̄i carne et sanguie. Cōtra. In hoc em̄ vbo pmo videſ eē isufficiētia. q2 ad cōstitutiōꝫ sacri altaris nō solū ꝯcurrūt duo imo tria. vicꝫ Elemētū exteri'. corpus xp̄i verū. et corp' xp̄i mysticū. Item videſ i vbo secūdo esse repugnantia. cū dicit inuisibili carne et sanguine. caro em̄ et sanguis vere sunt corpa ḡ et vere visibilia. Si ḡ caro xp̄i vera fuit. restat etiā q̄ fuit visibilis. Itē tercio vr̄ q̄ illa similitudo sit iepta. q̄m sacrm̄ et res sacri i vnitatē psone nō cōcurrūt ſm q̄ de' et hō ḡ non videſ ibi fieri recta assilatio. R°. 1 dicendū q̄ i sacro altaris duplex ē res. videlicꝫ. signata et ptenta. et sigta tm̄. Et august. in pte ista nō loquiſ de re sigta. cuiusmodi ē corp' xp̄i mysticū. ſ de re signata et cōtēta. cuiusmodi est corp' xp̄i verū. hec ei sola ē q̄ facit ad ppositū. videlicꝫ ad intelligēdū vniōis et icarnatiōis mysteriū. et h̄ pter silitudinē vtrobiq̄ ibi repeā. Repiſ 2 autē silitudo triplex. videlicꝫ q̄tū ad extremoꝝ vnitatē. q̄tū ad distinctiōēꝫ siue diuersitatē. et q̄tū ad finē siue vtilitatē. Sicut em̄ in sacro altaris ē spēs visibilis. et caro xp̄i inuisibilis. put ē sub illo sacro. sic i xp̄o ē hūana nā vera sensibilis. et diuina q̄ solū est intelligibilis. Silitudo etiā ē q̄tū ad distinctionē. q̄m exterior spēs visibilis et res interior nō cōcurrūt ad cōstituēdū vnū p naturā. ſ cōcurrūt ad vnū sacrm̄ qd est vnū p ordinē et respectū signi ad sigtū.

sic ꝛ i xp̄o diuina natura ꝛ hūana nō ↄstituūt aliqd terciū. ſ viniunt̄ i vnā hypostasim q̄ vtriusq̄ ē nature suppositū. ꝛ in qua vtraq̄ natura suo mō substantificat̄. Et q̄tū ad hoc nō est oīmoda silitudo. ſ ptim silitudo et ptim dissilitudo. Tercia silitudo ē. q: sicut res sacri vnit̄ exteriori signo vt mediāte illo cognoscat̄. et ad vtilitatē verā ↄuertat̄. sic diuina natura vnit̄ hūane vt i ea cognosceret̄. ꝛ inde ē etiā q̄ talis vnitas silis ē illi vnioni q̄ copulat̄ v̄bū ipi voci vt ab alijs possit cognosci. Et p hoc patet r̄nsio ad obiecta. Nō em̄ valet qd̄ opponit de insufficiētia. qm̄ ad ↄpositū sufficiūt illa duo mēbra. Nec valet qd̄ obijcit de repugnātia. q: n̄ dicit hec duo vicȝ carnē ꝛ sanguinē inuisibilia simplicit̄. ſ put sunt sub sacro cōtenta. Nec illo3 ꝛ illaꝝ vnionū disconuenientia. q: nō vult dicere q̄ illa sint oīno silia. ſ q̄ silitudinē habēt q̄tū ad tria p̄dicta.

Tercia opinio cōtinēs quattuor articulos. f

b Sunt etiā alij q̄ incarnationē verbi nō solū p̄sonā ex naturis compositā negant. verūetiā hominē aliquem siue etiā aliquā subāȝ ibi ex aīa ꝛ carne cōpositā vel factā diffitent̄. Sed sic illa duo. s. aīaȝ ꝛ carnē v̄bi p̄sone vl' nature vnita eē aiūt. vt nō ex illis duob⁹ vel ex his trib⁹ aliqua nā vel p̄sona fieret siue cōponeret̄. ſ illis duob⁹ velut indumēto v̄bū dei vestiret̄ vt mortaliū oculis cōgruēter appareret. Qui iō dr̄ ver⁹ fact⁹ hō. q: veritatē carnis ꝛ aīe accepit. Que duo etiā i singularitatē vl' vnitatē sue p̄sone accepisse legit̄. Nō q: illa duo vel aliq̄ res ex illis cōposita sit vna p̄sona cū v̄bo vel sit verbū. Sȝ q: illis duob⁹ accedētib⁹ v̄bo. nō est p̄sonaꝝ numer⁹ auctus vt fieret q̄ternitas i trinitate. Et q: ip̄a p̄sona verbi q̄ pri⁹ erat sine īdumēto. assūptione indumēti nō ē diuisa vel mutata. ſȝ vna eadē q̄ īmutata p̄māsit. Qui ſm habitū deū ꝛ hoīem factū dicūt. Accipiēdo em̄ hoīeȝ dictus ē de⁹ fact⁹ eē hō. ꝛ p̄pter acceptū hoīem dr̄ de⁹ vere eē hō. ꝛ p̄pter assumentē deū dr̄ hō esse de⁹. Nā si essentialit̄ inquiunt illi deus esse hō. vel hō esse de⁹ intelligeret̄. tūc si de⁹ assūpsisset hoīeȝ i sexu muliebri. ꝛ mulier eēntialit̄ deus eēt. ꝛ ecōuerso. At potuit assūpsisse hoīeȝ i sexu muliebri. potuit ḡ mulier esse deus ꝛ ecōuerso.

Cōfirmat terciā opinionē. g

Ne aūt ꝛ isti d̄ suo sensu influere videant̄. testimonijs i mediū p̄ductis qd̄ dicūt ↄfirmāt. Ait em̄ augu. in li. de gratia noui testamēti. Sic nō auget̄ numerus p̄sonaꝝ cū caro accedit aīe vt sit vnus hō. sic nō auget̄ numerus p̄sonaꝝ cū hō accedit verbo. vt sit vn⁹ hō xp̄s. Legit̄ itaq̄ deus hō vt intelligam⁹ hui⁹ p̄sone singularitatē. nō vt suspicemur in carnē mutatā diuinitatē. Idē q̄ȝ tractās illud verbū ap̄li. Habitu inuētus ē vt hō. manifeste ostēdit deū dici factū esse hominē. vel esse hoīem ſm habitū in li. lxxxiij. questionū. ita inquiēs. c Multis modis habitū dicim⁹. vel habitū animi sicut discipline p̄ceptionē vsu firmatā. vel habituȝ corpis. sic dicim⁹ aliū alio validiorē. vl' habitū eoꝝ q̄ mēbris accomodat̄ extrisecus. vt cū dicim⁹ aliquē vestitū vel calciatū ꝛ hmōi. In oībus generib⁹ manifestū ē in ea

Prim⁹ articulus. b l⁹ negat qd̄ ponit opi. p̄ma

Secūdus articul⁹ q̄ tāgit ibi verūetiā hoīem ꝛc. negat qd̄ ponit opinio secūda.

Terci⁹ articulus ibi ſ sic illa duo ꝛc.

Quart⁹ articulus.

Augu.

Phil. ij.

c

5 b Sunt etiam alij q̄ incar. ꝛc. Notādū q̄ tria insinuant̄ i l'ra illi⁹ opinionis q̄ valde sunt iprobabilia. Primū cum dicit ex aīa ꝛ carne aliquā substantiā cōpositā diffitent̄. et illud cōiter ē iprobabile. qm̄ ex forma ꝛ materia resultat vnū cōpositū. Si ḡ aīa hȝ nālē inclinationē ad corpus sicut ad p̄priam materiaȝ quā p̄ficit. necessariū erat ex aīa ꝛ carne in xp̄o aliqd̄ terciū constitui. Illud aūt aut est subā aut accidēs. Accidēs nō. cōstat. q: subā nō est ps accidētis. necesse ē ḡ q̄ fiat inde subā. Aliud iprobale ē in h̄ q̄ dicit q̄ illis duob⁹ velut indumēto verbū dei vestiret̄. vt mortaliū oculis cōgruēter appareret. si em̄ hoc veꝝ eēt cū aīa non appareat oculis. nō assūpsisset aīam. Et iterū si xp̄s apparebat esse hō. et nō erat ver⁹ hō. ali⁹ apparebat q̄ esset. ḡ aliq̄ falsitas ꝛ aliqua deceptio fuit in xp̄o quod oīno absurdissimū est. Ueritas eniȝ nō falli pōt nec fallere. Itē terciū iprobabile ē in hoc q̄ dicit illa duo singularitatē p̄sone v̄bū dei assūpsisse. q: illis duob⁹ accedētib⁹ nō est p̄sonarū numer⁹ auctus. Si em̄ hoc verū esset. cū colūba in q̄ sp̄ūs sanct⁹ apparuit nō augerit numeꝝ p̄sonarū in diuinis. assumpta est i vnitatē p̄sone. qd̄ nephariū ē dicere. Iterū cū aliqua aīa vnit̄ deo p volūtatis cōformitatē. ꝛ nullo mō ex hoc crescit i trinitate numer⁹ p̄sonaꝝ. q̄libet aīa sancta assumeret̄ a v̄bo i vnitatē p̄sone. ḡ q̄libet sanct⁹ esset de⁹. qd̄ quidē dicere est p̄uersum oīno. Et p̄pterea iste mod⁹ dicendi sicut ex l'ra colligit̄ repudiat⁹ ē tanq̄ errone⁹. nec credendū est mg̅r̅m fuisse de opinione ista. nec dicere hoc asserēdo vel approbando. ſ alioꝝ opinionē recitādo. Hāc aūt opinionē sicut ꝛ alias nec oīno reprobat. nec oīno approbat. nōdū em̄

4 claruerat ei⁹ falsitas. maxīe cū videat̄ sup v̄ba sanctoꝝ esse fundata. c Multis modis habitū dicim⁹ ꝛc. Obijcit̄ p̄mo em̄ distinguit habitum in tria mēbra. secūdo mō distinguit alia distinctione p q̄ttuor mēbra. ḡ vel vna ē sup̄flua vel altera diminuta. Iteȝ videt̄ aliq̄ mēbra secūde diuisionis esse impossibilia. dicat em̄ q̄

Pria spēs habitꝰ

re dicat habitū q̄ accidit vel accedit alicui. ita vt eā possit etiā nō hr̄e. Hoc aūt nomē ductū ē ab illo v̄bo qd̄ ē hr̄e. habitꝰ ḡ in ea re dicit̄ q̄ nob̄ vt habeat̄ accidit vl' accedit Verūtamē h̄ interest. q2 quedā coꝝ q̄ accidūt vel accedūt vt habitū faciāt nō mutat̄. ſ ipa mutāt i ſe integra ⁊ incō cussa manētia. sicē sapiā accedēs homī nō ipa mutat̄. ſ hominē mutat. quē de stulto sapiētē facit.

Secūda.

Quedā v̄o sic accedūt vl' accidūt vt mutēt ⁊ mutent̄: vt cibus q̄ amittēs speciē suā in corpꝰ vertit̄. et nos cibo refecti. ab exilitate atq̧ lāguore ī robur atq̧ valentiā mutamur.

Tercia.

Terciū genus ē cū ea q̄ accidūt vl' accedūt. nec mutāt ea q̄bus accidūt. nec ab eis ipa mutant̄. sicē anulꝰ positꝰ ī digito qd̄ genus rarissime repit̄.

Quarta spes cōgruit huic cō pationi.

Quartū genꝰ ē cū ea q̄ accidūt vl' accedūt. mutant̄ nō a sua nā. ſ aliā speciē ⁊ formā accipiūt vt ē vestis q̄ deiecta atq̧ deposita nō h3 eā formā quam sumit induta. Induta eñ mēbris accipit formā quā n̄ habebat exuta. qd̄ genꝰ cōgruit huic cōpatiōi. Deꝰ eñ filiꝰ

Phil. ij.

semetipm̄ exinaniuit. nō formā suā mutans. ſ formā serui accipiēs. neq̧ ꝯuersus aut trāsmutatꝰ ī hoīem amissa incōmutabili stabilitate. ſ in silitudinē hoīm factꝰ ē ipe susceptor verū hoīez suscipiēdo habitu inuētꝰ ē vt hō. id ē habēdo hoīem inuētꝰ ē vt hō. nō sibi ſ3 eis q̄bus ī homie apparuit. Q2 aūt dicit vt hō. veritatē exp̄mit. Noīe ḡ habitꝰ satis significauit aplus q̄liter dixerit ī silitudinē hominū factꝰ. q2 nō trāsfiguratiōe ī hoīem. ſ3 habitu factꝰ ē cum indutꝰ ē hoīem. quē sibi vniēs quodāmō atq̧ cōformās īmortalitati etnitatiq̧ sociaret. Nō ḡ oportet intelligi mutatū esse verbū susceptiōe hoīs. sicē nec mēbra veste iduta mutant̄. Quis illa susceptio ineffabilit' susceptū suscipiēti copularet. His v̄bis apte innuere videt̄ Aug.

Aug.

deū dici factū hoīem ſm habitū.

De mō incarnatiōis.

Qui etiā ipiꝰ incarnatiōis modū volēs exp̄mere q̄rētibꝰ in. iiij. li. de trinitate. ait. Si q̄rit̄ ipa incarnatio quō facta sit: ipū3 v̄bū dei dico carnē factū. id est hoīem factū. nō tñ in h̄ q2 factū ē conuersū atq̧ mutatū. ſ3 carnē vt carnalibꝰ cōgruēter appareret indutū. Ita sane factū vt ibi sit non tm̄ verbū dei ⁊ hoīs caro. ſ3 etiā rōnalis hoīs aīa. atq̧ hoc totū ⁊ deꝰ dicat̄ ꝑpter deū. ⁊ hō ꝑpter hoīem. Qd̄ si difficile intelligit̄. mēs fide purget̄ a peccatis abstinēdo ⁊ bona opādo. difficilia eñ sūt h̄. Idē in li. de fide ad petrū. Dei filiꝰ cu3 sit deꝰ eternꝰ ⁊ verꝰ. ꝑ nob̄ factꝰ ē hō verꝰ ⁊ plenꝰ. In eo verꝰ q2 verā h3 deꝰ ille hūanā naturā. In eo v̄o plenus. q2 ⁊ carnē hūanā suscepit ⁊ aīa3 rōnalē. Itē nō aliud fuit illa dei sūmi susceptio vel exinanitio. nisi forme ſuilis. i. nature hūane susceptio. Vtraq̧ ḡ ē ī xp̄o forma. q2 vtraq̧ vera ⁊ plena ē in xp̄o. suba diuia sc3 ⁊ hūana nā. Idē in li. ꝯ Maximinū. Cū esset ꝑ seipm̄ inuisibilis. visibilis ī hoīe apparuit quē d̄ femia suscipe dignatꝰ ē. Idē in codē Nos xp̄m dn̄m verū hoīem suscepisse credimꝰ. ⁊ in ipso visibilit' īuisibilē hominibꝰ apparuisse. In ipo int' hoīes cōuersatū fuisse. In ipo ab hominibꝰ hūana ꝑtulisse. In ipso hoīes docuisse.

Hylarius.

Hylariꝰ q̧ in. x. li. de trinitate ait. Quō dei filiꝰ natꝰ ex maria ē. nisi q2 v̄bū caro factū ē. sc3 q2 filiꝰ dei cū in forma dei eēt. formā serui accepit. Vnū tñ eūdē q2 nō dei defectiōe ſ hoīs assūptiōe ꝑfitemur. Et ī forma dei ꝑpt' nā3 diuinā. ⁊ ī forma serui ex cōceptiōe sp̄ussācti ſm hoīs habitū reptū fuisse, nō fuit habitꝰ ille tm̄ hoīs. ſ3

quedā accedūt q̄ mutant ſ nō mutant̄ sicut sapiā. H̄ videt̄ eē ipossibile. q2 si ex aliq̄ accidēte adueniente mutat̄ subiectū. videt̄ q2 ipm̄ mlt̄o mag̃ debeat dici mutatū. q2 de ente in potētia sit ens i actu. Itē aliud mēbrū silr' qd̄ dicat q2 quedā accidūt q̄ nec mutāt nec mutat̄ vr̄ ipossibile. Nihil eñ nouū acq̄ri pōt sine aliq̄ mutatiōe acq̄rētis vel acq̄siti. ḡ ipossibile ē q2 aliq̄ differētia habitꝰ itroducat̄ i esse q2 nō fiat mutatio i habitu vel hn̄te.

Rꝰ. dicendū q2 augusti. distīguit habitū dupliciter. Vno mō in se ꝑ differētias ꝓprias q̄ respiciūt habitū q̄ttu3 ad esse. Et sic sunt tres. Omne eñ qd̄ habet̄. aut habet̄ interiꝰ. aut exteriꝰ. aut ꝑtim interiꝰ. ꝑti3 exteriꝰ. Si oino interiꝰ. sic dicimꝰ habitū aīe. vt scientiā ⁊ disciplina3. Si oino exteriꝰ. sic dicimꝰ habitum coꝝ q̄ exteriꝰ corpi accomodāt̄. sicut eē vestitū ⁊ calciatū. Si quodā mō interiꝰ. ⁊ quodā mō exteriꝰ. sic dicimꝰ aliu3 alio validiorē ⁊ fortiorē. Et h̄ quasi tenet mediū int' differētias duas p̄us positas. Et ad istas tres differētias reduci pn̄t septē illi modi habendi q̄s assignat phūs i postp̄dicamētis. S3 q2 iste modꝰ distīguēdi parū valet ad ꝓpositū. Ido sumit Aug. aliū modū distīguēdi ꝑ q̄tuor mēbra. q̄ respiciūt ipm̄ habitū q̄ttu3 ad fieri. Et hec diuisio ē q̄drimēbris ſm q̄ttuor cōbinationes sufficiētes ⁊ imediatas. Hoc eñ qd̄ accedit alicui. aut mutat tm̄ ⁊ nō mutat̄ sicut sapia. Aut mutat et mutat̄. vt cibꝰ. Aut nec mutat nec muta-

tur. vt anulus. Aut mutat̃ ꝟ nõ mutat. vt vestimẽtũ. Et illo q̃rtũ mẽbrũ valet ad ꝓpositũ. ⁊ p hoc patz rñsio ad p̃mo obiectũ: nec.

vt hoĩs. neq̃ caro illa caro pcti. ſʒ i ſĩltudine carnis pec- cati. Audiſtis tres ſm diuersos positas sentẽtias ⁊ p ſin gulis inducta teſtimonia.

Iſte eñi q̃ttuor differẽtie reducunt̃ ad illas tres. ideo nec iſte ſunt ſupflue. nec ille dimĩ- nutẽ. Ad illud q̃d opponit̃ q̃ ſapiẽtia mutat ꝟ nõ mutat̃. Dicendũ q̃ ad h̃ q̃ q̃s fiat ſapiẽs cõcurrit ſapia creata ⁊ increata. ſicut ad hoc q̃ fiat grat⁹ cõcurrit charitas creata ⁊ increata. Cũ aũt Aug. dicit. q̃ ſapia non mutat̃. non intelligit de ſapia creata q̃ eſt accidẽs aĩe. ſꝫ de ſapia increata. Et hoc frequẽter aduertendũ eſt in verbis Auguſtini cũ loquit̃ de ſapia ⁊ gr̃a. q̃r mõ loquit̃ de increata. mõ de creata. Põt etiã hoc verbũ intel- ligi de ſapia creata. Sʒ tũc nõ loquit̃ Aug⁹ de quocũq̃ genere mutatiõis. ſꝫ de illa mutatiõe q̃ eſt de vna diſ- poſitiõe ad alterã. vtpote de mutatiõe q̃ eſt ſm formã. ⁊ tũc nõ hʒ inſtantiã in ſapiẽtia. q̃r ſapiẽtia accidẽs nõ alterat̃ q̃uis ſapiẽs ſm illã alteret̃. Et p hoc patet terciũ obiectũ. nõ eñi excludit omnẽ motũ Aug⁹. ſed illũ motũ alteratiõis q̃ eſt ſm qualitatẽ abſolutã. Hec aũt nõ eſt cõiunctiõ anuli ad digitũ. ſed ſolũ que eſt mu- tatio ſm locũ vel ſitũ.

Ad intelligentiã eoꝝ q̃ circa partẽ iſtã dicunt̃ incidit hic q̃ſtio p̃ncipaliter circa duo. Primo querit̃ de varietate haꝝ opinionũ in q̃ vide- licʒ ſit maior ꝓbabilitas. Secũdo de qualitate illius variatiõis ex q̃ oritur haꝝ opinionũ diuerſitas. Cir- ca primũ querunt̃ tria. Primo q̃rit̃ an xp̃s ſit vnum aut duo ſicut dicit p̃ma opinio. Secũdo q̃rit̃ vtrũ p- ſona xp̃i ſit ſimplex an cõpoſita ſicut dicit ſc̃da opi- nio. Tercio q̃rit̃ vtrũ xp̃s ſm q̃ hõ ſit aliq̃ ſuba. an ſolũ dicat̃ hõ de xp̃o ſm habitũ. ſicut dicit. iij. opinio.

Queſtio. ij. a

Utrũ xp̃s ſit duo: Et q̃ ſic videt̃. Aug. ad Felicia nũ. Aliud eſt fili⁹ dei. aliud fili⁹ hoĩs. ſꝫ q̃d eſt aliud ⁊ aliud ẽ duo. g̃ ⁊c. Itẽ Hylari⁹ in. ix. libro de trini tate. Chriſt⁹ hõ ieſus q̃uis ſit aliud de patre. aliud de matre. nõ tñ ali⁹. ſꝫ q̃d eſt aliud ⁊ aliud eſt duo. g̃ ⁊c. Itẽ xp̃s ſm q̃ de⁹ ẽ vnũ increata vnitate. ſꝫ hõ eſt vnũ vnitate creata. Si g̃ vnitas creata ⁊ increata eſt alia ⁊ alia. g̃ xp̃s eſt duo. Item differẽtia eẽntialis dat eẽ. g̃ diuerſe differẽtie eẽntiales dãt diuerſa eẽ. ſꝫ in xp̃o ẽ differẽtia eẽntialis nature hũane. ſcʒ rõna- le. q̃ eſſentialit̃ differt a nã diuina. g̃ neceſſe ẽ xp̃m ha bere diuerſa eẽ. ſꝫ q̃ hñt diuerſa eẽ ſunt duo. g̃ videt̃ q̃ xp̃s ſit duo. Itẽ vna nã in plurib⁹ pſonis facit illas pſonas eẽ vnũ. ſicut pr̃ ⁊ fili⁹ ⁊ ſpũſſanct⁹ i tri nitate vnũ ſunt. g̃ pari rõne plures nature i vna pſo- na faciũt illã pſonã eẽ duo. Sed xp̃s ẽ vna pſona i duabus naturis. ergo xp̃s eſt duo. Itẽ ꝓpter vni- onẽ eſt cõicatio idiomatũ. ſꝫ nõ eſt cõicatio eiuſdẽ ad ſe. ergo neceſſe eſt int̃ ea quib⁹ idiomata cõicant̃ eẽ differẽtiã. ſꝫ nõ eſt cõicatio idiomatũ q̃tũ ad nãs ſed q̃tũ ad ſuppoſita naꝝ que dicunt̃ de xp̃o. ⁊ q̃rũ vnũ dicit̃ de altero. Si g̃ illud de quo p̃dicant̃ duo diuer ſa eſt duo. videt̃ q̃ xp̃s ſit duo. cũ in eo ſit idiomatuʒ cõicatio. Item xp̃s ſm q̃ deus eſt aliquid q̃d eſt pater. ſm q̃ hõ eſt aliq̃d q̃d nõ eſt pat̃. g̃ eſt aliq̃d et aliq̃d. g̃ videt̃ q̃ neceſſe ſit ponẽ xp̃m eẽ duo. Sʒ cõtra Damã. iij. libro. Diuina nã hũanã ſibi vniuit in vnã hypoſtaſim ſuã. g̃ ſi hypoſtaſis nomiat ip̃m ſup poſitũ. vnũ eſt ſuppoſitũ in xp̃o. ſꝫ illud in q̃ eſt ſuppo ſitũ. vnũ eſt in xp̃o nõ duo. g̃ ⁊c. Itẽ Haylari⁹. de tri nitate. ix. Cũ nõ ſit ali⁹ fili⁹ dei. alius fili⁹ hoĩs. req̃ ro quis ſit clarificat⁹. ſꝫ xp̃s nõ eſt aliud ⁊ aliud. nec alius ⁊ alius. ⁊ hoc ꝯſtat. g̃ nõ eſt duo ſꝫ vnũ. Iteʒ omne q̃d eſt vt dicit Boeti⁹. iõ eſt q̃r vnũ eſt. ſed xp̃s eſt. g̃ neceſſe eſt xp̃m eẽ vnũ. ⁊ vnũ ſimpliciť i actu. ergo eſt indiuiſum. ⁊ q̃d eſt indiuiſum non eſt duo. g̃ chriſtus nõ eſt duo. Item ſicut diuiſio dicit ordi- nem ad m̃ltitudinẽ. ſic vnio dicit ordinẽ ad vnitatẽ. ſi ergo in incarnatiõe nõ fuit diuiſio ſꝫ magis vnio. videt̃ q̃ eẽ multa ſiue duo nullaten⁹ cõueniat xp̃o. Itẽ ſi xp̃s eſt duo. quero. q̃ duo. aut due nature. aut due pſone. neutrũ hoꝝ eſt dare. Nature due nõ. q̃r natura hũana nõ p̃dicat̃ de xp̃o. Due pſone non. q̃r ſicut ſupra oſtẽſum fuit ⁊ inferi⁹ oſtẽdet̃. in chriſto nõ eſt niſi vna pſona. g̃ ⁊c. Itẽ ſi aliqua duo diffe- rũt eẽntialit̃ in ſuppoſitis. impoſſibile eſt vnũ p̃dica- ri de altero. ſꝫ de⁹ ⁊ hõ eſſentialit̃ differunt. g̃ ſi in xp̃o hñt differẽtiã ſuppoſitoꝝ. g̃ nõ p̃dicant̃ de ſe mutuo. ergo nec de⁹ eſt hõ. nec homo de⁹. q̃d eſt cõiter cõtra omnes ſanctos. Itẽ indiuiduũ cõſtat ex ꝓprietati bus quaꝝ collectionẽ impoſſibile ẽ in altero reperiri. ſꝫ quicq̃d dr̃ de filio dei. dicit̃ de filio hoĩs ⁊ ecõuerſo. g̃ fili⁹ dei ⁊ filius hoĩs in xp̃o nõ differũt numero ſicut indiuidua duo. g̃ xp̃s nõ poteſt dici duo indiui dua ſiue ſuppoſita. nec põt dici due nature. g̃ nulla ten⁹ videt̃ q̃ debet dici duo. R̃o. dicendũ q̃ cum 6 querit̃. Utrũ xp̃s ſit duo. hoc tripliciter põt intelligi. Uno mõ vt dicat̃ xp̃s eẽ due nature. ⁊ hoc mõ nul lus poſuit nec intellexit xp̃m eẽ duo ꝓ eo q̃ hũana nã nõ p̃dicat̃ de xp̃o. Alio mõ põt intelligi q̃ xp̃s ſit duo. videlicʒ due pſone. ⁊ hoc mõ fuit heretici ⁊ cõ- tra ſymbolũ. Dicit eñi Athanaſius. Non duo tñ ſed vnus eſt xp̃s. Tercio mõ põt intelligi q̃ xp̃s ſit duo medio mõ. nõ q̃r xp̃s ſit due pſone vel due nature. ſꝫ q̃r ſit duo ſuppoſita. vel due res nature. que tenẽt q̃ſi mediũ int̃ dualitatẽ nature ⁊ dualitatẽ pſone. Et iſte modus dicẽdi ptinuit ad primã opinionẽ. nec ẽ here tic⁹. ſꝫ multã habuit ꝓbabilitatẽ. Cũ eñi diuerſ natu ris diuerſe rñdeãt res nature. ⁊ diuerſis ſubſtãtijs di uerſa reſpõdeãt ſuppoſita. ideo dicere voluerũt xp̃m qui eſt de⁹ rõne diuine nature. ⁊ hõ rõne hũane. eẽ duas res nature. q̃rũ tñ vna p̃dicat̃ de altera ꝓpter vnitatẽ pſone. Sʒ licʒ hec poſitio habeat aliq̃d ꝓba bilitatis. aliq̃d tñ dicit adeo improbabile. q̃ paucos aut nullos hʒ defenſores. Planũ eñi eſt q̃ illa quorũ vnũ de altero p̃dicat̃ inuicẽ nõ numerant̃. q̃uis for- malit̃ diſtiguant̃. vtpote ſi dicat̃ petr⁹ ẽ muſic⁹. mu- ſicus ⁊ petrus nõ ſunt duo. q̃uis int̃ petrũ ⁊ muſicã ſuã ſit diſtinctio. Si g̃ hec opinio dicat q̃ de⁹ eſt hõ. ⁊ homo eſt de⁹. nõ põt ſuſtineri q̃ ſint duo in xp̃o. ſm q̃ dicunt̃ cõcretiue ad ſuppoſitũ. ⁊ iõ cõcedendũ eſt iſtã opinionẽ eẽ falſam. ⁊ huius opinionis autores deceptos fuiſſe. Rõ aũt hui⁹ deceptiõis venit ex hoc q̃ nõ diſtinxerũt int̃ ſuppoſitũ ſm q̃ ſuppoſitũ dicit̃ q̃d ſubijcit̃ generi. ⁊ ſuppoſitũ q̃d dr̃ illud in q̃ ſubſtã- tificat̃ totũ eẽ rei. cũ tñ magna ſit differẽtia. Si eñi dicat̃ ſuppoſitũ q̃d ſubijcit̃ generi. corp⁹ et color di-

uersa habēt supposita. qꝛ diuersas habēt differētias. Si aūt dicaꝛ suppositū ſm ꝙ in eo substātificaꝛ totū esse rei. sicut corp⁹ ꝛ color vnū pn̄t hr̄e suppositum. qꝛ vna ē subā ꝛ vnū indiuiduū in q̄ saluaꝛ nā corꝑalitatis ꝛ nā coloris. res aūt nō numeraꝛ ſm supposita in subsistēdo ꝛ p̄dicādo. ſ ſm numeꝝ suppositoꝝ i essendo ꝛ substātificādo. Qm̄ g̃ nā hūana i xp̄o substātificaꝛ i diuia ꝑsona. hinc ē ꝙ vnū ē ibi suppositū ſm qꝺ attēdiꝛ numeratio rei q̄tū ad esse i actu. ꝛ iō xp̄s nō debꝫ dici duo ſ vnū. Et cōcedende sunt rōnes q̄ hoc ōndūt.

8 Ad illas g̃ duas auctes q̄ in cōtrariū obijciūꝛ ꝙ xp̄s ē aliud ꝛ aliud. Dicendū ꝙ ille p̄dicationes sunt impropȓe ꝛ debēt sic exponi. Christ⁹ ē aliuꝺ ꝛ aliud. i. alteri⁹ ꝛ alteri⁹ nature. ꝛ ex hoc non sequiꝛ ꝙ xp̄s sit duo. ſ solū ꝙ i xp̄o sint plura. Locutio eīm impꝛia nō est extēdenda.

9 Ad illud qꝺ obijciꝛ ꝙ xp̄s est vnū ſm ꝙ est de⁹ vnitate increata. ꝛ vnū ſm ꝙ hō vnitate creata. Dicēdū ꝙ mag̃ ꝓprie dr̄ vn⁹ q̄ dicaꝛ esse vnum. In xp̄o eīm est vna sola ꝑsona q̄uis nō sit vna nā. Nihilominꝰ tn̄ pōt dici vnū ſm ꝙ de⁹. ꝛ vnū ſm ꝙ hō. Illud tn̄ vnū ꝛ illꝺ ſm ꝙ dicunꝛ ꝺ xp̄o nō ponūt i numerū. qꝛ xp̄s nō dicꝛ vnū ſm ꝙ dicꝛ hō abstractiue ſ cōcretiue. Quis aūt vnitas creata ꝛ increata possint dici duo. qꝛ tn̄ in xp̄o ſm ꝙ dr̄ cōcretiue dicꝛ vnitas creata. ad suppositū increatū cōpaꝛ. ꝛ de eodē p̄dicaꝛ. iō nō ponit in numerū. vt xp̄s possit dici duo. Sicut nec petrus ꝛ hoc albū. eodē demōstrato.

10 Ad illud qꝺ opponiꝛ ꝙ diuerse differentie essentiales dāt diuersa esse. Dicendū ꝙ illud verū est qn̄ suppositū illud ad qꝺ cōparaꝛ ille differētie nō p̄cedit naturaliꝛ q̄tuꝫ ad esse actuale aliquā illaꝝ differētiaꝝ. sicut petr⁹ nō est ante illā differētiā rōnale. et brunell⁹ ante istā differentiā q̄ est irrōnale. non sic aūt est in ꝓposito. Nā fili⁹ dei q̄ est hypostasis ē suppositū hūane nature ꝑ vnionē. ꝛ naturaliꝛ p̄cedit q̄tū ad esse actuale essentialē differētiā hoīs. Et ideo illa differētia nō dat ei esse simpliciꝛ. ſ tale eē aduenit hypostasi iam cōpletem esse. ꝛ ideo nō pōt in eā plurificari.

11 Ad illꝺ qꝺ obijciꝛ ꝙ vna natura i plurib⁹ ꝑsonis facit esse vnū ꝛc̄. Dicendū ꝙ nō est sile. qꝛ natura diuina sic est i plurib⁹ ꝑsonis ꝙ de qualibet p̄dicaꝛ nō solū in cōcretione ſ ꝛ i abstractiōe. Et ideo eīm ipa sit vna. necesse ē illas tres hypostases esse vnum qꝺ. Due aūt nature ita ꝯcurrūt in vnā ꝑsonā xp̄i. vt tn̄ hūana natura p̄dicari nō valeat in abstractiōe sed magis in cōcretione ad idē suppositū. ꝛ qꝛ hoc modo nō numeranꝛ ſ vniunꝛ. ideo nō pōt vna ꝑsona dici plura. sicut plures ꝑsone i diuinis dicunꝛ vna natura.

12 Ad illud qꝺ opponiꝛ ꝙ ꝓpter vnionē ē cōicatio idiomatū. Dicēdū ꝙ verū est. Si aūt q̄raꝛ q̄d ibi cōicet idiomata. Rn̄dendū ꝙ nomē nature. ſm ꝙ cōsideranꝛ i abstractiōe. ſ hypostasis diuine nature cōicat sibi idiomata ſm ꝙ ē hypostasis i hūana natura. nō qꝛ ipa sit diuersa in se. ſ qꝛ diuersis naturꝭ ē supposita. Uel certe ipe nature ſm ꝙ dicunꝛ in cōcretione pn̄t sibiīuicē idiomata cōicare. vt dicaꝛ de⁹ est homo. ꝛ hō est deus. ꝛ qn̄ intelligiꝛ sic accipi. dicꝛ vt res nature. qꝛ mediū tenet inꝛ materiā abstractiue ꝯsideratā ꝛ ipaꝫ hypostasim. Et hoc mō est ibi recte cōicatio idiomatū. qꝛ est ibi diuersitas inꝛ res nature habito respectu ad ipas naturas. Si tu obijcias ꝙ xp̄s tunc non debet dici nec vnū nec duo. ſ mediū tenere inter dualitatē ꝛ vnitatē. Dicendū ꝙ q̄uis res nature habeāt rōnem medij. plus tn̄ q̄tuꝫ ad vnitatē se tenent cū ipa hypostasi. Et ratio hui⁹ est duplex. Prima. qꝛ res nature p̄dicaꝛ de ipa hypostasi. sed nō p̄dicaꝛ de ipa natura abstractiue cōsiderata. nec ecōuerso. Alia ratio. qꝛ denoīatio fit a termīo. vnio aūt ordinaꝛ tāq̄ ad terminū. ꝛ qꝛ i xp̄o nature i vna hypostasi vniunꝛ ideo res nature in xp̄o nō ponūt in numerū. vt ꝓpter ipas xp̄s dicaꝛ eē duo.

15 Ad illud qꝺ obijciꝛ ꝙ xp̄s est aliq̄d qꝺ est pr̄. dicendū ꝙ cuꝫ dicꝛ xp̄s est aliq̄d ſm ꝙ homo. aliq̄d non dicit ipaꝫ naturā abstractā ſ nature suppositū. vn̄ cū dicꝛ xp̄s esse hō. relatio implicaꝛ intrinsec⁹. Sicut g̃ nō valet xp̄s est essentia q̄ est pr̄. ꝛ est ꝑsona q̄ nō est pr̄. g̃ est duo. qꝛ essentia nō ponit numeꝝ in ꝑsona. nec dictū substātialiter cū eo qꝺ dicꝛ ſm relationē. sic nō hꝫ vigorē aliquē illatio rōnis p̄dicte. Un̄ peccatū illi⁹ illatiōis reduci pōt ad locū sophisticū q̄ est figura dictiōis.

Questio. ij. b

Utrū ꝑsona christi sit vna vnitate simplici aut cōposita. sicut dicebat secūda opinio. Et ꝙ habeat in se vnitatē cōpositā videꝛ p̄mo ꝑ illud qꝺ dr̄ in symbolo Nā sicut aīa rōnalis ꝛ caro vnus ē hō. ita deus ꝛ hō vnus est xp̄s. Sed hō est cōposit⁹ ex aīa ꝛ carne. ergo christi ꝑsona est cōposita ex diuinitate ꝛ humanitate. Itē Dam. in. iij. libro. In dn̄o iesu xp̄o duas naturas cognoscim⁹. vnā hypostasim ex vtrisq̄ꝫ cōpositā. Si g̃ ſm ipm̄ idē est hypostasis ꝛ ꝑsona. g̃ ꝛc̄. Itē intellect⁹ ꝑsone p̄supponit intellectuꝫ nature. ſ si est cōpositio in eo qꝺ p̄supponiꝛ. necessario ē cōpositio i eo qꝺ supponit. Cū g̃ nā in xp̄o sit cōposita. necessario sequi videꝛ ꝙ ꝑsona cōposita dici debeat. Iteꝫ si xp̄s esset solū ex aīs rōnali ꝛ carne hr̄et hypostasim cōpositā. ergo cū habeat in se aīaꝫ ꝛ carnē ꝛ diuinitatem. ꝑ locū a minori. multo mag̃ videꝛ hr̄e hypostasim cōpositā. Itē xp̄s ē hō. aut simplex. aut cōpositus. Cōstat ꝙ nō simplex. qꝛ hec est ꝯ naturā hūanitatis. est g̃ homo cōposit⁹. Sed hō nō p̄dicaꝛ de xp̄o nisi rōne suppositi ꝛ hypostaꝛ. g̃ videꝛ ꝙ ꝑsona i xp̄o debeat dici cōposita. Sꝫ ꝯ. Omē cōpositū cōpositiōe tpali est tpale. Si g̃ ꝑsona christi ē composita. ꝛ nō nisi cōpositiōe tpali. g̃ ꝑsona xp̄i est tpalis. n̄ ergo eterna. Sꝫ hoc ē falsum. g̃ ꝛc̄. Itē vbicūq̄ꝫ ē cōpositio de nouo. ibi est mutatio. Si g̃ in incarnatiōe ꝑsona xp̄i fuit cōposita. necessario sequiꝛ ꝙ fuerit mutata. ſ ꝑsonā verbi mutari est impossibile. g̃ ꝛc̄. Item vbicūq̄ꝫ est cōpositio ibi est imꝑfectio in vtroq̄ꝫ extremoꝝ. qm̄ ex duob⁹ entib⁹ in actu nō fit vnū. ꝛ cōponibilia possibilia sunt respectu cōpositi. ſ nec i natura diui nec in ꝑsona pōt esse aliq̄ imꝑfectio. g̃ nec cōpositio. Itē vbi est cōpositio. cōpositū nō predicaꝛ de aliq̄ extremoꝝ. sicut pꝫ. qꝛ hō nec ē aīa nec ē caro. g̃ si ꝑsona xp̄i cōposita ē ex diuinitate ꝛ hūanitate. g̃ christ⁹ nec est deus. nec hō. nec creator. nec creatura. Qꝛ si hoc ē falsum. restat ꝙ ꝑsona christi nō est cōposita. Itē vbi est cōpositio. vnū extremoꝝ nō predicaꝛ ꝺ altero. vn̄ cū hō cōponaꝛ ex aīa ꝛ carne. nec aīa est caro ꝛ ecōuerso. g̃ si ꝑsona christi eēt cōposita. nec hō esset de⁹. nec deus hō. ꝙ si hoc ē falsum. restat ꝛc̄.

14 R°. dicēdū ꝙ cōpositio duplicaꝛ pōt dici. Uno mō ꝓprie dr̄ cōpositio vnio aliquoꝝ duoꝝ habentiū mutuā inclinationē ad cōstitutionē tercij. Et hoc mō sicut rōnes ōndunt ꝑsona christi nō pōt dici cōposita. multa eīm sequerenꝛ incōueniētia. videlicꝫ. ꝙ ꝑsona illa esset mutata. ꝛ ꝙ esset imꝑfecta. ꝛ ꝙ esset tpaliter in esse ꝑducta. ꝛ ꝙ etiā nō cōicarenꝛ idiomata. Et iō

hoc mō dicere psonā xpi esse cōpositā nō tm̄ esset fal-
sum veruc̄tiā esset hereticū. Alio mō dē cōpositio lar-
ge sic̄ cū alio positio. ꝛ sic psonalis vnio pōt dici cōpo
sitio. Et p hunc modū dicebat scd̄a opinio psonā xpi
esse cōpositā. nō ꝙ ipa sit ex pluribꝫ naturis ꝯstituta.
ꝫ ꝙ psona illa an̄ incarnationē suppositū erat in vna
nā simplici. post incarnationē psona suppositū fuit
diuine nature ꝛ hūane. ꝛ h̄ absq; vlla mutatiōe facta
in ipa. ꝫ solū ex pte hūane nature sicut ōnsum fuit in
pma distinctiōe huiꝰ libri. Et iō opinio ista q̄ dicebat
psonā xpi fuisse cōpositā. vera fuit ꝛ sanū habuit intel-
lectū. Quia tn̄ vbū calūniabile est ꝓ eo ꝙ cōpositiōis
vocabulū cōsueuit accipi pmo mō. ideo doctores p̄-
sentis tpis sensum huiꝰ opinionis retinēt declinātes
cōpositiōis vocabulū. In psona eīn xpi nō est cōposi
tio ꝓprie dicta. Unde cōcedēde sunt rōnes q̄ inducte
15 sunt ad istā pte. Ad illud ꝟo qd̄ obijcit in cōtrariū
de aucte symboli. dicendū ꝙ non est oīmoda silitudo
int̄ aiaꝫ ꝛ carnē. ꝛ diuinitatē ꝛ hūanitatē. Nō eīn est
silitudo q̄ntū ad extremoꝝ cōpositionē. ꝫ q̄ntū ad hoc
ꝙ aia ꝛ caro ꝯcurrūt ad vnitatē psone. sic etiā diuini
tas ꝛ hūanitas i xpo cōcurrūt in vnitatē psone. q̄uis
16 hoc fiat alio ꝛ alio mō. Ad illud qd̄ opponitur de
aucte Dam̄. Dicendū ꝙ Dam̄. nō accipit ibi ꝓprie cō
positionē ꝫ large. Vn̄ ꝛ verbū suū oportet exponere.
qꝛ forte nō ita improp̄e sonat in lingua greca sicut in
latina. Vn̄ dē hypostasis cōposita ex duabꝰ naturis.
nō ꝙ ex illis duabꝰ sit cōstituta. ꝫ ꝙ in sacro incarna
tiōis factū est vt hypostasis q̄ erat sub vna tm̄ nā. in
duabꝰ ꝛ sub duabꝰ fieret. vn̄ magis ꝓprie dī hyposta
sis i duabꝰ naturis q̄ ex duabꝰ naturis. Ad illud
17 qd̄ obijcit ꝙ intellectus psone p̄supponit intellectū
nature. dicendū ꝙ verū est de nā q̄ dat pmū esse pso-
ne. ꝛ talis ē diuia nā respectu psone xpi. ꝛ ꝓpterea q̄-
uis nā hūana sit cōposita nō sequit ꝙ ꝓpter hoc pso-
18 na xpi cōpositionē habeat. Ad illud qd̄ opponit.
ꝙ si xps esset solū ex aia ꝛ carne. hēt hypostasim cō-
positā. Dōm ꝙ verū ē. qꝛ tūc hēt pmū esse hyposta-
sis eiꝰ ex hūana nā. q̄ quidē cōposita est. nūc aūt non
est sic. qꝛ psona xpi suū esse primū hꝫ ex diuina nā. q̄
quidē est oīno simplicissima. Et iō hūana nā supueni
ens sicut nō dat psone esse psonale. sic nō facit eā esse
cōpositā. Ad illud qd̄ obijcit ꝙ xps ē hō cōpositꝰ.
19 Dicendū ꝙ verū est. sed qd̄ subiūgit. ꝙ hō p̄dicat ra-
tione hypostasis. dicendū ꝙ si ita intelligat ꝙ homo
in p̄dicato rōne hypostasis p̄dicet. veritatē nō habet.
qꝛ ſm regulā phi. q̄uis terminꝰ subijciat rōne sup-
positi. p̄dicat tn̄ rōne forme. ꝛ ideo hoc adiectiuū cō-
positus circa istū terminū hō. nō nomiat cōpositionē
q̄ntū ad suppositū. sed q̄tuꝫ ad formā. ꝛ ꝓpterea non
potest ex hoc inferri ꝙ psona christi sit composita.

Questio. iij. c

Utrū christus ſm ꝙ homo sit substātia. an homo
p̄dicet p modū habitꝰ ꝛ accn̄tis. sicut dicebat opinio
tercia. Et ꝙ xps dicat hō p modū habitꝰ ōndit. ij. ad
Phil. habitu inuētus vt hō. Sup qd̄ verbū dicit hy-
larius de trini. Nō fuit ille habitus homis tm̄. sed vt
homis. ḡ videt tn̄ ex hoc vbo qd̄ dicit habitu. tn̄ ex h̄
ꝙ dicit vt hō. qd̄ importat silitudineꝫ. ꝙ xps alio mō
dicat hō q̄ alij homies. ꝛ ita videt ꝙ dicat p modū
habitꝰ nō p modū sube. Itē Augꝰ. in li. lxxxiij. q.
dicit ꝛ habet in lr̄a. Qꝛ quartū genus habitꝰ cōpetit
huic cōpositioni. Et illud quartū genꝰ spectat ad hoc
ꝙ dī p̄dicari p modū habitꝰ. vt esse vestitū ꝛ calciatū
qd̄ est in quadā adiacētia. ḡ ꝛc. Itē hocipm̄ videt
rōne. Qd̄ aduenit alicui iā in esse cōpleto. est illi acci-
dens. ꝛ p̄dicat p modū accidētis. Sꝫ hūana nā adue
nit psone xpi iā in esse cōplete. ḡ videt ꝙ ei aduenit
vt accidēs. ꝛ p̄dicet p modū accidētis. nō ḡ p modū
substātie. Itē qd̄ p̄dicat denoiatiue est accidens.
ꝛ p̄dicat p modū accidētꝰ. Sꝫ hūana natura p̄dicat
de xpo denoiatiue. Vn̄ filiꝰ dei dī hūanatꝰ. qd̄ quidē
nō potest dici de alio homie. ḡ videt ꝙ non dicat de
xpo p modū sube ꝫ p modū accidētis. Itē impossi
bile ē diuersa genera p̄dicari de eodē eētialiter. ergo
multo minꝰ erit possibile diuinā naturā ꝛ hūanā cō-
uenire eidē eētialiter. Ergo si xps eētialit loquēdo
est deꝰ. videt ꝙ hō dicat solūmō p modū accidentis
siue p modū habitꝰ. Itē q̄ habēt diuersas diffini-
tiōes nō possunt p̄dicari de vno ꝛ eodē eētialit. sed
deꝰ ꝛ hō diuersas habēt diffinitiōes. ḡ cū deus dicat
de xpo eētialiter. hō nō dicet de eo subaliter ꝫ soluꝫ
accidētalit. Sed ꝯ in decretali. Alexāder papa. Cū
xps pfectus sit deꝰ ꝛ pfectꝰ hō. q̄ temeritate audent
aliqui dicere ꝙ xps nō est aliq̄d ſm ꝙ hō. ḡ ſm sentē
tiā Alex. pape. hō p̄dicat de xpo p modū sube. Itē
substātia nulli est accidens vt vult phus. Sꝫ hūana
natura in xpo ē suba. ergo nulli accidit. ḡ non accidit
psone vbi. Itē si hūana natura accidit xpo. aut ac
cidit xpo deo. aut xpo homi. Christo homi nō. qꝛ nulli
homi ē accidētale esse hoiem. Christo ſm ꝙ deus sit
accidere nō pōt. qꝛ nullū accn̄s pōt xpo inesse ratōne
diuine nature. ḡ nullo mō videt ꝙ possit p̄dicari per
modū accidētis. Itē nihil est vniuocū substātie ꝛ
accidenti. ḡ si de xpo dī ſm accn̄s. ꝛ de alijs hominibus
ſm substātiā. ḡ nō dicat vniuoce ꝫ equiuoce. Sꝫ si hoc
verū est. nō videt ꝙ sit de nr̄o genere. nec mors eius
nr̄e redēptioni ꝓficere. Itē suba est nobilior acci-
dēte. ergo si hō de alijs dicit p modū sube. ꝛ de xpo p
modū habitꝰ. ḡ esse hoieꝫ minꝰ nobilit cōdecuit xpo
q̄ alijs. ꝙ si hoc est impiū dicere. restat ḡ idē qd̄ pus
ꝙ hō nō dicat de xpo p modū habitꝰ ꝫ p modū sube.
Itē qd̄ p̄dicat p modū habitꝰ ꝛ accidētis nō p̄di-
cat p modū substātie. Unde q̄uis hō dicat vestitus.
nunq̄ tn̄ dicat vestimētū. ḡ si filiꝰ dei diceret hūana-
tus p modū habitꝰ. nunq̄ diceret hō. ꝙ si hoc falsuꝫ
est. restat idē qd̄ pus. Rꝰ. dicendū ꝙ cū dicit ꝙ hō 20
dicat de xpo p modū habitꝰ ꝛ accidētis. dupliciter pōt
intelligi. Aut ita ꝙ p̄dicatio illa sit pure accn̄talis ita
ꝙ nō subalis. Aut ita ꝙ aliquo mō habeat rōnem p̄-
dicatiōis accn̄talis. ꝛ tn̄ ſm veritatē sit substātialis.
Si vltimo mō intelligat. veritatē habet ꝓ eo ꝙ hūa-
na natura in xpo quodā mō ꝓprietatē habet accidē-
tis. in hoc videlicꝫ ꝙ substātificat in supposito alte-
riꝰ nature. ita ꝙ nō dat illi supposito pmū esse ꝫ ad-
uenit iā cōpleto. Vn̄ sicut albedo nō substātificat in
albo ꝙ sit in genere q̄litatis ꝫ magis in suba. nec illi
dat esse. sed iā completo aduenit. sic p quādam cōfor-
mitatē ē reperire circa xpi hūanitatē q̄ substātificat in
diuina psona habente pfectū esse ex alia natura q̄ ex
ipsa hūanitate. videlicꝫ ex diuina. Et ꝓpterea nn̄ do-
ctores dixerūt ꝙ hūana natura i xpo vergit i accidēs
ſm quādā cōformitatē. ꝛ hoc si intelligat sane. est di-
ctum subtiliter ꝛ catholice. maxime autē inter omnē
modū accidentis modū habitus habet. ꝓ eo ꝙ habi
tus nomiat adiacētiam vniꝰ substantie respectu alte
rius. que quidē potest esse vtrinsq; seruata ꝓprietate.
ꝛ ideo apostolus prudentissimus fidei predicator. et

Aug9 subtilissim9 fidei defensor insinuat aliquo mō christū dici hominē fm habitū. non excludētes p hoc quin homo dicat de christo fm substantiā. Alio mō est intelligere q xp̄s dicatur homo fm accidēs. ita q modus ille p̄dicandi sit oino accidentalis et non fm substātiā. Et hic modus dicendi licz aliqn̄ visus fuerit habere opinionis ,pbabilitatē. manifeste tn̄ pz habere in se erroris temeritatē. Unde et illa .iij. opinio q̄ posuit hoc. ab alexandro reprobata est. nec imerito. qr veritati illi9 vnionis repugnat. Hoc tamē dicit fides recta q diuina natura et hūana vnite sunt i vnā psonā. ergo deus dicit de xp̄o tanq̄ de ,ppzio supposito et homo similit. Sed homo cū predicat d aliquo sicut d ,pprio supposito. substātialiter p̄dicat et signat ipm de quo dicit esse aliquā substātiā. et ideo ex fidei fundamēto necessario sequit q sit aliquid fm q hō. Unde rationes cōcedende sunt q̄ ad hoc inducunt.

21 Ad illud qd obycit in contrariū de auctē apl'i et Augū patet rn̄sio ex his q̄ iam dicta sunt. Nam etsi homo habeat aliquo mō modū habit9. non tn̄ habet oino. Licz em̄ hūanitas adueniat iā cōpleto. nihilominus9 substātificat in illo tanq̄ in ,pprio suo supposito. q dei fili9 qui est suppositū diuine nature p naturam. fecit se suppositū hūane nature p gratiā.

22 Ad illud qd obycit q accidēs est qd aduenit iaz cōpleto dicendū q etsi assimilet in hoc q aduenit iā cōpleto. non tn̄ oino. qr accidēs oino adiacet iam extrinsecus et dicit modū adherendi. s hūana natura sic aduenit illi psone q nō adiacet extrinsec9. nec dicit modū inherēdi tm̄. s ipsi9 hypostasis sbstātiā et naturā.

23 Ad illud qd opponit q p̄dicat denoiatiue. Dicendū q p̄dicatio denoiatiua pōt esse q̄ttuor modis. Per modū inherētie. vt cū dr̄ iste ē albus. Per modū trāsmutatiōis. vt cū dr̄ pecus ē dealbat9. Per modū possessionis. vt cū dr̄ asin9 socratis. Et p modū vniōis. cū dr̄ ferrū ignitū. i. igni vnitū. corp9 aiatū. i. aie vnitū. Cū ergo dicit p̄dicatio denoiatiua est accidētis. dicendū q verū est qn̄ est p modū inherētis. nō aūt est veruz si sp intelligat de p̄dicatiōe denoiatiua fm alios modos. Cū aūt dr̄ xp̄s ē hūanat9. nō est ibi p̄dicatio per modū inherētis. s p modū vnionis et relatiōis. et ideo non sequit q hūana nā sit accidēs. nec sequit ex hoc q psona diuina sit mutata. qr q̄uis mutatio absoluta in accidente ponat mutationē in subiecto introductiuo. cū ipsi9 relationis inesse pōt esse ex mutatiōe facta in altero extremo.

24 Ad illud qd obycit q ipossibile est diuersoz genera p̄dicari de codē substātialit. dicendū q verū est de illis generib9 que habent oppositionē et distinctionē. sicut sunt genera creatarū rerum. non sic autē est de diuina natura et humana. qr cum hūana sit oino passibilis et in oīmoda obediētia. nihil impedit q hūana natura et diuina simul cōcurrāt in vnā psonā. ita q de eadem psona predicet deus essentialiter et p naturā. et de illa eadē predicet homo essentialiter ,ppter vnionē gratuitā. p quā de9 sicut potuit et voluit se fecit suppositū nature humane. q quidem sic fuit sibi facile. sicut facile est homini sibi indumentū sumere. imo multo facilius si consideretur eius summa potentia et creature obedientia.

Ad illud quod obycit q deus et homo habent diuersas diffinitiones. Dicendum q non sunt diuerse ita q non possint concurrere in suppositū vnum si deus facere velit illud. p eo q multo magis pendet et indiget humana natura respectu diuine psone. q̄ aliquod accidens respectu substantie. Non est ergo deo impossibile imo valde credibile et possibile. imo verum q dei filius fecit se in natura hūana in incarnatione psonaz. et hypostasim. et suppositū. et qui hoc intelligit. manifeste videt que istarum triū opinionū magis accedit ad explicandum incarnationis sacramentū. Nam tercia opinio que negat christum aliquid esse fm q homo. negat etiā psonam filij hypostasim esse humane nature. simpliciter recedit a veritate. Prima vo opinio que dicit in christo duo esse supposita. a veritate deuiat. Media vo opinio que dicit vnaz psonam siue hypostasim duabus naturis esse suppositā. veritatē dicit. Unde omnes doctores cōmuniter tenent hodie opinionē mediā. vt loco ei9 quod dicebat illa opinio vnam psonā ex duabus naturis esse compositā. nunc dicat vna psona duabus naturis esse supposita. non mutando sensum sed verba. que multum sunt in tali materia obseruanda. Ex his ergo que dicta sunt colligi potest que sit predictarum opinionū diuersitas. et in qua earū sit maior ,pbabilitas veritatis &c.

Onsequēter querit de qualitate illius vnionis ex qua consurgit diuersitas istarū trium opinionū. circa quam queruntur tria. Prima querit de illa beatissima vnione q̄tum ad terminū. Secūdo vo querit de ipsa q̄tum ad modū. Tercio vo querit de eadē q̄tum ad gradū.

Questio .j. d

De illa vnione q̄tum ad terminū. et querit vtrū terminata sit ad vnitatem psone an non. Et q sic videtur Johā. viij. Ego principiū qui et loquor vobis. sed ego est ,pnomen demonstratiuū. ergo certam demonstrat psonam. et qui est nomen relatiuuz. ergo et eandem refert psonam. ergo vna erat psona que erat principiū et que loquebat. sed principiū erat fm diuinam. et loquebatur fm humanā naturam. ergo vnio illa ad vnitatem psonalem videtur esse terminata.

Item filius dei est vnitus humane nature. sed filius dei non distinguit a patre nisi in psona. ergo necesse est illam vnionem habere ,p termino vnitatem psonalem.

Item vnio est via ad aliquam vnitatē. ergo si non sit illa vnio frustra. ad aliquaz vnitatem puenit. sed non pduxit ad vnitatem nature. quia nec diuina natura potest fieri humana. nec econuerso. nec ex his potest fieri tercia. ergo necesse est q vnio illa terminet ad vnitatem psone.

Item quando aliqua duo vniuntur quoz̄ vnum p̄dominat alteri. p̄dominans trahit ad se illud cui p̄dominatur. Sed dei filius vnitus est humane nature cui per omnia p̄dominatur. ergo traxit eam ad ,ppriam vnitatē. sed non traxit eam ad vnitatē naturalem. sicut pius ostēsum est. ergo traxit ad vnitatem psonalez.

Sed cōtra. eternū non potest esse terminus rei temporalis. sed vnitas psonalis filij dei est eterna. vnio vo fuit tēporalis. ergo illa vnio non poterat terminari ad vnitatem psonalem.

Item nihil vnū et idem est medium. et extremuz. et terminus in eadem actione. sed psone vnitas in illa vnione habet rationez extremi. ergo non videtur q habeat rationē termini.

Itē eq̄lis simplicitatis et dignitatis est psona diuina sicut et natura. s ,ppter dignitatē et simplicitatē illi9 nature.

vnionē illā impossibile est termiari ad vnitatē naturē ergo impossibile ē termiari ad vnitatē psone. Itē sicut diuie nature rñdet psona increata sic hūane nature rñdet psona creata. ergo cū termin⁹ vnionis eq̄liter se habeat ad extrema. ꝛ vnio illa nō possit termiari ad vnitatē psone create. pari rōne videt̄ q̄ non valeat termiari ad vnitatē psone increate. ꝗ simpliciť ē verū q̄ vnio illa nō termiat̄ ad vnitatē psone. R⁹

25 dicendū q̄ quedā est vnio in q̄ est vni⁹ vnibilis i nāz alteri⁹ cōuersio. Et hoc ē. q: vni⁹ ē ad alteꝝ repugnātia ꝛ p̄dominātia. sicut si gutta aque vniat̄ amphore vini. Quedā vo est vnio i q̄ est vtriusq̧ vnibilis alteratio. ꝛ tercie nature ꝓductio. ꝛ h̄ q: est ibi repugnātia ꝛ p̄domiatio. ſ nō excellēs p̄dn̄atio. sicut vniunt̄ elemēta ad ꝯstituēda corpa mixta. Quedā vo ē vnio in q̄ nō est vnitoꝝ trāsmutatio ſ tercie nature ꝯstitutio. ꝛ hoc ē q: vnibilia nō hn̄t repugnātiā. sed habent mutuā depēdentiā. sicut vniunt̄ corp⁹ ꝛ aīa ad cōstitutionē hoīs. Quedā vo est vnio in q̄ nec ē trāsmutatio. nec tercie nature ꝯstitutio. ſ vnū vnibiliū fūdat̄ tm̄ in altero. Et hoc est. q: nec est ibi repugnātia. nec eēntialis depēdentia. est tn̄ excellēs p̄dn̄atio. sicut qn̄ arbor vna inserit̄ stipiti alteri⁹ arboris. tūc vtraq̧ arbor seruat nāz ꝓpriā. ꝛ tn̄ vna arbor substātificat̄ in stipite alteri⁹ arboris. ita q̄ vn⁹ ē stipes vtriusq̧. Hoc tm̄ q̄rto vniōis genere habet vniri nā diuina hūane. Quia cū nulla est repugnātia inť nāz diuinā ꝛ hūanā. ideo nulla ē ibi trāsmutatio nec ꝯuersio. q: vo nō est mutua depēdentia. nō est tercie nature ꝯstitutio. ſ q: est ibi alteri⁹. s. diuine nature p̄dn̄atio. necesse ē q̄ diuina nā hūanā nāz trahat ad vnitatē. Sꝫ ad vnitatē nature nō pōt trahere sine trāsmutatiōe ꝛ conuersiōe. necesse est ꝗ q̄ eā trahat ad vnitatē psone. et vna ꝛ eadē hypostasis sit diuine nature ꝛ hūane. vt q̄si hūana nā fundet̄ ꝛ substātificet̄ i diuino stipite. ꝛ ideo multū assimilat̄ ista vnio ei vnioni q̄ est p insertionē. Propť qd̄ etiā fortassis dicit beat⁹ Jacob⁹. j. In māsuetudine suscipite insitū verbū. Cōcedendū

26 est ꝗ q̄ illa vnio termiat̄ ad vnitatē psone. Ad illō qd̄ obycit̄ q̄ vnitas illi⁹ psone ē etna. dicēdū q̄ sicut psona noiat ip̄m suppositū in compatiōe ad naturā cui subyct̄. sic ꝛ dignitas psone attēdenda ē respectu nature. potest ergo psona illa compari ad naturā diuinā. ꝛ sic eius dignitas est eterna. Potest etiā compari ad naturā diuinā piter ꝛ humanā. ꝛ sic cōnotat aliquid temporale. ꝛ ratōne illius cōnotati dicit̄ esse termin⁹ vnionis. Illa cū vnio nō fecit vt illa psona esset vel vna esset. sed fecit q̄ psona que erat vna i na

27 tura simplici. esset vna in natura duplici. Ad illud qd̄ opponit̄ q̄ vnitas psonalis est extremū. ꝗ nō est termin⁹. Dicendū q̄ ꝺm vnā compationē quā habet videlicꝫ ad diuinā naturā est extremū. Scd̄m autē compationē quā habet ad humanā naturā est vnionis termin⁹. Quia p illā vnionē factum est vt psona verbi esset homo Scd̄m aūt compationē quā habet ad vtrāq̧ naturā. tenet rōnem mediꝫ. nihil aūt impedit vnū ꝛ idem diuerso respectu habere compationē mediꝫ ꝛ extremi. ꝛ p hūc quidē modū in ꝓposito intel

28 ligendū est. Ad illud qd̄ opponit̄ q̄ ꝓpter summā simplicitatē diuina natura nō pōt vniri hūane nature in vnitatē nature. Dicendū q̄ nō est simile. q: plures naturas in vnā naturā cedere repugnat simplicitati nature. sed plures naturas vniri in vnitatē psone. nō repugnat simplicitati psone. sicut ꝛ plures psone possunt esse in vna natura. ita q̄ nō impediūt nature simplicitatē. sic plures nature i vna psona. Alia vo ratio est. q: psona diuina pōt fieri suppositū hūane nature. sola relatiōe hūane nature ad ip̄aꝫ. q̄ quidē relatio nihil ponit nouū circa psonā verbi ſ soluꝫ in nā assumpta. ꝛ iō vnio naturaꝝ vnitati psone non repugnat. nō sic aūt est qn̄ vnio termiat̄ ad vnitatem nature. vbi nō solū notat̄ esse respectus. ſ etiā notat̄ cōueniētia fieri in forma. ꝛ hoc nō pōt fieri sine compositōne sine trāsmutatiōe aliqua. Ad illud quod 29 opponit̄ q̄ vnio illa nō pōt termiari ad vnitatē psone create. Dicendū q̄ nō est sile. q: diuina nā nō pōt substātificari in psona creata. Qd̄ cū substantificat̄ in aliquo. min⁹ hꝫ de stabilitate q̄ illud in q̄ substātificat̄. ꝛ ideo q: verior nō est ens ꝛ p se stans natura diuina q̄ hūana. ideo hūana nā pōt vniri diuine persone q̄uis diuina nā nō possit vniri nature create. et ideo pōt fieri vnio in vnitatē psone increate. q̄uis nō possit fieri vnio in vnitatē psone create. Est ꝛ alia rō q: psona semp hꝫ denomiari a digniori ꝓprietate. ꝛ ideo diuina nā ꝛ hūana in vnā cōcurrūt hypostasim. Et cū semp necesse sit diuinā naturā excellere dignitate. nō pōt fieri vnio in vnitatē psone create. licꝫ possit fieri vnio in vnitatē psone increate. Et iō patꝫ q̄ nō est sile qd̄ assumit ꝓ sili ſ valde dissimile.

Questio. ij. e

Utrū modus illius vnionis sit singularis. an repiat̄ aliquis vnionis modus ei cōsimilis. Et q̄ sit singularis videt̄ autoritate ip̄i⁹ Algaret in sua methaphisica. vbi ponit modos vnionis. Ibi enī diuidit 30 vnū simpliciť. ꝛ vnū ꝺm q̄d. Unū simpliciť diuidit in tres differētias. Primo in vnū in q̄ nō est multitudo nec actu nec potētia. vt pūctus ꝛ vnitas. Secūdo in vnū in quo nō est multitudo actu q̄uis sit potētia. sicut est linea. Tercio in q̄ est multitudo actu ꝛ potentia. vt lectus ꝛ mēbrū in quib⁹ sunt actu multa. Unū aūt ꝺm quid in q̄nq̧ differētias hꝫ diuidi. videlicꝫ in vnū genere. vt est homo ꝛ bos. In vnū specie. vt sortes ꝛ plato. In vnū in accidēte. vt ē nix ꝛ cerusa. In vnū ꝓportiōe. vt auriga ꝛ nauta. In vnū subiecto. sicut dulce ꝛ albū in aliqua suba vna. Sed nullo istoꝝ modoꝝ vt patꝫ discurrēti p singula ē illa vnio que ē in xp̄o. ergo videt̄ q̄ modus illi⁹ vniōis excedat oēs vnionis modos. Itē hoc ap̄m videt̄ aucťe Aristo. q̄ diuidit vnū in p̄ma p̄hia in vnū p se ꝛ in vnum p accidēs. Unū p accidēs dr̄ sicut duo accidētia in vno subiecto. Unū āt p se dr̄ nouē modis. scꝫ cōtinuatōe quoꝝ termin⁹ vn⁹. Unū specie vel forma vt sortes ꝛ plato in homie. Unū genere. vt hō ꝛ bos in animali. Unū diffinitiōe. vt illa q̄ habēt eandē diffinitōeꝫ. vel quoꝝ vnū est diffinitio alteri⁹. Unū indiuisibilitate. vt pūctus. Unū numero. vt singulare. Unū simplicitate. vt essentia vel vniuersale. Unū totalitate vel pfectiōe vt circul⁹. Unū ꝓportione. vt auriga ꝛ nauta. Unū mā vt oia corpalia. Sꝫ nullo istoꝝ modoꝝ ē vnio i psona i xp̄o. ꝗ videt̄ q̄ sit vnio mō singulari ꝛ ꝓprio. Itē hoc ap̄m videt̄ aucťe Bern̄. ad Eugeniū li. v. vbi distīguit vnū nouē modis. vbi ait sic. Est vnitas collectiua. vt vicꝫ multi lapides faciūt vnū aceruū. Est vnitas cōstitutiua. vt cū multe ptes vnū totū cōstituūt. Est vnitas cōiugatiua q̄ fit vt duo iam nō duo ſ vna caro sunt. Est vnitas natiua q̄ aīa ꝛ carne vnus hō nascit̄. Est vnitas potētiua. q̄ hō virtutis nō instabilis vel dissilis ſ vn⁹ sibimet inuēť inuenin. Est

vnitas ꝯsentatiua.cū p charitatē multoꝝ hoim ē cor vnū ⁊ aīa vna.Est vnitas votiua.cū aīa oībus votis deo adherēs vn⁹ spūs ē. Est vnitas dignatiua q̄ fili⁹ dei dignat⁹ ē assumere nr̃am nām.Est ⁊ postremo vnitas trinitatis. de q̄ ipe Bern̄.subdit verū ⁊ quid suꝫ. ad illud vnū.q̄ si vnitas ista q̄ vbū dei vnitū est carni spālī differētia dī vnitas dignatiua.Videť q̄ ꝙ vnio pdicta singularē modū habeat. Itē hoc ipm videť auctē ꝓphetia ꝟbi.dicit eīn Hiere.xxxj. Nouū faciet do.sup terrā.mulier circūdabit virū. hoc inquā dī de illa vnione creata.q̄ nō esset nouū si silr̃ haberet. videť q̄ q̄ inť oēs vniōes sit vnio vna singulař. Sed ꝯtra Ephe.v.Erūt duo in carne vna.sacrm hoc magnū ē. Ego aūt dico in xp̄o ⁊ in ecclīa.Glo.qꝛ xp̄s q̄ de⁹ erat apd patrē.p quē ⁊ facti sum⁹.fact⁹ ē p carnē pticeps nr̃.vt illi⁹ capitis corp⁹ essem⁹.q̄ videť ꝙ vnitas illa est vbi ad carnē. sit ꝯsilis illi q̄ est viri ad vxorē. nō ergo ē vnitas singularis. Itē illa vnitas q̄ verbū ē vnitū carni est vnitas ꝑsonalis sicut supra ostēsū est. Sꝫ vnitas illa q̄ aīa vniť carni est ex sūma ptāte dei. Nō in quadā sequētia. Potestate nō natura.fit creator creatura.q̄ videť ꝙ illa sit vnitas ptātiua.q̄ ille modus cōpetit ⁊ repiť in creatura.q̄ ⁊c. Itē aūt illa vnio q̄ diuinitas vniť hūanitati est n̄alis aut gratuita. Si nālis. q̄ cōtinet sb vnitatib⁹ illis q̄ a pho assignanť.Si gratuita.q̄ cum vnitas gratuita sit vnitas votiua sicut dicit Bern̄. videť ꝙ iste mod⁹ vnitatis

31 diuinū nō faciat specialē vnitatis differētiā. R̄o.dicendū ꝙ sicut nulla creatura pfecte deo assimilať.sed quodāmō est silis quodāmō dissilis.Et vbi vna creatura hꝫ silitudinē.frequēter alia hꝫ dissilitudinē.Et p hūc modū intelligendū est circa hāc sacratissimā vnionē.Si eīn loquimur de ipa q̄tū ad ei⁹ spāles cōditiones sigillatim acceptas.sic pōt hic cōuenietiā eīn modis vnitatū in creaturis reptis.Si aūt loqmur q̄tuꝫ ad collationē suaꝝ ꝓpactatū sic dicit modū vnitatis

32 singulař. ⁊ hoc pꝫ sic. In hac eīn vnione ē ꝯsiderare distantiā vnibiliū. vnionis pncipiū. vniōis terminū. ⁊ vnitoꝝ vinculū.Q̄tū ad distantiā vnibiliū.q̄ vniť creator creature cōuenit cū vnitate votiua.Q̄tuꝫ ad vnionis pncipiū ꝯuenit cū vnitate ptātiua.qꝛ talis ē ex diuina ꝟtute ⁊ mera grā.Q̄tū aūt ad vnionis terminū cōuenit cū vnitate votiua. q̄ quidē termiař ad vnitatē ꝑsone.Q̄tū aūt ad vnionis vinculū cōuenit cū vnitate cōiugatiua.in q̄ est vinculū ppetuū ⁊ indiuidua copula.Q̄tū aūt ad oēs cōditiōes sil' collatas nullū modū habet vnitatis sibi cōsimilē.qꝛ superexcedit omnē naturā. ⁊ omnē aliā gratiā cōmunē.videlꝫ q̄ diuina natura ⁊ humana vniant in vnā ꝑsonam indissolubiliter p dei potentiā. Et ideo concedendū est ꝙ talis vnio superexcellit omnē ꝯsiderationē philosophicā.nec mirū. qꝛ ad ipm vix ptingit ratio p fideꝫ eleuata. Et ideo Bern̄.fm istaꝫ opinionē assignauit specialē vnitatis differentiā vocans eam animā vnitat⁹ dignatiuā.Cōcedende sunt ergo rōnes que sunt

33 ad istam partē. Ad illud ergo qd̄ opponiť in contrariū ꝙ similis ē vnioni cōiugatiue iam patet respōsio.qꝛ ⁊ si sit similitudo q̄tum ad vinculū. nō tamen est similitudo q̄tum ad terminū vel distantiā vnibi-

34 lium. Ad illud qd̄ opponiť ꝙ similis ē vnitati votiue.p eo ꝙ est vnio in ꝑsona.Dicendū ꝙ si sit similitudo q̄tum ad terminū.nō tamē q̄tum ad vinculū

35 vel distantiā vnibiliū. Ad illud qd̄ opponiť ꝙ est similis vnitati potestatiue. Dicendū ꝙ cū sit similitudo q̄tum ad principiū. qꝛ vtraq̄ est ex virtute diuina. dissimilitudo est tamē q̄tum ad terminū ⁊ q̄tum ad vinculū.

36 Ad illud qd̄ obijcitur ꝙ est similis vnitati votiue cum sit p gratiā. Dicendū ꝙ ē alia gratie differētia qua anima vniť deo p charitatē perfectā.⁊ qua natura hūana vniť verbo in vnitatē ꝑsone.nec tm̄ q̄tum ad hoc est differētia. sed etiā q̄tum ad terminū.Et ideo ista vnio facit singularē modū.

37 Si aūt querať sufficiētia vnitatū modoꝝ assignatorū. Dicendū ꝙ ista questio alibi habet suū locum. ⁊ singula suis locis tractanda sunt. Illoꝝ tamē ex. modoꝝ vnitatū quos Bern̄.assignat.potest sic sumi sufficiētia.Est eīn vnitas naturalis ⁊ gratuita.⁊ vnitas sup vtrāq̄ cōstituta. Vnitas autē naturalis est i quadruplici differētia.Quedā enim est p aggregationē rerum differentiū distinctaꝝ. sicut vnitas collectiua.Quedā est p colligationē rerū formaliter differentiū siue partiū etherogeneaꝝ.⁊ sic est vnitas constitutiua.Quedā p cōiunctionē differentiū sexu.operatiōe cōuenientiū.⁊ sic est vnitas cōiugatiua.Quedam p vnionem differentiū naturaꝝ in vnionē concurrentiū.⁊ sic est vnitas votiua.Vnitas autē gratuita similiter quattuor habet differētias.Aut enim est vnitas eiusdē anime ad se fm statuū diuersitatē.⁊ sic est potestatiua.Aut multoꝝ hominū adinuicem fm charitatē.⁊ sic est vnitas cōsentatiua. Aut anime ad deū p volūtatis cōformitatē. ⁊ sic est vnitas votiua. Aut humane nature ad diuinā fm ꝑsone vnitatem. ⁊ sic est vnitas dignatiua. Vnitas autē sup vtrāq̄ cōstituta videlicꝫ sup naturalē ⁊ gratuitā est vna sola. videlicꝫ vnitas trinitatis. quā quideꝫ vnā esse decet solā.vt in ea sit status omniū vnitatū.

Questio.iij. k

Utrū illa vnitas q̄tum ad gradū excellat omnes vnitates creatas:Et ꝙ sic videtur autoritate Bern̄. ad Eugeniuꝫ. Inter omnia que vere dicunť vnum. arcē tenet vnitas trinitatis. Secūdo illa pcellit qua tres substātie in christo sunt vna ꝑsona. ergo vnitas qua christus est vnus.omnes vnitates creatas excellit. Item tanto magis aliqua vniūtur.quāto inseparabilius sunt vnita. sed nature ille in xp̄o vniunť tanta inseparabilitate qua maior esse non potest. ergo videť ꝙ vnitas illa ad quā termiať vnio illa. maxia sit inter omnes vnitates creatas. Item tanto magis aliqua vniunť quāto magis cōmunicāt sibi suas ꝓprietates ⁊ idiomata. sed in xp̄o est pfecta idiomatū cōmunicatio. ergo videť ꝙ ad summā vnionem terminať illa vnio. Item vnio illa terminatur ad vnitatē in ꝑsona. ꝑsona autem illa est ꝑsona verbi.q̄ ꝑsona ꝟbi in simplicitate ⁊ nobilitate i infinitū excellit omnē vnitatē creatam. ergo videť similiter ꝙ illa vnitas ad quā terminať vnio dignatiua. Sꝫ ꝯtra. Que maxie distāt sūt minime vnibilia.⁊ q̄ minime sūt vnibilia minime faciūt vnū. sed talia sunt diuinitas ⁊ hūanitas.q̄ videť ꝙ vnio q̄ ē i xp̄o termiet ad gradū vnitať infimū. Itē quāto aliqđ ex paucioib⁹ ꝯstat tāto magē vnū. q̄ in xp̄o repiť maior nāꝝ pluralitas q̄ sit sb celo. q̄ vr̄ ꝙ vnitas illa infimū teneat vnitať locū. Itē magē vnū qd̄ ē vnū i nā ⁊ ꝑsona q̄ qd̄ ē i ꝑsona tm̄. q̄ qlibꝫ hō vnitatē hꝫ i ꝑsona ⁊ nā. xp̄s āt vnitatē hꝫ i ꝑsona tm̄ nō i nā.q̄ maior vnitať ꝑfectio repiť i qlibet hoīe q̄ i xp̄o. Itē mag est vnū qd̄ nō ē mltiplicabile nec mltiplicatū. q̄ qd̄ ē mltiplicabile ⁊ mltiplicatū.Sꝫ vnitas ⁊ pūnct⁹ hūt vnitatē

q̄ nec est multiplicabilis nec multiplicata. in xp̄o aūt repit̄ naturaꝝ multitudo ꝛ diā. q̄ videt̄ q̄ in xp̄o sit vnitas minima. 58 R°. dicendū q̄ ē loquī d̄ vnitate q̄ aliq̄ dicunt̄ vnū p ꝯueniētiā ī nā. ꝛ est loq̄ de vnitate q̄ aliq̄ dicunt̄ vnū p ꝯueniētiā in ꝑsona. Si eñ loq̄mur de vnitate q̄ aliq̄ dicunt̄ vnū p ꝯueniētiā in nā sic ē dicere q̄ ī xp̄o talis vnitas quodāmō ē nulla. q̄dāmō est magna. quodāmō est parua. quodāmō est sūma. Si eñ ꝯpem⁹ diuinā nāꝫ ad hūanā. sic ī xp̄o nulla ē vnitas nature, ꝓ eo q̄ iste due nature nō pñt sic̄ in vnā ꝯcurrere naturā. Si aūt loq̄mur de natura xp̄i ex pte corpis. sic pua ē vnitas ꝓpter ptiū multiplicitatē. Si aūt loq̄mur de vnitate q̄tū ad aiaꝫ. sic ē ī eo vnitas magna ꝓpter aīe simplicitatē. Si aūt loq̄mur de eo q̄tū ad diuinā naturā. sic sūma ē in eo vnitas ꝓpt̄ illi⁹ nature simplicitatē excellētissimā. Q̄tū ḡ ad vnitatē nature s̄m diuersas ꝯsideratiōes ē vnitas sūma. vnitas nulla. vnitas pua. vnitas magna. sic eñ decet repiri in eo q̄ est sup oīa exaltat⁹ ꝛ infra oēs hūiliatus. Si v° fiat sermo de vnitate q̄ aliq̄ dicunt̄ vnū p ꝯueniētiā in ꝑsona. sic simplicit̄ loquēdo vnitas illa q̄ ē in xp̄o vnitas ē sup oēs vnitates suprema. Et hoc q̄druplici ex causa. videlicꝫ ꝓpter illi⁹ ꝑsone simplicitatē. ꝓpter vnibiliū dignitatē. ꝓpter meritoꝝ inseparabilitatē. ꝛ ꝓpter vniōis singularitatē. Propter ꝑsone simplicitatē. q2 vnio ē in ꝑsona v̄bi q̄ quidē est simplicissima. Propt̄ vnibiliū dignitatē. q2 tā natura assumēs q̄ assūpta int̄ cetera q̄ sunt hꝫ excellētissimā. Propt̄ inseparabilitatē. q2 tāto vinculo fortificata est illaꝝ nāꝝ vnio. vt nūq̄ fiat nec possit fieri sepatio Nā cū illa int̄ ceteras nās adhesit eterno v̄bo q̄ portat̄ ꝛ sustentat̄ omē qd̄ ē sub deo. Propt̄ singularitatē. q2 nūq̄ vlla vnio fuit huic vnioni silis. Hec eñ fuit excellētissime dignatiōis. ꝛ iō nomē dignitat̄ ꝛ dignatiōis sibi approp̄at. vt dicat̄ vnitas dignatiua. Et q̄m cū d̄ vnitate xp̄i loq̄mur ad quā vnio terminat̄. est sermo de vnitate ꝑsone nō de vnitate nature. iō simplicit̄ ꝯcedendū ē vnitatē q̄ est ī xp̄o omnē vnitatē creatā supexcedere. Vñ etiā ꝯcedēde sunt rōnes ad hāc ptē inducte. 39 Ad illud v° qd̄ obijcit̄ q̄ q̄ magis distāt minime sunt vnibilia. Dicendū q̄ de⁹ ab omi creatura maximā habet dīaꝫ in nā. q̄tum tñ ad influētiā ꝛ creature sustētationē maximā hꝫ approximatoꝫ. ꝛ iō maxia pōt esse vnitas int̄ creatorē ꝛ creaturā. q̄uis nālis vnitas nulla intercidat. 40 Ad illud qd̄ obijcit̄ q̄ mag est vnū illud qd̄ ex paucioꝛib⁹ ꝯstituit̄. Dicēdū q̄ verū est d̄ illa vniōe cui⁹ vnitas resultat ex ptiū ꝯstitutiōe. Vnitas aūt q̄ est ī xp̄o. ex ptiū ꝯstitutiōe nō resultat. ꝛ iō q̄uis sit ī eo nāꝝ pluralitas. nō tñ sequit̄ q̄ sit ī eo vnitas diminuta. 41 Ad illud qd̄ obijcit̄ q̄ mag ē vnū qd̄ est vnū in ꝑsona ꝛ nā. Dicēdū q̄ verū ē qñ vnitas ꝑsone sequit̄ vnitatē nature. tūc eñ ꝯpositio ī nā facit ꝯpositionē ī ꝑsona. nō sic aūt ē in ꝓposito. q2 vnitas ꝑsone ī xp̄o antecedit vnitatē nāe assumpte. ita q̄ nullā inducat ꝯpositionē nā assūpta sicut ostēsum fuit s̄. 42 Ad illud qd̄ obijcit̄ q̄ mag est vnū qd̄ nō est multipli. ꝛc̄. Dicēdū q̄ verū est de illa vnitate ꝛ multiplicatiōe q̄ habēt aliquā ꝯpositionē. vniunt̄ eñ cuꝫ oppositū cū suo opposito ꝯmiscetur. non sic autē est in ꝓposito. quia vt sepe dictū est multiplicitas in natura. nō repugnat vnitati ī ꝑsona. Et sic patet responsio ad oīa quesita.

Dist. vij. Ostēdit qualit̄ s̄m varias opiniones recitatas di. p̄cedenti de mō vniendi diuinā ꝛ humanā naturā determiari habeāt ambigue locutiōes.

Ecūdū primā v° dī de⁹ fact⁹ ꝛc̄. Supra narrauit mḡr multoꝝ opiniōes. In hac pte applicat ad p̄ncipale ꝓpositū. videlicꝫ ad explicādas ambiguas locutiōes. Diuidit̄ aūt ps ista in ptes tres s̄m illas tres opiniōes. In q̄ꝝ p̄ma explicat locutiōes ambiguas s̄m opinionē p̄mā. In secūda v° s̄m opinionē secūdā. ibi. In scd̄a v° sn̄ia hui⁹ traditōis. In tercia v° s̄m terciā. ibi. In hac ḡ sn̄ia sic dr̄ de⁹ fact⁹ hō ꝛc̄. Prima ps diuidit̄ ī duas. In q̄ꝝ p̄ma iuxta p̄mā sn̄iaꝫ ambiguas locutiōes exponit. In scd̄a v° ea q̄ p̄dicte opinioni videt̄ ꝯria dissoluit. ibi. Huic aūt sn̄ie oppōit̄. Scd̄a v° ps p̄ncipalis diuidit̄ ī ptes tres. In q̄ꝝ p̄ma locutiōes p̄missas explanat. In scd̄a v° autoꝛitates p̄us positas explanat. ibi. Determināt etiā auc̄tes q̄ p̄me ꝛc̄. In tercia v° alias auc̄tes q̄ his vident̄ aduersari reducit ad concoꝛdiā. ibi. Sꝫ his vident̄ aduersari ꝛc̄. Et illa ps in multas posset diuidi ptes s̄m multas auc̄tes sicut in lr̄a pꝫ. Silr̄ tercia ps p̄ncipalis diuidit̄ ī ptes tres. In q̄ꝝ p̄ma explicat locutiōes p̄missas s̄m terciā sn̄iaꝫ. In scd̄a v° elicit ex p̄missis quādā aliā locutioꝫ nō esse recipiēdā. ibi. Et licꝫ dicat̄ hō de⁹ ꝛc̄. In tercia v° ꝛ vltima ostēdit se in p̄cedētib⁹ opinionib⁹ suspēsam tenuisse sn̄iaꝫ. ita q̄ ad nullā p̄dictaꝝ opinionū declinauerit mag q̄ꝫ ad alterā. ibi. Satis diligēter iux̄ diuersorū sn̄ias ꝛc̄. Et ex hoc pꝫ q̄ nō est imponēdū mḡro q̄ fuit ex opinione tercia. Nota ḡ q̄ ī tota pte ista has duas locutiōes explanat. hō fact⁹ ē de⁹. Et xp̄s p̄destinat⁹ est esse fili⁹ dei. Prima eñ opinio ꝯcedit q̄ de⁹ fact⁹ ē hō ꝛ ecōuerso. q2 hō in xp̄o ē q̄dā suba p nāꝫ q̄ cepit esse de⁹ p grāꝫ. Scd̄a v° opinio ꝯcedit q̄ de⁹ fact⁹ est hō ꝛ ecōuerso. q2 de⁹ cepit esse subsistēs ī duab⁹ naturis. ꝛ ex h̄ factū est vt subsistēs in duabus naturis sit deus. Scd̄m terciā opinionē dī de⁹ fact⁹ est hō ꝛ ecōuerso. q2 de⁹ accepit hoiem. ꝛ ex hoc factū est q̄ s̄m hūc hoieꝫ ē de⁹. Silr̄ p̄ma opinio ꝯcedit q̄ xp̄s p̄destinat⁹ est esse fili⁹ dei. q2 ille hō est fili⁹ nō p naturā s̄ p grāꝫ. ꝛ hoc quidē ab eterno fuit p̄uisum. Scd̄a v° opinio dicit q̄ xp̄s est p̄destinat⁹ eē fili⁹ dei. q2 ꝑsona illa in q̄tū hō. id est in q̄tū subsistēs ī duab⁹ naturis. scꝫ aīa ꝛ carne. p̄destinat⁹ est. ꝛ ita rōne hūanitatis nō diuinitat̄. Tercia v° opinio dicit q̄ xp̄s s̄m q̄ hō est p̄destinat⁹. nō q̄ homo ille q̄sit p̄destinat⁹. nec q̄ ꝑsona illa subsistēs ī duabus naturis sit p̄destinata. sed q2 qd̄ p̄destinatū est ei ab eterno. collatū est ei in tp̄e p gratiā. nō eñ hūanitatē homis ab eterno sed p gratiā accepit ex tp̄e s̄m q̄ deus p̄uiderat eternaliter.

Explicat locutiōes ambiguas s̄m opinionē p̄mā. a

VII

Ecūdū primā v° dicit̄ de⁹ fact⁹ hō. ꝛ hō fact⁹ deus. q2 deus cepit esse quedā suba rōnalis que ante nō fuerat. ꝛ illa suba cepit esse de⁹. ꝛ hoc gratia non natura vel meritis habuit. Unde recte dicit̄ xp̄s in q̄tum homo p̄destinat⁹ esse filius dei.

Dissoluit que p̄dicte opinioni vident̄ ꝯtraria. b

Huic aūt snie oppoīt. Si illa sba cepit eē de⁹. ꝛ de⁹ illa. quedā ḡ sba est de⁹ que nō sp fuit de⁹. Et q̄dā suba ē deus q̄ nō est dīna sba. Et de⁹ ē aliq̄d qḋ nō sp fuit. Nō ꝛ illi ꝯcedūt Origenis testionio innitētes q̄ ait. Factus ē sine dubio id qḋ prius nō erat. ꝫ addidit ſm carnē. ſm deum ꝟo erat prius. ꝛ nō erat qñ nō erat. Alijs q̄ꝫ pluribus modis illi snie pōt opponi. quib⁹ supsedemus exercitatōnis studiū lectori reliquentes. ꝛ ad aliā pperantes.

Sup eplam ad Ro.

Explanat sententiam locutionum secunde opionis. c

In scda ꝟo snia hui⁹ traditōnis talis videt rō. vt cū dr de⁹ fact⁹ ē hō. intelligat cepisse eē sbsistēs ex duab⁹ natur| vel trib⁹ subys. ꝛ econuerso hō fact⁹ ē deus. qr subsistēs in duab⁹ naturis cepit eē de⁹. vel poti⁹ hō factus ē de⁹. ꝛ ecōuerso dicitur. qr deus assumpsit hoiez. ꝛ hō assumpt⁹ est a deo. Vñ aug⁹. dicit in li. de tri. Talis fuit illa susceptio q̄ hoiem faceret deū ꝛ deū hoiem. variat aūt intelligētia cū dicit de⁹ est hō. ꝛ hō est de⁹. Dr eñ de⁹ eē psona subsistēs i duabus ꝛ ex duabus natur|. ꝛ psona sbsistēs i duab⁹ ꝛ ex duabus natur| dr eē deus. i. verbū vel nā diuina. Pōt eñ pdicari psona simplex vel nā de psona composita. Non est aūt vt ait Joh. Dam. idem dicē naturā vel psonā. Isti dicūt xp̄m pdestinatum inq̄ꝫtum est hō. i. inq̄ꝫtum est subsistēs ex duab⁹ subys. s. aīa ꝛ carne. Naz q̄ꝫtuz ad naturā diuinitat| nō est ip̄e pdestinatus. Nō ḡ inq̄ꝫtū i ea vel ea subsistit predestinat⁹ ē. ꝫ inq̄ꝫtū sbsistit ī alys duab⁹ sbys. i. ī aīa ꝛ carne. h̄ ē inq̄ꝫtum est hō.

Aug.

Ut nō ē idē dicere personam ꝛ nām

Ex quo sensu dicūt cristum predestinatum

Auctes prime opinionis q̄ isti videt obuiare snie explanat. d

Determināt etiā auctes q̄ prime ꝯuenīūt snie. ꝛ huic videt ꝯtradicē. vt cuz legit. hō ille assumptus a verbo in singularitatē psone. vel fact⁹ vna psona cū ꝟbo. de nā hūana intelligat q̄ ꝟbo vnita ē in singlaritatē psone. i. ita q̄ eadē psona q̄ prius erat ꝛ simplex erat. sine incremēto nūeri psonaꝝ etiaz imutata ꝑmāsit licet ꝯposita. Cōpositōnis ꝟo hui⁹ aliā dicūt eē rōnem q̄ꝫ sit in alyo hoib⁹. qr h⁹ ex trib⁹. alioꝝ ex duab⁹ sbys est ꝯpositio. Negāt q̄ꝫ nāz hūanā eē psonā vel dei filiū. Et sic vnū eundē q̄ꝫ dicūt esse hoiez ꝛ deū. ꝛ filiū hois ꝛ filiū dei. ita vnū et idem nō aliud ꝛ aliud sicut nec alium ꝛ alium.

Reducit ad ꝯcordiam alias auctes q̄ his videt aduersari. e

Sz his videt aduersari q̄ sbditis ꝯtinet caplis. Ait eñ aug. sup Joh. Aliud ē ꝟbū dei. aliḋ hō. ꝫ ꝟbū caro factū ē. i. hō. nō itaq̄ꝫ alia ꝟbi. alia ē hois psōa. qm̄ vtrūq̄ꝫ xp̄s ꝛ vna psona. Idē ad felicianū. Aliḋ dei fili⁹. aliud hois fili⁹. ꝫ ñ alius. Itē dei fili⁹ aliud de p̄re. aliḋ de m̄re. Idē in li. j. de tri. Cū fili⁹ sit ꝛ de⁹ ꝛ hō. alia sba deus. alia hō. Hec q̄ꝫ āt i hūc modū determināt. qr cū dr. Aliud ꝟbū dei. aliud hō. siue alia sba de⁹. alia hō. alteri⁹ nāe significat xp̄s eē inq̄ꝫtū ē hō. ꝛ alteri⁹ inq̄ꝫtū ē de⁹. ꝛ aliḋ nā q̄ ē hō. aliud nā q̄ est de⁹. Ut. n. ait Joh. dam. Incōuerse ꝛ inalterabilr vnite sīt adinuicē nāe. neq̄ꝫ dīna distāte a ppria simplicitate. neq̄ꝫ hūana aut ꝯuersa in deitat| nām. aut in nō extītiaz diuisa. neq̄ꝫ ex duabus vna facta ꝯposita nā. Cōposita eñ nā neutri eaꝝ ex q̄b⁹ ꝯponit natur|. homousia. i. ꝯsbalis eē pōt ex alter| pficiēs alterū. vt corp⁹ ex q̄tuor elemētis ꝯpositum nec ignis noīat. nec aer. nec terra. nec aq̄. nec hoꝝ alicui homousiō dr. Si ḡ ſm hereticos xp̄s vni⁹ ꝯposite nāe p⁹ vnionē extitit. ex simplici nā ꝯuersus ē i ꝯpositaz. ꝛ neq̄ꝫ p̄ri simplic| nature extīti. neq̄ꝫ m̄ri ē homousios. ꝛ neq̄ꝫ de⁹ neq̄ꝫ hō denoīabit. ꝫ xp̄s solū. Et erit h̄ nomē. s. xp̄s nō psone ipsius nā. ꝫ vni⁹ ſm ipsos ꝯposite nature. Nos aūt xp̄m nō vni⁹ ꝯpposite nature dogmatizam⁹. et h̄ nomē scꝫ xp̄s psone dicimus. nō monotropos. i. vno mō dictū ꝫ duaꝝ nāꝝ eē significatiuū. s. deitat| ꝛ hūanitat|. Ex deitate aūt ꝛ hūanitate deū pfectū ꝛ hoiez pfectū eūdē ꝛ eē ꝛ dici. ex duab⁹ ꝛ i duab⁹ natur| ꝯfitemur. Sic ḡ dr aliud eē filius dei. aliud fili⁹ hois. qr alteri⁹ ē sube vel nature inq̄ꝫtum ē fili⁹ dei. alteri⁹ inq̄ꝫtum est fili⁹ hois. nō q̄ꝫ ip̄e filius dei ꝛ hois sit duo illa diuersa. i. due diuerse nature.

Aug.

Joh. dam.

Apte eñ Hyla. in. ix. li. de trini. ait. Cū nō aliud sit filius hois. neq̄ꝫ aliud filius dei. ꝟbū eñ caro factū est. ꝛ cū ille q̄ fili⁹ dei ē ip̄e ꝛ hois sit fili⁹. requiro q̄s in hoc filio hois glorificatus sit? Euidēter dicit nō aliud esse filium dei et aliud filium hominis. Ex q̄ pmissa roborat ꝛ approbat determinatio.

Quod etiã dictũ est. vtrũqꝫ xp̄s est. ⁊ vna ꝑsona. mouere pōt lectorẽ. sic̄ ⁊ illud qđ Aug. dicit in. j. li. de trinitate. Quia forma dei formã serui accepit vtrũqꝫ deꝰ. vtrũqꝫ hō. Sꝫ vtrũqꝫ deus ꝓpter accipiẽtẽ deũ. ⁊ vtrũqꝫ hō ꝓpter acceptũ hoiem. Et illud qđ idẽ ait ĩ libro de bono ꝑseuerãtie. Qui fidelis ẽ. in eo verã naturã hũanã credit suscipiẽte deo ṽbo ita sublimatã. vt q̃ suscepit ⁊ qđ suscepit vna esset ĩ trinitate ꝑsona. assũptiõe illa ineffabilit̃ faciẽte ꝑsone vnĩꝰ ĩ deo ⁊ homĩe veritatẽ. Si aũt q̃ suscepit. ⁊ qđ suscepit vna ẽ ꝑsona. ğ natura hũana cũ ṽbo vna ẽ ꝑsona. Sꝫ hec oĩa ex tali sensu dicta fore tradũt vt vtrũqꝫ dicat̃ esse xp̄s ⁊ vna ꝑsona. qꝛ ĩ vtroqꝫ vnꝰ xp̄s ⁊ vna ꝑsona subsistit. Ita etiã susceptũ cũ suscipiẽte dr̃ vna ꝑsona. qꝛ susceptũ suscipiẽti ẽ sociatũ in vnitate ꝑsone. ⁊ ita ꝙ vnitas ꝑsone ꝑmãsit. nõ ita ꝙ caro ⁊ aĩa sint vnꝰ deꝰ. qꝛ vt ait Hieronymꝰ. Uerbũ ẽ deꝰ nõ caro assumpta. Et Ambro. in li. ij. de spũsancto ait. Aliud ẽ qđ assũpsit ⁊ aliud qđ assũptũ est.

Est aũt ⁊ aliud qđ huic sentẽtie plurimũ videt̃ obuiare. Ait eñ Aug. in li. j. ꝯ Maximinũ. Christꝰ vna ꝑsona ẽ gemĩe substãtie. qꝛ ⁊ deꝰ ẽ ⁊ hō est. nec tñ deus vel hō ꝑs huiꝰ subẽ dici pōt. alioqñ filiꝰ dei deꝰ anteqꝫ susciperet formã serui. nõ erat totꝰ. ⁊ creuit cũ hō diuinitati eius accessit. Ecce deũ dicit nõ esse ꝑtẽ illiꝰ ꝑsone. Uñ videt̃ illa ꝑsona nõ ꝯstare ex deo ⁊ homĩe. Ad qđ etiã illi dicũt illã ꝑsonã nõ ita ꝯstare ex deo ⁊ hoĩe: q̃si totũ ex ꝑtibꝰ. Ita eñ ꝑtes alicuiꝰ totiꝰ ꝯueniũt. vt ex illis qđ nõ erat ꝯstituat̃. Nõ aũt sic hũana ⁊ diuia nã ĩ xp̄o vniũt̃. ᵃInexplicabile eñ ẽ mysteriũ istiꝰ vnionis q̃ nõ est ꝑtiũ rõ. Quidã tñ noĩe dei ibi ꝑsonã significari putãt. qꝛ de tribꝰ agebat ꝑsonis q̃rũ nullã trinitatis ꝑtẽ esse dicebat. sic̄ ꝑs istiꝰ ꝑsone nõ ẽ deꝰ. Qđ si de ꝑsona intelligat̃. manifestũ ẽ. qꝛ ꝑsona nõ est ꝑs ꝑsone. Posita ẽ diligẽter sñia scđa ⁊ eiꝰ explanatio. cui ĩ nllo vl̃ in modico obuiãt autoritates in tercia sñia inducte que iam cõsiderãda est.

Determĩat que sit ꝑmissaꝝ ꝓpositionũ intelligẽtia ſm locutionẽ tercie opinionis. ᶠ

In hac ğ sñia sic̄ dr̃ deꝰ factꝰ hō. qꝛ hoiem accepit. sic̄ dicit̃ esse hō qꝛ hoiem hꝫ vel qꝛ est hñs hoiem. ⁊ hō factus deꝰ. qꝛ assũptꝰ ẽ a deo. ⁊ hō esse deꝰ. qꝛ hñs hoiẽ est deꝰ. Cũ ğ dr̃ deꝰ ẽ hō. vel habitꝰ ꝑdicat̃ vel ꝑsona ſ hũanata. Et ꝙ ꝑsona hũanata ꝑdicet̃ Cassiodorus oñdere videt̃ dicẽs. Factꝰ ẽ vt ita dixerim hũanatus deꝰ. q̃ etiã ĩ assũptiõe carnis deꝰ esse nõ destitit. Qđ tñ varie accipi pōt vt dicat̃ deus factꝰ hũanatꝰ. vel xp̄s factꝰ deꝰ hũanatꝰ. vtrũqꝫ eñ sane dici pōt. Cũ ğ dicit̃ factꝰ ẽ deꝰ hō. mĺtiplex ſm istos sit intelligẽtia. vt naturã hũanã accepisse. vl̃ hũanatũ verbũ esse incepisse intelligat̃. Nec tñ si incepit eẽ hũanatũ ṽbũ. iđ sequit̃ ꝙ incepit eẽ ṽbũ. nec si deꝰ factꝰ ẽ hũanatũ verbũ. sequit̃ ꝙ factꝰ sit verbũ. sicut de aliq̃ dr̃. Hodie iste cepit esse bonꝰ hō vl̃ factꝰ ẽ bonꝰ hō. nec tñ hodie cepit eẽ hō vel factꝰ ẽ hō. Scđm istos dr̃ xp̄s ſm ꝙ hō ꝑdestinatꝰ esse filiꝰ dei. qꝛ ẽ ꝑdestinatũ a deo ab et̃no. ⁊ ĩ tp̄e collatũ ẽ ei ꝑ grãz. vt ip̄e ens hō sit filiꝰ dei. hoc eñ nõ sp̄ habuit. ſ ĩ tp̄e ꝑ grãz accepit. Qđ vr̃ Aug. notasse ĩ li. ad ꝓspeꝝ ⁊ hylari. dicẽs. Predestinatꝰ ẽ iesus. vt q̃ futurus erat ſm carnẽ filiꝰ dauid. esset ĩ ṽtute filiꝰ dei. Hi etiã cũ dr̃ xp̄s minor p̄re ſꝫ ꝙ hō. ſꝫ habitũ h̃ ĩtelligũt dictũ. i. inq̃ntũ hꝫ sibi hoiem vnitũ. Uñ Augu. li. j. de

Alia ṽba autoritatũ adnotat ⁊ determinat.

Et hic autoritate vtit̃ vt cõfirmet determinationẽ.

Ponit autoritatẽ q̃ multũ videt̃ huic sentẽtie opposita.

Rñsio coꝝ cuꝫ determinatiõe.

Cassiodorꝰ.

Quo sensu xp̄s dicat̃ ꝑdestinatus ſm istos.

Aug. Autoritate cõfirmat ꝓpositionẽ.

Augustinus

ᵃ Inexplicabile eñ ẽ mysteriũ istiꝰ vnionis q̃ nõ ẽ ꝑtiũ ratio. Cõtra. Uidet̃ ĩ nulla vniõe eẽ ꝑtẽ ⁊ ꝑtẽ. qꝛ sup leuitici. v. decimã ꝑtẽ ⁊c̃. glo. efiey. decima ꝑs ephi. ẽ hũanitas xp̄i. Ephi aũt mẽsura triũ modioꝝ significat trinitatẽ. Et sicut se habet signũ ad signum. ita signatum ad signatuꝫ. sed signũ est ꝑs signi. ğ ⁊ signatũ est ꝑs signi. ğ hũanitas est ꝑs xp̄i. Itẽ in symbolo dicit̃ Sicut aĩa rõnalis et caro vnꝰ ẽ hō. ita deꝰ ⁊ hō vnꝰ ẽ xp̄s. Sed aĩa et caro sunt ꝑtes hoĩs. ğ hũanitas ⁊ diuinitas sunt ꝑtes xp̄i cuꝰ ꝯtrũ tradit̃ ibiđ.

Rꝰ. dicendũ ꝙ ꝑs multis modis dicit̃. Uno mō ꝑs dr̃ cõmuniter oĩe qđ venit ĩ cõpositionẽ alicuꝰ. siue ſꝫ realẽ cõpositiõez. siue ſm rõnalẽ. Et h̃ mō illa q̃ cadũt in diffinitiõe. dicũt̃ eẽ ꝑtes rei notificate. Alioꝰ dicitur ꝑs illud qđ venit in ꝯstitutionẽ alicuꝰ ſm reꝫ ⁊ naturã. siue habeat quãtitatẽ siue non. ⁊ hoc mō aĩa ꝑs est rei animate. Tercio mō dicit̃ ꝑs magis ꝓprie illud qđ venit ĩ cõstitutionẽ alicuius ſ ĩ rẽ ⁊ naturã. ⁊ ſm quãtitatẽ cõtinuã vel discretã. sicut manꝰ ⁊ pes est ꝑs corporis. ⁊ binariꝰ est ꝑs quaternarij. Quarto mō dr̃

ps magis ꝓprie qđ venit in cõstitutionẽ alicui⁹ realẽ vel quantitatiuã ſm certã ⁊ determinatã menſurã. ita ꝙ aliquens ſumpta reddit ſuũ totũ. Et iſta ps dr̃ aliquãta cui ꝓpꝛiſſime ꝯuenit intẽtio ptis. Cũ ḡ qrit. vtꝝ humana nã ſit ps xpi. dõm ꝙ ſi ps accipiat̃ cõiter p̃mo mõ põt ꝯcedi ꝙ ſit ps. Si eñ q̃s vellet notificare q̃d ſit xps. dicẽt ip̃m vnã hypoſtaſim in duab⁹ naturis diuinã ſcꝫ ⁊ humanã. Si aũt ps ꝓprie accipiat̃. ſic huma na nã nõ dr̃ ps xpi. ⁊ hoc mõ intelligit̃ verbũ mḡri in lr̃a. Et ꝑ hoc pꝫ r̃ſio ad obiecta. In talib⁹ eñ nõ eſt ſimilitudo oĩmoda.

trini. deus fili⁹ deo patri in natura ẽ eq̃lis. habitu minor. In forma enim ſerui minor eſt patre. In forma dei eq̃lis ẽ p̃ri. Et qꝛ ſm hitũ acciepiẽda ẽ incarnatõis rõ. iõ deũ humanatũ nõ hominẽ deificatũ dici tradũt. Vñ Ioh. dam. b Nõ hominẽ deificatũ dicim⁹ ſ deum hominẽ factum.

Elicit ex p̃miſſis illã locutionẽ nõ eſſe rcipiendam homo dominicus. g

c Et licet dicat̃ hõ deus nõ tñ cõgrue dr̃ hõ dñic⁹. Vñ Aug. in li. retractationũ. Nõ video vtrũ recte dicat̃ hõ dñic⁹ q̃ eſt mediator dei ⁊ hominũ xps ieſus. cũ ſit vtiq; dñs. ⁊ h̃ q̃dẽ vt dicerẽ. apud q̃ſdã legi catholicos tractatores. Sꝫ vbicũq; h̃ dixi. dixiſſe me nollẽ. poſtea q̃ppe vidi nõ eẽ dicẽdũ. Quis nõ nulla poſſet idẽ rõne defendi. Scđm iſtos etiã dr̃ ꝑſona filij i. duabus ⁊ ex duabus exiſtere naturis ſm adherentiã vel inherentiã. Altera eñ inheret ei. altera ineſt.

Qꝛ in p̃dictis opinionib⁹ tenuit ſuſpenſam ſniam. ita ꝙ nõ magis vnã q̃ aliã determinauerit. h

Satis diligent̃ iuxta diuerſoꝝ ſniaꝫ ſup̃poſitã abſq; aſſertione ⁊ p̃iudicio tractauim⁹ q̃õem. Verũtñ nolo in tãta re tanq̃ ad cognoſcẽdũ difficili putare lectorẽ iſtã ſibi noſtrã debẽ ſufficẽ diſputationẽ. ſ legat ⁊ alia forte meli⁹ cõſiderata atq; tractata. ⁊ ea q̃ hic mouere pñt. vigilãtiore atq; intelligẽtiore ſi põt mẽte diſcutiat h̃ firmit̃ tenẽs ꝙ deus hoiem aſſũpſit. hõ in deũ trãſiuit. nõ nature verſibilitate. ſ dei dignatõe. vt nec de⁹ mutaret̃ in humanã ſbam aſſumẽdo hoiem. nec hõ in diuinã glificatus iſſe in deũ. qꝛ mutatio vel verſibilitas nature diminutionẽ ⁊ abolitionẽ ſbe facit.

b Non hoiem deificatũ dicim⁹ ⁊c. Videtur falſum dicere. Sicut eñ diuina nã humane vnita eſt. ita et humana diuine. ḡ ſicut dicim⁹ deũ humanatũ. ita hoiem deificatũ. Itẽ in vnione diuine nature ad humanã. diuina nã non eſt minuta. ſed humana ẽ exaltata. ḡ humana nã magis tracta ẽ ad cõformitatẽ diuine. q̃ diuina ad ꝯformitatẽ humane. ḡ potius debet dici in xp̃o humana nã deificata q̃ diuina humanata. Si tu dicas ꝙ denoĩatio dꝫ fieri a notiori. hoc nõ ſoluit. qꝛ denominatio nõ ſolũ debꝫ fieri a notiori ſ etiam a digniori. Si etiã dicas ꝙ eſſe humanatũ p̃dicat habitũ. ſicut dicit tercia opinio. h̃ nõ ſoluit. qꝛ nõ tñ dr̃ humanat⁹. ſ dr̃ fact⁹ hõ. ḡ ſi debem⁹ dicere ꝙ hõ ẽ deus. ⁊ deus ẽ hõ. videt̃ ꝙ nullũ incõueniẽs ſit dicere hominẽ eſſe deificatum.

R⁹. dõm ꝙ hoc adiectiuũ humanatũ nõ ſolũ p̃dicat habitũ ſed etiã vnionẽ. Vñ nihil aliud eſt dicere deũ eẽ humanatũ q̃ carni vnitũ. Hoc aũt qđ eſt deificatũ. ⁊ ſi poſſit ip̃ortare vnionẽ. importat tñ ſimul ordinẽ ⁊ anteceſſionẽ. Deificatũ eñ cõponit̃ a deitate ⁊ factũ. Vñ deificatũ hoc ẽ factũ eſſe deũ. Et q̃ñ humanitas diuinitatẽ nõ antecedit. ideo dam. hanc nõ cõcedit hominẽ eſſe deificatũ. Vel dõm ꝙ dam. nõ negat ſimplr̃. ſ ꝙ nõ eſt ita ꝓpria hõ eſt deificatus. ſicut hec deus ẽ factus hõ. Nam ipſe dicit tercio libro. Opoꝛtet ſcire ꝙ non ſm extimationẽ nature vel cõfuſionẽ caro deificata ẽ. Tantũ eñ valet dicere carnẽ eẽ deificatã. quantũ deitati eſſe coniunctã. ideo nõ negat p̃dictã locutionẽ tanq̃ falſam ſimplr̃. ſed nõ eſt ita ꝓpria ſicut ⁊ eius cõuerſa. Poſſet etiã vis fieri in hoc ꝙ dico hominẽ. qꝛ ex pte ſubiecti ſtat ꝓ hypoſtaſi. ex parte vo appoſiti ꝓ forma. nõ ſic aũt hypoſtaſis hui⁹ hoĩs eſt deificata cũ ſemꝑ fuerit deus. ſic eſt humanata. cum nõ ſemꝑ fuerit hõ ⁊ ſic patet vtraq; obiectio. c Non tñ congrue dr̃ hõ dominicus. Contra. videtur ꝙ ſit ꝯcedenda ꝑ illud qđ habet̃ in libro. lxxxiij. queſtionũ. Mouendũ eſt vt illa eterna bona expectent̃ que fuerunt in homine dominico. hoc eñ intelligit̃ de xp̃o. Si tu dicas hoc retractatũ eẽ. obijcit̃ ꝯtra hoc. quia ſup. j. li. Re. j. dicit glo. Bede. Quis eſt iſte hõ niſi hõ dominicus. ḡ ſi hoc põt dici de alijs hominib⁹. multo magis de xp̃o. R⁹. dõm ꝙ hoc nomen dominicus ſm cõmunẽ vſum dicit̃ duplr̃. ſcꝫ poſſeſſorie ⁊ ſimilitudinarie. Unde dicit̃ homo dominicus q̃ poſſidetur a dño. vel qui eſt ſimilis dño. Et quia ſm vtrãq; ꝯparationẽ diuiſionẽ dicit ⁊ diſparationẽ eius de quo dicit̃. ad dominũ reſpectu cuius dicit̃. cum xp̃s ſit domin⁹ non eſt concedendũ eſſe xp̃m hominẽ dominicũ. Eſt eñ ipſe vere dominus. Et ideo hoc retractat Auguſtin⁹. oſtendens ꝙ poteſt malũ generare intellectũ. Poſſet tamen ſane intelligi ratione humane nature que a domino poſſidet̃. ⁊ domino aſſimilatur. et a domino cauſat̃. et ideo ſic retractat Auguſtinus ꝙ hoc modo poteſt habere ſanũ intellectum. Ad illud vero qđ obijcitur de alijs hominibus. dicendũ ꝙ nõ eſt ſimile. nõ eñ eſt tanta deſperatio illius hominis ad deum quanta eſt alioꝝ hominum.

a D intelligentiã hui⁹ ptis incidit hic qȝ circa duo fm duo genera locutionũ q̃ in lr̃a exponunt. Primo q̃rit de locutionib⁹ exprimentibus ipsam vnionẽ. Scḋo q̃rit de locutionib⁹ exprimentib⁹ vnionis pdestinationẽ. Circa pmũ q̃runt tria. Primo q̃rit de hac locutõe. deus ẽ hõ. ⁊ hõ ẽ de⁹. Scḋo vo q̃rit de hac. deus fact⁹ est hõ. Tercio q̃rit de hac. hõ factus est deus.

Questio .j. a

Utrum illa ppositio sit vera. deus est hõ. ⁊ q̧ sit vera videt̃ p illud qȝ dr̃ in symbolo. deus ⁊ hõ vn⁹ ẽ xp̃s. Xp̃s ḡ est de⁹ ⁊ etiã est hõ. et est vn⁹. s̃ q̃cunq; dicũt de vno et eodẽ fm numerũ dicunt̃ de se inuicẽ. ergo deus est hõ. ⁊ homo est deus. Itẽ Bern̄. ad eugeniũ. Tantã ⁊ tã expssam vim vnionis in se pfert ea psona q̃ deus ⁊ hõ vnus ẽ xp̃s. vt si duo de se p̃dices nõ erres. Item sicut supius ondsum fuit. illa vnio terminat̃ ad vnitatẽ psonalẽ siue hypostasis. s̃ quotienscunq; aliq̃ duo vniunt̃ in supposito. de se inuicẽ in cõcretione p̃dicant̃. ḡ sicut deus noiat diuinã naturã in cõcretione ⁊ hõ silr̃. videt̃ q̧ ibi sit mutua p̃dicatio. vt dicat̃ hõ deus ⁊ deus hõ. Itẽ medium qȝ optime iungit extrema. ad vtrũq; extremoꝝ cõparat̃ fm habitudinẽ subiiciendi ⁊ p̃dicandi. Si ḡ xp̃s pfectus mediator est int̃ deũ ⁊ hominẽ. ḡ deus ⁊ hõ talẽ habẽt hitudinẽ respectu eiusdẽ. s̃ q̃ talẽ hñt hitudinẽ respectu eiusdẽ dicunt̃ necessario de se inuicem. ḡ hõ p̃dicat̃ de deo ⁊ deus de hoie. Sed ptra. maior est vnitas psonaꝝ in diuina nã q̧ sit naturaꝝ in xp̃o in vna psona. qꝛ sicut dicit Bern̄. Illa vnitas arcẽ tenet sup oẽs vnitates. s̃ rõne vnitatis nãe nõ cõuenit dicere q̧ vna psona sit altera. ḡ rõne vnitatis persone nõ ꝯuenit dicere q̧ deus sit hõ ⁊ q̧ hõ sit deus. Itẽ magis cõueniũt ea q̃ sunt eiusdẽ generis ⁊ vniunt̃ in nã et psona. q̃ q̃ sunt diuersoꝝ generum et vniunt̃ in psona tm̃. s̃ aia ⁊ corpus sunt i genere sbe. ⁊ vniunt̃ in vno hoie q̃ est eiusdẽ nature et vnius psone. diuinitas aũt ⁊ hũanitas nõ sũt eiusdẽ generis. nec vniunt̃ in vnitatẽ nature. s̃ solũ in vnitatẽ psone. ḡ cũ hec sit falsa. aia ẽ corpus. ⁊ ecõuerso ḡ et hec. hõ est deus ⁊ deus est hõ. Itẽ cũ dr̃ de⁹ est hõ. aut hõ p̃dicat̃ de deo ⁊ de petro vniuoce aut equiuoce. Si vniuoce. ḡ aliq̃d est vniuocũ creatori ⁊ creature qȝ est ipossibile. Si equiuoce. ḡ nõ videt̃ xp̃s hõ ad genus hoim ptinere. ex q̃ hõ de ipso ⁊ aliis nõ dr̃ vniformit̃. Itẽ cũ dr̃ deus est hõ. aut hõ p̃dicat̃ p se. aut p accidẽs. Si p se. ⁊ qȝ p̃dicat̃ p se dr̃ de q̃libet supposito. ḡ q̃libet psona diuina est hõ. Si p accidens. ḡ videt̃ q̧ aliq̃d accedat deo. qȝ oĩo falsum est sicut pbatũ est in p̃mo libro. Itẽ cũ dr̃ deus ẽ hõ. Aut hõ p̃dicat̃ de deo absolute. aut relatiue. Si absolute. ḡ dr̃ de tribus. qꝛ noĩa absoluta dicunt̃ de tribus sicut vult Aug. ⁊ h̃ dicunt sbam. Si fm relationẽ. sed oĩe relatiuũ dr̃ respectu alicui⁹. ḡ hõ dr̃ respectu alicui⁹. s̃ hoc ẽ plane falsum. ḡ nõ videt̃ q̧ hõ aliquo mõ p̃dicet̃ de deo. Itẽ si hõ p̃dicat̃ de deo. aut est in plus. aut in min⁹. aut in eque. Si in min⁹. ḡ q̃libet hõ est de⁹ ⁊ nõ ꝯuertit̃. Si in plus. ḡ q̃libet q̃ deus ẽ. hõ est. Si in eque. ḡ redit idẽ incõueniens. Itẽ hoc nomẽ deus aut supponit pro psona filii. aut nõ. Si p psona filii. supponit eadẽ rõne p psona patris. ḡ si hec ẽ vera p psona filii. deus est hõ. et hec p persona patris. deus est hõ. Si vo non supponit p psona filii. ḡ cũ in illa psona facta sit vnio. predicta locutio erit simplr̃ falsa. Itẽ plus distãt deus et hõ. q̧ hõ et non homo. Sed de⁹ nunq̃ facit q̧ hõ sit nõ hõ. ḡ nõ videt̃ q̧ possit facere nec p nãm nec p miraculũ q̧ hec sit vera deus ẽ hõ. Itẽ triplex est p̃dicandi mod⁹. Qȝ eñ p̃dicat̃ de altero. aut p̃dicatur p essentiã. aut p inherentiã. aut p cãm. Cũ ḡ dr̃ deus ẽ hõ. aut p̃dicat̃ p essentiã. et sic deus et hõ erũt eiusdẽ essentie qȝ ẽ impossibile. Aut p inherentiã. et tũc accidit deo eẽ hominẽ. Aut p cãm. ⁊ tũc pari rõe poterit dici q̧ deus ẽ lapis. qꝛ ita ẽ cã lapidis sicut et hois. nullo ḡ mõ videt̃ posse cõcedi. hominẽ de deo posse p̃dicari.

R⁰. dr̃m q̧ fm catholicã veritatẽ absq; dubio necesse est ꝯcedẽ hominẽ esse deũ ⁊ deũ hominẽ. p eo q̧ due nãe ibi vnite sũt in vnã psonã. q̃ aũt i vno supposito vniunt̃. necesso de se inuicẽ p̃dicant̃. si accipiat̃ cõcrete. pp̃ter illã maximã q̃ dicit̃. q̃cunq; vni et eidẽ sunt eadẽ. int̃ se sunt eadẽ. p quã etiã fundari hȝ v̾tus sylogismi expositorii. qȝ pbat ph̃s in libro prioꝝ. ea q̃ dicunt̃ de vno ⁊ eadẽ. p̃dicant̃ de se inuicẽ. Si ḡ vnus ẽ xp̃s q̃ est de⁹ ⁊ hõ. necessario oportet cõcedẽ deũ esse hominẽ ⁊ hominẽ esse deum. Et h̃ quidẽ attestant̃ sctõꝝ auctes. et cõter fatent̃ doctores theologici. De mõ vo p̃dicandi diuersi diuersimode sentiũt. Quidã eñ dicẽ voluerũt q̧ h̃ p̃dicatio nõ sit in recto s̃ in obliq̃. vt sit sensus. deus ẽ hõ. i. deus hȝ hominẽ. Et h̃ modus dicẽdi relabit̃ ad terciã opinionẽ q̃ dixit hoiem p̃dicari d̾ deo fm hitũ q̃ etiã supius iprobata ẽ. Manifestũ etiã est q̧ illud nõ ẽ sufficient̃ dictũ. qꝛ si diceret̃ deus ẽẽ hõ. i. habẽs hoiem. eadẽ rõe dicet̃ caro. qꝛ hȝ carnẽ. ⁊ pes. qꝛ hȝ pedẽ. Idõ alii dicere voluert̃ q̧ talis p̃dicatio ẽ in recto. verũtñ nec ẽ p̃dicatio formal̃. nec causal̃. nec accidentalis. s̃ p idẽtitatẽ. ⁊ sensus ẽ. deus est hõ. i. deus est ille q̃ ẽ hõ. ille aũt q̃ est hõ. i. fili⁹ dei de deo p̃dicat̃ p p̃dicationẽ idẽtitatis. Sȝ nec adhuc illõ plene soluit. qꝛ q̃libet p̃dicatio claudit in se implicationẽ. et iõ cũ dr̃ deus ẽ ille q̃ ẽ hõ. adhuc ꝯtingit q̃rere de illa iplicatiõe que est ex pte p̃dicati ad quã p̃dicationẽ hȝ reduci. ⁊ tũc vel oportet ire in infinitũ iplicando. vel oportebit recurrere ad alium modũ p̃dicãdi. Et pp̃terea ẽ terci⁹ modus dicẽdi. vt cũ dr̃ deus ẽ hõ. hic est singularis mod⁹ p̃dicãdi. Nõ eñ ẽ talis p̃dicatio p essentiã. nec p cãm. nec p inherẽtiã. sicut oñdebat rõ vltia. s̃ est p̃dicatio p vnionẽ. Idõ eñ hõ p̃dicatur de deo qꝛ vnit̃ ei in vnitatẽ psone. et qm̃ hec vnio est singularis. nõ ẽ mirũ si singularẽ modũ exigit predicandi. et p hoc pȝ illud põ vltio q̃rebat̃. qꝛ talis p̃dicatio nõ reducit̃ ad alios modos p̃dicãdi psuetos. hȝ tñ in se veritatẽ sicut oñdũt rões ad hãc ptẽ inducte.

Ad illud vo qȝ opponit̃ q̧ pp̃ter vnionẽ in nã vna psona nõ p̃dicatur de alia. q̃uis illa vnio sit excellẽtior. ḡ sic et in pposito. dr̃m q̧ nõ sequitur. Unitas eñ trinitatis maior est q̃tũ ad rõem similitudinis et cõformitatis. nõ aũt q̃tũ ad rõem mutue p̃dicationis. p eo q̧ illa q̃ ꝯueniũt in vna nã nõ p̃dicant̃ de se ita mutuo sicut illa q̃ cõcurrũt in vnã psonã. p eo q̧ nã dicit q̃d cõe. hypostas̃ dicit suppositũ pp̃riũ. ꝯñtia aũt affirmatiua tenet ab inferiori ad superius. nõ ecõuerso. Uñ cuicũq; subiicit̃ iste t̃min⁹ hõ. põt subiici et iste t̃min⁹ aial. s̃ ecõuerso nõ sequit̃ de q̃cunq; p̃dicat̃ aial. p̃dicat̃ ⁊ hõ. ibi est eñ consequens. Ideo qñ vna hypostasis subiicit̃ duab⁹. necesse ẽ illa sibi inuicẽ subiici. et sic p ꝯñs p̃dicari. Qñ aũt vna nã dr̃ de plurib⁹. nõ est necesse illa de se inui

7 cem predicari. Ad illud qđ obī q aīa ꝛ caro ꝯcur‑
runt in vnā ꝑsonā ꝛ nām. nō tñ ꝑdicant̄ de seinuicē
mutua ꝑdicatione. dōm q nō ē silr duplici ex causa
Pmo quidē q2 cōcurrūt in vnitatē nāe atq3 ꝑsone
tanq̄ ptes ꝯstitutiue. ꝑtū nō est ꝑdicari de toto. nec
ꝑ ꝯñs de seinuicē. nō sic diuina nā et hūana. sicut in
ꝑcedentibꝰ visum ē. Alia est etiā rō. q2 aīa et caro si‑
gnificant ptes ꝯstitutiuas in abstractōe. deus aūt et
hō nō in abstractōe ꝫ in cōcretione significant. ꝛ hac
de cā pñt de seinuicē dici. q̄uis in abstractōe de sein‑
uicē nō predicent̄. Hec eīm ē falsa deitas ē humani‑
tas. sicut hec caro ē aīa. q̄uis ista sit vera caro ē aīa‑
ta. Intelligatur tñ sane qđ dictū est hō significari in
cōcretione. concretio eīm ꝓprie dicta repit̄ in t̄minis
8 accidētalibꝰ. Ad illud qđ opponit̄ q si hō predi‑
catur de deo. aut predicat̄ de deo vniuoce. aut equo‑
ce. Dōm q ꝓprie nec vniuoce nec equoce. Nō equi‑
uoce. q2 non est diuersa hōis significatio ꝫm q dicit̄
de deo ꝛ de martino. Vniuoce nō. q̄a ꝛ si hō retineat
eandē significationē cū3 dr̄ de deo ꝛ de petro. alio tñ
mō cōparat̄ ad petrū ꝛ paulū. alio mō ad deum. Ad
petrū cōparat̄ ꝑdicatōe formali ꝛ essentiali. ad deū
ꝯo in vnione ꝑsonali. iō ad neutrū ꝑdictoꝝ modoꝝ
pñt ille due predicatōes plenarie reduci. licet aliq̄d
possit ibi reperiri de vno predictoꝝ modoꝝ aliq̄d de
9 alio. Ad illud qđ obī q cū dī deus est hō. aut pre‑
dicatur ꝑ se. aut ꝑ accidēs. dōm q neutro mō accipi
endo ꝓprie ꝑ accidēs. Per se inquā nō ꝑdicat̄ cū nō
sit essentialis hītudo vniꝰ ad alterū. Per accidēs nō
predicat̄. q2 vnū nō est accidēs alterius. Nec illud
est incōueniens. q2 talis modꝰ ꝑdicandi sub ꝑdicta
diuisione nō h3 cōprehendi. Posset tñ dici q vniri
humane nāe ex pte dei nō dicit accidēs. ꝫ ex pte nāe
assumpte. Vñ q̄dāmō talis ꝑdicatio posset dici ꝑ se
quodāmō ꝑ accidēs. Per se ꝯparando diuinā nām
ad ꝑsonā. in q̄ est vnio de q̄ ꝑ se ꝑdicatur. Per acci‑
dens posset dici. humanā nām cōparādo ad ꝑsonā.
10 cui h3 vniri ꝑ grām. Ad illud qđ q̄ritur. vtrū hō
predicet̄ absolute vel relatiue. dōm q dicꝫ relatiue ē
duplr̄. vel relatione īplicita vel explicita. Cū ꝫ dicit̄
deus ē hō. hō predicat̄ de deo q̄dāmō absolute. quo‑
dāmō relatiue. Absolute q̄tū ad ꝑuationē relatōis
extrinsece. Relatiue q̄tū ad positionē relationis in‑
trinsece. Est eīm sensus deus est hō. i. deus ē humane
nature vnitꝰ vnitate ꝑsone. rōe cuiꝰ hō de deo. et deꝰ
11 h3 dici de hoīe. Ad illud qđ obī q si predicat̄ hō
de deo. aut predicat̄ in plus. aut ī minꝰ. aut in eque.
dōm q quoddā est genꝰ ꝑdicatōis in q̄ predicatū et
subiectū se habēt vt excedētia ꝛ excessa. Vt cū dī hō
est albus. ꝛ sic ē in ꝓposito. Nā ꝛ si hō dicat̄ de aliq̄
supposito dei. nō tñ dī de q̄libet. nec econuerso. sicut
12 nō oīs hō est albus. nec oīne albū est hō. Ad illud
qđ opponit̄ q sicut hec ē vera ꝓ ꝑsona filij. deus est
hō. ita hec ꝓ ꝑsona pr̄is ē vera. deus nō est hō. dōm
q nō ē simile. q2 sicut in pmo libro dictū fuit iste ter‑
minus deus ptim h3 nām termini cōis ꝓpter suppo
sitoꝝ pluralitatē. ptim nām termini discreti ꝓpt̄ for
mā incōicabilē. Et iō q2 nām h3 t̄mini cōis locutio‑
nem pōt reddere verā ꝓ vno supposito. q2 ꝯo nām
h3 termini discreti. iō nō refert si ꝑponat̄ vel postpo
natur ei negatio. vñ in negatiua negat̄ ꝓ oībus sup‑
positis. q̄uis in affirmatiua possit reddere locutionē
verā ꝑ vno solo. ꝛ iō hec ē falsa deus nō ē hō. q2 pre‑
dicatū remouet̄ nō tm̄ ꝓ patre ꝫ etiā ꝓ filio. ex hoc

necessario sequitur q affirmatiua sibi opposita sit ve‑
ra hec scꝫ deus ē hō. Vñ si q̄rat̄ q̄nta est ista ꝓposi‑ 13
tio deꝰ ē hō. Rñdendū ē q ꝑtē h3 nature indefinite.
ꝑtē nature singularis. ꝛ hꝫ ꝓpter nām t̄mini subiecti.
Si ꝯo q̄ratur in q̄ materia sit. vtrū in nāli. remota. 14
vel in contingenti. dōm q in mā ꝯtingenti. q2 predi‑
catū ꝛ sbiectū se hñt vt excedētia ꝛ excessa. et sic ē in
ꝓposito. Et lꝫ ꝑdicta ꝓpositio reduci h3 ad materiā
illā. sapit tñ aliq̄d de mā nāli ꝓpt̄ hoc q ille nature
q̄tū est de se sunt adinuicē disparate. ꝑ grām vnio‑
nis sunt cōiuncte ꝛ quasi nāles facte.

Questio. q. b

Utrū hec sit admittenda. deus factꝰ est hō: Et q sic
videt̄ Joh. j. Verbū caro factū est. sed caro vt dicit
Aug. nō stat ibi ꝓ pte sed ꝓ toto hoīe. ꝫ si hec ē vera
verbū dei factū ē caro. multo magis hec erit vera.
deus factꝰ est hō. Itē in symbolo. Incarnatꝰ ꝛ hō
factus ē. Itē Aug. tanta fuit illa vnio q facēt ho
minē deū ꝛ deū hoīem. ꝫ si vnio illa fecit deū esse ho
minē. cū oīs actiua inferat suā passiuā. ꝫ deus factꝰ
est hō. Itē post incarnationē deus est hō. et ante
incarnationē nō erat hō. ꝫ q̄cunq3 mō est hō. et ꝑus
nō erat hō. est factꝰ hō. ꝫ si deus ē hō. deus ē factꝰ hō
Itē idē est humanari qđ hoīem fieri. ꝛ hec simplr̄
ꝯcedit̄ deus ē humanatꝰ. ꝫ simplr̄ cōcedendū ē. deꝰ
est hō factus. Sed ꝯ. Mutatū esse est sup̄ius ad
factū esse. Sed hec simplr̄ est falsa. deus ē mutatus.
ꝫ ꝛ illa deus factꝰ est hō. Itē factū esse ꝑsupponit
fieri. ꝛ fieri ponit imꝑfectionē. ꝫ de q̄cunq3 ē dicere
factū esse. est dicē imꝑfectionē. Sed hꝫ dicere de deo
est falsum. ꝫ ꝛ ista ē falsa. deus factꝰ ē hō. Itē q̄n‑
cunq3 dī. hoc fit illud. t̄minꝰ factōnis h3 rōem cōple
menti respectu eius circa qđ fit. vt cū dī hō fit albꝰ.
notat̄ albedo esse ꝯplementū hoīs. ꝫ cū dī deus fit
hō notat̄ fieri cōplemētū dei. ꝫ falsum ē q hō aliqđ
cōplementū3 deo tribuat. ꝫ predicta locutio simplr̄
erit falsa. Itē adiectiuū ponit rē suā circa suū sub
stantiuū. Sed hꝫ adiectiuū factus cū cadit circa sub‑
iectū ꝛ ꝑdicatū. potiꝰ adiacet subiecto q̄ ꝑdicato. qđ
p3. q2 deus verbū ē factū caro. ꝫ iste terminꝰ factꝰ po
nit circa diuinū suppositū rē suā. ꝫ predicta locutio
noīat aliquā factionē circa deū. Sed hꝫ est falsum. cū
nulla circa deū possit eē factio vel innouatio. ꝫ falsa
erit predicta locutio. Ite3 q̄ncunq3 ꝑdicat̄ aliqđ
de aliq̄ cū determinatione nō diminuēte. pōt predica
ri simplr̄. Sed iste t̄minꝰ hō nō diminuit de rōe eius
q est factus. ꝫ si hꝫ ē vera deus ē factus hō. hꝫ erit ve‑
ra deus est factꝰ. Sed hꝫ est ꝯ symbolū q̄ dicit q nec
sit factꝰ nec creatꝰ ꝫ genitꝰ. Rꝫ. dōm q cū q̄rit̄ de 15
hac locutōe deus factꝰ est hō. iuxta illud qđ cōsuetū
est predicta locutio multiplr̄ est distinguēda. ex hoc
q hoc ꝑncipiū pōt ponē rē suā sup totū. vel circa al
terū extremū absolute. vel circa vnū extremū in cō‑
paratōe ad alterū. Si ponat rē suā scꝫ ipsā factionē
sup totu3. vera ē locutio. ꝛ ē sensus. deus factꝰ est hō
.i. factū ē vt deus esset hō. ꝛ hꝫ quidē factū fuit ī ope
incarnatōis. Si aūt ponat rē suā circa alterū extre‑
moꝝ absolute vtpote circa ꝑdicatū. tunc est sensus.
deus factꝰ est hō. i. deus ē hō. qui q̄dē factꝰ est siue ꝑ
ductus. ꝛ hꝫ quidē veꝝ est. Si aūt ponat rē suā circa
vnū extremū in ꝯparatione ad alterū. sic ē sensus. deꝰ
factus ē hō. i. deus fecit semetipm̄ hoīem ꝑ humani
tatis assumptione3. sicut hō facit semetipm̄ doctū ꝑ
doctrine acq̄sitionē. Et pmus quidē sensus ē verus

et ɔ̄ſuetus ſm ſenſum cōem. nō tñ eſt ſm locutionū virtutē. qꝛ hoc pticipiū qđ eſt fact⁹. cū ſit maſculini generis ⁊ adiectiuū ⁊ adiectiū c tentū nō pōt ponere rē ſuā circa copulatū. ſꝫ neceſſario ponit ꝙtū eſt de ꝟtute ſermonis circa ſubiectū vel circa p̄dicatū. Secundus aūt ſenſus ē quidē verus. ⁊ hūi pōt ꝓ ſermonis virtutē ⁊ ꝓprietatē. ē tñ ꝑter vſum cōem. Cū eñ dicim⁹ ꝙ deus fact⁹ ē hō. nō volum⁹ dicere ꝙ de⁹ ſit hō q̇ ꝓductus ſit. ſꝫ volum⁹ exp̄mere ipam incarnationē ſiue vnionē diuine nāe ad humanā. Tercius ꝟo ſenſus habet ⁊ ſm vſum cōmunē ⁊ ſm locutionis ꝓprietatē. hꝫ tñ in ſe aliq̇d ꝓprietatis ⁊ aliq̇d im-

16 proprietatis. Et hoc ptꝫ. qꝛ cū dr̄ iſte fact⁹ ē bon⁹ vel malus. hoc pticipiū fact⁹ tria ı̄portat. vicꝫ antecesſionē ex pte ſbiecti. ⁊ inceptōnē ex pte p̄dicati ⁊ trāſmutationē ex pte vtriuſqꝫ. Oꝛtum eñ eſt ex vi ſmonis ꝓ eo ꝙ factū eſſe ı̄plicat fieri. in ꝓpoſito aūt ē repire anteceſſionē ex pte ſubiecti. ⁊ inceptionē ex pte p̄dicati. ſꝫ nō eſt repire trāſmutationē in ſuppoſito dei. ⁊ iō fact⁹ hic cadit a ꝓpria ſignificatōe ꝙtū ad terciā ɔ̄ditionē. nec ı̄portat trāſmutationē ſꝫ vnionem. nec ſignificat ꝙ fili⁹ dei ſit ſuppoſitū trāſmutatōis cū dr̄ deus fact⁹ ē hō. ſꝫ ꝙ eſt ſuppoſitū nature facte et ſibi vnite. Licet ꝗ p̄dictus ſmo q̄cunqꝫ mō accipiat aliquā habeat improprietatē. qꝛ veritatē hꝫ nihilominus recipit. qꝛ in exp̄ſſione fidei nr̄e magis ɔ̄ſiderat ſermonis veritas ꝙ̄ ſermonis cōgruitas. ea eñ que ſunt fidei nr̄e vt dicit Aug. melius intelligim⁹ ꝙ̄ pferamus. Vñ Bern̄. dicit ꝙ excelſa dei balbutiendo reſonam⁹. Concedēdus ē ꝗ ſermo p̄dictus ⁊ rōnes q̄

17 hoc oñdunt. qꝛ veritatē aſtruūt. Ad illud qđ obī p̄mo in ɔ̄trariū ꝙ mutatū eē eſt ſupius ad factū eſſe dōm ꝙ verū eſt ſm ꝙ factū eſſe ⁊ fieri accipit ꝓprie. hoc aūt eſt cū dicit trāſmutationē circa ipm ſuppoſitū. nō ſic aūt eſt in ꝓpoſito. ꝓ eo ꝙ incarnatōis ope factū ē vt deus ſit hō. nō ſm aliquā trāſmutationē factā in deo. ſꝫ ſm trāſmutationē factā in altero ex-

18 tremo. Ad illud qđ opponit ꝙ factū eē p̄ſupponit fieri. ⁊ fieri dicit impfectionē. dōm ꝙ fieri dicit impfectionē circa illud qđ dicit mutationē. in p̄ñti autē nō dicit circa deū mutationē nec impfectionē. ſꝫ ſolū circa hoīem. nec circa illū ponit impfectionē p̄cedentem tpe. ſꝫ nāͣ. qꝛ ibi ſimul ē fieri ⁊ factū eſſe. Ad il-

19 lud qđ obī ꝙ terminꝰ factionis ē cōplementū. dōm ꝙ illud eſt vez qñ illud qđ notat fieri circa p̄ncipiū vel ſuppoſitū facit aliquā innouationē ſm aliquam ꝓprietatē abſolutā. nō ſic aūt eſt in ꝓpoſito. qꝛ ſicut iā dictū ē. ex pte dei nō dicit niſi habitudinē vnionis

20 Ad illud qđ opponit ꝙ fact⁹ cū ſit pticipiū ponit rē ſuā circa ſbiectū. vt cū dr̄. verbū ē factū caro. dōm ꝙ ⁊ ſi trahat nomē a ſuppoſito. tñ qꝛ nō reſpicit ipm abſolute ſꝫ in relatōe ad p̄dicatū. iō nō ē neceſſe ꝙ ponat circa ipm aliqđ abſolutū. Jō ad ꝟitatē ſufficit ꝙ circa ſbiectū ponat añceſſio ⁊ vnio reſpectu p̄dicati.

21 Et h̄ q̇dē repit in ꝓpoſito. Ad illud qđ obr̄ ꝙ ille terminus hō nō diminuit de rōe hui⁹ ꝙ eſt fact⁹. dōm ꝙ verū ē. nō tñ licet inferre eſt fact⁹ hō. ꝗ eſt factus. nō ꝓpē diminutionē ſꝫ ꝓpter denoiatōis mutationē. Non eñ ſequit ille ē albus monachus. ꝗ eſt albus. nō qꝛ diminuat de rōne eius ꝙ ē albus. ſꝫ qꝛ aliter denoiat albū cū dr̄ cū adiuncto. alit̄ cū dr̄ abſolute. ſic etiā in ꝓpoſito intelligendū ē. vt h̄ pꝫ inſpicienti.

Queſtio iij. e

Utrum hec ſit concedēda. hō fact⁹ eſt deus. Et ꝙ ſic videt p̄mo auctē Aug. Talis fuit illa vnio. vt faceret deū hoīem. ⁊ hoīem deū. ꝗ ſi fecit hoīem deū. hō ꝗ factus ē deus. Jtē hō eſt deus. ⁊ ante incarnationē nō fuit deus. ⁊ incarnatio nō ē dei opatio. ꝗ ꝑ incarnationē hō factus ē deus. Jtē ſicut hec ē vera, deus factus eſt hō. ita eius ɔ̄uerſa. hō fact⁹ ē de⁹. ꝗ pari rōne ſicut hec ē vera. deus fact⁹ ē hō. hec erit vera. hō factus ē deus. Jtē hoīem eſſe deū ē vez. aut eſt vez veritate eēna. aut veritate tpali. Si veritate eterna. ꝗ ab eterno vez fuit dicē hoīem eē deū. ſed h̄ eſt falſū. ꝗ ⁊c̄. Si veritate tpali. ꝗ hoīem eē deū eſt tpale. ⁊ oē tale ē factū. ꝗ factū eſt deū hoīem eē. ꝗ hō factus ē deus. Sed ɔ̄. factū et fieri ſe hꝫ per modū ſubſtantificātis etiā p̄cedētis ipm terminū. ſꝫ hō reſpectu dei neutro mō ſe hꝫ. ꝗ hec ē falſa ſimplr̄ hō eſt fact⁹ deus. Jtē cū dr̄ hō eſt factus de⁹. aut hō tenet rōne ſuppoſiti. vel rōe forme. Rōne forme nō. qꝛ nō p̄dicat deus de hoīe rōne forme. ſi ꝗ eſt verum. intelligit rōne ſuppoſiti vel hypoſtaſis. ſed hypoſtaſis illa ē hypoſtaſis filij dei. ⁊ illa ē eterna. ꝗ de illa eſt falſum ſimplr̄ dicere. ꝙ ratione illi⁹ ſit factus hō. Jtē qꝛ deus factus eſt hō. deus ē hō nouus. ꝗ a ſimili. ſi hō factus ē deus. hō eſt deus nouus ſiue recens. ſed hoc ē impoſſibile. ꝗ ⁊c̄. Jtē cōicatio eſt ydiomatū. ꝗ ſi hō factus ē deus. deus ē factus deus. ſed hec ē falſa. ꝗ et p̄ma. R̄ꝫ. dōm ꝙ p̄dicta locu-

22 tio q̄ dr̄ hō factus ē deus. diſtingui hꝫ ꝑ hūc modū quo diſtincta ē p̄dicta. deus ē factus hō. ex eo ꝙ res hui⁹ pticipij fact⁹ poni pōt circa totū. vel circa p̄dicatū. vel circa vtrūqꝫ extremū. Jn p̄mo ſenſu locutio eſt vera. ⁊ eſt ſenſus. hō fact⁹ ē deus. i. factū eſt vt hō eſſet deus. ⁊ hoc quidē vez eſt. Si aūt determinet p̄dicatū. ſenſus ē. hō eſt deus q̇ fact⁹ ē. ⁊ hoc quidē falſum ē. Si aūt cadat circa vtrūqꝫ extremū. ⁊ dicat ordinē ſubiecti ad p̄dicatū. tūc eſt ſenſus hō factus eſt deus. i. q̇ prius erat hō factus ē deus poſterius. et h̄ quidē adhuc falſum ē. qꝛ eſſe hoīem nūq̄ anteceſſit in illo ſuppoſito eſſe deū. nec diuinū eſſe aliq̄tenus inchoat. Et ſic pꝫ ꝙ ſi iſta locutio aliq̄ mō poſſet cōcedi in p̄mo ſenſu. in duob⁹ tñ alijs cōcedi ñ pōt nec debet hō fact⁹ ē deus. Vñ magis ē impropria hō factus ē deus. ꝙ̄ hec. deus fact⁹ eſt hō. Et rarius inuenitur ſcripta. Si tñ alicubi legat vel inueniat. tunc ſm p̄mū ſenſum eſt accipiēda. ⁊ ꝑ hoc patēt obiecta ad vtrāqꝫ ptē inducta. Vñ rōnes q̄ ad p̄mā ptē inducunt ꝓcedunt ſm p̄mā viā. alit̄ eñ nō ɔ̄cluderēt ſicut pꝫ. Rōnes ꝟo ad aliā ptē inducte ſm alias duas vias ꝓcedūt. vicꝫ put pticipiū cadit int̄ extrema vel ꝓut determinat p̄dicatū. ſicut patet aſpicienti.

23 Ad illud tñ qđ vltimo obr̄ de cōicatione idiomatum. d ōm ꝙ cū dr̄ ꝙ vnio illa facit cōicari idiomata. dōm ꝙ ab hac generalitate excipiunt illa noīa q̄ importāt vnionē. Vñ nō ſeq̇tur. diuina nā aſſūpſit humanā nām. ꝗ hō aſſumpſit humanā nām. ſic nec ⁊ in ꝓpōſito ſeq̇tur. Cū eñ dico hoīem eſſe factū deū. dico hoīem eſſe deo vnitū. ⁊ tale idioma deo nō cōicatur ꝑ vnionē. ꝓ eo ꝙ ipſa vnio int̄ vnibilia importat diuerſitatē et diſtinctionē. ⁊ eā p̄ſupponi oportet ad idiomatū cōicationē. ⁊ ideo talia idiomata, vnionem importantia nō ſunt cōicabilia. Et ꝑ hoc r̄ndere pōt ad vltimū obiectū ⁊ ɔ̄ſimilia.

Oꝛſequēter ꝙtū ad ſcd̄m articulū eſt agendū de locutionib⁹ exp̄mentib⁹ vnionis p̄deſtinationem. Et circa hoc q̄runt tria. Primo vtrū hec ſit

cōcedēda. fili⁹ dei est p̄destinat⁹. Scd̄o q̄rit de hac. fili⁹ dei est p̄destinatus eē hō. Tercio ṽo q̄rit de hac homo p̄destinatus est esse filius dei.

Questio .j. d

Utrū filius dei sit p̄destinat⁹. Et q̄ sic videt̄. hec cōceditur fili⁹ dei ē hō. ꝟ ois hō aut est p̄scitus aut predestinatus. ꝟ fili⁹ dei nō ē hō p̄scitus. ꝗ p̄destinatus. Itē exceptis vocabul' importātib⁹ vniōnē necesse ē esse idiomatū cōicationē. ꝭ vocabulū p̄destinatiōnis vniōnē nō importat q̄ntū ē de se. ꝗ cū ille hō sit p̄destinatus. ꝛ ille hō sit fili⁹ dei. necessario sequit̄ q̄ filius dei sit p̄destinat⁹. Itē magis repugnat tpale eterno. q̄ eternū eterno. ꝭ esse p̄destinatū dicat quid eternū. esse ɔceptū ꝛ natū q̄d tpale. sed hec cōcedit̄ fil⁹ dei ē natus de v̄gine. ꝗ ꝛ hec. fili⁹ dei ē p̄destinat⁹. Itē mitti nō cōuenit alicui nisi ex tpe. ꝑ eo q̄ esse cum dicit tpalē. Sed ista simpl'r ɔcedit̄ fili⁹ dei ē in carnē missus. ꝗ multo magis ista cōcedi dꝫ fili⁹ dei ē p̄destinat⁹. Itē p̄destinatio nō est aliud q̄ p̄paratio grē in p̄nti. ꝛ glorie in futuro. ꝟ filio dei xp̄o collata fuit grā ꝛ glā in tpe. ꝛ p̄uisa sibi ɔferri ab eterno. ꝟ cuicūq; cōuenit diffinitio cōuenit ꝛ diffinitū. ꝗ necesse ē filiū dei cōcedere esse p̄destinatū. Itē hec ē vera fili⁹ dei est p̄destinat⁹ s̄m q̄ hō. sed ista determinatio hō nō diminuit aliq̄d circa subiectū. ꝗ ipsa s̄btracta licet inferre filiū dei simpl'r esse p̄destinatū. cū ꝗ ad verū nō sequit̄ nisi verū. videt̄ q̄ locutio predicta scꝫ fili⁹ dei est p̄destinat⁹ tanq̄ vera sit cōcedēda.

Sed ɔ. Origenes. p̄destinat̄ q̄ nondū est. h̄ verba dicont̄ ɔ̄ illos q̄ in vnigenitū dei impietatē loquūtur. Putant eñ eū int̄ illos cōnumerandū esse q̄ anteq̄ fierent p̄destinati sunt vt essent. ꝗ impiū est dicē filiū dei esse p̄destinatū. Itē sup illud Ro. viij. Et quos p̄destinauit ꝛ vo. glo. p̄destinauit nō existes. vocauit aū auersos. si ꝗ p̄destinatio ē nō existis. ꝛ fili⁹ dei sp̄ existit. nunq̄ videt̄ p̄destinat⁹ esse. Itē predestinatio de rōne nois dicit antecessionē p̄destinantis ad p̄destinatū. sed filiū dei nihil antecedit cum sit eternus. ꝗ nullo mō ɔuenit ei int̄ p̄destinatos cōnumerari. Itē nullus semetip̄m p̄destinauit. Sicut eñ ali⁹ est q̄ creat̄. alius ē q̄ creat. sic ꝛ q̄ predestinat ꝛ q̄ predestinat̄. Sed oēs q̄tq̄t predestinant̄. a filio dei predestinant̄. ꝗ ista nullaten⁹ ē cōcedenda. filius
24 dei ē predestinat⁹. Rñ. dōm q̄ q̄uis hec sit concedenda. xp̄s ē predestinatus. ꝑ eo q̄ xp̄s noīat hypostasim in duab⁹ naturis. ꝛ hec. xp̄s ē predestinat⁹ in q̄ntū hō. rōne determinationis adiuncte. hec tñ nō recipitur cōiter. fili⁹ dei est predestinat⁹. Et rō hui⁹ ē ꝑp̄ repugnātiā intellectuū. q̄ quidē inuenit̄ int̄ s̄biectū
25 ꝛ predicatū. Reperit̄ aūt ibi triplex repugnātia. Nā vocabulū predestinat⁹ circa predestinatū tria importat. vicꝫ habitudinē effectuū respectu cause. acceptōnē p bonū grē. ꝛ inchoationē q̄ntō ad esse nature. Et p̄mū intellectū hꝫ q: descēdit a verbo passiuo. Scd̄m ṽo intellectū hꝫ q: descendit a v̄bo actiuo dicēte ordinationē ad finē. Terciū intellectū hꝫ q: cōponit̄ a prepositōe dicēte añcessionē. sicut ab hac prepositione pre. Ecōtra fili⁹ dei dicit illā p̄sonā vt cām non vt effectū. Dicit eñ illā p̄sonā ꝑut ɔpetit illi filiatio p nām. nō p grē donū. Dicit etiā illā p̄sonā vt eternā. nō vt habentē initiū. ꝛ sic expresse ē repugnātia intellectuū int̄ subiectū ꝛ predicatū. Et pōt ista repugnantia reduci ad triplex gen⁹ oppositōis. vicꝫ contradictōis. ɔ̄rietatis. ꝛ relatōis. Et ꝑp̄ hanc triplicē repugnantiā nō admittūt magistri predictā locutionē. Un̄ cōcedēde sunt rōnes q̄ fiūt ad ptē istā.
26 Ad illud qd̄ obī in ɔtrariū p̄mo. q̄ h̄ cōcedit̄ fili⁹ dei ē hō dōm q̄ nō est ibi repugnātia intellectuū imo potius cōsonātia. hō eñ noīat nām habilē ad vniōnē. nō sic aūt hoc predicatū predestinatū. Et iō nō sequit̄ ex h̄ q̄ si fili⁹ dei ē hō. q̄ ꝑp̄ hoc sit prescitus vel predestinatus nisi addatur ei s̄m hō.
27 Ad illud qd̄ obī q̄ cōicatio ydiomatū est in oībus exceptis noīb⁹ vniōnē impotātib⁹. Dōm q̄ nō solū sunt illa excipiēda noīa. sed etiā vocabula illa ex q̄bus ɔsurgit intellectuū repugnātia. ꝛ tale ē vocabulū predestinatōnis ꝛ ɔsiliā. sicut meli⁹ manifestabit̄. j. dis. xj. vbi querit̄. vtrū hec sit cōcedēda. fili⁹ dei est creatura.
28 Ad illd̄ ṽo qd̄ obī q̄ magis repugnat tpale eterno q̄ eternū eterno. dōm q̄ verꝫ ē de eo qd̄ ē pure eternuꝫ. De eo autē qd̄ ē sic eternū q̄ de suo p̄mario intellectu dicit ꝛ noiat aliq̄d tpale nō hꝫ veritatē. maxie qñ sic importat illud tpale qd̄ directe hꝫ oppositionē ad eternum sicut ē hoc pticipiū predestinat⁹.
29 Ad illd̄ qd̄ obī de missiōe q̄ q̄uis sit tpale. tñ cōcedit̄ fili⁹ dei eē missus. dōm q̄ nō ē sile. q: et si mitti dicat q̄d tpale. tñ illud tpale nō dī poni circa diuinā p̄sonā. ꝟ circa aliq̄d creatū. Circa vero diuinā p̄sonā ponit solam emanabilitatē. ꝭ predestinatio circa ip̄m predestinatū triplicē ponit intellectū q̄ repugnat p̄sone eterne. ꝛ iō q̄uis sane possꝫ ɔcedi fili⁹ dei ē missus. ñ tñ sane pōt ɔcedi. fili⁹ dei ē predestinat⁹.
30 Ad illud qd̄ opponit̄ q̄ filio dei p̄parata fuit grā in p̄nti ꝛ gloria in futuro. dōm q̄ ꝛ si xp̄o preparata fuit grā rōne hūane nature nō tñ rōe diuine. Et iō sicut p̄ma locutio negatur cū dī fili⁹ dei ē predestinat⁹ nisi addat̄ determinatio s̄m quā ꝛ rōne cui⁹ attendat̄ ipsa predestinatio. sic negāda est alia locutio in q̄ ponit̄ predestinatōnis diffinitio nisi addatur hec determinatio s̄m q̄ hō.
31 Ad illud ṽo qd̄ obī q̄ h̄ determinatio s̄m q̄ hō nō diminuit. dōm q̄ q̄uis nō diminuat de rōne predestinatōis. facit tñ q̄ predestinatio ponit rē suā circa hypostasim xp̄i rōe hūane nature. nō rōe diuine. ꝛ sic tollit repugnātiā intellectuū. Cū aūt simpl'r infertur ꝛ dī. fili⁹ dei ē predestinat⁹. cū fili⁹ dei denoiet p̄sonā xp̄i s̄m diuinā nām tm̄. est ibi repugnātia intellectuū. Et iō nō tenet ille ɔcessus. nō q: ibi ē paralogismus s̄m q̄d ꝛ simpl'r. ꝭ q: ibi ē paralogism⁹ s̄m accidens. Qd̄ eñ cōuenit christo rōne humane nature. est extraneū ratione diuine.

Questio .ij. e

Utrū illa sit vera. filius dei predestinatus ē esse hō. Et q̄ sit vera videt̄ p̄mo p magistrū in l̄ra. q̄ dicit cā s̄m quālibet triū opinionū esse ɔcedendā. Itē h̄ ip̄sum videt̄ rōe. tantū repugnat vel ampli⁹ filio dei hoīeꝫ fieri q̄ntū p̄destinari. sed h̄ ɔcedit̄. fili⁹ dei ē factus hō. ꝗ ꝛ hec. fili⁹ dei ē predestinat⁹ esse hō. Itē ꝑphetia illa q̄ dī Esa. vij. Ecce v̄go cōcipiet. dicit̄ eē ꝑphia predestinationis. ꝗ q̄ verbuꝫ caro fieret sicut ex tpe fuit ꝑphetatū ꝛ impletū. ita ab eterno predestinatū. ꝗ sicut ex tpe factus ē hō. ita ꝛ ab eterno predestinat⁹ ē esse hō. Itē fili⁹ dei est hō. aut p grām. aut p nām. Non p nām. ꝗ p grām. Sed ois grā que dat̄ alicui ex tpe. preordinata fuit ꝛ preparata ab eterno. Sed h̄ nō est aliud q̄ predestinari. ꝗ videt̄ q̄ hec fili⁹ dei ē predestinat⁹ esse hō. sit cōcedenda. Sꝫ ɔ. predestinatio ē respectu grē ꝛ glorie nō respectu nature. sed eē hoiem dicit predicatū nāle nō donū gra-

tuitū. ergo respectu illius nullus debet dici p̄destinatus.
Item necessario sequitur. iste p̄destinatus est habere grām et gloriā. ergo est p̄destinatus. ergo similiter sequitur. filius dei est p̄destinatus esse hō. ergo est p̄destinatus. sed hoc est negāda. filius dei est p̄destinatus. sicut ostensum est supra. ergo etc. Item p̄destinatio dicit antecessionē nō solum respectu termini sed etiā respectu p̄destinati. Sed quāuis diuina p̄uisio p̄cesserit humanā nām. non tamen p̄cessit diuinā psonā. ergo siue dicatur absolute siue respectu humane nature. negandū est filiū dei esse p̄destinatū. ergo falsa est p̄dicta locutio. scilicet filius dei p̄destinatus est esse hō. Item quecunque p̄destinatur. ad aliquod donū gratuitū p̄paratur. sed filius dei cū factus est hō nulla fuit facta grā illi psone filij dei sed solūmō generi humano. ergo videtur quod nullo mō filio dei cōpetat ista p̄destinatio

32 R°. dicendum quod cū hoc participiū p̄destinatus dicat antecessionē. tripliciter pōt eā importare. vel respectu subiecti. vel respectu predicati. vel respectu totius copulati. Si enim importat antecessionē respectu subiecti tunc est sensus. filius dei est p̄destinatus esse hō .i. filius dei ante p̄uisus est esse hō quam esset filius dei. et hoc mō falsa est predicta locutio. Si autem importat antecessionē respectu predicati. tunc est sensus. filius dei p̄uisus est esse hō .i. cognitus vel p̄uisus fuit esse hō nō antequam filius dei esset. sed antequam esset hō. Si autem iportat antecessionē respectu totius dicti tunc est sensus. filius dei est predestinatus esse hō .i. predestinatum est vt filius dei sit hō. Sic ergo pōt esse triplex sensus predicte locutōis. et vnus quidē falsus est. duo autem sequētes sunt veri. et quātū ad istos duos sensus subsequētes recipitur predicta locutio ab oībus opinionibus vt magister dicit in lrā. Et ideo

33 scdm hunc sensum concedendū est ipsā esse verā. Ad illud vero quod primo obijcitur in contrariū quod predestinatio est respectu glorie et grē nō respectu nature. dicendum quod tamen vocabulū p̄destinationis per se pfertur. claudit in se intellectum grē et glorie. vtputa cū dicitur aliquis esse simpliciter p̄destinatus. cū autem additur ei determinatio exterior. solū retinet intellectū p̄ncipalis significati. videlicet preordinationis siue p̄uisionis. Unde cū dicitur iste est predestinatus hīc grām et gloriā. predestinatus tamen valet ibi sicut preuisus. Et est simile cū dicitur. cede. per se tantū valet quantū locū da. sed cū dicitur cede loco. cede habet solū intellectū alterius. et ideo cū dicitur. filius dei p̄destinatus est esse hō. p̄destinatus solū importat p̄uisionē vel ordinationē. et ideo importat solum generalem significationē. Posset tamen dici quod et si esse hoiem de filio dei predicet esse nāle. concernit tamen grām vnionis. et ideo tale p̄dicatū

34 nō erit extra rōem predestinationis. Ad illud quod opponitur. si est p̄destinatus esse hō. quod est predestinatus. dicendum quod nō sequitur. quia cū predestinatus ponitur inter subiectū et predicatū. pōt dicere antecessionē tā respectu vnius quam respectu alterius. sed cum per se predicatur dicit antecessionē respectu subiecti. Et ideo non sequitur. filius dei est p̄destinatus esse hō. ergo est predestinatus. Sicut nō sequitur. filius dei est predestinatus scdm quod hō. ergo est p̄destinatus. Nec est simile de alijs qui predestinantur ad grām et gloriā. quia in eis predestinatio nō tantummō dicit antecessionē respectu eius ad quod predestinatur. sed etiā respe-

35 ctu eorum qui p̄destinantur. nō sic autem est in proposito. Ad illud quod tercio obijcitur quod predestinatio dicit antecessionē respectu predestinati. dicendum quod verum est quando simpliciter et per se de aliquo dicitur. Sed quando in cōpatione dicitur ad predicatū aliquod. tunc pōt dicere antecessionē respectu illius predestinati. et hoc mō dicit in proposito. et ideo nō cogit illa obiectio. Ad illud quod obijcitur vltimo quod quicunque predestinatus est. fit aliqua grā ei. dicendum quod predestinatio respectu

36 eius importat grē collationē. respectu cuius importat antecessionē. cū autem dicitur filius dei p̄destinatus est esse hō. nō conceditur scdm quod p̄destinatio iportat antecessionē respectu subiecti. sed solū scdm quod iportat antecessionem respectu predicati. Et ideo nō notatur quod aliqua grā fiat ipsi filio dei sed filio hoīs. et hoc quidē verum est. et illa obiectio et cetere precedētes nō currūt nisi scdm illū sensum scdm quē predicta locutio nō recipitur.

Questio .iij. f

Homo predestinatus est esse filius dei. Utrū sit concedenda: Et quod sic videtur Ro. j. qui predestinatus est filius dei in virtute. Sed hoc dicitur aut de filio hoīs. aut de filio dei. sed nō de filio dei. ergo de filio hoīs. Item in glo. predestinatus est iesus. vt qui futurus erat in carne filius dauid. esset in virtute filius dei. sed ihs noīat illū hoiem. ergo hō ille est predestinatus esse filius dei. Item quanto maior est grā. tāto maior scdm illā debet attendi predestinatio. sed grā vnionis per quā hō ille factus est dei filius maxima fuit. quia simul in se continuit grām et gloriā. Si ergo hō preuisus est filius dei esse per grām illā. videtur quod predestinatus est esse filius dei. Item predestinatio nō attribuitur filio dei ppter antecessionē. que quidē nō cōuenit filio dei scdm quod deus. sed talis antecessio bene cōpetit hoi scdm quod hō. ergo recte videtur quod nō cōpetat sibi predestinatio. ergo si non tantum datur illi hoi grā per quā fit beatus. sed etiā per quā fit filius dei. videtur quod hec sit concedēda. hō est predestinatus vt sit filius dei. Sed contra. Si hō est predestinatus esse filius dei. ergo filius dei est predestinatus esse filius dei. sed hec est falsa. ergo et illa ex qua sequitur. sequitur autem ex hac hō est p̄destinatus esse filius dei. ergo etc. Item predestinatio nō est nisi psone. ergo si hō est predestinatus esse filius dei. aliqua psona est predestinata esse filius dei. Aut ergo psona creata. aut increata. Sed nō psona creata. quia talē nō est reperire in xpo. ergo increata. sed psone increate nō cōuenit predestinari. ergo videtur quod nō debeat recipi p̄dictus sermo. iste scilicet hō est predestinatus esse filius dei. Item quecunque predestinatur antecedit illud ad quod p̄destinatur tpe aut nā. sed hō nec tpe nec nā antecedit filium dei. ergo videtur quod sermo predictus nō debeat concedi. Item cū dicitur hō est predestinatus esse filius dei. aut hoc intelligitur scdm quod hō. aut scdm quod deus. Nō scdm quod deus hoc constat. ergo intelligitur scdm quod hō. Sed quecunque est nūc predestinatus. ab eterno fuit predestinatus. ergo scdm quod hō fuit predestinatus esse filius dei. sed iste terminus hō supponit verbo de preterito. ergo supponit pro preterito. ergo si aliquis ab eterno fuit predestinatus esse filius dei. ab eterno aliquis fuit hō. sed hoc est falsum. ergo et primū. R°. dicendum quod ista locutio distinguitur scdm

37 eū modum per quē distincta fuit prius posita. Ex eo videlicet quod hoc participiū predestinatus pōt dicere antecessionē respectu subiecti. vel respectu p̄dicati. vel respectu totius copulati. Si dicat antecessionē respectu subiecti vera est locutio. et est sensus. hō antequam esset hō. preuisus est esse filius dei. Si autē notet antecessionē respectu predicati. falsa est locutio. Est enim sensus. hō preuisus est esse filius dei antequam filius dei esset. Si autem notet antecessionē respectu totius copulati est vera. Est enim sensus. hō predestinatus est esse filius dei .i. predestinatū est vt hō sit filius dei. Et iste sensus est ab oibus opinionibus receptus. et ideo scdm cōem locutionē concedi pōt predictus sermo. Et cōcedende sunt rōnes que hoc ostendūt. Ad illud vero quod primo obijcitur in contrariū.

38 quod si hō est predestinatus esse filius dei. quod tunc filius dei

est predestinatus esse filius dei. dicendum q̄ nō sequitur. q: sicut predictū est. q̄ntū ad vocabulū predestinandi nō est cōicatio idiomatū. imo est sophisma s̄m accidens in predicto ꝓcessu. nō enī sequit̄. diuina premissio precedit xp̄m s̄m q̄ ē filius virginis. ḡ etiā s̄m q̄ est filius dei. Ad illud qḋ obī̄ q̄ predestinatio (39) est respectu ꝑsone. Dicendum q̄ ⁊ si sit rōne ꝑsone. nō tñ est rōne ꝑsonalitatis sed alicuiꝰ nature. Et ideo non oportet ad hoc q̄ sermo habeat veritatē. predestinatonē antecedere ꝑsonā simplr̄. sed sufficit si antecedat eā rōne alicuiꝰ nature. Et ideo cum dr̄ hō est predestinatus esse filius dei. nō intelligit̄ q̄ illa persona sit predestinata nisi rōne humane nature. Cuꝫ vero dr̄ q̄ ꝑsona eterna nō est predestinata. Dicendum q̄ verū est s̄m q̄ est eterna. pōt tñ ei ꝯuenire rōne nature temporalit̄ assumpte. Ad illud aūt qḋ obī̄ q̄ predesti(40)natus añcedit illud ad qḋ predestinat̄. Dicendum q̄ verū est. ⁊ illud nō hꝫ instantiā q̄n predestinatio accipit̄ ꝓprie respectu grē ⁊ glorie. In ꝓposito aūt nomen predestinatōis extendit̄ ad stādū ꝑ precisione rōe determinatonis adiuncte. s̄m q̄ in precedēti ꝓblemate visum ē. Posset tñ dici q̄ p̄dictū verbū intelligendū est q̄n vocabulū p̄destinationis dicit añcessionē. nō solū respectu subiecti s̄ etiā respectu predicati. sic aūt nō est in ꝓposito. Oportet etiā intelligere de re ad quā q̄s p̄destinatur. sed in ꝯparatione ad ipsum qḋ predestinat̄. Nō enī oportet q̄ ille q̄ predestinat̄ sit ante grām vel gloriā simplr̄. sed solū s̄m q̄ ē in eo. ⁊ sic nō hꝫ instātiā in ꝓposito. Nā ⁊ si filiꝰ dei p̄cedat hominē. tñ nō p̄us inest hoi q̄ hō sit. imo ꝑ naturaꝫ p̄us ē humanitas q̄ vniret̄ ꝑsone verbi. Ad illud (41) qḋ obī̄. vtrū hō sit p̄destinatus eē filiꝰ dei. aut s̄m q̄ est deus. aut s̄m q̄ est hō. Dico q̄ s̄m q̄ hō. ⁊ sic fuit ab eterno. Nec valet. q̄ supponit ꝓ p̄terito. hoc enī intelligit̄ de verbo p̄teriti tp̄is qḋ nō hꝫ vim ampliandi ad futurū. In his enī q̄ habēt vim ampliandi ad futurū. ꝑ eo q̄ claudūt in se actū de futuro. predicta regula nō hꝫ locū. Et sic est in ꝓposito. q: predestinatio cōnotat p̄scientiā alicuiꝰ futuri. ⁊ iō nō oportet istū terminū hō respectu talis p̄dicati supponere ꝓ p̄teritis. Alia ē etiā rō q̄re ampliat ad om̄e tp̄s. q: p̄destinatio nō ponit rē suā in p̄destinato sed in predestinante. sicut laus nō in laudato sed in laudāte. ⁊ iō sicut laus nō est tm̄ de p̄nti sed etiā de preterito ⁊ futuro. ita ⁊ predestinatio preterita pōt esse de deo q̄ et futura. ⁊ ista clarescunt melius ꝑ ea que in primo libro dicta sunt.

Dist. viij. Qualit̄ ꝑ vnionē diuersaꝝ naturaꝝ in xp̄o fiat cōmunicatio idiomatū ⁊ ꝓprietatum respicientium naturam.

(p) Ost p̄dicta inq̄ri debet ⁊c̄. Supra egit mgr̄ de incarnatōe verbi q̄ntū ad vnionē nāꝝ. ⁊ q̄ntū ad vnionis modū. In hac vō pte intēdit agē q̄ntū ad cōicationē idiomatū ⁊ ꝓprietatū. Et diuidit̄ hec ps in duas ptes. in q̄rū p̄ma agit de cōicatōe idiomatū respicientiū nām. In scd̄a de cōicatōe ꝓprietatū ⁊ idiomatū respicietiū ꝑsonā. j. dis. x. Solz etiā a q̄busdā inq̄ri. Pars p̄ma diuidit̄ i duas ptes. i q̄rū p̄ma inq̄rit. Utrū diuine nature cōpetat nasci de v̄gine. qḋ quidē est ꝓprietas hūane nāe. Scd̄o vō inq̄rit. Utrū caro xp̄i debeat adorari adoratōe latrie. qḋ quidē ē ꝓprietas diuine nāe. j. di. ix. Preterea inuestigari oportet ⁊c̄. Prima ps q̄ cōtinet p̄ntē di. diuidit̄ in ptes duas. in q̄rū p̄ma ꝯpat natiuitatē xp̄i de virgine ad diuinā nāꝫ. In scd̄a vō natiuitatē tpalē ad et̄nā ꝯpat. ibi. q̄ri etiā solet vtrū xp̄s debeat dici bis genitꝰ ⁊c̄. Prima ps diuidit̄ in ptes duas. In q̄rū p̄ma inquirit q̄ōem ⁊ determinat. In scd̄a vō adducit auc̄tes ꝯ determinationē suā. ibi. Uidet̄ tñ posse ꝓbari. Scd̄a aūt ps silr̄ duas hꝫ. In p̄ma mouet q̄ōem. in scd̄a determinat. ibi. Ad qḋ dici pōt ⁊c̄. Subdiuisiones aūt ptiū manifeste sunt in lr̄a.

Dist. viij. Querit vtrū diuine nāe cōpetat nasci de v̄gine qḋ est ꝓprietas hūane nature. Et determinat q̄ nō. (a)

(p) Ost p̄dicta inq̄ri debet vtrū de natura diuina concedendū sit q̄ de virgine sit nata. sicut dicit̄ in virgine incarnata. Et videt̄ vtiq̄ꝫ nō debere dici nata de virgine. cum nō sit nata de patre. (a) Que enī [a] res nō est de patre genita. non dr̄ de matre nata. nec res aliq̄ filiationis nomē habeat in humanitate. que illud nō teneat in diuinitate.

Adducit auc̄tes cōtra determinationē suā. (b)

Uidet̄ tñ posse ꝓbari q̄ sit nata de virgine. q: si hoc est nasci deū de virgine. scꝫ hominē assumere in vtero virginis. cū natura diuina superius dicta sit hominē assumpsisse. videt̄ debere dici nata. De hoc aūt Aug. (Aug.) in libro de fide ad petrum. sic ait. Natura eterna atq̄ꝫ diuina nō posset tpaliter ꝯcipi ⁊ nasci ex nā humana. nisi s̄m susceptionē veritatis humane. verā tpalit̄ cōceptionē ⁊ natiuitateꝫ ineffabilis in se diuinitas accepisset. sic est deꝰ eternus veracit̄ s̄m tp̄s et cōceptus et natus ex virgine. Ista auc̄te videt̄ insinuari q̄ nā diuina sit nata ⁊ cōcepta de virgine. Sed si diligent̄ notentur verba. potius de ꝑsona agi intelligit̄ que sine dubitatione ⁊ de patre et de matre nata eē dici debet.

(a) Res nō est de patre genita. nō videtur de matre nata. Contra. humana nā nō ē ex patre genita. ḡ nō est d̄ matre nata. Itē xp̄s s̄m humanā naturam conceptus est de spiritusancto. natus ex maria virgine. ita q̄ spiritussanctus nō est eius pater. licꝫ virgo sit eius mater. ergo non videtur precedens sermo veritatem habere. Rꝫ. dicēdum q̄ magister loq̄tur de illa natiuitate qua res aliq̄ dicit̄ nasci ita q̄ vendicat sibi ꝓprietatē siue denoi- (1)

natione filiationis. hoc aũt nõ hz humana nã in xpo. τ iõ nõ est recta instantia ꝯ illud qḋ dicit mgr in lrã.
b Duas ĝ xpi ꝛc. Innuit mgr ꝙ vnã natiuitatẽ ex patre veneramur q̃ est supra cãm. rõem. tẽpus τ nãm. Sed ꝯ. generatio filij dei ex patre est nãlis gñatio. Sed gñatio nãlis est ẽm naturã nõ supra nãm. ergo falsũ dicit ꝙ sit supra nãm. Iuxta hoc q̃rit penes qḋ distinguunt̃ illa q̃tuor q̃ in auctẽ ponunt̃. Videt̃ em̃ ꝙ non
2 sit nisi verbo℞ inculcatio. Rñ. dõm ꝙ nã nõ accipit̃ ita cõiter. sed p nã creata. Vñ nõ vult dicere ꝙ generatis filij sit supra nãm eternã q̃ est nã naturans. sed sup naturã creatã q̃ cõsueuit dici nã naturata. Et nota ꝙ ista quatuor distinguunt̃ sic vt cã referat̃ ad nãm angelicã. rõ ad nãm humanã. tẽpus ad virtutem celestem. τ nã ad virtutẽ iferioris creature. vt sit sensus. Generatio illa est supra cãm. idẽ virtutẽ angelicã. Et rõem. i. virtutẽ humanã. Et tẽpus. i. operationẽ celestẽ. Et nãm. i. virtutẽ inferiorem. Vel aliter vt cã referatur ad ṽtutẽ agentem. τ rõ ad potentiã agnoscẽtẽ. τ tempus ad mensurã limitãtẽ. nã ad modũ opandi consuetudinem.

Querit vtrũ xps debeat dici bis genitus. c

Queri etiã solet vtrũ debeat dici xps bis genitus. vt dicit̃ dei τ hominis filius.

Questionẽ propositam soluit. d

Ad qḋ dici põt xpm bis natũ esse. duasqꝫ natiuitates habuisse. Vñ Aug. in li. de fide ad petrũ. Pater deus de sua natura genuit filiũ deũ sibi coequalẽ τ coeternũ. Idẽ qꝫ vnigenitus deus scḋo natus ẽ. ex patre semel ex matre semel. Natus ẽ em̃ de patre dei verbũ. Natus ẽ de matre verbũ caro factũ. Vnus ĝ atqꝫ idẽ dei filius nat⁹ ẽ ante secula. τ nat⁹ in seculo. τ vtraqꝫ natiuitas vni⁹ est filij dei diuina scꝫ τ humana. De h̃ etiaz Ioh. dam. ait. Duas ĝ xpi natiuitates veneramur. vnã ex patre ante secula. q̃ est sup cãm. τ rõem. τ tp̃s. τ naturã. τ vnã q̃ in vltimis tp̃ibus ꝓpter nos. et ẽm nos. τ sup nos. Propt̃ nos q2 ꝓpter nostrã salutem. Scḋm nos. q2 natus est hõ ex muliere in tp̃e ꝯceptionis scꝫ nouẽ mensiũ. Sup nos. q2 nõ ex semine. sed ex spũsancto τ sancta ṽgine sup legem cõceptionis. Ex his manifeste apparet xpi duas esse natiuitates. eundemqꝫ bis natũ fore.

Aug.

b Ioh. dam.

c

c Natus est hõ ex muliere in tp̃e ꝯceptionis. Contra. videt̃ falsum dicẽ. q2 cõceptio illa nõ fuit in tp̃e sed in instanti. Itẽ si con-
3 ceptio sua fuit silis nr̃e q̃tũ ad tp̃s. ĝ nõ videt̃ verũ qḋ subiungit. ꝙ supra legẽ nr̃e cõceptionis. Rñ. dõm ꝙ ꝯceptio dupl̃r accipit̃. Vno mõ dr̃ cõceptio ipsa opatio nature in formatione corporis. vsqꝫ ad susceptionẽ aie. Alio mõ dr̃ ꝯceptio large in nutritione τ ꝑfectione corporis vsqꝫ ad partũ τ egressum ipsius de ventre. Si ĝ p̃mo mõ dicat̃ ꝯceptio. sic xpi cõceptio nõ fuit ẽm nos s̃ s̃ nos. nec fuit in tp̃e sed in instanti. Si autẽ scḋo mõ dicat̃ ꝯceptio large. sic fuit ẽm nos. q2. ix. mẽsibus nutritus fuit. τ creuit in vtero matris vt alij homines anteq̃ nasceret̃. Et hoc sufficientius habitũ est supra.

a Ad intelligentiã autẽ hui⁹ ptis incidit hic qḋ circa duo. Primo q̃rit̃ de natiuitate tp̃ali in ꝯparatione ad diuinã nãm. Scḋo q̃rit̃ de eadem in ꝯparatione ad natiuitatẽ eternã. Circa primũ q̃runt̃ tria. Primo q̃rit̃ vtrũ ꝯcedendũ sit diuinam naturã esse de virgine natã. Scḋo q̃rit̃. vtꝝ nasci de virgine ꝓprie dicat̃ de nã assumpta. Tercio ṽo q̃rit̃ vtrũ eẽ hoiem ꝯueniens p̃dicet̃ de diuina natura.

Questio. j. a

Vtrũ hec sit ꝯcedenda. Diuina nã est de virgine nata. Et ꝙ sic videt̃ p̃mo auctẽ hylarij in li. de trini. ix. Nihil nisi natũ hz filius. sed hz diuinã nãm. ĝ est nata. Sed q̃cq̃d natũ ẽ eternalit̃ in xpo ex patre. natũ est tp̃aliter de matre. Si ĝ diuina nã est hmõi. pꝫ ꝛc. Itẽ exp̃ssius dam. iij. li. c. xij. Theotocon. i. dei genitricẽ vere τ p̃ncipalit̃ sanctã mariã virginẽ p̃dicamus. Sed deus est nomẽ nature. ĝ maria virgo erit genitrix diuine nature. ĝ diuina natura ẽ nata de virgine. Itẽ exp̃ssius Aug. de fide ad petrũ. Natura eterna atqꝫ diuina non posset eternal̃r ꝯcipi τ nasci nisi ẽm susceptionẽ veritatis humane. ĝ videt̃ ꝙ vere τ ꝓprie debeat dici ꝯcepta τ nata de ṽgine. Itẽ incarnatio ordinat̃ ad natiuitatẽ. vñ τ ꝑsona verbi nata est iõ. q2 incarnata. sed ꝯcedit̃ ꝙ diuina natura sit incarnata vt habitũ est s̃ dis. v. ĝ τ cõcedi dꝫ ꝙ sit de virgine nata. Itẽ assumere carnẽ nihil aliud ẽ q̃ nasci in vtero. Sed h̃ ꝯcedit̃. ꝙ diuina nã assumpsit carnẽ. ĝ ꝯcedi dꝫ ꝙ nata fuerit in vtero ṽginis. sꝫ ad natiuitatẽ i vtero. seq̃t̃ natiuitas ex vtero. ĝ si diuina nã nata fuit in ṽginis vtero. sequit̃ ꝙ fuerit nata ex ṽginis vtero. Itẽ magis cõuenit diuine nãe nasci de ṽgine. q̃ pati ꝯueniat ṽtuti. τ infirmari ꝯueniat fortitudini. Sꝫ Bern. dicit ꝙ in illa vnione fuit fortitudo diuina ifirmata. ĝ multo forti⁹ cõcedi dꝫ diuinã nãm eẽ natã de ṽgine. Sed ꝯ. dam. lib. iij. Cognoscim⁹ ꝙ nasci nõ ẽ nãe sꝫ hypostas̃. ĝ nasci de virgine. nãe nõ ꝯpetit sꝫ solũ ꝑsone. Itẽ nobilior et prior est natiuitas et̃na q̃ tp̃al̃. Sꝫ diuina nã nõ dr̃ esse nata ꝓpt̃ filij natiuitatẽ eternã. vt in p̃mo li. oñsum ẽ. ĝ multo minus nõ dꝫ dici nata ꝓpter tẽporalẽ natiuitatẽ. Itẽ cuicunqꝫ cõpetit nasci. cõpetit esse ab alio. sed diuine nature nõ cõpetit eẽ ab alio. ĝ diuina nã nec eternalit̃ nec tp̃aliter debet dici nata. Itẽ cuicunqꝫ cõpetit nasci. cõpetit rõ filiationis. ĝ si diuina nã dr̃ esse nata de virgine. diuina nã dr̃ filia virginis. Itẽ sicut se hñt ꝓprietates diuine nature ad humanã. sic ꝓprietates hũane ad diuinã. sed h̃ ẽ simpl̃r falsa. humanitas in xpo ẽ et̃na. ĝ τ ista. diuina nã in xpo ẽ de virgine nata. Itẽ qḋ nascit̃ ex aliquo est nã cõformis cũ eo ex q̃ nascit̃. ĝ

ergo diuina nã nata ẽ de ỽgine. vr̃ q diuina nã ꝛ vir
go maria sint eiusdẽ nature. qḋ ẽ falsũ ꝛ impossibile
Rꝫ. dõm sicut dicit mgr̃ in lr̃a. hec nõ recipit tãq̃
ꝓpria. Diuina nã est de ỽgine nata. Et hoc ꝓpt̃ duo.
scꝫ ꝓpt̃ vitandã ꝯfusionẽ ꝓprietatũ ꝑsonaliũ. ꝛ ꝓprie
tatũ nãliũ siue essentialiũ. q̃ duo p̃cipue sunt obser-
uanda circa sermonẽ catholicũ et veritatis fidei ex-
pressiuum. Non ĝ recipitur q diuina nã sit nata de
ỽgine. ꝓpter qḋ etiã nõ ꝯcedit̃ q sit nata de pr̃e. ꝛ hͦ
est qḋ dicit mgr̃ in lr̃a q res q̃ nõ est de patre genita.
nõ vr̃ de mr̃e nata. nec res aliq̃ filiatõis nomẽ hꝫ in
humanitate. q̃ illud nõ teneat in diuinitate. Propt̃
vitandã etiã cõfusionẽ ꝓprietatũ nãliũ nõ recipitur
Sicut eñ in beatissima trinitate distincte sunt ꝑso-
ne adinuicẽ ꝛ earꝫ ꝓprietates. sic in xp̃o nature sunt
distincte adinuicẽ ꝛ earũ ꝓprietates. Quis ꝯueniãt
in supposito. ꝛ iõ ꝓprietas vnius nature nõ dꝫ p̃di-
cari de altera nã in abstractõe ꝯsiderata. ne ex hoc in
telligat̃ q diuina nã ꝛ humana sint vna eẽntia. Qḋ
eñ p̃dicat̃ de altero in abstractõe. nõ intelligit̃ cõue
nire ei solũ rõne suppositi. verũetiã rõne forme. ꝛ iõ
p̃dicta locutio recipi nõ dꝫ. Et ꝯcedende sunt rõnes

4 hoc osñdentes. Ad illud verbũ hylarij dõm q ali-
q̃d hꝫ improprietatis. ꝛ dꝫ sic exponi. Nihil hꝫ filiꝰ
nisi natũ. i. nihil hꝫ qḋ nõ nascẽdo accepit. Et hͦ me-

5 lius in p̃mo libro explanatũ fuit. Ad illud qḋ obĩ
de auct̃e dam. Q̃ virgo maria ẽ dei genitrix. dõm q
ꝯcedendũ ẽ q deus natꝰ ẽ de virgine. ex hoc tñ nõ se-
quit̃ q diuina nã sit de ỽgine nata. ꝓ eo q hͦ nomen
deus q̃r significat in cõcretione supponit ꝑsonã. nõ
sic diuina nã q̃ significat in abstractõe. Vñ ꝛ hec cõ-
cedit̃. deus generat. Quis hec nõ ꝯcedat̃. diuina nã
vel essentia generat. Vñ in oĩbus talibꝰ ꝓcessibꝰ est
sophisma fm̃ accidẽs. Aliter eñ et aliter significat̃
diuina nã p hoc nomẽ deus. ꝛ aliter p hoc nomẽ nã.

6 iõ in nullo cogit auct̃as illa. Ad illud qḋ obĩ q di
uina nã di concipi ꝛ nasci. dõm q sicut dicit mgr̃ in
lr̃a. aug. ibi extendit nomẽ nature vt stet loco perso
ne. Et hoc quidẽ multotiens facit. ꝫ cõis vsus talem
modũ loquẽdi nõ admittit. iõ ex tali auct̃e nõ dꝫ ar

7 gui imo potius dꝫ exponi. Ad illud qḋ obĩ q in-
carnatio ẽ via ad natiuitatẽ. dõm q verꝫ est ad nati
uitatẽ ꝑsone q̃ est suppositũ nature assumpte. sꝫ nõ
oportet q sit via ad natiuitatẽ nature. Incarnatio
eñ non facit cõicationẽ idiomatũ rõne cõuenientie

8 in nã. ꝫ potius rõne ꝯueniẽtie in ꝑsona. Ad illud
qḋ obĩ q assumere carnem est nasci in vtero. dõm q
verꝫ est fm̃ q assumere idẽ est qḋ vnitatẽ sui accipe.
ꝛ hoc mõ ꝓprium est ꝑsone. Scḋm aũt q assumere
dĩ de diuina nã. accipit̃ largius. ꝛ hoc mõ assumere
nõ est idem qḋ in vtero nasci sed potiꝰ carni vniri.

9 Ad illud qḋ obĩ q fortitudo ẽ infirmata. ꝛ sic de
alijs. dõm q illa verba nõ sunt trahenda ad ꝯsequẽ
tiã. Conceedit̃ eñ aliq̃d dicere ei q̃ vult excitare de-
uotionẽ. ꝛ eleuare in admiratõnẽ. qḋ tñ reprehendere
tur in eo q̃ sermonis catholici ꝓprietatẽ ꝛ veritatẽ
inq̃rit. Possꝫ etiã ꝛ alit̃ r̃nderi q nõ ẽ simile. Q̃uis
eñ hoc nomẽ essentia vel nã nõ supponat ꝓ ꝑsona.
noĩa tñ appropriata vt virtus ꝛ sapiã ꝓ ꝑsona suppo
nunt. ꝛ locutionẽ verã reddũt. Vñ sensus ẽ. fortitu-
do est infirmata. i. persona cui appropriat̃ fortitudo
xp̃s vicꝫ. q̃ est dei virtus ꝛ dei sapiã. verbũ scꝫ patris
cui cõpetit esse dei virtutẽ ꝛ dei sapientiã. ꝛ ideo q̃-
uis talia p̃dicata cõueniant ꝛ attribuant̃ nominibꝰ
appropriatis. nõ tñ sequit̃ q attribui possint eẽntie
vel nature ꝓprie ꝛ vere.

Questio .ij. b

Utrum nasci de virgine vere dicat̃ de nã assumpta.
Et q sic videt̃. Eius est generari cuiꝰ est gñare. licet
nõ eiusdẽ numero. ꝫ gñare est actus ipsiꝰ nature. ĝ ꝛ
generari. ꝫ cuiꝰ est gñari eius ẽ nasci. ĝ si generari cõ
petit nature assumpte. competit ei nasci de virgine.
Itẽ bene seq̃t̃. iste generat hũc hominẽ. ĝ hoiẽ. ꝫ
hũc hominẽ dicere est dicere ꝑsonã. hoiẽ vͦ nãm. ĝ
bene sequit̃. si ꝑsona ẽ nata. q nã est nata. Item
omne qḋ incipit esse. aliq̃ genere mutationis incipit
esse. ꝫ humana nã in xp̃o incipit esse. nec ẽ dare aliq̃
genꝰ mutatõis q̃ gñationis. ĝ fuit concepta ꝛ nata.
Itẽ xp̃s natus est de virgine. aut rõne suppositi.
aut rõne nature. Sed nõ rõne suppositi. q̃r illud est
eternũ. ĝ rõne nature. ĝ nã humana ꝓprie dĩ nata
de virgine. Sed ꝯ. Sicut se hꝫ diuina nã ad nati-
uitatẽ eternã. sic nã humana ad natiuitatẽ tꝑalem.
sed diuina nã nõ est nata natiuitate eťna. ĝ nec hu
mana nã in xp̃o natiuitate tꝑali. Item natiuitas
ad nihil terminat̃ nisi ad ens cõpletũ. ꝫ ens comple
tum dicit ꝑsonã. ĝ generatio non terminat̃ ad nãm
sed ad ꝑsonã. Itẽ actus ꝛ operatio nõ terminatur
nisi ad hoc aliq̃d. ĝ si hoc aliq̃d nõ dicit nãm sed po
tius hypostasim. videt̃ q humana nã in xp̃o nõ de-
beat dici nata nec concepta. Item humana nã di
cit simul carnẽ ꝛ animã. sed sicut caro est p ꝓpaga-
tionẽ. ita ꝛ aĩa p creationẽ. ĝ sicut hec nõ recipit̃. q
humana nã in xp̃o exeat in esse p creationẽ. ita non
debet concedi q exeat p generationẽ. ĝ nõ videt̃ hec

10 admittenda. humana nã est nata. Rꝫ. ad p̃dictorꝫ
intelligentiã est notandũ. q humana natura dupli͛r
põt accipi. Uno mõ rõne partiũ constituentiũ. alio
mõ rõne forme cõis ꝯsequentis totũ cõpositum. et
vtroq mõ est verũ dicere. q humana nã est assum-
pta a verbo. Verũ est eñ q assumpsit carnẽ ꝛ aiam.
verũ est etiã q assumpsit formã cõsequentẽ compo-
sitõnẽ vicꝫ hũanitatẽ. Utroq etiã p̃dictorꝫ modorꝫ
ꝯtingit dicẽ humanã nãm natã de virgine. Nam si
humana nã dicat̃ ꝯpositũ. hoc mõ põt cõcedi q sit
nata de virgine. non rõne totius sed ptis. scꝫ carnis
que in vtero virginis concepta fuit. ꝛ ex vtero virgi
nis ꝓducta. Si vͦ nã humana dicat̃ forma cõis cõ
sequens totũ compositũ. sic cõcedi põt q adhuc fuit
nata in christo. non ratione sui. sed ratione supposi-
ti in quo habet existere. ꝛ etiã in quo habet multipli
cari. Propter qḋ etiam dicit phs q nã in ꝓductõne
tal' forme. occulte hꝫ opari. generãdo eñ hũc hoiem
generat hoiem. Sic ĝ concedẽdũ est hũanã naturã
in xp̃o natam esse de virgine vtrolibet predictorum
modorũ. Sed vno modo dicat̃ esse nata ratione par
tis constitutiue per synodochen. Alio mõ ratione p
tis subiectiue. ꝛ sic quodãmodo per accidens. Conce-
dende sunt ergo rõnes ad hanc partẽ inducte. licet

11 alique earũ procedant sophistice. Ad illud quod
obijcitur q diuina natura in xp̃o non est nata. ergo
nec humana. dõm q non est simile. quia diuina na-
tura non multiplicat̃ in suppositis. sed est vna in ge
nerãte ꝛ genito. ꝛ ideo non recipit vocabulũ distin-
ctũ. Natura vero hũana multiplicari hꝫ ꝛ plurifica
ri in parẽte ꝛ ꝓle. hinc est q generatio in diuinis ter
minatur ad personã. in creaturis non solũ ad ꝑsonã

12 verũ etiã ad nãm. Ad illḋ vͦ qḋ obĩ q gñatio ter-

minatur ad ens completū. verū est per se ꝛ ꝓuiū. ex hoc tamē non seqtur ꝙ ad naturā possit terminari. sed ꝙ nō terminatur ad naturā circumscripta hypostasi. ꝛ hoc quidē verum est. et per hoc patet respon
13 sponsio ad sequens. Ad illud qđ vltimo obycit ꝙ aīa exit in eē ꝑ creationē. dōm ꝙ ꝛ si sola ps hois traducat vicȝ caro. nihilomin⁹ tñ totus hō dī nasci ꝛ generari. ꝓ eo ꝙ intētio nature nō terminat ad alteram partē ꝑ se. s ꝓut hȝ cōiungi ꝛ pfici ex altera. Et iō tot⁹ hō dī nacus. qũuis tñ ex altera pte traducatur. nō eñ intendit hō generare carnē sed hoiem. Si vero qrit quare nō dī exire in esse ꝑ creationem sicut ꝑ generationē. Dicendū ꝙ generatio nō excludit creationē ꝑambulā. creatio vō cum sit ex nihilo. aliā excludit ꝓductionē fm ꝙ dicit ꝓimā ꝛ immediatā eductionē creature.

Questio. iij. c

Utrū hō veraciter dicat de diuina nā: Et ꝙ sic videtur. hec est vera. diuina nā est persona filij dei. ꝓpter summā simplicitatē ꝛ idētitatē q̄ est in deo. sed de q̄cunqȝ p̄dicat filius dei p̄dicat hō. g hec est vera diuina nā est hō. Itē hō est diuina nā. hec est vera. qz aliquis hō vtpote xp̄s est diuina essentia vel nā. g a simplici cōuersa. diuina nā est hō. Itē deus ꝛ diuina nā conuertunt. g de q̄cunqȝ p̄dicat vnuȝ p̄dicat ꝛ alterū. s hec est vera. deus est hō. g hec est vera. diuina nā est hō. Itē aut diuina nā est hō. aut non hō. Si est hō. habeo ꝓpositū. Si est nō hō. sed filius dei est diuina nā. g filius dei est nō hō. ꝙ si hoc est impossibile. restat ꝙ hec est vera diuina nā est homo.

Sed ꝯ. Sicut se hȝ humana nā ad esse deuȝ. sic se hȝ diuina ad esse hominē. sed hec est simplr falsa. humana nā est deus. g ꝛ hec est simplr falsa. diuina nā est hō. Itē de q̄cunqȝ predicat esse hominē p̄dicatur esse mortale. g si diuina nā est hō. diuina nā est mortalis. Itē de q̄cunqȝ p̄dicat hō. inest ei humanitas. sed cuicūqȝ inest hūanitas informat humanitate. g de illo solo p̄dicat hō respectu cui⁹ hūanitas est forma. s humanitas nō est forma diuine nature. g hec est simplr falsa. diuina nā est hō. Itē si diuina nā est hō. aut rōe essentie. aut rōne ꝑsone. Nō rōne essentie. qz humanitatis ꝛ diuinitatis essentie simplr sunt distincte. Non rōne ꝑsone. qz nā nō supponit ꝓ ꝑsona. sicut supra ꝑmo libro dictū ē. g hec ē
14 simplr falsa. diuina nā est hō. Rᵒ. dōm ꝙ sicut in ꝑmo libro fuit habitū in diuinis est reꝑire p̄dicationem ꝑ idētitatē ꝛ ꝑ denoīationē. licet nō vsqȝquaqȝ ꝓprie oino. Differt aūt p̄dicatio ꝑ denoiationē a predicatione ꝑ idētitatē. quia cū aliquid p̄dicat ꝑ modum denoīatiuū. p̄dicat sub rōne forme. vt cū dicit pater generat. Cū aūt p̄dicatio est ꝑ idētitatē. potest p̄dicari rōne suppositi. vt cum dī. diuina essentia est pater. Sensus est. diuina essentia est ille q̄ est pater. Et hoc mō nō p̄dicat rōne suppositi nisi illud nomē qđ claudit intra se suū suppositū sicut est nomē substantiuū vel substantiuatū. Hunc g duplicē moduȝ p̄dicandi reꝑimus in diuinis fm catholicū modum loquendi. vt aliqđ p̄dicet rōne forme. aliquid rōne suppositi. Si ergo querit. vtrū diuina natura sit hō. distinguendū est. quia iste termin⁹ hō duplr pōt intelligi p̄dicari. Quia si intelligatur p̄dicari rōne suppositi tunc est vera. ꝛ est sensus. diuina nā est homo id est diuina essentia est ille q̄ est hō. ꝛ reducitur illa p̄dicatio ad predicationē que est ꝑ idētitatē q̄tū ad principalem cōpositionē. q̄tū vero ad implicationē claudit ibi predicatio ꝑ vnionē. Diuina eñ essentia est filius dei ꝑ idētitatē. sed filius dei est hō per vnionem. Si autē sit predicatio rōne forme. siue ꝑ modū cuiusdā denoiationis. falsa est. ꝛ est sensus. Diuina natura est hō. i. diuina natura est humanitate informata. ꝛ hoc modo locutio est falsa. licet fm sensum priorem habeat veritatē. sicut ondunt rōes ad ꝑmā partē inducte.
15 Ad illud g qđ primo obycit ꝙ sicut se habet humana natura ad esse deū ꝛc. Dōm ꝙ falsum est ꝓ eo ꝙ humana natura nō p̄dicat de sua hypostasi ꝑ idētitatem. sicut diuina predicat ꝓpter summā simplicitatē. Unde hec est falsa. xp̄us est humana natura. q̄uis hec sit vera. xp̄s est diuina natura. Et ideo non sequit. si hec est falsa. diuina natura est deus. ꝙ hec sit falsa diuina natura est hō.
16 Ad illud qđ obycit. ꝙ de quocunqȝ p̄dicat esse hominē predicat esse mortale. dōm ꝙ hoc est verū q̄tum ad predicationē qua hō predicat per modū denoiandi. Q̄tum vero ad predicationē qua predicat ratione suppositi. nō habet veritatē. homo eñ cū sit nomen substantiuū. rōne suppositi pōt predicari. Mortale vero cū sit nomen adiectiuū. adiectiue tenēt ponit rem suā circa illud de quo predicat. Et sicut nō seqtur. diuina essentia est pater. g diuina essentia generat. sic nō sequit. diuina essentia est hō. ergo moritur vel nascatur.
17 Ad illud vero qđ obycit ꝙ de q̄cūqȝ predicat homo inest ei humanitas. dōm ꝙ verū est de illo modo p̄dicationis quo mō predicat rōne forme. sed nō de illo quo p̄dicat rōne suppositi. tūc eñ nō significat ꝙ humanitas insit ei de quo predicat sed ꝙ inest alicui qđ habet idētitatē cū eo de quo predicatur.
18 Ad illud qđ obycit ꝙ hec nō est vera ratione substantie vel rōne persone. diuina natura est homo. dōm ꝙ et si diuina nā nō supponat ꝓ ꝑsona. homo tamē ꝓ ꝑsona pōt supponere. diuina vō natura subycit rōne sui. ita ꝙ veritatem habet ratione vtriusqȝ. rōne vnius ex pte subiecti. rōne vero alterius ex parte p̄dicati. videlicet rōne ꝑsone.

Consequenter querit de natiuitate tꝑali in cōparatione ad eternā. Et circa hoc querūt īta. Primo querit. Supposito ꝙ in xp̄o duplex sit natiuitas. vtrū concedendū sit xp̄m bis natū esse. Secundo querit. vtrū in xp̄o sint filiationes due. Tercio q̄ritur. verū sit naturalis filius rōne vtriusqȝ natiuitatis. s. tꝑalis ꝛ eterne.

Questio. j. d

Utrū ꝯcedendū sit xp̄m bis natū esse. Et ꝙ sic videt Aug. de fide ad petrū. Unigenitus dei primo ꝛ scđo natus est. semel ex patre. semel ex matre. sed ꝑmo et scđo nasci nō est nisi bis nasci. ergo videt ꝙ fili⁹ dei bis natus est. Itē damā. In xp̄o duas natiuitates veneramur. sed vbicunqȝ est duplex natiuitas. ibi ē duplex nasci. ꝛ vbicunqȝ est duplex nasci. ibi est bis nasci. ergo ꝛc. Itē xp̄s semel genitus est ex patre fm illud ps. Semel locutus ē deus ꝛc. Glo. i. filiū genuit. ꝛ semel natus est ex matre. ꝛ constat illō semel ꝛ illud nō esse vnū. sicut tꝑale ꝛ eternū. ergo ponūt in numerū. si ergo semel ꝛ semel faciunt bis. xp̄s est bis natus. Itē actio geminata geminat passionē. g si alia est gñatio qua pater. ꝛ alia qua mr̄ genuit. g alia ꝛ alia vice genitus est xp̄us a patre ꝛ a matre. g est pluries natus. sed nō ter vel q̄ter. ꝛ sic de alijs. g bis natus est xp̄s. Sed ꝯ. Bis dicit ꝯsimilis act

geminationē. Vñ nō dicit aliqs aliqd fecisse bis. eo q legat et disputauit. sed generatio eterna et tpalis nō est idē actus et psimilis. ḡ rōne illius duplicis natiuitatis nō pōt dici bis natus. Item semel et bis dicunt viassitudinē. idem eñ est aliqd bis fieri. qd̄ ꝛ duab⁹ vicibus fieri. sed apud filiū nō cadit trāsmutatio. nec viassitudinis obumbratio. ḡ nō debet dici bis natus. Itē bis dicit actus interruptionē. Vñ conuenient dicit aliquis bis fuisse parisius. sed nō conuenienter dicit bis fuisse homo. Sed generatio eterna q̄ est ex patre nullaten⁹ fuit interrupta. ergo videt simplr esse falsum. xp̄s bis natus est. Item hoc aduerbiū bis importat actus terminationē. q̄a de actu q̄ nō terminat nō est dicere ipm bis exercen. sed generatio eterna non hʒ terminū. q2 fili⁹ semp generat a patre. ḡ ꝛc. Itē hoc aduerbiū bis importat successionis ordinē. ḡ circa xp̄i generationē eternā respectu tpalis nulla cadit successio. ḡ sic aliquis nō dr̄ bis natus q̄ simul generat a patre ꝛ a matre. ita nō videt q xp̄s bis natus dicat. cū simul sit veꝝ ipsum dicere generari a patre ꝛ a matre. pr̄ eñ nunc generat filiū. et in tpe natiuitatis sue sic ꝟgo maria genuit. Itē nūc tpis ꝛ nūc eternitatis nō ponunt in numero. cū vnū claudat in altero. ḡ filius genit⁹ est a patre in nūc eternitatis. ꝛ a matre in nūc tpis. 19 ḡ nō videt q debeat dici bis nat⁹ vel genit⁹. R°. dōm q sicut vult p̄hus. Actus triplr hʒ numerari. viꝫ subo. ꝛ tpe. ꝛ spē siue termino. Vñ actus multiplicari dr̄. aut q2 est in alio et alio subiecto. aut quia in alio et alio termino. aut q2 in alio et alio tpe siue mensura. cū ḡ aduerbiū numerādi dicat numerum actus aliquoꝝ istoꝝ triū modoꝝ. necesse ē vt importet ipm numerari. Aduerbiū eñ cū sit adiectiuū verbi. sub rōne verbi importat illū numerū q̄ est ipsius actus ſm q actus hic ē ex pte tpis siue duratōis. ꝛ iste ē numer⁹ q̄ est ex pte mēsure. Et q h̄ aduerbium bis ipottet numerū act⁹ ex pte mēsure. pꝫ p ipm modum loquēdi. Nō eñ dicoꝛ bis comedisse ꝓpt̄ duas res q̄s comedi. vel ꝓpt̄ plurificationē ex pte subiecti sed ꝓpter multiplicationē ex pte tpis siue mēsure. q2 comedi in alio ꝛ alio tpe. qm̄ ḡ generatio siue xp̄i natiuitas eterna. mēsurat ipsa eternitate. et natiuitas tpalis ipso tpe. ita q in illa cōpletionē hʒ in nūc eternitatis. in ista in nūc tpis. hinc ē q concedi pōt ꝛ dʒ xp̄m bis esse natū. Et ꝯcedende sunt rōnes ꝛ auctes 20 ad hoc inducte. Ad illud ḡ qđ obr̄ p̄mo in ꝯtrarium q bis dicat eiusdē actus geminatōnē. dōm q ñ oportet q dicat geminationē eiusdē act⁹ ſm vnitatē vniuocationis. ḡ sufficit q dicat ſm ꝯuenientiā analogie. Vñ sicut pōt ꝯcedi q deus ꝛ hō sunt duo entia vel res. nō q dicant due res vel duo entia equiuoce ḡ analogice. Ita ꝯcedi p̄t q generatio xp̄i eterna et tpalis sit duplex gñatio. Et sic pōt ꝯcedi q sit bis generat⁹. quia tm̄ se extendit numer⁹ aduerbioꝝ numeraliū respectu verbi. q̄ntū nūerus nūeraliū noīm 21 respectu noīm. Ad illud qđ obr̄ q semel et bis dicunt viassitudinē. dōm q illud nō est veꝝ de significatione generali. ḡ semel dicit actus cōpletionē. Or aūt dicit viassitudinē hoc solum est q2 adiacet actui tpali. ꝛ ideo q2 generatio xp̄i eterna nō sbiacet actui tpali. nō est necesse q etiā q̄tū ad illā dicat viassitu-22 dinē. Ad illud qđ obiicit q bis dicit interruptionem. dōm q illud verū est in illis actibus qui nō numerantur sine interruptione. sicut legere vel morari parisius. vel aliquid tale. In his aūt actibus q̄ sine interruptione numerari p̄nt nō hʒ veritatē. sicut celum dicit bis esse renouatū. et tm̄ motus eius nō dr̄ eē discōtinuat⁹ vel interruptus. Nūeratio eñ reuolutionū nō venit ex mot⁹ discōtinuatōe. ḡ ſm circulocutōis cōpletionē. ꝛ ſm illā ꝯpletionē circulocutōis est nūeratio dieꝝ ꝛ tpm. ꝛ tal' nūeratio īportat p aduerbiū. Et qm̄ gñatio xp̄i ex p̄re ꝛ m̄re modū hʒ vnū numerādi. vt p̄dictū est. iō sane pōt cōcedi xp̄m bis natū esse. Ad illud qđ obiicit q bis importat ter- 25 minationē actus. dōm q terminatio act⁹ duplr̄ dr̄. Vno mō ex cōpletione. Alio mō ex desitione. ḡ cuꝫ dr̄ q bis importat terminationē. si intelligat terminatio cōiter ad vtrūqꝫ modū. dōm q veꝝ est. Si autem dicat terminationē p desitionē nō habet veritatem. hoc eñ accidit numerationi alicuius actus. q non possit esse sine actus desitione. sicut tactum est.

Ad illud qđ obiicit q bis dicit successionis ordi- 24 nem. dōm silr̄ q hoc nō est de necessitate. sed qñ importat actus geminationē ꝛ successionē. et respectu eiusdē p̄ncipij. sic aūt nō est reperi hic. et sic pꝫ illud.

Ad illud vo qđ vltimo obiicit q nūc tpis et nūc 25 eternitatis nō ponūt numerū. dōm q si loquamur de numero ꝓprie accepto veritatē hʒ. Si autē large falsitatē habet. Eternitas eñ et tp̄s sunt diuerse mēsure p essentiā. ꝛ ꝓductio q̄ mensurat tpe est alia a ꝓductione q̄ mensurat eternitate ꝛ posterior illa. et ideo ille due ꝓductiones p̄nt dici etiā due mēsure. nec valet q vna claudit in alia. hoc eñ nō est p continentiā que tollat numerū. sicut ꝯtinet ps intra totum. sed per quandā presumptionē que quidē relinquit ordinē siue distinctionē.

Questio .ij.

Utrum in xp̄o sint filiatōnes due. Et q sic videtur. Generatio est rō siue causa filiationis. sicut actio cā relationis. sed in xp̄o est duplex generatio. ḡ est duplex filiatio. Multiplicata eñ causa multiplicari videtur ꝛ effectus. Itē multiplicato vno relatiuoꝝ necessario multiplicat et reliquū. eo q relatiuoꝝ est ad aliquid se habere. et q̄tiens dr̄ vnū oppositoꝝ. totiens dr̄ reliquū sicut dicit p̄hs. sed xp̄s ſm generationē eternā est filius patris. ſm generationē temporalem ē filius matris. ḡ ꝛc. Itē diuersarū productionū diuersi sunt termini. sed generatio tpalis et eterna sunt diuerse ꝓductiones. ḡ si vtraqꝫ terminatur ad xp̄m ſm q est filius. necesse est xp̄m esse filium aliū et aliū. ergo in eo sunt filiationes plures.

Itē idē est esse natū ꝛ esse filiū. ḡ si aliqua sunt eadem. numerato vno numerat et reliquum. ḡ si xp̄s est bis natus. habet duplicem filiationē. Itē abstracta filiatione eterna. est intelligere filiationē temporalem et ecōuerso. ergo si illa sunt diuersa quoꝝ vnum est intelligere abstracto alio. ergo filiatio eterna et tēporalis est alia et alia in xp̄o. Sed cōtra. filiatio est ꝓprietas personalis. sed in xp̄o nō est nisi vna p̄sona. ergo nō est nisi vna sola filiatio. Iteꝫ sicut xp̄s habet patrē et matrē. ita quilibet alius est natus ex patre et ex matre. sed nullus dicit habere duas filiationes. quia genitus est ex patre et ex matre. ergo pari ratione in christo nō erunt due filiationes. quia natus est xp̄s ex patre ꝛ ex virgine matre.

Itē ex hoc q aliquis mgr̄ habet plures discipulos. hodie vnū et cras alium. nō habet diuersos magistratus. ergo et pari rōne nec xp̄s dʒ dici h̄re plu-

res filiationes. et hoc q̄ genitus est a patre prius. et a matre posterius. Item si alia psona nata esset de virgine esset cōfusio in ꝓprietatibꝰ psonalibus ꝓpter pluralitatē filiationū. sicut dicit Ansbel. Si ḡ in incarnatione verbi nulla facta ē cōfusio ꝓprietatū. videtur q̄ nulla facta sit filiationū plurificatio. Itē numerata ꝓprietate numerat̄ subiectū. vt si sūt due albedines. sunt duo alba. ḡ si sunt due filiatōes. sunt duo filij. ḡ si in xp̄o sunt due filiationes. in xp̄o sunt duo filij. et si xp̄s est duo filij. xp̄s est duo. ſ hec ē falsa sicut improbata est supra et hr̄ in simbolo. nō duo tn̄ sed vnꝰ est xp̄s. ḡ falsum ē duas filiationes esse in xp̄o. Rꝫ. dōm q̄ q̄uis cōcedat̄ duas natiuitates esse in xp̄o. nō tn̄ concedi dz duas esse filiationes. Et rō huiꝰ est. qꝛ cū filiatio sit relatio. cōparationē habz ad tria. Ad sbiectū in q̄ est. et ad terminū ad quē est. et ad pncipium a q̄ est. Numerus aūt relatōnis ſm differentiā formalē siue specificā causat̄ a pncipio a quo est. sicut paternitas et dominiū sunt due relationes in aliq̄ hoīe q̄ numerant̄ nō rōne eius in q̄ sunt pncipaliter. sed rōne eius a q̄ sunt. qꝛ pn̄t esse due relationes in hoīe respectu eiusdē. Plurificatio autez relationis ſm numerū nō venit pncipalr̄ rōne eius a q̄ est. nec rōe ad quē. sed rōne subiecti eius in quo. Et qm̄ ꝓprietas sbiecti nūerari dz rōne suppositi. et subiectū filiationis ē ipsa psona. nō nā nisi rōne psone. hinc est q̄ cuz in xp̄o nō sint plures psone. nō pn̄t esse plures filiationes. Ideo cōcedende sunt rōnes ad hoc inducte. Ad illud ḡ qđ primo obr̄ q̄ generatio est cā filiationis iā pz rn̄sio. qꝛ relatio nō multiplicat̄ ex pte cause sed ex pte subiecti. Si aūt q̄rotur q̄re multiplicat̄ ḡnatio in xp̄o et nō filiatio cū vtraq̄ respiciat psonā. dōm q̄ ḡnatio significat p modū actionis. actio aūt et passio nō solū recipit numerationē ex pte subiecti. sed etiā ex pte mensure et ex pte principij. Et qm̄ aliud est pncipiū. et alia ē mensura tpalis et eterna. ideo alia pōt dici et alia generatio q̄z nis nō filiatio. Alia etiā est rō. qꝛ etsi generatio respiciat psonā. tn̄ p cōsequens respicere pōt et naturam. Vn̄ humana nā in xp̄o pōt dici nata. nō tn̄ pōt dici filia. qꝛ filiatio ꝓprie respicit psonā. Et qꝛ in xp̄o est pluralitas naturaꝝ et vnitas persone. ideo pn̄t dici plures ḡnatōes. q̄uis nō possint dici plures filiationes. Ad illud qđ obr̄ q̄ multiplicato vno relatiuorū multiplicat̄ et reliquū. dōm q̄ illud verū est de multiplicatione formali. et de eo correlatiuo a q̄ dependet correlatiuū dependentia essentiali. sed si vnū correlatiuū multiplicat̄ multiplicatōne mālī. nō hz veritatē. sicut est qn̄ vnus hō generat plures filios. et vnus mgr̄ docet plures discipulos. tunc cūm relatio q̄ est in ipso non dependet ab vnoquoq̄ eoꝝ nisi dependentia accidentali. et desinēte vno. saluat̄ relatio in altero. Vn̄ qn̄ quis generat post primū filium aliū. nō nascit̄ in eo noua paternitas. sed pme paternitati innascit̄ nouus respectus. qꝛ pater est pluriū q̄ prius erat. sic est intelligendū in ꝓposito. Vnde xp̄s generatione tpali nō acquirit nouā filiationē. sed incipit esse filius alterius. scꝫ hoīs virginis. Ad illđ qđ obycit̄ q̄ diuersaꝝ pductionū diuersi sunt termini. dōm q̄ verū est qn̄ ille pductiones sunt dispate. ita q̄ vna nō supponit aliā. sic aūt nō est in ꝓposito. qꝛ natiuitas tpalis nō p̄supponit eternā natiuitatē. et ideo nō oportet filiū esse aliū et alium. q̄uis alia et alia generatione generet̄. sufficit em̄ vt dictū fuit ad pluralitatē generationū pluralitas naturaꝝ. non sic autē ad pluralitatē filiationū. Ad illud qđ obr̄ q̄ idē est esse natū et esse filiū. dōm q̄ et si de eodē dicatur. tn̄ filiatio ꝓprie dicit relationez. et natiuitas siue ḡnatio ipsam pductionē. relatio aūt et actio ex alia et alia cā habent numerari. Et iō nō sequit̄ q̄ si plurificetur pductio. q̄ plurificet̄ filiatio. Ad illud qđ obr̄ vltimo q̄ est intelligere filiatōnē tpalē abstracta filiatione eterna. dōm q̄ hoc nō est ꝓpter diuersitatem relationis in se. sed ꝓpter diuersitatē respectuū. sicut si aliq̄s sit pater duoꝝ. pōt intelligi pr̄ eē vniꝰ. ita q̄ nō alterius. Et si aliq̄s videat̄ a duobꝰ. pōt intelligi videri ab vno ita q̄ nō ab alio. Ex hoc tn̄ non pōt cōcludi q̄ sit diuersitas ſm rem. ſ ſm rōem. Diuersitatem aūt ſm rōem voco illā que solum est ſm respectum et comparationē.

Questio. iij. f

Vtrū xp̄s filius sit nālis rōne vtriusq̄ natiuitatis. vicꝫ tpalis et eterne. Et q̄ sic videt̄. De generatione em̄ eterna nō est dubiū. de ḡnatione do tpali ostenditur sic. Qui ꝯformis est in nā ei a quo generat̄ est filius nālis. sed filiꝰ dei ē cōformis marie ex q̄ est natus. ḡ est nālis filiꝰ ipsius. Itē qui trahit nām ab eo a q̄ generat̄ est filiꝰ nālis. ſ xp̄s a virgine naturā traxit humanā. ḡ est filiꝰ nālis ipsius v̄ginis. Itē nā est pncipiū rei genite et filiationis eiusdez ex pte mulieris ex hoc q̄ cōcipit in vtero et parit. et hoc totum virgini cōpetit respectu xp̄i. ḡ xp̄s est eius filius nālis. Itē si xp̄s est filius v̄ginis. aut ḡ nālis aut adoptiuus. Non adoptiuus. qꝛ tūc nō essz vera mr̄. nec ad virginē spectat filiū adoptare. nec deus adoptari pōt a creatura in filiū. sed magis ecōuerso. ergo videt̄ q̄ sit nālis eius filius. Sed ꝯ. Nullus q̄ est filius p grām est filius p nām. qꝛ nā et grā ex opposito diuidunt̄. Sed q̄ xp̄s fecit se filiū v̄ginis hoc fuit dignis et grē. ḡ nō est filius nālis. Itē nullus q̄ voluntarie generat̄ est filius nālis. qꝛ nā et voluntas sunt pncipia disparata. ſ xp̄s voluntarie natus est de virgine. ḡ nō est eius filius nālis. Itē nullꝰ est filius nālis cuiꝰ generatio fit supra naturā. sed generatio filij dei ex matre fuit per miraculū supra naturam et natiuitas similit̄. ḡ nō est filius naturalis.

Itē nullus filius nālis est prior suo principio generāte. qm̄ si prior est. accidit ei q̄ pducatur ab illo. ergo nō est nālis filius. sed xp̄s prior fuit q̄z virgo q̄ ipm̄ cōcepit. ḡ ex parte tpalis natiuitatis xp̄s nō potest esse filius nālis. Rn̄deo dōm q̄ penes vtraq̄ natiuitatē xp̄s est filius nālis. et ratio huiꝰ est. quia vtraq̄ natiuitas consistit in pductione similis ex simili ſm similitudinē et cōuenientiā in natura. Vn̄ ſm natiuitatē eternā generat̄ similis patri. ſm natiuitatem temporalē generat̄ similis matri. iō vtraq̄ natiuitas est naturalis. Et rōne vtriusq̄ natiuitatis xp̄s naturalis filius debet dici. Si autem tu queras quā habitudinē dicit iste terminus naturalis. dōm q̄ magis dicit habitudinē principij q̄z habitudinem forme. Dicit̄ em̄ filius nālis qui est a natura. et qui trahit naturā ab aliquo. nō q̄ ipsa filiatio sit ꝓprietas cōsequēs ipsam naturā sed magis personaz. est em̄ ꝓprietas psone. Unde hec est magis ꝓpria. Xp̄s est filius naturalis vel natura. q̄ xp̄s est filius essentialis vel filiꝰ essentia. Natura em̄ plus dicit in habitudinem principij vel cause q̄z dicat in habitudinē forme. Fatendū est ergo xp̄m filiū naturalē v̄ginis

esse ratõne temporalis natiuitatis. sicut ratões ad primã ptẽ ostendũt. τ iõ ɔcedende sunt. 34 Ad illud ꝙ qð pmo obi in ɔtrariũ ꝙ nullus q̃ est filius p gra- tiam ẽ filius p nãm. dõm ꝙ si illud intelligat̃ de gra tia adoptionis verũ est. si vero intelligat̃ de grã vnio- nis nõ est verũ. qꝛ sicut habitũ est supra ista gratia fu- it quodammodo isti homini naturalis. Aliter etiã potest dici ꝙ verũ est ẽm eandẽ nãm. xp̃s aũt noiat ypostasim in duabus naturis. τ ẽm illã duplicẽ na- turam nãlis est filius patris. τ naturalis est fili⁹ ma- tris. ita ꝙ ẽm diuinam naturã compet̃ ad patrem. τ ẽm humanã compet̃ ad matrẽ. Si aũt mutua fit cõpatio vt ypostasis illa ẽm diuinã nãm compet̃ ad matrẽ. τ ẽm humanã cõpet̃ ad patrẽ. sic nõ dr̃ ꝓprie filius naturalis. põt tñ dici nãlis filius p grãm vnio- nis q̃ facit nãles ꝓprietates inuicẽ cõicare. 35 Ad il- lud qð obijcit̃ ꝙ generatio christi est supra naturaz. dõm ꝙ ita est supra naturã ꝙ est ẽm naturaz vt di- ctũ est supra. qꝛ ibi diuina potentia in nullo preiudi- cabat nature. τ ideo modus ille opandi nõ excludit nature opationẽ. nec aufert proli nãlem filiationem. 36 Ad illud qð obi ꝙ nihil generat̃ naturaliter qð generat̃ voluntarie. dõm ꝙ falsuz est. ẽm ꝙ nãm vo- luntas cõcomitat̃. vnde dico ꝙ nã esset oino obedi- ens volũtati. sicut τ in adã erat. idẽ generaret̃ patre volente τ natura opante. Et qm̃ volũtas filij nõ tol- lit vim generatiuã matri. ideo nõ sequit̃ ꝙ si volũta- rie ex ea nascat̃ ꝙ nõ naturaliter nascat̃. 37 Ad illud quod obijcit̃ ꝙ nullus filius est prior suo principio generante. dõm ꝙ verum est ẽm eam naturam ẽm quam est filius eius. τ sic nõ habet instantiã in ꝓpo- sito. qꝛ xp̃s ẽm hũanam naturã prior est virgine que ipm̃ cõcepit. Si aũt simpliciter intelligat̃ hꝫ instan- tiam in ꝓposito. qꝛ xp̃s hꝫ in se duas naturas ẽm q̃- rũ vnã precedit tã nãm creatã ꝙ̃ materiale princi- piũ. vbi aũt instantia est in ꝓposito ita ꝙ nõ est i alio. ferenda est ẽm philosophicũ documentũ.

Di. ix. vtrũ caro xp̃i sit adorãda adoratiõe latrie qð est ꝓprietas diuine nature.

p Preterea inuestigari oportet ꝛc. Supra egit magister de cõpatione diuine nature ad ꝓprietatẽ hũane nature. hic vero agit de ɔpatione humane nãe ad ꝓprietatẽ diuine. inq̃rens vtrum natura humana in christo sit adoranda adoratiõe latrie. Diuidit̃ aũt ps ista in ptes duas. In quarũ prima ꝓsequit̃ qõ- nem ẽm opinionẽ cõem. In scða vero ꝓsequit̃ eam ẽm opinionẽ alioꝝ τ sanctoꝝ autoritates. ibi. Alijs autem placet xp̃i humanitatẽ ꝛc. Prima pars diuidit̃ in duas ptes. In quaꝝ prima parte opponit. In secunda determinat. ibi. Ideo quibusdam vr̃ ꝛc. Scða pars in duas diuidit̃. In quaꝝ pma subiungit alioꝝ opinio- nem. In scða vero inducit illius opinionis ɔfirmationẽ. p multiplicem sanctoꝝ atestationẽ. ibi. De hoc Jo. damã. ita ait. Illa scða ps posset adhuc subdiuidi in duas. In prima cõfirmat aucte greci. s. damã. In scða au toritate latini. vicꝫ Aug. ibi. De hoc etiam aug. ait in sermone dñi.

Di. IX

Querit an eadẽ sit adoratio humanitati christi et deitati exhibẽda. a

Preterea inuestigari oportet vtrũ caro xp̃i τ aia vna eadẽꝗ cũ vbo debeat adoratõe adorari. illa. s. q̃ latria dr̃. Si eñ aie vel carni exhibet̃ latria q̃ intelligit̃ seruit⁹ siue cult⁹ soli creatori debit⁹. cũ aia xp̃i vl' caro creatura tñ sit. creature exhibet̃ qð soli creatori debet̃. qð faciẽs in ydolatriã deputat̃.

Rñdet qõni ẽm opinionẽ cõem. b

De specieb⁹ dulie.

Ideo q̃busdã videt̃ nõ illa adoratione q̃ latria ẽ car- nẽ christi vl' aiam xp̃i eẽ adorãdã. ẽ illa q̃ ẽ dulia. cui⁹ duas spẽs vel modos eẽ dicũt. Est eñ cuiusdã modi dulia q̃ creature cuilibꝫ exhiberi pt̃. τ ẽ quedã soli hu- manitati xp̃i exhibẽda nõ alij creature. qꝛ xp̃i hũani- tas sup oẽm creaturã est venerãda τ diligẽda. nõ tamẽ a deo vt⁹ cultus diuinitati debitus ei exhibeat̃. q̃ cult⁹ in dilectione τ sacrificij exhibitiõe atꝗ reuẽntia consi stit. qui latine dicit̃ pietas. grece autẽ theosebia. id est dei cultus. vel eusebia. id est bonus cultus.

Ponit alioꝝ opinionẽ q̃ vnã adorationẽ vtriꝗ ex- hibendam tradunt. c

Alijs aũt placet christi hũanitatẽ vna adoratiõe cum verbo eẽ adorãdã. nõ ꝓpter se ẽ ꝓpter illũ cui⁹ scabel- lũ est cui est vnita. Neꝗ ipa hũanitas sola vel nuda ẽ cũ verbo cui est vnita. nec ꝓpter se. ẽ ꝓpt̃ illũ cui ẽ vni ta est adoranda. Nec q̃ hꝫ facit ydolatrie reus iudicari põt. qꝛ nec soli creature. nec ꝓpter ipam. ẽ creatori cuꝫ hũanitate τ in humanitate sua seruit.

Adducit huius opinionis cõfirmationẽ multiplici

a Cultus ꝛc. cõsistit in dilectiõe τ sacri. ex- hibitiõe atꝗ reuẽntia. Hic q̃r qualit̃ distin- guunt̃ illa tria: Et vr̃ ꝙ insufficiẽter dicat. qꝛ mag vr̃ cõsistere in adoratiõe. Ait eñ Ra- ban⁹. sic caro xp̃i ado- rãda ẽ latria sicut ver- bũ. ẽ nõ oi spẽ latrie. qm̃ nõ adoram⁹ eũ ꝓ- strati i terra. sic vt cre- dam⁹ ꝙ nos creauit ex nihilo. ẽ vr̃ ꝙ poti- us ꝓstratio in terram ꝑtineat ad cultuz dei ꝙ̃ pdicta. Itẽ vr̃ diml- nuto. qꝛ non tm̃ colit̃ deus dilectiõe ẽ etiaz fide. Querit̃ ẽ qualit̃ distinguũt̃ illa tria p- dicta: R̃. dõꝫ ꝙ sicut habitũ est ẽ. de⁹ colit̃ cultu interiori τ exte- riori. vt aũt mgr̃ exp- meret vtrũꝗ cultum dicit ꝙ ɔsistit in dile- ctiõe q̃tũ. s. ad cultuz interiorẽ. ita ꝙ in dile- ctiõe intelligim⁹ tres theologicas virtutes scꝫ charitatẽ τ alias duas pambl'as. ergo

b

q̄tum ad cultū exteriorē dicit ꝙ colit̄ sacrificio. ita ꝙ sub sacrificio cōprehēdat oēm reuerētiā q̄ exteriꝰ exhibet̄ soli deo. Per hoc aūt qḋ subdit reuerentiā cōprehendit vtrūq̄. ⁊ sic patet dr̄ntia hoꝝ triū. qꝛ dilectio refert̄ ad cultū interiorē. sacrificiū ad exteriorē. reuerentia ad vtrūq̄. Uel aliter. Dilectio refert̄ ad ꝓincipiū motiuū. Sacrificiū refert̄ ad actū. Reuerētia ad formā ⁊ modū. Ad illud qḋ obi̇ de adoratiōe ⁊ ꝓstratiōe. dicēdū ꝙ illa pōt cōprehendi noīe sacrificij. Dici etiā pōt ꝙ illā nō noiat. qꝛ nō est cultus soli deo debitus. nō tm̄ em̄ ꝓsternimur corā deo. sed etiā corā hoīe. Un̄ nō est intelligēdū ꝙ rabanus velit dicere ꝙ n̄ deberemꝰ nos corā humanitate ꝓsternere. s ꝙ ꝓsternēdo nos corā hūanitate. nō debemꝰ ꝓfiteri nos eē creatos rōne humanitatis sed deitatis. Dici etiā posset ꝙ adoratio cōphendit̄ sub hoc qḋ di reuerentia. sicut ⁊ fides intelligit̄ ꝑ dilectionē. et sic ꝑꝫ rn̄sio ad sequēs

2 b Quē adoramꝰ cū p̄re ⁊ s.s. vna ado. Cōn̄ hoc v̄bū dam̄. obi̇. Pr̄ ⁊ spūs.s. sūt ꝑsone distincte. ⁊ cuilibꝫ eaꝝ debet̄ vna adoratio ꝑ se. g̊ si ad multiplicatiōꝫ obiecti sequitur multiplicatio actꝰ. vr̄ ꝙ ille ꝑsone sīt multiplici nō vnica adoratiōe adorande. Itē adoratio subsequitur directionez fidei. s fides distīguit inter ꝑsonas. g̊ ⁊ adorās sꝫ ꝙ hmōi distīguit inter ꝑsonas. ⁊ sic hoc redit idē qḋ ꝑus. Rꝫo. dōm ꝙ tres ꝑsone vnica et simplici adoratiōe sunt adorāde. Et rō huiꝰ est. qꝛ illud s̄m qḋ cōpetit adorari summa maiestas ē vnicū nullo mō multiplicatū. et ita sicut vnica dilectione diligunt̄ qꝛ in eis est vna summa bonitas. sic vnica adoratione adorant̄. Ad illud qḋ obi̇ ꝙ ille ꝑsone distinguunt̄. dōm ꝙ ⁊ si distinguūt̄ rōne emanationis ⁊ originis. nō tm̄ rōne adoratiōis. iō nō seq̄t̄ ꝙ respectu haꝝ hēant diuersas adoratiōes. s ꝙ habeāt diuersas relatiōes. ⁊ h̄ quidē dictat fides sanꝰ quā cōsequit̄ adoratio. Et ꝑ h̄ ꝑꝫ sequēs obiectio. ꝙ scꝫ adoratio seq̄t̄ fidē. nō inq̄tū distinguit tres ꝑsonas ꝑ relationū pluralitatē. s inq̄tū vnit ꝑ maiestat̄ vnitatē.

3 c Ego dn̄icā carnē ⁊c. Contra. Si in xp̄o adorat̄ diuinitas ⁊ hūanitas. ⁊ in alijs ꝑsonis diuitas. vr̄ ꝙ magis sit adorandus xp̄s q̄ alie ꝑsone. Itē plus tenemur gratias xp̄o agere pꝰ incarnationē q̄ ante. g̊ magis debemus ipm̄ honorare. adorare. ⁊ venerari. g̊ si hoc. magis tenemur adorare filiū incarnatū q̄ nō incarnatū. ⁊ si hoc. magis filiū q̄ patrē vel spūmscm̄. Si tu dicas ꝙ magis debemꝰ adorare v̄bū nō intēsiue sed extensiue. Contra. Plura bona paucioribꝰ bonis magis sunt appetēda. g̊ plura honorabilia magis sunt veneranda ⁊ honorāda. Rꝫo. dōm ꝙ nō magis adorandꝰ est xp̄s q̄ pr̄ vl̄ s.s. nec verbū incarnatū plus dꝫ adorari pꝰ incarnationē q̄ ante. Et huiꝰ rō est. qꝛ adoratio respicit maiestatē ⁊ dignitatē. ⁊ qm̄ v̄bo nulla accreuit dignitas ex

4 humane nature assumptiōe. ideo nō dꝫ adorari maiori adoratiōe. Nec valet qḋ obiicit. ꝙ plura bona paucioribꝰ sunt ꝑeligēda. hoc em̄ hꝫ multiplicē instantiā. Una est qn̄ vnū ē ꝓpter alterū. ibi aūt est vnū tm̄. Un̄ sic tenere equū et frenū nō est plus tenere q̄ equū. sic adorare deū ⁊ carnē nō est plus q̄ꝫ adorare deū. Alia instātia. qn̄ vnū illoꝝ bonoꝝ est improportionabile ad aliud. tūc em̄ nō addit vt faciat ipm̄ maius. sicut nec punctus addit ad lineā vt faciat eā maiorē. ⁊ hoc mō creatura hꝫ se ad creatorē. Ad illud qḋ opponit̄ ꝙ tenemur

autoritate. d

De h̄ Ioh. dam̄. ita ait. Due sūt nature xp̄i rōne ⁊ mō differētes. vnite v̄o s̄m ypostasim. Unus g̊ xp̄s ē deꝰ ꝑfectꝰ. ⁊ hō ꝑfectꝰ. [b] quē adoramꝰ cū p̄re ⁊ spū vna adoratiōe cū incōtaminata carne eiꝰ. nō inadorabilē carnē dicētes. Adorat̄ em̄ in vna v̄bi ypostasi. q̄ ypostasꝫ generata est. nō creature venerationē ꝓbētes. nō g̊ vt nudā carnē adoramꝰ. s vt vnitā deitati in vnā ypostasim dei verbi duabꝰ reductis naturis. Timeo carbonē tangere ꝓpt̄ ligno copulatū ignē. Adoro xp̄i dei mei simul vtrāq̄ naturā. ꝓpt̄ carni vnitā deitatē. Nō em̄ q̄rtā appono ꝑsonā in trinitate. s vnā ꝑsonā ꝯfiteor v̄bi ⁊ carnis eiꝰ. His v̄bis insinuari videt̄ xp̄i hūanitatez vna adoratiōe cū verbo esse adorādā. De h̄ etiā aug. ex s̄mone dn̄i vbi dicit. Nō turbet̄ cor vr̄m. ita dicit. Dicūt heretici filiū nō natura eē deū s creatū. Quibus rn̄dendū est. ꝙ si filius nō est deus natura s creatura. nec colēdus est oīno. nec vt deꝰ adorandꝰ. dicēte ap̄lo Coluerūt ⁊ seruierūt potiꝰ creature q̄ creatori. Sꝫ illi ad h̄ replicabūt ⁊ dicēt. Quid est ꝙ carnē eiꝰ quā creaturā eē nō negas simul cū diuinitate adoras. ⁊ ei nō minꝰ q̄ diuinitati defuis. [c] Ego dn̄icā carnē imo ꝑfectaꝫ in xp̄o hūanitatē iō adoro. ꝙ a diuinitate suscepta ⁊ deitati vnita est. vt nō aliū ⁊ aliū. s vnū eūdēq̄ deū ⁊ hominē filiū dei eē cōfitear. Deniq̄ si hoīem separaueris a deo: illi nūq̄ credo nec s̄uio. velut si q̄s purpuraꝫ vel dyadema regale iacēs inueniat. nūq̄d ea conabit̄ adorare? Cū v̄o ea rex fuerit indutꝰ. ꝑiculū mortis incurrit si ea cū rege adorare q̄s ꝯtēpserit. Ita in xp̄o dn̄o hūanitatē nō solā vl̄ nudā. s diuinitati vnitā. s. vnū filiū deū veꝝ. ⁊ hoiez veꝝ si q̄s adorare ꝯtēpserit eternalr̄ morit̄. Idē sup ps̄. xcviij. vbi dr̄. Adorate scabellum pedū eius qm̄ sanctū est. Sciēdū qꝛ i xp̄o terra ē. i. caro q̄ sine impietate adorat̄. Suscepit em̄ de terra terā. qꝛ caro de terra est. et de carne marie carnē accepit. h̄

Ioh. dam̄.

b

Aug.

Ioh. xiiij.

Ro. j.

c

ad maiorē grāꝝ actionē. Dōm ꝙ nō est simile. qꝛ grāꝝ actio nō tm̄ respicit excellētiā dātis ſ etiā excellētiam muneris. nō sic aūt est de adoratiōe. d Nemo carnē ei⁹ vere mādücat ꝛc. Contra Joh. vj. Spūs est qui viuificat. caro nō pdest ꝗcq̄. ſ si nō prodest. nō est mādūcāda nec adoranda. Itē caro xpi vere ē sub sacro. ſ vere mādūcaꝛ cū sub sacro suscipiꝛ. ſ absq̄ adoratiōe pambula pōt eē sacri susceptio. ſ ꝛ vera mādūcatio. Rn̄. dōm ꝙ verbū illud intelligiꝛ de mādūcatiōe spūali ꝗ dꝛ manducatio vera. qꝛ verā hꝫ efficaciā. Vn̄ māducare veracter hoc ē mādūcare efficaciꝛ. ꝛ hoc mō nemo bene mādūcat nisi ꝗ adorat. qꝛ nō mādūcat efficaciꝛ nisi manducet reuerēter. ꝛ p hoc pꝫ rn̄sio ad vltimū. obiicit em̄ de mādūcatiōe sacrāli, ꝛ illud intelligiꝛ de mādūcatiōe spūali. Ad illud qd̄ obi. ꝙ caro nō pdest ꝗcq̄. dd. ꝙ caro dꝛ sbi carnalis intelligētia. sicut dicit aug. Caro nō pdest ꝗcq̄ si a spū sepeꝛ. ſ pdest inquātū ē vnita verbo ꝛ deificata. ꝛ h̄ mō est adoranda adoratiōe latrie nō dulie. De h̄ aūt plenī⁹ hr̄ in .iij. li. di. x.

sine impietate a verbo dei assumpta adoraꝛ a nobis. d Quia nemo carnem eius vere manducat. nisi prius adoret. sed qui adorat nō terram intueꝛ. sed illū potius cuius scabellum est ppter quē adorat. His auctib⁹ pmisse inuestigatiōis absolutio explicaꝛ.

a D intelligentiā hui⁹ partis incidit hic qd̄ de adoratione xpi. circa quā queruꝛ pncipaliꝛ duo. Primo qr̄ de ipsa adoratiōe p cōpatiōe ad eū cui est exhibenda. Scdo vo qr̄ in cōpatiōe ad virtutē p quā exhibeꝛ. Circa pmū qr̄uꝛ sex. Primo qr̄ vtrū cult⁹ ꝗ est latria debit⁹ deitati. sit exhibēdus xpi hūanitati. Scdo qr̄ vtrū sit exhibend⁹ ei⁹ imagini. Tercio qr̄ vtrū sit exhibēdus ei⁹ matri. Quarto vtrū sit exhibendus eius cruci. Quinto vtrū sit exhibendus eius mēbro. Sexto ꝛ vltimo vtrū sine pctō exhiberi possit eius aduersario.

Questio. j. a

Utrum cultus latrie sit exhibendus humanitati siue carni xpi. Et ꝙ sic vꝛ pmo auctē dam. Christus ē pfectus de⁹ et pfect⁹ homo quē adoram⁹ vna adoratione cū pr̄e ꝛ s. s. ꝛ incōtaminata carne ei⁹. ſ si psona xpi adorāda est latria. vꝛ ꝙ siliꝛ caro eius. Itē sup illud ps. Adorate scabellū pedū ei⁹ qm̄ sanctū ē. glo. aug. In xpo terra .i. caro sine impietate adoraꝛ a nobis. qꝛ nemo carnē ei⁹ spūaliꝛ mādūcat nisi pus adoret. Itē codē timore timeꝛ ignis ꝛ ferrū ignitū igne. ſ si magis vnita est diuinitas carni ꝗ ignis ferro. vꝛ ꝙ eadē reuerētia sit exhibēda e⁹ humanitati ꝗ exhibeꝛ diuinitati. Itē eadē adoratione adoraꝛ caro aīe vnita ꝗ adoraꝛ ipa aīa. ſ si nō min⁹ intime vniꝛ verbū ipsi carni ꝗ aīa. eadē rōne qua adoratur verbū. adoraꝛ caro assumpta. ſ vbū adoraꝛ latria. ſ ꝛc. Sed ꝯtra. Luce. iiij. Dn̄m deū tuū adorabis ꝛ illi soli ser. Glo. expōit de huiꝰ cult⁹ latrie. ſ soli deo est exhibēda. nō ſ carni xpi. Itē aug. de ci. dei. loquens de xpo. Cū in forma dei sacrificiū cū pr̄e sumat cū ꝗ ꝛ vn⁹ est de⁹. tn̄ in forma serui maluit sacrificiū eē ꝗ̄ sumere. Et ibidē. Quis sacrificandū cēsuit nisi ei quē deū aut sciuit. aut putauit. aut finxit. ſ hūanitati illi nō est sacrificandū siue carni xpi. ſ nec ille cultus est ei offerendus ꝗ offeꝛ deo. Itē glo. sup illud ps. adorate scabel. pe. eius. Caro xpi nō est adorāda illa adoratiōe latrie ꝗ soli deo debeꝛ. ſ illa dulia que dignior est. ſ ꝛc. Itē hūana nā in xpo ꝗntūcūq̄ sit sublimata nō exit terminos creature. ſ nec reuerētia exhibēda ei dꝫ exire termīos creature. si ſ latria est cultus ꝗ excedit oēs fines creature. vꝛ ꝙ ꝗ exhibet latriā carni xpi ꝯmittat ydolatriā. Itē minori minor reuerētia ē exhibēda. ꝛ maiori maior. ſm rectū ordinē. ſ xpūs ſm ꝙ homo minor ē patre. et hūanitas minor deitate ꝗntūcūq̄ vnita sit. ſ minor reuerētia est ei exhibēda. si ſ latria ē reuerētia sūma. vꝛ ꝙ hūanitati xpi nō sit exhibēda. Itē nulli⁹ ē adorari adoratiōe latrie cui⁹ ē adorare. ſ hūanitaꝛ ē adorare ipam summā trinitatē. ſ nō dꝫ adorari adoratiōe latrie. Maior pbaꝛ p h̄ ꝙ nulli debeꝛ latria cuius est seruire alteri. Minor pbaꝛ p hoc. qꝛ ei⁹ ē adorare cui⁹ ē orare. xp̄s aūt orauit sicut legiꝛ in diuersis euāgeliis. ſ ꝛc. Rn̄. dōm ꝙ caro xpi multipliciter cōsideraꝛ. Uno mō caro xpi dicꝛ tot⁹ ille hō. iuxta illud qd̄ dꝛ Joh. j. Verbū caro factū ē. et hoc mō ꝗa ille homo de⁹ est. rōne psone vni⁹ adorandus est adoratione latrie. Alio mō caro xpi ꝯsideraꝛ put noīat ipsaꝫ partē humanitaꝛ p se nō vt vnitam. ꝛ h̄ modo carni ꝯsiderate nō debeꝛ adoratō latrie ſ dulie. Tercio mō ꝯsideraꝛ caro xpi ꝗsi medio modo put nominat ipaꝫ nām creatā diuinitati vnitam. ꝛ h̄ modo dixerūt ꝗdā ꝙ est adorāda dulia digniori. ꝗ ꝗdē est yperdulia. Et rō hui⁹ est. qꝛ soli⁹ dei est adorari latria. ꝛ nā nō cōicat alteri nāe sua ydiomata. Vn̄ sicut nō est dicēdū hūanā nām esse in xpo eternā. qꝛ est vnita eterne. sic hoc mō dixerūt ꝙ nā hūana nō est adorāda latria ꝗuis sit vnita maiestati sūme. Alij vo dixerūt aliter. ꝙ si ꝯsidereꝛ caro ꝛ aīa put vnita illi psone. adorāda est adoratiōe latrie. pro ꝙ secus ē de exhibitiōe honoris ꝛ ꝓprietatib⁹ alijs. Honor em̄ nō respicit hāc ptē vel illā. ſ respicit ipaꝫ psonā. Vn̄ ꝗuis purpura ꝛ vestimētū nō pticipet ꝓprietates regꝭ absolute. cōicat tn̄ in honore ꝛ reuerētia sicut dicit aug. ꝛ mgr̄ recitat in lr̄a. Et iō qꝛ est vna psona in xpo cui debeꝛ reuerētia summa. vna adoratiōe adorāda est scꝫ latria ꝗtū ad vtrāq̄ nām. s. deitatē et hūanitatē. sicut eadē adoratiōe adoraꝛ in vno hoīe caput ꝛ pes. Cōcedendū est ſ ꝙ nō solū xp̄s homo adorand⁹ ē latria. ſ etiā hūanitas ei⁹ inꝗtū est verbo vnita. ꝗuis p se cōsiderata nūꝗ̄ ei debeaꝛ nisi dulia. Et qm̄ caro xpi nunꝗ̄ est sepata a verbo. iō sp̄ cōsiderāda est vt ꝯiūcta. ꝛ sp̄ adorāda est latria. licet hūanitati vt p se ꝯsiderate nō debeaꝛ nisi dulia. Et iō scda opinio melior est ꝗ̄ pma. ꝛ auctib⁹ sanctoꝝ magis ē ꝯsona. Et iō ꝯcedende sunt rōes ꝗ sunt ad ptē istā. Ad illd̄ 7 ſ qd̄ pmo obī in ꝯtrariū ꝙ latria est cult⁹ soli deo debitus. dōm ꝙ ꝓpter h̄ nō excludiꝛ hūanitas christi. Sicut em̄ cū dꝛ sol⁹ petrus est hic int⁹. non excludiꝛ manus vel pes ei⁹. Sic cū dꝛ sol⁹ de⁹ ē adorādus latria. nō excludiꝛ humanitas. qꝛ hūana nā ꝛ diuia in vnā ꝯcurrūt psonā. vn̄ ꝛ h̄ adoratio nō ponitꝛ in numerū cū illa. Ad illud qd̄ obī ꝙ carni xpi nō est sacrificandū. dōm ꝙ verū est p se. nō aūt est verū put est diuinitati ꝯiūcta. qꝛ toti xpo sacrificandū est. Et qd̄ dicit aug. qꝛ maluit xp̄s sacrificiū eē ꝗ̄ sumē. vbi

q boc nõ dicit q nõ deberet in carne adorari et ei sacrificari. sed quia voluit vitare occasionem erroris. ne alicui creature exhiberetur per se honor diuini numinis.

9 Ad illud quod obiicitur de glo. q caro nõ est adorãda latria. Dicendum q verbum illud intelligitur de carne verbi prout in se nuda consideratione consideratur. Et hoc est quod dicit aug. si hominem separaueris a deo. illi nunquam credo nec seruio. hoc autem nõ obstat quin secundum q vnita sit adorãda sit latria. Unde Dam. Nõ nudam carnem adoramus. sed vt vnitam deitati in vnã ypostasim dei verbi

10 Ad illud quod obiicitur q creatura nõ exit terminos creature. dicendum q verum est rõne sui. et ideo honor rõne sui terminos creature non exit. sed quia vnitur in vna ypostasi dei verbo cui debetur vnicus honor in quacunque sit natura. hinc est q debetur ei latria. Ad illud quod obiicitur q mino

11 ri minor debetur reuerẽtia. dicendum q verum est quando minor et maior sic se habent q sunt diuersorum honorum susceptibiles. hoc autem est quando sunt diuerse persone gradu dignitatis distãtes. hoc autem in proposito nõ est reperire. quia cum vna in christo sit personalitas. et illa attẽdatur secundum naturã supremam. vnica et summa debetur ei reuerẽtia. qualiscunque sit natura. sicut honor vnus debetur regi in quocunque sit indumẽto. Honor enim naturam respicit digniorẽ. et per consequẽs illud quod est annexum ei. sic caro viri sancti honorari debet secundum dignitatẽ anime. nõ secundum ignobilitatẽ proprie nature.

12 Ad illud vero quod obiicitur q christi est adorare. dicendum q secundum q oratio est ascensus mẽtis in deum. sic proprie nõ pertinet ad christum. pro eo q omnia quecunque voluit fecit. etiam verbum semper presens habet per omnia faciens quecunque vult anima eius. exẽplum tamen orãdi et adorandi dedit secundum inferiorẽ naturam in sua oratiõe. et ideo nõ sequitur q non debeat adorari. Sicut enim ipse baptizauerat interius. et tamen baptisatus fuit vt alios informaret. Sic orauit et adorauit vt alios erudiret. Quia sicut vult dam. in christo humana natura nõ tenet naturam ancille. ait enim sic. Serua est caro. si nõ est vnita dei verbo. semel tamen vnita secundum ypostasim qualiter erit ancilla. vnum enim ens christus nõ pot esse seruus simplicius et dominus. cuius ergo erit seruus: Patris nõ. quia quecunque habet pater sunt filii. et ita qui dicunt ipsum seruum esse distare faciunt vnum christum in duo per modum nestorii. et ita ad christum nõ pertinet adorare sed adorari. quia magis cõpetit ei ratio dominii quam seruitutis. Aliter etiam posset dici q quamuis esset ipsius adorare. nõ tamen sequitur q nõ debẽt adhuc adorari adoratiõe latrie. quia nos quando debemus adorare. nõ debemus aspicere ad eius humanitatẽ sed ad persone dignitatẽ. et in hoc vltimo consistit summa questionis predicte.

Questio. ij. b

Utrum cultus latrie exhiberi debeat imagini christi: Et q sic. videtur primo per Dam. in iii. li. Honor imaginis refertur ad prothotypum. ergo idem est adorare imaginẽ. et eum cuius est imago. ergo si christus colendus est cultu latrie. videtur q eius imago similiter. Item abraam adorauit tres viros. et in his adorauit sanctã trinitatẽ. secundum q glo exponit. si ergo illi tres viri nõ erant trinitas summa sed eam significabãt. ergo latrie cultus nõ solum debetur rei significate sed etiam signo. cum ergo imago christi sit eius signum. videtur q latrie cultus sit ei exhibendus. Item homo loquitur ad imaginẽ in suis petitionibus. ergo loquitur ad imaginẽ sicut ad personam rõnalis creature. ergo sic loquitur ad imaginẽ christi sicut ad christum. et sicut loquitur sic colit et adorat. ergo debet adorare imaginẽ christi sicut christum. Itẽ eandẽ reuerẽtiam exhibemus et exhibere debemus imagini beate virginis quam ipsi virgini. et sic de aliis sanctis. ergo et eadem reuerentia exhibenda est imagini christi sicut ipsi christo. sed christo exhibetur cultus siue honor latrie. ergo debet exhiberi imagini sue. Sed contra. Exo. xx. in primo mandato. Nõ facies tibi imaginẽ neque sculptã similitudinem. si ergo prohibitum est imaginẽ fieri. multo magis et adorari.

Itẽ Dam. li. de imaginibus. Magne impietatis et insipientie est figurari quod diuinitatis est. ergo maioris impietatis est iam figuratum adorare. Item melior est creatura viuens quam nõ viuens. quia similior est summe vite. si ergo huiusmodi imagines nõ sunt viuentes. minus sunt digne honore quam talpe et vespertiliones. si ergo impium est adorare vespertiliones et talpas. multo magis huiusmodi imagines. Item nobilior et melior est imago diuinitatis impressa quam ab hominibus sculpta. sed si quis adoraret dyabolum vel hominem peccatorem in quo est imago dei impressa peccaret. ergo multo magis qui adorat huiusmodi imagines. Item fortius fugiendus est ritus ydolatrie quam legalis cerimonie. sed ecclesia fugit ritum cerimonie legalis ne videatur iudaizare. pari ergo rõne debet fugere ritum ydolatrie ne videatur ydolatrare. ergo si cultus latrie consistat in veneratione imaginum et picturarum. videtur q talia nõ sint adoranda. Itẽ cum huiusmodi imagines nec per no. nec per ve. test. approbentur videtur q earum introductio fuerit nouitatis presumptio. si ergo talia sunt extirpanda. videtur q talia nõ sunt colenda.

Responsio. dicendum q imaginum introductio in ecclesia non fuit absque rõnabili causa. Introducte enim fuerunt propter triplicẽ causam. videlicet propter simplicium ruditatẽ. propter affectuum tarditatẽ. et propter memorie labilitatẽ. Propter simplicium ruditatẽ inuente sunt. vt simplices qui nõ possunt scripturas legere. in huiusmodi sculpturis et picturis tamquam in scripturis apertius possint sacra nostre fidei legere. Propter affectus tarditatẽ similiter introducte sunt. videlicet vt homines qui nõ excitantur ad deuotionẽ in his que pro nobis christus gessit dum illa auribus percipiunt. saltẽ excitentur dum eadẽ in sculpturis et picturis tanquam presentia oculis corporeis cernunt. Plus enim excitatur affectus noster per ea que videt quam per ea que audit. Unde Oratius de arte poetica. Segnius irritant animos demissa per aures. Quam que sunt oculis subiecta fidelibus. Et que. Ipse sibi tradit spectator etc. Propter memorie labilitatem. quia ea que audiuntur solum. facilius traduntur obliuioni quam ea que videntur. Frequẽter enim verificatur in multis illud quod cõsueuit dici. verbum intrat per vnã aurẽ et exit per aliam. Preterea nõ semper est presto qui beneficia nobis prestita ad memoriã reducat per verba. ideo dispensatione dei factum est vt imagines fierent precipue in ecclesiis. vt videntes eas recordemur de beneficiis nobis impensis et sanctorum operibus virtuosis. Cum ergo imago christi introducta est ad representandum eum qui pro nobis crucifixus est. nec offert se nobis pro se sed pro illo. ideo omnis reuerentia que ei offertur exhibetur christo. et propterea imagini christi debet cultus latrie exhiberi. Et hoc est quod dicit aug. in li. de doctri. christiana. qui veneratur tale signum diuinitus institutum. eius vim significationemque intelligit. nõ hoc veneratur quod videtur et transit. sed illud potius ad quod talia cuncta sunt referenda. Concedẽde sunt rationes que hoc ostendunt. Ad illud ergo

13 [margin]

14 quod opponitur in contrarium q est prohibitum ne quis faciat sibi imaginem. dicendum q pro eo tẽpore prohibitum est in quo deus humanam naturã nondum assumpserat. tunc enim cum deus omnino spiritus esset. infigurabilis erat. et ideo ipsum figurare erat error et impietas. et pro illo tẽpo-

re loquit Dam. cū dicit q insipientie τ impietatis ē figurare quod diuinitatis est. verū est ſm q diuin⁹ est. q: est incircūscriptibilis τ infigurabilis. sed non est sic q̄tum ad humanā naturā. Unde subiungit. q deus ꝓpter viscera misericordie sue factus est homo. τ cum hoībus cōuersatus est. miracula fecit. passus est. crucifixus est. hec ad memoriā hoīm scripta sunt. et ad doctrinā nostrā. Quia vō non omnes nouerunt literas. neq: lectioni vacant. patres decreuerūt velut quosdā triumphos imaginib⁹ ascribere ad deleccē memoriā. Ad illud qđ obi. q creatura viuēs nobilior est nō viuente. dōm q verū est de nobilitate reali. ſ nō oportet q hoc sit verū de nobilitate significationis. q: res paruī valoris rē nobilem significare ꝑt. cum ergo adorat imago nō adorat ratōne nobilitatis quam hȝ in se. sed rōne nobilitatis significate p se. Et si obijciat q lapides τ ligna ducūt in deū. dōm q nō ducunt sic. nec sunt principaliter instituta ad hoc sicut τ imagines τ picture. Ad illđ quod obijcit de imagine diuinitus impressa. iam pȝ responsio. q: cum talis homo sit creatura nobilis. offert se magis p modū rei q̄ p modū signi. τ iō honor q̄ ei defert non oino refert ad primū exemplar. sicut honor q̄ defert imagini picte vel sculpte. Si aūt aliquis coleret ipsam figuram tanq̄ rē. magis erraret q̄ qui coleret creaturam rōnalem. Unde aug. de doct. xpiana. Fateor altius esse demersos qui opa hominū p deo colunt. q̄ qui opera dei. vt statuam q̄ stellam. Ad illud quod obi. q illud videt esse ydolatrare. dō. q verū ē si adorant rōne sui. ita q crederet in eis aliquid diuinū esse. nunc aūt nō est sic. imo oino aliter mentes fidelium venerant. τ iō nō seruāt ydolatrie ritum. Si aūt tu obijcias q sūt occasio erroris. Dōm q et si littere sacre fuerūt τ sunt vsq: in hodiernū diem. τ etiā alie creature. nō tn̄ ꝓpter hoc sunt litere delende. τ creature destruende. q: hoc diuini iudicij est vt bonis sit in bonū. malis aūt in mala cōuertant. sic et in imaginibus est intelligendum.

Ad illud vō quod opponit q illud nō habet auctoritatem in scripturis. dōm q multa apłi tradiderunt que tamē nō sunt scripta. vnde apłs laudabat eos q̄ tenebāt suas traditiones. τ ecclesia seruauit fideliter que ab apłis accepit. Narrat tn̄ aug. duo que sunt ad imaginū ꝯfirmationē. Unū est q quedā historia refert q dn̄s agato regi q̄ pictorē miserat imaginē dei picturare τ figurare. nequeunte pictore ꝓpter choruscantes a facie claritates. ipso vestimentum ꝓpriū facie diuine supimponente. in vestimento illo suspius imaginem ascripsisse. τ ita cupienti agato misisse. Et iterū accepimus lucā euangelistā depinxisse dn̄m τ matrē dn̄i. Et sic patet q non sunt noue adinuentiones in hmōi imaginibus. ſ diuine traditiones τ apłice sanctiones ꝛc.

Questio. iij.

Utrū cultus latrie matri eius debeat exhiberi: Et q sic vr p illud qđ dicit dam̄. in ca. de imaginib⁹. Honor qui est ad ipsā. ad eū q̄ ex ipsa est incarnat⁹ reducit. ḡ si honor latrie exhibendus est imagini christi. q: refert ad ꝓthotypū. pari ratōne beate virgini honor latrie exhibēdus est. cū honor sibi exhibitus ad filiū referat. Itē ex hoc q virgo maria effecta est dei mater. est effecta mater oim creaturā. ḡ fili⁹ cōmunicat matri dn̄m maiestatis. ḡ cū latria sit cult⁹ maiestati debitus. pari rōne cōmunicat ei latrie cultum. Item caro christi cōsimilis fuit nature τ cōsubstantialis carni virginis. ſ xp̄s ſm humanā nām adorand⁹ est adoratiōe latrie. ḡ pari rōe humana nā in virgine ei⁹ matre. Itē filius dei exhibuit reuerētiā τ honorē ipsi virgini sicut sue mr̄i. ḡ si subiecit se. vult per cōsequens q vnusquisq: eidem subijciatur τ q honor q̄ sibi impendit ei impendat. si ergo hmōi est latria. vr̄ ꝛc. Sed ꝯ. Uirgo beata adorat filiū suū adoratione latrie. sed vnius τ eiusdem nature nō est adorare τ adorari. si ḡ in beata virgine est vna tm̄ nā. vr̄ q ipsa n̄ sit latria adorāda. Itē beata virgo est pura creatura. ḡ nō debet ei honor nisi q̄ est inter termios creature. sed iste ē honor dulie nō latrie. ḡ ꝛc. Itē honor latrie reddit deo rōne summe maiestatis. sed hanc nō est repiri in virgine. ḡ nō videt q sit cultu latrie adoranda. Itē q̄ adorat aliquē cultu latrie. cōfitet ipm esse deum. ergo q̄ adorat virginē cultu latrie cōfitet ipsam esse deam. ḡ si hoc ē impietatis maxime. vr̄ q etiā ꝛc. Rͦ. Dōm q beatissima virgo Maria pura creatura est. τ iō ad honorē τ cultum latrie nō ascendit. ſ qm̄ excellentissimū nomen habet ita q excellentius pure creature cōuenire non pōt. ideo nō tm̄ debet ei honor dulie sed yperdulie. Hoc autem nomen est q virgo existēs dei mater est. qđ quidē ita create dignitatis est. q nō solum viatores ſ etiam cōphensores. nō solū hoies verū etiā angeli eam reuerant quadā ꝓrogatiua specia li. Ex hoc enim q mater dei est est prelata ceteris creaturis. eam pre ceteris decens est honorari τ venerari. hic autem honor cōsueuit a magistris yperdulia vocari. Et accipit verbum illud de glo. j. Reg. viij. vbi dicit. Dulia maior τ dulia minor. Concedende sunt ergo rōnes q virgini marie nō sit exhibendus cult⁹ latrie. Ad illud vō quod pmo obijcit in ꝯtrarium q honor matris refert ad filium. dōm q honorē referri ad aliquē est dupliciter. Aut sicut ad subiectū. aut sicut ad finem. Honor autem qui exhibetur matri refertur ad filium sicut ad finem. Honor vō quo adoramus imaginē christi refertur ad ipm sicut ad subiectum. vnde qui adorat christi imaginem. christum adorat nō imaginem. Qui autem adorat christi matrem. etiam adorat christum τ matrem suam.

Ad illud quod obijcit q cōmunicat matri dominium maiestatis. dōm q est dominiū presidentie. et est dominiū maiestatis τ omnipotentie. Cū ergo dicit q filius communicat matri dominiuȝ. intelligit de dominio presidentie. cū vō subiungit q dominio reddit cultus latrie intelligit de dominio maiestatis τ omnipotentie. Et hoc quidem deus nulli cōmunicat pure creature. Ad illud quod obi. q eiusdē nature et consimilis est caro virginis cum carne verbi. dōm q caro verbi nō adorat adoratione latrie inq̄tum est caro humana. ſ inq̄tum est caro assumpta. licet aūt caro virginis conformis sit carni verbi q̄tū ad ꝯformitatē nature. nō tamen conformis ē q̄tum ad gratiam vnionis. et ideo in processu illo est paralogismus accidentis. q: ſm aliam τ aliā cōparationē cōicat cum virgine. τ ſm aliā debet sibi adoratio latrie. Ad illud quod obijcit q xp̄s honorauit matrē suā. dōm q verū est. ſ xp̄s nō adorauit eā adoratione latrie sed yperdulie. nō enim adorauit eam vt deā sed vt filius matrem suam. ideo bene sequit q christus vere matrem suam debet adorare τ venerari sicut decet matrem dei. sed ex hoc nō sequit q velit il-

lum honorem matri exhiberi quem vult exhiberi sibi. p eo q ita est mater. q ancilla τ psona matris in infinitum inferior est psona filij. adeo τ si multū debeat adorari τ amari. in infinitū tn̄ min⁹ ds adorari et amari sm legem iustitie τ rectum ordinem q̄ filius eius q est rex regū τ dn̄s dn̄antium.

Questio.iiij. d

Utrum cultus latrie sit exhibendus cruci xpi: Et q sic vr̄. Sic exoram⁹ crucem sicut adoramus deū. sed crucem exoramus illa exoratione q̄ facienda est illi soli qui adorandus est cultu latrie. g̃ adoranda est latrie adoratōe. Maior manifesta est. minor pbat per illud quod cantat ecclesia. O crux aue spes vnica. h̃ passionis tpe. auge pijs iustitiam. reisq3 dona veniā. s̃ augere iustitiam τ dare veniam est solius dei. g̃ rc̃. Item sic adoramus. sic alloq̄mur crucē quasi intelligentē. s̃ hoc non est ratione sui cū sit lignū purū. g̃ hoc est rōne crucifixi in ea. sed crucifixū adoramus adoratione latrie. g̃ τ ipsam crucem. Item sic adoramus crucē sicut reliquias xpi. s̃ reliquie eodē honore honorande sunt q̄ honorat ille cui⁹ sunt reliq̄e. si g̃ christus est adorandus adoratiōe latrie. videt̃ similiter q crux xpi latria debeat adorari. Itē efficacius ducit nos ipa vera crux q̄ aliqua eius imago. s̃ imago christi eo q ducit in xpm adorat̃ adoratiōe eadē cū ipo vicz latria. g̃ eadē rōne τ nobilissima ei⁹ crux. Sed ꝯtra. Crux christi est pura creatura nō vnita verbo. ergo si latria nō debet̃ nisi soli deo p se. et nature assumpte rōne psone. vr̄ q exhibere cultū latrie ipsi cruci sit ydolatrare. Itez mater xpi pl⁹ approximat christo q̄ crux eius. τ melior τ nobilior est creatura. s̃ virgo mater nō est adoranda latria. g̃ nec ipa crux. Itē si crux xpi adoranda est latria. qz fuit lectulus eius. g̃ cū celum sit eius sedes. τ terra scabellum pedum eius vt dicit ꝓpheta. g̃ sunt adoranda latria. et hoc est nepharīū τ impiū. ergo videtur q cruci eius cultus latrie nō sit exhibendus.

Itē crux christi nihil meruit vel demeruit. τ non magis sentit laudem q̄ vituperium. cum sit res insensibilis. g̃ si honor debet̃ exhiberi tm̄modo rei laude digne τ reuerentia rei etiā q̄ discernit inter honorez τ cōtumeliā. vr̄ q ei nulla reuerētia sit exhibenda.

24 Itē querit̃ qualiter sit veneranda et adorāda. Rn̄deo dm̄ q ad predicioꝝ intelligētiā hic ē multiplex modus dicendi. Quidā eñi dicere voluerunt q ipsi cruci debet̃ honor q̄ dicit̃ ypdulia. Et rō hui⁹ est. qz ipa crux fuit instrumētū totius redemptōis humane. in ipsa eñi salus τ redemptio toti⁹ hūani generis est facta. τ iō oēs hoies debent eē ei subiecti subiectiōe notabili τ speciali. τ ꝓpterea dicūt eam adorari excellētiori adoratiōe q̄ sit dulia que debet̃ rōnali creature. Quia cum crux christi nec sit deus nec ipsi diuinitati aliqd vnitū. iō nō est ei cultus latrie exhibend⁹. ꝓpter hoc q tenet mediū inter latriā τ duliā. adoratio crucis dicit̃ ypdulia. Sed qm̄ adoratio sicut allocutio videt̃ esse solūmodo inter res rōnis capaces. adoratio eñi quedā oratio est ad aliqd ordinatū. vn̄ adorare est aliud orare. crux autē christi oino caret ratione. Ideo alij dixerunt eam nō esse adorandaz. nisi inq̄ntum in ea adorat̃ christus. neq3 aliqua est ei honoris reuerentia exhibenda nisi rōne crucifixi. sicut nec imagini nisi rōne imaginati. Et ideo dixerūt q̄ cruci ē cult⁹ latrie exhibendus τ null⁹ ali⁹. nec ypdulie. nec ydulie. rem eñi insensibilem stultū est honorare. cum ꝓ indifferenti habeat honorē τ vituperiū. Et hoc nitunt̃ ꝯfirmare p Dam̄. ca. iij. de sanctis imaginibus. vbi dicit. q nō crucem adoramus s̃ typum id est figurationē. Et sic nō videt̃ q crux adoret̃ inq̄ntum est res aliqua s̃ inq̄ntum est signū. Verūtamē si cōsideremus verba Dam̄. in ca. de cruce. vr̄ q non solummō cruci christi ꝓut est signū siue inq̄ntum typ⁹ est. sed in ratōne mãe etiā exhibenda sit reuerentia qz nō solum est venerāda figura. sed etiā verū lignū crucis in quo dominus pependit. In alijs vo crucibus venerāda est solū figura nō mã. Ait eñi sic. ipm quidē preciosum lignum crucis venerabile in quo se ipm pro nobis xps obtulit vt sanctificatū tactu corporis τ sanguinis decenter est adorandū. Et pt⁹ Si aūt ex alia materia facta est. iōo materiā adoram⁹ absit. s̃ typum. Unde τ si aurū τ preciosi lapides fuerint. post typi dissolutionem non sunt adoranda. Ex quo colligit̃ q aliqua ipsi cruci sit reuerētia exhibenda. excepta adoratiōe latrie. Et huius signum ē. qz ecclesia solennizat in crucis inuētione τ exaltatione sicut in festis sanctoꝝ. τ ideo neuter predictorum modorum videt̃ oino sufficiens. Preterea intelligē- 25 dum est q duplici modo exhibetur alicui honor. aliquando in obsequium reuerētie. et iste est honor venerātiōis. Aliquando in testimonium virtutis τ famulatum complacentie. τ iste est honor adoratiōis. Utcrq3 aūt honor istorum offert̃ ipsi cruci. Nā crucem adoramus τ crucem veneramur. sed in hoc est differentia. quia honor venerātiōis ei hibet̃ ipsi cruci tanq̄ instrumento nostre salutis. Unde sicut exhibemus reuerentiā sacramentis. qz est in eis aliq̄ modo nostre salutis causalitas. sic cruci xpi τ clauis ei⁹ aliqua reuerentia est exhibenda. τ respectu isti⁹ honoris habet crux in se aliquid propter quod hz honorari. Honor autem adorationis offertur ipsi cruci christi rōe crucifixi. Nemo eñi intēdit ei placere vl aliquid impetrare ab ea. s3 ei q̄ in ea affixus fuit. τ sic non debet̃ ei adoratio latrie. Sic eñi cruci duplex honor debet̃. τ vnus quidem est latria. ali⁹ vo nō debet dici nec latria nec dulia. qz nō est spēs adorationis. sed vocari potest honor venerationis. Concedendū est ergo q xpi crux est adoranda latria. Ad il- 26 lud ergo quod obijcitur q xpi crux est pura creatura. Dōm q crux non adorat̃ vt res sed vt signum rememoratiuum ducens in crucifixum. sicut τ imago ducens ad imaginatuz. Ad illud quod obijcit̃ q 27 mater christi plus appropinquat rc̃. dōm q mr̄i xpi debet̃ adoratio ꝓpria cum ipsa sit rōnis capax. vnde virginem alloquimur cum adoramus. τ eius beniuolentiam captamus τ desideramus. nō sic ē de cruce. Cum enim adoramus. placere intendimus crucifixo nō eius signo. Ad illud quod obijcit̃. celum ē 28 sedes dei τ terra scabellū. dōm q nō est simile. qz celū et terra ducunt in deum sm generalem modū quo creatura ducit in creatorem. non sic autez est de cruce. immo est quoddam specialissimū memoriale crucifixi. Ad illud quod obijcit̃ vltimo q crux nihil 29 meruit τ nihil sentit. Dōm q sicut duplex est laus. sic duplex est honor. Aliquid enim laudatur ꝓpt excellentiam sue nature. sicut res pulcra τ bona p propriam naturam laudatur. Aliquid laudatur ꝓpter

vinitatis sirenuitatem. et hec quidē laus respicit me riti pena vo non. Sic et duplex est honor. Quidā exhibetur in testimonium virtutis. et ideo iste nō est exhibendus cruci nisi ratione crucifixi. cuius quidez virtus et intelligentia ⁊ excellentia est sup omnia. Alius est honor qui exhibet̄ in signum 'alicuius nobilitatis ⁊ excellentie. ⁊ hoc modo honor non exigit merita. nec requirit virtutem in honorato vel cognitionem. sed aliquam rōnem dignitatis ob quam debeat sibi reuerentia exhiberi. ⁊ hoc modo quadā nobilitatione deus lignum crucis nobilitauit. dum in eo pependit. ⁊ genus humanum liberauit. ⁊ ideo crucem laudamus ⁊ veneramur ex ista nobilitate. ⁊ mł' tiplices eius laudes decantat ecclia. ⁊ p p̄sentiā istius sacratissimi ligni multa impensa sunt fidelib⁹ beneficia ⁊ miracula. ⁊ sic patent obiecta.

Questio. v^e^

Utrum latria exhibenda sit membris xp̄i: Et q̄ sic. videtur primo autoritate vel exemplo ipsius abrae. qui in Gene. xviij. tres viros vidit ⁊ vnum adorauit. et Aug. exponit q̄ viri illi angeli fuerunt. ⁊ tamē in illis adorauit deum. ⁊ obtulit eis adorationem q̄ latrie. ergo si deus habitat in membris xp̄i. videt̄ q̄ eis cultus latrie debeat exhiberi. Item in apocal. dicit̄ q̄ Johannes cecidit in faciem suam vt adoraret angelum. et ibi dicit̄ q̄ angelus nō permisit. Aut ergo Johannes adorare voluit adoratione latrie. aut dulie. Si latrie. ergo cum iohannes recte fecerit. nō reprehendit̄ tanq̄ ydolatra. ⁊ sic adoratio latrie potest exhiberi rōnali creature. ergo si paris dignitatis sunt angeli ⁊ membra xp̄i. nō videt̄ q̄ membris christi exhibendus sit cultus latrie. Si dicas q̄ Johannes voluit adorare adoratione dulie. Contra. Dulia debet̄ angelis bonis. ergo male faciebat angelus eum p̄hibebat ab oratione ad quam debebat. q̄ angeli nunq̄ male faciūt. restat q̄ precedens membrum est verum. Item deus adorandus est adoratione latrie in templo sancto suo. ſm q̄ dicit Ps. Introibo in domuz tuam. ⁊ adorabo ⁊c. sed qđlibet membrum christi est templum spūssancti. ſm q̄ dicit̄ Cor. vj. ergo quodlibet membr̄ christi adorādum est adoratione latrie. Item corpus christi verum refert̄ ad corpus christi misticuz tanq̄ signi ad signatū. ⁊ si signatum sit nobilius signo. corpus christi misticum est magis vel eque nobile q̄ corpus xp̄i verum. sed verum christi corpus adorat̄ latria. ergo ⁊ corpus xp̄i misticū. Item eadē adoratiōe adoratur caput regis et alia mēbra. sed christ⁹ est caput ecclesie. ⁊ adorat̄ adoratione q̄ est latria. ergo ⁊ alia eius membra. Item quodlibet membrum christi est imago christi. nec imago tm̄. sed etiam imago assimilata p gratiam. sed honor imaginis sicut vult Damasc. referr̄ ad p̄thotypum. id est ad principale significatum. ergo si prothotypum adorat̄ adoratiōe latrie. videt̄ q̄ et mēbra christi in quib⁹ est repim imaginem nature ⁊ similitudinem gratie. Sed ꝯtra. Nō sumus membra christi nisi q̄tum ad humanitatem. ergo si latria est cultus deo debitus. videt̄ q̄ latria membris christi nō cōmunicetur. Item mēbra christi adinuicem habent societatem. sed adoratio latrie ponit habitudinem ⁊ gradū domini et serui inter adorantē ⁊ adoratū. ergo videt̄ q̄ vnū membrum non debeat alteri cultū latrie. Itē non est eadem adoratione ⁊ honore venerandus domin⁹ ⁊ seruus. sed membra christi sunt subiecta seruituti christi ⁊ dei. ergo adoratione latrie nō debent adorari. Item maior est autoritas ⁊ potestas in malo p̄lato q̄ in bono subdito. ergo maior debetur reuerentia ei. sed constat q̄ malo p̄lato nō debet̄ latrie adoratio. ergo multo minus subdito qui est membrum christi. R^o. Dicēdum q̄ absq̄ dubio cult⁹ latrie mēbris xp̄i nō est exhibend⁹ pro eo q̄ membra christi sum⁹ ſm humanam naturam. ⁊ sic sumus membra. vt tamen ratio membri non tollat rationem seruitutis. nec ponat equalitatem dignitatis. Et quoniā latria debetur creatori ratione sue maiestatis ⁊ excellentie. hinc est q̄ membris christi nō competit cultus latrie. Multa enī distantia distat caput a corpore ratione diuinitatis vnite. Unde concedende sunt rationes ad hanc partem inducte. 31 Ad illud ergo quod obijcit̄ q̄ abraam adorauit tres angelos. Dicēdum q̄ isti angeli creature rationales erant. ⁊ tamen ad representationez trinitatis ipsi abrae apparuerūt. ⁊ vtrūq̄ horum ipsi abrae notum erat. Et in q̄tū creature rationales erant exhibuit eis abraam nō adoratione latrie sed reuerentiā ypdulie ⁊ misterium honorificentie. In q̄tum autem signum trinitatis erant. exhibuit abraam cultum latrie. non in q̄tum signo sed ipsi signato. ad hoc enim specialiter apparebāt. Nō sic autem est de mēbris christi. quoniā ⁊ si ab eis possit cognosci trinitas. tamē nō sic representant ex speciali institutione vel missione diuina. ⁊ ideo non est eis exhibenda latria nec q̄tum ad illud quod sunt. nec q̄tum ad illud quod per eos intelligitur. 32 Ad illud quod obijcit̄ q̄ Johannes voluit adorare angelum. Dicēdum q̄ noluit adorare cum adoratione latrie sed dulie. Et qđ obijcit̄ q̄ nō debuit eū prohibere. Dicēdum q̄ immo. triplici ratione. Prima quidem est propter dignitatem ipsius Johānis qui excellentior erat multis angelis. Secunda vero propter vitationez erroris. ne aliquis ex hoc crederet q̄ angeli adoratione latrie deberent adorari. Tercia vero ratio est propter manifestationem exaltationis dignitatis generis humani. Genus enī humanum exaltatū fuit per christum supra naturaz angelicam. vnde q̄uis angeli in veteri testamento paterentur se ypdulia adorari ab hominibus. in nouo tamen post glorificationem humane nature in christo nō patiuntur sibi illam naturam subijci. quam vident consedere ad dexteraz patris. ⁊ hec est ratio specialis beati gregorij. 33 Ad illud quod opponitur q̄ deus adorandus est in templo. Dicēdum q̄ secus est de templo ab homine fabricato. ⁊ de tēplo a spiritusancto sanctificato. Quia templum illud solum est inductum in aliud ⁊ institutum propter aliud. ita q̄ in se non habeat aliquam rationem quare debeat adorari. sed ratione solum eius quod in eo colitur. non sic autez est de templo anime fidelis. Habet enim aliquid in se ratione cuius potest esse capax et particeps honoris. 34 Ad illud quod obijcitur de corpore mistico quod nobilius est ⁊c. Dicēdum q̄ si loq̄mur de corpe xp̄i vero p̄ut deitati vnitū ē. dicēdum q̄ sermo ille nō habet veritatem. imo multo nobilius est corpore mistico. nam corpus misticum nō est deitati vnitū in vnitatē persone. sicut corpus christi verum. ⁊ ideo non tanta est ei exhibenda honoris reuerentia ⁊ excellētia. Et si obijcias q̄ signatū est nobili⁹ signo. Dicēdum

ꝙ illud verum est q̄n signatum est causa signi. Non
sic aūt est in ꝓposito. Preterea corpus christi nō dici
tur esse signū nisi inq̄tum latet sub sacramēto. ⁊ rōe
ipsaꝝ specierū ɔtinentiū ⁊ sensibus apparentium.
55 Ad illud quod obijcit ꝙ eadem adoratione ado
raſ caput regis ⁊ alia membra. dicēdum ꝙ nō est simile.
qꝛ caput regis cum membris alijs simpliciter ē eius
dem nature. christus aūt qui est caput nostrum. pre
ter naturā humanā in qua cōicat nobiscū. naturam
habet diuinā. in qua supexcellit omnē creaturā. et
ideo ratione illius talis honor ei competit. qualem
56 nulli creature est decens exhiberi. Ad illud quod
obi. ꝙ in membro christi est assimilatio p grām. dō.
ꝙ verū est. ex hoc tamen nō sequiſ ꝙ debeat adorari
adoratione latrie sicut in imagine sculpta. ⁊ hoc q̄a
imago illa nō se offert tm̄ vt ductiuā in aliud. sed vt
rem rōnalē. ⁊ excellentē. ⁊ dignam honore. ⁊ ideo ho
nor sibi exhibitus nō totaliter referſ ad ꝓthotypuz.
id est ad pncipale figuratū sicut in imagine sculpta
Unde ꝓpter duplex piculū iunctum ⁊ a parte ado
rantis ⁊ a pte adorati nō dꝫ deus in imagine que est
homo latria adorari. vicꝫ ne adoratꝰ supbiat. ⁊ extol
laſ p inanē gloriā q̄si honor ille sibi impendaſ ⁊ fiat.
⁊ ne adorās cadat in ydolatriā aspiciendo tm̄ ad for
mā humanā.

Questio. vj. F

Utrum cultus latrie possit exhiberi christi aduersa
rio sine pctō. Et ꝙ sic videſ. Esto ꝙ angelꝰ sathane
transfiguraret se in angelū lucis. vt dr̄. ij. Cor. xj. q̄n
tamcūqꝫ adhibitat diligentiā pōt videri ꝙ sit christꝰ.
sed ignorātia facti adhibita diligentia excusat. ḡ vr̄
ꝙ talis excuseſ a peccato si eum adoret. Item q̄
emit cuprū intendens emere auꝝ nō damnificatur.
ergo q̄ adorat angelū tenebraꝝ credēs adorare xp̄m
nō incurrit pctm̄. maior ꝓbō manifestaſ ſm regulaꝫ
iuris ciuilis. Item mulier q̄ cōsentit in petrū cre
dens consentire in paulum habeſ ꝓ nō consentien
te. error enī psone impedit matrimoniuꝫ. ſm ꝙ iura
dicunt et in quarto li. videſ ḡ pari ratiōe ꝙ adorās
luciferū putans xp̄m adorasse habeſ qoasi nō ado
rasse. Item opus sequiſ intentionē ⁊ credulitatē.
ḡ si aliquis credens luciferū esse christum adorat lu
ciferū. cū intētio eius ad christū feraſ. sic adorando
christū mereſ. ⁊ nullū videſ ei eē pctm̄. Sed ɔtra.
Ydolatra cum adorat ydolū credit ydolū esse deum.
⁊ tm̄ ex hoc nō vr̄ deū adorare sed magis ydolō. vnd̄
cōmittit ydolatrie pctm̄. ḡ pari rōne cū quis adorat
luciferū credēs illum eē xp̄m. ꝓpter credulitatē non
euadit scelus ydolatrie. Itē dyabolus ideo trāsfi
gurat se in angelū lucis vt adoreſ ab hoie. sed hoc non
faceret nisi videret in illa adoratiōe peccare. ḡ nō vr̄ ꝙ
sit ponē absqꝫ pctō ydolatrie dyabolū adorare. Itē
latria est de his que sunt necāria ad salutē. sed error
vel ignorātia in his q̄ sont necessaria ad salutē nō ex
cusat ex toto. ḡ vr̄ ꝙ ille qui adorat dyabolum cultu
latrie nō excuseſ a peccato. Item in quadā decre.
diciſ. ꝙ plus peccat malꝰ sacerdos q̄ nō cōficit ⁊ si
mulat se cōficere. q̄ ille qui ɔficit. ꝓ eo ꝙ facit ppl'm
ydolatrare. ḡ ille q̄ adorat hostiā nō cōsecratā ē ydo
latra. nec excusaſ ꝓpter ignorātiā. ḡ pari rōne nec il
le excusaſ q̄ adorat luciferū credēs eē christū. Iuxta
hoc queriſ quō illud vltimū habeat veritatē ꝙ sacer
dos possit facere populū ydolatrare. Tūc enī esset in
potestate sacerdotis facere ppl'm peccare siue vellet
siue nollet. quod absurduꝫ est dicere. Rꝰ. dicēdum ꝙ
honor latrie pōt exhiberi aduersario christi dupliciter.
Aut simpliciter. aut sub ɔditione. Si simpliciter. de
eo ꝙ nō pōt eē sine pctō. Offerſ enī cultus latrie al
teri q̄ deo. ⁊ iō est ibi pctm̄ ydolatrie. nec excusaſ rō
ne ignorātie. Habet enī triplex adiutoriū p qd̄ pt er
rorē euitare. Primō est remediū ꝓmonitōis sacre scri
pture q̄ multotiens dicit ꝙ multi in noie christi ven
turi sunt mendaciter. Scdm̄ est remediū oratōis in
terne. qua ad deū dꝫ hō recurrere vt cor eius illumineſ.
Terciū est suspensio credulitatꝭ sue. nō enī debet hō
omni spūi credere. ſ ꝓbare q̄ ex deo sunt. Qui enī ci
to credit in talibus leuis est corde. ⁊ fortassis etiam
inflatus corde. dū ad tales visiones ⁊ reuelationes
ydoneū se eē estimat. vn̄ tales visiones vel appariti
ones potius sūt formidāde q̄ desiderande. Narraſ
enī de quodā sancto pře ꝙ cum ei dyabolus in specie
xp̄i appereret. ille clausis oculis dixit se in hac vita nol
le xp̄m videre. at dyabolꝰ humilitate eius ɔfusus sta
tim euanuit. Econtra de pluribus narraſ qui se ad
visiones ydoneos reputauerūt ⁊ desiderauerunt. ꝙ
ad multas insanias ⁊ errores p̄cipitati sunt. Et ideo
si simpliciter adorat quis xp̄i aduersariū. nō excusaſ
a pctō etiā si credat ipm̄ christū. Si aūt adorat sub
ɔditiōe. hoc pōt eē dupliciter. Aut qꝛ est illa cōditio
habitudinaliter. aut actualiſ ɔsiderata siue apposi
ta. Si actualiter. sic non adorat ipm̄ luciferū. ſ magꝭ
xp̄m. qꝛ nō stat adoratio nisi stante ɔditiōe. ⁊ ad euꝫ
referſ adoratio ad quē referſ adoratiōis implicatō.
Si aūt illa conditio sit sub cōsideratione habitudi
nali. hoc modo nō sufficit ad vitādū pctm̄ ydolatrie
respectu huius appitionis siue transfiguratiōis. suf
ficit tm̄ respectu sacramēti altaris. nā talis figuratio
est insolita. ⁊ iō nō dꝫ ad eā p̄cipitanſ sequi adoratō
ſ cū maturitate ⁊ preuia oratiōe. Sꝫ cōsecratio ho
stie est cōsueta. ideo sufficit ꝙ adorās in habitu hāc
habeat cōditionē. vicꝫ si cōsecratio debito modo fa
cta est. vn̄ pauci vel nulli fideles in hac adoratione
peccant. oēs enī accedūt cū ɔditōne ista. Qꝛ aūt obi 37
ꝙ sacerdos facit eos ydolatrare. hoc intelligiſ quan
tum in se est. qꝛ p ipm̄ nō remanet. scienter enī exhi
bet adorandū qd̄ scit adorandū nō eē. pꝫ ḡ ꝙ cultus
latrie nō pōt exhiberi xp̄i aduersario absqꝫ pctō ydo
latrie. Et cōcedēde sunt rōnes ad hoc inducte. Ad 38
illud ḡ qd̄ obī ꝙ ignorātia facti excusat adhibita di
ligētia. dōm ꝙ cum lucifer adoraſ. nunqꝫ debita dili
gētia adhibeſ. Nā sicut dictum est triplex remediū
pōt contra hoc inueniri. Ad illud quod obijcitur 39
ꝙ emens cuprum intendens emere aurū nō damni
ficaſ. Dōm ꝙ intentio emendi aurū aut pōt esse so
lum in mente. aut in sermone. Si solum in mente vt
nulla precedat mētio in sermone. non habet ius re
petendi. Si aūt in sermone fiat mētio de auro. fit ac
cū inuentio de alio. ⁊ qꝛ ɔtractus q̄tum ad verba et
intētionē versaſ circa aliā mām̄. iō nō damnificatur
ſm iura. ex hoc aūt nō seqꝛ ꝙ pctm̄ ydolatrie nō ppe
treſ adorādo dyabolū simplr̄. ſ ꝙ nō ppetreſ cum
cōditionis adiectione tacita, vel expressa. Ad se 40
quēs qd̄ obijciſ de matrimonij cōsensu in errore pso
ne pōt rńderi siliter. Pōt etiaꝫ dici ꝙ nō est sile. qꝛ
sic nō pōt euitari error ille sicut iste. habet enī hō ad
vitādū hūc errorē adiutoriū iuxta se. Ad illud qd̄ 41
obī. ꝙ opus sequiſ credulitatem ⁊ intētionē. Dōm
ꝙ verum est in his que non sunt mala ſm se. In a
lijs autem sicut ostensum est in secundo libro nō ha
bet veritatem. Preterea illa credulitas qua credit

hanc ee christũ. temeraria est. ⁊ ideo ad opus temerariũ deducit. vt hoīe quem videat adoret. q̄a non in credulitate ⁊ in intentione nō solum cadit xp̄s sed etiam hic quem videt. ideo honoris exhibitio ali quo modo determinat̄ ad hunc. ideo nec recta fuit intentio vel credulitas. nec recta ē adoratio.

Consequenter querit̄ de secundo principali. videlicet de ipsa latria s̄m illud qđ est. Et cir ca hoc querūt̄ quatuor. Primo querit̄ vtrū latria sit in genere virtutis. Scđo vtrum sit virt⁹ ge neral' vel specialis. Tercio vtrum latria sit virt⁹ car dinalis vel theologica. Quarto vtrum sit virtus di uersa a dulia.

Questio .j. g

Utrum latria sit in genere virtutis: Et q̄ sic. videt̄. Reddere hoī qđ suũ est. est actus virtutis. ergo si ma ioris vel equalis dignitatis est deo reddere qđ suuʒ est. erit ḡ actus virtutis. s; p latriā reddemus deo qđ suũ est. s. reuerentiā ⁊ honorem. ḡ latria virtus est. Item circa opera laudabilia ⁊ difficilia maxime cōsistit virtus. s; colere deum ē actus hmōi. ⁊ hoc est ipsius latrie. ḡ latria est virtus. Item virtus ma xime necessaria est circa opa meritoria vite eterne. s; deum colere ⁊ adorare est meritoriũ vite eterne. ⁊ h̄ est ipsius latrie. ḡ ⁊c. Itē circa opa precepti maxi me hʒ eē v̄tus. s; deuʒ colere ⁊ adorare est in p̄cepto. ḡ circa hoc maxime hʒ eē virtus. ⁊ hoc est ipi⁹ latrie. ḡ ⁊c. Sed cōtra. Aug. x. de ci. dei. Latria semp aut frequenter dicit̄ seruitus q̄ ptinet ad colendũ deuʒ. sed oīs virtus vt virtus ē cōsistit in libera volūtate. ḡ nulla virtus est seruitus. s; latria est seruitus. ḡ latria nō est virtus. Itē latria cōiter diffinit̄. Latria est cultus soli deo debitus ⁊ exhibitus. et accipit̄ ex ver bis aug. ibidē. s; cultus nō est habitus s; vsus. si ḡ la tria est cultus. nō est virtus siue habitus sed motus. Itē latria est idē quod pietas vt dicit aug. in. x. de ciu. dei. Pietas ꝓprie dici solet cultus dei quē greci theosebiā vocāt. s; pietas ptinet inter habit⁹ donoꝝ. ḡ vr̄ q̄ latria potius sit donũ q̄ virtutis habitus. Item latrie est deũ reuereri. sed donũ timoris fa cit nos reuereri deũ. Est eñ timor reuerentie. ḡ vr̄ q̄ latria supfluat. aut ē ideʒ quod timor. ḡ latria nō est virtus. R̄. dōm q̄ latria vt vult aug. noiat illud quo colit̄ deus. quo aūt colit̄ deus pōt hoc intelligi dupliciter. Aut sicut actu. aut sicut habitu. Ideo no men latrie equiuoce dr̄. et aliquando stat p habitu. aliqñ p actu. Scđm aūt q̄ stat p habitu ipsi⁹ anime habilitante ipam ad cultũ dei. sic est habitus virtut̄ eo q̄ cultum est circa bonũ. ⁊ difficile. ⁊ meritoriuʒ. et ad salutē necñ. et circa hmōi opa p̄cipue cōsistit virtut̄ habitus. Et ideo sunt ꝓcedende rōnes que h̄ osten dunt. Ad illud qđ opponit̄ q̄ latria est seruitus. dōm q̄ est seruitus qua s̄uit̄ hoi. ⁊ est seruit⁹ qua ser uit̄ deo. Et iterũ est seruitus necessitatis. ⁊ est serui tus q̄ est ex mera volūtate. dōm ḡ q̄ seruit⁹ illa q̄ fit homini ex necītate aliquo mō derogat homis liber tati. ⁊ iō nō hʒ in se excellentiā virtutis. Seruitus q̄ ex mera volūtate fit deo ponit hoiem in statu altiori. ⁊ tanto magis facit hoiem liberũ quanto magis eā sit hoiem a peccato. ⁊ talis est seruitus latrie. Et iō nihil impedit talis seruitus latriam habere rationē virtutis complete. Ad illud qđ obi. q̄ latria est cultus soli deo debitus. dōm q̄ habitus sepe diffini untur p actus et notificant̄. sed hoc nō est p̄dicatione essentiali s; causali. et iō nō sequit̄ q̄ latria si sit cult⁹ q̄ non sit habitus. Posset tñ dici vt pri⁹ q̄ latria ali quando accipit̄ p actu. aliqñ p habitu. sicut hoc fre quenter repit̄ in habitibus ⁊ actib⁹ aie q̄ habēt vnū nomē cōe. Unñ phs aliqñ accipit nomē intellect⁹ pro habitu. aliqñ p potētia. sicut ansel. volūtatē. Eodem mō aug. ⁊ alii doctores vtunt̄ noie latrie. Ad illud qđ obi. q̄ latria idē est qđ pietas. Dōm q̄ sicut dicit aug. in. x. de ciui. dei. pietas di tripli̇r. Uno mō pietas idē est quod theosebia. ⁊ sic idē ē qđ cultus dei. Alio modo dicit̄ pietas officiũ parentibus exhibitũ. Ter cio modo dicit̄ pietas misericordia que proximis in opibus exhibet̄. de his aūt dicit̄ s̄m prius ⁊ posteri us. ⁊ s̄m quandā rōnē analogie s̄m q̄ di ibidē. qr in oibus est cultus dei. p̄ncipalit̄ tñ dē de cultu diuino de illa virtute qua colit̄ de⁹. et sic pʒ q̄ pietas s̄m di uersas acceptiones pōt eē ideʒ qđ latria. ⁊ differre a latria. Cū aūt dr̄ q̄ pietas est donũ. equocat̄ pietas nomen. Ibi eñ nō accipit̄ pietas p virtute illa qua colit̄ de⁹. Ad illud qđ obi. q̄ reuereri deũ est ipsi⁹ timoris. dōm q̄ reuerētia repit̄ tā in honore q̄ in ti more. qr in timore est resolutio in ꝓpriaʒ puitatē. in honore vō est testificatio vel exhibitio alicui⁹ testifi cantis ⁊ ꝓfitentis ipam maiestatē. Reuerētia auteʒ q̄ est latrie poti⁹ est honoris q̄ timoris. Et sic pʒ quō differt a timore. ⁊ q̄re etiā latria nō est donũ sicut ti mor. magis eñ hʒ rōnē virtutis. cū latria cōsistat in exhibitiōe. timor in resolutione. ⁊ sic latria pl⁹ cōsistit in actione. timor in passione. Et hec ē vna dr̄ntia do noꝝ ad virtutes vt inferius patefiet.

Questio .ij. h

Utrū latria sit virt⁹ general' vel spālis: Et q̄ sit speci alis vr̄. Uirt⁹ q̄ hʒ obiectũ spāle ē specialis. s; latria ē hmōi. ḡ est virtus specialis. Itē circa actũ specia lem cōsistit virtus spālis. s; orō est act⁹ spālis. ḡ circa ipm cōsistit virtus spālis. h̄ aūt est latria. ḡ ⁊c. Itē sicut difficile est credere in summā veritatē. sic ⁊ ho norare summā maiestatem. si ḡ hēm⁹ virtutē specia lem q̄ credimus in p̄mā veritatē. s. fidē. sic ⁊ q̄ hono ramus summā maiestatem. hec aūt nō est nisi latria. ḡ latria est virtus specialis. Itē latria ⁊ ydolatria sunt opposita. sed ydolatria est vicium speciale. ergo ab oppositis latria est virtus specialis. Sed con tra. Aug. in enche. Si querit̄ quō colit̄ deus. rñdeo fide. spe. ⁊ charitate. Sed virtus qua colit̄ de⁹ ē ipa latria. ergo latria comp̄hendit in se fidē. spem. ⁊ cha ritatē. ḡ latria nō est virtus spālis sed general'. Itē aug. x. de ci. dei. vj. ca. Uerū sacrificiū ē oē op⁹ qđ agi tur vt facta societate iungamur deo. s; sacrificiū ē cul tus soli deo debitus sicut ibidem dicit aug. hoc autē ē ipsius latrie offerre. ḡ videt̄ q̄ omne opus bonum sit latrie. ergo latria est virtus generalis. Item q̄ cunq; obedit deo seruit deo. sed seruitus soli deo de bita est latria. ergo omnis actus quo deo obedim⁹ ē actus latrie. ergo latria se extendit ad actum omnis virtutis ⁊ precepti. ergo non est virtus specialis sed generalis. Item quecunq; facit quis ad gloriam dei. facit ad cultum dei. sed omnia quecunq; facim⁹ facimus ad gloriam dei. vt dicit apostolus. j. Cor. x. Omnia in gloriā dei facite. ḡ oē opus laudabile est opus latrie. ergo latria videtur esse generalis habi tus ad omnes virtutes. R̄. dōm q̄ latria nomi nat habitum. nominat etiā cultum dei ad quem ille

habitus ordinat. Cult⁹ aūt dei potest accipi tripliciter. generaliter. ꝓprie. ꝛ magis ꝓprie. Uno modo dicitur cultus actus directus in deū sub rōne finis. sic ē omnis virtutis. Alio mō dicit̄ cultus dei act⁹ in deū directus. nō solū rōne finis. ſ etiā obiecti. sic est virtutū theologicaꝝ. Tercio mō cultus dei dī magis ꝓprie actus directus in deū. nō solū sub ratōne finis ꝛ obiecti ſ etiā sub rōne honorabilis. ꝛ talis actus est actus adorationis. ꝛ sic est virtutis spālis. ꝛ h̄ mō est ipsius latrie. Sicut em̄ ydolatria non dicit̄ qdcunqꝫ pctm̄. sed illud quo creatura adorat̄. sic latria nō dicit̄ quicūqꝫ habit⁹ ſ ille ſm quē cultus adorationis exhibet̄. Et ideo cōcedendū est ꝙ latria est specialis virtus ꝓpter hoc ꝙ ad ipsam spectat cultus dei ſm ꝙ dicit̄ magis ꝓprie. vicꝫ ꝓ ipsa adoratiōe. Et cōcedende sūt rōnes ad hoc inducte.

49 Ad illud qđ obi in cōtrariū ꝙ sacrificiū offert̄ deo in quolibet bono ope. dōm ꝙ sicut cultus dei multipliciter dicitur. sic et sacrificiū. Est em̄ sacrificiū bone opatiōis. ꝛ sacrificiū deuote orationis. ꝛ sacrificiū imolatōnis. Primū est virtutū oim. Scdm est virtutū theologicaꝝ. Terciū spectat ad ipam latriā. Ipsius. n. latrie est sacrificiū offerre deo. et hoc sacrificiū soli deo debet̄ sicut dicit aug. et latria dicit cultū soli deo debitum.

50 Ad illud qđ obi ꝙ deus colit̄ fide. spe. ꝛ charitate. Dōm ꝙ cult⁹ dei nō accipit̄ ita stricte sicut in diffinitiōe latrie est pretactū. et ideo nō sequit̄ ꝙ latria sit generalis virtus ad tres virtutes theologicas.

51 Ad illud quod obi ꝙ ois q obedit deo seruit deo. dōm ꝙ verū est. ex hoc tn̄ nō seqtur ꝙ ois obediētia sit latria. qa obedientia nō solū dicit seruitutē ipi deo debitā. ſ etiam seruitutē his q sunt loco dei. vt prelatis. Latria aūt dicit seruitutem soli deo debitā. ꝛ iō rō illa nō valet. sed peccat ſm cōsequēs.

52 Ad illud qđ obi ꝙ qcunqꝫ fiūt ad gloriā dei. fiūt ad cultū dei. pꝫ rnsio p iam dicta. qm̄ cultus accipit̄ ibi generalit̄ ꝓ actu ordinato in deū tāqꝫ in finē. in diffinitiōe aūt latrie accipit̄ magis ꝓprie ſm ꝙ dictū est.

Questio. iiij. i

Utrū latria sit virtus cardinalis an theologica: Et ꝙ theologica vr̄. Aug. x. de ciui. dei. ca. iiij. Sacrificamus deo hostiā humilitatis ꝛ laudis. i ara cordis igne feruide charitatis. Et post. Hic est dei cultus. hec vera religio. hec recta pietas. et tm̄ deo debita seruitus. ḡ vr̄ ꝙ si hec oia circumloquunt̄ latriā. nihil aliud ē latria ꝙ̄ ipa charitas. ḡ latria est virtus theologica.

Itē aug. xiiij. de trini. Sapia vera est verus ac precipuus dei cultus. q vno noie greco theosebia appellat̄. qđ nomen nostri pietatē dixerūt. cuꝫ pietas apud grecos vsitatius theosebia nuncupat̄. Sed latria vt dicit aug. x. de ciui. dei. nō est aliud ꝙ̄ theosebia. Theosebia aūt nō est aliud ꝙ̄ sapia. sapia aūt se tenet ex parte virtutū theologicaꝝ nō cardinaliū. ḡ ꝛ ipsa latria.

Itē latria est virtus p quā deus colit̄ eo cultu q ē adoratio. sed virtus dictans nobis deū adorandū eē est ipsa fides vel etiam charitas. Quia sicut dicit ra-

53 banus sup Gen. Adorare est deū q adorandus ē tota mentis intentione querere. ḡ vr̄ ꝙ latria sit virt⁹ theologica sicut fides vel charitas. Itē in latria ē impletio primi pcepti. ſ pcepta prime tabule implent̄ virtutib⁹ theologicis. sicut pꝫ de pmo qđ implet̄ p fidē. ꝛ de tercio qđ implet̄ p charitatē. ḡ vr̄ ꝙ si primū implet̄ p latriā ꝙ sit vtus theologica. Itē hec est differentia int̄ vtutes cardinales ꝛ theologicas ꝙ cardinales ꝯsistūt in medio circa supfluū ꝛ diminutū. in theologicis aūt nō ē repire supfluū. ſ circa latriā q est deū colere nō est supfluū inuenire. ḡ vr̄ ꝙ latria sit in genere vtutū theologicaꝝ non cardinaliū. ſ theologicaꝝ.

54 Itē virtus theologica dicit̄ q: hꝫ deū ꝓ obiecto. ſ latria hꝫ deum ꝓ obō. sicut em̄ fides credit pmā veritatē. ꝛ charitas diligit sūmā bonitatē. sic latria reueret̄ ꝛ colit summā maiestatē. vr̄ ḡ ꝙ latria sit virt⁹ theologica.

55 Sꝫ ꝯ. Religio est virt⁹ q colit̄ ille q est superioris nāe. sicut vult aug. x. de ciui. dei. ꝛ Tulli⁹ in j. rheto. sed religio est species iusticie. vt dicit Tulli⁹ ibidē. ꝛ iusticia est virtus cardinalis. si ḡ latria ꝯtinetur sub spē religiōis. latria est de genere virtut̄ cardinalis. Itē sicut obia respicit debitū mādati. sic latria respicit debitū honoris diuini. Est em̄ latria cultus deo debitus. sed obediētia q: respicit debitū precepti est virt⁹ cardinalis ꝯtēta sub iusticia. nō theologica. ḡ pari rōne ꝛ ipa latria. Itē nulli⁹ virtut̄ theologice actus cadit sub coactione. Credere em̄ non pōt qs nō volēs. ſ act⁹ latrie cadit sub coactione. vt adorare ꝛ thura ponere. ḡ latria nō ꝯtinet̄ sub genere virtutis theologice. Itēꝫ ois virtus theologica vel est fides. vel spes. vel charitas. ſ latria non est fides ꝓ eo ꝙ nō ꝯsiderat sūmā veritatem ſm se. Nec charitas. q: nō cōsiderat sūmā bonitatē ſ mag summā maiestatē. nec spes hoc ꝯstat. ḡ ꝛc.

56 R̄. ad pdictoꝝ intelligētiā est nōndū ꝙ licꝫ latria notificet̄ per cultū siue p ſuitutē. vt dicat̄ latria eē seruit⁹ siue cultus deo debit⁹. ꝛ ista duo qsi ꝓ eodē accipiunt̄. differunt tn̄ ſm ꝓpriā acceptionē. Cult⁹ em̄ dei respicit actū interiorē ꝛ exteriorē. ꝛ magis interiorē ꝙ̄ exteriorē. seruitus aūt ꝓprie respicit actū exteriorē. Et iō cū latria de rōne sui vocabuli idem sit qđ ſuitus ſm ꝙ exponit aug. in li. de tri. latria ꝓprie respicit actū exteriorē. theosebia vo vl̄ eusebia idē ē ꝙ cult⁹ diuin⁹ siue bon⁹ cult⁹. et iō ꝓprie respicit actū interiorē. Et qm̄ virt⁹ q respicit actū exteriorē versat̄ qdāmodo circa actionē ꝛ est in genere virtut̄ cardinalis. hinc ē ꝙ latria est vt⁹ cardinal̄. Et q: ꝯsiderat actū exteriorē sb rōe debiti ꝛ in cōpatiōe ad alteꝝ. ꝛ hoc est ipi⁹ iusticie. iō latria ꝯtinet̄ sub virtute cardinali q qdē ē iusticia. Rursus q: spēs iusticie ſm ꝙ ordinat̄ ad venerādā nām supiorē est ipa religio. sicut dicit Tulli⁹. hinc ē ꝙ latria nō solū est in genere vtutis tanqꝫ in genere remoto. ſ in genere virtutis cardinalis tanqꝫ in genere subalterno. in genere vo iusticie sicut in genere ppinquo. in genere vo religionis sicut in genere ꝓprio. Et hoc est qđ dicit aug. de ci. dei li. x. ca. j. vbi dicit ꝙ idē est apud grecos latria qđ apud nos religio. excepto ꝙ nomē religionis ē in pl⁹.

57 Un̄ ibidē dicit ꝙ cultus deo debitus qtuor noib⁹ nuncupat̄. duob⁹ apud grecos. ꝛ duobus apud nos. Apud grecos nanqꝫ dicit̄ latria ꝛ theosebia siue eusebia. apud nos vo dr̄ pietas ꝛ religio. ita ꝙ ista duo noīa rndēt istis duobus lꝫ qdāmodo sint in plus qꝫtū ad modū ꝯstructū. Differūt āt latria ꝛ theosebia ſm ꝓpꝛiā acceptionē. lꝫ aliqn̄ accipiant̄ ꝓ eodē. q: theosebia dic̄ cultū interiorē q ꝓpe spectat ad vtutes theologicas. ſ latria seruitutē exteriorē q spectat ad iusticiā. s. virtutē cardinalē. Cōcedēdū est ḡ latriā eē virtutē cardinalē. Cōcedenda etiā sunt argumēta h̄ ꝓbantia.

58 Ad duas autes auctēs aug. pꝫ rn̄s p iā dicta. Cū em̄ dicit aug. ꝙ cultus deo debit⁹ est ipsa dilectio vel sapia. loqt̄ de cultu interiori. cuꝫ aūt dicimus latriam esse cultum in-

religionis de cultu exteriori. vbi vocabulo abutimur. Et p hoc patet oppositū. q2 non dicit ydolatra q2 credit ydolum esse deū. vel amat ipm sicut deum sed in fidelis. Tunc autē dicit ydolatrare cū exterius colit. sic p oppositum intelligimus in pposito. Ad illud quod obijcit q virtus p quam adorat deus ē fides z charitas. dōm q sicut est cultus exterior z interior. sic est adoratio exterior et interior. Adorare interius est tota mente in deum tendere sicut dicit Rabanus. Adorare exteri⁹ est aliquā reuerētiā corporaliter exhibere. Cum ḡ dicit q p fidē z charitatē adorat deus. dōm q verū est de adoratōe interiori q̄ incipit in fide z terminat in charitate. s nō habet veritatem de adoratione exteriori que ortū habet a virtute cardinali. Et si tu obijcias. tā fides q̄ charitas dictat tā interius q̄ exterius adorandū. dōm breuiter q aliq̄s actus pōt eē alicui⁹ virtutis multipliciter. aut sicut imperantis. aut sicut elicientis. licet autē exterior adoratio sit ipsi⁹ fidei z charitatis sicut imperantis. et maxime fidei q̄ dictat deū adorandū. alteri⁹ tñ ē vt elicientis. s. latrie. que qñ elicit actū sub rōne debiti ideo cōtinet sub iusticia que est virtus cardinalis.

Ad illud qd' obi: q impletio primi pcepti spectat ad virtutē theologicā. sicut impletio scdi. dōm q impletio scdi. vicz nō assumas tibi nomē dei tui inuanū q̄tū ad actū exteriorē est virtus cardinalis. q̄tū ad actū interiorē implet virtute theologica que quidē est fides. Per hūc modū intelligendū est in isto pcepto pmo. z q2 latria implet p actū exteriorē. iō nō est necesse eā eē virtutē theologicā. Ad illud qd' obi. q circa actū latrie nō cōsistit supfluū vel diminutū. Rñderi pōt q falsum est. q2 licet q̄tū ad actū interiorē nō ptingat excedere in colēdo deum. tñ q̄tū ad actum exteriorem z modū cōtingit repire excessum. vtpote sicut si aliquis sacerdos vellet decē missas in vno die cantare ad laudem dei nō seruaret modum.

Ad illud quod obi: q latria habet obiectū deum. dōm q z si latria habeat obiectū deū. aliquo mō tñ cū hoc respicit aliqd' creatum. Unde sicut obedientia q̄ quis obedit deo respicit ipsum deū vt cui obediēdum est. ipm autē mandatū z eius obligationē respicit sicut illud quod implendū est. Sic z ipsa latria respicit deum vt cui honor exhibendus est. respicit etiam cultum exteriorem exhibendū. respicit etiā rōnē exhibendi. videlicz ratōnē debiti. z hec est quasi rō formalis ipius. z est q̄d creatum. hinc est q cū virtus ponatur in spē vel genere formali ex parte obiecti qd' habz rōnē formalis z motiui. z q latria est in genere virtutis cardinalis. sicut obedientia. Q2 ḡ obijcit q virtus theologica est illa q̄ respicit obiectum increatū. dōm q obiectū pncipale virtutis theologice non est aliquid creatum. sed est bonū increatū sub conditionibus increatis. q̄ quidē sunt summa bonitas. et summa veritas. Hec autē non est repire in pposito. et ideo nō tenet ratio illa. Hec igit dicta sunt de latria sm q pprie accipit p habitu dirigente ad cultū exteriorē. qui pprie dicit seruitus dei z adoratio. Et hoc modo nō est idē latria z theosebia vt a principio dictū est. Si autē latria dicat cultus interior. cū ille cōsistat in credēdo z diligendo z sperando deū sicut dicit Aug. in enchir. sic nō ponit esse virtus cardinalis sed theologica. nō tñ q̄ ab aliis distincta. sed cōsequens ad oēs illas. z hoc mō nō accipit ita pprie sicut modo pdicto. cū latria pprie loquēdo sit species religionis sicut dulia. et nomen eius impositū fuit a seruitute sicut dictum fuit a principio. Utroq3 tñ modo cōuenit repiri eam dici. et sm hoc doctorū positiones diuersificari. vt quidam ponant eam speciem virtutis cardinalis. s. iusticie. quidā vo tres theologicas circūplecti. et vtrunq3 vere pōt dici sine cōtrarietate pter diuersum modū accipiendi zc.

Questio. iiij. k

Utrum latria sit virtus distincta a dulia: Et q non vr per illud ps. Domine deus me⁹ in tē speraui. glo. Dr̄ n oim p potentiam cui debet dulia. deus autē per creationem cui debet latria. ḡ si dño deo nō debet nisi vna spēs adorationis vicz latria. ḡ latria z dulia ñ sunt diuerse spēs virtutis. Itē eadem est species virtutis qua credit eē credendū. s. ipsa fides ergo eadem est species virtutis qua colit eē colendū. s huiusmodi sunt latria z dulia. ḡ zc. Itē eadem ē species virtutis qua amat esse amandū. vicz ipa charitas. ḡ eadem rōne eadem est spēs virtutis qua adorat esse adorandū. sed hmōi est latria z dulia. ḡ zc. Si tu dicas q nō est simile. q2 sic nō est vna rō adorabilis sicut amabilis. Obijcit ptra. q2 sicut pxim⁹ nō est amandus nisi inq̄tum imago dei. sic etiā nō ē adorandus nisi inq̄tum est dei imago. ḡ sic est vnus amor sui z sue imaginis sm speciem. sic z vnus honor. Item magis z minus non diuersificāt speciem. sed latria z dulia differunt sicut maior honor et minor honor. ergo vr q nō sint diuerse spēs virtutis.

Sed ptra sup illud ps. Adorate sca. pe. eius zc. latria est adoratio q̄ soli deo debet. Dulia est adoratō q̄ etiā creature exhibet. Que duas hz spēs. Unā q̄ exhibet oib⁹ indifferenter. aliā q̄ exhibet soli hūanitati xpi. si ḡ dulia hz duas spēs adoratiōis q̄ creature debet. multo fortius latria z dulia q̄ sūt spēs virtutis diuerse. Itē habit⁹ diuersificant p actus z actus per obiecta. ḡ si latria ē cult⁹ q̄ debet deo. z dulia q̄ debetur creature vt creatura est. vr q latria sit spēs virtutis distincta a dulia. Item sapia z scia sunt diuersa dona sm q̄ dirigimur ad tpalia z eterna. si ḡ latria est cultus debitus eterne maiestati. et dulia honor z reuerētia debita creature tpali. vr q sint diuersi habitus in genere virtutis. Itē si p eū modū fiat honor creature q̄ fit creatori. iā nō erit act⁹ virtutis sed potius vicij. Si quis enī sacrificaret homini. crimen ydolatrie cōmitteret. z vituparet pot⁹ de ydolatria q̄ commendaret de actu latrie vel dulie. ḡ si diuersitas modorū in actib⁹ virtutū introducit diuersitatē in habitib⁹. vr q latria z dulia differāt specifica differētia. R°. dōm ad pdictorū intelligētiā q z si nomen latrie sm aug. x. de ci. dei. importat cultū debitū maiestati diuie. nomē tñ dulie tripl'r vr. Uno mō vr dulia sm quandā analogiā. Alio mō sm āthonomasiā. et tcio⁹ mō sm significatiōē3 ppriā. Cū autē vr sm analogiā tūc importat cultū debitū nāe supiori. siue creature siue creatori sm aliquā rōnē sm quā creator cōicat creature. vtpote sm rōnē dñij. et h mō accipit in glo. sup illd' ps. In ecclijs be. do. glo. deo cui debet latria. dño cui debet dulia. Cū autē accipit sm āthonomasiā sic dicit debitā reuerētiā creature vnite vel assūpte. p quē modū accipit sup illd' ps. Adora. sca. pe. ei⁹. vbi vr q yperdulia maior debet solū hūanitati xpi. Cū āt accipit dulia sm significatōnē ppriā3. sic dicit dulia honor vel reuerentia debita rōnali creature z exhibita. et illo mō cōsueuit dulia accipi sm

cõem vsuз. Et hoc mõ est questio. vtrũ latria vel dulia sint diuerse species virtutis: et ad h̃ puenient rñdet q sic. Et rõ hui9 est. qz latria ꝛ dulia ꝯsiderãt exteriores cultus q formalẽ habẽt differẽtiã. ẜm q creature ꝛ creatori exhibẽt. Alius eñ est modus adorãdi creatorẽ. ꝛ alius adorãdi creaturaз. et alia rõ motiua. ꝛ iõ alia virtus directiua in hac ꝛ in illa. Et iõo ꝯcedẽdũ est q latria ꝛ dulia sunt diuerse virtutes.

65 Ꝯcedẽde sunt etiã rõnes ad hoc inducte. Ad illud vo qđ obi in ꝯtrariũ de glo. dĩm q dulia accipitur ibi ẜm generalẽ significatõeз ꝛ analogiã ẜm quã cõis est ad latriã et ad duliã ꝓpie dictã. Et si tu queras quare magis dicit latriã deberi deo ꝛ duliã dño. cũ tñ idẽ sit deus ꝛ dñs: Dĩm q dñs cõmunicatur creature ꝛ de creatore ꝛ de creatura dĩ analogice. deus aũt nõ ita cõicat. ꝫ si dicat de creatura ꝛ creatore dicit equoce. et ꝓpterea dicit latriã deberi deo. ꝛ duliam creature. vt nõ significet q alia spẽ adoratiõis adorandus sit inq̃tũ deus. alia inq̃tũ dñs. ꝫ vt innotescat dr̃ia hoꝝ vocabuloꝝ. et sil' cũ differentia innuit ꝯueniẽtiã.

66 Ad illud qđ obi q vna est virt9 q creduntur oĩa credẽda. dĩm q verũ est de credẽdis q habẽt vnã rõnẽ mouẽtẽ ad credẽdũ sc. vtpote veritatẽ summã. cuiusmodi sunt articuli fidei. Sз si credẽda haberẽt rõnes diuersas. vtpote cuз credo hoi q̃a veraꝫ est. ꝛ iõ qz veraꝫ est. ꝫ fides et illa nõ sũt eiusdẽ rõnis nec spẽi. Una eñ est fides q ẽ virt9 theologica. Alia q magis spectat ad gen9 virtutis cardinalis. q qdẽ magis ꝓprie appellanda est fidelitas q̃ fides. Et qz latria ꝛ dulia diuersas ꝯsiderãt rões honorãdi i creatore ꝛ creatura. hic ẽ q poti9 si bñ attẽdat sũt diuerse vtutes q̃ vna.

67 Ad illud qđ obi q eadẽ charitate diligunt oĩa diligibilia. dĩ. q hoc est qz charitas hз vnũ obiectũ principale vicз summũ bonũ. qđ quidẽ amat siue diligẽdo deũ in se. siue operãdo bonũ ꝓximo q est dei imago. Latria aũt ꝛ dulia aliũ ꝛ aliũ respiciũt cultũ ꝛ modũ. ꝛ iõ nõ est sile de dilectiõe ꝛ adoratiõe. nec de rõne imaginis hinc ꝛ inde. ꝛ illud

68 melius manifestabit infra cũ agit de charitate. Ad illud qđ obi q magis ꝛ minus nõ diuersificãt spẽm Dĩm q illud hз instãtiã. ꝛ nõ hз veritatẽ q̃tum ad spẽm in genere moris. Preterea nõ hз veritatẽ nisi qñ nõ est alia dr̃ia q̃ p magis ꝛ min9. sic aũt nõ ẽ in ꝓposito. qz latria ꝛ dulia nõ differũt solũ q̃tũ ad intẽsionẽ ꝛ remissionẽ. ꝫ etiã q̃tũ ad aliũ ꝛ aliũ colẽdi modũ. De q inquã mõ plura possent adhuc queri. ꝫ ista sufficiãt ne nimis elongemus nos ab intentione magistri. in oib9 eñ p̃dictis satis põt sumi rõ discutiendi ex his que dicunt in lr̃a.

Di. x. de cõicatione ydiomatũ ꝛ ꝓprietatũ respicientiũ ꝑsonã ꝓut sonãt in nobilitatẽ. s. de personali conditione ꝛ filiali adoptione.

Olet etiã inq̃ri a q̃busdã ꝛc. Supra egit mgr̃ de cõicatõe ydiomatũ p cõpatiõeз nãe ad nãз. h̃ agit de cõicatiõe ydiomatũ in cõpatiõe ad ꝑsonã. Et qm̃ taliũ ꝓprietatũ ydiomata q̃dã sunt q sonãt in nobilitatẽ ꝛ dignitatẽ. q̃dã vo in quandã defectibilitatẽ. iõ ps ista diuidit i duas. In q̃ꝝ ꝑma determiat de ꝑmis. In scđa vo de scđis. ibi. Deinde si querit vtꝝ ꝛc. Prima ps habet duas. In ꝑma inq̃rit mgr̃ vtruз cõditio ꝑsonalitatis ꝯueniat xp̃o ẜm q hõ. siue ẜm hũanã nãm. In scđa vo vtꝝ filiatio adoptõis ẜm hũanã naturã ꝯueniat eidẽ. ibi. Si vo q̃r an xp̃s ꝛc. Utrũq3 aũt hoꝝ dignitatẽ ꝛ nobilitatẽ importare vr̃. s. tã ꝑsonal cõditio q̃ adoptionis filiatio. Prima ps hз ptes duas. In ꝑma mouet qõnẽ ꝛ determiat. In scđa vo dissoluit rõnẽ sophisticã q veritatẽ determiatã impugnat. ibi. Sз adhuc alit nitit ꝓbare. Similiter scđa ps principalis habet duas. In ꝑma determiat qõnẽ q q̃r. vtrũ xp̃s sit filius adoptiuus ẜm hũanã naturã. In scđa ꝫ h̃ opponit ꝛ determiat. ibi. Sз adhuc opponit sic ꝛc. Subdiuisiões aũt ptiũ manifeste sũt in lr̃a. Generalr̃ aũt intellect9 dist. circa duo versat. s. in oñdẽdo q nec ꝑsonalitatis ꝯditio nec adoptõis filiatio ꝯueniat xp̃o ẜm q hõ.

Di. X.

Querit vtrũ cõditio ꝑsonalitatis ꝯueniat xp̃o ẜm q homo siue ẜm humanã naturã. Uel an xp̃us ẜm q homo sit ꝑsona vel aliquid. a

Olet etiã inq̃ri a q̃busdã vtꝝ xp̃s ẜm q hõ sit ꝑsona vl' etiã sit aliqd: Ex vtraq3 pte hui9 qõnis argumẽta ꝯcurrũt. Q eñ ꝑsona sit his disserũt rõnib9. Si ẜm q hõ aliqd est. vel ꝑsona. vel sba. vl' aliud est. Sз aliud nõ. ꝫ ꝑsona vl' sba. Si suba est. vel rõnalis. vel irrõnalis. ꝫ nõ est irrõnalis suba. ꝫ rõnalis. Si vo ẜm q hõ est rõnalis suba. ꝫ ꝑsona. qz h̃ ẽ diffinitio ꝑsone. Persona est suba rõnalis indiuidue nature. Si ꝫ ẜm q hõ ẽ aliqd. ꝛ ẜm q hõ ꝑsona ẽ. Sз ecõuerso. Si ẜm q hõ ꝑsona est. vel tercia in trinitate vel alia. ꝫ alia nõ. ꝫ tercia in trinitate ꝑsona. At si ẜm q hõ ꝑsona ẽ tercia in trinitate. ꝫ de9. Propt' hincõueniẽtia ꝛ alia q̃dã dicũt xp̃m ẜm hoĩeз nõ eẽ ꝑsonã nec aliqd nisi forte ẜm sit exp̃ssiuũ vnitatis ꝑsone.[a] Scđm eñ hз multiplicẽ rõnẽ. Aliqñ. n. exp̃mit ꝯditõeз vl' ꝓprietatẽ diuie nãe vl' hũane. aliqñ vnitatẽ ꝑsone. aliqñ notat hitũ. aliqñ cãm. Cui9 distinctiõis rõnẽ diligẽter lectoꝝ animaduertat. atq3 in sinu memorie recõdat. ne ei9 cõfundant sensus cũ de xp̃o sermo occurrent. Illud tñ non sequitur quod in argumẽtatione superiori indu/

1 a Scđm eñ hз multiplicem rationem ꝛc. Contra. vr̃ illa distinctio eẽ inartificialis. ꝛ sup̃flua. ꝛ diminuta. Inartificialis. qz mẽbra ista nullã vident habere ꝯueniẽtiã. Sup̃flua vr̃. qz eadẽ vi q importat ꝓprietatem nãe. importat vnitatẽ ꝛ ꝓprietatẽ ꝑsone. Diminuta etiã vr̃. qz sic põt importare habitũ. ita etiã põt importare nouẽ genera accidẽtiũ. ꝫ vr̃ q his mẽbris octo mẽbra debuerũt adiungi. Itẽ q̃r. vbi sic diuersimode accipiat. cũ non videat habere tot intellectus. R̃e9. dĩm q h̃c distinctio et si videat eẽ rudis. tñ ẽ multũ rõnal'. Et hoc si attẽdat sup

Persona describit.

Rõ i p̃te negatiuam.

a Scđm hз variã naturam ꝛ p hãc determinatur istas qõnes

cũ ē. Q̃ si xp̃s ſm q̃ hõ ē ſuba rõnalis. ḡ pſona. Nã et mõ aĩa xp̃i ē ſuba rõnalis. nõ tñ pſona. q: nõ ē p ſe ſonãs. imo alij rei cõiũcta. Illa tñ pſone dſcriptio nõ ē data p illis tribus pſonis.

Diſſoluit rõez ſophiſticã q̃ veritatē q̃ xp̃s ſit perſona impugnat. b

Sed adhuc aliter nitunt̃ pbare xp̃z ſm hõiez eē perſonã. q: xp̃s ſm q̃ hõ pdeſtinat⁹ ē vt ſit dei fili⁹. Sz illud ē qd vt ſit pdeſtinatus ē. ergo ſi pdeſtinat⁹ eſt ſm q̃ hõ vt ſit fili⁹ dei. et ſm q̃ hõ ē filius dei. Ad qd dici põt xp̃m eē id qd vt ſit pdeſtinat⁹ ē. Eſt eñ pdeſtinatus vt ſit filius dei. et ipe vere ē fili⁹ dei. ſed ſm hominē pdeſtinat⁹ ē vt ſit fili⁹ di. q: p gratiã hz hoc ſm hominē. nec tñ ſm hominē ē fili⁹ dei. niſi forte ſm vnitatis pſone ſit expreſſiuũ. vt ſit ſenſus. Ipe q̃ ē hõ ē dei filius. vt aũt ipe ens hõ ſit dei fili⁹ p gratiã hz. ſ ſi cã notet̃ falſum ē. Nõ eñ quo hõ ē. eo dei filius ē.

Querit̃ vtr̃ filiatio adoptiõis ſm hũanã naturã cõueniat xp̃o. Uel an xp̃s ſit adoptiu⁹ ſm q̃ hõ vl̃ alio mõ. Et determinat q̃ non. c

Si vero q̃rat̃ an xp̃s ſit adoptiu⁹ fili⁹ ſm q̃ hõ ſiue alio mõ. Reſpõdem⁹ xp̃m nõ eē adoptiuuz filiũ aliq̃ mõ. ſz tñ naturalē. q: natura fili⁹ dei ē nõ adoptiõis gr̃a. Nõ aũt ſic dicit̃ filius natura vt dicit̃ de⁹ natura. nõ eñ eo filius ē quo de⁹ ē. q: natiuitate diuinitatis fili⁹ ē. Et cũ dr̃ natura vl̃ nature fili⁹. q: naturalit̃ ē fili⁹ eãdē. ſ. hñs naturã quã ille q̃ genuit. Adoptiu⁹ aũt fili⁹ ſi ē q: pri⁹ nõ fuit et poſtmodũ adoptat⁹ ē in filiũ. ſicut

Quare non ſit adoptiu⁹ fili⁹. b

nos dicimur adoptiui filij. q: cum nati fuerim⁹ ire filij. p gr̃az facti ſum⁹ filij dei. Chriſt⁹ vero nũq̃ fuit nõ filius dei. et iõ non ē adoptiuus filius.

Opponit̃ q̃ ſit adoptiuus filius. d

Obiectio.

Sed ad hoc opponit̃ ſic. Chriſtus fili⁹ homĩs ē. id ē. virginis. aut gratia. aut natura. vl̃ vtroq̃ mõ. Si vero natura. aut diuina. aut hũana. ſed diuina nõ. ergo aut humana natura aut non natura eſt filius homĩs. Si nõ natura. ergo gr̃a tñ. Et ſi etiaz natura hũana nõ. iõ minus p gr̃am. Si ergo gr̃a filius hõis eſt. adoptiuus filius eſſe videt̃. vt idē ſit naturalis filius patris. et adoptiu⁹ filius v̾gĩs. Ad qd dici pt̃ xp̃m filiũ v̾gĩs eē et natura vel naturalit̃ et gr̃a. nec tñ adopti-

R. e

quid fundatur. Nam prima diuiſiõe hec ppoſitiõ. ſm. põt iportare pcomitãtiã vl̃ cãz. Si cãm iportet tũc eſt q̃rtũ mẽbr̃. Si pcomitãtiã. ſic tripliciť pt̃ importare. aut ſm inherentiam. aut ſm vnionē. aut ſm adiacẽtiaz ſiue aſſiſtentiã. Si ſm inherẽtiã. ſic iportat ppzietatē nature. nam ppzietas inheret ei c⁹ eſt proprietas. Si ſm vnionez. ſic importat proprietatez perſone. Si ſm aſſiſtentiam ſiue adiacentiam. ſic dicit habitum. Quartũ autem membrum qd eſt ſm principalis diuiſiõis. mgr̃ ñ ſbdiuidit. Põt tñ diuidi ſm quatuoz genera cauſarum. Omnibus enim modis hec dictio ſm conſueuit accipi ſicut poteſt per exẽpla mõſtrari. Si enim dicat̃ xp̃us ſm q̃ homo fuit paſſibilis. ſic importat conditionem nature Si dicatur xp̃s ſm q̃ homo creauit. ſtellas ſic importat vnitatem pſone. Si dicatur xp̃s ſm q̃ homo fuit veſtitus et calciatus. et vt homo inuentus. ſic importat habituz. Si dicatur xp̃s ſm q̃ deus creauit mundũ. et ſm q̃ homo pdicauit diuinũ verbuz ſic importat cauſã efficientē. Si dicatur xp̃us ſm q̃ deus et ſuppoſitum diuine nature. et ſm q̃ hõ eſt animal rõnale. ſic importat cãm formalē. Si dicatur xp̃us ſm q̃ deus et homo ē pmium noſtrũ ſic importat cãm finalē. Poſſũt aũt multa hmõi exempla cõgruentia inueniri. De cã aũt materiali ſm diuinam naturã non contingit inuenire. ſm autem hũanã contingit. vt ſi dicatur xp̃us ſm q̃ homo concept⁹ fuit de puriſſimis ſanguinib⁹ virginis. b Nos dicimur adoptiui filij. q: cum nati fuerimus ire filij. p gratiaz facti ſum⁹ filij dei. Contra. Si hoc verũ eſt. tũc angeli beati et homo in ſtatu innocentie nõ fuiſſent filij adoptiui. ḡ nec ius habuiſſent in hereditate regni. qd abſurdum eſt. R. dicendũ q̃ magiſter loquitur de adoptione ſm plenam rationem. et ſic ponit extraneitatez que ſm actum eſt. q̃ quidem extraneitas eſt elongatio ↄ abalienatio a deo per culpam. et hec quodam modo non conueniret angelis ratione filiationis. Largius tñ accipiendo extraneitatem ſiue quantum ad culpam q̃ ineſt. ſiue quia potuit ineſſe ſe extendit ad omnes filios adoptionis. Et hoc quidem modo angeli poſſunt dici filij. c Chriſtum filium virginis eſſe et nã vel naturaliter et gratia. Contra. videt̃ q̃ iſta duo non ſunt icompoſſibilia. Si eñ hoc eſt naturale. iaz non eſt gratuitum. et econuerſo. R. dicẽdum q̃ gratia vnionis non repugnat nec incompoſſibilis eſt cuz pprietate naturali. immo facit eam communicari. Et magiſter loquitur hic de gratia vnionis. Uel poteſt dici q̃ gratia et natura bene poſſunt de eadem re dici per comparationem ad diuerſa. et ſic eſt in propoſito. Nam xp̃us inquãtum homo eſt naturalis filius virginis. Inquantũ autez deus. eſt filius virginis non per

2

3

nus filius virgīs ē. q2 nō p adoptionē sed p vnionez filius virginis eē dicit. Filius em̄ virginis dicit. eo q in virgīe hōiez accepit ī vnitatē psone. et hoc fuit gratie et nō nature. Vn̄ Aug. sup Jo. ait. q vnigenit⁹ est equalis patri. nō ē grane sed nature. Q aūt in vnitatē psone vnigeniti assumpt⁹ ē hō. grē ē n̄ nature. Christus ergo nec dei nec hōis ē adoptiuus filius. s dei naturaliter. ꝛ hōis naturalit et grā fili⁹. Q xō naturaliter sit hōis filius Aug. ondit in li. de fide ad petrū. Jlle scz deus factus ē naturaliter hōis fili⁹. qui ē naturaliter filius vnigenitus dei patris. Q āt nō sit adoptiuus fili⁹. et tn̄ grā sit fili⁹. ex subditis pbat testimōys Ihiero. super eplaz ad ephesios ait. De xpo iesu scriptū ē. q2 semp cū prē fuit. et nūq eū vt eēt volūtas paterna pcessit. et ille qdē natura filius ē. nos xō adoptiōe. Jlle nūq n̄ fuit fili⁹. Nos anq eēmus pdestinati sumus. et tūc spm̄ adoptionis accepimus qn̄ credidimus filiū dei. Hylarius qz ī li. tercio ð trini. ait. Dn̄s dicēs clarifica filiū tuū nō solo nōie ptestatus ē se eē filiū dei. sed etiā ppuetate. Nos sumus filij dei. sed nō talis hic filius. hic em̄ verus ꝛ ppnus ē filius origie nō adoptiōe. veritate nō nūcupatōe. natiuitate n̄ creatiōe. Aug. etiā sup Jo. ait. Nos sum⁹ filij grā n̄ natura. vnigenitus āt natura nō grā. An hoc etiā in ipo filio ad hōiez referēdū ē: Jta sane. Amb. quoq in. j. li. ð trini. ait. Christus filius ē n̄ p adoptōez sed p naturā. p adoptionē nos filij dicimur. ille p vitatē nature ē. Ex his euidēter ondit q xps n̄ sit filius grā adoptionis. Jlla em̄ grā intelligit cū Aug. cū nō eē grā filiuz asserit. grā em̄ sed nō adoptiōis. imo vniōis filius dei ē filius hōis et ecōuerso.

Augu. super Johānēz.

Aug. de fide ad petrum.

Hiero. super epistolaz ad Ephes.

Hilarius cōtra fotinū. cōtra sabeliū ꝛ arriū.

d

e

naturā. nec p adoptionez. sed p gratiā vnionis. d Est fili⁹ origine nō adoptione. veritate nō nūcupatōe. ꝛc. Cōtra ista vba Hylarij obi. vi enim q sit ibi verboꝝ iculcatio. Jdē em̄ ē eē filium origie et natiuitate. Jtē vi q sit superfluitas. Nā ois filiatio aut est naturalis aut gratuita. g p originē vel adoptionē. g supfluūt alia mēbra. Jtē qd ē q dicit aliquis fili⁹ nūcupatiōe. Aut em̄ vera ē nuncupatō. aut falsa. Si vera. g vel p adoptionē vel p generationē. Si falsa. g nō debz inter mēbra predicta poni. Jtē si ob creationē dicunt filij. cū g ōsim sint a deo creati. erūt etiā filij di. qd absurdum ē. 4 R. dd. q ī predicto vbo Hylarius innuit nobis qtuor filiatōis dīas qꝝ sufficiētia haberi pōt sic. Jlle em̄ dicit fili⁹ alicuius q ab ipso ē et ei cōformat. hoc āt pōt eē dupl'r. Aut emanatione naturali et ī vnitatez eēntie. et sic est filius vnigenit⁹ patris. quē dicit Hyla. eē filiū origine ɔtra fotinū. Veritate ɔtra fabellium. Natiuitate contra arriū. Et hoc in pmo li. fuit expositū. Aut pōt eē ab alio ī diuersitate subē. et hoc pōt eē tripliciter. ſm triplicē modū cōformitatis. Aut em̄ cōformat quātū ad rōez imaginis naturalis. et sic ē filius creatione. Aut qtū ad rōez imaginis et silitudinis q attēditur in grā et donis gratuitis. et sic ē fili⁹ p adoptionē. Aut conformat in natura imaginis sed discordat p deordinationē volūtatis. sicut hō peccator. ꝛ sic ē filius nūcupatōe. Ex his patēt dīe filiatiōis. patēt nihilominꝰ verba pdicte distinctiōis q nō inculcant sed valde rōnabiliter dicunt. Patet etiā rñsio ad obiecta. Nō em̄ sine cā dicit illa tria vocabula. Et qūis p codē accipi possit origo et natiuitas. nō tn̄ frustra ponit vnuz cum altero. hoc em̄ est pter hereses elidendas.

5 Ad illud qd obi q ois filius aut ē fili⁹ p naturā aut p gratiā. dd. q falsum ē nisi extendat nomen nature et gratie ad illud qd est ex mera dei beniuolentia. et ad illud qd hz quis ab origine. Et hoc quidez mō filiatio p creationē pōt dici quodā mō eē p naturā. quodā mō p gratiā. sed nō sequit pp hoc q talis sit fili⁹ adoptiuus vel naturalis. 6 Ad illud qd querit de filiatiōe p nūcupatiōez. dd. q ille sic di filius q hz p conformitatē naturā imaginis. sed difformitatē p culpā. et hoc inquā mō nūcupatio ista quodā mō hz veritatē quodā mō nō. q2 quodā mō ē filius quodā mō aduersari⁹. Et io sola nūcupatiōe di filius. sicut Abraam dixit ad diuitez damnatū. Recordare fili ꝛc. 7 Ad illud qd vltimo obi q si pater ē p creationē. dz dici pr bestiaꝝ. dōm. q non sequit. q2 nō qcunq creatio facit aliquē dici filium. s creatio illa in qua confert insigne diuine imaginis per 8 quam cōfigurat hō deo et ydoneus efficit ad hoc q sit fili⁹ adoptiu⁹. e Per adoptionē nos filij dicimur. ille p veritatē nature ē. Contra. Cum factū p veritatē. ꝛ dictū p silitudinē nō vniuocent s equiuocent. sicut hō pictus et hō ver⁹ in hōie. tūc filiatio nobis et christo cōpetit equiuoce. Et hoc ipsum vi cōfirmari p illud qd di. Jo. xx. Ascēdam ad patrē meū et patrē vestrū. Greg. ibi. Aliter meū. et aliter vestrū. Sed cōtra hoc ē q christ⁹ di frater nr̄. sed nō diceret ex hoc frater si equiuoce eēmus filij g ꝛc. Jtē cum di deus ē pater xpi vel pater nr̄. aut eadē paternitate aut alia. Si eadē. g si paternitas di vniformiter. pari ratione et filiatio. Si alia. g in psona patris sunt due paternitates. qd simpl'r absurdū ē. R. dd. q nos et xps dicimur filij di. nec oino equiuoce. nec oīno vniuoce. Nō vniuoce. q2 vna ē filiatio tpalis et gratuita. alia natural' et eterna. Nō equiuoce. q2 mediāte illa filiatiōe p cōformationē ad illā filij efficimur adoptiui. Sicut em̄ a patre ois paternitas in celo et in terra nōiatur. sic a filio ois filiatio. Similiter si querat vtrū vniformiter dicat deus pat nr̄ et filij. dōm q nec oino vniformiter nec oino difformiter. q2 pater di filij paternitate eternali et personali pa

ter vero nr̃ et tpe et ẽentialiter. Et sicut ẽentia nõ ponit in numerũ cũ psona vt sint res que sic nec vna pat-
nitas cũ alia vt sint due paternitates. et sic patẽt rõnes et obiectiones ad vtrãq3 ptẽ. Nõ eñ valet illa obie-
ctio de hõie picto et vero. nã hõ pict⁹ nihil h3 de veritate hõis. fili⁹ aũt adoptiu⁹ aliquid habz de veritate fi
lij quamuis non sit filius naturalis. rc.

D intelligentiã huius partis incidit hic qõ cir-
ca duo. Primo querit̃ de cõparatiõe xpi hõis ad
cõditionẽ psonalitatis. Scdo vero de cõparatiõe eius
qz ad filiationẽ adoptionis. Circa pmũ breuiter q̃-
renda sunt tria. Primo vtz hec sit cõcedenda. xpus
fm q hõ ẽ deus. Scdo de hac. Christ⁹ fm q hõ ẽ p-
sona. Tercio querit̃. vtz hec sit cõcedẽda. xps fm q
hõ ẽ individuũ. Qõ. j. a

Utz hec sit admittẽda. Christ⁹ fm q hõ ẽ deus. Et
q sic vr. Phil. ij. sup illud. dedit illi nomẽ rc. Glo. in-
quãtũ hõ assumpsit nomẽ dei nõ vsurpauit s3 vere.
s3 qõ vere assumpsit vere h3. g si fm q hõ assumpsit
nomẽ dei. fm q hõ ẽ vere de⁹. Itẽ xps fuit predesti
nat⁹ eẽ fili⁹ dei in virtute. sicut dr̃ ad Ro. j. S3 xps ẽ
illud fm q hõ. ad qõ predestinatus fuit fm q hõ. Si
g predestinat⁹ fuit eẽ fili⁹ dei fm q hõ. xps ẽ de⁹ et di
lius fm q hõ. Itẽ xps fm grãnã vnionis ẽ de⁹ et
hõ. s3 grã vniõis et q̃libet grã cõpetit ipi xpo fm hũa
nã naturã. g si fm gratiã vniõis ẽ de⁹ et fm q habz
grãz vniõis. g fm q hõ ẽ deus. Itez Christ⁹ fm q
peccata dimittebat ẽ de⁹. s3 fm q hõ peccata dimitte
bat. g fm q hõ ẽ d⁹. Maior mãifesta ẽ. Mior pbat̃
p illõ qõ dr̃ Math. ix. Ut aũt sciatis qz fili⁹ hõis habz
ptãtem in terra dimittẽdi peccata rc. S3 contra.
Qõ illud qõ cõuenit alicui fm q ipm. aut ẽ p se acci
dẽs. aut diffinitio siue ps diffinitiõis. sed de⁹ nõ se h3
hoc mõ ad hõiez siue ad hũanã naturã. g rc. Pria ẽ
mãifesta p doctrinã demõstratiuã. Scda vo mãife-
sta ẽ p seipsam. Itẽ que sunt dispata nõ predicant̃
de eodẽ et fm idẽ. s3 eẽ aial et eẽ deũ sunt pdicata dis
parata. Si g eẽ aial ɔuenit ipi xpo fm q hõ. g eẽ de-
um non ɔuenit eidẽ fm hũanitatez. Itẽ xps fm q
deus caret pncipio. si g ẽ de⁹ fm q hõ. sequit̃ q de⁹
fm q hõ caret pncipio. s3 fm q hõ h3 pncipiũ. g fm
q h3 pncipiũ carz pncipio. g oppositũ ẽ rõ sui oppo.
siti qõ ẽ absurdũ. Itẽ si aliqõ pdicatũ conuenit ali-
cui subiecto fm aliqd. illo remoto nõ ɔuenit ei. g si
xps ẽ de⁹ fm q hõ. si xps nõ eẽt hõ ñ eẽt de⁹. s3 nõ fu-
it hõ nisi ex tpe. g xps ẽ deus solũ ex tpe. s3 ɔstat q est
9 falsum. g falsuz ẽ q xps fm q hõ ẽ de⁹. R. dõz. q
quẽadmodũ dicit mgr̃ in lr̃a hec dictio. fm. multipli
cẽ facit itelligẽtiã. Põt eñ iportare habitudinẽ cau
se siue inclusionẽ vel vnitatẽ cõcomitãne. Si dicat
habitudinẽ cause. sic absq3 dubio falsa est locutio. p
eo q ɔditio apposita nullo mõ ẽ cã predicati. nec rõ
fm quã. nec p quã tãc predicatũ insit illi subiecto. Si
aũt dicat inclusionẽ ɔcomitãnẽ. sic põt hr̃e veritatẽ.
Tũc eñ dicere q xps sit de⁹ fm q hõ. ñ ẽ aliud q̃ di
cere q eẽ deũ ɔpetit psone xpi existẽti in hõ ana natu
ra. ita q diuinitas et hũanitas ɔcomitant̃ se inspa-
biliter circa candẽ psonã. Iste aũt mod⁹ accipiendi
hãc dictionẽ fm ñ ẽ ita cõis z pprius sicut precedẽs.
licet inueniat̃ q̃nq3. Et sic ptz q sermo predictus. scz
xps fm q hõ ẽ de⁹. fm diuersaz intelligẽtiã h⁹ ppositi
onis fm. quodã mõ põt ɔcedi. q̃dã mõ negari. Ne
gari eñ dz fm q dicit cãm siue rõez formalez et fm
istã viã pcedũt rões ad secũdã ptem. et qz verũ con-
10 cludũt fm illã viã ideo concedẽde sũt. Ad illud qõ
obĳ̃ pmo i contrariũ q assumpsit nomẽ di fm q hõ.
Respondẽri põt q fm dicat ibi ɔcomitãtiã p inclusi

sionẽ vniõis. qz eñ vnio illa fecit hõiez deũ. iõ dicit̃
assumpsisse nomẽ supremũ fm q hõ. Aliter põt dici.
q cũ dico assumere nomẽ dei. duo dico. s. nominis ipi⁹
celsitudinẽ. et ipius nominis acqsitionẽ. cũ g dicat q as
sumpsit nomẽ dei fm q hõ. illa reduplicatio non di
cit rationẽ nominis s3 acqsitionis. Nã xps fm diuinaz
naturã h3 nomẽ qõ ẽ sup oẽ nomẽ. p generationem
ñ p acquisitionẽ vel assumptionẽ. et ideo ex hoc non
licet inferre. g ẽ deus fm q hõ. accipiẽdo fm eãdem
acceptionẽ. imo ẽ acciñs in pcessu illo. Ad illud qõ 11
obĳ̃ q predestinatus fuit eẽ filius dei fm q hõ iã patz
rñsio p illud qõ nũc dictũ ẽ. qz hec dictio fm pon⁹ di
cit ɔcomitãtiã fm expressionẽ ɔditiõis nature. q̃ di-
cat habitudinẽ cause. Uel potest dici q ille fmo dicat ra
tionẽ ãtecessionis. que importat̃ in vocabulo prede-
stinationis. que inq̃ non ẽ respectu xpi fm diuinaz
naturã s3 solũ fm hũanã. Non sic aũt ẽ de eo qõ ẽ eẽ
deũ. et ideo consilis defectus ẽ in hac ratione sicut in
precedẽti. Ad illõ qõ obĳ̃ de grã vnionis dõm. q 12
xps signat psonã in duab⁹ naturis et illa psona de⁹
est p naturã non p gratiã vnionis dr̃ attamẽ sic q sit
de⁹ et homo p grãz vnionis. Esto tñ q ista sit conce
dẽda. Iste homo ẽ deus fm grãz vniõis. ex hoc tñ ñ
habet̃ q sit deus fm q homo. qz grã vnionis ñ con-
uẽit illi homi fm q homo simplr̃. s3 fm q homo vni
tus siue fm assumptionẽ ipsius a verbo. Ad illud 13
qõ vltio obĳ̃ q dimittebat peccata fm q homo. Si
pprie loquamur de dimissione peccati. falsum ẽ. nisi
accipiat̃ h̃ dictio fm put iportat ɔcomitãtiaz. Nec
potest ex illa auctẽ inferri. filius homis h3 ptãtez di
mittendi peccata. hãc eñ ptãtez et si in se hũit in for-
ma homis. non tñ hẽbat fm homis formã et inq̃tuz
homo. s3 inq̃tũ hẽbat formã dei. Si vo dimissio pec
catoz attribueret̃ alicui q̃tũ ad meritũ. tũc possz cõ
cedi q conueniret christo fm q homo. s3 ex hoc non
sequit̃ q sit deus inq̃tũ homo. qz hoc non ẽ dei pro-
priũ. Questio. q. b

Utz illa sit vera christus fm q homo est psona. et si
accipit̃ illa determinatio fm q homo pprie. nam in
alĳs acceptionib⁹ non ẽ dubiũ q̃n hẽat veritatẽ fm
q dicit mgr̃ in lr̃a. Et q sit vera vr̃. Christus non est
homo nisi qz ẽ iste homo. s3 christ⁹ fm q ẽ iste homo
est persona. qz ppriũ ẽ pnomis p propo nomine po
ni. et certã designare psonã. g hec ẽ vera et concedẽ-
da. christus fm q homo ẽ psona. Itez christus fm
q homo ẽ res completa omni complerione q̃ potest
reperiri in rationali creatura. S3 psonalitas ẽ digni
tas et pprietas nobilitatis repta i creatura rationa
li completa. g reperitur in christo fm q christus est
homo. Itẽ nobilior z perfectior ẽ vnio fm quã ver
bũ vnit̃ nature assumpte. q̃ vnio fm quã tota trini
tas p gratiam vnit̃ cuilibet aĩe iuste. S3 vnio p gra-
tiã inhabitãtẽ nulli tollit persone dignitatẽ imo qui
libet homo iust⁹ fm q homo ẽ psona. g multo forti⁹
christus. Item vnio diuine nature ad hũanã ni-
hil tollit diuinitati. q̃ ñi dr̃ hũiliata. et multo fortius
nihil tollit hũanitati. cũ hũanitas dicat̃ p illã vnio-
nẽ exaltata. Sed hec ẽ vera christus fm q deus ẽ p
sona. g multo fortius hec erit vera. christ⁹ fm q ho-
mo ẽ psona. cũ homo nihil perdat dignitatis s3 acq-

rat p vnionē illā. Itē esto p impossibile q verbū di mitteret naturā hūanā. tūc ille hō qui dicit iesus sm q hō eēt psona. sꝫ constat q nihil sibi accresceret ꝓpter illā sepationē. ergo verū ē nūc q iesus sm q hō ē psona. Sꝫ contra. Nihil ꝯuenit xpo sm q hō qđ nō sit assumptū vel coassumptū. sꝫ filiū dei assumpsisse psonā est falsum et hereticū. sicut supra dis. v. dicit magister et Aug. et multipliciter fuit ꝓbatū. ergo falsum ē xpm eē psonā sm q homo. Item si xps sm q hō ē psona. ⁊ hūanitas cepit in xpo. ergo ⁊ psonalitas. ergo christus incepit eē psona. ergo nō ē psona eterna. ergo nō ē vnigenitus fili⁹ pris. cū filius sit coetern⁹ patri. sꝫ hoc ē impiū. ergo restat q illud ex quo hoc sequit̄ est falsum. Itē ipossibile ē idem predicatuꝫ inesse eidē sm naturas differētes. cū ergo xps sit psona sm q de⁹. aut nō ꝯueniret ei eē psonā sm q hō. aut illa psona erit sm q hō. et si alia psona ē sm q hō. et alia sm q deus. ergo xps ē due psone. ergo nō ē vn⁹. et ita nō ē. sꝫ hoc ē falsū. restat ergo q aliud mēbrū ē verū. scꝫ q xpo non ꝯuenit eē psonā sm q hō. Itē psonalitas cuilibet rei inest ratione ei⁹ qđ ē in ipa dignissimū. ptinet eīm nomen psone ad notabilē dignitatē. Sꝫ cōstat q dignissimū in xpo nō ē hūana natura sꝫ diuina. ergo falsū ē xpꝫ sm hōieꝫ siue sm hūanā naturā eē psonā. Itē hoc ppsuꝫ ondit̄ p nōis ethymologiā. sic eīm arguit mgr in lra. psona dr̄ quasi p se sonās. vel p se vnū. nihil autē tale ē alij coniunctum saltez digniori. ergo si humana natura in christo vnita ē digniori .s. diuine. vi. ⁊c.

14 R. dd̄. q absq; dubio si hec dictio. sm. accipiat̄ ꝓut importat rōeꝫ forme vl̄ cause. negāda ē simplr̄. ꝓ eo q psonalitas xpo sm hūanā naturā ꝯuenire non pōt. Ipsa eīm cōiuncta ē rei digniori. et iō nō pōt habere rationē psone q attendit̄ sm excellētiā dignitatis in eo de quo dicit̄. nec tñ cōiuncta ē rei digniori quacunq; cōiunctione. sꝫ ꝯiunctione siue vnione psonali. et iō necesse ē eē in xpo respectu duaꝝ naturaꝝ vnā psonā. Sꝫ illa nō pōt attēdi penes naturā et eatā. ⁊ penes naturā assumptā. necesse ē ergo ipsaꝫ attēdi sm naturā assumētē et increatā. et ꝓpterea hec admittit̄ christ⁹ sm q deus ē psona. hec respuit̄. xps sm q hō ē psona. sicut ꝓbāt rōes ad scđaꝫ ptē inducte. Et iō

15 sūt cōcedēde. Ad illud qđ obi̇ de hac. Christus sm q iste hō ē psona. ergo ⁊c. Dd̄. q hec ē distinguenda. qꝛ iste pōt demōstrare naturā hūanam in athomo. s. cōpositū ex illa aīa et illo corpe. et hoc mō falsuꝫ ē xpm sm q ē iste hō eē psonā. Nec valet qđ obi̇ q ꝓnomē demōstrat certā psonā. Persona etiā ibi tantū valet quātū suppositū. vñ cōueniēter dicit̄ ista albedo. Si autē hoc qđ ē iste dmōstrat psonā. tūc ē vera. et ē sensus. xps sm q est iste qui ē hō ē psona. sꝫ tūc nō sequitur. ergo sm q hō. immo ē sophisma sm accñs. Generaliter āt posset resisti illi mō arguēdi. Non eīm sequit̄ petrus ē indiuiduū sm q hic homo. ergo ē indiuiduum

16 sm q hō. Ad illud qđ obi̇ q xps sm q hō ē res cōpleta oīm cōpletiōe. dd̄. q verū ē de cōpletiōe absoluta. De cōpletiōe aūt respectiua que ē dignitas supexcellētie veritateꝫ nō habet. nam hūana natura i christo nō ē nobilissimū ei⁹ sicut in alijs hōib⁹. Nec ex hꝰ sequit̄ q minor sit dignitas i xpo sm q hō q̄ in alijs hominibus. ꝓpter hoc qꝛ illa dignitas recōpensat̄ per dignitatē iproportionabiliter nobiliorē. Multo eīm nobilius ē eē psonā psonalitate eterna q̄ psonalitate creata. Ad illud qđ obi̇ q vnio p gratiā nō tollit

17 dignitatē psone. Dd̄. q nō ē simile. qꝛ quāuis aīa per gratiā vniat̄ rei digniori .s. deo. non tñ vnit̄ vnione naturali sꝫ magis volūtaria. nec in vnitatē hypostasis vnit̄. sꝫ in cōformitatē voluntatis. et iō non ē necesse ipm esse vnius psone cū aīa quā inhabitat. sꝫ conformis voluntatis. nō sic aūt est in xpo in quo psonalis

18 vnio ē. Ad illud qđ obi̇ q quāuis natura diuia sit vnita hūane tñ xps est psona sm q deus. Dd̄. q nō ē simile duplici ex cā. psona quidē duo dicit. s. hypostasim in qua ē suba toti⁹ eē rei. et ꝓprietatē supeminētis dignitatis. et in illa vera vnione vtrūq; horuꝫ repitur in xpo sm q deus. Nā hypostasis diuina est illa in qua substantificatur in hypostasi alterius nature totū esse xpi nō hūana ꝓprietas. Etiā dignitas inest illi sm illā naturā q nō pōt vniri digniori. verū q āt hoꝝ dicit hūane nature. qm̄ ipa substātificat̄ in hypostasi alterius nature. ꝓpter qđ qdā mō dicit̄ vergere in accñs. Unitur etiā digniori nature. et iō ex ipsa sui vnione et noblitatē caret ꝓprietatē psone

19 per se. quāuis nō careat imo hēat in assumēte. Ad illud qđ obi̇ q si verbū dimitteꝫ hūanā naturā q iesus sm q homo eēt psona. dd̄. q verū ē. qꝛ tūc illa natura haberet aliū modū existēdi. nō eīm eēt vnita alij digniori. nec haberet suppositū alterius nature. nūc aūt est econtrario. et in illo ꝓcessu nulla ē necessitas

20 inferēdi qꝛ non seruatur ꝯueniētia silitudinis. Et si tu obijcias q nulla dignitas accrescat. dd̄ꝫ. q ille hō sit persona sm q hō. hoc nō est ꝓpter dignitatis incrementū. sꝫ ꝓpter minorationē ex illa separatōe. qꝛ tūc natura illa prius haberet ꝓ supposito psonam eternam. nunc aūt post sepationē habet personā temporaleꝫ. Multo aūt dignius est habere personā eternā alterius nature. q̄ personā tēporalē sibi oino cōnaturalē. Nam primo mō persona faciebat ipm vere dici et esse deum. scđo mō hominem purum.

Questio. iij. c

Utrū ista sit vera. Christus sm q homo ē idiuiduū. Et q vera sit vr̄. xps est aliquid sm q hō sicut habitum ē in precedentibus. Aut ergo quid vniuersale. aut quid singulare. Sꝫ nō vl̄e. qꝛ Dam. dicit q filius dei assumpsit hūanā naturā in athomo. hoc ē in singulari. et hoc ē indiuiduū. ergo ⁊c. Itē xps sm q hō hꝫ ꝓprietates quaruꝫ collationē ipossibile ē in alio reperiri. hoc aūt est eē indiuiduū. sicut patet in nonfi-

21 catione indiuidui quā dat porphirius. Indiuiduꝫ ē qđ constat ex ꝓprietatib⁹ quaꝝ collationē ipossibile est in alio reperiri. sꝫ hoc cōuenit christo sm q hō. ergo ⁊c. Itē christ⁹ sm q homo predicat̄ de vno solo. sed singulare et indiuiduū ē illud qđ de vno solo predicatur. ergo christ⁹ sm q homo ē indiuiduū. Itē hec est vera christus ē hō. Aut ergo ibi predicat̄ accidētale predicatū. aut substātiale. Nō accidētale hoc cōstat cum hō vere dicatur de christo sicut et de alijs hominibus. Si eēntiale. ergo vel ē genus. vel species. vl̄ dr̄ia. Nō genus vel dr̄ia. ergo species. sꝫ species specialissima predicatur de indiuiduis solū sub ipsa ꝯtentis. ergo christus ē indiuiduū hominis. Itē hec est vera. christus sm q homo ē suba. sꝫ suba diuiditur sufficienti diuisione a phō p primam et scđaꝫ. Aut ergo christus ē suba prima. aut scđa. Non secunda cū nō sit genus vel species. ergo prima. Sꝫ prima suba idem ē qđ indiuiduum. ergo ⁊c. Itē hec est vera. christus sm q hō ē albus. ⁊ albedo inest christo sm q homo. sed accidētia primo et per se sunt in indiuiduis. ergo albedo inest christo sm q est hōis indiuiduū. Sed contra. Itē

eē indiuiduū sube et hypostasim. Sꝫ in christo vna sola est hypostasis. q̄m in hypostasi fit vnio vt dicit damā. et illa hypostasis ē diuia nō hūana nisi p vnio nē. g̃ si hec ē falsa. xp̄s fm q̄ hō ē ypostasis. hec simili ter est falsa. xp̄us fm q̄ homo ē indiuiduū. Itēꝫ si xp̄s fm q̄ hō ē indiuiduū. fm q̄ de⁹ ē suba īdiuidua hec ɔ̄stat. ꝛ fm rōēꝫ indiuiduatōis ē nūeratio. g̃ xp̄s ē duo. s hoc ē falsuꝫ sicut ōn̄sum ē supra. g̃ ꝛc̄. Itēꝫ eē indiuiduū ē p se vnū et vnū numero. s nihil tale ē ɔ̄uenit sube alij aīcedenti fm eē. g̃ cū hūana natura in xp̄o sit vnita vbo eterno. vr̄ q̄ rōēꝫ indiuiduatōis nō teneat in ip̄o. Itē q̄cquid dr̄ vere d̄ filio hōis. dr̄ de filio dei. g̃ cū indiuiduū dicat collatōꝫ ꝓprietatū quā impossibile ē in alio repiri et de alio indiuiduo di cū possibile ē q̄ xp̄s sit aliud et aliud īdiuiduū fm q̄ hō ꝛ fm q̄ de⁹. g̃ sicut in xp̄o ē vnitas ꝑsonalitatis. ita ē vnitas indiuiduatōis. g̃ sicut hec ē falsa xp̄s est ꝑsona fm q̄ hō. ita vt vr̄ hec erit falsa. xp̄s ē īdiuiduum fm q̄ hō. Querit̄ g̃ de hac et cōsilib⁹. vicꝫ. vtruꝫ sint cōcedēde xp̄s ē indiuiduū fm q̄ hō. xp̄s ē suppositum fm q̄ homo. christus est ypostasis fm q̄ homo. Et de alijs consimilibus quid veritatis habeāt et quid ꝓprietatis. R̄e. dn̄m. q̄ accipiendo ꝓprie hāc dictionē fm ꝓut dicat habitudinē cause. q̄dā ex hmōi locutōib⁹ simplr̄ sūt false et iꝓpꝛe. q̄dā sūt di stinguēde ꝓ eo q̄ hn̄t aliq̄d ꝓprietatis et aliq̄d im ꝓprietatis. Hec enī ē falsa et iꝓpꝛia. xp̄s fm q̄ hō ē ꝑsona. et hec silr̄. xp̄s fm q̄ hō ē hypostasis. Sꝫ pria ē falsa ex duplici cā. Tū q̄ ꝑsona iportat ꝓprietatē dignitat. tū etiā q̄ iportat fūdamētū toti⁹ existentie naturꝫ. Neutrū āt horꝫ iest xp̄o rōe nat̄e assumpte s assumētis. Scd̄a vero ē falsa altera illaꝫ cāꝫ. q̄m et si hypostasis nō dicat ꝓprietatē excellētie. dicit tn̄ fun damētū existētie. hoc āt in xp̄o nō ē aīa. nec caro. nec ex vtroq̄ cōpositū. s vbū increatū. et iō p̄dicte due locutōes iꝓpꝛe sūt et false. et si legāt̄ alicubi sūt ex ponēde. et fm aliā acceptionē illi⁹ determiatōis fm q̄ ē hō sunt intelligēde. Hec aūt de q̄ nūc ē sermo. scꝫ xp̄s ē indiuiduū fm q̄ hō. ꝛ hec. xp̄s ē suppositū fm q̄ hō. ꝓn̄t hñt ꝓprietatē et iꝓpꝛietatē fm diuersaꝫ in tentionē istoꝫ vocabuloꝫ. Di enī aliq̄d indiuiduuꝫ

22

duplr̄. Uno mō q̄ dr̄ de vno solo. et hoc mō albedo petri ē indiuiduū. et hoc mō indiuiduū dr̄ qđ ē indi uisum in se. et sic absq̄ dubio xp̄s fm q̄ hō ē indiui duū. Alio mō dr̄ indiuiduū qđ ē ab alijs diuisum et subsistit in se et p se. hoc mō accipiēdo indiuiduū. hu mana natura in xp̄o nō ē indiuiduū. ē enī vnita vbo increato sicut suo supposito. Per hūc etiā modū di

23

stinguēdū ē cū dr̄. xp̄s fm q̄ hō ē suppositū. Est enī suppositū in q̄. et suppositū de q̄. Si dicat̄ suppositū illud de quo alterꝫ predicat̄ et qđ subiicit̄ superiori. xp̄s fm q̄ hō ē suppositū. Si vero dicat̄ illud suppositū in q̄ totū eē rei stabilit̄ et fundat̄. sic nō ē cōcedēduꝫ xp̄m eē suppositū fm q̄ hō. nisi artet̄ ratio suppositi vt dicat̄ suppositū accidētiū et ꝓprietatū accidētaliū. Un̄ q̄ in vnica sui acceptiōe tā nomen indiuidui q̄ nomē suppositi eq̄pollet hypostasi. false sūt predicte locutiones. et eadē cā ex q̄ et locutio p̄dicta. s. xp̄s est hypostasis fm q̄ hō. Sequeret̄ enī q̄ i xp̄o eēnt duo supposita et due hypostases. ꝛ ita nō eēt vnū. nec eēt in eo vera vnio. Scd̄m āt aliā acceptionē ꝓn̄t ꝯcedi. et p hoc ꝓn̄t dissolui rōes q̄ inducunt̄ ad vtraq̄ par tē. Rōes enī que inducunt̄ ad p̄mā ptē ꝓcedūt d̄ in diuiduo fm q̄ indiuiduū dr̄ qđ de vno solo dr̄. Rō nes vero ad ptē sequētē ꝓcedūt de indiuiduo fm q̄ nō solū diuidit̄ in alia. s etiā iquātū diuidit̄ ab alio supposito. et hoc q̄dē nō hꝫ in xp̄o. et hoc totū patꝫ ꝑ tractanti singulas rōes. Ex his patꝫ qđ vltio q̄rebat̄

24

tur que. s. locutōes in hac materia sunt admittēde et que nō. Ille enī cōcedēde sūt q̄ sic veritatē et ꝓprieta tē naturaꝫ iportāt q̄ illi summe vnioni nō p̄iudicent. in qua quidē facta ē vnio in ꝑsona verbi. nō solū in q̄tū dicit dignitatē ꝓprietatis. s etiā iquātū dicat sup positū incōicabile. s. ip̄am hypostasim. rōe cui⁹ ē mu tua p̄dicatio et ydiomatū cōicatio. Et hoc tn̄ ꝓ dire ctiuo p̄ncipio ē habēdū. q̄ in illa vniōe hec ꝑsona vbi fecit se suppositū hūane nature sicut pluries in p̄ cedentib⁹ dictū ē. Et ꝓ tāto hūana natura in xp̄o dē vergere in accn̄s. et iō aliqđ p̄dicatū qđ dicat moduꝫ existēdi vere. attribuit̄ nobis fm hūanā naturā. qđ tn̄ nō vere attribuit̄ xp̄o fm hūanā s fm diuinā. scꝫ eē ꝑsonā. et eē suppositū. et eē hypostasim. et eē indi uiduū. fm q̄ vocabulo hypostasi eq̄pollent. licet fm largiorē modū accipiēdi duo vltima ꝓn̄t attribui vt p̄dictū ē. Sꝫ cōtra predicta vr̄ posse obiici. q̄m vr̄ q̄ xp̄s fm q̄ hō vere ꝛ ꝓpe sit indiuiduū. Sicut enī in scd̄o libro ōn̄sum fuit. Indiuiduatio ē ex cōicatio ne materie cū forma. et innotescere hꝫ p accidētium collectionē. xp̄s āt fm q̄ hō ex aīa et carne cōponit̄ sicut et alij hōies. g̃ ita vere et ꝓprie hꝫ īdiuiduatōꝫ sicut et alij hōies. nō vr̄ g̃ qđ predictū ē sufficere. ꝓ pter hoc ē qđ q̄rētū sit de ꝓprietate indiuiduatiōis in xp̄o fm q̄ hō. Si enī nō ē āplior nisi q̄ dicit̄ de vno solo. tūc nō hꝫ magis de rōe indiuiduatōis q̄ accidē tia. qđ absurdū ē penit⁹. cū xp̄s fm q̄ hō ē vna vera suba. Et dō q̄ circūscriptis accidētib⁹ et ꝓprietatib⁹ que indiuiduatōēꝫ nō faciūt s ōn̄dūt. indiuiduatio ē a p̄ncipijs intrīsecis fm q̄ vnū cōstituūt suppositū in quo totū eē rei stabilit̄. Et q̄ ex cōcursu illoꝫ p̄nci pioꝫ cōstituit̄ indiuiduū. et resultat forma toti⁹ que ē forma specifica. hīc ē quēadmodū dicit Boeci. q̄ spēs ē totū eē indiuidui. in xp̄o āt aīa ꝛ caro. siue ma teria et forma vniunt̄. nō solū in eo qđ cōstituūt. sed etiā in hypostasi vbi eterni. et iō forma specifica non dicit totū eē xp̄i. ac p hoc xp̄s fm q̄ hō non hꝫ oino plenā rōēꝫ indiuidui. vn̄ quasi mediuꝫ tenet inter in diuiduū ꝓprie dictū. et īdiuiduū fm q̄ accn̄s dr̄ ali quid indiuiduū. Nā in indiuiduo ꝓprie dictū ē p̄n cipioꝫ subaliū vnio. et p̄mi suppositi cōstitutio in se ip̄o nō in altero. Utrūq̄ tn̄ horꝫ deest in accidentib⁹ que nec in se nec p se subsistūt. Medio mō ē in xp̄o. vbi principia cōueniūt fm hūanā naturaꝫ. tn̄ p̄mū suppositū ē alterius nature non ab eis constitutum. Et sic patet q̄ veritatē habent q̄ predicta sunt. Ad h̄ aūt valent p̄determinata li. iij. dis. iij.

Consequenter querit̄ de scd̄o p̄ncipali. scꝫ de filiatione adoptionis. Et circa hoc incidunt tria inquirenda. Primū vtruꝫ filiatio adop tiōis sit in xp̄o. Scd̄m vtrum sit in alijs per christū. Tercium vtrū sit in nobis p comparationē ad xp̄m.

Questio prima. d

Utrū filiatio adoptionis sit in xp̄o. Qđ est querere vtrū xp̄s sit filius adoptiuus. Et q̄ sic vr̄. Hylarius de trini. Ptātis dignitas nō admonet̄ dū carnis hu manitas adoptatur. Si g̃ hoc dicit quātū ad assum ptionē hūane nature a verbo. vr̄ q̄ in xp̄o humana natura sit adoptata. Itē sp̄us charitatis est ille qui facit filios adoptionis. sicut patet Ro. viij. Non ac

cepistis iterum spiritū servitutis in timore. sed spiritum adoptiōis filioꝝ. ꝗ xp̄s habuit spiritū dilectiōis ſm ꝙ alij quē et accepit ꝑ dono. ꝗ inquātū hō ē fili⁹ adoptiuus. Itē aut xp̄s ē filius dī ſm ꝙ hō. aut ñ. Si nō. et alij hōies sunt filij dī. ꝗ maioris dignitatis sunt alij hōies ꝗ̄ ille q̄ est de⁹. qđ absurdū est dicere. Si ꝗ ē filius dī ſm ꝙ hō. aut naturalis. aut adoptiuus. Sꝫ nō naturalis. q꞉ tūc eēt eiusdē nature ſm ꝙ hō. restat ꝗ ꝙ sit filius adoptiu⁹. Itē oēs sum⁹ filij dei ꝑ creationē ꝗ hoc nō ipedit quin possum⁹ esse filij ꝑ adoptionē mediāte dono gr̄e. ꝗ pari rōe ꝗ̄uis xp̄s sit filius dei ꝑ eternā generationē. nihil impedit q̄n sit fili⁹ dei adoptiuus ꝑ susceptionē gratie diuine in xp̄e. Si tu dicas ꝙ hoc ē ꝓpter culpā ꝑ quā facti ſm⁹ filij ire que non fuit in xp̄o. Sꝫ cōtra. Angeli sunt filij ꝑ adoptionē gratie. sic scribit̄ Job. xxxviij. c. Cū me laudarēt astra matutina. et iubilarēt oēs filij dei. ꝗ ꝛc̄. Sꝫ cōtra. Phil. ij. Dn̄s nr̄ iesus xp̄us in gloria. ꝛc̄. ibi. glo. inquātū hō assumpsit nomē dei. nō ꝑ gratiā adoptionis. ꝗ ꝑ grāz vniōis. Si tu dicas ꝙ nō negat xp̄m eē filiū adoptiōis. ꝗ negat xp̄m esse deū adoptiuū cū sit verus de⁹. Sed cōtra. sicut xp̄s ē verus de⁹. ita ē filius dei ver⁹. ꝗ sicut veritas deitatis nō patit̄ ip̄m dici deū ꝑ adoptionē. sic veritas filiationis nō admittit gratiā adoptiōis. Itē Amb. tractās illud verbū Ro. j. Predestinat⁹ ē ꝛc̄. Legi et relegi scripturas. iesum filiū dei nūq̄ adoptiōe inueni. Sꝫ nō debem⁹ xp̄o attribuere qđ nō possum⁹ per scripturas autēticas aut rōes necessarias ꝯfirmare. ꝗ oīno ē reijciēdū xp̄m eē filiū dei adoptiuū. Item Aug. de eccl. dogmatibus. Natus ē ſm veritatē nature ex deo dei filius. ſm veritatē nature ex hōie hominis filius. vt nō adoptione. nō appl̄lone. ꝗ vtraq̄ natiuitate filij nomē nascēdo haberet. Si ꝗ ē tā fili⁹ dei ꝗ̄ virginis nō adoptiōe. nō nūcupatione. ꝗ natura. ꝗ neutrius ē filius adoptiu⁹. Itē quicūq̄ adoptat̄. de nō filio fit filius. si eīn eēt fili⁹. iā nō adoptaretur in filiū. ꝗ xp̄s ab eterno fuit fili⁹ ſm diuinā naturā. statim cū fuit fili⁹ fuit ſm hūanā. ꝗ ꝛc̄. Et q꞉ multe ad hoc inducunt̄ auctes in lr̄a. ista sufficiāt. Re-

25

dō. ꝙ absq̄ dubio hec nō admittitur. s. xp̄m eē filiū dei ꝑ adoptionē. siue ꝓferat̄ simpl̄r siue cū determinatōe. vtpote si addat̄ inquātū hō. Rō aūt hui⁹ ē q꞉ filiatio respicit ꝑsonā sicut dictū est supra. ꝗ adoptio in adoptato ꝑsupponit extraneitatē. et ponit gratificationē. et ordinat ad possidendū hereditatē. et ista sunt tria subalia ipi adoptiōi. Ad hoc ꝗ ꝙ aliq̄s sit filius ꝑ adoptionē necessario requirit̄ ꝙ ꝑsona illa hēat ante adoptionē aliquo mō extraneitatē. q꞉ non adoptant̄ filij ꝓprij ꝗ alieni. necesse ē etiā ꝙ rapiat donū gratie ꝑ qđ ordinat̄ ad possidēdā hereditatē. ꝗ̄uis aūt in xp̄o cōpetāt duo vltima. s. gratie susceptio et heredatio ſm naturā assumptā. extraneitas tñ nō cōpetit. Ille nāq̄ extraneus ē a filiatōe q̄ nō ē fili⁹. Nō fili⁹ aūt dupl̄r pt̄ dici. vel negatiue. vel contrarie. Nō fili⁹ negatiue dī q̄ non hꝫ filiationē dei. siue hēat oppositā filiatōez siue nō. Non fili⁹ cōtrarie siue priuatiue dī ille qui ē filius ire. Ad hoc ꝗ ꝙ aliqua ꝑsona sit adoptabilis. necesse ē ꝙ ſm suā ꝑmaz originē vel sit indifferēs ad filiationē gr̄e et ire. vl̄ habeat filiationē ire. Et q꞉ persona xp̄i nullo istoꝝ modorum etiam ſm naturam assumptaz habuit extraneitatem. quia nec peccatum hūit. nec habere potuit. oēs aūt alie ꝑsone habētes gratiā habuerūt aliq̄

extraneitatē. hinc ē ꝙ de oībus hn̄tib⁹ grāz pōt dici ꝙ sunt filij adoptiui. excepta sola ꝑsona xp̄i. rōe iam dicta. Cōcedēde sūt ꝗ rōes ad ptē istā. Ad illud ꝗ

26

qđ primo obī de Hyla. ꝙ in xp̄o hūanitas adoptat̄. dō. ꝙ hūanitas dī adoptari ñ rōe illi⁹ singularis nature q̄ assumpta fuit a verbo in vnitatē ꝑsone. ꝗ rōe cōsimiliū. q꞉ ꝑ illā vnionez adoptati sunt alij hōies.

Ad illud qđ obī ꝙ sp̄us charitatis facit illos adoptiuos. dō. ꝙ verū ē in his q̄ hn̄t extraneitatē aliquā. et q꞉ hāc nō ē reperire in xp̄o. iō nō tenet rō illa. q꞉ pcedit ab īsufficiētī.

27

Ad illđ qđ obī. vtrū xp̄s sit fili⁹ dei ſm ꝙ hō. pōt cōcedi ꝙ sic. Et si q̄rat̄ vtꝝ sit fili⁹ ꝑ gratiā vel ꝑ naturā. dō. ꝙ ſm ꝙ hō ē fili⁹ ꝑ gratiā. ꝗ tūc nō sequit̄. ꝗ ē filius adoptiu⁹. q꞉ hoc nō ē ꝑ gratiā adoptiōis ꝗ ꝑ gratiā vniōis. que multo ē excellentior. nec hꝫ repugnātiā ad filiatiōez naturalē. imo facit illā cōicari. nec iportat aliquā īꝑfectionē. nec amittit̄ nec cōsumit̄ sicut gratia adoptionis ꝓut exēplificatū fuit.

18

Ad illud qđ obī ꝙ filij ꝑ creationē fiūt filij ꝑ adoptionē. dōm. ꝙ nō est simile. q꞉ filij ꝑ creationē ꝗ̄uis non sint oīno extranei a deo. tñ pn̄t esse extranei si ꝑ culpā fiūt filij dyaboli. nec ꝑ creationē sūt ꝑfecti filij. q꞉ nō sunt similitudine gratie insigniti. nō sic aūt ē de eo qui ꝑ generationē ē filius. ille eīn non ē extrane⁹. nec pōt fieri. nec pōt magis cōsignari. ꝛ iō nō pōt ꝑ adoptionē fili⁹ dei de nouo fieri. et iō rō illa nō valꝫ. q̄m nō ē sīle hic et inde.

29

Questio. ij. e

Utrū filiatio adoptionis cōueniat nobis ꝑ xp̄m ꝛc̄. Et ꝙ sic vī Jo. j. dedit eis ꝑtātē filios dei fieri his q̄ credūt in nomie ei⁹. ꝯstat ꝙ euāgelista loquit̄ ꝺ verbo incarnato. ꝗ vī ꝙ ꝑ ip̄m nos simus filij dei. ꝗ nō alij filij ꝗ̄ adoptiui. ꝗ ꝛc̄. Itē ad Gal. iiij. Misit de⁹ filiū suū factuz ex muliere. vt ado. fi. re. ꝗ si fili⁹ adh missus est in carnē. vī ꝙ ꝑ xp̄m simus filij adoptiui.

Itē oē ꝑ accidens r̄ducit̄ ad ꝑ se. ꝗ filij ꝑ adoptionē sunt filij ꝑ accidens respectu filij naturalis qui ꝑ se et proprie est filius. ꝗ si solus xp̄s est filius naturalis. videt̄ ꝙ nullus adoptet̄ in filiū nisi ꝑ ip̄m. Itē ꝑ ipsum simus filij dei effecti ꝑ quē sumus filio dei recōciliati. sed deo recōciliati sumus ꝑ xp̄m. sic dī ij. Coꝛ. v. deus nos sibi reconciliauit ꝑ christuz. ꝗ videtur ꝙ adoptati simus ꝑ ipsum. Sꝫ cōtra Ro. viij. Non accepistis spiritū seruitutis iterum in timore. ꝗ spiritū adoptionis filioꝝ. ꝗ videtur ꝙ nostre filiationis adoptio ꝓprie attribuenda sit spiritusancto nō xp̄o. Item Jo. iij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritusancto ꝛc̄. Et iterū. sic est oīs qui natus est ex spiritu. Sed cui attribuit̄ natiuitas. eidez attribuēda est filiatio. Si ꝗ ꝑ spiritūsanctū renascimur spiritualiter. videtur ꝙ ꝑ spiritum ꝓprie non ꝑ xp̄m adoptemur in filios. Et si tu dicas hoc competere vtriq̄. Arguitur ꝙ ꝑ appropriationem non cōpetat xp̄o. sed spiritusancto. predicte autez rationes videbant̄ ostendere oppositum. Itē ante christi incarnationem deus habuit homines filios. sicut ipse dicit de salomone. Ero illi in patrem. Sed constat ꝙ nondū filius dei in carnē aduenerat. ꝗ si christ⁹ filius dei nominat incarnatum. videt̄ ꝙ non simus filij dī per christum. Item q̄ūicunq̄ sit filius dī incarnatus. nullus tñ est dei filius adoptiuus nisi qui suscepit donū gratie gratū facientis. q̄ suscepta etiā ante incarnationē est filius. ꝗ posita vel remota incarnatione filij dei. salua manet ratio adoptionis. videtur

[illegible] q nostre filiationis adoptio non fuerit facta p christum. Iuxta hoc queritur p quod donum gratie efficiamur filii adoptivi. videt enim q per charitatem sicut dicit Aug. Sola charitas est q discernit inter filios regni et perditionis. Videtur etiam q p fidem. sicut Io. i. dicitur. Dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Videtur nihilominus q p timorem. Super illud Ro. viii. Non accepistis iterum spiritum servitutis etc. glo. Timor castus qui est bonus et sufficiens generat nos filios. Videtur etiam q p gratiam baptismalem p auctem dni Io. iii. Nisi quis rena. etc. s hoc est per baptismum. Queritur ergo cui istarum gratiarum sive donorum attribuatur proprie filiatio adoptionis. Et si omnibus quodam modo quarum magis proprie. Re. dicendum q cum querit utrum simus filii adoptionis p christum. hoc pot intelligi dupliciter. quia prepositio illa p pt importare causam effectivam. vel meritoriam sive dispositivam. Et si importat causam meritoriam vel dispositivam. absque dubio verum est q simus filii adoptionis p christum. Ipse enim nobis meruit gratiam p quam simus filii adoptivi inquantum est caput ecclesie. Et hoc non solum respicit divinam naturam s etiam naturam assumptam. Si vero importat causam effectivam. sic adhuc verum est pater enim nos adoptavit per filium et spiritumsanctum. Et si per appropriationem loquamur. p filium nos adoptavit quo ad inchoationem. per spiritumsanctum quo ad consummationem. Ad nostram enim adoptionem duo concurrunt. s. redemptio que facta est p filii missionem. et gratificatio que facta est per missionem spiritussancti. Et hoc est quod dicitur in libro de anima et spiritu ca. vi. A patre per filium et spiritumsanctum ad nos divina descendunt. Pater siquidem tradidit filium quo redimeret nos. misit spiritumsanctum qui servos adoptaret in filios. filium dedit in pretium redemptionis. spiritumsanctum in privilegium adoptionis. Et sic patet q per omnem modum sive p dicat rationem dispositivam sive effectivam. et hoc sive p proprietatem sive p appropriationem. verum est q sumus filii adoptivi per xpm. Et concedende sunt rationes

31 que hoc ostendunt. Ad illud q quod primo obiicitur in contrarium de spiritusancto. dicendum q filiatio adoptionis convenit spirituisancto et appropriari pot ratione gratificationis. sed per hoc non excludit qui conveniat filio. Si enim per proprietatem loquamur. indivisa sunt opera trinitatis. si vero per appropriationem. nihil impedit quin aliquid diversis de causis possit pluribus personis appropriari. et per hoc patet sequens obiectum.

32 Ad illud quod obi. q filii adoptivi fuerunt ante adventum xpi. Dicendum q et si fuerunt an adventum christi sm rem. non tamen ante fidem venturi fuerunt filii adoptivi. quia sicut dicit Aug. nullus salvari potuit sine fide mediatoris. Praeterea an xpi adventum non fuit plena ratio filiationis. quia nullus hereditatem poterat assequi quantumcunque iustus esset. Et si tu obiicias de angelis q non sint filii. Dicendum q et si non sint filii mediantibus meritis christi hominis. sunt tamen per effectum et conformitatem filii dei. Oportet enim sicut dicit Aug. nos in filios adoptari p

33 eum qui est filius p naturam. Ad illud quod obi. q incarnatione non posita ponit filiatio. nec remota removetur. dicendum q hoc non arguit nostre adoptionis xpm non esse causam. s ostendit incarnationem non esse totam causam. q complectur filiatio in missione sanctispiri-

34 tus. Ad illud vero quod ultimo queritur. p quod donum gratie fiamus filii adoptivi. dicendum q filii dei sumus inquantum sumus conformes imagini filii naturalis. sm illud Ro. viii. Quos predestinavit conformes fieri imagini filii eius. Hoc autem est dupliciter. Aut per remotionem a malo. et hoc est per gratiam baptismalem. que inquantum est sacramentalis. medela est contra malum. Aut p ordinem ad bonum. Et hoc potest esse dupliciter. aut ex parte intellectus et sic est fides. aut ex parte affectus et sic est charitas. Si autem dicatur timor vel humilitas facere filios. hoc est dispensative.

Questio. iii. f

Utrum filiatio adoptionis sit in nobis p comparationem ad xpm. Et hoc est querere utrum simus filii adoptivi ipsius christi. Et q sic videtur. Frequenter enim in evangelio vocat dns discipulos suos filios et illos quos curabat. Confide fili fides tua te salvum fecit. Si ergo vere dicebat. illi vere erant filii xpi. sed non naturales. ergo adoptivi. Item super illud Ephe. iiii. Unus deus et pater omnium. glo. Deus est pater omnium creatione. sed fidelium regeneratione. sed christus creavit et recreavit. ergo christus est pater omnium et fidelium. sed fidelium est per adoptionem pater. ergo etc. Item filii adoptivi efficimur per gratiam inhabitantem. sed cum habitat in nobis una persona. necesse est q inhabitet et reliqua. ergo si sumus filii unius persone. necesse est q totius trinitatis. ergo xpi. Item unus est amor quo amamus patrem. et filium. et spiritumsanctum. Sed amor est ille qui facit nos clamare abba pater. ergo pater et filius et spiritussanctus sunt unus pater noster. Sed contra. Illius solius est adoptare qui potens est generare. sed in divinis solus pater generat. nec christus. nec spiritussanctus. ergo sumus filii adoptivi solius patris. non ergo xpi. Item illius sumus filii adoptivi cuius christus est filius p naturam. eo q sumus eius fratres et coheredes. sed idem christus est filius solius patris. ergo nos sumus filii adoptivi respectu unius solius persone. scz patris. non ergo xpi. Item solus filius est incarnatus. ne si alius incarnaretur esset confusio proprietatum. et nomen filiationis transiret in aliam personam. Si ergo filiatio non debet in divinis competere alii persone q persone filii. pari ratione nec paternitas. Item respectu illius solius dicimur filii qui refertur ad nos et econversa. sed filius dei non dicitur ad nos. nec dicitur filius noster. sicut habitum est in primo libro. ergo nec nos debemus dici filii ipsius filii. Si tu dicas q et si non referatur sub nomine filii. refertur tamen sub nomine patris. Obiicitur contra hoc. quia esse patrem et fratrem sunt relationes incompossibiles respectu eiusdem. sed xpus est frater noster. ergo non est pater. ergo non sumus filii xpi. Re.

35 dicendum q absque dubio filiatio p adoptionem competit nobis respectu totius trinitatis et quia sumus creati et recreati. et sic competit nobis respectu xpi. Unde xpus pt dici pater nr. Sicut enim in divinis nomen principii accipitur essentialiter. ut pote cum dr respectu creature. accipitur etiam notionaliter cum dr respectu persone. Sic nomen patris si dicitur respectu persone dr personaliter. Si vero dicatur respectu naturalis creature essentialiter dicitur. Unde sicut pater et filius et spiritussanctus sunt unum principium respectu creature ratione productionis nature. sic sunt unus pater ratione collationis gratie. Concedende

56 fiūt ꝗ rōes ad h̄ inducte. Ad illō qō p̄io obī ꝙ illi⁹ ē adoptare ꝛc̄. Dō. ꝙ illud h̄z locū in eis q̄ nati sunt habere filios per viā generatiōis. De⁹ aūt n̄ solū h̄z filiū per productionē generatiōis. verū etiā multos sibi format filios p̄ ꝓductōez creatōis. Et sicut tota trinitas illos creat dādo vitā. sic recreat dādo graꝫ.

57 et sic adoptio ad totā trinitatē spectat. Ad illō qō obī ꝙ eiusdē sumus filij nos et xp̄s. dō. ꝙ verū est ꝙ eiusdē sumus filij scꝫ patris eterni. ex q̄ oīs p̄nitas in celo et in terra nōiatur. nō tū illius solius. qꝛ alit̄ sum⁹ nos filij. aliter xp̄s. Christus em̄ est fili⁹ per generationē que ē actio personalis. nos aūt per creatione et gratificationē que ē actio eēntial'. Et qm̄ p̄r cōicat toti trinitati. iō nō seq̄tur ꝙ si eiusdē sum⁹ filij cui⁹ ē xp̄s ꝙ nulli⁹ alteri⁹. Ueꝝ ē tamē ꝙ p̄nitas ipsi p̄sone p̄ris appropriat̄ f̄m ꝙ dī respectu nostri.

58 Ad illō qō obī ꝙ nomē ꝓprietatis cōicatū alijs p̄sonis inducit cōfusionē. dōꝫ ꝙ illud veritatē h̄z q̄n nomē ꝓprietatis sic cōicat̄ ꝙ nō erat̄. vtpote si duo filij eēnt in trinitate. hoc āt ɔtingeret si alia persona incarnata fuisset. Si em̄ sp̄ūssanct⁹ eēt natus d̄ virgine. fili⁹ eēt. et ali⁹ fili⁹ q̄ȝ sit xp̄s. nūc aūt nō ē sic. Nā tn̄ xp̄s et sp̄ūssctūs dicat̄ eē pater nr̄ p̄ adoptionē. nō tn̄ sunt ali⁹ et ali⁹ p̄r. imo tota trinitas ē vn⁹ p̄r nr̄. quamuis vna sola p̄sona sit p̄r xp̄i. Ad illō qō obī ꝙ non dē

59 filius nr̄ vl' sp̄ūssanct⁹ nr̄. dō. ꝙ ad hoc ꝙ aliqs sit p̄r nr̄ nō oportꝫ ꝙ ad nos referatur sub ꝓprio nōie. sed sub hoc nōie qō ē p̄r. hoc aūt mō dicere ē ꝙ filius dī sit pater nr̄. q̄uis nō sit filius nr̄. Nec valet qō obī d̄ cōfusione relationū. ꝙ idē sit p̄r et frat̄. dōm. ꝙ nihil impedit diuersas et oīno disparatas relatōes inesse eidē f̄m diuersas naturas. et sic ē in ꝓposito. Nam xp̄s ē pat̄ nr̄ f̄m diuinā naturā. et ē frater nr̄ f̄m humanā naturā. hoc āt nō facit ɔfusionē ꝓprietatū nec relationū. qꝛ nec p̄nitas illa nec fraternitas ꝓprietates p̄sonales importāt.

Distinctio. xi. de cōicatiōe ideomatū et ꝓprietatū respicientiū p̄sonā ꝓut sonant in defectibilitatē. vt predestinatio. creatio. inceptio ꝛc̄.

Einde si querit̄ vtꝝ p̄destinatus. ꝛc̄. Supra on̄dit mḡr qualiter xp̄o ɔueniūt ista ydiomata que sonare videnť in cōplemētū et dignitatē. In hac vero p̄te inquirit de his que dicūt aliquā defectibilitatē. talia aūt sunt q̄ notāt inceptionē et significāt habere eē post non eē. Talia aūt sūt in triplici dr̄a. Nā quedā importāt inchoationē in esse iplicite et rōe cōnotati. vt vocabulū predestinādi. Quedā iplicite s̄ rōne p̄ncipalis significati vt verbū creandi. Quedā explicite et rōnē sui p̄mi significati sicut verbū incipiēdi. Ideo p̄s ista habet p̄tes tres. In quaꝝ p̄ma inq̄rit. vtrū predestiatio dicat̄ de natura aut de p̄sona xp̄i. In secūda vo inquirit. vtꝝ xp̄s sit creatura. ibi. solet etiā queri vtꝝ debeat simpl'r dici ꝛc̄. In tertia vero querit. vtꝝ ille hō aliq̄n incepit. an semp̄ fuerit. ibi. Post p̄dicta querit̄ ꝛc̄. P̄ria āt et vltima p̄te manēte indiuisa. media p̄s diuidit̄ in tres. In quaꝝ prima ꝓponit q̄stionē et determinat. In secunda vero p̄ auctes sanctorum confirmat. ibi. Qui xp̄m vel dei filium ꝛc̄. Tercio vero dissoluit argumentationem sophisticam que quidem videtur esse contraria veritati. et hoc ibi. Et si ergo christus f̄m hominem dicatur creatura. ꝛc̄.

Utꝝ predestinatio dicat̄ de p̄sona vel natura xp̄i. a

Einde si querit̄ vtrū predestinatio illa quā cōmemorat ap̄ls sit de p̄sona an d̄ natura. sane dici pōt et p̄sonā filij que semp̄ fuit eē p̄destinatā f̄m hōiez assumptū. vt ipa scꝫ ens hō eēt dei fili⁹. et naturā h̄ūanā eē p̄destinatā vt verbo patris personaliter vniretur.

di. XI.

Querit vtꝝ xp̄s sit creatura siue creatus vel factus. Et determinat hoc simpl'r et absq̄ȝ determinatiōe minus ɔgruēter dici. b

Solet etiā queri vtꝝ debeat simpl'r dici atq̄ȝ cōcedi xp̄m eē factū. vl' creatū. vel creaturā. Ad qō dici pōt. hoc simpl'r et absq̄ȝ determiatōe min⁹ cōgruēter dici. Et si q̄nq̄ȝ breuitatis cā simpl'r enunciet̄. nūq̄ȝ tn̄ simpl'r dꝫ itelligi. Qꝛ vt Aug. in. j. li. d̄ tri. ait. Cū de xp̄o loq̄mur. q̄d f̄m q̄d et ꝓpt̄ q̄d dicat̄ prudēs et diligēs ac pi⁹ lector itelligere dꝫ.

Aug.

Cōfirmat determiationē autoritatibus sanctoꝝ. c

Qui xp̄m vl' dī filiū n̄ eē factū vel creaturā in. j. li. d̄ tri. on̄dit ita iquiēs. In p̄ncipio erat verbū. et v̄bū caro factū ē. et oīa p̄ ip̄m facta sūt. neq̄ȝ dicit oīa nisi que facta sūt. i. oēȝ creaturā. Un̄ liquide apparet ip̄m factū nō eē p̄ quē oīa facta sūt. Et si fact⁹ n̄ ē. creatura n̄ ē. Si āt creatura n̄ ē. eiusdē cū p̄re sbe ē. Omnis em̄ substātia que de⁹ n̄ ē. creatura ē. et q̄ creatura n̄ ē. d⁹ ē. Sꝫ si fili⁹ n̄ ē eiusdē substātie cui⁹ p̄r. ꝗ facta substātia ē. et si facta substātia ē. n̄ oīa p̄ ip̄m facta sūt. At oīa p̄ ip̄m facta sūt. facta ꝗ substātia n̄ ē. sꝫ vna cū p̄re ifecta substātia ē. Itē in eodē. si vel filiū fecit p̄r quem nō fecit ip̄e fili⁹. nō oīa p̄ filiū facta sunt. At oīa p̄ filiū facta sūt. Ip̄e ꝗ fact⁹ nō ē. vt cū p̄re faceret oīa q̄ facta sūt. Idē i li. lxxxiij. q̄onū. dr̄ creat̄a q̄cq̄d fecit d⁹ p̄r p̄ filiū. q̄ n̄ p̄t appellari creat̄a. qm̄ p̄ ip̄ȝ fctā st̄ oīa. Ambro. i li. j. d̄ tri. Probem⁹ inq̄t creaturā n̄ eē dei filiū. Audiuim⁹ em̄ i euāgelio dn̄m mādasse discip̄lis. P̄re

a Licq̄de appar ip̄m factū n̄ eē p̄ quē oīa facta sūt. Cōtra. videt̄ ista auctas eē falsa in se. et ad ꝓpositū n̄ valere. Qm̄ dicim⁹ ꝙ ex ip̄o. et p̄ ip̄m et in ip̄o sunt oīa. ꝗ si oīa sūt p̄ ip̄m. ip̄e nihil ē. cōstat ꝙ hoc n̄ seq̄t̄. ꝗ pi rōe n̄ seq̄t̄ oīa facta sūt p̄ ip̄m. ꝗ ip̄e n̄ est factus. Itē vī ꝙ n̄ valeat ad ꝓpositū. qꝛ Aug. non loq̄t̄ de filio dei f̄m diuinam naturaꝫ. Cū ꝗ̄t querit̄ vtꝝ xp̄s sit

Aug.

Ambro.

Marci. xvi.

dicate euãgeliũ vniuerse creaturẽ. Qui vniuersã creaturã dicit. nullã excipit. et vbi sũt q creaturã xp̃m appellãt? Nã si creatura eẽt. sibi mãdaret euãgeliuz p̃dicari. et subiect⁹ eẽt vanitati. q: testãte ap̃lo. oĩs creatura vanitati subiecta ẽ. nõ g̃ xp̃s creatura ẽ. ꝟ creator. q docẽde creature discipl'is mãdat officiũ. Arrij hec fuisse p̃fidia legit̃ vt xp̃m creaturã fateret̃. Jdõ effusa sũt arrij viscera atq; crepuit medi⁹ ꝓstrat⁹ in faciẽ. ea q/bus xp̃m negauerat feda ora pollut⁹. His aliisq; pluribus testimonijs instruimur non debere fateri simpl'r xp̃m eẽ factũ vel creaturã. ꝟ addita determiatõe recte dici p̃t. vt si dicat̃ factus ꝟm carnẽ vel ꝟm hõiez. vt factura hũanitati nõ deo attribuat̃. Ut eĩn ait Amb. in p'rio li. d tri. Nõ de⁹ fact⁹ ẽ. ꝟ de⁹ dei filius natus est. Postea v̓o ꝟm carnẽ hõ factus ex maria ẽ. Misit eĩn de⁹ filiũ suũ factũ ex muliere. factũ sub lege. Filiuz inq̃t suũ. s. n̄ vnũ d m̃ltis. Cũ dicit suũ. generatiõis eterne ꝓprietatẽ signauit. Postea factũ ex muliere asseruit. vt factura nõ diuinitati ꝟ assumptioni corp'is ascriberet̃. Factũ g̃ ex muliere dicit. ꝓpt' carnis susceptionẽ. Sub lege. ꝓpt' obseruãtiã legis. Generatio generatiõi nõ p̃iudicat. nec caro diuinitati. De⁹ eĩn etern⁹ icarnatõis sacr̃m suscepit. n̄ diuidu⁹ ꝟ vn⁹. ⁊ i vtroq; vn⁹. s. diuitate ⁊ corp'e. Nõ eĩn alt' ex p̃re. alter ex virgine. sed idẽ aliter ex p̃re. aliter ex virgĩe. q fact⁹ ẽ ꝟm nr̃e susceptionẽ nature. nõ ꝟm eterne substãtiam vite. quẽ legim⁹ p'imogenitũ et vnigenitũ. P'imogenitũ. q: nemo an̄ ip̃m. Unigenitũ. q: nemo p⁹ ip̃m. Ex his euidẽter tradit̃ q̃ intelligẽtia accipiẽdũ sit cuz dicitur xp̃s fact⁹. vel simpl'r vel cu additamẽto. vt factura. s. vl' creatura nõ ad assumẽtẽ deũ. s; ad assumptũ hõiez referat̃. Jn deo eĩn creatura eẽ nõ p̃ot. vt Amb. ait. j. li. de tri. Nunq̃d dicto factus ẽ xp̃s? Nunq̃d mãdato creat⁹ ẽ xp̃s? Quõ ãt creatura eẽ in d̓o p̃t? Eteĩn deus nature simplicis ẽ non cõiũcte atq; cõposite. cui nihil accidat. s; solũ qd̓ diuinũ ẽ in natura hẽat sua.

Dissoluit argumẽtatõez sophisticã q̃ vr̃ eẽ contraria veritati. D

b ^b Et si g̃ xp̃s ꝟm hõiez dicat̃ creatura. nõ tñ simpl'r p̃dicãd⁹ ẽ creatura. Nec ex eo q xp̃s ꝟm hõiez dr̃ eẽ creatura p̃t q̃s ꝓgredi sic argumẽtãdo. Si ꝟm q hõ xp̃s ẽ creatura. vel rõnalis vel non. vel que est de⁹ vel non.

c ^c nitens per hoc probare christum esse aliq̃d n̄ diuinũ. quia quod ipse est ꝟm hominem ipse est. Et ideo si ꝟm hominez est aliqua substantia nõ diuina. est vtiq;

creatura. hoc ẽ ꝟm naturã assumpta. vr̃ q auctas illa et alie seq̄ntes sint inducte valde improp'e. R. dõs. q auctas ⁊ vera ẽ in se ⁊ ad ꝓpõituz valet. Jn se quidẽ va ẽ. q: cã p̃dicati claudit̃ in subiecto. Si eĩn ip̃e est p̃ncipiũ oĩm creatoꝝ. ĩpossibile ẽ ip̃m esse aliq̃d creatoꝝ. tñ rõe potẽtie creandi q̃ nõ p̃t cõpetere creature. tñ rõe generalitatis p̃ncipandi q̃ non p̃ot cõpetere rei create. Nec valet ista istãtia. ex ip̃o sunt oĩa ⁊c. oĩa sc; facta. q: oĩa ꝓ vniuersitate rerũ distribuit. et de⁹ nõ ẽ de vniuerso ꝟ supra vniuersuz. Et iõ nõ sequit̃ q sit nihil. Ad illũ qd̓ obĩ q nõ valet ad ꝓpositũ. D'õm. q xp̃s nõiat p̃sonã verbi vt in duabus naturis. et q: nomẽ ip̃ositũ ẽ p̃sone filij dei. q: filio di repugnat. r̃pugnat etiaz xp̃o. et iõ auctas inducta et alie sequentes ad ꝓpõitũ q̃dẽ faciũt. ꝟ h̓ est p accidẽs. Alio etiã modo faciũt ad ꝓpositũ. q: auctos inducte sũt in l'r̃a que sũt cõtra erroꝝ Arrianoꝝ. Et q̃m p̃dict⁹ sermo simpl'r et sine determiatõe plat⁹ sermoni Arrij ẽ ꝓpiqu⁹. iõ q̃si ex cõsequẽti auctes iducte obuiãt p̃dicto sermõi. ⁊ ꝓp'ea valẽt tã in se q̃ ad ꝓpõituz.

b Et si g̃ xp̃s ꝟm hõiẽ dr̃ creatura. non tñ simpl'r p̃dicãdus ẽ. ⁊c.

Cõtra. qd̓ vere de altero p̃dicat̃ cũ determiatõe nõ diminuẽte. vere p̃dicat̃ de ip̃o simpl'r. ꝟ hõ n̄ diminuit de rõe xp̃i. g̃ si aliq̃d dr̃ de xp̃o ꝟm hõiez. vr̃ q simpl'r dicat̃ de ip̃o. Jtẽ q̃n aliq̃d natũ ẽ inesse solũ ꝟm corp⁹. vere dr̃ de toto simpl'r si q̃tũ ad corp⁹ dicatur. g̃ pari rõe si aliq̃d natũ ẽ inesse xp̃o ꝟm hũanã naturã. vr̃ q necessaria sit ꝯn̄tia q ei simpl'r et absolute cõueniat. R. dõm. q̃ cũ aliq̃d dr̃ de aliq̃ simpl'r et sine determiatõe. hoc p̃ot eẽ dupl'r. Aut ita q simpl'r dictuz nõ ponat lati⁹ rẽ suã q̃ cum ponit̃ cũ determiatione. et tũc licz inferre. Aut ita q latius ponat rẽ suã quãtuz ẽ de sensu quẽ verba p̃tendũt. et tũc ꝯn̄tia p̃ot negari. Sicut nõ sequit̃ si inferat̃ ille ẽ albus ꝟm pedẽ. g̃ ille ẽ albus. ꝑ hunc modũ nõ sequit̃ q eẽ creatura ꝟm hõiez attribuit̃ xp̃o rõne nature assumpte. Prolatũ de simplr̃ vr̃ ei cõuenire oĩno. Cõsuetũ eĩn ẽ nõie creature ea itelligi q̃ oĩno inducta sũt d n̄ eẽ in eẽ. Et sic p̃t r̃nsio ad vtrãq; rõez. Ul' dicat̃ sicut s. dictũ fuit. di. vij. d p̃destiatõe xp̃i q n̄ seq̄t̃ ẽ p̃destiat⁹ ꝟm hõiez. g̃ ẽ p̃destinat⁹ simpl'r. n̄ q: hõ diminuit ꝟ q: variat̃ attributio p̃dicati. vt qd̓ attribuit̃ p⁹ hũane nat̃e. p⁹modũ attribuit̃ p̃sõe. ⁊ iõ tal'mod⁹ p̃dicãdi iducit acc̃ñs i aliq̃b⁹ p̃dicat̃ q̃ ꝑ suã extraneitatẽ ꝯcomitat̃. nec inferri p̃ñt.

c Nitẽs ꝑ h̓ ꝓbare xp̃z eẽ aliq̃d n̄ diuinũ. Ur̃ q mgr̃ hẽat illũ ꝓ icõueniẽti. ꝟ h̓ nllm vr̃ icõueniẽs. q: cũ ꝯ ⁊ s

aliquid nō diuinū. Sz ꝰ ex tropicis locutōibus nō ē re cta argumētatōis ꝓcessio. Jlla āt locutio tropica ē q̄ xp̄s dicit̄ creatura vł simpł'r vł cū adiūctione.

Utrū hō ille sēp fuerit vł aliqn̄ ceperit eē. c

Post p̄dicta q̄rit̄ vtr̄ hō ille ceperit eē vł sēp fuerit. si cut simpł'r annūciamus xp̄m vł dei filiū sēp fuisse nec cepisse. De h̄ Aug. ita inq̄t sup Jo. hūit aliqn̄ dei fili⁹ qd̄ nōdū hūit idē ip̄e hō di fili⁹. q2 nōdū erat hō. Jtē idē in eodē. Priusq̄ mūdus eēt. nec nos eramus. nec ip̄e mediator di et hōim hō xp̄s iesus. Jdem sup psal. Christus nr̄ et si forte hō recēs ē. tn̄ ē eternus dus. Alibi vō legit̄ q̄ puer ille creauit stellas. Et xp̄s dic̄ se eē p̄ncipiū. et eē an̄ Abraā. His ḡ aliisq̄ autoritatibus in nl̄lo r̄sultātes dicimus hōiez illū inq̄tū hō ē cepisse. i. q̄tū vbū ē sēp fuisse. Hic em̄ absq̄ distictiōe nō ē referēda r̄nsio. Nā ꝛ ip̄e Aug. hmōi vtit̄ distictiōe i pl'ib⁹ locis. dicēs p xp̄m oia eē facta iquātū vbū ē. Scdm̄ illud vō qd̄ hō ē. ip̄m eē factū et glificatū. Si ḡ ad psonā respicias. cōsidēter dic hōiez illū sēp fuisse. Si vō ad naturā hōis. cōcede eū cepisse.

Augu. super Johannem.

Augu. super psal.

Job. viij.

sit dn̄s. hec nō recipit̄ xp̄s ē hō dn̄icus. ḡ pari rōe cū xp̄s sit de⁹. h̄ nō vi admittēda. xp̄s ē aliq̄d diuinū. ḡ eius opposita ē vera. s. xp̄s ē aliq̄d n̄ diuinū. Jtē vi q̄ argumētatio illa sit necessaria. Si xp̄s ē aliq̄ suba n̄ diuia. q̄ xp̄s sit aliq̄d non diuinū. Ad esse em̄ subam necessario seq̄it̄ esse aliq̄d. Sic̄ ḡ seq̄it̄ ē hō albus. ḡ aial albū. ita necessario seq̄ vi. ē suba nō diuia. ḡ aliq̄d nō diuinū. R. dd̄z. 3 q̄ hec ē vera. xp̄s ē aliquid diuinū. et hec ē falsa xp̄s ē aliq̄d nō diuinū. Nec ē sil'e d hoc nōie diuinus et d hoc nōie dn̄icus. Nā et si vtrūq3 sit possessoriū. tn̄ dn̄icus iportat circa illud de quo dr̄ possessorē p modū passionis. dr̄ em̄ dn̄icus a dn̄o habit⁹ vel possessus. Sz diuinū nō solū p modū passiōis. s̄ ꝛ p modū actiōis. q2 diuinū dr̄ qd̄ h3 diuinitatē. p quē modū cōsueuit dici psona diuina. Et ꝓpter hoc ꝯcedit̄ ista tāq̄ vera. xp̄s ē aliq̄d diuinū. q2 ē psona diuia. Et iō mgr̄ hāc negat. xp̄s ē aliq̄d non diuinū. Et dicit q̄ hec ꝯn̄tia nō tenet. xp̄s fm̄ q̄ creatura ē aliq̄d nō diuinū. ergo est aliq̄d n̄ dn̄icū. q2 in p̄ia remouet negatio diuitatē a creata na. s̄ in cōclusione remouet a psona eterna. Si aūt querit̄ vtr̄ hec sit cōcedēda xp̄s ē hō diuin⁹. dd̄. q̄ nō. Nā cū sic dr̄. diuinus nō p̄t dicere diuinitatē p modū informātis. nec possessionē p modū actiōis. s̄ solū p modū passionis. p quē modū dicit̄ diuinissim⁹ paulus. vel diuinissimus io hēs. Tn̄ improprie sūt tales locutōes de xp̄o. Propterea mgr̄ cōcedit eaz oppositas cū dicit Christus fm̄ hōiez ē aliqua suba nō diuina. id ē. nō informata diuinitate. q2 ē suba creata. iō sane concedit p̄missas et negat conclusionē. dicēs peccatū eē in tali locutiōe. d Ex tropicis locutiōib⁹ ꝛc. Videt̄ q̄ verbū illd̄ nihil faciat ad ꝓpositū. q2 nulla istaz locutionū ē tropica. nulla em̄ ibi ē transsumptio. imo fm̄ ꝓprietatē fmonis dicunt̄. Jtē vi eē falsum q̄ ex tropicis locutionib⁹ nō ē recta argumentatiōis ꝓcessio. q2 aut sunt vere aut false. Si vere. ex veris ꝯueniūt inferre veꝝ. ḡ recta pōt ex talibus locutiōib⁹ argumentatio fieri. Si false. s̄ ex falsis pōt recte inferri falsum. p̄t etiā et verū. ḡ vi q̄ nihil sit dictū hoc qd̄ mgr̄ dicit. Hic etiam modus soluēdi vi̇ inaudit⁹. q2 nō ē p interemptionē. nec p diffinitōz. Null⁹ em̄ locus sophisticus est. nec in dictione. nec extra. cuius dissolutio currat fm̄ hāc viā. R. dd̄. q̄ tropic⁹ sermo dupl'r pōt dici. Uno nā 4 q2 mō tropicus dr̄ sermo in quo ē aliqd̄ viciū aliquo tropo excusatū. Est em̄ tropus figura. et figura ē viciū rōe excusatū. Alio mō dr̄ sermo tropicus quilibet sermo q̄ h3 aliquā ip̄ropzietatē. s̄ tn̄ excusat̄ p aliquā determinationē. Cū ḡ dicat mgr̄ q̄ iste sermo Christ⁹ ē creatura fm̄ hōiez. ē tropicus. hoc dicit q2 aliquā h3 improprietatē ꝯsurgētē ex repugnātia intellectuū. que remouet̄ p determinationē adiūctā. Et ꝓ tāto vocat mgr̄ p̄dictas locutiōes tropicas. Posset etiā dici q̄ vocat eas tropicas accipiēdo tropū pro figura. Pn̄t em̄ dici tales locutiones synodochice. q2 qd̄ ē ptis attribuit̄ toti. et accipit̄ largo mō pars et totū. vt dicat̄ hūana natura quodā mō pars respectu xp̄i licet nō ꝓprie. Et sic pōt dici q̄ tales locutiones tropice sunt. et q̄ figuratiue sunt p synodochen fm̄ q̄ synodoches ē figura locutiōis. Sicut em̄ dicūt pti in gramatica. Synodoches aliqn̄ ē figura locutiōis. aliqn̄ cōstructiōis. Uez ḡ dicit mgr̄ in dicēdo p̄dictas locutiōes eē tropicas. Uerū etiā q̄ ex tropicis nō ē recta argumētatiōis ꝓcessio. Et rō huī⁹ ē. q2 aliqn̄ negat̄ aliq̄ locutio ꝓpter ip̄ropzietatē. ꝛ cū aliquis sermo excusat̄ sub vna forma. si fiat ꝓcessio ad sermonē sub alia forma in qua nō inuenit excusationē. ꝓcedit̄ a locutiōe q̄ excusat̄. ad eā q̄ nō h3 excusationē et sic talis ꝓcessus impedit̄. sicut si ꝓcederet̄ a vō ad falsum. Tn̄ illud argumētū non valz. iste ē albus fm̄ pedē. ḡ ē colorat⁹ pede. q̄uis em̄ ad eē albū seq̄t̄ coloratū. tn̄ ꝓcessus p̄dictus nō valet. q2 color nō ē natus inesse corpori fm̄ ptē sicut albedo. et hoc ē qd̄ vult dicere mgr̄ in ꝓpōito. Et hoc ē q̄ aīs ꝯsueuit dici q̄ locutiōes ip̄ropze nō sūt cōcedēde nec ad cōsequētiā trahende. s̄ magis sūt sustinende. et exponēde. et attēdē. ne de minori ip̄ropzietate veniat̄ ad maiorē.

Ad itelligētiā āt h⁹ ptis icidit hic qd̄ circa duo. Primo q̄tū ad xp̄i p̄destiatōz. Scdo vō q̄rit̄ de his que videnē circa xp̄m ponere inceptionē. Circa p̄mū q̄runt̄ tria p cōparationē ad p̄destiationē nr̄am. Primo q̄rit̄ vtrū p̄destiatio xp̄i sit nr̄e p̄destiatiōis conformis. Scdo vtr̄ sit nr̄e p̄destiatiōis forma exēplaris. Tercio vtr̄ respectu nr̄e p̄destiatiōis sit in ea rō cāsalitatis.

Dō .j. a

Utr̄ p̄destiatio xp̄i sit nr̄e p̄destiatiōi ꝯformis. ita q̄ nr̄a et sua p̄destiatio dicat̄ fm̄ rōnem vniuocam. Et q̄ sic vi. primo p diffinitionē predestiatōis. Predestinatio est preparatio grē et glorie. s̄ hec ꝯuenit xp̄o et nobis. ḡ ꝛc. Jtē qd̄ conuenit xp̄o fm̄ humanam naturā. conuenit nobis vniformiter cum sit eadem

nature et spũ nobiscũ.g predestiatio suenit christo
fm naturã hũanã.g nob ⁊ sibi spetit fm rõs vniuo-
cã. Itẽ sformamur xp̃o i merito.et si sformamur i
merito necesse ẽ sformari in premio.g pari rõe et in
premio pposito.s hoc ẽ p̃destinatio.g ⁊c. Itẽ Aug.
de vocatiõe sanctoꝝ. Quicũqȝ hõ gr̃a fit xp̃ianus.si-
cut ille homo ab initio fact⁹ ẽ xp̃s g si eo mõ de⁹ ali
os hõies xp̃ianos fecit p quẽ modũ et illũ hõiez xp̃z
fecit.et oino eodẽ mõ p̃destiauit quo mõ fecit. g per
eundem modũ predestiauit nos et xp̃m. Sed con-
tra Aug. de p̃destinatõe sanctoꝝ. Predestinatio est
ppositũ miserẽdi. sed respectu ei⁹ nõ ẽ miserendi .p-
positũ in quo nullũ contingat xp̃m peccatũ. Si ergo
talis ẽ xp̃s.vr̃ q nõ fm eãdẽ rõnem dicat̃ predestia-
tio de nobis et de xp̃o. Itẽ predestiatio sic notifica-
tur cõiter.predestiatio ẽ prepatio gr̃e in p̃senti.et glo
rie in futuro. Sȝ in xp̃o simul fuerũt gratia ⁊ gloria.
g predestinatio nõ suenit nobis et xp̃o fm vnã rõz.
Itẽ predestiatio ẽ in nobis nõ tm̃ rõne nature ve
rum etiã rõe p̃sone.sed in xp̃o ẽ predestiatio rõe na-
ture assumpte nõ rõne p̃sone.cuz illa sit eterna.g ⁊c.
Itẽ ille hõ xp̃s predestiatus fuit eẽ deus siue dei fi-
lius fm q dr̃ Ro.j. Qui predestinatus ẽ filius dei in
virtute ⁊c. Unde et datus ẽ ei spũs nõ ad mẽsuram.
Nos aũt predestiati sum⁹ ad gratiã creatam et fini-
tã.g si creatũ et infinitũ nõ vniuocat̃ in aliquo cum
increato et infinito.necessario sequit̃ q predestiatio
fm aliã et aliã rõz dicat̃ de nobis et xp̃o. R. dr̃z.q
predestiatio xp̃i quodã mõ hȝ conformitatẽ ad nr̃az
predestiationẽ.q̃dã mõ difformitatẽ.qđ patet si attẽ
dant̃ ea que circa predestiatiõez sunt consideranda.
Considerat̃ eñ predestinatio in compatiõe ad pre-
destinantẽ.et ad p̃destiatũ.et ad terminũ.⁊ ad initia
lẽ statum. Si g consideret̃ p̃destiatio fm compatio-
nẽ ad predestinãtem.vnius rõis et conformis modi
ẽ predestiatio xp̃i nr̃e predestiatiõi. Eodẽ eñ mõ quo
ipe deus predestiauit xp̃m.predestiauit et nos. Si lo
quamur in cõpatiõe ad statuz a quo.simplr̃ est dña.
Nã nos p gr̃az predestiatiõis eripuit de statu pecca
ti et de massa p̃ditiõis.sicut dicit glo. Ro.viij. Quos
predestinauit hos et vocauit.et ipse textus indicat.
hunc aũt statũ non ẽ repire in xp̃o aliquo mõ. Et sic
q̃tũ ad primũ ẽ simplr̃ sueniẽtia.quãtũ ad vltimuz
sȝ ad statũ dña.quãtuz vero ad duo intermedia p-
tim ẽ sueniẽtia.ptim dña. In nobis eñ ẽ p̃destiata-
tio respectu nature.et etiam respectu p̃sone.⁊ magis
ppue respectu p̃sone q respectu nature. In xp̃o aũt
eñ predestiatio ratione nature assumpte que sequit̃
diuinam dispositionem non ratione persone . et ita
est quodam modo conueniẽtia quodã modo dña
respectu predestinati . Respectu etiam termini con-
similiter ẽ dña. Nã nos sum⁹ predestiati ad gr̃am et
gl̃az.sil̃r et xp̃s.s nos sum⁹ predestiati ad p̃ticipãdã
gloriã et gratiã successiue.xp̃us aũt sil̃. Itez nos su
mus predestiati ad gratiã p̃sone singularis.xp̃s aũt
ad gr̃am vnionis et singularis p̃sone.et ita tantũ hȝ
quãtũ nos.⁊ habundat a nobis.ac p hoc quodã mõ
suenit quodã mõ excedit. Uerũ ẽ q predestinatio
xp̃i quodã mõ ẽ conformis ⁊ quodaz mõ difformis.
Et si nonficetur fm illud in quo conformatur ẽ vni
uocanio.fm aũt q disconuenit non . Et per hoc pa-
tent rõnes ad vtrãqȝ ptem. Nam prime q̃ ondũt q
sit nr̃e p̃destinatõi conformis .pcedunt a parte p̃de-
stinantis vel predestinati, quãtum ad naturam .vel

et parte termini q̃tum ad gratiã et gloriã .et sic vez
concludũt. Rõnes vero ad oppositum .pcedũt de ip
sa predestinatione a pte status initialis.vel a pte pre
destinati rõne p̃sone.vel a pte termini rõe vniõis di-
uine.et suis vĩs cõcedẽde sunt singule.

Questio.ij. b

Utrũ predestinatio xp̃i respectu nostre predestinatio
nis sit forma exemplaris. Et q sic vr̃ Ro.viij. Quos
predestiauit cõformes fieri imaginis filij sui. Sȝ illđ
cui dȝ res cõformari et cõfigurari ẽ exemplar eius.g
si predestinati sumus vt conformemur xp̃o.vr̃ q ei⁹
predestiatio sit nr̃e predestiatiõis exẽplaris rõ. Itẽ
Aug. de predestinatõe sanctoꝝ. Preclarissimũ lumẽ
nr̃e p̃destinatiõis ẽ ihs xp̃s s lumẽ hȝ rõnẽ distiguẽ
di et notificandi. Si g hoc cõpetit forme exẽplari. vr̃
q predestiatio xp̃i sit nr̃e predestiatiõis exemplar et
ratio agnoscẽdi. Itẽ vita xp̃i et mod⁹ viuendi fuit
norma et exemplar sancte viuẽdi ipsis membris xp̃i
Sȝ sicut se hȝ conuersatio ad cõuersationẽ. ita se hȝ
predestinatio ad predestiationẽ.g si vita sua fuit re-
gula et exemplar nr̃e vite.pari rõe predestiatio sua p̃
destinationis nr̃e. Item xp̃i generatio fuit ratõ ex
emplaris omnis emanatiõis.qz in verbo qđ de⁹ ge-
nuit.omnia disposuit.g pari rõne ei⁹ predestinatio
fuit ratio exemplaris ois predestinatiõis. Sed con
tra.sup illud Job.xxxviij. Nunqđ nosti ordinẽ celi.
⁊c. Glo. Noscere ordinẽ celi ẽ supnarũ dispõnũ oc-
cultas disponẽs videre.g in predestinatõibus et dis-
positionibus ẽ ordo et distictio.g vnusquisqȝ prede-
stinat⁹ habet suã .ppriã p̃destinationẽ distinctã a p̃-
destiatõe xp̃i.et si alia rõe predestiat⁹ ẽ xp̃us et alia
alij.g non est exẽplar sue predestiatõis ⁊ alioꝝ. Itẽ
ipsa predestinatio nihil aliud ẽ q preuisio siue dispõ
ptinens ad exẽplar.si g exemplaris non ẽ exemplar.
g predestinatiõis nihil ẽ exemplar. g predestinatiõis
nr̃e non ẽ exẽplar predestiatio xp̃i. Itẽ que sunt sil̃.
vnũ nõ ẽ rõ exẽplandi reliquũ. Sȝ oẽs predestina-
tiones simul ⁊ ab eterno fuerũt in mẽte diuina.g pre
destiatio xp̃i nullatenus potuit eẽ exẽplaris forma.
Itẽ si predestiatio xp̃i ẽ exẽplar nr̃e predestiatiõis.
Aut g rõe p̃ncipalis significati. Aut rõe ɔnotati. Si
rõe p̃ncipalis significati.et cũ illud sit deus siue diui
na eẽntia.idez erit exẽplatum ⁊ exemplar suippius.
Si rõne cõnotati. Contra.exẽplar precedit exempla
tũ nõ sequit̃ .s multi habuerũt gratiã finalẽ q̃ ẽ effec
tus predestiatiõis anq̃ xp̃s susciperet gratiã. g non vr̃
q predestiatio christi cuiusiibet alterius predestina-
tiõis fuerit exẽplaris forma. R. dr̃m q ẽ loqui de
predestinatiõe christi et nr̃a duplr̃. Aut q̃tũ ad p̃nci
pale significatũ. Aut q̃tuz ad cõnotatũ. Si loqm ur
q̃tũ ad p̃ncipale significatũ qđ quidẽ ẽ diuina eẽntia.
sic nulla predestinatio exẽplar hȝ ab alia.cũ oẽs vnũ
sint.s.diuina eẽntia. Si aũt loquamur q̃tum ad cõ-
notatũ qđ quidẽ ẽ gratia et gloria.tunc distinguẽdũ
ẽ q duplex est exemplar. Quoddã interius in mẽte
artificis.sicut ratio fm quaz artifex .pducit sua ope-
ra. Quoddam exterius ad quod aspiciens ille qui
ignorat artem aliquo modo regulatur. Sicut illi ar-
tifices mechanici aliquas formas exteri⁹ habẽt fm
quas dirigunt opera sua.sicut pez in his q̃ faciũt cal
ciamẽta. Si g primo mõ loquamur đ predestinatio-
ne xp̃i rõe connotati.adhuc predestinatio christi nõ ẽ
nr̃e predestinatiõis exẽplar.de⁹ eñ non predestiauit

6

7

nos aspiciens ad aliqđ aliud a se. sed vnūquodq; ꝙ uidit in se et disposuit ſm rōꝫ ꝓpriam. Si vero loquimur de exemplari scđo mō. sic p̄destinatio xp̄i ē exemplar nr̄e p̄destinatiōis. exēplar iqꝫ directū ñ respectu summi artificis sed respectu nostri tā in credendis ꝙ in expectandis. ꝙ etiā in opandis. Tūc eñ ē in nobis recte gratia dei qñ xp̄o efficiamur cōformes. et talia etiā p gratiam futura sunt corpa nostra quale xp̄us sua resurrectiōe mōstrauit. ſm ꝙ dicūt sancti. et nos ipi si volum⁹ ad vltimū p̄destinatiōis terminū puenire. necesse habem⁹ in auctorē fidei et cōsumatorē aspicere. qui exēplū dedit nobis vt queadmodū ipse fecit et nos faciam⁹. Queadmodū petr⁹ dicit. j. Petri. ij. Christus passus ē p nobis vobis relinquēs exemplū. Et p tāto dicit Aug. ꝙ ipse ē p̄clarissimū lumē nr̄e p̄destinatiōis. quasi de⁹ ad vnūquēq; nr̄m dicat. Aspice et fac ſm exēplar qđ tibi i mōte mōstratū est. hoc ē in xp̄o. cui⁹ oia illa ve. te. appropata fuerunt signa. et in hoc sensu cōcedit. ꝙ p̄destinatio xp̄i

8 exemplaris forma sit nostre p̄destinatiōis. Ad illđ ergo qđ obī in cōtrariū ꝙ sunt distincte ꝛ ordinate. dicendū ꝙ ex illo verbo habet ꝙ inter p̄destinatiōes a pte cōnotatoꝝ ē distinctio. sic tñ ꝙ nō deest ordo. Et iō ꝗuis nr̄e p̄destinatiōis effectus ab effectu p̄destinatiōis xp̄i sit distinct⁹. pōt tñ habere ordinē ad ipm ſm quē ē directio vel regulatio. et p hoc quedā ratio

9 exemplādi. Ad illud qđ obī ꝙ p̄destinatio ipa ē exemplar. dcm̄ ꝙ verū est de rōne p̄ncipalis significati. Et quātum ad hoc bene cōcedendū ē. ꝙ vna p̄destinatio nō est exemplar alterius. ſ rōe cōnotati est exemplatū. et nihil ꝓhibet aliqđ eē quodā mō exemplatū et quodā mō exemplar. Sicut liber p̄mo factus ab artifice est exēplar respectu libroꝝ inde fiendorū. sed exemplatus fuit ab arte existente in mēte.

10 sic et in effectu p̄destinatiōis intelligendū est. Ad illud qđ obī ꝙ p̄destinatiōes sunt simul tā pateꝫ rn̄sio. hoc eñ verū ē ꝗtum ad p̄ncipale significatū. ſ quātum ad cōnotatū veritatē non hꝫ. et iō nihil impedit

11 quin ex illa pte contingat reperirie exēplaritatē. Ad illud qđ obī ꝙ exemplar p̄cedit exemplatū. dcđ ꝙ ꝛ si xp̄us ꝓprie loquendo sua vita non dedit formā ꝛ exemplū nisi his qui secuti sunt eū. tñ sub quibusdā velaminibus figuraꝝ dedit p̄cedentib⁹ qđ nobis dat spte. et cū exercebant spūaliter ꝛ fideliter a viris sāctis et spūalibus. p hoc xp̄o cōformabantur in vita. quē ꝛ si nōdū viderēt in carne. videbāt tñ fide. Iuxta illud Jo. viij. Exultauit vt videret diē illū. vidit ꝛ gauisus ē. et ita ꝗuis si p̄cesserit tpe. precessit tñ prefiguratōe et credulitate. Et illđ sufficit ad rōeꝫ exemplaritatis qualēcūq;. Preterea et si ꝗtum ad gratiā nō p̄cessit. tñ quātū ad gloriā precessit. et rōe illius rationeꝫ exemplaritatis hꝫ xp̄i predestinatio respectu omniū. ipē eñ ē p̄mogenitus in multis fratrib⁹ p̄matū tenēs in omnib⁹.

Questio. iij. c

Utrū in predestinatōe xp̄i respectu nr̄e sit dare rō causalitatis. Et ꝙ sic vī Eph. j. p̄destinauit nos in adoptionē filioꝝ p ip̄m xp̄m. ſ non nisi p xp̄m predestinatum. ꝗ ꝛc. Itē Greg. dicit ꝙ p̄destinatio iuuat oīombus sanctoꝝ. ꝗ si improportionabilit̄ plus efficacie hñt circa nos merita xp̄i ꝙ alioꝝ sanctoꝝ. rn̄stat ꝙ nō solum p xp̄i predestinationē nr̄a predestinatio iuuat. verū etiā causat. nā ipm iuuare quodāmodo causare ē. Itē sicut se xp̄i resurrectio ad nostraꝫ hꝫ resurrectionē. sic se hꝫ predestinatio ad nr̄am predestinationē. Sꝫ resurrectio xp̄i ē cā nr̄e. sicut dē in glo. j. Cor. xv. ꝗ et predestinatio xp̄i causa ē predestinatiōis nr̄e. Itē p eū sumus p̄destinati p quē sum⁹ saluati. ſ saluati sum⁹ p xp̄m. Thy. iij. ſm suā miām saluos nos fecit p lauacrū regenerationis et reno. qđ effu. in nos p ip̄m xp̄m. Et Eph. iiij. dī ꝙ ascendit vt adimpleret oia. restat ꝗ ꝙ p xp̄m sum⁹ predestinati. ſ xp̄o nō eēt nisi eius p̄destinatio precessisset. ꝗ predestinatio xp̄i est cā nostre. Cōtra. Nullū eternū hꝫ cāꝫ. p̄destinatio cuiuslibet hoīs ē eterna. ꝗ a nullo ē causata. ꝗ predestinatio xp̄i nō ē cā nr̄e predestinatiōis. Si tu dicas ꝙ hoc ē rōe cōnotati tpalis. Sꝫ contra. Nihil posterius ē cā p̄oris. ſ effectus predestinationis xp̄i ē posterior effectu predestinatiōis patrū. ꝗ ꝛc.

Item xp̄o nō cōuenit predestinari nisi ſm humanā naturā. ſ ſm humanā naturā nō hꝫ sup nos causalitatē. ꝗ predestinatio xp̄i non pōt eē cā nr̄e predestinationis. Itē si predestinatio xp̄i ē cā nr̄e. aut rōe p̄ncipalis significati. aut rōe cōnotati. Rōe p̄ncipalis significati nō. hoc constat. ꝗ rōe cōnotati. Sed contra. gratia ꝛ gloria a solo deo ē tanꝙ a causa. nō ꝗ a predestinatione christi. Itē contingēs nō ē causa necessarij. Sꝫ āte aduentū christi necessariū fuit aliquos predestinatos fuisse. illos vꝫ qui mortui fuerūt cū gratia. christū aūt possibile fuit nō incarnari vel nasci. et ita nec eē predestinatū. ꝗ predestinatio eius non

12 potuit eē cā aliaꝝ. R. dcm̄. ꝙ si loquamur de predestinatiōe christi et nr̄a ratiōe p̄ncipalis significati. neutra neutri⁹ ē cā. cū vtraq; sit eterna. omēsq; sint vnū in suba. Si āt loquamur rōne connotati tūc distinguendū ē. qr ē cā in genere efficientis que ꝓprie dicitur cā de q̄ nūc loquimur. Et hec ē in triplici dria. s. effectiua. dispositiua. et excitatiua. oē eñ qđ efficit vl disponit vel excitat disponētē vel efficientē. aliq mō pōt dici efficere vel causare. Si ꝗ loquamur de cā effectiua ꝓprie. sic predestinatio christi ratione cōnotati nō pōt eē cā nr̄e. qm̄ effectus predestinationis a solo deo ē tanꝙ a p̄ncipio effectiuo. gratiā eñ et gloriā dabit domin⁹. Si vō loqmur ſ alios duos modos scꝫ de cā dispositiua p rōeꝫ meriti. ꝛ excitatiua ſm efficaciam exempli. predestinatio christi ꝗtum ad connotatū ē cā nr̄e. Xp̄us eñ p suā gratiā meruit nobis gratiā et gloriā. Xp̄s etiā per sue gratie et glorie eminentiam manifestam. excitauit ad currēdū ad patriam supernā. ad quā preordinati sumus ſm electionē eternā. Et hac via ꝓcedunt rōnes q̄ ondunt christi predestinatiōeꝫ nr̄e predestinatiōis eē cāꝫ et iō con

13 cedēde sunt. Ad illud qđ p̄mo obī in contrarium ꝙ predestinatio nostra est eterna. ꝗ ꝛc. Dicendūꝫ ꝙ verum est ratione p̄ncipalis significati non tñ ratione connotati. Et si obijciatur ꝙ effectus predestinationis aliquoꝝ precedat predestinationeꝫ christi. respondendū ē sicut in precedenti ꝓblemate. ꝙ et si precedat quantum ad effectum gratie. non tñ quantum ad effectum glorie. Rursus quāuis precedat re. non tñ merito et credulitate. Meritum eñ christi ñ tm̄ ad p̄ntes vl' futuros. ſ rōe fidei etiā se extēdit ad

14 p̄teritos. qđ modi⁹ infra mānifestabit suo loco. Ad illđ qđ obī ꝙ xp̄s ſm hūanā naturā nō ē cā grē vel glīe. dcđ ꝙ ꝛ si non ē cā effectiua. ē tñ dispositiua et excitatiua. et hoc mō dictuꝫ est ꝙ predestinatio christi nr̄e predestinationis ē cā. Et p hoc pꝫ solutio qđ obī ꝙ gratia et gloria a deo ē tanꝙ a causa. Verum est ſ

dicat͡ꝛ de effectiua. alijs aūt modis nō habet verita-
15 tem. Ad illud qđ obijcitur ꝙ cōtingens nō est causa
necessarij. dicēdum ꝙ verū est si intelligatur de causa effici
ente ꝛ cōseruātē. nō tamē oportet esse verū de causa
16 cōitāte. Potest tamē ꝛ aliter dici. ꝙ est necessariū dupli
citer. Uno mō ꝙ est necessariū ꝑ se ꝛ simpliciter. Alio mō
quod est necessariū ꝓpter hoc ꝙ trāsit in preteritum. sicut
me scripsisse hodie. ꝛ illud de sui natura est cōtingēs. Et
ꝓpter hoc nihil impedit ipm habere cām contingen
tem. Potest etiaʒ distingui in cōtingēte. ꝙ quoddā ē ꝯtin-
gēs qđ pēdet a mutabilitate volūtatis humane ꝛ cae crea
te. quoddā ꝓpter libertatē ꝛ indifferētiaʒ diuine volūtatis.
que pōt facere ꝛ nō facere. Et ꝗuis primū cōtingens
non posset esse cā necessarij. nihil tamē impedit de scđo.
Medius aūt mod͛ dicēdi videtur rōnabilior. Et si tu
obijcias ꝙ illđ nō soluit. quia posito ꝙ xp̄s nō esset
incarnat͛. adhuc ali͛ modus erat deo possibilis ꝑ
quē genus humanū esset liberatū. ergo remota p̄destina-
tione xp̄i. adhuc salua esset p̄destinatio nostra. ergo nō
est cā. Dicēdum ꝙ hoc nō cogit ꝙ nō sit cā. sed ꝙ non sit
cā tota ꝛ ꝑ oēm modū causādi. est tamē ꝑ aliquē mo
dū. sicut deus facit per aliquē hoīem aliquod bonū.
et si ille homo nō esset nihilomin͛ faceret. Et tamen
non sequitur ꝓpter hoc ꝙ ille non sit causa. nō enim va-
let hic modus arguēdi i voluntarijs. Et hec sufficiāt
de p̄destinatōe xp̄i a parte rei. Supra enim di. vij. que-
situm fuit de ea a pte sermonis.

Distinctio xi.

Onsequēter queritur de hijs vocabulis q̄ vi-
c dentur importare inceptionē. Et circa hoc tria
sunt dubitabilia pquirenda. Primo queritur
Utrū simpliciter concedēduʒ sit. ꝙ xp̄s sit creatura.
Scđo vtrū concedēdum sit. ꝙ ille hō ceperit esse hō
Tercio queritur. Utrū hō cepit eē deus.

Questio .j. d

Utrum hec sit concedēda. Xp̄s est creatura. Et ꝙ sic
ostēditur multiplici auctē. Aug. ad dardan. Quo ad
verbū attinet creator est xp̄s. quod ad hoīem attinz
creatus est xp̄s. Itē leo papa Noua ꝛ inaudita cō
uentio. Deus qui est ꝛ qui erat fit creatura. Dam
ma. epistle. Nō scādalisauit nomē creature. qui se ꝑ-
mū aut vermem aut granū natū de terra nomiauit.
Itē etiam ipse. Quid mirabilius ꝙ creatorē creari.
ꝛ plasmatorē plasmari: Rich. de sācto vict. in quadā
sequentia. Potestate nō na. fit creator creatura. Ex
hijs oibus autoritatibus tanꝙ vna efficaci rōne cō-
cluditur ꝙ xp̄s sit creatura. Item auctē efficaciori
ad Galath. Misit deus filiū suū factū ex muliere. Si
militer ad Roma. sed oē factū est creatura. fili͛ autē
dei est factus. ergo ꝛc. Itē rōne. In xp̄o ē veritas nāe
create ꝛ nature increate. et xp̄s nominat ypostasim
vtriusqꝫ nature. Sed hec est vera rōne diuine natu-
re. xp̄s est creator. ꝛ ille homo est creator. ergo pari rōe
ꝛ hec. xp̄s est creatura. Item de quocūqꝫ p̄dicatur
inferius ꝛ superius est necessaria ꝯñtia. sed creatu-
ra est superius respectu hoīs ꝛ animalis. ꝛ hec ē ve-
ra simpliciter. xp̄s est hō. ꝛ hec xp̄s est animal. ergo
ꝛ hec necessario est vera xp̄s est creatura. Item si
xp̄s est homo. aut creatus. aut increatus. Nō increa
t͛ hō ꝯstat. qr oppositio ē in adiecto. ergo ē hō creatus. ergo
hō creat͛ est creatura. ergo ꝛc. Itē sicut caro xp̄i fu-
it cōcepta. sic anima xp̄i fuit creata. ergo sicut rōne car-
nis hec fuit vera. xp̄s est ꝓles virginis ꝛ conceptus
de virgine. Ita hec erit vera. xp̄s est creatura dei vl'
creatus a deo. Si dicas ꝙ non est simile ꝓpter repu-
gnātiam intellectuū que est in hac. xp̄s est creatura.
Cōtra. maior est repugnātia cū oppositū p̄dicatur de
opposito ꝙ creatura de xp̄o. sed hec est vera xp̄s est
impassibilis. est immortalis. est mortuus ergo ꝛc. Sꝫ
contra Roma. viij. Uanitati subiecta ē oīs creatura.
sed xp̄s cū sit deus non est vanitati subiectus. ergo ꝛc.
Itē intellectus hui͛ nominis creatura est esse de ni-
hilo. sed hoc repugnat xp̄o. Cū ergo fuerit ab eterno. ergo
nō ē ꝯcedēdū xp̄m eē creatū. Itē oē creatū icipit eē. ergo
xp̄s fuit ab eterno. qm̄ ipse eduxit filios isrl' d' egypto. ergo
ꝛc. Item xp̄s si est creatura. aut hoc est rōne nāe.
aut rōne ꝑsone. Ratione nāe non. quia nā non p̄di-
catur de xp̄o. Rōne ꝑsone non. quia ꝑsona xp̄i nō ē
creata sed patri coeterna. ergo nullo mō verū est ꝙ cri-
stus sit creatura. R͛ dicēdum ꝙ predictus sermo a do 18
ctoribus theologie cōmuniter nō recipitur. xp̄s siue fi-
lius dei est creatura. Adherent enim verbis magistri i
litera. Ratio aūt quare non recipitur est. quia talis ser-
mo est ꝓpinquus errori aut appropinquat. ꝛ qr ma
le aliquādo intelligitur ab hereticis arrianis. et etiā qr
de se male est intelligibilis. Arrius nāqꝫ dixit filium
dei esse creaturaʒ. ꝛ qm̄ xp̄s nominat ꝑsonā filij dei.
qui dicit xp̄m esse creaturam. non determinans ꝯm
quā nām intelligat. videtur idē dicere quod arrius im
pie sensit. Est etiā male intelligibilis de se. ꝓpē repu-
gnātiam intellectuū. Creatura enim ꝯtuʒ est de rōne
sui nomis dicit respectū ad creatorē. dicit aliqđ qđ
habet esse post non esse. dicit etiam quod habet esse
aliūde ꝑ volūtatem ꝓcedens. ergo in tali locutōe itelle
ctus predicati repugnare videtur intellectui ipsius sb
iecti ꝯm triplicem dissonātiā. Et ꝓpterea predictus
sermo ē male intelligibil'. ꝛ fuit male itellect͛. ꝛ ꝑ hoc fu
it errori ꝓpinqu͛. Et qm̄ sermo theologic͛ dꝫ eē catho
licus ꝛ vsitatus. ab intellectu non dissonus. et rei d'
qua loquimur consonus. preterea predictus sermo
non recipitur nisi determinetur. vnde rōnes conceden-
de sūt que ostēdunt predictū sermonē non eē admit
tēdum. Ad illud ergo quod primo obijcitur in contra- 18
rium de sanctorum auctibus. dicēdum ꝙ sācti aliquādo
multuʒ expresse loquūtur amplius ꝙ admittat cōis
vsus ob aliquid exponēdum. Et tales sermōes non
oportet extēdi. sed potius magis sūt exponēdi. et sic
est in predicto sermone. cū dicunt xp̄m esse creaturaʒ.
hoc autē dicunt ꝯm humanam nām ꝛ vere loquūtur.
non tamē oportet sermonē illum trahi ad cōmunem
vsum. Ad illud qđ obijcitur de verbis apl'i quo dici- 19
tur. factū de muliere. dicēdum ꝙ ipsa determinatō d' mu
liere. ꝛ alia determinatio qua dicit ad Ro. qui fact͛
est ex semine dauid ꝯm carnē. trahūt hoc vocabulū
factus ad standū siue ponēdum rē suā circa naturā
assūptā. Et iđ non sequitur ꝓpter hoc ꝙ tales locuti
ones sunt sine determinatōe ꝯcedēde. Ad illđ qđ 20
obijcitur ꝙ hec conceditur sine determinatione. xp̄s ē cre
ator. dicēdum ꝙ non est simile. qm̄ xp̄s nominat ꝑsonaʒ
verbi que est icreata. ꝛ est create nāe ꝑ effectiā ꝛ nām
ꝓpriā. Iđ nō ita cōuenienter attribuitur ei vocabulum
creature sicut creatoris. quia non ē talis intellectuū
dissonātia. Preterea ille sermo non ita approximat
veneno erroris sicut sermo ꝓpositus. ꝛ ita patꝫ ꝙ nō
est respuēdus. Ad illud qđ opponitur ꝙ de quocū- 21
qꝫ predicatur inferius ꝛ superius. dicēdum ꝙ verum est
quātum est de virtute illatōis. Unde si hec ē vera. Pe
trus est hō. absqꝫ dubio verū ē. petrus ē animal. Sic
etiā ꝯcedi potest ꝙ si vere ē homo. ꝙ vere ē creatura.

nō tñ oportʒ q̄ si aliqua locutōe ꝯtēdum ē cum inferiori. q̄ ꝯtēdum sit ea cū superiori ꝓpē diuersos modos significādi. in quorū vno intellect⁹ inuenit cōsonantiā in alio repugnātiā. Et qm̄ p̄dictā locutōnem magis respuunt doctores ꝓpter hoc q̄ p̄t esse via in falsitatem vel errorē ꝓpter malū modū intelligendi. 22 q̄ȝ q̄ ip̄a de se sit falsa vel erronea. iō patet rō. Et per hoc patet R° ad sequētem obiectōem. Quis enim ista admittat τ cōcedat xp̄s est hō creatus. nō tamē simpliciter cōcedēdum est q̄ sit creat⁹. ne intelligat ei tale predicatū simplr attribui. τ totaliter. ħ est rōe 23 vtriusq3 nature. Ad illō qđ obijcit q̄ est ꝯceptus rōne carnis. τ ita similiter creat⁹ rōne aīe. dōʒ q̄ nō est simile. quia τ si ꝯceptio dicat exitū rei in eē. nō tñ ita repugnat ꝑsone xp̄i intellect⁹ illi⁹ vocabli. sicut intellectus verbi creandi. Et ratio huius est. quia cōceptio aliquid presupponit. τ nām determinatā concernit. nec dicit respectu dei sed respectu mulieris siue matris. dicit eñ exitū naturalē. sed non sic creatō vel creatura. Nā creatio dicit actū qui potest i totā rei sbstātiam. vnde quod creat. simplicit incipit esse. Nullā etiā determinatā nām ꝯcernit. Dicit etiā respectu ipsius creātis. τ exitū voluntariū importat. hinc est q̄ multo magis repugnat ꝑsone xp̄i vocabulū creandi q̄ȝ ꝯcipiendi. Qr̄ si obijcias q̄ non magis repugnat q̄ si dicat immortalis τ mortalis. dōm q̄ τ si non magis repugnet q̄tū ad exteriorē rōem. tñ magis repugnat repugnātia ducente in errorē. Cuȝ eñ dicit immortalis τ mortalis. quia mortalis presupponit creaturā viuētem. τ rōne illius p̄dicat. idō non ita repugnat. Et p̄terea iste sermo ꝓlatus ostēdit se non debere intelligi nisi ꝑ vnionē. Sed cū dicitur xp̄s est creatura. nec ꝑsupponit. nec sermo videt intelligi ꝑ vnionē. immo videt p̄dicatū dicere totuȝ esse sbiecti. τ ꝓpter naturā talis actus qui ꝯsueuit eē in totū. Et sic patet q̄ nō est simile. τ q̄ valde rōnabiliter mgr̄ dicit p̄dictū sermonē nō esse trahēdum ad vsū. quis non possit ꝯuinci faciliter ipm simpliciter et absolute eē: falsuȝ. Difficiliores eñ τ efficaciores sunt rōnes ad oppositū.

Questio. ij. c

Utrū hec sit ꝯcedēda. Iste homo incepit esse. xp̄o demonstrato. Et q̄ sic videt Augu. sup Ioh. Anteq̄ȝ mūdus fieret. nec nos eramus. nec mediator dei et hoim homo xp̄s ih̄s. Si ḡ non erat ante mūdi ꝯstitutōeȝ. ḡ incepit esse. Itē nasci ē generari τ mutari ꝑm sbam. τ ꝓduci de nō esse in esse. sed idē est ꝯio ꝓducere in esse τ incipere esse. Cū ḡ hec sit vera. iste homo nascit. τ hec iste homo inesse ꝓducit. hec etiā erit vera. iste hō incipit esse. Itē ante mūdi ꝯstitutōem hec est vera. nullus hō est. τ hec est falsa. aliqs homo est. ḡ τ hec falsa. iste homo est demōstrato xp̄o. τ hec modo est vera. ḡ p̄dicatū modo ꝯuenit sbiecto. τ prius nō ꝯueniebat. ḡ incepit conuenire. ḡ ħ est vera. iste homo incepit esse. Item bene sequit. iste homo est. ḡ iste est homo. ꝓ eo q̄ in ꝓpositiōe in qua clauditur implicatio licet ipam implicationeȝ inferre. Sequit enim homo albus currit. ḡ hō ē albus. ḡ sequit iste homo est vl' fuit ab eterno. ḡ iste fuit ab eterno homo. sed hec est falsa. iste (demōstrato xp̄o) ab eterno fuit homo. ḡ τ hec. iste homo est vel fuit ab eterno. τ mō est vera. restat ḡ q̄ incepit esse ꝟa ḡ hec est vera. iste homo incepit esse. Sed ꝯ Ioh. viij. Anteq̄ȝ abrahā fieret ego sū. pari rōne τ anteq̄ȝ celuȝ fieret. ḡ si idem demōstrat ꝑ hoc ꝓnomē ego. τ ꝑ hoc ꝓnomē iste. videt q̄ hec sit vera. Iste hō fuit ante mūdi ꝯstitutōem. ḡ hec est falsa ille homo incepit esse. Item mgr̄ ꝯcedit hanc. Iste puer creauit stellas. sȝ cui vere attribuit creare stellas. vere attribuit semꝑ esse. ḡ iste puer semꝑ fuit. ḡ hec est falsa. iste puer incepit esse. Consimiliter hec negat a mgr̄o. iste homo siue xp̄s est creatura. sed hoc nō est ob aliud nisi quia ꝑ nomē creature importat exitus de nō esse in esse. ḡ pari rōne vel multo fortiori hec est falsa. iste homo incepit esse. Itē ꝓpriū est ꝓnominis ꝓ ꝓprio nomine poni τ certam designare ꝑsonaȝ. ḡ cum dicit. iste homo. hoc ꝓnomē iste demōstrat ꝑsonam. Sed ꝑsona xp̄i semꝑ fuit. τ nunq̄ȝ incepit eē. ḡ hec est falsa. ille homo incepit eē. Si tu dicas q̄ ꝑsona ibi large accipitur. Adhuc obijcitur q̄ quicquid demonstrat. demonstrat. siue suppositū siue ꝑsonā ꝓprie. ḡ videt q̄ adhuc falsa est locutio. quia expositō huius verbi incipit ē hec. hoc incipit eē. ḡ hoc modo est. sed prius non fuit. Si ḡ hec ē vera ille homo incepit eē. hec ē vera iste homo mō ē τ prius nō fuit. Sȝ quocunq3 mō accipiat. falsa ē hec locutio. iste homo prius non fuit. Si eñ ꝓ ꝑsona. eius opposita ē vera ille homo prius fuit. Similiter si ꝓ supposito. ꝟa ē. iste homo prius fuit. ꝓpter cōmunicatōem idiomatum. sed non licet negare de aliquo qđ vere affirmat siue ꝑ ꝓprietateȝ nature. siue ꝑ vnionē. Hec eñ simpliciter est falsa. homo non est deus. quia eius opposita ē vera ꝑ vnionē. Cum ḡ omni modo ista sit ꝟa. iste hō sp fuit. hec omi mō est falsa. ille homo incepit eē. Itē sicut supra habitum fuit. ille terminus hō dictus de xp̄o quodāmō habet nām termini accidētalis. quia in termino accidētali suppositū p̄exsistere potest forme. sic τ in proposito est reperire. sȝ regula dat q̄ terminus accidētalis supponēs verbo de p̄terito. potest supponere ꝓ p̄sētibus vel ꝓ p̄teritis. ita q̄ indifferēter p̄t reddere locutōem veram ꝓ his vl illis. Nec ꝓpter hoc dicitur locutio multiplex. quia non comparatur ad illa tanq̄ȝ ad significata. sed tanq̄ȝ ad supposita. sed talis locutio dicitur hr̄e plures causas veritatis. Cum ḡ dicitur. iste homo fuit. sensus est. ille qui ē homo fuit. vel ille qui fuit homo fuit. ħ hec simplicit ē ꝟa. ille q̄ ē hō ab eterno fuit. ḡ τ ħ ille hō ab eterno fuit. ḡ hec ē falsa simplicit. ille hō incepit eē. τ nullaten⁹ distiguēda. R° ad itelligētiam 24 huius locutōis ꝯsiderāda ē respōsio magistri. Magr̄ eñ rn̄det dicēs q̄ ad hanc locutōem nō ē ferēda responsio sine distinctōe. ipe tamē nō distinguit. sed determinat q̄ incepit eē q̄tum ad nām. licet nō q̄tum ad ꝑsonaȝ. Incepit eē ꝑm nām hūanam. sed nō incepit eē inquātum verbū. Sed certe iste modus dicēdi nō sufficit opponēti iportuno. q̄ret eñ rōem multiplicitatis. τ quē sēsuȝ faciat p̄dicta locutio quātum ē de vi verboȝ. τ hoc nō p̄t haberi ex verbis magistri ad liquidū. Et ꝓpterea tētādū ē distinguēre si quo modo possumus aptare p̄dicte locutioni ꝯuenientē distinguēdi modū. Ut aūt p̄dicta locutio posse distingui ex eo q̄ verbum incipiēdi potest notare inceptionē respectu veritatis totius dicti. Vel p̄t importare inceptionē rei p̄dicate respectu sbiecti. Si primo mō tunc ē sēsus. Iste homo incepit eē. hoc ē. locutio ꝟa. s. iste homo ē. incepit eē vera. τ hoc absq3 dubio verum ē.

Si aūt dicat inceptōem esse respectu eius qđ demō-strat p hoc pnomē iste.cū illud habeat esse eternus. vel p ꝑsonam nāam.vel ydeomatū cōmunicatōnem. videt tunc locutio falsa. Sed hic modus dicēdi ca-lūniabilis est. tum quia nō videt q verbū incipiēdi hēat ferri sup totū.cū nihil sit qđ reddat sibi suppo-sitū. tū etiā quia nō est questio verū oīo illa incipiat esse vera. sed est qđ. vtrū res importata p hoc qđ dr. iste homo incepit eē. ꝛ sic modus iste dicēdi nō vr in-valere. nec etiā qōnē terminare. Et ꝑpterea pt esse alius modus dicēdi. ꝛ hoc sꝫ supposito q incipit di-cat inceptōem rei attribute siue act⁹ in predicato re-spectu sbiecti. Sed hoc pt esse dupliciť. Uel quia pt notare inceptōem respectu rei importate p pnomē sm se. vel sꝫ rōne implicatōis. Implicat cū forma hūanitatis cū dicatur. iste homo. id est ille qui est hō. Et si dicat inceptōem respectu sbiecti siue psone im-portate p pnomē. falsus est sermo. quia psona illa nō habet esse post nō esse. Si vero respectu implicatōis vera est locutio. est cū sēsus q iste incepit esse. nō qz iste. sed quia homo siue sm nām hūanā. Et pt poni exemplū. Si scutū prius fuerit. ꝛ post modū dealbe-tur. hic ē duplex. scutū albū incepit esse iuxta pdictuz modū distinguēdi. Sed adhuc iste mod⁹ dicēdi nō minus est calūniabil' q precedēs p eo q hec locutō scutū albū incepit esse habet expōni p has duas. scu-tum albū est. ꝛ hec non est duplex. ꝛ aliā que est. scu-tum albū prius nō fuit. ꝛ hec est falsa. quia eius op-posita est vera. scutū album fuit. Albū eni cū sit ter-minus accidētalis pt supponere p presētibus et p-teritis p indifferētiā. nō p multiplicitatē. Preterea. si dicať homo albus incipit currere. incipit non po-nit qstum est de vi vocabuli circa albedinē sed circa cursum. Et ido adhuc iste modus dicēdi ē calūniabi-lis non modicuz. Est adhuc tercius modus dicendi q hoc pnomē ille pt demonstrare psonam verbi. vł singulare hominis. Et si demōstret singulare hois. sic oportet concedere hāc. iste hō incepit esse. ꝛ hanc. iste homo est ab eterno. sicut pcediť q iste homo est mortuus ꝛ immortalis. sed vnū dicať p communica-tōn ydeomatū. alterū vero p ꝑprietatē nāe. Si eni cū xp̄s nascitť. aliquis hō mutať de non eē in esse. ne-cesse est q aliquis hō incipiat esse. sed non ē veruz p de homine q p isto hoie. Ille ḡ hō incipit esse p ꝑ-prietatē nāe. sed tn̄ ab eterno dicať eē. quia ē deus q ab eterno. Si ḡ iste homo demōstret singulare ho-minis. absq dubio vera ē predicta locutio. Si autez demōstret psonā verbi. falsa. falsa inq qstū ad ꝑprie-tatē nature. quia psona vbi de sua natura est eterna. Nō etiā ad cōmunicatōem ydeomatū non admit-titur. quia tale ydeoma nō cōicatur ꝑpt hoc q clau-dit repugnātiam intellectuū. Et hic modus dicendi rōnabilis est. ꝛ minus calūniabilis q predicti. ꝛ pl⁹ facit ad ꝑpositū. ꝛ magis psonat verbis magistri qui in sēsum predicte distinctōis. qui verba non po-tuit nec deserere modum theologicū. Modernio-res vero oportet magis explicare ꝑpter importunitatē hereticorum. Determinat eni magister q iste hō ince-pit esse sm q homo. non aūt sm q verbū. Quid aūt est aliud dicere. nisi q p illud pnomē pt demōstrari singulare hominis. vel psona filij dei. Scdm hanc ḡ determinatōez non oīno pcedēda est pdicta locutō. nec omnino negāda. Cōcedi eni pt sm vnū sensuz. ꝛ negari sm alium. Et ideo rōnes que ꝑbant predictā locu-tōez in aliquo sēsu esse veram. ꝛ alie que ꝑbāt in ali-quo sēsu eē falsam. ptransiri possūt. quia p istā distin-ctōem soluūtur. sm eni diuersa mēbra vtrūq verum pcludunt. sicut sūt due prime rōnes ad primā ptez. ꝛ prime due ad ptem scdam. Ad illas vero que ostē-dunt locutōem eē verā simpliciter vel falsā. simplici-ter respondēdum ē.

23 Ad illud qđ obiicit q añ mūdi pstitutōem hec est vera nullus hō est. dōm q vā est. sed tamē non oportet q ista non sit vera. nullus hō fuit. Et ratio huius est ꝑpter variatōem supposit-onis termini. Nam sicut tactū ē iste termin⁹. hō. in xp̄o habet modū supponēdi termini accidētalis. sed illud argumētum non valet. hec fuit falsa album dis-gregat. ḡ hec ē falsa albū disgregat. variať eni mod⁹ supponēdi ipsius termini. In prima eni hēbat vnicā suppositōnē in scda duplicē. Unde quis illa sit fal-sa. ille homo ē ante mūdi pstitutōem. hec tamē ē ve-ra. iste homo fuit. quia sensus pt eē talis. ille qui nūc est homo. ante mūdi pstitutōez fuit. ideo nō valz rō illa.

26 Ad illud qđ obiicitur q implicatio sequitur ad ꝑpōem in qua implicatur. dōm q vez est sm eā differētiam tpis sm quā implicať. Unde bene sequi-tur. si homo albus currit. homo est albus. Sed hic cū implicatio est respectu verbi de preterito tūc hꝫ du-plicē suppositōem. quia supponit p presētibus et p preteritis. Et ideo non sequiť. iste hō ab eterno fuit. ḡ ab eterno fuit homo. Sicut non sequiť. hoc albuz fuit. ḡ hoc fuit albū. quia regula ē q termin⁹ apponēs verbo restringiť sm psignatum verbi cuiuscūq tpis vbo apponat. non aūt sic ē de termino ex pte sbiecti. Et pterea rō illa peccat ex mutatōe suppōnis. Ad duas aūt rōnes in oppositū non oportet responde-re. quia pcedunt sm alium sēsum. s. put ille demon-strat psonam. Preterea non pcludūt q predicta lo-cutō sit falsa. quia possūt hec simul stare. q sp fuerit. et q inceperit esse sm diuersas nās.

27 Sed illud qđ obiiciť tercio q pnomē demōstrat psonam. dōm q psona accipiť large p oīni qđ reddit determinatuz suppōitum vbo. pt eni dici. hec albedo. ꝛ sic pt bene demonstrare singulare suppōitū hois. id est ab omnū nāe hūane qđ assūptum ē a verbo. vel ipaz hypostā-sim facta demonstratōe nō ad sēsum. sed ad intelle-ctum. Et si obiiciať q in vtroq sēsu est falsa. quia hec in vtroq sēsu ē vera. ille homo semp fuit. dōm q in talibus plus tollit negatio q ponat affirmatō oppo-sita. Hec eni simul stant. s. xp̄m eē mortalez ꝛ immor-talē. Sed ille due locutōes non simul stāt. xp̄s ē mor-tal. s. xp̄s non est mortalis. quia negatio mag' negat ꝛ remouet significatōem eius qđ ē mortale q imor-tale sibi oppositū. Per hūc etiam modū intelligēdū q amplius negať in hac. iste homo non fuit q i hac iste homo incepit eē. que ē affirmatiua. licz claudat negatōem. Hec eni simul possūt eē vere. iste homo ē eternus. ꝛ ille homo incepit eē. sed ille due nūq. ille homo ē eternus. ille homo nō ē eternus. ea rōe qua dictum ē. ꝛ ideo non pt cōcludi q locutio pdicta sit falsa simpliciter.

28 Ad illud qđ obiiciť. q hō in xp̄o habz modum supponēdi termini accidētalis. dōz q hoc pt pcedi in cōpatōe ad psonam xp̄i que ē suppo-situm hūanitatis in infinitū pcedēs formā hūanita-tis. Sed in cōpatione ad singulare hominis verita-tem non habet. Unde quādo ille homo demonstrat singulare hominis. necessario ad idē tp̄s referť sup-positum importatū p pnomē ꝛ forma importata p

hoīm. Et ido hec est falsa. ille homo fuit ab eterno. nisi intelligatur p ydeomatū communicatōem. Nam p ppuetatem nature verū est dicere q ille hō cruuit d non esse in esse p generatōem. Et sic patet respōsio ad totū. Huius ḡ responsionis tota sūma in his tribus consistit. vt intelligat qualiter pnomen demōstrare pt dupliciter. scʒ vl' psoā verbi. vel singl'are hominis. Intelligat nihilominus quō differētes supponendi modū habet terminus accidētalis et sbstātialis respectu verbi d preterito. Cuius ex pte pdicati n sit differētia. Intelligat etiā q possibile ē duo opposita affirmari d eodē in xpo. ita q vnū dicat p vnionem. alterū p ppuetatē nature. siue de eo. siue d homine. neutrū tamē istoꝝ vere pt negari. plus eñ tollit negatio q ponat affirmatio. sic dicat alibi et faciliter posset ostēdi.

Questio .iij. f

Utrū hec sit concedēda. Homo incepit esse deus. Et q sic videt. Ista est vera deus incepit esse homo. ḡ et simplici conuersa. homo incepit eē deus. Item hec est vera. homo incepit esse homo pter vnionez. sed vnio est reciproca et mutua. quia sicut homo vnitur deo. et de⁹ homini. ḡ si vnio reciprocat. et inceptō que sup vnionē fundatur. ḡ si hec est vera. deus incepit esse homo. ita et hec. homo incepit esse de⁹. Itē sumus in instāti in quo filius dei incarnatus est. hec est vera. homo est deus. et ante h homo non fuit ds. ḡ homo incepit esse deus. pmisse sunt vere. ḡ conclusio. qm pmisse exponūt cōclusionē. Itē antequā hō esset. nec homo erat homo. nec aliud. sed homo incepit esse homo. et hō non potuit ante esse deus q essz homo. ḡ si homo incepit esse homo. homo cepit esse deus. Sed contra. Hec ē vera. Iste homo fuit ab eterno deus. et ad istū hoiem sequit homo. ḡ hō fuit deus ab eterno. ḡ hec est falsa. homo incepit esse ds.

Itē si homo incepit esse deus. aut ḡ iste. aut ille. et sic de aliis. sed non est dare nisi de isto. et iste homo semp fuit deus. ḡ non cepit esse deus. ḡ hec est falsa homo cepit esse deus. Itē cōmunicatō est in ydeomatibus. ḡ si homo incepit esse de⁹. videt q h sit cōcedenda. dei filius incepit esse deus. sʒ hec ē falsa simpliciter. ḡ et prima. Itē esto q filius dei deponerz hoiem quē assūpsit p impossibile. tunc quero de hac. iste homo desinit esse deus. hec est falsa. ḡ pari rōe et hec est falsa. homo incepit esse de⁹ cū assūpsit. Probatio minoris. nūc est vnio. ḡ cōmunicatio ē in ydeomatibus. ḡ si filius dei sp erit filius dei. et hō semper erit deus. sequit necessario q hec sit vera. iste homo erit semp deus. et hec similiter. filius dei sp erit hō. ḡ et hec est falsa. homo desinit esse deus. et hec deus desinit esse homo. pari rōe et hec sūt false. iste homo incepit esse deus. et deus incepit eē homo. R°. dōm.

29 q absq dubio hec conceditur deus incepit eē hō. sʒ d hac. homo incepit eē deus dubiū est vtrū simpliciter sit concedēda. Quidā eñ voluerūt eā distinguere. ex eo q hoc verbū incepit pt attribui huic termino homo ratione suppositi vel rōne forme. Si attribuatur rōne forme. tunc iste termin⁹ homo habet suppositionē simplicem. et tunc ē sēsus. q deus incepit pdicari d homie. quia mō predicat. et prius nō predicabat. et sic locutio habet veritatē. Si vero respiciat ipsum rōne suppositi. sic dixerunt q hec est falsa locutio. qr supposito sp cōuenit eē deū. Huic aūt simile assignāt sic si dicat albū icepit eē scutū. eo q scutū prius fuit et post dealbet. Si eñ inceptio attribuat huic termino album rōne forme vera est locutio. Si ratione suppositi. falsa est. Quia quod est albū prius fuit scutum. Si aūt querat rō huius multiplicitatis. dicunt eam ex hoc puenire. quia verbū incipiendi claudit in se negatōem. et illa pt intelligi pcedere terminū. et sic facit ipm habere simplicē suppositōem. vel sequi et sic respiciat ipsūʒ gratia suppositi. Unde quis respectu aliquorū actuū vel verboꝝ termin⁹ sbiect⁹ determinare habeat suppositōem simplicē aut psonalem. tamē respectu hui⁹ verbi. incepit. vtroqʒ mō pt supponere. et hoc non ponit multiplicitatē in supponēte. sʒ in tota locutione ex varia negatiōis cōpatione. Hec aūt distinctio satis est rōnabilis. si tamē intelligatur simplex suppositio. vt dicat termin⁹ hre simplicem suppositōem sb quo non licet descēdere. sicut cum dicat solus homo currit. vel simplicē suppositionem habere quādo pdicatū vel aliquid in pdicato respicit ipm gratia forme. Licet aūt nō sit pdicta distinctio reprobāda. attamē nō dissoluit plene ambiguitatē locutōis pposite. qm si respiciat ipm ratione suppositi. adhuc habet locutio veritatē. Si eñ h est vera. iste homo incepit eē in aliquo sēsu vt pri⁹ pbatum ē. absqʒ dubio verū est q incepit eē deus. Et ppt hoc intelligēdum q adhuc pdicta locutio habet veritatem sm q verbū incipiendi respiciat eñ sbiectuz gratia suppositi. Uñ atēdēdum q ille terminus hō 30 respectu xpi prim hʒ naturā termini accidētalis. partim nām termini sbstātialis. Naturā inquā termini accidētalis respectu psone q preexistit. Naturā termini sbstātialis respectu singularis hois q simul cū ipo incepit. p qd ille termin⁹ homo habʒ supponere p singulari hois p se. p psona verbi non. non ḡ gratia vnionis. Et qm p supposito singularis hois. qd quidem est Ihs. hʒ veritatē locutio. cuius non hēat p supposito qd est psona xpi. hinc est q pdicta locutio recipi pt tanq̄ simpliciter vera. Et concedēde sunt rōnes ad hoc. Ad illud qd obiicit q hec est vera. 31 Ille hō ab eterno fuit deus. dōm q si iste demōstrat psonā. vera ē. et in illo sēsu falsa ē. iste hō incepit esse deus. Si vero suppositū hois respiciat. adhuc pt eē vera p vnionē siue ydeomatū cōmunicatiōem. sʒ tñ ex hoc non sequit q ista sit falsa. iste hō incepit eē de⁹ p ppuetatē sue nāe. Cōuenit eñ sicut prius dictū fuit huic hoiez dicē mortalē et imortalē sine ɔtradictōne. Et p hoc pʒ sequēs obiectū. qr si hō incepit esse de⁹. 32 aut iste aut ille. Dici pt q iste. sed iste ibi n demōstrat psonā sed singulare hois sicut prius dictū fuit. Unde nō est simile si dicat albū incipit esse scutū. qr albū non hʒ nisi nām termini accidētalis. nec hʒ suppositū p quo posset reddē locutōez veram nisi ipm scutū. nō sic aūt ē in hoie respectu xpi. Ad illo qd 33 obiicit de cōmunicatōe ydeomatū. dōm q in ydeomatū cōmunicatōe hec regula ē attēdēda. quia omnia ɔmunicātur. his dūtaxat exceptis que exprimūt ipam vnionē. vel que claudūt intellectū repugnantiam rōne cuius errori appropinquāt. Rō aūt hui⁹ est. qr cōmunicatio ydeomatū fūdat sup ipam vnionem. et ordinat ad fidei catholicā expressionē. et ideo non cōmunicat illa que importāt vnionē. ḡu quis hec sit vera filiꝰ dei ē incarnat⁹. hec tñ ē falsa hō ē incarnatus. Similit intelligēdum ē de his que repugnātiam intellectui importāt. sicut sūt eē creaturā. et eē pdestinatū. et similia. Et qm cū dicat hō incepit

esse deus. impostat vnio. ideo talis ydeomatis non est cōmunicatio. Ad illud qd̄ querit si p impossibile diuidat homo a deo. vtrum hec sit vera. hō desinit esse deus. dōm q̄ sic. nec valet. hō sp erat de⁹. ergo non desinit esse deus. Sicut enī prius tactū fuit. iste due simul sūt vere. hō desinit esse deus. τ hō semper erat de. quia p ydeomatū cōmunicatōem hec ē vera hō sp erat de⁹. τ tādiu erit vera q̄diu durabit vnio Si vo cras soluat vnio. tūc nec p ydeomatū cōmunicatōem. nec alio mō est verū dicere q̄ hō sit de⁹. Et si tu obiicias q̄ desinere implicat nō esse. τ istē ñ possunt ɔcedi simul de xp̄o. erat τ nō erat. dōm q̄ sicut dictū fuit. pl⁹ negat negatio explicita q̄ iplicata. ꝓpt̄ hoc ista ɔceditur tāq̄ vera. iste hō est immortal' demōstrato xp̄o in statu passibilitatis. q̄uis ñ cōcedatur. iste hō nō ē mortalis. Et sic patent ea que in hac parte queruntur τ qualiter ydeomata cōmunicātur.

Distinctio. xij. quō verbi seu xp̄i incarnatio ordinat ad nostrā redēptōem q̄tū ad genus nature assūpte. Utrū scz fuerit de genere ade.

Solet etiā queri vtrū aliū hoiem τc. In precedētibus determinauit mgr̄ de incarnatione verbi in se. f In hac parte determinat de ipsa incarnatione prout ordinatur ad nr̄am redempcōem. τ durat hec pars a principio huius distinctōis. xij. vsq̄ ad. xxiij. dist. τ ptinet. xj. dist. sicut τ ps precedēs. Diuidit aūt hec ps in duas. in quarū prima agit de hijs ฿m que christi incarnatio ordinat ad nr̄am redeptiōem. In scda vero agit de ipsa redēptione q̄ facta est p passionē. infra di. xix. Nūc queram⁹ qualiter p mortē ipsi⁹ τc. Et q̄m ordinatio incarnatōis ad nr̄am redēptōez in quatuor ɔsistit. scz. in ɔformitate nāe. in plenitudie gratie τ sapiētie. in defectu passibilitatis. τ in vsu virtutis. iō ps ista hʒ quatuor ptes. In quaꝝ pma determinat mgr̄ de genere nāe assūpte. vtrū fuerit d̄ genē Ade. In scda vero agit de plenitudine grē τ sapiētie. infra di. xiij. Preterea sciēdū ē christū ฿m hoiem τc. In tercia vero agit de defectu passionis. infra di. xv. Illud q̄z p termittēdū ñ est τc. In quarta vero agit d̄ vsu virtutis. j. di. xvij. Post predicta ɔsiderari oportet τc. Prima ps ptinet presētē di. τ diuidit in tres ptes. In quarū prima mgr̄ determiat de ɔditōe nāe assūpte q̄tum ad gen⁹. In scda de ɔditōe nāe assūpte q̄tū ad li. ar. ibi. Ideo nō imerito querit vtrū hō ille τc. In tercia vero agit d̄ ɔditōe nāe assūpte q̄tū ad sexū ibi. Solet etiā queri q̄uis curiose τc. Prima hʒ duas. In pma mouet qōnem τ determinat. In scda vero aucte ɔfirmat. ibi. vt enī ait Aug. τc. Similiter scda ps hʒ duas. In pma determiat veritatē. In scda dissoluit sophisticas rōnes. ibi. Quidā tamē ꝓbare conātur τc. Silr̄ tercia ps habet duas. In prima q̄rit qōnem τ determiat. In scda ɔfirmat. τ h̄ ibi. Un̄ Aug. in li. lxxxiij. q. τc.

Mouet qōnem τ determinat de cōditōe nature assūpte quātuz ad genus Utrum scilicet deus alium hominē assumere potuit vel aliūde q̄ de genere Ade. a

XII

Solet etiā q̄ri. Utrū d̄s aliū hoiem vel aliūde q̄ de genere illi⁹ Adā f assumere potuerit. Ad quod sane dici potest ipm aliam aiam τ aliam carnem potuisse assumere. quia gratia tm̄ assūpta est anima illa τ caro a verbo dei.

Confirmat determinatiōez suā aucte Aug. b

Ut enī ait Aug. In rebus p t p̄s ortis illa sūma grā est. q̄ homo in vnitate p sone coniūctus est deo. Potuit ergo deus aliā aiam τ aliā carnem sumere. τ carnem vtiq̄ aliūde q̄ de genere adā. Unde Aug. xiij. li. de tri. Potuit itaq̄ deus hoiez aliunde suscipere in quo esset mediator dei τ hoim. nō de genere illius Adā qui peccato suo obligauit genus hūanū. sicut ipm quē primo creauit. non de genere alicuius creauit. Poterat ergo vel sic vel alio quo vellet modo creare vnū aliū de quo vinceretur victor prioris. Sed melius iudicauit. et de ipo quod victū fuerat genere assumere hoiem. p quē hominis vinceret inimicū. τ tamē ex virgine cuius cōceptū spūs non caro. fides non libido preuenit. nec interfuit carnis concupiscētia qua ceteri concipiūtur qui originale trahūt peccatū. sed credēdo nō ɔcūbendo facta est fecūdata virginitas. Ex hijs apte ostēditur τ aliū τ aliūde hoiem deū assumē potuisse.

Augu.

Mouet qōnez τ determinat veritatē de ɔditione nature assūpte quātum ad liberū arbitriū. Utrū scz hō ille potuit peccare vel nō esse deus. c

Ideo nō immerito querit. Utrū hō ille potuerit peccare. vel nō esse de⁹? Si enī potuit peccare. etiā potuit dānari. Si potuit dānari. potuit nō esse deus. ergo si potuit peccare. potuit nō esse deus. qz eē deū τ posse velle iniquitatez simul eē nequiūt.[a] Hic distinctōe opus est. Utrū de psona an de natura agat. Si enī de psona agit. manifestū est q̄ peccare nō potuit. nec deus nō eē potuit. Si vero de natura. discutiēdū est vtrū agat de ea vt v̄bo vnita. an de ea tāq̄ nō vnita verbo τ tn̄ enti. id est an

a Hic distictōe op⁹ est. Uidet q̄ distictio illa nulla sit. quia cū q̄ nā illa fuit vnita. peccare nō po[illegible] vī q̄ aliquo [illegible] pec-

Kiij

de ea fm q vnita fuit verbo. an de ea fm q esse potu it z non vnita verbo. Nõ est eñi ambiguũ aiam illam enitẽ vnitã verbo peccare nõ posse. z est sine ambigui tate verũ eandẽ si esset z nõ vnita vbo. posse peccare.

Dissoluit sophisticas rõnes qbus improbi quidam conãtur q hũana natura xpi vbo vnita potuerit peccare. d

Quidã tamẽ pbare conãtur etiã eã vnitã verbo posse peccare. quia liberũ arbitriuz habet. z ita pt flecti in vtrãq ptẽ. quod friuolũ est. cũ z angeli liberũ arbitrium habeãt. z tamen gratia adeo sũt cõfirmati vt peccare nequeãt. Quãto magis ergo ille hõ cui spũs est datus sine mẽsura. Inducũt qz auctem ad pbãdum idẽ. Scriptũ ẽ eñi in libro Sapiẽtie. Qui potuit trãsgredi z nõ est trãsgressus. facẽ malũ z nõ fecit. Sz hoc accipiẽdũ est fm mẽbra. vl ptim de capite. ptim d mẽbris. De capite. nõ est trãsgressus. z nõ fecit malũ. De mẽbris. potuit trãsgredi z facẽ malũ.

Mouet qõnẽ z determinat de conditõe nature assũpte quãtũ ad sexũ. Utrũ scz deus potuerit assumere hoiem in sexu muliebri. e

Solet etiã queri q̃uis curiose a nõ nullis. Si ds hũanã naturã potuit assumẽ fm muliebrẽ sexũ. Quidam arbitrãtur euz potuisse assumẽ hoiem in femineo sexu vt assũpsit in virili. Sed oportuni⁹ atq cõuenictius factũ est. vt de femina nascerek et virũ assumẽt. vt ita vtriusq sexus liberatio ostẽderek.

Cõfirmat determinatõem suã aucte Aug. f

Unde Aug. in li. lxxxiij. qõnũ. Hois liberatio in vtroq sexu debuit apparere. q qz virũ oportebat suscipere qui sexus honorabilior ẽ. ɔsequẽs erat z feminei sexus liberatio. hinc apparet q ille vir de femina nat⁹ ẽ Sapiẽtia qz dei q dicik vnigenit⁹ fili⁹ hoie suscepto i vtero. z de vtero vginis. liberatõem hois indicauit.

Auct ad idẽ. Eccl. xxxj.

Quoridã opi nio.

care potuerit. Itẽ aia illa btã ẽ z nõ pt nõ eẽ btã q si btã aia sipl'r z absolute nõ pt peccare vr silr q nec aia xpi. q nlla vr eẽ op⁹ distinctione. R⁹. dd. q fm intellectũ qõnis quẽ attẽdit qõnẽ ɔponẽs nl'lã oportet facẽ distinctõem. pt h q qõ est de aia xpi vnita. vtrũ habuerit vertibilitatẽ arbitrij. verũtamẽ mgr ex abũdãti distinguit ad remouẽdũ importunitatẽ sophisticẽ opponẽtiũ. z satis rõnabilr qritur vtrũ ille hõ peccare potuerit. qz cuz vbũ possen di sit pteriti tpis. idek miate pt extẽdẽ se ad oẽ pteritũ. q ad tps añ vnionẽ. vel ad tps p⁹ vnionẽ. Si ad tẽpus añ vnionẽ. cũ añ vnionẽ possibile fuerit illũ hoiez creari. z nõ vbo nõ vniri. possibile fuit q habuit li. ar. vtibilitatẽ. et ita q peccare potuerit. Si at p tpe p⁹ vnionẽ. peccare nõ potuit. qz nõ potuit nõ eẽ beatus. aut nõ eẽ ds q̃uis neutr paticri xpo aliquod eẽ pctm. Et sic pz totũ.

a

D intelligẽtiã hui⁹ ptis fm tria q mgr determinat. incidit h qõ circa tria. Primo q̃rik de ɔgruitate nãe assũpte q̃tũ ad gen⁹. Scdo q̃rik q̃tũ ad li. ar. vsũ. Tercio vo q̃rik de ipa nã assũpta q̃tũ ad ɔgruẽtiã sexus. Circa pmũ querũk duo. Primo querik vtrũ debuerit assumẽ hoiez q esset d genẽ adã. Scdo vo vtrũ congruum fuisset assumere adã.

Questio. j. a

Utrũ decuerit filiũ dei assumere hũanã nãm de massa pditõis siue de genẽ adã. Et q nõ vr. Alteri⁹ q̃litatis z nãe dz eẽ morb⁹ z medicina. q si xps rõe nãe assũpte fuit hũani generĩ medicina. vr q q ei⁹ caro nõ debuerit formari de massa corrupta. Itẽ nobilior forme nobilis dz aptari mã. q si aia xpi fuit purissima z imunis ab oĩ pctõ. vr q caro xpi debuerit eẽ ab oĩ corruptõe aliena. Nõ q de massa corrupta. ac p h nec d genẽ adã. Itẽ ip ppeũ pentũ re dũdat in plẽ fm q dic sapiẽs. Sz xps debuit eẽ imunis ab oĩs pcti ppero. q nõ debuit eẽ d genẽ hois p mi. Itẽ debitũ pentũ iputak pli. s mediator debu it eẽ absq oĩ pctõ. vt ei⁹ solutõ oino acceptarek a do sic dicit Ansel. q nõ debuit esse d genẽ ade. Sed ɔ. Heb. ij. q sãctificat z q sãctificak ex vno oẽs. s xps ẽ q sctificat. q vo sctificak st filij adã. vr q q sic alij sũt d genẽ Ade. ita etiã xps fuerit z debuerit eẽ. Itẽ p culpa hois nõ decz nisi hoiez satisfacẽ. q p clpa oim filiorum Ade nullus dz satisfacẽ nisi q sit fili⁹ Adam. sz xps satisfecit p clpa nra. q debuit eẽ d nro genẽ z d nra massa. Itẽ si hõ stetisz. nlli alij generi creature eẽt obnoxi⁹ tãq p ipz hẽet stare. q si hõ p xpz reuocak i pstinã dignitatẽ. vr q nlli alij generi creature debuit eẽ obnoxius tãq p illd surgẽt. s surrexit p xpm. q vr q xps fz carnẽ debuit eẽ d genẽ carnis viciate. Itẽ tãto ɔgruentior ẽ mediator. q̃to pximior vtriusq generi. Si q ɔgruẽtissim⁹ mediator fuit eẽ dꝫ int boies pctõres z deũ. q debuit eẽ d genẽ hois pctõr. R⁹. dd. q absq dubio dei fili⁹ potuisz carnẽ assumẽ aliũde q d massa corrupta. siue a liũde q ex hijs q pcessert d genẽ Adã. mag' tñ cõgruebat q d genẽ ade carnẽ assumẽt. z lz mlte sint ɔgruencie q

a

mo iuxta infiniformitatē sapiē dei. tn̄ fm̄ hꝰ et
ratione q̄tuor p̄nt rōes ꝯgruētie assignari. Pria
est ꝑ quādā rectitudinē iusticie. vt vicē eiusdē ge-
neris satisfactor ꝛ ꝓuaricator. Nā ꝛ si alteri⁹ gene
ris attribueret̄ eidē generi satisfactō cui ꝛ offē
sio. ꝑ hoc n̄ recte fuaretur iusticie rectitudo. q̄ ab
illo genere regne emēdā in q̄ repit ꝓcedētē offēsā. Se-
cūda ē ꝑpē manifestādā dulcedinē mie. vt vicē ipse
q̄ ab hoīe ꝯtēpt⁹ fuerat tāq̄ ab aduersario ꝛ ini
mico. ipse idē generi hūano viueret̄ in xp̄o in vnitatē
ꝑsone. q̄ manifestat̄ mira dei ꝯdescēsio. i. h. q̄ ip̄e ge
nus sibi inimicū ꝯiūgē voluit i idissolubile vin
culum. iuxta illō q̄d dr̄ Roma. v. Comēdat āt chari-
tatē suā ꝛc. Tercia āt rō ē ad declarādā ordiatiōem
ꝑpe q̄ dē ordiatō nl̄lo ꝑt ifringi vicio. Decreuerat
em̄ deꝰ ordiabat vt genꝰ hūanū totū mlt̄iplicaret̄ ꝛ
assumeret̄ ex vno. ꝓpē repn̄tatiōez illiꝰ vl̄is ꝑncipij.
q̄d de ē. nec ꝑ hoc pctm̄ infringi debuit. ꝛ iō xp̄s me
diator dei ꝛ hoim hō verꝰ. nō aliūde s̄ d̄ massa totiꝰ
generis hūani debuit formari. Quarta vō rō ē ad cō
siderādā altitudinē hūane nāe quā deꝰ in tāta digni
tate ꝯsiderat. vt nl̄li aliq̄ generi creature s̄ soli d̄o es-
set obnoxia. Si ḡ nō modicū ē obnoxia redēptori. de
bet ēē redēptor. aut solū eēt d̄s. aut si hr̄et i se gen⁹
creature. hoc eēt de genē illiꝰ masse q̄ or tū hz a lūb
Ade. Propt̄ has ḡ rōes ꝯgruētie q̄ appent manife
ste ꝛ a vbis sactor hn̄t firmitatē. ꝯcedēdū ē q̄ nō so
lū fuit ꝯgruū q̄ xp̄s assumerēt carnez de nr̄o genē ad
reparādū hūanē nāe. verum etiā hoc magis fuit con
gruū q̄ alio mō faceret. lz alio mō facere posset.
Rōnes h̄ ꝓbātes sūt ꝯcedēde. Ad illō ḡ q̄d ꝑmo
obi. q̄ alteriꝰ nāe dz eē morbꝰ q̄ medicina. dō q̄ vez
ē p̄o eo q̄ res ꝑt dici medicia alteriꝰ generis. nō
q̄tū ad nām. s̄ q̄tū ad vim creatiuā. ꝛ sic fuit i xp̄o.
q̄ ip̄e n̄ erat infectꝰ corruptōe ꝯcupie. s̄ hēbat i se ple
nitudinē ḡre. Vn̄ ꝛ aplu dic̄ q̄ ꝑmꝰ hō fuit de terra
terrenꝰ. s̄cds de celo celestis. n̄ ꝓpē diuersitatē nāe vl̄
ꝓpē oriaz q̄tū ad q̄litatē ꝟtutis ꝛ vicij. ḡre et
dic̄. Qr̄ si velis istare q̄ morbꝰ ꝛ medicia sūt diuersa
ꝑ naturaz simpl̄r. dō q̄ h̄ hz locū i medicia cuiꝰ opa
tio ē ꝑ viā nāe n̄ ꝑ actū volūtatis deliberatie. Ad
illō q̄d obi. q̄ nobil̄ mā dz r̄ndere nobili forme. dōm
q̄ vez ē de mā disposita dispositōe vltia q̄ ē ncētas.
s̄ de mā remota n̄ oportz. q̄m ois nobilitas cōsurgit
ex ip̄i nāe supaddita. ꝛ q̄m massa hūani gene-
ris erat p̄ma mā respectu aie xp̄i. iō n̄ seq̄t̄ q̄ corpꝰ
xp̄i n̄ fuerit de illa massa. s̄ caro organizata ꝛ pfecta
ꝯplone aptata fuit illiꝰ mā. ꝛ d̄ hac hn̄ lz iferre q̄
valde nobil̄ fuit. cū ad nobilissimā aiaz aptata esset.
vñ optime fuit cōplexionata. ꝛ ab oi corruptōe ꝛ fe-
cē ꝯcupie aliena. Ex h̄ tn̄ nō lz inferre q̄ nō fue-
rit sūpta d̄ illa corruptōis massa. ita ei pura fuit illa
caro p̄ ꝟtutē sp̄us agētē. sic si d̄ celesti sbā sūpta fuis-
set. Ad illō q̄d obi. q̄ iꝓpeniū parētū redūdat i fi
lios. dō q̄ vez ē cū filiꝰ ē imitator scelerū pr̄is. Cū āt
est ꝛ oppositꝰ ē q̄tū ad mores. nō dz in eū iusticie
redūdare. nisi ip̄e filiꝰ mera sua benignitate iꝓpe-
riū portare velit ꝛ sustinere. ꝛ sic i ꝓposito intel-
ligēdū ē fuisse. Vn̄ xp̄s n̄ ex merito vl̄ necessitate su-
stinuit iꝓpeniū Ade. s̄ ex mera sua benignitate. vt
sustineret ꝑ alio q̄d ex se n̄ meruit. aliꝰ libera-
ret ab iꝓpeno q̄d ex sua culpa ꝓmeruit. Ad il-
lud q̄d obi. q̄ debitū penitū iputat̄ ꝑlr̄. dō q̄ h̄ vez ē
vbi ꝑles succedit pentibꝰ in hereditate. ꝛ q̄m cristus a

gentibꝰ cōcepiam n̄ hereditauit ꝑ quā hō obligatꝰ
est pene. hinc est q̄ nullius pene fuit debitor. s̄ libe-
ralis ꝛ volūtarius ꝯsolutor.

Questio. ij. b

Utrū cōgruū fuisset ipsū Adaz assumi. Qr̄ sic vr̄. q̄
cristꝰ debuit eē d̄ genere Ade. vt satisfaceret ꝑ pctō
totiꝰ generis q̄d ꝓcessit d̄ lūbis Ade. ḡ p̄i rōe debuit
dei filiꝰ ipsū adā assumere. vt ꝑ pctō ipsiꝰ Ade ꝯgru
entissime satisfaceret. Itē nullū magis decz susti-
nere penā ꝑ culpa q̄ eū q̄ culpā cōmisit. Si ḡ hō as-
sūptꝰ punūri debuit ꝑ pctō ade. sic ꝛ factū ē. vr̄ q̄ nl̄-
lū aliū hoīez adeo decuit assumere sic ꝑmū hominē.
Itē efficaciꝰ curat morbū q̄ curat ipsū in sua radi
ce q̄ q̄ curat in ramo. s̄ morbꝰ corruptōis hūani ge-
neris ortū habuit in adā ꝛ curatꝰ fuit i christo. ḡ pfe-
ctiꝰ curatꝰ fuisset si filiꝰ d̄ei assūpsissz ꝑmū hoiez q̄ as
sumēdo aliq̄t̄ de eiꝰ genere. s̄ decz sūmū medicū fa
cere oē q̄d attestat̄ pfectiōi medicie. ḡ ꝛc. Itez ad
hoc q̄ aia curet̄ ꝑ aduētū sp̄ūssācti. nccē ē q̄. s. sā eā
dē descēdat in qua prius habitauit colpa. ḡ pari rōe
si ꝑ aduētū filij dei debuit pctm̄ ꝑmi pentis curari.
vr̄ q̄ ipsū debuerit assumere magis q̄ aliū. Qr̄ si di-
cas q̄ n̄ decuit ꝓpē culpam preābulā. Sz ꝯ. sp̄ūssā-
ctꝰ sic purificat aiam q̄ nl̄la ē indecētia vt habitz in
aia in q̄ ꝑus fuit culpa. sic etiā purificauit carnē vbi
vt in nl̄lo derogaret̄ christo q̄ fuit de nr̄a massa. ḡ vi
q̄ sic aia ade potuit purificari ꝛ caro. q̄ in ipsiꝰ assū-
ptiōe i nl̄lo derogaret̄ excellētie ipsiꝰ filij dei. Sed
cōtra. Nō decuit deū facere vt aliq̄s de malicia sua
reportaret cōmodū. Sz si adā ꝓpē reparōez faciēdā
d̄ culpa cōmissa assumeret̄ a ꝟbo. reportarz ineffabi
le cōmodū. ḡ h̄ eēt ꝯ diuinā iusticiā. s̄ hoc n̄ decz de-
um. ḡ ꝛc. Itē talis debuit satisfacere q̄ nulliꝰ esset
debitor pene. sic dicit Ansel. quia satisfactio est cō fit
opus al̄s indebitū. sicut dicit̄ in li. de regulis fidei. s̄
adā fuit pene debitor ꝓpter culpā quā cōmisit. ḡ nl̄-
latenus decuit ip̄m ad satisfaciēdum assumi. Itē
quicq̄d sit de aliqs. tamē esse vel dici peccatorē de nl̄-
lo mō decet deū. sed illa vnio facit ydeomatū cōmu-
nicatōem. ḡ si adā assūptus fuisset a dei filio. filiꝰ dei
esset ꝛ diceret̄ vere peccator. Si ḡ hoc nullo mō de-
cet. videt̄ ꝛc. Itē si d̄s adā assūpsisset. cū deus de-
creuisset genꝰ hūanū ex adā ꝓpagare iūcta sibi Eua.
ḡ aut decretū siue dispositio non mansisset. aut chri-
stꝰ ex cōmixtione cū femia generatꝰ fuisset. sed vtrū-
q̄ est oino indecens. ergo oino indecens fuit dei fili-
um assumere hominē p̄mū. R̄. dō q̄ absq̄ du- 7
bio non sic decuit dei filium assumere ipsuz Adam.
sicut aliquā aliam sbām eiusdem generis. sicut patz
ex ipso opere diuino. Et ratio huius est. quia nō cō-
ueniebat oim creatori. nec cōueniebat primo homi.
nec expediebat hūano generi. vt ꝑsona dei hominē
assumeret pctōrē. cū ipse in forma assūpta debēt pctō-
res ceteros iudicare. et tn̄ nullatenus de pctō argui
posse. siue fm̄ nām assumētē. siue fz nāz assūptā. fm̄
quarū vtrāq̄ cōpetebat ei potestas iudiciaria. Pri-
mo homini non cōueniebat. vt ille qui tn̄ se deiece-
rat per culpā. tn̄ exaltaretur vt deꝰ eēt. Sufficiebat
namq̄ sibi ꝛ excedebat vt saltem ei deus reconcilia-
retur. non q̄ ille deus efficeretur. Etiā generi hūano
non expediebat. quia cū ille homo eēt pene debitor.
vtpote ille q̄ reus erat oim aiarum nr̄arū. non esset
eiꝰ passio adeo deo grata. sicut si oio eēt innocēs. ꝛ vir

etiā sufficeret ad satisfaciēdum ꝑ se. non potuit alijs satisfactōem suam cōmunicare. Concedēde ergo sūt rationes probantes ꝙ non decuit filium assumere ꝑimum hominē. Ad illud ergo qd̓ primo obiꝰ in contrariū ꝙ de genē hūano debuit satisfacere. dd̓ ꝙ non est simile. quia potuit aliquis esse de genē hoīm qui cōmunicaret cū hoībus in nā ⁊ non cōicaret in culpa. non sic aūt de adā. qꝛ ex quo peccauit. necꝰius fuit ipm̄ peccasse. ⁊ si filius dei ipm̄ assūpsisset. eum qui pene debitor erat assūpsissꝫ. iō non est sīle. Ad illud qd̓ obijcit ꝙ nullū magis decet puniri ꝗ̄ eū ꝗ peccauit. dd̓m ꝙ verū est de pena diuine vltiōis. sed non est verū de pena diuine placatōis. Magis enim deus placari potuit ꝑ penā innocētis ꝗ̄ ꝑ penā rei ⁊ iniusti. ⁊ taliter punitus est xp̄s ꝓ peccatis nostr̄. Nullius eñ alteriꝰ pena poterat eē̄ sufficiēs meritū satisfactōis. ꝗuis eēt equū instiᵗm diuīe vltōis. Ad illud qd̓ obijcitur de curacione morbi in radice. dd̓ꝫ ꝙ verū est ꝙ ꝑfectior est curatio vbi radix ita potuit purificari sicut ramꝰ. Sic aūt nō est in ꝓposito. Naꝫ ⁊ si adā adeo purificari posset vt nullā culpā habēt actu. nunꝙ̄ tamē sic purificari potuit vt nullā culpā habuissꝫ. Et hoc quidē decebat habē dei ⁊ hoīm mediatorē. vt sua oblatōe sufficiēt placarꝫ seueritatē diuīe iusticie. Alie etiā rōes sūt ꝗre morbꝰ in sua origine curari nō debuit. sed ille assignate sūt in sc̄do lib. in tractatu de pctō originali. ⁊ alique in quarto d̓ sacramēto baptismi. Ad illud qd̓ obijcit ꝙ aīa non purificat ꝑ spm̄sactū nisi aīe vniat ꝑ amorē. dd̓m ꝙ nō est simile. quia aliter purificatur ꝑ xp̄ꝫ. aliter per spm̄sāctum. Per spm̄ nāqꝫ sāctū purificātur sicut ꝑ cām effectiuā. sed ꝑ xp̄m tāꝙ̄ ꝑ cām meritoriam. Et quia aliqͥs pt̄ mereri alij diuerso a se. hinc est ꝙ non oportet mediatorē dei ⁊ hoīm sic cuilibet vniri sicut s.s. Est etiā dd̓a in vnione. qꝛ spūsāctus illabit nob ita tamē ꝙ nō vnit nobis vnione ꝑsonali. q̄ fac ydeomata cōicari. vñ non est peccator ꝗuis illabat peccatori. Sed filius vnit vnione ꝑsonali in qua ē ydeomatū cōicatio. ⁊ iō non sic decuit ipm̄ vniri aīe peccatrici. sicut decet spūs. mitti in eā aīam que priꝰ fuit peccatrix. ⁊ sic patet totū.

Onsequēter querit de ꝯditione nāe assumpte ꝗ̄ ad li. ar. Et circa hoc icidūt duo dubitabilia. Primo querit vtrū ille homo peccare potuerit. Sc̄do querit. Utrum potētiā peccandi habuerit. Questio. j

Utrū xp̄s potuit peccare. Et ꝙ sic Eccl. xxxj. dicit. i laudem viri iusti. Qui potuit trāsgredi ⁊ non ē trāsgressus. Sed oīs laus cōpetit xp̄o. que cōpetit alicui eius mēbro. ꝫ videt ꝙ illud potuit dici in laudē xp̄i. ꝫ ⁊c. Item Aug. Meliores iudicauit deus hoīes liberaliter. ⁊ vocat liberaliter deseruire. sed cū posset eum offēdere nollēt. ꝫ si xp̄m optimū fecit ⁊ optimū iudicauit. videt ꝙ xp̄s peccare potuit. Itē Bern. Tātum descēdit quātū descēdere potuit. sed inferioris gradꝰ est qui potest peccare ꝗ̄ qui non potuit. ꝫ videt ꝙ xp̄s in illo statu fuerit. Si dicas ꝙ hoc intelligit ex pte carnis. Cōtra. dispositio carnis correspōdet dispositōi li. ar. sicut pꝫ in adā ⁊ in nobis. ꝫ sicut xp̄s assūpsit carnis passibilitatē. ita videt ꝙ li. ar. vertibilitatē. Itē xp̄s erat in statu viatoris. ꝫ cum ad statū viatoris ptineat posse peccare. sicut ad statuꝫ cōprehēsoris peccare nō posse. videt ꝙ xp̄s peccare potuerit. Itē nullus laudat in hijs que fac de necessitate. Sed xp̄s erat laudibilis in opibus suis. ꝫ non faciebat ea nccīo. ꝫ poterat a bonis ⁊ debitis opibus nccīo cessare. ⁊ hoc est obmittere. ꝫ potuit peccare. Itē xp̄s potuit dicere aliquā orōem negatiuā ⁊ veram. sed qui potest dicere locutōem negatiuā. pt̄ dicere affirmatiuā sibi oppositā. sed illa est falsa. ꝫ xp̄s potuit dicere locutōem falsā. sꝫ hoc ē mētiri in eo ꝙ nouit locutōem esse falsam. ꝫ videtur ꝙ xp̄s potuerit mētiri. ꝫ potuit peccare. cū mētiri nullo mō potuit hñ fieri. Cōtra heb. ij. Eū qui paulo minoratꝰ est ⁊c. glo. Natura hūane mētis quā deus assūpsit. ⁊ que nullo peccato depravari potuit. solus deus maior est. ꝫ nullo mō aīa xp̄i potuit infici aliq̄ macula peccati. Itē xp̄s ab instāti conceptōis fuit cōprehēsor ⁊ beatꝰ. sed de essentia beatitudis est ꝙ sit bonū ⁊ inamissibile. ꝫ xp̄s nunꝙ̄ illā beatitudinē potuit ꝑdere. ꝫ nec aīa ipsius peccare. Itē christus ab instāti conceptōis tātā grām suscepit ꝙ maiorē illa habere non potuit. ꝫ ab instāti ꝯceptōis habuit grām ꝯfirmatōis. sed nullꝰ potest peccare qui illam grām hꝫ. ꝫ ⁊c. Itē si xp̄s potuit peccare. ponat. qꝛ possibili posito nullū accidit impossibile. sed posito ꝙ xp̄s siue homo ille peccauerit. ponit ex hoc ꝙ dignus fuit eterna dānatōe. ꝫ vel deꝰ dānaret. vel hō a verbo separetur. sed vtrūqꝫ oīno impossibile. ꝫ impossibile fuit illū hoīeꝫ peccare. Rꝫ. dd̓ ꝙ absqꝫ dubio aīa xp̄i non potuit depravari aliqua culpa. Et rō huius est triplex. scꝫ plenitudo grē. ꝯfirmatio glorie. ⁊ vnio diuie nāe ⁊ hūane. Plenitudo gratie facit ꝙ ipe xp̄s ꝫm hūanam naturā habuit grām confirmatōis. sed illa gratia adeo li. ar. cōfirmat vt nullo modo possit infirmari ꝑ culpam. Hoc ipm̄ facit cōsummatio glorie. que quidem fuit in xp̄o a sue ꝯceptōis primordio. Statim eñ fuit beatus ⁊ cōprehensor. et sicut beatus nō potest damnari. sic etiā non potest ꝑuaricari. ac per hoc in xp̄o nulla potuit esse ꝫm aīam macula peccati. Postremo hoc efficacissime fac vnio diuine nature ⁊ humane in vnitatē persone. q̄ vnio facit vt ydeomata cōmunicētur. ⁊ ipa nō potest frangi. si ergo deus non potest esse peccator. ⁊ nō potest non esse homo. planū est ꝙ illa vnio nullatenus sustinet xp̄m ꝫm hūanam nām peccare potuisse. Unde rōnes hoc ostēdentes sunt concedēde. Ad illud ꝫ quod primo obijcit de laude viri iusti. dd̓ ꝙ laus illa vnius partis dicit perfectōem. in hoc. s. ꝙ nō est transgressus. ex alia pte quādam defectibilitatē. Cū ergo dicitur ꝙ omnis laus attribuenda est xp̄o. dd̓. ꝙ ⁊ si illd̓ aliquo modo habeat veritatē de laude ꝑfecta siue rōne eius conditiōis penes quā attēditur perfectio. non tamen oportet ꝙ ratione eius conditōnis ꝫm quaꝫ est imꝑfectio. Posset etiā aliter dici. quia sicut dicit magister. ista laus est capitis in mēbris. ita ꝙ perfectio cōpetit ipi capiti in se. ꝫ qd̓ ē ibi defectibilitatꝫ cōpetit rōne mēbrorum. Ad illud quod obijcitur ꝙ meliores iudicauit deus homines ⁊c. dd̓m ꝙ hoc verum est de toto genere hūano ꝫm aliꝗ̄ melioratōem que attēditur in ordine vniuersitatis. Sic enim decebat hoīem in vniuersitate constitui. vt in prima sui constitutōe haberet vertibilitem arbitrij ꝫm legem cōmunem. Sed xp̄s habuit aliquid supra hoīem. ideo decuit ꝙ sibi fieret aliqd̓ spāle priuilegiū. vt esset in eo liberalitas obsequij sine vertibilitate arbitrij. sicut et in diuina voluntate videmꝰ ꝙ liberaliter nobis bona impēdit ⁊ fac. nul-

bam tamē in deo est ponere vertibilitatē. ⁊ ꝓpter h̄ ver
bū illud Aug. fm ꝙ liberaliter notat vertibilitatem
ad cōtrariū. non se ext͡edit ad meliorītatē que attri-
buiē fm priuilegiū spāle sed fm legē cōmunez. Si qs
aūt velit dicere ꝙ ibi intelligit̃ liberalit̄ id est ꝟ olim
tamē obuiat ei litera sequēs ⁊ rō ꝓponēdi verbuz. qꝛ
Aug. hoc verbū dicat vt reddat rōnem quare de⁹ ta-
lem fecit hoiem vt posset male facere. Ad illud qđ
15 obijcit̃ de Bern. ꝙ descēdit quātum descēdē potuit.
dōm ꝙ intelligit̃ de potētia ordinata que supponit
ꝯdecētiam. Decuit enim deū descēdere ad miseriaz.
sed nullo mō decuit descēdere ad culpā. Nā ⁊ si mi-
seria filio dei non cōpetat in se. tamē ꝯpetit vt est or-
dinata ad finē nr̄e redēptōis. Culpa aūt vel ordina-
tio ad culpā in actu vel in habitu nullo istoꝝ mōꝝ
ꝯpetit sibi. ideo decēter non potuit se hūiliare adeo
vt ad statū peccati fm actū vel habitū se de⁹ inclina
ret. Nec valet qđ obijcit̃ de passibilitate ꝙ respōdet
vertibilitati animę. dōm est em̄ ꝙ hoc veꝝ est fm in
stātiā cōem. sed xp̄s passibilitates carnis assūpsit di-
16 spēsatiue sicut inferi⁹ apparebit. Ad illud qđ obij
citur ꝙ xp̄s erat in statu viatoris. dōm ꝙ ⁊ si erat in
statu viatoris. nō tamē oino. habuit em̄ aliqđ de sta-
17 tu ꝯprehēsoris. Unde Boeti⁹ dicit ꝙ xp̄s de omni
statu aliquid assūpsit. de statu aūt ante pctm̄ assum-
psit innocētiam. de statu post pctm̄ assūpsit penā. de
statu ꝯprehēsoris impossibilitatē peccādi. Quia er-
go xp̄s pur⁹ viator nō erat. ideo nō sequit̃ ꝙ peccare
18 potuerit sicut possūt ⁊ alij viatores. Ad illđ quod
obijcit̃ ꝙ null⁹ laudat̃ in his que necrio facit. dōm
ꝙ est necessitas que repugnat volūtati. sicut necessi-
tas coactionis q̄ venit ab intrinseco. Et est nccītas q̄
sbest volūtati. ⁊ ista est necessitas que venit ex volū-
tatis imutabilitate. Cū ḡ dicit̃ ꝙ laus non ē in opib⁹
necessitatis. dōm ꝙ verū est de necessitate pmo mo-
19 do dicta. sed non de scđo. Ad illud quod obijcitur
ꝙ potuit sciēter dicere locutōem falsā. dōm ꝙ dicē ē
duplex. Uno mō id ē qđ ore ꝓferre. et hoc mō absqꝫ
dubio potuit ꝓferre locutōem falsā. quia talis ꝓla-
tio est pfectōis. Alio mō dicere idē ē qđ asserere siue
affirmare. ⁊ hoc mō nō potuit. qꝛ veritas ad falsita-
tē declinare nō potuit. ⁊ hoc quidē nō fuit impoten-
tie immo magis potentie.

Questio. ij. D

Utrū xp̄s potētiam peccādi habuit vel assūpsit. Et
ꝙ sic videt̃. Dam. Omnia que in nā nostra plantauit
deus. assūpsit dei verbū. Si ḡ potētiaz qua peccam⁹
⁊ bene facimus deus ab initio in nobis plātauit. vi-
det̃ ꝙ ei ex pte dei verbū assūpsit. Itē dam. To-
tū me assumpsit. vt me totū redimeret. ḡ oēm nostrā
sbam ⁊ ois nostre sbe potētiam. sed potētia peccādi
est potētia rōnalis aie. que nō pt repiri nisi in creatu
ra valde nobili. ḡ videt̃ ꝙ xp̄s eā habuerit. Item
potētia peccādi est potētia rōnalis. ⁊ illa ē ad oppo-
sita. ḡ eadē est potētia bn̄ faciēdi. Si ḡ non ē aliud q̄
li. ar. ⁊ xp̄s li. ar. assūpsit. ḡ ⁊ potētiā peccādi. Itez
solū illud curatū ē in nobis qđ punitū ⁊ afflictū fuit
in xp̄o. Sed in nobis curari maxime indigebat po-
tētia peccādi. qm̄ illa ē que egrotat p culpā. ḡ videt̃
ꝙ in xp̄o passa fuerit ⁊ afflicta. ⁊ si h̄. ḡ a xp̄o fuit ha-
bita ⁊ assūpta. Sed ꝯ. Xp̄s fm hūanā nām habu
it plenā libertatē sicut ⁊ plenā grām. sed potētia pec
candi addita libertati eā diminuit sicut dicit Ansel.
in li. de li. ar. ḡ potētia peccādi nō fuit in xp̄o. Itē
si oi potētia aliquis ē potēs. ḡ si in aliquo ē potētia
peccādi ille potest peccare. sed xp̄s non potuit pecca
re sicut prius ostēsū est. ḡ nec peccādi potētiā habere
⁊c. Item potētia peccādi ē principiū culpe. Sꝫ in
quocūqꝫ ꝯtingit reperiri principiū. possibile ē inueni-
ri illud qđ ex illo pncipio causat̃. ḡ si xp̄s habuit po
tētiam peccādi. habere potuit pctm̄. ḡ potuit eē dā-
natus ⁊ dei inimic⁹. ⁊ si hoc ē impossibile. restat ꝙ ⁊
primū. Item xp̄s fm aiam fuit deo similis int̄ cre
aturas ceteras. qm̄ maxime fuit eius aia deiformis.
Sed deus nō habuit potētiam peccandi. ḡ videt̃ ꝙ
20 eā non habuerit nec assūpsit xp̄s. R̄ dōm ꝙ po-
tentia peccandi dicitur dupliciter. Uno modo dicit̃
potentia peccandi id est potētia qua peccatur. et sic
potētia peccādi nominat ipm li. ar. creatū. quod q̄-
demꝯ̄t in bonū adiutū gratia. ⁊ quia p sui nām ē de-
fectiuuz bene faciendi. hinc est ꝙ illa potētia siue fa-
cultas dici potest potentia bene faciendi ⁊ potentia
peccandi. nullus em̄ peccat nisi p illā. Alio modo di
citur potētia peccādi potētia ordinata ad peccan-
dum. vt potentia nominet aliquid mediū int̄ sbam
et peccati actum. per quod sba illa potuit exire in
peccati perpetratōem. Si ḡ primo modo dicat̃ po-
tentia peccādi. sic absqꝫ dubio fuit in xp̄o. Et sic pce
dunt rōnes ad primā ptem que ostēdunt xp̄m habu
isse potētiam peccādi. quia assūpsit integre nām no-
stram ⁊ eius quālibet potētiam. Et ideo rōes ille cō
cedi possunt. quia recta via ꝓcedunt ⁊ verum con-
cludunt. Si vero potētia peccādi dicatur potētia vt
ordinata ad pctm̄ perpetrādū. sic non est conceden-
dum ꝙ xp̄s habuit potētiam peccandi. p eo ꝙ pec-
care non potuit. ⁊ talis ordinatio immo deordinatō
diminuit de plenitudine libertatis. ⁊ p hoc pꝫ respō
21 sio ad primū obiectū in ꝯriū. Ad illud qđ obijcit̃
ꝙ omni potētia est aliquis potēs. dōm ꝙ veꝝ ē. si po-
tentia dicat ordinatōem ad actū. Sed si dicat soluz
nālem habitudinē. non habet veritatez. quia potest
impediri p oppositū eius. sicut gressibilis habet nā-
lem aptitudinem ad gradiēdum. ⁊ cecus ad viden-
dum. nec tamē gressibilis truncat⁹ pt gradi. Et sic dā-
nati habēt potētiaz merēdi. sed tamē mereri nō pnt.
quia impedit̃ in eis ordinatio illius potētie siue exi-
tus in talē actū. Sic ⁊ in ꝓposito intelligēdū ē. quia
aiaz xp̄i exire in actū peccati ē impossibile. q̄uis illā
eādē potētiam habeat quā hꝫ peccator. ⁊ h̄ ꝓpter p-
fectōez gratie nō sustinētis talē egressū siue defectū.
22 Ad illđ qđ obr̃ ꝙ potētia peccādi ē principiū cul
pe. dōm ꝙ veꝝ ē. Sed hoc est inq̄tū deficiēs siue in
q̄tū sibi relinquit̃. In xp̄o aūt nō pt sibi relinqui ꝓp
ter insepabilē vnionē cū diuinitate. ⁊ ideo non pt cul
pam ꝑpetrare. qm̄ non est in xp̄o sb ea rōne qua hꝫ
principiare. ⁊ ideo non sequit̃ ꝙ culpa aliqua posse
23 esse in xp̄o. Ad illđ qđ obijcit̃. ꝙ xp̄s fm aiam fu-
it deo similimus. dōm ꝙ ⁊ si improportōnabilit̄ silior
fuit aia xp̄i deo. ⁊ sic de ceteris creaturis. tn̄ iproper
tionabilit̄ distat a deo. qm̄ ds cū sit sūme potēs i se p
se. ⁊ ex. se. nō pt deficē nec hr̄e potētiā deficiēdi. nec
q̄tū ad ordiatōez. nec q̄tū ad radicē. Sꝫ aia xp̄i est
creata sicꝰ aie alie. ⁊ ex hipso p nāz suā est vertibilis et
defectibil̄. ⁊ potētiā hꝫ deficiēdi. ſꝫ ꝙ nō deficiat h̄ hꝫ
bn̄ficio ei⁹ q̄ lōge distat ab omi defectu. Et iō nō se-
quit̃ ꝙ aia christi caruerit omi potētia peccādi. sꝫ q̄
caruerit ordiatōe ad talē actū siue defectū p illđ do
nū qđ faciebat christū esse deo similimū.

c Onsequēter querit̄ de cōditōe nāe assūpte q̄tū ad sexū. Et circa hoc duo queruntur. Pⁱmo quer.t̄. Utrū deū decuerit assumere sexū muliebrē. Scd̄o vtrū decuerit carnem assumere de sola muliere.

Questio.j. c

Utrū decuerit deū assumere muliebrē sexū ad reparandum genus hūanū. Et q̄ sic videt̄. quia ordo reparationis p oppositū debet respōdere lapsui. sed nr̄a ruina fuit p mulierē. ḡ ⁊ releuatio. ⁊c. Itē ideo assūpsit deus nām fragilē. vt dū sua fragilitate vinceret fortem. mirabilis in hoc dei potētia relucerer. Si ergo fragilior est sexus muliebris. videt̄ q̄ eius fuisset potētia magis manifestata si in sexu muliebri diabolum supasset. ḡ magis cōgruū fuit mulierē q̄z virum assumi a verbo dei. Item spūs rōnalis ita vnibil' est indifferēter sexui muliebri vt virili. ḡ pari rōne et spūs increatus. ḡ indifferēter se habet sexus vterq̄ ad vnionē quātū est ex pte nature. Si ḡ sexus muliebris magis depressus erat in miseriā q̄z virilis. cum dei filius incarnatus fuerit ad hūani miseriā releuādam. videt̄ q̄ magis debuerit assumere sexū femineum q̄z virilem. Itē ,ples assimilari debet suo principio. sed xp̄s natus fuit ex sola virgine matre. ḡ si ex femina traxit carnē. magis debuit assimilari mīi q̄z alij. ḡ si nō degenerauit. potius debuit ex ea trahē sexum quē habebat virgo q̄z aliū. Sed cōtra .ph̄us in li. de animalibus. dicit q̄ femina ē vir occasionat' hoc ē imp̄fectus. ḡ si homo assūptus debuit eē perfectissimus. non ḡ debuit mulier eē sed tm̄ masculus. Itē qd̄ mag' ē Apo. j. Cor. xj. dic̄ q̄ caput mulier' ē vir n̄ ecōuerso. sed hō assumptus ē caput tot' ecclesie. ḡ non debuit eē sexus feminei. alioquin fieret peruersio ordinis. qd̄ quidē non debuit deus in sua incarnatōe facere. quin potius destructū ordinem debuit repare. Itē pncipium totius generatōis ē sexus virilis. Nā ex vno viro oēs. sed homo assūptus debuit esse principium totius regeneratōis spūalis. non ḡ sexus muliebris. s; virilis. Itē si assūpsisset sexum muliebrem. ergo cum fiat cōmunicatio ydiomatum. deberet dici dea ⁊ deberet dici filia. Si ergo non decet esse nisi deum ⁊ filiū in illa sūma trinitate non deam aut filiam. nullo modo decuit deum assumere feminam. R̄ᵒ. dōm q̄ absq; dubio non ita decuit deum assumere sexum femineum sicut virilem in vnitatem persone. Et ratio huius est. quia muliebris sexus non est tante dignitat' sicut virilis. Excellit enim sexus virilis muliebrem ⁊ q̄tū ad dignitatem in principiando ⁊ q̄tum ad virtutē in agēdo. ⁊ q̄tum ad auctē in presidendo. Q̄tū ad dignitatē in principiando. quia omnes tam viri q̄ mulieres ex vno viro fuerunt. in quo est expressa represētatio egressus rerū ab illo vnico principio pmo et summo. Q̄tum ad virtutem in agendo similiter p̄cellit. qm̄ viri est agere. ⁊ mulieris est pati. Vn̄ plus habet sexus virilis de virtute actiua. ,ppter quod et robustior est ⁊ re ⁊ nominatione. Q̄tū ad autoritatē in presidendo etiam precexcellit. Nam s̄m rectū ordinem non mulier viro. sed vir preficitur mulieri. tā q̄ caput corpori. sicut dicit Apl's. Qm̄ ergo in verbo assumente naturam hūanam est precipua dignitas in principiando. ⁊ virtus in agendo. ⁊ dominiū in presidendo. hinc est q̄ magis decuit sexum virilē q̄ muliebrē assumi a verbo increato. quia illi nāe assūpte debuerūt hec tria cōicari excellēter. Et iō ocd'edee sūt rōes ad hāc ptē. Ad illō qd̄ pmo obi̅ in ōrm̄ q̄ ruina fuit p mulierē. dō q̄ q̄uis in sexu muliebri ruina nostra fuit inchoata. in sexu tamen virili ē cōsummata. Et qm̄ nostra repatō in natura assumpta habuit consūmari. hinc est q̄ s̄m rectam correspōdētiam magis decuit virum q̄z mulierē assumi. Ad illud quod obijcit̄ de fragilitate. dōm q̄ sic congruū fuit xp̄m vincere per fragilitatē in patiendo. vt postmodum vinceret p virtutem in resurgēdo. ⁊ ideo sexum talem debuit assumere qui etiam fragilis esset ad tp̄s ,ppter passibilitatis qualitates. ⁊ nihilomin' ad virtutem ordinabilis s̄m qualitatem nature. ⁊ talis fuit virilis sexus magis q̄ muliebris. Ad illud quod obijcitur de vnione spūs rōnalis ad vtrūq̄ sexum. dōm q̄ non est simile. Primū. quia spūs vnit' corpori ita q̄ ex his fit vnum. ⁊ non est cōmunicatō ydeomatum. non sic aūt de verbo eterno quod manet in sua ,ppietate. cōmunicās homini assūpto suas ,ppietates. ad quas cōmunicādas magis sex' virilis q̄z muliebris cōpetens erat. Preterea non est simile. quia spūs increatus est nobilissimus. ⁊ vnio q̄ vnit sibi nostram naturā in p̄sona est nobilissima. et ideo nobiliorem sexum debuit assumere. Non sic āt est de spū rationali. Ad illud quod obijcit̄ q̄ ples debet assimilari suo principio. dōm q̄ illud est verū quando ,pducit prolem oino s̄m ,ppriam virtutem nature sue. Non sic aūt est in ,pposito. Nā virgo cōcepit mota ⁊ adiuta spūsancto. ⁊ ideo magis proles habuit sexum quem spūssanctus elegit. q̄ sexū quē in matre inuenit. Nec in tali generatione est degeneratio. sed magis nobilitatio. quia non est cōtra nām mulieris concipere sexum virilem. immo magis cupit naturaliter mulier habere masculū q̄ feminā.

Questio.ij. f

Utrū magis debuerit carnē assumere de viro simul et muliere. q̄z de muliere tm̄. Et q̄ sic videtur. heb. ij. Debuit per omnia fratribus assimilari. sed similitudo superna permaxime consistit in generatione. ergo videtur q̄ sicut alij generātur ex patre ⁊ matre. q̄ ⁊ similiter xp̄s. Item cristus hūanam assūpsit naturā vt nos curaret a morbo originalis peccati. Si ergo originale peccatum traducitur per viam generationis de masculo ⁊ femina. videtur q̄ sic debuit nasci. vt sicut sua morte nos a morte damnationis liberauit. sic sua origine nostre originis viciositatē sanaret. Item xp̄s equaliter venit ad sanādū vtrūq̄ sexum. ergo videtur q̄ debuit vtrūq̄ sexum assumere vel ex vtroq̄ nasci. Sed non vtrumq̄. quia vl' in vna p̄sona. ⁊ tunc esset hermafrodit' quod est abhominabile. Uel in duabus. ⁊ tunc esset sup̄fluitas. ergo debuit hūanā naturam ex vtraq̄ sexu suscipere. Item nobilius principium generationis ē vir q̄z mulier. si ḡ alij generātēx viro ⁊ muliere. ⁊ xp̄s ex sola muliere. nobiliori mō sūt alij hoies gnāti q̄ xp̄s. Si ḡ non decet vt aliquis ipm̄ in nobilitate generationis excedat. videt̄ ⁊c. Cōtra. genita s̄m nāle ppagatōem ex viro ⁊ muliere cōtrahūt morbū originalem. sed xp̄s ab illo morbo debuit eē oino immunis.

g nō decuit ipm assumere carnē ex vtroq3 sexu. Itē dignitas precipua ē in virgie Maria vt sit mater et virgo. Si g xps non debuit dignitatē matri adimere s augere. videt q nō debuit ex ipa nasci p cōmixtōē3. Itē xps venit nos regenerare noua regeneratiōe t spūali. g nouo mō t spūali nasci debuit. Sz mod⁹ nascēdi de viro t muliere est carnalis, t cōsuetus. g tc. Item si xps sic esset genitus. g haberet patrem in terris. t patrē in celis. Si g non decet vnū filium habere duos patres. restat q non decuit xpm h mo

29 do assumere carnē. R°. dō q xps absq3 dubio potuit carnē assumere si voluisset de viro t muliere. vl etiam de viro tm sicut assūpsit d muliere tm. sicut. n. purificauit opatione spūssancti vterum virginalē. sic t purificare t sctificare potuisset si voluisset vim generatiuā in viro pariter t muliere. vt ex eis sanctus t immaculatus nasceret absq3 aliqua feditate. Potuit itaq3 sine incōgruētia si voluisset carnē assumere sm legē nāe institute de viro t muliere. sed tamē non fuisset ɔgruū sicut nunc. Et hoc multiplici rōne congruētie ob quā magis decebat vt carnē sumeret de

30 sola muliere. Prima ē ad seruādam dignitatē mris. que ob ɔceptōem filij dei non amisit puilegiū virginitatis. Scd'a ē ppter seruādā honorificētiā pris. xps em sm generatōem eternam hēbat patrē. t cum ille plene sibi sufficeret in celis. nō venit in terris patrē querere. sed solum matrē. ne duobus patrib⁹ filius existēs. neutrius eēt filius plene. t sic iniuria primo patri quodāmō fieret. Tercia ē ppter ɔplēdam pfectōem vniuersitatis in modis educēdi hoiem in eē. Qz cū eēt quadruplex mod⁹ educēdi hoiem i eē

31 s. de viro t muliere. nec de viro nec de muliere. de viro sine muliere. de muliere sine viro. Tres primi p̄ prim precesserāt. t iō non restabat nisi vt deus quartū modū adderz. quod nō fecisset. si alio mō ɔcept⁹ eēt. Quarta rō ppter correspōdētiam congruitatis lapsus t repatōis. vt sicut lapsus ē factus in vtroq3 sexu. sed primo in mulie ē inchoatus t in viro cōsūmatus. sic eēt in repatōne vt mulier credēdo t ɔcipiendo inciperet dyabolū supare in abscondito. t postea filius in manifesto cū vinceret in duello. s. in cruce pa-

tibulo. Et concedēde sūt rōnes que adducuntur ad ptē istam. Ad illud g q primo obicit in cōtrariū

32 q decuit ipm p oia fratribus assimilari. dōm q verū est de hijs q ad nrām salutē t eruditōem sunt ordinata. sed talis modus nascēdi nec nre saluti nec nostre eruditioni adeo cōpetit sicut ille quē xps elegit. t iō qtū ad nascēdi modū non debuit similari. Preterea alia ratio est. quia nos p talē modum nascēdi cōtrahimus morbum. sed xps bonus medicus immunis a morbo debuit eē. hinc est q in tali modo nascendi non debuit nobis assimilari nec nobiscū conuenire.

33 Ad illd quod obicit q debuit sic nasci vt nos curaret. dōm q deus venit sic curare t sic disposuit vt curaret psonam. non vt curaret ipam nām. Vn medicina cristi non habz in nobis efficaciā in actu generatōis sed in actu regenerationis. q nq3 regeneratō nō est ex carne t sanguine. sed ex aqua t spūsacto. et ideo nō oportuit nec decuit cū sic nasci sicut nos nascimur. cum illū modum nascēdi non disposuerit imitare p suū aduētum. vt fides habēt meritum. aliōqn deprehēderet fides p hūanum experimētum. sicut alias

34 t in quarto t in scdo fuit ostēsum. Ad illd quod obicit. Qz equaliter venerat saluare vtrūq3 sexum. dōm q verum ē. attamē virilē sexū tanq3 digniorez quodāmo magis debuit pēsare. t sexum virilē assūpsit. quia magis cōpetēs fuit. sed qz mulier ab ei⁹ redēptionis sufficiētia nequaq3 erat excludēda. iō assūpsit carnem de muliere. ideo dōm q illa diuisio non est sufficiēs que dicit. aut debuit assumē vtrūq3 sexū aut de vtroq3 sexu. Est em mediū. aut vnū de altero. sicut virilē de muliebri. et tūc tātū vals qtū si d vtroq3. t amplius ɔcordāt rōni recte. Ad illud qd ob-

35 icit q pr̄ē nobilius principium. dōm q christ⁹ dns non ē absq3 patre. immo prem habet deū eternū. cuius excellētia t dignitas inextimabiliter excedit omnē patrē creatū. Et iō q alij habēt patrē creatū. christus vero minime. hoc non ē ppē maiorē dignitatez aliorū respectu christi. Habz em christus aliquē loco patris creati qui adeo ē nobilis vt ex ipso noiet ois paternitas in celis t in terris tc.

Distinctio. xiij. Quō verbi seu xpi incarnatio ordinat ad nostrā redēpcionē qtū ad plenitudinē gratie t sapiētie simul.

p Reterea sciēdū ē christū sm hoiem tc. Supra egit mgr de hūana nā assūpta a xpo qtū ad [illegible] ōem nāe. In hac vo pte agit d eadē qtū ad plenitudiē3 gre t sapie. Diuidit āt ps ista i duas. In quarū prima agit d plenitudie gre t sapie sil. In scd'a vo spālit d plenitudie scie. j. di. xiiij. hic qri op⁹ ē. cū aia xpi tc. Prima ps i duas diuidit. i qrū pma determiat veritatē. in scd'a remouz dubitatōe3 siue dissoluit obiectōe3 q vr veritati dtmiate ɔria. ibi. huic āt sētētie vr obuiare tc. Prima ps idiuisa pt remanē ob breuitatē. Sz scd'a ps potest diuidi i tres ptes. i qrū pma mgr dissoluit t explanat auctē euāgelij. q ɔria vr predtmiate veritati. In scd'a vo opponit ɔ suā solutōe3 t expositōe3 p auctē ābrosij. ibi. alibi tn scriptū repit tc. In tercia vo t vltia determiat qlit predicta ambrosij vba sane t pie pnt intelligi. ibi. hec āt vba Amb. tc. Subdiuisiones aūt ptiū satis pnt trahi ex lra tc.

Determiat vitātē. q xps sz naturā hois in sapia et gratia pficere nō potuit nec pfecit. a

p Reterea sciēdū ē xpm sz hoie3 ab ipa ɔceptōe gre plenitudinē recepisse cui spūs dat⁹ ē n ad mēsurā. t i q plenitudo diuinitat corpalit hitat.

Colosē. ij.

Ita vo hitat vt ait Aug. ad dardanū. q oi gra plen⁹ ē. Nō ita hitat i sctis vt i nro corpe inē sēsus singulis mēbris: sz n quātū i capite. ibi eī t vis⁹ ē. t audit⁹. t olfact⁹. t gust⁹. t tact⁹. In ceteris āt solus ē tact⁹. Ita i xpo habitat ois plenitudo diuinitat. qz a ille ē caput i q sūt omnes sēsus. in sanctis vo quasi solus tactus est.

Quō dr plenitudo diuinitat habitare i christo. a b

a Ille ē caput i q sūt oēs sēsus. in sctis vo qsi sol⁹ tact⁹ ē. Cōtra. Hugo. supra leuiticū distiguit qnq3 sēs⁹ spūales correndentes qnq3 corpalib⁹. t ibidē dicit q oēs illi sēs⁹ sūt i viris sctis t spūalib⁹. g male dic q i sanctis ē sol⁹ tact⁹. Itē in spūalib⁹ tact⁹ ē sēs⁹ nobilior t pfectior ɔ ceteris

q magis iugit de primo ei in quo est summa nobilitas vtpote deo. ꝗ videt q multo magis q tactus deberent alij sesus in viris sanctis repiri. est ꝗ qd quid aug. hic voc3 quinqꝫ sensus spūales. Et iuxta hoc quid sint sensus
1 spūales ꝛ qualit distinguātur. Rn̄deo dōm q sesus nomiat vsū alicuius potētie existētis in re viuēte et a re viuēte sm nām. Per hunc etiam modum in spūalib⁹ sesus dicit vsū donoꝝ gratuitoꝝ. ꝗ quidē dona sūt in eo vitalia quo sūt gratuita. Potest ꝗ sesus accipi large p quocūqꝫ vsu gratie pfecto ꝛ euidenti. Et sic accipit Aug. in lr̄a cū dic. q i xp̄o fuerit oēs sesus. i alijs vo sol⁹ tact⁹. Qr xp̄s habuit dōa grāꝝ q̄tū ad habit⁹ ꝛ coꝝ vsus in oimoda pleni tudie numerositatis ꝛ pfectionis. Alij vero hn̄t quātū sufficit ad vsum vite spūalis. Et q2 tact⁹ ē sensus maxi me necessari⁹ vite. iō dicit q in alijs sāct⁊ ē sol⁹ tact⁹. Vn̄ sic ani mal pfectum excedit aialia impfecta in no bilitate vite. ꝛ integri tate sēsuum. sic xp̄s in grē plenitudie excellē tiam hꝫ respectu oim sāctoꝝ. Alio mō sēsus pt dici stricte. ꝛ sic sen sus spūal dr̄ vsus grē interioꝛ respectu ipi⁹ dei sm pportiōem ad quinqꝫ sēsus. Et sic accipit Auge. ꝛ Bern̄. q distinguūt quinqꝫ sēsus interiores. quoꝝ numerū facile est assigna re. Quilibet eī̄ illoꝝ sēsuū sicut vult Bern̄. radicē habet in intellectu ꝛ affectu. p eo q cognitionē expimen talē dicūt. Sed quidā se magis tenēt ex pte intellectus. vt visus ꝛ audit⁹. Quidaꝫ ex pte affectus. vt odora tus gustus ꝛ tact⁹. Et sufficiētia patet sic. quia ex pte intellectus cōtingit dupliciter circa cognitiōem alicui⁹ exerceri. Aut pprio intuitu. ꝛ sic est visus. Aut aliena excitatione siue instructōe. ꝛ sic est auditus. Circa affe ctōem vero triplicē cōtingit repire statū. Aut in remotōe. ꝛ sic odorat⁹. Aut i approximatōe. ꝛ sic gust⁹. Aut in vnione. ꝛ sic tact⁹ qui est pfectioꝛ inter oēs sēsus ꝛ spiritualioꝛ. pter hoc q maxime vnit ei qui est summus spūs. propter quod dicit. j. Coꝛ. vj. qui adheret deo vnus spūs est. Ex hijs patet litera ꝛ respōsio ad quesita Aliter eī̄ Aug. accipit sēsus ꝗ Aug. ꝛ Bern̄. Patet etiā illud quod vltimo q̄rebat b. Quibus dat⁹ est spūs ad men. Innuit mgr̄ q sāctis dat deus spiritū ad mensurā. Contra Iaco j. Qui dat oībus affluēt ꝛc. glo. Omnia dat oibus nō in mēsura. ꝗ ꝛc. Item eadem largitate ꝛ liberalitate dat gratiā membris qua dat
2 gratiam capiti. sed primū fecit largitate immēsa. ergo ꝛ scdm. R̄. dōm. q cuꝫ dicitur deus dare spm̄ non ad mēsurā siue nō in mēsura hoc dupliciter pt itelligi. vl quia fit priuatio mēsure respectu doni dati. ꝛ sic accipit Aug. cū dicit q sāctis non cōuenit illud quod dicitur de xp̄o q datus sit ei spūs non ad mensurā. Alio mo do potest intelligi priuatio mensure respectu largitatis ipsius impartiētis. ꝛ sic intelligit illa glo. predicta. qm̄ intendit dicē q gratia collata vnicuiqꝫ sit sine mēsura cū dicat apl̄s. vnicuiqꝫ sicut mēsus est deus sꝫ mēsurā fidei. sed hic vult dicere q illa gratia cōfert ex liberalitate immēsa. cuius signū est q oibus dat affluēter ꝛ nō improperat. Et sic patet respōsio ad obiecta. Posset etiā dici q Aug. intelligit respectu singularis psone. sꝫ predicta glo. respectu totius ecclesie. ꝛ ideo nō est controuersia. qm̄ in ecclesia est plenitudo numerositatis q excedit mēsuram cuiuslibet sancti sicut dictū est supra. c Acceperūt aūt de illi⁹ ple. nō sm essētiam sed
3 sm similitudinē. Contra. videt falsū dicere. qm̄ sm hoc posset dici q accepimus de plenitudine gratie petri sm similitudinē. habuimus eī̄ gratiā similem ei. Item huic expositōi videt litera sequēs cōtradicere cuꝫ additur. lex p moysen data est. gratia ꝛ veritas per ihm̄ xp̄m facta est. sed moyses illam eādem legē cōmu cauit alijs quā suscepit. ꝗ xp̄s eādem gratiam. Item nos pticipam⁹ carnē ꝛ sāguinē eius p veritatē ꝛ sbstan
5 tiam. ergo pari ratione ꝛ gratie. Aut si non. querit quare non. R̄. dōm. q cū dicitur aliquis accipere de ali quo. de potest importare habitudinem partis ad totū. sicut cum aliquis dicitur accipere de vino qd est in to lio. Vel potest iportare habitū principiati ad principiū. sicut si aliquis accendat cādelā ad ignem alteri⁹ cā dele. dicitur accepisse de lumie alterius candele. In vtraqꝫ aūt harum cōpatōnum. hec ppositio de impor tat aliquam vnitatē ꝛ conuenientiam. sed in prima notat cōueniētiam in sbstantia ꝛ natura. In scda vero no tat conueniētiā in cōformitate quadā que attēditur sm aliquid cōmune. Qm̄ ergo gratia xp̄i non fuit trā̄s fusa in nos per decisiōem ptis a pte. sed efficaciam habuit vt deus nobis consimilē gratiam daret merito grē xp̄i. hinc ē q mgr̄ dic nos accepisse de xp̄i grā nō q̄tū ad essētiā sed q̄tū ad similitudinis cōueniētiā. volēs p h excludē redūdāciā ꝛ influētiā grē capit⁊. ꝗ volēs auferre diuiōem ꝛ trāsmutatiōem grē ab vno sbo in aliud.
4 ne false intelligat illd verbū euāgelij. Nec est simile de lege ꝛ corpe xp̄i respectu gratie. quia tā lex ꝗ xp̄i cor
5 pus potest trāsferri d manu in manū. nō sic gratia de sbiecto in sbiectū. Ex h pꝫ totū. d Sane dici pt ipm

quibus datus est spūs ad mēsuram. cū de illius pleni tudine acceperūt. c Acceperūt aūt de illius plenitudie non sm essētiaꝫ sed sm similitudinē. quia nūqꝫ illā eā dem essētialiter sed similē acceperūt gratiā. Puer ꝗ il le plenus sapiētia ꝛ gratia fuit ab ipa conceptiōe. Vn̄ hiere. recte dicit. Nouū faciet dn̄s super terraꝫ. mulier circūdabit viruꝫ. quia in vtero virginis perfectus vir extitit. non solū ppter aīam ꝛ carnē. sed etiā ppter sa pientiā ꝛ grām qua plenus erat.

Ponit obiectiōem cōtra determinatōem suā autori tate euāgelica. ꝛ eā soluit ꝛ exponit. b

Huic aūt sētētie videt obuiare qd in luce euāgelio le git. Iesus pficiebat sapiētia ꝛ etate ꝛ gratia apd deū et homines. Si eī̄ pficiebat sapiā ꝛ gratia. nō videt a cōceptōe habuisse plenitudinē gratie sine mensura. Ad quod d sane dici potest ipm sm hominē tantam a conceptōne accepisse sapiētie ꝛ gratie plenitudinē. vt deus ei plenius cōferre nō potuerit. ꝛ tamē vere dicit pfecisse sapiā ꝛ gratia. non quidē in se sed in alijs q de eius sapiētia ꝛ gratia pficiebāt. dū ei⁹ sapiētie ꝛ gratie

b Quō intel. c ligat de pleni tudine ei⁹ acce pimus.

Iere. xxxj.

Obiectio. Luc. ij.

d R̄ ad obie ctionem.

munera ꝯm ꝓcessum etatis magis ac magis patefacie bat. Uñ Greg. in quadã omel. ait. Juxta hominis naturam ꝓficiebat sapiẽtia. nõ ꝙ ipse sapiẽtior eẽt ex tpe. q̃ a prima ꝯceptõnis hora spũ sapie plenus permanebat. ꝯ eandẽ qua plen⁹ erat sapiam ceteris ex tpe paulatim demonstrabat. Juxta homis naturaz ꝓficiebat etate de infantia ad iuuentutẽ. Juxta hois naturã ꝓficiebat gr̃a. nõ ipse qd nõ hẽbat p accessuz tpis accipiendo. ꝯ pandendo donũ gr̃e qd hẽbat. Apud deum ꝛ hoĩes ꝓficiebat. q2 quantũ ꝓficiẽte etate patefaciebat hoĩbus dona gratie q̃ sibi inerant ꝛ sapientie. tantum eos ad laudem dei excitabat. et sic deo pñ ad laudem dei. ꝛ hoĩb⁹ ad salutẽ ꝓficiebat. Jn alijs ẽ nõ in se ꝓficiebat sapia ꝛ gr̃a. Uñ in eodẽ euãgelio. Puer ille sapientia plen⁹ ꝛ gr̃a ꝓhibet. Sic ẽ dicit sapia ꝓfecisse ꝛ gr̃a vt aliq̃s rector ecclĩasticus dicit ꝓficere in cura sibi tradita. cum p eius industriã alij ꝓficiũt.

Greg.

Opponit ꝯtra suã solõnez ꝛ expositõnez aucte Ambrosij. c

Alibi tñ scriptũ repit ꝙ ꝯm sensũ hoĩs ꝓfecerit. sic etate hoĩs ꝓfecit. Ait eñ Amb. in li. ij. de spũsctõ sic. De⁹ ꝓfectõez nature suscepit hũane. Suscepit sensuz hoĩs ꝯ nõ sensu carnis fuit inflatus. Sensu hoĩs aĩam dixit ꝯturbatã. sensu hoĩs esuriuit ꝛ rogauit. sensu hoĩs ꝓfecit sic scriptũ est. Jhũs ꝓficiebat etate ꝛ sapia ꝛ gr̃a. Quõ ꝓficiebat sapia dei? ꝓfectus etatis ꝛ ꝓfectus sapientie nõ diuine ꝯ hũane nature ẽ. Jdeo etatẽ ꝯmẽorauit. vt ꝯm hoĩem crederes dictũ. Etas eñ nõ diuinitatis ꝯ corpis est. Ergo si ꝓficiebat etate hoĩs. ꝓficiebat sapia homis. Sensus aũt ꝓfecit. q2 sensuo ideo sapia. Quis sensus ꝓficiebat? Si hũanus. ẽ susceptus ẽ ipse Si diuinus. ẽ mutabilis p ꝓfectũ. Qd eñ ꝓficit. mutat in melius. ꝯ qd diuinũ ẽ ñ mutat. Qd ẽ mutat. nõ ẽ diuinũ. Sensus ẽ ꝓficiebat humanus. Sensum ẽ suscepit hũanuz. Nec poterat ꝯfortari ṽtus dei. nec crescere de⁹. nec altitudo sapie dei impleri. Que ẽ implebat nõ erat dei sed nr̃a sapia. Nam quõ implebat qui vt oĩa impleret descendit. Per quẽ aũt sensum dixit Esa. Q2 patrẽ nesciebat puer aut matrẽ. Scriptum est eñ. Prius ꝙ sciat puer patrẽ aut matrem accipiet spolia samarie. Sapiam eñ dei futura et occulta non fallũt. Expers aũt agnitionis infantia p hũanã vtiq̃ imprudentiã qd adhuc nõ didicit ignorat. Sz verendum est inq̃ ne si duos ꝑncipales sensus aut geminaz sapiam xp̃o tribuim⁹. xp̃m diuidam⁹? Nunq̃d cũ ꝛ diuinitatez eius ꝛ carnẽ adoram⁹ xp̃m diuidim⁹? Nunquid cũ in eo imaginẽ dei crucemq̃ veneramur. diuidim⁹ eũ? Apl̃s certe q̃ de eo dixit. Q2 ꝛ si crucifix⁹ est ex infirmitate nostra. viuit tamen ex virtute dei. Ipse dixit. quia nõ diuisus est xp̃s. Nunquid etiã cum dicimus. quia aĩam rõnalem et intellectus nostri suscepit capacem. diuidim⁹ eum. Non eñ ipse deus verbũ pro aĩa ratõnali et intellectus capaci in carne sua fuit. sed animã ratõnalem. ꝛ intellectus capacem. ꝛ ipsam hu-

Ambro.

De duob⁹ sensibus christi scilicet genuia sapientia.

i. Cor. xiij.

ꝯm hominem tantaz a cõceptõne accepisse gratie plenitudinem. Obijcit. quia sup illud Luce. iiij. Hodie impleta est scriptura dicit glo. p̃ omnibus sanctis vnctus est vnctione spirituali quãdo descendit sup eum spũssanctus in specie columbe. sed hoc fuit quando iam erat triginta annoꝝ. ẽ nõ ab ipsa ꝯceptõne. Jtem si ab ipsa ꝯceptõe habuit plenitudinẽ. frustra ẽ descendit super eum spũssanctus duz baptizat a Johanne sicut dicit Luce. iij. et Mathei. iij. R⁹. dõm ꝙ e.ꝛ loqui de plenitudine ꝯm excellentiaz. ꝛ ꝯm apparentiam. ꝛ ꝯm redundantiã. De eo ergo ꝙ i christo ab instanti ꝯceptõnis fuit plenitudo ꝯm excellentiam. quia omnez habuit gratie ꝑfectionem. Scd̃m autẽ apparentiam fuit in descensu columbe. vbi testimonium habuit de supernis ꝙ ipse esset vnigenitus fili⁹ dei. ꝛ tũc apparuit ꝙ omni gratia plenus fuit. cum spũssanct⁹ in columbe specie sup euz requieuit. Unde in tẽporib⁹ retroactis per opera exteriora appebat ꝓficere. ꝯ tunc apparuit omni bono repletus esse. Scd̃m redundantiã fuit ex tũc ꝛ deinceps. q2 extunc aliquos sanctificauit. ꝛ verba vite disseminauit. ꝛ nostre p⁹modum reparatõnis ministerium cõsummauit. et sic patet ꝙ non est ꝯtrouersia. quoniam illa glosa intelligitur q̃tum ad redundantiam vel apparẽtiam. non sic litera p̃sens. 6

manam ꝛ eiuſdem ſubſtantie. cui⁹ noſtre ſunt anime. ꝛ carnē noſtre ſimilē euſdemq; cui⁹ caro eſt noſtre ſubſtantie ſuſcipiens pfectus etiā homo fuit.

Determinat qualiter p̄dicta Amb. verba ſane ꝛ pie poſſint intelligi.

Hec verba Amb. pia diligentia inſpicienda ſunt. q̄ ex pte hominus ignorantiā inſtruunt ꝛ illuminā͞t. ex parte errandi fomitē male intellecta miniſtrā͞t. His etenī euidēter tradit̄ duos in xp̄o eſſe p̄ncipales ſenſus ſiue geminā ſapiām. Nec ideo vnitas et ſinglaritas pſone diuidit̄. ſ iuxta duas naturas duas hʒ ſapias. vnā nō creatā ſed genitā. q̄ ipſe eſt. alterā nō genitā ſ creatam ꝛ p gratiā ei collatā. Nam Eſaias de eo ꝑteſtat̄. Requieſcet ſup eum ſp̄us ſapie ꝛ intellectus ꝛc̄. Sp̄m g̊ ſapie ꝛ intellectus. i. ſapia ꝛ intelligentia p ſp̄mſctm̄ gratis data. xp̄s erat ſapiens ſm aiam. Scōm deū v̊o ſapiens erat ſapia eterna q̄ deus eſt. Et ſicut inq̄tum deus eſt. bonus eſt bonitate naturali q̄ ipſe eſt. ꝛ iuſt⁹ iuſticia nāli que ipſe eſt. ita ſapiens ſapia naturali que ipſe eſt. Aīa v̊o eius ſicut bona eſt ꝛ iuſta bonitate vel iuſticia gratis data. q̄ ipſe vel ipſa non eſt. ita eſt ſapiens ſapia gratis data q̄ ipſa nō eſt. Et licet gemina ſit in xp̄o ſapia. vna tn̄ eademq; pſona eſt. q̄ inq̄tum de⁹ eſt. ꝛ inq̄tum natura diuina eſt. ſapiens eſt ſapia ingenita. ſ. ſapia eterna q̄ eſt pr̄. ꝛ ſapia q̄ nō eſt ingenita q̄ cōis eſt trib⁹ pſonis. nō tn̄ gemina ſapia. q: nō eſt alia ꝛ alia ſapientia ſapie ingenita q̄ tm̄ filius eſt. ꝛ ſapientia q̄ coīter pater eſt ꝛ filius ꝛ ſp̄uſſanctus. Inq̄tū v̊o eadem pſona eſt homo. i. ſm hoīem acceptum. vel inq̄tum eſt ſubſiſtens ex anima ꝛ carne. ſapiēs eſt ſapia genita. Sapiens g̊ eſt hūano ſenſu ꝛ diuino.

Quō intelligendum ſit illud. ſenſus ꝑficiebat hūanus.

Sed ex qua cauſa illius dicti intelligentia. ſ. ſenſus ꝑficiebat human⁹. aſſumenda eſt. Aperte eñ videt̄ ambroſius innuere q̄ ſm humanū ſenſum xp̄us ꝑfecerit. ꝛ q̄ in infantia eius expers cognitionis fuerit. et patrem ꝛ matrē ignorauerit. qd̄ nec eccl̄ia recipit. nec premiſſe auctes patiunt̄ ſic intelligi. Sʒ ita ſane pōt accipi. vt q̄tum ad viſum hoīm ꝛ ſui ſenſus oſtenſionem xp̄s ꝑfeciſſe dicat̄. Proficiebat g̊ human⁹ ſenſus in eo ſm oſtenſionē ꝛ alioꝝ hoīm opinionem. Ita etiā patreʒ ꝛ matrem dicit̄ ignoraſſe in infantia. q: ita ſe hēbat ꝛ gerebat ac ſi agnitionis expers eſſet.

Proficiebat ergo humanus ſenſus i eo ſm oſtēſionē ꝛ alioꝝ hoīm opinioneʒ. Cōtra. videt̄ inſufficienter dicere q̄ ita poſſit dici de ſenſu dei. q̄ ꝑficiebat ſm oſtenſionē. Item non videt̄ iſta expoſitio ſufficere ad intellectum Amb. q̄a vult ꝓbare duas naturas et duos ſenſus in xp̄o p hoc q̄ xp̄us ꝑficiebat. Si g̊ veritas nature non ꝓbat̄ niſi p veritatē pfectionis. oīno videt̄ velle intelligere Ambro. q̄ xp̄s ꝑfecerit veraci profectu. R̄ⁿ. dōm q̄ abſq; dubio magr̄ veritatem dicit. ſ aliq̄d plus voluit dicē Ambroſius. nō tn̄ tantuʒ voluit dicere quantū verba ſonare vident̄. Videt̄ eñ in his verbis ſenſiſſe q̄ chriſtus ſm humanā naturaʒ habuit ignorantiā. q̄ expulſa fuit p ſcientiam acquiſitam. ꝓpter qd̄ ſciendum q̄ non vult illud dicere. ſ h̄ vult dicere q̄ ſenſus exterior ꝑfecerit veraciter q̄tum ad cognitionē experientie. vñ ſi dicat illum pueruʒ ignoraſſe. nō eſt aliud dicere q̄ non expertū eſſe. ꝛ per hoc ſatis ꝓbatur veritas humane nature. quia talis experientia competit ei ſm naturam aſſumptam. Sed hec meli⁹ erūt manifeſtāda cuʒ agetur de xp̄i ſcientia qd̄ fiet in diſtinctōne proxima.

De genitia chriſti ſapientia genita ꝛ creata. Eſa. xi.

De intelligentiaʒ hui⁹ partis incidit hic queſtio de gratia xp̄i. q̄m infra queretur de ſcientia. ꝛ cum in p̄cedentibus habitum ſit de g̃tia vnionis. reſtant hic duo querenda. Primum eſt de gratia xp̄i vt ſingularis pſone. Secundū eſt de g̃tia ſm quam eſt caput eccleſie. Circa primū tria pn̄cipaliter ſunt querenda. Primum eſt. vtrum gratia ſingularis pſone in xp̄o ſit creata. Secundo dato q̄ ſit creata. vtrum ſit finita et menſurata. Tercio dato q̄ ſit finita. querit̄ vtrū ſit g̃ra plena.

Queſtio. ſ.

Utrum in xp̄o gratia ſingularis pſone ſit gratia creata vel icreata. Et q̄ ſit creata videt̄. In nullo incipit habitare ſp̄uſſanctus niſi per aliquem effectum gratie q̄ de nouo dat̄ anime. ſed in anima xp̄i habitauit ſp̄uſſanctus. ꝛ hoc nō ſemp ſed ex tempe. g̊ anima xp̄i habuit in ſe effectum gratie p quem ſiue ſm quē dicat̄ ſp̄uſſanctus inhabitare. ſed illud donum dicit̄ gratia ſingularis pſone. ꝛ eſt donum creatum. g̊ ꝛc̄.

Item nulla anima placet deo niſi deo ꝯformetur

τ assimilet p gratiā informantē ipsam τ efficientē deiformē. sed gr͞a animā informans τ deo conformans nō pōt esse nisi gr͞a creata. ergo nulla anima deo placet nisi gr͞am creatam in se habeat. Sed aīa xp̄i deo placuit p gratiā illam quā dicim͂ gratiā singularis psone. ergo τc. Item meritū dicit ordinationē ad aliqd̄ maius p aliqd̄ qd̄ reddit deo acceptum. sed qd̄ reddit acceptū nō pōt esse sine gratia. qd̄ vero ordinat ad maius nō pōt esse nisi creatum. ergo meritū nō est nisi p donum gratie create. Sed meritū fuit in xp̄o. ergo habuit gr͞am creatam p quā meruit. τ illa est gratia singularis psone. ergo τc. Item xp̄s habuit duas volūtates sicut inferius patebit. s. creatam τ increatam. τ constat q utraq; fuit pfecta. Sed pfectio voluntat͂ create est p gratiā creatam. q̄ licet dicat͂ gratia singularis psone. ergo in xp̄o nō tm̄ gratiā increatam sed etiā creatā necesse est ponere. Sed contra. gr͞a creata nō est nisi in substantia creata. ergo cum gratia singularis psone creata nō est vel potest esse nisi in psona creata. τ psona xp̄i nō est creata sed increata. ergo in xp̄o nō est reperire gratiā creatā. que licet sit gr͞a singularis psone.

Item qz xp̄s est filius naturalis. nō pōt esse fili͂ p gr͞am adoptōnis ex parte nature assumpte. ergo cum xp̄us sit a patre dilectus ut psona coeterna. videt͂ q nulla sit ponenda in eo gr͞a creata p quā fiat acceptus ut singularis psona. Item ad hoc dat͂ nobis gr͞a singularis psone ut p illam efficiamur deo similes. sed ille nō tm̄ est deo similis īmo etiā deus. ergo videtur q nō egeat dono create gr͞e. Item verbum increatum unitum aīe xp̄i τ eius potentijs pōt eas efficacissime regere. τ ad bona p fidem eleuare. sed non oportet fieri p plura. qd̄ sufficienter et pfecte potest fieri p pauciora. videt͂ ergo q in xp̄o non sit ponēda gr͞a creata. Rn͂. dicēdum q absq; dubio in xp̄o est ponere donū gratie. que quidē gr͞a dicit͂ gr͞a singularis psone. τ hec quidē donum est creatū. Et ratio hui͂ est qz tale donū gr͞e animā deo assimilat. et ad bonas operationes τ meritorias exercendas habilitat. Cum ergo aīa xp̄i fuit deiformis. τ ad bn̄ operandum habilis. alioqn nō fuisset ydonea ad unionē. nec ad meriti pfectionem. ideo necesse fuit in xp̄i aīa reperiri donum talis gratie. τ ex eadem cā necesse fuit ipm̄ esse creatū. ut animā posset informare tanq̄ pfectum suū pfectibile. τ ut potētias posset habilitare sicut qualitas suū subiectū qualificare. Et ideo sunt pcedentes ratōnes hoc ostendētes. Ad illud aūt qd̄ primo obijcit͂ q gr͞a singularis psone create est in psona creata. dicēdum q gr͞a singularis psone non dicit͂ q sit in vna psona fm̄ ratōnem psonalitatis in q̄tum psona. sed qz in est n ratōne alicui͂ partis. ita tn̄ q gr͞a sic dicta respicit illius psone merita ꝓpria. Quis aūt in xp̄o sit psonalitas increata. tn̄ illa psona habet naturam creatam. aiam vz τ carnem. τ nihil impedit quin gratia creata possit esse in xp̄o fm̄ eius aiam que creata est. τ que est eius ps ratōne humane nature. Ipse autem obijcit ac si talis gratia esset in psona nō ratōne alicui͂ ptis. sed ratōne psonalitatis. Ad illud quod obijcit͂ q filiatio adoptōnis nō pōt stare cum filiatione p naturā τc. dicēdum q nō est simile. qz filiatio est p ꝓprietas q̄ respicit ipam psonam. τ iterū adoptio importat aliquā extraneitatē τ impfectiōez. τ sic nō est de gr͞a singularis psone que respicit ipam animā. et nō impfectiōez τ extraneitatē. sed magis cōpletōnem τ deiformitatem importat. τ ꝓpterea nullā omnino habet oppositōez ad illā eternam acceptatōez. sic adoptio respectu filiatōnis naturalis. τ ideo nō est simile. Ad illud qd̄ obijcit͂ q cum xp̄us sit deus nō indiget deo assimilari. dicēdum q ille nō esset deus nisi corpus eius τ aīa assumeret͂ a verbo. nec aīa esset ydonea ut assumeret͂ a verbo nisi eēt deiformis τ deo assimilata pfecte p gratiā. τ ideo hoc q ille homo est deus deiformitatē gratie τ glorie nō excludit. quin potius psupponit. Et si tu obijcias de carne ad quā nō requirit͂ gratuita dispositio ad hoc q uniat͂ verbo. ad hoc fuit supra rn̄sum. qm̄ caro habuit cōgruentiā ad unionē ex ordine sui ad animā. Ideo nō oportet q dispositōnis cōgruentia reperiat͂ primo in carne. sed sufficit q sit ex parte anime. Ad illud qd̄ obijcitur de verbo unito q pōt regere. dicēdum q verum est quātum est ex parte ipsius verbi uniti. sed defectus ē ex pte libe. arbi. qd̄ indiget debita dispositōne ad hoc q regimini ipsius verbi se valeat cōformare. Indiget etiam dispositōne debita ut possit ipsi verbo uniri in una psona. Unū absq; dubio deiformior est illa aīma p abundantiā gratie sibi datam q̄ sit alia creatura sed hoc q ad unionē sit ydonea. Ad hec autē intelligēda valent illa que determinata sunt in primo lib. de charitate. τ in scd̄o de gr͞a. ubi ostensum est q̄ necessitas vel utilitas est ponere gr͞am creatā.

Questio. ij. b

Utrum in xp̄o sit gratia finita vel immensa. Et q in xp̄o fuerit gratia sine mēsura vide͂r sic. Job. iij. Nō ad mensurā dat deus spm̄. Et Aug. dicit. q illi homini datus est spūs nō ad mensurā. sed qd̄ caret mensura est immensum τ infinitū. ergo τc. Item in littera. sane dici pōt ipsum tantā gr͞e accepisse plenitudinem. ut ei cōferre deus plenius nō poterit. sed cum finito pōt deus aliquid maius facere. ergo videt͂ q ille acceperit gr͞am infinitā. Item tanta est gr͞a quantū est meritum pcedens ex ipsa. sed meritū xp̄i fuit infinitum. qz nullaten͂ pōt exhauriri. τ suffecisset infinitis milibus hoim. sicut dicit Ansel. ergo gr͞a p quā meruit videt͂ habere immensitatē. Item finitum nō excedit aliud finitū in infinitū in eodem genere. Si ergo gratia xp̄i est finita. et ꝓportōnalr̄ excedit gratias alioz hominum. ergo si alij homines possent continue pficere. videt͂ q xp̄o possent adequari p gratiā τ ipsum excedere. Qz si nullus unq̄ ad eius pfectionem pōt attingere q̄tumcunq; pficiat. videt͂ q eius gratia sit immensa. Item tanta est gratia disponens. quantū est illud ad quod disponit fm̄ rectam habitudinem τ ꝓportōnem. sed gratia illius hominis disposuit ipsum ad hoc q esset deus. gratie alioz hominum disponūt ad hoc q fruant͂ deo. Si ergo esse deum est bonum infinitum. τ maius in infinitū esse deum q̄ habere deum. videt͂ q gratia illius hominis sit infinita in se. τ q omnes gratias in infinitum excedat. Item anima xp̄i aut potest ampliorem gratiam desiderare aut nō. Si potest desiderare ampliorem gratiam. ergo videt͂ q nō sit pfecta. cum ei possit fieri additio. Si nō potest. cum ergo omni finito potest aliquid maius desiderari. videt͂ q eius gratia sit immensa. Sed contra. Omne creatum habet certū pondus. numerū. τ mensuram. fm̄ illud qd̄ dicit͂ Sapi. xj. sed gratia illius hominis scz christi est creata. ergo τc. Item q̄uis gratia nō semp respondeat naturalibus p equalitatem. respondet tamen fm̄ debitam ꝓportōnem ubi nō est defectus a pte suscipientis.

sed naturalia xpi nō sunt infinita. nec excedūt in infinitum naturalia cuiuslibet hominis. ergo nec gratuita. Item infinitas in creatura tollit bonum et pfectionem. quia quod est infinitum caret fine et termino. ergo bonitate et cōplemento. Sed gratia xpi hec duo precipue habuit. ergo videtur quod cōditio finitatis ei pcipue cōpetat. Item infinito nihil maius est. ergo si gratia christi sm quod homo esset infinita. ergo gratia increata non esset maior illa. ergo creator et creatura equarentur in nobilitate et excellentia. quod si hoc est impossibile. restat etc.

15 Rº. dicendum quod aliquid mensura carere siue immensū esse dupliciter est. vel absolute in se. vel in cōparatōne. Si ergo loquamur de gratia xpo collata sm quod est singularis psona in se. sic cum dicit donum creatum. necessario finitum est et mensuratū. Finitas enim et mensuratio circa creaturam potius dicit cōplementū quam imperfectionem. Si autem loquamur de cōparatōne ad gratias alioꝝ hominū. sic improportōnabiliter excedit ratione vnionis ad psonam verbi. ad quam vnionem gratia illa disposuit aiam xpi. Gratia enim illa ppter cōiunctōem summam cū verbo eterno habet excedere in infinitum et incōmensurabiliter gratias alioꝝ hominum tripliciter scꝫ quantum ad virtutū habitus. et quantum ad vsus. et quantum ad effectus. Quantum ad habitus. nunquam enim aliqua creatura pōt tātū pficere quod tā nobilis et pfecti habitus sit capax sicut anima cōiuncta deo in vnitate psone. Quantum ad vsus virtutum. quia omnes virtutes in xpo habuerūt vsus suos qui spectant ad pfectiōeꝫ. et ppterea dicuntur fuisse in eo oīs sensus. quia vsum habuit cōpletū oim donoꝝ excellentioꝝ mō quam vnquam adhuc ptingi possit ab aliquo. Quantum ad effectum similiter improportionabiliter excedit gratia christi. quia ppter hoc quod ille homo erat dei filius. meritum illius pensatur sm dignitatem illius psone a qua exit opus. et propterea meritū passionis sue in infinitū excedit merita passionū nostraꝝ. et ob hoc quod deus erat. mors eius pensata fuit adeo quantus erat ille qui moriebatur. Et ideo quantum ad sufficientiā si infinita milia hominum essent reatu originalis astricta. p illius passionis effectum potuissent esse liberata. Concedendum est ergo quod gratia christi sm quod homo est finita et mensurata. quia creata est in numero. pondere et mēsura. Et cōcedende sunt ratōnes ad ptem istam.

14 Ad illud autem quod obijcitur primo quod datus est xpo spūs non ad mensuram. dicendum quod si intelligatur de datōne eterna. vel de datōne p ydiomatum cōmunicatōeꝫ. tūc priuatur ibi mensura simpliciter. Si autem p spm datum intelligamus ipsam donatōnem donoꝝ spūsscī. sic nō priuatur ibi mensura simpliciter. sed cōmensuratio respectu nostri quibus datur spūssanctus ad vsus aliquoꝝ donoꝝ determinate sm spūs distributōeꝫ. quemadmodum dicitur .i. Cor. xij. Alij datur p spm sermo sapientie. alij sermo scientie etc. Sed xpo data sunt omnia illa dona sine artatōe aliqua. Et p tanto dicitur ei datus spiritus sine mēsura.

15 Ad illud quod obijcitur quod deus nō potuit dare plenius. dicendum quod deū nō posse aliquid plenius vel maius dare vel facere hoc pōt intelligi triplici ex causa. Dicendum aut est ratio ex parte dei operantis. Aut ex pte pducti. Aut certe ppter limitationem suscipientis. Cum ergo dicitur quod nō potuit plenius cōferre. hoc nō est intelligendū ppter immensitatē rei collate. vel finitatem diuine potentie. sed ppter limitatōnem potentie susceptiue. quia cum sit creata. ē capacitatis finite. et non pōt nisi finitum suscipere. Et si tu obijcias. quod potuit dare capacitatem maiorem. dicendum quod necesse est quod creatura eoipso quod creatura est habeat capacitatē finitam. et rursus quia creatura ē in tali spē vel genere. limitatōnem habet vltra quā genus illud vel species se non pōt extendere. et sic in pposito intelligendū est.

16 Ad illud quod obijcitur quod meritum xpi est infinitum. dicendum quod infinitas meriti consurgit ex vnione illius anime ad psonam diuinam. ob quam vnionē non tm homo sed etiā deus meren dicitur. ppter quod meritū illud est in infinitū. non ratōne gratie create in se. sed ratione infinite dignitatis psone. Unde et hoc vult ansel. dicere cum dicat quod oportuerit illum qui satisfacere posset esse deum et hoīem.

17 Ad illud quod obijcitur quod finitum nō excedit aliud finitū nisi finite. dicendum quod illud habet veritatem quando oīa sunt eiusdem generis. nam si nō sunt eiusdem generis pꝫ falsitatem habet. sicut pꝫ quod linea in infinitū excedit punctū et supficies lineam. Gratia aūt xpi non tantū disponit ad fruitōnem sm quod alie gratie. veruꝫ etiam ad vnionē. Et hinc est quod cum vnio cum deitate sit nouus et singularis modus diuine exntie et habitatōnis in creatura. quantum ad hoc pōt attendi excessus siue mensura.

18 Ad illud quod obijcitur quod tanta est gratia quantū est illud ad quod disponit. dicendum quod illud habere pōt veritatē si disponat p modum necessitatis siue cōgruitatis. sicut meritū ad premium. sed gratia singularis psone disponit ad vnionem dispositōne cōgruitatis. Illa enim vnio nō tm gratuita fuit. sed inter oīs gratias vt dicit aug. potissime tenuit ratōnem gratie. sicut dictū ē supra di. iiij. quia nulla merita sufficientia potuerūt eum pmereri. ppter hoc nō oportet quod si esse deum sit bonū infinituꝫ simpliciter. quod gratia ad hoc pparans sit infinita.

19 Posset etiam et aliter dici. quod esse deuꝫ dupliciter dicitur de aliquo. Aut pdicatōne p essentiā. aut p vnionē. Si pdicatōne p essentiam. tūc infinitū pdicat bonū in rectitudine. Si p vnionem. tūc pdicat infinitū bonū non circa illud de quo pdicatur. sed circa illud quod pdicatur. Unde cuꝫ dicitur iste homo est deus. vel iste homo est bonū infinitum. idem est ac si diceretur iste homo est vnitus deo immenso in vnitatē psone. et tm homo remanet i sua finitate. quantumuis enim humana natura exaltetur nō tamen desinit esse creatura.

20 Ad illud quod queritur vtrū anima xpi possit ampliorē gratiā appetere. dicendum quod nō. quia adeo deo p illam gratiā vnitus est. vt omnis eius appetitus sit in ipso bono immenso quietatus et terminatus quietatōne pfecta. Quod ergo obijcit quod omē finito pōt aliquid maius appeti. dicendum quod verū est de finito in se. sed de illo finito quod ordinat et vnit bono infinito iunctura et ordinatōne perfecta nō habet veritatem. quia quietare pōt et stabilire ratōne eius a quo et ad quod. Unde sicut gratia quantumuis sit vanitas indictuꝫ creatura. habet tm omnimā stabilitē rōne eius boni a quo pcedit. et a quo non sepatur nec recedit. sic etiam quietare potest ratōne eius cui immediate et inseparabiliter cōiungit.

Questio .iij. c

Utrum gratia singularis psone in xpo fuerit gratia plena atque pfecta. Et quod sic videtur Esa. xj. Replebit eū spū timoris dñi. dicitur de xpo. cōstat quod sm humanam naturā. sed cetera dona gratie sunt equalia. ergo pari ratione replebunt ipsum spū timoris gratie et sic de alijs. Sed dona talia spectant ad gratiā singularis psone. ergo etc. Item Job j. Uidimus gloriam

eius gloriā quasi vnigeniti a patre plenū gratia ꝛ ve-
ritatis. Sȝ xp̄s ſm diuinā naturaȝ nō eſt ſuſceptibi-
lis grē. imo eius principiū effectiuuȝ. ergo hoc dicit̄ ſm
humanā naturā ꝙ habuerit in ſe grãȝ plenā. Iteȝ
capacitas carens plenitudine. caret ꝛ ꝑfectõne. ergo
vbi eſt ponere ꝑfectões. eſt ponere plenitudinē. Sed
in xp̄o ſm ꝙ eſt ſingularis ꝑſona eſt ponere oimodā
ꝑfectõnem virtutis ꝛ grē. ergo ꝛ gratie plenitudinem.

Item nullus pōt alijs grãm ꝑfecte coicare et in-
fluere ſine defectu ꝛ diminutõne. niſi prius in ſe ꝑfe-
ctam hēat grē plenitudinē. ſ de xp̄i plenitudine om-
nes accepimus. ꝛ oms ſi plures eſſent poſſent accipe-
re nec aliquis defect⁹ interueniret. ergo videt̄ ꝙ xp̄o in ſe
plenitudinē grē habuerit. Sed ꝯtra. Plenitudo
grē ꝯſiſtit in omībus habitibus virtutū. ſ xp̄us non
habuit fidem ꝛ ſpem. ergo xp̄s nō hūit oms grē pleni-
tudinem. Item ſtatus viatoris eſt ordinat⁹ ad ꝓ-
ficiendum. ſ xp̄s fuit in ſtatu viatoris. ergo potuit ꝓfice-
re. ſ qui pōt ꝓficere in gratia nondū eſt grã plen⁹. ergo
videt̄ ꝙ xp̄s in hac vita nō habuit plenitudinē grē.

Item fili⁹ dei ideo naturā humanaȝ aſſumpſit vt
daret nobis exemplū ꝑueniendi ad patriaȝ. ſ via ꝑ-
ueniendi ad gloriā eſt ꝑ aſcenſum de virtute in virtu
tem. Sȝ qui de virtute in virtutē aſcēdit. ꝓficit pau-
latim ꝛ non habet grē plenitudinē. ergo ꝛc. Si dicas ꝙ
xp̄s videbat̄ ꝓficere exterius ſicut dicit Bern. ꝛ ma-
giſter. ꝛ ideo exemplū dant. Contra. aut ergo ſm virtu-
tem ꝓficiebat interius. aut nō. Si ſic. ergo nō erat ple-
nus grã. Si nō. ergo aliter oſtēdebat ꝙ res ſe habebat.
ergo mendax erat. ſed eſt incõueniens circa ipſam veri-
tatem mendaciū ponere ergo ꝛc. Item xp̄s multa bo-
na opa faciebat. aut ergo veraciter creſcebat in eo donū
gratie aut nō. Si nō. ergo cum bonitas opm ordinetur
ad ꝑfectum ſpūs. fruſtra opabat̄. Si ꝓficiebat. ergo
a plenitudine deficiebat. Item ſic aīa xp̄i vnita fu-
it diuinitati. ita ꝛ corpus. Et ſicut ad ꝑfectõeȝ vnio-
nis requirit̄ ꝑfectio grē. ita ad ꝑfectionē nature ꝑfe-
ctio etatis. ſ xp̄s ſm corpus creſcebat veraciter ꝛ im-
plebat̄ quotidie nec habuit a principio plenitudinē
nature ſiue etatis. ergo nec plenitudinē grē. Iteȝ
de nulla re pōt capacitas aliqua impleri. ex cui⁹ ad-
uentu capacitas nō minuit̄ ſeu auget̄. ſ grã aduenī-
ens nō minuit ſ auget capacitatē aīe. ergo videt̄ ꝙ nū-
ꝗ poſſet ipſam implere. ergo nec in xp̄o nec in alio ē re-
21 perire grē plenitudinē. R°. dōm ꝙ abſq; dubio in
xp̄o ſm humanā naturā ab ipſius ꝯceptõis ꝑmor-
dio fuit grã ꝑfecta. ꝛ cõſummata plenitudo. Nō em̄
decebat verbū increatū vniri aīe ꝑfectiſſima vnione
qualis eſt vnio in vnitatē ꝑſone. quin aīa eſſet deifor-
mis ſm ꝙ erat poſſibile. ꝛ ideo nō tm̄ deiformitateȝ
habuit grē ꝛ glorie. ſ etiā ſup omnē gratiā ꝛ gloriaȝ.
Nec tm̄ fuit in eo plenitudo ſufficiētie ſicut in ſanctꝭ
de qua plenitudine dicit̄ Act. vj. Stephan⁹ plen⁹ grã-
tia et fortitudie. Nec tm̄ plenitudo ꝓrogatiue ſicut
in virgine Maria. de qua plenitudine dicit̄ Luce. j.
Aue maria grã plena. Nec tm̄ plenitudo numeroſi-
tatis ꝛ copie. ſicut in tota eccleſia. de qua plenitudi-
ne Ep̄h. iiij. Aſcendit ſup celos vt adimpleret oīa
ꝛc. ſ etiam plenitudo ſupabundantie. de qua Ioh. j.
Vidimus gloriā ei⁹ ꝛc. Plenū inꝗ plenitudine ſup-
abundantie. ꝓpter qđ ſubdit ad hoc ꝓbandum. ꝛ de
plenitudine ei⁹ nos oms accepimus. Concedēde ſūt
ꝛ rōnes oſtendentes xp̄m ab inſtanti ꝯceptõis fu-
iſſe grã plenū. ꝛ habuiſſe in ſe plenitudinē gratie.

22 Ad illud ergo qđ primo obijcit̄ ꝙ nō habuit fideȝ et
ſpem. dōm ꝙ fides ꝛ ſpes hñt ſecuȝ iunctā iꝑfectio-
nem. habēt ꝛ nihilomin⁹ aliquid ꝑfectõnis. ꝛ ratõne
eius ꝙ hñt de imꝑfectõne. plenitudini plus obuiant
ꝗ ad plenitudinē faciāt. vñ euacuant̄ in gloria. ſ ra-
tione ei⁹ qđ ꝑfectõnis eſt in eis (ſi quid eſt reperiri) ha-
bent eſſe in xp̄o. Et ideo illaȝ virtutū abſentia plus
23 atteſtat̄ plenitudini ꝗ diminutõni. Ad illud qđ
ob: ꝙ xp̄s fuit i ſtatu viatoris. dōm ꝙ xp̄s fuit ſil' i ſta-
tu viatoꝝ ꝛ ꝯphēſoꝝ. ſ i ſtatu ꝯphēſoꝝ ſm ꝑtem ſu-
periorem. In ſtatu viatoris ſm ꝑtem inferiorem et
ſm carnē. Et qm̄ gratia ſm ſuā eſſentiā ꝛ ꝯplemen-
tum reſpicit ꝑtem ſuperiorē ꝛ mentē. hinc eſt ꝙ xp̄s
mag' hūit grãȝ ꝑfectā ꝗ diminutā. q: grã mag' reſpi-
24 ciebat ſtatū ꝑfectum. Ad illud qđ obijcit̄ de exem-
plo xp̄i. dōm ꝙ xp̄s dedit nobis exemplū in operib⁹
exterioribꝰ. ꝛ in operibus virtutis ꝑfecte. ſ illa ope-
ra in xp̄o erant ꝑfectionē indicantia. in nobis vo ſūt
ad ꝑfectionē ꝑducentia. ꝛ ꝗuis opa exteriora ꝑten-
derent ei⁹ ꝓfectū. nō tm̄ erat mendax. q: nullā ꝑfecti-
onē indicabāt ꝗ nō eſſet in eo. Si vo ꝑ opera nō in-
dicabat ꝑfectionē ſuā ſummā. hoc nō erat falſitateȝ
ꝑtendere ſ veritatē occultare. qđ quidē licet ꝛ expe-
25 dit ꝓpter noſtrā vtilitatem. Ad illud qđ obijcit̄ ꝙ
multa bona opa faciebat. dōm ꝙ ꝓpter illa in gratia
nō creſcebat. nec tm̄ opabat̄ fruſtra. q: nō ꝓpter ſuuȝ
incrementū ſed ꝓpter noſtrum illa faciebat. Unde et
26 nos maximū comodū reportam⁹. Ad illud quod
obijcit̄ ꝙ corpus ſuū habuit defectū plenitudinis in
etate. dōm ꝙ nō eſt ſile. q: defectus etatis in corpore
faciebat ad humiliatõeȝ ꝛ vere nature oſtenſionem.
ꝛ ſic ad fidei ꝯfirmatõeȝ. ſed defectus grē in aīa in
nullo nobis ꝓdeſſet nec deum deceret. ꝛ ideo non eſt
ſimile. Preterea alia ratio eſt. q: diſpoſitio ad vnio-
nem ſe tenet ex ꝑte anime nō ex ꝑte carnis ſicut pri⁹
oſtenſum eſt. ideo magis ꝑfectam oportuit eſſe aīaȝ
27 ꝗ carnem. Ad illud qđ obijcit̄ ꝙ grã ampliat ca-
pacitatem. dōm ꝙ capacitatem ampliari ꝯtingit du-
pliciter. Aut rõne poſſibilitatis maioris in ſuſcipien-
do. aut ratõne virtutis in cooꝑando. Eadem enim
eſt potentia ꝗ grãm ſuſcipit. ꝛ ꝗ gratie ſuſcepte coo-
ꝑat̄. Si loquamur de ampliatione capacitatis ꝗ-
tum ad virtutē cooꝑandi. ſic verū eſt ꝙ gratia adue-
niens auget libe. ar. ſiue voluntat̄ bonā habilitatem
ꝛ capacitatē. Si vo loquamur de poſſibilitate in ſu-
ſcipiendo. ſic habet falſitatē. qm̄ grã eſt ſicut actus ꝛ
ꝯplementū. ꝛ ꝗto plus dat̄ alicui de actualitate. tā-
to plus recedit a paſſibilitate. vnđ ꝛ nos dicim⁹ ꝙ ꝗ
multū habēt de ſpē cui ꝯpetit agere. parum habēt de
materia cui cõpetit pati ꝛ ſuſcipe. Et qm̄ in xp̄o ipſo
habilitas ad bonū eſt ꝑ grãm ꝑfectā ad ꝯplementuȝ
ꝑducta. hinc eſt ꝙ eius capacitas eſt impleta. ſic di-
cimus de forma celi ꝙ ꝯplet appetitū materie. q: ma-
teria ei⁹ non appetit eſſe ſub vlteriori forma. q: adeo
formā ipſam ſtatuit in actualitate ꝯpleta. Sic in grã-
tia xp̄i ſuo mō intelligendū eſt. vnđ hic ſeducit mala
imaginatio. q: nō implet̄ anima dono gratie ſicut lo-
cus vacuus implet̄ corpe. ſed potius ſicut paſſibili-
tas materie ꝯplet̄ actualitate forme.

Conſequēter querit̄ de grã capitis. de qua ꝗ-
runt̄ tria. Primo querit̄ de ipſa ꝗtum ad eſ-
ſentiā. quid ſit. Scđo ꝗtū ad dōaȝ. verū dic

ferat ab alia gr̃a. Tercio q̃tum ad influentiã. vtrum redundet in totam ecclĩam.

Questio. j. d

Quid sit gratia capitis ꝭm essentiam. vtrum vicʒ sit quid creatum vel increatum. Et q sit quid creatum videt̃. Oĩs gratia q̃ cepit esse in xp̃o est quid creatum. Sed gr̃a capitis cepit esse in xp̃o. qꝛ xp̃us cepit esse caput ꝭm q dicit̃ Eph̃. j. Xp̃m dedit caput super omnẽ ecclĩam. ergo ꝛc. Item oĩs gr̃a que est i. xp̃o ꝭm q homo est gratia creata. sed gr̃a capitis est huiusmodi. ergo ꝛc. Maioꝛ patet. Minoꝛ pbat̃ p hoc q gr̃a capitis inest xp̃o ꝭm q caput. sed vnius nature sunt caput ꝛ membra. ꝛ xp̃s est caput ꝭm humanaʒ naturã. ergo ꝛc. Item illa est gr̃a capitis de cuꝰ plenitudine accepimus. Sʒ de gr̃a xp̃i creata accepimꝰ gratiã p gratia. ipse eñ omnibꝰ meruit ꝛ p omibus satisfecit. ergo ꝛc. Iteʒ illa est gr̃a capitis ꝭm quã attenditur vniuersitas sensuum. In xp̃o añ sicut i capite oĩs sensus reperiunt̃. Sʒ gratia ꝭm quam attenditur diuersitas sensuum et ꝭm quã colligunt̃ in xp̃o est gratia creata. ergo ꝛc. Contra. nihil creatum influit motum ꝛ sensum gratie in membꝛa. Sʒ gratia capitis est ꝭm quã est influentia motus et sensus in mẽbꝛa chꝛisti. ergo gratia capitis nõ põt esse quid creatum. Item nihil vnũ creatũ est vno nũero oĩno incircumscriptum. ergo chꝛistus in q̃tum est caput est a quolibet mẽbroꝝ suoꝝ indiuisus. ergo non põt esse caput ꝭm aliquid creatum. Si ergo caput est ꝭm aliquaʒ gratiã videt̃ q illa gratia sit increata. Iteʒ caput est membroꝝ principium ꝛ oꝛigo. ergo Chꝛistus nõ põt esse animaꝝ principiũ nisi ꝭm diuinam naturam. ergo est caput ꝭm illam. ergo si caput dicit quid increatũ. videt̃ siliter q̃ gratia capitis quid increatum sit ꝭm suam essentiã. Item caput est simul cum mẽbris vel antecedit mẽbꝛa. ergo gratia capitis gratiã mẽbrorum vel p̃cedit vel ꝯcomitatur. sed gratia xp̃i creata nõ antecessit gratiam membroꝝ. natura eñ humana in xp̃o nõ prius fuit q̃ esset in multis sanctis. sed longe post. ergo gratia capitis nõ põt esse gratia creata.

28 R̃. ad p̃dictoꝝ intelligentiam est notandũ q caput in sp̃ualibus transsumptiue dicit̃ a capite in coꝛporalibus. oĩs añt transferẽtes ꝭm aliquã similitudinem trãsferunt. ꝛ ideo caput in sp̃ualibus dicitur ꝭm ꝯcomitantiã ad aliquã ꝓprietatem capitis materialis. In capite añt mãli hec tria reperiunt̃. s. q est membris ꝯforme. est mẽbroꝝ pꝛincipium. est etiam influxiuũ sensus ꝛ motus. ꝛ ꝓpterea in xp̃o reperiũtur oĩs sensus pfectioꝛi modo q̃ in aliis membris. Oĩs sũt has ꝓprietates est in xp̃o reperire respectu honoꝝ. ꝛ ideo valde rõnabiliter sancta scriptura dicit xp̃m esse caput ecclĩe. Sʒ pꝛima ꝓprietas. scʒ conformitas ꝯpetit ei ratõne humane nature. Vñ aug. sup Job. vnius nature sunt vitis ꝛ palmes. ꝓpter qd̃ cum deus esset cuꝰ nature nõ sumus. factꝰ est homo vt in illo esset vitis humana natura. cuꝰ et nos eẽ palmites possemꝰ. oĩno eñ ideʒ ẽ de capite qd̃ de vite intelligendum. Scd̃a añt ꝓprietas. scʒ pꝛincipiũ di ꝯpetit ratõne diuine nature ꝭm q est omniũ pꝛincipium. Vñ Colos. j. Ipse caput coꝛpis ecclĩe qui ẽ pꝛincipium ꝛc. Glo. qui est pꝛincipiũ ꝭm diuinitatẽ. id est fundatoꝛ ecclesie. quia oẽs iusti qui ab Abel vsq; ad vltimũ iustũ generant̃ virtute diuinitatis illuminant̃. Tercia võ ꝓprietas scʒ influendi motum ꝛ sensum ꝯpetit ei ratõne diuinitatis ꝛ humanitat̃. Dupliciter eñ ꝯuenit sensum ꝛ motũ gratie influere. aut p modum p̃parantis. aut p modum imprimẽt̃. Si p modum p̃parantis. sic est ipsius xp̃i ratõne humane nature in qua passus est ꝓpter nos. et patiẽdo satisfecit ꝛ remouit inimicicias. ꝛ disposuit ad suscipiendam gratiã pfectam. Si p modum imprimentis sic est ipsius Chꝛisti ratõe diuine nature. quia solus deus est qui illuminat pias mentes. solus est qui baptizat interius. p eo q mens nostra imediate ab ipsa veritate foꝛmat̃. sicut sepe dicit Aug. ꝛ ita influere p modum p̃parantis est xp̃i hoĩs. p modum imprimentis est xp̃i dei. Vel p alia verba ꝛ in idem redit. Influere p modum merẽtis xp̃i hominis. p modum efficientis chꝛisti dei. Vel influere q̃tum ad remissionem pene chꝛisti hoĩs. q̃tuʒ ad remissionẽ culpe xp̃i dei. ꝛ sic influentia vno modo respicit xp̃m ꝭm humanam naturã creatam. Alio modo ꝭm naturã diuinaʒ increataʒ. Si ergo gratia capitis dicit̃ illa gratia ꝭm quã xp̃s habet influere motum ꝛ sensum in membra. restat h̃ esse ponendũ q gr̃a capit̃ vno mõ noiat gratiam increatam. alio etiam modo nominat non tñ increatam sed etiam creatam sicut ostendunt rationes. ratõnes ad pꝛimam partẽ. ꝛ ideo sunt concedende.

30 Ad illud võ qd̃ obicit̃ q nõ põt esse gratia creata quia non posset influere. iam patet r̃nsio. qꝛ q̃uis nõ posset influere effectiue ꝛ causatiue. põt tñ influere meritoꝛie ꝛ dispositiue ꝭm naturam humanam.

Ad illud qd̃ opponit̃ q xp̃us ꝭm q caput est indiuisus. dicẽdũ q est vnio p vnitateʒ nature. ꝛ ẽ vnio p fidem ꝛ dilectionẽ. dicẽdũ est ergo q vnio chꝛisti ad coꝛpus ecclesie est p fidem ꝛ dilectõnem. Cum ergo dicitur q caput est indiuisum a membꝛis. dicẽdũ q indiuisio non pꝛiuat distantiam localem siue sepatõnem coꝛpoꝝ. sed sepatõnem ꝛ disconuenientiam mentium ꝛ affectõnum. Et ideo ex hoc non ponit̃ q chꝛistus ꝭm q caput sit incircumscriptus. quia idem potest esse in vno loco tñ. ꝛ tamen p cognitõnẽ ꝛ amorem in coꝛdibus diuersoꝝ. Vñ Eph. iij. Habitare chꝛistum p fidem in coꝛdibus nostris. Ad illd̃ quod obicitur q caput est membroꝝ pꝛincipiũ. dicẽdũ q caput eẽ pꝛincipium q̃tum ad esse nature. h̃ est de veritate capitis ꝛ expꝛessa ꝓprietate. nec est hãc reperire in chꝛisto ꝭm humanam naturam ꝭ ꝭm diuinam vt p̃dictum est supꝛa. Posset tamen dici alio modo chꝛistus caput membꝛoꝝ suoꝝ q̃tum ad esse gratie etiam ꝭm humanam naturam. qꝛ nunq̃ aliquis fuit gratiam affecutus nisi haberet xp̃m in coꝛde vt fundamentum qd̃ collocatur per fidem. Fundamentum eñ aliud nemo põt in membꝛis xp̃i ponere p̃ter illud qd̃ positum est qd̃ est chꝛistus iesus. ꝛ sine hoc fundamento nemo potest habere gratiaʒ. quia nunq̃ fuit alicui salus sine fide mediatoꝛis. Et hoc est quod dicit̃ Col. j. Qui est pꝛincipium. Glo. ꝭm humanitatem dici potest pꝛincipium ecclesie. qꝛ super fidem humanitatis eius ecclesia fundata est.

33 Ad illud quod obicitur q gratia capitis. vel concomitatur vel precedit. dicẽdũ q sicut dictũ est de vnione q caput spirituale non opoꝛtet vniri materialiter ꝛ naturaliter. sed spiritualiter per cognitõnem et amoꝛem. sic etiam intelligendum est de antecessiõe. Vñ ad hoc q chꝛistus sit caput iustoꝛum p̃cedentiũ non opoꝛtuit q comitaretur re. sed fide. ꝛ sic vnus

fuit quia fides christi pcessit in cordibus saluando-rum. Et sic patet q capitis gratia z ratio similiter. q tum ad pfectam similitudinem respicit in christo aliquid increatum. Respicit etiaz aliquid creatū. ita q ad pfectam ratōnem capitis intelligendā necesse est vtrunq; occurrere.

Questio. q. e

De gratia capitis q̄tum ad differentiā. vtrū videlz sit alia q gratia singularis psone. z gratia vnionis. Et q sit alia videt ɔmuniter fm doctores. In christo consituit differētia gratie ponu. sed gratia singularis psone est gr̄a vnionis et gr̄a capitis. Si q diuisio est tebet p apposita vel saltem dispata. videtur q ista differentia gratie ab alys sit diuersa. Item gratia capitis alys ɔmunicat. gratiā vo singularis psone vel vnionis christus alys nō ɔmunicat. quia respicit ipsum soluū. ergo sunt differētes gratie. Itez q sit alia q gratia singularis psone videt. quia esto q humanitas sepetur a diuinitate. adhuc tamen remanet gratia singularis psone. sed non remanet gr̄a capitis nec gratia vnionis. q gratia capitis differt a gratia singularis psone. Item q sit alia q gratia vnionis videt. quia gratia vnionis non habuit effectum nec efficacia nisi in plenitudine tempoꝝ. grana capitis a principio habuit effectum in sanctis. q necesse est eas abinuicem differre. Sz contra. in vnica anima vna est gratia gratū faciēs sicut vna est vita. ergo si anima christi est vna. aut gr̄a capitis non est gratum faciens. aut non differt a gr̄a vnionis z singularis psone. q est gratum faciens. q zc. Itez idē est habitus scientie quo quis nouit in se. z quo potest alios docere vt magister. q pari ratōne idez ē habitus gr̄e quo in se pficitur z deo vnit. z quo influit in membra z eis vnitur. q primus habitus gr̄e dicit gr̄a singularis psone z vnionis. secundus vo dicitur gr̄a capitis. ergo gr̄a capitis z vnionis sunt vna gr̄a cum gr̄a singularis psone. Item eoipso est ille homo caput ecclie quo assumptus est a verbo in vnitate psone. sed hoc est p gratiaz vnionis. q gr̄a vnionis z capit sunt vna gr̄a. Minor manifesta ē. Maior probatur p illud quod dicit Eph. j. Ipsuz dedit caput zc. Glo. nullum maius donum pstare potuit deus hominibus q vt verbum suum p quod condidit omnia faceret illis caput vt esset filius dei z fili9 hominis vnde deus cum patre. vnus homo cum hominibus. et hoc expsse habetur q eo est ille homo caput quo a verbo deus assumptus in vnitatē psone. Item q p supabundantiam dicitur vni soli conuenit. sed gratia vnionis est summa gratia. vt dicit Augustinus. xiij. de trinitate. z habetur post principium precedentis distinctōnis. In rebus p tempus ectis zc. Gratia capit est summa sicut habetur i autoritate pmissa. ergo gratia capitis non differt a gratia vnionis. Item q nec sit gratia singularis persone videtur. quoniam christus est caput fm illā gratiam fm quam est in ipso sensuum integritas z perfectio. z hoc est fm gratiam singularis persone. ergo zc. Item fm illam gratiam christus est caput fm quam pro nobis satisfecit. nobisq; promeruit gratiam q̄tum ad motum z sensum ad nos deriuari. Sz hoc fuit fm gratiam persone singularis. quia q̄tum in illam attenditur meritum. ergo idem quod pri9.

34 R' ad predictorum intelligentiam est notanduz. q gratia singularis persone proprie nominat habitum fm quem anima est deo similis z accepta. Sed gratia vnionis dicitur tripliciter sicut predictum fuit supra. Uno namq; modo dicitur gratia vnionis gratia faciens vnionem. z sic nominat diuinam essentiam que sola est illius vnionis causa. Alio modo gratia vnionis dicitur gratia disponens ad vnionem de congruo. z sic nominat qualitatem creatam fm habitum anime. Tercio modo dicitur gratia vnionis. id est ipsa vnio gratis facta. z sic nominat ipsaz relationem. Scdm hoc etiam intelligendus q gratia capitis potest his tribus modis accipi. Uno modo potest nominare principium effectiuum sensus et motus spiritualis in membris christi. z sic nominat ipsum deū. z per appropriationem spm̄sanctum. Alio modo nominat ipsum qd disponit per modum meriti z preparatōnis ad influentiam motus z sensus respectu cuiuslibet membri. z sic nominat habituz anime christi p quem christus nobis meruit. Tercō modo gratia capitis potest dici ipsa gratuita psidentia quam deus gratis fecit. duz verbum suum nobis posuit sicut caput membris. Omnibus his modis in diuersis sanctorum autoritatibus z glosis inuenitur gratia capitis accipi. Si ergo gratia capit z vnionis nominat principium effectiuū illius coniunctionis z nostre sanctificatōnis spiritualis. sic idem nominat. z idem sunt q̄tum ad principale significatuz scilicet ipse deus z spūssanctus. et est dr̄ia solum q̄tum ad connotatum. quia gr̄a vnionis connotat effectum circa christum. gr̄a capitis effectum circa mēbra christi. z differunt a gr̄a singularis persone sicut increatum a creato. sicut diuina essentia ab habitu gr̄e quē infundit. Si vo dicatur gr̄a vnionis z capitis ipsa vnio gratuita z psidentia. sic sunt diuerse relatōnes z comparatōnes. que tamen non sunt fundate super aliud z aliud sed sup idem. Homo em ille coipso est caput aliorum hoim. quo est verbo dei vnitus. Et hoc modo differt gr̄a vnionis z capit a gr̄a singularis psone. sicut illud ad quod ordinat dispositio. differt ab ipso disponente. Gr̄a em singularis persone sua pfectōne reddit illam naturam ydoneam vt deo vniatur. ac p hoc ceteris sanctis preficiatur sicut caput membr. Si vo gratia vnionis z capitis dicatur habitus disponens ad vnionem z aliorum sanctificatōnem. sic gratia singularis persone dicitur habitus faciens anime z dei assimilatōnem. hoc modo ista triplex gratia non est triplex ratione diuersitatis habituum. sed ratōne diuerse comparationis eiusdem habitus. Nam ille habitus dicit gratia singularis persone inq̄tum disponit ad dei assimilationem. et inq̄tum facit animam deiformem. et per hocipsum consequenter disponit ad vnionem personalem. et dicitur gratia vnionis. z consequenter p hocipsum disponit ad redundantiam sue influentiam motus et sensus in cetera membra Christi. et sic dicitur gratia capit. Et sic patet q gratia capitis inq̄tum habitus non differt a gratia singularis persone vel vnionis fm habituum diuersitatem. sed fm comparationem multiplicem. Unde concedēde sūt rationes ad hanc partem. Ad illud ergo quod primo obijcitur in contrarium q in christo ponit gratia fm triplicē differētiā. dō q illa diuisio nō ē data penes dr̄iam gr̄e q̄tum ad diuersitatē habituuz. sed 35 36

ctum ad diuersitatem ꝯpationum atq; respectuū siue effectuū ꝯsequenter se habentiū. qui nō diuersi-

37 ficant essentialiter habitus. Ad illud qđ obijcitur ꝙ gr̄a capitis coicat᷑. dicendum ꝙ gr̄a capitis nō sic communicat᷑ alijs vt eis sit gr̄a capitis. ſ ſic vt efficaciā habeat circa alios. ⁊ hoc quidem absq; dubio competit gr̄e singularis ꝑsone ⁊ vnionis. q2 rōne ei⁹ nobis meruit ⁊ ꝓ nobis satisfecit. Q̄uis autē gratia xp̄i q̄cunq; modo dicta habeat efficaciā in nos. nō tamē quocūq; noīe datur intelligi eius efficacia in nos. ſ solum nomen qđ est gr̄a capitis. Sic eñ noiat᷑ ꝓpter

38 virtutem ⁊ efficaciam influendi. Ad illud qđ obijcitur ꝙ remaneret gr̄a singularis ꝑsone si deponeretur natura assumpta. ſ nō gr̄a capitis. dicendum ꝙ verū est. sed ex hoc nō sequit᷑ ꝙ gr̄a capitis ab illa differat ꝑ essentiam. sed verū est ꝑ aliquā ꝯparatōnem ⁊ efficaciam quā nō esset reperire post sepatōnem. Gr̄a eñ capitis que attendit᷑ in influentia ⁊ ꝓsidentia christi respectu alioꝝ. naturali ordine ꝑsupponit vnionem ratōne cui⁹ ille homo ceteris ineffabiliter antecellit.

39 Ad illud qđ obijcit᷑ ꝙ gr̄a vnionis habet efficaciam solum in fine tp̄m. dicendum ꝙ si efficacia gr̄e vniōis attendat᷑ in hoc ꝙ aiaꝫ xp̄i reddat ydoneā ad vnionem. verū est ꝙ solum in plenitudine tp̄m efficaciā habuit. Si aūt efficacia gratie vnionis attendat᷑ q̄tum ab alijs credit᷑ qui mediante illa fide iustificāt᷑. sic efficaciam habuit a principio. ⁊ hoc ipso gr̄a capitis potest appellari. Et sic patet ꝙ gratia capitis ſm̄ vnam suam acceptōnem que ꝯmunior est ſm̄ suam essentiam habitu non differt ab alijs sed solū ꝑ comparatōnem vt visum est.

Questio .iij. f

Utrum mediante illa gratis deus influat sensum in omnē aliam creaturam habentē gratiaꝫ siue angelicaꝫ siue humanā. Et ꝙ sic videt᷑. Eph. j. ꝓposuit omnia instaurare in xp̄o q̄ in celis et que in terris sunt. Glo. que in celis sunt. i. numerū angeloꝝ diminutuꝫ implere. ⁊ que in terris. i. homines qui ꝑ pctm̄ deprauati erant renouare. Sꝫ illi mediante xp̄o sensum ⁊ motum suscipiūt qui ꝑ ipsum instaurant᷑ in esse ꝑfecto. ḡ si hec sunt ecclesia ⁊ terrestris. homines ⁊ angeli mediante xp̄o suscipiunt gratiā. ⁊ gratia capitis in hos ⁊ illos redundat. Item paulo post ibidē. ipm̄ dedit caput sup omnē ecclīam. ſ caput īfluit ī oīa mēbra. ḡ xp̄s homo ꝑ suam gratiā in totam ecclesiā habet influentiā. ſ ecclesia cōmunicat suas influentias angelis. sicut dicit᷑ Eph. iij. Ut innotescat principibus ⁊ potestatib⁹ ꝑ ecclīam multiformis sapia dei. ḡ videtur ꝙ influentia gratie Christi ad omnes electos habeat extendi. Item malicia principis tenebraꝝ nō tm̄ se extendit ad demones. immo magnam efficaciam habet ad homines. vñ illoꝝ ꝑ supbiam efficitur princeps. Si ergo bonitas gratie christi est multo excellentioꝛ ⁊ efficacioꝛ ⁊ cōmunioꝛ. videtur ꝙ ad oēs electos se extendat ꝑ efficaciam. siue sint homines. siue angeli. siue viatores. siue beati.

Item iste ordo diuine sapientie et legis vt dictat ratio. ⁊ vult Dyonisius. scꝫ infima reduci ꝑ media. et media ꝑ suprema. vnde et angeli ordinuꝫ inferiorum suscipiūt purgatōnes ⁊ perfectōnes ab angelis superioꝛum ordinum. Sed xp̄s est sup omnes tam angelos q̄ archangelos. sedet eñ a dextris dei. tanto melioꝛ angelis factus. quanto p̄cellius differentius nomē hereditauit. Si ḡ xp̄s omnib⁹ electis ꝑeminet excellentia ꝑfecta. videtur ꝙ in oēs gratia eius habeat efficaciam ⁊ influentiam. Sed ꝯtra. caput nō influit in coꝛ sed magis ecōuerso. Si ergo ſm̄ rectam transsumptōnem gratia illa que in alios redūdat dicit᷑ gratia capitis. nō videt᷑ ꝙ influat in totuꝫ corpus ecclesie. aut si in totum influit. potius deberꝫ gratia cordis q̄ capitis appellari. Item gratia capitis non influit nisi in eos qui iam sunt membra. et nulli sunt membra nisi ꝯiungant᷑ ei ꝑ fidem ⁊ charitatem. ergo in nullos influit nisi in habentes fideꝫ ⁊ charitatem. sed habentes fidem ⁊ charitatem habēt motum ⁊ sensum. ergo videt᷑ ꝙ gratia capitis in nullos influat nec motum nec sensum. nec est aliud dare qđ influat. ergo ⁊c. Item gratia capitis in eos solos influit respectu quoꝝ habens gratiam est caput. Sed xp̄s ſm̄ humanā naturam nō est caput angeloꝛum. quia vnius nature sunt caput ⁊ membra. ḡ nullam habet in angelos influentiam. Item esto ꝙ filius dei non esset incarnatus. angeli essent beati. nec ꝓpter christi incarnatōnem sunt aliqui ex eis redempti ⁊ liberati. ergo videt᷑ ꝙ nihil eis ꝯferat gratia xp̄i. Item nihil agit nisi dum est. sed christi gratia nō fuit ante aduentū christi. ḡ videtur ꝙ in illis q̄ aduentum christi p̄cesserunt gratia illa nullum habuit effectum. Item si ita influebat ante aduentū christi in sanctos qui precesserūt sicut nūc in nos. sic habuit effectum in illis sicut nunc in nobis habꝫ effectum. ergo sicut illud dicit᷑ tempus gratie ꝓpter redundantiā a plenitudine xp̄i. ita videtur ꝙ temp⁹ illud deberet tempus gratie dici. ꝙ si nō dicitur. videt᷑ ꝙ influentia gratie xp̄i nō se extendat ad illos qui p̄-

40 cesserunt. R⁹. ad p̄dictoꝛum intelligentiam est notandum ꝙ sensus in sp̄ualibus attenditur q̄tuꝫ ad cognitōnem. motus ṽo q̄tum ad affectōnem ⁊ dilectionē que est pondus inclināns vnūquenq; spiritū ⁊ trahens ad locum sibi debitū. Influere ḡ motuꝫ ⁊ sensum est causare in nobis fidem ⁊ dilectōneꝫ. siue fidem opantem ꝑ dilectōneꝫ. siue cognitōeꝫ ⁊ amo-

41 rem. Attendendū aūt ꝙ cognitio ⁊ dilectio est in triplici differentia. Quedam que respicit statum meriti. ⁊ hec dicit᷑ gratuita. Quedam ṽo in qua ꝯsistit sb̄stantia premij. ⁊ hec dicit᷑ gloꝛiosa. Quedam que est vtriq; annexa. q̄ nec est de essentia meriti nec premij sed de bene esse. Scd̄m hanc triplicē differentiā cognitōnis ⁊ dilectōnis est dicere ꝙ gratia capitis influat in membra gratia increata effectiue. ſ gratia creata meritoꝛie ⁊ dispositiue. Nam ꝓpter meritū passionis xp̄i. ꝓmissum patrib⁹ p̄cedentibus. dedit deus grām reconciliatōnis. ⁊ ꝓpter exhibitum dat nob̄ gr̄tiam reconciliatōnis abundantius. in qua quidem gratia est sensus cognitōis ⁊ motus affectōis. ⁊ rursus ꝓpter illam passionē apta est ianua vt oīb⁹ mēbris xp̄i detur dilectio ⁊ cognitio gloꝛiosa. in quibus ꝯsistit ꝑfectio motus ⁊ sensus. Et ꝑ eodē angelis misteria multa reuelant᷑. ⁊ gaudia multa referuntur de restauratōne sua que inuenitur facta ꝑ christum. Et ideo etiam ipsi accipiunt motum ⁊ sensum. nō tn̄ illum qui est de essentia gratie ⁊ gloꝛie. sed q̄ est de bn̄ eē ⁊ ꝑfectōne. Concedendū est ḡ ꝙ gratia capitis redundat in oēs ciues supne hierusaleꝫ. licet ſm̄ pl⁹ ⁊ minus. nam magis in homines qui redimunt᷑. q̄ in angelos qui reintegrant᷑. magisq; in eos qui sequū-

tur eius aduentū. q in eos qui pcesserunt. q2 clarius viderēt et crederēt. ⁊ charismatū donis amplius pfunderent. Propter hoc si passio pmissa tm̄ illis valuit. vt illos p viam salutis pduceret. amplius passio exhibita ⁊ soluta hoc debuit facere. Propter hoc cōcedende sunt rōnes ad primā ptem inducte. Ad illud vo qd̄ obijcit q generalior est influentia cordis q capitis. dōm q generalior est fm veritatem. s3 tamen influentia capitis generalior est fm manifestationem. p eo q in capite omnes sensus apparent. et eminentiorez situm habent. ⁊ in eo sunt cellule apte ad cognoscendū. ⁊ nerui apti ad sentiendū ⁊ mouendum. ita q nerui apti ad sentiendum a parte anteriori videnť egredi. ⁊ nerui apti ad mouendū a parte posteriori. Et qm̄ transsumptio ad manifestādas pprietates spūales latētes sumi debēt a re manifesta. hinc est q ppter gn̄alem influentiā mag dicit xp̄s caput q dicat cor. ppter quam etiam euidentiā medici discordant a naturalib⁹. Dicūt em̄ phici q principium motus est sensus in capite. licet naturales qui ↄsiderant principia rerū intimi⁹ dicant q hoz principium est cor. ⁊ sic patet illud. Ad illud qd̄ obijcitur q caput nō influit nisi in vnita membra. dōm q habet veritatem in eo capite qd̄ habet determinatā potentiā. ⁊ nō potest sibi membra vnire. ⁊ de nō membro membrū3 facere. Et ideo hoc nō habet locum in capite xp̄o. qui pōt fm diuinā naturā de non membro membrū facere. ⁊ fm humanā naturam pōt hec mereri ⁊ impetrare. ⁊ ita primo sensum ⁊ motu3 influere ⁊ tribuere. Ad illud qd̄ obijcit q angeli non sunt membra. q2 nō sunt ↄformes in natura. dōm q et si angeli nō debeant dici membra. tñ nihilominus influentia potest esse a xp̄o in angelos. nō solum fm diuinā naturā fm quā est caput omniū. sed etiam fm naturam humanā. p accidens tamen. q2 influendo ⁊ redimendo membra sua repat xp̄s ruinam angelicam. Qd̄ ergo dicit q gratia capitis non influit nisi in membra. si intelliganť membra pprie. sic non habet veritate3 nisi arter influentia ad influentiam pprie dictam. cuiusmodi est influentia grati: et glorie. Ad illud qd̄ obijcit q angeli essent beati etia3 si xp̄us nō esset incarnatus. dōm q hoc non cogit q xp̄s nullo modo influat. sed q nō influat primū motum ⁊ sensum qui sunt essentiales gratie et glorie. Aliquo tamen modo potest influere qd̄ facit ad bene esse sicut prius ostensum est. Ad illud qd̄ obijcitur q illud nō potest influere in illud qd̄ nō habet esse. dōm q verum est de influentia p modum principij effectiui. De influentia autē p modum meriti nō habet veritatē. sufficit em̄ q sit in fide ⁊ dilectōe credentis. ac p hoc dum creditur ⁊ amatur. ab ipso credens ⁊ amans viuificeť. ⁊ dum etiā pmittiť. ex ipsa pmissione diuina seueritatis rigor aliquaten⁹ placetur vt beniuolentiā suā reddat. Ad illud qd̄ obijcit q temp⁹ pcedens deberet dici tempus grē. dōm q in tpe pcedenti grā xp̄i nō defuit. attamen non debet dici temp⁹ gratie. sed vmbre dici. q2 nō erat tanta redundantia grē que velamen figurarū effugaret ⁊ on⁹ legis alleuiaret. Nūc autem cum manifesta ē veritas. ⁊ p amorē alleuiata sunt mandata. vere dicendū est temp⁹ grē aduenisse. Vñ xp̄s efficacia3 habuit in his que pibant ⁊ sequebanť. vt botrus in palo portabať ab antecedentib⁹ ⁊ sequentibus. sed preeuntes ferebant ⁊ nō videbant. sequentes vo ⁊ ferebant ⁊ aperte videbant. sic similitudinarie in pposito intelligendum est.

Distinctio. xiiij. Quō verbi seu xp̄i incarnatio ordinať ad nostram redemptōnem q̄tum ad plenitudinem scientie specialiter.

Ic queri opus est cum anima xp̄i ⁊c. Supra egit mgr̄ de plenitudine grē ⁊ scientie cōmuniter. in hac vo pte agit de plenitudine scientie specialiter. Diuidiť autem ps ista in ptes duas. In quaru3 prima ostendit in christo fuisse omnē scientiam fm humanā naturā. In scd̄a vo inquirit vtrū anima christi habuit omnipotentiā sicut omniū scientiā. ibi. si vo queriť. quare deus nō dederit ei potentiā ⁊c. Pars prima habet tres. In quaz prima ppont questōe3 de omniscientia anime xp̄i. In scd̄a vo ponit determinatōnes suas aliōz estimatōe3. ibi. Quibusdā placet q nec parem cum deo. In tercia vo determinat fm suam opinionem ostendens aiam xp̄i habuisse omniscientiā. ibi. Quibus rn̄dentes dicimus ⁊c. Similiter scd̄a pars principalis habet tres pticulas. In quaz prima determinat magister. quare aia xp̄i nō habet omnipotentiā sicut omniscientiam. In scd̄a vo opponit ↄtra suam determinatōnem. ibi. Sed si illa anima nō habet ⁊c. In tercia vo dissoluit appositōnem. ⁊ determinatōe3 suam multis ratōnib⁹ adaptat. ibi. Ad qd̄ dicim⁹ illud esse accipiendū ⁊c.

Di. xiiij.

Querit vtrū aia xp̄i habuerit sapientiā parem cu3 deo. ⁊ si oīa sciat que deus. a

Ic queri op⁹ est cū anima xp̄i esset sapiēs sapia gratuita. vtz hūerit sapiam equale3 deo. sīue oīm rerū scia3 habuerit vel habeat. i. vtrū oia sciat que deus scit.

Ponit determinatōe3 fm aliq̄z opinionē. b

a

Quibusdā placet q nec parem cū deo hēat sciam. nec oia sciat q̄ de⁹. q2 in nullo creatura creatori equatur. Cū g aia illa creatura sit. i nullo equaľ creatori. g nec in sapia. Nō g h3 equalē cū deo sapiam. nec scit oia q̄ de⁹. Item si aia illa equalē h3 cū deo sapia3. nō g de⁹ i oi bono maiorē h3 sufficiētiā q̄z ei⁹ creatura. Inducūt etiā auctēs ad idē pbādū. Aū ei pp̄ha ex psōa hois assūpti. Mirabil' facta ē scia tua ex me ⁊ ñ potero ad eā.

Pē. cxxxviij

a Q2 i nullo creatura creatori equaľ. Contra. videť fallux in ratōe a pte post ... cū deus durat in infinitū. ita ⁊ creatura. in finiē aūt infinito nō est mai⁹. Item inferē instātia in nūero pfōnaz. qm̄ ternari⁹ cūē ternario. ⁊ in multis creatur ↄtingit terna3 inueniri. vi g q in aliq̄ cōueniat creaturam creatori equari. R'. dōm q perfatis instantiam. Et quod

conditōnibus in nullo potest creatura creatori coequari pfecte. nec est in aliquo inferre

obijcit̃ de ꝑpetuitate creature nõ valet. q2 ꝑpetuitas etiam creature pendet ex ꝑpetuitate creatoris. ꝛ perpetuitas etiã creature nõ est tota simul. sicut ꝑpetuitas creatoris. vt dicit Ansel. tractãs illud verbũ qđ hĩ i cantico Exo. Dñs regnauit ineternũ ꝛ vltra. Siliter qđ obijcit̃ de numero ꝑsonaꝝ nõ valet. q2 in diuinis ꝑsonis est vera distinctio cũ ꝑfectissima vnitate. ꝛ huic nihil in creatura reꝑiri põt ꝑfecte simile vel equale. licȝ aliqđ 2 repiat̃ ibi de silitudine ꝛc. b Nemo nouit que sunt dei nisi solus spũs dei ꝛc. Contra hoc videt̃ eẽ falsum.

Qđ exponens Cassiodorus ait. Ueritas hũane ꝯditionis oñdit̃. q2 assumptus hõ diuine subẽ nõ põt eq̃ri. vel in scientia. vel in alio. Apl's etiã ait. [b] Nemo nouit q̃ sunt dei. nisi sol⁹ spirit⁹ dei qui soluo scrutat̃ omnia etiã ꝓfunda dei. his aliisq3 plurib⁹ rõnib⁹ ꝛ auctibus innitunt̃ qui animã xp̃i asserũt nec parẽ hr̃e cũ deo scientiã nec oĩa scire q̃ deus scit. q2 si oĩa scit q̃ de⁹. scit ḡ creare mundũ. scit etiã creare seipam.

Cassio.

b

j. Coꝛ. ij.

Determinat fm suã opinionem. ostendens animã christi hũisse omniscientiã. c

Quib⁹ rñdentes dicim⁹ animã xp̃i ꝑ sapientiã gratis datã in vbo dei cui vnita est (qđ etiã ꝑfecte intelligit) oĩa scire q̃ deus scit. sed nõ oĩa posse que potest deus. [c] nec ita clare ꝛ ꝑspicue oĩa capit vt deus. et ideo nõ eq̃tur creatori suo in scientia. ꝛ si oĩa sciat q̃ ꝛ ipe. Nec est eius sapia eq̃lis sapientie dei. q2 si illa multo ẽ dignior. dignius q3 ꝛ ꝑfectius oĩa capit q̃ illi⁹ anime sapientia. ḡ ꝛ in scientia maiorẽ h3 sufficientiã deus q̃ anima illa q̃ dignior est oĩ creatura. Illud vo Apl'i qđ inducũt. Nemo nouit que dei sunt nisi spũs di qui sol⁹ scrutat̃ oĩa. ꝓ nobis facit. Mox ei addidit Apl's. Nos at̃ spm̃ dei hẽm⁹. vt ꝑ spm̃ dei quẽ hẽbat profunda se scire oñdẽt. S3 aĩa illa ꝑ oib⁹ spm̃ dei habuit. cui spũs nõ est datus ad mensurã vt ait Johes euãgelista Dona ḡ spũsscti sine mẽsura hũit. ḡ ꝛ sapiaz. Oĩa ḡ sciuit aĩa illa. Si eñi q̃dã sciuit q̃daz nõ. nõ sine mensura sciaz hũit. ꝫ sine mẽsura sciaz hũit. scit ḡ oĩa. Fulgenti⁹ etiã in sermone quodã multa inducit quib⁹ asserit aĩaz illã rerum omniũ scientiã hr̃e. vtens aucte apl'i dicentis. In quo sunt oĩs thesauri sapie ꝛ scientie abscõditi. Qđ etiã rõne põt ꝓbari sic. Nihil scit aliquis qđ ei⁹ anima ignorat. Sed xp̃s fm omniũ ꝯcessionez oĩa scit. ḡ anima ei⁹ oĩa scit. Ad illud vo qđ dicũt. Si omnia scit. ḡ scit creare mundũ vel seipsam. Rñdem⁹ q̃ scientiã h3 mundũ creãdi. sed nõ potentiã. ꝛ creãdi animã. ꝛ scit quõ de⁹ seipm̃ creauit. h3 ergo scientiã sui create sed nõ sui creãde. q2 nõ est creãda sed creata.

Joh. iij.

Fulgenti⁹.

Col. ij.

Determiat q̃re anima xp̃i nõ h3 oĩpotentiã sicut omniscientiã. d

q2 fili⁹ scrutat̃ omnia q̃ sunt pr̃is. nõ ḡ sol⁹ spũs. Item ꝑscrutatio ẽ act⁹ ptinẽs ad cognitiuã. ḡ si sapia appropriat̃ filio. potius deberet dici sol⁹ fili⁹ ꝑscrutat̃ q̃ spũssanct⁹. R'. dõm q̃ verbũ illud intelligit̃ causaliter. Di ei sol⁹ spũs scrutari ꝓfunda. q̃a facit nos ipa scrutari. ꝛ q2 pr̃ ꝛ fili⁹ opãt̃ in nob ꝑ spm̃sctm̃ quem ad nos mittere dicuntur hinc est q̃ q̃uis dicatur de solo spũsancto. intelligit̃ tñ de pr̃e et filio. ꝛ iõ cũ dr̃ sol⁹ spiritussanct⁹. nõ excludit̃ fili⁹. Ad illđ qđ q̃rit̃ q̃re mag' appropriat̃ spũscto. dõm q̃ h̃ est ꝑpter dona grãruz q̃ spũscto attribuũt̃. in q̃z collectiõe spũssanct⁹ di ad nos mitti. 3 c Nec ita clare ac ꝑspicue oĩa capit vt de⁹. Contra. h̃ vr̃ eẽ falsum. q2 anima xp̃i ẽ speculũ clarissimũ ꝛ mũdissimũ. ḡ oĩe illđ qđ in ea resultat adõ clare vidȝ vt deus. Item si non ita limpide videt. hoc nõ ꝓuenit nisi ꝑpẽ cõmixtiõez obscuratõis. ꝫ obscuratõnis cã est pctm̃. ḡ vr̃ q̃ aĩa xp̃i hũit obscuratõez peccati. q̃ si h̃ est falsum. ḡ ꝛc. R'. dõm q̃ rspectu summe luc' oĩs creatura tenebra ẽ. sic dicit Augu. eo ipso q̃ ex nihilo est. Uñ sicut nõ põt ꝑuenire ad summã stabilitatem. ita non põt venire ad summaz luminositatem. 4 Ad illud ḡ qđ obijcit̃ q̃ est speculum clarissimum. dõm q̃ nõ dicit̃ speculum clarissimũ simpliciter sed respectu aliaꝝ creaturarum inter quas retinet pincipatũ. 5 Ad illud qđ ob2 q̃ cã minoris claritatis est obscuratiõ que quidem est ꝑ peccatũ. dõm q̃ minor claritas dupliciter dicit̃ in creatura. vel respectu dei. vel respectu illius claritatis quã creatura nata est habere. Si respectu illius quam nata est habere. sic talis obscuratio est ex peccato. ꝛ hec quidem non fuit in christo. Si respectu dei. sic talis obscuratio venit ex defectu creature. eo q̃ creatura nunq̃ potest creatori coequari. Preterea ratio illa non valet. non videt ita limpide. ergo hab3 aliquam obscuritatem. quia luminare vnum dicit̃ esse minus altero ꝓpter minorem accessum ad summũ sui generis. quia oppositum eius nõ est aliqua natura sed ꝑuatio. cum aũt dicit̃ q̃ maius est ꝛ minus est ꝑ im ꝑmixtionem ꝯtrarij hoc intelligit̃ in oppositis quoꝝ vtrumq3 ꝑ se est aliqua natura.

Si vo q̃rit̃ q̃re de⁹ nõ dederit ei potẽtiaz faciendi oĩa vt sciam? R̃ñderi põt. q2 nãliter capax est sciẽ. z ideo id ꝯgrue ei datũ est sine mensura cui⁹ ipa nãliter capax ẽ. d Non est aũt ei datũ posse oĩa facere q̃ de⁹ fecit. ne oĩpotens z p hoc de⁹ putaret̃. Verũtñ forte nec potentiam faciẽdi oĩa ei deus p̃stare potuit. z si potentiã faciẽdi aliqua q̃ nõ facere põt. Scit ẽ aĩa xp̃i oĩa q̃ deus scit in verbo dei. qd liquidius et p̃sentius oĩu creatura ꝯtemplat̃ vt ei vnita. in quo etiam angeli z que dei sunt z que futura sunt cognoscunt.

Opponit ꝯtra suã determinatõez auc̃te Amb. e

Sed si illa aĩa nõ hz tantã potentiã quantã z de⁹. nec hõ assumptus tantã potentiã quantã z deus. quõ ergo intelligit̃ illud Ambrosij sup Lucã. vbi angelus d nascituro filio v̾ginis ait. Hic erit magn⁹ et fili⁹ altissimi vocabit̃? Non ideo inquit erit magn⁹ ꝙ an̄ partuz v̾ginis magn⁹ nõ fuerit. s̃ q2 potentiã quã dei fili⁹ nãliter hz. hõ erat ex tpe accepturus. vt vna sit p̃sona homo z de⁹. Ecce apte dicit. ꝙ hõ erat accepturus ex tpe potentiã quã dei filius habuit nãliter. Sed si hõ accepturus erat illã potentiã. ẽ vel p̃sona vl' natura hois. Sz p̃sona nõ q2 semp habuit z hz. ẽ natura. Si natura. ẽ aĩa. Nam de carne ꝯstat ꝙ accipe nõ posset.

Dissoluit oppositõez z determinatõez suã multis rationibus adaptat. f

Ad qd dicim⁹ illd esse accipiendũ de p̃sona s̃ nõ inq̃ʒtum est dei. imo inq̃ʒtum est p̃sona hois. Vna est eniz p̃sona dei z hois. z filij dei z filij hois. Que inq̃ʒtũ dei p̃sona est. semp z nãliter oĩpotentiã habuit. s̃ inq̃ʒtũ est hois. nõ semp fuit. Illa ẽ p̃sona q̃ semp fuerat dei. futura erat hois p̃sona. z s̃m hoc ꝙ futura erat hominis p̃sona. acceptura erat ex tpe potentiã quã naturaliter semp habuerat inq̃ʒtum dei p̃sona. Scdm hãc distinctionem illud z silia sane p̃nt accipi. Que distinctõ in pluribus questionũ articlis est necessaria aduersus q̃rundam p̄plexam verbositatẽ. Sz cũ de rebus ꝯstat. ĩ verbis frustra habet̃ ꝯtrouersia.

d Non est autez ei datum posse omnia facere. Hoc videt̃ eẽ falsum. Quia dr̃ math. vltimo. Data est mihi omnis ptãs in celo z in terra. Item marc. ix. Si potes credere. omnia possibilia sũt credenti. ẽ si possibilia sunt credenti. mlto magis possibilia sũt aie xp̃i ꝯprehendenti. R̃. dõm ꝙ est potentia impetrandi. et est potentia presidẽdi. z potentia faciẽdi. Cuz ẽ dicat magister ꝙ nõ est datum ei ꝛc. intelligitur de potentia faciendi. Cum autẽ dicitur Math. vltimo. Data est mihi ꝛc. intelligit̃ de potentia p̃sidendi. omnibus em̃ que sub deo sunt p̃est etiam xp̃s s̃m humanam nãm q̃ est super angelos exaltata. Cũ aũt dicit̃ Math. vj. Omnia possibilia sunt credenti. intelligit̃ de potentia impetrandi. fides em̃ summa impetrare põt omnia miracula iuxta illud. j. Cor. xiij. Si habuero fidem ꝛc. Et p hoc patz ꝙ in p̃dictis nulla est ꝯtrarietas ꝛc. 6

Ad intelligentiam huius partis incidit hic questio circa tria. Primo enim querit̃ de scientia quã anima christi habuit de verbo. Secundo vo de scientia quam anima Christi habuit in verbo. Tercio de scientia quam anima christi habuit a verbo. Circa primum querunt̃ tria. Primuz est vtrum anima Christi aliam cognitõnem habeat de verbo q̃ sit ipsum verbum. Scdm est vtrum anima Christi in cognoscendo comprehendat verbum sibi vnitum. Tercium est vtrum anima Christi defigat aspectum in ipsum lumen eternum.

Questio. j. a

Utrum anima christi cognoscat verbum cognitõne alia q̃ illa que est ipsum verbum. Et ꝙ cognoscatur verbum ab illa anima sine alia sapientia media videtur quia verbum increatum nõ tm̃ est sapientia. sed etiam fons sapientie. sicut dicit̃ Eccl. j. Sed sapientia vnita anime nõ cognoscat̃ mediante alia. quia sic esset abire in infinitum. Cum ergo verbum qd est sapientia sit anime xp̃i vnitum. videt̃ ꝙ seipso cognoscat z non p aliquez habitum medium. Item ad cognitionem nature nihil plus requirit̃ nisi cognoscens z cognoscibile. z vnio vnius ad alteruz. s̃ verbum increatum vnitur ipsi anime christi oĩo immediate. ergo videt̃ ꝙ sicut seipso vnit̃. ita seipso absq3 medio ab anima christi cognoscat̃. Item eque intimum vel magis est verbum vnitum ipsi anime sicut anima sibi vel sicut aliquis habitus qui sit in anima. sed anima christi cognoscat seipsam p suã essentiam. cognoscat etiam habitus qui sunt in ipsa seipsis nõ p medium. ẽ pari ratõne z verbum sibi vnitum.

Itez natura hũana in xp̃o vnita est verbo in vnitatem p̃sone z hypostasis. ẽ cuz talis vnio faciat cõ-

municatõnem ydiomatum. codem nõ cognoscit xp̄s homo ip̄m verbũ increatũ quo verbũ cognoscat seipsum. sed verbũ cognoscit seip̄m nõ p aliquem habitum mediũ. ergo et xp̄s homo. sed nihil scit xp̄s nisi q̄tum ad animã s̄m humanã naturam. ergo anima xp̄i cognoscit ip̄m verbũ p sapientiã q̄ est verbum. Sed contra. Sapientia siue cognitio est pfectõ intellect⁹ et illud quo intellectus cognoscit formaliter. sed verbũ increatum nõ põt vniri anime sicut pfectio pfectibili. ergo necesse est q̄ pter sapiam que est ip̄m verbũ. anima xp̄i habeat habitũ creatum. siue ad cognoscendũ verbũ siue aliud. Item deus est intim⁹ om̄i aie et p̄sentissimus. nõ tamen ab om̄ibus videt̄ sed solũ a beat⁹. hoc aũt nõ est pter diuersitatem a parte cogniti. ergo pter diuersitatẽ a parte cognoscentis. ergo si hoc est p aliquid eis datũ. videt̄ ergo q̄ ad hoc q̄ anima cognoscat deum necesse sit aliqd̄ lumen creatũ ei infundi qd̄ sit in vna et nõ in alia. ergo videt̄ q̄ anima xp̄i verbum sibi vnitum cognoscat per alicuius creati luminis adminiculũ. Item q̄uis verbum increatum sit vnitum oculo xp̄i et om̄ibus ptibus corpis. nõ tamẽ cognoscitur ab oculo. et hoc q̄ non est in eo dispositio ad cognoscendum rem sp̄ualem. ergo pari ratõne quantumcũq̄ verbũ increatum vniat̄ anime xp̄i. nisi anima sit disposita ad videndũ deum p lumen qd̄ ip̄am faciat deiformẽ. nunq̄ ip̄m intuebit̄. ergo videt̄ q̄ verbum increatum cognoscat p habitum medium.

Item quãto deus clarius videt̄. tanto necesse est oculũ esse magis dispositum. Sed anima xp̄i clarissime sup om̄s creaturas videt verbũ sibi vnitũ. ergo necesse est intellectũ eius eẽ maxime disposiũ ad hoc. sed nõ potest ad hoc disponi nisi p aliquem habitum medium. ergo etc. R̄o. ad p̄dictorum intelligentiam est notandũ q̄ cum querit̄. vtrum cognitio qua aia xp̄i cognoscat verbũ sibi vnitum sit ip̄m verbum an aliquid creatum. Si intelligat̄ de cognitiõe actu. absq̄ dubio certũ est q̄ est alia. q̄ hoc cepit esse. et est actus anime. et ab anima. Verbũ aũt est eternũ. et non ẽ ab anima sed a deo. Si aũt cognitio dicat̄ quo mediante cognoscimus. sic fuit diuersitas opinantiũ. Quidam eñ voluerũt dicere q̄ nõ solum in xp̄o. verum etiam in om̄ibus aliis beatis sapiẽtia qua cognoscũt deum est sapientia eterna. et illi etiam ponũt q̄ dilectio illa qua deum diligũt sancti et beati sit ipse spiritussanctus. Pro incõuenienti eñ habẽt q̄ illa sapientia vel dilectio sit accidẽs et nõ substantia cum sit nobilior anima. Item pro incõuenienti habent q̄ illa sapientia et dilectio faciat animam cognoscere et amare. et ipsa nõ cognoscat et amet. cum nobilior sit res cognoscens nõ cognoscente. Pro incõuenienti etiam habent q̄ beatitudo nostra que est bonũ supremũ cõsistat in accidentib⁹. Sed ad hec om̄ia supra mũsum est libro primo di. xvij. et scd̄o di. xxvj. hec etiam positio improbata est. vñ et cõmunis opinio tenet cõtrarium. Ponimus eñ sapientiã creatam que est habitus. et dilectõnem creatam. et gratiam creatã. et etiam ceteras virtutes. Valde eñ absurdum esset dicere q̄ fides esset deus. et spes. et sic de aliis virtutibus. nisi hoc causaliter diceret̄. ideo hec positio inter positõnes extraneas numeranda est. p eo q̄ nimium recedit a via cõmuni. Et iõ alii voluerũt dicẽ q̄ q̄uis alii hoĩes cognoscãt verbũ increatũ mediante habitu cognitionis create. et xp̄us q̄tum ad sciam cõprehensionis cõmunicat cum aliis hominibus. tamen q̄tum ad sciam visionis cum hẽat ip̄m verbum sibi intime vnitum. cognoscit absq̄ om̄i alio habitu medio. Cum eñ habeat sapientiã increatã sibi vnitam. nõ p medium sed p seip̄am cognoscere põt sapiã. et hoc est solius illi⁹ anime ꝓpriũ que a verbo est assumpta. Sola eñ hunc modũ cognitionis habet. sicut in ea sola reperit̄ excellentia talis vnionis. Licet illud videat̄ magis ꝓbabile q̄ p̄dictũ. tñ hoc a veritate deuiat si q̄s intueat̄. verbũ eñ non vnit̄ aie xp̄i in illa beata vnione sicut cognoscibile cognoscenti. vl sicut habitus potentie. vel pfectõ pfectibili. sed ẽ vnio vnitate psone que põt esse absq̄ cognitõne. sicut patz in carne xp̄i. que vnita est verbo. et tñ ip̄m nõ cognoscit. Aliũ ergo modũ vnionis necesse est esse ad h̄ q̄ aia cognoscat verbũ sibi vnitũ in vnitate psone. hoc autem est p assĩlatõem cognoscentis ad cognitũ. et ita p aliquã influentiã q̄ ip̄am aiam cognoscentẽ faciat deo silem ac deiformẽ. et ita p aliquẽ habitũ ip̄am aiam informantem. q̄ quidẽ habit⁹ nõ põt esse nisi aliquid creatum. Nam qd̄ increatum nõ põt esse vt forma ipsi⁹ aie. Et ꝓpterea dicere optet tercio mõ q̄ aia xp̄i sicut et aie aliorum sanctorum verbũ increatũ cognoscit p sapiam creatã. q̄ disponit ipsarum aiarum potẽtias cognitiuas. et cõformes reddit vt illud lumen eternũ cognoscãt. nec aliter põt intelligi. Quõ eñ põt aia lumen eternũ cognoscere. et claritatẽ summã intueri. nisi ipsa efficiat̄ clara et luminosa. Aia aũt xp̄i q̄ est a v̄bo assumpta maiorem h̄z deiformitatẽ. ac p h̄ pfectiorẽ et eminentiorem cognitõem q̄ aliq̄ aia btã p gloriã. vñ nõ est intelligendũ q̄ scia vnionis distiguat̄ a scia cõprehensionis q̄si nõ sit p aliquẽ habitũ medium. sed q̄ excellentior et amplior deiformitas et claritas collata est aie xp̄i q̄ hoc q̄ v̄bo vnita est q̄ ex h̄ q̄ simplr̄ est beata. Ergo cõcedende sunt rõnes ꝓbantes q̄ aia xp̄i cognoscat verbũ cognitõne aliq̄ formalr̄. q̄ in quã nõ est ipsum verbũ. sed gr̃a effect⁹ v̄bi. quã verbũ facit in aia xp̄i beatissima. Ad illud ergo qd̄ p̄ obiicit̄ in cõtrariũ q̄ ip̄m verbũ est sapia. et sapia cognoscit̄ seipsa. dicẽm q̄ ip̄m verbũ est sapia q̄ cetera cognoscunt̄. tã ipsum v̄bum q̄ ea que sunt ab ipso. Sed attendendũ est q̄ ille ablatiu⁹ põt cõstrui formaliter vel causaliter. Si formaliter. sic sapientia eterna est sibi ipsi rõ cognoscẽdi. Si causaliter. sic om̄ia cognoscunt̄ ipsa. q̄ facit cetera cognosci. Formaliter aũt nõ põt intelligi. q̄ nõ põt eẽ forma cognoscentis creati nisi dicat̄ forma exemplaris. Et q̄uis om̄is actus cognoscendi pfect⁹ est a sapia. non tñ effectiue. sed sicut a forma pficiente ip̄am substantiam cognoscentẽ. hinc est q̄ ad cognoscendum fontẽ sapientie requirit̄ sapia q̄ de illo fonte diriuat̄. Nec ẽ procedere in infinitum. q̄ ibi est stat⁹. s. in sapia vel scia q̄ est forma et habitus aie. Ad illud qd̄ obiicit̄ q̄ ibi est cognoscens. et cognoscibile. et vnio. dicẽm q̄ nõ queciũq̄ vnio cognoscentis ad cognoscibile sufficit ad cognitõem. imo requirit̄ q̄ vniant̄ p modum cognoscẽtis. Sicut eñ in opponendo monstratum est. deus est in om̄ibus essentialiter et intim⁹ omnibus. et tñ a paucis cognoscit̄. et ideo q̄uis verbũ increatũ sit aie vnitum. non tñ cognoscit̄ per hoc qd̄ vnitur in vnitatem psone. sed p hoc q̄ intellectus anime sibi vnite efficitur ei conformis per influentiam luminis. Necesse est eñ intellectum aliquo modo formari et informari ab ipso ad hoc q̄ ipsum cognoscat. Ad illud qd̄ obiicit̄ de aia et scientia q̄ seip̄is cognoscunt̄. et illa que essentialiter sunt in anima. dicẽm q̄ aia nõ

dicit̃ cognosci sapiã: q2 ipsa sit sciẽtia qua cognoscit se. s; ipsa cognoscit. q̃m ipsa est vnita potẽtie cognoscẽti: nequaquã est cognoscẽs. De sapiẽtia aũt increata, sec⁹ est eam: q2 ipsa ẽ supra animã cognoscentẽ. ⁊ iõ oportet eleuari p gratiã tñ etiã q2 talis vnio nõ sufficit nisi aliꝰ modꝰ vnionis cõcurrat. Ad illud qd obijcit de cõicatione idiomatũ. dicendu3 q verũ est q ille hõ cognoscit verbũ sapia increata. s; q̃uis idiomata cõicent illi homi. nõ tñ cõicant aie xpi. Nos aũt nõ q̃rim⁹ de cognitiõe que dat̃ illi homi p idiomatũ cõmunicatõe3. s; q̃ cõpetit s̃m naturã aie a vbo assũpte. 11

Questio. ij. b

Utrũ aia xpi in cognoscendo cõprehendat ipsum verbũ sibi vnitum. Et q sic videt̃ p̃mo p autoritatẽ apli. Colo. ij. in quo plenitudo diuinitatis corporaliter inhabitat. loquit̃ de xp̃o. s; ita cognoscit aia xpi vbũ sibi vnitũ sicut habitat in ea. cognoscit g̃ omnẽ plenitudinẽ eius. ⁊ h̃ nõ est aliud q̃ cõprehẽdere. ergo ⁊c̃. Item hoc ipm dicit Dam̃. de incarnatiõe vbi dei. Dim⁹ omnẽ naturã diuinitatis in vna suaꝝ hypostasion incarnatã esse. g̃ totũ dei verbũ vnitũ est hũane nature in xp̃o. sed eo mõ natũ est ab aia xpi cognosci. p quẽ modũ potuit vniri. ergo si totũ potuit vniri. videt̃ q etiã in totũ habeat cognosci. s; hoc est cõprehẽdi. ergo ⁊c̃. Itẽ Isidorus de trini. Trinitas sibi soli nota est ⁊ homi assumpto. aut g̃ loquit̃ de noticia qualiscũq3 visiõis. aut pfecte cõprehẽsionis. ergo ⁊c̃. Itẽ simplex cũ attingit̃. totũ attingit̃. p eo q nõ habet partẽ ⁊ partẽ. Si g̃ verbũ increatũ est simplicissimũ. videt̃ q totu3 ⁊ totalit̃ ab aia xpi attingat̃. si aliquo mõ attingit̃. s; attingit̃ aliquo mõ. g̃ cõprehẽdit̃. Si tu dicas q nõ valet. q2 infinitũ est. ⁊ iõ incõprehensibile. Contra. sicut vere est infinitũ. ita vere est simplex illud verbum eternũ. ergo sicut ponit̃ incõprehensibile ratõne imensitatis. ita deberet cõprehẽdi rõne simplicitatis. Item aia xpi cognoscit ipm vbũ. aut g̃ aliq̃d est de claritate ⁊ veritate ⁊ pulchritudine qd nõ cognoscat. aut nihil. Si aliq̃d. ergo in deo est aliquid a christo cognitũ ⁊ aliquid incognitũ. ergo aliquid ⁊ aliquid. ⁊ ita ps ⁊ ps. qd nõ est intelligibile. Si nihil est oino qd non cognoscat. q2 totũ est idez ibi. videt̃ q totaliter intra suã cognitionẽ deum claudat. ⁊ hoc est deũ cõprehẽdere. ergo ⁊c̃. Ite3 si anima xpi nõ cognoscit ipm verbũ in tota sua plenitudine. adhuc deficit a cognoscẽdo de verbo aliq̃d cognoscibile. ergo potẽs est in cognitiõe illa pficere. g̃ cũ desideret deũ pfecte noscere. videt̃ q desideriũ anime xpi nõ sit impletũ. ⁊ q ipsa nõ puenerit ad beatitudinis statũ pfectũ. Item ille solus est beat⁹ qui cõprehendit qd nos credim⁹ ⁊ speram⁹. sed nos credimus ipa3 verbi imensitatem. si ergo xp̃s est ⁊ fuit beatus. videt̃ q ipam imensitatẽ verbi cõprehendat. Sed cõtra. Dam̃. hoc solũ intelligit̃ de deo q incõprehensibilis est. Sed si anima christi ipm cõprehenderet. intelligeret ipm nõ incõprehensibilẽ. sed cõprehẽsibilem. Si ergo hoc a nemine põt intelligi. nõ potest verbũ increatũ ab anima christi cõprehendi. Ite3 Aug⁹. de videndo deo. Illud cõprehendit̃ cui⁹ fines circũscribi possunt. sed fines diuine imẽsitatis a nullo circũscribi possunt. ergo deus a nulla aia põt cõprehẽdi. Itẽ omne qd cõprehẽdit̃ est finitũ cõprehendẽti. s; qd cõprehẽdit̃ a finito est ei finitum. ⁊ nihil est finitũ finito. nisi qd est finitũ simplicit̃. s; de⁹ est infinitus simplicit̃. aia xpi cu3 sit creatura est finita. ergo nõ potest cõprehendere imensitatẽ verbi sibi vniti. Item qd cõprehẽdit alterũ est magis illo vel saltẽ ei equat̃. alioq̃n ipm claudere intra se nõ posse. sed impossibile est creaturã nec p vnionẽ nec p aliu3 modũ equari creatori. ergo impossibile est q cõprehẽdat creatorẽ. ergo aia christi verbũ sibi vnitũ nõ comprehẽdit. his eisdem rõnibus ostendi potest q nulla aia. Item verbũ increatũ sic est vnitũ aie christi q posset vniri alteri sic habitat in ipsa q in multis alijs. ergo sic est i aia sibi vnita q etiã est extra. cũ sit vbiq3 ergo semp excedit ipsa3 animã assumptã. ergo si tantũ vel plus est extra q̃ intra. videt̃ q anima xpi non includat ipm. ac p hoc nõ cõprehẽdat. Ite3 si aia christi posset verbũ increatũ cõprehẽdere. posset per pseq̃ns aliquid maius cogitare. omniũ eñ cui⁹ terminos cognoscim⁹. possum⁹ itelligere aliquid addi. sed deus ẽ quo maius cogitari nõ põt. vt dicit Ans. ergo verbũ vnitũ aie christi si cõprehẽderet̃ ab ipa nõ esset deus. s; est deus. ergo nõ cõprehendit̃. R̃ ad pdictoꝝ intelligentiã est notandũ q aliqui dicere voluerũt q verbũ increatũ ⁊ ipse deus nõ solum ab aia christi. sed etiã ab alijs aiabus beatis habet cõprehẽdi ⁊ aliquo mõ est cõprehẽsibilis. Cõprehẽdi eñ habet q̃tum ad essentiã vt dixerũt que est finita. ⁊ ideo finita. q2 in seipsa simplex ⁊ pfecta. Dicit̃ autez et est incõprehẽsibile q̃tum ad potẽtiã que respicit infinita. Nunq̃ eñ põt in tot q̃n in plura. Et p hoc dissoluere voluerũt autoritates sanctoꝝ in scriptura q̃ videnť repugnare inuicẽ. Aliq̃n eñ dicit̃ q deus est incõprehẽsibilis. Aliq̃n dicit̃ q beati habẽt cognitionem cõprehẽsiõis ⁊ respectu cõprehẽsionis. Sed iste mod⁹ dicẽdi in p̃mo libro improbat⁹ fuit. q2 impossibile est q potẽtia excedit essentiã. Unde impossibile ẽ potentiã esse simplicit̃ infinitã. suba ⁊ essentia existẽte finita. Et ibidẽ magister ostẽdit q diuinã esse non solũ in relatiõe ad eos s; etiã in seipso habet imensitatem. ⁊ ideo iste modus dicendi stare nõ põt. ⁊ q̃ hoc p̃mo dixit postmodũ retractauit. Alij vo dicere voluerũt q aia xpi etsi sit finita. tamẽ ob gratiã vniõis sublimat̃ ad aliquid infinitũ. habet eñ aliquid qd ẽ supra omnẽ creature gradũ. ⁊ quo nihil põt cogitari excellẽtius. ⁊ ex illa pte potest cõprehendere verbum sibi vnitũ. Et hoc est etiã ipius solius ꝓpriũ. ⁊ p tanto dicunt dixisse Isidoꝝ q trinitas nota est sibi soli ⁊ homini assumpto. Sed nec illud stare põt. q2 q̃uis gra vnionis dicat aliquid infinitũ rõne alteri⁹ extremi. tamẽ rõne aie vnite semp dicat quid finitũ. ⁊ rem virtutis finite. q̃m anima christi manet intra terminos creature. Et si est virtutis finite. quõ potest imensitatem cõprehendere rei oino infinite ⁊ excedentis eam in infinitũ. Et ꝓpterea est tercius modus cõmunior probabilior ⁊ certior q nec anima christi nec aliqua creatura cõprehendere potest imensitatem verbi increati siue ipsius dei. ⁊ tamẽ ipm totu3 cognoscat. Et possunt ista duo simul stare. imo necesse est ponere. q̃uis difficile sit intellectui nostro capere. Si enim vere ponimus deum simplicem. imo quia necessariũ est sic credere ⁊ ponere. si cognoscit̃ ia3 nõ s̃m partẽ ⁊ partẽ. sed totus cognoscit̃. Rursus. si deum ponimus imensum. quia hoc credim⁹ ⁊ fatemur. necesse est ponere q nunq̃ ab intellectu finito cõprehendit̃ totaliter. ⁊ sic deus a quacũq3 creatura ipsu3 cognoscente totus cognoscit̃. sed tamẽ nõ totaliter. Si aũt queraf quomõ illud posset intelligi. dicẽdu3 q diffi- 12

cillimū est intelligere. qꝛ plus reꝑitur in creaturis de dissimilitudine ꝙ de similitudine. Intelligam⁹ tamē gratia exempli aliquē oculum cui⁹ aspectus non sit oīno clarus. ꝛ intelligam⁹ aliqḋ paruū album tamē intēsum in luminositate ꝛ claritate coloris. ocul⁹ ille videbit illud album totū. tamē eminentiā illius albedinis nō cōprehendit. Sic suo mō in ꝓposito intelligendū est. Sed nō modica est hic dissimilitudo. quia in illo albo qualitas differt a claritate. in deo autē est oīno idem. Et ideo aliud exemplū consueuit poni in puncto. qui ratiōe sue simplicitatis totus attingit ab vna linea. nō tamē cōprehendit. qꝛ pōt infinitas lineas terminare. Sed nec adhuc est illud simile. quia in puncto aliud est virtus. aliud essentia. nō sic est i deo in quo est oīno idem. Et ideo terciū exemplū ponendū est in substātia spūali que est imago dei. quia ipsa tota est in vna pte corpis. ꝛ tamē in illa non diffinit. qꝛ ratione sue simplicitatis sic est tota in illa. ꝙ tota extra illam in pte altera. Sic ꝛ deus in vna creatura totus. ꝛ totus extra. Per hūc etiā modū oportet intelligere circa potentiā intellectiuā. sed hoc melius intelligit ratiocinatiōe ꝙ exemploꝝ suppositōne. Si quis enī videt ꝙ in deo simplicitas nō opponit infinitati. videre pōt quō deus pōt cognosci totus. et tñ

13 non cōprehendi. Propter qḋ nota ꝙ infinitū accipitur ſm quātitatē vt dicit phus. Aug⁹. autē dicit ꝙ est quātitas molis ꝛ quātitas virtut⁹. ꝛ ita ſm vtrāꝙ pōt accipi infinitū. sed differēter. Qm̄ enim quātitas molis est ꝑticipabilis ꝛ sup ꝑticipabile fundata. ideo infinitū ſm hanc quātitatē oppositionē habet ad simplex. ꝛ impossibile ē ꝙ aliqḋ idem ꝛ ſm idē sit simplex ꝛ infinitū. Qm̄ vo quātitas virtutis reperitur in simplicib⁹. imo quāto aliqḋ simplici⁹ tanto potentius. hinc est ꝙ infinitum ſm hanc non repugnat simplici. imo necessario sequit ꝙ si aliquid est simplicissimū. ꝙ aliqḋ sit infinitissimū. Clare ergo pōt videri ꝙ in deo ſm idem pōt esse summa simplicitas ꝛ sūma infinitas. ꝛ ideo vera est ꝑdicta positio ꝙ de⁹ totus videt sed tamē nō cōprehēdit ab aliqua creatura. nec vnita. nec sepata. Et cōcedende sunt rationes ad partē istā.

14 Ad illud qḋ obijcit ꝙ plenitudo diuinitatis habitat in xp̄o. ꝛ de Dam. ꝙ tota est incarnata. Dicendū ꝙ aplus in illo verbo vult ostendere ꝑsonalem vnionē que est in xp̄o ꝛ in nullo alio. quia ꝑsona diuina plena ꝛ ꝑfecta. nō solum anime s etiā corpi christi fuit vnita. Et dam. hoc ꝓpm vult dicere. Per hoc ꝙ dicit omnē intelligit diuinā naturā vt ꝑfectā. ex hoc tamē nō potest inferri cognitio cōprehēsionis. qꝛ sicut tactū est in illa plenitudine est simplicitas ratōne cui⁹ potest habitare ꝛ vniri rei finite. est nihilomin⁹ ꝛ infinitas rōne cui⁹ necessario habet excedere ꝛ impossibile est cōprehēdi. Et sic patet ꝙ illō ꝓcedit ex insufficiēti. plus enī dicit cōprehēsio ꝙ cognitio plenitudinis vel ꝑfectionis. Supra enī cognitionē addit inclusionē siue cōterminationē vel cōmensurationē quodā mō dicendi.

15 Ad illud qḋ obijcit de Isidoro ꝙ trinitas nota est sibi soli ꝛ homi assumpto. Dicendū ꝙ nō vult excludere omnē cognitōnē. sed ꝑfectā cognitionē dei attribuere sibi ipsi ꝛ nature assumpte. Ipsi nāqꝫ trinitati attribuit ꝑfectā cognitionē simpliciter. sed homi assumpto in genere creature. Illa enī aīa creata inter ceteras creaturas cognoscit limpidissime ꝛ ita perfecte sicut vnꝙ potuit capere. Unde ꝓpter familiarissimā cognitionē quam habet illa anima inter creaturas dicit Isidorus ꝙ ei soli nota est trinitas. magis ꝑ autoritatē loquēs ꝙ ꝑ ꝑcisionem.

16 Ad illud quod obijcit ꝙ simplex totū attingit. dicendū ꝙ verū est ſm totū sed nō ſm partē ꝛ partem. in simplici enī non est dicere totum nisi per ꝑuationem compositiōis partiū. Sed ex hoc non sequit ꝙ cōprehendat. qꝛ sicut dictū est simul cum simplicitate stat infinitas. que nō patit aliquid dei oīno videri ꝑfecte a creatura. Nec valet qḋ obijcit ꝙ ita deberet dici cōprehensibile ꝓpter simplicitatem. sicut incōprehensibile ꝓpter imensitatem. nam ad imensitatem de necessitate sequit incōprehēsibilitas de ipa nominis ratiōe ꝑmaria. ad simplicitatē nō. Tanta enī potest esse simplicitas. ꝙ nedū ipsa faciat cōprehendi. imo ꝓpter suam excellentiā reddat incōprehensibilē.

17 Ad illud qḋ obijcit ꝙ aliquid latet de deo ꝛc. Dicendū ꝙ nō est intelligendū in deo sicut intelligit in aliqua re composita. cui⁹ vna pars nō apparet ꝛ alia manifestat. qm̄ diuina essentia non est aliquid ꝛ aliquid. sed est aliqḋ vnū qḋ equiualet infinitis. Ūn quicqḋ illud sit qḋ anima de deo videt. sic illud videt ꝙ tamē cōprehendere nō potest. vnde idē ipm latet ꝛ patet. patet quidē ad intuendū. sed latet ad cōprehendendū. Sicut si querat cum deus est in lapide. est ne aliquid dei extra lapidem ꝛ aliquid intra. Dicendum ꝙ non est ſm aliquid sui extra. ꝛ nec ſm aliqḋ sui intra. sed totus intra ꝛ totus extra. sic ꝛ in ꝓposito intelligere oportet.

18 Ad illud qḋ obijcit ꝙ si non cōprehendat adhuc pōt ꝓficere in cognitōne dei. Dicendū ꝙ illud nō sequit. ꝑ eo ꝙ status est in ꝑfectu cognitionis. Aliqñ ex pte rei cōprehense. que nō potest melius cognosci. Aliqñ ex pte cōprehendētis qui nō est natus melius cognoscere. ꝛ sic est status in christo ꝛ in alijs beatis. Sed aliter in christo ꝙ in alijs. qꝛ christus ita ꝑfecte cognoscit sicut vnꝙ capere potuit. sed alij sancti ita ꝑfecte sicut dispositi fuerunt ꝑ merita gratie. nec possunt vltra ꝓficere. qꝛ nō sunt in statu merendi. nec vltra desiderare amplius habere ꝙ habeant ꝓpter illius summi boni sufficientiā et affectionē ordinatā. ſm summe iusticie regulā ꝛ librā sed quiescūt quiete ꝑfecta. quia tenēt eum quem desiderabāt.

19 Ad illud qḋ obijcit vltimo de cōprehēsione. Dicendū ꝙ cōprehendere dicit tripliciter. Uno mō idem ꝙ charitate adherere. Et sic accipit Bern. ꝛ Eug. si sanctus es. cōprehendisti. Alio mō est idem qḋ clare videre ꝛ ꝑfecte amare. sicut ad Phil. iij. Si quo mō cōprehendā in quo cōprehensus sum. Tercio mō cōprehendere est idem ꝙ terminos rei claudere. sic deus est incōprehensibilis. Cum ergo dicatur ꝙ sancti sunt cōprehensores in patria. ꝛ ꝙ christus fuit cōprehensor. dicendū ꝙ medio modo accipit. ꝛ sic habet veritatem. nam christus videt dei imensitatem. nec tenet hoc fide sed certissima cognitione. hic enim nouit deū imensum. Et si tu queras. vtrum positiue vel ꝑuatiue. dicendum ꝙ quodāmō positiue. quodā modo ꝑuatiue. Positiue quātum se extendit capacitas sue intelligentie. Priuatiue deinceps. Admiratur enim illam summā ꝓfunditatem imensitatis diuine sicut dicit ꝓpheta. Mirabilis facta est scientia tua ex me. confortata est et non potero ad eam. et sic patet totum.

Questiō. iij. c

Utrū anima christi in cognoscendo deum defigat aspectū in ipm lumen eternū an in aliqḋ citra ipm.

Et quod non videat ipsum fontem luminis videtur. j. Thi. vj. Lucem habitat inaccessibilem quam nullus hominum vidit sed nec videre potest. ergo christus secundum quod homo numquam deum in sua luce vidit nec videre potuit. Item. j. Joh. iiij. Deum nemo vidit umquam. Super illum locum dicit Criso. Solus filius eum vidit et spiritussanctus. qui autem creabilis est nature. qualiter videre potest increabilem. Si ergo anima christi nec est filius nec spiritussanctus. sed magis creatura. non videtur quod illam lucem videat in seipsa. Item quantum distat finitum ab infinito. tantum distat creatura a creatore. sed propter infinitam distantiam. nulla virtus finita potest cognoscere deum et immensum. ergo pari ratione propter infinitam distantiam nulla virtus creata poterit cognoscere et videre lumen increatum per seipsum.

Item sicut ad cognitionem comprehensionis requiritur commensuratio quedam. ita ad cognitionem a parte visionis requiritur assimilatio congrua. sed que in nullo conueniunt non possunt assimilari. ergo creator non potest a creatura in seipso videri. cum nihil habeant commune.

Item multo plus excedit claritas diuine lucis oculum anime christi. quam sol excedat claritatem oculi materialis. sed oculus noster materialis non potest intueri lumen corporale in fonte propter excellentiam. ergo nec intellectus christi. Item fons eterni luminis in seipso est infinitus et immensus. sed finitum non potest super infinitum. ergo cum virtus anime christi sit finita. non poterit actus eius se extendere usque ad ipsum. ergo non poterit ipsum cognoscere in seipso. ergo videtur quod nec anima christi nec alia anima cognoscat deum in claritate sua. Sed contra. super illud. ij. Cor. iij. Nos reuelata facie. glo. Christus est imago patris eadem cum illo in quam tendimus. scilicet ut eum in essentia videamus. Si ergo christi anima habet ad quod nitimur peruenire. ergo deum videt in substantia et natura. Item plus est uniri alicui in unitate persone. quam in unionem facientem cognitionem. Sed anima christi verbo eterno immediate unita est in unitate persone. ergo multo fortius ipsi veritati et luci verbi unitur per cognitionem ipsius in se. ergo sine aliquo medio deum videt. Item in cognitione conclusionum non est quies sed solum in cognitione principiorum. et ratio huius est. quia anima cognoscit conclusiones per medium. principia vero cognoscit sine medio. Si ergo anima christi cognoscit deum mediante aliquo. ergo non quiescit in cognitione dei. et si non quiescat in deo. cum deus sit finis ultimus. non est beata. Si ergo beata est. necessario sequitur quod cognoscat diuinam lucem in seipsa. pari ratione et omnis anima beata. Item intellectus comprehensoris tantum eleuatur quantum affectus. quamuis cecus sit in via propter cecitatem ignorantie. Sed christus fuit perfectissimus comprehensor. Cum ergo ipse diligeret summam dei bonitatem in seipsa omni affectu circumscripto. pari ratione lucem et veritatem in seipso videbat absque medio. Item aut immediate videt aut per medium. Si immediate habeo propositum. Si per medium. aut per medium proportionale aut improportionale. Si per medium improportionale. ergo potius impeditur quam iuuatur. Si per medium proportionale contra. aut est creatum aut increatum. Increatum non. quia illud est unum solum. Si creatum. ergo creatura potest esse proportionabilis creatori. et si hoc. cum nihil aliud impediat quin creatura possit videre deum in sua substantia. restat quod anima christi sic eum videre poterat et videbat. Item si per medium. aut illud est superius anima christi beata aut inferius. Si inferius. ergo immediatior est anima christi deo quam illud quod tu dicis medium. ergo illo circumscripto melius videbit deum. Si superius. ergo aliquid est excellentius natura humane mentis in christo. Sed hoc est impossibile. quia omnia sunt subiecta pedibus eius. Restat ergo quod anima eius immediate et in ipso fonte videbat et videt lumen eternum. His etiam rationibus idem ostendi potest de qualibet anima beata. Respondeo ad predictorum intelligentiam

20

est notandum quod aliqui voluerunt dicere quod deus a nulla creatura videbitur nec videtur in sua essentia vel natura. sed videbitur in claritate sua. cum tantus sit fulgor ipsius immensitatis luminis quod ad contuitum illius substantie nullus oculus creature possit pertingere. Hunc errorem euacuat Grego. in moralibus tractans illud Job xxviij. Non adequabitur ei aurum vel vitrum. ubi ait sic. Fuerunt qui dicerent in illa regeneratione beatitudinis in claritate sua deum conspici. et in natura non videri. Sed non est aliud claritas. aliud natura. sed ipsa natura est claritas. et ipsa claritas est natura. Et ideo iste error non multum est rationabilis. quia male intelligit lumen eternum in quo differt essentia luminis et ipse actus lucendi. Et ideo fuerunt alij moderniores qui dixerunt a nulla creatura posse aspici lumen eternum in fonte sue claritatis. sed in quibusdam condescensionibus et theophanijs. et hoc propter improportionabilitatem oculi ad illam summam lucem. que potius sua immensitate opprimeret quam delectaret oculum creature. que se habet ad ipsam sicut oculus noctue. et ideo oportuit quod deus se contemperaret ipsi anime. sicut sol contemperatur oculo mediante nube. Sed hic modus dicendi non minus a veritate deuiat quam precedens. Quod etiam ipsum improbat magister Hugo super angelicam hierarchiam. Quid est inquit theophanias deum videre et eum illas non videre. nisi numquam vere videre. Si enim sola imago semper videtur. veritas numquam videtur. Tollant ergo fantasias suas quibus lumen mentium nostrarum obtenebrare nituntur. neque nobis deum nostrum simulacris excogitationum suarum intersepiant. quia nos sicut nec satiare potest aliquid preter ipsum. sic nec sistere potest aliquid usque ad ipsum. Et ideo his duobus modis tamquam erroneis abiectis. dicendum est tercio modo vere et catholice. quod anima christi beatissima et alie beate anime vident ipsum luminis fontem. in quo reficiuntur. quiescunt. delectantur. et quodammodo a claritate illius luminis absorbentur. ut deus ab eis undique conspiciatur. et videatur etiam in ipsis. et hoc potissime verum est in anima christi. Et ideo concedende sunt rationes et autoritates ad hanc partem inducte. Ad intelligentiam autem autoritatum adductarum in contrarium et consilium notandum est quod quinque modis habent exponi autoritates sanctorum que videntur dicere deum in sua substantia non posse videri. Primo modo sic. Non potest videri. scilicet viribus nostris. potest tamen munere dei. Unde super illud. j. Thi. vj. Lucem habitat inaccessibilem. glo. inaccessibilis est viribus nostris. accessibilis muneribus suis. Secundo sic. non potest videri substantia. scilicet in via unde super illud. j. Thimo. vj. quem nullus hominum videre potest. glo. poterit autem aliquando. Et sic illud Exod. xxxiij. Non videbit me homo et viuet. Tercio modo sic. non potest substantia videri. id est plene comprehendi. Unde super illud Job. xj. Forsitan vestigia dei comprehendes. Glo. eius essentia a nullo plene videbitur. scilicet circumscribendo. Quarto modo sic. non potest videri substantia. id est ratio substantie. Unde Roma. j. quod notum est dei. Glo. Ratio substantie eius latet omnem creaturam. et hoc modo potest dici trinitas sibi soli nota esse. Quinto modo sic. nemo dei substantiam nouit vel aliquid tale. quia non facit nosse. Math. xxiiij. De die autem illa et hora nemo no-

21

uit. nec angelus ꝛc. sicut fouea ceca dicit. q nō manifestat qd habet in se. Et sic dicit Griso. q angeli nō vident quid sit deus. Et sic patent due autoritates. q pma currit ſm pmū modū. ꝛ secūda ſm quartū modū vel quintū.

22 Ad illud qd obijcit q tantū distat finitū ab infinito ꝛc. Dicendū q distantia dicit cōtra cōuenientiā. cōuenientia aūt inuenit in triplici differentia qtum ad pſens sufficit. Est enī cōuenientia cōmensurationis siue adequationis. ꝛ cōuenientia pticipationis alicu⁹ cōmunis. ꝛ cōueniētia ordinis. Dico ergo q si distantia dicat p puationē cōuenientie adequationis ꝛ pticipationis. infinita est distantia creati ad increatū. sicut infiniti ad finitū. Si vero dicatur distantia p puationē cōuenientie ordinis. dicēdum q falsum est. q creature imediate ordinant ad deum sicut ad principiū ꝛ sicut ad finē. maxime creatura rōnalis. ad simplicē autē cōtuitū sufficit q sit cōuenientia ordinis. sed ad cognitionē cōprehensionis requirit cōuenientia ſm quādā equalitatē siue adequatiōez. Et ideo nō sequitur q si anima creata non possit cōprehendere infinitatē. q non possit intueri luminis fontē. ꝛ p hoc patet sequens. Qz cū dicit q ad cognitionē requirit assimilatio. Dicendū q non oportet q sit assimilatio in natura tercia. sed sufficit q vnuz sit similitudo alterius sicut in pmo libro fuit determinatū dist. j. et. iij. et. xxxv.

23 Ad illud qd obijcit q excedit oculū lumē illud. Dicendū q est excellentia cōseruās. ꝛ est excellentia corrumpens. Excellentia cōseruans est in spūalibus. sed corrumpens in obiectis corporalib⁹. ꝛ ratio hui⁹ in pmo libro ē reddita. ꝛ a pte obiecti. ꝛ a pte modi cōprehēdēdi. ꝛ ido nō est simile.

24 Ad illud qd obijcit q finitū non pōt supra infinitū. Dicendū q anima in cognoscēdo deū plus est in suscipiendo q in agendo. imo oīs potētia anime respectu dei se habet in ratiōe passiui. nec dicitur potentia cognitiua actiue. que de sua rōne dicit quodāmō passionem sicut dicit phus ꝛ Priscianus. Ideo cū intelligit deū nō agit anima in deū. sed de⁹ influit in animā. in qua influentia deus cōdescendit p gratiā. ꝛ anima eleuat ꝛ efficit deiformis. Et ipsa deiformitas est dispositio reddēs oculū anime aptū ad videndū deū. non q facit pportionabilē quātitatem. q semp illud lumē excedit in infinitū. sed q facit pportionabilē qualitatē. q dat ipi aie aliquid vtpote similitudo. qd cū ipaz animā ꝛ intellectū anime cū deo facit similē. reddit ꝛ intelligentē. Et si tu obijcias q licz visio ꝛ cognitio incipiat a passione cōplet tamē in actione. cū ad visionē duo cōcurrāt receptio ꝛ iudiciū. in illū autē fontem luminis nulla pōt creatura agere. qm ipse a nullo potest pati. Similiter de illo fonte lumis ꝛ veritate summa null⁹ potest iudicare sicut dicit Aug⁹. de vera religiōne. ꝛ ipa ratio dictat. cum iudicās aliquo mō psideat iudicato. nullo mō videt sustineri posse q anima chrīsti vel alia aīa beata intueat ipm supmi luminis fontē. Ad hoc respondendū est q etsi ad pfectionē cognitiōis aliquo mō cōcurrat nō solum passio sed etiā actio. nō tamē cōcurrit actio. que quidez fit p aliquā influentiā vel impssionē ipsius cogniti in cognoscibile. sed solum p quādam ptensionē. sicut etiā patet in dilectiōe cum amo aliquē. anima amando aliquo mō agit. nihil tñ influit in amatū. nec dilectū aliquid patit vel recipit ab amāte. Sic intelligendū est in cognitiōe. Similit cū dicimus visionem siue cognitionē pfici a iudicio. Dicendū q verū est. sed ad hoc q videam⁹ deū non oportet q de ipo iudicem⁹ in se. sed sufficiat ad daraz visionem ab ipso fonte lumis illuminari. ꝛ illuminatū oculū etiā in ipm ptendere intuendo. et iudicare de ipso intuitu. cuz non possit attingere ad hoc vt de ipsa summa veritate iudicet. sed ſm ipaz iudicet anima de seipsa ꝛ de sua cognitiōe. Nihil tamē impedit aliquo mō accipiēdo iudiciū ſm q requirit ad visionē quin possit concedi q aīa beata certissime iudicet illud esse summū lumē qd intuet. sicut in pmo libro fuit habitū. Et huic nō repugnat verbū Aug. Qz licz cūq enī siue intuitus siue iudiciū videat in se habere naturā actionis. tamē respectu diuini luminis a q causat est passio ꝛ effectus. Unde q aīa videat deū in se hoc nō est q anima possit supra deū. sed magis q deus possit supra ipaz adeo vt aia p diuinā potentiā ꝛ influentiā eleuet supra ipsaz. Hec autē que dicta sunt de anima chrīsti. generaliter valent ad qstionem de visione dei. similit que sequunt.

Consequēter querit de cognitiōe quā aia xpi habuit in vbo. Et circa hoc qrunt tria. Pmo querit vtrū in eodē hitu cognoscat vbū ꝛ alia in vbo. Secūdo qrit vtruz aia cognoscat actu in verbo q cognoscat habitu. Tercio qrit vtrū i verbo noscat oīa quecūq nouit verbū.

Questio. j. D

Utrū aia xpi eadē cognitiōe q cognoscit verbuz. cognoscat alias res in verbo. Et q eadē videt. Aug. sup Geñ. ad literā dicat q angeli tripliciter cognouerūt res. videlicz in verbo. in scipis. in pprio genere. sꝫ cognitio quā angelus habet i verbo de re. distincta ē a cognitōne quā angel⁹ habet de re i seipso. sed angelus in seipso cognoscat res p speciē aliquā sibi dataz. ergo videt q ea cognitione que est in verbo cognoscat res nō mediāte aliqua similitudine ipi⁹ rei. pter illam que ē in verbo. ergo eadē cognitiōe qua cognoscit verbū. cognoscit rem aliā in verbo. Itez verbum est sufficiens ratio cognoscēdi omnia alia a verbo. tanq exemplar est ratio cognoscēdi exemplatoz. sꝫ cognoscere sufficientē ratione alteri⁹ hꝫ nō est aliud q cognoscere ipsaz rem. eadem enī est cognitio rationis cognoscendi ꝛ ipsi⁹ rei cognite. ergo eadez cognitiona q aia cognoscit verbū cognoscat res alias a verbo. Itē meli⁹ cognoscit res in diuino exemplari q cognoscat i se. melius etiā cognoscit p diuinū exemplar q cognoscat p ppriā similitudinē. sꝫ eadē cognitione qua qs cognoscit similitudinē rei. cognoscat ipsam rem. ergo ꝛc. Itez si silitudo rei in speculo nullo mō differret ab ipo speculo. nihilominꝰ eadez cognitione qua cognosceret ipm speculū. cognosceret ipa silitudo rei ꝛ ipa res. ergo cū in verbo eterno nō differat similitudo rei ab ipo. nam ipm est exemplar ꝛ ratio cognoscēdi. videt q eadem cognitōne q quis nouit verbū. cognoscat ꝛ res in verbo. ergo aia chrīsti p eundē habitū cognitionis cognoscat verbuz ꝛ alia in ipso. Item si anima chrīsti cognosceret rē in verbo p aliū habitū ꝛ aliā similitudinē q cognoscat ipm verbū. aut illa similitudo esset vna. aut multe. Una non potest esse. q vnaqueq res creata habet similitudinē sibi ppriā i genere creature. Si multe. ergo cū nō sit status in multis sed i vno. cognitio aliarū rerū a verbo in ipso verbo nō spectarct ad cognitionē glorie in qua est status ꝛ quies. ergo si hec est incōueniens. restat q eodem habitu cognitionis

quo cognoscat ipm verbū. cognoscunt ꝛ alia i verbo tam ab anima xpi q̄ ab alia aia beata. Sed cōtra. Sicut materia se habet ad formā. ita intellect⁹ possibilis se habet ad res quas cognoscat. ſ impossibile est ꝙ summū ens det esse ipi materie nisi imprimēdo aliquā formā creatā ipi materie diuersam a se. ḡ impossibile est ꝙ summū lumē faciat intellectū possibilē aliquid actu intelligere. nisi imprimat ei speciē in similitudine ipius rei cognite. ergo cognitio aliarū rerū a verbo in ipo verbo aliquid plus exigit q̄ cognitionē ipi⁹ verbi. ꝛ est p aliam rōnem cognoscēdi q̄ sit cognitio ipi⁹ verbi. Item ad hoc ꝙ intellect⁹ aliquid intelligat. necesse est ipm assimilari rei cognite. ergo cū cognoscat alia a verbo. necesse est ipm assimilari nō solū ipi verbo sed etiā alijs a verbo. Sed alijs a verbo nō potest assimilari nisi p susceptōez similitudinū aliaꝝ. ergo ad hoc ꝙ intellect⁹ aliquis creatus siue xpi siue ali⁹ cognoscat alias res in vbo. nō sufficat cognoscere ipm verbū. Itē si aspicerē ad aliquā rē aggenerarect in me silitudo illi⁹ rei. Silr si aspicerē ad speculū. nō solū aggenerarect i me silitudo speculi ſ etiā silitudo rei. ḡ si verbū eternū cōtinet in se ydeas rerū oim. ita generabunt similitudines rerū in aia aspiciente ipm. sicut si anima contueret ipas res. ergo videt ꝙ res in verbo nō tm̄ cognoscat ab intellectu creato per ipsum verbū. sed etiaꝫ p similitudines impssas. ergo p cognitionē aliā ꝛ aliā. Itē contingit cognoscere ipsum verbū vt lucem. ꝛ cōtingit cognoscere ipm vt exemplar. Tūc autēꝫ cognoscat verbū vt exemplar. qn̄ in ipso cognoscunt alia. ſ impossibile ē cognoscere ipsum verbū lucē quin infundat nobis lumen qd̄ faciat nos cōformes ipsi luci. ergo impossibile est ipm cognoscere vt exemplar. qn̄ infundat nobis cognitō que faciat nos cōformes ipsis eternis ydeis ꝛ rationibus. ergo nec aia christi alio mō q̄ isto cognouit. Si dicas ꝙ idem est ꝛ qd̄ assimilat ipsi verbo vt luci. et verbo vt exemplari. Contra. Possibile est cognoscere ipsum verbū ꝛ si nō cognosceret res cui⁹ verbum est exemplar. ergo videt ꝙ alia sit ratio p quā q̄s cōformat ipsi verbo vt luci. ꝛ ipsi verbo vt exemplari. Itē intelligam⁹ ꝙ aliquis in verbo cognoscat rē aliquā vidēdo ipm verbū. ꝛ post desinat videre. sicut fuit in raptu Pauli. possibile est talē postq̄ desijt videre ipsaꝫ verbi essentiā habere memoriā eius quod vidit in verbo. hoc autē nō esset nisi res in verbo cognosceret alia cognitione q̄ ipm verbū. ergo anima christi ꝛ omnis alia aia si cognoscat res in verbo. hoc nō ē p eandē cognitionē sed p cognitionē aliā ꝛ aliā.

25 R⁹ ad p̄dictoꝝ intelligentiā est notandū ꝙ habitus cognitiōis numerari habet penes rōnem cognoscendi. Qm̄ ergo verbū eternū est sufficiētissima ratō cognoscēdi oīa alia a se. qd̄ pater. qꝛ seipso cognoscat oīa. ideo ad hoc ꝙ aliquis cognoscat res in verbo. nō oportet in ipo esse geminā cognitionē ipius verbi et ipi⁹ rei cognite. Geminā dico q̄tū ad habitū cognoscendi. pter hoc ꝙ habens deiformitatē glorie p quā cognoscat ipsum verbū. habet vnde assimilet ipi verbo. qd̄ est pfecta ratio cognoscendi oia alia. ꝛ ita cognoscendo verbū habet habitū quo possit cognoscere alia. ita ꝙ habitus ille, put dicit esse verbi ꝛ alioꝝ a verbo. nō differt nisi sola compatiōe. Per idem enī ꝙ ipsum verbū eternū est lux ꝛ veritas in se est exemplar aliarū rerū. ꝛ ideo qui habet vnde cōformet ipsi summe veritati. habet vnde cōformet rationi cognoscendi omnia. Qm̄ ergo verbū eternū p idem est ratio cognoscēdi se ꝛ alia. ideo dico ꝙ anima xpi codem habitu q̄ cognoscat ipm vbū. cogscat res i vbo. existente sola differētia q̄tū ad cōpationē siue respectū. Concedēde ergo sunt rōnes que hoc ostendūt.

26 Ad illud qd̄ p̄mo obijcit in contrariū ꝙ necesse est intellectuꝫ possibilem formari ad similitudinē rei intellecte ꝛc. Dicendū ꝙ non est simile. qꝛ q̄uis deus nulli⁹ possit esse forma pfectiua potest tn̄ esse forma exemplaris ꝛ rō cognoscēdi. ió q̄uis nō pficiat materiā p seipm dādo ei esse ꝛ complemētū. pōt tn̄ p seipm intellectū facere cognoscere aliqd̄ quodcūq: creatū. Et si tu obijcias ꝙ necesse est intellectū possibilē aliquo mō formari ad hoc ꝙ aliquid intelligat in actu. Dicendū ꝙ sic est in p̄posito. Format enī ab aliquo. sed hoc non est aliud q̄ ipa influentia luminis eterni. p quā efficit deiformis ꝛ cōformis ipsi verbo qd̄ est ratio cognoscendi alia. ꝛ ideo p cōsequēs efficit in actu respectu alioꝝ cognoscibiliū a verbo ꝛ p silitudinē verbi. qd̄ quidē verbū qꝛ est silitudo omniū. efficit quodāmō sile omnib⁹. ideo non oportet ei dari nouū habitū ad cognoscendū.

27 Et p hoc patet rn̄sio ad sequēs qd̄ obijcit ꝙ necesse ē cognosces assimilari cognoscibili. qm̄ assimilatio que sufficit ad cognitionē nō tm̄ est p speciē acceptā a re. vel etiā p speciē appropriatā ipsi rei verūetiā p assimilationē ad illud qd̄ est ratio cognoscendi cetera.

28 Ad illud qd̄ obijcit ꝙ si aspicerē ad rem aggenerarect i me similitudo rei. ꝛ similiter si ad speculū aggenerarect in me silitudo speculi ꝛ ipsi⁹ rei. Dicendum ꝙ si in speculo nō differret similitudo rei ab ipa forma speculi. nō oporteret ꝙ in me aggenerarect alia similitudo cognoscēdi respectu ipsi⁹ speculi. ꝛ respectu ipsi⁹ rei relucētis in speculo. ꝛ sic intelligēdum est in p̄posito. qm̄ ydea in deo nihil aliud est q̄ ipsa veritas eterna. sicut ostensum fuit in p̄mo libro.

29 Ad illud qd̄ obijcitur ꝙ impossibile est me cognoscere lucē eternā q̄n fiā ei cōformis p influentiā luminis. Dicendū ꝙ hoc verū est. ſ qꝛ deus p ydeā ipsam que est lux in se est exemplar aliaꝝ rerū. ideo nō oportet ꝙ p aliud ꝛ aliud fiā cōformis ipsi vt est lux ꝛ vt est exemplar. sed p idem alio mō se habēs. Idem enī lumē glie habilitat ipam animā ad cognoscēdū ipm verbū eternū inq̄tum lumē compat ad ipsum verbū sub rōne lucis. idē etiā habilitat ipsaꝫ aiaꝫ ad cognoscēdū alia a vbo i ipso vbo inq̄tū cōpat ad ipsuꝫ vbū vt est exemplar alioꝝ. Et qꝛ verbū est exemplar voluntarie repñsentans. ideo lumē illud nō compat nisi ad illa que ipm diuinū exemplar repñsentant voluntarie. hinc est ꝙ p illud lumen ꝛ si cognoscit verbum. non oportet ꝙ cognoscat omnia alia a verbo quoꝝ ipsuꝫ verbum est exemplar. Et si tu obijcias ꝙ q̄uis in deo sit sapientia ꝛ bonitas. tamen aliud ꝛ aliud est in me per quod ego cōformor diuine sapientie ꝛ bonitati. ergo pari ratiōe aliud erit p quod conformat intellectus ipsi verbo s̄m ꝙ lux ꝛ s̄m ꝙ exemplar. Dicendum ꝙ nō est simile. quoniā ratio veritatis et exemplaritatis in eodem est differens sola compatione. Ipsum enī exemplar non est aliud q̄ veritas eterna vt est ratio cognoscendi alia.

30 Ad illud quod vltimo obijcitur de memoria que remanet. Dicendū ꝙ si aliquis intellectus videt aliqua in verbo cognitione glorie. ꝛ desinat videre. verbum non memorat de cognitione illarū rerum nisi catenus quatenus memorat de cognitione verbi. nisi alā habuit cognitio-

nem illarũ rerum impssam.vel nisi deus ei dispensatiue imprimeret.tunc hoc nõ esset oportunũ. Sed sicut dictũ est ad hoc q aliquis intellectus creatus cognoscat res in verbo.siue christus siue alius.sufficit q habeat deiformitatẽ glorie p quã fit similis ipsi verbo. nec oportet ei dari rerũ silitudines aut habitus pticulares.qꝛ magis sibi sufficit ipa sũma veritas ad cognoscendũ omnia q̄ omnes rerũ silitudines speciales. Unde limpidi9 cognoscit angelus ꝛ etiã anima xpi res in vbo q̄ cognoscat, in se vel in ꝓprio genere.

Questio.ij. e

Utrũ anima xpi cognoscat in verbo actu omnia que cognoscit in habitu. Et q sic videt.qꝛ ſm q vult Aug9.in.xv.de trinitate. In beatis nõ erũt volubiles cognitiões. Si ergo anima christi inter ceteras aĩas beatas beatissima ẽ.nõ ergo habet cognitiões volubiles. ergo si aliqd semel in actu cogitat vel cognoscit. semp illud cogitat vel cognoscit.ergo quicqd cogitat in habitu.cognoscat in actu. Item gloria est habitus in actu.impossibile em̃ est hominẽ esse beatum.et aliqñ cessare ab actu visionis diuine. Si ergo cognitio qua cognoscit aĩa christi res in verbo est cognitio gliosa.videt q cognitio illa semp habeat habitũ cõiunctũ actui.ergo quicqd cognoscit in habitu cognoscit in actu. Itẽ pfectior est habit9 cõiunctus actui q̄ sepatus. p eo q actus est complementũ habitus. Sed aĩa christi cognoscit res in verbo cognitiõe pfectissima. ergo quicqd cognoscit ibi in habitu. cognoscit in actu. Item vna ꝛ eadem cognitiõe qua cognoscit aĩa christi ipm verbũ.cognoscit alia a verbo. sed nihil de ipo verbo cognoscit in habitu qd nõ cognoscat i actu. g nihil de alijs reb9 cogscit in hitu qd nõ cognoscat i actu. Sed ꝯ. Sicut phus vult. Scimus plura.sed intelligim9 vnũ solũ. Hoc aũt ob aliud nõ est nisi qꝛ scire nomiat cognitionem in habitu.sed intelligere in actu.ergo ad plura se extendit habitus q̄ actus p naturã.sed non est necesse q in xpo habit9 pficiat ab actu.ergo non est necesse q quicqd anima christi habitu cognoscat in verbo cognoscat in actu.

31

Item sicut pfecta est cognitio anime xpi. ita pfectum est eius gaudiũ. sed anima christi nõ gaudet de omni eo in actu de quo gaudet in habitu.gaudet em̃ sup vno peccatore penitentiã agente.licꝫ nõ actualit in eo letaret qñ peccabat.ergo pari ratiõe nõ est oportunum q omne qd cognoscit in habitu cognoscat in actu. Itẽ actualis cõsideratio rerum cognitarũ in verbo i christo subiacet voluntati. ergo põt mõ considerare aliquid creatum qd nõ sit de essentia glorie. modo etiã nõ cõsiderare. ergo si habet illius rei habitum.nõ necesse est q habitus semp sit cõiunct9 actui respectu cuiuscũqꝫ cognoscibilis. Iteꝫ aut anima christi actu cõsiderat omne qd verbũ eternũ natũ est ei repsentare.aut nõ. Si actu cõsiderat omne qd verbũ eternũ natũ est ei repsentare.cuꝫ illa sint infinita. videt q anima xpi in cõsiderando actu ptransit infinita.qd est impossibile virtuti finite. Sed nõ actu cõsiderat omne qd verbũ sibi vnitũ natũ est ei repsentare. ergo aliquaꝫ habet aptitudinẽ anima christi ad aliquid respectu cui9 nõ semp est in actu. sed omnis eius aptitudo est completa p habitũ gloriosum.ergo aliquid cognoscit in habitu qd nõ cognoscit in actu.

Item qñ aliquid se extendit ad infinita.impossibile est q ipm totaliter sit in actu si differat in eo actus ꝛ potentia.sed habitus cognitionis in christo se extẽdit ad infinita.ergo impossibile est vt omne quod cognoscit in habitu.cognoscat in actu. Maior manifesta est.qꝛ cũ continuũ sit diuisibile in infinitũ.impossibile est ipm totaliter diuisum esse in actu. Minor pbatur p hoc q christus in verbo eterno scit oẽs species numeri paris diuisibiles esse in duo equalia.ꝛ hoc nouit in habitu de qualibet eius specie. Si ergo spẽs numeri sunt infinite.g nouit habitu infinita. Iteꝫ nihil nouit anima christi in actu sup qd nõ cõuertat se actualiter. sed intellect9 eius ꝛ aspectus simplex ẽ ꝛ finitus.sed simplex ꝛ finitũ ad qd se cõuertit totaliter se cõuertit.ergo si actu ꝯuertit se ad vnũ impossibile est q simul ꝛ semel actu se cõuertat ad illud qd sit ab illo dispatum. ergo anima christi nõ cognoscit omnia in actu que cognoscit in habitu. R° ad pdictorũ intelligentiã est notandũ. q anima christi beata habet cognitionẽ aliquorũ que nõ sunt de essentia glorie. Si ergo loquamur de cognitiõe eorũ que sunt essentialia glorie. dico q anima xpi omnia q̄ cognoscit in habitu.cognoscit in actu. qꝛ gloria est habitus in actu. Unde sicut nõ potest anima eius nõ esse gloriosa. sic impossibile est actualẽ cõsiderationẽ eorum que sunt de essentia glorie in ipo interrũpi. Si autem loquamur de cognitione eoꝝ que nõ sunt essentialia glorie.sic nõ est necesse q omnia que cognoscit in habitu cognoscat in actu. Et hui9 signũ est q deus beatis existẽtibus in gloria. hoc est sanctis angelis aliqd de nouo reuelat ꝛ ostendit in se.qd pus tamẽ nõ ostẽdebat. ꝛ ideo statui glorie nõ repugnat cõsiderare aliquid nũc qd pus nõ considerabat. nec repugnat etiã pfectioni creature.qm̃ creaturã pficere.hoc est eius capacitatem impleri. Creatura autem pluriũ est capax ſm cognitionẽ habitualẽ q̄ ſm cõsiderationẽ actualem sicut in opponendo monstratũ est. Et ideo non solum in angelis.verũetiam in anima christi hoc verum est q plura cognoscit in habitu q̄ considerat in actu. Et ideo concedendũ est q nõ omnia cõsiderat i actu que habet in habitu q̄tum ad ea que non sunt de substantia glorie. Et cõcedende sunt rationes que sunt ad partẽ istam. Ad vltimã tamẽ rationeꝫ põt respõderi ne det occasionẽ dubitandi. Qd em̃ dicitur q intellectus simplex ꝛ finitus ad qd se ꝯuertit totaliter se cõuertit.nõ cogit.quia intellectus anime beate ꝛ maxime anime christi dilatat p gratiã. ꝛ qd pl9 est in verbo p vnũ ꝛ idem cognoscit distincte multa. ꝛ idem intellectus glorificatus cognoscendo multa i verbo non diuidit sed vnitur.qꝛ nõ applicat ad hoc vel ad illud primo vel ĩmediate sed mediante verbo eterno.qd cum sit vnum. ducit in multa cognoscibilia. Alie võ ratiões que ad hanc partẽ inducte sunt cõcedi possunt. Ad illud võ qd obijcit in cõtrariũ q in beatis nõ sunt cognitiões volubiles nec ꝯsiderationes.dicendũ q verbũ illud intelligit de his q̄ sunt de essentia glorie. qꝛ illa semp erunt in actuali cognitione atqꝫ cõsideratione. De his autẽ quoꝝ cognitio nõ est de essentia glorie nõ oportet habere veritatem. Potest etiã aliter dici q volubilitas cognitionis duplex est.quedã p intimationẽ ꝛ inquisitionẽ siue ratiocinationẽ ꝛ discursum quo qs venit in cognitionẽ rei incognite. ꝛ talis volubilitas non est in beatis. Est etiã alia volubilitas p transitũ cõsiderationis vni9 rei in cõsiderationẽ alterius. ꝛ talis volubilitas nõ aufertur a beatis. Aug. ergo auctas intelligit de pma volubilitate nõ de secũda. ꝛ ido tali auctẽ nõ põt concludi

32

33

q anima beata quicqd cognoscit in habitu cognoscit
54 in actu. Ad illud qd obijcit q gloria est habit⁹ in
actu. dicendū q verū est. sed ex hoc non sequit q ois
cognitio que est in gloria sit i actu cōtinuo. sed de illa
solum que est de essentia glorie. ⁊ qm multa cognoscit
aia christi in verbo ⁊ alie aie que non sunt de essentia
glorie. hinc est q non oportet ipsaz oia considerare in
actu que nouit in habitu. Ad illud qd obijcitur q
55 habitus in actu ē pfectior q̄ habit⁹ pter actū. dicen-
dū q verū est qm est in actu nobilissimo qui debet ipsi
habitui. actus aūt nobilissim⁹ qui debet ipsi glorie est
actualis cōsideratio summi veri. nō aūt actualis con-
sideratio cuiuscūq veri causabilis vel causati. ideo
ad hoc q aia christi habeat habitū cognitiōis pfectū.
nō oportet q actualiter ꝯsideret omne verū. sed suffi-
56 cit q actu consideret verum summū. Ad illud qd
obijcit q eadem cognitione qua cognoscit verbū co-
gnoscit alia a verbo ⁊c. dicendū q illud verum est de
cognitiōe q̄tum ad habitū. sed nō est oportunū de co-
gnitione q̄tum ad actū. Actualis eīm cognitio ⁊ cōsi-
deratio verbi eterni est ipsi glie essentialis. nō sic autē
actualis cognitio alioꝝ a verbo. ⁊ ideo nō sic oportet
q si aliqua cōsiderat actualiter sm q actualiter con-
sideret ipm verbū sed habitualiter. habitus eium ille
essentialiorē habet compatione respectu verbi qd est
cognitū pncipale. q̄ respectus alioꝝ cognotoꝝ i verbo
q̄ sunt cognita quasi ex cōsequēti ⁊ secūdario.

Questio.iij. F

Utrū anima xpi cognoscat oia in verbo q̄ cogno-
scit verbū: Qz sic videt. Anima xpi beata habuit spi-
ritū nō ad mensurā sm q dicit Joh.iij. Sed spirit⁹
est ad cognoscendū ⁊ diligendū. ergo habuit spiritū
ad cognoscendū sine mēsura. Et si hoc. ergo deus aie
ille nihil celat. cognoscit q̄ oia illa aia in verbo q̄ co-
gnoscit ipse deus. Itē illi aie cognoscēti res i verbo
ipm verbū est ratio cognoscēdi. sed verbū ē ratio co-
gnoscendi volūtarie se offerens ꝑ hac re. vel ꝑ illa.
vel ꝑ quacūq alia. Si ergo verbuz eternū aie vnite
sibi offert se plena oblatiōe. cum ipm sit ratio cogno-
scendi omnia. videt q aia christi oia cognoscebat in
verbo sibi vnito. Item verbuz eternū pfectissime
vnitū erat ipsi anime xpi sm q verbū. ergo pari ra-
tione pfectissime erat ei vnitū vt q exemplar. ꝟ sm
q exēplar faciebat animaz xpi cognoscere alia a se. q̄
si pfectissima vnione vniebat sibi qua nulla pōt esse
pfectior. videt q ei cōicabat cognitionē omniū quaz
habebat. Item anima xpi cognoscebat aliqua in
verbo ⁊ cognoscit. aut ergo potest cognoscere plura.
aut non. Si potest cognoscere plura. ergo possibili-
tas eius non est oino completa. qz potest addiscere
de die in diē. Si nō potest cognoscere plura q̄ cogno-
scit. sed ois sciens res in numero determinato. pōt sci-
re plura. qz scibilia se nō coangustāt i aia cognoscēte.
Unde si scit aliqua. pōt adhuc scire reliqua. Si ergo
anima xpi non potest scire plura. videt q cognoscat
infinita ⁊ oia que cognoscit ipsa summa dei sapiētia.
Item anima christi multo familiarior est ipsi ver-
bo eterno ⁊ maiori amicicia iuncta q̄ essent apostoli
ipsi christo. imo adeo familiaris est q non potest esse
familiarior. ergo omniū rerum dat ei noticiā quam
ipse potest accipe. Sed anima nunq̄ scit tot quin ad
huc possit scire plura. ergo videt q verbū increatum
animā sibi vnitam faceret nosse infinita. Itez aut
anima christi nouit illa solū que sunt fuerunt et erūt.
aut plura his. Si solū illa nouit. ergo si deus aliquid
faceret pter ea que facere disposuit. anima christi illud
ignoraret. Si nouit plura his. sed qua ratione nouit
aliqua ex his que deus facturus nō est. eadem ratiōe
nouit omnia. ergo videt q omnia cognoscat que co-
gnoscit eterna sapiētia. Item multo potentior est
anima xpi ad cognoscendū res ꝑ ipm verbū sibi vni-
tum. q̄ sit aliqua aia ad cognoscendū res ꝑ habitum
creatū. sed aia habens habitū creatum cognoscit oia
ad que se extendit ille habitus. ergo aia christi habēs
verbū increatū sibi vnitū cognoscit oia que cognoscit
ipm verbū. Sed contra. Aug.in.xij. de ciuitate dei.
Quicqd scit. scientis cōprehensione finit. sed anima
xpi cum sit finita. non potest cōprehendere infinita.
ita q illa infinita sint sibi finita. qz impossibile est in-
finitū esse finitū finito. sed verbū eternū cognoscit in-
finita. ergo impossibile ē q anima xpi oia cognoscat i
verbo que cognoscit ipm verbū. Item cognitio de-
bet adequari rei cognite sm q cognita est siue sit co-
gnitio in habitu siue sit cognitio in actu. Similiter ne-
cesse est q adequetur potentie. ⁊ potentiā necesse est
adequari substāne ita q eam nō excedat impropor-
tionabilit. infinitū aūt improportionabilit excedit fi-
nitū. si ergo substātia aie xpi finita est. necesse est ⁊ po-
tentiā cognoscēdi in ipa esse finitā ⁊ cognitionē simi-
liter. ergo necesse est cognoscibilia esse finita. Si ergo
eterna dei sapientia cognoscit infinita. videtur ⁊c.
Itē cognitio anime christi quā habet in verbo est
creata. Si ergo substātia anime xpi est creata. pari ra-
tione ⁊ cognitio. sed oia creata sunt in certo pondere
numero ⁊ mēsura. ⁊ oia talia sunt finita. ergo necesse
est cognitionē quā habet anima xpi esse finitā. Sed
cognitio finita nō est nisi finitoꝝ. ergo anima christi
nō cognoscit nisi finita. ⁊ verbum cognoscit infinita.
ergo ⁊c. Item nihil creatum excedit in infinitum
aliud creatum eiusdē generis. sed anima christi ⁊ ei⁹
scientia est creata ⁊ eiusdem generis cū qualibet alia
anima beata ⁊ eius scientia. ergo anima christi nō ex-
cedit in infinitū scientiā cuiuslibet alteri⁹ anime cre-
ate. sed scientia verbi in infinituz excedit scientiā cu-
iuslibet anime beate. ergo videt q anima christi nū-
q̄ tot cognoscat quot cognoscit ipm verbū. Item
sicut cognitio verbi est imensa intensiue. ita est etiam
extensiue. quia sicut habet limpiditatē infinitam. ita
etiam cognoscit infinita. sed impossibile est q anima
christi cōprehendat infinitatē ipsius verbi intensiue.
⁊ q ita limpide cognoscat sicut ipsum verbum. ergo
impossibile est pari ratiōe q cognoscat omnia q̄ co-
gnoscit ipsum verbū. cum verbū cognoscat infinita.
Item sicut intellectus anime christi ex vnione sui
ad lucem eternam habet cognoscere multa. sic ⁊ ipsa
substantia anime ex vnione ipsius ad verbū est nata
esse in multis locis. Sed impossibile est q aia christi
vbiq̄ sit vbicūq est verbū q̄uis ei vniatur. ergo im-
possibile est q intellectus eius cognoscat omnia que
cognoscit verbū q̄uis ei vniatur. Item quāto sub-
stantia est simplicior. tanto est pluriū cognoscitiua. ꝟ
substantia verbi increati in infinitum excedit q̄tum ad
simplicem animā christi. ergo impossibile est q ani-
ma christi vnq̄ tantū sublimet q cognoscat tot quot
cognoscit ipsum verbū. Item si anima xpi cogno-
scit omnia q̄ vbū cognoscit. aut hoc est ꝑ ipm verbū
imediate. aut ꝑ aliqd aliud creatū sibi superadditū. Per
ipm vbū imediate nō pōt. sic i pcedētib⁹ fuit ostensum.

quia necesse est ipsum intellectū informari a rōne cognoscendi. Si p aliquid creatū sibi supadditū. aut h est lumē pcedens a verbo. aut spēs aliqua rei cognite. Si est lumē pcedens a verbo. cū illud nō excedat in infinitū lumē qd cōfert aliis aiabus. si alie aīe nō cognoscūt nisi finita. necesse est q anima xpi non cognoscat nisi finita. ergo nō cognoscat oīa que verbū cognoscit. Si p species sibi datas. ergo tot spēs habebit quot sunt cognoscibilia. t si hoc. cū cognoscibilia sint infinita. erūt in anima xpi infinite species i actu. ergo si impossibile ē infinita esse in actu in creatura. impossibile est q aīa xpi cognoscat infinita siue oīa q verbū cognoscit. Itē ad cognitionē rei duo requirunt. scz receptio t iudiciū. ergo ad hoc q aliquis cognoscat aliqua. necesse est q habeat posse iudicandi sup illa. sed iudiciū anime xpi est finitū. ergo nec p se nec p cōiunctionē suaz cū verbo iudicat de infinitis. qz nulla virt⁹ finita exit in opationē infinitā nec p se nec cū alia. non eñ pōt in aliqua infinita opatione ei cōtinuari. ergo impossibile est animā xpi iudicare de tot de quot iudicat verbū eternū. etsi hoc. nō potest

37 omnia cognoscere que verbū cognoscit. Rº ad pdictoꝝ intelligentiā est notandū q ad istā questionē ppter sui difficultatez a diuersis diuersimode rñdet. Et quidā rñdent simpliciter cōcedendo. quidā autē distinguēdo. Primi variant fm triplicē modū dicēdi. Quidā eñ dicunt q aīa christi cognoscit omnia q verbū cognoscit. p eo q verbū eternū non cognoscit nisi finita. non eñ est exemplar nisi coꝝ que sunt vel fuerūt vel erūt. t hec oīa finita sunt. Sed iste modus dicendi stare non potest. qz sicut ipe Aug⁹. dicit et in pmo libro ostēsum est. eterna dei sapiētia cognoscit infinita sicut planū est. qz cognoscit ois numeri spēs. cognoscit etiā oīa que potest facere. Alius mod⁹ dicendi est q anima christi cognoscat oīa que cognoscit verbū. t cognoscit infinita. qz vno t eodē cognoscat omnia. i. verbo. Et hinc est q nō solum aīa christi actu cognoscat infinita. sed etiā quelibet aīa beata q intuet in ipaz lucem eternā fm q asserūt. Sed illud nec rationi consonat nec autoritatib⁹ sanctoꝝ. qz cognitio nō aliter attribuit alii aīe q aīe xpi. t ppterea virtus finita nō videt posse cōtinuari virtuti infinite in cōprehensione infinitoꝝ que quidem est opatio infinita. Tercius modus dicendi est q anima xpi cognoscat infinita in verbo. qz p verbū cognoscit alia nō inq̄tū pticipando sapientiā sicut alie aīe. s possidendo ipaz sapientiā. Et illd videt sensisse magister Hugo de sctō Victore. in libello de sapientia xpi. Ait eñ sic. Plenā ac pfectā ac totā dei sapiētiā in anima christi fuisse credim⁹. t ipa sapiētia eandē animā plene ac pfecte sapientē. nō ex ipa pticipando. sed totaz possidendo quā singulariter possedit t cōprehendit ineffabiliter. Et paulo post. Hoc ipm indubitāter affirmo q aut alia sapiētia in xpo nō fuit. aut si fuit eq̄lis illi nō fuit. Et ita dicit q aīa christi oīa cognoscit. qz sapiētia christi nō fuit alia q illa sapiētia qua deus est sapiens. In hoc tamē est differētia. q deus est illa sapiētia. aīa aūt xpi nō est illa sapiētia s illi sapientie psonaliter vnita. Item deus est sapiens illa sapientia p naturā. anima autē christi p gratiā vnionis. Sz qualiter verbū illud Hugonis quereti satisfaciat difficile est apire. Quoniā sicut in pcedētibus fuit ostēsum. ad hoc q anima christi cognoscat ꝯbuz. necesse est interuenire sapientiā creatā. que quidē est dispo-

nēns t habilitans ipaz animā ad vnionē verbi. nec ē ipsa summa sapiētia sed influentia ab ea pcedens. t ideo tentandū est si quo mō potest alius modus rationabilior inueniri q aliquis triū pdictoꝝ. Attendendū est ergo q alii tentauerūt pdictam questionez determinare distinguēdo. t hi diuersificant fm triplicem modū distinguēdi. Quidā eñ dicere voluerunt q in christo est duplex modus cognoscendi quez habet in verbo. Vnus p gratiaz vnionis. alter qui est p gratiā cōprehensionis. t illo quidē mō qui est p gratiam cōprehensionis nō cognoscat omnia quē cognoscit verbū. sed illa que spectant ad gloriā suam. Alio vo modo qui est p gratiā vnionis que cognoscat oīa que cognoscit ipm verbū. quoniā gratia vnionis ratione extremi cui vnit est gratia sine mensura t gratia infinita. t ideo nō est mirū si cognoscat fm illam infinita. t omnia que verbū cognoscit. Sed iste modus dicendi nō videt esse intelligibilis defacili. Primū quidē qz si anima christi cognoscit quicq̄d cognoscit p habitū creatū. nec est habitus alius creatus in anima christi que omnia cognoscit fm ipm verbum vel in ipso verbo nisi habitus glorie cōprehensoris. qz illo circumscripto iam nihil cognosceret in verbo. vnio eñ non facit diuinā naturā cognosci ab hūana ingētuz vnio sed gloria cōprehensoris. Nam caro est vnita verbo q̄uis nō cognoscat ipsuz verbū. Si ergo aliquo habitu cognoscit omnia quē cognoscit verbū. necesse est q cognoscat p illā cognitionē que quidem est habitus cōprehensoris. Preterea. quicq̄d sit gratia vnionis siue creata siue increata. anima xpi semp est inter terminos creature. ergo eius virtus cognoscitiua semp finita est. ergo nunq̄ cognoscit infinita. t sic redit questio pius pposita. Alius vo mod⁹ dicendi est q in deo ponit duplex modus cognoscēdi. nō ppter diuersitatē a pte virtutis cognoscētis. sed a pte cōnotati. Dicit eñ in eo esse scientia visionis et sciētia intelligētie. Sciētia visionis ē respectu omniū coꝝ que facere disposuit. Scietia intelligentie respectu omniū eoꝝ que facere pōt. t vtraqz dicit omnis scientia. q̄uis sciētia visionis sit finitoꝝ. scientia intelligentie infinitoꝝ. Disposuit eñ facere finita. sed pōt facere infinita. Qñ ergo querit vtrū xps sciat omnia que nouit verbū. Si intelligat de sciētia visionis. cōcedunt vtiqz q anima xpi omniū illoꝝ capax fuit. et eidē cōtulit deus sciētiā oīm illoꝝ que facere disposuit ppter magnā sui subtilitatē. t ipsi⁹ anime capacitatē. Si aūt intelligat de scientia intelligētie. sic dicūt q nō omnia cognoscat que cognoscit ipsum verbum. qz illa se extendit ad infinita. t aīa christi in cognoscēdo nō potest nisi sup finita. deus aūt non cōtulit illi anime nisi quātū potuit capere. t fm istā viam dissolui possunt rōnes ad vtrāqz partē. Et hic quidē mod⁹ satis facilis ē t rōnabilis. Verūtamē adhuc nō quiescat mens dubitātis. qm esto q de⁹ mō aliqd nouū faceret. qd tñ facere nō disposuit. sicut nouū mūduz. iā lateret xpm. Seqret etiā q xps aliqd de nouo posset addiscere. t ita non haberet plenitudinē sciē. Et iterū cū scibilia nō se coangustāt i aīa sciēte. nūq̄ videt q tot sciat aīa qn possit adhuc plā scire. quō g erit stat⁹ ex pte capacitat⁹ creature. Et ppterea ē terci⁹ mod⁹ distinguēdi q ꝯuenit aliquē cogsci cognitiōe hītuali t cognitiōe actuali. siue cognitiōe q ē sicut sciā t cognitione q est sicut ꝯsideratio. Si g loqmur de cognitiōe q̄tum ad actū cōsideratiōis. sic dicendū est q aīa xpi

nunq tot cognoscit quot cognoscit ipm verbū. p nul lā eni gloriā potest adeo subleuari creatura vt simul i actu iudicet de infinitis. cū hoc sit infinite virtu. Si vo loquamur de cognitiōe habituali. sic cōce potest q sciat oia q cognoscat ipm verbū sibi vnitū. hoc patet sic. qz cū anima christi cognoscat ipm ver habitu glorioso. ita pfecte q nō potest ipm pfecti cognoscere. z ipm verbū eternū pmptā habet volū ad aperiendū ipi aie oia que in ipo relucent. nec quidin ipo relucecat qd non sit natū cognosci ab aia. aia xpi hz aliqd q facilis est ad cognoscendū oia verbū cognoscit. Et hui signū ē. qz ad hoc q co- gnoscat aliquid qd verbū cognoscat quicqd illud sit. oportet q det ei nouus habit cognoscēdi. s ome vult in eo potest legere. Si ergo tu queras de illo habitu vtrū sit habit finit vel infinit. Respōdēdū q sit finitus habet tamē respectū ad infinita. nec hoc impossibile ponere in creatura. Infinitas eni respectuū nō ponit infinitatē actualē sicut nō ponit compation realē. Si iterū queras vnde veniat illa infinitas respectuū circa habitū cognitiōis aie christi. dico q venit ex volūtate speculi sibi vniti qd volun- tate pmptā habet omnia pmalandi que relucēt in se. aūt non facit alicui alij aie. z ideo de sola anima christi cōcedi pōt z debet q sit omnisciēs qtū ad cogni- tionē habitualez. Et cōcedende sunt rōnes que sunt

38 ad istā partez. Ad illud qd obijcit in contrariū q quicquid scit. scientis cōprehēsione finit. dicendū q illud intelligit de noticia actuali. que quidē cōsistit i actuali cōprehensione q innuit in ipa autoritate. De habituali aūt nō oportet q habeat veritatē nec opor ad hoc q habeat veritatē d omni habituali sed de que est p cōprehēsionē. Quis eni deus cognoscat ab anima. nō tamē oportet q sit finit ipi aie cogno-

39 scēti. imo simpliciter est infinit. Ad illud qd obijcit q cognitio debet adequari cognoscibili patet rūsio p illud qd dictū est. q hoc verū est de cognitiōe cōpre- hensiōis. z de ea cognitione que actu iudicat de toto cognoscibili. tali aūt mō cognoscēdi nō cognoscit aia

40 christi oia que verbū cognoscit. Ad illud qd obij- citur q cognitio quā habet aia christi est finita. ergo nō potest esse infinitoz. Dicendū q in cognitiōe aie christi est dua psiderare. videlicz ipaz rationē cogno- scendi q est ipm verbū. z ipm habituz fm ipsam sub- stantiā habit. z respectū illius habitus ad cognoscibi- le. Dico q q quis habitus ille sit finitus. tamē ra- tio cognoscendi in se infinita est. z p illā habet ille ha- bitus respectū ad infinita. nō in actu sed in aptitudi- ne. Et hoc modo nihil phibet cognitionē finitā esse respectu infinitoz. Ex hoc eni nō ponit aliqua infini- tas esse in creatura in actu. sed ponit actualis infini-

41 tas solū in ratione cognoscendi. Ad illud qd obij- citur q creatū non excedit aliud creatū eiusdē gene- ris in infinitū. Dicendū q illud verū est de illo exces- su qui est in ipo creato fm se z absolute de illo vo ex- cessu qui est rōne creatricis essentie nō habet verita- tem. Et isto mō dicit scientia xpi in infinitum excedere scientias aliaz aiaz. nō qz lumē xpi in infinitū sit mai- us q lumē aliarū aiaz. s qz ipm vbū eternū i infi- nitū pmpti se exhibet ad manifestandū ea q in se hz

42 anime xpi q alicui alij aie. Ad illud qd obijcitur q anima christi nō potest cognoscere imensitatē lumi- nis cognitiōis diuine. ergo nec imensitatē respe- ctu cognoscibiliū. Dicendū q nō est simile duplici. qz

causa. Vna quidē qz anima christi quicqd cognoscit i habitu. de ipo verbo eterno cognoscit i actu. cū co- gnitio ipius verbi in se sit de essentia glorie. nō sic aūt est de cognitione aliarū rerum que relucent in verbo. Preterea ipm verbū est infinitū. z quicquid intelli- gitur de verbo totū est infinitū. Nō sic autē est de co- gnoscibilibus finitis. qz quodlibet ipoz in se finitum est. et cognosci potest a substantia et virtute finita. et mediante habitu finito. Vnde q uis anima christi co- gnoscat omnia que verbū cognoscit. nunq tn equat ei in cognitione. qz nunq oia illa cōprehendit actua- liter fm q ipm verbū eternū p vno aspectu de omni-

43 bus iudicat z omnia intuet. Ad illud qd obijcitur q anima christi q uis sit vnita verbo. nō tamē est vbi- cūqz est verbū ergo nec cognoscit omnia q cognoscit verbū. dicendū q nō est simile qm esse hic vel ibi di- cit actū existendi. z ideo si aia christi esset vbicūqz est verbū. iam esset imensa. z existentia eius adequaret existentie verbi. Non sic aūt est de cognitiōe. quoniā multa cognoscit anima christi in habitu que nunq cōsiderabit in actu. Ideo nec p hoc ponit adequa- tio. nec ponit imensitas circa potentiā ei cognosci-

44 tiuā. Ad illud qd obijcit q simplicitas anime nū q eleuat ad simplicitatē verbi. dicendū q illud ver- bum intelligit non tm de cognitione habituali. verū etiā de cōsideratione actuali. Et qtum ad hoc verū est q nunq anima ascendit ad tot psideranda. quot ipm verbū cōsiderat. Et si tu obijcias q nec habitu nec actu videt posse pertingere ad omnia que verbuz cognoscit. cum in omnib creator excedat creaturaz. Dicendū q sicut dictū fuit habitualis cognitio infini- torū nō ponit infinitatē in habitu cognoscēdi. z ideo non ponit adequationē ipi cognitōis anime christi

45 respectu cognitionis ipi verbi. Ad illud qd que- ritur p quid anima christi cognoscat omnia que co- gnoscat verbū. Dicendū q p lumen aliquod sibi da- tum. hoc aūt non est. qz q lumē illud sit infinitū. s qz est ad infinita scibilia compari pter pmptitudinez

46 exemplaris sibi vniti. Ad illud vo qd vltimo obij- citur q in cognitiōe est receptio z iudiciū. Dicendū q illud intelligit de actuali cōsideratiōe. de habitua- li aūt nō est verū. q qs iudicet in actu de omnib que nouit in habitu. fm q pōt z habet facultatē iudican- di p aliquas rōnes que sibi insite sunt ad hoc q pos- sit iudicare de illis cognitionib. Vt ergo summa p- dictorum que plixius dicta sunt breuius pstringant cōcedendū est q anima christi habitualē cognitionē habet infinitorū. z omniū eorū que cognoscit ipsum verbū sibi vnitū. licz nō habeat actualē. z illa quidez habitualis cognitio nō ponit infinitatē actualē i ipo habitu vel i potētia cognoscēte. s solū in rōne cogno scēdi. vel i cōpatiōe hui cognoscēdi ad ipa cognoscibi- lia. Hūc aūt sextū modū dicēdi mag sustinet tenē q qntū. licz qui sit facilior ad sustinēdū. tn pter au- toritates sctoz qb ē in arduis qstiōib pcipue inītē- dū. tū etiā p reuerentiā dñi xpi. cui sic qtūcūqz sa- piētie z glie possum debem attribuere. z supra etiā q intelligim ad ipi reuerētiā z honorē.

Consequēter qrit de scia quā aia xpi habuit a vbo. z circa h qrunt tria. Primo qrit vtrū ali- quā sciam hūerit aia xpi a vbo pter illaz quā habuit i vbo. Secūdo qrit vtrū fm illā pfecerit. an ab initio hūerit eā pfectā. Tertio qrit vtrū de vbus erit cōicare aie xpi omipotētiā sicut cōicauit omisciaz.

Questio.i. g

Utrũ xp̃s habuerit aliã scientiã a verbo p̃ter illã quã habuit in verbo. Et q̃ nõ fuerit aliqua necessitas habendi aliã videt̃ p̃mo p̃ illd' qd' dicit Dam. Quẽadmodũ caro hõis s̃m p̃priã naturã nõ est viuificatiua. dñi aũt caro vnita s̃m hypostasim ipi deo verbo viuificatiua facta est p̃pter eã que est s̃m hypostasis vnionẽ. ita z hũana anima quidẽ substãtialit̃ nõ possidet futuroꝝ cognitionẽ. dñi autẽ aĩa p̃pter eam que est ad dñi verbũ vnionẽ ditata est futuroꝝ cognitionẽ. ergo sicut caro xp̃i nõ posset viuificare nisi p̃pter vnionẽ sui ad verbũ. ita aĩa eius nõ cognosceret aliquid nisi in ip̃o verbo. Item vnio s̃m vnã naturã est vna p̃fectio. s̃ intellect' aĩe xp̃i p̃fectus fuit sciẽtia cognoscẽdo oĩa in ipso verbo. ergo cum sciẽtia sit p̃fectio ip̃ius intellect'. nõ habuit aliã scientiã p̃ter illã.

Itẽ sup̃fluũ est facere p̃ plura qd' põt sufficiẽter fieri per pauciora. sed aĩa xp̃i sufficiẽtissime cognoscit omne cognoscibile cognitiõe que est in ip̃o v̓bo. ergo videt̃ q̃ sup̃fluũ sit ei attribuere aliam cognitionem.

Itẽ maioris luminis est absorbere min'. Si g̃ cognitio quã xp̃i aĩa h3 in ipso verbo fuit p̃fecte luminositatis. q2 fuit in ip̃o fonte lumĩs. videt̃ q̃ nõ potuerit simul cũ ea stare aliud genus cognitiõis i aĩa christi.

Itẽ qñ aduenit qd' p̃fectũ est. euacuat̃ qd' ex p̃te ẽ. sed cognitio ip̃i' aĩe xp̃i in verbo est cognitio p̃fectissima. cognitio v̓o rerum in p̃prio genere est cognitio min' p̃fecta. ergo si xp̃s ab initio habuit cognitiõe3 p̃fectissimã que est in verbo. videt̃ q̃ alia nõ habuit locũ in ip̃o. Sed cõtra. sicut dicit Aug'. sup Geñ. ad lr̃am tractans illa tria verba. Geñ. i. Fiat. fecit. z factum est. Angelus tripliciter cognouit res. i ip̃o verbo. in se. z in p̃prio genere. sed intellect' aĩe christi nõ fuit min' p̃fectus q̃ intellect' angelic'. ergo nou t̃m habuit cognitionẽ rerũ in verbo. verũetia3 in seipso.

Itẽ christus assumpsit qd' dignitatis erat de omi statu. sc3 de statu glorie. z de statu innocẽtie. z de statu nature lapse. ergo nõ t̃m habuit cognitionẽ cõuenientem statui glorie. verũetiã cõuenientẽ statui innocentie. Si ergo adam habuit cognitione3 omniũ rerum creatarũ diuinit' sibi datã in seip̃o. videt̃ q̃ p̃ter cognitionẽ gloriosam xp̃s habuit illã scientiã. Item anima xp̃i in omni dono gratiaꝝ debuit excedere oẽs alias animas. z nõ t̃m in dono gratie gratũ facientis verũetia3 in dono gratie gratis date. Si ergo habere noticiã ip̃aꝝ rerũ in seipso hoc est donũ gratie gratis date. videt̃ q̃ xp̃s habuit hanc cognitionẽ p̃ter eam cognitionẽ que est in verbo. Itẽ sicut ratio superior debet habere suã p̃fectionem. ita etiã ratio inferior in xp̃o. sed ratio superior nata est nosse res in ipso verbo eterno. inferior v̓o nata est eas considerare in p̃prio genere. ergo sicut habuit cognitionẽ superioris. ita etiã inferioris. z sic zc. Item christus erat simul perfectus viator z cõprehensor. sed vtri3 statui necessaria est cognitio. ergo sicut habuit sciẽtiã debitã statui cõp̃hensoris cognoscendo res in ip̃o verbo ita videtur q̃ habuit scientiã cõuenientẽ statui viatoris cognoscendo res in seip̃is. R' absq3 dubio cõcedendum est q̃ p̃ter cognitionẽ quã habuit aĩa xp̃i i ip̃o verbo que est cognitio gloriosa. habuit cognitionẽ a verbo que est cognitio gr̃e gratis date. qua etiã cognitione cognoscit xp̃s res in seipsis. p̃ sp̃es ei inditas ab ipso conditionis p̃mordio. sicut fuit in intellectu ade vel etiã in intellectu angelico. Ratio aũt hui' est p̃fectio ip̃sius anime christi. que nõ t̃m debuit esse p̃fecta s̃m superiorẽ portionẽ. verũetiã s̃m inferiorẽ z s̃m partem sensibilem. nõ tantũ quãtũ ad statũ patrie. verũetia3 q̃tum ad statũ vie. qui duplex est. videlic3 innocẽtie z nature lapse. Et s̃m hoc xp̃s habuit triplicẽ cognitionẽ istis triplici statui cõuenientẽ. videlic3 cognitionem glorie. cognitionẽ nature integre. z cognitione3 penalis experientie. vt de quolibet statu aliquid i se haberet. Rursus q2 p̃fecta fuit anima christi q̃tũ ad cognitionẽ. nõ solum respectu cognoscibiliũ sed etiã respectu modoꝝ cognoscendi. Ideo cu3 res tripliciter sint cognoscibiles. s̃m q̃ tripliciter habent esse. Habent eñi esse in verbo. habẽt esse in intellectu creato. habẽt nihilominus esse in p̃prio genere. Ideo ad hoc q̃ intellect' anime xp̃i plenã de reb' cognitionẽ haberet res cognouit ista triplici cognitione. Et sic pat3 q̃ aĩa christi nõ t̃m habuit cognitionẽ rerũ in verbo. sed etiã rerũ a verbo. Cognitionẽ inquã non t̃m simplicis noticie. verũetiã experientie. Patet etiã haꝝ triũ cognitionũ sufficiẽtia. necessitas. z distinctio. q̃ potest sumi vel ex p̃te viriũ. s. superioris ratiõis. inferioris. et sensualitatis. Uel ex p̃te statuũ. videlic3 glorie. innocentie. z nature lapse. Ul' ex p̃te modoꝝ cognoscẽdi. sc3 in verbo. in se. z in genere p̃prio. Et sic patet q̃ aĩa christi p̃ter cognitionẽ qua3 habuit in verbo. habuit aliquã cognitionẽ a verbo. Et cõcedende sunt rõnes ad hoc. Ad illud qd' p̃mo opponitur de autoritate Dam. dicendũ q̃ Dam. nõ vult assignare similitudinem q̃tum ad omnia. sed q̃tum ad hoc q̃ sicut caro christi nõ esset viuificatiua nisi fuisset ipi verbo vnita sic anima xp̃i ignorãs ess3 z imp̃fecta. nisi fuisset vnita eĩ sapiẽtia p̃fecta. sed p̃pter illa3 vnionẽ habet oĩs p̃fectionis cognitionẽ. Ad illud qd' obijcit̃ secũdo q̃ vnius rei vna est p̃fectio. dicendũ q̃ verum est s̃m vnũ modũ. z statũ. z potentiã. sed q2 in anima christi est cõsiderare diuersitatẽ potentiarũ. z statuũ. z modorũ cognoscendi. ideo nihil impedit q̃n s̃m diuersitatem hoꝝ diuersas habeat cognitiones p̃ficientes.

Ad illud qd' obijcit̃ q̃ sup̃fluũ est facere per plura qd' põt zc. Dicendũ q̃ verũ est si fiat eque bñ z eque sufficiẽter. sic aũt nõ esset in p̃posito. q2 nõ ita haberet anima xp̃i completionẽ sciẽtie s̃m omnẽ modũ z omnẽ statũ. sed solũ alteram istarũ cognitionũ haberet.

Ad illud qd' obijcit̃ q̃ maioris luminis est zc. Dicẽdum q̃ illud alicubi habet veritatẽ. hoc est in luminibus que sunt eiusdem ratiõis. z eodem mõ irradiãt. z s̃m eandẽ partẽ. Non sic autẽ est in p̃posito re\[...\] sicut in distinctiõe harũ cognitionũ ostẽsum est. Preterea qd' dicit̃ q̃ maius lumen absorbet minus. hoc non dicit̃ q̃tum ad existentiã sed q̃tum ad apparentiã. z lic3 hoc sit verũ in lumine corpali. non tamẽ est verũ in lumine sp̃uali. p̃pter maiorẽ impermixtionẽ q̃ reperitur in lumine spirituali q̃ in corpali. Ad illud quod obijcit̃ q̃ cognitio ex p̃te nõ manet cum cognitione p̃fecta. Dicendũ q̃ verũ est quãdo cognitio ex p̃te habet imp̃fectionem annexam. sicut est cognitio enigmatica. z de hac verũ est q̃ nõ fuit in aĩa xp̃i. Si aũt dicat̃ cognitio ex p̃te. q2 min' p̃fecta est q̃ cognitio glie. nõ opor3 eã euacuari i eo potissimũ i q̃ est sit stat' vie cũ statu patrie. Questio.ij. b

Utrum christus profecerit s̃m illud genus cognitionis. Et q̃ sic videtur. Hebre. v. Didicit ex his que passus est obedientiam. sed discere est p̃ficere in sapientia. ergo zc. Item super illud Luce. ij. Profi

ciebat iesus etate ꝛ sapiētia. Glo. Sicut carnis ē eta-te pficere. sic aie gr̄a ꝛ sapiētia. ergo sicut xp̄s pfecit fm carnē crescēdo in etate. ita videt̄ ꝙ fm aīmā pfecerit crescendo in cognitione. Itē xp̄s assumpsit q̄ plantauit in nr̄a natura. sed xp̄s plātauit in nr̄a nō ut ex multis sensibilib⁹ fiat vna memoria. ex multis memoriis vna expientia. ex multis expimētis vnum vniuersale. quod est pricipiū artis ꝛ sciētie. ergo si iste mod⁹ pcedendi facit aīaꝫ pficere in cognitiōe. videt̄ ꝙ aīa xp̄i in cognitōne pfecerit. Itē aut intellect⁹ agens in xp̄o potuit abstrahere formas vles a cōditionib⁹ malibus. aut non. Si nō potuit. ḡ fuit impotens. Si potuit. cū talis mod⁹ abstrahēdi sit via i cognitionē. videt̄ ꝙ xp̄s in cognitiōe pfecerit. Item qui aliq̄d apphēndit ꝛ retinet qđ pus nō apphēnderat. aliquid addiscit ꝛ in cognitiōe pficit. ſ sensus cōmunis in xp̄o aliquid apphēndit. ꝛ aliqua sensibilia retinebat que pus nō apphēnderat nec cōposuerat. ꝛ imaginatiua potentia in xp̄o totū illud retinebat. ḡ videt̄ ꝙ aīa xp̄i pficiebat ꝛ addiscebat. Sed ɔtra. Bed. sup illud Luce. Proficiebat Jesus ꝛc. Proficiebat nō ꝙ ipe sapiētior fieret ex tpe. sed eandē q̄ plenus erat sapientiā ceteris ex tpe paulatim demōstrabat. Itē Damā. qui dicunt eū pficere sapiētia. non eam que est fm hypostasitā vnionē venerant̄. ergo si quis dicat xp̄m pfecisse i sciētia. videt̄ facere iniuriā sapiētie increate sibi vnite. Itē xp̄s habuit plenitudinē nō solū gratie gratū facientis sed etiā grē gratis date. Si ergo cognitio quā habuit a vbo i seipso fuit cognitio gratie gratis date. ergo plena fuit in christo a sue cōditionis pmordio. nō ḡ crescebat i eo. Itē aīa christi habuit species rerū cognoscibiliū. ſ qua ratione habuit species vni⁹ cognoscibilis. eadē ratione ꝛ omniū. ſ impossibile est duas formas eiusdē speciei esse ꝛ in eodem et fm idem. ḡ impossibile fuit ꝙ aīa christi nouas formas siue nouas species reciperet. ergo nō potuit in cognitiōe pficere. Itē materia nō est possibilis ad formā quā habet in actu. p eo ꝙ omne recipiens debet esse denudatū a forma recepti. ergo si aīa xp̄i a pncipio habuit in se omniū rerum creatarū speciē ꝛ noticiā. videt̄ ꝙ amplius nō potuerit cognitionē nouam recipere. ergo nec in cognitiōe pficere.

54 Rō ad predictoꝝ intelligentiā est notandū. ꝙ pter scientiā quā aīa xp̄i habuit in verbo. duplicē habuit cognoscendi modū sicut pdictū fuit. Habuit eīm cognitionē simplicis noticie in intellectu. ꝛ cognitionē expientie in sensu. Cognitio simplicis noticie cōsistebat i habitib⁹ ꝛ spēbus ipi aie xp̄i inditis a pmordio sue cōditionis ex bñficio cōditoris. Cognitio vo expientie cōsistebat in vsib⁹ sensuū exterioꝝ. Qm̄ ergo habit⁹ ꝛ spēs impsse fuerūt ipi aie xp̄i in oīmoda plenitudine. hinc est ꝙ xp̄s pficere nō potuit cognitōne simplic̄ noticie. Quia vo sensus exterior ad aliquid ɔuertebat̄ de nouo ad qđ pus cōuersus non fuerat. hinc est ꝙ cognitiōe expientie pficiebat. Iuxta qđ dicit Ambro. ꝙ in eo sensus pficiebat hūan⁹. Et aplus dicit ꝙ didicit ex his que passus ē obediētiā. Et glo. sup illud ps̄. Qui tribuit mihi intellectū vsq ad mortē erudiuit me Inferior ps mea. s. carnis assumptio

55 vt expiret tenebras mortalitatis. Et sic aīa xp̄i ꝙuis nō pfecerit fm cognitiōnē simplicis nature. pficiebat tamē fm cognitionē expimentalē. Ille autē profectus sciētie expimentalis in christo in duobus differebat a pfectu cognitiōis nostre. In vno videlꝫ ꝙ christus non pficiebat veniendo in noticiā rei prius incognite. sed ꝙ pficiebat vno alio modo. s. p expientiam. In alio etiam differebat. qꝛ pfectus noster est fm existentiā. pfectus vo christi erat solū fm apparentiā. Et fm hoc patet respōsio ad questionē ppositam. patet etiā respōsio ad rationes ad vtraq partem p magna pte. Nam rōnes que ostendūt ꝙ xp̄s non pficiebat in cognitiōe siue sciētia. pcedunt de profectu nō solum fm apparentiā. sed etiā fm existentiā. nō solum fm cognitionē expientie. vꝫetiā fm cognitionē simplicis noticie. Et ideo rōnes ille sunt cōcedende. qꝛ verū cōcludūt. Ad illud vo qđ primo

56 obiicit̄ in contrariū de autoritate apli. ꝛ de autoritate Bede in glo. dicendū ꝙ vtraq autoritas intelligit̄ de cognitione expientie. Ad illud qđ obiicit̄ ꝙ hoc

57 est naturale videlꝫ ꝙ ex multis sensibilibus fiat vna memoria. Dicendū ꝙ duplex est modus cognoscēdi p expientiā. Unus qui est via in acquisitionē sciētie. Alius vo qui est via in exercitiū sciētie. vt qđ prius sciebat̄ theorice. postmodū sciat̄ practice. Et primus modus expientie repit̄ in sciētie inuētione. Secūd⁹ vo cōsistit in vsu sciētie iam adepte. Et in pmo ē motus ab incognito ad cognitum. In scđo vo est via siue pcessus a cognito vno mō vt cogscat̄ alio mō. Et pmus modus respicit imperfectioneꝫ nature lapse pter ignorantiā annexā. Secūdus vo respicit statū innocētie in quo habitus sciētie pcessisset vsum. ꝛ cognitio simplicis noticie pcessisset cognitionē expientie. ꝛ iste modus fuit in xp̄o ꝛ nō alius. qꝛ sicut infra patebit. de statu nature lapse xp̄s nō debuit assumere defectū ignorantie. Philosophus autē in predicto pgressu cognitiōis pcedit fm statū nature lapse. qđ in christo nō oportet repiri. Ad illud quod obiicit̄

58 ꝙ intellect⁹ agens in christo potuit abstrahere. dicendū ꝙ abstractio speciei a cōditionib⁹ materialibus q̄dam ordinat̄ ad generandū habitū. quedā vo ɔsistit in iudicio eius qđ apprehensum est p sensum. iudicio inquā facto ab intellectu. ꝛ ppterea nō fuit in christo. cū intellect⁹ eius haberet habitus ꝛ species rerū. illa aūt abstractio ordinaret̄ ad acquisitionē habitus et scientie nondū adepte. ꝛ ita haberet annexū defectū ignorantie. Secūda vo in christo fuit. sed ex hoc non sequit̄ ꝙ aliq̄d didicerit de nouo. vel ꝙ in scientia pfecerit. sed solum ꝙ aliquid cōsiderauit intellectu excitato a potentia inferiori. Ad illud quod obiicit̄

59 ꝙ sensus eius poterat cōponere ꝛ tenere. dicendū ꝙ illud nō facit profectū in cognitione speculationis. ſ in cognitione expimentali. quoniā illa que sensus cōponebat aut diuidebat. apud intellectū erant magis cognita. nō solum q̄tum ad essentias sed etiā q̄tum ad cōpositiōes. fm quas compositiōes ꝛ diuisiones possunt formaliter variari. Unde secus est de cognitione rerum in christo ꝛ in quocunq angelo. Angeli eīm potuerūt proficere in cognitione rerum. componendo. diuidendo. ꝛ cōferendo. etiā cognitione simplicis noticie. quis non reciperent nouas species. xp̄s vo minime pter cognitionis plenitudinē ꝛ pfectionem quam decuit animā eius habere a pricipio sue conditionis.

Questio .iij. 1

Utrum deus cōmunicauerit anime xp̄i omnipotentiā. sicut cōicauit et omniscientiā. Et ꝙ sic videt̄. ad Phil. ij. Dedit illi nomen quod est sup omne nomen. ergo si non dedit ei nomē sine re. dedit ergo illi virtutē super omnē virtutē. ꝛ potentiā sup omnē po-

tentiã.ergo debuit ei omnipotentiã. Item cũ tria sint in anima.potẽtia.scientia.et voluntas.vt vult Rich. volũtas p̄supponit scientiã.et sciẽtia p̄supponit potẽtiam. ergo natura que ẽ capax sciẽtie.est capax potẽtie.ergo que est capax oĩs sciẽtie.est capax omnis potentie.sed aĩa christi fuit capax oĩs sciẽtie sicut supra ostẽsum fuit.ergo fuit capax oĩs potẽtie. Itẽ amplioris extẽsionis est sciẽtia q̃ potẽtia. Omne enĩ qđ deus potest.scit.sed nõ conuertit̃.sed qđ capax est rei maioris. est capax rei minoris. ergo si aĩa christi fuit capax omnis sciẽtie. fuit etiã capax omnis potentie. ergo debuit deus ei cõmunicare omnipotẽtiã. Itẽ posse scire vnũ scibile est potẽtie. ergo posse scire duo scibilia est maioris potẽtie.et sic ꝓcedendo.ergo posse scire infinita scibilia est summe et infinite potentie. ſ aĩa christi potuit scire infinita scibilia.ergo deus communicauit ei omnipotẽtiã. Item artifex materialis nõ solum cõmunicat filio suo scientiam simplicis noticie. sed etiam scientiã practicã.ergo multo forti⁹ hanc deus cõicauit aĩe christi. Sed sciẽtia practica habet opationẽ cõiunctã.et opatio habȝ potentiã p̄uiã. ergo si deus cõicauit aĩe xp̄i scientiã practicã omniũ rerũ.cõicauit ergo ei omnipotẽtiã. Itẽ sicut intellectus anime xp̄i cõiunct⁹ est diuine sapiẽtie.ita etiã et virtus illius aĩe iuncta est diuine potentie. Dicim⁹ enĩ xp̄m dei virtutẽ et dei sapientiã.ergo sicut intellectus anime xp̄i ꝓpter cõiunctionẽ eius ad summã sapientiã est factus omisciens. ita et virt⁹ ꝓpter cõiunctionẽ cum summa potẽtia debuit fieri omnipotẽs.

Sed ꝯtra. Omnis potentia creature sequit̃ ipã substantiã creature.sed omnis potẽtia p̄cedit substãtiã omnis creature.q: potest ꝓducere oĩe ens.ergo nulli creature cõicari potuit omnipotentia. Item nihil habens omnipotentiã potest ab aliquo excedi vel supari.q: nihil est maius omnipotẽte. sed necesse est omnẽ creaturã a deo excedi et supari.ergo impossibile est alicui creature omnipotentiã cõmunicari.

Item nulli⁹ substãtie finite põt esse virtus infinita. sicut dicit philosophus. et ratio manifestat. Sed omnipotẽtia est virtus infinita.ergo nulli substantie finite põt cõmunicari omnipotẽtia. sed oĩs creatura est substãtie finite cum sit creata in numero pondere et mensura.ergo etc. Item nulla virt⁹ entis creati trãscendit ens.sed omnipotẽtia transcendit ens.q: potest de nõ ente facere ens.ergo impossibile ẽ alicui

60 virtuti create dari omnipotentiã. R°.dicendũ q̃ nec aĩe christi nec alicui creature potest omnipotẽtia cõmunicari.nisi eaten⁹ qua cõmunicat̃ ei nomen et excellentia diuinitatis. hoc est p cõmunicationẽ idiomatũ.que ortũ habet ex psonali vnione. Sicut enim possum⁹ dicere q̃ homo est deus. ita possum⁹ dicere q̃ homo est omnipotẽs. Et sicut excellẽtia diuinitatis nulli cõicari potest sicut forma et ꝓprietas eidem inherens substãtialiter vel accidentaliter. sic etiam nec omnipotẽtia. Ratio autẽ quare omnipotẽtia cõmunicari nõ potest alicui creature est.q: omnis creatura coĩpo q̃ ex nihilo est.deficit a summa stabilitate.vnđ nõ existit per seipsam. Deficit a summa simplicitate. vnde nõ agit p se totã. Deficit a summa imensitate. vnde distare potest in ipsa virtus a substãtia.et quoniã in se nõ subsistit. nec a se. nisi sustentet̃ a diuina potentia.adeo impossibile est ipsam esse omnipotentem.nõ enim potest seipsam sustinere. Rursus quoniã ex se tota nõ agit nõ potest in totam rei substantiam.et ideo nõ potest esse omnipotens.cũ non possit totũ ꝓducere. Postremo q: virtus eius distat a substãtia.tantũ põt elõgari q̃ oĩno deficiet. vnde nõ põt i oĩa. Sicut ergo soli deo cõuenit summa stabilitas. summa simplicitas.summa etiã immẽsitas.sic etiam omnipotẽtia q̃ necessario req̃rit ista tria. Et iõ omnipotẽtia cõicari non potest alicui creature. nec aĩe xp̄i nec alij. Et rõnes que hoc ostẽdunt sunt cõcedende.

61 Ad illud ꝟo qđ obijcit̃ q̃ dedit illi nomẽ qđ ẽ sup omne nomẽ.dicendũ q̃ datio illius nomis fuit p cõmunicationẽ idiomatũ. vt homo ille diceret̃ esse de⁹ et dei filius. De hac autẽ cõicatione nõ intelligit̃ ad p̄sens.idõ autoritas illa nihil facit ad ꝓpositũ.

62 Ad illud ꝟo qđ obijcit̃ q̃ potẽtia antecedit sciẽtiã. Dicẽdũ q̃ potentia dicit̃ dupliciter.respectu act⁹ interioris.et respectu actus exterioris. Dicim⁹ enĩ aliquem posse scire et velle.dicim⁹ etiã posse opari. Cum ergo dicim⁹ q̃ in creatura potẽtia antecedit scientiã. hoc verũ est respectu actus interioris ſ non exterioris.q: potẽtia opatiua cõsequit̃ sciẽtiã. Cũ aũt dicit̃ omnipotẽtia esse in aliquo.hoc nõ intelligit̃ respectu actus interioris tm̃. ſ etiã respectu exterior. ideo nõ sequit̃ q̃ si in aliquo sit omnis sciã.q̃ in eo sit omnipotẽtia.

63 Ad illud qđ obijcit̃ q̃ amplioris extẽsiõis est sciẽtia q̃ potẽtia. Dicendũ q̃ esse maioris extẽsionis est dupliciter. vel respectu obiecti. vel respectu subiecti. Si loq̃mur de extensione respectu obiecti. maioris extensionis est omniscia q̃ omnipotẽtia. q: respectu plurũ est. Si aũt loq̃mur de extẽsione respectu subiecti.maioris amplitudinis est omnipotẽtia q̃ omniscia q̃tũ est de ꝓpria rõne vtriusq̃. Nã omnipotẽtia ponit subiectũ suũ oĩno imẽsum et infinitũ. omnisciẽtia ꝟo nõ. sicut in p̄cedentib⁹ fuit ostẽsum. Et ideo non sequit̃ q̃ si alicui subiecto nature create possit cõmunicari omisciã.q̃ ꝓpter hoc possit ei cõicari omipotẽtia. Cõicatio enĩ omipotẽtie plus respicit amplitudinẽ subiecti q̃ obiecti.

64 Ad illud qđ obijcit̃ q̃ posse scire omne scibile est posse etc. Dicendũ q̃ cũ aĩa cognoscat in verbo.cognoscere ipi⁹ aĩe plus est in recipiẽdo ab ipo verbo q̃ in agẽdo in ipm verbũ. et ideo posse scire aliq̃d scibile in ipo verbo.est potẽtie vtriusq̃ actiue et passiue. ſ actiue ex parte verbi illuminãtis. passiue ꝟo ex pte aĩe suscipiẽtis. Cum ergo infert̃ q̃ posse scire infinita sit potẽtie infinite. Dicendũ q̃ ex hoc nõ sequitur q̃ in creaturis sit infinitas potentie actiue.sed in ipa est infinitas potentie passiue.et hoc quidẽ nõ repugnat creature.licȝ et repugnaret infinitas potẽtie actiue. Omne ergo posse facere infinita.dicit infinitatẽ potẽtie actiue.posse ꝟo scire oĩa dicit infinitatẽ potẽtie passiue.hinc ẽ q̃ q̃uis alicui creature cõueniat vt possit oĩa scire.nec tñ conuenit vt possit oĩa facere. Et si tu obijcias q̃ scire nõ tm̃ est pati verũ etiã agere. Dicendũ q̃ hoc ẽ verũ de sciã actuali. que quidẽ ꝯsistit i actu iudicãdi. et illa quidẽ ꝓpriẽ ẽ soli⁹ dei.nec potuit alicui creature cõicari. Sȝ nõ est verũ de cognitiõe habituali.sicut i p̄cedẽtib⁹ fuit ostẽsum.

65 Ad illud qđ obijcit̃ q̃ de⁹ cõicare debuit xp̄o non tm̃ sciẽtiã speculatiuã verũetiã practicã. Dicendũ q̃ sciã practica dicit̃ duob⁹ modis. Uno mõ dẽ sciã practica q̃ est de opib⁹.sicut moralis p̄hia dẽ de ope q̃ est de opib⁹ p̄cedẽtib⁹ a libera volũtate. Alio mõ dẽ sciã practica q̃ est de ope et i ope.sicut faber q̃ fabricat dẽ hẽre cognitionẽ practicã fabricãdi. Primo mõ cõicauit de⁹ sciaȝ practicã aĩe xp̄i. q: xp̄s cognitionẽ hũit oĩm

operū diuinoꝝ. Scđo mō nō cōicauit ei. p eo ꝙ aia xp̄i in cunctis suis opibus nō potuit ei coopari. iđo nō est simile de artifice ⁊ eius filio. q: filius artificis pōt equari in scīa ⁊ virtute. nō sic aūt aia xp̄i verbo. Sꝫ aūt erit si loq̄mur de xp̄o fm diuinā nām. Pat̄ em̄ oia demonstrat filio. ⁊ q̄cunq; pr̄ facit. hec oia et filius facit. sicut dr̄ Ioh. v. Ad illud qđ vltimo obr̄. q: ita vnit̄ virtus virtuti sicut intellect⁹ sapie. dōm q: nō est silr̄ sicut iā p̄dictū est. eo ꝙ opatio intellect⁹ est in suscipiendo. opatio vo potentie actiue magis cōsistit in agendo. Et hui⁹ signū est. q: multo excellē tioꝛis ẏtutis est aliquid posse facere. ꝙ posse nosse. multo em̄ difficilius ē facere vnā formicā ꝙ cognoscere celū ⁊ terrā. Cognoscēs em̄ corpo ꝙ cognoscēs nō influit in ip̄m cognitū. potēs vo in corpso ꝙ potens est cōparat̄ ad ip̄m possibile sicut ad effectum. Et hinc est ꝙ ẏtus opatiua in xp̄o nō ē facta oīpotēs sicut intellect⁹ eius factus ē omnisciens.

Dist. xv. Quō verbi seu xp̄i incarnatio ordinat̄ ad nostrā redemptionē q̄tū ad defectum passibilitatis in generali.

i Llud q̄z p̄termittendū nō est ⁊c̄. Supra egit mgr̄ de plenitudine grē ⁊ cognitionis in xp̄o et pte humanitatis. in hac vo pte intendit agere de defectu passibilitatis. Diuidit̄ aūt ps ista in duas. In q̄z p̄ma agit de defectibus a xp̄o assumptis in generali. In scđa vero agit de passione doloris in spāli. ibi. xvj. Veruntñ magis mouet ac difficiliorē afferūt qōem ⁊c̄. Prima ps hꝫ duas. In q̄rū p̄ma veritatē explanat. In scđa vero veritatē explanatā multiplici auctē ꝯfirmat ibi. Sed q: nōnulli. Prima ps hꝫ tres ptes. In q̄rū p̄ma agit de defectib⁹ reptis in xp̄o q̄tū ad cōgruitatē. oñdens ꝙ congruū fuit xp̄m tales defectus in se hr̄e. In scđa vero agit q̄tū ad generalitatē. inq̄rens. Utrū oēs defectus nr̄os ꝯtingat in xp̄o repiri. ibi. Tradit aūt auctās ꝙ dñs nr̄. In tercia vero determinat q̄tū ad causalitatē. oñdens tales defect⁹ in xp̄o nō fuisse a nā ſꝫ a voluntate. ibi. Hos aūt defectus nō ꝯditionis sue ⁊c̄. Silr̄ scđa ps in q̄ cōfirmat p̄determinata hꝫ ptes tres. In quaꝝ p̄ma adducit auctēs q̄ faciūt ad veritatē. In scđa vo adiūgit auctēs q̄ videntur esse cōtra veritatē. ibi. Quedā tñ repiunt̄ in sanctoꝝ auctibus ⁊c̄. In tercia vero explanādo ostendit in pdictis nō esse contrarietatē. ibi. Ne autem in sacris literis aliqua aduersa diuersitas ⁊c̄. Subdiuisiones autē partiū manifeste sunt in litera.

De defectibus reptis in xp̄o q̄ntū ad cōgruitatē. oñdens ꝙ cōgruum fuit xp̄m defectus humane nature in se habuisse. a

Di. XV

i Llud q̄z p̄termittēdū nō est ꝙ dei filius nām hoīs accepit passibilē. animā passibilē. carnē passibilē ⁊ mortalē. Ut em̄ ꝓbaret̄ veꝝ corpus hr̄e. suscepit defect⁹ corpoꝛis. famē. sitim. ⁊ hmōi. Et vt veram animā ꝓbaret̄ hr̄e. suscepit defectus aīe. s. tristiciaꝫ. timorē. dolorē. ⁊ hmōi. Ois aūt sensus aīe est. Nō em̄ caro sentit. ſꝫ aīa vtēdo corpore velut instr̄o. Vñ Aug. sup Gen̄. in li. xij. Non corp⁹ sentit. ſꝫ aīa p corpus. q̄ velut nuncio vtit̄ ad ꝯfirmandū in seipsa qđ extrinsecus nūciat̄. Sicut ḡ aīa qđ foꝛis est p corpus tanq̄z p instr̄m videt ⁊ audit. ita etiā p corpus q̄dā sentit mala que sine corpore nō sentiret. vt famē ⁊ sitim ⁊ hmōi. Vñ non inerito defect⁹ corpoꝛis dicunt̄. Quedā aūt p corpus imo etiā sine corpore sentit. vt est timor ⁊ hmōi. Sentit ḡ aīa doloꝛes. Sed q̄sdā p instr̄m corpoꝛis. quosdā vo nō. Suscepit aūt xp̄s sicut verā nām hoīs. ita ⁊ veros defectus hoīs. ſꝫ nō oēs. Assumpsit em̄ defect⁹ pene. ſꝫ nō culpe. Nec tñ oēs defect⁹ pene. ſꝫ eos oēs q̄s hoī eū assumē expediebat. ⁊ sue dignitati n̄ derogabat. Sicut em̄ ꝓpt hoīez hō fact⁹ ē. ita ꝓpt eū hoīs defect⁹ suscepit. Suscepit em̄ de nr̄o. vt de suo nobis tribueret. vt nr̄m tolleret defectū. Suscepit em̄ nostrā vetustatē. vt suaꝫ nobis infunderet nouitateꝫ.[a] Simplā ille accepit vetustatē. i. pene. vt nr̄āꝫ duplā ꝯsumerēt. i. pene ⁊ culpe.

Inquirit q̄ntū ad generalitatē. vtrū oēs defectus nostros xp̄s habuerit. b

Tradit aūt auctās ꝙ dñs nr̄ in se suscepit oīa infirmitatis nr̄e p̄ter pctm̄. qđ nisi accipiat̄ de illis tm̄ q̄ cum sumē ꝓ nobis oportuit nec dedecuit. falsū eē ꝓbabit̄. Nō em̄ assūpsit ignoꝛātiā aliquā. cū sit ignoꝛātia q̄dā q̄ defect⁹ ē. nec pctm̄ ē. s. ignoꝛātia inuincabil̄. Nā vincibilis pctm̄ ē. si tm̄ de his ē q̄ nobis expedit scire. Sūt em̄ q̄dā q̄ꝫ scīa nō affert. vel ignoꝛātia nō impedit salutē. ⁊ forte taliū rerū ignoꝛātia defect⁹ nō ē. Constat aūt nobis eē ignoꝛātiā atq; difficultatē volēdi vel faciendi bonū q̄ ad miseriā nr̄ām ptinēt. Vñ Aug. in li. iij. de li. arbi. Approbare inq̄t falsa pro veris vt erret

Aug. in li. ꝺ tri. de hoīs defectibus q̄s assumpserat xp̄s i humana natura.

a

Heb. iiij.

Aug.

a Simplā ille accepit ve. ⁊c̄. Videt̄ hoc incōueniens eē dictū. q: silr̄ nō ꝯsumit̄ per suū silr̄ imo auget̄. ḡ vetustas nr̄a nō cōsumit̄ per vetustatē xp̄i assumptā. Preterea qđ ꝯsumit aliud. ē illo potētius. ḡ si vetustas xp̄i ꝯsumpsit nr̄āꝫ. poti⁹ debuit eē dupla respectu nr̄e ꝙ nr̄a dupla respectu sue. Pretea vetustas xp̄i nō ꝯsumpsit nr̄āꝫ ni-

si p modũ meriti. sed meritũ oz cõformari premio. ḡ nec simpla nec dupla debuit esse respectu nr̃e ꝓ eq̃lis.
1 R᷒. dicẽdũ q᷑ tã pena q̃ culpa ad veterẽ hoiez ptinet. q᷑ in primaria ↄditione hõ fuit creatus absq̃ culpa ⁊ pena. ⁊ ꝓm hec duo i nobis ẽ duplex vetustas In xp̃o aũt fuit pena sine culpa. ⁊ iõ vetustas simpla. Fuit eñ pena cũ grã. Et ꝓpterea p penã xp̃i cũ grã nos merebamur liberari a culpa et pena. ita q᷑ vetustas pene iũcta nouitati grẽ cõsumit duplicẽ vetustatẽ. salua oppositione. saluata nihilominus debita ꝓportione. Iõ dbũ Aug. in lr̃a verũ est ⁊ rõnabile. Ad illd̃ qd̃ obĩ q᷑ vetustas nõ opponit᷑ vetustati. dicendũ q᷑ vez ẽ rõe sui. opponit᷑ tñ rõne nouitatis grẽ ↄiũcte. Et p hoc ptz seq̃ns. quia rõne grẽ ↄiuncte illa vetustas simplex excedit nostrã duplicẽ. Propt᷑ hoc eñ q᷑ xp̃s grãm habuit non ad mensurã. pfecte nob̃ meruit liberationẽ a pena ⁊ culpa.

b Quos eñ defect᷒ habuit ⁊c̃. Contra. si isti defectus nõ sunt de veritate hũane nãe nõ faciũt ad vere humanitatis ostensionẽ Q᷑ aũt nõ sunt de veritate hũane nãe ostẽdit Anshel. tali rõne. Hũana nã vno mõ ẽ vera ꝓm statũ corruptionis ⁊ incorruptõnis. ꝓ isti defect᷒ nõ cõpetũt ei ꝓm statũ incorruptionis. ḡ nõ sũt de veritate hũane nature. Itẽ xp̃s post resurrectionẽ verã humanitatẽ oñdit. et tñ ipsis aplis defectus ⁊ penalitates nõ oñdit. ḡ non videt᷑ q᷑ hmõi defect᷒ facerẽt ad ve-

inuitus ⁊ resistente atq̃ torquẽte dolore carnalis vinculi nõ posse a libidinosis opib᷒ tpare. nõ ẽ nã institui hoĩs ꝓ pena dãnati. Ex q̃ miseria peccãtib᷒ iustissime inflicta liberat dei grã. q᷑ spõte hõ libero arbitrio cadere potuit. nõ etiã surgere. Ad quã miseriã ptinet ignorantia ⁊ difficultas quã patit᷑ oĩs hõ ab exordio natiuitatis sue. nec ab isto malo quisq̃ nisi grã dei liberatur. Ecce euident᷑ dicit h̃ Aug. Ignorãtiã q̃ q̃sq̃ inuit᷒ falsa p veris approbat. ⁊ difficultatem q̃ nõ põt se tpare a malo. ad miseriaz nr̃am ptinere. ⁊ penã esse hoĩs. hec aũt xp̃s nõ habuit. nõ ḡ accepit oẽs defect᷒ nr̃e infirmitatis p̃ter pctm̃. Sz forte aliq̃s dicet illa eẽ pctm̃. Cui obuiat illud qd̃ Aug᷒. tradẽ videt᷑ hoc scz deũ inculpabilit᷑ ante pctm̃ in exordio ↄditõis hoĩ potuisse indere vt essent ei nãlia. ita in libro retractationũ inq̃ens. Ignorãtia ⁊ difficultas. etiã si essent hoĩs p̃mordia nãlia. nec sic esset culpãdus de᷒. ꝓ laudãdus Sed si h̃ hõ in p̃mordio nãliter habuissz. nunq̃d eẽnt in eo defect᷒ ⁊ pene. Si defect᷒ vl᷑ pena ei indita fuissz ante pctm̃. iniuste cũ eo agi videret᷑ si ante culpã sentiret penã. Ob h̃ sane dicim᷒ illa nõ fuisse defect᷒ vel penas. si nãliter hoĩ infuissent. sicut nõ fuit hoĩ añ pctm̃ nondũ grãm adepto defect᷒ siue pena nõ posse ꝓficẽ. Sed postq̃ grãm recepit p quã ꝓficẽ potuit. ⁊ ad tp̃s ꝓfecit. eãq̃ culpa sua post amisit. simulq̃ ꝓficiẽdi facultatẽ pdidit. defect᷒ fuit ei ⁊ pena nõ posse ꝓficẽ. scz malũ declinare ⁊ bonũ facẽ. Oẽs ḡ defect᷒ nr̃os suscepit xp̃o p̃ter pctm̃ q̃s ei ↄueniebat suscipe ⁊ nobis expediebat. Sũt eñ plura egritudinũ genera ⁊ corporis vicia a q̃bus oĩno immunis extitit. [b] Quos eñ defect᷒ habuit. vel ad oñsionẽ vere humanitatis. vt timorẽ ⁊ tristiciã. vel ad ipletionẽ opis ad qd̃ venerat. vt passibilitatẽ ⁊ mortalitatẽ. vel ab imortalitati desperatõe spem nr̃am erigendã vt mortẽ suscepit.

Dẽterminat q̃ntũ ad causalitatẽ illos defect᷒ in xp̃o fuisse nõ a nã ꝓ a voluntate. c

Hos aũt defect᷒ nõ ↄditõis sue necessitate ꝓ miserationis volũtate suscepit. Veros q̃dẽ habuit defect᷒ sicut ⁊ nos. ꝓ nõ eadẽ cã. Nos eñ ex pctõ originali hos defectus trahim᷒. sicut apl̃s insinuat dicẽs. Corpus q̃dez ꝓpter pctm̃ mortuũ est. i. necessitatẽ moriendi habuit in se. Xp̃s aũt nõ ex pctõ hmõi habuit defect᷒. q᷑ sine pctõ ẽ cõceptus ⁊ nat᷒. ⁊ in t᷑ris cõuersat᷒. Sz ex sola miseratõis volũtate de nr̃o in se trãstulit verã infirmitatẽ. sicut accepit verã carnez. quã sine oĩ infirmitate assumere potuit. sicut absq̃ culpa eandẽ suscepit.

Adducit auctes q̃ faciũt ad v᷑itatẽ. xp̃m. s. ꝓm hoiez vere dolores sensisse ↄ̃ q̃sdã hoc negantes. d

Sed q᷑ nõnulli de sensu in passione humanitatis xp̃i male sensisse inueniunt᷑. asserẽtes silitudinẽ atq̃ imaginẽ passionis ⁊ doloris xp̃m hoiez ptulisse. ꝓ nullum oĩno dolorẽ vel passionẽ sensisse. autoritatuz testimonijs eos ↄuincẽtes indubitabile faciam᷒ qd̃ ẽ dictum᷒. Propheta Esaias dic̃. Vere lãguores nr̃os ipe tulit ⁊ dolores nr̃os ipe portauit. Et veritas ipa in euange

De ignorãtia ⁊ difficultate q̃lis nõ fuit pctm̃.

Aug.

b

Roma. viij.

Esa. liij.
Math. xxvj.

lio ait. Tristis est aia mea vsq3 ad mortē. vbi etiā legitur. Cepit ihs pauē τ tedere. Propheta etiā ex psona xpi ait. Repleta ē malis aia mea. Qḋ exponēs Aug. inqt. Nō vicys τ pctīs. ſ hūanis malis. i. dolorib⁹ repleta fuit aia xpi. qbus ipsa ɔpatiť carni. Nō eñ dolor corpis pōt esse sine aia. Dolere aūt aia etiā nō dolente corpore pt. Hos autē hūane infirmitatis affect⁹ sicut ipsā carnē ac mortē nō ɔditōis necessitate. ſ miserationis volūtate suscepit. Amb. etiā in li. ij. de trini. ait. Scriptū ē. Př si possibile ē trāseat a me calix iste. Timet ġ xp̄s. τ dū petrus nō timet. xp̄s timet. Petr⁹ dixit. Animā meā ponā ꝑ te. Xp̄s dicit. Aia mea turbať. Utrūq3 vex ē τ rōis plenū. q τ ille q̄ est inferior nō timet. τ ille q̄ supior est gerit timentis affectū. Idē in eodē. Ut hō turbať. vt hō flet. vt hō crucifigiť. per nām hois τ tediauit τ resurrexit. Nō turbať ei⁹ xp̄tus. Nō turbať ei⁹ diuinitas. ſ turbať aia. ſm hūanc fragilitatis assūptionē turbať. Nā q̄ suscepit aiam. suscepit etiā aie passionē. nō eñ eo q deus erat aut turbari potuit aut mori. Idē in eodē. Suscepit tristiciā meā. cōfidenť tristiciā nomino q̄ crucē p̄dico. vt hō habuit tristiciā quā in eo suscepit affectu. mihi cōpatiť. mihi tristis ē. mihi dolet. Ergo ꝑ me τ in me doluit. q̄ ꝑ se nihil habuit qḋ doleret. Doles igiť dñe iesu vulnera mea nō tua. q2 tu nō ꝑ te ſ ꝑ me doles. Hieronim⁹ q3 in explanatōe fidei ait. Nos ita dicim⁹ hoiē3 passibilē a deo filio susceptū vt deitas ipassibilis pmanēt. Passus ē eñ fili⁹ dei nō putatiue ſ vere oia q̄ sc̄ptura testatur ſm illud qḋ pati poterat. s. ſm sbam assūptā. Licet ġ psona filij susceperit passibilē hoiē3. ita tñ ei⁹ habitatione ſm sbam suā nil passa ē vt tota trinitas quā ipassibilē necesse ē ɔfiteri. His alijsq3 auctib⁹ pspicuū fit xp̄m vere passibilē assūpsisse hoiē3. atq3 in eo defectus τ affectus nr̄e infirmitatis suscepisse. ſ voluntate nō necessitate cōditionis.

Adiūgit auctēs q̄ videnť esse ɔ veritatē. c

Quedā tñ repiuntur in sc̄tōx tractatib⁹ q̄ p̄missis aduersari videnť. Nā sup illū locū psalmi. Clamaui τ ñ exaudies. Aug. ti adere videť xp̄m nec vere timuisse. nec vere tristatū eē dicēs sic. Quō hoc dicit q̄ pctīn ñ fecit nec inuēt⁹ ē dolus in ore eius. ſ de nobis corpore suo h̄ dicit. Corpis eñ sui. i. eccl̄ie gerebat psonā. Sic τ alibi cū dicit. Trāseat a me calix iste. ꝑ nobis loqť. nisi forte putať timuisse mori. Sz ñ vere timebat dñs pati tēia die resurrectur⁹. cū arderet paulus dissolui τ esse cū xp̄o. Nō eñ fortior ē miles q̄ imperator. Miles eñ coronandus gaudet mori. τ dñs coronatur⁹ timet mortē? Sz infirmitatē nostrā repñtans ꝑ suis ifirmis q̄ timent mori h̄ dixit. Uox illox erat. Hiero. etiā ait. Erubescant q̄ putant saluatorē timuisse mortē. τ passionis pauore dixisse trāseat a me calix iste.

Explanādo oñdit in p̄dictis nō eē ɔtrarietatē. f

Ne aūt in sacris lr̄is aliq̄ diuersa aduersitas eē putetur. hax auctū v̄ba in hūc modū accipiēda dicim⁹. vt nō veritatē timoris τ tristicie vel ꝑpassionē. ſ timoris et rietatis hūane nature oñsionē. R̄ꝰ. dōm est q est oñdere veritatē hūane nāc. vel simplr vel ſm statū. dico ġ q hmōi defect⁹ assumpti fuerūt ad oñsionē vere hūanitatis ſm statū corruptionis. τ sic chust⁹ volebat oñdere. voluit eñ se nobis cōformare. in sil̄itudinem eñ hoīs factus ē vt dicit apl̄s τ habitu inuētus est vt hō. Ad illud qḋ obiť q illud non facit ad oñsionē vere hūanitatis qḋ nō ē de veritate hūane nāc. dōm q falsum ē. Aliqḋ eñ annexu3 alicui statui hūane nature pōt eē oñsiuū veritatis. Accidentia eñ magnā3 ptē cōferūt ad cognoscendū qḋ q̄d ē. q̄uis non sit de eēntia rei. Ad vltimū p3 rñsio p ea q̄ dicta sunt.

c Quedā tñ repiuntur rc. Uidetur q ille auctēs vex dicant q̄ dicunt christū non timuisse. Scribiť eni3 j. Joh. iiij. Perfecta charitas foras mittit timorē. s3 christ⁹ pfectissimā habuit charitatē. ġ null⁹ in eo videť timor fuisse. Itē Aug. li. lxxxiij. qōnū. Signū pfectōis ē nullus timor. sed in xp̄o fuit summa pfectio. ġ null⁹ oino fuit in eo timor. Itē nullus timet qḋ pōt effugē. s3 christ⁹ certus erat oē3 penā se posse effugere. ġ videť q nihil timebat. R̄ꝰ dōm q timor est i triplici dr̄a. Quidam eñ ē gratuitus. q̄dā libidinosus. quidā n̄alis q inť vtrūq3 medius. Timor āt gratuit⁹ est in triplici dr̄a. Quidā ē timor pene. quidā est timor offense. quidā reuerētie. Prima τ scḋa differentia nō fuit i xp̄o. ꝑ eo q pfecta chari-

Ps. lxxxvij.

Amb.
Math. xxvj
Joh. x.
Joh. xij.

Hiero.

Ps. xxj.
Aug.
j. Petri. ij.

Math. xxvj

Phil. j.

Hieroni. super euangeliū.

tas foras mittit timorē vtrūq3. s̄ fm terciā viam fuit in xp̄o. q2 sic a pfecta charitate nō expellit sed potius ɔsummat. fm illud Esa. xj. Repleuit eū spūs timoris dñi. Et fm illud ps. Timor dñi sctūs ꝑmanet in sclm scli. Et p h̄ p3 rn̄sio ad ꝑmū obiectū. Est etiā alius timor libidinosus. ⁊ ille sil̄r in multiplici drīa ē. Quia est timor mūdanus. ⁊ ē timor humanꝰ. ⁊ nullus istoꝝ fuit in xp̄o. nec etiā in viro pfecto. ⁊ sic intelligit̄ verbū Aug. q2 signū pfectōis ē nullꝰ timor. ⁊ p h̄ p3 rn̄sio ad scdm. Est itez timor i ēca drīa. Timor scz nālis. ⁊ iste est in triplici differentia. Quidā ē sensualitatis ꝑuenient̄is rōez. qdā sensualitatis sbiacentis rōni. quidaz ṽo ipius ptis rōnalis Pmꝰ timor ē nature corrupte. ⁊ qdā mō inordinate. sil̄r ⁊ tercius. Scdꝯ ṽo ē nāe corrupte. s̄ tn̄ ordinate. Qm̄ h̄ in xp̄o q̄uis esset defectꝰ passibilitatis. nō tn̄ fuit defectus inordinatōnis ⁊ viciositatis. Et hinc ē q2 fuit in eo timor medio mō. nō primo vel tercio. Et p hoc patz tercio obiectū. Patēt etiam auctes q̄ in lra dicunt̄. Nā oms ille auctes q̄ dicūt xp̄z n̄ timuisse. hoc dicunt nō quia velint a xp̄o oēm timorē remouere. cū auctas Esa. dicat ɔtrīi. s̄ q2 non fuit in eo timor q̄ rōez eiꝰ ꝑueniret vel rōez eiꝰ perturbaret. securissima em̄ fuit ⁊ bene nouerat q2 nihil poterat sibi euenire vel inferri. qđ ipsa ꝑus nō desideraret ⁊ vellet.

4 d Uere cōtristatus est ⁊c. Videt̄ q2 ex hoc velit dicere q2 in xp̄o fuerit ꝑpassio. Sed ɔ sup Mat. xxvj. dicit glo. q2 ꝑpassio ē subitꝰ motus cui ex rōne nō ɔsentit̄. s̄ talis motus est veniale pctm̄ fm q2 ibi innuit̄. ⁊ ille nō fuit in xp̄o. h̄ ꝑpassio n̄ fuit i eo. Itē subitū est illud qđ ꝑuenit iudiciū rōnis. ⁊ qđ ē ex surreptione. s̄ xp̄s nihil p surreptionē egit. h̄ nō habuit in se motū subitū. h̄ nec ꝑpassionē. Item xp̄s timuit mortē nō ob aliud nisi q2 ꝑuidit eā. s̄ nō ꝑuidit eā nisi fm rōem. h̄ timuit eo timore q̄ est fm rōnem. ⁊ ille timor est passio nō ꝑpassio. h̄ nulla ē rn̄sio mgr̄i. Rꝰ. dōm q2 ꝑpassio fm generalem nois sui acceptionē ē esse passio diminuta. hec aūt est illa q̄ sistit̄ infra rōem vt rō est. ⁊ ita ꝑpassio dicit passionē ptis sensualis vel virtutis nālis. ⁊ hoc mō vult dicē mgr̄ ⁊ hieronimꝰ hmōi passiones fuisse in xp̄o. Erāt em̄ ex horrore sensualitatis. nō rōne partis rōnalis. Ad illud ṽo qđ obycit̄. q2 diffinit̄ ꝑpassio q2 est motꝰ subitus. Dōm q2 ibi diffinit̄ ꝑpassio fm q2 ē in nobis in q̄bus sensualitas mouet̄ ꝑter iudiciū rōnis. in xp̄o aūt nō fuit hoc. Et io p3 rn̄sio ad illa duo q̄ ꝑmo obyciunt̄.

5 Ad illud ṽo qđ obi. q2 timor mortis nō potuit eē nisi in rōne. Dōm q2 ratio ꝑuidens mortē instantē fecit imaginationē mortis in ipsa pte sensuali. q̄ quidē facta sensualitas mota fuit a

---

tristicie necessitatē ⁊ passionē a xp̄o remouisse intelligant̄. Habuit em̄ xp̄s veꝝ timorē ⁊ tristiciā in nā hominis. s̄ nō sicut nos q̄ sumꝰ mēbra eius. Nos em̄ cā pcti nr̄i his defectibꝰ necessario subiacemꝰ. ⁊ in nobis sunt isti defectꝰ fm ꝑpassionē ⁊ passionē. s̄ in xp̄o nō nisi fm ꝑpassionē. Sicut em̄ in pctīs gradus q̄dā notant̄ ꝑpassio ⁊ passio. ita ⁊ in his penalibꝰ affectibus. Afficit̄ em̄ q̄s interdū timore vel tristicia ita vt mētis intellectꝰ nō inde moueat̄ a rectitudine vel dei cōtemplatione. ⁊ tūc ꝑpassio ē. aliq̄n ṽo mouet̄ ⁊ turbatur tūc passio est. Xp̄s ṽo nō fuit ita turbatꝰ in aīa timore vel tristicia vt a rectitudine vel dei ɔtēplatōne aliq̄tenus declinaret. fm quē modū intelligit̄ cū dicit̄ nō timuisse vel tristis fuisse. Vn̄ Hiero. sup Math. vbi legitur. Cepit cōtristari ⁊ mestus eē. Vt veritatē inquit ꝓbaret assumpti hoīs vere ɔtristatus est. s̄ nō passio eius dn̄at̄ aīo. veꝝ ꝑpassio ē. Vn̄ ait. Cepit ɔtristari. Aliud ē em̄ ɔtristari. aliud incipe ɔtristari. Nō ē aliꝰ ɔtristat̄ q̄s p ꝑpassionē. aliꝰ p passionē. Iōq3 fm hāc distictōz aliq̄n dr̄ xp̄s n̄ vē timuisse. aliq̄n vē timuisse. q2 veꝝ timorē hūit ⁊ tristiciā. s̄ nō fm passionē neq3 ex necessitate ɔditionis. Vn̄ Aug. ex his causis volens assumi dictoꝝ intelligētiā dicit xp̄m nō vere timuisse vel tristatū eē. ⁊ incōtinēti verā tristiciā habuisse. His verbis infirmos in se ꝑsignans dn̄s ait. Pr̄ si fieri pōt trāseat a me calix iste. Non em̄ vere timebat dn̄s pati tercia die resurrecturꝰ. cū arderet paulus dissolui ⁊ eē cū xp̄o. Iste gaudet coronandus. ⁊ tristis ē dn̄s coronaturus. Ecce hic videt̄ tristiciā ⁊ timorē a xp̄o remouere. Cōtinuo aūt subiūxit. s̄ tristiciā sic assūpsit quō carnē. Fuit em̄ tristis sicut euangeliū dicit. Si em̄ tristis nō fuit cuz euangeliū dicat. tristis ē aīa mea ⁊c. h̄ ⁊ q̄n dicit. dormiuit ih̄s. nō dormiuit. vel q̄n dicit mādūcasse nō mādūcauit. ⁊ ita nihil sanum relinquit̄. vt dicat̄ etiā q2 corpus non erat verū. Quicq̄d h̄ de illo scriptū ē. veꝝ ē ⁊ factū ē. Ergo ⁊ tristis fuit. s̄ voluntate tristiciā suscepit verā. quō volūtate carnē veram. Apte noscis eundē sibi in his verbis ɔdicere. nisi varias dictoꝝ discernēt causas. ex q̄bus itelligētia verboꝝ assumēda ē. Si em̄ discernat̄ intelligētie cā predictoꝝ verboꝝ. nihil occurrit cōtradictionis.

De passione et ꝓpassione timoris ⁊ tristicie.

Hier. sup Math.

Math. xxvj d

Aug. sup Ioh.

Math. xxvj

Phil. j.

in hiroxe moꝛt cōcussa. Et si tu dicas q̄ hic nō ē ordo cognitōis vt deueniat' a rōne ad sensualitatē. dicendum q̄ hoc verū est in nobis in qbus ē sciā p acq̄sitionē ab inferiori. In xp̄o aūt alit' eē potuit q̄ fuit plenus sciā. ꝛ in q̄ fuit obediētia pfecta viriū inferioꝝ respectu supioꝝ. Preterea nosipsi imaginari possum⁹ qd̄ volum⁹. Quis nō possum⁹ qd̄ volum⁹ sentire exterius. Et ita timor in xp̄o de morte futura potuit eē iō pte sensuali. vt meri-to sm̄ Hugo. ꝛ magistrū possit et debeat dici ꝓpassio.

Ad intelligentiā huius ptis incidit qd̄ circa duo. Primo q̄rit' de hmōi defectib⁹ assūptis a xp̄o in gnāli. Scdo q̄rit' de aliq̄bus defecti-b⁹ in speciali. Circa pmū q̄runt' tria. Primo q̄rit' de defectib⁹ assūptis a xp̄o q̄tū ad cōdecentiā ꝛ cōgrui-tatē. Scdo q̄tū ad generalitatē. Tercio q̄rit' de hu-iusmodi defectibus q̄tū ad causalitatē.

Questio. j. a

Utrū cōgruū fuerit tales defectus in xp̄o repiri. Et q̄ sic videt'. Heb. ij. debuit p oia fratrib⁹ assimilari vt misericors fieret ꝛ fidelis pontifex ad deū. Si q̄ dece-bat xp̄z in se hr̄e illa q̄ faciūt ad fidelitatē ꝛ miscdiā. ꝛ h̄ sunt illa in q̄b⁹ nob assilat' sm̄ statū miserie cu-iusmodi sunt defect⁹ ꝛ penalitates. q̄ in xp̄o hmōi re-periri debent. Itē Heb. iiij. Nō habem⁹ pontificē q̄ nō possit cōpati infirmitatib⁹ nr̄is. tēptatū per oia p silitudine absq3 pctō. Ex isto verbo arguit' ita. Bo-nus pontifex d3 cōpati his q̄ ignorāt ꝛ errant. s xp̄s assūpsit humanā nām vt fieret nr̄ pontifex. q̄ debuit ea in se assumere q̄ faciūt ad cōpassionē. hmōi autē sunt defect⁹ ꝛ penalitates nr̄e nāe. q̄ ꝛc. Item xp̄s ad h̄ sumpsit nām humanā vt nobis in illa mereret' vitā eternā quā pm⁹ parens nobis abstulerat. s me-ritū pcipuū cōsistit in tolerantia passionū ꝛ defectuū humanoꝝ. Si q̄ decuit xp̄m pcipuo merito mereri. de-cuit p ꝯns hmōi defectus ꝛ passiones in ipso repiri.
Itē ad hoc assūpsit xp̄s humanā nām vt eā curaret satisfaciēdo. ꝛ curādo satisfaceret. sed pcipuū qd̄ facit ad culpe curationē ꝛ satisfactionē est penal' hu-miliatio. q̄ videt' q2 decuit hmōi repiri in xp̄o. Sz ꝯ. Sicut sūme iusticie repugnat defect⁹ culpe. sic su-me potētie repugnat defectus fragilitatis ꝛ ipoten-tie. sed deū summe iustū nō decuit hr̄e defectū culpe. nec in se nec in nā assumpta. q̄ pari rōne nec defectū penalitatis et impotētie. Itē sicut culpa sine pe-na subsequente ē inordinata. sic pena sine culpa pre-cedente. s3 nō decet deū aliq̄d facere inordinatū cir-ca se nec circa nām sibi vnitā. q̄ si nullam habuit cul-pam nec in se nec in nā sibi vnita. videt' q2 nullos de-buit defect⁹ assumē. neq3 passibilitates ad culpā con-sequētes sm̄ rectū ordinē. Itē xp̄s assumpsit hu-manā nām ad curandū eā nō solū a culpa sed etiā a defectib⁹ ꝛ passionib⁹ culpā ꝯsequētib⁹. s3 ꝯria ꝯtrijs curant' tā in corporalib⁹ q̄ in spūalib⁹. q̄ magis de-buit assumē fortitudinē ꝛ ipossibilitatē ad curandā nostrā debilitatē ꝛ infirmitatē. q̄ defect⁹ nrōs nāles. Et h̄ est qd̄ videt' ꝓpha petere Esa. lj. Cōsurge. con-surge. induē fortitudinē brachiū dn̄i. Itē xp̄s ve-nit ad pugnandū ꝛ deuincendū aduersariū. sed defe-ctus hmōi plus sunt ordinati ad deficiendum q̄ ad vincendū. maxie cū pugnat' ꝯ fortē aduersariū. q̄ vr̄ q2 potius tales defect⁹ debuit xp̄s reiicere q̄ i se assu-mere. R°. dicendum q2 absq3 dubio cōgruum fuit xp̄m 6 assumē nām nostrā cū defectib⁹ ꝛ passibilitatibus. Et hoc triplici ex cā pncipalr. vic3. ꝓpter pciū nr̄e salu-tis. ꝓpter exēplū virtutis. ꝛ ꝓpē fulamentū nr̄e fra-gilitatis. Propter pciū nr̄e salutē. q2 ꝓposuerat nos redimere nō corruptibilib⁹ auro ꝛ argēto. s3 pciosissi-mo sanguine suo. ꝛ animā suā ponere p aiab⁹ nr̄is.

Ad hoc aūt nō esset ydoneus nisi nām deficientē et passibilē assūpsisset. ꝛ ꝓpterea defect⁹ nrōs ꝛ penali-tates debuit in se ipo hre. Alia etiā ex cā cōgruū fuit hoc ꝑm. vic3. ꝓpter exēplū virtutis. spālit' aūt humi-litatis. patiētie. ꝛ pietatis. qbus mediantib⁹ ꝑuenit' ad celū. et in qbus xp̄s voluit nos imitari ipm. sm̄ illud Math. xj. discite a me q2 mitis sum ꝛ humilis corde ꝛc. Tercia rō est ꝓpē fulamentū nr̄e fragilita-tis. ob quā nā rōnalis h3 in se difficultatē ad credē-dum vera. ꝛ irascibil' ad sperandū ardua. ꝛ cōcupisci-bilis ad amandū bona. Et iō voluit xp̄s nō tm̄ nob similari in nā. s3 etiā in defectibus ꝛ penalitatib⁹. vt manifestādo in se veritatē humane nāe. ꝓberet fulci-mentū nr̄e rōnali ad credendū. Ondendo nihilomi-nus immensitatē sue mie p susceptionē nr̄e miserie. ꝓberet irascibili fulamentū ad sperandū. Ondendo magnitudinē sue beniuolētie. ꝓberet cōcupiscibili incitamētū ad se amandū. et iō licet incōgruū videa-tur hmōi defect⁹ repiri in xp̄o si p se cōsiderent'. tn̄ si ad finē referant' magna repit' cōgruitatis cōdecen-tia. Et iō ꝯcedende sunt rōnes q̄ sunt ad pte istam.
Ad illud q̄ qd̄ pmo obī' in ꝯtrium. q2 sicut summā 7 iusticiā dedecet iniquitatē. sic summā potentiā dede-cet infirmitatē. dicendum q2 hmōi silitudo tenet. si cōpet' infirmitas et culpa ad nām diuinā. In nā em̄ diuia sicut nulla pōt eē iniusticia. sic nulla pōt eē ipotētia. Si aūt ꝯpet' ad nām assumptā. sic nō h3 veritatē. p eo q2 ipsa infirmitas pōt esse mā exercēde virtutis. Virtus em̄ fortitudinis exercet' potissime in ꝑpessio-ne terribiliū. coꝝ maxie q̄ mortē inducūt. Culpa vo ꝛ iniqtas oīno aduersat' iusticie. ꝛ vitupabile reddit subiectū in q̄ est. infirmitas vo reddit magis lauda-bile qn̄ ꝯiuncta ē inferiori virtuti ai sm̄ statū merēti et iō nō est silē hinc et inde. Ad illud qd̄ obī' q2 pe- 8 na sine culpa ē inordinata. dicendum q2 ē pena necessita-te inflicta. et ē pena volūtate assūpta. Prima q̄ pena inordinata ē nisi culpa pcesserit i eo q̄ punit'. Scda vo ordinē h3 sine culpa pcesserit in eo q̄ punit'. siue in eo. p q̄ ipse vult puniri. et sic ē in ꝓposito. Nā xp̄s voluit hmōi defect⁹ et penalitates in se hr̄e p repan-da humana nā. Ad illud qd̄ obī' q2 xp̄s sumpsit hu- 9 manā nām vt eā curaret. dicendum q2 verū ē. Qn̄ obiicit' q2 ꝯria ꝯtrarijs curant'. dicendum q2 illud veritatem h3 si fiat ꝯpatio medici ad cām ꝛ pncipiū egritudis. ꝛ sic nō h3 instantiā in ꝓposito. q2 pncipiū corruptōis to-tius humane nāe fuit delectatio inordinata i esu ligni vetiti. Et iō defect⁹ ꝛ penalitates nr̄e egritudini cō-trariant' ꝛ aduersant'. pensata ei⁹ cā ꝛ origine. Alit' pōt dici. q2 cū dr̄. ꝯtraria ꝯtrarijs curant'. h̄ intelli-gitur q̄tū ad pura curātia. sicut ē grā q̄ curat culpā. Q̄tū vo ad ꝓprima. veritatē nō h3. q2 dolor est medi-cina dolore. sic et in ꝓposito est intelligendū. Ad 10 illud qd̄ obiicit' q2 defect⁹ plus valet ad deficiendum q̄ ad vincendū. dicendum q2 ē virt⁹ naturalis. ꝛ est virt⁹ moralis. et sm̄ h̄ duplex ē pugna. et duplex est victoria. Una q̄ virtutē nālē respicit. Altera q̄ virtu-tem moralē. Pugna q̄ et victoria ꝯtra pctm̄ spectat ad virtutē moralē. Xp̄s aūt cū venit ad vincendum aduersariū. venit ad expugnandū et deuincendū pec-

catum. et ideo cōpetebat ei virtus moralis vt possēt supare. Uirtus aūt nālis in nullo cōferebat ad hanc victoriā. quin potius eius oppositū. magis eīn vincitur τ dyabolꝰ τ pctm̄ in humilitate τ patiētia. Propter qđ dr̄. ij. Cor. xij. Uirtus i infirmitate pficitur. Cū ḡ dicit̄ φ defectus plus valent ad succūbendum q̄ȝ ad vincendū. dōm φ illud nō hȝ veritatē nisi intelligat̄ de pugna et victoria in eodē genere in q̄ sūt illi defectus. et iō nō hȝ locū in ꝓposito. vbi est victoria p fortitudinē iusticie. nō p fortitudinē potentie. Et de hac fortitudine dicit ꝓpha. induere fortitudinem brachiuȝ dñi. Posset tñ intelligi de fortitudine potentie. Ad fortitudinē eīn iusticie in pñti in merito. subsequit̄ fortitudo potētie in premio. sicut pȝ in xp̄o. quia τ si passus sit ex infirmitate. surrexit tamē ex virtute.

Questio. ij. b

Utrū xp̄s assumpserit oēs defectus nrōs pter pctm̄. Et φ sic videt̄ p dam̄. q̄ in libro tcio sic ait. Totꝰ totum assumpsit me. vt toti mihi salutē gratificaret. ḡ si oēs defectus nrōs venit curare. videt̄ φ debuit assumere. Itē qđ fuit inassumptibile fuit incurabile. ḡ si aliqui defectus nri fuerūt a xp̄o inassumptibiles. fuerūt incurabiles. Si ḡ oēs fuerunt curabiles. oēs fuerūt assūptibiles. ḡ videt̄ φ assūpserit omnes Itē in assūptōne nostroꝝ defectuū manifestat̄ diuina miscḋia. ḡ in assūptione pluriū defectuū oñdit̄ maior miscḋia. et in assūptione oīm oñdit̄ maxima. Sed maxia miscḋia dei ostensa fuit in assumptione nostrarū infirmitatū τ defectuū. ḡ videt̄ φ xp̄s oēs defectus nrōs debuit assumere. Itē in nroꝝ defectuū assumptione fuit humiliatio. sed tantū se humiliauit q̄ntū potuit fm̄ φ dicit Bern̄. descendit q̄ntū descendē potuit. Si ḡ maior est humiliatio i assumptione pluriū defectuū q̄ paucoꝝ. τ in assumptione oīm q̄ q̄rundā. videt̄ φ xp̄s assumere debuerit vniuersitatē defectuū nroꝝ. Sed ꝯ. In nobis videmus defectus mēbroꝝ τ aliquoꝝ sensuū exterioꝝ sicut visus τ auditus. ſ tales xp̄s nō assūpsit nec decuit eū assumere. ḡ nō decuit ipm̄ assumere oēs defectus nrōs penales. Itē in nobis repiunt̄ egritudines ꝯtrarie sicut pȝ in febribꝰ τ in alijs infirmitatibus. repiunt̄ etiā egritudines incurabiles. ḡ si ꝯtra nō pñt simul eē in eodem. videt̄ φ oēs defectꝰ nrōs penales nec potuerit nec debuerit sil' assumē. Itē fomes τ ꝓnitas ad malū nō ē culpa. q2 pōt eē in nobis oī culpa deleta. ſ xp̄s talē defectū nec habuit nec hrē potuit. q2 nō potuit peccare. ḡ nec ad pctm̄ ꝓnitatē hrē. τ iō redit idē qđ prius. Itē obī de difficultate ad bonū q̄ est defectꝰ in nobis penalis. in xp̄o āt talis defectꝰ nō fuit nec eē potuit. q̄rit̄ ḡ in generali q̄les defectus assūpsit si nō assūpsit oēs. Rñ. dōm φ absq3 dubio xp̄s nō oēs defectus nrōs assumpsit. sicut dicit mgr̄ in lr̄a. ſ illos tm̄ q̄s ipm̄ assumere decuit. τ nobis expediēs fuit. Sed q̄ sint isti defectꝰ adhuc qōe indiget sicut τ pmū. τ innuit mgr̄ illos defectus decuisse τ expediuisse illū assumere. q̄ faciūt vel ad veritatis nāe assumpte ostensionē. vel ad operis ꝓpter qđ venerat ꝯsummationē. Sed adhuc q̄ sunt isti defectus difficile ē discernere. Uoluerūt aūt aliq̄ dicere φ isti sunt defectus q̄s deus plantauit in nr̄a nā. Quidā eīn defectus sunt q̄ ortū hñt ex absentia grē. sicut ignorantia τ rebellio carnis ad spm̄ τ silia. Quidā aūt sunt q̄ nō solū ex hoc hñt ortū. sed etiam ex cōparatione partiū cōstituentiū. sicut fames. sitis mors. dolor τ ꝯsimilia. q̄ ortū hñt nō tm̄ ex culpa. ſȝ ex hoc φ humana nā est ex ꝯrrijs cōstituta. τ tales defectus sunt q̄ faciunt ad veritatis nature assumpte manifestationē. τ ad opis suscepti ꝯsummatōnem. alij vo minime. Sed illud adhuc hȝ calūniam ꝓpter hoc φ egritudines multe ortū hñt ex cōplexione hominis q̄s cōstat xp̄m nō assumpsisse. Preterea oēs defectus nri penales. magis vident̄ secuti eē ex nr̄a trāsgressione τ diuina punitione. q̄ ex pmaria plantatione. Propterea pōt alio mō dici φ quidaȝ sunt defectus q̄ sunt ex culpa. quidā vo q̄ sunt ex culpa τ ad culpā. sicut ꝓnitas ad malū. τ difficultas ad bonum. Illos autē defectus q̄ nō tm̄ sunt ex culpa sed etiā via ad culpā nō decuit xp̄m assumere. quia xp̄s fuit minister iusticie oino segregatus a pctō. Alios aūt defectus decuit ipm̄ assumere. sed nō oēs. quia quidā sunt defectus nāles. quidā psonales. defectus aūt nāles voco illos q̄ respiciunt totā nām hūanaȝ vniuersalr̄. sicut fames τ sitis τ defectus cōsimiles. Personales aūt defectus sunt q̄ respiciūt aliq̄s psonas spālit̄. sicut diuerse egritudinū spēs. Qm̄ ḡ xp̄s venerat nām humanā redimere cōiter sine psonarū distinctiōe. hinc ē φ defectus nāles nō psonales defectus. penales tm̄ nō viciosos debuit in se hrē. sicut oñdunt rōnes ad hanc ptē inducte. Ad illud ergo qđ obī in ꝯrīū de dam̄. φ totū assūpsit. vt totū curaret. dōm φ hoc intelligit̄ de his q̄ sunt de ꝯstitutiōe nature. nō de his q̄ ptinent ad defectū nature. τ hoc ipm̄ verbū insinuat. nā ꝓprie qđ curat̄ di nā. morbꝰ vo est illud a q̄ curat̄. q2 morbus expellit̄. sed nā seruatur. Et p hoc pȝ rn̄sio ad sequēs q̄ dī inassumptibile est incurabile. hoc eīn intelligit̄ de nā τ eius ptibus q̄ ꝓprie dicunt̄ curari. nō de defectibꝰ q̄ potius dicunt̄ coassumi q̄ assumi. magis etiā dicunt̄ expelli q̄ sanari. Ad illud qđ obī de ostensione miscḋie dōm φ miscḋia semp se oñdit salua rectitudine iusticie τ ordine sapie. ideo nullos defectꝰ debuit assumere q̄ nō essent ordinati ad nostrū ꝓfectū τ expeditionē nostre salutis. multi aūt sunt q̄ potius impediuissent q̄ iuuissent. sicut defectus mēbroꝝ vel sensuum τ alioꝝ ꝯsimiliū. τ iō nō sequit̄ illud. Ad illud vo qđ postremo obī de humiliatione. dōm φ oīs humiliatio virtuosa τ laudabilis ortū hȝ ex discretione rōnis. nō eīn ꝓcedere debet ex impetu sed ex causa rōnali. et quia de aliq̄bus defectibꝰ rōnale nō erat. vt xp̄s se p illoꝝ assumptionē humiliaret. q2 se potius ex illa humiliatione inutilē q̄ vtilem reddidisset. sicut si fuisset cecus. gibbosus τ hmōi. ideo tales nullo mō debuit assumere. ſ illos solā de q̄bus supra dictū est. vicȝ illos q̄ respiciūt ipsam naturam τ pbent viā ad iusticiā nō ad culpam.

Questio. iij. c

De defectibꝰ assumptis a xp̄o q̄ntū ad causalitatē. scȝ Utrum in xp̄o fuerint a natura an a voluntate. Et φ nō a voluntate sed a nā videtur. Sap. j. deus mortē nō fecit. si nō fecit mortē. ḡ pari rōne nec defectum ordinatum ad mortē. ḡ si in xp̄o fuit tales defectus. videt̄ φ nō fuerit ex volūtate assumētis. sed ex defectu nature assumpte. Itē defectus nō habet causam efficientē sed deficientē. sed voluntas assumētis nō ponit̄ causa deficiens alicuiꝰ. ḡ tales defe

ctus nõ potuerũt esse a voluntate assumẽtis. vel ex
conditione nature assumpte. ergo &c. Item qđ inest
alicui a sua origiali origine inest ei p naturam. sed huiõi
defectus insunt xp̃o a sua p̃ma origine. ergo videt q in-
sint ei a natura. Itẽ illud in q̃ proles assimilat pa-
renti est nalẽ proli. pro eo q est vis insita rebus ex si-
milibus similia procreans. sed xp̃s ex defectu passibi-
litatis assimilat matri sue a qua traxit originẽ. ergo
videt q huiõi defectus z penalitates sunt ei natura
les. Itẽ p naturã prius fuit illud corpus formatũ
q̃ esset vnitũ. sed corpus illud statim vt fuit forma-
tum fuit passibile vel impassibile. z cõstat q non im
passibile. ergo passibilitatẽ prius p naturã habuit q̃
vniret aie xp̃i vel ipsi diuinitati. Videt ergo q talis
passibilitas nõ fuit a voluntate assumẽtis. Si tu di-
cas q fuit a voluntate spũssctĩ qui fuit fabricator z
sanctificator illius corporis. obijcit q grã sctispũs si
mul stat cum passibilitate z pena. Si ergo spũssanctus
superueniens cõpatiebat secũ passibilitate. videtur q
potius defectum passibilitatis sustinuerit q̃ curaue
rit. ergo defectus huiõi in xp̃o nõ ex volũtate sed ex na-
tura fuerũt. Sed contra. Mgr in lra. ex sola vo-
luntate miseratiõis in se transtulit veram infirmi-
tatẽ sicut accepit verã carnẽ. ergo &c. Item oẽs defe
ctus z penalitates qui in xp̃o fuerũt. p assumptionẽ
fuisse dicunt. sed assumere est actus volũtatis nõ na
ture. ergo penalitates ille in xp̃o fuerũt nõ naliter s voluntarie. Itẽ qualitas corporis p̃ncipaliter attri
buenda est p̃ncipio effectiuo. sed spũssanct⁹ fuit prin
cipale p̃ncipiũ effectiuũ corporis xp̃i. ergo qlitas passi-
bilitatis magis debz attribui spũsancto q̃ nature.
sed spũssanctus est opans p voluntatẽ. ergo tales defe
ctus fuerũt in xp̃o a voluntate. Itẽ penalitas nõ
sequit sm legẽ cõmunẽ nisi naturã viciatã z corru-
ptam p culpã. sed caro xp̃i immunis fuit ab omni fe
ditate culpe. ergo immunis ab omni defectu passibilita
tis. ergo si defectus passibilitatis habuit. hoc non fuit a
natura sed a voluntate. Itẽ qđ est in nobis a na-
tura generantiũ dicit ee contractũ. ergo si huiõi defect⁹
essent in xp̃o a natura generãtis. eẽnt quoqz in ipso
contracti. Si ergo hoc nõ concedit scz xp̃m defect⁹
tales a natura cõtraxisse. videt q illos non habuit a
15 natura sed voluntate. Rñ. dicendum q sicut dicit
magister in litera. ex alia z alia causa sũt isti defect⁹
in nobis z in xp̃o. In nobis eñi sunt ex necessitate
contracti. Sed in xp̃o sunt ex voluntate assumpti.
Et hoc patet sic. nos eñi istos defectus trahimus a
parentibus propter legẽ ppagationis z legem cõcupi-
scentie q̃ militat in illis mẽbris. nam passibilis gene
rat passibilem. z habens legẽ cõcupiscentie in mem
bris generat filiũ subiectũ cõcupiscentie. ex cui⁹ con
cupiscentie reatu insunt proli oẽs penalitates. Et
propterea dicunt iste penalitates in nobis contracte.
quasi ex concursu duoz tracte. videlicet ppagatio-
nis nature. z corruptionis cõcupiscentie. In xp̃o au
tem secus est. ipse eñi neutro mõ fuit ppagatus. nec
sm ppagationẽ legis nalis. nec sm corruptionẽ libi-
dinis. Sed spũssanctus adueniens in ipam virginẽ
z ipsam fecundans. carnẽ eius ab omni feditate cor
ruptionis purificauit. passibilitatẽ tñ reliquit. Et il-
la autẽ carne sapia patris scz ipse filius dei edifica-
uit sibi corpus immaculatum. z illud corpus vniuit
sibi cũ anima rõnali. que quidẽ immunitatẽ habuit
a culpa. z in sc. z in carne cõiuncta. Et sicut immuni

tatem habuit a reatu culpe. sic sm ordinẽ diuine iu-
sticie immunitatẽ habere debuisset a passibilitate mi
serie. q ergo in carne illa remãsit penalitas. hoc fuit
ex dispensatione ipsius assumẽtis. cõcurrente simul
acceptione illius anime rationalis. que in primo in-
stanti sue creationis habuit vsum cognitõnis. z pla
cuit sibi tali corpori vniri propter salutẽ generis huma
ni. Et sic patet q talis defectus fuit in xp̃o nõ neces-
sitate generationis sed voluntate dispensationis. vo
luntate inquã diuina p̃ueniente. sed voluntate crea
ta concomitante. Dico aũt ipsos fuisse a voluntate
diuina nõ tanq̃ affligente de nouo. sed tanq̃ a relin
quente z acceptante. cũ in eius potestate et arbitrio
esset defectus illos excludere. Vñ concedende sunt
rõnes que sunt ad partẽ istã. Ad illud vo qđ pri- 16
mo obijcit in contrariũ q deus mortẽ nõ fecit. patz
solutio. quia deus istũ defectũ mortalitatis carni xp̃i
nõ inflixit de nouo. sed nõ abstulit. cuz caro haberet
illũ a suo originali principio. adeo talis defectus nõ
dicit esse a voluntate assumentis sicut ab efficiente
sed sicut a suscipiente. cũ posset excludere. Ad illd 17
qđ scđo obijcit q defectus nõ habet cãm efficientẽ
sed deficientẽ. silr patet solutio. quia tales defect⁹ non
habent ortũ ab occasione alicui agentis. sed potius ex
defectu nature ipsi⁹ virginis cõcipientis. Magis tñ
attribuit voluntati q̃ attribuat nature. propter hoc
q̃ in istius corporis cõstitutione plus fuit p virtutẽ
supnaturalẽ q̃ p naturalẽ. Ad illud qđ obijcit q 18
illud est a nã qđ est a naturali origine. dicendũ q illud
nõ habet veritatẽ nisi intelligat aliquid esse a natu-
rali origine. ita q ppositio nõ solũ dicat cõcomitan-
tiam sed etiã cãm. huiõi aũt defectus infuerũt xp̃o
in p̃ncipio sue originis. nõ tñ fuerũt sm ppagationẽ
nalem. sm eñi talẽ ppagationẽ tales defectus ortuz
habẽt a nã viciata. in q̃ tñ natura illa agit quodãmõ
naliter. z quodãmõ viciose. hoc aũt nõ habet verita
tem in generatione xp̃i que fuit preter viciũ z supra
nãm. Ad illud qđ obijcit q xp̃us in passibilitate 19
assimilat matri. dicendũ q et si aliquo modo assimilet
matri nihilominus tñ in modo z causa reperit diffe
rentia. Nam virgo passibilitatẽ habet p reatu pec-
cati originalis et necessitate contracto. xp̃s vo passi
bilitatẽ habuit absqz aliquo reatu in ipso reperto. s
ex sola dispensatione diuina. z ideo nõ dicunt oino
fuisse in xp̃o a natura. nec tamẽ oino fuerunt preter
nãm. de natura eñi matris erat talẽ filiuz generare.
Ad illud qđ obijcit q illud corpus prius fuit for- 20
matum q̃ vnitũ. dicendũ q et si prius fuerit sm nãm
vel sm ordinẽ intelligendi. tpe tamẽ simul fuit for-
matio z vnio. vtrũqz autẽ sm formationẽ z vnionẽ
precessit voluntas verbi tale corp⁹ formantis z assu
mentis. z voluntas anime vtrũqz comitata est. et ideo
ex hoc nõ potest concludi q defectus passibilitatis
in carne precesserit actũ siue imperium voluntatis.
Operatio eñi ipsius spũssancti in virgine que quidẽ
fuit sm voluntatẽ verbi fecit ipsam carnis cõceptio
nẽ z ppagationẽ ab oĩ feditate imunẽ prius naliter q̃
vniret aie. z cũ tali purgatione nõ debet stare pena-
litas sm legẽ cõmunem. sm quã immunis a culpa.
debet esse imunis a pena. Unde q ipse subiungit q
purgatio simul stat cuz passibilitate. Dicendum q
z si aliqua purgatio simul possit stare cum passibili
tate. sicut purgatio que est a peccatis prius perpe-
tratis. illa tamen puritas que fuit in Christo stare

nõ potuisset cũ personalitate nisi interuenisset dei dispẽsatio ⁊ volũtatis xpi acceptio. Et sic pʒ rñsio ad q̃sita.

c Consequẽter q̃rit̃ de defectib⁹ a xpo assũptis in spãli. ⁊ circa hoc tria q̃runt̃. Primo q̃rit̃ vtrũ habuit ignorantiã in rõnali. Scd̃o vtrũ habuit tristiciã in cõcupiscibili. Tercio vtrũ habuit irã in potentia irascibili.

Questio .j. d

Utrũ xp̃s habuit ignorantiã in rõnali. Et q̧ sic videtur primo auctẽ damã. Oportet scire q̧ seruilẽ ⁊ ignorantẽ nãm assumpsit. loq̃tur de verbo incarnato. g̃ nã assumpta in xpo fuit ignorãs. habuit g̃ defectum ignorãtie. Itẽ Amb. in li. j. de spũsctõ. p humanã imprudentiã qd̃ adhuc nõ didicit ignorat. g̃ habuit ignorantiã. Itẽ Leo papa in omel. de epiphania. Adorauerũt infantẽ i nullo ab alioꝝ gñalitate distinctum. s gñaliter alij infantes sunt ignorantes. ergo ⁊ xp̃s in sua infantia habuit ignorantiã. Itẽ scia inflat. sed xp̃s sũme se humiliauit. ⁊ defect⁹ illos assũpsit q̃ faciunt ad humilitatẽ. s habuit in se defectuz ⁊ inopiã scie. s iste defect⁹ est ignorãtia. g̃ ⁊c. Itez xp̃s in sua infantia habuit defectũ eloquentie q̃uis esset verbũ patris vt veritatẽ humane nãe in se ostẽderet. g̃ pari rõne q̃uis esset sapia patris. sm huma nã nãm tñ debuit hr̃e defectũ sapie. s hic ẽ ignorãtia g̃ ⁊c. Itẽ q̃uis xp̃us esset vtus patris iuxta illud qd̃ dicit apl̃s. j. Coꝛ. j. dicim⁹ xp̃m dei virtutẽ et dei sapiam. habuit tñ defectũ virium iuxta exigentiã humane nãe. g̃ videt̃ pari rõne q̧ habuerit defectũ sapientie. Sed 𝔠. Assumptio carnis fuit opus diuine sapie. s sapia sm q̧ hmõi nõ est pncipiũ ignorantie. g̃ xp̃s nõ assumpsit defectũ illũ q̃ est ignorantia.

Itẽ xp̃s venerat nos docere. s ignorãtis nõ est docere. g̃ non debuit ignorantiã assumere. Itẽ nulli nisi scienti credendũ ẽ. s xp̃s ad hoc venit in carnem vt crederem⁹ in eũ. g̃ videt̃ q̧ cũ sapia debuerit venire nõ cũ ignorãtia. Item illa aia nõ potuit vniri verbo quin esset deiformis. s deiformitas tollit obscuritatẽ ignorãtie. g̃ videt̃ q̧ ipossibile fuerit xp̃m sm humanã nãm defectũ ignorantie in se assumere.

21 R⁹. dd̃m q̧ sicut dicit mgr̃ in lr̃a. xp̃us nõ habuit defectũ ignorãtie. Et rõ hui⁹ est. q2 nec ipm̃ decebat. nec nobis expediebat. Ipm̃ nõ decebat. q2 aia eius debuit eẽ deiformis. ac p hoc repleta luce sapie ⁊ rectitudine iusticie. ignorãtia aũt priuatio est scie. ⁊ põt esse via in errorẽ ⁊ obliquationẽ a rectitudine iusticie. ac p h̃ xpo nõ cõpetebat. Nobis etiã nõ expediebat q̃s venerat redimere ⁊ dirigere. si eñi defectum ignorãtie habuissʒ. nos redimere nesciuisset. Dirigẽ etiã nesciuisset. q2 si cecus ceco ducatum pbeat. ambo in foueã cadunt. ⁊ iõ nec ipm̃ decebat nec nobis expediebat q̧ talẽ defectũ assumeret. Cõcedendũ est g̃ xp̃m defectũ ignorãtie neq̃q̃ in se habuisse. ⁊ rões ad hoc inducte sunt ccedende.

22 Ad illud vero qd̃ obi. de dam. q̧ assumpsit nãm seruilẽ ⁊ ignorantem. Dd̃m q̧ ignorantia ⁊ seruilitas nõ attribuit̃ nature assumpte rõne illi⁹ singularis nature q̃ fuit vbo copulata in vnitatẽ psone. s q̃tũ ad alias nãs cõsiles in spẽ. q. d. Assumpsit nãm nostrã q̃ est ignorãs. nõ in xpo sed in nobis.

23 Ad illud Amb. q̧ dicit̃ xp̃m ignorasse qd̃ nõ didicit. dd̃m q̧ q̃dã est scia simplicis noticie. quedã experientie. Amb. aũt nõ loquit̃ ibi de ignorãtia put dicit priuationẽ cuiuscũq3 scie. s put dicit priuationẽ experientie. sm q̧ in pcedentib⁹ declaratũ est.

24 Ad illud qd̃ obi. de leone papa q̧ infans ille ab alioꝝ gñalitate discret⁹ nõ est. Dd̃m q̧ leo papa loquit̃ q̃tũ ad ea q̃ exterius apparebãt. nõ q̃tũ ad ea q̃ intrinsecus latebãt. p que in multis ab alijs differebat.

25 Ad illud qd̃ obi. q̧ scia inflat. dd̃m q̧ ẽ loqui de scia put ẽ absq3 charitate. vel put est charitati coniuncta. Prout est a charitate diuisa. sic dicit apl̃s q̧ inflat. Prout ẽ charitati ciuncta. sic nõ ẽ via ad inflationẽ. s potius ad rectitudinẽ ⁊ edificationẽ ⁊ humilitatẽ. Ex cognitõe eñi sui ⁊ dei psurgit perfectio hũilitatis. ⁊ hoc scd̃o mõ fuit in xpo.

26 Ad illud qd̃ obi. q̧ in xpo fuit defect⁹ eloquẽtie. g̃ silr̃ ⁊ sapie. Dd̃m q̧ nõ ẽ silr̃. q2 in defectu eloquẽtie sicut i alijs necessitatib⁹ infantilib⁹ maifestabat̃ veritas nature assumpte. defect⁹ aũt sapie interius latet. iõ ad nihil valuisset si in xpo fuisset. ⁊ iõ nõ est silr̃.

27 Ad illud qd̃ obi. q̧ xp̃s dei virt⁹ habuit defectũ viriũ. Dd̃m q̧ nõ est silr̃. tũ q2 defect⁹ viriũ apparebat exterius ⁊ in carne erat. defect⁹ vo sapie interi⁹ erat in aia. que ad vnionẽ sui cũ verbo a pmordio debuit eẽ pfecte disposita. tũ etiã q2 defectus viriũ est mã exercẽde virtutis. nõ sic aũt defect⁹ cognitõis. quin potius impedit. iõ nõ est silr̃ huic ⁊ inde.

Questio .ij. e

Utrũ in xpo fuerit passio tristicie. Et q̧ sic videtur. Math. xxvj. Tristis ẽ aia mea vsq3 ad mortẽ. Si g̃ veritas falsitatẽ dicẽ nõ poterat. videt̃ q̧ veraciter tristis erat. Itẽ xp̃s fleuit sup hierl̃m sm q̧ dicit̃ Luce. xix. sed fletus ẽ signũ interioris meroris. ergo si xp̃s nihil fecit p duplicitatẽ. veracit̃ habuit i se affectũ tristicie. Itẽ xp̃s amabat ⁊ desiderabat nr̃am salutẽ. sed q̃ amat aliq̃d tristat̃ de eius amissione. g̃ cũ xp̃s videret multos salutẽ suã negligere. videt̃ q̧ p eis verũ senserit in se affectũ tristicie. Itẽ q̃nto sunt in aliq̃ maiora viscera pietatis. tanto magis cõpatit̃ afflictis. ⁊ q̃nto magis cõpatit̃ interius. tanto magis merore afficit̃. s xp̃s habuit in se abundãtissima viscera pietat⁹. g̃ videt̃ q̧ i alioꝝ necessitatib⁹ et infirmitatib⁹ veracit̃ ⁊ intense habuit passionẽ tristicie. Sed 𝔠. Esa. xlij. Nõ erit tristis neq3 turbulentus. dĩ de xpo. g̃ xp̃s neq3 turbationẽ neq3 tristiciaʒ habuit in se. Itẽ Prouer. xij. Nõ ctristabit iustũ quicq̃d ei acciderit. sed xp̃s fuit iustissim⁹. g̃ videtur q̧ xp̃s de nullo sibi accidẽte fuerit ctristatus. Itẽ Sen. pbat multiplici rõne q̧ tristicia nõ cadit in sapientẽ. ⁊ fundamentũ sue rõnis ẽ. q2 virtutẽ nihil põt ledere. sicut nihil põt eã auferre. g̃ si xp̃s vere sapiens fuit. ⁊ virtutẽ incõcussã habuit. videt̃ q̧ passionẽ tristicie in se nõ habuit. Itẽ nullus tristat̃ nisi de eo qd̃ fit 𝔠 volũtatẽ suã. sed 𝔠 voluntatẽ xpi nihil fieri potuit. q2 in oĩbus ipleta fuit. g̃ nõ videt̃ q̧ in se veraciter tristiciã habuerit.

28 R⁹. dd̃m q̧ absq3 dubio sicut dicit mgr̃ in lr̃a. ⁊ text⁹ etiã euangelicus confirmat. in xpo fuit vera tristicia. nõ tñ oĩ mõ q̃ in nobis est. Est eñi quedã tristicia q̃ est pter rõnis imperiũ. ⁊ est tristicia q̃ est 𝔠 rõnis iudiciũ rectũ. ⁊ est tristicia q̃ est subiecta rõnis imperio ⁊ iudicio. Et ista tristicia pter rõnis imperiũ est q̃ csurgit ex quadã necessitate ⁊ surreptõe. sicut motus pmi. ⁊ hec quidẽ cõis est sapientib⁹ ⁊ insipientib⁹. bonis ⁊ malis. Illa vo tristicia est 𝔠 rõnis iudiciũ rectũ in q̃ rõ subijcit̃ sensualitati. nec tñ turbat̃ sed etiã pturbat̃. Illa aũt ẽ sm rõis imperiũ et iudiciũ q̃n quis tristat̃ rõe dictãte ⁊ suadente ipm̃ tm̃ ⁊ taliter sup aliq̃ debere tristari.

co ergo q in xpo fuit tristicia tm̄ isto tercio mō. q: de nullo tristat⁹ fuit nisi sm q dictabat ei rō. τ hoc idē innuit Joh. xj. vbi dr̄. Jesus aūt īfremuit spū τ turbauit semetipm̄. in q oñdit q turbatio τ tristicia ra cioni nō pſidebat sed subiacebat. Primis aūt duobus modis nō fuit i xpo tristicia. Et p h patēt rōes ad vtrāq ptē adducte. Nā rōnes ad pmā ptē pcedunt de tristicia sm terciū modū. rōnes vo ad oppositū pcedūt sm pmū modū τ scdm. τ hoc pꝫ discurrenti p singulas. Qd ei dr̄ Esa. nō erit tristis τc. hoc nō excludit quācunq tristiciā sed tristiciā pturbantem. Silr illd qd dr̄ in puer. Nō ɔtristabit iustū τc. intelligit de illa tristicia q statū mētis euertit. nō de illa tristicia q quis ɔtristat cōpatiendo alijs remouendo aliqd malū illatū sibi. Silr illud qd dicit Seneca intelligendū ē. Sen. eī nō vult pbare q tristicia turbans nō sit in sapiente. sed q nō ē in sapiente tristicia pturbans. Perturbatio aūt dicit deflexionē rōnis ab equitate. τ h mō sapiens nec tristat nec pturbat. Nō vult aūt oñdere sen. q sapiēs nullo mō turbet⁹. hoc eī est qsi ipossibile in aliq repiri. τ preterea nec turbari vel non tristari de qbus hō dꝫ. id nō est sapie s potius duricie. cū dicat apl's ad Rom. xij. Gaudere cū gaudentib⁹ τ flere cū flentib⁹. Ad illud vo qd obi: q nihil ɔ voluntatē xpi euenit. dōm q hoc verꝫ ē de voluntate rōnis absoluta. nō aūt verū est de voluntate sensualitatis vel de volūtate condicionata. Tristicia aūt nō tm̄ isurgit ex volūtate rationis absoluta. sed etiā sm alias dūas. sicut melius manifestabit infra cū aget de voluntate xpi.

29

Questio. iij. f

Utrum in xpo fuerit passio vel affectio ire. Et q sic videt. In qcunq est ponere zelū vindicte est ponere motū ire. sed in xpo fuit zelus vindicte. sicut patꝫ qn eicit emētes τ vendētes de tēplo. g videt q habuit in se affectionē ire. Itē detestari malū nō est aliud q irasci malo. Sed in xpo fuit mali detestatio pfecta. g in xpo fuit passio q est ira. Itē sicut rōnalis ordinat ad discutiendū. sic irascibilis ordinat ad irascendū. ergo sicut in xpo ex pte rōnal' fuit vsus prudētie. sic ex pte irascibil' fuit affectio ire. Itē pl⁹ competit ira statui vie q statui patrie. sed dñs in die iudicij irascet malis vt sepe in scriptura dr̄. g multo fortius affectū ire habuit in statu viatoris. Sꝫ ɔ. sup illud Job. v. Uirū stultū interficit iracundia. sed ira p viciū oculū mētis excecat. ira p zelū turbat. sed oculus mētis in xpo nec excecari potuit nec turbari cū in ipso esset in cōtinuo vsu ɔtēplationis. g nō videtur q in eo aliq affectio ire fuerit. Itē dam. diffiniens irā dicit q ira est vindex lese ɔcupie. Et iterꝫ q ira ē desideriū repunitōis. Sꝫ in xpo nec fuit lesio ɔcupie. nec amor vindicte. g nec in eo fuit passio ire. Itē xps fuit ira pfecte mitis sicut τ humilis. Sꝫ in xpo fuit ita pfecta humilitas q nulla fuit supbia. g ita pfecta fuit māsuetudo q nulla ira. Item ira sm naturā ē accensio sanguinis circa cor sm q vult phs τ dam. ex euaporatione fellis. g si hoc dicat passionē fedā q hꝫ secū inquietationē τ perturbationem cōiunctā. videt q talis passio in xpo nō sit ponēda.

30

Re'. dōm q ira vno mō dicit pure affectionē. et sic dr̄ ira affect⁹ detestatōis alicui⁹ mali vel apparentis mali. Alio mō ira dicit affectū cū pena. τ sic ira hꝫ pturbationē τ inqetationē annexā. Hoc aūt pōt esse in triplici dīa. q: aut pturbatio illa solum tangit potentias inferiores τ nullo mō tangit oculum mētis. Aut tangit oculū mētis ad tps turbādo sed nō excecando. Aut oculū mētis attingit ipm pturbando et obnubilando. Et sm hoc mot⁹ ire in qdruplici dīa repit sm q colligit ex dict̄ sanctoꝝ. Uno mō pure dicit affectū detestationis. τ hoc mō potuisset esse in adā in statu innocētie. Alio mō dicit motū detestationis cuꝫ inqetatione τ pturbatione ptis sensualis sine aliq pturbatione mētis. τ hoc mō fuit in xpo affectio ire. Sicut eī dicit euāgeliū. Infremendo cōturbauit seipm. Tercio mō dicit affectū detestatōis cū cōmotione τ pturbatione nō solū ptis sensualis sed etiā rōnis ad tps. τ hoc mō repit ira i viris iust' q irascunt ira p zelum. de qbus dicit Grego. q inde mens pturbata pficit vt clarescat. sicut oculus per colliriū imissum ad tps turbat vt postmodū clari⁹ efficiat. Quarto mō ira dicit affectū detestatōis cuꝫ cōmotione sensualitatis τ etiā mētis. ita q cōmotio illa hꝫ secū pturbationē mētis annexā vel ad illā est ordinata. τ sic ē ira p viciū. τ repit in peccātib⁹ τ phibet a dño. Et p hāc distictōne pꝫ rūsio ad qōeꝫ τ ad rōes ad vtrāq ptē. Quodā eī mō fuit i xpo passio ire siue affectio ire. vicꝫ put dicit affectū detestatōis τ cōmotionē ptis sensualis q tm̄ subiecta est rōni. Et sic pcedūt rōnes ad pmā ptē inducte. pbantes affectionē ire i xpo fuisse. vt aspicienti patꝫ. τ iō sūt ɔcedēde. Quodā etiā mō nō fuit vicꝫ put dicit pturbationē oculi mētalis. τ put dicit affectum repunitōis inqn tū ille affect⁹ ē ex libidine vindicte nō ex zelo iusticie. sic eī ē passio pturbās. τ hoc mō pcedūt pme due rōnes ad scdam ptē. τ ppterea sm illā viā verū concludunt τ cōcedi pñt. Ad illud vo qd obi: q i xpo nulla fuit supbia. g nulla debuit eē ira. q: fuit pfect⁹ in māsuetudine sicut in humilitate. dōm q nō ē silr. q: supbia noiat directe viciū. τ iō sp oppositū hꝫ cuꝫ humilitate. τ ppterea nō pōt stare cū pfecta humilitate. Ira aūt nō semp noiat viciū. immo etiā noiat virtutē. iō nō sic oppositionē hꝫ cū māsuetudine. Et ppter hoc nō sequit q si fuit pfecte māsuetudinis. q ppt hoc nō habuit affectionē ire. Ad illud qd obi: q ira ē ex accēsione sanguinis circa cor. dōm q verū est in nobis in qbus caro repugnat spūi. τ sensualitas rōni. q nō tm̄ habemus corruptionē penalitatis imo etiā feditatis. Hoc aūt nō oportet eē in xpo. Si qs tm̄ diceret in xpo fuisse accensionē sanguinis sed moderate. nō videt esse incōueniens.

31

32

33

Di. xvj. Quō vbi seu xpi icarnatio ordinat ad nr̄aꝫ redēptōꝫ qtū ad passionē dolor' i spāli

Etiā magis mouet ac difficiliorē affert qōem τc. Supra egit mgr de passibilib⁹ in xpo repertis in gñali. in hac aūt pte spālit oñdit ad determinādū de doloris passione τ passibilitate. Diuidit aūt ps ista in duas. In qrū pma inqrit. vtrū passio doloris fuerit in xpo sm veritatē. In scda vo vtrū fuerit i eo sm patiēdi necessitatē. ibi. Hic orit qd ex pdictis τc. Prima ps diuidit in ptes tres. in qrū pma ponit mgr dubitationē circa passionē doloris in xpo q ex verbis hylarij hꝫ ortū. In scda vo subiūgit verba hylarij q vident eē dubia. ibi. Ait eī sic in. x. li. de tri. In tcia vo illa vba explanat. ibi. Audisti lector vba hylarij. Silr scda ps in q agit de patiēdi necessitate tres hꝫ pticulas. In pma mouet qōem. In scda vo ponit determinationē illi⁹ qōis. ibi. Ad qd dici pōt xpm volūtate τc. In tcia vo subiūgit qddā dictū notabile ad maiorē pcedentiū explanationē. ibi. Et est hic notandū xpm in oi statu hominis τc.

Ponit dubitationē circa passionē doloris i xpo q̄ ex v̾bis hylarij hz ortū. a

Erūtn̄ magis mouēt ac difficiliorē afferūt qōem verba hylarij qbus videt̄ tradē ictus ꝛ vulnera ꝛ hmōi sic in xp̄m incidisse. vt passionis dolorē nō inciuterēt. sicut telū tractū p aquā. vel ignē. vel aera. ea facit q̄ ꝛ cū trahit̄ p corpa aiata. qꝛ pforat ꝛ cōpungit. nō tn̄ dolorē ingerit. qa nō sunt illeres doloris capaces. Ita ꝛ corpus xp̄i sine sensu pene vim pene accepisse dicit. qꝛ sicut corp⁹ nostrū nō hz talē nām vt valeat calcare vndas. ita corp⁹ xp̄i dicit nō habuisse nām nr̄i doloris. qꝛ nō hūit nām ad dolendū.

Subiungit verba hylarij q̄ vident̄ esse dubia. b

Ait eñ sic in. x. libro. Unigenit⁹ deus hoiem verū ḿm silitudinē nr̄i hois nō deficiēs a se deo sumpsit. In q̄ q̄uis aut ictus incideret. aut vuln⁹ descenderet. aut nodi ꝯcurrerēt. aut suspēsio eleuaret. afferrēt quidē hec impetū passionis. nō tn̄ passionis dolorē inferrēt. vt telū aliqd aquā pforans. vel ignez cōpungēs. vel aera vulnerans. Oēs quidē has passiones nature sue infert. vt pforet. vt cōpungat. vt vulneret. ꝫ nām suā in hoc passio illata nō retinet. dū in nā nō est vl̾ aquā forari. vel pungi ignez. vel aera vulnerari. q̄uis nature teli sit ꝛ vulnerare ꝛ cōpungere ꝛ forare.[a] Passus quidez xp̄s est dū cedit̄. dū suspendit̄. dū morit̄. ꝫ i corpus irruens passio. nec nō fuit passio. non tn̄ nām passionis exercuit. dū ꝛ penali misterio pena deseuit. ꝛ v̾tus corporis sine sensu pene vim pene in se deseuiētis excepit. Habuit sane illud dn̄icum corpus doloris nr̄i nām. si corpus nr̄m id nature hz vt calcet vndas ꝛ fluct⁹ desup eat. nec clause domus obstaculis arceat̄. At v̾o si dn̄ici corporis solum ista nā sit vt ferat̄ in humidis. et stat in liqdis. ꝛ structa trāscurrat. qd p nām humani corporis carnē ex spūsctō ꝯceptā iudicam⁹? Caro illa de celis est. ꝛ hō ille de deo est. hn̄s ad patiendū corpus ꝛ passus est. Sed nām nō hn̄s ad dolendū. Idē in eodē. Uideam⁹ an ille passionis ordo infirmitatem in dn̄o doloris pmittat intelligi. dilatis eñ causis ex qbus metū dn̄o heresis ascribit. res ipsas vt geste sūt cōferam⁹.[b] Nec eñ fieri pōt vt timor eius significet̄ in verbis. cui⁹ fiducia cōtinuat̄ in factis. Timuisse ergo heretico passionē videtur. Sed ob ignorantie huius errorem petrus ꝛ sathanas ꝛ scandalum est. An ne timuit mori. qui armatis obuius prodyt. ꝛ in corpore eius infirmitas fuit? Ad cuius occursum consternata

b

Marci. xiiij.

In pte ista sunt qōes circa literaz ꝛ incidit qō circa verba hylarij q̄ vident̄ eē falsa. ꝛ dubia ꝛ erronea. q̄ si dicam⁹ eē retractata iuxta qd̄ pus tactū fuit. semota erit oīs calūnia. qꝛ tn̄ sc̄ptura hui⁹ retractationis n̄ est ꝓpalata. ido sunt verba hylarij ḿm q̄ possum⁹ verificanda. Primo eñ est dubiū de illo verbo qd̄ dicit.

1 a Passus qdē xp̄s est ꝛc. Uidet̄ eñ dicē duo ꝯria. q̄ in corpe christi fuerit vera passio. ꝛ tamē nō fuerit verus dolor. quia nō videt̄ eē intelligibile q̄ corpus aiatū vere patiebat̄. ꝛ tn̄ vere n̄ doleat. Et si tu velis dicē q̄ hoc intelligat q̄tū ad psonā verbi. hoc nihil ē. qꝛ sicut dolor est alien⁹ a psona verbi. ita ꝛ passio. ꝛ hylarius dicit q̄ passus fuerit licz nō doluerit. Silr̄ si tu dicere velis q̄ nō doluit. i. nō habuit cām ꝛ meritū doloris. silr̄ potes dicē q̄ nō habuit meritū passionis. R̄o. dōm q̄ ista v̾ba hylarij ꝛ si videantur eē ꝯ fidē. tn̄ ꝓ fide sūt. ꝛ h̄ pz si attendat̄ cā dicendi. Cōtra eñ illos loq̄tur hylarius q̄ dicebāt christū oīno succubuisse passioni ꝛ a passione eē supatū. Cōtra q̄s dicit hylari⁹. Qꝛ ꝛ si xp̄s vere passus fuerit. nō tn̄ doluit. h̄ est passionib⁹ nō succubuit. Nō eñ vult negare sensū ꝛ expimētū passionis. ꝫ vim ꝛ dn̄iū passionis. Et q̄ iste sit intellect⁹ pz ex mō loquēdi. ꝛ ex serie verboꝝ. ꝛ ex ꝓpcietate verboꝝ. Quia dolor dicit ꝯparationē ad voluntatē ḿm q̄ dicit Aug. xiiij. de ciui. dei. q̄ dolor est dissensus ab his reb⁹ q̄ nobis nolentib⁹ accidunt. Qm̄ ḡ nec volūtas xp̄i diuina. nec volūtas creata. passionib⁹ succubuit. idō nō ꝯcedit hylari⁹ christū doluisse. h̄ est ipsū nolentē passionib⁹ subiacuisse. Un̄ cū dicit v̾tus corpis sine sensu pene vim pene in se deseuiētis excepit ꝛc. virtus corpis dr̄ volūtas rōnalis regitiua illi⁹ corpis. h̄ excepit vim pene sine sensu pene. h̄ ē sine dissensu a pena. qꝛ voluit pati. Et h̄ ondit series lr̄e sequētis. Probat eñ q̄ corp⁹ illud n̄ potuit dolere. qꝛ potuit vndis superferri. Cōstat eñ q̄ corp⁹ xp̄i n̄ supferebat̄ vndis p nām ipsi⁹ corpis. qd̄ ponderosū erat. ꝫ p imperiū volūtat⁹. Ipsū pz p aliā rōez quā sb̄dit. qꝛ caro xp̄i ꝯcepta fuit de spūsctō. idō ille hō fuit hn̄s corp⁹ ad patiendū ꝫ nāz n̄ hn̄s ad dolēdū. Ex cui⁹ rōis ꝛ lr̄e itellectu maifestat̄ eē veꝝ qd̄ pius dictū ē. qꝛ eñ caro illa ꝯcepta fuit de spūsctō. idō passibilitatē hūit. n̄ ꝯ volūtatē. ꝫ ex volūtate. ꝛ h̄ ē qd̄ dicit hn̄s corp⁹ ad patiēdū. passus ē. s. ex volūtate. ꝫ nām n̄ hn̄s ad dolēdū. i. ad patiēdū ꝯ dissensū volūtat⁹. b Nec eñ fieri pt ꝛc. Ur ꝯdicē ei qd̄

2 dr̄ Marci. xiiij. cepit iesus pauere ꝛ tedere. Ur et ꝯdicere alijs sctis q̄ dicūt eum vere timuisse. Uidet̄ eñ

ꝑsequẽtiū agmina supinatis corpibus ꝯcadest. Quã ꝗ infirmitatẽ dominatã huic corpi credis. cui⁹ tantã hũit natura virtutẽ? Sed forte dolorẽ vulnerꝝ timuit. Quẽ rogo o tu dñice infirmitatis assertor. penetrãtis carnẽ claui habuit terrorẽ. q̇ excisã aurẽ solo restituit attactu. Producẽs h aurẽ man⁹ clauū dolet. et sentit vuln⁹ q̇ alteri dolorẽ vulneris nõ reliquit. Pungẽdi carnis metu tristis ẽ. cui⁹ attactu caro post cedẽ sanaṫ. Itẽ collatis ꝗ dictorꝝ gestorūq̧ ꝟtutib⁹. demonstrari nõ est ambiguū in nã corporis ei⁹ īfirmitatẽ corporee nature nõ fuisse. ꝛ passionẽ illã licet corpori illata sit. nõ tñ nãm dolendi corpori intulisse. q2 licet forma corpis nñi esset in dño. non tñ viciose infirmitatis nr̃e forma erat in corpe. qđ ex ꝯceptu spũsscti ꝟgo ꝓgenuit.

Exponit illa verba hylarij. c

Audisti lector verba hylarij q̇bus dolorẽ excludẽ vr̃. Sꝫ si excussa sensus ꝛ impietatis hebetudine p̃missis diligent᷑ intẽdas. atq̧ ipius sc̃pture circũstantiã inspicias. dictorꝝ rõnez atq̧ ꝟtutẽ pape vtcũq̧ poteris. ꝛ intelligẽtiã arguẽ nõ attẽptabis. Intelligiṫ eñ ea rõe dixisse dolorẽ passionis in xp̃m nõ incidisse. ꝛ virtutẽ corpis xp̃i excepisse vim pene sine sensu pene. q2 doloris cãm ꝛ meritū in se nõ habuit. qđ videṫ notasse vbi ait. Nõ hñs nãm ad dolendū. ꝛ iō nõ iudicanda ẽ caro illi⁹ ꝫm nãm nr̃i corpis. nec in eo etiã dñium habuit passio. Ita etiã nõ habuit nãm ad timẽdū vel tristandū. q2 nõ habuit talẽ nãm in q̇ essꝫ cã timoris vel tristicie. Itaq̧ necessitas timẽdi nõ fuit in eo sicut est in nobis. nec natura doloris fuit in eo sicut est in nobis. Tristiciã tamẽ in eo fuisse ꝑiter assent. ꝫ cãm ei⁹ extitisse nõ suã mortẽ ꝫ defectū petri ꝛ alioꝝ apl̃oꝝ. Dicit eñ xp̃m nõ ꝓpter mortẽ ꝫ vsq̧ ad mortẽ tristẽ fuisse. his ꝟb. Interrogo q̇d sit xp̃m tristẽ eẽ vsq̧ ad mortẽ ꝛ tristẽ eẽ ꝓpṫ mortẽ. Nõ ei eiusdẽ significatõis ẽ tristẽ esse ꝓpṫ mortẽ ꝛ vsq̧ ad mortẽ. Quia vbi ꝓpṫ mortẽ tristicia ẽ. illic mors cã tristicie ẽ. Ubi ꝟo tristicia vsq̧ ad mortẽ est. mors nõ tristicie cã est ꝫ finis. Adeo aũt ñ ꝓpṫ mortẽ suscepta ẽ tristicia. vt sit destituta ꝑ mortem. Non ꝗ sibi tristis ẽ. ꝫ illis q̇ in scandalo ꝑ infirmitatẽ carnis erãt futuri. q̇s monet orare ne inducãṫ in tẽptationẽ. q̇ ante polliciti erant se nõ scandalizari.

Mouet qđdam an in xp̃o fuerit necessitas patiendi ꝛ moriendi q̇ est defectus generalis. d

Hic oriṫ qđ ex p̃dictis ducens originẽ. dictū ẽ eñ s̃ ꝙ xp̃us in se nr̃os defectus suscepit. ꝑter pctm̃. Est aũt hoĩs q̇dã gñal᷑ defect⁹ q̇ pctm̃ nõ ẽ. s. nec̃itas patiẽdi vel moriẽdi. Uñ corp⁹ nr̃m nõ tm̃ mortale. ꝫ etiã mortuũ dr̃. q2 nõ tm̃ aptitudinẽ moriendi ꝫ etiã necessitatem hꝫ. Iđ q̃riṫ vtrū necessitas talis in xp̃i carne fuerit. De aptitudine eñ moriẽdi ꝙ ĩ eo fuerit ambiguū nõ est. que etiã ante pctm̃ in hoĩe fuit q̃ñ aliquis in eo non fuit defectus. nec ergo mortalitas illa tunc in eo fuit defectus. quia nature ei erat. Unde etiam quidã talem mortalitatem in nobis nõ esse defectum nõ improbe tradunt. sed necessitatẽ moriendi vel patiendi.

De tristicia xp̃i ꝛ ei⁹ causa ꝫm eundẽ.

Notula hylarij⁹ in li. de synodis. Cū h̃ passionum gñã infirmitatẽ carnis afficiãt. de⁹ tñ verbuꝫ caro factū nõ potuit ad se demutabilem patiẽdo. verbū eñ q2 caro factū ẽ licet se passionĩ subdiderit. ñ tñ demutatũ ẽ passibilitate patiendi. c Pati potuit. ꝛ passibilis eẽ nõ potuit. q2 passibilitas nature ĩfirme significatio est. passio aũtẽ eoꝝ ẽ q̇ sunt illata ꝑpessio.

Ꝯdicere sꝫb̃ꝑsi. quia dicit ꝙ xp̃us ꝑ apl̃is tristatus fuit vsq̧ ad mortẽ. Si tristis fuit. q̃re nõ sit̃ timuit. R̃. 2 dđm ꝙ hylarij⁹ nõ intendit remouẽ timorẽ a xp̃o ꝫm ꝙ timorẽ ei attribuit sc̃ptura ꝛ scti. ꝫ ꝫm ꝙ attribuebant heretici q̇ dicebant eū timuisse ex defectu securitatis. ꝛ tal᷑ est timor pusillanimitatis. de q̇ indubitanẽ verũ ẽ ꝙ nõ fuit ĩ xp̃o. Uñ valde attendẽdū est ꝙ hylarij⁹ a xp̃o nõ remouet tristiciã. remouet tñ timorẽ. q2 timor ꝯsueuit ꝯsurgẽ ex dẽfectu ꝟtut᷑ ꝛ pusillanimitate. Tristicia ꝟo surgit frequenter ex ꝟtute ꝛ pietate. Et ꝙ iste sit intellect⁹ pꝫ ex ꝓbatiõe sequẽti. Probat eñ ꝙ in xp̃o nõ fuit ĩfirmitas. nec fuit pusillanimitas. Pusillanimitas non fuit. q2 armat᷑ obui⁹ ꝓdiit. Infirmitas ñ fuit. q2 ad ei⁹ occursũ cõsternata ꝑsequẽtiū agmina suspirat᷑ cordib⁹ cõcidert. Uñ nõ excludit a xp̃o oẽm timorẽ. ꝫ timorẽ obuiãtẽ volũtati. sic etiã dolorẽ sicut pꝫ aspiciẽti seriẽ litere.

c Pati potuit. ꝛ passibilis esse nõ potuit. Illa verba in notula ex de synodis tracta. videnṫ implicare ꝯdictionẽ in semetipso. q2 cui⁹ ẽ potẽtia ei⁹ ẽ ꝛ act⁹. ꝗ si fuit passibilis. potuit pati. Et si potuit pati fuit passibilis. Preterea passibile nihil aliud ẽ q̃ potẽs pati. ꝗ vr̃ ꝙ ĩ p̃dicta locutõe idẽ remoueẽ a scipo. R̃. dđm 3 ꝙ p̃dicta lr̃a exponi põt triplici mõ ꝫm triplicẽ modū exponẽdi nã precedẽtium. Uno mõ vt illõ referaṫ ad ꝟbū incarnatū. de q̇ cõcedit hylarij⁹ ꝙ potuit pati. ꝫ nõ eẽ passibile

quia licet passionibus se subdiderit. nõ tñ est demutatũ patiendo. Alio mõ põt exponi sicut exponit mgr. ut p hoc qđ est passibile notet dispositio cõsurgens ex culpe merito. quam remouet hylarius a xpo. Quis in eo vere fuerit passio. Tercio mõ põt exponi vt p hoc qđ est passibile notet plena subiectio passibilitatis respectu passionis ⁊ hmõi in xpo nõ fuit. cuius mens. rõ ⁊ voluntas passionibus supferebat. Et q iste sit intellectus 4 pz p lrãm sequentẽ. Ait enĩ sic. pati potuit. passibilis esse nõ potuit. qz passibilitas nature infime est significatio. passio autẽ eoꝝ q sunt illata ppessio. et sic vult xpo attribuere passionis sufferentiam. ⁊ remouere subiacentiam.

d Xpm de oi statu hominis ⁊c. Contra. Quia sm hoc videt q xps fuit in qdruplici statu. Nos aũt nõ ponimus xpm fuisse nisi in statu viatoris et cõprehensoris. Itẽ falsum videt dicẽ cũ dicit q xps de tercio statu assũpsit plenitudinẽ grẽ. qz grã ñ pficit nisi p gloriã iuxta illđ qđ dicit apls. j. Coꝛ. xiij. Cũ venerit qđ pfectũ ẽ. euacuabit qđ ex pte ẽ. q plenitudo grẽ nõ fuit assumpta sm statũ vie s sm statum patrie. Rº. dđm 5 q ille qdruplex status reduci hz ad duplicẽ. Sub statu enĩ vie cõprehendunt tres status. scz innocẽtie. nãe lapse. ⁊ status sub lege grẽ. Illos aũt qtuor status enumerat mgr ad maiorẽ declaratoẽ cõditionũ ipsius nature assumpte. Ad illđ qđ obĩ q plenitudo grẽ nõ hz nisi sm statum glorie. dđm q ẽ plenitudo grẽ vel simplr. vel respectu opis meritoꝝ. plenitudo grẽ simplr spectat ad statum glie sicut obijcit. Plenitudo vo respectu opis meritoꝝ spectat ad statũ vie. Et de hac intelligit mgr in litera sicut patet aperte ⁊c.

q etiã mortalitas dr vel passibilitas. Dicit enĩ hõ nũc passibilis vel mortalis. nõ mõ ppter egritudinẽ s etiã ppter necessitatẽ. Sed nunqd hic defectus fuit in xpi carne? Aia q eius cuz passibilis extiterit ante mortẽ. nunqd necessitatẽ patiendi habuit? Si enĩ necessitas patiendi vel moriendi fuit in xpo. nõ videt sola volũtate miserationis defectus nros accepisse.

Anima xpi habuit necessitatem patiendi.

Ponit determinationẽ qstionis mote. e

Ad qđ dici põt xpm volũtate nõ necessitate sue nature hos defectus sicut alios suscepisse. scz necessitatem patiendi in aĩa. simul aũt patiendi ⁊ moriendi ĩ carne Verũ hanc necessitatẽ nõ habuit ex necessitate sue cõditionis. qz a pctõ imunis. s ex sola volũtate accepit de nra infirmitate. ponẽs tabernaculũ suũ in sole. scz sub tpali mutabilitate ⁊ labore. Vñ sup eplam ad hebreos auctas dicit. qz sicut hoibus alijs iure ⁊ lege nature statutũ ẽ semel mori. ita ⁊ xps eadẽ necessitate et iure nature semel oblatus ẽ ⁊ nõ sepe. Nec iõ dicit iure nature q ex nã sue cõditionis hũc defectũ traxerit. q etiã nõ puenit nobis ex nã sm q pus est instituta. sed ex ea pctõ viciata. ⁊ iõ dicit hic defectus nãlis. quia quasi p natura inoleuit in oibus diffusis.

Subiungit dictũ notabile ad maiorẽ pcedentiũ explanationẽ qtuor hominis status assignãs. ⁊ quid de quolibet xps accepit. f

Et est hic notandũ q xpm de oi statu hois aliqd accepisse. q oẽs venit saluare. Sũt enĩ qtuor status hois. Primus ante pctm. Scđs post pctm ⁊ ante grãm. Tercius sub grã. Quartus in glia. De pmo statu accepit imunitatẽ pcti. Vñ Aug. illud iohis euãgeliste exponens. Qui desursum venit sup oẽs ẽ. dicit xpm venisse desursum. i. de altitudine humane nature añ pctm. qz de illa altitudine assumpsit verbũ dei hũanã nãm. dũ nõ assũpsit ipam culpã cuius assũpsit penã. Sed penã assũpsit de statu scđo ⁊ alios defectus. De tcio vo grẽ plenitudinẽ. De qrto ñ posse peccare ⁊ dei pfectã contemplationẽ. Habuit enĩ simul bona vie quedã et bona patrie sicut ⁊ quedã mala vie.

d

Aug. sup iohẽ Joh. iij.

a Ad intelligentiã huius ptis incidit hic qđ de passione doloris. circa quã pncipalr qrunt duo. Primo enĩ inqrendũ ẽ de passione doloris put respicit aĩam ⁊ carnẽ cõiter. Scđo vo put respicit aĩaz spãliter. Circa pmũ qrunt tria. Primo qrit de doloris veritate. Scđo de doloris acerbitate. Tercio de dolendi siue patiendi necessitate.

Questio. j. a

Utrũ in xpo fuerit vera passio doloris. Et q sic videtur Esa. liij. Vidimus eũ nouissimũ viroꝝ. virũ doloꝝ ⁊ scientẽ infirmitatẽ. Sz cõstat q nõ intelligit pphã de scia simplicis noticie. q intelligit de scia experientie. q vere expertus ẽ passiones doloris. Itẽ in psona eius dicit in ps. Ego sum paup ⁊ dolens. s xpus vere fuit paup ⁊ mẽdicus tpaliter. q vero dolore fuit afflictus.

Itẽ aia cõiuncta corpori passibili vere dolet corpore patiente. s aia xpi iuncta fuit carni q nõ tm fuit passibilis imo etiã passa. q verũ dolorem fuit ppessa.

Itẽ satisfactio facta ẽ p penã doloris. s xps veraciter satisfecit. qz vere languores nros ipse tulit. ⁊ dolores nros ipse portauit. q veracit doluit. Itẽ magnũ est magnũ qđ hic patientiã in illa passione q nullus

ferret dolorē. sed patientia christi multum cōmen
datur in tolerantia passionū. ꝗ videt ꝙ xp̄s verū do
lorē in semetipso senserit. Item aut vere patieba
tur ⁊ dolebat. aut non. Si vere. sic habeo ꝓpositum
Si nō vere patiebat. ⁊ videbatur pati. ꝗ seducebat
oculos spectantium in sua passione. pari rōne ⁊ in q̄
libet alia sua opatione. ⁊ si hoc. totū euangeliū ē mē
dacū. ⁊ eius miracula falsa. ⁊ fides christiana manif
omnia. si ꝗ hmōi sunt falsa ⁊ erronea. restat ⁊c.

Sed ɔtra. Hilari⁹. x. de trini. Virtus corporis sine
sensu pene vim pene in se desevientis excepit. sed ve
rus dolor non est sine sensu pene. ꝗ in xp̄o non fuit ve
rus dolor. Item Dyo. de Iohāne euāgelista. Ab
sit vt ego ita insaniam vt credā sanctos aliquid pa
ti fm corporis passiones. ꝗ solū iudicare ipsos senti
re credo. si ꝗ hoc verū est. sancti nō sentiūt passiōes
nisi fm iudiciū. nō ꝗ fm experientiam. ꝗ patiendo nō
habent dolorē verum. ꝗ multo minus nec sanct⁹ san
ctoꝝ. s. xp̄s. Item moyses ieiunauit. xl. dieb⁹. ⁊ xl.
noctibus sine aliqua corporis lesione ꝓpter cōtinuam
contemplationē. si ꝗ pfectio ɔteplationis aufert sensū
doloris in carne passibili. ⁊ in xp̄o fuit cōtinua cōtē
platio ⁊ pfectissima. ꝗ videt ꝙ nulla fuerit in eo do
loris experientia. Item ratione videt. quia natura
agens prestantior est paciēte. ⁊ natura assumpta p
stantior est omni alia. ergo nō videt ꝙ ab aliqua na
tura possit affligi vel ledi. Item res que est ablati
ua lesionis ⁊ doloris. passioni doloris non est subie
cta. sed man⁹ christi curauit alienos dolores solo ta
ctu. ꝗ vr̄ ꝙ nullum dolorē potuerit perpeti. Item
anima petri poneret in infernū. ab ignib⁹ nō cruciaret
ur. q2 nō habet in se causam p quam debeat dolere. ꝗ
si anima xp̄i nullam cām passionis in se habebat. vr̄
ꝙ nullū dolorē sentiebat in carne quantūcūq3 passi
bili. si ꝗ dolor est passio ipsius anime pori⁹ ꝙ carnis.
sicut dicit aug. vr̄ ꝙ in xp̄o nō fuerit dolor verus.

6 Rᵒ dōm ꝙ absq3 dubio sicut euangeliū dicit ⁊ fi
des catholica sentit. vera doloris passio fuit in chri
sto. In ipso eñ fuit caro passibilis ⁊ pforabilis. fuit
etiam virtus sentiendi fm quā aīa compatit corpo
ri leso. qm̄ ꝗ hec duo verum dolorē faciūt. s. vera le
sio. ⁊ verus lesionis sensus. ⁊ h̄ duo vere fuerunt in
xp̄o. indubitanter tenendū est ꝙ in christo fuit vera
doloris passio. Nam si aliquis aliter dicat fm ꝙ qui
dam heretici dicunt est error antiqu⁹ saracenoꝝ. ꝙ
xp̄s et si videret pati ⁊ dolere. nō tamē veracit̄ hūit
dolorem ⁊ passionis sensum. is nō solū euacuat fidē
christi ⁊ xp̄i euangeliū. ꝗ etiā euacuat redēptionē no
stram. ⁊ dicit xp̄m nō eē christum. Dū eñ dicit ipsū
nō fuisse veraciter passum. dicit ipm̄ non satisfecisse.
⁊ p hoc gen⁹ humanū nō esse redemptū. Dū vō di
cit ipm̄ simulasse se pati. dicit ipm̄ eē mendacem. et
ꝗ nec vere fuisse dei filium. nec dei nunciū. ⁊ ita nec
mediatorē sed potius deceptorem. Et ꝓpterea q̄ di
cit xp̄m nō veraciter doluisse vel passum fuisse. et si
videat̄ ipm̄ exteri⁹ honorare. fm veritatē tñ blasphe
mat ipm̄ impijssime. Rōnes ꝗ pbātes ipm̄ veraci
ter doluisse sunt ɔcedēde. Ad illud ꝗ qd̄ pmo obr

7 de auctē Hylarij explr rñdēdū est. Quidā eñ dicūt
hylariū verba illa retractasse. Tñ audiui ꝑisiensem
epm̄ Guillm̄ referre se librū illi⁹ retractatōis vidisse
⁊ plegisse. Aliter pōt dici ꝙ hylari⁹ in verbo pdicto ⁊
in alijs ibidē positis nō excludit sensū doloris a xp̄o
fm humanā naturā ꝗ fm diuinā. vñ vba illa referē
da sunt ad christi psonā. Et hoc quidē ɔfirmat. ꝙ si
cut dicit idē hyla. intelligētia dictoꝝ ex causis ē assu
mēda dicēdi. Hilar. eñ in verbis pmissis excludere
voluit errorē ariȷ̄. q̄ dicebat xp̄m fm se totum pas
sum fuisse. Tercio mō rñdet ꝙ hyla. nō vult ostēde
re xp̄m nō habuisse verū dolorē. ꝗ nō hūisse cā3 dolo
ris. ⁊ hunc quidē modum soluendi innuit magister
in lr̄a. ⁊ satis est rōnabilis sicut ī expositiōe lr̄e melı⁹
apparebit. Ad illud vō qd̄ obȷ̄ de auctē dyo. dōm 8
ꝙ dyonisius nō voluit dicere nec sensit ꝙ beat⁹ iohā
nes ⁊ alȷ̄ sancti nō experirent dolorem in tormentis. ꝗ
vult cōmēdare cōstantiā mētis quo nō magis ɔmo
uebat ex experientia sensus ꝙ̄ cōmoueret ex sola con
sideratione ⁊ iudicio rōnis. Ad illud quod obicit 9
de moyse. dōm ꝙ ⁊ si dulcedo ɔtēplatiōis quodam
mō ipm̄ reficeret. ⁊ a sensibus exterioribus abstrahe
ret. adeo vt nāles virtutes quodāmodo consopiret.
vt nō ita cōsumerēt ⁊ cibū requirerent. tñ ꝙ tanto tpe
ieiunauit sine aliqua sui lesione hoc fuit p spāle bene
ficium ⁊ diuinū miraculū. ⁊ ideo hoc nō h3 locum in
ꝓposito. q2 xp̄s in passione sua nō exercuit miracu
la potētie. ꝗ potius est vsus armis patientie. Ad 10
illud qd̄ obȷ̄ ꝙ natura agens ꝑstantior est patiente.
dōm ꝙ illud nō oportet intelligi ꝙ sit verū simplici
ter. ꝗ solum fm aliquā cōditionē. Quia eñ lapis le
dit pedē. nō oportet ꝙ lapis sit nobilior pede. ꝗ suf
ficit ꝙ excedat in aliqua cōditōne. vtpote in duricia
⁊ soliditate. et sic est in ꝓposito. Qz ıııs eñ clau⁹ non
esset nobilior carne xp̄i erat tñ durior ⁊ solidior. Et
si tu obijcias mihi de aīa ꝙ nō possit pati. dō. ꝙ aīa
patiebat p accidēs. s. ɔpatiēdo carni. Vel fm aug. in
vj. musice. anima sumit occasionem patiēdi ex car
ne. Veruntñ pati ex se occasione accepta aliunde.
Potest etiā dici ꝙ illud verbū h3 intelligi fm insti
tutionē nature. nō fm dispōnē misericordie ⁊ punitionē
iusticie. quoꝝ primū respicit aīam xp̄i. scdm̄ animas
peccatricem. sicut in. xliij. di. libri. iiij. h̄r expresse.

Ad illud qd̄ obȷ̄ ꝙ manus xp̄i fuit curatiua dolo 11
rū. dōm ꝙ hoc fuit virtute latentis diuinitatis. ⁊ fm
illam virtutē ɔcedo bene ꝙ pati nō poterat nec dole
re. et hoc tñ nō sequitur ꝙ nō fuerit doloris expers.
Erat eñ ibi alia virtus creata fm quā dolere potat.
sc3 potētia aīe sensitiua. Ad illud qd̄ obȷ̄ ꝙ aīa pe 12
tri nō pateret in inferno. Dōm ꝙ nō est sile. q2 aīa
petri post purificationē pctā nō est passibilis ex cā
ꝓpria. nec ex dispensatiōe diuina ꝓpter salutem alie
nam. nō aūt sic est de aīa xp̄i q̄ dispensatiue ⁊ volūta
rie passibilitatē hūit. cū carni passibili cōiuncta fuit.
sicut ex locutiōe pcedenti habitū fuit.

Questio .ij. b

Vtrū in christo fuerit dolor acerbissimus. Et ꝙ sic
vr̄. Treñ. j. O vos omnes q̄ trāsit p viā atte. ⁊ vi. si
est do. si. sicut dol. meus. hoc dr̄ in psona xp̄i. ꝗ vr̄ ꝙ
null⁹ ali⁹ dolor hēat ei equari. Itē in ps. Oēs flu
ctus tuos induxisti sup me. dr̄ in psona xp̄i. ꝗ nō oēs
induxit q̄tū ad veritatē. ꝗ oēs induxit q̄tū ad equa
lentiā ⁊ acerbitatē. Itē rōne vr̄. q̄to cōplexio no
bilior est. tanto passio doloris in ea est acerbior. sed
xp̄s nobilissimā habuit complexionē. Nobilitas. n.
cōplexionis rñdet nobilitati aīe. ꝗ cum xp̄s nobilissi
mā aīam habuit. hūit ꝗ in patiēdo maximā doloris
afflictionē. Itē q̄to sensus tactus est viuacior. tā
to dolor q̄ est fm sensum est acutior. Tñ in illis mē
bris i q̄bus viget sensus tactus est dolor acutissim⁹.

sed in christo fuit sensus tactus viuacissim⁹. prudentissimū cū aīaliū est homo vt dicit phs. ꝛ inter omīs christus cū fuerit optime dispositus. ḡ dolor quē sensit sup omnes dolores fuit acutissimus. Item quāto maius est bonū quod amittit̄. tanto maiorem infert dolorem ei q̄ cognoscit ꝛ hʒ vsum rōnis. ſ vita xpī erat nobilissima. ꝛ passio illa vitam ꝑimebat. ergo dolorem illi aie acutissimū inferebat. Itē tanto pena est acerbior quanto veloci⁹ virtuē nature deꝑit. maxime vbi aliquod mēbroꝝ ꝑncipaliū nō corrūpit. ſ xp̄s in cruce suspensus adeo cito fuit mortuus vt etiā miraret̄ pilatus. ḡ videt̄ ꝙ dolor ei⁹ grauissimus fuisset. Sed ꝯtra hoc ꝑmo obī a ꝑte generis pene. qꝛ pena ignis acutius affligit q̄ȝ pena ferri. ſ laurentius ꝛ vincentius exusti fuerunt in igne. ḡ vr̄ ꝙ maiorē dolorē senserūt q̄ȝ xp̄s. Itē hoc ip̄m ostendit̄ a parte volūtatis patiendi. qꝛ quāto aliq̄s magis desiderat pati. tāto minus dolet in patiendo. sed xp̄s vehementer desiderabat pati ꝑ genere hūano. sicut dr̄ Luce. xij. Baptismo habeo baptizari et quō coartor ꝛc̄. ḡ vr̄ ꝙ dolor eius valde parū de acerbitate habuit. Item hoc ip̄m ostēdit̄ a parte adiutorij. qꝛ quanto hō maiorem habet charitatem. tāto facilius sustinet cruciatū pene. ſ christ⁹ maxime charitatis fuit. ḡ facillime tormēta portauit. ḡ valde parū doluit. Item hoc ip̄m vr̄ a parte boni amissi. qꝛ quanto maius est bonū qḋ ꝑdit̄. tanto maior dolor ē ei q̄ amittit. sed pctōr ꝑdidit deum qui est maius bonū q̄ȝ sit vita ista corpalis. ḡ vr̄ ꝙ acerbior dolor sit i viro cōtrito ꝛ penitente. q̄ȝ fuerit i christo patiente.

Item hoc ip̄m ostēdit̄ a ꝑte recompensationis. qꝛ quanto alicui fit maior ꝛ melior recompensatio d̄ bono amisso. tanto minor est dolor. ſ xp̄o ꝑ dolore passionis ꝛ expositione vite sue restituebat̄ stola glorie in se ꝛ in ceteris mēbris suis. ḡ ꝛc̄. Itē hoc ip̄sum ostēdit̄ ex ꝑte spei. qꝛ quanto aliq̄s certi⁹ expectat liberationē. tanto min⁹ affligit̄ in passiōe. ſ xp̄s certissimus erat de liberatione ꝓxima. ḡ vr̄ ꝙ afflictio ei⁹

15 erat valde modica. Rⁿ. dōm ꝙ dolor passiōis xp̄i inter ceteros dolores ꝛ passiones fuit acerbissim⁹ ꝛ acutissimus. et hoc patet si illa ꝯsiderent̄ que dolori passionē acerbiorem reddūt. hec aūt sunt tria. vicꝫ. cā passionis. ꝛ mod⁹ patiendi. ꝛ ꝯditō patientis. Si cōsideret̄ causa ob quā xp̄s passus est. fuit in eo doloris afflictio magna. nō enī patiebat̄ ꝓ culpa ꝓpria imo ꝓ aliena. nō ꝓ amicis tm̄ sed etiā ꝓ inimicis. ꝛ etiā ꝓ his quos videbat ingratos. Si aūt cōsideret̄ modus patiēdi. fuit in eo passio doloris acerbior. tū ꝓpter generalitatem. qꝛ in omnibus mēbris affligebat̄. cū etiā ꝓpter cōtinuitatē. qꝛ suspendiū ei⁹ ꝯtinuabat̄. ꝛ claui adeo affligebant pendentē sicut affixerunt qn̄ man⁹ ei⁹ ꝛ pedes ꝯfodebant̄. in q̄b⁹ maxia erat afflictio ꝓpter neruos ꝛ musculos ibidē concurrentes in quibus ꝑcipue viget sensus. Si aūt cōsideret̄ qualitas siue cōditio patientis. maxima erat afflictio ꝓpter maximam cōplexiōis equalitatē. ꝛ ꝓpt̄ sensus viuacitatem. vnde qꝛ nullus potuit ei equari nec equalitate cōplexionis. nec viuacitate sensus. dolor illius oīm doloꝝ fuit acutissimus. Et iō rōnes q̄ hoc ostendunt ꝯcedamus. ꝛ ei grās quantas possumus ꝛ supra q̄ȝ possum⁹ referam⁹. si quo modo donet̄ nois vt tā grauiter patienti cōpatiamur. Rōes đo q̄ obijciūt̄ ad ꝯtrariū q̄ ostendunt mitigationem doloris xp̄i nō obuiāt veritati si recte intelligāt̄. Cōuenit enī esse acerbitatē in dolore q̄tū ad duo. vicꝫ q̄tū ad expientiā sensus. ꝛ q̄tū ad repugnātiā rōnis. Licet aūt in christo fuerit maxima doloris afflictio q̄tū ad expientiā sensus. rō tm̄ xp̄i modicos reputabat oēs illos cruciatus. nec enī auferebat acerbitatē. sed rōnis subuersionē. Et ꝑ hoc ptꝫ rn̄sio ad illas q̄tuor rōnes q̄ sumunt̄ ex ꝑte voluntatis desiderantis. ꝛ ex parte charitatis adiuuantis. ꝛ ex ꝑte recōpensationis. ꝛ ex parte expectationis. Ad illud qḋ obij-

14 cit̄ ex ꝑte generis pene. Dōm ꝙ illa rō ꝓcedit ex insufficienti. Acerbitas enī pene nō tātū pensat̄ ex ꝑte ꝯgentis quantū ex parte patiētis. Actus enī actiuorū est in patiente disposito. ꝛ qꝛ qualitas in xp̄o reddebat ip̄m ad maiorem dolorē dispositū. iō bene concedo. ꝙ clauus ferreus multo pl⁹ affixit christum q̄ȝ ignis laurentiū. Ad illud qḋ obī ꝙ dolor in cōtri-

15 to excedit dolorē in christo ꝓpter quantitatē boni amissi. dōm ꝙ dānificatū ꝑ se nō infert dolorē ſ sensus dānificationis. q̄uis aūt pctōr maius bonum amittat. qꝛ tm̄ nō magis sentit ſ minus. nō sequit̄ ꝙ magis doleat vt plurimū. Valde enī parū affligit̄ q̄uis magnam dolendi habeat rōnē ꝛ cām.

Questio. iij. c

Vtrū xp̄s necessitatē assumpserit patiendi. Et ꝙ sic videt̄. Ad hebr. ix. Quēadmodū statutū est hoīb⁹ semel mori. post hoc aūt iudiciū sic ꝛ xp̄s semel oblat⁹ ē. Glo. eadē necessitate ꝛ iure nature. ergo sm̄ ꝙ mortuus est xp̄s sm̄ statū nature. ſ q̄ sic moritur moriendi hꝫ necessitatē. ḡ ꝛc̄. Itē aug. ad Julianū. Si talem carnem qualem hūit adā in ꝑmo statu assumpsit xp̄s. nō solū caro xp̄i nō eēt caro pctī. sꝫ nec simil' carni pctī. si ḡ xp̄s fuit silis carni pctī. ꝯstat ꝙ nō assumpsit carnē sm̄ statū nature institute ſ sm̄ statū nature lapse. sed hec caro hꝫ necessitatē moriēdi. ḡ ꝛc̄. Itē Boeti⁹ in li. de duab⁹ naturis ꝛ vna ꝑsona xp̄i dicit ꝙ xp̄s de statu innocentie assumpsit pctī immunitatē. de statu đo nature lapse assumpsit passibilitatē. ſ passibilitas q̄ est sm̄ statū nāe lapse ē patiendi necessitas. ḡ ꝛc̄. Itē spūssanctus cui⁹ virtute illud corpus fabricatū fuit de vtero virginis. et si purificauerit a feditate corruptiōis. nō tm̄ purificauit a defectu passibilitat̄. ḡ passibilitatē hūit ꝑ eū modū ꝑ quē virgo que eū genuit. excepto reatu peccati. sed virgo habuit necessitatē moriendi ꝛ patiēdi. ḡ ꝛ caro xp̄i. ḡ ꝛc̄. Itē xp̄i corpus ita fuit passibile sicut fuit aīale ꝛ terrestre. ſ xp̄i corpus ꝓpter aīalitatē ꝛ terrestreitatē necessitatē habuit nālē sumēdi cibū. et tēdendi deorsuꝫ. aliter enī stare nō potuisset nisi ꝑ miraculum. ḡ pari rōne ꝓpter passibilitatem necessitatē habuit ad patiēdū ꝛ moriendū. Itē xp̄s assumpsit oēs defectus naturales ꝛ generales exceptis his q̄ ordināt ad peccatū. ſ nēcitas patiendi est defectus in nobis naturalis ꝛ generalis. nec tm̄ ordinat ad pctm̄. ḡ xp̄s eā assumpsit. Sed ꝯ. Joh. x. Ptātē habeo ponēdi aīam meā ꝛ iterū sumēdi eam. Et paulo añ. Nemo tollet eā a me. ſ ego pono eam a meipso. ḡ pati ꝛ mori erat in libertate volūtat̄ xp̄i. ḡ nō vr̄ ꝙ xp̄s aliquā adhoc necessitatē habuerit.

Item aug. sup illud Joh. iij. Qui desursum venit sup omnes est. Desursum venit. qꝛ de altitudine humane nature añ pctm̄ accepit verbū dei hūanā nām. ſ in statu illo nō hēbat hūana nā nēcitatē ad moriēdū. ḡ nec ꝑue fuit assumpta a xp̄o. Itē ansel. in li. cur deus hō. Quoniam voluntas dei nulla necessi-

se facit aliquid. sed sola potestate. ⁊ voluntas christi fuit volūtas dei. nulla ꝙ necessitate mortu⁹ est sed sola ptāte. Itē hoc ipsum ostēdit alia rōne tali. Omnis nccītas aut est coactio. aut ꝓhibitio. ꝙ due necessitates ꝯueniunt adinuicē ꝯtrarie. sicut necesse est ⁊ impossibile. ſ in christo nō fuit coactō ad mori. vel ꝓhibitio ad nō mori. ꝙ in christo nulla fuit necessitas ad moriendum. ⁊ ita nec ad patiendū. Itē quandocumqꝫ aliqua ꝓprietas necessario inest alicui subiecto. comparat ad illud sicut ad cām ⁊ subiectū. ſ passio nō habuit causam in christo. ꝙ nō fuit nccīa christum pati. ꝙ christus nō assumpsit nccītatē patiēdi. Itē qd̄ necessario inest alicui inest ei velit nolit. ꝙ si in christo fuit necessitas ad patiendū. passus fuisset vellet nollet. ſ nihil tale est plene voluntariū ⁊ meritoriū. ꝙ christus in patiendo non habuisset plenuʒ meritū. qꝛ si hoc est falsum. restat ꝙ ⁊ primuʒ. vicʒ ꝙ christus habuit necessitatē ad patiendū. [16] Rº. ad p̄dictoꝝ intelligentiā est notandū ꝙ ad hoc voluerūt aliqui videre distinguendo necessitatē ſm quatuor genera causarū. Est enī nccītas ſm causam formaleʒ. ſm quā dicit necessariū est calidū calere. Est etiā necessitas ſm causam mālē. ſm quā di ꝙ nccē est calorē in summo cōuerti in ignē. Est etiaʒ necessitas ſm cāʒ efficientē. ꝙ dicit necessitas ſm violentiā ⁊ coactionē. ⁊ ſm hanc dicimus ꝙ lapidē fortiter impulsuʒ necesse est moueri. Est etiā necessitas ſm causaʒ finalem. ſm quā dicimus ꝙ serrā necesse est eē dentatā. qꝛ est ad diuidēdū solida ⁊ dura. Sed cū hꝫ quadrupliciter dicat nccītas. solo quarto mō necessitas patiendi fuit in christo. vicʒ ꝓpter nr̄am redēptionē Quantū enī in se fuit necessitatē nō habuit ad patiendū. qꝛ nec fuit in eo humane cōditiōis corruptio. nec potuit esse coactio. ⁊ iō nō pōt ei ꝯuenire necessitas ſm alia tria genera causaꝝ. Hic aūt modus distinguendi satis rōnabilis est in se. ⁊ ad ꝗstionē ꝓpositam rōnabiliter applicat. Si aūt ꝗrat de nccītate patiendi in xp̄o ꝓut necessitas patiēdi in christo nō tm̄ includit tēpus post assumptionē. ſ etiā ante assūptionē. hoc est. si querat. vtrū nccāriū fuit christū nostras penalitates assumere. tūc enī verū est dicere ꝙ nō fuit necessariū nisi necessitate finis. Et hꝫ mō istā ꝗōnē tractat beat⁹ ansel. sed mgr̄ aliter tractat istam ꝗōnē in lr̄a. Querit enī. vtꝝ iste defectus ꝙ est necessitas patiendi. cū sit in nobis ꝑ ꝯtractionē. fuerit in christo ꝑ volūtariā assumptionē. Et iō hanc ꝗōnem dissoluere nō pōt ꝑ p̄dictā distinctionē. Et iō aliter oportet dicere. nō qꝛ predict⁹ modus dicendi sit malus. ſ qꝛ nō valet ad nostrū ꝓpositū. Sequentes vo sñiam mgr̄i in lr̄a dicere possum⁹ ꝙ christus assumpsit istū defectū ꝙ est necessitas patiendi. Quantum enī erat de lege nature. corpus illud erat resolubile ⁊ mortale. ⁊ nisi fuisset ꝯseruatū miraculose. aliquando senio defecisset. [17] Attendendū est enī ꝙ nō oī modo fuit necessitas patiēdi in christo ꝑ quē modū est i nobis. ſ quodāmodo sic. ꝗdāmō aliter. Habet enī necessitas patiendi compari ad tria. vicʒ. ad causaʒ. ad subiectū. ad virtutē corporis regitiuā. Si ꝯsideret per cōparationē ad causam. sic est in nobis ex duplici causa. vicʒ. ꝓpter feditatē corruptiōis culpabilis. ⁊ ꝓpter qualitatē nālis compōnis. Ideo enī habem⁹ necessitatē ad patiendū. qꝛ reatū originalis pcti ꝯtrahim⁹. ⁊ qꝛ ex ꝯtrariis agentib⁹ ⁊ patientib⁹ ꝯstituti sum⁹ ita ꝙ ꝯtinua in corpe nostro sit resolutio. Christ⁹ autem necessitatē hūit solū ex altera cā. passibilis enim fuit nō ꝓpter reatū pcti originalis ſ ꝓpter modū talis compōnis. Siliter ꝑ cōparationē ad subm. alio mō est necessitas patiēdi in xp̄o ⁊ in nobis. In nobis enī est necessitas patiendi siue ꝑ cōparationē ad naturaʒ. siue ꝑ cōparationē ad ꝑsonam. In xp̄o aūt necessitas erat ad patiendū. nō ꝑ cōparationē ad ꝑsonā. qꝛ nulla poterat astringi nccītate. qꝛ oīa erant ei subiecta. sed ꝑ cōparationē ad naturā assumptā. Siliter ꝑ cōparationē ad virtutē regitiuā. aliter est in nobis necessitas patiendi ꝙ̄ in xp̄o. Est enī in nobis virt⁹ regitiua ex parte nature ⁊ a pte voluntatis regitiue. ⁊ respectu vtriusqꝫ est necessitas patiēdi i nobis. Et enī nec natura nec voluntas pōt in nobis passionē ꝓhibere. Patimur enī nolumus velim⁹. In xp̄o aūt necessitas fuit respectu virtutis nālis. ſ nō respectu voluntatis. nihil enī inuitus sustinuit. nec sustinere potuit. qꝛ nō meruit. Et sic pꝫ ꝙ necessitas patiēdi assūpta fuit a xp̄o ⁊ in xp̄o fuit ꝑ assumptionē. tñ nō eo modo ꝙ in nobis est ꝑ ꝯtractionē. iō xp̄s quasi medium tenet inter nos ⁊ statū nature institute. Nā in nobis natura ⁊ volūtas passioni subest. In adam natura ⁊ volūtas passioni ꝑerat. In xp̄o vo passioni suberat natura ſ ꝑerat voluntas. Et hoc est qd̄ dicit Dam. ꝙ in xp̄o ⁊ si passiones fiebāt ſm legē nature. nō tñ coacte ſ voluntarie. Concedendum est ꝙ ꝙ in xp̄o fuit nccītas patiendi ⁊ moriendi nō cōtracta ſ assūpta. Concedendū ꝙ sunt rōnes ⁊ auctes ꝙ sunt ad ptē istā.

[18] Ad illud vo quod obi in ꝯtrarium de. c. Job. Ego pono aīaʒ meā ⁊c. Dōm ꝙ illud ē verbuʒ ꝑsone filij dei. cuius nō fuit necessitas patiēdi vel moriēdi. nullus enī ipm poterat ledere nisi ipse voluntarie ꝑmitteret. vnde verbū illud nō intelligit effectiue ſ ꝑmissiue. nec excludit nccītatē respectu nature ſ respectu ꝑsone. [19] Ad illud aug. qd̄ dicit ꝙ assumpsit carneʒ de altitudine humane nature. Dōm ꝙ hoc intelligit aug. sicut exponit Boe. ꝗtum ad peccādi immunitatē. nō ꝗtū ad passibilitatē. Dicit enī idē boeti⁹. ꝙ de oī statu aliquid assumpsit. De statu innocētie peccādi īmunitatē. de statu glorie peccandi impossibilitatē. de statu nature lapse passibilitatē. vñ ſm passibilitatem plus assimilat nature lapse ꝙ nature institute. [20] Ad illud Ansel. de volūtate xp̄i iā pꝫ rñsio. ñ enī excludit necessitatem simpliciter ſ necessitatē respectu volūtatis diuine. Et ꝑ hoc patet rñsio ad sequens qd̄ obi. ꝙ oīs necessitas aut est ꝓhibitiōis aut coactiōis. [21] Dōm enī ꝙ hoc intelligit de necessitate ꝙ repugnat voluntati sicut dicit idem ansel. De ea autē necessitate que volūtati subest nō hꝫ veritatē. iō rō illa nō ꝓbat ꝙ nulla fuit in xp̄o necessitas patiendi. ſ ꝙ nō fuit aliqua eius voluntati ꝯtraria. [22] Ad illud qd̄ obi ꝙ ꝓprietas necessario inherens alicui cōꝑat ad illud sicut ad subiectū ⁊ cām. Rñderi potest ꝙ verū est. Qr aūt assumit ꝙ passio nō hꝫ cām i xp̄o. Dōm ꝙ cā passionis dupl'r pōt determinari. Uel i genere moris. vel in genere nāe. In genē moris cā passionis est meritū pcti in nobis. ⁊ sic verū est ꝙ nō fuit in christo. Cā in genere nāe est ꝯpositio ex ꝯtrariis ſm statū repugnātie ⁊ actiōis mutue. ⁊ huiōi in xp̄o fuit mera volūtate. Et ꝓ hac cā dicim⁹ in xp̄o fuisse patiēdi necessitatē. Et hinc est ꝙ patiēdi necessitas i xp̄o volūtatē nō excludit ſ potius includit. [23] Ad illud qd̄ obi ꝙ illud necessario inest alicui qd̄ inest ei velit nolit. Dōm ꝙ illud nō hꝫ veritatē nisi de ea ne-

cessitate que est cõtra voluntatẽ. non de ea que est ex voluntate et subest volũtati. et talis necessitas nõ diminuit de rõne meriti. sic ponit ansel. exẽplũ de eo q̃ volũtarie se obligauit ad opa supererogatõis. Et si obijciat q̃ ista duo nõ pñt sil' stare q̃ aliq̃d sit necriũ et volũtariũ. cũ volũtariũ possit sic et aliter se habẽ. necriũ do minime. dõm q̃ illud verũ est de volũtate q̃ hz secũ annexã vtibilitatẽ. sed de volũtate inuertibili nõ est verũ. xp̃s enĩ volũtarie benefecit. et tñ necriũ fuit ipm benefacere. sic et volũtarie passibilitatẽ nr̃am assumpsit. ita q̃ impossibile fuit eũ penitere de hoc q̃ assumpserat defectum talem.

Onsequent' querit' de passibilitate et dolore ipsius aie xp̃i specialiter. Et circa hoc querũtur tria. Primo q̃r vtrũ christus passus fuerit bm rõnẽ. an solũ bm sensualitatẽ. Scdo dato q̃ passus fuerit bm rõnẽ. q̃r vtrũ passus fuerit bm ptẽ inferiorẽ et supiorẽ. Tercio dato q̃ bm vtrãq3. q̃rit' vtrũ penalius passus fuit bm rõnẽ q̃ bm sensualitatem.

Questio. j.

Vtrũ xp̃s passus fuerit bm rõnẽ. an tñ bm sensualitatẽ. Et q̃ bm rõnẽ passus fuerit vr'. Aia passa ẽ paciente corpe. q2 vnit' corpi sicut pfectio. s3 aia rõnalis est pfectio corpis. nõ tñ bm sẽsualitatẽ s3 etiã bm rõnẽ. ergo vtroq3 mõ passa fuit corpe patiẽte. Itẽ maior est cõiũctio viriũ aie adinuicẽ. q̃ sit aie ad corp9. s3 patiente corpore patit' aia. ergo patiẽte vna potẽtia patit' alia. ergo dolore existẽte in sensualitate. necce est eẽ in rõne. Itẽ maior est vnio potẽtiar3 aie in ipsa aĩa q̃ sit mẽbrorũ corpis in ipso corpore. s3 patiente vno membro cõpatiunt' cetera. ergo si patit' potẽtia sensualis. necesse est q̃ cõpatiat' et rõnalis. Itẽ qd' inest bm sbstantiã suã et eẽntiã p oĩs redũdat in oẽs potẽtias. s3 aia xp̃i patiebat' patiẽte corpe pp̃ter eẽntialẽ vnionẽ ipsius ad corpus. ergo necesse fuit eã pati bm se totã. ergo bm ptẽ sensualẽ et rõnalẽ. Itẽ xp̃s sua passione nõ tñ nos liberauit a passione q̃ patit' cõiũctim. sed etiã a passione q̃ pañt' aia sepata. s3 aia sepata nõ tñ patit' bm sensualitatẽ. s3 etiã patit' bz se totã. pcipue bm ptẽ intellectualẽ cui9 bz vsum et opationes. Si ergo xp̃s p nr̃a liberatiõe in se suscepit huiõi passiões. vr' q̃ nõ tñ passus fuerit bm sensualitatẽ verũ etiã bm rõnẽ. Sed c̃. Qd' nullius ptis corpis est act9. non patit' corpe paciẽte. aia bm ptẽ rõnis nulli9 ptis corporis est act9 vt dicit phs. ergo nũq̃ patit' corpe patiente. ergo aia in christo si passa fuit nõ fuit passa nisi solũ bm sensualitatẽ. Itẽ qd' nõ corrumpit' ad corruptionẽ alterius. nõ patit' ad passionẽ alteri9. q2 passio est via ad corruptionẽ. sed aia xp̃i bm rõnẽ nõ potuit corrũpi ad corruptionẽ corpis. ergo nec pati corpore patiente. Itẽ qd' nullo modo hz cõtriũ aliq̃d. nec hz aliq̃d supi9. nõ põt pati ab aliquo agẽte vel ledi. sed aia xp̃i bm rõnẽ nec hz aliq̃d cõtriũ. nec hz aliquid creatũ sepra supius. ergo nullo mõ bm rõnẽ pati potuit vel affligi. Itẽ nihil idẽ et bm idẽ d' eodẽ gaudet. et tristat' de eodẽ. s3 aia xp̃i bm rõnẽ gaudebat de doloribus et passionib9 q̃s corp9 pferebat. alioq̃n nõ mereret'. ergo patiẽte corpe nõ patiebat' nec affligebat'. Itẽ cũ passio attingat vsq3 ad rõnẽ. nõ tñ est ppassio imo etiã cõpleta et pfecta passio. ergo nõ põt cadere i sapientẽ. bm q̃ pbat Sene. et Hier. dicit. Aut ergo xp̃s sapiens nõ fuit. aut si fuit. aia ei9 bm rõnẽ carni cõpassa nõ fuit. Rñ. ad pdictorũ intelligentiã est notandũ q̃ sicut dicit aug. de ciui. dei. li. xiiij. ca. xv. duplex est dolor in aia. Vn9 q̃ est aie bm se. alius q̃ inest anime ex carne. vtrũq3 dolorẽ pstãs est in aia xp̃i fuisse. Et de illo quidẽ dolore q̃ inest aie bm se nõ est dubiũ q̃n xp̃s fuerit passus bm rõnẽ. cõpassus enĩ fuit et doluit p pctis nr̃is. et iste dolor in volũtate rõnali erat pcedens ex cõsideratiõe rõnis. vicz ex recognitione pctõrũ nostrorũ. De alio aũt dolore q̃ inest aie ex carne nõ ẽ vsq3quaq3 euidẽs. Distinguũt enĩ magri cõiter. q̃ rõ dupliciter hz cõsiderari. vicz vt rõ. et vt natura. Si cõsiderer' vt rõ. sic passiões q̃ ei attribuũtur sunt cõsequentes ipam deliberationẽ. et hoc mõ aia xp̃i corpi patienti nõ cõpatiebat'. imo multũ gaudebat et gratulabat'. vehemẽter enĩ placebat ei pati p salute generis humani. Si aũt cõsiderer' rõ vt natura. sic cũ habeat naturalẽ appetitũ et inclinationẽ ad corpus. vtpote pfectio ad pfectibile. patit' corpe patiente. Aia enĩ rõnalis nõ tñ est pfectõ corpis humani bm potentias sensibilẽs. cũ corpus hũanũ sit ordinatũ ad nobiliorẽ pfectionẽ q̃ sit corpus brutale. s3 bm se totã. hoc est bm cõpletũ sue eẽntie. et suarũ potentiarũ vniuersitatẽ est corpis pfectio. et hz ad ipsum naturalẽ appetitũ et inclinationẽ et cõiũctionẽ. ac p hoc delectatiõnẽ et cõpassionẽ. Concedẽdũ est ergo q̃ aia xp̃i cõpassa fuerit bm rõnẽ. bm q̃ cõsiderat' rõ vt natura. cũ passio corpis fuerit acerbissima sic ostẽsum est s3. Vñ cõcedẽde sunt rõnes que sunt ad partẽ istã. Ad illud do qd' obĩ pmo in cõtrariũ q̃ aia bm rõnẽ nulli9 partis corpis est actus. dõm q̃ phs in illo verbo nõ vult negare nãlem cõiunctionẽ ipsi9 intellectus ad corp9. s3 hoc vult dicere q̃ intellectus nõ determiat sibi organũ inq̃tũ egredit' in actũ ppriũ. et ex hoc nõ põt inferri q̃ corpi nõ compatiat'. cõpassio enĩ illa nõ hz ortũ ex determiatiõe organi s3 poti9 ex cõiũctiõe vel vniõe naturali. Ad illud qd' obĩciatur q̃ nihil cõpatit' alij patienti qd' nõ corrũpat' cũ illo. dõm q̃ aug. negat illud. xix. de ciui. dei. tanq̃ falsum. Instantiã enĩ hz in spũ rõnali. vnde illud obiectũ nõ habet veritatem nisi de illa passiõe que magis facta abijcit a suba patiente vel compatiente. Ad illud qd' obĩ q̃ aia xp̃i bm rõnẽ nõ hz cõtrariũ nec hz superius. dõm q̃ habere cõtriũ vel supi9 est dupliciter. vicz. p se. vel p accñs. Qm̃uis aũt nihil aduersef' et cõtrariet' aie xp̃i bm se. aduersat' tñ et cõtrariat' rõne vniõis corporis. qd' enĩ ledit pfectibile. ledit et p cõsequẽs ipam pfectiõnẽ. Ad illud qd' obĩ q̃ aia xp̃i bm rõnẽ gaudebat d' passiõib9 corpis. dõ. q̃ nihil ipedit q̃ rõ de aliq̃ gaudeat vt rõ. et cõtristet' vt natura. p eo q̃ aliq̃d potest repugnare volũtati bm appetitũ naturalẽ. et cõsonare volũtati bm appetitũ deliberatiuũ. Frequenter enĩ voluntate libe. ar. refugimus que natura appetit. et appetim9 q̃ natura refugit. sic et in pposito hz intelligi. Ad illud qd' obĩ q̃ cũ passio attingit rõnẽ. nõ cadit in sapiẽtẽ. dõm q̃ rõnẽ attingi p modũ rõnis repugnat pfectiõi sapie. nõ aũt attingi p modũ nature. hoc enĩ est quod facit hoiem cadere a statu et pfectione sapie. vicz q̃ eius rõ cedat et succũbat passiõib9. nõ aũt q̃ sentiat passiões. et ita pati p modũ nature nõ aufert rõnẽ ppassionis. Aliud enĩ ẽ passionẽ expiri. aliud a passiõib9 pturbari. Perturbari enĩ est subijci. Expiri aũt põt aliquis passiões et eas superari. et sic fuit in aia christi que bm rõnẽ sentiens passiões corpis expiebat' dolore acutissimo. bm rationẽ do liberatiuam passionibus corpis superabatur gaudio virtuoso.

Questio .ij. e

Utrum anima christi passa fuerit sm supiorem portiōē rōnis. Et ꝙ sic videt. Christus assumpsit totuz hominē vt totum curaret. sed totos nos curauit. et q̄tum ad supiorē portionē rōnis. ⁊ q̄tum ad inferiorem. ⁊ hoc quidem ꝑ passionem. ergo passus est q̄tuz ad omnē partem rōnis. Item vbi est culpa ibi debet esse pena. sed culpa ade fuit in supiori parte rōnis ꝓpter completā auersionē. Si ergo xp̄s penam sustinuit ꝓ culpa ade. ergo penā sensit in supiori parte ratiōis. Item plus iungit rō supior inferiori q̄ iungatur inferior sensualitati. sed rō inferior patit patiēte sensualitate. ergo ratio supior patit patiēte inferiori. Itē rō supior vnionem habet ad deitatē ⁊ vnionē hʒ ad carnē. sed ꝓpter vnionē sui ad deitatē in qua est ꝓmptuariū delectationis necesse est eaʒ delectari. ergo pari ratione ꝓpter vnionem sui ad carnem patientē necesse fuit eam pati. Sed ↄtra. Paulus in raptu suo ꝓpter plenam ↄuersionē rationis ad deū abstractus fuit oīno a passionibus ⁊ delectationibus carnis sicut ipse dicit. Nescio vtrū in corpe an extra corpus. sed supior portio rōnis in christo oīno fuit ad deū cōuersa. ergo vr ꝙ nihil de afflictiōe carnis sentiebat. Itez ↄtraria nō possunt simul esse in eodem ⁊ sm idē. sed gaudiū ⁊ dolor sunt affectiōes ↄtrarie. ergo si xp̄us sm portionem rōnis supiorem ↄtinue gaudebat. ergo videtur ꝙ sm illam dolorē nō expiebat nec sentiebat. Itē albius est qđ est nigro impmixtius. ergo vbi ē summū gaudiū ibi nullus est dolor. sed in supiori parte rationis xp̄i summū gaudiū erat. qr pfectissime deum comprehendebat. ergo vidt ꝙ nihil de dolore sm illam partē sentiebat. Itē sicut culpa opponit gratie. ita beatitudo opponit miserie. sed culpa nō potest stare in codē ⁊ sm idē simul cum gratia. ergo nec beatitudo ⁊ miseria sm candē aīe portionē. sed beatitudo erat in xp̄o sm portionē aīe supiorem. ergo impossibile fuit sm illam partem inesse christo aliquem dolorē. Itē potentia illa simplex erat. ergo ad qđ se ↄuertebat sm candē partē totaliter ferebat. Si ergo q̄tuz ad supiorē partē rōnis semp erat ↄuersus ad deū a quo gaudebat gaudiū. vr ꝙ sm illam portionē nullū sentiebat cruciatū. Item supior portio rōnis distinguit ab inferiori in hoc ꝙ ipsa aspicit ad supiora. hec ad inferiora. Si ergo xp̄s nullam materiam doloris habuit a supiori. sed solum ab infimo. vr ꝙ supior por-

32 tio rationis nullo mō pateret in ipso. Rº. dōm ꝙ sm cōem sniaʒ magroꝝ passio xp̄i nō solū stetit in sensualitate. nec tm̄ puenit ad rōne inferiorē. sed extendit se vsqȝ ad supiorez portionem. Sicut em̄ anima nr̄a ex ↄiunctiōe sui ad corpus infectū tota corrumpit ⁊ tota inficit sm oēm sui vim et sm omnē partē. s. tā supiorē q̄ inferiorē. sic aīa xp̄i ex coniunctiōe sui ad corpus patiens ⁊ afflictum tota patiebat ⁊ affligebat. vt ꝑ illam passionē ⁊ dolorē illuʒ tota peccatrix nā curaret. ⁊ sic dolor ⁊ passio fuit in xp̄o sm supremā rōnis partē. q̄uis in ea fuerit gaudiū fruitionis. Licet aūt hoc teneat tanq̄ verū. difficile tn̄ est ad intelligendū qualiter in aīa xp̄i sm cādē potētiā ⁊ sm candē statū potētie fuerit dolor ⁊ gaudiū. nec dolor supueniens discōtinuauerit gaudiū. imo fuerit simul. Nec verū qđ maius est. dolor intensus valde. fecerit gaudiū esse minus pfectum. Ad hec aūt intelligenda tria oportet supponere que sunt vera ⁊ ꝓbabilia. Pmū ꝙ gaudiū fruitionis et dolor passionis nō sunt affectiōes cōtrarie. qr nō sunt respectu eiusdez. nec oīno eodem modo insunt eidē. sed vnū inest ꝑ se. alterū ꝑ accidens. qr gaudiū inest ꝓpter ↄiunctionē gratuitā ipsius cū deitate. sed dolor ꝓpter naturalē cōiunctionē ipsius cum carne. ⁊ quia sunt affectōes nō cōtrarie. possunt in anima esse sm candē ptem. Scda suppositio est ꝙ nō tm̄ hmōi dolor ⁊ gaudiū nō sunt ↄtraria. sed vnū est materiale respectu alterius. ⁊ iō simul eidem inesse potuerūt. sicut in vero penitente videmus ꝙ simul dolet ⁊ de dolore gaudet. sic ⁊ aīa xp̄i sm naturaʒ corpi patienti cōpatiebat. tn̄ de illa passiōe ⁊ compassiōe letabat. Tercia suppositio est ꝙ xp̄s simul erat viator ⁊ cōphensor. ita ꝙ viatoris cognitio nō impediebat cōphensoris cognitionez. nec affectio affectionē. ⁊ illud fuit in xp̄o singulare. ꝓpter officiū mediatoris quo debebat expiri ⁊ diuina ⁊ hūana. Tū sicut sil ⁊ sel potat pfecte ↄuerti ad deū ⁊ ↄuerti ad nos. ita ꝙ vna illaꝝ ↄuersionū alterā nō impediebat nec retardabat. sic potuit sm candē partem anime simul ⁊ semel gaudere in deo ⁊ ↄpati corpori suo. ita ꝙ nec dolor a gaudio. nec gaudiū a dolore pateret aliquā diminutionē siue remissionē. Concedendū est ergo xp̄m sm supiorē portionē rōnis doluisse in passione. inq̄tum tn̄ rō illa ↄsiderat ꝑ moduz nature. Et cōcedende sunt rōnes ad hanc ptē inducte. Ad ratiōes vo ad oppositū facile est ꝑ ea que dicta sūt respōdere.

33 Ad illud qđ pmo obī de raptu pauli. dōm ꝙ nō est sile. qr paulus nō potuit sic habere vsum viatoris ⁊ cōphensoris sm ꝙ xp̄us q̄ erat homo ⁊ deus.

34 Ad illud qđ obī ꝙ ↄtraria nō pnt inesse eidē. dōm ꝙ sicut dictū est ꝙ dolor ⁊ gaudiuz in christo nō habebant ↄtrarietatē. imo vnū erat materiale respectu alterius. qr ex hoc ipso christus gaudebat in dn̄o q̄ sentiebat se pati ⁊ dolere ꝓ dn̄o.

35 Ad illđ quod obī ꝙ gaudiū dolori impmixtū est magis intēsuʒ. dōm ꝙ illud verū est de dolore opposito gaudio. sed de dolore q̄ dat occasionē gaudēdi nō oportet illud habere veritatē. ⁊ ideo in ꝓposito nō ↄcludit illa rō.

36 Ad illud quod obī ꝙ beatitudo opponit miserie sm ꝙ gr̄a culpe. dōm ꝙ verū est ꝙ btitudo miserie opponit sm legē cōem. ⁊ nō repit in aliq̄ simul gloria cū miseria. Et rō hui9 est. qr vnusq̄sqȝ est i vno statu nō in duplici. sed qm̄ xp̄s in duplici statu erat vl quasi. rōnē tenebat duplicis psone. sicut in xp̄o status est cōponibilis status sine repugnātia. sic btitudo cū miseria. Nec est sile oīno de gr̄a ⁊ culpa. qr nō respiciūt diuersos status. sed directe habent oppositionem ⁊ incōpossibilitatem. nisi forte q̄s intelligat de culpa veniali q̄ in codē pōt simul repiri cū gratia. q̄ nō habet oppositionē directā. Expellit aūt oīno venialis culpa cū pficit gr̄a. sic ⁊ a xp̄o ablata fuit passiōis miseria cū cōsūmata fuit eius gloria.

37 Ad illud quod obī ꝙ potētia illa simplex est. dōm ꝙ q̄uis ꝑ naturā potētia simplex nō possit ad diuersa ↄuerti. tn̄ ꝑ deiformitatē glorie possibile est adeo ampliari. vt simul possit ad diuersa ↄuerti. ⁊ circa diuersa affici. ⁊ sic in patria erit aliq̄n. ⁊ intelligendū eiā est fuisse in xp̄o.

38 Ad illud qđ obī ꝙ rō supior nō dī nisi inq̄tū ↄuertit ad supiora. dōm ꝙ hoc nō est verū ꝓ eo ꝙ ad supiorē portionē rōnis spectat regere inferiorem. et penes ipsaʒ residet regnū ⁊ imperiū respectu oīm potētiarū aīe que sunt aliq̄ mō rōni obaudibiles. ⁊ ita ꝑ modū nāe colligat potentijs alijs ⁊ ipi corpi humano tanq̄ pfectibili. ⁊ iō pati habet corpe patiēte. Qđ

aũt dicit φ ratio supior attendit sm aspectuʒ ad superiora. hoc dicit φtum ad eius principalẽ actũ. nõ φ excludat ↄuersio ⁊ colligantia ipi⁹ ad inferiora.

Questio.iij. f

In qua parte aĩe fuerit dolor intensior. vtrũ in parte rationali. aut in parte sensibili: Et φ in parte sensibili videt. Illud magis patit ad pñtiã affligentis quod magis ẽ passibile. ß sensualitas in xpo erat magis passibilis φ ipsa rõ. q erat fragilior. q vt φ magis affligebat anima xpi sm sensualitatem φ̃ affligeret sm rõnem. Item omne illud quod magis in patiendo a ↄsolatione elongat. magis patit ⁊ affligit. ß sensualitas plus recedebat a gaudio in passione φ̃ ipsa ratio sicut manifestum est. q ⁊c. Itez vbi magis viget passio timoris. ibidem magis intendit passio doloris. ß christus magis timebat sm sensualitatem φ̃ sm rationẽ. Scdm eñ rationem secur⁹ erat licet sensualitas formidaret. ergo pari ratione plus dolebat ex parte sensualitatis φ̃ rõnis. Itez sicut gaudium est in ↄiunctione ↄuenientis cũ ↄueniente. ita dolor est in sepatione. ergo ibi est maior dolor. vbi est sepatio magis ↄuenientis. sed anima pl⁹ ↄuenit cũ carne sm sensualitatẽ φ̃ sm rationem. sicut dicit aug. in li. de spũ ⁊ aĩa. q ⁊c. Item quod magis alligat alicui et plus indiget illo. magis patit ⁊ affligit ex illius corruptione ⁊ amissione. sed sensualitas magis alligat carni ⁊ plus indiget carne ad suã operationẽ exercendã φ̃ rõ. ergo carne patiente plus affligit aĩa in sensualitate φ̃ in rõe. Sed ↄtra. sicut dicit aug. de ciui. dei. Dolor est testimoniũ bone nature. q in meliori natura intensior est dolor ex pte rationis φ̃ ex pte sensualitatis. Item quod ex pluribus causis doler. intensius dolet φ̃ quod ex vna tm̃. sed dolor est in sensualitate tm̃ ex carne. ratõ vo non tm̃ condolebat carni. sed etiam sensualitati ⁊ nobis. ergo videt φ intensior erat dolor in rõne φ̃ in sensualitate. Item vbi est intensior amor ibi est intensior dolor. ß christus magis diligebat in nobis vitaʒ gratie φ̃ in se diligeret vitam nature. ergo magis dolebat de hoc φ nos amiseram⁹ vitã gratie. φ̃ de hoc φ ipse amittebat vitaʒ nature. sed primus dolor erat in rõne. scds in sensualitate. q magis doluit sm rationem φ̃ sm sensualitatẽ. Itẽ in ea pte intensior est dolor que hʒ maiorem rationem dolendi. sed sensualitas nõ habebat rationem dolendi nisi ↄpter afflictionem carnis sue. ratio vo habebat rationem dolendi ↄpter dehonorationem maiestatis diuine. ß magis dolendũ est de dei inhonoratione φ̃ de carnis afflictione. ⁊ xps dolebat sm φ debebat. ergo intensior dolor erat in christo φ̃tum ad partez rõnalẽ φ̃ φ̃tũ ad ptẽ sensualem. Item xps diligebat alios sicut seipm. qr pfectam habebat charitatẽ. q tantũ dolebat de sepatione alioꝝ a deo quãtũ si ipse separet ab ipso. sed constans est φ omnis anima recta plus doleret de sepatiõe a deo φ̃ sepatiõe a corpe ↄprio. ergo anĩa christi plus compatiebat aliĩs φ̃ ↄprie carni. ß ergo compassio respectu alioꝝ erat in ratione. compassio respectu carnis erat in sensualitate. q intensior dolor erat sm ptẽ rõnalẽ φ̃ sm sensualẽ. R⁹. ad predictorũ intelligentiaʒ est notandũ φ in xpo duplex dolor fuit sm φ dicunt sancti. vicʒ dolor passionis. ⁊ dolor compassionis. ⁊ vterqʒ dolor intensus fuit ⁊ acerb⁹. Multũ eñ in se doluit. ⁊ multũ nobis ↄdoluit. ⁊ vterqʒ istoꝝ doloꝝ in sensualitate fuit ⁊ in rõne. ß ordine permutato. Nam dolor passionis ⁊ carnis pmo affligebat aĩam scdm sensualitatẽ. et deinde sm alias vires. Dolor vo compassionis primo erat in rõe. ⁊ ex rõne redundabat in sensualitatez. Sicut enim ratione nrã dolente ↄ pctis nostris gemit sensualitas ⁊ lachrimat. sic ⁊ xps qr multũ ↄ pctis nostris doluit. de pctis nostris fleuit. Cũ q cõpam⁹ dolorẽ sensualitatis ad dolorem rõnis. hoc põt esse in duplici genere. Et si quidem intelligat de dolore passionis. cũ ille pmo sensualitatẽ attingeret. ↄcedendũ est aĩam xpi sm ptẽ sensualem magis doluisse sicut ostẽdũt rões ad primã partẽ adducte. Si vo intelligat de dolore cõpassionis quo interius affligebat ↄpter pctã nrã. cũ ille ortũ ⁊ originẽ haberet in rõne. ↄcedenduʒ est ipm magis sm rõnem doluisse sicut oñdũt rões ad ptẽ sequẽtẽ inducte. Et sic pʒ rñsio ad qõnẽ ↄpositã. pʒ etiã rñsio ad obiecta. Membra eñ hui⁹ qõnis habent se sicut excedentia ⁊ excessa. ⁊ obiecta veruʒ ↄcludunt sm diuersas vias. Si qs aũt vlterius querat. cũ rõ et sensualitas sm duo genera doloris mutuo se excedant. qs eoꝝ fuerit intensior in xpo. vtrũ vicʒ dolor passiõis vel cõpassionis. Rñderi põt φ dolor cõpassiõis fuit intensior. Et rõ hui⁹ ẽ. qr φ̃uis magna cã eẽt dolendi in sensualitate ↄpter sepationem ipius a carne. magna etiã esset dispositio ad doleduʒ ↄpter optimã cõplexionẽ. in dolore tñ ↄpassiõis amplior erat rõ dolendi ↄpter inhonorationẽ dei ⁊ sepationẽ nrãm a deo. maior etiã erat dispositio ad dolẽdum. ↄpter delectationis nimietatẽ. Scdm eñ φ dilectio maior est. sm hoc sunt plage cõpassiõis maiores. Unde multo plus cõpassio xpi excessit alioꝝ cõpassiones φ̃ passio passiones. sicut fuit in eo maior excellentia dilectiõis φ̃ passiõis respectu alioꝝ. licet in vtroqʒ multũ excederet. Et φ iste dolor intensior fuerit colligit ex duplici signo. Unũ ẽ φ maluit aĩaʒ suam a corpe separi. φ̃ φ nos essemus a deo separi. Aliud vo signũ est φ fleuit ↄ pctis nostris. sed non fleuit ↄ penis corpis sui. sicut Bern. dicit. Planct⁹ aũt signũ est amaritudinis ⁊ doloris. Et ideo hoc elegãter exprimit cancellarius philippus in quadam ↄsula valde notabili ⁊ deuota. Ait eñ sic. Homo vide qd ↄ te patior. ad te clamo q ↄ te morior. Vide penas quibus afficior. vide clauos quib⁹ cõfodior. cum sit tant⁹ dolor exterior. interior tamen planctus est grauior. tam ingratũ dum te experior.

Di. xvij. quõ xpi incarnatõ ordinat ad nrãʒ redẽptiõeʒ φ̃tũ ad vsũ vtutis. pfertim de volũtate et oratione.

p

Ost pdicta ↄsiderari oportet ⁊c. Supra egit mgr de nã assũpta φ̃tũ ad ↄditiões nãe ⁊ φ̃tũ ad plenitudinẽ grẽ. ⁊ φ̃tũ ad defectũ passibilitat. hic incipit q̃rta ps in q agit φ̃tũ ad vsuʒ vtutis. Et qm vsus vtutis cõpationẽ hʒ ad volũtatẽ a q egredit. ⁊ ad pmiũ qd meret. iõ ps ista hʒ duas ptes. In pma determinat de volũtate xpi. In scda determiat de merito. j. di. xviij. De merito eẽ xpi ⁊c. Et qm affect⁹ volũtat innotescit per petitionẽ orõnis. iõ mgr determiat de volũtate xpi ⁊ de orõe xpi. Diuidit aũt ps ista in ptes tres. In qua primo mouet dubitatõʒ. In scda eã determiat iux viã sanctoꝝ cõem. ibi. Quocirca ambigẽdũ ⁊c. In tercia vo adhuc diligẽti⁹ dubitatõʒ motã explanat iux expositionẽ hyla. spãlẽ. ibi. Illud etiã ignorandũ nõ ẽ qa hyla. ⁊c. Po-

ne et vlaimā ptibus remanētib⁹ indiuisis. media diuidit̄ in ptes tres. In quaꝝ pma dubitatoꝝ ꝓpositā determinat. In scđa vo determinationē suā autoritatibus sanctoꝝ cōfirmat. ibi. Ex affectu ergo humano que de virgine traxit. In tercia vo quandā autoritatē dubiā ambro. manifestat. ibi. Ceterū nō paruȝ nos mouent verba ambro. ꝛc. Subdiuisiones aūt partiū manifeste sunt in litera.

XVII

mat. xxvi.

Mouet dubitationē an oīs christi volūtas expleta sit. a

Est predicta ꝯsiderari oportet. vtrū xp̄s aliqd voluerit vł orauerit qđ factū nō sit: hoc eīn estimari ꝑt ꝑ h̄ qđ ipe ait. Pr̄ si possibile ē trāseat a me calix iste. Uerūtamen nō quod ego volo sed quod tu vis. Hic nāqȝ volūtatē suā a patris volūtate discernere videt̄.

Determinat dubitationē motam fm cōem viā sanctoꝝ. ostendens duas in christo fuisse volūtates. b

Quocirca ambigendū nō est diūsas in xp̄o fuisse volūtates iuxta duas nās. diuinā. s. volūtatē ꝛ hūanā. Et hūana volūtas est affect⁹ rōnis. vel affect⁹ sensualitat̄. Et ali⁹ ē affect⁹ aīe fm rōnē. ali⁹ fm sensualitatē. vtrqȝ tn̄ dicit̄ hūana volūtas. Affectu aūt rōnis id volebat qđ volūtate diuīa. s. pati ꝛ mori. ꝭ affectu sensualitatis nō volebat imo refugiebat. nec tn̄ i eo caro ꝯ spūm vel deū ꝯcupiscebat. Quia vt ait aug. nō nullū ē viciū cū caro ꝯcupiscat adūsus spm̄. Caro aūt dicta est ꝯcupiscē. qꝛ h̄ fm ipam agit aīa sic aīa ꝑ aurē audit. ꝛ ꝑ oculum videt. caro eīn nihil nisi ꝑ aīaȝ ꝯcupiscit. Sȝ ꝯcupiscē dr̄. cū aīa carnali ꝯcupia spūi reluctat̄. hn̄s carnalē delectātiōeȝ de carne ꝛ a carne. adūsus delectationē quam spūs hȝ. Ipsi⁹ aūt carnal' cōcupia cā nō est in aīa sola nec i carne sola. Ex vtroqȝ eīn fit. qꝛ sine vtroqȝ delectatio talis nō seqt̄. Talis ḡ rixa. talisqȝ ꝯcertatio in aīa xp̄i nullaten⁹ eē potuit. qꝛ carnalis ꝯcupia ibi eē nequit. Dei etiā volūtas erat ꝛ rōni placebat vt illud fm carnē vellet. qten⁹ veritas hūanitatis in eo ꝓbaret̄. Nā q̄ hoīs naāȝ suscepit. q̄ ipi⁹ sunt subire debuit. Ideoqȝ sic i nob duplex est affect⁹. mētis. s. ꝛ sensualitatis. ita ꝛ in eo debuit eē gemin⁹ affect⁹. vt mētis affectu vellet mori. ꝛ sensualitat̄ affectu nollet. sicut in viris sctis fit. Petro eīn ipa veritas dic. Cū senueris extēdes man⁹ tuas. ꝛ ali⁹ pcinget te. ꝛ ducet te q̄ tu nō vis. s. ad mortē. Qđ exponēs aug. dic qꝛ petr⁹ ad illā molestiā nolens ē ductus. nolēs ad eā venit. ꝭ volēs eā vicit. et reliquit affectū infirmitatis q̄ nemo vult mori. q̄ adeo ē naturalis vt eū petro nec senect⁹ abstulerit. Un̄ etiā dn̄s ait. Trāseat a me calix iste. ꝭ vicit eū vis amoris. Ergo ꝛ i xp̄o fm hūanitatē ꝛ in mēbris eius geminus est affectus. Un⁹ rōnis charitate informat⁹ q̄ ꝓpter deū qs mori vult. Alter sensualitatis. carnis infirmitati ꝓpinquus ꝛ ei ꝯiūctus. quo mors refugit̄. Ut eīn ait aug. pi⁹ mētis affect⁹ cupit dissolui ꝛ eē cū xp̄o. sensus aūt carnis refugit ꝛ recusat. h̄ hȝ hūanus affectus. qm̄ diligit vitā. odit mortē. Scđm istū affectū xp̄s mori noluit. nec obtinuit qđ fm istum affectū petijt.

Joh. xxi.

Determinationē suā auctibus sctoꝝ ꝯfirmat. c

Ex affectu ḡ hūano quē de ꝟgine traxit volebat ñ mori. ꝛ calicē trāsire orabat. Un̄ Beda. Orat trāsire calicē. qꝛ hō erat dicēs. Pat̄ trāseat a me calix iste. Ecce habes voluntatē hūanā expressaȝ. Uide iā rectū cor. Sed non qđ ego volo sed quod tu vis. Unde. Nō veni facere voluntatē meā. quam. s. tpaliter sumpsi ex virgine. ꝭ volūtateȝ ei⁹ qui me misit. quā. s. eternus habui cū pr̄e. Hic apte dicit duas in christo fuisse volūtates fm quas diuersa vo-

Beda.

Joh. vi.

a Relicqt affectum infirmitatis q̄ nemo vult mori ꝛc. Contra hoc vr̄ falsū. qꝛ multi occidūt semetipos sicut patet in despat̄ ꝛ cupiunt mori. nō ḡ verū est qđ dicit. Itē Aug. notat de quodā iij. li. de ci. dei. qꝛ lecto platonis libro vbi de imōtalitate aīe disputauit. se ꝓcipitē dedit de muro. vt de hac vita migraret ad eam quam credidit meliorē. ex hoc ꝑo vr̄ qꝛ ali qui sunt qui mori desiderant. R̄. dm̄ qꝛ ē affectus naturalis. et affectus deliberatiu⁹ Affectu naturali nemo vult mori. immo oīs hō refugit mortē. Affectu deliberatiuo pōt q̄s appetere mortē ꝛ effugere vitā. nō qꝛ illa sit mors ꝛ illa sit vita. ꝭ rōne alicui⁹ qđ est annexū vel estimatur eē annexū. sicut despati ꝛ vehemēt̄ cōfusi in vita ꝓpter ꝯfusionē annexā refugiūt vitā. sic etiā est đ aliīs incomodis. Per hūc modū etiā alij appetūt mortē q̄ p⁹ mortē credūt ꝗescē ꝛ gaudē. sic ē in ill' de qb⁹ oppositū ē h̄ qb⁹ nō fert̄ instantia ꝯtra verbū Aug. Aug. eīn loquit̄ per se. loquit̄ etiam de appetitu naturali non deliberatiuo.

b Pius mentis affectus cupit dissolui ꝛ esse cum christo. Contrariuȝ videt̄ ꝗ. Cor. v. Nolu-

luit. Hieronymus ꝗ̃ sup illū locū. Spūs ꝓmptus est caro aūt infirma. dās intelligi hic duas volūtates exꝓmi ita ait. Hoc ꝯtra eutichianos q̄ dicūt in xp̄o vnam tm̄ volūtatē. hic aūt ostēdit humanā q̄ ꝓpter infirmitatē carnis recusat passionē. ⁊ diuinā que ꝓmpta est ꝑficere dispensationē. Aug⁹. etiā duas in christo asserit volūtates dicens. Quantū distat de⁹ ab homie. tātū voluntas dei a voluntate hoīs. Unde hoiem xp̄s gerens ostēdit priuatam voluntatē quandā hoīs. in qua ⁊ suam ⁊ nostram cōfigurauit. q̄ caput nostrū est. ⁊ ad eum sicut mēbra ꝑtinemus. Pater inq̄t si fieri pōt trāseat a me calix iste. Hec hūana voluntas erat ꝓpriu͂ aliq̄d ⁊ tanq̄ ꝑuatū volens. Sed q̄ rectū vult eē hominē ⁊ ad dn̄m dirigi subdit. Non quod ego volo sed quod tu vis. Ac si diceret. Uide te in me. q̄ potes aliquid ꝓprium velle vt deus aliud velit. Concedit̄ hoc humane fragilitati. Idē alibi. Christus in passiōe duas expressit volūtates in se s̄m duas naturas. Ait eni͂. Pater si fieri pōt transeat a me calix iste. Ecce hēs hominis voluntatē. quam ad diuinam cōtinuo dirigens sit. Ueruntū non sicut ego volo sed sicut tu. Ambrosius etiā in libro. ij. de trini. Scriptū est. Pater si possibile est transfer a me calicem hunc. Uerba xp̄i sunt. s₃ quomodo ⁊ in qua forma dicant̄ aduerte. Hoīs substā gerit. hominis assumpsit affectum. Nō ergo quasi de⁹ sed quasi homo loquit̄. Suscepit quidē voluntatem meā. Mea est volūtas quā suā dixit cū ait. Non sicut ego volo sed sicut tu vis. Cum aūt dixit. Oīa q̄ hab₃ pater mea sunt. q̄ nihil excipit̄. sine dubio quā pr̄ habet eandē ⁊ filius habet volūtatē. Eadē est xp̄i volūtas que paterna. Una ḡ volūtas est patris ⁊ filij. sed alia volūtas hominis. alia dei. vt scias vitā in voluntate esse hoīs. passionē aūt xp̄i in voluntate diuina vt pateret̄ ꝓ nobis. His testimonijs euidenter docet in xp̄o duas fuisse voluntates. qd̄ q̄ negauit machari⁹ archiep̄s. in metropolitana synodo ꝯdēnatus est. Et ex affectu humano sensualitatis quidē nō rōnis illud voluit ⁊ petijt qd̄ nō impetrauit. Nec iō petijt vt impetraret. q̄ sciebat deū nō esse facturū illud. Nec illd̄ fieri volebat affectu rōnis vl' volūtate diuinitati͂. Ad q̄d ḡ petijt? vt mēbris formā p̄beret iminēte turbatiōe clamādi ad dn̄m. ⁊ subijciēdi volūtatē suā diuie volūtati. vt si pulsante molestia tristent̄. ꝑ eiusdē ammonitione orent. Sed si nequūt vitare. dicant qd̄ ip̄e xp̄s. Nō ḡ ad insipientiā fuit q̄ xp̄s clamās nō audit̄ ad salutē corpalē. Bonū quidē petijt. s. vt nō moreret̄. sed melius erat vt moreret̄ qd̄ et factū est.

Autoritatē dubiā ambro. manifestat qua dicit xp̄m dubitasse affectu humano. d

Ceterū nō par₃ nos mouēt v̄ba ambr̄. qb⁹ significare' videt̄ xp̄m s₃ hūanū affectū d p̄ris potētia dubitasse. sic c

[Margin:] Mat. xxvj. — Aug. sup p̄s xxx. — Mat. xxvj. — Ambrosius. Marci. xiiij.

[Gloss:] mus ēxpoliari sed supuestiri. Si tu dicas q̄ ex volūtate naturali seu sensualitatis nolebat expoliari. s₃ voluntate rōnis siue deliberatia cupiebat dissolui. Obijcit̄ ꝯ h̄ qd̄ di' Philip. j. Permanere aūt in carne necessariū est ꝓpter vos. sed ap̄ls volūtate deliberatiua id mag' appetebat ⁊ volebat qd̄ erat fratrib⁹ mag' necessariū. ḡ illa voluntate videt̄ q̄ nō appeteret dissolui. aut sil' appetebat duo ꝯtraria. R̄e⁹. dn̄m q̄ in carne nostra est duo reꝑire. vi₃ ipam nām. ⁊ infirmitatē aggrauantē aīa₃ s̄m q̄ dicit augus. xiij. de ciui. dei. q̄ corpus aggrauat animā. nō q̄ corpus. sed q̄ corruptibile. Cum ergo dicit̄. nolumus expoliari ⁊c̄. hoc dicitur q̄ntū ad ipam carnis naturā. de qua dr̄ ad Ephesi. v. Nemo vnq̄ carnē sua₃ odio habuit. Q̄tu₃ ad infirmitatē aggrauantē. dicit̄ cupio dissolui ⁊c̄. et sic nulla ē ibi ꝯtrarietas. Ad illd̄ v̄o quod querit̄. quō petebat simul dissolui ⁊ ꝑmanere in carne. Dōm q̄ est volūtas absoluta. ⁊ volūtas cōditionalis. ⁊ nihil impedit duo oppōsita velle ita q̄ vnum velit volūtate cōditionali. alterū volūtate absoluta. Uolebat ḡ ap̄ls in carne ꝑmanere ꝓpter vtilitatē fratrū volūtate absoluta. volebat nihilominus dissolui ⁊ eē cum christo. s₃ hoc nō absolute s₃ quantū in se. et sic nulla erat repugnātia. erat tn̄ quedā mētis angustia ex hoc duplici desiderio. Propter quod dicit coartor ex duobus. Desiderium habeo dissolui ⁊ esse cum christo.

c Uidet̄ christum s̄m humanum affectum de patris potentia dubitasse. Contra. Hoc videtur esse falsum. quia christus habuit scientiam omnium futurorum et sub certitudine. ergo videtur q̄ xp̄s de nullo po

dicens in li. iij. de tri. De quo dubitat. de se an de pre? De eo vtique cum dicit. transfer dubitat hois affectu. nam de⁹ de pre nō dubitat. nec ō morte formidat. Propheta etiā nō dubitat q nihil deo eē īpossibile asserit. Nū infra hoīes cōstitues deū. Propheta nō dubitat. ⁊ filium dubitare tu credis. Ut hō ḡ dubitat. vt hō locut⁹ est. His verbis innui videt̄ q xp̄s nō inq̄tū de⁹ vl' dei filius. ꝭ inq̄tum homo dubitauerit affectu humano. Nō ō ea rōne dictū accipi pt. nō qꝛ ipe dubitauerit. ꝭ qꝛ modū gessit dubitantis ⁊ hoib⁹ dubitare videbat̄.

Adhuc diligentius dubitationē motā explanat iuxta expositionē hylarij specialem. e

Illud etiā ignorādū nō est qđ Hylari⁹ asserē videtur xp̄m nō sibi sed suis orasse. cū dixit. trāsfer a me calicē hūc. sicut nec sibi sed suis timuit. Nec eū timuisse vt sibi nō eēt passio. sed vt a suis transiret calix passionis. ita inquiens. Si passio honorificatura eū erat sicut iuda exeunte ait. Nunc honorificatus est filius hois. quō tristē eū metus passiōis effecerat? Nisi forte tā irronabilis fuerit vt pati mortē timuerit. q patiētē se glorificatura esset. Sed forte timuisse vsque eo estimabat̄ vt transferri a se calicē depcatus sit dicens. Pat̄ transfer calicē hūc a me. Quō eñ p patiendi metum transferri deprecaret̄ a se. qđ p dispensatōis studiū festinaret implere. Non eñ cōuenit vt pati nolit q pati venit. ⁊ cū pati eū velle cognosceres. religiosius fuerat hoc cōsiteri. q ad id impie stulticie prumpe vt eum assereres ne pateret̄ orasse. quē pati velle cognosceres. ᵇ Nō ergo sibi tristis fuit. nec sibi orat trāsire calicē ꝭ discipulis. ne i eos calix passiōis incūbat quē a se trāsire orat. ne in his. s. maneat. Nō eñ rogat ne secū sit sed vt a se transeat. Deinde ait. Nō sicut ego volo ꝭ sicut tu. Humane in se sollicitudinis significās consortiū. ꝭ nō discernens sniam sibi cōis cum pr̄e volūtatis. Pro hoib⁹ ḡ vult transire calicē p quē oēs discipuli erāt tēptādi. Et ideo p petro rogat̄ ne deficiat fides ei⁹. Sciens ḡ hec oīa post mortē suā desitura. vsque ad mortē tristis est. ⁊ scit hūc calicem nō posse trāsire nisi biberit. ideo ait. Pater mi si ñ potest trāsire calix iste nisi bibā illū. Fiat volūtas tua. Sciēs in se cōsummata passiōe metū calicis transiturū. q nisi eū bibisset trāsire nō posset. Nec finis terroris nisi ɔsūmata passiōe terrori succederet. qꝛ post mortē ei⁹ p virtutū gloriā aplice infirmitatis scandalū pelleret̄. Intēde lector his verbis pia diligentia ne sint tibi vasa mortis.

Marci. xiiij.

hylar. in. x. li. de trini.

b

Luce. xxij.

fuerit dubitare. Itē i quēcūque cadit dubitatio. cadere pōt ignorātia ⁊ error. ꝭ nullum istoꝝ potuit i xp̄o cadere. ḡ nec q nō potuerit dubitare. R̄e⁹. dd. 6 q dubitatio ꝑ͛at dicere indifferentiā iudicij rōis respectu veriusque partis ꝯtradictionis. ita q neutrū ꝑe ligat alteri. Et h̄ mo do accipiēdo dubitationē. in christo nō fuit dubitatio. Alio mō dicit̄ dubitatio indifferentia quedā partis sensibilis ad sequēdū affectum nature inclinantem. vel rōnē imperantē. ⁊ talis dubitatio potuit esse i christo. ⁊ de hac intelligit ambro. de alia vo currit obiectio.

b Nō ḡ sibi trist⁹ fuit nec sibi orat trāsire calicem ꝭ discipulis. Videt̄ hoc eē falsum p ipsam oratiōis seriem. Ait eñ. trāseat a me calix iste. si petit calicem trāsire a se. ḡ videt̄ q p se orauit. Item sic petebat sicut volebat. sed christus sentiebat se aliq̄d velle quod nō vellet pater sic ipse dicebat. nō sicut ego volo. sꝫ sicut tu. Si ergo aliqua voluntate sua calicē passionis fugiebat. videtur q cum petiit calicem transire a se. pro se orauerit. R̄e⁹. dicendū q orare p aliquo cōtingit dupliciter. Aut sm formaꝫ oratiōis. aut sm intentionem orātis. Scđm formā oratiōis xp̄us orabat 7

p se. id est p voluntate sua sensuali. Scđm aūt intentionē orantis nulla petitionē xp̄s p se orauit. ꝭ magis p nobis. non eñ credidit se in petitione illa aliquid obtenturum p se. nec ratio voluisset obtinere sibi liberationem a passione. sed potius orauit ob triplicē nostram vtilitatem. sicut in precedentibus tactum est. Hylarius ergo loquit̄ isto modo. vnde sermones sui qui ponūtur in litera referendi sunt ad principalem intentionē christi. omnes aūt obiectiones currunt sm viam priorem. 8

D intelligētiā hui⁹ partis incidit hic qđ circa duo. Primo querit̄ d volūtate xp̄i. Scđo q̄r de oratione xp̄i. Circa pmū q̄rūt̄ tria. Primo querit̄ vtrū in christo fuerūt plures volūtates. Scđo vero q̄r de eaꝝ numero ⁊ sufficiētia. Tercio q̄r de illaꝝ volūtatū cōcordia ⁊ ꝯtrouersia.

Questio. j. a

Utrum in christo fuerit voluntatū pluralitas. Et q sic videt̄. Johā. vj. Nō veni facere volūtatē meā. sꝫ vo. e⁹ q mi. me. ḡ alia ē volūtas ipi⁹ xp̄i. alia volūtas

mittentis.sed voluntas christi ſm diuinitatē.eadem
est cū voluntate mittentis.ḡ necesse ē φ xp̄s habuit
volūtatē ſm humanitatē ⁊ ſm diuinitatē.ḡ hūit plu
res volūtates. Itē Dam̄.in.iii.li. Habere eū dicim⁹
in duab⁹ naturis duplicia.ḡ ſunt duaꝝ naturaꝝ na
turalia.duas volūtates naturales.⁊ diuinam ⁊ hu-
manā. Itē cuilibet nature intellectuali rn̄det vo-
luntas.sed in christo fuerunt plures nature intelle-
ctuales sicut in p̄cedētibus monstratum est. ḡ plu
res volūtates. Itē christus meruit.ſ meritū nō ē
niſi ſm voluntatē creatā.xp̄s etiā oia creauit. ſ crea
tio nō est niſi a volūtate creata.ḡ xp̄s hūit volūtatē
increatā ⁊ creatā.ḡ habuit plures volūtates. Cō-
tra.Dam̄.in li.iii.Quoꝝ ſuba est eadē.hoꝝ ⁊ volun
tas est eadē.⁊ quoꝝ diuersa voluntas. hoꝝ diuersa
ſubſtantia.ſ diuina natura ⁊ hūana viuunt in chri-
sto in vnitate ypostasis que est ſuba indiuidua.ita φ
in xp̄o nō ſunt plures ypostases ſ vna.ḡ ſi in xp̄o nō
est rep̄ire plures hypostases. nec plures volūtates.
Itē volūtas facit volētē.ḡ plēs volūtates faciūt
plures volētes.ſ xp̄s ē vnicus volēs.ḡ vnicā tm̄ ha
buit voluntatē. Itē voluntas est illud in hoīe pe-
nes quod residet regnū ⁊ dn̄ium oim coꝝ q̄ aguntur i
ipso ⁊ p ipsum.hoc aūt in xp̄o nō pōt eē niſi vnū ſo-
lum.qꝛ nō possunt esse plura dominātia in vno ⁊ eo-
dem absqꝫ ꝯtrouersia.ḡ necesse ē in xp̄o eē volūtatē
vnā solā. Itē in xp̄o est tm̄ vna ꝑsonalitas.qꝛ pso
nalitas dicit nobilissimā cōditionē q̄ rep̄it in ſubstā
tia rōnali.Sed volūtas est nobilissimū ⁊ ſupmū ſtē
rōnalis.ḡ sicut in christo ē vna tm̄ ꝑsonalitas. ita vr̄
9 φ ſit vna tm̄ voluntas. Rn̄: dōm φ cū i christo ſint
plures nature intellectuales. vicꝫ diuina ⁊ humana.
necesse est in christo plures eē volūtates.Sicut eīn i
vna natura corpali nobili ista duo ſe cōcomitantur vi
delicet lux ⁊ calor.ſic ⁊ in natura ſpūali pfecta neces
ſe est duo rep̄iri his duobus correspondētia. vicꝫ co
gnitionē ⁊ affectionē.ſed cognitio est actus rōnis.et
affectio actus volūtatis.Cū ḡ in xp̄o ſint plures na
ture ſpūales.necessariū est i xp̄o ponere plures intel
lectus ⁊ plures volūtates.⁊ hoc manifestat mgr̄ in
lr̄a p multimodas ſanctoꝝ autoritates.Unde ⁊ p̄ce
10 dende ſunt rōnes ad hanc partē inducte. Ad illō
ō qō obī φ quoꝝ ſuba est eadē.⁊ volūtas ē eadem.
dōm φ ſuba dicitur multipliciter.Uno mō dicitur ſuba
idē qō eēntia vel natura.Alio mō dicitur ſuba idē qō
ſuppositū Dam̄.aūt in predicta aucte accipit ſubstā
tiam ꝓ essentia vel natura.Argumentū ō in ꝯtra-
riū adductū ꝓcedit de ſubstantia supposito ſiue ſub
iecto q̄ est indiuidua.⁊ hoc pꝫ p ipm̄ dam̄. Ipse eīn
dicit ſic naturales ⁊ nō hypostaticas.i.psonales, ai-
mus volūtates.et hoc ꝓbat ipse.qꝛ in tribus ꝑsonis
vna est volūtas.nō ꝓpter vnitatē in ꝑsonis. ſ ꝓpter
11 vnitatē in natura. Ad illud qō obī φ volūtas fa-
cit volētē.dōm φ hec p ſe loquēdo intelligitur de natu
ra.p ꝯsequēs aūt intelligitur de ꝑsona.et qm̄ plēs na-
ture pn̄t esse in vna ꝑsona.hinc est φ ad pluralitatē
volūtatū et ſi cōsequatur pluralitas naturaꝝ.nō tamē
cōsequitur ꝑsonarū pluralitas. iō nō ſequitur ſunt plu-
res volūtates.ḡ plures q̄ volūt.ſed bene ſequitur. ſūt
plures nature ſm quas insunt. Et hoc est quod di-
cit dam̄.qꝛ duas naturas christi duas ei⁹ naturales
voluntates ⁊ naturales act⁹ aimus.Quoniam autē
vna duarum naturaꝝ est hypostasis. vnum aim⁹ et
12 volentem ⁊ agentem naturaliter ſm ambas. Ad
illud quod obijcitur φ voluntas dicit illud penes qō
residet regnum et imperiū coꝝ que ſunt in ipso vo-
lente.Dōm φ est imperans ⁊ dominans p priuatio-
nem coactionis.⁊ est imperās ⁊ dominans p priuati-
onem ſubiectionis. Primo mō accipiēdo imperās.
cōuenit ipsi volūtati generaliter.et hoc modo possi-
bile est plura imperantia rep̄iri in eodē in quo rep̄i-
untur plura a coactione libera.ſicut in christo est rep̄i
re liberū arbi.ſm diuinā naturam ⁊ humanam. Si
aūt dicatur imperans ⁊ dominans p priuationē om-
nis ſubiectiōis.ſic bene cōcedendū est φ necesse ē eē
vnū ſolū.ſed tale imperiū nō competit omni volun-
tati.non eīn competit voluntati humane que debet
esse ſubiecta diuine.ſed illi volūtati ꝯpetit que nihil
habet ſupius ſe.iō ex hoc nō pōt argui φ in christo
nō ſint plures volūtates.ſ φ nō ſint plures volun-
13 tates diuine. Ad illud quod obijcitur φ voluntas ē
ꝓprietas ſpectans ad dignitatē.ſicut ⁊ ꝑsonalitas.
Dōm φ aliter ⁊ aliter dicitur proprietas illa ad di
gnitatem ſpectare.ſm φ aliqd p ſupabundantiam
dicitur dupliciter. Uel absolute.ſicut dicitur albissimus
id est valde albus.Uel in cōparatione.ſicut dicitur albis
ſimus oim.Quia quod dicitur p ſupabūdantiā abso-
lute.pōt pluribus cōuenire.Qō aūt dicitur p ſupabū-
dantiā in comparatione ꝯuenit vni ſoli.Dico ḡ φ per-
ſonalitas accipitur penes dignitatē excellentie respe-
ctu oim que ſunt in ipsa ꝑsona.⁊ ideo in vno nō po-
test esse niſi vna ꝑsonalitas.Volūtas aūt non ſic.ſꝫ
dicit potentiā ſubstantie rōnalis nobilem ⁊ pfectam.
⁊ ideo ſicut plures nature nobiles pn̄t ſe ꝯpati in
vna ꝑsona in christo.ſic ⁊ plures voluntates.

Questio.ii. b

De voluntatū numero ⁊ ſufficientia.diuidit eīn ma
gister volūtates in tria membra.quoꝝ vnū est volū
tas diuinitatis.aliud voluntas rationis. ⁊ terciū vo
luntas carnis ſeu ſensualitatis. Sed φ ista diuiſio ſit
ſupflua videtur p̄mo autoritate dama.in.iii.libro.du-
as inqt nās christi.duas ei⁹ voluntates nāles et na-
turales actus aimus.ergo ſi diuiſio dam̄.est comple
ta.que est per duo membra. videtur φ predicta di-
uiſio ſit ſupflua. Item philosophus dicit in.iii. de
anima.⁊ etiam in topicis.φ voluntas est in ſola ra-
tionali.ergo nulla voluntas videtur esse ſensualitatis
Et ſi hoc.tercium membrū predicte diuiſiōis ſuper-
fluit. Itē penes voluntatem attenditur liberū arb.
ſed in christo non ſunt niſi duo li.ar. ḡ non niſi due
voluntates.ḡ ⁊c. Item voluntas consequitur na-
turaꝫ.ſed in christo ſunt tm̄ due nature.ḡ tm̄ due vo
luntates. Sed ꝯtra.φ ſint nō tm̄ due ſed etiā plu
res q̄ tres videtur autoritate Hug.in libello quē fecit
de voluntatibus christi vbi ait ſic. Fuit in christo vo
luntas deitatis.⁊ voluntas rōnis. ⁊ volūtas pietat.
⁊ volūtas carnis.ḡ quatuor diūtie volūtat. Itē
ſicut xp̄s hūit ſensualitatē ita hūit ſinderiſim ⁊ ſicut
ſensualitatis est appetere bonū carnis.ita ſinderiſis
est appetere bonū honestatis.ḡ ſicut ponitur aliq̄ vo-
luntas i christo ſm ſensualitatē. ita videtur φ deberet
poni ſm ſinderiſim. ⁊ ita q̄tuor volūtat diūte. Itē
volūtas ſm dam̄.diuiditur p̄m ſ diuiſiōe in thelisim ⁊
bulisim.ſ est in nālē ⁊ deliberatiuā. Iste due dic cō
ſtat φ fuerūt in xp̄o ſic et predicte.ḡ vr̄ φ xp̄s habu
14 it voluntates plures q̄ tres. Itē volūtas ſequitur
cognitionē.ſed in christo est rep̄ire q̄tuor gn̄a virtu
tū cogſcitiuaꝝ. qꝛ in ipo cognoscebat ſensus exterior.

cognoscebat sensus interior. cognoscebat intellect⁹ humanus. cognoscebat intellectus diuinus. ergo cuilibet cognitioni respondet affectio. et cuilibet affectioni voluntas. vr̃ q in christo fuerit quadruplex voluntatis differentia. Est ergo qo de pdicte diuisiõis sufficientia. Rñ. ad predictoꝝ intelligentiã est notandum q voluntas tripliciter habet ꝯsiderari. Aut fm naturalem voluntatem. aut fm potentiã p quaz qs vult. aut fm modum volendi. et fm istã triplicẽ cõsideratiõnẽ tripliciter hz diuidi voluntas in christo.

15

Scdm enĩ cõparationẽ ad naturã diuidi habet diuisione bimembri. Duplex enĩ in christo est voluntas. diuina videlicet et humana fm duas naturas. et sic cõsiderat Dam. volũtatẽ christi cum eam diuidit in duo membra. Si aũt cõsiderek voluntas fm potentias p quas qs vult. sic diuidi habet diuisione trimẽbri. Nam in xp̃o fuit potẽtia diuina. et potẽtia rationalis creata. et potentia sensitiua. p quaꝝ quamlibet in actum volendi exibat. et sic diuidit magr̃ in litera p tria mẽbra. ita q illa tria habent reduci ad diuisiões duas bimẽbres q̃ sunt p dr̃ias imediatas. q: voluntas in xp̃o fuit. aut diuina. aut hũana. Et si humana. aut sequẽs cognitionẽ sensitiuã. aut seqns cognitionẽ intellectiuam. et sic pz sufficientia predicte diuisionis in tria membra. Per cõpationẽ autez voluntatis ad modũ volendi hz multiplicari voluntas in xp̃o diuisiõe quadrimẽbri. et sic ꝯsiderauit magister Hugo volũtatẽ xp̃i cũ cã p quatuor mẽbra diuisit. Ait enĩ sic. In christo fuit volũtas diuinitatis et voluntas rõnis. et volũtas pietatis. et voluntas carnis. Voluntas diuinitatis p iusticiã sniam dictabat. Volũtas rõnalis p obediẽtiã veritatẽ approbabat. Volũtas pietatis p cõpassionẽ in malo alieno suspirabat. Voluntas carnis p passionem in malo ꝓprio murmurabat. Et sic pz p diuersos modos diuidẽdi volũtatẽ christi numerus et sufficiẽtia. q: fm diuersas cõsiderationes multiplicari hz modo diuisiõe bimembri. mõ diuisione trimẽbri. mõ diuisiõe quadrimẽbri sine aliqua repugnantia. et p hec mãifesta est responsio ad oba. ꝑcipue ad auctẽ Hug. et Dam.

16 Ad illud qd obi: de verbo phi q volũtas est in sola rõnali. dõm q phs accipit volũtatẽ stricte. vicz p appetitu rõcinatiuo. magr̃ aũt et sancti accipiũt volũtatẽ large ad oẽm hũanũ affectũ. siue ꝓcedat ex rõe. siue ꝓcedat ex sensu.

17 Ad illud qd obi: q penes volũtatẽ attendit li. ar. cõsili mõ rñdendũ est. q hoc intelligit de voluntate ꝓprie dicta. et sic verũ ẽ q in xp̃o nõ hz nisi duas dr̃ias. magr̃ aũt accipit nomẽ volũtatis p appetitu.

18 Ad illud qd obi: q volũtas ꝯsequit nãz. dõ. q volũtas ꝯsequit nãz sic potẽtia ꝯsequit sbaz. et q: in vna sba; põt esse plẽs potentie. nihil impedit in xp̃o repiri plẽs volũtates. duas ex pte vni⁹ nãe. s. nãe hũane. et vnã ex pte diuie nature. et ita in vniuerso tres.

19 Ad illud qd obi: q multo plures deberẽt eẽ p auctẽ hug. et ꝓpter sinderisim et ebelisim et bulisim. dõm q ex illis actibus nõ põt argui q in christo sint plures voluntates q̃ tres. nisi accipiat diuisio voluntatis fm modos volendi. p quẽ moduz rõnal voluntas multiplicari habet in volũtatẽ rõnis et pietatis. hoc est fm cõditõnalẽ et absolutã. Diuidi etiam hz in naturalẽ et deliberatiuã. ẽ p hoc nõ põt argui q predicta diuisio sit insufficiens. q: accepta est fm potentias. vnĩ enĩ potẽtie possunt respondẽ plures modi volendi.

20 Ad illud quod obijcit q quadruplex est in christo cognitio. et ita quadruplex debet esse affectio. Dõm q cognitio sensitiua exterior nõ habet pfectionẽ absq; interiori. Sicut enĩ vult aug. non est pfecta visio ex cõcursu organi et obiecti nisi assit interior attentio copulans vnũ cum altero. sic dicit in li. de trin. xj. Illam aũt attentionẽ vocat augus. sensualitatẽ dicens q sensualitas est illa p quaz attẽdit in corpis sensus. et penes hanc attendit appetitus carnis. et iõ magister ex parte cognitiõis sensitiue vnã tñ ponit volũtatẽ. s. volũtatẽ sensualitat. si enim acciperet fm sensus exteriores. iã nõ vna ẽ qñ q cẽnt volũtates. fm q̃nq; dr̃ias sensuũ exterioꝝ.

Questio. iij.

c

De illarũ voluntatũ cõformitate et cõcordia. Et querit vtrũ iste voluntates fuerint in xp̃o cõformes vel repugnantes. Et q sint repugnantes. vr̃ ex ipsa dominica orõne qua dicebat. Nõ sicut ego volo ẽ sicut tu vis. ergo aliud volebat xp̃s fm q homo. et oppositũ fm q deus. ergo volũtas hũana nõ erat ꝯformis diuie.

Itẽ aug. sup ps. xxx. Quantũ distat deus ab homine. tantũ distat volũtas dei a voluntate hois. Unde gerens hoiem hõ xp̃s ostẽdit puatã quandã hois voluntatẽ. ergo si puata voluntas est voluntas repugnans volũtati diuine. ergo et cetera.

Item xp̃s flebat de destructione hierusalez. ergo volebat hierlm nõ destrui. et fm diuinã iusticiã volebat ipaz destrui. ergo volũtas humana aduersabat diuine.

Itẽ videt q voluntas rationis et sensualitatis aduersent sibiuuicem. quia fm q dicit aug. de trini. voluntates sunt ꝯtrarie. que sunt ꝯtrarioꝝ volitoꝝ. sed voluntas rationis volebat mori. voluntas sensualitatis volebat viuere. ergo sensualitatis et rationis erant voluntates cõtrarie.

Itẽ pauor et securitas sunt affectiones ꝯtrarie. ẽ in voluntate rationis erat securitas in volũtate sensualitatis erat timiditas. ergo cõtrario modo afficiebat volũtas rationalis et voluntas sensualis. sed tales sunt volũtates christi sibiuuicem aduersantes. ergo et cetera.

Itẽ aut rõ assentiebat sensualitati refutanti mortem. aut repugnabat. Si assentiebat. ergo assentiebat in contrariũ voluntati diuie. ergo peccabat mortaliter. Si repugnabat. ergo voluntas rõnis et sensualitatis fuerunt in christo repugnantes.

Sed contra. Voluntas humana fm rectum ordinẽ debet eẽ subiecta diuine. ergo si in xp̃o repugnabat. vr̃ q in xp̃o erat inordinatio et culpa.

Itẽ oĩs motus qui aduersat voluntati diuine est motus ad illicitum. et oĩs talis motus est peccm̃. ergo si xp̃s fm humanã volũtatẽ aliquid volebat aduersum volũtati diuine. ergo in xp̃o erat peccm̃. sed hoc est falsuz. ergo et cetera.

Item aut volũtas sensualitatis in christo subiacebat oĩno rõni. aut aduersabat. Si oĩno subiacebat. ergo nulla erat ibi repugnantia. Si aduersabat in aliquo. ergo caro in christo ꝯcupiscebat aduersus spũm. ẽ nõ nullũ viciũ est cũ caro ꝯcupiscit aduersus spũm. ergo in xp̃o fuisset viciũ et peccm̃.

Itẽ eque ordinatus vel ordinatior fuit xp̃s in sexu sicut adã in statu innocentie. ẽ in statu innocẽtie nulla fuit in adam repugnãtia volũtatũ. ergo nec in xp̃o fuit aliqua repugnantia voluntatis sensualitatis ad rationalẽ. nec rationalis ad diuinaz. ergo nulla.

21 Rñ. ad predictoꝝ intelligentiam est notandũ q cõformitas volũtatis ad volũtatẽ in duob⁹ cõsistit. vicz in volito. et rõne volẽdi. Cõformitatẽ in volito dico. quando diuerse volũtates vnũ et idẽ volũt. Cõformitatẽ in rõe volẽdi dico. qñ idez eadẽ mõ vo-

sunt. vel alterã earum velit illud eodem modo quo superior vult eam velle. Cum ergo ad perfectam cõformitatẽ ista duo cõcurrant. alterũ eorum est de necessitate conformitatis. videlicet cõformitas in modo. alterũ vero aliquando de necessitate. aliquando de cõgruitate. aliquando propter necessitatẽ et cõgruitatẽ. videlicet cõformitas in volito. Possibile est enim quod voluntates sint cõformes ita quod vna subsit alteri. et tamen non volunt idem. quia voluntas superior nõ vult inferiorẽ velle quod ipsa vult. sed magis velle cõtrarium. Quoniam ergo cõformitas in ratione volendi fuit in omnibus voluntatibus christi. quia sic volebat sensualitas sicut volebat ratio eam velle. sic volebat etiam ratio christi sicut diuina voluntas volebat ipsam velle. Ideo cõcedendum quod in christo fuit voluntatum cõcordia et cõsonantia quamuis ex parte voluntatis nõ esset identitas. quia vnaqueque voluntas quod suum erat volebat. Et hoc est quod dicit magister hugo. secundum diuinam voluntatẽ quod iustum erat voluit. secundum voluntatẽ rationis iusticie cõsensit et iusticiam approbauit. secundum autem voluntatẽ pietatis sine odio intime cõdoluit miseric. quemadmodum secundum voluntatẽ carnis iusticiam nõ accusabat sed penam recusabat. Unaqueque voluntas quod suum erat operabatur. et quod ad se pertinebat sequebatur. voluntas diuina iusticiam. voluntas rationalis obiam. voluntas humanitatis misericordiam. voluntas carnis naturam. neque altera alteri cõtraria erat. Sicut enim deitatis intererat iusticiam nõ deserere. sic carnis intererat naturam seruare. et pietatis alienam miseriam nõ amare. Iustum itaque carni erat quod passionẽ suam noluit quia hoc erat secundum naturam. et iustum deo erat quod passionẽ illius voluit. quia hoc erat secundum iusticiam. Et sic patet quod licet diuersa essent volita. voluntates tamen in christo habuerunt cõsonantiam. Concedende sunt ergo rationes ostendentes quod voluntates in christo nõ fuerunt repugnantes. nec humana voluntas diuine. nec sensualis rationali. alioquin sequeretur in christo fuisse peccatum transgressionis et vicium corruptionis sicut obiectum fuit. quorum vtrunque est alienum a christo. in quo fuerunt omnes motus rationales recti. et omnes motus sensualitatis pacati. iuxta illud quod dicit aug. signatum fuisse per animalia que fuerunt

22 in archa noe quieta et pacata. Ad illud vero quod opponitur primo in contrarium de oratione domini. Nõ sicut ego volo sed sicut tu vis. Respondent aliqui quod ex hoc nõ concluditur cõtrarietatẽ voluntatum fuisse in christo. pro eo quod alius et alius modus volendi cõsideratus circa aliam et aliam voluntatem. non inducunt cõtrarietatẽ nec repugnantiam. Sed iste modus respõdendi nõ sufficit. quia enim si aliqui duo homines qui habent diuersas voluntates cõtrario modo se habeant circa aliquod volitum. dicuntur

23 habere voluntates cõtrarias. Et propterea potest aliter dici. quod cõformitas voluntatis ad voluntatẽ dupliciter attenditur. aut secundum assimilationẽ. aut secundum subiectionẽ. dominus autẽ a sensualitatis voluntate nõ requirebat cõformitatem assimilationis. vt idẽ vellet quod ipse vellet. sed cõformitatẽ subiectionis vt id vellet quod deus ordinauit eam velle. et dominus in predicta locutione tollit cõformitatem assimilationis cum dicit. nõ sicut ego volo. et ponit conformitatem subiectionis in hoc quod ostendit se velle diuine voluntati subesse. Unde in predicto verbo insinuatur duplex voluntas in christo. Una videlicet rationis que erat similis et subiecta diuine voluntati. Altera vero sensualitatis quam ratio subiiciebat voluntati diuine. licet ipsa sensualitas cõtrarium appeteret. et ita quamuis non erat similis. erat tamen subiecta. ac per hoc nõ erat cõtraria.

24 Ad illud Aug. quo dicitur quod voluntas humana in christo distabat a voluntate diuina. Dicendum quod aug. intendit ibi ponere distantiam quantum ad diuersitatẽ voluntatum. et quantum ad distantiam volitorum. nõ autem quantum ad subiectionis ordinẽ in volendo. et ideo illa distantia non ponit controuersiam. Ad illud quod obiicitur quod christus

25 nolebat hierusalem destrui voluntate humana. Dicendum quod sicut Aug. dicit quod illa erat voluntas pietatis. qua videlicet flebat quod misericordiam diligebat. et quia deus sic volebat eam velle. ideo diuine voluntati nõ repugnabat. erat enim ibi cõformitas in ratiõe volendi. quamuis nõ esset in volito. Qui enim sic vellet hoc habebat a deo. et deus

26 volebat eum sic velle. Ad illud quod obiicitur quod voluntas sensualitatis repugnat rationi. quia volebat cõtrarium. dicendum quod cõtrarietas ex parte voliti nõ dicit cõtrarietatẽ in voluntate nisi sint tales voluntates que nõ tamen sunt nate conformari per subiectionem sed etiam per identitatem

27 ex parte voliti. Ad illud quod obiicitur quod cõtrariis affectibus christi voluntas dispensabatur. vtpote securitate. timore. gaudio. et tristicia. Dicendum quod vna illarum affectionum subiecta erat alteri et quodammodo materialis fuit ad alteram. sicut dictum fuit supra. quod gaudium in christo nõ cõtrariabatur dolori. quia gaudebat de

28 ipso dolore. sic et in proposito intelligendum est. Ad illud quod obiicitur quod ratio cõsentiebat sensualitati. aut dissentiebat. Dicendum quod quodammodo cõsentiebat. quodammodo dissentiebat. secundum quod aliquis potest alicui dupliciter cõsentire. aut volendo idem quod ipse vult. aut volendo ipsum sic velle. Ratio autem sensualitati consentiebat volendo eam moueri. et hoc idem erat licitum sensualitati. vnde nõ volebat nisi licitum. nõ autem cõsentiebat volito. id est in ipsum in quod sensualitas. hoc enim esset illicitum voluntati rationis. et hoc nõ ponebat carnẽ concupiscere aduersus spiritum. siue rebellionẽ sensualitatis ad rationem. illa enim rebellio ponit vtrunque dissensum.

29 Unde notandum quod dissensus potest esse sensualitatis ad rationem. et quantum ad volitum et quantum ad actum volendi. et hoc idem pertinet ad naturam lapsam per penam et culpam. Et est ponere consensum quantum ad vtrunque. ita quod sensualitas subiaceat rationi. et hoc pertinet ad naturam institutam. Et est ponere medium quod ita cõsentiat ratio sensualitati respectu actus volendi siue respectu voliti. et hoc partim ad naturam habentẽ penam absque culpa qualis fuit natura a christo assumpta que aliquid habuit de natura instituta. aliquid de natura lapsa.

Consequenter queritur de oratione christi. Et circa hoc queruntur tria. Primo queritur vtrum decuerit christum orare. Secundo queritur vtrum in omni oratione sua fuerit exauditus. Tercio queritur vtrum illa oratio qua orauit in passiõe fuerit sensualitatis aut rationis.

Questio. j. d

Utrum decuerit christum orare. Et quod sic videtur. Lu. vj. Exiuit in montẽ orare. et erat pernoctans in oratione dei. sed christus nihil fecit nisi quod ipsum decuit. ergo cõueniens fuit ipsum orare.

Itẽ cui cõpetit sacrificium offerre. eidẽ cõpetit orare. sed christo maxime cõpetebat oblatio sacrificii pro salute generis humani. ergo ei maxime competebat orare. Itẽ nulli magis cõpetit orare quam ei qui est pontifex et sacerdos secundum quod dicitur ad hebre. v. ergo ei maxime cõpetebat oratio. Item oratio maxime spectabat ad perfectionem vite contemplatiue. sed decuit christum habere perfectionẽ in vtraque vita. ergo etc. Itẽ nullum decet magis orare quam eum qui est dignus exaudiri et facilius potest impetrare. sed nullus est dignior exauditiõe quam christus. ergo videtur quod sibi maxime cõuenit orationis vsus. Sed contra. Aug. de con-

reputaē et gr̄a. Nemo petit ab alio qḋ p se pt iplere. ſ xp̄s oia poterat per se. ḡ nihil ḋcebat ab alio petere. ḡ nec orare. Itē oratio ē actus psone inferioris respectu eius quē orat. Sed psona xp̄i est equalis patri. ḡ non decuit xp̄m oratioē fundere ad deū. Itē oratio ē ascensus intellectus in deū. ſ itellectus xp̄i semp erat sursū sicut deo vnitus et in cōtinuo fruitionis actu. ḡ nō vr̄ q cōpeteret ei vsus orōnis. Itē idiuisa sūt opa trinitatis. ḡ ipletio petitionū spectat ad totā trinitatē. ḡ q̄ petit aliq̄d sibi vna psona. petit et ab oibus. ſ nō decet xp̄m petere aliquid a se. nullus eñ sapiēs orat. vel petit aliq̄d a seipso. ḡ non vr̄ q decuerit aliquid xp̄m a patre p oratioē ipetrare. Itē volūtas xp̄i hoīs erat p oia conformis volūtati patris. ḡ nihil petebat nisi qḋ sciebat patrē velle. ḡ etiā ſi n̄ peteret. nihilominus qḋ petebat iplereť. ḡ frustra petebat aliquid. ſ nihil decuit xp̄m frustra facere. ḡ

30 nō decuit xp̄m orare. R̄. dō. q absq dubio decens fuit xp̄m orare. maxime in dieb⁹ carnis sue. Rō aūt huius cōdecētie pōt assignari q̄druplex. vicz. ppť meritū. ppť virtutis exēplū. ppť vitatis argumētū. ⁊ ppť officii explēdū. Propť meritū. q: sua petitiōe et postulatione merebat nobis q̄ minus ydonei eramus ad susceptionē bñficioꝝ dei. Propť exēplū. vt scz discipulos suos et p p̄ns alios imitaret ad orōis studium in cuius exercitio maxime supatur aduersarius. ppter qḋ dñs dicebat discipulis Math. xxvj. Vigilate et orate vt nō intretis in tēptationē. Propť veritatis argumētū. vt ōnderet se verū hoiez. et vere a deo missum. ppter qḋ dr̄ Jo. xj. Grās ago tibi dñe qm̄ audisti me. ego aūt sciebā qm̄ me semp audis. Sz ppter pplm istū q̄ circūstat dixi vt credāt q: tu me misisti. Propter officiū. q: xp̄s habebat dignitatē sacerdotis et pontificis. vñ sicut ad ipius officiū ptinebat sacrificium offerre p peccatis ita et p peccatoribus exorare. vñ ad Hebre. v. Ois pōtifex ab hoib⁹ assumptus. p hoib⁹ cōstituitur in his que sūt ad deum. Et heb. vij. talis ḋcebat vt eēt nobis pōtifex impollut⁹. segregatus. et excelsior celis factus. his ḡ d̄ causis cōgruum fuit et decēs vsum orōis in xp̄o re-

31 periri. vñ ⁊ rōes ad hoc inducte sunt cōcedēde. Ad illud qḋ obr̄ q nemo petit ab alio ſi posse id iplere qḋ petit. dō. q illud verū ē ſm q petitio et ipletio attribuūť eidē rōe eiusdē nature. Sic aūt nō ē in pposito. nā petere ⁊ orare cōpetit xp̄o ſm naturā assumptam. Sz posse iplere debeť ei ſm naturā assumētē. Vl aliť pt dici. q sicut mor⁹ aliq̄n ē ppter supplēdā indigētiā ppriā. aliq̄n ppter supplēdā indigentiaz alienā. sic et petitio et oratio. Cū eñ aliq̄s orat ppť ppriaz indigētiā supplēdā verū ē qḋ dicit Aug. Nemo petit ab alio qḋ ipe pōt p se implere. Cū aūt petit ppter supplēdā indigētiā alienā. nō requiriť defectus ptātis in petēte. ſ defectus ptātis aut ydoneitatis in eo p quo petiť. qui quidē defect⁹ suppleť ex merito ipius orōnis. Cū eñ aliquis dign⁹ orat p indigno quodāmō acquirit sibi ydoneitatē ex sue ora-

32 tionis merito. Ad illḋ qḋ obr̄ q orō ē actus psone inferioris. dō. q hoc verū ē attribuēdo inferioritatez persone ſm eā naturā ſm quā cōpetit ei orō. Oratio eñ ē actus cōueniēs psone ratione nature. ⁊ sic non h[…]ināitā in pposito. q: quāuis psona christi rōe diuinitatis sit equalis patri. ſm tñ hūanitatez minor ē

33 patre. Iuxta illud Jo. xiiij. Pater maior me ē. Ad illud qḋ opponiť q orō ē ascensus intellectus in deum ſm Damā. dō. q ascēsus pōt dici large vel stricte. Scdm q large dicit sic pōt dici intellectus ascēdere in deū. qm̄ fertur in eū qui supra se ē. aut implorādo miaz q̄ est supra se. aut releuādo miseriā que ē infra se. et hoc mō accipiēdo n̄ tm̄ cōpetit nobis. verū etiā xp̄o. et sic cadit in diffinitione orōnis. Alio mō ascensus in deū dicit nouā dei cōsiderationē. put dicit eleuationē intellectus nr̄i ad deū pcedētē gradatiz a consideratione creature ad cōsiderationē creatoris. Et hoc mō nō cadit in notificationē orōnis nisi ſm statum viatoris. Primo mō accipiēdo ascensuz fuit in xp̄o. secūdo vero mō accipiēdo quodā mō fuit et quodā mō n̄ fuit. Fuit q̄dē q̄tū ad h̄ q xp̄s in actu orōis se reuocabat ab occupatiōe vite actiue. vt tot⁹ eēt intentus opationi vite cōtēplatiue. Quātū aūt ad hoc q xp̄s erat cōtinue cōprehensor. siue vacaret actioni. siue cessaret ab actione. sic nō dr̄ fuisse in eo in-

34 nouatio ascēsiōis p eū modū p quē ē in nobis. Ad illud qḋ obr̄ q postulatio orōnis respicit totā trinitatē. dō. q verū ē et cōsequēti licet quedā orōnes dirigant ad patrē. quedā ad filiū. Qḋ aūt subiungitur q nemo petit aliquid a se. dō. q verum ē in eo qui ē vnius tm̄ nature. ſ q̄ ē diuersaz naturaruz bñ pōt petere aliquid a se. ita q ſm vnā naturā sit petens ⁊ ſm aliā sit exaudiēs. ⁊ sic ē i xp̄o q̄ erat pōtifex petēs ſm hūanā naturaz. et erat rex et princeps exaudiens

35 ſm diuinā. Ad illud qḋ obr̄ q xp̄us nihil petebat nisi qḋ sciebat deū velle. dō. q verū ē. ſ xp̄s bene sciebat q deus quedā volebat q̄ sciebat xp̄m nobis impetraturū p suā orationē. et iō orando et petēdo qḋ de⁹ volebat nō frustra orabat. q: hoc ipm qḋ de⁹ disposuerat. nobis sua orōne impetrabat. Cū eñ deus disponit vel vult aliquid facere. nō dispōit in omnē euētū. ſ p̄suppositis ɔgruētib⁹ antecedētib⁹. sicut disponit nos saluare. si tñ velimus p bona merita salutē acquirere. sic et in pposito intelligendū ē.

Questio q. c

Utrū xp̄s in omni orōne sua fuerit exauditus. Et q sic vr̄ p illud qḋ dr̄ Jo. xj. Ego aūt sciebā qm̄ semp audis me. ſ illud audire non est aliud q̄ exaudire. ḡ ⁊c.

Itē sup illud ps̄. Desideriuz aie ei tri. ei. et vo. la. eius nō frau. euz. Glo. vo. la. e. id ē verboꝝ eius. hoc ē p verba plata nō fraudasti eū. quicq̄d eñ voluit factū ē ⁊c. Itē xp̄s magis dignus ē exaudiri q̄ mēbra ei⁹ petētia in nomine ei⁹. Jo. xiiij. Quicq̄d petieritis patrē in nomine meo dabit vobis. ḡ multo fortius q̄cquid ipe petiit obtinuit. Itē volūtas xp̄i fuit diuine voluntati conformis. ḡ nihil petiit ⁊ desiderauit nisi qḋ deus voluit. ſ oē qḋ deus voluit fecit ⁊ facit. ḡ oē qḋ xp̄s petiit impetrauit. Itē qḋ xp̄s petiit. pie. pseueranter. et ad salutē. nō hñs in aliquo remorsum cōsciētie. ſ quicūq sic petit impetrat qḋ petit. ḡ omne qḋ xp̄s petiit obtinuit. Sz cōtra in ps̄. dicit de xp̄o. Deus meus clamabo p diē et nō exaudies. ḡ nō exaudiuit ipm in eo qḋ clamauit. nō ḡ exaudiuit ipm in oi eo qḋ petiit. Item in lr̄a dicitur Christus clamans nō exaudiť ad salutem corpalez. bonū quidē petiit scz vt nō moreretť. ſ melius erat vt moreretť. ḡ xp̄s non fuit in omni eo qḋ petiit exauditus. Itē xp̄s petiit ⁊ orauit vt calix trāsiret ab eo. ſ calix nō trāsiuit ab eo. ḡ n̄ in omni eo qḋ petiit fuit exauditus. Itē xp̄s orauit p suis crucifixorib⁹. nec tñ oēs saluati fuerunt. ḡ non fuit exaudit⁹ in oibus. Itē xp̄s orauit p discipulis vt seruarentur a

malo ſm ꝙ dicitur Jo.xvij. non tm̄ ꝓ eis qui credi turi ſunt. ꝛc. ſed nō oēs fuerūt ſeruati a malo. ergo non 56 in oibus que petijt exauditus fuit. R. dō. ꝙ cū ora tio ſit petitio ꝓcedens ex voluntate et deſiderio. ſm ꝙ volūtas hūana fuit in xp̄o ſm triplicē differētiā. ſic et oratio. Nā quedā oratio fuit exp̄mens ſiue proce dens a volūtate ratiōis. quedā a volūtate pietatis. quedā a volūtate carnis. Oratio ꝓcedēs a volūtate rōnis ꝓcedebat a volūtate q̄ quidē requirebat exau diri. et talis oratio in oibus eſt exaudita. tum ꝓpter hoc ꝙ iſta volūtas erat p oia ꝯformis volūtati diui ne. tum etiā. q2 adeo petebat digne et ſancte ꝙ in om nibus erat exaudit⁹ pro ſua reuerentia et dignitate. Oratio aūt ꝓcedēs a volūtate pietatis et voluntate carnis nō fuit in xp̄o exaudita p oia. tū q2 hac volun tate nō cōformabat̄ deo in oi volito ſicut habitū eſt prius. tū etiā q2 illa petitio plus ordinatur ad noſtrā inſtructionē ꝙ ad diuinā. Magis enim petebat hac voluntate vt nos erudiret. ꝙ vt deū ad ſuā petitio nē inclinaret. Ex his patet reſpōſio ad queſtionē ꝓ poſitā et ad rōes ad vtrāq3 ptē. Cōcedendū ē em̄ ꝙ xp̄s exauditus fuit in oi petitione q̄ petijt vt exaudi ret̄. hoc ē in oi eo qđ petijt volūtate rōnis ſiue rōne abſoluta. Vn̄ rōnes que ad primā partē inducuntur verum cōcludūt. Cōcedendū ē nihilomin⁹ ꝙ non in omni eo qđ petijt volūtate carnis vl' pietatis fuit ex auditus. ſicut rōes ad ſcđam ptē3 inducte oñdunt. Non em̄ petebat vt exaudiretur ſ3 vt nos erudire mur. ſicut petijt calice3 a ſe trāſferri. et ſuis crucifixo ribus cōdonari. vnū ex volūtate carnis ad oñſione3 nature aſſumpte. alte3 ad oñſiōe3 benignitatis ꝛ mi 57 ſericordie. Ad illud tū qđ obī de aucte pš. dōm ꝙ hoc dī de capite rōne mēbro3. ſicut glo. ibidē expo 58 nit. ꝛ multa cōſilia repiri ꝯſueuerūt in ſcriptura. Ad tres rōes ſequētes p3 rñſio p iā dicta. q2 non ferunt inſtantiā ꝓ quacunq3 oiōe xp̄i. ſ3 ꝓ ea ſolum q̄ pro cedebat ex volūtate carnis et pietatis ſicut pa3 aſpi cienti.

Queſtio.iij. f

Vtru3 illa oratio qua orauit in paſſione vt calix trāſ ferret̄ a ſe fuit a rōne an a ſēſualitate. Et ꝙ a ſenſua litate videt̄ aucte mgr̄i in lr̄a. ſm affectū ſenſualita tis xp̄s mori noluit. nec obtinuit qđ ſm illū affectu3 petijt. ergo vī ꝙ petitio illa ex volūtate ſenſualitatis ꝓ ceſſerit. Itē hoc ip̄m oñdit̄ ex ordine verbo3. cum dicit. Non ſicut ego volo ſ3 ſicut tu vis. aut hoc dicit rōe volūtatis ſenſualitatis. aut rōis. Quātū ad volū tatē rōis nō dicit. q2 illa erat p oia diuine volūtati cō formis. ergo hoc dicit quātū ad volūtatē ſēſualitatis. Ex illa ergo volūtate ꝓcedebat poſtulatio oiōis ꝓpoſi te. Itē tullus ſapiēs orat vel petit cōtrariū ei⁹ qđ vult. ſ3 ratio volebat mori. ergo petitio de euaſione mor tis nō erat petitio rōnis. et erat ſenſualitatis vel ra tionis. ergo ſenſualitatis. Item peccatū ē appetere ali cui qđ eſt peccatū appetere. ſ3 appetere nō mori pec catum eēt ip̄i volūtati rōnali. ergo ſi illud petiuiſſet pec caſſet. ſ3 nō peccauit. ergo non petijt. ſ3 petitio illa fuit a volūtate ſenſuali. S3 contra. oratio ſic diffinit̄. ora eſt aſcenſus mētis in deum. ſ3 ſenſualitatis nō eſt ora re. ergo predicta oratio nō potuit eē ſenſualitatis. Itē alio mō diffinit̄ oratio. Oratio eſt pi⁹ mētis affect⁹ in deū directus. ſ3 ſenſualitas nō h3 ferri in deū. ergo quātu3 ad actum ſenſualitatis nō cōſiſtit vſus ora tionis. Itē ſolius rationis ē conferre. S3 predicta oratio fuit cū collatione quadā ſicut patet cu3 dī. nō ſicut ego volo ſed ſicut tu. ergo nō ꝓceſſit a ſenſualitate ſ3 a ratione. Itē ſolius rationis ē futura p̄cognoſce re. ſ3 oratio illa qua petebat̄ calix futurus tranſferri. erat ex futuro3 p̄cognitione. ergo nō erat ſenſualitatis ſ3 rōnis. R. dō. ꝙ de p̄dicta oiōne ē loqui dupli 39 ter. aut quātū ad materiā aut q̄tū ad formā. Si loq̄ mur de ip̄a quātū ad materiā. cū materia oiōnis re ſpiciat deſideriū petentis. talis petitio fuit petitio ſē ſualitatis tm̄. cuius deſideriū erat ad nō moriendū. Si āt loquamur de p̄dicta oiōe quātū ad formā. ſic cū forma petitōis reſpiciat diſcretōe3 ꝓponētis. et tal̄ modus ꝓponēdi fit a diſcretiōe rōnis. concedēdū ē ꝙ talis oratio fuerit volūtatis rōnalis. Et p hoc p3 rñſio ad q̄ōne3 ꝓpoſitā ꝛ etiā ad obiecta. Ad q̄ōne3 ꝓpoſitā. q2 nō ē ſimpliciter cōcedēdu3 ꝙ talis oratō fuerit ſimplr̄ rōis vel ſimplr̄ ſenſualitatis. ſ3 quodā mō hui⁹. quodā mō illius. Sēſualitatis q̄tū ad ma teriā. ſ3 rōnis quātum ad formā. Itē ſēſualitatis vt mouētis. ſ3 rōis vt pmanētis. Item ſenſualitatis vt ꝓ quo. ſ3 rōis vt a quo. Vn̄ bene et recte cōſueuit di ci ꝙ ratio fuerit aduocatrix ſenſualitatis. et ſm hoc diſſolui pñt rōes ad vtrāq3 ptem. q̄ ꝓcedunt his duab⁹ vijs ſicut pa3 aſpicienti. S3 nūc reſtat qđ. cū rō 40 faueret ſēſualitatē in hac petitiōe nec exaudiēdā nec dignā exaudiri. vtpote q2 petebat cōtrariū dei ꝓpo ſito. quō hāc petitō3 ꝓpoſuit et ꝓ ea allegauit. Et dicēdū ē ad h̄ ꝙ h⁹ fuit rō triplex. Pria ad māifeſta tōe3 veritatis nature aſſumpte. que naturaliter rēu tabat paſſionē. et in hoc erudiuit nr̄am fidem. Scđo ad cōfirmādā nr̄a3 imbecillitatē. vt ñ diffidam⁹. ſi paſſionū picula exhorrem⁹. et in hoc erexit noſtram ſpe3. Tertio. vt oñderet volūtatē nr̄a3 diuine volūta ti eē p oia ſubijciendū. qđ oñdit in cōditōe appoſita. nō ſicut ego volo ſed ſicut tu. ꝛ in hoc ordinauit cha ritatem nr̄a3 in nobis. q̄ affectū nr̄m diuine volūtati p oia conatur ſubijcere. vñ magis orauit in illa oiōe ꝓ nobis ꝙ oraret ꝓ ſe. Et attēdēdū ē ꝙ oratio illa i petitione illa ſeruauit formā prudētis et fidelis ad uocati qui deſiderium ſenſualitatis proponit. ſerua ta tū forma iuris. Dictat enim ius diuinū ꝙ omnis appetitus debet eē deo ſubiect⁹. et p hoc patet deter minatō obiecto3. p3 etiā p̄dicte oiōis finis ꝛ vtilitas.

Diſtinctio.xviij. Quō verbi ſeu xp̄i incarnatio ordinat̄ ad nr̄a3 redēptionē quātū ad vſum voluntatis ꝓut reſpicit exercitum merendi.

E merito etiā xp̄i p̄termittēdū nō ē ꝛc. Supra egit mgr̄ de volūtate xp̄i. In hac pte agit de vſu volū tatis q̄ conſiſtit in exercicio merendi. Diuidit̄ aūt ps iſta in duas ptes. In quarū prima agit de me rito chriſti in ſe. In ſcđa vero agit de ip̄o ad nr̄a3 vtilitatē ordinato. ibi. Ad quid ſ3 voluit pati ꝛ mo ri. ꝛc. Pria pars diuidit̄ in quatuor ptes ſm quatuor q̄ōnes quas determiat In p̄ma determiat mgr̄ an me ruit p̄ncipalit̄. oñdēs ꝙ aliqđ meruit ſibi. In ſcđa determiat q̄n mereri incepit. oñdēs ꝙ ab inſtāti cōceptio nis. ibi. Nec hoc ſolum meruit ꝛc. In tercia vō determiat q̄d meruit. oñdens ꝙ nō tm̄ gloriā ipaſſibilitatis ſ3 etiā exaltatōe3 nōis. ibi. nec tm̄ glia3 ipaſſibilitatis ꝛc. In q̄rta vō determiat q̄ neceſſitate iſta meruit. ibi. Si vero q̄rit̄ vtru ꝛc. Scđa vero ps p̄ncipalis diuidit̄ in duas ptes. In q2 p̄ma ꝓpōit efficaciā meriti xp̄i re ſpectu nr̄i. In ſcđa vō mltiplici aucte ꝯfirmat. ibi. S3 quō g morte nos a dyabolo redemit ꝛc. Subdiuiſio nes ptiū manifeſte ſunt in littera.

XVIII

Determinat cui xp̄us pᷓcipalr̄ meruit. An sibi aut nobis. et quid sibi et quid nobis. a

Xp̄us meruit mēbris. ⁊ quid. Meruit sibi et quid.

E merito etiā xp̄i ꝓtermittendū nō ē. ꝺ quo quidā dicere solēt. ꝙ nō sibi ſ̄ mēbris tm̄ meruerit. Meruit q̄dē mēbris redēptionē. a dyabolo. a peccato. a pena. ⁊ regni reserationē. vt amota ignea romphea libere pateret introit⁹. Sȝ et sibi meruit ipassibilitatis et imortalitatis gloriam sicut ait apl's. Christ⁹ factus ē ꝓ nobis obediēs vsq; ad mortē. mortem aūt crucis. ꝓpter qđ et de⁹ exaltauit illū. et dedit illi nomē qđ ē sup oē nomē. Aperte dicit apl's xp̄m ꝓpterea exaltatū p ipassibilitatis gloriā. q: ē hūilitatis p passionis obediētiā. Hūilitas ḡ passiōis. meritū fuit exaltatiōis. et exaltatio p̄miū hūilitatis. Vn̄ Aug. exponēs p̄missū caplm ait. Vt xp̄s resurrectione clarificaret. pri⁹ hūiliatus ē passiōe. hūilitas claritatis ē meritū. claritas hūilitatis ē premiū. Sȝ hoc totū factū ē i forma serui. In forma em̄ dei semp fuit et erit claritas. Itē Amb. adē caplm tractās. ait. Quid ⁊ quātum hūilitas mereat̄ hic ōn̄ditur. His testimōijs euidēs fit ꝙ xp̄s p hūilitatē et obediētiā passionis. meruit clarificationē corporis. nec id solū. sȝ etiā ipassibilitatē aie. Aia em̄ ipius an̄ mortē erat passibilis. sicut caro mortalis. sȝ p⁹ mortē merito hūilitatis et aia ipassibilis facta ē. ⁊ caro imortalis. Vtrū āt aia sit facta ipassibilis qn̄ caro facta ē imortalis. s. ipo r̄surrectiōis momēto: de autoritate nobis certū nō ē. Sȝ vel mox post carnis sepationē aia ipassibilitate donata ē. aut in resurrectiōe qn̄ caro refloruit.

Phil. ij.

Aug.

Amb.

Ꝙ aia xp̄i sit facta ipassibil'.

Determinat qn̄ mereri incepit oñdēs ꝙ ab initio ꝯceptiōis. b

Nec hoc solū meruit xp̄s qn̄ patri obediēs crucē subijt. sed etiā ab ipā ꝯceptione ex quo hō factus ē p charitatē et iusticiā et alias virtutes in q̄rū plenitudine fuit s̄m hōiē cōditus sibi tātū meruit quātū p⁹ martirij tolerantiā. Tāta em̄ plenitudo spūaliū carismatū in eo fuit. ꝙ in eis ꝓficere nō potuit. et ideo melior ipius aia fieri nō potuit ꝙ̄ ab initio sue cōditiōis extitit. q: ꝓficere in meritis nō valuit. Vt em̄ Greg. ait. Nō habuit oīno xp̄s iuxta aīe meritū quo potuisset proficere. In mēbris aūt q̄ nos sumus quotidie proficit. Nō ergo plus meruit sibi p crucis patibulū. ꝙ̄ a cōceptione meruit per gratiā virtutū. Non ergo ꝓfecit s̄m anime meritū q̄tum ad virtutē meriti. profecit tn̄ quantū ad numerū meritoꝝ. Plura em̄ habuit merita in passione ꝙ̄ in conceptiōe. sed maioris virtutis non extiterunt in merēdo plura. ꝙ̄ ante fuerant pauciora.[a] Meruit ergo a conceptione nō modo gloriā impassibilitatis ⁊ immortalitatis corporis. sed etiā impassibilitatē anime. Per quid: per obediētiam et voluntatē perfectā quā nō tunc primo habuit. nec maiorē cū pati cepit et mori. Obediēs em̄ perfecte ⁊ bon⁹ extitit s̄m hominē ex quo fuit homo. habuit ergo aia illa aliqđ bonum in se post mortē qđ nō habuit ante. non ergo beatior vel melior fuit ꝙ̄ ante. Absit ꝙ melior fuerit. quia non sanctior. nec gratia cumulatior. Nec etiam beatior fuit in dei contēplatione in quo precipue beatitudo consistit. Potest tn̄ dici in hoc beatior fuisse. q: ab oī miseria immūis. Ex quo nequit inferri simpliciter ꝙ beatior fuerit.

Greg.

Determinat quid meruit oñdens ꝙ non tm̄ gloriā ipassibilitatis. sȝ etiā exaltationē nōis. c

Nec tm̄ gloriā ipassibilitatis et imortalitatis meruit.

a Meruit ḡ a cōceptione non mō gloriā ⁊c. Cōtra. q: vbi virtus propter alterꝫ. ibi vtrū tm̄. ſ imortalitas non ē in corpe nisi per aiaȝ sicut nec vita. Passibilitas etiā non ē in aia nisi per corpus. cū aia sit substātia incorpal'. restat ḡ ꝙ idē est oīno mereri ipassibilitatē corporis et ipassibilitatē aie. Preterea corpore existēte impassibili necesse ē aiam esse impassibilē. ḡ nō vr̄ ꝙ ipassibilitas corporis debet cōnumerari ipassibilitati aie. Iuxta hoc queritur. Cui p primo inest impassibilitas. et ꝙ carni videt̄. q: impassibilitas ē dos corporis. Q: aūt aie vr̄. q: gloria ē p influētiā aie in carnē. R. dōm. ꝙ in aia passibilitatis duplex est genus passionū. Vnū qđ patit̄ in se p affectiones. Aliud quo cōpatit̄ corpori ꝓpter corporis lesiones. Ad hoc aūt ꝙ aia efficiat̄ pfecte ipassibilis necessariū ē ꝙ ab vtraq; passione efficiat̄ pfecte immunis. Et ita duplex ipassibilitas reperitur in aia. Vna que ē ꝓprie ipius aie. Altera quā cōtrahit cū corpe. et istas duo intendit magister in l'ra cōnumerare. Et sic patet r̄nsio ad primo quesitū. Ad illud vero qđ querit̄ secūdo. 1 2

sed etiam[b] meruit sibi donari nomẽ qđ est super oẽ nomen. scʒ honorificentiã qđ vocat deus. hoc tñ an morte habuit. Habuit enim hoc nomẽ dei filius inquãtũ deus est ab eterno p naturã. inquãtũ hõ factus est habuit ex tẽpore per gratiã. Verũtamẽ. Aug. dicit homini donatũ eẽ illud nomẽ nõ deo. qr illud nomẽ habuit cũ in forma dei tñ erat. Sʒ cũ dicat pter qđ illũ exaltauit et donauit illi nomẽ qđ ẽ sup oẽ nomẽ. satis apparet pter quid exaltauerit. id ẽ pter obedientiã et in qua forma exaltatus sit. [c]In qua eniʒ forma crucifix9 est. in ea exaltatus ẽ. in ea donatũ ẽ ei nomẽ. vt cũ ipa forma serui nominet vnigenit9 fili9 dei. hoc illi donatum ẽ vt homi. qđ iã habebat idẽ ipe deus. hoc ergo p gratiã accepit vt ipe eẽs hõ vt subsistẽs in forma serui. i. in anima et carne nominet et sit deus. Sed nunquid hoc meruit? Supra enim dictuʒ est. qr hoc tantũ bonũ homo ille nõ meruit. quomõ ergo hic dicat pter obedientiã donatũ est ei hoc nomẽ. Scđm tropũ illũ in scriptura creberrimũ hoc capiendũ ẽ. quo dicat res fieri qñ innotescit. [d]Post resurrectionẽ vero qđ añ erat in euidẽti positũ ẽ. vt scirẽt hõies et demões. Maifestationẽ ḡ illi9 nõis donauit ei de9 p9 resurrectionẽ. Ƀ illã meruit p obediẽtiã passiõis. qđ eo qr obediuit patiendo. exaltatus ẽ resurgẽdo. et per hoc manifestũ est nomẽ. Hoc eodẽ tropo vsus ẽ etiã p9 resurrectionẽ dicẽs. data ẽ mihi ois ptãs in celo et in terra. nõ qr tunc primo accepit. Ƀ quã añ hẽbat. tũc maifestata ẽ ptãs. Ceterũ Amb. dicit. Nomẽ illud donatũ eẽ deo nõ homi. et vr secus verbo῀ʒ supficieʒ opposit9 Aug. Ƀ intelligẽtia nõ obuiat. licet diuersuʒ sapiat. Nã ambro. de naturali donatõe id dictũ intelligit. qua eternalit pater generãdo dedit filio nomẽ qđ ẽ sup oẽ nomẽ. s. eẽ deũ p naturã. qr genuit ab eterno filiũ plenũ et sibi eqlẽ dẽũ. Qđ tamẽ nomẽ apl's ppt passiõis obediẽtiã xpo donatũ dicit. Sʒ pmisso locutõis mõ accipiẽduʒ est.

b. ...

Aug. in li. contra Maximinum.

c Qđ nomen illi datum ẽ homini et nõ deo.

Mat. xxviij.

Ambro. qđ datũ fuit deo et nõ homini.

cui p prius insit passibilitas. dđʒ. qr p prius inest aie sicut et passibilitas qntum ad causaʒ primã. vt pote in hõie primo in quo p corruptionẽ aie facta ẽ corruptio corporis. quãuis i alijs aia efficiat passibilis ppt cõiunctionẽ sui cũ carne corrupta. Ecõtrario vero est gloria ipassibilitatis. q quidem ẽ a superiori. et magis inest corpori ratione anime qr econuerso. Qđ ḡ obijcit qr impassibilitas ẽ dos corporis. dđm. qr dos corporis ẽ Ƀ non sic precise est corporis qr non sit anie. dicitur tñ magis dos corporis qua aia hʒ dotes sũ se multo excellẽtiores. b

5 Meruit sibi donari nomẽ qđ ẽ super omne nomen. Hoc vr eẽ falsum. qr nomẽ illud qđ ẽ sup oẽ nomẽ hñit ab eterno. Si tu dicas qr meruit istius nõis manifestationẽ in hũana natura. Hoc vr eẽ falsum. qr demões i cuãgelio frequenter dicebant ipm eẽ filiũ dei sicut colligitur ex multis locis. ḡ iam nomẽ ei9 ante passionẽ erat manifestatũ. Itẽ in lege pmissus erat filius dei. sicut dicat Esa. ix. Vocabit admirabilis. cõsiliarius. de9 fortis. Itẽ. j. Cor. ij. Si cognouissent. dicat glo. qr maiores iudei sciuerũt qr eẽt christus. ḡ vr qr nomẽ eius añ passionẽ fuerit manifestatuʒ. Sed contra hoc ẽ qđ dicat. j. Cor. ij. Si cognouissent. nũqr filiũ dei crucifixissent. Et Amb. in li. cur deus hõ dicat. qr tñi scel9 sicut ẽ fili dei occisio. nũqr p pniaʒ expiassent. nisi ignorãtia excusasset. R. dđm. qr absqʒ dubio xp̃us p passionẽ suã meruit sui nõis clarificationẽ. Clarificatio aũt nõis ipius xp̃i in hoc cõsistit. qr cõiter hõies nouerit illũ qui in hũana natura apparebat eẽ filiũ dei et redẽptorẽ mundi. Ad illud vero qđ obi. qr illud iã notũ erat. dđm qr ẽ noticia certa. et ẽ noticia p quãdã cõiecturã. et xp̃s ante passionẽ cognitus fuit habere nomẽ qđ ẽ super oẽ nomẽ noticia cõiecturali. Ƀ noticia certitudiali nõ est cognitus nisi post passionẽ. et p hoc dissolui possunt rões et auctes ad vtrãqʒ partẽ. Vel aliter. ẽ noticia vlis. et ẽ noticia pticularis. quãuis ante xp̃s eẽt notus aliquib9 qr eẽt vere xp̃s. tñ nõ fuit vniuersaliter cognit9 vsqʒ post passionẽ. Vel aliter ẽ noticia nõis duplex. quãtũ ad vocẽ et quãtũ ad iponẽdi rõeʒ. Quãtũ ad vocẽ cũ cognoscatur qr aliqs sic vocet. et sic multi cognouerũt xp̃m vocari Iesuʒ añ passionẽ. Ƀ rõe qre sic vocaret. vicʒ qr venerat saluare populũ a peccatis eo῀ʒ nõ cognouerũt vsqʒ post passionẽ. Et sic clarificatio nõis xp̃i ẽ manifestatio cognitionis habite de christo. qua cognoscat eẽ dei filius. et xp̃us et iesus. et qđlibet isto῀ʒ ẽ nomẽ qđ ẽ super oẽ nomẽ. Nã filius dei nomiat psonã i vna natura. Christ9 aũt et iesus nõiant psonã in duab9 naturis. Ƀ xp̃s nõiat psonã in hũana natura relata ad diuinã. qr xp̃s dicat vnct9. Iesus aũt nõiat psonã in diuina natura relatã ad hũanã. qr iesus dẽ saluator eẽ. et iõ in nõie iesu xp̃i dʒ oẽ genu curuari sicut in nõie filij dei. Et per hoc pʒ rñsio ad questionẽ ppositã. qr nomẽ filij dei tripliat dicit clarificari sũ eius triplex nomẽ. siue quãtũ ad certificationẽ. siue quãtũ ad diffusionẽ. siue quãtũ ad rõis nõiandi expressionẽ. ita qr certificatio respiat noticiã nõis filij dei. diffusio noticiã nõis xp̃i. expressio rõis nõiandi noticiã nõis iesu. Pʒ etiã rñsio ad obiecta. qr xp̃us sũ hoc triplex nõis fuit cognit9 qđdã mõ. fuit etiã qđdã mõ ignorat9. Scđʒ eũ modũ sũ quẽ ignorat9 fuit. meruit nomẽ suũ p passionẽ clarificandum eẽ. c In qua enim forma crucifixus ẽ. in ea exaltatus ẽ. Cõtra. qr exaltatio xp̃i est

Determinat qua necessitate ista meruit. d

Si vero querit utrum xps illã imortalitatis et impassibilitatis gloriã. et nomis dei manifestationẽ sine oi merito habere potuerit? Sane dici põt q huãnã naturã ita gloriosã suscipere potuit. sicut in resurrectiõe extitit. Nomeq suũ z aliter hoib9 mãifestare potuit. Sz hõ passibil' eẽ nõ potuit sicut fuit. et ad illã gloriã sine merito peruenire. Potuit qdẽ puenire ad illã sine merito passionis. q: potuit cõsũpta mortalitate imortalitatis gloria vestiri. sed nõ sine merito iusticie et charitatis aliarũq virtutũ. Nõ eñ xps hõ eẽ potuit in quo plenitudo vtutũ et gratie nõ fuit. nec vtutes ei inesse potuerunt alicio mortalitatis induto qn p eas mereretur. Habẽs g has vtutes fm hoiez passibilẽ ac mortalez. nõ potuit nõ mereri gloriã imortalitatis. Non g potuit factus mortalis sine merito gloriã impassibilitatis z imortalitatis ac mãifestatõz dei nõis ɔsequi. Potuit tñ hoc assequi sine merito passiõis. q: p passionẽ nil sibi meruit. qd nõ añ p virtutes meruerit.

Propõit efficaciã meriti xpi respectu nři. e

Ad qd g voluit pati et mori si ei virtutes ad merẽdũ ille sufficiebant? Pro te. nõ p se. Quõ p me? vt ipi9 passio et mors tibi eẽt forma et cã. Forma virtutis et hũilitatis. cã glorie et libertatis. Forma deo vsq ad mortẽ obediẽdi. et cã tue libatõis ac beatitudis. Meruit eñ nobis p mortis ac passiõis tolerãtiã qd p precedẽtia nõ meruerat. s. aditũ padisi. z redẽptionẽ a peccato. a pena. a dyabolo. et p mortẽ ei9 hoc adepti sumus. s. redẽptionẽ. Ipe. n. moriendo factus ẽ hostia nostre liberationis.

Qualit̃ p mortẽ redemit nos et aditũ regni aperuit.

Cõfirmat iam dicta autoritate mltiplici. f

Sz quõ p mortẽ nos a dyabolo et a peccato redemit. et aditũ glorie aperuit? Decreuerat d9 in misterio vt ait Amb. pp̃ter primũ peccatũ nõ intromitti hoiez in padisuz. i. ad dei cõtẽplationẽ nõ admitti. nisi in vno hoie tãta existeret hũilitas que oib9 suis pficere posset. sicut in prio hoie tãta fuit supbia que oib9 suis nocuit. Nõ ẽ aũt inuẽt9 iter hoies aliqs quo id posset impleri nisi leo de tribu iuda q aperuit librũ et soluit signacula. iplẽdo in se oẽz iusticiã. i. cõsũmatissimã humilitatẽ qua maior eẽ nõ põt. d Nam alij hoies debitores erãt. z vix vnicuiq sua virtus sufficiebat et hũilitas. Null9 g eoz hostiã poterat offerre sufficiẽtẽ reconciliatiõi nře. Sz xps hõ sufficiẽs et pfecta fuit hostia. qui mlto ãpli9 fuit hũiliat9 amaritudiez mortis gustãdo.

ad equalitatẽ pris sic dicit in ps. Dixit dñs dño meo se. ad dex. meis. s nõ ẽ eqlis pri fm formã serui. s fm formã diuinitatis. g fm eã exaltat9 fuit. Item ei cõpetit exaltatõ cui oẽ genu flectit. celestiũ. terrestriũ. et infernoz. s hec ẽ diuina natura. ergo zc. Sed cõtra. Eius est exaltari cuius ẽ humiliari. s diuina natura nõ põt humiliari sic dicit Ans. in li. d icarnatõe vbi. g nec exaltari. Preterea. qd ẽ altissimũ quõ põt exaltari. si g diuina natura ẽ hmõi. vr. zc.

R. dõm q sicut nõiatio debet pfone rationẽ alicui9 nature. sic et exaltatio. Sz attendẽdũ ẽ q exaltatio duplr̃ hz intelligi circa xpm. aut fm rẽ. aut fm nřaz cognitionez. Exaltatio xpi fm rem ẽ sublimatio xpi d statu pñtis vite ad dexterã patris. z hoc quidẽ fuit in ascẽsione. z hec quidẽ exaltatio cõuenit ei fm huanã naturã q fuit eleuata in celum. et sic exaltari ad dexterã pris est sublimari ad potiora bona patris. Alio mõ ẽ exaltatio fm nřam cognitionẽ. et sic dr xps exaltari i cordib9 nřis qñ credim9 eũ equalẽ patri. z sic exaltari ad dexterã pris. ẽ exaltari ad equalitatẽ pris. et hoc mõ exaltatio cõuenit xpo fm eã naturã fm quã hz equari ipi pri. Et fm hac distinctionẽ pz determinatio cõtrouersie apparẽtis inter Aug. et Amb. patet etiã rñsio ad obiecta. Aug. eñ loquit̃ de exaltatiõe reali. et sic currũt rões ad scdaz pte. Amb. de exaltatiõe fm cognitionẽ nřaz. et sic currũt rões ad primã pte. d Nã alij hoies debitores erãt. et vix vnicuiq sua virt9 sufficiebat. Obi cõtra hoc p hoc qd dicit Ans. in li. cur de9 hõ. Nullaten9 põt hõ magis honorẽ dare deo q cũ se tradit morti ad illius honorẽ. Si g fuimus quãto magis debita tãto sũt min9 grata. vr q hoies nõ sũt debitores mortis. Item qlibet ẽ debitor ois ei9 qd ẽ. et qd põt. q: totũ a deo accepit. g vr q nullus possit aliqd apd deũ mereri nec moriẽdo nec aliqd faciẽdo. Item xps debebat obedire patri. s pr pcipiebat q debebat mori p salute huani generis. g vr q xps oñx debitor mortis. R. dõ. q ẽ debitũ ex charitate. et ẽ debitũ ex necessitate. Debitũ ex charitate nõ tollit pfectionẽ meriti. debitum vero ex necessitate quodã mõ diminuit. Quñ g oẽs alij obitores erãt mortis obito necessitatis. que quidẽ p venit ex reatu et obligatiõe culpe. iõ dicit mgr̃ q nullus poterat deũ placare. quis voluntarie pferẽdo mortẽ posset deo placere. Chust9 aũt q: sine debito mortis genuit mortẽ. et placere potuit et placare. Placere. q: et

P iij

bona voluntate placare deo quam propter necessitatē. Ad illud vero quod primo obijcitur de Amb. dicendū quod sicut patet ex ipsa serie text⁹ Amb. loquitur ibi de xpo. Attamen dicendū quod illud de alijs intelligatur. nō sequitur propter hoc quod hō non sit debitor mortis. quia pōt hō facere per bonaz voluntatē de necessitate virtutē. Preterea aliquis ē moriēdi mod⁹ ad quē nō sumus necessario obligati. Et per hoc patet sequens. quia debitum nō tollit meritū simpliciter. sed meritū illi⁹ perfecte placationis qua de⁹ recōciliatus ē toti humano generi. Ad illud quod obijcitur de obediētia. iā patet responsio per ea que dicta sunt.

quam ille adam superbijt per esum ligni vetiti noxia delectatōe perfruēdo. Sed quia illi⁹ superbia olim extitit ruina. ipm de paradiso mittēs foras. alijsque accludēs ianuā. multo magis christi hūilitas quā per morte gustauit. ingressuz regni celestis oibus suis ipleto dei decreto apire valuit. atque decreti delere cyrographū. Ut enim ait Amb. Tantū fuit peccatū nostrū vt saluari non possem⁹ nisi vnigenit⁹ dei filius moreretur pro nobis debitoribus mortis. sed sic dignos nos fecit testamēti et promisse hereditatis. Quod nō ita ē intelligēdū quasi non alio mō saluare nos potuerit quam per mortē suā. sed quia per aliā hostiā nō potuit nobis aperiri regni adit⁹ et fieri sal⁹. nisi per mortē vnigeniti. cui⁹ tāta fuit vt dictū ē hūilitas et patiētia. vt eius merito pateret credētibus in eū adit⁹ regni. Magna quia in morte vnigeniti pstita sūt nobis vt liceat nobis redire in patriā. sicut olim in morte summi pōtificis. his qui ad ciuitatē refugij cōfugerāt secure ad propria remeare. Ecce aliquaten⁹ ostēsum ē qualiter per xpi mortē aditus regni sit nobis paratus.

Ambrosius ad Romanos.

c Saluari non possem⁹ nisi vnigenitus dei filius moreretur pro nobis debitoribus mortis. Contra. nullus debitor mortis ē dign⁹ vita. sed si Abraam fuit debitor mortis. non quia fuit dignus vita. Itē queritur de qua morte intelligitur. aut de morte corpali. aut de morte spirituali. Si de morte spirituali. falsum ē. quia viri iusti non sunt digni morte spirituali. Si de morte corpali. aut naturali. aut violenta. De violenta nō ē veruz. quia nō oēs debitores sumus talis mortis. Si de naturali. tūc vī quod nihil facit ad propositū. quia mors illa naturalis nō īpedit meritū. nec aliquis ab illa liberatur per xpm. oēs enī moriuntur.

6 R. dicendū quod mors dicitur multipliciter. Est enim mors separatio anime a corpe. et est mors separatio a deo per peccatum. et est mors separatio anime a visione dei in ppetuuz. et ē mors separatio anime a visione dei ad tps. Cum ergo dicit Amb. quod xpus mortuus est pro debitoribus mortis. accipitur mors primo mō et quarto modo. Omnes enim sumus debitores mortis primo modo. et omnes debitores erant mortis quarto modo. et nos ipsi debitores essemus nisi precium solutum esset. Et per hoc patet responsio ad ea que obijciuntur. quia debitum talis mortis non opponitur dignitati vite eterne. Patet etiam cuius mortis sumus debitores.

7 Et si obijcitur quod mors naturalis non tollit perfectionem meriti. Dicendum sicut prius dictum fuit quod non tollit perfectionem cuiuscunque meriti. sed meriti perfecte satisfactionis pro salute generis hūani.

Ad intelligentiā huius ptis in qua agitur de merito xpi incidit hic questio circa duo. Primo queritur de ipius merito quātū ad vsum siue exercitiuz. Scdo vero quātū ad premiū siue fructum. Circa primū queruntur tria. Primo vtrū xpus meruerit ab instāti conceptiōis. Scdo queritur vtrū aliquid meruerit post cōceptionē. Tercio queritur vtrū aliquid meruerit in passione.

Questio .j. a

Utrū xps meruerit ab instāti conceptionis. Et quod sic vī. Hiere. xxxj. Nouuz faciet dns sup terrā. mulier circundabit virū. vī quia quod xps fuerit vir ab instāti conceptionis. Sz constat quod non fuit vir quātū ad etatē. quia fuit vir quātū ad animi vigorē. hūit quia quātū ad aiaz virtutē et opationē viri pfecti. sed hec consistit in merēdo. quia xps meruit a sue conceptiōis pmordio. Item hoc ipm vī auctē Greg. et magistri in lra. Nō solum meruit xps qn patri obediēs crucē subijt. sed ab ipa conceptione exquo hō factus ē. Et hoc ipm pōt elici ab auctē Greg. pnte. Itē xps ab instāti conceptionis sue fuit beatus. sed beatitudo ē habit⁹ in actu. quia a primo instāti cōceptiōis sue habuit actū gloriosū. sed qua ratiōe per gloriā hūit actū gloriosuz. eadē ratione per gratiam habuit actū virtuosuz. quia vī quod a pmordio sue conceptiōis xps meruit. Itē lux propter suam nobilitatē et acuitatē in eodē instanti incipit esse et lucere. quia si anima xpi multo nobilior et potentior et deiformior est. vī quod in instāti eodē in quo cepit eē. cepit habere operationē sibi debitā. sed talis ē opatio meritoria. quia 7c. Itez sicut anime nre se hūt ad meritū. ita aia xpi se hz ad meritū. sed aie nre in ipo instanti infusionis hūt reatū culpe originalis. quia aia christi a primo instāti conceptiōis et infusiōis hūit meritū virtutis. Sz contra. prius ē eē quam agere. si quia mereri ē agere. aia xpi prius habuit eē cōpletū quam hūit meriti vsū. quia nō meruit a primordio conceptiōis. Itez oē quod exit ab ocio in actū. prius quiescit quā agat. et oē tale prius est quam operetur. sed anima christi incepit mereri. ergo de non operante facta est operās. ergo in merendo exiuit ab ocio in actum. ergo prius quieuit. quia non meruit ab instanti conceptionis. Item meritum est a voluntate deliberatiua inquantū deliberatiua est. Sed vbi est deliberatio ibi est collatio. vbi autē hec est. ibi est temporis successio. quia nō videtur quod meritum christi potuerit esse a sue conceptionis principio. Item angelus non peccauit a primo instanti sue creationis. et tñ ita cito vsum liberi arbi. habuit sicut aliqua anima rationalis. cū creat⁹ esset in cognitionis perfectione. quia pari ratiōe videtur quod nec anima christi ab instanti conceptiōis mereri potuerit. Itē omne illud quod anima christi habuit a primordio conceptionis sue. habuit ab alio. sed meritum oriz

babuit a ſ.ar. gratia informato. ergo non videtur q viſum meriti babuit ab ipſo cōceptionis primordio.

8 R. ad predictoꝝ intelligentiam eſt notandū q ad perfectionem meriti duo concurrunt. vꝫ ipſe babitus gratuitus. et ipſius babitus actus vel vſus. Si g loquamur de merito quātū ad babitū qui reddit babentem dignum pmio. ſic abſq dubio concedēdū ē q a principio ſue conceptionis xp̄s meruit. quia omni bono et premio dignus fuit ꝓpter plenitudinem gratie quam deus anime ſue contulit et infudit. et in boc non diſcordat aliquis doctor catbolicus. Si autem fiat ſermo ꝺ merito quantū ad virtutis actū ſiue vſum in quo proprie attenditur completa ratio meriti. ſic eſt duplex modus dicendi. Unus q cbriſtus meruit ſtatim poſt principium conceptiōis. nō autem in ipſo primo inſtanti. et ratio buius eſt. quia operatio debet ſequi eſſe ſubſtantie. ideo neceſſe fuit animā xp̄i prius eſſe q̄ agere. precipue eo actiōis genere quod ſpectat ad vſum voluntatis ꝺliberatiue. talis autem ē actus meritorius. et ideo ſi dicatur alicubi xp̄m a primordio ſue conceptiōis meruiſſe. dicitur verum eſſe ſm q anima dicat ordinem ad principium extra ſumptum nō intra. Eſt ⁊ alius modus dicendi q cbriſtus quātū ad virtutis vſum et actuꝫ meruit in ipſo conceptionis pmordio. boc eīm datuꝫ eſt ei per gratiā pfectiſſimā. vt in primo inſtanti in q̄ incepit eē non tm̄ baberet babitū virtutum. ſed etiā actum. vnde ſimul cepit eſſe et vſum cōprebenſionis babere. et anima xp̄i in eodem inſtanti babuit creari et infundi. et gratia informari. et exire in actuꝫ meriti. qui quidē cōſiſtit in motu bone volūtatis. Uterq̄ iſtorum modorum ſatis ē rōnabilis. ſed primꝰ facilior eſt et cōmunior. et ſm iſtam viaꝫ plana ē ad obiecta reſpōſio. Nam q dicit xp̄s ab inſtanti conceptionis ſue fuiſſe vir. et q di ab inſtāti ſue conceptionis meruiſſe boc dicatur quātū ad babituꝫ. et boc innuit ipſum verbum Greg. cū dicit. Non ſibi xp̄us plus meruit p crucis patibulū. q̄ ab ipſa conceptione p graꝫ vtutū. Notabile ē q dic p vtutū graꝫ nō p vtutū vſū. Habuit eīm graꝫ a pncipio. ita q in ipſo pncipio vſū būit a pncipio. ita q prio pncipium. Et ſi tu obiicias ꝺ beatitudine et de luce. Qui boc tenent generaliter reſpondent q in omni creatura eſſe precedit operari tam in corporali. q̄ in ſpirituali. tā in actu nature. q̄ i actu gratie. q̄ etiaꝫ in actu glorie. Nec obſtat illud quod obiicitur ꝺ merito anime. Anima enim babet originalē peccatum in ſua infuſione per modum babitus. non autem quantum ad actuꝫ. Et ſic ſm iſtam viam patꝫ reſponſio ad omnia obiecta. Si quis autem aliam viam teneret vicꝫ q xp̄s in pmo inſtanti ſue ꝯceptionis babuit vſum liberi arbi. propter excellentiſſimū gratie donum. et quantum ad actum comprebenſoris. ſatis faciliter poterit ad obiecta in contrarium reſpondere. Ad illud ergo quod primo obiicitur q prius eſt eſſe q̄ agere. dōm. q illud babet veritatem ſi intelligatur de prioritate quantum ad ordinem nature. Si autē intelligatur de prioritate quantum ad durationeꝫ nō babet veritatem. ſm q expreſſe dicit Augu. v. ſuper Gen̄. ad litteram. vbi dicit q in luce corporali eſſe non precedit agere. Et in angelis de quibꝰ dicit. q in primo inſtanti creationis ſue eas res cognouerunt. nō ſimul ſi cum eis in eſſe prodierunt. Et in. vj. de trini. aug. q ſi ignis eſſet eternus. ſplendor ab igne egrediens eēt eternus. Et ideo ſatis rationabiliter poteſt dici q illud non babet veritatem de ordine durationis ſed de ordine nature.

10 Ad illud vero quod obiicit q ſubſtantia q̄ incipit agere exit ab ocio in actum. dōm. q illud generaliter nō babet veritatē niſi intelligat de operatione ſine qua ſubſtantia operās poteſt eē. de alia autem non babet veritatem pro eo q creatura ſimul incepit eſſe et operari. nec incepit operari q exit ab initio in actum. ſed quia exit a non eſſe in eē. boc modo poteſt intelligi in cbriſto quantum ad actum gratie et virtutis.

11 Ad illud quod obiicitur q meritum eſt a voluntate ꝺliberatiua. dōm. q quāuis ſm proceſſum nature ꝺliberatio indigeat ſucceſſione et tempore. tn̄ ſm plenitudinem diuine gratie et glorie poſſibile eſt ipſi anime in inſtanti diſcernere. quod alias non poſſit facere ſine continuo et tempore. ſic per deiformitatem glorie intellectus poteſt ſimul plura intelligere. quāuis per naturam non intelligat niſi vnum ſolum ſimul ⁊ ſemel. Et quia anima cbriſti erat in plenitudine gratie ⁊ glorie. binc eſt q non indigebat mora temporis ad diſcernendum quid eligendum. quid vitandum quid amādum. quid odiendum.

12 Ad illud quod obi: de angelo. dōm. q non eſt ſimile. Non eīm poterat ſimul ⁊ ſemel cognoſcere plura. ſm q anima xp̄i cum plenitudine gratie. Preterea. peccatum dicit motum deordinatū in contrarium naturali rectitudini. ſed meritum dicit naturalis rectitudinis complementum. ⁊ licet nō decuerit aliquā ſubſtantiam creari cuꝫ actu contrario rectitudini naturali. decuit tn̄ creari in actu et cū actu conſonante ipſi nature et eam complēte. maxime illam in quo deus a primordio ſue conditionis pleniſſime babitauit. ſicut fuit anima cbriſti.

13 Ad illud quod obiicitur q illud qꝺ ineſt a primordio cōditionis ineſt aliunde. dōm. q ſi intelligatur illud precaſe. ita q aīa xp̄i ſe bēat ſolūmō p moduꝫ ſuſcipientis et nullo mō cooperātis. nō babuit vitatē. Potuit eīm ipſi aīe dari vt cooparet deo ſtatim cū fuit. ⁊ ita q aliqd baberet in ſe qꝺ nō tm̄ eēt aliūde verū etiā a ſe. ⁊ ſic potuit eſſe in actu virtutis et exercitio meriti. Si q̄s g velit ſuſtinere būc modū dicendi. nō vi multū deuiare a ꝓbabilitate rōis. nec etiā a pietate fidei q̄ quāto plus pōt ipſi xp̄o gr̄e et bonoris attribuit.

Queſtio. ij. b

Utrū xp̄s aliq̄d meruit pꝰ cōceptioneꝫ. Et q ſic vi. Phil. ij. Humiliauit ſemetipſm vſq ad mortē. Et poſt. ꝓpter qꝺ deus exaltauit illū. ⁊c. Sꝫ būilitas non eſt cā exaltationis niſi p modum meriti. ſi g boc fuit pꝰ cōceptionē. g xp̄s pꝰ cōceptionē aliq̄d meruit. Itē Aug. tractās illud verbū pmiſſū. būilitas claritatis ē meritū. claritas būilitatis ē premiū. Si g būiliatio in xp̄o ſubſecuta fuit ipſam conceptionē. neceſſario etiā ſeqꝰ q meruerit poſtq̄ ꝯceptꝰ fuerit. Itē in li. ꝺ regulis fidei mereri ita diffinitur mereri apud deum dī. q nllā neceſſitate cōpulſus boc facit qꝺ facere dꝫ. ſi boc fecit xp̄s pꝰ ſuā conceptionē. g apꝺ deuꝫ meruit. Itē opa xp̄i fuerūt multo nobiliora q̄ fuē merita aliorum ſanctoꝝ. ſi ergo opera aliorum ſanctoꝝ ſūt digna retributōe. vꝫ q multo fortiꝰ opa xp̄i. g vꝫ q xp̄us apud deum meruerit. Item ſi non meruit apud deum poſtq̄ conceptꝰ fuit. ergo videt q fruſtra deo ſeruiuit. et q fruſtra fecit quicquid

fecit post conceptionē. Si ǧ hoc ēēt impium dicere. necesse ē deum post cōceptionem aliquid meruisse.

Sʒ cōtra. mereri ē facere op⁹ de genere laudabiliū. ſʒ potentia determinata ad vnū tm̄ non hʒ laudem in actu illius. sicut pʒ in in oībus potētijs naturalibus. ſʒ li. ar. xp̄i ab ipſa cōceptiōe determiatū fuit ad opus bonū. ǧ nō potuit exire in op⁹ de genere laudabiliū. ǧ nec in op⁹ meritoriū. Itē mereri ē op⁹ r̄muneratione dignū. ſʒ li. ar. iā exiſtēs in statu remunerationis iā nō facit opus vlterius remuneratōe dignū. sicut patet in beatis. ſʒ tale fuit li. ar. xp̄i cū eēt i statu cōprehēsoris. ǧ vr̄ q̄ p⁹ ɔceptionē suā nihil oīno mereri potuerit. Itē quicq̄d meretur ꝑficit in bonis aīe. scʒ in grā et gloria. ſʒ xp̄s nō potuit ꝑficere supra illud qd̄ accepit in conceptiōe. ǧ nō vr̄ q̄ post cōceptionē mereri potuerit. Itē quicūq̄ merer̄ aliq̄d de nō suo facit suū p op⁹ et obsequiū. et de eo qd̄ ē sibi indebitū facit debitū. ſʒ xp̄s nihil potuit facere d̄ idebito debitū. et de nō suo suū. oīa eīm sua erāt p gratiā conceptōis. sicut ipſe testat̄. oīa tua mea sunt. ǧ nō vr̄ q̄ post conceptionem aliq̄d meruerit. Item codeʒ modo se habʒ liberum arbitrium nunc et prius. ſʒ li. ar in xp̄o eodē mō se hʒ post conceptionē et p⁹ resurrectionē. et grā similiter. et hec duo sūt ꝑncipia merēdi. Si ǧ p⁹ resurrectionē n̄ meruit. ǧ nec p⁹ cōceptionē. Si tu dicas q̄ aliter et aliter se hʒ quātū ē ex pte carnis. hoc nō soluit. q: meritū nō respicit statū carnis ſʒ statū charitatis. ǧ si xp̄s p⁹ ɔceptionē hūit charitatē patrie eq̄ nobilē et perfectā. sicut mō hʒ. nec est eius charitas variata. si mō nō hʒ vsuʒ merēdi. vr̄ q̄ nec tunc habuerit.

14 R̄. ad predictoꝝ itelligētiā ē notandū q̄ mereri dr̄ tripliciter. Uno mō simpliciter abusiue. Alio mō partim ꝓprie et ptim iproprie. Tercio mō simplr̄ ꝓprie. Simplr̄ abusiue dr̄ mereri q̄ facit aliq̄d opus de genere bonoꝝ. nō facit illud malo mō id ē mala intētione. sicut ille qui dat elemosynā cum murmure. talia eīm opera aliq̄n remunerant̄ a deo ex imensa largitate. sicut innuit̄ de Nabuchodonosor. Ille vero meretur partim ꝓprie partʒ abusiue. qui facit op⁹ d̄ genere bonoꝝ ⁊ bona itētiōe. verūtn̄ n̄ ex charitate. sicut aliquis peccator facit opa de genere bonoꝝ. et ꝓpter deū. in quib⁹ de cōgruo se disponit ad gratiā. Ille vero merer̄ simplr̄ ꝓprie q̄ facit bonū opus. et bona intētiōe. et ex charitate. Et p̄mū q̄dē meritū dr̄ meritū iterp̄tatiuū. Scd̄m dr̄ meritū cōgrui. Terciū dr̄ meritū cōdigni. Cū ǧ querit̄ an xp̄s meruit. nō querit̄ de p̄mo et scd̄o mō. ſʒ q̄rit̄ de tercio.

15 Ad h̄ ǧ īt̄dēdū q̄ mereri ex cōdigno trib⁹ modis cōtingit. Uno mō mereri ē ex indebito facere debitū. sicut merer̄ q̄s in gratie infusione et motu libe. arbi. Alio mō mereri ē de debito facere magis debitū. sicut cōtingit de ꝑfectu in ꝑfectū. d̄ virtute in virtutē. Tercio mō mereri ē d̄ dbito vno mō. facere debitū alio mō. d̄ debito p habitū. facere dbitū p vsuʒ. et de debito p vnū actū. facere debitū p aliū eque bonū. Oībus his modis xp̄s meruit nob̄. Meruit eīm nobis grē infusionē. meruit et gratie ꝓmotionē. meruit et bonoꝝ opeꝝ multiplicationē. sibi aūt nō meruit nisi tercio mō tm̄ p⁹ cōceptionē. Ipſe eīm nō potuit facere sibi de indebito debitū. cū oī bono eēt dignus. Nō potuit facere de debito magis debitū. cum oī gratia ab ipſa cōceptiōe eēt plenus. Sʒ qd̄ erat debitū vno mō. fecit debitū plurib⁹ modis. et ita meruit ſm terciū modū dicendi meritū solū. nō ꝓpter imperfectionē a pte meriti. ſʒ ꝓpter imꝑfectionē a parte merentis. Et hoc ē qd̄ dicit̄ in lr̄a. Nō ꝑfecit xp̄s ſm meritū quātū ad virtutē meriti. ꝑfecit tn̄ quātū ad numerū meritoꝝ. Plura eīm hūit merita i passione q̄ in cōceptiōe. Cōcedēde sūt ǧ rōes ondētes xp̄m p⁹ conceptionē vsū ⁊ exercitiū meriti habuisse.

16 Ad illud qd̄ opponit̄ q̄ potētia determinata ad vnū nō facit opus de genere laudabiliū. dd̄m. q̄ determiatō potentie ad vnū pōt eē dupliciter. vicʒ p necessitatē nature. et p cōfirmationē gratie. Si sit p necessitatē nature. tūc tollit arbitrij libertatē. ac p hoc tollit dignitatē meriti. Si aūt sit determiatio meriti p confirmationē gratie. cū talis cōfirmatio simul stet cū libera volūtate. sic nō tollit ab ipſo ope bonitatē moris. cū sit volūtariū. ac p hoc nec q̄litateʒ meriti. In xp̄o aūt fuit liberū ar. determinatū ad vnū. nō p necessitatē nature. ſʒ p confirmationē gratie.

17 Ad illd̄ qd̄ obi̇ q̄ habēs mun⁹ glorie nō facit op⁹ remunerabile. dd̄. q̄ illd̄ verū ē quādo aliquis ē simplr̄ in statu patrie. cū aūt nō tm̄ ē in statu cōprehēsoris. verū etiā in statu viatoris. tūc op⁹ ei⁹ eē pōt remunerabile ꝓpter statum vie. et sic ē repire in xp̄o ſm diuinā dispensationē. Naʒ sicut aīa xp̄i ꝓpter cōiūctionē sui cū diuinitate hʒ statū patrie. sic ꝓpter cōiūctionē sui cū carne hʒ statū vie et miserie ꝓ illo tp̄e. Et iō sicut pōt ēē in statu viatoris simul et cōprehēsoris. sic habuit gloriā ad cōprehēdēduʒ. ⁊ gratiā ad merēdū. Et ē sile d̄ angelis in quibus ponim⁹ vitā administratiuā et contēplatiuā. ſm quarū vnā merent̄. et ſm alterā fruuntur et premiātur.

18 Ad illud qd̄ obi̇ q̄ quicūq̄ meret̄ merēdo ꝑficit. dd̄. q̄ ꝑficere est duobus modis. vel in merito habitus. vel in multitudine actuū. Uel per alia verba. ē ꝑficere quātū ad virtutē merēdi et quātū ad numeꝝ meritoꝝ. Primo mō accipiēdo ꝑfectum. nō cōpetit tercio mō dicendi meritū. ſm q̄ terciū modū dicit̄ meruisse xp̄s. Alio mō accipiendo ꝑfectuʒ cōpetit sibi sicut patet p supra habitā distinctionē.

19 Ad illud qd̄ obi̇ q̄ mereri ē facere de indebito debitū. dd̄m. q̄ illud ē verum quātū ad aliquēʒ modū merēdi. ſʒ nō quātum ad oēs sicut prius dictū ē. et iō non hʒ locū in ꝓposito.

20 Ad illud qd̄ obi̇ q̄ libe. arbi. eodē modo se habet nunc et prius. dd̄m. q̄ verū ē p cōparationē ad superi⁹. scʒ ad deū. nō tn̄ ē verū p compationē ad inferi⁹ scʒ ad carnē passibilē. et cuius cōiūctione tam li. ar. q̄ gratia ipm̄ ꝑficiens habet ptinere ad statū vie. Un̄ nō valʒ illud qd̄ obicit de carne qd̄ nō ē ꝑncipiū merēdi. hoc eīm verū ē p se loquēdo. facit tn̄ ad meritū dū facit ad statū meriti. sicut patet in cōiūctiōe aīe ad carnē et eius separatione. Anima eīm nr̄a statim dū a carne sepat̄. amplius nō habet merendi vel demerendi statum.

Questio.iij. c

Utrum xp̄s aliquid meruit in passione. Et q̄ sic vr̄ p̄mo p textū apl̄i. humiliauit semetipʒ vsq̄ ad mortem. ꝓpter qd̄ et deus exaltauit illū ⁊c. qd̄ verbū tractans magr̄ dicit aperte. Dicit apl̄us ꝓpterea xp̄m exaltatum per impassibilitatis gloriā. q: ē humiliatus p passionis obedientiā. ergo meruit in passiōe. Itē Aug. exponēs verbum predictū. vt christus clarificatur in resurrectione. prius humiliatus ē in passione. vr̄ ǧ q̄ p meritū passionis. puenerit ad gloriā resurrectionis. Itē nihil est magis meritoriū q̄ opus patientie. ꝓpter qd̄ dicit̄ Iaco. j. patiētia opus per-

fectū habet. Sed patiētia cōsistit in tolerantia passio
nū. ergo videtur q xps in passiōe multū meruerit. Itē
nihil ē satisfactoriū nisi qd ē meritorium. sed passio xpi
fuit satisfactoria sicut dicunt sancti. ergo fuit meritoria.
ergo xps meruit patiēdo. Itē ois qui patit. aut pas
sionē promeruit. aut per passionē meretur. alioquin
pateretur sine iusticia. pateretur etiā frustra. Sz xps
nō meruit passionē. qz immunis fuit a culpa crimiali.
meruit ergo p passionē. alioqn passus eēt iniuste et fru
stra. qd eēt magne impietatis et insanie. Sz cōtra.
Passionibus sicut dicit phs nec laudamur nec vitu
peramur. sed p oē p qd meremur laudamur. ergo passio
nibus non meremur. ergo xps patiēdo nō meruit. Itē
passio ē effectus et illatio actionis. sed qualis ē cā talis
ē effect⁹. si ergo actio passioz īferēs nō fuit meritoria. vz
q nec ipa passio fuerit meritoria. ergo xps in passiōe nō
meruit. Itē nihil ē meritoriū nisi qd ē voluntariū. ni
hil āt ē voluntariū nisi qd a pcio intrīseco ē. sicut patz
p diffinitionē voluntatis quā ponit phus in ethicis.
Voluntariū ē cuius pncipiū ē in ipo. Sed passio xpi
fuit ab extra sicut patet. ergo non fuit meritoria. Itē
nihil ē meritoriū nisi qd ē fm naturaz. sed passio ē mo
tus contra naturā. sicut dicit Dam. ergo impossibile est
passione mereri. ergo rc. Itē oē meritū ortuz hz ab ali
qua virtute. omnis autem virtus cōsistit in rōne vt
rō est. ergo oē meritū cōsistit circa rationē vt ratio ē. sed
passio xpi solūmō fuit circa sensualitatē. et circa ra
tionem p modum nature. ergo non videt q xps in pas
21 sione aliquid meruisset. Re. dōm q xps nō tm me
ruit in actione sed etiā in passiōe. non enim passus fuit
frustra sed ex rationabili cā. nec passus fuit ppter de
meritum culpe. sed ppter amorem veritatis et iusti
cie. Et ppterea notādum q in passione ē duo cōside
rare. vicz passionis causam. et passionis sustinētiaz.
Passionis tm ē a violētia agentis. sed passiōis sustinē
tia ē a volūtate pacientis. Quātū ad pmū passio nō
ē meritoria nec demeritoria. qz est ab extra. Quātuz
ad scdm pōt eē meritoria et demeritoria. Meritoria
quāt si quis cā pferat ex volūtate bona. Demeritoria
autem si quis cā sustineat impatienter et ex volunta
te iniqua. Quoniā ergo xps passionē ptulit non tm ex
voluntate bona. imo etiā ex volūtate optima. hinc ē
q passio eius fuit meritoria. nō solum sicut passiōes
sanctoz. sed inter oia merita tenuit pncipatū. Et cō
22 cedende sunt rōes que hoc ondūt. Ad illud vero
qd obi q passiōib⁹ nec laudamur nec vituperamur.
dōm q verū ē fm q sunt pure passiones. put autez
coniuncta est eis voluntas bona vel mala. sic habēt
sortiri rōez meriti et demeriti. laudis vel vituperij.
Et sic fuit in passione xpi. qui oblatus ē qm ipe volu
it. et libenter et patienter passionē sustinuit. qm pro
23 transgressoribus orauit. Ad illud qd obi q passio
ē effectus actionis. dōm q verū ē qu ātm ad efficaciam
in genere nature. pōt tm nihilomin⁹ eē effectus volū
tatis in genere moris qtuz ad cōplacentiā. et p hoc
pōt ponere in genere moris. et qm volūtas passionē
acceptās fuit bona. qmuis volūtas passionem īferēs
fuerit mala. hinc ē q quāuis actio displiceret. passio
tm grata fuit. ideo non sequit q si actio fuit demerito
ria q ppter hoc passio. Actio enim nō erat cā passiōis
24 in genere moris. Ad illud qd obi q passio fuit in
voluntaria. dōm q quāuis hoc sit ver⁹ quātū ad vio
lentiā que est ab extra. nō tm est verū quantuz ad su
stinentiā que est ab intra. et ideo ratio illa nō cōcludit

q nullo mō passio xpi eēt meritoria. non enim tm erat
ab extra. sed etiā quodā mō erat ab intra p cōplacenti
am et sufferentiā. Ad illud qd obi q passio ē cōtra 25
naturā. dōm q eē contra naturā est dupliciter. aut
qz est contra naturale dictamen rōnis. aut quia ē cō
tra naturalē appetitum salutis. Primo mō accipien
do naturale sic illud qd est cōtra naturā ē viciū. nisi
forte sit supra naturā. sicut ē in assensu fidei. Scdo
mō accipiendo naturale sic illud qd ē contra natu
ram potest esse meritoriū qmuis sit penale. et hoc mō
accepit Dam. cum dicat q passio est contra naturaz.
Ad illud qd obi q omne meritū consistit circa ac 26
tum rationis. dōd q verum ē. Sed aliquid esse circa
actum rationis contingit tripliciter. Vel p modum
dicentis. vel per modum imperantis. vel per mo
dum acceptantis. Quāuis autē passio xpi non esset
in ratione p modum dicentis vel p modum iperā
tis. erat tm p modū acceptātis. et hoc dabat ipi passio
ni meriti rationem. dat etiam passionib⁹ nostris rōe
consimili. et per hoc q dicta sunt potest solui illa que
stio qua queritur vtrum passionibus contingat me
reri vel demereri.

Consequenter queritur de merito christi quā
tum ad fructum siue quantum ad premiū. Et
circa hoc queruntur tria. Primo querit vtrū
xps meruerit sibi dei fruitionez. Secundo queritur
vtrum meruerit sui corporis glorificationē. Tercio
vtrum meruerit nobis ianue apertionem.

Questio. j. d

Vtrum christus sibi meruerit dei fruitionē siue pre
mium substantiale. Et q sic videtur. qz sicut se habet
gratia ad gloriam. sic se habet meritum ad premiuz.
sed xpus habuit gratiā ordinatam ad gloriam. ergo ha
buit meritū ordinatū ad premium. sed gloria cōsistit
in dei fruitione que est premium substantiale. ergo rc.
Item qui meretur ex charitate. tanto maius me
retur quāto maiorem hz charitatē. sed charitas xpi fu
it maxima. ergo ei debebat maximū pmiuz. sed maximuz
pmiū nō est nisi pmiū subale qd deus ē. ergo rc. Item
glorios⁹ ē habere pmiū p merita q sine meritis. Sz
xps i gloria excellit oēs scōs. ergo si alij sancti habuerūt
premiū subale p merita. multo forti⁹ vr ī xpo. Itē
angeli sancti habuerunt premiū subale p merita fm
cōem opinionē oium. sed angeli simul habuerūt grati
am et gloriā. sicut in scdo libro ostensuz fuit. ergo si non
fuit minoris efficacie gratia in xpo q in angelis. vi
detur q xps subale premiū meruerit. quamuis meri
tum fm tēpus premiū nō precesserit. Item cū de⁹
inducat aliquā formā subito. quā creatura acquirit
p successionē. nihil omittit deus de illis dispositioni
bus quas natura introduceret successiue. qd pz. si de
us subito de aqua faceret ignē. introduceret in natu
rā aque raritatem et siccitatē et caliditatē. ergo si crea
tura nata est peruenire ad premiuz glorie per meri
ta gratie. videt q merita nōdum fuerunt in christo.
qmuis gloria sibi collata fuerit a sue conceptionis pri
mordio. Sz cōtra. Aug. xiij. de tri. In reb⁹ p tpa or
tis illa summa gra ē q hō in vnitate psone pillet⁹ ē deo.
Et in ench. dicit. q nullis pcedentib⁹ meritis ille hō
copulat⁹ ē deo. sed illa copulatio nō potuit eē sine dei
fruitione que ē premiū subale. ergo nō vr q pmiū subale
hūit christus p aliqd meritū. Item Aug. in ench.
facta est quodā modo gra ipsa illi homini naturalis.
qua nullum posset admittere peccatum. sed talem

est gratia cōsūmata q̄ nō ē aliud q̄ gloria siue premium substātiale. ꝑ premiū substātiale fuit xpo q̄dam modo naturale. ꝭ nihil tale acquirit̄ ꝑ merita. ꝑ rc.

Itē meritū naturale añcedit p̄miū. ꝭ vsus vel act⁹ virtutis naturaliter sequitur habitū. cū ꝑ habit⁹ grē et glorie sil' fuerit in xpo. vi q̄ merita subsecuta sunt subale p̄miū. ꝑ nō ordinant̄ in xpo ad subale premiū ꝓmerendū. Itē dispositio naturalis añcedit illud ad qđ disponit. Sȝ deiformitas glorie disponebat aiaȝ xpi ad vnionē diuinitatis: dispositione inq̄ cōgruitatis. ꝑ deiformitas glorie in xpo naturaliter p̄cedebat vnionē ꝑsonalē q̄uis sil' eēt tpe. ꝭ vnio ꝑsonalis naturaliter in xpo añcedebat meritū et lib. ar. vsum. ꝑ in xpo merita sequebant̄ subale p̄miuȝ ꝭm ordinē nature. redit ꝑ idē qđ prius. Itē meritū premȳ substātialis potissime ꝯsistit i actu et affectu charitatis. ꝭm quē aīa hȝ i deū moueri. ꝭ ꝭm illū affectuȝ xp̄s nō erat in statu viatoris ꝭ in statu cōprehēsoris. Si ꝑ nō merebat̄ inquātū cōprehēsor ꝭ inquātū viator. nō merebat̄ ꝭm illū affectū charitatis in quo cōsistit meritū premȳ subalis. ꝑ vi q̄ substātiale premium nō meruerit.

27 R. dōm. q̄ cōiter nō cōceditur q̄ xp̄s sibi meruit substātiale p̄mium. et hoc innuit magister in lr̄a satis expresse. Rō aūt h⁹ ēst. Nā meritū dicit ordinationē ad p̄miū. sicut dispositio ad cōplementū. sicut via ad terminū. et iđ necesse ē meritum precedere p̄miū vel tpe vel ꝭm ordinē nature. Neutro aūt mō debuit in xpo precedere nec p̄cessit. ꝓpt̄ hoc q̄ aīa xpi non eēt ad vnionē ydonea. nisi eēt beatissima et deiformissima. qđ quidē fit ꝑ glorie influentiā. Si ꝑ necesse fuit vnionē illā antecedere oīa merita ꝭm ordinē nature. necesse etiā fuit deiformitatem glorie in xpo precedere oēm vsum gratie. nū gloria in xpo precessit oīa merita ꝓpter summā dignitatē que fuit in aīa xpi a sua creatione. vicȝ ꝓpter vnionē ipsius ad verbū. Et iđ cōcedendū ē q̄ xp̄s ꝓp̄e loquendo nō meruit sibi subale premiū. Et concedēde sunt

28 rōnes q̄ ad hoc inducte sunt. Ad illud qđ obi. q̄ sicut gratia ordinat̄ ad gloriā. ita meritū ad premiuȝ. Dōm. q̄ quo ad q̄d ē simile. quo ad q̄d nō. Sile eñ ē quo ad cōditionē disponēdi. ꝭ nō ē simile q̄tuȝ ad originē. ꝓ eo q̄ tā gratia q̄ gloria ē habitus infusus diuinit⁹ nō a nobis. ꝭ meritū ē vsus ꝓcedēs a li. ar. gratia informato. iđ in xpo potuit eē ordo gratie ad gloriā saluo ordine vtriusq̄ ad vnionē. sic aūt nō est

29 de ordine meriti ad premiū. sicut ōñsuȝ ē prius. Ad illud qđ obi. q̄ maxima charitas meret̄ maximū premiū. dōm q̄ illud est veȝ si charitas teneat rōnē merendi ꝭm q̄ maxima. ꝭ charitas xpi ꝭm motū ipi⁹ in deū q̄ erat maxim⁹ et intensissimus plus tenebat rationē premȳ q̄ meriti. imo erat ip̄m premiū. iđ cū eēt

30 ip̄m premiū. nō merebat̄ substātiale premiū. Ad illud qđ obi. q̄ gloriosius ē habere premiuȝ ꝑ merita. dōm. q̄ illud veritatē hȝ in eis q̄ solū hñt vniri deo ꝑ conformitatē affectionis. in istis eñ ē gratia et gloria q̄si accidētalis ꝑ modū acq̄sitōis. et a natura sua nati sunt indifferēter eē boni et mali. Secus aūt ē de hōie assumpto a verbo. qui nō tm̄ vnit⁹ ē dō ꝑ cōformitatē affectiōis. ꝭ etiā vniōe ꝑsonali. vt nō dicat̄ diuinus ꝭ deus. et ꝓ tāto isti homi gratia ē quodā mō naturalis. ꝛ multo gloriosius ē ei habere gloriā a sua p̄ma creatione q̄ habere eā ꝑ acquisitionē. sicut multo gloriosius est eē deū q̄ dei seruū. et iđ autoritas il-

31 la nō hȝ locū circa xp̄m. Ad illud qđ obi. q̄ angeli habuerūt simul gratiā et gloriā. meritū et premium. dō. q̄ non est simile. q̄ in angelis vsus libe. ar. precessit infusionē gratie. et iđ in ip̄a infusione gratie mouit libe. ar. gratia informās (in quo cōsistit meritū) potuit p̄cedere ip̄m premiū ordine nature. q̄uis eēt sil' tpe. Secus aūt ē in christo qui prius ordie nature habuit deiformitatē glorie. q̄ vsuȝ volūtatis deliberatiue. sicut p̄us ōñsum est.

32 Ad illud qđ obi. q̄ deus subito faciendo nihil omittit đ his que successiue cōcurrūt in opatiōe creature. dōm. q̄ cū creatura inducit aliquā ꝑfectionē vel formam duo ē ibi considerare. vicȝ. et qualitates et dispositiōes a pte suscipiētis. et opationes a parte agentis et preparantis. Cū ergo dicit̄ deus nihil omittit opando subito đ his que natura introducit. hoc ē veȝ de equalitatibus et dispositionib⁹ informantib⁹ susceptibile. ꝭ nō est veruȝ de operibus p̄ambulis ad illas dispositiones. ꝛ iđ q̄ ratione hac non pōt concludi q̄ merita in christo p̄cesserunt premium. cum meritū consistat in opere ꝓcedente a voluntate. ꝭ hoc pōt concludi q̄ in christo fuit perfectio virtutum et habituū. q̄ animaȝ habilitant ad gloriam siue ad substantiale premium.

Questio . ij. e

Utrum xp̄us meruit sui corporis glorificationeȝ. Et q̄ sic videt̄ aucte magistri i littera. merito humilitatis et aīa impassibilis facta est. et caro imortalis. ꝑ xp̄us meruit immortalitatē carnis. ꝑ glorificationem corporis. Item sicut ꝑ humilitatem ꝑuenitur ad exaltationē. sic passio via est ꝑueniendi ad impassibilitatem. ꝭ xp̄us hoc modo peruenit ad impassibilitatem corporis. ꝑ illā prius ꝓmeruit. Item efficaci⁹ meret̄ quis sibi q̄ aliȳ. hoc nō habet īstātiam de his q̄ sunt nata cadere sub merito. ꝭ christus meruit aliȳs resurrectionē et corporis glorificationē. ergo multo fortius meruit sui corporis glorificationem. Iteȝ nihil plus requiritur ad rationem meriti nisi merendi principium. et status. et ordo meriti ad premium. Sed hec omnia reperiunt̄ in christo ex parte glorificationis corporis. habebat eñ charitatem q̄ erat principium boni operis. habebat etiam statum merendi ex parte inferiori. expectabat etiā glorificationeȝ corporis de futuro. Si ꝑ oīa illa concurrunt in xpo q̄ requiruntur ad meritū. videtur q̄ christus glorificationem corporis sui merebatur. Sed cōtra. Premium est excellentius merito. quia deus remunerat supra condignum. sed charitas christi superexcedebat glorificationem corporis. ergo opus ex charitate illa procedens dignum erat maiori remuneratione. non ergo ordinabatur ad glorificationem corporis sicut ad premium. Item anima christi beatificata fuit absq̄ meritis propter vnionem ipsius ad deitatem. ergo pari ratione videtur q̄ corpus christi absq̄ meritis debuerit effici gloriosum. Iteȝ christus non q̄ habuit tributum mortalitatis. ergo videtur q̄ ipsi corpori christi de se deberetur gloria imortalitatis. non ergo videtur q̄ eā per merita acquisierit. Iteȝ aut gloriosius erat christo habere gloriam corporis sine meritis. aut per merita. Si sine meritis. et quod gloriosius est. christo est attribuendum. ergo christ⁹ gloriam illaȝ sibi non meruit. Si per merita. pari ratione erit et de gloria anime. Si ergo illam non meruit. videtur q̄ nec istam. Item aut necessarium erat christum mereri gloriam corporis aut

nō. Si non erat necessarium. cum xp̄us nulla fecerit
pter necessaria. ñ vr̄ q̄ christ⁹ grās illā acq̄sierit p me
rita. Si necessarium erat. ergo xp̄us meritis indige
bat ad sui glorificationē. Sz contra. De⁹ puulos
glorificat p solā gratiā absq̄ meritis suis. g̃ si multo
maior gratia fuerat in xp̄o. ñ vr̄ q̄ ad sui glorificatio
nē meritis indiguerit. Itē si christus meruit sibi glo
riā corpis siue stolā scd̄am. g̃ patiebat̃ ad vtilitatem
suā. nō g̃ solū patiebatur ꝑpter indigētiā nr̄am. et si
hoc verum ē. tūc nō tenemur ei ad tātas grās agen
das ad quātas tenemur ei si nihil sibi meruisset. s̃ so
33 lum ꝑ nobis crucifixus fuisset. R̄. dd̄. q̄ absq̄ du
bio christ⁹ sibi meruit glorificationē corpis. nō solū i
agēdo. verū etiā in patiēdo. sicut mḡr expresse dicit
i lr̄a. Rō aūt h⁹ ē. q̄r xp̄s dei et hoim mediator. simul
debet eē cōprehēsor et viator. Cōprehensor ꝑpter su
am dignitatē. et viator ꝑpter nostrā necessitatē. Et
iō ptim debuit eē in statu glorie partim in statu mi
serie. In statu aūt miserie nō debuit eē s̄m superiorē
ptē s̄ s̄m iferiorē. s. s̄m carnē. et iō s̄m diuinā disposi
tionē necessariū fuit differri corporis xp̄i glorificatio
nē. vt xp̄s eēt in statu in quo ꝑ nobis posset mereri
z satisfacere. Dū aūt xp̄s nobis merebat̃ z ꝑ nobis
satisfaciebat. faciebat opus deo placentissimū. et ita
remunerabile s̄m aliquā partē glorie. Cū g̃ remune
rari nō posset quātū ad stolā pmā. s̄ q̄tū ad stolaz
scdam. merebat̃ vtrūq̄ tunc xp̄s. ꝑpriū corporis glo
34 riā. vn̄ cōcedēde sunt rōes que sūt ad istā ptē. Ad
illud vero qd̄ obi. q̄ premiū ē excellētius merito. dd̄.
q̄ illud nō hz semp veritatē. z si hoc verū sit de pmio
subali quo de⁹ remunerat hoiez supra cōdignius. nō
tn̄ oportet q̄ vbiq̄ hēat locū. Maiori eñ bono pōt
mereri bō minus bonū. et iō nō valet ista rō in meri
to. q̄r respicit scd̄am stolā. Posset tn̄ aliter dici q̄ pre
miū ē excellētius merito s̄m q̄ fit compatio ad statū
et ad op⁹ p qd̄ quis meret̃. et sic nō hz instātiā in ꝑ
posito. Nā status corpis fuit nobilior post glorifica
tionē q̄ ante. gloria etiā corpis excedebat in bono la
bores corpis quos xp̄s sustinuit. Possz etiaz tercio
mō dici q̄ illud habz veritatē de merito qd̄ ordinat̃
ad pmiū finaliter et cū pfectione. sic aūt nō est in ꝑpo
sito. nam xp̄s pncipaliter nō merebat̃ ꝑpter corpis
sui glorificationē s̄ ꝑpter hūani generis repatione.
35 Ad illud qd̄ obi. q̄ aīa sine meritis hūit stolam pri
mā. dd̄. q̄ nō ē simile. q̄r vnio diuine nature ad hu
nā potius patit̃ impfectionē ex pte carnis q̄ ex par
te aīe. ꝑpter hoc q̄ ē ibi carentia maioris boni. vt me
lius pōt haberi ex his q̄ habita fuerūt in p̄cedētib⁹.
iō quāuis gloria aīe p̄cesserit oia merita. glīa tn̄ cor
poris potuit sequi. ac p hoc mediātibus meritis ac
36 quiri. Ad illud qd̄ obi. q̄ corpus illud nō habebat
debitū mortalitatis. dd̄. q̄ ex hoc nō pōt concludi q̄
xp̄s gloriā corpis nō meruerit nisi eo modo dicendi
meritū quo quis dicit̃ de indebito facere debitū. hoc
aūt mō xp̄s sibi nō meruit sicut prius dictū fuit. s̄ alio
mō dicēdi vicz quo quis de debito vno mō. facit de
bitū alio mō. Ideo licet imortalitas debēt̃ xp̄o. nihi
lominus tn̄ imortalitas potuit cadere sub ei⁹ merito
37 isto mō accepto. Ad illud qd̄ querit̃. si erat magis
gloriosum habere p merita q̄ sine meritis glorifica
tionē corpis zc. dd̄. q̄ hoc erat maxime gloriosuz. q̄r
ꝯueniebat xp̄o inquātū redēptor et mediator. qd̄ q̄
dē est officiū magne glorie et excellētie. vicz. vt p hu
militatē passionis ꝯueniret ipse cum mēbris suis ad

sublimitatē resurrectiōis. et iō nō ē simile ex pte aie.
q̄r nō sic decet mediatorē dei et hominū habuisse sta
tū viatoris s̄m ptē supiorē anime sicut ex parte car
nis. Ad illud qd̄ obi. si erat necessariū mereri gloriā 38
corpis zc. dd̄. q̄ necessariū ad p̄ns dici pōt dupliciť.
vicz. ex indigentia. et ex sufficiētia. Ex indigētia. sicut
dr̄ necessariū ē alicui comedere ad hoc vt possit viue
re. et isto mō non fuerūt necessaria merita xp̄o quasi
eis indigeret. s̄ sunt necessaria nobis. Alio modo di
citur necessarium ex sufficientia. sicut necessariū ē lu
cē copiosaz diffundi p partes diuersas. et hoc mō ne
cessariū fuit xp̄m mereri. q̄r cum eēt cōfirmat⁹ in bo
no. et eēt in statu in quo poterat mereri. necessariuz
erat xp̄m tūc facere que eēnt deo placita et remune
ratione digna. iō patet q̄ non ē simile de puulis q̄ ꝑ
pter impfectionē et impotentiaz assequūť gloriam
p merita aliena. et per merita xp̄i. sicut contrahunt
culpam ꝑpter peccatū primi parentis. Ad illud qd̄ 39
obi. q̄ si meruit sui corpis glorificationē. q̄ passus ē
ꝑ se. dd̄. q̄ pati ꝑ se pōt aliquis dupliciter. aut ita q̄
vtilitas ꝑpria dicat finem pncipaliter mouentem. et
hoc modo si xp̄us passus fuisset ꝑ se minus liberali
ter passus esset. minusq̄ eēmus ei obligati ad gratia
rū actiones. Alio mō pati ꝑ se pōt dicere vtilitatem
ꝑpriam. non pncipaliter mouentem. s̄ quodā modo
cōcomitantē et consequētē. et hoc modo nō diminu
it de liberalitate beneficii et sic xp̄s passus fuit ꝑ se.
q̄r patiēdo aliquid meruit sibi. licet non pateret̃ pro
pter comodū suū. s̄ ꝑpter meritū nostrū. sine passio
ne eñ xp̄s nihilominus fuisset gloriosus. nō soluz in
anima. s̄ etiam in corpe. nos vero sine passione defe
ctum habuissem⁹. nō solū ex pte aie. verū etiā ex pte
corporis nisi deus alio mō subuenisset.

Questio. iii. f

Utrū xp̄s meruerit nobis ianue apertionē. Et q̄ sic
vr̄ aucte Aug. super eplam ad Hebre. Per aliā hosti
am non potuit nobis apiri aditus et fieri salus nisi
p morte vnigeniti. cui tanta fuit humilitas et patien
tia. vt eius merito pateret credentibus in eū aditus
regni. Itē hoc videť aucte magistri in lr̄a. xp̄i humili
tas qua mortē gustauit. ingressuz regni celestis oib⁹
suis impleto dei decreto aperire voluit. q̄ si verū est.
redit idem qd̄ prius. Item nullus introibat celū
anteq̄ xp̄us pateretur et moreretur. s̄ descendebat
ad limbū sicut patet p vetus testamētū. s̄ mō ascen
dunt. g̃ vr̄ q̄ mō apta sit ianua p xp̄i meritū. Itez
si aliť q̄ p xp̄i merita potuissem⁹ introire ad gloriaz
paradisi. g̃ sine morte et passiōe xp̄i possem⁹ saluari.
et si hoc. g̃ xp̄s mortuus eēt gratis. q̄ si hoc ē incōue
niēs. restat q̄ non fuit apta ianua padisi nisi p meri
ta xp̄i. Sed cōtra. Si xp̄s meruit nobis apertionez
ianue paradisi. aut g̃ paradisi terrestris aut celestis.
Paradisi terrestris non. quia mortales non ingredi
untur illuc. Et p̄terea Enoch et Helyas ingressi fue
runt ante christi aduentum. Paradisi celestis non.
quomā in celo nulla fuit posita custodia vel clausu
ra Homo enim non fuit de eo eiectus. ergo non vi
detur q̄ per merita christi sit aperta ianua alicuius
paradisi. Item si christus aperuit nobis ianuam
meritis suis. aut ergo merito actionum. aut merito
passionuz. Si merito actionū. g̃ videť q̄ frustra fue
rit passus. ex quo actiones sue sufficiebant quantum
ad meritū. Si passionibus. ergo vr̄ q̄ christus pro

fecerit quãtũ ad meritũ. Itẽ oẽ meritũ cõsistit in radice charitatis. et charitas in xp̃o ñ creuit. g oẽ qḋ xp̃s meruit. ab initio meruit. s aditũ regni ab initio nobis ñ meruit. alioq̃n ñ optuisset eũ pati. g nũq̃ vẽ q̃ aditũ illũ potuisset nobis deinceps mereri. Itẽ aut iustũ erat nobis ianuã aperiri. aut iniustum. Si iustũ. g circũscriptis meritis xp̃i debebat nobis patere aditus regni. Si iniustũ. s xp̃s nihil meruit nisi iustũ. g nõ meruit nobis aptionẽ. Itẽ charitas meretur glorĩã ex cõdigno. s Abraam habuit charitatẽ sicut nos habem⁹. g aut deus cũ eo iniuste egit. aut cũ in glorĩã introduxit. et si hoc. aditus regni patuit ante aduentũ xp̃i. nõ g apta fuit ianua p merita ei⁹.

Itẽ fides xp̃i añ aduẽtũ xp̃i ita introducebat homies a statu culpe in statũ grẽ. sicut et post aduẽtũ. g et pari rõe sic debuit introducere a statu vie in statum glorie tũc sicut nũc. g si nunc fidelibus mortalibus p̃t ingressus in celũ. vĩ q̃ et añ aduẽtũ xp̃i. g ia-
40 nua celi nõ fuit apta p eius merita. R̃. ad p̃dictorũ intelligẽtiã ẽ notandũ. q̃ ẽ paradisus terrestris. et est paradisus celestis. et Adã peccãte vtriusq̃ ianua clausa fuit. Clausio aũt ianue p̃adisi terrestris signum fuit clausionis ianue p̃adisi celestis. Est autẽ paradisus celestis aperta visio dei. clausio aũt h⁹ ianue fuit impossibilitas vidẽdi deũ facie ad faciẽ. que ĩpossibilitas cõsurgebat ex merito peccati ade. et ex decreto diuine s̃nie. q̃. s. deus d̃terminauerat neminẽ ad sui aspectũ admittere. nisi facta eẽt sibi emẽda et satisfactio p illo peccato. et q̃m emenda et satisfactio facta ẽ ei p xp̃m sicut melius manifestabit̃. hinc ẽ q̃ p meritũ xp̃i patuit nobis ingressus in celũ. Vnḋ
41 concedẽde sunt rões et auctes q̃ hoc oñdunt. Ad illud võ qḋ opponit̃ de p̃adiso celesti et terrestri. dḋ q̃ p meritũ xp̃i patuit nobis aditus in paradisũ celestem. cui⁹ ianue clausio facta fuit nobis p diuinam s̃niam sicut p̃dictũ ẽ et mgr̃ r̃citat in lr̃a. propter hoc
42 rõ inducta p̃cedit p suppositionẽ falsi. Ad illḋ qḋ q̃rit̃ vtr̃ meruit nobi aptionẽ ianue actõe vl' passiõe. dḋ q̃ p passiõẽ. Per passiõẽ eñ satisfecit p pcñ p̃solluit. nec sequit̃ q̃ p̃pter hoc in meritis p̃fecerit. q̃ nõ sibi s nobis meruit. et iõ non põt p̃cludi ex hoc q̃ ipse p̃fecerit. s q̃ nos p̃fecerimus. Ad illḋ qḋ opponit̃
43 q̃ meritũ cõsistit totũ in radice charitatis. dḋ q̃ est meritũ adeptionis vite eterne. et ẽ meritũ dimissionis pene. Meritũ vite eterne cõsistit in radice charitatis. meritũ aũt remissiõis pene nõ tm̃ consistit in charitate. s etiã in passionis acerbitate. Aptio aũt ianue p̃ncipaliter p̃sistebat q̃tum ad meritũ dimissionis pene. p eo q̃ illa aptio fieri habebat p op⁹ satisfactiõis. satisfactio aũt fit maxime p opera penalia.
44 Ad illḋ qḋ opponit̃ q̃ aut erat iustũ aut iniustũ nobis ianuã aperiri. dḋ. q̃ añ satisfactionẽ reatu manẽte iustũ erat ianuã nobis claudi. s satisfactione iã facta iustũ erat nobis ianuã apiri. Vñ xp̃s satisfaciẽdo fecit nobis d̃ indebito debitũ. ac p hoc vere et p̃prie nobis meruit apiri celũ. Vñ cum dĩ q̃ xp̃us nihil meruit nisi iustũ. dḋ. q̃ illḋ h̃z veritatẽ si intelligatur q̃ illud retineat rõẽ iniusticie post meritorũ interuentionẽ. sic aũt nõ ẽ hic sicut visuz ẽ. Ad illḋ qḋ
45 obĩ q̃ charitas meret̃ glorĩã eternã ex p̃digno. dḋm q̃ p⁹ lapsũ hõis charitas ñ meret̃ nisi p̃ambulo motu fidei. fides ãt absoluta nõ sufficit nisi sit fides creatoris et mediatoris sine qua nemo põt iustificari. iõ efficacia oĩs meriti fundata ẽ sup merita xp̃i. Et p̃pterea nõ sequit̃ q̃ charitas mereat̃ glorĩã circũscriptis meritis xp̃i. vel introducat in ipam. p eo q̃ meritũ charitatis nr̃e nõ excludit xp̃i meritũ s poti⁹ in-
46 cludit. Ad illḋ qḋ obĩ q̃ fides xp̃i añ passionẽ introducebat in grãz. g pari rõe et in glorĩã. dḋ q̃ nõ ẽ silẽ. q̃ status grẽ bene cõpatit̃ secũ obligationẽ ad penã. nõ sic aũt stat⁹ glorie q̃ excludit oẽz ĩpfectionẽ pene et culpe. Ideo quãuis dñs daret gratiã p̃pter satisfactionẽ nobis p̃missaz. ñ tm̃ debuit dare glorĩã nisi satisfactiõe soluta. et iõ nõ patebat igressus in regnũ nisi p̃us interueniret passio xp̃i. p quã soluerer p̃cñ satisfactoriũ. et nos ñ tm̃ liberaremur a culpa. s etiã absolueremur a reatu. Hec aũt infra melius manifestabuntur.

Distinctio. xix. de redẽptione nr̃a facta p passionẽ xp̃i quãtũ ad efficaciã et vtilitatẽ.

Vnc queram⁹ quõ p morte ipius &c. Supra egit mgr̃ de xp̃i incarnatiõe et d̃ his s̃m que incarnatio hebat ordiari ad nr̃az repationẽ. in hac vero pte agit d̃ r̃dẽptiõe nr̃a que facta ẽ p passionẽ. Diuidit̃ ãt ista ps in duas ptes. In q̃r p̃ria agit de xp̃i passione. In scd̃a de morte que p̃secuta ẽ passionẽ. j. di xxj. Post p̃dicta cõsiderãdũ ẽ. vtrũ in morte. P̃ria pars diuidit̃ in duas ptes. In quarũ prima agit̃ de efficacia ei⁹ et vtilitate. In secũda võ agit̃ de cõgruẽtia et necessitate. j. di. xx. Si võ querit̃ vtrũ alio mõ posset &c. P̃ria ps q̃ p̃tinet p̃ñtẽ distinctionẽ diuidit̃ in duas ptes. In q̃r p̃ma agit̃ de efficacia passiõis. In scd̃a vero agit̃ de psona redemptoris. ibi. Vñ ipe vere dicit̃ mũdi redẽptor. P̃ria ps diuidit̃ in quatuor ptes. In p̃ma oñdit efficaciã passiõis in remissionẽ peccatorũ. In scd̃a võ in deletione cyrographorũ. ibi. Itaq̃ in xp̃i sanguine q̃ soluit q̃ nõ rapuit &c. In tercia vero in liberatione a ptãte dyaboli. ibi. factus est g hõ mortalis. In quarta in solutõe pcñ. ibi. A qua pena tpali et eterna. Similiter scd̃a ps p̃ncipalis quatuor h̃z ptes. In quarũ p̃ma d̃terminat mgr̃ q̃re xp̃s dĩ redẽptor. In scd̃a vero q̃re dicit̃ mediator. ibi. Qui solus dĩ mediator &c. In tercia q̃re sol⁹ xp̃s dĩ mediator. ibi. Sz cũ peccata deleat non solum filius &c. In quarta s̃m quã naturam dicatur mediator. ibi. Vnde et mediator dicit̃ s̃m humanitatẽ. Subdiuisiões ãt in lr̃a satis apparẽt.

a A pctis p ei⁹ mortem soluti sum⁹. q̃ p ei⁹ mortẽ vt ait apl's p̃mẽdat̃ nob charitas dei. vĩ ista rõ nulla eẽ. q̃ cũ per bñficia dei cõmendet̃ nobis charitas dei. sic p passionẽ xp̃i. vĩ q̃ p beneficia dei iusti-

De efficacia et vtilitate passiõis xp̃i ĩ remissione peccatorum. a

XIX.

Vnc queram⁹ quõ p mortẽ ipius. a dyabolo. a peccato. et a pena redẽpti sim⁹. A dyabolo g et pctõ p xp̃i mortez liberati sumus. q̃ vt ait apl's. in sanguine ipi⁹ iustificati sum⁹. et ĩ eo q̃ sumus iustificati. i. a peccatis soluti. a dyabolo sum⁹ liberati. qui nos vinculis peccatorũ tenebat. Sz quõ a peccatis p eius mortẽ soluti sum⁹. Q̃ p eius mortez vt ait

Heb. x.

a Ro. v.

Apl's ɔmendat nobis charitas dei.i. apparet eximia ꝛ ɔmendabilis charitas dei erga nos in hoc q filiū suū tradidit in mortē ꝑ nobis pctōrib⁹. Exhibita aūt tante erga nos dilectōis arra. ꝛ nos mouemur accēdimur qȝ ad diligendū deū. q ꝑ nob tantū fecit. ꝛ ꝑ h iustificamur.i. soluti a pctis iusti efficimur. Mors ḡ xpi nos iustificat dū ꝑ eā charitas excitat i cordib⁹ nr̄is. b Dicimur qȝ ꝛ alr ꝑ mortē xpi iustificari. q: ꝑ fidē mort' ei⁹ a pctis mūdamur. Vn̄ apl's. Iusticia dei ē ꝑ fidē ihesu xpi. Et iterū. Quē de⁹ ꝓposuit ꝓpiciatorē ꝑ fidē i sanguine ipsi⁹.i. ꝑ fidē passionis. vt olim aspiciētes in serpentē eneū in ligno erectū. a morsib⁹ serpentū sanabātur. Si ḡ recte fidei intuitu illum respicim⁹ q ꝓ nob pependit in ligno. a vinclis dyaboli soluimur.i. a pctis. ꝛ ita a dyabolo liberamur. vt nec p⁹ hāc vitā in nob inueniat qd puniat. Morte quippe sua vno verissimo sacrificio quicquid culpaꝝ erat vn̄ nos dya⁹ ad luenda supplicia detinebat xp̄s extraxit. vt in hac vita tentando nob nō ꝑualeat. Licet eīm nos temptet p⁹ xpi mortem quib⁹ modis ante temptabat. non tamen vincere potest sicut ante vincebat. Nam petr⁹ qui an̄ xpi mortem voce ancille territ⁹ negauit. post mortē an̄ reges ꝛ ꝑsides duct⁹ nō cessit. Quare? q: fortior.i. xp̄s veniens in domū fort'.i. in corda nr̄a vbi dyabol⁹ hītabat. alligauit fortē.i. a seductōne ɔpescuit fideliū. vt tēptatione q ei adhuc ꝑmittit nō sequat seductio.

De efficacia passionis xpi i deletōe cyrogꝛphoꝝ. b

Itaqȝ in xpi sanguie q soluit q nō rapuit redempti sum⁹ a pctō. ꝛ ꝑ h a dyabolo. Nā vt ait aug. i li. de agone xpiano. in ipo vincunt inimice nob inuisibiles ptātes. vbi vincunt inuisibiles cupiditates. Fuso eīm sanguine sine culpa. oīm culpaꝝ cyrographa deleta sunt quib⁹ debitores q in eū credūt a dyabolo an̄ tenebantur. Vn̄ q ꝓ mult' effundet. Per illū ḡ redempti sum⁹ in q ꝑnceps mūdi nihil inuenit. Vn̄ aug. cām ꝛ modū nr̄e redemptōnis insinuās ait. Nihil inuenit dyabol⁹ in xp̄o vt moreret. ſ ꝑ volūtate pr̄is mori xp̄s voluit. nō hn̄s mort' cām de pctō. ſ de obia ꝛ iusticia mortem gustauit ꝑ quā nos redemit a seruitute dyaboli. c Inciderām⁹ eīm in ꝑncipē hui⁹ seculi q seduxit adā et seruū fecit. cepitqȝ nos q̄si ꝟnaclos possidē. ſ venit redemptor. ꝛ vict⁹ ē deceptor. Et qd fec̄ redēptor captiuatori nr̄o? Tetēdit ei muscipulā crucē suā. posuit ibi q̄si escā sanguinem suū. Ille aūt sanguinē fudit nō debitoris ꝑ qd recessit a debitorib⁹. Ille quippe ad h sanguinem

Marginal notes: Ro. iii. — Math. xxvi — Jo. xviii. — Math. xvi. — Job. xiiij.

ficemur a pctis sicut ꝑ passionē xpi. Item martyres patiēdo excitāt nos ad credēdū ꝛ amandū. ḡ si passio xpi dicit nos iustificare. q: nos accēdit ad charitatē. pari rōne ꝛ passio alioꝝ martyꝝ. Item si hoc verū est. tūc videt q iustificatio nō ɔueniat passio ni xpi nisi solūmodo ꝑ accn̄s. vicȝ rōe charitatis nr̄e. Rn̄. dōȝ q mgr̄ fm ꝑdictā rōnē nō tangit cām iustificatōnis totā ſ ꝑtem cause. Presupponit eīm in ipa passione ratione meriti. ꝑ qd passio xpi est fons nostre salut. Per illā eīm plenitudo gr̄e xpi in nos rdūdat. Et illa supposita adiūgit aliā rationē. vicȝ rōnē exempli ꝓuocant ꝛ excitātis. ꝛ hec quidē bona rō est et sufficiēs ꝑoīt ꝑsupposita. ꝑ se autē nō suffici. Et iō oēs ille rōnes ꝓcedunt ex insufficiēti. Et ꝑ h pȝ rn̄sio ad illas tres obiectōnes.

b Dicimur qȝ ꝛ aliter ꝑ mortē xpi iustificari. q: ꝑ fidē mort' ei⁹ a pctis mundamur. Hoc vr̄ falsū. q: multi sunt articuli p⁹ articulū passionis sine qꝛū fide nō possum⁹ iustificari. ḡ sicut passio xpi dr̄ nos iustificare inqꝛtū est credita. pari ratōne ꝛ ascensio ꝛ aduent⁹ ad iudiciū. Itē sicut fides ꝛ charitas reqꝛunt ad iustificatōeȝ. ita etiā et alie ꝟtutes. ḡ sicut dicimur iustificari ꝑ fidem ꝛ charitatē passiōis. ita ꝛ ꝑ hūilitatē ꝛ alias ꝟtutes qb⁹ assimilamur xp̄o patiēti. Iuxta h qrit. cur mgr̄ adhuc assignet terciā rōeȝ. vicȝ q̄re dicimur iustificari ꝑ passiōeȝ. vicȝ q passio iustificet fm modū sacrificij oblati. penes qd sumit sufficiēs distinctio illaꝝ triū rōnū. Rn̄. dōm q nec istā rōnē assignat mgr̄ tanq̄ ꝑncipalē. ſ ad illā ꝑsupponit illā q passio dr̄ iustificare ꝑ modū meriti. ꝛ illā assignat cū dicit. q xp̄s morte sua tanq̄ vno verissimo sacrificio qcqd erat culpaꝝ in nob destruxit. ꝛ ita tres rōnes inuit fm q̄s passio xpi dr̄ iustificare. Iustificat eīm vt hostia oblata. vt credita. vt amata. Et iste tres rōes reducunt ad illas tres q supi⁹ dicte sꝫ. vicȝ q passio xpi iustificat ꝑ modū meriti disponēt. ꝛ ꝑ modū exēpli excitāt. ꝛ ꝑ modū exēplar dirigēt. vt sit i ea meritū inqꝛtū hostia oblata. excitatō inqꝛtū credita. ꝛ directio inqꝛtū amata. fm triplex gen⁹ cāe. ꝛ sic passio dr̄ iustificare nos ꝑ fidē ꝛ charitatē. q: mediātib⁹ his duab⁹ ꝟtutib⁹ ꝟiumur ipi passioi tanq̄ fonti salut. Et sic pȝ rn̄sio ad illa tria obiecta. Primū ei obiectū ꝓcedit ab insufficiēti. sc̄dm vo dissoluit ꝑ defectū sufficiēdi. nō eīm ē sic de fide ꝛ charitate ꝛ alijs ꝟtutib⁹. aliud vo qd tercio q̄rebat manifestū est. c Inciderām⁹ eīm in ꝑncipē h⁹ sc̄li q sedu

suũ fudit vt pctã nr̃a deleret. Uñ ğ nos dyabolꝰ tene/bat deletum est sanguie redemptoris. Nõ em̃ tenebat nos nisi vinclis pctõꝝ nr̃oꝝ. iste erãt cathene captiuo/rũ. Uenit ille. alligauit fortẽ vinclis passionis sue. intrauit in domũ eius. i. in corda eoꝝ vbi ipse hitabat. et vasa eius. s. nos eripuit q̃ ille impleuerat amaritudine sua. Deꝰ aũt nr̃ vasa eiꝰ eripiẽs ꝛ sua faciẽs. fudit amaritudinẽ. ꝛ impleuit dulcedine ꝑ mortẽ suã a pctĩs redimens. ꝛ adoptõnem glorie filioꝝ largiens.

De efficacia passionis xp̃i i libatõe a ptãte dyalĩ. c

Factus ẽ ğ hõ mortalꝭ vt moriẽdo dyaboluz vinceret. Nisi em̃ hõ eẽt qui dyabolũ vincẽt. nõ iuste ꝟ violẽter hõ ei tolli videreꝭ q̃ se illi sponte sbiecit. Sz si eũ hõ vicit. iure maifesto hoiez ꝑdidit. ꝛ vt hõ vincat. necesse ẽ vt deus i eo sit q̃ eũ a pctõ imunẽ faciat. Si ei ꝑ se hõ esset vel angelꝰ in hoĩe facile peccaret. cuz vtrãq; nãm ꝑ se ꝯstat cecidisse. iõ dei filiꝰ hoiem passibilẽ sumpsit i q̃ ꝛ mortẽ gustauit. q̃ celũ nob apuit. et a huiute dyaboli. i. a pctõ (fuitꝰ em̃ dyalĩ petm̃ ẽ) ꝛ a pena redemit.

De efficacia passionis xp̃i in solutõne p̃cti. Quõ ꝛ a q̃ pena xp̃s nos redemit ꝑ mortem. d

A q̃ pena. tpali ꝛ eterna. Ab eterna q̃dez relaxãdo debitũ. A tpali xo penitus nos liberabit i futuro. qñ nouissima mors inimica destrueꝭ. Adhuc em̃ expectamꝰ redemptõez corpis. Fm aĩas xo iam redempti sumꝰ ex pte non ex toto. a culpa nõ a pena. Nec oĩno a culpa. Nõ em̃ ab ea sic redẽpti sumꝰ vt nõ sit. ꝟ vt nõ dñetur. Pctã q̃z nr̃a. i. penã pctõꝝ nr̃oꝝ dr̃ in corpe suo sup lignũ portasse. qꝛ ꝑ ip̃iꝰ penã quã in cruce tulit. oĩs pena tpalis q̃. p pctõ ꝯuersis debeꝭ. in baptismo penitꝰ relaxaꝭ. vt nulla a baptizato exigaꝭ. ꝛ in pñia minoratur. Nõ em̃ sufficeret illa pena q̃ penitẽtes ligat ecclia. nisi pena xp̃i coopareꝭ q̃. p nob soluit. Uñ pctã iustoꝝ qui fuerũt añ aduentũ in sustẽtatõne dei fuisse vsq; ad xp̃i mortem dicit apl̃s. ad ostensionẽ iusticie eius in h̃ tempore. Ecce aperte expositum est quõ ꝛ quid christus ꝑ mortem nobis meruit ꝛ impetrauit.

Quare xp̃s diciꝭ redemptor. e

d Uñ ipse xe dr̃ redemptor mũdi. ꝛ dei hoim q̃z mediator. ꝟ mediator in scriptura diciꝭ solꝰ filiꝰ e Redemptor xo aliqñ etiã pr̃ vel spũssanctꝰ dr̃. Sz hoc ꝑpter vsum ptãtis nõ ꝑpꝭ exhibitõez hũilitat; ꝛ obie. Nã fm potestatis silꝭ ꝛ obie vsum filiꝰ ꝑprie diciꝭ redemptor. qꝛ ꝛ i

xit adaz ꝛ seruũ fecit. cepitq; nos q̃si vnacũs possidẽt. Hoc videꝭ falsuz. qꝛ fraus et dolꝰ nemini dz ꝑocinari. ğ si dyaꝰ hoiem decepit. vꝭ q̃ ei nõ debuerit dñari. Itẽ dyabolꝰ nullũ ius habebat in nob. ğ nõ vꝭ q̃ aliq̃ iure nos possedit. Itez nos eramꝰ serui dei. ğ nõ erat in ptãte nr̃a facẽ nos seruos dyaboli. Si ğ nec deꝰ facit nos seruos dyaboli. nec nos potuimꝰ nos facere. nec dyabolus potuit nos subiugare. non vꝭ verbum auctis p̃dicte veꝝ eẽ.

3 R̃°. dõm q̃ absq; dubio hõ iuste detinebatur. ꝟ dyaꝰ nullo eum iusto titulo detinebat nec possidebat. quoniam male fidei possessor fuit. ꝟ deꝰ q̃ ẽ iustꝰ iudex iusto iudicio suo h̃ ꝑmiserat. Justuz ei erat vt ille q̃ se voluntarie subiecerat suggestioni ꝑ culpã. eidem in volũtate subdereꝭ ꝑ penã. Qd̃ ğ obycit q̃ dyaꝰ nõ potuit possidere. qꝛ nullum ius hẽbat. dõm q̃ nõ valet. qꝛ multi possident iniusto titulo quoruz dyaꝰ ꝑnceps ꝛ dux ẽ. q̃ est caput fraudis ꝛ malicie. Nec fraus ꝛ dolꝰ ei ꝑocinabaꝭ. qꝛ ad malũ suũ eũ detinebat. sicut fures et latrones ad tp̃s ea possidẽt q̃ furanꝭ. Ad illud qd̃ obycꝭ q̃ hõ nõ potuit se facere seruũ cũ eẽt in alterꝰ iurisditione ꝯstituꝰ. dõm q̃ deus reliquerat hoiem in manu cõsilij sui. ꝛ sic ei ꝑmittebat vt posset se inducere in

4 seruitutẽ dyaboli. d Uñ ipse vere diciꝭ redemptor mũdi. Uꝭ h̃ eẽ falsum. Nemo em̃ emit qd̃ suũ est. Si ğ deꝰ dominiũ sup hoĩes nõ miserat. videꝭ q̃ ad eũ redemptio hoĩs nõ spectabat. Item quero a q̃ ꝛ ꝑ q̃ redemit. Si tu dicas q̃ redemit a dyabolo. Sz ꝯtra. ei soluit p̃ciũ a q̃ redemit. ꝟ redemit nos p̃cio sanguinis sui. ğ videꝭ q̃ p̃ciũ sui sanguinis soluerit dyabolo. Si tu dicas q̃ redemit a deo. Cõtra. nullꝰ redimit vel emit aliquid a seipo. R̃°. dõm q̃ hõ venũdatꝰ erat vt faceret malũ in ꝯspectu dñi. ꝛ fecerat seipm seruũ pcti et supplicij. In his aũt oĩbꝰ detinebaꝭ auctẽ diuine sniẽ ꝛ iusticie. Et iõ p̃ciũ redemptõnis ei optebat offerꝛ q̃ dominum ꝛ iniuriã passus erat. ꝛ qm̃ h̃ est deꝰ. ideo xp̃s in offerẽdo sanguinẽ suũ deo. redemit nos a seruitute pcti dyaboli ꝛ supplicij. ita q̃ manꝰ miscõie redemit hoiem de manu seueritat; ꝛ iusticie. Transferat em̃ hõ ꝑ culpam suã de vna manu ad aliã. Et ꝑ h̃ p̃z r̃nsio ad obiecta. e Redemptor xo aliqñ etiã pr̃ vel spũssanctus

5 dr̃. ꝟ h̃ ꝑpter vsum ptãt;. Obycꝭ. Si em̃ deꝰ ab eterno habuit ptãtem. videꝭ q̃ ab eterno fuit nr̃ redemptor. Item aug. dicit q̃ in nr̃a redemptõe nõ erat vtendũ ptãte ꝟ potiꝰ iusticia. ğ nõ vꝭ rõ illa recte assigta. R̃°. dõs q̃ in redemptõne fuit vsus ptãtis ꝛ vsus humilitat;. ꝟ vsus humilitat; appuit in ꝑmordio. vsus ptãtis appa.

se expleuit p q iustificati sum⁹. τ ipam iustificatioez est opatus potentia deitat cu pre τ spuscto. Est g redemptor inqtu e deus ptatis vsu. inqtum ho hulitat effectu. Et sepius f dr redeptor fm huanitate. q fm eam τ in ea suscepit τ impleuit illa sacra q sunt ca nostre redemptonis. ppter ergo filius dicit redemptor.

Quare xps dicitur mediator. f

Qui solus dicit mediator no pr vel spussanct⁹. De q apls. Unus mediator dei τ hoim ho xps ihs. i. p hoie q si in medio arbiter e ad cponenda pace. i. ad recociliandu hoies deo. Hic e arbiter quez Job desiderat. vtina eet nob arbit. Recociliati ei sum⁹ do vt ait apls p morte xpi. Qd no sic intelligendu e q si nos ei sic recociliauerit xps vt inciperet amare qs oderat. sic recociliat inimicus inimico. vt deinde sint amici q an se oderant. s iam nos diligeti deo recociliati sum⁹. No ei ex q ei recociliati sumus p sanguinez filij. nos cepit dilige. s an mudi cstitutione an q nos aliqd essemus. Quo g nos diligenti deo sum⁹ recociliati. cu ppter pctm cu eo heam⁹ inimicicias. q hebat erga nos charitate. etia cu inimicicias exercebam⁹ aduersus eu opando iniqtate? Ita g inimici eram⁹ deo. sic iusticie sunt inimica pcta. et io remissis pctis tales inimicicie finiunt τ recociliant iusto qs ipse iustificat. Xps aut dicit mediator eo q medius int deu τ hoies ipsos recociliat deo. Reconciliat aut du offendicula hoim tollit ab oculis dei. i. du peccata delet qbus deus offendebat. τ nos inimici ei⁹ eramus.

Quare solus dei fili⁹ dr mediator. f

Sed cu pcta deleat no solus filius s τ pater τ spussanctus quoz deletio est nostra ad deu recociliatio. qre solus fili⁹ dicit mediator. Na de pre legit q recociliauerit sibi mudu. Ait ei apls. Deus ei erat in xpo mudu sibi recocilians. Cu g recocilient. qre no dicit mediator? Quia nec medius e int deu τ hoies. nec in se hūit illa sacra quoz fide τ imitatone iustificamur. i. recociliamur deo. Recociliauit g nos tota trinitas virtutis vsu. s. du pcta delet. s fili⁹ solus impletone obie in q patrata sunt fm humana naturam. ea p que credentes τ imitantes iustificant.

Scdm qua naturam christus dicitur mediator. g

Unde τ mediator dicit fm humanitate no fm diuinitate. Non ei est mediator inter deu τ deu. q tm vnus est deus. s inter deuz τ hoiem quasi int duo extrema. q medius esse no pot nisi inter aliq. Mediator est g inqtuz homo. na inqtum de⁹ no mediator s equalis patri est. hoc idem qd pater cuz patre vnus deus. Mediat g inter hoies τ deu trinitate fm hois natura. in qua suscepit illa p que recociliamur deo trinitati. τ fm eande habet aliqd sile deo. τ aliquid simile homib⁹. qd mediatori cgruebat. ne p oia similis hominibus longe esset a deo. aut p oia deo similis longe esset ab hominibus. τ ita mediator no esset. Uerus g mediator xps inter mortales pctores τ immortalem iustu. apparuit mortalis cum hoibus. iust⁹ cu deo. Per infirmitate ppinqu⁹ nobis. p iusticia deo. Recte g mediator dict⁹ est. q int deu imortale τ hominē mortale est de⁹ τ ho recocilians hoiem deo intantuz mediator inqtum est homo. Inqtum aut verbu no est medius. q vnus cu patre deus. Si ergo christus fm vos o heretici vnam tm habet natura. vnde medius erit? Nisi ita sit medius vt de⁹ sit ppter diuinitatis naturaz. τ ho ppter humanitatis natura. Quo humana in eo recociliant diuinis? Nam ipse vinces prius in se

j. Thi. ij.

Ro. v.

ij. Cor. v.

Aug. in li. confessionum.

Virgilius contra Eutycen.

ruit in fine. vicit eniz mortez τ autore mortis patiedo τ resurgedo. licz passio infirmitat attribuatur soluz xpo. tm opatio virtutz toti trinitati. Et ideo dicit mgr q tota trinitas e redemptor vsu potencie. Ad illud qd obiicit q ptas fuit in deo ab eterno. dcz q mgr no dicit q fuerit redemptor ex potestate sed ex vsu ptatis. τ huc quide no habuit ab eterno sed ex tpe. 6

f Dicit redemptor fm huanitatez. q fm eam τ in ea suscepit τ impleuit illa sacra q sunt ca nostre redemptiois. Sz ptra. pnia. et ɔfirmatio. τ extrema vnctio. faciut ad nram redemptoez. et tm xps ea in se non recepit. R. dd. q sacra no vocant illa q sunt signa τ vasa in quib⁹ cofert gra. sicut sunt septe sacra ecclie. sed sacra hic dicuntur sacra mysteria siue facta secreta q ordinata sunt ad nraz redeptoez. sicut xpi incarnatio. natiuitas. passio. τ resurrectio τc. 7

humana sociauit diuinis p vtriusqȝ nature ꝯiunctōez in vna ꝑsona. Deinde oīs fideles p mortē recōciliauit deo. oēs sanati sunt ab impietate quicūqȝ humilitatē xpi credēdo dilexerūt. ⁊ diligēdo imitati sūt. Ecce hic aliqͣten⁹ insinuat ꝙre xp̄s sol⁹ mediator dei dr̄ ⁊ hoīm. ⁊ fm quā nāz medi͡et. s. hūanā. et cui mediet. s. deo trinitati. Trinitati eīn nos recōciliauit p mortē p quā etiā nos redemit a seruitute dyaboli. Nam vt petrus ait. Nō corruptibilib⁹ auro ⁊ argento redempti sum⁹ sed p̄cio sanguine agni immaculati.

Summā intelligentie ꝑmisse ꝯstringit.

j. Pe. j.

Ad intelligentiam aūt hui⁹ ꝑtis incidit hic q̄stio circa duo. Primo eīm querit̄ de efficacia passionis. Scd̄o v̄o querit̄ de ꝑsona redemptoris ⁊ mediatoris. Circa primū queruntur quatuor iuxta ea q̄ prius tacta sunt. Primo ḡ querit̄ vtrum p passionem xp̄i fiat peccatoꝝ remissio. Scd̄o queritur. vtrum fiat cyrographoꝝ deletio. Tercio querit̄ vtrum p ipsam fiat liberatio a ptāte dyaboli. Quarto querit̄ vtrū p ipsam fiat absolutio a pena peti.

Questio. j. a

Utrum p passionē xp̄i fiat remissio peccatoꝝ: Et ꝙ sic videt̄ Apoca. j. Lauit nos a petis nostris in sanguine agni. Sed petā abluere non est aliud q̄ꝫ petā remittere siue iustificare. ḡ a passione est peccatoꝝ remissio ⁊ iustificatio. Item ad Hebre. ix. Omīa pene mundant̄ in sanguine. ⁊ sine sanguinis effusione nō fit remissio peccatorum. Et ibidem. Sanguis xp̄i qui p spm̄ sanctum semetipm̄ obtulit immaculatum deo emundabat ꝯscientias nostras ab operib⁹ mortuis. Sed opa mortua sunt peccata. ḡ p passionem xp̄i fit emundatio a peccatis. Item in canone misse dicit̄ ⁊ trahit̄ de euangelio. Hic est calix noui ⁊ ve. testa. qui p vobis ⁊ p multis ef. in re. peccatoꝝ.

Item sacra iustificant. Sed oīa sacra iustificationem habent a passione xp̄i. ḡ multo fortius christi passio est efficax in iustificando. Sed ꝯtra. Roīn. iiij. Traditus est ꝑpter delicta nostra. ⁊ resurrexit ꝑpter iustificatōnez nostrā. ḡ videt̄ ꝙ iustificatio sit a resurrectōne non a passione. Item Esa. xliij. Ego sum qui deleo iniquitates tuas ꝑpter me. ḡ deletō peccatoꝝ nostroꝝ est a solo deo. nō ḡ a passione christi.

Item iustificatio a culpa est p gratie infusionem. Sed solus de⁹ est qui pōt gratiam infundere sicut in primo libro ⁊ in quarto ostenditur. ḡ solus deus pōt culpam delere ⁊ hominē iustificare. ḡ culpe deletio ⁊ iustificatio nō est a passione. Item nihil corporale influit iusticiaȝ in rem spūalem. sed passio xp̄i fuit corporalis. ḡ nō potuit animā iustificare siue a peccato mundare. Item necesse est iustificans esse coniunctū iustificato. sed passio xp̄i est extra animā. ergo nō pōt iustificare animā. Itez si passio xp̄i est causa iustificatōnis anime. aut ḡ p modum cause materialis. aut p modū formalis. aut efficientis. aut finalis. Non materialis. hoc ꝯstat. q2 passio nō est materia iustificationis. Non formalis. q2 illud est gratia. Non efficientis. q2 illud est deus. Non finalis. quia illud est gloria eterna. ḡ ⁊c. Si tu dicas ꝙ passio dicitur iustificare. i. xp̄s patiēs. eadem ratōne ⁊ ambulatio. ⁊ p̄dicatio. diceret̄ nos iustificare et petā nostra delere. Quia xp̄s ambulans ⁊ p̄dicans nos iustificauit. ⁊ petā nostra deleuit. qd̄ tamen nō ꝯcedit̄. Est ḡ questio qualiter xp̄i passio est causa nostre iustificationis. Et si tu dicas ꝙ p modū meriti. tūc est questio qualiter resurrectio pōt esse cā nostre iustificatōnis. cum xp̄s nō meruerit resurgēdo. Et si vtraqȝ est causa scȝ tam passio q̄ꝫ resurrectio. querit̄ cui prius conueniat ⁊ principali⁹. R⁹. ad p̄dictoꝝ intelligentiā est notandū ꝙ nostra iustificatio attribuit̄ tam passioni q̄ꝫ resurrectōni sicut habet̄ in textu ⁊ glo. in pluribus locis. Uñ ad Roma. iiij. dicit̄ sup illud. Mortuus est ꝑpter nr̄a delicta ⁊c. Utraqȝ scȝ mors et resurrectio xp̄i delicta nostra tollūt. ⁊ vtraqȝ iustificāt. Attū neutri. i. nec resurrectioni nec passioni attribui pōt ꝑprie causalitas iustificatōnis siue deletio culpe. q2 nō inuenit̄ ibi ꝑprie aliquod gen⁹ cause sicut i opponendo ostensum est. Habent tū nihilominus aliquam causalitatem in hoc ꝙ habent aliquam cause ꝑprietatem. Attribuit̄ eīm his iustificatio nostra per modū meriti interuenientis. qd̄ quidē habet dispositionis ratōnem. ⁊ reduci habet ad causam materialem. Per modū exempli p̄uocantis ⁊ excitantis. qd̄ quidem habet reduci ad causam mouentē ⁊ efficientem. Per modū exemplaris regulātis. qd̄ quidē habet reduci ad cām formalē. Per modū t̄mini quietātis. qd̄ quidē hȝ reduci ad cām finalez. Et ita his duobus attribuit̄ iustificatio fm̄ ꝑprietatē cuiuslȝ cause generis. Attamen ratio merendi iustificatiōez attribuit̄ soli passioni nō resurrectōni. Ratio v̄o terminandi ⁊ quietandi attribuit̄ resurrectōni ad quā ordinat̄ iustificatio nō passioni. Duo v̄o intermedia. scȝ excitatō ⁊ regulatio attribuit̄ vtriqȝ. Naȝ passio excitat nos ad dei dilectiōez. ⁊ vlteri⁹ insinuat nobis qualiter mori debeam⁹ petis. ⁊ ita est exemplū p̄uocans. ⁊ exemplar regulans. Et ꝙ sit exemplū habet̄ ex prima Pe. ij. Xp̄s passus est p nobis vobis relinquens exemplū. Q2 sit exemplar hr̄ ad Roīn. vj. Si ꝯplantati sum⁹ silitudini mortis ipsi⁹ ⁊c. Silr̄ et resurrectio hȝ rōnem exempli p̄uocantis. ⁊ exemplaris dirigentis. Prouocat eīn nos ad iusticiā p quā acquiramus illam gloriā quaȝ credimus xp̄m habuisse in sua resurrectōne. vt talia sint corpa grē. qualia xp̄us in sua resurrectōne monstrauit. sicut dicit̄ in quadā glo. Dirigit etiam nos dum ad eius exemplar conamur ambulare in nouitate. Iuxta illud qd̄ dr̄ ad roma. vj. quō xp̄s resurrexit a mortuis p gloriam pr̄is. ita ⁊ nos in nouitate vite ambulem⁹. ⁊ sic taȝ passio q̄ꝫ resurrectio hȝ rōnem excitantis ⁊ regulātis respectu nostre iustificatōis. fm̄ duo q̄ in nostra iustificatōne hn̄t ꝯsiderari. s. ablatō mali ⁊ collatō boni. Ablatio mali appꝛopriat̄ ipsi passioni. collatio v̄o boni ipsi resurrectōni. Et hoc est qd̄ dicit̄ in glo. Tradit⁹ ē ꝑpter delicta nr̄a ⁊c. Mors xp̄i sola interitū vite veteris significat. ⁊ in resurrectione sola noua vita significatur. Ex his ḡ que dicta sunt patet r̄nsio ad questionem supra ꝑpositā. vicȝ qualiter nostra iustificatio siue deletio culpe sit a passione xp̄i. Est eīn ab ea per modum meriti. ⁊ p modum exemplaris. ⁊ signi. Patet etiā qualiter sit a resurrectōne. ⁊ p hoc manifestata est r̄nsio ad primuȝ obiectum de auctē apli q̄ dicebat̄ ꝙ nostra iustificatio est a resurrectōe. Est ā

a resurrectione ꝛ passione sine aliqua contradictione vt prius ostensum est. Ad illud qd obiicitur q solus deus est qui delet iniquitates ꝛc. dicendum q verum est p modum efficientis. p hoc tamen nō excludit q alij nō possint cōueni re p modum merentis ꝛ excitantis. sicut dictum est conue nire passioni xpi. Ad illud qd obiicitur q iustifica tio est p gratiā que infundit a solo deo. dicendum q et si gratia a solo deo habeat infundi. nihilominus tamen xps p suam passionē potuit eam nobis promereri. ꝛ sic di citur a passione iustificari. Ad illud qd obiicitur q nullum corporale influit iustitiam in spūale. dicendum q quemadmodum caro xpi p se nō est cibus anime. in se ta men est cibus ex vnione sui ad diuinam naturam. sic ꝛ passio xpi ꝛ si nō habeat potentiam iustificandi in quantum est passio corporalis. habet tamen in quantum a vo luntate optima procedebat eius tolerantia. ꝛ habebat fieri circa personam dignissimam. que est omnis iusti cie ꝛ sanctitatis principium ꝛ causa. Ad illud quod obiicitur q iustificans debet esse coniunctum iustificato. dicendum q aliquid coniungi alij potest dupliciter. scilicet p substā tiam. ꝛ p effectum. Licet aūt passio xpi nobis non coniungatur p substantiam. coniungi tamen pōt p efficaciam. Et si tu obijcias q nō videtur q possit coniungi p efficaciā nisi aliquo modo coniungatur p substantiam. dicendum q nō est necesse eam coniungi p substantiam. sed sufficit q coniun gatur mediante fide p dilectionem. Et hoc est quod dicitur ad Roma. iij. Quem proposuit deus propiciato rem p fidem in sanguine eius. Glo. Fidem ꝛ passionem simul iungit. qz neutrum sine altero valet. Ad illud qd queritur in q genere cause passio xpi sit principium nostre iustificationis iam patet responsio. ex his que di cta sunt. Non enim est causa proprie. licet aliquo modo ha beat proprietatem cause sicut prius explanatum est in principio responsionis. vbi etiā determinatum est qua liter differenti modo iustificatio nostra passioni ꝛ re surrectioni christi habebat attribui.

Questio. ij. b

Utrum p passionem xpi facta fuerit cyrographorum de letio? Et q sic videtur primo auctoritate apli ad Col. ij. Do nans nobis delicta. ꝛ delens qd aduersum nos erat cyrographum decreti qd erat contrarium nobis.

Item hoc ipsum videtur auctoritate Aug. quam magister po nit in litera. Fuso sanguine sine culpa. omnium culparum cyrographa deleta sunt. Item omnia merita et de merita scribuntur a iusto iudice. Juxta illud qd scribi tur Hiere. xvij. Peccatum iuda scriptum est stilo ferreo in vngue adamantino. sed passio christi nos liberauit ab ira ventura ergo deleuit nostrarum culparum cyrographa.

Item ante aduentum christi etiam sancti patres iu ste detinebantur in lymbo. hoc aūt nō erat propter peccatum ade qd precesserat. ergo peccatum illud adhuc remanebat in memoria tanq̄ in scriptura. sed post passionē christi nō detinebantur. ergo videtur q scriptura illa p quam obli gati fuerūt deleta fuit. Restat ergo q christus in passio ne sua deleuit culparum nostrarum cyrographa. Sed con tra. Adhuc sunt aliqua peccata p que dyabolus detinet homines hic ꝛ in futuro ad luenda supplicia. ergo si tenen tur propter alicuius culpe memoriam. videtur q p passio nem xpi nō sunt deleta omnium culparum cyrographa. ergo superfluūt omnia alia remedia. q si hoc est falsum. re stat ꝛc. Item crucifigentes xpm ꝛ passionem eius procurantes in ipsa passione grauiter peccauerunt. er go nō videtur q p passionē eius deleta sunt culparum nostrarum cyrographa. sed potius inscripta et robora ta. Si tu dicas q deleta fuerūt quantum ad meritum p passionē. Contra. tantum malum fuit occasio xpi. quantum bonum fuit vita xpi. ergo malicia occidentium equabat so lutionem precii. ergo nō videtur q p passionē xpi possit scri ptura culpe ipsorum deleri. Item cyrographum decreti. aut est culpa aut pena. Si culpa. ergo idem est delere cyro graphum ꝛ culpā. ergo male distinguit apls ad Col. ij. in ter hec duo dicens. Donās nobis delicta. ꝛ delens qd ad. n. c. cyro. Si pena. Contra. cyrographum obligat. sed pe na nō obligat. ergo videtur q cyrographum nō possit stare p pena vel p culpa. Si ergo passio xpi nō est nisi contra cul pam vel contra penā. p passione christi nō habent dele ri culparum nostrarum cyrographa. Item cyrographum illud aut habebatur a deo. aut a nobis. aut a dyabolo. Si a deo. videtur q deleri nō poterat. qz a nullo pōt se parari diuina iusticia. nec infringi diuina sententia. Si a no bis habebatur. ergo videtur q nō esset aduersum nos. Si a dyabolo. Contra. dyabolus nullum ius acquisierat in no bis. ergo nullum aduersum nos habebat cyrographum.

Item queritur iuxta hoc q sit differentia inter cyrographum decreti ꝛ cyrographum culpe. cum vno noīe nominet Aug. ꝛ alio noīe noiet apls. Et que sit illa scriptura. ꝛ qualiter p passionē christi affixa sit cruci. Rń. ad [14] predictorum intelligentiā est notandum q sermo iste est me thaphoricus. quo dicitur p passionē christi deleri cyro grapha culparum. Dicitur enim cyrographum a cyros qd est manus. ꝛ graphia qd est scriptura. quasi scriptura manu facta. Que aūt sit ista scriptura que dicitur cyrographum decreti ꝛ cyrographum culpe. diuersimode pōt assignari secundum diuersas expositiones q inueniuntur super. ij. ad Col. [15] Secundum tamen expositionem q magis consonat verbo apli ꝛ di cto aug. sciendum q cyrographum culpe dicitur esse memoriale q aīa tenetur astricta ꝛ obligata alicui pene. sicut aliquis qui obligat se alteri facit ei cyrographum. ꝛ hoc innuit Au gust. infra cum dicit culparum cyrographa deleta sunt. quibus debitores aūt dyabolo tenebantur. Et dicitur illud cy rographum culpe ꝛ cyrographum decreti. qz talis obli gatio consurgit ex nostra culpa tanq̄ ex merito. ꝛ ex diui na sententia tanq̄ ex decreto. ꝛ sic cyrographum dicitur esse memori ale illud q quidē peccatum manet quantum ad reatum. ratione cuius diuina iusticia habet nos punire. dyabolica malicia pōt accusare ꝛ detinere. ꝛ consciētia nostra pōt contra nos re murmurare. ꝛ illud cyrographum aduersum nos ha bet inscribi nō solum p peccatis nostris actualibus. sed etiam p peccatō primi parentis. ꝛ ratione huius dyabolus habet in nos aliquā potesta tem vel simpliciter vel ad tempus. Quoniam ergo xps p passionē suā nō solum impetrauit nobis remissionem culpe quantum ad ma culā. sed etiā quantum ad reatum. hinc est q dicit apls ꝛ au gust. q xps p passionē suā deleuit cyrographa culparum. Sed apls dicit singulariter delens cyrographum decreti. qz loquitur de memoriali transgressionis primi parentis. Aug. vero plura liter. qz loquitur de remissione omnium peccatorum quantum ad re atum. vt perfectum exprimat ipsius passionis effectum. Conce dendum est ergo q p passionē xpi delentur cyrographa culpa rum. Concedende sunt etiā rationes q hoc ostendunt. Ad [16] illud vero qd primo obiicitur in contrarium q dyabolus multos deti net ad luenda supplicia. dicendum q dupliciter est loqui de ef ficacia passionis xpi. aut quantum ad sufficientiam. aut quantum ad efficaciā. Quantum ad sufficientiā sic se exten dit ad omnes homines. ꝛ ad omnes culpas. Si vero quantum ad efficaciā. sic se extendit ad eos solummodo q baptizantur i noīe eius. q absoluuntur a reatu originalis et actualis. ita q a dyabolo nos pōt amplius teneri. nisi forte se ei voluntarie subijciāt. ꝛ noua contra eos scribantur cyrogra-

17 pba. Ad illud qđ obijcit̃ q̃ si deleta sunt culparũ cyrographa p passionẽ q̃ supfluãt alia remedia. dĩc q̃ illđ nõ sequit̃. q2 alia remedia a passione hñt efficaciam. nec passio delet efficiẽter hmõi cyrographa nisi

18 interueniãt illa rmedia. Ad illud qđ obijcit̃ q̃ nõ sunt deleta crucifixoꝝ cyrogͣpha s̃ poti⁹ scripta. dĩcẽ q̃ deleta fuerãt in ipsis crucifixorib⁹ q̃tum ad sufficientiã ꝛ q̃tum ad meritũ. licet in plurib⁹ eoꝝ nõ sint deleta q̃tum ad efficaciã ꝛ q̃tum ad actũ ꝓpter eoꝝ negligentiã. Et si tu obijcias q̃ quãtitas transgressionis eoꝝ equabat̃ quantitati satisfactõis. dĩcẽ q̃ excusabat̃ p ignorantiã sicut dicit Ans. Si ei cognouissent nunq̃ dñm glie crucifixissent. Aliter põt dici q̃ nunq̃ illi crucifixores ex tam mala volũtate christũ occidebãt. ex q̃ bona volũtate christ⁹ passionẽ sustinebat. ꝛ ideo longe potẽtior erat passio xp̃i ad sa-

19 tisfaciendũ q̃ esset illoꝝ culpa ad obligandũ. Ad illud qđ querit̃ vtrũ cyrogͣphuz deleri sit culpa vel pena. dĩcẽ q̃ ꝓprie loquẽdo nec est culpa nec est pena. s̃ est reatus cõsequens culpã qui est obligatio ad penã. q̃ quidẽ dĩ cyrogͣphũ inq̃tum tenet obligatõz respectu pene. ꝛ rõnẽ memorialis respectu culpe ꝑterite. Culpa ei frequẽter trãsit actu ꝛ remanet reatu. sicut pz in sanct̃ pñibus q̃ detinebant̃ in limbo q̃bus deletũ erat originale q̃tum ad culpã. s̃ adhuc remanebat in eis reat⁹ ꝓpter q̃ ianua erat eis clausa.

20 Ad illud qđ querit̃ quis habebat illud cyrogͣphũ dĩcẽ sicut tactũ fuit q̃ ꝛ de⁹. ꝛ hõ. et dya⁹ habebat. s̃ deus vt iudex. hõ vt reus. dya⁹ vt accusator. Et sic latro fert insigne ꝯtra se. sic hõ cõtra seip̃m ferebat cyrographũ. nec p illud cyrographũ acquirebat̃ aliqđ ius dyabolo. Quis eñ hõ iuste detineret̃. ipse tñ iniuste detinebat. Nec in illi⁹ deletiõe factũ est aliquod p̃iudiciũ diuine iusticie. s̃ poti⁹ satisfactũ est ei p bñficiũ miscđie redemptoris. Ad illa đo q̃ querebantur vltimo pz rñsio p ea q̃ dicta sunt in hmõi responsionis p̃ncipio sicut planũ est ꝑactanti.

Questio .iij. c

Vtrũ p passionem xp̃i liberati sim⁹ a ptãte dyaboli. Et q̃ sic vĩ Apoc. xx. Vidi anglm descendentẽ de celo. ꝛ apprehẽdit draconẽ q̃ est dya⁹. s̃ poti⁹ p illũ angelum sicut sancti exponũt intelligit̃ xp̃s. si g̃ ab isto angelo dya⁹ est religat⁹ in ei⁹ passione. videt̃ q̃ amiserit sup nos posse. Item Joh. xij. Nũc iudicium est mũdi. nũc princeps hui⁹ mũdi eijciet̃ foras. Si g̃ dya⁹ foras p xp̃m est eiect⁹. videt̃ q̃ a ptãte ei⁹ liberati sim⁹. Item xp̃us dux nr̃ vicit dyabolum p illud Apoc. v. Vicit leo de tribu iuda. Sz victoria ducꝭ est victoria toti⁹ exercit⁹. g̃ videt̃ q̃ dya⁹ a toto genere hũano sit supatus. et ita videt̃ q̃ p passio xp̃i amiserit suũ posse respectu generꝭ hũani. Item qñ dya⁹ supauit primũ hoiem. p p̃ns supauit totũ gen⁹ hũanum. g̃ pari rõne videt̃ q̃ cuz supat⁹ sit a xp̃o. supat⁹ sit a toto genere hũano. g̃ p passionẽ xp̃i totũ genus hũanũ liberatuz fuit a ptãte dyaboli. Sz ꝯ. Eph. vj. Non ẽ nob collucitio aduersus carnẽ ꝛ sanguinez. s̃ aduersus mũdi rectores tenebraꝝ harꝝ. g̃ demones adhuc nos impugnãt et huic mũdo principant̃. g̃ a ptãte dyaboli liberati nõ sum⁹. Item .ij. Thimo. iij. dĩ q̃ nouissimis dieb⁹ instabũt tp̃a piculosa. et h̃ ipsum dĩ .ij. Thes. ij. ꝛ in Daniele ꝛ Apoc. q̃ in tẽpe antixp̃i habebit dya⁹ magnã ptãtem ad temptandũ ꝛ vexandũ. g̃ non videt̃ q̃ p passionẽ amiserit posse sup gen⁹ humanũ. Item ptãs dyaboli maxime in duob⁹ ꝯsistit. vicz in obsessione corpm. ꝛ in excecatione mentiũ. s̃ post passionẽ xp̃i adhuc multi a dyabolo fuerũt obsessi. multi etiã fuerũt g̃uissime excecati. g̃ videt̃ q̃ ptãs dyaboli nõ sit in aliq̃ diminuta p passionẽ xp̃i. Qz aũt dya⁹ multoꝝ corpa obsederat docz experientia. q̃ iterũ multoꝝ mẽtes excecet ꝓbat̃ p illđ qđ dĩ .ij. Cor. iiij. De⁹ hui⁹ seculi excecauit mẽtes infideliũ. Item ptãs dyaboli vel est ad nocendum. vel ad temptandũ. Sed nunq̃ potuit nocere nisi pmissus. Nunq̃ etiã potuit in petm̃ p̃cipitare nisi ꝯsenret̃ ei volũtas ꝛ ꝯsensus. ꝛ hoc ap̃m põt modo. si g̃ ab initio nihil potuit amplius. vr̃ idem qđ pri⁹. R°.

21 dĩcẽ q̃ sicut dicit mgr̃ in lr̃a. Per passionẽ xp̃i sum⁹ a ptãte dyaboli liberati. oẽs quidẽ q̃tum ad sufficientiã. s̃ illi soli q̃ sunt de ei⁹ corpe (hoc est ecclia) q̃tũ

22 ad efficaciã. Et hoc pz sic. Dya⁹ eñ añ passionez xp̃i hẽbat duplicẽ manũ. vicz attrahentẽ ꝛ impellentez. Man⁹ attrahens erat ptãs trahẽdi ad limbũ etiam iustos ꝛ sctõs. Man⁹ impellens erat ptãs p̃cipitãdi in malũ. vel p fallaciã. vel p violentiã. q2 temptabat vt draco. temptabat vt leo. Et prima man⁹ scilicet attractiua erat tante potentie vt null⁹ poterat ei resistere. ꝛ h̃ fuit ei oĩno amputata p passionẽ. Jam eñ nullũ iustũ põt ad limbũ trahere. q2 p passionem xp̃i deletũ est cyrographũ pctĩ ade. Manũ aũt ipellentẽ hẽbat ita fortẽ. vt cum magna difficultate posset q̃s ei resistere. Et ideo in multis regnabat immo fere in oĩb⁹. Oẽs eñ vel supabat p fraudulentiã vel p violentiã. ꝛ hec ptãs debilitata est p passionez. p quã lumẽ veritatis apitur ꝯtra dyabolicã fraudulentiã. ꝛ adiutoriũ ꝟtutis tribuit̃ ꝯtra dyabolicã violentiam. Apparuit aũt lumẽ veritatis. ꝛ interi⁹ per diuinã inspiratõez. ꝛ exterius p humanã instructionez. Jam eñ fere oĩb⁹ est veritas ꝓpalata. et ideo ẽ destructa idolatria q̃ pri⁹ regñbat. Adiutoriũ etiã ꝟtutis tribuit̃ p gratie infusionem que reprimit ꝯcupiscentiam. ꝛ p angelicam ꝓtectõnem que cõprimit et reprimit potestates aduersas. ꝛ hoc idez virtute passionis. merito cui⁹ mittit̃ nobis spũssanct⁹. mittũtur etiam ꝛ ipsi angelici spũs vt supetur aduersari⁹. Eñ dyabolus sup oĩa abhorret memoriam passionis ꝛ figuram crucis. p quam sumus a ptãte eius liberati. Rõnes ergo hoc ostendentes cõcedende sunt.

Ad illud ergo qđ primo obijcitur q̃ adhuc restat nobis aduersus mũdi rectores colluctatio. dĩcẽ q̃ q̃uis nobis incumbat pugna. nõ tamen elongamur a victoria. nisi interueniat nostra negligentia. fm q̃ dicit̃ .j. ad corinth. x. Fidelis de⁹ qui nõ pmittit vos temptari ꝛc. sed faciet eñ temptatione ꝓuentum. et ideo ex illa aucte non põt haberi q̃ nobis presidet potestas dyabolica. q̃uis nos exercere non desistat.

Ad illud qđ obijcit̃ q̃ in nouissimis diebus instabunt tempa periculosa. dĩcẽ q̃ q̃uis p passionez sit potestas dyabolica supata. tamen in nobis est vires dare hosti. ꝛ nos subiugare potestati dyaboli. Et q̃a in nouissimis dieb⁹ abundabit multoꝝ ꝑuersitas. ꝛ refrigescet charitas. vires sumet dyabolica potestas. ꝛ iusto dei iudicio pmittet̃ amplius ad malũ impellere q̃ ꝑmissus fuerat in tempe precedẽti. Ad illđ quod obijcit̃ q̃ adhuc põt in vexatõnem corporum et excecatõez mentiũ. dĩcẽ q̃ hoc nõ potest modo nisi quis ei ex culpa sua vires tribuat. sicut sunt illi qui

sacramenta christi contemnunt. qui vero humiliter et devote sacramentis et sacralibus se subiciunt. que a passione christi habent virtutem. non formidant dyabolicam potestatem. Tanta est enim virtus sacramentorum ecclesie. ut etiam extendat se usque ad infideles. Unde non tot hodie dyabolus obsidet quot dyabolus consueverat obsidere. Scribit enim Grego. in dyalogo de quodam iudeo qui cum vellet dormire in loco deserto munivit se signo crucis. et demones supervenientes cum vellent ipsum offendere. a signo crucis repulsi sunt. et dixerunt ipsum esse vas vacuum sed signatum. 27 Ad illud quod obicitur quod nihil poterat nisi per dei permissionem sic et nunc. dicendum quod deus ipsum amplius permittebat ex suo iusto iudicio. et consensus noster amplius ei subiacebat ex vicio nostro. per hoc quod regnabat ignorantia. regnabat etiam concupiscentia. Deficiebat etiam et veritas. deficiebat etiam et gratia. Sicut enim dicitur Joh. i. Lex per moysen data est. gratia et veritas per ihesum christum facta est. Et sic patet qualiter per passionem christi liberamur a potestate dyaboli.

Questio. iiij. d

An per passionem christi absolvamur a pena peccati. Et quod sic videtur. i. Pe. ij. Peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum. quod exponens magister in litera dicit. quod portare peccata nostra. est portare penam peccatorum nostrorum. Et hec confirmatur per illud Esaie. liij. Vere languores nostros ipse tulit. et infirmitates nostras ipse portavit. Item Zach. ix. Tu autem in sanguine testamenti tui eduxisti vinctos de lacu in quo non erat aqua. Sed educi de lacu sine aqua est liberari a pena. videtur quod per sanguinem christi liberemur a pena peccati.

Item passio christi maxime fuit penalis. et deo placita. et pro nobis etiam fuit soluta. sed quod talis conditionis est maxime habet liberari a pena. ergo etc. Item tolerantia pene plus ordinatur ad relaxationem pene quam ad deletionem culpe. si ergo per passionem christi fit iustificatio sicut supra ostensum est. multo fortius fit penarum relaxatio. Sed contra. resurrectio christi est causa nostre resurrectionis sicut dicitur in glo. i. Cor. xv. Sed per resurrectionem nostram habemus liberari a pena et a miseria. ergo videtur quod christi resurrectio non passio liberat nos a pena. Item christus patiendo dedit nobis exemplum et materiam compatiendi. Sed ergo pena consistit in passione et compassione. videtur quod passio christi potius sit causativa pene. quam liberativa a pena. Item penitentia omnis penalis est. Nam penitere est penam tenere si ergo per passionem christi liberati sumus a pena. videtur quod iam non sit opus penitentia. Sed hoc est falsum. ergo et primum. Item si passio christi liberat a pena. aut ergo a temporali. aut eterna. A temporali non. quia eisdem penis temporalibus subiacemus quibus subiacebant illi qui erant ante passionem. Ab eterna non. quia nullus qui est ad infernum damnatus. fuit per passionem christi liberatus. videtur ergo quod mediante christi passione non simus ab aliqua pena liberati.

28 Respondeo dicendum quod passio christi nos liberavit a pena temporali. et ab eterna. et ab ea que est inter utramque media. A pena inquam temporali nos liberat. et virtute illius condonantur nobis peccata. non solum quantum ad culpam et reatum pene eterne. sed etiam quantum ad dimissionem pene satisfactorie. sicut habet fieri in sacramento baptismatis. A pena eterna nos liberat liberando a culpa. Dum enim per passionem christi nobis gratia impetratur per quam culpa dimittitur. nobis debitum pene eterne mortis relaxatur. Liberat etiam a pena que quodammodo est inter utramque penarum istarum media. que quidem est carentia visionis divine ex merito peccati ade. et illa quidem et si fuerit ad tempus propter gratiam repertam in eis qui detinebantur in limbo. deberet tamen habere eternitatem habito respectu ad culpam ade. Unde quantumcunque passio dilata esset. divina presentia fuisset ei subtracta. nisi deus adinvenisset aliquam viam. et ab hac pena liberati sumus per passionem christi. et sic patet quod per omnem modum verum est passionem christi efficacem esse ad liberandum nos a pena peccati. Et rationes que hoc ostendunt concedende sunt. 29 Ad illud vero quod primo obicitur in contrarium quod resurrectio christi nos liberat a pena magis quam passio. dicendum quod sicut supra dictum fuit de iustificatione quod iustificatio potest attribui passioni ratione termini a quo. scilicet ratione amotionis mali. et resurrectioni ratione termini ad quem. scilicet ratione collationis boni. sic etiam glorificatio que est liberatio a pena et miseria utrique potest attribui. Ratione tamen liberationis a pena potius attribuitur passioni. 30 Ad illud vero quod obicitur quod passio christi prebet nobis exemplum compatiendi. dicendum quod et si passio christi liberet a pena. non tamen ab omni pena. Liberat enim a pena oppressiva. sed non liberat a pena promotiva. Et quoniam pena in qua exercetur patientis et miseria. pietatis est promotiva. ideo passio christi ab illa non liberat. sed ad illam animat. et animando facit ut pena illa non possit opprimere nec prevalere. et isto modo posset dici quodammodo liberare ab illo genere pene. non ut non affligat. sed ut non prevaleat. 31 Ad illud quod obicitur quod passio christi non liberat a pena penitentie. dicendum quod immo nos liberat quantum est de se. quia secundum quod dicitur in litera. in baptismo omnis pena que pro peccato debetur penitus relaxatur. sed cum homo peccata iterat. reddit se indignum tanto beneficio. et ideo per passionem non remittitur ei tota pena. sed minoratur secundum quod dicit magister in litera quantum decet et expedit salva divina iusticia. 32 Ad illud vero quod obicitur quod non liberat a pena eterna. dicendum quod ratio illa peccat secundum consequens. Non enim sequitur quod si hoc modo non liberat a pena temporali et eterna quod propter hoc nullo modo liberet a pena temporali et eterna. Quamvis enim non liberet eos qui sunt in malo obstinati. liberat tamen eos qui volunt et presumunt ad christum converti. Rursus quamvis non liberet a pena temporali in presenti vita scilicet a fame et a siti. liberat tamen a pena in futuro. quando novissima omnium destruetur inimica mors. Liberat etiam ab aliquibus penis temporalibus ad quos essemus obligati merito peccatorum nostrorum nisi intervenisset passio christi.

Consequenter queritur de persona redemptoris et mediatoris per quam facta est reconciliatio. Et circa hoc queruntur duo. Primum est. utrum solus filius sit redemptor. aut etiam pater et spiritussanctus. Secundum est. secundum quam naturam christus est mediator.

Questio. j. e

Utrū sol⁹ fili⁹ sit redemptor. aut etiā pr̄ ꝛ spūſſanct⁹.
Et oñdit̄ q̄ solus fili⁹ sit redemptor. Apoc. v. Rede-
misti nos dō in sanguie tuo ex oīm tribu ꝛ lingua. ḡ
si solus fili⁹ ꝓ nobis sanguinē fudit. solus fili⁹ nos re
demit. Itez ille sol⁹ nos redemit q̄ ꝓ nobis satisfe
cit. s solus fili⁹ ꝓ nobis satisfecit. ḡ ꝛc. Itez redē-
ptio nr̄a facta est ꝑ passionē. ḡ ad illā solā ꝑsonā spe-
ctat redemptio. ad quaz spectat passio. s sol⁹ filius ē
passus. ḡ ꝛc. Item xp̄s redemit nos. aut ḡ ſm di-
uinā nām. aut hūanā nām. Si ſm diuinaz. ḡ frustra
so h̄ assumpsit hūanā naturā. Si ſm humanā. s so-
lus fili⁹ humanā nām assumpsit. ḡ sol⁹ nos redemit.

Contra. Oꝑa trinitat̄ sūt indiuisa. ḡ si redimere est
opus ꝯueniēs filio. necesse ē q̄ ꝯueniat pr̄i ꝛ spūisan
cto. Item illi⁹ ē redimere cui⁹ ē ꝓ re empta p̄cium
dare. s pater dedit vnigenitū suū ꝓ salute gener̄ hūa
ni. ſm q̄ dī Joh. iij. Sic de⁹ dilexit mūdū. vt filiū suuz
vnigenitū daret. pr̄ ḡ nos redemit. nō ḡ fili⁹ solus est
redemptor. Item illi⁹ est redimere cui⁹ est redem-
ptos possidē. s tota trinitas nos possidet. ḡ tota t̄ni
tas nos redemit. Itez hocip̄m vr̄ auc̄te mgr̄i in li
tera. Redēptor aliqñ etiā pr̄ ꝛ spūſſanct⁹ dī in sc̄ptu
ra. ḡ si in scriptura non dī nisi verū ꝛ catholicū. redi-
53 mere nō spectat ad solū filiū. R̄e. dōm q̄ redēptō-
nis opus dupl̄r pōt alicui attribui. aut sicut principa
li autori. aut sicut exequēti. Et vtroq̄z mō ꝯpetit xp̄o
Xp̄o inq̄ deo ꝯpetit sicut autori. xp̄o h̄o hoī cōpetit
54 sicut exequenti. Cum ḡ dī aliq̄s redemptor. h̄ dupl̄r
pōt dici. Aut ab auc̄te redemptōnis. aut ab auc̄te sil'
ꝛ executōne. Si ab auc̄te. sic nō tm̄ cōpetit filio. imo
etiā pr̄i ꝛ spūisctō. ꝓ eo q̄ indiuisa sunt oꝑa trinitat̄.
Si aūt ab executōne. sic respicit humanitatē q̄ assū-
pta est a solo v̄bo. ꝛ hoc mō ꝯpetit soli filio. ꝛ hoc est
qd̄ mgr̄ dicit in lr̄a. Redemptor aliqñ pr̄ et spūſſan-
ctus dī. s hoc ꝓpter vsum ptātis nō ꝓpter exhibitōez
hūilitat̄. Nam ſm vsum ptātis sil' et obedientie. fili-
us ꝓprie redemptor dr̄. et post ꝯcludit. Est ḡ redem-
ptor inq̄tum deus ptātis vsu. inq̄tum homo humi
litatis effectu. Ex his p3 q̄liter esse redemptorē ꝯue-
nit filio ꝛ ſm quā naturā. quodaz eñi mō ꝯuenit ei
ſm humanā nām. quodā mō ſm diuinā. Et p̄ modo
ꝯpetit soli filio. scd̄o mō ꝯpetit filio vna cū pr̄e ꝛ spū
sancto. ꝛ ꝑ hoc p3 rñsio ad q̄onem ꝓpositā. Patet eti-
am rñsio ad rōnes ad vtranq̄z ꝑtem. ꝓcedūt eñi ſm
has duas vias sicut aspicienti apparet.

Questio. ij. f

Scd̄m quā naturam sit xp̄s mediator. Et q̄ ſm hu-
manā ostendit̄ auc̄te Aug. in libro. ix. de ciui. dei. me-
diatorem inter nos ꝛ deum. ꝛ mortalitatem oportu-
it habere transeuntē. ꝛ beatitudinē ꝑmanentem. sed
vtrūq̄z hoꝝ competit xp̄o ſm humanā naturam. er-
go ꝛc. Item hocip̄m ostendit̄ auc̄te magistri in li
tera. Mediator dicit̄ ſm humanitatē nō ſm diuini-
tatem. Item medium debet esse inter extrema. er-
go mediator dei ꝛ hominū debet esse infra deum ꝛ su
pra homines. sed xp̄s ſm diuinā naturam nō est in-
ferior deo. ḡ ſm diuinā naturam nō pōt esse media-
tor. Est ḡ solum mediator ſm naturam assumptam.
Item mediū debet habere differentiā cum extre-
mis. s xp̄s ſm diuinitatē est oīno vnum cum patre.
ḡ nō videt̄ q̄ ſm diuinitatē habeat ratōnem media
toris. Item vna est offensa totius trinitatis. sicut
vna est maiestas. s ei fit satisfactio cui facta est offen
sa. ḡ necesse est q̄ satisfactio fiat toti trinitati. Et si h̄.

ita fit satisfactio filio sicut patri. sed ꝯstat q̄ alterius
ꝛ alterius est satisfactōez offerre ꝛ satisfactiōez susci-
pere. ḡ si xp̄s satisfacit ſm q̄ homo. et eo ipso est me-
diator quo satisfacit. videt̄ q̄ sit mediator solum ſm
humanā naturā. Sed ꝯtra hoc est auc̄tas illa quā
mgr̄ adducit in litera. Si xp̄s ſm vos o tercia vnā
tm̄ habz naturā. vn̄ medius erit: nisi ita sit medi⁹ vt
deus sit ꝓpter naturā diuinitatis. ꝛ hō ꝓpter naturaz
humanitat̄. ḡ esse mediatorez ꝯpetit xp̄o ſm vtrāq̄z
naturā. Item xp̄s est mediator nō ꝑ priuatōnem
s ꝑ positōez. Sz mediū ꝑ positōez ē mediū ꝑ ꝑticipa
tōez vtriusq̄z extremi. ḡ xp̄s n̄ potuit eē mediator dei
ꝛ nostri nisi ꝑ hoc q̄ est deus ꝛ homo. ḡ mediator est
ſm vtranq̄z naturā. Item nunq̄ mediū iungit ex
trema nisi ꝑ hoc q̄ hz ꝯmunicatōem cū vtroq̄z. ergo
xp̄s nunq̄ nos recōciliaret deo nisi esset deus et ho-
mo. redit ḡ idem qd̄ prius. Item nihil tenet rati-
onem mediȷ ſm illud ſm qd̄ tenet ratiōez extremi. s
xp̄s tenet ratōnem extremi ſm humanā naturaz. q̄
humana natura reconciliata est deo. ḡ non est medi-
ator p̄cise ſm illam. Item si xp̄s est mediator ſm
humanā naturā. hoc nō pōt esse nisi in quadā ꝓprie-
tate ꝯmunicet nobiscū. in quadaz cum deo. s angeli
boni ꝛ mali in aliqua ꝓprietate nobiscum ꝯueniunt.
in aliqua cuz deo. ḡ possunt dici mediatores int̄ nos
ꝛ deum. si ḡ mediatores non dicunt̄. videt̄ q̄ media
tio nō ꝯueniat xp̄o ſm ꝯuenientiā ꝓprietatum. s ſm
ꝑticipatōez duaꝝ naturaꝝ. ḡ ita ꝯuenit xp̄o esse me-
diatorē ſm diuinā naturā sicut ſm humanam natu
rā. R̄e. ad p̄dictoꝝ intelligentiā est notandū q̄ dif 55
ferūt dicere esse mediū ꝛ esse mediatorē. Mediū nā-
q̄ dicit ꝯuenientiā cum extremis. Mediator aūt di
cit nō tm̄ ꝯuenientiā s etiā dicit officiū recōciliatōis
Aliter ḡ rñdendū est cū querit̄. qual'r xp̄s sit medius
inter humanā naturā ꝛ diuinā. Aliter cū querit̄ q̄li
ter sit mediator. Si eñi queratur qualiter sit medi⁹. re 56
spōderi pōt q̄ medium inter duas naturas pōt ali
quid dici tripliciter. Aut ita q̄ in eo ꝯcurrāt due na-
ture sicut in vna materia. Aut ita q̄ in eo cōcurrant
due nāe. sicut in vna ꝑsona. Aut ita q̄ in eo ꝯcurrāt
ꝓprietates duab⁹ naturis ꝯformes. Primo mō acci-
piendo mediū nihil pōt eē mediate int̄ hūanā nāz ꝛ
diuinā. nec xp̄s nec aliud. q2 nō pōt ex humana nā ꝛ
diuina ꝯstitui aliqd̄ terciū. Scd̄o mō accipiēdo me-
diū. sic xp̄s est mediū inter hūanā nām ꝛ diuinā in-
q̄tum ē vna ꝑsona in duab⁹ naturis. nō rōne hūane
nāe tm̄. nec rōne diuine tm̄. sed ratōne vtriusq̄z. Ter
cio mō accipiendo mediū. xp̄s est mediū inter deū et
hoīes ſm humanitatē. inq̄tum habet mortalitatez
simul ꝛ beatitudinē. Mortalitatē inquā in qua ꝯui-
cat cum hominib⁹. beatitudinē maxime in q̄ ꝯicat
cum deo. Si vo queratur qualiter ꝛ ſm quam naturā
xp̄s sit mediator. cum mediator dicat officium recō- 57
ciliationis. et mediator debeat differre ab illis q̄s re-
conciliat. ꝛ xp̄s ſm diuinā naturā sit ille cui fit recō-
ciliatio. dōm q̄ non pōt esse mediator ſm diuinam
naturam s ſm humanā naturam. in qua pōt recōci-
liare ſm diuersas ꝓprietates in quib⁹ ꝯicat cū deo ꝛ
cum homine. Habebat eñi iusticiam ꝛ innocentiam
in qua ꝯmunicat cuz deo. ꝛ mortalitatem in qua cō-
municat cum homine. ꝛ dum mors ꝯiungit̄ iusticie.
in eodem cōfederat̄ homo peccator ꝛ mortalis deo
iusto ꝛ imortali. Recōciliati eñi sum⁹ deo ꝑ mortem
hoīs innocentis. Concedēde sunt ḡ rōnes ostendē-

38 tes q xps est mediator sm humanā nāz. Ad illud vo qd obi: q xps est medi' pter nām diuinitat' z humanitat. iaz pz rnsio p ea q dicta sunt. Nō enī ē idē dicere ee mediatorē z esse mediū. Uerūtn mediator esse nō posset nisi esset medi'. Qr enī sil' z semel sit beatus z mortalis. hoc hz q: hō z de'. vtraq; tn ista ꝗuz duaꝝ ꝓprietatū ꝯuenit ei sm hūanā nām. ita q mortalitas ꝯuenit hūane nature in se. et btitudo cōpetit 39 a q̄tum est vnita diuine. Ad illud qd obiicit q mediator dz ꝑticipare nām vtriusq; extremi. dōz q z mediū z mediator nō dicit solū p ꝑticipatōēz vtriusq; nature sicut pri' dictū est. s etiā p ꝯuenientiam in ꝓprietate. Et xps sm humanaz nām hz ꝓprietates 40 ꝯuenientes diuine nature pter z hūane. Ad illud qd obiicit q mediū nō iungit extrema nisi p ꝯuenientiam quā hz cum eis. dōm q iam pz rnsio. q: ꝯuenientia sm ꝓprietatē est illa q̄ pōt extrema recōciliare. maxime qn extrema ꝯiunga būt p illud mediuz z pduci ad ꝯformitatē volūtatis. non ad ꝯformitatē nature. Per xpm enī hō reconciliat deo vt sit beat'. z ita vt fiat de mortali imortalis. de petōre iustus. de misero beatus. nō vt recōciliat' fiat deus. q̄uis ipse xpus sit 41 deus. Ad illud qd obiicit q xps est extremum sm humanaz nām. dōm q falsum est. nam hūana nā in xpo nunq̄ indiguit recōciliatōne. vn nō erat reconciliata s reconcilians. sm q dr. ij. ad Corin. v. Deus erat in xpo sibi reconciliās mundū. Alteri' enī ꝯditionis erat nā hūana in aliis hoib'. alteri' in xpo. In aliis enī erat peccatrix. in xpo erat imunis ab oi culpa. Ad illud qd obiicit q si mediator dicit ꝓpter 42 ꝯuenientiā in ꝓprietatib'. q demon dz dici mediator. dōm q nō est sile. q: nō hz ꝓprietates bono mediatori ꝯuenientes sm q exponit Aug. in li. de ciui. dei. ix. aliq̄tulum plire. s tamen vtiliter. Ait enī sic. Mediatorem inter deū z hoiem mortalitatez oportuit habere transeuntē. z beatitudinē ꝑmanentē. vt p illud qd transit ꝯgrueret morituris. z ad illud qd permanet transferret ex mortuis. Boni g angeli inter miseros z mortales. z btōs z imortales. mediū eē nō pñt. q: illi q̄z bti z imortales sunt. Pñt aūt medii eē mali angeli. q: imortales sunt cuz ipsis. z miseri cū istis. His ꝯtrari' ē mediator bon'. z aduersus hoz imortalitatē z miseriā. z mortalis ad tps existere voluit. z beat' in eternitate ꝑsistere potuit. Et q sine ꝯtrariū hoc ipse ampli' ꝯsequēter. Ad hoc interponit se medius mortalis z miser. vt ad imortalitatē btāz transire nō sinat. Ad hoc aūt se interponit mortalis z beatus. vt morte trāsacta ex mortuis faceret imortales. qd i se resurgēdo mōstrauit. z ex miseris btōs vn nunq̄ ipse discessit. Ali' est g medi' mal' q̄ sepat amicos. alius bon' q̄ reconciliauit inimicos. Et sic patz quō ꝯuenientia ꝓpietatum in xpo faciat ad officium boni mediatoris. in demone vo faciat ad ꝯtrarium. Et sic patet rnsio ad quesita.

Di. xx. de redemptōne nostra facta p passionē xpi q̄tum ad ꝯgruentiā z necessitatem.

Si vo querit vtrū alio modo zc. Supra egit mgr de passionis efficacia. in hac vo pte agit de passiōis ꝯgruentia. Diuidit aūt ista ps in duas partes. In quaꝝ prima ꝯpat passionē xpi ad cām ꝓpter quā passus est. In scda vo compat ipsam ad cām a qua fuit passio in ipso. ibi. Xps g est sacerdos idemq; hostia zc. Prima ps diuidit in duas ptes. in quaꝝ prima ōndit q modus iste redimēdi. s. p passionez valde fuit ꝯgruus z rōnabilis. ōndens q̄re isto mō. s. p passionē gen' hūanū redimere voluit. In scda pte ōndit q alio mō si voluisset redimere potuit. ibi. Si enī tres illi in causam zc. Silr scda ps diuidit in duas partes. In quaꝝ prima inquirit a q sit passio xpi. ōndens q traditus fuit a patre. a seipso. a iuda. z a iudeis. In scda vo agit de diūa causaꝝ passionis xpi vtrū bona fuerit vel mala. ibi. Et fuit actus iude et iudeoꝝ malus. actus vo xpi z patris bonus. Siue vt aliter dicat inquirit illaꝝ causaꝝ differentiam penes bonitatez z maliciam. Subdiuisiones autem partium manifeste sunt in litera.

XX

Q mod' redimēdi genus humanū p passionē fuit cōgruus valde z ratōnabilis. a

Si vo q̄rit vtrū alio mō posset de' hoiez liberare q̄ p mortē xpi. dicim' z aliū modū fuisse possibilē deo cui' ptāti cūcta sbiacent. s nrē miserie sanāde ꝯueniētiorē modū aliū nō fuisse nec eē optuisse. Quid enī mētes nrās tantū erigit z ab imortalitat' despatōe liberat. q̄ q tanti nos fecit de'. vt dei fili' imutabilit' bon' i se manēs qd erat. et a nob accipiēs qd n erat. dignatus nrm inire ꝯsortiū. mala nrā moriendo pferret. Est z alia rō q̄re isto poti' mō q̄ alio liberare voluit. q: sic z iusticia supat dya' nō potentia. Et quō id factū sit explicabo vt potero. Quadā iusticia dei i ptātez dya' traditus ē gen' hūanū. petō pmi hois i oms originalr trāseūte. z illi' debito obligāte. vn oēs hoies ab origine st sb pncipe dyali. Vn aplus. Eram' nā filii ire. nā. s. vt est deprauata petō. n vt ē recta creata ab initio. Mod' āt ille q̄ tradit' ē hō i dyali ptātez nō ita dz intelligi tanq̄ de' h fecerit aut fieri iusserit. s q tm pmiserit. iuste tn. b Illo enī deserente peccantem. peti autor ilico inuasit. nec tn deus ꝯtinuit in ira sua miseratiōes suas. nec hoiez a lege sue ptāt' emisit. cū in dyali ptāte eē pmisit. q: nec dya' a ptāte dei ē alien' sic nec a bonitate. Nā q̄licūq; vita dya' vel hō nō sbsistēt. nisi p euz q viuificat oīa

(Margin: Nō alia q̄re isto modo.)

(Margin: Eph. ij.)

(Margin: Q dya' nō est alienus a ptāte dei.)

a Illo enī deserente pec. zc. Conf. Hoc vr inconueniens dictū. q: sic adā peccauit in ꝯsentiēdo. ita dya' peccauit in seducēdo. g sicut iustuz fuit hoiem tradi in ptātē dyaboli. ita fuit iustū dyaboli tradi in ptātē hois. Itē q̄ui' peccauit peccati actor q̄ ꝯsentiens in petm. g multo fortius debuit tradi dya' i ptātem hois q̄ hō i ptāte dyaboli. Rū. dōz q eā dyabolū q̄ adā inuasit sma iudicis condēnātis. vtrūq; ei punit' fuit sic scribit in Gen. s tn mag' decebat sm ordinē diuine iusticie hoiez sbiugari q̄ econuerso. ꝓpt h q sponte subiecit se illi ꝯsentiendo.

nõ q̃ deus hoiem deseruit. vt nõ se illi exhiberet deuz. ſ inter mala penalia etiã malis mlta pſtiṫ bona. ⁊ tã dez hoiez quẽ ↄmiſſio pctõꝝ dya^lo ſbdit. ^b remiſſio peccatoꝝ p ſanguiem xp̃i data. a dya^lo eruit. vt ſic iuſticia vinceret̃ dya⁹. nõ potentia. Sʒ q̃ iuſticia? Jhũ xp̃i. Et q̊ mõ victus ẽ ea. q2 in ea nihil dignũ morte inueniẽs. occidit eũ tñ. ⁊ vtiqꝫ iuſtũ eſt vt debitores q̊s tenebat liberi dimittant̃. in eũ credẽtes quẽ ſine vllo debito occidit. Jdeo aũt potentia vincẽ noluit. q2 dya⁹ vicio pueꝛſitatis ſue amatoꝛ ẽ potẽtie. ⁊ deſertoꝛ oppugnatoꝛ qꝫ iuſticie. in q̊ hoĩes magis eũ imitant̃. q̊ neglecta vel etiã poſa iuſticia. potentie magis ſtudẽt. eiuſqꝫ vel adeptõne letant̃. vel cupiditate inflamant̃. Jdeoqꝫ placuit deo vt nõ potẽtia ſ iuſticia vincẽs hoĩez erueret. in q̊ hõ eũ imitari diſceret. Poſt x̃o in reſurrectõne ſecuta eſt potẽtia. q2 reuixit mortu⁹. nunqꝫ poſtea moritu/rus. Sʒ nõne iure eq̃ſſimo vinceret̃ dya⁹ ſi potẽtia tñ xp̃s cũ illo agere voluiſſet: vtiqꝫ. Sʒ poſtpoſuit xp̃s qđ potuit. vt prius agẽt qđ oꝑtuit. Juſticia ĝ hũilita/tis hoĩez liberauit. quẽ ſola potẽtia equiſſime liberare potuit.

Q2 alio modo potuiſſet ſi voluiſſet redimere gen⁹ humanum. ^b

Si eñ tres illi in cãm venirẽt. ſ. de⁹. dya⁹. hõ. dya⁹ et hõ qđ aduerſus deũ dicerẽt nõ hr̃ent. Dya⁹ eñ de iniuria dei ↄuinceret̃. q2 ſeruũ ei⁹. ſ. hoiem ⁊ fraudulent̃ abduxit. ⁊ violẽter tenuit. Hõ etiã iniuri⁹ deo ↄuince/ret̃. q2 p̃cepta ei⁹ ↄtempſit et ſe alieno dñõ mãcipauit. De hoĩs etiã iniuria ↄuinceret̃ dya⁹. q2 ⁊ illũ pri⁹ falla ci ꝑmiſſione decepit. ⁊ p⁹ mala inferẽdo leſit. Jniuſte ĝ dya⁹ q̃tum ad ſe tenebat hoĩez. ſ hõ iuſte tenebatur q2 dya⁹ nunqꝫ meruit ptãtem hr̃e ſup hoiem. ſ hõ me/ruit p culpã pati dya^li tyrãnidẽ. Si ĝ deus q̊ vtriqꝫ p̃erat potentia hoiem liberare vellet. ſola iuſſionis v̾tu/te hoiem potuit rectiſſime liberare. Sʒ ob cãm p̃miſſã iuſticia hũilitatis vti voluit. Q2 in dũ in carne mortali crucifix⁹ eſt. iuſtificati ſum⁹. i. p remiſſionẽ pctõꝝ eruti de ptãte dya^li. ⁊ ita a xp̃o iuſticia dya⁹ vict⁹ ẽ nõ potẽtia. Quõ aũt in eius ſanguine nobis pctã ſint dimiſſa

Jnq̃rit a q̊ ſit paſſio xp̃i. ſupra expoſitũ eſt. oñdens q tradit⁹ fuit a p̃re. a ſeipõ. a iuda ⁊ iudeis. ^c

Xp̃s q̃ eſt ſacerdos. idẽqꝫ hoſtia ⁊ p̃ciũ nr̃e recõciliatõnis. q̊ ⁊ ſe in ara crucis nõ dya^lo. ſ deo trinitati obtulit p oĩbus q̃tũ ad p̃cij ſufficientiã. ſ p electis tñ q̃tũ ad ſalutis efficientiã. q2 p̃deſtinatis tñ ſalutem efficit. ^c de q̊ ⁊ legit̃ q ſit tradit⁹ a p̃re. ⁊ q ſeipm tradidit. et q iudas eũ tradidit ⁊ iudei. Jp̃e ſe tradidit. q2 ſpõte ad paſſionẽ acceſſit. Et pr̃ eũ tradidit. q2 volũtate p̃ris imo to/tius trinitatis paſſus eſt. Judas tradidit ꝓdendo. ⁊ iu/dei inſtigando.

De dña cauſaꝝ paſſionis xp̃i vtrum bona fuerit vel mala. ^d

Et fuit actus iude ⁊ iudeorum malus. et actus chriſti et patris bonus. Opus chriſti et patris bonum. quia bõa p̃ris ⁊ filij volũtas. Malũ fuit op⁹ iude ⁊ iudeoꝝ.

b Qua iuſticia ſit victus dyabolus.

Aug⁹. in li. de trinitate.

c

2 b Remiſſio pctõrũ p ſang. xp̃i ⁊c. Cõt v̾ ſm hoc q de⁹ poſſʒ facere p iuſticiã aliq̃d ⁊ nõ p potentiã. ⁊ econuerſo. Sed ↄtra h̾ eſt qđ ẽ ſumme iuſtus et ſumme potẽs. ĝ nihil p̃t facẽ niſi iuſte ⁊ potẽter. Jtez eſto q de⁹ fuiſſet vſus potentia in liberatõne hoĩs. cũ dya⁹ nullũ ius haberet in eo. nullã iniuriam feciſſet dyabolo. R̃o. dõm q in aucte p̃miſſa nõ ſepat̃ iuſticia a potẽtia ita q vna ſit ſine altera in opatiõe diuiã. Sʒ hic innuit̃ q aliqđ eſt op⁹ in q̊ p excellentiã manifeſtatur iuſticia. aliqđ in q̊ p excellentiã manifeſtat̃ potentia. ⁊ de⁹ illum modũ elegit in q̊ maifeſtat̃ iuſticia. vt nobis daret imitandi formã. Ad illđ quod querit̃. vtrũ ſi liberaſſet p potentiã fuiſſet ibi iuſticia. dõm q ſic ſed tamẽ nõ fuiſſet ita manifeſtata.

5 c De quo ⁊ legit̃ q ſit traditus a patre et q ſeipʒ tradidit. Hoc videtur eſſe falſum. Si eñ deus tradidit eum in mortem. videtur q iudei eum occiderent aucte dei. ĝ deus p̃ticeps fuit in illo homicidio. Si tu dicas q tradidit cuʒ q2 ꝑmiſit eũ occidi. Sił poſſet dici de q̊libet q̊ occidit̃. q2 quẽlibet q̊ occidit̃ ꝑmittit deus occidi. Jtem qui põt aliũ liberare ab occiſione ⁊ nõ liberat dicit̃ eũ occidẽ interp̃tatiue. ĝ cũ de⁹ pr̃ potuerit liberare filium vt non occideretur. videt̃ q ſaltem interpretatiue v̾ eum occidiſſe. R̃o. dõm q mors eſt priuatio vite. et hec habet ↄpatõnem ad inferentem et ad eũ qui ſuſtiet. Et ſm hoc ali-

4 quis poteſt dupliciť

tradere aliū in mortē. aut quia facit vt alij inferāt ei mortē. aut q̄ꝛ facit vt ipse sustineat mortē. Quō ḡ sustinē ta mors fuit a deo pr̄e. ⁊ fuit a xp̄o. q̄ꝛ de⁹ pr̄ voluit q̄ ipse sustineret mortē. ⁊ ipse volūtarie sustinuit. hinc ē q̄ tradit⁹ dī a pr̄e. tradit⁹ etiā dī a se. Rursus q̄ꝛ iudas ⁊ iudei ꝑcurauerūt vt alij inferrēt ei mortē. hinc ē q̄ tradi tus dī a iuda ⁊ a iudeis. Et q̄m fuit laudabilis mortꝭ sufferētia. illatio āt fuit vituperabil̄. hinc ē q̄ traditio dei ⁊ xp̄i laudaē. traditio iude ⁊ iudeoꝝ vituperaē. Et sic patz q̄ mors a p̄te sufferentiꝭ fuit deo placita ⁊ accepta. sed

q̄ꝛ mala fuit intentio. diuersa fuerūt ibi facta siue opa. i. diuersi act⁹. ⁊ vna res siue factuz. s. passio ipsa. Ideo q̄ doctores aliqñ vniūt i facto illo p̄rem. filiū. iudā. iudeum. aliqñ distinguūt. Respiciētes ei ad passionē vnū opus illoꝝ dicūt. Attendētes intentiōnes ⁊ act⁹. facta diuersa discernūt. Vñ aug. Facta est inquit traditō a p̄re. facta ē traditio a filio. facta ē traditio a iuda. vna res facta ē. Quid ḡ discernit int̄ eos? q̄ꝛ h̄ fecit filius ⁊ pr̄ in charitate. Judas xͦo in ꝓditōe. Videt̄ q̄ꝛ nō q̄d faciat hō. ſ q̄ volūtate ꝯsiderandū ē. In eodē facta inuenim⁹ deū q̄ iudā. deū b̄ndicim⁹. iudam detestamur. q̄ꝛ de⁹ cogitauit salutez nr̄az. Judas cogitauit p̄ciuz q̄ vēdidit dn̄m. fili⁹ p̄ciū q̄ꝺ dedit ꝑ nob: Diuersa ḡ intētio. diuersa facta facit. cū tn̄ sit vna res ex diuersꝭ. Ecce vnā rem dic̄ ibi fuisse. ⁊ diuersa facta. q̄ꝛ vna ibi fuit passio ſ diuersi act⁹. Et ı̄ᵈ act⁹ q̄dem iude ac iudeoꝝ sūt mali. q̄bus opati sūt xp̄i passionē q̄ bonū ē ⁊ op⁹ dei ē. Passio ḡ xp̄i ⁊ op⁹ dr̄ iudeoꝝ. q̄ꝛ ex actib⁹ eoꝝ ꝓuenit. ⁊ op⁹ dei. q̄ꝛ eo autore. i. eo volēte fuit. Vñ augu. Nemo aufert aiaz xp̄i ab eo. q̄ꝛ p̄tātem hꝫ ponēdi ⁊ sumēdi. Ecce habes autorez opis. Ponet aiam. ecce habes op⁹ autoris. Et vt generalr̄ ꝯcludam. q̄tiens in carne xp̄i aliq̄d patiē. opus autoris est. q̄ꝛ cū sua voluntate nō alio cogēte ꝑpetiē. ipse auctor est opis. Cū aūt passio xp̄i opus dei sit. ⁊ ideo bonuz. eamq̄ꝫ opati sint iudas ⁊ iudei. querie an ꝯcedendū sit eos opatos ibi eē bonum? Hic distinguendū est. Pōt eñ dici q̄ opati sē bonū. q̄ꝛ ex actibus eoꝝ bonū ꝓuenit. i. passio xp̄i. Et item q̄ opati nō sunt bonū ſ malū. q̄ꝛ actio eoꝝ nō fuit bona sed mala.

Aug.

Passio xp̄i dī op⁹ dei ⁊ iudeorum ⁊ quō. Aug. in expositione fidei catholice ꝯtra felicianum.

Si iudei sunt ibi opati bonū.

a p̄te infligentiuz fuit tn̄ pmissa. Et p h̄ pꝫ rn̄sio ad p̄mū obiectū. Ad illō q̄ꝺ obr̄ q̄ pmittēs aliquem occidi cū posset ꝓhibere p̄ticeps homicidij ē. dōꝫ q̄ illud fallit in dō. q̄ꝛ pōt pctā oīa ꝓhibere ⁊ nō ꝓhibet. h̄ eñ spectat ad regimē sue ꝓuidētie. sicut in p̄mo et scd̄o li. fuit ōn̄sum.

Actus quidē iude ⁊ iudeoꝝ sunt mali quib⁹ opati sunt ⁊c. Contra. videē implicare duo oppōita. Si eñ act⁹ recipit denoīatōꝫ a termīo. ⁊ passio xp̄i fuit bona. videtur q̄ act⁹ eoꝝ fuerūt boni. Itēꝫ mors ⁊ vita opponunē. sed xp̄i vita et generatio fuit bona. ḡ mors ⁊ corruptio fuit mala. Itē iuxta h̄ q̄riē verū simpliciter dōm sit q̄ xp̄i passio fuit bona vel mala. Cuꝫ eñ habeat actorē bonū ⁊ maluꝫ sicut ſ dictū est. nō ē rō q̄re magꝭ debeat ab h̄ q̄ ab illo denoīari. Querit etiaꝫ dato q̄ passio sit bona. Utrū ꝯcedendū sit q̄ iudei opati sint bonū. R̄⁹. dōm q̄ cum querim⁹ de bonitate passionis. nō querim⁹ de bonitate vel malicia in genē nature ſ in genere moris. De hac ḡ bonitate absq̄ꝫ dubio ē ꝯcedendū q̄ passio xp̄i fuit bona simplr̄. Est ei p̄ciosa i ꝯspectu dn̄i mors sctōꝝ e⁹. mlto magꝭ mors xp̄i fuit p̄ciosissima. Triplici āt ex cā dꝫ dici mors xp̄i simplr̄ bōa. Vna ē strēnuitas vtutꝭ ex p̄te sustinētꝭ. Sufficiebat ei illā passionē vtuosissime. q̄ꝛ patientissie ⁊ ꝯstātissie. Scd̄a ē vtilitas redēptōis ex p̄te h̄uani generꝭ. q̄ꝛ p illā totū gen⁹ h̄uanū ē libatū. Tercia ē honestas cāe moriēdi. Mortu⁹ eñ fuit ꝑ veritate dicēda. vñ pylat⁹ scripsit sup cāꝫ cāmi Ihs nazaren⁹. Quāuis passio xp̄i sit bōa simplr̄. tn̄ actio iudeoꝝ fuit mala simplr̄. q̄ꝛ ex mala volūtate ⁊ radice ꝓcessit. nec ꝓpt bonitate passionis q̄ inde secuta ē bona dicenda ē h̄ eñ fuit ꝓter intentiōeꝫ ipsoꝝ ꝑ opatiōeꝫ diuinā. ꝑ quā deus multis malis elicit multa bona. Et p h̄ pꝫ rn̄sio ad obiecta. P̄mū ei pꝫ q̄ nō est multiplicatio ꝯpassibilium sicut iā ōn̄sum ē. Scd̄m etiā pꝫ. q̄ꝛ mors ⁊ vita nō opponunē in genere moris ſ in genere nature. Tercium pꝫ q̄re passio xp̄i dr̄ simplr̄ bona. Passio eñ dicie vt est in patiēte. ⁊ ideo dr̄ magꝭ passio esse bona vt est a bona volūtate patientꝭ. q̄ mala vt est a mala volūtate inferentis. Ad illud quod querie vltimo verum ꝯcedendū sit q̄ iudei opati sint bonū. dōm q̄ est op⁹ opans ⁊ op⁹ opatū. Cū ḡ querie verū iudei opati sint bonū. bonū pōt dicere bonitatē circa opus opans. vel circa op⁹ opatum. Si circa op⁹ opans. est simplr̄ negandū. q̄ꝛ tale op⁹ in iudeis simplr̄ fuit malū. Circa xͦo op⁹ opatū q̄ꝺ quidē fuit mors ⁊ passio xp̄i. h̄ dupl̄r pōt intelligi. Aut p se ⁊ p se. ⁊ sic falsuꝫ ē q̄ iudei sē opati bonū. Illō ei op⁹ opatū bonitatē nō h̄uit ex intentiōe iudeoꝝ. Si āt intelligaē p accn̄s ⁊ ex ꝯn̄ti. sic hꝫ vitatē. Judei eñ opati sunt passionē xp̄i. que quidem fuit maximū bonum ⁊ salutarimum toti mundo.

Ad intelligentiā h⁹ ptis incidit hic q̄ꝺ de ꝯgruētia nr̄e redemptōnis facte p passionem xp̄i. Et circa h̄. vi dubitabilia p̄nt queri. P̄rio eñ q̄riē verū ꝯgruū fuerit reparari h̄uanā nām. Scd̄o q̄riē verꝫ magis ꝯgruū fuerit reparari h̄uanā nāꝫ p satisfactōnez q̄ p aliā viā. Tercio querie verū aliqua creatura satisfacere potuerit deo ꝑ h̄uano genere. Quarto q̄ritur verū possit hō satisfacere ꝑ se. Quinto verū deus satisfactionē p mortē xp̄i debuerit acceptare. Sexto et vltio q̄riē verꝫ alio mō gen⁹ h̄uanū potuerit liberare

5

6

7

Questio .x.

Utrum congruum fuerit humanā naturā a deo reparari. Et q sic videt p quatuor suppositōes manifestas que elici pñt ex dictis Ansel. in li. j. Cur deus homo. Prima est hec. Nullaten⁹ decet summā stabilitatē pmittere suū ppositum infirmari. Scda est h. Nullatenus decet summā benignitatē p pctō vni⁹ hominis totā posteritatem eius sempiternaliter damnari. Tercia est hec. Nullaten⁹ decet summā sapientiā nobilissimā creaturam pmittere vniuersalit fine suo fraudari. Quarta est h. Nullaten⁹ decet summā virtutem pmittere seruū suū ab alio in sempiternuz iniuste detineri. Ex prima arguitur ita. Si nō decet dei ppositū infirmari. ⁊ deus pposuerat hoiem pducere ad beatitudinē. ⁊ pduci nō habet qādiu manet in statu ruine. ergo indecens est hominē i tali statu relinqui. ergo ab oppositis decens est ipm reparari et releuari. Ex scda arguit sic. Non decet posteritatē totā sempiternaliter damnari p pctō vni⁹ hominis. sz tota sempiternaliter damnaret nisi repatio interueniret. ergo congruum fuit ⁊ decens vt deus hoiem repararet. Ex tercia arguit sic. Non decet summam sapiam pmittere vniuersalitet nobilissimā creaturā fine suo fraudari. sed nisi repatio interueniret oēs hoies fine suo essent fraudari. ⁊ ita vane oēs filij hominū essent constituti. qd diuine sapientie nō congruit. que nihil incōgruum facit. ergo restat q valde congruum fuit gen⁹ humanum reparari. Ex quarta arguitur sic. Non decet summam virtutē pmittere seruos suos iniuste ⁊ violenter ab aduersario detineri. sed nisi repatio interuenisset multi serui dei ⁊ sancti detinerent in lymbo. ergo cōgruum fuit ⁊ decens p repatōnis beneficiū subueniri generi humano. Sed ctra hoc obijcit sic. Si indecens fuisset genus humanū nō reparari ⁊ inconueniens. ⁊ qdlibet minimū incōueniens sic dicit Ans. in li. Cur deus homo. est impossibile erga deū. impossibile ergo fuit deū gen⁹ humanū nō reparari. Et ex h elicitur duplex incōueniens. Unuz q deus nō reparauit genus humanū ppter miscdiam. sed potius ppter vitandaz indecentiā. Aliud q nō repauit ex liberalitate sed ex necessitate. q si verum est. nō teneniur ei ad tantas grarum actōnes. qd impiū ⁊ crudelissimū est dicere. Item nobilior creatura est angelus q homo. ⁊ ppter beatitudinē est facta sicut homo. sed nō decuit deū releuare angelum a suo lapsu. ergo nec decuit reparare genus humanū. Item sicut decet diuinam sapientiam ⁊ bonitatē releuare cadentē. sic etiam decet sustentare stantem. sed nō decuit deum tenere genus humanū ante lapsum. ergo videt q nō decuit ipm releuare post lapsum. Item nō decet deum facere ctra suam iusticiā. sed homo cum peccauit meruit a deo ineternū separi. si ergo p repatōnem deo habet coniungi. videt q nunq decuit genus humanō reparari. Item sicut homo p pctm meruit mortem carnis. ita enā meruit mortē sempiterne damnationis. sz nō decuit deum sic reparari gen⁹ humanū vt non moreret morte carnis. ergo nō decuit sic reparare vt non moreret morte sempiterne damnatōnis. Item nō decet deum facere ctra dispositiōez sue sapie. sed deus talem fecerat hoiem vt si vellet stare staret. ⁊ si vellet cadere caderet. ergo sicut nō decet deū facere de stante vt cadat. ita nō decet ipm facere de cadente vt resurgat. ergo nō decet eum reparare humanā naturā. Re. dōm q absq dubio congruū est ⁊ decens reparari genus humanum. Congruum inquā est ⁊ decens nō solum ex pte dei sz etiā ex pte hois. Ex pte dei. qz decet dei potentiam. sapiam. ⁊ miscdiam. sicut in opponēdo mōstratum est supra. Ex pte vo hois congruentia est similiter si psideret dignitas hois lapsi. ⁊ modus labendi. et status lapsi. Dignitas nanq hois cōditi tanta erat vt ppter ipm facta sunt vniuersa. Si ergo homo careret suo fine. iam oīa essent suo fine defraudata. Modus vo labendi fuit q humana natura totaliter cecidit. alio peccante. ⁊ alio suggerente. et ideo decens fuit ipsam p aliū releuari. vt sicut filij peccauerūt i parēte. ⁊ parēs peccauit dyabolo suggerēte. sic etiā homo repararet dño releuāte. Status etiā hois lapsi reparationi cōgruit. qz in illo statu sil' fuit pena cum miseria. ⁊ pena quodā mō placabat diuinā iusticiā. miseria vo puocabat miscdiam. Et sic patz q p omnem modū congruum fuit reparari genus humanū. Congruum inqz ex pte opificis. ⁊ congruū ex pte opis. Sz congruitas ex pte opis pura congruentia ē. ita q nō ponit necessitatē. Cōgruitas vo ex pte opificis ponit necessitatē. necītate inqz nō ineuitabilitat' q diuiditur in coactionē ⁊ phibitōez. sz necessitatē immutabilitatis q consurgit ex stabilitate ⁊ imutabilitate diuine dispositōnis. hec aūt nō artat diuinā potentiā ad oppositum. sz eā determiat ad tale ppositum. Unī Ans. in li. Cur deus hō. Cū dicim⁹ deū aliqd facere necessitate. intelligendū est q h facit necessitate seruandi honestatem. q necessitas nō est aliud q imutabilitas honestat'. Ex his q dicta sunt pz rñsio ad ppositā qōez. Si eīm qrat verū congruū sit reparari gen⁹ humanum. pcedendū est simplr q verū est. Si vo qrat verū sit necessariū. nō est simplr rñdendū. sz distinguendum. Est eīm necessariū ex pte dei. sz ex pte nr̄i nō quacūq necessitate. sz necessitate imutabilitat' q nō opponit libertati volūtat'. ac p h nec grē nec libertati. Et per h pz rñsio ad pmū obiectū. nō eīm sequit si de⁹ reparat necessitate sue imutabilitat'. q ppter h non repararet liberalitate sue benignitat'. hec eīm simul pñt stare. Ad illud qd opponit q creatura angelica nobilior est ⁊c. dōm q qūuis angel⁹ nobilior sit creatura q hō. nō tñ est adeo ad repatōnem ydoneus sicut hō. ppter modū labendi. ⁊ statū hois lapsi. Nō enim penituit. āgel⁹ obstinat⁹ fuit. Nō totaliter. angel⁹ pticulariter cecidit. Nō p aliū. angel⁹ p seipm. et h sunt q faciūt angelū ad repatōez min⁹ ydoneū. Ad illud qd obijcit q nō decuit deū tenere hoiem ne caderet. dōm q si hō voluisset stare. nūqz de⁹ dereliquisset euz vt caderet. sz qz stare noluit. non debuit ipm cōseruare inuitū. sz qz hō p⁹ lapsum voluit resurgere. ideo decuit deū sibi manū porrigere. ita q man⁹ ista ad illos se extendit qui volūt resurgē. nō ad eos q nolūt resurgere. Ad illud qd obi: q non decet deū facere ctra suā iusticiā. dōm q verū est. Decet tñ ipm aliqd facere pter rigorez iusticie. qz repatio humani generis nō repugnat diuine iusticie. concurrūt eīm in illa simul miscdia ⁊ veritas sicut videbit infra. Unī qd dicitur q homo meruit p pctm ineternuz separi a deo. h verum est qūtum est de se. possunt tamen alia merita interuenire que infringent illam obligatōnem. et in quibus seruabit ordo iusticie diuine. Ad illud qd obijcit q per peccatū meruit homo ita punim pena sempiterne damnatōnis sicut pena mortis. dōm q

nō est simile. quia de pena mortis statim fuit senten-tia lata. de pena vero eterne dānatōis adhuc differt̄ sententia. Et quia diuina sententia est irreuocabil' postq̄ lata est. licet mutari possit sententia p̄ ꝓphetiā ꝑdi-cata (sicut patz in Jona) añq̄ ferat̄ potest remediū inueniri. Jdō reparari potuit genus hūanū vt nō incur-reret penā dānatōis sempiterne in aliqua eius p̄te. q̄uis non fuerit liberatū vt nō incurreret penā mor-tis. Et si tu queras. quare sententia ista fuit lata ꝛ illa ꝓlata. cū homo meruisset vtrāq̄ de se. dōm q̄ p̄ma est via penitētie. Scd'a vero aufert locum penitētie. ideo non debebat scd'a sententia ferri contra hoīem q̄diu erat in statu vie. Ad illud qd' obijcit̄ q̄ non decebat deū facere cōtra ordinē sue sapiētie. dōm q̄ genus hūanū repando cōtra suā sapiētiam nō facit. quia ex sapiētia sua fecerat ip̄m repabilē preuidēs eius lapsum. Nec valet illud qd' obijcit. nec decuit fa-cere de stante vt caderet. g̃ non decuit de labēte vt re-surgeret. quia q̄uis nullo sapiēte fiat homo deteri-or. aliquo tamē sapiēte potest fieri melior. Et licz nō deceat deuz de bono facere malum. decet tamen de malo facere bonū.

Questio. ij. b

Utrū magis congruat genus hūanuz reparari per sa-tisfactōem q̄ per aliā viam. Et q̄ sic ostēditur p̄ qua-tuor suppositōes. Quarū prima est hec. Jlla via ma-gis conueniēs fuit ad repatōem hūani generis. in q̄ magis seruat̄ ordo diuine iustitie. Scd'a est hec. Jl-la via magis congruit repationi hūani generis. in q̄ magis seruat̄ ordo diuine sapientie. Tercia est hec. Jlla via magis cōuenit repationi hūani generis. i q̄ magis seruat̄ presidētia diuine potestatis. Quarta via est hec. Jlla via magis cōuenit repationi hūani generis. in qua magis seruat̄ honorificētia diuine ma-iestatis. His presuppositis arguit̄ sic. Magis fuat̄ ordo diuine iustitie cū malū punit̄ q̄ cū relinquitur impunitū. sed cū peccata repant̄ p̄ satisfactiōez ma-gis punitur. sine satisfactōe relinquit̄ impunitū. ergo magis seruat̄ ordo iustitie in repatione p̄ satisfactō-nem q̄ sine satisfactione. g̃ p̄ primā suppositōez via illa magis cōuenit repando generi hūano. Jtē scd'o arguit̄ sic. ordinatio peccatū i supplicijs siue pec-cati in pena manifestat decorem diuine sapiētie. que non patit̄ vniuersū ex aliqua sui parte turpari. s̄ cū peccator releuat̄ p̄ satisfactōem. ad culpā sequit̄ pe-na. Cū g̃ sine satisfactione culpa nō ordinat̄ per pe-nā. g̃ repatio generis hūani p̄ satisfactōem plus con-uenit diuine sapiētie q̄ sine. g̃ p̄ scd'am suppositōem via ista repandi est magis congrua et ydonea in se. Jtem tercio arguit̄ sic. Si malū non puniret̄ et re-linqueret̄ sine aliqua satisfactōe. ꝛ iustitia nulli legi subiaceret. diuina p̄tās in oībus non p̄sideret. sed cūz p̄ peccato satisfactio exigit̄. peccator subdit̄ pene au-toritate diuine iustitie. g̃ in mō repandi genus hūa-num p̄ satisfactōem magis preducet presidētia diuine potestatis q̄ per aliā viam. g̃ per terciā suppositōez via ista est magis congrua. Jtem quarto arguit̄ sic. peccator cū peccat. p̄ preuaricatōem deū inhonorat. si g̃ peccātū dimitteret̄ sine satisfactōe. peccātū relinquetur absq̄ honoris ablati recompēsatōe. cū aūt satisfactō redudit̄. honor recōpensat̄. g̃ in mō repandi hoīem p̄ satisfactōem magis seruat̄ honorificētia diuine ma-iestatis q̄ per aliū modū. g̃ per quartā suppositōem hac via repatōis magis congruit genus hūanū repa-rari. Ex hijs eisdēq̄ rōnibus non solū p̄t cōcludi q̄ hec via sit magis congrua. sed etiā q̄ alia non p̄t esse congrua. veruntamē non sunt ita efficaces ad ꝓbādūz scd'm. sicut ad ꝓbādum primū. quia p̄ter has cōgru-entias possūt ꝛ alie repiri. licet ille sint magis excel-lentes. Sed cōtra. Magis decet deū facere quod magis facit ad ostēsionē sue benignitat' ꝛ misericor-die. sed dimittere peccata oīa absq̄ aliqua satisfacti-one pene h' est maioris misericordie q̄ exigere p̄ il-lis penā. Si g̃ deus est misericordissim' ꝛ benignissi-mus adeo vt benignior cogitari non possit. videtur g̃ q̄ modus ille repandi qui est preter satisfactōem magis cōueniat diuine excellētie. Jtē modus ille magis cōuenit repatōi generis hūani. qui magis est ostēsiuus diuine sufficiētie. sed si sic de' gen' hūanuz repararet q̄ nullā requireret satisfactiōez. magis appa-reret diuina sufficiētia. Ostēderet̄ em̄ tūc q̄ emēdaꝝ nostrarū ꝛ bonoꝝ nostroꝝ non indigeret. g̃ modus repandi absq̄ omī satisfactōe magis esset cōgru' hu-mano generi. Jtem ille modus magis cōuenit re-parationi hūane qui magis est ostēsiuus diuine poten-tie. p̄ eo q̄ repatio est quedā recreatio. sed si de' abs-q̄ omī satisfactione solo verbo repasset genus hūa-num sicut fabricauit mūdū. maior esset ibi diuie vir-tutis ostēsio. g̃ magis cōuenit iste modus hūano ge-neri repando. Jtē iste modus magis cōuenit repa-tioni generis hūani in quo hō magis astringitur ad amādum ꝛ laudādum deuz. sed si deus culpā homi relinquisset absq̄ omī satisfactōe ꝛ pena esset magis laudādus ꝛ amādus ab hoīe. hō em̄ illā a deo perce-pisset. g̃ talis modus repationi hūane magis cōgrue-ret. Jtē modus ille magis congruit repationi ge-neris hūani in quo magis erudit̄ hō ad executiōem diuini mādati ꝛ imitatōem dei. sed hō debet remit-tere ꝛ cōdonare alij culpā ꝛ penā. g̃ si deus homini debuit dare exēplū p̄fectōis. videt̄ q̄ magis deū de-cuit repare genus hūanū totū relaxādo q̄ satisfacti-onē aliquā exigēdo. Jtē ille mod' repandi magis decz deū q̄ ē a deo imediate. q̄ q̄ ē a dō mediāte ad-iutorio creature. Om̄ sic decuit deū mag' p̄ seip̄z cre-are. sic magis vr̄ esse decēs p̄ seip̄z recreare. s̄ repatō p̄ satisfactōem est mediāte creatura satisfaciēte. g̃ vr̄ q̄ magis decuerit deū repare genus hūanū absq̄ oī satisfactione p̄ seip̄m. q̄ mediāte satisfactōe p̄ creatu-re adiutoriū. R'. dōm q̄ absq̄ dubio magis con-gruū fuit genus hūanū reparari per satisfactōem q̄ p̄ aliā viā s̄m q̄ dicit Ans. ꝛ Aug. Et rō hui' est ꝛ ex p̄-te dei. ꝛ ex p̄te nostra. Ex p̄te inquā dei. quia vniuer-se vie dn̄i mia ꝛ veritas. cū ip̄e sit summe iustus ꝛ mise-ricors. Et idō in repatione generis hūani que est ex-cellentissima viaꝝ dei. congruūz est vt simul currat mia ꝛ iustitia. Et ideo decēs fuit vt deus ab hoīe sa-tisfactōem exigeret p̄ iniuria sibi facta. Et si hō non posset. tunc mia diuina subueniret dādo mediatorez qui p̄ eo satisfaceret. ꝛ iste mod' magis fuit congru-us q̄ alius. Nā si deus culpā non dimisisset. sed vin-dictam exegisset. non manifestaret̄ eius mia. Si ve-ro oīno dimisisset nec satisfactōem exegisset. non ma-nifestaret̄ eius iustitia. Si g̃ ille due conditōes sunt in dei ope seruāde precipue. magis cōgruebat huma-nā nām repari p̄ satisfactōem q̄ p̄ aliā viā ex p̄te dei repātis. Magis etiā congruebat ex p̄te nostri. p̄ eo q̄ repatio nostra ad hoc erat vt nos reduceret a cul-pa ad iustitiā. a miseria ad gloriā. Sicut g̃ cū genus

būanum cecidit per culpā. deū inbonozauit p preuaricatōem ⁊ inordinatā dilectōem. sic cū redit a culpa ad iusticiā. decēs est vt deū bonozet sustinēdo penā. ⁊ in hoc magis repatur ad normā iusticie. Rursus sicut gloriosius est acquirere vitā eternā p merita q̄ sine meritis. sic gloriosius est recōciliari deo p satisfactōem q̄ sine. Modus ḡ repandi p satisfactiōez pl⁹ conuenit nostre iustificatōi ⁊ nostre glorificationi. Si ḡ hec duo principaliter considerātur in repatiōe generis būani. planū est q̄ hic modus repandi magis conueniēs est. tā ex parte dei repantis. q̄ ex pte būani generis repati. Unde rōnes que hoc ostēdūt concedende sūt.

16 Ad illud vero qd̄ obycit̄ de manifestatōe benignitatis ⁊ mie. dd̄m q̄ sūma benignitas et mia in deo non excludunt iusticiā. ⁊ idō nō sic debuit manifestari in opere repatiōis q̄ iusticia nō haberet locuz. sed ita debuit manifestari diuina mia. q̄ sil' cum hoc ostēderet̄ diuina iusticia. Et hoc idē factuz est cū deus repauit genus būanū p mortem filij sui. vbi fuit maxima equitas in exigendo tāte satisfactionis preciū. ⁊ maxima benignitas in tradendo vnigenitum filiū suū.

17 Ad illud quod obycit̄ q̄ magis manifestaret̄ diuina sufficiētia si non exigeret satisfactōem. dd̄m q̄ sicut deus exigit a nobis mandatorū suoꝝ obseruātiam. non ꝓpter suā indigētiam. s; ꝓpt ordinatōem nrām qua debemus ei tanq̄ dn̄o obedire. sic ⁊ peccatoꝝ exigit emendā. nō ꝓpter hoc q̄ indigeat. sed vt nos reducat ad ordinatōem debitā. ⁊ idō obiectio illa ꝓcedebat ex suppositōe falsi. cū dicebatur magis sine satisfactione diuinā sufficiētiam manifestari.

18 Ad illd̄ quod obycit̄ q̄ modus ali⁹ magis manifestaret diuinā potētiam. dd̄m q̄ ⁊ si in omni ope dei ostēdatur diuina potētia. in ope tamē repatōis magis manifestat̄ benignitas ⁊ mia. ⁊ p consequens ipa iusticia eis annexa. Et idō cū poss; vno verbo genus būanū repare. maluit tamē repare cuz difficultate ⁊ penalitate. quia magis oportunū erat sibi ostendere miam q̄ potētiam. Potentia eīm satis claruerat in rerū eductōe. s; adhuc latebat mia quaz ostēdebat ds̄ in hominis repatōe.

19 Ad illud qd̄ obycitur q̄ repatio p̄termissa satisfactōe magis astringeret nos ad laudādum ⁊ amādum deū. dd̄m q̄ falsū est. plus eīm nos astringit ad amorem et laudem dei hoc q̄ dedit vnigenitum suū ꝓ nobis q̄ si absq; hoc cōdonasset nobis ⁊ penā ⁊ culpam. Multo eīm minus fuit q̄ deus ꝓ nobis mortē subiret. q̄ peccata nostra cōdonaret. multo etiā maius fuit dando nobis filium peccata ꝯdonare. q̄ si simpliciter peccata cōdonasset. Qui eīm ꝓprio filio suo non pepercit sed ꝓ nobis oībus tradidit illū. quō non oia nobis cū illo donauit sicut dicit̄ ad Ro. viij. Et sic patet q̄ ꝓposuerat ex suppositōe falsi.

20 Ad illud qd̄ obycit̄ q̄ si satisfactōem non exegisset. magis p̄buisset formaz imitandi se. dd̄m q̄ ⁊ si debeamus deū imitari in aliquibus. non tamē necessariū est imitari in oībus. Ad deum eīm spectat querere gloriā ⁊ vindictam s̄m q̄ dicit̄ ad Ro. xij. Mihi vindictā ⁊ ego retribuam. Ad nos aūt non ptinet. quia nostrū non est iudicare sed iudicari. Et ideo in hoc non debuit dare formā imitandi se. Aliter posset dici q̄ deus exigēdo satisfactionem magis prebuit nobis formā q̄ si nō exegisset. Prebuit enim exemplū subditis in hoc q̄ remisit ⁊ pepercit. prelatis vero in hoc q̄ emēdam requisiuit vt decor iusticie seruaretur. quod spectat ad eos q̄ iudicant terraz. s̄m illud Sapie. j. Diligite iusticiā q̄ iudicatis terrā.

21 Ad illud qd̄ vltimo obycit̄ q̄ decētius fuisset repare genus būanum sine adiutorio humano. ⁊ ita sine satisfactore. dd̄m q̄ hoc falsū est. summe eīm bonitatis est cōmunicare creature operatiōes nobiles s̄; q̄ ipa nata est suscipere. ⁊ creatura aliqd̄ potest facere in repatione. q̄uis solius dei sit operari in primaria rerum ꝓductione. vbi nō est opatio aliquā mām p̄iacētez.

Questio. iij.

Utrū aliqua creatura pura potuerit satisfacere ꝓ toto genere būano. ⁊ q̄ sic videt̄. Una creatura potuit totū genus būanum inficere per culpaz suā. ḡ si gratia est principiū satisfaciēdi. sicut culpa principiū inficiendi. videt̄ q̄ aliqua pura creatura p suā graz potuerit satisfacere ꝓ toto genere būano. Itē nō plus exigit̄ in iusta pena q̄ cōmissū est in culpa. si ḡ genus būanum lapsū fuit per trāsgressionē pure creature. videt̄ q̄ pura creatura potuerit satisfacere ꝓ genere būano. Itē dyabolus iuste ꝑdidit gen⁹ būanum. quia extēdit manū suā in innocētem. ḡ si potuit esse aliqua pura creatura oīno innocēs que se p salute generis būani exponeret. ⁊ dyabolus manū i eā extenderet. videt̄ q̄ aliqua pura creatura redimere potuisset genus būanū de dyabolica ptāte. ⁊ ita satisfacere ꝓ eodem. Item plus pensat deus vitam ⁊ aiam vnius iusti q̄ vitā ⁊ aiaz innumerabiliū peccatoꝝ. si ḡ aliqua pura creatura innocēs ⁊ sancta se deo ⁊ patri obtulisset ꝓ peccatoribus hostiaz. facta esset recōpensatio iusta. ḡ ⁊ satisfactio debita. Itez esto q̄ xp̄s fuisset pura creatura. ⁊ mortuus fuiss; in cruce sicut mortuus fuit. quero tūc. an fuisset detentus i lymbo an non: Cōstat q̄ in lymbo detētus nō fuisset. quia non habuit reatū pctī originalis. ḡ apertuz fuisset ei celū. meruisset ḡ xp̄s apertionē ianue. Si ḡ ianua non habuit aperiri nisi p sufficiētem satisfactionē. videt̄ q̄ pura creatura satisfacere potuisset pro toto genere būano.

Sed cōtra. Si pura creatura esset. aut eēt homo. aut non hō. Si eēt pur⁹ homo. ḡ eēt peccator ⁊ debitor. ḡ nō potuisset eē mediator ⁊ reconciliator cū ipe indigeret recōciliatōe. Si esset non hō. sed ꝓ hoīe non debet satisfacere nisi homo. quia ad euz ptinet satisfactio in quo fuit trāsgressio. ḡ si nec purus homo nec non hō potuit satisfacere ꝓ toto genere būano. videt̄ q̄ nulla pura creatura potuerit. Item satisfactio debet ꝓportionari offense ⁊ iniurie. sed tāta est offensa ⁊ iniuria. quātus est ille cui infertur. cū ḡ deus sit infinitus. offensa ⁊ iniuria dei ē infinita. sed nulla creatura nec eius opatio est infinita. ḡ nulla pura creatura potest satisfacere pro offensa ⁊ iniuria deo illata. sed talis fuit iniuria ade ⁊ posteritat' sue. quia deum contēpsit. ḡ ⁊c. Item nullus satisfacit nisi restituat tātū ⁊ ampli⁹ quātū abstulit. sed nulla pura creatura valet totū genus būanum quod p pctīn Ade fuit a deo subtractuz restituē. ḡ nulla pura creatura potest satisfacere ꝓ ipo. Itē null⁹ potest satisfacere ꝓ oīni homie nisi posset influere in oēm hominem iusticiā. sicut prim⁹ parēs trāsmittit culpā. sed nulla pura creatura potest aliis influere iusticiam vel dare gratiaz sicut in primo libro fuit ostēsum. ergo nulla pura creatura potest satisfacere ꝓ toto genere humano. Item nō minus obligamur deo ꝓ beneficio recreatiōis q̄ ꝓ beneficio creatōis. Si ḡ pura creatura gen⁹ būanū redemisse

illud essem⁹ ei obligati. quātū nostro creatori. ꝙ tātū teneremur diligere creaturā quātū creatorē. Si ꝙ impossibile est nos ad hoc obligari. impossibile fuit puri creaturā satisfacere ꝓ toto genere hūano. Rn̄. dicēdum ꝙ de duobus cōsueuit fieri satisfactio ꝛ requiri. videlicet. de iniuria. ꝛ dāno. Si ꝙ deus requirit satisfactiōem ab hūano genere. aut requirit ꝓ vtroqꝫ. aut ꝓ altero hoꝝ. Si ꝓ vtroqꝫ. planū ē ꝙ īpossibile est aliq̄ purā creaturā deo satisfacere ꝓ hūano genere. ꝓ eo ꝙ tā grauis est iniuria q̄ infert deo ob excellētissimā eius dignitatē. ꝙ nulla pura creatura potest recōpensare aliquid ei equale. Si vero exigit sibi satisfactiōem de solo dāno ꝯdonādo iniuriā. nec sic potest ꝓ toto genere hūano satisfacere aliqua pura creatura. Aut eīn illa pura creatura esset hō. aut nō esset hō. Si hō. cū nullus purus hō possit equiualere toti generi hūano. talis homo offerēdo seipm̄ deo nunq̄ recōpensaret dānū qḋ Adā intulit corrūpēdo totū genus hūanū. Si esset nō homo. nec sic adhuc posset dānū recōpēsare si pura creatura eēt. Et si posset. non tamē satisfaceret. qꝛ ad illḋ genus spectat satisfactio ad qḋ spectauit trāsgressio. Et si hoc posset. non tamē deceret ꝙ nām hūanā in statum p̄stinum reuocaret. esset eīn ex hoc sbiecta alij generi creature. ꝛ ex hoc habetur ꝙ nō solum pura creatura nō posset deo satisfacere si esset alterius generis. sed etiā nec si esset a deo assūpta ꝯueniret vt ꝓ hūano genere satisfaceret. ꝛ ideo cū pura creatura non posset ꝓ toto genere hūano satisfacere. nec alterius generis creaturā deceret assumi. oportuit vt psona satisfaciētis esset deus ꝛ hō. Concedēde sūt ergo rōnes ostēdentes ꝙ nulla pura creatura posset satisfacere ꝓ toto genere hūano. Ad illḋ quod obijcit in ꝯtrariū ꝙ pura creatura potuit totū genus hūanū inficere. dicēdū ꝙ nō est simile. qꝛ aliqua pura creatura potuit esse principiū totius generis hūani sm̄ ꝓpagatōem carnalem. per quā genus hūanum corrūpitur ꝛ inficit. sed nulla pura creatura potuit eē p̄ncipium totius generis hūani sm̄ regeneratōeꝫ spūalem. Ad illud quod obijcit ꝙ nō plus exigit in iusta pena q̄ ꝯmissum est in culpa. dicēdū ꝙ culpa non solum aggrauat ex pte ꝯditōis peccātis. sed etiā ex pte eius in quē peccatur. ꝛ licꝫ peccās fuerit pura creatura. ille tamē in quem peccauit fuit creator. ideo cū exigit ꝙ satisfaciēs nō sit pura creatura. hoc non est supra illud quod ꝯmissum est in culpa. oportet. n. ꝙ psona satisfaciēs ꝓ pcti grauitate. satisfaciat sm̄ oēs ꝯditōes sm̄ quas habet aggrauari. Ad illḋ quod obijcitur ꝙ dyabolus iuste amisit genus hūanū. qꝛ extēdit manum in eū in quē nō habebat ius. dicēdū ꝙ in hoc nō exprimitur sufficiēs rō satisfactōis. sꝫ modus vicēdi dyabolum. Et bene verū est ꝙ aliqua pura creatura inocens potuisset dyabolum vicere. sed tamē ex hoc nō sequit ꝙ potuisset deo satisfacē. Lōge eīn plus est recōpensare deo illatā iniuriā q̄ vincere dyabolicā fraudem. Ad illud quod obijcitur ꝙ plus pensat aiaꝫ iusti q̄ aīas innumerabiliū peccatorum. dicēdū ꝙ deus recōpensatōem in satisfactione non querit de genere hūano sm̄ ꝙ est in statu pcti. ꝙ sm̄ ꝙ fuisset si nō peccasset. ꝛ hoc modo nulli⁹ puri hominis vitam deus tātum appreciat sicut totaꝫ generatōem hūanam. Ad illud quod queritur si xp̄s fuisset sola pura creatura. vtrum moues introisset in celum. dicēdū ꝙ sic. ex hoc tamē non sequitur ꝙ sic meruisset ianue apꝛtōem. qꝛ celū nunq̄ fuerat sibi clausum. hoc supposito ꝙ non habuisset pcti originalis reatū. Alij vero qui reatū pcti originalꝭ habebant ꝓpter hoc nō fuisset in celum introducti. et ita remāsisset ianua clausa. ꝓ eo ꝙ non fuisset sufficiens satisfactio ꝓsoluta.

Questio .iiij. D

Utrum aliquis adiutus gratia potuisset satisfacere ꝓ seipo. Et ꝙ sic videt. quia tres sūt ptes penitentie. ꝯtritio. ꝯfessio. satisfactio. sed hō adiutus grā potest de peccato suo ꝯteri ꝛ ipm̄ cōfiteri. ꝙ p̄t satisfacere ꝓ seipo. Si tu dicas ꝙ p̄t de actuali sed nō de originali. Cōtra. maius est actuale q̄ originale. quia maior ē ibi improbitas volūtatis. ꝛ grauius etiā quis punit ꝓ actuali q̄ ꝓ originali. si ꝙ ꝓ adiutoriū grē potest satisfacere ꝓ suo actuali. multo forti⁹ videt ꝙ ꝓ suo originali. Item satisfacere sm̄ ꝙ dicit Ansel. est honorē debitum deo impēdere. sed quilibet hō adiut⁹ grā potest honorē debitū deo impēdere. ꝙ quilibꝫ pro pctō suo deo satisfacere. Si tu dicas ꝙ non p̄t impēdere honorē quē debet ꝓ iniuria p̄us facta. Cōtra. nulla iusta ptās exigit ab hoie pl⁹ q̄ p̄t. anathema eīn sit qui dicit deū p̄cepisse impossibile. ꝙ nullū honorem debet hō deo reddere quē nō possit. Itē homo existēs in gratia p̄t mereri sūmū bonū qḋ deus est. ꝙ si multo magis est mereri sūmū bonū q̄ reconciliari sibi ꝛ confederari. vr̄ ꝙ multo magis ꝓ quolibet peccato suo possit satisfacere non solū actuali sꝫ etiam originali. Iteꝫ existēs in gratia. aut nō erat dignus aliqua pena. aut tpali sola. Si ꝙ debitor penē tpalis p̄t illā penā soluere. videt ꝙ hō ꝓ quolibꝫ peccato quod habet possit satisfacere. ꝙ ꝓ originali. Item gratia adueniēs in aiaꝫ eque bene delꝫ culpam actualē sicut originale. sed sicut se habet gratia sm̄ efficaciam ad culpe deletionē. ita se hꝫ sm̄ opa ad satisfactionē. Sed grā adueniēs in aiam liberat eam ab oīn culpa tā originali q̄ actuali. ꝙ mouens aiam p̄t satisfacere ꝓ oīn culpa p̄us deleta. ꝙ quilibet homo p̄t satisfacere ꝓ seipo. Sed contra. Si quilibꝫ homo potest satisfacere ꝓ seipo. ꝙ xp̄s gratis mortuus est. ꝙ si hoc est inconueniēs ꝛ absurdum. restat ꝙ illud ex quo sequitur. Iteꝫ sicut iniuria pcti totius generis hūani est infinita rōne eius ꝯ quē est. sic ꝛ illa q̄ est in quolibet peccato singulari. ꝙ si aliquis purus homo non potuit satisfacere ꝓ toto genē hūano. pari etiā rōne videt ꝙ non possit satisfacē ꝓ seipo. Iteꝫ impossibile est ꝙ aliquis satisfaciat ꝓ culpa q̄diu manet in eo radix ꝛ causa culpe. satisfacere eīn sicut dicit Aug. est causas peccatorū excidere. sed viciū hūane originis nunq̄ sepat a carne peccati. ꝙ videtur ꝙ nullus hō qui originale pctm̄ habuit. possit satisfacere ꝓ originali. Maior manifesta ē per Aug. sed minor manifestatur per hoc ꝙ quilibꝫ generat filiū habētem originale pctm̄. Itē ad hoc ꝙ fiat satisfactio nccīū est ꝙ fiat dāni recōpensatō. Sꝫ ꝓpē pctm̄ originale quilibet hꝫ necessitatē moriendi. ꝛ corpus mortuū est ꝓpter pctm̄ originale sicut dicit apl̄s. ꝙ si quis debet satisfacere ꝓ originali peccato. tenetur reddere aiam pro anima. sed quilibet ē mortis debitor ꝓ originali peccato. ꝙ non videtur ꝙ aliquis qui pctm̄ originale ꝯtraxit. possit vnq̄ satisfacere ꝓ illo. Iteꝫ ꝙ originale pctm̄ sit culpa. hoc habet quia ꝓcessit a volūtate Ade. Si ꝙ requiritur satisfactio de ipo sm̄ ꝙ culpa. null⁹ p̄t ꝓ originali sa-

tisfacere nisi satisfaciat ꝓ culpa Ade. Sed ꝓ culpa Ade nullus pt̃ satisfacere fm̃ ꝙ originalis est nisi satisfaciat ꝓ toto genere hũano. g̃ a primo nullus potest satisfacere ꝓ peccato originali alicuius hois nisi satisfaciat ꝓ toto genere hũano. Sed hoc nõ potest aliquis purus hõ. g̃ nullus pt̃ satisfacere ꝓ originali peccato.

28 Rñ. dñm ꝙ est satisfactio plena. ⁊ ẽ satisfactio semiplena. Satisfactio plena est qñ sil' fit satisfactio de iniuria ⁊ de dãno. Satisfactõ vero semiplena est quãdo remissa offẽsa. satisfactio fit ꝓ damno. Intelligẽdũ est g̃ ꝙ ꝓ nullo peccato in quo fit auersio a deo pt̃ satisfacere aliquis purus hõ satisfactiõe plenaria. nec ꝓ seipõ. nec ꝓ aliis. ꝓpter hoc ꝙ offẽsa ⁊ iniuria illa oĩno excedit purã creaturã. Si vero loquamur de satisfactione semiplena. illã videlicet. in qua remissa offensa. requirit̃ emẽda de dãno. sic dõ ꝙ hõ pt̃ satisfacere ꝓ suo actuali pctõ. sȝ ñ ꝓ originali peccato. Rõ aũt huius est. quia pctm̃ actuale dicit̃ deprauatiõeȝ volũtatis. sed originale dicit deprauatõnem nãe. In hoc aũt differt deprauatio nãe a deprauatõe volũtatis. Quia corruptio volũtatis respicit ipsam psonam vt est indiuiduũ. sed corruptio nãe vt est alterius principiũ. Itẽ quia volũtas est vertibil'. et corruptio in ea existens est facile mobile. quia vo natura vno mõ mouet̃. corruptio in ea existẽs ẽ difficile mobilis. Qm̃ g̃ deordinatio volũtatis introducta ꝓ actuali est psone singularis ⁊ facile mobilis. recõpensari potest ꝑ vsũ gratie gratũ faciẽtis que respicit psonam singularem. Quia vero deprauatio nãe est respiciens ꝓpagatõeȝ. ⁊ ita nãm cõem. ⁊ vlterius eradicari non pt̃ oĩno. ideo ꝓ damno illato nemo potest satisfacere per grãȝ singularis psone. Illa enim nõ tollit oĩno peccati originalis radicẽ ab eo in quo est. nec per se nec per vsũ suũ. ⁊ ideo non pt̃ oĩno tollere reatũ ⁊ obligatõem. Impossibile g̃ fuit ꝙ aliq̃s ꝓ peccato originali alicuius hois satisfaceret. nisi oĩno a peccato originali mũdus esset. nisi etiã haberet grãm cõem. hoc est grãm capitis. cui' plenitudo nata est in alias redũdare. talis aũt non potuit esse nisi homo ⁊ deus qui esset alioȝ caput. sicut in precedẽtibus fuit ostẽsum. quia nullus nisi deus potest influere aliis motũ ⁊ sẽsum. Et sic patet ꝙ ꝓ primo pctõ originali. nec q̃tum ad satisfactõem plenariã. nec q̃tum ad satisfactõem semiplenã potuit satisfacere nisi xp̃s homo ⁊ deus. De actuali potest quideȝ purus homo adiut' gratia satisfacere. sed satisfactõe semiplena. que suppletionẽ ⁊ cõplemẽtum recipit a passione xp̃i. Xp̃s eñ satisfaciens ꝓ omni offensa. oĩbus impetrauit grãm q̃tũ ad sufficiẽtiaȝ. ⁊ merito illius satisfactiõis homo cõcipiens grãm satisfacit postea deo ꝓ lesione quã intulit sibi actualis culpa. Ex hoc patet quõ passio xp̃i influit i sacramẽta. ⁊ quare amplius influit in sacrm̃ baptismi. quod est remedium contra originale q̃ in sacrm̃ penitẽtie. ⁊ hoc est fũdamẽtum multorũ q̃ in quarto libro determinãt̃ ⁊ supponũtur ab hoc libro. Concedẽdum est g̃ ꝙ null' adiutus gratia satisfacere potuit ꝓ seipõ. Concedende sũt etiã rõnes que hoc ostẽdunt.

29 Ad illõ vero qõ obiicit̃ ꝙ satisfactio est pars penitẽtie. dõm ꝙ ipsa penitencia sicut ostẽsum est efficaciaȝ habet a passione xp̃i. non solũ post passionem. sed etiã ante. quia xp̃s ꝑ passionẽ suam oĩbus impetrauit grãm penitentialem. ⁊ deus precedẽtibus patribus dedit grãm ꝓpt̃ satisfactõem passionis ꝓmissã. sequẽtibus vero ꝓpt̃ solutam. Et sicut nos iustificamur in fide passiõis p̃terite. ita ipsi iustificabãtur in fide passionis future. Unde ⁊ qui p̃teribãt ⁊ qui sequebãtur clamabant. Osanna filio dauid. Unde ex hoc nõ habet̃ ꝙ aliq̃s sufficiẽter possit satisfacere ꝓ se. Preterea rõ illa nõ concludit de originali sed solũ de actuali. Penitẽtia eñ nõ est cõtra originale sed cõtra actuale. Nec valet quod obiicit̃ ꝙ grauius est originale q̃ actuale. dõ eñ ꝙ ⁊ si originale in posteris sit minus q̃ actuale. tamẽ q̃tũ ad suã originem pctm̃ originale valde fuit graue. cũ totam hũanam nãȝ infecerit. Satisfactõ autẽ peccati originalis respicit ipsam originẽ. et ideo dico ꝙ difficilius fuit satisfacere ꝓ originali q̃ ꝓ actuali. quia nõ potest fieri satisfactio ꝓ vno originali quin fiat ꝓ oĩbus. nõ sic est in peccatis actualibus.

30 Ad illud qõ obiicit̃ ꝙ satisfacere est honorẽ debitũ deo reddere. dõm ꝙ est debitũ quo tenemur deo iure conditõis. ⁊ est debitum quo obligamur deo reatu preuaricatiõis. Dico g̃ ꝙ debitũ qõ cadit in notificatõe satisfactõis est debitum scõo modo dictuȝ. ⁊ hoc quidem nõ potest soluere ꝑ seipm̃. ipse eñ reddidit se impotẽtem. ⁊ ideo nisi succurreret ei diuina misericordia. saluari nõ posset. ⁊ ideo non obligat̃ ad impossibile. q̃uis eñ sit ei impossibile ꝑ se. est tamen ei possibile per diuinũ adiutorium.

31 Ad illõ quod obiicit̃ ꝙ homo existens in grã potest mereri summũ bonum. dõm ꝙ nõ est simile. quia gratia singularis psõe habet ordinatiõem ad hoc ꝙ facit hominẽ mereri summam beatitudinẽ. sed non ad hoc ꝙ faciat hominem satisfacere ꝓ culpa originali sicut prius offẽsum fuit.

32 Ad illud quod obiicitur ꝙ existẽs in gratia non meretur nisi penam tpalem. dõm ꝙ verum est. sed tamen nulli peccatori datur gratia nisi merito satisfactionis ⁊ passionis christi. Unde gratie collatio satisfactõem originalis non facit sed presupponit. ideo non sequitur ꝙ aliquis per gratiã possit satisfacere pro originali culpa.

33 Ad illud quod obiicitur ꝙ gratia equaliter delet omnem culpã. g̃ equaliter satisfacit pro omnia culpa deleta. dõm ꝙ non est simile. ꝓpter hoc ꝙ deletio culpe attẽditur in imaginis reformatione. ⁊ conuersione ad deũ delet̃ omnis auersio. vna g̃ gratia delet omnem culpam. satisfactõ vero respicit obligatõem ad penaȝ. impossibile est g̃ ꝙ vna obligatio ad penam soluat̃ altera remanẽte. Ideo non sic indifferẽter comparatur gratia ad satisfaciẽdum pro omni culpa sicut ad delẽdũ omnem culpã.

Questio. v c

Utrum deus debuerit modũ satisfaciendi per passionem xp̃i acceptare. Et ꝙ sic videtur. Debitũ mortis nullo modo soluitur q̃ per mortem gratuitam. sed omnes eramus debitores mortis. ergo optime ẽ satisfactum deo per mortẽ illius qui non erat debitor mortis. Item nullo modo melius emẽdatur pctm̃ qõ cõmissũ est ꝑ suauitatẽ q̃ per supplicij acerbitatem. Si ergo peccatũ humani generis fuit commissum per gustũ ⁊ suauitatem ligni vetiti. videtur ꝙ decẽtissimus modus satisfaciendi fuit per supplicium crucis. Itẽ conuenientissimus modus satisfaciẽdi est per difficultatẽ pro peccato qõ quis cõmisit mlta facilitate. Sȝ facilimũ fuit pmo hoi abstinere a peccato. g̃ difficillim' mod' satisfaciẽdi fuit illi pctõ ꝯuenientissimus. Sȝ h̃ est sustinẽdo mala vel

ad mortē. ḡ ꝛ hoc mō satisfecit xp̄s. ḡ ꝛc. Item de
cētissimus modus satisfaciēdi ꝺ elatōe est ꝑ abiecti-
onē ꝛ vilificatōem. sed nulla maioꝛ vilificatio fuit q̄
que fuit in sustinētia obꝓbriū crucis. ḡ talis modꝰ
satisfaciēdi maxime cōgruebat nostre infirmitati.
ḡ decuit ipm̄ a sūmo medico acceptari. Sed con-
tra. Maxime crudelitatis est hoiem iustissimū mor-
ti tradere. sed xp̄s fuit iustissimus. ḡ crudelissimum
fuit et quacūq; causa tradere ipm̄ morti. ḡ talˀ mo-
dus satisfaciēdi nullatenꝰ debuit a ꝺo acceptari. Si
tu dicas q̄ nō tradidit eū morti. Sed cōtra hoc ē qꝺ
dicitur ad phil. ij. Factus est obediens vsq; ad mor-
tē. ꝛ in multis alijs locis dicit̄ illud idē. Itē maxi
me ꝑuersitatis et iniusticie est ꝺānare innocētem vt
absoluat̄ nocēs. Sed nos oēs sicut oues errauimꝰ.
ipē vero pctm̄ non fecit. ḡ videt̄ q̄ iniuste fecerit do
minꝰ cū in eo posuit oim̄ nr̄m iniquitatem. Item
deus mortē non fecit. nec delectat̄ in ꝑditōe viuoꝝ.
Si ḡ deus delectat̄ in satisfactōe. ꝛ nō delectat̄ in ali
cuius morte. nō videt̄ q̄ debuerit acceptare mortē
xp̄i pro satisfactōe. Itē multo melioꝛ est vita xp̄i
q̄ esset mors. ḡ si mors xp̄i potuit deo satisfacē. ḡ ma
gis debuit acceptare vitā ad satisfaciēdū q̄ mortē.
Item nō est modus ordinatꝰ satisfaciēdi in q̄ ad-
dit̄ pctm̄ super pctm̄. Sed xp̄s occidi non poterat si
ne trāsgressiōe peccati. ḡ inordinatꝰ modꝰ satisfacie
di videt̄ per mortem xp̄i. Itē grauius fuit pctm̄
occidētiū q̄ esset pctm̄ ade. ḡ si nō potuit satisfactio
fieri ꝓ peccato ade nisi xp̄s semel moreret̄. videt̄ q̄
non potuerit satisfactio fieri ꝓ peccato occidētium
xp̄m nisi xp̄s scdo occideret̄. pari rōne nec de occisio
ne illa nisi occideret̄ tercio. ꝛ sic in infinitū. ḡ non vi-
det̄ q̄ talis modꝰ satisfaciēdi sit cōpetēs. nec a ꝺo ac
ceptādus. Rꝫ. dōm q̄ modū istū vltra ceteros mo
dos debuit deus acceptare. quia nobilissimꝰ est inter
oēs qui possūt esse vel excogitari. Fuit eñ acceptis-
simus ad placādum deū. congruissimꝰ ad curādum
morbū. efficacissimus ad attrahēdū genus hūanū.
prudētissimus ad expugnādū generis hūani inimi-
cum. Primū quidē fuit acceptissimꝰ ad placādū de-
um. ꝓpter qꝺ dicit Ansel. in li. Cur deꝰ hō. caplo. xj.
Nihil asperius ꝛ difficiliꝰ ꝑt homo ad honorem dei
pati spōte ꝛ non ex debito q̄ mortē. Et nullatenꝰ ꝑt
magis seipm̄ dare hō. q̄ cū se morti tradit ad hono-
rem ipius. Et hoc est qꝺ dicit̄ Eph. v. Tradidit seip
sū oblatōem ꝛ hostiā deo in odorē suauitatis. Scdo
etiā fuit congruētissimꝰ ad curādū morbū. Primus
eñ hō peccauerat ꝑ superbiā. ꝛ gulā. ꝛ inobedietiā.
sicut dicit Grego. ꝛ in scdo libro fuit ostēsum. voluit
eñ ꝺo assimilari ꝑ sciētie sblimitatē. gustare ligni su
auitatem. ꝛ trāsgredi ꝑcepti diuini limitē. Et qm̄
curatio habet fieri ꝑ contrariū. ideo modus satisfa-
ciendi cōgruētissimus fuit ꝑ abiectiōem. hūiliatiōem
ꝛ diuine volūtatis impletionē. Et hec oia satis relu-
cent in ipsa passione. ꝛ de hijs dicit Apl's ad phil. ij.
Hūiliauit semetipm̄ factus obediēs vsq; ad mortē
mortē aūt cruc̄. Tercō āt fuit efficacissimꝰ ad attra-
hēdum genꝰ hūanū. Hijs eñ solis passio ad salutē
valebat qui volūtate mera ꝑ amorē deo adhererēt.
Non eñ decrerat deus aliter genus hūanū saluare.
nisi liber. volūtatis ar. ꝛ nullo alio modo saluo volū
tatis arbi. ds hoiem magis potuit attrahere ad amo
rem suū. q̄ suscipiēdo ꝓ eo crucis patibulū. ꝓpt̄ qꝺ
dicit̄ Joh. xij. Ego si exaltatus fuero a terra. trahā

omnia ad meipm̄. Et hugo de arra spōse. vt ostēde-
ret ibi quātum te diligēt. nō nisi moriēdo te a morte
liberauit. vt non tm̄ pietatis impenderet beneficium.
verū etiā charitatis mōstraret affectū. Quarto etiā
fuit ad vincēdū aduersariū prudētissimus. Decebat
eñ vt xp̄s sua prudentia superaret dyabolū. sicut dya
bolꝰ sua astucia decepit hoiem primū. quod dicitur
Job. xxvj. Prudētia eiꝰ percussit supbū. Et xl. Nū-
q̄d poterit̄ capē leuiathan hamo. ꝓpt̄ qꝺ dicit̄ di.
ꝓcedēti. ca. primo. Venit redēptoꝛ. ꝛ victus est decę
ptoꝛ. tetēdit illi muscipulā crucē suā. posuit ei qua
si escam sāguinem suū. Et hijs quatuoꝛ rōnibus sa-
tis apparet q̄ modus iste satisfaciendi ꝓ nobis fuit
congruētissimus ꝛ a deo maxime acceptādꝰ. Et cō-
cedende sūt rōnes que hoc ostēdunt. Ad illꝺ ḡ qꝺ
primo obijcit̄ in contrariū q̄ magne crudelitatis fu
it hoiem iustissimū tradere morti. dōm q̄ deus eum
nō tradidit infligēdo mortem vel precipiēdo alijs q̄
ipi eū traderent. sed ꝑmittēdo ꝛ volūtatem ipius ac
ceptādo. ꝛ ideo nulla fuit in deo crudelitas. quia nō
sanguinē xp̄i sitiit. sed mortē eius acceptauit. hec est
sūma responsionis Ansel. in li. Cur deus hō. Vnde si
dicatur pater aliquādo eū tradidisse morti. vel volū
tate patris passus esse. ꝛ aliquod cōsimile. mō ꝑmis-
so intelligēdum est. non quia pater coegerit eū inui-
tum. sed quia suscepit volūtariū ꝛ deuotū. Ad illꝺ
quod obijcit̄ scdo q̄ impiū est ꝺānare innocētem et
nocētem absoluere. dōm q̄ illud verū est si innocēs
damnatur inuitus. sed si innocēs velit se offerre ꝛ ex
ponere ꝓ salute nocētis. nihil ꝓhibet quin oblatō ei
us debeat acceptari. Et isto mō in ꝓposito intelligē-
dum est fuisse. quia xp̄s non coacte sed volūtarie ꝓ
salute nostra passionē sustinuit. Ad illud qꝺ obij-
citur q̄ deus non delectat̄ in ꝑditione alicuius dōm
q̄ verū est q̄ deus non delectat̄ in pena fm̄ q̄ est af-
flictiua ꝛ nature corruptiua. delectat̄ tamē ꝛ placet
sibi optima volūtas ꝑ quā pena sustinet̄. ꝛ ad hono
rem dei ordinat̄ ꝛ ad absolutōem hominis. Ad illud
quod obijcit̄ q̄ melioꝛ fuit vita xp̄i q̄ mors. dōm q̄
absq; dubio verū est. tamen nō sequit̄ q̄ non magis
debuit satisfacere. duplici ex causa. Primū quidē. q̄
satisfactio debꝫ esse penalis. ꝛ maxima satisfactō ma
xime penalis. Scdo vero q̄ maioris ꝑfectōis est vel
le mori ad honorem dei q̄ velle viuere. et ex maiori
charitate ꝓcedit. ꝛ terminos nature magis excedit.
Et iꝺo ratio illa nō cogit. Ad illꝺ quod obijcit̄ q̄
non est ordinatus modus satisfaciēdi vbi peccatum
addit̄ super pctm̄. dōm q̄ verū est quādo pctm̄ ad-
ditur sup pctm̄ ex parte eius qui dꝫ satisfacere. Sic
non est in ꝓposito. Nā xp̄s moriēdo non peccauit. ḡ
quātum in se fuit oia peccata deleuit. Et si tu dicas
q̄ talem modū eligere debuit in quo nec ipe nec aliꝰ
peccaret. dōm q̄ illud nō opoꝛtet. in hoc eñ manife
stat̄ sūma dei sapientia q̄ scit de malis non tm̄ elige-
re bona. verū etiā optima. quod maxime fecit in mor
te xp̄i ꝑciosissima. Ad illud qꝺ vltimo obijcit̄ q̄
grauius fuit pctm̄ occidētium xp̄m ꝛc. dōm q̄ quic-
quid sit de grauitate. quia de hoc ad p̄sens nō ē qō.
tamē esto q̄ grauius fuisset. non opoꝛtebat ꝓpt̄ hoc
scdo xp̄m pati. Nam vnica xp̄i passio non solū suffi
ciebat ad satisfaciēdum ꝓ peccato ade. sed etiā pro
oīm peccatoꝝ multitudine. Vnde mors xp̄i ipis oc-
cidētibus valebat si vellent ad xp̄m conuerti. in infi
nitum eñ fuit maius meritū xp̄i patiētis q̄ esset de-

licitū Jude tradētis. iudei instigātis. ⁊ gētilis crucifigētis. sm q xp̄s plus habebat d̄ bonitate q̄ illi haberent de malicia. Preterea. sicut dicit Ans. excusabat eos ignorātia aliquo mō sicut dictū est supra. et ideo non oportebat p peccatis eoꝝ xp̄m iterū pati. sed sicut dicit Apl̄s ad hebre. x. Una oblatōe ꝯsummauit in sempiternum sctificatos.

Questio. vj. f

Utrū alio mō potuerit de⁹ genus hūanum saluare. Et q sic videt' primo p illud qd̄ dicit leo papa in q̄dā sermone in ramis palmarū. Omnipotētia filij dei q̄ ꝑpter eādem essētiā est equalis patri. potuisset liberare genus hūanū solo imperio volūtatꝭ sue. nisi diuinis opibus maxime cōgruisset. vt nequicie hostilis aduersitas. eo quē vicerat vinceret'. Itē hoc ipm dicit Aug. de tri. ⁊ habet' in litera. Dicim⁹ aliū modū possibilē deo fuisse. cui⁹ ptāti cuncta s̄biacent. et nr̄e miserie sanāde ꝯueniētiorē aliū nō fuisse. Itē hoc ipm ostēdit' expressi⁹ auctē Grego. in moralib⁹. q̄ nos fecit existere ex nihilo. reuocare etiaꝫ sine morte ⁊ passione sua potuit. Itē hoc ipm ostēdit' p deductiōem ad incōueniēs. quia si non potuisset nos alio mō liberare. g̃ fuisset diuina potētia limitata. ⁊ psona xp̄i passioni s̄biecta. qd̄ oīno est absurdū. g̃ illd̄ ex quo sequit'. Cōtra. sup illd̄ ad heb. ij. Decebat auctorē salutis eoꝝ p passionē consūmari. Glo. nisi cristus moreret'. hō non redimeret'. ⁊ nō redēptus periret. ⁊ frustra esset oīa facta. Si g̃ hoc est impossibile. restat q ⁊ hoc est īpossibile. s. xp̄m nō mori p salute generis hūani. Et si hoc ē impossibile. impossibile fuit alio mō genus hūanū liberari q̄ p mortē xp̄i. Itē Ansel. in li. Cur de⁹ hō. Nō potuit trāsire calicē nisi biberet. nō q2 non posset vitare mortem si vellet. sed sicut dictū est impossibile fuit aliter saluare mūduꝫ. redit g̃ idē quod prius. Itē sicut dicit Aug. Nullus ali⁹ modus fuit isto ꝯgruētior. Si g̃ optimi ē optima adducere. sicut boni est bona facere. videtur q necc̄riū fuit sūmā bonitatē istū modum eligere. Si g̃ necc̄riū fuit eligere istū modū. īpossibile fuit alio modo saluari. Itē deus cū sit s̄sime iustus. negare seipm non p̄t. g̃ si debet repare genus hūanuꝫ. necesse est q reparet per viaꝫ iusticie. sed repatio p viā iusticie non p̄t esse nisi per satisfactōem sicut primo ostēsū est. Satisfacere at̄ p toto genere hūano non p̄t nisi deus ⁊ homo. Modus satisfaciēdi sufficiēs eē nō potest nisi vt soluat' anima p aīa. ⁊ det' vita p vita. g̃ s primo. impossibile fuit q deus hūanum gen⁹ repararet alia via. Re°. q cū q̄rit' vtꝝ alio modo gen⁹ hūanū potuit repari q̄ p mortem xp̄i. p̄t queri vel d̄ potētia dei repantis. vel ex parte generꝭ hūani reparati. Si ex parte dei repantis. sic absq3 dubio alr̄ potuit genus hūanum liberari ⁊ repari sicut sācti dicunt Et mgr̄ hugo de sācto victore aliū modū assignat in libro de sacramētis. ⁊ mgr̄ recitat in litera. Non est enī limitāda diuina potētia. imo sicut solo nutu mētis ⁊ imperio volūtatis creare. ita potuit etiā repare

Si aūt queritur d̄ potētia ex parte generis hūani repati ⁊ liberati. sic dōm q determinatū fuit sibi posse ad hāc viaꝫ. ⁊ isto modo intelligēdo potest concedi q genus hūanum nō potuit aliter repari. sicut cōcedit' q nullus hō potest saluari nisi credat in xp̄m. Non enī patet nobis alia via salutis. nec aliud nomen s̄b celo in quo oportet nos saluos fieri. Potuisset tamen deus si voluisset aliud nomē dare in q̄ salus nostra ꝯsisteret. Concedēde g̃ sūt rōnes ad p̄mā ptem. q̄ ostēdunt aliū moduꝫ nostre salutis do fuisse possibilem quātum est ex parte diuine potētie.

41 Ad illud vero qd̄ obijcit' in contrariū de glo. ⁊ de Ansel. dōm q ille auctes intelligūtur quātū est ex pte nostra. presupposita dispositōe diuina. q̄ nos sic ⁊ nō alio mō liberare decreuit. Per hūc etiaꝫ modum intellecta est auctas ambrosij q̄ posita est supra dist. xviij. c. vlti. Tantū enī fuit peccatū nostrū vt saluari non possemus nisi vnigenitus dei filius moreretur p nobis debitoribus mortis. hoc inq̄ intelligēdum est. quia deus nos aliter non decreuit saluare. Per hunc etiam modū intelligende sūt auctes ꝯsimiles.

43 Ad illd̄ quod obijcit' q optimi est optima adducere. dōm q est optimū simpliciter. ⁊ optimū in genere. Et optimū in genere potest esse magis ⁊ min⁹ bonum. ⁊ deus adducit optima in genere. ⁊ ideo sic facit optima vt etiam possit facere meliora ⁊ minus bona. Ideo q̄uis iste modus esset nostre miserie cōuenientior. non tamē oportuit q ita eligeret istū modum q non possit eligere aliū modum.

44 Ad illud quod obijcit' q deus non potest facere contra suam iusticiā. ⁊ iusticia nō potest preter satisfactiōeꝫ culpā dimittere. Respōderi potest per interemptōem duarum ꝓpositōnū quas ꝓponit. quaruꝫ prima est hec q non potuit liberari genus hūanum nisi per viam iusticie. potuit enī liberari per viaꝫ misericordie. nec in hoc fuisset factū preiudiciū iusticie. si hoc facē voluisset. Potuisset enim oīa demerita delere. ⁊ boieꝫ in priori statu ꝯstituere. nec remāsisset aliquod inordinatum in vniuerso. nec etiā impunitū. Peccatum enī fert penā suā secū p quā ordinat'. ⁊ ita si sine satisfactione genus hūanum liberasset. non ꝑpter hoc ꝯ iusticiam fecisset. Potest etiā responderi p interemptōem illius q nullo alio modo potest satisfacere nisi per mortem. q̄uis enī hoc esset magis congruum. fortassis modicū suppliciū in tam nobili psona sufficisset ad hūani generis repatōem. sed dn̄s in liberādo supererogauit. ꝑpter quod dicit' copiosa apd̄ eū redemptio. Esto tamen q non alio modo potuisset satisfieri pro genere hūano. nec genus hūanum alit' redimi sicut multi concedūt. tamen ex hoc non sequit' q alio modo nō potuerit liberari. De liberatiōe enī firmiter credo q alio modo potuit liberari. de redēptione vero nec nego. nec audeo affirmare. quia temerariū est cum de diuina potētia agitur terminuꝫ prefigere ei. amplius enim potest q̄ nos possumus cogitare.

Di. xxj. de morte que consecuta est passionem xp̄i.

p Ost predicta considerādum est ⁊c. Supra egit magister de sacratissima xp̄i passione. In hac vero pte agit de preciosissima eius morte. que consistit in sepatione anime a carne. Diuiditur aūt ista pars in duas. In quarū prima determinat de ipa sepatione. In secūda agit de consequētibus ipam sepatōem. j. di. xxij. Hic querit'. Utrū in illo triduo ⁊c. Prima pars diuidit' in duas ptes. In quarū p̄ma agit de sepatōe aīe a carne in cōparatōe ad deitatem. In scd̄a agit de sepatōe aīe a carne sm cōpatiōem hāc quā habent ad inuicē. ibi. decedente vero anima mortua est xp̄i caro. Prima ps diuidit' in duas ptes. In quaꝝ prima inquirit vtrū in morte aīa vel caro sit sepata a verbo. determinās veritatem. In scd̄a parte hoc con-

firmat per autoritatē. ibi. Sicut Aug. docet sup Johem. Prima ps diuidit in quatuor ptes. In quar pma pponit magister qōnem z opponit ad ptez oppositā. In scda vero sbiūgit determinatōem. ibi. Quib⁹ respōdemus illā sepatōem zc. In tercia resumit obiectōem partis aduerse. ibi. Alij quoqz auctī innitūtur zc. In quarta vero z vltima ponit determinatōem z expositōem auctis inducte. ibi. Quib⁹ respōdem⁹ q in hys ꝟbis zc. Subdiuisiones aūt partiū aliarū satis manifestant in litera.

Proponit qōnē vtrz in morte xpi fuit sepatio anime vel carnis a ꝟbo. a

Post pdicta ɔsiderādū est vtrz in morte a ꝟbo sit sepata aīa vel caro? p Quidā putauert carnē sic ab aīa ita a diuinitate i morte fuisse diuisā

Opponit fm alioz opiōez ad ptē oppositā. s. carnē a deitate diuisā. b

Si eni inquiūt aīa media. diuinitas sibi carnē vniuit. sic supius ptractatū ē. g qn diuisa ē caro ab aīa. diuisa ē etiā a diuinitate. qz ñ potuit ab aīa seiūgi per quā ꝟbo erat vnita. qn a ꝟbo diuideret. Fuit āt diuisa ab aīa i morte. alioqn ꝟa mors ibi ñ fuissz. qz vt ait Aug. Mors quā timēt hoies sepatio ē aīe a carne. Mors āt quā ñ timēt sepatio ē aīe a deo. vtraqz ꝟo dyaboli suasu hoi ppinata ē. Si g i xpo hoie ꝟa mors fuit. diuisa ē ibi aīa a carne. ac p hoc diuitas a carne. Huic sue pbabilitati addūt auctꝫ testimoniū. Ambrosi⁹ eni tractās de xpi derelictione q in cruce voce magna clamās dixit deus de⁹ me⁹ vt qd me dereliquisti ait. Clamat hō sepatōe diuinitatis moritu⁹. Nā cuz diuinitas mortꝫ libera sit. vtiqz mors ibi eē nō poterat nisi vita discedēt. qz vita diuinitas ē. Hic videt tradi q diuinitas sepata sit in morte ab hoie. q nisi discessisset. hō ille mori ñ possz. Qd illi ad carnē refert quā dicūt a deo sepatā.

Augu. sup ps. xvij.

Auctē inducte Ambro. in expositione.

Determinat iā dictā opinionem. c

Quibus respōdem⁹ illā sepatiōem sic esse accipiēdam sicut intelligit derelictio que illis verbis significat. vt quid me dereliquisti. Quō g xps derelict⁹ erat a patre cū in cruce derelictū se clamabat? Non recesserat deus ab homie ita q esset soluta vnio dei et hominis. Alioquin fuit quoddam tps quando xps adhuc viu⁹ homo erat z nō deus. quia adhuc viuus se derelictuz clamabat nō derelinquēduz. Si ergo illa derelictio. vnionis intelligat solutio. ante facta fuit solutio dei z hominis. q xps mortuus esset. Sed quis hoc dicat? Fateamur ergo deū quod āmō illū hoiem in morte deseruisse. quia potestati persequētiū eū exposuit ad tēpus. non suā potētiam exercēdo illuz defendit vt non moreret. Sepauit se diuinitas. quia subtraxit protectionē. sed nō soluit vnionē. Sepauit se foris vt non adesset ad defēsionē. sed non intus defuit ad vnionē. Si non ibi cohibuisset potētiā sed exercuisset. non moreret xps. Mortuus est xps diuinitate recedente. id est effectum potentie defēdēdo nō exhibente. Hic est hyrcus apopompeus qui altero hyrco immolato in solitudinem mittebat vt legit in leuitico. Duo eni hyrci humanitas z diuinitas xpi intelligūtur. humanitate ergo immolata. diuinitas christi in solitudinez abyt id est in celum. Unde Esicius. In solitudinem id est in celū tpe passionis diuinitas abyisse dicitur. non locū mutans. sed quodāmodo virtutē cohibens vt possent impy consūmare passionem. Abyt ergo id est virtutē cohibuit. z portauit iniquitates nostras. non vt haberz sed vt consumerz. Deus eni ignis consumens est. Ex hys satis ostendit premissa verba Ambrosy sic esse accipienda vt prediximus.

Leuit. xvj.

Esici⁹ sup leuiticum.

Deut. vj.

Resumit obiectōem partis aduerse aliā inducēs auctem. d

Alij qz autoritati innitūtur q asserunt diuinitatem in morte recessisse ab hoie fm carnē. Ait eni Athana. Maledictus qui totū hoiem quē assūpsit dei filius. denuo assūptū vl liberatū. tercia die a mortuis resurrexisse nō ɔfitet. fiat fiat. Si inquiūt denuo assūptus est hō in resurrectōe quē assūpserat in incarnatōe. deposuit ergo eū in morte. sepata ergo fuit diuinitas in morte ab hūanitate.

Athana.

Ponit determinatōem z expositōem auctis inducte. e

Quib⁹ rñdem⁹ q si i hys ꝟbis assūptō tal' itelligat. q sit fm vnionē ñ carnē tm̄ sz totū hoiez. i. aiaz et carnē. dnuo sibi vniuit i resurrectōe. qz ñ simplr ho-

minem sed totū hoīez assūptū dicit. Totū ergo homi/nem in morte deposuit. id est aīam ꝛ carnē. Sed quis nisi hostis veritatis dicat aīam a verbo depositā? Et tamē nisi hoc fateātur ꝙ totus hō sit assūptus. nō pro eis facit illa auctꝫ que totū dicit assūptū. Sciēdū est ergo Athanasiū id dixisse cōtra illoꝝ ꝑfidiā qui resurrectōem xp̄i negabāt putātes in morte detineri euꝫ qui solus inter mortuos liber est. Ideo illū maledicit q̄ non confitetur totū hoīez denuo assūptū resurrexisse. id est xp̄m aīam denuo corpi coniūxisse. ꝛ in illis duobus denuo coniūctis in resurrectōe vere ꝑm hoīez vixisse sicut ante mortē. Nam in morte separata est aīa a carne. Unde vere dicitur xp̄s mortuus. sed neutrū separatū est a verbo dei.

Confirmat autoritatibꝰ a verbo carnē in morte nō esse diuisam.

Sicut Aug. sup Johem docet tractās illud dn̄i v̄bū. Ego pono aīam meā vt iterū sumā eā.[a] Nemo tollit eā a me, sed ego ponā eam a meip̄o. Potestatē habeo ponēdi eam. ꝛ iterū sumēdi eā. Hic animā dicit emissā. A quo emissa est? a seip̄a non est emissa. qꝛ seipsam non posuit. Nec verbū aīam posuit vl' carnē. Caro ergo aīam posuit. sed potestate in se manētis deitatis. Potentia ergo deitatis anima diuisa est a carne. sed neutrū a verbo dei. Unde Augu. Uerbū ex quo suscepit hominē. i. carnē ꝛ aīam. nunq̄ deposuit aīam vt esset aīa a verbo sep̄ata.[b] Sed caro aīaꝫ posuit quādo expirauit. qua redeūte surrexit. Mors ergo ad tp̄s carnē ꝛ aīaꝫ sep̄auit. sed neutrū a verbo dei. Caro ergo ponit ꝛ sumit aīam. non potestate sua. sed potestate inhabitātis carnem deitatis. Hic euidēter traditur nec aīam nec carnē a verbo dei in morte esse diuisā. vt aliq̄ mō soluta fuerit vnio. Unde Aug. contra felicianum. Absit vt xp̄s sic senserit mortem. vt quātum in se est vita. vitā ꝑdiderit. si enī hoc ita esset. vite fons aruisset. Sensit ergo mortem participatione hūani affectus. quē spōte susceperat. nō nature sue perdidit potētiā ꝑ quā cūcta viuificat. Sic in sepulcro xp̄s carnē suā cōmoriendo nō deseruit. sicut in vtero virginis connascendo formauit. Mortuus est ergo non decedente vita. sicut passus ē non ꝑeunte potētia. Nemo tollit aīam eius ab eo. qꝛ ꝓtātem hꝫ ponendi ꝛ sumēdi. Ecce et hic habes xp̄m non deseruisse carnē in morte. ꝛ vitaꝫ non discessisse a mortuo. ꝛ ꝙ spōte tradidit spm̄ nō alius extorsit. Unde Ambrosius. Emisit xp̄s spm̄. et tamē quasi arbiter euēdi suspēdendiq3 corpis. emisit spm̄ nō amisit. Pendebat in cruce ꝛ oīa cōmouebat. Sed vn̄ emisit? Ex carne. Quo emisit? ad p̄rem.

Qua rōne xp̄s dicitur mortuꝰ ꝛ passus. g

Decedēte vero aīa mortua est xp̄i caro. ꝛ qꝛ caro mortua est. mortuus est xp̄s. Sicut enī mortuus dicitur deus, quādo mortuus est hō. ita mortuus hō dicitur quādo mortua est caro. Sep̄atio anime mors carnis fuit. ꝓpter carnē ergo vnitā verbo que mortua est dicitur deus mortuus. ꝛ ꝓpter carnem ꝛ aīaꝫ que vtraq3 do/

---

a Nemo tollit eaꝫ. ꝛc. Cōtra. si nemo potuit animam suā tollere. nemo potuit eū ꝑ violentiam occidēre. ergo ip̄e nō fuit mortuꝰ ꝑ alienā violētiā sed ꝑ ꝓpriā potētiā. ergo fuit homicida suipius. Rx°. dicendum ꝙ dn̄s in isto v̄bo nō vult excludere violētiā crucifigētium respectu nāe. sed respectu volūtatis diuine. Et in hoc vult ostēdere ꝙ nemo possꝫ ip̄m occidere. nisi ip̄e vellꝫ mortē sustinere ꝑm dispositionez volūtatis sue. Unde ponere animā ibi non est ꝑ exutionē sed ꝑ volūtariam ꝑmissionē. ꝛ sic pꝫ illud

b Sꝫ caro aīaꝫ posuit quādo expirauit. Uꝫ ꝙ potius deberꝫ dicere ecōuerso ꝙ anima posuit carnē. qꝛ plus habet virtutē aīa sup carnē q̄ caro sup animā. Itē in resurrectione potius dicitur anima resūpsisse carnē q̄ caro aīam. ergo in morte potiꝰ deberet dici aīa ip̄a posuisse carneꝫ q̄ ecōuerso. Rx°. dicendū ꝙ magis dicitur de carne ꝙ posuit aīam q̄ ecōuerso. nō qꝛ caro v̄tutē habuit sup aīam. sꝫ quia carne remanēte aīa a carne decessit. Sꝫ quia ꝑ aīam intelligitur vita q̄ magis hꝫ rōem precij. ꝛ quoniā etiam aīa ꝑsideat carni. ideo magis dicitur de carne deponi q̄ ecōuerso. Et per hoc patet responsio ad obiecta. Non enī dicitur caro posuisse aīam ꝓpter hoc ꝙ caro ꝓpria virtute fecerit. sed quia virtus diuina erat vnita carni sine cuius ꝑmissione anima nō poterat deponi a carne.

Joh. x.

Augu. contra felicianū.

Ambro. in li. ii. de sp̄usancto.

Aug. sup. Io.

dolorem sentit dicat deus passus. cū diuinitas oīs doloris expers existeret. Unde Aug. Verbū caro factū est. vt per carnē panis celestis ad infātes trāsiret. et secundum hoc ipsū verbū crucifixū est. sed nō est mutatū in hoiem. homo in illo mutatus est vt melior fieret q̄ erat. Per illud ergo q homo erat mortuus est deus. et p illud quod deus erat hō excitatus est et resurrexit. Quicqd passus est homo. nō pt dici nō passus est deus. qm deus erat homo. Quō potes dicere te nō passū iniuriā si vestis tua cōscindatur. Cuius vestis tua nō sis tu. Multo magis ergo qcqd patitur caro vnita verbo. debebat dici deus pati. lz verbū nec mori. nec corrūpi. nec mutari potuerit. Sz qcqd homo passus est. in carne passus est. De hoc etiaz

Ambro. in li. iij. de spū sācto.

Ambro. in li. iij. de spū sācto ait q verbi caro patiebatur manēs in carne. verbū in se p corporis assūptōne referebat. vt pati diceretur. qr caro patiebatur. sicut scriptū est.

i. pe. iiij.

Christo in carne passo. Hic docetur qua rōne deus vel dei filius passus vel mortuus dicatur. non qr mortē senserit inq̄tū deus est. sed quia caro ei vnita mortua est. Secūdū quā rōne dicat Aug.

Aug. in sermone de fide.

Si quis dixerit atq credi/derit filium dei deum passum anathema sit. Cuius dicti causam ex qua intelligentia sumenda est aperiens. in eodem subdit. Si quis dixerit q in passione dolo/rem sentiebat filius dei deus. et non caro tm̄ cū anima quam sibi acceperat. anathema sit. Sane ergo dici pt q mortuus est deus et non mortuus. Passus est dei filius et non passus. Passa est tercia psona et non passa. Crucifixum est verbū et non crucifixum. sed scd'm alterā naturam passus est. scd'm alteram impassibilis. Unde

Ambro. in li. iij. de spū sācto.

Ambrosius. Generalis ista est fides. quia christus est dei filius et natus ex virgine. quem quasi gigātem ppheta describit eo q biformis geminequ nature vnus sit consors diuinitatis et corporis. c Idem ergo patiebatur et nō patiebatur. moriebatur et non moriebatur sepeliebatur et non sepeliebatur. resurgebat et non resurgebat. Resurgebat scd'm carnē que mortua erat. non scd'm verbum quod apud deum semper manebat.

c Idem ergo patiebatur et nō patiebatur. moriebatur et nō moriebatur. Hoc videtur falsū. qr principiū pmū est i pma pħia q impossibile est simul et semel d' vno et eodē dici duo cōdictorie opposita. ergo si hec est vera xp̄s moriebatur. hec simpliciter erit falsa xp̄s n̄ moriebatur. Si tu dicas q ibi n̄ est cōtradictio. quia hoc attribuitur ei scd'm diuersas nāas. et ad hoc q sit cōtradictio oportet q opposita nō solū attribuātur eidē sed etiam scd'm idē. hoc nō soluit. qr si aliquis diceret petrū eē albū qr est albus scd'm corpus. et nō esse albū qr non est albus scd'm aiam. nil diceret. Prima eīn eēt simpliciter vera. scd'a simpliciter falsa. ergo si hec ē vera scd'm hūanitatē xp̄s ē mortuus. ista erit simpliciter falsa xp̄s nō ē mortuus. Itē hec absq dubio ē vera xp̄s ē hō passus et mortuus. si ergo est cōicatio ydiomatum. hec erit vera deus est mortuus. ergo xp̄s hō et deus est mortuus. Si ergo h' est vera oīo mō xp̄s ē mortuus. erit opposita eius simpliciter falsa. R'. dōm q absq dubio illud qd cōuenit xp̄o scd'm hūanā nām. etiaz scd'm diuinaz simpliciter et vere pt ei attribui. Unde vere dicitur xp̄s ē creator omnium. xp̄s natus est de virgine. Vere etiā dicitur xp̄s est mortalis. xp̄s est immortalis. Q[uic]quid autē aliquid cōuenit xp̄o scd'm nām assūptā quod nō cōuenit ei scd'm naturam diuinā. non potest tamē ab ea simpliciter remoueri. quia plus tollit negatio q̄ ponat affirmatio. Et ideo affirmatiue concedende sunt tanq̄ vere. negatiue vero negande sunt tanq̄ false. nisi cōponātur vel intelligātur cum addita determinatiōe. Unde hec est vera. Xp̄s non est mortuus scd'm deitatē. hec autē simpliciter plata. xp̄s non est mortuus. falsa est. Ambro. autem et magister predictas locutiōes intelligūt cum determinatione adiuncta. quod patet per fine auctoritatis. pmo ex hoc q̄ pponit istas simul moriebatur et non moriebatur artatur pars affirmatiua ad humanam naturā. et negatiua ad diuinam. Ideo non est ibi contradictio. quia nō est scd'm idē. et per hec patet satis responsio ad obiecta.

a Ad intelligētiam huius ptis incidit hic questio circa duo. Primo eīn queritur de ipa separatione que facta est in morte per separatiōem ad vnionis vinculuz. Scd'o per cōparatiōem ad effectuz ipsius reparatōis. Circa primū querūtur tria. Primo queritur vtruz in morte fuerit aīa separata a deitate. Scd'o vero vtr diuinitas fuerit separata a carne. Tercio queritur vtrū verbū fuerit vnitum carni et aīe duplici vnione.

Questio .j. a

Utruz in morte anima separata fuerit a deitate. Et q sic vr Joh. x. Ptātē habeo ponēdi aīaz meā. et iterū sumēdi eam. Sed ponere ibi aīam non est aliud q̄ deponere. ergo si iste sermo est persone filij dei. videtur q filius dei aīam in morte deposuit. ergo in morte aīa fuit a vbo separata. Itē vnio facit cōmunicatiōnē ydiomatū. ergo in morte ydeomata dei n̄ cōmunicant aīe ad deitatē. Itē in morte diuidunt q̄ i vnitate cōiungunt

sed diuinitas iuncta est ipi aie xpi in ipius ɔceptōne ⁊ natiuitate in vtero. ergo separata fuit ab eo in morte.

Item diuinitas nō potuit aie esse vnita quin aia ipa frueretur ⁊ delectaretur in ipa. sed in morte remota fuit delectatō ab aia quā habebat i ipa diuinitate. ergo separata fuit caro ab aia. Maior ꝓpositō p se manifesta est. Minor ꝓbatur p illud qd dicitur Math. xxvi. Tristis est aia mea vsq; ad mortē. glo. remota delectatiōe eterne deitatis. tedio hūane calamitatis afficitur. ergo fm istā glo. delectatio remouebatur. ergo vnio soluebatur. Cōtra Aug. ⁊ dam. Anathema sit qui dicit verbū deposuisse qd semel assūpsit. Si ergo aiam assūpsit. nūq̄ deposuit aiam. Itē filius dei dicitur descendisse ad inferos post mortē. sȝ ꝯstat ꝙ fm diuinitatē nō pt dici. nec fm carnē. quare oportet ꝙ dicatur fm aiaȝ. ergo aia post mortē fuit sibi vnita. non ergo in morte fuit sepata. Itē si aia fuit sepata in morte a verbo. cū non haberet gloriam fruitōis nisi per vnionē sui ad diuinitatē. ergo aia xpi desijt esse beata. ⁊ si desijt esse btā. nunq̄ fuit btā. qr beatitudo est bonū qd nūq̄ pt amitti. si ergo hoc est inconueniens. aia non fuit sepata a diuinitate. Itē si sepata fuit. aut nolens aut volens. Si nolēs. cū hoc nō meruisset. facta fuit sibi iniuria. Si volēs. sed velle separi a deo non pt hō nisi velit esse miser. ergo aia illa fuit in inferno. Cū ergo hoc sit

4 falsū ⁊ impiū. restat ⁊c. R. dōm ꝙ in morte nō fuit aia sepata a verbo. Et rō huius est. quia nec deum decebat nec nobis expediebat. nec illi aie congruebat. Deū non decebat. qr indissolubili mr̄imonio sibi eā ꝯiūxerat. Unde sicut non decet virū relinquere vxorē. sic nō decuit verbū dei ab aia separi. Nobis nō expediebat. qr si fctā fuisset sepatio. aia illa nō habuisset potētiā ad redimēdū genus captiuū. nec mediatoris officiū ad reconciliādum. ⁊ neutrū erat nobis expediens sed potius eius oppositū. Anime etiam illi non congruebat. tū qr innocētissima. tū etiaȝ qr beatissima erat. non poterat contra volūtatē suā separi ab eo. Et ideo concedēdū est ꝙ in morte anima sepata a verbo non fuit. Nā si quis contrarium diceret. iniuriā faceret deitati. ⁊ nobis. ⁊ anime christi. ⁊ ideo dignus esset anathematizari. Et ideo dicit dam. ꝙ quicunq; hoc dixerit anathema sit. Concedēde sunt ergo rōnes que sūt ad ptem istā.

5 Ad illud vero quod primo obijcitur in contrariū. dōm ꝙ sic dicit Aug. verbum illud est psone filij dei rōne carnis assumpte. Et si tu obijcias ꝙ carni non competit aiaȝ ponere. cū non habeat posse super ipam. dōȝ ꝙ hoc attribuitur isti carni rōne emanentis in se deitatis. Uñ attendēdum est ꝙ est ibi deponens. ⁊ vnde deponit. Deponēs est virtus diuina. Unde vero deponit est caro assūpta. Uoluit enim xps aiam suā separi nō a se sed a carne sua. ⁊ sicut dictū est d depositōe. ita intelligēdum est de resūptōe.

6 Ad illud quod obijcitur de ydeomatum cōmunicatōe. dōm ꝙ vnio facit ydeomata cōmunicari non ptibus rei vnibilis. sȝ magis ipi rei nāe q̄ nominat totā nām vt in supposito. vnde ydeomata filij dei non cōmunicātur ipi aie. ergo cōmunicātur ipi homini. ⁊ qm̄ anima vnitur ipi verbo vt pars hūane nāe. ideo non oportet ipi ydeomata cōmunicari.

7 Ad illud quod obijcitur ꝙ illa diuidūtur in morte que ꝯiūcta sunt in natiuitate. dōm ꝙ ē coniūctio naturalis. ⁊ est coniūctio supnālis. Qñ ergo dicitur ꝙ ipa in morte diuidūtur que in natiuitate cōiūcta sūt. hoc intelligitur de nāli vnione. Unio aūt diuinitatis ad aiam non erat nālis sed supnālis. ⁊ ideo de vnione illa verbū illud non habet intelligi.

8 Ad illud quod obijcitur ꝙ remota est delectatio in morte ab anima. dōȝ ꝙ sicut lux pt dupliciter obfuscari. vel in se vel in sua irradiatōe. sic ⁊ delectatio pt dupliciter remoueri ab anima rōnali. Aut quia ipa desinit i se delectari. aut desinit in se redūdare in ptem inferiorē. Cū ergo dicitur ꝙ delectatio diuinitatis remota fuit in morte ab anima xpi. hoc non intelligitur ea rōne ꝙ mens eius desineret frui diuinitate. sed ꝙ dispēsatiue sbtracta fuit redundātia in ptem sensibilē. ⁊ exposita fuit passioni acerbissime. Propter qd clamat in passione. Deus deus meus vt quid dereliquisti me. qd non intelligitur ꝙ dereliquit soluendo vinculum vnionis. sed exponēdo ad suppliciū passionis.

Questio .ij. b

Utrū in morte xpi diuinitas sit sepata a carne. Et ꝙ sic videtur. Soluto medio soluūtur extrema. sȝ verbū vnitur carni mediāte intellectu sicut dicit dam. ⁊ habitū est supra dist. ij. Si ergo in morte sepata fuit aia a carne. restat ꝙ etiam diuinitas sepata fuit ab eadem. Item destructo priori destruitur ⁊ posterius. sȝ vnio carnis ad aiaȝ prior est nāliter q̄ sit vnio carnis ad diuinitatem. quia prima est nālis. scda gratuita. ⁊ nā prior est q̄ gratia. ergo soluta vnione anime ad carnem. necesse est solui vnitateȝ carnis ad deitatē.

Item diuinitas non est vnibilis nāe insensibili et irrationali. Sed caro post sepatiōem anime est fcā insensibilis. ergo non videtur fuisse ydonea tunc vt vniretur diuinitati. videtur ergo ꝙ in morte vnio illa fuerit soluta q̄ erat diuinitatis ad carnē assūptam. Item om̄is vnio terminatur ad aliquod vnū. Si ergo caro erat vnita deitati. Aut ergo ista vnio faciebat vnum in nā. aut vnū in persona. In natura non hoc constat. In psona non vt videtur. quia non est dicere ꝙ filius est persona carnis. ergo non videtur ꝙ aliquo genere vnionis in morte diuitas fuerit vnita carni. Sed contra. leo papa. tanta est vnio dei ⁊ hominis. vt nec supplicio posset dirimi. nec morte distingui. sed de integritate hūane nā est nō tm̄ aia verū etiā caro. ergo in morte nō fuit sepata caro a verbo. Hoc ipm dicit Aug. ꝯ felicianū. cuius auctas habetur in litera. Itē rōne videtur. Xps in triduo dicitur iacuisse in sepulcro. sed hoc nō dicitur nisi rōne carnis ꝯiūcte. ergo in triduo caro fuit ꝯiūcta diuinitati. Itē q̄ncūq; aliqua duo vnita separantur. aut elōgātur fm dissimilitudinē. aut fm priuatōeȝ. sed caro xpi nō fuit elōgata a verbo fm dissimilitudinē. talis enim elōgatio est peccati. nec fuit elōgata fm priuatōem. qr verbū dei est vbiq;. ergo non fuit soluta vnio diuinitatis ad carnē. Itē nihil vnitū carni per passionem sepabatur a carne. quod nō pateretur carne patiente. sed diuinitas patiente carne non patiebatur. ergo per passionem ⁊ morteȝ ab ea non separabatur. R. dōm ꝙ in morte xpi nō fuit diuinitas separata a carne. Et huius ratio triplex est. videlicet. liberalitas a parte assumētis. dignitas a parte assūptibilis. vtilitas ex parte assūptionis. Liberalitas in q̄ ex parte assumētis. quia cum deus dat aliquod donum. non sbtrahit illud sine culpa. si ergo nulla culpa interuenit. non decuit diuinam liberalitatē carnē quā sibi liberaliter vnierat separi a se. Dignitas etiā ex pte assūptibilis fuit in cā q̄re ista vnio non debuit separi. Caro enim nō debuit videre corruptionē fm illud quod dicitur in ps. Non dabis sanctuȝ tuum

videre corruptionem. sicut ergo nunquam decuit ipsam incinerari. sic nunquam decuit ipsam a verbo separari. Utilitas autem ex parte assumptionis ad hoc ipsum faciebat. Ad hoc enim fiebat illa unio diuinitatis ad humanam naturam. et carnis ad animam. ut procuraret nostra salus. Et quoniam separatio carnis a diuinitate in nullo faceret ad nostram salutem. pro eo quod non potest per eam fieri satisfactio. cum diuinitas non possit se ire dolorem et penam in separatione ipsius a carne. hinc est quod non erat conueniens carnem separare a diuinitate. Unde ad hoc passio non habebat aliquem ordinem. Concedende sunt ergo rationes inducte ad istam

10 partem. Ad illud quod obiicitur quod soluto medio soluuntur extrema. dicendum quod illud habet veritatem de medio necessitatis non autem de medio congruitatis. Anima autem non erat medium necessitatis sed congruitatis. Preterea non solum erat medium ratione coniunctionis secundum actum. sed etiam secundum habitum. Et licet anima non esset vnita carni in morte. erat tamen ei vnibilis. et per hoc

11 caro etiam vnibilis diuinitati. Ad illud quod obiicitur quod destructo priori destruitur et posterius. dicendum quod illud verum est vbi posterius dependet essentialiter a priori. Ubi vero aliquid precedit alterum sicut dispositio congrua. non oportet quod habeat veritatem. et sic est in proposito. Nam vnio diuinitatis ad carnem. siue carnis ad animam. non dependet essentialiter siue dependentia necessitatis ab vnione illorum duorum adinuicem. sed si illa supponitur. hoc

12 est quedam congruitatis conuenientia. Ad illud quod obiicitur quod diuinitas non est vnibilis nature irrationali et insensibili. dicendum quod et si caro christi careret ratione et sensu. habebat tamen ordinem ad animam que rationem et sensum in se habet. Et si tu obiicias quod illud non sufficiat quod aliquid sit possibile ad vnionem anime rationalis ad hoc quod congruum sit vniri cum diuinitate. dicendum quod absque dubio hoc non suffecisset in primordio incarnationis. immo simul decuit diuinitatem vniri carni et anime vt coniunctis. secus autem est in ministerio nostre redemptionis. quod quidem debuit consummari per mortem. et ratione cuius congruum fuit vt illa que prius valde coniuncta erant non minus congrue essent ad tempus diuisa. caro videlicet et anima. et pro illo tempore bene sufficiebat ipsi carni vnitas ad animam loco congruitatis reddentis eam ydoneam

13 ad vnionem cum diuinitatis natura. Ad illud quod obiicitur quod vnio terminatur ad aliquod vnum. dicendum quod est verum. talis enim vnio terminatur ad vnum in persona. nam caro vnitur diuine nature in vnitate ypostasis et persone filii dei. Sed attendendum quod aliter dicitur illa hypostasis carnis. et hypostasis hominis. Hypostasis enim hominis dicitur non solum in obliquo sed etiam in recto. Est enim hypostasis que est homo. Sed hypostasis carnis intelligitur in obliquo. non quia esset caro. sed quia habebat carnem. Unde illa poterat dici caro verbi. Et hoc est quod dicit Damascenus. Si mortuus est vt homo. et sancta illa anima ab incorrupto corpore diuisa est. diuinitas tamen inseparabilis ab vtroque permansit. neque ita vna hypostasis in duas diuisa est. Etenim corpus et anima a principio in verbi hypostasi habuerunt subsistentiam. et in morte adinuicem diuisa manserunt. singulum autem eorum vnam hypostasim verbi habet. neque enim corpus neque anima propriam habet hypostasim preter hypostasim verbi. Et sic patet illud.

Questio .iii. c

Utrum verbum vnitum fuerit carni et anime duplici vnione. Et quod sic videtur. Unio numeratur per extrema vnibilia. sed caro et anima sunt diuersa vnibilia. hoc enim est corporale. et illud spirituale. ergo si vniuntur verbo. pluribus vnionibus vniuntur. Item si aliquod vnum vnitur aliquibus alterutrum diuisis. vnitur eis diuersis vnionibus. sed hypostasis verbi vnita fuit in morte carni et anime alterutrum diuisis. ergo vniebatur eis vnionibus diuersis. Sed eodem modo vnita fuit diuinitas carni et anime in incarnatione. et in morte. et post mortem. quia illa vnio non fuit variata. ergo si post mortem vniebatur diuersis vnionibus. necessario sequebatur quod et in ipsa incarnatione. Item vbicumque est ordo prioris ad posterius. ibi est numeratio et distinctio. sed prius vnitur anima ipsi verbo quam caro. caro enim vnitur mediante anima. ergo si in huiusmodi vnionibus est ordo. ibi est distinctio. ergo pluribus vnionibus vniuntur. Item anima vnitur diuinitati. et vnitur carni. nec vnitur vnione vnica sed duplici. ergo pari ratione videtur quod hypostasis verbi cum vnitur carni et anime. duplici vnione vnitur. Si tu dicas quod non est simile. quia ex deitate et carne non est vnum sicut fit ex carne et anima. Tunc obiicitur. Esto quod ex carne et anima non fiat vnum sicut fuit in morte. videtur tunc quod illa iam non sit vna vnio sed due.

Sed contra. Unio terminatur ad vnum. sed caro et anima vniuntur ipsi verbo in vnam personam. ergo videtur quod vniatur ei in vnione vnica. Item vnio facta est per assumptionem. ergo vbi est vna assumptio. ibi est vna vnio. sed verbum assumpsit totam naturam humanam vnica assumptione. ergo vniuit sibi carnem et animam vnica vnione. Item sicut totus homo componitur ex carne et anima. ita totum corpus componitur ex partibus organicis. ergo si essent diuerse vniones carnis et anime ad naturam diuinam. pari ratione essent diuerse vniones manus et pedis ad eandem et aliorum membrorum. quod si hoc est inconueniens. restat quod carnis et anime vna est vnio ad deitatem. Item cum caro et anima vniuntur vnione naturali. vna vnione vniuntur. ergo pari ratione quando vniuntur vnione personali. cum ita bene sit vnum illud quod est vnum in persona. sicut illud quod est vnum in natura. Sed caro et anima vniuntur verbo vnione personali. ergo vniuntur vnione vnica non vnione multiplici.

14 Respondeo. ad predictorum intelligentiam est notandum quod vnio dicitur tribus modis. Uno modo dicitur actio vnientis. Alio modo dicitur passio vnibilis. Tercio modo dicitur relatio vnitorum. Cum ergo queritur vtrum anima et corpus vniantur ipsi hypostasi verbi vnione duplici. Respondendum est. Si loquimur de vnione actione. non est ibi nisi vnica vnio. Unica enim vnione vniuit sibi verbum carnem et animam. sicut vnica assumptione assumpsit corpus et animam. Similiter si loquimur de vnione passione. non fuit ibi nisi vnica vnio. caro enim et anima non fuerunt vnita ipsi verbo in vnionis primordio vt diuisa sed vt coniuncta in vnam speciem et naturam. ideo assumpta et vnita fuerunt assumptione et vnione vnica. Si autem loquimur de vnione secundum quod est relatio vnibilium. sic dicendum est quod cum relatio non vniatur nisi per extrema. eo modo habet multiplicari quo habet plurificari ipsum vnibile. Quoniam ergo vnibile ex parte humane nature fuit vnum in actu et plura in potentia. quia extremum illud ex parte humana natura constans ex corpore et anima que concurrebant in vnum secundum actum. et poterant esse diuisa et distincta. hinc est quod quamdiu corpus et anima fuerunt coniuncta. vnica vnione vniebatur verbo. vnica inquam in actu. sed pluribus in potentia. quando autem a verbo adinuicem in morte fuerunt separata. in morte vniebantur vnionibus pluribus. Caro enim dicebatur vnita verbo. et anima vnita. et hec relatio ex parte carnis et anime erat alia et alia. Intellecto enim quod caro non esset vnita. adhuc posset intelligi vnita esse anima. Et secundum hoc patet responsio

15 ad questionem propositam. Uno modo enim concedi potest quod caro et anima vniantur diuinitati multiplici vnione. secundum illud quod consueuerunt dicere quod triplex fuit ibi vnio. Alia diuinitatis ad carnem. alia diuinitatis ad animam.

alie aie ad carnē. Et ꝫm istā viā ꝓcedunt rōnes que
ostēdunt ibi fuisse vniones plures. Alijs aūt mo-
dis dīm est ꝙ ibi fuit vna tm̄ vnio. ꝛ ꝫm hāc viā ꝓ-
cedūt rōes ad oppositū. ꝛ sic patet totū. Sed qm̄ ali
que de rōnibus ad p̄maꝫ ptem adductis sophistice
sunt. ꝛ c ncludūt etiā vnionē plurificari simpliciter
16 ido ad eas oporꝫ respōdere. Ad illud ḡ qđ p̄mo
obijcit̄ ꝙ caro ꝛ aia sūt diuersa vnibilia. quia vnum
corpale. aliud spūale. dīm ꝙ licet corp⁹ ꝛ aia diuer-
sitatem habeāt inter se. sūt tamē partes cōstituētes
vnum in essētia ꝛ natura. ꝛ quia in vnā nām cōcur-
runt. hinc est ꝙ in illa vnione qua dei filius hūanam
17 nām assūpsit rōem tenet vnius extremi. Ad illud
quod obijcit̄ ꝙ in morte verbū vnitū erat duob⁹ di
uersis ꝛ diuisis. dīm ꝙ ꝛ si illa essēt localiter diuisa.
erāt tamen ꝫm nālem inclinatōem inuicem ordina-
ta. ꝛ rōne illius ordinis caro erat ydonea vt essꝫ vni
ta deitati. Preterea. esto ꝙ plures essēt vniōes post
mortem ꝫm ꝙ vnio nominat relationē. non tamē se
quit̄ ꝙ similiter essent in vita. quia cūius vnio man-
serit vniformiter ꝛ imutabiliter q̄tū ad vinculuꝫ. fa
cta est tamen quedā immutatio in altero extremorū
s. in hūana natura. cuius principia constituētia fue-
runt in morte seiūcta. cum tamē essēt vnita in vita.
18 Ad illud qđ obijcit̄ ꝙ est ibi ordo. ḡ distinctio. dī
ꝙ quidā est ordo qui ponit simpliciter distinctiōem.
quidaꝫ est ordo qui attēdit̄ ꝫm positōem ꝛ gradum
inter res similis generis. Sed quādo aliqua sic ordi
nātur ꝙ ibi est vnū ꝓpter alterū. non oportet ibi esse
numeratōeꝫ. sicut si teneā equū ꝑ frenū. per prius te
neo frenū q̄ equū. quia equū teneo mediante freno.
non tamen duplici tentione teneo vtrūqꝫ sed vnica.
Et sic patet ꝙ non cogit illa rō. Non tamē est oīno
simile de huiusmodi tētōe ꝛ de vnione. sed hoc indu
19 ctū est ad illius rōnis dissolutōem. Ad illud quod
obijcit̄ ꝙ aia vnit̄ diuinitati ꝛ carni duplici vnione
ꝛc. dīm ꝙ nō est simile. quia diuinitas ꝛ caro nō ce-
dunt in vnā nām. immo nāliter et essētialiter sūt di-
stincta. non sic aūt est de carne ꝛ aia. quia vnaꝫ nām
constituūt. ꝛ ideo oportet ꝙ deitas eis diuersis vnio
nibus vniat̄.

Onsequēter queritur de effectu illius sepa-
c tionis. Et circa hoc querūtur tria. Primo q̄
rit̄ vtrū post instans sepatōis aia xp̄i impas
sibilis fuerit effecta. Scđo vtrum ex ipa sepatōe ca-
ro fuerit mortua. Tercio vtrū ꝓpter mortem carnis
mors sit ipi ꝑsone verbi attribuēda.

Questio. j. d

Utrū post instans sepatiōis aia xp̄i impassibilis est
effecta. Et ꝙ sic videt̄. aia xp̄i non fuit passibilis nisi
ꝓpter vnionē sui ad corpus. ḡ statim dū fuit sepata
amisit passibilitatē. ḡ facta fuit impassibilis. Iteꝫ
nihil patit̄ nisi ꝫm ordinē nature. sicut contrariū pa
tit̄ a contrario. Uel ꝫm ordineꝫ diuine iusticie. sicut
peccator patit̄ ab aliquo afflictōem. Uel ꝫm dispen
satiōeꝫ diuine misericordie. sicut redēptor passus est
ꝓ sanando nostro morbo. Sed nllo istoꝝ modoruꝫ
post sepatōeꝫ passio potuit inesse ipi anime xp̄i. non
eīm habuit contrariū. nec habuit pctm̄. ꝛ consūmatū
erat nostre redēptōis mysteriū. sicut dicit̄ Joh. xix.
Consūmatum est. Ergo nllo mō pati poterat. restat
ḡ ꝙ statim impassibilis est effecta. Itē aie sāctorū
quādo non habent aliqueꝫ reatum statim efficiūtur
īpassibiles. ḡ si anima xp̄i multo velocius digna erat

omni glorificatōe q̄ ois alia aia. videt̄ ꝙ statim īpas-
sibilis est effecta. Item nulla passio potuit esse in
xp̄o q̄ vacaret a merito. sꝫ aia xp̄i statim p⁹ sepatōeꝫ
amisit potētiā siue statū merēdi. ḡ statim amisit potē
tiā paciēdi. ḡ statim facta ē ipassibil'. Sꝫ ō. sic passi
bilitas inerat anime xp̄i preter peccati debitū. ita et
carni. ḡ sicut velociter collata est impassibilitas aie.
ita velociter debuit conferri ipi corpori. Sed impas
sibilitas non est collata ipi corpi vsqꝫ ad triduū quo
resurrexit. ḡ similiter videtur ꝙ nec anime ante ipsum
illud. Item ponatur ꝙ anima iterū vniretur cor-
pori illi ꝫm statum in quo ipm̄ deseruit. tunc argui
sic. Si anima passibili corpori vniretur esset passibi-
lis. sed anima xp̄i poterat vniri illi corpori ante glo-
rificatōem. quia nihil eam impediebat. ḡ adhuc po-
terat pati. ergo non erat impassibilis. Item nihil
nouū collatum est anime in ipo instanti sepatiōis a
corpore. ergo si prius non habebat impassibilitateꝫ.
videtur ꝙ nec tunc habuit ante diem resurrectōnis.
Item anima que impassibilitatē habet. statim cū
a corpore recedit euolat. sꝫ anima xp̄i nō statim euo
lauit. nec ascendit statim ad celos. sed descendit ad
inferos. ergo nō statim post instans resurrectōis fa-
cta est impassibilis. Rn̄. dīm ꝙ ex certitudine au- 20
toritatis non est nobis oīno determinatū vtrū ani-
ma christi statim post sepatiōem impassibilis fuerit
effecta sicut magister tangit supra dist. xviij. Unde si
ne periculo fidei potest quis vtrūqꝫ bonum sentire.
vel ꝙ impassibilis effecta est statim post sepatiōem.
vel in ipa corporis glorificatione. Uerūtamē proba-
bilitati rōnis magis consonare videt̄ ꝙ statim post
sepatōeꝫ habuit impassibilitatem. Si eīm non patie
batur anima xp̄i nisi dispēsatiē ꝛ ꝓpter nostrā salu-
tem. si iam nō erat tempus ꝛ locus merēdi. iam ani-
ma xp̄i non debebat nec poterat pati. Unde non so-
lum de anima xp̄i probabile est ꝙ statim post separa
tōem a corpore facta sit impassibilis. sed etiam deq̄
libet anima viri sancti in qua non reperitur reat⁹ ali
cuius peccati. Ideo rōes que ad partē istam sunt sa
tis rōnabiliter possunt concedi. Ad illud ergo qđ 21
obijcitur in contrariū ꝙ corpus non statim fuit im-
passibilitate donatum. dīm ꝙ non est simile duplici
ex causa. Primū quideꝫ quia anima ꝓpinquior erat
glorie q̄ caro. erat eīm beata ꝫm aliquam sui parteꝫ.
Scđo vero. quia dilatio impassibilitatis in carne fa
ciebat ad fidei nostre confirmatōem. videlicet vt cō
deretur christus veraciter passus ꝛ mortuus fuisse.
non sic dilatio impassibilitatis in aia. ideo magis di
lata fuit impassibilitas corpis q̄ impassibilitas ani-
me ex dispēsatōe diuina. Ad illud quod obijcitur 22
ꝙ anima illa iteꝝ vniri poterat corpi passibili. dīm
ꝙ quedā aie sepant̄ a corpe sepatiōe diffinitiua siue
finali. quedā vero sepantur a corpe ad tēpus ꝓpter
glorie dei manifestatōem. sicut est in illis qui resusci
tant̄ ad statū vite p̄terite. sicut fuit i lazaro ꝛ in alijs
mirabilit̄ suscitatis. Que primo mō sepant̄. ingredi
unt̄ nouū statū. Que vero scđo mō sepant̄ ꝫm diui
nā dispositōem. adhuc a statu suo retardātur. Unde p̄
me nisi obstet reat⁹ pcti statim efficiūtur ipassibiles.
nec vnibiles sūt corpi passibili. q̄uis scđe ꝑ diuinuꝫ
miraclꝫ aliqn̄ habeāt diūgi. Et primo mō aia xp̄i sepa
ta fuit. qm̄ ds nō determinauerat eā vlteri⁹ vniri car
ni passibili. Et iō posito illo nll'a ē. Nō eīm poterat
carni passibili vniri. nō qꝛ aliqđ creatū illā ipediret. ḡ

23 quia diuina iusticia illud nō pmitteret. Ad illō qđ obijcit q nihil collatū est anime. dicendū q illud nō cōstat. quius nō legat. nec etiam cogit. Anima eñ xpi p illud quod habebat ex sola sepatione a carne passi-bili iam caruit aptitudine patiēdi. ⁊ ita reddita ē im-passibilis. nec oportet ꝓpter hoc aliquid nouū sibi cō-ferri. satis eñ sufficiebat passionis ⁊ passibilitatis ra-tionē sibi auferri. 24 Ad illud quod obijcit q anime que statim p sepationē efficiunt impassibiles statim euolant. dicendū q illud veritatē habet nūc post xpi ascensionē. sed ante nō habebat veritatē. differebat eñ aliquarū animarū euolatio. s. sanctorū patrū ꝓpter primi peccati obligationē. Anime vo christi differeba-tur ꝓpter hominū eruditionē. ⁊ nostre fidei cōfirma-tionem ⁊ rectificationē. ⁊ carnis ꝓpinquam glorifica-tionem.

Questio. ij. e

Utrū ex illa sepatione caro fuerit mortua. an post eā habuerit vitā: Et q vitā habuerit videt. omne qđ est vnitū vite viuit p participationē. sed caro christi post sepationem erat vnita ipsi vite. s. verbo dei. ergo ab ipso viuificabat. Si tu dicas q hoc est verū de vi-ta creata nō de increata. Obijcit contra. Potentior est vita increata i viuificando q vita creata. quoniā ipsa est fons vite. Si ergo anima nulli corpori potest vniri quin det ei vitā. multo fortius videt q nec ꝑso-na diuina possit vniri carni nisi tribuat ei vitā. Itē impossibile fuit animā christi vniri verbo quin reci-peret vitam ab ipso. ergo si suo mō caro erat viuifica-bilis. impossibile fuit vniri verbo quin reciperet vitam ab eo. Item nobilior est substantia viuens substā-tia nō viuente. sed nulla caro erat nobilior carne xpi etiā post sepationē anime. ergo si vita reperitur in alia carne. necesse est q caro christi viueret etiā anima se-pata. Item caro illa nō poterat videre corruptio-nem. ergo necesse erat eam ab aliquo vegetari. sed nō nisi a deitate. ergo eam ita vegetabat sicut anima. sed anima eā vegetādo dabat ei vitā. ergo pari ratione caro illa viuebat sm diuinitatem influentē in ipsam.

Sed cōtra. in symbolo dicit q xps mortuus est et sepultus. sed hoc nō dicit nisi rōne carnis. ergo caro christi fuit mortua anima sepata. Item ois vita ē ab aliquo informante. sed caro post sepationem ani-me nō viuebat aliquo viuificante p modum forme. ergo post sepationē anime caro nō habebat vitam.

Itē omne qđ viuit habet aliquē vsum vite. vtpote vel alimento. vel sensu. vel motu. vel intellectu. sed nul-lū istorū caro christi habebat post sepationē aie. ergo nō viuebat. Item nihil viuū suscitat vel resurgit. q suscitatio ⁊ resurrectio nō est nisi mortui. sed caro christi resurrexit ⁊ suscitata fuit. ergo post sepationē 25 anime vitam nō habuit. R° dicendū q absq du-bio caro christi post sepationē anime mortua fuit. ca-ruit eñ vsu ⁊ cōplemento vite. Res eñ corpalis non est nata viuificari nisi ab aliqua forma spūali ipsam cōplente ⁊ sibi ꝓportionabili. qñ ergo in ipsa sepatio-ne anime caro christi caruit huiusmodi forma. ideo vere fuit mortua. Et q̄uis haberet diuinitatē vnitā. nō tamē ab ea viuificabat. non ꝓpter defectum a pte viuificātis. sed ꝓpter ꝓportionē viuificabilis. Rati-ones ḡ que ad hanc ptē inducunt concedende sunt.

26 Ad illud vo qđ primo obijcit in contrariū q vnitū vite viuit. iam patet solutio. Hoc eñ veritatē habet qñ vnit ei sicut pfectibile sue pfectioni. Sic aūt nō vnit caro psone verbi. ⁊ ideo nō est simile de ipsa anima et de psona diuina. 27 Ad illud qđ obijcit q anima non potuit vniri ipsi verbo quin viuificaret ab ipso. ergo nec caro. dicendū q nō est simile. p eo q ipsa aīa cum sit opus ⁊ imago dei. ⁊ imediata nata ferri in deum. capax eius est. ⁊ pticeps esse potest. ⁊ ita imediate hz ab illo ⁊ in illo viuere p cognitionē ⁊ amorē. sic autē nō est de carne. nō eñ est nata deum cognoscere vel amare. 28 Ad illud qđ obijcit q nobilior est substan-tia viuens substātia nō viuēte. dicendū q verum est ceteris aliis parib⁹. sed caro xpi licz careat vita. erat tñ diuinitati vnita. ⁊ hoc quidem ꝑponderat multis aliis dignitatib⁹. Preterea cū dicit q nobilior ē sub-stantia viuens substātia nō viuēte. hoc intelligit de substantia que caret vita simpliciter. caro aūt christi nō carebat vita simpliciter sed ad temp⁹. Unde sicut nobilior est filius regis captus ⁊ incarcerat⁹ filio ru-stici in libertate sua cōstituto. sic etiā intelligendū est de carne christi. que modico tpe caruit cōplemento vite. vt postea nobilissimā vitā resumeret. 29 Ad illō qđ obijcit q caro illa nō potuit incinerari. dicendū q diuina virtus illā cōseruabat. sed tamē illa ꝯserua-tio nō erat viuificatio nec operatio vite. Cōseruatio eñ ⁊ vegetatio que est opatio vite pcedit a forma cō-pletiua opante p modū nature. sed cōseruatio q̄ erat in carne christi ne corrumperet erat a virtute diuina opante sup naturā. ⁊ ideo nō cogit illa ratio.

Questio. iij. f

Utrū ꝓpter mortē carnis sit mors psone verbi at-tribuēda. Et q sic ꝯcludit. Dicit eñ in symbolo. pas-sus sub pontio Pylato. crucifixus. mortu⁹. ⁊ sepul-tus. hoc autē dicit de filio dei vnigenito. Et hoc ipm dicit Ambrosi⁹ expsse. ⁊ habet supra dist. xviij. Tan-tū fuit peccatū nostrū vt saluari nō possem⁹ nisi vni-genitus dei fili⁹ moreret ꝓ nobis debitorib⁹ mortis.

Itē hoc ipm videt rōne. Carne nascēte ⁊ cōcepta filius dei natus dicit ⁊ cōceptus. ergo pari rōne car-ne mortua filius dei debet dici mortuus. Itē sa-tisfactio ꝓ peccato nostro fuit p passionē ⁊ mortē. sed null⁹ potuit ꝓ peccato nrō satisfacere nisi esset de⁹. ergo si ꝓ peccatis nrīs p mortē illā satisfactū ē. vere fili⁹ dei fuit mortuus. Itē vnio illa facit cōmuni-cationē idiomatū. sed ꝓpter sepationē aie a carne ve-rū ⁊ necessariū fuit illū hominē mori. ergo vere ⁊ ꝯueni-enter pōt mors attribui dei verbo. vt dicat filius dei mortuus ⁊ sepultus ꝓ nobis. Sed contra. Aug⁹. dicit ⁊ habet in lrā vltimo capitulo. Si quis dixerit atq crediderit deū passum anathema sit. sed cui non potest attribui passio. nō potest attribui mors. si ergo nō est credendū filiū dei passum sicut dicit. nō est cre-dendū neq dicendū filiū dei fuisse mortuū. Item idiomata ptis nō cōicant psone verbi. q̄uis eñ caro fuerit separata ab anima. nō tñ ꝓpter hoc filius dei se-paratus fuit ab illa aia quā assumpsit. ergo si p passi-onē christi nō est mortua nisi sola caro. q aia semp vi-xit. nō videt q filio dei vere possit attribui mors. aut si attribuit ei mors. tūc est questio quare nō similiter attribuit ⁊ ei sepatio. Itē ꝓpter repugnantiā idio-matū hō nō recipit cōmuniter fili⁹ dei ē creatura. sed multo magis repugnat vite mors q intentio creatu-re intentioni creatoris. ergo si filius dei est ipsa vita. videt q nullo mō sit mors ei attribuenda. Item quicūq diceret summe sapientē esse stultū blasphe-maret. Similit qui diceret summe bonū esse iniquū.

ergo pari rõne qui dicit summe potentẽ esse infirmũ. ꝟ hoc dicat q̃ dicit filiũ dei esse mortuũ. ꝙ qui hoc dicit
30 blasphemat deũ. R° dicendũ ꝙ absq; dubio cõcedendũ est filiũ dei ꝓ nobis fuisse mortuũ. ⁊ hoc quidẽ sibi vere attribuit nõ ꝟm naturã diuinã ꝟ ꝟm hũanã. nõ ꝑ essentiã aut ꝑ inherentiã. ꝟ ꝑ idiomatũ cõmunicantiã. ⁊ hoc i nullo derogat diuine maiestati. ⁊ multũ cõsonat pietati. Nullũ em̃ verbũ maioris dignationis resonare põt in aurib⁹ cordis homis q̃ ꝙ vnigenitus dei fili⁹ mortu⁹ fuerit ꝓ nobis debitorib⁹ mortis. Et ideo nõ tm̃ est hoc credendũ ⁊ asserendũ tanq̃ verũ. sed etiã frequẽtissime recolendũ. Et cõcedende
31 sunt rõnes q̃ hoc ostẽdũt. Ad illud vo qḋ obiicit autoritate Aug. satis cõuenienter m̃det mgr̃ in litera. Nõ em̃ intẽdit remouere passionẽ a ꝑsona verbi sim
32 pliciter ꝟ ꝟm diuinã naturã. Ad illud qḋ obiicitur ꝙ idiomata ptis nõ cõmunicant ꝑsone verbi. dicendũ ꝙ mors nõ tm̃ cõuenit carni. sed etiã toti homini assumpto. In sepatiõe em̃ aie a carne nõ solũ morit caro sed etiã totus hõ. Et iõ ratio illa ꝓcedit ex sup
33 positione falsi. Ad illud qḋ obiicit ꝙ non cõicant idiomata. vbi est repugnãtia. dicendũ ꝙ verũ est. vbi est talis repugnãtia. q̃ nõ tollit mediante cõueniẽtia. sic aũt non est in ꝓposito. Mors em̃ dat ĩtelligere hũanitatẽ. que sine repugnãtia põt dici de ꝑsona xp̃i. vnde fili⁹ dei dicit fuisse mortuus. q2 fuit homo in q̃ fuit passio mortis. Ad illud qḋ obiicit ꝙ blasphe-
34 mia est dicere filiũ dei esse mortuũ. dicendũ ꝙ hoc videt aurib⁹ infideliũ. ꝟm ꝙ dicit. j. Cor. j. Predicamus iesum xp̃m crucifixũ. iudeis quidẽ scandalũ. gẽtibus aũt stulticiã. Et ratio hui⁹ est. q2 nõ credũt ip̃i hũanatiõis dei filij benignissimã dignationẽ. nec intelligũt illi⁹ hũiliatiõis altissimã rationẽ. Si em̃ hoc intelligerẽt. viderẽt ꝙ illud qḋ infirmũ est dei. fortius est hominib⁹. Et illud qḋ stultũ est dei. sapienti⁹ ominib⁹ homib⁹. His ergo duob⁹ pensatis. videlicet ipa verbi incarnatiõe. ⁊ ratiõe ob quã causam incarnatus est. nõ est blasphemia imo laus dicere ꝙ filius dei ꝓ nobis fuit mortu⁹ ꝟm naturã assumptã. Per hoc em̃ decentissime (sicut in p̃cedẽtibus fuit ostẽsum) reparatum est genus humanuz. Nec est simile de stulticia ⁊ malicia. non em̃ valebant ad nostrã redemptionez. sicut passionis ⁊ mortis tolerantia. Et per hoc patet quesita.

Distinctio. xxij. de ꝯsequẽtibus mortẽ christi.

Hic querit vtrũ in illo triduo ⁊c̃. Supra egit mgr̃ de sepatione facta in morte xp̃i. In hac vo pte agit de cõsequẽtib⁹ ad sepationẽ. Diuidit aũt ps ista in tres ptes. In quaꝝ p̃ma inq̃rit mgr̃ vtrũ xp̃s fuerit homo in triduo. In secũda vo vbi fuit in illo triduo. ibi. Hic querit si xp̃s in morte. In tercia vo ad maiorẽ explanationẽ inq̃rit. vtrũ cõcedendũ sit illũ hoiem descendisse de celo. ibi. Solet etiã q̃ri si cõgruẽter dici põt ⁊c̃. Prima ps in q̃ inquirit vtrũ xp̃s in triduo fuerit homo diuidit in duas ptes. In quarũ p̃ma opponit. In secũda dissoluit. ibi. Quib⁹ respondem⁹. q2 licz hõ ⁊c̃. Secũda vo ps p̃ncipalis in qua inq̃rit vbi fuerit in illo triduo siliter habet duas. In quaꝝ p̃ma inquirit vbi fuit ꝟm hũanitatẽ. In secũda vo inq̃rit vbi fuit ꝟm sui totalitatẽ. ibi. Et vtiq; totus eodẽ tpe erat ⁊c̃. Similiter tercia ps in qua inq̃rit vtrum fili⁹ homis descẽderit de celo. habet duas ptes. In quaꝝ p̃ma q̃stionẽ p̃dictã determiat. In secũda p̃determiata in totali pte ista epilogat. ibi. Hec de corrigia calciamẽti ⁊c̃. Que quidẽ ps diuidi potuit cõtra totã partẽ p̃cedentẽ. sed sub alijs partib⁹ cõprehẽsa fuit ad vitandã diuisiõis cõfusionẽ.

Querit vtrũ xp̃s in triduo fuerit homo. Et opponit ꝙ nõ. a **XXII**

Hic querit vtrũ in illo triduo mortis christus fuerit hõ? Q2 nõ videt quibusdã. q2 mortuus erat. ⁊ homo mortuus nõ est hõ. Addũt etiaz ꝙ si tũc erat homo. vel mortalis vel ĩmortalis. Sed mortalis nõ q2 mortuus. nec ĩmortalis. q2 tm̃ post resurrectionẽ.

Soluit qḋ in oppositũ ꝓbatũ est. ostẽdens ꝙ ĩ triduo fuerat hõ. b

Quib⁹ respõdem⁹. q2 licz hõ mortuus fuerit. erat tm̃ in morte de⁹ homo. nec mortalis quidẽ nec ĩmortalis. ⁊ tm̃ vere erat homo. Ille em̃ ⁊ hm̃õi argutie ĩ creaturis locũ habẽt. sed fidei sacrm̃ a philosophicis argumẽtis est liberuz. Unde ambrosi⁹. Aufer argumenta vbi fides querit. in ip̃is gimnasijs suis iam dyaletica taceat. piscatorib⁹ credit nõ dyaleticis. Dicim⁹ ꝙ in morte xp̃i deũ vere fuisse hoiem ⁊ tm̃ mortuũ. ⁊ hominẽ quidẽ nec mortalẽ nec ĩmortalem. q2 vnitus erat aie ⁊ carni seiũctis. Alia em̃ rõne dicit deus homo. vel homo deus. q̃z Martin⁹ vel Johes. Homo em̃ dicit de⁹ ⁊ econuerso ꝓpter susceptionẽ homis. id est aie ⁊ carnis. Unde Aug⁹. Talis erat susceptio illa que deũ hoiem faceret ⁊ hoiez deũ. Cũ ꝙ illa susceptio ꝑ mortẽ nõ defecerit. ꝟ de⁹ homi ⁊ hõ deo sic ante vnit⁹ erat vere. ⁊ ecõuerso. q2 vnit⁹ erat aie et carni. ⁊ hõ mortu⁹ erat. q2 aia a carne diuisa erat. propt sepationẽ aie a carne mortuus. ꝟ ꝓpter vtriusq; semp secũ vnionẽ hõ. Nõ aũt sic erat hõ vt ex aia ⁊ carne simul iunctis subsisteret. ex q̃ rõne dicit aliquis alius hõ. Et ipe forte ante mortẽ. hoc etiã nõ erat hõ. ⁊ post resurrectionẽ fuit. In morte vo homo erat tm̃ ꝓpter anime ⁊ carnis secũ vnionẽ. ⁊ mortuus ꝓpter inter illa duo diuisionem.

Amb.

Aug⁹.

Ubi xp̃s fuit in illo triduo ꝟm humanitatẽ. c

Hic querit si xp̃s in morte alicubi erat hõ. Et si vbicũq; ẽ hõ sit? Ad qḋ di/

cim⁹ q: nõ vbicũq3 erat hõ erat. nec mõ vbicũq3 ẽ hõ est. q: vbiq3 ẽ fm deitatẽ. nec vbiq3 est hõ. q: nõ vbiq3 homi vnit⁹. ſ; vbicũq3 ẽ fm hoiem ibi hõ est. Tpe aũt mortis ⁊ vbiq3 erat fm deũ. ⁊ i ſepulcro fm hoiem. et i īferno fm aiã3. ⁊ i ſeplcro ſ; carnẽ. In ſepulcro ĝ erat hõ. q: hũanitati vnit⁹ erat. ⁊ ſi nõ toti. q: carni tñ. Et i inferno erat hõ. q: hũanitati vnit⁹. ſ; nõ toti. q: aie tñ.

Oppositio.

Sed ſi i inferno aie tñ. et in ſepulcro carni tñ vnitus erat. ĝ nec i inferno vnit⁹ erat aie ⁊ carni. nec in ſepulcro. Quõ ergo ibi vel hic hõ eſſe dr: Que eſt rõ dicti:

R⁹.

Quia vna eadẽq3 vniõe vnit⁹ erat aie i inferno. ⁊ carni i ſepulcro. Et ſic erat illis duob⁹ tũc ſepatis vnitus ſicͣ ante ſepatiõnẽ. i. ante mortẽ.

Oppositio.

Ad h̃ aũt opponit. Si xp̃s aiã3 tñ vel carnẽ tñ aſſumpſiſſet. nõ fuiſſet verus hõ. ſ; ꝓpter vtriuſq3 aſſumptionẽ ver⁹ hõ fuit. Sic ĝ vbi carnẽ ⁊ animã ſibi vnitã nõ hẽbat. ver⁹ hõ ibi nõ erat. Sed tpe mortis nuſq3 illa duo vnit habebat. q: nec in ſepulcro. nec in inferno. nec alibi. Nuſq3 ĝ erat hõ.

R⁹.

Ad qđ dicim⁹. q: xp̃s vtiq3 verus hõ non fuiſſet. ſi carnẽ ⁊ aiã3 nõ aſſũpſiſſet. S3 tñ q: ex quo aſſumpſit. neutrũ depoſuit. ſ; cũ vtroq3 eandẽ vniõnẽ indeſinẽter tenuit quã aſſumẽdo contraxit. Ideo nõ incõgrue vbicũq3 aie vl' carni vel vtriq3 vnit⁹ eſt. ibi hõ eſſe dr. q: ibi hũanat⁹ eſt. ergo ⁊ i ſepulcro erat hõ. ⁊ i inferno erat hõ. q: vtrobiq3 hũanat⁹ erat xp̃s. ⁊ vnã eandẽq3 cũ aia ⁊ carne (licz ſepatis) habebat vniõnẽ. ⁊ vno eodẽq3 tpe in ſepulcro iacuit xp̃s. ⁊ ad infernũ deſcẽdit. ſed in ſepulcro iacuit fm ſolã carnẽ. ⁊ in infernũ deſcẽdit fm ſolã animã.

Aug⁹. ſuper Johem.

Vñ Aug⁹. Quis nõ eſt derelict⁹ in inferno: chriſt⁹ ſed in aia ſola. Quis iacuit i ſepulcro: chriſt⁹. ſ; in carne ſola. q: i his ſingulis xp̃s eſt. chriſtũ in his oib⁹ ⁊ ſingulis ꝯfitemur. Ex his euidẽter oſtẽdit q carni iacẽti i ſepulcro vnit⁹ erat xp̃s ſicͣ aie i inferno. Alioqn ſi carni mortue nõ eſſet vnitus. nõ in ea diceret iacuiſſe i ſepulcro. Aia ĝ ad infernũ deſcẽdit. caro in ſepulcro iacuit. ſapiẽtia cũ vtroq3 pmãſit. q in

Amb. in .iij. li. de ſpũ ſancto. a

inferno poſitis (vt ait Ambroſi⁹) lumẽ vite fundebat eterne. Radiabat illic^a lux vere ſapiẽtie. illumĩabat infernũ. ſ; in inferno nõ claudebat. Quis eñ loc⁹ ẽ ſapientie de q ſcriptũ eſt.

Job. xxviij.

Neſcit hõ vias ei⁹. nec inuẽta eſt int hoies. De q abyſſus dicit nõ eſt i me. mare dicit nõ eſt mecũ. ĝ nec i tpe. nec i loco ſapia ẽ. cui nec mors tribuẽda ẽ. In ligno eñ caro. nõ illa opatrix oim ſuba diuina pẽdebat. Cõfitemur tñ xp̃m pepẽdiſſe in ligno ⁊ iacuiſſe i ſepulcro. ſ; in carne ſola. ⁊ fuiſſe i inferno. ſed in anima ſola.

Ubi xp̃s fuit in illo triduo fm ſui totalitatẽ. D

b

Et^b vtiq3 tot⁹ eodẽ tpe erat i inferno. tot⁹ i celo. totus vbiq3. Perſona eñ illa eterna nõ maior erat vbi carnẽ ⁊ aiam ſil' vnitã ſibi hẽbat. q̃ vbi alterũ tñ. nec maior erat vbi vtrũq3 ſil' vel alterum tñ vnitũ hẽbat. q̃ vbi erat neutrũ hñs vnitũ. Totus ĝ xp̃s et pfectus vbiq3 erat.

Aug⁹. cõtra Felicianũ.

Vñ Aug. Nõ dimiſit pre3 xp̃s cũ venit i v̓ginẽ. vbiq3 tot⁹. vbiq3 pfect⁹. Uno ĝ eodẽq3 tpe tot⁹ erat i

---

a Lux vere ſapiẽtie illuminabat infernũ. 1

Videt h̃ eſſe falſum. q: ſicut obſcuritas repugnat celo empireo. ſic luminoſitas repugnat inferno. ĝ ſicut celum empireũ nunq̃ hꝫ obſcurari. ſic videtur q infern⁹ nunq̃ habeat illuminari. Ite dãnati debuerũt carere omni ꝯſolatiõe. ⁊ maxie ꝯſolatiõe q̃ eſt in aſpectu lucis eterne. ĝ ſi lux illa corporalis nõ erat. q: ſine corpe ad inferna deſcẽdit. ſ; mag ſpũal'. videt q i inferno irradiare non debeat.

R⁹. dicẽdũ q ſecus eſt de irradiatiõe lucis mãlis ⁊ luc⁹ ſpiritualis. Nã irradiatio lucis mãlis immutat viſum nãliter. Irradiatio vo lucis ſpiritualis imutat volũtatẽ. Vñ null⁹ eã videt niſi cui ſe oſtẽdit voluntarie. Et iõ lux iſta ſplẽdere dicit in inferno. ⁊ infernũ illumiaſſe. q: aliq̃s de iferno irradiabat. nõ tñ oẽs. q: nec oẽs volebat illuminare. nec oẽs habebãt oculos ꝓportionales. Ad illđ vo qđ obijcit de celo empireo. dicẽdũ q nõ eſt ſilẽ. q̃uis eñ ſit bonũ oino impmixtũ malo. non tñ oportet q ſit malum oino impmixtũ bono. Et ꝓpterea decebat deũ eos qui erãt i tenebris illumiare. nõ tñ eos q̃ erãt i lumine obſcurare.

b Uniq3 tot⁹ eodẽ tpe ⁊c. 2

Hoc videtur falſum. q: aut hoc qđ eſt totũ referẽ ad naturã. aut ad perſonã. Ad nãm non. q: xp̃s fm totã naturã non erat ſil' in celo ⁊ in inferno. Si ad pſonã3. adhuc videt falſum. q: ſupra di. vij. dictũ eſt q pſona xp̃i cõpo

inferno. totus in celo. Erat apud inferos resurrectio mortuoꝝ. erat sup celos vita viuentiū. vere mortuus. vere viuus. in q̄ mortē susceptio mortalitatis excepit. et vitā diuinitas nō pdidit. Mortē ḡ dei fili⁹ z in aīa nō ptulit. z in maiestate nō sensit. ꝫ tñ pticipatiōe infirmitatis rex glorie crucifix⁹ est. Ex his apparet ꝙ xp̄s eodē tpe tot⁹ erat i sepulcro. tot⁹ i inferno. tot⁹ vbiqꝫ. sicut z mō totus est vbicūqꝫ est. sed nō totū. nec in sepulcro vel in inferno totū erat. z si totus. sicut xp̄s totus ē deus. totus hō. sed nō totū. qꝛ nō solū est de⁹ vel hō. sed z deus z hō. Totū em̄ ad naturā referꝫ. totus aūt ad hypostasim. sic aliud z aliqd ad naturā. alius vo z aliqs ad psonā referunꝫ. Vn̄ Joh. Dam. Totus xp̄s est de⁹ pfectus. nō aūt totū de⁹ est. Nō em̄ solum deus ē sed z hō. z totus hō pfect⁹. Nō aūt totū hō. nō solū em̄ hō sed z deus. Totū em̄ nature ē repñtatiuū Totus aūt hypostaseos. sicut aliud quidē est nature. alius aūt hypostaseos. sic z hmōi.

Inquirit z determīat vtrū filius homīs descenderit de celo. e

Solet etiā queri si cōgruēter dici possit fili⁹ homis vt ille hō descēdisse de celo. vel vbiqꝫ esse. sic dicꝫ filius dei vel de⁹ de celo venisse z vbiqꝫ esse. Ad qd̄ dicim⁹. Si ad vnitatē psone referaꝫ dicti intelligētia. sane dici pōt. Si vo ad distinctionē naturaꝝ. nullaten⁹ cōcedendū ē. Vn̄ Aug⁹. Vna psona ē xp̄s de⁹ z hō. Ideo dicꝫ. ᵈ Nemo ascēdit in celū nisi q̄ de celo descēdit zc̄. Si ḡ attēdas distinctionē substātiaꝝ. Fili⁹ dei descendit. z fili⁹ homis crucifix⁹ ē. Si vo vnitatē psone. z filius homis descēdit. z fili⁹ dei ē crucifix⁹. Propꝫ hāc vnitatē psone nō solū filiū homis descēdisse de celo sꝫ etiā dixit esse i celo cū loquereꝫ i terra. Propter hanc eandē dꝫ deus glie crucifix⁹. q̄ tñ ex forma serui tm̄ crucifixus est. Nō tñ ꝫm hoc ꝙ deus glorie est ꝫm ꝙ glori-

c

Joh. Dam.

Aug⁹. de tri.

d Joh. iij.

j. Coꝝ. ij.

nīꝫ ex trib⁹ substātijs z duab⁹ naturis. et ē illa cōpositio inexplicabilis. ḡ si tot⁹ xp̄s erat in celo z in inferno. videꝫ ꝙ ille due nature sil' essent i celo z i inferno. qd̄ falsuꝫ est z absurdū. Item differētiā ꝑuenit assignari inter hoc signū oīne z hoc signū totū. qꝛ oīne distribuit pro partib⁹ subiectiuis. z totū ꝑ ptib⁹ integralib⁹. ḡ si xp̄s nō habebat ptes itegrales nisi ꝫm hūanā naturā. cū dꝫ ꝙ tot⁹ xp̄s fuit in celo z i inferno. implicaꝫ hoc de xp̄o ꝫm nāꝫ humanā. qd̄ simpliciter ē falsum ꝑ tpe illo. Rꝫ⁹. dicendū ꝙ h̄ nomē totus aliqñ tenēꝫ vt signū. aliqñ vt adiectiuū. Scd̄m ꝙ tenēꝫ vt signū sic distribuit i aliqs ptes. vt cū dicꝫ. Tot⁹ petrus ē alb⁹. Scd̄m ꝙ accipiꝫ vt nomē adiectiuū. sic totuꝫ vno mō dicꝫ idē qd̄ pfectū. Alio mō idē qd̄ hñs ptē z ptē. Cū ḡ dicit mgr̄ ꝙ xp̄s erat totus i celo. ibi dicꝫ pfectus. qꝛ psona xp̄i pfectissima sil' erat in celo z i terra z i inferno. Ad illud qd̄ obijciꝫ ꝙ psona illa erat cōposita. dicenduꝫ ꝙ nec ꝓprie erat cōposita. nec hoc nomē totus accipiꝫ ibi collectiue vel distributiue. qꝛ nō signat collectionē aut diuisionē ꝫ poti⁹ pfectionē. Et p h̄ pꝫ ꝛn̄sio
3 ad sequēs. c Totus est vbicūqꝫ est ꝫ nō totū. Videnꝫ illa duo esse icōpossibilia. qꝛ tot⁹ z totū ideꝫ signt. ergo si tot⁹ erat i celo z in inferno. necessario sequiꝫ ꝙ totū. Itē vbicūqꝫ ego sum. necesse est me esse totū. ergo pari rōne videꝫ de xp̄o. qꝛ vbicūqꝫ est aliqd. necesse est esse oīne illud qd̄ naliter ē in eo. Rꝫ⁹. dicendū ꝙ sicut magister subiūgit. tot⁹ refert ad psonā. ꝫ totū ad naturā. Et rō hui⁹ ē discretio sexus importata p gen⁹ masculinū. z cōfusio p neutrū. z qm̄ psona xp̄i ꝫm se totā vbicūqꝫ erat. tota erat. cū sit vnica z simplicissima. natura vo cū nō solū sit in xp̄o simplex vtpote diuina. ꝫ etiā cōposita vtpote hūana. nec ista possit esse vbiqꝫ. ideo cōcedit mgr̄ ꝙ tot⁹ erat vbiqꝫ. ꝫ nō totū. qꝛ totus referꝫ ad diuinitatē. totū aūt ad diuinitatē z hūanitatē. Ad illud ḡ qd̄ obijciꝫ ꝙ totus z totū idem signt. dicendū ꝙ verū est q̄tū est de impositiōe pima. sed rōne discretionis importate p generis cōsignificationē i rōne vsus vnū cōsueuit referri ad psonā z alterū ad naturā. Ad illud qd̄ obijciꝫ ꝙ vbicūqꝫ ego sum. necesse est me esse totū. dicendū ꝙ nō est sile. qꝛ in me psona nō se extendit
4 vltra naturā. Sic aūt nō est in xp̄o sicut in pcedētib⁹ dictū fuit. d Nemo ascēdit in celū nisi q̄ de celo descēdit. Videꝫ hoc esse falsum. qꝛ si sol⁹ xp̄s descendit de celo. ergo solus christus ascendit i celū z nullus alius. qd̄ est hereticū dicere. Itē hoc videꝫ falsum alia ratiōe cum dicꝫ descendisse de celo. Aut em̄ hoc dicitur ꝫm naturā diuinā. aut ꝫm humanā. Scd̄m diuinā nō. qꝛ ꝫm illā nō mutat locū. Scd̄m hūanā nō. qꝛ ꝫm illā non fuit in celo. Rꝫ⁹ dicendū ꝙ ascēdere vno mō idem est qd̄ ꝓpria virtute scandere sine āminiculo virtutis alienę. z hoc mō soli christo cōuenit. Alio mō ascēdere idē est qd̄ sursum scandere. z hoc mō cōuenit alijs sanctis. In pmissa aūt autoritate accipiꝫ pmo mō. Vel aliter. est ascēdere in celū empireū. z est ascēdere in celū trinitatis. Cū ergo dicꝫ. Nemo ascendit zc̄. hoc non dicꝫ q̄tū ad ascēsum in empireū sed q̄tū ad ascensum i celū trinitatis. z iste ascensus nō est ascensus ad locū sed potius ad dignitatē z equalitatē patris. Nec est ꝫm acquisitionē noue dignitatis in xp̄o. sed ꝓpter manifestationē eius qd̄ habuit ab eterno. Unde sicut dicꝫ descendisse nō ꝓpter hoc ꝙ in eo fuerit diuinitas minorata. sed ꝓpter hoc ꝙ in assumptiōe hūanitatis apparuit mi-

ficat suos. ⁊ tñ dicit deus glĩe crucifixus. Recte quidẽ nõ ex ṽtute diuinitatis ſ ex infirmitate carnis. Quid ꝙ ꝑpter qd. ⁊ quid ſm quid dicat. prudẽs ⁊ diligẽs ⁊ pius lector intelligat.

Predeterminata in totali iſta pte epilogat. f

e Hec de corrigia calciamenti dñici dicta sufficiant. Re oſſa regis ydumee cõsumant̃ vſqꝫ in cinerẽ.

notata. ſic etiã dicit aſcẽdiſſe. qꝛ i aſcẽſiõe eius ſublimitas ẽ manifeſtata. Vñ iſte deſcẽſus ⁊ aſcẽſus cõuenieb at diuine pſone ſm diuinã naturã relatã tñ ad hũanã. Et p hoc patet rñſio ad vtrãqꝫ obiectiõez pa‑ ... ns factã. vtraqꝫ eñ currit de aſcẽſu ⁊ deſcẽſu locali.

e Corrigia calciamẽti ⁊c. Querit hic qd intelligit p corrigiã. ⁊ quid p calciamẽtũ. ⁊ qd p regẽ ydumee. ⁊ qd p oſſa eius. Rñ dicendũ ꝙ calciamentũ eſt hũanitas xp̃i tegens pedẽ diuinitatis. Corrigia vero calciamẽti eſt vnio diuinitatis ⁊ hũanitatis. Rex ydumee eſt chriſtus rõne nature mortalis aſſumpte. iuxta illud qd dicit i pſ. in ydumeã extendã calciamẽtũ meũ. Oſſa regis ydumee ſunt sacra xp̃i occulta ⁊ difficilioꝛa ad pſcrutandum. hec vſqꝫ ad cinerẽ cõſumũtur. qñ p ignẽ curioſitatis adeo vult quis ea penetrare vſqꝫ ad minima. vt deuotio extinguat. Et hoc dicit mgr nõ eſſe faciendũ. qꝛ cũ loquimur de xp̃o q̃tũ ad eius incarnationẽ ⁊ paſſionẽ. vel etiã cogitam⁹. repleri debem⁹ deuotiõe. ne dũ tam magna ⁊ imenſa bñficia cordie arido cogitam⁹. p dānationẽ inflemur. ⁊ p ĩgratitudinẽ areſcam⁹. ſed ſanũ cõſiliũ reputet dicere cum Johãne. Non ſum dignus vt soluã corrigiã calciamẽtoꝝ eius. Credo eñ ꝙ hui⁹ calciamẽti alligatura quãto curioſius ⁊ audacius eã quis ſoluere voluerit. tanto artius alligat. ideo ſequẽdo mediũ finis imponat circa ſermonẽ de xp̃o q̃tũ ad incarnatiõis ⁊ paſſiõis myſteriũ qd exuperat omnẽ ſenſum.

Ad intelligentiã huius partis ĩcidũt hic ſex dubitabilia. Primo querit vtrũ xp̃s i triduo fuerit homo. Secũdo querit vtrũ ſm ꝙ fuerit homo fuerit in loco determinato. Tercio querit de requietiõe corpis i ſepulcro. Quarto querit de deſcẽſu anime ad inferos. Quito querit de liberatiõe animarũ de inferno. Sexto ⁊ vltimo querit de traductione naturaꝝ ad celos.

Queſtio .j. a

Utrũ chriſtus fuerit homo in triduo. Et ꝙ ſic videtur. Aug⁹. Talis fuit illa ſuſceptio ꝙ faceret deum hoiem ⁊ hoiez deũ. ſ illa ſuſceptio nõ mutata mãſit i triduo ſicut prius oſtenſum eſt. ergo chriſtus in triduo fuit homo. Itẽ magiſter Hugo de ſancto Victore. Quid ſtultius ẽ ꝙ homo tũc eſſe deſinat qñ vere eſſe incipit. Ex hoc arguit ita. Cũ ergo homo factus incipiat eſſe beat⁹ qd ẽ eſſe veriſſimũ. ſtultiſſimũ ẽ dicere ꝙ tũc deſinat eſſe. ergo de quolibet homie poſt mortẽ verũ eſt dicere ꝙ ſit homo. ergo multo forti⁹ hoc debet cõcedi ⁊ dici de chriſto. Itẽ omne habens hũanam naturã eſt homo. ſed xp̃s in triduo erat habens humanã naturã. ergo xp̃s in triduo erat homo. maioꝛ ⁊ minoꝛ p ſe manifeſte ſunt. Itez quotienſcũqꝫ anima ⁊ corpus vniunt in vnã hypoſtaſim faciũt hominẽ. ſed in triduo aĩa ⁊ corpus vniebant in vnã hypoſtaſim. ergo xp̃s in triduo fuit homo. Itẽ hec eſt vera. chriſtus in triduo iacebat in ſepulcro. aut ꝙ ſm ꝙ de⁹. aut ſm ꝙ homo. Sed nõ ſm ꝙ deus. ergo ſm ꝙ hõ. ergo chriſt⁹ in triduo erat homo. Itez xp̃s in triduo nõ deſijt eſſe ſacerdos. ergo xp̃s in triduo non deſijt eſſe homo. Maioꝛ patet p hoc qd dicit in pſ. Tu es ſacerdos in eternũ. Et ad Hebre. vij. Chriſt⁹ eo ꝙ maneat ineternũ. hꝫ ſempiternũ ſacerdotiũ. Ueritas illatiõis in hoc oſtẽdit ꝙ ſacerdos erat ſm ꝙ hõ. Item chriſtus ꝑpter aſſumptionẽ aĩe rõnalis. rationalis erat rõnalitate creata. ſed chriſtus in triduo habuit animã rõnalẽ ſibi vnitam. ergo chriſtus erat i triduo rõnalis rationalitate creata. ergo erat angel⁹. vel anima. vel homo. Sed nõ erat angelus vel aĩa. ꝙ erat homo. Sed contra. mortuũ diminuit de rõne hominis. ergo quãcũqꝫ eſt hõ mortuus. eſt diminut⁹ a complecta rõne hominis. ſed complctũ nõ pdicat de diminuto. ergo ſi chriſtus in triduo erat homo mortu⁹. hec eſt falſa. chriſtus in triduo erat homo. Itẽ ſm naturalez philoſophũ homo eſt compoſit⁹ ex anima rationali ⁊ carne. ergo chriſtus in triduo non erat hõ vere. Item nulla forma pdicat de toto qꝛ forma. ſed qꝛ eſt forma cõſequens totũ compoſitũ. Si ergo homo pdicat de chriſto. neceſſe eſt ꝙ nominet formaz cõſequens totũ compoſitũ. ſed in chriſto ſoluta erat compoſitio in triduo. ergo in triduo non poterat dici homo. Maioꝛ ꝑpoſitio manifeſta eſt p inductionez ⁊ p autoritatẽ Auicenne qui eã ponit. Et p autoritatem Boecij qui dicit ꝙ ſpẽs eſt totum eſſe indiuidui. Itẽ corrupto ſupioꝛi eſſentiali neceſſe eſt corrũpi inferius. ſed eſſe viuũ ſupius eſt ad eſſe hominẽ ⁊ eſt ei eſſentiale. qꝛ viuere eſt eſſe viuẽtis. ergo ſi chriſtus i triduo deſijt eſſe viuẽs. ergo in triduo deſijt eẽ homo. nõ ergo chriſtus in triduo erat homo. Item xp̃s in triduo nec videre poterat nec audire nec loqui. ꝙ ſi erat homo erat homo cecus. ſurdus. ⁊ mutus. ſed hoc eſt abſurdũ dicere de chriſto. ergo falſum eſt dicere ꝙ chriſtus i triduo fuerit homo. Itẽ ſicut vnio diuine nature ⁊ hũane facit deũ eſſe hominẽ. ita vnio anime ad carnẽ facit eſſe animatũ. ergo ceſſante vnione anime ad carnẽ. ceſſat eſſe animatũ. et ſi ceſſat eẽ animatũ. ceſſat eẽ animal. ⁊ ſi ceſſat eẽ aĩal. neceſſario ceſſat eẽ homo. ergo a pmo cũ in chriſto fuerit ſeparatio anime a carne in triduo. chriſtus deſijt eſſe homo in triduo. ergo non fuit homo in triduo. Item ad hocipſm ſunt rationes magiſtri in littera que ſup hoc fundant. Omnis homo aut ẽ mortalis aut imortalis. omnis etiã homo ẽ alicubi homo. ſed chriſtus in triduo nec erat mortalis nec erat imortalis. nec erat alicubi homo. Non in ſepulcro. cum non eſſet ibi niſi corpus. Nõ in inferno. cũ nõ eſſet ibi niſi aĩa. ergo xp̃s nõ fuit homo in triduo. Rñ ad pdictoꝝ intelligentiã eſt notandũ ꝙ circa hoc fuit triplex modus dicendi. Prim⁹ eſt ꝙ non ſolũ vere xp̃s i triduo poſſit dici homo. ſed etiã hoc poteſt dici de quolibet homie mortuo. Secũdus vero modus dicendi eſt ꝙ hoc non debet cõcedi de alijs. põt tñ cõcedi de xp̃o. Terci⁹ vero modus dicẽdi ẽ ꝙ illud nõ debet cõcedi de xp̃o nec de alijs hoib⁹. Et primũ modũ dicẽdi tenuit mgr Hugo 6

de sancto Victore. Scd'm modũ tenuit mgr senten-
tiarũ. Terciũ vo tenet cõmunis opinio doctoꝝ pari-
siensiũ. Si quis aũt velit diligẽter cõsiderare quilibet
[7] modus ꝑdictoꝝ habet aliquid de veritate. Cũ eñ di-
citur hoc de hoc. tripliciẽ põt dici. Aut ſm esse actua-
le. aut ſm esse aptitudinale. aut ptim ſm eẽ actuale.
ptim ſz aptitudinale. Predicatũ eñ aut dicit eẽntiã
subiecti. aut actum subiecti Tũc est ꝑdicatio ſm esse
actuale qñ subiectũ est ens in actu. ⁊ forma predicati
actu inheret subiecto ⁊ ẽ ei⁹ actus. sicut homie existẽ-
te dicit homo est aial. Tũc aũt est ꝑdicatio ſm eẽ ap
titudinale. qñ nec subiectũ est actu. nec forma ꝑdicati
actu inheret subiecto. sed necessaria ẽ ordinatio vni⁹
ad alterũ. fundata sup ꝑncipia nature. sicut nulla ro-
sa existẽte cõcedit ꝙ rosa sit flos. Tũc aũt est ꝑdica-
tio ptim ſm esse aptitudinale. partim ſm actuale. qñ
suppositũ est in actu. forma vo ꝑdicati nõ inest ei ſm
actũ sed ſm necessariã ordinationẽ fundata sup ꝑnci
pia nature. Cũ ergo querit vtrũ christus sit homo in
triduo. si loquamur de ꝑdicatiõe ſm esse aptitudina-
le. nõ tñ est verũ de ipo. sed etiã de omni homie mor-
tuo. qz ſm veritatẽ fidei nr̃e ⁊ sciẽtiã theologie. qñ hõ
morit remanẽt ꝑncipia eius in quib⁹ salua est ordi-
natio nõ solũ respectu forme hominis sed etiã hui⁹ ho-
minis. alioqñ nõ esset vera resurrectio. Si aũt loqua-
mur de ꝑdicatiõe ptim actuali. ptim aptitudinali. sic
põt cõcedi de xp̃o ꝙ fuerit homo in triduo. quia erat
ꝑsona in actu. cuius forma hũanitatis seruaret i apti
tudine ꝯiũctionis aie ⁊ carnis. sed hoc nõ potest dici
de aliquo alio homie. Si aũt loquamur de ꝑdicatiõe
simplicit actuali. nec de xp̃o nec de alio homie est ve-
rũ dicere ꝙ sit homo ꝗdiu aia est sepata a carne. Ni-
hil eñ facit hoiem esse actu nisi actualis ꝯiunctio aie
cum carne. Si ergo isti tres modi dicẽdi. intelligunt
ſm tres ꝑdictos modos ꝑdicandi. sic in omnib⁹ re-
perit veritas. ⁊ nulla est inter eos ꝯtrarietas. Et verũ
sensit Hugo de sancto Victore. ⁊ verũ dixit mgr si in-
telligãt iuxta modos ꝑassignatos. ⁊ verũ tenet cõmu
nis opinio. Et ꝑ hʒ ad oẽs rõnes ad vtrãqʒ partẽ ad-
ductas satis põt patere rñ°. Verũtamẽ si vba Hugo
nis velim⁹ amplius cõsiderare. inuenim⁹ eũ christuʒ
sensisse fuisse hoiem in triduo ⁊ quẽcũqʒ aliũ hominẽ
mortuũ. nõ solũ ꝗtum ad esse aptitudinale sed etiaʒ
ꝗtum ad esse actuale. Posuit eñ ꝙ post mortẽ salua
ret esse hominis. ⁊ ꝙ aia sepata esset ꝑsona. ⁊ ꝙ iterum
multo fortius deberet homo dici anima ꝗ corpus si
hoc admitteret vsus. Unde arguit in hũc modũ. Cũ
homo ex aia ⁊ corpe constet. tamẽ ꝓpter vnã partẽ ꝗ
est corpis dicit hõ corpus. multo ꝗ magis ſm parteʒ
illã ꝗ est anima debet dici aia. Et i hoc dicto magister
Hugo cõmunit nõ sustinet. Nec eñ aia sepata ẽ ꝑso
na sicut ostẽsum fuit supra. nec homo est anima sua.
nec verius est homo cũ morit ꝗ cũ viuit ꝗtũ ad esse
nature. licz fortassis possit augeri in eo esse gratie. nec
corpus ſm ꝙ est ꝑs integralis hominis ꝑdicat de hoie
⁊ ideo nõ sine causa opinionẽ magistri Hugonis cõ-
munis opinio nõ approbat in pte ista. Magister aũt
sententiaꝝ nõ solũ voluit dicere ꝙ xp̃s in triduo fuisſʒ
homo ꝑdicatiõe ptim actuali. ptim aptitudinali. imo
ꝙ hoc dixerit. vere ⁊ actualiter voluũt aliqui hoc impo
nere ei. qz fuit de tercia opinione ꝗ dixit xp̃m hominẽ
ſm habitũ. Unde nolebat dicere ꝙ actu esset homo.
qz actu nõ habebat naturã humanã. Sed hoc nõ est
imponẽdum magistro. qz erroꝝ est sicut in ꝑcedenti-
bus ostẽsum fuit. Nec ex verbis magistri põt expsse
haberi. sed alia de causa hoc dixit. Intellexit eñ i xp̃o
duas fuisse vniones. videlicz. vnionẽ anime ad car-
nem. ⁊ vnionẽ diuine nature ⁊ hũane. Unio diuine
nature ⁊ hũane faciebat xp̃m esse hoiem. iuxta illud
qd̓ dicit Aug⁹. Talis fuit illa susceptio vt faceret deũ
hominẽ. Unio vo anime ad carneʒ faciebat hominẽ
illũ viuere. Quia ꝗ in triduo mansit vnio diuinitati
ad humanitatẽ. ⁊ soluta fuit vnio aie ad carnẽ. hinc ẽ
ꝙ posuit magister ꝙ xp̃s in triduo nõ desijt eẽ homo.
sed desijt viuere. ideo verũ est dicere ſm ipm de xp̃o
ꝙ fuit homo in triduo. ⁊ ꝙ fuit homo mortuus. quis
nõ possit dici de aliquo alio. Et in hoc etiã mgr defi-
cit. qz ad hoc ꝙ aliquis sit homo. necessario ꝑrequirit
⁊ coexigit vnio anime ad carnẽ. cum homo dicat for
mã totius siue cõsequẽtem totũ cõpositũ. vnde neqʒ
ꝗ illa susceptio fecisset deũ hoiem. ⁊ hominẽ deũ. nisi
deus hominis assumpsisset corp⁹ ⁊ animã vt cõiuncta
adinuicẽ. Et ꝓpter hoc positio magistri cõiter nõ susti
net in parte ista. Positio etiã magistri Hugonis nõ
sustinet. nõ qz oĩ mõ sit falsa locutio ꝑdicta xp̃s i tri-
duo fuit homo. sed qz falsitatẽ habet intelligendo de
ꝑdicatiõe ſm esse actuale. ſm quã ꝑdicationẽ versat
inquisitio circa ꝑdictam locutionẽ. ⁊ isto mõ videtur
eaʒ tractasse mgr̃ Hugo. ⁊ mgr̃ sentẽtiaꝝ ⁊ cõmunis
opinio mgr̃oꝝ. Et ſm istũ modũ currit ꝑsens inquisi
tio. Ideo rõnes ostendẽtes locutionẽ ꝑdictã esse fal-
sam cõcedende sunt. ꝓcedunt enim ſm hanc viam.

Ad illud ꝗ qd̓ obijcit in contrariũ ꝙ talis fuit illa [8]
susceptio ⁊c̃. dicendũ ꝙ hoc fuit nõ qz assumpsit cor-
pus ⁊ animã tñ. sed etiã qz assumpsit corp⁹ ⁊ animã
vnita. ⁊ ideo desijt esse homo. non qz sit mutata vnio
diuinitatis ad carnẽ. sed qz soluta fuit vnio anime ⁊
carnis adinuicẽ. Ad illã autoritatẽ Hug. ꝗ dicit ꝙ [9]
nemo desinit esse qñ veri⁹ esse incipit. dicendũ ꝙ nihil
ꝓhibet ꝙ veritas eẽ moralis augeat cũ diminutiõe
veritatis esse nãlis. sicut videm⁹ ꝙ i debilitatiõe vir-
tutis nãlis. frequẽter fortificat virt⁹ moralis. Et ido
nõ oportet ꝙ si hõ incipit eẽ beat⁹ ſm aiaz. ꝙ ꝓpter hʒ
nõ desinat esse hõ. Ad illud qd̓ obijcit ꝙ habẽs hu [10]
manã naturã ẽ homo. dicendũ. ꝙ nomie hũane natu
re aliqñ intelligunt ꝑncipia cõstituẽtia hoiem. Aliqñ
intelligit forma hominis cõpletiua. ꝗ dat ipi supposito
cõplementũ ⁊ opationẽ debitã illi speciei. ſm illd̓ qd̓
dicit Boeci⁹. Nã est vnãquãqʒ rẽ informãs specifi-
ca differẽtia. Si ꝗ accipiat natura ꝑmo mõ. locutio ẽ
falsa. Si secũdo mõ. locutio est vera. sed isto mõ non
habuit xp̃s hũanã naturã in triduo. ⁊ ideo nõ sequit
ꝙ fuerit hõ. Ad illud qd̓ obijcit ꝙ qñ aia ⁊ corpus [11]
vniunt in eandẽ hypostasim faciũt hoiem. dicenduʒ
ꝙ vniri aiaz ⁊ corp⁹ in eandẽ hypostasim hoc põt eẽ
tripliciẽ. aut ita ꝙ illa hypostasis sit ex eis cõstituta.
⁊ sit talis hypostasis ꝗ sit hic ⁊ nũc. ⁊ isto modo non
possunt vniri in eandẽ hypostasim ꝗn vniant adin-
uicẽ. ac ꝑ hoc ꝗn faciãt hominẽ. Alio modo possunt
vniri in eandẽ hypostasim. ita tñ ꝙ illa hypostasis ex
eis vnitis nõ cõstituit. imo eis etiã localit sepatis. et
hoc mõ vniri in eandẽ hypostasim nõ necessario facit
hominẽ. qz nõ est ibi vnio ꝑ cõstitutionẽ nature. Ter
cio qualis est vnio materie ⁊ forme. qualis etiã requi
rit ad hominis esse. Et qz isto mõ vnita erant anima ⁊
corpus in christo in triduo. nõ mõ ꝑmisso. ideo nõ se-
quit ꝙ xp̃s in triduo fuerit hõ. Ad illud qd̓ obijci- [12]
tur ꝙ xp̃s i triduo iacebat i sepulcro. dicendũ ꝙ talis

oratio est vera p synodochen. Dicit eni xps iacuisse in sepulcro. q2 ps hũanitatis eius iacuit in sepulcro. Tñ nec iacuit ibi fm q homo. nec fm q de⁹. sed fm aliquid homis. Sicut g nõ sequit. Petrus ẽ in tumulo. ergo petr⁹ est hõ. sic etiã intelligendũ est i pposito.

13 Ad ad illud qd obijcit q xps i sempiternũ fuit sacerdos. dicendũ q sacerdotiũ xpi dicit fuisse sempiternũ. nõ q2 semp fuerit sacerdos in actu. sed q2 illi sacerdotio nullu3 aliud successit.

14 Ad illud qd obijcit q xps in triduo habebat animã rationalẽ sibi vnitam. ergo erat rõnalis. dicendũ q hoc nõ sequit nisi intelligat p synodochen p eo q idiomata ptiũ homis nõ hic cõicant hypostasi verbi nisi mediãte toto cõiuncto cõicatione ppria. Et quoniã xps tũc non erat hõ. ideo nec poterat dici albus rõne corpis. nec rõnalis ratiõe anime. nec p synodochen. videlic3 q habebat corp⁹ albũ z animã rõcinantẽ. Qz ergo dicit. qd habebat aia3 rationalẽ sibi vnitã est rõnale. dicendũ q hoc habet veritatẽ si intelligat de vnione q ẽ forme ad materiã. hoc autẽ mõ non vniebat aia xpi xpo in triduo. vnde nõ sequit q fuisset hõ in triduo.

Questio. ij. b

Utrũ christus fm q homo fuerit in loco determinato an vbiq3. Et q fuerit in loco determinato videt. q2 xps fm q homo nõ fuit nisi vbi fuit aia eius vel caro. sed aia eius nõ fuit nisi in loco determinato. g nec xps fm q homo. Itẽ christus fm q homo assumpsit humanã naturã in athomo. s hũana natura in athomo est hũana nã in indiuiduo. z indiuiduũ ẽ necessario hic z nũc. z ita in loco determinato. ergo xps fm q homo est in loco determinato. Itẽ cuicũq3 cõuenit moueri fm locũ cõuenit ei esse in loco determinato. s xps fm q homo descẽdit ad inferos z ascẽdit ad celos g zc. Itẽ q xps sit in plurib⁹ locis fm q homo hoc nõ habet nisi q2 sub sacramẽto. si ergo eius sub sacramẽto nõ erat. ergo in aliquo loco ipm existere oportebat. Sed cõtra. quecũq3 sunt vnita inseparabiliter. vbicũq3 vnũ est. est z reliquũ. sed hũana nã vnita erat inseparabiliter tũc verbo dei qd est vbiq3. g si verbũ est vbiq3. z hũana natura in verbo. Item quecũq3 sunt idem in supposito. vbicũq3 est vnum. z reliquũ. Si eni aliqua duo accidentia vniant in vno subiecto. impossibile est vnũ esse alicubi vbi nõ sit reliquũ. Sed hũana natura z diuina vniunt in vna hypostasi. Si g diuina natura est vbiq3. z nõ in loco determiato. necessario sequit q hũana natura i xpo zc.

Itẽ hec est vera. iste homo est filius dei vbiq3. ergo a simplici cõuersa. filius dei est vbiq3 homo. sed vbicũq3 est homo ibi est eius hũanitas. ergo zc. Item demonstret quicũq3 locus. xps est ibi. aut g ibi est hõ. aut nõ homo. Homo eni z nõ homo opponunt immediate. sed nõ est ibi nõ homo. ergo est ibi homo. ergo christus est vbiq3 homo. ergo fm humanã naturã nõ est in loco determiato nec fuit in triduo. Itẽ bene sequit. hoc est. z nõ est homo. g est nõ homo. ergo similiter hñ sequit. christus fuit vbiq3. z nõ fuit vbiq3 homo. ergo fuit vbiq3 nõ homo. sed hec est falsa. ergo aliqua pmissa. sed nõ nisi ista. xps nõ fuit vbiq3 hõ. ergo eius opposita vera. xps fuit vbiq3 homo. g idez qd prius. Itẽ quicquid cõuenit filio dei p naturam cõuenit illi homi p gratiã. cũ ergo hec sit vera. filius dei est vbiq3. hec similit erit vera. iste homo est vbiq3. sed hñ sequit. homo albus est vbiq3. ergo ẽ vbiq3 hõ. z est vbiq3 albus. ergo similit hñ sequit. iste homo est vbiq3. ergo est vbiq3 homo. redit ergo idẽ qd prius. sc3 q xps fm hũanitatẽ nec nũc nec in triduo fuit i loco determiato.

15 R° dicendũ q questio ista põt esse de re. z põt esse de sermone. Tũc est questio de re. qñ querit. Utrũ hũanitas xpi fuerit vbicũq3 fuit diuinitas. Ad istã questionẽ de plano respõdendũ est q nõ. q2 diuina natura est imensa z infinita. vnde nullũ locũ sibi determiat. sed hũana natura cum sit creata z finita locũ sibi determiat. Unde nõ erat. vbicũq3 diuinitas erat. sed vel in sepulcro rõne corpis. vel i inferno ratiõe anime. sicut dicit magister in littera. Similiter rõne hũanitatis quãtũ est de se in vno tñ loco est. q eni sit in pluribus hoc est sub sacramento fm q dicit

16 Innocẽtius. sc3 q christus dicit esse alicubi sacramẽtaliter. alicubi psonalit. alicubi localiter. Localiter ẽ in celo. Sacramẽtalit est in altari. Personalit vbiq3. Et sic hũana natura in christo habet vt sit in loco determinato. z si de re fiat questio satis plana est rñsio. Si autẽ fiat questio de sermone. hoc est si querat de veritate illi⁹. Iste homo est vbiq3. z iste homo ẽ vbiq3 homo. Hic rñdendũ est q iste terminu⁹ homo põt subijci vel pdicari. Qñ subijcit tunc est locutio vera. Et ratio hui⁹ est. q2 cũ dicit iste homo est vbiq3. hoc pnomẽ iste põt demõstrare psona3 christi. vel singulare homis. Si psonam christi. sic absq3 dubio ista vera est iste homo est vbiq3. Si vo singulare hominis. adhuc vera est. sed nõ p ppriã naturã. sed p cõmunicationẽ idiomatũ. q2 qd cõuenit filio dei p natura3. cõuenit isti homi p gratiã. Si aũt ponat a parte predicati. tũc est locutio falsa. q2 iste terminu⁹ homo pdicatur ratiõe forme. z hoc aduerbiũ vbiq3 determiat pdicatũ. Et ita sigficat p hoc q forma humanitatis se extendat ad omnẽ locũ in christo. z hoc quidẽ falsum est. eo q habet locũ determinatũ. Unde sicut hec est falsa. xps semper fuit hõ. q2 sigficat ex hoc q humanitas christi non habuit principiũ in tempore. ita similiter hec est falsa. christus est vbiq3 homo. quia ex hoc significatur q humana natura christi sit vbiq3.

Concedẽde sunt ergo rationes ostendentes q humana natura christi sit in loco determinato. z fuerit in triduo.

17 Ad illud qd obijcit q quecũq3 sunt vnita inseparabiliter. extendũt se ad omnẽ locum equaliter. dicendũ q illud habet veritatem quãdo aliqua duo vnibilia sic vniunt q vnũ non excedit reliquum. Si autẽ vnum est maioris ambitus q reliquũ. non habet veritatem. z sic est in pposito. Natura eni diuina est imensa. sed natura humana est limitata. Et est simile. q2 animal inseparabiliter predicat de homie. z tñ alicubi est animal vbi nõ est homo.

18 Ad illud quod obijcitur q illa que sunt vnum in supposito. cõcomitant se in omi loco inseparabiliter. dicendũ q quoddã est suppositũ qd non excedit formam suam. z de tali supposito habet veritatem sermo premissus. Quoddã vo est suppositũ quod excedit aliquam formã cuius est suppositũ. sicut hypostasis christi se habet respectu humane nature. quia primũ esse non habet a natura humana. sed a natura diuina. z de tali supposito non habet veritatem.

19 Ad illud quod obijcitur q hec est vera. iste homo est filius dei vbiq3. ergo ei⁹ cõuersa est vera. vbiq3 dei filius est homo. dicendum q hec siquis attendat nõ ẽ eius cõuersa. z hoc patz. q2 in cõuersiõe aliqui⁹ ppositiõis qd determinabat pdicatũ debet fieri determinatio ex pte subiecti. alioqñ nõ

sit recta cōuersio. sicut patet aspicienti. Et ideo cum in hac locutiōe homo est filius dei vbiq₃. illud aduerbiū determiat p̄dicatū rōne illi⁹ attributi qd est esse filiū dei. eius cōuersa nō est hec filius dei est homo vbiq₃. sm q̄ vbiq₃ determiat hoc attributū q̄ ē esse hoiem. sed hec. filius dei existēs vbiq₃ est homo. ꝛ hec quidē est vera. vnde q̄uis in rōne p̄dicta videat arguere a

20 simplici cōuersa. nō tamē arguit. Ad illud qd obijcit q̄ xp̄s est hic ꝛ nō est hic homo. ergo est hic nō hō. dicendū q̄ illud tenet in his q̄ sunt illi⁹ nature tm̄. ratione cui⁹ sunt vbicūq₃ sunt. In xp̄o ꝟo non tenet. q₂ nō solū habet naturā hūanā sed etiā diuinā. p̄ quam pōt esse alicubi vbi nō est hūana natura. Unde i processu illo est peccatū sm ꝯsequēs. nō est hic hō. ḡ est hic nō homo. Ista em̄ habet tres causas veritatis. nō est hic homo. aut q₂ nō est hic. aut q₂ nō est homo. aut q₂ nō hic ꝛ ē homo. sed tm̄ hūanitas eius nō est in isto loco. ꝛ in isto sensu habet locutio veritatē. Et si obijciat q̄ hō ꝛ nō homo opponūtur imediate. dicendū q̄ verū est q̄tm̄ est de re. sed nō est verū addita determiatiōe. Hec em̄ duo nō opponunt imediate. albus hō ꝛ albus nō homo. q₂ neutrū hoꝝ vere p̄dicat de ho-

21 mine nigro. Ad illud qd obijcit q̄ bene sequit. est. ꝛ non est homo. ergo est nō homo. ergo similit hū sequit. est hic. ꝛ nō est hic homo. ḡ est hic nō homo. dicendū q̄ nō est simile. q₂ plurib⁹ de causis pōt ista verificari de aliquo. iste non est hic homo. q̄ ista. iste est nō homo. ꝑpter determiatione adiūctā. Et ideo in p̄dicto ꝓcessu est deceptio sm cōsequēs a plurib⁹ cau-

22 sis veritatis ad vnā. Ad illud qd obijcit q̄ hec est vera. iste homo est vbiq₃. ergo iste est vbiq₃ homo. dicendū q̄ nō sequit. q₂ i p̄ma attribuit ei esse vbiq₃ ratione diuine nature. in secūda rōne hūane. Nec est simile de hoc qd dicit de homie albo. q₂ suppositū illi⁹ termini albū cuꝫ sit hic ꝛ nūc. nō se extēdit ad aliquē locū ad quē nō extendit se eius ꝓprietas. nō sic aūt est de ꝑsona verbi ꝛ de natura hūana.

Questio. iij. c

De quiete corpis in sepulcro. vtrū corpus christi p̄ triduū fuerit in sepulcro. Et q̄ sic videt Math. xij. Sicut Jonas fuit trib⁹ diebus ꝛ tribus noctibus in ventre ceti. sic filius homīs erit trib⁹ diebus ꝛ tribus noctibus in corde terre. ergo corp⁹ eius fuit trib⁹ diebus ꝛ tribus noctibus in sepulcro. Item Joh. ij. Soluite templū hoc. ꝛ in tribus dieb⁹ excitabo illd. Et subiūgit euāgelista. q̄ hoc dicebat de templo corpōis sui. ergo redit idem qd p̄us. Item in symbolo. tercia die resurrexit a mortuis. ergo corp⁹ eius iacuit p̄ triduū in sepulcro. Itē hocip̄m ꝓbatur per cōmunē ecclesie obseruantiā. que mortē eius i die veneris celebrat. et resurrectionē i die tercia scꝫ̄ in die dn̄ico. Si ḡ iacuit i seplcro a morte vsq₃ ad resurrectionē. patet ꝛc. Sed ꝯtra. figura debet respondere veritati. s₃ resurrectio xp̄i p̄figurata fuit i Samsone. de quo legit Judic. xvj. q̄ dormiuit vsq₃ ad medietatē noctis. ꝛ tulit portas ciuitatis ꝛc. ergo videt q̄ christ⁹ vsq₃ ad terciū diē in sepulcro nō requieuerit. Itē Actuū. ij. Quē deus suscitauit a mortuis. iuxta qd impossibile erat detineri eum. s₃ si nō potuit detineri. ergo videt q̄ statim resurrexerit. alioq̄n detentus fuit. Iteꝫ opus nostre redemptiōis statim post mortē cōsummatū fuit. ergo glorificatio corporis xp̄i iam nō debuit amplius differri. ꝛ ita corp⁹ xp̄i nō debuit in sepulcro p̄ triduū relinqui. Item aīa christi i illo triduo aut appetebat vniri suo corpori aut nō. Si nō appetebat. ergo nō habebat naturam aliarū animaꝝ. Si appetebat. ergo retardabat a cōtemplatiōe ꝑfecta si corpus eius nō reddebat ei. sed hoc est incōueniens. ergo videt q̄ statim corp⁹ eius debuerit suscitari. Est ergo questio de tempore ꝛ hora resurrectōnis. Naꝫ alique glose vident dicere q̄ xp̄s surrexit i media nocte. alique ꝟo q̄ in mane. Rursus questio ē quare xp̄s p̄uenit resurrectionē alioꝝ mortuoꝝ. ꝛ corpus eius nō fuit nisi p̄ triduū in sepulcro cū corpa alioꝝ hominū expectent vsq₃ ad diem extremū. R⁹ ad predictoꝝ intelligentiā est notandū. q̄

23 nō cōueniebat corpus christi statim post mortē suscitari. nec tm̄ cōueniebat suscitationē eius vsq₃ ad generalē resurrectionē differri. Et ratio hui⁹ est. q₂ nostre fidei certitudo qua credim⁹ nos resurrecturos fundata est supra verā resurrectionē christi. Ad hoc autē q̄ cōstet nobis de veritate resurrectiōis duo concurrūt. Primū est q̄ oportunū est q̄ cōstet de veritate mortis. Secūdū est q̄ oportet q̄ cōstet de veritate cōiunctionis iterate aīe ꝛ carnis. Ueritas mortis nō cōstitisset nobis. si xp̄s statim resurrexisset. s₃ potuisset aliquis suspicari ip̄m finxisse se mortuū. Ueritas iterate ꝯiunctiōis nō ꝯstitisset. si xp̄s adhuc nō resurrexisset. ḡ poti⁹ posset q̄s desperare q̄ expectare. imo certe si nō resurrexisset. fides in aplis oino defecisset nec aliquis fuisse christū deū crederet. sed hoiem purum. necesse ergo fuit ꝑpter nostre fidei veritatē ꝛ firmitatem resurrectionē christi accelerari. nec tm̄ adeo accelerari q̄n manifestaret veritas mortis. ideo vsq₃ ad terciū diem distulit ꝛ nō amplius. q₂ p̄ tempus illud vere poterat manifestari fuisse mortuus. Requieuit ergo sicut dicit fides nr̄a p̄ triduū in sepulcro. non tm̄ p̄ tres dies integros ꝛ completos. sed p̄ vltimā ptē diei veneris. ꝛ p̄ primā partē dn̄ice diei. ꝛ p̄ totā dieꝫ sabbati. ita q̄ requietio illa p̄ triduū intelligenda est p̄ synodochen. ꝛ in hoc omnes sancti cōcordant. licet de hora temporis videat esse cōtrouersia. Nam quidam vident dicere q̄ surrexit in media nocte. quidā ꝟo q̄ surrexit in aurora. Ratio autē hui⁹ diuersitatꝭ est pro eo q̄ cōsiderant diuersimode in illa dilatione congruētiam q̄tum ad numerū horarū. Nam aliqui incipiūt tempus computare ab hora sexta qua crucifixus est. ꝛ tenebre facte sunt super terrā vniuersaꝫ. et isti protēdunt tempus vsq₃ ad mediam noctem inter diē sabbati ꝛ diē dominicū. ꝛ sic computāt. xxxvj. horas. quia tūc erat equinoctiū vernalē quādo christus dominus passus est. Aliqui inceperunt computare a sero in quo positus fuit in sepulcrū. ꝛ protēdunt tempus vsq₃ ad diluculum dominice diei. ꝛ tam isti q̄ illi considerāt eandem cōgruētiam tante dilatiōis. Ideo em̄ domin⁹ resurgere distulit per. xxxvj. horas. vt in hoc significetur. quia liberatio ꝛ victoria est ꝑfecta. Ille em̄ numerus est ex senario numero in se ducto. qui quidē numerus est p̄mus numerus ꝑfectus sm arismetricū. Et est alia congruētia. quia in. xxxvj. horis sunt due noctes ꝛ vnus dies. ita q̄ salus est in ꝓportio a simpli ad duplum vt dicit Aug⁹. in quo significat q̄ christus vna simpla sua vetustate abstulit duas nostras vetustates. que quidē intelligunt p̄ duas noctes. Et hanc rationē assignat Aug⁹. in libro de trinitate. Hec eadem ratio assignat sup illud Luce. xx. Oportuit christū pati. Merito vno die ꝛ duabus noctib⁹ in sepulcro iacuit. q₂ lucē id est gloriā sue

mortis que tñ in carne erat. tenebris nr̃e duple mortis q̃ in carne ⁊ aia erãt oppone. ⁊ hoc ap̃m dicit sup illud Roma. vj. Hoc scientes q: vetus homo ⁊c. Sloquenit in sepulcro vno die ⁊ duab⁹ noctibus. q: nostrã duplã vetustatẽ sua simpla cõsumpsit. Et iõ lic3 videant differre in tpis hora. cõueniũt tñ in assignã-

24 do tpis cõgruentiã. Nec tñ in hora sibi cõtradicũt. q: dupliciter dicit res fieri. aut qñ fit s̃m veritatem. aut qñ innotescit. Et illi qui horã mediã noctis assignãt resurrectiõi. tẽpus determinãt qñ primo fuit facta. Qui vo mane assignãt. temp⁹ determinãt qñ innotuit. Uel certe resurrectio fuit inter horã medie noctis ⁊ mane dici dñice. ⁊ q: mediũ denomiat ab extremis. iõ aliq̃ dicũt fuisse in media nocte. aliqui i mane sine aliqua cõtradictõne. Cõcedendũ est ergo q xp̃s requieuit p triduũ i sepulcro. ita q p synodochen hoc intelligat. Cõcedende sunt nihilomin⁹ rõnes q̃ hoc ostendunt.

25 Ad illud qđ primo obijcit de Sampsone iam pat. r rñsio. q: esto q media nocte resurrexit. non tñ ex hoc sequit q xp̃s nõ quieuit p triduũ in sepulcro. q: media illa nox fuit ps dici dñice. ⁊ p synodochen p mediã illã noctẽ tota dies sequẽs intelligit. Computat eñ nox cum die sequẽn post xp̃i resurrectionẽ. Preterea nõ oportet q veritas in omnib⁹ respõdeat figure. q: nulla figura est ita similis veritati. qn sit ex aliq̃

26 sui pte dissimilis. Ad illud qđ obijcit q impossibile fuit eum detineri. dicendũ q detentio dicit violentiã. xp̃s autẽ distulit resurgere vsq: ad terciũ diẽ non pter violentiã sed pter merã volũtatẽ. ⁊ ideo non

27 erat detentio sed rõnalis expectatio. Ad illud qđ obijcit q iã opus nr̃e redemptiõis ꝯsummatũ erat. dicendũ q lic3 cõsummatũ esset s̃m veritatẽ. non tñ nobis innotuerat. Ad h̃ aũt q nobis valeret necesse erat q nobis innotesceret. Ad hoc aũt q nobis certitudinaliter innotesceret. necesse erat differri. ideo nõ absq: causa sed pter salutẽ nostrã resurrectionẽ di-

28 stulit in diem terciũ. Ad illud qđ obijcit q anima christi si appetebat vniri corpi retardabat a pfectiõe cõtemplatiõis. dicendũ q hoc nõ oportebat. pter vniõnẽ ipsi⁹ ad verbũ. ⁊ tantã plenitudinẽ grẽ que i ipo erat. vt nõ solũ sepata a corpe. verũetiam existens in corpe passibili. nõ retarderet a cõtemplatiõe diuina. nõ sic aũt est in alijs aiabus repiri. nec est mirandũ si illa aia inter alias aias habuit priuilegiũ singulare.

Questio. iiij. d

Utrum aia christi descenderit ad inferos: Et q sic ondit primo p illud qđ dicit Act. ij. Quẽ deus suscitauit solutis dolorib⁹ inferni ⁊c. ergo videt q in inferno fuerit aia eius. Itẽ in symbolo aplõz. descẽdit ad inferos. tercia die ⁊c. Nihil hoc expssius dici põt.

Item Dañ. descendit ad inferna aia deificata. vt quẽadmodũ his q̃ in terra sunt. ita ⁊ his q̃ in inferno sunt. ⁊ in tenebris. ⁊ in vmbra mortis sedent. suplucescat. ergo descendit ad inferos. Itẽ sicut christ⁹ nos docuit p aduentũ suũ in carnẽ. ita etiã detentos in inferno liberauit p egressum suũ a carne. sed adueniendo in terris nobiscũ cõuersat⁹ est ⁊ vixit. g̃ moriendo ad inferna descendit. Sed contra. Aug⁹. ad dardañ. ⁊ etiã sup Gen. ad lrãm. Nõ facile in scripturis nomẽ inferni in bono inuenit. Si ergo christo nihil mali attribuendũ est. videt q christus ad inferna nõ descenderit. Item optimo debet optimus locus. sed anima christi erat optima. ⁊ infernus erat locus vilissimus. ergo nunq̃ videt fuisse cõueniens q anima christi descenderet ad inferna. Item maioris potestatis est liberare subditos de manu aduersariũ sola volũtate ⁊ virtute q̃ psentia corporali. ergo si christus iam triũphauerat in cruce d' dyabolo. videt q nõ oportebat ipsum ad infernũ descẽdere ad liberandũ suos. Item p mortẽ christi illi qui descenderant prius ad infernũ. merebant ascendere ad celum. ergo si idem nõ est causa oppositorũ. videt q christ⁹ moriendo nõ descenderit ad inferos. R°. dicendũ

29 q nomine inferni aliqñ intelligit pena. aliquãdo loc⁹ pene. Et s̃m hoc dupliciter potest aliquis dici descẽdere ad inferos. Aut q: descendit ad penã. aut quia descendit ad locum pene. Primo modo nõ cõuenit christo. in eo enim nec fuit pena damni nec fuit pena sensus. Secũdo vo mõ competit xp̃o. descendit enim q̃tum ad illã partẽ in qua erãt iusti qui detinebant merito peccati primi parẽtis. que quidem ps cõsueuit lymbus appellari. Ad illã inq̃ partẽ descẽdit non cõpulsus necessitate. sed sua volũtate ⁊ potestate. Ratio autem quare voluit descẽdere ad eripiendos illos qui tenebant ibi compediti. cũ etiã posset facere hoc nõ descendẽdo. fuit duplex. videlic3 pter cõsolationem vinctoz. pter cõfusionẽ aduersarioz. Propter consolationẽ vinctorũ. q: magna fuit eis consolatio de psentia ipsi⁹ anime iesu christi. ⁊ magna fuit dignationis ostẽsio in hoc q ipse psonaliter voluit descendere ad eos. Propt̃ hoc dicit Dañ. q descẽdit vt his qui in tenebris ⁊ in vmbra mortis sedẽt suplucescat. sicut in sua natiuitate descendit vt luceret his qui in terris erant. Propter confusionẽ aduersarioz. vt ipi demones cõfunderent ex sua psentia. ⁊ sicut vicerat eos in terra in natura assumpta. sic aia eius de eisdem triũpharet apud inferos ipsos inuiuos expoliando. Cõcedende sunt ergo rõnes ⁊ autoritates que inducunt ad hoc. Ad illud vo qđ obijcit primo in cõtra-

30 riũ q inferni nomẽ nõ de facili inuenit in bono. dicẽdum q verũ est. q: ad infernũ nullus descendit pter solũ christũ nisi ad penã damni. vel ad penam sensus. ideo dicit ibi de facili nõ inueniri in bono. q: hoc con-

31 uenit solum christo. Ad illud qđ obijcit q optimo debet optimus locus. dicendũ q verũ est de loco qui debet alicui p remuneratiõe. xp̃s autẽ nõ descendit ad infernũ tanq̃ ad locũ remuneratiõis sibi debitũ. sed potius descendit ad ipm frangendũ ⁊ expoliandum.

32 Ad illud qđ obijcit q maius est triũphare i absentia q̃ in psentia. dicendũ q lic3 hoc nõ sit ostensiuũ tante v̈tutis. tñ est ostẽsiuũ maioris dignatiõnis. xp̃s aũt in liberatiõe nr̃a poti⁹ intẽdebat nobis ostẽdere dignatiõis affectũ q̃ v̈tutis imperiũ. mallebat enĩ q haberem⁹ spm dilectiõis ⁊ amoris. q̃ spm seruitutis

33 ⁊ timoris. Ad illđ qđ obijcit q mors xp̃i merebat ascẽsum ab inferis. dicendũ q ẽ descẽsus ordinat⁹ ad ascẽsum. ⁊ hoc mõ descẽdit xp̃s. q: descẽdit vt faceret alios ascẽdere. ⁊ iste descẽsus nõ est ꝯtrarius ascẽsui. nec ẽ ex causa ꝯria. Est etiã ali⁹ descẽsus q̃ venit ex ipotẽtia ascẽdendi. ⁊ h̃ descẽsus repugnat ascẽsui. ⁊ de hoc descẽsu opponit. ⁊ h̃ cõcedi põt q isto mõ xp̃s ad inferos nõ descẽdit. s̃ mõ alio sicut p̃dictũ est.

Questio. v. e

Utrũ omnes animas que in inferno erant liberauerit: Et q sic videt. Job. xvij. In pfundissimu3 infernũ descendẽt omnia mea. Sed constat q christus eripuit Job de inferno. g̃ eripuit aliq̃s de inferno pfundissimo. multo fortius de pre supiori inferni. ergo

videtur q̄ totū inferuū expoliauerit. Item in ps. Eruisti animā meā de inferno inferiori. aut hoc dicit in psona xpi. aut in psona alteri⁹. sed quocūq̄ modo intelligat. aliq̄ eruti sunt de loco inferiori. q2 xp̄s non descēdit nisi ad locū illū vnde aīas eruit. ergo multo fortius eruti fuit de inferno supiori. ergo de toto inferno. Itē Zacharie.ix. sup illo. In sanguie testamēti tui eruisti vinctos d̄ lacu ꝛc. Glo. eos qui tenebant inferis carcerib⁹. vbi nulla miscdia eos refrigerabat quā dudes iste petebat tu liberasti. sed tales erāt damnati in inferno. ergo videt̄ q̄ illos liberauit. ergo omnes eduxit. Itē si solos bonos de inferno liberauit et malos reliquit. cū plures essent mali q̄ boni. videtur q̄ xp̄s nō plenā sed semiplenā victoriā d̄ dyabolo obtinuit. Itē xp̄s ꝓ omnib⁹ passus est in cruce. ergo ad illos liberandos ad inferna descēdit. ꝓ quib⁹ passus fuit. ergo videt̄ q̄ oēs eduxerit de inferno. Si tu dicas q̄ nō est passus q̄tum ad efficaciā nisi pro bonis. licz q̄tum ad sufficientiā ꝓ omnib⁹. Cōtra hoc ē qd̄ dicit̄ ad Roma.v. Christus ꝓ impijs passus est. ꝛ cōstans est q̄ multi peccatores merito passiōis xp̄i liberant̄ de potestate ꝛ laqueis dyaboli. ergo videt̄ q̄ multo forti⁹ illi fuerūt liberati qui fuerūt ibi a christo inuēti.

Sed ɔtra Esa. vltimo dicit̄ de damnatis. Uermis eoꝝ nō morieẗ. ꝛ ignis eoꝝ nō extingueẗ. ergo videt̄ q̄ reprobos ꝛ malos xp̄s ab igne inferni nō liberauit. Itē Luce.xvj. Chaos magnū firmatū ē int̄ nos ꝛ vos ꝛc. ergo mlto forti⁹ inter xp̄m ꝛ damnatos. ergo nō videt̄ q̄ xp̄s descēderit ad illos liberādos. Si eñ alij sancti nō compatiebant̄ damnatis ꝓpter seueritatē iusticie. multo forti⁹ nec ip̄e christ⁹ qui est iustus iudex. Trāsitus eñ ille sicut dicit Greg. intelligit̄ de cōpassione. Item Judas ꝛ alij in peccato mortali decedētes damnati erāt ꝓpter sententiā diffinitiuaz. Sed deus nunq̄ sentētiam suā diffinitiuā retractat. ergo ꝛc. Itē passio xp̄i non tollit liberū arbitriū. ergo nec merita liberi arbitrij. ergo si aliqui erāt ibi damnati ꝑ demerita sui liberi arbitrij. videtur q̄ nunq̄ merito passionis xp̄i deberēt inde erui ꝛ liberari. Itē aut isti peccatores qui mō moriunt̄ in peccato. liberant̄ de inferno aut nō. Si liberant̄. ergo nihil est de rigore diuine iusticie. Si nō liberantur. ꝛ illi fuerūt liberati ergo peioris cōditiōis sunt illi q̄ secuti sunt passionē xp̄i q̄ illi qui p̄cesserūt. Sed hoc est falsum. ergo nulli reprobi liberati sunt. Est ergo questio quos liberauit. ꝛ in quem infernū descenderit. ꝛ specialiter dubiū est de paruulis q̄ decesserūt in peccato originali. Si eñ illi nō habent aliud peccatū nisi petm̄ Ade. ꝛ pro illo satisfecit xp̄s. ꝛ merita xp̄i valent illis qui nō vtūtur libe arbi. videt̄ q̄ eos eripuerit d̄ inferno. Aut si nō eripuerit.

34 querit̄ quare non eripuerit. R° dicendū q̄ dn̄s in inferno nō liberauit nisi aīas electoꝝ suoꝝ. ꝛ eoꝝ q̄ erāt mēbra ipsi⁹. Omnis eñ passio xp̄i omnib⁹ suffecerit. non tamē influit nisi in eius mēbra. ꝛ ideo soli ꝑ passionē xp̄i saluati sunt. qui vel erāt eius mēbra q̄n passus est. vel futuri erāt ꝑ conuersionē ad ip̄m. Quā ergo multi erāt in inferno q̄ nec mēbra xp̄i erant. nec mēbra xp̄i futuri erāt. q2 nō erāt in statu merēdi. ideo nō omnes dn̄s eripuit de inferno. sed tm̄ electos. Et hoc est qd̄ dicit Greg. in quadā Omel. infra octauas pasche. Aut eñ sic. Qd̄ ante passionē suā dixit. in re-

35 surrectōne sua dominus impleuit. Si exaltatus fuero a terra omnia trabam ad me. Omnia eniz traxit. qui de electis suis apud inferos nullū reliquit. Und̄ etiā recte per Osee dixit. Ero mors tua o mors. morsus tuus ero inferne. Quia eniṁ in electis suis funditus occidit mortem. mors mortis extitit. Quia vō in inferno ptē abstulit ꝛ ptē reliquit. nō occidit funditus ergo momordit infernū. Cōcedendū est ergo q̄ xp̄s in suo descensu ad inferos nō omnes liberauit ex inferno. Cōcedende sunt etiā rōnes que inducūtur ad h̄.

36 Ad illud vō qd̄ p̄mo obijcit̄ in cōtrariū de verbo Job q̄ dicebat se descensurū i ꝓfundissimū infernū. dicendū q̄ ꝓfundissim⁹ infern⁹ pōt dici vel ſm statū inferni inferioris qui est sub terra. vel respectu ad infernū qui est supra terrā. Si p̄mo mō dicit̄. tūc in ꝓfundissimū infernū descendit impij ꝛ damnati. q̄m i loco illo inferiori ē quidā loc⁹ deputat⁹ his q̄ puniēdi sunt pena damni siue pena sensus. Quidā vō deputatus his q̄ puniēdi sunt solū ad temp⁹. siue sit pena damni. siue sit pena sensus. sicut ille in quo erant sancti patres ꝛ alij qui decesserūt cū gr̄a. ꝛ vocat̄ lymbus siue sinus Abrahe. Dico ergo q̄ xp̄s solū ad lymbū descendit vnde sanctos patres eripuit. ꝛ ita ad superiorem partē. nō autē ad mediā vel vltimā. Alio modo accipit̄ ꝓfunditas inferni respectu inferni q̄ ē supra terrā. sicut respectu aeris caliginosi qui est infernus demonū. qui dicit̄ ꝓfundus respectu celi empirei. locus vō terre dicit̄ ꝓfundior. locus vō infra terrā respectu hoꝝ dicit̄ ꝓfundissim⁹. Et hoc modo dicebat Job se in ꝓfundissimū infernū descensurū. Et ꝑ hoc patet r̄nsio ad sequēs. Qz cū dicatur eruisti aīaz meā ex inferno. hoc dī respectu ipsi⁹ terre. respectu cuius infern⁹ ille dicit̄ inferior. nō aūt respectu status inferni. q2 in pte inferiori nulla ē redēptio.

37 Ad illud qd̄ obijcit̄ de glo. Zacharie.ix. dicendū q̄ glo. illa satis ē impropria. pōt tñ exponi vt ꝑ hoc qd̄ dicit̄ nulla eos misericordia refrigerabat. nō intelligat̄ locus inferni q̄tū ad ptē illā vbi erāt liberādi. sed q̄tum ad ptem illā vbi erāt nō liberādi. q.d. Emisit vinctos de inferno vbi erāt compediti cū malis. quos. s. malos nulla refrigerabat misericordia. Potest eñ vis fieri in hoc q̄ dicit̄ miscdia. q2 in lymbo nō erat misericordia liberās. q̄uis esset miscdia relaxās. ꝛ de illa misericordia intelligit̄ nō de alia.

38 Ad illud quod obijcitur q̄ si eripuit nō nisi bonos. q̄ semiplenā habuit victoriaz. dicendū q̄ falsum est. Mali eñ ꝑ peccatū quasi nihil facti sunt. ꝛ ad nō esse tendūt. ꝛ ideo ipoꝝ defectus i nihilū computat̄. ꝛ ꝓpterea in nullo minuit̄ plenitudo victorie si ipsi non liberātur. sicut in nullo diminuta est plenitudo ciuitatis supne per absentiā malorum.

39 Ad illud qd̄ obijcit̄ q̄ illos liberauit ꝓ quibus passus est. dicendū q̄ sicut dicebat̄ hoc verum est de illis ꝓ quibus patiebat̄ q̄tum ad efficaciam. ꝛ isti soli erant electi qui erant in inferno. Et si tu obijcias. christus nō solum ꝓ electis sed etiam ꝓ impijs mortuus est. dicendū q̄ hoc intelligit̄ de impijs qui erant in statu vie. non autē de illis qui erant damnati per diffinitiuā sententiā. quales erant illi qui erant in ꝓfundissimū infernū detrusi.

40 Ad illud qd̄ vltimo querebat̄ de paruulis q̄ debuerūt liberari. dicendū q̄ nec ipsi potuerūt liberari. q2 non erāt in statu in q̄ essent capaces gratie xp̄i. nec merita xp̄i poterāt eis suffragari. nec satisfactio eius ꝓ peccato Ade ad eos habebat extendi. Ad illos eñ se extēdit qui membra eius efficiunt̄ ꝑ fidem vel ꝑ aliqd̄ sacr̄m fidei. Unde sicut paruuli decedētes in originali peccato carēt inꝑpetuū vita beata. sic ꝛ illi qui iā in infernū erant de-

trum. Alia vo que querebant p ea que dicta sunt satis possunt manifestari.

Questio.xi. f

Utrum statim post mortē introduxerit eas in celum. Et q sic videt p illud qd dicit Luce.xxiii. dixit dñs ad latronē. Hodie mecū eris i paradiso. Et constat q illud nō intelligit de paradiso terrestri. q2 nō magnū esset illi aie esse in illo paradiso. g intelligit de celesti. Itē statim post mortē apta fuit ianua z nihil fuit oino retardans. ergo videt q aia xpi cū aliis aiab9 statim i celū euolauerit. Itē3 locus superior cōpetit statui glorie sicut locus inferior cōpetit statui culpe. ergo sicut aie dānate statim descendūt in infernū. ita aie liberate debent euolare in celū. g statim post mortē xpi aie ille q fuerūt in inferno fuerūt luce superne veritatis irradiate. g statim debuerūt in celū traduci. Itē nulla aia purior fuit q aia xpi. sed aie sanctoz martyrū qui moriunt statim euolant. ergo aia christi statim euolauit in celū. Sed nō ascendit caput sine mēbris. g alie anime post mortē xpi statim ad celū fuerunt pducte.

Sed contra. Michee.ii. Ascendit pandēs iter ante eos. dicit de xpo. Sed xps nō ascēdit ad celū vsq3 ad xl. diē post resurrectionē. ergo nec aie alioz sanctorū que erant in lymbo. Itē resurrectio debuit pcedere ascensionē. sed nō resurrexit statī post mortē. ergo videt q nec aia ipsi9 nec alie aie ascēderūt in celū añ diē terciū. Itē in quadā collecta in die resurrectionis dicit. Deus qui eternitatis nobis aditū deuicta morte reserasti. ergo videt q ante diē resurrectionis nō fuerūt aie educte de lymbo inferni. Itē christ9 cum resurrexit dicit ab inferis redire ad supos. sed si anima eius statim post mortē alias aias duxisset ad celos. non ab inferis reduxisset ad supos. sed potius de superius descēdisset ad inferiora. ergo nō videt q anime sanctoz statim post mortem xpi pducte fuerūt in celū.

41 Re°. dicendū q aie sanctoz nō statī post mortē xpi pducte sunt in celū q̄tū ad locū. statim tñ post resolutionē aie a corpe in xpi descensu ad inferos viderūt lumē eternū. z beate facte sunt. z patefactū est celū eis q̄tum ad pmiū. Unde in loco etiā infernali existētes habuerūt padisum z apertā dei visionē. que nō est aliud q vita eterna. Lic3 añt beatitudinē statī post mortē christi haberēt. nō tamē locū beatitudinis statim adepte sunt. Qm ipse xps debuit in omnib9 primatū tenere. z pmogenit9 esse i multis fratrib9 tanq caput oim. Resurrectio añt xpi z eius ascēsio differri debuit, pter nře fidei cōfirmationē. Ideo em dilata fuit resurrectio. vt ondereť q vere xps mortu9 fuerit. Et ideo etiā dilata fuit ascēsio. vt p multa argumēta ondereť q vere resurrexerit fm q dicit Act.i. Prebuit semetipm in multis argumētis apparēs eis zc. Qm g nulla aia in celū debuit ascēdere ante christū. z xpi ascēsio, pter nostrā salutē debuit differri. hinc ē q aie sanctoz nec statim fuerūt de lymbo educte. nec statim in celesti padiso fuerūt locate. diuina dispēsatiōe hoc faciēte ad nostrā salutē.

42 Ad illud qd obiicit de auctē dñi in Luca dicēdū q sicut dicit Aug9 h verbū expōnēs. padisus ibi dicit non locus empirei nec locus padisi terrestris. sed ipa dei visio. Ubicūq3 em hō sit. dū tñ deū apte videat. pōt dici esse in padiso.

43 Ad illud qd obiicit q statim fuit ianua apta et nihil erat retardās. dicendū q statī in morte ianua fuit apta q̄tū ad meritū. sed in resurrectiōe q̄tū ad egressum de lymbo. in ascensiōe vo q̄tū ad ascensum in celū. Unde i omnib9 his tribus dicit ianua fuisse apta rōne tñ aliqua. Preterea qd dr q nihil erat retardās. intellige q̄tū ad violentiā. erat tñ aliqd retardans ex rōnabili causa. videl3. dilatio ascensiōis xpi q differri habebat ex causa supra dicta.

44 Ad illud qd obiicit q loc9 superior cōpetit statui glorie. dicēdū q verū ē. attamē sicut angeli beati ex causa mittunt deorsum ad nře salut9 pcuratiōne. q̄uis inquātū beati sunt eis cōpetat locus sursum. Sic etia3 loc9 glorie differri poterat ex causa illis aiabus ad tēpus.

45 Ad illud qd obiicit q aie alioz sanctoz nūc statim euolant. iam patet vnsio. quia caput eoz est supra. nec est aliquid ex pte ipaz. nec ex pte nostra. qd eas debeat retardare. z ideo nō est simile zc.

Distinctio.xxiii. de virtutibus theologicis. z primo de fide q̄tū ad eius essentiā.

Um vo supra habitū sit xpm zc. Sicut supra in hui9 tercii pncipio dictū fuit. in h libello intēdit magr determiare q̄liter de9 q est diues in misericordia zc. conuiuificauit nos xpo. z qm hoc ipm fecit p xpm assumentē vitā nature nře. z dantē nobis vitā grē. Ideo tot9 liber iste a pncipio diuidebat in duas ptes generali diuisione. In quaz pma agit magr de vita quā p nob assūpsit. quā etiā p salute nřa morti exposuit. In scđa vo agit de vita grē quā nobis contulit. Pria pte determiata q durat a pncipio libri vsq3 huc. hic incipit scđa q durat ab h loco vsq3 ad finē. Et qm pfectio vite grē i duob9 consistit. videlic3 i multitudine habituū gratuitoz. z in ipletiōe diuinoz mādatoz. Ideo ps ista i duas ptes diuidit. In quaz pma agit magr de habitib9 gratuitis. In scđa vo agit de pceptis decalogi. j. dis.xxxvii. Sed iā distributio decalogi zc. Et qm habit9 gratuiti distinctionē hñt z cōnectionē. io pma ps diuidit i duas. In quaz pma agit de habitib9 gratuitis ut q̄tū abinuicē distinguunt. In scđa de eisdē ut q̄tū adinuicē cōnectunt. j. dis.xxxvi. Solet etiā q̄ri. v. virtutes sint sibi cōnexe. Et qm habit9 gratuiti sūt i triplici differētia. Quidā nāq3 sunt q ordināt i finē. vt sūt virtutes theologice. Quidā vo i ea q sūt ad finē. vt sūt virtutes cardinales. Quidā vo expediūt i vtrisq3. sicut dona septiformis. Ideo ista ps diuidit i tres. In quaz pma agit de virtutib9 theologic9. In scđa agit de cardinalib9. j. dis.xxxiii. Post pdicta de q̄tuor virtutib9. In tercia vo de donis spūssancti. j. dis.xxxiiii. Nūc de septē donis spūssancti. Et q2 virtutes theologice sunt tres. s. fides. spes. z charitas. Ideo ps pma diuidit i tres. In quaz pma agit de fide. In scđa de spe. j. dis.xxvi. Est añt spes virt9 zc. In tercia vo de charitate. j. dis.xxvii. Cū añt xps fidē z spē nō hūerit zc. Et qm fidē est tripliciť considerare. s. q̄tū ad suā essentiā. z q̄tū ad obiectū siue mām. z q̄tū ad sufficientiā. Ideo pma ps diuidit in tres fm tres distinctiōes. In quaz pma agit magr de fide q̄tū ad ei9 essentiā. In scđa q̄tū ad ei9 obiectū siue materiā. j. dis. pxia. Hic q̄rit si fides tm de nō visis ē zc. In tercia de eius sufficientia. j. dis.xxv. Predictis adiiciendum est de sufficientia fidei zc. Pars pma que cōtinet pfentē distinctionē diuidit in ptes tres. In quarū pma dicta dicendis cōtinuat. In secūda vo fidem diffinit siue notificat. ibi. Fides est virtus qua creduntur zc. In tercia vo diffinitionē explanat. ibi. Accipit autē fides tribus modis. Primis duab9 partib9 indiuisis remanētibus. Tercia pars subdiuidit in duas. fm duas ptes illius diffinitionis quas explanat. Primo em intendit explanare qualiter fides sit virtus. Secūdo vo q̄liter p fidē credunt q nō vident. qd ē in illa-

diffinitione loco differentie.ibi. Notandū quoq₃ est q̄ fides ꝛc. Prima ps diuidit in tres ptes. In quaꝝ pri-
ma explanat qualiter veritatē habeat qd̓ dictū est. Fides est virtus. Cū eñ fides dicat̄ multipliciter. pñe hic
accipit̄ ꝑ habitu. ꝛ hoc nō ꝑ qualicūq₃ habitu. sed ꝑ habitu gratia informato. In secūda vo cum fidem con-
tingat esse informē ꝛ formatā. compat vnā istaꝝ ad alterā ibi. Si vo querit̄ vtrum illa informis qualitas.
In tercia vo cuz fides dicat̄ multipliciter. ostendit eam esse vnicā. ibi. Cūq₃ diuersis modis dicatur fides.
Similit̄ illa secūda ps in qua explanat qualit̄ fide credunt̄ que nō vident̄ habet tres ptes. In quaꝝ pma po-
nit illi⁹ mēbri explanationē. In secūda vo explanationē cōfirmat ꝑ diffinitionē apl̄i qua fidem notificat.
Ait eñ aplus. Fides est substātia reꝝ ꝛc. In tercia vo inquirit de illa descriptiōe vtrū sit cōuenienter assigna-
ta. ibi. Si vo q̄rit̄ an hec descriptio spei ꝯueniat ꝛc. Subdiuisiōes aūt ptiū manifeste sunt in lr̄a.

Dicta dicendis cōtinuat. a

Cum vo supra habitū sit christū plenū gratia fuisse. nō est supuacuū inquirere vtrū fidem ꝛ spem sicut charitatē habuerit. Si eñ his caruit. nō videt̄ plenitudinē gratiaꝝ habuisse. Ut autē hec q̄stio valeat aptius explicari. de his singulis aliq̄ in mediū ꝓferenda sunt. ꝛ primū de fide. ſm mensurā cui⁹ p̄cipit aplus vnicuiq₃ sapere. — XXIII — Roma. xii.

Diffinit fidem. b

[a]Fides est virtus qua credunt̄ que nō vident̄. Quod tñ nō de omnib⁹ que nō vident̄ accipiendū est. sed de his tñ que credere vt ait Aug⁹. ad religionē ptinent. Multa eñ sunt que si christian⁹ ignoret. nihil metuendū est. q₂ nō ideo a religione deuiat. — a — Aug. i enchi.

Diffinitionē fidei explanat ꝑ triplicē ei⁹ acceptionē. Et primo q̄liter veritatē habet qd̓ dictuz est. fides est virtus. c

[b]Accipit̄ aūt fides trib⁹ modis. sc₃ ꝑ eo quo credit̄ ꝛ ē virtus. ꝛ ꝑ eo qd̓ credit̄ ꝛ nō est virtus. ꝛ ꝑ eo qd̓ credit̄ qd̓ aliud est ab eo quo credit̄. Unde Aug⁹. inquit Aliud sunt q̄ credunt̄. Aliud fides qua credunt̄. Illa eñ in reb⁹ sunt que vel esse vel fuisse vel futura esse dicunt̄. hec autē in animo credentis est. ei tñ conspicua cuius est. ꝛ tamē nomīe fidei censet̄ vtrūq₃. ꝛ illud sc₃ qd̓ credit̄. ꝛ id quo credit̄. Id qd̓ credit̄ dicit̄ fides. sic ibi. Hec est fides catholica quā nisi quisq₃ fidelit̄ firmiterq₃ crediderit saluus esse nō poterit. Fides aūt qua credit̄. si cū charitate sit virtus est. Quia charitas vt ait Ambrosius sup eplam ad Romanos. mater ē oīm virtutū. que oēs informat. sine qua nulla vera virtus est. fides ġ opans ꝑ dilectionē virtus est qua nō visa credunt̄. Hec est fundamentū qd̓ mutari nō potest. vt ait aplus que posita in fundamēto neminē ꝑire sinit. Unde aug⁹. Fundamētū est xp̄s iesus. i. xp̄i fides sc₃ — b — Aug⁹. in lib. de trini. — Qualiter fides est virtus. — j. Cor. iij. — Aug. de fide ad Petrū.

a Fides est virtus qua credunt̄ que nō vident̄. Uidetur ista diffinitio min⁹ recte assignari. q₂ Ioh. xx. dictum est Thome. Quia vidisti me credidisti. cōstat q̄ thomas credidit q̄ vidit. ġ ista diffinitio nō cōuenit omi fidei vniuersalit̄. Itez querit̄ iuxta hoc de diuersitate notificationum ipi⁹ fidei q̄ a diuersis doctorib⁹ assignant̄. Ur eñ q̄ min⁹ recte. q₂ cū vnu⁹ rei vnū sit esse. ꝛ diffinitio ē oro indicās quid est esse rei. videt̄ q̄ fidei vnica tñ debet assignari diffinitio. querit̄ ġ pcnes q̄d ꝛ quō differēter assignant̄. Rn̄. dicendū q̄ virtus fidei ſm q̄ multiplicit̄ h₃ considerari. habet diuersimode notificari. Cōsideraṫ enim fides q̄tum ad gen⁹ ꝓpriū. Et sic diffinit̄ ab Aug. Fides ē virtus q̄ credunt̄ que nō vident̄. Cōsideratur secūdo q̄tuz ad finē vltimū. ꝛ sic diffinit̄ ab aplo. Fides ē substantia sperādaꝝ reꝝ. argumētū nō apparentiū. ꝛ hec diffinitio explanat̄ a Dam. in li. suo. Fides est eoꝝ que sperant̄ hypostasis. reꝝ redargutio q̄ nō vident̄. Considerat̄ tercio q̄tū ad obiectū ꝛ p̄ncipiū motiuū. Et sic diffinit̄ ab Aug. ad cōstantiū. Fides est illuminatio mētis ad summā veritatē. Cōsiderat̄ nihilomin⁹ q̄tū ad actū ꝓpriū. ꝛ sic diffinit̄ a Dam. Fides nō est inq̄sit⁹ cōsensus circa p̄mā veritatē. Uel ſm alios affirmatiue. inq̄situs cōsensus. q₂ in diuersis trāslatiōib⁹ vtrūq₃ reperit̄. ꝛ vtrūq₃ pōt intelligi vere. Et q̄uis videant̄ dicere oppositū. vna tñ explanat alterā. Cū eñ dicit̄ fides cōsensus inq̄situs. hoc ē dicere. i. cōsensus non quisit⁹. ꝛ tūc in. tenet̄ ꝑuatiue. ꝛ tantū valet quātum assensus nō q̄situs. hoc ē assensus q̄ quis libere assentit veritati nō inuitēs alicui rōni. Cōsiderat̄ etiā in ordine ad subiectū. ꝛ sic diffinit̄ a Dionysio in li. de diui. no. ca. vii. Fides est vnicū credentiū fundamētū eos collocās veritati. Cōsiderat̄ etiā ad habit⁹ alios in cōpatiōe q̄tū ad assentiēdi modū. ꝛ sic diffinit̄ ab Hug. in li. de sacris. Fides ē certitudo quedā de reb⁹ absentib⁹ supra opinionē ꝛ infra sciaz ꝯstituta. Ex his patz q̄ fides habz diuersimode notificari ſm q̄ h₃ diuersimode ꝯsiderari. videlic₃ in cōpatiōe ad gen⁹ ꝓpriū. ad finem vltimū. ad obiectū. ad actū ꝓpriū. ad subiectū. ad habitū dispatū. Ad illud qd̓ p̄mo obijcit̄ de thoma q̄ ꝛ vidit ꝛ credidit. dicendū q̄ aliud credidit. s. diuinitatē. ꝛ aliud vidit videlz humanitatē. sed hoc melius infra determinabitur cum aget̄ de obiecto fidei.

b Accipit̄ aūt fides trib⁹ modis. Uidet̄ q̄ insufficienter distinguat ipaꝝ fidē. Uidemus eñ fidē aliq̄ñ accipi

q̄ ꝑ dilectionē opaꝛ. ꝑ quā xp̄s habitat in cordibus. q̄ neminē ꝑire sinit. Alia vero nō est fundamentū. Fides enī sine dilectione inanis ē. Fides cū dilectōe xp̄iani est. Alia demonis ē. Nā demones ⁊ credunt ⁊ cōtre/miscunt. Sȝ multū interest vtrū quis credat xp̄m. vel xp̄o. vel in xp̄m. Nā ip̄m esse xp̄m demones crediderūt nec tñ in xp̄m crediderūt. Aliud est enī credē in deū. aliud credere deo. aliud credē deū. Credere deo ē credere vera eē q̄ loquiꝛ. qḋ ⁊ mali faciūt. ⁊ nos credim᷒ hoi. ſ nō in hoiem. Credere deū ē credē ꝙ ipse sit de᷒ qḋ etiā mali faciūt. Credē in deū. est credēdo amare. credendo in eū ire. credēdo ei adherere ⁊ ei᷒ membris incorporari. Per hāc fidē iustificaꝛ impius vt deinde ipsa fides incipiat ꝑ dilectionē operari. Ea enī sola bona opa dicēda sunt q̄ fiunt ꝑ dilectionē dei. Ipsa enī dilectio opus fidei dr̄. Fides ḡ quam demones ⁊ falsi xp̄iani hñt q̄litas mētis est. Nā ⁊ malos fidē hr̄e cum tñ charitate careant apl's ostendit dicēs. Si habuero oēm fidem. charitatē aūt nō habuero ⁊c̄. Que fides etiā donū dei dici p̄t. q: ⁊ in mal' q̄dā dei dona sunt.

Fides demonis — *c* — *j. Cor. xiij.*

Cōparat fidē informē ⁊ formatā adinuicē. d

Si vero q̄ritur. vtrū illa informis q̄litas. q̄ malus xp̄ianus vniuersa credit q̄ bonus xp̄ianus accedente charitate remaneat ⁊ fiat virt᷒. an ipsa elimineꝛ ⁊ alia q̄litas succedat q̄ virtus sit? Utrūlibet sine ꝑiculo dici pōt. Mihi tñ videꝛ ꝙ illa q̄litas q̄ ꝑus erat remaneat ⁊ accessu charitatis virtus fiat.

Fides ⁊ si dicaꝛ multipl'r. ostendit tamen eam esse vnicam. e

Cūq3 diuersis modis dicaꝛ fides. fatendū est tñ vnā esse fidē. vt ait ap'lus. Unus dn̄s. vna fides. Siue enī fides accipiaꝛ ꝑ eo qḋ crediꝛ. siue ꝑ eo q̄ crediꝛ. recte dicaꝛ fides vna. si ꝑ eo qḋ crediꝛ accipiaꝛ. Ex hac intelligentia dr̄ vna fides q̄ idē iubemur credere. ⁊ vnū idē q3 est qḋ crediꝛ a cūctis fidelib᷒. Un̄ fides catholica dicaꝛ .i. vniuersalis. Si vero accipiaꝛ fides ꝑ eo q̄ creditur. ea rōne vna dicaꝛ esse fides. Non q: sit vna numero in oībus. sed genere. i. similitudine. Un̄ Aug. in li. xiiij. de trini. Fides quā illi hñt fideles vocanꝛ. et q̄ nō hñt infideles. cōis est oībus fidelib᷒. sicut plurib᷒ hominibus facies cōis esse dicaꝛ. cū tñ singuli suas habeant. Non enī fides numero ē vna ſ genere. Que cum sit in vno. est ⁊ in aliis. nō ipsa ſ similis. ⁊ ꝑpter similitudinē magis vnā dicamus esse q3 multas. Sicut idē volentiū dicaꝛ vna voluntas. cum tñ cuiq3 sit sua voluntas. ⁊ duoꝝ simili mō dicaꝛ facies vna.

Eph. iiij. — *Aug.*

Explanat qualiter fide creduntꝛ q̄ nō videnꝛ. f

Notandū q3 est ꝙ fides ꝓprie de nō apparentibus tñ est. Unde Grego. Apparentia nō habent fidē sed agnitionē. Itē cum paulus dicat. Fides est substantia rerum sperandarū. argumentū non apparentiū. hoc veraciter dicitur credi qḋ non valet videri. Nam credi iam nō potest qḋ videri potest. Thomas aliud vidit ⁊ aliud credidit. hominē vidit ⁊ deū confessus est dicens. deus meus ⁊ dn̄s meus. De hoc etiā Au/

Heb. xj. — *Ioh. xx.*

ꝑ ipsa s̄cīa ſm ꝙ dr̄ Ro. xiiij. Omne qḋ nō est ex fide pctm̄ ē. qḋ nō cōtineꝛ sub aliq̄ p̄dictoꝝ. Iuxta hoc q̄riꝛ. Quot modis fides dicaꝛ. R̄o dōm. ꝙ fides inueniꝛ accipi dcē modis. Aliq̄ñ enī accipiꝛ ꝑ sponsione. j. Thimo. v. Primā fidē irritā fecerūt. Aliq̄ñ pro fidelitate. Iere. vij. Periit fides ⁊ sanct᷒ de t'ra. Aliq̄ñ ꝑ s̄cīa. Roma. xiiij. Omne qḋ non est ex fide pctm̄ est. Aliq̄ñ ꝑ sacr̄o fidei ſm ꝙ dicit Augustin᷒ ad Bonifaciū. ꝙ nō ē aliud puulos hr̄e fidē q3 habere fidei sacr̄m. Aliq̄ñ ꝑ assensione cōclusionis ꝑ rōem ꝓbate ſm ꝙ dicit Boetius. Argumentū ē rō rei dubie faciens fidem. Aliq̄ñ pro cognitōne ꝓprehensionis ſm ꝙ dr̄ Ro. j. Iusticia dei reuelaꝛ ex fidei i fidē. glo. in fidē spei q̄ dr̄ fides q: fidētissia et certissia ē. Aliq̄ñ ꝑ habitu fidei iformi. Iaco. ij. Fides sine opib᷒ mortua est. Aliquando ꝑ habitu fidei formate. Ro j. Iustus ex fide viuit. Aliq̄ñ ꝑ actu fidei ſm ꝙ dicit Aug᷒. fides ē credē qḋ ñ vides. Aliq̄ñ ꝑ obiecto ipsi᷒ fidei ſm ꝙ dr̄ in symbolo Athanasii. Hec est fides catholica ⁊c̄. De oībus autē his modis cōtingit dicere fidē ſm quandā analogiā. ꝑ eo ꝙ in oībus repiꝛ q̄dā rō ⁊ assensus credulitatis cuiusdā licet nō vniformit. De his aūt decem modis mag' soliti sunt assumere. Et illi sē q̄ faciūt ad suū ꝓpositū principale. vicȝ ad ꝓmisse diffinitōis explanatoē.

c Aliud ē enī credē in deū ⁊c̄. Contra. Si bene distinguiꝛ per

act⁹. vr̃ q̃ nõ sit vni⁹ fidei oia ista facere ſ diuersarũ. qḋ falsum ē. quia vna fide oia hec tria facim⁹. Itẽ videtur q̃ male diffiniat credere in deũ. cũ dicit q̃ credere in deũ est credendo amare ⁊c. Si eñ credere et amare sunt act⁹ dispati. videt̃ q̃ vn⁹ p alterũ nõ habeat diffiniri. Itẽ videt̃ esse inculcatio verbor̃ cũ dicit credẽdo amare. credẽdo in eũ ire. credendo incorporari. idem eñ videt̃ p verba illa dici. R̃⁹. dicẽdũ q̃ sicut dicit mḡr. Aliud ⁊ aliud ē siue alius ⁊ ali⁹ modus credẽdi credere deo. ⁊ deũ. ⁊ in deũ. Et isti quidẽ actus pñt ad diuersos habitus ptinere. pñt etiam ptinere ad eundẽ. qm̃ nõ sunt sic diuersi quin habeant ad inuicẽ ordinẽ. Nã credere deum respicit diuinã veritatẽ vt obiectũ. credere deo vt motiuum. credere in deum vt finẽ vltimũ. Et iste tres cõpatiões circa eundẽ habitum repiri hñt. Et qm̃ fides nõ pfecte tendit in deũ tanq̃ in finẽ vltimum nisi put est iuncta charitati. iõ actus credendi in deũ diffinitur p actũ amandi. nõ tanq̃ p actũ ꝓꝓriũ sed tanq̃ p actum annexũ. Et iterũ. q: quadruplex genus actus annexũ est ipsi fidei ſm q̃ iungit̃ charitati ſm q̃druplicẽ cõparationẽ. iõ q̃tuor ponit in ei⁹ nonficatione. Fides eñ put iũcta ẽ charitati ordinat ad amandũ deũ. ad faciendũ bonũ. ad fugiendũ malũ. ad diligendũ ꝓximũ. ⁊ iux̃ hec q̃tuor. q̃tuor ponit actus in illa notificatione. vicз credendo amare q̃tũ ad effectũ. credẽdo ire q̃tũ ad bonum opus. credendo ei adherere q̃tũ ad tolerantiã mali. credẽdo incorporari mẽbris q̃tũ ad dilectionẽ ꝓximi. Et sic pꝫ r̃nsio ad illa q̃ querebant̃.

4 d Fidẽ ipam videt quisq̃ in corde suo eẽ. Contra. Si eñ virtutes animoꝝ cõnexe sunt. ⁊ scit se aliq̃s hr̃e fidẽ. videt̃ p cñs q̃ sciat se hr̃e charitatẽ. cui⁹ ꝯtrariũ in p̃mo libro ostensum fuit dis. xvij. Itẽ si fides videt̃ ⁊ certissime cognoscit̃. eo q̃ essentialr̃ sit in aĩa. cũ charitas ⁊ grã sint in aĩa essentialr̃. est qḋ q̃re nõ cognoscat̃ certissime ab his a q̃bus habent̃. Iuxta h̃ etiã q̃rit̃ de modis visionis q̃s assignat aug. in lr̃a. videt̃ eñ illa diuisio esse sup̃flua. cũ sup Geñ. ad lr̃am in li. xij. ⁊ in glo. q. Cor. xij. nõ distinguant̃ nisi tria genera visionũ. R̃⁹. dicẽdũ q̃ ſm verbũ aug. fides essentialr̃ existẽs in aĩa cognoscit̃ p suã essentiam. Et h̃ cõiter oẽs tenẽt. De charitate aũt q̄dã dicũt q̃ vr̃ essentialr̃. ⁊ scit hõ se hr̃e charitatẽ q̃ hꝫ. ſ nescit verũ in ea pseueret. dicũt eñ h̃ esse gñalr̃ verꝫ q̃ de oibus q̃ sunt essentialr̃ in aĩa. hꝫ aĩa certã sciãз. q: cognoscit ea p eoꝝ essentiã. siue sit hitus grẽ. siue charitatis. siue alteri⁹ v̈tutis. Sed hec r̃nsio ꝯrariat̃ ipsi cognitioni experimentali. Multa eñ sunt in nobis q̃ nos latent. ⁊ multe aĩe sunt deformes que suas deformitates nullo mõ nouerũt. ⁊ multa sunt in nobis q̃ nõ patent. Et ꝓpterea nõ ẽ dicẽdũ q̃ oia q̃ sunt in aĩa essentialr̃. teneant̃ visione ⁊ cognitiõe certa. Et de charitate ⁊ grã satis ẽ planũ. q: pauci vel nulli sunt q̃ sciant certitudinalr̃ se

5 esse in grã. ⁊ h̃ meli⁹ sciatur si inq̃rat̃ a viris sctis ⁊ bonis. Iõ aliṫ dicũt aliq̃ q̃ duplr̃ scit̃ aliq̃d. vicз. scia noticie. ⁊ scia discretiõis ſm q̃ tradit̃ ab aug. in li. de trini. Qz aliud est rẽ noscere. aliud cogitare ⁊ discernẽ. Dicũt ḡ q̃ oia q̃ eẽntialr̃ sũt in aĩa certissime sciũt̃ scia noticie. Qua q̄dẽ scia dicit aug. q̃ aĩa nõ pt̃ seipsã igñrare. ⁊ sic cognoscit̃ tã fides q̃ charitas q̃ etiã alia. Sꝫ si de scia discretiõis loq̃mur sic nõ hꝫ v̈itatẽ. p eo q̃ ea q̃ eẽntialr̃ sunt in aĩa. ⁊ si scia noticie cognoscant̃. tñ ab aliis nõ sp discernunt̃. sicut dicit aug. de ip̃a aĩa. q̃ et si nõ possit seipam nõ nosse. nescit tñ aliq̃ñ se ab aliis discernẽ. sicut pꝫ de illis q̃ posuerũt animã esse corpus vel aquam

gustinus ait. d Fidẽ ipam videt quisq̃ in corde suo eẽ si credit. vel nõ esse si non credit. Non sicut corpora q̃ videmus oculis corporis. ⁊ p ipsoꝝ imagines q̃s memorie tenem⁹ etiã absentia cogitam⁹. nec sicut ea que nõ videmus. Et ex his q̃ videm⁹ cogitatione vtcũq̃ formam⁹ ⁊ memorie cõmẽdam⁹. Nec sicut hominẽ cuius animã ⁊ si nõ videm⁹. ex nr̃ã coniicim⁹. ⁊ ex motibus corporis hoiem sicut vidẽdo didicim⁹. intuemur etiã cogitando. Nõ sic videt̃ fides in corde in quo est ab eo cui⁹ est. ſ eã tenet certissima scia. Cũ ḡ ideo credere iubeamur. q: id qḋ credere iubemur. videre non possum⁹. ipam tñ fidẽ qñ est in nobis videm⁹ in nob. q: et rerũ absentiũ pñs est fides. ⁊ rerũ que foris sunt intus ẽ fides. ⁊ rerũ q̃ nõ videnẗ videt̃ fides. Et ipsa tp̃aliter fit in cordib⁹ hoim. Et si ex fidelib⁹ infideles fiunt. perit ab eis. His verbis euidenter tradit̃ fidẽm ipsam in corde hois ab ip̃o hoie videri. nõ corporalr̃. non imaginarie. ſ intellectualr̃. ⁊ ipam tñ absentiũ et eoꝝ q̃ nõ videnẗ esse. Ut eñ Aug. alibi ait. Credim⁹ vt cognoscam⁹. nõ cognoscim⁹ vt credamus. Quid eñ est fides nisi credere qḋ nõ vides. Fides ḡ est qḋ non vides credere. Ueritas qḋ credidisti videre. Unde recte fides dr̃ argumentũ vel cõuictio rerũ nõ apparentiũ. Quia si fides est. ex eo cõuincit̃ ⁊ ꝓbatur aliqua esse nõ apparentia. cũ fides nõ sit nisi de non apparentibus.

Aug. sup Ioh.

Explanationẽ cõfirmat p diffinitionẽ apl̃i. g Ait eñ apl̃s. Fides est sb̃a rerũ sperandarũ. argumẽtum vel cõuictio nõ apparentiũ. q: p fidẽ subsistũt in nobis etiã mõ speranda. ⁊ subsistent in futuro per experientiã. ⁊ ipsa est ꝓbatio ⁊ cõuictio nõ apparentium. Quia si quis de eis dubitet. p fidẽ ꝓbent̃. Ut ad huc

Heb. xj.

e ꝓbaẽ futura resurrectio. quia ita crediderunt patri/ arche ⁊ alii sãcti. Ul' ꝓbatio est ⁊ certitudo q sint aliq̃ nõ apparẽtia vt supra dictũ ẽ. Prope ãt fides dicaẽ sub stãtia rex sperãdax q̃ sperãdis sbstat. et q̃ fundamẽ tũ ẽ bonoꝝ quod nemo mutare pt.

Inq̃rit vtrũ illa diffinitio apli sit ꝯuenienter assig̃ta. b Si ṽo q̃ritur an h̃ descriptio spei cõueniat: sane ꝯce/ di pt vtrũlibet. Si ãt dicat ꝯuenire. sũt ⁊ alia plura q̃ bus differũt fides et spes. ꝟ nõ iprobe dici pt soli fidei ꝯuenire nõ spei. q̃ fides sola fũdamẽtũ dr. nõ q̃ fides ṽtꝰ possit eẽ sine spe ⁊ charitate. Uñ Aug. Fides ope- rãs p dilectõez. vtiq3 sine spe esse nõ pt. nec amor sine spe. nec sine amore spes. nec vtrũq3 sine fide. ⁊ fides si ne amore nihil ꝓdest. Potest tñ credi aliq̃d qd nõ spe raẽ. nihil ãt pt sperari qd nõ crediẽ. Ideoq3 credẽ qd ẽ actꝰ fidei. nãlir p̃cedit sperare q̃d ẽ actꝰ spei. quia nisi aliquid credaẽ. nõ pt sperari. Crediẽ ãt q̃d nõ speraẽ Inde ẽ q in scriptura plerũq3 repiẽ q fides p̃cedit spẽ ⁊ spes sequiẽ fidẽ. nõ q ṽtꝰ fidei p̃cedat ṽtutẽ spei tpe vel cã. ꝟ q̃ actꝰ fidei nãlir p̃cedit actũ spei. q̃d etiã q̃dã ꝯcedũt de ipa ṽtute fidei vt naturalir p̃cedat spẽ ñ tẽ- pe. Uñ ⁊ recte ea sola dr fũdamẽtũ oim ṽtutũ ⁊ bono rum operum. Non autẽ fundamentũ est charitatis. quia non ipsa charitatis. sed charitas ipius virtutis fidei cã est. Charitas ei cã ẽ ⁊ mr omniũ ṽtutũ. Que si desit. frustra habẽẽ cetera. Si ãt assit. habẽẽ oia. Ca ritas eñ spũssãctꝰ ẽ vt in supiorĩbꝰ p̃taxatũ ẽ. Ipa ẽ q̃ cã oim ṽtutũ. nõ ipius aliq̃ ṽtutis cã ẽ. q̃ oia munera excellit. Uñ Augu. Respice ad munera eccle. ⁊ vni- uerẽ excellẽtiꝰ charitatis munꝰ cog̃sces. q̃ vt oleũ nõ pt p̃mi in imo. ꝟ supexilit. Nõ ẽ eiꝰ cã vl' fũdamẽtũ fides

Aug. in ench.

Quare dr sola fides fundamẽ tum.

Aug. sr Job.

vel ignẽ. ⁊ h̃ mõ ñ h3 q̃s noticiã de charita te q̃ est i se. nec de grã g̃tũ faciẽte. q̃ nesciat eam discerneẽ a dono grẽ g̃ratis date. ꝓpter ipius mẽtis obnubi/ lationẽ ex fantasma tũ inuolutõe. S3 nec adhuc istõ sufficit. q̃ nõ solũ cognoscat q̃s hñs fidẽ ip3 hitũ scia noticie. sed etiã discre tõnis ⁊ cognitõis. dis cernit eñ ipsum ab aliis hitibus virtutum Et ꝓpterea aliẽ dõm q cognitio q̃ aia co/ gnoscit illud qd h3 in se ẽ cognitio cuiusdã experientie. p h̃ eñ co/ gnoscit aliq̃s se habẽ fidez. qũ ad sciẽtiã in/ trorsus ingrediẽs ex/ periẽ verũ sit ꝓmptꝰ ad credendum. sic de aliis hitibꝰ ṽtutũ et aliis oibꝰ q̃ latent in/ trorsus. Dñ ẽ aia nõ põt hře experientiã nisi de eo qd est in ptãte sua. ⁊ ido de eo qd re spicit actũ aie. cũ expi entia dicat vsum ali/ cuiꝰ potẽtie. hinc ẽ q qñ aliq̃ sũt in aia ita q reddũt eiꝰ potentiam habilez ad aliqd opꝰ

vel circũstãt alicui opi iteriori. talia pñt ꝯgnosci ab ipa aia certitudinalir. Uñ si aliq̃s ẽ habilis ad aliqd opꝰ. certissime se nouit hře illũ habitũ. sicut fidelis hitũ credendi. ⁊ amãs hitũ amãdi. Et sic de ceteris. Que vero aliq̃ sic sunt in aia q ipa p̃ncipalir nõ respiciũt vsum alicuiꝰ potẽtie. sicut caracter. vel sicut deformitas culpe p̃terite. vel q̃ sunt supra ptatẽ ipius aie. sicut grã incr̃eã reddit acceptã deo. ⁊ charitas silr. q̃ a talibꝰ nõ põt aia hře experientiã. nec põt hře certã noticiã. iõ cũ dr q illa q̃ sunt eẽntialr in aia certitudinalr cognoscanẽ. h̃ intelligiẽ de illis de q̃bus pt sumere aia certũ experimentũ. de his aũt de q̃bus nõ pt sumere certũ experimentuz nisi p cõiecturã. nõ cognoscit nisi cõiecturãdo. Et qm̃ de fide sm q reddit habilẽ ad credenduz certissia põt hři experientia. sm aũt q sui credẽ est deo acceptũ. certa experientia hři nõ pt. ꝟ solũ cõiectura. hinc est q fides q̃tũ ad hitũ substratũ certissime videtur ab aia. inq̃tũ aũt ẽ formata nõ cognosciẽ p cõiecturã. ⁊ sic est aliq̃s cõcreta. Et p h̃ p3 rñsio ad illud qd obr̃ de charitate ⁊ grã. Ad illud qd q̃riẽ de sufficientia illoꝝ modoꝝ. dõm 6 q modi videndi pñt dupliciter distingui. vel a pte virtutis cognoscẽtis. cũ illa sit triplex. s. sensitiua exterior. imagi natiua. ⁊ intellectiua. sic triplex distinguiẽ visio. sc3 corpalis. imaginatiua. ⁊ intellectualis. Si aũt a pte modi rõe sunt dũe q̃rũ sufficientia p3 sic. Dme eñ qd vr ab aia. aut videẽ p sui eẽntiã. aut videẽ p sui spẽm. aut vr p se aliã ab ipsa simplir differẽtẽ. Si p sui eẽntiã vr. sic ẽ vnꝰ modus q̃ poniẽ sexto loco. Si p sui spẽm. h̃ põt esse triplr. Nã illa spẽs aut ẽ oino cõcreta materie. aut abstracta. aut ptim ꝯcreta ptim abstracta. Cõcreta eis put appbendiẽ a sensu exteriori. licet sit ibi aliq̃ abstractio. Simplir abstracta put appbendiẽ ab intelle ctu. Medio mõ put appbendiẽ ab imagine. ⁊ sic sunt tres p̃mi modi. Si aũt res h3 cognosci p rem ab ipsa differẽtẽ. hoc pt eẽ duplir. Aut q̃ ꝯpaẽ ad ipam sub rõne silis. aut in rõne effectꝰ. Et sic duo sunt modi. vic3. q̃rtus ⁊ q̃ntus. Et si tu obiicias q aliq̃d põt ꝯpari ad alterũ in rõne dispari vel in rõe ꝯtrarii. dõm q nec dispa tum nec ꝯtrariũ facit cognoscere aliq̃d nisi inq̃tũ innuit aliquẽ modũ in rõne silis. Uñ q̃ cognoscit q albũ dis gregat. p ꝯñs cognoscit q nigrũ cõgregat. q̃ silir se h3 oppositũ ad oppositũ. sicut ꝓpositum ad ꝓpositum. 7 e Probaẽ futura resurrectio ⁊c. Contra. h̃ videẽ potius ad oppositũ q̃ ad ꝓpositũ. Si eñ ꝓbaẽ illud qd crediẽ p auctẽ patrũ. tũc videẽ q fides nõ sit argumentũ. imo potius ꝯclusio. ẽ si fides ẽ argumentũ. videẽ q nõ recte dicat q resurrectio ꝓbaẽ p fidẽ patrũ. Itẽ si locus ab auctẽ ẽ infirmissimꝰ. ⁊ fides trahit funda- mentũ a loco ab auctẽ. ẽ videẽ q fides ẽ infirmissima. R'. dõm q sm aliq̃s verbum mgr̃i intelligi pt de fide acq̃sita ex inspectõe scripturaꝝ. nõ aũt de illa q̃ est inspirata. ⁊ q̃ numeraẽ inẽ spũalia charismata. Sed illud

nõ satisfacit. quia mgr̃ hoc dicit ad exponendũ illã diffinitionẽ quã apls assignat. ⁊ constat q̃ apls loquit̃ de fide formata. Et ppterea dõm ẽ aliter ẽm q̃ mgr̃ dicit illud qđ credit̃ per fidẽ. p ipsam fidẽ pbat̃. Ipm eñ qđ credit̃ pbat̃ p auctẽ. auctas aũt nullius ẽ efficacie in pbando nisi p fidẽ. ⁊ ita tota firmitas argumẽti ad fidem redit. Uñ si aliqs q̃rat verũ resurrectio sit futura. pbat̃ q̃ sic p auctẽs sacre scpture ⁊ p verba pphetaꝝ qui ita dixerũt. Sed si q̃rat vlterius vt pbem ei q̃ ipsi verũ dixerũt. rñdebit̃ ei q̃ sciam⁹ ipsos verum dixisse. q: a spũscto illuminati fuerũt. ⁊ ita certificati fuerũt p fidẽ quã a deo acceperũt. ⁊ nos certificamur de eorũ certificatione p fidez quã ab ipso deo accepim⁹. Et sic pt3 q̃ expositio mgri bona est. q: p h̃ nõ vult dicere q̃ fides pbet̃ s3 magis q̃ fides pbet. ita q̃ vere et pprie dicatur ab aplo argumentũ.

8 f Fides charitatez p̃cedit. Hoc videt̃ eẽ falsum. q: sicut dicit Amb. Charitas est mr̃ vtutũ ⁊ caput. ⁊ mr̃ p̃cedit illud cui⁹ est mr̃. Itẽ glo. sup illud ps. Noli emulari. dicit q̃ spes ẽ introitus ad fidẽ. g̃ videt̃ q̃ fides nõ sit p̃ma int̃ vtutes theologicas ẽm q̃ dr̃ in lr̃a. Itẽ oẽs vtutes simul infundunt̃. g̃ nõ videt̃ q̃ repiat̃ in illis aliqs ordo. R̃. dõm q̃ est loqui de fide et alijs vtutib⁹ dupl'r. sc3 q̃tũ ad hitũ ⁊ q̃tũ ad actũ. Si q̃tũ ad hitũ. sic ẽ ibi simil'tas. Si q̃tũ ad actũ. sic ẽ ibi nãlis ordo. p eo q̃ actus fidei p̃ambulus est ad actũ spei ⁊ charitatis. Nemo eni aliqđ sperat vel amat nisi illđ

9 cognoscat ⁊ aliq̃ mõ credat. Ad illud qđ obr̃ q̃ charitas ẽ mr̃. dõm q̃ illud intelligit̃ q̃tũ ad rõez merendi. Preterea charitas dr̃ eẽ mr̃ vtutũ nõ q: illas generet. s3 q: illas fouet ⁊ nutrit vt pueniãt ad statũ pfectõis. Ad illud qđ obijcit̃ de glo. dõm q̃ fides ibi nõ accipit̃ p fide virtute vel ei⁹ actu. s3 p illo qđ fidei succedit. sc3 p ipsa beatissima visione.

est. Greg. tñ sup Ezech. dicit. Q: nisi fides p̃us teneatur. nullaten⁹ ad spũalẽ amorẽ attingit̃. Nõ eñ charitas fidẽ. s3 fides charitatẽ p̃cedit. q: nemo põt amare qđ nõ crediderit sicut nec sperare. S3 h̃ accipi põt eẽ dictũ de fide que vtus nõ ẽ. Ipa eñ spem ⁊ charitatẽ frequẽter p̃cedit. vel de actu fidei q̃ forte nãlit̃ actum charitatis p̃cedit sicut actũ spei. Qđ vba p̃missa diligent̃ notata innuũt. ⁊ ea etiã que addit dicẽs. Nisi ea inq̃t q̃ audis credideris. ad amandũ ea q̃ audis nõ inflamaberis. Que tñ de nõ visis ẽ vt añ dixim⁹. Uñ Chri̇s. Fides in aĩa nr̃a facit subsistere ea q̃ nõ videt̃ õ qb⁹ pprie fides ẽ. De visis eñ nõ ẽ fides s3 agnitio.

Grego. f

Chri̇s.

D intelligentiã hui⁹ ptis incidit hic qđ circa duo. Primo eni q̃rit̃ de ipsa fide simpl'r dicta siue formata. Scđo vo q̃rit̃ de fide q̃dãmodo diminuta siue informi. Circa primũ q̃runt̃ q̃nq3. Primo querit̃ vtrũ fides sit vtus pprie dicta. Scđo q̃rit̃ vtrũ sit in pte aĩe affectiua vel cognitiua. Tercio q̃rit̃ vtrũ sit vtus vna. Quarto q̃rit̃ vtrũ sit tante certitudinis q̃nte certitudis est scia. Quinto q̃rit̃ de notificatõe ipius ab aplo assignata.

a

Questio. j. a

Utrũ fides sit vtus. ⁊ loq̃mur hic de fide q̃ quis credit in deũ. Et q̃ sic oñdit̃. Qđ est p̃ncipiũ nr̃e salutis h3 rõem vtutis. s3 fides ẽ hmõi ẽm q̃ sepe dr̃ i euangelio. Fides tua te saluũ fecit. g̃ fides ẽ virt⁹. Itẽ qđ est p̃ncipiuz purificatõis cordis h3 rõem vtutis. sicut eni cor nõ coinquinat̃ nisi p viciũ. sic nõ purificatur nisi p vtutẽ. s3 fides ẽ p̃ncipiũ purificatõis cordis ẽm q̃ dr̃ Act. xv. Fide purificãs corda eoꝝ ⁊c̃.

Itẽ oĩs hitus qui ẽ p̃ncipiũ diuine acceptionis h3 rõez vtutis. maxime cũ respicit determinatũ genus opis. s3 fides est hmõi. ẽm q̃ dr̃ ad Heb. xj. Sine fide ĩpossibile est placere deo. g̃ fides plenã ⁊ pfectã in se cõtinet rõem vtutis. Itẽ qđ directã h3 ꝯrietatem ad viciũ ⁊ pctm̃ virt⁹ est. s3 fides ẽ hmõi. qm̃ directe opponit̃ heresi ⁊ infidelitati q̃ sunt vicia et pctm̃. g̃ fides ẽ virtus pprie dicta. ⁊ hoc ap̃m põt pbari expsse p auctẽ augustini in lr̃a. Scđo ꝯ. In eodez genere sunt extrema ⁊ mediũ. p eo q̃ participat nãm extremoꝝ. S3 fides est mediũ int̃ opinionẽ ⁊ sciam. sicut dicit mgr̃ Hug. in li. de sacris. vbi dicit. q̃ fides ẽ certitudo de reb⁹ absentib⁹ supra opinionẽ ⁊ infra sciaz ꝯstituta. Si g̃ nec opinio nec scia ẽ in genẽ virtutis. necessario sequi videt̃ q̃ nec fides in genẽ virtutis cõtineat̃. Itẽ hitus distinguunt̃ p actus. ⁊ actus p obiecta. In hoc aũt distinguit̃ virt⁹ ⁊ scia ẽm phm q̃ virtus ẽ in bonũ. ⁊ scia ẽ in verũ. s3 fides ẽ in verũ sub rõne veri. g̃ fides nõ est in genẽ virtutis s3 magis in genẽ scie. Q: aũt fides sit in veꝝ sub rõne veri. pt3 qm̃ fidei ẽ assentire p̃me veritati ppter se ⁊ sup oĩa.

Itẽ vitupabile ẽ oĩ hñti vsum rõnis velle aliquid sine rõne. s3 fides q̃ credim⁹ in deũ nõ req̃rit rõem. g̃ talis fides vitupabilis est. sed nihil qđ est vitupabile h3 rõem virtutis. g̃ vbi ẽ fides nõ põt eẽ virtus in nobis. Itẽ q̃to aliqs actus ẽ rõnabilior tanto ẽ virtuti pximior. g̃ credere p rõem cogentẽ plus spectat ad virtutẽ q̃ credere absq3 rõe. Si g̃ credulitas quã quis h3 per violentiã rõnis nec est virtus nec actus virtutis. multo fortius videt̃ q̃ ipsa fides q̃ rõez nõ sequit̃ nec rationi innitit̃ careat pfectione virtutis.

10 R̃. dõm q̃ absq3 dubio ipa fides q̃ in deum credimus nõ tñ est virtus. verũ etiã auriga virtutum. sicut de prudentia dicit Berñ. ad Eugeniũ. Uirt⁹ q̃dẽ est. qm̃ in ea ꝯsistit rectitudo vite ẽm regulã iusticie. Iustũ eñ est vt intellect⁹ nr̃ ita captiuet̃ ⁊ subiaceat summe veritati sicut affectus nr̃. S3 subiacere summe bonitati nõ põt aĩa recta nisi intellectus summe veritati ppter se ⁊ sup oĩa assentiat. ⁊ affect⁹ summe bonitati adhereat. Hanc autẽ rectitudinẽ nõ h3 q̃s nolens scđ volens. nemo eni plus credit deo q̃ sibi. nisi p h̃ q̃ vult intellectũ suũ captiuare in obsequiũ xpi. Si g̃ captiuatio intellectus in obsequiũ summe veritatis spectat ad rectitudinẽ vite. voluntas qua quis vult se captiuare est voluntas recta. ⁊ hitus q̃ mediãte ad hoc expedit̃ ⁊ adiuuat̃ facit ad rectitudinẽ voluntatis. g̃ si iusticia nõ ẽ aliud q̃ volũtatis rectitudo. ⁊ fides nõ est aliud nisi hitus q̃ intellectus nr̃ voluntarie captiuat̃ in obsequiũ xpi. restat q̃ habitus fidei spectat ad rectitudinẽ vite ẽm regulam

inficie. ꝛ ideo habꝫ in se rōem virtutis vere ꝛ ꝓprie. Nec solū hꝫ in se rōem virtutis vere. ſ mag᷒ aurige virtutū q̄rūlibet tā theologicaꝝ vicꝫ q̄ cardinaliuꝫ. Sine fide enim non est cognitio summi ꝛ vere boni. sine cognitione autē summi ꝛ vere boni non potest esse expectatio ꝛ dilectio. Cognitio em̄ pambula est ꝛ dirigit affectū ad expectandū ꝛ ad desiderandū. et iō necessario fides spem ꝛ charitatē ꝑcedit tanq̄ regula ꝛ auriga ipsarū. Rursus sine cognitōne summi boni nō pōt eē recta intētio. Hoc em̄ solū fit recta intentione qđ fit ad honoreꝫ ꝛ gloriā dei. sine vō recta intētione null⁹ act⁹ virtutis recte incedit. Cū ḡ habitus fidei ē q̄ mediāte sūmū bonū a mētibus nr̄is agnoscit. hinc est q̄ fides dirigit nostrā intētionē. et ꝑ hoc regula ē ois opationis bone. ꝛ ois ꝟtutis meritorie. Et iō nō tm̄ dꝫ dici virtus gratuita. sed etiaꝫ virtutū gratuitaꝝ regula ꝛ auriga. Et ꝯcedende sūt auctes ꝛ rōes q̄ sūt ad istā ptē.

11 Ad illud vō qđ pmo obi in ꝯtrariū q̄ fides tenet mediū int̄ sciam ꝛ opinionē. dōm ē q̄ fides assignat̄ q̄si mediū int̄ sciam ꝛ opinionē ab hug. nō q̄ conficiat̄ ex illis duob⁹ sicut mediū ꝯficit̄ ab extremis sed q: mediū locum tenet q̄tū ad gradū certitudinis. est eīm mag᷒ certa q̄ opinio. ꝛ min⁹ q̄ scia sicut videbit̄ infra. de hoc aūt medio nō ē necesse q̄ sit in eodē genere pximo cū extremis. Posset etiā dici q̄ hoc nō hꝫ necessitatē in morib⁹. ꝑ eo q̄ mediū repit̄ in genere virtutis. ꝛ extrema sunt in genē vicioꝝ.

12 Ad illud qđ obi q̄ scia distinguit̄ in hoc a virtute q̄ ipsa ē in verū ꝛ virtus in bonū. dici pōt q̄ phs loquit̄ ibi de virtute ꝯsuetudinali q̄ ꝯsistit circa actōes ꝛ passiōes. de q̄ dicit q̄ ꝟt⁹ ē in passionib⁹ ꝛ opationib⁹ optioꝝ opatiua. ꝛ hmōi virt⁹ ordinat in his q̄ sūt ad finē. De vtute aūt intellectuali cuiusmodi ē sapia ꝛ intelligentia q̄ ordinat in ipm finē nō hꝫ veritatē. ꝛ hoc mō fides ē virtus. nō mō pmisso. Sꝫ hic modus dicēdi videt̄ eē calūniosus in h̄. q̄ nō tm̄ de virtute ꝯsuetudinali verūetiā de oi alia virtute sub rōne virtutis videt̄ posse hec dūa assignari respectu scie. Et ꝓpterea dōm ē q̄ alit̄ verū ē obiectū fidei. alit̄ obiectū scie. Scie inquā obiectū ē. q: est veꝝ visum. Fidei aūt est obiectū q: est veꝝ. verū inq̄ nō visū sed salutiferū. Quia em̄ ē nō visū requirit̄ ad ipm cognoscendū alius habitus q̄ sit habitus scie. Quia salutiferū. iō hit⁹ ille ad salutē ordinat ꝛ ad vitā beatā. ꝛ iō hꝫ rōem virtutis cōpletam. Et sic pꝫ q̄ nihil impedit q̄n fides possit esse in verū ꝛ tn̄ nihilomin⁹ eē virtus. ꝑ eo q̄ alio mō est in veꝝ q̄ scia ſm duplicē ꝯditionē ꝑassignatā. Est em̄ in veritatē nō visā sed veritatē salutiferā. Quia em̄ nō visa ē credit̄ voluntarie. Quia aūt nō solū ē visa. ſ etiā salutifera. credit̄ voluntarie ꝛ meritorie. q̄ duo aliena sunt a speculatōne scie. Vn̄ ꝛ veritas in q̄ ē fides est veritas ſm pietateꝫ. q̄ quidē nota est catholicis. sed ignota fuit phis.

13 Ad illud qđ obi q̄ credere sine rōne ē vituparabile. dōm q̄ illud veꝝ est vbi auctas nō supplet locū rōnis. Vbi vō auctas locū supplet rōnis nō ē vituparabile ſꝫ valde cōmēdabile. Sic aūt est in fide. Qm̄ ꝛ si nō assit intellectui ipius credentis rō ꝓpter quam debeat veritati assentire. adest tn̄ sūme veritatis auctas q̄ cordi suo suadet. quā etiaꝫ sūmā veritatē scim⁹ mentiri nō posse. ꝛ iō impiū est ei nō credē. ꝓpterea hoc nō tollit imo potius cōfert fidei eē virtutē.

14 Ad illud qđ obi q̄ quāto aliq̄d est magis rōnale tanto magis ꝯsonat virtuti ꝑfecte. dicendū q̄ rōnale dr̄ aliq̄d dupl̄r. aut q: cōsonū ē rōni eleuate ꝛ illustrate a lumine veritatis supne. aut q: cōsonū est rōni ꝯuerse ad cognitionē sensibilem. Si pmo mō dicat̄ rōnale. nō hꝫ instantiā. Si scđo mō dicat̄ rōnale. falsitatē hꝫ. qm̄ frequēter rō ad sensibilia ꝯuersa iudicat eē vera q̄ sunt falsa. ꝛ eē bona que sunt mala. ꝛ ecōuerso. Vn̄ nō nulla videnť sibi irrōnabilia q̄ sunt valde rōnabilia. sicut pꝫ. q: nō nulla videnť irrōnabilia phis q̄ tn̄ videnť valde rōnabilia xpianis. vt oino cōtemnere. ꝛ oino mēdicare. ꝛ silia. Et q̄tū ꝑcellit iudiciū viri iudiciū pueri. tantū precellit iudiciū viri xpiani iudiciū viri⁹ phi. ꝛ iudiciū rōnis sursū ꝯuerse. iudiciū rōis ad inferiora depsse. ꝛ iō hoc nō ipedit fidē esse virtutē. q: credit aliq̄ que videnť eē irrōnabilia hoi. Aliq̄n em̄ sunt rōnabilia homi spūali. et hoc facit ad rōem virtutis vt credat sine rōne. Si em̄ crederet ꝑ rōem cogentē. illa credulitas nō esset volūtaria sed necessaria. ꝛ sic nō eēt virtuosa nec meritoria. sicut medi⁹ manifestabit̄ infra.

Questio .ii. b

Vtruꝫ fides sit in pte aīe cognitiua an affectiua. Et q̄ sit in pte cognitiua videt̄ pmo ꝑ Aug. q̄ sic diffinit credere in libro de pdestinatione scōꝝ. Credere est cogitare cū assertione. ad illā ḡ vim ptinet credē ad quā ptinet cogitare. ſꝫ cogitare ē potentie cognitiue. ḡ ꝛ credere. Si ḡ in illa potētia ē fides cui⁹ act⁹ est credē. videtur q̄ fides sit in pte anime cognitiua.

Itē ad Rom. x. Fides ē ex auditu. ibi glosa i. dat intellectū dū de auditis mentē illustrat. Si ḡ fides ē ꝑ auditū. ꝛ fides illuminat mentē. ꝛ tā audire q̄ illuminari spectat ad partē aīe cognitiuā. videt̄ q̄ fides sit in pte aīe cognitiua.

Itē reformatio imaginis fit ꝑ tres virtutes theologicas. ſꝫ imago nō tm̄ consistit in potētia affectiua. verū etiā in potētia cognitiua. ḡ necesse est q̄ aliq̄ virtus theologica reformet potentiā cognitiuā. nō est aūt aliā dare nisi fidē. si ḡ virtus ē in ea potentia quā reformat. videt̄ q̄ fides sit in potētia cognitiua.

Itē in eadē vi est virtus gratuita. ꝛ dos illi succedēs in gloria. ſꝫ visio q̄ succedit fidei ē in potentia cognitiua sicut manifestū est. ergo ꝛc̄.

Itē in illa potentia aīe est virtus tanq̄ in subiecto circa cui⁹ actum explicat difficultatē. hitus em̄ in ea potentia collocat̄ ad cui⁹ opus habilitat. Si ḡ ꝑ fidē captiuat̄ intellectus in obsequiuꝫ xpi. ḡ fides expedit actū ipsius potētie intellectiue. est ergo in ipsa tanq̄ in subiecto.

Sed ꝯ. Tullius diffiniens virtutē dicit q̄ virtus ē habitus voluntarius. ḡ si fides ē virtus. est habitus voluntarius. ſꝫ habitus voluntarius ē in voluntate tanq̄ in subiecto. ḡ ꝛ fides.

Itē Aug. de moribus ecclie virtutē diffiniēs dicit. q̄ virtus nō est aliud q̄ amor ordinatus. ḡ si ois virtus est amor essentialit̄ loquēdo. omis virtus est in ea potētia cui⁹ est amare. sed hoc est potētie affectiue nō cognitiue. ḡ ois virtus ē in potentia affectiua.

Itē mgr̄ Hug. in li. de sacris dicit q̄ in affectu fidei sba repitur. sed in ea potentia ē virtus tanq̄ in subiecto ꝓprio in quo repitur eius sbstantia. si ergo hec est potentia affectiua. videt̄ ꝛc̄.

Item in nulla potētia est virtus fidei q̄ possit cogi. quia sicut dicit Aug. cū cetera possit hō nolens. credē nō pōt nisi volens. sed potentia cognitiua pōt cogi. ḡ fides nō pōt esse in potentia cognitiua. ꝛ est in potētia cognitiua vel affectiua. ḡ ꝛc̄.

Itē in illa potētia est virtus sicut in subiecto q̄ est principiū actus ꝛ opationis illi

virtuti debite. sʒ nullus assentit veritati nō vise nisi
qꝛ vult. ꝙ si principiū actus credendi hʒ ortū a volun
tate. necesse ē fidē eē in ea tanꝗ̄ in subiecto ꝓprio. Si
tu dicas ꝙ simul ē in intellectu ⁊ affectu. Contra h̄
est. qꝛ vnus habitus simplex nō pōt eē in duabꝰ poten-
tiys. sed cognitiua ⁊ affectiua sunt diuerse potētie si-
cut ostēsum ē supra in scdo libro. ꝙ si fides est habitꝰ
vnꝰ. nō pōt eē simul et semel in illis potētys duabus
Et iterꝫ ꝑ hoc nō soluit. qꝛ adhuc restat qd̄ in q̄ illarꝫ
potentiarꝫ sit p̄mo et p̄ncipaliť. qꝛ quocunqꝫ borꝫ dr̄.
videntr̄ obuiare rōnes q̄ sunt ad opposita partem.

15 Rꝫ. ad p̄dictorꝫ intelligentiā ꝙ circa hoc diuersi
diuersa senserūt. Quidā eñi dicere voluerūt ꝙ fides
est in potentia cognitiua. ⁊ in intellectu speculatiuo
sm̄ ꝙ est speculatiuus. Et rō corꝫ est ista. qꝛ intellectꝰ
speculatiuus dr̄ esse ille q̄ tendit in verꝫ sub rōe veri.
fides aūt facit intellectū credere articulos. nō qꝛ bo-
nos. sʒ qꝛ veros. ita eñi q̄s credit dānationē malorū
sicut glorificationē bonorꝫ. Et iterꝫ. Charitas ⁊ fides
distinguunť in obiecto q̄tū ad rōnem motiui. et qm̄
charitas tendit in deū sub rōne boni. necesse est ꝙ fi-
des tendat in deū sub rōe veri. vñ assentit summe ve
ritati nō qꝛ bonitas sed qꝛ veritas. Qm̄ ꝙ intellectꝰ
speculatiuus recipit verum sub rōne veri. hinc est ꝙ
dixerunt fidē esse in intellectu speculatiuo inq̄tū est
speculatiuus. Nec obstant his verba phorꝫ. qꝛ ipsi
de veritate fidei nihil intellexerūt. Alys aūt aliť vi-
detur eē dōm. vicꝫ. ꝙ fides est in intellectu practico.
Intellectus eñi practicus dr̄ eē intellectus extēsus
sm̄ ꝙ vult phs ꝙ intellectꝰ speculatiuus extensione

16 fit practicus. Contingit aūt intellectū extendi tripl̄r
Vel ꝑ ꝯiunctionē sui cū affectione a q̄ inclinať. Vel
ꝑ ꝯiunctionē sui cū affectione ad quā inclinat. Vel
ꝑ ꝯiunctionē sui cū opatione quā dirigit et regulat.
Quibus aūt his modis ꝯtingit fidē poni in intellectu
extenso siue practico sm̄ varios ipsius fidei status.
Nā fides simpl̄r dicta siue sit informis siue formata
q̄ facit hominē credere deo in his q̄ nō videt. ē in ipso
intellectu inq̄tū inclinať ab ipsa volūtate. nō eñi cre
deret nisi vellet. Fides aūt formata q̄ quis credit in
deū ē i ipso intellectu inq̄tū inclinat affectū. Ad hoc
eñi ꝙ aliq̄s credat in deū ꝑ fidē formatā. oportet vt
in ipm̄ amādo tendat. sm̄ ꝙ hʒ in lr̄a. Fides aūt ꝑ-
fecta de q̄ dicit aplš ꝙ est opans ꝑ dilectionē. illa q̄-
dem est in ipso intellectu inq̄tū mediāte affectu diri
git opus. Et sic pꝫ ꝙ sm̄ istos fides est in intellectu
practico siue extenso. sm̄ diuersos ipius fidei status.
siue intellectus practicus dicať ꝓprie siue cōiter. siue
magis ꝓprie. sm̄ ꝙ magis et magis habet extendi.
Ratio aūt q̄ mouet istos hoc ponere nō solū est ver
bum phi q̄ dicit ꝙ virtutes sunt in intelligentia pra-
ctica. sed etiā ipsa rō recta q̄ dicat ꝙ virtus nō potest
esse nisi habitus voluntarius. cuꝫ circa ipsam consistat
laus et meritū. ⁊ iō impossibile est ꝙ virtus fidei sit
in intellectu nisi inquantū intellectꝰ iungiť affectui.
Intellectus aūt iunctus affectui et ipsi ꝯmixtus dr̄
esse intellectus extensus. vel intellectus practicus. ⁊
ideo dixerūt isti fidē esse in practico intellectu. Re-
stat adhuc tercꝰ modus dicēdi vicꝫ ꝙ fides nec est
oīno in potentia cognitiua. nec oīno in potentia af-
fectiua. sed quodāmō in hac. quodāmō in illa. Et h̄
est qd̄ dicit mgr̄ Hugo de scō victore in libro de sa-
cramentis. duo inq̄t sunt in q̄bus fides consistit. co-
gnitio vicꝫ et affectio. In affectu quidē sb̄a fidei re-
peritur. in cognitōne vo materia. Rō autē q̄ mouet
ad hoc ponendū est ꝙ actus volūtatis est essential
ipsi fidei. nunꝙ̄ eñi esset virtuosum credere nisi esset
voluntariū. Unde etiā Aug. dicit. ꝙ virtus non est
aliud q̄ amor ordinatus. Si ꝙ fides ē virtus. respi-
cit actū voluntatis vt sibi essentialē. ꝙ et circa illam
hʒ essentialiť ꝯsistere. Rursus. qꝛ ipsi fidei cognitio
essentialis ē. ⁊ illuminatio ꝑ quā intellectus dirigiť
in summā veritatē ei subycit. iō ipsa fides essentialr
respicit actuꝫ rōnis. ⁊ ꝓpterea dicunt illi q̄ sunt huiꝰ
positionis fidē esse nō tm̄ in rōne sed etiā in volunta
te. cū vtrūqꝫ actū respiciat essentialiť. Quia vo actꝰ
rōnis respectu actus volūtatis est mālis. cū rō indi
net ura volūtate. ideo etiā dixerūt ꝙ in rōne mate-
ria fidei repiť. in affectōe vero sb̄a. Oēs aūt hij mo-
di dicendi a magnis clericis sūpserunt initiū. et qui-
libet corꝫ hʒ satis rōnabile fundamentuꝫ. Et si quis
recte intelligat. inueniet quēlibet corꝫ hr̄e aliq̄d ve-
ritatis. Ut aūt hec planius fiant ascendendū est al-
tius ad videndū subiectum virtutis in generali. qd̄
quidē intueri possumꝰ satis plane q̄busdā p̄suppositis.
Uirtus eñi est sm̄ quā cōsistit laus et meritū. si-
cut culpa sm̄ quā attendiť vituperiū ⁊ demeritum.
Uirtus etiā est habitus reddens potentiā facilē respe-
ctu alicuiꝰ actus. Si ꝙ virtus principiū est laudis et
meriti. necessariū est eā poni in illa potētia q̄ est prin-
cipiū primū opis laudabilis ⁊ meritorij. Nā si pone
retur in potētia inferiori. tūc virtus potētie naturaľ
imparet virtuti ꝯtuite. Si ꝙ li. ar. p̄ncipiū est meriti
⁊ demeriti. necesse ē oēm vtutē i li. ar. poni. Rursus.
cū habitꝰ sit in ea potētia circa cuiꝰ actū explicat dif-
ficultatē. ⁊ virtus sit habitus. necesse est eā reperiri
in ea potentia sicut in subiecto quā ad opus habili-
tat. Qm̄ ꝙ quedā virtutes explicant actus rōnalis.
quedā actus ꝯcupiscibilis. quedā actus irascibilis.
ideo quasdā necesse ē poni in rōnali. quasdā in con-
cupiscibili. quasdā in irascibili. His p̄suppositis fa-
cile est videre q̄d est subiectū fidei. Si eñi fides vir-
tus ē circa quā ꝯsistit laus ⁊ meritū. necesse ē ꝙ ipsa
in libero arbitrio ponať. Rursus. si fides habitus ē
ꝑ quē intellectus captiuať in obsequiū xpi. ⁊ innitiť
veritati prime ꝓpter se. ⁊ hoc mō dr̄ intellectus quo
dāmodo speculatiuus. necesse est ꝙ habitus fidei q̄-
dāmodo sit in intellectu sm̄ ꝙ hʒ rōem speculatiui.
Et qm̄ intellectus nō habilitať ad assentiēdum ipsi
veritati prime sm̄ suū iudiciū sed sm̄ voluntatis im
periū. ideo fides nō respicit intellectū tanꝙ̄ pure spe
culatiuū. sed necessariū est ꝙ ipsa sit in ipso intelle-
ctu sm̄ ꝙ est quodāmō extensus ⁊ ab affectu incli-
natus. Rursus. qm̄ ipm̄ velle credere. est essentiale
ipsi fidei. hinc est ꝙ habitus ille nō tm̄ respicit intel-
lectū vt speculať summā veritatē. nec etiā inclinať
ab affectu. sed etiā ipsum affectū. Ex his pꝫ ꝙ nō est
repugnantia inter p̄dictas positiones. si q̄s recte in-
telligat. imo ex oībus quasi colligiť vna veritas inte-
gra. qm̄ fides vt est virtus est principiū meriti. ⁊ re-
spicit liberū arbitriū vt subiectū. Inq̄tū vo habitus ē
quodāmō respicit intellectū speculatiuū ⁊ eius actū
q̄ est credē verꝫ. Quia vo quodāmō intellectū exten
sum ⁊ eius actū qui est credere volūtarie. siue credē-
do in deū tendere. quodāmō ipm̄ affectū ⁊ eius actū
q̄ est velle assentire ei ad qd̄ rō ex se nō pōt attingere
Si tu obyceres ꝙ ista nō pñt simul stare. qꝛ cū fides
sit habitus simplex. ⁊ vnus habitꝰ simplex sit in vna po

tentia tanq̄ in subiecto. nõ videt᷑ q̄ posset oẽs illas
17 potentias tanq̄ vnum subiectũ respicere. Ad hoc di
cendũ q̄ nihil impedit vnã ⁊ eandẽ virtutẽ dicẽ esse
simul in libero arbitrio. ⁊ rõne. ⁊ voluntate. Quia si-
cut in scđo libro ostensum fuit libe. arbi. nõ dicit po-
tentiã distinctã a rõne ⁊ voluntate scḋm rem ⁊ essen-
tiam. imo scḋm q̄ vult btũs Aug⁹. liberũ arbitriũ com
plectitur tres potentias. sc; irascibilẽ. ɔcupiscibilem.
18 ⁊ rõnalem. Et ideo nullum incõueniens est q̄ vna
quęq; virtus q̄ reponit᷑ in vna istarũ potentiarũ scḋm
q̄ habitus. in libero arbitrio reponat᷑ scḋm q̄ virtus
⁊ meriti principiũ. Similr̄ nullũ est incõueniens po
nere vnũ habitũ esse in rõne ⁊ voluntate. ita q̄ vnã;
illarũ potentiarũ respiciat q̄tũ ad actũ materialẽ. al-
teram q̄tũ ad actũ formalẽ. Sicut patet q̄ habitus
scie quo ad quid respiciat memoriã. sc; quo ad reten-
tionẽ speciei. ⁊ quo ad quid intelligentiã. sc; quo ad
facultatẽ cõuersionis. ⁊ tñ dr̄ vnus habitus simplex
Quis em̄ potẽtie distincte sint. nihilominus tñ con
tinuari habent in vno subiecto. rõne cui⁹ põt esse in
eis vnitas ɔ̄preratis. sicut vna sanitas ponit᷑ esse in
multis mẽbris corporis interius. ⁊ vna honestas in
multis exterius. Ex his potest elici ⁊ haberi gñaliter
quid sit subiectũ cuiuslibet virtutis. ⁊ q̄d sit etiã sub-
iectũ cuiuslibet vicij siue pcti. Põt etiã haberi deter-
minatio ɔ̄posite q̄nis videlicet q̄d sit subiectũ fidei.
Nã licet inq̄tũ virtus meritoria dicẽda sit esse in li-
bero arbitrio. inq̄tũ tñ habit⁹ reddens potentiã fa-
cilem ponẽda est quodãmõ in potẽtia cognitiua si-
cut ostẽdunt rõnes ad pmã partẽ. qm̄ ad fidẽ perti
net cogitare. ad fidei ɔ̄pnetates ptinet illuminare et
rõem reformare. ⁊ intellectũ captiuare. ipsi etiã fidei
succedit videre. que oĩa respiciunt cognitionẽ. Ideo
rõnes ad partẽ illam inducte sunt ɔ̄cedende. nec eis
obuiant rõnes ad oppositũ. Qm̄ licet fides respiciat
actũ potentie cognitiue. nõ tñ ipm̄ respicit oĩno pu-
re. sed inq̄tũ h; affectionẽ cõcomitantẽ ⁊ quodãmõ
possidentẽ. ⁊ ideo etiã necesse ẽ ponere q̄ fides quo-
dammodo sit in affectione. sicut dicit mgr̄ Hugo de
scõ victore. Et hoc q: est habit⁹ volũtarius ⁊ amor
ordinatus. et talis nature est actus eius q̄ ad ipsum
nemo põt cogi inuitus. Et iõ concedi possunt rões
q̄ sunt ad partẽ sequẽtẽ. Qz aũt rões sibiq̄ inuicẽ nõ
obuient sed vtrimq; verũ cõcludant satis clare põt
videre. si quis põt cape q̄ ad esse fidei virtutis con-
currit actus rõnis simul ⁊ volũtatis. qḋ bene innuit
aplś in ipsa notificatione fidei cũ dicit fidẽ ẽẽ sbam
rerũ sperandarũ. argumentũ nõ apparentiũ. tangẽs
qḋ est in ea cognitionis ⁊ qḋ est affectionis. Nunq̄
em̄ fides esset virtus q̄tũcunq; intellectũ illumina-
ret. nisi etiam voluntatẽ quodãmõ rectificaret. sicut
patet in dono ɔ̄phie. q: illuminat intellectũ ad eadẽ
ad q̄ illuminat fides. ⁊ tñ nõ ponit᷑ eẽ virtus. qm̄ in
illa illuminatõne nõ coopat᷑ volũtas sed qḋ coop a
tur in fidei assensu ⁊ actu. Ex his patere possunt ea
que obiecta sunt ⁊ ɔ̄similia q̄ circa hoc obijci pñt.

Questio .iij. c

Utrũ fides sit virtus vna. Et q̄ sic videt᷑. Ephe. iiij.
dicit᷑. vnus deus. vna fides. ⁊ vnũ baptisma. sed ba-
ptisma vnitatem habet scḋm spẽm qḋ quidẽ est sacra
mentum fidei. ergo videt᷑ multo fortius q̄ ⁊ ipsa fi-
des ẽẽ. Item. j. ad Cor. xiij. Nunc manẽt fides.

spes. ⁊ charitas. tria hec. sed spes et charitas habent
vnitatẽ scḋm spẽm. ergo et fides. Item fides nulli
assentit nisi ɔ̄pter summã veritatẽ. sed summa veri-
tas tm̄ vna est. ergo ratio credendi est vna. sed habi
tus diuersificat᷑ scḋm formã et spẽm a pte rõnis noti-
ue et intellectiue. Si ergo ratio credendi est vna. ne-
cesse est virtutẽ fidei qua creditur vnã esse speciem.
Itẽ qui credit deo nõ iudicat᷑ esse fidelis nisi cre-
dat in omnibus articulis. sed fides virtus facit vnũ
quẽq; esse fidelem. ergo non est vera virtus nisi per
ipm̄ omnia credibilia credant᷑ ⁊ in vnũ colligantur.
sed nõ colligerent᷑ in vnũ pfecte nisi fides esset vir-
tus vna. ergo necesse est q̄ fides vna sit respectu om-
nium credibiliũ. Item nõ est alia obedientia scḋm
spẽm q̄ obedire deo in mandatis pme tabule. ⁊ in
mandatis secũde. licet mandata pme tabule ordi-
nent ad deũ. mandata vero secunde ordinẽt ad proxi
mum. ergo pari rõne non erit alia fides qua assentit᷑
pme veritati in articulis respicientibus diuinitatem.
et in articulis respicientibus humanitatẽ. Et non
est dare aliq̄d scḋm qḋ fides plurificet᷑ ⁊ diuersificet᷑.
ergo necesse est fidei virtutẽ esse vnam scḋm speciem.
Sed contra. Habit⁹ diuersificat᷑ p actus. et act⁹
p obiecta. sed obiectũ fidei nõ solũ est verũ increatũ.
vtpote q̄ deus sit trinus ⁊ vnus. sed etiã verũ crea-
tum. vtpote q̄ xp̄s sit natus ⁊ passus. Si ergo crea-
tum ⁊ increatũ nihil habent commune. imo differunt
essentialiter ⁊ formalr̄. necesse est pon̄e q̄ fides qua
credimus diuinitatẽ. ⁊ fides qua credimus humani
tatẽ. sit alia ⁊ alia scḋm spẽm. Itẽ sicut volunta s se
habet ad volita. ⁊ scia ad scibilia. sic se hab; fides ad
credibilia. sed voluntates diuersificant᷑ ⁊ numeran-
tur scḋm diuersitatẽ volitorũ. silr̄ et scie scḋm diuersitatẽ
scibiliũ. videt᷑ ergo rõne ɔ̄similr̄ q̄ fides verificari ha
beat scḋm diuersitates credibiliũ. ⁊ sic redit idẽ quod
prius. Itẽ donũ sapiẽtie ⁊ scie sunt diuersa dona. ⁊
hoc nõ ob aliud nisi q: vnũ est de eternis. ⁊ aliud de
temporalibus. Si g̃ fides ẽ de istis ⁊ de illis. videt᷑ q̄ ⁊ ipã
formalr̄ habeat diuersificari. Itẽ timor ⁊ spes sũt
affectiones formalr̄ differẽtes. et quia timor ẽ de fu
turis malis. spes autẽ de futuris bonis. g̃ fides nõ tm̄
est de futuris bonis vtpote de gloria eterna. sed etiã;
de futuris malis vtpote de supplicio eterno. g̃ videt᷑
q̄ fides de his ⁊ de istis habeat formalr̄ diuersificari.
Itẽ nulla virtus h; plenã rõnẽ virtutis nisi eam
concomitet᷑ recta intentio respectu finis. sed fides ẽ
que dirigit intentionẽ. ergo necesse est q̄ fides oẽs
virtutes circũeat q̄tũ ad eaꝝ fines. ergo si virtus q̄
omnes virtutes circuit nõ est virtus spãlis. sed vir-
tus generalis ad omnes. videtur et hoc posse colli-
gi fidem non esse virtutẽ vnam scḋm speciem. Rñ. 19
dicendũ; q̄ fides sunt in eodem sunt in diuersis vna
est scḋm spẽm. p eo q̄ non diuidit᷑ in spẽs q̄uis in di-
uersis diuersificetur scḋm numerũ. Et huius ratio est
quoniam vnitas virtutis attenditur scḋm vnitatem
actus principalis. Unitas actus principalis atten-
ditur scḋm vnitatem obiecti primi. Et quoniam ob-
iectum primum fidei vnum est. hinc est q̄ necesse est
virtutem fidei esse vnam. Hoc autẽ planius fit per
exemplum in consimili. Sicut enim videmus in ha- 20
bitu videndi q̄ virtus visiua habet obiectum per
accidens. sicut dicimur videre equum vel hominem.
habet etiam obiectum per se. sicut dicimur videre al
bum ⁊ nigrum. habet etiã obiectum nõ solum per se

sed etiã pmo sicut dicimur videre lucidũ. ⁊ ꝙuis obiectũ p accidẽs siue obiectũ mãle ipius visus diuersificet in spẽ. sicut equus differt spẽ ab hoĩe. ⁊ etiam obiectuꝫ p se spẽ differat sicut albũ spẽ differt a nigro. nõ tñ hitus videndi ſm spẽm diuersificat. q: rõ obiecti pmi vicꝫ ipsa rõ luminositatis vna ẽ in oĩbꝫ

21 visibili. Sic ⁊ in pposito intelligendũ ẽ. ꝙ licet fides habeat multa obiecta p accidẽs. sicut oĩa q̃ ꝯsequũtur ad articulos. multa etiã obiecta p se sicut etiam ipsos articulos plures ⁊ distinctos. q: tñ vna est rõ credendi in oĩbꝰ vicꝫ ipsa sũma veritas cui ipa fides innitit ꝓpter se ⁊ sup oĩa. ideo ipsa fides est spẽ vna. q̃ntacũqꝫ repiat in credẽdis ṽria. Et est silr. Si ego crederẽ alicui hoĩ veraci q: verax ẽ. eadẽ credulitate q̃ crederẽ ipm esse veracẽ crederẽ oĩa esse vera q̃ diceret q̃ntũcunqꝫ de diuersis materijs loqueretur. Per hunc modũ in pposito intelligendũ ẽ. Et idcirco cõcedende sunt rõnes ostẽdentes fidem hr̃e vnitatẽ ſm

22 spẽm. Ad illud võ qđ pmo obĩ ꝙ actus diuersificant p obiecta iã pꝫ rñsio. qm̃ hoc nõ intelligit de q̃cunqꝫ obiecto. sed de obiecto qđ est obiectum p se et pmo. qđ quidẽ nõ tñ hꝫ rõem mãlis. ſꝫ etiã rõnem actiui ⁊ motiui. hoc aũt mõ nõ est obiectũ fidei nisi ipsa sũma veritas. sicut infra meliꝰ patebit cũ de ob-

23 iecto fidei inqret. Ad illud qđ obĩ ꝙ sic se hꝫ fides ad credibilia sicut volũtas ad volita. ⁊ scia ad scibilia. dõm ꝙ nõ est silr. qm̃ scia in diuersis scibilibꝰ diuersas intuet rõnes ⁊ diuersa media p q̃ illa cognoscat. Silr voluntas in diuersis volitis diuersa intuetur appetibilia p q̃ illa appetit. Jđ tã volũtas q̃ꝫ scia diuersificant penes illa q̃ appetit ⁊ cognoscat. Fides aũt vnicã intuet rõem ſm quã oĩa credibilia credit. Et iđ ꝓpter diuersitatẽ credibiliũ nõ hꝫ diuersificari.

24 Ad illud qđ obĩ ꝙ donũ scie ⁊ sapie diuersificant dõm ꝙ nõ est silr. q: sapia negociat circa eterna ſm rõnes eternas. ⁊ scia circa tpalia ſm rões tpales. ⁊ iđo diuersificat q̃ negociat ſm rõnes alias ⁊ alias. Fides aũt nõ sic. imo tam circa creata q̃ circa increata versat ſm dictamẽ veritatis eterne. ⁊ iđ non sic hꝫ di-

25 uersificari. Ad illud qđ obĩ ꝙ timor ⁊ spes diuersificant. q: sunt de bonis ⁊ malis. dõm ꝙ non est silr. q: timor respicit malũ ſm ꝙ malũ. ⁊ spes bonuꝫ ſm ꝙ bonũ. ⁊ ita ſm rõnes diuersas. Fides aũt bona ⁊ mala nõ ꝯsiderat nisi inq̃ntũ cadunt sub dictamine veritatis. ⁊ ita sub rõne vna. Jta enim credit malos puniri sicut bonos pmiari. Jta etiã verũ ẽ vnũ sicut ⁊

26 reliquũ. ⁊ ita dictat veritas vnũ sicut ⁊ alterũ. Ad illud qđ obĩ ꝙ fides dirigit oẽs ṽtutes. dõm ꝙ ex hꝫ nõ sequit ꝙ fides sit ṽtus gñalis. p eo ꝙ ꝯtingit virtutes seipsas circũncedere. ⁊ obiectũ vniꝰ virtutis bene põt eẽ mãle alterius virtutis. ⁊ tñ abinuicẽ distincte sunt. q: distinguunt penes obiecta ꝓpria. que nõ tñ hñt rõem mãlis verũetiã rõem motiui. Obiectum eñi mãle nec facit ꝯuenientiã in spẽ nec ṽriaꝫ. ⁊ ꝓpterea nõ sequit ꝙ fides sit cõis alijs virtutibus. q: respicit eoꝝ obiecta ⁊ fines. Respicit eñi illa solũmodo p modũ materie circa quã versat. obiectũ tñ ꝓpriũ ⁊ pmũ hꝫ distinctũ ab alijs virtutibꝰ ſm cuiꝰ obiecti vnitatẽ est ponere fidẽ esse vnã ſm spẽm sicut in pcedentibꝰ ostẽsum ẽ. Q̃ő. iiij. D

Utrũ fides sit certior q̃ scia. Et ꝙ sic videt. Aug. nihil est hoĩ certius sua fide. ergo videt ꝙ fides maior est vel saltẽ equalẽ certitudinẽ habeat q̃ scia. Item phs. Uirtus certior est oĩ arte. ſꝫ fides ponit in genere virtutis. scia aũt ⁊ ars sunt eiusdẽ generis. ergo magis ẽ certitudo in fide q̃ sit in hitu scie. Jtẽ certiꝰ cognoscit qđ cognoscit in lumine veritatis pme q̃ qđ cognoscit in lumine veritatis create. Sꝫ qđ cognoscit fide cognoscit in lumine veritatis pme. qđ aũt scia cognoscit in lumine veritatis create cognoscitur. ergo maior est certitudo fidei q̃ scie. Jtẽ certiꝰ est illud in quo nõ cadit error. q̃ circa quod contingit errare. sed fidei non ꝯmiscetur error. cognitioni autem philosophoꝝ multi errores permiscent. ergo maior est certitudo fidei q̃ sit certitudo alicuiꝰ scie phice. Jtẽ certior scia certiꝰ hꝫ fundamentũ. sed q̃nto aliq̃ scia nobilior ⁊ pfectior est. tãto certior est. sed scia theologie ẽ oĩno scia altissima ⁊ nobilissima. ergo certissima. Si ergo fides ẽ fundamentũ totiꝰ scie theologice. necesse ẽ ipaꝫ eẽ certissimã. Est ergo in ea maior certitudo q̃ in aliq̃ alia scia. Sed ꝯ. Hug. de scõ victore. Fides ẽ certitudo q̃dã ai de rebꝰ absentibus supra opinionẽ ⁊ infra sciam ꝯstituta. ergo maior ẽ certitudo in ipsa fide q̃ in hitu scie. Item certius cognoscit illud de q̃ non põt dubitari q̃ illud de q̃ põt dubitari. sed qđ q̃s cognoscit sciali cognitiõe sic nouit ꝙ de eo dubitare nõ põt. Qui aũt nouit aliq̃d cognitione fidei põt de eo dubitare. sicut pꝫ. ergo maior ẽ certitudo scie q̃ fidei. Item certius cognoscit qđ cognoscit apta visione q̃ qđ cognoscit sola credulitate. Sed p sciam cognoscit aliquid aperta visione visione. per fidem sola credulitate. ergo certior est certior est scia q̃ fides. Jtẽ q̃nto aliq̃d cognoscat clarius tanto cognoscit certius. Sꝫ fides cognoscat per speculũ in enigmate. scia aũt reuelata facie. ergo maior est certitudo quã hꝫ scia q̃ illa quã hꝫ fides. Jtẽ certius cognoscit qđ põt pbari q̃ qđ nõ põt pbari. sed qđ q̃s cognoscat hitu scie põt pbare alij quãtũcunqꝫ aduersanti. ⁊ eũ ꝯuincere necessario ita ꝙ nõ põt ꝯdicere. Nõ sic aũt ẽ de fide. ergo fides nõ hꝫ tantã certitudinẽ quantã hꝫ hitus scie. Rñ. dõm ꝙ cum

27 cõpamus certitudinẽ fidei ad certitudinẽ scie põt intelligi dupłr. Nã vno mõ scia põt dici apta ⁊ certa visio dei in patria. Et hꝫ mõ nõ est qõ nec dubiũ q̃n scia isto mõ pcellat in certitudine ipsam fidẽ. sicut gloria pcellit grãm. ⁊ statꝰ patrie statũ vie. Alio mõ dr scia cognitio quã q̃s hꝫ in via. Et ista põt eẽ dupłr. Aut

28 respectu illoꝝ q̃rũ est fides. Aut respectu alioꝝ cognoscibiliũ. Si respectu illoꝝ quoꝝ est fides. sic simpliciter loquẽdo certior est fides q̃ scia. Unñ si aliq̃s phoꝝ cognoscit aliquẽ articuloꝝ rõcinãdo. vtpote deũ eẽ creatorẽ. vel deũ eẽ remuneratorẽ. nũq̃ꝫ tñ ita certitudinaliť cognoscit p suã sciam sicut verus fidelis p suã fidẽ. Si aũt loq̃mur de scia ſm ꝙ est cognitio alioꝝ cognoscibiliũ. sic quodãmõ certior est fides q̃

29 scia. ⁊ quodãmõ econtrario. Est eñi certitudo speculationis. ⁊ est certitudo adhesionis. Et pma quidẽ respicit intellectũ. Scđa võ respicit ipm affectũ. Si loq̃mur de certitudine adhesionis. sic maior est certitudo in ipsa fide q̃ sit in habitu scie. p eo ꝙ vera fides magis facit adherere ipm credentẽ veritati credite q̃ aliqua scia alicui rei scite. Uidemꝰ eñi veros fideles. nec p argumẽta. nec p tormenta. nec p blandimenta inclinari posse vt veritatem quam credunt saltem oretenus negent. quod nemo sciens sane mentis faceret pro aliquo quod cognoscat nisi inquantum doctrine fidei dictat non esse mentiendũ. Stultus etiam esset geometra qui pro quacunqꝫ

certa discussione geometrie auderet subire mortem. Et verus fidelis etiã si sciret totã sciaz. mallet totã illam sciam perdere q̃ vnũ solum articulũ ignorare adeo adhesus veritati credite. De certitudine ergo adhesionis verũ est fidẽ esse certiorem scia phica. et hec certitudo respicit veritatẽ ꝛ doctrinã scdm pietatẽ. De tali certitudine cõcludũt rões ad pmã ptẽ inducte. Si aũt loqmur de certitudine speculationis. q̃ quide respicit ipm intellectũ ꝛ nudam veritatẽ. sic dicedũ pot q maior est certitudo in aliq̃ scia q̃ in fide p eo q aliqs pt aliqd p sciaz ita certitudinalr nosse q nullo mõ pot de eo dubitare. nec aliq mõ discrede re. nec in corde suo vllo mõ ɔ̃dicere. sicut pz i cognitione dignatũ ꝛ pmoꝝ pncipioꝝ. Et h mõ pcedũt rões ad ptẽ sequentẽ. sicut ptractanti pz. Et p hoc pz rñsio ad qõem ppositã. Patet etiã rñsio ad obiecta. Procedũt em̃ scdm diuersas vias. Nã rões ad pmã ptẽ inducte ɔcludũt de certitudine adhesionis. Rões vo ad oppositũ de certitudine speculatõnis. Verũ tñ rões ad pmã ptẽ inducte videnť ɔcludere de certitudine speculatõis. q2 illa certitudine fit si des certior scia. qd falsũ est. Jõ teptandũ ẽ eas dis-

30 soluere. Ad illud verbũ Aug. q̃ di. Nihil est hoi certius sua fide. dici pot q nihil facit ad ppositũ. qa nõ loquit de certitudine quã qs hz p fide. s quã qs hz de fide quã hz in mẽte. ꝛ illa est certitudo sac. sat

31 em hõ fidelis se hẽre fidẽ. Ad illud pbr q virtus ẽ certior omi arte. dõm q loqtur d ṽtute ꝛ arte scdm q cõparat ad idẽ. Multo em̃ meli9 sat aliqs inuenire mediũ p obiectũ p hitũ ṽtutis. q̃ p hitũ pure cognitionis. Non ẽ aũt gñalr intelligendũ q ṽtus sit cer

32 tior circa ppriũ obiectũ q̃ aliq̃ scia circa suuz. Ad illud qd obr q certius videť qd videť in lumine veritatis increate. q̃ qd videť in lumine veritatis creata. dõm q illud verũ ẽ qñ lumẽ veritatis increate irradiat plene sicut erit in pria. Qñ aũt semiplene irradiat nõ ẽ necesse q hẽat veritatẽ. sicut pz. q2 certi9 pot hõ videre ad lumẽ candele q̃ ad lumẽ solis. vbi sol nõ plene irradiat. sic ꝛ in ppositõ intelligendũ ẽ. Licet em̃ fiat irradiatio mediãte fide ab ipsa veritate eterna. nõ tñ est irradiatio plena. qm̃ manet specu

33 lum ꝛ enigma. Ad illud qd obr q certior ẽ cognitio cui nõ pmiscet error. dõm q verũ ẽ. sicut fidei nõ pmiscet error. ita etiã nec scie inq̃ntuz scia. s hoc est solũ ex defectu a pte cognoscẽtis. Sic etiã ɔtingit in ipsa fide a pte credẽtis. sicut pz in infideli. qui pter defectũ intellect9 a cognitiõe fidei labiť in heresim. vñ se credulitati vere intermiscet credulitas falsa. Unde ex hoc nõ pot cõcludi q fides sit certior q̃ scia. Illud em̃ verũ est q doctrina fidei magis veraci ter est tradita q̃ aliq̃ scia phica. q2 spũssanct9 ꝛ ipse deus qui docuerũt fidei veritatẽ ꝛ sacre scripture. i nullo falsum dixerũt. nec in aliquo pñt repbendi. qd de nullo pho arbitror vere posse dici in traditõe alicuius doctrine. imo inueniunť veris multa falsa pmi

34 scuisse. Ad illud qd obr q q̃nto scia nobilior est tanto certior. dõm q illud nõ hz veritatẽ. Nã sicut dicit pbs. maior est certitudo metaphisice scietie q̃ diuine. ꝛ tñ nobilior est diuina q̃ metaphisica. hoc autẽ est pr defectũ a pte intelligẽtis. Quia sicut dicit pbs. sicut se hz oculus noctue ad lucẽ. ita intellectus nr ad manifestissima nature. Ulñ illa q̃ sunt certissima in se. cognoscit aliqñ dubie. ꝛ tñ illa cognitio nunqua certa magis est nobilis ꝛ pfecta. qm̃ est de re nobiliori. Melius est em̃ vel modicum quid de deo scire. q̃ celestiũ vel terrestriũ noticiã hre. Rationes vero ad oppositã partẽ pcedende sunt. cõcludũt em̃ de certitudine speculationis sicut satis clarum est ce pscrutanti apparet.

Questio. v. e

De descriptione fidei ab aplo assignata. qm̃ ipsa inť ceteras ẽ magis autentica. diffinit aũt apľs fidẽ sic. Heb. xj. Fides est sba rerũ sperandarũ. argumentũ nõ apparentiũ. Ostendiť aũt ista descriptio incõuenienter assignata pter q̃druplicẽ defectũ qui videť esse in ea. vicz pter defectũ veritatis. pp̃ defectũ cõuertibilitatis. pp̃ defectũ euidentie. ꝛ pter defectuz sufficiẽtie. Qz autẽ sit in ea defectus veritatis oñdiť pmo in hoc q dicat fidẽ esse sbam. Aut em̃ ibi accipitur sba pprie aut cõiter. Si accipiť ibi pprie. cuz sba diuidať ɔ̃ accidẽs. ꝛ fides sit accidẽs. falsum ẽ fidez esse sbaz. Si aũt sba ibi accipiť cõiť p ẽẽntia. et ẽẽntia vniuscuiusqz ñ differt ab eo cui9 ẽ ẽẽntia. fides aũt differt a reb9 sperandis. ipossibile est fidez esse sbam rerũ sperandaꝝ. Itẽ videť falsa eẽ in hoc q dicat fidẽ nõ tm̃ esse sbam. s etiã argumẽtũ. qm̃ nulla virtus ẽ argumentũ nec ecõuerso. Si g fides ẽ virtus. nõ ergo pot eẽ argumentũ. Si tu dicas q argumentum sumiť ibi trãssũptiue. Videť q nec trãssũptiue nec pprie debeat dici fides argumentũ nõ apparentium. Si em̃ pprietas argumenti est q arguit ipam mentẽ. ꝛ cõuincit eã de eo ad qd est. faciens illud eẽ clarum ꝛ apertũ. videť q ibi sit implicatio duplicis ɔ̃dictionis cũ dicat fidẽ eẽ argumentũ nõ apparẽtiũ. Que em̃ hñt argumentũ. hocipo q hñt argumentũ apparẽt eẽ vera. Que etiã hñt argumentũ. hocipso q hñt argumentũ cõuincunť eẽ vera. g rõ argumẽti repugnat rõi rei nõ apparẽti q̃ ipsi habitui fidei. g est implicatio oppositoꝝ in p̃dicta descrptione. videtur g q predicta diffinitio redargui possit de defectũ veritatis. Itẽ videť q possit repbendi ob defectũ cõuertibilitatis. Nã hec descriptio pot ɔuenire ipsi spei. Spes em̃ est sba rerũ sperãdarũ. ꝛ etiã argumẽtum nõ apparentiũ. q2 p spem certificamur nos esse habituros res q̃s nõ videm9. g videť q si tota illa descriptio cõuenit spei. q nõ conuertať cum ipsa fide.

Itẽ credere penã eternã esse futurã hoc pertinet ad ipam fidẽ. g credulitas pene ẽtne fides est. s credulitas pene eterne nõ est sba rerũ sperandaꝝ. s potius timendarũ. g videť q ista descriptio gñalr non cõueniat ipsi fidei. g nec oi nec soli. videť g posse repbendi pter defectũ ɔuertibilitatis. Itẽ videtur posse repbendi ob defectũ euidẽtie. q2 nõ debet pus diffiniri p posterius. nec ignotũ p ignoti9. sed fides prior est q̃ spes. fides etiã que ẽ in corde notior est q̃ ea q̃ non apparet. g male diffiniť fides p res sperandas ꝛ p res nõ apparẽtes. Itẽ ad euidẽtiã diffinitionis spectat q priora p̃mittanť posteriorib9. Si g cognitio p̃cedit affectionẽ. ꝛ fides inq̃tũ argumentum respicit cognitionẽ. inq̃tũ vero sba rerum sperandarũ respicit affectõẽz. videť q p̃dicta diffinitio assignata sit sicut p posterius ꝛ confuse. ꝛ ita redargui posse videť pter defectũ euidentie. Itẽ reprehensibilis videtur pter defectũ sufficiẽtie. Quia fides non tm̃modo est de futuris. verũ etiã de presentibus ꝛ p̃teritis. vt dicit Aug. Si g speranda nõ solũmodo sunt futura. videť q insufficienter diffiniať cũ diffiniť solũmodo p res sperandas. Itẽ fides

nō tm̄mō est fundamentū spei.imo etiā charitatis ⁊
totius edificij spūalis. ꝙ ita ē sba vel fundamētū cha
ritatis ⁊ rerū diligendarū.sicut spei ⁊ sperandaꝝ.vi
detur ꝙ insufficient̄ dixisse cū dixit eā eē fundamētū
rerū sperandaꝝ.Cū eñ nobilior sit charitas ꝙ spes.
magis deberet diffiniri fides ꝑ res diligēdas ꝙ ꝑ res
sperandas . Et iō ꝓpt̄ q̄tuor dictos defectus p̄dicta
descriptio videt̄ eē penit⁹ abijcienda ⁊ repudianda.

55 Rꝫ.ad p̄dictoꝝ intelligentiā ē notandū.ꝙ tūc dif
finitio siue notificatio est recte assignata.qn̄ nihil cō
tinet supfluū.nihil etiā diminutū.Et hoc ē qn̄ ꝑ ipaꝫ
notificationē ipsi⁹ diffiniti essentia plene indicat̄.⁊
apte manifestat̄.⁊ ab oibus alijs sepat̄.hoc autē est
reperire in ꝓposito si q̄s attendat. Nam ipsa fides ꝺm
essentiā suā aliq̄d respicit ex pte intellectus.⁊ aliq̄d
ex pte affectus. Haꝫ eñ affectū stabilire.⁊ intellectuꝫ
illūinare.Et inq̄tū affectū stabilitat dr̄ sba siue fun-
damentū.inq̄tū aūt intellectū illuminat dr̄ argumē
tum. Ut ꝙ plene fidei eēntia explicaret̄.oportuit eā
diffiniri siue notificari vt diceret̄ sba simul ⁊ argu-
mentū.debet eñ diffinitio totā essentiā diffiniti i se
claudere.vꝫ etiā nihilomin⁹ apte notificare. Qm̄ ꝙ
habitus virtutis dupl'r notificari hꝫ.vicꝫ ꝑ finē vlti
mū.⁊ ꝑ suum obiectū.Finis aūt ipius fidei ꝯsistit in
eterna btitudine quā speram⁹.⁊ ita in rebus speran
dis.obiectū aūt ꝯsistit in veritate nō visa.⁊ ita in re
bus nō apparentib⁹.iō oportunū fuit fidē diffiniri ꝑ
res sperādas ⁊ nō apparētes.vt sic notificatio fidei
nō solū essentiā explicaret plene ꝑ intellectum ⁊ affe
ctum.sꝫ etiā manifestaret apte ꝑ finē ⁊ obiectū.De
bet etiā diffinitio diffinitū ab oibus alijs separe. Et
qm̄ fides formata distingui hꝫ a fide informi.distin-
gui etiā hꝫ ab habitu cuiuslibet alterius virtutis.A
fide inq̄ informi distinguit̄ inq̄tū sustentat totā fa-
bricā spūalē.ab alijs aūt virtutib⁹ inq̄tū veritati nō
vise facit adherere. Iō q̄tū ad hec duo dicit̄ sba reꝝ
sperandarū.vt distinguat̄ a fide informi.Et argumē
tū nō apparētiū .vt distinguat̄ ab hītibus aliaꝝ vir-
tutū.Et sic pꝫ ꝙ p̄dicta notificatio nihil cōtinet sup-
fluū.nihil diminutū.nec ē in ea clausula. nec dictio.
imo nec etiā syllaba ociosa.Fatendū est ꝙ ipam esse
cōuenient̄ ⁊ ꝺm artē assignatā. ita ꝙ in se hꝫ ꝟitatē.
cōuertibilitatē.euidentiā. ⁊ sufficientiā. adeo ꝑfecte
⁊ cōplete.vt nec pitissimi pꝫoꝝ possent eā artificia-

56 lius ⁊ cōpletius assignare. Ad illud ꝙ qꝺ primo
obī in ꝯuū ꝙ false dr̄ fides esse sba.ꝺm ꝙ sba dicit̄
dupl'r.scꝫ ꝓprie ⁊ trāssūptiue.Proprie q̄dē dr̄ q̄tuor
modis.scꝫ sba mā.sba forma. sba cōpositū.sba q̄ est
essentia vniuscuiusq̄.Transsūptiue dr̄ sba illud qꝺ
hꝫ aliq̄n ꝓprietatē sbe dicte aliq̄ istoꝝ modoꝝ. Cum
aūt dr̄ fides ē sba.hoc nō dr̄ ꝺm ꝙ hoc nomē sba su-
mitur in ꝓpria significatōe.ſ ꝺm ꝙ sumit̄ in signifi-
catione trāssūptiua. Dr̄ eñ sba.q2 est fundamētū fa
brice spūalis ad silitudinē materie q̄ p̄bet fulcimen-
tū formis ⁊ accidētibus.Et ꝙ ita accipiat̄ pꝫ ꝑ noti
ficatōnē dam̄.q̄ loco eius qꝺ dicit apl's.fides est sba.
dicit ypostasis.Ait eñ sic. Fides ē eoꝝ q̄ sperantur

57 hypostas̄. ⁊ redargutio eaꝝ rerū q̄ nō vident̄. Ad
illud qꝺ obī ꝙ false etiā dr̄ eē argumentū. ꝺm silit̄
ꝙ argumentū dicit̄ dupl'r. vicꝫ ꝓprie ⁊ transsūptiue.
Proprie quidē argumentū accipit̄ ꝺm q̄druplicem
acceptionē. Nam vno mō dr̄ argumentū rōcinatio
ꝺm ꝙ diuidit̄ in q̄tuor spēs. vicꝫ in sylogismū.indu-
ctionē.enthimema.⁊ exemplū.Alio mō dr̄ argumē-
tum ꝓlixe siue breuis collectio. Tercio mō dr̄ argu-
mentū ipm mediū in q̄ consistit tota vis argumenta
tionis. Quarto mō dr̄ argumentū ipsa mā ꝓposi-
tio in q̄ cōsistit firmitas tot⁹ illationis. In oib⁹ autē
his acceptionib⁹ argumentū dr̄.quia mentē arguit ⁊
illuminat ad aliq̄d intuendū ⁊ ei firmit̄ adherendū.
Et ꝺm hanc ꝓprietatē pōt transsumptiuē dici argu-
mentū quicq̄d illud sit qꝺ mentē arguit ⁊ illuminat
ad videndū aliq̄d occultū.Et hoc mō fides dr̄ argu-
mentū rerū nō apparentiū.qm̄ ita facit intellectum
eis assentire.sicut argumentū verū facit assentire cō
clusioni ꝓbate.Et ꝑ h̄ pꝫ rn̄sio ad illa q̄ rearguebāt
p̄dictā diffinitionē ob defectū veritatis.

38 Ad illud
qꝺ obī ꝙ in p̄assignata diffinitōe est defectus cōuer
tibilitatis.ꝺm ꝙ p̄dicta notificatio nō ꝯuenit spei.
qm̄ et si ipsa spes aliq̄ mō possit dici sba rerū speran
darū.nō tn̄ pōt dici fundamentū sicut fides.q2 non
est p̄ma virtutū. Licet aūt hoc aliq̄ mō possit ei attri
bui. tn̄ sequens ps diffinitōis q̄ est argumentū non
apparentiū cōuenit soli fidei. q̄ intellectū facit assen
tire ipsi veritati.hoc aūt nec spei cōpetit nec charita
ti.licet eis cōpetat quoddā gen⁹ certitudinis experi-
mentalis.maxie ipsi spei.

39 Ad illud qꝺ obī ꝙ cre-
dulitas suppliciorꝫ nō est sba rerū sperandaꝝ. ꝺm
ꝙ verꝫ est ꝙ nō est sba rerum sperandaꝝ tanꝙ sub-
iecti ſ tanꝙ finis. sicut p̄dictū est. Quis aūt creduli
tas suppliciorꝫ sit rerū timendarū ꝑ modū obiecti.
est tn̄ rerū sperandaꝝ ꝑ modū finis. Iō eñ quis cre
dit eterna supplicia vt assequat̄ bona speranda.

40 Ad
illud qꝺ obī ꝙ est ibi defectus euidētie.q2 fides diffi
nitur ꝑ posteriora ⁊ ignota.ꝺm ꝙ falsū est. Diffini
tur eñ ꝑ finē ⁊ obiectū sicut p̄us visum ē.Licet autē
finis ipius fidei q̄ cōsistit in rebus sperandis sit po-
sterior ipa fide q̄tū ad assecutionē.ē tn̄ prior q̄tū ad
intentionē.Licet etiā obiectū ipi⁹ fidei qꝺ cōsistit in
veritate nō apparēte sit hoi infideli incognitū. nihi-
lomin⁹ cognitū est hoi fidē habēti. Quis etiā sit in-
cognitū q̄le sit.notū tn̄ est ipm nō apparere.⁊ sic pa
tens est ꝙ p̄dicta notificatio nō est ꝑ posterius ⁊ in-
cognitū.imo ꝑ prius ⁊ notius.

41 Ad illud qꝺ obī ꝙ
in ea est p̄posteratio.q2 p̄us deberet dici argumentū
ꝙ fundamentū.ob hoc ꝙ intellect⁹ p̄cedit affectum.
ꝺm ꝙ et si actus intellect⁹ p̄cedat actū affectus.ni-
hil tn̄ impedit ꝙ intellectus aliq̄n sequat̄ affectum.
vtpote qn̄ inclinat̄ ad assentiendū alicui rei ꝺm im-
periū voluntatis.Et hoc mō dictū est supius se hre
in actu fidei. q̄ ideo hꝫ rōem virtutis.q2 assensus il-
le est a p̄ncipio volūtatis. ⁊ iō apl's rectissime ordi-
nauit qn̄ illud fidei qꝺ respicit affectiuā p̄misit ei qꝺ
respicit cognitiuā.

42 Ad illud qꝺ obī de defectu suf
ficientie.q2 deberet diffiniri ꝑ diligenda sicut ꝑ spe-
randa.ita per p̄terita sicut per futura.iam patet.Rꝫ.
Quia q̄uis fides sit de p̄teritis ⁊ futuris.siue etiam
de sperandis ⁊ amandis. de solis sperandis est tanꝙ
de fine ad quē tendit. ⁊ ꝑ hoc ꝙ diffinit̄ hic fides per
cōparationē ad finem ⁊ cōplementū totius edificij
spūalis.dat̄ ꝑ ꝯsequens intelligi eiusdē edificij tota
fabrica.⁊ ꝑ hoc patēt illa duo obiecta. Patet etiam
quare magis dr̄ fundamentū eē rerū sperandaꝝ ꝙ
credendarū vel timendaꝝ. Per hoc eñ ꝙ dr̄ speran
darū.magis dat̄ intelligi finis virtutis q̄ est ipsa bea
titudo expectata.ꝙ ꝑ hoc qꝺ dr̄ credendū.vel aman
dum.vel timendū. Nam isti actus nō tm̄mō sunt in
fine.sed etiā in ea q̄ sunt ad finem.

Consequenter queritur de fide informi. circa quā q̄runt̄ quinq̄. Primo q̄rit̄ de eius genere. Scđo querit̄ de eius origine. Tercio q̄ritur de eius subiecto. Quarto q̄rit̄ de eius duratōne. Quinto et ultimo querit̄ de eius informatione.

e

Questio. j. f

Queritur fides informis sit in genere virtutis an nō? Et q̄ in genē virtutis videt̄ p̄mo p illud qđ dicit Aug. in libro qui intitulat̄ ab aliq̄bus de vera innocētia. Cū cetere v̄tutes possint bonis et malis eē cōes. sola dilectio ē p̄pria et sp̄ālis virtus pioꝝ atq̄ sanctoꝝ. ḡ fides virtus ē cōis bonis et malis. ꝫ in malis nō reperitur nisi fides informis. ḡ fides informis est virtus. Itē ꝫm q̄ vult p̄hs circa difficilia et ardua necessaria est ipsi menti rōnali ars et virtus. ḡ cū articuli fidei difficiles sint ad credendū. ad hoc q̄ facile credantur necessario ē ars vel virtus. ꝫ fides informis facit articulos facile credi sicut p̄z in multis peccatoribus. ḡ fides informis vel est ars vel v̄tus. sed nō est ars nec sciā. ḡ videt̄ q̄ sit virtus. Itē maioris difficultatis est credere articulos fidei q̄̄ cōtinere ab actu libidinis. q̄m illud pōt rō nō eleuata. hoc autē scꝫ credere nō pōt nisi sup se eleuet̄. sed cōtinere charitate circūscripta est actus virtutis. ḡ et credere. sed illud credere est virtutis fidei informis. ḡ ec. Itē qđ directe oppoīt̄ vicio et peccō virtus ē. sed habit⁹ fidei informis directe opponit̄ ipsi heresi et infidelitati q̄ sunt vicia et peccā. nec pōt cū eis stare. ḡ necesse est fidē informē esse virtutē. Itē humilitas q̄ quis humiliat se vel affectū suū sub mandatis diuine maiestatis hꝫ rōnem virtutis ḡ pari rōne et illa humilitas q̄ quis se humiliat sub regulis diuine v̄tut⁹ etiā p̄ter charitatē hꝫ rōem virtutis. sed fides informis ē hmōi p quē captiuat̄ intellectus ad obsequium xp̄i ad assentiendū ei in oibus articulis ḡ fides iformis est in genere virtutis. Sed ꝯ. Jaco. ij. Fides sine opibus mortua ē. sed nihil qđ est mortuū hꝫ in se rationē virtutis. Si ḡ fides sine grā et charitate caret opibus fructuosis. et sic mortua est iā. ḡ nō hꝫ rōem virtutis. Itē dicit Aug. et habitū est supra in scđo libro dis. xxvij. Virtus ē bona q̄litas mentis. qua recte viuit̄. qua nemo male vtit̄. sed fide informi non recte viuit̄. et multi male vtunt̄. ḡ fides informis sꝫ genere virtutis nō cōtinet̄. Itē ois virtus aut est cardinalis. aut theologica. Si ḡ fides informis ē virtus. aut est cardinalis aut theologica. Sed non est theologica. cū tendat in deū. Non ē cardinalis. cum nō sit circa bonū creatū. ḡ nō est in genere virtutis.

Itē q̄n vnus hereticus credit decē articulos fidei et alios discredit. q̄uis illi articuli sint supra rōcꝫ. tn̄ fides qua credit illos nō dr̄ virtus esse. ḡ si eadē fide qua credunt̄ .x. articuli p̄nt et oēs credi. videt̄ q̄ fides informis in malis xp̄ianis nullo mō teneat rōcꝫ virtutis. Itē cū discipulus credit et assentit mḡro in his q̄ sibi nō videnť et sunt supra suū intellectum. q̄uis assentiat in his q̄ sunt supra se. nō tn̄ illa credulitas dr̄ esse virtus. ḡ pari rōne videt̄ q̄ hō nō indigeat aliqua virtute ad hoc q̄ ipse p̄me veritati assentiat. ꝫ fides informis nihil aliud facit nisi q̄ facit assentire p̄me veritati p̄pter se et sup oia. ḡ videt̄ q̄ fides informis nō sit virtus.

43 Rn̄. dōm q̄ virtus dupliciter cōsueuit accipi cū dicim⁹ aliquē habitū esse virtutē. p̄prie vicꝫ et cōiter. Proprie nāq̄ dr̄ fides recta rō p̄ducens in finē. et hoc mō virtus ē p̄ncipium opis meritorij. et dr̄ solūmō de habitu grā informato sine quo non ꝯtingit puenire ad habitū glie. Alio mō dr̄ virtus cōiter hītus rectificans potentiā aliq̄ rectitudine iusticie. et vigorans eā circa opus difficile. q̄uis nō p̄ducat eā in finē. Et hoc mō accipiendo virtutē. hītus politici informes dicunt̄ eē virtutes. hoc etiā mō fides informis q̄ quidē est ī malis xp̄ianis hꝫ esse in genere virtutis. Per illū enī habitū q̄dāmō rectificat̄ intellect⁹ hōis dū captiuat̄ in obsequiū xp̄i ad assentiendū p̄me veritati p̄pter se et sup oia. Vigorat̄ etiā vt credat vere non apparentia. vt vitet erronea et fantastica. sicut apparet in multis xp̄ianis carentib⁹ charitate. q̄ libent̄ et humiliter audiunt verba spectantia ad doctrinā fidei. et ꝯstanter et viriliť abhorrent hereticā prauitatē. Et sic concedi pōt q̄ fides informis sit in genere virtutis. ꝫm q̄ nomē virtutis accipit̄ large et extendit̄ ad habitum rectificantē et vigorantē potentiā in his actib⁹ circa quos cōsistit via iusticie. Et q̄ hoc mō p̄cedunt rationes ad p̄tē p̄mā. iō ꝯcedende sunt.

44 Ad illud qđ obr̄ q̄ fides sine opibus mortua ē. dōm q̄ nō dr̄ mortua q̄ careat oi vtilitate et efficacia. sed q̄ caret vita gratuita q̄ est vita p̄fecta. et iō ex hoc nō pōt concludi q̄ nō sit simplr̄ virtus. sed q̄ nō sit virtus p̄prie dicta.

45 Ad illud qđ obr̄ q̄ virtus ē qualitas bona mētis ec. dōm q̄ aug. ibi diffinit virtutē p̄prie dictā scꝫ virtutē gratuitā. Et hoc mō ꝯcedendū est fidem informē nō contineri sub virtutis genere. Ex hoc tn̄ nō sequit̄ nullo mō eā cōtineri sub virtutis genē ꝫm q̄ virtus large accipit̄. imo est ibi locus sophisticus ꝯsequētis.

46 Ad illud qđ obr̄ q̄ ois virtus aut ē cardinalis aut theologica. dōm q̄ illa diuisio ē virtutis formate. ꝫm q̄ p̄prie accipit̄ virt⁹ cardinalis et theologica. et sic fides informis nō ꝯtinet̄ sub genere virtutis. Posset tn̄ dici q̄ fides informis sicut hꝫ rōem virtutis incōplete. sic hꝫ rōnem virtutis theologice. q̄ quodāmō in deū dirigit licet semplete.

47 Ad illud qđ obr̄ de heretico q̄ credit .x. articulos. dōm q̄ et si hereticus habeat aliquā illuminationē respectu illoꝝ articuloꝝ veroꝝ q̄s credit. et aliquā habilitatē ad illos credendos. illa tn̄ habilitas et credulitas nō debet dici virtus. q̄ nec potentiā rectificat nec vigorat. Non rectificat potentiā. q̄ nō captiuat̄ intellectus eius plene in obsequiū veritatis summe. Non vigorat. quia p illā nō respuit falsitatē oppositā veritati. Et hec duo requirebant̄ ad h̄ q̄ hītus sortiretur nomē et rōem virtutis. Non sic aūt ē de fide informi q̄ est in malis xp̄ianis. q̄ ipsi assentiūt et adherent p̄me veritati p̄pter se et sup oia. ita q̄ in illo habitu ē rectificatio et vigor. et ex hoc q̄daꝫ p̄fectio. Vn̄ sola illa fides informis ē in genere v̄tutis q̄ credūt oēs articuli vel explicite vel iplicite. q̄ etiā respuunt̄ oēs errores. hec enī sola ē q̄ hꝫ in se quidā p̄fectionē rectitudis et vigoris.

48 Ad illud qđ obr̄ de discipło assentiēte mḡro q̄ nō indiget hītu v̄tutis. dōm q̄ nō est sile. q̄ credulitas illa q̄ discipłs assentit mḡro ita pōt eē via i falsitatē sic in veritatē. p eo q̄ mḡr ei⁹ pōt vera et falsa asserere. nō sic aūt ē de credulitate q̄ q̄s assentit p̄me veritati. q̄ nullo mō pōt eē via nisi i veritatē et rectitudinē. et p̄pter h̄ q̄ de se nō ē rectificatiua mētis. et credulitas q̄ xp̄ian⁹ assentit deo ē via salutis. ita q̄ nullo mō de se ordinat̄ ad oppositū. iđo magis sortit̄ rōcꝫ v̄tutis q̄̄ illa credulitas q̄ discipłs assentit mḡro. q̄ quidē pōt eē erroris occasio.

Questio.ij. 6

De fide informi q̄tū ad originē. Et querit̄. vtrum fides informis sit infusa an acquisita. Et q̄ infusa videtur. j. Cor. xij. Alij dat̄ fides in eodem spū ꝛc. Et constat q̄ apl's loquit̄ de donis grē gratis date. ergo loquit̄ de fide circūscripta charitate. ꝛ hec ē fides informis. ergo fides informis est a spūsancto. Item. j. Cor. xiij. Si habuero fidem ita vt montes transferam. ibi glo. que fides dei donū dicit pōt. quia in malis quedā dona dei sunt. Si ergo illa est fides informis. ergo fides informis ē a dono dei. Itē Rom. viij. Non accepistis spiritū serui. in ti. glo. est timor seruilis ꝛ filialis. ꝛ vterq̄ est a spūsancto. Si ergo timor seruilis est donū spūssancti. ꝛ timor seruilis oritur ex fide informi. ergo fides informis est donum spūssancti.

Itē ꝑm nullū habitū nālem vel acquisitū eleuat̄ intellectus supra se vt assentiat p̄me veritati ꝓpter se ꝛ sup oīa. ergo habitus fidei informis nō est acq̄situs vel innatus. ꝛ est acq̄situs vel innatus. vel infusus. ergo est habitus infusus. Itē qd̄ p̄t in ea que sunt contra nām. nec est a nā nec est ab acquisitōne. sed habitus fidei informis pōt in mirabilia faciēda sicut patet p euangelia q̄ mali faciunt mirabilia. et expresse dr̄ Math. vij. et. j. Cor. xiij. ergo fides informis nec est innata nec acq̄sita. sequit̄ ergo q̄ sit infusa. Sed ꝯ. Roma. x. fides est ex auditu. sed q̄ nouimus audiendo ab alijs nouimus p acquisitionem. ergo si fidē habemus p auditū. fidē habemus p acq̄sitionē. Item Aug. qd̄ credimus debemus auctori. qd̄ intelligimus rōni. sed doctrina q̄ auctori aliene innititur ab alio acquirit̄. si ergo cognitio fidei innitit̄ auctori. videt̄ q̄ p acquisitionē habeat in nobis ortū.

Itē alias virtutes informes possum⁹ habere per acquisitionē sicut continentiā ꝛ iusticiā. ergo pari rōne videt̄ q̄ ꝛ fidē informē p acquisitionē similit̄ possimus habere. Itez aliquis transiens de fidelitate ad heresim credit aliquos articulos fidei. ꝛ hoc quidem sine aliqua īnfusione habitus. cum deus nō infundat heresim. sed p solā acquisitionē doctrine. sed qua rōne pōt cognoscere vnū articulū. eadē rōne potest cognoscere alterū. ergo si p acquisitionē pōt cognoscere aliquos. eadez rōne videt̄ q̄ possit cognoscere oēs. ergo videt̄ q̄ fides informis de omnib⁹ articulis p acquisitionē possit haberi. Itē si fides informis est habitus infusus. cū habitus infusi ita infundantur puulis sicut adultis. ita erit habit⁹ fidei informis in puulo baptizato sicut est in xp̄iano iā ꝓuecto. sed in xp̄iano iam ꝓuecto si peccet mortaliter nihilominus ibi remanet in eo fides informis. esto q̄ nihil vltra addiscat. ergo pari rōne puulus si peccet. cū ad adultā etatē puenerit. fidē iformē hēbit. etiā si nihil ab alijs doceat̄. ꝛ hoc est manifeste falsuz. quia si talis poneret̄ inter saracenos anteq̄ aliquid didicisset. nihil plus haberet de fide q̄ si nunq̄ baptizatus fuisset. R̄o. ad p̄dictoꝝ intelligentiā est notandum (49) q̄ cū credere sicut dicit Aug⁹. sit cogitare cum assensione. ad hoc q̄ habit⁹ fidei plene ꝛ integre habeatur. necesse est q̄ intellectus instruat̄ de credulitatibus vt possit illa cogitare. ꝛ indiget vt possit illis assentire. ꝛ p̄mū quidē est mālē in fide. scd̄m vo est formale. ꝛ vtrūq̄ reqrit̄ tā in fide informi q̄ in fide formata. Nō em̄ dr̄ informis. q̄ careat oī forma. (50) sed q̄ careat forma grē gratū faciētis. Cū ergo q̄rit̄ vtrū fides sit habit⁹ acq̄situs vel infusus. R̄ndendū est. si loq̄mur de fide q̄tū ad illud qd̄ est mālē in ea. vicz q̄tū ad cognitionē illā q̄ cognoscim⁹ q̄ sint articuli fidei. ꝛ scim⁹ q̄d est qd̄ p nomē dr̄. sic ꝯcedendū est q̄ fides est p auditū ꝛ p acq̄sitionē ꝑm legē cōem. Nemo em̄ scit qui ꝛ q̄t sint articuli fidei nisi didicerit legendo vel audiēdo. nisi forte hoc habeat p p̄uilegiū sp̄ale. Si aūt loq̄mur de fide q̄tū ad formale. vicz q̄tū ad illud qd̄ facit assentire. sic dicēm ē q̄ q̄dā fides informis est p acq̄sitionē. q̄dā p infusionē. Nā quidā assentiūt veritati audite moti humana psuasione. vtpote ꝓpter amorē ꝛ reuerentiā dicentis. vel ꝓpē mirabilia. vel ꝓpter rōnes ꝛ argumēta. ꝛ talis fides est simplr̄ acq̄sita. nec dicēda est hic rōne virtutis. q̄ nulli⁹ ē vigoris nec roboris sublata de medio ipsa humana rōne. Quidā aūt assentiūt veritati fidei ꝓpter diuinā illustrationē. sicut illi q̄ innitunt̄ p̄me veritati sup oīa ꝛ ꝓpter se. sicut multi xp̄iani q̄ charitatē nō hn̄t. ꝛ in talib⁹ fides est p infusionē. voluntarie em̄ assentiūt ꝯcomitante diuina illuminatione. illuminatōe inquā q̄ rōem eleuat in his q̄ sūt supra ipam. Vn̄ sicut illuminationē ad futura precognoscenda dicim⁹ esse infusā ꝓpter h̄ q̄ in ipa eleuatur aīa supra ea q̄ sunt ei nālia. sic intelligēdū est etiā in pte ista. Concedendū est ergo fidez informē ꝑm q̄ virtus est eē donū diuinit⁹ collatū. ꝛ habitū infusum. Vn̄ ꝯcedende sunt etiā rōnes q̄ hoc ostēdunt.

Ad illud ergo qd̄ p̄mo obī in ꝯtrariū q̄ fides est ex auditu. dicēm q̄ illud dr̄ de fide non rōne eius qd̄ est formale ꝛ cōpletiuū. sed rōne eius qd̄ est mālē. vtpote rōne illi⁹ cognitōis q̄ cognoscit q̄d est qd̄ p nomē dr̄. q̄ cōiter nō habet̄ nec in fide formata nec in informi nisi p acquisitionē. Alit̄ etiā videt̄ aliq̄bus eē dicendū. q̄ illud verbuz apl'i intelligit̄ de fide informi q̄ innitit̄ humane rōni. q̄ quidē nō hz in se rōem virtutis. Sz p̄mus modus dicēdi rōnabilior esse videt̄ ꝯsiderato intellectu apl'i. (51) Ad illud qd̄ obī q̄ credere debet̄ auctori. dicēm q̄ credere ꝑm q̄ est act⁹ fidei virtutis debet̄ auctori. nō cuilibet sed auctori diuine. cui quidē auctori nemo assentit ꝓpter se ꝛ sup oīa nisi p diuinā illuminationē. ꝛ sic talis credulitas nō est acq̄sita sed infusa. Illa vo credulitas q̄ innitit̄ rōi create p̄ncipalr̄. nō spectat ad ipam fidē ꝑm q̄ fides est virtus. ꝛ de hac verū est q̄ pōt esse p acq̄sitionē. (52) Vn̄ attendendū ē q̄ duplr̄ pōt aliquis p fidē suā inniti sacre scripture. aut q̄ credit sacrā scripturā a spiritu sancto fuisse inspiratā ꝛ editā. iuxta qd̄ dr̄. ij. Pet. ij. Spūsancto inspirati locuti sunt sancti dei homies. ꝛ sic talis credulitas spectat ad fidei virtutē. Aut vo credit sacre scripture q̄ patres sui crediderūt a quorū semitis nō vult recedere. ꝛ hoc mō humanā respicit rōem. nec est talis credulitas fidei virtutis ꝫ potius cuiusdā assuetudinis. (53) Ad illud qd̄ obī q̄ alie virtutes informes habent̄ p acquisitionē. dicēm q̄ non est simile. p eo q̄ actus aliarū virtutū ꝯcordant ipi rōni ꝑm nāle dictamen. Vn̄ iusticia nālis dirigit ad opa virtutū politicarū. nō sic aūt est de fide q̄ dirigit ad aliq̄ credenda q̄ sunt p̄ter nām ꝛ supra iudiciuz rōnis. iō nō sic subiacet vīre acq̄sitioni ꝑm q̄ alie virtutes morales. (54) Ad illud qd̄ obī q̄ aliquis de infidelitate transiens ad heresim acquirit cognitionem aliquoꝝ articuloꝝ. dicēm q̄ nō est simile. q̄ sicut idē ipm pōt amari amore diuinitus īfuso. ꝛ amore etiā innato ꝛ libidinoso. ꝛ multū refert vt aliquid sic vel sic ametur. Sic etiā intelligendū in cognitione. qd̄ (55)

idem fm aliter ꝛ aliter potest credi. vel ex ꝑsuasiōe veritatis humane. vel ex illustratione veritatis eterne. Et heretici quidem si cognoscūt aliq̄s articulos. hoc est ex q̄dā ꝑsuasione humane ratiōis. imo fictionis sue. ꝛ si fm illam omnib⁹ articulis fidei assentirent, adhuc tamen virtutem fidei nō haberent. cui⁹ est intellectum in obsequium christi captiuare. Ideo nō est simile de cognitione articuloꝝ in vero fideli ꝛ vero infideli. ꝛ ꝑ tanto non sequit̄ ꝙ si illa cognitio in hereticis est acq̄sita. ꝙ hec in fidelibus non sit infusa. Si quis tamen de fideli ꝛ catholico fiat hereticus. ꝛ remaneat sibi cognitō alicuius articuli. nō hꝫ eam omnino per acquisitionem. nec tamen dicend⁹ est habere virtutem. q꞉ ibi illuminatio prior permixta est quodammō falsitati erroris. et ideo non hꝫ ꝑfectionem competentem virtuti. Ad illud qđ obī de paruulo qui cadit de gratia anteq̄ aliquid de fide acquirat. dōm ꝙ paruulus hꝫ habitum fidei q̄ntum ad illud quod est in ea formale. habet enī aliquid q̄ promptus erit ꝛ facilis ad assentiendū oīb⁹ articulis fidei si ei ꝓponat̄ cum ad adultam etatem puenerit. Caret tñ ea cognitiōe que est materialis respectu fidei. ꝛ si illud formale possit in animā paruuli infundi. non tamen pōt radicari et stabiliri. ꝛ ꝓpterea si cum ad adultā etatē puenerit ꝓponat̄ ei error sub ratiōe credibili. facile expellit̄ habitus fidei. ꝛ ita de facili assentit. ac si habitum fidei nunq̄ habuisset. ꝓpter qđ .ar. ꝓpter inassuetudinē nescit illo vti. et ille habit⁹ non fuit in potentia radicat⁹. q̄uis eēt in ea infusus De hoc aūt in .iiij. li. habet̄ diffusi⁹.

Questio .iij. b

De subiecto fidei informis. et est qō. Utruz fides informis sit in demonib⁹. Et ꝙ sic videt̄. Jaco. ij. Demones credunt ꝛ ꝯtremiscunt. si ǵ fides q̄ est pnncipiū timoris. est fides que est virtus informis. videt̄ ꝙ fides fm ꝙ est virtus sit in demonibus. Item sup illud Roma. j. Justicia dei reuelat̄ ex fide in fidem. glo. Fides demonū est ꝛ noīetenus xpianoꝝ. in xpianis q̄ sunt noīeten⁹ xpiani ē fides informis tanq̄ in subiecto. ǵ ꝛ in demonibus. Itē Mar. j. Quid nobis ꝛ tibi iesu nazarene. et sepe in euāgelio demones clamabant xp̄m esse filium dei. ꝯ cōstat ꝙ eius diuinitatē nō poterant intueri. et hoc est sup rōnē ꝙ deus fieret homo. ǵ vr̄ ꝙ hoc non nouerāt nisi cognitione fidei. ǵ vr̄ ꝙ habuerūt fidē. Itē cognitio trinitatis ꝛ vnitatis supra rōnē est sicut in primo li. ostensum fuit. sed demones cognoscūt deū esse trinum ꝛ vnū. ꝛ talis cognitio qua cognoscit̄ de⁹ eē trinus ꝛ vnus. vel est cognitio fidei. vel est cognitio cōp̄rehensionis. Cū ǵ demones nō habeant cognitionē cōp̄rehensionis de ipsa trinitate. habēt ǵ cognitionē fidei. Sed cōtra. sup illud .ij. Cor. vj. Que cōuentio xp̄i ad belial: dicit glo. Sicut xp̄s oīa bene. sic dyabolus oīa male. sed credere fidei informis ē act⁹ virtutis ꝛ actus bonus. ǵ si demonis est omnia male facere. vr̄ ꝙ ad ip̄m nō spectet ip̄m credere. ǵ nec habere fidem informē. Itē fides informis est habitus infusus ꝛ donū dei. si ǵ demones habent fidem aut infusa ē eis ante lapsuz. aut p⁹. Ante lapsuz nō. q꞉ tūc nō erāt in statu in quo eēt eis fides oportuna. Post lapsum nō. q꞉ obstinati sunt et dona dei nō possunt suscipe. q꞉ si nunq̄ habuerūt habitū fidei infusuz. ꝛ fides informis est ꝑ infusionē. nō ǵ hñt fidē informē. Item credere qđ est actus fidei informis ē voluntariū. quia cum cetera possit homo nolens. credere non potest nisi volens. ꝯ demones q̄ntum est ex ꝑte voluntatis sue repugnant oī veritati et omni bono. si ǵ ipsa fides informis facit credere voluntarie. vr̄ ꝙ demones nō habeāt ipsam. Itē fides informis ē pncipiū timoris seruilis. ꝛ timor seruilis facit peccatum fugere. si ǵ fides informis eēt in demonib⁹. esset in eis fuga alicuius peccati. si ergo nullū pctm̄ fugiunt. vr̄ ꝙ habitus informis in eis nō repiat̄. R°. dōm ꝙ sicut ex ꝑcedentib⁹ patet. fides informis dicitur duobus modis. Quedā que innitit̄ pme veritati ꝓpter se q̄uis in ipsam nō tendat amando. Alia ē fides informis q̄ innitit̄ ipsi veritati articuloꝝ ꝓpter aliquam rōnē creatā. Prima q̄dē dicit̄ fides informis. nō ꝙ careat forma fidei fm ꝙ est virtus. ꝯ solū fm ꝙ est virtus gratuita. Et de hac dictū est prius ꝙ est habitus virtuosus ꝛ habit⁹ infusus. Scdo vo modo dr̄ fides iformis q꞉ caret forma fidei. ꝛ fm ꝙ virtus est. ꝛ fm ꝙ gratuita est. Nam illa credulitas q̄ quis assentit articulis ꝓpter rationē creatā principaliter. nō solum caret intentiōe habitus gratuiti. ꝯ etiam intentione habit⁹ virtuosi. Nulli⁹ enī virtutꝫ vr̄ esse credere. cū q̄s credit innitēdo ꝑsuasioni quā videt. Si ǵ hoc scdo mō accipiat̄ informis fides. sic concedi pōt eam repiri in demonib⁹. Habent enī aliquā notitiā ꝛ credulitatē de articulis et credibilib⁹. q̄ q̄dem pōt dici fides siue credulitas. ꝓpter hoc ꝙ non est in eis visio apta. Et illa quidē cognitio partim fuit eis indita a pma cōditione. ptim ex acq̄sitione. A pma enī cōditione sua hūerūt cognitionē aliquā de articulis ꝑtinētibus ad trinitatē. q̄ et si tunc nō mereret̄ dici fides. immo poti⁹ cognitio cōtēplatiōis. propter absentiā enigmatis. pcō tñ superuenēte et enigmate subsequēte. illa cognitio meruit dici fides. cū sit cognitio enigmatica de his q̄ spectāt ad diuina. Q̄ntum aūt ad articulos spectātes ad hūanitatē est in eis cognitio acq̄sita ꝑ multa miracula ꝛ experimēta. ꝛ quasi extorta necītate quadā. Dū enī demones vident apte eos q̄ xp̄m credūt ꝛ ei ꝯformant̄ nō posse damnari. manifesta ratione cogunt̄ credere fidez credentiū in xp̄m verā eē. ac ꝑ hoc ꝑ ꝯsequens credunt oīa esse vera q̄ xpiani credunt. ꝛ ex hoc etiā ꝑterrent̄. ꝓpter qđ dicit btūs Jaco. ꝙ credūt et cōtremiscūt. Si vo loquamur de fide informi fm ꝙ accipit̄ primo modo. vicꝫ ꝓut est habitus virtuosus. et habitus infusus. ꝛ etiā voluntarius. hoc mō ꝛ si repiat̄ in xpianis viatorib⁹ nō tñ pōt repiri in demonibus. tū q꞉ ip̄i nō sunt apti ad suscipiēdos habit⁹ infusos. tū q꞉ volūtas eoꝝ magis prona est ad impugnandū veritatē ꝛ pietatē q̄ ad assentienduz ei. Tūc pcedēde sunt rōnes q̄ hoc ōndūt. Ad illud vo qđ obī in ꝯtrariū de auctē Jaco. ꝛ de glo. ꝙ informis q̄litas est in demonib⁹. dōm ꝙ in vtrisq; repit̄ fides ꝯ tñ aliter ꝛ aliter sicut prius dictū est. Xpiani enī nomineten⁹ volūtarie assentiunt. ꝛ illa fides pōt eis eē via ad virtutē. ꝛ q̄dāmodo rectificat eoꝝ mētes. et si nō plene. nō sic aūt est in demonib⁹. q꞉ ip̄i credūt coacti ꝛ quasi cū quodā murmure. Ad illud qđ obī ꝙ cōfitebant̄ xp̄m eē filium dei. dō. ꝙ sicut dicit augus. in li. de ciui. dei. ipse xp̄s innotuit demonib⁹ non ꝑ id qđ est veritas ꝛ lux. sed ꝑ quosdā sue virtutis effect⁹. Unde q꞉ ipsi videbāt miram xp̄i virtutē in suis effectib⁹. cui nullaten⁹ poterāt resistere. cognoscebant ip̄m nō purū hoīem ꝯ etiā deū eē. Illa tñ cre-

dulitas nō erat fides informis. ſm q̄ fides informis eſt virtus. q2 nō adherebant ipſi pme veritati ꝑpter ſe. 60 Ad illud quod obi. q̄ cognoſcebāt deū eē trinū z vnū. dōm q̄ illa cognitio in demonibus erat derelicta ex cognitione quā habuerūt ex pma ſui ꝯditione. Scdm eñ q̄ dicit dyoni. in lib. de diui. no. capit. iiij. Data demonibus dona neq̄q̄ ipſa mutata eē dicimus. ſ ſunt integra z ſplendidiſſima. q̄uis ipſi nō videant claudētes in ſeipis ſpeculatiuas virtutes. z ſic nō oportet ponere in demonibus habitū fidei infuſe. cum talē noticiaʒ habuerūt a pma naturali ſua cōditione. licet eā habeant quodāmodo minus pfecte ꝑpter ſuaʒ mentiū obcecationem.

Queſtio. iiij. i

De ipſius fidei informis duratiōe. et eſt qō. Utrum fides informis oīno expellat p aduētū gr̄e: Et q̄ ſic videt. Maior eſt cōueniētia fidei formate ad gliam q̄ fidei formate ad fidē informē. p eo q̄ gloria nō ē aliud q̄ gr̄a cōſummata. ſ gloria ſupueniēs euacuat habitū fidei formate. ſicut vult aplus. ergo ſupueniente fide formata tollit fides informis z euacuat. Itē maius lumen abſorbet minus lumē. ḡ ſi lum gratie gratū facientis ſupexcellit icōpabiliter lumē gratie gratis date. vr̄ ḡ q̄ fides informis p grāʒ ſupuenientē habeat expelli. Item fides informis nū q̄ eſt niſi in pctōre. naʒ in oī iuſto eſt fides formata. ſed gr̄a gratūfaciēs nūq̄ pōt eē cū pctō. ḡ nūq̄ pōt eſſe cū fide informi. ḡ nec̄ario eā in aduētu ſuo expellit. Itē oēs virtutes ſimul infundunt. ḡ cū infūdit charitas. infundit fides formata. ſ impoſſibile ē duo accidētia eiuſdē ſpēi eē in eodē ſubiecto. ḡ impoſſibile eſt duas fides eē in eadē aīa. ḡ nec̄e eſt fidē iformē expelli ad aduentū gr̄e. Itē aut lumē gr̄e gratū facientis ſufficit ad credendū. aut nō. Si nō. ergo gratia gratū faciens nō ſufficit ad pmerendā ſalutē. Si ſufficit. ſupfluū eſt facere p plura qd pōt fieri per pauciora. ḡ vr̄ q̄ ſupueniēte gr̄a gratū faciēte. ſuperfluat habere fidem informem. Sed ꝯ. Gratia nō expellit niſi culpā vel ꝯſequēs ad culpā. ſ fides iformis nec eſt culpa. nec ꝯſequens ad culpā. ḡ fides informis nō expellit a gratia ſupueniente. Itē ſic ſe hʒ act9 ad actū. ita ſe habet habitus ad habitū. ſed gratia gratūfaciēs facit credere in deū. gratia gratiſdata facit deo credere. Si ḡ credere in deū nō expellit credere deo. ſed potius pſupponit. vr̄ q̄ gr̄a gtū faciens nō expellit fidem informē. Itē magis cōueniūt dona infuſa cū infuſis q̄ infuſa cū acq̄ſitis. ſ gratia gratū faciēs cū infundit nō expellit habit9 acquiſitos. ḡ multo forti9 nō expellit habitū fidei informis qui eſt infuſus. Itē ſicut ſe hʒ culpa ad fideʒ formatā. ita ſe hʒ gr̄a ad fidē informē. ſed culpa cuʒ ſupīducit et ſi expellat formam fidei. nō tñ expellit ipſam fidē. q2 iam faceret hoiem infidelem. ḡ pari ratione gratia gratū faciens cum ſupīducit. et ſi tollat informitatem fidei. non tamen tollit ſbam habitus. Item ſi habitus fidei informis tollit in iuſtificatione impij. ḡ cum aliquis recidiuat in peccatū. aut efficit infidelis. aut dat ei nouus habitus fidei. ſed infidelis nō efficit ſicut patet. nec nouus habit9 dat. q2 nō decet vt peccanti in ipſo actu pcti infūdatur donū grat̄ datū. ḡ nō vr̄ q̄ habit9 fidei informis p grām ſupuenientē habeat expelli. Rn°. ad pdictorū intelligentiā eſt notandū q̄ cū dico fidē informē 61 dico tria. ſ. ipſū habitū. z ipi9 habit9 vſum. z defectum

annexū. Et q̄tum ad hec tria pōt tripliciter intelligi q̄ fides informis expellat ſiue euacuet p grām ſupuenientē. Et ſm hunc triplicem modū intelligendi tres fuerūt circa hoc opiniones. Quidā nanq̄ dicere voluerūt q̄ a gratia ſupueniēte fides informis expellat nō ſolum q̄tuʒ ad informitatis defectū. ſ etiam q̄tum ad vſum. z q̄tum ad habitum. Et hoc quidem dixerunt ꝑpterea. q2 gr̄a ſupueniēs ſecū fert omnes virtutes. z nō eſt oportunū nec eſt poſſibile in vno z in eodē eē fides duas. cū fides formata ſuperinducat cū gr̄a. z q̄tū ad forme cōplemētū. z q̄tum ad vſum. z q̄tum ad habitū. ideo ad eius ingreſſum fides informis oīno expellit. z ſic ponūt eā expelli ꝑpter icōpoſſibilitatē. Et ſi tu obijcias eis q̄ tunc p culpā fit hō infidelis. Rn̄dēt breuit q̄ de9 ſua gratuita bonitate qua nō pmittit hoiem totaliter cadere infundit ei habitū fidei informis. ne oīno pdat in eo fundamentū ſpūalis edificij. Tn̄ ſicut ex malis diciunt bona. ſic ꝯtingit in culpe tranſgreſſiōe alicui infundi habitū informē. Sʒ q2 illud nō vr̄ multū rōnabile q̄ de9 dona gr̄e ipſi peccāti z ſe a ſe auertēti infūdat in ipſa auerſione. Ideo ali9 mod9 eſt dicēdi. q̄ ſicut p pctm̄ nō introducit habit9 fidei informis. ſed introducit defectus z alius credēdi modus. ſic etiaʒ p gratiam non excludit ipſi9 fidei informis habit9. ſed ſolum vſus z defect9. Et ſi tu obijcias q̄ fruſtra erit habitus ſine vſu. Rn̄dent q̄ nō fruſtra eſt. p eo q̄ cedit in diſpoſitionē reſpectu fidei formate. Preterea remanet vt homo vtilitatē habeat de eo in tpe oportuno. ſed q̄m actus z vſus fidei informis eſt credere z aſſentire pme veritati in omnibus articulis. et iſte vſus potiſſime competit vſui gratie cū aliquid non tollat niſi p ſuū oppoſitū. nō vr̄ rōnabile vſq̄quaq̄ dicere q̄ ſm aduētū gr̄e tollat fidei vſus informis. cū potius videat in ea pfici z cōpleri. Et ꝑpterea eſt tercius modus dicēdi. q̄ videt pbabilior eē pdictis q̄ fides informis p aduentū gratie excludit q̄tū ad ſolum defectū ſaluo habitu z vſu. z hoc quidē videt ſatis rōnabile. cū gr̄a opponat habitui illi infuſo ſolū ratione informitatis. ſicut habit9 opponit priuationi. Concedēde ſunt ergo rōnes oſtendentes habitū fidei informis p ſupuenientē grām nō expelli.

Ad illud ḡ qd obi. pmo in ꝯtrariū q̄ maior eſt cōuenientia fidei formate ad gloriā q̄ informis ad gratiā. dōm q̄ maior ꝯuenientia dupliciter pōt attendi. aut ſm ꝯpationē aliqꝫ in genere gtuiti. aut ſm ordinationē habit9 ad actū. Si pmo mō. ſic maior eſt cōuenientia fidei formate ad gloriā q̄ ad fidem informē. q2 vtrūq̄ eſt gratie gratū faciēt. Si ſecūdo mō. ſic maior eſt ꝯuenientia fidei formate ad informē q̄ fidei formate ad gloriam. p eo q̄ actus fidei iformis nō hʒ oppoſitū cū actu fidei formate. ſed actus fidei formate qui quidē eſt credere nō apparētia. z videre per ſpeculū z in enigmate. magnā repugnātiā habet cum ſtatu glorie. ideo nō ſic euacuat ſicut euacuat. ſ aūt infra melius manifeſtabit cū de euacuatiōe fidei agetur. Ad illud qd obi. q̄ mai9 lumē abſorbet min9 63 lumē. dōm q̄ illud nō intelligit de lumib9 q̄ ſunt ad inuicē ordinata. ſ de his que hñt quandā oppoſitionem z repugnantiam. niſi intelligat abſorbere q̄tū ad apparētiā. Et q̄m lumen fidei informis ordinem habet ad lumen gratie nō oppoſitionē. hinc eſt q̄ ab ipſo nō abſorbet ſ magis in eſſe ſaluat. Ad illud 64 qd obi. q̄ fides informis nō eſt niſi in pctōrib9 z cuʒ

peccato. Dōm q̄ hoc verum est eā ratione qua fides informis noiat defectū forme. nō ſm q̄ nomiat habitū. Et iō ex hoc non potest ɔcludi q̄ p grām adueniē te tollat̄ fidei informis habitus. ſ ſoluꝫ q̄ tollat̄ informitatis defectus. Ad illud qđ obi q̄ omēs virtutes infundunt̄ simul. dōm q̄ verū est q̄tū ad illd quod est in eis formale. q̄tum aūt ad materiale siue ad habitū ſubſtratū nō hꝫ veritaté niſi qn̄ non inuenit habitū in ſubiecto qué informat. ⁊ ideo cū grāi aduenieris inuenit habitū fidei informis. nō oportꝫ q̄ ſupinducat̄ noua fides. Preterea rō illa in alio deficit. qꝛ gratia gratū faciens cū gratia gratis data nō est eiuſdem ſpeciei. ⁊ ita ꝓcedit ex falſa ſuppoſitōne

Ad illud qđ obī q̄ lumen gratie gratuꝫ facientis debet ſufficere ad credendum. dōm q̄ ſuffiat gratia gratū faciens cū pſuppoſitōe tn̄ gratie gratis date. Dona em̄ grē grāi facieē. nō excludūt dona grē grat̄ date. imo magis illa in ſuo aduētu ɔplet ⁊ pficiūt. ⁊ q̄dāmodo ab eis vigorat̄ ⁊ pficiunt̄. Ideo nō ſequitur q̄ adueniente gracia gratū faciente. ſupfluat habitus fidei informis. nec remanēte habitu iformi ꝓpter hoc lumen gratie gratū facientis ſit inſufficiēs. Unūquodq; em̄ donuꝫ dei ſufficiens est ſm illud ad quod habet ordinem.

Questio. v. k

De ipſius fidei informis formatione. ⁊ ē qō. Utrum adueniēte grā fides informis fiat formata. Et q̄ ſic. vī. Anteq̄ aliq̄s peccet nō hꝫ niſi fidem formatā. cū aūt peccat incipit habere fidē informé. ſi ḡ in peccando nō infundit̄ ei noua fides. neċe est q̄ per pctm̄ fides formata fiat informis. ſi ḡ fides informis aū fuit formata. videt̄ q̄ ſi aliquis reſtituat̄ in gradū priſtinū p aduentū gratie. q̄ fides informis fiat formata. Item grā adueniens informat naturā. ſi ḡ fides informis plus approximat grē q̄ ipa natura. vr̄ q̄ p locū a minori fides informis habeat p grām informari. Itē pl⁹ ɔuenit habitus infuſus cū grā q̄ eſt infuſa q̄ habitus acquiſiti. ſ habitus acq̄ſiti p aduētū grē informant̄. qđ pꝫ. qꝛ in coꝝ exercitio ⁊ vſu homo meret̄. ḡ multo forti⁹ habit⁹ fidei informis format̄ p ipam grām ſupuenienté. Itē opa mortificata p aduentū gratie viuificant̄ ſm q̄ cōiter dicit̄. ḡ pari rōne ⁊ habitus mortuus. ſi ḡ fides informis ē hmōi. vr̄ q̄ p aduentū gratie habeat informari. Itē nihil aliud eſt dicere habitū viuū eſſe q̄ꝫ p illū vitam eternā mereri poſſe. ſ credere fidei informis. qđ ē aſſentire prime veritati ꝓpter ſe ⁊ ſup oīa. ſupueniēte charitate hꝫ omne qđ neċriū eſt ad meritū. ḡ vr̄ q̄ ſi actus eius eſt meritorius. q̄ habitus ſit viuificatus. Qꝛ aūt hēat oē qđ neceſſariū eſt ad meritū. planū ē. cū ipm̄ opus de ſe ſit bonū ⁊ rectum. ⁊ ſic a charitate impatū. Itē oīe aliud qđ dicit̄ eē mortuū ex ſolo defectu alicui⁹ illo ſupueniente viuificat̄. ſ fides informis dr̄ eē mortua ob defectū grē ⁊ opationis fructuoſe. ḡ ipīs ſupuenientib⁹ reuiuiſcat. ſ cū reuiuiſcat format̄. ḡ fides informis pōt fieri formata. Et hoc ē qđ hr̄ in glo. ſup illud Jaco. ij. Fides ſine operibus mortua eſt. glo. reuiuiſcat ex opibus fides. Sed ɔ. Si fides ex opib⁹ reuiuiſcat. ḡ ex aduentu operū habet vitā ⁊ formā. Sed nullum pctm̄ poteſt fieri formatū. ḡ nulla virt⁹ pōt fieri informis. ḡ fides formata nō pōt fieri informis. pari rōne nec informis pōt fieri formata. Itē nullū opus mortuū pōt fieri viuū. opa em̄ q̄ in pctō facta ſunt nūq̄ꝫ reuiuiſcant̄ p grām vt ſint digna remuneratiōe eterne vite. ḡ ſi fides informis mortua eſt. vr̄ q̄ p grām nō habeat viuificari. ḡ nec informari. Itē nullū accn̄s pōt alterari ſm q̄ vult boetius. ſ fides informis eſt accidēs. ḡ alterari nō pōt. ſed omne qđ de informi fit formatum alterat̄. ergo impoſſibile eſt fidem informē fieri formatam. Item ex his que ſunt diuerſa genere non poteſt fieri vnum p eēntiā. ſed fides formata dicit habitum vnū p eſſentiam. ḡ impoſſibile eſt ipam ɔſtare ex gratia gratum faciente ⁊ gratia gratis data. Si ḡ fides informis eſt donum gratie grat̄ date. vr̄ q̄ impoſſibile ſit ipam fieri formatā ſupueniente gratia. Item fides informis p aduētū gratie non tranſmutat̄ niſi accidentaliter. ḡ ſi p aduentū gratie efficit̄ virtus formata. accidit fidei q̄ ſit formata. ſ ḡ nullū genus accipit ſpēi. fides nō eſt ſpēs virtutis ꝓpie dicte. q̄ ſi hoc eſt falſum. ḡ ⁊ illud ex quo ſeq̄t̄. vicꝫ q̄ habit⁹ fidei informis p aduentum gratie format̄. Item ſicut ſe habet aīa ad potētias ſuas. ſic ſe habet gratia ad virtutes. ſed quotienſcūq; anima infundit̄ fert ſecum potentias ſuas. ḡ quotienſcunq; infunditur gratia fert ſecum virtutes. ergo cum infunditur gratia infundit̄ ſimul fides formata. ḡ fides formata nō eſt eadem cum illa que prius erat in anima. et ſi hoc. reſtat q̄ fides informis p aduentuꝫ gratie non formatur. Rº. ad predictoꝝ intelligentiam eſt notandum q̄ preter illas poſitiones q̄ dicebant fidem informem ad aduētū gratie excludi ſm illos qui dicunt ipm̄ habitum fidei informis remanere cum gratia ſupueniente. triplex eſt adhuc modus dicendi. Quidam em̄ dixerunt q̄ habitus fidei informis nō format̄ a gratia ſupueniente nec ab aliquo q̄ ſit a gratia vel cum gratia. Alij vō dixerūt q̄ q̄uis nō formet̄ a gratia. format̄ tn̄ ab aliquo qđ infundit̄ ſimul cuꝫ gratia. Tercij vō dixerūt q̄ ipe habitus fidei informis format̄ ab ipa gratia. Ratō aūt hui⁹ diuerſe poſitionis eſt ꝓpter diuerſum modū intelligendi infuſionem gratie ⁊ virtutū. Quidam em̄ voluerunt dicere q̄ ſicut anima eſt totum potentiale reſpectu ſuaꝝ virtū. ⁊ cum infundit̄ anima ſimul̄ portat ſecum ſuas potentias. ⁊ cū egredit̄ ſil̄ trahit. ſic ⁊ de gratia dicere voluerunt. q̄ gratia ſimul ſecuꝫ fert virtutes ipſas quibus informant̄ potentie. ſimul̄ etiam ſecum trahit. Unde nulla virtus formata efficit̄ informis. nec aliqua informis efficit̄ formata. infundit̄ em̄ quelibet virtus plene ⁊ integre cum ipſa gratia. ita q̄ nihil extrinſecus intrat eius eſſentiam. nec q̄tum ad materiale nec q̄tum ad formale. Sed quoniā expimento videm⁹ aliquā virtuté q̄tum ad id quod eſt in ea materiale minime infundi. vt ɔtingit videre in puulo baptizato q̄ poſt gratie infuſionem indiget adhuc articulis fidei erudiri ad hoc q̄ in actum fidei exeat. nō vr̄ iſte modus intelligēdi infuſioné gratie ⁊ virtutū oio eſſe ɔueniens. vicꝫ q̄ cū ipa gratia virtutes infundant̄ q̄tū ad ipaꝝ totalitatem ⁊ integritaté. hoc eſt q̄tū ad id qđ ē in eis materiale ⁊ formale. Et ꝓpterea alius modus eſt intelligēdi infuſioné grē q̄ cū ipa gratia infundit̄ formale oim̄ vtutū in genere grāito. qđ q̄ dē eēntialr̄ differt ab ipa grā. ſicut potētia aīe eēntialiter differt ab eiꝰ ſubā. Et illud quide formale virtutis cuiuſlibet infuſum cum gratia potens eſt ſuū materiale educere de potentia in actū. ſi nō ſit adhuc eductū in actum. Si vō iā eſt in actū eductū. pōt ipm̄ facere gratuitū

ꝛ viuũ. Et isti dicũt ꝛ sentiũt ꝙ habit⁹ fidei informis formet̃ ꝑ ipsã virtutem fidei que simul cum gratia infundit̃. et siliter efficit̃ informe. qñ illud qd̃ forma se fuit in fide. simul cũ gratia recedit ꝛ expellit̃. ꝛ ẽm hanc positionem gratia qua virt⁹ dicit̃ gratuita differt ab ea qua aĩa dicit̃ deo grata. Sꝫ qm̃ in vna aĩa vna sola est gr̃a gratũ faciens ẽm ꝙ in .ij. lib. ostẽsum fuit. ꝑ quã accepta est deo aĩa ꝛ eius potẽtia. Ideo ẽ adhuc terci⁹ modus dicendi ꝛ intelligendi infusionem gratie ꝛ virtutũ. q̃ vr̃ esse ꝓbabilioꝛ ꝛ faciliꝰ ꝙ̃ ꝑdicti. vicꝫ. ꝙ ipa gratia gratũ faciens compat̃ ad habitus virtutũ substratos. sicut compat̃ lux ad colores. In hoc tñ est dr̃ĩa. ꝙ lux ista corꝑalis nõ ita efficaciter põt educere colores de potẽtia in actũ ꝙ̃tũ ad eẽ qd̃ hꝫ color in genere coloris. ẽm ꝙ ipa gratia existens in ipsa aĩa potest facere germiare habit⁹ virtutum. Ipsa eñ gratia adueniens in animã carẽtem habitibus virtutũ. se habet quasi originale principiũ illoꝝ ꝙ̃tum ad eẽ primũ. vnde sicut pluuia infusa terre habenti in se seminariũ facit eã germinare donec veniat ad fructũ completum. sic intelligendũ est de gratia respectu habituũ ipaꝝ virtutũ ꝙ̃tuꝫ ad ipsoꝝ esse primũ. Nõ sic aũt põt facere lux superinfusa exterius respectu colorũ. sed si compem⁹ colores ad lucem. ꝛ habitus virtutũ ad grãm gratũ facientẽ ꝙ̃tũ ad esse vtpote ꝙ̃tum ad esse coloꝝ in genere lucidi. ꝛ habituũ in genere gratuiti. tunc est similitudo expressa. vt sicut multi colores in vna domo tenebrosa existentes efficiunt̃ luminosi ꝑ vnã luminositatẽ superuenientẽ. ꝛ ab illa informant̃ ꝛ decorant̃ ꝛ venustant̃. sic habitus virtutũ informes existentes in anima venustant̃ ꝛ decorant̃ ab vna gr̃a superueniẽte. et ẽm hunc modũ intelligendi infusionẽ gratie ꝛ virtutum. facile est intelligere qualiter habit⁹ fidei informis formet̃ ꝑ ipius gratie aduentum. Dicit̃ eñ formari sicut coloꝛ tenebrosus format̃ ad luminis ingressum. et sicut ex colore ꝛ lumine superinfuso nõ fit vnũ ꝑ eẽntiam ſ; vnũ ꝑ ordinationẽ quandã. sic nec ex gratia gratũ faciente ꝛ informi fide intelligit̃ fieri vnũ nisi ꝑ quandã ordinationẽ ꝛ relationẽ. qꝛ fides informis ꝑ aduentuꝫ gratie incipit cõplete ordinari in finem. ꝛ in deũ credere ꝛ eidem complacere. Concedende sunt ḡ rationes ostendentes fideꝫ informẽ

68 fieri formatã ꝑ aduentũ gratie. Ad illud vero quod obĩ primo in ꝯtrariũ. nullũ petm̃ efficit̃ formatũ ḡ ꝛc. dicẽdũ ꝙ non est sile. Facilius eñ est aliqd̃ deformari ꝙ̃ informari. qꝛ plura exigunt̃ ad bonũ ꝙ̃ ad maluꝫ. ideo nõ sequit̃ ꝙ si habitus substratus virtutis possit obliquari. ꝙ petm̃ ꝛ viciuꝫ possit rectificari. Et ex eadem causa nõ sequit̃ ꝙ si petm̃ nõ possit fieri formatũ. ꝙ virtus nõ possit fieri informis. Aliter etiaꝫ põt dici ꝙ petm̃ dupl'r põt accipi. vicꝫ abstractẽ ꝛ cõcrete. Si abstracte accipiat̃ impossibile est petm̃ posse informari cũ sit malicia pura. Si aũt accipiat̃ cõcrete vt dicat̃ petm̃ aliqua habilitas aĩe in qua ẽ deformatio malicie. vtpote cuꝫ aliquis abstinet ꝑpter vanam gloriam. ipsa abstinentia efficit̃ ei culpa. hoc modo ratione talis habitus substrati qd̃ deformat̃ ꝑ culpã. põt informari a gratia. ꝛ ꝑ hunc modũ dicimus virtutẽ formatã effici informẽ. rõne vicꝫ habitus substrati. qm̃ indifferens est ad statũ culpe ꝛ gratie.

69 Ad illud quod obĩ ꝙ opus mortuũ nõ potest fieri viuũ. dicẽdũ ꝙ nõ est simile. Opus eñ transit nec manet in sua radice. adeo impossibile est aliqd̃ opus viuificari quod a radice viuente ortum nõ sumpserit. Et ꝑ tanto dicimus opa facta in charitate posse reuiuiscere. que aũt extra charitatẽ facta sunt viuificari nõ posse. Gratia eñ illa nõ posset attingere. cuꝫ simpliciter cessent in preteritum. nõ sic aũt est de habitibus virtutũ informiũ q̃ manẽt in aĩa post ipsius gratie aduentũ. ꝛ ꝑ ipaꝫ grãm pñt venustari ꝛ decorari. et in finẽ ordinari.

70 Ad illud qd̃ obĩ ꝙ nulluꝫ accidens potest alterari. dicẽdũ ꝙ hoc verũ est ẽm ꝓpriã mutationem. ſ; nihil ꝓhibet intelligere alterationẽ fieri in accñte rõne alterationis facte in subiecto. sicut albedo mõ est clara. mõ obscurat̃ rõne alterationis facte in subiecto ꝓprio. ꝛ coloꝛ modo ẽ tenebrosus. modo est luminosus rõne transmutationis facte in ꝑspicuo sibi ꝯiuncto. sic fides modo est informis modo formata rõne alterationis facte in aĩa q̃ modo habet gratiã. mõ priuat̃ ipa ꝑ culpam.

71 Ad illud qd̃ obĩ ꝙ ex his que sunt diuersoꝝ generũ non fit vnum ꝑ eẽntiã iam patꝫ rñsio. Qm̃ sicut predictuꝫ fuit informatio habit⁹ informis virtutis a gratia nõ est ꝑ eẽntialẽ vnionẽ ſ; magis ẽm quandã ordinationem ꝛ directionẽ in finem. Nam ꝓprie loquẽdo accidentia nõ habent materiã ꝛ formã. Sed ꝙ dicitur habitus informis esse materia fidei. ꝛ illud qd̃ superinducit̃ esse forma. h̃ est ẽm quandã ꝯparationẽ sicut prius dictum est de lumine ꝛ colore. Unde sicut qñ dico colorem illuminatũ. dico duo. tñ ꝑ modum vnius. ꝑpter h̃ ꝙ ordinant̃ ad vnũ actũ. vicꝫ ad mouendum visum. sic qñ dico fidem formatam duo dico. vicꝫ fidem ꝛ grãm. tñ ꝑ modũ vni⁹. ꝑpter hoc ꝙ ordinant̃ ad vnũ opus meritoriũ. s. ad credẽdũ in deũ

72 Ad illud qd̃ obĩ ꝙ fides informis nõ transmutatur nisi accidentaliter. dicẽdũ ꝙ transmutatio accidẽtalis in genere nature. põt eẽ eẽntialis in genere morum. Sicut patꝫ de aliquo actu q̃ ꝑ priuationẽ alicuius circũstantie accidentalis est in genere vicij. et ꝑ positionẽ est in genere virtutis. Per hũc modũ ẽ intelligendũ in ꝓposito. Quis eñ illi habitui accidat eẽ cũ gratia vel sine gratia. eẽntiale tñ est ei esse cum gratia, put est principiũ meriti. Preterea ipe habit⁹ fidei informis etiã gratia circũscripta tenet rationẽ virtutis. iõ ex hoc nõ põt ꝯcludi qn fides sit sub genere virtutis tanꝙ̃ sub ꝓprio genere.

73 Ad illud qd̃ obĩ ꝙ sicut se hꝫ aĩa ad suas potẽtias. sic se hꝫ gratia ad virtutes. dicẽdũ ꝙ nõ est oĩmoda silitudo. ꝓpterea ꝙ nõ est tãta diuersitas ipsius gratie ad virtutes ꝙ̃ta ad eaꝝ principiũ formale. sicut aĩe ad suas vires. quẽadmodũ in .ij. li. ostensuꝫ fuit. vbi fuit hec questio ꝑtractata. Uirtutes eñ nõ dicũt̃ esse virtutes ipsius gratie ꝑ quas ipa gratia opet̃. sicut aĩa opat̃ ꝑ suas potentias. Nec ẽ intelligẽdũ ꝙ gratia sit in diuersis subiectis. Hoc eñ ducit in imaginatõnẽ falsaꝫ. in hac videlicet. ꝙ gratia oĩno ita veniat in aĩam ꝛ eius potentias. sicut aĩa venit in corpus ꝛ ei⁹ organa. Tũc eñ necessario oporteret ꝙ gratia abeunte ꝑ peccatũ. expellerent̃ oĩs habit⁹ virtutũ q̃s secũ defert. qd̃ ex ipa experientia planũ est eẽ falsum. Et iõ rõ illa nõ cõcludit. qꝛ accipit ꝓ sili qd̃ valde est dissile.

74 Põt autẽ accipi sile de infusiõe gratie ꝛ virtutũ in pluuia ꝛ terra semiata. sicut de informatiõe virtutũ a gr̃a accipitur in lumie ꝛ colore. Si eñ vna pluuia adueniat in terrã in qua sunt plantata diuersa semina que non germinauerũt. facit illa germiare. ꝛ ẽm diuersitatẽ seminũ diuersas plantas ꝓducere. Si vero iã als ger-

minuit. sed ꝓpter defectum aque iam arefacte sunt plante. Sic pluuia denuo veniens facit illas plantas virescere. Sic gratia adueniēs in aiam in qua sunt semina habituū virtutū facit ipsam germiare. ita q̄ ipsa habita habent ꝑ oñs ɀ virtutes. ɀ cōtinue facit illa crescere quousq; ꝑducat ad ꝑfectionē. Et si ɔtingat me reo pati humorē gratie auferri. habitus illi virtutuꝫ efficiunt quasi aridi. ɀ postmodū si restituat pluuia ɀ humor gratie. nō oportet q̄ aia iterū de nouo germinet. sed illa que germinauit ꝑ humorē gratie aduenientē iterū reuiuiscat. sicut satis apte intelligi pōt qualiter gratia cū virtutibus sil' infundat in aiam. ɀ quare aliq̄ simul dicāt infundi cū habitib⁹ substratis aliq̄ vo minime. cū tñ gr̄a quantū est de se infundatur semꝑ vniformiter. Qꝫ aūt seminaria virtutū q̄tū ad habitus substratos sint plātata in nā mentis rōnalis expresse pōt haberi ab aug. in multis locis. ɀ a Bern. in. x. ca. de amore dei. et in li. de collatiōib⁹ sanctorꝫ patrꝫ. ɀ in alijs locis plurib⁹. Quicq̄d tñ sit de hoc. qꝛ questio ista alibi habet locū. ad p̄ns tātū sufficiat dixisse de q̄one ꝓposita. Sꝫ iux̄ sniam ɀ opinionē magistri illa positio vr̄ eē verior. q̄ dicit q̄ fides informis ꝑ aduenientē gratiā fiat formata. siue formet ab ipsa gratia mediate siue immediate.

Di. xxiiij. de fide q̄tum ad eius obiectum siue materiam.

Hic querit si fides tm̄ de nō visis est ꝛc. Supra egit mḡr de fide q̄tū ad eius ēntiā. in hac pte agit de ea q̄tū ad eius obiectū ɀ materiā. vñ inq̄rit. vtꝝ fides sit de his q̄ solū sunt supra nr̄am cognitionem an de his que sunt nostre cognitioni subiecta. Et q̄m duplex est cognitio vicꝫ sensitiua ɀ intellectiua. ideo ps ista diuidit in ptes duas. In quaꝝ pma inq̄rit magister. vtꝝ fides sit de his q̄ sensu ꝑcipiunt. In secunda vtrū sit de his q̄ intellectu cognoscunt. ibi. Post hec queri solet cū fides ꝛc. Prima pars diuidit in tres ptes. In q̄ꝝ prima mouet principalē q̄onē subiungens determinationē. In scd̄a vo epilogat ad remouendū incidentē dubitationē. ibi. Ex his apte intelligit ꝛc. In tercia vo exēplificat in spāli ad maiorē explanationē. ibi. Si vo querit vtrū petrus ꝛc. Scd̄a vo pars principalis pōt diuidi in tres ptes. in quaruꝫ pma mouet questionē ɀ determinat. In scd̄a auct̄e aug. ɔfirmat. ibi. Ut ait aug. In tercia vo dicit quandā diuisionē circa ipsa credibilia. ibi. Ex his apparet aliqua credi que nō vident.

Dist. xxiiij.

Mouet questionem ɀ determinat. vtrū fides sit de his que sensu percipiunt. a

Questio.

Ioh. xiij.

Aug. sup io.

Ko.

Ioh. xx.

Hic querit si fides tm̄ de nō visis est. quō veritas aplis ait. Nūc dico vobis p̄usq̄ fiat vt cū factū fuerit credatis. vbi innui videt q̄ fides illis fuerit de factis ɀ visis. sup q̄ aug. mouet q̄oneꝫ et soluit ita inq̄ens. Quid sibi vult vt cū factū fuerit credatis. [a]hec est laus fidei si qd̄ credit non videt. Nā et thomas cui dictū est. qꝛ vidisti me credidisti. nō h̄ credidit q̄d vidit. cernebat eñ ɀ tāgebat carnē viuenteꝫ quā viderat morientē. ɀ credebat deū in carne ipa latentē. Credebat ḡ mēte qd̄ nō videbat ꝑ h̄ qd̄ sensib⁹ corpis appebat. Si vo dicunt credi q̄ vident. sicut dicit vnusq̄sq; oculis suis credidisse. nō ipsa ē q̄ in nobis edificat fides. sed ex rebus que vident agit in nobis vt ea credant que nō videntur.

Qꝫ etiā de reb⁹ p̄sentibus dicat fides sed im propie.

Epilogat ad remouēdū incidētē dubitationē. b

Ex his apte intelligit q̄ ꝓprie fides nō appentū est. Nec illa est fides q̄ in christo edificamur q̄ dicim⁹ vsitata locutione nos ea credere q̄ videm⁹. Alibi tñ dicit aug. fidē eē de rebus p̄ntib⁹. qd̄ erit i futuro cū ꝑ spēꝫ deū p̄ntē cōtēplabimur. q̄ tñ nō ꝓprie dr̄ fides s; veritas. Est inq̄t fides q̄ credūt ea q̄ nō vident. s; tñ ē etiā fides reꝝ q̄n nō verbis s; reb⁹ ipis p̄ntib⁹ credit. Qd̄ erit cū ꝑ spēm manifestā se ɔtēplandā sctis p̄bebit dei sapia. Sꝫ nō ꝓpe h̄ dr̄ fides imo fidei merces. ad quā credēdo ꝑuenit. vt ex fide vboꝝ trāseat iust⁹ i fidē reꝝ.

Aug. in li. questionū euāgelij

Exēplificat in spāli ad maiorē explanatiōeꝫ de petro. an hūerit fidē passiōis q̄n vidit hoieꝫ illū pati. c

Exēplū ad maiorē explanationē predictoꝝ.

Si vo q̄rit vtꝝ petr⁹ fidē passiōis hūerit cū hominem xp̄m oculis pati cernebat: Dicimus eū fidē passionis habuisse nō in eo q̄ credebat hoiem pati. qꝛ hoc videbat. s; in eo q̄ credebat deū eē q̄ patiebat. Nō eñ virtus fidei erat q̄ credebat hō pati ɀ mori. qd̄ iude⁹ cer-

a Hec est laus fidei si quod credit nō videt. Cōtra. Carere lumine potius est ad vituperiū q̄ ad laudē. s̄m illud ps. Hō cū in honore eēt nō intellexit. ɔpat⁹ ē ꝛc. ḡ vr̄ q̄ ꝑuatio visionis potius reddit fidē vituꝑabilē q̄ cōmēdabilē. Itē si in hoc ɔsistit laus fidei qꝛ credit qd̄ nō videt. cū in gloria nihil credat nisi illd̄ qd̄ videt. vr̄ q̄ laudabilior sit fides in via q̄ glia in p̄ria. qd̄ absurdū ē dicere. Itē si in h̄ ɔsistit laus fidei. qꝛ credit qd̄ ñ videt. s; oīs q̄ stulte ɀ falso credit. credit qd̄ nō videt. ḡ q̄ stulte credit laudādus est. Rn̄. dc̄m q̄ ꝑuatio visiōis facit ad laudē credulitatis. p̄supposita tñ rectitudine in ipa credulitate. ɀ hoc ex duplici cā. Primo ꝓpter hūiliationē ɀ captiuationē intellect⁹ q̄ admodū est laudāda. sicut supbia intellect⁹ est vituꝑanda. Scd̄o qꝛ talis credulitas est a mera volūtate non ab aliq̄ necitate. Null⁹ n. cogit credere qd̄ nō videt. qꝛ laus ɀ vitupe-

nens credebat. sed q credebat de⁹ eē q patiebat. Unde aug. sup illū ps̄. locū. Rn̄dit ei i via vtutis sue. Laus fidei est nō qz credit hoīem illū mortuū qd̄ r paganus credit. sed qz credit eū glorificatuz r verū deū. Credit g̃ fides deū mortuū r hoīem glorificatū. nō g̃ fuit petro fides credere hoīem illū mori qd̄ oculis cernebat. sed credere deum esse q̄ moriebat. Nec nobis etiā fides in hoc mereret q credim⁹ hominē illum mortuū quod r iudeus credit. sed qz credim⁹ hoīem deū mortuū.

Mouet q̄onē r determiat. vtrum fides sit de his q̄ intellectu cognoscunt. d

Post hec queri solet cū fides sit de nō appentib⁹ r nō visis. vtrū etiā sit de incognitis tm̄? Si em̄ de icognitis tm̄ est. de his videt eē tm̄ q̄ ignorant. Sed sciēdū est. q cū visio alia est interior. alia exterior. nō est fides de subiectis exteriori visioni. est tm̄ de his que visu interiori vtcūq capiūt. Et quedā sic capiunt vt intelligant. et si nō vt in futuro. Quedā aūt nō. qz[b] cū fides sit ex auditu nō mō exteriori sed etiā interiori. nō pt eē de eo qd̄ oīno ignorat eo q ipa ad sensū corpis nō ptinet

Cōfirmat determinationē suā aucte aug'. e

Ut ait aug. xiij. li. de trinitate dicens. Quāuis ex auditu fides in nobis sit. nō tm̄ ad eū sensū corpis ptinet q̄ dicit audit⁹ qz nō est son⁹. nec ad vllū sensū corpis. qm̄ cordis est ista nō corpis. Quedā g̃ fide credunt q̄ intelligūt nāli rōne. Quedā vō q̄ nō intelligūt. Un̄ ppha. Nisi credideris nō itelliges. Qd̄ aug. apte distinguit. Alia sunt inqt q̄ nisi intelligam⁹ nō credim⁹. alia q̄ nisi credam⁹ nō itelligem⁹. Nemo tm̄ pōt credē in deū nisi aliqd itelligat. cū fides sit ex auditu p̄dicatiōis. Idē in li. de trinitate. Certa fides vtcūq inchoat cognitionē. Cognitō vō certa nō perficit nisi p⁹ hanc vitā. Ambro. qz ait. Ubi fides nō statim cognitio. vbi cognitio est fides precedit.

Elicit q̄ndā diuisionē circa ipa credibilia. f

Ex his appet aliq̄ credi q̄ nō intelligūt vel sciunt nisi p̄us credant. Quedā vō intelligi aliqñ etiaz anq̄ credant. Nec tm̄ sic intelligūt mō vt i futuro scient. r nūc etiā p fidē q̄ mūdant corda ampli⁹ intelligūt. qz nisi p

Ps̄. q.

Si aliqua sciatur q̄ credāt. Fides nullo capit sensu.

b

Isa. vij. Aug. sup octo c narū, tcio. mū.

Amb. ro.

tm̄ 9sistunt circa opā volūtaria. hinc est qd̄ aug. dicit q laus fidei est credere qd̄ non vides. nō pp̄ter puatiōnē visionis tm̄. sed pp̄ter positionē humilitat̄ r libertatis. Humilitat̄ ex pte intellect⁹. et libertat̄ ex pte volūtatis. Et p h̄ pz rn̄sio ad illud qd̄ obi. p̄mo. Ad illud qd̄ obi. scd̄o de glia pz siliter rn̄⁹. qz aug⁹. nō loq̄tur de laude quacūq sed de laude meriti. r h̄ laus est in statu vie nō patrie. r circa act⁹ vie n̄ circa act⁹ patrie. Siliter patet vltimū. qz h̄ nō dī de quacūq credulitate. sed de credulitate recta r vera. r n̄ stulta r falsa.

2 b Cū fides sit ex auditu non mō exte. rc. Uī h̄ incōueniēt dici. qz cū sensus visus plurimas rez dr̄ntias nobis ondat r nobilior sit. vī q magis fides debeat eē ex visu q̄ ex auditu. Itē fides aplōz fuit ex visu ita sic ex auditu. g̃ si ois fides subseq̄ntiū deriuata fuit a fide aplōruz. vī q mag̃ debeat dici ex visu q̄ ex auditu. Itē cū fides sit habit⁹ infusus. vī q nullo mō bēat ex auditu eē. Rn̄. dd̄. q sicut dic phs duplicit 9tingit aliquid scire. vicz per inuentionē r p doctrinā. Et sensus visus maxime deseruit illi modo sciendi q̄ est p inuentionē. Sensus vō audit⁹ illi mō q̄ est p doctrinā. qm̄ g̃ ea q̄ fide nouim⁹ nō cognoscim⁹ p inuētionē sed magis p doctrinā. p doctrinā inq̄ nō solū p̄dicatoris loq̄ntis p aurē corpis. sed etiā s. s. loquētis p aurē cordis. hinc est q in lr̄a dī q fides n̄ tm̄ est ex auditu exteriori sed etiā interiori. Et q̄uis apli multa didicerint vidēdo xp̄m. mlto tm̄ plura didicerūt audiēdo ipm̄ q̄ loqueret exteri⁹. r q̄ loqueret eis interi⁹ p. s. s. r p h̄ pz rn̄ ad p̄mū r scd̄m obiectuz. Ad illud vō qd̄ obi. q fides est p infusionē r nō p auditū. dd̄m q fides q̄tū ad suū formale p infusionē ē nō p auditū. sed q̄tū ad materiale vicz q̄ ad noticiā illā q̄ cognoscit qd̄ est qd̄ p nomē dī ē p auditū. ita q vnū est p auditū cordis. r aliud p auditū corpis. iō generaliter dicit apl's fidē ex auditu eē. magis pncipaliter rōne audit⁹ interioris q̄ exterioris. Et sic dicit greg. q inuanū laborat smo p̄dicatoris. nisi assit illustratio doctor' interioris

3 c Alia sūt inqt q̄ nisi intelligam⁹ nō credim⁹. rc. Pzio vī q ista diuisio sit insufficiēs. qm̄ ipe aug. in orgiali addit terciū mēbrū. vicz q q̄dā sunt q̄ credūt r nūq intelligūt. g̃ vī mgr̄ insufficient ponē diuisionē credibiliū. Itē vī implicare falsū. qz q̄dā sūt q̄ p̄us credūt q̄ intelligant. Si em̄ credē est cogitare cū assertiōe. r cogitare est intelligere. vī q oē credē p̄cedat intelligere. Si tu dicas q aug. intelligit de intellectu q̄ innitit ratiōi. tūc vī q falsuz dicat. q q̄dā sūt q̄ p̄us intelligunt q̄ credant. qz dī Ysa. vij. s̄m aliā trāslationē. nisi credideritis nō intelligetis. g̃ illud intelligere sp̄ seq̄t ipm̄ credere. Iux h̄ etiā q̄r q̄ sūt illa credibilia de q̄b⁹ dicat Aug. q credūt r nunq intelligant. cū videam⁹ q oia credibilia p rōes satis pbabiles affirment. Rn̄. dd̄. q intellige dr̄ dupliciter. s̄m q mgr̄ innuit in lr̄a. Uno mō intelligere dī large nosse qd̄ est qd̄ dī p nomen. et illud intelligere

sp p̄cedit assensũ fidei. nec aliq̇d credit̃ q̃n isto mõ p̄us intelligat̃. Alio mõ intellige ħ oe est rõne p̄uia cogitare. Iuxta qd̓ dicit aug. q̃ intelligim᷒ debem᷒ rationi. qd̓ credim᷒ auctti. Et de isto intelligit aug. cũ dicit. q̃ q̃dã sũt q̃ p̄us credunt̃ ⁊ postea intelligũt̃. sicut sunt articuli fidei q̃ sũt supra rõnẽ. Quedã sũt q̃ nõ p̄us credunt̃ q̃ intelligũt̃ sicut sũt añcedẽtia ad fidẽ. ⁊ ea q̃ sũt de dictamie iuris nãlis. sicut deũ eẽ. deũ eẽ bonũ. Quedã sũt q̃ credunt̃ ⁊ nunq̃ intelligũt̃. q: nõ p̄nt rõne pbari. sicut est hystoria hũana gesta peurrẽs. Nemo. n. põt pbare p rõnẽ q̃ abraã genuit ysaac. s solũ p auctẽ. ⁊ sic pꝫ q̃ itelligere aliq̃n p̄cedit fidẽ. aliq̃n seq̃t̃. ẽm istũ modũ accipiẽdi q̃uis ẽm p̄mũ sp p̄cedat. Et p hoc pꝫ rñ᷒ ad oia q̃sita. Nã qd̓ p᷒ obĩ de insufficiẽtia diuisiõis. dd̓. q̃ mgr nõ intẽdit ħ diuidere credibilia. s ostẽdere quõ fides ⁊ intellect᷒ circa idẽ p̄nt se cõpati. et qualit̃ circa idẽ habeãt ordinari. Ad aliud sĩlr pꝫ rñ᷒. q: p̄cedit de intelligere ẽm q̃ p̄mo mõ accipit̃. Ultimũ sĩlit̃ patet. d Quid est deũ scire nisi eum mente conspicere ⁊c. Hoc videtur falsũ. q: aut loquit̃ d̓ cõspectu mẽtis q̃ ẽ p specĩe. aut de eo q̃ est p speculũ ⁊ in enigmate. Si d̓ eo q̃ est p speculũ vĩ falsum. q: ħ nõ est scire s potius credere. Si d̓ eo q̃ ẽ p spẽm. ħ vĩ sĩliter falsũ. q: tũc nõ scirẽt de᷒ nisi in patria. Damã. aũt dicit q̃ cognitio exigendi deũ oibus est incerta. Item dicit aug. xj. de ci. dei. q̃ q̃cq̃d scit̃ scientis cõprehẽsione finit̃. q̃ si deus nullo modo sciẽtis cõprehensione finit̃. vĩ q̃ nullo mõ possit sciri. Itẽ dyo. dicit sup illud ps̃. Deus posuit tenebras latibulũ suũ. q̃ vĩ impossibile deũ mente ɔspicere. R᷒. dd̓. q̃ aug. hic loq̇t̃ de cognitiõe experimẽtali quã q̃s hꝫ de deo siue in p̄ria siue in via. In patria q̇dẽ pfecte. s in via impfecte. neutra tñ hr̃ nisi a mũdis corde. Uñ hec sciã sapiã ẽ. q: secũ hꝫ iunctũ saporẽ. ⁊ p hanc illumiat̃ intellect᷒. ⁊ stabilit̃ affect᷒. Et ideo dicit q̃ deũ scire nõ est aliud q̃ mẽte conspicere firmiterq; pcipe. Ad illud qd̓ obĩ q̃ nõ põt intelligi nec cognitione vie nec p̄ie. dd̓m q̃ imo cognitiõe vie intelligi põt. Sed cognitio vie multos hꝫ grad᷒. Cognoscit̃ eñi de᷒ in vestigio. cognoscit̃ in imagine. cognoscit̃ ⁊ in effectu gratie. cognoscit̃ etiã p intimã vnionẽ dei ⁊ aie. Iuxta qd̓ dicit apl̓s. Qui adheret deo vn᷒ spiritus est cũ eo. Et hec est cognitio excellẽtissima quã docet dyo. q̃ q̇dẽ est in extractio amore ⁊ eleuat supra cognitionẽ fidei ẽm statũ cõem. ⁊ de hac intelligit hic aug. ⁊ mgr̃. Ad illud qd̓ obĩ q̃ scire est cõprehendere. Dd̓. q̃ aug. diffinit ibi scire ẽm q̃ cõpetit deo. ⁊ deus q̃cq̃d scit. scit sciã ɔphẽsionis. q: totã rẽ plene cognoscit. ħ autẽ mõ nõ scit̃ deus a nobis. Ad illud sĩliter dyo. pꝫ responsio. q: nõ vult dicere q̃ deus ɔspiciat̃ in via in claritate sue essentie. s q̃ cõspicit̃ in effectu gratie ⁊ experientia suauitatis sue p ipsam vnitionem.

Aug. in. viij li. de tri. d

fidẽ diligat̃ de᷒. nõ mũdat̃ cor ad sciẽdũ eũ. Uñ aug. d Quid est deũ scire nisi eũ mẽte ɔspicere firmeq; percipere. Sed ⁊ p̄usq̃ valeam᷒ ɔspicere ⁊ pcipere deũ sic pcipit̃ a mũdis cordib᷒. nisi p fidẽ diligat̃ nõ potent cor mũdari q̃ ad eũ videndũ sit aptũ. Ecce hic apte habes q: nõ põt sciri deus nisi p̄us diligẽdo credat̃. Supra aũt dictũ est q̃ nemo põt credẽ i deũ nisi aliq̇d intelligat̃. Uñ colligit̃ nõ posse sciri ⁊ intelligi credẽda q̃dã nisi p̄us credant̃. Et q̃dã nõ credi nisi p̄us intelligant̃. ⁊ ipa p fidẽ ampli᷒ intelligi. Nec ea q̃ prius credunt̃ q̃ intelligant̃ penit᷒ ignorant̃. cũ fides sit ex auditu. Ignorant̃ tñ ex parte q: nõ sciunt̃. Credit̃ q̃ qd̓ ignorat̃. s nõ penit᷒. sicut etiã amat̃ qd̓ ignorat̃. Uñ

Q credun- tur ⁊ aman- tur q̃ igno- rant̃.

Aug.

Aug. Sciri aliq̇d ⁊ nõ diligi põt. diligi xõ qd̓ nescit̃ quero vtr̃ possit? Si nõ põt. nemo diligit deũ anteq̃ sciat. vbi aũt sunt illa tria. fides. spes. charitas. nisi i aio credẽte quod nõdum scit. ⁊ spante ⁊ amãte quod credit̃. Amat̃ q̃ ⁊ quod ignorat̃ s tñ creditur.

D intelligẽtiã hui᷒ ptis incidit hic questiõ de obiecto fidei. Et circa hoc q̃rũtur tria. Primo querit̃ de obiecto fidei ẽm rem. Scdo q̃rit̃ de ipõ in cõparatione ad nr̃am cognitionẽ. Tercio queritur de ipso obiecto ẽm nois rõnẽ. Circa p̄mũ querũt̃ tria. Primo q̃r vtrũ fides sit circa verũ tm̃. an fidei possit subesse falsum. Scdo q̃r vtrũ fides sit circa verũ creatũ an circa increatũ tm̃. Tercio q̃rit̃ vtr̃ sit circa cõplexũ an circa incõplexũ.

Questio. j. a

Utrum fidei obiectũ sit ita verũ q̃ ei nõ possit subesse falsum? Et q̃ fidei possit subesse falsum videtur. Cuicunq; subest ɔtingens põt subesse falsum. q: oẽ ɔtingens põt eẽ falsum. s fidei subest verũ ɔtingens. q̃ fidei põt subesse falsum. Maior ɔpositio p se manifesta est. Minor pbat̃. q: fides fuit de passiõe xp̄i ⁊ incarnatione ⁊ vtrũq; fuit ɔtingens. Nõ eñi erat necẽariũ xp̄m interfici. nec dei filiũ incarnari. cũ alio mõ posset genus hũanũ liberari. restat q̃ q̃ ɔclusio ẽ vera. Itẽ hic᷒ ɔformat̃ subo suo circa qd̓ vsat̃. si q̃ hic᷒ fidei vsat̃ circa credibile. hꝫ illi ɔformari ẽm aliqd̓ credibile. s aliqd̓ credibile vtpote xp̄m esse passurũ potuit falsificari cũ esset ɔtingens. q̃ habit᷒ fidei q̃ illud credebat̃ falsificari potuit. põt q̃ fidei subesse falsum. Itẽ sim᷒ in medio tp̄e post mortẽ abrahe ⁊ ante incarnationẽ xp̄i. nullo tp̄e necessariũ ẽ abrahã credidisse xp̄m esse passurũ. possibile etiam erat xp̄m nõ pati. sed possibile cõpatit̃ secũ oĩ necessario. q̃ ista duo poterant simul stare. vicꝫ q̃ abraham credidisset xp̄m eẽ passurũ. ⁊ q̃ xp̄s nõ eẽt passurus. et si hoc. tũc fidei subesset falsum. q̃ cũ possibile erat tũc fidei subesse falsũ. vĩ pari rõne q̃ et nunc. Qz aũt p illo tp̄e possibile eẽt xp̄m nõ pati manifestũ est. q: ɔtingẽs erat eũ pati. cũ penderet ex voluntate interficientiũ. ⁊ regula est q̃ oppositũ ɔtingẽtis est contingens. Qz iterum necessarium esset q̃ abraham credidisset. manifestum est. quia omne dictum affirmatiuũ de preterito est necessariũ. Si tu dicas q̃ hoc verum est quando non pendet ex futuro. ostẽditur sic esse in proposito. quia credere non est aliud q̃ cogitare cum assensione. et postq̃ abraam cogitauit de hoc dicto xp̄m esse incarnãdũ. necẽũ fuit de eo

cogitasse. et postq̄ assensit necriuz fuit ip̄m assensis-
se. ⁊ postq̄ extitit in actū fidei. necriū fuit ip̄m extitisse.
ḡ videt̄ q̄ simpliciter necessariū fuit ip̄m credidisse.
necessariū ḡ vr̄ q̄ fidei abrae potuerit subesse falsū.
Itē oē qḋ subest spei subest etiā fidei. sed spei pōt
subesse falsum. vt patet cū aliquis p̄scitus in grā exi-
stēs sperat se habituz vitā eternā. ḡ necrio seq̄t̄ q̄ fi-
dei aliqn̄ subest falsuz. Itē actus charitatis p̄sup
ponit actū fidei. s̄ actui charitatis pōt subesse falsuz.
ḡ ⁊ actui fidei. Maior manifesta est. Minor ꝓbat̄
ꝑ hoc q̄ apl's ex charitate voluit ire ad hyspanos q̄
tñ nō iuit. Et ego ex charitate volo ꝓximū meū eē bo
nū qui tñ nō est bonus. et sic actui charitatis pōt sb-
esse falsum. Itē actus adorationis est actus fidei.
ergo qḋ substernit̄ adorationi substernit̄ ipsi fidei. s̄
ꝯtingit aliqn̄ adorationi alicui⁹ subesse falsum. sicut
qn̄ adorat hostiā nō cōsecratam ꝓ cōsecrata adhibi-
ta vera diligētia. ⁊ talis adoratio meritoria est. ⁊ ita
ortū hʒ a fide ⁊ charitate. ḡ si ei subest falsum. vr̄ q̄ ⁊
fidei. Cōtra. illius sol⁹ est fides in via cui⁹ erit vi-
sio in p̄ria. s̄ visioni in patria nō pōt subesse falsuz. ḡ
nec fidei in via. Itē sicut se hʒ charitas ad bonū.
ita se habet fides ad verū. s̄ charitas nūq̄ appetit ni
si bonū. ḡ fides nūq̄ facit credere nisi verū. ḡ fidei n̄
subest falsuz. Item fides assentit p̄me veritati ꝓ-
pter se ⁊ sup̄ oīa in credendo. sed prima veritas non
potest ei dictare nisi verū. ḡ ipsa nō pōt assentire ni-
si vero. ḡ ei nō pōt subesse nisi verū. Itē cuicunq̄
cognitioni subest falsum. illa cognitio poti⁹ est prin-
cipiū deceptiōis q̄z illuminationis. sed fides est illu-
minatio mentis sicut dicit aug. ḡ fidei falsum nō pōt
subesse. Itē virtus est certior oī arte atq̄ sciā. sed
sciē nō pōt subesse falsum. si ḡ fides virtus est. vr̄ ⁊c̄.
Itē fides q̄ innitit̄ principijs sciaꝝ nō pōt falsifi-
cari. ḡ multo magis illa q̄ innitit̄ principio principio-
rū. ⁊ h̄ est fides catholica. ḡ nullo mō pōt ei subesse
falsum. R̄o. dōm q̄ cum habitus fidei ip̄am mētē
illuiet ad assenniēdū veritati credite ſm illustratiōez
diuie p̄sciē. ⁊ diuie p̄sciē nō possit subesse falsū. q̄z ip̄a
nō p̄t falsificari. necē ē ponere q̄ ipi habitui fidei nec
falsum subsit nec subesse possit. Quēadmodū em̄ di-
uina p̄scia q̄ ex rebus nō pendet certissime cognoscit
nō solū ea q̄ ventura sunt necrio. s̄ etiā ꝯtingit entia
ita q̄ circa ea decipi nō pōt. sicut in. j. li. ostensuz fuit.
sic ⁊ fides q̄ cognitioni diuine prescīe innitit̄. a q̄ eti
am illuminat̄ ⁊ dirigit̄. certā credulitatē ⁊ illumina
tionē habet de futuris ⁊ ꝯtingentib⁹. ita q̄ illa quan
tū est de se possint nō euenire. fides tñ nec pōt decipi
nec pōt errare. Sicut em̄ de eo qḋ prescitū est euenī-
re a deo cōcedi pōt q̄ ipsum possibile sit nō euenire i
se ⁊ absolute. nō est tñ ꝯpossibile cū p̄uisione sui op-
positi. q̄z hec duo nō p̄nt simul stare q̄ deus p̄uiderit
vnū q̄ eueniat oppositū. tūc em̄ falleret̄ diuina presci
entia. Per hūc modū intelligenduz est in assensu fi-
dei q̄ innitit̄ diuine preuisioni. Unde q̄uis creditū
cōtingens in se possit nō euenire. h̄ tñ duo nō possūt
simul stare q̄ nō eueniat ⁊ q̄ sit creditū. Et ꝓpterea
cōcedendū est q̄ fidei nō pōt subesse falsū. q̄z illumi-
nat mētē. q̄z eleuat mētē supra nālē rōnez. q̄z excitat
mētē ad cognoscēdū de luce diuina. q̄z in ea ē certitu
do cui falsum subesse nō pōt. ⁊ iō nō p̄nt sil' stare fal-
sitas in credito. ⁊ veritas in credēte siue i fide. Et cō-
7 cedende sunt rōnes que sunt ad istam partem. Ad
illud ḡ qḋ obijcit̄ in ꝯtrariū q̄ cuicunq̄ subest ꝯtin-
gens pōt subesse falsum. q̄z omnē ꝯtingēns pōt esse
falsum. R̄ndendū est ꝑ interemptiōnē. q̄z diuine p̄ui
sioni subesse pōt verū ꝯtingens. falsuz tñ subesse nō
pōt. p̄uidet em̄ deus vera ꝯtingentia. s̄ tñ illa q̄ p̄ui-
det nunq̄ sunt falsa. et sicut hic hʒ instantiā in diui-
na p̄cognitiōe. sic ⁊ in illuminatione q̄ ab ea ꝓcedit.
qualis est habitus fidei sicut p̄dictū est. Ad illud 8
quod obī q̄ habit⁹ cognoscēdi dʒ conformari ipi co-
gnoscibili ſm exigentiam. dōm q̄ illud habet verita
tē quando habitus cognoscendi pendet ab ipso co-
gnoscibili ſm exigentiā in ꝓprio genere. sicut est scē-
tia acquisita ſm causas ⁊ rōnes inferiores. s̄ de co ge
nere cognitionis qḋ non pendet ab ipsa re cognita.
nō est necesse q̄ ꝯformet̄ ipsi cognoscibili ſm exigen
tiā sui in se. sed ſm exigentiaz sui in causa. ⁊ talis est
cognitio fidei ⁊ ꝓphetie ⁊ cuiuslibet reuelationis di-
uine. que nō pendet ab eo quod credit̄ vel qḋ reuela
tur. sed ab illo lumine ꝑ quod ad hoc cognoscendū
illuminat̄. et q̄z illud lumē certū est etiā de re ꝯtingē
te. hinc est q̄ cum habit⁹ fidei conformet̄ ei a quo de
pendet. q̄ nō potest falsificari nec vacillare ꝓpter cō
tingentiam crediti. Ad illud qḋ obī q̄ possibile p̄t 9
stare cum quolibet necessario. dōm q̄ verū est. Atta
men ad illud quod subiungit q̄ oppositū alicui⁹ ar-
ticuli est ꝯtingens. sicut ante incarnationem contin
gens erat xp̄m non incarnari ⁊ nō pati. R̄ndent ali-
qui ꝑ interemptionē. ꝓ eo q̄ de incarnatiōe ⁊ passio
ne non est articulus q̄tū ad euētū q̄ ita eueniat. sed
q̄tum ad ordinem q̄ ita cōgruat. Unde abraam nō 10
credidit xp̄m incarnari. sed christum esse incarnan-
dū. vt fiat vis in verbo. q̄z incarnari dicit euentū. sed
esse incarnanum dicit ordinez cōgruū. Et q̄uis chri
stum incarnari sit ꝯtingens q̄tum ad euentuz. tamē
q̄tum ad cōgruentiam necessarium est. impossibile
est em̄ hoc nō esse decens ⁊ cōgruū. Sed hic modus
dicendi stare nō pōt. q̄z sic fideles crediderūt sicut ꝓ-
phete p̄dixerunt. et ꝓphete predixerunt non soluz eē
congruum incarnari sed etiam euentū futurum. Et
rursus. sicut nos credimus xp̄m incarnatū de prete-
rito. ita ipi crediderūt christum incarnandū de futu-
ro. Et ideo aliter dicūt alij q̄ licet ip̄m creditū possit
eē ꝯtingens in se. tamen habito respectu ad diuinaz
prescientiam que immutabiliter preuidit. necesse est
ip̄m euenire. ⁊ iō oppositū eius non potest stare. nec
cum actu diuine prescientie. nec cū actu fidei nostre.
Sed nec illud soluit. q̄z non est aliquod ꝯtingēs qḋ
deus nō preuiderit si euenturū est. nec ꝑ p̄uisionē su-
am aufert̄ sibi aliquid de cōtingentia sua. ergo quan
tumcunq̄ deus preuiderit aliquid. necesse est pone-
re q̄ ꝯtingēns cum quolibet necessario possit stare.
si em̄ non posset stare cum necessario. impossibile es
set ipsum euenire. Et ꝓpterea est adhuc tercius mo-
dus dicendi. qui concedit q̄ contingens pōt stare cū
necessario. et q̄ oppositum alicuius articuli est vel
fuit contingens. Sʒ illud quod proponitur tercio lo
co negat. videlicet q̄ necessariuz fuit abraā credidis-
se xp̄m esse passurum. Et si tu obijcias q̄ om̄e dictū 11
de preterito est necessariū. R̄ndetur ad hoc q̄ veruz
est de eo dicto quod transit omnino in preteritū. s̄ il-
lud dictū ꝯnotat futurum contingēs. ⁊ q̄z om̄e dictū
qḋ claudit in se ꝯtingens. ꝯtingens est. ideo illud to
tale dictū. abraam credidisse xp̄m passurū. cōtingēs
est. Licet em̄ principalior ꝯposicō sit de p̄terito. ꝯno
tatum tñ est de futuro. Et hoc patet sic. quia credere

dicit actū li. cr. fm directiōez luminis pformant intellectū sm diuine pscie. Un sensus ē. Abraham credidit xpm esse passurū. h' est. Abrahaz illūiatus fuit vt assentiret z videret h' qd de⁹ puiderat euenire. Et qz sn puisione euent⁹ ptingent claudit siue pnotat futurū ptingens. hinc est q in illo dicto de pterito claudit euent⁹ futuri ptingent. z ideo totū dictū iudicandum est eē ptingens. Et si tu obiicias q necessariū ē simplr abrahā cognouisse de h' z assensisse huic. g necessariū est simplr abrahā credidisse. dōm q veruz ē q necessariū est abrahā cognouisse de h'. s nō est necessariū ipm assensisse huic credito ptingēti. z huic assensu fidei. Fides eni sic i eo assentiebat sicut de⁹ puidebat. s diuia puisio sic puidet. q q̄uis act⁹ diuie pcognitōnis sit in se necessari⁹. in pparatio ipsi⁹ ad futurū ptingēs nō est necessaria s ptingēs. Per hūc etiam modū intelligēdū ē q licet necessariū sit postq̄ abraham credidit li. cr. fuisse motū fm regulā z dictamē fidei. z necessariū sit illū motū fuisse meritoriū. ordiatio tn ipsi⁹ ad futurū ptingēs. ptingēs fuit. sicut ē ordinatio diuine pscie cui ē pformis. Et qz vocabuluz credēdi z assentiēdi claudit in se illā ordinatōez fm pformitatē ad diuinā puisionē. hinc est q sicut ptingens ē deū puidisse aliqd futurū ptingēs. sic ptingēs est abrahā credidisse futurū ptingēs. ptingēs ē etiaz ipm assensisse. ptingēs ē etiā aliquē pbam pbasse. In oibus eni dis vna est rōsio q̄ fundat sup h'. q licet act⁹ trāscant in pteritū. dicūt tn ordinatōez ad cōtingēs futurū. z ita pnotāt euentū futuri ptingent'. z ex illa pnotatōne necesse ē totū dictū iudicare ptingens. sicut in p' libro ōnsum fuit p tres reglas infallibiles in qōne de pscia.

12 Ad illud qd obr q spei subest falsum. dōm q spei fm q virt⁹ z virtuose mouet falsum nō subest. Cū eni spes sit certitudo pueniens ex grā z merit. null⁹ sperat se habiturū vitā eternam nisi cū psuppōne meritoz. z qz efficacia meriti includit finalē pseuerantiā. hinc ē q in actu spei implicat pditio pseuerātie finalis. Omis eni q̄ recte sperat. sic vitā eternā expectat. si vsqz in finē pseuerauerit in grā. z h' quidē verū ē. z fides nr̄a dictat. Et ita rndendum ē ad illā rōnē p interemptōez minoris. qz pfectus nō expectat vitā eternā simplr s sub pditōne. q si aliqs pter diuinā reuelatōnem absqz oni pditōne sperat se habere vitam eternā. hic nō est motus ptinens ad fidem z spem s ad falsam estimationem.

13 Ad illud qd obr q act⁹ charitatis psupponit actū fidei. dōm q verū est q psupponit actum fidei vt regulantis z dirigentis eius actū. s nō oportet q psupponat actū fidei vt pcurrētis sup illud obiectū. Omne eni qd charitas appetit. fides dictat appetenduz esse. z ita dirigit ei⁹ actū. Nō tn oē qd charitas appetit. fides credit. qz de pluribus ptingit dicere q sunt bona. falsuz tn est dicere q sunt vera. Bonū eni dicit aptitudinē z ordinationē habitualē. s verū dicit inherentiā z exigentiā actualē. Unde bonū erat aplm ire ad hyspanos q̄uis nō esset verū. et iō erat appetibile q̄uis nō eēt credibile. Q̄uis eni falsitas possit stare cū obo charitatis q aliquid pōt esse falsuz z bonū. nō tn pōt stare cū obiecto fidei. qz nō pōt idez sil esse falsum z verū.

14 Ad illud qd obiicit q adorationi pōt sbesse falsum. dōm q adorationi facte fm directionē z regulā fidei. nūq̄ subest falsum. p eo q fides dicit nihil adorandū eē p certo nisi de qua habetur certa cognitio. de eo aūt de quo nō habet certitudo dicit adorandū esse psupposita cōditione. Unde ois fidelis recte adorans hostiā psecrataz adorat sub ea cōditione si pfecta sunt circa ipam ea q̄ ad psecrationem sunt necessaria fm institutionē diuinā. z sic nunq̄ decipit nec errat.

Questio. ii. b

Utrū fides sit circa verū creatuz z increatū. an circa increatum tm tanq̄ circa obiectum pprium. Et q solum sit circa verū increatū. vr. pmo p hoc q fides est virtus theologica. Ois eni virtus theologica habet fidem p obiecto z fine. si g finis virtutum nō est qd creatū s increatū. vr zc. Item hoc ipm videt p h' q est virtus vna. qz vnica virtus vnicum dz habere obiectū. si g fides virtus vna est. z creatū z increatū sunt diuersa omnino. g si fides habet esse circa verū increatum. nō habet eē circa verū creatum sicut circa obiectum. Item hoc ipm videt p hoc q fides est virtus euacuanda p obiecti sui pñtiā z aptā noticiā. sed sola visio veri increati est illa q̄ veritates fidei euacuat. fides enim non euacuat in via. ergo videtur q fides solum sit in verum increatuz tanq̄ in obiectum. Item fides est virtus qua assentit ipsi credito pter se et super omnia. sed nulli vero est pter se z sup omnia assentiendum nisi quod est summū verum z verum increatuz. ergo solummodo circa illud cōsistit fidei obiectū. Item hoc ipsum videtur p diffinitionē articuli a Richardo datam quam dicit. q articulus est indiuisibilis veritas de deo artans nos ad credendū. ergo si articulus est fidei obiectum. videtur q fides sit solum circa verū increatum z circa deum. Sed contra. Circa veritatez in simbolo consistit fides tanq̄ circa obiectum ppriuz. sed in simbolo non solum sunt articuli spectātes ad deitatem. immo etiā spectantes ad humanitatem. g si humanitas est quid creatum. fides non solum cōsistit circa veritatem increatam verum etiā circa creatam. Item tante amplitudinis est fides sicut et charitas vel maioris. sed charitas nō tm̄modo diligit bonum increatum sed etiā creatum. quia nō tantūmodo diligit deum sed etiam pximum. ergo fides non est in verum increatū sicut in obiectum. verum etiam in verum creatum. Item nullum verū futurum est verum increatum. qz verum increatuz est verū eternū. sed fides nostra est circa verum futurū. quia credimus carnis resurrectionem que nec ē nec fuit. sed futura est. ergo videt q fides non tm sit circa verum increatum. sed etiam circa verum creatū.

Item si quis pertinaciter assereret esse falsum qd sacra scriptura dicit esse verum esset hereticus. ergo videtur q obiectum fidei extendat ad oia q̄ in sacra scriptura scribūtur. sed in sacra scriptura multo plura scribunt de temporalibus q̄ eternis. de creatis q̄ increatis. sicut q abraham genuit ysaac. et consimilia. ergo videt q obiectum fidei magis consistat in vero creato q̄ in vero increato. Item illuminatō fidei sequitur vel concomitatur illuminationem pphetie. sed prophetia maxime z pncipue cōsistit circa verum creatum. cum sit prenunciatio futurorū. ergo pari ratione videtur q et ipsa fides. Re⁹. dicendum q obiectum alicuius habitus cognitiui duplicater habet determinari. aut cōmuniter aut pprie. siue p se z per accidens. Illud aūt vocatur obiectū cōmune fm cōmunem acceptionē z obiectuz p accidēs qd q̄dē hz rōnē materialis. Illud aūt dr obiectū 15

ꝓprie ꝛ ꝑ se. quod quidē habet rōnē motiui. Scḋm hanc duplicē acceptōnē dupliciter ꝯtingit loq̄ de obiecto fidei. 16 Nā vno mō pōt dici obiectū fidei circa qḋ ipsa fides versaꝛ tanq̄ circa illud qḋ credit ēē verū. siue illi assentiat ꝓpter se siue ꝓpter aliud. Et hoc mō non tm̄mō est circa verū increatū verū [etiaꝫ circa verum creatū. qꝛ fides nō tm̄ credit ipi diuīe veritati in se. ſ etiam his que sibi ab eā dictanꝛ. que sūt multa vera creata. Si aūt loquamur de obiecto fidei s̄m ꝓpriam acceptionē ꝓut dicit obiectū qḋ habet rōnē motiui. sic obiectū fidei est verū increatum. Et sicut ꝯtingit intelligere in visu q̄ lucidū dupliciꝛ mouet visum. vel ꝓut est abstractū. vel ꝓut ē terrene materie incorꝑatū. sic ipsa diuina veritas dupliciter mouet ipm intellectū ꝑ fidē illuminatū. vel per se sicut in articulis spectātib⁹ ad ipm deū s̄m diuinitateꝫ. vel vt est vnita creature. sicut in illis articulis respicientibus ipm deū in sua humanitate assumpta. vel in opatione ab ipso creata. sicut in creatione. reparatione. ꝛ glorificatiōe. Concedēdū ḡ est q̄ obiectuꝫ fidei ꝓpriū s̄m q̄ habet rationē motiui est verū increatū. ꝛ qꝛ hoc ꝓbant rōnes ad pmaꝫ ꝑtem inducte. iō ꝯcedende sunt. 17 Ad illud qḋ pmo obī in ꝯriū. q̄ quidā articuli respiciūt hūanitatem sicut quidam diuinitatē iā patet rn̄sio. qꝛ illi articuli q̄ sunt de hūanitate et circa hūanitatē enūcianꝛ de diuina ꝑsona. intra quam consistit veritas increata. ꝛ ex illa parte habet rōnē motiui. Nā ex illa parte qua ꝯsistūt circa veritatē creatam hn̄t solum rōnē materialis. Vn̄ sicut vna est ꝑsona in duabus naturis. creata vicꝫ ꝛ increata. sic vna est veritas mouens q̄ tenet rōnem obiecti. siue in articulis q̄ respiciūt diuinitatē. siue in his q̄ respiciūt humanitatē. q̄ quidē est veritas increata. 18 Ad illud qḋ obī q̄ ad tot se extendit ad quot se extendit charitas. dicm̄ q̄ et si charitas videaꝛ ēē circa bonū increatū ꝛ circa bonū creatuꝫ tanq̄ circa obiectū ꝓpriū. tn̄ obiectum eius ꝓpriū sicut infra manifestaꝛ nō est nisi circa bonum increatum. 19 Ad illud qḋ obiciꝛ q̄ fides est de vero futuro ꝛc̄. Dicm̄. q̄ resurrectio carnis futura nō est obiectū fidei ꝓpriū nisi inq̄tum compaꝛ ad diuinā virtutem et iusticiam q̄ corpa resuscitabit vt retributio fiaꝛ s̄m merita. et sic rōne veri increati implicari hꝫ ratōnē obiecti. qḋ quidem verum increatum quantū est de se abstrahit a ratōe preteriti ꝛ futuri. licet preteritio ꝛ futuritio noteꝛ circa eius effectum. q̄ quantum est de se habet solum rationem materialis in cōpatiōe ad fidei assensum s̄m q̄ in precedentibus fuit tactum. 20 Ad illud quod obī q̄ hereticus iudicareꝛ q̄ ptinaciter negaret que in sacra scriptura scribunꝛ. dicm̄ q̄ hoc nō est qꝛ oīa que in sacra scriptura ꝯtinenꝛ teneant rōnē obiecti ꝓprij ꝛ motiui respectu ipsius fidei. ſ hoc est qꝛ ꝯsequunꝛ ad eius obiectū ꝓpriū. Quia enī sacra scriptura est edita ab ipsa veritate ꝛ a spū sancto. q̄ ꝯtradiceret sacre scripture. cōtradiceret ei cui fides assentit ꝓpter se. vicꝫ ipsi sūme veritati. Et ideo ex hoc nō pōt cōcludi q̄ fides circa verū creatū habeat versari sicut circa obiectū ꝓpriū. 21 Ad illud quod obī de illumiatiōe ꝓphetica. dicm̄ q̄ ꝓphetia nō habet ꝓ principali obiecto ꝛ motiuo ea q̄ ꝓpheta ꝓnūciat. ſ solū hꝫ ꝓ obō mali. circa qḋ ipsa ꝓphia versaꝛ. vnde ꝓpha nō assentit ei qḋ pnūciat ꝓpter se. sed ꝓpter veritatē ipm illuminantē ꝛ erudientē. ꝛ ex hoc nō pōt ꝯcludi q̄ fides sit circa vera creata nisi tanq̄ circa obiecta materialia. Posset tn̄ dici q̄ nō est sic de fide ꝛ ꝓphia. quia fides in suo obiecto cui assentit reqrit aliq̄d qḋ habeat rōnē motiui. ſ ꝓphia nihil tale reqrit nisi ꝓphetante. ſ totā rōnē sue cognitōis sumit ab inspirante. iō nō sequiꝛ q̄ si ꝓphia est de aliq̄. q̄ de illo debeat ēē fides sicut de obiecto.

Questio. iij.

Utrum fides sit circa cōplexū an circa incōplexum. Et q̄ sit circa complexum vꝛ. Credere enī sicut dicit Aug. est cogitare cū assensione. ſ assensus rōnis non est supra incōplexum. sed supra cōplexum. vꝛ ḡ q̄ fides sit circa cōplexū sicut circa ꝓpriū obiectū. Itē fides credit aliquid qꝛ verū. ꝛ respuit qꝛ falsū. ſ verū ꝛ falsuꝫ sunt circa cōplexū. ḡ vꝛ q̄ ꝛ habit⁹ fidei ipm cōplexū siue enūciabile respiciat vt obiectū. Item fides est media inter opinionē ꝛ sciaꝫ s̄m q̄ vult hugo. sed tam opinio q̄ scia est circa complexum. ḡ cū medium suscipiat naturā extremoꝝ. vꝛ similiter q̄ ꝛ fides. Itē fides est opposita errori. ſ nullus errat nisi ex hoc q̄ attribuit aliq̄d alicui qḋ ei nō est attribuendū. vel remouet qḋ nō est remouendū. hoc aūt nō fit nisi in cōplexione. ergo omnis error circa ꝯplexionem ꝯsistit. Si ḡ opposita nata sunt cōsistere circa idem. vꝛ similiter q̄ ꝛ fides verū cōplexū habeat ꝓ obiecto. Item si ipsum verum incomplexū est obiectū fidei. cū ḡ iudei credulitatē habeāt de incarnatione. iudei fidē haberēt incarnatiōis. qḋ ē manifeste falsum. imo errāt circa articulū illū. Siliter illi qui crederēt resurrectionē iā factā haberēt fidē de resurrectiōe. qs tn̄ circa resurrectionē ꝯstat errare. restat ḡ q̄ aliq̄d incōplexū nō hꝫ ēē ipi⁹ fidei obiectū. ꝛ est ꝯplexū vel incōplexū. ḡ ꝯplexū. Sed ꝯ. super illud. j. Cor. x. Oēs eūdē potū spūalē biberūt. glo. Aug. Tempora sunt mutata. ſ tn̄ nō est fides variata. si ḡ nō est fides variata. nec obm fidei. cum ḡ enūciabilia q̄ credunꝛ variata sunt. qꝛ illi credebāt xp̄m ēē passurū. nos passum ēē. illi incarnandū. nos incarnatū esse. restat ḡ q̄ fides nō est circa enūciabile siue circa cōplexū tanq̄ circa obm. Itē obm fidei ē verū increatū sicut prius fuit ostensuꝫ. Vn̄ Rich. de sancto vict. dicit q̄ articul⁹ est veritas de deo. si ḡ de⁹ est simplicissim⁹. ꝛ in simplici nulla cadit ꝯplexio vl' ꝯpositio. vꝛ q̄ obiectū fidei nō sit verū cōplexū ſ incōplexū. Itē de eodē ꝛ circa idē ē fides circa qḋ ē visio futura. sed visio est circa veꝝ incōplexū ꝛ ꝑ modū incōplexionis. erit enī visio simplex intuit⁹ sūme lucis. ḡ vꝛ q̄ fides siliter cōsistat circa veruꝫ incōplexum ꝑ modū incōplexi. Item spes ꝛ charitas sūt circa res incōplexas ꝛ ꝑ modū incōplexiōis. qꝛ spes expectat btitudinē. ꝛ charitas amat deū. ḡ cū virtutes theologice idē hēant ꝓ obiecto s̄m rē. vꝛ q̄ ꝛ ipsa fides circa verū incōplexū cōsistat. Itē si fides cōsistit circa verū cōplexū. cū tpe passiōis paucissimi scirent xp̄m pati. ꝛ in tpe incarnatōis paucissimi scirēt xp̄m icarnari. paucissimi hūissent fidē. Corneli⁹ enī fidē nō hūissꝫ q̄ nesciebat xp̄m ēē icarnatū nec passū ꝛ tn̄ de illo legiꝛ Act. x. q̄ elyme ei⁹ placuerūt deo sine fide. Sine fide aūt vt dꝛ heb. x. impossibile est placere deo. si ḡ ista incōuenientia ēēnt. incōueniēs est ponere q̄ fides cōsistat circa cōplexionē. 22 Rꝫ ad predictoꝝ intelligētiā est notādū q̄ circa hāc q̄ōnē diuersi diuersimode senserunt. Quidā enī dicere voluerūt q̄ fides consistit circa incomplexū sicut circa ꝓpriuꝫ obiectum. ꝛ isti dixerunt q̄ articuli fidei nō sunt enū

ciabilia ſm res. vtpote incarnatō. paſſio ⁊ reſurrectō ⁊ iſta quidē omni tpe ſunt eadē ⁊ ipſa fides. Qꝛ aūt actus fidei tranſit ſup ipſm credibile ſicut ſup cōplexum. hoc eſt ꝓpter defectum intellectus. q̄ nō pōt to tum ſimplici aſpectu intueri. ſed primo hoc intueť. ⁊ poſtea illud. componens vnū alteri. Sed qm̄ ipſe aſſenſus fidei eſt ꝓprie ſup cōplexionē. ⁊ ad pfectionē fidei. nō tm̄ oportet cogitare de incarnatione. ſed etiā oportet credere incarnationē iā fuiſſe. Ideo dixerunt alij ꝙ articuli ſunt enunciabilia. ⁊ ꝙ fides cōſiſtat circa complexum. maxime cū fides q̄tū ad aliquos articulos ſimul reſpiciat creatū ⁊ increatū. ⁊ dē nullo creato poſſit eſſe niſi ſm ꝙ componiť ipſi increato ſm ꝙ prius habitū eſt. ſi ḡ intellectus illud ñ capit niſi p modū cōplexiōis. rōnabilius videť illud ponere ⁊ dicere ꝙ fides ſit circa verū cōplexū ſiue ſb ratione complexi. Et qm̄ errans circa verū complexum q̄tum ad dr̄ītiam tēpis ſimpliciter iudicať hereticus. ſicut ſi aliquis crederet reſurrectionem iam factam. vel incarnationē futurā. ideo nō ſolū dixerūt fidem eſſe circa verū incōplexum. ſed etiā circa verū cōplexum ſub determiata dr̄ītia tpis. Et ſi tu obijcias eis de mutatione fidei ꝓpter mutationem iſtorū enunciabiliū. R̄ñdent ſm noiales ꝙ enūciabilia nō ſunt mutata. qꝛ te eſſe curſurū. te currere. te cucurriſſe. in diuerſis tpib⁹ ꝓlata idē ſignificāt. ⁊ vnū ē enūciabile. qꝛ vna eſt res quā ſignificant. ⁊ vnū eſt tpe ꝓ quo ꝓferunť. ⁊ iō vnū ſunt ſm rem ⁊ veritatē. q̄uis videanť vocaliter eſſe diuerſa. Aliter etiam r̄ñdent. eſto ꝙ iſta enūciabilia ſint diuerſa. qꝛ tm̄ vna eſt veritas cui fides aſſentit principaliter. ⁊ rōne cui⁹ iſta enunciabilia credit. que q̄dē nō mutať ſm diuerſitatem tpis. licet ipſa enunciabilia diuerſificenť. ꝗ nō propter hoc fides mutať ⁊ diuerſificať. imo in diuerſis tempibus fides nō mutata cōſiſtit. Sed qꝛ illa poſitio noialiū q̄ dicebat enūciabilia diuerſoꝝ tēpoꝝ eē vt cōiter nō approbať. imo falſa eſt ſicut in p̄mo lib. fuit oſtenſum. ſiliter nec ali⁹ modus dicendi ſufficit. ꝙ ad immutabilitatē fidei ſufficiat immutabilitas rōnis credendi. Si eñ articuli ſunt enūciabilia ⁊ dicūtur immutabiles ꝓpter rōnē credēdi immutabilem. pari rōne dicunť oēs vn⁹ articul⁹ ꝓpter vnicā ratiōnem credendi que eſt in eis. Ideo eſt terci⁹ modus dicendi ꝙ cū fides habit⁹ faciat mentē aſſentire credibili ſiue credito. et aſſenſus cum nō ferať ſupra incōplexum ſ ſupra complexū. ponere oportet ꝙ ipm obiectum fidei ſm ꝙ ſupra illud ferť fides hꝫ rōnē cōplexi. Et qꝛ dupliciter ꝯtingit fidem ferri in obiectuꝫ ſuum. ſ. aut implicite. aut explicite. ideo ſm duplicē modum dicit cōplexū eē obiectū fidei ſiue fides conſiſtere circa complexum. Nam fides q̄tum ad ſuaꝫ ſubſtantiam reſpicit complexum ſiue enūciabile. nō cōcernēdo determiatā tpis dr̄ītiā. imo aliqd̄ dicuꝫ quod eſt cōmune et indifferens ad omne tpus. ſicut xp̄m fuiſſe paſſurū. Fides aūt explicita reſpicit complexum ſub dr̄ītia tpis determinata. ſicut nūc oportet credere incarnationē fuiſſe. ⁊ reſurrectionē futuram eſſe. Sicut ergo explicatio accidit fidei nec mutat eēntiam fidei. ſic et variatio tēpis determiati nō variat fidem. vt ſit alia ⁊ alia ſm ſpēm. Et hic quidē modus dicendi ſatis eſt ꝓbabilis. Hūc ḡ ſuſtinēdo dicere poſſum⁹ ꝙ fides ꝓprie cōſiſtat circa verū cōplexum. et ꝓcedende ſunt rōnes q̄ hoc oñdūt. 23 Ad illud qd̄ p̄mo obʒ de enunciabiliū mutatione iā parꝫ r̄ñſio. qꝛ enunciabile qd̄ nō ꝯcernit determinatā tēporis dr̄ītiā. diuerſis tpibus nō mutať. et hoc ē circa quod fides hꝫ ꝯſiſtere ſm ꝙ fides. ſ illa enunciabilia ſolū variant q̄ concernunt determinatam temporis dr̄ītiā. ⁊ circa hoc cōſiſtit fides ſm ꝙ explicata. et ex hoc nō pōt cōcludi ꝙ fides ſit alia ⁊ alia. ſm ꝙ fidei explicatio ſit variata in diuerſis tpib⁹. 24 Ad illud quod obʒ ꝙ fides eſt circa verū increatum circa qd̄ nulla eſt complexio. dōm ꝙ ſicut in primo lib. dictum fuit. q̄uis deus ſit ſimpliciſſimus. tm̄ circa ipm vere contingit enunciare ⁊ hoc p modum complexionis. p eo ꝙ illā cōplexionē nō ponit intellect⁹ circa rē ſed circa ſeipm intelligentē. nec tm̄ errat. qꝛ nō pōt ſimplicitatē diuini eſſe niſi ſub tali cōpoſitione ⁊ collatione cape. ⁊ p hunc modū intelligendū eſt in fide. Preterea fides nō tm̄ eſt de vero increato in ſe. ſ etiam ꝓut compať ad veritatē creatā ſicut dictū ē ſuperius. ⁊ iſta compoſitio ſub quadā cōplexione eſt. ⁊ ꝓpterea illa ratio non cogit. 25 Ad illud qd̄ obʒ ꝙ de eodē eſt fides in via ⁊ viſio in patria. dōm ꝙ vnū ⁊ idē pōt apphendi p modū incōplexi ⁊ p modū cōplexi. ſicut patet in apphenſiōe ſenſus ⁊ intellectus. Senſus eñ dū apprehendit rē albā. apphendit per modū cuiuſdā incōplexionis. qꝛ nō nouit ſenſus exterior componere nec diuidere. ſ intellect⁹ duꝫ illud idem apprehendit qd̄ ſenſus apprehendebat. ſb mō cōplexionis accipit. ꝓdicās hoc de hoc. cōponēs h̄ illi. dicens h̄ eē albū. ⁊ ita cōplexū ⁊ incōplexū nō faciunt diuerſitatē a pte rei cōprehenſe ſ a pte modi cōprehendendi. qꝛ vnū ⁊ idē pōt apphendi ſub mō cōplexiōis ⁊ incōplexionis. Et ꝓpterea nō ſequiť ꝙ ſi viſio eſt de eodem de quo eſt fides. ⁊ viſio nō eſt ſub rōne cōplexionis. ḡ ⁊ fides. imo eſt ibi fallacia figure dictionis. vel ē acc̄ñs. qꝛ ꝓcediť ab vnitate rei ad vnitatē modi. Et ſi tu queras quare fides nō aſſentit obiecto ſuo p modū incōpleti ſicut viſio. ſatꝪ plana eſt r̄ñſio. qꝛ viſio p̄ñe vno ⁊ ſimplici aſpectu facit videri ⁊ cognoſci multa ꝓpter pfectionē glīe. non ſic aūt eſt de cognitione ſm ſtatū vie. quē q̄dē ſtatuꝫ reſpicit ipſa fides. 26 Ad illud qd̄ obʒ de ſpe ⁊ charitate. dōm ꝙ nō eſt ſimile. qꝛ ꝓprie intellectus eſt negociari circa cōplexuꝫ. ſ affectus eſt negociari circa ipſam rem. ⁊ qꝛ res in ſcipa hꝫ rōneꝫ incōplexionis. ſ ꝓut eſt in intellectu hꝫ rōnē cōplexionis. hinc ē ꝙ q̄uis virtutes reſpicientes affectū ſint circa obiectū ſuū preter rōnē cōplexionis. nō tm̄ ꝓpter hoc fides. qꝛ eſt regula intellectus. Nec valet ꝙ ſi idē eſt obiectū virtutū theologicarū. ꝙ ꝓpter hoc inq̄tum eſt fidei careat cōplexione ſicut inq̄tū eſt aliarū. complexuꝫ eñ et incōplexū nō dicūt variationē a pte rei ſed ſolū a pte modi ſicut prius viſum eſt. ⁊ q̄uis virtutes theologice habeāt idē obiectū ſm rē ⁊ ſubaꝫ. hñt tm̄ differens ſm rōnē ⁊ modū. 27 Ad illō qd̄ obʒ de cornelio iaꝫ pꝫ r̄ñſio. qꝛ corneli⁹ habebat fidē implicitā. ⁊ ideo nō credebat incarnationē vel reſurrectionem ſub dr̄ītia tpis determinata. ⁊ ꝓpterea nō errabat. ſ explicatio fidei ſibi deerat. ad quā faciendā miſit dominus eccleſie architectū.

Conſequenter queriť de obiecto fidei in comparatione ad noſtram cognitionē. et circa hoc queriūť tria. Primo queriť vtrū fides ſit de his de quib⁹ habeť viſio ſenſibilis. Scdo vtruꝫ ſit de his de quibus habeť ꝓbabilis opinio. Tercio vtrū ſit de his de quibus habeť cognitio ſciētialis.

Questio.j. d

Utrũ fides sit de his de quibus habet visio sensibilis. Et vr̃ q̃ sic Joh.xx. Quia vidisti me thoma credidisti. sed ↄstat q̃ thomas verã habuit fidem. qr credidit iesum quem vidit ⁊ tetigit. ergo simul de eodem erit fides interior ⁊ visio exterior. Ite.j. Joh.j. qd vidimus ⁊ audiuimus ⁊ ↄspeximus. ⁊ ma. no. cotrec. de verbo vite. si ergo de verbo vite habebãt apli fidem hoc est de xp̃o. ⁊ de eodẽ habebant sensibilẽ cognitionem. redit idem quod prius. Item apli viderunt xp̃m passum ⁊ xp̃m ascẽdentẽ. ⁊ ↄstat q̃ christũ eẽ passum et ascẽdisse sunt duo articuli. si ergo apli fidem et meritũ q̃tum ad hos articulos non amiserunt. videtur q̃ circa idem possit esse fides et visio exterior. Item beata virgo sensibili experimento nouit se cõcepisse de spũsancto absq̃ virili semine. ↄstans est q̃ ꝓpt cõceptionẽ filij dei nihil demptum est fidei sue. ergo simul stabant in ea cognitio fidei ⁊ cognitio sensibilis experimenti. Sed ↄtra. sup illud Joh.xiiij. Uado pare vobis locum. glo. aug. Eat dñs vt paret locum. eat vt videatur lateat vt credatur. Si ergo ad credere necessarium est latere. vr̃ q̃ impossibile sit visionem corporalẽ circa idem stare simul cum fide. Item aug. diffiniens fidem dicit. Fides est credere quod nõ vides. ⁊ in p̃cedenti dis. habitum est q̃ fides est virtus q̃ creduntur que nõ videntur. Et Grego. in quadam omelia pascali. Que videntur fidem non habent sed agnitionem. ergo nõ videtur q̃ de eisdem possit esse fides interior ⁊ sensus exterior. Item visio patrie euacuat fidem ⁊ eius meritum ꝓpter manifestationem veritatis credite. sed visio corporalis xp̃i ita manifestat eius humanitatem. sicut visio patrie eius diuinitatẽ. ergo sicut fides diuinitatis nõ põt eẽ circa visum visione gloriosa. sic vr̃ q̃ fides hũanitatis nõ põt eẽ circa visum visione sensitiua. Item actus credendi sm q̃ ad virtutẽ spectat est quid difficile ⁊ voluntarium. sed credere qd videt homo oculis exterioribus hoc est facile ⁊ necessariũ. ergo nõ videtur q̃ aliquid possit esse simul ⁊ semel exterius visum ⁊ interius creditum.

28 Rñ. dõm q̃ quedam sunt q̃ subijciuntur sensui exteriori simpliciter ⁊ totaliter. ⁊ illa videre est clare ⁊ pfecte cognoscere. et circa talia non potest simul et semel esse habitus siue cognitio fidei cum visione exteriori. ꝓ eo q̃ visio siue cognitio illa excludit omne enigma ⁊ cognitionem enigmaticam. Quedam autem sunt q̃ sic sbiacẽt sensui sm aliq̃d sui vt sm aliq̃d sui lateant ipm sensum. ⁊ circa talia bene põt simul ⁊ semel esse visio sm vnum. ⁊ credulitas fidei sm aliud. Uisio sm illud sm qd patẽt. credulitas fidei sm illud sm qd latent. Et hoc mõ ẽ in xp̃o intelligere. nã xp̃s sm nãm assumptã ⁊ corporeã aplorum sensibus apparebat. Scdm autẽ diuinã naturã oẽm sensum latebat. ⁊ eadẽ psona ⁊ hypostasis sm diuersas nãs simul erat visui cognita ⁊ incognita. iõ sil poterat eẽ visa ⁊ credita. Et id est satis facile intelligere si q̃s attẽdat q̃m circa idẽ põt eẽ certitudo ⁊ dubitatio sm diuersas naturas. ⁊ diuersos respectus. ⁊ diuersas ↄditiones. Esto eñ q̃ hic sit christus coram oculis meis. ⁊ si visu cognoscam ipm esse hoiem. nunq̃ tñ p visum cognoscam ipm esse filium dei. ideo alius habitus necessarius est ad hoc q̃ cognoscã ipm esse deũ. ⁊ hoc est qd dñs dixit petro. q̃n dixerat. tu es xp̃s filius dei viui. caro ⁊ sanguis nõ reuelauit tibi ⁊c. Concedẽdũ est ergo q̃ fides ⁊ visio psũt eẽ circa vnũ ⁊ eundẽ q̃ tñ nõ sm idẽ. Et hoc est qd dicit aug. ⁊ greg. de thoma q̃ aliud vidit ⁊ aliud credidit. hoiem vidit ⁊ deũ ↄfessus ẽ dicens. dñs meus ⁊ deus meus. Et sicut de thoma dicitur. ita etiã de alijs aplis ⁊ de btã virgine. q̃ q̃uis certitudinali experientia sciuerit se concepisse sine virili semie. tñ se ↄcepisse psonã dei nouit mediante fide. Et breuiter qr in oibus articulis implicatur aliq̃d diuinũ. qr articulus est veritas de deo. ⁊ illud quidẽ latet. iõ ↄcedẽde sunt rõnes oñdẽtes q̃ visio corpalis fidẽ nõ excludit. Ad illud ergo qd pmo obijcitur q̃ fidei necria est latentia. dõ. q̃ latẽtia diuinitatis de est q̃ necria est fidei. sed latẽtia humanitatis nõ est de fidei necitate. facit tñ ad maiorẽ actus fidei puritatem. Puri⁹ eñ apli moti sunt motu fidei ⁊ motu dilectionis in xp̃m post eius ascẽsum q̃ in eius p̃ntia. Et dñs Joh.xx. magis laudat fidẽ eorum q̃ nõ viderũt ⁊ crediderũt q̃ fidẽ thome. Et beatus petrus in.j. cañ.j. cõmendat eos q̃ xp̃m nõ viderũt ⁊ tñ in eũ crediderũt. Et hoc est qd vult illa glo. dicere. q̃ dñi absentia corpalis faceret ad fidei pmotionẽ. ⁊ ex hoc non sequitur q̃ corpalis visio tollat ipam fidẽ. Ad illud qd obijcit de aucte aug. ⁊ gre. dõ. q̃ vba aug. ⁊ gre. sũt itelligẽda sane. q̃ eñ dicit fides eẽ de nõ apparentibus ⁊ nõ visis hoc dicit qr fides dei hũs ẽ sm eã nãm sm quã nõ apparet. ⁊ eoipõ ẽ de ipis q̃ n apparẽt. qr sm aliq̃d sui latẽt. sed ex hoc nõ excluditur qn q̃si p accñs ⁊ p cõcomitãtiã posset dici q̃ fides sit de aliquibus q̃ apparent. ꝓ eo q̃ vnũ ⁊ idẽ sicut prius ostensũ est põt sil apparere ⁊ latere. Ad illud qd obijcitur q̃ visio patrie tollit fidẽ diuinitatis. dõm q̃ nõ ẽ sile. ꝓ eo q̃ visio p̃rie excludit omne enigma ⁊ aufert oẽm latẽtiã. nõ sic visio vie. q̃uis eñ xp̃s appereat q̃tũ ad nãm. latebat tñ q̃tũ ad psonã. Un̄ xp̃o demonstrato istũ pati erat visum ⁊ creditũ. visum inq̃tũ demõstrat suppositũ hũane nãe. sed creditũ inq̃tum demõstrat psonã siue ypostasim diuie nãe. Ad illud qd obijcitur vltimo q̃ credere est difficile ⁊ volũtariũ. dõ q̃ visio corpalis sicut dictũ est. qr nõ tollit latẽtiã. iõ nõ tollit difficultatẽ. nec tollit ar. liber. ex ea pte q̃ q̃ latet. Cũ eñ dicit q̃ nõ est difficile nec voluntarium credere qd q̃s videt. dõ. q̃ verum ẽ sm id sm qd videt. sed tñ totus xp̃s sm oẽm sui nãm visioni nõ subiacebat. et iõ rõne illius nature ⁊ psone volũtariũ ⁊ difficile erat credere. Facile eñ erat credere q̃ ille hõ pateretur ab his q̃ videbant xp̃m pati. sed difficillimum erat credere q̃ deus esset q̃ pateretur. nec hoc credebat aliq̃s nisi q̃ volebat ⁊ quẽ illuminatio fidei adiuuabat.

Questio.ij. e

Utrum fides sit de his de quibus habetur opinio ꝓbabilis. Et q̃ sic videtur.j. Petri.iij. Parati oĩm poscenti reddere rõnem de ea que est in nobis fide ⁊ spe. sed rõ ꝓbabilis est generatiua opinionis. si ergo fides compatitur secum ꝓbabilem rõnem. cõpatitur ergo ⁊ ꝓbabilẽ opinionẽ. Itẽ Petrus archieps leuoñ. Nõ est tutũ credere sine ratiõe. ergo rõ ꝓbabilis facit ad fidei vtilitatem ⁊ securitatem. Si ergo opinio generari habet ex ꝓbabili ratiõe. videtur ⁊c. Item donum sciẽtie ⁊ intellectus ⁊ sapiẽtie simul põt stare cũ fide. sed cum quocunq̃ stat ꝓbabilis rõcinatio stat etiã ⁊ opinio. ergo ⁊c. Item doctrina theologie stat simul cum fide cum sit fidei explicatiua ⁊ circa ea est circa que fides consistit. Si ergo in doctrina theologie multe sunt ꝓbabiles rõnes. videtur q̃ rõnis ꝓbabilitas simul cũ fide maneat. ergo pari ratione ꝓbabilitas opinionis q̃ rõibus generatur põt eẽ in eodẽ ⁊ respectu eiusdẽ

in quo et respectu cui⁹ ē ipa fides. Sȝ cōtra. Heb. xi. Fides ē argumētū nō apparētiū rez. sed ea ḋ qui bus habeť opinio ꝓbabilis sunt apparētia. ꝓbabile eñi ē qḋ vr̄ oibus vel plurib⁹. ḡ vr̄ ꝙ opinio ꝓbabil' ꝛ fides circa idē sil' eē nō possunt. Itē acceptio opi nionis ꝓbabilis colligiť ex hūana ratiocinatiōe. sed sicut dicit Greg. fides nō hȝ meritū cui hūana ratio pb̄ȝ experimētū. ḡ vr̄ ꝙ ꝓbabilis acceptio auferat me ritū ipi fidei. ḡ nō pōt se cōpati cū habitu ipius fidei. Item opinio ē acceptio vnius partis cuȝ formidie alteri⁹. Sȝ vbi ē opinio ibi ē vacillatio. ſ fides exclu dit oēȝ vacillationē ꝛ facit firmiter adherere. ḡ fides non pōt simul stare cū opinione. Item opinio ad heret rōi ꝓpter se. vñ deficiēte ꝓbabilitate rōis. defi cit ꝓbabilitas opiniōis. ſ fides adheret ipi veritati ꝓpter se et sup oia. ḡ fides et opinio hñt ꝛpugnātiā. ḡ nō vr̄ ꝙ simul possint eē in aia circa eādē materiā.

33 Rꝫ. dōȝ. ꝙ opinio ꝓbabilis dupliciť ꝯsueuit accipi. Uno mō dr̄ opinio acceptio vni⁹ partis cū formidi ne alterius. Alio mō dr̄ opinio acceptio aie generata ex rōibus ꝓbabilib⁹. ſm ꝙ ꝯsueuit dici ꝙ sylogism⁹ dyalectic⁹ generat opinionē. et sylogism⁹ demōstra tiuus generat sciaȝ. Si ḡ opinio dicať primo modo put hȝ secum annexā formidinē et vacillationē. sic non pōt simul stare cum habitu fidei circa eandem materiā. ꝓ eo ꝙ fides facit plene cōsentire in alteraȝ ptē. ita ꝙ oino reputat eius oppositū falsuȝ ꝛ errone um. nec ꝓpt̄ aliquā rationē superueniētē potest ad op positum induciari. et ideo qr̄ tollit fluctuationem opi niōis isto mō dicēdi opinio sil' cū fide nō pōt se cōpa ti. Si aūt opinio dicať scd̄o mō. ſ. acceptio deriui ta ex rōibus ꝓbabilib⁹. sic dōm ē ꝙ circa idē simul et semel pōt eē opinio et fides. qm̄ multi fideles hñt ad ea q̄ credūt multas verisiles rōes. et multas ꝓba biles q̄ hñt generare opinionē quātū ad scd̄ȝ modū dicendi opinionē. et illa quidē acceptio generata fi dei nō repugnat imo subseruit et famulať. Est eñi in fidei fomentū quātū ad infirmos. et oblectamētum quātū ad pfectos. Et his ptȝ rñsio ad questionē pro positā. ptȝ etiā rñsio ad obiecta. Opinio eñi ꝓbabil' ſm vnū modū dicēdi pōt stare simul cū fide sicut ra tiōes ad primā ptē oñdunt. imo multū ꝓfert fidei ꝓ babilitas rōnū sicut fuit dictū in pricipio pmi libri. Scd̄m aliū modū dicēdi inquātū sonat in ipfectiōeȝ viȝ put dicit vacillationē et incertitūdinē ipius assēsus sup ꝓbabilitatē rōis pncipaliter. sic hȝ repugnantiā cum fide. et sic ꝓcedūt rōes ad scd̄aȝ ptem. maxime due vltime. qm̄ vna sumpta ē ex ipius opinionis in certitudine. altera vero ex ipi⁹ opiniōis fulamento.

34 qr̄ pncipaliter innitiť rōni ꝓbabiliori. Ad illḋ qḋ pmo obi de verbo apli ꝙ fides ē argumētū nō appa rētiū rez. dōm ꝙ apls remouet ibi a credibili appa rētiā nō quācūqȝ. Non enim remouet apparentiaȝ ꝓbabilis opinionis. sed certitudinalis apprehen

35 sionis sicut apparet deus beatis. Ad illḋ qḋ obi ḋ verbo Greg. Fides nō hȝ meritū. dō. ꝙ hoc itelligit Greg. qm̄ credulitas fidei oino innitiť experimēto rō nis ꝓbabilis. et hoc mō fides vera nō stat cū opinio ne. ita ꝙ innitať opinioni tāqȝ fundamēto. imo mul to magis acceptio illa ꝓbabilis ex rōib⁹ acq̄sita de qua dictū ē ꝙ pōt opinio dici innitiť ipi fidei tāqȝ fir miori. Et huius signū ē. qr̄ multe rōes videnť nobis ꝓbabiles et valde rōnabiles circa fidē q̄ videnť esse abusiones quedā hōibus infidelibus. Ideo magis illa acceptio innitiť fidei ꝙ ecōuerso. licet aliq̄ mō il la fides foueat et delectet sicut dictū ē. Ad duas vlti mas rōes nō opꝫ rñdere. qr̄ ꝓcedūt de ipa opiniōe ſm alteꝝ modū dicēdi ſm quē nō pt̄ sil' stare cū fide sicut prius tactum est.

Questio. iiij. f

Utrū fides sit de his de quib⁹ hr̄ cognitio scietialis. Et ꝙ sic vr̄ tali rōne. Pbus aliqs sciēs rōibus co gētibus deū eē vnū creatorē oim. potest venire ad fi dem. ita ꝙ nō obliuiscať illaꝝ rōnū. ſ sciens illas ra tiones hȝ sciētiam. ḡ vr̄ ꝙ possit de eodē simul habe re fidē et sciētiā. Itē aliquis cognoscēs aliquid ꝓ de mōstrationē siue ꝓ effectū. si incipiat nosse ꝓ causam siue ꝓ demōstrationē ꝓpter quid. ñ ꝓpter hoc amit tit priorem cognitionē q̄uis hec scd̄a sit notior illa. ḡ due cognitiōes pñt haberi de eodē. quarū vna nobi lior ē q̄ alia. et vna nō expellit aliā nec euacuat. Et si hoc verum ē. tūc vr̄ ꝙ simul possit aliq̄d cognosci ratiocinatiōe acq̄sita. ꝛ illuminatiōe infusa. ḡ de eo dē simul pōt haberi fides et scientia. Item cognitio intellectiua superaduenies nō tollit cognitionē sensiti uā. licet vna illaꝝ sit dignior et pfectior et nobilior al tera. ḡ pari rōe vr̄ de fide ꝛ scia ꝙ sil' pñt haberi ḋ eo dē ꝛ circa idē. Itē experientia ē pncipiū sciē. sed de vno et eodē pōt haberi fides et experiētia. ḡ de vno et eodē pt̄ haberi fides ꝛ scia. Maior ꝓbať ꝓ pħm. Minor ꝓbať in btā virgie Maria q̄ fide ꝛ experien tia cognouit se cōcepisse de spiritusancto. Sȝ ꝯtra. Sicut charitas diligit deū ꝓpter se et sup oia. sic fides assentit prime veritati ꝓpter se et sup oia. ſ qr̄ chari tas diligit deū sup oia ꝛ ꝓpter se. ipossibile est ꝙ ipa cōpatiať secū dilectionē qua quis diligit deū ꝓpter terrena pncipalit. ḡ pari rōe ipossibile erit ꝙ fides se cū cōpatiať cognitiōȝ q̄ pncipaliter adheret rōni ac quisite. ſ talis ē cognitio sciē. ḡ ipossibile ē fidem esse circa idē cū scia sil' ꝛ semel. Itē visio patrie tollit fi dem ꝓpter certitudinē ꝛ euidētiā in cognoscendo. Si ḡ qḋ cognoscit ꝓ sciētiā ē certū ꝛ apertū. vr̄ ꝙ ipossibile sit aliquid eē sil' scitū ꝛ creditū. Itē anim⁹ nr̄ nul lo mō pōt dissentire ab eo qḋ nouit habitu sciē. non eñi pōt nō credere ꝙ triangul⁹ non hȝ tres angulos equales duob⁹ rectis. si scit illud demōstrare. ſ que fide credunť voluntarie credunť. ꝛ sicut possunt cre dita et possunt discredi. ḡ vr̄ ꝙ sciētia notiae ñ pos sit simul stare circa idem cum ipsa fide. Item que scientia cognoscunť subiacent rationi. ſ que fide credū tur sunt supra rationem. qm̄ fides est illuminatio ra tionē eleuans supra se. ḡ si idem nō pōt esse in ratiōe et supra rationē. non vr̄ ꝙ possit simul cognosci ꝓ scien tiam et fidē.

36 Rꝫ. ad predictoꝝ intelligētiā ē notan dum ꝙ duplex est cognitio. ſ. a pte cōprehensionis. ꝛ manuductione rōcinatiōis. Si loquamur de scien tia a parte comprehēsionis quo mō cognoscitur deus in patria. sic nō compatiť secum fidem vt simul idem sit scitum et creditum. ꝓ eo ꝙ tales cognitio simplici ter excludit enigma. ꝛ hoc melius apparebit infra cū agetur de euacuatione virtutū. quare vicȝ et qualiť fidei actus ꝓ visionem excludatur et euacuetur. Et de hac scientia sanctorum auctores dicunt. et cōis opi nio magistroꝝ tenet hoc esse verū ꝙ idem sil' non pt̄ eē scitū ꝛ creditum. Si autem loquamur de sciētia q̄ ē a manuductiōe ratiocinatiōis. sic volunt quidam dicere adhuc eē verū ꝙ nō pōt simul stare cum fide. quia ꝓ talem sciētiā assentit intellectus ipi rei cogni te ꝓpter ipsam rationē pncipaliter. assentit etiā ne-

cessario.assentit etiã sicut rei que ẽ infra se.cuius cõtrariũ reperit in fide que assentit prime veritati propter se et volũtarie eleuãdo rationẽ sup se. et iõ dixerunt habitũ fidei et sciẽtie mutuo sese excludere. sm ꝙ charitas illũ amorẽ excludit quo quis amat deuz ꝓpter tẽpalia ꝑncipaliter. Alioꝝ vero positio est ꝙ de vno et eodẽ põt haberi sciẽtiã manuductione ratiocinationis cum habitu fidei. iuxta qḋ dicit Aug. xiiij.ḋ tri. exponẽs illud apl'i. Alij datur p spiritũ smo sapiẽtie. Alij sermo scientie. Huic scientie tribuo illuḋ qḋ fide saluberrima que ad verã beatitudinez ducit gignitur.nutritur.defenditur.roboratur.qua scia non pollẽt plurimi fideles licet habeãt fidẽ. Et Rich. de sancto victo. dicit ꝙ ad ea q̃ fidei sunt nõ tm̃ possunt haberi rõnes ꝓbabiles ſ; etiã necessarie licet eas interdum ꝯtingat nos latere. Vñ aliquis credẽs deuz eẽ vnum creatorẽ omniũ. si ex oĩbus necessariis incipiat ipm idẽ nosse. nõ ꝓpter hoc desinit fidez habere. Uel si etiã p̃us nosset. fides superueniẽs talẽ cognitionẽ nõ expellit. sicut p experiẽtiã pꝫ. Ratio aũt quare talis scientia simul põt eẽ de eodẽ cum ipa fide. et ꝙ vna cognitio alterã nõ expellit. est. qꝛ scientia manuductione ratiocinatiõis licet aliquã certitudinem faciat et euidẽtiã circa diuina. illa tm̃ certitudo et euidẽtia nõ ẽ oĩno clara q̃diu sum⁹ in via. Quãuis eñ aliquis possit rõnib⁹ necessariis ꝓbare deũ eẽ et deũ esse vnuz. tm̃ clare ipm diuinũ esse. ⁊ ipam dei vnitatẽ. ⁊ qualiter illa vnitas nõ excludat ꝑsonarũ pluralitatẽ nõ põt nisi p iusticiã fidei emẽdari. Vñ illuminatio et certitudo talis sciẽtie nõ ẽ tanta. ꝙ habita illa superfluat illuminatio fidei. imo valde ẽ cum illa ꝑnecessaria. Et hui⁹ signũ ẽ. qꝛ licet aliqui pħi ḋ deo sciuerunt multa vera. tm̃ qꝛ fide caruerunt in multis errauerũt vel etiã defecerũt. Vñ sicut in precedentibus dictũ est fides põt stare cũ visione exteriori. qꝛ illa hꝫ cõiunctã latẽtiã circa personã xp̃i. Sic intelligendum ẽ circa habitũ fidei et talẽ modũ sciendi ꝙ possunt se simul in eodẽ et respectu eiusdẽ compati. Vñ cõcedende sunt rationes q̃ sunt ad partẽ istam.

37 Ad illud vero qḋ primo obĳ in contrariuz ꝙ charitas non cõpatit se cũ dilectiõe q̃ ꝑncipaliter adheret alij rei. Rñderi põt ꝙ nõ ẽ simile. qꝛ amare deum ꝓpter creaturã finaliter ꝑtinet ad amorẽ iniquũ et libidinosum qui hꝫ repugnãtiã ad amorẽ rectũ. Sꝫ assentire alicui vero ꝓbato ꝓpter rõez ꝓbantẽ duz illatio sit vera ⁊ necessaria. nec hoc dicit peccatũ. nec errorem. et ideo nõ sic hꝫ repugnãtiã ad fidẽ. ꝓpterea nõ ẽ simile. Sꝫ adhuc illud nõ soluit plene. qꝛ q̃cq̃d sit ḋ charitate ista. duo ista nõ videntur simul se posse cõpati ꝙ aliquis assẽtiat veritati credite ꝓpter se. ⁊ ꝙ assentiat ei ꝓpter aliud. Propter ꝙ notandum ꝙ hec ꝑpositio ꝓpter dupliciter põt accipi. Uno mõ ꝓut notat causã finalẽ. alio mõ ꝓut dicit rationem mouẽtem. Si ꝓut dicit cãm finalẽ. sic nõ põt vnũ et idẽ credi ꝓpter se et ꝓpter aliud. Si dicat rationem mouẽtem. cũ plures possint eẽ rões mouẽtes ad assentiendum vni et eidez. sicut põt vna cõclusio ꝓbari p cãm et per effectũ. põt etiã ꝓbari p aliq̃d extrinsecus et per aliquid intrinsecus. sic nõ ẽ incõueniens ꝙ aliquis assentiat alicui veritati ꝓpter se et ꝓpter aliud. diuersis tm̃ habitib⁹ ⁊ cõsiderationib⁹. Sꝫ nec illud adhuc plene soluit. qꝛ dr̃ Jo. iiij. ꝙ dixerunt samaritani credentes iã nõ ꝓpter verbũ tuũ credim⁹ qḋ ẽ verbũ fidei. et ita vr̃ ꝙ assensus fidei n̄ cõpatitur secum assensuz sciẽ q̃ ꝑncipaliter innititur rõni. Et ꝓpterea volunt aliqui dicere ꝙ ⁊ si nõ tollatur cognitio q̃tũ ad habitum tollitur tm̃ quantum ad actum. quia nõ habet iam illius vsum nec motum. Istud non oportet dicere. nec videtur esse conueniens. ꝙ aliquis habeat habitũ et non possit habere vsum. maxime cũ nõ habeat potẽtiã ligatã p aliqḋ impedimẽtũ. Et ꝓpterea põt dici ꝙ qñ aliq̃s ẽ sil' sciens et credẽs. ꝙ habitus fidei tenet in eo ꝑncipatũ. et iõ talis assensus fidei assentit ipi veritati ꝓpter se. ita ꝙ ꝓpter dicat rationem ꝑncipaliter ipm mouẽtẽ. Assensu etiã sciẽtie assentit eidẽ ꝓpter rationẽ. ita ꝙ ꝓpter nõ dicat rõez ꝑncipaliter ipꝫ mouẽtẽ. Quãuis aũt nõ possit vnuz et idem credere ꝓpter se et ꝓpter aliuḋ. ꝙ sic et sic credat ꝑncipaliter. tm̃ ꝓpter se et ꝓpter aliud bene possunt se cõpati adinuicẽ. ita ꝙ vnũ n̄ sit ꝑncipale. ⁊ aliud sit subseruiens. Vñ illuḋ qḋ dixerũt fideles iã non ꝓpter loquelã tuã credim⁹ intelligendũ ẽ pricipalit'. Et p hoc patet rñsio ad primũ argumẽtũ.

38 Ad illuḋ qḋ obĳ de visione patrie ꝙ tollit fidẽ. dicendum ꝙ nõ ẽ simile. qꝛ cũ oẽz excludat latentiã. iã credulitas fidei nõ ẽ necessaria. nõ sic aũt est de scientia que habetur p rõem manuductione.

39 Ad illud qḋ obĳ ꝙ sciens nõ potest dissentire ab eo qḋ scit. dicendum ꝙ verũ ẽ quantũ ad id quod cognoscit. quãtum ad id qḋ latet ex illo dissentire põt. et rõe illius ẽ necessaria sibi credulitas fidei. sicut aliquis pħs sciẽs ꝓbare deũ eẽ vnũ rõne necessaria. ab hac nõ põt dissentire. dissentiret tm̃ adhuc si quis diceret ꝙ illa vnitas põt cõpati secũ pluralitatẽ qḋ quidẽ eũ latet. et excedit vires cognitiõis sue ⁊ scientie.

40 Ad illud qḋ obĳ ꝙ fides ẽ de his que sunt supra rationẽ et sciẽtiã. et de his que sunt infra. dicendum ꝙ sicut nihil ipedit vnũ et idem eẽ latẽs et patẽs. sic nihil ipedit vnũ et idem sm aliuꝫ et aliuꝫ cognoscendi modum eẽ infra et supra. et ita sciri et credi. Licet eñ sempiterna virtus et diuinitas nosci possit p sciẽtiã acquisitã vel etiã innatã in se. tm̃ ꝓut comparatur ad pl'alitatẽ ꝑsonaꝝ vel humilitatez hũanitatis nostre quã deus assumpsit. oĩno supra rationez est ⁊ supra scientiam. Si quis eñ iudicio rationis et sciẽ innitatur. nequaquã crederet possibile ꝙ sũma vnitas secum cõpatiatur pluralitatẽ ꝑsonarum. nec ꝙ sũma maiestas vniri possit cum nr̃a humilitate. nec ꝙ summa virtus de nõ opante fiat operãs sine sui mutabilitate. ⁊ ꝯsimilia que videntur repugnare cõibus conceptionibus sm pħiam. vnde valde parũ attingit scia cognitionẽ diuinoꝝ nisi fidei innitatur. qꝛ in vna et eadẽ re aptissimũ ẽ fidei qḋ occultissimũ ẽ scientie. sicut patet de altissimis ⁊ nobilissimis q̃ōibus quaꝝ veritas latuit pħos. s. de creatione mũdi. et de potẽtia et sapientia dei q̃ latuit pħos. et nũc mãifeste sunt xp̃ianis simplicib⁹. Propter qḋ dicit apl'us stultam fecisse deum sapiẽtiaꝫ huius mundi. qꝛ omis sapientia ḋ deo in via absq; fide magis est stulticia q̄ vera scientia. ꝯprimit eñ ꝑscrutantem in errorem. nisi dirigatur et iuuetur per fidei illuminationẽ. vñ per ipsam non expellitur sed magis perficitur.

Consequenter queritur de obiecto fidei quantum ad nomis rationẽ. Cõsueuit eñ noie articuli censeri. Et circa hoc duo queruntur sm duplicem rationem articuli. Primo queritur de ratione articuli q̃ assignatur a Richardo. Secundo de illa que assignatur ab Ysidoro. Questio .j. 6

De illa ratione Richardi quam ponit ḋ articulo diff

finiens sic articulum. Articulus ē indiuisibilis veritas de deo artās nos ad credendum. Contra istam diffinitiōē obi̅ p̄mo rōe partis huius q̄ dī indiuisibilis veritas ď deo. Nullum enī verum cōplexum est verum indiuisibile. ſ articulus ē verum complexum et enūciabile sicut in p̄cedentibus fuit ostēsum. ḡ nō ē veritas indiuisibilis. Itē vna tm̄ ē veritas indiuisibilis circa deū. ḡ si articulus ē veritas indiuisibilis ď deo. vnus tm̄ ē articulus. ſ hoc ē falsum. ḡ et illud ex quo sequitur. Item nihil qđ est ip̄e deus est veritas de deo. ſ obiectū fidei ē ip̄e deus. ḡ obiectum fidei nō ē veritas de deo. ſ articulus est obiectū fidei. ḡ inconuenienter dī articulus veritas de deo. Item resurrectionē eē futurā ē articulus. et hoc nō est verum de deo sed est verum de carne. ergo non videtur q̄ primum membrum predicte diffinitionis conueniat ipsi articulo generaliter nec vere. Cōtra secundā ptē notificatōis qua dī artans nos ad credendū opponit̄ sic. Nihil qđ ē supra ratiōnē ⁊ occultū rōni artat eā ad credenduȝ. ſ articulus latet rōneȝ ⁊ ē supra rōneȝ. ḡ nō dī q̄ artet eā. Item ad nihil ad qđ mera volūtate inclinamur p̄ aliquid artamur. ſ ad credendū mera volūtate inclinamur. ḡ p̄ nihil artamur ad credenduȝ. ḡ articulus nō artat nos. Itē sicut se hȝ obiectū fidei ad actum credēdi. sic se hȝ obiectum charitatis ad actū amādi. ſ obiectū charitatis nō artat nos ad amandū. ḡ nec obiectū fidei ad credendum. Item sicut articuli ordinātur ad actū credēdi. ita p̄cepta ordināt̄ur ad actum obediēdi. et sicut artamur ad credēdū credibilia. ita artamur ad exequēdū mādata. ḡ sicut credibile dī articul⁹. ita p̄ceptū dȝ dici articul⁹. si ḡ p̄ceptū n̄ sortit̄ nomē articuli. vī̄ similit̄ q̄ nec ip̄m obiectū fidei debeat dici articul⁹. 41 Re. ad p̄dictoȝ intelligentiam ē notandū q̄ articulus quātū ē de rōne sui nominis dī ab artando. hoc aūt̄ dupliciter hȝ itelligi. actiue viȝ et passiue. Dicitur enī articulus q̄ē quid in se artatū. ⁊ dī articulus q̄ alios artat. Prout passiue dī articul⁹ qđ in se artatū ē. est termin⁹ r̄solutōis. Prout aūt̄ actiue dicitur ē p̄ncipiū distīctiōis ⁊ discretiōis. Et p̄mo q̄deȝ mō accipit̄ in scia naturali in q̄ dicūt̄ articli mēbra sī ue ptes q̄ nō resoluunt̄ in alias ſ in eis stat r̄solutio sicut dicuntur articuli digitoȝ. Inquātuȝ vero articulus dī p̄ncipiū distinctionis cōsueuit accipi in sciētia rōnali. vt in grāmatica ⁊ rethorica. Articulus enī in grāmatica ē aliquid distinctū faciēs distinctionē quātū ad genera et quātū ad cās et quātū ad supposita. Et in rethorica appellat̄ articulus distinctio q̄ fit in sententia in p̄latione. Qm̄ ḡ aliē sciē deseruiunt theologie. sumit et ip̄a p̄prietatem suoȝ vocabuloȝ iuxta illud qđ inuenit in alijs sciētijs recte dictum. Qm̄ ḡ fides nr̄a dicit pluriū cognitionē. ⁊ illa quidē cognitio terminata est et distincta. necesse est circa obiectum fidei qđ ē creditū reperiri aliqua ad q̄ reducantur oia credenda tanq̄ ad illa in quibus stet resolutio omniū credendorum. et tanq̄ ad illa q̄ sunt p̄ncipia directiua in oibus q̄ creduntur. ⁊ illa q̄ principaliter fides credit. et q̄ p̄prie sunt obiectum fidei. Et p̄ ista duplici ratione dicunt̄ censeri nomine articuli. viȝ q̄ sunt termini resolutionis. et q̄ p̄ncipium distinctiōis. Et p̄pterea Richar. in articulum diffiniens vel describens. notificat ab hac duplici p̄prietate. Nam in hoc q̄ dicit p̄rimo articulus ē veritas indiuisibilis de deo. insinuatur q̄ articulus est terminus resolutionis. resolutio enī stat ad indiuisibile. In hoc vero qđ subiungitur. artās nos ad credendum. insinuat̄ q̄ ē p̄ncipiū discretionis et directionis. artat enī sicut regula directiua respectu omniū eoȝ que cōiter sunt credenda. ⁊ sic ista notificatio recte ē assignata. q̄ nō tm̄ ē real' ďscriptio ſ ⁊ nōis interpretatio. Ad illuđ ḡ qđ p̄mo obī in contrarium q̄ nulla veritas cōplexa ē indiuisibilis. Dō. 42 q̄ indiuisibile dictū de articulo nō p̄uat oēȝ diuisionem. sed p̄uat eā diuisionē q̄ quidē consistit in credibilium distinctione. q̄ articulus non distiguit̄ in alios articulos. ibi enī status ē. Pōt etiam aliter dici q̄ ipsi cōplexioni subiacȝ veritas idiuisibilis. Sicut enī dictū fuit p̄us. intellectus circa ea q̄ dei sunt ⁊ in deo q̄ sunt oino simplicia negociat̄. ⁊ intelligit sub cōplexione quadā. et quāuis totū qđ ē deus sit ip̄e deus. tm̄ intellectus dū intelligit aliquid de deo illud intelligit in ratione subiecti. et attribuit ei aliquid in rōe p̄dicati. Et q̄ diuersas ei attributiones facit. hinc est q̄ ip̄am veritatē p̄rimā q̄ vna est multis modis intelligit. et multis modis enunciat. Et per hoc pa 43 tet responsio ad duo sequentia. licet enī indiuisibilis veritas sit vna. tm̄ articuli sunt plures. q̄ articulus n̄ solum est ipsa veritas in se. sed p̄ut compatur ad aliquam attributionem respectu cuius deus est in rōe subiecti. sicut dictum est creatorē deum eē trinuȝ. deum esse vnum. et ratione huius dicatur esse veritas indiuisibilis de deo. et plures articuli. quia plura essentialia sunt de deo et circa deum que necessariū est credere ipsi fidei. Ad illud qđ obijcitur q̄ carnis re 44 surrectio nō est de deo. Dōm q̄ un mō inquātū tenet rationē articuli. sic enī comparat̄ resurrectio nostra et carnis resuscitatio ad virtutem diuinam. Vñ credere carnis resurrectionē non est aliud q̄ credere q̄ deus corpora nostra resuscitabit exigente hoc sua iusticia. et faciente sua potentia. Ad illud qđ obī cō 45 tra secundam ptem q̄ articulus non artat rationeȝ cum sit supra eam. Dōm. q̄ articulus diffinitur hic in cōparatione ad intellectū non quantūcūq; ſ informatū fide. et hoc notatur cū dicit̄ artans nos sȝ fideles. Quāuis auteȝ articulus sit occultus intellectui qui quidem nō habet fidem. et etiā supra ip̄m. nō tm̄ ē supra intellectum inquātum fide illuminat̄ et eleuatur. Ad illud qđ obī q̄ credere ē p̄ meram volū 36 tatem et ita non p̄ artationē. Dōm q̄ est artatio q̄ repugnat libertati. et ē artatio q̄ repugnat ambiguitati. ⁊ cuȝ dī articulus q̄ artat ad credendum. hoc nō dī p̄ coactionē voluntatis. ſ hoc dī p̄ remotionē ambiguitatis. q̄ in ip̄a veritate articuli determinate figit̄ mens credentis vt nullatenus ad partem aliam inclinet̄. Vñ sicut dicit̄ vox articulata q̄ ad significandū aliquid ē determinata. cū prius in se indifferēs esset ad significandū diuersa. sic articul⁹ dī q̄ ip̄m oportet determinate credere et ei assentire omni remota ambiguitate et vacillatione. Ad illud qđ opponitur 47 de obiecto aliaruȝ virtutum ⁊ etiam ď p̄cepto q̄ artat ad obediendū. Dōm q̄ nō est simile. q̄ sicut prius dictum est articulus nō tm̄ dī q̄ artat obligando. ſ q̄ artat distinguendo ⁊ discernēdo et q̄ ad ip̄m stat resolutio. et qm̄ hoc p̄prie cōuenit ipsi fidei q̄ est virtus perficiens ip̄m intellectū ad quem spectat principium et regula discretionis. hinc est q̄ solum obie-

cū fidei vēdicat sibi nomē articuli.

Questio.ij. b

De notificatione ysidori que talis ē. Articulus ē perceptio diuine veritatis tēdens in ipam. Cōtra partē primā huius diffinitionis opponit̄ sic. Nulla veritas ē sua pceptio. s articul⁹ ē diuina veritas. ḡ hec ē falsa articul⁹ ē pceptio diuine veritatis. Itē fides ē pceptio diuie veritatis. ḡ si articul⁹ ē pceptio diuine veritatis. fides ē articulus. Itē visio glorie est pceptio diuie veritatis. ḡ vi᷑ ꝙ visio glorie sit articulus fidei. qḋ simplr̄ ē absurdū. Itē in articulis nō tm̄ exprimit̄ diuina veritas s̄ etiā diuina bonitas et xp̄i hūanitas. ḡ nō vi᷑ ꝙ p̄mū mēbrū diffinitiōis omi articulo generaliter conueniat. Cōtra scḋaz ptē diffinitiōis opponit̄ sic. Nihil qḋ ē ipa diuina veritas tēdit in diuinā veritatē. s articul⁹ ē ipa veritas diuina. ḡ nō ē tēdēs in ipam veritatē. Itē articul⁹ cōis ē respectu fidei bonoꝝ ⁊ maloꝝ. s mali q̄uis pcipiāt p̄mā veritatē. nō tm̄ tendūt in ipam. ḡ tēdere in diuinā veritatē nō ē cōe oi articulo. Itē aliqui pħi habuerūt de deo aliquā cognitionē cū quadā dilectōe. ḡ si habuerūt simul diuine veritatis pceptionē cū q̄-dā tēdentia in ipam. et tm̄ nec fidē nec fidei articulos habuerūt. ḡ nō vi᷑ ꝙ predicta notificatio de articulo recte assignet̄. Itē cū vni⁹ rei vna sit diffinitio. vi᷑ ꝙ ad notificationē articli sufficiat notificatio siue diffinitio Richardi. sup̄fluit ḡ ista ysiḋ. q̄ritur ḡ q̄ sit diuersitas inter vtrāq3. R. ad p̄dictoꝝ intelligētiā ē

48 notandū ꝙ ista descriptio in trib⁹ differt a d̄scriptōe Richardi. Nā illa descriptio ipius Rich. ē q̄si q̄daz nōis interp̄tatio. hec aūt ē realis notificatio. Scḋo ḋo dr̄t in hoc ꝙ cū articul⁹ dupliciter hēat cōsiderari. et put ē in se. et put ē apud aīaz. notificatio ipius Rich. respicit ip3 articulū put ē in se. Notificatō aūt Ysidori respicit ipm articulū put ē ens apḋ aīaz. iḋo dicit ipm eē pceptionē diuine veritatis. Tercia dr̄a ē. qr̄ cū duplr̄ ptingat loqui de fide. vic3 de fide i sua generalitate. et d̄ fide formata. Duplr̄ etiā cōtigit articulū cōsiderari. aut put ē obiectū fidei generaliter. aut put ē obiectū fidei formate. Rich. diffinit articulū put ē obiectū fidei generaliter. et ideo dicit ꝙ ē artās nos ad credendū. Ysidor⁹ aūt diffinit ipm put ē obiectū fidei formate. et ideo dicit ꝙ ē pceptio veritatis tēdēs in deū. Et qm̄ fides formata r̄spicit intellectū pit̄er et affectū. ⁊ intellectū illūinat ad credēdū. ⁊ affectū excitat ad tēdendū in deū. hinc ē ꝙ Ysidor⁹ diffinit articulū p̄mo p cōpatione ad actū intellect⁹ cū dicit. Articul⁹ ē pceptio diuie veritatis. Scḋo p cōpatione ad actū affectus cū subiūgit. tēdēs in ipaz. Et qr̄ ad vtrūq3 actū cōpat̄ in rōe motiui. hic est ꝙ p̄dicta diffinitio intelligēda ē dari fm̄ p̄dicationē cālem. vt sit sensus. Articul⁹ ē pceptio ⁊c̄. id ē articulus ē illud qḋ illumiat nos ad diuinā veritatē pcipiēdā. et qḋ excitat nos ad tēdendū in ipam. Uñ di᷑ pceptio tēdēs. qr̄ facit nos pcipere et tēdere. et mouet nos ad tendendū. Et p hoc patet r̄nsio fere ad omia obiecta q̄ obiciuntur.

49 Ad illud eñ qḋ p̄mo obi᷑ ꝙ nulla veritas ē sua pceptio p3 r̄nsio. qr̄ veꝝ ē p̄dicatione cēntiali. s nō ē veꝝ p̄dicatione causali.

50 Ad illud qḋ obi᷑ ꝙ fides ē pceptio et etiā visio glorie. dr̄m ꝙ nō ē simile. qr̄ illud di᷑ p̄dicatione formali. s illḋ di᷑ p̄dicatione causali. fides eñ et visio est pceptio sicut habitus pceptiu⁹. s articulus ē pceptio sicut obiectū motiuū virtutis pcipiētis.

51 Posset etiā dici ꝙ intellectus aliqū noīat potētiā. aliqñ habitū aliqñ actum. aliqñ obiectū. sicut manifestū ē in diuersis auctibus. sic et pceptionis nomē pōt ext̄edi ad habitū. actu3. et obiectu3. Ideo aliter dicit̄ de fide aliter de articulo.

52 Ad illud qḋ obi᷑ ꝙ articuli nō tm̄ spectāt ad veritatē s̄ etiā ad bōitatē. nec tm̄ ad veritatē diuinā s̄ etiaz hūanā. dr̄m ꝙ ⁊ si articulus pcernat aliq̄ mō bonū. pcernat etiā aliq̄d creatū. fm̄ illud tm̄ nō h3 rōe3 motiui. s corpo ꝙ habet in se rōe3 veri et veri sūmi. cui fides pp̄ter se et sup oīa assentit. Et qr̄ diffinit̄ hic articulus in quātū ē motiu⁹ fidei. iḋ sufficit tāgere hic in eius notificatione v̄itatē diuinā a q̄ est tota ⁊ p̄ncipalis rō fidei.

53 Ad illḋ qḋ obi᷑ d̄ tēdētia p3 r̄nsio. qr̄ p̄dicatio illa causaliter ē intelligēda. Articul⁹ eñ terminādo facit tendere. terminat eñ inquātū finis. et mouet inquātū obiectū. Et ideo facit tēdere.

54 Ad illud qḋ obi᷑ de fide maloꝝ. dr̄m ꝙ hic diffinit̄ articulus in cōpatione ad fidem formatā. licet etia3 fides maloꝝ in deum actu nō tēdat. tm̄ reddit quodā mō abilē ad tendendū lic3 semiplene.

55 Ad illud qḋ obi᷑ ꝙ cognitio pħoꝝ erat perceptio cū tendētia. dr̄m ꝙ nō erat illa tēdētia que ē ex fide. nunq̄ eñ p illam cognitionē poterāt puenire ad salutē. iḋ vt verius loquamur potius iacebant q̄ tendebāt.

56 Ad illud qḋ obi᷑ ꝙ vnius rei vnica ē diffinitio. dr̄m ꝙ verū ē fm̄ vnicā cōpationē et considerationē. s fm̄ ꝙ aliq̄d multipliciter habet considerari. multipliciter habet notificari. ideo Richardus ⁊ Ysidorus diuersimode notificauerunt. qr̄ diuersimode cōsiderauerūt. diuersitas aūt eoꝝ fuit q̄tū ad tria sicut ostēsu3 ē supra.

Distinctio. xxv. de fidei sufficientia.

Redictis adiiciendum ē de sufficientia fidei. ⁊c̄. Supra egit mḡr de fidei cēntia et d̄ eius obiecto ⁊ materia. In hac tercia parte agit de eius sufficiētia. Diuidit̄ aūt ps ista in duas partes. In quaru3 p̄ma dicit de fidei sufficientia. In secunda vero ipam fidem compat ad virtutes alias. ibi. Illud etiam nō est pretermittendum ꝙ fides spes charitas ⁊c̄. Prima pars in qua determinat de sufficientia fidei. diuiditur in partes duas. In quaru3 prima inquirit de sufficientia fidei in quadam generalitate. In secunda inquirit descendendo ad speciales differētias psonarum. ibi. Quid ḡ dicet̄ de illis simplicibus. ⁊c̄. Prima ps diuiditur in tres partes. In quaru3 prima determinat magister quid ē illud de fide sine qua nunq̄ potuit esse salus. In secunda determinat quantum suffiat credere. ibi. Sed queritur vtrū hoc credere ante aduentu3 ⁊c̄. In tercia vero pluribus auctibus confirmat determinata. ibi. Uñ Augu. ad optatum illa fides. ⁊c̄. Similr̄ secunda pars in qua descendit ad speciales differentias psonarum credentiū habet tres. In prima inquirit quid vel quantum sufficiat credere simplicibus qui precesserunt christi aduentum. In secūda vero inquirit de prouectoribus vtrum necesse fuerit credere eos omnia q̄ modo creduntur. ibi. Sed queritur cum sine fide mediatoris. ⁊c̄. In tercia vero inquirit de fide Cornelij q̄ fuit ante euangelium p̄mulgata. ibi. Solet etiā queri de cornelio. ⁊c̄. Subdiuisiones autem partium manifeste sunt in littera.

XXV.

Inquirit d̃ sufficiẽtia fidei in quadã generalitate. et q̃d ẽ illo d̃ fide sine q̃ nũq̃ potuit ẽẽ salus. a

Redictis adiciendũ ẽ de sufficiẽtia fidei ad salutẽ. Illis enĩ q̃ p̃cesserunt aduẽtũ xp̃i ⁊ q̃ sequũt. vr̃ profecisse fm̃ tp̃is p̃cessuz sicut p̃fecit cognitio.[a] Fides quippe magna dr̃ cognitiõe et articuloꝝ q̃ntitate. vel cõstãtia et deuotiõe. Est autez q̃dã fidei mẽsura sine qua nũq̃ potuit ẽẽ salus. Vñ ap̃ls. Optet accedẽtẽ credere qꝛ de⁹ ẽ. ⁊ q̃ r̃munerator ẽ sperãtiũ i se.

Hebr. xi.

Determinat quantũ sufficit credere. b

Sz q̃rit̃ vtrũ hoc credere ante aduẽtũ ⁊ añ legẽ ad salutẽ sufficerit: Nã tp̃e grẽ cõstat certissime hoc nõ sufficere. Optet enĩ vniuersa credi que in symbolis cõtinent̃. Sz nec añ aduẽtũ nec añ legẽ videt̃ hoc sufficisse. qꝛ sine fide mediatoris nullũ hõiez vel ante vel p⁹ fuisse saluũ sanctoꝝ autoritates cõtestant̃.

Qr sine fide mediatoris nõ ẽ fuerit salus.

Cõfirmat autoritatib⁹ plurib⁹ d̃terminata. c

Vñ Aug. ad optatũ. Illa fides sana ẽ q̃ credim⁹ nullũ hõiez siue maioris siue p̃ue etatis liberari a ꝯtagione mortis et obligatiõe peccati q̃d p̃ma natiuitate cõtraxit. nisi p̃ vnũ mediatorẽ d̃i et hõim iesuz xp̃m. Cuius hõis eiusdẽq̃ dei saluberrima fide etiã illi iusti salui facti sũt. q̃ p̃usq̃ veniret in carnẽ crediderũt in carnẽ venturũ. Eadẽ enĩ fides ẽ ⁊ illoꝝ et nr̃a. Proinde cũ oẽs iusti siue añ icarnationẽ siue p⁹ nec vixerĩt nec viuãt nisi ex fide incarnatiõis xp̃i. profecto q̃d scriptũ ẽ nõ ẽẽ aliud nomẽ sub celo in quo opteat saluari nos. ex illo tp̃e valet ad saluandũ gen⁹ hũanum ex quo in Adã viciatũ ẽ. Idẽ. Nemo liberat̃ a dãnatiõe q̃ per adã facta ẽ nisi p̃ fidẽ iesu xp̃i. Idẽ. Eadem fides mediatoris que nos saluat. saluos iustos faciebat ãtiq̃s pusillos cũ magnis. qꝛ sicut credim⁹ xp̃m in carne venisse. ita illi vẽturũ. Et sicut nos mortuũ. ita illi moriturũ. Et sicut nos resurrexisse. ita et illi resurrecturũ. ⁊ nos et illi ad iudiciũ viuoꝝ et mortuoꝝ vẽtuꝝ. Greg. sup̃ Ezechielẽ. Et q̃ p̃ibãt ⁊ q̃ seq̃bant̃ clamabãt dicẽtes osanna filio dauid ⁊c̃. qꝛ oẽs electi qui in iudea ẽẽ potert̃. siue q̃ nũc in ecclesia sũt. in mediatorẽ d̃i ⁊ hominũ crediderũt ⁊ credũt. His aliisq̃ plurib⁹ testimonijs p̃spicue docet̃ nulli vnq̃ salutẽ ẽẽ factã nisi p̃ fidez mediatoris. Optz g̃ accedẽtẽ credere que supra dixit ap̃ls. sed nõ sufficit.

Aug. in li. d̃ correctiõe et grã. Aug. li. d̃ nuptijs et ꝯcupia.

Aug.

Gregori. super Ezechielem.

Inq̃rit d̃ sufficiẽtia fidei q̃ntuz ad sp̃ẽales dr̃ias p̃sonaꝝ credẽtiũ. Ostẽdẽs q̃d vl' q̃ntũ sufficiat credere simplicib⁹ q̃ p̃cesserũt xp̃i aduẽtũ. d

Quid g̃ dicet̃ d̃ illis simplicib⁹ q̃b⁹ nõ erat reuelatuz mysteriũ icarnatiõis q̃ pie credebãt q̃d eis traditũ fuit. dici p̃t nullũ fuisse iustũ vel saluũ cui nõ ẽẽt facta reuelatio vel distincta vl' velata in apto vl' in mysterio. Distincta vt abrae et moysi aliisq̃ maiorib⁹ q̃ distinctionẽ articuloꝝ fidei hẽbãt. Velata vt simplicib⁹ q̃b⁹ reuelatũ erat ea esse credẽda. que credebant illi maiores ⁊ docebãt. sz eoꝝ distinctiõz aptã nõ hẽbãt. Sic in ecclesia aliq̃ min⁹ capaces sũt q̃ articlos symboli distinguere

a Fides quippe magna dicit̃ cognitiõe et articloꝝ q̃ntitate. vel ꝯstãtia ⁊ deuotiõe. Contra. vr̃ p̃mo hic ẽẽ sup̃fluitas. qꝛ mgr̃ Hugo nõ ponit nisi duo fm̃ que attẽdit̃ p̃fect⁹ fidei. vicz cognitionẽ et affectionez. Mgr̃ vo ponit hic q̃tuor. g̃ vr̃ q̃ ille sit diminut⁹. vel iste sup̃flu⁹. Itẽ cadẽ fide q̃ credit̃ vn⁹ articul⁹ credũt̃ et ceteri. g̃ nõ vr̃ q̃ dicat̃ magna ab articloꝝ q̃ntitate.

1

R. dd̃. ẽ ad hoc. q̃ fides duplicẽ hz magnitudinẽ. vnã p̃ cõparationẽ ad obiectũ. ⁊ hec attẽdit̃ in articloꝝ q̃ntitate. et vocat̃ hic articloꝝ q̃ntitas ipoꝝ articloꝝ dignitas. articuli enĩ nõ sũt de q̃cũq̃ veritate s̃ d̃ v̄itate sũma. Et penes hec q̃ntitas fidei eq̃lis ẽ fm̃ diuersitatẽ tp̃oꝝ. eq̃l' ẽ etiã fm̃ p̃lalitatẽ articuloꝝ q̃ntũ ad id q̃d ẽ in eis principale. scz q̃ntũ ad ip̃az p̃mã veritatẽ. q̃ntũ vo ad p̃notatũ bñ possz ꝯcedi q̃ vn⁹ articls est dignior alio. vl' illi q̃ sũt d̃ diuinitate sũt digniores q̃ illi q̃ sũt de hũanitate. Hz etiã magnitudinẽ p̃ cõparationẽ ad subiectũ. qꝛ fides respicit subiectũ fm̃ triplicẽ vim. vicz fm̃ potẽtiã intellectiuã. et fm̃ potẽtiã affectiuã. ⁊ fm̃ potentiã interp̃tatiuã. fm̃ h̃ attẽdit̃ in fide magnitudo fm̃ triplicẽ modũ. vicz p̃ cõparationez ad intellectiuã dr̃ magna cognitiõe. p̃ cõparationẽ ad affectiuaz dr̃ magna deuotiõe. p̃ cõparationẽ ad iterp̃tatiuã dr̃ magna cõstantia. Tunc enĩ fides cõstans ẽ q̃n aliq̃s libere cõfitet̃ q̃d credit. et sic patet p̃dictoruz q̃tuor nũerus et sufficientia. Aliter põt dici et ma-

2

re et assignare nō valēt. omīa tñ credūt q̄ in symbolo continent. Credūt eñ q̄ ignorāt habētes fidē velatā i mysterio. ita et tūc min⁹ capaces ex reuelatiōe sibi facta maiorib⁹ credēdo inherebāt q̄bus fidē suā quasi ɔmittebāt. Vn̄ Job Boues arabant et asine pascebant iuxta eos. Simplices z minores sūt asine pascētes iuxta boues. q: hūiliate maiorib⁹ adherendo in mysterio credebāt. q̄ et illi in mysterio docebāt qualis forte fuerat vidua sareptana. (Job .i.)

Inquirit ƌ ꝑuectōrib⁹ añ aduētū x̄pi. vtꝝ necesse fuerit eos credere oīa q̄ mō credunt. e

Sz q̄rit. Cū sine fide mediatoris āt̄iquis nō fuerit saluo sicut nec modernus. vtꝝ optuerit illos credere oīa illa de mediatore que nūc credim⁹: b Quibusdā videtur q̄ suffecerit illis quatuor tm̄ credere. s. natiuitatē. mortē. resurrectionē. et aduētū ad iudiciū. qḋ ex ꝑmissis verbis Aug. colligūt vbi ista q̄tuor posuit. Alijs aūt videt habita fide trinitatis id de mysterio incarnatiōis fidei suffecisse vt dei filius crederet nasciturus de hōīe et iudicaturus. c Qui de Johāne baptista documētū huius rei assumūt q̄ de morte x̄pi et descensu ad inferos in euāgelio dubitasse videt sm̄ expositionē Greg. qñ interrogauit ꝑ discip̄los. Tu es q̄ venturus es an alium expectam⁹? Quasi es tu ꝑ teip̄m descensur⁹ ad infernū an aliū ad hec sacramēta missur⁹ es. Quidā tñ dicūt eū nō dubitasse de ignorātia. ꝟ de pietate. id ē dubitare se ostēdisse. n̄ q: ignorauit. ꝟ pietatis affectu cōpassum eē christo et eius humilitatem ammirando insinuasse. (b) (c) (Mat. xi.)

De fide Cornelij q̄ fuit post x̄pi aduentum sed ante euāgelium ꝑmulgata. f

Solet etiam queri de Cornelio vtrum fidem incarnationis habuerit cum dictum sit ei per angelum. accep (Act. x.)

gis sm̄ intentionē magistri q̄ cū fides respiciat itellectū et affectū sm̄ q̄ supra habitū ē. magnitudo eius sumitur tā ex p̄te huius q̄ ex p̄te illius. Ex p̄te aūt intellect⁹ duplicit̄ pōt attēdi maior magnitudo in fide. aut q: clarius cognoscit ip̄m credibiū. aut q: cognoscit ip̄m in plurib⁹ siue distinctius. Primo mō dī fides magna cognitiōe. Scḋo articuloꝝ quantitate. q: articulos nouit melius distinguere. Similit̄ ex p̄te affectus dupliciter attēdit magnitudo. aut q: firmi⁹ adheret. aut q: intensius. Prio mō dī eē magna cōstātia. Scḋo mō dicit magna deuotiōe. et sic ista quatuor reducunt ad illa duo que ponit magister Hugo. Et ꝑ hoc patz rñsio ad obiecta. Patz etiā q̄ nō ē aliq̄ ɔtrarietas. nec ē superfluitas. b Quibusdam videt q̄ suffecerint illis q̄tuor tm̄ credere. scz natiuitatem. mortem. resurrectioz. z aduētū ad iudiciuz. (5)

Cōtra. Cū isti articuli ita bene essent ignoti sicut alij. videt q̄ non magis tenerent cognoscere illos q̄ alios. Queritur ḡ quare magis ista debebant credere de mediatore q̄ alia. R. dōm q̄ ista p̄ncipaliter debebat habere fides illoꝝ quib⁹ innitebat tanq̄ magis optima. Nam primū quidē credebant tanq̄ ip̄ius fidei mediatoris fundamētū. videlicz ip̄am natiuitatē. Scḋm vo vicz ip̄az passionē vt ꝑuocaret ad amorē. Terciū vo vicz ip̄am resurrectionē vt subleuaret ad spem. Quartū vo scz aduētuz ad iudiciū vt gubernaret ꝑ timorē. Ex q: oībus erat necessarium ad salutē recte credere. amare. sperare et timere. ideo oportuit quatuor istos articulos credere explicite. vt alij qui innitebant credēdo implicite possent saluari. Vel alit̄. q: nullus poterat merito suo liberari a cognitiōe vel obligatiōe peccati originalis. optuit q̄ crederēt se ꝑ meritū x̄pi posse saluari et ꝑ satisfactionē ei⁹. In merito aūt isto est quatuor considerare. vicz personam satisfacientis. et modum satisfaciendi. et eius premium. et premiandi modum. Quantum ad personam oportebat credere natiuitatem. Quantum ad modum satisfaciendi oportebat credere passionem. Quantum ad premium oportebat credere resurrectionem. Quantum ad modum oportebat credere aduentum ad iudiciū. e Qui de Johanne bap. zc. Innuit q̄ Jo. bap. de morte x̄pi et descensu ad inferos dubitauit. Contra. Si mori et ad inferos descēdere ē articul⁹. et Johs ƌ hoc dubitauit. ḡ fuit infidelis. ꝟ cōstat iohannē nō fuisse infidelē. cū dn̄s laudet eū ibi Mat. xi. ḡ nō dubitauit. Itē Johes ei ꝑhibuerat testimoniū et alijs notū fecerat x̄pm. ḡ nō vr̄ q̄ ip̄e dubitauerit cuz misit discip̄los suos ad x̄pm. Et hoc ē qḋ dicit Aug. sup .xi. Joh. Johānes q̄ a spiritu sācto didicerat q̄cquid audierat. q̄ ceteris ꝑdicauerat. q̄ testimoniū ꝑhibuerat. q̄ columbā viderat. quare sic q̄rit: Si ignorat. quō testis fuit iohes: cū aūt signa diuulgares mō p⁹ mortuos suscitatos cū iaz oībus quasi not⁹ ē. nunq̄d ē tibi nō notus: absit. Si tu dicas q̄ nō dubitauit ꝟ ad modū dubitātis se hūit. Obī contra hoc aucte Amb. sup lucā vbi sic ait. Johs nouit dei filiū ꝟ nō ip̄m ad inferos descensurū. Itē Luce. vij. in glo. Poterat ꝑus vates quē venturū ꝑdixit nō moriturū credidisse. Hoc ip̄m dicit Greg. in quadā omelia et tāgit in lr̄a. R. dōz q̄ sancti doctores in hac q̄ōe dissentire videnī. nā q̄dā videnī velle ip̄m non dubitasse. Alij vo videnī velle dicere ip̄m dubitasse. Et hac ip̄a ɔtrarietate q̄dā heretici sumpserūt occasōnē errādi vt dicerēt Johem dānatum eē q: in fide dubitauit. Sz certe ab hoc discordat textus euangelicus in q̄ ꝑcipue laudatur iohes. Discordant etiā oēs doctor (4)

te sunt elemosyne tue. et exaudite sūt orōnes tue? Si enī fidē incarnatiōis nō hēbat tūc. g sine fide incarnatiōis erat et iusticia. qr d illo scriptū ē. q iustus erat timēs deū. Si vero fidē incarnatiōis hēbat. ad quid g missus ē ad eū petrus? Sane dici pōt eū sicut fidē vnitatis. ita et incarnatiōis habuisse dei reuelatiōe. s icarnatū iā eē dei filiū ignorasse. et iō missus ē ad eū petr9 vt iā natū dei filiū ei annūciaret. et sacramētū regeneratiōis ei cōferret. hēbat g fidē incarnatiōis. s an facta vel futura eēt n nouerat. Et ita p fidē vēit ad opa. et p opa āplius solidatus ē in fide. Per fidē enī vt ait Greg. venitur ad opa. Corneli9 etiā p fidem venit ad opa. deū enī vnū credebat. s filiū ei9 nesciebat icarnatū. Per fidē placuerūt dō opa ei9. Sine fide enī ipossibile ē aliquē placere dō. Aug. vero dicit Cornelio dictū eē p angelū. Accepte sūt elemosyne tue et orōnes tue anq̄ in xp̄z crederet. nec tn̄ sine aliq̄ fide donabat et orabat. Nā quō inuocabat in quē nō credebat. Sz si posset sine fide xp̄i eē saluus. nō ad eū mitteret architectus ecclesie petrus. Attendite q ait sine fide xp̄i n posse eē salutē. et tamē Corneliū exauditū anteq̄ crederet in xp̄m. Q d ita pōt itelligi. s. anq̄ sciret xp̄m incarnatū in quē credebat in mysterio.

Cōpat fidē ad alias virtutes. g

Illud etiā nō ē ptermittendū q d fides spes charitas et opatio sm aliquid eq̄lia sūt in p̄senti. Vn̄ Greg. Fidē. spem. charitatē atq̄ opationē dū in hac vita viuim9 eq̄les sibi eē apd nos inuenim9. qr q̄ntū credimus tantū amam9. et q̄ntū amam9 tātū d spe p̄sumimus. Quisq̄ enī fidelis tantū credit q̄ntū sperat et amat. et tātū opat q̄ntū credit et amat et sperat. Sed tn̄ maior spe et fide charitas dicit. qr cū ad dei spēz puenit spes et fides trāsit s charitas pmanet. Et qr charitas mat ē oim virtutū. q nō iō p9 fidez et spem ponit q ex eis oriat s q p9 illa remāebit aucta. Charitas enī nūq̄ excidit. Premissa āt eq̄litas ppter sm interior actuum intētionē ɔsiderāda ē. Huic vero qd hic et supi9 dictū ē. s. q charitas n ē ex fide et spe sz ecōuerso. videt obuiare qd ait apls. Finis p̄cepti ē charitas d corde puro et cōsciā bōa et fide n ficta. Q d expones Aug. Corac cipit p itellctu. et ɔsciaz p spe. Qual' iḡt charitas ē finis p̄cepti pcedēs d corð puro. i. d puro itellectu vt reɔ catholici. et etiam vniuersalis ecclesia q̄ iohānē nō tm̄ sanctuz s etiā sanctissimū p̄dicant. et in ei9 natiuitate et decollatiōe solennizāt. Ideo licet sācti doctores catholici videant sibi dissētire. idē tn̄ sentiūt sm rem. Propt qd itelligēdū ē q triplex ē mod9 dubitādi. Est enī quedaz dubitatio pueniēs ex infidelitate sicut dubitauerūt iudei. Et ē dubitatio pueniēs ex tarditate sicut dubitauerūt discipuli. q̄bus dr̄ Luce vlti. O stulti et tardi corde ad credendū. Et ē dubitatio proueniēs ex pietate. sicut cuz aliq̄s ex cōpassiōe magna et admiratiōe ad modū dubitātis se hz. dō. g ē q p̄io et secundo genere dubitatiōis Johs nullo mō dubitauit. dubitauerūt tn̄ discipli ei9. et sic dicūt sācti q̄ dicūt euz nō dubitasse s dubitatiōi discipłoz ɔsuluisse. Jōo enī eos misit ad xp̄m vt vidētes mirabilia q̄ faciebat conuerterent ad ip̄z. Si āt loq̄mur d tercio genere dubitationis sic dixerūt alij sācti Johez dubitasse. n dubitatiōe vacillatiōis s q̄dā potiꝰ admiratiōis et cōpassiōis que facit hoīem se hēre p modum dubitātis. Et h est qd dicit glo. Luce. vij. et Mat. xj. Nō fide sed pietate dubitauit. et

sic patz q nulla ē cōtrarietas int auctes p̄missas. d Fides spes charitas et opatio sm aliq̄d equalia sūt. Cōtra, ɔtigit aliquē hēre habit9 virtutū et n opationū. g n vr̄ q opatio eq̄t ipsis habitib9. Itez p̄ma Cor. xiij. Si habuero fidē ita vt mōtes trāsferā. charitatez āt nō habeā zc. g vr̄ q aliq̄s posse hēe magnā fidē ita q nullā hēat charitatē. R. dō. breuiter q illa q̄tuor eq̄lia sūt sm q dr̄ sup illud Apocal. xxj. q latera ciuitatis erant eq̄lia. Dr̄ enī ibi q latera ciuitatis sūt fides et spes et charitas et opatio. De mō āt eq̄litatis ip̄az virtutū dicet isra plani9 vbi ē qō et smo sp̄alis. Ad p̄ns āt tn̄ dixisse sufficit q hec q̄tuor sunt eq̄lia sm rōem meredi qn̄ sūt informata gr̄a. Tantū enī ip̄a charitas ē meritoria in suo actu quātū et fides in vno et eodē hōie. Si milit tātū merct opatio pcedēs ab habitu q̄tū placz ip̄e habit9. qr enī vna ē gr̄a gratū faciēs q̄ facit aiaz dō placere p habit9 et operatiōes. hinc ē q necesse ē ista q̄tuor esse eq̄lia sm dictā acceptionē ac p h sm efficaciā meredi. Ad illd qd obi q hit9 p̄nt eē sine opib9. dō. q nō assimilat hic eq̄litas hituū ad opationes in oibus. s in his que habēt habit9 simul cū ip̄is opatiōib9 ab ip̄is egrediētib9. Preterea nō itelligit d opationib9 exterioꝛib9 imo de opationib9 interioꝛib9 q̄ cōsistūt in motu et vsu liāri. Et ille quidez vsus bonitatē habz intra mensuram habit9 virtutis gratuite. illa enī precipue est q̄ habētem pficit et op9 eius bonuz reddit. Ad illd

X iiij

hil nisi de⁹ diligat et cōscīa.id ē de spe bona . et fide ñ ficta.id ē simulata. Nō ğ charitas fidē et spez.sz fides et spes charitatē pcedere vident. Hoc ğ ea rōne tradi tū itelligē nō q fides et spes cā vel tpe charitatē oīm bonoꝝ matrē precedāt.sed qꝛ charitas sine illis in ali quo eē nō pōt.sed illa sine charitate possunt eē . quā uis nō sit pia fides vel spes sine charitate . Ideo ğ ex fide et spe procedere dicit charitas.qꝛ nulli ꝑuenit si ne istis.

quod obijcitur q ma gna fides pt haberi si ne charitate. dōm.q aplus ibi loquit de fi de iformi.ğ lrā ista in telligi bz d' fide forma ta. Et ista sufficiāt cir ca litterā.nam illa q ꝑ mittunt de fide Cor nely sat̄ sūt plana.ꝛc.

Ad intelligentiam hui⁹ ptis fm ea q̄ mgr̄ tan git incidit hic qō circa duo. Primo querit de fidei sufficientia. Secūdo querit de fidei ꝑfe ctu.Circa primū querunt tria. Prio querit de fidei sufficiētia q̄tū ad cōtinētiā symboli aplici. Secūdo querit de sufficiētia eiusdē q̄ntū ad noticiā coꝝ qui pcesserūt aduentū xpi. Tercio querit de sufficientia eiusdem q̄ntū ad illos q̄ ei⁹ aduētū fuerūt secuti.

Questio.j. a

De sufficiētia fidei q̄tū ad cōtinētiā symboli aplici. Utrum sufficienter ꝯtineant ibi oīa illa q̄ oportunū ē credere ad salutē.Et q sic vr̄ pmo p verba Cassia ni ad Leonē papā li.vj. Symbolū latine iō collectio nōiat.qꝛ collecta in vnū ab aplis dn̄i totius catholi ce legis fide.q̄cquid p vniuersuz diuioꝝ volumiū corpus imensa diffundit copia. totū in symbolo col ligit breuitate pfecta. Itē hoc ipm ondit rōe.qm̄ tota fides versat circa deū sicut circa obiectū. ğ non cōuenit pluribus modis deum cognoscere quātum ad diuinā naturā.ğ si vtroqz mō in symbolo aplo⁄ꝝ tradit noticia de deo.vr̄ q fides ibi cōtineat integri tate pfecta. Itē nō cōtingit habere noticiā de di uina substātia nisi p aliquā eius opationē q̄diu su m⁹ in via.ğ ois diuina opatio ꝯtinet sub aliq̄ istarū triū.vicz.sub ope creatiōis.vel repatiōis.vel glorifi catiōis.Si ğ deus in symbolo aploꝝ ab hac triplici opatione notificat.qꝛ ondit ibi deus eē creator.ꝛ re pator.ꝛ gl'ificator.vr̄ q tota fides ibi cōtineat. Itē hoc ipz ondit ex pfectiōe autoꝝ. Si eīn ad symbolū illō cōponēdū cōuenit cetus aploꝝ q̄ repleti fuerūt spiritu sancto.et plenā ꝛ integrā fidei noticiā habue rūt.dicere q in symbolo illo cōtineat fides insuffici enter.nō ē aliud q̄z dicere q spūssanct⁹ et mgr̄i toti⁹ ecclesie insufficiētes fuerūt.Si ğ hoc dicere ē impiū et absurdū.necesse ē fidē ibi cōtineri integre ꝛ plene.

Sz cōtra.sicut a doctorib⁹ tradit catholicis symbo lū illud fuit cōpositū tm̄ a xij.aplis ita q quilibz po suit ibi suā pticulaz.Si ğ vltra .xij .fuit barnabas et paulus q̄ fuit specialissim⁹ et maxim⁹ fūdator et do ctor.et ipi nō posuerūt ibi suā pticulā.vr̄ q in symbo lo illo nō fuerit fides sufficiēter tradita . vel saltez vr̄ q ad illius cōpositionē nō sufficienter cōuenerit vni uersitas aplica. Itē vr̄ q insufficiēter ꝯtineat ibi fides a pte credendoꝝ. Si q̄s eīn ñ crederet fornica tionē vel adulteriū eē peccatū mortale.iudicaret he reticus. Si q̄s etiā nō crederet deū eē et multa talia q̄ in symbolo nō cōtinent iudicaret heretic⁹.ğ nō vr̄ q sufficienter cōtineant ibi fidei xpiane necessaria.

Itē hoc ipm ondītur a pte ipoꝝ articuloꝝ.qꝛ cre dere q corpus xpi sit in altari.et q panis ꝯuertatur in corpus xpi hoc ē maxime difficultatis et in quo fi des hz maximū meritū.ğ vr̄ q illud credibile in doc trina fidei fuit potissime explicādū.vr̄ ğ q cū ibi nō explicet.q symbolū illud sit defectiuū. Itē hoc ipm ondītur ex pte diuinaꝝ cōditionū et opationū.qꝛ si cut deus ē oipotēs.ita etiā ē imensus.ita etern⁹. bo nus.et sapiens.et sicut creauit.ita distinxit. ornauit. et cōseruauit.Sicut etiā xps incarnat⁹ ē ita etiaz in ter hōies cōuersatus ē.sicut resurrexit ita etiā p⁹ re surrectionē apparuit.et de oībus his nihil tangitur in doctrina symboli.ğ videt in ea fides insufficient contineri.cū oīa hec oporteat credi.et ad omnia hec artant sicut ad articulos ibi expressos. Item hoc ipm ostendit ex additione aliorum symboloꝝ . sicut Athanasij et nyceni cōcilij.Si eīn in symbolo aploꝝ fides sufficienter traditur.ğ alia symbola supfluunt. q si nō supfluunt. ergo in illo fides insufficiēter exp mitur. Iuxta hoc queritur vltimo de diuersitate il lorum symboloꝝ q̄tum ad cōtinentiā. et q̄tuz etiaz ad recitationē.et quantū ad alias differētias.q̄ sunt inter illa. R̷.ad predictoꝝ intelligentiā est notan dum q doctrina fidei quedā hz antecedētia . quedā consequentia.quedaz principia sive obiecta . sicut in alijs scientijs videmus eē quedam pncipia cōia que supponunt sicut dignitates. Quedam vo principia propria illaꝝ scientiaꝝ vt sūt intrinseca pncipia de mōstrationū.Quedā vero sunt sicut cōsequētia sicut sunt cōclusiones correlarie. Per hunc etiā modum in doctrina fidei antecedētia sunt illa q̄ sūt de dicta mine iuris naturalis. Principia vero sunt illa ad q̄ fidei illuminatio directe dirigit.et ista dicunt articu li.Cōsequētia sūt illa q̄ ex illis articlis pñt elici et ad illos articulos hñt sequi.Cū ğ querit verū sufficien ter doctrina fidei cōtineat in symbolo aplico . dōz ē q si loquamur de doctrina fidei quantū ad ea q̄ sūt in ea principia et ꝓpria sicut sunt illi articuli. suffi cienter in illo symbolo continent. Pōt autē ipius suf ficiētia ex duplici pte monstrari. vicz ex parte ipoꝝ autoꝝ cōponētiū.et ex pte articuloꝝ constituentiū. Ex parte autoꝝ cōponentiū.qꝛ vniuersitas ibi aplo rum conuenit.quā nō est dubium aliquid nō potuis se latere de his q̄ pertinēt ad fidei cōplementū. et vt maiorē haberēt firmitatē singuli posuerūt ibi suas ptes.et oēs insimul singulas approbauerūt. vt vna ecclesia que sup aplos fundari debebat. vnam fidei credulitatem et confessionem haberet.q̄ quidem di ceretur fides catholica.hoc ē fides vniuersalis. Uni uersalis inq̄ qꝛ vniuersis data ꝛ ab vniuersis aplis qui erant fundamentum vniuersalis ecclesie cōstitu ti. Unde petrus primo posuit pticulam suam dicēs. Credo in deum patrē oipotentē creatorē celi et ter re Secūdo andreas audiēs subiūxit. Et in iesuz xpz filiū ei⁹ vnicū dn̄m nr̄m. Tercio iohes addidit. Qui

7

cōceꝑ9 ē de spiritu sancto. nat9 ex maria ḃgīe. Quarto intulit Jacob9 maior. Passus sub poncio pilato. crucifixus. mortu9. et sepult9. Quito subiūxit Thomas. Descēdit ad inferna tercia die resurrexit a mortuis. Sexto addidit Jacob9 minor. Ascēdit ad celos. sedet ad dexterā dī pr̄is oīpotētis. Septio adiecit philipp9. Jnde ventur9 ē iudicare viuos et mortuos. Octauo intulit bartholomeus. Credo in spiritū sanctū. Nono subiūxit mathe9. Sctā3 ecclesiā catholicā. Decimo addidit symō chananeꝰ. Sāctoꝝ cōisnē. Quia in sctōꝝ cōione fit peccatoꝝ remissio. Undecimo supaddidit iudas thate9. Carnis resurrectionē. Et ē sensus ꝙ de9 resuscitabit ipam carnē. Duodecimo mathias cōsūmauit. Uitā etnā. Amē. Et sic apl̄i in nūero duodenario pleno et integro cōposuerunt illud symbolū qn̄ erāt insimul cōgregati. Jn quo quidē numero significat sup abūdās pfectio. Et illō pfiguratū fuit Josue. iiij. vbi dicit ꝙ. xij. viri tulerūt de medio iordanis alueo. xij. lapides et posuerūt in loco in quo castrametati sūt. Per. xij. naq3 viros de singlis tribub9 pfigurāt. xij. apl̄i. Per. xij. lapides pfigurāt. xij. ptes symboli q̄ sūt firme ꝛ imutabiles. ex q̄b9 vnicū symbolū cōstituit. qđ iđ symbolū appellatur. q2 ex plurib9 aplōꝝ sentētijs fuit cōstitutū. Dicitur cū symbolū a syn ꝙ ē simul. et bole qđ ē sniā. vñ symbolū ē plurium snīa sīl cōstituta. et sic sumit sufficiētia cōtētoꝝ in symbolo a pte autoꝝ cōponētiū. Pōt etiā nihilomin9 sumi a pte articuloꝝ ꝯstituētium. cū enī oēs articuli sint ď deo. aut ſm ꝙ ē in natura ppria. aut ſm ꝙ ē vnit9 hūane nature. necesse ē q̄sdā articulos eē spectātes ad diuinitatē. q̄sdā ad hūanitatē. Jlli aūt q̄ spectāt ad diuinitatē. aut respiciūt diuinā eēntiā in se. aut respiciūt diuine eēntie psonas et hypostases. aut respiciūt ei9 opatiōes. Si r̄spiciūt ipam diuinā eēntiā in se. sic ē vn9 articul9. ſm ꝙ vnica et simplex ē diuina eēntia. Et hoc insinuatur cū dicit. Credo in deū. Si aūt respiciāt diuine eēntie psonas siue hypostases. ſm ꝙ tres sunt psone tres sunt articuli. Quoꝝ vn9 ē. Credo in deū patrē oīpotētē3. Alius vo notat cū dī. Et in iesum xp̄m filiū ei9 vnicū dñm nr̄m. Alius cū dī. Credo in spiritū sctū. Si aūt respiciāt diuine eēntie opatiōes. hoc pōt eē tripliciter ſm ꝙ triplex ē ei9 opatio. q2 vna est in collōne nature et hec ē creatio. Altera in collatiōe gr̄e et hec ē sanctificatio. Tercia ē in collatiōe glorie et hec est gloriosa resuscitatio. Et ſm hoc tūc sunt tres articuli. Quoꝝ vn9 notat cū dī. Credo in creatorē celi et terre. Alter cū dī sanctā ecclesiā catho. sāctoꝝ cōionē. rc. petōꝝ. Ali9 cū dī. Carnis r̄surrectōe3. Alt cu3 dī. ꝛ vitā etnā Amē. Et sic septē sūt articli circa diuinitatē respiciētes ipam diuinā eēntiā in se et in psonis et in opib9 ei9. et patet eoꝝ sufficiētia. q2 nō h3 ipsa pluribus modis cōsiderari. Silr circa hūanitate3 nō ē repiri nisi septē articlos pncipales ſm septem actus xp̄i redēptoris qui ordināt ad nostrā redēptionē. Quoꝝ pmus ē incarnari. Et de hoc ē vn9 articulus. Qui ꝯcept9 ē de spiritu sancto. Scđs ē nasci. Et de hoc ē alius articul9. nat9 ex maria virgīe. Tercius ē p nobis preciū soluere. et de hoc ē ali9 articulus. Passus sub pon. py. cru. mor. et se. Quart9 ē infernū spoliare. et de hoc ē ali9 articulus. descēdit ad inferna. Quitus ē de morte triūphare. ꝛ de hoc ē alius articul9. Tercia die resurrexit a mortuis. Sext9 ē celestia trāscendere. Et de hoc ē ali9 articul9. Ascēdit ad celos sedet ad dex. dei. pr. omni. Septim9 ad iudiciū venire. Et de hoc ē alius articul9. Jnde venturus ē iudicare viuos et mortuos. Et sic p3 ꝙ septē sūt articuli spectātes ad deitatē. ꝛ septē spectātes ad hūanitatē. in quibus vniuersitas fidei cōtinet ſm ꝙ significatur in pmo Apocal. vbi dicit Johes se vidisse septē cādelebra et in medio septē cādelebroꝝ simile3 filio hōis et ille hēbat ad dextrā. vij. stellas. Per septē naq3 stellas lūinosas que sunt ď natura celesti itelligunt septē articuli spectātes ad diuinitatē. Per septē aūt candelabra aurea que sunt de terrena materia verūtamē optima ꝛ depurata intelligunt septē articuli respiciētes humanitatē. ꝛ ideo dicit ꝙ in medio hoꝝ vidit similē filio hōis. Quoniā ḡ isti duodecim articuli ꝯtinēt in sym. aplico. hinc ē ꝙ ipa fides cōtinetur in illo symbolo sufficiēter et plene q̄tum ad illa q̄ pncipaliter sūt credēda. Et iđ ꝯcedēde sūt ratiōes ad istā partē.

8 Ad illđ ḡ qđ pmo obī ꝙ paulus et barnabas nihil ibi posuerūt. dōm ꝙ paulus ꝛ barnabas electi fuerunt post diuisionē aplōꝝ ad predicandū. sicut patet in actib9 aplōꝝ. Et qm̄ symbolū debuit cōstitui ab oibus et simul cōgregatis. vt sic singula eēnt a singlis p expressionē. et totū a quolib3 p approbationē. hinc ē ꝙ nihil ibi appōit qđ paulo et barnabe appropriet. nec tñ ex hoc arguitur insufficiētia. q2 alij fuerūt in numero completo ꝛ pfecto. in quāto numero de9 elegerat suos aplōs. Preterea multitudo condentiū nō facit ad maiorē pfectionē symboli cōditi. quāuis faciat ad maiorē auctem. ita enī potuisset vnus apls in aliqua verboꝝ serie enarrare fidem sufficienter sicut oēs fecerunt in illo symbolo p concordiā edito. magis tñ sic facere voluerūt sicut p̄dictū ē. ppter maiorē fidei vnitatē seruāda3 et ppter maiorē eiusdē fidei firmitatē.

9 Ad illud qđ opponitur ꝙ multa sunt credēda que in symbolo nō cōtinentur. dōm ꝙ veꝝ ē de añcedentibus sicut ē hoc ꝙ ē deū eē. Et de ꝯñtibus sicut sūt multa alia q̄ ď ipsis articulis dicit sacra scriptura et doctrina theologica. sicut xp̄m a sua conceptiōe habuisse plenitudinē gratie et cōsilia. nullū tñ ē credibile a fide qđ non possit reduci ad articlos in symbolo contētos sicut ad principia dirigentia et stabilia fundamēta.

10 Ad illud qđ oppoīt de insufficientia ipoꝝ articuloꝝ. ꝙ credere corpus xp̄i in altari. hoc vī ptinere ad articulū fidei. dōm ꝙ iste nō ē articulus pncipalis. ḡ sub aliq articulo cōtinetur sicut ꝛ alia sacramēta. Uolūt aūt quidā. dicere ꝙ reducit ad articulū ď oīpotētia. Alij aūt reducūt ad articulū de passiōe. q2 istud ē memoriale passiōis. S3 melius ē ip3 reducere ad articulū de vnitate eccle et peccatoꝝ remissiōe. sicut et fides respectu alioꝝ sacramētoꝝ. Jn ipis enī sacramētis fit petōꝝ remissio. Jn ipis etiā attēditur toti9 ecclesie sanctoꝝ vnio. Vñ in symbolo nyceno. addit. Cōfiteor vnū baptisma in remissionē peccatoꝝ. vñ sic dicit de hoc sacramēto ꝙ reducit ad aliquē articulum pncipalē. sic intelligēdū ē de alijs sacramētis.

11 Ad illud vo qđ obī ex pte diuinaꝝ ꝯditionū et opationu3. dōm ꝙ cōditiōes r̄spiciētes diuinā eēntiā nō faciūt nouos articlos distictos ab articlo q̄ ē ď vnitate eēntie diuine. Jn h enī ꝙ credo ipm deū eē vnū. credo ip3 eē imnēsum ꝛ simplicē. eternū. oīpotētē. et sicut. alioqn si vnum de istis deest nō eēt deus. Silr nō de oibus operationib9 debent eē articuli. ḡ ď opationib9 pncipalib9, maxime de his q̄ ad nostrā repationē ꝛ salu

tem ordinātur ad quā dirigit fides nr̄a. Pn̄t tn̄ oēs
opationes vel reduci ad illas tres. Omnis em̄ opa-
tio aut respicit ee̅ nature. aut ee̅ gratie. aut ee̅ glorie.
Un̄ cōseruatio pōt reduci ad creationē. similiter di-
stinctio ornatus. punitio vo pōt reduci ad iudiciū.
Uel pōt dici q̄ nō est fm̄ pn̄cipalē intētionē. q̄r nō ē
fm̄ volūtatē an̄cedentē s̄ fm̄ volūtatē ɔsequētē. Si
militer opatiōes xp̄i et cōuersatiōis et appitiōis ad
illas pn̄t reduci. q̄r appitio ordinatur ad mātfestatio
nem veritatis resurrectiōis. et cōuersatio ad manife
12 standā veritatē incarnatiōis. Ad illud qd̄ obi ̄ d̄ ad-
ditione alioꝝ symboloꝝ. dicē q̄ alia symbola duo vi
delicet athanasij et niceni cōcilij. addita sunt ad fidei
maiorē explanationē. ꝛ ad hereticum cōfusiōez. Quia
symboluz athanasij doctoris pc̄ipui maxime ordina
tū fuit contra errorē arrij. et iō ibi maxime exprimit
vnitatē essentie et distinctionē psonaꝝ. et qm̄ xp̄s est
equalis pr̄i fm̄ diuinitatē. minor patre fm̄ hūanita-
tē. Symbolū vero nyceni ɔcilij cōditū fuit ad ɔfusio
nē multimodaꝝ heresum pullulātiū. Un̄ adduntur
aliqua ad maiorē expssiōez p̄ que possint hereses cō
futari. ꝛ ppterea ad elidendā heresim manichei nō
tm̄ dicitur. credo in deuz. s̄ credo in vnū deum. Nec
tm̄ creatorē celi et terre. s̄ etiā visibiliū et inuisibiliū.
Ad confutationē vero heresis arriane nō tm̄ di credo
in Jesum xp̄m dn̄m nr̄m. s̄ etiā addit̄ et in vnuz
dn̄m iesum xp̄m filiū dei vnigenitū. vsq̄ ibi. p quem
oia facta sunt. Ad cōfutatiōez vero heresis Euticis ꝛ
nestorij qui dixerunt spm̄sctm̄ seruū ee̅ patris et filij.
nō di tm̄ credo in spm̄ sanctū. s̄ addit̄ dn̄m et viuifi-
cantē. qui ex patre ꝓcedit. et latini addiderūt filioq̄
ppter errorē grecoꝝ. Qui cū patre ꝛ filio simul ado
ratur ꝛc̄. Et addit̄. q̄ locutus ē p̄ pphetas. ad destru
ctionē erroris q̄rundā q̄ dixerūt q̄ pphete locuti sint si
cut phanatici. Et sic patet q̄ ista symbola nō superflu-
unt. nec tn̄ symbolū aploꝝ fuit diminutū. q̄r q̄uis
in illo fides sufficienter cōtinet̄ quātū ad propriam
ee̅ simplicē fidei cōfessionē. tn̄ optunū fuit aliqd ad-
di ad explanationē ppter cōfutādū heresuz prauita
13 tem. Ad illud qd̄ queritur vltimo de symboloꝝ di-
uersitate quātū ad cōtinētiā et frequētationē. iā pꝫ
rn̄sio p̄ magna pte ex his que dicta sunt. Nā symbo
lum aploꝝ pauciora cōtinet q̄ aliud. q̄r est ad preci-
sam articuloꝝ expressionez. Alia vero duo symbola
sunt ad hereticorū cōfusionē. Un̄ et si in aliq̄s addat̄
quantum ad expressiōez q̄rundā articuloꝝ. nō tn̄ ar
ticuli exprimunt̄ magis plene. immo et i symbolo ny
ceni cōcilij obmittit̄ articulus de descēsu ad inferos.
q̄r circa hūc pauci vel nulli errauerūt. siue q̄ in ipa cō
fessione descensus xp̄i ad inferos possit oriri error.
ideo maluerūt illū subticere et implicite illū intelli-
14 gere in resurrectione. Et inde ē q̄ symbolū aploꝝ di-
citur ee̅ maius. nō quātū ad ptinētiā verboꝝ. s̄ quā-
tū ad cōtinētiā articuloꝝ. et quātū ad auctem cōpo
nētium. Maioris em̄ auctis ē illud symboluz q̄ alia
duo. hinc ē q̄ etiā symbolū aploꝝ qd̄ cōtinet ipm̄ fi-
dei fundamētū quotidie recitat̄ in eccl̄ia et frequen-
tatur. alia vero duo que sunt ad heresum cōfusionē
nō recitant̄ nisi in diebus solēnibus qn̄ ad eccl̄ias cō
uenit popul⁹. hinc est etiaz q̄ symbolū aploꝝ di sub
misse. q̄r ē ad propē cōsāe securitatē. alia vero dicun
tur alte q̄r sunt ad cōpescēdā hereticoꝝ garrulitatē.
15 Hic ē etiā q̄ symbolū aploꝝ di bis in die. mane vtēz
et sero. q̄r fides ē bonaꝝ opationū pn̄cipiū. et scutuz
ad victoriaz tēptationū. et opatiōes bone potissime
fiūt in die. ꝛ tētationes denocte insurgūt. Alia vero
duo symbola dicunt̄ de die solū. ꝛ pmittitur symbo
lū athanasij et di hora pma. Symbolū sctoꝝ patꝝ
dicit̄ in missa p̄ eo q̄ plures ibi hereses elidūt̄ ꝛ ma
ioris fuit auctis. Cōpositū em̄ fuit a. ccc. ꝛ. xviij. pa- 16
trib⁹ q̄ pfigurati sūt p. ccc. ꝛ. xviij. vnaclos abrae. q̄s
nūerauit qn̄ ꝓstrauit q̄nq̄ reges. q̄ loth cū suba sua
captiuauerāt. Jō aūt magis di in missa q̄ in alia ho- 17
ra. q̄r tunc popul⁹ magis ɔuenit. ꝛ di p⁹ euangeliuz
vt ondatur ee̅ tractū de euāgelij veritate. di etiaz an̄
cōionē vt per ipam fidē pparētur corda fideliū q̄ vo
lūt corp⁹ xp̄i suscipe vt possint digne mādūcare sa-
cramētaliter. vel saltē manducare spiritualiter. Et
sic pꝫ q̄liter symbola diuersificāt̄ in frequētia et cōti
nētia q̄ tn̄ cōcordāt in sufficiētia. Dō. ij. b
De fidei sufficiētia quātum ad eos q̄ precesserūt ad-
uentum xp̄i. Et querit̄ vtrū eis suffecerit ad salutem
credere ea tm̄ q̄ spectāt ad diuinitatē. Et q̄ sic videt̄ 1
Hebre. xj. Oportet accedētē credere q̄r est. et q̄r rmu
nerator ē. Si ḡ aplus determinat sufficienter illd̄ qd̄
erat fidei optunū. vi̅ q̄ illud sufficiebat eis credere.
Sꝫ totū illud credi poterat nihil credendo de hūani
tate xp̄i. ḡ vi̅ q̄ tunc tpis ad salutē sufficiebat sola fi-
des diuinitatis. Item fides q̄ sufficienter dirigit 2
ad sperandū ꝛ amādū deum sufficit ad salutē. Sꝫ fi
des qua quis credit deum creatorē et remūeratorez
suum sufficienter dirigit ipm̄ ad sperādū et amādū.
ḡ vi̅ q̄ omi fide hūanitatis exclusa fides solius diui-
nitatis ad salutē sufficiebat. Itē multi saluati sūt 3
sine fide passiōis xp̄i. paucissimi em̄ pcesserūt in vete
ri testamēto qui crediderūt filiū dei crucifigenduz p̄
salute generis humani. si ergo saluari potuerūt si-
ne fide passionis. eadem ratione sine fide incarna-
tionis. ergo et sine fide mediatoris. Item nullus 4
homo tenetur nosse qd̄ ignorant angeli. s̄ an̄ xp̄i ad
uentū ignorabāt āgeli xp̄i incarnationē. ḡ ꝛ hōies n̄
tenebant̄ illā credere. Maior ꝓpositio in se mānife-
sta est. minor ꝓbat̄ p̄ illud qd̄ di Esa. lxiij. Quis est
iste q̄ venit d̄ edom. ibi glo. apte declarat q̄ q̄dā an-
geli donec ipleret̄ mysteriū icarnatōis n̄ cognouerūt. Et
Ephe. iij. di. Ut innotescāt pn̄cipib⁹ et ptātib⁹ i cele
stib⁹. et ex alijs plurib⁹ locis pōt haberi. Un̄ Chrys.
sup Jo. iij. in omel. Multū honorati sum⁹ q̄ nobiscū
āgeli p̄ vocē iohis didicerūt. Et idē hi in glo. sup illud
Eph. iij. Que sit dispēsatio misterij abscōditi a seculꝭ
in dō. Itē q̄ iplet de lege euāgelica qd̄ ē d̄ dictamie
ei⁹ puēit ad salutē. silr̄ d̄ lege moysaica. ḡ pi rōe q̄ im
plebat que erāt d̄ dictamie leḡ nature ad salutē pue
niebat. fm̄ q̄ innuit aplꝰ Ro. ij. ḡ tpe leḡ nature nō
optebat credere ad salutē nisi qd̄ erat de dictamie le
gis nature. Sꝫ deū incarnari ꝛ ee̅ mediatorē futurū
nō erat d̄ dictamie legis nature. ḡ n̄ optebat hoc illo
tpe credere. Itē null⁹ tenet̄ opari illd̄ ad qd̄ n̄ pōt
se erigere virt⁹ sua opatiua. ḡ null⁹ tenebat̄ credere
illd̄ cuius noticiā nō poterat acq̄rere. nec p̄ inuentōē.
nec p̄ doctrinaz. Si ḡ tpe legis nature cognitionem
de mediatore non poterāt p̄ se inuenire. nec erat qui
exterius doceret. nec adhuc erāt reuelatiōes ppheticꝫ.
vi̅ q̄ tūc tpis de mediatore nihil credere tenebāt̄. ḡ
sine fide mediatoris poterāt puēire ad salutez. Cō
tra hoc sunt auctēs multe quas magister adducit in

litter. Et hoc ipm ondit rone. xps e caput toti9 ec
clesie. g nullus pot saluari nisi fiat mebru xpi. Sz me
bru xpi no pot qs fieri nisi credat in xpm. g sine fi
de mediatoris nullus unq saluari potuit. Ite nul
lus potuit ingredi celu nisi aperta ianua. s ianua no
potuit aperiri nisi p passione xpi. g null9 potuit salua
ri nisi merito passionis christi. s meritu passiois xpi
no valet nisi eis in quibus habitat xps. si g xps inha
bitat p fidem et charitate q habet ad ipm impossibi
le fuit aliqué saluari sine fide mediatoris. Itez nul
lus pot saluari sine remissioe peccati originalis. s ori
ginale peccatu no pot remitti nisi p fidem vel p ali
quod fidei sacrametu qd sit ipsius mediatoris signu.
g nullus potuit puenire ad salute an aduetu xpi qui
no crederet mediatore. Item nullus pt puenire ad
salute nisi qui sperat. nullus recte sperat nisi q credit
ad salute se puentur. qz spes pcedit p merita ex gra
z meritis. Si g illi q pcesserunt xpi aduentum salua
bant. credebat se per merita saluari. aut g credebat
merita ppria sibi sufficere. aut meritis alienis indige
re. Si credebant ppria merita sibi sufficere. g errare
bant z decipiebant. g no saluabant. Si credebant
se alienis meritis idigere. g habebat fidem de media
tore. g nullus saluari potuit p9 lapsum absq fide re

18 deptoris. R. dom q sicut multis auctib9 pbat ma
gister in lra. post lapsu Ade null9 saluari potuit abs
q fide mediatoris. Nullus eni ab illo peccato pote
rat liberari nisi p illu mediatore crederet. vel ipse p
se si esset adultus. vel alius p ipo si eet paruulus. Et
ratio huius est. qz cum gratia et veritas p iesu xpm
facta sit. et liberatio ab illo peccato sit p merita xpi. z
merita xpi no se extedat nisi ad illos q efficiutur ei9
membra et ei copulantur p fidem. sicut impossibile e
nunc aliter saluari nisi ei copuletur p fide vel p fidei
sacramentu. sic et impossibile fuit tunc aliqué p9 lap
sum puenire ad salute qui aliquo modo in xpm me

19 diatorem no crederz. Ideo aut dico aliquo mo qz fi
des mediatoris pot haberi dupliciter. vicz implicite
z explicite. Explicite. Ut si quis crederet filiu dei as
sumpturu nostra huanitate. nasciturum de virgie. pas
surum in cruce. resurrecturu tercia die. Et hoc mo ex
plicite credere no erat oibus oportunu. s his solum
quibus erat a deo reuelatum sicut sanctissimis patri
bus. Implicite vero credere e expectare redeptorez
futuru. Queritur aut qualiter et quo debeat ee hoc
credere. dico q hoc credere ee debet sm q illi crede
bat quibus a dno e reuelatu. et hoc quide erat oib9
oportunu. Et hoc e qd dicit magister Hugo de san
cto vict. in libro de sacrametis. Hec sunt inquit qui
bus ab initio recta fides unq haberi potuit. credere
vicz unu ee deum creatore omniu et rectore vniuer
sor. ipm quidez no ee mali actore. eoru tn qui in ma
lis suis mia eius quererét et expectarét futuz rede
ptorem. Hoc simpliciu fidei in inicio suffecisse credi
mus. et tn fidem natiuitatis eius. passiois. et resurre
ctionis. et ascensionis sue. in hoc dos verissime habu
isse dicimus. qz credentib9 et scientib9 hoc. fide et de
uotione adheserunt. Sic g concededu e q nullus p9
lapsum saluari potuit absq fide mediatoris. qua q a
dei caruerunt suis meritis et virtutibus inherétes.
io tanq superbi z a xpi membris z meritis sepati ex
clusi sunt a gaudijs paradisi. Concedede sunt g ra

20 tiones ad istam ptem adducte. Ad illud g qd pri
mo obi de auctte apli. dom q apls precise no inten

dit determinare totu qd e ad salute necessariu. s illa
sine quo no pot ee sal9. Dicit eni q hoc e oportunu.
s n dicit q hoc sit sufficiens. Tangit at illa duo potis
sime. qz necessaria erat omni statui nature. no solum
statui nature lapse. sed etia statui innocetie. Ad il

21 lud qd obi q fides creatoris et remuneratoris suffi
cienter dirigit ad sperandu et amadu. dom q falsuz
e sm statu nature lapse. qz cu spes pcedat ex meritis
sicut in opponedo tactu e. si quis speraret saluari ex
meritis ppriis siue meritis mediatoris. no recte spe
raret s potius psumeret. io spes no sufficienter diri
gitur p fidem creatoris et mediatoris. Similiter nec
charitas. qz no tm debem9 amare qz creator z remu

22 nerator. s magis qz redeptor. Ad illud qd oppont
q multi saluati sunt sine fide passionis. dcz. q si loq
mur de fide explicita vez e. Si de fide implicita non
e verum. oés eni saluadi expectauerunt redemptore
futuru. et etia in suis sacrificijs z oblonibus hec pfi
gurabant. in quibus oibus xpus figurat offerend9.
Un quoda modo pfitebant facto occulte. quauis
vbo n proferrent maifeste. Similiter no oportebat
incarnationem explicite credere. s sufficiebat crede
re q aliquis veniret q genus huanu redimere poss3.

23 sciret et vellet. Ad illd qd obi q hoies no tenentur
nosse qd ignorat angeli. dom q et si angeli mysteriu
incarnatiois no cognouerunt ad plenum. tn nullus
fuit beator quin sciret genus huanum ee redimen
dum. et io ex hoc no coclud q non oportuit fidem
habere de mediatore. sed quia non oportuit credere

24 explicite. s sufficiebat credere implicite. Ad illd qd
opponitur q oi tempore sufficit implere qd fuit de
dictamie legis illius que erat in illo statu. dcz. q hoc
e verum sm q hoc intelligit de lege nature. vel de le
ge scripture. sm q e adiuta dono gre. Sine eni do
no gratie in nulla lege contingit ad salutem puenire.
Quauis aut lex nature destituta auxilio gratie non
possit aliquid dictare d ipo mediatore. put tn e ad
iuta p gratia dni sentiebat infirmitate sua et miseria.
z aduertebat dei iusticia z misericordia. satis dicta
re poterat q homo repatore indigebat. z q diuina
bonitas dare disponebat. Un semp fuerat aliqui fa
mosi dei cultores ab inicio mudi q hoc pfitebantur
suis oblationib9. ad quoru aspectum z exemplu alij

25 poterant erudiri. Ad illud qd vltimo oppont q
no poterat illud scire p inuentione z doctrina ia pts
rmsio. qz diuina gratia oib9 presto erat. z natura ad
hoc manuducere poterat ex consideratioe sue mise
rie et cecitatis. z ex eruditione quada generali qua
accipere poterat a viris q erant in cultu dei famosi.
Un cu no eet pphia nec reuelatio apta. no tenebant
tur oino ad fide explicita. Indubitant tn veru est q
eis psto erat noticia mediatoris quata optuna erat
sm exigetia tpis. tu ex dictamie nature. tu ex aliena
instructioe. tuz etiam ex dei inspiratione. q se offert
oibus q eu requirut huiliter. Qo iij. c

De sufficietia fidei quatu ad eos q aduetu xpi fuit sb
secuti. Et e qo. Utz oés teneat credere oés articlos
explicite p9 aduetu xpi. Et q sic vr. Deut. xxvij. pci
pit q lex lucide et apte scribat sup lapides. Et ibi di
cit glo. q layci z simplices sunt lapides. g si scriptu
ra illa e per cognitione. videtur q layci tenentur le
gem cognoscere lucide z aperte. ergo multo fortius
videtur q in nouo tes. tenentur cognoscere doctri
na fidei catholice. Itez Leuit. xiij. dr d leproso vt

offerat sextariū ꝓ emūdatione. ibi gls. sextarius ē ve rissima fidei confessio. vbi si plus ē effundit. si min9 ē deficit. ergo vr̄ ad hoc ꝙ aliquis possit a peccatis puri ficari ꝙ necesse ē habere plenā mēsuram fidei. ergo vr̄ ꝙ omnib9 sit necessariū nosse oēs articulos explicite ꝛ distincte. Item sicut se hꝫ obediētia respectu precep torū. ita fides respectu articuloꝝ. sed nō ē vera obediē tia nisi obediat oibus preceptis. ergo nec vera fides nisi ex plicite et distīcte assentiat oibus articulis. Minor ꝓ batur p illud qđ vr̄. Gal'.v. Testificor omni hōi cir cūcidēti se ꝙ sit debitor ois legis faciende. Et Ja.ij. Si totā legē seruauerit. offendit aūt in vno factus ē reus omniū. Item sicut se hꝫ charitas ad diligēda. sic se hꝫ fides ad credibilia. Sꝫ charitas quantūcun ꝙ sit pua et in quocūꝙ sit facit amare oē qđ ē ama bile. necessariū ē cū cuilibet ad salutē ꝙ diligat suū ꝓximū sicut seipm̄. ergo pari rōe necessariū ē fidei quā tumcūꝙ parue oēs articulos credere distīcte. Itē nō vitatur malū nisi cognitū. sed quilibꝫ quātūcunꝙ simplex tenet vitare errorē contra quēlibet articulū. ergo tenet credere et scire quēlibet articulū. Qꝫ autē te neatur quilibet vitare errorē cōtra quēlibet articulū manifestū ē. quia sicut ignorātia nō excusat in agēdis. pa ri rōe vr̄ ꝙ nec excusare debeat in credēdis. Esto etiā ꝙ aliqua simplex vetula audiat sacerdotē pdicantē errorē ꝛ ꝯtra aliquē articulū fidei ꝛ credit ei. ꝯstat ꝙ ista nō excusat. qꝛ si ad predicatōꝫ sui sacerdotis cō mitteret adulteriū vel homicidiū nequaꝙ excusare tur. sed constat ꝙ illū errorē quē predicat sacerdos vi tare non pōt nisi cognoscat oppositū illi9 erroris eē veꝝ. redit ergo illđ qđ pri9 inferebat. s. ꝙ oēs articulos fidei distincte credere cuilibet sit necessariū. Item oēs articuli equaliter artāt ad assentiēdū. oēs etiam indifferenter se habēt ad hoc vt p auditū manifestē tur. Si ergo equaliter obligant quātū ad assentiendū. et equaliter obligāt quātū ad auditū. vr̄ ꝙ eodē mō oēs articuli se hñt ad fidem credētis. ergo vl' oēs tenent credere vel nullū. sed nō nullū credere tenent qꝛ tenet credere aliquē. ergo tenent credere oēs et singl'os. Cō tra. super illud Jo.vj. Colligite que supfuerūt frag mēta ne pereāt. Glo. dicit. fragmēta sūt secreta my steria que popul9 cōis capere nō pōt. ergo si ista secreta mysteria sunt maxime ea que spectāt ad articulos fi dei xp̄iane. vr̄ ꝙ populus nō teneat ad ea cognoscē da. Itē ad hoc ꝙ aliquid sciat scia demōstratiua sufficit ꝙ sciat in vl'i et non oportet ꝙ sciat in ptícu lari. Si ergo cognitio fidei cōtēta ē minori certitudine ꝙ sit certitudo scie demōstratiue. vr̄ ꝙ non teneatur quis per fidē credere oēs articulos explicite. Itē pauci sūt nisi sint bene piti in theologia. qui sciāt ar ticulos symboli bene distinguere et numerare. Si ergo oēs tenerent nūc oēs articulos fidei scire distincte ꝛ explicite pauci saluarent. qđ ē valde crudele dicere. Itē si oēs tenerent nunc scire oēs articulos fidei explicite. cū in vet. te. nō tenerent sicut supra proba tuꝫ ē. vr̄ ꝙ multo grauior ē lex euāgelica ꝙ moysayca. Si ergo inconueniēs ē hoc dicere. restat ꝙ nō tenet om nes ad credendū singl'os articulos explicite et distin 26 cte. R. dō m ꝙ oēs xp̄iani post aduētū xp̄i tenent credere oēs articulos. Hoc āt tripliciter pōt eē. Aut oēs credere implicite. aut oēs credere explicite. aut quosdā iplicite. quosdā explicite. Credere oēs iplicite ē fi dei diminute. nō cū sufficit mō alicui ꝙ hꝫ vsum ra tionis in generali credere redēptorē et remunerato rem. adeo cū noticia quorūdam articuloꝝ manife stasest ꝙ nullus habens vsum rōnis ignoret. nisi om nino negligat et contēnat dei cultum et salutē suā. Credere autem quosdam implicite quosdam explicite. hoc est ad fidei salutē necessariū. pōt cū fidei simpli cium sufficere. Ad illos aūt tenent explicite creden dos quos manifestat eis nō solū predicatio sed etiā ec clesiasticus vsus et consuetudo. sicut ē de vnitate et trinitate quā possunt nosse ex ipo actu ꝯsignatiōis. ꝯsignāt cū se in nōie patris et filij et spūssctī. Et si cut est de natiuitate. passione. resurrectiōe et pecca toꝝ remissiōe. quos cognoscere possunt ex ipis solen nitatibus quas ecclesia celebrat et actibus sacerdo tum. adeo ab horū cognitionē et noticia nullus rōne vtens excipit. nec ignorātia excusatur. qꝛ nō pōt esse talis ignorantia sine negligentia et cōtemptu. Alios etiā articulos nō ita manifestos tenent vtiꝙ crede re implicite. Implicite aūt voco credere vt in gene 27 rali credant vniuersaliter oē qđ credit sacrosancta mr̄ ecclia. ita ꝙ in pticulari a nullo illoꝝ dissentiant. nec aliquē articuloꝝ discredant. Credere aūt oēs ar ticulos distincte et explicite est fidei iam ꝓuecte. hoc cū nō ē de generali fidei necessitate. sed si necessarium ē alicui. illis ē necessariū qui in cognitione fidei pfe cerūt. et illis potissime qui fidē alijs explicare et ma nifestare tenent. vel etiā qui officiū docendi et pdicā di assumūt. sicut sunt habētes curā animaꝝ. ꝛ pdica tores verbi dei. et doctores sacre scripture. ꝛ alij quo ruꝫ cōuersatio versatur circa fidei veritatē. Hoc tñ nō credo eē oportunū omnibus qui saluāt. Multi cū sunt boni simplices. qui quāuis sint pue cognitō nis. sunt tñ magne deuotionis. et tales piū ē credere ad salutem puenire. Et ppterea concedendū ē ꝙ li cet oportunū sit omnib9 nō solum credere oēs arti culos implicite. sed etiā quosdā explicite post aduen tū xp̄i. nō tñ ē necessariū oibus maxime simplicibus credere oēs explicite. Vñ concedende sūt rōnes que 28 sunt ad partem istā. Ad illđ vero qđ pmo obi in cō trariū ꝙ super lapides debebat scribi lex lucide. dō. ꝙ illud mādatū nō erat datū laicis sed illis q debebāt eos legē docere. Vñ ex hoc nō pōt cōcludi ꝙ simpli ces teneantur credere oēs articulos fidei. sed ꝙ illi qui habēt curā aiaꝝ ipoꝝ tenent credere. ꝛ scire fidē ma 29 nifestare lucide et aperte. Ad illđ qđ obi ꝙ sexta rius fidei consistit in plena cōfessiōe ipius. dō. ꝙ sex tari9 ille qui signat cōfessionē fidei in plurali hꝫ ple nitudinē sufficiētie ꝛ plenitudinē copie. Tūc implet plenitudine sufficiētie qñ quis oēs articulos credit ita ꝙ nullū discredit. aliqs tñ credit iplicite. aliqs ex plicite. ita ꝙ in credulitate sua siue in istis quos cre dit implicite. siue in hys quos credit explicite nihil addit nec minuit de his q credit sancta ecclesia. et di cit sancta scriptura. et hunc sextarium sic impletum dicunt omnes offerre. Tunc autem est plenitudo copie qñ quis distincte et explicite nouit et credit ea q spectāt ad articl'os fidei. et ea q ad ipos cōsequun 30 tur. et hec mēsura nō ē oīm sed magis capaciū. Ad il lud qđ obi tercio et q̄rto. ꝙ sicut se hꝫ obediētia respe ctu preceptoꝝ et charitas respectu diligēdoꝝ. sic ꝛ fi des respectu credēdoꝝ. Respōderi pōt dupliciter. Pri mo dō. ꝙ nō ē simile. qꝛ cū fides ꝯsistat in cognitione. ꝛ cognitio pōt scire aliqđ in vl'i ita tñ ꝙ nō sciat in pticu

ſari. ⁊ ita ſcire uno mō ⁊ ignorare alio mō. Pōt ⁊ ipſa fides aliquid credere īplicite ꝗuis nō credat expli-cite. nō ſic aūt eſt de obediētia q̄ cōſiſtit in mādatoꝝ executōe. nō eīn pt mādatum impleri in vli quin im-pleaṫ in ꝑticulari. Similiter ea q̄ charitas diligit ita ſūt manifeſta ꝙ non poſſūt latere. Aliter pt etiā rn̄-deri ꝙ quodāmō fit ſimile. quia obediētia nō teneṫ oīa mādata exequi in ope niſi ꝑ loco ⁊ tpe. ſꝫ ſuffi-cit ꝙ ꝓmptū reddat ⁊ volūtariū ad exequēdū oīa cū fuerit locus ⁊ tps. Similiter nec charitas ſpālitеr diligit vnūquēqꝫ ſed oēs cōmuniter amplectiṫ. illū aūt ſpāliter diligit quē ſpāliter cognoſcit. Ideo ex h̄ non pt concludi ꝙ aliquis per fidem teneaṫ omnes articulos explicite credere ſꝫ implicite. Explicite aūt cū ſe offert oportunitas. vtpote quando aliq̄s arti-culus illi ꝑdicatur ⁊ explicaṫ ab eo cui debet credē.

31 Ad illud quod opponiṫ ꝙ non vitaṫ malum niſi cognitū. dōm ꝙ verū eſt. Sed cognitū poteſt eē ali-quid dupliciter. vel in ſe vel in alio. ⁊ ſm hūc dupli-cē modū poteſt aliquis vitare malū. vel ꝑ noticiam ꝓpriā. vel per noticiam alienā. Ille aūt qui habꝫ fi-dem implicitā de aliquo articulo. ꝗuis errorē cōtra iſtum articulū non pt oīno vitare ꝑ noticiam ꝓpriā. poteſt tamen vitare per noticiā alienam. innitiṫ eīn his qui credūt articulos explicite. Unde aliq̄s ſim-plex homo vel vetula cū audit aliquid nouū predi-cari nō debet ſtatim aſſentire. quouſqꝫ nouerit illud vniuerſaliter ab eccleſia teneri. Unde ꝑter remediū diuine inſpiratōis ⁊ orōis ad quod ſemꝑ recurrēdū eſt. habēt ſimplices remediū hūane inſtructōnis. ad quod poſſūt confugere vt errores valeāt declinare. Semꝑ eīn deus habuit ⁊ habebit aliquos iuſtos et famoſos qui veritatem fidei ⁊ in ſe ⁊ etiā in ſimplici-bus conſeruarēt. dum ſimplices innitūtur eis et cre-dunt.

32 Ad illō quod opponiṫ vltimo ꝙ oēs articu-li habēt ſe equaliter ad aſſēſum ⁊ auditū. dōm ꝙ ⁊ ſi indifferēter ſe habeāt oēs articuli ad fidem ꝗtuꝫ ad aſſentiēdi ꝓmptitudinē. non tamē equaliter ſe hn̄t ꝗtum ad inſtructōem. Quō eīn frequētius verſaṫ aū oculos ⁊ in auribus rudium ⁊ ſimpliciū. meli⁹ ab il-lis capitur ⁊ retineṫ. ⁊ aliqui articuli ſūt hmōi q̄ ita frequētātur. ſicut eſt de natiuitate xp̄i ⁊ paſſiōe ⁊ ſi-milibus ꝙ nō poſſūt ignorari ſine culpa negligētie. non ſic aūt eſt de oībus alījs. ⁊ ideo nō oportꝫ oēs equaliṫ explicite credi. Quāuis eīn habitus fidei ſit ꝑ infuſionem. explicatio tn̄ eſt ꝑ doctrinā ⁊ inſtructō-nē ad quā nō oēs articuli ſe hn̄t vniformiter.

c Onſequēter queriṫ de ꝓfectu fidei ſm di-uerſitatem tpm. Et circa hoc querūtur tria. Primo vtꝝ fides creuerit ꝗtū ad credēdoꝝ multitudinem. Scdō vtrū creuerit quantū ad lumi-nis plenitudinem. Tercio vtrū ꝓfecerit q̄ꝫtū ad co-gnitōis certitudinem.

Queſtio j. d

Utrum fides creuerit vel ꝓfecerit ꝗtum ad creden-doꝝ multitudinē. Et ꝙ ſic videtur Exo. vj. Nomen meū adonay non indicaui eis. ꝗ ex hoc textu patꝫ ꝙ aliquid cognouerūt patres ſequētes. qō non cogno-uerunt precedētes. quia reuelauit dn̄s moyſi qō nō reuelauit patribus. ꝗ videṫ ꝙ fides noſtra aliq̄d co-gnoſcat nūc quod fides patrū non cognoſcebat. cre-uit ꝗ fides quo ad credibilia. Itē ſicut lex euāgeli-ca ſe habet ad legem moyſaicaꝫ ꝗtuꝫ ad moralia. ſic fides legis noue ad fidem veteris legis ꝗtū ad credi-bilia. ſed euāgeliū ſuper legem veterem addit multa conſilia. ꝗ videtur ꝙ fides legis noue ſe extendat ad plura credibilia ꝗ̄ fides legis veteris. Itēꝫ incar-natio xp̄i. paſſio. reſurrectio ⁊ aſcenſio. ⁊ hmōi ꝓpo-nūtur oībus credenda qui ſūt in noua lege. ſꝫ hꝫ non ꝓponebāṫ illis q̄ erāt in lege moyſaica. ꝗ ⁊c. Itēꝫ aliquid cognouit eccl̄ia poſt aduētum xp̄i. quod la-tebat angelos. ꝗ multo fortius cognoſcit aliq̄d ⁊ cre-dit quod latebat hoīes puros. videṫ ꝗ ꝙ fides creue-rit ꝗtū ad ea q̄ per ipſam credūtur ⁊ cognoſcuntur. Prima manifeſtaṫ ꝑ hoc quod diciṫ Eph. iij. vt īno-teſcat ꝑ̄tātibus ⁊ ꝑ̄ncipibus ꝑ eccliam multiformis ſapiētia dei. Sed ꝯ. Tota fides xp̄iana ꝯtineṫ in lege no. ⁊ tota lex noua cōtineṫ in veteri. quia rota ē in rota ſm ꝙ dicitur Ezechiel. j. Si ergo fides patrū precedentium aduētum xp̄i claudebat in ſe quicq̄d erat legis veteris. claudebat ⁊ ꝑ ꝯn̄s quicq̄d erat le-gis noue. videṫ ꝗ ꝙ fides ſm tpa diuerſa non creue-rit ꝗtum ad credibilia. Itēꝫ mutato obiecto mu-taṫ habitus. ꝗ ſi fides ſm diuerſa tpa haberet aliqō obiectum nouū. videlicet ſi crederet aliquid quod ꝑ̄-us nō crediſſet. ſm diuerſa tpa mutata eſſet. Sed fides ſm diuerſa tpa nō eſt mutata ſm ꝙ dicit Aug ⁊ habeṫ in litera. ꝗ videṫ ꝙ non ꝓfecit ꝗtuꝫ ad cre-dibilia. Item omne qō eſt verū mō de preterito. ali-qn̄ fuit verꝫ de futuro. ꝗ ſicut mō verū eſt xp̄m eſſe in-carnatū. natū. ⁊ paſſum. ita verū erat in ꝑ̄terito cri-ſtum eſſe incarnādum. naſciturū. ⁊ paſſurū. ⁊ qua ra-tione nūc eſt credibile de preterito. eadē rōe erat tūc credibile de futuro. ꝗ non videṫ ꝙ creuerit fides ꝗ-tuꝫ ad numerꝫ credibiliū. Item ꝗuis charitas ꝓ-fecerit aliquo mō ſm intēſionē ⁊ feruorem. nō tamē ꝓfecit ꝗtū ad diligēdorum multitudinē. tot eīn fue-rūt diligibilia in ve. le. quot ⁊ in noua. ꝗ ſimili rōe vi-deṫ ⁊ circa fidem ⁊ credibilia. ꝙ etiā ꝓficiēte fide. cre-dibilia ꝓpṫ hꝫ nō ſint multiplicata. Rᵒ. dō ꝙ credi-bilia multiplicari dupliciter pt intelligi. vel ꝗtuꝫ ad nouoꝝ articuloꝝ additionem. vel ꝗtū ad implicato-rū explanatōem. Si primo mō intelligaṫ. ſic non eſt ꝯcedēdum fidē ꝓfeciſſe ꝗtū ad credendoꝝ multipli-catōem. Si ſcdō mō. ſic ꝓfecit ſm ꝓceſſū tpis. q2 qō vno tpe credebaṫ implicite ⁊ quaſi vno articulo. ꝓ-ceſſu tpis explicatū eſt ⁊ quaſi diſtinctū in multa cre-dibilia. ſicut ſupra dicebaṫ ꝙ ſufficiebat aliquo tpe redēptorem credere eſſe futurū. Nūc aūt circa ipm redēptorem ſeptem articuli explicātur. ⁊ multa ex il-lis cōſequentia et eis annexa manifeſtātur. Et hꝫ eſt qō dicit mgr̄ Hugo de ſācto victo. in li. de ſac. Ante legē inquit deus creator credebaṫ. ⁊ ab eo ſalus ⁊ re-dēptio expectabaṫ. ꝑ quem aūt ⁊ quō eadē ſalus im-plenda ⁊ ꝑficiēda foret. exceptis paucis quibus hoc ſcire ſingulariter in munere datū erat. a ceteris fide-libus nō cognoſcebaṫ. Sub lege aūt ꝑſona redēpto-ris predicabaṫ mittēda. q̄ aūt ipſa ꝑſona foret. hoc ē vel hō. vel angelus. vel deus. nōdum manifeſtabaṫ. ſoli eīn hoc cognouerūt qui ꝑ ſpm̄ illuminati fuerūt. Sub gratia aūt manifeſte iam ab oībus ꝑ̄dicatur ⁊ crediṫ. ⁊ modus redēptōis. ⁊ qualitas ꝑſone redem-ptoris. ⁊ ſic patet ꝙ fides ꝓfecit ꝗtum ad credibiliū multitudinem. nō noua addēdo. ſed quodāmō im-plicata explicando. Qualitas eīn ꝑſone redēptoris ⁊ modus redēptionis ſciri nō potuit apte. niſi qua-dam articulorum multitudine ⁊ diſtinctōe. Con-cedēde ſūt ꝗ rōnes ad primā ꝑtē inducte q̄ oſtēdunt 33

fidē aliquo mō pfecisse fm credibiliū multitudinē. 34 Ad illud vero qd primo obijcit in cōtrariū q lex noua est in veteri sicut rota in rota. dd q rota nō hz esse in rota nisi fm implicatōnē quādā. qz qd in lege noua est explicite. in ve. le. erat implicite. Vn̄ ex hoc nō sequit q fides in lege noua nō pfecerit fm articulo multitudinē explicādo p multos qd in vno cōtinebat implicite. sed q nō credit addēdo aliqd extraneū qd quidē in lege veteri nec explicite nec implicite fuisset contētū. 35 Ad illud qd obijcit q mutato obiecto mutat habitus iā pz respōsio. qz ista multiplicatio articulo fm quā dicim9 fidē pfecisse nō mutat obiectū fm sbam. sed solū fm accñs. qz implicitū explicat. et iō ex hoc non pt inferri q fides essētialit 36 sit mutata. Ad illud qd opponit q oia que credimus de pterito fuerūt credibilia de futuro. dd q verū ē. s licet oia illa q nūc credim9 ab aliquib9 ex spali munere dei cognoscerētur ⁊ crederētur explicite. vniuersitati tamē ppli nō pponebātur credēda nisi implicite. vnde ⁊ ppls cōiter expectabat messiā siue redēptorē nihil cogitans de filij dei incarnatōe. vl' passione. vel resurrectōe. Nūc aūt hec oia sūt explicita. nec tm̄ sūt credibilia. immo actu credita ⁊ ad credēdū pposita. ⁊ q̄tū ad hoc dicim9 ea esse multiplicata. 37 lz q̄tū ad veritatē rei nō sint augmētata. Ad illd qd obijcit q charitas nō pfecit q̄tū ad numerū. dd q si loquamur de isto mō pficiēdi pcedi pt eodē mō de charitate sicut pcessū est de fide. qm̄ in lege vete. nō pcipiebat diligi inimic9 nisi implicite. sed hoc in lege euāgelica explicat. sic ⁊ in fide suo mō intelligēdū sicut prius tactū est. Loquimur eñ hic de profectu fidei ⁊ charitatis p cōparatōem ad cōem ppli statū. nō q̄tū ad priuilegiū spāle quarūdā psonaz.

Questio .ij. c

Utrū fides pfecerit q̄tū ad luminis plenitudinē. Et q sic videt primo auctē Greg. in quadā omelia sup illud Luce Beati oculi qui vidēt q vos videtis. ibi grego. Scdm incremēta tpm. creuit sciētia sacrorū spūaliū pm. Et quāto aduētui saluatoris viciniores extiterūt. tāto mysteriū salutis plenius pcepert. q pleniori lumine cognouerūt. s nō cognouerūt nisi fide. g creuit fides q̄tū ad luminis plenitudinē. Itē fm pfectū tpis creuit pphia q̄tū ad illuminatōnis plenitudinē. g psimili rōne videt hoc debere repiri in ipa fide. Prima pbat p hoc qd dicit dauid pphā. Super senes intellexi. Et iterū. Sup docētes me intellexi. Et actuū .ij. dixit petrus. Nō sicut estimatis hij ebrij sūt. sed hoc est qd dicit p pphā Johel. Et erit in nouissimis diebus effūdā ⁊c. Si g fm maiorē spūs effusionē crescat mentis illūinatio. videt q ipa fidei cognitio fm tpis diuersitatē creuerit q̄tū ad luminis plenitudinē. Itē clarius videt vnūquodqz ad presētiā lucis q ad psentiā vmbre. s in no. le. fuit ipius veritatis exhibitio. in ve. vero fuit ipius veritatis obumbrātis pfiguratio. g fm tps no. le. maior fit in cognitōe fidei luminis plenitudo. Itē maior illuminatio fidei habet ortū a duplici pncipio. videlicet. vel a gratia interius inspirāte. vel ab instructōe exterius manuducēte. sed tpe legis noue abudātior est gratie effusio in sacramētis. ⁊ clarior instructō in euāgelicis ⁊ aplicis documētis. g videt q in ipa fide fm tps gratie maior sit plenitudo lumis. Sed p. Qd est supra tps nō mutat nec pficit nec deficit in tpe. s illuminatio fidei innitit pme veritati. pter se ⁊ sup oia q est diuīo supra tps. g vr q fidei cognitio fm tpis diuersitatē nec pficiat nec deficiat q̄tuz ad luminis plenitudinē. Itē videt q fides nō soluz nō pfecerit fm luminis plenitudinē. imo potius decreuerit. qz maior est illuminatio que reuelat magis occultū q que reuelat magis manifestū. sed fides ante aduētū xpi faciebat cognoscere redēptorē ⁊ mediatorē. ⁊ hoc quidē multo magis erat occultuz q post aduētum ipius. g videt q ipa fides ampliori ⁊ perfectiori lumine tūc tpis pfūderet inētē. Itēz maior est illuminatō que facit pcognoscere futura q q facit rememorari pterita. sed fides in antiqis patribus faciebat futura pcognoscere. in nobis facit pterita rememorari. g amplioris et pfectioris lūis erat tūc q nūc. Itē tāto amplior est illūinatō ⁊ maior q̄to lumē suū magis cōmunicat. sed fides sequētiuz magis cōfirmat p fidē patrū pcedētiū. g cū priores cōmunicant illuminatōem suā posteriorib9. nō ecōuerso. vr q maior fuerit in eis luminis plenitudo.

38 Rº. dd q fm diuersitatē tpm creuit fides q̄tū ad luminis plenitudinē. intelligēdo de fide fm statum cōem. hoc aūt nō est pter ipoz tpm trāsmutatōem primo ⁊ principaliter. sed pter veritatis exhibitōez. pter maiorē gratie diffusionē. pter planiorē instructionem. iō eñ credētes clari9 nūc ea q credunt cognoscūt q antiquitus cognoscebāt. qz iā est veritas exhibita p xpm. iā etiā gratia spūssācti amplius diffundit in sacramētis noue legis pter xpi meritum ⁊ preciū iam solutū. Jam etiā nūc fides aptius pdicat ⁊ docet. pbat ⁊ defendit p euidens discipulo xpi ⁊ eius seqciū documētū. Vnde cōcedēde sūt rōnes q hoc ostēdunt. 39 Ad illud vero qd obijcit q illuminatio fidei ⁊ ipa fides est supra tps. dd. q lz sit supra tēpus q̄tū ad rōem mouētem. qz innitit pme veritati pter se. tamē q̄tū ad ipm intellectū credētem ⁊ affectiētem volūtarie respicit statū vie. ⁊ ita q̄dammō tpis varietatē. qz status vie fm diuersa tpa variari habet. ⁊ ideo sicut videmus q in vno homie fides crescit ⁊ pficit paulatiue. fm q hō magis ac magis se disponit ad fidei susceptōem. sic etiā in diuersis tpibus pficit fides fm statū cōmunem. qz fm pfectū tpis efficiebātur hoies magis ydonei ad papiēda ⁊ intelligēda sacra fidei. 40 Ad illud qd obijcitur q maior est illuminatio q manifestat magis occulta. dd q illud habet veritatē ceteris parib9. sed aliq illūinatō adeo pt illuminare ad. videdū rez manifestā q excedit illā q illuminat ad cognoscēdā rez occultā. sicut visio patrie excedit fidē. Pōt etiā alit dici q occultū aliquid dicit dupliciter. vel a pte cognoscētis. vel a pte rei cognite. Cū g dicit q maior est illuminatio q facit cognoscere magis occultum. dōm q si intelligatur a parte rei cognite tunc habet veritatem. vtpote si illud quod erat occultū faciat magis manifestum. Si vero a parte cognoscentis hoc modo non habet veritatem in proposito. quia fides precedētium aduētum xpi non faciebat de magis occulto magis manifestū immo qd erat occultuz in se remanebat occultū ipi cognoscēti. 41 Ad illd qd obijcit q maior ē illuminatō q fac pcognoscere futura q q fac rememorari pterita. dd q verū ē de illis pteritis q sbiacent hūane psideratōi. De hijs aūt q sūt supra rōnē veritatē nō hz. De talib9 eñ psueuit dici q nō solū pphia futuroz. sed etiā pteritoz. sic pphetauit moyses cū dixit. In pncipio creauit de9 celū ⁊ terrā.

Et elizabeth Luce. i. Beata q̄ credidisti ꝛc. ꝛ respectu talium ē fides. ꝑ fidē eni credit ꝙ deus fuerit hō passus ꝛ mortuus. ꝛ ꝙ resurrexerit tercia die. ꝛ h̄ excedit naturale iudicium. nec ad huius cognitōem puenire pt hō ꝑ ea q̄ sensu cognouit ſ ꝑ ea q̄ dn̄s inspirauit. Unde ꝙ eius fides nr̄a sit pteritorum. potius tn̄ dici dz diuina illuminatio ꝙ dicat pteritorum rememoratio. Ad illud quod obr̄ ꝙ illuminatō pcedētiū magis cōicat ꝙ illuminato sequētiū. dō ꝙ h̄ accidit. sic lucerna posita sup candelabrū magis illuminat ꝙ si multe ponerent sb modio. ꝑ hūc modū paciā Job ꝛ thobie plures mouet ꝛ dirigit ad veritatē ꝙ paciētia multorum aliorum q̄ nō sunt plus clarue apd deū. Et sm istū modū illuminatio patrū pcedētiū magis cōicat ꝙ illūinatō sequētiū. qz sequētes a priorib⁹ accipiūt exēplū bn̄ viuēdi ꝛ credēdi. nō econuerso. sicut discipul⁹ doctrinā accipit a magro. Qui si bon⁹ est pt dicē cuz dauid. Sup oēs docētes me intellexi ꝛc.

Questio. iij. f

Utrū fides creuerit q̄tū ad sensus certitudinē. Et ꝙ sic vr̄. Certi⁹ assētit ei qd clari⁹ cognoscit. ſ fides sz diuersitatē tpm ꝑfecit in claritate cognoscēdi. g̃ i certitudie assētiēdi. Itē tāto certi⁹ assētit ei quāto certior est in se. ſ necēriū certi⁹ ē ꝙ ꝯtingēs. g̃ fides q̄ est de necērio certior ē q̄z fides q̄ ē de cōtingēti. ſ fides q̄ credimus xp̄m eē passū ē de necērio. fides q̄ crediderūt xp̄m eē passurū fuit de ꝯtingēti. g̃ certior ē fides post aduētū xp̄i q̄z ante. Itē tāto certi⁹ est aliqd quāto plurib⁹ testib⁹ ꝯfirmat. ſ fides eccl'ie plurib⁹ testib⁹ ꝯfirmata est ꝙ fuerit fides synagoge. siue q̄tū ad mirabilia. siue q̄tū ad martyria siue q̄tū ad ꝓbarum oracula. Itē q̄to fides firmi⁹ adheret tāto certior ē. ſ quāto fides est deuotior tāto firmi⁹ adheret. ſ sm diuersitatē tpm creuit fidei deuotio. g̃ creuit ipsius fidei certitudo. Qz aūt sm diuersitatē tpz fidei deuotō creuit manifestū est. qz deuotionē ipi⁹ eccl'ie adiuuat synagoga. vt pz in cāticis q̄si ꝑ totū sm ꝙ glose exponūt. ꝛ hoc ipm expsse videri pt in choris martyrum. virginū. ꝛ ꝯfessorum. q̄ ampli⁹ abūdāt p⁹ xp̄i aduētū ꝙ āte.

Sz ꝯ. tota certitudo ipi⁹ fidei pendet ex diuina veritate dictāte. ſ ipi diuine veritati dictāti nll'a oino pt accrescere certitudo. g̃ pi rōne nec ipi fidei assētienti. Item cognitio fidei est ꝯformis diuine p̄sciētie a q̄ recepit illuminatōez. ſ diuina p̄sciētia eque certa ē de futuro anteq̄ eueniat. sicut ꝛ de p̄terito postq̄ euenit. g̃ vr̄ ꝙ fides patrū p̄cedētiū aduētū xp̄i habebat tātā certitudinē quātā hz fides eorum q̄ sūt subsecuti. Itē eque certa est ipa fides d' eo qd cognoscit sic ꝛ ꝓphia. Sz ꝓphia est diuina inspiratō rerum euentū imobili veritate denūciās. q̄ adeo est certa de futuro. sicut ꝛ de p̄terito. Unde ꝛ futura frequēter annūciat ꝑ modū p̄teriti. g̃ pi rōne vr̄ ꝙ ꝛ fides in plurib⁹ patrib⁹ p̄cedētibus aduētū xp̄i eque certa fuerit sicut ꝛ in ꝯsequētibus. Itē sicut in fide nr̄a null⁹ cadit error. nll'a dubitatio. sic nec i fide p̄cedētiū patrum. si g̃ albius dr̄ qd nigro est impmixti⁹. ꝛ certi⁹ qd remotū ē ab omi dubitatōe. ꝛ eque erat remota fides antiquorum patrum ab errore ꝛ dubitatione sicut ꝛ nr̄a. g̃ equaliter erat certa. g̃ fides nō creuit q̄tū ad certitudinē. Rn̄. dō ꝙ d' certitudine fidei est loq̄ dupl'r sm duplicē ꝯpatōez. Hz 45 eni fides compari ad ipam veritatē dictātē. hz etiaz compari ad ipm intellectū assētiētez. Si loqmur de certitudine fidei ꝑ compatōem ad veritatē dictātez. sic certitudo nec habet minui nec augeri. qz cuz ipsa veritas diuina certissima sit ꝛ falli nō possit quātū est ex pte rōnis dictātis in fide quacūqz q̄ assētit diuine veritati ꝓpt se ꝛ sup oīa stat⁹ est certitudis. nec hz ex illa pte fides ꝑficere in certitudine sicut ostēdūt rōnes ad scdam ptē inducte. Si āt loquamur de certitudie fidei ꝑ compatōem ad ipm credentē. sic cōcedi pt ꝙ fides crescit q̄tū ad certitudinē. tū ꝓpt clariorē cognitōem. tū ꝓpter maiorē deuotōem. Illa eni fides certior est q̄ aptius cognoscit ꝛ deuoti⁹ adhesit. Et q̄tū ad hec duo fides sm diuersitatē tpm crescit sm ꝙ dicit mgr̄ hug. de sācto vic. in li. de sacris. duo inquit sūt sm q̄ fides cresc̄e dicit. cognitō ꝛ affectus. Scdm cognitōem fides crescit quādo erudit ad sciētiā. sm affectū vero qn̄ ad deuotōem excitat. ꝛ roborat ad ꝯstātiā. ꝛ vtroqz mō creuit fides sm diuersitatē tpm. Qz eni creuerit q̄tū ad deuotōem satis ostēdūt martyrū passiōes. ꝙ q̄tū ad sciam satis ostēdūt doctorū eruditōes. Unde hugo dicit ꝙ illd signatū fuit Nume. xiij. de botro q̄ portabat in vecte de q̄ ait sic. Botr⁹ siquidē in vecte. xp̄s in cruce est. cui⁹ mysteriū in sacro duo ppl'i portāt. q̄ p̄cesserūt portauerūt ſ nō viderūt. qz p̄cedētes aduētū ei⁹ sacra passionis ipius portauerūt. sed nō oēs ꝑ cognitōem intelligere valuerūt. Scdi aūt portāt ꝛ vidēt. qz fideles p⁹ aduētū xp̄i sacr̄m passiōis eius ꝑ fidē suscipiunt. ꝛ ꝑ reuelatā cognitōem iā apte cognoscūt. sic g̃ pz ꝙ ꝛ si certitudo fidei a pte veritatis dictātis nō hz incremētū. habet tn̄ ꝑficere ex pte ipius credētis. Et sm hoc patet respōsio ad q̄ōnē ꝓpositā. Patet etiā respōsio ad obiecta. quia rōnes ad p̄mā ptē ꝓcedūt sm vnaz viā. ꝛ rōnes ad scdam ptē ꝓcedūt ꝑ aliā sicut manifestū est ptractātī. Patet etiā generaliter ex p̄dictis 44 q̄s sit modus ꝓficiēdi in ipa fide. Proficit eni fides quodāmō extēsiue q̄tū ad articulorū explicatiōem. ꝓficit etiā intēsiue q̄tū ad clariorē illuminatōem. ꝓficit etiā radicatiue q̄tū ad certitudis ꝛ deuotōnis adhesionē. ꝛ hoc dico respiciēdo ad statū ꝯmunē. Et ꝑ ꝯsimilē modū ꝓficere habēt in eodē hoie ꝛ etiā in diuersis hoibus q̄ sūt sb eadē lege se se gradatim excedētibus sz fidei ꝓfectū. Et hoc est qd dicit hug. d' sācto vic. sm incremēta fidei diuersa genera hoiz inueniunt. Quidā eni fideles sūt qui sola pietate credē eligūt. sed verū credēdū sit vel nō credēdū rōne nō cōphendūt. Alij vero rōne approbāt qd fide iā credūt. Alij vero qd fide credūt. ꝛ rōne approbāt qd purissimate mētis intelligētia exp̄iunt. In prima sola fides facit electōem. In secūdis ratio adiūgit approbatōnem. In tercijs puritas intelligētie apprehēdit certitudinem. Et sic patet respōsio ad ꝓpositam questionem.

Distinctio. xxvj. de spe.

Sit āt spes virt⁹ ꝛc. In p̄cedētib⁹ determiauit mgr̄ de p̄ma virtutū theologicarū videlicet de fide. i hac pte intēdit agē de scda videlicet de spe. Diuidit aūt ps ista in ptes duas. i quarū p̄ma mgr̄ determinat de ipa spe sm ꝯsideratōez absolutā ostēdēs qd ipa sit. In scda vo determiat d' ipa sm ꝯsiderationē relatā. ibi. Et sicut fides ita ꝛ spes ꝛc. Prima ps posset diuidi in duas sm duas notificatōes quas ponit. Prima ponit ibi. Est aūt spes virt⁹. Scda ibi. Est etiam spes certa expectatio ꝛc. Scda vero ps p̄ncipalis diuidit in ptes duas. In quarū p̄ma determiat de ipa spe ꝑ compatōem ad alteri⁹ virtutis habitū. In scda

e

determiat ꝙ ipa in ꝯpatōe ad ꝓpꝛiū ſbiectū. ibi. Poſt hᷓ ſupeſt iueſtigare. In pᷓma pte duo facit. Pᷓmo ꝯpat ſpem ad ipam fidē ſm ꝯueniētiā. ſcďo ꝟo ſm differētiā. ibi. diſtinguit tn̄ fides a ſpe. Silr ⁊ in pte reliq̄ duo fac. pᷓmo inqᷓrit vtrū ſpes ⁊ fides fuerit in xp̄o. Scďo inqᷓrit vtrū fuerit in illis patribus q̄ ferꝰ in lymbo. ibi. De antiq̄s ꝟo patribꝰ q̄ ad inferos ⁊c.

De ſpe quid ſit.

a Eſt aūt ſpes virtꝰ q̄ ſpūalia ⁊ eterna bōa ſperātur. i. cū fiducia expectātur. b Eſt etiaȝ ſpes certa expectatio future btītudis veniēs ex dei gratia ⁊ ex meritꝭ pcedētibꝰ. vel ipam ſpeȝ quā nā pit charitas. vł rē ſpatā. i. btītudinē eternaȝ. Sine meritꝭ eīn aliq̄d ſpare nō ſpes ſꝫ pſūptio dici pt.

Cōpat ſpeȝ ad fidē ſm ꝯueniētiā. b

c Et ſic fides ita ⁊ ſpes ē ď inuiſibilibꝰ. Vñ Augu. Fidē appellamꝰ carū rerū q̄ nō videntꝛ. De ſpe q̄ȝ dicitꝛ. ſpes q̄ vr̄ n̄ ē ſpes. Mō ei vidꝫ q̄s. q̄d ſpat? q̄d attinet ad n̄ vidē. vł q̄ credūtꝛ vł q̄ ſperantꝛ fidei ſpeiqꝫ cōe ē.

Cōpat ſpeȝ ad fidē ſm differētiā. c

Diſtinguitꝛ tn̄ fides a ſpe ſic̄ vocabulo ita rōnabili differētia. Eſt eīn fides malarū rerū ⁊ bonarū. qꝛ ⁊ bona credūtꝛ ⁊ mala. ⁊ hᷓ fide bona nō mala. Eſt etiā fides ⁊ pteritarū reꝝ ⁊ pſētiū ⁊ futuraꝝ. Credimꝰ eīn mortē xp̄i q̄ iā ptergt. credimꝰ ſeſſionē q̄ nūc ē. credimꝰ vēturū ad iudicādū q̄d futurū eſt. Itē fides ⁊ ſuarū reꝝ ē ⁊ alienaꝝ. Nā ⁊ ſe q̄ſqꝫ credit eſſe cepiſſe nec fuiſſe vtiqꝫ ſēpiternū. Et alia atꝫ alia n̄ mō ď alijs hoībꝰ multa

a Pᷓa diffiꝰ ſpei
b Scďa diffinitio ſpei.
c Augu in ench.

a Eſt aūt ſpes virtꝰ ⁊c. Obi ſi i bonū eīnū ē vnū ſolū. vr̄ qꝫ male dicat pl'alit q̄ eīna bōa ſpantꝛ. Itē nł'ſū eīnuȝ ē tpale. ſꝫ oē futuꝝ eſt tpale. ḡ cū p ſpeȝ expectātur futura bona ſic̄ dr̄ in alia diffinitōe. vr̄ qꝫ p ipam nō expectātur eterna bōa. Propter hᷓ qr̄ q̄ ſit dr̄ia int̄ illa duo mēbra. videlicet int̄ ſpūalia bōa et eterna. Rꝫ. dď qꝫ ſpes diffinitꝛ hic p ꝯpatōem ad obiectū ꝓpꝛiū. Obiectū āt ipiꝰ ſpei ē ipꝫ bonū eternū ⁊ glorioſuȝ. Hoc āt eſt duplex. ſ. creatū ⁊ icreatū ⁊ reſpetū vtriuſqꝫ eſt ſpes. pncipaliter tn̄ reſpctū bōi increati. Et ꝫ hᷓ dupl'r pt itelligi pdicta diffiꝰ. Et ſi itelligatꝛ de bōo icreato tūc ſpes dr̄ expectare eīna bōa q̄ q̄dē eīnū ē i ſe carēt ſine pncipio ⁊ fine. Si āt itelligatꝛ ď bōo creato tc̄ dr̄ expectare bōa eīna. i. ppetua. Vtroqꝫ tn̄ mō pl'alit dr̄ expectare bōa eīna. n̄ qꝛ pl'a ſit bōa ſūma. ſꝫ qꝛ bonū eīnū qď ē ipa imēſa bonitas oia bōa excellit p ſui eminētiā. ⁊ bonū ppetuū qď ē btītudo creata oia bōa ꝯphendit p eqpollētiā. Iō pl'alit dic̄ eīna. n̄ ꝓpt̄ eīnitat̄ multitudinē. ſꝫ ꝓpt̄ boni expectati oimodā plenitudinē. Ad illď qď obī qꝫ ē expectatō boni futuri. dď qꝫ nihil ipedit aliqď bonuȝ ce eternū i ſe ⁊ tpalit ab aliq̄ hn̄i in pᷓmo. ⁊ ſic ē in mercede q̄ expectatꝛ p ſpeȝ qꝫ eterna ē in ſe. et tn̄ futura ē expectātī q̄ ad eā nōdū ꝑuenit. Ad illď qď qr̄ q̄ dr̄ia ſit int̄ illa duo mēbra. dď qꝫ pᷓmū mēbꝛ explicatꝛ p ſcďm q̄d ibi ponitꝛ. vt ſit ſēſꝰ ſpūalia. i. eīna. Vel pt dici qꝫ p hāc dr̄iaȝ ſpūalia. diſtinguitꝛ ſpes ab affectōe nāli. p hᷓ āt qꝫ dr̄ eīna diſtinguitꝛ a vtute cardiali. ⁊ tāgitꝛ ꝓpa rō ſpei q̄ ē in bonū ſb rōe eīni. Vł pt dici qꝫ p hᷓ qď dr̄ ſpūalia tāgitꝛ obiectū gñale q̄d hꝫ rōeȝ mał'. ſꝫ qꝫ ꝯſueuit dici. qꝫ ſpes q̄dā ē venie. q̄dā gr̄e. q̄dā glie. Per hᷓ āt qď dr̄ eīnū tāgitꝛ obiectū ꝓpꝛiū ⁊ formale ſiue motiuū ⁊c. b Eſt etiā ſpes certa expectatō future btītudis veniens ex dei gr̄a. Cōtra. qꝛ ſm qꝫ dic̄ phs. Peccat q̄ diffinit qď ē in motu p id qď ē in q̄ete ⁊ ecōuerſo. ſed expectare ē q̄eſcē. ſpare qn̄āmō ē tēdē i rē ſpatā. ḡ male diffinitꝛ p expectatōem. Itē ois notificatō dꝫ dari p ꝓpꝛia. ſꝫ btītudo ⁊ gr̄a ⁊ merita ſt ceterꝭ vtutibꝰ cōia. ḡ icōueniēter ſpes diffinitꝛ p illa. Iuxta hᷓ qr̄. Cū vnīꝰ rei ſit vnicē ⁊ ita vna diffiꝰ. quō differt pdicta notificatō ab alijs notificatōibꝰ q̄ ꝯſueuerꝫ aſſignari ď ſpe. Rꝫ. dď qꝫ ſpes ē nomē affectōis. ⁊ ē nomē vtutꝭ. Scďm qꝫ ē nomē affectōis ſic diffinitꝛ a phō. Spes ē ſuſpitō futuri boni. Scďo āt qꝫ ē nomē vtutꝭ ⁊ noiat hītū ſic hꝫ diffiniri ⁊ notificari p ſuū actū. Actꝰ āt ille dupl'r pt ꝯpari. Vł ad obiectū tn̄. Et ſic ē illa diffiꝰ mgr̄i. Spes ē vtꝰ q̄ ſpūalia ⁊ eīna bōa ſpātꝛ. Vł ad obiectū vł ad pncipiū. Et ſic illa baymōis. Spes ē certa expectatō future btītudis veniēs ex gr̄a ⁊ meritꝭ. Vel ad obiectū ⁊ hītū pābulū. ⁊ ſic ē illa Aug. ď ci. dei. Spes ē vtꝰ q̄ q̄s ſe ad illď q̄d credit ꝑuetuꝝ pſumit. Aliť āt pt aſſignari diſtinctō int̄ illas tres notificatōes. qꝫ pᷓma ſit formal' data p genꝰ ⁊ dr̄iaȝ. Scďa cāl's data p actū ⁊ cāȝ. Tercia ꝟo ptiȝ cāl' ꝑ forāl'. qꝛ datꝛ p obiectū ſpei ⁊ aliā pābulā vtutē. ſcꝫ fidē q̄ tāgit i ꝟbo credēdi. Ad illď ḡ q̄d obī. qꝫ expectatī ē q̄eſ. dď qꝫ q̄uis ſit q̄eſ corpis. tn̄ ē q̄dā ſollicitatō mētꝭ. Qui ei expectat. aduētū ꝯſiderat expectati. expectatō ꝟo ſꝫ qꝫ ponitꝛ i diffinitōe ſpei n̄ ē expectatō corpal' ſꝫ magꝭ mētal'. q̄ ē q̄dā imagiatō ⁊ ptēſio reſpectū finꝭ aſſeq̄ndi. Ad illď q̄d obī qꝫ hᷓ notificatō data ē p cōia. dď qꝫ illa cōia ſꝫ qꝫ hᷓ ponitꝛ ſt ap ꝓpata. Nā btītudo ap ꝓpatꝛ ſpei rōe vltie dotꝭ q̄ q̄dē ē pfecta tētō corrñdēs ipi ſpei. ⁊ eā rōe q̄ noie btītudis itelligimꝰ bonū excellēs ⁊ deificās. Silr merita ⁊ gr̄a eidē approp̄atꝛ put iñgūtꝛ iſiſ. Gr̄a. n. reſpicit dei benignitatē ⁊ miaȝ. merita ꝟo dei eq̄tatem ⁊ iuſticiā. q̄m ꝟo vtutis ſpei ꝓpe ē vtrūqꝫ reſpicē vt libēt a deſpatōe ⁊ pſūptōe q̄ ſolūmō alteꝝ ituētꝛ. iō ꝓpe ꝯuēit ipi ſpei q̄d dr̄ veniēs ex gr̄a ⁊ meritis. meritis icꝫ pcedētibꝰ. vł i ꝓpoſito. ſ. i radice. vł vſu ſic i pcedētibꝰ oñſū fuit. c Et ſic fides ita et ſpes ē ď iuiſibili. vr̄ ſm dicē. qꝛ ſi fides et ſpes cōicant i obiecto. ḡ ſt eadē virtꝰ. Itē i tpalibꝰ ita hñ pt q̄s ſpare pecuniā quā vidꝫ qꝫ pecuniā quā n̄ vidꝫ. ḡ pi rōe i ſpūalibꝰ. ḡ ſpes n̄ dꝫ dici ē ď iuiſibilibꝰ. Itē ſpes reſpic̄ ipꝫ affectū. viſibil'e āt et iuiſibil'e reſpic̄ itellectū. ḡ ſi obiectū et hītꝰ reſpiciāt eādē potētiā. male dr̄ ſpes cē iuiſibilꝛ. Rꝫ. dď q̄ ſi eīnis bōis pfectē vidē ē viuē ſic dic̄ Aug. ꝓpt̄ q̄d dr̄ Iob. xvij. Hec ē vita eīna vt cogno. te veꝝ dñ ⁊c. Iō reſpctū eoꝝ dē ſpūaliū bonoꝝ n̄ vidē et n̄ hr̄e ſe mutuo ꝯcomitātꝛ. Oñ ſpes ē ď n̄ hitꝭ. qꝛ nemo ſpat illď q̄d hꝫ ſꝫ illď q̄d habēdū ē. i reſpctū eīnoꝝ bonoꝝ n̄ hitū ē n̄ viſuȝ. hīc ē qꝫ mgr̄ dic̄ qꝫ ſic fides ē ď iuiſibilibꝰ ita et ſpes. Et hᷓ ē ꝯtria qꝫ fides ē ď iuiſibilibꝰ ſꝫ qꝫ ſt iuiſibilia. ſpes āt ď iuiſibilibꝰ ſꝫ qꝫ ſt n̄ hita ſꝫ hñda. Et p hᷓ pꝫ rñſio ad obiecta. Ad illď ei q̄d pᷓmo obī qꝫ cōicāt i obiecto. dď qꝫ n̄ ſb eadē rōe reſpiciūt illď obiectū ſꝫ ſb alia et alia. Ad illď q̄d obī qꝫ i tpalibꝰ hñ pt q̄s ſpare q̄d vidꝫ. ḡ et i ſpūalibꝰ. dď qꝫ n̄ ē ſile. qꝛ vidē corpalia n̄ ē illa hr̄e. ſꝫ bōa eīna vidē ē illa poſſidē. Ad illď q̄d obī qꝫ iuiſibil'e reſpicit itellectū. dď qꝫ verū ē ſb rōe iuiſibil'. nihilominꝰ pt reſpicē affectū ſb rōne nō habiti.

d Spes aūt nō nisi bonaꝝ rerū ē. nec nisi futuraꝝ. ⁊ ad eū ꝑtinētiū qui eaꝝ spem gerere ꝑhibeť. Cōtra hoc obiicit̄ p̄mo rōne p̄mi mēbri. q꜄ dič poeta. hūc ego si potui tātū sꝑare dolo. ⁊c̄. ergo spes est malarū rerū. Itē3 sicut quis expectat ꝓpriā exaltatiōem ita expectat aduersarij sui ꝯfusionē. ergo sicut expectat bonū suum. ita expectare pt̄ malū alienū. Itē obiicit̄ ꝯ̄ scḋm mēbrū qḋ dicit nō nisi futurarū. q꜄ btitudo nō est futura nec habēda a ꝯ̄sꝫto. ergo si spes nō est nisi rerū futurarū. nullus ꝯ̄satus hꝫ spem. Itē obi ꝯ̄ terciū mēbrū q̄ dicit ad eū ꝑtinē

que ad religionē ꝑtinēt. verum etiā de angelis credi-
d mus.ᵈ Spes aūt nō nisi bonarum rerū est. nec nisi fu
turaꝝ ⁊ ad eū ꝑtinētiū qui eaꝝ spe3 gerere ꝑhibeť.

Inquirit vtꝝ spes ⁊ fides fuerit in xp̄o. d

Post hec supest inuestigare vtru3 fides ⁊ spes in xp̄o
e fuerint. vnde tractatus iste sūpsit exordiū.ᵉ Quibusdā nō indocte videť fidē virtutē ⁊ spem in eo nō fuisse sicut in sāctis iā beatificatis vel in angelis nō sūt. ⁊ tñ sācti credūt ⁊ sperāt resurrectōem futurā. ⁊ angli eandē credūt. nec tamē in eis fides vel spes virtus est. q꜄ et deo ꝑ speciē ꝯteplādo fruunť. ⁊ in dei verbo resurrectionē futurā siue iudiciū nō ꝑ speculū in enigmate s3 ꝑ̄clarissime inspiciūt. Si em̄ q꜄ credūt resurrectōe3 futurā. ideo verū est eos fidē habere. ergo ea cōsūmata post iudiciū similiter et fidē habere dicētur q꜄ credent eam preteritā. Sed sicut tūc credēt. nec tamē fidē que fideles facit habebūt. quia nō credēt absq3 sciētia que nō erit enigmatica sed ꝑ speciē. ita ⁊ modo credunt et sperāt resurrectōe3. nec tamē fidem habēt. quia credē
.j.co.xiij. do cognoscūt. Uenit em̄ eis quod ꝑfectū est ⁊ euacuatū est quod ex parte est. Uenit em̄ cognitio. ⁊ euacuata est fides. Uenit species ⁊ desijt spes. Ita ⁊ xp̄s in q̄ fuerūt bona patrie credidit quidem ⁊ sperauit resurrectōem tercia die futura3. pro qua ⁊ patrem orauit. nec tamē fidem virtutē vel spem habuit. quia nō enigmaticam ⁊ specularē sed clarissimā de ea cognitione3 habuit. quia nō ꝑfectius ea3 cognouit preteritā q̄3 intellexit futura3. Sperauit tamē christus sicut in psalmo
ps̄. xxx. ait. In te domine speraui. nec tamē fidē vel spem vir-

tiū. q꜄ luc. vlti. dicitur Nos aūt sperabam⁹ q̄ ip̄e eēt redēpturus isrl̄. ergo ꝯtingit sꝑare bonū cōe. nō ergo tm̄ spes ē respectu boni ꝓprij.

Itē Aug. dič q̄ d̄ nemine desperādū ē dū est in via. s̄ de quo cōtingit desꝑare. ⁊ sꝑare. ergo vr̄ q̄ de alio ꝯtingit sꝑare. Itē cū fides ⁊ charitas p̄nt nō tm̄ mō esse de bonis ꝓprijs s̄ ⁊ de bonis cōib⁹. q̄re nō silr̄ est hoc reperire de spe. R͞e. dḋm q̄ spes est respectu futuri. respectu futuri boni. ⁊ respectū futuri boni ꝓprij s̄m q̄ accipiť ꝓprie ꝓ ip̄a virtute. Respectu futuri est i quātū distiguiť a gaudio ⁊ dolore ⁊ ꝯcupiscentia3 amore. q꜄ ille due affectiōes sūt respectu ꝑ̄sentiū. s̄ iste due respectu futurorū. Respectu boni est inq̄tū distiguiť a timore. quia timor est respectu disꝯuenientis. spes autē respectu ꝯuenient⁹. Respectu boni ꝓprij est inq̄tū nō soli distinguiť ab alijs affectōibus sed etiā inq̄tū distinguiť ab alijs virtutibus. vtpote a credulitate fidei. ip̄a em̄ spes ꝓcedit ex gratia ⁊ meritis. Et q̄m meritū n̄ assecurat de btitudine nisi eū qui meretur. q꜄ vnicuiq3 retribueť s̄m merita sua. hinc est q̄ ꝑ virtutem spei nemo sperat nisi sibi. ⁊ s̄m h̄ p3 q̄ illa drīa quā assignat Aug. inter fidē ⁊ spem recte ⁊ ꝯueniēter assignať. Sumiť em̄ spes ꝓprie ꝓ ip̄a virtute. Si aūt accipiať spes cōiter ꝓ ip̄sa suspitione. sic p̄t esse nō tm̄ boni s̄ etiā mali. ⁊ sic accepit poeta. Et ꝑ hoc p3 responsio ab p̄mū obiectū. Ille em̄ ē extēsus ⁊ improprius mod⁹ accipiēdi ip̄am spe3. Si vero spes dicať min⁹ ꝯmuniter de quacūq3 expectatione boni. sic p̄t esse expectatio nō solū ꝓprij boni sed etiā ꝯmunis. Et sic accipiť luce vlti. ⁊ etiā ab Aug. Et ꝑ h̄ p3 R͞e ad illas duas auctes. Prout aūt accipiť ꝓprie ꝓ ip̄a spe que est expectatio veniens ex gr̄a ⁊ meritis. sic non est nisi respectu ꝓprij boni. q꜄ nemo reddiť securus de salute nisi ꝑ merita ꝓpria. ideo non est simile de fide ⁊ charitate. Et ꝑ hoc p3 responsio ad vltimo obiectum. Ad illud vero qḋ obiiciť q̄ si spes est tm̄ futurarū rerū. sic ꝯ̄sciēs non hꝫ spem. dḋ q̄ futurū dičť dupl̄r. vel q̄tū ad euētū vel q̄tū ad ordinē. Q̄tum ad euētū dičť futurū qḋ euenit. Q̄tū ad ordinē dičť futurū qḋ est ordinatū ad veniēdū. vel futurū dič euētū simpl̄r non respectu expectatōis. Et hoc vltimo mō dr̄ spes eē futurorū. ip̄e aūt obiiciēs put accipiť p̄ primo mō. ⁊ ideo non valz. e Quibusdā nō indocte videť fidē vtutē ⁊ spem in eo nō fuisse ⁊c̄. Obiiciť ꝯ̄ p̄mu3. q̄ in ps̄ In te dn̄e sꝑaui ⁊c̄. dr̄ in glo. hoc dr̄ in ꝑsona xp̄i. ergo xp̄s habuit spem. Itē3 h̄ vr̄ rōne. quia xp̄s fuit siť viator ⁊ ꝯprehēsor. ⁊ inq̄ntū viator deficit sibi stola corporis. si ergo xp̄s fuit ꝑfecte viator sic ⁊ ꝑfect⁹ ꝯprehensor. vr̄ q̄ debuit hr̄e oia dona grār̄ ⁊ oēs vtutes q̄ respiciūt statū vie. Itē obi ꝯ̄ scḋm d̄ sāctis iā btificatis. quia dr̄ Apoca. vj. q̄ dictū ē eis q̄ expectarēt adhuc modicū tp̄s ergo si spes ē expectatō. vr̄ ⁊c̄. Itē aīe sācte i patria expectāt glorificatōe3 suoꝝ corpoꝝ q̄ ē q̄dā ps btitudinis. resumēdo em̄ corpa ꝑfecti⁹ ꝯteplabunť. Q꜄ sic dicit Augu. q̄ aīe ꝓpť desideriū corpoꝝ retardanť ne oino feranť in sūmū celū. Itē obi ꝯ̄ terciū. q꜄ vr̄ q̄ angli habeāt spem. dr̄ em̄ p̄ma Pet. j. in quē desiderāt angli ꝓ̄spicere. Desideriū aūt est respectu nō habiti. ergo si de eodē p̄t eē spes de q̄ ⁊ desideriū. vr̄ ergo q̄ angli sperēt. Itē angeť accresceť gloria q̄dā ⁊ decor de glorificatione nr̄a ⁊ btitudie. si ergo hāc expectāt ⁊ nōdū habēt. vr̄ q̄ habeāt spe3. R͞e dḋ q̄ sic dič mgr̄. nec xp̄s nec aīe beate

6 nec āgeli ꝓpe loquendo habēt spē. Rō hui⁹ ē. q: spes est expectatō pmij sbal. oēs āt hij pdicti sbale pmiū hñt. ꝛ iō carēt spe ꝓpe dicta. Alia at rō ē q: spes hꝫ annexā fidē. fides āt ē cognitō enigmatica. Et q: claritas visionis diuine tollit oē enigma. ꝑ ꝯñs euacuat fidē. ꝛ euacuādo fidē euacuat ipaꝫ spē. ꝛ ob hāc duplicē rōeꝫ sic multipl'r. vr̄ i lr̄a ꝯuenienter vr̄ q: nec xp̄s nec sācti nec āgeli bti habeāt spē. Ad rōes āt ad oppositū videt̄ facilr̄ ꝑ eo q: lꝫ in eis nō ponat̄ spes ꝓpe dicta ſm q: est expectatio pmij sbalis. pōt tamē large accipiendo spem ꝑ quacunqꝫ expectatōe videlicꝫ stole scde ꝛ alicui⁹ gaudij accītalis poni in xp̄o ꝛ angelis ꝛ aiab⁹ btis. Sed

tutē habuit. q: ꝑ speciē videbat ea que credebat.

Inquirit vtrū spes ꝛ fides fuerit in istis patrib⁹ q̄ fuerūt in limbo. e

f De antiq̄s vero patrib⁹ q̄ apud inferos vsqꝫ ad passionē tenebātur nō incōgrue dici pt̄ q: fidē ꝛ spem virtutē habuerint. q: credebāt ꝛ sperabāt se visuros deū ꝑ spēm qualiter cū tūc nō videbāt. q: nō patuit eis cognitio dei ꝑ spēm ante passionē xp̄i. Qua cōsūmata a fide transierunt ad speciem. f

quare spes virt⁹ nō ē respectu pmij accītalis ſ sbal. ꝛ quare etiā in sāctis euacuat̄. hoc meli⁹ infra manifestabit̄ cū aget̄ de euacuatione virtutū. Ad illud tamē qd̄ obi̇ d̄ desiderio. dō q: nō est simile d̄ desiderio ꝛ spe. q: spes est respectu ṅ habiti. ſ desideriuꝫ pōt esse respectu habiti vt ꝯtinuet̄ ꝛ tollat̄ fastidiū. ꝛ sic est in angelis. Silr̄ ad illd̄ qd̄ obijcit̄ de aucte p̄s. ꝯsueuit dici q: hoc dr̄ de xp̄o rōe mēbroꝝ. Alia satis patēt. f De antiquis vero patrib⁹ q̄ apd̄ inferos vsqꝫ ad passionē tenebāt̄. nō incon. dici pōt q: fidē ꝛ spem habuerūt. Cōtra. spes se ꝯmetit̄ statui vie. sed illi nō erāt in statu vie. g̃ nō habebant spem. Item spes datur homini ad hoc q: mereatur. g̃ si illi erāt extra statum meriti. non videt̄ q: habuerūt spem. Juxta hoc querit̄ de aiab⁹ q̄ sūt in purgatorio. Utrū habeāt spem. Et q: sic vr̄. q: adhuc nō habēt aptā visionē ꝑ spēm. g̃ spes nō est euacuata in eis. Sed ꝯ̄ hoc est q: ipi certi sūt q: nō possūt dānari. g̃ vr̄ q: ipi nō indigeāt fulcimēto spei. Juxta hoc querit̄ vtrū demones aliquo mō habeāt spem. Et q: sic vr̄. Qr̄ dicit̄ Job. xl. d̄ behemoth. Ecce spes ei⁹ frustrabit̄. g̃ habet spem. Sed ꝯ̄. sciūt pctm̄ suū esse irremediabile. g̃ 8 desperāt. g̃ non habēt spem. Et Aug. dicit de dyabolo. Et ad cumulū dānatōis sue desparauit. R̄⁹. dōꝫ q: spes non tollit̄ nisi ꝑ sbsequēs premiū ꝛ ꝑ ꝯtrariū habitū. Et sācti in lymbo. ꝛ aie in purgatorio nec erāt assecuti pmiū. nec inciderāt in cōtrariū habitū siue in defectū. hinc est q: spem habebāt sicut dicit Beda. ꝛ habet̄ i. iij. dist. j. q: patres in lymbo felici spe ingressū ianue celestis expectabāt. Demones vō ꝛ alij dānati qui hñt contrariū habitū spei. s. desperatiōeꝫ. speꝫ habere nō possūt. Similiter sācti ꝛ bti assecuti sūt pmiū ꝑ qd̄ spes euacuat̄ sicut infra manifestabit̄. Ad illd̄ vero qd̄ obijcit̄ q: spes ꝯmetit̄ se statui vie ꝛ dat̄ ad merēdū. dō q: sancti patres quodāmō erāt in via ꝛ nōdū ꝑuenerāt ad patriā. ꝓterea meritū nō respicit ipaꝫ spem vlterius ſ ſm statū. Ad illud qd̄ obi̇ q: aie in purgatorio certe sūt q: nō possūt dānari. dōm q: hoc nō est ꝓpter assecutōnem glorie. sed ꝓpter ꝯfirmatōem li. ar. qd̄ est extra statū merēdi ꝛ demerēdi. ꝛ illa ꝯfirmatio nō euacuat speꝫ. q̄uis ponat extra statū vertibilitatis ipius li. ar. ergo ꝛc̄. Ad illud quod obijcitur de behemoth. dōm q: spes ibi accipit̄ improprie ꝛ ꝑ expectatione dilatōis iudicij in quo acrius q̄ mō puniēdus est. ꝛ ꝑ expectatiōe dilatione iudicij diutius constituēdi sup peccatores. quoꝝ vtroqꝫ frustrabit̄ dyabol⁹ in die iudicij. ꝛ citius q̄ꝫ vellet iudicabit̄. Et ex hijs patēt illa dubia q̄ supra de sbiecto spei q̄rebātur.

Ad intelligētiā hui⁹ ptis incidit hic qd̄ de virtute spei. Et circa ipius inquisitōem dupl'r ꝓcedēdū est ſm ꝓcessū ipius mgr̄i. Prio eñi querit̄ de ipa spe scdm ꝯsideratōem absolutā. Scdō querit̄ de eadē ſm ꝯsideratōem relatā. Circa primū querūtur q̄nqꝫ. Primo querit̄ vtrū spes sit virtus gratuita. Scdō vtrū spes sit virtutis genus an spēs spālissima. Tercio querit̄ vtrū spes sit virt⁹ cardinalis an theologica. Quarto vtrū aliq̄n sit virtus informis an semꝑ formata. Quinto querit̄ vtrū in actu suo sit certitudinal' an dubia. Questio. j. a

Utrum spes sit virt⁹ gratuita. Et q: sic vr̄ Ro. viij. spe salui facti sum⁹. Qd̄ aūt nos fac ꝑuenire ad salutē illud precipue tenꝫ rōem virtutis gratuite. si ergo spes est hmōi. g̃ est virt⁹ gratuita. Itē in p̄s. Beneplacitū est dn̄o sup timētes eū et in eis q̄ sp̄. sup mi. ei⁹. ſ qd̄ reddit acceptū deo vel est virt⁹ gratuita vel habit⁹ excellētior ipa. sic habit⁹ dōm vel habitudis. Si g̃ spes nō cōputat̄ inter habit⁹ donoꝝ ꝛ btitudinū. nec ē cā ꝯputari int̄ habit⁹ ṽtutū g̃tuitaꝝ. Itē habit⁹ directe repugnās culpe hꝫ in se nomē ṽtutis. ſ spes vndiqꝫ repugnat culpe. q: repugnat p̄sūptōni ꝛ desꝑatōni. g̃ ꝛc̄. Itē sic difficile est credere qd̄ est supra rōem. sic difficile est expectare qd̄ est supra omnē estimatōem. Sꝫ ꝑ spem expectat̄ illd̄ bonum qd̄ nec ocul⁹ vidit. nec auris audiuit. nec i cor hominis ascēdit. g̃ sic fides est virt⁹ q̄ credūtur inuisibilia. sic vr̄ q: spes est virt⁹ qua expectātur inestimabilia. ſ bōa spūalia ꝛ eterna. Itē qd̄ maxime firmat aiaꝫ ꝛ rectificat et delectat illd̄ potissime hꝫ rōem ṽtutis gratuite. Virt⁹ eñi est habit⁹ potētie regulatiu⁹ ꝛ cōfirmatiu⁹ q̄ fac ipam aiaꝫ gaudē circa ea q̄ recta sūt ſm q: vult ph̄s. Sꝫ spes est hmōi. ipa eñi ꝯfirmat et delectat ſm q: dicit̄ heb. vj. Fortissimū habem⁹ solaciū ꝑ qd̄ ꝯfugim⁹ ad ꝓpositā nobis spem quā sicut anchorā. ꝛc̄. Et ad Ro. xij. Spe gaudētes. vr̄ g̃ manifeste q: spes sit in genē ṽtutis gratuite. Sꝫ ꝯ̄. nulla passio est virt⁹. ſ spes est vna de q̄tuor passiōib⁹. ſm q: dic Boeci⁹ de ꝯsol. g̃ spes nō est virt⁹. Preterea ꝓbat̄ ꝑ illud qd̄ dic ph̄s. q: cū tria sint in aia. potentie. passiones. ꝛ habit⁹. virt⁹ nō est in genē passiōis ſ in genere habit⁹. Si g̃ spes nō est virt⁹. ꝯsequit q: nec vt⁹ gratuita. Itē sic ꝯtingit expectare futura sic ꝯueniens rememorari pterita. ſ rememoratō d̄ pteritis nō est virt⁹. nec circa eā ꝯsistit aliq̄ virt⁹ spālis. g̃ nec circa expectatōeꝫ futuroꝝ aliq̄ vt⁹ ꝯsistit. ſ expectatio fu

turorũ vł ẽ ipa spes vł ꝓcedit ab ipa. ergo vr̃ q̄ ipa spes ñ habeat esse virt⁹. Itẽ sic ꝯtingit sꝑare recte ⁊ nõ recte. sic ꝯtingit etiã timere recte ⁊ nõ recte. ergo habit⁹ qui dirigit aiam in timẽdo nõ reponit̃ in genere virtutis vtpote timor. ergo nec habit⁹ q̄ dirigit in sperãdo. ergo spes etiã fm q̄ nominat habitũ nõ est in genere virtutis. Itẽ ois v. rt⁹ moral' ꝯsistit circa bonũ ⁊ difficile vt vult phs. ergo mlto forti⁹ gratuita. ergo i expectatõne bonorũ ꝓmissorũ nulla est difficultas. ergo cũ spes ñ ꝯsistat circa difficile. nõ vr̃ esse in genere ṽtutis gratuite. Itẽ nulla virtus gratuita in suo actu repugnat ꝑfectioni meriti. sed spes in suo actu ꝑfectioni meriti repugnat. ex ipfectiõe eñi ꝓcedit q̄ quis huit deo ꝓpter retributõem futurã. quia fm q̄ dicit bern. Charitas premiũ non intuetur. si ergo spes facit expectare retributiõem futurã. videtur ꝑfectioni meriti repugnare. ergo nõ est in genere virtutis gratuite.

9 Resp. dõ q̄ nomine spei potest intelligi affectio animi. iuxta illud qđ phi ⁊ sancti dicũt q̄tuor eẽ animi affectiones. videlicet. gaudiũ ⁊ dolorẽ. spem ⁊ timorẽ. Potest etiã nomine spei intelligi ipa res expectata. iuxta illud Thi. ij. Expectãtes beatã spem. Potest nihilominus sumi ꝓ habitu qui dirigit anime motũ et affectũ in illud qđ expectãdũ est. ⁊ isto tercio mõ dicendi spes non tñ est virtus gratuita. immo etiã ṽtutũ gratuitarũ sustentamẽtũ ⁊ anchora. Virt⁹ quidẽ gratuita est q̄ñ in hoc q̄ facit aiam expectare ea que sunt sup oẽm estimatõem hũanã. ⁊ ea que ꝓmisit largitas diuina. facit diuo confidere ⁊ inniti summe ⁊ immensa largitati. sicut fides facit assentire ꝑme veritati. ⁊ charitas facit adherere sũme bonitati. Et dum anima ipi immẽse largitati innitit̃ ꝓpter se et sup oia rectificatur ⁊ sup se eleuatur. ⁊ deo accepta efficitur. necesse est ergo q̄ habitus quo mediãte fit illu d rõnez habeat gratuite virtutis. Et quia eñi aia innititur ei qui non potest deficere. q̄uis ipa de se sit deficiens ⁊ vacillans. fũdat̃ tñ ꝑ spem q̄si sup firmã petrã. Et ꝓpterea dixi q̄ spes non tñmõ est in genere virtutũ gratuitarũ. sed etiã caput anchora et sustentamẽtũ. Unde pcedẽdo sũt rõnes que hoc ostẽdunt.

10 Ad illud vero qđ primo obijcit̃ in ꝯtrariũ. q̄ spes est passio iã patet respõsio. quia nomẽ spei equiuoce accipit̃. videlicet ꝓ ipa affectõe. ⁊ ꝓ habitu regulante ipius affectõis motuũ. Unde spes fm q̄ est vtus est habitus gratuitus qui est principiũ mot⁹ q̄ est ab aia. passio aũt mag' est ad aiaz. ⁊ fm q̄ mot⁹ expectatõis siue spei ab aia est. sic pt̃ fieri recte ⁊ nõ recte fm imperiũ li. ar. Et q̄tũ ad hoc habet circa ipm attẽdi ꝑfectio virtutis vel deformatio vicij.

11 Ad illud qđ obijcit̃ q̄ sicut se habet expectatio ad futura sic rememoratio ad preterita. dõm q̄ non est vbiq̄ simile de rememoratõe ꝑteritorũ ⁊ đ expectatõe futurorũ. Nõ eñi sic ꝯsistit rectificatio vel obliquatio aie principaliter circa ea que sũt preterita sicut circa ea q̄ sunt futura nisi ex ꝯñti. Virtus eñi ꝓprie magis ordinat ad illđ qđ agẽdũ est q̄ ad illđ qđ actũ ẽ. Alia dissimilitudo est. q: rememoratio respicit actũ cognitiue. expectatio aũt motũ affectiue. rectitudo aũt virtutis non sic attẽditur penes ea que sũt cognitiõis sicut penes ea que sũt affectõis. Unde etiaz memorationi fm q̄ iungit̃ affectõni annectit̃ act⁹ virtutis vt prudentie vel penitẽtie vel charitatis siue beniuolẽtie fm q̄ recordat̃ ꝑteritorũ factorũ vt futura melius agat. vł ꝑteritorũ malorũ vt doleat. ita ꝑteritorũ beneficiorũ vt gratias agat.

12 Ad illud qđ obijcit̃ q̄ timor non est in genere virtutis. etiã in q̄tũ habit⁹. ergo nec spes. dõz q̄ non est simile. quia affectio ipius timoris ꝯsistit in quadã relatõe. sed affectio spei ꝯsistit in quadã ꝓtensione. ⁊ ideo affectio timoris plus habz de passione. affectio vero spei plus habet de actõe. Et q̄ñ habitus virtutũ dirigũt aiam in actibus in q̄bus ꝯsistit rectitudo vite. iuxta illud qđ dicit̃. q̄ virt⁹ est bona qualitas mẽt' qua recte viuit̃. hinc est q̄ spes mag' est in genere virtutis q̄ timor. Et hac eadẽ causa pz quare magis circa affectõem spei consistit habit⁹ virtut' q̄ circa aliarũ triũ affectõnũ. Gaudiũ eñi et dolor quia habẽt obiecta sibi coniũcta. magis sũt in sustinendo. Affectio vero spei inter ceteras est q̄ plus habet de rõne agendi. ⁊ que mag' dicit motũ ab aia. q̄uis ⁊ ipa fm aliquid sui dicat passionẽ circa aiaz. ⁊ fm illud nõ habet circa eã consistere habitus virtutis. sed magis fm q̄ dicit rõez mot⁹ ⁊ ꝓtẽsionis ipi⁹ aie in ipam rẽ speratã.

13 Ad illud qđ opponit̃ q̄ expectare bonũ nõ ẽ difficile. dõz q̄ sicut credere quod videt̃ nõ habet difficultatẽ. sic itelligẽdũ est q̄ q̄uis sꝑare bona ꝑsẽtia q̄ alieno mõ videt̃ in se vel in suo simili nõ est multũ difficile. bona aũt inuisibilia ⁊ eterna q̄ ocul⁹ nõ vidit expectare certa fiducia. ⁊ ꝓ illis tpalia bona cõtẽnẽ. et hys oibus q̄ videt̃ supferri. h magnã habz difficultatẽ ⁊ magnã dignitatẽ. Et iõ indubitãter verũ est spem esse in genere virtut' gratuite.

14 Ad illđ qđ obi: vltimo q̄ spes in suo actu impedit meriti ꝑfectõem. dõ q̄ falsũ est. immo sic dicit apls. ꝯsurgit ex ꝑfectione meriti. q̄nto eñi aliq̄s maiora ⁊ meliora hz merita. tãto firmi⁹ ⁊ certi⁹ sperat. Et si obijciat̃ q̄ charitas p̃miũ nõ intuet̃. dõz q̄ illđ intelligit̃ de p̃mio creato. de p̃mio aũt increato non hz veritatẽ. q: maxime charitas mag' desiderat vniri deo ⁊ habẽ deũ. Spes aũt ꝑfecta magis aspicit mercedẽ increatã. đ q̄ dixit dñs abrae Geñ. xv. Ego merces tua ⁊c. Eñ eñi expectat quis ꝑ spei habitũ tenere in patria. cui ꝑ charitatem in via vniri desiderabat.

15 Ali⁹ ẽ etiã mod⁹ respõdẽdi distinguẽdo in mercimonia q̄ quis seruit deo ꝓpter p̃miũ qđ expectat. e ⁊ q̄dã est mercimonia q̄ ꝯstituit finẽ in ꝓprio commodo. ⁊ ista est mercimonia mala ⁊ non ꝓcedit a spe recta ⁊ formata. Quedã etiã est q̄ nõ ꝯstituit finẽ in ꝓprio bono. sed totũ ꝯfert ⁊ ordinat ad bonũ sũmũ. ⁊ hac mercimoniã fac̃ spes q̄ est virt⁹ gratuita. ⁊ hec merito ñ repugnat. Prim⁹ tñ mod⁹ dicẽdi vr̃ esse rõnabilior. q: spes stare pt̃ exclusa oĩni intẽtõe delectatõis mercẽnarie. Q̄ñtũcũq: eñi amor sit ꝑfect⁹ i via. ẽ sibi vt⁹ spei ꝯiũcta. Uñ simplr dõ ẽ q̄ expectatõ boni eterni nõ ẽ mercẽnaria. nec minuit meritũ. nec fac ad impfectõez charitatis vł meriti. nisi inq̄tũ mẽs hois nimiũ affectuose ⁊ intẽse aspiciat ad cõmodum ꝓpriũ boni. Multi aũt sũt q̄ btitudinẽ expectãt. ⁊ tamẽ parũ de se ⁊ multũ de deo curãt.

Questio. ij. b

Vtrũ spes sit gen⁹ ṽtutis vł species sp̃alissima. Et q̄ spes sp̃alissima vr̃. vna ẽ virt⁹ ab vnione obiecti. sed in vno solo sperãdũ ẽ videlicz i deo. iuxta illđ qđ frequẽter in scriptura. Q: in dño sperãdũ ẽ nõ in aliq̄ creatura. ergo vr̃ q̄ sit virt⁹ vnica nullo mõ plurificata. Itẽ merces vna oĩm ẽ. ⁊ oẽs vnũ sũmum bonũ expectãt in quo nõ cadit diuersitas siue fm speciẽ siue fm formã. ergo si spes est expectatõ eterne mercedis. videtur q̄ expectatio illa nullo modo habeat formaliter diuersificari. ergo spes nõ habet sb se alias spẽs differẽ-

tes. ğ habet in se vnitatē spēi spālissime. Itē pauciora sint sperāda ꝙ sint credēda. credim⁹ ei pmia ꝛ supplicia. sed nō speramus nisi tm̄ pmia. ğ videt ꝙ maior vnitas est in spe ꝙ in fide vel etiā tāta, sed fides est vna vnitate spēi spālissime. ğ ꝛ spes. Itē spei succedit pfecta tentio sicut fidei succedit visio. Sed pfecta tētio sūmi boni est vna ſm spēm in omnibus btis. nec habet diuersitatē p alias dotes spē differētes. ğ nec spes habet sbdiuidi in alias virtutes, ğ spes est virtus spālis ꝛ habet in se vnitatē spēi specialissime. Sed cōtra. diuersoꝝ actuū diuersi sunt habitus. sed ꝯfidere ꝛ expectare sunt act⁹ formaliter differentes. Si ğ ad spem ptinet ꝯfidere ſm ꝙ dicimur sperare in dño. ad spez etiā ptinet expectare ſz ꝙ dicimur sperare futurā gloriā. vr̄ ğ ꝙ spes habeat diuersificari formaliter. et ita sbdiuidi in alias spēs.

Itez spes est expectatio future beatitudis. ſm ꝙ dicit mgr in litera. Et habet in glo. Ro. v. sed btitudo est status oim bonoꝝ aggregatōe pfectus. ğ spes expectat oē bonū. sed expectatio diuersificari hꝫ ſm diuersitatem boni expectati. ꝛ spes non tm̄ expectat vnū bonū. immo cōgregatiōem oim bonoꝝ. ğ vr̄ ꝙ ipa includat in se vniuersitatez oim virtutū. Itē ois virtus meritoria facit hoiem tēdere ad finē suuz assequēdū quē tamē nondū videt. ſ spes est virt⁹ illa qua quis expectat pmiū oim meritoꝝ. ğ vr̄ ꝙ virtus spei cōis sit ad oēs virtutes. ğ nō habz vnitatez spēi spālissime. Itē sicut se habet gaudiū respectu boni pñtis. sic se hꝫ spes respectu boni futuri. ſ gaudiū quo quis gaudꝫ de actu virtutis pñtis. nō hꝫ distingui ab ipa virtute immo est oibus virtutib⁹ generale. castus eīm est qui ꝯtinet ꝛ hocipo gaudꝫ. ğ pi rōne vr̄ ꝙ spes de futuro bono sit cōis ad oēs virtutes. ğ virtus spei nō hꝫ vnitatē spēi spālissime.

16 Rñ dō est ꝙ quēadmodū fides licet sit circa multa credibilia. vna tamē virt⁹ ē qꝛ vna est pncipalit rō mouendi in oibus credibilib⁹. sic ꝛ virtus spei quotcūꝙ ꝛ quātacūqꝫ ꝛ quecūqꝫ bona expectet vna virtus est. ꝛ vnitatez habet spēi spālissime. qꝛ vna est rō cui innitit in expectādo. Sicut. n. fidei virtus assētiēdo prime veritati ꝓpter se ꝛ sup oia illa credit q̄ sibi sūma veritas dictat esse credēda. sic ipa spes ꝯfidēdo ꝛ innitēdo imēse ꝛ īdeficiētissime largitati diuie. oia illa expectat q̄ sibi dꝰs ꝓmittit eē i futuro retribuēda. Et quēadmodū fidei virtus oia quecūqꝫ credit pncipaliter nō soluz credit deo ſ etiā de deo ꝛ circa deū. sic ꝛ ipa spes oia q̄ expectat nō solū expectat a deo ſz etiā expectat illa obtineri in ipo deo. vt habēdo deū hēat oē bonū. Rursus. quēadmodū fides credit deo tāꝙ rōni mouēti. ꝛ circa ipm̄ vsat tanꝙ circa obiectū. ꝛ in ipm̄ tēdit tanꝙ in finē ꝓpriū. sic ꝛ ipa spes. Et qm̄ veritas virtutis attēdit penes veritatē rōnis mouētis. ꝛ obiecti pncipalis. ꝛ finis ꝓprij. ꝛ hec oia repire est in virtute spei sicut ꝛ in virtute fidei. concedendum est ipam spem esse vnā vnitate spēi spālissime. ꝛ rōnes que inducūtur ad hāc ptē sūt ꝯcedēde.

17 Ad illō qd̄ obijcit ꝙ diuersoꝝ actuū diuersi sunt habitus. dō ꝙ verū est quādo illi actus sūt pncipales respectu habituū. ſ qn̄ sic est ꝙ vnus pncipaliter respicit habitū virtutis. ꝛ alius hꝫ ad illū ordinem ꝛ ꝯnexionē ꝛ ꝯñam nālē. nō oportꝫ habitū diuersificari ꝓpt̄ illoꝝ actuū diuersitatē. ꝛ sic est in ꝓposito reperire. Ideo. n. spes expectat magna bona ꝓmissa. qꝛ ꝯfidit de immēsa largitate ꝓmittētis. Unde qꝛ vn⁹ istoꝝ actuū est rō alterius. hinc est ꝙ nō ptinēt ad diuersos habitus ſ ad vnū. Unde vnus est habitus. q̄ speramus in dño. ꝛ quo speramus habere dominū. sicut vnus quo credim⁹ deo ꝛ quo credim⁹ deū.

18 Ad illud qd̄ obijcit ꝙ spes est respectu ois boni cum sit respectu btitudinis. dō ꝙ sicut fides credit iustos assecuturos btitudinē. ꝛ charitas illā btitudinē cū bonoꝝ vniuersitate desiderat. ꝛ tamē fides vna virtus est. quia nō fert sup btitudinē ꝛ ea que ad btitudiez spectāt nisi sb rōne vna. sic etiā et spes in expectando sūmā btitudinē ꝛ quicq̄d boni in ipa est nō recedit ab vnitate habitus ꝛ virtutis. quia vna est in ipa spe rō expectādi. i hoc videlicet ꝙ immēse ꝛ indeficienti innitit largitati. Preterea ꝙ dicit ꝙ btitudo ē status oim bonoꝝ aggregatione pfect⁹. hoc nō dicitur ꝓpter bonoꝝ multitudinē ꝛ varietatē. ſ hoc dicit p equiualētiā. qꝛ tātū erit illō vnicū bonū qd̄ expectat ꝙ equalebit oi bono. p quē modum dixit dñs moysi Exo. xxxiij. cū peteret vt ostēderet ei faciē suā. Ego inquit ostēdā tibi oē bonū. ꝛ ideo ex hoc nō sequit virtutē spei diuersificari qꝛ expectat pfectā btitudinez.

19 Ad illud qd̄ obijcit ꝙ ois virtus tēdit ꝛ ordinat ad finē suum assequēdum. dō m ꝙ tēdere in finez pt esse dupliciter. aut ꝓmerēdo ꝛ btificādo. aut expectādo. Primus modus tēdēdi est cōmunis oibus virtutib⁹. ſ ali⁹ modus ꝓpri⁹ est ipi spei. Nulla eīm virtute expectamus btitudinē nisi mediāte ipa spe. ꝙuis oi virtute ipam btitudinē mereamur. potest quidē alia virtus actū expectādi importare. ſ nulla virtus nisi spes pt elicere. qꝛ illius virtutis est ille actus loquēdo formaliter.

20 Ad illō qd̄ obijcit vltimo ꝙ sic se habet gaudere de bono pñti ad ipas virtutes. sic expectare ad bonū futurū. dō m ꝙ nō est simile. quia gaudiū surgit ex ꝯplacētia boni pñtis. ois aūt virt⁹ inꝙtū hmōi cū ꝯsistat in plena volūtate. q̄ quidē volūtas ꝯplacet sibi in obiecto vl' actu suo. hꝫ quoddā gaudiū sibi adiūctuz sicut sibi essētiale. Et hoc ē qd̄ vult phs. ꝙ null⁹ est vere cast⁹ nisi ꝯplaceat sibi illius virtutis actus ꝛ vsus. ꝛ si cōplacꝫ. ğ hocipo gaudet cū illū actū exercet. secus aūt est de expectatōe boni futuri. possūt eīm virtutes in suos actus exire nihil cogitādo de remuneratiōe. Preterea expectatio futuri boni actus est differens ab actibus ipārum virtutū. ſ ꝯplacētia ipius actus virtutis est ipius act⁹ virtuosi ꝯplemētū. ideo non sic distinguitur gaudium ab alijs spēbus ꝟtutū ſm ꝙ ipa spes. nec spes ē oibus cōis ꝛ gnālis ſm ꝙ gaudiū.

Questio .iij. c

Utrū spes sit virtus cardinalis an theologica: Et ꝙ theologica vr̄. j. Cor. xiij. Nūc manēt fides. spes charitas. tria hec. ğ ab aplō spes numerat inter virtutes theologicas. Sic ğ vere ꝛ ꝓprie. necesse est spem repiri in genere virtutis theologice. Itē illa ꝟtus est theologica que habꝫ finē cardinaliū virtutū p obiecto. ſ spes hꝫ finē oim virtutū p obiecto. expectat eīm sūmā btitudinē ꝛ pfectā remuneratōem. ğ est virtus theologica. Itē virtus que maxime sbseruit ꝯtēplationi ꝛ facit sursū tēdere est virt⁹ theologica. sed spes est hmōi. qm̄ sicut dicit Apl's heb. vj. Spes incedit vsqꝫ ad interiora velaminis. ğ spes est virt⁹ theologica. Itē sicut spūale edificiū p virtutē theologicā inchoat vtpote p fidē. ꝛ p virtutē theologicā ꝯsūmat vt p charitatē. ğ p ꝟtutē theologicā hꝫ erigi. qꝛ eiusdē nāe dꝫ esse mediū cū extremis. Si ğ erigit

p spem. restat q̄ spes est virt⁹ theologica. Itē imago creatōis reformat̄ p imaginē recreatōis. Si ergo imago creatōis nc̄cio req̄rit tres potētias nāles. videt̄ q̄ imago recreatōis nc̄cio requirat tres v̄tutes. ḡ si imago habet reformari p virtutes theologicas. nece est virtutes theologicas esse tres. s̄ nō est aliaz dare p̄ter fidē z charitatē nisi ipsam spem. ḡ spes ē v̄tus theologica. Sed ꝯ. nulla virt⁹ circa cui⁹ actuz pangat repiri excessū est virt⁹ theologica immo potius cardinalis. qd̄ pz. q: impossibile est nimis credere. impossibile est nimis amare. s̄ circa actū spei contingat repiri excessū. sicut pz in eo qui p̄sumit z plus sp̄at q̄ merita sua exigāt. ḡ videt̄ q̄ spes sit virt⁹ cardinalis nō theologica. 21 Itē virt⁹ que est mediū duarū maliciarū est virt⁹ cardinal' n̄ theologica. s̄ spes est media inter duas malicias. videlicet inter desperatōem z p̄suptōem. ḡ spem nō est reducere ad virtutē theologicā. s̄ magis ad cardinalē. Itē ꝯsueuit multiplex spes distigui. videlicz. spes venie. spes grē. z spes glorie. s̄ venia z gratia sūt bona ordinata ad finē. virt⁹ aūt cardinalis ꝯsistit circa ea q̄ sūt ad finē. si ḡ spes ꝯsistit circa talia. spes est virt⁹ cardialis nō theologica. Itē sustinē z expectare sūt act⁹ longanimitatis z patiētie. s̄ habit⁹ distinguūtur p actus. ḡ cuz expectare sit ꝓpri⁹ act⁹ ipsius spei. lōganimitas et spes sūt habitus ydē. z i eodē genere virtut̄ habent repoui. s̄ lōganimitas reponit̄ sb genere virtut̄ cardinalis. z assignat̄ esse ps fortitudis. ḡ videt̄ q̄ ipsa spes sit virt⁹ cardinalis. Itē ad fortitudinē cardinalez spectat recte ordinare z fortificare ꝯ affligentia z contra deterrētia. sed spes est hmōi. q: facit hominē in tribulatiōe gaudere z stabilē esse. ḡ videt̄ q̄ spes sit ps fortitudinis cardinalis. ḡ nō est in genere 22 virtutis theologice. R̄. dōz q̄ absq̧ dubio spes est in genere virtutis theologice. Rō huius sumit̄ ex pte obiecti. z ex pte sbiecti. Ex pte quidē obiecti. qm̄ sicut fides in credendo assentit ipi deo vt dictāti vera. sic spes ei innitit̄ vt ꝓmittēti magna. Unde sicut obiectū ipius fidei qd̄ habet rōez motiui est quid increatū qd̄ deus est. rōne cuius etiā fides ponit̄ esse in genere virtutis theologice. sic etiā dō est z intelligēdū de ipa spe. Sumi etiā p̄t ratio ex pte sbiecti. quia cuz anima ſm superiorē faciem reformari habeat p virtutes theologicas. z spes sit vna de virtutib⁹ faciens ad reformatōem imaginis z pfectōem anime ſm ptem superiorem. necesse est esse spem virtutē theologicā. Unde quēadmodū in patria tres erūt dotes ſm tres anime vires. quarū vna reformabit et consummabit rōnalē. videlicet ipa visio. alia concupiscibilē videlicet dilectio. tercia irascibilez videlicet ipa pfecta intētio. sic z in via necesse est ponere circa virtutes theologicas quibus dotes habēt correspōdere. z sic tam ex pte sbiecti q̄ ex pte obiecti colligit̄ q̄ spes 23 sb genere virtutis theologice debet reponi. Theologice em̄ virtutes deū habent ꝓ obiecto. z superiorez ptem anime ꝓ sbiecto. Concedēde sūt ḡ rōes q̄ sunt 24 ad istam ptē. Ad illud vero quod obicit̄ q̄ circa actum spei nūq̄ contingat repiri excessū. dōm q̄ circa actum spei nunq̄ cōtingat repiri excessū ꝓpter nimietatē z intensiōem ipius actus. nemo enim p̄t nimis ꝯfidere in dn̄o. sed si habet excessū hoc est ꝓpter defectum alicuius ꝯditōis que requirit̄ in actu sperandi. vtpote si neglectis meritis oīno p̄sumit d̄ misericordia dei. sed hoc nō facit ipam spem esse in genere virtutis cardinalis. Quia q̄ dicit̄ virt⁹ theologica differre a cardinali in hoc q̄ nō est in theologica repiri excessū sicut in cardinali. intelligit̄ d̄ illo excessu qui quidē consistit in act⁹ intēsione. nō de eo q̄ est in debite ꝯditōis obmissione. Nā hmōi excessus scd̄o dict⁹ repugnātiā habet cū oīni virtute. Prim⁹ vero nō habet repugnātiā cuz virtute theologica q̄ habet obiectū infinitū. ita q̄ nec p̄t nimis amari nec nimis desiderari. s̄ repugnātiā habet cū virtute cardinali cui⁹ obiectū est bonū creatū z finitū z limitatū. ac p hoc exigit̄ q̄ in actu sit mod⁹ determinatus vltra quē si ꝓcedat egredit̄ limitē sibi ſm determinatōem virtutis statutū. Ad illud qd̄ obicit̄ q̄ spes 25 est media duarū maliciaz. dō q̄ aliqua virt⁹ p̄t dici mediū duarū maliciarū dupliciter. aut sicut vtriusq̧ eliminatiua ꝯ destructiua. aut sicut ex vtrisq̧ ꝯstitutiua q̄tū ad ea q̄ sūt in eis bona. Si sit media sic ꝯstitutia. quēadmodū largitas habz aliqd̄ d̄ auaricia in hoc q̄ tenet tenenda. et aliquid de liberalitate in hoc q̄ dat dāda sic est in genere virtut̄ cardialis. Si aūt sit media solū sicut eliminatiua. sic nō oportz eā esse virtutē cardialē. z h̄ mō media est spes int̄ desperatōem z p̄suptōem. Liberat em̄ ab illo duplici malo. sicut fides de trinitate z vnitate liberat ab errore arrij. z ab errore sabellij. z ideo nō cogit ista ratio q̄ spes non sit virt⁹ theologica. Ad illud qd̄ obicit̄ 26 q̄ spe non tm̄ spatur gloria s; etiā gratia z venia. dō q̄ non determinat̄ genus vel species illius virtutis penes obiectū quodcūq̧. sed penes illud obiectū qd̄ habet rōem motiui. Q: uis aūt spes versat̄ circa bona creata q̄ expectat. rō tamē mouēs non est aliqd̄ creatū sed aliqua immēsitas ipi⁹ sūmi boni increati cui innitit̄. Et iō q̄uis p spez expectet q̄s grām plenā et veniā pcctōꝝ. q: ad ipam compat̄ spes tāq̄ circa materiā. ꝓpt̄ illa n̄ optz eā reponi i genē virtutis cardinalis sicut in p̄cedētib⁹ habitū est de fide. Si tu obijcias q̄ obediētia p̄t esse virt⁹ cardialis z etiā latria. q: nō tm̄mō ꝯsiderāt obiectū increatū s̄ etiā aliquid creatū ꝯcernūt. videlicet. obediētia p̄ceptuz. z latria cultū debitū. ac p hoc q̄ ita debeat esse in spe. dōz q̄ nō est simile. q: tā latria q̄ obedientia ꝯcernit aliqd̄ creatū tali mō q̄ rōne illi⁹ respiciūt actū exteriorem. Nō sic aūt est de spe. spes em̄ solūmō ꝯsistit in affectu interiori q̄ p̄cipuā modificādi rōez sumit ex pte supioris. vicz ex pte obiecti icreati. Ad illō qd̄ obi. q̄ lon 27 ganimitatis ē expectare s; q̄ spei. dōz q̄ alia ē expectatō lōganimitat̄ q̄ ē ps fortitudis q̄ sit expectatō spei. Nā expectatō spei ꝯsistit i q̄dā p̄celsiōe ad bona etna. q̄ q̄dē ꝯsurgit ex ꝯfidētia q̄ aīa innit̄ ipi deo ex tota v̄tute sua. S; expectatō lōganimitat̄ ē q̄ aīa cōstātia mētis z robore aīi expectat d̄ oib⁹ affligētib⁹ z deterrētib⁹ triūphare. z sic act⁹ lōganimitatis s; q̄ ē fortitudis differt ab actu spei z q̄tū ad obiectū circa qd̄. z q̄tū ad motiuū. z iō n̄ seq̄t̄ q̄ si lōganimitas ē i genē v̄tutis cardinal̄. q̄ ꝓpt̄ h̄ vt⁹ spei debeat sb eodē genē reponi. Ad illō qd̄ obi. q̄ spes fortificat ꝯ affligētiā. dō q̄ aliq̄s act⁹ p̄t eē alicui⁹ virtutis triplr̄. vl̄ sicut elicientis. vl̄ sicut impātis. vel sicut admiculātis. 28 Fortit autem perferre terribilia est ipsius virtutis fortitudis sicut elicientis. sed fidei est sicut imparantis z dicantis. iuxta illud quod dicitur heb. xj. de viris sctis q̄ per fidem vicerunt regna. z fortes facti sunt in bello. Sed ipsius spei z charitatis est sicut adminiculātis. Amor enim dei z certa expectatio fu-

ture beatitudinis. mltũ adiuuãt ɔtutẽ fortitudis vt possit oĩa mala pferre. iuxta illð beati grego. Spes pmiorum minuit vim flagelli.

Questio.iiij. D

Utruz virt⁹ spei aliquãdo sit informis. an sp sit formata. Et q sit sp formata. videt̃ pmo p diffinitõez spei. Spes est certa expectatõ future beatitudis pro ueniẽs ex grã ⁊ meritis. ß impossibile est diffinitũ separari a diffinitõib⁹. ḡ impossibile est spem separi a meritis ⁊ grã. ß quãdo cũ hijs est sp est formata. ergo impossibile est spem virtutẽ esse informẽ. Itez hocipm ostẽdit̃ p illud qð dicit mgr̃ in litera. Sine meritis aliquid spare. nõ spes sed psũptio dici pt. sed psũptio est viciũ oppositũ spei. ḡ meritis absẽtibus immediate sbinerat viciũ ipi spei oppositũ. sed vicium oppositũ virtuti non tm̃ excludit eaz q̃tũ ad ei⁹ formã. sed etiã q̃tũ ad bitũ sbstratũ. ḡ videt̃ q absẽtib⁹ meritis nihil remaneat de virtute spei. ḡ nõ pt fieri informis. Itẽ fides ɔsistit ptim in affectu ptiz in intellectu. charitas aũt ɔsistit simplr̃ in affectu. sz facta deordinatiõe in affectu p pctm̃ simplr̃ tollitur charitas. q̃uis nõ simplr̃ tollat̃ fides. cũ aliq̃d habeat ex pte intellect⁹. Un̄ charitas nõ pt esse informis quẽadmodũ fides pt esse informis. ḡ si spes se totaliter tenet ex pte affect⁹ sicut ⁊ charitas. vr̃ ⁊c. Itez virt⁹ fidei tũc est formata qñ nõ tm̃ credit deo ß etiã in deũ. Qñ em̃ credulitas iũcta ẽ cũ tẽdẽtia. tunc fides est virtus formata. ß impossibile est q aliq̃s speret quin tẽdat in rem speratã. nã ipm̃ spare tẽdẽ est. ḡ videt̃ q spes sp sit virt⁹ formata. Sz ɔ. Aug. in libro de vera innocẽtia. Cũ cetere virtutes sint hois ⁊ malis ɔẽs. dilectio dei ⁊ pximi ɔpie bonoꝝ ẽ atq pioꝝ. ḡ virtus spei pt eẽ cõis bonis ⁊ malis. Sz mali nõ habẽt virtutẽ cũ gratia ß sine. ⁊ tales sũt virtutes informes. ḡ ⁊c. Itẽ sicut se habet fides formata ad spem formatã. ita se hz fides informis ad spem informẽ. sed fides formata generat spem formatã. ḡ fides informis generat spem informẽ. Itẽ sic spes ɔsurgit ex fide pmioꝝ. sic timor ɔsurgit ex fide supplicioꝝ. sed timor pt esse informis ⁊ formal⁹. ergo ⁊ spes. Itẽ multi sũt peccatores qui sperãt se adhuc acturos penitẽtiã. ⁊ assecuturos veniã. ⁊ puenturos ad gloriã. ɔstat q illud nõ est malũ immo potius ordinat ad bonũ ⁊ excludit malũ videlicet desparatiõez. Sed si hoc essz cũ gratia. esset act⁹ virtutis formate. ḡ cũ sine gratia possit illud remanere vt aliquis per merita speret se puẽturũ ad gloriaz. vr̃ q ipa virtus spei possit esse informis. R̃°. dð q absq dubio virtus spei pt esse informis. Potest em̃ aliq̃s spare vitã eternã sine gratia gratũ faciẽte. sicut manifeste apparet. Et iterũ. iste act⁹ sperãdi ab aliquo habitu pcedit qui quidẽ habitus bon⁹ est. ⁊ tenet etiã quodã mõ rõnem virtutis. p eo q potẽtiaz quã pficit quodãmõ rectificat ⁊ vigorat. Rectificat inq̃ dũ aliquã ordinatõem ⁊ inclinatõem tribuit ad gliam tañq ad finẽ vltimũ vbi stãdũ ⁊ in quo ẽ quiescẽdũ. Uigorat etiã in hoc q eleuat potẽtiã ad eterna bona expectãda. ⁊ quãdã stabilitatẽ ei tribuit ne p desperatõnem succũbat. Et iõ sicut fides absq charitate virtus informis est. qz tribuit aĩe quãdã rectitudinẽ ⁊ vigorẽ. q̃ complen hz ⁊ pfici p gratie infusionẽ. sic intelligẽdũ est ⁊ circa ipam spem. Un̄ ⁊ cetera q̃ dicta sũt de fide informi possũt spei informi applicari. Cõcedẽde sũt ḡ rõnes ostẽdẽtes spei virtutẽ posse fieri informẽ.

Ad illð vero qð obijcit̃ in ɔtrariũ q spes pcedit ex meritis. dð q quadruplr̃ pt aliq̃s ɔtire in actũ sperãdi. Aut em̃ spat habẽdo merita in pposito ⁊ in radice ⁊ in effectu. sicut hõ iustus qui deo diu seruiuit. Aut sperat habẽdo merita in pposito ⁊ in radice sed nõ in effectu. sicut ille qui ante bonũ vsũ virtutũ. p⁹ q̃ suscepit grãm. expectat eternã btitudinẽ. Aut sperat habẽdo merita in pposito tm̃ nõ in radice nec in effectu. sicut ille qui peccator est. q̃ pponit multa bona facere ⁊ p illa saluari. Aut spat nõ habẽdo merita nec in effectu nec in radice nec in pposito. sicut ille qui faciẽdo mala ⁊ in malis ppones pseuerare p solam dei misericordiã credit se assecuturũ gloriaz neglecta diuina iusticia. Prim⁹ actus est spei formate ⁊ iam exercitate. Scðs act⁹ est spei formate ⁊ post infuse. Tercius act⁹ est spei informis. Et quart⁹ est ipius psũptõis. Cũ ḡ dicit̃ q spes pcedit ex grã ⁊ meritis. dð q aut diffinit̃ ibi spes put est virt⁹ formata. ⁊ sic nulla est obiectio de spe informi. Aut si diffinit̃ ibi spes generaliter sm q est virtus dicit̃ pcedere ex grã ⁊ meritis. que quidẽ vel habẽtur vel in re. vl' habẽtur in pposito. ⁊ sic nõ est instãtia de spe informi.

Ad illud qð scðo obijcit̃ iã pz responsio p illud qð nũc dictũ est hic. Qz em̃ dicit mgr̃ q spare sine meritis est psumere. hoc intelligit qñ aliq̃s spat sine meritis nõ solũ in re ß etiã in pposito. ⁊ hoc mõ spare nõ ptĩct ad spez informẽ ß ad psũptõez. Ad illð qð obijcit̃ q fides iõ pt fieri informis qz hz aliq̃d ex pte intellect⁹ ⁊ aliq̃d ex pte affect⁹. dð q ista ñ ẽ tota rõ. sz h̃ est rõ quia habit⁹ fidei hz aliquã rectitudinẽ ⁊ vigorẽ in h̃ q facit credere oĩa credibilia. ⁊ excludit errorẽ ⁊ infidelitatẽ. qui quidẽ vigor pt esse absq grã gratũ faciẽte. ⁊ hũc est repire in spe q̃ facit vitare psũptiõem et desparatiõez. ⁊ expectare oĩa expectãda. Et qz ista rõ ĩ repitur cõis vtrobiq. ideo pt spes eẽ informis sicut ⁊ ipa fides. Secus aũt est de charitate sicut infra videbit̃ suo loco. ideo rõ non ɔcludebat. qz nõ cãm accipiebat p causa. Ad illð qð obijcit̃ q spes sp habet secũ adiũctã tendẽtiã. R̃°. dð q tendẽtia duplex est. Quedã. n. est tendẽtia plena. ⁊ ista est a grã opante ⁊ coopante. ⁊ hec facit virtutẽ esse formatã. Quedam aũt est tendẽtia exilis ⁊ semiplena. sic dicitur ð pigro. qui vult ⁊ non vult. Et ista quidem tẽdentia potest dare aliquã rectitudinẽ ⁊ vigorem ipi voluntati. ⁊ sortit̃ nomen virtutis generaliter accepte. nõ ɔtutis gratuite. ⁊ ideo tenet rõem virtutis informis non rõnẽ virtutis formate. Cum aũt dicit̃ q tẽdentia in deum facit credulitatẽ esse formatã. hoc intelligit̃ de tendẽtia que est a voluntate plenaria. hec aũt nõ potest esse nec in spe nec in fide sine grã ⁊c.

Questio.v. E

Utrum spes in actu suo sit certitudinalis an dubia. Et q sit certitudinalis videt̃ pmo p illud qð dicit̃ Ro. viij. Certus sũ q neq mors neq vita neq creatura aliqua poterit nos separe a charitate dei. Sz apl's non erat de hoc certus certitudine apphẽsionis. ḡ erat certitudie expectatõis cert⁹ siue ɔfidentie ipius spei. ergo spes in actu suo reddit hoiem certũ.

Item hocipm ostẽdit̃ per diffinitiõem spei quaz magister ponit in litera. Spes est expectatõ future beatitudinis. Si ergo expectatõ est circa actum ipsius spei. spes in suo actu est certitudinalis. Itez quod remouet hesitationem siue vacillationẽ tribuit certitudinẽ. Sed hesitatio que facit hoiem va-

elläre remouet̃ ꝑ cõfidẽtiã spei. ğ spes dat certitudinẽ ipĩ sperãti. ğ in actu suo est certitudinal'. Itẽ sicut impossibile est sũmã veritatẽ fallere ꝛ decipere sibi credẽtẽ. sic impossibile est ipsam deserere quẽq̃ in se cõfidẽtem. ğ sicut credẽs in deũ certus est de veritate credita. sic sperãs in ipm̃ certus est de salute expectata. ğ videt̃ ꝙ circa actũ ipius spei certitudo cõsistat. Itẽ si virt⁹ est certior om̃i arte. anchora om̃niũ virtutũ debet esse certissima. cũ ğ spes ipa ad ipsas virtutes se habeat. vt quedã anchora. videtur ğ ꝙ ipa spes in actu suo sit valde certa. Sed cõtra. spes ẽm suũ actũ ꝓcedit ex habitu vel ꝯsideratione gratie ꝛ meritoꝝ. sed null⁹ cert⁹ est vtrũ habeat grãz an nõ. ğ videt̃ ꝙ spes in suo actu nullã habeat certitudinẽ. Itẽ nihil pendẽs a vertibilitate volũtat' habet certitudinẽ. sed spes est in libe. ar. ꝛ act⁹ eius ꝛ meritũ pẽdet a vertibilitate volũtat'. silr ꝛ premiũ qḋ expectat. ğ videt̃ ꝙ nullã habeat certitudinẽ. Itẽ nullus est certus de assecutõe illius rei ad quã nũq̃ ꝑueniet. sed multi sũt qui habẽt. fidẽ. spem. ꝛ charitatẽ. qui finaliter reprobi efficiũtur. ğ in talibus virtus spei nõ habet certitudinẽ. sed qua rõne in talib⁹ non habet. nec in alijs. cũ in oibus sit cõformit ꝛ vniformiter. ğ in nullo certitudinẽ habet. Itẽ quia fides certa est. impossibile est ꝙ aliquis in actu vel motu fidei fallat̃ vel decipiat̃. ğ si spes habet certitudinẽ in actu suo. impossibile est ꝙ aliquis fallat̃ ꝛ frustretur ab eo qḋ sperat. sed hoc est manifeste falsũ. ğ spes nõ habet certitudinẽ circa suũ actũ. Si tu dicas ꝙ nullus sperãs fallit̃ ꝓ eo ꝙ spes nõ facit simpliciter expectare sed sb̃ ꝯditione. videlicz si ꝑseuerauerit vsq̃ in finem. Cõtra. spes ꝑtinet ad actũ potẽtie irascibil' cuius nõ est ꝯditionẽ apponere ꝛ rõnẽ. Et iteꝝ. esto ꝙ ꝯditio illa apponat̃. cũ illa ꝯditio sit valde dubia. totũ reddit dubiũ. ğ siue absolute siue sb̃ ꝯditiõe spe

34 rꝫ quis. vr̃ ꝙ circa actũ spei nll'a sit certitudo. Itẽ certitudo opponit̃ dubitatõi. ğ cũ dubitatio ꝑtinet ad ipam cognitiuã. ꝛ opposita nata sunt fieri circa idẽ. certitudo solũ spectat ad potẽtiã cognitiuã. sed spes nõ est in cognitiua sed in affectiua. ğ vr̃ ꝙ in actu suo nõ habeat certitudinẽ aliquã. R⁹. ad predictoꝝ intelligẽtiã ẽ notãdũ ꝙ absq̃ dubio ẽm ꝙ autẽ es ꝛ rõnes ostẽdũt. virtus spei in suo actu habꝫ certitudinẽ. cuiusmodi autẽ sit illa certitudo difficile est diffinire. Quidã nãq̃ dicere voluerũt ꝙ certitudo spei nõ est sibi ꝓpria. nec̃ diuersa a certitudine fidei. immo spes oẽm certitudinẽ suã trahit a fide. sicut scĩẽtia in ꝑticulari trahit certitudinẽ a scĩẽtia in vl'i. Ideo eñi quis nouit ꝙ hec mula est sterilis. quia nouit de omni mula in vl'i. ꝛ sic dicũt se habere spez ad fidem. sicut se habet scĩẽtia in ꝑticulari ad scĩẽtiaz in vl'i. Sicut eñi dicit Aug. ꝛ magister recitat in litera ꝑ fidem credit hõ oẽs finaliter bonos esse saluãdos; ꝛ de hoc habet quãdam certitudinẽ. Per fidẽ aũt cõ(cl)udit se esse saluãdum. Unde qḋ credens generaliter credebat. sperans sibi ꝑ spem appropriat. ꝛ qm̃ non est certitudo circa singularia nisi inquãtũ referũtur ad vl'e. ideo spes nõ appropriat certitudinẽ fidei sibi absolute sed sb̃ ꝯditione. Unde recte sperãs nõ sperat se oĩno esse saluãdum. sed sb̃ hac ꝯditione videlicet si ꝑseuerauerit vsq̃ in finẽ. Dicunt ğ ꝙ certitudo fidei nõ differt a certitudine spei. nisi q: illa est in vl'i. ista in ꝑticulari. Illa aũt absoluta. ꝛ illa ꝯditionata. Unde certitudo fidei dicit̃ esse certitudo fidelitatis. certitudo aũt spei est certitudo confidẽtie. Cõfidentia aũt nõ est aliud vt dicũt q̃ quedã fidelitas ad se ꝯuersa. Ille eñi ꝯfidit de aliquo q̃ credit aliquid obtinere. Sed iste modus dicẽdi licet videat̃ esse ꝓbabilis. nõ tñ sufficit. ꝓ eo ꝙ sicut dicit̃ i glo. Ro. v. sup illud. ꝓbatio opat̃ spem id est certitudinẽ spei. spes

35 vt ibi innuit glo. habet ꝓpriã certitudinẽ. ꝛ aliter certificat̃ hõ ḋ salute obtinẽda ꝑ ipam fidẽ. aliter certificat̃ ꝑ ipam spem. alioq̃n si solũ differret sicut scĩẽtia in ꝑticulari a scĩẽtia in vl'i. certitudo spei a certitudine fidei. iã spes nõ esset habitus distinct⁹ cõtra ipsã fidem. immo eidẽ deberet sbalternari tãq̃ ꝑticulare sb̃ vl'i. vel spãle sb̃ generali. Et propterea est alius modus dicẽdi ꝙ ipa spes certitudinẽ habet non solũ eã quã accipit a fide. sed etiã ꝓpriã que distinguitur a certitudine fidei. ꝛ illa distinctio cognosci pt̃ ꝑ duplicem viam. videlicet rõne obiecti circa qḋ habet illa certitudo versari. ꝛ rõne oppositi cui habet ꝯtrariari. Rõne obiecti. quia fides ꝛ eius certitudo fert̃ supra ipam cõplexionẽ rõne totalis cõpositõis. Est eñi circa veꝝ ꝛ falsũ. ꝛ verũ est circa cõpositiõem vt dicit pħs. Unde etiã in ꝑcedẽtibus ostensum fuit ꝙ enũciabile cõplexũ est articulus. Spes aũt ꝛ ei⁹ certitudo non est circa cõplexionẽ rõne totius. sed rõe rei attribute. Unde cũ dicit̃ spero me habituꝝ vitã eternã. non sperat̃ ibi hoc dictũ totale. sed speratur vita eterna. ꝛ ita certitudo spei respicit ipam attributõez vel rem attributã. sed certitudo fidei ipam cõplexionẽ. Rõne etiam oppositi cui habet cõtrariari cadit ibi distinctio. Nã certitudo fidei repugnat errori et dubitationi. certitudo aũt spei repugnat diffidentie ꝛ hesitationi. Lꝫ aũt iste due certitudines sint diuerse. tamen cõmunicant in hoc ꝙ vtraq̃ est firmitas quedam. Fides eñi firmat intellectũ ne discrepat. spes aũt firmat affectum ne diffidat. Et ex hoc colligitur tercia diuersitas qua differt certitudo spei a certitudine fidei. quia nõ solũ differt rõne obiecti ꝛ rõe oppositi sed etiaꝫ rõne sbiecti. qm̃ vna est circa intellectum. altera vero circa affectum. Sed attẽdẽduꝫ est

36 ꝙ certitudo circa intellectum habet esse duobis modis. Quedam eñi est que facit intellectum potẽtem ad vincẽdum errorẽ ꝛ ad excludẽdum dubitatõem. ꝛ tal' certitudo ẽ certitudo vie. Quedã aũt ẽ certitudo q̃ reddit intellectũ ipossibilẽ ad errorẽ. ꝛ hec ẽ certitudo patrie. Per hũc etiã modũ itelligẽdũ ẽ ꝛ in certitudie affectõis. Nã q̃dam sic firmat affectũ vt possit diffidẽtiam supare. Quedã sic firmat vt nõ possit vllaten⁹ amoueri vl' hesitari. Pria ẽ spei i via. scḋa ẽ tẽtõis i pria. Sic ğ pꝫ ꝙ vt⁹ spei hꝫ certitudinẽ i actu suo. pꝫ etiã q̃ ꝛ q̃lis ẽ illa certitudo. qm̃ ẽ differens a certitudie fidei. ꝛ mior ẽ q̃ certitudo glie. ñ eñi ẽ certitudo ꝑpetue ꝯsũmatõis s; cuiusdã viril' adhesiõis. Cõcedẽde st̃ ğ rões ostẽdẽtes ꝙ spes in suo actu habꝫ certitudinẽ. Ad illḋ do qḋ ꝑmo obĩ in ꝯriũ ꝙ ulla

37 certitudo habet̃ de meritis ex grã ex q̃ ꝓcedit spes. dḋ. ꝙ ꝯtus ḋ meritis ñ habeat̃ certitudo ꝑ sciaꝫ necriã. haberi tamẽ pt̃ certitudo ꝑ ꝓbabilẽ ꝯiecturã. et ꝑ quãdã ipius bone volũtatis cõfidẽtiã q̃ consurgit ex conscĩẽtia bona. Puritas eñi cõscĩẽtie que introducit̃ ꝑ expulsionẽ culpe. dat ipi aie quãdã securitatẽ et certitudinẽ de merito iã inchoato. et per consequẽs certitudinem de premio ꝯsequẽdo. Ad il-

38 lud quod obĩcitur. nihil pendens ex vertibilitate volũtatis hꝫ certitudinem. dõm ꝙ veꝝ est si ꝯsistat in

ip̄a volūtate in quātū volūtas innitit̄ sibi. sed si cōsi stat in ip̄a volūtate s̄m q̄ volūtas innitit̄ deo qui est firmitas nostra s̄m q̄ dicit Augu. in li. confes. hoc mō potest habere robur ⁊ certitudinem. ⁊ tali modo habet spes ꝯsistere in nostra volūtate. facit enī nos sūme firmitati innitēdo in ip̄a ⁊ de ip̄a confidere. ac per hoc nobis quandam certitudinē tribuit de asse-

39 quenda salute. Ad illud quod obijcitur q̄ nullus est certus d̄ assecutiōe illi⁹ rei ad quā nūq̄ ꝑueniet. dicēdū q̄ est certitudo ordinis ⁊ certitudo euēt⁹. cum ḡ dicit̄ q̄ spes habet certitudinē in suo actu. dicēdū q̄ hoc est verū de certitudine ordinis. quia efficaciter et infallibiliter vera spes ordinat ad salutē. Sed cū ip̄e obijcit q̄ null⁹ est cert⁹ de eo qd̄ nō assequit̄. obiectio currit de certitudine s̄m aliā viam. q̄ quidē est cer-

40 titudo euētus. ⁊ ideo nō cogit illa rō. Ad illud qd̄ obijcit̄ q̄ si spes certa esset nō posset falli sicut nec fides. dicēdū q̄ sicut duplex est necessitas. s. absoluta et cōditionata. sic duplex est certitudo. Si loquamur de certitudine ꝯditōnata. sic est in spe certitudo necessitatis ⁊ infallibilitatis. cert⁹ est enī vnusquisq̄ infallibiliter q̄ si ꝑseuerauerit vsq̄ in finē in grā ⁊ in bonis meritis q̄ ad salutem ꝑueniet. Si aūt loquamur de certitudine absoluta. sic est in ip̄a spe certitudo ꝓbabilitatis. qui enī bonā habet ꝯsciētiā atq̄ ꝓpositū. ꝓbabiliter p̄t esse certus q̄ op̄a ex tali volūtate ꝓcedentia sint apd̄ deū meritoria. ⁊ ꝑ hoc cōfidere se assecutū vitā eternā. Unde qd̄ ip̄e obijcit de illa ꝯditione q̄ est dubia. ⁊ q̄ eā nō apponit spes. dicēdū q̄ et si spes nō apponat eā ꝑ se. apponit eā tamē ꝑ regulam fidei dirigētis. Et lʒ etiā nō sit oīno certa illa cōditio certitudine manifeste sciētie. est tamē certa certitudine cuiusdam ꝯfidētie sicut p̄dictū est. Ad illud qd̄ vltimo obijcit̄ q̄ certitudo spectat ad cognitiuā iam patʒ R̄ per ea que sunt p̄dicta. naʒ certitudo non solū respicit intellectū verū etiā affectū.

Consequēter querit̄ de spe s̄m cōsideratōem

e relatam. Et circa hoc querūtur quinq̄. Primo querit̄ de ip̄a ꝑ cōpatōem ad timoris donū. Scd̄o ꝑ cōpatōem ad meriti vsū. Tercio querit̄ de ip̄a ꝑ cōpatōem ad charitatis habitū. Quarto querit̄ de eadem ꝑ cōpatōem ad ꝓpriū obiectū. Quinto et vltimo querit̄ de eā ꝑ cōpatōem ad suū subiectuʒ.

Questio. j. f

De spe ꝑ cōpatōem ad donū timoris. Utrū scilicʒ timor et spes sint vnus vel idē habitus vel diuersi. Et q̄ sint vnus ⁊ idē habitus videt̄ posse ostēdi p̄mo ꝑ simile in nālibus. qm̄ idem ⁊ vnū pōdus est ꝑ quod corpus recedit ab vna dr̄ia positōis ⁊ accedit ad alterā. sed hoc est affectio in spiritib⁹ qd̄ est pondus in corporibus vt vult Aug. ḡ vnus ⁊ idē habit⁹ affectiu⁹ est quo quis recedit a malo ⁊ quo tēdit in bonū. sed ꝑ timorē ois recedit a malo. ꝑ spem tēdit in bonū. ḡ timor ⁊ spes sūt vnus ⁊ idē habit⁹. Itē hoc ip̄m vr̄ ꝑ simile in disciplinalibus. q2 oppositoꝝ eadē est disciplina. vt recti ⁊ curui. sani ⁊ egri. ḡ si habit⁹ virtut[is] est quedam ars. vr̄ q̄ vn⁹ ⁊ idē habitus possit ordinare habentem ⁊ dirigere ad opposita. ḡ si spes dirigit aiam in cōpatōe ad bonū. ⁊ timor in relatiōe ad malū. vr̄ q̄ spes ⁊ timor sint vn⁹ habit⁹ directiu⁹. Itē hoc ip̄m videt̄ ꝑ simile in moralib⁹. qm̄ duaꝝ extremitatū est vna medietas. sed inter despatōem ⁊ p̄sūptōem est medietas q̄ est spes. ⁊ inter hec eadē ē medietas q̄ est timor. ḡ spes ⁊ timor sūt vnus habitus.

Itē hoc ip̄m videt̄ ꝑ simile in theologicis virtutibus. qm̄ fides q̄ est virtus theologica. vna ⁊ eadē ē. siue ꝑ ip̄am credātur bona. siue ꝑ ip̄am credant̄ mala. ḡ si spes ⁊ timor generātur ab ip̄a fide. ⁊ genitum debʒ assimilari generāti. vr̄ ḡ q̄ sicut fides ē vn⁹ habitus theologice virtutis. sic ⁊ spes ⁊ timor sint vn⁹ habit⁹ directiuus affectiōis. Item hoc ip̄m videt̄ ꝑ simile in peccatis actualibus. Sicut enī ꝑ virtuteʒ declinat hō a malo ⁊ tēdit in bonū. sic ꝑ pctm̄ actuale diuertitur a bono incōmutabili ⁊ conuertit̄ ad cōmutabile. Sed in peccato vnus ⁊ idem actus ē vna ⁊ eadē culpa q2 q̄s ꝯuertit̄ a dō. ⁊ ꝯuertit̄ ad cōmutabile bonum. ḡ similiter erit ex p̄te vtut[is]. si ḡ ꝑ speʒ tendit quis in bonū. ⁊ per timoreʒ declinat a malo. videtur q̄ spes ⁊ timor sint vnus habitus. Sʒ cō-

41 tra. s̄m sāctos ⁊ ph̄os q̄tuor consueuerūt affectiōes animi ānumerari. videlicet. gaudiū ⁊ dolor. spes ⁊ timor. Si ḡ vere q̄tuor sūt. necesse ē speʒ ⁊ timorē ab inuicem differre s̄m q̄ sunt affectōes. sed habit⁹ spei dirigit illam affectionē q̄ dicit̄ spes. ⁊ habitus timoris aliam. ḡ videtur q̄ sint habitus diuersi. Item sicut se habēt affectiōes de presenti malo et bono ad inuicem. sic se habēt affectōes de futuro bono ⁊ malo. sed affectōes de p̄sēti bono ⁊ de p̄sēti malo nō solum distinguūtur sed etiā formaliter opponūtur. vt gaudiū ⁊ dolor. ḡ cum spes sit de futuro bono. timor de futuro malo. videtur q̄ spes ⁊ timor nō solū distinguātur sed etiā opponātur adinuicē. Item plus differt habitus virtutis ab habitibus donorū q̄ habitus virtutis adinuicem. Sed habit⁹ timoris cōputat̄ inter dona. habitus spei inter virtutes s̄m q̄ dic̄ Greg. in moralibus. ḡ si spes differt ab alijs virtutibus. videt̄ multo forti⁹ q̄ differt a timore. Itē quādocunq̄ duo habitus sic se habēt q̄ vn⁹ euacuatur. alter non. illi formaliter distinguūtur. sed timor domini sāctus ꝑmanet in seculū seculi. spes aūt euacuatur s̄m q̄ dicit magister in litera et infra habet̄. ergo spes ⁊ timor essētialiter differūt. Item quorum effectus sūt adinuiceʒ dispati ⁊ ip̄a sūt dispata. sed esse securū ⁊ esse pauidum opponūtur. spes reddit securum. ⁊ timor reddit pauiduʒ. ḡ spes ⁊ timor formaliter distinguūtur. R̄o dicēdū q̄ timor ⁊ spes 42

siue nominēt habitus siue nominent affectiōes anime. diuersitatem habēt adinuicē. diuersitas enī habituum attēditur penes diuersitatē actuum principaliū. qm̄ ḡ spes consistit in quadā confidentia ⁊ expectione. timor vero in quadaʒ fuga ⁊ resilitione. hinc est q̄ timor ⁊ spes habent adinuicem diuersitatē ratione suorum actuū. Diuersitas aūt ip̄orum actuuʒ venit ex parte obiecti in q̄tum habet rōneʒ motiui. Cum enī anima apprehēdit aliquid nondū presens sed fututum in rōne conuenientis. afficit̄ affectione spei si assit potestas assequēdi. cum aūt apprehendit in ratione discōueniētis. afficiatur affectōe timoris si possit ab illo superari. Et sic patet q̄ spes differt a timore ratione differētie reperte in actu ꝓprio ⁊ etiam in obiecto. Et concedēde sunt rōnes que hoc ostendūt. Ad illud vero qd̄ p̄rimo obijcit̄ per simile in 43 naturalibus q̄ idem est pōdus quod facit recedere ab vno oppositoꝝ ⁊ accedere ad alteꝝ. dicēdū q̄ nō ē oīno simile in volūtario amore ⁊ naturali pondere. qm̄ motus naturalis maxime localis necessario duos habet terminos. videlicʒ terminū ad quem. ⁊ terminum a quo. nec potest aliquod corpus recedere a

termino a quo nisi tendendo ad terminũ ad quẽ. vñ ad vnũ ⁊ eundẽ actũ requirunt̃ illa duo extrema. ita q̄ vnũ est in rõne pncipij. ⁊ alterũ in rõne termini. Et ꝓpterea in nãlibus vnũ est põdus p q̄d mobile recedit ab vno situ ⁊ appropinquat ad aliũ. in volũtarijs aũt sec⁹ est. Qñ em̃ sunt duo opposita. anima potest affici circa vnũ nihil cõsiderãs de altero. põt em̃ affici circa bonũ nihil cõsiderãs de malo. ⁊ econtra circa malũ nihil cõsiderans de bono. ⁊ ideo diuersis affectibus ⁊ motib⁹ habet moueri circa opposita. ⁊ ꝓpterea nõ sequit̃ q̄ vnic⁹ sit affectus siue habit⁹ affectiuus q̄ dirigit respectu oppositoꝝ. sicut in nãlibus vnum est pond⁹.

44 Ad illud q̄d obijcit̃ q̄ i disciplinalib⁹ vna est scĩa oppositoꝝ. dicendũ q̄ nõ est simile duplici rõne. Prima quidẽ rõ est q2 volũtas separat ea q̄ naturaliter sunt cõiuncta. vñ aliquis vult antecedẽs et tñ nõ vult ꝯñs. cognitio aũt nõ separat ea q̄ naturalit̃ sũt cõiuncta. vnde qui nouit añs. quodãmõ nouit ꝯñs. Qñ ḡ p cõsequẽtia in ipo ad opposita sequũt̃ opposite ꝓprietates p q̄s habẽt cognosci. vt si albũ disgregat. nigrũ cõgregat̃. hinc est q̄ vnus põt esse habitus cognitiu⁹ oppositoꝝ. q̄uis nõ sit habitus vnus affectiuus. Alia etiã dissimilitudo est. q2 potẽtia cognitiua cõsimili actu ⁊ ꝯsimili rõne negociari põt sup oppositoꝝ vtrũq;. iudicat em̃ de recto ⁊ obliquo p rõne ipius recti. sed affectiua nõ sic. imo si appetit vnũ oppositoꝝ. reliquũ respuit. Si amat vnũ. reliquũ odit. ꝓprie loquẽdo. Et ratio huj⁹ ẽ. q2 affectiua magis vnit ipi affectibili q̄ cognitiua cognoscibili. vñ amor trãsformat amantẽ in amatũ. ⁊ ꝓpterea non sequit̃ q̄ sic vna possit esse cognitio oppositoꝝ s̃m q̄ sunt opposita. q̄ ꝓpter hoc oppositoꝝ habeat esse affectio vna. vel etiã vna virt⁹ affectiõis directiua.

45 Ad illud q̄d obijcit̃ p sile in moralib⁹ q̄ duarũ extremitatũ vna ẽ medietas. dicẽdũ q̄ verũ est q̄ vna ẽ medietas punctalis. sed large accepta sc3 medietate nõ h3 veritatẽ. qm̃ inter duo extrema multũ distantia plures possũt esse medietates. ita q̄ vna appropinquet vni extremo ⁊ altera alij. ⁊ sic põt esse in timore ⁊ spe respectu ꝑsumptiõis ⁊ desp̃atiõis. q2 timor mag̃ approximat ad extremitatẽ desperatiõis. spes aũt ad extremitatẽ ꝑsumptiõis. Aliter etiã põt dici q̄ istud intelligat̃ de medietate que cõficit̃ ex vtroq; extremo. sicut largitas inter ꝓdigalitatẽ ⁊ auariciã dicit̃ esse medietas. Spes aũt ⁊ timor nõ sunt hmõi medietates sicut ex p̃cedentib⁹ patz. Posset etiã respõderi p interemptionẽ. q2 timor ⁊ spes nõ sunt medietates extremitatũ earũdem sed diuersarũ. Spes em̃ mediũ tenet inter desperationẽ ⁊ ꝑsumptionẽ. sed timor inter temeritatẽ ⁊ timiditatẽ siue pusillanimitatẽ. ⁊ sic non oportet q̄ timor ⁊ spes ꝯueniãt imediate vnitate affectiõnis.

46 Ad illud q̄d obijcit̃ p simile in fide. dicendũ q̄ nõ est simile. p eo q̄ lic3 fides sit maloꝝ ⁊ bonoꝝ. tamẽ est sub vnica rõne. videlic3 sub rõne veri. Preterea fides est habitus spectãs ad cognitionẽ. q2 nõ diuersificat̃ ꝓpter obiectoꝝ ꝯrarietatẽ. Spes autẽ ⁊ timor sunt habitus affectiui q̄ nõ respiciũt bonũ ⁊ malũ sb vna rõne. sed spes respicit sub rõne cõuenientis. timor sub rõne discõuenient̃. ideo nõ ẽ sile hinc ⁊ inde. Si tu obijcias q̄ pncipiatũ debet assimilari suo pncipio. dicendũ q̄ illud est verũ in generatiõe vniuoca. Cũ aũt dicit̃ fides generare spem ⁊ timorẽ hoc nõ ẽ s̃m vniuocationẽ. s̃ hoc est p quãdã dispositionẽ. p quã3 dicim⁹ q̄ habitus cognitiu⁹ generat affectũ. q2 ad ipm p̃parat ⁊ disponit.

47 Ad illud q̄d obijcit̃ p simile in cõuersione ⁊ auersione. dicendũ q̄ auersio ⁊ ꝯuersio vno mõ noiant actus. alio mõ nomiant circũstãtias circa actũ. Scdm̃ q̄ nomiant actũ sic sũt diuersi motus. Alia em̃ est affectio ꝯtemptus qua aia auertitur ab vno. ⁊ affectio appetitus qua ꝯuertit̃ ad reliquũ. Scdm̃ aũt q̄ nomiant circũstãtias siue relatiões circa actũ. sic possunt esse circa vnũ ⁊ eundẽ actũ. ⁊ circa idẽ peccatũ. q2 vnũ ⁊ ide3 põt simul ⁊ semel ad diuersa compari. ⁊ diuersis relationib⁹ ad ista referri. ⁊ sic nõ est simile de affectiõe timoris ⁊ spei. q2 nõ põt sil' ⁊ semel vna potentia nec duo actu circa diuersa ⁊ ꝯtraria affici. ꝓpterea nõ sequit̃ q̄ si auersio ⁊ cõuersio possunt esse circa vnam actionẽ ⁊ formã. q̄ silr̃ timor ⁊ spes habeãt esse circa vnã ⁊ eandẽ affectionẽ.

Questio .ij. g

De spe p compationẽ ad meriti vsum. Utrum sc3 spes ex bonis meritis habeat ortũ. Et q̄ sic videtur Roma. v. Tribulatio patientiã opat̃. patiẽtia ꝓbationẽ. ꝓbatio vo spem. ergo si ipa ꝓbatione cõsistit meritũ. videt̃ q̄ spes ex meritis habeat ortũ. Ite3 hoc ipm ostẽdit̃ p diffinitionẽ mgr̃i q̄ ponit̃ in litera. Spes est certa expectatio future beatitudinis ꝓueniens ex grã ⁊ meritis. Itẽ nullus habet virtutem spei nisi q̄ in sperãdo sequit̃ dictamẽ fidei. S3 fides dicit nullũ adultũ saluari posse absq; meritis. ḡ null⁹ sperat recte beatitudinẽ nisi cui suppetunt merita. videtur ḡ q̄ spes ex meritis ꝓcedat. Itẽ sicut se habet desperatio ad demerita. sic se habet spes ad bona merita. s̃ sic se habet desp̃atio ad demerita q̄ nullus desperat nisi ꝓpter aliquã culpã cõmissam. mala em̃ cõsciẽtia est illa q̄ inducit in desperationẽ. ergo siliter videt̃ q̄ spes ex bonis meritis habeat ortũ. S3 cõtra. Aug⁹. Uirtus est bona qualitas mẽtis quã deus in nobis sine nobis opat̃. ergo si spes virtus est sicut ostẽsum est in p̃cedentibus. deus eã in nobis opatur sine nobis. ḡ nõ h3 ortũ ex meritis nr̃is. Itẽ nihil q̄d est pncipiũ meritoꝝ ortũ h3 ex meritis. s̃ spes est pncipiũ meritoꝝ. nullus em̃ põt mereri apud deum nisi q̄ sp̃at. ḡ spes ex merit3 nõ h3 ortũ. Itẽ oẽs virtutes simul infundunt̃. ḡ si aliqua virt⁹ p̃cedit merita. necesse est q̄ oẽs p̃cedãt. ⁊ si aliqua subsequit̃. necesse est q̄ oẽs subsequãtur. ḡ aut spes non ꝓcedit ex meritis. aut cetere v̇tutes etiã ꝓcedũt ex meritis. sed impossibile est ceteras virtutes ex meritis oriri. ḡ ⁊c̃.

Itẽ quãto q̄s ꝑfectior est tanto ẽ hũilior. ⁊ quãto hũilior tanto min⁹ ꝑsumit siue cõfidit de meritis ꝓprijs. ḡ si spes ꝑfecta iũcta est cũ hũilitate ꝑfecta. videt̃ q̄ nec spes nec eius vsus orat̃ ex intuitu meritorũ.

48 R° dicendũ q̄ spes aliqñ nomiat habitũ v̇tutis. aliqñ noiat actũ. aliqñ noiat statũ. aliqñ terminũ siue obiectũ. Scdm̃ aũt q̄ spes noiat hitũ virtutis sic nõ h3 ortũ ex meritis. s̃ potius merita habẽt ortũ ex ea. Scdm̃ aũt q̄ noiat actũ sic oriri hab3 ex meritoꝝ intuitu. Null⁹ em̃ sperat recte eternã beatitudinẽ nisi qui deo seruiuit vel ꝓponit deo seruire. Scdm̃ autẽ q̄ noiat statũ sic ortũ h3 ex meritis p̃cedẽtibus ⁊ cõcomitãtibus. ⁊ hoc mõ accipit̃ Roma. v. Tribulatio opat̃ patientiã. patiẽtia ꝓbationẽ. ꝓbatio spem. glosa .i. certitudinẽ spei. ad quã .s. certitudinẽ ꝑuenit̃ per bona merita. ⁊ maxime p tolerãtiã ⁊ sustinẽtiã tribulationũ. Scdm̃ aũt q̄ spes noiat ipsa3 rem sp̃atã. sic ortũ h3 ex meritis p̃cedentib⁹. ⁊ sic patet q̄ spes s̃m p̃mã acceptionẽ simpliciter p̃cedit merita tanq̄ me-

ritoꝝ pͥncipiū. ſm vltimā acceptiōnē ſimpliciter ſequit tanq̄ meritoꝝ premiū. ſm duas medias medio mō ſe habet. q2 quodā mō ꝑcedit. quodā mō ſequit. Nam ſpes ꝓut noīat motū ſpei ꝓcedit ex meritoꝝ intuitu. ⁊ ſm veritatē eſt pͥncipiū meritoꝝ ſequētiū. ꝓut autē ſpes dicit quedā certitudo ⁊ ſtatus. ſic ſm veritatē ex meritis h3 ortū. ⁊ eſt nihilominꝰ adminiculū ad pfectiꝰ merendū. Jlla eni certitudo ſpei conſurgit ex ꝑpeſſione tribulationū. ⁊ vehemēter cōfirmat ⁊ cōfortat animā vt a tribulationū ſuſtinētia nō recedat. Et ex his patet rñſio ad q̄ſtionē ꝓpoſitā. patet nihilominus rñſio ad obiecta. q2 ſpes quodā mō accipiēda ē ex meritis. ⁊ quodā mō eſt pͥncipiū meritoꝝ. ⁊ ſm hoc currunt rōnes ad oppoſitas partes. ⁊ vtreq3 ſm diuerſas vias ꝓbant ⁊ cōcludūt veritatē exceptis duabꝰ vltimis rōnibus adductis ad vtrāq3 partē.

49 Ad illud eni qd̾ obijcit de deſpatōne. poteſt rñderi q̄ nō eſt ſimile. ꝓ eo q̄ cū deſpatio dicat ꝓfunditatē peccati. nullꝰ illic demergit. niſi ꝑ aliquā culpā ꝑcedentē diſponat. nō ſic aūt ſpes dicit meriti pfectionē ſm generalē ſui acceptionē. iō nō oportet q̄ ꝓcedat ex meritis ꝓut noīat ipā3 virtutē vel eiꝰ actum. ſicut deſpatio (q̄ eſt viciū demergēs in ꝓfundū) ꝑexigit aliud peccatū. Preterea alia de cauſa nō eſt ſile. q2 nos ⁊ ea q̄ ſūt in nobis ⁊ a nob ſūt pͥncipia vicioꝝ noſtroꝝ. nō ſic aūt eſt de bonis. q2 omne datū optimū ⁊ omne donū pfectum deſurſum eſt. ideo nō ſic oportet ſpem ex nr̄o oriri merito ſicut deſpatio orit ex vicio.

50 Ad illud ſilr qd̾ vltimo obijcit ex alia parte. q̄ virtuoſis merita nō intuet. dicendū q̄ merita intueri cōtingit dupliciť. vel attribuēdo ſibi. vel attribuēdo grē diuine. Jntueri aūt merita attribuēdo ſibi hoc ē ſupbie ⁊ vanitatis. ⁊ ſic intuent ſupbi q̄ dicūt manꝰ nr̄a excelſa. ⁊ nō dn̄s fecit hec oia. Cōtra quos dr̄ Deut. ix. Ne dicas in corde tuo ꝓpter iuſticiā meā introduxit me dn̄s vt terrā hanc poſſiderē. Jntueri aūt merita referēdo ad diuinā gratiā hoc ē humilitatis ⁊ veritatis. ⁊ hoc mō motus ſpei ex intuitu meritoꝝ h3 oriri. ꝑ quē modū intuebat paulus merita ſua. j. Coꝝ. xv. Abundātius omnibꝰ laboraui. nō aūt ego ſed gratia dei mecū. Alia vo q̄ obijciunt ſatis ſunt manifeſta.

Queſtio. iij. b

De ſpe ꝑ compatiōnē ad habitū charitatis. vtrum ſc3 ſpes ꝑcedat charitatē ordine nature an ecōuerſo: Et loquit hic de habitibꝰ in cōpatione ad actus. Et q̄ ſpes ꝑcedat videt. ſup illud Math. j. Abrahā aūt genuit Yſaac. Yſaac aūt genuit Jacob. glo. i. fides generat ſpem. ſpes generat charitatē. ḡ ſi generans ſm ordinē nature ꝑus eſt generato. neceſſe ē q̄ ſpes ꝑcedat charitatē. Jte3 ꝯſtructio edificij ſpūalis ſilis ē edificio mālī. ſ in edificio mālī nō ſolū fundamentū ꝑcedit edificij cōplementū. ſ etiā paries ſm rectū ordinē antecedit ipm tectū. Si ḡ fides aſſimilat ipi fūdamēto ſuſtentāti. ⁊ ſpes parieti erigenti. ⁊ charitas tecto cōſūmanti. videt q̄ ſpes ꝑcedat ipſam charitatem. Jtē ſm nālē ordinē imꝑfectū antecedit pfectū nō ecōuerſo. ſ charitas maior eſt ⁊ pfectior q̄ fides ⁊ ſpes. ſm q̄ dicit. j. Coꝝ. xiij. Maior autē horū eſt charitas. ḡ ⁊c. Jtē nullꝰ pōt amare ꝓpter ſe et ſup oia bonū ad qd̾ nō ſperat ſe poſſe vnq̄ ꝑuenire. Si ergo charitas diligit ꝓpter ſe ⁊ ſup oia. actus charitatis cōſequit actū ſpei. ḡ charitas ipā3 ſpem. Sz ꝯ h̾ obijcit ꝑmo autoritate mgr̄i in lr̄a. Spes eſt certa expectatio future beatitudinis veniēs ex meritis ꝑcedentibꝰ ipā3 ſpem. ſ merita nā ꝑit charitas. ergo ſm naturalē ordinē charitas eſt ante ſpem. Jtem Augꝰ. in li. xiiij. de ciuitate dei dicit. q̄ oīs affectio orit ex amore. ergo oīs affectio rēcta ex amore recto. cū ḡ charitas dirigat ipm amorē volūtatis. virtꝰ aūt ſpei dirigat vnā de quatuor affectiōibus. videt q̄ ſpes ſit poſterior charitate. Jtē nullus ſpat niſi qd̾ amat. qd̾ eni nō cupit aliquis nullo mō ſperat. ḡ rectitudo amoris ꝑcedit rectitudinē expectatiōis. ſ charitas dirigit in amādo. ſpes aūt dirigit in expectādo. ḡ charitas eſt aā ſpem. Jtē timor ⁊ ſpes ſunt due affectiones quaſi ſiľ currētes. Unde in glo. Deut. xxiiij. dicunt eſſe due mole. ſ oīs timor ꝓcedit ex amore. ḡ ⁊ oīs ſpes. ergo ſpes gratuita ꝓcedit ex amore gratuito. ḡ ſm naturalem ordinē charitas antecedit ſpem.

Jtē quāto aliqd ē cōmuniꝰ tanto ꝑus. ſ oē ſperandū eſt amandū ⁊ nō cōuertit. ḡ cōior eſt actꝰ dilectionis q̄ actus ſpei. ⁊ ſi cōior. ergo ꝑor. Jtē ſicut eſt ordo virtutis ad virtutē q̄ eſt ordo dotis ad dotē. ſed pfecta tentio q̄ eſt dos correſpōdēs ſpei. ſequit pfectā dilectionē q̄ eſt dos correſpōdens charitati. ḡ videt q̄ in via charitas ꝑcedat ſpem ſm naturalē ordinē.

51 Reſ° dicendū q̄ dupliciť ē cōparē habitū ſpei ad habitū charitatis. aut rōne habituū ſm ſe ꝯſideratoꝝ. aut rōne habituū ꝯpatoꝝ ad actꝰ. Si loq̄mur d̾ ipis habitibꝰ ſm ſe cōſideratis. ſic nō hn̄t ordinē ſ ſimultatē. omes eni virtutes gratuite ſil̾ infundunt ſm q̄ infra manifeſtabit. Si aūt loq̄mur de ipis habitibꝰ i compatiōe ad actus. ſic vnus h3 ordinē ad alterū. q2 actus vniꝰ ꝑparat ⁊ diſponit ad actū alteriꝰ. ⁊ ꝑparādo ⁊ diſponēdo ē eius quodāmō pͥncipiū ⁊ origo. ⁊ rōne talis ꝑparatōnis ⁊ originis eſt ibi ordo. qm̄ ḡ actus ſpei ꝑpat ⁊ diſponit ad actū charitatꝭ tanq̄ ad pfectionē. ⁊ ſpūalis edificij cōplementū (Nemo eni3 diligit aliqd bonū ꝓpter ſe ⁊ ſup oia niſi ſperet ſe ad illud bonum ꝑuenturū) hinc eſt q̄ ſm ordinē nature actus ſpei antecedit actū charitatis. ⁊ hinc eſt q̄ habitꝰ ſpei in compatiōe ad talē actū charitate ꝑor eſt. Unde cōcedende ſunt rōnes ad iſtā ꝑtē.

52 Ad illud vo qd̾ obijcit in cōtrariū ex autoritate mgr̄i q̄ ſpem natura ꝑcedit charitas. dicēdū q̄ ſpes ibi accipit vel ꝓ re ſpata. vel ꝓ ipo ſtatu ſpei. non aūt ꝓ ꝓprio eius actu vel hitu. Poſſet etiā dici q̄ illd̾ dicit mgr̄ ſ3 ſuā opinionē q̄ credit charitatē nō eſſe hitū creatū ſ ſpm̄ ſanctū q̄ ē pͥncipiū oim alioꝝ bonoꝝ. Uñ q2 i hac opinione cōiter mgr̄ nō ſuſtinet. ⁊ illd̾ ē vbū ſuū. auctas illa nullū h3 robur.

53 Ad illud qd̾ obijcit q̄ amorē pͥncipiū ſim affectionū. dicēdū q̄ verū ē d̾ amore ſm ſtatū impfectū. ſ ſicut amor ſm impfectō3 ſtatꝰ ē oim affectionū pͥncipiū. ſicut ſm ſuā pfectō3 ē oim affectionū terminꝰ finalis ⁊ cōplemētū. Uñ oēs affectiōes ſic ad id ordinant vt deꝰ amet pfecte. charitas autē nō noiat qualēcūq3 amorē. ſ amorē ꝑcipuū. ⁊ iō ex h̾ nō pōt ꝯcludi q̄ charitas ſ3 nālē ordinē ꝑcedat ipā3 ſpē.

54 Ad illud qd̾ obijcit q̄ nullꝰ ſpat niſi qd̾ amat. dicēdū q̄ verū eſt. ſ tn̄ ex hoc nō ſequit q̄ ſpes charitatē ſequat. ꝓ eo q̄ charitas talē addit circūſtantiā ſup amorē q̄ neceſſario ſubſeq̄t actū ſperādi ⁊ eiꝰ rectitudinē ſicut ꝑus tactū eſt. Cū3 eni duplex ſit motꝰ amoris charitatꝭ. videlic3 amor amicicie ⁊ amor cōcupiſcētie. Charitas amore ꝯcupie deſiderat deū ſup oia. amore vo amicicie ſilr diligit deū ꝓpter ſe ⁊ ſuper oia. vñ deū cōcupiſcit plus q̄ aliud bonū. deo etiam bonū optat plus q̄ habēs charitatem optat ſibijpſi.

Amor aũt cõcupiscentie adeo intẽsus esse nõ põt nisi ꝓambula expectatiõe. Silr nec amor amicie potest adeo esse eleuat⁹ nisi ꝓcedat cõfidẽtia. null⁹ eñ vult pl⁹ bonũ alii ꝙ̃ sibi nisi i illũ totalit̃ ↄfidat. Null⁹ etiã aliqđ bonũ sup oĩa cõcupiscat. nisi q̃ se ad illud aliqñ ꝑuenturũ ꝓsumit.

55 Ad illud qđ obijcit̃ ꝙ timor cõsequit̃ amorẽ. ergo ⁊ spes silr. Respõdendũ ẽ sicut dictũ est ꝙ licz hec affectio ꝓcedat illã. tñ habit⁹ iste in comꝑatiõe ad actũ nõ ꝓcedit istũ. ꝓpter ꝓcipuã ꝑfectionẽ quã charitas ponit circa actũ diligẽdi. Preterea cuʒ dicit̃ ꝙ timor sequit̃ ad amorẽ. hoc nõ intelligit̃ de q̃libet amore ſ; de amore sui. Ideo eñ q̃s timet penaʒ q: seipm amat. charitas aũt nõ dicit ꝓncipalit̃ amorẽ sui ſ; amorẽ dei. Et ꝓpterea nõ sequit̃ ꝙ act⁹ charitatis ꝓcedat actũ timoris. Nec ex hoc põt cõcludi ꝙ similit̃ ꝓcedat actũ spei.

56 Ad illud qđ obijcit̃ ꝙ prius ẽ a quo nõ ꝯuertit̃ ꝯsequẽtia. dicẽdũ ꝙ illud habet veritatẽ in his q̃ eẽntialit̃ cõsequũt̃ ad seinuicẽ. In his aũt q̃ seinuicẽ cõcomitant̃ nõ hʒ veritatẽ. Et hoc pʒ. q: sequit̃ si est nix ꝙ sit albũ. ſ; nõ cõuertit̃. cũ albedo niuis nõ ꝓcedat ipam niuis substãtiã. Quñ ḡ sperare ⁊ amare sunt actus seinuicẽ cõcomitãtes. iõ q̃uis act⁹ amãdi se extendat ad plura diligibilia. nõ oportet ꝙ sit prius ſm ordinẽ nature. Preterea q̃uis charitas generalior sit a pte obiecti. tñ spes gñalior ẽ i plus est a pte subiecti. Dis eñ viator q̃ hʒ charitatẽ hʒ spem. ſ; nõ ꝯuertit̃. q: spes põt esse in peccatore. ⁊ iõ actus spei origine ꝓcedit actũ charitatis respectu subiecti a quo vterq; actus sumit originem. ⁊ sic ratio nõ valet

57 Ad illud qđ obijcit̃ de dotib⁹ ꝙ ꝑfecta tentio seq̃t̃ ꝑfectã dilectionẽ. dicẽdũ ꝙ illđ nõ est vsq;quaq; sile. ꝓpter hoc ꝙ dotes in patria erũt equalis ꝑfectionis. in via aũt charitas maioris ꝑfectiõis ⁊ dignitatis est q̃tũ est de rõne virtut̃ ꝙ̃ sit ipa spes. ⁊ idõ nõ oportʒ ꝙ si i via expectatio ꝓcedit dilectionẽ ꝓcipuã. ꝙ ꝓpter hoc in patria tentio ꝓcedat dilectionẽ ꝑfectã. Dz ius eñ virtutes eq̃les sint q̃tũ ad rõneʒ merẽdi. ꝑfectior tñ est actus dilectiõis q̃ expectatiõis. ſ; in gl̃ia ꝑfecte diligere nõ est maioris dignitatis q̃ ꝑfecte hic ⁊ ꝑfecte tenere. Unde q̃uis in via actus irascibilis ꝓcedat actũ ꝯcupiscibilis. nõ tñ sic oportet esse i patria. vbi ẽ reformatio ꝑfecta. imo põt esse ecõtrario. Sũt aũt et hic alii modi rñdendi q̃ cã breuitatis obmittunt̃ ad pñs ꝓpter hoc ꝙ trahũt extra materiã istã ad ordinẽ ⁊ distinctionẽ ipaꝝ dotiũ.

Questio.iiij. i

De ipa spe p compatione ad obiectũ. vtꝝ sc; spes sit in bonũ sub rõne boni. Et ꝙ sic videt̃ ꝑmo p rõnẽ virtutis in cõi. q: sicut scia est respectu veri. sic virtus respectu boni. ſ; oĩs scia est i verũ sub rõne veri. ergo oĩs virtus ẽ in bonũ sub rõne boni. Si ḡ spes ẽ virt⁹. ergo ẽ in bonũ sub rõne boni. Itẽ hoc ipm videt̃ ratiõe magis ꝓpria q̃ sumit̃ ex ꝓprietate vtutis theologice. virtus eñ theologica idẽ habet ꝓ obiecto ⁊ pro fine. sed bonũ ⁊ finis idẽ sunt. ḡ cũ spes sit virt⁹ theologica. ⁊ bonũ sub rõne boni sit eius finis. ḡ bonũ sb rõne boni erit eius obiectũ. Itẽ hoc ipm ostendit̃ adhuc rõne magis speciali p cõpatione ad alia genera affectionũ. q: sicut se habet gaudiũ respectu pñtis. sic se hʒ spes respectu futuri. ſ; gaudiũ ẽ de bono pñti sub rõne boni. ḡ spes ẽ de futuro bono sub rõne boni. Itẽ hoc ipm ostẽdit̃ adhuc specialiori rõne p comparatione ad aliã speciẽ vtutis. q: sicut dicit Aug. in ẽ differt fides a spe. q: fides est respectu boni ⁊ mali. et spes ẽ respectu boni tñ. Si eñ fides sit' potat eẽ boni ⁊ mali. ꝓ eo ꝙ nõ respiciebat bonũ sub rõne boni. ſ; magis sub rõne veri. spes autẽ determinat sibi bonũ ita ꝙ nullo mõ est in ei⁹ oppositũ. videt̃ ḡ ꝙ ipa spes sit in bonũ sub rõne boni. Itẽ hoc ipm ondit̃ magis ꝓpria rõne p diffinitionẽ ipi⁹ spei. Spes eñ est expectatio future beatitudinis. Si ḡ beatitudo noiat bonũ sub rõne boni. videt̃ ḡ ꝙ bonũ sub ratiõe boni sit obiectũ ipius spei. Sed ꝯtra. virtutes theologice distinguũt̃ p obiecta ſm ꝙ hñt ꝓpriã rõneʒ. ſ; charitas est in bonũ sub ratõne boni. ḡ si spes distinguit̃ a charitate. bonum sub rõne boni nõ erit obiectũ spei.

Itẽ circũscripta rõne boni ⁊ mali adhuc contingit timere sicut i patria deũ timebim⁹. nõ quidẽ sub rõne mali. nec sub rõne boni. quia sub illa rõne amabim⁹. bonũ eñ sub rõne boni mag⁹ generat amorẽ q̃ timorem. Si ḡ ꝯtingit timere circũscripta rõne boni ⁊ mali. ergo ⁊ ꝯtingit sperare. ḡ obiectũ spei nõ est bonum sub rõne boni. neq; malũ sub rõne mali. Itẽ null⁹ timet malũ qđ est subiectũ sue potestati. ſ; quicũq; timet malũ timet sub rõne excellẽtis. si ḡ spes sic est in bonũ sicut timor in malũ. videt̃ ꝙ spes nõ sit i bonũ sub rõne boni ſ; magis sub rõne mali. Item sicut homo nãliter appetit illuminari ⁊ delectari. ita etiam nãliter appetit gloriari. ⁊ hoc dico ſm ipius anime supmũ. ḡ sicut in nobis est reperire aliq̃s virtutes ꝑficientes ⁊ dirigẽtes ipaʒ aĩaʒ respectu veri illuminãt. ⁊ respectu boni delectãtis. vtpote fidem ⁊ charitatẽ. ita erit respectu ardui ⁊ excellẽtis. hanc aũt non est dare nisi spem. ergo ⁊c. Item licz omnes virtutes gratuite quodãmõ eleuẽt mentẽ. ⁊ hoc maxime faciant virtutes theologice. eleuatio tñ ⁊ erectio ipius animi ꝓprissime competit ipi spei. ergo si virt⁹ spei maxime cõsistit in erigẽdo ⁊ eleuãdo ipm animũ. cũ anim⁹ nr̃ magnus sit. nec sit natus erigere se nisi ad magna ⁊ ardua. videt̃ ḡ ꝙ obiectũ spei q̃tum ad efficaciã mouẽdi teneat rõnem ardui. nõ ergo obiectũ spei est bonũ sub rõne boni.

58 R° ad ꝓdictorũ intelligentiã est notandũ ꝙ quidã dicere voluerunt obiectũ spei esse bonũ sub rõne futuri. dixerũt eñ ꝙ omnes affectiones aie vel sunt respectu boni vel sunt respectu mali. ⁊ sicut gaudiũ est respectu boni pñtis. dolor vero qui ẽ affectio sibi opposita est respectu pñtis mali. sic spes est respectu futuri boni. timor vero respectu futuri mali. Qđ aũt mouit eos hoc ponere fuit quia posuerũt ꝙ duplex sit tñ obiectũ in qđ tendit anima. vnum. s. verũ in qđ tendit intellectus. alterũ. s. bonũ in quod tendit affectus. ⁊ ideo cũ spes nõ sit in verũ sub rõne veri. voluerũt dicere ꝙ sit in bonum sub ratiõe boni. In hoc tamẽ differt a charitate. q: charitas est in bonum sub ratiõe boni simpliciter. nõ ꝯsiderando pñs nec futurũ. ⁊ q: bonũ sub rõne boni est amandũ. idõ actꝰ ipi⁹ charitatis est amare. Spes aũt est i bonũ nõ tñ sub rõne boni ſ; etiã sub rõne futuri. ⁊ q: bonũ futurũ inq̃tũ futurũ est expectandũ. ideo actus ipi⁹ spei est expectare. ⁊ q: expectare ⁊ amare sunt diuersi actus. hinc est ꝙ spes ⁊ charitas diuerse sunt virtutes. nõ ꝓncipaliter rõne diuersitatis actuũ obiectoꝝ. sed rõne diuersitatis actuũ ꝓprioꝝ. Licz aũt hic modus dicendi videat̃ aliqđ ꝓbabilitatis habere. interius tñ ꝯsideranti nõ satisfacit dubitationi. nec ꝯsonat veritati. Nã ꝙ dicit̃ ꝙ nõ ẽ aliđ obiectũ motiuũ potẽtiaꝝ aie nisi verũ sub rõne veri. ⁊ bonũ sub rõne boni. simplicit̃ nõ hʒ vitatẽ. ꝓ eo ꝙ sicut i opponẽdo

tactū est quēadmodū rōnalis tendit in verū. ꝛ cōcupiscibilis in bonū. sic etiaꝫ irascibilis tendit in arduū ꝛ magnū. Rursus ꝙ dicit bonū sub rōne boni futuri esse motiuū alteri⁹ affectiōis ꝙ bonū sub ratiōe boni nō habet veritatē. ꝑ eo ꝙ bonū sub rōne futuri desideraꝛ. ꝛ desideriū nō est spes ſ; magis quedā differētia amoris. ꝛ ad ipaꝫ charitatē ptinet desiderare. Amplius ꝙ dicit timorē esse respectu mali sub rōne mali nō hꝫ veritatē. cōtingit eñ timere sicut in opponēdo ostēsum est abstracta rōne mali. sicut timebiꝛ de⁹ in patria. Preterea. si qñ malū timeꝛ. non timeꝛ nisi qꝛ excellens. si ḡ affectio q̄ est timor in suo obiecto magis cōcernit excellētiā ꝙ maliciā sub rōne motiui. restat siliꝛ ꝙ ꝛ affectio sibi correspōdens videlicꝫ spes. Est ḡ obiectū spei bonū quidē. ſ; nō sub rōne boni. ſ; magis sub rōne ardui siue magni. Et hoc quidē sic hꝫ manifestari. Spei eñ duplex est actus. quoꝝ vn⁹ est pncipiū ꝛ origo alteri⁹. spes eñ facit cōfidere. ꝛ faciēdo cōfidere facit expectare. Null⁹ aūt recte ꝯfidēs cōfidit et innitiꝛ nisi in eo q̄ nec possit nec velit sibi deficere. talis aūt nō est nisi ille q̄ est potētissim⁹ in ꝟtute. ꝛ munificētissim⁹ i liberalitate. ꝛ hoc nō habet nisi habeat excellentiā ꝟtutis ꝛ largitatis. Cū autē q̄s totā fiduciā suā in eū posuit q̄ excellētissime virtutꝭ ē ꝛ liberalitatꝭ. magna ab eo expectat se assecuturū. Qm̄ ḡ spes hꝫ obiectū magnū ꝛ arduū in ꝯfidēdo. hinc ē ꝙ hꝫ ꝑ obiecto magnū ꝛ arduū in expectando. Et hinc est ꝙ ipse dñs in q̄ speram⁹ magna ꝓmittit nobis i ꝯsolatione spei nr̄e. iuxta qđ dicit Abrae Geñ. xv. Noli timere Abraā. qꝛ ego ꝓtector tuus sum. ꝛ merces tua magna nimis. q. d. ego ꝓtector in q̄ debes ꝯfidere. et merces tua magna quā debes expectare. Cōcedendū est ergo ꝙ obiectū spei est bonū sub rōne magni ꝛ ardui. Et qꝛ gl'iosū noīat magnū sublimitate. eternū noīat magnū diuturnitate. illud intēsiue. istud extensiue. ideo cōcedi pōt etiā ꝙ obiectū spei sit bonū sub rōne gloriosi. ꝛ sub rōne eterni. ꝛ hoc sub rōne excellētis ꝛ indeficiētis. qꝛ duo cōcurrūt ad ꝑfectā rationeꝫ magnitudinis ipi⁹ boni. Cōcedende sunt ḡ rōnes q̄

59 sunt ad ptē istaꝫ. Ad illud qđ obijciꝛ ꝙ sicut se hꝫ sciā ad verū. ita virt⁹ ad bonū. dicendū ꝙ hoc nō est oīno silē. qꝛ cognitiua nō hꝫ obiectū nisi vni⁹ rōnis. s. verū. sed affectiua cū diuidaꝛ i duas vires. videlicꝫ i ꝯcupiscibilē ꝛ irascibilē. obiectū hꝫ duplicꝭ rationis. videlicꝫ bonū qđ cōcupiscit. ꝛ arduū ad qđ se erigit.

60 Ad illud qđ obijciꝛ ꝙ virt⁹ theologica idem hꝫ ꝑ obiecto ꝛ ꝑ fine. dicendū ꝙ si hoc intelligaꝛ de idētitate q̄tū ad substantiā sic verū est. qꝛ ipe de⁹ ē finis ꝛ obiectū earū. Si aūt loq̄mur q̄tū ad rōnem mouēdi sic nō hꝫ veritatē nisi in sola virtute q̄ ē charitas. ipa eñ habꝫ bonū sub rōne boni ꝛ ꝑ obiecto ꝛ fine. ideo pncipuū tenet inꝛ ceteras virtutes sicut infra [illegible] ostēdetur. In fide aūt ꝛ spe nō hꝫ veritatē. ꝛ qm̄ i[illegible] ratione ꝓcedit ab idētitate ſm substātiā ad id[illegible] ſm

61 rōnē. ideo i ꝓcessu illo ē pctm̄ ſm accidē[ns]. Ad illud qđ obijciꝛ ꝙ sic se hꝫ spes respectu futuri sicut gaudiū respectu p̄ntis. dicendū ꝙ similitudo bona ē q̄tū ad differētiā futuricōnis ꝛ p̄ntialitatꝭ. ſ; q̄tū ad rōnē boni motiui nō ē siltudo. Bonū eñ sub ratiōe boni qñ p̄ns ē delectat ꝛ reficit ipaꝫ cōcupiscibilē. ſ; sub hac rōne nō hꝫ eleuare ꝛ erigē. imo poti⁹ sub rōne excellētꝭ. Delectatio eñ q̄ est i gaudio respicit cōuenien-

62 tiā. ſ; erectio q̄ ē in spe respicit excellētiā. Ad illud qđ obijciꝛ ꝙ spes ē respectu boni tm̄. ergo hꝫ obiectū boni sub ratiōe boni. dicendū ꝙ illud nō sequiꝛ. ꝑ eo ꝙ ista non est sola rō ꝓpter quā aliquid tendit in bonum. qꝛ motiuū eius est bonū sub rōne boni. sed etiā ꝓpter hoc ꝙ illud qđ est motiuū eius hꝫ semꝑ bonū sibi substratū. Et hoc mō intelligendū est se hic i spe. Illud eñ arduū ꝛ excellēs ad qđ assequēdū erigitur aīa nō pōt esse nisi bonū. Ad illuđ qđ obijciꝛ ꝙ spes

63 est expectatio future beatitudinis. dicēdū ꝙ spes nō expectat beatitudinē nisi inq̄tū tenet rōnem magni ꝛ ardui. hoc est rōnem excellētis ꝛ indeficiētis. Et quia ista duo importat beatitudo ꝟ sua ꝓpria rōne. hinc est ꝙ spes magis hꝫ diffiniri ꝑ beatitudinē ꝙ alia virt⁹. vñ in rōne illa ē pctm̄ ſm accidēs. Licet eñ beatitudo habeat rōnem boni. tñ nō cadit pncipaliꝛ sub expectatiōe spei sub illa ratione. sed inq̄tū habet rationem ardui.

Questio. v. k

De spe ꝑ cōparatione ad subiectū. vtrū scꝫ spes sit in pte anime cognitiua vel affectiua. Et ꝙ sit i cognitiua videꝛ ꝓmo ꝑ illud qđ dr̄. i. Cor. i. sup illud. Finis ꝓcepti ē charitas de cor. bo. ꝛ ꝯsci. bo. glosa. de cōsciētia bona. i. de spe. Si ḡ spes ē ꝯsciētia. ꝛ ꝯsciētia se tenet ex pte cognitiōis vel cognitiue. videꝛ ꝙ ꝛ ipa spes. Itē Beda in quadā omel'. sup Cant. De⁹ futurus est rōni plenitudo lucis. volūtati mltitudo pacis. ꝛ memorie ꝯtinuatio eternitatis. Sed ꝯtinuatio eternitatꝭ est dos correspōdēs expectationi ipi⁹ spei. ergo si illa respicit memoriā ipam. ḡ videꝛ ꝙ ipa expectatio spei i via. esse in memoria habeat. ſ; hec est i potētia cognitiua. ergo ꝛc. Itē Aug⁹. diffiniēs spē in libro de ciuitate dei dicit. ꝙ spes est virt⁹ q̄ q̄s se ad illud qđ credit ꝑuenturū ꝓsumit. Ex hac diffinitione videꝛ ꝙ nihil aliud sit sꝑare ꝙ firmiꝛ credere se ꝑuenturū ad aliqđ arduū ꝛ excellens. ſ; tam credere ꝙ firmiter credere est potētie cognitiue. ḡ sꝑare spectat ad potentiā cognitiuā. ſ; cui⁹ est actus ei⁹ est ꝛ habit⁹. ḡ idem redit qđ pus. Itē imago creatiōis reformaꝛ ꝑ imaginē recreatiōis q̄ quidē cōsistit in grā ꝛ tribus virtutib⁹ theologicis. ḡ si ꝟtutes reformātes sunt in potētijs q̄s reformāt. necesse est esse ꝟtutes theologicas in illis potētijs i quib⁹ attendiꝛ integritas imaginis. Si ḡ ille potētie sunt intelligētia. memoria. ꝛ volūtas. ꝛ charitas respiciat volūtatē. fides intelligentiā. videꝛ ḡ ꝙ spes respiciat memoriā. ḡ est i potētia cognitiua. Itē certitudo respicit potentiā cognitiuā. ergo cū spes sit certa expectatio future beatitudinis. spes est i potētia cognitiua tanq̄ in subiecto. Sed cōtra. quatuor genera affectionū distinguūtur a sanctis ꝛ ꝓphis. videlicꝫ. gaudiū. dolor. spes. ꝛ timor. ḡ si omnis affectio ꝛ habit⁹ regulatiu⁹ affectiōis est i potentia affectiua. cū spes vel noiet affectionē vel habitū directiuū affectiōis. videꝛ ḡ generaliꝛ ꝙ spes sit in potentia affectiua. Item eiusdē potentie est sꝑare cui⁹ est timere. ſ; timere non est nisi potētie affectiue. ergo nec sperare. ſ; cui⁹ est actus ei⁹ est ꝛ habit⁹. ḡ ꝛc.

Item opposita nata sunt fieri circa eandeꝫ vim. ſ; spes ꝛ desꝑatio sunt opposita. si ergo desperatio est in potentia affectiua. videꝛ similiꝛ ꝙ ꝛ ipa spes. Itē sicut cōtingit potentiā rationalē ꝛ cōcupiscibilē obliquari ꝛ dirigi. ita etiaꝫ irascibilē. ergo sicut est aliqua virtus theologica in rationali ꝛ aliqua i cōcupiscibili. ita aliqua debet esse in irascibili. sed hec non est nisi spes. ergo spes est in irascibili. ergo spes est in potentia affectiua. Itē obiectū spei est magnū et arduū

Sicut supra ostēsum fuit. ß arduū est obiectū potentie irascibilis. ḡ si idē est obiectū habit⁹ ⁊ potētie sbstrate in q̄ est habit⁹. spes ē in potētia irascibili. ⁊ hec ē affectiua. ḡ ⁊c. ℞⁹ dicēdū q̄ absq3 dubio spes ē in potē-

64 tia affectiua. est eñi in ipa irascibili q̄ ē ps potētie affectiue. potētie eñi irascibilis non tm̄ est detestari mala culpe ⁊ ppeti mala pene. ß etiā aggredi ⁊ribilia. ⁊ eri-g ad magna ⁊ ardua. Et pterea nō tm̄ ponim⁹ i ipsa irā ⁊ patiētiā. ß etiā fortitudinē ⁊ spem. Fortitudinē inquā inqn̄tū negociat̄ circa ea q̄ sunt ad finē. spē aūt in q̄ se erigit ad excellētiā ipi⁹ finis. Hoc autē satis pōt apte colligi. tū ex pte affectiōis sbstrate. tū ex pte cōditiōis adiūcte. tū ex parte vōtis sbsecuture. Ex pte affectiōis sbstrate. q3 cū q̄tuor sint affectiōes. videlicz gaudiū ⁊ dolor. spes ⁊ timor. sicut gaudiū ⁊ dolor sūt circa candē potentiā. ita etiā spes ⁊ timor. cū ḡ planū sit timorē esse ipi⁹ potētie irascibilis nō est dubiū q̄n affectio spei ad potētiā irascibilē ptineat. ac p h̄ bit⁹ virtutis spei dirigēs affectionē illā. Ex pte silr̄ cōditiōis cōcomitātis ānexe hoc ipm pōt satis apte videri. spei eñi est stabilire ⁊ quodāmō assecurare de assequenda futura btitudine. stabilitio aūt ⁊ cōfirmatio ptinet ad potētiā irascibilē. Sicut eñi rōnalis se h3 ad charitatē. cōcupiscibilis ad voluptatē. sic etiā irascibilis ad securitatē. Q3 ḡ assecuratō ē cōditio cōcomitās ipa3 spē indubitāter. verū est vtutē spei ad irascibilē ptinere. Ex pte vōtis future hoc ipm pōt h̄ri. sicut eñi ad fidē3 sbsequit̄ visio. ita ad spē sbsequit̄ pfecta tentio. Firmiter aūt tenere ē ē ipi⁹ potētie cui⁹ ē habitū defendē. hanc aūt nō est dubiū esse potētiā irascibilē. ⁊ iō cōcedendū est habitū spei eē in irascibili potētia. ac p h̄ in vtute animi affectiua sicut rōnes cōcludūt q̄ sunt ad

65 pte istā. Ad illud vō qd̄ p̄mo obijcit̄ q̄ spes dī cōscia. dicendū q̄ i pcessu illo ē petitū fm̄ equocanonē. q2 cōscia pōt noīare ipa3 spem. ⁊ pōt noīare lumē directiuū ad bn̄ agendū. ⁊ hoc vltimo mō spectat ad potentiā cognitiuā. alio mō nō. iō nō sequit̄ q̄ virt⁹ spei sit i potētia aīe cognitiua. Preterea ali⁹ defect⁹ ē ibi. q2 hoic cōscie intelligit̄ spes. nō q2 spes sit cōscia. ß q2 spes ē certa expectatio cōsurgēs ex gr̄a ⁊ merit̄. merita āt

66 esse nō dn̄t nisi vbi ē cōscia bona. Ad illud qd̄ obijcit̄ q̄ de⁹ futur⁹ est memorie cōtinuatio eīnitatis. dicēdum q̄ illud vbū Bern̄. intelligit̄ mediate ⁊ nō p̄mo. Nā cōtinuatio eīnitatis respiciat illā vtutē cui⁹ ē ppe- prio tenere. ⁊ hoc est potētie irascibilis. cui⁹ est in pn̄ti expectare. ⁊ iō ex h̄ nō sequit̄ q̄ spes sit p̄mo i potētia memoratiua. ß q̄ aliquo mō ipa3 respiciat vel pn-cipalit̄ vel ex cōsequēti. Ad illud qd̄ obijcit̄ q̄ sperare nō est aliud q̄ firmit̄ credere se habiturū aliqd̄. dicendū q̄ spes dī ⁊ large ⁊ pprie. Large accipiēdo spem.

67 sic dicit credulitatē quodāmō firmatā respectu alicuius boni assequēdi siue a se siue ab alio. quēadmodu3 cū q̄s videt aliū bone indolis dicit q̄ sperat ipm esse futurū bonū hoiem. ibi sperare idē est qd̄ pbabiliter credere. ⁊ sic sumit̄ large ⁊ impprie. ⁊ bn̄ pōt ptinere ad virtutē cognitiuā. Alio mō sperare fm̄ q̄ dī pprie idē est qd̄ cōfidere. ⁊ ex illa cōfidentia cū quadā securitate tēdere ad habendū illud qd̄ sperat̄. Et hoc mō ptinet ad vtutē affectiuā. ⁊ hec duo videlicz cōfidētiā illā ⁊ etiā securā tendentiā cōphēdit Aug. sub vbo psumēdi. qd̄ q̄uis sequat̄ credulitatē cognitiōis. tenet tm̄ se ex pte affectiōis. ⁊ iō ex illa rōne nō pōt cōcludi q̄ potētia cognitiua sit subiectū spei. Ad illō qd̄

68 obijcit̄ q̄ imago recreatiōis rn̄det imagini creatiōis. dicēdū q̄ verū est q̄ rn̄det. nihilomin⁹ tn̄ imago creatiōis plus se tenet ex pte cognitiue. imago vō recreatiōis plus ex pte affectiue. fm̄ q̄ dicit Aug. q̄ imago est i potētia cognoscēdi. ⁊ silitudo in potētia diligēdi. Et q2 imago recreatiōis pl⁹ se tenet ex pte affectiue. ideo due vtutes sunt in pte affectiua totaliter ⁊ pncipalit̄. videlicz spes ⁊ charitas. Et virt⁹ spei reformādo potētiā irascibilē q̄ est potētia affectiua. p cōñs reformat ipa3 memoriā q̄ in actu cōicat cū ea. videlicz in actu tenēdi. ⁊ iō nō oportet q̄ spes reponat̄ i memoria sicut in pprio subiecto. ß hec plani⁹ determiata

69 sunt in. q. li. dis. xvj. Ad illud qd̄ vltimo obijcit̄ de certitudine p3 rn̄sio ex his q̄ dicta sunt supra. p eo q̄ certitudo spei nō est ptinēs ad potētiā cognitiuā. sed mag̃ ad potētiā affectiuā. q̄ quidē certitudo ē quedā assecuratio tenēs se ex pte potētie irascibil̄. p3 ḡ q̄d sit sbiectū spei q̄ntū ad aīe potētiā. Ulteri⁹ etiā posset esse h̄ inq̄sitio de subiecto spei q̄ntū ad substātiā. ⁊ circa h̄ possent q̄ri plura dubitabilia. Primo q̄rit̄ vtrū spes sit i angelis bonis. Scd̄o vtrū sit in aiab⁹ beat̄. Tercio vtrū aliq̄ mō sit i angelis malis. Quarto vtrū fuerit i his q̄ fuerūt in lymbo. Quito vtrū sit in his q̄ sunt in purgatorio. Sexto ⁊ vltimo vtrū fuerit i xpo. Sed quoniā omnes he questiōes p magna pte pendent ab illa questione qua dicit̄ de euacuatiōe spei. ⁊ illa visa cetera sunt facilia. ideo questiones iste ad pñsens obmittunt̄. q2 quedā ex eis determiabunt̄ infra quedā ex eis tangunt̄ in litera. vt sic vitet̄ supfluitas q̄ est memorie inimica ⁊c.

Distinctio. xxvij. de charitate q̄ntū ad eius essentiā ⁊ diffinitionē.

Um aūt christus fidē ⁊ spem nō habuerit ⁊c. In pcedentib⁹ egit mgr̄ de duab⁹ virtutib⁹ theologicis videlicz de fide ⁊ spe. hic sequit̄ tercia ps in q̄ intēdit agere de charitate. Diuidit̄ aūt ps ista i sex ptes fm̄ sex dis. q̄s cōtinet. In quar̄ p̄ma agit de charitate q̄ntū ad ei⁹ essentiā ⁊ diffinitionē. In secūda vō q̄ntū ad diligibiliū numerū ⁊ distinctionē. infra dis. xxviij. hic q̄ri pōt vtrū illo mādato ⁊c. In tercia vō q̄ntum ad diligēdi ordinē. infra dis. xxix. Post pdicta de ordine charitatis ⁊c. In q̄rta vō q̄ntum ad merití pfectionē. infra dis. xxx. hic q̄ri solet q̄d poti⁹ sit pluris3 meriti. In q̄nta vō q̄ntū ad ipi⁹ charitatis durationē. infra dis. xxxj. Illud q̄3 ptermittēdū nō est ⁊c. In sexta vō in cōparatione ad eternā dilectionē. infra dis. xxxij. Predictis adijciendū est de dilectiōe dei ⁊c. Prima ps q̄ cōtinet psentē di. diuidit̄ in duas ptes. in quar̄ p̄ma determiat mgr̄ de ipa charitate q̄ntū ad ei⁹ eēntiā ⁊ vnitatē. In secūda vō q̄ntū ad ei⁹ actū ⁊ modū. ibi. Cōsequēter modū vtriusq3 dilectiōis aduertam⁹. Prima ps diuidit̄ in q̄tuor ptes. In q̄rū p̄ma cōtinuat ptē istā ad pcedentes ptis inq̄sitionē. In secūda vō pte ponit charitatis diffinitionē. ibi. Charitas est dilectio ⁊c. In tercia vō cōparat eā ad diuini mādati duplicatōz. ibi. Hec aūt h3 duo mādata. In q̄rta vō remouet dubitatōez. ibi. Hic q̄rit̄ si et ea ipa dilectiōe ⁊c. Silr̄ scd̄a ps pncipal̄ in q̄ determiat d̄ ipa caritate q̄ntū ad actū ⁊ modū diuidit̄ i ptes q̄tuor. in q̄rū p̄ma determiat q̄s mod⁹ circa actū charitatis requirat̄. In secūda vō ōndit vbi ille modus insinuat̄. ibi. Dilectiōis aūt dei mod⁹ insinuat̄ ⁊c. In tercia vō inq̄rit vtr̄ ille mod⁹ i via impleat̄. ibi. Illud

aũt p̃ceptũ penitus nõ implet᷑ ꝛc̃. In q̃rta vo ꝛ vltima ostẽdit qualit᷑ vnũ p̃ceptũ charitatis in altero implet᷑ ibi. Cũ aũt duo sint p̃cepta charitatis. Subdiuisiões aũt ptiũ in lr̃a satis sunt manifeste.

XXVII

De charitate q̃ diligit᷑ de⁹ ꝛ pri mus q̃ in xp̃o ꝛ in nobis est.

Cõtinuat ptẽ istã ad p̃cedẽtis ptis inq̃sitõz. a

Um aũt xp̃s fidẽ ꝛ spez nõ habuerit. dilectiõz tñ habuit inq̃ztũ hõ tantã. qua maio᷑ eẽ nõ valet. q̃ ex charitate eximia aĩaz posuit p amicis ꝛ inimicis. Habuit eñ in corde charitatẽ quã ope nob exhibuit. vt exhibitõis forma nos ad diligẽdũ instrueret. Hic aliq̃d dicẽdũ ẽ de charitate. ꝛ mõ ꝛ ordĩe diligẽdi deũ ꝛ primũ. Ponit charitatis diffinitõz. b Charitas ẽ dilectio q̃ diligit᷑ de⁹ ppt se. ꝛ prim⁹ ppt deũ vel in deo.

Cõpat charitatẽ ad diuini mãdati duplicatiõz. c

De duob⁹ mãdatis charitatis.

Habet aũt hec duo mãdata. vnũ ptinẽs ad dilectiõez dei. qḋ ẽ maximũ i lege mãdatũ. ꝛ alterũ ptinẽs ad diligendũ primũ illi sĩle. Primũ ẽ. Diliges deũ ex toto corde. ex tota mẽte. ex tota aĩa. Qḋ scriptũ ẽ in Deut.

Deut. vj.

Secũdũ ẽ. diliges primũ tuũ sic teipm. In his duobus p̃ceptis tota lex pẽdet ꝛ pphe. Finis eñ p̃cepti ẽ dilectio. ꝛ ea gemĩa. id est dei ꝛ primi est.

Remouet dubitatõez an eadẽ charitate diligat᷑ de⁹ ꝛ primus. d

Hic q̃rit᷑ si ex ea ipa dilectiõe diligit᷑ de⁹ q̃ diligit᷑ prim⁹. an alia sit dilectio dei ꝛ alia primi: Eadẽ sane dilectio ẽ q̃ diligit᷑ de⁹ ꝛ prim⁹ q̃ spũssanct⁹ ẽ vt sup dictũ ẽ. q̃ de⁹ charitas ẽ. Vñ Aug⁹. Iohs ait. Nõ põt deũ diligẽ quẽ nõ videt. q̃ fratrẽ quẽ videt nõ diligit Sed si eũ quẽ videt hũano visu spũali charitate diligeret. videret deũ q̃ ẽ ipa charitas visu interiori q̃ videri põt. Qui g̃ fratrẽ quẽ videt nõ diligit. deũ q̃ ẽ dilectio (q̃ caret q̃ fratrẽ nõ diligit) quõ põt diligere. Ex vna eñ eadẽq̃z charitate deũ primũq̃z diligim⁹. ſ deũ ppter deũ. nos vo ꝛ primũ ppt deũ. Si vo vna eadẽq̃z charitas ẽ dei ꝛ primi. q̃re dr̃ gemĩa: ppter duo dilecta .i. deũ ꝛ primũ. Et si vna sit charitas. duo tñ

Aug⁹. in lib. viij. de trini.

Quare dr̃ charitas gemĩa.

1 a Charitas est dilectio q̃ diligit᷑ de⁹ ppt se ꝛ prim⁹ ppter deũ. Queri᷑ iuxta h̃. Cũz multe inueniãt᷑ diffinitiões de charitate. ꝛ cũ vni⁹ rei vna sit diffinitio. quõ adinuicẽ distinguãt᷑. Pret eñ dictã diffinitionẽ inuenit᷑ diffiniri ab Augusti. in li. de morib⁹ eccl̃ie sic. Charitas ẽ animi affectio iustissima piũgẽs nos cum deo. Itẽ Aug⁹. in lib. soliloq̃. Charitas est virt⁹ q̃ deũ videre eo q̃z pfrui desideram⁹. Itẽ in li. de spũ ꝛ aĩa. Caritas ẽ vita copulãs amantẽ cũ amato. Postremo diffinitur ab aplõ .j. Thi. j. Finis p̃cepti ẽ charitas de corde puro. cõsciẽa bona. ꝛ fide nõ ficta. Cõtra pmã diffinitiõez sic obijcit᷑. idẽ ẽ dilectio ꝛ charitas. cũ g̃ mgr̃ diffiniat charitatẽ per dilectionẽ. diffinit idez p seipm. Itẽ amori nãli in statu innocẽtie cõueniebat ista diffinitio. g̃ nõ videt᷑ cõuertibilis cũ charitate. Cõtra secũdã diffinitõez obijcit᷑ sic. Affectio aĩ est ab ipa aĩa. Charitas aũt nõ est ab ipa ſ a deo. g̃ male dr̃ charitas ẽ affectio animi. Itẽ hec diffinitio põt competẽ spei. g̃ nõ recte assignat᷑ d᷑ charitate. Cõtra terciã obijcit᷑ sic. q̃ visio r̃ndet ipi fidei. ꝛ fruitio ẽ ad omnẽ ṽtutez. ergo male diffinit᷑ charitas p videre ꝛ frui. Itẽ desideriũ ẽ in absens ꝛ quodãmõ impfectũ. cũz g̃ charitas sit pfectissima. male diffinit᷑ p actũ desiderãdi. Cõtra quartã obijcit᷑ sic. Dionysi⁹ in li. de diui. no. diffiniẽs amorẽ gñaliter dicat. q̃ ẽ virt⁹ vnitiua. g̃ copulare amantẽ cũ amato nõ est ppriũ charitatis cũ sit cõe amori nãli ꝛ aĩali. Itẽ vita ẽ pfectio absoluta. copulatio amãtis cũ amato est q̃litas respectiua. g̃ male dr̃ charitas eẽ vita copulãs. Cõtra vltimã obijcit᷑ sic. Charitas ẽ radix virtutũ. ꝛ pncipiũ merẽdi. ꝛ põdus q̃ q̃s inclinat᷑ ꝛ tẽdit ad finẽ. g̃ nõ videt᷑ q̃ charitas debeat dici finis. Itẽ querit᷑ de illis trib⁹ modis q̃ addunt᷑ p quib⁹ stãt ꝛ quõ distinguãt᷑. Itẽ q̃re cordi attribuit᷑ puritas. ꝛ pscie bonitas. ꝛ fidei stabilitas. cũ puritas cordis sit ex fide. Act. xv. Fide purificãs corda eorũ. ꝛ q̃re fides ponat᷑ vltima cũz ipa sit pma. R̃° q̃ charitas ſm multiplicẽ sui cõpationẽ hz multipliciter diffiniri. Habet eñ charitas cõpari ad obiectũ. ꝛ sic assignat᷑ diffinitio pmo posita a mgr̃o. Põt iterũ psiderari p cõpationẽ ad finẽ vltimũ. ꝛ sic diffinit᷑ ab Aug. in soliloq̃. Põt etiaz cõpari ad actũ ppriũ q̃ ẽ vnire ꝛ adherere. Et sic diffinit᷑ ab Aug. in li. de morib⁹ eccl̃ie. ꝛ i li. de spũ ꝛ aĩa. p actũ vniẽdi ꝛ copulãdi amantẽ cũ amato. videlicz affectũ nr̃m cũ deo. Põt iterũ cõpari ad habitũ sibi adiũctũ q̃ quodãmõ est ipi⁹ charitatis pncipiũ. Et sic diffinit᷑ ab aplõ cũ dr̃. Charitas ẽ finis p̃cepti ꝛc̃. Et h̃ pz ex ipi⁹ notificatiõis explanatiõe. Nã charitas cõpata ad habit⁹ aliaꝝ ṽtutũ theologicaꝝ (q̃ vnit eas fini) pncipatũ tenet int᷑ eas ꝛ iõ mouet ꝛ informat. ꝛ termĩat siue psũmat. ꝛ ppt̃ea dr̃ eẽ finis p̃cepti. ꝛ q̃ finis ẽ aliaꝝ. act⁹ aliaꝝ disponũt ad actũ charitatis. ꝛ ipa charitas imediate elicit. Et iõ tres ponũt᷑ ibi pditões. ꝛ p pmã q̃ dr̃ ibi charitas d᷑ corde puro tãgit᷑ pditio ipi⁹ charitatis cui⁹ ẽ depurare affectũ cordis ab omi terrenitate. Per secũdã. s. de pscia bona tãgit᷑ pditio spei. Per terciã pditio fidei. ꝛ ſm h̃ ordinant᷑ ſm q̃ pncipali⁹ ad actũ charitatis disponũt. Et sic pz diffinitio ꝛ intellect⁹ p̃dictaꝝ diffinitionũ.

2 Ad illud g̃ qḋ pmo obijcit᷑ p̃ diffinitiõz mgr̃i q̃ idẽ ẽ dilectio ꝛ charitas. dicẽdũ q̃ etsi sint idẽ re. tñ aliq̃ differẽtia rõnis ẽ. Dilectio eñ i pl⁹ ẽ q̃ charitas. Vñ cõsueuit assignari differẽtia. q̃ amor ẽ nãe. dilectio ẽ volũtatis deliberatiue. ꝛ charitas grẽ. Alia etiã ẽ differẽtia. q̃ charitas nominat habitũ. ſ dilectio nominat actũ. ꝛ ita diffinit᷑ charitas p dilectionẽ tanq̃ mi⁹ cõe p mag cõe. ꝛ habit⁹

b diuersa ea diligunt. s. de' vt hō vel angel'. [b] Pro quo
etiā duo sunt mādata. q: cū eadē charitas vtroq3 cō-
mēdet. diuersa tñ diligi ṗcipiūt. Vñ Aug'. Arbitror
Aug. in s̄mo ne d ascēsiōe. — idō spm̄ sanctū bis datū. semel in t̄ra ⁊ iterū de celo. vt
cōmēdarent nob duo ṗcepta charitat. s. dei ⁊ ,p̄ximi.
Una est charitas ⁊ duo ṗcepta. vn' spūs ⁊ duo data.
q: alia charitas nō diligit ,p̄ximū nisi illa q̄ diligit deū
Qua ḡ charitate ,p̄ximū diligim'. ipsa deū diligim'.
S3 q: aliud ē de' aliud ē ,p̄xim'. etsi vna charitate di-
ligant. iō forte duo ṗcepta dicūt. ⁊ alterū mai' ⁊ alterū
min'. vel ,ppter duos mot' q̄ in mēte gerunt. dū de'
diligit et ,p̄xim'. Mouet em̄ mēs ad diligendū deū.
mouet ⁊ ad diligēdū ,p̄ximū. ⁊ mlto magis erga deū
q̄3 erga ,p̄ximū.

Determiat q's mod' circa actū charitat repiat. c
Cōsequēter modū vtriusq3 dilectiōis aduertam'. Hec
Aug'. in lib. de doc. xp̄ia. — regula vt ait Aug. dilectiōis diuinit' ōstituta ē vt deū
,ppter se ex toto corde. ⁊ ,p̄ximū diligas sic teipm̄. i. ad
qd ⁊ ,ppter qd teipm̄ diligere debes. In bono ḡ ⁊ ,ppt
deū teipm̄ diligere debes. In bono ḡ diligēd' est ,p̄xi-
mus nō in malo ⁊ ,ppter deū. Proximū vo oēm hoīez
oportet intelligi. q: nemo est cū quo sit opandū male.
Qui ḡ amat homies. vel q: iusti sunt. vel vt iusti sint.
amare debet. hoc ē in deo vel ,ppter deū. Sic em̄ ⁊ se-
metipm̄ amare d3 sc3 i deo vel ,ppt deū. i. q: iust' ē vel
vt iust' sit. qui em̄ alit se diligit. iniuste se diligit. q: ad
hoc se diligit vt sit iniust'. Ad hoc ḡ q sit mal'. nō ḡ iā
Psal. x. — se diligit. Qui em̄ diligit iniqtatē odit aīa3 suā. Mo-
dus ḡ diligēdi ṗcipiēdus est homi. i. quō se diligat. vt
ṗsit sibi. Qui aūt se diligat ⁊ ,pdesse sibi velit dubita-
re demēs ē. Mod' aūt ṗcipit cū ait. Sicut teipm̄. vt
,p̄ximū diligas ad qd teipm̄. Si ḡ te non ,ppter te di-
ligere debes. s3 ,ppter illū vbi dilectionis tue rectissime
finis ē. nō succēseat aliq aliqs hō. si ⁊ ipm̄ ,ppter deū
diligis. Huī' dilectiōis modū veritas insinuat dicēs.
Joh. xiij. — Mādatū nouū do vobis vt diligatis inuicē sic dilexi
vos. i. ad qd dilexi vos. s. vt filij sitis ⁊ vitā habeat.

Ondit vbi ille mod' circa actū charitat insinuat. f

p suū actū. Ad illō qd obiicit q illa notificatio ouenit dilectiōi i statu inocētie. dicēdū q dña ē i mō diligēdi deū ,ppt se s3 q dī dilectiōe nāli et ipā charitate. sicut in q. li. ońsu3 fuit. Et iō ex h nō ońdit illa rō nō bn̄ assigta. Ad illō qd obiicit de notificatōe Aug de morib' ecclie q charitas est ai affectio. dicēdū q ibi ē ṗdicatio nāl. iō in rōne illa est sophisma fm accides. Ad hoc vo qd sbiungit q illa notificatio ouenit spei. dicēdū q spei ,ppie loquēdo ñ ouenit vnire s3 mag' erigere. fidei em̄ ē dirigere. ⁊ spei erigere. ⁊ charitati adherere.

Ad illō qd obiicit de diffinitiōe Aug. de sol. q charitas nō d3 diffiniri p vidē ⁊ frui dicēdū q sic fides cognoscat sibi ⁊ aliis vtutib'. sic charitas desiderat sibi ⁊ aliis. Et qm̄ pfectio mercedis ōsistit i visiōe ⁊ fruitiōe dei. hinc ē q charitas diffinit p desideriū vtriusq3. nō q: videre sit ei' ,pprū. s3 q: desideriū habēdi deū est ,ppriū charitatis.

Ad illud qd obicit q desideriū est rei absentis et impfect' mot'. dicēdū q diffinit ibi charitas vt e q̄ h3 secū annexā impfectiōe3. Poss3 etiā nihilomin' dici q desideriū put excludit fastidiū nō solūmō est rei absentis imo ṗsentis. ⁊ hoc mō large accipit in ,pposito. Ad illō qd obiicit 2 diffinitiōe3 Aug. in li. d aīa ⁊ spū. q charitas ē vita copulās. dicēdū q etsi copulare ouenīat omi amori quodāmō. tñ hoc totū qd ē vita copulās ē ,ppriū ipi' charitat'. q: null' ē amor q̄ aīa3 ,ppie habeat viuificare nisi amor gratuit' q̄ copulat cū deo ipa3 aīa3. Ad illud qd obiicit q nō pñt illa duo stare vita ⁊ copula. dicendū q q̄uis vita put ē act' pm' sit pfectio absoluta. tñ put ē act' secūd' h3 respectū ad obiectū sicut p3. q: fm phm. alimēto vti ⁊ intelligere sunt vite ei' qd ē viuere. ⁊ charitas est vita. ⁊ fm q est vita di act' secūd'. vt i ṗcedētib' ostēsum fuit. Ad illō qd obiicit de notificatiōe apli q nō d3 dici finis cū sit ṗncipiū. dicēdū q cū nihil ,phibeat tres causas coincidere i vnū. sicut p3 i deo respectu creature. nullū est incōueniēs charitatē sil' esse radicē. formā ⁊ finē. fm cōpatiōnē triplicis cause. cū nos pfecte faciat deo ōformes fm q supi' habitū ē. Ad illō qd obiicit de sufficiētia ⁊ numero ⁊ ordine ⁊ approp̄atiōe illa3 cōditionū q̄ supaddunt satis p3 misio ex explanatiōe ipi' diffinitiōis. ⁊ ex his q̄ in. ij. li. determiata sūt. di. xxxvij. q̄ nō oportet ad pñs repetere. Et iō de illa notificatiōe apli ⁊ de aliis sufficiat ad pñs tantū dixisse.

b Pro q̄ etiā duo sunt mādata. Cōtra. Videt q vnū solū debeat eē mādatū. q: vnius opis fm vnā rōnem vnū d3 esse mādatū. s3 vna est rō diligēdi deū ⁊ ,p̄ximū. ḡ vnū d3 eē mādatū in vtroq3. Itē si mādata numerant fm numerū diligibiliū. cū q̄tuor sint diligēda ex charitate. q̄tuor deberēt eē mādata. Itē q̄ diligit ,p̄ximū legē impleuit. Sic di Ro. xiij. Et ibidē dī q si q̄ est aliud mādatū in illo vbo instaurat. ḡ videt q vnū solū debeat eē mādatū. Re' dicēdū q cū mādata diuersificari habeāt fm ordinē ad deū ⁊ ad ,p̄ximū. sicut p3 p distinctionē pme tabule a scda. iō cū charitas hēat ordinare respectu vtriusq3. oportuit ṗcepta distingui. verūtñ q: vna ē rō diligēdi. vnū potuit i altero iplicari. Ad illud ḡ qd obiicit q mādata distiguūt penes rōnē ipius bi'. dicēdū q falsū ē. imo penes modū ordinādi ad alterū. Ad illō qd obi' q q̄tuor debēt esse mādata. dicēdū q i mādato ,p̄ximi satis idudit dilectō sui. ⁊ q: ad h ē hō ordinat' p nā3. nō oportuit ad h hic idici p ṗceptū.

c Dilectiõis aũt dei mod⁹ insinuaẽ cũ dicit. ex toto corde.i. ex toto intellectu. Ex tota aĩa.i. ex tota volũtate. Ex tota mẽte.i. ex tota memoria. vt oẽs cogitatiões. ⁊ omnẽ vitã. ⁊ omnẽ intellectũ i illũ ↄferas a q̃ habes ea q̃ ↄfers. Hec dicẽs nullã ptẽ vite nr̃e reliqͥt q̃ vacare debeat. ſ quicq̃d venerit i animũ illuc rapiaẽ q̃ dilectiõis imper⁹ currit. ⁊ diligere deũ ꝓpter se mod⁹ ẽ diligẽdi ꝓpter deũ. ⁊ sunt isti duo modi diligẽdi deũ vt quibusdã placet.

Inquirit vtrũ ille modus in via impleaẽ. g

Illud aũt p̃ceptũ nõ penit⁹ impleẽ ab hoĩe i hac mortali vita. ſ ex pte nõ ex toto. q: ex pte diligim⁹ sicut ex pte cognoscim⁹. in futuro aũt implebiẽ ex toto. Vñ Aug⁹. Cũ adhuc ẽ aliq̃d carnalis ↄcupiẽ. nõ oĩni mõ ex tota aĩa diligiẽ de⁹. Caro aũt nõ dr̃ ↄcupiscere nisi q: aĩa carnaliẽ ↄcupiscit. Cũ aũt venerit qȭ pfectũ est. vt destruaẽ qȭ ex pte est.i. vt iã nõ ex pte sit ſ ex toto. charitas nõ auferẽ. ſ augebiẽ ⁊ implebiẽ. In q̃ plenitudine illud p̃ceptũ charitatis implebiẽ. diliges dñm deũ tuũ ex toto corde ⁊c̃. Tũc erit iustus sine peccato. q: nulla erit lex repugnãs mẽti. Tũc prorsus toto corde. tota aĩa. tota mẽte. diliges deũ qȭ est sũmũ p̃ceptũ Sed cur p̃cipiẽ homi ista pfectio cũ in hac vita eam nemo habeat? q: nõ recte curriẽ si quo currẽdũ est nesciaẽ. Quõ autẽ scireẽ si nullis p̃ceptis oñdereẽ. Ecce habes cur illud p̃ceptũ ẽ qȭ hic penit⁹ impleri nõ põt. impleẽ tñ ex pte. s. ƀm pfectionẽ vie. Alia ẽ eñ pfectio currẽtis. alia pueniẽtis. Facit h̃ mãdatũ vt cursor. qui deũ ante oĩa ⁊ p̃ omib⁹ diligit. nec tñ oĩno pficit.

Ostẽdit qualiter vnũ p̃ceptum charitatis in altero impleaẽ. h

Cũ aũt duo sint p̃cepta charitatis. ꝑ vtroq₃ sepe vnũ poniẽ. nec imerito. q: nec de⁹ sine ꝓximo. nec ꝓxim⁹ sine deo diligi põt. Vñ ap̃lus. Oĩne mãdatũ legis dicit instaurari.i. ↄtineri ⁊ impleri in hoc ꝟbo. Diliges ꝓximũ tuũ sicut teip̃m. Et xp̃s dilectionẽ ꝓximi speciali⁹ cõmemorat dicẽs. Mãdatũ nouũ do vobis vt diligatis inuicẽ sicut dilexi vos. vbi illud mai⁹ mãdatũ dilectiõis dei videẽ p̃termissũ₃. ſ bñ intelligẽtib⁹ vtrũq₃ inueniẽ in singulis. quia qui diligit deum nõ potest eũ cõtemnere quẽ deus p̃cipit diligi. Et q̃ diligit ꝓximum. quid in eo diligit nisi deum. Ipsa est dilectio ab omni mũdana dilectione discreta. Quã distinguens

Aug. de pfecta iusticia.

Gal. v.

Johã. xiij.
Aug⁹. super Johã.

në diuinã. Ad illȭ qȭ obycitur q̃ diligit ꝓximũ legez ipleuit. dicendũ q̃ ap̃lus loquiẽ de impletiõe secũde tabule. Prefecta in mãdato de dilectione ꝓximi. includiẽ mãdatũ de dilectõne dei. Quis eñ vnũ i altero includaẽ. nõ tñ põt inferri q̃ vnũ ab altero nõ distiguaẽ. hoc eñ est ꝓpter connexionẽ ⁊ ordinem q̃ nõ excludit distinctionem

4 c Dilectiõis aũt dei mod⁹ insinuaẽ cũ dr̃ ex toto corde.i. ex toto intellectu. Ex tota aĩa.i. ex tota volũtate. Ex tota mẽte.i. ex tota memoria. Coñ. Diligẽ ptinet ad affectũ nõ ad intellectũ. g̃ male dr̃ diligere ex intellectu ⁊ memoria Itẽ Berñ. de amore dei. q̃d ẽ amor nisi vehemẽs ⁊ bñ ordinata volũtas. g̃ videẽ q̃ ex q̃ dixit ex tota aĩa. superfluit addere alias ↄditiões. Itẽ beatus Joh. nõ ponit nisi duas ↄditiões. j. Jo. iij. Diligam⁹ ope ⁊ veritate. g̃ videẽ q̃ i istis tribus ↄditionib⁹ sit supfluitas. Itẽ videtur q̃ sit diminutio. q: Deuẽ. vj. ponitur ista ↄditio ex tota fortitudine q̃ nõ poniẽ hic. Itẽ Marci. xij. addiẽ ista ↄditio preter ↄditiões p̃dictas ex tota virtute. g̃ videẽ q̃ ibi sit diminutio vel hic supfluitas. Silr Luce. x. addiẽ ista ↄditio. Ex omib⁹ virib⁹ tuis. q̃riẽ g̃ de illoꝝ triũ distinctiõe. ordine. numero. ⁊ sufficiẽtia. R̃ₒ dicẽdũ q̃ q̃uis charitas imediate respiciat actũ ↄcupiscibil. circa quẽ p̃mo consistit. nihilominꝰ tñ act⁹ illaꝝ viriũ respicit vt disponẽtes. Vñ oẽs vires aĩe q̃dã mõ ordinaẽ ad ipaꝫ dilectõeꝫ sic ad id qȭ h₃ rõnẽ cõpletã respectu oĩm viriũ Et qm̃ supiores vires aĩe tres sunt. iõ tres apponuẽ ↄditiões. Et rursus q: ternari⁹ viriũ aĩe dupliciẽ h₃ distingui. ita q̃ vn⁹ illoꝝ modoꝝ nõ discordat ab alio. iõ ↄditiões circa actũ diligẽdi respiciẽtes vires aĩe duplici mõ apponi ⁊ distingui hñt. Vno eñ mõ distinguũẽ vires aĩe ƀm q̃ i eis ↄsistit imago. ⁊ dicũẽ i mẽte eẽ tres psone. vi₃. memoria. intelligẽtia. ⁊ volũtas. ⁊ sic ƀm istas tres vires apponuntur tres ↄditiões q̃ꝝ vna respicit intelligẽtiã. s. ex toto corde. Altera volũtatẽ. s. ex tota aĩa. Tercia memoriã. s. ex tota mente. Et sic assignantẽ iste tres cõditiones in Math. xxij. Et exponunẽ ab Aug. sic. Ex toto corde.i. ex toto intellectu sine errore. Ex tota anima.i. ex tota voluntate sine cõtradictiõe. Ex tota mente.i. ex tota memoria sine obliuione. Alio modo distinguunẽ vires anime in rõnalem. irascibilem. cõcupiscibilem. ⁊ ƀm hoc tres apponunẽ cõditiones. quarũ vna respicit rõnalem. videlic₃ ex toto corde. Alia cõcupiscibilem. videlic₃ ex tota aĩa. Et tercia irascibilẽ. videl₃ ex tota fortitudine. Et sic assignãẽ i Deut. vj. Et exponiẽ a Berñ. sic. Ex toto corde.i. sapiẽter. ex tota anima.i. dulciter. ex tota fortitudine.i. fortiter. vt non seducamur fallacijs. non abducamur blandicijs. non frãgamur iniurijs. Et ad hec tria reduci pñt illa tria q̃ tãguntẽ. j. Thimo. j. ex corde puro. cõsciẽtia bona. et fide nõ ficta. Nec est in istis aliq̃ repugnãtia. ꝑ eo q̃ potẽtia irascibilis ⁊ ipsa

dñs ait. sic dilexi vos. Quid enim nisi deũ dilexit in nobis. nõ quẽ habebam⁹ sed vt haberem⁹. Sicut medicus egrotos. et qd i eis diligit nisi salutẽ quã cupit reuocare. nõ morbũ quẽ venit expellere. Sic et nos inuicẽ diligam⁹. vt quãtũ possum⁹ inuicẽ ad habendũ i nobis deũ ex dilectiõe attraham⁹. Sed q̃ hac dilectiõe diligẽda sint iã inqram⁹. Nõ enim oia vt ait Aug⁹. quibus vtendũ est diligẽda sunt. sed ea sola q̃ vel nobiscũ societate quadã referunt in deũ sic est hõ vl' angel⁹. vel ad nos relata. bñficio dei p nos indigẽt. vt corpus qđ ita ꝑcipiendũ est diligi vt ei ordinate prudẽter q̃ ꝯsulat.

Aug⁹. in lib. de doc. xpia. Diligẽdus ẽ hõ angel⁹. corp⁹.

memoria cõformant in actu. et iõ vna virt⁹ est vtriusq; reformatiua. et vna dos vtriusq; ꝑfectiua. et vna respicit ꝑncipalit. et aliã ex ꝯsequẽti. et iõ vbi dicit in Deut. ex tota fortitudie. i Matheo di ex tota mẽte. Et hec est rõ q̃re hec cõditio ex tota mẽte vltio loco ponit. et sic p3 sufficiẽtia numer⁹ et distictio illoꝝ q̃ assignãt circa modũ dilectõis. et q nihil ẽ supfluũ. nihil diminutũ. p3 etiã solutio obiectoꝝ.

Ad intelligentiã hui⁹ partis sm duo q̃ tangit mgr incidit hic questio circa duo ꝑncipalit. Primo enim querit de ipa charitate q̃tum ad habitũ. Secũdo do q̃rit de eadẽ q̃tũ ad eius actũ et modũ. Circa ꝑmũ sex pñt queri. Primũ est vtrũ charitas sit habit⁹ creatus. Secũdũ vtrũ sit habit⁹ vtuosus. Terciũ vtrũ sit habit⁹ ab aliys vtutib⁹ distinct⁹. Quartũ est vtrũ sit habit⁹ in scipo indiuisus. Quit⁹ est vtrũ sit habit⁹ mere gratuit⁹. Sextũ et vltimũ vtrũ habitus aliqñ informis an semꝑ formatus. Et qm̃ duoꝝ ꝑmoꝝ veritas satis haberi põt ex his q̃ i ꝑmo libro sunt determiata vbi ostensum est q charitas sit virtus creata. Ideo nũc restat determiare alia q̃tuor sequẽtia. Questio. j. de quatuor. a

Utrũ charitas sit habit⁹ ab aliys virtutib⁹ distinctus. aut oib⁹ virtutib⁹ cõis et generalis. Et q sit habitus omibus cõis videt ꝑmo aucte apli. j. Cor. xiij. vbi aplus dicit. Charitas patiens est. benigna est et̃c. et enumerat ibi. xv. opa virtutũ. Sz quicqd h3 in se actus oim vtutũ est cõe et vlẽ ad oẽs virtutes. habit⁹ aũt charitatis ẽ huiõi sm q in ꝑcedẽti aucte habet. ergo omibus vtutib⁹ est cõis. Itẽ Hieronym⁹ vt dicit cõplectar omnẽ diffinitionẽ vtutis. Virt⁹ est charitas q diligit oĩe diligẽdũ. sed cũ diffinitio et diffinitũ sint equalis ambit⁹. et virt⁹ sit generalis ad oẽs virtutes. videt silr q et charitas. Itẽ Aug⁹. de ciui. dei. et Berñ. de dili. do. dicũt q virtus nõ est aliud q̃ ordo amoris vel amor ordinat⁹. cũ ergo amor ordinat⁹ nihil aliud sit q̃ charitas. et ois virt⁹ nihil aliud sit q̃ amor ordinat⁹. ois virtus ẽ charitas. ergo charitas nõ ẽ ab aliys virtutib⁹ distincta. Itẽ sicut se h3 ꝑceptũ charitatis ad alia ꝑcepta. sic se h3 habitus charitatis ad alios habit⁹ virtutũ. sed ꝑceptũ charitatis oia alia precepta cõprehendit sicut dicit Ro. xiij. Qui diligit ꝓximũ legẽ impleuit. ergo videt q habit⁹ charitatis cõtineat in se habit⁹ oim virtutũ et nõ sit ab aliys distinctus. Itẽ sicut se h3 obiectũ charitatis ad obiecta aliaꝝ virtutũ. ita se h3 habit⁹ charitat' ad alios habitus. sed obiectũ charitatis est bonũ sub rõne boni simpliciter. si ergo hoc est cõe obiectis oim aliaꝝ virtutũ. videt q habit⁹ charitatis sit cõis omib⁹ aliys habitib⁹. Itẽ qui h3 dilectionẽ charitatis in via h3 oĩe qđ necessariũ est ad meritũ. q2 dicit Aug⁹. Tene charitatem et fac quicqd vis. Silr q h3 dotẽ fruitiõis correspõdentẽ charitati in patria h3 sufficiẽtissimũ ꝑmiũ. frui enim sm q dicit Aug. est amore inherere. ergo si charitas inchoata sufficit ad meritũ. et charitas ꝯsũmata sufficit ad ꝑmiũ. videt q hita charitate. aut cetere virtutes supfluãt. aut ipa nõ differt ab habitib⁹ aliaꝝ virtutũ. Sz ꝯstãs est q alie vtutes nõ supfluũt. restat ergo q ipa ab aliys vtutib⁹ nõ distinguit. Sed 3. j. Cor. xiij. Nũc manẽt fides. spes. charitas tria hec et̃c. Qđ recte ꝯnumerat et supponit aliys vtutib⁹. distinguit ab aliys vtutib⁹. sed charitas ꝯnumerat et supponit aliys vtutib⁹. ergo ab illis distiguit. Itẽ hoc ipm oñdit ab obiecto. q2 sic fides respicit deũ sb rõne veri. et spes sb rõne ardui. sic charitas sb rõne boni. Si ergo bonũ sb rõne boni. et verũ sb ratõne veri. dicũt diuersas rõnes mouẽdi. q2 sm diuersitates rõnis mouẽdi ẽ distictio in actib⁹ et hitib⁹. videt ergo q charitas differat ab aliys theologic' vtutib⁹. ergo multo forti⁹ ab aliys. s. cardinalib⁹. Itẽ hoc ipm oñdit ab actu ꝓprio. q2 ꝯstãs ẽ q diligere. credẽ. et sꝑare. act⁹ sunt diuersi loquẽdo formalit. Si ergo penes diuersitatẽ actuũ ꝑncipaliũ necesse est eẽ diuersitatẽ habituũ. videt q necesse sit ponẽ habitũ charitat' ab hitib⁹ aliaꝝ vtutũ differre. Itẽ penes diuersitatẽ subiectoꝝ ẽ diuersitas ꝓprietatũ. sed sicut fides ẽ in rõnali. et spes i irascibili. sic charitas et amor i ꝯcupiscibili. si ergo vis ꝯcupiscibilis distincta est ab aliys virib⁹. necesse ẽ q hit⁹ charitat' distinct⁹ sit ab aliys hitib⁹. Itẽ hoc ipm oñdit p cõꝑatione ad suũ oppositũ. q2 viciũ directe oppositũ charitati distiguit ab aliys vicijs. vtpote odiũ ab ifidelitate et desꝑatiõe. Si ergo distinctio maloꝝ et vicioꝝ ẽ rõne bonoꝝ q̃bus opponũt. cũ sint ꝑuatiões. vr̃ q si viciũ charitati sit oppositũ q ab aliys vicijs distiguat. ꝯsilr etiã hit⁹ charitatis ab aliys hitib⁹. Itẽ hoc ipm oñdit p cõꝑatione ad ꝑmiũ. q2 q̃ncũq; aliq sic se hñt q qñ vnus ꝑficit aliꝗ euacuant. necesse ẽ illos hit⁹ p ẽntiã differre. sed habit⁹ charitat' i patria ꝑficit et ꝯsũmat. habit⁹ vo fidei et spei euacuant. sicut dicit mgr et hab itũ ẽ in distinctiõe ꝑcedẽti. ergo necesse ẽ charitat' hitũ ab habitib⁹ aliaꝝ vtutũ distiguí. R̃⁰ ad ꝑdictoꝝ intelligẽtiã ẽ notãdũ q circa hoc reꝑit triplex mod⁹ dicẽdi. Quidã enim dicere voluerũt q charitat' hit⁹ ẽ ab aliys habitib⁹ indistinct⁹. ꝓpter ipoꝝ habituũ ẽntialẽ vnitatẽ. dixerũt enim ipos habit⁹ vtutũ abinuicẽ nõ differre p ẽntiã. sed sola relatiõe ad act⁹. et hoc ipm dixerũt de potẽtijs aie. Et q sint vnũ p ẽntiã int̃ se inuicẽ. ꝓbare nitunt p mutuã ipsoꝝ habituũ denotationẽ. Cũ enim forme dispate nullo mõ possint seipas denotare. et vna virtus alias denominet. vt iusticia est prudẽs. prudentia est iusta. fides amat. et charitas credit. impossibile est habit⁹ virtutũ ẽntialiter inter se differre. Ex hac eadem ratõne cõcludere voluerũt q non differant a charitate. cũ charitati attribuant q̃si omniũ virtutũ

actus. sicut dicit aplus. j. Cor. xiij. Et hoc ipm dicit sensisse Aug. in li. de morib⁹ eccle vbi sic diffiniens virtutē. nihil oino eē vtutē affirmauerim nisi sūmū amorē dei. Nā illud qd̄ q̄driptita dī virt⁹. ex ipi⁹ amoris q̄ternario affectu (quātū intelligo) dicit. Sʒ quātūcūqʒ hoc innuerēt auctes ponere. tn̄ oēs habit⁹ vtutū a se inuicē nō differre nisi sola relatiōe nō videt cōsonū rōni. nec etiā doctrine cōi. Qr eīn diuersitas sit i potētijs aie ꝛ ipaꝝ habitib⁹ manifestat ipa diuersitas actuū ꝛ obiectoꝝ. Et ꝓpterea cū vna virt⁹ denomiet aliā. vel actus vni⁹ attribuit alteri. hoc nō est intelligendū fieri ꝓpter oimodā ipoꝝ habituū indifferētiā. ſ ꝓpter mutuā circūincessionē ꝛ cōcomitātiā. sicut dicim⁹ de potētijs aie q̄ se inuicē circūincedāt ꝛ supra se mutuo reflectant, nō qr oino idē sunt. ſ qr cū sint i codē. ꝛ pn̄t reflecti sup illō in q̄ sunt. qr aīa intelligit se ꝛ amat se p pn̄s. ꝛ supra seinuicē reflectunt. Et ꝓpterea qr reflectio nō tn̄mō fit ꝓpter oimodā indiuisionē cōuenientie. verūetiā ꝓpter circūincessionē cōcomitātie. ideo nō cogimur ponere nec potētias aie nec habit⁹ ſm id q̄ sunt ab inuicē nō differre. Nec Aug. in li. de morib⁹ eccle vult dicere illō. ſ oēs vtutes alias vult ad charitatē tanq̄ ad fundamētū reducere. sine qua alie virtutes nō sunt vere vtutes. qr ad verā beatitudinē nō pducūt. Est ꝛ hic ali⁹ mod⁹ dicendi. videlicʒ q̄ charitas ab alijs virtutib⁹ nō distinguit ꝓpter ipi⁹ generalitatē. Voluerūt eīn quidā dicere q̄ ipa vis cōcupiscibilis diffundit p oēs alias vires. ꝓ eo q̄ oēs alias vires aie appetūt obiecta sua. Vn̄ amor repit i omnib⁹ virib⁹ vt dicūt. ꝛ amor ordinat⁹ i oib⁹ virtutib⁹. ꝛ qr charitas non est aliud q̄ ordo amoris. hinc ē q̄ dicere voluerūt charitatē ob suā generalitatē nō distingui ab alijs vtutib⁹. Sed nec illud videt rōnabile vsqʒquaqʒ. nec ꝯuenienter dici. cū aplus eā distinguat ab alijs. nec rō quā assignāt multū est efficax. ꝓ eo q̄ ꝯcupiscibilis ita ē vis in se distincta ſm q̄ rōnalis ꝛ irascibilis. vn̄ q̄ actus ꝯcupiscibilis ad actū aliarū viriū cōcurrit. hoc nō est ꝓpter identitatē ꝛ indiuisionē i eēndo. ſ ꝓpter simultatē ꝛ ordinē in mouēdo.

6 Vn̄ generale siue vniuersale ꝯsueuit aliq̄d dici dupliciter. vel ꝓpter cōitatē in p̄dicando. vel ꝓpter cōitatem in causando. sicut sol dī causa vlis. nō qr de alijs causis inferiorib⁹ p̄dicat. ſ qr alias adiuuat ꝛ mouet. Et ideo sicut possibile ē q̄ aliq̄d habeat rōnē generalis motoris respectu alioꝝ. ꝛ tn̄ in se sit vnū. ꝛ distinctū i causis nālib⁹. sicut repiri ꝯtingit in aie potētijs ꝛ virib⁹. ideo q̄uis volūtas imperet alijs virib⁹ aie. ꝛ charitas alijs virtutib⁹. nō oportet ꝓpter hoc ponere q̄ ab eis nō distinguat. Terci⁹ vō mod⁹ dicendi cōis ꝛ vsitat⁹. rōni ꝛ auctib⁹ satis cōson⁹ ē. q̄ charitatis habitus ē ab habitib⁹ aliaꝝ vtutū distinct⁹, sicut innuit aplus. Et eius distinctio ab habitib⁹ alijs pōt colligi ex multiplici ipius cōparatione sicut in opponēdo fuit demōstratū. Primo vicʒ ex cōparatiōe ad obiectum. qd̄ sub rōne mouēdi ab alijs distinguit. Secūdo per cōparationē ad actū. qr differt ab actib⁹ aliaꝝ. Tercio p cōparationē ad subiectū ꝓpriū. Quarto p cōparationē ad oppositū qd̄ ei determinate opponit ita q̄ nō habitib⁹ aliaꝝ. Quīto p cōparationē ad p̄miū in q̄ pficit cū habit⁹ spei ꝛ fidei euacuat. Sexto vō ꝛ vltimo p cōparatōeʒ ad suū pncipiū qd̄ repsentat. Cōsistit eīn imago recreatiōis in trib⁹ virtutib⁹ theologicis ꝛ vnitate grē. sicut imago creatiōis in trib⁹ potētijs ꝛ vnitate subē. Si ḡ ipse potētie ad hoc q̄ sint recte imago a seinuicē discernunt. ꝛ vna de altera nō p̄dicat. ſ i tribus vtutib⁹ theologicis repit silr rō cuiusdā imaginis. oportunū est ponere ipas adinuicē distinctas eē. Cōcedendū ē igit habitū charitatis distinctū eē ab habitib⁹ aliaꝝ vtutū. cōcedende sūt etiā rōnes q̄ hoc ōndūt.

7 Ad illud vō qd̄ p̄mo obijcit in cōtrariū de auctē apli pʒ solutio ex iā dictis. qm̄ actus aliaꝝ vtutū attribuūt ipi charitati nō sicut elicēti ſ sicut imperanti. ꝛ sicut motori p̄mo nō sicut motori imediato. Et ideo. ex h̄ n̄ pōt ꝯcludi q̄ charitas ab alijs vtutib⁹ n̄ distinguat. qr n̄ hʒ gn̄alitatē ad illas i p̄dicādo ſ solū i mouēdo.

8 Ad illud qd̄ obijcit de auctē Hieronymi q̄ virt⁹ nō ē aliud q̄ charitas. dicendū q̄ p̄dicatio illa ē p̄dicatio causalis. Ideo eīn oēs vtutes diffiniri pn̄t p charitatē. qr amor charitat(is) dat ei rōnē merēdi. q̄ ablata nō ē ꝓprie loquēdo dicēda virt⁹ eē in aīa.

9 Ad illud qd̄ obijcit p auctēʒ Aug. dicēdū silr q̄ notificatiōes ille ꝛ ꝯsiles p cām date sunt. Et si tu q̄ras p qd̄ gen⁹ cause. Rn̄deri pōt q̄ charitas i mouēdo quodā mō hʒ rōnē efficiētis. quodāmō formalis. quodāmō finalis. Amor aūt charitat(is) alijs vtutib⁹ vt in actus suos excāt imperat. ꝛ impādo informat. ꝛ facit eos meritorios. ꝛ informādo iūgit fini ꝛ in ipso q̄etat. dū facit nos adherere deo ꝛ ipo frui. ꝛ iō merito virt⁹ gratuita p charitatis amorē est diffiniēda. Posset etiam aliter dici q̄ amor ille q̄ cadit i diffinitiōe vtutis gn̄aliter nō est amor charitatis q̄ est vna de vtutib⁹ theologicis. ſ est amor oib⁹ ceteris vtutib⁹ cōis ꝛ gn̄alis. Et ideo in ꝓcessu illo ē sophisma ꝯn̄tis a superiori ad inferius affirmādo.

10 Ad illud qd̄ obijcit q̄ p̄ceptū charitatis comp̄hendit oē p̄ceptū. dicendū q̄ non cōprehēdit ea p oimodā identitatē. sed p quādā reductionē. oia eīn p̄cepta reducunt ad illā. ꝛ i illis cōsūmant, ꝛ ideo ex hoc nō pōt cōcludi q̄ habit⁹ charitatis sit alijs cōis nisi solū p radicationeʒ ſm q̄ dicit Greg. q̄ p̄cepta sunt multa p diuersitatē opis. ꝛ vnū in radice dilectiōis. qr quicq̄d p̄cipit. in sola charitate radicat. hoc aūt nō est qr sol⁹ charitatis sit exequi p̄cepta vniūsa. ſ qr alie vtutes sine charitate nō exequūtur diuina p̄cepta ſm acceptatōeʒ diuinā.

11 Ad illud quod obijcit q̄ obiectū charitatis cōmune est obiectis aliaꝝ vtutū. Rn̄dendū ē p interemptōeʒ. qr obiectum charitatis nō est quodcūqʒ bonū. sed bonū summū ꝛ bonum sub ratiōe boni. ꝛ ita obiectū charitatis distinguit ſm substantiā ab obiectis virtutum cardinaliū. que habent obiectū creatū. ab obiecto vō aliarū virtutū theologicarū ſm substantiā nō distinguit sed ſm rationē mouendi. que quidem ratio mouendi facit diuersitatē in actu ꝛ habitu ꝛ potētia substantie mote. sicut patet. quia q̄uis vnum ꝛ idem sit verū ꝛ bonū. tamē cognitio ꝛ affectio. ꝛ potentia cognitiua ꝛ affectiua. ꝛ habitus scientie ꝛ virtutis habent adinuicē differentiaʒ.

12 Ad illud quod obijcit q̄ charitas sufficit ad p̄miū ꝛ ad meritū. dicendum q̄ charitas dicitur sufficere ad meritum ꝛ ad p̄miū ꝓpter connexionē aliarū virtutū ꝛ totū. Qui eīn habet charitatē habet alias virtutes. ꝛ qui habet totem sibi correspondentē habet alias totes. ꝛ ita sufficientiā in merito ꝛ p̄mio. nō ratiōe charitatis tn̄. sed ratione aliarū virtutū annexarū. Et ideo ex hoc nō potest cōcludi q̄ alie virtutes superfluant. vel q̄ charitas sola sit virt⁹ ab alijs nō distincta. pro eo q̄ nō habet sufficientiā per se sola sed ꝓut est cum alijs coniuncta. Et per hoc patet q̄ non potest alicis sufficiētie

uefferi nisi speret ꝛ credat. nunq̄ aūt pōt aliq̄s ex ep-
pedit⁹ ꝛ habilitat⁹ ad credendū ꝛ sperandū nisi me-
. ante fidē ꝛ spē. similiter circa votes p̄nnq intelligen
dum est.

Questio. ij. b

Utrum habitus charitatis sit vnus indiuisus an ꝑ
spēs multiplicat⁹. Et q̄ habeat ꝑ species multiplica-
ri videt̄ p̄mo ꝑ obiecta. qm̄ circa diuersa volita ꝛ ob-
iecta diuerse sunt voluntates. Sicut em̄ vult Aug⁹.
volūtates diuersificant̄ fm̄ volita. sed charitas est
amor dei ꝛ ꝓximi. Si ḡ deus ꝛ ꝓxim⁹ distāt distan-
tia infinita. necesse est habitum regulantē animū ad
amandū deū ꝛ ꝓximū esse aliū ꝛ aliū. Itē hoc ip̄m
ostendit̄ ꝑ p̄cepta. q: vbi sunt diuersa p̄cepta diuersi
sunt habit⁹ abilitātes animā ad illa p̄cepta implēda.
maxime cum ip̄is p̄ceptis p̄cipiunt̄ opa virtutū. si ḡ
circa actū charitatis duo cōsistunt mādata. videt̄ q̄
virtus charitatis nō sit vna. Itē hoc ip̄m ostēdit̄ ꝑ
modos diligēdi. Alli⁹ em̄ est modus diligēdi deum q̄
ꝓximū. Deū em̄ debet vnusq̄sq̄ diligere plus q̄ se ex
toto corde. ꝓximū sicut seip̄m ꝛ ex pte. Si ḡ habit⁹
virtutis dat̄ ad mouendū actū. cū ali⁹ ꝛ ali⁹ sit hinc
ꝛ inde modus. alius ꝛ alius erit hinc ꝛ inde habitus.
Itē hoc ip̄m ostēdit̄ ꝑ silr̄. q: sapiā q̄ est de eternis
alius est habit⁹ ꝛ aliud donū q̄ scia q̄ est de tpalibus.
Et similit̄ latria q̄ est cultus dei. est alia virt⁹ q̄ dulia
que est amor ꝓximi. ergo pari rōne alia ꝛ alia virtus
erit q̄ diligit̄ ꝓxim⁹ ꝛ qua diligit̄ deus. Item plus
differt vita actiua a cōtemplatiua q̄ opatiōes eiusdē
vite ad seinuicē. ḡ similit̄ plus differt virtus q̄ dirigit
hoiem ad vitā cōtemplatiuā ab ea q̄ dirigit ad vitā
actiuā. q̄ due v̄tutes q̄ dirigūt ad vitā ꝯtemplatiuā.
Sed charitas fm̄ q̄ est amor dei dirigit ad vitā cōtem
platiuā. ꝓut est amor ꝓximi ad vitā actiuā. Cū ergo
charitas fm̄ q̄ est amor dei differat a fide. licz vtraq̄
sit virt⁹ dirigēs ad vitā ꝯtemplatiuā. videt̄ mul
to forti⁹ q̄ amor dei ꝛ ꝓximi abinuicē distinguant̄.
Itē amor amicicie ꝛ amor cōcupiscētie sunt diuer
se spēs amoris. ꝭ charitas amat deum amore ꝯcupie.
q: facit deū desiderare ꝛ appetere. ꝓximū vo amore
amicicie. Si ḡ ille sunt diuerse affectiōes ꝛ diuerse di
lectiones. videt̄ q̄ virtus charitatis habeat multipli
cari ꝑ spēs. Sed cōtra. sicut vna ē summa veritas.
sic vna ē summa bonitas. q: sicut fides oino assentit
summe veritati. ꝛ ꝓpter illam credit quicq̄d credit. sic
charitas oino adheret summe bonitati. ꝛ ꝓpter illam
amat quicq̄d amat. ḡ sicut fides est vna virt⁹ ꝛ vnus
habitus respectu credendoꝝ. ita ꝛ charitas respectu
amandoꝝ. Itē sicut se habet rationalis ad verū. ꝛ
irascibilis ad arduū. sic cōcupiscibilis ad bonū. ꝛ sicut
alie due vires habēt vnitatē in se. sic ꝛ ip̄a ꝯcupiscibi-
lis. sed rōnalis in credendo verū nō hꝫ pfici nisi vna
virtute. silr̄ ꝛ irascibilis in expectādo arduū. ergo silr̄
videt̄ q̄ cōcupiscibilis in amādo bonū nō habeat ni
si vnā solā virtutē. sed hec ē charitas. ergo ꝛc. Itē
quāto aliquid est magis vnitiuū tanto magis habet
in se vnitatem. sed virtus charitatis inter ceteras vir
tutes est p̄cipue vnitiua. cum ip̄a sit vinculū pfectio-
nis. sicut dicit̄ ad Colo. iij. ergo videt̄ q̄ charitas inter
ceteras virtutes teneat vnitatem. ergo nō habet sub-
diuidi ꝑ alias species. Item in omni genere i quo
ꝯtingit reperire ordinem motorū. necesse est esse statū
in vno. sed charitas omnibus virtutibus anime im-
perat ꝛ omnes mouet. tam theologicas q̄ cardina-
les. ergo necesse est ipsam habere vnitatem. non ergo
multiplicat̄ ꝑ species. R⁹ dicendū q̄ habitus cha
ritatis est vnus ꝛ indiuisus fm̄ speciē licz fm̄ nume-
rū plurificet̄. i. diuersis em̄ animab⁹ plures sunt cha-
ritates. cū habitus ꝛ accidētia numerent̄ penes sub-
iectū. in omnib⁹ aūt in quib⁹ est. est vna charitas spē.
ꝓpter hoc q̄ vnitas habit⁹ venit ab vnitate obiecti. ꝛ
actus p̄ncipalis. ꝛ hoc quidē est reperire in charitate si
quis diligēter velit attēdere. Actus em̄ charitatis est
diligere. diligere autē idē est qd̄ velle bonū. cum ergo
charitas diligit aliquē. bonum optat ei quem diligit.
istud autē bonū qd̄ charitas optat vnū solum est. vi-
delicz bonū eternū ꝛ bonū summū. Istud aūt summū
bonū aliqñ homo ꝑ charitatem optat deo. aliqñ sibi.
aliquando ꝓximo. Scdm̄ q̄ optat ip̄m ipi deo dicit̄
diligere deū. q: vult q̄ ip̄e deus sit summū bonū. ꝛ q̄
habeat omne bonū ꝑ essentiā. Scdm̄ q̄ optat illud
ꝓximo. sic dicit̄ diligere ꝓximū. q: vult q̄ habeat il-
lud bonū per gratiā ꝛ gloriā. scdm̄ q̄ optat illud sibi.
sic dicit̄ diligere seip̄m. Generaliter ḡ in actu dilecti-
onis ip̄ius charitatis vnū est bonū optatū. licz mul-
ta sint quib⁹ illud bonū optat̄. ꝛ illd̄ ē obiectū p̄nci-
pale ip̄ius habitus diligendi. quoniā ipsum ꝓpter se
optat̄ a charitate. ita q̄ habet rationē obiecti p̄inci-
paliter mouentis. ꝛ finis quietātis. ꝛ q: illud est vnū
solum siue compet̄ ad se. siue compet̄ ad eum q̄ ha-
bet charitatē. siue ad eius ꝓximū. hinc est q̄ charita-
tis habitus habet esse vnus. Unde concedende sunt
ratōnes que hoc ostendūt. Ad illud vo quod p̄mo
obiicit̄ i contrarium q̄ obiecta sunt diuersa iam patet
rn̄sio. q: licz charitas diligat ꝓximū. tamen ꝓximus
nō est p̄ncipale obiectū. sed etiā illud ad quod p̄inci
pale obiectū charitatis operat̄. Quia enim ꝓximus
imago est dei. ꝛ capax ip̄ius dei. ideo virtus charita-
tis que desiderat summū bonū haberi ab omni eo q̄
potest ip̄m hēre ꝛ ip̄o frui. appetit summū bonū a ꝓxi
mo haberi sicut ꝛ ab eo in quo est. ꝛ hoc nō est aliud
q̄ amare ꝓximū ꝑ charitatis affectum. Et si obiicias
q̄ charitas nō tm̄ facit q̄ hō velit ꝓximo bonum qd̄
deus est. sed etiā omne aliud bonū. dicendū q̄ hoc nō
est p̄ncipaliter ꝛ elicitiue. ꝭ quasi cōiter ꝛ imperatiue. ꝛ
hoc manifestabit̄ infra magis apte cū aget̄ de his q̄
sunt diligenda ex charitate. Ad illud qd̄ obiicit̄ q̄
duo sūt p̄cepta charitatis. dicendū q̄ illa duo p̄cepta
nō sunt diuersa formaliter sed solum materialiter. q: vnū
illoꝝ claudit̄ i altero fm̄ q̄ magr̄ dicit in lr̄a. Et ꝓpter
h̄ nō sequit̄ q̄ habit⁹ charitat diuersificet̄ fꝫ formā.

Ad illud qd̄ obiicit̄ de diuersitate modoꝝ. dicēdū
q̄ diuersitas illoꝝ modoꝝ ē ex diuersitate opationū
illi⁹ summi boni qd̄ pōt diligi vel optari sibip̄i. ꝛ pōt
optari creature q̄ nata ē in potētia btificari. vn̄ diuer
sitas illoꝝ nō venit ex diuersitate p̄ncipalis obiecti. ꝭ
ex varia opatiōe ip̄i⁹. ꝛ ꝓptea nō sequit̄ q̄ sit diuersi-
tas in v̄tute mouente. q: diuersitas ꝯpatiōis obiecti
nō sufficit ad faciēdū hītū diuersificari. Ad illd̄ qd̄
obiicit̄ d̄ sapia ꝛ scia. latria ꝛ dulia. dicēdū q̄ nō ē silr̄.
q: sapia negociat̄ de etnis fm̄ rōnes etnas. ꝛ scia de
tpalib⁹ fm̄ rōnes tpales. ꝛ iō diuersas rōnes habēt
fm̄ q̄s dirigunt̄ ꝛ in actib⁹ suis regulant̄. Sꝫ chari-
tas vnā solā habet rationē mouentē videlicz ipsam
summā bonitatē. que cū sit summe amabilis. ꝛ put ē
i se. ꝛ ꝓut p̄ticipat̄ i creatura. vtroq̄ mō charitas eā
amat. ꝛ sic hꝫ vnā rationē motiuā. ꝛ ꝓptea nō dꝫ sic
diuersificari sicut sapia ꝛ scia. Eodē mō dicēdū d̄ latria

18 ⁊ de dulia sicut in p̄cedētibus est ostēsum dis. ix. Ad illud qđ obijcit de differentia cōtemplatiue ⁊ actiue. dicendū ꝙ cōtemplatiua ⁊ actiua vita nomīat statū siue virtutis exercitiū. Diuersitas aūt status vel exercicij non inducit diuersitatē in habitu. sed diuersitas p̄ncipalis obiecti. Unde eedez virtutes s̄m diuersos status ⁊ diuersum exercitiū dirigūt hoīem in vtraq; vita. sicut fides dirigit hominē in cōtemplationem ⁊ opationem. ꝓpter hoc nō sequit ꝙ charitas eo ꝙ ad actiuā vitam ⁊ cōtemplatiuā dirigat ⁊ habilitet sit

19 virt⁹ duplex. Ad illud qđ vltimo obijcit de amore amicicie ⁊ cōcupiscētie. dicendū ꝙ sicut dictū est in p̄cedentib⁹ de actu cōfidētie ⁊ expectatiōis. ꝙ vn⁹ habet ex altero ortū. ⁊ vnus aliū quodāmō includit. sic amor amicicie quodāmō amorē cōcupiscentie. Qui eñi est amic⁹ alij optat ei aliqđ bonū. ⁊ dū optat illđ bonū. ⁊ ip̄m bonū optatū facit cōcupiscere ⁊ eidē facit adherere. Unde sicut spes innitit summe imensitati siue potestati. Sic charitas adheret ⁊ adherē facit summe bonitati. ⁊ ille est ei⁹ actus p̄mus ⁊ vnic⁹. ex quo orit ⁊ in q̄ claudit amor cōcupiscētie ⁊ amor amicicie. Et ꝓpterea sicut spes nō diuersificat ꝓpter actū cōfidentie ⁊ expectatiōis. sic nec charitas ꝓpter actū amicicie ⁊ cōcupiscētie. Qꝛ aūt adherere deo sit actus charitatis p̄ncipalis. Aug⁹. satis exp̄sse dicit i libro de morib⁹ ecclesie. Et ap̄lus. j. Cor. vj. Qui adheret deo vnus sp̄ūs est. Et Dionysi⁹ de diui. noīb⁹. Amorē siue diuinū. siue naturalē. siue intellectualez. vnitiuā quādā dicimus virtutē. ⁊ qꝛ vnū est illud bonū cui p̄ncipaliter charitas vnit. hinc est ꝙ charitat⁹ habit⁹ vnitatē habet sicut p̄us ostēsum est.

Questio. iij. c

Utrū habitus charitatis sit mere gratuit⁹. an aliquid addat vltra gratiā sic habit⁹ aliarū virtutū. Et ꝙ sit idē charitas oīno qđ gratia nihil addens vltra videt ꝑ illud qđ dicit Ambro. Charitas est mat oīm virtutū. qꝛ omnes informat. sine q̄ nulla est vera virtus. sed esse formā virtutū gratuitarū s̄m ꝙ gratuite sunt est ꝓpriū ip̄ius gratie gratū facientis. ergo si hoc competit ip̄i charitati. videt ꝙ in nullo differat a gratia. Item Aug⁹. xv. de trinitate. dicit ꝙ excellētissimū inter dona dei est caritas. sed gratia gratū faciēs est excellentior q̄ gratia gratis data. ergo videt ꝙ si charitas est excellētissima inter cetera dona. ꝙ ꝗ ip̄a sit mere ⁊ pure gratia gratū faciēs nihil habēs vltra. Itē Hugo de sancto Victore. in libro de arra sp̄ōse. Scio anima mea ꝙ amor est vita tua. sed animā viuificare q̄ntum ad esse moris est ꝓpriū ip̄ius gratie gratū faciētis. ergo videt q̄ charitas sit ip̄a gr̄a mere ⁊ pure. Item facere gratū ⁊ acceptū deo est ꝓprie ꝓpriū ip̄sius gratie. sed charitas eoip̄o ꝙ charitas est reddit deo hominē charū ⁊ acceptū. ⁊ opus facit meritoriū. ergo videt ꝙ nihil aliud in se habeat qđ sup gratiā gratū facientē aliquā additionē faciat vel per qđ a gratia differat. Item omnis habitus virtutū qui aliq̄d addit sup gratiā gratū facientē aliquo mō manet cuz culpa. nec tollit totaliter ꝑ peccatū. s; charitas oīno tollit ꝑ culpam. ergo nihil oīno addit sup gratiā. Cōtra Bern̄. de amore dei ca. xj. Volūtas crescit in amorē. amor in charitatē. charitas in sapiētiā. Et paulo post. Nihil eñi aliud est amor. q̄ vehemens in bono volūtas. Per se eñi bona volūtas simplex est affectus. si ergo affectus vehemēs est de essentia charitatis. ⁊ affect⁹ hmōi aliud ē q̄ gr̄a. ergo habitus charitatis addit aliq̄d vltra. Itē nihil generale fit speciale nisi ꝑ aliquā additionē. sed gr̄a generalis ⁊ cōmunis est ad omnē virtutē. charitas autez est specialis virtus. ergo necesse est charitatē aliq̄d addere vltra gratiā. Itē habit⁹ q̄ cōtinue ē in actu suo differēs est ab eo q̄ nō est cōtinue in suo actu. sed gr̄a ē cōtinue in actu gratificādi. charitas aūt nō est cōtinue in actu suo q̄ est diligere. g̊ charitas ⁊ gr̄a aliquo mō differūt. aliquid igit habet in se charitas qđ est a gratia diuersum. cū ergo sit habit⁹ gratuit⁹. videt ꝙ aliquid addat sup ip̄sam gratiā. Itē habitus aliarū virtutū dant ip̄is potentijs ad ip̄arū expeditionē vltra gratiā gratū facientē. s; vis cōcupiscibilis adeo indiget expediri sicut rōnalis. cum sit corrupta ⁊ infecta. si ergo virtus ꝑficiens rōnalem vt fides cōtinet aliquid gr̄e gratis date. videt pari ratōne imo multo fortior charitatē aliquid addere supra gratiā gratū facientē. Itē omnis habitus qui ꝑ assuefactionē ⁊ frequētiā reddit potētiā faciliorē ad actū sine augmento gr̄e gratū faciētis aliquid cōtinet in se p̄ter gratiā gratū facientē. sed charitas est hmōi sicut patet. ergo charitas aliq̄d addit supra gratiā. Preterea probat ꝑ hoc ꝙ tanto habitus est ꝑfectior quāto potentiam reddit faciliorē ⁊ expeditiorē ad actū. Si ergo habit⁹ charitatis aliquo mō potest ꝑficere nō ꝑficiente gr̄a gratū faciēte. necessario oportet ponere ꝙ differat ab

20 ea. R° ad p̄dictorū intelligentiā est notandū ꝙ circa hoc est duplex mod⁹ dicēdi. Quidā eñi dicere voluerūt ꝙ charitas est oīno idem cuz gratia ꝑ essentiā sola relatiōe differēs. dicit eñi gratia inq̄ntū regit ⁊ dirigit volūtatē. ⁊ hoc videt significare ip̄m charitatis nomē. ⁊ ap̄ls videt innuere. ⁊ ratio approbare. Nomē ip̄suz significare videt. qꝛ charitas dicit a charis grece qđ idē ē qđ gr̄a. Uñ cū hec virt⁹ nō habeat aliā noīatōz nisi a gr̄a. nō videt ꝙ aliq̄d supaddat s̄m rē. Ap̄lus eñi hoc insinuare videt cū eam ceteris virtutibus anteponit ⁊ supponit. hoc enim nō faceret nisi magis pure haberet rōnem boni. ⁊ hoc ip̄m ip̄semet innuit ꝙ alie virtutes possunt esse infructuose ⁊ recipe admixtionē mali. charitas v̄o minime. ⁊ ꝓpterea videt charitas s̄m testimoniū ap̄licū esse mera ⁊ pura gr̄a gratū faciēs. cū sit bonū purissimū ⁊ excellentissimū. Ratio etiā approbare videt. qꝛ cū ip̄a voluntas sit sup̄mū in aīa a q̄ pendet tota rectitudo virtū inferiorū. ⁊ que imediate vnit ip̄i deo. ideo vendicat sibi totū p̄ncipiū rectitudinis. ⁊ hic ē ꝙ gr̄a q̄ ꝑficit alias potētias aīe. specialiori mō ꝑficit voluntatē. ꝓpterea licz alias potentias ꝑficiat cū habitu gr̄e gratis date. ip̄am potentiā diligēdi ꝑficiat ꝑ se. ⁊ s̄m ꝙ illaz ꝑficit sic caritas appellat. Et sic videt satis rōnabile dicere ꝙ gr̄a ⁊ charitas idē sunt ꝑ essentiā. ⁊ differētes sola relatiōe. ⁊ rōne illi⁹ relatiōis cōnumerat cū alijs virtutib⁹. ⁊ ab alijs distinguit ⁊ quodāmō specificat. et ꝑ h̄ declinari satis facilit vident rōnes ad oppositū q̄ ostēdūt ꝙ charitas aliq̄d addat supra gr̄az. nō eñi cōcludere videt necessario ꝙ charitas aliq̄d addat absolutū. Uñ ad oīa illa incōuenietia declināda sufficiens videt eē ꝙ addat solū respectū ad opus determinatū. Est ⁊ ali⁹ mod⁹ dicēdi ꝙ charitas vltra gr̄az gratū facientē dicit aliquē habitū q̄ mediāte assuefacit ip̄s potētia diligēdi ad actū ꝓpriū. ⁊ h̄ quidē dicūt eē necessariū. tū ꝓpt̄ eēntialē differētiā q̄ ē int̄ alias virtutes ⁊ charitatē. q̄ quidē nō pōt eē ꝑ diuersitatē q̄ sit i gr̄a gratū faciēte. cū ip̄a sit vna sicut in alijs oīb; est.

tū etiā ꝓpter actus ipsi⁹ specialitatē ⁊ difficultatē respectu cui⁹ requirit̃ hītus specificās ⁊ determinās gratiam ad talē vsum. ⁊ habilitās potentiaꝫ vt exeat in actū suū. Et huic mō dicēdi sat⁹ ꝯcordat auctor bern. q̄ dicit in .xj. ca. de amore dei ꝙ libera volūtas data ē hoi. q̄ cū adiuuāti ꝯcordat. grā virtutis accipit ꝑfectū ⁊ nomē. et amor efficit̃. cū vo sibi dimissa seipsa frui vult. in seipsa patit̃ defectū. et q̄t vicia tot vicioꝝ sortit̃ noia. vt cupiditatis. auaricie. luxurie. Ex quo innuit̃ ꝙ aliq̄d ē ex pte volūtatis nr̃e qd̃ adueniēte grā fit virtus. ⁊ nō nisi virtus charitatis de q̄ loquit̃ ibi. ḡ charitatis hītus vltra grām ſm ipm aliq̄d dicit. Satis etiā videt̃ hec pō ꝯsona rōni. q̄z sicut fides ꝯcernit assensū. sic charitas ꝯcernit affectū. ⁊ sicut cognitio aliq̄d ē differēs a grā gratūfaciente. sic etiā et dilectio. et sicut fides ꝯcernit cognitionē. ita charitas affectionē. ſm illud qd̃ dicit aug. in soliloq̄. Charitas ē rectissima ai affectio q̄ diligit̃ deus ꝓpter se. ⁊ ꝓximus ꝓpter deū. Et ipm idē dicit in li. de spū ⁊ aia circa ꝑncipiū. ordinādi sunt ai affectus ad id qd̃ debēt. vt virtutib⁹ ꝑficē possint. Et paulo post. amor ꝓ odiū sui ꝑficiat i amorē dei ⁊ ꝓximi. Satis ḡ videt̃ rōni ꝯsonū dicere ꝙ sicut virt⁹ fidei aliquē habitū ꝯcernit ꝑter grām gratū facientē. sic ⁊ hītus charitatis. et h̄ satis vident̃ rōnabilit̃ ostēdere rōes ad istā ptē adducte. Si q̄s ḡ velit hāc ptē sustinere. satis pōt faciliter

21 ad rōnes q̄ adducūt̃ in ꝯtrariū rn̄dere. Ad illud qd̃ ꝑmo obi. ꝙ charitas informat ceteras virtutes qd̃ ē ꝓpriū ipsi⁹ grē. dōm ꝙ ē loq̄ de virtutib⁹ q̄tū ad esse. ⁊ q̄tū ad bene eē. ⁊ q̄tū ad bene opari. Si q̄tū ad eē sic q̄libet virt⁹ h̄ꝫ in seipsa ꝓpriā formā ꝑ quā distinguitur ab alia. vt fides a spe. Si aūt loq̄mur de ipsis q̄tū ad bene eē. sic informant̃ a grā q̄ facit ipsas gratuitas ⁊ deo acceptas. Si loq̄mur de virtutib⁹ q̄tuꝫ ad bene opari. sic informāt̃ a charitate q̄ est pondus inclināns ⁊ faciēs tendē opationes oim virtutum ad bonū finē. ⁊ sic alio mō informat grā. alio mō charitas. et ꝓpterea nō sequit̃ ꝙ int̄ charitatē ⁊ grām nul

22 la sit essential' dr̃ia. Ad illud qd̃ obi. ꝙ charitas ē donū excellentissimū. dōm ꝙ charitas nō sepatur a grā q̄uis aliq̄d addat supra ipam. iō excellentia grē gratū faciētis attribuit̃ charitati. ⁊ hinc ē ꝙ etiā nomen sortit̃ grē. ⁊ ꝑponit̃ oibus virtutib⁹ ab aplo q̄tū ad eius excellentiā ⁊ dignitatē. et ꝓpterea nō sequitur ꝙ ipsa nihil addat vltra grām. q̄z in illa ꝯpatōne nō cōparat̃ ad dona gratuita ſm ꝙ gratis sunt. sed ſm ꝙ sunt grē gratis date. ⁊ h̄ in illis ꝑponit̃. quia nūq̄ charitas sepat̃ a grā. q̄uis ab ea possint separi alia dona gratuita. ⁊ iō dr̃ donū excellentissimū eē int̃

23 cetera. Ad illud qd̃ obi. ꝙ amor est vita aie. dōm ꝙ sicut in vita nature viuere dr̃ duplr̄. vno mō ꝓut est act⁹ ꝑmus. alio mō ꝓut est actus scd̃s. ⁊ ꝑmo mō est ab aie essentia. ⁊ scd̃o ab aie potētia. sic intelligēdū est in esse moris ꝙ viuere ꝓut ē actus ꝑm⁹ ē ab ipsa grā viuificāte ipsā animā totā. s̄ ꝓut est actus scd̃s est ab ipa virtute. ⁊ q̄uis possit attribui oīm virtuti gratuite. vtpote ipsi fidei ſm illud qd̃ dr̃ Rom. j. Iustus ex fide viuit. potissime tn̄ attribuit̃ ipsi charita

24 ti ꝓpt̄ magnā affinitatē quā h̄ꝫ ad grām. Ad illud qd̃ obi. ꝙ charitas reddit deo acceptū et gratū. dōm ꝙ hoc facit rōe grē. s̄ ex hoc nō sequit̃ ꝙ ꝑ se sit grā. q̄z charitas nō tm̄mō h̄ꝫ deo acceptū reddere. s̄ etiā aliquā potentiā expedire. ⁊ ad aliquē actū spālem ⁊ determinatū habilitare. rōe cui⁹ aliq̄d addit ipsi grē qd̃ est ipsi grē substratū ⁊ mālr̄. sicut in ꝑcedentibus ostensum fuit de fide. Ad illud qd̃ obi. ꝙ charitas

25 oino destruit̃ ꝑ pctm̄. dōm ꝙ hoc nō est q̄z charitas nihil addat sup grām gratū facientē. s̄ q̄z oē pctm̄ repugnāt ipsi habitui substrato charitati. Et iō sicut fides totalit̃ tollit̃ ꝑ infidelitatē. quia nō solum repugnat ei q̄tū ad id qd̃ ē in ea grē gratū faciētis. s̄ etiā q̄tū ad habitū substratū. ꝑ hūc modū intelligēdū ē ꝙ charitas tollat̃ ꝑ oē pctm̄. illud aūt in seq̄nti ꝑbleumate clarius manifestabit̃.

Questio .iiij. b

Utrū habit⁹ charitatis possit esse informis. an semꝑ sit format⁹. Et ꝙ semꝑ sit formatus videt̃ ꝑmo ꝑ Aug. in libro de vera innocētia. dilectio dei et ꝓximi ē ꝓpria et spālis virt⁹ pioꝝ atq̄z scōꝝ. cū cetere virtutes bonis possint esse cōes et malis. s̄ alie virtutes nō sunt cōes bonis ⁊ malis nisi q̄z possūt esse informes. si ḡ charitas nō pōt isto mō eē cōis. videt̃ ꝙ nullo mō pōt esse informis. Itē Hugo. Charitatē nullus pōt hr̄e malus. s̄ si possꝫ eē informis. aliq̄s malus posset eā hr̄e. impossibile ē igit̃ hitū charitatis informē eē. Itē impossibile ē formā fieri informē. sꝫ charitas est forma virtutū ſm ꝙ dr̃ sup illud Rom. 4. Iustitia dei ⁊c. glo. Hec ē informis q̄litas mētis. q̄z sociā nō h̄ꝫ charitatē q̄ est forma oim. ḡ ⁊c. Itē virtutis charitatis ē diligere deū ꝓpt̄ se et sup oia. ⁊ istū actū nullus hr̄e pōt q̄ h̄ꝫ in se mortale pctm̄. cū in oi mortali peccato aliq̄d diligat citra deū. Si ḡ sola illa virt⁹ pōt eē informis cui⁹ actus pōt reperiri in peccatore. sicut patꝫ de fide. videt̃ ꝙ charitas nullo mō pōt informis esse.

Item sicut infidelitas repugnat fidei. sic libido ⁊ amor libidinis repugnat charitati. sꝫ impossibile ē habitū fidei nec informē nec formatū simul stare cum errore et infidelitate. ḡ impossibile ē habitū charitatis nec informē nec formatū sil' stare cū libidine. sꝫ oē pctm̄ ē libido vel ex libidine ſm ꝙ dicit Aug⁹. ḡ impossibile ē habitū charitatis nec informē nec formatū reperiri in peccatore. ḡ nō reperit̃ nisi in viro iusto. sꝫ in illo nō h̄ꝫ esse informis sꝫ semꝑ formatus. ḡ ⁊c. Sꝫ ꝯtra. cū aliq̄s peccat q̄ in deū credidit et amauit. sicut in eo remanet credulitas. sic remanet in eo quedā dilectio. sꝫ nō ē min⁹ nobilis illa dilectio vel amor q̄ sit illa credulitas. ḡ si credulitas illa sortit̃ nomē virtutis. pari rōne videt̃ ꝙ ⁊ illa dilectio. sꝫ nō sortit̃ rōeꝫ ⁊ nomē alteri⁹ virtutis q̄ charitatis. ḡ charitas pōt eē informis. Itē aut pōt aliq̄s diligere deū informiter aut nō. Si nō. ḡ hō cū sciat se deū diligere. hō sciet se hr̄e charitatē ⁊ esse in grā. qd̃ apud multos ē inconueniēs. Si pōt. sed q̄les sunt act⁹. tales sunt habitus. ḡ si act⁹ diligendi pōt esse informis. videt̃ ꝙ ⁊ habitus. Itē ex fide formata orit̃ amor ⁊ timor. vterq̄z formatus. ḡ cū ex fide informi possit timor oriri seruil'. qui ē timor informis. qui etiā h̄ꝫ rōeꝫ doni. videt̃ ꝙ ex ipsa possit oriri amor qui etiā h̄ꝫ rōnem virtutis. relinquit̃ ḡ idē qd̃ prius. videlicet ꝙ amor charitatis informis possit eē. Itē charitas est virtus gratuita. ꝯstans ē ꝙ hec dr̃ia gratuita addit supra virtutē. si ḡ remanere pōt prius sine posteriori. videt̃ ꝙ charitate deficiēte esse gratuita. adhuc possit remanē virtus. ḡ pōt eē informis. Itē homini cadenti in pctm̄ aliquid relinquit̃ in potentia rōnali ⁊ irascibili q̄ sit habilitas ad resurgendū. vt fides et spes. ḡ pari rōe relinquit̃ aliq̄d in potētia ꝯcupiscibili. imo multo fortiori. cū ipsa magis indigeat. sed ꝯstat ꝙ illud nō est

minus nobile q̄ illud qđ est in alijs potentijs.cum ipsa habeat nobiliori virtute informari. si ĝ alie post lapsuȝ in pctm̄ possident fidē ꝛ spem informē.videt̄
26 q̄ et ipsa post pctm̄ habeat charitatē informē. R°. dōm q̄ ſm coēm opinionē hitus charitat⁹ semp est format⁹ ꝛ nunq̄ hȝ esse informis. ꝛ h̄ indicat ipm nomen ipsi⁹.noiat̄ eñ noic grē. Si ĝ virt⁹ informis dī esse illa virt⁹ q̄ est ꝑuata grā. dicē charitatē informē nihil aliud ē dicē q̄ gratuitū esse grā priuatū.qđ est falsū ꝛ nō intelligibile.qꝛ est ibi iplicatio oppositoꝝ. Et iō cōiter dī q̄ charitas nō pt esse informis. Licet aūt doctores cōiter in hoc ꝯsentiāt. in rōne tñ quare hoc dicūt dūa ē int̄ eos. Nā quidā voluerūt dicere q̄ iō charitas nō pōt eē informis.qꝛ est ipm donum increatū scȝ ipse spūssanct⁹.Et h⁹ opinionis fuit magister sniaꝝ. Hec aūt opinio cōiter nō tenet̄. nec ē tenenda sicut in pmo libro fuit ostensū. Alij vo dicē voluerūt q̄ charitas nō pōt esse informis.qꝛ ē hitus mere gratuit⁹ nihil hn̄s vltra grām gratū facientem nisi solā relationē at ordinē ad actū ꝛ finē. Alie vero virtutes q̄ hitus substratos hn̄t informes eē pn̄t.sola vo charitas ē q̄ nihil absolutū addit. ꝛ iō ipsa sola est q̄ nō pōt eē informis. Sȝ licet istud videat̄ satis ꝓbabile.ē tñ ñ modicū calūniabile. Difficile eñ ē sustinē pensatis auctib⁹ ꝛ rōnib⁹ q̄ charitas nō addat vltra grām aliquē hitū qui ꝯcupiscibilē potentiā habilitet ad amandū.sicut in ꝑcedentib⁹ fuit ostensum Et iō ē adhuc terci⁹ modus reddēdi rōem q̄re charitas nō pōt eē informis sicut alie ṽtutes.hoc eñ ē qꝛ charitas nō solū inq̄tū gratuita ſ; etiā inq̄tum affectio recta sine q̄tū ad hitū substratū repugnat omni pctō.sicut fides spālit̄ repugnat pctō sibi opposito. Uñ sicut fides simplr̄ tollit̄ ꝑ errorē ꝛ infidelitateȝ. ꝛ spes ꝑ desperationē.ita q̄ non remanet q̄litas nec virtus informis.sic hitus charitatis ꝑ oēm culpam hȝ tolli. ꝛ iō nūq̄ remanet informis. Qꝛ aūt oīe peccatū oppositionē habeat cū charitate rōne hitus substrati manifestū ē. Sicut eñ hitus ipsi⁹ fidei habilitat animā ad credendū oīa credēda. ꝛ ad assentiēdū ꝑme veritati ꝓpt̄ se ꝛ sup oīa.sic etiā habilitatio charitatis ad amandū oīa amāda. ꝛ adherendū ꝑme bonitati ꝓpt̄ se ꝛ sup oīa. ꝛ iō sicut error circa quēcūq; articulū oppositionē hȝ cū fidei habitu.sic amor libidinosus circa ea q̄ amāda sunt oppositionē hȝ cum ipsa charitate rōne hitus substrati boni. Qm̄ ĝ oīe pctm̄ ꝯsistit in deordinata dilectōe alicui⁹ boni creati.et in q̄dā libidine q̄ oppositū hȝ cū recto amore.sicut error cū verā credulitate.hinc est q̄ omne pctm̄ simplr̄ excludit charitatē. Et iō sicut fides informis nō pōt repiri in infidelib⁹ ꝛ hereticis.sic charitas informis nō pōt repiri in aliq̄bus viris pctōrib⁹ ꝛ iniquis.et in solis illis hȝ repiri ṽtus informis.hinc est q̄ charitas nullo mō pt eē īformis.qꝛ ſm se totā opponit̄ culpe generalit̄.qđ nō ē repiri in aliq̄ alia virtute. Et si tu q̄ras rōem huius. Aug. docet in .xiiij. de ciui. dei. Ubi dicit q̄ oīs affectio orit̄ ex amore.ideo nihil pōt obliq̄re aliq̄s affectōes aīe q̄n aliq̄ mō vel ꝑncipalr̄ vel ex ꝯn̄ti oppositū ē ipsi amori ꝛ habitui affectū illū rectificanti. Concedende sunt ĝ rōnes q̄
27 hoc ōn̄dunt q̄ charitas nō pōt esse informis. Ad illud vo qđ obī pmo q̄ in pctōre remanet credulitas ꝛ dilectio erga deum. dōm q̄ q̄uis vtraq; remaneat.nō tñ vniformit̄.qꝛ credulitas hȝ rōeȝ virtutis. dilectio vo nō. Et rō hui⁹ est.qꝛ ad hoc q̄ aliquis habitus sortiat̄ nomē ꝛ rōnē virtutis.necesse ē q̄ hēat aliquā ꝑfectionē ꝛ vigorē quendā respectu actus et obiecti. hoc aūt hȝ credulitas in viro pctōre. Nā ipe pctōr assentit pme veritati ꝓpt̄ se et sup oīa. ꝛ credit oīa credenda ſm q̄ credenda sunt. Nullus autē pctōr est q̄ diligit deū ꝓpt̄ se et super oīa. ꝛ diligit oīa diligēda ſm q̄ diligēda sunt.et iō dilectio q̄ ē in peccatore nō ita hȝ rōem virtutis nec sortit̄ nomē charitatis ſm q̄ credulitas hȝ rōnē virtutis et nomen fidei sortit̄.
28 Ad illud qđ obī q̄ ꝯtingit diligere informiter. dōm q̄ veꝝ ē.sed sicut credere aliquē articulum informit̄ q̄n alij articuli discredunt̄ ſm q̄ faciunt aliq̄ heretici nō est actus virtutis informis.qꝛ fides nō ē in eis virtus.sic diligē deū in pctōre nō est act⁹ virtutis. deest eñ ibi ꝑfectio virtutis. qꝛ talis ñ diligit oīa diligenda. Deest etiā ꝛ vigor.qꝛ per illum actū nō supat nec excludit amorē libidinosū sibi oppositū.sicut ē de illo q̄ credit vnū articulū sine alio.q̄ ꝑ illā credulitatē nec ꝑfecte credit.qꝛ nō oīa credit. nec vigorose credit.qꝛ errorem cōmittit.
29 Ad illud qđ obī q̄ ex fide informi debeat generari amor informis sicut ꝛ timor. dōm q̄ nō est simile. ꝑ eo q̄ maioris ꝑfectionis ē amor q̄ timor.et magis rectificatur aīa in recte amādo q̄ in recte timēdo. et hoc qꝛ amor ē principiū oīm affectionū sicut dictū ē supius. Et ido ex hoc nō sequit̄ q̄ q̄uis fides generet amorē informē q̄ possit generare charitatis amorē.
30 Ad illud qđ obī q̄ charitas ē virt⁹ gratuita. et esse gratuitū coartat hoc qđ est esse virtutē. dōm q̄ q̄uis sit mi⁹ esse gratuitū q̄ esse virtutē. nihil tñ ꝓhibet aliquā dr̄aȝ ita adherere generi respectu spēi. q̄ eadē sublata auferat̄ ꝑ ꝯn̄s qđ ad essentiā generis spectat. Sicut pȝ q̄ hō est aīal rōnale mortale. ꝛ si desinat eē rōnalis. desinit esse aīal. Per hūc modū pōt intelligi ꝛ i charitate q̄ ita adheret h̄ qđ ē gratuitū virtuti.q̄ cū desinit esse gratuita. desinit eē virtus. Rō aūt q̄re magis adheret in charitate q̄ in alia virtute tacta est ś
31 Ad illud qđ obī q̄ hoīe cadente in pctm̄ ita debȝ potētie cōcupiscibili adiutoriū remanē sicut in alijs virib⁹ aīe. dōm q̄ remanet sibi adiutoriuȝ aliqđ ſm cursum cōem. Multi eñ peccant q̄ hn̄t affectioneȝ dilectionis ꝛ pietatis erga deū ꝛ hoīes bonos. verū tñ illud qđ remanet eis nō sortit̄ nomē ṽtutis theologice ſm illud qđ remanet in alijs virib⁹. Et rō huius ē.qꝛ ipsa facilius corrūpit̄ ꝛ deordinat̄ q̄ alie virtutes. Uñ q̄diu pctm̄ est in aīa. virtus rectificās eius affectiones nō pōt eē in ea. Q̄uis eñ pctōr manēs peccator possit esse rectus in credendo. nō tñ potest esse rectus in diligendo.

Consequēter q̄rit̄ de ipsa charitate q̄tū ad actū et modū. Et circa hoc q̄runt̄ sex. Primo q̄rit̄ vtrū actus charitatis ꝑ prius sit meritorius q̄ act⁹ aliaꝝ virtutū. Scdō vtrū possibile sit motū charitatis esse mercēnariū. Tercio q̄rit̄ vtrū idē possit esse modus dilectōis in deū ꝛ ꝓximū. Quarto quis eoꝝ ꝑcedat alterū. Quinto vtrū motus charitatis i deū habeat modū. Sexto et vltimo vtruȝ teneamur ad illum modū implendū.

Questio .j. e

Utrū motus charitatis ꝑ prius sit meritori⁹ q̄ act⁹ aliarū virtutuȝ. Et q̄ sic videt̄ ꝑmo ꝑ illud qđ dicit apl's ad Roma. xiij. plenitudo legis ē dilectio. ĝ nullus plene adimplet ea q̄ sunt legis nisi qui meritorie eā obseruat. Si ĝ plenitudo legis ꝑ apl'm attri-

buitur ipsi charitati. videtur q efficacia merendi primo et principaliter circa actum eius consistat. Item super illud Gal. v. Fructus autem spiritus charitas &c. glo. Attende q in enumeratione fructuum caput virtutum premittit charitatem. quia enim inter fructus spiritus primatum tenere meruit nisi charitas. sine qua cetere virtutes non reputantur esse virtutes. et ex qua omnia bona nascuntur. si ergo ex charitate omnia bona nascuntur. et hoc non potest intelligi nisi de bonis meritoriis. actus primo nascitur ex charitate. primo tenet rationem meritorii. ergo prius est meritorius actus charitatis quam actus alicuius virtutis. Item Grego. non habet aliquid viriditatis ramus boni operis nisi maneat in radice charitatis. ergo radix charitatis omnibus operibus tribuit viriditatem. sed hec viriditas non est aliud quam efficacia in merendo. si ergo hanc tribuit charitas aliis virtutibus per suum actum et motum. videtur q actus charitatis primo et principaliter sit meritorius inter omnes actus virtutum. Item meritum inest omni actui ex recta ordinatione in finem. sed charitas est virtus que immediate ordinat ad finem et mediante qua cetere ordinari habent. videtur ergo q circa actum eius primo et principaliter contingat actum meriti reperiri. Item nullum obsequium est meritorium apud deum nisi quod fit liberaliter. sed nihil liberaliter nisi quod fit ex amore. quoniam amor est donum quo alia dona donantur. Si ergo efficacia merendi consistit in liberalitate. et liberalitas prio et principaliter reperitur in motu charitatis et amoris. videtur idem quod prius. q motus charitatis primo et principaliter sit meritorius. Item actus fidei non est meritorius nisi secundum q fides credit in deum. non credere deum et credere deo fidei informi et fidei formate. sed q fides credat in deum hoc habet ratione charitatis adiuncte. Credere enim in deum sicut dicit Aug. est credendo amare. ergo videtur q actus fidei non sit meritorius nisi mediante actu charitatis. Si ergo actus fidei est primus inter actus omnium virtutum. videtur q circa actum charitatis primo et principaliter consistat meritum. Sed contra. omnis actus procedens a virtute formata est deo placidus et meritorius. quia quales sunt virtutes tales sunt actus. sed virtutibus existentibus formatis prius exit in actum fides quam aliqua alia virtus. ergo videtur q actus eius primo sit meritorius. Item in omni eo in quo primo consistit ratio dirigendi. primo consistit ratio merendi. sed circa actum fidei primo consistit ratio dirigendi. cum ipsa sit directiva omnium virtutum. ergo et circa ipsum primo consistit ratio merendi. non ergo circa actum charitatis. Item gratia in merendo movet conformiter li. ar. et econverso. sed li. ar. per prius iudicat quam eligat. ergo gratia per prius videtur respicere actum cognitionis quam affectionis. sed quod per prius respicit gratia primo habet rationem meritorii. ergo videtur q ratio merendi prius consistat in actu cognitionis quam affectionis. et ita prius in actu fidei quam charitatis. Item fides informis meretur operationem miraculorum de congruo in statu peccati. sed multo maioris efficacie est fides formata respectu premii affectandi. quam fides informis respectu miraculi impetrandi. Si ergo impetratio miraculi primo et principaliter attribuitur actui fidei informis. videtur q actui formate primo et principaliter meritum vite eterne debeat attribui. Item quod magis est difficile et magis contra naturam illud tenet magis rationem meriti in via. sed motus fidei magis est difficilior quam motus charitatis. quia deum diligere non est ita contra naturam sicut credere multos articulos. ergo videtur q in actu ipsius fidei primo et principaliter consistat efficacia merendi. Item sicut se habet prudentia respectu cardinalium. ita fides respectu theologicarum. sed recta ordinatio per prius reperitur in actu prudentie quam in actu virtutum cardinalium. ergo recta ordinatio per prius invenitur in actu fidei quam in actu aliarum theologicarum. sed illud per prius est meritorium in quo per prius reperitur ordinatio. ergo videtur q actus sive motus fidei per prius sit meritorius quam motus charitatis.

32 R. ad predictorum intelligentiam est notandum q aliqui voluerunt dicere q meritum primo et principaliter consistit circa actum sive motum fidei. cum ipsa sit prima virtutum. et eius actus principium aliorum. Alii vero econtra dicere voluerunt q actus charitatis primo et principaliter sit meritorius. cum ipsa secundum Grego. et Amb. sit caput et radix omnium bonorum. et utraque harum positionum magni clerici sustinuerunt. et si volumus sane intelligere sibi adinvicem non contradicunt. immo utrique verum sentire potuerunt.

33 Propter quod notandum q secundum q vult phs dupliciter dicitur aliquid altero prius. Est enim prius altero origine. et est prius complemento et diffinitione. Si loquimur de prioritate originis. ratio merendi per prius consistit in actu fidei. quoniam ipse est origo motuum aliarum virtutum. et cum procedit a virtute formata. dicendum est ipsum esse meritorium. Si ergo motus fidei formate est meritorius et prior origine quam motus aliarum virtutum loquendo de prioritate originis. efficacia merendi secundum prius attribuenda est actui sive motui ipsius fidei. Si vero loquimur de prioritate completionis. sic efficacia merendi per prius attribuenda est actui charitatis. cum ipsa completissime sit obiectum virtutum. et in ipsius actu consumetur ipsum meritum.

34 Ratio autem quare charitas excellentior sit aliis est. quia maxime nos efficit deiformes. tum ratione liberalis exhibitionis. tum ratione conformis unionis. tum ratione finalis quietationis. Ratione liberalis exhibitionis. quia sicut deus ex amore tribuit omnia dona. sic charitas liberaliter exequitur omnia obsequia et mandata. Ratione conformis unionis. quoniam sicut pater et filius nectuntur nexu amoris et unum sunt. sic homo per charitatem adherendo deo efficitur unus spiritus. Propter quod dicit Joh. xvii. ut sint consummati in unum sicut et nos unum sumus. Ratione finalis quietationis. quia cum amor sit pondus facit in deum tendere. et in deum tendere est in deo quiescere. sicut corporalia per sua pondera in propriis locis situari habent et stabiliri. hinc ergo de causis per charitatem efficitur homo maxime deo conformis secundum triplex genus cause secundum q creatura habet ad creatorem referri. videlicet secundum rationem principii moventis. forme existentis et finis quietantis. et ratione huius primatum tenet inter ceteras virtutes secundum q dicit apls. Et propterea si loquimur de prioritate completionis. motus eius primo et principaliter est meritorius sicut ostendunt auctoritates que ad primam partem inducuntur. et ideo concedende sunt.

35 Ad illud quod obicitur in contrarium primo secundo et tertio patet responsio. quia omnes ille tres rationes prime (sicut intuenti apparet) procedunt de originis prioritate. et ita non obviant veritati nec rationibus que ad oppositum habent adduci. Verum enim est q motus fidei prius erit a li. ar. gratia informato quam motus aliarum virtutum. sed non habet plenam et perfectam tendentiam et ordinem ad finem quousque adiungatur ei motus charitatis que dat ei pondus et ordinationem. Unde ex amminiculo charitatis inest ipsi fidei perfectio meriti. et propterea magis mensurari debet quantitas meriti secundum quantitatem caritatis. quam secundum quantitatem aliarum virtutum.

36 Ad illud quod obicitur q fides meretur operationes miraculorum. dicendum q hoc est quia in fide est prima elevatio hominis supra se. ideo videtur impetrare a divina virtute ut operetur aliquid supra virtutem nature. sed meritum premii consummati non respicit principaliter primam elevationem sed elevationem summam et completam. et hec quidem non reperitur in actu fidei secundum se sed magis in actu charitatis. Ad illud quod obicitur q actus

fidei est maioris difficultatis et magis contra naturam quam actus charitatis. dicendum quod et si actus fidei sit magis contra naturam iudicantem. non tamen magis est contra naturam exequentem. immo multo minus. Multo enim facilius est credere summe veritati propter se et super omnia. quam ipsam propter se et super omnia diligere. et ei soli adherere. et omnia propter eam contemnere. Et quia hoc est maximum quod homo possit deo impendere. et hoc facit ipsa charitas. ideo primo et principaliter vendicat sibi merendi efficaciam.

38 Ad illud quod ultimo obiicitur quod sicut se habet prudentia respectu virtutum cardinalium. sic fides respectu theologicarum. dicendum quod non est omnino simile pro eo quod virtutes theologice cum habeant obiectum increatum. tanto perfectiores sunt. quanto magis intimius illi uniunt et coniungunt Et propterea spirituale edificium dicitur fundari in fide. et erigi in spe. et consummari in charitate. quia charitas inter virtutes theologicas est maxime unitiva. et ideo actus eius maxime facit homines deiformes. Et hinc est quod respectu obiecti increati nobilior est modus apprehendendi per modum tactus et amplexus quam per modum visus et intuitus. econtra est circa corporalia et circa materialia. et ideo non cogit illa ratio.

Questio. ii. F

Utrum possibile sit motum charitatis esse mercennarium. Et quod sic videtur Luce. xv. super illud. Quanti mercenarii in domo patris mei habundant panibus. dicit Ambr. quod multi sunt boni mercenarii qui spe eternorum deo serviunt. sed nemo deo bene servit nisi qui servit ei ex charitate. ergo possibile est motum mercenarii ex charitate habere ortum. Item Aug. super illud psalmi. Scrutans corda et renes deus. finis cure et cogitationis est delectatio ad quam quisque nititur pervenire. ergo habens charitatem finaliter querit delectari. sed qui querit delectationem suam querit proprium commodum. et omnis talis est mercenarius. ergo videtur quod affectus charitatis mercenarius possit esse. Item est qui vult implere mandata dei propter retributionem mercenarius est. Sed de viro sancto dicitur in psalmo. Inclina cor meum ad faciendas iustificationes tuas propter retributionem. Et ad Hebr. xi. dicitur de moyse quod aspiciebat in remunerationem. si ergo tam iste quam ille iustus erat et ex charitate movebatur. videtur quod motus charitatis possit esse mercenarius. Item homo sanctus desiderat dissolvi et esse cum christo ut fruatur eo secundum quod apostolus desiderabat ad Phil. i. sed desiderium illud non potest esse nisi charitatis. cum nullus naturali affectu desideret mori. ergo si tale desiderium intuetur proprium commodum et delectationem. videtur quod possibile sit affectum charitatis esse mercenarium.

Sed contra. i. Cor. xiii. Charitas non querit que sua sunt. sed omnis mercenarius querit quod suum est. ergo motus charitatis non potest esse mercenarius. Item Bern. de diligendo deo. et si sine premio non possit serviri. tamen sine intuitu premii serviri debet. Et paulopost. Serviamus deo in charitate que timorem expellit. laborem non sentit. premium non requirit. meritum non intuetur. si ergo omnis mercenarius requirit premium. et charitas non requirit premium. ergo motus charitatis non potest esse mercenarius. Item amor charitatis est amor gratuitus. sed gratuitum et mercenarium ex opposito dividuntur. quia quod fit gratis non fit ex mercennario. Si ergo charitati essentiale est gratuitum. videtur quod motus eius et actus nullo modo possit esse mercenarius.

Item timor qui principaliter oculum habet ad penam est timor servilis qui non est deo acceptus. ergo et pari ratione amor qui habet oculum ad premium non potest esse meritorius. sed talis est mercennarius. omnis autem affectus charitatis est meritorius. ergo nullus potest esse mercenarius.

39 Respondeo. ad predictorum intelligentiam est notandum quod mercenarius dicitur ille qui principaliter habet oculum ad mercedem. Nam si eam aspiceret non principaliter. non propter hoc mercenarius esset. Secundum hoc intelligendum est quod duplex est merces. videlicet creata et increata. temporalis et eterna. et secundum hoc duplex mercenarius. videlicet bonus et malus. et duplex mercimonia. una laudabilis. alia vituperabilis. Nam qui principaliter respicit ad mercedem creatam et temporalem malus mercenarius est. et hunc vituperat Joh. dicens. Mercenarius autem fugit quia mercenarius est. Ille vero qui respicit principaliter ad mercedem eternam. de qua dicitur Gen. xv. Merces tua magna nimis. bonus mercenarius est. et hic mercenarius panibus habundat fidei spei et charitatis sicut dicit Ambr. super illud Luce. xv. Quanti mercenarii etc. De prima mercimonia intelligendo non est dubium quod motus charitatis non potest esse mercenarius. quia illa nec est a charitate nec cum charitate. cum charitati repugnet. De secunda mercimonia dubium est pro eo quod illa potest esse cum charitate. non tamen est omnino certum utrum sit a charitate. Nam quidam voluerunt dicere quod non est a charitate sed potius ab affectu nature charitate concomitante. Amor enim charitatis ut dicunt cum sit amor gratuitus non intuetur premium. imo liberaliter omnino facit hominem servire deo. sicut filius patri suo. Aliis autem videtur quod talis affectus mercenarius possit esse a charitate. desiderium enim habendi eternam mercedem. et fruendi eterno bono. est desiderium gratie. nec est amoris naturalis nec acquisiti. sed potius amoris gratuiti. precipue illud desiderium quod dicebat apostolus. Cupio dissolvi et esse cum christo. Ad affectum enim charitatis non tantum spectat amare deum amore amicicie. imo etiam amore concupiscentie. Frui enim est amore inherere. et constat quod frui deo est per charitatem. et ideo voluerunt isti dicere et satis probabiliter ut videtur quod motus charitatis secundum aliquod genus mercimonie possit esse mercenarius scilicet secundum quod constituit mercedem suam circa bonum increatum. ad quod tendit sicut ad finale premium. et desiderat tanquam omne bonum. Si enim hanc positionem sustinere velimus tanquam probabilem. satis faciliter dissolvuntur rationes que sunt ad oppositam partem.

40 Ad illud enim quod primo obiicitur quod charitas non querit que sua sunt. dicendum quod suum notat ibi proprium bonum. ita quod excludatur bonum commune. Quod autem appetit deum sicut mercedem suam. non querit hoc modo quod suum est. quia illud bonum est omnibus commune. querere enim et videre et amare deum sicut suam mercedem et premium non est querere bonum proprium. illo modo dicendi proprium qui sonat in vicium.

41 Ad illud quod obiicitur quod deo sine intuitu premii est serviendum. dicendum quod duplex est motus in charitate. videlicet motus amicicie. et motus concupiscentie. Motus amicicie est ille quo quis desiderat deo placere et servire. Motus concupiscentie est quo desiderat deum habere et videre. Cum ergo dicit Bern. quod deo sine intuitu premii est serviendum. intelligit de amore amicicie. si enim per affectum amicicie homo servit amico et eum diligit sine intuitu premii sicut dicit philosophus. multo fortius amore charitatis homo vult bonum deo sine intuitu alicuius retributionis. sed per hoc non excluditur quin charitas amore concupiscentie exoptet et desideret illam summam mercedem apprehendere. ad quam finaliter intendit pervenire.

42 Ad illud quod obiicitur quod amor charitatis est simpliciter gratuitus. ergo non potest esse mercenarius. dicendum quod illud argumentum est bonum de ea mercimonia que repugnat gratie. sed mercimonia vite eterne gratie non repugnat. immo illi consonat. quia ad eam specialiter ordinat. Unde sicut amor concupiscentie non repugnat amori amicicie in charitate. immo quanto magis quis deum desiderat recte. tanto magis ad honorem eius anhelat. sic affectus huiusmodi mer-

43 dilectionis non repugnat grē. Ad illud qd obi de timore q ille q principaliter hz oculū ad penā non pōt dici acceptus deo. dicēdū q nō est silē. Nam cū pena nec sit deus nec aliqd dei. qui principalr aspicit penaz tanq̄ finē vltimū nō ē recte ordinat᷒. cū principalitatē virtutū habeat ad aliud q̄ ad deū. sȝ merces ⁊ beatitudo sūma est ipse deus. ⁊ iō ipam principalr pōt qs aspicere. ⁊ tn̄ in finē recte ordinat᷒ eē. Et sic pȝ q nullum ē incōueniēs dicē q motus charitatis possit eē mercēnarius. si dicat᷑ mercēnarius ex intuitu mercedis eterne ⁊ increate. Et hoc mō currūt rōes ad primā partē. Si aūt alio mō mercēnarius dicat᷑. rōnes ille nō cogunt nos fateri motū charitatis posse mercennariū esse.

Questio .iii. g

Utrū idē motus dilectionis possit eē in deū ⁊ in proximum. Et q sic videt᷑. Idē est mot᷒ in finē ⁊ in id qd est ad finē. qȝ motus nō numerat᷑ ꝑpt̄ diuisionem medij ⁊ extremi. sȝ motus charitatis ē in deū tanq̄ in finē. in proximū solūmō tanq̄ in viā. g̃ vnus ⁊ idē motus pt̄ esse in vtrūq̄ obiectū. Itē vbi est vnū dilectū ibi est vn᷒ motus dilectōis. sȝ cū diligit᷑ deus ⁊ proximus vnū ē dilectū. Nā sicut dicit Aug. In proximo nō diligitur nisi de᷒. g̃ respectu vtriusq̄ vnus ē charitatis actus ⁊ mot᷒. Itē vnus ⁊ idē est honor q̄ honoratur imago bti petri ⁊ ipse btūs petrus. qȝ honor imaginis refert᷑ ad ꝓthotypū sicut dicit dam̄. sȝ dilectio proximi refert᷑ ad deū. g̃ vn᷒ ē motus dilectōis q̄ amatur deus ⁊ proxim᷒. Itē vbi vnū ꝓpter alterū. vtrobiq̄ tm̄ vnū sicut dicit phs. Uñ qui tenet equū p frenum. vna tentione tenet vtrūq̄. g̃ pari rōe cū hō diligat proximū ꝓpter deū. vna dilectiōe potest diligere vtrūq̄. Itē q̄uis plures sint diuie psone. tn̄ vna dilectōe diligunt᷑ a nobis. qȝ in eis ē vna rō diligēdi a nobis. scȝ bonitas sūma. Silr̄ vna est rō diligendi deū et proximū. vicȝ illa sūma bonitas. g̃ videt᷑ q vno dilectionis motu simul amari possit de᷒ et proximus.

Sed ꝯ. sicut vult phs. motus numerat᷑ triplr̄. scȝ subiecto. tpe. ⁊ t̄minis siue obiecto. sȝ ali᷒ ē terminus siue obiectū dilectōis cū amat᷑ deus ⁊ cū amat᷑ proximus. g̃ motus dilectōis est hincinde alius et alius.

Itē nullus aliqd diligit in deliberatione nisi pcogitans. sȝ nullus silr̄ ⁊ semel pōt deū ⁊ proximū intelligere. qȝ sicut dicit phs. Intelligim᷒ vnū solū. g̃ pari rōne simul ⁊ semel nō pōt vtrūq̄ diligē. g̃ alio motu dilectōis amat᷑ deus q̄ proxim᷒. Itē vnus ⁊ idem motus nō pōt esse intensior ⁊ remissior. sȝ motus dilectionis in deū ē intensior q̄ motus dilectōis in proximū. g̃ motus ille ⁊ ille ē alius ⁊ alius. Itē magis pformat᷑ in rōne diligendi petrus ⁊ paulus q̄ de᷒ et proxim᷒. sȝ nō pōt vn᷒ motus dilectōis esse in petrū ⁊ paulū. immo sm̄ ꝓprias rōnes diuersis mot᷒ diligunt᷑. g̃ alius ⁊ ali᷒ motus dilectionis ē in deū ⁊ proximū. Itē pceptū respicit virtutis actū ⁊ vsum. sed duo sunt precepta charitatis sm̄ q dr̄. Math. xxij. Unū respectu dei ⁊ aliud respectu proximi. g̃ videt᷑ q motus et actus dilectōis respectu illoꝝ duoꝝ habent distingui ⁊ numerari.

44 Rȝ. dicēdū q motus dilectionis in deū et in proximū pōt eē duplr̄. aut ita q in vtrūq̄ sit tanq̄ in obiectū ⁊ t̄minū. Aut ita q i vnū sit tanq̄ in obiectū. in alium tanq̄ in finē vltimum. Si est in vnū tanq̄ in obiectū. et in alteruȝ tanq̄ in finē vltimū. sic pōt eē vn᷒ ⁊ idē motus in proximū et in deū. vt pȝ. quia vno actu dilectionis diligit᷑ proximus ꝓpter deū. ⁊ ille ē motus q̄si collatiuus. Si aūt sit in vtrūq̄ sicut in obiectū. hoc pōt eē duplr̄. qȝ cū actus charitatis sit diligē. et diligē sit velle bonū alicui. duplicat᷑ sm̄ hoc hȝ obiectuȝ charitatis assignari. vicȝ. vt illud bonū dicat᷑ obiectū qd optat᷑ et ille etiā cui optat᷑. Pōt g̃ motus charitatis ad deū ⁊ proximū cōparari in rōne obiecti duplr̄. Uel sub eadem rōne et vniformi. ita q vtrunq̄ diligat sicut illud cui optat bonū. Uel difformit᷑. ita q vnuȝ respiciat sicut illud bonū qd optat. et aliud sicut illud cui optat. Si respiciat difformit᷑. sic adhuc idē pōt eē actus dilectionis in deū ⁊ in proximū. charitas eñ in illo motu quo diligit proximū optat proximo deū. Si autem respiciat vniformit᷑. sic necesse est motū dilectōis esse alium ⁊ aliū in deū ⁊ in proximū. Alius eñ motus dilectōis ē q̄ volo bonū deo. ⁊ alius q̄ volo bonū proximo. quia alius et alius ē dilectōis termin᷒. et vn᷒ est intensior et alius remissior. et sm̄ hoc circa actū dilectōis consistunt duo pcepta. Et sm̄ hāc viā rōnes ad istā ptē adducte pcedūt. et iō ꝯcedi pñt.

45 Ad illud vō qd primo obi in ꝯrariū pȝ rñsio. qȝ pcedit sm̄ q actus dilectionis ē in proximū sicut in obiectū. et in deū sicut in finē. ⁊ sic nō respicit numerationē. sȝ q̄ndā relationē et rectā ordinationē.

46 Ad illud qd scdo obi q est idē vtrobiq̄ dilectū silr̄ pȝ rñsio. qȝ pcedit sm̄ alteram viā. vicȝ. sm̄ q deus dr̄ diligi cui optat᷑ proximo. sed si intelligam᷒ de dilecto vt illud dicat᷑ dilectū cui bonū optat᷑. nō est idē dilectū cū diligit᷑ de᷒ ⁊ cū diligitur proxim᷒.

47 Ad illud qd obi q eadē est orō qua adorat᷑ imago petri ⁊ petrus. dicēdū q nō est silē hinc et inde. qȝ alit᷑ refert᷑ dilectio proximi ad deū. aliter honor imaginis ad ꝓthotypū. Honor eñ imaginis refertur ad ꝓthotypū nō solū sicut ad finē sed etiā sicut ad obiectū. Uñ totalr̄ refert᷑ honor in illū qui p imaginē signat᷑. nō eñ adorat᷑ signū sm̄ q res ē solum ipm signatū. Nō sic aūt ē in dilectōe. qȝ cū diligitur proximus ꝓpt̄ deū. vere afficit᷑ hō circa proximū ⁊ alit᷑ q̄ circa deū.

48 Ad illud qd obi q vbi vnū ꝓpter alterū ibi tm̄ vnū. dicēdū q illud verū est in his q̄ non pñt abinuicē separi. sic aūt nō ē in ꝓposito. Nā sic pōt hō affici circa deū q nihil cogitet de proximo. sic etiam pōt affici circa proximū q tūc nō afficiat᷑ circa deū. et ideo ꝯsideratio illa nō hȝ hic locū.

49 Ad illud quod obi vltimo q eadē est rō diligendi vtrobiq̄ sicut in diuinis psonis. dicēdū q nō est silē. quia in diuinis psonis est vna rō diligendi. ⁊ eodē mō cōpat᷑ ad illas tres psonas dilectas. nō sic autē est in dilectione dei et proximi. qȝ q̄uis vtrobiq̄ ē vna rō diligendi. differenti tn̄ mō hȝ ad deū et ad proximū cōparari. Et q̄a ex diuersitate cōparatōnū ꝯsurgit pluralitas actuū. ex vnitate rōnis principaliter mouentis ꝯsurgit vnitas habitus. hinc est q habitus quo amatur deus et proximus est vnus. licet motus eius in deū et in proximum sit alius et alius.

Questio .iiii. b

Quis istoꝝ motuū pcedat reliquū. Et videt᷑ q prius sit motus dilectionis in proximū q̄ motus in deū. primo p illud qd dr̄ i. Joh. iiij. Qui nō diligit frēm suū quē videt. deū quē non videt quō pōt diligere. sm̄ hȝ ergo ad destructionē dilectionis proximi sequitur destructio dilectionis dei. sȝ g̃ ad destructionē posterioris nō sequit᷑ destructio prioris sed ecōuerso. g̃ prior est motus dilectionis in proximū q̄ in deū. Itē prima Cor. xv. Prius qd aīale est. deinde qd spūale. sed dilectio proximi sensibilior ē dilectio dei spūalior.

ergo prius oportet affectū inclinari ad diligendum ꝓximū q̄ ad diligendū deū. Itē ꝓcessus ē ab inferioribus ad supiora. ⁊ ab imperfecto ad pfectū ſm rectum ordinē. nō ecōuerso. Si ḡ dilectio dei pfectior est ⁊ supior q̄ dilectio ꝓximi. ⁊ dilectio ꝓximi ē via ad illā. ſ via prior est q̄ terminꝰ. ḡ ꝓ prius est motus dilectionis in ꝓximū q̄ in deū. Itē prior est actio q̄ ɔtēplatio ſm rectū ordinē. ſʒ dilectio ꝓximi facit hominē versari circa vitam actiuā. dilectio dei circa vitā ɔtēplatiuā. ḡ ſm rectuʒ ordinē prior est motus charitatis in ꝓximū q̄ in deū. Sed ɔ̄. ſcd̄m eum modū charitas mouet hominē ad diligenduʒ deum ſm quē deus p̄cipit. sed deus p̄cipit p̄mo amari se et deinde amari ꝓximū. qꝛ primū ⁊ summū mandatū est. diliges dn̄m deū tuū ⁊c̄. Scd̄m autē simile est huic. diliges ꝓximū tuū ſm q̄ dr̄ Math. xxij. ḡ prius mouet charitas ad amandū deū q̄ ad amandū ꝓximū. Itē causa prior ē suo effectu. sed dilectio dei causa est dilectōis ꝓximi. qꝛ ideo diligit hō ꝓximū qꝛ diligit deū cuiꝰ est ꝓximꝰ ⁊ imago. ḡ ⁊c̄. Itē diligibile qd̄ prius ē in intentione prius ē in affectione. ſ intentio ꝓ prius ē respectu finis q̄ respectu eius qd̄ ad finem est. ḡ ⁊ dilectio. si ḡ deus diligit in rōne finis. et ꝓximꝰ in rōne eius qd̄ est ad finē. necessario videtur q̄ dilectio dei preambula sit ad dilectionem ꝓximi. Itē amor inclinat ad illud prius ad qd̄ inclinat ardentius. qꝛ affectꝰ sequit̄ inclinationē maiorē. sed charitatis amor ardētius inclinat ad amandū deuʒ q̄ ꝓximū. ḡ facit prius exire in illū motū q̄ʒ in istuʒ.

50 Rꝰ. dcd̄m q̄ duplr̄ ɔtingit ɔpare istos motus dilectionis ad habitū charitatis. aut ſm primā ipiꝰ habitus inclinationē. aut ſm exerciti pfectōnē. Si ſm primā inclinationē eius sic ɔcedendū est q̄ motꝰ dilectionis in deū prior est q̄ motꝰ dilectōis in ꝓximū. qm̄ charitas prius inclinat ad deū q̄ ad ꝓximū. cuʒ deus sit obiectū principalius. ⁊ inclinatio respectu ipsius dei sit cā inclinatōis respectu ꝓximi. Charitas eñ deū facit diligē ꝓpter se. ⁊ ꝓximū ꝓpter deū. ita q̄ ꝓpē dicat habitudineʒ cause finalis ⁊ cause mouētis ⁊ inducētis. ſm ḡ primā charitatis inclinationē prior est nō solū dignitate ſ etiā origine motus dilectōis in deū q̄ motus dilectōis in ꝓximū. Si vo loq̄mur ſm exercitationis ꝑfectionē. cū exercitiū dilectōnis in ꝓximū respiciat vitā actiuā. exercitiū vo motꝰ dilectionis in deū respiciat vitā ɔtēplatiuā. ⁊ hic statꝰ sit illo inferior ⁊ imperfectior. prior est dilectio ꝓximi q̄ dilectio dei. Qui eñ vult esse pfectus amator dei prius debet se exercere in amore ꝓximi. sicut q̄ vult esse ɔtēplatiuus bonꝰ prius debet esse bonꝰ actiuus. sicut docet Grego. Et in huiꝰ rei signuʒ bis datus est sp̄us sanctus. Primo in terra. Joh. xx. Scd̄o de celo. Act. ij. Quia prius oportet amorē charitatis exerceri in his q̄ videmꝰ. vt ꝑ amorē visibiliū in amorem inuisibiliū rapiamur. Et ſm hanc viā ꝓcedunt rōnes q̄ ad oppositā partē inducunt̄ sicut pʒ aspicienti. Ex his igit̄ pʒ rn̄sio ad rōes ad vtrāq̄ ptē adductas. ꝓcedūt eñ ſm diuersas vias ſm q̄s vtreq̄ verū ɔcludūt sicut pʒ ex his q̄ dicta sunt.

Questio. v. i

Utrū actus dilectōis in deū habeat modū. Et q̄ sic videt̄ Sapie. xj. Oīa in numero ⁊ mēsura ⁊ pondere disposuisti dn̄e. ḡ motus charitatis in deū mensuram hʒ. ⁊ oē qd̄ hʒ mēsurā hʒ modū. ḡ necesse est motū dilectōis in deū esse modificatū. Itē omne finitū est terminatū. ⁊ oē t̄minatū ē mensuratū. et oē tale ē modificatū. ḡ a p̄io oē finitū hʒ modū. ſ motus charitatis in deū ē finitꝰ cū sit creatꝰ ⁊ a virtute finita. ḡ necesse ē ipm̄ hr̄e modū. Itē Sapia est supra charitatem sicut dicit Bern̄. in li. de amore dei. q̄ amor ꝑficit in charitatē. ⁊ charitas in sapiam. ⁊ sapiaʒ opʒ hr̄e modū. ſm q̄ dicit apl̄s Rom̄. xij. Non plus sape q̄ oportet sape ⁊c̄. Si ḡ sapia dʒ hr̄e modū. pari rōe videt̄ imo multo fortiori q̄ ipsa charitas habeat modū. Itē modus spēs ⁊ ordo ad se inuicē cōparant̄ sicut vnū verū ⁊ bonū. sed bonum p̄supponit vnū. ḡ pari rōne ordo p̄supponit spēm. ⁊ spēs p̄supponit modū. ſ motus charitatis in deum est ordinatꝰ. ḡ et modificatꝰ. Sed ɔ̄. Bern̄. de diligendo deo. Causa diligendi deū deus ē. modus est sine modo diligere. Et iteꝝ. mihi fides tanto plꝰ dicit deū amandū. q̄nto me pluris ipm̄ estimandū intelligo. ſ intelligo q̄ ipse pluris estimādus ē q̄ ego in infinitū. ḡ in infinitū est diligendus. sed nihil tale hʒ modū. ḡ modus charitatis in deū nō hʒ modum. Itē rō diligendi deū est ipsa summa bonitas. sed summa bonitas ē infinita nō hn̄s modū neq̄ mensurā. ḡ ⁊ habitꝰ q̄ mouere ⁊ iclinare hʒ ſm rōeʒ illā. videt̄ ḡ q̄ motꝰ dilectōis in deū nō habeat terminū neq̄ modū. Itē charitas ē equa ponderatrix cuʒ sit affectio ordinata. sed q̄ equalit̄ ⁊ ordinate ponderat appciat̄ ⁊ amat vnūq̄dq̄ q̄ntū est appciandū et amandū. Si ḡ sum̄ū bonū in infinitū excedit omne bonū creatū. videt̄ q̄ motꝰ charitatis in deū in infinitū excedat motū charitatꝭ in ꝓximū. ḡ non videt̄ q̄ habeat modū. Itē oē qd̄ hʒ modum. ꝑ sui excessum viciari pōt. sed nemo vituperabilis ē quātūcunq̄ diligat affectuose ⁊ intense. Si ḡ motus charitatis in deū nō pōt viciari ꝑ excessum. videt̄ q̄ in se nō habeat modū. Rꝰ. dcd̄m q̄ triplr̄ dici pōt aliq̄s 51 actus hr̄e modū. Uno mō ꝑ limitationē q̄tū ad seipsum. Alio mō ꝑ aggregationē circūstantiaꝝ. Tercio mō ex mediatione int̄ supfluū ⁊ diminutū. Primo mō est dicē q̄ moduʒ hʒ ois actus v̄tutis create. ois eñ virtus creata finita est ⁊ limitata. et iō ois actus eius finitatē hʒ ⁊ modū. loquēdo de limitatione ⁊ finitatione nō ſm possibilitatē sed ſm actū. Scd̄o vo mō est dicē modū esse circa actū v̄tutis moralꝭ ⁊ meritorie. qꝛ nullus actus sit laudabilis nisi ad eū concurrāt debite circūstantie. Tercio mō est dicē q̄ modū hʒ actus ois v̄tutis cardinalꝭ siue politice. oēs eñ imediate ɔsistunt int̄ supfluū ⁊ diminutū. ex hoc ipso q̄ hn̄t obiectū creatū ⁊ finitū. Qm̄ ḡ charitas ē virtus creata. ⁊ v̄tus gratuita. et virtus theologica. hinc ē q̄ actus eiꝰ modū habʒ ex virtutis limitatōe. Modū etiā hʒ ex debitaꝝ circūstantiaꝝ additione. vt pʒ. qꝛ modus q̄ est circa actū charitatis ē vt q̄s diligat deū sup oīa ⁊ ꝓpē se ex toto corde. ex tota aia. et ex tota mēte. sed modū illū q̄ est ex medietate inter supfluū ⁊ diminutū nō hʒ. qꝛ obiectū eius ē immēsū ⁊ infinitū. Ex his pʒ rn̄sio ad q̄onem ꝓpositā. qꝛ motꝰ dilectōis in deū q̄dā mō accipiendi modū modificari hʒ. q̄dā mō vo minime. Et ſm hoc currunt rōnes ad oppositas ptes. Nā rōnes q̄ ad primā ptē inducunt̄ q̄ ostēdunt motū charitas hr̄e modū. concludunt de mō qui ɔsistit in limitatione actus q̄tū ad seipm̄. Illa eñ rō de sapia nō cogit. qꝛ sapia vno mō 52 dicta ē a sape. alio mō dicta ē a sapore. ita q̄ vno mō

sistit in cognitōe. alio modo in affectione. Et sm q̄ consistit in affectiōe sic dicit Bern. q̄ charitas excesat in sapia. ꝛ hoc mō nō hʒ viciari p excessū ꝛ curiosita tem ꝓscrutatōis. sed h̄ mō nō est supior ad charitatē nec illa dignior. ꝛ iō nō sequit̄ ꝙ mot⁹ charitatis in deū habeat modū sm ꝙ mod⁹ dicit mediū int̄ sup fluū ꝛ diminutū. Alie vō tres rōnes vez ꝯcludunt. ꝛ iō ꝯcedende sunt. Ad rōnes vō q̄ ad oppositū ad ducunt̄ silr plana ē rn̄sio. Nā illud sm Bern. de di 53 ligendo deo ꝙ deus diligēdus ē sine modo nō tollit modū debite circūstantie. vel finitatē virtutis crea te. s̄ hoc tollit ꝙ nemo dʒ sibi tminū infra virtutem suā ꝓfigē. q2 nemo pōt supflue deum diligē. ꝛ ita au fert modū tercio mō dictū. Ad illud qd̄ obi: ꝙ rō 54 diligendi deū ē bonitas infinita. dōm ꝙ licet boni tas moueat ꝯformit̄ illā affectionē sm ꝙ pōt. nunq̄ tn̄ pōt facē equalē. ꝛ iō ꝙuis ipsa sūma bonitas sit infinita. nō tn̄ ꝓpter h̄ oportet ꝙ affectio charitatis q̄ mouet̄ sm illā habeat infinitatē ꝛ careat oi men sura. p eo ꝙ sicut lux claritatis diuine quā sum⁹ vi suri in patria ē in se infinita. tn̄ finite cognoscet̄ a no bis. ꝛ claritas cognoscibil̄ in infinitū excedet clarita tem nr̄e cognitionis. sic etiā intelligendū ē ex parte affectōis ꝙ multo maior erit bonitas illi⁹ summi bo ni amabilis q̄ sit affectio amātis. Ad illud quod 55 obi: ꝙ charitas est eq̄ ponderatiur. dōm ꝙ vez est. h̄ etiā vez est ꝙ in infinitū plus diligit deū q̄ creatu ram. sed tn̄ nō ꝓpt̄ hoc sequit̄ ꝙ diligat deū oino infi nite sine mēsura. q2 linea in infinitū excedit punctū. ꝛ tn̄ ipsa in se finita ē. Ad vltimū qd̄ obi: de exces 56 su pʒ rn̄sio. q2 obiicit de mō qui nō solū est ex ꝑte vir tutis mouētis sed etiā ex ꝑte obiecti. q̄ etiā medium locū tenet respectu supflui ꝛ diminuti. ꝛ hunc nō est repire circa actū dilectionis dei sicut prius tactū est ꝓpter immensitatē ipsius obiecti.

Questio. vj. k

Utrū teneamur ad illū modū implendū quē dn̄s in ꝓcepto implicat Math. xxij. Diliges dn̄m deū tuum ex toto corde tuo. ꝛ ex tota aia. ꝛ ex tota mēte. Et ꝙ nō videt̄ p̄mo auctē Aug. q̄ dī in lr̄a. Cū inest aliq̄d carnalis ꝯcupie. nō oimode ex tota aia diligit̄ deus. s̄ necesse ē in hac vita eē aliq̄d ꝯcupie. g̃ ipossibile ē implere illud ꝓceptū in hac vita. s̄ nullus tenet̄ ad ipossibile. g̃ nō tenemur ad ei⁹ impletionē. Item ipossibile ē aliq̄d moueri silr̄ ꝛ semel oppositis moti bus. sed aia dū ē in carne hʒ motū reflexū ad corp⁹. q2 corpus qd̄ corrūpit̄ aggrauat animā. g̃ nō pōt to talit̄ ferri in deū. ꝛ si hō q̄diu ē in vita nō pōt deum diligē ex toto corde. g̃ nō tenemur mō illo deū diligē Item in hac vita diu esse nō possum⁹ sine veniali pctō. sed cū peccat q̄s venialit̄ peccat motu qui nec est in deū nec ad illū ordinat⁹. g̃ impossibile ē ꝙ hō in hac vita oēs motus suos ad deum referat. Si g̃ nemo tenet̄ ad impossibile. nemo tenet̄ ad illi⁹ mo di impletionē. Sed ꝯ. Math. xxij. diliges dn̄m deū tuū ꝛc. ꝛ eiusdē. xix. Si vis ad vitā ingredi serua mā data. g̃ si hoc ē ꝓcipuū oim mandatoꝝ. hō tenet̄ ꝓci pue ad illud seruandū. g̃ tenet̄ ad illius modi imple tionē. Si tu dicas ꝙ hoc nō cadit sub ꝓcepto. Con tra hoc est. q2 si sub ꝓcepto nō cadit. g̃ potius mod⁹ ille debet poni int̄ ꝯsilia q̄ int̄ ꝓcepta. Itē cum deus ꝓcipit alteri aliq̄d vt faciat tali tpe. nō solū te

netur ad id opus sed etiā ad tps. silr̄ etiā ꝛ cū vouet. g̃ pari rōne cū deus ꝓcipit aliq̄d fieri determinans modū. nō solū tenet̄ quis ad actus executionez. sed etiā ad modi impletionē. Si tu dicas ꝙ hō excusat̄ a tentione ꝓpt̄ ipossibilitatē ꝓcepti iplendi. Contra hoc est qd̄ dicit Hieronim⁹. Anathema sit qui dicit deū ꝓcepisse ipossibile. Et Aug. seruū pigrū nō dam naret. si ea q̄ nullo mō fieri poterāt imparet. Itē diligere deum ex toto corde ꝛ ex tota aīa ꝛ ex tota mente sm Bern. est diligē dulcit̄. sapient̄ ꝛ fortiter. Scdm Aug. est diligē sine errore. sine ꝯdictōe. ꝛ sine oblimone. sʒ h̄ totū pt̄ hō ꝛ tenet̄ facē in statu vie. g̃ tenemur ad hmōi mādati ipletionē. Si tu dicas ꝙ Aug. intelligit nō tm̄ ꝓuatiue sʒ etiā positiue. vt ois motus intellect⁹ ꝛ affect⁹ ferat̄ in deū. adhuc videt̄ posse ipleri. q2 ꝓceptū affirmatiuū nō obligat ad sp. ꝛ illud simplr̄ dī posse ipleri qd̄ pōt ipleri ꝓ loco ꝛ tpe. sed aliq̄n pōt hō cogitare solū de eo ꝛ circa ipm affici. g̃ videt̄ ꝙ mod⁹ ille dilectōis in via simplr̄ de beat ꝛ posse ipleri. Iuxta hoc q̄rit̄ si modus ille nō possit ipleri in via. nec q̄s tenet̄ illū iplere. ad q̄d apponit̄ int̄ ꝓcepta diuina. Si dicas sicut dicit aug. ꝙ hoc ē vt sciam⁹ q̄ tendē debeam⁹. pari rōe g̃ videt̄ ꝙ deus debuerit ꝓcepisse vt videam⁹ eū facie ad fa ciem. qd̄ ꝛ si nō debuit facē. nō videt̄ illa rō sufficiēs quā Aug. assignat. Rn̄. ad ꝓdictoꝝ intelligentiā ē 57 notandū ꝙ cū aliq̄n dicāt sacri doctores modū pre dictū posse ipleri. aliq̄n dicunt nō posse ipleri. ex hoc ꝯmouemur (si vtrūq3 videre possumus) ꝙ vno mō ad ꝓdictū moduʒ obligamur adimplendū. alio mō excitamur ad ipm desiderandū. Un̄ modus ꝓdict⁹ vno mō est dispositio menti. Alio mō est dispositio ꝯmij. Hoc aūt ē sm duplicē modū totalitat⁹. cordis. aie. ꝛ mētis. Duplr̄ eñ pōt intelligi ꝙ amor dei possi 58 deat totū cor. aut ita ꝙ excludat oēm affectū extra neum. ꝛ tunc dn̄at̄ plene ꝛ pfecte cordi. hoc aūt ē qn̄ oēs motus cordis ꝑ amorē referunt̄ in deum. et hec totalitas ponit dominiū plenum. Alio mō dicit̄ amor dei totum cor possidere qn̄ excludit omnē affe ctum cōtrariū. hoc est ꝙ nihil diligatur supra deum vel equaliter ipsi deo. ꝛ sic diligit deuʒ ex toto corde qui diligit eū ꝓpter se et super oia. Preterea totali tas que excludit omnē extraneū motū est pfecti do minij. nec pōt haberi ante acceptionē glorie nisi ad ipsum deū aspiciamus ꝛ in ipm feramur continue. Secunda vero totalitas potest haberi ꝑ infusionez gratie que est expulsiua omnis mortalis culpe. Si ergo in illo ꝓcepto intelligat̄ deus diligi ex tota ani ma. ex toto corde. ꝛ ex tota mente. q̄tum ad p̄maʒ acceptionem totalitatis. sic modus ille non obligat ad sui impletionē. sed exprimit̄ in precepto vt scia mus quomodo per amorē debeamus tendere. ꝛ vt nemo se perfectū arbitretur quousq3 illaʒ perfectio nem fuerit assecutus. Si vero dicat̄ diligere ex toto corde sm secundā acceptionē. sic tenemur ad illum modū implendū. Et quia sm vtranq3 acceptionez voluit spiritus sanctus intelligi predictū mandatū. hinc est ꝙ quidā dicunt ipsum posse impleri in via. quidam vero dicunt ꝙ non potest impleri quousq3 perueniatur ad patriam. Et sm hoc ꝓcedunt ratio nes ad partes oppositas. Si autem queratur qua re in isto precepto magis exprimitur quo tendere debeamus q̄ in aliis preceptis. Responderi po test. quia plenitudo legis est dilectio. et finis pre

cepti est charitas. et mandatū dilectionis ē primū et summū fm diuinū testamentū. iō disponit spūssanctus circa ipm exprimē pfectionē et cōplementū ad qd singula bona et mandata ordinant magis q̄ in aliquo pceptoꝝ. et p hoc patet oia q̄ circa hoc querunt. Si qs aūt opponat modū illū simplr posse impleri in via q̄tū ad aliqd tps in q pōt homo totalr ferri in deū. ita vt nec sint in eo motus charitati oppositi nec etiā extranei. Rūderi pōt q licet h possit esse. et aliqn̄ sit in aliqbus psonis excellentib9. nō tn̄ cōiter repit in hoibus iustis. Preterea licet sit ibi totalitas motuū vt nūc. nō tn̄ est simplr. Et iō defectus est a pfecta totalitate q̄ est totalitas motuū et tpm. et hec est q̄ simplr excludit motū extraneū. et iō q̄uis aliq̄ nō impleri possit modus ille. nō tn̄ oino sicut insinuat in illo pcepto. Et h innuit Aug. cū dicit. Cū aliqd adhuc est carnalis ꝯcupie. nō oimode ex tota aia diligit deus. Et hoc ipm vult dicē mgr cū dicit q impleri pōt hic mod9 pdictus fm pfectionē vie q̄ est pfectio currētis. nō fm pfectionē pate que ē pfectio puenietis. et ita vult q impleri possit ex pte. nō tn̄ omnino pfecte et integre.

Dist. xxviij. De charitate q̄tum ad diligibilium numerū et distinctionem.

b Jc q̄ri pōt. vtrū illo mādato dilectōis ꝓximi ⁊c. Supra egit mgr de charitate q̄tū ad ēentiā et diffinitionem. in hac parte intendit agere de ea quantum ad dilectorum numerum et distinctionē. Diuiditur aūt ista pars in ptes tres. in quarū pma inq̄rit que et quot sunt diligēda. et qualr exprimant per duo mandata. In scda vero parte remouet quedā dubia. ibi. oritur autē hic qd de angelis ⁊c. In tercia vo pte subiungit q̄ndā distinctionē q̄ facit ad pmissoꝝ maiorē euidentiā. ibi. Hic notandū ē ꝓximū ⁊c. Prima ps diuidit in duas. in q̄rū pma mouet qōem et detminat. In scda aucte Au. ꝯfirmat. ibi. Quatuor aūt diligenda ⁊c. Itē scda ps diuidit in duas. in quarū pma remouet dubiū de angelis. In scda vo de xpo. ibi. Xpm vo inquantū hō ⁊c. Ultima vo pars remanet indiuisa.

Jnquirit ⁊ determinat q̄ et quot sunt diligenda. et qualr exprimant p duo mandata. a

b Jc queri pōt vtrū illo mādato dilectōis ꝓximi. totū ꝓximū. i. animā ⁊ corpus nosq; ipos totos diligere pcipiamur? Ad qd dicim9 oīe gen9 diligendaꝝ rerū in duob9 illis mādatis ꝯtineri. — Dist. xxviij.

Confirmat determinationē suā aucte Aug. b

Quatuor aūt diligēda sunt vt ait Aug. Unū qd sup nos ē scz deus. Alterū qd nos sum9. Tercium qd iuxta nos ē scz ꝓxim9. Quartū qd infra nos ē scz corp9. De scdo ⁊ q̄rto nulla pcepta danda erāt scz vt diligerem9 nos vel corp9 nr̄m. Precipit aūt deus diligi ⁊ ꝓxim9. vt aūt q̄sq; se diligat pcepto nō ē opus. quātūlibz eni hō excidat a veritate. remanet illi dilectio sui ⁊ dilectio corpis sui. q2 nemo vnq̄ carnez suā odio habuit. Nā viri iusti q corpus suū cruciāt. nō corpus s corruptiones ei9 ⁊ pondus oderūt. Hic videt Aug. tradē q ex pcepto nō teneamur diligē nosmetipos vl corp9 nr̄m. Q2 si est. nō oīe gen9 diligendaꝝ rerū illis duobus pceptis ꝯtinet. q2 cū ⁊ nosipsos ⁊ corpus nostrū diligē debeam9. ad qd necessariū ē pceptū cū scriptū sit. Qui diligit iniqtatē odit animā suā. Sed spāle de hoc pceptum nō erat dandū. a Nec spāli pcepto opus erat id tradi vt q̄sq; se vel corpus suū diligēt. q2 hoc i illo pcepto ꝯtinet. diliges ꝓximū tuū sicut teipm. Ibi eni ⁊ ꝓximū totū ⁊ te totū intelligē debes. Un Aug. in eodē. Si te totū intelligas. i. aiaz ⁊ corp9. ⁊ ꝓximū totū. i. animā ⁊ corp9. hō eni ex aia ꝯstat ⁊ corpe. nullum rerū diligendaꝝ gen9 in his duob9 pceptis preter missū ē. Cū eni pcurrat dilectio dei. eiusq; dilectionis mod9 pscript9 appareat. ⁊ seq̄t dilectio ꝓximi. de tua dilectōe nihil dictū videt. Sz cū dictū ē diliges ꝓximū tuū sicut teipm. sil' ⁊ tui abs te dilectio pmissa nō est. Ecce h aptē dicit in illo pcepto nō tm̄mō ꝓximi s ⁊ mei dilectionē ꝯtineri. ⁊ totius ꝓximi totiusq; mei. Ex q̄ apparet q dictū ē de scdo ⁊ q̄rto. i. de dilectione nr̄i ⁊ corpis nr̄i nulla pcepta danda ita eē intelligēdū

Aug9. in lib. de doct. xp̄ia.

Eph. v.

Ps. x.

Aug.

1 a Nec spāli pcepto opus erat ⁊c. Cōtra. hoc nō videt vez. q2 si precepta data sunt ad dirigendū affectiones nr̄as. eū maxime ꝯtingat vnūq̄dq; errare circa dilectionez sui. videtur q de h debuit maxie pceptum dari. Itē in preceptis charitatis nō pcipit amor carnalis s spūalis. sed difficillimū est seipm ⁊ spm diligē. s si h necessariū ē ad salutē. videt q hoc debuit spālr pcipi. Si dicas q nō oportet pcipere qd in aliis duobus pcept' includit. tūc q̄rit q̄re dilectio ꝓximi nō includit s exprimit. Rn̄. dōm q triplex ē rō quare nō oportet spāle mandatū dari de dilectione sui vel corpis. Una ē quā reddit Aug. ⁊ hr in lr̄a. q2 satis intelligitur p hoc qd dr sicut teipm. Alia rō est q2 ad hoc ipm iclinat nā. Tercia rō ē q2 diligere ex toto corde ⁊ ex tota aia et ex tota mēte hoc est seipsum spūaliter amare. Ille eni spūalr se amat q cor ⁊ corpus ad honorem dei totalr exponit. ⁊ sic dilectio ipsi9

implicat̄ in illis duob⁹ mādatis. et q̄ bene exequit̄ p̄mū mādatū. facilitatē h3 et rectitudinē h3 ad diligendū seipm. ⁊ ꝓpē h nō oportet teraū mandatū addi fm q dicit btūs Aug. ⁊ p hoc p3 determinatio obiectoꝝ. Ad illud qđ obijcit q circa dilectionē sui ē obligatio ⁊ difficultas. iā p3 rñsio. q2 satis instruit hō p illa duo mandata ad obliq̄tatis ⁊ difficultatis illi⁹ remotionē. Ad illud qđ vltimo q̄rit̄ q̄re nō sic dat̄ implicate mandatū de dilectōe p̄rimi sicut de dilectōe sui. dōm q rō hui⁹ ē. q2 nō ē ita de inclinatōe nature ⁊ appetitu nature ꝯuerti ad alterum sicut cōuerti ad se. et ꝓpē h difficillimū est p̄rimū diligē. marie qñ ē ei aduersari⁹. iō ꝯgruū fuit de h spāle mādatū dari. b Sic condita est ⁊c. Cōtra p̄mū obi sic. Memoria ē rei absentis ⁊ p̄terite. s aīa nunq̄ est sibi absens ⁊ p̄terita. g nūq̄ meminit sibi. Itē ꝯ illud qđ sequit̄ Q2 nūq̄ se nō intelligat. obi q aīa intelligit alia a se. ⁊ impossibile ē q aīa plura intelligat sil. g tūc nō intelligit se. Preterea mlti credunt se nō habē aīam q̄ sit sba spūal. g videt̄ q in talibus aīa non intelligat seipsā. Itē ꝯ teraū qđ dicit vt nūq̄ se nō diligat obi sic. q multi seipsos inficiūt et vitā suā odiūt. g videt̄ totuz illud eē falsum. Preterea in auctē sequēti statim subditur Qui q̄ diligit iniq̄tatē odit animā suam. Re⁹. dōm q illa tria q̄ tangunt̄ in lr̄a dupl'r pñt attribui aīe. vz. actu vel hitu. Si hitu sic vere ⁊ sp attribuunt̄ ei. qñ aīa p seipsam nata est sui meminisse. se intelligē. ⁊ se diligē. Si aūt intelligat̄ in actu. sic nō sp sibi attribuunt̄. q2 nō sp se cogitat. nec sp sup se ꝯuertit̄. Aug. g loq̄t q̄tū ad hitū nō q̄tū ad actum. Ad illud qđ obi q memoria ē respectu p̄teritoꝝ. dōm q Aug. larg⁹ accipit memoriā q̄ p̄hi sic in p̄io li. ostēsū fuit. Ad illd qđ obi q nō sp se cogitat imo de alijs. iā p3 rñsio. q2 nō loq̄t de itelligē fm q dicit actualē cognitōez ⁊ ꝯuersionē sup se. Ad illd qđ obi ꝯ dilectōe. dōm q diligē ē dupl'r. affectu scz ⁊ effectu. Affectu null⁹ ē q̄ seipz odiat. imo si seipm interimit h ē vt q̄etē maiorē inueniat. si peccat h ē q2 appetit dilectōnē suā. Si āt loq̄mur de dilectōe q̄tū ad effectū. sic mlti seipsos odiūt. q2 inordinate se diligēdo faciūt sibi malū et inimicant̄ sicut mlti q̄ volentes fugē ꝯfusionē vel tribulationē seipos inficiūt corp̄alr̄. ⁊ q̄ volūt satisface desiderijs carnis inficiūt seipos spūalr̄. ⁊ inimicant̄ sibi valde crudelr̄. c Manifestū ē g oēm ho. ⁊c. Obi de btā vgine. sicut eīn ē ille p̄rim⁹ q̄ ē iux̄ nos. ⁊ btā virgo ñ tm̄ ꝯ nos s ꝯ angelos exaltata ē. g nō vr̄ q tm̄ diligēda sit vt p̄rim⁹ s magis vt dña. Itē honorāda ē btā vgo spāli honore. q̄ dr̄ hyp̄dulia. g spāli amore amāda. nō g vr̄ q sb rōe p̄rimi itelligat̄ p quē itelligim⁹ illud qđ ē iuxta nos. Re⁹. q noīe p̄rimi itelligit̄ ois hō cuiuscūq3 sex⁹. cuiuscūq3 dignitatis. cuiuscūq3 vtutis. Vñ ⁊ dilectio gl'ose virginis iclud̄t sb dilectōe p̄rimi. Ad illd vo qđ obi q ñ sit iuxta nos s ꝯ. dōm q licet sit ꝯ nos rōe dignitatis grē. ⁊ ꝯceptōis nobilissime. est tm̄ iuxta nos fm ꝯformitatē nāe. ⁊ qm̄ dilectio respicit silitudinē. honor aūt respicit hūiliationē. hinc ē q dilectio ei⁹ gñalr̄ sb dilectōe p̄rimi ꝯtinet̄. q̄uis veneratio ipsi⁹ alijs supponat̄. Vez ē tm̄ q ipa spāli affectu ab oib⁹ d3 dilig. s ex h non seq̄t̄ q dilectio ei⁹ ñ debeat sb dilectōe p̄ri ꝯtineri. q2 q̄ntūcūq3 aliq̄ creatura magno affectu sit amāda. tm̄ p oīus ipsa charitas ordinat aīaz ad diligēdū salutē ꝓpriā sicut mōli⁹. ī manifestabit̄. Per h p3 rñsio ad obiectū. qm̄ arguit de dignitat' sblimitate. q2 btā vgo ē ꝯ nos fm quā ē venerāda. sb noīe vo p̄ri ꝯtinet̄ q̄tū ad nāe ꝯformitatē p quā ē diligēda. d Maifestū ē g ⁊c. Cōtra. āgeli q̄tū ad dignitatē nāe. ⁊ q̄tū ad eminētiā

scz spālia et diuisa. q2 in illo vno totū ꝑtinet̄. Et q2 id qđ sum⁹ ⁊ qđ infra nos ē ad nos tm̄ ꝑtinēs. nature lege diligim⁹ q̄ in bestijs etiā est. idq3 ⁊ de illo qđ supra nos ē. ⁊ de illo qđ iuxta nos ē diuisa p̄cepta sūpsim⁹. In q̄tū altero ei⁹ qđ sum⁹. ⁊ illi⁹ qđ infra nos est dilectio ꝑtinet̄. b Sic cōdita ē mēs hūana vt nūq̄ sui non meminerit. nūq̄ se nō intelligat. nūq̄ se nō diligat. S qm̄ q̄ odit aliquē. nocē illi studet. nō imerito ⁊ mens hominis qñ sibi nocet se odisse dr̄. Nesciēs eīn sibi vult male. dū nō putat sibi obesse qđ vult. sed tm̄ male sibi vult qñ illud odit qđ obsit sibi fm illud. Qui diligit iniq̄tatē odit animā suā. Qui g diligē se nouit. deum diligit. Qui vo nō diligit deū. etiā se nō diligit qđ ei nāliter inditū ē. tm̄ nō incōgrue se odisse dr̄ cū id agit qđ sibi aduersat̄. ⁊ seipm tanq̄ suus inimic⁹ insequit̄.

Hic textus b in libris antiq̄s nō inuenit̄. imo est q̄dā expositio textus.

Ps. x.

Remouet dubiū de angel' an in illo p̄cepto ꝑtineat dilectio angeloꝝ. c

Dubium de angelis.

Quāt aūt hic de angelis qđ. Utrū ad illud p̄ceptū dilectōis p̄rimi etiaz dilectio ꝑtineat angeloꝝ. Nā q nullū hoiez exceperit q̄ p̄cepit p̄rimū diligē dñs i parabola semiuiui relicti ostēdit. cū dicēs p̄rimū q̄ erga illū extitit misericors. deinde subdit. Uade ⁊ tu fac siliter Ut eīn eū p̄rimū intelligam⁹ cui vel exhibendū ē officiū miscōie si indiget. vel exhibendū esset si indiget. nullū vo exceptū eē cui mīe negandū sit officiū. quis non videat cū vsq3 ad inimicos etiā porrectū sit. dño dicēte. diligite inimicos vr̄os. ⁊ bñfacite his q̄ oderūt vos. c Manifestū ē g oēm hoiem p̄rimū esse deputandum. Proximi vo nomē ad aliq̄d est. neq3 quisq̄ esse p̄rimus nisi p̄rimo pōt. vñ ꝯsequens est cui p̄bendū ⁊ a quo p̄bendum est officium misericordie. recte p̄rimū dici. d Manifestū est g p̄cepto dilectōis p̄rimi etiā

Aug. de doctri. xp̄iana.

Quis sit p̄rimus

Math. v.

gratie. ꝛ q̄tū ad excellentiā glorie supra nos sunt. ergo videt̄ q̄ nō debeant ꝓximi nr̄i ſ dn̄i reputari. Itē xp̄s dn̄s nr̄ est q̄ fuit paulominꝰ ab angelis minoratꝰ ſm q̄ dr̄ in ps̄. ḡ videt̄ q̄ ipsi angeli sint sicut dn̄i nr̄i ñ sicut ꝓximi reputandi. Rx̄. dōm q̄ q̄uis angeli supra nos sint siue q̄tū ad dignitatē nature. siue q̄tū ad sublimitatē gr̄e. tn̄ q̄tū ad actū dilectōis nō sunt supra nos diligēdi. ꝓ eo q̄ charitas nr̄a ꝑncipalit̄ respiciat summum bonū in qd̄ facit tendere ꝛ ad qd̄ inclinat. et h̄ mō respicit subiectū ad qd̄ informat. Scdo mō respicit aliqd̄ subiectū ɔsimile qd̄ ligat. vn̄ quātūcunq̄ creatura sit in seipsa excellēs. tn̄ ſm legē charitatis iuxta nos ē. ꝛ iō sub nomie ꝓximi dz ɔtineri. Ad illō ḡ qd̄ obī q̄ supra nos sunt sub rōe nāe ꝛ glīe iam pz r̄nsio. q̄ q̄uis sint supra nos ſm ordinē vniuersi. ñ tn̄ sunt supra nos ſm ordinē sub rōe charitatis. Pōt etiā aliter dici q̄ q̄uis sint supra nos rōe simplicitatis. spūalitatꝭ. ꝛ incorruptibilitatis. sūt tn̄ iuxta nos rōe imaginis ſm quā nos et ipsi habemꝰ imediate in deū ordinari. ꝛ rōe huius pñt nr̄i ꝓximi appellari. Et per hoc

sanctos angelos ɔtineri. a q̄bus tanta nobis misc̄bie impendunt̄ officia. Ex q̄ et dn̄s ꝓximū se nostrū dici voluit. vt in pabola saucij ondit. Et in ꝓp̄ha. Quasi ꝓximū ꝛ q̄si frēm nr̄m sic cōplacebā. Sz q̄ excellentior ac sup̄ nr̄ām nām ē sb̄a diuina. p̄ceptū dilectōnis dei a ꝓximi dilectōe distinctū ē. Jdēq̄ licet nobis deꝰ oīa impendat beneficia. nō tn̄ noīe ꝓximi includit̄ in illo p̄cepto. quē nō sicut nos diligere debemus ſ plus q̄ nos toto corde ꝛ anima.

Luce. x.
ps̄. xxxiiij.

Remouet dubiū de xp̄o. an in illo p̄cepto ɔtineat̄ dilectio xp̄i ſm q̄ hō est. d

Christū vō (inq̄tū hō est) sicut nos diligē debemus. e eiusq̄ ſm hominē dilectio illo cōtinet̄ mādato. quem etiā ſm hoiem magis q̄ nos ſ nō q̄tū deꝰ debemus diligere. q̄ inquantū est hō minor est deo.

Quibus modis dicit̄ ꝓximus. e

Hic notandū est ꝓximū dici diuersis modis. scʒ conditione prime natiuitatis. spe cōuersionis. ꝓpinquitate cōditionis. rōne beneficij exhibitionis.

7 pz r̄nsio ad illud qd̄ obī de xp̄o. q̄ illud dr̄ rōne passibilitatis assumpte. e Christū vō in q̄tū homo est ꝛc̄. Contra. Xp̄s ē caput nr̄m ſm cōformitatē nature assūpte. ſ caput magis ē diligendū q̄ aliud mēbꝛ. ḡ plus debemꝰ diligere xp̄m ſm q̄ homo q̄ nos. Itē tantū debemꝰ diligere redēptorē quātū ꝛ creatorē. ſ creator est diligēdus plus q̄ nos. ḡ ꝛ redēptor. ſ xp̄s inq̄tū hō est redēptor. ḡ xp̄m inq̄tū ē hō debemꝰ diligē plꝰ q̄ nos. Rx̄. dōm q̄ cū dr̄ xp̄s inq̄ntū hō diligēdus ē plus q̄ nos. hec determinatio inq̄tū pōt importare vnitatē psone vel ɔditionē nature iuxta illud qd̄ dictū fuit supra dis. xj. Et si importat vnitatē psone. sic diligēdꝰ est supra nos. q̄ sic supra nos ē nr̄ creator. redēptor. ꝛ saluator. Si vō importet ɔditionē nature assumpte. sic diligendus ē iuxta nos. ꝛ sic ē ꝓximꝰ nr̄. Vn̄ si ɔsideremꝰ xp̄m solū rōne humanitatis. h̄ est pure rōe nature create. nō debet̄ ei ꝑncipalitas dilectōis. sicut nec adoratio latrie. nec h̄ mō dr̄ redēptor nr̄ vel caput. q̄ tā redemptoris q̄ capitis nomē respicit psonā ſm vtrāq̄ nām. ꝛ ꝑ hoc patet r̄nsio ad obiecta.

a Ad intelligentiā huiꝰ ꝑtis incidit hic questio circa sex. Primo q̄rit̄ vtrū ex charitate diligende sint creature irrōnales. Scdo q̄rit̄ vtrū ex charitate diligēdi sint demones. Tercio q̄rit̄ vtrū ex charitate diligendi sint mali hoies. Quarto q̄rit̄ vtrū ex charitate sint diligēda corpa nr̄a. Quinto vtrum ex charitate diligenda sint dona gratuita. Sexto et vltimo queritur de diligendoꝝ numero et sufficientia.

Questio. j. a

Vtrū ex charitate diligende sint creature irrōnales. Et q̄ sic videt̄ Sap. xj. diligis oīa dn̄e. ꝛ nihil odisti eoꝝ q̄ fecisti. ſ charitas facit nos ɔformit̄ diligē deo. ḡ si deus q̄ ē charitas diligit creaturas irrōnales. vr̄ q̄ et hoies charitatē hn̄tes eas ex charitate debeant diligere. Itē creature rōnales ex charitate diligēde sunt ꝓpt̄ h̄ q̄ hn̄t aliquā dei silitudinē. ſ in creaturis irrōnalibꝰ relucet dei similitudo. licet minus perfecte q̄ in creaturis rationalibus. relucet enim deus in eis sicut in vestigio. ergo si similitudo dei est ratio diligendi ex charitate. videtur q̄ cetere creature rationales ex charitate diligende sint. Itē sicut ad fidem ꝑtinet credere deū esse creatorem creaturarū rōnaliū. ita ad ip̄am spectat credere ip̄m eē creatorē irrōnaliū. Et sicut intellectꝰ nr̄ cognoscit deū in creaturis ꝑ creaturas rōnales. ita ꝛ ꝑ irrōnales licet minus plene. Si ḡ fides et cognitio ꝛ ɔtēplatio ipsius dei indifferent̄ respiciat ipsas creaturas rōnales ꝛ irrōnales. pari rōne videt̄ q̄ ꝛ ipsa gratuita dilectio. ḡ videt̄ q̄ irrōnales creature ex charitate diligi possint. cum charitas ita amet deum sicut fides credit. Itē virtus et viciū habent esse circa idem. ḡ circa qd̄ hʒ esse amor viciosus libidinis et cupiditatis. circa idem hʒ esse amor gratuitus et charitatis. sed hō pōt libidinose et cupide amare creaturas irrōnales. ergo pari rōne videtur q̄ vir iustus ex charitate habeat eas diligere. Itē aliquis diligit bona tpalia vt ꝑ illa seruiat deo. sicut vir iustus diligit possessiones vt faciat elemosinas. sed constat q̄ talis amor est amor meritorius. sed amor meritorius ꝓcedit ex charitate. ergo videt̄ q̄ talia irrōnalia sint ex charitate diligenda. Sed contra. Aug. dicit in libro de doctrina xp̄iana. ꝛ habetur in lr̄a p̄cedentis dist. Ea sola ex charitate sunt diligenda q̄ nobiscū societate quadā referunt̄ in deū. sicut est homo ꝛ angelus vel corpus nostrū. sed talia non sunt irrōnalia. ergo ꝛc̄. Itē principale obiectū charitatis ē bonū increa-

fum.ƺ charitas sit virtus theologica.ꝗ cū charitas faciat illi bono adherere et ipso frui. nihil in mundo diligit nisi quod illo bono natum est frui et in illo btificari.sed creature irrōnales nō pñt in deo btificari.ꝗ nō pñt ex charitate diligi. Itē charitas est vinculū cōnexionis.ꝗ illa sola sunt nata ex charitate diligi q̄ p charitatē pñt necti.talia autē nō sunt nisi rōnalia.ꝗ ꝛc. Itē nobilioꝛ est amoꝛ charitatꝭ q̄ sit amoꝛ socialis.ſ amoꝛ socialis nō pōt eē nec dꝫ nisi respectu rōnalium creaturaꝝ.ꝗ nec amoꝛ charitatis. Itē illa sola sunt ex charitate diligēda quoꝝ dilectio claudit̄ ꝛ expmit̄ in duob⁹ mādatis charitatis.ſ dilectio irrōnalium nec includit̄ nec exprimit̄ in illis duob⁹ mandatis.ꝗ videt̄ ꝙ amoꝛ charitatis

8 ad creaturas irrōnales nō habeat extēdi. Rñ°. ad ꝓdictoꝝ intelligentiā ē notādū ꝙ cū aliq̄s actus dꝛ esse ex aliq̄ virtute h̄ pōt intelligi duplr̄. Uno mō sicut a mouēte ꝛ impante. Alio mō sicut ab eliciēte et informāte. Primo mō pōt dici ꝙ oia opa meritoria sunt ex charitate.q: charitas impat omē op⁹ bonū. Sicut ex charitate possū ire ad sctm̄ iacobū. ꝛ ex charitate leuare festucā de terra. Scdo mō actus ille dꝛ eē ex charitate quē hitus charitatis inspicit formalr̄ ꝛ directe.sicut diligē deū et ꝓximū.quē nō hꝫ aia eli-

9 cere mediāte alio hitu q̄ hitu charitatis. Scdm̄ hoc intelligendū ꝙ aliq̄d diligi ex charitate pōt duplr̄ intelligi. Uno mō ex charitate impante. ꝛ sic ꝯcedi pt̄ ꝙ irrōales creature sūt diligēde ex charitate. Sicut eñ charitas impat ꝛ mouet ad faciendū ꝛ cognoscēdū oia q̄ spectant ad salutē nrām ꝛ laudē diuinā.sic etiā impat ad amādū. Uñ q: multe rōnales creature date sunt nobis in adiutoriū ad exercendū opera meritoria.ordinate sunt etiā ad laudādū deū. Hinc est ꝙ charitas q̄ est amatrix dei ꝛ ꝓximi impat tales creaturas diligi. Alio mō dꝛ aliq̄d diligi ex charitate eliciēte ꝛ informāte.ꝛ sic diligit̄ ex charitate illud in qd̄ ē formal'r ꝛ ꝓpius act⁹ ipsi⁹ charitatis.tale aūt nō ē nisi illud qd̄ ē summū bonū.vel cui summū bonū natū ē aliq̄ mō vniri p cognitionē ꝛ amorē. Jō cum creature irrōnales nō sint h̄ mō dei capaces.q: non sunt ad dei imaginē.p charitatē nō pōt eis exoptari summū bonū. ꝛ iō charitas nō descendit ad illa diligenda ſm suū actū ꝓpriū et formalē. ꝛ p h̄ talia non diligunt̄ ex charitate eliciēte. Et si tu q̄ras q̄ virtus eliciat illū actū dilectōis q̄ q̄s diligit creaturas inq̄tū sunt a deo ꝛ ad deū.dōm ꝙ hec ē cuiusdā pietatis et affectōis nālis. Sicut eñ hō diligit canē q̄dā pietate nāli.q: videt eū sibi obedientē. sic ꝛ ceteras alias bestias ꝛ irrōnales creaturas nāl'r ex q̄daꝫ pietate innata diligit ꝛ fouet q̄ntū est ex pma ꝯditione. Uñ ſm ꝙ hō plus reformat̄ ꝛ reducit̄ ad statū innocentie.ſm h̄ magis sibi māsuescet hmōi creature. ꝛ ipꝫ circa eas maiori pietate mouet̄. Sicut de btō francisco legit̄ ꝙ erga hmōi creaturas mira pietatis teneritudine affluebat.q: iā q̄dāmō innocētiā recuperauerat. cui⁹ rei signuꝫ creature irrōnales eidē obtpabāt. Et ꝑ hāc distictōēꝫ pꝫ rñsio ad qōēꝫ.q: vno mō creature irrōnales sunt ex charitate diligēde.vicꝫ ex charitate impante. Alio vo mō nō.vicꝫ.ex charitate eliciente. Scdm̄ hoc etiā pꝫ rñsio ad obiecta ad

10 vtrāq; ptē.q: ꝓcedūt ſm diuersas vias sicut intuenti apparet. Est ꝛ ali⁹ hic mod⁹ dicēdi ꝓdicto mō non ꝯtrarius sed potius ꝯsonus.ꝙ aliq̄d diligi ex charitate pōt eē triplr̄. Uel ita ꝙ charitas faciat circa ipsā dilectionē ꝓnē affectionē ꝛ finē. ꝛ sic solū de⁹ diligitur ex charitate. Alio mō ita ꝙ charitas circa dilectum ipm̄ faciat ponē affectionē nō tm̄ finē. ꝛ sic diligitur ꝓxim⁹ ex charitate.q: circa ꝓximū affectu charitatꝭ afficit̄ optando ei summū bonū.nō ꝓpt̄ ipm̄ ſ ꝓpter deuꝫ. Tercio mō dꝛ aliquid ex charitate diligi ita ꝙ charitas circa illud nō ponit finē nec etiā affectionē intuitu sui. ſꝫ solū rōne illi⁹ ꝓpt̄ qd̄ diligit. Et h̄ mō creature irrōnales in q̄bus deus relucet diligunt̄ ex charitate. q: de⁹ diligit̄ in illis.p quē modū quis dꝛ diligē canē amici sui.nō q: afficiat̄ circa canem spālē affectione.ſꝫ q: afficit̄ circa amicū. Et hui⁹ signū est ꝙ affect⁹ charitatis nō alligat hominē creature irrōnali ſm ꝙ alligat ꝛ cōnectit hoiēꝫ ipsi xpō vel etiaꝫ ipsi deo. Uñ sicut amoꝛ amicicie q̄ est in amicū se extendit ad amici filiū.ita ꝙ fili⁹ amici amic⁹ sit ꝛ dilectus.nō aūt sic se extēdit ad ſamici catulū vt canis diligat̄ ꝯsimili affectu. Sic intelligēdū ꝙ charitas q̄ ē amoꝛ dei se extēdit ad illos q̄ sunt nati eē ei⁹ filij per grām adoptōis. ꝛ q: creature irrōnales nō sīt hmōi. iō ꝓprie loquēdo nō sunt nate ex charitate diligi. ita ꝙ charitas circa illos ponat affectū. vñ pt̄ charitas in illis diligē deū. Ita q̄dāmō pt̄ cōcedi vt creature diligant̄ ex charitate licet iproprie. iō nō sunt nume-

11 rande int̄ illas q̄ ex charitate ꝓprie diligunt̄. sicut rōnes ad hāc ptē inducte oñdūt ꝛ ꝯcedūt. Ad illud q̄ qd̄ pmo obi in ꝯtrū ꝙ deus diligit creaturas irrōnales. dōm ꝙ deū creaturas irrōnales diligē est eas ꝯseruare in esse nāe. Sꝫ aliq̄d diligē ex charitate hoc est summū bonuꝫ ei optare. ꝛ iō plus cōnotat̄ cū dꝛ aliq̄d ex charitate diligendū. et aliq̄d eē deo dilectū. Et ideo nō sequit̄ ꝙ si de⁹ eas diligat.ꝙ ex charitate amande sint. Et si tu obiicias ꝙ charitas ꝯformat volūtatē nrām volūtati diuine. dōm ꝙ hoc nō ē veꝝ pmo et per se respectu oim̄ opm̄ et quorūcunq; obiectoꝝ.ſ respectu coꝝ q̄ hñt expssā silitudinē. ꝛ quibus vult de⁹ dare sapīm. Nā charitas q̄ ex charitate diligit oibus optat deū. Et h̄ est qd̄ dicit btūs Aug. et hr̄ dis. ꝓcedēti. sic nos inuicē diligam⁹. vt q̄ntū pos-

12 sum⁹ ad habendā in nobis deū ex dilectōe attrahamus. Ad illud qd̄ obr̄ ꝙ creature rōnales diligitur ex charitate ꝓpt̄ assimilationē ad deū. dōm ꝙ nō q̄cunq; assimilatio ad deū facit aliq̄d ex charitate diligibile.ſ illa q̄ facit dei capacē. ꝛ h̄ est silitudo imaginis. Nā eñ iō est imago dei.q: ei⁹ capax ꝛ pticeps esse pōt. Charitas eñ optat illud summū bonū hñ ab eo quē diligit. ad illud eñ declinat tanq̄ ad suū pncipale obiectū. Et qm̄ silitudo vestigij nō facit creaturā ipsi⁹ dei esse capacē p cognitionē ꝛ amorē. hinc est ꝙ nō sequit̄ ꝙ si in creaturis irrōnalib⁹ repiatur aliq̄ vestigij silitudo. ꝙ ꝓpter hoc extendat̄ ad ipsas

13 charitatis dilectio. Ad illud qd̄ obr̄ ꝙ fides ita credit deū creatoꝝ irrōnaliū ꝛc. dōm ꝙ nō est sic de fide ꝛ charitate. Nā fides nō tm̄ est circa ipm̄ deum inq̄ntū ē finis.ſ etiā inq̄ntū est principiū rerū. Et q: deus ē pncipiū immediatū tā respectu irrōnaliuꝫ q̄ rōnalium. iō vtroq; respectu in deū credit ꝛ ipm̄ contemplat̄. Charitas aūt respicit deū sub rōne finis et sub rōne boni. Et q: creature rōnales ꝛ irrōnales nō eodē mō hñt tendē in ipm̄ summuꝫ finē.q: rōnales immediate. irrōnales vo mediate. hinc ē ꝙ nō sequitur ꝙ dilectio charitatis ad has ꝛ ad illas se habeat

14 vniformiter. Ad illud qd̄ obiectur ꝙ virtus ꝛ vicium habent esse circa idē. dōm ꝙ illud argumentū

dupli͛r peccat. primo. q2 q̄uis virtus ꝛ viciū habeant esse circa idē subiectū. plura tn̄ exigunt͛ ad virtutē q̄ ad viciū. Jō si circa aliq̄d pōt ꝯsistere viciū. non ꝓpt͛ hoc sequit͛ ꝙ et virtus. Ali⁹ etiā defect⁹ ē. q2 licet charitas sit mot⁹ et amor spālis. nō tn̄ oportet ꝙ circa idē ꝯsistat charitas circa qđ cōsistit qđlibet spāle viciū. Tn̄ q̄uis cupiditas cōsistat circa bona tp̄alia. nō oportet ꝙ circa illa sit virtus charitatis. ſ sufficit ꝙ sit virt⁹ largitatis. Et iō nō oportet hmōi tp̄alia ex charitate amari. ſ ex largitate retineri et dispensari. qui iuxta coꝝ valorē venit eadē appciari. Ad illō

15 qđ obi͛ de eo q̄ diligit tp̄alia vt ꝑ illa deo seruiat. iam pꝫ rn̄sio ꝑ ea q̄ dicta sunt. q2 ille motus tūc ē meritorius. nō q2 sit a charitate elicitē. ſ q2 est a charitate impante. sicut ire ad sctm̄ Jacobū vel facē qđcunq3 aliud opus in dei obsequiū. Preterea cum q̄s diligit tp̄alia ad seruiendū deo. affectio sua versat͛ circa euꝫ cui vult seruire sicut ꝑius tactū ē. Et iō ex hoc nō pōt concludi ꝙ talia diligunt͛ ex charitate nisi valde extenso noie. Nā ꝓprie nihil ex charitate diligit͛ circa qđ charitas nō ponit affectū spālem.

Questio. ij. b

Utrū ex charitate diligendi sint demones. Et ꝙ sic videt͛. Leuit. xix. dilige ꝓximū tuū sicut teipm̄. glo. Proxim⁹ nō ꝓprietate sanguinis intelligēdus ē. sed societate rōnis. ſ demones sunt rōnales. ꝗ demones sunt ꝓximi nr̄i. si ꝗ ꝓximi ex charitate diligendi sūt. videt͛ ꝙ et demones. Itē rō diligendi ꝓximi ē. q2 est ad dei imaginē. sed hāc ē in demonib⁹ repire. ꝗ cū i eis repiat͛ rō diligēdi. videt͛ ꝙ eos debeam⁹ ex charitate diligere. Itē angeli anteq̄ peccarēt ex charitate diligendi erāt. ꝓpt͛ ea q̄ habebāt in se. ſ dyonisius dicit ꝙ demones hn̄t sibi data integra et splendidissima. ꝗ si tūc ex charitate diligendi erāt ꝓpter ea q̄ tūc habebāt. pari rōe videt͛ ꝙ nūc debeam⁹ eos ex charitate diligere. Itē ex charitate debem⁹ diligere q̄cunq3 faciūt ad cumulū nr̄i meriti. ſ demones nos tēptantes et vexātes faciūt ad nr̄i meriti cumulum. ꝗ videt͛ ꝙ ex charitate diligendi sint. Itē ex charitate diligendū ē oīe qđ facit ad dei honorem. ꝛ decorē diuine iusticie. ſ demones de celo eiecti ꝛ penis subiecti faciūt ad manifestationē diuine iusticie. ꝗ videt͛ ꝙ ex charitate sint diligendi. Preterea sic ꝓbatur. q2 charitas diligit beatitudinē ꝛ appetit beatificari i deo. iō diligit oīe illō qđ ē ad btitudinē ordinatū. ꝗ pari rōne cū charitas diligat dei honorē et laudē. diligit oīe illud qđ facit ad amplificationeꝫ laudis diuine. Minor est maifesta ꝑ se. Sed ꝯ. in mādato dilectionis ꝓximi ꝑcipit͛ vt hō diligat ꝓximum sicut seipm̄. qđ exponēs Aug. dicit. sicut teipꝫ .i. ad qđ teipm̄. Nos aūt ipsos debemus diligere ad summi boni ꝑticipationē. Si ꝗ demones ad hāc nō pn̄t ꝑuenire. videt͛ ꝙ nō sint diligēdi ex charitate.

Itē sup illud. x. luce. Quis tibi videt͛ ꝓxim⁹ esse. Glosa. ꝓxim⁹ ē cui impendit͛ vel q̄ impendit misericordiā. ſ demones nō sunt tales. ꝗ nō sunt diligēdi ex charitate. Itē Aug. viij. de trini. qui diligit homines. vel q2 iusti sunt. vel q2 vt iusti sint amare dꝫ. sed demones nō sunt iusti nec pn̄t esse iusti. ꝗ nō sūt ex charitate amādi. Itē curia celestis demones n̄ diligit. q̄n potius odit ꝛ detestat͛. ꝗ si in eis est charitas marie ꝑfecta. ꝛ tanto ꝑfectior ē in via q̄nto conformior ē illis q̄ sunt in ꝑria. videt͛ ꝙ nulla charitas se ad demonū dilectionē extēdē debeat. Itē nihil est charitatis vinculo amplectendū qđ est ꝑpetualit͛ sepatū ab his q̄ charitate ligant͛. ſ demones a membris xp̄i sunt sempiternalit͛ sepati. ꝗ nullo mō sunt charitate diligendi. Rn̄. dōm ꝙ sicut irrōnabilia

16 ex charitate nō sunt diligēda diratiue. q2 nō sunt ordinata ad illi⁹ summi boni assecutionē. qđ suis dilectis charitas optat. sic demones q2 sunt obstinati in malicia. etiā sunt iposibiles effecti ad ꝑueniēdū ad btitudinē eternā. diligendi nō sunt ex charitate diratiue. Charitas aūt nullos facit diligere diratiue nisi eos q̄s optat ad summā btitudinē ꝑuenire. Nullos aūt optat ꝑuenire ad illaꝫ sempiternā btitudinē (cū moueat͛ discrete ꝛ rōnabilit͛) nisi eos q̄ sunt habiles ad ꝑueniendū. ꝛ sm̄ ordinē nature. ꝛ sm̄ ordinē diuine iusticie. Qūi ꝗ demones et si sint apti nati per nāam felicitari ꝛ in deo btificari. q2 tn̄ diuina iusticia repugnat ꝑ quā sunt dānati ad ꝑpetuā miseriā. hinc est ꝙ charitas summū bonū eisdē nō optat. Jō concedendū ē ꝙ demones nō sunt ex charitate diligēdi. Eodē etiā mō dōm ē de dānatis sm̄ ꝙ ex charitate diligere accipit͛ ꝓprie. Si vō ex charitate diligere accipit͛ large. ꝑut actus diligēdi ē ex charitate impante. sic demones q̄dāmō sunt diligēdi. ꝛ q̄dāmō odiendi. Rōne culpe sunt odiēdi in q̄ sunt deo dissimiles. diligēdi rōne nāe. Jmago cū sūmi regis sm̄ suā nāam ꝯsiderata. q̄ntū de se pulcra ē ꝛ formosa. ꝛ nāli affectu amabilis a ꝯsimili nā. Uerūtn̄ q2 hn̄s charitatē multū detestat͛ coꝝ culpā. et culpa coꝝ totalit͛ et insepabilit͛ possidet coꝝ nāam. hinc est ꝙ charitas nihil magis mouet affectū nālē ad diligendū creaturas irrōnales q̄ ad diligēndū demones. Cōcedende sunt ꝗ rōnes oñdētes ꝙ demones nō sunt ex charitate diligendi. Ad illud qđ obi͛ in ꝯrū ꝙ ꝓximus

17 est q̄ cōicat in rōne. dōm ꝙ cōicare in rōe est dupli͛r. vel sm̄ ipius nāam purā rōnis. vel sm̄ ordinē vel habilitatē ipsi⁹ ad grām. Dico ꝗ ꝙ ꝓximitas sm̄ rōnis nāam nō ē sufficiēs ad hoc ꝙ aliq̄s dicat͛ esse ꝓxim⁹ respectu actus diligēdi. dilectio eīn gratuita respiat ordinationē ad grām. Et q̄n demones hac ꝓximitate carēt. q2 redditi sunt ad grām iposibiles iō sub rōne ꝓximoꝝ nō ꝯtinent͛. Et iō ex illa rōne nō seq͛t͛ ꝙ diligendi sint ex charitate. Ad illud qđ obi͛ ꝙ

18 imago est ratio diligendi in creatura. dōm ꝙ imago nō ē sufficiens rō diligendi nisi inq̄ntum est ordinata ad grām et gloriā ad quā ordinat charitas. Et q2 hō mō nō est in demonib⁹. imo oīo inordinata. iō non cogit illa rō. Ad illud qđ obi͛ ꝙ angeli anteq̄ pec

19 carent erant ex charitate diligendi. dōm ꝙ hoc erat q2 tūc habilitatē ꝛ ydoneitatē hēbāt ad assequendū gloriā. sed nō hāc habuerūt ante lapsū. et iō nō sunt nunc sicut tūc ex charitate diligēdi. Et si tn̄ obiciās ꝙ hn̄t sibi data integra ꝛ splēdidissima. dōm ꝙ illō dicit͛ q̄tū ad potentias respectu nāliū opationū. nō aūt q̄tū ad habilitates earūdē respectu gratuitaꝝ. Jnhabiles eīn effecti sunt ad bene faciēdū. tales eīn habilitates corrūpunt͛ per peccatū sm̄ ꝙ vult Augustinus. ꝛ in scđo libro fuit ostensum. Ad illud

20 qđ obiicit͛ ꝙ quicquid facit ad cumulū nostri meriti est ex charitate diligendum. dicendū ꝙ hoc potest esse dupliciter. Uel sm̄ principalem intentionem. vel per occasionem. Quis enim predicta propositio veritatem possit habere de eo quod facit ad cumuluꝫ nostri meriti sm̄ principalem intentionē et primariam ordinationem. De eo tamen quod

facit ad cumulũ nostri meriti ꝑ occasionẽ nõ oportz habere veritatẽ. qꝛ ex multis malis ⁊ pctis deus viris iustis dicit bona. ⁊ hoc mõ demones faciũt ad nostri meriti ꝓmotionẽ. qꝛ dũ intendunt nos ꝯuertere ad pctm. vtute diuina cõtra exercitiũ ꝯuertit̃ viris iustis ⁊ sanctis ad meriti additamentũ.

21 Ad illud qđ vltimo obĩ ꝙ oẽ quod facit ad dei honorẽ ⁊ decorẽ iusticie est diligẽdũ ex charitate. dicẽdum ꝙ sicut ex ꝑcedẽtibus patet. si ꝓprie accipiat̃ diligere ex charitate. ꝓpositio nõ habet veritatẽ. Et si tu obiicias. qđ ordinatũ est ad beatitudinẽ est diligendũ ex charitate. ẜ similr ad laudẽ ordinatũ. dicẽdum ꝙ dupliciter est aliqđ ordinatũ ad beatitudinẽ. Aut qꝛ ipm de se est ordinatuz vt ꝑueniat ad beatitudinẽ. Aut qꝛ ꝑ ipm ordinatuz est ꝑuenire. Et qđ ꝑmo mõ ordinatũ est ad btitudinẽ est ex charitate diligendũ. Qđ scđo modo ordinatũ est nõ oportet diligi ex charitate accipiendo ꝓprie ordinatũ.

22 Siliter aliqđ ordinatũ ad laudẽ dei põt ẽẽ dupliciter. Aut qꝛ ipm laudat ⁊ magnificat deũ. aut glorat̃ in laude dei. Aut qꝛ ẽ materia laudis diuie. Et qđ ꝑmo mõ ordinatũ est ad dei laudem ex charitate diligẽdũ est. qđ vo scđo mõ ordinatũ ẽ nõ oportet ꝙ diligat̃ ex charitate. nisi dicat̃ diligi ex charitate imꝑante. Charitas eñ imꝑat hoi vt velit esse omne illud in vniuerso qđ excitat virũ iustũ ad laudandũ ⁊ magnificandũ deũ suũ.

Questio .iii. c

Utrũ ex charitate sint diligendi mali hoies: Et ꝙ sic vr̃. Mat. v. Diligite inimicos vr̃os ⁊c. sed q̇ odit iustos absq; dubio est iniquus ⁊ malus. ẜ si talis est diligendus ex charitate iuxta mãdatũ dñicũ. mali homines ex charitate diligendi sunt. Itẽ oẽs ꝑdestinati diligendi sunt ex charitate. ẜ multi q̇ sunt mali sunt predestinati. ẜ aliqui mali ex charitate diligẽdi sunt. ẜ nescim⁹ q̇ sunt predestinati q̇ ꝑsciti dum in via sunt. ẜ oẽs mali sũt ex charitate diligẽdi. Itẽ oẽs ꝓ q̇bos est orãdũ sũt ex charitate diligẽdi. ẜ orãdũ est ꝓ pctõrib⁹. ẜ tales sunt ex charitate diligendi.

Itẽ ꝑfectissima charitas fuit in xp̃o. ẜ xp̃s cũ essemus iniusti ⁊ pctõres dilexit nos. si ẜ ois amor rect⁹ dꝫ charitatẽ xp̃i imitari. tũc vr̃ ꝙ pctõres ⁊ impii ex charitate sunt diligendi. Sed ꝯ. in ps̃. Nonne qui oderũt te dñe oderã. ⁊ sup ini. tuos tab. ẜ oẽs viri iniusti deũ offendũt ⁊ ipi deo iniuriant̃. ẜ oẽs pctõres odiendi sunt. nõ ẜ ex charitate diligendi. Itez charitas facit voluntatẽ nostram ꝯformẽ voluntati diuine. ẜ pctõres ⁊ iniusti sunt odibiles deo s̃m illud Ecc̃i. xii. Altissim⁹ odio hꝫ pctõres. Et sap. xiiii. Abhomiabiles sunt deo impi⁹ ⁊ impietas ei⁹. ẜ vr̃ ꝙ s̃m legẽ charitatis mali sint odiendi. non ẜ ex charitate diligendi. Itẽ in ꝯrũs seq̇t̃ ꝯsequentia. sicut se hꝫ bonitas ad dilectionẽ. sic malicia ad odiũ. ẜ hec est ꝑ se vera. boni sunt diligendi. ẜ ⁊ hc̃ mali odiẽdi. ẜ odiẽdũ nõ est diligendũ. ẜ mali nõ sunt ex charitate diligendi. Itẽ charitas est vinculũ vnitatis. ẜ illi soli sunt ex charitate diligendi q̇ sunt de vnitate corporis mystici. ẜ mali nõ sunt de vnitate corpis mystici. ẜ nõ sunt ex charitate diligendi.

23 Rñ. dicẽdum ꝙ de malis hominib⁹ dupliciter ꝯtingit loq̇. ⁊ dupliciter etiã ꝯuenit eos cõsiderare. vel inq̃tũ sunt hoies. vel etiã inq̃tuz sunt mali. Siue inq̃tuz habent in se rõnẽ diuine imaginis s̃m quã sunt capaces beatitudinis. vel inq̃tuz carent ꝑfectione diuine silitudinis. Si ꝑmo mõ ꝯsideremus hoies malos inq̃tũ vicꝫ sunt hoies ad dei imaginẽ s̃m quã sunt capaces beatitudis. sic ex charitate diligendi sunt. ꝓ eo ꝙ liberalitas charitatis ⁊ eius amplitudo oẽs recolligit q̇ ad illã sũmã beatitudinẽ hñt ydoneitatẽ. Si vo ꝯsiderem⁹ hoies malos s̃m ꝙ mali sunt ⁊ priuati ꝑfectione diuine similitudinis. sic potius sunt detestandi q̃ diligendi. sic iidem homines odiendi sunt ⁊ diligendi. odiendi q̇dẽ rõne inordinationis culpe. diligendi vo rõne ordinabilitatis nature. q̇ possibilis est ad ꝑfectionem gratie. Hoc est quod dicit Greg in quadã omel̃. Or ⁊ si indignationem debem⁹ vicijs. cõpassionẽ tñ debemus nature. Et Ysido. iii li. de virtutib⁹. Totũ christum nõ diligit q̇ hoiem odit. bonũ est nõ odire naturam ẜ culpam. licꝫ ẜ malorũ culpã odiamus. ipos tñ diligere debemus. Et sic attẽdẽdũ est ꝙ licet malorũ hoim malicia sit detestanda. ipi tñ mali hoies inquantũ sunt ad beatitudinẽ ordinati sunt ex charitate diligendi. vnde ⁊ rões q̇ ad hoc inducunt̃ concedi pñt.

24 Ad illud ẜ qđ ꝑmo obĩ ꝙ ꝓpha odio habebat odientes. dicẽdum ꝙ ꝓpha nõ odiebat naturã ẜ eorũ culpam. ꝓpter qđ subiunxit. ꝑfecto odio oderã illos. vt nec ꝓpter vicia hoies odiatis. nec ꝓpter homines vicia diligatis.

25 Ad illud quod obĩ ꝙ de⁹ odit pctõres iã patet respõsio. qꝛ deus non odit eos rõne nature ẜ rõe vicij. Licet eñ rõe vicij puniat̃ a diuina iusticia. rõne tñ nãe ad bonũ ordinate fouent̃ ⁊ attrahunt̃ a diuina misericordia. s̃m illud qđ dicit̃ Roma. v. Cõmendat deus charitatẽ suã in nobis. qꝛ cuz adhuc pctõres essemus xp̃s ꝓ nobis mortu⁹ est. sic eñ mundum deus dilexit (vt di Joh. iii.) vt filiũ suum ⁊c.

26 Ad illud qđ obĩ ꝙ si oppositũ in opposito ⁊ ꝓpositũ in ꝓposito. dicẽdum ꝙ illud habet veritatẽ intelligẽdo ꝑ se. ⁊ iõ in rõne illa est duplex defect⁹. Primũ. qꝛ boni hoies sunt diligendi nõ solũ qꝛ boni. sed etiam qꝛ ad bonum ordinati. siue nõ solum qꝛ boni in actu. sed etiã qꝛ boni in aptitudine ⁊ habilitate. ⁊ ideo nõ sequit̃ ꝙ mali sunt odiẽdi qꝛ mali. qꝛ ⁊ si nõ sint boni in actu. sunt tñ boni in aptitudine ⁊ habilitate. Preterea esto ꝙ hoc sit verũ ꝙ boni inq̃tũ boni sint diligendi. ex hoc tñ nõ seq̇t̃ ꝙ mali inq̃tũ mali sint odiendi. Et hoc quidẽ verũ est. ẜ ex hoc vlteri⁹ nõ est inferendũ ꝙ mali hoies nõ sint diligẽdi. qꝛ q̃uis in eis sit malicia culpe q̇ est rõ odiendi. est tamẽ in eis bonitas nature q̇ est rõ diligendi.

27 Ad illud quod obĩ ꝙ charitas est vinculum vnitatis. dicẽdum ꝙ vinculũ dilectõnis licet respiciat duo extrema. vnũ tñ illorũ respiciat sicut subiectũ. alterũ aũt sicut terminũ. nec oportet ꝙ vtrũq; respiciat sicut subiectũ. nisi vbi reqrit̃ ꝑfecta rõ vnionis. Quũ ergo habẽs charitatẽ est de vnitate corpis. alius actu nõ hñs charitatem põt ẽẽ de vnitate corpis illius. q̃uis charitas nõ sit in actu. hinc ẽ ꝙ charitas põt esse in vno respectu alterius. ꝓ eo ꝙ vinculũ amicicie ad sui eẽ nõ necessario exigit extremorũ mutuã ꝯiũctionẽ. multi eñ diligunt q̇ nõ diligunt̃. Unũ ꝙ charitas sit vinculum vnionis nõ oportet ꝙ ponat vtrũq; extremorũ in actu vniendi sed sufficit ꝙ ponat vnũ in actu. s. subiectũ in q̇ est. reliquũ vo in habitu. s. obiectum. sicut scientia ponit scientẽ in actu. scibile vo ponit in habitu.

Questio .iiii. d

Utrũ ex charitate diligenda sint corpa nostra: Et ꝙ nõ vr̃ Job. xii. Qui amat aiaz suã ꝑdet eã. sed ꝯstat ꝙ aia nõ stat ibi nisi ꝓ vita carnali. ẜ si vita carnalis in hoc mũdo est odienda. vr̃ ꝙ odiẽda sint corpa no-

stra nō ğ ex charitate diligēda. Itē nihil ē ex charitate diligendū qđ impedit hominē ad assecutionē beatitudinis. ſ caro nostra est hmōi. q: caro cōcupiscit aduersus spūm. ſm q dicit Gal. v. Et ad Romanos. vij. Inuenio in mēbris meis qđ legi repugnet ⁊c. Si ğ corpa nostra impediunt nos a beatitudine assequenda. vr̄ q ñ sint ex charitate diligēda. Itē charitas nūq̄ excidit. ğ vr̄ q illa ex charitate sūt diligenda q̄ nunq̄ excidūt. ſ corpa nostra corrumpentur. ğ ex charitate nō sunt diligēda. Itē rō imaginis siue expressa assimilatio ad deū est id qđ facit creaturā rōnalē ex charitate diligi. sicut in p̄cedentib⁹ patet. sed in corpe cōicam⁹ cū brutis. nec p̄fectō imaginis repit̄ in nobis ex pte corpis nostri. ğ vr̄ q corpora nr̄a nō sunt ex charitate diligēda sicut nec bruta aīalia. Sed ɔ̄. Ephe. v. Uiri debent diligere vxores suas sicut corpa sua. si ğ hortat̄ apl̄s ad diligēdas vxores ex charitate. cū sīr̄ diligende sint vt corpora nr̄a. vr̄ q corpa nostra sint ex charitate diligēda. Itē aug. dicit in li. de doct. xp̄iana. Quatuor sūt diligenda. et tribus p̄missis subdit̄ quartū qđ infra nos est. s. corpus nostrū. Si ğ aug. enumerat ibi diligenda ex charitate precise ⁊ ꝓprie. vr̄ q corpa nostra sint diligenda ex charitate. Itē omē beatificabile ex charitate est diligibile. ſ corpus nostrū cū aīa cōicat in participatione felicitatis. ğ similiter cōicare debz in dilectione charitatis. Itē in ordine charitatis cōsanguinei p̄mittendi sunt extraneis ſm ambro. ſ cōsanguinitas nō est nisi ex pte corpoꝝ. si ğ h̄ cōditō reddit hoīes magis amabiles. vr̄ q corpa nr̄a inter

28 ea cōnumerent̄ q̄ sunt ex charitate diligēda. R̄o. dōm q cum charitas sit pondus inclinās ad sūmū bonū ⁊ p̄fectā beatitudinē. oē illud facit diligere qđ est beatū vel beatificabile. Qm̄ ğ ɔtingit aliq̄d eē beatū tripliciter. s. p eētiā. ⁊ p p̄mā influētiā. ⁊ p q̄ndā redundantiā. hinc est q oīa ista ex charitate sunt diligenda ſm prius ⁊ posteri⁹. ſm maius ⁊ minus. Beatū aūt p eētiā est solus de⁹. Bētū p p̄mā influentiā est rōnalis spūs. Beatū deniq̄ p quādā redūdantiā est corpus hūanū in qđ gaudiū glorie redundat p ɔiunctionē sui ad aīaȝ. Hinc est q charitas ñ solum facit nos diligere deū ⁊ rationalē spūm ſ etiā corp⁹ nr̄m. Cōcedendū est igit̄ sicut ꝓbatū est. q corpora nr̄a diligenda sunt ex charitate. cōcedende sūt

29 etiā rōes ad hanc ptē inducte. Ad id qđ obī q deus hortat̄ nos in euāgelio ad vitā carnalē odiendā. Dōm q in corpe nr̄o est viciositas ɔcupie. et bonitas nature. Et q viciositas ɔcupiscentie īclinat ad malū iō est odiēda. ⁊ si q̄s eā diligit odit aīam suaȝ. q: vō bonitas nature ordinata est ad summū bonū q̄dāmō cōparticipādū iō est diligēda. Cū ğ dn̄s hortat̄ ad odiendā aīam nr̄ām siue vitā carnalē. dō. q hoc nō cōcludit q corpa nr̄a nō sint diligenda q̄tuȝ

30 ad bonitatē nāe. ſ q̄tū ad viciositatē ɔcupie. Et p h̄ p3 rn̄o ad rōnē sequentē. q: caro nō repugnat spūi. nec impedit ab assequēda beatitudine ꝓpt̄ ɔditionē

31 nature. s3 ꝓpter viciositatē ɔcupie ɔtracte. Ad illud qđ obī q nō debēt diligi ex charitate ea q̄ corrūpunt̄. cū charitas nunq̄ excidat. dōm q q̄uis corp⁹ nostrū sit corruptibile ad tp̄s ⁊ ſm p̄ntē statū. est tn̄ ad ꝑpetuā incorruptionē ordinatū. Un̄ q̄uis nunc seminet̄ in corruptiōe. resurget tn̄ in incorruptōe. ⁊ iō q̄uis corpus sit corruptibile q̄tū ad lapse nāe infirmitatē. nō sequit̄ q nō sit diligibile ex charitate q̄tū

ad necitatē nāe. ſm quā ordinatū est ad ꝑpetuā in-

32 corruptionē. Ad illud qđ obī q rō imaginis ⁊ expressa assiīatio q̄ facit creaturā rōnalē diligi ex charitate nō inuenit̄ in corpe. dōm q veꝝ est p se loquendo q rō imaginis sic facit. licet aūt corp⁹ hūanū non sit ad dei imaginē p se. est tn̄ vnitū aīe q̄ est ad imaginē vnita in vnitate nature. ⁊ rōne illi⁹ est beatitudinis ɔparticipabile. ⁊ sicut est btitudinis ɔparticipabile. ita ⁊ diligendū ex charitate. ea vicȝ rōne qua est aīe rationali vnitū. et hoc est ꝓpriū corpis hūani respectu cuiuslibet alterius corpis. ꝓpterea nō est simile de alijs corpibus irrōnabilibus.

Questio. v.

Utrū ex charitate sint diligenda dona gratuita: Et q sic vr̄. primo p aug. in li. de tri. Qui diligit ꝓximū ipam p̄cipue dilectionē diligat. ğ si ꝓximum diligit ex charitate. dilectionē diligit ex charitate. ſ dilectio qua diligit ꝓximū est donū gratuitū. ğ dona gratuita sunt ex charitate diligenda. Itē oē qđ ordinat ad beatitunē ⁊ ad eā pducit est diligēdū ex charitate. s3 dona gratuita sunt hmōi. ğ vī q ex charitate diligenda sint. Itē ɔstans est q dona spūalia sunt amanda ⁊ a deo petenda. ⁊ q̄ illa diligit diligēdo meret̄. si ğ dilectio meritoria est dilectio charitatis. ğ vī q talia dona sint ex charitate diligenda. Itē sicut se h3 dilectio gratuita ad dona ḡtuita. sic se h3 dilectō nāl̄ ad bona nālia. ſ bona nālia diligūt̄ nāli dilectiōe. ğ pari rōne dona gratuita diligunt̄ dilectiōe gratuita. ſ dilectio gratuita est dilectio charitat̄. ğ vī q dona gratuita sint ex charitate diligēda. Cōtra. Nulla creatura carens rōe ē diligēda ex charitate. ſ hmōi dona ḡtuita rōnē nō hn̄t. ğ nō debēt diligi ex charitate. Itē diligere est velle alicui bonū. ſ stult⁹ est qui vult alicui virtuti vel charitati bonū. ğ vī q hmōi dona gratuita ex charitate nō sint diligenda. Itē illud solū est ex charitate diligibile. qđ est aliq̄ mō beatificabile. ſ hmōi dona gratuita nō sūt btificabilia. ğ nō sunt ex charitate diligibilia. Itē aug. sufficienter enumerat ea q̄ sunt ex charitate diligēda. s3 dona gratuita nō sunt de illis q̄ aug. enumerat. ğ vī q

33 ex charitate diligēda nō sint. R̄o. ad p̄dictoꝝ intelligētiā est nōndū q aliq̄ dicere voluerunt dona ḡtuita nō eē ex charitate diligenda. ſm q diligere ex charitate est mot⁹ charitatis elicient̄. s3 si ex charitate diligunt̄. h̄ est ſm q diligere ē ipi⁹ charitat̄ impantis. Nā in hoc differt charitas ab affectu nāli. q: nālis affect⁹ q̄rit ꝓpriū cōmodum. charitas vō ſm q dicit Greg. ɔtendit̄ in alterū. ⁊ q: ɔmodū nostꝝ recte et ꝓprie ɔsistit in spūalib⁹ donis q̄ ordināt nos ad beatitudinē. iō amor taliū donoꝝ est a dilectione naturali elicitiue. s3 a charitate impatiue. cui⁹ est impare affectib⁹ nostris vt recte moueant̄ in suū finē. Sz illō nō sufficit dicere. Primū quidē. q: charitas nō sp in alteꝝ tendit. habens eñ charitatē p ipaȝ frui deo desiderat. Scdō vō q: q̄uis sit nāe q̄rere ⁊ amare cōmoda nālia. spūalia tn̄ dona p̄fecte amare. h̄ nō pōt esse nisi dilectionis gratuite. Et ꝓpterea ē ali⁹ modus dōi. q cū bonū sit obm charitatis. ⁊ actus recipiat spēm ab obō. intentio act⁹ diligēdi variari h3 ſm rō-

34 nē boni. Bonū aūt dī aliq̄d duplr̄. Uno mō ɔcretiue. q: est ordinatū ad btitudinē ⁊ in finē. Alio mō abstractiue. q: ē illud q̄ q̄s ordinat̄ in finē. dona igit̄ ḡtuita nō dicūt̄ eē bona p̄mo mō ſ scdō. q: mediantibus illis sb̄e rōnales hn̄t in finē ordinari. iō ꝓpria

Quando magis sunt bonitates q̃ bona. ꝛ mag̃ rõnes diligendi q̃ diligibilia. ꝛ iõ dicit̃ isti q̃ susceptiua bonorum donoꝝ spũaliũ sunt ex charitate diligenda. ipsa uero dona gratuita nõ sunt ꝓpterea ex charitate diligenda. ꝫ magis rationes diligendi ex charitate. Et quia accñs cum subiecto est vnũ. iõ dilectionẽ istoꝝ donorũ cũ dilectiõe creaturaꝝ rõnabiliũ nõ est ponere in numerũ. Sꝫ illud adhuc calũniabile ẽ. ꝓ eo q̃ de⁹ q̃ est ipsa summa bonitas p̃ eẽntiã cõnumerat̃ int̃ ea q̃ sunt ex charitate diligenda. Et iterũ. Propt̃ qð vnũ qðq; tale ꝛ ipm̃ magis. ꝫ talia dona spũalia sunt bona, ꝓpter que hoĩes diligũt̃. ꝙ multo forti⁹ ex charitatẽ diligẽda ipa vident̃. Et iõ est aduc terci⁹ modus dõi. qꝛ sicut in p̃cedẽtib⁹ tactũ ẽ duplex est charitat̃ motus ꝛ affect⁹. Est eñ dilectio amicicie. et dilectio cõcupie. Dilectiõe amicicie illa diligunt̃ q̃b⁹ optat̃ bonũ. Dilectiõe uero ꝯcupie dicũt̃ diligi q̃ desiderantur. Qm̃ ꝫ desideriũ bonoꝝ spũaliũ est ipi⁹ charitatis ꝫm q̃ sancti dicũt q̃ bona spũalia retinẽt rõnem honesti. ꝯcedẽdũ est q̃ bona gratuita ex charitate diligenda sunt. Et hoc expresse dicit aug. in. viij. de tri. cũ dicit q̃ ipa charitas ex charitate diligenda est expresse. ꝛ docet ipa expientia viros spũales q̃ nihil tã desiderãt post deũ q̃ habere pfectã dei dilectionẽ. vñ ꝯcedẽde sunt rões q̃ sunt ad ptẽ istã.

35 Ad illud uero qð obĩ pmo in ꝯtrariũ q̃ nulla creatura carens rõe diligenda est ex charitate. dõm q̃ si intelligat̃ de dilectione amicicie verũ est. Si uero de dilectiõe ꝯcupiscẽtie nõ est verũ. Et si tu obijcias q̃ tũc bona tꝑalia erunt diligenda ex charitate. cũ charitas faciat illa bona ꝯcupisci ꝓpter obsequiũ dei. dõm q̃ nõ est silr̃. qꝛ illa bona tꝑalia habent tm̃ rõnẽ cõmodi. ꝫ bona spũalia habẽt rõnẽ honesti. ꝛ iõ ꝯcupia sapie in scriptura laudat̃. ꝯtinus ꝯcupia pecunie vitupet̃. Preterea bona tꝑalia sunt mĩa bona. sicut dicit aug. ꝫ dona gratuita inter bona maxima. ideo de his ꝛ istis nõ est silr̃.

36 Ad illud qð obĩ q̃ diligere ẽ velle alicui bonũ iam p3 rñsio. qꝛ loq̃t̃ de diligere ꝫm q̃ ẽ act⁹ amicicie. ꝫm eñ q̃ est act⁹ ꝯcupie diligere nõ est velle alicui bonũ. ꝫ magis est aliqð bonũ desiderare. vel aliquod bonũ acceptare. Et ꝯtinus nõ sit ꝯcedendũ q̃ charitas faciat sibi velle bonũ. facit tamen se desiderari ꝛ acceptari tanq̃ verũ bonũ.

37 Ad illud quod obĩ q̃ nihil est amandũ ex charitate nisi beatificabile. dõm q̃ illud pma fronte habet instãtiã in deo. Preterea. ꝛ si in creaturis aliq̃ mõ hẽat veritatẽ. hoc verũ est in his q̃ diligẽda sunt dilectiõe amicicie.

38 Ad illud qð vltimo obĩ. dõm q̃ aug. non enumerat q̃cũq; diligẽda ꝫ diligẽda dilectiõe amicicie. Et si tu queras rõnẽ quare. dõm q̃ h̃ est qꝛ mot⁹ amicicie maioris libertatis est q̃ motus ꝯcupie. et ꝫm illum ꝓtendit̃ charitas in alterũ. et iõ ꝫm illũ modũ mag̃ diligibilia distinguunt̃. ꝛ que diligẽda sunt diligi p̃cipiunt̃. Nec est diminutio. qꝛ in illis ista includũt̃.

Questio. vj. f

De diligendoꝝ numero ꝛ sufficientia. dicit eñ aug. q̃ quatuor sunt ex charitate diligenda. vicꝫ. deus. et nosipi. ꝓximus. ꝛ corpus nostrũ. Et vr̃ pmo q̃ ibi sit superfluitas. qꝛ que sunt eiusdẽ spẽi nõ distinguunt̃ nisi ꝫm numeꝝ. ꝛ nõ debent facere diuersa mẽbra distinctionis. ꝫ nos ꝛ ꝓxim⁹ noster sum⁹ eiusdẽ spẽi. ꝙ non dꝫ hõ habens charitatẽ cũ ꝓximo suo ꝓ diuersis diligentib⁹ nũerari. Itẽ sacra scriptura sufficienter enumerat diligibilia in p̃ceptis que dat. ꝫ nõ enumerat nisi duo. s. deũ ꝛ ꝓximũ de quibus dat duo p̃cepta. ꝙ vr̃ q̃ alia mẽbra sint superflua. Itẽ nihil ꝯtingit eẽ beatũ nisi trib⁹ modis. vicꝫ. p essentiã. p pmaꝫ influentiã. ꝛ p redundantiã. ꝙ si charitas nõ se extẽdit ad diligendũ nisi ad id qð est beatũ in actu vel in potẽtia. vr̃ q̃ nõ sint nisi tria diligenda. vicꝫ. de⁹. animus. ꝛ corpus. Sed q̃ sit diminutõ vr̃ pmo p ambro. q̃ ꝫm q̃ i sequẽti di. hr̃ assignat sex mẽbra in numero diligendoꝝ. ꝙ si ambro. nõ fuit in enumerando superfluus. vr̃ q̃ aug. fuit diminut⁹. Itẽ sicut ex charitate diligendũ ẽ corpus nostrũ. ita ꝛ corpus ꝓximi. sicut ꝙ anim⁹ nr̃ ꝛ anim⁹ ꝓximi ꝯstituunt duo mẽbra diligendoꝝ. ita vr̃ q̃ ꝛ corp⁹ nr̃m ꝛ corp⁹ ꝓximi. ꝙ vr̃ q̃ quinq; ex charitate sint diligẽda. Itẽ sicut ex charitate diligimus qð est supra nos ꝛ infra nos. sic etiam ex charitate diligẽdũ est qð est ꝯ nos. vicꝫ inimicus. sicut supra ostensum est. vr̃ ꝙ q̃ predict⁹ mẽbris deficiat vnõ mẽbrũ. Querit̃ ꝙ quare tot ex charitate sunt diligenda ꝛ nõ plura neq; pauciora.

39 Rñ⁰. dõm q̃ nũerus diligibiliũ ꝛ sufficientia dupliciter põt accipi. Vno mõ p cõparationẽ ad ipam dilectionẽ. Alio mõ p cõparationẽ ad ipm̃ diligentẽ. Secundũ ipam dilectionẽ põt accipi numerus ꝛ sufficientia sic. Cũ eñ dilectio sit appetitus boni. in appetitu aũt boni est ꝯsiderare ipm̃ bonũ desideratũ. et ipsuꝫ q̃ desiderat bonũ. Bonũ aũt desideratũ h̃ est summuꝫ bonũ. ille q̃ desiderat est habens charitatẽ. cui aũt desiderat̃ põt esse in quadruplici drñtia. Aut qꝛ optat̃ summũ bonũ ipi deo. aut sibiipsi. aut sibi simili. aut sibi adherenti. ideo quatuor sunt ex charitate diligẽda. qꝛ numerus diligendoꝝ nõ accipit̃ ex pte optantis vel ex parte boni optati cũ sit vnũ. ꝫ ex pte ei⁹ cui optat̃. qð cũ sit in q̃druplici drñtia. quatuor sũt diligendoꝝ mẽbra. ꝛ hoc est qð supra dictũ est. qꝛ in p̃dicta diuisione sumit̃ numerus diligẽdoꝝ ꝫm dilectiõnẽ amicicie q̃ dĩ q̃s diligere aliũ qñ vult illi bonum. Alio mõ põt sumi numer⁹ ꝛ sufficiẽtia diligẽdoꝝ ex cõparatiõe ad ipm̃ diligentẽ. Nã diligẽs aut hꝫ respectũ ad se. aut ad id qð est supra se. aut ad id qð est iuxta se. aut ad id qð est infra se. et ꝫm hoc quatuor tm̃ modo diligenda sunt ex charitate. Et ꝫm hũc modũ assumit aug. diligibiliũ numeꝝ ꝛ sufficiẽtiam in li. de doct. xpiana. nec tm̃ assignat numerũ ꝫ etiã ordinem debitũ. Ait eñ sic. Quatuor sunt diligẽda. Vnũ qð est supra nos. s. deus. Alterũ qð nos sum⁹. Terciuꝫ qð iuxta nos est. s. ꝓxim⁹. Quartũ quod infra nos ẽ scꝫ corp⁹. Et qꝛ oĩa pñt reduci ad ista q̃tuor. iõ p3 diligendoꝝ numerus ꝛ sufficiẽtia.

40 Ad illud qð obĩ q̃ est ibi superfluitas. qꝛ nõ differim⁹ specie a ꝓximo. dõm q̃ ꝯtinus spẽ nõ differam⁹. tñ ad nos ꝛ ꝓximos nr̃os charitas nr̃a diuersimode compat̃ ꝫm rõnem diligendi ꝛ gradum. Primo eñ charitas facit habẽtem se tendere ad btitudinẽ. ꝛ deinde ꝓximũ optat tendere ad idẽ q̃si a latere.

41 Ad illud qð obĩ q̃ sac̃ scriptura nõ exp̃mit nisi duo diligẽda. dõm q̃ in sequẽti mãdato implicat tria diligibilia. Nã i h̃ q̃ dicit dilige ꝓximũ tuũ ꝛc. mãdat hoĩ q̃ diligat seipm̃. ꝛ cũ ipe sit cõstitut⁹ ex aĩa ꝛ corpe. includit̃ ibi dilectio vtriusq;.

42 Ad illud qð obĩ q̃ tñmõ trib⁹ modis est q̃d beatũ. dõm q̃ verũ est. ꝫ tñ charitas q̃ disponit ad btitudinẽ alio mõ respicat suũ susceptibile. alio mõ respiat illud qð est a sile. pmũ vt ꝑticipãs. scdm̃ vt cõparticipans. iõ ꝫm istã diuersam cõparatiõnẽ distingui pñt diuersa diligibilia.

43 Ad illð quod

obiicitur qd est ibi diminutio. qr Ambr. assignat sex membra. dicendum q illa sex mēbra reducunt ad ista qtuor. Ambro. n. distinguit vnū mēbrorū istorū in q̄nq3. vicz distinctionē eius qd iuxta nos est. s. dilectionez primi. Nec ē ibi 9rietas. qr ambro. 9siderat differētias diligibiliū accñtales. Aug. 9siderat gradus bonitatis z dñtias magis cēntiales. qd melius apparebit inferius. Ad illud qd obi de corpe primi. dicendum q tam corpus primi q̄ corpus nostrū est iuxta nos z cōtinet sub quarto mēbro. Nec est sile de aīa nrā z de anima primi. qr diuersimode habet charitas cōpari ad vtrūq3. qr ad vnū sicut ad intrinsecū. ad aliud sicut ad ppinquū. Ad corpa aūt cōpari habz vniformiter. ad vtrūq3 eīm cōparat sicut ad inferius. Aliq volunt aliq dicere q dilectio corpis primi cōtinet sb dilectione primi. qr vniformiter cōpat charitas ad vtrūq3. ad aīm aūt nostrū z ad corpus cōpat difformiter. qr ad aīm 9pat sicut ipm informās z ei īherens. ad corpus vo sicut ad diriās et ipm regens. Ad illud qd obi q ex charitate diligendū est qd ē contra nos. dicendum q illud ptinet sub illo mēbro qd ē iuxta nos. p eo q et si inimici sint diligendi qui sūt 9tra nos. nō tñ sūt diligēdi in eo q sunt 9 nos. hoc ē rōne culpe. sed in eo q sunt iuxta nos. hoc est scdm conformitatem nature.

45

Di. xxix. de charitate q̄tum ad diligendi ordinem.

Post predicta de ordine charitat; agēdū ē zc. Supra determinauit mgr de charitate q̄tū ad eēntiam z diffinitionē. q̄tū ad diligibiliū numerū z distinctionē. hic seqt tercia ps in q̄ determiat de ipa q̄tū ad diligēdi ordiēz. Diuidit aūt pars ista in tres ptes. in q̄ꝝ prima determiat de ordine charitatis p 9parationē ad ea q̄ p charitatē diligunt. In scda p cōparationē ad ea beneficia q̄ p charitatē impendunt. ibi. Unde etiam sup hoc sepe mouet qō. In tercia p comparationē ad gradus q̄ in charitate reperiunt. ibi. Sciendū qz ē diuersos gradus charitatis ec. Prima z vltima ptibus remanentib9 indiuisis. media ps diuidit in duas. In quarū prima ponit mgr circa hāc mām diuersoꝝ opiniones. In scda dissoluit incidētes dubitatiões. ibi. Solet etiā queri si pentes nri zc. Prima pars diuidit in tres ptes. In q̄ꝝ pma opponit ad ptē vnā aucte aug9. In scda vo opponit ad alterā ptē aucte legis. ibi. Quibus obuiat illud preceptum legis. In tercia vo stbuigit opinionē suā. ibi. Verū qr pmissa verba ambro. zc. Similiter scda ps in qua remouet dubitatiões incidētes tres habet ptes sm tres dubitationes q̄s dissoluit. quaꝝ vna orit ex alia. Primaz dissoluit ibi. Solet q̄ri si pentes. Scdaz ibi. Verūtn latebrosa qd hec est. Terciā ibi. Solet queri cū de9 pcepit inimicos diligi zc.

De ordine charitatis q̄tū ad ea q̄ diligunt. a

XXIX

a

Post pdicta de ordine charitatis agendū est. qr dicit sponsa. Introduxit me rex in cellā vinariā. z ordinauit in me charitatē. Videam9 g ordinē qd prius. qd posteri9 esse debeat. [a] Peccat eīm q preposterē agit. Nā scire qd facias. z nescire ordinē faciendi nō est pfecte cognitiōis. Ordinis nāq3 ignorātia cōturbat mentoꝝ formā. Ordinē aūt diligēdi aug insinuat dicēs. ipe est q ordinatā hz dilectionē. ne aut diligat qd nō est diligendū. aut nō diligat qd diligēdū est. aut eque diligat qd min9 vel ampli9 diligēdū est. aut min9 vel amplius qd eq̄ diligēdū est. Ois pctōr inq̄tū pctōr est nō est diligend9. z oīs hō inq̄tū est hō diligendus ē pter deū. deus vo pter seipm. z deus pter se omī hoie amplius diligēdus est. z ampli9 q̄sq3 dz deum diligere q̄ seipm. Itē ampli9 alius homo diligendus est q̄ corpus nrm. qr pter deū oīa ista diligēda sunt. et pōt nobiscū deo homo pfrui. qd nō pt corp9. qr corp9 p animā viuit q̄ fruimur deo. Audisti aliqua de ordine charitatis vbi expressū est nos ampli9 debere diligere deū q̄ oms hoies vel nosipos. z ampli9 aīaz alicui9 hoīs q̄ corpus nrm. In enumeratiōe etiā quatuor diligendoꝝ supius posita prius ponit qd sup nos est. Scdo qd nos sum9. Tercio q9 iuxta nos ē. Quarto qd infra nos est. vbi ordo diligēdi insinuari videt ex rōne nūerationis. Nō ē aūt aptū vtrū oms hoies pariter diligere debeam9 et tantū quantū nos vel minus.

Aug. in li. de doctrina xpiana.

Nota ordinē charitatis.

De charitatis ordine q̄tū ad ea bñficia q̄ p eā impēdūt. Et opponit ad ptē vnā aucte aug. b

Vñ etiā super h sepe mouet qō. quā pplexā faciūt sanctoꝝ verba varie plata. Quidaz eīm tradere vident q

1 a Peccat ei q preposterē agit. Videt h esse falsū. Ponat eīm q aliquis exponat se morti p salute alterius melioris se. z sustineat penuriaz. vt aliq melior se prouideat ad sufficiētiā. pmittit sibi aliū. z tñ nō vr 9 charitatē facere imo valde charitatiue pcedere. Itē esto q faciā pū q̄cq̄d debeo. nō obligor ei ad faciēdū amplius. g si plus facio alij q̄ sibi nō piudico ei nec ordini caritatis. R°. dicendum q q̄dam est preposteratio ordinis ex debita cā. q̄daz pter cām. q̄dā 9 debitā cāz. Tūc est pposteratio ex debita cā qñ q̄s bonuz cōe pponit bono proprio in tempalib9. et hec quidē pposteratō facit ad meriti cumulū. Et licz videat pposteratō. tñ multo maior est pfectior ordiatio. Alia est pposteratio pter cām debitaz. vt si ex sola liberalitate volūtatis mee magis me exhibeam ali

Aug. in li. de doct. xpiana

pari affectu omnes diligendi sint. sed in effectu. i. in exhibitiōe obsequij distinctio obseruāda sit. Unde Aug. Oēs hoies eq̄ diligēdi sūt. sed cū oib⁹ pdesse nō possis. his potissime ꝯsulēdū est q̄ p locoꝝ ⁊ tpm vl' q̄rūlibz reꝝ opportunitatib⁹ ꝯstricti⁹ tibi q̄si quadā sorte iūgūt. Pro sorte eñ habēdū est q̄ q̄sq; tibi tpaliter colligat⁹ adheret ex q̄ legis potı⁹ illi dandū eē. Idē sup eplāz ad Gal. Opemur bonū ad oēs. maxie aūt ad domesticos fidei. i. ad xpianos. Oib⁹ eñ pari dilectiōe vita eterna optāda est. et si nō oibus eadē pñt exhiberi dilectiōis officia q̄ fratribus maxie sūt exhibēda. q: sūt inuicē membra q̄ hūt eūdē prēm. His alijsq; testimonijs innitunt q̄ dicūt omnes hoies pariter diligēdos esse charitatis affectu. sed in opis exhibitione differētiā.

Opponit ad alterā ptem autoritate legis. c

Exod. xx.

Quibus obuiat illud preceptū legis de diligēdis parentibus. Honora prēm tuū ⁊ mrēm. vt sis longeu⁹ super terrā. Ut q̄d eñ spālr illud pcipit de parentib⁹ nisi maiori dilectione forent diligendi? Sed h illi referēdū dicūt ad exteriorē exhibitionē in q̄ ppponēdi sunt parentes. Unde

Opi. hiero.

honora dixit nō dilige. Obuiat etiā illud qd̄ Hiero. super Ezechielē ait. s. vt ordine charitatis sicut scriptū ē.

Cañ. j.
Ad idē amb.

ordinauit in me charitatē post oim patrē deū. carnis q̄z pr̄ diligat ⁊ mr̄. ⁊ filius ⁊ filia. frat ⁊ soror. Ambro. q̄z diligendi exprimens ordinē sup illud Cāticoꝝ caplo. j.

b

Ordinauit in me charitatē. ait.[b] Multoꝝ charitas inordinata est. qd̄ in pmo est ponūt terciū vel quartū. Prio deus diligēdus est. scdo parentes. inde filij. post domestici. q̄ si boni sunt. malis filij pponēdi sunt. Scdm hoc in euāgelio ad cuiusq; dilectionē pprīū ponit. Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo. ⁊ ex oib⁹ viribus tuis. ⁊ pximū tuū sicut teipm. ⁊ inimicos. nō ex tota virtute. nō sicut teipm. sed simpliciter. sufficit eñ q̄ diligim⁹ ⁊ nō

Ordo diligēdi h ondit.

c

odio habemus. Ecce ex pmissis apte insinuat q̄ in affectu charitatis distinctio sit habenda. vt differenti affectu nō pari hoies diligamus. et[c] ante oia deū. scdo nosipos. tercio parentes. inde filios vl' frēs. post domesticos. demū inimicos diligam⁹. Sz inquiunt illi q̄ de ordine dilectiōis vt supra dicūt eē referēda ad opeꝝ exhibitiōnē q̄ differēter pximis exhibēda sunt. pmo parentib⁹. inde filijs. post domesticis. demū inimicis. deū vo tā affectu

Opi. q̄rūdā.

q̄z obsequij exhibitiōe añ oia diligendū. Quoꝝ etiā nō nisi tradūt affectu charitatis tātū pximos eē diligēdos. quātū nosipos diligim⁹. qd̄ ꝯfirmāt auctē aug. q̄

Aug. viij. li. de trini.

ait. Nec illa iā qd̄ moueat quātū charitatis fratri debeamus impendere. quātū deo. incompabiliter plus deo q̄z nobis. fratri vo quantū nobis. Nos aūt tāto magis diligimus quāto magis diligim⁹ deū. Ex h ⁊ ex premissis testimonijs aug. asserunt oēs hoies pariter eē diligendos a nobis. ⁊ tātū quātū nos. deū aūt plusq̄z nos. corpus vo nrm minus q̄z nos vel pximos. Nec in enumeratiōe premissa quattuor diligendoꝝ ordinē diligendi assignari dicunt. sed tm̄ q̄ sunt diligenda.

Subiūgit opinionē suā q̄ non pari affectu oēs diligendi sunt. d

cui extraneo q̄z domestico ⁊ ꝯsanguineo. ⁊ etiā pri meo. ꝯsiderādo in ipo aliquā strēnuitatē. magis q̄z dei volūtatez. aut meriti dignitatē. ⁊ h ppostera ratio aufert meritū. q: in hoc nō mereor. Tercia vo est ppostera ratio ꝯ debitā cāz. vt pote si pr̄ meus magis indigeat. ⁊ ego possum ei magis subuenire. ⁊ ipo neglecto subueniā extraneo. ⁊ illa inducit pctm̄. et de hac intelligit auctas magistri in lra. Et p hoc patet rñsio ad obā.

b Multoꝝ charitas inordinata ē. Cōtra ista Ambro. vba obi sic. charitas non pōt eē informis s; sp formata. ⁊ charitas formata sp est ordinata. g̃ implicant opposita cū di. charitas inordinata. Itē vr̄ male dicere in hoc q̄ subdit. qd̄ in pmo est ponūt terciū vl' quartū. si eñ pmo diligend⁹ est deus. ⁊ q̄ pponūt aliq̄d deo nō hñt charitatē. vr̄ q̄ male dicat q̄ alij habēt charitatē inordinatā. eo q̄ ponunt deū tercio vel quarto loco. R̄. dōm q̄ nomen charitatis accipit large. et pprie. Large ad quācūq; dilectōnē q̄ multum habet amatū carū. et ista pōt eē inordinata vel ordinata. ipe aūt obijcit de charitate pprie sumpta.

c Ante oia deū ⁊c. Uidet in hac distinctione mgr̄ imo ambro. eē supfluus. Primo q: aug. nō enūerat nisi quattuor gradus. h aūt enumerat sex. g̃ vr̄ si aug. nō est diminut⁹ q̄ iste sit supflu⁹. Si tu dicas q̄ sub vno istoꝝ membroꝝ. vicz sub dilectione pximi ꝯtinentur quattuor de illis mē

Fb iij

Opi.mgr.

Uerū qꝛ pmissa verba ambrosij ordinē diligēdi fm affectū magis ꝙ fm effectū diligēter intuētibus explicare videt̃. nō indocte alij dicūt. nō mō in exhibitiōe operis ſ etiā in affectu charitatis ordinē differētē eē statutū. vt aſi oīa diligam⁹ deū. scdo nos. tcio pentes. quarto filios vel frēs ꝛ hmōi. postea domesticos. demū inimicos. Qꝫ vo aug. dic̃ pīter oēs esse diligendos. ꝛ pari dilectiōe oībus vitā optādā. ita accipi pōt vt paritas ſi ad effectū referat̃ ſ ad bonū qđ eis optat̃. qꝛ charitatē oīb⁹ optare debem⁹ vt parīa bona mereant̃. Sic apl's dicit. Uolo oēs hoīes eē sicut me. Optāda est eñ minorib⁹ pfectio maiorꝫ vt ipi fiant pfecti. ꝛ sic parē mereant̃ btitudinē. vl' pari dilectiōe .i. eadē dilectiōe oms diligēdi sunt. Itēqđ ait vt tātū diligam⁹ frēs quantū nos ita intelligi potest .i. ad tantum bonū diligam⁹ frēs ad quātū nos. Ut tātū bonuꝫ optem⁹ eis in eternitate quantū nobis. et ſi nō tāto affectu. vel ibi quantū similitudinis est. non quantitatis.

j.Cor.vij. Determinatio auctoris ꝙ videt̃ aduersari.

Soluit incidētes qōnes. Primam de parētibus bonis ꝛ malis. c

d Solet etiā q̄ri ſi pentes nr̄i mali sint vl' filij vl frēs. an magis vel minus diligēdi sint alijs bonis hac rōne nobis copulatis: Uidet̃ ꝙ magis sint diligēdi boni q̄ nobis carne nō sunt cōiūcti ꝙꝫ mali carne ꝯiūcti. qꝛ nobis sūt ꝯiūcti corde glutino charitatis. Sanctior est eñ copl'a cordiū ꝙꝫ corpoꝝ. Unū Beda de illis verbis dñi. Mater mea ꝛ frēs mei hi sūt q̄ verbū dei faciūt. ait. Nō iniurio se negligit mrēm. nec mat' negat̃. q̄ etiā de cruce cognoscat̃. ſ religiosores mōstrant̃ copule mētiū ꝙꝫ corpoꝝ.

d. R°. Mat.xij.

Soluit scdam qōnem incidētalē de dilectiōe inimicoꝝ simpliciter nō sub certa ꝯditōe. f

Uerūtamē latebrosa qđ h̄ est. nec a nobis plene absoluenda pperātib⁹ ad alia. Mouemur eñ sup vbis illis q̄bus inimicos nō ex tota virtute. nō sic teipm iubet diligere ſ simplr. Sufficit eñ ꝙ diligimus ꝛ nō odio habem⁹. Qđ nō ita accipiendū est q̄ſi sufficiat tibi diligē inimicū ꝛ nō tibi teipm. qꝛ oms ꝛ amicos ꝛ inimicos sic teipm diligere debes. Sed ad ostendendū grad⁹ diligēdi deū ꝛ pximū. ꝛ inimicū q̄ tn̄ pxim⁹ est. qꝛ dñs ponit eū ait. Diliges deū ex tota virtute tua. ꝛ pximū sic teipm. nō ait ex tota virtute vt ostēdat pximū diligēdū minus ꝙꝫ deū. Dic̃ etiā diligite inimicos. nec addit ex tota virtute. nec sic teipm ſ simplr. Sufficit eñ ꝙ diligim⁹ ꝛ nō

R°. Deut.vj. Mat.xxij. Math.v.

hris ostēdit̃ tūc ꝙ sit diminut⁹. qꝛ dilectō corporis nr̄i ibi nō tangit̃. Itē sicut ḡdus sunt in dilectiōe pxioꝝ. sic vr̄ eē in dilectiōe dei. quia multū debem⁹ diligere deū creatorē. ꝛ ampli⁹ recreatorē. ꝛ maxīe glorificatorē. ꝗ insufficiēt̃ assigñt grad⁹ dilectiōis. Itē multe alie sunt cōditōnes in q̄b⁹ mēbra xp̄i inuicē ꝯiūgūt̃ pter pdictas. vicꝫ relatō vxoris ad virū. discipuli ad mgr̄m. dñi ad ſuū. sbditi ad platū. q̄s oēs omittit ambro. vr̄ ꝗ insufficient̃ diligēdoꝝ ordinem assigñre. Qr̃ ꝗ de numero ꝛ sufficiētia ipsoꝝ ḡduū. R°. dōm ꝙ sicut dictū fuit ordo ab aug. assigñt⁹ respicit ipsaꝫ charitateꝫ fm se. iō attēdit̃ fm pncipales ꝯrītias boni q̄ sunt bonū supra nos. ꝛ bonuꝫ intra nos. ꝛ iuxᷓ nos. et infra nos. Ordo āt ambro. respicit ipāꝫ charitatē put est in nā quaꝫ dirigit ꝛ regit. ꝛ h̄ non tm̄ attēdit̃ penes drīas boni ſ etiā penes rōeꝫ pprij ꝛ alieni. pinq̄ et remoti. et h̄ ordo multiplicat̃ in sex drīas. Nā charitas aut respic̃ bonū simplr qđ est sūmū bonū. ꝛ sic ē prim⁹ gradus. Aut respicit bonū alienū vt sibi ꝯiūctū. ꝛ sic q̄druplex ē ḡd⁹ ſꝫ ꝙ q̄druplex ē drīa modi ꝯiūgēdi. Aut eñ ē ꝯiūctio in nāe ꝯformitate ꝛ sic ē vltim⁹ ḡd⁹ .4. q̄ attēdit̃ in dilectōe inimicoꝝ. Aut in nature cōformitate ꝛ ꝯuersatiōis familiaritate. ꝛ sic ē penultim⁹ mod⁹ q̄ attēdit̃ in dilectiōe domesticoꝝ. Aut ī dis ꝛ pte h̄ in sanguis ppinq̄tate. ꝛ h̄ pt eē duplr. Aut in ascēdē°. ꝛ sic est filij ad prēm. Aut in descēdē°. ꝛ sic ē pris ad filiū. ꝛ penes h̄ accipiūt̃ duo ḡd⁹ intmedij. Et sic pꝫ nūer⁹ ꝛ sufficiētia illoꝝ sex ḡduū. pꝫ etiā dissolutio obōꝝ. Ad illud .n. qđ obī de aug°. iā pꝫ rn̄°. qꝛ alit̃ assigñt̃ ordo diligēdoꝝ ab aug. alit̃ ab amb. Ad illud qđ obī de dilectiōe corpis nr̄i. dō. ꝙ h̄ reducit̃ ad dilectionē sui. Ad illud vo qđ obī ꝙ ḡd⁹ sūt in dilectiōe dei. dōm ꝙ falsum est. qꝛ vn⁹ ē de⁹ dilect⁹. ꝛ ille nō sūt nisi rōnes mouētes ad diligēdū deū ꝛ inducētes nos fm pl⁹ ꝛ min⁹. q̄ tn̄ nō ꝯstituūt ex pte dilecti diuersitatē graduū. Ad illud qđ obī de alijs ꝯditōib⁹ fm q̄s attēdit̃ vinculū ꝛ ꝯiūctio. dōm ꝙ ad istas pñt reduci oms. Nā vxor cū sit caro viri ꝛ ecōuerso reducit̃ ad dilectoꝫ sui. pr̄ vo spūal ad dilectionē pris nālis. Ceteri ꝯsanguinei ad dilectiōeꝫ filij. dñs. mgr̄. ꝛ discipl's ad domesticos referūt̃. et sic pꝫ ꝙ nihil supfluū. nihil etiā diminutū in pdictis ḡdib⁹ ꝯtinet̃. d Solet etiā q̄ri ſi pentes ꝛc̃. Con. Rōes ille videt̃ eē ad vtrūqꝫ prē. Rōne .n. ppinq̄tat̃ vr̄ ꝙ mali pentes pferēdi sint bonis ēxtēis. cū pentes ponāt̃ in tercio ḡdu. Rōne vo bonitatis vr̄ ꝯtrariū. Et ſi tu rndeas ꝙ nō ē ꝯrietas. qꝛ diuersis respectib⁹ pñt inuicē sibi pponi. ꝛ hñt se sicut excedētia ꝛ excessa. h̄ nō soluit. qꝛ adhuc restat qđ qđ illoꝝ mag' excellit. vtꝝ bonitas vl' ppinq̄tas: Et ꝙ bonitas vr̄. cū charitas p se ꝛ pmo respiciat bonitatē. Qr̃ iteꝝ ppinq̄tas vr̄. qꝛ penes illā attēditur ꝛ assignatur ordo charitatis. R°. dōm. ꝙ est amor complacentie. et amor beneficentie. Amore. compla-

odio habem⁹. i. sufficit dicere vt diligam⁹ τ nō odio habeam⁹. nō qn̄ eos diligere debeamus sicut nos. qꝛ proximi sunt. ꝯ sufficit si eos minus diligimus q̄ȝ alios ꝓximos. quod dilectōis genus innuit.

Soluit terciā q̄ōnē incidentalē de dilectōe inimicoꝝ et odio amicorum. g

Queri etiā solet cur dn̄s p̄cepit diligere inimicos. cum alibi p̄cipiat odio h̄re parentes τ filios: Ad qd̄ dicēdū est duo eē diligēda i hoie. nām̄ τ virtutē. viciū v̄o τ pctm̄ odiēdū. Et parentes ǵ inq̄ntū mali sūt odiēdi sūt. τ inimici diligendi inq̄ntū hoies. Diligam⁹ ǵ inimicos lucrādos in regno dei. τ odiamus ꝓpinq̄s si impediāt nos a regno dei. τ in oīb⁹ cōiter nāȝ diligam⁹ quā de⁹ fecit.

De ordīe charitatꝭ q̄ȝtū ad ḡd⁹ q̄ in ea repiunť. h

Sciēdū q̄ȝ ē diuersos eē ḡdus charitatis. Est em̄ charitas icipiēs. pficiēs. pfecta. pfectissima. Vn̄ aug. ᵉPerfecta charitas h̄ est vt q̄s paratus sit ꝑ fratribus etiā mori. Sed nūq̄d mox vt nascit᷑ iā ꝑrsus pfecta est. imo vt pficiat᷑ nascit᷑. cū fuerit nata nutrit᷑. cū fuerit nutrita roborat᷑. cū fuerit roborata pficit᷑. ᶠcū ad pfectōnem venerit dic. Cupio dissolui τc. Hic aperte pgressus τ pfectō charitatis insinuat᷑. Quā pfectionē etiā veritas cōmēdat dicēs. Maiorē hac dilectōez nemo h̄ȝ q̄ȝ vt aīaȝ suam ponat q̄s ꝑ amicis suis. Qd̄ vtiq̄ȝ dictū ē ope dilectōis. qꝛ maior dilectiōis effect⁹ nō est q̄ȝ ponē aīam ꝑ alijs. Nec te moueat ꝙ ait ꝑ amicis. q̄ em̄ ponit aīaȝ ꝑ amicis. ponit τ ꝑ inimicis. ad h̄ vt ipi fiant amici.

Aug. in li. re tract. — *Aug. sup epistolā io.* e — f — *Phi. i.* — *Joh. xv.*

cētie amat q̄s aliquē qn̄ q̄s ei⁹ facta acceptat τ ip̄ȝ approbat τ etiā in bonitate ei⁹ ꝯplacet sibi. Amore v̄o beneficētie amat q̄s aliquē qn̄ vult ei bn̄facere. τ diligit eū nō tm̄ qꝛ sit bon⁹. ꝯ vt sit bon⁹. Q̄ntū ad p̄mū amorē ponderat bonitas. q̄ntū ad secūdū ponderat ꝓpinq̄tas. Vn̄ esto ꝙ pr̄ me⁹ sit mal⁹. τ ali⁹ extrane⁹ sit bon⁹. mag̃ debeo velle τ desiderare τ ꝓcurare ꝙ pat̄ me⁹ sit bon⁹ τ i charitate ꝑmaneat q̄ȝ ali⁹ extrane⁹. licz i. τm̄ τ fcā ei⁹ q̄dui est in statu pcti nō debeā approbare. Et ꝑ h̄ pȝ rn̄° ad q̄ōnē ꝓpositā. pȝ etiā rn̄° ad obiecta. e Perfecta charitas h̄ ē τc. Obi. ꝯ h̄. qꝛ si h̄ ē pfecta charitas vt sit pat⁹ ꝑ fratrib⁹ mori. cū b̄ti in pfecta charitate ꝯsistēs nō sit pat⁹ mori ꝑ deo. vr̄ ꝙ pfect⁹ āpli⁹ diligit ꝓximū q̄ȝ ipfect⁹ deū. Sȝ i ꝯtrariū h̄⁹ ē. qꝛ charitas q̄ntūcūq̄ȝ parua diligit deū ꝓpē se τ sup oia. h̄ āt nūq̄ȝ facit pfect⁹ ꝓximo. Jux̄ hoc q̄r. cū charitas sit nobilissimū op⁹ dei. τ dei pfecta sunt opa. vr̄ ꝙ ois charitas sit pfecta. male ǵ h̄ distinguit᷑ ꝑ pfectā τ ipfectā. Jux̄ h̄ etiaȝ posset queri. quō charitas ipfctā bēat pfici τ augeri. ꝯ h̄ fuit dēfinitū in .iij. li. di. xvij. τ in ij°. di. xxvj. R°. dōm ꝙ signū pfecte charitatꝭ τ effect⁹ ē pmptitudo moriēdi ꝑ frē. ista m̄ pmptitudo nō inest charitati solūmō ex dilcōe frīs. ꝯ ex dilcōe frīs relata ad dilcōez dei. quē pfect⁹ sup se τ sup oia diligit. τ ob c⁹ amorē etiā ꝑ ipo frē vult mori. iō q̄uis h̄ n̄ repiat᷑ in viro impfecto respcū dei. nō m̄ seq̄t᷑ ꝙ min⁹ diligat deū q̄ȝ pfect⁹ ꝓximū. ꝯ qꝛ minor ē dilectio vni⁹ respectu dei q̄ȝ alteri⁹. Ad illd̄ qd̄ obi᷑ ꝙ ꝯ charitas ē pfcā. dōm ꝙ pfcm̄ dupl̄r dr̄. vl̄ in se vl̄ in ordine. Loq̄ndo de pfectiōe in se. charitas in sui p̄n° est impfcā in se. ꝯ p cremētū pficit᷑. Loq̄ndo aūt de pfectōe ordis. q̄ q̄dē pfectiōe oia opa dei dicūt᷑ eē pfcā. sic charitas i q̄cūq̄ȝ statu sit pfectionē h̄ȝ. qꝛ ordinata ē in suū finē. τ pt̄ elicere debitā opationē. Alit̄ distinguit᷑ pfectio sufficiē τ excellētie. siue pfectio s̄m nāȝ τ s̄m tp̄s. sic̄ in. iij. li. di. iij. h̄r. f Cū ad pfectionē venerit dicat. cupio τc. Coñ h̄ ē. qꝛ b. martin⁹ q̄ valde pfctāȝ h̄ebat charitatē in morte dicebat. dn̄e si adhuc ppl̄o tuo sū necr̄i⁹ nō re. la. Jtē h̄ipm vr̄ p rōez. qꝛ maior pfectōis signū ē appetē laborare τ affligi ꝑ aliq̄ q̄ȝ appetē q̄escere cū co. ǵ vr̄ ꝙ ad pfectā charitatē nō ptineat dicere cupio dissolui τc. ꝯ mag̃ cupio laborare ꝑ xp̄o. R°. dōm ꝙ desideriū q̄escēdi cū xp̄o pōt venire ex cā duplici. Vel ꝓpt̄ tediū maloꝝ p̄sentiū. vel ꝓpter ꝯtēptū terrenoꝝ. τ abundantē ꝑgustationē celestiū. Primo mō ē signū impfectōis nō pfectionis. qꝛ sic recusat laborare. Scd̄o mō signū est pfectiōis. qꝛ nō recusat laborare. ꝯ spūs tāto amoris xp̄i desiderio stringit᷑ ꝙ vix pōt inter se τ deū interpositionē corpalis parietis sustinere. Vn̄ hoc signū est ꝙ amat deū pfecte. Alia v̄o q̄ dicūt᷑ in lr̄a satis sunt plana. τ quedā ex eis satis declarabunt᷑ in di. ꝓxima.

6 — *7*

Ad intelligentiā hui⁹ ptis q̄r hic de ordie charitatis. Circa h̄ aūt sex incidūt dubitabilia.

Primū est de ordine charitatis cōiter respectu diligendoꝝ. Scd̄m est de ordine ipi⁹ p comparatōez nostri ad deū. Terciū est de ordine eiusdē p comparatione nr̄i ad ꝓximū. Quartū est de ordine ipsius per comparationē patris ad filiū. Quintū est de ordie charitatis p ꝯpationē domestici ad extraneū. Sextū et vltimū est vtrū ordo charitatis attendat᷑ q̄ntū ad affectū tm̄. an sit q̄ȝtū ad affectū τ effectum.

Questio. j. s

Utrū ordo sit i charitate diligibiliū. Et ꝙ sic vr̄. cant. ii. Ordinauit i me cha. ꝯ ordo charitatꝭ n̄ attēdit᷑ nisi i diligēdo. ǵ τc. Jtē aug. in li. de doc. xp̄ia. dicit. ꝙ p̄mo diligēd⁹ ē de⁹ q̄ ē s̄ nos. scd̄o qd̄ nos sum⁹. tercio qd̄ iux̄ nos. q̄rto qd̄ eē nos. ǵ s̄m h̄ pȝ ꝙ ordo ē i charitate respectu diligēdoꝝ. Cōstat em̄ ꝙ illa n̄ ordināt᷑ adinuicē s̄m ordinē tpis. ꝯ s̄m ordinē excellētie τ dignitatꝭ. Jtē h̄ipm ostdit᷑ auctē amb. q̄ assigāt illa ordinē charitatꝭ i diligē°. si ǵ recte. vr̄ ꝙ ordo ponēd⁹ sit i charitate respcū eoꝝ q̄ ex charitate diligit᷑.

Jtē h̄ vr̄ rōe. charitatꝭ ē rectificare affectū. ꝯ affect⁹ nō ē rect⁹ nisi p̄ponat mai⁹ bonū minori bono. τ h̄ dicit ordinē. ǵ i charitate ponēd⁹ ē ordo. Jtē charitas diligit plura diligibilia. aut ǵ eq̄ p̄. aut nō. Nō eq̄ p̄. ꝯstat. cū charitas h̄r⁹ sit vn⁹. τ vn⁹ h̄t⁹ vnū p̄ncipale h̄ȝ obm. Si v̄o n̄ eq̄ p̄. ǵ vnū p p̄⁹. reliquū p posteri⁹. ǵ ibi ē necr̄i⁹ ordo. Jtē mag̃ cōpetit ordo amori deliberatiuo q̄ȝ nāli. ꝯ videm⁹ amorē nālē ordinatū eē respectū diligibiliū. ǵ multo forti⁹ vr̄ eē circa amorez deliberatiuū. ꝯ tal̄ ē amor charitatꝭ. ǵ τc. Coñ. ordo p̄supponit distinctionē. ǵ vbi nō est distinctio ibi nō est ordo. sed charitas respectu diuersoꝝ diligibiliuȝ nō ē distincta nec multiplicata. ǵ nec respectu eoꝝ idē erit ordinata. Jtem vbicūq̄ȝ est ordo ibi ē ꝓportio. sed diligibilium ex charitate nulla est proportio. Creati enim ad increatum modica vel nulla est

ꝓportio. nec corporis ad spūm. ergo si nō est ordo vel proportio inter diligibilia. vr̄ q̄ charitas respectu eorum nō sit ordinata. Itē ordo maxīe spectat ad cognitionem. q2 sapientis est ordinare. ergo si nō ponit ordo in cognitione respectu cognoscendorū. multo minus nō debet ordo poni in charitate respectu diligendorū. Si tu dicas q̄ ordo ē in sanctis. obijcit de fide q̄ est habitus cognitiuus. q̄ etiā credunt articuli diuersi seinuicē excedentes ſm gradū ⁊ dignitatē. sicut illi qui sunt de diuinitate. excellentiores sunt q̄ illi q̄ sūt de hūanitate. si ergo nō ponit ordo in fide respectu credibiliū. nō d3 poni ordo in charitate respectu diligibiliū. Item sicut in fide vna est ratio credendi sc3 summa veritas. sic in charitate vna est rō diligēdi videlic3 summa bonitas. s3 ꝓpter vnicā rōnē credēdi fides oībus articulis assentit equaliter. ergo pari rōne vr̄ de charitate. q̄ ⁊ ipsa oia diligēda debeat diligere eq̄liter. Item charitas quadam naturali inclinatione inclinat ad diligēdū bonū. si ergo ipsa est habitus vnus ⁊ idē. ⁊ idē mouens. idē sp̄ est natū facere idē in his que naturaliter inclinat ad aliq̄d. videt ergo q̄ charitas omnino vniformiter ⁊ equalit moueat ad amādum oē diligibile. Itē si ordo attendit in charitate. aut attendit q̄tū ad habitū. aut q̄tū ad actū. Quantum ad habitum nō. ꝯstat. cū ille sit vnus ⁊ idē. Si quantum ad actū. vr̄ q̄ in dormiente nō sit charitas ordinata. cū in eo nō exerceat actum suū. Est igit questō penes q̄d attendat ordo in charitate. ⁊ q̄re magis attendat ordo in ipsa q̄ in alia virtute. cū ois virtus sicut dicit aug. in li. de moribus ecclie sit amor ordinatus. Et rursus. Cū circa omne bonū sit modus. species. et ordo. cur potius charitas dr̄ ordinata q̄ modificata.

8 Rn̄o. ad p̄dictorū intelligentiā est notādū. q̄ charitas est vinculū ligās iuxta illud qd̄ dic apls. Coll. iij. vbi vocat eā vinculū pfectionis. Et Dyo. in iiij. de diui. no. dicit q̄ amor est virtus vnitiua. Unde cū amor charitatis sit amor maxime liberalis. multa ꝯplectit ⁊ in vnū colligit. vn̄ charitas nō tm̄ vnit fini cū in quo est. s3 etiā quodāmodo ligat ei qd̄ natū est ad eūdē finē ꝑuenire. Nec tm̄ est charitas vinculum ligans. s3 etiā pondus inclinans. Qd̄ eīm ē pondus in corporibus. hoc est amor in spiritibus. Qm̄ igit vnūqd̄q3 p suū pondus h3 ordinari. ⁊ charitas pondus est ⁊ equa ponderatrix. hinc est q̄ ipsi charitati maxime cōpetit rō ordinis. Et qm̄ ipsa est vinculū ligans ⁊ circūplectēs multa. iō nō tm̄ ordinat ipm diligendū in fine. s3 etiā ad ipa dilecta ſm q̄ rō diligendi ⁊ ipse habitus charitatis diuersimode cōpat ad illa. Cōcedēde igit sunt rōnes ostēdētes charitatē esse ordinatā respectu eorū q̄ sunt ex charitate diligenda

9 Ad illud qd̄ p̄mo obijcit q̄ ordo p̄supponit distinctionē. dicendum q̄ ordo attēdit in charitate rōne habitus relati ad actum ⁊ obiectū. Quāuis aūt in charitate nō sit distinctio ex pte habitus. est tm̄ distinctio ex pte ipsorū diligendorū. ⁊ ex parte ipsorū actuū. rōne cuius diuersitatis mādata charitatis habēt multiplicari ⁊ ipsa

10 charitas h3 ordinari. Ad illud qd̄ obijcit q̄ vbi est ordo ibi est ꝓportio. Dicendum q̄ ꝓportio dupliciter capit. stricte ⁊ large. Si stricte dicat ꝓportio sic dicit q̄idā cōmensurationem ⁊ est rerum eiusdem generis. ⁊ h̄ modo nō habet veritatē p̄dicta ꝓpositio q̄ vbicunq3 ordo ibi sit ꝓportio. Si vō accipiat large vt dicat ꝓportio q̄cūq3 habitudo que attendit ſm ꝯuenientiam analogie. hoc mō ꝓportio est boni creati ad increatū. et etiā ordo ſm rōnē causalitatis ⁊ p̄mitatis. Finis eīm dignior est ⁊ excellentior ⁊ p̄ponit his q̄ sunt ad finem. ⁊ q̄tū ad hoc attendit ordo in charitate.

11 Ad illud qd̄ obijcit q̄ ordo maxime videt spectare ad actū cognitiue. cū sapientis sit ordiare. Responderi pōt p̄mo distinguēdo q̄ duplex est ordo. Quidā p̄rtiū in toto ⁊ rerū in vniuerso. quidā vō eorū que sunt in finē ad ipm finē. Et q̄uis p̄mus ordo principaliter sit circa cognitionem. secūdus tamen principalius cōsistit circa affectionem ⁊ dilectionem: cuius est in finem inclinare. Ordo aūt charitatis attēdit p cōparationem ad finē. ⁊ ideo nō est simile de ipsa ⁊ de habitu cognitiue. Aliter pōt dici q̄ ordo in habitu attendit p cōparationē ad actū ⁊ obiectū sicut p̄us dictū est. Qm̄ igit summa bonitas aliter ⁊ aliter habet cōpari diuersis diligibilibus. ⁊ ab eis h3 participari ſm plus ⁊ minus. vt p3 in corpe ⁊ spū. hinc ē q̄ amor charitatis dicit ordinatus. Per hūc etiā modum si q̄s habitus cognitiuus ꝯsideret aliqua in q̄bus sit maior ⁊ minor veritatis euidētia. vtiq3 in talib3 reperiri ordo. sicut prior est scia principiorū q̄ conclusionū. ⁊ sic pōt ad illud rn̄deri p interemptionē. Et si obijciat de fide. dicendum q̄ nō est simile. omnes. n. articuli ad summā veritatē vniformiter cōpant ſm q̄ a fide credunt. fides eīm in credēdo oīs articlos assentit p̄me veritati tanq̄ dictanti ⁊ afferenti. iō vniformiter ⁊ equaliter oīs illos credit.

12 Ad illud qd̄ obijcit q̄ vna est rō diligendi in charitate sicut vna rō credendi in fide. dicendum q̄ et si vna sit. nō tm̄ sic vniformiter habet compari ipa charitas ad diligibilia. sicut ipa veritas ad credibilia. plus eīm est optabilis ipa summa bonitas deo q̄ nobis. ⁊ spūi nr̄o q̄ corpori. iō nō est sile hinc et inde.

13 Ad illud qd̄ obijcit q̄ idem manēs idē natū est facere idē. Dicendum q̄ illud h3 veritatē de eo qd̄ naturaliter inclinat tā rōne sui q̄ rōne sui cōiuncti. ⁊ hoc respectu eiusdē obiecti. Nā scd̄m diuersitatē obiectorū fit diuersificatio opationū. vnde sol amplius illuiat cristallū q̄ illumiet lapidem vel lignū. vtrūq3 aūt horū deficit in charitate. Nam ipsa charitas regitiua ē ipsius volūtatis ⁊ sil' cū illa h3 moueri. q̄ q̄dē volūtas volūtarie inclinat ad ipa voli ta. Preterea vnū oborū est magis amabile q̄ reliquū. sicut vnuz corpus est magis illuiabile q3 aliud. ⁊ ab eodē lumine magis illustrat.

14 Ad illud qd̄ vltimo qr̄ vtrū ordo in charitate attēdat q̄tū ad hītū. aut q̄tū ad actū ⁊ obm. dicendum q̄ q̄tū ad hītū. Un̄ q̄uis habitus charitat' sit vnus. tm̄ dr̄ ordinatus etiā si nō sit in actu. q2 habilitat aīam ad hoc vt ordinate moueat. vn̄ iustus dormiēs dr̄ hr̄e charitatē ordinataz. Ex his aūt q̄ dicta sunt p3 quare charitas magis dr̄ ordinata q3 virtus alia. Magis etiā dr̄ ordinata q3 modificata. hoc eīm ꝓpriū est ipsius simul habere rationem vinculi ligantis ⁊ ponderis inclinant'. ponderi aūt ordini cōmēdet.

Questio. ij. b

De ordine charitat' p ꝯpatōem nr̄i ad deū. Utrū sc3 charitas in diligēdo p̄ponat deū nobis. Et q̄ sic. vr̄. p̄mo p illud mādatū Deut. vj. Diliges dn̄m deū tuuz ex toto cor. tuo. ⁊ ex tota aīa tua. h̄ dr̄ eē p̄mū ⁊ summū mandatū. si ergo nulli alij p̄cipit vt impēdam' totū affectū nisi soli deo. vr̄ q̄ in dilectōe charitat' deus teneat p̄mū ⁊ sūmū locū. Itē h̄ idē ostēdit p aug. ⁊ ambro. q̄ vtrq3 (sicut in lr̄a ponit) in ordie diligēdi deū nobis p̄ponit. Item hoc ipm vr̄ p rōnē. qm̄ ꝓpter quod vnūquodq3 tale ⁊ ipm magis. s3 charitas q̄

quid diligit. diligit propter deum. & primo & principaliter et maxime diligit ipsum deum. & secundum ordinem charitatis deus preponitur nobis. Item secundum quod vult philosophus ro[...] finis magis est diligendus quam ea que sunt ad finem. sed ad ordinem charitatis spectat ut magis diligat ea que sunt magis diligenda. si ergo bonum increatum est finis. et bonum creatum est quod est ad finem. videtur quod in ordine charitatis semper bonum increatum (quod est deus) semper preponatur bono creato quod nos sumus. Secundo. Gratia est perfectio nature. natura autem carens gratia magis diligit seipsam quam deum. si ergo perfectio non pervertit ordinem sui perfectibilis. videtur quod idem ordo in charitate beatus salvari. ergo charitate magis debemus diligere nosmetipsos quam deum. Item si aliquod unum addatur aliquibus equalibus diviso inequaliter. necesse est illa post additionem esse equalia. ergo pari ratione si addatur inequalibus. post additionem erunt inequalia. sed amor noster ante adventum charitatis preponderat amori dei. ergo et post ipsius adventum. igitur secundum ordinem ipsius charitatis magis debemus nos diligere quam deum. Item affectus amoris sequitur notitiam cognitionis (incognita enim non possumus diligere) sed magis cognoscimus nosmetipsos quam cognoscamus deum quamdiu sumus in statu vie. videtur ergo quod ad ordinem charitatis spectet plus nos quam deum diligere secundum statum presentem. Item videtur quod saltem equaliter. quia quantum aliquis diligit deum tantum appetit frui deo et beatificari in ipso. et quantum appetit frui deo tantum appetit suam beatitudinem. et quantum suam beatitudinem appetit tantum se diligit. ergo videtur quod quantum quis diligit deum tantum diligat semetipsum. Item motus charitatis in deum finitus est. cum sit a virtute finita. Similiter motus charitatis in seipsum. et possibile est motum charitatis in deum remitti. et motum charitatis in seipsum intendi. sed quando aliqua duo sunt finita quorum unum intenditur et aliud remittitur. ita possibile est illa pervenire ad equalitatem. ergo videtur quod ex charitate possumus nos et deum equaliter diligere. et sic redit idem quod prius. Item amor est vis unitiva. sed impossibile est quod aliquis uniatur alii magis quam sibi. ergo impossibile est magis alium amare quam se. igitur non videtur quod in charitatis ordine deus nobis ipsis sit preponendus.

15 Respondeo dicendum quod secundum ordinem charitatis deus preponendus est nobis in tantum. ut amor respectu nostri nec equari possit nec preponi amori dei salva substantia habitus charitatis. Ratio autem huius est ista. quoniam charitas facit deum diligi tanquam finem ultimum. et tanquam summum bonum. et quia finis ultimus est unus solus. et summum bonum similiter. non habens aliquid superius se vel sibi equale. hinc est quod secundum charitatis legem impossibile est aliquid plus deo vel equaliter ipsi deo amare. Charitas enim quia diligit deum sicut summum bonum. diligit eum super omnia. Quia diligit ipsum sicut finem ultimum. diligit eum propter se. Quod autem diligitur propter se et super omnia diligitur dilectione fruitionis. quod vero propter aliud diligitur. diligitur dilectione usus. cum ergo charitatis sit officium ad deum tanquam ad finem ultimum referre. sicut ponderis est corporis ad locum proprium inclinare. hinc est quod charitas facit nos deum plus quam nosmetipsos diligere. Unde concedende sunt rationes que sunt ad partem illam.

16 Ad illud quod obiicitur quod gratia est perfectio nature. dicendum quod in natura est considerare aliquid per modum positionis. et aliquid per modum privationis et defectus et corruptionis. Illud autem quod est in natura per modum positionis. a gratia habet perfici et salvari. quod autem est ibi per modum corruptionis et privationis. a gratia habet corrigi et suppleri. Cum ergo dicitur quod nature est plus seipsam quam deum diligere. dicendum quod non est conditio recta in natura spectans ad ipsius perfectionem. sed potius ad ipsius corruptionem. ideo non sequitur quod per gratiam beatus salvari. immo potius sequitur quod per gratiam habeat amoveri.

17 Ad illud quod obiicitur quod si unum addatur inequalibus adhuc erunt inequalia eadem inequalitate qua prius. dicendum quod illud habet veritatem quando illud additum equaliter respiciat utrunque illorum inequalium. sic autem non est in proposito. Nam charitas principaliter respicit illum affectum hominis qui est in deum quam illum qui est in seipsum. unde in adventu charitatis minuitur amor sui. et intenditur amor dei.

18 Ad illud quod obiicitur quod affectio sequitur cognitionem. dicendum quod affectio videtur sequi cognitionem non solum a parte claritatis in cognoscendo. sed etiam a parte bonitatis considerate in ipso cognito. Licet autem clarius cognoscat seipsum homo quam deum. tamen nullus habens charitatem estimat se tam bonum et tam amabilem quantum estimat deum. Et ideo dilectio sequens cognitionem preponit ipsum deum nobis in diligendo magis quam econverso.

19 Ad illud quod obiicitur quod quantum quis diligit deum tantum desiderat frui deo. Dicendum quod duplici motu dilectionis contingit deum diligere. videlicet affectu amicicie. et affectu concupiscentie sive desiderii. Cum ergo dicitur. quantum quis diligit deum. tantum desiderat frui deo. diligere potest dicere motum amicicie vel motum concupiscentie. Si motum concupiscentie. absque dubio veritatem habet. sed hic motus non ponit in numerum cum dilectione nostri. et ideo non sequitur ex hoc quod equaliter deum et nos diligamus. Diligere enim nos ex charitate non est aliud quam summum bonum nobis optare. Si vero diligere deum dicat motum amicicie. tunc hoc quod est tantum et quantum potest importare proportionalitatem. ut sit sensus. si multum vis deo bonum. multum desideras deo frui. Vel potest importare proportionis commensurationem sive equalitatem. Primo modo habet veritatem. secundo modo non. Per charitatem enim summum bonum diligo. opto quod summum bonum mihi. ita quod volo quod deus summum bonum habeat. et sit summum bonum per essentiam. mihi vero per participationem. Et multo magis opto sibi quam mihi. et ideo non sequitur ex hoc quod amor dei possit equari amori nostro salva charitate. vel etiam amori alicuius creature. utpote amori glorie. et fruitionis dei. sive beatitudinis create. Posset etiam responderi aliter per interemptionem ad propositionem illam. quantum desideras frui deo. tantum diligis temetipsum. secundum quod tantum et quantum dicunt commensurationem. quia potest quis desiderare frui deo propter se et super omnia cuius nullo modo concedendum sit quod ex charitate diligat se propter se et super omnia.

20 Ad illud quod obiicitur quod motus charitatis in deum est finitus et in nosipsos similiter. et ita per intensionem et remissionem potest equari. dicendum quod licet utercunque sit finitus. quia a virtute finita procedit. tamen ratione ipsius obiecti unum excedit reliquum in infinitum. Nec est hoc inconveniens. quia finitum potest aliud finitum excedere in infinitum. sicut linea punctum. et superficies lineam. Unde sicut infinita puncta non potest linee equari. sic amor ipsarum creaturarum secundum legem charitatis non potest equari amori creatoris. Sicut enim ex punctis nunquam potest constitui linea. sic ex infinitis bonis creatis non potest constitui summum bonum anime rationalis. Amor enim dei salva charitate nunquam potest sic remitti. quin deus diligatur ut finis et ut summum bonum. Nec amor creature potest ita intendi quin creatura diligatur ut bonum ad summum bonum ordinatum. et ideo non sequitur quod motus illi ad equalitatem venire possint.

21 Ad illud quod obiicitur quod nihil potest alii magis uniri quam sibi. Respondeo. potest dupliciter. Primum quod hoc potest intelligi de unione quantum ad naturalem convenientiam. vel quantum ad amoris inherentiam. Primo modo verum est. secundo modo falsum. quia hoc secundo modo amor dicitur virtus unitiva. Aliter potest dici quod

deus magis est intim⁹ vniculq; rei q̄ ipsa sibi. et pl⁹ pendet esse rei a deo ꝯseruante q̄ ab ipsis principijs intrinsecis. ꝛ complementū beatitudis spūs rōnalis habet a deo nō a seipso. ꝛ ideo cū dicit᷑. nihil potest alteri magis vniri q̄ sibipsi. si intelligat᷑ de ipsis creaturis. veritatē habere pōt. Si vō intelligat᷑ de ipso deo. veritatē nō habet. Deus eñ intime illabit᷑ ipsi aīe. ꝛ ideo aīa ex intimis medullis affectionis habet deo adherere. ꝛ cum habet charitatem. amplius tendit in ipsum q̄ in se. ꝛ in eo requiescit amplius q̄ in se. qꝛ melior est deus ei q̄ ipsa sibi.

Questio. iij. c

De ordine charitatis p cōparationē nostri ad ꝓximū. Utrū. s. ſm ordinē charitatis ꝓponendū sit bonum ꝓpriū bono ipsius ꝓximi. Et q sic. vr̄. primo p auctoritatē aug. ꝛ ambro. in lr̄a. q̄ immediate post dilectionē dei. ordināt dilectionē sui. Itē Eccl. xiiij. Qui sibi nequā est. cui aliȷ bonus erit. p hoc vr̄ q nō pōt aliquis aliū ordinate diligere nisi prius ordinate diligat se. Itē aug. in enche. tractans illud verbū. Date elemosynam ꝛ omnia munda sint vobis. Qui vult ordinate elemosynam dare a se debet incipere ꝛ eam sibi primo dare. Est eñ elemosyna opus misericordie. verissimeq; dictū ē. Miserere aīe tue placens deo. si g̃ prius debꝫ homo sibi misereri q̄ aliȷ. vr̄ q ſm ordinē charitatis amor sui sit amori ꝓximi ꝓponendus. Itē sicut natura appetit suā ꝯseruationem. sic charitas suam ꝑfectionem. sed natura magis appetit cōseruationē sui in se q̄ in suo simili. g̃ ꝛ charitas plus appetit ꝑfici in seipa ꝛ in aīa in qua ē q̄ charitatē aliā appetat ꝑfici in aīa aliena. g̃ ſm rectum ordinem charitatis. amor sui ꝑmitti dꝫ amori ipsi⁹ ꝓximi. Sed ꝫ. j. Cor. xiij. Charitas nō querit que sua sunt. Et iteꝝ alibi. Nullus qđ suū ē q̄rat sed qđ alterius. g̃ vr̄ q charitas ſm suā ꝑfectionē inclinet magis ad amandū alterū q̄ ad amandum seipm. Itē Math. xxij. Diliges ꝓximū tuū sicut teipm. hoc quod est. sicut. aut ē nota silitudinis. aut eq̄litatis. Si silitudinis tm̄. eadē rōne posset dicere diliges ꝓximū tuū sicut deū. Si equalitatis. ergo non vr̄ q sit ordo dilectionis respectu nostri ad dilectionem respectu ꝓximi. Item Grego. in quadā omelia. Nemo ad seipm habere charitatē dicit᷑. Ad hoc eñ q charitas sit. necesse est vt dilectio in alteꝝ tendat. g̃ charitas p prius ordinat hoiem ad alterū q̄ ad seipm. g̃ in ordinatione charitatis vr̄ q nobis ꝑmitti debeat ꝓximus. Itē charitas est amor liberalis. ſ liberalitas magis attendit᷑ respectu alteri⁹ q̄ respectu sui. g̃ amor charitatis magis ꝯsistit in amādo alterū q̄ in amando seipm. Itē amor charitatis superueniens tollit curuitatē ipsi⁹ nature. sicut pꝫ. qꝛ cum homo plus diligat se q̄ deū ante charitatē. post aduentū charitatis vertit᷑ ordo vt plus diligat deum q̄ seipm. si g̃ mutat ordinē q̄tū ad dilectioē dei. pari ratione q̄tum ad dilectionem ꝓximi. videtur g̃ q dilectio ꝓximi ꝑmittenda sit ſm ordinē charitatis dilectioni respectu nostri. Item charitas facit nos ꝯformare voluntatem nostram voluntati diuine. ſ deus nō magis diligit nos q̄ ꝓximos nostros. imo magis diligit nostros ꝓximos si sint meliores nobis. ergo videt᷑ q ſm ordinē charitatis pl⁹ debeo diligere ꝓximū q̄ meipsū. Si tu dicas q deus nō vult q conformamus voluntatē nostram sibi in hoc. Obijcit᷑ ꝯtra hoc. q deus vult q nos magis desideremus honorem suum q̄ cōmodum proprium. vult etiam q magis amemus ꝛ appciemur illud quod magis est amandū ꝛ appciandū. ſ salus centum animaꝝ magis facit ad honorē dei ꝛ magis appreciata est q̄ salus vni⁹ anime. si g̃ nomine ꝓximi intelligit᷑ omnis homo. videt᷑ q amor ꝓximi ꝑponendus sit amori sui. Et hoc ꝯfirmat᷑ p illud qđ dicit aplus ad Ro. ix. Optabam egoipse anathema esse a xp̄o ꝓ fratribus meis. R⁹. dōm q ſm ordinem charitatis amor salutis proprie ꝑponēdus est amori salutis aliene ſm q auctores sanctoꝝ innuūt manifeste. ꝛ ſm etiam q consonat et dictat iudiciū rationis recte ꝛ instinctus nature. Ratio aūt huius est. quoniam vnumquodq; plus appetit ꝑfectionē in seipso q̄ in suo simili. et quodlibet pondus plus trahit corpus in quo est ad situm sibi debitū q̄ trahat ad corpus sibi annexum. hinc est q charitas prius desiderat deum nobis vniri. ꝛ in nobis habitare. ꝛ nos in ipsum deum tendere. ꝛ in ipso quiescere. q̄ appetat in aliquo alio q̄ nobiscū habeat aliquā similitudinem. Concedende sunt igit᷑ rationes ostēdentes q in ordine charitatis prefert᷑ dilectio sui dilectioni ipsius proximi. Et hui⁹ signū est. qꝛ illi stulti reprehenduntur ꝛ stulti reputant᷑ qui salutem ꝓpriam negligunt vt ꝓcurent alienā. Huius etiam signū est. qꝛ ꝛ si homo ex charitate deberet diligere ꝓximū quantum seipm. ita q esset ibi omnimoda equalitas. iam duos ꝓximos deberet diligere dupliciter q̄ seipm. et tres in triplo. ꝛ sic vlterius ascendendo. quod in nullo habente charitatem reperiri contingit quantūcunq; ꝑfecto. Ad illud quod primo obijcitur q charitas nō querit que sua sunt. dōm q suū idem est quod ꝓpriū. Proprium autem querere ḃ est dupliciter. Uno modo ꝓut ꝓpriū dicit᷑ cum precisione. ꝛ sic excludit bonū cōmune. ꝛ illo modo sonat in vicium. et ſm istam acceptionem cōsueuit dici q libido est amor boni ꝓprij. et q̄tū ad hunc modum dicit apl's q charitas non querit que sua sunt. Alio modo dicit᷑ bonū ꝓpriū bonū quod ꝑtinet ad se. ita q in appetitu illi⁹ boni volūtas nec repugnat diuine volūtati. nec ꝑiudicat cōi vtilitati. sicut est appetitus salutis ꝓprie. et isto mō diligit q̄s se ex charitate. ꝛ sic accipiēdo nō negat apl's q̄n homo p charitatem debeat quod suū est querere. cū ipsemet cupiret dissolui ꝛ eē cū xp̄o. sicut dr̄ phil'. j. Ad illō qđ obī q ſm diuinū mādatū dꝫ homo diligere ꝓximū sicut seipm. dōm q sicut nō est nota ꝑfecte equalitatis siue cōmensurationis. ſ expsse silitudinis. q̄ in ḃ attendit᷑ q homo debet diligere ꝓximū ad illud bonū ad qđ diligit seipm. ꝛ p⁹ salutē ꝓpriā nihil tātū dꝫ desiderare sicut salutē alienā. ꝛ iō nō valet illud qđ obī q siliter debet dici in mandato illo q diligat ꝓximū sicut deū. Ad illud qđ obī de auctē grego. q charitas magis ꝓprie ordinat ad ꝓximum q̄ ad seipm. dōm q hoc nō dicit᷑ q charitas p prius respiciat ordinē hois ad ꝓximū q̄ ad seipm. ſ qꝛ nō sufficit q aliq̄s amor sit charitas vt homo amet seipm. lꝫ. n. amor charitatis a seipo incipiat. dꝫ tñ in alterū ptēdi. Ad illud qđ obī q charitas est amor liberalis. dōm q q̄uis liberalitas q̄tū ad suā cōpletionē respiciat alteꝝ. tñ q̄tū ad suū initiū p⁹ respicit ipm q̄ liberalitatē impendit. sicut ꝛ miscđia de q̄ dictū ē q primo dꝫ hō sui ipius misereri. Ad illud qđ obī q amor charitatꝫ superueniēs tollit curuitatē nāe. dōm

quedam est curuitas nature que sonat in vicium ꝛ corruptionē. quedam que respicit ipsius nature intrinsecam inclinationē. Prima est ꝙ ꝗs diligit se plꝰ ꝙ̄ deū. Scḋa est ꝙ ꝗs diligit se plꝰ ꝙ̄ ꝓximū. Gratia aūt superueniēs p̄mā corrigit ꝛ tollit. scḋam vero dirigit et cū ea currit. ꝛ sic rō illa nō valet. qm̄ nō est sile hinc ꝛ inde. Ad illud qḋ obi. ꝙ debemꝰ volūtatez nostram volūtati diuine cōformare. dicēdū ꝙ deus cū diligat alterū altero magis diligere. hoc nō ē q2 intensius diligat vnū ꝙ̄ reliquū. cū circa ipsiꝰ amorez nec cadat intensio nec remissio. ſ; h̄ dr̄ q2 vnū ordinatur ad maius bonū ꝙ̄ reliquū. ꝛ h̄ bene pōt cōcedi. ꝙ ꝗs magis dz diligere ꝓximū q̄z se. cū ꝓximus ipm̄ excedat in merito. sed ex hoc nō seq̄r ꝙ amor ꝓximi melioris ꝑponderet amori sui. Ordo em̄ charitatis nō attendit penes magnitudinē boni optabilis. ſ; penes ꝑponderationē affectionis diligētis. Et si tu obiicias ꝙ deus vult ꝙ magis amemꝰ honorē suum ꝙ̄ cōmodū nostrū. et magis appreciemur qḋ magꝰ est appreciandū. dicēdū ꝙ verū est ꝙ dei honor plꝰ dz i corde nostro ꝑponderare ꝙ̄ nostrū cōmodū. tn̄ charitas nūꝙ̄ sepat honorez dei a cōmodo nostro spūali. nec est volūtatis diuine vt nos appetamꝰ aliqḋ qḋ sit in detrimentū salutis nostre ꝓpter honorē suū. Sic em̄ essentiale est nāe appetere esse. sic essentiale ē grē appetere deo placere ꝛ deo adherere. ideo deus nūꝙ̄ illud a nobis exigit vt magis salutē alienā q̄z ꝓpriā diligamꝰ. Et qḋ dicit aplus ꝙ optabat anathema a xp̄o esse. illud intelligit̄ ad tp̄s et sub cōditōne. vicz si optabile eēt.

Questio. iiij. d

De ordine charitatis p cōparationē patris ad filiū. Et querit̄. Utrū magis sint diligendi parentes q̄z filij. an ecōuerso. Et ꝙ p̄mo sint diligendi parentes. vr̄. p̄mo p mādatū dn̄i. ꝑcipit em̄ honorare parentes Exod. xx. Honora patrē tuū ꝛc. si ḡ mādata dei tradita sūt ſ; ordinē charitatis. vr̄ ꝙ amor charitatis p̄ncipalius ad parentes q̄z ad filios h; ordinari. Itē auctē ambro. ꝙ hr̄ in l̄ra. dicit em̄ ꝙ p̄mo diligendꝰ est deꝰ. secūdo parentes. tercio filij. Itē hoc ip̄m vr̄ rōne. qm̄ ſm legē charitatis grati debemꝰ eē de beneficijs acceptis. ſ; plura bn̄ficia accepimus a parentibꝰ ꝙ̄ a filijs. ḡ magis debemus eis eē grati. sed q magis est gratꝰ alij magis ipm̄ diligit. ḡ parentes in ordine charitatꝭ sunt filijs ꝑponendi. Itē principiatū plꝰ pendet a principio q̄z ecōuerso. ſ; vbi est maior depēdētia ibi est maior inclinatio. ꝛ vbi maior inclinatio ibi maior amoris cōuersio. cū ḡ habetis patrē ꝛ filiū ad patrez cōpat̄ sicut p̄ncipiatū ad principiū. ad filiū vero sicut principiū ad p̄ncipiatū. vr̄ ꝙ ſm regulā amoris magis dz cōuerti ad patrē q̄z ad filiū. Sed cō. ij. Cor. xij. Nō debent filij thesaurizare parentibꝰ sed parentes filijs. sed nemo dz thesaurizare nisi ei quem diligere debet. si ḡ magis debēt thesaurizare parentes filijs q̄z ecōuerso. magis debēt ſm charitatis ordinē parentes filios diligere q̄z filij parentes. Item ſm ordinē nature humor ꝓcedit a radice ad ramos ꝛ nō ecōuerso. si ergo cōuersio amoris in rōnalibus similis est deriuationi humoris in vegetabilibus. ꝛ pater cōparatur ad filios sicut radix ad ramos. vr̄ ꝙ ſm rectuz ordinē amplius sint diligendi filij q̄z parentes. Itē charitas respicit boni cōicationē ſm cōuenientiam ꝛ cōformitatē. ſ; plus boni cōicant parētes filijs q̄z ecōuerso. ḡ vr̄ ꝙ amor charitatis ſm rectū ordinē parꝰ eē abundantius reddat habilē ad diligēdū filios ꝙ̄ parentes. Item gratia est ꝑfectio nature. ſ; videmꝰ ꝙ naturaliter hoīes plus diligūt filios ꝙ̄ parentes. ergo vr̄ ꝙ consimilis ordo debeat esse in amore gratuito. Rñ. dicēdū ꝙ sicut dicit Ambro. ſm ordinē charitatꝭ parentes ꝑponendi sunt filijs. ꝛ hoc intelligēdū; est ceteris paribꝰ sicut infra manifestabit̄. Ratō em̄ huius est. q2 amor gratuitꝰ facit memorē eē pceptoꝝ beneficioꝝ. ꝓpter quod ꝛ sacra scriptura pcipiendo ꝛ admonendo inducit nos ad patna beneficia recolenda. et q2 plura beneficia recipimꝰ a parentibꝰ ꝙ̄ a filijs. iō ſm ius diuinū plus eis tenemur. ꝛ magis eorū salutē diligere ꝛ ꝓcurare debemus. Et cōcedende sunt rōnes ꝙ hoc ostendunt. Ad ratōnes aūt que in oppositū adducunt̄ rñdendū est. ꝙ ille rōnes currūt de dilectione naturali ſm quam magis inclinat̄ affectus hoīs ad filios ꝙ̄ ad patrem. Et rō huiꝰ est. q2 natura appetit ꝯseruari in suo sili. ꝛ magis diligit illud in quo h; principalius saluari. ꝛ qm̄ pater hab; saluari in filio ſm ordinē nature ꝛ nō ecōuerso. hinc est ꝙ ſm nature ordinē maiorē h; ad filiū inclinationē. q2 magis vult ipm̄ ꝙ̄ patrē habere supstitē. Dilectio aūt gratuita magis respicit beneficioꝝ collationem. ꝛ superioꝝ ciuiū completionē. ad quam indifferenter parentes ꝛ filij comparant̄. et p hoc p; rn̄sio ad illa tria que primo obijciebāt̄. Ad illud vero qḋ vltimo obi. ꝙ grā dz eē cōformis nature. dicēdū ꝙ natura in quibusdam currit via consona cū gratia. in quibusdam currit via opposita. in quibusdā via disparata. In hoc em̄ ꝙ homo plus diligit se ꝙ̄ ꝓximū. natura gratie cōcordat sicut supra ostensum est. In hoc ꝙ diligit se plus ꝙ̄ deū ipsi gratie repugnat. In h̄ autem ꝙ diligit filium plus ꝙ̄ patrem. q2 intendit saluari in illo. ꝓcedit quasi via diuersa. Et iō gratia superueniens ordinē in p̄mo affectu saluat ꝛ pficit. in secūdo simpliciter imutat. in tercio vero nouū ordinem dat. ita tn̄ ꝙ affectū illū nō exterminat. Cū em̄ homo habens charitatem. et habens parentes et filios. dū mouet̄ affectu gratuite dilectiōis. magis desiderat parentū salutē. Dū mouet̄ affectu nature. magis desiderat filij sanitatē. Nec est hic oppositio dilectionis naturalis ad gratuitam ꝓpter cōsiderationē diuersam.

Questio. v. e

De ordine charitatis p cōparationē domestici ad extraneū. Et q̄r. Utrū domesticus sit extraneo ꝑponēdꝰ. Et ꝙ sic. vr̄ p illud qḋ di Gal. vlti. Operemur bonum ad oēs. et maxime ad domesticos fidei. Et. j. Thim. v. Si quis suoꝝ ꝛ maxime domesticoꝝ curā nō habet. fidē negauit. ꝛ est infideli deterior. Preterea ex vtraqꝫ auctē istarū ostendi pōt ꝙ domesticus extraneo debet preferri. per vnam ostēdit̄ positiue. p aliā destructiue. Itē hoc ip̄m ostēdit̄ auctē Ambro. ꝙ ponit̄ in l̄ra. qui dicit domesticos collocādos eē quarto loco in ordine charitatis. extraneos vero in sexto. Itē hoc ip̄m vr̄ p rōnē. diffusio caloris corporalis p̄us ē ad loca ꝓpinquiora ꝙ̄ ad remotiora. ḡ a sili cōicatō amoris spūalis p̄us respicit illud qḋ est ꝓpinquū ꝙ̄ qḋ est remotū. si ḡ domestici sunt ꝓpinquiores nob ꝙ̄ extranei vel inimici. videt̄ ꝙ in ordine charitatis p̄mo sint collocandi. Itē ad illos p̄us ꝛ principaliꝰ charitas ordinat q̄bus magis astringimur ꝛ ligamur. ordo em̄ charitatis cōsonat legi iusticie. ſ; ſm legē iusticie magis obligamur domesticis ꝙ̄ extraneis. ḡ domestici

preferri debent extraneis in ordine charitatis. Sz contra. Col. iij. Renouamini sm nouū hoiem. vbi nō est masculus neqz femina. gētilis z iudeus. s oia i oībus christus. g sm hoc homini habenti charitatē nemo est extraneus. g sm legē charitatis nulla est distinctio. nullus ordo inter domesticū z extraneū.

Itē aug. in li. de vera relig. Nō sic homo ab hoīe diligendus est vt diligunt carnales fratres. vel filij vel cōiuges. vel cognati. vel affines. aut ciues. Naz ista dilectio est corporalis. Non eñ tales necessitates haberemus que nascēdo z mouendo ptingūt. si nostra natura in pceptis z imagine dei manens. in istā corruptionē nō relegaret. g vr q ordo charitatis penes extraneum z domesticū z ppinquū nullaten⁹ attendat. Item rō diligendi primū ex charitate est ipsa imago dei. si g domestic⁹ z extraneus equalit sūt dei imago. vr q ex charitate equaliter sunt diligendi

Itē charitas diligit bonū qz bonū. g ille q est magis bonus magis est ex charitate diligendus siue sit domesticus siue extraneus. g ppinquitas z familiaritas vel extraneitas nihil videnr facere ad ordinem charitatis.

31 Rn°. ad pdictoꝝ intelligentiā est notandū q predictus ordo q assignat sm has dr̄ntias q sunt ppinquū z remotū. domesticū z extraneum. a qbusdā dr̄ eē ipsius dilectionis naturalis. charitas aūt nō est nisi tolerantis. sustinet eñ charitas in via (cū sit impfecta) impfectionē ipsius nature. Uñ hi voluerūt dicere q ordo charitatis q cōpetit ei sm se. attēdit penes maius bonū z minus bonū. nō aūt sm ppinquū z remotū. Sed hic modus dicēdi nō vr concordare verbis ambro. nec etiā verbis mgr̄i. Nā ambro. ordinem hunc assignat in ipsa dilectione gratuita qua dicit sponsa in canticis. Introduxit me rex i cellā vinariā. ordinauit in me charitatem. Et mgr̄ in principio dist. dicit q peccat q ppostere agit z hunc ordinē puertit. qd nō esset si talis ordo solūmodo esset charitatis sicut tolerantis. Et iō ē alius mod⁹ dicendi q ordo q attēdit penes pdictas dr̄ntias non tm̄ est ipsius charitatis sicut tolerantis. s etiā ē ipsi⁹ sicut regulantis naturā z ei psonantis. Qz eñ pmo diligant ppinqui q extranei hoc nō est nature inordinate. sed potius de ordine nature. Sicut eñ prius tactum est rectus ordo diffusionis est vt pl⁹ cōicet ppinquioꝝ z deinde remotioꝝ. Qm̄ g charitas rectuz ordinē a natura nō aufert. hinc est q charitas superueniens illū ordinē nature pficit. z pficiendo dicit eodem ordine ordinari. nō qz ordo ille cōpetat sibi sm

32 se. s qz cōpetit ei rōne nature in qua est. Propter qd attēdēdū q duplex ordo attendit in charitate. Un⁹ q ei cōpetit sm seipsam. z iste ordo attēdit penes bonū. z magis bonū. z maxime bonuz. Uñ charitas de se magis mouet ad amādū spm̄ q corp⁹. z deū summū q spm̄ creatū. Ali⁹ do est ordo q pcetit ei rōe nature substrate. z hic attendit sm dr̄ntias has q sunt ppriū z alienū. ppinquū z extraneū. Affect⁹ eñ charitatis substernit sibi affectū nature. z illum pficit z regit sm illud qd hz in se rectitudinis. Concedendū ē g q sm ordinē charitatis domestici pponēdi sunt extraneis. Rōes aūt que hoc ondūt pcedēde sunt.

33 Ad illud qd obi q in xp̄o ihu nō est distinctio masculi z femine. imo oēs vnū in xp̄o. dōm q apl's per hoc nō vult excludere distinctionē z gradū z ordinē in mēbris christi. s hoc vult ondere q in oi sexu z etate z pditiōe quisqz pōt p xp̄m puenire ad salutē. ita q nullus excludendus est a fine. z ppterea ex hoc nō habet q charitas in diligēdo mēbra xp̄i nō seruet ordinē.

34 Ad illud qd obi de auctē aug. de vera relig. rñderi pōt q illā auctē ipe retractat in libro retractationū. Aliter etiā pōt dici q aug. nō vult remouere a charitate psideratiōez illaꝝ pditionuz simpliciter. sed hoc vult dicere q charitas illas pditiōes nō cōsiderat pmo z pncipaliter sm q amor natural' z carnalis. et hoc pz p illud qd subiungit. amare eñ in homine qd filius est. hoc nō est in eo amare qd ad deū ptinet. sed qd ptinet ad se. pstat q de eo itelligit q diligit principaliter filiū qz est ab eo genitus. nō qz est ad dei imaginē factus. Et ppterea ex auctē illa nō hr q penes illas pditiōes nō attendat ordo charitatis s q nō sunt principales rōnes diligendi ex charitate Quis aūt nō sint pncipales. pnt tñ esse annexe z cōcomitantes. z ex hoc ad charitatis ordinē facientes.

35 Ad illud qd obi q rō diligendi primū est imago. dōm q ista est rō cōis z generalis. s preter hanc pnt eē alie spāles. Ordo aūt z distinctio q̄uis nō attendat penes generales. attēdi tñ pōt penes spāles. Et ppterea q̄uis domesticus z extraneus sint vniformiter ad imaginē dei. nō tñ sequit q sint vniformit diligēdi.

36 Ad illud qd vltimo obi q charitas diligit bonū qz bonū. dōm q verū ē de ipsa charitate sm se. sicut eñ pretactū est ordo ei⁹ in se attendit penes bonitatē maiorē vel minorē. s in charitate nō tm̄ attēdit ordo sm se s etiā rōne nature substrate. z rōne illius assignat ordo inter domesticū z extraneū. et sic pz q rō illa nō repugnat ordini charitatis.

Questio. vj. f

Utrū ordo charitatis attēdat penes affectū tm̄. an sil' penes affectū z effectuz. Et q penes vtrūqz. vr. j. Ioh. iij. Diligamus nō verbo neqz lingua. s ope et veritate. non est ergo vera dilectio nisi sit in corde z ope. in affectu z effectu. g pari rōne nō est verus dilectōis ordo nisi penes illoꝝ vtrūqz attendatur. Itē Greg. in quadā omel. Probatio dilectionis est exhibitio opis. g vbi est maior opis exhibitio. ibi pbatur maior eē dilectio z econuerso. si g charitas ordinata est in diligendo. vr q ordinari debeat in corde z in facto. Item ordinatio in effectu ortū hz ab ordinatiōe in affectu. si g charitas ordinari dz in effectu. necesse est q prius ordinet in affectu. s charitas ordinata est q̄tū ad effectū sicut pz p illud qd dicit aplus. Operemur bonum ad omnes. maxime autem ad domesticos. g necesse est charitatē ordinatā esse q̄tum ad affectū. Itē magis pensat deus ex q̄to hō facit q̄ quantū facit. g si ordo charitatis est deo accept⁹. videtur q non solum cōsistat in opere exteriori s etiam in affectu interiori. Sed contra. q non consistat in affectu videt p illud quod dicit pver. xviij. Uir amicabilis ad societatem magis erit amicus q frater. sed pstat q illa amicicia de qua sapiens loquitur nō aduersat ipi charitati. imo potius est ei consona. s sm istaz dicit q magis diligit homo bone societatis q frater sm carnem. videt ergo q sm predictas dr̄ntias nō attendatur ordo dilectionis q̄tum ad affectum. Itē dilectio in familiaritate cōsequit ad dilectionem et affectum diligendi. s multi sunt qui plus delectantur loqui cum amico suo q p orationem loqui deo. ergo videtur q nullus tal' charitatē habeat ordinatā. qd valde durū vr dicē. Itē q nō attēdat penes effectū vr. qz multi sūt impotes

tes ad impēdēda opa dilectiōis. ꝙ tales nō pñt habere ordinē charitatis. qđ si hoc ē falsū. rñstat ꝛc. Itē si ordo charitatis attēdat penes affectū. ꝙ recte ꝛ ſm ordinē charitatis agit q̄ ꝓbendale bñficiū poti⁹ dat suo cōſāguineo ꝙ̄ extraneo qđ repꝑhēdit ꝓpheta Abacuc. Ve qui edificat ſyon in ſanguinib⁹. Et Ezechiel. xliiij. Sufficiat vob̄ dom⁹ iſrael q̄ introducitis incircūciſos in ſanctuariū dei. vbi repꝑhendunt illi q̄ beneficia eccleſiaſtica magis cōferūt domeſticis ꝙ̄ alijs.

37 R. ad predictoꝝ intelligētiā ē notādū ꝙ ſm ꝙ dicit mgr̄ in lr̄a. aliq̄ dicere voluerūt ꝙ hmōi ordo charitatis attendat ſolū quātū ad effectū exteriorē. non quantū ad affectū interiorē. niſi p cōparationē nr̄i ad deū. p cōparationē aūt ꝓximi ad ꝓximū ſolū ꝯſiſtit ordo quātū ad exteriorē effectū. Et innitunt his auctoribus Augu. q̄ in littera ponuntur in quibus videtur expreſſe ſentire ꝙ ordo charitatis reſpectu proximi attendatur ſolum in exterioris operis exhibitione. Et hoc ipſm videtur dicere in li. de vera religione. vbi dicit ꝙ hec ē pfecta iuſticia. vt plus potiora bona. et minus minora diligam⁹. Ex quo vr̄ poſſe dici ꝙ iſte dūe ꝓpinquitatis nihil faciūt ad effectū dilectionis. Verūm ſicut dicit mgr̄ in lr̄a. et verba Amb. ſonāt. et rōes p̄mo inducte cōprobāt. ordo charitatis p cōparationē noſtri ad ꝓximū. et vnius ꝓximi ad alterū. nō ſolū attendit ſm effectū. verū etiā ſm affectū. Et hoc idē intelligendū ē ceteris alijs parib⁹. Si eīn in duobus dilectis ē par dignitas et neceſſitas. quātū ē de iſtis ꝓprietatibus et cōditionibus equaliter ſūt amādi effectu et affectu. ſ ſi in altero illoꝝ ſup addit ſanguīs ꝓpinquitas. facit ipm magis amabilē vtroq̄ mō. Et iſto mō intēdit Amb. charitatis ordinē aſſignare reſpectu ꝓximoꝝ. Qđ notat cū dicit. ꝙ do-

38 meſtici ſi boni ſint. malis filijs ſūt ꝑponēdi. Et ſi tu queras cū ad ordinē charitatis cōcurrāt meriti dignitas et indigētie oportunitas ſicut et ꝓpinquitas. quare magis Amb. aſſignat ordinē charitatis penes ꝓpinquitatē ꝙ̄ penes bonitatē vel indigētie neceſſitatē. dōm ꝙ ꝯditio neceſſitatis nec ē nobis ita nota. nec ē in ſe ita ſtabilis et firma ſicut ꝓpinquitatis cōditio. Aliquis eīn q̄ hodie ē malus. cras erit bonus. et qui hodie ē minus bonus. cras forſaſſis erit melior. Similr̄ ē de neceſſitate et oportunitate. et iō penes gradus neceſſitatis. bonitatis et oportūitatis. non potuit ita certitudinaliter ordo charitatis aſſignari. ſicut penes cōditiōes ꝓpinquitatis. Cōcedēdū ē ꝙ ꝙ ordo charitat⁹ ſm dūas pāſignatas n̄ ſolū attēdit q̄ntū ad effectū exteriorē. ſ etiā q̄ntū ad affectū interiorē. ꝛ h̄ itelligēdū ē alijs parib⁹. Vn̄ et rōes q̄ h̄ oñdūt cōcedēde ſūt.

39 Ad euidētiā aūt rationū q̄ adducūt in cōtrariū notādū ē ꝙ multipliciter cōtingit affectum nr̄m accipi. ꝛ effectū mltiplicē reꝑiri. ita ꝙ ordo charitatis nec oēm affectū reſpicit vniformiter. nec oēm effectū. Accipit eīn aliq̄n affectus ꝓ paſſiōe. aliq̄n ꝓ motu. ita ꝙ affect⁹ paſſio dr̄ quedā mulcebris cōplacentia. Affectus vero mot⁹ dr̄ quedā rōnalis dilectio. Affectus aūt motus duplicit̄ adhuc accipit̄. Nā quidā ē a charitate dictus. quidā imꝑatus. Affect⁹ a charitate dictus ē ille quo quis optat alteri ſūmū bonū. Affectus vō imꝑat⁹ quo quis optat alij aliqđ bonū tp̄ale qđ ē ordinatū ad ꝯſeruationē nature. Sic ꝙ triplex ē affectus. vnus a charitate elicitus. quo q̄dē opto alicui bonū ſūmū. Ali⁹ imꝑatus. quo opto alicui terrenū bonū. Tercius vō annex⁹. q̄ delector in alterius bono. qui magis tenet rōem paſſionis ꝙ̄ motus. Et cū ſit triplex affectus. ordo charitatis ꝑaſſignatus r̄ſpicit affectū a charitate elicitū ꝑncipalit̄. q2 magis mihi debeo optare beatā vitā ꝙ̄ alij. et p⁹ me magis patri meo ꝙ̄ alij. et ſic vlterius ꝓcedēdo. affectū vō imꝑatū reſpicit minus ꝑncipalit̄. Vn̄ pro diuerſis oportunitatib⁹ et cōditionib⁹ ordo quātū ad illū affectū pōt variari et ꝑpoſterari. Affectū vō ānexū q̄ eſt paſſio mulcebris. mīme r̄ſpicit ordo charitatis. q2 ille potius reſpicit ſenſibilē experientiā ꝙ̄ rationis eligētiā. ſicut pꝫ. q2 plus delectat̄ aliq̄s et gaudet in reſpiciēdo ſociū quē videt p̄ñtem. ꝙ̄ in recolēdo patrē qui abſens ē. ꝙ̄uis ipm magis diligat. cui⁹ ſignū eſt ꝙ ꝓ patre faceret multa maiora. Similiter

40 ex pte effectus diſtinguēdū ē. Nā quidā ē effectus ſiue beneficium qui reſpicit pſonā ſingularē. et ille duplex ē. Vn⁹ eīn ē qui reſpicit aīe ſalutē. Ali⁹ vō q̄ reſpicit ſuſtētationē vite pſentis. Quidā ē effect⁹ qui reſpicit pſonā ſpūalē ꝯmūnē. ſicut collatio bñficij eccleſiaſtici. et ſic triplex ē effectus exterior. Vnus q̄ eſt ꝓcuratio eterne ſalutis. Alius qui eſt releuatio tp̄alis neceſſitatis. Tercius vō qui ē cōmiſſio beneficij eccleſiaſtici. qui ē quodāmō ſpūalis. Primū aūt iſtoꝝ effectuū reſpicit ordo charitatis ꝑncipalit̄. p̄mo eīn debeo procurare ſalutem meam ꝙ̄ ſalutem ꝓximi. et primo ſalutem patris ꝙ̄ alicuius alterius. et ſic deinceps ꝓcedēdo. Scḋm vero effectū r̄ſpicit min⁹ ꝑncipaliter. q2 ſm diuerſas oportūitates pōt et debet hō magis et min⁹ eē beneficus in collatiōe alic⁹ cōmodi tp̄alis. Terciū vero effectū q̄ ē collatio alic⁹ beneficij eccleſiaſtici nīme reſpicit ordo charitatis. in collatiōe eīn taliū bñficioꝝ multū attēdēda ē meriti dignitas. et paꝝ aut nihil ſanguis ꝓximitas. Verendū eīn valde ē ne ſub pallio charitatis. affect⁹ lateat carnalitatis. Et his patēt oīa que dicta ſūt.

41 Ad illud eīn qđ p̄mo obī de affectu amicabili q̄ ē ad ſociū magis ꝙ̄ ad fratrē iā paꝫ rñſio. q2 illud intelligit̄ de affectu q̄ ē cuiuſdā mulcebris cōplacētie. rōe cui⁹ pl⁹ delectat̄ hō habitare cū bono ſocio ꝙ̄ cū fratre vel cū ꝯſanguineo.

42 Ad illud qđ obī ď hoc ꝙ pl⁹ delectat̄ hō loqui cū amico ꝙ̄ loq̄ cū deo. ſilr̄ iā pꝫ rñſio. q2 talis delectatio ſeq̄t̄ ſenſibilē experientiā. Et q2 ꝓximum ſuū videt. deū aūt nō videt. huic ē ꝙ pl⁹ delectat̄ aliq̄n alloq̄ ꝓximū ꝙ̄ orare deū. licet multo pl⁹ deū diligat ꝙ̄ amicū ſuū. Licet aūt iſte affect⁹ in viris carnalib⁹ q̄ huic mūdo dediti ſūt aliq̄ mō ſit tolerabilis. in viris tñ ſpūalib⁹ quoꝝ ē experiri ꝙ̄ ſuauis et dulcis ē dn̄s valde ē reꝑhēſibilis. ꝛ cū magna diligētia dꝫ extirpari.

43 Ad illud qđ obī ꝙ effect⁹ non ē in ptāte nr̄a. dō. ꝙ ꝛ ſi nō ſit in ptāte nr̄a effectū exteri⁹ impēdere. ē tñ in ptāte nr̄a ipm effectū velle. et q̄n volūtas pfecta ē. ꝓ facto reputat̄. et iō defectus potētie in exeq̄ndo. nō tollit ordinē charitatis. q̄ quātū ad effectū exteriorē hꝫ attēdi. Ad illud qđ obī ď bñficioꝝ ꝓbēdali iā pꝫ rñſio. q2 q̄ntū ad illū affectū minime (vt dictū eſt) attendit̄ ordo charitatis.

Diſtinctio. xxx. de charitate q̄ntū ad meriti pfectionē.

Hic ſolet queri quid potius ſit ꝛc. Supra egit mgr̄ de charitate q̄ntū ad eēntiā et diffinitionē. et quātū ad diligibiliū diſtinctionē et quantū ad ordinē. Hic ſequit̄ quarta ps in qua agit de eadē q̄ntū ad meriti pfectionē. Diuidit̄ aūt pars iſta in duas ptes. In quaꝝ prima determinat de pfectiōe charitatis in meri-

to quantū ad eius motus cōparatos adiuuicē. vtpote de dilectiōe amicoꝝ et inimicoꝝ. In secūda vero agit de eadē in cōpatiōe ad diligētē. ibi. Illud vō qđ sequit̄ magis nos mouet. ꝛc. Prima ps diuidit̄ in tres ptes. In pma mouet qōez et determiat fm suā opioez. In scđa vero itroducit autoritatē Aug. q̄ sue rn̄siōi vi' obuiare. ibi. Aug. tn̄ sentire vi'. In tercia vō predictā auctem explanat. ibi. Ecce hic habeṅ vi' qđ ꝛ ptatauim'. Silr scđa ps tres hz ptes. In quarū pma itroducit qōez q̄ ex auctibus Aug. hz originē. q̄ querit̄ de dilectiōe inimicoꝝ in cōpatōe ad diligētē. In scđa vero ponit determinationē quorūdā. ibi. Quidā qđ hic dī simplicit̄ tenere volētes. In tercia subiungit determinationem suam. ibi. Sed melius est, vt intelligatur ꝛc.

XXX.

Mouet qōem et determiat fm suā opinionez. Vtrū meli' sit diligere amicos q̄ inimicos vl' ecōuerso. a

Ic solet queri q̄d poti' sit plurisq̄ meriti. diligere amicos an diligere inimicos. Sz hec cōpatio īplicita ē. Si eñ ꝯferat̄ dilectio amicoꝝ tm̄ dilectioni amicoꝝ et etiā inimicoꝝ. ꝓspicua ē absolutio. Sz si in aliquo vno hōie q̄ diligit sil' amicū ꝛ inimicū q̄d horū poti' sit querat̄. [a] obscura est rn̄sio. qꝛ de motu mentis agit̄ de quo nō ē nobis facile iudiciū. an vn' et idē mot' sit erga amicū et inimicū. sz erga amicū intēsior. an duo: vn' erga inimicū q̄ dicit̄ difficilior. alter erga amicū q̄ vr̄ feruētior. Nec incōgrue putat̄ melior qui ē feruētior. Vel si vn' idēq̄ ē. idē potior vbi ē ardentior nō īprobe extimat̄.

Introducit autoritatē Aug. que sue rn̄siōi videtur obuiare. b

Aug. I ench.

Aug. tn̄ sentire vr̄ mai' eē diligere inimicū q̄ amicuz. q̄ ꝑfectoꝝ eē dicit diligere inimicos et benefacere eis. neq̄ hoc a tātā mltitudie ipleri quāta exaudit̄ ī orōe dn̄ica cū dr̄. Dimitte nobis debita nr̄a sicut et nos dimittim' dbitorib' nr̄is. Illā eñ spōsionē dicit a multis ipleri q̄ nondū diligūt inimicos. Ait eñ sic. Magnū ē erga eū q̄ tibi nihil mali fecerit eē beniuolū et beneficū. Illud mlto grādi' et magnificētissime bonitatis ē vt tuū inimicū diligas. et ei qui tibi malū vult. et si pōt facit. tu semꝑ bonū velis. faciasq̄ qđ possis. audiēs dicētē iesuz. diligite inimicos vr̄os. et benefacite his q̄ oderunt vos. et orate ꝑ ꝑsequētibus et calūniantib' vos. Sz qm̄ ꝑfectoꝝ filioꝝ dei ē istud quo q̄dē se dꝫ ōis fidelis extēdere. et hūanū animū ad hūc effectū orādo dn̄ū. secūq̄ agēdo luctādoq̄ ꝑducere. Tamē qꝛ h̄ tā magnū bonū tāte multitudis nō ē q̄nta credim' exaudiri cū dr̄ in orōe dimitte nobis debita nr̄a sicut et nos dimittim' debitorib' nr̄is. [b] proculdubio v̄ba spōsionis h' iplent̄. si hō q̄ nōdū ita ꝑfecit vt etiam diligat inimicū. tn̄ qn̄ rogatur ab hōie q̄ peccauit

Math. vi.

Luce. vi.

1 a Obscura ē rn̄sio ꝛc. Hoc vī eē simpliciter falsuz. qꝛ cū actus diuersificent̄ ꝑ obiecta. ꝛ amic' ꝛ inimic' sint diuersa obiecta. diuersa diligibilia. īpossibile ē q̄ amicū et inimicuz q̄s diligat vno motu. Itē vt' siplex ꝛ finita ad q̄cūq̄ se ꝯuertit. totalit̄ se ꝯuertit. s̄ hō diligēdo amicū cōuertit se ad ipz. ḡ n̄ vī q̄ vno et eodē motu simul et sel' possit diligere inimicū. R̄z. dōz. q̄ q̄uis illud qđ dicit mgr̄ hic nō sit vsq̄quaq̄ bene intelligibile. possum' tn̄ vtrūq̄ exponere et ipm saluare dupliciꝫ. pmo sic. cōuenit eñ erga aliquē affici dupliciter. vel ꝓpie ꝛ distincte et sub ꝓpria ratiōe. vl' in quadā generalitate cū alijs. Sicut verbi gr̄a dupliciꝫ pōt q̄s affici in amādo petrū. Aut qꝛ spāliter afficit̄ circa ipm. aut generaliter cogitat oēm hōiez eē diligendū. et generaliter circa oēm hōiem afficiatur fm q̄ exigit ordo charitatis. Si pmo mō accipiat̄ motus dilectōis in amicū. sic nō pt vn' et idē mot' q̄ ē in amicū eē in inimicū. sicut rōes inducte ondunt. Si vō scđo mō. sic pt eē idem. et hoc mō accipit mgr̄ cū dicit q̄ pōt eē vn' respectu vtriusq̄. Alit̄ aūt pōt sustineri vt distinguat̄ q̄ dupliciter cōtingit vim aliquā moueri in obiectū. Aut motu simplici et absoluto. aut motu collatiuo et q̄dā mō cōposito. Si loquamur de motu simplici et absoluto. sic nō pōt vn' et idē eē in amicū et inimicū. imo diuersi sūt. quoꝝ vn' est intensior et alter remissior. Si vō de motu collatiuo quo q̄s afficit̄ circa aliqua duo vnū alteri ꝑponēdo. sic pōt eē motus vnus fm q̄ dicit mgr̄ fm aliq̄d sui itēsior. fm vō aliquid remissior. Per hoc patz rn̄sio ad ea q̄ obijciunt̄. nā illa duo ꝓcedūt de actu simplici et absoluto q̄ ē respectu vnius obiecti tm̄. actus vero collatiu' pōt eē respectu duoꝝ sub rōe vni'. Ad illud qđ obī q̄ vt' affectiōis nō pōt sil' conuerti patz rn̄sio. Ex hoc eñ nō cōcludit̄ q̄ nō possit eē vn' mot' collatiu'. qꝛ in eo ē reperire prius et posterius.

2 b Proculdubio verba spōsionis h' implent̄. ꝛc. Contra. Si nō dimittit anteq̄ rogēt̄. seruat irā. pmo. ꝛ si seruat irā. charitatē nō hz. ḡ in oratiōe sua nō est dign' exauditiōe. nec vī q̄ oret recte. Item sicut in ꝓcedentib' ꝓbatū ē oēs tenent̄ inimicos suos diligere etiā inimicicias exercētes. ḡ oēs tenent̄ eis etiam nō rogantib' offensas dimittere. R̄z. dōz. q̄ ē dimittere rancorē. et dimittere signa rancoris. Dimittere rancorē necessitatis

in eū vt ei dimittat. dimittit ex corde. q etiā sibi rogāti vult dimitti. cū orat et dicat. Sicut et nos dimittim⁹ debitorib⁹ nr̄is. Quicūq; vero rogat hoīez in quē peccauit. si peccato suo mouet ut roget. nō ē adhuc deputand⁹ inimicus vt eū diligere sit difficile. sicut erat qn̄ inimicicias exercebat. c Quisquis vero rogāti et penitēti nō dimittit. nō estimet a dn̄o sua peccata dimitti. qr mētiri veritas nō pt̄. Que cū docuisset orōz hāc. in ea positā sentētiā cōmēdauit dicēs. Si dimiseritis hoīb⁹ peccata eorum. dimittet et vobis pr̄ vr̄. Si vero nō dimiseritis. nec pr̄ vr̄ dimittet vobis pctā vestra.

Predictā Aug. autoritatē explanat. c

Ecce hic haberi vr̄ qd̄ supra tractauim⁹. s. maioris virtutis esse diligere inimicū et benefacere ei. q̄z illū q nihil mali fecit nob vel amicū. Qr si q̄s cōcedere simplicit noluerit. dicēs intēsi⁹ diligit amic⁹ q̄z inimic⁹. et ideo illd̄ poti⁹ isto. determiet ista fm̄ pmissaz intelligētiā dicēs. ibi cōpatiōnē factā int dilectionē qua diligit tm̄ amicus. et illā qua amic⁹ et inimicus diligit.

Introducit qōz q ex autoritate Aug. hz origiez. qua qrit de dilectōe inimicorum q̄tū ad diligētē. o

Questio. Illd̄ vero qd̄ sequit magis nos mouet q sez dicat nō esse tāte mltitudīs diligere inimicos. q̄nta exaudit cū dr̄.

R. Dimitte nob debita nr̄a etc. vbi dat intelligi q alicui a deo dimittit pctā nō diligēti inimicū. si tn̄ fratri rogāti q in se peccauit dimittit. Sz cū pctā nō dimittat alicui adulto nisi charitatē hēat. seqt vt charitatez habeat q nō diligit inimicuz. Quod q̄ noīe pximi ois hō

Math. xxij. et Deut. vj. itelligit i illo mādato. diligas pximū tuū sicut teipz: Si eni ois hō pxim⁹ ē. tūc et inimic⁹. pcipimur q̄ et inimicos diligere. Et qr illud pceptū generale ē. oib⁹ pcipit oēs hoīes diligere etiā inimicos.

Ponit determinationē quorundā. e

Quidā qd̄ hic dicit simpliciter tenere volētes illud pceptū dterminā t dicētes. illic pfectis dari in pceptum diligere oēz hoīez etiā inimicū. minorib⁹ vero in ɔsiliū. in pceptū vero diligere q nihil mali fecerūt eis et inimicos nō odire. Subiūgit detmiatōz suā. f

Sz meli⁹ ē vt itelligat oib⁹ illo mādato pcipi cūctos diligere etiā inimicos. cui sensui attestāt supi⁹ posite

Aug. autoritates et alie mlte. Illd̄ vero Aug. nouissime positū. d pfecta charitate dictū itelligit. q tātū ē pfectorum. q nō solū amicos. sz etiā inimicos pfecte diligūt eisq; benefaciūt. Que pfectio dilectiōis nō ē tāte mltitudinis quāta exaudit in orōe dn̄ica. et hoc reuera grāde ē et eximie bonitatis. s. pfecte diligere inimicū. Ita et cū dicit ipleri vba illi⁹ spōsiōis ab hoīe. q non ita pfecit vt diligat inimicū. de dilectiōe pfecta accipiēdū est.

est. et ad hoc oēs obligant. et ad hoc tenet hō siue inimic⁹ repugnet siue veniā petat. Dimittere aūt n̄ soluz rancorē s̄ et signa rancoris. hoc pfectōis ē. nec ad h̄ tenet hō nisi in casu vicz qn̄ deuote et hūiliter venia postulat. Et de hac dimissiōe loquit Aug. Obiectiōes aūt currūt de alia. et p hoc patet tā littera q̄z obiecta. c 3 Quisquis vo roganti et penitēti nō dimittat. non estimet a dn̄o sua pctā dimitti. Contra. vr̄ fm̄ hoc q ois qui seruat rancorem erga pximū q cōtra seipm oret. qr cum nolit alij dimittere. iā petit ex ɔsequēti q nec de⁹ dimittat sibi. Et q petit q de⁹ nō dimittat peccat mortaliter. g ois q ē in rācore et dicat orationē dn̄icā vr̄ mortaliter peccare. R. dōz. q ois qui orōz dn̄icaz ex corde dicit. itēdit p eā impetrare collatiōnē bonorum et remissiōz malorum. et q hoc intēdit a dn̄o exequi. constans ē q aut penitet. aut pponit aliqn̄ penitere. licz q̄ aliqd odium habeat. tn̄ dicēdo orōz dn̄icam nō icurrit offensaz mortales. qr nō itēdit petere q fiat sibi fm̄ malaz voluntatē quā nūc hz. sed fm̄ volūtatez bonam. quā et si nūc nō habeat. intēdit tn̄ dei auxilio aliqn̄ obtinere. Si qs aūt illā orationem diceret nūq̄ pponēs ab odio fratris recedere. q̄uis nō intēderet irā petere. culpā tn̄ suā absq; dubio aggrauaret. Aliter tn̄ posset dici q istā orationē qn̄ aliquis dicit nō dicit in psona sua sed in persona ecclesie cuius vult eē mēbrum. Et quantum ad hoc non petit cōtra seipm. nec intentione pncipali nec ex consequenti.

D intelligentiam hui⁹ ptis incidit hic questio de charitate q̄tū ad pfectionē meriti. Et circa hoc sez breuiter pn̄t queri. Primū ē vtrū quis ex q̄ntulacūq; charitate possit quātacūq; teptatiōi resistere. an hoc sit soli⁹ charitatis pfecte. Secundū ē vtrū hō in q̄ntulacūq; charitate cōstitut⁹ teneat mortem p xp̄o subire. Terciū ē vtrū hn̄s charitatē pfectā teneat ea q sunt pfectiōis iplere. Quartū ē. vtrū oēs tā pfecti q̄ impfecti teneant inimicos diligere q̄tum ad affectū. Quintū ē vtrū oēs teneant inimicos dili-

gere quātū ad effectū. Sextū ē qd sit melius et maioris meriti. vtrū diligere amicū. an diligere inimicū.

Questio prima. a

Utrum cū qualicunq; charitate possit quis resistere quantecūq; tēptationi. Et ꝙ sic vi. Sup illd ps. Bonū mihi lex oris tui ⁊c. Aug. Plus diligit charitas deū ꝙ cupiditas milia auri et argenti. Hoc ē verū de q̄ntulacunq; charitate. et si hec charitas q̄ntulacunq; excedit omnē cupiditatē sua virtute. si ḡ magnitudo tēptatiōis attendit̄ ſm magnitudinē cupiditatis. vi ꝙ p q̄ntulācūq; charitate possumus maxime tēptatiōi resistere. Itē Greg. Debilis ē hostis q̄ nō vincit nisi volentē. ſ q̄ntulācunq; hz hō charitatē. hz quo pōt velle nō vinci. ḡ si nolle vinci resistit oī tēptatiōi et tēptatori. vi ꝙ p q̄ntulācunq; charitatē possit hō supare oēz tēptationē. Itez potētior est charitas in bonū ꝙ culpa in malū. ſ peccatū mortale q̄ntūcunq; pauū sufficit ad expellendū magnā gratiā. ḡ charitas q̄ntūcūq; pua ē. sufficiēs ē resistere tēptationi maxīe. Itē charitas q̄ntūcūq; pua sit. hominē facit diligere deū ꝓpter se et sup oīa. ⁊ facit hominē in deū cōfidere plus ꝙ in se. ſ q̄ deū ꝓpter se et sup oīa amat et in deū cōfidit hz deū adiutorē. ⁊ qui hz deū adiutorē oī tēptatiōi pōt resistere. ḡ hō in q̄ntulacunq; charitate supare pōt oēz tēptationē. Itē gr̄a quātūcūq; sit modica potētior ē et excellētior ꝙ natura. ſ hō in statu īnocētie in puris naturalibus cōstitutus poterat q̄ntecūq; tēptatiōi resistere. ḡ existēs in gratia pōt q̄ntecunq; tēptatiōi resistere q̄ntulācūq; hēat charitatē. Itē esto ꝙ aliqs hēat modicā charitatē et tēptet̄ magna tēptatōe. aut pōt illi resistere. aut nō. Si pōt. habeo ꝓpositū. Si nō pt. et nullus peccat in eo qd vitare nō pōt. ḡ cōsentiendo tali tēptatiōi nō peccat. ſ hoc ē falsuz. ḡ ⁊ illud ex quo ħ sequit̄. redit ḡ idem qd prius. Sz cōtra. i. Cor. x. Fidelis deus q̄ non pmittit vos tēptari supra id qd potestis. cōstat ꝙ loquit̄ habentibus charitatē. ḡ si deus pmitterz. deus tēptaret hōiez habētē charitatem supra posse. ḡ nō vi ꝙ cū q̄ntulacunq; charitate possit hō resistere tēptatōi maxime. Itē sup illud ps. Proba me dn̄e et tēpta me. dicit auctas. Prius vires nr̄as inspice. ⁊ postea tēptari pmitte. ſ hoc non p̄ceret nisi possz tēptari sup vires. ḡ vi ꝙ aliq̄ tēptatio sit cui nō sufficit resistere virtus charitatis modice et impfecte. Itē Amb. in quodā sermōe de ꝯfessoribus. Diuersa sūt genera inimicoꝝ. q̄ ſm virium nr̄aꝝ q̄ntitatē cōpensato nobiscū agone luctant̄. ſ maiores vires hz charitas pfecta ꝙ impfecta. ḡ si illa habet luctā suis viribus ꝓportionabilē. vi ꝙ aliq̄ lucta sit supra vires charitatis ipfecte. Itē virtus charitatis maxime relucet in pugna et tēptatōis victoria. Si ḡ q̄ntulacūq; charitas pōt resistere maxime tēptatiōi. vi ꝙ modica charitas sit maxime virtutis ⁊ pfectiōis. Qd si ē manifeste falsum. restat qd et illud ex quo sequit̄. Itē magnitudo corone attēdit̄ ſm magnitudinem pugne. ergo si modica charitas resistere posset tēptationi maxime. vi ꝙ maxia corona debeatur charitati minime. ſ hoc ē falsuz manifeste. ḡ ⁊c.

Itē quedā ē pugna ex cuius victoria purificat̄ aīa ab omnibus venialibus et statim euolat in celū. sicut est qn̄ ꝓ iusticia mors homini intentat̄. ḡ si modica charitas posset resistere q̄ntecunq; tēptatiōi. modica charitas possz oīa venialia delere ⁊ statim in celū facere euolare. qd si hoc absurduz ē. restat idē qd prius. ℞.

ad p̄dictoꝝ itelligētiā notādū ꝙ cū q̄rit̄ vtꝝ q̄ntulacūq; charitas pt resistere q̄ntecūq; tēptatōi. hoc dupliciter pōt intelligi. aut loquēdo de ptāte charitatis p cōpatiōnē ad adiutoriū diuine prudētie gubernantis. aut p compatiōnē ad vires li. ar. cooperantis. ſm vtrūq; istorum modoꝝ fuit hic duplex modus dicēdi. Si eīn loquimur p cōpatiōnē ad dispositionē diuini regiminis. sic dixerūt aliqui ꝙ ex q̄ntulacūq; charitate pōt q̄s resistere q̄ntecunq; tēptatiōi. Alij vero ꝙ nō. Et vtriq; verū dicere potuerūt. nec sibi ɔtradicūt si recte intelligāt̄. Si eīn loquamur q̄ntuz ad tēptatōis exordiū. q̄ntulacunq; charitas pōt resistere q̄ntecunq; tēptatiōi. q2 deus hōiez habētē charitatē nunq̄ deserit nisi ille volūtarie ab eo recedat. qn potius ſm ꝙ auget̄ tēptatiōis bellū. opat̄ deus charitatis augmētuz. Un̄ q̄tūcunq; sit modica charitas in hōie. nunq̄ pōt uinitus ab aduersario deuici. q2 ſm ꝙ crescit bellū. crescit adiutoriū. si hō faciat qd in se est. Si aūt loquamur de tēptatiōe q̄tum ad ɔsūmationē victorie. sic nō pōt eē ꝙ hō ex modica charitate resistat tēptationi maxīe. q2 nō patitur ordo diuine iusticie q̄ ex victoria magni belli fiat āplificatio meriti. Un̄ sicut ista duo nō cōtradicūt ſ sil' natura sūt. possibile est ꝙ ex pua charitate in p̄ncipio tēptationis ⁊ magna in fine resistat̄ magne tēptationi. Et iteꝝ possibile ē ꝙ ex pua charitate in p̄ncipio tēptationis et magna in fine. nō resistat̄ magne tēptationi. Sic nō obuiāt sibi ille due opiniōēs. Silr̄ si loquamur d' potētia charitatis p compatiōnē ad vires li. ar. cooperantis duplex fuit opinio. Nā quidā dixerūt ꝙ ex q̄ntulacūq; charitate pōt quis resistere q̄ntecunq; tēptationi. q̄dā ꝙ nō. Et rō huius ē. q2 de viribus li. ar. ⁊ adiuti gr̄a ē loqui duplr̄. vel q̄ntū ad libertatē volūtatis. vel q̄tū ad viciū difficultatis ad bonū ⁊ ꝓnitatis ad malū. Si ḡ loq̄mur de gratia p cōpatiōnē ad libertatem volūtatis. sic cū ipa volūtas de se sit libera ad cōsentiendū. ⁊ p gratiā sit liberata a seruitute peccati vt cogi nō possit. pōt q̄ntecūq; tēptatōi resistere. Si aūt loquamur p compatiōnē ad viciū difficultatis et ꝓnitatis. sic nō pt resistere ipulsui tēptatiōis fortis. nisi charitas adeo fortis sit ꝙ suo vigore cōtra ꝓnitatē refrenet a malo. et cōtra difficultatez accendat ad bonū. Lib. eīn ar. ex vna pte adiutū adiutorio gratie. ex alia pte corruptuz vicio ɔcupiē. qn̄ excitat̄ in ipo p tēptationē ipetus ɔcupiē. ſm ꝙ magis ⁊ magis fortit̄ excitat̄. p hoc indiget maiori resistiōe. Et sic diuersis cōsideratiōibus ɔcedi pōt de charitate p cōpatiōnē ad li. ar. ꝙ q̄ntulacunq; charitas pōt resistere q̄ntecūq; tēptatiōi. et qd pōt si compet̄ ad dn̄iuz libertatis. nō pt si cōpet̄ ad viciū ꝓnitatis et difficultatis. Et hoc melius ptz si quis ɔsideret ⁊ attēdat ⁊ expimēto cognoscat statū et cōflictū hōim tēptatoꝝ. Ex his ptz rn̄sio ad q̄ōez ꝓpositā. Patz etiā nihilominus rn̄sio ad obiecta. Naz rōnes q̄ ꝓbant ꝙ q̄ntulacunq; charitas pōt resistere q̄ntecunq; tēptationi ꝓcedūt de ipa charitate p compatiōnē ad deū ipsam adiuuantē et ꝓmouentē. ⁊ per compationem ad voluntatis libertatem sicut intuenti apparet. Ue rūtn̄ illa ratio quā obijcit de peccato nō valz. Quod eīn dicit̄ ꝙ q̄ntūcunq; peccatū puū sufficit ad expellendam quātācunq; gratiam. hoc nō ē q2 peccatum agat in ipsam gratiā. ſ q2 facit li. ar. deficere a gr̄e cōplemēto. Ex hoc aūt nō pōt inferri ꝙ ꝓpter hoc q̄ntulacūq; gr̄a sufficiat ad vincendum omnez impul

sunt tēptationis. q2 facilius ē deficere q̄ benefacere. Inferri nō pōt q̄ quātulacunq3 gratia expellere pōt oēm peccatū. Ad rōes vo q̄ ad oppositū adducunt manifeste sunt silr̄ solutiones. pcedūt eñ de ipa charitate p comparatiōes ad defectū pruitatis et difficultatis. sicut patet de primis trib⁹ rōibus. vel p cōparationē ad terminū et cōsumationē victorie. cui rn̄det perfectio meriti et magnitudo p̄mij quātū ad excellentiā victorie 7 corone. et hoc mō ocessum ē q̄ non pt̄ eē q̄ modica charitas rēsistat tēptatōi magne. q2 nō patit̄ hoc ordo diuine iusticie sicut p̄dictū est. Et fm̄ hanc viā pcedūt tres rōes vltime. nec optet ampli⁹ hic morari. q2 rationes ille p se satis manifeste sunt pertractanti. Questio. ij. b

Utrū homo in q̄ntulacunq3 charitate cōstitut⁹ teneatur mortē p xp̄o subire. Et q̄ sic vr̄ Lu. ix. Qui me erubuerit et meos sermones. huc filius hominis erubescet cū venerit in maiestate sua. s̄ xp̄s neminē erubescet cū venerit in maiestate nisi p mortali peccato. si igitur snīa ista generalis ē. vr̄ q̄ oēs mortalit̄ peccēt qui in pīculo mortis erubescūt ipm̄ dn̄m confiteri. g̊ oēs tenent̄ mortē p xp̄o subire. Item. j. Joh. iij. Qm̄ ille animā suā p nobis posuit. 7 nos debemus aias p fratribus ponere. Si g̊ xp̄s p oībus animam posuit. vr̄ q̄ oēs tenent̄ 7 debet mortē p ipo et membris eius subire cū se obtulerit opportunitas loci 7 tēporis. Itē quilibet tenetur plus diligere deum q̄3 omne creatū q̄ntūcunq3 sit impfect⁹. g̊ quilib3 tenetur p honore dei et gloria pūpendere se et sua. Cū3 igitur opportunitas tēporis se offert vr̄ q̄ quilib3 teneatur mortē p xp̄o subire. Itē incōparabiliter pl⁹ diligēda sūt bona eterna q̄3 tēporalia. sicut incōparabiliter sunt meliora. s̄ vnusquisq3 libenter dat illō q̄ḋ min⁹ diligit p eo q̄ḋ mag̊ diligit. si g̊ oēs tenent̄ ad diligendū plus vitā eternā q̄3 tēporalē. vr̄ q̄ oēs teneantur velle libenter morti exponere p̄sentē vitam vt lucrentur eternā. s̄ q̄ḋ hō tenetur velle p loco et tēpore tenetur facere. g̊ oportunitate se offerente vr̄ q̄ oēs tenētur mortem p xp̄o subire. S3 cōtra Jo. xv. Maiorē charitatē nemo h3 vt aīa3 suā pōat q̄s p amicis suis. g̊ mortē p xp̄o subire vr̄ perfectionis maxime. s̄ hōies imperfecti nō tenentur ad opera pfectionis. g̊ non oēs tenentur mortem p xp̄o subire.

Itē Ro. vj. sup illud. humanū3 dico pp̄ter infirmitatē carnis vr̄e. glo. Inueniūtur aliqui q̄ p̄ponūt iusticie dilectionē voluptatibus carnis. p iusticia tn̄ penas mortemq3 formidāt. s̄ cōstat q̄ fm̄ autoritatē apl̄i vt dicit glo. tales sunt serui iusticie. g̊ cum tales mortē refugiāt. vr̄ q̄ nō teneantur mortē p xp̄o velle subire. Itē Aug. dicit 7 habetur in fine p̄cedentis di. pfecta charitas hec ē vt quis paratus sit pro fratribus mori. et hoc apparet p hoc q̄ p̄lati tenentur ad maiorē pfectionē q̄3 subditi. et sūma pfectio q̄ a p̄lato exigitur ē vt ponat aīa3 p subditis fm̄ illō Joh. x. Bon⁹ pastor aīa3 suā ponit p ouibus suis. Si g̊ impfecti nō tenētur ad opa charitatis pfecte. vr̄ q̄ nō oēs teneant̄ p xp̄o et eius mēbris mortem subire. Itē maius ē mortem subire p xp̄o q̄3 omnibus tpalibus abrenūciare. s̄ nō oēs tenentur tpalia oia relinquere. g̊ nō oēs tenentur mortem p christo subire. Qr aūt maioris pfectiōis sit patet p illud q̄ḋ dicit Greg. Nō magnū ē abnegare q̄ḋ habes. sed valde magnū est abnegare q̄ḋ es. Et constans est q̄ multo magis ē abnegare seipm̄ q̄3 sua. 7 dare corporis vitā q̄3 terrenā substām. R. ad p̄dictoꝝ intelligentiā ē notādum q̄ subire mortē intentōe placendi deo hoc pōt eē triplr̄. Uno mō q̄ñ adest necessitas vl' deserēdi iusticiā vel amittēdi vitā. Alio mō q̄ñ se offert opportunitas diuinā gloriā manifestandi et edificandi ecclesiā. Tercio mō solum ex hoc q̄ vitā suam h3 exosam. Primū ē iusticie et necessitatis. Scd̄m ē pfectionis et superogationis. Tercium est seueritatis et crudelitatis. Vn̄ Aug. illos q̄ semetipos p̄focant et precipitio collidūt pp̄ter vite p̄sentis odium dicit eē sceleratissimos homicidas. tractās illō Jo. xij. Qui odit aīa3 suā in hoc mūdo. in vitā eternā custo. eā. Cū g̊ queritur vtrū oēs teneantur mortē pro xp̄o subire. dic̄m. q̄ p loco et tēpore vbi talis optio detur. vel q̄ iusticia deseratur. vel q̄ vita perdatur. ibi oēs q̄ntumcūq3 sint impfecti tenent̄ mortē subire. et p̄eligere magis deo dilecto mori q̄3 ipo offenso viuere. Ubi vero talis necessitas nō imminet nec datur optio. s3 offert se opportunitas manifestādi diuinā gloriā et edificandi ecclesiā. si hō se morti exponat. mortē subire ē pfectionis et superogationis. ad quā non oēs tenent̄ p xp̄o. et fm̄ istā viā pcedunt rōes oñdentes q̄ nō oēs tenent̄ mortem p xp̄o subire. et ideo sunt cōcedēde. Ad illud q̄ḋ vltimo obi. g de abrenunciatiōe substātie tpalis et ppessione mortis. rn̄deri pōt q̄ in casu necessitatis p̄ceptum est omnia tpalia deserere cuilibet hōi sicut et mortē subire. imo multo fortius. Vn̄ hoc datur itelligi p locū a minori. et iō ratio illa sicut et alie nō cogit nisi put simpliciter intelligit̄. ita q̄ hō mera volūtate pmptus est tpalia abnegare et mortem subire. Ad illud vero q̄ḋ p̄mo obi. in cōtrariū q̄ dbem⁹ in periculo mortis nomē xp̄i confiteri. dic̄m. q̄ verū ē si sumus in ea necessitate positi q̄ confiteri oporteat vl' negare. S3 pōt eē mediū inter hoc. q2 impfectus pōt subterfugere et seipm̄ occultare. nec ex hoc dr̄ nomen xp̄i erubescere. s̄ tūc erubescere dicit̄ q̄ñ tiore mortis negat ipm̄ xp̄m. Ideo q̄uis oēs teneant̄ ad hoc q̄ nullus neget. non tn̄ ex hoc pōt concludi q̄ oēs simplicit̄ teneant̄ ad pferendā mortē nisi interueniēte p̄dicta necessitate. Ad illud q̄ḋ obi. q̄ q2 posuit animā suā p nobis. nos debem⁹ aia3 p fratrib⁹ ponere. dic̄m. q̄ ē debitū necessitatis et ē debitū ↄgruitatis. sine debitum ad q̄ḋ obligamur et debitū ad q̄ḋ amonemur. Beatus aūt Iohs nō intelligit de debito primo mō sed d̄ debito scd̄o mō. q̄ḋ magis spectat ad superogatōnē. q̄3 ad necessariā et generale3 superobligationem. Ad illud q̄ḋ obi. q̄ quilib3 tenet̄ plus diligere deum q̄3 oē creatū. dic̄m q̄ verū ē. veruntn̄ ex hoc non sequit̄ q̄ hō teneat̄ p xp̄o deserere oē creatū. q2 pōt habere sil' xp̄m et creaturā quā diligit. Pōt eñ hō simul̄ seruare corporis vitā et dei amiciciā. q̄ñ opꝫ nec exigit hoc lex charitatis q̄ pp̄ter dilectionē dei sustineat quis mortem. nisi incidat in supradictā3 necessitatē. qua sc3 oporteat eum vel xp̄m negare vel mortem sustinere. Ad illud q̄ḋ obi. vltimo q̄ḋ hō libenter dat illud q̄ḋ minus ē p eo q̄ḋ magis diligit. dic̄m q̄ verū ē si illud aliter adipisci non possit. et q̄m pōt hō adipisci vitā eternā p̄ter martyrij tolerantiā. iō nō sequitur q̄ oēs teneant̄ velle p xp̄o mori simplr̄ s̄ sub cōditiōe. vic3. si aliē ei placere n̄ possit. et hoc solum est in articulo p̄dicte necessitatis.

Questio.iij. c

Utrum pfectā charitatē habētes teneātur ea q̄ sunt perfectiōis iplere. Et q̄ sic vr̄. Mat.v. Estote perfecti sicut et pr̄ vr̄ celestis perfect⁹ ē. hoc dr̄ aplis et apostolicis viris. ḡ vr̄ q̄ oēs viri perfecti teneant̄ ad ea q̄ sunt perfectiōis. Itē Greg. in quadā omelia. Cū augētur dona. rōnes crescunt donoꝝ. Un̄ et auctas dr̄ q̄ cui pl⁹ cōmittit̄. pl⁹ ab eo exigit̄. ḡ cui cōmittit̄ pfecta charitas. cū de⁹ exigat actū cōueniētē debitū. vr̄ q̄ ille teneat̄ ad opera perfectiōis. Itē sicut se h3 charitas iperfecta ad opa simplicis iusticie. sic se h3 charitas pfecta ad opa iusticie cōsūmate. S3 habens charitatē ipfectā tenet̄ ad ea q̄ sūt simplicis iusticie. ḡ vr̄ q̄ habens charitatē pfectā obligetur ad opa pfectiōis. Itē charitas pficit aut dficit. ḡ habēs charitatē tenet̄ nō deficere. ḡ tenet̄ pficere. cū nō sit mediū inter hec. qui aūt h3 pfectā charitatē nō pt̄ pficere nisi in opib⁹ pfectis. ḡ vr̄ q̄ ois in quo ē pfectō obligetur ad opa pfectionis. S3 contra Mat.xix. Si vis ad vitā ingredi serua mādata. Igit̄ ex sola obsuātia mādatoꝝ vr̄ q̄ hō possit puenire ad salutē. ḡ nō vr̄ q̄ ad ea obligatur q̄ sunt charitatis perfecte. Item Jaco. iij. Qui nō offendit in verbo hic perfectus ē vir. ḡ nullus tenet̄ ad hoc q̄ nō offendat in verbo q̄ntūcūq̄ sit perfect⁹. ḡ pp̄t perfectionē charitatis nō obligatur q̄s ad ea que sunt perfectionis.

Itē quāto aliquis ē in maiori charitate cōstitut⁹. tāto plus h3 de libertate spūs. et quāto plus h3 d̄ libertate spūs. tāto paucioib⁹ vinculis obligatur. ḡ pfecti nō tenent̄ ad plura q̄ teneant̄ ipfecti. quātū est de pfectiōe charitatis. Si ḡ impfecti nō astringūtur ad opa perfectionis. vr̄ a maiori q̄ nec illi dbeāt astringi q̄ sūt in charitate pfecta cōstituti. Itē status charitatis pfecte nō excedit charitatē iperfectā in infinitū. cū ḡ mortale excedit veniale in infinitū. qd̄ ē veniale impfecto. nō ē mortale pfecto quātū est de ipō genere stat⁹. ḡ nō vr̄ q̄ pfectio charitatis obliget hominē ad opa pfectiōis. Si eīn obligaret. iam videretur q̄ perfect⁹ vir eēt peioris cōditionis. R. ad p̄dictoꝝ intelligēnā ē notandū q̄ multiplex ē genus pfectiōis. et multiplex ē ratio obligādi. Quinq̄ eīn pfectiōis genera cōsueuerūt distingui. Primū est pfectio sufficiētie que cōsistit in adimpletiōe mandatoꝝ. Et de hoc Mat.v. Estote pfecti sicut par̄ vr̄ celestis pfectus ē. Scd̄a ē pfectio religiōis q̄ cōsistit in obseruantia cōsilioꝝ. Et de hoc dr̄ Mat. xix. Si vis perfectus eē. vade ꝛ vende oia q̄ ha. ꝛc̄. Tercia ē pfectio plationis q̄ cōsistit in regimine subditoꝝ. Et d̄ hac dr̄ Luce.vj. perfectus ois erit si sit sicut mgr̄ ei⁹. Quarta ē perfectio opatiōis q̄ cōsistit in ostēsione exemploꝝ. Et de hac dr̄ Gen̄.vj. Noe vir iust⁹ atq̄ perfect⁹ in generationib⁹ suis. Quita ē pfectio trāquillitatis que cōsistit in cōsuatiōe difficiliū oꝝ ꝛ optimoꝝ. pma Joh.iiij. Perfecta charitas foras mittit timorē. Et pbus dicit q̄ perfecta virt⁹ optimoꝝ ē opatiua. Similiē intelligendū ē q̄ quinq̄ modis obligat̄ aliq̄s ad aliud. Primū genus obligatiōis ē pp̄ter mādatū diuinū. Scd̄m ē propē votū emissum. Terciū est pp̄ter officiū susceptū. Quartū ē pp̄ter vitādū scandalū. Quintū ē pp̄ter cōsciētie iudiciū. Cū ḡ querit̄ vtꝝ hō in pfecta charitate existens teneat̄ ad opa pfectiōis. dicēm q̄ si pfectio accipiat̄ pmo mō vicz pro pfectiōe iusticie que cōsistit in ipletiōe mādatoꝝ. sic obligat̄ ad illā pfectionē sicut et alij. et eo magis de bono ꝛ equo quo magis p̄cepit donū per qd̄ possit implere diuinū mādatū. Si āt loquamur d̄ alijs generibus perfectionis. dicēm q̄ nō obligat̄ hō existens in perfecta charitate ad illa nisi quātū ex obligatiōe diuini mādati. nec alit̄ obligat̄ nisi interueniat aliqd̄ vinculū sequētū. vicz. votū. p qd̄ obligat̄ ad perfectionē religiōis. Uel officiū susceptū. per qd̄ obligat̄ ad pfectionē plationis. Uel scandalū. rōe cui⁹ obligatur ad perfectionē opatiōis. Uel cōsciē dictamē. per qd̄ obligatur ad perfectionē trāquillitatis. His eīn interuenientib⁹ supinducit̄ noua obligatio ad hmōi genera pfectionū p̄dictaꝝ. S3 status charitatis q̄ntū ē de se necessariā obligationē nō inducit. sicut rationes q̄ ad hāc partē sunt inducte ostendūt. Et io cōcedi pnt.

14 Ad illud vo qd̄ obi. in cōtrariū de aucte dn̄i in Mat. iam patet rn̄sio. qꝛ illud intelligit̄ d̄ perfectione iusticie et sufficiētie ad quā obligant̄ oēs tā pfecti q̄ impfecti.

15 Ad illd̄ qd̄ obī de aucte Greg. q̄ sicut crescūt dona sic crescunt rōnes donoꝝ. dicēm. q̄ hoc verū ē quātū ad ea que sūt necessitatis. Preterea qd̄ dr̄ q̄ rationes donoꝝ crescūt hoc nō dr̄ q̄ de⁹ semper exigat necessario ab hōie totū qd̄ pōt. s; qꝛ exigit de bono et equo. ita q̄ illa exigētia nō iducit tūc rōes necessitatis s; cōgruitatis. et ei⁹ obmissio nō inducit culpā mortalē s; venialē. dn̄s aūt nō solū exigit rationē de mortalib⁹ s; etiā de venialibus s̄m illud qd̄ dr̄ Mat.xij. Oꝛ hōies reddēt rationē de oi vbo ocioso.

16 Ad illd̄ qd̄ obī q̄ sicut se h3 charitas impfecta ad opa simplicis iusticie ꝛc̄. dd̄. q̄ nō est silē. qꝛ charitas impfecta ordinat̄ ad opa simplicis iusticie nō pp̄t ipius charitatis statū s; pp̄ter diuinū mādatū. s; nō sic ē de opibus perfectiōis. qꝛ n̄ cadūt sic sub p̄cepto. s; magis sub āmonitiōe ꝛ cōsilio.

17 Ad illd̄ qd̄ obi. q̄ hn̄s charitatē semp tenet̄ pficere. dd̄ q̄ charitas dr̄ dupliciter pficere. Uno mō pp̄ter multiplicationē bonoꝝ opeꝝ. Alio mō pp̄ter ipius charitatis augmentū et pgressū ad vltimū statū. Cū ḡ dr̄ q̄ hō tenet̄ pficere in charitate. ꝛ q̄ charitas aut pficit aut deficit. si intelligat̄ de pfectu q̄ cōsistit in ipius charitatis augmēto et incremēto sic nō h3 veritatē. qꝛ charitas nō auget̄ in hōie cōtinue. Si vo intelligat̄ d̄ pfectu q̄ cōsistit in bonoꝝ opeꝝ multitudine. ꝛ iusticie exercitatiōe. sic veritatē h3. s; iste pfectus charitatis nō tm̄ attēdit̄ in ipletiōe cōsilioꝝ et operū pfectoꝝ. s; etiā in obseruātia mādatoꝝ. Et io ex hoc nō pōt cōcludi q̄ hō in pfecta charitate cōsistēs ad opa pfectionis necesse habeat obligari.

Questio.iiij. d

Utrū oēs teneant̄ diligere inimicos q̄tū ad effectū. Et q̄ sic vr̄. Leui.xix. Diliges amicū tuū sicut teipsum. Sup quo dicit Aug. q̄ nōie pxīmi et amici intelligit̄ ois hō. s̄m etiā q̄ ipē dn̄s innuit. Luce.x. Ergo si illud p̄ceptū datū ē oibus. cū oēs teneant̄ affectu diligere se. vr̄ q̄ oēs teneāt̄ affectu diligere inimicos. Itē Mat.v. Si diligitis eos q̄ vos diligunt quā mercedē habebitis: glo. nullam in celo. q̄ ḡ tm̄ h3 dilectionē respectu diligentiū se nō h3 charitatē. qꝛ cū charitas nō possit eē sine mercede. igit̄ ad hoc q̄ aliquis hēat charitatē. necesse ē q̄ ipi⁹ charitas ad eos q̄ ipm̄ odiūt se extēdat. Itē sup illd̄ Luce.vj. Diligite inimicos vr̄os. Glo. interli. Non sufficit nō odisse. s; oēs tenent̄ ad illd̄ qd̄ sufficit ad salutē. ergo oēs tenent̄ nō solū ad nō odiēdū inimicos s; etiā ad

mandatum. Itē nulli de⁹ dimittit peccatū nisi ipsē dimittat primo fm qd dr Mat. vj. et xviij. Sz nēo dimittit primo ex corde nisi ipz diligat affectu. g nemo pōt apud deū veniā mereri nisi offendētes se diligat ex corde. Itē pl⁹ diligend⁹ ē ꝓxim⁹ ꝙ corpus ꝓpriū. nec aliquid aduersat magis et inimicat spiritui ꝙ ipa caro. cū g quilibet teneat naturā carnis sue diligere. vr ꝙ teneat inimicū suū affectu diligere. Itē sicut culpa est detestabilis. sic ymago dei est diligibilis. s ꝗntūcūqz hō diligat semꝑ tenet hō detestari ei⁹ culpā. g quātūcunqz p culpā aduerset. sēper tenet diligere ei⁹ naturā. Sed contra. Mat. v. Audistis q: dictū ē āntiqs. diliges amicū tuū. et odio hēbis inimicum tuuz. s ad nihil obligamur morale nūc ad qd nō obligarent antiqui in lege. g si tūc non tenebant ad diligēdū inimicū s potius ad odiēdū. vr ꝙ nō oēs tenent nūc inimicos diligere. Mior ꝓbat. q: sup illud Mat. xiiij. d quinqz panib⁹. rē. Glo. nō alia ꝙ que scripta erāt ꝓphetat. s legē et ꝓphās mysterijs grauida eē dmōstrat. Et iterū. iij. Reg. vij. fecit yrā mare fusile. x. cubitoꝝ. ibi. glo. decē ꝑceptis in lege oia q facere debem⁹ dns expssit. Si g in nullo ꝑceptoꝝ cōtinet dilectio inimici. nec ad aliud obligant moderni ad qd nō obligarent antiqui. vr rē.

Itē Luce. vj. diligite inimicos vros. ibi glo. hoc pfectoꝝ ē. Et iterū alia glo.. ibi Eccīa hoc vt lacte nutrit qd ē simpliciū ꝛ impfectoꝝ. s validiori cibo charitatis roborat. s ad ea q pfectiōis sūt n oēs tenet. g nō oēs tenent diligere inimicos. Itē sup illud ps. Reuela oculos meos et ꝯsiderabo mirabilia d lege. Glo. Nihil mirabili⁹ ē in mādatis ꝙ diligere inimicos. s nō oēs tenent ad faciendū mirabilia. q: sicut dicit Aug. virtutes et mirabilia facere nō oib⁹ datū ē. g. rē. Itez Ambro. dicit et hr in dis. ꝑcedēti. vbi actū ē de ordine charitatis. sufficiat ꝙ inimicos odio nō hēmus. g vr ꝙ nō oēs ten̄t diligere inimicos ex

18 corde. R. ad ꝑdictoꝝ intelligētiā ē notādū ꝙ circa hoc ē duplex rñdēdi mod⁹. Quidā eñ dicere voluerūt ꝙ dupliciter ē loqui de inimicis. Aut fm statū in quo exercēt inimicicias. Aut fm statū in q penitēt et petunt veniā. Si fm statū i quo veniā petūt sic oēs tenent ad diligendū inimicos ꝓpter illā cōditionez quā dns ponit in ōrōe dnica. Dimitte nobis debita nra sicut et nos. rē. Si eñ hō hōi seruat iraz. frustra a deo querit medelā. fm ꝙ dr Eccl. xxviij. Si aūt loquimur de inimicis ꝓut sūt in statu et in actu ledendi ꝛ inimicicias exercendi. sic dicere voluerunt ꝙ affectu diligere inimicos nō ē necessitatis s magis perfectionis nec dns hoc ꝑcipit s magis cōsulit. Et istā opinionē quorūdā mgr ponit in lra. Sz si interius ꝯsideretur hec positio min⁹ sufficiēter dicit. ꝓ eo ꝙ fm ꝙ auctates sctoꝝ sonant expresse. ꝛ ipa rō apte ꝯuincit. nō ē charitas vera nisi diligat oē diligibile. Dili-

19 gibile aūt a charitate ē oē illud qd ē possibile ad beatitudinē puenire. Ideo nō hz aliqs charitatē nisi diligat oēs illos q sunt in statu vie siue sint amici siue inimici. Vñ i ps. dr. Latū mādatū tuū nimis. q: mādatū charitatis ad oēs se extēdit. Et sicut longitudo mādati se extēdit ad oēz drām tpis. sic latitudo ad oēz ꝑsonā hōis viatoris. Vñ sicut aliquis nō haberz charitatē si ꝓponeret etiā in vno solo die peccare et in alijs bene facere. q: deficit sibi lōgitudo mādati. sic esto ꝙ aliqs oēs hōies diligat ꝑter vnū solū quē a dilectiōe excludit. charitatē nō hz. q: deficit sibi latitudo illius mādati. Propterea ē alius mod⁹ dicēdi. ꝙ 20 diligere affectu ē duplex fm ꝙ duplex ē affect⁹ amoris. quidā a charitate elicit⁹. quidā a charitate imperatus. Ille ē affectus amoris a charitate elicit⁹ q quis optat alij sūmū bonū siue beatitudinē eternaz. Ille vero ē affect⁹ impat⁹ q quis optat alij bonū tpale ꝛ ꝓsperitatē trāsitoriā. Amor eñ charitatis facit ꝙ hō velit alij oē bonuz. nedū sūmū bonū. s etiā tpale. nisi illud sit impediēs ad salutē. Si g loquamur de affectu ꝑmo a charitate elicitē dico ꝙ oēs tenent inimicos etiā actu inimicātes diligere. et eis vitā eternā optare. Si aūt loquamur de affectu impato quo quis optat alij ꝓsperitatē tpalē. sic nō oēs tenētur diligere. s sufficit n odisse. Et hoc ē qd dicit Amb. Sufficit ꝙ inimicos diligam⁹ et nō odio hēam⁹. in q innuit ꝙ cuz duplex sit charitatis affectus. vno tenemur diligere. altero vero sufficit nō odisse. Vñ ad n odiendū inimicos. et nō gaudēdū de malis eoꝝ oēs tenētur sicut dr Prouer. xxv. Cū ceciderit inimicus tu⁹ ne gaudeas. Et Eccl. ix. Noli de mortuo inimico tuo gaudere. Diligere vo oīno quātū ad affectū elicitū et impatū opādo et bona eterna et tpalia. h pfectiōis ē et supererogatiōis. Diligere vero ad bona eterna hoc necessitatis ē ꝛ ꝑceptiōis. et ad hoc omēs generalit sunt obligati tā pfecti ꝙ impfecti sicut rationes que ad primā ptem inducūtur ostendūt. et ideo cōcedēde sunt. Ad illud qd obi ꝑmo in ꝯtrariū de 21 Mat. v. diliges amicū tuū. et odio hēbis inimicum tuū. Rñderi pōt duplr. Primo p hoc ꝙ lex nūꝗ ꝑcepit odio habere inimici. s ipi iudei hoc arguebāt a contrario sensu. q: tm̄ ꝑcipiebatur eis diligere amicos. arguebant ex hoc ꝙ debebāt odire inimicos. Aliter pōt rñderi ꝙ ē odiū affectus et odiū effect⁹. Et iterum ē inimicus ecclesie siue fidei. ꝛ inimic⁹ ꝑsonalis. cū g lex innuebat inimicū odio eē habēdū hoc intelligitur de odio effect⁹ et de inimico eccl̄ie et cult⁹ diuini. Odio vero affect⁹ neminē ꝑcipiebat odire nec inimicū ꝑsonalē nec inimicū ecclesie. Inimicū aūt ꝑsonalē nō ꝑcipiebat odiri nec odio affect⁹ nec odio effectus. imo poti⁹ obligabat ad illud ipz diligendū. licet nō eēt ita tūc expressum. Vñ et dns explicauit in Mat. v. Et ꝓpterea nō pōt ex hoc argui ꝙ n oēs tenentur diligere inimicos. Ad illud vero qd obi ꝙ 22 diligere inimicos pfectorum ē. Rñdent aliqui ꝙ illud intelligatur de dilectiōe affectus et effect⁹ nō de dilectiōe affectus tm̄. Sz vtrū hoc sit verū in sequēti ꝓblemate declarabitur. Nūc aūt dicamus ꝙ si intelligatur de affectu elicito et impato perfectionis ē. Si vero de affectu elicito. est tm̄ generalis necessitatis. Glo. vero loquit ibi de dilectiōe quātū ad vtrūqz modum. Ad illud qd obi ꝙ diligere inimicos 23 est mirabile. dōm ꝙ mirabile dicitur illud qd est supra facultatē nature. hoc aūt pōt eē dupliciter fm ꝙ ē opatio nature simpliciter. et nature rōnalis. Facere aūt mirabilia supra posse nature hoc ē p gratiā gratis datā. quā vocat apls opationē virtutū. et hec nō omnib⁹ est data. Facere vero mirabilia supra posse nature rationalis hoc est per gratiam gratum facientem. vtpote per fidem et charitatē. Per fidem enim credimus multa q non possemus credere sine ea. et q videntur infidelibus nimis incredibilia. Et p charitatem amamus ea que videntur charitatē nō habentibus odibilia. et hec mirabilia continent in lege diuina. et datū ē illa oibus facere q volūt in se susci-

pere gratiā gratū faciētem. et p tāto nō pōt argui q nō tenemur ad dilectionē inimici. hoc eīm ē aliud ge-
24 nus mirabilius. q̄ illud de quo loquit̄ Aug. Ad il-
lud vero qd obi. de auctē Ambro. q sufficit si odio ñ
habemus. dō. q auctas illa trūcate induciť. dicit eīm
hec duo simul sufficit si simplr diligimus et nō odio
habemus. q̄ duo valde rōnabiliter dicit. et duplicem
affectū dilectiōis innuit. et ad confirmationē facit p̄
habite rñsiōis. p quā auctas illa satis pt intelligi. tc.

Questio .v. e

Utr̄ oēs teneaut̄ diligere inimicos q̄tū ad effectū.
Et q sic vī p̄io auctē ve. te. Exo. xxiij. Si videris asi
nū odiētis te iacere sub onere. nō ptransibis s subleuabis cum eo. Et hoc ipm dicit Prouer. xxv. Si esurierit inimic⁹ tuus ciba illū. si sitierit potū da illi. Si
g̃ mādata ista oibus pponebaut̄. vī q oēs teneant̄
diligere inimicos q̄tū ad effectum. Itē hoc vī ex
auctē noui testa. Mat. v. diligite inimicos vr̄os. benefacite his q̄ oderunt vos. et orate p psequētibus
25 vos. tc. Ibi dicit q̄dā glo. Trib⁹ modis peccat̄ contra ecclesiā. odio. verbis. cruciatu corpis. Ecōtra vero ecclesia tria facit. diligit. benefacit. et orat. g̃ nō est
membrū ecclesie q̄ ñ diligit amicos ex effectu. g̃ oēs
tenent̄ isto mō diligere. Itē hoc vī p rationē. qr dilectio affectus sine dilectiōe effectus non est dilectio
vera. pbatio eīm dilectiōis exhibitio ē operis. si g̃ vera dilectione oēs tenent̄ inimicos diligere. vr̄ q oēs
teneant̄ nō solū affectu s etiā effectu inimicos amare. Itē pnicioσior inimicus ē caro nr̄a q̄ aliquis p-
xim⁹ nr̄. s carnē nostrā repugnātē tenemur nutrire
et fouere quātū ad ei⁹ naturaz. g̃ si magis tenemur
pximos diligere. vī multo fortius q debeam⁹ eos ñ
solū affectu amare s et effectu eos nutrire et fouere.
et bñficia eis cōicare. Itē nō solū sumit hō vindictaz de alio infligēdo malū s etiā subtrahēdo bonū.
s oēs tenent̄ nō querere vltionē sm q dī Leuit. xix.
Et ad Ro. xij. Non vos vindicantes. ergo oēs tenemur nō subtrahere aliquod bonū pp ter acceptaz
iniuriā. Si g̃ oēs tenent̄ diligere eos qui nō sunt inimici affectu piter et effectu. vī q silr oēs vero q3 modo teneant̄ inimicos diligere. Sz contra. frequent̄
p̄cipitur in lege q ipi interficiāt inimicos suos. sicut
Exo. xxiij. Nō feries cū eo fedus tc. g̃ vī q in ve. le. ñ
tenebant̄ inimicos diligere q̄tū ad effectū. g̃ pari ratiōe nec impfecti tenent̄ i noua. Itē sup illō Mat.
v. diligite inimicos vr̄os. dicit quedā glo. Cumulus
pfectiōis ē diligere inimicos et orare p ipis. Si g̃ ñ
oēs tenent̄ ad cumulū pfectiōis. nō oēs tenent̄ inimicos diligere effectu. Itez Aug. dicit in encb. et
habet̄ in lr̄a. q diligere inimicos et benefacere eis ñ
ē tantoꝝ q̄nti exaudiunt̄ in orōne dñica. si g̃ in oratione dñica nō exaudiunt̄ nisi boni. vī q nō oēs boni teneant̄ inimicos diligere affectu piter et effectu.
Item hoc ipm vī per regulam phi. Si oppositū in
opposito. et ppositū in pposito. cū g̃ amicis sit benefaciendum p se loquēdo. vī q inimicis sit malefaciēdum. Itē videmus in omni creatura tam aniata
q̄ inanimata q inimicicia sit causa pugne sicut amicicia ē causa concordie. si g̃ nemo debet facere cōtra
naturalem rectitudinē. vī q magis sit rectū sm rōis
ordinē inimicos expugnare q̄ eos adiuuare. g̃ nō vī
26 q oēs teneant̄ ipos effectu diligere. R. ad predictoꝝ intelligentiā ē notandū q circa hoc ē duplex mo
d⁹ dōi. Quidā eīm dicere voluerit. q et si diligere inimicos affectu sit necessitatis. ita q ad illud obligant̄
tam pfecti q̄ impfecti. diligere tñ affectu simul et effectu superogatiōis et pfectiōis ē. nec ad illud obligātur ipfecti s tm̄ perfecti. Sz ille mod⁹ dicendi in seipso includit repugnātiā. Primū quidē qr eodē mādato p̄cipimur diligere inimicos et eis bñfacere. Si
g̃ mādatū illud generale ē. vī q generaliter oēs obligent̄ ad vtrūq3. Et itez pfecti q̄tū ad obligationem
que est per mandatū ad nihil obligantur ad qd non
obligant̄ imperfecti. qr mandata dei omnibus generaliter pponunt̄. Si g̃ p illud mādatum obligātur
perfecti ad diligendū inimicū tam affectu q̄ effectu.
vī similit̄ de impfectis idē eē dicendū. Et amplius.
si dilectio vera nō tm̄ cōsistit in corde. s etiam manifestatur in ope. dicere q ceteri tm̄ obligant̄ ad diligēdum corde. nō aūt ad diligendū ope. cū se offert temporis et loci oportūitas. idē vī dicere ac si teneamur
inimicos diligere ficte. Propt̄ hoc dilectio inimicorum clauditur in mādato de dilectiōe pximi. Et cōstat q mādatū illud intelligit̄ quātū ad affectū et effectum. et ad illud mandatū oēs obligantur. Et propterea p̄dicta rñsio nō pōt habere locū. Et iō est ali- 27
us modus dicēdi q diligere in effectu exteriori hoc
pōt eē dupliciť. aut qñ se offert tēporis oportūitas.
aut qñ incūbit necessitas. Si loquamur de exhibitōne opis exterioris generaliter qñ se offert tpis oportunitas. sic diligere inimicos effectu cumulus ē perfectionis. Si autem loquamur de exhibitiōe operis
qñ incumbit necessitas. sic diligere inimicos effectu
est generalis et necessarie obligationis. qr si quis viderit pximū suū siue amicū siue inimicū necessitatem
habere. et claudit viscera sua ab eo. iuxta snīam bti
Job. iam ampli⁹ nō ē charitas dei in eo. Sic g̃ patz
q sicut diligere affectu vno mō necessitatis est. alio
mō perfectiōis et superogationis. q sm hūc modū
pnt solui diuerse auctes sanctoꝝ q̄ sibi videnť obuiare de dilectiōe inimicoꝝ. Ex his ptz rñsio ad q̄ōnez
ppositā. patet etiaz p magna pte rñsio ad obiecta.
Nam rōes q̄ ostēdunt q oēs teneat̄ inimicos diligere effectu. intelliguntur in casu necessitatis. Auctes
vero q̄ in oppositum adducunt̄ intelligunt̄ de exhibitiōe operis magis generali. vicz. cū se offert oportūitas cōgruitatis. Ad illō vo qd obi. q si benefa- 28
ciendū ē amicis. malefaciendū ē inimicis. dōm q nō
sequit̄ ppter hoc q amicis nō solū benefaciendū ē
ppter illud in quo repugnāt inimicis. verūetiā ppt
illō in q̄ cōueniūt. vicz. qr sūt ad ymaginē dei. Un̄ sicut illud argumētū nō valet. albuz ē visibile. g̃ nigrū
ē inuisibile. qr albū ē visibile p illō in quo cōicat cū 29
nigro. sic nec rō p̄missa. Ad illō qd obi. q sm ordinē nature inimicicia inducit pugnā. dō. q illud verū
ē vbi inimicicia ordinata ē sm ordinez nature. sicut
calidū inimicat̄ frigido. et sicco hūidū. s vbi ē inimicicia pter nature ordinē ibi nō ē pugna sm naturā s
magis cōtra naturā. talit̄ aūt ē in hoībus. qr cum hō
sit aial mānsuetū natura. sm naturalē ordinē cū oib⁹
dz hēre pacē et cōcordiā. Un̄ in inimico suo nō dz hō
odire naturā s solū culpā. qr nō psequit̄ ipm naturā
quā fecit de⁹. s malicia quā fecit hō. vt dicit Aug.
Cetera aūt q̄ opponunt̄ satis manifestantur per ea
que dicta sunt.

Qō. vj. f

Quid sit maioris pfectōis et meriti. vtr̄ diligē amicū.

in diligere inimicū. Et q diligē inimicū. vt̄ Math.
v. Si diligitis illos q̄ vos diligūt quā mercedē hēbi
tis: Glo ibi. nullā in celo. s̄ ɔstat q d̄ dilectiōe inimi
coꝝ maioꝛ merces hēt. ḡ maioꝛ pfectiōis ē et meriti
diligere inimicos q̄ amicos. Itē diligere inimicos
ē de supadditis a dn̄o in euāgelio. s̄ dn̄s nō supaddi
dit nisi ea q̄ maioris pfectionis erāt. vt̄ ḡ q maioris
pfectiōis sit diligere inimicos q̄ amicos. Itē vbi
ē maioꝛ pugna ibi est gl̄ioſioꝛ victoria. et vbi ē maioꝛ
difficultas. ibi est maioꝛ ratio virtutis ꝛ meriti. p eo
qꝛ ars ꝛ virt⁹ ē circa difficilia. s̄ maioꝛ ē pugna ꝛ dif-
ficultas in diligēdo inimicos q̄ diligendo amicos. ḡ
maioꝛ pfectio residet ꝛ meritū circa dilectionē inimi
coꝝ q̄ amicoꝝ. Itē quāto hō magis supra se eleua
tur in aliquo motu virtutis. tāto mot⁹ ille ꝛ actio est
perfectioꝛ et excellētioꝛ. s̄ in dilectiōe inimicoꝝ plus
eleuat̄ hō supra se et supra ea q̄ sūt nature q̄ in dile-
ctiōe amicoꝝ. ḡ motus dilectionis circa inimicos est
magis meritorius et pfect⁹ q̄ motus dilectiōis erga
amicos. Itē quāto mot⁹ dilectiōis ē pfectioꝛ. tāto
ē liberalioꝛ et purioꝛ. amoꝛ eñ spūalis purus est ꝛ li-
beralis. s̄ mot⁹ dilectiōis erga inimicū purioꝛ est ꝛ li
beralioꝛ q̄ erga amicū. Purioꝛ quidē. qꝛ nihil hȝ ad-
mixtū de charitate. Liberalioꝛ. qꝛ min⁹ hȝ de obliga
tiōis necessitate. ḡ vt̄ q multo sit pfectioꝛ. ꝛ deo acce
ptioꝛ. ꝛ ad merēdū efficacioꝛ. Sȝ contra. dilectō ini
micoꝝ ponit̄ ab Amb. in vltimo gradu. ḡ dilectio il-
la maxime recedit a pmo gradu dilectiōis. q̄ ē maxi
m⁹ et nobilissim⁹. s̄ qnto aliq̄d recedit a pmo ꝛ sum
mo in illo genere. tāto min⁹ hȝ de pfectiōe ꝛ comple
mento. Si ḡ dilectio inimicoꝝ magis recedit. ḡ vt̄ q
multo pfectioꝛ et excellētioꝛ sit mot⁹ dilectiōis erga
amicū q̄ inimicū. Itē quāto dilectio ē excellentioꝛ.
tanto ē dilectiōi dei similioꝛ. s̄ de⁹ magis diligit dili
gētes se iuxta illud qđ dr̄ Prouerb. viij. Ego diligen
tes me diligo. igit̄ dilectio amicorū magis assimilat̄
dilectioni dei q̄ dilectō inimicoꝝ. ḡ ē multo pfectioꝛ.
Itē motus dilectiōis tāto melioꝛ ē et pfectioꝛ quā-
to feruētioꝛ et frequētioꝛ. s̄ mot⁹ charitatis erga ami
cū feruētioꝛ et frequentioꝛ ē q̄ȝ erga inimicum. ḡ ꝛc̄.
Itē quāto mot⁹ dilectiōis rectioꝛ ē et plus hȝ de re
ctitudie et equitate. tāto melioꝛ ꝛ excellētioꝛ est in se.
s̄ magis iustū et equū ē diligere amicū q̄ȝ inimicū. ḡ
mot⁹ iste dilectōis ē melioꝛ illo. Itē in eo qđ meli⁹
ꝛ pfecti⁹ ē. mag⁹ dȝ hō se exercere. ḡ si mot⁹ dilectōis
erga inimicū eēt melioꝛ et pfectioꝛ. frequēti⁹ deberet
homo circa ipm̄ affici et p ipso orare. q si hoc ē incō
uēiēs dicere q magis debeat hō orare p inimicis q̄
p amicis. qꝛ hoc eēt ordinē charitatis puertere. ḡ re
stat q nō ē mai⁹ bonū inimicos q̄ȝ amicos diligere.

30 R. ad pdictoꝝ intelligētiā ē notandū q cum queri
tur de cōparatiōe istoꝝ duoꝝ motuū dilectiōis quorū
vnus ē erga amicū. alt̄ erga inimicū. dupl'r pōt q̄ri.
aut put cōparant̄ ad diuersos habit⁹ ꝛ radices. aut
put cōparant̄ ad eādē. Si put ad diuersas radices
ꝛ habitus cōpant̄. ita q vnus habitus habilitat tm̄
ad amicos. alter vo se extendit vsqȝ ad inimicū. sic
absqȝ dubio multo mai⁹ et excellēti⁹ ē diligere ini-
micū q̄ amicū. et multo pfectioꝛi habitu indigemus
ad hoc q possimus exire in istū actū q̄ȝ ad h̄ vt exea-
mus in alteꝝ. Et hoc ē qđ dicit Aug. in ench. ꝛ habe
tur in lr̄a. Magna ē erga eū qui tibi nihil mali fecit
eē beneficū et beniuolū. Illud vero multo grādi⁹ et
magnificētissime bonitatis ē vt tuū q̄ȝ inimicū dili-
gas. Si vero loquamur de istis actibus put ad ean
dem radicē cōparant̄ et ab eadē charitate pcedunt.
sic quodammodo sunt equales. et quodammodo se
mutuo excedunt. Quantum eūim ad rationē me-
rendi respectu pmij subalis eq̄litatem hn̄t. qꝛ quanti
tas illius pmij rn̄det quātitati radicis. Quātū vero
ad rationē merēdi respectu pmij accidētalis. et quā-
tum ad vigorē ipsius act⁹ et mot⁹ mutuo se excedūt.
Nā motus dilectiōis erga amicos excedit quātum
ad feruorē et frequētationē. Mot⁹ vo dilectiōis er-
ga inimicos ē purioꝛ et difficilioꝛ. et ita quodammō
vnus istoꝝ motuū ē alio melioꝛ et ecōuerso s̄m vari
um modū accipiēdi magnitudinē. Nā in dilectione
amicoꝝ virtus charitatis magis exercet̄ intensiue. s̄
in dilectiōe inimicoꝝ magis exercet̄ extensiue. sicut
virtus caloris ignis amplius calefacit ppinqora q̄
remotiora. et quodā mō plus apparet efficacia illi⁹
virtutis in his q̄ sunt ppiqua. quodā mō in his que
sunt longinqua. Rōe intēsiōis plus in calefactiōe p
pinquoꝝ. et rōe extēsiōis plus in calefactiōe longin-
quoꝝ. Sic et in pposito intelligendum ē q dilectio
amicoꝝ et dilectio inimicoꝝ put ab eadē radice pro
cedūt s̄m diuersas ɔditiones ꝛ respect⁹ mutuo se ex
cedūt. et s̄m hoc dissolui pn̄t rōes q̄ ad diuersas par
tes adducunt̄. Diuersis eñ vijs pcedunt s̄m quas
vtreqȝ veruȝ sine repugnātia ɔcludere pn̄t. Sȝ si vl-
terius querat̄. Quis istoꝝ duoꝝ motuū oībus pen-
satis excedat reliquū. hic sūt diuerse opiniones. Nā
quidā volūt dicere q motus ille q̄ est in amicū meli
oꝛ est. qꝛ intēsioꝛ est et plus hȝ de rōe boni. Et istum
modum dicēdi vr̄ mgr̄ approbare in lr̄a. Et si hunc
moduȝ q̄ satis vr̄ pbabilis sustinere velim⁹. respon
deri pōt ad rōes q̄ pmo inducunt̄ q ab insufficien
ti pcedūt. Cū eñ dr̄ q mot⁹ q̄nto difficilioꝛ et puri-
oꝛ et magis supra vires nature. tāto ē pfectioꝛ et ex-
cellentioꝛ. Dr̄. q hoc verū ē ceteris parib⁹. Sȝ cū as
sumit̄ de motu dilectionis inimicoꝝ qui ē hmōi. re-
spōderi pōt q nō sūt cetera paria. qꝛ multo maioꝛ et
feruentioꝛ ē motus dilectiōis erga amicos q̄ȝ sit ille.
Alius vero ē hic mod⁹ dicendi q dilectio inimicoꝝ
ē excellētioꝛ simpl'r loquendo. et magis in ea exerce-
tat̄ pfectio charitatis. Et si hūc modū dicendi susti-
nere velimus. qm̄ vr̄ auctas Aug. ipm̄ satis pbabilē
facere. pt̄ rn̄deri ad ea q̄ in contrariuȝ adducuntur.

Ad pmū qđ obi̅ de ordine diligendoꝝ dici pōt q 31
Amb. in gradibus illis nō intendit ponere vel assig-
nare gradum pfectionis in dilectione. s̄ gradum ex-
hibitionis s̄m maiorē et minorē obligationeȝ. Ad 32
illud qđ obi̅ q dilectio amicoꝝ est dilectiōi dei simi-
lioꝛ. Rn̄deri pōt p interemptionē. q pfectio dilectio
nis diuie magis manifesta est in hoc qđ dilexit nos
cum eēmus inimici q̄ si eēm⁹ amici. Iuxta illud apl̄i
Roma. v. Cōmendat aūt deus charitatem suam in
nobis. quia cum adhuc peccatores essemus s̄m tem-
pus xp̄us p nobis mortuus est. Vn̄ et si in dilectiōe
amicoꝝ charitas dei ostēdatur esse magna. in dilec-
tione inimicorum ostenditur esse nimia. Iuxta illđ
Eph. ij. Propter nimiam charitatem suam qua di-
lexit nos ꝛc̄. Ad illud quod obijatur q tanto mo 33
tus dilectionis est melioꝛ quanto feruentioꝛ. dōm q
illud verū est vbi ē par difficultas ꝛ resistentia. Vbi
autem non est par difficultas sicut in proposito non
habet veritatem. q patet. quia modicus ignis citi-
us adurit fenum q̄ magnus ignis adurat forte li-

34 gnū. Ad illud qd̄ obī. q̄ cō̄ motꝰ dilectiōis ē recti oꝛ tāto pfectioꝛ. vō. q̄ ē verū. Sed cū assumit. q̄ motus dilectiōis erga amicū magis ē equꝰ ꝛ rectus. Respōdendū ē p distinctionē. q̄ maioꝛ equitas pōt esse dupl'r. Aut ꝑpter exigētiā meritoꝝ et dignitatis a p te dilecti. ꝛ sic magis ē equū diligere amicū q̄ inimicū. Aut ꝑpter abūdātioꝛē rectitudinē ꝫ pte diligentis. et sic nō ē magis equū diligere amicū q̄ inimicū. imo magis ꝯuerso. qꝛ hoc ē maioꝛis ꝛ abūdātioꝛis

35 iusticie q̄ illud. Ad illud qd̄ obī. q̄ magis dꝫ hō se exercere in eo qd̄ ē maioꝛis pfectōis. rñderi pōt q̄ in exhibitiōe alicꝰ bñficij et executiōe alicꝰ actus. dupliciter intentiōe pōt hō se exercere. aut ꝑpter pfectū alterius. aut ꝑpter meritū suū. nec dꝫ hō in opibus suis tm̄ meritū suū itueri ꝫ etiā pfectū ꝓximi. licꝫ ḡ i exercitatione circa dilectionē inimici maioꝛ sit via pficiēdi et lucrādi et ad pfectionē pueniēdi, qꝛ tm̄ magis obligaꝛ hō amico q̄ inimico. frequētius dꝫ in amore amici se exercere. Vñ qd̄ dicit q̄ magis debemus nos exercere in his que sūt maioꝛis pfectōis. dōꝫ. q̄ illud nō ē vsqꝫquaqꝫ veꝝ. imo magis debemꝰ nos exercere in his quē sūt maioꝛis obligatiōis. et sic patet quō pōt satis rōnabilit' vtraliꝫ ps sustineri.

Distinctio. xxxj. de charitate quātū ad durationē.

Illud quoqꝫ nō ē ptereundū. ꝛc. Supra egit mgr̄ de charitate q̄tū ad diffinitionē. diligibilium distinctionē. diligēdi ordinē. et meriti pfectionē. In hac vō quīta pte agit d' charitatis duratōe. Et qm̄ ꝯtingit tripliciter loqui de duratiōe charitatis. vicꝫ. per cōparationem ad peccatum sibi oppositum. et p cōparationeꝫ ad habitus aliarum virtutum. et per comparationem ad statum glorie futurum in quo statu habuit eam christus. Ideo diuiditur pars ista in tres partes. In quarum prima inquirit magister vtruꝫ charitas possit per peccatum amitti. In scḋa determinat qualiter spes et fides et scīa habeant euacuari. ibi. Aduertendum ē etiā quō fides et spes. ꝛc. In tercia pte inq̄rit vtrū ordo q̄ inest charitati in via. in xp̄o et in alijs his bēat inueniri. ibi. Nūc iā supest inuestigare. ꝛc. Pria ps diuidiꝛ in tres ptes. In quaꝝ prima adducit auctes ad ostendendū q̄ charitas nō possit tolli p peccatū. In scḋa vero inducit auctes ad oppositū. ibi. Hec innuere videnꝛ q̄ charitas. ꝛc. In tercia vō subiūgit explanatōes illaꝝ auctū ex q̄bus ꝯcludebaꝛ falsuꝫ ꝑpter intellectū puersum. ibi. Qd̄ vō aplūs ait ꝛc. Aliaꝝ vero ptiū subdiuisio satis manifesta est in littera.

1 a Charitas que deseri potest nunq̄ vera fuit. Contra. s'm h̄ videꝛ q̄ immutabilitas sit de veritate charitatis. ḡ si hō i via sēper mutabilis ē a malo in bonū. videtur q̄ nunq̄ habeat veram charitatē. Si dicas qd̄ magister dicit inferꝰ q̄ veritas illa nō refertur ad charitatis ēentiā ꝫ ad eius efficaciā. hoc nō soluit. Primū. qꝛ multi viatores hn̄t charitatem q̄ pducit eos ad veram btitudinē. et tn̄ q̄diu viatores sūt pnt charitateꝫ deserere. ḡ ista duo pnt simul stare q̄ charitas possit deseri ꝛ q̄ fuerit vera. Item charitas vie ꝛ patrie sūt vnius rōis. ḡ si d' vitate charitatis patrie ē vt sit inmutabil'. vꝫ silr' q̄ sit d' vitate charitatis vie. Et sic vꝫ simpl'r sentire Aug. q̄ charitas vera nunq̄ amittaꝛ. Sꝫ hoc est simpl'r falsum. sicut manifeste scitur per experimentū. ḡ ꝛc. Rūsio dōꝫ q̄ verbū

Inq̄rit vtrū charitas possit p peccatū amitti. et adducit autoritates ad ꝓbādū in ptē negatiuā. a

Illud q̄ꝫ nō ē pretereūdū q̄ q̄dā asserūt charitatē semel habitā ab aliquo nō posse excidere. nullūq̄ꝫ damnādū hāc aliqñ habere. qui hāc traditiōem subditis muniūt testimonijs. Aplūs ait. Charitas nūq̄ excidit. Aug. etiā inq̄t.[a] Charitas que deseri pōt. nūq̄ vera fuit. Itē charitas ē fons ꝓprius et singularis bonoꝝ. cui nō cōicat alienꝰ. Alieni sūt oēs q̄ audituri sūt nō noui vos. De hoc fonte scriptura dic̄. Fōs aq̄ viue sit tibi ꝓpriꝰ et nēo aliꝰ cōicet tibi. Si āt alieni sūt qui audituri sūt illā vocē. nō ḡ huic fonti cōicāt dānandi. Itē Aug. sup eplāꝫ Johis. Radicata ē charitas. securus esto. nihil mali ꝓcedere pōt. Itē Greg. in moralibꝰ. valida ē vt mors dilectio. virtuti eñ. mortis dilectio cōpaꝛ. qꝛ nimiꝝ mētē quā semel cepit. a dilectiōe mūdi funditꝰ occidit. Itē Aug. sup eplāꝫ iohānis. Vnctio iuisibilis charitas ē. q̄ in quocūq̄ꝫ fuerit. radix illi erit q̄ ardēte sole arescere nō pōt. nutriꝛ calore solis nō arescit. Itē Beda sup Jo. Querēdū ē quō spāle filij dei agnoscēdi signū fuerit q̄ sup eū descēderit et māserit spūs. Quid magnū ē filio di q̄ in ipo manere spūs astruaꝛ? Notandūq̄ꝫ qꝛ semp in dño manserit spūs. in sanctis vō q̄ꝫdiu mortale corpus gestauerint ptim semper maneat. partim rediturus secedat. Manet aūt apud eos vt bonis insistant actibus. Recedit vero ad tps ne semp infirmos curādi. mortuos suscitandi. demones eyciendi. vel etiam ꝓphetizādi habeant facultatem. Manet ergo semper vt possint hr̄e ꝟtutes. vt mirabilit' ipi viuāt. Venit ad tps. vt etiam alijs p miracloꝝ signa q̄les sunt intus effulgeant.

XXXI

.j. Coꝛ. xiij.
a Aug. ad Julianio comiti.

Math. xxv.

Aug.
Greg. super psal. cxj.

Aug.

Beda

Greg. super Ezechielem.

Itē Greg. In sanctoꝝ cordib⁹ fm quasdā ꝟtutes sēp manet spūs. fm quasdā recessur⁹ venit et ventur⁹ recedit. In his virtutib⁹ sine qb⁹ ad vitā nō puenit in electoꝝ suoꝝ cordibus pmāet. in his ꝟo p q̄s sanctitatis ꝟtus ostēdit. vt in exhibitiōe miraculoꝝ. aliqñ adest. aliqñ se subtrahit.

Amb.

Itē Amb. Ficta charitas ē que in aduersitate deserit

Addūt autoritates que sonāt in oppositū. b

Opinio quoꝝdā q̄ charitatē dampnādi ñ habeant.

Hec innuere vident̄ q̄ charitas sel' habita nō amittatur. Jdo qdā in pȝtaxatā psilieꝛt audaciā dicētes charitatē a dānādis nō haberi. nec a quoq̄ȝ habitaȝ posse amitti. quos rō vincit et autoritas. Quidā eñi ad tēp⁹ sūt boni. q̄ postea fiūt mali. et ecōuerso. Vñ b quorūdā nōia xp̄s dicit scripta i libro vite. q̄ tamē postea abierūt retro. Sȝ scripta dicit nō fm pscietiā. sȝ fm p̄sentē iusticiā cui deseruiebāt. qꝛ digni erāt tūc illo bono qd̄ habituri sūt pscripti fm pscientiam.

Amb. super epi. ad Ro. Luce. x.

Vñ Amb. Quibusdā grā data ē in vsuȝ vt Sauli et Jude. et illis discipulis qb⁹ dñs dixit. Ecce nōia vr̄a scripta sūt in celis. et postea abierūt retro. Sȝ hoc dixit ppt iusticiā cui deseruiebāt. qꝛ boni erāt. Frequēter eñi añ sūt mali q̄ futuri sūt boni. et aliq̄nēs pri⁹ sūt boni q̄ futuri sūt ꝛ pmāsuri sūt mali. ppter qd̄ dicit̄ scribi in libro vite et deleri.

Subiūgit explanationē illaꝝ autoritatū ex qb⁹ ɔcludebat̄ falsuȝ ppt intellectū puersuȝ. c

.j. Coꝛ. xiij

Qd̄ ꝟo apl's ait. charitas nūq̄ȝ excidit. nullaten⁹ p illis facit. dignitatē eñi charitatis ondēs dicit eā nō excidere. qꝛ hic et in futuro erit. sȝ fides et spes euacuabunt̄ et sciētia. Itē q̄ dr̄ charitas nūq̄ȝ fuisse vera que d̄seri pōt. nō ad eēntiā charitatis refert̄. sȝ ad efficientiā. qꝛ ñ efficit charitas que d̄serit̄ hōieȝ vere beatū. ñ pducit ad verū bonū. Huic etiā fōti alieni .i. dānandi nō cōicāt. s. in fine. qꝛ nō pseuerāt. Pōt tamen hoc et cetera que de charitate dicta sūt. d̄ pfecta itelligi. quā soli pfecti hñt. que sel' habita ñ amittit̄. Exordia vero charitatis aliqñ crescūt. aliqñ deficiūt. Sunt eñi virtutis exordia ꝛ pfect⁹ ꝛ pfectio. quos grad⁹ ille discernit q̄ pabolā illā itelligit.

Marci. iiij.

Sic ē regnū dei queādmodū si iactet hō semē in terrā. et dormiat. et exurgat semē. et germinet. ꝛ crescat. ꝛc̄. Si ḡ pfecta charitas sic radicata ē vt amitti neq̄at. icipiēs tñ et pfecta amitti pōt et sepe amittit̄. Sȝ dū habet̄ ñ sinit habētē criminaliter peccare.

Augu. super epi. Johan.

Qd̄ Aug. ondit inq̄ens. qꝛ radix oīm maloꝝ ē cupiditas. ꝛ radix oīm bonoꝝ ē charitas. simul ābe eē nō pñt. nisi vna radicit⁹ euulsa fuerit. alia plātari nō pt̄. Sine cā conat̄ aliq̄s ramos incidere. si radicē nō ptēdit euellere.

Qualiter fides et spes et sciā dicāt̄ euacuari et nō charitas cū et ea ex pte sit. d

Aduertēdū etiā ē quō fides. spes. et sciā dicant̄ euacuari qꝛ ex pte sūt. et non charitas. cū et ip̄a ex pte sit. Ex pte id ē impfecte diligimus sicut ex parte scimus

illud fatiē pōt intelligi vt fiat vis in duplici verbo. Primo vt fiat vis in ꝟbo ex parte subiecti. in hoc qd̄ dicit̄ charitas q̄ deseri pōt. Aliq̄ eñi pprietas siue qualitas deseritur ppter hoc q̄ nō pt̄ resistere ipellēti. Aliq̄ d̄serit̄ ex mera voluntate habētis. Cū ḡ dicat Aug. q̄ charitas non ē vera q̄ pt̄ deseri. hoc intelligit d̄ illo amore q̄ nō hȝ efficaciā r̄sistēdi. talis eñi amor q̄ pt̄ a supueniēte tēptatōe violētia q̄dā expelli. nō meret̄ dici amor charitatis. cuius ē deū charissimū habere. et ppē se et sup oia diligere. ꝛ ppter amatū oia faciliter tolerare. Alit̄ pōt intelligi vt fiat vis in hoc qd̄ dicit nunq̄ vera fuit. q̄ vt⁹ ꝟa dicit̄ dupl'r. Aut qꝛ hȝ opationē sibi debitā. Aut qꝛ pducit ad finē ppē quā ē. et in pposito ꝟbo dr̄ charitas nō esse vera q̄ deseri pōt. qꝛ si deserit̄. finis debitus nō acq̄rit̄. iō pōt⁹ vana q̄ vera ē reputāda. nec loquit̄ hic Aug. d̄ quacūq̄ȝ potētia deserendi charitatē. s̄ de potētia que ē actui cōiūcta. Ad illd̄ qd̄ obi̅ q̄ immutabilitas sit de veritate charitatis ꝛc̄. dr̄. q̄ illud intelligit̄ d̄ eo qd̄ ē imutabile p naturā. nō de illo qd̄ ē imutabile p diuine largitatis bñficentiā. et cōtinue bonitatis influētiaȝ. sicut est charitas pfecta in patria. b Quorūdaȝ nōia xp̄us dicat scripta in libro vite qui tñ postea abierūt retro. Cōtra. qd̄ scriptū est in libro vite. cū ille lib̄ sit imutabilis. deleri ñ pōt. ergo non videtur q̄ sit possibile vt aliq̄ qui scripti sunt postea vadant retro et deleantur de illo libro. Est ergo questio vtrum aliquis de illo libro possit deleri. Qꝛ sic. videtur per illud quod dicitur in ps̄. Deleantur de libro viuentium. ꝛc̄. Et exodi. xxxij. Aut dimitte eis hanc

a

notā. aut dele me de libro vite. Sȝ in ↄtrariū ē qđ dr̄ super illud Apocal. iij. Nō delebo eū. Glo. Liber vite ē pſcia dei in qua oīa sunt pſtantia. Juxta hoc querit̄ de libro vite qđ sit ⁊ q̄s eius vsus.

Re. ad hoc breuiter dicēdū ē quātuȝ spectat ad ꝓpositū. q: qđ ista determinat̄ in q̄rto libro in tractatu de resurrectiōe. q̄ cuȝ liber vite sit diuina dispositio ſm quā aliqs ordinat̄ ad vitā. et reputatur eē dignus vita. aliquis pōt dici dupliciť scribi in illo libro. vel ſm pñtis iusticie reputationē. vl' ſm finalis gratie ꝑuisionē. Et pmo modo dr̄ scribi in libro vite. q: scribunt̄ eius merita. Scđo āt mō nō solū q: scribuntur eius merita. ſ etiā q: ipe ordinat̄ ad vitā ſm pdestinationē diuinā. Qui pmo mō scribit̄ delet̄ quātū ad pñtē iusticiā. q: iā nō reputat̄ dignus vita. Qui scđo mō scribit̄ nūq̄ delet̄. deletio aūt illa nō dicat aliquā inmutationē factā circa ip̄m deum. ſ solū circa meritū immutabil̄. Et sic p3 rn̄sio ad obiecta.

vt ait Esici⁹ sup leuiticū. Cū g̃ oē qđ ex pte ē euacuetur. cur charitas excipit̄ que dr̄ nunq̄ excidere? Charitas qđē etiā ex pte ē. vt sepe sancti docent. q: ex pte diligim⁹ nūc. ⁊ iō ip̄a euacuabit̄ inquantū ex pte ē. q: tollet̄ ip̄fectio ⁊ addet̄ pfectō. Remanebitq̄ ip̄a aucta. et act⁹ ei⁹. et mod⁹ diligēdi. vt diligas deuȝ ꝓpter se ex toto corde. et ꝓximū tuū sicut teip̄m. Sȝ ip̄fectiōis mod⁹ eliminabit̄. Fides vo et spes penit⁹ euacuabūtur. Scia vo ſm actū et modū suū q̄ nūc ē non ſm sui eēntiā tollet̄. Ip̄a eīn virt⁹ scie remanebit. sed aliuм tenebit vsum et modum.

Utrū ordo q̄ inest charitati in via. in xp̄o et in alijs btis hēat inueniri. c

Nūc iā supest inuestigare. si xp̄us ſm q̄ hō ordinē diligēdi pscriptū suauerit? Nō si ē. omnē hominē sicut seip̄m dilexit. Oibus g̃ vitā optauit. oēsq̄ saluos fieri voluit. Sȝ nō oēs salui sūt. ⁊ ita nō ē factū qđ optauit. Sȝ ñ ē ignorādū i eo fuisse charitatē iuxta modū pñe ñ vie. eūq̄ ordinē diligēdi iplesse q̄ suat̄ in pña nō in via. Qui eīn in pña sūt. i. iā btificati sunt. adeo iusticie dei addicti sūt vt nihil eis placeat nisi qđ deo placet. Ac p hoc illoꝝ tantū salutē diligūt et volūt q̄s de⁹ saluari vult. eosq̄ solos sicut se diligūt. Ita ⁊ chri. c st⁹ electos tātū sicut se dilexit. eorūq̄ salutē optauit.

c Christus electos tm̄ sicut se dilexit eorūq̄ salutē optauit. Contra. latior fuit charitas in xp̄o q̄ in nobis. ſ nos nō diligim⁹ solūmō electos verū etiā pscitos. g̃ et xp̄s. Itē illos dilexit xp̄s q̄s volunt saluos fieri. ſ ſm q̄ dr̄. j. Thi. j. Ip̄e vult oēs hoīes saluos fieri. g̃ vr̄ q̄ tā electos q̄ reprobos dilexerit. Itē āgeli nō tm̄ seruiūt electis immo etiā malis. et eos quib⁹ seruiūt volūt pducere ad vitā. g̃ diligūt eos ex charitate. g̃ multo forti⁹ vr̄ q̄ xp̄s ex charitate oēs dilexerit. et si hoc verȝ ē. tūc nō ē verū qđ mgr̄ dicit. Re. dōȝ. q̄ sicut in pmo li. dictū fuit voluntas in deo distinguit̄ ſm duplicē modū. Est eīn volūtas in deo añcedēs. et volūtas cōsequēs. Uolūtas añcedēs ē solūmō ex ip̄o. Uolūtas vero cōsequēs pendet ex cā nr̄a. Per hūc modū duplex ē distīguēda dilectio in xp̄o. vicȝ dilectio q̄ ē ſm voluntatē añcedentē. et hac quidē oēs diligebat. q: oēs ad salutē puenire cupiebat quātū est ex se. Et dilectio ſm volūtatē cōsequētē. et hac q: rn̄spiciat merita finalia nō oēs diligebat. nec oēs ad salutē puēire cupiebat. Et d̄ hac vltīa itelligit mgr̄. Ip̄e āt opponit d̄ pma. ⁊ p h̄ p3 rn̄sio ad obiecta.

D intelligētiam huius ptis incidit hic qđ circa tria ſm tria q̄ determiāt magister. Primo enīȝ queritur d̄ diuisiōe charitatis p cōparationē ad peccatū sibi opposituȝ. Scđo querit̄ de eadē cōparatione ad habitus aliaꝝ virtutū. Tercio querit̄ de ip̄a per cōparationē ad statū glorie futurū. Circa pmū querunt̄ tria. Primū ē vtrū charitas semel habita possit amitti. Scđȝ vtrū amittēs charitatē possit resurgere in charitate equali. Tercio querit̄ vtrū possit resurgere in minori.

Questio. j. a

Utrum charitas semel habita possit amitti. Et q̄ nō adducit mgr̄ multas auctes in lr̄a. Et hoc ip̄m ōndi tur rōe. Hec eīn ē p se vr̄a. amor vnit. g̃ maior amor magis vnit. ſ amor charitatis ē excellētior multū q̄ sit amor natural'. g̃ excell. tius vnit. ſ natural' amor vnit indissolubiliter. q: null⁹ vnq̄ odit qđ naturaliter amat. g̃ multo fortius amor charitatis indissolubiliter vnit. ergo qui charitatem h3 nō pōt vinculo charitatis priuari. Itēȝ fortior ē charitas in bono q̄ sit aliqđ peccatū in malo. ſ magis forte nō pt destrui p minus forte. g̃ charitas nō pōt expelli p peccatū. nec p aliud h3 expelli. g̃ sel' habita nō pōt amitti. Itē oē peccatū ortū h3 ex timore male humiliante. vel ex amore male incēdēte. ſ in eo in quo ē charitas nō ē timor male hūilians. nec amor male incendens. Quia dicit Bern. Nūq̄ est charitas sine timore ſ casto. nūq̄ sine cupiditate ſ ordīata. g̃ vr̄ q̄ in eo in quo ē charitas. nulla possit eē culpa. vr̄ g̃ q̄ charitas ex quo semel habet̄ nūq̄ amittat̄. Itē li. arbi. in diligendo semp sequit̄ affectionē pdominātēȝ. ſ in omni hoīe habēte charitatē affectio charitatis pdomiat̄. cū faciat eū diligere deū ꝓpter se ⁊ sup oīa. g̃ li. ar. ex quo semel h3 charitatem nunq̄ h3 mouери contra charitatē. ſ nunq̄ amittit charitatem nisi moueatur contra ip̄aȝ. g̃ ex quo charitas semel inest homini. vr̄ q̄ nō possit ab eu pdi nec separi. Itē oīs qui habet charitatē habet xp̄m ꝓ fundamēto. et spiritūsanctū ꝓ adiutorio. ſ nihil pōt firmitatē fundamenti infringere. nec virtutem diuini adiutorij superare. ergo videt̄ q̄ nihil possit charitatē ab homie expellere. Sed contra hoc ōnditur pmo p exempla

ve᷑.testa. Constat em̄ ꝙ saul charitatē habuit cuȝ de eo scribat̄ ꝙ nō erat vir in isrl̄ melior eo. Silr̄ et dauid charitatē hūit. cū d̄ eo dicat dn̄s. Inueni viȝ ſm cor meū. ⁊ ɔstans est ꝙ vterq̄ charitatem pdidit. q: vterq̄ mortalr̄ peccauit. Saul in ꝑsequēdo dauid. dauid in ɔmittendo adulterium ⁊ homicidiū. ergo ⁊c.

Item hocipm̄ on̄dit̄ p exēpla no. testa. q: discipli dn̄i charitatē hūerūt tam apl̄i ꝙ alij discipuli electi. ſ multi de discipulis abierūt retro ſm ꝙ dr̄ Joh. vj. Multi etiā de aplis dubitauert̄ in fide ſm ꝙ habet̄ Math. vlti. ⁊ silr̄ vult mḡr. ⁊ silr̄ vult luc. ergo charitatem habitā pdidert̄. ergo charitas semel habita p̄t pdi.

Item hocipm̄ on̄dit̄ p auctes. j. Cor. x. Qui stat videat ne cadat. Et apoc. ij. Habeo aduersū te pauca ꝙ charitatē pmā reliq̄sti. ergo charitas semel habita p̄ōt pdi ⁊ deleri. Item hocipm̄ ꝓbat̄ manifesto expimēto. q: puuli q̄ baptizant̄ hn̄t grāȝ. ⁊ ita charitatē ⁊ ceteras v̄tutes. ⁊ tn̄ qn̄ venūt ad adultā etatē pdūt peccādo sicut planum est. ergo charitas postq̄ hr̄ amittit̄. Itē hocipm̄ on̄dit̄ ratōnali argumento. facili⁹ est deficere q̄ꝫ ꝓficē. ⁊ cadere q̄ꝫ surgere. facili⁹ ē etiā pdere charitatē q̄ fidē. q: pdita fide pdit̄ charitas ſ nō ɔuertit̄. ſ possibile est hoiem q̄ nō hȝ charitatē acq̄rere. possibile est etiā hoiem hn̄tem fidē a fide recedē. ergo multo forti⁹ possibile est hoiēȝ hn̄teȝ charitatē a charitate cadere. R°. dd̄ ꝙ sicut dicat mgr̄ in litera. quoꝝdā opinio ⁊ sententia fuit ꝙ charitas semel habita nunq̄ amittat̄. ⁊ hoc posuerūt ꝓpter pfectōeȝ illius vinculi. ⁊ ardorē siue feruorē illi⁹ amoris. Crediderūt em̄ illud vinculū esse tāte pfectionis ꝙ nullo agēte posset dissolui. ⁊ illuȝ amorē esse tanti feruoris ꝙ nullo mō posset extingui ꝓpter dignitatē ⁊ excellētiā ipius charitatis. et hoc affirmare nisi sūt aucte multiplici sicut in ipo textu mgr̄ satis apte dic̄. Sed hec positio non est opinio nec rōnalis sententia. imm ɔ error ⁊ insania potius est dicēda. q: repugnat sacre scripture. repugn̄t expimēto nr̄e fidei. repugn̄t nihilominus rōni recte. Sacre scripture ⁊ etiā expientie repugnat sicut in opponēdo mōstratū est. A rōne aūt recta dissonat si quis attēdat. ꝓ eo ꝙ recta ratio dictat ꝙ charitas vie nō tollit a li. ar. vertibilitatē ad malū. sic nec cupiditas tollit habilitatē ad bonū. silr̄ ergo stat vertibilitas ⁊ charitas. Sed vbi ē vertibilitas ibi p̄t esse culpa. ⁊ vbi p̄t esse culpa ibi tā charitas q̄ꝫ gratia p̄t abesse. Restat igit̄ ꝙ ſm dictamē rōnis recte charitas pdi p̄ōt in statu vie. Vn̄ ɔcedende sūt rōnes ad hāc pteȝ inducte. Ad illd̄ ergo qd̄ p̄ obi᷑ ꝙ excellētius vnit amor charitatis q̄ amor nālis dd̄m ꝙ verū est. sed tamē ex hoc nō sequit̄ ꝙ indissolubilius vniat. q: excellētia vnionis nō tātū attēdit̄ ſm vnionis inseꝑabilitatē. quātū attēdit̄ ſm habitus vnitatem. siue obiecti siue termini dignitatē. Unde rō ista non valet. Sed si tu queras vnde hoc est ꝙ amor nālis vnit inseꝑabiliter. ⁊ amor charitatis non dd̄m ꝙ hoc est quia charitas est habitus regulatiu⁹ ⁊ directiuus volūtatis deliberatiue q̄ est ad opposita ſm statū vie. Amor vero nālis respicit ipam inclinatōeȝ nature q̄ est ad vnū determiata. Ideo dilectū ex charitate p̄t esse odiosū ꝓpter volūtatis vertibilitatē. q̄uis quod nālr̄ diligit̄ semꝑ sit amabile ꝓpter ipius nāe determinatōem. Unde nō est simile hinc ⁊ inde.

Ad illud qd̄ obicit̄ ꝙ charitas est fortior peccato dd̄ꝫ ꝙ amissio charitatis nō est ꝓpter hoc ꝙ peccatū agat in ipam eā expellēdo. sicut vna forma nālis expellit aliā. sed hoc est quia cū esse charitat⁹ depēdeat a duobus. videlicet a deo influēte. ⁊ a li. ar. suscipiente. cū li. ar. se a deo auertit. charitas in semetipa deficit. Et quia li. ar non se auertit nisi peccādo. hinc est ꝙ charitas dicit̄ p pctm̄ expelli. nō ꝓpter fortitudinē ipius peccati agētis ſ ꝓpter defectū ipius li. ar. suscipiētis. Ad illud quod obicitur ꝙ om̄e peccatum est ex amore male inflamante. vel timore male humiliante. dicendum ꝙ illud dupliciter potest intelligi. aut ꝙ ille due radices p̄cedant om̄e pctm̄ ꝑpetratū exterius tpe. Aut quia p̄cedūt origine. Si precedāt tpe. sic non oportet esse generaliter veꝝ. quia ante primuȝ pctm̄ nullū istoꝝ fuit in primo hoie. Si q: p̄cedāt origine ipam ꝑpetratōem peccati. sic habȝ veritateȝ. quia nemo pctm̄ ꝑpetrat nisi affectu amoris vel malo affectu timoris. Quis aūt hmōi affect⁹ nō sint in hoie habente charitatē in actu. possūt tamen inesse. q: li. ar. qd̄ est rectū p charitatē inclinari p̄t p cupiditatē. Ad illud qd̄ obicit̄ ꝙ li. ar. in eligēdo sequit̄ affectōem p̄dominātem. dd̄m ꝙ est affectō p̄dominās in habitu. ⁊ est affectō p̄dominās in actu. Cū ergo dicit̄ ꝙ li. ar. sequit̄ affectōem p̄dominātē. hoc non intelligit̄ de affectione p̄domināte in habitu. ſȝ de p̄dominātē in actu. Quis aūt in hoie habēte charitatē affectio charitatis p̄dominet̄ in habitu. cōtingit tamē affectōem carnaleȝ p̄dominari actu. q: frequēter hō qui est in grā. coꝝ que dei sūt oblit⁹. oino cogitat que sūt mūdi. ⁊ sic afficit̄ quasi nō esset ciuis illius sup̄ne irl̄m. ⁊ dū istā affectōem sequit̄. cadit in p̄cipitiū pditq̄ꝫ gratie donū ⁊ charitat⁹ habitū. Ad illud qd̄ vltimo obicitur ꝙ habenti charitatem xp̄s est fūdamētū. ⁊ spūssāctus est in adiutoriū. dd̄ ꝙ verū est. sed sic xp̄s est fundamētum ꝙ non sustētat nisi sibi inniti volētem. ⁊ spūssāctus nō gubernat in eē gratuito nisi volētem sibi coopari. Et iō q̄uis illud fundamētū sit immobile. tamē quia li. ar. ex sua defectibilitate recusat inniti isti fundamēto. ⁊ coopari illi adiutorio. peccādo deficit in seipō. ac p hoc priuatur a charitatis dono. ꝓpter defectum a parte sui. nō ꝓpter defectum a parte fundamenti vel adiutoꝝ.

Questio ij. b

Utrū a charitate cadens possit resurgere in equali? Et ꝙ sic videt̄ primo p ve. te. Mal. iij. Placebit deo sacrificiū iuda et hierusalem sicut dies seculi et sicut anni antiq̄. Glo. quō in principio placuerūt. ita post peccatū p penitentiā placere ceperūt. Et hocipsum habet̄ expresse in glo. sup illud Leui. vij. Hec est hostia p delicto. Glo. Eque placet deo virtus iustorum ⁊ digna penitētia peccatoꝝ que restituit in gradum pristinum. ergo p̄ōt homo resurgere in equali charitate

Item hocipm̄ ꝓbatur per no. testa. Scribit̄ Ro. v. Ubi supabundauit delictum supabundauit et gratia Et Luce. xv. Cito pferte ei stolam primā. ibi. glo. Pristine dignitati filiū restituit. Sed nō restituit̄ in pristinam dignitatem nisi habeat equalem charitatem. ergo ⁊c. Item hocipsum ostendit̄ p exemplum. quia dauid post peccatū homicidij resurrexit deuotior. Et petrus post negatōnem resurrexit fortior. ſm ꝙ dicūt autoritates sanctoꝝ ⁊ scriptura innuit. videtur ergo ꝙ similiter in alijs esse possit. Item hocipm̄ ostendit̄ ratōne. q: cum grā infundit̄ homini peccatori. pctm̄ delet̄ ſm veritatem ⁊ ſm dei reputatōneȝ. ergo nullum ꝓstat infusioni ipsi⁹ gratie impedimentuȝ. nec est aliud qd̄ impediat quare nō possit dari tan-

Do

ta gr̃a homini quãta prius. ergo videt q̃ homo possit i equali charitate resurgere. Sed contra. Amos.v. Non adiiciat vt resurgat virgo isrl'. Glo. Nõ negat quin possit resurgere. sed ne possit resurgere ẽgo. q: semel aberrans et si reportet humeris pastoris. nõ tñ hz tantã gloriã cum eo q̃ nunq̃ errauit. Item Ezech. xliiij. Leuite q̃ longe recesserunt a me nõ approximabũt ad me vt sacerdotio fungant mihi. Si ergo deus pctõres et penitẽtes nõ recipit ad dignitatem sacerdotalẽ. videt q̃ resurgẽtes nõ pñt hr̃e charitatẽ equalẽ. Item gr̃a grat data nunq̃ tãtũ põt disponere ad susceptõez diuine influentie. et capacitatẽ diuine bonitat. sicut gr̃a gratũ faciens. sed iustus anteq̃ cadat habz gr̃am gratũ facientẽ. pctõr anteq̃ resurgat nõ hz nisi gr̃am grat datã. ergo amplius dispositus est homo ad susceptõez diuĩe gr̃e anteq̃ cadat q̃ postq̃ cecidit. Si ergo deus coĩcat homini gr̃am et charitatem sm q̃ hõ est dispositus. videt q̃ maiorẽ habeat homo charitatẽ qñ stat q̃ qñ resurgit. ergo videt q̃ non possit resurgere in charitate equali. Item cũz sit triplex status ɔtinentie. s. ṽginalis. vidualis. et ɔiugalis. cadens a p̃ statu nunq̃ põt ad ipm statũ resurgere. ergo si innocẽtia baptismalis est sicut ɔtinẽtia ṽginalis. vr̃ q̃ cadens ab illo statu nunq̃ poterit in equali resurgere. ergo nõ põt homo resurgere in equali charitate.

10 Rñ. dõm q̃ possibile est hoiem in equali charitate resurgere sicut mõstrari põt auctibus et exemplis et rõnibus ɔgruis sm q̃ in opponẽdo tactũ fuit. Cũ enĩ dicamus quantitatẽ gr̃e mensurari sm diuinã largitatem. siue sm suscipienti ydoneitatẽ. recte ɔuenit intelligere q̃ charitas in q̃ quis resurgit. põt esse eq̃lis illi charitati a qua q̃s prius cecidit. Nam ex parte diuine largitat planũ est. Ad eius enĩ ɔmendatõem spectat vt nõ minus larga dona tribuat homini q̃ añ tribuebat sm q̃ dicit Aug. nisi ineptitudo suscipientis impediat. Ex pte ṽo hoĩnis se disponẽtis satis planũ est. possibile est enĩ vt homo post pctm̃ amplius detestet malũ et abhorreat pctm̃ q̃ prius. sicut multi corrupti amplius detestant pctm̃ carnis q̃ multi qui nunq̃ fuerũt lapsi. et sic rõnabiliter poni potest et dz q̃ ɔtingat hoiem resurgere in equali charitate. et rõnes que hoc ostendũt sunt ɔcedende. Ad illõ qd̃

11 primo obiicit q̃ nunq̃ resurgit virgo. nec hz tantaz gloriã cum eo q̃ nunq̃ peccauit. dõm q̃ est gl̃ia quedam accñtalis. et gloria p̃mij subalis. Si loquamur de gloria accñtali sic glosa illa hz veritatẽ. Quedam enĩ gl̃ia est qua q̃s gloriat se nunq̃ peccasse. in q̃ nõ poterit resurgere qui aliqñ peccauit. Si loquamur de gloria p̃mij subalis q̃ ɔsistit in videndo et amãdo deum nõ hz veritatẽ. et penes hanc attendit quantitas charitat nõ penes aliã. et ideo rõ illa non cogit.

12 Ad illud qd̃ obiicit q̃ leuite recedentes a dño inepti erant ad dignitatẽ sacerdotalẽ. dõm q̃ sacerdotalis dignitas nõ tñ respicit rectitudinẽ voluntatis sed etiã dignitatẽ exterioris decoris. ppter quã ɔtingit hoiem etiã nõ peccantẽ fieri irregularẽ. charitas ṽo rectitudinẽ voluntat respicit ɔprie et p̃ se. et ppterea

13 ratio illa nõ valet. q: nõ est simile hinc et inde. Ad illud qd̃ obi. q̃ nunq̃ disponit hõ p gr̃am grat datã sicut p gr̃az gratũ facientẽ. dõm q̃ ad hoc q̃ quis se disponat duo ɔcurrũt. s. adiutoriũ gr̃e. et cooperatio li. ar. Loquẽdo de dispositõne quañ est ex pte ipsius gr̃e. magis est dispositus ad susceptõez oĩus boni q̃ est in gr̃a gratum faciente. q̃ qui illa caret. Sed loquendo de cooperatõne li. ar. nõ sp habet veritatez. q: in cadente a charitate li. ar. charitati et gr̃e nõ cooperatur. imo potius aduersat. et aduersando potius disponit ad charitat defectõez q̃ ad eius susceptõez. sed in resurgente est ɔtrario sicut patet. et ideo rõ illa nõ

14 valet. Ad illud qd̃ obiicit de ɔtinentia virginali. dõm q̃ meritũ illius ɔtinentie respicit p̃miũ accñtale p se. et simul cum hoc respicit quandã dispositionez in carne. q̃ cum amissa est nõ potest recuperari. charitas ṽo p̃miũ subale respicit et rectitudinez voluntat q̃ cũ obliquata est. ita bene vt prius cum adiutorio gr̃e dei potest rectificari. Et sic patet q̃ non est simi-

15 le. Ad illud qd̃ obiicit vlterius q̃ innocentia baptismalis similis est statui ɔtinentie virginalis. dõz q̃ q̃tum ad quandã gloriam accidentalem quodãmodo similis est. et de illa põt ɔcedi q̃ homo in tanta gloria non resurgit. ex hoc tamen non oportet q̃ charitas nõ sit equalis. De hoc aũt habet libro quarto dis. xiiij. vbi querit vtrum pfecta pnia in statum pristinum hoiem restituat.

Questio .iiij. c

Utrum homo possit resurgere in charitate minori. Et q̃ sic videt. quia quantitas charitatis in ipso homine attenditur sm liberalitatem dei. sed liberalitas dei non est artata ipsi peccatori ad dandũ donum. nec plus nec minus. ergo sicut potest resurgere in maiori ita et i minori. Item deus dat homini gr̃am sm q̃ se prepat et disponit. sed possibile est q̃ pctõr cum resurgit minus se ppet ad gr̃am q̃ ante se preparauerat. ergo possibile est q̃ in minori charitate et gr̃a resurgat. Item culpa quantum ẽ de se expelli põt p quãtulãcunq; gr̃az. Iterũ. gr̃a p̃cedens nihil meret respectu charitatis sbsequẽtis. ergo nec culpa subseq̃ns exigit qd̃ hõ in eq̃li charitate vel gr̃a resurgat. ergo possibile ẽ ipsum resurgere in minori. Item si hõ nõ posset resurgere in minori charitate. tũc cadẽs a charitate pfecta non posset resurgere nisi in charitate pfecta. sed charitas cum resurgit est incipiens. ergo simul est incipiẽs et pfecta. qd̃ manifeste falsum est. cũ nemo repente fiat summus. et ante statum pfectõnis necessario p̃curat status pfectus et inceptõis. Sed ɔtra Ezech. xviij. Si impius egerit penitentiaz omnium iniquitatum eius quas opatus est nõ recordabor. Constat q̃ non intelligit de obliuione q̃tum ad actum cogitandi sed q̃tum ad actum puniendi. Sed homo nõ punit solũ p inflictõez mali sed etiam p subtractõnem boni. Si ergo dñs nõ recordat illoz peccatorum ad penã eternã. cum diminutio charitat faciat ad diminutõez p̃mij subalis. et ita ad damnũ eternum. videt q̃ necessariũ sit hominẽ in equali charitate vel in maiori resurgere. Item Ro. viij. Scimus qm̃ diligentibus deũz oĩa cooperant in bonum. Glo. ipse etiam casus in mortale. sed casus in mortale pctm̃ nõ cooperaret in bonũ nisi homo resurgeret i eq̃li vel in maiori charitate. videt ergo q̃ necessariũ sit hoiez in eq̃li charitate vel maiori resurgere. Item sup illud Gen̄. j. Factũ est vespe et mane dies vnus. Glo. Vespertina lux est in qua quis cecidit. matutina in qua resurgit. Si ergo lux matutina semp maior ẽ vespertina. videt q̃ maior sit charitas in qua quis resurgit q̃ charitas a qua cecidit. Item maior virtutis est qd̃ pellit q̃ qd̃ pellit. Sed charitas in q̃ q̃s resurgit pellit illud qd̃ expulit charitatẽ a qua quis cecidit. ergo necesse est charitatem subsequentẽ maiorẽ

de fortiorē esse illo qd̄ charitatē expulit. ⁊ p̄ 9ñs ipsa charitate a qua quis cecidit. Rñ ad predictorū intelligētiam est notādū q aliquoꝝ aliquādo fuit opinio q necesse erat hoiem resurgere in equali vel maiori charitate. ⁊ ad hoc ponēdū moti sūt. tum ex consideratōe diuine dispositōis siue p̄destinatiōis. tū ex ꝯsideratōe diuine retributōis. tū ex consideratōe nostre repatōis. Ex consideratōe nāq3 diuine p̄destinatōis moti sunt. quia dixerūt q diligētibus deū oīa coopant̄ i bonū hijs qui sm ꝓpo. vo. sūt sancti. Jdo diuine p̄destinatōis imutabilitas nequaq̄ sineret hominē labi a charitate. nisi ex lapsu illo videret subsequentē vtilitatē. Nec regimē diuine ꝓuidentie filiuz regni pmitteret cadere. nisi ex h̄ sil' ꝓuideret mai⁹ bonum ex ipso casu elicere. Ex pte vō retributōis rōnem sumpserūt. q2 de⁹ opa remunerat sm quātitatē charitat̄ ex q̄ sunt facta. Si ḡ charitas in q̄ quis resurgit viuificat opa prius mortua. ⁊ facit ea remuneratōne digna. cū remuneratio adequet̄ quātitati caritatis ex q̄ opa facta sunt. nec possit excedere quantitatē charitat̄ in qua q̄s resurgit. ratōcinant̄ ex hoc q impossibile sit minorē charitatem esse in resurgēte q̄ prius fuerit in cadēte. Ex pte nr̄e repatōnis ratōcinant̄ sic. q2 quāto hō magis fit ineptus ad gratiā. tanto maiori indiget p̄patōne ad hoc vt ipsam suscipiat. s quāto a maiori grā cecidit. tanto mag' peccauit. ⁊ magis ad grām ineptus fuit. Restat ḡ vt asserunt q quātitas p̄patōnis debeat ꝓportōnari quātitati charitat̄ a q̄ quis cecidit. Et quātitas charitatis sequentē mensurat̄ sm quantitatē p̄patōnis. ꝓpt qd̄ ꝯsequi videt̄ q charitas subsequēs adequat̄ p̄cedēti. vel eā excedat. ⁊ h̄ ꝯfirmant p illud Baruch. iiij. Sicut fuit sensus vr̄ vt erraretis a dño. decies tm̄ iterū reuertētes inuenietis eū. Et Jsa. xxxj. Conuertimini filij isrl' sicut in ꝓfundū recessistis. Sed h̄ modus dicendi est ꝯtra ratōnem ⁊ sensibile expimentum. nec habet stabile fundamentū. Contra rōnem enī dicere est q psectus si cadat a charitate nō possit resurgere nisi in statu ⁊ cōplemento pfectōnis sue. ⁊ de multis apparet q cadētes nō resurgūt ad illā pfectōnez a q̄ ceciderūt. Stabile etiā fundamentū nō h3. q2 diuine p̄destinatōis dispositio nō exigit q hō semp ꝓcedat in bono. s q sit finaliter bon⁹. Dei etiā retributio nō pensat q̄tum ad meriti efficaciā charitatē inicialem s charitatē finalem. Nra etiā p̄paratio ad gratiam pōt esse maior in eo qui min⁹ peccauit. Et verba illa ꝓphica nō intelligunt̄ de quacūq3 p̄patōne. s de p̄patione pfecta ⁊ pnia ꝯsummata q̄ restituit oīa ablata. sicut in quarto li. explanat̄ di. xiiij. Non aūt hab3 veritatē de quacūq3 pnia ⁊ ꝯuersione siue p̄patione. vn̄ cū hō se p̄pare possit ad maiorez. ⁊ ad minorem. ⁊ ad equalē charitatem. cōis tenet opinio. q hō pōt ⁊ in maiori. ⁊ in minori ⁊ in equali charitate resurgere. Et ꝯcedende sunt rōnes q̄ sunt ad istā partem.

17 Ad illud ḡ qd̄ primo obr̄ in ꝯtrariū q dn̄s nō recordat̄ peccatoꝝ post pniam pctōris. dōm q hoc intelligit̄ q̄tum ad punitōnem eternā. Et q grā mior det̄ homini q̄ fuerat p̄cedens. hoc nō est ꝓpter peccatorum p̄cedentiū punitōez. s hoc est ꝓpter ipsius negligentē ⁊ tepidā preparatōnez.

18 Ad illud qd̄ obijcit̄ q diligentib⁹ deū oīa coopant̄ in bonū. dōm q illud nō intelligit̄ q2 sp coopent̄ in bonū q̄tuz ad augmentū p̄mij substātis. s hoc pōt esse q̄tum ad quandam humiliatōez. ⁊ diligentiorē boni ꝯseruatiōez. et cautiorē mali vitatiōez. q̄ adiuuant hoiem ad hoc q ꝯseueret vsq3 ad finē. Et meli⁹ est homini hīc paruam charitatē vsq3 i finē ꝯseuerātē. q̄ magnā ⁊ in media via deficientē.

19 Ad illud qd̄ obijcit̄ q maior est lux matutina q̄ vespina. dōm q charitas resurgēs nō ꝯpatur luci matutine ꝓpter magnitudinē s ꝓpter nouitatem ⁊ ordinē ad ꝓficiendū. ⁊ ideo in ratione illa peccat̄ sm ꝯsequens. q2 nō est oīno sile hinc ⁊ inde.

20 Ad illud qd̄ obijcit̄ q forti⁹ est qd̄ pellit q̄ qd̄ pellit̄. dōm q verū est i his q̄ pellunt̄ p mutuā actōnez ⁊ passionē. sic aūt nō est de pctō ⁊ grā sicut explanatuz fuit supra. ⁊ ideo in nullo cogit ratio illa.

Consequenter q̄rit̄ de charitat̄ duratione p ꝯparatōem ad habitus aliaꝝ virtutum que euacuari dicunt̄. Et circa hoc tria querūtur sm triplicem habitū quā dicit magister euacuandū. Primo querit̄ de euacuatōne fidei. Scd̄o de euacuatione ipsius spei. Tercio de euacuatione ipsius scientie.

Questio. j. b

Utrum fides in gloria euacuet̄: Et q sic videt̄. quia sm q dicit apl's. Fides est argumentū rerum nō apparentū. sup quo dicit Greg. q que apparēt nō fidez habent s agnitōnem. si ḡ in patria cetera q̄ nūc credimus erūt manifesta. videt̄ q̄ fides simplr̄ erit euacuāda. Jte3 aug. xiiij. de trini. Mens quippe humana cum fidē suā videt qua credit qd̄ nō videt. nō aliquid sempiternū videt. Qn̄ em̄ ad spem p fidez nos pductos esse gaudebim⁹. nō iam fides erit qua credunt̄ que nō vident̄. sed spēs qua vident̄ q̄ credebant̄. ḡ ⁊c. Jtem ratio euacuatōnis quam assignat apl's est impfectō. Dic. em̄. Cum venerit qd̄ pfectum est. euacuabit̄ qd̄ ex parte est. Sed cōstans est q cognitio fidei est ex parte cū sit p speculū ⁊ in enigmate. ḡ necesse est ipsam euacuari superueniente visione speciei. Jtem credere manifestū nō spectat ad habitum alicu⁹ virtutis cu3 simpliciter sit necessitat'. sed in patria cetera que credim⁹ manifestabunt̄. ergo credere ibi nō erit ab aliquo virtutis habitu. sed habitus ipsius fidei essentialiter loquēdo virtus est. si ḡ ibi auferet̄ ratio virtutis. necesse est ipsum q̄tuz ad essentiam suā euacuari ⁊ tolli. S3 in ꝯtrarium arguit̄ primo a parte ipsius fidei euacuande. deinde a parte eius p qd̄ fides habet euacuari. Ex parte ipsius fidei arguit̄ primo sic rōne ipsius generis. Fides est in genere virtutis simpliciter. ⁊ qd̄ est amplius ē in genere virtutis theologice. sed virtus est pfectio potētie. ⁊ theologica virtus est maior pfectio q̄ cardinalis. sed pfectio glorie non tollit pfectōnem potētie nec euacuat eas q̄ sunt in genere virtutis cardinalis. quia virtutes ille sicut dicit aug. manebūt in patria. ḡ cum fides non solum sit virtus sed etiam virtus theologica. videt̄ q nullo modo sit per gloriam euacuanda. Jtem hoc ip̄m ostendit̄ a parte diffinitōnis ⁊ essentie ipsius fidei. quia fides sm apostolum est fundamentū rerum sperandaꝝ. Scd̄m aug. est illuminatio mentis ad videndū deum. Sed gloria adueniente fundamentū spiritualis edificij non destruit̄ sed potius stabilit̄. illuminatio nō excludit̄ sed potius pficit̄ ⁊ complet̄. ḡ videt̄ q habitus fidei p gloriam non euacuet̄. Jtem hoc ipsum ostenditur a parte actus principalis. Actus em̄ ipsius fidei principalis est assentire prime veritati ꝓpter se ⁊ sup omnia. ⁊ velle et credere siue credidisse. quia eiusdē

babitus est velle credere τ velle credidisse. sed in pa
tria assentiemus prime veritati ꝓpter se τ sup omnia.
vellem⁹ etiā credidisse deo. babebim⁹ g̃ actū fidei pn-
cipalez. g̃ τ ipsam fidem. Itez boc ondit a pte e⁹
per qd dicit fides euacuari. Plus em repugnat ipse
babitus fidei deformitati pcti q̃ pfectioni glorie. sed
babitus fidei nō tollit nec euacuat p tenebrā pcti. g̃
nec p cpletōez glorie. Item cognitio matutina in
angelis nō excludit cognitōez vesptinam. imo simul
cognoscit res in verbo τ in ꝓprio genere. g̃ visio dei i
ꝓpria essentia τ natura nō excludit visionē ipsius in
speculo τ in creatura. g̃ visio fidei est visio specular'.
g̃ p visionē glorie nō babet euacuari. Item lumē
cum lumine nō hꝫ opponi nec in corpalibus nec in
spūalibus. sicut pꝫ. qꝛ in eodem medio plura possūt
esse lumina impmixta sicut dicit Dyo. in li. de di. no.
Similiter τ in spūalibus lumē cognitionis p cāz. nō
excludit lumē cognitōis p effectum. g̃ non videt q
lumen fidei euacuet p lumen gloriosum. nec p aliud
babet euacuari. restat igit q babitus fidei nō euacu-
21 atur. R°. ad pdictoꝝ intelligentiā est notanduz q
bic est duplex mod⁹ dicendi. Aliquib⁹ eniz videt esse
dōm q cum querit vtrum fides euacuet q nō: est
simplr respondendū affirmando vel negando. Q̃-
cum eni ad aliquid euacuat. τ q̃tum ad aliquid nō.
In ipsa eni fide duo est reꝑire. vicz illuminatiōis ba-
bilitatē. τ enigmatis obscuritatē. Q̃tum ad lumin'
babitum fides nō euacuat. s pficit τ psummat. Q̃-
tum vō ad enigmatis obscuritatem. cum sit ex par-
te. simpliciter tollit. Et iste modus dicēdi cōfirmari
posse videt p illud qd dicit in glo. sup illud. j. Coꝛ.
xiij. Cum venerit qd pfectum est. euacuabit qd ex p-
te est τc Glo. destruet impfectio. nō id qd verum est
euacuabit. Desitio impfectōis est qn illud qd imp
fectōnis est implet. et fm istum modū dicendi facile
est declinare ratōes ad vtranq ptem. Nam prime
q̃ pbant q babitus fidei euacuat pcludūt rōne eni-
gmatis τ impfectōnis. Rōnes vō ad oppositū pclu-
dunt de ipsa fide q̃tum ad pfectōnis babit⁹ τ cople-
mentū luminis. Licet aūt bic modus dicendi sat vi-
deat pbabilis. non tn̄ psonat verbis Aug. Aug⁹. em
dicit in. xiiij. de trini. Fides q̃ nūc in animo nostro ē.
velut corpus in loco dum tenet aspicit amat quan-
dam efficit trinitatē. Sed ipsa nō erit qn fides bic in
animo nō erit. que vō tūc erit qn iam recordabimur
in nobis fuisse τ nō esse: alia pfectio erit. In quibus
verbis vult dicere sicut p exemplū qd pmittit pau-
lo ante. q sicut corrūpit aliqd corpus qd bomo sensi-
biliter intuet. τ ipso corrupto memorat ipsi⁹ corpo-
ris. nō p ipsius corpis veritatem s p similitudinē in
anima remanentē. sic τ in ipsa fide. Vn̄ vult q babi-
tum fidei nostre quē interius intuemur inter tempo
ralia cōputemus. τ qꝛ aliqn deficit. nō pōt q̃tum ad
ipsius intuitū ratio imaginis q̃ ppetua est in anima
attendi. Constat aūt q de ipso babitu fidei loquitur
fm illud qd babꝫ positōnis τ pfectōnis. qꝛ fm illud
intra se ipsa aīa illū babitū intuet. aliter nō valet to-
ta ratōcinatio illa quā ibidem satis facit plixe. Non
etiā videt psonare verbis glose τ apli. si fides euacu-
aretur solūmō fm illū qd bꝫ impfectiōis. τ maneret
fm illud qd est in ea cplementi τ rōnis. sicut nō de-
berēt euacuari virtutes cardinales nec babitus cba-
ritatis. sic nec dicit euacuari babitus fidei quin po-
tius pfici τ cpleri. Et ꝓpterea est alius modus dicē
di magis cōis τ vsitatus. q si loquamur de babitu fi
dei fm q fides est virtus spālis. sic p gloriam bꝫ sim-
pliciter euacuari. p eo q fides est babit⁹ virtutis in-
q̃tum intellectus inclinat ab affectu sicut in pcedē-
tibus ostensum fuit. boc aūt nō possit esse nisi q̃diu in-
tellectus de se incert⁹ est de bis q̃ credere debet. et qn
in patria illuminatio τ claritas visionis pcedet mo-
tum affectōnis. nec ab ipsa inclinabit intellectus p-
pter ipsius summi luminis claritatem. a qua intelle-
ctus nullo modo poterit dissentire. binc est q babi-
tus fidei simpliciter per visionem glorie babet tolli.
fm q autoritates sanctorum τ glo. dicunt satis expsse.
Unde cōcedende sunt ratōnes que sunt ad istam
ptem. Ad illud vō quod obijcit pmo in contrari- 22
um ex parte generi'. qꝛ est virtus theologica que perfi
cit potentiā anime fm digniorem eius partem. dōm
q fides est perfectio potentie. non qualiscūq. sed fm
statum imperfectōnis et vie. in quo intellectus pōt
aberrare a veritate τ in via captiuari. Vn̄ non eua-
cuatur qꝛ perfectō simpliciter. sed qꝛ perfectō fm ta-
lem statum. Nec est simile de virtutibus cardinali-
bus. qꝛ actus earum pncipaliores non solum perfi
ciunt ipsas potentias fm statum vie. sed etiā fm sta
tum patrie. Ad illud quod obijcit ex parte diffini 23
tōnis. dōm q fides non est substantia siue fundamē
tum simplr rerum sperandarum. sed solum fm illuz
statum in quo eterna bona expectant. Similit non
est illuminatio ad videndum deum simplr. sed ad vi
dendum deum per speculum. Et qm buic statui suc-
cedet alius status in quo erit stabilius fundamen-
tum τ perfectior illuminatio. binc est q fides euacu-
atur. non ꝓpter fidei destructōnem. sed ꝓpter stabili-
tatis pstructōnem. Non ꝓpter luminis priuatōnez.
sed ꝓpter luminis perfectōnem. que excludit specu-
larem τ impfectam cognitōnem. Ad illud quod 24
obijcit de actu fidei qui est assentire prime veritati τ
velle credere siue credidisse. dōm q neutruz est act⁹
fidei nisi in q̃tum bomo assentit veritati non vise. in
quo quidem assensu et credulitate intellectus incli-
natur a voluntate. quod qꝛ non est in patria reperi-
re. non sunt illi actus in patria ab babitu fidei sed a
virtute excellentiori. Ad illud quod obijcit q ma- 25
gis repugnat ipsi fidei tenebra peccati q̃ excellentia
premij. dōm q de babitu fidei est dupliciter loqui. Aut
quantū est babitus ab alijs virtutibus distinctus. aut
inq̃tum est gratia informatus. Si inq̃tuz est gratia
informatus. sic veritatem babet verbum ꝓpositum.
qꝛ cum ipsius babitus informatiā tollitur p culpaz
non autem p gloriam. Si autem loquamur de ipsa
fide fm q est babitus distinctus babilitans ad cre-
dendum non visuz. sic ꝓpter suam impfectōnem ma-
iorem oppositōnem babet ad statuz glorie q̃ ad sta-
tum peccati. et ideo per gloriam babet euacuari q̃-
uis non babeat per peccatum tolli. Ad illud qd 26
obijcitur q cognitio matutina non excludit vesper-
tinam. nec visio in specie excludit visionem in specu
lo. dōm q differt dicere. videre rem in speculo et per
speculum. Per speculum eni dicitur videre deum q
ascendit a cognitōne creature ad cognitōnem crea-
toris. In speculo autem videt qui deum in ipsa crea
tura clare intuetur. Prima visio non erit in gloria.
qꝛ non erit ibi necessaria scala. Secunda vō erit. q̃a

deus videbit aperte in omnibus creaturis. vt dicit Aug. in li. vltimo de ciui. dei. Et illa visio que est per speculum spectat ad ipsam fidem. Illa vero que est in speculo creature spectat ad cognitionem vespertinam que bene poterit seruari in patria. et ideo non est simile de fide et cognitione illa. Et attendendum est hic quod plus differt visio per speciem a visione per speculum quantum ad cognitionem ipsius fidei. quam quantum ad cognitionem alicuius creature sensibilis. Si enim aliqua creatura sensibilis videatur in propria natura. et videatur per aliquod speculum in quo resultat non est differentia inter visionem istam et illam. nisi in hoc quod vna est per speciem secundum directionem simplicem. alia est per speciem directiuam reflexam. et ideo ab vno et eodem oculo. et secundum omnem statum. de eadem re visa haberi potest visio. In visione autem ipsius dei que est per speciem et per speculum maior est differentia. Tum a parte videntis. quia in vna illarum est cognitiua potentia obumbrata. in altera illuminata. Tum a parte medij. quia in vna videtur deus per sui essentiam. in altera vero per effectum creatum. Et ideo vna istarum cognitionum est in quiete et in statu. altera vero in progressu secundum quod dicit apostolus. per fidem ambulamus. et ideo vna per alteram tollitur. 27 Ad illud quod obijcitur quod lumen lumini non repugnat. dicendum quod verum est quantum est de luminis natura. Verumtamen bene contingit vnum lumen per alterum euacuari ratione alicuius annexi inseparabilis. vel dispositionis precedentis. vel effectus consequentis. Et sic est in lumine fidei quod habet enigma annexum. et ex hoc oritur quod intellectus inclinatur ab affectu. et dirigit hominem ad cognoscendum non visum. Et quoniam tollitur illius enigmatis interpositio. tollitur etiam et illa inclinatio. tollitur nihilominus habilitatio ad cognoscendum non visa. quoniam impossibile erit ab illa superna luce absentari. hinc est quod lumen fidei quod est proprium illius habitus. licet non ratione sui. ratione tamen annexorum. a superueniente gratia habet euacuari. hoc autem dico de lumine quod est proprium fidei. nam de lumine gratie gratum facientis tenendum est quod non habet gloriam euacuari sed potius consummari.

Questio .ij. e

Utrum spes euacuetur per aduentum glorie. Et quod sic videtur Roma. viij. Spes que videtur non est spes. Glo. Res sperata que videtur non est spes. id est non est subiecta spei virtuti que non est nisi de non apparentibus. Si ergo per aduentum glorie quod erat latens efficitur patens. necesse est habitum spei euacuari ad presentiam premij. Item spes est expectatio future beatitudinis secundum quod dicitur in glosa. Romanorum v. Sed quando de futuro fit presens. futurum desinit esse futurum. cum ergo in gloria semper habeatur beatitudo presens. videtur quod nullo modo contingat ibi esse spem.

Item .j. Corinth. xiij. Nunc manent spes. fides. charitas. tria hec etc. Glo. charitas fide et spe discedentibus permanebit. cum fides et spes hic non possunt deesse. Si ergo deerunt sibi in patria. videtur quod euacuentur per gloriam. Item sicut se habet fides respectu non visi. sic se habet spes respectu non habiti. sed fides necessario euacuatur superueniente clara visione. ergo et spes superueniente comprehensione siue certissima tentione. Sed contra. Sapie. iij. Spes illorum immortalitate plena est. glo. id est indefectiua. ergo si spes beatorum non deficit. videtur quod spes non habeat euacuari in beatis. Si tu dicas quod ibi accipiatur spes pro ipsa re sperata. Obijcitur tunc de ipso actu sperandi qui fuit in christo secundum quod dicit glo. super illud ps. In te domine speraui. Si ergo christus simul fuit comprehensor et viator. videtur quod simul possint stare actus et habitus spei cum complemento premij. Item vbicunque potest esse desiderium ibi potest esse spes. sed in eterna beatitudine est summum desiderium secundum quod scribitur .j. Petri .j. In quem desiderant angeli prospicere. ergo videtur quod in ipsa superna beatitudine contingat reperiri spem quantum ad habitum et motum. ergo etc. Item anime beate in patria expectant ipsam stolam secundam. et per consequens suam gloriam augendam et perficiendam. sed certa expectatio glorie precedens ab instinctu gratie est ipsius spei virtutis. ergo spes virtus est in animabus beatis. Item sicut se habet desperatio ad damnatos. sic se habet spes ad beatos per commutatam proportionem. quia sicut status damnatorum repugnat statui beatorum. sic spes repugnat desperationi. ergo sicut necesse est ponere desperationem in damnatis. ita necesse videtur quod sit ponere spem in beatis. Item actus ipsius spei est confidere in domino. sed beati maxime habent istum actum. quia maxime confidunt in domino et ei innituntur. ergo videtur quod in eis potissime sit reperiri ipsius spei habitum et vsum. Item ad spem pertinet certitudo et expectatio. Sed constat quod certitudo in gloria non tollitur immo perficitur. ergo videtur quod habitus spei secundum aliquid sui habeat in gloria saluari. videlicet quantum ad certitudinem. similiter videtur quod quantum ad expectationem. quia sicut vult Ansel. Ponere est durationem in participatione beatitudinis. ergo qui modo participant beatitudinem in .a. nondum participant eam in b. et certitudinaliter eam expectant. Si ergo spes quantum ad expectationem manet. et quantum ad certitudinem consummatur. videtur quod nullo modo in gloria euacuetur. Re. ad predictorum intelligentiam est notandum quod sicut est duplex modus dicendi circa euacuationem fidei. similiter et circa euacuationem spei. 28 Nam et in ipso habitu spei est reperiri aliquid imperfectionis. et aliquid perfectionis et complementi. Ad imperfectionem enim spei spectat illud quod est expectatio quedam et protensio ad ea que realiter non habentur. Ad complementum autem eius spectat confidentia et certitudo qua facit confidere et inniti ipsi summe largitati. Et quantum ad primum tollitur ipsa spes et euacuatur. Quantum vero ad secundum perficitur et saluatur. Sed quoniam sicut in precedentibus dictum est. spes non diceretur euacuari. si solum quod est imperfectionis tolleretur ab ipsa illo saluo quod est in ea perfectionis et complementi. sicut patet. quia liberum arbitrium in patria non dicitur euacuari in gloria. quamuis tollatur sibi vertibilitas. et hoc quia vertibilitas potius spectat ad liberi arbitrij defectum quam ad complementum. si sic igitur possibile esset in proposito reperiri. nunquam deberet dici euacuari propter aduentum glorie. Et propterea communis modus dicendi est et hunc innuit ipsa glosa. quod habitus ipsius spei simpliciter euacuatur in gloria. et ei succedit habitus nouus. Et ratio huius est. quia habitus spei habilitat ad confidendum et innitendum deo cum quadam protensione et erectione et expectatione. Et quoniam statui glorie repugnat expectatio subalis premij. cum igitur habeatur et pro-

tensio et illa erectio et inhiatio cum ibi affectus omnino quietatur. hinc est q habitus ipsius spei simpliciter euacuari dicitur. scdm q spes nominat habitum virtutis theologice. qui habilitat ipsam animam ad expectandum supernale premium. Et concedende sunt rationes q hoc ostendunt.

29 Ad illud vero qd primo obijcitur in contrarium q spes beatorum est immortalitate plena. dicendum q spes ibi sumitur pro re sperata. Et si obijciatur q christus actu sperauit scdm illud ps. In te domine speraui. dicendum q illud intelligitur de ipso vel ratione membrorum. vel extenditur ibi nomen spei ad expectationem cuiuscumque beneficij spiritualis.

30 Ad illud qd obijcitur q vbi est spes ibi est desiderium. dicendum q est desiderium de acquirendo. et est desiderium de continendo. Ubi est desiderium de acquirendo ibi bene potest esse spes. Sed vbi est desiderium de retinendo bonum iam habitum spes non est. quia non est ibi expectatio non habiti. et sic est in patria proponere desiderium. non per aliquam anhelationem ad obtinendum non habitum. sed propter infatigabilitatem et indeficientiam delectationis que nullo modo parit ibi fastidium.

31 Ad illud qd obijcitur q anime beate expectant stolam scdam. dicendum q in ratione illa est duplex defectus Primus defectus est quia non quecumque expectatio ponit virtutem spei. sed expectatio summe beatitudinis. siue summi boni. et summum ardui assequendi. Preterea non expectant certitudine spei. sed certitudine comprehensionis. que non ponit protensionem nec inhiationem ad assequendum illud qd expectatur. alioquin ex sua dilatione affligeret expectantem. iuxta illud quod dicitur in Prouer. Spes que differtur affligit animam. hoc autem nullo modo est ponere circa beatam animam.

32 Ad illud qd obijcitur q sicut se habet spes ad beatos. sic desperatio ad damnatos. dicendum q non est simile. quia desperatio facit ad cumulum mali. sed spes de sua ratione oppositionem habet cum summa completione boni. quia dicit absentiam boni expectati. Et ideo non sic se compatitur cum summa beatitudine habitus spei sicut desperatio cum extrema calamitate.

33 Ad illud qd obijcitur q actus spei est confidere in domino et eidem inniti. dicendum q non quecumque confidentia est actus spei. sed ea que est cum quadam protensione et inhiatione et erectione. que omnia incompossibilia sunt statui glorie. et ideo quamuis in gloria sit quedam confidentia. non tamen sequitur q ibi sit virtus spei. quia est alterius habitus et excellentioris videlicet dotis succedentis ipsi virtuti spei.

34 Ad illud qd obijcitur q ibi saluatur expectatio et consummatur certitudo. dicendum q non est ibi expectatio proprie. quia nihil nouum augetur beatis respectu cuius sit expectatio in eis. Preterea certitudo ista non complectitur. sed ibi est aliud genus certitudinis. ista enim est ex promissione. illa vero est ex rei exhibitione et perfectissima tentione. Ideo non sequitur q habitus spei habeat saluari in gloria. quin potius ipsa spes ex hoc magis ostenditur euacuanda.

Questio .iij. f

Utrum habitus scientie euacuetur in patria: Et q sic videtur per auctoritatem Apostoli .j. Corinth. xiij. Siue prophetie euacuabuntur. siue lingue cessabunt. siue scientia destruetur. Sed qd destruitur simpliciter euacuatur. ergo etc. Item scdm q vult magister Hugo de sancto Uic. in didascol. scientie inuente sunt propter indigentias et necessitates supplendas ex parte anime vel ex parte corporis. Si ergo in patria tolletur omnis indigentia. videtur q euacuetur omnis scientia. Item anima beata omnia cognoscit in verbo. et aperte. et continue. ita q ab illo aspectu non potest separari. ergo videtur q nullus alius habitus cognitionis vel aspectus beate anime conueniat. videtur ergo q habitus cognitionis qui est in via. simpliciter tollatur in patria. alioquin erit ibi frustra.

Item qd plus habet de lumine et veritate. minus est euacuabile. sed in habitu fidei plus est de ratione veritatis et luminis q in habitu scientie acquisite. Ipsa enim fides innititur prime veritati propter se. et in ipsa etiam est lumen gratie diuinitus ei date et infuse. ergo multo minus est euacuabilis habitus fidei q habitus scientie. Si ergo habitus fidei euacuabitur in statu patrie. videtur similiter q et habitus scientie. Item habitus scientie est per collationem cause ad effectum. et per quandam ratiocinationem et discursum. sed impossibile est in patria huiusmodi discursum reperire. ergo necesse est habitum scientie simpliciter tolli et euacuari. Sed contra. Anselm. in libro de similitudinibus. tunc nisi cetera scient que deus fecit scienda. ibi a singulis omnes. ibi ab omnibus singuli cognoscentur. nec vnquam omnino latebit qua patria. qua gente. qua stirpe quis editus sit. Si ergo noticia talium manebit. multo fortius manebit scientia que est habitus cognitiuus vniuersalium. ergo non videtur q scientia phica habeat euacuari in patria. Item dicit phus. Scientia non destruitur nisi aut propter corruptionem a parte scibilis. aut ex parte medij. aut propter obliuionem a parte scientis. sed nullum horum erit in patria. ergo nullo modo videtur q ibi destruatur et euacuetur scientia. Item christus erat comprehensor. et tamen nihilominus habuit scientiam competentem statui vie. Angeli etiam sunt comprehensores. et tamen nihilominus habent habitum scientie quo cognoscunt res in proprio genere. ergo gloria secum compatitur scientiam. igitur nec destruit nec euacuat ipsam.

Item maioris dignitatis est scire sylogisare et aliquid demonstrare q posse localiter moueri atque discurrere. sed ab ipsis beatis non tolletur agilitas ad motum. igitur nec habitus disponens ad sylogizandum et demonstratiue aliquid cognoscendum. ergo non videtur euacuandus. Item si scientia euacuaretur et tolleretur in transitu de hac vita. igitur esset computanda inter bona transitoria. igitur sicut reprehensibiles sunt et stulti qui laborant esse diuites. sic videntur omnes esse stulti qui laborant esse scientes. cum equalis conditionis sit vetula et vnus rusticellus. sicut est vnus magnus clericus. q si hoc minus conuenienter dicatur. videtur q scientia non euacuetur.

35 Rn. ad predictorum intelligentiam est notandum q hic est triplex modus dicendi. Quibusdam enim videtur q habitus harum scientiarum acquisitarum liberalium siue aliarum omnino euacuentur et similiter destruantur. Hic enim habitus habet imperfectionem sibi iunctam inseparabiliter. et ideo ei alius habitus longe perfectior succedet. non solum ille quo quis cognoscet omnia in verbo limpide et aperte. sed etiam habitus qui erit per species et similitudines vniuersi ordinis causarum mundi. qui dati sunt ipsis spiritibus angelicis. et dabitur omnibus glorificatis. per quem cetera cognoscent. etiam eadem ipsa q modo cognoscunt multo excellentius atque nobilius cognoscent. Alioquin si non daretur eis alius habitus nouus ab isto. non esset in beatis rerum creatarum scdm proprium genus perfecta cognitio. quod contra veritatem est et contra Ansel. Et sic decebit in patria tolli istum habitum scientie propter nobiliorem habitum superuenientem. Et licet hec scientia destruatur. non tamen frustra

labo2at qui eam acquirit. q̄m p ipsam manuducitur hō ad cognitōnem vei ⁊ pmotōnem fidei. ⁊ ita ad augmentū meriti. ⁊ p ɔsequens ad ɔplementū premij. Et ppterea sicut nō frustra credit aliquis licet fides euacuet in patria. sic etiā non frustra vefiit licet ibi (vt dicit) simplr̄ euacuet ista scia. Alijs aūt videtur alr̄ dōm esse. vicʒ q̄ scientia nō oīno euacuetur. Est eñ ibi ɔsiderare habitū ⁊ vsum. In patria autē tollit q̄tum ad vsum qui impfectionis est. et manet q̄tum ad habitū qui facit ad ipsius aīme decorem et pulcritudinem. Si eñ manebūt ibi cicatrices vulnerum ⁊ note cogitationū ad ɔmendatōeʒ meriti ⁊ decoratōnem merentiū. magis rōnale videt q̄ manēt ibi habitus sciaꝝ que faciūt ad ipsius aīme deco2em ⁊ o2natum. Tercijs aūt aliter videt esse dōm. q̄ cuʒ tria sit ɔsiderare in ipsa scia. vicʒ habitum. ⁊ vsum. ⁊ modum. Scia q̄tum ad habitum manet ⁊ complet. q̄tum vo ad vsum mutat sed non tollit. q̄tum aūt ad modū simpliciter euacuat ⁊ destruit. Habit⁹ eñ non tollit. q2 pfectōni nō repugnat. nō eñ repugnant ista duo. deum videre. ⁊ scire ɔpositōnes ⁊ ɔclusiones ⁊ principia geometrie ⁊ alicui⁹ alterius scientie. Usus vo nō tollitur oīno. q2 si eēt habit⁹ absqʒ vsu ⁊ actu. esset incōplet⁹ sive nun⁹ ɔplet⁹. qd̄ necq̄ɜ ɔpetit sm̄ statum illuʒ pfectissimū ⁊ completissimū. mutat tamen ɔpter annexam impfectōnem. Mod⁹ vo qui attendit in discursu ⁊ inquisitōne. ⁊ quadam successiua ratōcinatōne ⁊ collatōe simpliciter destruitur. p eo q̄ in patria modus cognoscendi erit p simplicem aspectum. cum ibi habeat deifo2mis intellectus p glo2ie complementū. ⁊ sic sm̄ istam opinionē scientia quodāmodo saluat. ⁊ quodāmodo mutat. ⁊ quodāmodo destruit ⁊ euacuatur. Hic aūt tercius modus dicendi magis ɔsonat ipsi glose. j. Co2. xiij. ⁊ autoritati mgr̄i. Magis etiaʒ ɔsonat recte ratōni. ideo magis dʒ ⁊ pōt ratōnabili⁹ sustineri. Igitur iuxta hūc modum cōcedi possunt ratōnes que ostēdunt q̄ scientia nō oīno euacuat. Manet eñ sicut ostendunt q̄tum ad habitum sm̄ statuʒ magis pfectum. manet etiam q̄tum ad actum vicʒ q̄tum ad simplicem aspectum. **37** Ad illud vo qd̄ primo obijcitur in ɔtrarium de autoritate apl̄i iam patet rn̄sio. quia dicitur scientia destrui non quia habitus destruatur et euacuet. sed quia tollit ille sciendi modus qui vt dictum est habet fieri p discursum. **38** Ad illud qd̄ obijcitur de Hugo. q̄ scientie inuente sunt ɔpter indigentiam. dōm q̄ Hugo nō assignat totam causam. sed assignat causam que mouet homines sm̄ statum p̄sentis vite ad inuentōnem scientie. Omnis eñ homines moti fuerunt ɔpter indigentias amouendas. hmōi tam̄ habitus magis o2dinari habēt ad intelligentias nostras pficiendas. qd̄ quideʒ non tm̄ competit statui vie sed etiā patrie. **39** Ad illud qd̄ obijcitur q̄ anima oīa cognoscit in verbo actu ⁊c̄. dōm q̄ sicut dictum fuit de xp̄o q̄ anima xp̄i non solummodo habuit cognitōnem rerum in verbo. sed etiaʒ sm̄ se p habitum sibi innatum. ita ⁊ angelis beat⁹ cōuenit idem ɔpter pfectōnem cognitōnis. non solum respectu diuersitatis cognoscibilium. sed etiam q̄tū ad varium cognoscendi modum. ita etiam in beat⁹ intelligendū est esse. q2 cognitio rerum in verbo ⁊ in ɔprio genere simul se cōpati pñt q̄tum ad habitum **40** ⁊ q̄tuʒ ad actū. q2 vna ad alterā o2dinat. Ad illd̄ qd̄ obɜ q̄ fides plus hʒ de veritate et lucis q̄ habitus scie. dōm q̄ ⁊ si illud possit ɔcedi. tm̄ ex h̄ nō sequit q̄ debeat euacuari. q2 lumē fidei in q̄tum hmōi est. habet inseparabiliter sibi adiunctū aliq̄d qd̄ nō est ɔpossibile cū statu glo2ie sicut in p̄cedentib⁹ ɔnsum fuit. Nō sic aūt est de habitu scie. q̄ quantū est de sua rōne tanto pfectio2 est quāto certio2 ⁊ clario2. iō nō sic hʒ tolli q̄tum ad habitū. sicut fides ad p̄ntiam glie. **41** Ad illud qd̄ ob2 q̄ scia est p collōnem cause ad effectū. ⁊ p quedā discursuʒ collatiū. dōm q̄ ipse argint de scia q̄tum ad modū quē in p̄nti hʒ. de q̄ dictū est. ratione cui⁹ ɔcessum est sciam euacuari. et rōne cui⁹ apl̄s eaʒ in futuro asserit destruendam.

Consequēter querit de duratione charitat⁹ p ɔpatōeʒ ad ipm premiū. Et circa h̄ querunt tria. Primū est vtrū p gloriā ɔtingat charitat habitū euacuari. Scdm̄ est vtrū ɔtingat charitatis habitū in p̄ria dilatari. Terciū est vtrum ɔtingat charitatis o2dinem in p̄ria immutari. Qō. j. **6**

Utrū ɔtingat charitat habitum in patria euacuari? Et q̄ non videt. j. Co2. xiij. Charitas nunq̄ excidit Glo. ibi. nec in hoc seculo nec in futuro. ⁊ si opa eius cessent. Item actus charitatis est diligere deū ɔpter se ⁊ sup oīa. ⁊ ex toto co2de. ⁊ ex tota aīa. ⁊ ex tota mēte. s; iste act⁹ mag⁹ ɔpetit statui glie q̄ vie. ḡ habitus charitatis maxime ɔpetit statui glo2o. ⁊ si hoc. tūc nō euacuatur in illo. Item ipsi⁹ charitat sive amo2is est vnire iuxta illd̄ qd̄ dicit beat⁹ Dyonisius. Amorē dicim⁹ vnitiuā vim. sed magis vnimur i patria q̄ in via. ḡ ⁊c̄. Item amo2is est assilare. iuxta illud qd̄ dicit Hugo. de sctō Uict. q̄ aīa in ei⁹ qd̄ diligit imaginē transfo2mat. s; mag⁹ erim⁹ siles in patria q̄ nūc. sm̄ illud. j. Joh. iij. Cū apparuerit. siles ei erimus. Si ḡ statui glo2ie maxime ɔpetit pfectio assilatonis. vr̄ q̄ ⁊ maxime ɔpetat illi statui hic habitum charitat. Sʒ ɔtra j. Co2. xiij. Cuʒ venerit qd̄ pfectum est. euacuabit qd̄ ex pte est. illud aūt est ex pte qd̄ est impfectum s; charitas ē impfecta. q2 ignis est in syon. ⁊ camin⁹ in hierl'm sm̄ q̄ dicit in Isa. ḡ videtur q̄ habit⁹ charitatis euacuet in patria. Itē cessante causa cessat effect⁹. ḡ euacuata cā euacuat effectus. s; fides generat spem. spes generat charitatem. cum igit in patria euacuet habit⁹ fidei et spei vt supra ɔnsum fuit. vr̄ siliter q̄ euacuet habit⁹ charitat⁹. Item qd̄ o2dinat ad aliquē finem et terminū cessat cū ɔuentū est ad illum. Sʒ charitas est pond⁹ inclinans aīam ⁊ eleuās eam vt tendat sursum. cuʒ ergo aīa sursum p gloriā fuerit collocata. vr̄ q̄ iā ampli⁹ nō hēat charitat habitū. Iteʒ quāto maio2 ē vnio aīe ad deuʒ. tanto aīa pfectius beatificat. sed magis vnit qd̄ vnit immediate q̄ qd̄ vnit p mediū. ḡ si anima pfecte beatificat in glo2ia. vr̄ q̄ inter aīam ⁊ deū nō sit ponere charitatem mediā. videt ḡ q̄ cesset habitus charitat. superueniente ɔplemēto beatitudinis.

42 R̄°. dōm q̄ absqʒ dubio charitas in patria nō euacuat sed ɔsummat sm̄ q̄ expsse dicit apl̄s. Ad cuius intelligentiā est notandū q̄ quedā est dispositio que respectu dispositi hʒ oppositōem. Quedā vo est que simpliciter disponit. Et prima quidem p aduentum eius ad quod disponit euacuat. Secunda vo pficit ⁊ ɔsummat. ⁊ hmōi est euidens exemplū. Naʒ primo modo disponit medius colo2 ad extremos. ⁊ tepiditas ad frigiditatem. et superueniente extremo. medius colo2 tollit ɔpter h̄ qd̄ mediū nō tm̄ ad extremū disponebat s; etiā repugnabat. Scdo mō disponit trās-

parentia ad lumen. tiam superueniente lumine. transparentia et puritas non tollitur. sed magis perficitur et decoratur. Per hunc etiam modum intelligendum est in ipsatum statum habitibus que disponunt ad glorie complementum. Nam quedam disponunt sic quod habent aliquo modo oppositionem. sicut fides et spes que dicunt ipsius crediti et sperati absentiam et carentiam. quorum opposita sunt in gloria. s. visio aperta et tentio firma. ideo necesse est hos habitus tolli et euacuari per aduentum glorie. Et est alia dispositio que non habet rationem oppositionis sed tantum dispositionis. et talis dispositio est charitas que ad gloriam disponit. sicut imperfectum ad perfectum. non tamen habet repugnantiam ad ipsum. immo conformitatem expressam. et ideo quantum ad habitum non euacuatur. sed dum tollitur imperfectio. ipse habitus perficitur et consummatur. Si autem queratur ratio huius quare charitas magis consummatur complemento glorie quam alius habitus virtutis theologice. huius potest triplex ratio assignari. Prima attenditur penes qualitatem ipsorum habituum. Altera vero penes dignitatem potentiarum. Tercia vero penes largitatem diuinorum munerum. Quantum ad differentem qualitatem habituum. ratio sumitur talis. quia dilectio est respectu absentis et presentis. visio vero et tentio non est nisi respectu habiti et presentis. expectatio vero et credulitas est tantummodo respectu non habiti et absentis. et ideo tam actus quam habitus ipsius charitatis statui patrie et vie est communis. et pro hoc magis conformis est charitas vie charitati patrie. quam habitus credendi habitui videndi. vel quam expectatio tentioni. Penes dignitatem ipsarum potentiarum attenditur ratio sic. quia sicut vult Bern. de amore dei. Ubi deficit intellectus ibi proficit affectus. Et dyoni. de diui. no. ca. vij. de sapientia dicit quod multo altius ascendit affectus noster et vis affectiua quam vis agnitiua. Ait enim sic. Oportet cognoscere intellectum nostrum quandam habere potentiam ad intelligendum per quam videt intelligibilia. vnitionem vero excedentem intellectus naturam per quam coniungitur ad ea que sunt vltra se. et quanto altius eleuatur ipsa vis vnitiua in homine. ideo habet quandam precipuam excellentiam dignitatis. et habitus ipsam perficiens est aliis habitibus maior et excellentior. ac pro hoc statui glorie conformior. Penes largitatem etiam diuinorum munerum ratio sumitur. quia viris sanctis dominus largitatem sue benignitatis quodammodo communicat. et pregustare facit dulcedinem eterne refectionis. vt in tribulationibus non succumbant. et in vastitate heremi pre ariditate et inopia refectionis non deficiant. Cum ergo sapere celestia non possit nisi gustus dispositus secundum dispositionem illi statui conuenientem. diuine largitatis munus hoc requisiuit. vt gustui nostro daretur habitus et dispositio secundum quam statui glorie esset conformis. Hec autem dispositio est habitus charitatis per quam dispositi sumus ad spiritualia degustanda secundum quod vult magister Hugo. Ideo charitatis habitus non euacuatur sed magis consummatur in patria. Et concedende sunt rationes que sunt ad partem istam.

44 Ad illud vero quod primo obiicitur in contrarium quod perfectum euacuat illud quod est ex parte. Dicendum quod ex parte dicitur esse aliquid dupliciter secundum quod dupliciter dicitur esse aliquid secundum quid. Uno modo dicitur aliquid secundum quid quod tantum deficit ab eo quod est simpliciter. sicut albus secundum pedem est albus secundum quid. Alio modo dicitur aliquid secundum quid quod non tantum deficit sed etiam repugnat. sicut homo mortuus respectu hominis. Sic et aliquid dicitur esse ex parte dupliciter. Uno modo secundum quod sonat in imperfectionem. alio modo secundum quod sonat in imperfectionem et oppositionem. Et primo modo potest dici charitas ex parte. et quod sic est ex parte non euacuatur sed consummatur et quodammodo integratur. velut quasi totum ex partibus conficiatur. Secundo autem modo habitus fidei et spei est ex parte. et hoc modo dicit Apostolus id quod est ex parte fore euacuandum cum venerit id quod perfectum est.

45 Ad illud quod obiicitur quod cessante causa cessat effectus. dicendum quod fides et spes non dicuntur esse causa charitatis nisi quia disponunt ad actum eius. et hoc non simpliciter sed secundum statum vie. Nam in statu patrie ipsa visio disponit ad diligendum perfecte. et ideo ratio illa non valet. quia nec proprie est causa. nec secundum omnem statum.

46 Ad illud quod obiicitur quod ordinans ad aliquid cessat obtento eo ad quod disponebat et inclinabat. dicendum quod illud est verum de eo quod solum habet rationem vie. charitas autem non tantummodo est dispositio ad tendendum et eundum in celum. sed etiam ad quiescendum. Sicut enim lapis eodem pondere quo mouetur ad terram. quiescit ibi cum ad terram peruenerit. sic et suo modo intelligendum est in pondere amoris. siue in habitu charitatis. et de eo quod isto modo ordinat et inclinat aliquid in finem. nec oportet ipsum cessare in finis et termini assecutione.

47 Ad illud quod obiicitur quod maior est beatificatio vbi perfectior est vnio. dicendum quod verum est. sed quod obiicit quod perfectius vniretur deus anime si vniretur absque charitate. dicendum quod falsum est. quia anima non est disposita ad hoc quod vniatur deo per gloriam nisi interueniat habitus quo ipsi conformetur. et quo eleuetur et quodammodo fortiter alligetur. Unio enim beatitudinis est per cognitionem et amorem. vnde sicut habitus diligendi non facit ad dilectionis diminutionem immo potius ad perfectionem. sic etiam non facit ad illius vnionis imperfectionem sed potius ad perfectionem et complementum. vnde quod dicit quod magis vnitur quod vnitur sine medio quam cum medio. dicendum quod illud habet veritatem de medio quod facit distare. non autem de medio quod facit approximare et ad vnionem magis reddit habilem. cuiusmodi est vinculum charitatis.

Questio .ij. b

Utrum charitas habeat in patria dilatari. Et quod sic videtur. quia de perfectione charitatis est latitudo. si ergo charitas in patria efficitur perfectior. necessario sequitur quod efficitur latior. Item quanto deus magis habitat in corde. tanto magis cor hominis dilatatur ad bona. sed excellentiori modo habitabit deus in homine in statu patrie quam in statu vie. ergo habitus charitatis in patria plus habet de latitudine. Item quanto virtus et bonitas est maior. tanto eius diffusio est amplior et liberalior. Sed in patria crescet charitas secundum virtutem et bonitatem. ergo et per consequens crescet secundum communicationis amplitudinem. Item affectio sequitur cognitionem. Sed in patria affectio dilatabitur et ampliabitur. ergo necesse est charitatis affectionem similiter dilatari. Sed contra. quanto virtus magis est vnita tanto magis est infinita. sed in patria virtus charitatis erit potentissima. ergo erit vnitissima. sed quod magis accedit

ad vnitatem maxime recedit a latitudine. Si ḡ cha-
ritas in patria hꝫ magis vniri. videt̃ ꝙ poti⁹ ibi ha-
beat artari q̃ dilatari. Item in via diligim⁹ p̄sci-
tos ⁊ p̄destinatos ex charitate. in patria vero tm̄ p̄de-
stinatos. ḡ ad plures se extendit dilectio vie q̃ dile-
ctio patrie. Sed dilectio q̄ ad plures se extendit ē la-
tior. ḡ ⁊c̃. Item latitudo charitatis maxime attē-
ditur in dilectōne inimicoꝝ. sed in via nō solū diligi-
mus amicos sed etiā inimicos. in gl'a autem non di-
ligent̃ inimici. ḡ videt̃ ꝙ charitas in patria poti⁹ ha-
beat artari q̃ dilatari. Item charitas vie diligit
om̄e diligibile. ⁊ qd̄ supra est. ⁊ qd̄ infra est. ⁊ qd̄ iux-
ta est. ⁊ qd̄ intra est. sm̄ ꝙ dicit Aug. in li. de doc. xp̄i.
ḡ nō p̄nt esse plura diligibilia nec mag' ab inuicē di-
stantia. Si ḡ latitudo charitat̃ attenditur penes dili-
gendoꝝ multitudinē et distantiā. vr̄ ꝙ charitas non
48 possit esse mag' ampla in patria q̃ sit in via. R°.
dōm ꝙ latitudo charitat̃ dupl'r habet attendi. vide-
licet in liberalitat̃ magnitudine. ⁊ diligendoꝝ multi-
tudine. Prima latitudo est charitatis essentialis. ḡ se-
cunda est eidem accn̄talis. Quātum ad primā latitu-
dinē p̄cedendū est charitatē in patria dilatari. q: cre-
scit eius bonitas. ⁊ cōicatōnis liberalitas. ⁊ vtuosita-
tis laudabilitas. Quātum aūt ad scdām latitudinem
charitas in patria nō dilatabit̃. quin poti⁹ restringe-
tur. nō ratōne ipsi⁹ charitat̃ sm̄ se. sed ex parte dilig-
bilū. pauciora eñ erūt diligibilia. nūc aūt ex chari-
tate diligendi sunt q̄ sunt in statu patrie. siue q̄ sunt
in statu vie q̄ ordinati sunt vt possint ad illū statum
p̄uenire. Sꝫ post p̄summatōēz numeri electoꝝ solū
illi ex charitate diligendi erūt q̄ erūt in statu p̄ie. q:
aliȷ̄ nō erūt potentes p̄uenire ad illi⁹ summi boni p-
ticipatōēz. Concedendū est ḡ ꝙ charitas in p̄ria dila-
tabit̃ q̄tuꝫ ad liberalitat̃ magnitudinē. Ampliori eñ
affectu diliget̃ de⁹ in se ⁊ in creaturis suis. adeo vt il-
le q̄ mō vr̄ esse remot⁹. in p̄ria sit amantissim⁹. ⁊ am-
plius inuiscerabit sibi tūc charitas om̄s btōs. q̃ mō
possit hō vnū amicissimū sibi affectuose dilig̃. Et q:
hoc ōndunt rōnes ad primā ptem. ideo sunt p̄ceden-
49 de. Ad illō ḡ qd̄ p̄ obi: in cōtrariū ꝙ virtus magis
vnita plus est infinita. dōm ꝙ diligere multa est du-
pliciter. Aut multa vt multa. aut mlt̃a relata ad vnū
Qm̄ igit̃ in p̄ria deus erit om̄ia in om̄ib⁹. ⁊ in oībus
diliget̃ deus. hinc est ꝙ charitas ex cōuersione sui ad
multa ⁊ dilatōne nō disp̄get̃ ḡ poti⁹ colliget̃. Vn̄ tal'
dilatio ⁊ virtut̃ vnio nō hn̄t repugn̄tiaꝫ. imo potius
50 vna istaꝝ p̄ditionū sequit̃ reliquam. Ad illud qd̄
obiicit̃ ꝙ nūc diligim⁹ p̄scitos ⁊ p̄destinatos. in p̄ria
tm̄ p̄destinatos. iam pꝫ r̄nsio. q: loq̄tur de latitudie
q̄ pte numerositat̃ diligibiliū. Preterea. cū erit p̄ple-
tus numer⁹ electoꝝ ⁊ collect⁹ in vnū. ita ꝙ q̄libet co-
rū not⁹ erit cuilibet. plures hēbit tunc charitas erga
q̄s possit ⁊ habeat affici sp̄aliter ⁊ distincte. q̃ habe-
51 at in statu vie. Ad illud quod obiicit̃ de inimic' si-
militer r̄ndendum est. Hoc eniꝫ accidit. q: illi q̄ sunt
in patria inimicos nō hn̄t qui nō sunt btificabiles. vl'
nō habebūt post diē iudicȷ̄ alios inimicos q̃ dāna-
tos. si tam̄ haberent. amplius eos diligerent q̃ facie-
52 bant cum essent in statu vie. Ad illud qd̄ vltimo
obiicit̃ de numero diligendoꝝ iam responsum ē. q:
non dicimus charitatem dilatari p̄pter diligendoꝝ
numerositatem. sed p̄pter maiorem affectus liberali-
tatem. Preterea. ratio illa nō cogit. q: q̄uis nō sint
plura diligenda in generalitate q̃ quatuor. in specia-
li tamen in p̄ticulari nihil impedit diligendoꝝ nu-
merum augmentari. ad q̄ om̄ia cum charitas fami-
liariter ⁊ intense p̄uertitur. non immerito dicitur di-
latari.

Questio .iij.

Utrum ordo charitatis in patria habeat immutatiō-
nem. is sit ordo patrie qui est ordo vie. vt primo nosip-
sos. ⁊ deinde p̄ximos diligamus. Et ꝙ maneat vide-
tur posse ostendi sic. Sicut gratia est p̄fectio nature.
sic ⁊ gloria. ḡ sicut ordo p̄ueniens ipsi nature institu-
te saluat̃ habitu grē superueniente. sic videt̃ ꝙ saluet̃
habitu glorie superueniente. Si ḡ hic est ordo nature
p̄ueniens vt magis nos q̃ p̄ximos diligamus. vide-
tur ꝙ sic hic manet q̃diu sumus in gratia. similit̃ ma-
nebit in gloria. Item sicut ad virtutē fidei spectat
videre p̄ speculum ⁊ in enigmate. sic etiam ad virtu-
tem charitat̃ spectat diligere ordinate. ḡ sicut subla-
tō medio cognoscendi siue videndi ad ipsa fide vir-
tus fidei euacuat̃. sic sublato a charitate ordine dili-
gendi necessario habet charitas euacuari. Si ḡ cha-
ritas non euacuat̃ in patria. videt̃ ꝙ non auferatur
ei ordo diligendi quem habebat in via. Item si tā-
tum diligit se q̄s in patria quantū diligit p̄ximum ⁊
econuerso. ita ꝙ non est ibi ordo. ḡ tantū gaudet de
bono p̄ximi quantum de suo bono. ḡ ille qui non est
martyr tantū gaudet de gloria martyris quantum si
ipsemet haberet illam gloriam. Si ḡ nō tantum gau-
det nō martyr quantū martyr. frustra ḡ laborat bo-
mo aggredi opa p̄fectōnis. cum tantum gaudeat il-
le qui non fecit quantū ille qui fecit. Item si tan-
tūdem diligit aliquis alium quantuꝫ semetipsum in
gloria. ḡ tantūdem diligit sibi p̄pinquos quantuꝫ re-
motos. tantūdem etiam diligit illos quos cōuertit
ad fidem quantū illos quos non cōuertit. Sed de il-
lis quos p̄uertit habet quis gaudiuꝫ accidentale qd̄
est aureola. ḡ similiter de his quos non cōuertit. ꝙ si
hoc est incōueniens dicere. inconueniens est ponere
ordinem charitatis in gloria p̄mutari. Sed p̄tra.
Augusti. de vera religio. Perfecta iusticia hec est vt
plus potiora. ⁊ minus minora diligamus. Si ergo ī
patria voluntas nostra ad p̄fectam iusticiam erit de-
ducta. videt̃ ꝙ ibi magis diliget maius bonum. si er-
go p̄ximus noster in patria melior est nobis. videt̃
ꝙ magis diligemus proximos nostros q̃ nosmetip-
sos. Item voluntas nostra p̄ omnia erit in patria
p̄formis voluntati diuine. sed mag' diligit deus me-
liorem. ergo videtur ꝙ charitas in beatis magis eos
faciat diligi qui sunt magis boni. ergo in patria non
attenditur ordo sm̄ ratōnem p̄prȷ̄ ⁊ alieni. p̄pinqui
⁊ remoti. Item in patria deus erit omnia in om̄i-
bus. ⁊ affectus beatoꝝ sic erit dilectiōe inebriat⁹ sm̄
ꝙ dicit Bern̄. in li. de diligendo deo. vt sui obliuisca-
tur. Si ḡ beati in patria in diligendo non attendūt
qd̄ suū est. sed qd̄ dei est. videt̃ ꝙ ordo charitat̃ n̄ ma-
neat in patria sm̄ ratōnem p̄prȷ̄ ⁊ alieni. nec dilectio
sui p̄ponderabit dilectōni p̄ximi. Item si homo
amaret se plus q̃ p̄ximū. ḡ magis sibi optaret bonū
q̃ p̄ximo. ⁊ magis delectaretur in bono p̄prio q̃ ali-
eno. sed vbi hoc est aliquo modo manet p̄prietas. nec
omnino est perfecta gaudiȷ̄ communitas. si ergo in
gloria erit p̄fecta communicatio gaudioꝝ. videt̃ ꝙ
nō maneat ibi ordo q̄ nō ē respectu diligēdoꝝ. R°. 53

ad p̄dictoꝝ intelligentiaꝫ est notãdũ ꝙ circa hanc questionẽ est duplex mod⁹ dicẽdi. Un⁹ est ꝙ in p̄ria saluat̃ ordo charitat̃ qui ẽ in via nõ tm̃ ꝑ ꝯparatõnem nr̃i ad deũ. s3 etiã ꝑ ꝯpatõez nr̃i ad p̄ximũ. Un̄ i omi statu siue glie siue vie plus hõ diligit seipꝫ ꝙ p̄ximũ suuꝫ. ⁊ plus circa seipm̃ afficit̃. deinde pl⁹ circa illos q̃ ei ꝯiuncti sunt ꝙ circa eos q̃ sunt min⁹ ꝯiuncti. Rõ aũt q̃ mouet h̃ ponere est. qꝛ hmõi ordo cõsonare vr̃ dictamini nãe. ꝑfectõni glie. rectitudini diuie iusticie. Nã cũ dictat ꝙ hõ plus se ꝙ alterũ diligat. Glia etiam ẽentialis mag⁹ respicit illũ in q̃ est ꝙ aliũ ei ꝯsileꝫ ⁊ ꝓpinquũ. Diuina etiã iusticia ordinat ꝙ pl⁹ de suis meritꝭ gaudeat hõ q̃ fecit ꝙ de alienis. Et sic ꝑ omnez modũ vr̃ ꝯueniẽs vt ordo charitat̃ q̃ est in via salue-
54 tur in patria. Ali⁹ aũt mod⁹ est h̃ dicẽdi ꝙ cũ duplex sit ordo charitat̃. Un⁹ q̃ respicit charitatẽ ẽm se. que quidẽ attendit̃ ẽm gradũ et diras boni. Alter q̃ attendit̃ rõne nature substrate. vtpote ille q̃ ẽ ẽm differentias ꝓpriĩ ⁊ alieni. ꝓpinq̃ ⁊ remoti. Un⁹ istoꝝ modoꝝ ordinũ. s. ille q̃ est charitat̃ ẽm se manet in p̄ria. ille eñ est charitati ẽentialis. Un̄ mag⁹ diligit hõ in p̄ria deũ ꝙ spm̃ creatũ. ⁊ spm̃ magis ꝙ corp⁹. Alius ṽo ordo q̃ attendit̃ rõne nãe substrate nõ manebit. ꝓ eo ꝙ nõ cõpetit illi statui. In statu nãq3 btitudinis ꝑfecta erit obia nature respectu glie. ꝑfecta ꝯformitas volũtatis nr̃e respectu diuie. ꝑfecta etiã redũdantia leticie cõis. Quia ꝑfecta erit obia nature respectu glie. cõformabit̃ tũc oino nã glorie. vt sic corpus efficiet̃ spũale ⁊ ꝑ omnia spũi obtꝑabit. Quis ẽm statum vie opteat spm̃ corpi cõdescendẽ. sic nã ꝑ oia cõformabit̃ ordini glorie ⁊ g̃re q̃ attendit̃ ẽm diras boni. Quis nũc g̃ra ꝯdescẽdat ipsi affectui naturali. Rursus. qꝛ ꝑfecta erit ꝯformitas voluntatis nr̃e respectu diuine. nõ mag⁹ diligem⁹ illud q̃d magis erit nobis ꝓpinquũ. s3 illud q̃d pl⁹ erit deo placitũ ⁊ acceptũ. Preterea. qꝛ erit ibi ꝑfecta affluẽtia cõis leticie. multiplicabit̃ gaudiũ hoĩs multiplicatiõe ꝑfecta. vt tãtũ gaudeat de bono vniuscuiusq3 p̄ximi quãtũ de suo. q̃d nõ posset eẽ nisi diligeret p̄ximum quãtũ semetipm̃. Et h̃ est q̃d dicit Ansel. in ꝓsol. cap. vlti. In illa ꝑfecta charitate innumerabiliũ angeloꝝ ⁊ hoĩm beatoꝝ. vbi null⁹ min⁹ aliũ ꝙ seipm̃ diligit. nõ aliter gaudebit quisq3 ꝓ singlis aliis ꝙ ꝓ seipõ. Quis autẽ istoꝝ duoꝝ modoꝝ sit rõnabilior difficile ẽ diffinire ꝙdiu sum⁹ in statu p̄ntis miserie. Si eñ velim⁹ iudicare ẽm ea q̃ in nobis sentim⁹. vix videbit̃ alicui credibile nec rõnale ꝙ aliq̃s oino diligat alteruꝫ ꝙtum seipm̃. vñ iudicabit p̄mũ modũ dicendi eẽ mag⁹ verum. Si q̃s ṽo velit mentẽ suã alti⁹ eleuare ad illud bonũ incoprehẽsibile q̃d nec ocul⁹ vidit. nec auris audiuit. nec in cor hoĩs ascẽdit. ⁊ ad illã maximã ciuiũ vnionẽ. mag⁹ rõnalem iudicabit sequentẽ modũ dicendi ẽm ꝙ manifeste dicit auctas Ansel. et Aug. in li. de vera relig. et Dyo. in li. de diui. no. Un̄ si velim⁹ loqui vt plures sustinebim⁹ p̄mũ modũ. Si ṽo velim⁹ loq̃ ⁊ sentire vt sapiẽtiores. sustinebim⁹ sequẽtẽ. Sustinẽtes g̃ hũc scd̃m modũ dicẽdi possum⁹ ad obiecta ꝑ ordinẽ r̃ndere. Ad illud q̃d p̄ obiicit̃ ꝙ gloria saluat ordinẽ nature institute. dicẽm ꝙ verũ est ꝙ
55 nãm saluat. ẽm ꝙ impꝑfectõez tollit ⁊ eliminat. ordo aũt qui attendit̃ respectu sui ⁊ p̄ximi deficit a ꝑfecta cõicatõne ⁊ vnitate ⁊ ꝯcordia affectõnis. Et ideo in ablatõe talis ordis nullũ fit nãe p̄iudiciũ. s3 poti⁹ de impꝑfectõne ducit̃ ad ꝯplementũ. Ad illud q̃d ob
56 iicit̃ ꝙ ordo ille ita cõpetit charitati sicut enigma fidei. dicẽm ꝙ falsum est. Enigma eñ competit ipi habitui fidei ẽm se inq̃tuꝫ est habitus virtutis dirigẽs ad voluntarie credendum ea que non vident̃. s3 ordo ille qui est respectu p̄ximi attribuit̃ ipsi charitati ratõne nature substrate. Ad illud quod obiicitur
57 ꝙ tunc tantũ gaudet homo de alio quantũ de seipso. dicẽm ꝙ illud est verũ ceteris paribus. Sed ad quantitatem gaudiĩ attendendũ est ꝙ duo ꝯcurrũt. videlicet virtus dilectõis que facit gaudere. ⁊ materia de qua gaudet. Quantũ est ex parte materie equaliter gaudebit quis in patria de bono p̄ximi ⁊ de bono suo si est equale. ⁊ magis si est mai⁹. s3 quantuꝫ est ex parte virtutis ꝑ quã gaudet. magis gaudebit q̃ maiorem charitatẽ habebit. Un̄ magis gaudebit petr⁹ de bono lini ꝙ linus de bono ꝓprio. vñ non sequit̃ ꝙ nõ martyr tãtũ gaudeat de bono martyris quantuꝫ ipse martyr. quia merito martyriĩ aucta est ei virtus gaudendi. ⁊ sic patꝫ ꝙ licet ex hoc ponat̃ cõitas gaudiĩ. nõ tñ tollit̃ ꝙ vn⁹ plus gaudeat de alio ꝙ alter.
58 Et ꝑ h̃ pꝫ vltimũ q̃d obiicit de p̄mio aureole. ⁊ ꝙ aliquis habeat gaudiũ speciale de alio hoc nõ erit rõne ordinis in diligendo ꝙ mag⁹ diligat illũ ꝙ alterũ. s3 hoc erit rõne cuiusdam decoris ⁊ glorie quam adeptus est merito opis excellentis. Si aũt aliã positõnem sustinere velim⁹. ad omnia obiecta r̃nderi potest breuiter ꝙ omnia intelligant̃ ceteris paribus. Un̄ q̃d dicit̃ ꝙ magis debem⁹ diligere maiora bona. hoc verum est quantũ est de rõne boni. s3 magis ꝓpinquitatis aliud exigit. Similiter q̃d dicit ꝙ ꝑfecte ꝯformãda est voluntas nr̃a voluntati diuine. dicẽm ꝙ veruꝫ est. s3 deus non diligit maiori affectu. s3 diligit ad maius. Un̄ ex hoc nõ sequit̃ ꝙ debeam⁹ magis diligere p̄ximos nr̃os meliores nobis ꝙ nosipsos. s3 ꝙ debemus eos ad mai⁹ diligere. Silr̃ q̃d dicit̃ ꝙ affect⁹ beatoꝝ erit inebriat⁹. hoc nõ est qꝛ nõ diligũt semetipsos. s3 qꝛ affectus eoꝝ nõ erit retardatus in dilectõne dei. Postremo q̃d dicit̃ de ꝯmunicatõne ꝑfecte leticie nõ cogit. qꝛ ꝑfecta leticia nõ excludit quin homo principaliter bonum suum diligat. s3 hoc facit q̃d diligendo bonum ꝓpriũ sic circa se afficiatur. vt circa alios non torpescat.

Distinctio. xxxii. de charitate quantum ad diuinam dilectõnem.

Remissis adiiciendũ est de dilectõne dei ⁊c̃. Supra egit mgr̃ de charitate ꝙtum ad diffinitõnez. ⁊ ꝙtũ ad diligibilium distinctõez. ⁊ ꝙtũ ad diligendi ordinẽ. ⁊ ꝙtum ad merẽti ꝑfectiõem. ⁊ etiaꝫ q̃tum ad duratõnem. In hac p̄te agit de eadem ꝑ comparatõez ad diuinã dilectõnez. Diuidit̃ aũt ista ps in tres ptes. In quaꝝ prima determinat de ipsa dilectõne dei. quid sit ipsa dei dilectio. In scd̃a ṽo determinat q̃s diligit. ibi. Cũ aũt dilectõ dei sit imutabilis ⁊ et̃na. In tercia ṽo determiat q̃s nõ diligit. ibi. de reprobis vo ꝙ ꝑpati nõ sit ad vitã eternã. Prima ⁊ vltima p̄te remanentib⁹ indiuisis. media ps diuidit̃ in tres ptes. In quaꝝ prima ꝓponit mgr̃ ꝙ de⁹ nõ omnia equaliter diligit. In scd̃a ṽo ondit ꝑ quãto dicat̃ vnõ diligẽ mag⁹ ꝙ alterũ. ibi. Cũ aũt dilectio dei imutabilis sit ⁊c̃. In tercia ṽo determinat q̃re vnũ ⁊ eũdẽ hoiez ẽm diuersa tp̃a dicat̃ diligere pl⁹ ⁊ minus. ibi. Si ṽo querat̃ de aliq̃ vno ⁊c̃. Subdiuisiones aũt p̄tiũ satis manifeste sunt in lr̃a.

Determinat quid sit ipsa dei dilectio. et q deus non omnia equaliter diligat. a

Di. xxxii.

Remissis adyciendū est de dilectōne dei q̄ ipse diligit nos. q̄ nō alia est q̄ illa q̄ diligim⁹ eum.

a

ᵃDilectio aūt dei diuia vsia est. eadēq3 dilectione pater et fili⁹ et spūssanct⁹ se diligunt et nos vt supra disseruim⁹. Cūq3 ei⁹ dilectio sit imutabilis et eterna. aliū tñ magis. aliū min⁹ diligit. Vñ aug. incōphēsibil' est dilectio dei atq3 imutabilis. q̄ deus in vnoq3 nr̄m amat qd fecit. sicut et odit qd fecim⁹. Miro g̃ et diuino mō etiam qñ odit diligit nos. Et hoc quidez in omib⁹ intelligi pōt. Quis g̃ digne pōt eloqui quantū diligat membra vnigeniti sui. et q̃to ampli⁹ vnigenitū ipsum. De ipō em̄ dictū est. Nihil odisti eoꝝ q̄ fecisti. Ex hys pcipit q de⁹ om̄s creaturas suas diligit. q2 scriptū est. nihil odisti eoꝝ q̄ fecisti. Et item. Vidit de⁹ cūcta que fecerat et erāt valde bona. Si om̄ia q̄ fecit bona sunt. et om̄e bonū diligit. om̄ia g̃ diligit q̄ fecit. et inter ea magis diligit rōnales creaturas. et de illis eas ampli⁹ que sunt membra vnigeniti sui. et multo magis ipsum vnigenitum.

Augusti. sup Joh.

Sap. xi.

Gen. i.

Ondit p quāto dicat vnū magis dilige q̄ alteꝝ. b.

Cum aūt dilectio dei imutabilis sit. et ideo nō intenditur vel remittit. si querit q̄ sit ratio dicti cū dicit magis vel min⁹ diligere hoc q̄ illud. et cū dicit de⁹ om̄ia diligere. dicim⁹ dilectōez dei sicut pacē exupare oēm sensum humanū. vt ad tante altitudinis intelligentiā vix aliquaten⁹ aspiret human⁹ sensus. Pōt tñ sane intelligi ea rōne dici om̄ia diligi a deo q̄ fecit. q2 om̄ia placent ei. omnia aprobat in q̄tum opa ei⁹ sunt. nec tūc vel prius vel ampli⁹ placuerūt ei cū facta sunt. s. anteq̄ fierent. imo ab eterno om̄ia placuerūt ei nō min⁹ q̄ postq̄ esse ceperūt. Qz xo rōnales creaturas. i. hoies vel angelos. alios magis. alios min⁹ diligere dicit. nō mutabilitatē charitatis ei⁹ significat. sed q alios ad maiora bona. alios ad minora dilexit. Alios ad meliores vsus. alios ad minus bonos. Om̄ia eniz bona nr̄a ex ei⁹ dilectōne nob pueniūt. Electoꝝ g̃ alios magis. alios min⁹ dilexit ab eterno. et diligit etiā nūc. q2 alys maiora. alysq3 minora ex dilectōne sua p̄parauit bona. alysq3 maiora et alijs minora bona pfert in tpe. Vñ magis vel min⁹ dicit hos vel alios diligere. Considerat em̄ duob⁹ modis dilectio dei. s̄m essentiā. et s̄m efficientiā. Nō recipit magis vel min⁹ s̄m essentiā s̄ tm̄ s̄m efficientiā. vt magis dilecti dicant quib⁹ ex dilectōne ab eterno maius bonū p̄parauit et in tpe tribuit. et min⁹ dilecti q̄bus nō tantū. Inde etiā est q aliq qñ puertunt et iustificant dicunt tunc incipe diligi a deo. non q de⁹ noua dilectōne queq3 possit diligē. imo sempiterna dilectōe dilexit ante mundi constitutōnem quoscunq3 dilexit. Sz tūc dicunt incipe diligi ab eo. cū eterne dei dilectionis sortiunt effectū. s. grām vel gliam. Vñ Augusti.

Phil. iiij.

Et q̄ sensu oīa q̄ fecit deus diligere dicat.

Quō alios magis alios min⁹ diligere dicit.

Duob⁹ modis inspicienda est dilectio dei.

Eph. i.

Aug. de trini.

Dubitatur hic de situ hui⁹ ptis. Cū em̄ agat de dilectōe dei spectet ad primum libꝝ. vi q tractat⁹ iste male ib tercio situet. Qz si tu dicas q hoc mag fa- cit q2 eadem est dilectio q̄ nos diligimus deū et qua diligit nos. tūc obi q tota ista ps q̄ ē de charitate male situet. Si em̄ charitas nō est habit⁹ virtutis s̄ potius donū increatū qd est spūssanctus. videt q de ipsa nō dz determinari inter alias v̄tutes. R⁹. dōm q ordo situatōnis istius capituli attendit s̄m opinionez mgr̄i. q̄ posuit sicut infra tāgit q eadē est dilectio qua de⁹ diligit nos et qua nos diligimus deū. Et si tu obijcias q tūc nō determinare debuit de charitate inter alias virtutes. R⁹ p ipso. q hoc non fecit q2 charitas sit species virtut. sed quia charitas est radix omniū virtutum. In dono em̄ amoris qd est spūssanct⁹ ceteri virtutū habitus donant. Pōt et aliter dici q hic p accidens introducit illud capitulū. Quia em̄ dilectio dei est exemplar nostre dilectōis. ideo ad maiorem euidentiam introducit hic tractatus de ipsa. vel certe vt assignet hic differentia dilectionis diuine ad dilectōes nostram siue p̄cedentia. q2 cuz dilectio nr̄a sit affectio ordinata. dilectio di nō est nisi diuina suba vel vsia.

a Dilectio autē dei diuia vsia est. Cōtra. Si dilectio dei ē diuina suba vel essentia. g̃ vi q deū diligere ē deum esse. cum g̃ deus nō sit aliud a se. videt q nec aliud a se diligat. Item de⁹ incipit aliquem diligere. g̃ si dilectio ei⁹ ē ei⁹ eēntia. vi q de⁹ incipiat eē. Itē nullū eternū ē tpale. et nullū tpale ē eternū. s̄ dilectō dei q̄ diligit viros iustos est tpalis. dei dilectio est eterna. g̃ dei dilectō nō ē diuia sba. R⁹. ad h̄ et p̄silia breuit ē dō. q duplr ē loqui de dilectōe dei. aut a pte p̄ncipalis significati. aut a pte ꝯnotati. Si loquamur de ipsa q̄tuz ad pncipale

b Absit vt deus tpaliter aliquē diligat q̄si noua dilectione q̄ in ipso añ nō erat. apud quē nec p̄terita trāsierunt. ⁊ futura iam facta sunt. Itaq₃ oīs sctōs suos añ mūdi ꝯstitutōez dilexit sicut p̄destinauit. Sȝ cum ꝯuertunṫ ⁊ inueniūt illū. tūc incipe ab eo diligi dicūtur. vt eo modo dicaṫ q̄ pōt humano affectu capi qd̄ dicit. Sic etiā cum iratus malis dicit. ⁊ placidus bonis. illi mutanṫ ⁊ nō ipse. vt lux infirmis oculis aspera. firmis lenis est. ipsoꝝ scȝ mutatōne nō sua. Ita cū aliquis p iustificatōez incipit esse amicus dei. ipe mutatur non deus.

b

Ro. viij.

Determinat quare vnū ⁊ eundē hoīem dicit deus magis vel min⁹ diligere vno tempe q̄₃ alio. c

Si vo querit de aliquo vtruȝ magis diligatur a deo vno tempe q̄₃ alio. distinguenda est dilectōnis intelligentia. Si eñ referaṫ ad dilectōnis effectū. ꝯcessibile est. Si vo ad dilectōnis essentiā. inficiabile est.

Determinat q̄s nō diligit deus. d

De reprobis vo qui prepati nō sunt ad vitam sed ad mortē. si queriṫ vtrū debeat ꝯcedi deus ab eterno dilexit eos. Dicim⁹ de electis solis simplr̄ hoc esse cōcedendū. q deus ab eterno eos dilexit. q̄s ad iusticiā ⁊ coronā prepauit. e De nō electis vo simplr̄ est ꝯcedendum q eos odio habuit. i. reprobauit. Sicut legitur Jacob dilexi. Esau odio habui. Sȝ nō est simplr̄ dicendū q dilexit ne p̄destinati intelliganṫ. s cum adiectōne dilexit eos in q̄tum opus eius futuri erant. id ē quos ⁊ quales facturus eos erat.

c

Malach. j.

significatū sic est dei essentia. ⁊ est quid eternū. nec est aliud q̄₃ deus. Si vo loquamur q̄tum ad ꝯnotatuȝ. sic ꝯnotat quid tempale. ⁊ hȝ respectū ad extrinsecus qd̄ est a deo diuersuȝ. ⁊ qd̄ nō est dei suba. s cau⁹ dei suba ē cā. ⁊ q̄tum ad hoc currūt illa tria obiecta. ⁊ sic pȝ rūsio ad oīa. b Absit vt de⁹ tpaliter ⁊c. videṫ hoc falsum. Aliquis eñ qui nō est mal⁹ incipit esse bon⁹. s deus malos odit ⁊ bonos diligit. g cū iste desinat esse malus in tpe. ⁊ incipiat esse bon⁹. videṫ q deus ipsum tpaliter desinat odire ⁊ incipiat ipm diligere. Item in deo idem est velle qd̄ facere. sicut dicit Aug⁹. ⁊ in li. j. habitū fuit. ergo idem est velle alicui bonum ⁊ facere ei bonū. s deus tpaliter alicui bonuȝ facit. ergo videṫ q tēpaliter ei bonuȝ velit. g temporaliter diligit. Rº. dōm q est dilectō electōnis. et dilectio approbatiōis. Prima ē eterna sicut ⁊ voluntas dei. Scda vo ratione ꝯnotati pōt eē ex tpe. Et de prima itelligit Aug⁹. ipse aūt opponit de scda. Vel aliter. hoc qd̄ est tēpaliṫ pōt referri ad verbuȝ diligēdi rōne act⁹ pncipalis. vel rōne ꝯnotati. Si rōne act⁹ pncipalis sic est falsum. Hoc eñ est act⁹ diuine volūtatis q̄ ē eternus. Et h̄ nō intelligit Aug. sicut pȝ p literā sequentē. Aūt eñ sic. vt deus tpaliṫ aliquez diligat q̄si noua dilectōne q̄ in ipo añ nō erat. Si aūt intelligaṫ q̄tum ad ꝯnotatum. sic ꝯcedi pōt q deus tempaliter aliquē diligit. ⁊ in hoc sensu opponit. c De nō electis vo est simpliciter ꝯcedendū q eos odio habuit ⁊c. Contra. q₂ oēm hominem quē deus dilexit in tempe. ab eterno dilexit. cum dilectio dei sit cā oīs boni. s multi p̄sciti sunt qui hñt p̄ntem iusticiā ⁊ grām quā eis de⁹ ab eterno p̄parauit ⁊ dare disposuit. g videṫ q ab eterno eos dilexerit. Juxta hoc queriṫ vtrū deus magis diligat petōrez p̄destinatū q̄₃ iustū p̄scitum. Et q magis petōrez p̄destinatū videṫ. qm̄ sapiētis est magis ꝯsiderare finez ⁊ exitum rei q̄₃ initiū vel pgressum. s de⁹ istū peccatorē q̄ tñ ē p̄destinat⁹ scit ipsum futurū amicū suū finaliter. alium vo minime. g magis diligit eum. Preterea isti vult dare eternam beatitudinē ⁊ ꝯponit qd̄ est summū bonum. alij vo nō. g magis diligit peccatorē p̄destinatū q̄₃ iustum p̄scitum. Sed ꝯtra hoc est q₂ iste peccator est magis deo dissimilis q̄₃ iustus. g min⁹ est amabilis. Item iste magis diligit deum. g magis a deo diligitur. cū deus magis diligat diligentes se. Rº. dōm q sicut tactum est prius. est dilectio approbatōis. ⁊ est dilectio electōnis. Dilectio approbatōnis cum sit tempalis respicit statum p̄sentem. Dilectio autez p̄electōnis cum sit eterna respicit illum statum in quo homo debet eternaliter pmanere. ⁊ qm̄ reprobi et si boni sint nō tñ finaliter dicunṫ pmanere in bono. ideo nō vult magister q a deo eternaliter diliganṫ. nisi verbum diligendi a ratione ꝯpria distrahaṫ. Vñ magister bene ꝯcedit cum determinatōne. sine vo determinatōne dicit eam nō esse ꝯcedendam. quia eius intellectus falsitati appropinquat. Et p hoc patet responsio ad illud qd̄ querebaṫ ꝯsequenter. quia q̄tum ad dilectōnem tempalem que respicit statum p̄sentis iusticie magis dilig deus iustū p̄scitum. q̄tum vo ad aliū modum diligendi magis diligit peccatorem p̄destinatuȝ. si tamen est dicere ibi magis. Vel si queras simpliciter loquendo quem magis diligit. Rñdendum est q simplr̄ magis diligit eum quem predestinat q̄₃ eum quem reprobat. quia nō est questio de homine q̄tum ad qualitatem culpe. s q̄tum ad ordinem nature respectu gratie et glorie.

D intelligentiā hui⁹ partis possunt hic quer[i] sex dubitabilia de dilectione diuina. Primum est vtrū de⁹ dilexerit creaturas eternaliter. Scdm est vtrū diligat oīes creaturas vniuersaliter. Terciū vtrum oīs diligat equaliter. Quartum est vtrū magis diligat hoiem q̄ angelū. Quintum est vtrū magis dilexerit genus humanū q̄ christum. Sextum ꝛ vltimū vtrum magis Johannez q̄ Petrum.

Questio.j. a

Vtruz deus dilexerit creaturas eternaliter. Et q̄ sic videt̃ Eph.j. Elegit nos ante mūdi ↄstitutiōez vt essemus sancti ꝛ immaculati in ipso. s nemo eligit nisi qd diligit. si g̃ ab eterno ante mūdi ↄstitutiōez nos elegit. videt̃ q̄ ab eterno nos dilexit. Item Aug. xj. de trini. Absit vt deus aliquid tpaliter diligat. Si g̃ qd diligit. diligit aut tpaliter aut eternaliter. et nō tempaliter ↄstat. g̃ qd diligit. diligit eternalr̃. Itē mgr̃ dicit in litera q̄ dilectio est vsia sue substantia. Si g̃ substantia dei nō pōt nō esse eterna. videtur q̄ dilectio dei silr̃ eterna sit. g̃ quicqd diligit. eternaliter diligit. Item aut dilectio dei p̄cedit ipsas res. aut sequit̃. Si p̄cedit. g̃ ante fuit q̄ res essent. g̃ deus dilexit res ante eaꝝ ꝓductiōnem. g̃ non ex tpe sed ab eterno. Si sequit̃. g̃ videt̃ q̄ dilectio dei causetur ab ipsis rebus. q̄ si hoc est incouueniens. restat q̄ de⁹ ea que diligit. diligat eternaliter. Item si deus de nō potente efficeret̃ potens. ꝛ de nō sapiente sapiēs. immutatus esset ꝛ impfect⁹. g̃ pari ratōne si de nō amāte fieret amans. cuz amor respiciat qd intra est. cēt i eo mutatio et imꝑfectio. q̄ si hoc est impossibile. necesse est deū ea q̄ diligit. eternalr̃ diligere. Sz contra. Dilectio est amor boni. s bonū ꝛ ens ↄuertunt̃. g̃ qd nō est ens nō est amabile. g̃ si res anteq̄ ꝓducerent̃ nō fuerūt. videt̃ q̄ anteq̄ ꝓducerent̃ a deo non diligerent̃. Item amor ē copula amātis ꝛ amati. s si copula est. necesse est eē extrema. g̃ impossibile ē q̄ deus creaturā diligat quousq̧ creatura hēat actualem exñtiam. s hoc est solū ex tpe. g̃ videt̃ q̄ de⁹ nō dilexerit creaturā aliquā eternaliter. Item de⁹ nō dicit̃ aliquē diligere affectu. g̃ si diligit hoc est q: diligat effectu. sz effect⁹ diuine bonitatis est solū ex tpe. g̃ deus neminē diligit nisi tempaliter. Item dilectio dei est cā sufficiens ꝛ ꝑxima et immediata boni creati. s posita causa efficiente ꝑxima et immediata ꝛ sufficiente ponit̃ effectus. g̃ si res create soluz sunt ex tempe. videt̃ q̄ de⁹ solūmō diligat eas tempalr̃. Item si de⁹ diligit creaturas. aut diligit fruēs aut vtens. Sz ↄstat q̄ nō diligit fruēs. qm̄ nō est creatura fruendū sic in ꝑ li. ostēsum fuit. cū illud q̄ fruenduz est sit summū bonū. Restat g̃ q̄ si creaturā diligat. q̄ diligat vt vtens. s ↄstat q̄ nō ↄuenit vti nisi eo qd ē actu. g̃ nunq̄ de⁹ diligit creaturā nisi actu entē. nō g̃ diligit aliquā creaturā eternalr̃. R̄. dō. q̄ quedā vba dicunt̃ de deo respectu creature q̄ ↄnotant effectū in actu sic verbū creādi. Quedā q̄ ↄnotāt effectū in habitu sic vocabulū p̄destinādi. Quedā q̄ indifferenter vtroq̧ mō. sicut vocabulū diligēdi. Dicit̃ em̄ de⁹ aliquē diligē. vel q: actu coicat ei bonum. vel q: ꝓponit coicare. Et qm̄ coicatio ē effect⁹ in tempe. ꝓpositū vo coicandi ē ab eterno. hinc ē q̄ diligē de deo aliqñ dr̃ eternalr̃. aliqñ dr̃ tpalr̃. Vñ hn̄ ↄcedi pōt q̄ creature nō solū tpaliter s etiā eternalr̃ a deo diligant̃. sic rōes ad primā ꝑtē inducte ostēdūt. Verūtñ illa rō quā adducit q̄si ꝑ silr̃ de potētia ꝛ sapia nō valet. qm̄ nō est silr̃. Posse em̄ ꝛ scire q̄tuz ē de vi vocabuli ñ ita connotat effectū in actu sm̄ q̄ diligē. Nā verbū diligendi impositū ē ab ipa libtate affectōnis sepam alteri coicant̃. Ad illd vo qd obr̃ ꝑ in ↄtrariū q̄ bonuz ꝛ ens ↄuertunt̃. dō q̄ verū est de bono in actu ꝛ ente in actu. Sz cū dr̃ q̄ dilectio solūmō ē boni. dō q̄ ñ est verū solūmō de bono qd est in actu s etiā de bono qd est in cā. Sicut em̄ ad cognitiōez sufficit veritas rei in sua cā. sic ad diligenduz sufficit bonitas sm̄ q̄ res hz esse in suo pn̄t⁹ ꝓducēte. etiā anteq̄ exteri⁹ ꝓducat̃. Vñ artifex nō solūmō diligit bonū qd fecit. s etiam bonuz qd ꝓponit ꝛ disponit facē. Ad illud qd obr̃ q̄ amor est copula amant̃ ꝛ amati. dōm q̄ illd ē verū sm̄ q̄ amor est quedā affectio ꝛ vinclm amicicie q̄ aliqui adinuicē colligant̃. s h̄ mō nō accipit̃ in ꝓposito. cum dr̃ q̄ de⁹ diligit creaturā. dilectio ei dei est ei⁹ esia. nō affectio aliq̄ vnitiua. sicut dicit mgr̃ in lr̃a. ꝛ ideo nō cogit illa rō. Ad illd qd obr̃ q̄ deus nō dr̃ diligē affectu s effectu. dōm q̄ diligē effectu pt esse duplr̃. sm̄ q̄ effect⁹ pōt duplr̃ cōnotari. actu vel habitu. ꝛ q: res est habitu ꝛ in potentia anteq̄ sit in actu. hinc est q̄ dilectio dei q̄ ↄnotat effectuz in habitu pōt esse añ ꝓductiōez ipaꝝ reꝝ. ꝛ ꝓpterea ex h̄ nō hr̃. si deus dr̃ diligē effectu. q̄ tūc solū incipiat diligē qñ effect⁹ i esse ꝓducit̃. Ad illd qd obr̃ q̄ dilectio dei est cā sufficiens ꝑxima ꝛ imediata boni creati. dōm q̄ verū est. s quēadmodū diuina volūtas dr̃ cā immediata q: nō interuenit alia cā. nō tñ q̄ sp̄ ponat effectū. s solū ꝑ tpe ꝑ q̄ vult sicut ab eterno voluit. s statim fecit cū venit tps ꝑ q̄ voluit. sic etiā in ipsa dilectōne dei intelligi oportet. Ad illud qd obr̃ q̄ si diligit. aut vt fruēs. aut vt vtens. dōm q̄ dilectō dī vna est q̄ diligit se. ꝛ q̄ diligit creaturā. ꝛ hec quidē relata ad ipm deū est fruitio. ↄpata vo ad ipsam creaturaz est vsus. cū g̃ dicit q̄ nō ↄuenit vti nisi eo qd ē. dōm q̄ si vsus accipiat̃ ꝑ exteriori actōne verū est. s si accipit̃ ꝑ interiori ꝛ habituali ordinatōne in finē alicui⁹ effect⁹ ꝓducendi sic nō hz veritatez. q: efficiens longe añ refert ad finē illud qd intendit facere q̄ etiam ꝓducat in re.

Questio.ij. b

Vtrum deus oēs diligat generaliter. Et q̄ sic videt̃. Sap.xj. diligis oia dn̄e. ꝛ nihil odisti eoꝝ que fecisti. Nihil hoc expressius dici pt. Itē gen.j. Vidit deus cūcta q̄ fecerat ꝛ erāt valde bona. s sūmū bonū ñ pt ñ diligē bōa. g̃ ds diligit oēz creaturā. Itē oē qd factū est a deo factū ē. de⁹ aūt nihil facit nisi volēs. sed velle bonū h̄ est amare. g̃ nihil ꝓcedit a deo qd non amet̃ ab ipo. si g̃ oia a deo exeūt. vr̃ q̄ oia a deo diligant̃. Itē amor ē donū in quo oia alia donant̃. sz nullū creatū est qd nō suscipiat influētiā diuine liberalitatis. Si g̃ hmōi influētie cōicatio nō est nisi mediāte dilectōe. vr̃ q̄ dilectio dei sit respectu ois creature. Itē oia exoptāt sūmū bonū sm̄ q̄ dicit boetius ꝛ dionisi⁹. sed tūc dicit̃ de⁹ diligere creaturā aliquā quādo ad se ↄuertit illā ꝑ dilectōem. magis em̄ dicit̃ diligere effectu q̄ affectu. g̃ videt̃ q̄ dilectio dei se extēdat ad oē creatū. Sed ↄ. cū deus sit summa charitas. oē qd diligit. ex charitate diligit. sed ex charitate nō sūt diligēda nisi tria diligibiliū genera. vicz deus. spūs rōnalis. ꝛ corp⁹ hūanū. sm̄ q̄ dicit Augu. g̃ non videt̃ q̄ deus diligat oēm creaturaz. Item amor sicut dicit hug. de sācto vict. trāsformat amā

tem in amatū. ꝛ quāto pfectior est amor. tāto magis conformat vnū alteri. cū ḡ amor dei sit pfectissim⁹. nihil diligit nisi qđ est ei conformabile ꝑ se. hoc autē non est nisi creatura rōnalis. que facta est ad imaginem suā. ḡ videt̄ ꝙ deus non diligat oēm creaturaʒ sed solū rōnalem. Itē videt̄ ꝙ non oēm rōnalem diligat. quia quidā sunt reprobi ꝛ quidā electi. q̄daʒ boni ꝛ quidam mali. sed impios ꝛ reprobos non diligit ꝟm ꝙ scribit̄ Mal. j. Jacob dilexi. esau āt odio habui. Et sap. xiiij. Similit̄ abhominabilis est đo impius ꝛ impietas eius. si ḡ deus non diligit impietatem. videt̄ ꝙ non diligat impios. non ḡ diligit oēs ꝛ singulos. Item dilectio est ratio electiōis. ḡ illos solū diligit deus quos ab eterno elegit. sed nō elegit oēs indifferēter. ḡ non dilexit oēs generaliter. Itē diligē ē velle bonū. ḡ illos tm̄ diligit quibus vult bonum. sed cuicunqꝫ vult bonū facit bonū. ḡ illos tm̄ diligit deus quibus bona facit. sed dānatis facit multa mala. ḡ videt̄ ꝙ potius eos odiat ꝙ̄ diligat. non ḡ diligit generaliter oēm creaturā.

11 Rꝫ. ad huius intelligētiā q̄ōis est notādū ꝙ deus non dicit̄ creaturā diligere rōne affectōis sed rōne cōicatōis alicui⁹ boni. ita ꝙ dilectio dei potius dicat̄ esse dilectio effect⁹ ꝙ̄ affectus. Cōmunicatio aūt diuine bonitatis attēdit̄ in duplici genere effectus. videlicet in effectibus nãe. ꝛ effectibus gratie. Effectus nãe oībus est cōis. effectus vero gratie non. hinc est ꝙ dilectio dei q̄tū ad effectū nãe ē oib⁹ cōis ꝛ general. ꝛ ꝟm hāc dicit̄ diligere oēm creaturā. Q̄tum ad effectū gratie ē spālis. ꝛ q̄tū ad istū quosdā diligit. quosdā odit. quia q̄dam habēt in se affectū gr̄e. quidā defectū culpe ꝛ pene. Rōnes ḡ oēs que inducunt̄ ad pͥmā ꝑtem ꝛ ꝓbant deū oēm creaturā diligere. quia ꝓbant de dilectione cōi que attēditur q̄tum ad cōicatōeʒ boni generalis. vtpote nãlis bonitatis. verū concludūt. ꝛ iō concedēde sunt.

12 Ad illud quod primo obijcit̄ in ꝯ̄triū ꝙ deus oia que diligit. ex charitate diligit. dōm ꝙ hoc dupliciter pt̄ intelligi. Aut ita ꝙ hec ꝓpositio ex dicat habitudinē principij motiui ꝛ ꝓductiui respectu effect⁹ creati. ꝛ sic oia que diligit. ex charitate diligit. charitas eñ dei pͥncipiū est oīm effectuū quos ꝓducit. Aut ita ꝙ non solū dicat habitudinē principij ꝓducentis. verūetiā exemplaris representantis. ꝛ sic solū illos ex charitate diligit quibus cōicat charitateʒ creatā. cuius illa suprema charitas est exemplar. Nam charitas increata est exemplar charitatꝭ create sb̄ rōne charitatis. alioꝝ vero non est exemplar sb̄ hac rōne. Cū ḡ dicit̄ ꝙ solū tria sunt diligēda ex charitate. hoc non dicit̄ ꝟm ꝙ ex solū dicat habitudineʒ pͥncipij mouētis ꝛ impantis. sed ꝓut dicat habitudinem formalis ꝛ eliciētis. ꝛ sic nō potest ꝯcludi ꝙ de⁹ non diligat oēm creaturā scipo qui est charitas summa ex q̄ oīa bona creata ꝓcedūt.

13 Ad illđ qđ obꝫ ꝙ amor trāsformat amātem in amatū. dōm ꝙ illud verum est de amore affectōis qui facit in alterū tēdere. sed amor diuinus nō est amor affectōis inclinās ad alteꝝ. sed poti⁹ alia inclinās ꝛ trahēs ad scipm̄. Vñ amor diuinus potius trāsformat ꝛ conformat amata ipsi amanti ꝙ̄ ecōuerso. Scđm āt ꝙ duplex est cōformatio ipaꝝ rerum ad deū. videlicet ꝟm similitudinem vestigij. ꝛ ꝟm similitudinē expressam q̄ est ratō imaginis. sic dilectio dei pt̄ dupliciter accipi vt predictum fuit. videlicet generaliter. ꝛ sic nō ꝯnotat ibi nisi quādam generalem assimilatōem. Et spāliter. ꝛ sic cōnotat quādam expressā vnitionē. Et ideo pͥma dilectio est respectu ois creature. Scđa vero non est nisi eius creature cui deus cōicat charitateʒ. ita ꝙ ꝑ charitatem illā adheret deo vnione ꝓxima. vt sic ꝑ charitatem in deo maneat ꝛ deus in eo.

14 Ad tria vero sequentia q̄ opponūtur quibus ostēdit̄ ꝙ deus nō diligit malos. vnica ē rñsio. q2 ꝓcedūt de dilectōe spāli nō đ gn̄ali. Et q̄tū ad illā dilectōeʒ spāleʒ verū est ꝙ deus non diligit malos ꝛ reprobos. immo potius odit. quia non habēt in se gr̄am sed culpā. q̄tum vero ad naturam non odit sed diligit. quia solem suum super bonos ꝛ malos oriri facit. ꝛ ꝑ hoc patꝫ ad tria vltima respōsio.

Questio. iij.

Utrū deus diligat oēs eq̄liter. Et ꝙ sic videt̄. Sap. vj. Pusillū ꝛ magnū ipe fecit. et equaliter est ei cura de oibus. sed eo mō diligit quo mō est ei cura. ḡ videtur ꝙ oēs equaliter diligat. Iteꝫ ꝟm ꝙ dicit phs. primū vno mō se habet ad oia. sed deū diligere creaturam hoc est deū aliquo mō ad creaturā se habere. ḡ si vniformiter se habet ad oia. vniformiter ꝛ equaliter se habet ad eā. non ḡ diligit vnā magis ꝙ̄ aliaꝫ.

Item eadē dilectōe qua pater diligit filiuꝫ. diligit creaturā. sed dilectō qua pater diligit filiū est dilectō ꝓxima. ḡ oēm creaturā diligit dilectōe sūma. Si ḡ in summo nō est ponere magis ꝛ minus sed soluꝫ equale. videt̄ ꝙ oēm creaturā diligat equalit̄. Itē sicut deus cognoscit creaturas ita diligit. sꝫ oēs creaturas cognoscit equaliter non magis vnā ꝙ̄ alterā. ḡ oēs diligit equaliter. Item sicut limpiditas cognitōis facit ad eius nobilitatē. sic magnitudo dilectionis facit ad eius ꝯmendatōem. sed quia cognitō dei est nobilissima. oēm creaturā limpidissime cognoscit. ḡ simpliciter cū dilectio dei sit excellētissima. oēꝫ creaturā maxime diligit. ḡ si in maximo non est ponere magis ꝛ minus. videtur ꝙ equaliter amet cuncta que diligit. Sed ꝯ̄. Aug. dicit ꝛ habet̄ in litera Quis digne exp̄mat quātum deus diligat membra vnigeniti filij sui. ꝛ quāto amplius ipm̄ vnigenituꝫ. si ḡ amplius diligit vnigenituꝫ ꝙ̄ ipius mēbra. videtur ꝙ non oīa equaliter diligat. Iteꝫ deus diligit bonum quia bonū. ḡ magis bonū magis diligit. sed non oīa sunt equaliter bona. ḡ non oīa sunt a deo eq̄liter dilecta. Item charitas nostra est ordinata. si ḡ ordo est de eius complemēto. videt̄ multo fort⁹ ꝙ charitatis sūme ꝛ increate sit res diligē ordinate. cū illa sit exemplar charitatis create. si ḡ de⁹ diligit res ordinate. videt̄ ꝙ non equaliter. Item ꝟm ꝙ de⁹ diligit ꝟm hoc dona sua distribuit. sed non oibus eq̄liter dona sua distribuit. ḡ non oēs equaliter diligit.

Item si equaliter oēs diligeret. equaliter oibus ꝓpicius esset. sed non equaliter oibus ꝓpiciat̄. immo cui vult miseret̄. ꝛ quē vult indurat. ḡ non equaliter diligit oēs creaturas.

15 Rꝫ. dōm ꝙ de dilectione dei est loqui dupliciter. videlicet ꝟm essētiam ꝛ ꝟm efficaciam. siue ꝟm actum essētialem ꝛ ꝟm effectum cōsequētem. Si loquamur đ dilectōe quātum ad essētiam siue q̄tū ad actum essētialem. sic non tm̄ equali dilectione diligit oia. immo tm̄ vno ꝛ eodem actu simplici ꝛ indiuisibili. nullo variato. nullo multiplicato. que quidem est diuina vsia. diligit se ꝛ oia alia. Si vero loquamur de dilectōe q̄tum ad efficaciam

siue q̃tum ad effectū ꝯsequētem. sic enim effectus ab ip̄a dilectione dei ꝓcedentes sint ordinati ꝛ sese exce dentes. Ad ꝙ est ꝙ deus non oēs creaturas diligat eq̄ inequaliter potest dici ꝛ quasi in idem redit. ꝙ cum diligere idem sit quod velle bonū. equalitas dilectōnis potest attēdi dupliciter. Aut ex ꝑte actus volendi. aut ex ꝑte voliti boni. Si ex ꝑte actus volendi. sic oia diligit equaliter. quia non magis intēse vult de⁹ bonū alicui rei vel alteri. immo ip̄o sūmo amore suo vult bonum cuicū q̄ vult. Si aūt ex ꝑte boni voliti. sic cū magis bonum velit vni q̄ alteri. non est dicere ꝙ oīa diligat equaliter. sed quedā maxime. quedā vero minime. sm ꝙ vult ꝯmunicare alicui puūz bonum. vel magnū. vel maximū. Et qm̄ sm istā viā ꝓcedūt rōnes ostēdentes ꝙ deus non diligat omnia equaliter sicut aspicienti patet. ideo sunt concedēde. Veruntamen illa ratio q̄ supra est ex ordine charitatis nāc non v3. quia dilectio nostra diuersis motib⁹ mutetur circa diuersa diligibilia qui possunt esse intēsi ꝛ remissi. non sic aūt est ex ꝑte dei. Ad illud vo qd̄ 16 obijcit de Sap. vj. Qz equaliter est ei cura de oib⁹. dōm ꝙ equalitas illa non excludit ordinitatem boni cōicatōem. sed excludit ꝑsonaꝝ acceptōem. que q̄dē est inequalitas non solū deficiens ab vnitate equalitatis. verum etiā a pulchritudine ordinis. ꝛ ideo reprehensibilis est. nec habet in deo reperiri. Ad illd̄ qd̄ 17 obijcit ꝙ ꝑma causa vno mō se habet ad omnia. dōm ꝙ illud verū est q̄tum ad id quod est ex ꝑte dei. sed tamen creature sicut ip̄e dicit non vniformiter se habent ad ip̄m. ꝛ qm̄ diligere dei non tm̄ dicit quod est ex ꝑte ip̄ius. sed etiaz effectū creatum. hinc est ꝙ rōne illius ꝑt attendi inequalitas. Ad illud qd̄ obij 18 citur ꝙ eadem dilectione diligit deus filium suuz et creaturam. dōm ꝙ q̄uis dilectio sit eadem q̄tuz ad rōnē ꝑncipalis significati. tamen ꝯnotatuz est aliud ꝛ aliud. Nā cū dicit ꝙ diligit filiū. non ꝯnotat ibi aliquod bonum creatū. immo ꝯnotat cōicatio boni summi ꝛ infiniti. Cum vero dicit ꝙ diligit creaturā. ꝯnotatur cōicatio boni creati ꝛ finiti. ꝛ ex hac ꝑte dicituz est ꝙ inequalitas ꝑt attendi. Ad illud quod obij 19 citur ꝙ sicut cognoscit sic diligit. dōm ꝙ si diligere accipiat ꝓ ip̄o actu diligendi sic h3 veritatē. quia idem est deo diligere ꝛ cognoscere. Si vero ꝓ ꝯnotato effectu. sic non habet veritatez. quia cognoscere nō ꝯnotat effectum sicut diligere. ꝛ ideo non ꝑt attendi gradus ꝛ ordo in cognitōe dei rōne ꝯnotati. sm ꝙ in di 20 lectōe. Ad illud qd̄ obijcit ꝙ de ꝑfectōe ꝛ nobilitate dilectōis est magnitudo siue immēsitas. sicut de ꝑfectione cognitōis est ip̄a limpiditas. dōm ꝙ verū est q̄ātuz est ex ꝑte ip̄ius actus diligendi. Vn̄ vnūquēq̄ diligit de⁹ dilectōe ꝑmaxima. nec magis delectatur deus in dilectione vnius q̄ in dilectōe alteri⁹ De⁹ eñ in diligendo seip̄m ꝛ seip̄o fruēdo diligit cetera. ita ꝙ oīa diligendo seip̄o fruit ꝛ summe in se ip̄o delectat. hac tamen dilectōe maxima ꝛ sūma q̄busdam cōicat magis bona. quibusdā minora. Vnde sicut dilectio dei in se est fruitio. ip̄a tamen relata ad creaturam ꝑt dici vsus rōne ꝯnotati. sic q̄uis in se sit summa. rōne tamē effectus ꝯnotati ꝯuenit dici aliquid plus aliqd̄ min⁹ ab eo diligi.

Questio .iij. d

Utrum deus magis diligat hoīem q̄ angelū. an econuerso: Et ꝙ magis angelū videt. quia vnūq̄dq̄ aliquis ē deo amabilior quāto est ip̄i similior. Sꝫ natura angelica est deo similior q̄ humana. vt ꝙ ab eo sit magis dilecta. Item maior dilectio ꝛ minor attēditur sm maiorem ꝛ minorē cōicatōem diuine liberalitat. sꝫ deus ꝓ vno solo motu angelū glorificauit quod nō facit hoibus. ḡ extitit eis liberalior q̄ nobis. ḡ mag diligit genus angelicum q̄ humanū. Item angeli magis diligunt deū q̄ nos. ꝓ eo ꝙ nullam habēt retardatōem qua ꝑpediātur ne totaliter possint tendere in deum. ḡ si deus magis diligit se diligentes. videtur ꝙ magis diligat angelos q̄ hoies. Item angeli sint mediatores inter nos ꝛ deū. sm ꝙ vult Aug viij. de ci. dei. sed mediū magis vnit extremo. ꝛ ei est familiarius q̄ vnum extremum respectu alterius ḡ videt ꝙ deus magis diligat angelos q̄ hoies. Sꝫ contra. hebre. j. Nusq̄ angelos apprehendit semen abrae. sed illud fuit potissimum signū dilectōis ꝛ familiaritatis diuine ꝙ assumeret naturaz creatam in vnitatem ꝑsone sue. ḡ videt ꝙ magis dilexerit nām hūanam q̄ angelicam. Item Job. xv. Maiorem charitatem nemo habet ꝛc. sed deus posuit animam suā ꝓ hominibus. non posuit eam ꝓ angelis. ḡ magis homines q̄ angelos dilexit. Item illā naturā magis deus diligit quā in altiori gradu honoris cōstituit. sed deus humanā naturam in vtroq̄ sexu angelicis spiritibus supraposuit. videlicet xp̄m et eius nobilissimam matrem. ḡ videtur ꝙ humanam nām mag diligat ꝛ mag dilexit. Itē3 magis diligit q̄s aliquem cū diligit cum in statu amicicie ꝛ inimicicie q̄ solum cū diligit in statu amicicie. sed deus humanum genus diligit in statu inimicicie. quia cum essemus peccatores ꝛ inimici dei dilexit nos. Angelos vero malos nec dilexit nec diligit. ḡ videtur ꝙ ꝑ angelis genus hūanum dilexerit. Rñ⁹ dōz ꝙ cum deus 21 dicatur diligere creaturas effectu. sm ꝙ duplex ē effect⁹ ꝑncipalis dei respectu creature rōalis. sm h̄ ꝑt dilectio dei maior ꝛ minor dupliciter ꝯsiderari. Est enim effectus ꝯditōis. ꝛ effectus repatōis. Et in effectū ꝯditōis ꝑcipue manifestatur dei potentia. sed in effectu repatōis ꝑcipue manifestat dei misericordia. sed in vtroq̄ manifestatur dei sapientia. Si ḡ loquimur de dilectōe dei q̄tum ad effectum ꝯditōis. sic mag dilexit āgelos. quia meliora ꝯtulit eis naturalia. ꝛ magis potentes eos fecit. ꝛ in eis magis manifestat diuina potentia. Si aūt loquamur q̄tū ad effectum repatōis. sic magis diligit homines q̄ angelos. qm̄ angelos deseruit. homines aūt releuauit. ꝛ sic patet ꝙ sm diuersos effectus homo ꝛ angelus in dilectione dei se mutuo excedunt. Si aūt queras que istarū dilectōnum magis excedat reliquā. Tunc respondendum est ꝙ est loqui de dilectōis excessu vt nunc vel simpliciter siue sm statum ꝑsentem. vel sm statuz finalem. Si loquamur de excessu dilectōis sm statum ꝑsentem. sic ꝯcedēdum est ꝙ magis diligat angelos q̄ homines. Si vero loquamur sm statū final gratie in quo repatio erit ꝯsūmata. sic videtur fac rōnabiliter posse dici ꝙ magis diligat homines. De pluribus enim habebat homo in paradiso vnde gratus ꝛ deuotius existat deo q̄ angelicus ordo. tum ꝑpt beneficium incarnatōis. tum ꝑpter beneficium redemptionis. tum ꝑpter beneficiū eminētis glorificatōis. que non tm̄ manifestant erga nos diuine charitatis magnitudinem. sed etiā eius numerositatem. sm illud quod dicitur Ephe. ij. Deus qui diues est in misericordia ꝑpter nimiā charitatem qua dilexit nos. cum

essemus mortui peccato. cõuiuificauit nos xp̃o. Et
sic pacet responsio ad q̃onem ꝓpositã. Patet etiam
responsio ad obiecta. quia vtreq̃ rõnes verum con-
cludunt ſm diuersas vias. Ille eñ rõnes que ꝓbãt
q̄ magis diligat genus hũanum ꝓcedunt ſm effe-
ctum repatõnis habito respectu ad finalem statuz.
τ ideo verum ꝯcludũt. τ ꝯcedende sunt. Rõnes ve-
ro que in oppositũ adducũtur alia via ꝓcedũt sicut
22 patet aspicienti. Nam quod primo obijcitur q̄ an-
gelus est deo similior. hoc veruz est q̄ntum ad ea que
sunt nature. sed non oportet q̄ntum ad dona gratie.
Dilectio aũt dei magis pensat dona nature supad-
dita. q̄ ea q̄ sũt nãliter insita. Et si tu obijcias q̄ gra-
tia correspondz nãe. ad hoc satis in secundo libro re
23 sponsum est. Ad aliud quod obijcitur q̄ deus li-
beralior est in angelos. q2 vno motu bt̃ificauit. dõm
q̄ illud non ꝯcludit de dilectõe simpliciter. sed de di
lectõne vt nunc que statuz p̃sẽtem respicit. Preterea
magis fuit vnigenitum suuz impijs dare. q̄ angelis
merẽtibus eternã mercedem retribuere. hoc eñ fuit
iusticie. illud vero mĩe τ pietaẽ abundãtissime. Ad
24 illud quod obijcit̃ q̄ angeli magis diligũt quia nul-
lum habẽt retardatiuũ. dõm q̄ illa rõ ꝯcludit soluz
ſm statum p̃sẽtem in quo corpus cũ corrumpit̃ ag-
grauat spm̃. ſm statum vero futurũ cuz corpus erit
spũale effectũ. hõ non habebit aliqd̃ impedimẽtum.
25 sed habebit p̃cipuũ gratie adiutorium. Ad illd̃ vo
quod obijcit̃ q̄ sunt mediatores. similiter pz rñsio.
Mediatores eñ nostri sũt ſm statũ p̃sẽtem miserie.
in quo ꝓpter multiplicẽ defectũ nccriũ est nob multi
plex adiutoriũ. τ ꝓpẽ magnã elõgatõez nr̃i a dõ indi
gem⁹ mediatoꝝ auxilio.

Questio. v. e

Utrũ deus magis dilexit genus hũanum q̄ xp̃m: Et
q̄ sic vr̃ Joh. iij. Sic deus dilexit mõm vt fi. suũ vni
ge. daret. Sed qui dat aliquid ꝓ aliquo magis dili-
git illud ꝓ quo dat q̄ illd̃ qd̃ ꝯmutat. si ḡ deus filiuz
suum dedit ꝓ salute generis hũani. vĩ q̄ magis gen⁹
hũanũ q̄ xp̃m dilexerit. Item xp̃s homo est boni
tatis finite. ḡ genus hũanũ cũ sit multiplicabile de se
in ꝑsonas innumerabiles habz quodammõ bonita-
tem infinitam. sed quod plus hz de rõne boni pl⁹ hz
a deo diligi. ḡ videt̃ q̄ deus magis diligat totũ hũa-
num genus q̄ illum hoiem solũ. Itez ꝓpter quod
vnũquodq3 τ illud magis. sed filius dei incarnatus
fuit ꝓpter genus hũanum saluãdum. τ hũana illis nã
fuit assũpta ꝓ redimenda tota hũana nã. ḡ magis di
ligebat deus ipam hũanam nãm ꝓpter quã carnez
assũpsit. q̃z illã quam assũpsit. ḡ idẽ quod p̃us. Itẽ
stultus est qui ꝯmutat rem maioris valoris ꝓ re mi
noris valoris. Si ḡ deus in redimẽdo genus hũanũ
non vsus est stulticia. immo potius sapientia. non ꝑ
didit sed lucratus est. ḡ maius bonũ fuit illud quod
redemit q̄ illud ꝑ qd̃ redemit. τ qd̃ magis est bonuz
magis diligit. Si ḡ deus hũanuz genus ꝑ xp̃m rede
mit. vr̃ q̄ mag⁹ ipm genus totũ q̄ xp̃z dilexerit. Sz
ꝯ. phil. ij. dedit illi nomẽ quod est sup oẽ nomen. sed
ſm dignitatem cõicati nominis attẽditur p̃rogatiua
amoris. ḡ si xp̃s etiã ſm hũanã nãm nomen sup om
ne nomẽ cõicauit. vĩ q̄ ipm sup oĩa dilexerit. Itez
Joh. iij. datus est ei spũs non ad mẽsurã. si ḡ alijs oĩ
bus dat̃ spũs ad mensuram. τ ſm q̄ deus excellenti
us spm̃ tribuit. ſm hoc eminẽtius diligit. vr̃ ḡ q̄ ma
gis dilexerit xp̃m q̄ totum genus hũanuz. Item
aut deus appreciabat̃ illum hoiem tãtũ quãtum ge
nus hũanum totum. aut nõ. Si sic. habeo ꝓpositũz.
Si non. ḡ non reputauit sufficiẽs premiũ. ḡ ꝑ morte
xp̃i non fuit ei satisfactum. q̄ si hoc est manifeste fal-
sum. quia abundãtissime satisfactum fuit deo ꝑ mor
tem filij sui. vr̃ q̄ maioris p̃cij fuit xp̃s q̄ totũ genus
hũanum. Itẽ in infinitũ maius est esse deũ q̄ ha-
bere deum. sed deus sic dilexit xp̃m q̄ fecit ipm esse
deum. alios vero diligit q̄ facit eos suũ habitaculũ.
ḡ in infinituz plus dilexit xp̃z q̄ totũ genus hũanũ.

Rñdõ q̄ xp̃s nominat ꝑsonã in duabus naturis. 26
quarũ vna est nobilitatis τ dignitatis ĩfinite. Et ipa
ꝑsona in se. τ nã vnita rõne ꝑsone habet quãdaz no
bilitatem τ dignitatẽ singularem τ inestimabilem. ḡ
absq3 oĩni calũnia p̃t ꝯcedi τ dici q̄ deus magis dile
xerit τ diligat xp̃m q̄ totũ genus hũanũ. τ hoc satis
exp̃sse colligit̃ ex verbis Ansel. vbi ostẽdit q̄ vita illi
us hoĩs p̃ponderabat toti mundo. immo etiã nulle
mũdis. ꝓpterea rõnes que ad hãc ꝑtẽ inducunt̃ ꝯce
dende sũt. Ad illud qd̃ obijcit̃ q̄ carius hẽtur illd̃ 27
qd̃ emit̃. q̄ p̃ciũ quo emit̃. dõ q̄ illd̃ est verũ qñ p̃ciũ
ab emẽte oĩo alienat̃ τ trãsfert̃ in dominiũ alienũ. sic
aũt non est in ꝓposito. q2 pater non tradebat xp̃m si
ne spe rehabedi ipm. immo sic tradidit eũ ad mortẽ
temporalẽ vt sine more dispendio suscitaret eũ ad vi
tam immortalẽ. Unde q̄uis xp̃s vitam suã ꝓ nobis
posuerit. non tamẽ illam amisit. quia eadem virtute
qua aĩam posuit volendo pati. ipam resũpsit volen-
do resurgere. Ad illud quod obijcit̃ q̄ genus hũa 28
num est bonitatis infinite cũ sit in infinitum multi-
plicabile. respondendũ est ꝑ interẽptiõem vtriusq3.
Q2uis eñ genus hũanũ sit in infinitũ multiplicabi
le quãtum est de se ꝑ generatõis successiõem. si tps τ
motus in infinitum duraret. tamen q̄ntũcunq3 mul-
tiplicetur semper est actu finitum τ bonitatis finite.
Hũana vero nã in xp̃o rõne gratie vnionis ꝑ quam
datur spũs non ad mẽsurã quodãmõ habet immẽsi
tatis dignitatem. ob quã totum genus hũanuz exce
dit quasi ĩproportõnabiliter. Et ideo ad illam rõem
respõdendum est ꝑ interemptiõem. Ad illd̃ quod 29
obijcitur. Propter vnũquodq3 τ illud magis. Solo
q̄ illud verum est ſm q̄ ꝓpter dicit habitudinẽ cãe
finalis p̃ncipalis. nõ ꝓut dicit habitudinem rõis in
ducentis. hũanum vero genus respectu incarnatõis
τ natiuitatis xp̃i non fuit ratio finaliter mouens. ſz
quodãmodo inducens. non eñ xp̃s finaliter ad nos
ordinat̃. sed nos finaliter ordinamur ad ipm. q2 nõ
caput ꝓpter mẽbra. sed mẽbra ꝓpter caput. Rõ tñ
inducens ad tãtũ bonum fuit nostre reparatõis reme
dium. sicut in p̃ncipio huius tercij libri fuit ostẽsuz.
Sed ex hoc non sequit̃ q̄ genus hũanuz sit melius.
quia minus bonum p̃t inducere ad faciẽdum mai⁹
bonum. Ad illud quod obijcit̃ vltimo q̄ stultus 30
est mercator qui emit rem charius q̄ valeat. dõm q̄
illud non habet veritatem nisi in eo mercatore q̄ ha
bet indigẽtiam p̃cij. τ potius intendit in mercan-
do seipm ditare q̄ alienam inopiam releuare. nõ sic
aũt est in deo qui est diues in misericordia. τ bonoꝝ
nostrorũ nõ indiget. qui nõ mercat̃ ꝓpter suam vti-
litatem augẽdam sed ꝓpter nostrã inopiam releuã
dã. qui etiã non mercat̃ ad sue vtilitatis ꝓmotõnẽ.
sed potius ad liberalitatis ostẽsionẽ. Et p̃terea maio-

ri precio voluit nos redimere ꝙ̄ nos valeremus. vt eius liberalitatē circa nos cognoſcentes. ex totis p̄cordijs eidem adhereremus. vt cū diligeremus. ⁊ etiā p̄ciositatem noſtrā ex tanti p̄cij immēſitate meli⁹ cognoſceremus. Preterea deus nō redimebat ab alio ſed a ſeipō. Manus eīn mic redimebat a manu iuſticie. in qua redēptōe non tm̄ conſiderabatur p̄cioſitas rei empte. ſed etiam dignitas ipſius iuſticie cui illatum fuerat dānū ⁊ offenſa. Et quia offenſio diuine iuſticie immenſe quādam habebat immēſitatem. iō ꝗuis homo redēptus non eſſet valoꝛis infiniti. neceſſarium tamen fuit ipm̄ redimi p̄cio multo maioꝛis et immēſioꝛis valoꝛis ꝙ̄ ſit valoꝛ generis hūani.

Queſtio. vj. f

Utrum magis dilexerit Johānē ꝙ̄ petrum: Et ꝙ ſic videtur p̄mo per textū euangelij Joh. xix. Hic ē diſcipulus ille quem diligebat ihs. ſed hoc non dicit̄ p diſcretōem ꝙ alios non diligeret ihs. ḡ dicitur p excellētiam. quia ipm̄ p̄ ceteris diligebat. Item hoc videtur p illud verbū eccliē qđ trahit̄ de vbis Bede. cantat eccleſia. hic eſt iohānes qui p̄uilegio amoris ceteris altius a dn̄o meruit honoꝛari. Itē hoc ipm̄ vr̄ p teſtimoniū gloſe ſup vlt̄. Joh. vbi dic glo. Aug. ꝙ petrus magis amabat. Johes magis amabat̄. Itē hoc videt̄ p ſignū familiaritatis diuine. ſi eīn xp̄s iohi ſe familiarioꝛē exhibuerat. ⁊ maioꝛa ſigna dilectōis oſtēdebat. cū nihil p ficcōēz faceret. vr̄ ꝙ ipm̄ Johēz non ſolū magis ꝙ̄ petrū. ſed etiā p̄ ceteris diligebat. Sed ꝯ. Joh. vltimo dixit dn̄s petro Symon iohānis diligis me plus his. ſed ꝯſtat ꝙ nō ſic quereret dn̄s niſi ſciret ꝙ eū petrus plus amaret. Unde ⁊ glo. dicit. ꝙ caute hoc innuit ihs dū interrogās de amoꝛe dicit hic non alibi. ſed deus magis diligit eos qui magis ſe diligūt. ḡ ⁊c. Itē deus dicit̄ diligere ꝙ̄tum ad effectū. ⁊ magis diligere ꝙ̄tum ad excellētioꝛem effectū. Si ḡ charitas eſt excellētiſſim⁹ effectus diuine bonitatis. ſi ḡ maioꝛem charitatē dederat petro. quia petrus magis ipm̄ amabat ſic apte innuit glo. ḡ videt̄ ꝙ magis dilexerit petrū ꝙ̄ iohānem. Itē xp̄s ſpālissime dilexit eccliam. ⁊ eam cōmiſit petro gubernādam. ḡ vr̄ ꝙ non ſolū ꝙ̄tū ad effectū ſꝫ etiā ꝙ̄tū ad ſignū magis dilexerit petꝝ. Iuxta hac querit̄ quis erat melioꝛ. vtrū petrus an iohānes. Si eīn petrus magis diligebat. ⁊ qui magis diligit melioꝛ eſt. ḡ melioꝛ erat petrus ꝙ̄ iohānes. Ruꝛſus ſi xp̄s magis diligebat iohānem ꝙ̄ petrū. ⁊ ꝗ magis diligit̄ ille eſt melioꝛ. ḡ melioꝛ eſt iohānes ꝙ̄ petrus. que duo ſimul ſtare non p̄nt. R̄ ad hui⁹ intelligētiā qōis ē notādū ꝙ hic ē triplex mod⁹ dōi. ꝗrū vnus facit ad explicatōem alterius. Primus eſt ſm Aug. alter ſm Bern. ⁊ tercius ſꝫ ꝯmunē modū dōi. Aug. eīn ad iſtaꝫ qōnē ſup Joh. dicit. rn̄dens ꝙ eſt dilectio in ſigno exterioꝛi. ⁊ dilectō in affectu interioꝛi. Si loquamur de dilectione in ſigno exterioꝛi. magis diligebat xp̄s Johem ꝙ̄ petrū. quia maioꝛeꝫ familiaritatē ei exhibebat. ſicut pꝫ. quia ſup pect⁹ ei⁹ in cena recubuit. Si vero loquamur de dilectōe ꝙ̄tū ad affectū interioꝛē ꝗ eſt affectus gr̄e. ſic magis diligebat petrū. quia maius mun⁹ gr̄e ſibi dederat. Et ſi tu obiicias ꝙ deus illi debebat maioꝛa ſigna dilectōnis oſidere. quē magis diligebat ſm veritatē. Rn̄dꝫ Aug. ꝙ p Johem ⁊ petrū ſignificat̄ duplex vita. per petrū actiua ꝗ trāſit. p Johānē ꝯtemplatiua ꝗ manet. Un̄ petro dictū eſt. Sequere me. De Johanne vo. Sic eū volo manere. Et qm̄ actiua liberalioꝛ eſt ⁊ fructuoſioꝛ. ꝯtemplatiua vo purioꝛ ⁊ iocūdioꝛ. ⁊ ad ſignificādā differentiam hui⁹ duplicis vite familiari⁹ exhibebat ſe dn̄s Johāni ꝙ̄ petro. In cuius rei ſignū cōmiſit dn̄s mr̄em Johāni cuſtodiēdā. petro vo curā paſtoꝛalē. Et ex hoc dicit Aug. ꝙ petrus erat melioꝛ. ſed Johānes felicioꝛ. Et ſm iſtū modū dōi ſatis pꝫ rn̄ſio ad obiecta. ꝙ ꝓcedūt ſm diuerſas vias. Alius mod⁹ reſpōdēdi ſm Bern̄. eſt ꝙ petrus dilexit feruētius ⁊ diligebat̄ foꝛtius. Jo. vo dilexit dulcius ⁊ diligebat̄ familiarius. ⁊ ſic ſm diuerſas vias de vtroqꝫ pt ꝓcedi ꝙ magis diligebat. ⁊ etiā ꝙ magis diligebatur. ſm ꝙ rōnes ad vtrāqꝫ ptē inducte oſ̄dūt. Tercius eſt modus dōi ꝙ petr⁹ magis dilexerit deū in ꝓximo. Jo. magis dilexerit deū in ſe. vn̄ petr⁹ accepit curā regiminis. ſed iohes gr̄am ꝯteplatōis. Un̄ petr⁹ efficacioꝛē habuit gr̄am ad laboꝛē actōis. Johes vero efficacōꝛē ad ꝗetē ꝯteplatōis. Dēs āt hi modi dicēdi ſūt ſatis ꝯgrui. ⁊ vnus magis explicat alterum. Ideo eīn Johes dilexit dulci⁹. ⁊ petr⁹ feruenti⁹. qꝛ Johes accepit ſpāliter gr̄am ad amādū deuꝫ in ſe p ꝯteplatōis ſopoꝛē. petr⁹ vo p̄cipue ad diligēdū deuꝫ in p̄rimo p actōis laboꝛē. Et hinc eſt ꝙ petr⁹ diligebat̄ a xp̄o foꝛti⁹ ꝙ̄tū ad effectū gr̄e interioꝛis. Johes vo familiari⁹ ꝙ̄tū ad ſigna exterioꝛis cōuerſationis. Hec aūt ſigna familiaritatis dn̄s exhibebat Johi nō ſolū ꝓpt̄ ſignificatōem ſ etiā ꝓpt̄ qualitatē pſōe. Diligebat enim dn̄s Johem ſicut dic Criſo. magis familiarit̄ ꝓpt̄ ingenitā māſuetudinē ⁊ ꝓpt̄ ṽginalē puritatē. ⁊ etiā ꝓpt̄ iuuētutē ꝗ etiā ceteris parib⁹ fac hominē diligi magis tenē. His viſis pꝫ rn̄ſio ad qōnē ⁊ ad obiecta. qm̄ iſti duo in dilectōe dei ſm diuerſas ꝯſideratōes ſe mutuo excedebāt. hinc eſt ꝙ ſꝫ ꝙ aliꝗ diuerſimode afficiūt̄ ꝓponūt iohēꝫ petro. ꝗdaꝫ vo ſentēt ecōuerſo. Sꝫ ꝗs eoꝝ apō deū finalit̄ fuerit maioꝛ. hoc meli⁹ ſciem⁹ in gl̄ia. ⁊ meli⁹ eſt expectare ꝙ̄ h̄ temē diffinire. Hoc tm̄ dixiſſe ſufficiat. qꝛ ille altioꝛ eſt in celis. ꝗ finalit̄ maioꝛē charitatē habuit in terra. Et hoc dico ꝙ̄tū ad magnitudinē p̄mij ſbalis. Naꝫ ꝙ̄tū ad decoꝛē aureole ꝗ rn̄det ꝯtinētie ṽginali non eſt incōueniēs Johem petro ꝓponi.

Di. xxxiij. de virtutibus cardinalibus.

Oſt p̄dicta ð ꝗtuoꝛ ṽtutib⁹ ⁊c. Pars iſta in ꝗ mgr̄ determiat ð habitib⁹ gratuitis ꝓut abinuicē diſtinguūt̄ diuiſa fuit in tres ptes. In ꝗrū p̄ma determiat ð habitib⁹ ṽtutū theologicaꝝ. In ſcđa ð hitib⁹ ṽtutū cardialiū. In tercia ð hitib⁹ donoꝝ. Pria pte determiata. h̄ incipit ſcđa ps ꝗ ꝯtinet diſtictōeꝫ p̄ñteꝫ. Diuidit̄ āt iſta ps in ptes ꝗtuoꝛ ſm quatuoꝛ ꝗ determiat de ipis ṽtutib⁹ cardialib⁹. In p̄ma determinat de ipis ꝙ̄tū ad numeꝝ ⁊ diſtinctōem In ſcđa vo ꝗꝫtū ad nois rōem. ibi. Hec ṽtutes cardiales dicūt̄. ⁊c. In tercia vo mouet qōnē de ipaꝝ ṽtutū euacuatōe. ibi. Uerūtn̄ an hec ṽtutes ⁊c. In quarta vo ſbiungit qōnis determinatōem. ibi. Quibuſdā viſū ē eas eſſe deſituras ⁊c. Et illa vltima ps ſbdiuidi pt in quatuoꝛ In ꝗrū p̄ma rn̄det ad qōnē ꝓpoſitā ꝙ̄tū ad iuſticie habitū. In ſcđa vo ꝗꝫtū ad habit⁹ ṽtutū aliaꝝ oñdēs ſꝫ quos actus in patria remanebūt. ibi. Foꝛtaſſe ⁊ alie tres ṽtutes. In tercia vo p̄determiata epilogat. ibi Ecce apte Aug. In quarta vo auctoꝛitatē ꝯfirmat. ibi. Beda ꝯſent ſup Exod. ⁊c.

1 a Justicia est in subueniendo miseris. Contra. vr q male diffiniat iusticiā hoc mō. qz iusticia distinguit̄ contra miam. aut mia est ps iusticie virtutis. cū ḡ ipius mie sit subuenire miseris. vr male h notificari habitus iusticie virtutis. Ité iusticie est reddē vnicuiqz qd suū est. ḡ aliquib⁹ debem⁹ honoré.

De qtuor ṽtutib⁹ cardialib⁹ q̄tū ad nūex z distictōz. a

Est p̄dicta de quatuor virtutibus que principales vel cardinales vocātur disserēduz est. que sūt iusticia. fortitudo. prudētia. temperātia. De quibus Aug. ait. [a] Justicia est in subueniēdo miser̄. [b] Prudentia in p̄cauēdis insidiis. [c] Fortitudo in p̄ferendis molestiis. [d] Temperātia in coercēdis delectatōibus prauis. De hiis dicit̄ in libro sapientie Sobrietatem z prudētiam docet. iusticiā z virtutez. Sobrietatē vocat tp̄ātiā. z virtutē vocat fortitudinē

De q̄tuor ṽtutib⁹ cardialib⁹ q̄tū ad nois rōem. b

[e]. Hee virtutes cardinales dicuntur vt ait hierony/

di. xxxiij.

Aug. in li. xviij. de ci.

a b c d

Sap. viij.

e

aliq̄bus subuētiōem. ḡ p̄dicta notificatio nō ɔuenit vliter iusticie. Obediētia eīm est ps iusticie. z tn̄ obedientia non est ps in subueniēdo miseris s̄ i obediēdo mādatis. R̄ᵒ dō q mgr̄ siue Aug. cuius hec verba sunt non intēdit diffinire ip̄am virtutē generalit̄. sed s̄m suū potissimū statū. in quo z s̄m quez cōformamur ad xp̄m. Et q̄m i isto statu iusticie (z si multi sint) maxime ɔformamur xp̄o. s. in subueniendo miseris. ido iusticia per actum istuz notificat̄. n̄ quia ḡnaliter oi iusticie ɔueniat. sed qz cōuenit iusticie i suo potissimo statu. ex h tn̄ p̄t colligi eius generalis notificatio. qz sicut miseris debemus subuentiōem. ita aliis generib⁹ hominū alia et alia debem⁹. Un̄ ḡnalis notificatō ipius iusticie ex hoc potest dici q iusticia ē virtus reddēs vnicuiqz quod suuz

2 est. Et sic patz R̄ᵒ ad illa duo obiecta. Notādū tamē est q subuenire miser̄ p̄t aliq̄s dupliciter. aut put mouet̄ s̄b rōe debiti. aut put simpl̄r ɔsiderat necitatez. p̄mū cui ɔpatiēdū ē. Et p̄mū ē iusticie. scd̄z mie. Verūta

3 men sic dictuz est mia ɔtinet̄ s̄b iusticia cardiali. licz aliquo mō iusticia distiguat̄ ɔ miam. Propt̄ quod nota q iusticia dicit̄ multis modis. Uno mō large put dicit generaliter rectitudinē ai. siue in declinādo a malo. siue in faciendo bonū. Et hoc mō iusticia est virtus generalis s̄m quā quilibet hō factus dicit̄ esse iust⁹. Alio mō dicit̄ ꝓprie iusticia rectitudo ordinās ad alterū in reddēdo ei qd suū est. Et sic est virt⁹ cardinalis. Tercio mō dicit̄ iusticia magis ꝓprie s̄m q dicit rectitudiem in reddēdo id qd est pene. z accipit̄ ibi iusticia p̄ seueritate. z sic iusticia distiguit̄ ɔ miam. z est ps iusticie cardialis. Si aūt q̄ras q̄re iusticia mag̃ accipiat̄ ḡnalit̄ q̄

4 alia virtus. hoc est qz nomē iponit̄ ab ordie rectitudis. q̄ generaliter ɔuenire p̄t oīm virtuti. b Prudētia in p̄cauēdis insidiis. Cōtra. qz cū insidie sint de contigētibus futuris et occultis. z ista nō cognoscant̄ p ṽtutē aliquā. s̄ poti⁹ p donū ꝓphetie. nō vr̄ q notificatō illa ɔueniat prudētie. Ité tres sūt ptes prudētie sic dic tullius. vicz. memoria. itelligētia. z puidētia. z sola puidētia est respectu futuri. ḡ ipa sola est in p̄cauēdis isidiis. ḡ nō vr̄ q ista notificatō ipi⁹ prudētie sit ɔpns z generalis. R̄ᵒ dō q sicut p̄dictū est de iusticia. ita itelligēduz est de prudētia. q qz sūmus act⁹ prudētie ɔsistit i p̄cauēdo isidias. ido mgr̄ p actū illū diffinit prudētiā. Un̄ verū ē q notificatō illa accipiēdo p̄cise ɔuenit vni soli prudētie pti q̄ est puidētia. tn̄ large accipiēdo oēs ptes prudētie ordināt̄ ad istā. qz memoria p̄teritoꝝ ordiat ad cautelā futuroꝝ. parū eīm valet eē circūspectū in hiis q̄ facta sūt. nisi p h fiat homo circūspectior i hiis q̄ sūt faciēda. Ad illd ḡ qd obi q nemo p̄t p̄scire futuras isidias nisi ꝓpha. dō q q̄uis nō possit p̄scire cognitōe certitudis. p̄t tn̄ p̄scire cognitōe ɔiecture. sicut i signis p̄ntib⁹ notificat hō futuꝝ euentū. c Fortitudo in p̄ferēdis molestiis. Cōtra. diffinitō ista vr̄ male assignata. qz

5 s̄m q dic p̄hs i hoc distiguit̄ patiēs a forti. q patiēs patit̄ z deducit̄. fortis nec patit̄ nec deducit̄. ḡ nō vr̄ q fortitudo sit i p̄ferēdis molestiis. Ité ois ṽtus est circa delectatōes z tristicias. ḡ fortitudo nō tn̄ ē circa ea q̄ molestāt s̄ etiā circa ea q̄ delectāt. Et rurs⁹ cū ois virt⁹ sit circa delectatōes z tristicias. vr̄ q p̄dicta notificatō oi ṽtuti ɔueniat. R̄ᵒ. dō q ferre molestias z si habeat iūctū sibi pati. tn̄ pl⁹ dic actōem q̄ passiōem. Jlle eīm dr̄ molestias p̄ferre q̄ p̄fecte eas fert. hoc est q̄ in eis nō succūbit s̄ q̄ eis supefert̄. z tal̄ vere dr̄ fort̄. qz nō solū nō deducit̄. verū etiā mag̃ agit q̄ agat̄. z h est ꝓpū ipius fortitudis. Licet etiā ois ṽtus circa delectatiōes et tristicias ɔsistat p modū electōis z fuge. sola tn̄ ṽtus fortitudis ɔsistit p modū supportatōis z tolerātie. z sic manifesta sūt illa duo q̄ opponit. d Tēpantia i coercēdis delectatōib⁹ prauis. Cōtra. xp̄s potissime habuit

6 tp̄ātiā. z adā i statu p̄mo. tn̄ nec iste nec ille p tpe illo delectatōes prauas arcebat. ḡ nō vr̄ q p̄dicta notificatō sit recte assignata. Ité p̄fecte coercē delectatōes prauas h ē ipas nō sētire. s̄ h ē p̄uatō nō positō. ḡ cū q̄lib; ṽtus hēat actū positiuū p quē notificat̄. vr̄ q tp̄ātia male diffiniat̄. R̄ᵒ. dō q h diffinit̄ tp̄ātia s̄m statū nāe lapse. i. q̄ delectatōes praue oriunt̄. z p ṽtutē tp̄antie refrenant̄. z circa h ɔsistit maxia difficultas tp̄antie i viatorib⁹. z in h ɔformamur xp̄o l; nō oino. qz xp̄s hmōi delectatōes nec sēsit nec eis ɔsēsit. nos āt z si nō ɔsētimus. eas tn̄ sentim⁹. z sic aliq̄ mō eidē cōformamur. z tūc delectatōes hmōi coercemus. Un̄ coercē p̄t dicere quādā resistētiā respcū hmōi delectatōnū q̄ e i eaꝝ repssiōe. Uel p̄t dicē ois iordiate delectatōis absētiā z p̄uatōem. Et p̄mū est hois i statu nāe lapse. scd̄m vero p̄t eē xp̄i z hois isñtuti. Ad illud ḡ qd obi q ois act⁹ ṽtutis ē positiuus. dō q ē loq̄ d actu iteriori z de actu exteriori. Cū ḡ dr̄ q ois act⁹ virtutis ē positiu⁹. dō q verū ē de actu interiori. s̄ de actu exteriori nō ē ḡnalit̄ vez. Uelle eīm carere aliq̄ qd nō decet virtutis est. z velle abstinē ab aliq̄ qd nō l;. z sic ad virtutē spectat silētiū z ieiuniū. q̄uis eīm nō loq̄ z nō māducare sint p̄uatōis. tn̄ velle nō loq̄ z nō māducare sūt positōis z act⁹ virtutis. e Hec ṽtutes cardiales dicunt̄ (vt ait hieroni

7 mus) q̄bus in hac mortalitate hn̄ viuit̄. z post ad eternā vitā puenit̄. Cōtra. nō vr̄ recta rō nomis assignari. Per hāc eīm rōem vr̄ ois virt⁹ cardial̄ esse. qz oi virtute recte viuit̄. Et ois virt⁹ est via pueniēdi in regnū. Ité cū cardiales dicant̄ qz sunt p̄ncipales z p̄ncipiū mouēdi. cū charitas sit magis p̄ncipalis z p̄ncipiū mouēdi. vr̄ q charitas sit virt⁹ cardialis. Ité cū ipsa sit non tn̄ virtus s̄ etiā auriga virtutū. z aliaꝝ directia. vr̄ q ipa

Q̄r hec ṽtutes in xp̄o fuerūt.

mus quibus in hac mortalitate bene viuitur. et post ad eternam vitam puenitur. Que in xp̄o plenissime fuerūt ⁊ sūt. d' cui⁹ plenitudie nos accepim⁹. In q̄ habuerūt vsus eosdez quos in patria habēt ⁊ quosdam etiā vie.

Qō de euacuatōe vir. car. i futura vita c

Uerūtñ an hec ṽtutes cū ⁊ ip̄e in aīo eē incipiāt. q̄ cū sine ill' pus eēt tñ anim⁹ erat. desināt eē cū ad eterna p̄duxerint non nulla qō est.

Qōnis determinatō q̄ntū ad iusticie habitū. d

Quibusdā visuz ē eas eē desituras. Et d' trib⁹ q̄dem prudētia. s. fortitudie ⁊ tp̄ātia. cū h̄ d' nō nihil dici videt̄. Justicia ei imortalis ē ⁊ magis tūc p̄ficiet̄ in nob̄ q̄z eē cessabit. cuz beate viuem⁹ p̄tēplatōe nāe diuie q̄ creauit oēs ceterasq̄z istituit nās. q̄ nihil amabilius ⁊ meli⁹ est. Cur regēti sbditū esse iusticie est. Et iō f immortal' est oino iusticia. nec i illa btiudie esse desinz. sed talis ac tāta erit vt pfectior ⁊ maior eē nō possit.

Qōis determiatō q̄tū ad hit⁹ aliar̄ ṽtutū. ondēs fm q̄s act⁹ in patria remanebūt. e

Fortassis ⁊ alie tres ṽtutes. prudētia sine vllo iā piculo erroris. fortitudo sine molestia tolerādor̄ malorū. tp̄ātia sine repugnatiōe libidinū erit i illa felicitate. vt prudētie ibi sit nullū bonū deo p̄poné vel equare. fortitudis ei firmissime coherē. tp̄ātie nll'o defectu noxio delectari. Quod vero nūc agit iusticia i subueniēdo miseris. q̄d prudētia in p̄caueñdis insidijs. q̄d fortitudo in pferēdis molestijs. q̄d tp̄antia in coercēdis delectatiōibus prauis. ñ erit ibi oino vbi nihil mali erit. Ista ḡ ṽtutū opa huic vite mortlī nccīa. sic̄ fides ad quā referēda sūt in p̄teritis habebūtur

Predeterminata epilogat. f

Ecce aperte hic dicit Aug. q̄ p̄dicte virtutes in futuro erunt. sed alios vsus tunc habebunt q̄z mō.

Autoritatē Aug. p̄firmat. g

Beda.

Cui beda assentit sup Exodū ita dicens. Colūne ante quas expāsum est veluz. potestates celi sunt q̄tuor eximijs ṽtutibus p̄clare. id est fortitudine. prudētia. tp̄ancia. iusticia. que aliter in celis seruātur ab angelis ⁊ animabus sāctis q̄z hic a fidelibus. Et consequēter assignat Beda vsus illarū virtutum fm p̄sētem statum ⁊ futurū imitans Augu. in premissis assignationibus.

possit dici cardinalior alijs. Juxta hoc querit̄ q̄re hmōi virtutes cardinales dicūtur politice magis q̄ theologice. R̄. dr̄ q̄ hm̄oi virtutes dicunt̄ p̄suetudinales. politice. et cardiales. Cōsuetudinales dicunt̄ rōne sui p̄ncipij originalis f3 q̄ acq̄runt̄ ex frequenti bn̄ agē. Politice vero dicunt̄ rōe opatōis et exercitij sibi debiti. q2 sicut theologice dicūt̄ q2 ordinant hoīez ad diuiā. ⁊ q̄si faciūt hominē diuinū. sic iste ṽtutes dicunt̄ politice. q2 reddūt hoiem bene ordiatū ad viuēdū inter hoīes. vn̄ politica virt⁹ dr̄ a polis qd̄ est pluralitas. Cardiales ṽo dicunt̄ rōne finis vltimi. q2 p istas ē ingressus ad celestia regna. Duplex est enim g porta ingrediēdi in celū. vicz. p obseruātiā mandatorū fm illud Math. xix. Si vis ad vitā ingredi serua mādata. Et p tolerātiam tribulatōnū fm illud Actū. xiiij. Per mltas tribulatōnes oportet nos ⁊c. Ad ista duo p̄ncipalit̄ ordināt iste q̄tuor virtutes. ⁊ idō dicūt̄ p̄ncipales ⁊ cardiales. Idō aūt iste ṽtutes p̄ncipaliter ordinant. q2 sumunt̄ a noibus precipuis fm q̄s hō dz versari i agēdis ⁊ patiēdis. In oib⁹ eñi agēdis vl' patiēdis dz hō attēdē ardu

itatē f3 quā p̄dutōez attēdit̄ fortitudo. ⁊ eq̄tatē f3 quā attēdit̄ iusticia. ⁊ honestatē f3 quā attēdit̄ tp̄ātia. ⁊ vtilitatē f3 quā attēdit̄ prudētia. Et q2 iste q̄tuor ṽtutes cardiales ad q̄s reducūt̄ oēs ṽtutes iducūt ad recte agēdū vl' paciēdū. iō iste q̄tuor ṽtutes dicūt̄ cardiales ⁊ p̄ncipales. Et sic p3 q̄re iste virtutes sic nomināt̄. Et q̄ rō hero. q̄ ponit̄ i lr̄a ē valde bōa. Nec valz illō qd̄ obr̄ d' ṽtutib⁹ theologic̄ ⁊ d' charitate. q̄m ip̄e theologice virtutes tāq̄z excelletiores sortiūt̄ nobili⁹ nomē. Preterea ñ sumūt̄ f3 illas q̄tuor p̄dutōes p̄ncipales q̄ requirūt̄ ad virtutē. rōe q̄rū iste vocāt̄ cardiales. Et p h̄ p3 illō qd̄ obijciebat̄ p̄mo ⁊ scdo. Ad illō vero qd̄ obijciebat̄ tercio sūr p3 rn̄sio. q2 oēs virtutes iste eq̄lit̄ dicunt̄ cardiales p eo q̄ iste oēs rōes penes q̄s accipiūt̄ eq̄lit̄ sūt ncēre ad virtutē. vicz. rō ardui ⁊ honesti. ⁊ debiti siue pulchri ⁊ eligibil'. f Immortal' ē oino iusticia ⁊c. In nue h̄ mgr̄ q̄ iusticia i futura beātudie ñ desinet. nec alie tres ṽtutes. vicz. prudētia. fortitudo. ⁊ tp̄ātia. Et q̄ rō hu⁹ d' ordie istar̄ q̄tuor virtutū. q2 mgr̄ sp h̄ p̄mittit iusticiā. ⁊ scdo subiūgit prudētiā. ⁊ tercō fortitudinē. ⁊ q̄rto tp̄ātiā. Sz i p̄ntū h⁹e q̄ p h̄s i p̄secutiōe harū virtutū p̄mo ordiat fortitudinē. ⁊ scdo tp̄ātiā. Itē vr̄ q̄ prudētia debēt oib⁹ alijs p̄mitti. q2 ondit viā alijs. ḡ sicut palpebre debēt p̄cedē gressus. sic vr̄ q̄ prudētia ordinā da ē ante alias. Itē Sap. viij. premittitur continētia. ⁊ subiungit̄ prudētia. ⁊ tercō iusticia. ⁊ quarto fortitudo Sit eñi sic. Sobrietatē docet. ⁊ sapiam. ⁊ iusticiā. ⁊ virtutez. R̄. dicēdm q̄ iste virtutes possūt q̄druplr̄ considerari fm q̄ q̄tuor sūt. ⁊ fm q̄druplicē cōsideratōem quælibz p̄mo loco p̄t ordiari. Uz eñi virt⁹ compari ad sb-

Ee iiij

tectũ ⁊ habet ꝯparí ad obiectũ. Ad ſbiectũ aũt ꝯpaꝛ̃ dupl'r. aut ſm ordinē in acq̄rēdo. ⁊ ſic opoꝛ̃z incipe a cõtinētia. qꝛ ſicut medi⁹ coloꝛ alijs coloꝛib⁹ ꝯbternit. ſic mũdicia carnis ꝑmitti dꝫ alijs virtutib⁹. Et iſte ordo cõſideraꝛ̃ in libro ſapie. vbi ꝑmittiꝛ̃ alijs. Alio mõ ꝯpanꝛ̃ virtutes ad ſbiectũ ſm ordinē in ꝑficiēdo. ⁊ qꝛ in ꝑfecto exercitõ virtutũ cognitõ ꝓcedit. ſic prudētia oĩbus alijs bꝫ ꝑponi. Et ſic ꝑmittit cã Bern. ad eugeniũ. dicens q̄ nõ tm̃ eſt virtus. verũ etiã auriga virtutũ. Si aũt ꝯſiderentur per ꝯpatõem ad obiectum hoc ꝓt eſſe dupl'r. qꝛ obiectũ virtutis eſt bonũ ⁊ difficile ſm q̄ dicit phs. Si ꝯpanꝛ̃ ad obiectũ ſb rõne difficultatis ſic ꝓt eſſe fortitudo. q̄ magis ꝯſiderat difficile. ⁊ hoc mõ ordiat phs in ethicis ꝑmittēs fortitudinē alijs. ⁊ deinde g̃datim deſcēdēs ſm q̄ magis ⁊ min⁹ hñt rõnē difficilis. Si aũt ꝯpanꝛ̃ ſb rõne boni. ſic ꝑma oĩm virtutũ ē ipſa iuſticia. cui⁹ maxime eſt ordinē ꝯſiderare. ⁊ alijs bonũ ſuũ cõicare. ⁊ hoc mõ ordiat Aug. ⁊ mgr̃ in lr̃a. Et ꝑ hoc pꝫ rñſio ad obiecta. patēt etiã ea q̄ dicunꝛ̃ in lr̃a. Et ex hijs q̄ q̄ſita ſũt poſſũt formari ſex ꝓblemata ꝑter illa que q̄ſita ſũt. quatuoꝛ videlicet de diffinitõib⁹ haꝝ q̄tuoꝛ virtutũ. ⁊ duo ſequētia de eaꝝ virtutũ nomie et ordine. ⁊ iſta ſufficiãt de virtutib⁹ cardinalib⁹ in ſua generalitate.

a Ad intelligētiã huius ꝑtis totalis ⁊ diſtinctõnis breuis incidit hic qõ de virtutib⁹ cardialibus in gñali. ⁊ circa hoc breuiter pñt ſex q̄ri. Primo querꝛ̃ de ipis virtutib⁹ cardinalib⁹ q̄ztũ ad earũ neccitatē ſiue vtilitatē. Scdo q̄ztũ ad diuerſitatē. Tertio q̄ztũ ad ſbiectum. Quarto q̄ztum ad numeꝝ. Quinto querꝛ̃ de ipis q̄ztũ ad originē. Sexto ⁊ vltio q̄ztũ ad diſtictõem finalē.

Queſtio. j. a

Utrũ oportuniũ ſit ꝑter virtutes theologicas cardiales ponere. Et q̄ ſic vr̃ Sap. viij. Dicit in ꝯmēdatõe ſapie q̄ ſobrietatē ⁊ prudētiã ⁊ iuſticiã ⁊ virtutē docet. q̄bus vtili⁹ in vita nihil eſt hoĩbus. ſed ꝑ illa q̄tuoꝛ intelliguntꝛ̃ virtutes cardiales. g̃ ſũt nob maxime vtiles ⁊ oportune. Itē ꝑuatões haꝝ virtutũ ſiue vicia eis oppoſita ꝑducunt ad mortē. ſicut gula. luxuria. auaricia ⁊c̃. ſed ſicut ꝑuatiões ſũt ꝑniciose. ſic poſitões ſũt vtiles ⁊ oportune. g̃ vr̃ q̄ ſit magna neceſſitas habēdi virtutes cardiales. Itē nullus ꝓt ꝑtingere ad regnũ celoꝝ niſi ꝑ impletiões mãdatoꝝ dei. ſed quedã ſũt mãdata ad quoꝝ impletõem ꝟtutes cardiales habilitãt. vtpote ſũt mãdata ſcđe tabule. g̃ vr̃ q̄ ad obtinēdã ſalutē valde ſint nobis neccrie.

Itē ſicut q̄s ꝑdit vitã ꝑ pctm̃ in deũ. ita etiã ꝓt ꝑdē ꝑ pctm̃ in ꝓximũ. g̃ ſicut neccriũ ē hꝛ̃e virtutes ordinãtes ad deũ. ita neccriũ eſt hꝛ̃e virtutes ordinãtes ad ꝓximũ ⁊ ad ſeipſꝫ. Sꝫ virtutes ordinãtes ad deũ ſũt theologice. ordinãtes ad ſe ⁊ ad ꝓximũ ſũt cardinales. g̃ virtutes cardiales ſũt neccrie. Sed ꝯ. Ro. xiij. Qui diligit ꝓximũ legē impleuit. ſed q̄ legē iplet hꝫ oẽ illđ qđ ſibi neccriũ eſt ad ſalutē. g̃ q̄ hꝫ charitatē nõ indiget alia virtute ad ꝓximũ ordinãte. habit⁊ g̃ virtutib⁹ theologic⁊ vr̃ q̄ ſupfluãt cardiales. Itē virtutes ſũt neccrie ꝑncipalr̃ ad ordinãdũ aĩe affectões ſm q̄ dic̃ Aug. in li. de ſpũ ⁊ aĩa. ſ3 oĩm affectõnũ ꝑncipiũ eſt amoꝛ ſm q̄ dr̃ in. xiiij. de ci. dei. Cũ g̃ charitas ſufficienꝛ̃ ordiat amorē. vr̃ q̄ q̄ hꝫ rectitudinē charitatis nõ indigꝫ rectitudie alteri⁹ ꝟtutis. Itē virtutes ſũt ad reformãdũ potentias aĩe. ſed potētie aĩe reformanꝛ̃ ꝑ grãm ⁊ tres virtutes theologicas in q̄bus attēdiꝛ̃ imago reformatõis ꝑ grãm. g̃ vr̃ q̄ ill'habitis nulla ſit neccitas vel vtilitas cardialis ꝟtut⁊.

Itē virtutes ſũt ad dirigēdũ in actõibus ⁊ paſſionibus. ſed ꝑ fidē ſufficiēter dirigiꝛ̃ intellect⁹. ⁊ ꝑ charitatē dirigiꝛ̃ affectus. g̃ virtutib⁹ theologicis habit⁊ vr̃ q̄ cardiales ſupfluãt. 10 R̃° q̄ general' neccitas ꝟtutis eſt ad rectificãdũ potētias aĩe ꝯ obliq̄tatem. et ad vigoꝛãdũ ꝯ difficultatē. Uirt⁹ eñi faĉ potētiaꝫ rectã ⁊ vigoꝛoſã. ⁊ q̄m ꝯuenit hoiem ordĩari ad deum. ꝯuenit nihilomin⁹ hoĩem ordĩari ad ꝓximũ ⁊ ſeipſꝫ. ⁊ in hijs eiſdeꝫ ꝓt obliquari ⁊ ipediri ſiue retardari. hinc ē q̄ nõ ſolũ indiget habitibus ipm̃ vigoꝛãtib⁹ ⁊ rectificãtibus ꝓut directe tēdit i deuꝫ. cuiuſmodi ſũt habitus virtutũ theologicaꝝ. ſed etiã indiget hitib⁹ ipm̃ regulãtib⁹ ⁊ rectificãtib⁹ ꝓut ordiaꝛ̃ ad ſeipm̃ ⁊ ad ꝓximũ. ⁊ tales ſũt habit⁹ virtutũ cardialiũ. Uñ ſicut ꝑter ꝓcepta ꝑme tabule q̄ directe ordinãt i deũ. oportunũ fuit ponere ꝓcepta ſcđe tabl'e que ordiant ad ꝓximũ. ſic etiã in habitib⁹ eſt intelligēdũ. ⁊ ꝓpterea ꝑter habitũ virtutũ theologicaꝝ neccriũ eſt ad ſalutem ponere habitus virtutũ cardinalium ſicut rõnes ad ꝑmã ꝑtem inducte oſtēdunt. ⁊ ꝯcedende ſũt. 11 q̄m veꝝ concludunt. Ad illud vero quod ꝑmo obijciꝛ̃ in contrariũ q̄ ille qui diligit ꝓximũ legem imple. R̃°. q̄ hoc non diciꝛ̃ ꝓpter hoc q̄ implere legem ſit ipius dilectiõis tm̃ rõe ſui. ſed hoc ē q̄ habꝫ alios habitus annexos. qui ad ipius dilectiõis ⁊ charitatis imperiũ quodãmodo moti dirigũt ⁊ habilitãt ad obſeruanda opera mãdatoꝝ. ſicut mãdatum de nõ fornicando obſeruat q̄s ꝑ caſtitatē elicitiue. ſed per charitatem imperatiue. hoc aũt attribuit apl's dilectõni ⁊ charitati. q̄m ipa ē mater forma ⁊ finis oĩm virtutum ſicut ſupius tactum fuit. ⁊ in ſequētibus ſuo loco melius explanabiꝛ̃. Ad illđ quod obijcitur q̄ 12 oĩs affectõ ortum habet ab amore. R̃°. q̄ ⁊ ſi oĩs affectio ortum habeat ab amore tanq̄ʒ ex affectione ꝑncipali ipius aĩe. amoꝛ tamē non eſt tota cã aliarũ affectõnũ. ideo nec regula ipius amoꝛis in ſe ſufficit ad rectificatõeꝫ aĩe niſi ſint virtutes in ea alios affectus regulãtes ⁊ dirigētes. Et ꝓpterea illa ratio poteſt diſſolui q̄ ꝓcedit ab inſufficiẽti. Ad illud qđ 13 obijciꝛ̃ q̄ virtutes ſũt ad reformãdũ potētias. dõm q̄ verũ eſt. ſ3 facies potētiaꝝ aĩe duplex eſt ſm duplicē ꝓportõem ⁊ duplicē ei⁹ ꝯuerſionē. videlicꝫ ad inferi⁹ ⁊ ſupius. ad bonũ creatũ ⁊ ad bonũ icreatũ. et ad finē ⁊ ad illđ qđ eſt ad finē. iđ cũ dicit q̄ aĩa ſufficiẽꝛ̃ formaꝛ̃ ⁊ reformaꝛ̃ ꝑ virtutes theologicas. dõ q̄ veꝝ eſt ꝑ ꝯpatõem ad ſupius. ſ3 ex hoc nõ ſequiꝛ̃ q̄ cardinales virtutes ſupfluãt. qꝛ ipam aĩam informant et reformãt ꝑ ꝯpatõem ad creatũ qđ eſt ad finē ordiatũ. Et ſi tu obijcias q̄ virtutes theologice ñ tm̃ in finē ſed etiã in hijs que ſũt ad finē ordinãt ſicut pꝫ in charitate. dõ q̄ illđ nõ eſt ꝑncipaliꝛ̃ ſed ex ꝯñti. Ad 14 illđ qđ obĩ q̄ virtutes ſũt ad dirigēdũ actus potētiarũ. dõ q̄ vires aĩe quoſdã actus habent ordiatos ad vitã ꝯtemplatiuã. quoſdã ad vitã actiuã. vtroſq̄ʒ actus neccriũ eſt ordinare. quia vterq̄ʒ modus viuendi eſt neccrius ad hoc q̄ poſſit q̄s btitudinem ꝓmereri. Cũ g̃ dicat q̄ fides ſpes charitas dirigunt actus potentiaꝝ aĩe. dõ q̄ ⁊ ſi hoc poſſit ꝯcedi in actibus qui ſpectãt ad vitã ꝯtemplatiuã. non tm̃ veꝝ eſt in agendis ſiue in actibus q̄ ſpectant ad vitã actiuã. ⁊ iđ nõ ſequiꝛ̃ q̄ virtutes cardiales ſupfluãt.

Queſtio. ij. b

De virtutibus cardinalibus q̃tū ad ipsarum diversitatē. ⁊ querit̃ vtrū oẽs virtutes cardinales sint vna virtus an diverse. Et q̄ sint diverse ostẽditur p̄mo p̄ potẽtias quas dirigūt. q2 prudẽtia dirigit rõnalē. t̄pantia ɔcupiscibilē. fortitudo irascibilē. cū ḡ potentie sint p̄p̄ria sbiecta habituū. ⁊ p̄p̄riis sbiectis diversificatis formaliter. necesse est ip̄orū habitus formaliter diversificari. ⁊ p̄dicte potẽtie aĩe sint diverse. vr̃ q̄ necessariū sit cardinales v̄tutes ee͂ distinctas et essẽtialiter diversas. Item hoc ip̄m videt̃ p̄ actus quos eliciunt. q̄m alius est actus ip̄ius prudẽtie formaliter loquẽdo. alius t̄pantie. sicut patet. cū ḡ habitus diversificẽtur p̄ actus diversificatõne formali et essentiali. vr̃ q̄ necc̃riū sit habitus cardinaliū virtutū essẽtialiter distingui. Itẽ hoc ip̄m ostẽdit̃ p̄ obiecta. quia t̄pantia est circa delectatões. ⁊ fortitudo circa passiones. cū ḡ p̄ma distinctio habituū ortū habeat ab obiectis. vr̃ ḡ idem q̄d p̄us. Itẽ hip̄m quarto loci ostẽdit̃ p̄ vicia circa q̄ sūt. Si eñ vicia quibus opponūtur hm̃oi v̄tutes simpliciter sūt diversorū generum. ⁊ p̄uatões distinguūtur ⁊ diversificãtur p̄ ip̄os habitus. vr̃ ḡ q̄ necc̃riū sit habitus virtutū cardinaliū formaliter ⁊ essẽtialiter abinuicẽ distingui. Itẽ hoc ip̄m ostẽditur p̄ medietates s̄m quas hm̃oi v̄tutes attendūtur. si eñ hm̃oi virtutes cardinales hñt medietates formaliter differẽtes. cū medietates respiciant virtutes s̄m ip̄arū rõem formalẽ. vr̃ ergo q̄ necc̃riū sit ip̄as virtutes cardinales essẽtialiter ⁊ formaliter esse differẽtes. Sed ɔ̄. Aug. de morib⁹ ecclesie. Illud quod quadripartita dicat̃ virt⁹. ex ip̄sius amoris vario quodãmodo affectu quãtum intelligo dicit̃. sed hoc non dicit diversitatẽ s̄m essentiã. sed solū s̄m relatõem. ḡ vr̃ q̄ virtutes cardinales solūmodo s̄m compatõem habeãt distingui non s̄m sbam absolutã. Itẽ Aug. in li. de q̄ãtitate aĩe. Virt⁹ est equalitas vite rõni vndiq̄ ɔsentiẽs. sed equalitas vite vndiq̄ non p̄t esse s̄m vnã compatõez. sed s̄m cõpatõem ad oẽz actū ⁊ ad om̃e obiectū. ḡ si hec ẽ diffinitio virtutis recte assignata. vr̃ q̄ quelibet virtus ad oẽm actum ⁊ ad om̃e obiectū habeat aĩam ordinare. sed hoc non esset si v̄tutes distinguerẽtur penes actus ⁊ obiecta. ḡ vr̃ q̄ v̄tutes cardinales non habent aliquã essẽtialẽ drīam. Itẽ nulle forme adinuicẽ dispate ⁊ diverse sep̄as denominãt. Quis eñ dicat q̄d musicū sit albū. tamẽ nullo mõ ɔcedit̃ q̄ musica sit alba. s̄ v̄tutes cardiales s̄m q̄ vult Berñ. et Aug. sep̄as denominãt. q2 fortitudo ẽ prudens. ⁊ prudẽtia fortis. ḡ vr̃ q̄ non habeãt essẽtialẽ drīaz. Itẽ iusticia s̄m q̄ dicit Ansel. est rectitudo voluntatis. sed ois cardinalis virt⁹ est rectitudo voluntat̃. ḡ ois cardinalis virtus est iusticia. si ḡ iusticia nomiat vnam speciez v̄tutis. videt̃ q̄ cardiales virtutes nõ hẽant essentialẽ drīam sive formalẽ. Itẽ cuilibet virtuti ẽẽntiale est inspicere mediū. cuilibet etiã essẽtiale est mediū servare. cuiuslibz etiã est aggredi difficile. cuilibet etiã est ordiare. Si ḡ medium inspicere est p̄p̄rius prudentie. mediū servare t̄pãtie. aggredi difficile fortitudis. ordiare ip̄i⁹ iusticie. vr̃ q̄ q̄libet istaz virtutū intret essẽtiam alteri⁹. nõ ḡ formalit̃ distinguūtur.

[15] R̄. dõ q̄ est loqui de virtutib⁹ cardialib⁹ q̃tū ad formã p̄ quã sūt gratuite. ⁊ q̃tū ad formã p̄ quaz sūt meritorie. ⁊ q̃tū ad formã p̄ quã sūt ad sp̄ales actuū drias ordiate. Si loq̄mur de forma p̄ quã sūt gratuite. sic in illa poti⁹ vniūt̃ q̄ distiguūtur. q2 illa forma est gr̃a gratū faciẽs. que lz sit vna. tñ gratã reddit d'aĩam cū vniversis potẽtiis ei⁹ ⁊ habit⁹ virtuosis sic in s̄cdo li. oñsū fuit. di. xxvii. Silr si loq̄mur de ip̄is v̄tutib⁹ q̃tū ad formã p̄ quã sūt meritorie ⁊ hñt rõez merẽdi p̄fecte. sic magis ɔnectunt̃ ⁊ vniūt̃ q̄ distinguãtur. q2 illa forma est charitas p̄ quã virtutes cetere tãq̄ pondẽ vnico ad vnū finẽ vltimū inclinant̃ q̄si ad locū p̄p̄riū. ⁊ hoc infra meli⁹ oñdet̃ in tractatu de ɔnexione virtutū. Si vero loq̄mur de ip̄is virtutib⁹ s̄m formã p̄ quã sūt ad sp̄ales actuū drias ordinate. sic dico q̄ virtutes cardiales ẽẽntialiter ⁊ formaliter distiguūt̃. ⁊ eaz diversitas colligit̃ ex quiq̄ compatõib⁹ sicut in obiciẽdo oñsū fuit. videlicet ex diversitate potẽtiarū q̄s informant ⁊ p̄ficiunt. et ex diversitate actuū q̄s eliciūt. ⁊ ex diversitate obiectorū ad que ordinant̃. ⁊ ex diversitate medioz circa q̄ ɔsistūt. ⁊ ex diversitate viciorū oppositorū q̄ excludūt. ⁊ ideo rõnes q̄ ad hãc p̄tem inducunt̃ ɔcedẽde sunt q2 verū ɔcludunt.

[16] Ad illud vero q̄d p̄mo obi̇ in ɔ̄riū q̄ virtus nõ est aliud q̄z variatio affect⁹ amoris. dõ q̄ Aug. loquit̃ ibi de virtutib⁹ cardinalib⁹ s̄m q̄ reduci hñt ad vnã radicẽ charitatis. p̄ quã hñt p̄fecta ordinatõe ad ip̄m deū ordiare. ⁊ ex hoc sortiũtur quãdã ɔnexionẽ ad vnitatẽ. ⁊ hoc p3 p̄ l̄ram sequẽtẽ qua diffiniẽs t̄pantiã dic̃ t̄pantiã dicam⁹ esse amorẽ deo sese integrū incorruptũq̄ servãtem. fortitudinem amorẽ oia p̄pter deū facile p̄ferẽtẽ. ⁊ sic d' aliis. Talis aũt relatõ t̄pãtie ⁊ fortitudis in deū p̄ amorẽ nõ ẽ virtutū cardinaliū nisi inq̃ztū a charitate regũt̃ ⁊ informant̃ ⁊ t̄pant̃. ⁊ hoc mõ verũ est q̄ hñt quandã vnitatẽ rõne vni⁹ motoris. s̄ p̄pter hoc nõ sequit̃ q̄ nõ diversificent̃ p̄ p̄p̄rias formas.

[17] Ad illud q̄d obi̇ q̄ virtus est eq̄litas vite vndiq̄ rõni ɔsentiẽs. dõ q̄ hoc q̄ est vndiq̄ p̄t duplr̃ intelligi q̄ fiat distributõ. Aut ita q̄ hoc q̄ est vndiq̄ distribuat p̄ duab⁹ extremitatib⁹ ɔsistẽtib⁹ circa medietatẽ. ⁊ sic ɔuẽit cuilibz virtuti cardiali p̄ se. q2 nec declinat ad sup̄fluū nec ad diminutū. Alio mõ hoc q̄ est vndiq̄ p̄t distribuĩ p̄ oib⁹ p̄tib⁹ rõnabilib⁹ aĩe. ⁊ tũc nõ ɔpetit alicui virtuti cardiali absolute s̄ inq̄ntū h3 ɔnexionẽ cū alia. Et ex h̄ n̄ p̄t ɔcludi q̄ oẽs virtutes sint vna ẽẽntialit̃. s̄ q̄ p̄nt dici vna p̄ q̄dã ɔnexionẽ ⁊ aggregatõez. sic oẽs potẽtie aĩe q̄uis sint diverse. dãt ip̄i aĩe posse. ita q̄ vna sine altera nõ poss3 aĩaz facẽ potẽtẽ. sic intelligẽdū est de eq̄litate vite q̄ ɔsistit penes vnã v̄tutẽ p̄ticularẽ. penes ãt oẽs ɔsistit integre ⁊ p̄fecte.

[18] Ad illud q̄d obi̇ q̄ vna virt⁹ denoiat aliã. dõ q̄ ẽ p̄dicatio mltiplex. vicz. p̄ cãm. ⁊ p̄ ẽẽntiã. ⁊ p̄ ɔcomitãtiã. Et cū dr̄ q̄ vna virt⁹ denoiat alterã. h̄ nõ ẽ p̄p̄e essẽtialẽ ɔveniẽtiã. s̄ h̄ ẽ p̄p̄e h̄ q̄ ɔcomitãt̃ se circa vnuz aĩe sbiectū. ⁊ circa potẽtias q̄ se mutuo circũincedũt. Et si tu obiciaṡ q̄ ɔcomitãtia n̄ sufficit. q2 n̄ ɔcedit̃ q̄ musica ẽ alba. dõ q̄ ɔcomitãtia n̄ sufficit simplr̃ sed ɔcomitãtia cū simplicitate sbiecti. p̄ quã sbiectuz p̄t reflectẽ se sup̄ se ⁊ sup̄ oẽ illõ q̄d ẽ in se. sic p3. q2 aĩa intellectiua simplr̃ p̄t se ɔvertẽ sup̄ se p̄ actū intelligẽdi. ⁊ silr̃ p̄ actū diligẽdi. Et hinc ẽ q̄ virtutes in talibus potẽtiis exñtes p̄nt se mutuo denoiare. ⁊ iõ nõ ẽ silr̃ de oib⁹ actib⁹. etiã si circa idẽ sbiectū habeãt ɔsistẽ.

[19] Ad aliud q̄d obi̇ q̄ ois cardial' virt⁹ ẽ q̄dã voluntatis rectitudo. ita q̄ ois virt⁹ cardialis est iusticia. dõ q̄ iusticia dupliciṫ accipit̃. quia est iusticia generalis.

et est iusticia specialis. Et iusticia generalis complectitur oẽs virtutes non solum cardinales sed etiam theologicas. Iusticia vero spãlis non est simpliciter rectitudo volũtatis sed rectitudo volũtatis ordinãs ad alterũ. ꝛ hec non ꝯpetit cuilibet virtuti cardinali. ꝛ ꝓpterea non sequit̃ ꝙ cardiales virtutes nõ hẽant 20 abinuicem distingui. Ad illud qḋ obijcit̃ de illis quatuor ꝯditõibus que sũt in qualibet virtute. dicẽdũ ꝙ verũ est. sed tamen ex hoc non sequit̃ ꝙ virtutes non sint distincte. quia ꝙ quelibʒ harũ cõditõnũ attribuat̃ alicui virtuti spãli hoc non est ꝑ ꝓprietatẽ. sed magis ꝑ appropriatõem. cuiuslibet eñ virtutis ẽ mediũ tenere. sed ꝓpter hoc appropriat̃ tpãtie. quia maxime oportunũ est circa delectatões mediũ custodire. sic ꝛ de alijs ꝯditõibus intelligẽdum est. Si tamen obijciat̃ ꝙ inspicere mediũ hoc est ꝓpriũ ipiꝰ prudẽtie. ꝛ ita videt̃ ꝙ prudẽtia sit de essentia aliaꝝ 21 virtutũ cardinaliũ. dõ ꝙ inspectõ medij ẽ duobꝰ modis. vel ꝑ modũ ꝯsideratõis directe. vel ꝑ modũ inclinatõis determinate. Primo mõ inspicere mediũ est ꝓpriũ ipius prudentie q̃ ꝑficit potẽtiam rõnalem cuius est ꝯsiderare ꝛ discernere. ꝛ hoc mõ inspicẽ medium nõ ꝯuenit virtuti cardinali ꝑ sui essẽtiaʒ sed ꝑ ꝯcomitãtiam directiuã. Unde sicut oculus videt sibi ꝛ alijs mẽbris. sic prudentia inspicit sibi ꝛ virtutibus ceteris. Alio mõ inspicere mediũ est ꝑ modũ inclinatõis determiate. ꝛ sic non tm̃ est prudẽtie ꝫ etiã cuiuslibet virtutis. quia quelibet virtus est quoddã põdus recte inclinãs. ꝛ mouẽs ad mediũ circa qḋ hʒ ꝯsistere. Unde sicut grauitas lapidis recte dicit̃ inspicere locũ deorsũ siue mediũ mũdi. sic quelibet virtus p̃t rõnabiliter dici inspicere mediũ recte viuẽdi. ꝛ ex hoc nõ p̃t ꝯcludi ꝙ prudentia ab alijs virtutibꝰ non habeat diuersificari. Questio .iij. c

De virtutibus cardinalibꝰ q̃tũ ad sbiectũ. Et queritur vtrũ sint in pte aie rõnali. an in ea pte que solum obtpat rõi. Et ꝙ sint i pte aie rõali videt̃ p̃mo ꝑ auctoritatẽ Aug. in solil. Uirtus est ratõ recta ꝑducẽs in finẽ. sed ꝯstat ꝙ hec est p̃dicatõ causalis siue materialis. g̃ videtur ꝙ sbiectũ virtutis sit ipa ratõ siue potentia rõnalis. Item virtus est principiũ merẽdi ꝛ opis meritorij ꝛ laudabilis. g̃ circa illã potẽtiaʒ habet esse circa cuius actũ ꝯsistit laus ꝛ meritũ. ꝫ talis est potentia rõnalis. s. li. ar. g̃ videt̃ ideʒ qḋ prius. Item in eo sbiecto est virtus in quo anima habʒ imaginem dei. cuʒ virtutes cetere habeãt ortũ a gratia cuius anima est capax ꝑ hoc ꝙ est imago. sed nõ est imago nisi ꝑ potẽtiam rõnalem. g̃ ꝛc. Iteʒ oĩs virtus consistit circa electõnem boni ꝛ fugam mali. sed habitus electiuus est solius potentie rõnalis ꝓprie dicte. g̃ videtur ꝙ oĩs virtus ꝓprie sit in rõnali parte ipius anime. Item virtus est in genere honesti ẜm ꝙ vult tullius. Sed bonuʒ qḋ est honestuʒ ꝛ eius oppositũ est obiectũ solius rõnalis virtutis. qꝛ potentie sensitiue solũmõ ferũtur ad ea bona q̃ sunt de genere commodi. g̃ videt̃ ꝙ virtus sit solũ in pte anime rõnali. Sed ꝯ. fortitudo est in irascibili. et tpantia in ꝯcupiscibili. sed iste non sũt rõales nisi qꝛ obtpantes rõni ẜm ꝙ dicit ph̃s in fine noue ethice. g̃ videt̃ ꝙ cardiales virtutes non habeãt esse in pte rõnali sed potius in pte sensibili. Itẽ in ea pte est habitus virtutis expediens ꝛ rectificãs circa quam habet esse ꝓnitas ꝛ obliquitas. ſʒ hec duo sunt maxime circa motiuã sensibilẽ. que quidem sũt irascibilis ꝛ ꝯcupiscibilis. g̃ videt̃ ꝙ in illis habeat locari virtus cardinalis. Itẽ in ea pte ẽ habetꝰ virtutis tãq̃ in sbiecto ꝓprio q̃ immediatius ꝛ primꝰ dicit actum ipius virtutis. sed tpantie ꝛ fortitudis actꝰ dicunt̃ immediate a ꝯcupiscibili ꝛ irascibili. q̃ sunt obedietes rõni. g̃ videt̃ ꝙ in eis virtutes cardinales habeant poni. Itẽ virtutes cardinales distinguunt̃ a theologicis sicut ꝯsuetudinales ab intellectualibꝰ. sed intellectuales vt sapiẽtia ꝛ intelligẽtia ꝛ frenesis ponunt̃ in rõnali pte ꝓprie dicta. ꝯsuetudinales vero in ea pte que obtpant rõni. g̃ videt̃ similiter ꝙ theologice debent reponi in pte rõnali. ꝛ cardinales in parte sensibili ẜm ꝙ rõni obedit. Itẽ in ea pte magis habet reponi habitꝰ virtutis que magis indiget rectificari. sed ps q̃ magis indiget rectificari est ps sensitiua. qm̃ ẜm ꝙ dicit ph̃s intellectus sp est rectꝰ. fantasia recta ꝛ non recta. cũ g̃ fantasia nominet potentiã sensitiuã. vr̃ ꝙ circa ipam esse habeãt ꝟtutes cardinales. Rñ ad p̃dictoꝝ intelligẽtiã est notãdũ ꝙ 22 cũ rõale dicat̃ dupl'r ẜm ꝙ vult priscianus. videlicet. qḋ rõeʒ pticipat. ꝛ qḋ rõni obedit. Si large accipiat̃ ps rõal sic ñ ẽ dubiũ q̃n oẽs ꝟtutes i pte rõali sint. siue theologice. siue cardiales. siue intellectuales. siue ꝯsuetudiales. Si vero rõale dicat̃ ꝓprie ẜm ꝙ pricipat rõnẽ. sic voluerunt aliqui dicere ꝙ quedã virtutes cardiales sũt in pte rõnali. vtpote in prudẽtia ꝛ iusticia. quedã vero nõ sed in põtẽtia inferiori q̃ est rõnalis largo mõ dicta. qꝛ obtpat rõni. vt fortitudo ꝛ tpantia q̃ sũt in irascibili ꝛ ꝯcupiscibili. Licet autẽ hic modꝰ dõi aliq mõ ꝓbabilis videat̃ ẜm morales ph̃os. tamẽ ẜm theologũ non vr̃ rõnabiliter dici q̃squam ꝟtutes cardiales poni in pte superiori ꝛ quasdã in inferiori. cũ oẽs ꝟtutes cardiales equales sint q̃tũ ad meriti dignitatẽ. oẽs etiã sint pricipiũ merẽdi. Et ꝓpterea cũ meritũ cõsistat radicaliter circa li. ar. in solis illis potẽtijs habẽt eẽ ꝟtutes siue cardiales siue theologice in q̃bus repit̃ libertas arbitrij. ꝓpt qḋ cũ libertas ar. nõ sit nisi in pte aie rõali. ẜm ꝙ rõnale dicat̃ qḋ pticipat rõem. necesse est ceteras ꝟtutes cardiales in pte illa reponi. ꝛ h̃ necessario exigit eaꝝ dignitas. cũ ipe hẽant ortũ a g̃ra. ꝛ pfectões aie multo sint nobiliores q̃ ipa scia q̃ ponit̃ tãq̃ in sbiecto in pte aie rõali ꝛ intellectia. Et ꝓpterea ꝯcedẽde 23 sũt rões q̃ sũt ad pte istã. Ad euidẽtiã vero obiectonũ q̃ in ꝯtrũ opponũt̃ notãdꝰ est aliꝰ modꝰ distinguẽdi rõale ẜm theologũ. Uno eñ mõ distiguit̃ rõale ꝯ ꝑtẽ sẽsitiuã. Alio mõ distiguit̃ ꝯ potẽtiã affectiuã. Secũdũ ꝙ distiguit̃ ꝯ potẽtiã sensitiuã. sic sũt in pte rõnali oẽs ꝟtutes. Scdm̃ vero ꝙ distiguit̃ circa potẽtiã affectiuã sic nõ sũt in ea oẽs ꝟtutes. ꝫ ille solũ q̃ dirigũt in discernẽdo sic fides ꝛ prudẽtia. Alie vero reponunt̃ in potẽtia affectia q̃ q̃dẽ ps est li. ar. ꝛ dr̃ voluntas hʒ ꝙ ꝯiũcta est rõni. Dicit̃ etiã ꝯcupiscibil' ꝛ irascibil' ẜm ꝙ diuersimode hʒ affici ꝛ moueri. Nihil enim aliḋ est volũtas q̃ affectꝰ siue appetitꝰ rõcinatꝰ. oĩs sũt affectꝰ siue appetitꝰ est vis irascibil' siue ꝯcupiscibilis. q̃ due vires ẜm ꝙ sũt li. ar. ptes rõnales sũt. et in ipis p̃nt eẽ ꝟtutes theologice ꝛ cardiales. Theologice i q̃ntũ imediate eleuãt in deũ ipm diligendo ꝛ ipi inherendo. cardinales vero in q̃ntũ versãtur circa bonuʒ creatũ. Et ꝑ hoc ꝑ magna pte patet responsio ad obiecta. Ad illud qḋ primo obijcit̃ in cõ- 24 trarium. ꝙ s. fortitudo ꝛ tpantia sũt in irascibili ꝛ cõcupiscibili. ꝛ iste solũ sũt rõales quia obtẽpant rõni.

vtm ꝙ absq dubio iste due virtutes cardinales ꝗ-tum ad habitus sbstratos in illis duabus viribus re ponũtur. licet ꝗtum ad rõem primariã merẽdi z or dinandi ois virtus in li.ar. ponẽda sit. z ista duo sũt incõpossibilia. ꝑeo ꝙ li.ar. non est potẽtia distincta a rõnali z ꝯcupiscibili z irascibili ſm rez. Et ꝑpterea illa assũptio est falsa ꝙ ꝯcupiscibilis z irascibilis so-lũmodo sũt rõnalis quia obtẽpant rõni. In nob em est duplex irascibilis z ꝯcupiscibilis. videlicet rõnal z sensibilis. Rõnalis ſm quã immediate nati sumus in deus ferri. z in qua cõicamus cũ angelis. z in qua ſm diuersas ꝯatões habet reponi theologica vir-tus z cardinalis. Alia vero est irascibilis z ꝯcupisci bilis sensibilis que solũmõ dicit rõnalis quia obtẽpat rõni. Et in hys non ꝯsistit li.ar. nec in hys sicut in sb iecto ponit virtus cardinalis. licet ꝑ frequẽtez assue factõem aliquo mõ ille potẽtie non incõgrue dicant babilitari. illa tamẽ habilitas nõ est de virtutis essẽ-tia sed potius sibi annexa. Ad illud qd obijcit ꝙ ꝑmitas z obliquitas habẽt esse circa ptem sensibilez quia nata est sbiacere. dõm ꝙ obliquitas habet esse circa aliquã potẽtiaz dupliciter. aut quia in ea inchoatur. aut quia ꝯsũmat. Primo mõ est obliquitas in pte sensibili. s. ꝗtũ ad inchoatõem. z hoc ꝑpter fomi tis inchoatõem. Scdo vero mõ est in pte rõnali ꝑpe ꝯplexũ z deliberatã electõem. z in hac pte pncipalit residet obliquitas vici. z ꝑ oppositũ rectitudo vtu-tis. z ideo nõ in pte sensibili sed magis i rõnali. Ad illud qd obijcit ꝙ actus virtutis fortitudinis z tẽpã te immediate elicitur a ꝯcupiscibili z irascibili. dõ ꝙ illud verũ est loquendo de ꝯcupiscibili z irascibili hũana. sed si loqmur de ꝯcupiscibili z irascibili bru-tali z sensuali. sic ꝑ alias potẽtias nõ immediate di-citur actus istarũ virtutum. immo quasi ꝯsequẽter. quia rectificata ꝯcupiscibili z irascibili rõnali ꝑ ha-bitum virtutis. ꝑ ꝯsequens rectificat ipa ꝯcupiscibi lis z irascibilis brutalis que illis habet sbici z famu lam. Unde sicut rectificata volũtate in dispensãdo ꝑ ꝯsequẽs rectificat manus ad tribuẽdum beneficiũ. tamen largitas non est in manu sicut in sbiecto ſ in ipa volũtate. sic intelligẽdum est in ꝑposito. Ad illud qd obijcit ꝙ ꝯsuetudinales virtutes reponun tur in ea pte que obtẽpat rõni. dõm ꝙ hoc non est qz habitus ꝯsuetudinalis virtutis ſm ꝙ virtus habeat esse in illa pte sensibili que rõni obtẽpat. ſʒ quia ex ꝗ-dam ꝯsuetudine benefaciendi in illa pte relinquitur quedã habilitas. Et ideo pt dupliciter ad rõem illã respondẽri. Primũ quidẽ quia non est simile de vir tute cardinali z ꝯsuetudinali ſʒ ꝙ ꝯsuetudinalis ẽ. quia cardinalis virtus nominat habitũ dirigẽtez in opibus electiue. ꝯsuetudinalis vero pter hoc nomi nat habitũ acquisitũ ex frequẽti bene agẽ. Aliẽ etiaz respondẽri pt ꝑ interemptõez minoris. quia ꝯsuetu-dinalis virtus z si aliquo mõ sit in pte sensuali qua-si in ꝯsequẽte z sbiacente. in rõnali tamẽ est pncipa liter cõsistit in imperante actũ virtutis z ponente sensua li ꝑsidente. Ad illud qd obijcit ꝙ potẽtia sensual' magis indiget rectificari ꝗ intellectualis. dõ ꝙ ſm est. quia rectitudo z obliquatio que homini imputa tur hec est que habet ortum a pte rõnis. Et ꝙ obijcit ꝙ intellectus semꝑ est rectus. dõm ꝙ illud intelligit ꝙ intellectu ſm ꝙ respicit leges eternas z ab ipis re cipit z in eas speculat. non aũt qualitercũq ex se

mouet. immo frequẽt est obliquus z erroneus. Uel pt dici ꝙ hoc intelligit de intellectu ſm ꝙ ẽ acceptõ pncipiorũ notissimorz in qualibet sciẽtia. vtpote di-gnitatũ circa que non ꝯtingit errare. non aũt ꝑut ap plicari habet ad opa spãlia. z ideo ad ipaꝝ directõnẽ virtutes sũt sibi nccrie. Et ꝑpter h rõ illa nõ ꝯcludit. qz ꝓcedit ex falsa assũptione.

Questio .iiij. D

De virtutibus cardinalibus ꝗtũ ad numerũ. Et que rit vtrũ tm̃ debeãt esse quatuor an plures. Et ꝙ tm̃ sint quatuor videt per illud quod dicit Sap. viij. ꝙ sapientia docet sobrietatez. prudentiã. iustitiã. z for titudinem. si ḡ nominat virtutes cardinales sufficiẽ ter. videtur ꝙ sũt quatuor z non plures nec paucio-res. Item hoc ipm ꝓbatur ꝑ glo. Gen. ij. vbi dicit ꝙ fluuius qui egrediebat de paradiso diuidebat in ꝗ-tuor capita. ibi dic glo. ꝙ ꝑ ista quatuor capita intel-ligitur quatuor virtutes cardinales. Item hoc ipm ostẽditur ꝑ Aug. qui in libro de moribus ecclesie dic affectum virtutis esse quadriptitũ. sed ꝯstat ꝙ hoc non pt intelligi nisi de cardinalibus ḡ zc. Itẽ hoc ipm ostẽditur ꝑ phm z alios tractatores qui de hac materia loquũtur. Silr oẽs virtutes ꝯsuetudinales z pollitice reducuntur ad quaternariũ. Sed ꝯ. v̓-tutes theologice sũt tres ꝑpter trinitatẽ obiectoruz z potẽtiaruz. sed in eisdem potẽtijs sũt virtutes car-dinales z theologice. lʒ ſm aliã z aliã compatiõez. ḡ videt ꝙ sint tm̃ tres. Itẽ virt' que ordinat ad alte rũ est tm̃ vna. videlicet. iustitia ad ꝑximũ. ḡ videt ꝙ vna sit tm̃ virtus ꝑ quã homo ordinetur ad seipm. Aut si tres sunt virtutes ꝑ quas ordinat in se. videt ꝙ tres sint ꝑ quas ordinet homo ad ꝑximum. ita ꝙ non tm̃ sint quatuor. sed etiam se extẽdãt ad nume-rum senariũ. Item sup illud Math. xv. Erãt qui manducauerũt quasi quatuor milia hoim. Glo. Per quaternariũ quatuor virtutes cardiales intel-ligitur. Prima est prudentia cognitio reꝝ appetẽ-tẽdaꝝ z vitãdarũ. Scda est refrenatio cupiditat' ab hys ꝗ tpaliter delectãt. Tercia est firmitas ꝯ mole-stias seculi. Quarta vo ꝗ ꝑ oẽs diffũdit ẽ dilectõ dei z ꝑximi. Si ḡ dilectõ dei z ꝑximi ponit vna int car-diales vtutes. vr̃ ꝙ sint plures ꝗ ꝗtuor. Itẽ hũi-litas patiẽtia z obediẽtia sũt magne vtutes. nec ta-mẽ sũt aliꝗ ꝑdictaꝝ vt videtur. ḡ vr̃ ꝙ cardinal' vir-tus nõ sufficiẽter diuidat ꝑ ꝗtuor mẽbra. Est ḡ qõ d ꝑdictarũ vtutũ cardinaliũ numero z sufficiẽtia. Rñ 29 dõ ꝙ absq dubio numer' z sufficiẽtia vtutũ cardia-liũ ꝯsistit in ꝗternario. Huiꝰ aũt numeri rõ z sufficiẽ tia assignat mult' modis. ꝗ z si ꝑ oia nõ sint rõnales. tñ ꝯficiũt vnũ modũ dõi rõnalẽ z sufficiẽtẽ. Possũt aũt hmõi modi dõi ad ꝗtuor reduci ſʒ ꝗdruplicẽ rõez ipius cardialis vtutis. vicz ad ꝑpriũ sbiectũ. ad actũ intrinsecũ. ad suũ oppõitũ. z ad ꝑpriũ obiectũ. Primꝰ ḡ modꝰ sumẽdi ẽ penes diuersitatẽ sbiectoꝝ. Sbiecta enĩ prima z imediata ipaꝝ vtutũ sũt potẽtie aie si-ue vires ꝗ sũt tres. vicz. rõnalis. ꝯcupiscibil' z irascibil'. ita ꝙ fortitudo ẽ in irascibili. tẽpãtia ẽ i ꝯcupiscibili. ſ iustitia z prudẽtia sũt in rõnali ſm ꝙ dupl' hʒ ad alias vires ꝯpari. vl' in rõe ꝯsultãti' z sic ẽ prudẽtia. vl' in rõe sĩnante z sic ẽ iustitia. Sunt ſm ꝙ hʒ ꝯsiderari in se. z sic pficit habitu prudẽtie. Uel ſm ꝙ hʒ alias regẽ z ordinare. z sic pficit habitu iustitie. Scds aũt modꝰ sumẽdi sufficiẽtiã vtutũ attẽdit ſm diuersita-

tem actuũ intrinsecorũ. Tres eñ sunt actus qui necessario pcurrũt ad virtutē. s. velle. scire. ꝛ inpmutabiliter opari. Scire aũt quid sit agēdum est ipi⁹ prudētie. Velle võ bonũ ē ipi⁹ iusticie. Inpmutabiliter opari ē tēpantie ꝛ fortitudis. tēpātie i psperꝭ. fortitudis i aduersis. Terci⁹ võ mod⁹ sumēdi attēditur pnes compatõem ad opposita q̃ sunt quatuor nobis

30 pter peccm̃ inflicta. Videlicet. ignorãtia. ꝯcupiã. ifirmitas. ꝛ malicia. Et cõtra ignorãtiã est virtus prudentie. ꝯtra ꝯcupiaz est virtus tpantie. ꝯtra infirmitatē est virtus fortitudinis. ꝛ ꝯtra maliciã est virtus iusticie. Et hic modus dicendi videt̃ satis rõnabilis Verũtamē a posteriori sũpt⁹ est. quia non virtutes p vicia sed vicia p virtutũ merita distinguũt̃. Quartus aũt modus sumēdi est ex pte ipsorum obiectoꝝ. ꝛ iste mod⁹ sumēdi videt̃ esse rõabilior. qꝛ habit⁹ per actus. ꝛ actus per obiecta diuersificari habent. Et h̄ modus dicendi habet quadruplificari. Uno mõ sic. Naz virtutes aut sũt circa passiones. aut circa actõnes. Si circa passiones. aut illatas ꝛ sic ē fortitudo. aut innatas ꝛ sic est tpantia Si circa actões. aut circa actiones intrinsecas q̃ quidē consistũt in eligēdo ꝛ sic est prudentia. aut extrinsecas que quidē consistunt in exequendo ꝛ sic est iusticia. ad quaz spectat vnicuiqꝫ tribuere iura sua. Alio mõ potest sumi sic a pte obiecti. quia virtus aut negociat̃ circa maluz. aut circa bonũ. Si circa malũ. aut est innatũ ꝛ sic est tpantia. aut illatũ ꝛ sic ē fortitudo. Si circa bonum. aut in rõne vtilis ꝛ expediētis ꝛ sic est prudētia. aut rõne honesti ꝛ laudabilis ꝛ sic est iusticia. Alio vero mõ sumit̃ sic. quia virtus cardinalis. aut ordinat ad pximũ. aut ordinat ad seipam. Si ad seipam. aut in eligendis ꝛ sic est prudentia. aut in respuēdis ꝛ sic ē tpantia. Si vero ordinat ad pximuz. aut hoc est in reddendis ꝛ sic est iusticia. aut i sustinēdis ꝛ sic ē fortitudo. Oēs tñ hi modi vdi aliquã videtur habere calũniam. nec vsqꝫquaqꝫ attingere ad rõnem ppriã. Et ideo adhuc restat alius modus dicendi qui respectu predictorũ ē septimus. ꝛ oibus p̃dictis videt̃ eē magis ydoneus. Cum eñ virtus cardinalis dicatur quia ordinat hoiem circa ea que sunt ad finem. siue circa quid creatũ. cum homo habeat compari ad seipm siue ad alterum. virtus cardinalis aut est regulatiua actuũ hominis respectu sui. aut respectu pximi. Si respectu sui hoc potest esse tripliciter ƀm actum principalem triplicis virtutis. videlicet. rõalis circa quã est prudētia. ꝯcupiscabilis circa quã ē temperantia. ꝛ irascibilis circa quã cõsistit fortitudo. Si vero ordinet ad alterũ. sic est vna virtus que quidez dicitur iusticia. quia vna est ratio ƀm quam ad alterum ordinat videlicet ratio debiti. Et quia hec ratõ potest attendi ƀm actũ cuiuslibet potentie. hinc ē ꝙ iusticia cardinalis circuire dicit̃ oēs vires. ꝛ tñ vna ē pter vnã rõnem ordinandi ad alterum. Et sic patz numerus et sufficientia p̃dictaꝝ quatuor virtutum.

31 Ad illud vero quod obiicit̃ in contrariũ ꝙ virtutes theologice sunt tres ƀm trinitatem potētiarum ꝛc. dõm ꝙ non est simile. quia virtutũ theologicatũ est ordinare hoiem ad deum qui solus est finis oim bonorum. cardinaliũ vero est hoiem ordinare ad se ꝛ ad pximũ. ꝛ ideo necesse est plures virtutes reqri ex pte ista q̃ ex illa. pter vnam compatõis differentiam superadditã. rõe cuius attēditur iusticia.

32 Ad illud quod obiicitur ꝙ iusticia que ordinat ad alterũ est tñ vna. ḡ similiter alie virtutes cardinales q̃ ordinãt hoiem ad seipm. dõm ꝙ non est simile. Et ratio huius est. quia virtutes que respiciunt hoiem in se attēduntur penes act⁹ viriũ p̃ncipales. q̃ qm̃ diuersi sunt. necesse est illas esse diuersas. sed virtus q̃ ordinat ad alterũ non sumit rõnem distinctõnis ab actibus principalibus ipariũ virium. p eo ꝙ p eosdē act⁹ ƀm quos ordinatur hõ in se. ordinatur etiaz in pximum. ꝛ ideo distinctõem sumit ex rõne compandi ad alteruz. ꝛ quia ratio illa vt dictum est vnica ē. iõ virtus iusticie que est ad alterũ ordinatiua hꝫ vnitatem. nec ex hoc oportet in aliis similiter concludere. quia non est simile hinc ꝛ inde.

33 Ad illud quod obiicit̃ ꝙ preter has virtutes cardinales glosa ponit dilectõem dei et pximi. dõm ꝙ ipsa dilectio pximi non ponit̃ ibi quia sit virtus cardinalis. sꝫ qꝛ ipsa est q̃ maxime adiuuat iusticiam virtutē vt affectum nostrũ possit respectu pximi recte regulare. Nisi eñ quis pximum suũ diligat. non est facile vt ius debitum sibi reddat.

34 Ad illud quod obiicit̃ de aliis virtutibus vtpote de humilitate patientia ꝛ obediētia. dõm ꝙ oēs ille virtutes p magna pte reduci habēt ad istas sicut ad radicalia p̃ncipia. in quibus residēs est ratõ mouendi ꝛ dirigēdi p̃maria. Propter quod etiam cardinales a cardine nuncupãtur. Unde patientia ad fortitudinem reducit̃ ꝛ alie plures q̃ sunt ipius spẽs nãles ƀm ꝙ innuũt tractatores morales Humilitas vero ꝛ obedientia reduci habēt ad ipaz iusticiam. Et si tu obiicias ꝙ humilitas non semper ordinat ad alterum ꝛ similiter patientia. Respondere potest ꝙ idē homo sortitur rõnem duplicis psone sicut patet. Homo cũ accusat seipm. idem est accusator ꝛ reus. Et cũ iudicat seipm. idem est iudex et cõdemnatus. Sic intelligēdum est de humilitate ꝛ patientia et aliis etiam spẽalibus virtutibus que reduci habent ad ipam iusticiã ƀm ꝙ est virtus cardinalis ꝛ spãlis. Dicit̃ tamen oẽs vires circuire. quia aliqui habitus qui ad ipam reducũtur spectant ad potētiam rõnalem sicut veritas. Aliqui ad concupiscibilem sicut largitas. Aliqui ad irascibilē sicut ira per zelum ꝛ penitētiam. ƀm ꝙ in q̃rto li. dr̃ di. xiiij. ꝛ p h̄ patet R⁹ ad obiecta.

Questio. v. e

De virtutibus cardinalibus q̃tum ad originē. vtrũ scꝫ huiõi virtutes sint a dei dono vel ab assuetudine Et ꝙ sint ab assuetudine videtur. Eadem est virtus cardinalis ꝛ cõsuetudinalis ƀm rem ꝛ essētiaz. Sed virtutes ꝯsuetudinales completuz esse habēt ab assuefactiõe ƀm ꝙ de his dicit phs i p̃nci⁹ veteris ethice. Innatis nobis a natura. pfectis vero ab assuefactione. ḡ. ꝛc. Item ƀm ꝙ vult phs ꝛ ostēdit ex eisdem ipsis vnaqueqꝫ res generatur p que in esse saluat̃ ꝛ pmouet̃. ḡ p bonoꝝ opꝫ mltiplicatõnē cardinales ꝟtutes habēt in nob̃ ꝯseruari ꝛ ad meli⁹ pmoueri. ḡ p bõa opa habent in nobis generari. Itē hoc ipm videmus expimento. videmus eñ ꝙ malus hõ in bono exercetur ꝛ assuescat semp plus. ꝛ plus ad bonum habet disponi ꝛ habilitari ꝛ facilior reddi. sꝫ h̄ nõ essꝫ nisi p assuefactõem i bono acquireret̃ habit⁹ qui ad bonuz habilitaret. cuz ḡ tales sint ꝟtutes cardinales et cõsuetudiales. videt̃ ꝙ originēz trahãt ex frequenti bene agere. Item multi habent et habuerunt huiõi virtutes cardinales ꝛ consuetudinales qui nunq̃ crediderũt in xpm nec sũt mēbra eius. sꝫ ḡ

vera gratia ꝑ xp̄m habet derinari in eius mēbra. vi-
det̄ ꝙ cardinales virtutes acq̄ri possint ꝑ hūanā in-
dustriā. Itē sicut intellect⁹ ꝑficit̄ ⁊ dirigit̄ ⁊ recti-
ficat̄ ꝑ habitū sciē. sic ⁊ affect⁹ ꝑ habitū virtutis. sed
q̄uis intellect⁹ nr̄ ꝓpria v̄tute nō possit venire ad co-
gnitionē eternoꝝ. tn̄ ꝑ ea q̄ nālr̄ hz pōt venire ad co-
gnitionē istoꝝ inferioꝝ. g̃ pari rōne q̄uis affectus nō
possit hic v̄tutes q̄ eleuent ipm̄ ad supra. videt̄ tn̄ ꝙ
possit hic virtutes dirigentes ipm̄ ⁊ rectificātes circa
ista inferiora. s̄ cardinales virtutes sunt hmōi. g̃ ⁊c̄.
Si tu dicas ꝙ nō est silr̄. qr ꝑfectio affect⁹ multo no-
bilioꝛ est q̄ ꝑfectio intellect⁹. Obijcit̄ cōtra hoc ꝙ ta-
lis ꝑfectio nō videt̄ esse excellēnoꝛ q̄z ꝑfectio cogniti-
onis. Videm⁹ eīn quasdā creaturas irrōnales hmōi
v̄tutes q̄si nālr̄ter possidere. Quoddā eīn aial est qd̄
viget in liberalitate. qddā qd̄ in pr̄udētia viget. qddā
qd̄ in māsuetudine. qddā in v̄tutis strēnuitate. qddā
i castitate. sicut ꝑ exempla patz. g̃ si nā hoīs dignioꝛ
est q̄ nā bestiaꝝ. multo forti⁹ videt̄ ꝙ hō istas virtu-
tes cardinales aut habeat simplicit̄ sibi inatas. aut ꝑ
illud qd̄ est innatū cū rōnis industria possit acq̄rere.

Sed cōtra. Jacobi. j. Omē datū optimū ⁊ omne
donū ꝑfectū de sur. est. s̄ dona virtutū sunt dona opti-
ma s̄m ꝙ innuit ipa glo. ergo nō videt̄ ꝙ hmōi v̄tu-
tes sint a nr̄a assuefactiōe s̄ poti⁹ ex diuino munere.

Itē Sapiētie. viij. Scio ꝙ alit̄ nō possum esse cō-
tinēs nisi de⁹ det. g̃ si cōtinētia non pōt obtineri nisi ꝑ
diuinū mun⁹. g̃ pari rōne nec alia cardinalis virt⁹. g̃
idē qd̄ ꝓuo. Itē hoc ipm̄ videt̄ rōne. Agēs nobili⁹
est patiente. et ꝓncipiū effectu. s̄ virt⁹ interioꝛ animi
nobilioꝛ est q̄ opatio exterioꝛ. g̃ ex frequēti bona opa-
tione nō videt̄ ꝙ cōtingat acq̄rere aliquā virtutē car
dinalē. Itē si virt⁹ acq̄rit̄ ꝑ opationes. aut ꝑ vni-
cā opationē. aut ꝑ plures. cōstat ꝙ ꝑ vnicā nō. ergo ꝑ
plures. Sz cōtra. qn̄ vnaꝝ illaꝝ opationū incipit eē
alia desinit. g̃ nunq̄ opatiōes ille sunt sil̄. sed vna nō
pōt facere. ergo nec plures. cū nouis opatiōibus sup
uenientib⁹ alie transeāt in p̄teritū. Itē si virt⁹ cardi
nalis generari habet ex opibus. Aut g̃ ex opibus vir-
tuosis. aut nō virtuosis. Ex opibus virtuosis non. qr
opa virtuosa siue studiosa a virtute hn̄t originē. ergo
nō sunt virtutū ꝓncipiū. Videt̄ g̃ ꝙ ex opib⁹ nō vir-
tuosis. Sed ꝯtra. quales sunt actus tales sunt habi-
tus. g̃ si opa illa nō sunt virtuosa. nō generabūt habi-
tū virtuosūz. ergo videt̄ ꝙ nulla virt⁹ possit ex opib⁹
generari.

55 R̄ ad p̄dictoꝝ intelligentiā est notandū
ꝙ virtutes cardinales vno mō dicunt̄ virtutes quia
habilitāt ad opa moralia. Alio mō dicūt̄ v̄tutes nō
solū qr habilitāt ad hmōi opera. sed etiā qr eleuāt ad
opa meritoria. Scdm̄ aūt ꝙ v̄tutes cardinales dicū-
tur virtutes qr potentiā eleuāt. sic nō habēt ortū ab
assuefactiōe sed a diuino munere. nō a natura sed a
gratia. Quia eīn eleuāt potentiā supra se sunt supra
naturā ⁊ actū ipius potētie qui inest ei ꝑ se. ⁊ ido ne-
cesse est ꝙ ab aliquo supioꝛi ⁊ potētia ⁊ actu. ipi⁹ po-
tentie trahāt originē. Et hoc mō cardinales virtutes
56 sunt v̄tutes gratuite. Alio mō est loqui de cardinali-
b⁹ v̄tutib⁹ s̄m ꝙ habilitāt ad opa moralia. ⁊ sic hmōi
virtutes cardinales sūt v̄tutes politice. ⁊ radicali-
ter sunt a natura. sed cōpletiue sunt vel ab operū fre-
quētia ⁊ ꝑseuerātia. vel a gr̄e influētia ⁊ ꝑsidētia. vel
ex vtraq̄z causa. A natura inq̄ū sunt radicaliter. qr
plantatā habem⁹ in nr̄a vita rectitudinē ꝑ quā apti
sum⁹ licz imꝑfecte ad opera v̄tutis ⁊ honestatis. sed
dū assuescimus paulatim efficit̄ nobis facile qd̄ ꝓus
erat difficile s̄m ꝙ dicit Bern̄. ad Eugeniū. ꝙ nihil ē
adeo difficile qd̄ ꝯsuetudo nō reddat facile. Nec solū
ex assuefactiōe ducit̄ illa habilitas semiplena ad cō-
plemētū. s̄ etiā ꝑ gr̄e adiutoriū. Nā cū ipa gr̄a sit aīe
rectificatiua. rectitudo supueniēs ibi rectitudinē q̄lē-
cūq̄z ꝓus existentē amplificat. ⁊ amplificādo confir-
mat. Ex vtraq̄z etiāz causa v̄tus politica pōt suscipe
cōplementū. videlicz qn̄ cōcurrit diuine gr̄e adiuto-
riū. ⁊ bone ꝯsuetudinis exercitiū. ꝑ que duo virt⁹ car
dinalis radicata in natura ducit̄ ad cōplementū ꝑfe
ctū. Et sic virtus cardinalis inq̄ū est politica ortum
habēs a nā ducit ad quoddā cōplementū ex assuefa-
ctione subseq̄ūte. ad maius cōplemētū ducit̄ ex gr̄a
supueniēte. sed ad ꝑfectū cōplementū ducit̄ ex vtra-
q̄z causa cōcurrēte. videlicz gr̄a ⁊ assuefactiōe. Et pōt
hmōi exemplū inueniri satis manifestū. Videm⁹ eīn
ꝙ aliq̄s equus ex sua naturali cōpositione aptitudi-
nem habet ad bene portandū ⁊ ambulandū. sed illa
aptitudo ad complementū potest reduci ꝑ ipi⁹ equi
assuefactionē. vel per ipius sessoris industriā qui scit
freno equū suū ducere. vel ꝑ vtraq̄z. Sic ⁊ in ꝓposito
intelligendū est. qr s̄m Aug. lib. arbi. assimilat̄ equo.
⁊ gratia assimilat̄ sessori. ⁊ bona opatio recte ambu-
lationi. Sic ergo patet ꝙ loquēdo de virtute cardi-
nali s̄m ꝙ est politica. ⁊ s̄m ꝙ est intentiōis phīce de-
terminate de ipa cōcedi pōt est ꝙ a natura ⁊ assuefa-
ctione trahit originem s̄m ꝙ ipe philosophus dicit ⁊
ratiōes ostendūt ad primā partē inducte. Si aūt lo-
quamur de virtutib⁹ cardinalib⁹ s̄m ꝙ sunt gratui-
te. ⁊ s̄m ꝙ de eis intendit theologus. sic sunt a diui-
no munere. Sed contra hoc nō sunt ratiōes que ad
primā partē inducunt̄. quia solū ꝓcedunt de virtu-
te s̄m ꝙ dicit quēdam habitū habilitantē potentiam
anime. Et ideo rationes ille sunt concedende. 57 Ad
illud v̄o quod obijcit̄ in contrariū. ꝙ omne datū op-
timū. ⁊ omne donū ꝑfectum ⁊c̄. ⁊ virtutes sunt bona
optima. R̄nderi pōt dupliciter. Primo qr glo. intelligit
de virtutib⁹ non quibuscūq̄z ⁊ ꝑ omnē modū. sed in-
q̄tū sunt gratuite ⁊ meritorie. per quē modū dictum
est cardinales virtutes esse a solo munere gr̄e. Aliter
etiā potest dici ꝙ per illā autoritatē nō ꝓbat̄ ꝙ tales
virtutes sint a nobis. qr tāz naturalia q̄ gratuita di-
cunt̄ esse a deo sicut glosa exponit ibi. Et ꝓpterea ex
hoc haberi nō potest ꝙ nō sint ab opatiōe nr̄a. Opus
eīn nostrū nō excludit opus ⁊ mun⁹ diuinū. imo pre-
supponit ⁊ necessario exigit. s̄m ꝙ in. ij. li. ostētum est
vbi quesituz fuit. vtrū ois actio sit a deo. 58 Ad illud
qd̄ obijcit̄ de auctē Sap. iaz patet r̄nsio. qr intelligit̄
de cōtinentia s̄m ꝙ est deo accepta ⁊ meritoria. vel
intelligit̄ de actione dei. qua deus dicit̄ dare aliquid
coopando ⁊ adiuuando. nō de illa speciali qua dicit̄
dare illū habitū infundendo. ꝓbi eīn cōtinentes fue-
rūt ⁊ hoc deo dante. nō ꝑ ipius cōtinentie infusionē.
sed ꝑ liberalē ⁊ beniuolā coopationē. 59 Ad illud qd̄
obijcit̄ ꝙ agens nobili⁹ ē patiente. ⁊ ꝓncipiū effectu.
dicendū ꝙ illud habet veritatē qn̄ agens ⁊ mouens
substantialiter differt a patiente. sed quādo sic est ꝙ
idem mouet seipm̄ nō oportet ꝙ veritatē habeat nisi
s̄m quid. vt idem ipm̄ sit magis nobile ⁊ min⁹ s̄m di-
uersas cōpationes. Unde li. ar. seipm̄ assuefaciens ad
bonum ꝑ actū suū magis nobile est inq̄tuz se mouet
⁊ assuefacit. minus nobile inq̄tū minus assuescit. Et
hoc mō respondendū est in omnib⁹ acquisitis habiti-

bus. Et si vlterius insistat. ꝙ actus exterior nō est nobilior habitu intern⁹ generato. Dicendū ꝙ virt⁹ politica nō pducit ad cōplementū ꝑ actū exteriorē sed ꝑ actū volūtat⁹ interiorē. sicut pz cū aliq̄s largit elemosynam. est ibi opatio man⁹ exterius exequētis. ⁊ ista nō est principiū virtutis sed signum. Et est operatio voluntatis interioris mouētis ⁊ dirigentis qua vult largiri alq. ⁊ ex illa opatiōe frequētata cū pseuerātia ad cōplementū habet dici virt⁹ consuetudinalis siue politica.

40 Ad illud qd̄ querit vtrū vna opatio an plures pducant ad opationis pfectionem. dicendū ꝙ plures. q2 nō ex vna opatiōe generat habitus sed ex multis. Et si obiciat ꝙ vna supueniēte reliqua trāsit ⁊ nunq̄ erūt simul plures. Dicendū ꝙ ⁊ si pma opatio transeat q̄tum ad actū. manet tn̄ q̄tuz ad effectū. q̄ quidē effectus ꝑ seipm non est tant⁹ vt mereat dici dispositio vel habit⁹. sed ꝓut ab actibus sequētibus adiuuat ⁊ ꝓmouet crescit i dispositionē. ⁊ de dispositione crescit in habitū. sicut videm⁹ ꝙ vna gutta nō sufficit ad cauandū. frequēs tn̄ stillatio gutte facit foueā ſm illud poeticū. Gutta cauat lapidē non vi sed sepe cadendo. Et sic intelligendū est i ꝓposito.

41 Ad illud qd̄ obiicit ꝙ virtus cardinalis nō pōt generari ex operib⁹ nō virtuosis. dicendū ꝙ generari habet ex operib⁹ virtuosis. sed opus virtuosum siue studiosū vt ꝓprius loquamur quoddam est virtuosum plene quoddā semiplene. Illud est virtuosum plene quod procedit ab habitu virtutis iam completo. Illud est virtuosum semiplene qd̄ disponit ad habitū virtut⁹. Et hoc quidē opus nō necesse est esse a virtute. ſ pōt esse ab aliquo qd̄ est virtuti cōsonū. vtpote a volūtate deliberatiua cōsonāte naturali rectitudini videlicz iudicio cōsciētie ⁊ inclinationi sinderisis. quib⁹ virt⁹ cōformat. sicut patet. Diffinit enī virtus ꝙ est habitus mētis in modū nature rationi cōsentiens. Et sic patet ꝙ ratio illa non cogit q2 ꝓcedit ex suppositiōne falsi.

Questio .vj. F

De virtutibus cardinalib⁹ q̄tū ad durationē. Et querit. vtrum in patria maneāt an euacuent. Et ꝙ maneāt videt. Sap̄. j. Iusticia est ꝑpetua ⁊ imortalis. Si ḡ iusticia manet que ordinat ad alterū. multo forti⁹ manēt ꝟtutes cardinales q̄ ordināt ad seipm̄. Itez hee virtutes cardinales plenissime fuerūt in xp̄o. si ergo xp̄s habuit charitatē cōprehēsoris. videt ꝙ huiōi ꝟtutes in statu glorie habeāt saluari. Itē hoc ipm̄ videt autoritate Bede. quā magister adducit in lr̄a que dicit ꝙ potestates celi quatuor eximijs virtutib⁹ sunt p̄clare. fortitudine. prudentia. tempantia. iusticia. Itē ſm Macrobiū. iste virtutes cardinales respiciūt quadrifariā distinctionē. quia quedā sunt exemplares. quedā politice. quedā purgatorie. quedā animi iam purgati. Si ḡ virtutes exemplares sunt i deo. ⁊ mens ad pfectionē purgatiōis nō habet pduci in statu miserie p̄ntis. videt ꝙ iste virtutes cardinales potissime i beatis habeāt reperiri. cū ⁊ ipsi beati p gloriā fuerūt deiformes effecti. Sed ō. Aug. dicit ⁊ habet in lr̄a. ꝙ prudētia est i p̄cauendis insidijs. iusticia in subueniēdo miseris. fortitudo in pferēdis molestijs. ⁊ tēperātia in cohibēdis delectatiōib⁹ prauis. sed nullū istoꝝ in patria inuenit. ergo habit⁹ virtutū cardinaliū in patria nō manebūt. Itē virtutes cardinales minus nobiles sunt q̄ theologice. Si ergo ꝟtutes theologice euacuāt vtpote fides ⁊ spes. videt ꝙ ⁊ ꝟtutes cardinales similit. Itē virtutes cardinales habēt ꝓ obiecto ea q̄ ordināt se ad finem ⁊ per que puenit ad finē. sed cū puentū est ad finē iā nō oportet versari in his que ad finē perducūt. ergo videt ꝙ iam amplius nō maneant virtutes cardinales in actibus suis. sed habit⁹ sine actu est incōplet⁹. in patria aūt nihil est incōpletum. ergo necesse est ibi euacuari habit⁹ virtutū cardinaliū. Itē ſm ꝙ dicit ap̄ls. sciētia destruet. Si ergo maioris pfectiōis est sciētia q̄ prudētia. ergo in patria nō stabit prudētia. sed prudentia est pma inter oēs virtutes cardinales. si ḡ ipa nō remanebit. nec alie.

42 Rꝰ. dicendū ꝙ in patria aliqua virtus dicit manere multipliciter. Quedā nāqz virtus manet in patria q̄tuz ad p̄miū. ita ꝙ ipa sibiipsi est p̄miū ſm pfectiorius statuz. sicut charitas q̄ ꝓut erat impfecta in via. meriti erat pricipiū. sed ꝓut ipa eadē est cōsummata in patria. est p̄mij cōplementū. Quedā aūt virt⁹ manet q̄tū ad premiū. verūtamē nec ipa sibiipsi est p̄miū. nec cū p̄mio suo seipam cōpatitur. sicut fides ⁊ spes que in patria p̄miant. ⁊ ideo nō pereūt. non tamē sunt p̄miū ꝓpter suam impfectionē. nec secū p̄miū compatiunt ꝓpter quādam oppositionē. nā premiū ipm est tenere ⁊ videre deū. ⁊ primū repugnat fidei que est de non viso. secundū repugnat spei que est de futuro ⁊ non habito. Quedā ꝟo virtus manet medio modo. q2 manet q̄tum ad p̄miū ⁊ cū p̄mio. ipa tamē nō est sibi p̄miū sed dispositio ad p̄miū. Et sic manet virtus cardinalis. Nā premiū essentiale ipaꝝ virtutū est ipm bonū summū qd̄ deus est. ſm ꝙ videt. diligit. ⁊ tenet. ita ꝙ penes istos tres actus tres dotes anime accipiant. Nullus autē istoꝝ actuū est actus virtutū cardinaliū. q2 cardinales ꝟtutes nunq̄ tantū eleuant ꝙ deū habeant ꝓ obiecto. alioq̄n transirent in theologicas ꝟtutes. ⁊ desinerēt esse cardinales. Respectu tn̄ bonū actuū gloriosorū virtutes cardinales erūt sicut dispositiōes ⁊ sicut via. licz per virtutes cardinales nō fruamur. tamē p eas disponimur vt fruamur. sic ⁊ i patria. Unde omnes actus nostri gloriosi erūt fortes et iusti. prudentes ⁊ casti. ita ꝙ iusticia excludit omnē obliquitatē. prudentia excludit omnē errorem. fortitudo omnē molestiā. temperātia omnē libidinum repugnantiā. ſm ꝙ dicit Augustin⁹ ⁊ magister tangit i litera. Et sic patet ꝙ virtutes cardinales excellēnori modo manebūt in patria q̄ sunt in via. Unde rationes cōcedende sunt que sunt ad partē istā.

43 Ad illud ergo qd̄ primo obiicit in contrariū de actibus istaꝝ quatuor virtutū. dicendū ꝙ illi actus non sunt actus eaꝝ generales sed solum ſm statuz vie. Alios ꝟo actus habebunt in patria multo excellēniores. q̄s etiā in via aliquo modo habent licz semiplene. ⁊ ideo virtutes iste non tollent sed pficient.

44 Ad illud qd̄ obiicitur ꝙ virtutes theologice pfectiores sunt cardinalibus. dicendū ꝙ est verū q̄tum est ex parte obiecti. verūtamē q̄tū ad modū mouendi ⁊ habilitandi nō habet veritatez generaliter. q2 fides ⁊ spes de sua p̄maria ratiōe important impfectionē que repugnat statui glorie. ꝓ eo ꝙ habilitant respectu absentis et nō respectu p̄sentis. Et hinc est ꝙ magis euacuant theologice q̄ cardinales. sicut satis apparet ex his q̄ dicta sunt. xxxj. dist.

45 Ad illud quod obiicit ꝙ virtutes cardinales ordināt ad ea que tendunt in finem. dicendū ꝙ verum est. quia ordināt ad se ⁊ ꝓprium. sed ista ad que ordinat virtus cardinalis non cessa-

bunt in patria. imo manebunt multo melius ordinata. Ad hoc em̄ q̄ homo recte ordinet̄ in deum. necesse est q̄ etiā ad seipsum ꝛ ad proximū ordinet̄. et ideo licȝ in patria pueniat̄ vsq̄ in finem. nō tamē oportebit habit⁹ istarū virtutū nō remanere. Ad illud qđ obijcit̄ q̄ sciētia cessabit in patria. dicendū sicut i pcedētibus dictū fuit q̄ nō cessabit q̄tū ad habitū s̄ q̄tū ad modū q̄ attendit̄ p collatōꝫ ꝛ discursum. Preterea sciētia illa de qua loquit̄ ap̄l's nō est nobilior q̄ sit habit⁹ virtutū cardinaliū. Et iterū scia quātū ē de ratione sui nomis in via imponit̄. ꝛ ideo non sic debet destrui in patria sm̄ q̄ sciētia.

Distinctio. xxxiiij. de septē donis sp̄ussancti generaliter.

Nunc de septē donis sp̄ussancti agendū ē. In pcedēti dis. egit magister de habitib⁹ virtutū theologicarū ꝛ etiā de habitib⁹ virtutū cardinaliū. in hac pte intendit determinare de habitib⁹ donorū. Diuidit̄ autē ista ps in tres ptes. In quarū p̄ma determiat de donis in sua generalitate. In secūda vo determiat de dono timoris specialit̄. ibi. Et q̄ de timore tractādi nobis occurrit locus. In tercia vo breuiter assignat differentiā inē reliqua dicta. ibi. Post p̄missa diligēter cōsiderandū est ꝛc̄. dist. xxxv. Prima ps spectat ad p̄sentem lectionē ꝛ diuidit̄ in duas ptes. In quarū p̄ma mḡr quasi ponit p̄hemiū ad istā partē ostēdens q̄ ꝛ quot velit determinare. In secūda vo exequit̄. ibi. Hec dona virtutes esse ꝛc̄. Et illa secūda ps diuidit̄ in duas ptes. In quarū p̄ma determiat veritatē. In secūda mouet dubitationē. ibi. His aūt videt̄ obuiare qđ Beda de timore ꝛc̄. Prima ps diuidit̄ in duas ptes. In quarū p̄ma determiat de donis in compatiōe ad habitū virtutis ostendens dona esse virtutes. ibi. Hec dona v̄tutes esse ꝛc̄. In secūda determiat de eisdē in compatiōe ad christum. ibi. In christo aūt hec eadē fuisse ꝛc̄. Similit̄ secūda ps in qua mouet dubitationē diuidit̄ in duas. In quarū p̄ma opponit. In secūda determiat. ibi. Ad qđ dicim⁹ autoritatē p̄missarū ꝛc̄.

XXXIIII

Ponit p̄hemiū ostēdēs q̄ ꝛ quot velit determiare. a

Nunc de septē donis sp̄ussancti agendū est. vbi p̄us cōsiderandū est. an hec dona v̄tutes sint. Secūdo an in futuro desitura sint. vel oīa. vel horū aliqua. deinde an in xp̄o fuerint cūcta hec dona.

Determiat de donis in compatiōe ad habitū virtutis ostēdens esse virtutes. b

Amb. q̄. vij. dona sunt v̄tutes ꝛ sunt i angelis

Hec dona virtutes esse. nec i futuro desitura Ambro. ostēdit. ꝛ septē fore v̄tutes dicēs ꝛ in angelis abūdantissime eē sic. Ciuitas dei illa hierl'm celestis nō meatu alicui⁹ fluuij terrestris abluit̄. s̄ ex vite fonte pcedens sp̄ussancti cui⁹ nos breui satiamur haustu i illis celestibus spiritib⁹ redūdanti⁹ videt̄ effluere pleno septem v̄tutū sp̄ualiū feruēs meatu. Si em̄ fluui⁹ riparū crepidinib⁹ editis supfusus exundat. quāto magis spiritū omnē supueniēs creaturā cū nr̄e mētis archana tanq̄ inferiora pstringat. celestē illā angelorū naturā effusione quadā sanctificationū vbertate letificat. Deinde sāctificationē exponēs subdit. His aūt sanctificationib⁹ significat̄ plenitudo septē sp̄ualiū virtutū q̄s enumerat Esaias dicēs. Sp̄us sapie ꝛ intellect⁹. sp̄us cōsilij ꝛ fortitudinis. sp̄us scie ꝛ pietatis. ꝛ sp̄us timoris dn̄i.

Esa. xi.

Unū est ḡ flumē sp̄ussancti. sed multi sp̄ualiū donorū meat⁹. Quis ḡ multi dicant̄ sp̄us. vt sp̄us sapiētie et intellect⁹ ꝛc̄. vn⁹ tn̄ est dei sp̄us. sue libertatis arbiter. oīa p aucte volūtatis diuidens singulis. Hic expresse traditū est septē dona ꝛ v̄tutes esse sanctificatiōesq̄ fideliū mentiū. ꝛ i futuro nō desitura. cū sint ꝛ i angelis.

Determiat de donis in cōpatiōe ad xp̄m. c

Esa. xi.

In xp̄o etiā hec eadē fuisse Esaias ostēdit dicēs. Egredie̅t v̄ga de radice yesse. ꝛ flos de radice ei⁹ ascendet. ꝛ requiescet sup eū sp̄us dn̄i. sp̄us sapie ꝛ intellect⁹. sp̄us cōsilij ꝛ fortitudinis. sp̄us scie ꝛ pietatis. ꝛ replebit eū spiritus timoris domini. a

Mouet dubitationē ꝛ opponit. d

Obiectio. Beda.

His aūt videt̄ obuiare qđ beda d̄ timore dn̄i dicit sup pabolas. s. q̄ omis timor in futuro cessabit. Aut em̄ sic

a Replebit eū sp̄us timoris dn̄i. Querit̄. Cū ita hn̄ fuerit plenus alijs donis sicut dono timoris. quare magis illo dono dicit fuisse repletū. Itē cū sp̄us dn̄i requiescat in hn̄li sicut idē alibi dicit. lxvj. videt̄ q̄ poti⁹ debuisset attribuere dono timoris verbū requiescēdi. facit aūt ecōuerso. Querit̄ vn̄ hoc. R̄ꝫ dicendū q̄ donū timoris videt̄ esse cuiusdā imp̄fectionis. ne aliq̄s crederet i xp̄o donū illud nō fuisse pfecte. ió ad excludendū errorē magis posuit ibi verbū replēdi q̄ circa aliud donū. Alia est etiā rō q̄ dona dabant̄ xp̄o vt pfecte disponeret̄ ad patiēdū ꝛ sustinēdū hūilitatē passiōis. quarū ip̄e p̄ncipaliter venit in h̄ mūdo ostēdere et docere. Ut ḡ manifestaret̄ veritas dicit eū sp̄ū timoris repletum fuisse. q̄ timor inter omia dona maxie expedit ad humilitatē. Duplici ḡ ex causa verbū illud dono timoris appropriat. Quis oīb⁹ p̄ueniat. videlicꝫ p̄p̄ erroris exclusionē. ꝛ ppter veritatis manifestationē. q̄ sunt due

supra illū locū. [b] Timor dñi pricipiū sapiētie. Duo sunt timores dñi. seruilis q̄ pricipiū sapie est. ⁊ amicabilis q̄ pfectionē sapie comitat. Seruilis pricipiū sapie est. q2 q̄ post errata sape incipit. pmo timore corripit diuino ne puniat. Sz hūc pfecta charitas foras mittit. Succedit huic timor dñi sanct⁹ pmanēs i seculū seculi. quē non excludit charitas s; auget. quo timet fili⁹ ne vel in modico oculos amātissimi patris offendat. Uterq; in futuro cessabit. charitas ṽo nunq̄ excidet. Aug⁹. ṽo sup illū locū psalmi. Adorabo ad templū sanctū in timore tuo. timorē dei desiturū dicit sic. Timor dñi ē magnū psidiū pficiētib⁹ ad salutē. s; puenietib⁹ foras mittit. Nō ḡ timēt iā amicū. cū scz ad illud qd repromissū est pducti fuerint. Ex his autoritatib⁹ significat q2 timor nō erit i futuro. Si aūt timor nō fuerit i futuro. ḡ nec septē dona erūt. nec mō sunt i angelis siue i aiab⁹ sanctis. Determinat motā dubitationē. [c] Ad qd dicim⁹ autoritatū pmissaꝝ q̄ videt repugnātiā dirimētes q2 septem illa dona ⁊ i angelis mō sunt. ⁊ in aiab⁹ sanctis feliciter viuētib⁹ ⁊ i nobis erūt i futuro. s; nō habebūt oia hos vsus siue hec officia q̄ nūc hīt. vt verbi gr̄a. Timor filialis mō timere ne offendam⁹ quē diligim⁹ ⁊ ne supemur ab eo. facit etiā nos reuereri eūdem. In futuro ṽo faciet nos reuereri qr̄ nō timebim⁹ separi vel offendere. Nō ḡ metus sepatōnis vel offensiōis nūc est i angelis vel i aiab⁹ sanctis. nec i nobis erit i futuro. s; reuerētia q̄ est mixta cū subiectiōe dilectiōis que etiaz in xp̄o fuit. sicut aplūs dicit i epl'a ad Hebreos loquēs de xp̄o. Qui exaudit⁹ est p sua reuerentia. [c] Quidā tamē ẜm effectuz timorē in christo ⁊ in angelis tm̄ esse contendūt.

b Prou. ix.

j. Job. iiij.
Psal. xxiij.

Aug⁹.
Psal. v.

Hebre. v.

c

cause faciendi appropriationē. Ad illud qd obijcit q2 mag deberet isti appropriari verbū quiescēdi. dicēdū q2 donū timēdi pparat locū alijs. ⁊ q2 locus nō dī pprie qescere s; mag locatū i loco. hinc est q2 ṽbū qescēdi mag attribuit spūi ⁊ i alijs donis q̄ in dono timoris.

[a] b Timor domi ⁊c. Innuit q2 seruilis timor pricipiū ē sapie. Cōtra. hoc videt falsum. q2 sapia nō est i peccatore. seruilis āt timor i pctōrib⁹ repit. ḡ male dicit q2 timor seruilis sit pricipiū sapiētie. Itē nobilius ē pricipiū q̄ pricipiatū. vel saltē eque nobile. Sed timor seruilis nō est mag nobilis nec tantū quātuz sapia. ḡ male dī q2 sit pricipiū sapie. R̄ꝫ dicendū q2 timor dicit esse pricipiū sapie. p eo q2 disponit ad suscipiendū sapiētiā ⁊ recedendū a culpa. Uñ sicut dispositio pōt q̄ damnō dici pricipiū respectu ei⁹ ad quod disponit. sic etiā timor dī sapie esse pricipiū. Ad illud ḡ qd obijcit q2 pricipiū ⁊ pricipiatū possunt se cōpati in eodē. dicendū q2 est pricipiū intra ⁊ pricipiū extra. De pricipio intra hz veritatē. De eo aūt qd est pricipiū extra solūmō locū pparans veritatē nō hz. Et hoc mō nō pmo dī timor pricipiū sapie. Ad illud qd obijcit q2 pricipiū est mag nobile vel eque q̄ pricipiatū. dicendū est q2 ē pricipiū disponēs. ⁊ pricipiū efficiēs ⁊ pficiēs. illō

[3] aūt verū est de pricipio pficiente. nō aūt verū est de pricipio disponēte. [c] Quidā tamē ẜm effectū timorē i xp̄o ⁊ i angelis tm̄ esse cōtendūt. Uidet q2 ibi dicāt veritatē. q2 ẜm q2 dicit. j. Job. iiij. Affectus timoris penā habet. s; in xp̄o iā glorificato ⁊ i angelis beatis nulla ē affectio penaꝝ. ḡ nō ē timor q̄tū ad affectū. s; solū q̄tū ad effectū. vt dicūt. Sed in cōtrariū hui⁹ arguit q2 vnūq̄dq; donū nobili⁹ est q̄tū ad sui essentiā q̄ q̄tum ad effectū. Si ḡ donū timoris ē in xp̄o ⁊ i angelis q̄tū ad effectū. multo forti⁹ est i illis q̄tū ad affectū. R̄ꝫ dicēdū q2 in timore duplex ē affect⁹ ⁊ duplex effectus. Un⁹ q̄ attendit in quadā resilitiōe mētis a malo. Ali⁹ q̄ attendit in quadā resilitiōe a summo arduo. Primi timoris effect⁹ ē malū respuere. Secūdi timoris effect⁹ ē facere deo subiacere ⁊ eidē obedire. Unus aūt solus istoꝝ effectuū cōuenit patrie. licz vterq; affectus cōueniat illi statui. ⁊ sic rōnes ad vtrāq; partē possunt dissolui.

Ad intelligentiā hui⁹ partis incidit hic q̄stio de donis in generali. ⁊ circa hec duo pricipaliter possunt q̄ri. Primū est de cōparatione donoꝝ ad ṽtutes. Secūdū est de ip̄is donis in se. Circa primū querūtur tria. Primo eñ q̄rit de cōpatiōe donoꝝ ad ṽtutes q̄tū ad differētiā. Secūdo querit de eisdē q̄tū ad ordinē. Tercio querit de eisdem q̄tum ad pcellentiā.

Questio. j. [a]

Utrū dona ⁊ virtutes abinuicē differant. Et q2 sic videtur pmo aucte Greg. in moral. sup illud Job. j. Nati sunt ei septē filij ⁊ tres filie. dicit q2 p filios intelligunt dona. p filias intelligunt ṽtutes. ḡ ṽtutes ponunt in numerū cū donis. ḡ hñt ab eis diuersificari.

Itē3 hoc ip̄m ondit rōne sic. Quecūq; hñt alias et alias differētias diuidētes. necesse est ip̄as abinuicē differre. s; diuisio virtutū alia est q̄ diuisio donoꝝ et p alias differētias. Uirtutes eñ diuidūt p theologicas ⁊ cardinales. qd nequaq̄ est circa dona repiri. ḡ necesse ē habit⁹ donoꝝ ab habitib⁹ virtutū differre.

Itē sicut se hz intellect⁹ ad fidē. sic se habēt alia dona ad alias ṽtutes. s; donū intellect⁹ differt a virtute fidei. q2 credere ē assentire sine rōne. intelligere ṽo cū rōne. Cōstat aūt q2 ali⁹ habit⁹ ē q̄ est sine rōne ⁊ q̄ est p rōnem. Si ḡ intellect⁹ diuidit a ṽtute fidei. videt q2 alij donoꝝ habit⁹ differāt ab ip̄is ṽtutib⁹. Itē

babit⁹ timoris nullo mō pōt esse in genere virtutis. Timor eñ dõn nō pōt esse virtus cardinalis nec theologica.cū ille sint tm̄ tres ſm apli sententiā. ⁊ cū timor sit donū.ḡ aliqḋ donū nō est virtus.ſ qua rōne p̄mū donū distinguit̄ a virtute.eadē rōne ⁊ dona sequētia. ergo videt̄ ꝙ int̄ dona ⁊ ṽtutes sit eēntialis differētia. Cōtra hoc arguit̄ p̄mo auctē Job.j. Nati sunt ei filii septē.sup q̄ Greg. Cū sp̄ūſanct⁹ mentē fecundat.nascunt̄ in ea septē ṽtutes.ſ sapiētia ⁊ intellect⁹. cōsiliū. fortitudo ⁊c. ḡ ſm Greg.dona sunt virtutes. Rursus sup illud Jacobi.j. Omne datum optimū ⁊ omne donū pfectū ⁊c.Glosa dicit.Datū optimū q̄tuꝫ ad nālia.donū pfectū q̄ ad gratuita.sed virtutes sunt gratuite.ḡ ṽtutes sunt dona.Et p̄ma ḡ aucte habet̄ ꝙ dona sunt ṽtutes.ex sequēti ꝙ virtutes sunt dona. Cū ḡ illa q̄ ð se mutuo p̄dicant̄ sunt eadē nō diuersa. videt̄ ꝙ virtutes ⁊ dona nō habeāt differētiā. Itē hoc videt̄ p diffinitionē doni ⁊ virtutis.qꝛ donū ſm ꝙ vult ph̄us est datio irredibilis. Virt⁹ aūt ſm ꝙ dicit Aug⁹.est bona qualitas mētis q̄ recte viuit̄. q̄ nemo male vtit̄.quā de⁹ in nobis sine nobis opat̄.ſ vtraqꝫ istaꝝ diffinitionū ꝯuenit cuilibet dono. ⁊ cuilibet virtuti. quoꝝ aūt diffinitiōes sunt eedē.⁊ ip̄a sunt eadē. ḡ videt̄ ꝙ ṽtutes ⁊ dona habeāt idētitatē omimodā.

Itē eodē vicio male opamur ⁊ sum⁹ expediti ad male opandū. cū ḡ virt⁹ sit potētior vicio.idē est habitus ⁊ eadē ē virt⁹ p quā in opatiōib⁹ rectificamur ⁊ expedimur. Cū igit̄ virtutes sint ad rectificandū.⁊ dona ad expediēdū.videt̄ ꝙ nō sit aliq̄ diuersitas donoꝝ ⁊ virtutū. Itē ab eadē virtute p essentiā ē currere ⁊ expedite currere. cū ḡ virt⁹ gratuita sit potentior ꝙ virt⁹ nālis.videt̄ multo forti⁹ ꝙ eodeꝫ habitu aīa rectificet̄ ⁊ expediat̄. ſ p̄mū est p ṽtutes.secūduꝫ p dona.ḡ ⁊c. Itē p habit⁹ virtutū sufficiēter aīa pficit̄ ⁊ ordinat̄ ad oīe bonū.Ordinat̄ eñ hō p virtutes ad deum ⁊ ad ꝓximū ⁊ ad seipm̄.⁊ hoc ſm omnē vim aīe.sicut in p̄cedentib⁹ ostēsuꝫ fuit. videt̄ ḡ ꝙ aut dona sint virtutes.aut habitis virtutib⁹ dona superfluant.ꝙ si nō superfluūt. ḡ abinuicē nō differūt. Iuxta h̄ querit̄ de differētia virtutū donoꝝ ⁊ fructuū quō differāt a seinuicē ſm rem.⁊ q̄re etiā sic nominent̄. R̄ 4 dicendū ꝙ int̄ virtutes ⁊ dona assignat̄ cōiter differētia.Oēs eñ cōiter dicūt ꝙ aliquo mō differāt dona a virtutib⁹. ⁊ hoc indicāt differētie in quas habēt diuidi habit⁹ ṽtutis ⁊ doni. In mō aūt assignādi differentiā diuersificati sunt doctores.Cū eñ hmōi habitus q̄druplicē habeāt cōparationē.inueniunt̄ assignari differētie donoꝝ ⁊ virtutū ſm viā q̄drimēbrē.Habēt eñ cōpari hmōi habit⁹ ad ꝓpria subiecta. ⁊ ad sua opposita.⁊ ad fines ꝓximos.⁊ ad act⁹ ꝓprios.Scḋm p̄mā cōparationē tēptauerūt aliq̄ assignare differentiā sic.dicētes ꝙ cū li.ar.sit p̄ncipiū meriti.oīs habit⁹ ſm quos meremur sunt in li.ar.collocādi. sed cū li.ar. sit facultas rōnis ⁊ volūtatis.hꝫ ꝓpria habitib⁹ duplicis gener⁹ Habitib⁹ inquā virtutū pficit̄ inq̄tū est facultas volūtatis. habitib⁹ ṽo donoꝝ inq̄tū est facultas rōnis.Et ꝙ illud sit verū nitunt̄ psuadere p ip̄am donoꝝ differētiā. q̄ ꝓ magna pte respiciūt actū cognoscendi.sp̄es ṽo virtutū ecōtrario magis ad effectū habent referri.Secūd⁹ autē mod⁹ assignādi differētiā attendit̄ p cōparationē istoꝝ habituū ad sua opposita. Habitus eñ virtutis ⁊ doni opponunt̄ ip̄is viciis ⁊ effectib⁹ p peccātū introductis. Peccatū autē duo mala facit.p̄mū est ꝙ tollit rectitudinē iusticie. Secūdū est ꝙ debilitat vigorē nature ⁊ eam dicit̄ vulnerare. Unū sicut in morbo duo sunt.videlicꝫ ip̄a hūanaꝝ inequalitas. ⁊ sinthomata quedā siue sequele ip̄i⁹ morbi. Sic intelligendū est in morbo sp̄ūali. cū ḡ duo sint in ip̄o morbo sp̄ūali.videlicꝫ ip̄e morb⁹ deordināns. ⁊ sinthoma cōcomitās.ip̄a culpa eius ⁊ sequela.ip̄m telū ⁊ vulnus ex telo derelictū.habitus virtutū sunt cōtra ip̄os morbos peccatoꝝ.ſ dona sunt ꝯtra sequelas ip̄oꝝ. ita ꝙ p virtutes expellunt̄ tela. ⁊ per dona expellunt̄ vulnera siue sinthomata derelicta.Et h̄ mod⁹ dicēdi cōfirmat̄ p Greg. in moral̄.vbi assignat opposita donoꝝ dicēs ꝙ ꝯ tristiciā est sapiētia. ꝯtra hebetudinē intellectus.ꝯtra p̄cipitationē ꝯsiliū. ꝯtra pusillanimitatē fortitudo. ⁊ sic de aliis ꝯsequētib⁹. Hec autē nō sunt peccata ſ mag̃ sinthomata quedā ex peccatis derelicta. Et qm̄ sicut dicit Aug⁹. aliud est extrahere telū. aliud sanare vulnus. hinc est ꝙ habit⁹ virtutū ⁊ donoꝝ abinuicē differūt rōne eoꝝ ꝯtra q̄ sunt. Tercius autē mod⁹ assignādi differētiā attendit̄ p cōparationē ad fines ꝓximos.Habit⁹ eñ gratuiti nobis dant̄ vt ꝯformemur xp̄o.Christ⁹ aūt omimodā pfectionē habuit ⁊ in agendo ⁊ in patiēdo. ⁊ ideo sunt aliq̄ habit⁹ nobis dati q̄bus ꝯformamur xp̄o in agēdo. ⁊ hi sunt habit⁹ virtutū q̄ sunt ad recte opandū. ⁊ ad hoc finaliter ordinant̄ vt p illos habit⁹ sic ordināntes ad rectā opationē in agēdis cōformemur xp̄o. Sūt etiā ⁊ aliq̄ habit⁹ dati nobis vt ꝯformemur ei i patiēdo. ⁊ hmōi habit⁹ sunt dona p q̄ xp̄s erat disposit⁹ ad sustinēdā rectissime passionē ad gloriā dei ⁊ nostrā vtilitatē. et p habit⁹ hmōi donoꝝ debem⁹ sibi cōformari in patiendo. Quart⁹ aūt mod⁹ assignādi differētiā attēdit̄ penes cōparationē ad act⁹ ꝓprios. Sūt eñ quidā act⁹ p̄mi. ⁊ quidā medii. ⁊ quidā vltimi siue pfecti. Sicut verbi gr̄a possum⁹ videre in actu cognoscēdi. ꝙ p̄mꝰ est credere. secūdo intelligere. tercio ṽo mūdo corde videre. ⁊ ſm illā trinā differentiā actus. sunt in nob tres differētie habituū gratuitoꝝ.videlicꝫ ṽtutū. donoꝝ. ⁊ beatitudinū.ita ꝙ virtutes sūt ad actus p̄mos vt patet.qꝛ fides ē ad credendū. Dona ad actus medios.qꝛ ſm ꝙ patet donū intellect⁹ est ad intelligēdū. Beatitudines ṽo ad actus vltimos. vt pꝫ. qꝛ mūdicia cordis est ad deū vidēdū. Et qm̄ in p̄mis actib⁹ potētie rectificant̄. in secūdis expediunt̄. ⁊ in terciis ⁊ vltimis pficiunt̄. hinc est ꝙ habit⁹ virtutū sunt ad agendū recte. habit⁹ donoꝝ ad agendū expedite. habitus beatitudinū ad agendū siue patiendum pfecte. Postq̄ autē illi habit⁹ sunt in aīa. est ꝯiter in ea status quidā quietatiōis ⁊ delectatiōis. In hac aūt delectatiōe duo ꝯcurrūt.videlicꝫ quedā sp̄ūalis refectio. ⁊ ip̄i⁹ refectiōis sp̄ūalis pceptio. Ideo ad ista tria genera habituū addunt̄ fruct⁹ ⁊ sp̄ūales sensus.q̄ non dicūt hic nouos habit⁹.ſ habituū p̄cedentiū exp̄mūt pfectū statū ⁊ vsum. Rursus qm̄ ad hec oīa habenda p nos nō sufficim⁹.nobis data sūt adminicula sacramētoꝝ in quib⁹ ſm diuersitatē suoꝝ effectuū gr̄a dat̄ ad inchoationē pfectā ⁊ ꝯsummationē oīm habituū p̄dictoꝝ. licꝫ illa genera p̄ncipaliter habeāt respectū ad morbū curandū. Sic ḡ pꝫ ꝙ q̄druplex est modus assignādi differētiā int̄ ṽtutes ⁊ dona. verūtamē p̄m⁹ modus nō est p ꝓpria immo magis p appropriata. Per ꝓpria inquā nō est.qꝛ si q̄s velit dicere ꝙ oīa dona sint in rōne. ⁊ oēs ṽtutes i volūtate. manifestā hꝫ instantiā in donis q̄tū ad timorē.fortitudinē. ⁊ pietatē.q̄ sunt a pte affect⁹ in virtutib⁹.q̄tū ad fidē ⁊ pru-

dentiā que sunt ex pte intellectus. Ideo illa differentia aut falsa est aut nulla. Aut est per appropriationē quādam. in hoc videlicet ꝙ plura dona sunt ex parte rōnis ꝙ voluntatis. ecōuerso vo est in virtutibus. Secūdus vo modꝰ assignādi differentiā ꝑ cōparationē ad opposita abundat a p̄mo. qz reuera est ꝑ ꝓpria. in hoc tamē deficit qz nō est per p̄ora sed magis ꝑ posteriora. Cū em̄ habitus donoꝝ ⁊ virtutū opponant vicijs. sicut habitus ad p̄uatiōes. ⁊ habitus naturaliter p̄us sit ꝙ p̄uatio. nō distinguūtur habitus sm̄ p̄uationes sed magis econuerso sm̄ rem ⁊ naturā. possunt tamē distigui sm̄ cognitionē nostrā imp̄fectā que vt frequēter est ꝑ posteriora. Tercius autē modus assignandi differentiā abundat a p̄mo ⁊ secūdo. qz est ꝑ ꝓpria ⁊ per p̄ora. in hoc tamē deficit ꝙ nō est illa differentia sm̄ omnē statū. qz nec sm̄ statū nature institute. nec sm̄ statū glorie. in quibꝰ fuerūt ⁊ erunt dona ⁊ virtutes. ⁊ tamē nec ordinabant nec ordinabunt ad patiendū. Nihilominꝰ tamē illa differētia recte assignat sm̄ statū in quo nūc sumꝰ. Quartꝰ aūt modus assignandi differentiā ꝑ cōparationē ad actus est verus ⁊ ꝓprius ⁊ abundat ab omnibꝰ p̄dictis. qz est per ꝓpria. ⁊ per p̄ora sm̄ rōnem cognoscēdi. ⁊ ꝑ ea q̄ omi statui sunt cōmunia. In omni em̄ statu competit homini vt opet recte. expedite. ⁊ ꝑfecte. Et ꝙ iste modꝰ assignandi differentiā recte sit sumptus satis manifestat. qz sm̄ ꝙ p̄tactū est nō solūmō sm̄ rectā viā assignat differentia donoꝝ ad virtutes. sed etiā apparet differētia omniū eorū que computant inter munera gratie. videlicet virtutū ⁊ donoꝝ. habitudinū. fructuū. sensuū sp̄ualiū. ⁊ sacramētoꝝ. Nam p̄me tres differētie nomināt habitus. alie vo sequentes nomināt status ⁊ vsus. sexta vo differētia nomiat p̄dictoꝝ adminicula ⁊ adiuuamēta. Ex his patet nō solūmō differētia p̄dictoꝝ sm̄ rem sed etiā sm̄ nominādi rationem.

5 Nam habitus rectificātes recte dicunt virtutes pro eo ꝙ virtus de rōne sui nomis dicit qd ad agendū erigit ⁊ vigorat. Habitꝰ vo expediētes recte dicunt dona. ꝓ eo ꝙ dicunt quādam vlteriorē abundantiā bonitatis ad agendū. ac ꝑ hoc magis attestant diuine liberalitati. ⁊ ꝓpter hoc recte censent nomīe doni. Habitus vo ꝑficiētes recte dicunt beatitudines ꝓ eo ꝙ tales habitꝰ faciūt hominē ꝓximū deo. ⁊ cōformē ipi glorie summe ⁊ beatitudini. in qua est reperire summaz ꝑfectionem. Status autē in quo refectio recte dicit fructus. fructꝰ enī a frui dictum est. Usus vo sm̄ quē illa ꝑceptio suscipit recte dicit sensus sp̄ualis. qm̄ sensus est cognoscere rem vt p̄sentem. Postremo adminicula omniū illoꝝ in quibꝰ datur gratia animā sanctificans. ⁊ a peccatis curans. ⁊ ad omnē sanctitatis ꝑfectionem adiuuans rectissime dicunt sacramēta. Patet ḡ ex p̄dictis ꝙ inter virtutes ⁊ dona est differentia. Unde rationes ostendētes hec cōcedende sunt.

6 Ad illud vo qd p̄mo obijcit in contrariū ꝑ autoritates sanctoꝝ ꝙ dona sunt virtutes. ⁊ virtutes sunt dona. dicendū ꝙ cōtingit nomia extendi. ⁊ ꝓprie accipi. ⁊ nos loquimur hic de virtutibꝰ sm̄ ꝙ ꝓprie accipiuntur. ⁊ diuidunt per tres theologicas. ⁊ cardinales quatuor. ⁊ de donis sm̄ ꝙ diuidunt ꝑ septē differentias quas assignat Esaias. Autoritates vo glosarū ⁊ sanctoꝝ loquūtur de dono sm̄ ꝙ nomē doni ampliat ⁊ large accipit. ⁊ similiter de virtutibꝰ vt virtꝰ dicat omnis habitꝰ qui expedit ad bonū. donum vo omne qd diuinitus gratis dat. Et sic concedi potest ꝙ idem est donū ⁊ virtus. hoc autē modo nō querimus de differentia donoꝝ ⁊ virtutū. quia de re querimus nō de nomie.

7 Ad illud quod obijcit de conuenientia diffinitionū doni ⁊ virtutis. dicendū ꝙ ille notificatiōes large date sunt sm̄ generalē rationem illoꝝ nominū. Attamē in diffinitiōe virtutis pōt fieri vis in hoc ꝙ dicit qua recte viuit. Nam sicut p̄us tactū est in hoc differt a donis. qz habitus illi sunt ad rectificandū. habitus vo donoꝝ ad expediendum.

8 Ad illud quod obijcit ꝙ ꝑ idem peccatū obliquamur ⁊ sumus ꝓni ad peccatū. dicendū ꝙ nō est simile. qz facilius est male facere ⁊ declinare a bono ꝙ bñ facere ⁊ in bono expediri. Sicut facilius est aliquem vulnerare ꝙ vulneratū sanare. ⁊ ideo plures habitꝰ sunt necessarij ad ꝑfecte sanandū ⁊ reparandū ꝙ ad deordinandū.

9 Ad illud quod obijcit ꝙ eiusdem virtutis naturalis est currere. dicendū ꝙ verū est loquēdo de potentia prima. verūtamē facilitas supaddita potentie p̄me non est eadem cum ipa. sicut patet de naturali potentia ⁊ impotentia que dicunt dispositiones ⁊ qualitates supaddite supra radicem potentie naturalis. Preterea nō est simile. qz multo difficilius est rectificari ⁊ expediri ⁊ habilitari in his operibus que sunt supra naturam ꝙ in his que subiacent potentie naturali.

10 Ad illud quod obijcit ꝙ habitus virtutū sufficiēter ordināt aīaz ad deū sm̄ omnē eiꝰ cōparationē. dicendū ꝙ licz sufficiēter ordinent q̄tū ad ea que sunt rectitudinis ⁊ necessitatis. vtpote q̄tū ad illos actus p̄mos in quibus p̄maria rectitudo cōsistit. tamē vltra hoc liberalitas benignitatis diuine ꝓuidit homini ⁊ contulit habitus ꝑ quos expedirent. non solū ad opa necessaria rectitudinis. sed etiaz perfectiōis ⁊ superogationis. Unde si obijciat ꝙ idē est habilitare potentiā ⁊ eam expedire. ⁊ ita ꝙ eadem sit virtus que facit rectū ⁊ expeditū. Dicendū ꝙ illd est veruz respectu opis eiusdem generis. sed respectu operis alterius ⁊ alterꝰ gradus ⁊ ratiōis non habet veritatē.

11 Magis autē dicunt dona expedire ꝙ virtutes. quia etsi virtutes expediant ad actus ꝓprios. adhuc tamē remanēt sinthomata ꝑ que homo impedit in bene agendo. ⁊ ratiōe quoꝝ adhuc ineptus est ad opera maioris excellentie nisi ad hec iuuaret per habitus donoꝝ. Ad illud vo qd vltimo querebat iā patet rn̄sio per ea que dicta sunt.

Questio. ij. b

De cōparatione donoꝝ ad virtutes q̄tum ad ordinem. Et querit vtrum dona sint p̄ora virtutibus an econuerso. Et ꝙ dona p̄cedant videt Math. vij. vbi sup oratione dn̄icā dicit in glosa. In p̄cibus est vt impetrent dona in donū. vt operur mādata. De opatione beatitudinis sequit. ergo videtur ꝙ ꝑfectio hominis incipiat a donis. sed illi habitus gratuiti sunt p̄ores in quibus inchoat p̄ncipiū bene agendi. ergo dona sunt p̄ora virtutibus. Item p̄us est sanari ꝙ bene opari. sed per dona sanant potentie. ⁊ virtutes habilitant ad bene opandū. ergo dona p̄ora sunt virtutibus. Item p̄us est declinare a malo ꝙ facere bonū. sed per p̄mū inter dona declinamꝰ a malo. per virtutes ordinamur ad bene faciendum. ergo dona sunt p̄ora virtutibꝰ. Item p̄us est generās ꝙ generatū. sed per scientiā generat fides sm̄ ꝙ

dicit Aug⁹. xiiij. de ciuitate dei. q scientia est de his
quibus fides saluberrima gignitur. nutrit. et robora-
tur. ergo donū scientie prius est q̄ fides. sed fides est
prima virtutum. ergo dona sunt priora virtutibus.
Item intellectus est prior q̄ affectus. ergo habitus
intellectiui priores sunt q̄ habitus affectiui. sed do-
na ex maiori sui pte sūt in rōnali. virtutes ex maiori
parte sunt in affectiua. ergo priora sunt dona q̄ sint
virtutes. Sed contra. super illud Job. j. Uentus
vehemens ꝛc. ibi dicit Greg. Spiritus ante omnia mentē
ornat septem virtutibus. ergo naturaliter habit⁹ vir-
tutum primo sunt a gratia q̄ habitus donorū. Item
Treñ. ij. Precipitauit oīa menia eius. ibi glo. In his
rectus ordo seruat. quia cum peccatrix anima relin-
quit. prius ab ea dona virtutū que data sunt ad mani
festationē spiritus auferunt. deinde fundamēta fidei
spei et charitatis euertunt. Si ergo is est ordo in de-
struēdo vt prius destruat illud quod vltimo fuit in cō
ponendo. et prius auferant dona q̄ fundamēta vir-
tutum. videt q prius sint virtutes q̄ habitus dono-
rum. Item prius est recte agens q̄ expediens in
eodem genere. Si ergo habitus virtutū sunt ad re-
ctificandū. et habitus donorum ad expediendū. ergo
dona sunt post virtutibus. Item timor est primū
donorum sicut fides est prima virtutū. sed fides prior
est q̄ sit timor. quia timor ortū habet a fide. ergo sim-
pliciter videt q virtutes sint priores donis. quia si
primū in vno genere est prius primo in altero genere.
hoc simpliciter est illo prius scḋm considerationem
philosophi. Item is est ordo habituū qui est ordo
actuum. Ideo cū fides dicat prior esse spe. quia cre-
dere prius est q̄ sperare. Cum ergo virtutes sint ad
act⁹ primos. dona ad actus medios. sequit necessario

12 q virtutes sint ante dona. Rn̄. dicendū q dupli-
citer est loqui de habitibus virtutū et donorū. Aut q̄tū
ad ipsorū habituū originem. aut q̄tum ad vsum. Si
q̄tum ad originem. cum omnes habitus gratuiti or-
tum habeāt a gratia. sic omnes simul sunt origine. qr
omnes habitus gratuiti simul infundunt infusa gra
tia que est ipsorū principiū. Si vo loquamur de ipsis
habitibus donorū et virtutū in cōparatione ad seque
tes vsus. sic concedendū est q virtutes precedunt do
na. Licz cū actus alicu⁹ doni specialis precedat actuz
alicuius virtutis. sicut actus timoris actuz spei. quia
tamē actus prime virtutis videlicz fidei precedit actum
doni sibi correspondētis. sicut actus primus precedit
medium. hinc est q generaliter cōcedi potest q habi-
tus virtutū p cōparationes ad actus et vsus. priores
sunt respectu donoruz. et hoc dico respectu eiusdem.
Unde cōcedende sunt rationes et autoritates que ad

13 ducebant ad partē istam. Ad illud ergo qḋ primo
obijcitur in contrariū q in donis est inchoatio bene
agendi. dici potest q dona ibi accipiūtur p virtutib⁹.
aut si accipiūtur p donis proprie dictis scḋm q videt
litera precedens dicere. tunc operatio mandatorū ibi stat
nō pro qualibet sed pro operatione expedita in qua cō
sistit noster pfectus p cuius pgressum beatitudines
subsequūtur. Unde precos ille impetrantes in virtu-
tibus radicant. alioquin nō impetrarēt nec efficaci-

14 ter mererētur. Ad illud quod obijcitur q prius est
sanari q̄ bene operari. dicendum q illud est verum de
quadā sanitate. et de quadaz alia sanitate falsum est.
Est enim sanari a morbo. et est sanari a sequela mor-
bi. Cuz ergo dicitur q prius est sanari q̄ bene operari.
dicenduz q hoc est verum de sanatione que consistit
in amotione morbi et culpe. non autē de ea que con-
sistit in amotione sinthomatis et sequele. Cum autez
dicitur q dona sunt ad sanandum. hoc nō intelligi-
tur de sanatione primo modo sed secūdo modo. Et sic
patet q illa ratio non cōcludit. Ad illud qḋ obijci- 15
tur q prius est declinare a malo q̄z facere bonum. di
cendū q hoc est verum. si declinare a malo non solū-
modo est donorū sed etiam virtutum. sicut patet de
penitentia et iusticia. Qr autē declinatio a malo attri-
buatur timori hoc est propter expeditionē. quia do-
num timoris facit a malo faciliter declinare. Ad 16
illud quod obijcitur q generans est prius generato.
dicenduz q est verum de eo quod est generaliter prin-
cipium generandi reliquū. sed scientia nō est sic prin-
cipium fidei. nam in eodem prius est fides q̄z sit scie-
tia que est fidei generatiua. Unde verbū Augustini
intelligit solum particulariter et respectu diuersorum.
quia scientia in predicante. via est ad generandū fidem
in audiente. Ad illud quod vltimo obijcitur q in 17
tellectus precedit affectum. dicēdum q verū est q̄ztum
ad actus et habitus qui sunt eiusdem coordinatiōis.
Unde cognitio dirigens ad affectionem est illi pream-
bula. propter quod prius ē credere q̄z amare. sed de
habitibus et actibus qui nō sunt eiusdem ordinatio-
nis nō habet veritatem. quia nō est prius videre deū
q̄z amare deum imo ecōtrario. et quoniā habitus do
norum et actus nō sunt eiusdem coordinatōnis cum
habitibus et actibus virtutum quia actus virtutum
sunt in primo gradu. actus vo donorum in medio.
hinc est q nō est necesse dona esse priora virtutibus.
q̄zuis habit⁹ illi magis respiciāt intellectū. et illi ma-
gis respiciāt affectum.

Questio. iij. c

De comparatione donorum ad virtutes q̄ztum ad
excellentiam. et est questio. Utrum virtutes sint excel-
lentiores donis aut econuerso. Et q habitus virtutū
sint excellentiores videtur primo p apostolū. j. Cor.
xij. Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.
ibi glo. demonstro vobis viam eundi ad deum. id est
charitatem. quia maius omnib⁹ donum est. Si ergo
virtus est. videtur q virtutes sint excellētiores q̄z do
na. Item philosophus diffiniens virtutem dicit
q virtus est dispositio perfecti ad optimū. Et alibi di-
cit q perfectum est cui nō potest fieri additio. sed si ali-
qui habitus essent perfectiores vltra habitus virtutuz
esset additio ad perfectum. restat ergo q dona nō sunt
virtutibus perfectiora. Item alibi philosophus di-
cit. q virtus est vltimū de potentia. sed eo q est vlti-
mū de potētia nihil est maius neqz excellentius. ergo
non videtur q vltra habitus virtutū possint esse ali-
qui habitus in anima maioris perfectionis et digneta-
tis. Item tanto habitus excellentior est et perfectior
quāto actus eius magis appropinquat ad mediuz.
sed habit⁹ virtutū maxime et imediate cōsistunt q̄tuz
ad suos actus. ergo nō videtur q vltra habitus vir-
tutum sint aliqui habitus excellētiores. Item no-
bilitas habituū attendit q̄tū ad rationem gratuiti et
meritorij. sed habit⁹ virtutū maxime appropinquāt ad
gratiā. qr imediate fluūt ab ea. et circa actus virtutū
maxime attendit meritū. vnde et charitas dicit esse

merendi pricipiū. ergo videt̄ ꝙ habitus virtutū excellentiores sint inter oēs alios habit⁹. Itē sicut se habet imago creationis ad esse nature ipi⁹ aīe. sic se habet imago recreatiōis ad esse gratie. sed imago creationis attendit̄ ꝗtū ad id qđ est excellētissimū in aīa in esse nature. ergo imago recreationis attendit̄ ꝗtū ad illud qđ est excellētissimū in aīa in esse grē. imago autē recreatiōis attendit̄ ꝗtū ad habit⁹ virtutū theologicaꝝ. videt̄ ꝙ ꝙ nulli habit⁹ sint excellētiores illis habitib⁹. Sed cōtra. Berñ. in li. de amore dei cap. xv. Amor ꝑficit in charitatē. charitas in sapientiā. ꝙ nō est ꝑfectus nisi p ꝓgressum ad aliqđ excellens. ꝙ donū sapiētie est excellēti⁹ charitate. ergo simpliciter dona sunt excellētiora virtutib⁹ p cōsiderationē phi. si optimū in vno genere optimū est optimo i alio genere. ꝛ simpliciter hoc illo meli⁹. Item nobilitas ꝛ dignitas habituū dinoscit̄ p actus. sed actus donorū sunt excellētiores ꝙ actus virtutū. sicut ex p̄cedētib⁹ patet. ꝙ virtutes sunt ad actus primos. dona vo ad actus medios. ꝙ ꝛc. Item qđ se habet ex additiōe ad alterū in genere boni excellēti⁹ est illo. sicut bñ viuere melius est ꝙ viuere. Cū ergo dona se habeāt per additionē ad virtutē. ꝛ virtutibus sint posteriora. ꝛ sint ad agendū expedita. ergo dona sunt ꝑfectiora et excellentiora ꝙ virtutes. Itē illi habit⁹ sunt excellētiores q̄ faciūt hoiem magis similē statui glorie ꝛ ꝑfectioni que fuit in xp̄o. sed dona sunt huiōi. qꝛ oīa fuerūt in christo. ꝛ sunt in statu glorie. qđ nō pōt dici de virtutib⁹. ergo videt̄ ꝙ dona sint excellētiora virtutibus. 18 Rñ° dicendū ꝙ de habitib⁹ virtutū ꝛ donorū sub rōne dignitatis est loqui triplicit̄ ꝑm triplicē istorū habituū compatiōnē. aut in cōpatiōe ipoꝝ ad gratiā ipos habit⁹ informantē ꝛ gratuitos facientē. aut in compatiōe ad actus egrediētes. aut i cōpatōne ad status p̄ntes. Si in cōpatiōe ad gratiā ipos habitus informantē. cum ipa sit vna reddēs equaliter animā acceptā deo. ꝛ ipius potentiā ꝛ habit⁹ ꝛ opa. sic equalis dignitatis ꝛ meriti sunt cuncti habit⁹ existētes in eadem. Si aūt loquamur de ipis in cōpatiōe ad act⁹ egrediētes. sic vn⁹ habit⁹ est nobilior altero. sicut virtutes theologice sunt excellentiores cardinalib⁹. cuz actus earū imediate tendāt in deū. ꝛ int̄ theologicas charitas est excellētissima. Si aūt loqmur ꝗtum ad status p̄ntes. cū vsus virtutū habeat̄ in statu ꝑfectionis. vsus vo donoꝝ ꝓmouent hoiem ad statū ꝑfectionis. sic dona sunt excellētiora virtutib⁹. sicut status ꝓficientiū ꝑfectior est statu incipientiū. ꝛ hoc est qꝛ status ille secūdus p̄supponit statū p̄cedentē. Vñ sicut bene esse meli⁹ est ꝙ esse. qꝛ bñ esse dicit esse adhuc ampli⁹. sic habitus reddētes potētias expeditas ad act⁹ medios. excellētiores sunt habitib⁹ reddētib⁹ eas expeditas p̄mo ad actus p̄mos. nō rōne eius qđ est addere solū sed rōne eius ꝙ addūt ꝛ p̄supponūt. Unde cōcedendū est ꝙ hoc mō dona sunt excellētiora virtutib⁹. ꝛ rōnes cōcedende sunt q̄ hoc ostēdunt.

19 Ad illud qđ obijcit̄ ꝙ charitas excellētior ē omnibus donis. dicendū ꝙ aplus cōpat charitatē ad illa q̄ nō p̄nt sine charitate haberi. sed qꝛ dona spūssancti charitatē p̄supponūt. ꝛ vltra habitū charitatis aliqđ addūt. sicut habit⁹ sapie addit aptitudinē ꝛ ꝓmptitudinē ad faciliter degustandū ꝙ suauis sit dñs. hinc est ꝙ cōpatio illa non habet hic locū. ꝓ eo ꝙ alterū in altero claudit̄. 20 Ad illud qđ obijcit̄ ꝙ virt⁹ ē dispositio ꝑfecti ad optimū. dicendū ꝙ est ꝑfectio sufficientie. ꝛ perfectio excellētie. ꝛ ꝑfectio supabundātie. preterea est ꝑfectio in genere ꝛ ꝑm qđ. vltima vo est perfectio simpliciter. Huic aūt ꝑfectioni. s. p̄me aliquid pōt addi. qꝛ vltra sufficientiā necessitatis est excellentia superogationis q̄ illi pōt supaddi. Cū ergo dicit̄ ꝙ perfecto nō potest fieri additio. hoc nō intelligit̄ de ꝑfecto p̄mo mō dicto sed vltimo. Cū vo dicit̄ ꝙ virt⁹ est dispositio perfecti ad optimū. hoc intelligit̄ p̄mo mō sed nō vltimo. qꝛ sic perficit qui ad optimū disponit. Ad illud quod obijcit̄ ꝙ virtus est vltimū potentie. dicendum ꝙ illa diffinitio data est de virtute naturali. ꝛ ideo nō habet hic locū. Aliter etiā potest dici ꝙ sicut habit⁹ virtutū dicunt̄ imediate cōsistere. nō qꝛ sicut mediū punctale. sed qꝛ ad mediū p̄ctale appropinquāt. sic etiā virtus dicit̄ vltimū de potētia. nō qꝛ ponat ipam potentiā in summo. sed quia facit ipsam appropinquare ad summū. Et ꝓpterea ex hoc haberi nō potest ꝙ vltra habitū virtutis nō sit ponere illū habitū excellentiorē. 21 22 Ad illud qđ obijcit̄ ꝙ actus virtutis maxime cōsistit in medio. dicendū ꝙ illud est verū in eis habitib⁹ in quoꝝ actibus potest esse excessus. hoc aūt nō est verū in omnib⁹ actibus. nec in omnib⁹ virtutib⁹. sicut patet in v̄tutib⁹ theologicis. ꝛ ꝓpterea ratio illa nō cogit. sicut patet. quia melius est seruare ꝯtinentiā virginalē que oīno videtur ad extremū declinare ꝙ ꝯtinentiā cōiugalē. Melius est etiā oīa ꝓ deo relinquere. ꝙ quedā dare quedam retinere. Aliter pōt dici ꝙ est mediū sufficientie ꝛ mediū excellentie. Mediū sufficiētie est mediū int̄ supfluū ꝛ diminutū. Mediū vo excellētie ē illud qđ maxime recedit ab omni inequalitate ꝛ ab omni impfectione. ꝛ hoc mediū magis attendit̄ ꝗtum ad actus donorū ꝛ habituū ꝙ ꝗtum ad actus virtutū. 23 Ad illud qđ obijcit̄ ꝙ ille habitus dignior ē qui plus habet gratuiti ꝙ meritorij. Respōdendū ē p interemptionem minoris. qꝛ charitas que est in anima respectu habituū existentiū in eadem equaliter influit. ꝛ equaliter reddit eos gratos. ꝛ in actibus suis meritorios. Et si obijciat̄ ꝙ meritū p̄mo attribuit̄ charitati. dicendum ꝙ hoc nō obstat. qꝛ sicut dictū est. dona in actibus suis p̄supponūt charitatē ꝛ eius actū. ac per hoc ꝛ meriti complementū. 24 Ad illud quod obijcit̄ ꝙ imago recreationis que est nobilissima in esse gratie attendit̄ in virtutib⁹. dicendū ꝙ illud est verū ꝗtum ad p̄mū esse gratie. verūtamē ꝗtum ad maiorē ꝑfectum in bono nō tm̄ consistit imago recreationis in anima in habitibus virtutū. sed etiā ꝗtum ad habitus donorū beatitudinū. qđ patet. quia cognitiua p̄mo repat̄ per habitū fidei. ꝛ deinde amplius repat̄ p donū intellectus. ꝛ post p mūdiciā cordis que disponit ad deū cōtemplandū.

Onsequēter querit̄ de donis ꝑm compationem quā habent ad seinuicem. Et circa hoc querunt̄ tria. Primo querit̄ de donorum numero ꝛ distinctione. Secūdo queritur de ordine ꝛ combinatiōe. Tercio querit̄ de ipsorū euacuatione siue duratione.

Questio. j. D

Utrum sint precise tm̄ septē dona spūssancti. Et ostendit̄ ꝙ sunt precise ꝛ tm̄modo. vij. Primo autoritate Esa. xj. Requiescet sup eū spirit⁹ dñi. spūs sapie ꝛ intellect⁹ ꝛc. vbi septē dona enumerāt̄ ꝛ nō plura.

Si ergo oia dona fuerūt pfecte in xpo. ergo videt q numer9 donoz cōpletus sit in septenario. Itē sup illud Job.j. Nati sunt ei septē filij. Gregoi. septē filios Job spūalit intelligēdo sunt septē dona spūssancti. Itē sup illud Esa.iiij. Apphendēt septē mulieres virū vnū. dicit Glo. q p septē mulieres intelligūt septē dona spūssancti. Itē p rōnē virtutū. q2 dona sunt ad expeditionē virtutū. g cū 9tutes sint tm̄mō septē. videt q dona septenariū numerū nō excedāt.

Sed 5. videt q tm̄ debēt esse qnq3. q2 dona correspōdent 9tutib9. g cū due sint tm̄mō virtutes ex pte cognitive. videlicz fides z prudētia. g tm̄ duo deberēt esse dona ex pte intellective eis correspōdētia. videlz scia z intellect9. supfluūt g duo dona alia. videlicz cōsiliū z sapiētia. g videt q tm̄ sint.v. Item videt q deberēt esse tm̄ qtuor. q2 dona sunt 5 sequelas vel sinthomata q ex peccato reliquūt. s ista sunt qtuor tm̄. videlicz ignorātia z infirmitas. malicia z 9cupia. sic dicit Beda. g zc. Itē videt q deberēt esse tm̄ duo. q2 quot modis ē repire bonū tot modis ē repire malū. s tm̄ vnū est donū qd expedit 5 malū. videlicz donū timoris. g videt q vnū solū deberet esse qd habilitaret ad bonū. Et sic tm̄ duo. z sic videt q nō sint septē imo multo pauciora. Itē videt q in duplo plura debeāt esse. Si em̄ dona sunt ad expeditionē virtutū. z fides h3 duo dona ipa3 expediētia. videlicz intellectū z sciā3. videt q qlibet virt9 deberet hēe duo dona. cū g 9tutes sint septē. dona deberēt eē.xiiij. Itē videt q deberēt eē.xij. q2 qtuor dona sūt circa expeditionē rōnalis. sc3 scia z 9siliū. intellect9 z sapia. Cū g qlibet aliaz duaz viriū indiget expediri z sanari sic rōnalis. cū qlibet sit tantū vel magis infirma. g quelibet eaz o3 hēe quatuor dona. Et si qlibet eaz habet quatuor. cū ipe sint tres. g dona erūt duodeci. Itē videt q saltē debēt esse.x. q2 sicut ad pfectionē penitētie necessari9 ē timor. sicut etiā necessaria sunt pudor z dolor z gaudiū ad hoc q homo penitere valeat pfecte z expedite. ergo sup hec dona videt q debeāt esse alia tria. Cū ergo pdicta dona sint septē aliis tribus supadditis. videt q deberent esse.x. Querit g quare

25 tot sint. nec plura nec pauciora. R9 ad predictorū intelligentiā ē notandū q numer9. z distinctio. z sufficientia donoz qdrupliciter accipit fm ipoz donoz compationē quadruplicē. Habēt em̄ dona pmo cōpari vel 9siderari respectu habituū annexoz. Scdo respectu suoz oppositoz. Tercio respectu finiū pximoz. Quarto respectu actuū z obiectoz. Per compationē g ad habit9 annexos sufficiētia donoz dupliciter accipit. Vno mō vt vniūqdq3 donū alicui virtuti respōdeat. vt incipiam9 a supiori. Sapia respondet charitati. intellect9 fidei. cōsiliū vo pper h q ordinat ad ea q supererogatiōis sunt in quib9 spes eternoz cōcipit. videt ipi spei. fortitudo fortitudini. sciētia prudētie. pietas iusticie. timor modestie sive tempantie. Aliter possunt sumi fm q ordinant ad expeditionē virtutū theologicarū. q2 cū fides credit tpalia z eterna qtū ad articulos divinitatis z hūanitatis. duo h3 expediētia. intellectū s. circa eterna. z sciam circa tpalia. Sic charitas circa duo h3 affici. videlicz circa deū z circa pximū. z fm hoc habet duo expediētia. videlicz sapientiā respectu dei. z pietatē respectu pximi. Spes etiā pōt duplicari a statu suo averti. vel p excellentiā in psperis. vel p depssionē in adversis. z ideo habet duo dona expediētia. vnū 9tra psperā. s. donū timoris. alterū 9tra adversa. s. donū fortitudinis. z vt expedite oia z sine errore currāt. donū consiliū his sex donis supadditur. vt simul sit in omnib9 pdictis expedite cū maturitate. Et hec est pma via accipiendi donoz sufficientiā. Huic tn̄ vie satis pōt inferri calūnia q2 solūmō videt ibi esse quedā adaptationis cōgruentia. Secūda autē via accipiēdi sufficientiā donoz est respectu suoz oppositoz. z hoc pōt similit dupliciter fieri. videlicz respectu pctōz capitalium. vel respectu sinthomatū 9sequētiū. Respectu pctōz sic. vt timor sit 5 supbiā. pietas 9tra invidiā. scientia 9tra irā que mentē pturbat. fortitudo 5 accidiā que mentē deiicit. 9siliū 9tra avariciā q 9tra divinū 9siliū vult oia retinere. intellect9 9tra gulā z ebrietatē q rōnem suffocat. sed sapia 5 luxuriā q nō sapit nisi carnalia. Alius modus sumēdi est 5 sinthomata que assignat Gregor. in moral. sup illud vent9 vehemēs zc. Spūs q ante oia mentē virtutib9 ornat. eandē 9tra singula temptamenta septē virtutib9 roborat. Et post subdit. Contra stulticiā sapiētia. cōtra hebetudinē intellect9. 9tra pcipitationē 9siliū. cōtra pusillanimitatē fortitudo. contra ignorantiā sciētia. cōtra duriciā pietas. 9tra supbiā timor. Et nota q supbia accipit ibi nō p vicio capitali sed p pronitate. Hic aūt modus sumēdi z si satis idoneus sit. tn̄ calūniabilis est vterq. Prim9 calūniabilis est quia dona nō sunt directe cōtra peccata. Vterq etiā est calūniabilis. q2 quasi a posteriori sumit. Et est ibi quedā circūlocutio. q2 ita bn̄ sumitur sufficientia z numerus peccatoz z illarum penalitatum p compationē ad dona sicut econtrario. Tercia via sumendi sufficientiā donorū est p compationem ad fines pximos. z hic potest esse dupliciter. Dona em̄ sicut dictū est sunt vno modo ordinata ad compatiendū cōformiter christo. Christus autē habuit h septem dona fm que erat dispositus pfecte ad patiendum. Quod em̄ pmo movit christū ad patiendu3 fuit omnimoda obedientia z subiectio respectu patris. z qtum ad hoc fuit donu3 timoris. Secūdū vo qd movebat erat cōpassio humani generis. z qtum ad hoc erat donū pietatis. his autē duobus psuppositis nō restabat nisi aggressio passionis. z qtum ad hanc artē dat donū fortitudinis. Post hoc autē erat delectatio in impletiōe volūtatis paterne z nostra liberatione. z qtum ad hanc est donū sapiētie. Ad hec aūt dirigenda necessaria erant alia dona tanq directiva. videlicz scientia que est directiva pietatis. z cōsiliū quod est directivū fortitudinis. et intellectus q est pambulum respectu sapiētie. Alius modus sumēdi iuxta hanc viā est. q2 dona sunt ad expediendū. et expedite pveniendū in vltimū finem. z fm hoc distinguitur. q2 aut expediūt contra malū. aut ad bonum. Si contra malū sic est timor. Si ad bonū. aut ad bonum qd est finis. aut ad bonū qd est ad finem. Si ad bonū quod est finis. aut p modū videntis. aut p modum gustātis. Pmo mō est intellectus. scdo mō est sapientia. Si ad bonū qd est ad finem. hoc potest esse dupliciter. aut q2 illud bonū est supererogationis. aut necessitat. Si supererogatiōis hoc ē duplicat. q2 vonū ad illud bonum. aut se habet p modū dirigentis. z sic est cōsilium. aut p modū exequētis sive aggredientis z sic est fortitudo. Si vo sit bonu3 necessitatis sic est dupliciter. q2 aut donū se habet respectu illius boni p modū regulantis z sic ē scia. aut p modū exequētis z sic ē pietas. cui9 ē exhibere opa misericordie. sicut

dicit Greg. in moral. Quarta via sumēdi sufficientiā donoꝝ est p comparationē ad actus ꝓprios. Actus aūt circa quos cōsistunt ipa dona dupliciter possunt distingui. aut ſm distinctionem virium anime. aut ſm distinctionē duplicis vite. actiue videlicꝫ ⁊ cōtemplatiue. Scḋm distinctionē virium anime. sic cum sit in nobis triplex vis. videlicꝫ irascibilis. ⁊ concupiscibilis. ⁊ ratōnalis. dupliciter impedit in ope suo. aut qꝛ nō cōpatit malo. aut qꝛ non gustat bonū. ⁊ sic duplex est donū ordinatū ad expediendū eius actū. vnū per qḋ expedit ad compatiendū malo. ⁊ hoc est pietas. Similiter irascibilis dupliciter impedit in actu suo recto. aut qꝛ euanescit in ꝓsperitate ⁊ afficit in aliū. aut qꝛ in aduersitate deficit ⁊ deicit i imū. timor igit datur ei vt expedite currat in ꝓsperis. fortitudo vt expedite currat in aduersis. Rōnalis autem tripliciter habet impediri. aut ꝓpter ignorantiā in cognoscēdis. aut ꝓpter pcipitationē in deliberādis. aut ꝓpter hebetudinē in inuestigādis. ⁊ ideo dat ei triplex donū. videlicꝫ donū sciētie vt expediat in cognoscēdo. donū cōsilij vt expediat in deliberando. ⁊ donū intellectus vt expediat in sublimia ꝑscrutādo. Aliter sumit distinctio donoꝝ ſm distinctionē duplicis vite. videlicꝫ actiue ⁊ cōtemplatiue. Si q̄tum ad vitā cōtemplatiuā. sic est triplex actus correspōdens actui hierarchico. videlicꝫ illuminare. purgare. ⁊ ꝑficere. ⁊ ſm hoc triplex donū. Vnū qḋ disponit ad purgationē ⁊ hoc est timor. Aliud qḋ attendit ſm actū illuminādi. ⁊ hoc est intellect⁹. Terciū qḋ attendit ſm actus ꝑficiēdi. ⁊ hoc est sapiētia. Scḋm aūt vitā actiuā distinguūt actus. qꝛ quidā sunt necessitatis. ⁊ quidā superogationis. ⁊ respectu vtrorūqꝫ est donū exequēs ⁊ dirigēs. ⁊ sic sunt quatuor dona q̄ cū alijs tribus faciūt septē. Vel aliter. In vita actiua oportet alij cōmunicare bona ⁊ sustinere mala. ⁊ ſm hoc sunt duo dona. pietas ad bona cōicanda. ⁊ fortitudo ad mala toleranda. et hec duo habēt duo directiua. vt sic quatuor sint dona expediētia ad actus vite actiue. ⁊ tria ad act⁹ vite cōtemplatiue ꝑ quādā correspōdētiā ad ipm esse nature. vt sicut ex pte corporis reperitur in nobis q̄ternitas ꝑncipioꝝ. ⁊ ex pte aīe trinitas potentiaꝝ. sic in septenario intelliguntur omnia que cōstituūt hoiem in vita nature. Sic etiā i septenario numero sunt dona sancti spirit⁹ que expediunt hoiem q̄tum ad vitā gratie. ita ꝙ tria sunt ex pte spūalis vite ⁊ interioris siue cōtemplatiue correspōdentia ad tres potētias anime. quatuor vo respectu vite actiue correspōdentia quadruplici ꝑncipio cōstitutiuo corporis. ⁊ in hoc codē numero ꝓpter ꝑfectam integritatē est numer⁹ virtutū. ⁊ numer⁹ beatitudinū. ⁊ numer⁹ petitionū in orone dnica. ⁊ numerus sacramētoꝝ. Et cōtra hoc ē numerus peccatoꝝ capitaliū. ⁊ numer⁹ septem sinthomatū siue sequelarū que ponit Greg. i moral. Et ad hec omnia ꝑfiguranda ꝑcessit in ꝑmordio cōditionis totius esse numerus septē dierū. ꝓpter septiformē illuminationē gratie que est in nobis ex illius lucis supne irradiatione. Sic igit patet ꝙ quadruplex est via sumendi donoꝝ sufficientiā. ⁊ octo modi. int quos nescio si aliquis est qui satisfaciat curioso ꝑscrutatori. hoc tamen constat ſm ꝙ autoritates dicunt ꝙ dona spūssancti sunt tm̄ septem. nec plura. nec pauciora.

26 Ad illud ergo quod obicitur pmo in contrariū ꝙ deberent esse tm̄ quinqꝫ. quia duo solū deberent respicere cognitionē. dicendū ꝙ sicut iam patet ꝙ ali⁹ ⁊ alius ⁊ ali⁹ est modus sumēdi sufficientiā virtutū ⁊ sufficientiā donoꝝ. Quia cū dona ad expediendū sunt. ⁊ expeditio maxime fit per ea que dirigūt ⁊ viā ostendunt. ideo plura dona respiciunt cognitionē q̄ affectionē. sed ecōtra est de virtutibus. quia sunt ad rectificandū. ⁊ rectitudo maxime cōsistit circa voluntatem ⁊ affectionem. ⁊ ideo nō est simile hinc ⁊ inde.

27 Ad illud quod obicit ꝙ deberent esse quatuor cōtra quatuor que sunt nobis inflicta ꝑ peccato. dicendum ꝙ et si sint tm̄ quatuor ꝑncipalia. multa tn̄ sunt sinthomata ⁊ sequele ex peccatis derelicta in potētijs anime ad illa quatuor cōsequētia. qꝛ ratio non solū infirmat ꝑ ignorantiā sed etiā ꝑ hebetationē ⁊ ꝑcipitationē.

28 Ad illud quod obicit ꝙ tm̄ deberent esse duo. qꝛ vnum est solū qḋ reuocat a malo. dicendū ꝙ non est simile. qꝛ vnus est modus fugiendi malū. sed tamē multi sunt modi ꝓsequēdi bonum.

29 Ad illud quod obicit ꝙ deberent esse quatuordecim. cū duo sint expeditiua fidei. dicendū ꝙ ꝓpria ratio sumendi sufficientiā donoꝝ nō est penes expeditionē ipaꝝ potentiaꝝ in suis actibus. Verūtamē si volum⁹ sustinerē ꝙ dona distinguant penes expeditionē virtutum. tūc respōdendū est ꝑ interemptionē. qꝛ non sunt duo expediētia fidem sed tm̄ vnū. vt vnicuiqꝫ virtuti respondeat suum donū ſm modū in ꝑcedentibus assignatū.

30 Ad illud quod obicitur ꝙ deberēt esse. xij. qꝛ quelibet vis anime deberet habere quatuor. Respondendū est ꝙ nō est simile. qꝛ cū rationalis regat se ⁊ alias. plura sibi occurrunt impedimenta. ⁊ ideo videtur ꝙ plura habeat dona expediētia. Ad illud qḋ obicitur ꝙ deberent esse. x. ꝓpter tres alias affectiones. videlicꝫ gaudiū dolorem ⁊ pudorem. dicendū ꝙ nō est simile de istis affectibus ⁊ timore. Nam due illarū. videlicꝫ pudor ⁊ dolor ꝓpter suā impfectionē nō possunt rationē doni habere. sed magis respiciūt sacramentū penitētie. gaudiū vo quia dicit statum ⁊ quietem. magis debet inter fructus q̄ inter dona spiritus computari.

Questio. ij. 2

De donorū ordine ⁊ combinatione que duo valde signanter innuit Esa. in predictorū donorū enumeratione. xj. ca. vbi sic ait de christo. Requiescet super eum spirit⁹ domini. spiritus sapientie ⁊ intellectus. spūs consilij ⁊ fortitudinis. spūs scientie ⁊ pietatis. ⁊ replebit eum spiritus timoris domini. Primo obicitur contra ordinem. qꝛ cum ꝓgressus ordinatus debeat esse ab inferiori ad supius. ⁊ donum sapiētie sit maximū. donum vo timoris minimū. ergo cum donum sapientie ponat ꝑmo loco. donum vo timoris postremo. non videtur dona ordinare ordine recto.

Item habitus spectans ad cognitionem ꝑcedit habitum qui spectat ad affectionem. cum ergo sapientia a sapere dicta spectet ad potentiā affectiuam. intellectus vo spectet ad potentiā cognitiuam. videtur ꝙ donum intellectus est dono sapientie ꝑponendum. Item aut dona ordinātur ſm ordinem dignitatis maioris ⁊ minoris. aut ſm ordinem ꝑoritatis ⁊ posterioritatis. Si ꝑmo modo. ergo cum maioris ꝑfectionis sit fortitudo q̄ consiliū. ⁊ pietas q̄ sciētia. deberent ei ꝑponi ⁊ nō postponi. Si ſm ordinem ꝑoritatis ⁊ posterioritatis. sic cū illud quod est ex parte cognitiue precedat quod est ex parte affectiue. videtur ꝙ intellect⁹ ꝑponi debeat sapientie. Vel si tu dicas ꝙ intellect⁹ ꝑponit sapie i ascēdēdo. tūc [illegible]

querit. quare non ponit scientia pietati. et consilium fortitudini in ascendendo sed magis econtrario.

Item obiicit contra combinationem. quia habitus virtutum adinuicem non combinant imo sigillatim distinguunt. ergo pari ratione nec habitus donorum. Item si dona combinant adinuicem. cum combinatio non sit nisi in numero pari. ergo videt quod deberent esse plura quam septem.

Item cum quodlibet donum spectans ad affectionem habeat suum directiuum cum quo combinet. videt quod et donum timoris deberet suum directiuum habere cum quo combinaret. quod si non habet. videt quod nec alia deberent habere. querit ergo que sit ratio combinandi et ordinandi dona. et quare magis huiusmodi combinatio et ordo assignant in habitibus donorum quam in differentiis aliorum habituum gratuitorum. Respondeo ad predictorum intelligentiam est notandum quod in donis est ordo secundum gradum excellentie et dignitatis. et hoc quantum ad ipsorum donorum usus secundum quos anima habet collocari in statu perfectiori et digniori. utpote secundum usum doni sapientie altius eleuatur quam secundum usum doni timoris. Ad usum enim illius doni a nemine peruenit nisi prius in usu timoris exercitatus premittat. Cum igitur in eis sit ordo secundum gradus excellentie et dignitatis. non casu et fortuna. sed valde rationabiliter quedam dona quibusdam aliis premittunt. et modo sic modo contrario ordinantur. non propter preposterationem ordinis sed propter diuersam rationem ordinandi. Sicut enim dicit Augustinus de sermone domini in monte. Aliquando enumeratio donorum incipit a primo utpote a timore. sicut dominus innuit in Matheo. Aliquando a summo utpote a sapientia sicut scribitur in Esaia. uterque tamen modus ordinandi rectus et congruus est et hoc triplici ratione. tum propter diuersum modum accipiendi prius et posterius. tum propter diuersitatem modi ascendendi et descendendi a superiori ad inferius. tum propter diuersitatem principiorum respectu ipsius habitus. Primo propter diuersum modum accipiendi prius et posterius. quoniam sicut vult philosophus aliquid est prius generatione et tempore. aliquid est prius complemento et diffinitione siue dignitate. Primo modo donum timoris est primum quantum ad usum. secundo vero modo donum sapientie. Et secundum hanc duplicem acceptionem eius quod est prius. ordo donorum dupliciter et utroque modo rationabiliter inchoatur. Propter diuersum modum ascendendi et descendendi habent diuersimode ordinari. quia enim in donis attenduntur gradus excellentie et dignitatis. et ordo in ascendendo est ab inferiori ad superius. in descendendo vero est a superiori ad inferius. hinc est quod aliquando premittitur donum supremum. aliquando infimum. verumque tamen fit secundum ordinem rectum et congruum. Propter diuersitatem autem principiorum efficientis et subiecti suscipientis similiter habent diuersimode ordinari. quia principium producens est ipse spiritus sanctus in quo est summa perfectio. subiectum suscipiens est ipsum liberum arbitrium in quo est imperfectio. Potest ergo in ordine preponi donum quod magis approximat perfectioni spiritussancti. et sic premittitur donum sapientie quod est perfectissimum. Potest etiam nihilominus premitti donum quod magis approximat imperfectioni liberi arbitrii. et hoc quidem est donum timoris. Et sic patet quod ordo est in donis. et quod etiam ordo in enumerando seruatur siue quis incipiat a dono timoris. siue quis incipiat a dono sapientie. Nec tamen est in eis ordo. verumtamen cum ordine est in eis combinatio. Quia enim dona sunt ad expediendum sicut in precedentibus fuit dictum. et qui vult expedite procedere. necesse est ut precognoscat et preuideat viam. hinc est quod dona habent sua directiua sibi appropriata et deputata. et quod quedam in donis sunt regentia et quedam recta. siue quedam regulantia quedam exequentia. In cuius rei signum propheta dona enumerauit cum quadam combinatione et distinctione sanctospiritu instigante. Concedendum est igitur quod dona recte ordinantur et combinantur secundum assignationem propheticam. Et per hec que dicta sunt patet per maiori parte responsio ad obiecta.

32 Ad illud enim quod primo obiicit quod progressus ordinatus debet esse ab inferiori ad superius. dicendum quod illud est verum in ascendendo. et quoniam aliqua ordinantur secundum dignitatis ordinem. sed hic secundum modo est ordo in donis sicut iam tactum est in predictis.

33 Ad illud ergo quod obiicit quod habitus spectans ad cognitionem precedit habitum qui spectat ad affectionem. dicendum quod illud est verum de habitibus pure affectiuis. qui indigent alio regulante. sicut patet in pietate et fortitudine. hoc autem non habet locum in habitu sapientie. quoniam ipsa habet intra se cognitionem experientie que adeo dirigit et alliciat quod circa usum illius doni vix aut nunquam habet error accedere. Et propter hoc dicit quedam glo. quod donum sapientie donum intellectus habet dirigere. quod ideo dictum est. quia cognitio experimentalis de diuina suauitate amplificat cognitionem speculatiuam de diuina veritate. secreta enim dei amicis et familiaribus consueuerunt reuelari.

34 Ad illud quod ultimus querit quod aut ordinantur secundum ordinem dignitatis etc. Dicendum quod Esa. ordinat ea secundum ordinem dignitatis sicut tactum est supra. nec valet illa instantia quam adducit de pietate respectu scientie. et fortitudinis respectu consilii. Nam illa duo merito preponuntur aliis duobus ordine dignitatis sicut regens preponitur exequenti.

35 Ad illud quod obiicit de combinatione quod virtutes non combinantur. ergo nec dona. dicendum quod non est simile. quia maior exigitur concursus habituum ad operationis rectificationem et expeditionem quam ad rectificationem solum. Rectitudo enim consistit in ordine potentie ad obiectum. sed expeditio non tamen in hoc consistit. sed etiam in hoc et in adiutorio habitus annexi.

36 Ad illud quod obiicit quod tunc deberent esse octo. dicendum quod illud est verum si quodlibet donum haberet cui combinaret. Sed donum timoris aliis non combinatur. quia non habet donum directiuum sibi appropriatum. Sed tunc restat questio. unde hoc sit sicut ultimo querebatur. Ad hoc autem dicendum quod non est simile de dono timoris et de aliis. quia cum sit infimum inter dona. satis habet dirigi per habitum fidei. non sic autem est de donis excellentioribus. Preterea licet respectu oppositorum sit alia et alia affectio. una tamen potest esse oppositorum cognitio. ideo per habitus cognitiuos per quos diriguntur et regulantur alii habitus affectiui expedientes ad bonum. dirigi et regulari habet donum timoris. quod expedit ad fugiendum malum. et hac de causa non habet donum directiuum distinctum a directiuis aliorum donorum.

Questio iii. F

De donorum euacuatione. Et est questio. Utrum dona maneant in beatis. Et quod sic videtur auctoritate Ambro. quam magister ponit in litera. ibi. Ciuitas dei illa hierusalem celestis non meatu alicuius fluuii terrestris abluitur. sed ex fonte vite procedens spiritussanctus in illis celestibus spiritibus redundanter videtur influere plene septem virtutum spiritualium feruens meatu. et post exponit quod intelligit de donis spiritussancti. Item christus fuit perfectissimus comprehensor. et tamen in ipso fuerunt omnia septem dona secundum quod scribitur Esaie. xj. ergo videtur quod multo fortius stare

possint in quolibet alio beato. Itē pfectiores sunt habitus donoꝝ ꝙ̄ habit⁹ virtutū cardinaliū. ſ habitus cardinaliū manebūt in patria. sicut ostensum fuit supra. ergo ⁊ dona. Itē timor est donū infimū inter oīa. ſ h̄ donū i patria manebit ſm ꝙ dicit̄ in ps. Timor dñi sanctus pmanēs in seculū seculi ⁊c. ḡ videt̄ ꝙ oīa alia dona maneāt. p locū a minori. Sed cōtra. habit⁹ donoꝝ ordinant̄ ad sanandū sinthomata ſm ꝙ dictū est supra. sed in patria nulla erit infirmitas. ḡ nulla erit donoꝝ necessitas nec vtilitas. si igit̄ ibi manerēt. videt̄ ꝙ essent frustra. Itē dona vt dictū est prius sunt ad actus medios. sed in patria oēs actus nři erūt pfecti ⁊ vltimati. nō erūt igit̄ in patria habit⁹ donoꝝ. ſ potius transibūt in habit⁹ beatitudinū. Itez specialit̄ ondit̄ de dono intellect⁹. si eñ p donū intellect⁹ cognoscat̄ deus in creaturis ⁊ p creaturas. cū in patria cognoscat̄ de⁹ i sua essentia. videt̄ ꝙ donū intellect⁹ nō maneat i illa beatitudine sūma.

Itē obijcit̄ de dono ꝯsilij. qꝛ donū ꝯsilij ē dubitantis ⁊ cōferētis. si ḡ in patria nō erit defectus dubitatiōis nec discursus collatiōis. ergo videt̄ ꝙ donū cōsilij ibi nō habeat repiri. Itē donū fortitudinis expedit nos ad picula sustinēda. sed in illa beatitudine nō erūt picula. ḡ ⁊c. Itē obijcit̄ de dono scie. qꝛ scia docet cōuersari in medio nationis praue ⁊ pverse ſm ꝙ habet̄ in dis. sequēti. sed in patria nō erit natio praua ⁊ pversa cū qua sit ꝯuersandū. ḡ non videt̄ ꝙ ibi manere debeat scientie donū. Itē donū pietatis est ad cōpatiendū pximo. ſ in patria ꝓpter summā impassibilitatē nulla poterit esse cōpassio. aut ḡ non erit ibi pietas. aut nulla erit illi⁹ doni vtilitas. Itez donū timoris est ad retrahendū a malo. in patria aūt nulla poterit esse ad malū obliquatio. ḡ videt̄ ꝙ oīno fiat ibi timoris euacuatio.

37 R° dicendū ꝙ absq; dubio sicut dicit Amb. ⁊ magister dona manebūt in patria. Verūtamē ſm nobiliores ⁊ excellētiores vsus ⁊ actus ꝙ̄ sint in via sicut ꝓus dictū fuit de cardinalibus virtutib⁹. Et si tu dicas que sit hoꝝ habituū necessitas. cū ad pfectā beatitudinē sufficiat deū videre ⁊ amare ⁊ tenere pfecte. Attendendū ē ad hoc ꝙ multo maioris abundātie ē pfectio glorie ꝙ̄ pfectio grē. perfectio autē grē rōne sue dignitatis ⁊ eminētie tribuit homi oēs habit⁹ faciētes ad integritatē sufficiē ſm cōparationē variā ad actus ⁊ obiecta. ⁊ ſm status ⁊ oportunitates q̄ repiunt̄ in statu vie. multo igitur forti⁹ gloria q̄ reddit animū p oīa deiformē. ⁊ bonis omib⁹ abundantē. ⁊ in nullo deficientē. habitus pfectos in aīa exigit repiri ſm omnē ipsius comparationē. ⁊ ꝓpterea v̄tutes ⁊ dona ⁊ beatitudines ꝙ̄tū ad oēs habitus qui sunt in statu vie. ⁊ nō habēt q̄d essentiale repugnās pfectioni glorie. in ipa gloria pficiunt̄ ⁊ cōsummant̄. ⁊ qꝛ oīa dona sunt hmōi. sicut patet. qꝛ oīa fuerūt in xp̄o in quo fuit pfecte beatitudinis plenitudo. hinc est ꝙ rōnabiliter dicit̄ ⁊ cōiter tenet̄ ꝙ dona i patria nō euacuabunt̄ ſ pfecti⁹ remanebunt.

38 Unde rōnes que hoc ostendūt cōcedende sunt. Ad illud ḡ qd̄ obijcit̄ ꝑmo in cōtrarium ꝙ dona sunt ad sanandū. dicendū ꝙ pfecte medicine vsus est nō tm̄ in restituēdo sanitatē sed etiā in ꝯseruādo ⁊ cōtinuādo. Unde dona in statu innocētie fuissent ad sanitatem ꝯseruandā. In statu v̄o nature lapse sunt ad sanitatē reparandā. In statu v̄o glorie erūt ad sanitatem cōtinuandā ppetue. Licz eñ i illo statu nō sit egritudinis curatio. est tm̄ in illo sempiterne salutis continuatio.

39 Ad illud qd̄ obijcit̄ ꝙ dona sunt ad actus medios. ⁊ omnes actus glorie erūt pfecti. dicendū ꝙ sicut in statu vie quoddā gen⁹ opis dignitate ⁊ actu alterū antecedit. sic erit ⁊ i statu glie. Sicut etiā possum⁹ videre in mēbris eiusdē corpis oīa pfecta erūt ⁊ tm̄ vnū mēbrū quodāmō excellētius altero iudicabit̄. sicut ocul⁹ excellētior pede. sic etiā intelligendū ē in patria ꝙ actus virtutū donoꝝ ⁊ beatitudinū ibidē omnes pficiant̄. ⁊ tamen nihil ꝓhibebit ꝙ ꝙ̄tum ad genus opis quidā actus p̄ores. ⁊ quidā medij. ⁊ quidam vltimi dicant̄. Si eñ ad oēs bonas operationes ⁊ laudabiles aīe illi statui ꝯuenientes erim⁹ expediti. quid mirū si in tanta varietate actuū ⁊ operū ꝙ̄tum ad genus opis pōt vn⁹ actus alteri anteponi.

40 Ad illud qd̄ obijcit̄ de dono intellect⁹. dicendū ꝙ ꝙ̄uis in statu vie donū intellect⁹ fiat p decursum ⁊ quādā inquisitionē. in patria tm̄ erit p simplicē aspectuz vbi deus in omnib⁹ creaturis videbit̄ manifeste. Unde sicut dicit phūs. Si essem⁹ supra lunā. nō quererem⁹ ꝓpter quid ecclipsaret̄. qꝛ videremus simplici aspectu interpositionē terre. sic immo multo excellētius in ꝓposito intelligendū est.

41 Ad illud qd̄ obijcit̄ de dono ꝯsilij. dicendū ꝙ i dono cōsilij duo sunt. Quedā partiū pōderata discussio. ⁊ excellens ⁊ stabilis melioris ⁊ dignioris partis electio. ⁊ pmū est impfectōnis ⁊ tollet̄. scđm v̄o pfectionis ⁊ manebit. Pmū eñ nō est de essentia consilij doni sed secūdū.

42 Ad illud qd̄ obijcit̄ de dono fortitudinis ꝙ in patria nō manebit. qꝛ nulla sunt ibi pericula sustinēda. dicenduz ꝙ sicut dictū est de virtute fortitudinis. ita de dono fortitudinis intelligendū est. qꝛ excellentior eius vsus erit i patria. Donū eñ fortitudinis disponet ad hoc ꝙ hō fortiter deo adhereat ⁊ insepabiliter. ⁊ hoc nō tm̄ ſm sufficientiā ſ etiam ſm excellentiā. ⁊ ideo nō supfluit in patria.

43 Ad illud quod obijcit̄ de dono scientie. dicendū ꝙ cōuersari in medio nationis praue ⁊ peruerse hoc est eius ꝓut est in statu vie. In patria v̄o eius vsus erit ad sciendū ⁊ discernendū quō ⁊ qualiter vnusquisq; debeat ad alterū se habere. nō ad malos qui erūt extra illā supnā ciuitatē. sed ad bonos q̄ in illa ciuitate superna p omnia cōcordabunt̄.

44 Ad illud quod obijcit̄ de dono pietatis. dicendum ꝙ ad donū pietatis nō solūmō spectat cōpati patienti. sed etiā affectum quēdam benignitatis ⁊ dulcedinis habere ad omnē hominē in quo conspicit imaginē dei. hoc autē non tm̄ spectat ad statū vie. verūetiā ad statum patrie. ⁊ ſm illum actum manebit nō ꝙ̄tum ad alteri.

45 Ad illud quod obijcit̄ de timore ꝙ nō retrahet ibi a malo. dicendū ꝙ vsus timoris nō erit ibi ꝙ̄tum ad mali cautelā. sed potius ꝙ̄tum ad summi ardui reuerentiā. ita ꝙ ab illa summa maiestate faciat resilire in ꝓpriā paruitatē. Hoc aūt melius manifestabit̄ quādo infra queret̄ de dono timoris specialiter. nunc autē tantū sufficiat dixisse de euacuatione donoꝝ in generali. Possent autē de his sex ꝓblemata formari. vt primo quereret̄ de euacuatione doni intellectus. deinde de euacuatione doni consilij. Et sic de singulis donis. Melius est tamen de his simul querere ꝓpter hoc ꝙ vnam generalē habent solutionem. ⁊ in distinctione ꝓblematū magis est attendenda solutionis vtilitas. ꝙ̄ ratiocinationū verbositas augmētanda.

De dono timoris specialiter.

Et quia de timore occurrit nobis tractandi locus &c. Supra egit mgr̄ de donis in generali. in hac vero parte agit de dono timoris in spāli. Diuidit̃ aūt ista ps in tres ptes. In quarũ prima assignat diuersos modos timendi. In scd̄a vo inquirit diuersitatē illoꝝ modoꝝ. ibi. De his eisdē timorib⁹ lacius &c. In tcia vero querit fm quā istaꝝ differenciaꝝ timor in xp̄o fuerit. ibi. Illud q̃ȝ diligent̃ est notandū &c. Prima ps diuidit̃ in duas. In quaꝝ prima ponit distinctionē timoris fm q̃tuor dr̄ias. In scd̄a vero reducit illas q̃tuor ad duas ibi. Et attende q̄ hic q̃tuor distinguunt̃ timores &c. Scd̄a vero ps pncipalis in q̄ inquirit dr̄iam int̃ mēbra prime assignata diuidit̃ in ptes q̃tuor. In quaꝝ prima assignat dr̄iam int̃ timorē seruilē ꝛ castū tangens interdū de iniciali. In scd̄a vo inducit quandā auctem q̄ videt̃ p̄cedentib⁹ esse cōtraria. et intellectū ei⁹ determinat. ibi. Est aūt et alia snīa q̄ videt̃ huic ꝯ̄ria. In tercia vero ad maiorē istoꝝ euidentiā subiūgit exemplū. ibi Non potes meli⁹ explanare &c. In q̃rta vero et vltima subiūgit cuiusdā alteri⁹ auctis expositionē ad habendum de p̄dictis euidentiā pleniorē. ibi. Sciendū tñ est q̄ vterq3 timor &c. Tercia vero ps pncipalis diuidit̃ in ptes duas. In quarū prima ōn̄dit q̄ in xp̄o fuit timor reuerētie. In scd̄a vero inquirit q̃liter in xp̄o fuerit timor pene. ibi. Cum autē in xp̄o fuerit timor pene.

Ponit distinctionē timoris fm q̃tuor dr̄ias. f

d [d] Et qr̄ de timore occurrit nobis tractādi locus. sciendum est q̃tuor esse timores scȝ mundanū siue humanū. fuilē. inicialē. castū vel filialē siue amicabilē. Hu-

Cassiod. manus timor est vt ait Cassiodorus qñ timemus pati picula carnis vel pdere bona mūdi. ppt̃ qd delinquimus. h timor mal⁹ ē q̄ in p̄mo gradu cū mūdo deseri-

Math. x. tur. quē dñs ꝓhibet in euāgelio dicēs. Nolite timere eos q̄ occidunt corpus &c. Timor aūt seruil' est vt ait

Aug. Aug. cū p timorē gehenne ꝯtinet se hō a pctō q̄ pñtiā iudicis ꝛ penas meruit. ꝛ timore facit q̄cq̄d boni facit. nō timore amittendi eternū bonū qd nō amat. s tunore patiendi malū qd formidat. Nō timet ne pdat amplex⁹ pulcerrimi sponsi. s timet ne mittat̃ in gehēnā. Bonus ē iste timor ꝛ vtilis licet insufficiens. p quē fit paulatim ꝯsuetudo iusticie. ꝛ succedit inicialis timor. qñ incipit qd durū erat amari. ꝛ sic incipit excludi seruilis timor a charitate. ꝛ succedit deinde timor castus siue amicalis. q̄ timem⁹ ne spōsus tardet. ne discedat. ne offendamus. ne eo caream⁹. Timor iste de amore venit. Ille q̄dē seruil' est vtil'. s nō pmanens in eternū vt iste. Timor diuin⁹ comes ē p oēs gradus.

d Et qr̄ de timore occurrit nobis tractandi loc⁹. sciendū ē quatuor eē timores. Obijcit̃ hic primo ꝯ ordinē a mgr̄o obseruatū. Videt̃ eñ q̄ inordinate procedat in tractādo. qm̄ via diffinitiua p̄cedit diuisiuam. g̃ pus ē timoreȝ diffinire q̄ȝ diuidere. Si tu dicas q̄ nō est vnā cōem diffinitōeȝ ipsi⁹ timoris assignare. In ꝯ̄riū hui⁹ opponit̃. qr̄ cū timor hēat ortū ex amore. ꝛ vnā sit diffinitōnē assigñre sicut dyonisi⁹ diffinit amoreȝ p vim vnitiuā. videt̃ q̄ silr̄ sit ex pte timoris. Sed in ꝯ̄riū hui⁹ opponit̃. qr̄ qñ aliq̄d i vna sui acceptōe ē passio. i altera vero ē hitus. equiuoce di. sed timor q̄ ē donū est hitus. timor vero nālis ē passio. g̃ de timore non pōt assignari vna cōis rō. Item Aug. ꝛ Dam̄. timorē diffiniūt. Aug. sup Iob. sic. Timor ē fuga ne amittat qd hȝ. Dam̄. sic. Timor ē expectatio futuri mali. Sȝ neutrū cōuenit timori i statu patrie. sicut pȝ. g̃ nō videt̃ q̄ sit generalē rōnē ipsi⁹ timoris inuenire. Iuxta h q̄rit̃ de istis duab⁹ diffinitionib⁹ pretactis. qm̄ videnr̄ sibi ꝯ̄riari. Si eñ fuga ꝛ expectatio opponunt̃. et timor ē fuga fm Aug. nō g̃ ē expectatio vt dicat Dam̄. Alteri⁹ querit̃ iuxta hoc vtrū timor fm generalē sui acceptionē habeat vnū obiectū cōe. Qd sic videt̃. qr̄ nālis timor cōfirmis ē gratuito. ꝛ gratuit⁹ glorioso. alioq̄n nec timor nālis pficeret̃ a gratuito. nec gratuit⁹ a glioso. hoc aūt esse nō posset nisi hērent vnū obiectū cōe. g̃ &c. Itē tante gnālitatis ē amor quāte ē timor. s ois amor ē respectu obiecti sub vna rōe vicȝ sb rōe boni. g̃ videt̃ silr̄ de timore. Sȝ ꝯ̄ ē q̄ timor vie ē respectu mali. timor aūt patrie nō ē respectu mali. cū ibi nullū sit malū. g̃ nō videt̃ q̄ timoris vie ꝛ timoris patrie possit eē vnū obiectū cōe. ac p h vna cōis rō assignari. Itē timor vie ē respectu futuri. timor aūt patrie respectu futuri nō pōt eē. g̃ nō pñt cōicare in rōe vni⁹ obiecti. R̄c⁹. dōm q̄ timor cū multas habeat dr̄ias. de illis nec dr̄ dino vniuoce nec equoce. sȝ fm q̄ndā analogiam. Ubi aūt ē analogia ibi est ꝯpatio ad aliq̄d vnū fm p̄us ꝛ posteri⁹. maxime vbi ē dicē ꝓprie analogia. ꝛ io timor fm oēs suas dr̄ias hȝ aliqd obiectū siue vnā rōeȝ circa qd ꝯsistit eius act⁹ fm p̄us ꝛ posterius. Obiectū aūt timor sub rōe sua gn̄ali ē arduū. Act⁹ vo cōis ē resilitio ab illo arduo. ꝛ h est i oī timore repiri. Un̄ vna cōis rō pōt de oī timore assignari. vt dicat̃ q̄ timor ē resilitio ab aliq̄ arduo siue excellēti. siue illd arduū sit in genē boni siue sit in genē mali. Sȝ cū ē in genē boni ē resilitio cū reuerētia. cū vo ē in genē mali ē resilitio cū fuga. Sȝ qr̄ iuxta analogiā frequēter latet equiuocatio q̄dā fm ph̄m. ꝓpter tollendā ambiguitatē mgr̄ p̄mo maluit diuidē q̄ diffinire. qr̄ in multiplicib⁹ primo ē diuidēdū ꝛ postea diffiniēdū. ꝛ hinc ē qd dic aug. ꝛ Dam̄. Errorē eñ diffiniunt nō q̄dē i sua gn̄alitate sȝ respectu mali. Et qr̄ timor respectu mali duplicē actū hȝ. vnū antecedentē q̄ ē estimatio siue suspitio q̄ q̄s credit malū sibi supuenturū. aliū ē fuga illi⁹ mali estimati. hinc ē q̄ vn⁹ illoꝝ diffinit p expectationē. alt̃ vero p fugā. ita q̄ nulla ē ibi ꝯtrouersia. Accipit̃ eñ ibi expe-

etatio large p q̄cunq; estimatione siue credulitate de aductu mali. Et p h̄ pz rn̄sio ad p̄mū qd̄ q̄rebat̄ de ti/
moris notificatione. Ad illud vo qd̄ q̄rebat̄ vlterius de timoris obiecto. dōm q obiectū ei⁹ ē arduū sub rōe
ardui et excellētis. τ q̄dāmō supexcellētis. Vn̄ qd̄ obi͂ de malo τ de futuro nō valet. qz illatio nō respicit timo
rem nisi q̄tū ad statū vie. nec ad h̄ gn̄alit̄. in statu em̄ vie ē timor reuerētie sicut ex p̄cedētib⁹ habitū ē τc. Obi͂
scdō ꝯ numez τ diuisionē quā de timore ponit mgr̄. Et obi͂ ꝯ hoc p̄mo. q vr̄ mgr̄ esse insufficiēs. omittit em̄
timorē nālē. Itē obi͂ qz videt̄ sibi ꝯdicere. prio em̄ dicit q̄tuor eē timores. τ postmodū subiūgit q̄nq;. Et si tu
dicas q ipse enumerat p vno mūdanū τ humanū. Contra. timor mūdanus surgit ex ꝯcupia oculoz. timor
human⁹ ex ꝯcupia carnis. Sz iste ꝯcupie sunt diuerse. g̃ et illi timores. Iuxta hoc q̄rit̄ cū sex dr̄ie assignent̄.

48 vicz. nālis. mūdan⁹. human⁹. seruil̄. inicialis τ filialis. penes q̄d sumant̄ τ quō distinguant̄. R̄ͦ. dōm q sex
dr̄ie timoris hn̄t distingui s̄m dr̄iaz suaz originē. Timor em̄ aut est ex nā. aut ex libidine siue ꝯcupia. aut ex
grā. Si est ex nā. tūc ē timor nālis. Si ē ex ꝯcupia. h̄ est duplr̄. aut ē ex nimio amore sui sic est human⁹. aut ex
nimio amore suoz sic ē mūdan⁹. Si vo ex grā gratis data sic ē seruil̄. aut ex grā gratū faciēte inchoata τ sic ē
inicialis. Aut est ex grā pfecta τ sic ē filialis. Et sic pz q sex sunt dr̄ie timoris s̄m suā generalē diuisionē ex p͂
te sue originis. Ad illud g̃ qd̄ obr̄ q mgr̄ ē insufficiens. qz nō ponit nisi q̄tuor. dōm q mgr̄ cū intendit h̄ agē

49 de timore dono. nō diuidit timorē nisi eaten⁹ q̄ ad ꝓpositū suū spectat. Timor aūt donū q̄druplr̄ hz ꝯsiderari
aut p cōparationē ad suū oppositū qd̄ expellit. τ hic ē timor malus q̄ opponit̄ dono sp̄ūsscti. vt mūdan⁹ τ hu
man⁹. q̄s mgr̄ nō diuidit licet sint timores diuersi. qz sub vna rōe ꝯsiderat vicz in q̄tū oppositoz hn̄t ad donū
timoris. Aut p cōpatione ad obiectū min⁹ p̄ncipale. Et hoc q̄dē ē malū pene. et sic ē timor seruil̄. Aut p com
paratione ad obiectū magis p̄ncipale qd̄ q̄dē est malū culpe siue offense. τ sic ē timor inicial̄. Aut p ꝯpatōez
ad obiectū maxie p̄ncipale. qd̄ q̄dē est excellētie maiestatis diuine. τ q̄tū ad h̄ est timor filial̄. Et sic pz q s̄m
q̄druplicē ꝯpationē ipsi⁹ timoris doni. assignant̄ q̄tuor timoris dr̄ie. Et mgr̄ sufficient̄ diuidit timorē q̄ntuz
spectat ad ꝓpositū. Alit̄ pōt dici q timor sub rōne doni pōt s̄m aliam cōsiderationē q̄dtuplr̄ diuidi. qz timor
aut ē oppositū simplr̄ dono. τ sic ē vna dr̄ia vicz mūdan⁹ τ human⁹. aut ē donū tn̄ cū opposito doni τ sic est ti
mor seruil̄. aut ē donū cū opposito tn̄ cū q̄dā approximatōe ad oppositū et sic est timor inicialis. aut est pfe/
ctum donū et sic est timor filialis. et sic patet sufficientia hoz membroz τ solutio obiectoz.

<table>
<tr>
<td>50 e Et attende q hic q̄tuor distinguūt̄ timores τc. Cōtra. ex h̄ videtur q vel mgr̄ sit supflu us. vel beda di minut⁹. Itez iuxta h̄ q̄rit̄ de diuisione quā ponit dam̄. vbi diui/</td>
<td>Reducit illas q̄tuor differētias ad duas. g
e Et attende q hic q̄tuor distinguunt̄ timores. cū sup̄ Beda duos dixerit eē. Sz beda humanū timorē pre/ termisit. τ noīe seruilis duos q̄s hic distinximus com plexus fuit scz seruilē τ inicialē. f Amicabilē vo castū dixit. Augustin⁹ q̄z seruilē τ castū timorē apte discer-</td>
<td>e

f</td>
</tr>
</table>

dit timorē in sex dr̄ias q̄rū nullā ponit nec mgr̄ nec beda. Dicit em̄ q sex sunt genera timoris. vicz. segnicies.
erubescētia. verecūdia. admiratio. stupor τ agonia. videt̄ em̄ s̄m hoc q aut ipse dam̄. aut magister in diuidē
do nō recte ꝓcedit. Iuxta hoc etiā q̄rit̄ de sufficiētia mēbroz q̄ ponit dam̄. R̄ͦ. dōm q ē loqui q̄druplr̄ de ti
more. Aut s̄m q ē donū p̄cise. Aut s̄m q ē donū τ oppositū dono. Aut s̄m q ꝯphendit donū τ oppositū dono
τ passionē nature. Aut spālit̄ de ipo s̄m q timor ē passio nature. Si s̄m q ē donū sic diuidit̄ in duo mēbra. et
sic accipit beda diuidēs timorē in seruilē τ castū. qz pōt esse donū gratuitū. aut gratis datū. Si s̄m q cōphen
dit donū et oppositū dono. sic est diuisio mgr̄i in q̄tuor mēbra s̄m q dictū fuit supra. Et qz mgr̄ largius acci/
pit iō plura mēbra ponit. Si aūt accipit̄ put cōphendit donū et oppositū dono τ etiā passioni nature sic diui
ditur in sex mēbra posita p̄us. Si vo put accipit̄ spālit̄ p passione nature sic ē diuisio dam̄. q̄ est q̄si subdiui
sio respectu p̄cedētis. Sufficientia aūt et numer⁹ hoz mēbroz sic pz. qz timor passio aut ē respectu mali aut
respectu ardui. Si respectu mali. aut respectu mali in se. aut respectu mali in ordine ad culpaz. Si respectu

51 mali in se hoc est duplr̄. aut put timet̄ difficultas in ope supexcedēs vires nr̄as τ sic ē segnicies. De qua di
cit ipse dam̄. q segnicies ē timor future opatōis. Aut put timet̄ malū pene. nec tn̄ est a nobis sz poti⁹ a fortu

52 na et p accidens. et sic est ipsa agonia. de q̄ dicit ipse dam̄. q agonia timor est p casum siue infortuniū. Si aūt
est timor mali respectu pene in ꝯpatione ad culpā. hoc pōt eē duplr̄ aut respectu culpe q̄ iā est τ sic ē verecū/

53 dia. de qua dicit dam̄. q verecundia ē timor actu. Aut respectu culpe q̄ iā nō est sed pōt esse. τ sic est erubescē

54 tia. De qua dicit Dam̄. q erubescentia ē timor in spectatione cogniti. Si aūt est respectu ardui siue magni
aut est magnū in qd̄ nō possum⁹ cognoscēdo τ opando ꝓpter defectū cognitionis tunc ē āmiratio. de qua di

55 cit dam̄. q āmiratio ē timor i magna imaginatōe finita. Aut ē arduū ad qd̄ inassueti sum⁹. et sic ē stupor de q̄
dicit q stupor ē timor ex inassueta imaginatōe. Vel alit̄. timore passione. aut timet̄ quod est de se timēduz.

56 aut timet̄ qd̄ de se timēdū nō ē. si timet̄ qd̄ ē timēdū de se hoc pt̄ eē triplr̄. q̄m aut ē p̄ns τ sic ē verecūdia. aut
futurū certū τ sic ē erubescētia. aut futurū dubiū τ sic ē agonia. Si aūt timet̄ aliq̄d qd̄ de se timēdū nō ē hoc
pt̄ eē triplr̄. aut ꝓpt̄ defectū v̄tutis τ sic ē segnicies. aut ꝓpt̄ defectū cognitōis et sic ē āmiratio. aut ꝓpt̄ defectū

57 ꝯsuetudis τ sic ē stupor. et sic pz p̄dictoz numer⁹ τ sufficiētia. τ p h̄ etiā pz rn̄sio ad obiecta. f Amicabilē
vo τc. ꝯ. vr̄ q ali⁹ sit timor cast⁹. τ ali⁹ timor amicabil̄. et ali⁹ timor filial̄. Aliud em̄ timet spōsa. τ aliud amic⁹
τ aliud fili⁹. Fili⁹ em̄ timet p̄ris idignationē. amic⁹ volūtatis dissensionē. spōsa ꝯplexuū sepationē. g̃ vr̄ q illi
sīt diuersi timores. Iux̄ h̄ q̄rit̄ ꝓpt̄ qd̄ timor pfect⁹ sortit̄ illa vocabula. τ q̄re mag⁹ vocat̄ amicabil̄ q̄z socialis
R̄ͦ. dō. q licz isti timores i his sensib⁹ hēant dr̄iaz. tn̄ respectu dei vn⁹ τ idē timor censet̄ h̄ t̄plici noīe. Sic ē
vna ē grā q̄ fac̄ eē filiū dei p adoptōez. facit etiā aicū. τ desp̄osat aiaz i ꝯiugiū. sic etiā i ꝓposito ē itelligēdū. q̄m
vn⁹ τ idē timor ē q̄ quis timet amittē deū siue separi a deo sb̄ hac t̄plici rōe. Et ex h̄ pz q̄re iste timor h̄ t̄plici
nomine nominet̄. patet etiā rn̄sio ad obiecta.

Roma. viij.

nit dñ epl'e ad romanos illũ locũ exponit. Nõ eñi accepistis spm̃ seruitutis iterũ in timore. ſ accepistis spm̃ adoptõis filiorũ dei. ita dicens. duo timores insinuant̃ hic. Un⁹ q̃ est in pfecta charitate sc; timor castus. alter q̃ nõ est in charitate sc; seruil̃. in quo q̃uis deo credat̃. nõ in deũ. ⁊ si bonum fiat nõ tñ bene. Nemo eñi inuitus bene facit etiã si bonũ est qd̃ facit.

Assignat differentiã int̃ timorẽ seruilẽ ⁊ castũ tangẽs intẽdũ de iniciali. h

Jn. ix. epistola sup Job.

De his eisdẽ timorib⁹ latius disputat Aug. dicẽs. Cepit aliq̃s credẽ diẽ iudicij. si cepit credẽ. cepit ⁊ timẽ. Sed q̃ adhuc timet. nõdũ h; fiduciã i die iudicij. nõdũ ẽ in illo pfecta charitas. Si pfecta i illo esset charitas nõ timeret. Perfecta eñi charitas facẽt pfectã iusticiã. ⁊ non hẽret vnde timẽt. imo hẽret q̃re desideraret vt trãseat iniq̃tas ⁊ veniat regnũ dei. ĝ timor nõ ẽ in charitate. Sz in q̃ charitate? nõ in inchoata. Jn q̃ ĝ. in pfecta? pfecta inq̃t charitas foras mittit timorẽ. ĝ incipiat timor. q̃ iniciũ sapiẽ timor dñi. Timor eñi q̃si locũ p̃parat charitati. Cũ aũt ceperit charitas hitare. pellit̃ timor qui ei p̃parat locũ. Quãtũ eñi illa crescit. ille decrescit. ⁊ q̃ntũ illa fit iterior. timor pellit̃ foras. maior charitas. minor timor. minor charitas. maior timor. Si aũt null⁹ ẽ timor. nõ ẽ q̃ intret charitas. sicut videm⁹ p setã introduci linum q̃ñ aliq̃d suit̃. seta p̃us intrat. ⁊ nisi exeat nõ succedit linũ. Sic timor p̃mo occupat mẽtẽ. nõ aũt ibi remanet timor. q̃ iõ intrauit vt introducẽt charitatẽ.

Hic tangit de iniciali caritate

Silitudo seruilis timoris inducitur.

Jnducit q̃ndã auctẽ q̃ videt̃ p̃cedẽtibus ẽria ⁊ itellectũ ei⁹ determinat. i

Est aũt alia sñia q̃ videt̃ huic eẽ ẽria si nõ h; piũ intellectorẽ. Dicit̃ eñi i ps. Timor dñi cast⁹ pmanet in sclm scli. Eternũ quendã timorẽ nobis oñdit sc; castũ. Or; si oñdit ille nob etnũ timorẽ. nunq̃d ɔtradicit illi ista ep̃la q̃ dicit. Timor nõ ẽ in charitate ſ pfecta charitas foras mittit timorẽ. Hoc eñi dictũ est p iohẽz. illud dictũ ẽ p dauid. Sz nolite putare aliũ eẽ spm̃. Si eñi vnus flat⁹ inflat duas tibias. nõ pt vn⁹ spũs implere duo corda ⁊ agitare duas linguas? Si spũ vno .i. vno flatu iplente. due tibie cõsonãt. implete due lingue spũ dei dissonare pñt? imo ẽ ibi q̃dã ɔsonãtia. est q̃dã ɔcordia. ſ auditorẽ desiderat studiosũ nõ ociosũ. Ecce mouit duas linguas spũs dei. ⁊ audium⁹ ex vna timor nõ ẽ in charitate. audium⁹ ex alia. timor dñi sctũs pmanet in sclm scli. Quid ẽ h? Dissonat? Non. Excute aures. intẽde melodiã. nõ sine cã h addidit cast⁹. illic nõ addidit. q; ẽ timor aliq̃s q̃ dr̃ castus. est ali⁹ timor q̃ nõ dr̃ cast⁹. Discernam⁹ istos duos timores. ⁊ intelligam⁹ ɔsonãtiã tibiarũ. Quõ discernim⁹ attendat charitas vestra. Sũt hoies q̃ ppterea timẽt deũ ne mittant̃ i gehennã. ne forte ardeãt cũ dyabolo i igne etno. ipse ẽ timor q̃ introducit charitatẽ. ſ sic venit vt exeat. Si eñi ppt̃ penas times deũ. nõdũ amas quẽ sic times. nõ bona desideras. ſ mala caues. Sz ex eo q; mala caues corrigis te ⁊ incipis bona desiderare. q̃ cu; desiderare ceperis. erit in te timor castus. Quid est timor castus? Timere ne amittas ipsa bona. timere deũ ne recedat a te. Cũ autẽ times deũ ne te deserat. p̃sentiã eius amplecteris. cum ipso frui desideras.

Ps. xviij.

j. Joh. iiij.

Ad maiorẽ dictorũ euidentiã subiungit exemplũ. k

Non potes meli⁹ explanare q̃d intsit int̃ duos istos timores q̃ si ponas duas mulieres maritatas. q̃rũ vnã ɔstituas volentẽ facẽ adulteriũ. ſ timet ne dãnet̃ a marito. Timet maritũ. q; adhuc amat neq̃ciã. huic n̄ grata ẽ ſ onerosa mariti p̃ñtia. ⁊ si forte viuit neq̃ter. timet maritũ ne veniat. Tales sũt q̃ timẽt diẽ iudicij. Fac alterã amare virũ. debẽ illi castos amplexus. nulla se adulterina imũdicia maculare velle. ista optat p̃ñtiã viri. Jlla timet ⁊ ista timet. Jnã ĝ interrogent̃ q̃re timeãt. Jlla dicet. Timeo virũ ne veniat. illa dicet. timeo virũ ne discedat. Jlla dicet. timeo virũ ne dãnet. illa dicet. timeo virũ ne deserat. Pone h in aĩo ⁊ inuenies timorẽ quẽ foras mittit charitas. ⁊ aliũ timorẽ castũ pmanẽtẽ in sclm scli. Jllũ timorẽ pfecta charitas foras mittit. q; ille timor tormẽtũ h;. torquet̃ ɔsciã. pctõrũ nõdũ facta est iustificatio. Est ibi qd̃ titillat mentẽ. qd̃ pungat. qd̃ stimulat. S timulat ille timor. ſ intrat charitas q̃ sanat qd̃ vulnerat timor. timor castus facit securitatẽ in aĩo.

Audiuim⁹ duas tibias scz Jobem ꝛ dauid ꝯsonātes.illa de timore dei dicit q̄ timet aīa ne dānet.illa de timore q̄ timet aīa ne deserat. Ille ē timor quez charitas excludit.ille ē timor q̄ ꝑmanet in sclm scli.Ecce in his vbis ṗdictis apte ondit Aug.qs sit timor castus ꝛ qs seruil'.ꝛ q̄liter differāt. In qb⁹ etiā inicialē timorē significauit.q̄ nec ex toto ē seruilis.nec ex toto castus.ꝫ tanq̄ medius aliq̄d de seruili.ꝛ aliq̄d de casto timore hꝫ. Facit em̄ seruire ꝑtim timore pene.ꝑtim amore iusticie.ꝑ quē timem⁹ puniri ꝛ timem⁹ offendē. Iste timor ē i inchoata charitate nō i ꝑfecta.ꝛ q̄ntū crescit charitas.tantū decrescat iste timor q̄ntū ad metū pene.i.q̄ntū ad id qd̄ facit timere penā.ꝛ q̄ntum ad tormētū ꝯscie. Nā q̄nto magis diligim⁹.tanto min⁹ timem⁹. Iste timor notat in illis vbis Aug.vbi nō negat timorē eē in charitate inchoata ꝫ perfecta.qd̄ nō posset dici de seruili.q2 vt ipse sup̄ dixit seruilis timor si remanet veniēte charitate.nec intrat charitas nisi ṗus ille timor exeat. nec in illo timore aliqs credit in deū.ꝛ si credat deo.nec bene facit etiā si bonū est qd̄ facit. Non ḡ timor ille in charitate etiā inchoata.q2 oīs qui charitatē hꝫ licet nō ꝑfectā.ꝛ in deū credit.ꝛ bona opa facit.q̄re seruilis nō est timor ille quez in charitate inchoata fore cōcessit.ꝛ quē crescente charitate decrescere dixit. Sꝫ ille ē timor inicialis quē nō negat eē in charitate nisi ꝑfecta sit.

Subiūgit alteri⁹ auctia expositionē.q̄ timor seruil' ꝛ inicialis dicit iniciū sapie ꝫ different. l

Sciendū tn̄ est q̄ vterq3 timor scz seruilis ꝛ inicialis in scripture diuersis locis dr̄ inicium sapie. Et ita fore cōperies si diligenter annotaueris loca scripture in q̄bus de timore diu fit mētio. Ex alia tn̄ ratōne ꝛ causa diuersa dr̄ seruilis timor iniciū sapie.ꝛ ex alia inicial'. Seruilis em̄ id dr̄ iniciū sapie quia ṗparat locū sapie ꝛ ducit ad sapiam.ꝫ tn̄ nō remanet cū ea.immo foras exit. Inicialis vo dicit iniciū sapie.quia est inchoata sapia.quā cū quis habē incipit.sapiam ꝛ charitatem habere incipit. Inde etiā est q̄ vterq3 timor dr̄ inicialis.qd̄ inuenire poteris ꝑ diuersa scṗture loca. Vterq3 etiā timor interdū dr̄ seruilis.quia ꝛ ipse inicialis qui est in charitate inchoata aliq̄d hꝫ de seruili scz angorem pene.sicut ꝛ aliq̄d hꝫ de casto.scz q̄ timet offendere ac seperari.

Ostendit q̄ in xp̄o fuerit timor reuerentie. m

Illud quoq3 diligenter est notanduz q̄ in supioribus Augustin⁹ dicat castū timorē esse eternū.ꝑ qd̄ cōfirmatur ṗmissa snīa scz q̄ spūs timoris erit in futuro sicut ꝛ alia dona spūssancti.sed nō habebit omnē illū vsuz quē modo habet. Faciet em̄ tunc nos reuereri deū nō timere.separi vl' carere. Fuit ergo ꝛ in xp̄o timor ille. ꝫ iuxta vsum illum quē habebit in futuro in sanctis. Non enim timuit xp̄s seperari vel offendere deū sed eū pre omnibus reueritus est.

Inquirit qualiter in xp̄o fuerit timor pene. n

Cum autē fuerit in xp̄o timor pene.queritur an iste timor fuerit mūdanus vel seruilis vel inicialis? Ad qd̄ dicimus nulluz eoꝝ fuisse in xp̄o.quia timor mundanus malus est vt supra dictū ē.ꝛ in primo gradu cum mundo deseritur. Seruilis vero vel inicialis in perfecta charitate non est. Nullus ergo timor istoꝝ fuit in xp̄o.quia ergo fuit timor iste quo penā timuit? Potest timor ille dici naturalis vel humanus qui omnib⁹ bo-

58 g Vterq3 timor ꝛc. Contra. Si timor inicialis dr̄. q2 in eo inchoatur sapia ꝛ grā. et timor seruilis est hmōi.videtur ḡ q̄ timor seruilis sit inicialis qd̄ falsum ē. Itē hoc querit ꝓpter q̄d timor in sacra scriptura potius dr̄ inicium sapie q̄ aliud donuz. ꝛ quare magis dicit iniciū sapie q̄ alicui⁹ alterius doni aut virtutis aut gratie. R̄o. dōm q̄ cū duplex sit iniciuz.vicz intra vel extra. inicialis denominatur a principio intra quod est nature principiū intrinsecū. Seruilis autē habet rōem principij extra. ꝛ ꝓpterea nec erit nec debet dici inicialis. Ad illud qd̄ queritur quare magis dr̄ principium sapie q̄ alterius doni. dōm q̄ in ꝓficiendo in bonum donū timoris est primum inter oīa dona. ꝛ donū sapie est supremum. cū ergo rō initij et principij debeat attribui ṗmo. hinc ē q̄ rō inicij dꝫ attribui timori. quia nō in supmo stat⁹ est. Hinc est

g

minibus inest quo horret mors ac formidat pena. Et dicit timor iste nālis. nō quia accesserit hoi ex natura fm q̄ prius fuit instituta. quia nō fuit iste timor concreatus homini. nec de bonis nālib⁹. s quia ex corrupta natura p peccatū omnib⁹ aduenit. cui correptio inoleuit tanq̄ esset naturalis. & est iste timor effectus peccati vt predictum est.

q̄ timor magis dicit principiū sapie q̄ alicui⁹ alteri⁹ doni. Alia vero q̄ dicunt in lra sunt satis plana. Ex his autē que in lra dicta sunt possent formari sex problemata de timore. vt primum sit de timoris diffinitione. Scdm de obiecto. Tertiū de diuisione magistri. Quartū de diuisione doni. Quintum de doni gratuiti nominatione. Sextū et vltimū de eius cōparatione ad donū sapientie &c.

Ad intelligentiā hui⁹ ptis in qua quidē agit de dono timoris. incidit hic questio circa duo. Primo eni querit de timore informi siue seruili q̄ est cū peccato. Scdo q̄rit de timore gratuito. qui datur cū spiritusancto. Circa primū querūt tria. Primō est de timore seruili p cōparatōnē ad suum principiū. Scdm est de timore seruili q̄tū ad suū vsū. Tertiū est de eodē timore p cōparationē ad gratie complementum.

Questio .j.

De timore seruili p comparationē ad eius principiū. Utrū videlicet timor seruilis sit donū spūssancti diuinitus datū. Et q̄ sic videt primo per glo. sup illud Roma. viij. Non accepistis spm̄ seruitutis iterū in timore. ibi glo. Caue ne ex eo q̄ dicit spm̄ seruitutis et spm̄ adoptionis diuisum intelligas spm̄. cū sit vnus atq̄ idem spiritus. Si ergo spiritus adoptionis est donum spūssancti. ex hac glo. videt necessario posse concludi q̄ ab eodē sit timor seruilis. Itē aug. dicit & habet in lra. Bonus est timor seruilis et vtilis p quē fit paulatim consuetudo iustitie. Sed omne datum optimū & omne donū pfectū desursum est. ergo timor seruilis desursum descendit. Itē hoc ipsum videt pbari aucte ve. te. q̄ sicut dr. Radix sapie est timor dn̄i. Et puerb. xv. In timore dn̄i declinat ois a malo. Et esaie. xxvj. A timore tuo dn̄e cōcepimus & pturiuim⁹ spm̄ salutis. Si g̃ timor seruilis ē initiū sapie. et facit declinare a malo. & bonū cōcipe. & hoc totū nō ē nisi a dono dei. videt g̃ q̄ timor seruilis sit donū spūssancti. Itē nō solum a deo est gratia cooperans s etiā grā voluntatē pparans. g̃ non solū mō a deo erat timor ille q̄ regit hominē in statu iustitie. sed etiā qui pparat ad illū statū. Cū ergo timor seruilis sit hmōi. videt q̄ timor seruilis sit donū spiritussancti. Item plus est timere deū q̄ credere. Multi eni credunt q̄ nō timent. s fides qua q̄s credit etiā in statu pcti datur hoi desursum. g̃ & donū p qd̄ timet. sed timor seruilis est hmōi. g̃ &c. Sed contra. omne donū spūssancti pōt stare cum spūsancto. quia spūssanctus nō repugnat suis donis. s qn̄ spūssanctus infundit tūc timor seruilis expellitur sicut dicit Aug. & habet in lra. g̃ timor seruilis nō est donū spūssancti. Itē omne spūssancti donū hab3 exemplar correspondēs in deo. sed timor seruilis nō h3 exēplar correspōdēs in deo. nec inq̄tū timor. nec inq̄tū seruilis. In deo eni nullus est pauor. nulla est seruitus. ergo &c. Itē omne donū spūssancti dat ad habilitandū animā ad aliq̄d arduū et excellens. sed timor potius consistit in depressione q̄ in aliqua erectione. et potius est ex virtutis indigētia q̄ ex sufficiētia. videt g̃ q̄ timor seruilis nō sit donū spūssancti. Itē sicut contingit deū timere pter penas quas infligit. sic etiā contingit amare pter beneficia q̄ nob tribuit etiā in statu pctī. sed amor ille qui est pter tpalia hic nō ponit inter spūssancti dona. g̃ nec timor seruilis qui principaliter h3 oculū ad penā. Item sicut aliquis dimittit transgredi mandata dei pter timorē penarū eternarū. sic latro dimittit transgredi edictū regis pt timorē furcarū. s timor q̄ latro timet furari ne suspendat nō ponit esse donū spūssancti. ergo silr videt de illo timore quo quis timet peccare ne eternaliter puniat. imo videt multo fortiori rōne. quia si malū faciliter timet. maius malū multo facilius timet. cū ergo maius malū sint pene eterne q̄ tpales. si nō egemus dono ad timendū penas tpales. multo magis videtur q̄ nec ad timendū penas eternas. R⁹. dicēdum q̄ absq̄ dubio timor seruilis est donū spūssancti. Et rō huius est. qm̄ sicut donum dei est nosse siue credere penas futuras pro eo q̄ ibi est quedā cordis illuminatio & directio. sic donum dei est illas penas eternas refugere & timere. pro eo q̄ ex tali dono est quedā emollitio. & fluxus concupiscentialis restrictio. et in hoc quedā rectificatio. Q2 eni ibi sit emollitio satis innuit Hiere. pphera. cū dicit. Indurasti cor nostrū vt nō timeremus te. Q2 ibi sit fluxus concupiscentialis restrictio innuit pphera in ps. cum dicit. Confige timore tuo carnes meas. qd̄ quidē non solū fit timore casto sed etiam seruili. quo timent eterna supplicia & timet diuina iustitia. Et pter illorū timorē cessat hō a peccatorū operatione. licet nō omnino cesset a volūtate. sicut dicit glo. qd̄ totū est ex diuino munere. Ideo concedende sunt rōnes ad hanc partē inducte. Ad illd̄ ergo qd̄ primo obiicit in cōtrariū q̄ timor seruil⁹ nō manet cū spūsancto. dicēdm q̄ dona spūssancti sunt in multiplici differentia. Quoddā nāq̄ donū est a spūsancto sed nō cū spūsancto. quia pparat ad spm̄sanctum. & tale donū est timor seruilis fm q̄ huiusmodi. Quoddā autē est donū a spūsancto & semp cum spūsancto. quia p ipsum cōsecrat habitaculū spūsancto. sicut est donū charitatis. Quoddā vero est donū qd̄ est donū a spūsancto. & aliqn̄ cū spūsancto. aliqn̄ sine spūsancto. sicut donū qd̄ est ad spūssancti manifestationē. & est ordinatū non solū ad ppriam vtilitatē sed etiā ad alienā. sicut donū pphetie et donum scie. que aliqn̄ in malis. aliqn̄ in bonis reperiri habent. Cū ergo dr̄ q̄ donū spūssancti compatit se cū spūsancto. dicēdm q̄ illud habet instantiā in eo dono qd̄ ordinat ad habitationē spūssancti preparandam. Posset etiā aliter dici q̄ timor seruilis et si inquantum seruilis est nō possit stare cum spūsancto pter annexā imperfectionē que dicit repugnantiam ad statū gratie. tn̄ q̄tum ad aliq̄d sui nihil prohibet ipsum cū spūsancto stare. sicut infra melius manife

59

60

61 stabitur. ⁊ q̄tum ad hoc est donū eius. Ad illud qđ obijcit̄ q̄ omne donū spūssancti habet exemplar correspondens in deo. dđm q̄ si illud spāliter intelligatur q̄tū ad omnē eius ꝓprietatē sic nō est verū. sed si generaliter intelligatur vtpote q̄ dicat̄ illud habere exemplar in deo qđ habet aliquid correspondens sibi vel ſm se vel ſm suū genus sic veritatē habere potest. Et hoc mō timor potest habē exemplar in deo. quia q̄ timet elongatur a malo ⁊ stat intra fines ꝓprios. ita q̄ supra se non erigitur. Utrūq; autē istoꝝ contingit reperiri in deo. quia deus a malo maxime elongatur. et nullo mō supra seipm̄ erigitur. ideo dū per timorē deo subijcimur. eidē assimilamur. ⁊ talis assimilatio sufficit ad hoc q̄ timor habeat sufficientē rōnem doni.

62 Ad illud qđ obijcit̄ q̄ omne donum spūssancti datur ad habilitandū animā ad arduum et excellens. dđm q̄ sicut inordinate amare est magne virtutis ⁊ excellentie. sic inordinate timē est segnicie et ignauie. ordinate vero timere magne est excellentie. Qui eñ deū veraciter timet. nihil terrenum et caducū timet. imo ex ipso timore dei ipsis timoribus superefertur. Ideo licet actus timoris videatur ptinere ad quandā defectibilitatē. ſm veritatem tamē ptinet ad excellentiā et nobilitatē. ⁊ quia in timore seruili incipit hō deum ipsum timere. hinc est q̄ donū spūssancti est hic imperfectū.

63 Ad illud qđ obijcit̄ q̄ sicut contingit deū timere ꝓpter penas. ita et amare ꝓpter beneficia. dđm q̄ sicut beneficia quedā sunt p̄sentia. quedā futura. quedā que videntur. quedā que expectant̄. sic etiam et pene. Et si q̄s timeat deū solūmodo ꝓpter penas p̄sentes quas iā exptus est. hoc nō habet necessario ex dono. sed cū timet ꝓpter supplicia futura que credit infligenda eē omnibus qui contēnunt diuinā iusticiā. sicut in amore intelligendū est q̄ amor eternoꝝ bonoꝝ est donū dei. Amor vero presentiū potest esse ex ipso naturali affectu. et ideo ex hoc nō potest cōcludi q̄ timor seruilis nō sit donū. quia timore seruili non timent̄ tm̄ tpalia supplicia sed etiā eterna sicut tactū est supra.

64 Ad illud qđ obijcitur de latrone qui timet furari ꝓpter suspendiū. dđm q̄ nō est simile sicut iā tactuz est. quia naturali cognitione ⁊ estimatione latro cognoscit illud suppliciū et illud reformidat. nō autez sic ē de supplicio infernali. imo oportet q̄ timeat per fidem. et amplius q̄ cor quodāmodo mollificet̄ vt exhorreat illa supplicia ad fidei instinctū. Propterea ratio illa nō valet. quia nō est simile hinc ⁊ inde.

Questio. ij. b

De timore seruili in cōparatione q̄tū ad eius vsum Utrū scȝ vsus timoris seruilis sit bonus an malus. Et q̄ bonus sit videt̄. quia quales sunt habitus tales sunt actus. sed timor seruilis cū sit donū spūssancti est bonus. ergo p documentū moralis phi actus eius est bonus. Itē maxima est phi q̄ cuiꝰ vsus bonus. ipm̄ quoq; bonū est. ⁊ cuiꝰ vsus malus ipm̄ est malū. ergo si vsus timoris seruilis est malus. ipse timor seruilis esset malus. sed nō est malus cuȝ detur diuinitus. ergo actus eius est bonus. Itē omnis habitus cuius vsus p̄parat hominez ad susceptionem gratie est bonus q̄tū ad vsum. sed timor seruilis est huiōi. quia per vsum eius introducit̄ charitas sicut dicit Aug. et habet̄ in lr̄a. ergo ⁊c. Itē nulliꝰ actus quo quis vitat pctm̄ est pctm̄. sed actu timoris seruilis recēdit hō a pctō. ergo actus timoris seruilis nō est pctm̄. nō est ergo malus. et est malus vel bonꝰ. ergo bonus. Sed ꝯ. super illud ps̄. Confige timore tuo carnes meas. Glo. Aug. Timor seruil' carnē nō crucifigit. quia viuit in eo peccandi voluntas. ⁊ sequeretur opus si speraret̄ impunitas. mallet eñ licere. et dolet nō licere qđ lex vetat. ſ ois talis motus ē directe ꝯ iusticiā. quia vellet iusticiā non esse. ois vero motus ꝯ iusticiā est malus. ergo actus et vsus timoris seruilis ē malus. Itē Grego. in moral. cū pena timetur. ⁊ dei facies nō amat̄. timor ex timore est non ex amore. ſ ois actus qui ꝓcedit ex radice timoris ⁊ suꝑbie est actus malus et dānabilis. ergo vsus timoris seruilis nō est bonus sed dānabilis. Item nullus actus incōpossibilis charitati ē bonus. ſ timere seruiliter ē actus incōpossibilis charitati. ergo timere seruiliter nō est bonū. Maior manifesta ē. quia charitas bono nō repugnat ſ malo. Minor aūt etiā manifesta est ſm verba Aug. et apl̄i. quia spūs seruitutis nō stat cū spū adoptionis. Itē ois timor ortū hȝ ex amore. ergo timor seruilis ex amore hȝ ortū. ſ ois amor aut est nālis. aut libidinosus. aut gratuitꝰ. cū ergo timor seruilis nō possit habē ortū ex amore gratuito. quia est in peccatore. nec ex amore nāli cōstat. quia iā esset timor nālis. restat ergo q̄ ex amore libidinoso. sed ois actus q̄ exit ex amore libidinoso ē malus et culpabilis. ergo actus timoris seruilis ē malus. Itē amare deū ꝓpter tpalia p̄ncipaliter est pctm̄ ⁊ malū. ergo silr̄ timere deū ꝓpter penas p̄ncipaliter est malū. ſ hoc est timere seruilit̄. videt̄ ergo q̄ actus timoris seruilis semp sit culpabil'. Itē timor seruil' nō dī seruilis nisi a seruitute pctī. ergo pari rōne nullus dī timere seruilit̄ nisi ad illū actū sit annexa circūstantia pctī. sed circūstantia pctī annexa actui facit totū actū deformē. ergo videt̄ q̄ actus et vsus timoris seruilis sit semp culpabilis et deformis. Rꝰ. ad p̄dictorum intelligentiā est notandū q̄ cū dico timorē seruilem duo dico. videlicet ipiti habitū quo anima disponit̄ ad timendū deū vt punientē eos qui preuaricantur. ⁊ vlterius nomine seruitutis importat̄ deformitas pctī que annexa ē illi habitui in eodē hoīe rōne cuiꝰ ille hō dicit̄ esse seruus pctī. et timor in eo existens dī esse timor seruil'. p hunc etiā modū cū dico aliquē timē seruilit̄ duo dico. videlicet actum ab illo habitu egredientē. ⁊ voluntatis seruilitatez siue deformitatē cōcomitantē. Sed attendenduȝ q̄ hoc pōt esse dupl'r. aut ita q̄ deformitas illa voluntatis cōcomitet̄ q̄tū ad habitū. aut q̄tū ad actū. Si cōcomitat̄ solū q̄tū ad habitū. sic pōt esse q̄ aliquis seruiliter timeat. et tm̄ motu illo nō peccabit. qr si ex recogitatione penaꝝ aliq̄s abhorret offendere deū. hoc pōt esse p̄ter omne pctm̄. Si aūt cōcomitat̄ in actu q̄uis ipm̄ timē de se nō sit malū. tm̄ rōne deformitat̄ actualr̄ annexe deprauat̄. sicut aliq̄s q̄ timet penas. ⁊ timēdo dolet q̄ tales pene infligunt̄ p culpa. ⁊ actu etiā cōcupiscat peccare si nō esset illa pena. et hoc mō timere seruil'r est pctm̄ et malū. hoc aūt nō est semp cum q̄s mouet̄ timore seruili. alioq̄n p vsum illius doni magis se hō a grā elongaret q̄ p̄pararet. quod plane falsum ē. Et iō cōcedendū est q̄ vsus timoris seruil' pōt esse bonꝰ. licet nō sit bonꝰ bonitate meriti ſ magis bonitate p̄parante vel ordināte ad meritū q̄ simul stat cū pctō. Uñ et rōnes q̄ hoc ostēdunt concedende sunt. licet rō vltima sit sophistica. qr procedit

65 ex suppositione falsa. Ad illud vero qd̓ p̄mo obiicitur in cōtrariū q̄ in timore seruili viuit voluntas peccandi. et q̄ dolet de eo qd̓ lex vetat. dicēdū q̄ illud verbū Aug. nō intelligitur q̄ semp qn̄ timet doleat actu. et similiter q̄ voluntas peccandi semper sit in actu. sed hoc dicit q̄ manet in habitu et radice. Licz autē voluntas sit p potentiā deformata et regnet in ea malus amor. pōt tn̄ aliqn̄ moueri ad aliqua bona opa in genē. vel ex circūstantia p aliquā grām grat dată nō cōmittendo culpā. sicut pz p multa exēpla. et sic pōt esse in pte ista.
66 Ad illud qd̓ obī q̄ timē seruiliter est ex timore sicut dicit Grego. nō ex amore. dicēdū q̄ ex nō dicit ibi cām sed cōcomitantiā. et cū dicit cōcomitantiā in actu. tūc deformat actū timoris seruilis. cū dicit cōcomitantiā in habitu nō oportet q̄ deformet. sed tn̄ facit ipm̄ deficere a meriti pfectione.
67 Ad illud qd̓ obī q̄ actus incōpossibilis charitati est malus. dicēdū q̄ aliqs actus pōt esse incompossibilis alicui rōne circūstantie, pprie quā habet ex pprio habitu. vel rōne alicui annexi. Cū ergo dī q̄ actus timoris seruilis ē incōpossibilis charitati. hoc nō est rōne ipsius actus p se et s̄m se. quia hn̄s charitatē pōt bene timē deū rōne pene. s̄ hoc intelligitur rōne annexi qd̓ facit ipm̄ deficere a merito charitatis. et iō ex hoc nō sequit̄ q̄ actus timoris seruilis sit malus. sed vel ē malus. vl̓ est in hoīe s̄m statū malū. et cōclusio ē vera rōne alterius ptis.
68 Ad illud qd̓ obī q̄ timor seruilis hz ortū ex amore. dicēdū q̄ timor seruilis nō hz ortū ex amore libidinoso. sed pōt hēre ortuz ex amore nāli. Amor enī nālis dupl'r dī. Uno mō qui est cū ipsa nā plantatus. Alio mō ille qui est ex nāli affectu et voluntario exercitio acqsitus sine grē dono. et ex tali amore pōt hō petōr seipm̄ sine ipo petō amare. et mala sua fugē siue pn̄tia siue futura. et ex tali amore timor seruilis hz pcedere. Si enim hō seipm̄ amat ad hoc vt acquirat salutē. et ex hoc timeat eterna tormenta incurrere. talis affectio amoris q̄uis nō sit ex charitate. pōt enī esse absq̄ libidine Aliter pōt dici q̄ sicut timor mūdanus quo quis timet amittere mūdana est ex amore mundi. et timor humanus ex amore tpalis salutis. sic timor seruilis cū aliquis timet incurrere et'na tormēta est ex amore eterne salutis et beatitudis. et iste amor q̄tū est de se non est culpabilis. sed est vel nālis. vel gratuitus s grā gratis data. vl̓ gratuitus a grā gratū faciente. et timor seruil' bene pōt esse ex amore salutis p̄mo vel medio mō dicto. et iō falsum supponit cū dicit q̄ est ex amore libidinoso.
69 Ad illud qd̓ obī q̄ amor dn̄i pter tpalia p̄ncipal'r est petm̄. dicēdū q̄ nō est simile de amore et timor. q: amor est ille qui facit frui. et eius est quietare vel ad aliud inclinare. et iō peccat q̄ diligit deū pter tpalia p̄ncipal'r. quia facit de via finē. et de fine viā. nō sic aūt est ex parte timoris. Alia est rō quia cū quis amat deū pter tpalia duo sunt ibi amata. sed cū quis timet deum pter penas quas infligit vnus solus ē que timet. Qui enī timet habentē cultellū. vno et eodē timore timet cultellum siue plagā cultelli et actionē percutientis. et iō nō est
70 simile hinc et inde. Ad illud qd̓ vltimo obiicitur q̄ timē seruiliter est timē cū circūstantia peccati. dicendū q̄ illa circūstantia siue deformitas peccati potest poni circa actū timendi rōne ipsi' actus vel rōne timētis. Et si ponat̄ ratione ipsius actus. tunc vtiq̄ actus deformatur et efficit̄ malus rōne annexi sicut prius fuit expositū. Sed si ita sit q̄ ponat̄ rōe ipsius timentis. sic potest esse q̄ actus non sit deformatus. sed quia deformitas est circa timentē. licet s̄m illam deformitatē nō actualiter moueat̄. et pterea nō est oportunū q̄ timere seruiliter semp sit petm̄. imo hoc potest esse vtile et p̄paratoriū respectu gratie.

Questio .iii. i

De timore seruili in cōparatione ad grē cōplemētū. Et q̄rit̄ vtrū timor seruilis expellat̄ grā adueniente Et q̄ sic videt̄ p̄mo aucte Aug. quā mgr̄ adducit in lra. Timor locū p̄parat charitati. cū autē venit charitas pellit̄ timor qui ei p̄parauit locū. sed cōstat q̄ hoc intelligit̄ de timore seruili. s̄ timor seruilis pellitur superueniente grā. Item sp̄s libertatis repugnat spiritui seruitutis. sed sp̄s grē et charitatis est sp̄s libertatis. sp̄s vero timoris seruilis est spirit' seruitutis. s̄ superueniente grā pellitur timor seruilis Itē nullus hn̄s gratiā et charitatē principal'r intuetur penā. quia p̄ncipalius intuetur diuinā complacentiam. sed timor seruilis p̄ncipal'r facit intueri penā. s̄ timor seruilis nō pōt stare cū gratia. Itē sicut se hz amor qui est ante gratiā ad amorē qui est ex grā. sic se hz timor seruilis ad timorē gratuitū. sed amor gratuit' alius est ab amore acquisito vel gratis dato. s̄ timor inicialis alius est a timore seruili. Si s̄ timor seruilis nō pōt fieri inicialis. videtur q̄ manere nō possit cū charitas superueniente. Sed ō. sicut se hz fides informis ad fidē formatā. sic se hz timor seruilis ad timorē gratuitū. sed fides informis formať s̄m q̄ habitū est in precedentib'. ergo videt̄ q̄ timor seruil' gratificet̄ cū gratia infundit̄. Itē plus distat grā gratū faciens a natura q̄ distet a dono grē gratis date. sed grā superueniens nām nostrā nō excludit sed potius pficit. s̄ cū timor seruilis sit donū grē gratis date. videt̄ q̄ nō expellat̄ sed poti' pficiat̄ adueniente grā charitate. Itē timore seruili timet̄ pena. timore iniciali timet̄ pena et dei offensa. s̄ timor inicialis se hz ex quadā additione ad timorē seruilē. sed qd̓ se habet ex additione ad alteroni continet illud et adhuc amplius. ergo in timore iniciali continet̄ timor seruilis. et similiter timor seruilis nō expellitur p aduentū charitatis. Itē gratia quantum est de se non repugnat nisi peccato. nō ei qd̓ ex petō trahit originē sicut est inicium et sequela. sed timor seruilis non est peccatū. sed ex petō trahit̄. ergo ei grā nō repugnat. Et si hoc. tunc non videt̄ expelli per grām.
71 R̄'. ad predictoꝶ intelligentiam est notandū. q̄ circa hoc est duplex modus dicendi. Unus nāq̄ modus dicendi est. Cum dico timorē seruilē duo dico sicut tactū est prius. videlicet ipm̄ donū. et defectum deformitatis eidē dono annexum. nō ratione ipsius doni. sed rōne eius in quo est. Cum ergo gratia superueniens expellit ipsum q̄tū ad defectum deformitatis annexū. non autē in q̄tuz est donum diuinitus gratis datuz sicut in precedentibus tactum est de fide informi. Alius autē dicendi modus est q̄ timor seruilis omnino expellitur adueniente gratia. non solum q̄tuz ad id quod habet seruitutis. sed etiam q̄tum ad hoc qd̓ habet humilitatis. Et ratio huius est. quia huic timori seruitus quodammodo est annexa essentialiter. Habet enim ortum magis ex amore sui q̄ ex amore dei. Unde et timor iste seruilis facit penam

principalr intueri. Jdō sicut fides ꝓpter repugnantiā enigmatis sibi annexi ad gloriā euacuatᷣ ipsa supue mente. sic habitus timoris seruilis expellitur supue mente charitate. Et huic mō dicendi videtᷣ cōsonare verbum Aug. quo dicit q timor seruilis respectu charitatis introducende se habet sicut seta respectu fili. Ex his autē duob⁹ modis dicendi potest elici tercius modus quasi cōmixtus ex vtroqꝫ. ⁊ tenēs medium inter vtrūqꝫ. Ualde enī difficile videtᷣ dicere q ille habitus quo quis habilis erat ad cessandum a culpa. supueniente gratia statim recedat. cum contrariū hui⁹ dicet ipsa experientia. Difficile etiā videtur dicere ⁊ sustinere q timor seruilis similiter maneat adueniente gratia. cū sit alia differentia timoris q̄ timor inicialis. nec videtᷣ ab eodē trahere originem. ⁊ verba Aug. satis videntᷣ contradicere. Et 72 ꝓpterea possumus dicere q timor seruilis tres habet cōditiones. Unā sicuti materialē ⁊ substratā. et hec est timere penā eternā. Alteram sicut formalem ⁊ completiuā. ⁊ hec est principaliter intueri illā penam. Terciā sicut annexā. ⁊ hec est habē voluntatē deformē cōiunctā. Cum igitᷣ gratie donū supinducitur. timor seruilis q̄tū ad hoc qđ materiale erat in ipso. hoc est inq̄tū habilitabat ad timendū penam manet cū gratia. quia gratie nō repugnat. Q̄tū vo ad alias duas cōditiones videlicet q̄tū ad completiuam et q̄tuꝫ ad annexā pellitur ꝑ ipsam gratiā. qꝛ cum gratia supuenit. nec principalr intuetᷣ penam. nec habet annexā voluntatē malā. ⁊ sic haberi pōt q donū timoris seruilis q̄tū ad aliquid sui adueniente gratia pellitur. ⁊ q̄tū ad aliquid manet. et hoc viso patet rn̄sio ad questionē. patet etiam ꝑ magna ꝑte responsio ad obiectiones ad vtrāqꝫ partē. quia neutre simplr concludunt veritatē. ideo oportet re-
73 spondere hinc ⁊ inde. Ad illud qđ primo obiicitᷣ de auctē augustini qua dicit q timor seruilis expellitur adueniente charitate. dicendum q hoc non dicit q totaliter pellatur. sed q dominiuꝫ seruitutis q̄ ꝑncipaliter penā intuetᷣ ab ipso timore adueniente
74 charitate auferatur. Ad illud qđ obiicitᷣ q spūs seruitutis repugnat spūi libertatis. dōm q verū est q̄tū ad illud qđ est in eo seruitutis. sed timor seruilis aliquid habet in quo cōmunicat cū timore inicia-
75 li. ⁊ rōne illius nō oportet ipm expelli. Ad illud qđ tercio obiᷣ q timoris seruilis ꝑncipaliter ē intueri penā. iam patet rn̄sio. quia q̄tū ad illā conditionē habet expelli qua vicꝫ penā intuetᷣ ꝑncipalr. ⁊ ꝓpter
76 hoc non sequitᷣ q expellatᷣ generalr. Ad illud qđ obiicitur q sicut se habet amor peccatoris respectu amoris gratuiti. sic timor seruilis respectu timoris casti. dōm q nō est simile. qm̄ sicut in ꝑcedentibus habitū fuit charitas nō potest fieri informis. vt patet. qn̄ aliquis cadit a charitate. ⁊ tn̄ post lapsum remanet ibi timor eternoꝝ suppliciorꝝ. Et si obiicias q amor est radix timoris. ḡ debꝫ currere pari passu. dōm q nō valet. quia silr est radix spei. ⁊ tn̄ spes pōt esse informis ⁊ formata. Et rō hui⁹ assignata fuit supra. Et sic patet q rōnes ille nō cōcludunt q timor
77 totaliter expellatᷣ. Ad illud vo qđ obiᷣ q simplr manet ꝑ simile ⁊ in fide informi ⁊ formata. dōm q non est simile ex ꝑte ista ⁊ ex illa. qm̄ fides informis assentit ꝓpter se ⁊ sup oīa ⁊ in omnib⁹ cui consentit fides formata. nō sic aūt est de timore seruili ⁊ inicia li. quia timor seruilis ꝑncipaliter intuetᷣ penā. timor autē inicial' nō principalitᷣ intuetᷣ. sed principalitᷣ in-
78 tuetur diuinā offensam. Ad illud qđ obiᷣ q natura non pellitur a grā. dōm q nō est simile. quia naturalia inseparabilia sunt. q̄a dantur ad semꝑ. ⁊ ideo nō auferuntᷣ supueniente grā. quedā autē sunt gratis supaddita que dantᷣ solūmodo ad tp̄s pro statu determinato. ⁊ ideo pelluntᷣ ⁊ cessant recedente statu illo. ⁊ sic est reperire in ꝓposito. Ad illud qđ obii-
79 citur q timor inicialis addit super seruilem. dōm q quedā est additio simplr complens. quedā est additio distrahens. Timor inicialis addit supra seruilē. ⁊ hoc quidē non solū complendo. verū etiaꝫ distrahendo. quia sicut dictū est aufert ei defectū cōcomitantē q̄ quidē est voluntas deformis. ⁊ conditioneꝫ etiā complcutē que quidē erat s̄m statū illuꝫ principaliter intueri penā sicut tactuꝫ est supra. ⁊ ideo sic supra ipsum addit q aliquid de ipso diminuit et ex-
80 pellit. Ad illud qđ obiicitᷣ q gratia nō repugnat nisi peccato non ei qđ habet originē a pctō. dōm q nō solū huic repugnat. sed etiā ei qđ habet annexū. ⁊ ꝓpter hoc ⁊ q̄tum ad hoc q penā habet. ⁊ formidat penā futurā. introductū est ex culpa. ⁊ ideo non est mirū si aliquo mō pellitur adueniente gratia. qꝛ nō tm̄ habet totaliter ex culpa introduci. verū etiā ex dono dei s̄m q aliq̄d sui. hinc est q sic pellitur q nō totaliter destruitur. Et s̄m hoc satis de plano respondeᵣi potest autoritatibus ⁊ rōnibus que hinc ⁊ inde introducuntᷣ.

Onsequēter queritᷣ de timore gratuito. Et circa hoc queruntᷣ tria. Primo q̄ritᷣ de ipso timore q̄tū ad eius diuisionē. Scđo queritᷣ de eodē q̄tū ad eius diminutionē. Tercio ⁊ vltimo queritᷣ q̄tuꝫ ad eius euacuationē.

Questio. i. k

De timore gratuito q̄tū ad diuisionē eius qua diuiditur in inicialem ⁊ filialē. Utrū iste sint diuerse timoris spēs. Et q sic videtᷣ primo ꝑ diuisionē magistri qua diuidit timorem in quatuor differentias. et omnes alie differentie sunt formalitᷣ differentes. videtur ergo q similr sic reperire circa timorē inicialem ⁊ filialem. Itē hoc ipsum videtᷣ rōne. quia timor inicialis ⁊ filialis aut distinguitᷣ q̄tum ad essentialē differentiā. aut solū q̄tum ad statū. Si primo modo tunc habeo ꝓpositū. Si secundo mō. contra. quia timor habet esse in triplici statu s̄m q triplex est stat⁹ hominis iusti. videlicet in statu incipientis. ꝓficientis. et ꝑfecti. Cum ergo mgrᷣ illā differentiā nō apponit. videtᷣ q aut est insufficiens. aut istas differētias timoris nō assignet solūmodo quo ad statū. nec tm̄ diuisio magistri videtᷣ esse insufficiens. immo et diuisio Aug. ⁊ alioꝝ qui de hac materia loquuntᷣ qui solūmodo in has spēs diuidunt timorē gratuitum.

Itē diuersitas habituū venit ex diuersitate obiectorum. sed sicut magister innuit. cōmuniter etiam tenetur. q timor inicialis habet oculum ad penam. timor vero filialis habet oculum ad offensam. ergo videtur q hic timor ⁊ ille sint diuerse spēs timoris.

Itē timor inicialis mediū tenet inter seruilem et filialem. ⁊ q̄tum ad rōnem deueniendi. quia ꝑ seruilem deuenitᷣ ad filialē mediante iniciali. ⁊ etiā q̄tuꝫ ad mediū timendi. Cum ergo timor inicialis sit diuersa species a timore seruili. videtur etiam q sit diuersa a filiali. Sed contra. Si vnum oppositorum dicitur multipliciter ⁊ reliquum. ⁊ si non. non.

sed spēs non habet multiplicari per spēs et differen tias. ergo nec timor. Itē magis pfectū et minus perfectū non diuersificant rem q̄tum ad spēm. sed timor inicialis et filialis differunt sicut magis perfectum ⁊ minus pfectū. g fm spēm nō distinguuntur.

Itē sicut cōtingit ponere timorē inicialē ⁊ filialē qui est pfectior. sic etiā cōtingit ponere timorē inicia lem ⁊ filialē cōsummatū et pfectū. cū ergo amor per has differentias nō habeat fm spēs diuersificari. vi detur silr q nec timor. Itē que hn̄t ortū ab eodeȝ fm spēm sunt eiusdem spēi. q si causa est vniuoca. ⁊ effectus vniuocus. s timor inicialis ⁊ castus ortum habēt ab amore gratuito fm q vult Aug⁹. ⁊ iste est vnus amor tm̄ fm spēm. g videt q silr sit ⁊ in timo re. Itē si plures sunt timores gratuiti diuersi fm spēm. cū quilibet eoȝ sit donū spūssci. tunc videt q dona spūssancti sunt plura q̄ septem. Itē si timor inicialis ⁊ gratuitus differunt. hoc nō est nisi q iste hȝ oculos ad penā. ille ad offensam. sicut mgr tan git in lra. Sed ɔ. vna ⁊ eadē spēs timoris est q̄ quis timet deū offendere et a deo separi. cū ergo ista sint diuersa. ⁊ tn̄ timor n̄ diuersificat respectu hoȝ. vide tur silr q nec diuersificari habeat respectu pene et offense. Maxie cū videam⁹ q timor inicialis hēat ad vtrūq; aspicere. Rñ. ad p̄dictoȝ intelligentiā est notandū q hic ē duplex modus dicendi. Quidā eñ voluerunt dicere q timor inicialis ⁊ filialis non differūt nisi q̄tū ad statū. sicut ⁊ amor ex quo timor sub his differentijs trahit originē. Un̄ sicut amor in cipiens ⁊ pficiens essentialr est idē licet status sit di uersus hic ⁊ ibi. sic voluerunt dicere se hr̄e in timore inicali et filiali. Sed illud nō videt sufficere. p eo q tercius posset timor assignari int hos duos. vicȝ ti mor ,pficiens. Et iterū nō videm⁹ talē modū distin guendi siue diuidēdi esse in alijs donis gratuitis. cū tn̄ in eis sit istos duos status inuenire. Et ,ppterea ē alius modus dicendi q timor inicialis ⁊ timor filia lis sunt diuerse spēs timoris. ⁊ diuersus est vtrobiq; modus timēdi. ⁊ ad diuersa intuet hō fm illos du os timores. Et hmōi signū est. q vnus euacuatur et alter manet in patria fm q dicit mgr in lra. qd q̄dē nō esset si essent idē in essentia. Uerūtn̄ adhuc istud videt valde difficile bene intelligere. qm̄ fm pfectū hois in statu grē hn̄t esse in eo diuersi hitus timoris formalr differētes. Et iō neuter istoȝ modoȝ videt plane ipsi intellectui satisfacere. Possum⁹ igit viam mediā eligere. vt dicam⁹ q timor filialis ⁊ inicialis nō adeo differūt sicut differūt spēs formalr differen tes. cū vnus q̄dammō sit malis respectu alterius. ⁊ quodāmō claudat in altero. Timor eñ inicialis ti met penam ⁊ offensam. timor vero filialis offensam quidē timet. ⁊ attendit summi patris reuerentiā. et sic vnus q̄dāmō se hȝ ex additione ad alterū. ⁊ ideo nō differt sicut due spēs diuerse vnū gen⁹ diuidētes Nec tn̄ est ibi diīa solū q̄tuȝ ad statū. q eo q timor inicialis p̄ncipalr aspiciat offensam. timor vo filialis et si vnū oculū hȝ ad offensā. principalē tn̄ hȝ ad dei reuerētiā. Et q diuersa hn̄t p̄ncipalia motiua. hinc est q sunt diuersi modi timēdi. Quia vo vn⁹ claudi tur in altero ⁊ alteri substernit. hinc ē q ,ppriē loq̄n do nō sunt alteri⁹ et alterius spēi. Pnt tn̄ dici diuer si timores. tū rōne statuū. tū rōne modoȝ timēdi. tū etiā rōne p̄ncipaliū motiuoȝ. sicut rōnes ad primā 81 ptē inducte ondunt. ⁊ iō concedi pnt. Ad illud q

qd obi in ɔriū q spēs nō hȝ diuidi. g nec timor. dōm q rō illa nō valet. q illud intelligit nō de diuisione vniuoci s de diuisione multiplicis. sicut pȝ ex intelle ctu illi⁹ cōsiderationis quā phs ponit. Si aūt q̄ras q̄re magis timor hȝ diuidi q̄ spes. dōm q spes sem per p̄ncipalr intuet vnū solū ⁊ summū bonū. timor aūt fm diuersos status mō principalr intuet penā. mō principalr dei offensā. mō p̄ncipalr intuetur dei reuerentiā. et iō nō est simile ex ista pte ⁊ alia. Ad 82 illud qd obi q magis pfectū et minus pfectū nō di uersificant rem. dōm q ,ppriē loquēdo nō est ibi dif ferentia fm spēm fm q dictū est. Uerūtn̄ rō illa nō valet. q nō solū differūt penes pfectū ⁊ impfectum s etiam penes aliud ⁊ aliud principale motiuū. licet vnū quodāmō p̄supponat alterū. ⁊ qd erat formale respectu vni⁹ fit male respectu alterius. Ad illud 83 qd obi q illa q̄ habent ortuȝ ab eodē fm spēm sunt eiusdē spēi. dōm q illud hȝ veritatē in his q̄ generā tur fm generationē vniuocā. cū aūt timor ex amore generat nō est generatio vniuoca. et ,ppterea ex vno amore fm spēm nō tn̄ pnt generari diuersi timores imo pnt generari q̄tuor genera affectionū fm Aug. que formalr distinguunt. Ad illud qd obi q tūc 84 erunt diuersa dona. dōm q vnus istoȝ timorȝ q̄tuȝ ad illud qd hȝ nobilitatis et cōpletionis claudit in alio. ⁊ ideo sub vno dono oēs hn̄t cōphendi. vicȝ sb spō timoris dn̄i. Ad illud qd vltimo obi q si rōe 85 diuersoȝ motiuoȝ diuersificant. tūc timor inicialis et filialis distinguerent in duos. dōm q nō est simile. qm ⁊ si timor inicialis ad duo habȝ oculos suos. ad vnū tn̄ hȝ principalr. ad alterū ex ɔñti. Silr ⁊ timor filialis. et iō rōne illi⁹ motiui ad qd principalr intue tur vnusquisq; illoȝ hȝ simplr vnitatē. sic aūt nō est in ,pposito. q inicialis timor p̄ncipalr aspiciat ad vnū vicȝ ne offendat iusticiā. filialis aūt principalr aspi ciat ad aliud. vicȝ ad patris reuerentiā. ⁊ iō nō est sile ex hac parte ⁊ illa.

Questio .ij. I

De timore gratuito q̄tum ad eius diminutionem. et querit. Utrū crescente charitate timor decrescat. Et q sic videt primo ex aucte beati Joh. in prima Canonica. iiij. Perfecta charitas foras mittit timo rem. sup quo dicit Aug. Quantum charitas crescat. tantū ⁊ timor decrescat. ⁊ quantū illa fit interior. tan to ille pellit foras. maior hic charitas. minor timor. Sed constat q nō potest intelligi de timore seruili. q ille nō stat cū charitate. ergo q̄tum charitas crescit. tantū timor gratuit⁹ decrescit. Itē quanto quis magis amat tanto magis sperat. ⁊ quanto magis sperat tanto minus timet. ergo quanto plus crescit in charitate. tanto magis decrescit in timore. Itē quāto magis crescit charitas. tanto strictius ⁊ for tius homo alligatur deo. et quanto strictius se sen tit alligatū. tanto minus timet separari. Si ergo ti mor gratuitus est ille quo quis timet separari a deo. quantū charitas magis intendit. tanto timor ma gis remittitur. Item crescente amore crescit gu stus et delectatio. sed quanto plus crescit delectatio tanto minuit pena. si ergo timor penā habet. videt q quantū charitas crescit. tantū necesse sit timorem decrescē. Sed ɔ. augmentata cā augmentat effe ctus. sed fides ⁊ amor tenent timorē gratuitū. ergo fide et charitate crescente necesse ē pariter ⁊ timorem crescere. Itē q̄nto magis aliq̄s amat aliqd. tanto

magis dolet si illud amiserit. sicut dolor est de bono amisso. sic timor ē de futuro ne amittat. ergo quanto aliquis magis amat aliquid. tanto magis timet ne amittat illud. ergo crescente charitate necesse est timorē crescere. Item quanto quis maiorē charitatē habet tanto humilior est. quia quanto sumus a tumore superbie saniores. tanto sumus dilectione pleniores. sicut dicit Aug. sed crescēte humilitate crescit timor dei. ergo a primo. crescente charitate necesse est timorem dei crescere. Itē quanto aliquid maioris charitatis ē. tanto sollicitior est vt seruiat deo. et ne faciat aliquid quod deū offendat. Iuxta illud Michee. vi. Indicabo tibi homo quid deus requirat a te. Et post. Et sollicitū ambulare cū dño deo tuo. sed quanto maior est sollicitudo vitandi culpā. tanto maior est timoris habundantia. ergo etc. Rn̄. ad predictorū intelligentiā est notādū. quod hic sicut in precedentibus diuersi diuersa sentiunt. Quidā enim volunt dicē quod est loqui de timore quantum ad habitū. et quantū ad vsum. Si loquimur de ipso quantum ad habitū. verū est quod crescente charitate crescit. propter hoc quod habitus gratuiti sunt equales. Si vero loquamur quantū ad vsum. sic dixerūt quod crescente charitate decrescit timor. quia quanto magis viget in nobis vsus charitatis. tanto minus viget vsus timoris. et illud per experientiā est manifestū. Nam homo in principio cōuersionis multa ex timore facit. sed cum gustauit spiritum deuotionis et dulcedis que est in amore. appropinquans ad statū perfectionis iam ad bene operandū magis trahitur liberalitate amoris quam stimuletur penalitate timoris. Sed in hoc modo videntur duo opposita implicari. Si enim magnitudo habitus attenditur et dinoscitur penes magnitudinē actus et vsus. decrescēte eo quantū ad habitū. necesse est ipsum decrescere quantū ad vsum et actū. Propterea ē alius modus dicendi. quod sicut prius dictū est timor gratuitus diuidi habet in initialem et filialē. Et cū queritur verū crescente charitate decrescat timor. videri pōt quod verū est de quodam timore. et falsum de alio timore. De timore initiali verū est. quia quodāmodo cōicat cū seruili in hoc quod formidat penā. De filiali vero nō est verū. quia quanto quis maioris charitatis ē. tanto magis refugit diuinam offensam. et cū deo sollicitius ambulat. Iuxta illud apl̄i. Qui se existimat stare videat ne cadat. Sed adhuc illud nō videtur oīno satisfacere. quoniam timor filialis quo quis timet deū offendere penā habet. et multū affligeretur aīa in illa formidine. Beatus autem Iohes dicit. quod perfecta charitas foras mittit timorē propter anxietam penalitatē. Et propterea pōt adhuc aliter dici quod duplex ē vsus ipsius timoris gratuiti. Unus inquo cor hominis sollicitatur ex cōsideratione sue fragilitatis. Alius vero qua humiliatur ex cōsideratione sue proprietatis et diuine magnitudinis. Et primus vsus minuitur cū charitas perficitur. quia cōfidentia cōsurgit ex perfectione charitatis. vt iam homo dicat illud apl̄i. Roma. viii. Quis nos separabit a charitate xp̄i etc. Alius vero vsus crescit charitate crescente sicut timoris habitus. Unde quanto aliquis plus habet de spiritu amoris. tanto plus habet de spiritu timoris. quia tanto magis elongatur a spiritu superbie siue timoris secundum quod dicit Aug. et per hoc patet responsio ad questionem propositā. patet etiā responsio ad obiecta. Rōes etiā ad vtrāque partē inducte verū cōcludunt. quia quantū ad diuersas vias procedunt sicut patet de rōnibus que ad primā partē inducuntur que ostendunt timorē minui crescente charitate. procedunt enim de timore quantū ad vsum qui habet penā. hoc est quantū ad illū vsum quo quis sollicitatur ne per sua fragilitate cadat in culpam. et per sua culpa deiciatur in penā. sicut patet in discurrendo per singulas. Rōnes autē que ad oppositū adducuntur procedunt de timore secundum illū vsum secundum quē est charitati perfecte cōsonus. et verū est quod crescit quantum ad illum sicut patet in primis tribus rōnibus. Ad illud enim quod vltimo obiicitur quod crescente charitate crescat sollicitudo. dicendum quod non omnis sollicitudo est ex timore. Sollicitudo enim qua quis suspenditur animo vt semper placeat deo et faciat que sunt deo accepta. magis procedit ex amore quam ex timore. Sed si vlterius obiicitur. quia nō solum talis est sollicitus vt placeat sed etiā est sollicitus ne offendat. dicendum quod illa sollicitudo est prudentie et diligentie. que et si habeat affectum timoris annexū. in viris tamē perfectis propter securitatem quā ex perfectione amoris concipiunt nō ita viget sicut in imperfectis loquendo simpliciter. nisi forte dispensatiue et ad tēpus. Aliqui enim viri perfectissimi ex cōsideratione diuinorū iudiciorū ex intimis visceribus concutiuntur. Et ex hoc posset elici preter predictos modos alius modus dicendi quod vsus alicuius habitus pōt crescere vel decrescere. vel motus intensione. vel actuū numerositate. Et cum dicitur quod crescēte charitate timor decrescit quantum ad vsum sollicitudinis de casu. hoc nō intelligitur de intensione sed magis motuū numerositate. quia nō adeo indiget vir perfectus sollicitari secundum quod imperfectus. quia habet vnde magis timet. tum rōne culpe preterite ne forte nō sit indulgentia ei data. tū ratione future ne ex fragilitate et defectu amoris cadat. In hoc ergo stat summa totius responsionis qualitercūque varietur modus dicendi. quod timor gratuitus crescēte charitate vno modō crescit. alio modō decrescit etiā quantū ad vsum.

Questio. iii. III

De timore gratuito quantū ad euacuationē. et queritur vtrū in patria maneat an euacuetur. Et quod maneat videtur per illud ps. timor dñi sanctus permanet in seculum seculi. si ergo in seculum seculi permanet. nō ergo euacuatur adueniēte beatitudine. Itē Esa. xi dicitur de xp̄o. Requiescet super eū spiritus timoris dñi. Si ergo xp̄s fuit perfectissimus comprehensor. et in eo fuit timor. videtur quod donū timoris nō euacuetur. Item Eccl. i. Nihil melius quam timere deū. Et post eiusdē. Plenitudo sapie timor dñi. Si ergo omne totū perfectum et maxime plenitudo erit in summa beatitudine. videtur quod donū timoris nullo modō habeat euacuari. Item sicut summe bonitati debetur summus amor. sic sūme maiestati debetur sūmus timor secundum illud Malach. i. Si ergo ego dñs vbi est timor meus. sed in patria exoluemus oia deo que debemus. si ergo ibi erit amor summe bonitatis. videtur etiā quod ibi sit timor summe maiestatis. Sed cōtra. tanta vel maior est perfectio in spe quanta est in timore. sed spes euacuabitur in patria sicut dictū est supra. ergo et timor. Item sicut spes est respectu futuri boni. sic timor est respectu futuri mali. sed in patria nō erit aliquod malū futurū. nec poterit esse. ergo ibi nullus erit timor. Itē sicut dicit Aug. sup illud Ioh. x. Mercennarius fugit etc. Timor est fuga animi ne amittat quod amat. sed in patria nullo modō erit talis fuga. nec possibilitas ad amissionē boni. ergo nullus erit ibi timor. Itē sicut paci opponitur inquietudo. sic securitati opponitur timor. sed sicut sūma ē pax vbi null-

la est inquietudo. sic vbi erit sūma securitas ibi nullus timor. sed hoc erit in patria. ergo ec. Itē cum triplex sit differentia timoris doni. vicz. seruilis. filialis et inicialis. Seruilis non manet quia expellit a grā. Inicialis nō. quia expellit a charitate pfecta. Filialis nō. quia timet ne oculos patris offendat. ergo nō videtur q timor fm aliquā sui differentiā maneat in patria. Itē plus excedit pfectio glorie ipm timorē filialē q excedat pfectio charitatis ipm timorē initialē. sed timor initialis nō stat cū charitate pfecta. vt ostensum est supra. ergo nec timor filialis cū gloria. nec ē alia differentia timoris q ibi remaneat. ergo donū timoris simpliciter euacuabit in patria. Rn̄. dicēdū q sicut dictum fuit in pcedentibus. timoris est intueri tria. vicz penā vt fugiat. offensionē vt illā caueat. maiestatem summā vt illi subiaceat exhibendo reuerentiā. et fm hoc triplex ē doni timoris differētia. Unus q principaliter aspicit penā. et iste ē seruilis. Alius vero qui vnū oculū hz ad penā. sed tn̄ principaliorē habet ad offensam vitandā. et hic ē initialis. Tercius aūt qui vnū oculū hz respectu offense vitande. aliū vero respectu reuerētie exhibende. et sic ē filialis. Et si vnus vsus sit in refugiendo ne sepetur a deo. alt tn̄ excellentior et magis pcipuus est reuerēdo summā maiestatē dni resiliendo in ppriā puitatē. Et hic quidem vsus fuit in xpo. et est in scis angelis. et erit in oībus beatis. et q̄tū ad istū oculū et vsum manet donū timoris in patria. Quantum vero ad alios inferiores tollit. quia isti cōpetunt ei fm statū imperfectōnis. quia vero remanet ei vsus pncipalis. hinc est q nō dicit euacuari. sed magis pfici et saluari. Unde et rōnes q hoc phant cōcedi possunt. Ad illud ergo qd primo obijcit in contrariū q eque nobilis est spes sicut timor. dicēdū q verū est de timore quantū ad aliquē eius vsum. qui quidē cōsistit in fuga finali. fm quē modū timor et spes habent abinuicē diuidi. et q̄tū ad hūc vsum verū est q in patria nō manebit sicut nec spes. Est et alius eius vsus q est reuereri summā maiestatem resiliendo in ppriā puitatē. et q̄tū ad hoc timor nō ita opponit statui glorie sicut spes. Et ideo non oportet q euacuet in patria. Q̄tū em̄ ad hunc vsum magis repent excellentia in timore q in spe. quia minus dissonat statui glorie. Ad illud qd obijcit q sicut spes est respectu futuri boni. sic timor respectu futuri mali. iā patet rn̄sio. quia rō ista nō pcedit de timore generalit qui est respectu summi boni ardui sed q̄tū ad illū vsum quē hz in psenti respectu mali. Ad illud qd obī de auctē aug. dicēdū q silr illa nō est generalis diffinitio. sed solū datur de timore fm vsum et statū vie. et nō fm oēm statū sicut pdictū ē. Ad illud qd obijcit q sicut paci opponit inquietudo sic securitati timor. dicēdū q si hō intelligat de timore separationis veritatē hz. sed si intelligat de timore reuerentie nō habet veritatē. quia reuerentia et securitas nullatenus opponunt. Ad illud qd obijcitur q nulla differentia timoris manebit in patria. breuit rn̄deo q imo timor filialis remanebit. nec valet qd obijcit q ibi nō erit timor separationis vel offense. Nā etsi filialis timor hoc intueat aliquo mō. aliud tn̄ intuet magis principalit. Ad illud quod obijcit q pfectio glorie plus excedit timorē filialem q charitas pfecta inicialem. dicēdū q maior excessus et minor nō facit habitū euacuari. sed potius pfici et cōsummari. sed oppositio aliqua q est reperta inter illud qd euacuat et expellit. et illud qd euacuat et expellitur. ideo rō nō valet. q̄m et si pfectio glorie plus excedit timorē filialē q charitas vie inicialē. tn̄ timor inicialis rōne eius qd habet oculū ad penā plus opponitur perfectioni charitatis. q timor reuerentie opponatur perfectioni beatitudinis.

(Marginal numbers: 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95)

Dist. xxxv. De dono sapientie. intellectus. et sciencie.

P

Ost pmissa diligenter cōsiderandū est ec. Supra egit mgr de donis generalr. et de timore spāliter. in hac vero parte de alijs donis determinat satis breuit. maxime de donis q sunt ex pte cognitiue. scz de sapia. intellectu. et scia. ondēs differentiā int se et ad alia. Et iō ps ista diuidit in duas. In q̄rū pma assignat differentiā int dona tria pdicta. In scda vero assignat differentiā ipsorū ad alia q nō sunt dona. ibi. Et notandū q intellectus et scia ec. Prima ps diuidit in duas. In quarū pma assignat differentiā int sapiaz et sciam. In scda vero assignat dnam intellectus ad duo pdicta. ibi. Ostensa dnā inter sapiam et scientiam. Silr scda ps pncipal diuidit i duas. In quarū pma assignat differentiā ipsius intellectus et scie put sunt acquisita. In scda vero assignat differentiā inter sapiam donū. et sapiaz increatā. ibi. Illud etiā sciendū est q sapia de qua differunt ec. Diuisiones vero partiū satis manifeste sunt in litera.

Dist. xxxv. Aug. in. xiiij. de tri. diffinitio sapie fm phos.

Assignat dnam inter sapiam et sciam. a

P

Ost pmissa diligēter ɔsiderādū est. in quo differat sapia a scia: Aug. ita ait. Phi disputantes d sapia diffinierūt eā dicētes. [a] Sapiētia est rerū hūanarū diuinarūqz scia. Ego quoqz vtrarūqz rerū cognitōem. id ē diuinarū et hūanarū et sapiētiā et sciam dici posse non nego. Uerū iuxta distinctiōez aplī qua dixit. Alij dat sermo sapie. alij sermo scie. illa diffinitio diuidēda est. vt rerū diuinarū cognitō sapiētia pprie nuncupet. humanarū vero rerum cognitio proprie sciencie nomen obtineat. Neqz vero quicquid sciri ab homine potest in rebus hūanis (vbi plurimuz superuacue vanitatis et noxie curiositatis est)

j. Cor. xij. Distinctio sapiētie et scie fm theologos.

a Sapia ē rerū humanarum ec. Cōtra. q̄m sicut dicit phus scie secant vt res. hoc est diuidūt fm diuersitatē subiectorū. ergo res diuine et hūane. create et increate sūma diuersitate differunt. ergo nulla scia. nulla sapia simul pt eē de vtrisqz. Itē res hūane in cōparatōe rerū diuinarū q̄si nihil sūt. sicut nec finitū ē aliq mō cōparabile infinito. ergo sicut punctus nihil adijcit supra lineā. sic cognitio rerū humanarū nihil adijcit supra cognitionem rerum diuinarū. ergo videt q cognitio humanarū rerum non sit de integritate ipsius sapientie. nō ergo debet poni in eius diffinitione. Rn̄. dicēdū q sapientie nomen fm q accipitur p cognitōne dupliciter

b Huic scie tribuo. s illud tm̃ tribuo q̃ fides saluberri-ma q̃ ad verã btitudinẽ ducit. gignit. nutrit. defenditur. roboratur. q̃ scia nõ pollent fideles plurimi q̃uis polleãt ipsa fide plurimũ. Aliud est eñ scire tñmodo q̃d hõ credere debeat ꝓpter adipiscendã vitã beatã. aliud est scire quõ hoc ipm vel pijs opituletur. vel cõtra impios defendatur. q̃ ꝓprio vocabulo appellatur sciẽtia. De his q̃z duab⁹ virtutib⁹ idẽ Aug. differentiã int eas assignãs sup pñ. ait. distat sapia a scia testante sancto Job. q̃ quodãmõ singula diffiniens ait. Sapientia ẽ pietas. scia vo abstinere a malis. Pietatẽ vo hoc loco posuit dei cultũ q̃ grece dr theosebia. q̃ est in cognitione ꝛ dilectione eius qd semp ẽ ꝛ incõmutabilr manet qd deus ẽ. Abstinere vo a malis est in medio praue nationis prudenter cõuersari. Idẽ q̃z int hec duo apte distinguens ait. distat ab eternoꝝ ꝯtemplatione actio q̃ bene vtimur tpalibus rebus. ꝛ illa sapie hec scie deputatur. q̃uis ꝛ illa q̃ sapia est possit nuncupari scientia. vt apostol⁹ asserit vbi dicit. Nunc scio ex pte. quã scientiã ꝑfecto contẽplationis dei vult intelligi. In hoc ergo differentia est. quia ad contemplationem sapientia. ad actionem vero scientia ptinet. Ecce

b

Aug. in. xij. lib. de trini.

c

j. Cor. xiij.

1 cõsueuit accipi a phis. sicut et nomẽ iusticie dupli̾ accipitur. Est eñ iusticia spãlis. ꝛ iusticia generalis. Justi-
2 cia spãlis ẽ virtus cardinalis distincta ab alijs. Justicia vo general' cõplectitur gñalit oẽs vtutes. Sic ꝛ sapia ꝓprie dicta dr cognitio causaꝝ altissimaꝝ. Sapia vo cõiter dicta cõphendit et includit cognitionez oim. Et hoc mõ dicitur phs q̃ sapiẽs de q̃libet re sicut ẽ inqrit cognoscẽ rõnẽ. et hoc mõ sapia includit in se duas scias. et nõ solũ illas q̃ sunt de creaturis. verũ etiã illas q̃ sunt de creatore ꝛ creaturis. Et qm noie hois pt intelligi ois creatura. cuz ipse cũ oib⁹ cõicet sicut dicit Grego. hinc est q̃ diffiniens sapiam dicit ipsaz sciam eẽ reꝝ diuinaꝝ ꝛ humanaꝝ. i. ceteraꝝ reꝝ creatarum in q̃bus manifestatur suma sapia dei. Et p hoc pz explicatio notificationis et dissolutio pme obiectionis. Ad illud vo qd obĳ q̃ scia rerũ humanarũ nihil addit supra cognitionẽ reꝝ diuinaꝝ. dicẽm q̃ licet res diuine excedãt humanas in infinitum. qr ille sunt infinite et iste finite. cognitio tñ nõ excedit cognitionẽ in infinitũ. ꝓ eo q̃ vtraq̃ cognitio est finita. siue q̃ cognoscimus diuina. siue q̃ cognoscamus humana. Nõ eñ cognoscamus diuina sm suã imensitatẽ. nec q̃diu sum⁹ in via attingimus ad cõspiciendã ipsam veritatẽ in se. ꝛ iõ necesse est eã in suis effectibus cognoscere. et ꝓpterea cognitio rerũ humanaꝝ magna ps est nr̃e noticie q̃diu sumus in statu vie. ꝛ pro
3 tanto ponitur in diffinitione sapie. b Huic scie tribuo ꝛc. Videtur falsum dicere. quia cũ dicat fidẽ generari ex scia. aut intelligit q̃tũ ad habitũ. aut q̃tũ ad actũ. Q̃tũ ad habitũ nõ hz veritatẽ. quia habitus fidei non generatur ex habitu scie. Q̃tũ ad actũ non. quia actus fidei p̄cedit actũ scie. g̃ nullo mõ habet veritatẽ. Item scia versatur circa tpalia. fides aũt est de eternis. ergo videtur q̃ donũ scie nihil faciat ad ipsam fidem. Juxta hoc etiã querit de diuersitate illoꝝ quatuor actuũ quos enumerat. R⁹. dicẽm q̃ licet fides habeat ipsam summam veritatẽ ꝓ pncipali obiecto cui credit et assentit. illud tñ qd credit videt p speculum creature. ꝓpterea ꝛ si speculũ creature nõ sit eius principale obiectũ. cognitio tñ eternoꝝ in subiecta creatura. ꝛ mundane creature. ꝛ intelligentia scripture plurimũ confert ad ipsius fidei ꝓmotionẽ siue in alio siue in se. In se quidem q̃tũ ad ꝑfectũ. In alijs aũt nõ solũ q̃tũ ad ꝑfectũ sed etiã q̃tũ ad inchoationẽ. hõ eñ magne scie ꝛ litterature facilius psuadet ꝛ melius instruit venientes ad fidẽ q̃ ignorãs. sicut de beato paulo manifestũ est. Unde quia scia ista valet ad fidei introductionẽ. et introducte ꝓuectionẽ. et ꝓuecte defensionẽ. ꝛ defense cõfirmationẽ. hinc ẽ q̃ q̃tuor actus assignat ei Aug. respectu ipsius fidei dicens q̃ p donũ scie fides saluberrima gignitur. nutritur. defenditur. roboratur. ita q̃ pmus actus respicit incipiẽtes. duo int medij ꝓficiẽtes sm ꝓgressum in bono. ꝛ pugnã ꝯ malũ. q̃rtus et vltim⁹ iã ꝑfectos. Ad illud g̃ qd obĳ in ꝯtrariũ q̃ scia nõ generat fidẽ nec q̃tũ ad habitũ nec q̃tũ ad actũ. dicẽm q̃ imo. sed generari aliquẽ habitum ab alio põt intelligi dupli̾. Uel respectu eiusdẽ sbiecti. vel respectu alteri⁹. Et respectu alteri⁹ dupli̾. vel effectiue vel dispositiue. Cũ g̃ dĩ q̃ scia gñat fidẽ h̾ nõ intelligitur respectu eiusdẽ subiecti sed respectu alterius. nec intelligitur effectiue sed dispositiue. Ad illud qd obĳ q̃ fides est de eternis. scia de tpalibus. dicẽm q̃ illud nõ cogit. qr tpalia bene manuducunt ad
4 eterna q̃diu sumus in via. c Scia vero abstinere a malis. Videtur falsum dicere. qr diuersoꝝ donoꝝ diuersi sunt actus. cũ g̃ hoc sit doni timoris. nõ videtur q̃ sit ipsius scie. Itẽ abstinẽ a malis respicit affectuz. sed scia respicit intellectũ. g̃ abstinẽ a malis nõ ẽ actus ipsi⁹. Juxta hoc q̃ritur cũ scia non solũ sit ad declinandũ a malo sed etiã ad faciendũ bonũ. ꝓpter q̃d magis describitur p actũ declinandi a malis q̃z p actũ exercẽdi bonis. R⁹. dicẽm q̃ sm q̃ mgr exponit in lr̃a. abstinẽ a malis nõ solũ intelligitur priuatiue non facẽ malũ. s a malis abstinẽ hoc ẽ prudẽter ꝯuersari in medio nationis praue ꝛ puerse. Uñ alit et alit abstinẽ a malis ẽ ipsius timoris et ipsi⁹ scie. Timor eñ reprimit interiora incentiua. scia vo docet p̄cauẽ exteriora picula ꝛ occasiones ꝛ ea q̃ sunt ad malũ inclinãtia in q̃bus magna ẽ difficultas. Et p hoc pz rñsio ad obiecta. qm abstinere a malis alit est timoris. Preterea nõ est scie vt exequẽtis sed tm̃ vt dirigentis. Postremo nõ est ipsius scie priuatiue tñ sed etiã positiue sicut supra fuit tactũ. ideo patent illa tria obiecta que p̄cedunt sm hoc.

Job. j.

d ᵈapte demonstratū est in quo differant spūs sapie ⁊ spiritus scie. scꝫ vt sapia diuinis. scia humanis attributa sit rebus. Et vt docet aug. vtrūqꝫ agnoscimus in christo. scꝫ et rē diuinā ⁊ rē humanā. et ideo de ipso habemᵘˢ scientiam ⁊ sapiam. Cū eñ legiť. Verbū caro factū est. in verbo intelligiť verus dei filius. in carne agnosciť verus hoīs filius. Itē cū diciť. Vidimᵘˢ plenū gratie ⁊ veritatis. gratiā referamᵘˢ ad sciam. ⁊ veritatē ad sapiam Quia in christo sapientia ⁊ scientia fuit plenarie. ⁊ nos sciam ⁊ sapientiā de eo habemᵘˢ q̄ est deus ⁊ homo.

Assignat drīam doni intellectus ad donuꝫ sapientie et scientie. b

Ostensa differentia inter sciam ⁊ sapiam. q̄o distat int̄ sapiam ⁊ intellectū videamᵘˢ. In h̄ differūt illa duo. q: sapia ꝓprie est de ceteris que veritati eterne cōtēplāde intendit. Intelligētia vo nō modo de eternis est ſ̄ etiā de rebus inuisibilibᵘˢ ⁊ spūalibᵘˢ tpaliter exortis. Per eā eñ ⁊ natura summa que fecit omnes naturas (id ē diuina) ꝯsiderať. ⁊ q̄ post ipāꝫ sunt spūales ⁊ inuisibiles nature vt angeli ⁊ oēs aīe bone affectiōes ꝯspiciūť. In h̄ ḡ differētia est. q: sapia creatoꝛ tm̄ ꝯspiciť. intellectu vo ⁊ creatoꝛ ⁊ creatura quedam. Item intellectu intelligibilia capimus tm̄. Sapia vo nō mō capimᵘˢ supioꝛa. ſ̄ etiā in cognitis delectamur.

Quō differunt intelligētia. scia. sapia.

Sic ergo distingui pōt inter illa tria. s. intellectū sciam ⁊ sapiam. Scientia valet ad rerū tpaliū rectā administrationē. ⁊ ad bonā int̄ malos conuersationē. Intelligentia vo ad creatoꝛē et creaturaꝝ inuisibiliū speculationē. Sapia vo ad solᵘˢ eťne btitudīs ꝯtēplatiōeꝫ ⁊ delectationē.

d Aperte demōstra ē tū est in q̄ ⁊c. Videť q̄ ista nulla sit drīa ꝓ eo q̄ eadē virtᵘˢ scꝫ charitas silr̄ bꝫ cōuersari circa idē ⁊ ꝓxim. ⁊ siliter eadē fides. ḡ nulla videť p hoc assignari donoꝝ drīa Itē intelligētia que ē donū vnū sicut diciť infra. simul est de eternis ⁊ tpalibᵘˢ. ḡ vr̄ q̄ mgr̄ sibiipsi cōtradicat. Rn̄ dōm q̄ negociari circa tpalia ⁊ eťna pōt eē dupliciť. vel ſm rōes easdē. vl' ſm rōes alias ⁊ als. Qn̄ ē ſm rōes easdē tūc nō est solūmō diuersitas malis imo etiā est diuersitas formalis. et sic est in ꝓposito repirc sicut colligi pōt ex his q̄ dicta sunt in ꝓhabitaꝝ qōnū determinatione. ⁊ ꝓpterea mgr̄ drīam satis recte assignat.

Assignat drīam intellectus ⁊ scie ꝓut sunt acquisita. c

Et notandū q̄ intellectus ⁊ scientia que diciūť dona spūssancti alia sunt ab intellectu ⁊ scientia que naturaliť sunt in anima hoīs. Hec eñ virtutes sunt que p gratiā infunduntť animis fideliū. vt p eas recte viuant. Illa vero naturaliter habet homo ex beneficio creatiōis. a deo tm̄. Per has aūt virtutes que diciūť dona spūssancti illa naturalia reformanť atqꝫ adiuuanť. Vt verbi gratia. intellectus naturalis pctō obtenebratus p virtutē quandā ⁊ gratiam q̄ diciť spūs intelligentie reformať atqꝫ adiuuať ad intelligēdū. Ita ⁊ p illā virtutē que diciť spūs sapie iuuať atqꝫ erigiť mentis rō ad contemplationem ⁊ delectationē eterne veritatis.

Assignat drīam inter sapiam donū ⁊ sapiam increatam. d

Illud etiā sciendū est q̄ sapia de qua nūc disserimus nō est illa sapia dei. vt ait aug. que deus est. sed hominis sapientia. Verūtamē que ſm deuꝫ est. ac verus et precipuus cultus eius est. Si ḡ colat mens hoīs deū cuiᵘˢ ab eo capax facta est. ⁊ cuiᵘˢ eē particeps pōt. sapiēs ipsa fit. ⁊ nō sua luce. sed summe illius lucis participatione sapiens fit. Ista ergo hominis sapientia etiam dei est. Verum non ita dei est. vt ea sapiens sit deus. non enim participatione sui sapiens est deus. sicut mens participatione dei. Sic etiam dicitur iusticia dei non solum illa qua ipse iustus est. sed etiam illa quam dat homini cum iustificat impium.

Ad intelligentiam huius partis incidit h̄ qō circa sex. ſm q̄ sex sunt dona vltra donuꝫ timoris licet magister in litera non tangat nisi tria. Primo queriť quis sit actus ⁊ obiectum proprium doni sapientie. Secundo quis sit actus ⁊ obiectum doni scientie. Tercio quis sit actus et obiectum doni intellectus. Quarto quis sit actᵘˢ ⁊ obiectum doni consilij. Quinto quis sit actus et obiectum doni fortitudinis. Sexto quis sit actus ⁊ obiectū doni pietatis.

Questio. j. a

De actu ⁊ obiecto ipsius doni sapientie. Vtrū actus

ipsius doni sapientie attendat penes cognitionē vē ri an penes affectionem boni. Et q actus eius attēdatur in cognoscendo videtur primo per verbum sapientis Prouer. j. Audiens sapiens sapientior erit. sed auditus in nobis est via ad acquirendum habitum cognitionis. Si ergo per auditum crescit in nobis sapientia secundum q dicitur in litera in verbo proposito et in alijs pluribus eiusdem libri autoritatibus. videtur q actus doni sapientie sit cognitiuus. Item hoc ipsum ostēditur per Aug. in. xiiij. li. de trini. vbi diffiniens sapiam dicit q sapientia est rerum diuinarum humanarumque cognitio. approbans notificationem phorum in parte illa de ipsa sapientia. si ergo diffinit sapiam recte per actum proprium. videtur q actus ipsius doni sapientie sit diuina et humana cognoscere. Item Grego. in moralibus tractans illud Job. j. Uentus vehemēs etc. dicit q donum sapientie datum est in remedium contra stulticiam. ergo defectus stulticie et donum sapie directe opponitur. opposita autem nata sunt fieri iuxta idem secundum q vult phs. Cum sed stulticia dicat defectum in actu cognoscendi. videtur q actus sapientie doni sit potentie cognitiue. Itē hoc videtur ratione. quoniam sapientia appropriatur filio. sed cum in imagine creata sit aliqua reperire ex parte intellectus et aliqua ex parte affectus. que sunt affectionis appropriantur spiritusancto qui est amor. que vero cognitionis appropriantur filio. cum ergo sapientia ei appropriet. videtur etc. Item nullus amans aliquid quantumcunque circa illud afficiatur sapiens dicitur ex hoc nisi illud cognoscat. ergo actus doni sapientie maxime attenditur in faciendo cognoscere. Sed contra hoc obijcitur primo auctē sapientis Eccl. vj. Sapia doctrine secundum nomen suum est. et non multis est manifesta. si sed sapientia a sapore dicitur. et sapor respicit affectionē interiorē. videtur q per prius actus doni sapie sit affectiuus. Item Grego. in moral. sup primum iob dicit q sapientia est donum spe et certitudine eternorum mētē reficiens. sed refectio spectat ad gustum et affectum. sed et precipuus actus ipsius doni sapientie est affectiuus. Item dyonisius dicit in li. de diui. no. ca. de sapientia. Hanc igitur stultam et amētē sapiam laudantes etc. et alia lra. hanc igitur irronalē et demētē et stultā sapiam excellēter laudētes dicimus etc. si sed loquitur ibi de sapia que est donum sicut patet. et hanc dicit stultā et amētē. videtur q actus istius doni ex parte affectionis se teneat et nullatenus ex parte rōis. Itē Bern. in li. de amore ca. vj. dicit q amor crescit in charitatē. charitas in sapiam. sed cum charitas et amor. et ipsius charitatis actus sint potentie affectiue. videtur q et sapie actus sit affectiuus. cum principalis actus nō varietur ratione profectus. Item nec in dono sapientie nec in eius actu est reperire excessum. Nemo enim nimis est sappiens. sed in actu cognitionis circa diuina contingit valde de facili excedere. videtur ergo q actus doni sapientie omnino se teneat ex parte affectionis et nullatenus ex parte cognitionis. Si forte dicas q actus eius simul est ex parte cognitionis et affectionis. Contra hoc est. quia maior est diuersitas in habitibus quam sit in potentijs. sed ratione illorum actuum qui sunt cognoscere et afficia diuersificantur potentie anime. ita q nunquam sunt actus eiusdē potētie. sed pari ratione videtur q nunquam sunt actus eiusdem habitus. Si tu dicas q non possunt esse actus eiusdem habitus principales. tunc queritur quis sit eius actus principalis et precipuus. vtrum cognitiuus vel affectiuus. Et per primas rationes videtur q cognitiuus. per secundas q affectiuus. et ita redit eadem questio que prius. 6 Respondeo dicendum q sapia quadrupliciter consueuit accipi tam a phis quam a sanctis. videlicet communiter. et minus communiter. et proprie. et magis proprie. Communiter accipiendo sapiam sic sapia dicit cognitionē rerum generalem secundum q diffinit eam aug. et phs. q sapia est cognitio rerum diuinarum et humanarum. Et phs in prima philosophia dicit q sapiens est qui omnia nouit secundum q conuenit. Alio modo dicitur sapientia minus communiter. et sic sapientia dicit cognitionem nō quancunque sed cognitionem sublimem. videlicet cognitionem rerum eternarum. et sic accipit eam aplus. j. Cor. xij. Alij datur per spiritum sermo sapientie. alij sermo scientie. secundum q exponit Aug. dicens. q sapientia est cognitio eternorum. scientia vero est cognitio creatorum. Et sic etiam dicit phs q sapia est cognitio causarum altissimarum. Tercio modo accipitur sapientia proprie. et sic nominat cognitionem dei secundum pietatem. et hec quidem cognitio est que attēditur in cultu latrie quem exhibemus deo per fidē. spem et charitatem. secundum quē modum accipit aug. xiiij. de ciuitate dei exponens illud Job. Ecce pietas ipsa est sapientia. dicens ibidem q pietas et sapia idem est quod theosebia. et theosebia idem est quod cultus diuinus. qui consistit in tribus virtutibus. secundum q ipse dicit in principio enchiridion ad laurentium. Quarto modo dicitur sapientia magis proprie. et sic nominat cognitionem dei experimentalem. et hoc modo est vnum de septē donis spiritus sancti. cuius actus consistit in degustando diuinā suauitatem. Et quoniam ad gustum interiorē in quo est delectatio necessario requiritur actus affectionis ad coniungendum. et actus cognitionis ad apprehendendum secundum illud phi quo dicit q delectatio est coniunctio conuenientis cum conuenienti cum sensu eiusdem. hinc est q actus doni sapiētie partim est cognitiuus. et partim est affectiuus. ita q in cognitione inchoatur. et in affectione consummatur. secundum q ipse gustus. vel saporatio. vel experimentalis boni et dulcis cognitio. et ideo actus precipuus doni sapientie proprissime dicitur esse ex parte affectionis. ratione cuius dicit Eccl. q sapientia secundum suum nomen est. Et gregorius dicit q actus eius est reficere. Et Dyonisius dicit q istius sapie est amentem esse. propter hoc q melius afficimur circa deum preuia cognitione que est per ablationem et negationem. quam per affirmationem. sicut docet in libro de mystica theologia. Ratione etiam istius eiusdē cause dicit Bern. charitatem et sapiam proficere. et ex hac eadem causa contingit q sapia non potest esse in via. quia excessus in experimento diuine dulcedinis potius est laudabilis quam vituperabilis. secundum q patet in viris sanctis et contemplatiuis. qui pre nimia dulcedine modo eleuantur in extasim. modo subleuantur vsque ad raptum. licet hoc eueniat paucissimis. Concedendum est igitur q actus doni sapientie precipuus est ex parte affectionis. Concedēde sunt etiam rōnes hoc ostēdētes. 7 Ad illud vero quod obijcitur in contrarium q sapia crescat per auditum. dicendum q sapia sumitur ibi communiter pro cognitione generali que quidē est rerum diuinarum et humanarum. que per studium et auditum suscipit incrementum. et ideo nō habet hic locum. 8 Ad illud similiter quod obijcitur de auctē Aug. patet responsio. quia illo modo eam accipit aug. 9 Ad illud vero quod obijcitur de auctē greg. q sapia est contra stulticiam. dicendum q hoc dicit nō quantum ad vltimum actum sapie qui attēditur in affectione. sed quantum ad primum actum siue primum qui consistit in cognitione. donum enim sapie in se complectitur vtrumque. 10 Ad illud quod obijcitur q sapia appropriatur filio. dicendum q hoc est in quantum dicit saporē affectionis. Cum enim vtrumque in se clau

dat. poteſt vtrecꝫ pſone appropriari. vicꝫ filio τ ſpūi ſancto. et q̄uis nō appropriat̄ filio ſoli. imo etiā pſone ſpūſſancti. hinc eſt ꝙ ratio illa nō cogit. Ad illud quod vlterius obiꝫ ꝙ nemo eſt ſapiens ex hoc ſolum ꝙ amat niſi etiam vlterius cognoſcat. dōm ꝙ illud eſt verꝫ. attñ in amore dei ipſi guſtui ↄiuncta eſt cognitio. O primus eñi modus cognoſcendi deū ē experimētū dulcedinis. multo etiam excellentioꝛ τ nobilioꝛ τ delectabilioꝛ eſt q̄ p argumentum inquiſitōis. Unde ex hoc non ſeq̄t̄ τ habet̄ ꝙ cognoſcere ſit actus ipſius doni ſapientie pcipuus. ſed quodāmō cōcurrit ad eius actum precipuū. τ hoc quidē eſt verū. qꝛ ſicut tactum eſt ſapia in ſe claudit vtrūcꝫ actum. vnde quodammodo reſpicit intellectū. quodammō reſpicit affectū. Ad illud vō qd̄ vltimo obiꝫ ꝙ vnꝰ habitus nō pōt eſſe reſpectu iſtoꝝ duoꝝ actuū. cum penes illos diuerſificent̄ potentie. dōm ꝙ verū eſt ꝙ non pñt iſti actus eiuſdem habitus eſſe ita ꝙ vtercꝫ ſit principalis. nihil tamen impedit duos eſſe. ita ꝙ vnus ſit primus. alter vō precipuus. Unus ſicut diſponens. alter vō complens. ſicut in precedentibꝰ habitum fuit de fide. Uñ eiſdē rōnibus τ rñſionibus (q̄ſitum ad hoc) poteſt quis negociari circa donū ſapientie que ſupra explanate fuerūt circa virtutem fidei. Et ideo hec ad pñs ſufficiant. quia non oportet hic illas iterum replicari.

Queſtio .ij. b

De actu τ obiecto doni ſcie. Utrum actus precipuꝰ doni ſcie ↄſiſtat in actione vel in cōſideratōne? Et ꝙ conſiſtat in actione pmo vr̄ auctē aug. xiiij. de trinit. que hr̄ in lr̄a. diſtinguēs eñ inter ſapiaꝫ τ ſcientiaꝫ dicit ꝙ ſapientia ſpectat ad contemplationem. τ ſcientia ad actionē. Item ſm phm ſcire qd̄ nō ē coniunctum opationi parū aut nihil prodeſt ad virtutes. ſi ergo ſcia que eſt ſpūſſancti donū multū ꝓficit ad meritū. vr̄ ꝙ actus eius circa agenda pcipue ſit cōſtitutus. Itē fides ſine opibus mortua eſt. ergo pari rōne τ ſcia. ſed ipſa ſcia que eſt donum ſpūſſancti non eſt mortua ſed gratuita. ergo videt̄ ꝙ actus eius precipuus ↄſiſtat circa agenda. Itē donū ſcientie compat̄ ad pietatē. ſicut dirigens ad exeq̄ns. ſed pietas ſm ꝙ dicit Gregoꝛ. in moral. eſt opa miſericoꝛdie exhibere ergo actus ſcientie eſt circa talia opa dirigere q̄ actus eius cōſiſtit in agendis. Itē actus doni ſcie ſm ꝙ dicit magiſter in lr̄a eſt conuerſari in medio nationis praue τ puerſe ſed bona conuerſatio reſpicit actiones exterioꝛes. q̄ actus doni ſcientie circa agenda verſat̄ precipue. Sed ↄ. Aug. xiiij. de trini. Huic ſcientie tribuo non quicquid hūane curioſitatis et vanitatis eſt. ſed quo fides ſaluberrima gignit̄. nutrit̄. τ roboꝛat̄. ſi ergo actus doni ſcie eſt ad generandū fidem. vr̄ ꝙ magis ſit circa fideꝫ q̄ circa moꝛes. Itē in eodē li. dicit̄ τ mgr̄ in lr̄a dicit ꝙ cognitio diuinitatis in xp̄o ſpectat ad ſapiam. cognitio vō humanitatis in eodē ſpectat ad ſciam. ſed cognitio humanitatis xp̄i nō eſt cognitio opatiua ſꝫ potius cōtēplatiua. ſi ergo hec eſt doni ſcientie. vr̄ ꝙ

Item in agendis ſufficienter dirigimur p virtutē prudētie. aut q̄ donū ſcie ſupfluit. aut eiꝰ actꝰ pcipuꝰ nō ad hoc ſꝫ ad aliud oꝛdinat̄. Itē intelligētia ſcripture ſpectat ad donū ſcie ſm ꝙ aug. innuit in lib. de doctrina xp̄iana. vbi oſtendit ꝙ p pietatē τ mititatē ꝑuenit̄ ad intelligentiaꝫ ſacre ſcripture. ſi q̄ hmōi intelligentia non conſiſtit in actione ſed in ſpeculatione. videt̄ ꝙ actus eius magis cōſiſtat in cōtemplatione q̄ in actione. Itēꝫ iuxta hoc querit̄ cū vnius habitus vnus ſit actus. quō doni ſcie habēt tā diuerſi actus aſſignari. Innuit eñ mgr̄ in lr̄a ꝙ actus doni ſcie eſt fidem nutrire τ defendere. τ vlteriꝰ ꝙ eiuſdē actus eſt ↄuerſari in medio nationis praue τ peruerſe. τ poſtremo ꝙ actus eius eſt xp̄m cognoſcere.

Rꝫ. ad predictoꝝ intelligentiam eſt notanduꝫ ꝙ ſcie quadruplex eſt differentia. Quedam eſt que conſiſtit in intellectu pure ſpeculatiuo. et hec eſt fundata ſupra principia rōnis. et h̄ eſt ſcientia acquiſita de quacūcꝫ creatura. ſicut ſcia humane phie. Quedam aūt eſt que cōſiſtit in intellectu inclinato ab affectu. τ hec eſt fundata ſupra principia fidei. que quidē ſūt articuli. et nihilominus acquiſita. et hec eſt ſciētia ſacre ſcripture quā nullus habere poteſt niſi ſalteꝫ habeat fidem infoꝛmem. Quedam autem eſt que conſiſtit in intellectu ſiue rōne inq̄ntum inclinat affectū ad opationem. et hec fundata eſt ſupra principia iuris naturalis. que oꝛdinat̄ ad rectitudinem τ honeſtatem vite. τ hmōi eſt ſcia virtutis prudētie. Quedā aūt ſcia eſt que conſiſtit in intellectu ſm ꝙ eſt inclinatus τ inclinans. inclinatus incꝫ a fide. τ inclinās ad bonam opationē. τ hec fundat̄ ſup principia fidei. τ habet oztū a dono gratie. τ talis eſt ſcia que eſt donū ſpūſſancti. Et ex hoc patet quis ſit actus ꝓprius huius doni. Eſt eñ actus eius dirigere ad agēda ſm ꝑexigentiā regule ipſius fidei. cuiꝰ eſt dirigere ad opera miſericordie vt nō tm̄ bona ꝓ bonis reddat ſm ꝙ dictat lex nature. ſꝫ etiam bona ꝓ malis ſm ꝙ dictat lex gratie. ad exemplar ipſius Jeſu xp̄i in quo fuit gratie abundantia. et ideo ad ipſam ſcientiam nō ſolummodo ptinet dirigere in agendis. ſꝫ etiaꝫ ex cōſequenti ptinet noſſe ea q̄ ſunt fidei tanq̄ fundamentum ſue directionis. et vlteriꝰ noſſe humanitatē xp̄i tanq̄ exemplar ſui regiminis. ita ꝙ hic triplex actus cōueniat ei ſm triplicem reſpectum. vnus vicꝫ reſpectu obiecti motiui. alter vō reſpectu ſui fundamenti. τ tercius eſt exemplaris excitatiui. Et qꝛ principalis actus accipit̄ ex pte obiecti. hinc eſt ꝙ precipuꝰ actꝰ doni ſcie eſt dirigere circa actionē ſm ꝙ dicit aug. et oſtendunt rationes ad hoc inducte. τ iō ſunt cōcedē de.

Ad illud q̄ quod primo obiꝫ in ↄtrariū ꝙ ipſiꝰ ſcientie eſt dirigere circa actionē ſm ꝙ dicit fideꝫ gignere τ roboꝛare. dōm ꝙ iſte nō eſt actus eius principalis ſed ad principalem oꝛdinatus. ea rōne q̄ directio doni ſcie in agendis ſequit̄ τ fundat̄ ſup principia ipſius fidei. Ad illud qd̄ obiꝫ ꝙ ipſius doni ſcientie eſt humanitatem τ gratiā chriſti noſſe. iam patet reſponſio. qꝛ nec hic eſt actus ipſius ſcie principalis. ſꝫ qui ad principaleꝫ hꝫ oꝛdinari. ſicut cognitio exempli vtilis eſt ad euidentioꝛem cognitionem rei que ſm exemplar illud debet fieri. Ad illud qd̄ obiꝫ ꝙ p prudētiā ſufficienter dirigit̄ hō in agēdis. iā patet rn̄ſio. qꝛ prudentia dirigit ſm principia iuris naturalis ad ea q̄ honeſta ſunt. ſed ſcie donū dirigit per principia fidei τ iuris diuini ad ea que ſunt ſancta. vnde quodāmodo aliter eſt actus ipſius doni ſcie q̄ virtutis prudentie. et ſupra principia magis eleuata fundari habet. et ꝓpter hoc habita virtute prudētie. nō ſupfluit donū ſcie. Ad illud qd̄ obiꝫ ꝙ intelligentia ſcripturaꝝ ſpectat ad donū ſcie. dō. ꝙ ſicut prius tactum fuit de cognitione eorum que ſunt fidei ꝙ non principaliter ſpectant ad donuꝫ ipſius ſci-

entie.sed quodāmodo antecedenter ꝛ quasi ꝑsuppositiue. sic etiam intelligendum est de intelligentia scripture. Ad illud qd̓ vltimo querit̄ de diuersitate actuum iam patꝫ rn̄sio p ea q̄ dicta sunt. qm̄ vn᷒ est ei᷒ actus principalis. duo ꝟo annexi. et simul cuꝫ hoc patet qd̓ sit obiectum ipsius doni sciẽtie. ꝛ quō etiam differat a virtute prudentie ꝛ ab habitu cuiuslibet scientie.

18

Questio .iij. c

De actu ꝛ obiecto ipius doni intellectus. Utrum donum intellectus simul cōsistat in cōtēplatione creatoris ꝛ creature? Et ꝙ sic. videt̄ pmo aucte magistri in lr̄a. intelligentia nō mō de eternis est. ꝟ etiā de rebus inuisibilib᷒ ꝛ spūalib᷒ tpalit̄ exortis. Itē hoc ipm̄ vꝫ per Dyonisium qui dicit ꝙ impossibile est q̄diu in via sumus relucere nobis diuinū radiū nisi circūuelatū. si ergo illud est velamen creature. vꝫ ꝙ intellectus nō possit deū nisi in creatura cognoscere. ꝟ si est ad cognitionē creatoris. necesse est ꝙ sit simul ad cognitionē creature. Itē nō est pfect᷒ habitus amoris nisi amet̄ de᷒ ꝛ in se ꝛ in sua imagine. ꝟ similiter nō erit pfectuꝫ donū intellectus nisi de᷒ p illud cognoscat̄ ꝛ q̄tum ad ꝯditiōes suas. ꝛ q̄tū ad cōditiōes creaturaꝝ que sūt ei siniles. ꝟ videt̄ ꝙ donū intellectus sit ad cōtēplanda tpalia ꝛ eterna.

Itē de eisdē hꝫ eē intellectus de quibus hꝫ esse fides ꝟm ꝙ dicit Greg. Qr̄ deus intellectū dat. dum de auditis mentē illustrat. ꝟ fides nō tm̄modo respicit diuinam ēentiam in se. verū etiā in cōpatiōe ad creaturā. vꝫ ꝟ ꝙ act᷒ doni intellect᷒ ordinet̄ ad illa duo contemplanda. Sed contra. Dono sapie cognoscunt̄ eterna. dono scie cognoscūt̄ tēpalia. sicut dicit aug. ꝛ hꝫ in lr̄a. ꝟ aut donū intellectus supflunt duobus donis habitis. aut circa illa duo actus eius precipuus nō cōsistit. Itē sapia ꝛ scia differant ꝛ sūt diuersa dona p hoc ꝙ vnū eoꝝ est circa tpalia. aliud ꝟo circa eterna. ꝟ si donū intellect᷒ est vnū. vꝫ ꝙ non possit eē circa illa duo. Itē aut donū intellect᷒ cōsistit in cognoscendo tm̄. aut in cognoscēdo ꝛ afficiēdo. Si cōsistit in cognoscēdo tm̄. ꝟ nō videt̄ ꝙ sit donum gratuitum. cum actus pure cognitiuus non sit meritori᷒. Si in cognoscēdo ꝛ afficiēdo. ꝟ doni intellectus est eterna cognoscere ꝛ circa illa affici. sed iste est actus doni sapie. ꝟ aut donū intellectus nō est circa eterna. aut si est nō differt ab ipa sapia. Item sicut ꝯtingit deū cognosci ꝛ ꝯtemplari in imagine. ita ꝯtingit deum cognoscere et contemplari in eius vestigio. ꝟ sicut donū intellectus est ordinatū ad cognitionē ipsius creature spūalis. ita etiam ad cognitionem creature corpalis. ꝟ nō dirigit ad cognitionem corpalis creature. ꝟ pari rōne nō vꝫ donū intellectus ordiari ad cognitōnē alicui᷒ creature. Itē dona q̄ sibinuicem corrn̄dent ꝛ ad se cōbinant̄ ꝛ ad idē circa idem versantur. sed donum intellectus ꝛ sapiētie combinant̄ adinuicē. ꝟ cum donū sapie sit circa eterna ꝛ non circa creaturas. vꝫ ꝙ ꝛ donū intellectus.

Item si simul est circa creatorē ꝛ creaturā. ꝟ videtur ꝙ donū intellectus intelligat ꝛ cognoscat deuꝫ p speculum. ꝟ nō videt̄ differre a cognitiōe fidei. R᷒

19

dēm ꝙ cognitio de deo sub rōne veri pōt haberi ꝟm triplicem modum. Uno modo habet̄ cognitō de dō p simplicem assensum. Alio modo p rōis adminiculū. Tercio modo p simplicē cōtuitū. Primū est virtus fidei cui᷒ est assentire. Scdm̄ est doni intellect᷒ cui᷒ est cōdita p rōnē intelligere. Tercium est beatitudinis mundicie cordis cuius est deū videre. Qm̄ ergo rationes ꝟm quas iuuamur ad credita intelligenda accipiunt̄ nō solū a ꝯditionib᷒ creatoris ꝟ etiam a conditionib᷒ creature spūalis q̄ inter creaturas primorem hꝫ assimilationeꝫ ad creatorem. hinc est ꝙ donū intellect᷒ cui᷒ actus est in ꝯtemplationē summi veri eleuari p lumen quod nō solū facit assentire sed etiā p ꝯgruas rationes credita intelligere. nō solum attendit̄ in ꝯtēplatione creatricis ēentie. ꝟ etiā spūalis creature. Et ex hoc patet quis sit actus ꝛ obiectū ꝓpriū ipius doni intellectus. qm̄ obiectū ei᷒ est ipm̄ verū eternū in q̄tū intelligibile. nō solū ꝟm ꝓprias cōditiōes. ꝟ etiā ꝟm ꝓprietates creaturaꝝ sibi silium. ꝟm ꝙ dicit mgr̄ in lr̄a. Actus ꝟo eius est ꝯtēplari ipsum verū creditum. vt deuoti᷒ credat̄ ꝛ ardenti᷒ diligat̄. ꝛ ita donū intellectus consistit in ꝯtēplatiōe rationalis creatoris ꝛ spūalis creature. sicut ostendūt rōnes que ad istam ptēꝫ sunt inducte. Ad illud ꝟ

20

qd̓ pmo obī in ꝯtrariū ꝙ donū sapie ordinat̄ ad cognitionē creatoris. ꝛ donū scie ad cognitionē creature. dēm ꝙ aliter ꝛ aliter sunt illa duo dona ad cognitionem illoꝝ q̄ donū intellect᷒. qꝛ donū sapie est ad cognitionē eternoꝝ. ꝑꝫ eternas rōes. ꝟm tm̄ ꝙ ille eterne rōnes sunt via ad gustū ꝛ expimentalē cognitōnē diuine suauitatis. ita ꝙ cognitio illa gustui est annexa. Donuꝫ ꝟo intellectus negociat̄ circa eterna ꝟm rōnes eternas q̄ sunt via ad cognitioneꝫ veritatē. Et hinc est ꝙ bern̄. appropriat donū intellectus fidei q̄ assentit summe veritati ꝓpter se. donuꝫ ꝟo sapie appropriat charitati cuius est disponere ad gustādū deum. Per hunc etiā modū est dr̄ītas inuenire inter itellectū ꝛ sciaꝫ. qꝛ scia negociat̄ circa creaturas ꝟm rōnes creatas. vnde negociari hꝫ n̄ solū circa creaturas spūales que habēt rōnē imaginis. sed etiā circa sensibiles ꝛ corpales que habēt rōnē vestigij. Donū ꝟo intellectus ꝛ si negociet̄ circa creaturas. h̓ tm̄ est ꝟm rōnes eternas. ꝛ iō solū est circa creaturas spūales. in quib᷒ rōnes eterne relucēt magis expresse. Et sic pꝫ ꝙ qꝛ alio ꝛ alio modo est intellect᷒ circa creatorē ꝛ creaturā q̄ sapia ꝛ scia. hinc est ꝙ illis habitis non supflunt. Ad illud qd̓ obī ꝙ donū scientie ꝛ sa

21

pientie distinguunt̄. qꝛ h̓ est circa tpalia. ꝛ illud circa eterna ꝛc̄. iā pꝫ rn̄s. qꝛ nō est sile. Sapia eīn negociat̄ circa eterna ꝟm rōnes eternas. scia ꝟo circa creata ꝟm rōnes creatas. ꝛ qꝛ hn̄t diuersa obiecta ꝟm rationē mouendi ꝛ dirigēdi. hinc est ꝙ sunt dona diuersa. Intellect᷒ ꝟo siue circa creaturā siue circa creatorē negociet̄. sp refert ad rōnes eternas. ad q̄s per creaturas etiā eleuat ꝯtemplandas. ꝛ iō vnū solum donū est q̄uis illa sint plura. ꝛ ex hoc colligi pōt ꝙ donū intellectus est infra sapiam ꝛ supra sciam. Ad

22

illud qd̓ obī ꝙ donū intellectus. aut est in simplicit̄ speculando. aut in speculādo ꝛ afficiendo. dēm ꝙ ē cognitio expientie q̄ attendit̄ ꝟm gustū. ꝛ ista est donis sapientie acquisite. ꝛ est cognitio speculationis extense q̄ quodāmodo via est ad gustū. sicut cognitio fidei ad delectationē charitatis. ꝛ h̓ est doni intellectus. q̄ quidē viam prebet ad vsū doni sapiētie. q̄ adeo gratuita est. qm̄ sup assensuꝫ fidei fundat̄. ꝛ vlteri᷒ ordinat ad sapie gustū. nihilominu᷒ tm̄ in actu intellect᷒ ē quedam delectatio ꝟ longe inferior q̄ in dono sapientie. Delectat̄ eīn quis in cognitione veritatis. sed nō sicut in gustu summe suauitatis. Ad illud qd̓ obī

25

q sicut ptingit deu cognoscere in imagine. sic etiam in vestigio. Dicendum q no est oimoda silitudo. In imagine em q magis appropinquat magis clare hz cognosci. In vestigio vero q multu distat. sb maiori obscuritate et enigmate. Et q ad donu intellectus spectat ptemplatio clarior et excellentior q sit cognitio fidei. hinc est q ad donu illud no spectat cognoscere deu in quacunq creatura. s in ea que est eius imago et silitudo expssa. sicut dictu est supra. 24 Ad illud qd obi q donu intellectus combinat dono sapietie. dd. q q donu sapie consistit in gustu. donum vo intellectus cosistit in lumine rationis. et amplius ascedit affectio q ro. et vnio q cognitio. fm q vult dyo. hinc e q donum sapientie in actu suo no sic indiget adminiculo creature fm q donu intellectus. Et io donu sapie in actu suo versat solum circa eterna. donum vo intellectus non solu circa eterna s etia circa creata. Cum ergo dicit q dona que adinuicez combinat debent habere idem obiectum. hoc veru est de obiecto pncipali. no aut de eo quod habet rationem adminicularis. 25 Ad illud quod vltimo obicit q intellectus videt p speculu sicut et fides. dicendum q in visione p speculum sunt multi gradus fm maiorem et minorem depurationem et obscuritate enigmatis. et fm hoc alio et alio modo hz illuminari et habilitari. Unde fides habilitat ad assentiendu deo in articulis. quos et si no videat in se tn videt in creatura cognoscendo quid est quod per nomen dicit. Nunq. enim cognoscit aliquis credens quid sit trinitas nisi q videt quid sit ternarius in creatura. s vlteri donum intellectus illuminat ad intelligendum non solum quid est quod p nomen dicit. s etia ad videdaz rones q trinitas debeat in deo esse. p hoc q videt in ipsa imagine egressum verbi a mente p viaz generationis. et amoris ab vtroq p viam pcessiois. Ex his pz q et si fides et intellectus sint p speculum. tamen in modo speculandi differunt. et io sunt diuersi habitus. patet etia simuliter cum hoc quis sit actus doni intellectus. et quid obiectum. et que differentia ipsius respectu alior habituum.

Questio.iiij. d

De actu pprio et obiecto ipsius doni osilij. Utr act ipsius doni cosilij sit osiliari. Et q sic videt. pmo per sapientis exhortationem qua hortat nos oia facere cum osilio. hic aut fit similitudo de his que facimus. cum igit hortat ad actum doni osilij. vi q actus illius doni sit consiliari. Item hoc ipm ostendit per 26 Tullij diffinitionem in.j. rhetorice dicentis. Consilium est aliquid faciendi vel non faciendi vere excogitata ratio. s ista excogitatio de faciendo vel non faciendo est ipsa cosiliatio. ergo p prius actus doni consilij est consiliari. Item hoc ipm vi p Grego. assigtione. Dicit em greg. sup.j.ca. Job. vbi assignat donor differentiam. q osiliuz est contra pcipitatione. s actus qui directe opponit precipitationi est consiliari. io em cosiliamur ne pcipitanter aliquid faciamus. ergo zc. Item hoc ipm vi p nois ratione. q. niam sicut se habet timere ad timorem. sic se hz consiliari ad consilium. s actus pprius et pncipalis ipsius doni timoris est timere. g actus pprius ipius doni consilij est consiliari. Si dicas q non dicit consilium a consiliando s magis a osulendo. et actus ipsius osilij magis est consulere q osiliari. Obicit o h. q osulere dupliciter dicit. Uno modo cosiliu ab aliquo querere. Alio modo consilum dare. Sed actus doni cosilij no est osilium querere. q enim cosilium querit eget consilio. et q eget cosilio iam non habet donu osilij. igit act istius doni no est osulere fm q osulere e idem quod cosilium querere. Rursus osilium dare no est magne vtilitatis nec etia magne virtutis. cuz multi sciant alijs cosulere qui seipos regut valde miserabiliter. si g donu cosilij est ordinatum ad ppriam vtilitate. vr q actus eius non sit osilium alteri dare. nec osilium ab eo accipe vt prius ostensum est. g videt q actus istius doni directe sit ipm osiliuz. Sz otra. sup illud ps. Consilium meum iustificationes tue. ibi glo. Consilium est seruare iustificationes. sed de eo quod seruamus no osiliamur. g si actus ipius doni osilij est iustificationes obseruare. no vi q act ei sit osiliari. Item sicut dicit Dam. Consilium est ignorantis et dubitantis. vnde et christo no conuenit cosiliari. si ergo donum osilij fuit in christo et in quolibet alio sapiente et sciente dono perfecto. videtur q actus ipsius doni no sit cosiliari. Item hoc ipm videt ratione. sicut se habet addiscere ad scire. sic se habet consiliari ad eligere. q vtrunq est via ad alterum. addiscere ad scire. consiliari ad eligere. sed sicut per addiscere habilitamur ad sciendum. ita per consiliari habilitamur ad eligendum. Cum ergo actus ipsius scientie no sit addiscere sed magis scire. videt q actus ipsius doni non sit consiliari sed magis eligere. Item osilium ordinat et dirigit ad ea q sunt supererogatiois. s de istis nemo dubitat quin sint manifeste bona. de his autem de qbus nulla est dubitatio nulla necessaria est consiliatio. cum ergo donum consilij dirigat ad hoc. videt q actus eius no sit cosiliari. Item osiliari est ipius proudetie. g aut donum consilij non est nobis oportunu. aut est ad aliu actum. sed constat q nobis est oportunu. videt g q consiliari non sit eius actus purus. R. dicendum q sicut 27 intellectus aliquando accipit p actu intelligendi. aliquando p ipso intellectu siue intelligibili. aliquando pro ipso habitu intelligendi qui dirigat ipm intellectum in iudicio de veris et falsis. Sic et consilium tripliciter accipi consueuit. Aliquado p actu osiliandi. Aliquado pro eo ad quod terminat ille act sicut quando dicit. hoc est cosilium meum. Aliquando vo p eo habitu q expedit et dirigit aiam ad eligedum psequenda et ad fugiendum vitanda. Hic aut habitus dirigens ad hmoi electonem duplex est fm diuersitatem eligibilium. et fm diuersitatem modorum siue rationum eligendi. Nam eligibilia quedam sunt necessitatis. quedam vo arduitatis. In p. m. s dirigit prudentia. in secundis vo dirigit donum consilij pter excellentiorem et maiore difficultate q in eis que arduitatis sunt habet repiri. Rursus dirigi in electionem pot aliquis vel fm regulam iur naturalis. vel fm regulam iuris diuini. Et primum quidem est virtutis politice. scdm vo spectat ad donuz consilij. Ex his potest elici per quandam circumlocutionem quis sit actus pprius doni osilij. qm actus eius est dirigere in electione agendor. psequendor vel fugiendor. que sunt specialis arduitatis. et hoc fm regula iuris diuini. et in hoc distinguit actus ei ab actu prudentie virtutis. et scie doni. Si igit queras vtrum actus doni consilij sit consiliari. Dicendum q si p verbum osiliandi intelligat directio fm regula et lumen consilij. sic bene potest oceddi q actus ei sit consiliari. Sed attededu est q fm q vult Dam. cosilium respicit aliquem actum pcedente. et aliquem

actum sequentē. dicit em̄ ꝙ primo hō inquirit ⁊ cōsiliat. deinde disponit ⁊ ordinat. postmodū eligit ⁊ cōsentit. Et ſm hoc intelligendū est ꝙ dirigi ſm regulā ꝯsilij hoc pōt esse dupliciter. Aut ꝯsiliū inq̄rēdo. aut ſm ꝯsiliū disponēdo ⁊ eligēdo. Primo quidē modo nō est act⁹ ipsi⁹ ꝯsilij pncipalis et vniuersalis. ſ quasi act⁹ cōmunalis. ⁊ ē in eo in q̄ est ſm statū imꝑfectionis. Scdo vō mō act⁹ ei⁹ vlis est ⁊ pncipalis. vnō siue p vbū cōsiliandi siue p qdcūq; aliud verbuz illō significet qd est dirigi in electiōe boꝝ q̄ sūt arduitatē ſm ꝯsilij donū. qd regit ſm dictamē iuris diuini. dōz ꝙ hic est actus pncipalis ⁊ ꝓpri⁹ doni ꝯsilij. Unde cōcedi potest ꝙ cōsiliari ſm istā acceptionē est actus ei⁹ ꝓprius. sicut rōnes ad primā ptē inducte ōndunt

28 Ad illud vō qd vltimo obi de actu ꝯsulendi quō spectet ad donū cōsilij. Dōm ꝙ ꝯsulere ꝓut respicit alterū accidit dono cōsilij. donū em̄ cōsilij ꝓprie respicit directionē actus ꝓprij. vñ licet act⁹ doni ꝯsilij attēdat in dispōne ⁊ ordinatiōe arduoꝝ ꝓsequēdoꝝ. qꝛ tm̄ donū illud aliqñ est in abundātia. aliqñ i defectu. et cum est in abundantia hꝫ iuuare alios. cū vō ē in defectu hꝫ iuuari ab alijs. hinc est ꝙ actus ꝯsulendi aliū vel ꝯsulendi alij. dono ꝯsilij pōt attribui. neuter tamen est actus eius pncipalis. Unde int istos duos medius cadit actus cōsiliandi. rōne cui⁹ ⁊ alij habent esse doni ꝯsilij. Propꝑ qd nō absurde pōt dici ꝙ actus doni cōsilij est seipm regere. ⁊ vlteri⁹ cū abundat scire in ꝯsimili alterū adiuuare ⁊ dirigere.

29 Ad illud qd pmo obi in ꝯtrariū ꝙ cōsiliū est iustificatōnes obseruare. dōm ꝙ ibi nō tangit act⁹ ꝯsilij principal' sed cōsequens. Nā doni ꝯsilij est dirigere. sed alteri⁹ doni est exequi ⁊ facere. ⁊ iustificationū obseruatio nō attribuit ipi cōsilio p se ⁊ pmo. ſ ad iustificatiōes obseruandas directō i actu attribuēda ē ꝯsilij dono. Uerū ꝙ dicit neminez cōsiliari de eo qd obseruat. nō hꝫ veritatē. qꝛ nemo recte obseruat nisi suā obſuationem rectitudo in cōsiliando ꝑcedat. vel q̄tum ad consilij inquisitionē. vel saltez q̄tū ad ꝯsilij dispositionē.

30 Ad illud qd obi ꝙ ꝯsiliari est ignorant; sicut dicit Dam̄. dōm ꝙ illud est verū ꝓut ꝯsiliari idē est qd ꝯsiliū inquirere. nō aūt ꝓut ꝯsiliari idē est qd in arduis eligendis dirigere. Et hoc mō cōsiliari est actus ipsi⁹ cōsilij. ⁊ fuit in xpo. ⁊ ſm istū modū diuia dispositio in his que secreta sunt ꝯsiliū appellat.

31 Ad illud qd obi ꝙ sicut addiscere se hꝫ ad scire. ita cōsiliari ad eligere. dōm ꝙ verū est ſm ꝙ consiliatio idē est qd ꝯsilij inquisitio. Scdm aūt ꝙ ꝯsiliatio idē est qd discreta ⁊ recta dispositio ⁊ ordinatio. sic non se habet illo mō. qꝛ talis dispositio regula est ⁊ principiū recte eligendi. ⁊ ideo actus est doni ꝑfecti. ⁊ hoc mō accipiendo nō est silr inter ꝯsiliari ⁊ addiscere.

32 Ad illud qd obi ꝙ ꝯsiliū ordinat ad ea que sūt superogationis. dōm ꝙ licet ista que sūt superogatiōis in se sint bona ⁊ magis bona. in eis tm̄ facili⁹ deficit infirmitas nr̄a nisi iuuet p diuinā grām tam in expediendo q̄ in eligendo. q̄z etiā in exequendo. vnde multi refugiūt ⁊ abhorrēt ipa ꝯsilia iesu xpi. q tm̄ cēpūt in statu iusticie. ⁊ ꝓpterea respectu taliū optimū est donū cōsilij vltra donū scie. ⁊ virtutē prudētie. et

33 regulā fidei. Ad illud vō qd vltimo obi ꝙ consiliari est actus ipsius prudentie iā pꝫ solutio. Aliter ei est ipius prudētie. tm̄ rōne obiecti. tū etiā rōe modi. q̄ sit ipi⁹ doni ꝯsilij. Est em̄ multo excellētiori modo. tum qꝛ ea circa q̄ versat sunt magis ardua ⁊ excellētia. tū etiā qꝛ regere hꝫ ſm principia altiora. et iō donū illud noīe cōsilij valde ꝓprie censet. Ex his ḡ manifestum est quis sit huius doni actus. ⁊ quid obm. et que differētia ipsius respectu aliorum habituum. et quare etiam sic nominet.

Questio. v.

Quis sit act⁹ ꝓprius doni fortitudinis ⁊ q̄d ei⁹ obm. ⁊ est qō. Utrū actus doni fortitudinis pncipalr cōsistat circa passiones tolerandas. an circa cupiditates reprimendas: Et ꝙ pncipaliter sit circa passiones tolerandas. vr̄ pmo p grego. q̄ dicit sup principiū Job. ꝙ fortitudinis doni est dare trepidāti cōfidentiā. sed trepidatio maxime est qñ imminet piclm passionis. ḡ vr̄ ꝙ circa hmōi maxime cōsistat act⁹ fortitudinis doni. Itē fortitudo siue dicat donum siue virtus respicit potentiā irascibilez tanq̄ ꝓprium sbiectum. sed potentia irascibilis magis proprie respicit passionū sustinētiā q̄z cupiditatū repressionez ⁊ abstinētiā. vr̄ ḡ ꝙ actus pncipalis doni fortitudinis cōsistat circa passionū tolerantiā. Itē hocipm ōndit p cōpationē ad ei⁹ oppositū. qꝛ sicut largitas opponit auaricie ⁊ cupiditati. sic fortitudo opponit pusillanimitati. ſ pusillanimitas attēdit circa fugā passionū. ḡ vr̄ ecōtra ꝙ fortitudo donū ꝯsistat circa passionū tolerātiā. Itē hocipm ōndit p cōparationē ad habitū fortitudinis virtutis. qꝛ fortitudo donū actū ⁊ obiectū debet haberi in maiori vel saltem in tāta excellentia ⁊ arduitate quantā est repire circa fortitudinē virtutē. ſ maxime arduitas ꝯsistit circa passiones. ḡ cum circa illas cōsistat fortitudo virtus. vr̄ multo fortius ꝙ act⁹ doni fortitudinis attendat vel cōsistat in aggressione ⁊ tolerātia passionuz

Itē inter oēs actus interiores maxia est difficultas circa passiōes sustinēdas. ⁊ magis ad h̄ inepti et infirmi sumus. si ḡ dona data sūt nob ad expediēdū. ⁊ ꝯ infirmitates retardātes nos ad bonū. vr̄ ꝙ aliqd donū debeat nobis dari ad passionū sustinētiā. ſ nō ē aliud assignare q̄z donū fortitudinis. ḡ ⁊c. Sed ꝯ. Aug⁹. in li. de spū ⁊ aīa. Fortitudinis est nō tm̄ terrenas cupiditates reprimere. ſ penit⁹ obliuisci. ſ h̄ nō est fortitudinis virtutis. ḡ ē fortitudinis doni. vi ḡ ꝙ actus doni ꝯsistat in repssione cupiditatū. Item aug. in li. de doc. xpia. vbi loqt de donis dicit ꝙ fortitudis est ab oī trāseūtiū mortifera iocunditat seipm seqstrare. ḡ vr̄ ꝙ act⁹ doni fortitudinis pncipalr cōsistat in delectationū repssiōe. Itē aug. adaptat septē dona. vij. btitudinib⁹. ita ꝙ fortitudo ⁊ esuries ⁊ sitis iusticie sibi corrñdēt. ſ esuries ⁊ desideriuz iusticie nō orit in nobis nisi p mortificationē desideroꝝ ⁊ voluptatū. ḡ vi ꝙ circa hmōi pncipalir ꝯsistat act⁹ fortitudis. Itē fortitudo donū rñdet dono ꝯsilij sicut exeqns regulāti. ſ donū ꝯsilij maxime dirigit ad diuinoꝝ ꝯsilioꝝ impletionē. diuia aūt ꝯsilia pcipue ꝯsistūt circa repssionē desideroꝝ ⁊ occasionū eis adherētiū. sicut pꝫ in castitate. obia. ⁊ pauptate. ḡ vr̄ ꝙ circa taliū desideroꝝ repssionē act⁹ fortitudis doni pncipalr ꝯsistat. Itē fortitudo donū aut hꝫ actuz alteri⁹ generi q̄z fortitudo virt⁹. aut si in eodē genere hꝫ. necē ē ꝙ hēat excellētiorē. ſ in eodē genere nō pt hēre excellētiorē. cū fortitudo virt⁹ ꝯsistat circa terribilia q̄ inducūt mortē. sicut dicit phs. ḡ necē ē ꝙ hēat actū alteri⁹ generis. cū ḡ act⁹ fortitudis virtut cōsistat circa passiones tolerādas. vi ꝙ act⁹ fortitudis doni nō circa passiones ſ circa delectatiōes resecandas

consistat. Est igit̃ q̃d q̃s sit actus et quid obiectũ do-
ni fortitudis. ⁊ quare eodẽ noĩe cũ habitu vtuꝫ no-
54 minat̃. qd̃ q̃dẽ ĩ nullo alioꝝ donoꝝ reꝑit̃. R̃ndeo dicẽdũ
q̃ fortitudo quantũ ẽ de sua ꝑma rõne attẽdit̃ respe-
ctu ardui. Arduũ aũt dr̃ aliq̃d dupl̃r. Aut q2 aliq̃d
laboriosum ⁊ difficile. q̃dãmõ excellẽs ⁊ aggrauans fa
cultatẽ ip̃i⁹ potẽtie. Aut q2 ẽ vltra nccitatẽ. ⁊ excedit
statũ cõem. ⁊ fortitudo hꝫ attẽdi respectu vtriusq̃ꝫ.
sed respectu ꝑmi attẽdit̃ ⁊ ordinat̃ f̃m nccitatẽ pre-
cepti. respectu scd̃i f̃m libertatẽ cõsilij. ⁊ ꝑmũ spectat
ad fortitudinẽ virtutẽ. scd̃m vo ad fortitudinẽ donũ
Qm̃ aũt arduitas maxime attẽdit̃ circa excellẽtiam
passionũ. hinc est q̃ tã fortitudinis doni q̃ꝫ fortitudi
nis virtuꝫ est habilitare f̃m pncipalẽ sui ordinatõ-
nẽ ad sufferẽtiã passionũ. s̃ aliter ⁊ alit̃. Quia susti-
nere ⁊ aggredi passiões põt aliq̃s aut ꝓpter iustitie ⁊
honestatis ꝯseruationẽ. aut ꝓpter ꝑfectã xp̃i imitati-
onẽ. ita q̃ ꝑmũ spectat ad dictamẽ iuris nãlis ⁊ ho-
nestatis moralis. scd̃m vo spectat ad cõsilij donũ. Et
qm̃ imitatio xp̃i attẽdit̃ ĩ crucifixiõe sui f̃m q̃ ip̃e di
cit Luce. ij. Qui vult venire p⁹ me. abne. semetip̃m.
⁊c̃. hinc est q̃ act⁹ fortitudis doni attẽdit̃ circa ꝓm-
ptã ⁊ expeditã passionũ tolerantiã. p̃ h̃ q̃ q̃dãmodo
nos mũdo ⁊ mũd⁹ nobis crucifix⁹ ẽ. Iuxta illud qd̃
dicit ap̃lus Gal. vj. Mihi mũd⁹ crucifixus est. ⁊ ego
mũdo. Et h̃ est qd̃ dicit aug. in li. de doc. xp̃ia. Assue-
gat deinceps ad fortitudinem vt mũdus eis crucifi-
gat̃ ⁊ ip̃i mũdo. ⁊ vt in hui⁹ vite ꝑuersitate ⁊ abũdã-
tia iniq̃taꝫ nõ refrigescat charitas. ⁊ sic patꝫ q̃ forti-
tudis doni actus cõsistit circa passionũ tolerantiam
f̃m imitationẽ xp̃i. ⁊ hic est ei⁹ actus pncipalis sicut
rõnes ad ꝑmã ꝑtẽ inducte ondũt. q2 veri̅ ꝯcludũt. ⁊
35 iõ ꝯcedẽde sunt. Ad illud vo qd̃ obĩ q̃ ẽ circa dele
ctationũ repssionẽ p̃ auctes aug. dic̃ q̃ aug. ĩ ill̃ aucti
h⁹ nõ assignat ꝓpriũ ⁊ principalẽ actũ ip̃i⁹ fortitudi-
nis doni s̃ q̃si p̃ambulũ. Nemo eñ ꝓmpt⁹ est ⁊ expe
dit⁹ ad passionũ tolerãtiã f̃m imitationeꝫ xp̃i. nisi q̃
36 carnẽ suã cũ vicijs ⁊ ꝯcupiscẽtijs crucifixit. Ad il-
lud qd̃ obĩ q̃ fortitudo exequit̃ ea ad q̃ cõsiliũ diri-
git. dicẽdũ q̃ et si donũ cõsilij dirigat ad diuina cõsilia
implenda. in q̃b⁹ cõsistit ꝑfectio religiõis. pncipalior
tñ intentio dirigit ad ea in quib⁹ pl⁹ est de rõne ardui
tatis. maioris aũt arduitatis est xp̃m imitari tam in
actionibus q̃ꝫ in passionibus. ⁊ iõ circa hmõi tã cõ-
silium q̃ꝫ donũ fortitudinis principaliter hꝫ cõsistere
37 Ad illud qd̃ vltim⁹ obĩ q̃ donũ fortitudinis non
potest esse excellentiori modo circa passiones q̃ꝫ vir
tus fortitudinis. Dicẽdũ q̃ falsum est. q2 excellentiori
modo sustinet passiones ⁊ excellentiori habitu q̃ su-
stinet f̃m christi imitationẽ q̃ꝫ q̃ ꝓpter iustitie ꝯserua-
tionem. et qui sustinet f̃m consilij supererogationem
q̃ꝫ qui f̃m precepti obligationem. In vno eñ istoꝝ
rectificat̃. s. in actu virtutis fortitudinis. In alio aũt
nõ solũ rectificat̃ s̃ etiam altius eleuat̃ ⁊ expeditur.
scꝫ in actu fortitudinis doni. Et p̃ hoc patꝫ illud quod
vltimo q̃rebat̃ vicꝫ de dñtia reali fortitudinis doni
et fortitudinis virtutis. ⁊ de conuenientia in nomĩe.
38 Re eñ differũt ꝓpter diuersitatem modorum habi-
litandi ⁊ ordinandi ad tole antiã passionum. Noĩe
vo ꝯueniũt ꝓ eo q̃ ad eadem passionum genera or-
dinant̃. Fortitudo eñ virtus ordinat ad sustinenda
qualiacũq̃ꝫ ⁊ quantacũq̃ꝫ tormẽta anteq̃ꝫ bonũ vir-
tutis ⁊ honestatẽ derelinquat. nõ tñ ita excellenter et
ꝓmpte sicut fortitudo donũ. Unde inter omnes vir-
tutes ꝓpter excellentiam ⁊ arduitatem ex parte ob-
iecti virtus fortitudinis appropinquat donis. et pro-
pterea habit⁹ virtutis ⁊ doni magis q̃ꝫ alia dona eo-
dem nomine habent censeri. licet differant differen-
tia reali. quia minor est inter illos habitus differen-
tia. Ex his patet quis sit actus fortitudinis doni. et
quid obiectum. et que sit differentia eius respectu a-
liorum habituum.

Questio. vj. ⁊ vltima. F

De obiecto ⁊ actu ipsius doni pietatis. ⁊ est questio.
Utrum actus pncipalis pietatis consistat in religi
one respectu dei. vel in compassiõe respectu proximi
Et q̃ precipue consistat in religione respectu dei. ostẽ
ditur primo per autoritatem ap̃li ad Tytũ. ij. Ab-
negantes impietatem. id est fugientes impietatem.
sobrie et pie et iuste viuam⁹ ⁊c̃. ibi glo. Abnegantes.
id est fugientes impietatẽ vane culture. sobrie in no-
bis. ⁊ iuste ad proximum. ⁊ pie ad deum viuamus.
s̃ pietas proprie est ordinata respectu dei. Item
Augus. super Iob. xxviij. dicit. Pietas ipsa est sapi-
entia. abstinere vo a malis intelligentia. pietatẽ hoc
loco posuit dei cultum que grece theosebia dicit̃. er-
go ⁊c̃. Item aug. in libro de doctrina christiana.
Pietas est honorare sancta. ⁊ non cõtradicere sacre
scripture. si ergo vtrunq̃ꝫ hoꝝ cõsistit in cultu dei. vi-
39 det ⁊c̃. Item distinguit̃ pctm̃ iniquitatis ⁊ impie
tatis. quia iniquitas est in proximũ. impietas est in
deum. si ergo respectu illi⁹ ẽ pietas respectu cuius ẽ
impietas. videtur q̃ actus pietatis doni precipue at
tendatur in cultu dei. Sed contra. j. Thimot. iiij.
Pietas ad omnia vtilis est. ibi dicit glosa. Pietas q̃
operatur bona fratribus valet ad promerendum de-
um. Omnis enim summa discipline xp̃iane in mise-
ricordia ⁊ pietate est. ergo f̃m hanc glosaꝫ pietas or
dinat respectu proximi. Item aug. in libro de do-
ctrina xp̃iana dicit q̃ donum pietatis correspondet
beatitudini mititatis. op⁹ enim est pietatis mitescẽ.
s̃ mititas siue mansuetudo attẽdit̃ respectu ꝓximi.
s̃ donũ pietaꝫ ad ꝓximũ ordinat. Itẽ h̃m v̄3 p̃
40 Greg. sup̃ Iob in assignatione donoꝝ. vbi dicit q̃ pi
etatis est opera misericordie exhibere. si ergo hoc at-
tendit̃ respectu proximi. videtur ⁊c̃. Item Tulli
us in primo rhetorice dicit q̃ pietas est beniuolen-
tia in parentes. aut hoc intelligitur de pietate dono.
aut de pietate virtute. sed de quocunq̃ꝫ horum intel-
ligatur. cum in obiectis conformentur. videtur q̃ a-
ctus doni pietatis attendatur in comparatione ad
proximum. Item donum pietatis exequitur ea
ad que donum scientie ordinat. sed donum scientie
ordinat ad bene conuersandum respectu ꝓximi. er-
go videtur q̃ respectu illius attendat̃ actus pietat̃
doni. Iuxta hoc queritur quomodo distinguat̃ pie
tas a mansuetudine ⁊ misericordia in actu suo ⁊ ob
iecto. R̃ndeo dicendum q̃ vocabulum pietatis multi
pliciter habet accipi f̃m q̃ innoit augustin⁹ in pnci
pio. x. de ciuitate dei. ait eñ sic. Pietas ꝓprie dei cul-
tus intelligi solet quam greci theosebiam vocant.
hec tamen etiã erga parentes officiose haberi dicit̃.
More aũt vulgi hoc nomen ⁊ in operibus misericor
die nũc frequentat̃. Cum igit̃ pietas sic dicat̃ mul-
tipliciter. valet erga deuꝫ. ⁊ erga parẽtes. ⁊ erga quẽ
cunq̃ꝫ hominem. Scd̃m q̃ ordinat erga deum. nõ ẽ
nomen doni sed potius est idem quod latria ⁊ theo-
sebia siue eusebia. De qua dicit aug. q̃ est sapia vera

Scḋm aūt q ordinat ad parentes. adhuc etiam nō tenet rationē doni. ſ potius eſt ſpecies iuſticie virtutis. ꝓ eo q ad hoc ordinaṫ ſm regulā naturalis iuris ꝛ ſm obligationem neceſſitatis. Scḋm aūt q attenditur reſpectu cuiuſcūq; ꝓximi. ſic pietas eſt nomē doni. Aliter tñ attendiṫ erga ꝓximū pietas donū ꝛ miſericordia virtus. Miſericordia eñ reſpicit cōformitatem in natura. ꝛ neceſſitatem in indigentia ſiue in miſeria. pietas vo attendit in ꝓximo imaginē diuinam. Vñ dono pietatis ē homo beniuolus cuicunq; homini. q̄ habet in ſe imaginem dei. ita q beniuolentia illa ꝓ loco ꝛ tēpe aliquando ꝓgrediṫ in cōpaſſionis affectū. aliqñ in opis beneficiū. Et ſic patz q̄s ſit actus ꝛ obiectum pietatis doni. q: ipſius eſt facere hominem beniuolū reſpectu cuiuſlibet ꝓximi inq̄tum gerit imaginem dei. ꝛ qm̄ ad hoc habet dirigi ꝑ donum ſcīe quod quidē fundaṫ ſup principia fidei. ꝛ dirigit in ꝯuerſatione ſm exemplar xp̄i. hinc eſt q actus pietatis ꝛ ſi principaliter cōſiſtat erga ꝓximū. nihilominus cōſiſtit reſpectu ſacre ſcripture vt eā cū beniuolentia ad memoriā reducat. vnde vſus doni pietatis attendiṫ in his tribus in exequendo. ſm q et vſus doni ſcīe quod eſt eius directiuū in cognoſcēdo. principaliter tñ ſm q donū eſt attendiṫ in abundantia reſpectu ꝓximi. ſicut rōnes oſtendūt que ad hanc partem inducunṫ. Ad illud vo qḋ ꝑmo obiicitur in contrariū de glo. q pietas ordinat ad deū. ꝛ q pietas eſt cultus dei. ꝛ ad alias autoritates ꝯſequētes breuiter dḋm q omnes ille auctes currūt de pietate ſm aliū accipiēdi modū. q̄ ſm aug. ꝑncipalior ꝛ magis ꝓprius eſt modus accipiendi pietatem. ſicut ipſe dicit in. x. de ci. dei. Nam primo ꝛ principaliter dz hō beniuolus eſſe ad deū offerēdo ei cultū ꝛ obſeqū principale et precipuū. tanq; ei ad cuius ſilitudinē factus eſt ꝛ q ſue creationis ꝛ ꝯditōis primū ē ꝛ principale principiū. Deinde vo q: pater tereſtris q̄dāmodo imaginē gerit patris celeſtis. ꝛ filius gerit imaginē pris ꝛ ab eo ſumit originē. hinc eſt q eſt alius modus accipiendi pietatē ab illo deſcendens. q̄ q̄dē eſt beniuolentia in parētes. Poſtremo q: ois hō gerit imaginē dei. hinc eſt q ē tercius ꝛ vltimus modus accipiendi pietatē ſm q beniuolū ꝛ beneficū reddit erga oēm hoiem inſignitū diuina imagie. Licet aūt iſte ſit vltimus ꝛ poſtremus modus accipiendi pietatē. tñ ſicut explanatū eſt q̄tū ad hūc modū pietas donū accipiṫ ꝓprie. vñ in oibus illis auctibus ꝛ rōnibus petiū eſt q̄tum ad ꝓceſſum arguēdi ex illius nois multiplicitate. que ꝛ ſi nō ſit multiplicitas equocatōis ꝓprie dicte. eſt tamen multiplicitas cuiuſdā analogie. Ad illud quod vltimo querebaṫ de drñtia ipſius pietatis doni ad miſericordiam et manſuetudinem. Dḋm q et ſi ꝯueniat cū vtroq;. q: cū māſuetudine ꝯuenit in affectu. cū miſcḋia ꝯuenit in effectu. differt tamē ab vtroq;. A mititate eñ ꝛ a māſuetudine differt. quia manſuetudo eſt ꝯ irritationē ꝛ exaltatiōe alicuius iniurie. ſ pietas eſt ꝯ induratōnē qua q̄s nō hʒ affectionē nec beniuolētiā q̄ gerūt diuine imaginis inſigne. Silr a miſcḋia differt. q: miſcḋia in ꝓximo ꝯſiderat ꝯformitatē in nā ꝛ ſilitudinē ſpēi. pietas vo attendit in hoie imaginē dei. Unde aliq̄ dixerūt q miſcḋia cōſiderat miſeriā in imagine. pietas vo ꝯſiderat imaginē in miſero. Differt etiā. q: miſcḋia ꝯformaṫ dictamini iuris naturalis ꝛ ſm regulā ꝓudentie. pietas vo cōformaṫ ſuaſioni iuris diuini ꝛ hoc ſm regulā doni ſcīe. Ex his pʒ q̄s ſit actus doni pietatis. qḋ etiā eius obiectū. qualiṫ differat ab his habitibus. Et ſm hec tria poſſent tria ꝓblemata formari circa donū pietatis. ꝛ circa q̄dlibʒ aliorū donorū ꝑdictorū. ſilṫ etiā cū hoc poſſet de q̄libet q̄ri quē actū hʒ in patria. ſed hoc ſupra determinatū fuit generaliter. alia vo tanguntur implicite cā ꝓlixitatis vitande. tñ ex his q̄ breuiter tacta ſunt q̄liter cū q; hūi pōt veritas ꝑdictorū.

Diſt. xxxvi. de ꝯnexione habituum gratuitorū.

Olet etiā queri vtrū virtutes ⁊c. Pars iſta in q̄ magr̄ agit de hitibus gratuitis ſm q̄s hēmus ꝯformari xp̄o diuiſa fuit in partes duas. In q̄rū ꝑma egit de his q̄tū ad diſtinctōnē. In ſcḋa vo q̄tū ad ꝯnexionē. Prima pte determiata incipit ſcḋa. Intēdit igiṫ magr̄ ꝑncipaliṫ in hac particula agere d̄ hitū gratuitorū ꝯnexione. ꝛ qm̄ ad ꝯnexionē ſeqṫ eq̄litas in merito. ꝛ qm̄ eq̄litas cū ꝯnexiōe ortū hʒ ex vno principio et hoc vicz q vtutes oēs ligant ꝛ informāṫ a charitate. ꝛ ad ipſam reducūṫ ſicut ad radicē. iō ps iſta hʒ tres ptes. In q̄rū ꝑma determiat magr̄ de vtutū ꝯnexiōe. in ſcḋa vo de eq̄litate. ibi. Utrū vo parit q̄s oēs poſſideat ⁊c. In tercia vo oīa opa ꝑceptorū ꝛ vtutū docet reducere ad charitatē. ibi. Cū duo ſint ꝑcepta charitatis ⁊c. Prima ps diuidiṫ in duas ptes. In q̄rū ꝑma mouet q̄ōnē ꝛ determiat veritatē. In ſcḋa vo veritatis determinate reddit cām ꝛ rōnē. ibi. Qḋ q̄dē ꝓbabile ē ⁊c. Silr ſcḋa ps in q̄ determiat de virtutū eq̄litate duas hʒ. In q̄rū pria determiat iſtā q̄ōnē ſm opinionē alienā. In ſcḋa ſm opiōnē ꝓpriā ꝛ magis verā. ibi. Aliq̄ vo verius ⁊c. Silr tcia ps duas hʒ. In q̄rū prima mouet q̄ōnē ꝛ determiat qualiter oīa ꝑcepta reducanṫ ad duo ꝑcepta charitatis. In ſcḋa vo ꝯcludit q ipſa charitas eſt ſūma plenitudo totius legis. ibi. Dīm igiṫ hec ſumma eſt ⁊c. Ex quo haberi poteſt q charitas oīm virtutū eſt finis ꝛ forma. ꝛ ex hac cā ꝯnexio eſt inṫ ceteras virtutes gratuitas.

Di. xxxvi.

Mouet queſtionē de virtutū ꝯnexione ꝛ determinat veritatem. a

Olet etiā queri vtrum virtutes ita ſint ſibi cōiuncte vt ſeꝑatim nō poſſint poſſideri ab aliq̄. ſ q q̄ vnā habet omnes habeat? De h hiero. ait. Omnes virtutes ſibi herent. vt q̄ vna caruerit oībus careat. Qui ergo vnam habet oēs habet.

Determinate veritatis reddit cām ꝛ rōnē. b

Quod quidem probabile eſt. Cū eñ charitas maṫ ſit omniū virtutū. in quocūq; mater ipa eſt. ſ. charitas. et cuncti filii eius. i. virtutes recte fore credūṫ. Unde aug. a Ubi charitas eſt. quid eſt qḋ poſſit deeſſe? vbi aūt nō eſt. quid eſt quod poſſit prodeſſe? Cur ḡ nō dicimus. q̄

Marginal notes: Hiero. ſup yſa. — Aug. ſup io.

a Ubi charitas eſt. q̄d ē qḋ poſſit deeſſe ⁊c. Con. Si h verū ē. ḡ q̄cunq; hʒ charitatem hʒ oē qḋ ſufficit ad ſalutē. ḡ vr̄ q ſupfluāt cetere virtutes. Si dicas q h dr̄ q: charitas hʒ virtutes ſibi annexas. tūc ſiliter pōt h dici d̄ q̄libʒ aliarū vtutū. oēs ei ꝯnectūṫ cuilibʒ vtuti. ſic ꝛ charitati. Itē gr̄e ḡr date ſ̄ necrio ꝯnexe ſt ipi charitati. ꝛ tñ ipe ſt valde vtiles ꝛ oportūe ipi ecclie. vi ḡ q eē vbi charitas repiṫ multa deeſſe pñt. Rn̄. dḋ. q cū dicat

hanc virtutẽ habet omnes habet. cum plenitudo legis sit charitas. que quanto magis est in homie. tanto magis est virtute preditus. Quanto vero minus. tanto minus inest virtus. et quãto minus inest virtus. tãto magis inest vicium.

Determinat scdm opinionẽ alienã questionem de equalitate virtutum. vtrum scz omnes virtutes equales sint in quocũqz sint. c

Utrũ vero pariter quis omnes possideat virtutes. an alie magis. alie minus in aliquo ferueãt questio est. Quibusdam enĩ videt qꝫ alie magis alie minus habeantur ab aliq̃. sicut in Job patientia emicuit. in dauid humilitas. in moyse mansuetudo. q̃ etiã cõcedũt magis aliquẽ mereri p aliquam vnã virtutẽ quã p aliam. sicut etiã plenius habet quã aliam. Nõ tñ magis p aliquã mereri dicunt quã p charitatem. nec aliquam plenius a quoquã haberi quã charitatem. Alias ergo magis et alias minus in aliquo esse dicunt. sed nullam plenius charitate. que ceteras gignit. hasqz dicunt esse multas facies quas memorat apl's dicẽs. Ex psonis multaꝝ facierũ etc.

Determinat scdm opinionẽ ppriã et magis verã questionem propositam. d

Alij verius dicunt oẽs virtutes ei similes et pares eẽ in quocũqz sunt. vt q̃ in vna alteri par extiterit. in oibus eidem equalis sit. Unde aug. Uirtutes que sunt in aio humano. quis alio et alio mõ singule intelligant. nullo mõ tñ separant abinuicem. vt q̃cunqz fuerit equales. Uerbi gra. in fortitudine equales sint et prudẽtia et iusticia et temperantia. Si enĩ dixeris equales eẽ istos in fortitudine. sed illũ prestare prudẽtia. sequtur vt huius fortitudo minus prudens sit. Ac p hoc nec fortitudine equales sunt. q2 est illius fortitudo prudentior. Atqz ita de ceteris virtutibus inuenies. si oẽs eadẽ cõsideratiõe percurras. Ex his clarescit omnes virtutes nõ mõ eẽ connexas. sed etiã pares in aio hois. Cum ergo dicit aliquis aliqua pemincre virtute. vt abraam fide. Job patientia. scdm vsus exteriores accipiendũ est. vel in cõparatione alioꝝ hoim. q2 vel hũilitatis habitũ maxime prefert. vel opus fidei vel alicuius ceteraꝝ virtutũ precipue exequit. vnde et ea p alijs pollere vel inter alios hoies singulariter excellere dicit. Scdm hũc modũ. s. scdm rõnẽ actuũ exterioꝝ vt alibi aug. dicit. in aliquo aliã magis esse virtutẽ. aliã minus. et vnã eẽ nõ alterã. Ait enĩ sic. b Clarissima disputatiõe tua satis apparuit nõ placuisse auctoribus nostris imo veritati ipsi oia paria esse pctã. etiã si hoc de virtutibus verũ sit. q2 et si verum est eũ q̃ habet vnã oẽs virtutes habere. et eũ q̃ vnã non habet nullã habere. nec si pctã sunt paria. q2 vbi virtus nulla est nihil rectum est. nec tñ ideo non est prauo prauius. distortoqz distortius. Si aũt quod puto esse verius sacrisqz lr̃is ꝯgruẽtius. ita se aie intẽtiões vt corporis mẽbra. nõ q̃ videant locis. sed q̃ sentiant affectibus. et alius illuminat amplius. alius minus. alius oino caret lumine. profecto vt quisqz illustratiõe pie charitatis affectus ẽ. in alio actu magis. in alio minus. in aliq̃ nihil. sic

ij. Cor. j.

Aug. l. vj. de trini.

Aug. in ep'la ad Hiero. b

q̃ vbi est charitas nihil deest. hoc intelligit de his q̃ sunt necaria ad salutem. nã iste defectus ꝑpriẽ defectus est. alioꝝ vero defectus p modico est habendus. hoc autem tribuit ipsi charitati rõe cõnexionis aliaꝝ virtutum. qui enim hz charitatem hz vnde possit legem implere. hz et p ꝯsequens ceteras virtutes que habilitant ad legis impletionem. Ad illud vero qd̃ obijcit q̃ similiter posset dici d̃ qualibz alia virtute. dicẽdũ q̃ non ẽ simile. q2 charitas nõ tm̃ alijs ꝯnectit. sed etiam est principium cõnexionis. cum sit vinculum pfectionis. et quodammodo mater omnis boni sicut ipse magister dicit.

b Clarissima disputatione tua satis apparuit nõ placuisse auctoritatibus etc. Contra. Uidet hoc debere placere ipsi veritati. quia scdm q̃ dicit Ansel. peccatum nihil ẽ. in his autẽ q̃ nihil sunt vnũ nõ est maius altero. ergo vr̃ q̃ pctm̃ vnum non possit alterũ excellere. igit habẽt paritatem. Itẽ qđlibet pctm̃ mortale totaliter priuat hoiem gratia et inducit mortem. sed in priuatiõe omnimoda nõ est ponere magis et minus. q2 in his que mortua sunt non est dicere magis mortuũ vnum quã reliquũ. ergo in genere peccatoꝝ mortaliũ vnum peccatũ nõ excedit alterum. Re. dicẽdũ q̃ q2 peccatum est priuatio ordinis et diminutio habilitatis. p vnũ genus pcti aia magis deordinat et inhabilior efficit quã p aliud sicut manifeste appet. indubitãt ẽ verũ q̃ pdicta eq̃lia nõ sit. ꝯcupia

eñ plus inclinat ad vnū appetibile q̄ ad reliquū. τ iō mag͛ facit deū ɔtēnere et ab ipso elōgari τ recedere in vno genere peccati q̄ in alio. Ad illud qđ obi͛ q peccatū nihil est. dōm q et si nihil sit essentialit͛ loquendo. alicui⁹ tñ est sicut subi. τ alicui⁹ sicut oppositi. vñ rōne boni maioris vel minoris qđ priuat͛ i diuersis pctīs peccatū vnū hʒ excedere alterū. Ad illđ qđ obi͛ q totaliter priuat grāz et inducit mortē. dō. q licʒ oē pctm̄ totaliter tollat habilitatē ad grāz. nō tñ totaliter tollit habilitatez ad vitam. τ iō licʒ aliqđ sit magis τ min⁹ mortuū. τ magis et minus gratia priuatū p diuersa pctā q̄tum ad ipam gratiā et vitā gratie in se. ē tñ magis et min⁹ q̄tum ad habilitatem nature respectu grē. et rōne illius diuersa pctā habent sese inuicez excedere. Vñ nō est simile de corporali morte in qua fuit totaliter priuatio τ impossibilitas redeūdi ad vitam.

5 c Omia ḡ ad duo mandata τc̄. Vr̄ hic duo opposita in sei-plicare. Si eñ p charitatē implent͛. pot⁹ debēt referri ad charitatē sicut ad principiū q̄ sicut ad finem R͛. dōm q sicut fuit tactū s̄ di. xxv. Charitas sil͛ ponit͛ ipasū virtutū q̄tū ad opa meritoria principiū siue caput. τ forma siue vinculū. τ finis ad quē ordinat͛. et h̄ est qꝛ ipa charitas dum imediate ɔiūgit ipsi summo bono q̄dāmō supeminet ceteris. τ ceteras virtutes mouet τ imꝑat. et iō caput τ principiū ē eaꝝ. Alterius qꝛ mouēdo fac͛ opa eoꝝ meritoria iō dr̄ eē forma. Postremo qꝛ iō facim⁹ opa meritoria vt deo fruamur τ p charitatē in deo quiescam⁹. hinc est q charitas ceteraꝝ ṽtutū τ pceptoꝝ ē finis. τ sic tres cāe incidūt in vnū τ idē. Nec mirū cū charitas faciat deo ɔformē. qui habet in se respectu creature intentionē triplicis cause. vnde nulla est contrarietas cum eo quod magister dicit in litera.

dici pōt habere aliā. τ aliā nō habere. et aliam magis τ aliā minus. Nā τ maior est in isto charitas q̄ i illo. Et ideo recte possumus dicere τ aliqua in isto. nulla in illo quātū ꝑtinet ad charitatē que pietas est. τ in vno hoīe quidē q maiorē habeat pudiciciā q̄ patiētiā. τ maiorē hodie q̄ heri si ꝓficit. τ adhuc non habeat ɔtinentiā. et habeat nō paruā misericordiā. Et vt generaliter breuiterq̄ cōplectar. quā de virtute habeo notionē. virt⁹ est charitas qua id qđ diligendū est diligit͛. Hec et in aliis maior. et in aliis minor. τ in aliis nulla est. Plenissima ṽo que iam nō possit augeri q̄diu hic homo viuit in nemine est. Hic insinuari videt͛ q aliq̄s ea rōne possit dici habere vnā virtutē magis q̄ aliā. qꝛ p charitatē magis afficit͛ in actu vnius virtutis q̄ alterius. τ ꝓpter differentiā actuū ipas virtutes magis vel minus habere dicit͛. Potest et aliquā nō habere cū tñ sil͛ omnes τ pariter habeat q̄tum ad mentis habitū vel eēntiā cuiusq̄. In actu ṽo aliā magis aliā min⁹ hʒ. aliā etiā n̄ hʒ. vt vir iustus vtens ɔiugio nō hʒ ɔtinentiā in actu quā tñ habet in habitu. Cur ḡ nō dicant͛ paria pctā: forte. qꝛ magis facit ɔtra charitatē qui graui⁹ peccat. minus. q̄ leuius. Nemo eñ peccat nisi aduersus illā faciēdo que est plenitudo legis. Ideo recte dicit͛. Qui offenderit in vno factus est oīm reus. id est ɔtra charitatē facit in qua pēdent omnia.

Jac. ij.

Mouet questionē τ determinat qualiter oīa precepta reducant͛ ad duo precepta charitatis. c

Questio.

Cum duo sint precepta charitatis in quibus vt p̄rataтū est tota lex pendet τ ꝓphe. Aduertendū est quō hoc sit cū i lege τ ꝓphis multa fuerint cerimonialia mandata. q̄ si ad charitatis sanctificationē ꝑtinuissent. viderētur n̄ debere cessare. Quia ṽo nō iustificationis grā quā facit charitas instituta sunt. s̄ in figura futuri τ in onus posita. ideo clarescēte verita͛e cessauerūt velut vmbra. Verūtñ τ ipa cerimonialia s̄m spūalē intellectū quē cōtinent τ oīa moralia ad charitatē referunt͛. Pertinēt eīm oīa ad decē mādata in tabulis scripta. vbi oīm summa ꝑstringit͛ ex qb⁹ cetera emanant. sicut in sermone dñi octo virtutes p̄mittūt͛ ad quas cetera referunt͛. Et sic ad decē mādata decalogi cetera referūt͛. ita τ ipa decez ad duo mādata charitatis. Oia ḡ ad duo mādata charitatis ꝑtinēt. qꝛ p charitatē implent͛. τ ad charitatē tā q̄ ad finē referri debent. Vñ aug. Totā magnitudinē τ amplitudinē diuinoꝝ eloq̄oꝝ possidet charitas. q̄ deū ꝓximūq̄ȝ diligimus. q̄ radix est oīm bonoꝝ. Vñ veritas ait. In his duob⁹ mādatis vniuersa lex pendet τ ꝓphete. Si ḡ nō vocat oēs paginas sctās ꝑscrutari. oīa inuolucra sermonū inuoluē. tene charitatē vbi pendēt oīa. qꝛ ꝑfectio est τ finis oīm. Tūc eñ et p̄cepta τ ɔsilia recte fiūt cū referūt͛ ad diligēdū deū. τ ꝓximū ꝓpt͛ deū.

Math. v.

c

Aug. in li. de doctri. xpia.

Math. xxij.

Aug. i ench.

d Inimicus enim iusticie est. qui pene timore non peccat. Contra. Nulli pene iusticie effectus inimicat. Sꝫ pena est iusticie effectus. cum ergo pena faciat se timeri. videt q nō faciat diuine iusticie inimicari. Itē nihil quod facit declinari a malo facit inimicari iusticie. sed timor pene quo quis cessat a peccato fac t declinare a malo. ergo talis non est inimica iusticie. Rº. dicendum q verbum illud intelligit precise. t p concomitantiā. Precise. vt dicat inimicus iusticie q timore pene nō peccat. hoc est q a pctō recedit solo timore pene nō amore iusticie. talis nāqꝫ q ex solo timore mouet dicit iusticie inimicus. nō p causam sꝫ p concomitantiam. Licet enī timor ille nō causet inimiciciā. concomitat tñ ipsaꝫ concupiam malaꝫ p quā sumus inimici dei. nā q amicus est huiꝰ mūdi. inimicus dei cōstituit. Et p hoc patꝫ responsio ad illa duo q obiicit. qm ipse opponit ac si verbum illud intelligeret dictū esse p causam.

Quod vo timore pene vel aliqua intētione carnali fit vt nō referat ad charitatē. nōdū fit sicut fieri oportet qꝫ uis fieri videat. d Inimicꝰ enī iusticie est q pene timore nō peccat. Amicꝰ vero iusticie q eiꝰ amore nō peccat.

Concludit q ipa charitas est summa t plenitudo totius legis. f

Omniū ergo hec summa est vt intelligat legis et oim e diuinaꝝ scripturaꝝ plenitudo eē dilectō dei t ꝓximi.

e Omnium diuinaꝝ scripturarum plenitudo esse dilectio dei et proximi. Contra. Si natura operat qᵗᵒ we- 5 lociꝰ potest. et non facit per plura quod potest facere p pauciora. videtur similiter q hoc mō operari debeat diuina sapientia. Si ergo in tota scriptura nihil plus continetur qꝫ verbum de mandato charitatis. videt tunc q circa hoc solum sacra scriptura debeat versari. t de nullo alio ibi tractari. Rº. dicendum q plenitudinez alicuius contineri in aliquo est dupliciter. vel integraliter. vel causaliter. Plenitudo aūt diuinoruꝫ eloquioꝝ in charitate nō continetur integraliter. quia multe alie virtutes ibi docent t precipiunt que sunt diuerse et distincte a charitate sm q dicitur contineri. hoc est causaliter. quia tota sacra scriptura finaliter ordinatur ad hoc vt diligamus deum et proximum. Et si tu obiicias. q qui diligit ꝓximum legem impleuit. ergo illud so- 6 lum mandatum debēt in lege contineri. dōm q mandata t documenta in sacra scriptura multiplicant propter duo. videlicet. ꝓpter remouendam cecitatem ex parte intellectus. et ꝓpter excludendū fastidium ex parte ipsius affectus. Necesse est enim q sciamus modos sm quos debemus ordinari ad ꝓximū et ad deum. et quia illi varii sunt. t nos ignorantes sumus. nec possumus simul illa capere. ideo oportuit diuisim p diuersa documenta distinguere. Rursus q affectus noster fastidit vnuꝫ t delectat in varietate. ideo diuersis modis scriptura docet et insinuat vnum et idem. vt affectus noster dum in diuersis et variis ideꝫ inuenit. ꝓficiat in veritate. t delectet in varietate. vt tanto profectus sit maior qᵗᵒ delectabilior. et propterea modo in ipsa sacra scriptura repiunt mandata obligatoria. modo attractiua. modo monita salutaria. modo documenta ꝓphetarum. modo euangelistarum. vt ex omnibus his excludat fastidium. t homo ꝓfectus dirigat ad bonuꝫ. et ex hoc conuinci potest q sacra scriptura et si magna sit. tamen optime tradita est et nihil continet superfluum. nihil etiam diminutum.

Ad intelligētiam huius ptis iuxta ea que magister determinat possunt sex breuiter queri. Primo de connexione virtutum gratuitaꝝ. Secundo de connexione donoꝝ. Tercio de connexione virtutum politicarum. Quarto de connexione vicioꝝ. Quinto de equalitate habituum gratuitorum. Sexto t vltimo queritur vtrum charitas sit forma virtutum.

Questio. j. a

Utrum sit ponere cōnexionē in virtutibꝰ gratuitis. Et q sic. vꝫ primo p illud qō dicit Hieron. sup illud Ysa. xvj. Uenter meus ad moab tc. ibi glo. sicut cythara sonū cōpositū nō emittit si vna corda rupta fuerit. sic spūs vel venter ꝓphe si vna virtꝰ defuerit dulce melos nō resonabit. Sꝫ qm gra est in aia. t spūssctūs in corde hoīs. est in ea dulce melos spūale. ergo nece ē ibi sit omnes virtutes esse. Itē Augꝰ dicit t hꝫ in sup. di. xiiij. q impiū ē a deo dimidiā veniā sperare. ergo pi rōne impiū est sperare dimidiā grām. ergo sicut impossibile est vnū mortale pctm sine alio dimitti. sic vr q impossibile est q vna virtus sine alia nobis donet.

Itē hꝫ pm vr rōne. nullꝰ pōt hēre virtutē gratuitaꝫ nisi habeat grām. t nullꝰ hꝫ grām q nō sit tēplū dei. nullꝰ aūt pōt eē tēplū dei nisi sit tēplū eiꝰ sm totū. qa nulla ē ibi cōnectio xpi ad belial. neqꝫ tēplo dei cū ydolis. si ergo ad hꝫ q aia cōsecret in templū dei nece ē ipsaꝫ habere oēs virtutes dirigētes t rectificātes eiꝰ potētias. vr eē necriū q q hꝫ vnā vtutē gtuitā. necriuꝫ ē ipaꝫ hēre charitatē. nulla enī vtus gratuita remanet charitate exclusa. sꝫ q hꝫ charitatē hꝫ vinculū pfectionis t plenitudinē legi. t p qō pt puenire ad salutē. si ergo nemo hꝫ pfectōeꝫ in genere moꝝ nec potēs ē adimplēdū oia mādata legi nisi habeat vniuersitatē vtutū. necrio vr sequi vt q vnā vtutē gratuitā hꝫ q nulla sibi desit. Sꝫ cō hoc pmo fert instantia in xpo t beat. xps enī et hꝫ charitatē habēt. t tñ in eis nec est fides nec spes sicut ex pcedētibꝰ appet. ergo nō est nece vt q hꝫ vnā vtutē gratuitā hēat oēs. Itē fert scdo instātia in innocētibꝰ t cōiugat. Innocentes enī nō hñt vtutē pnie. cōiugati nō hñt vginitatē. et tñ hñt virtutes gratuite. ergo nō est nece q q hꝫ vnā virtuteꝫ gratuitā hēat omnes. Itē tercio fert instantia in prescitis t reprobis. q cō sunt in gra habēt aliqs virtutes. et tñ nunq habent pseuerantiā. qm si illaꝫ haberent saluarent. sicut dicit Dño. Qui pseuerāt vsqꝫ in finem tc. Si ergo perseuerantia virtus est sm q vult Tulliꝰ t Herñ. videt q nō sit cōnectio virtutuꝫ gratuitaꝝ. Itē hoc ꝓpm ostēdit rōne. habitꝰ vtutū gratuitaꝝ sunt diuersi formaliter sicut diuerse species eiusdē generis. ita q ex oppsito diuidūt. nec vnū est principiū alterꝰ. sꝫ qm alique ꝓprietates distinguūtur ita q vna ab altera diuidit. possibile est haberi vnam sine reliqua. Si ergo virtutes gratuite sūt huiusmodi. videt q nō sit necessariū eas esse cōnexas.

Item habitus virtutū p actus suos habent noti ficari ⁊ distingui. igit̃ que est cōpatio act⁹ ad actuz. eadē est compatio habitus ad habitū. ſ nō est necesse actus virtutum esse cōnexos. immo vnus pōt exerceri sine altero. ḡ ⁊c. Item si habitus virtutum sunt connexi. aut hoc est rōne pancipij. aut rōne subiecti. aut rōne obiecti. Si rōne pncipij. q2 sunt a deo tunc cū ois ꝓpietas a deo sit. ↄnexio eēt in oib⁹ ꝓprietatibus. Si ratione subiecti. q2 sunt in eodē. ḡ cum oēs scientie sint in eadem anima. qui haberet vnaz sciām haberet ceteras. qđ manifeste falsuz est. Si ratione obiecti. Contra. penes obiecta distinguūt̃. ergo penes illa nō ↄnectunt̃. cū idem non sit pancipium distinctionis ⁊ cōnexionis.

7 Rͦ ad pdictorūz intelligentiam est notandum q̃ de virtutib⁹ gratuitis cōuenit loqui tripliciter. vicȝ q̄tum ad habitum substratū. ⁊ q̄tum ad statū supadditū. ⁊ q̄tū ad defectū impfectiōis annexum. Si loquamur de virtutibus sub rōne impfectiōis annexe. nō est necesse esse connexionē simpliciter. p eo q̃ nō est necesse hoiem habentē grām habere impfectionem adiunctam. Siliter si loquamur de virtutibus q̄tū ad statū supadditū q̄ nō est de necessitate virtut̃. sicut est repire in cōtinentia virginali ⁊ viduali. sic adhuc non necesse ē virtutes esse ↄnexas. Si vo loquamur de virtutib⁹ q̄tum ad habitus substratos. tunc distinguendum est. Aut illi habitus habent necessario annexam impfectionē. aut nō. Si habent necessario annexaz impfectionē. sicut habet habitus fidei et spei. sic nō sūt necessario cōnexi alijs virtutib⁹ nisi p eo tempe quo quis est in statu vie. q̃ si non habent necessario annexam impfectionem. tunc ↄnexionē habent simpliciter. siue in statu vie siue in statu patrie. Quā ſm omnē statū verum est q̃ necesse est habentē gratiā habere oēs virtutes q̄ sunt pfecte. vel aliqđ eis correspondens. sicut loco fidei in patria habebim⁹ visionem. ⁊ loco spei habebim⁹ pfectā tentionē.

8 Ratō autem huius connexionis sumi potest quadruplicater ſm quadruplex genus cause. Primo quidem ex pte cause materialis. que. ſ. est nostra necessitas. Scđo ex parte cāe efficientis. que est dei largitas. Tercio ex parte cāe formalis. que est virtutum cōformitas. Quarto ex pte cāe finalis. q̄ est premij dignitas. Cā eēn materialis virtutū assignari pōt nō ex qua sedin qua. et hec quidem est rationalis anima ſm suas potētias ſm quas ipa aia pōt obliquari ⁊ dirigi. ⁊ qm̄ ille potentie sic non pnt p vnū habitum virtutis rectificari ſ p diuersos. necē ē ad h̄ q̃ aia pficiat̃ in eē gratuito. et fiat deo placita ⁊ iusta. q̃ ipsa ſm diuersos virtutis habitus rectificet̃ in se ⁊ in qualibet eius potentia. Ideo ꝓpter necessitatem ex parte susceptibilis necē est virtutes gratuitas esse cōnexas. Causa vo virtutum efficiens est diuina liberalitas. cui⁹ est nullo modo deficere i necārijs. ſ oia administrare affluenter et abunde. Unde sicut diuina liberalitas pficiēs rē in esse pmo dat ei totū p qđ possit in esse cōseruari. ita pficiēs cām in esse scđo dat illi integram pfectionē p quā ⁊ in illo eē maxime possit. et singulis vicijs obuiare. iō cōueniens est diuine largitati cum gratificat hoiem diuersitatē virtutū in quib⁹ cōsistit rectitudo vite eidē tribuere. Causa aūt formalis ipsarum virtutū gratuitarū est ipa dei grā q̄ virtutes ceteras q̄tum ad habitus sibi substratos pficit ⁊ informat. ⁊ hoc p suā presidentiā ⁊ influentiā. p quā aiaz facit gratam ⁊ q̄tū ad se ⁊ q̄tū ad eius potētias. vñ q2 illa gratia ↄformiter se h3 ad oēs virtutes ex q̄ ⁊ ipa habet̃. aut quelibet virtus habet̃. aut nulla. ⁊ iō necesse est virtutes esse cōnexas. Cā aūt finalis virtutum est ipa gloria. q̄ veniēs in aiam. vndiqȝ ⁊ plene pficit eā. Et iō necesse ē q̃ p grām vndiqȝ disponat̃. Nisi eēn pcedat sufficiēs dispositio. non inducit̃ pfectio. necesse est ergo necītate finis omnes potentias aie pfici p virtutes gratuitas. vt ydonee sint ⁊ disposite ad susceptionē glorie. Et sic p3 q̃ rō cōnexiōis virtutū gratuitaꝝ sumit̃ ex quadruplici genere cāe. vnde ⁊ rōnes hoc ꝓbantes sunt ↄcedende.

9 Ad illud vo quod obi̇ de Xp̄o ⁊ btis in quib⁹ nō ē repire virtutē spei nec fidei. iā patet rn̄sio ex his q̄ dicta sunt. qm̄ he virtutes ꝓpter impfectionē sibi annexam se nō cōpatiunt̃ cū statu glorie. Uerūtn̄ ex h̄ nō infringit̃ ↄnexio virtutū. p eo q̃ ipse alijs virtutib⁹ ↄnectunt̃ in statu vie. in statu vo patrie loco ipsarū dotes eis rn̄dentes cū alijs virtutibus q̄ ibi pmanēt ↄnexionē habent.

10 Ad illud qđ obi̇ de innocētib⁹ ⁊ ↄiugatis iā p3 rn̄sio. qm̄ pnia ⁊ virginitas non tm̄ habitus virtutū noiant. ſ etiā status rōne quoꝝ vt predictū est nō necessaria est ↄnexio virtutū gratuitaꝝ. p eo q̃ in diuersis statibus saluari pōt eēntia grē et virtutū.

11 Ad illud qđ obi̇ de pseuerātia q̄ nō est in prescitis. dō. q̃ pseuerātia dicit̃ tripliciter. Uno modo dicit̃ pseuerantia volūtas pferendi passiōes sine defectione. ⁊ sic est spēs fortitudinis. Alio modo dī pseuerātia ꝓpositū pseuerandi in bono vsqȝ in finem. et sic est ↄditio annexa cuilibet virtuti. Tercio mō dī pseuerantia cōtinuatio boni vsqȝ in finē. ⁊ h̄ mō nō est nomen virtutis. ſ potius status ↄītis ad oēs virtutes. Et primis q̄ꝫ duob⁹ modis h3 cōnexionē cū alijs virtutibus ⁊ repit̃ in iustis pscitis. hoc autē tercio mō in prescitis nō repit̃. nec necīo alijs necti tur. q2 virtus nō noiat habitū ſ magis ↄsequentem statū.

12 Ad illud qđ obi̇ q̃ habitus virtutū gratuitaꝝ sunt diuersi formaliter. dōm q̃ q̄uis formalit̃ diuidant̃ q̄tū ad habit⁹ substratos. tn̄ inq̄tū gratuiti se cōicāt in ipa grā q̄ est oim virtutū gratuitaꝝ pfectiua in esse gratuito. et iō rō illa nō cogit. qm̄ ⁊ si in formali h⁹ ꝓprijs distinguāt̃. tn̄ in formali cōi rōe cui⁹ hn̄t eē gratuiti vniūt̃.

13 Ad illud qđ obi̇ de ↄpatiōe habituū ⁊ actuū. dōm q̃ nō ē silē p eo q̃ egressus actuū est volūtarius ⁊ ab arbitrij libertate. introductō vo habituū in ipam aiam est a diuia largitate. volūtas aūt spālit̃ applicat̃ ad vnū. diuia vo largitas cōplet totū. ⁊ iō nō seq̄t̃ q̃ q̄uis act⁹ vni⁹ virtutis gratuite ab altero sepet̃. q̃ ꝓpter hoc simplr̃ habit⁹ ab hītu.

14 Ad illud qđ vltio obi̇ vñ veniat ↄnexio habituū. iā p3 rn̄sio. venit eēn ex q̄drupliciu genere cāe sic pdictū est. nec est silē de illis de qb⁹ instat. sic appet de se.

Questio. ij. b

De cōnexione donoꝝ. Utrū dona spūssancti sint cōnexa. Et q̃ sic vr̄ primo. q2 sicut habitus virtutū sunt gratuiti ⁊ ꝓcedūt ex munere diuie largitat̃. sic ⁊ habitus donoꝝ. cū ḡ ꝓpter mutabilitatē grē informāt̃. ⁊ munificētiaz largitatis dispēsantis ponat̃ ↄnexio in virtutib⁹ gratuitis. eadē rōne vr̄ q̃ ponēda est in donis. Itē sicut vna virtus alteri adminiculat̃ ⁊ eā adiuuat in actu suo. sic vnū donū se h3 respectu alterius. ḡ qua rōne vna virtus indiget altera ⁊ nō pōt ab ea separi. eadē rōe videt̃ necessariū eē vnū donuz ↄnecti alteri. Itē quicūqȝ h3 charitatē habet vnde

possit delectari et gustare qm̄ suauis ē dn̄s. Sȝ do-
nū sapiētie ꝯsistit in gustu illius sūme dulcedinis.igi
tur q̈cunqȝ hȝ charitatē hȝ donū sapic. ſ donū sapic
ē supremū inter oia dona.et ꝓsupponit oia dona in-
feriora. ḡ quicunqȝ hȝ charitatē hȝ oia spūssancti do
na.ḡ vȝ ꝙ dona sint ꝯnexa. Itē aliquis hō exiſtēs
in gratia.ex ipo primo munere siue alterius doni ap
positiōe pt ꝑuenire ad salutē.ḡ vȝ ꝙ possit in vsu do
noꝝ et gratie semetipm̄ exercere.ſ hoc nō eēt nisi do
na eēnt ꝯnexa.ḡ ꝛc. Sȝ ꝯtra.j.Coꝛ.xij.dic̄ apls.
Alij daꝛ p spūm sermo sapic.alij daꝛ sermo sciētie.
vbi diuersitatē donoꝝ distribuit ſm diuersitatē per
sonaꝝ.ḡ nō vȝ ꝙ necesse opteat oia dōa in vna ꝛ ea-
dē aia eē ꝯnexa. Itē Aug. in libro ð ſmone dn̄i in
mōte.ponit grad⁹ inter dona.ita ꝙ ab vno paulati-
ue fit ꝓcessus ad alteꝝ.ſ hoc nō eēt si oia infunderē
tur equaliter et sl'.ḡ nō vȝ ꝙ dona spūssancti inuicē
ꝯnectanꝛ. Itē Greg.in moralib⁹ dicit ꝙ minoꝛ est
sapia si intellectu caret.ḡ donū sapic pōt haberi sine
dono intellect⁹. Itē supra habitū fuit di.prima.et
est verbū Aug.de trini.xiij. Qȝ dono sciē nō pollēt
plures fideles q̄uis polleāt ipa fide.ḡ vȝ ꝙ donum
sciētie nō necessario ꝯcomitaꝛ infusionē gr̄e. Itē
habit⁹ donoꝝ ſm suā generalitatē danꝛ ad expediē-
dum.ḡ si dona eēnt necessario ꝯnexa. vȝ ꝙ vno do-
no habito sanarenꝛ oia sintbomata.et expedit⁹ esset
hō ad oia opa meritoria.qð māifeste eſt falsuȝ deꝓꝛe
hēdit ipa experientia. Itē dona vt plurimū ordināt
ad ea que sūt superogatiōis.sicut pȝ in dono ꝯsilij
et fortitudinis.Ea aūt que superogatiōis sūt nō ꝯ-
comitanꝛ insepabilit̄ ea que sunt necessitatis.ḡ vȝ ꝙ
inter ipa dona gratuita non sit connexio necessaria.

15 ℞.dicēdū ꝙ de habitib⁹ donoꝝ gratuitoꝝ ē loqui du-
pliciꝛ vicȝ quātū ad ipoꝝ originē.et q̄tū ad vsuȝ ꝯ-
sequēte. Si loquamur de ipis q̄tū ad ipoꝝ originē.
cū origo oim habituū gratuitoꝝ ꝯsistat q̄si materiali-
ter in natura. et completiue et formaliter in gratia.
quādo spiritus sancti gratia infunditur. ita suffici-
enter datur ꝙ omnes habitus gratuiti ex ipsa pn̄t
oriri.si nos velimus suscepte gr̄e cooperari.non soluȝ
habitus virtutū.ſ etiā habit⁹ donoꝝ et beatitudinuȝ.
Ideo q̄ntū ad originē indubitanꝛ verū ē dona spūs-
sancti habere ꝯnexionē. Aliter ē loqui de ipis habiti
bus donoꝝ q̄ntū ad vsum. ſm quē modū isti habi-
tus reddūt potētiā facilē ꝛ expeditā ad ꝓprios act⁹.
q̄ nō tm̄ sūt necessitatis et sufficiētie.ſ etiā cuiusdaȝ
superogationis et excellētie.et quātū ad hoc nō ē ne-
cessariū in his eē ꝯnexionē.imo vix aut nunq̄ vsus
istoꝝ habituū repitur ꝑfect⁹ in aliq̄. sicut innuit Gre-
go.sup illud Iob.xxxviij.ca. Nūquid ꝯiungere po-
teris micātes stellas pliades.dicēs ꝙ vsus spūs sep
tiformis in solo xp̄o fuit ꝑfecte. Usus eñ donoꝝ po
nit hominē in statu ꝑfectiōis.ſ origo non necessario
ponit in statu ꝑfectiōis.ſ in statu inchoationis. Un̄
sicut puer puulus sicut dicit Aug.hȝ in rōne quicq̄d
postmodū habitur⁹ ē in mole.licet magnitudinē mo
lis nōdū hēat in actu.sic ꝯcedi pōt ꝙ habit⁹ donoꝝ
nō necessario ꝯnectunꝛ q̄tū ad vsuȝ et ipoꝝ eē ꝯ-
pletū.ſm ꝙ potētias facilitāt et ad act⁹ excellētes ex
pediūt.cū in infusione gratie habeanꝛ radicaliter et
virtualiter et impliate sicut ondūt rōes ad ꝑmam
ꝑtē inducte. Attamē illud qð obijcit de similitudine
virtutū et donoꝝ nō valet. habit⁹ eñ virtutū ꝓ ꝺeo

ꝙ necessitatis sūt ꝛ quātū ad suos vsus in his qui li
ar.iā vtunꝛ.simpliciꝛ hn̄t adinuicē ꝯnecti. nō soluȝ
rōe sue originis ſ etiā rōne vsus ꝯsequentis. Nemo
eñ pōt eē in gratia nisi credat.speret.et amet.et sic ð
alijs virtutib⁹. Nō sic aūt ē de vsibus donoꝝ et bea
titudinū sine quibus plures saluanꝛ. Multi eñ sūt
qui fideliter credunt.ꝛ tn̄ illud qð credūt nunq̄ in-
tellectu ꝯprehendūt. Similiter ē de vsu ipaꝝ beati
tudinum. Et ideo aliquo modo est ꝯnexio in habi-
tibus virtutuȝ. sicut ille rationes ostendunt. Ad 16
illa vero q̄ obijciunꝛ in ꝯtrariū satis facilis ē rn̄sio
ꝑ ea q̄ dicta sūt. Nam qð ꝑmo obȝ de auctē apli. Qȝ
alij daꝛ p spūꝫ ſmo sapie ꝛc. ꝓcedit ð donis gr̄e gra
tis date.nō aūt de donis gr̄e gratū facientis. vl' certe
si intelligit de ipis donis.hoc dicit quātū ad vsuȝ.nō
quātū ad ipoꝝ habituū radicē siue ꝑncipiū. Ad il 17
lud qð obȝ de auctē Aug. sitr paȝ rn̄sio. Aug.eñ as-
signat gradus inter dona q̄tū ad coꝝ vsus.qȝ nō pt
quis assuefieri in vsu doni supioris nisi ꝑmo assuefi-
at in vsu doni inferioris q̄ non ē tante sublimitatis.
Ad illud qð obȝ ð auctē Greg.ꝙ minoꝛ est sapia si 18
intellectu careat. Similiter rn̄dendū ē hoc Greg.ī-
tellexisse de vsu doni intellect⁹.quo neglecto.si q̄s se
ꝓtendat ad vsum doni sapiētie.non ita ꝑficit sicut
ꝑficeret si ordinato gradu ꝓcederet. Ad illud qð 19
obȝ de auctē Aug.habita in di.ꝑmissa.dicēdū ꝙ Augu.
intelligit de vsu doni sapic.et hoc manifestū est ex ip
sa auctē. Dicit eñ ꝙ multi pollēt fide q̄ nō pollēt sci
entia. Nemo eñ pollet in aliquo habitu nisi habeat
ipm in sua ꝯpletiōe. ꝑ quā facile sit ipm habitū ma
nifestari in ope. Ad illud qð obȝ ꝙ dona expediūt. 20
et ꝙ similiter ordināt ad ea q̄ sunt superogationis ꝛ
excellētie. ℞. sicut prius tactū ē ꝙ hoc intelligiꝛ de
donis q̄ñ habenꝛ in vsu nō solū in munere. siue q̄ñ
habentur quātū ad causalitatē in sua origine. Uno
eñ mō habenꝛ in ipius gr̄e infusione. Alio mō habē
tur ꝑ bonoꝝ operū et orationū siue precuȝ multipli
catione. ſm illud qð dȝ in glo. Mat.vj. qȝ ꝑ hec do-
na nos ab imis ad sūma ꝯsurgim⁹.vn̄ beatitudines
q̄ ꝑ eadem dona q̄runꝛ de imis gradatim ad sūma
ꝑueniunt. In precibus ergo ē vt impetrem⁹ dona.
in donis vt operemur mādata.vt de opatiōe beatitu-
dines ꝯsequamur. hec aūt intellecta sūt quātuȝ ad
vsum sicut prius fuit explanatū.

Questio .iij. c

Utꝝ sit ꝯnexio in virtutib⁹ politicis.ita ꝙ vna habi
ta necesse sit habere oēs. Et ꝙ sic vȝ ꝑmo auctē phi-
ca. Dicit eñ Seneca. Omne qð bene fit.fit iuste.foꝛ
titer.et tempate.ſ opus cuiuslibet virtutis bene fit.
ḡ necesse ē ꝙ fiat iuste et foꝛtiter ꝛ tꝑate. igiꝛ ad qð-
libet opus virtutis ꝯcurrūt q̄tuoꝛ virtutes.ſ hoc nō
pōt eē nisi eēnt connexe.ḡ ꝛc. Itē Iero. ad pama-
chium. Quatuoꝛ v̄tutes describūt stoyci ita esse sibi
ꝯnexas et mutuo coherētes.vt qui vnā nō habue-
rit oibus careat.et qui vnā habuerit oēs habeat. Ui
detur ergo virtutes politicas esse ꝯnexas. Item
hocipm̄ videtur auctē Aug.in li.de quantitate anie.
diffiniens eñ virtutē dicit ꝙ virtus est equalitas vi
te vndiqȝ rationi consentiēs.ſ vita non ꝯsonat vn-
diqȝ rationi nisi per virtutū vniuersitatē.ḡ ad hoc ꝙ
haber aliquis vnā virtutē verā.necesse est ꝙ habeat
ceteras. Itē Bern.in ꝑncipio ad euge. Aduerte-
re etiam est suauissimū quendā ꝯceptū ꝯplexumq̄

virtutis. atq͡ꝫ alterā pēdere ex altera. sicut vides for-
titudinis in atrē eē prudētiā. et nō fortitudinem ẜ te-
meritatē eē quēlibet ausum quē nō gubernat pruden-
tia. Et paulo post. Justicia q̄rit. prudētia inuēit. ven-
dicat fortitudo. tempātia possidet. ẜ si hec requirūt͛
ad actum cuiuslibꝫ virtutis. vi͛ q͛ oēs virtutes neces-
sario cōcurrant ad vnum actum. Item hocipm vi͛
rōne. qꝛ sicut scꝫ hꝫ castitas ad eē castū. sic se hꝫ virt⁹
ad eē virtuosum. ẜ quicūq͡ꝫ hꝫ castitatē est castus. ẜ
quicunq͡ꝫ hꝫ virtutē ē virtuosus. ẜ nullus ē virtuo-
sus qui hꝫ viciū. ẜ aliquis hñs virtutē nullūꝫ hꝫ vici-
um. ẜ vicia nō expellunt͛ nisi p virtutes sibi opposi-
tas. ẜ q̄ hꝫ vnā virtutē. hꝫ et ceteras. Item cuius-
libet virtutis ē discernere quid eligendum. et tenere
medium. et recte tendere in finem. et negociari circa
arduum et difficile. ẜ primū ē prudentie. scdm temp-
antie. terciū iusticie. q̄rtū fortitudis. ẜ vi͛ q͛ ad quē-
libꝫ actū ꝟtuosū ꝯcurrāt necessario iste tres ꝟtutes.
hoc aūt non eēt nisi haberēt connexionē adinuicē. ẜ
vi͛ q͛ virtutes politice sūt cōnexe. Sꝫ cōtra hoc est
auctas Aug. ad hiero. dicit eī q͛ nō ē diuina senten-
tia qua dicit͛ q͛ qui hꝫ vnā hꝫ oēs. ẜ hōibus hoc visū
ē studiosis ⁊ ingeniosis. ẜ si hoc eēt veꝝ eēt diuia sen-
tētia. qꝛ oē veꝝ a pma veritate ꝓcedit. ẜ cū h̄ itelli-
gatur de virtutibus politicis. virtutes politice non
sūt ꝯnexe. Itē ẜm phm habit⁹ ꝟtutū politicaꝝ et
cōsimiliū sunt ex actibus. ẜ actus nō sūt cōnexi. ꝯtin-
git eī hōiē exercitari in actu vni⁹ virtutis ita q͛ nō
exerceat͛ in actu alteri⁹. vi͛ ẜ q͛ nō oēs virtutes neces-
sario connectant͛. Itē sicut scie habent͛ p acquisi-
tionē. ita virtutes politice. et sicut vna virtus alteri
adminiculatur. sic est in habitu vnius sciētie respe-
ctu alterius. sed sciētie que sunt per acquisitionem
non habentur simul. ẜ vna prius ⁊ altera posterius.
et vna potest haberi sine altera. ẜ vna virtus politi-
ca nō vi͛ eē necessario alteri āuexa. Itē hocipm vi͛
p experimentū sensibile. qꝛ multi pollēt in ꝟtute pru-
dentie q̄ tñ nō hñt largitatē aut virtutē pacie. Mul-
ti etiā iusticiā ad ꝓximū seruāt qui tñ in seipis non
hñt continētiā. et tñ illa faciūt p virtutes politicas.
vi͛ ẜ q͛ inter hmōi virtutes nō sit cōnexio necessaria.

[21] Rñ. dūm q͛ in ista qōne cōtrouersia fuit inter ipos
phos ẜm q͛ innuit Aug. et Hiero. Nā quidā phoꝝ
qui stoici dicebant͛ dixerūt virtutes necessario eē cō-
nexas. vt qui vna caruerit ceteris careat. De quoꝝ
positione vi͛ fuisse Seneca. ait eī sic. Si vnā de tur-
mis tuis dimiseris. poteris dicere supellectilē tuā ti-
bi saluā. Si aūt vnā de virtutib⁹ dimiseris. nullā te
habiturā necesse ē vt cōfitearis. Alioꝝ positio fu-
it q͛ vna pōt haberi sine altera. sicut aliquis pōt hr͛e
castitatē ita q͛ nō hēat iusticiā. Rō aūt hui⁹ diuersi-
tatis ex hoc fuit. qꝛ stoyci ponebāt q͛ virtus nō esset
in aliquo nisi in sapiēte. ꝓ eo q͛ regimē toti⁹ vite ho-
minis ẜm regulā moꝝ. pendet a rectitudine rōnis.
[22] Sapientē āt dixerūt ẜm q͛ dicit Aug. de ciui. dei. in
quē nulla cadit ꝑturbatio. Ille eī ẜm eos sapiēs di-
cebat͛ qui oībus passionib⁹ aīe dominabat͛. Preter
hec etiā ponebāt q͛ cū virt⁹ sit circa mediū. et mediū
sit vno mō et indiuisibili. nemo hꝫ virtutem nisi ha-
beat eā in sūmo ⁊ pfecte. Perfecta āt virt⁹ nō hī vbi
regnat aliqd viciū. et vbi alie virtutes desūt. Et ꝓpt͛
istas rōnes dixerūt stoyci virtutes politicas eē con-
nexas. vicꝫ. qꝛ nō possiderent͛ nisi a sapiēte cui nō do-
minat͛ viciū. et sūt circa mediū indiuisibile. a quo p
quolibet viciū fit recessus. In hui⁹ aūt positōis sue
fundamēto minus excesserūt q̄ntū ad vtrūq͡ꝫ pdicto-
rū. ex hoc q͛ nō ponebāt sapiam in ꝓficientib⁹ ẜ solū
in pfectis. tū etiā qꝛ dixerūt nō referre q̄tū ad amis-
sionē virtutis parū vel multū a medio pūctali rece-
dere. et iō repꝛehendit eos Aug. ad hiero. dicens. Sic
mihi vident͛ stoyci eē falsi. q̄ ꝓficientē hominē in sa-
pientia noluīt habere ẜ solū cum ē pfect⁹. Dicūt eī
q͛ sicut nihil interest ad sufocandū hōiez. vtrū aquā
stadijs multis habeat supra se vel vno palmo. sic est
de illis q̄ sunt in gurgite erroꝛis ad sapiam. Et satis
rōnabiliter repꝛehendit eos Aug. ꝓpt͛ hoc q͛ viā salu-
tis in bono valde artāt. dū dicūt in solis pfectis eē
virtutē et sapiam. et in malicia valde dilatāt dum di-
cūt q͛ nō refert vtꝝ quis magis vel minus a medio
virtutis recedat. Et ꝓpterea alioꝝ phoꝝ positio ma-
gis fuit rationabilis. q̄ posuerūt sapiam nō solū͛ eē
in pfectis ẜ etiā in illis qui proficiūt. Posuerūt etiaꝫ
medium virtutis latitudinē habere ẜm q͛ latitudo
hꝫ mediū sūmitatis. q̄m ẜ ẜm politicā veritatē vir-
tutes paulatim acquirunt͛ in his qui ꝓficiunt ad sa-
piētiaꝫ. ideo posuerūt q͛ vna virtus pōt haberi in p-
fectione maioꝛi et minoꝛi ẜm diuersa tpa. Una etiā
pōt separari ab altera. Et istoꝝ sñia ẜm dictū Aug.
magis est approbanda. Respondendum ē igitur ad
questionē ꝓpositā q͛ simplr͛ loquēdo vicꝫ quātū ad
omne tempus et quātum ad ipos habitus virtutū.
non est cōnexio inter virtutes politicas. licet aliqua
inter eas posset cōnexio reperiri ratione status alic⁹
determinati et quarundā cōditionuꝫ cōium. Propt͛ [23]
qd͛ notandum est q͛ conuenit loqui de hmōi virtuti-
bus politicis quātum ad ꝓpria et quātū ad appro-
pata. Si q̄ntū ad appropata sic est in eis cōnexio. qꝛ
ille quatuoꝛ cōditiones prius habite que sunt discer-
nere et medium tenere et hmōi sigillatim his quatu-
oꝛ virtutibus appropriant͛ et tamen simul ad quā-
libet virtutē requiruntur. Si vero loquamur quan-
tum ad propria hoc pōt eē dupliciter. aut simplici-
ter. aut ẜm statum perfectionis. Si ẜm statum per-
fectionis. sic est adhuc necessaria in eis connexio. qꝛ
vna virtus nunq̄ pfecte habetur nisi cetere habean-
tur. Et quantum ad hoc bene dicebāt stoyci. licet nō
vsq͡ꝫquaq͡ꝫ sup veruꝫ fundati eēnt. sed simpliciter si-
ue ẜm omnem statuꝫ sic nō est necessarium cōnexio-
nem eē in huiusmodi virtutibus. cum sint ab acq-
sitione. sicut ōndunt rationes ad hanc partem indu-
cte. ⁊ ideo sunt concedende. Ad illud ergo qd͛ obi͛ [24]
in contrarium de auc͛te senece q͛ offic qd͛ bene fit. ⁊c͛.
Dōꝫ. q͛ illud intelligitur de ipis virtutibus quantū
ad appropriata non solum quātum ad ꝓpria. Naꝫ
si quantum ad ꝓpria velimus loqui. actus illaꝝ vir-
tutum diuersi sunt. nec negociantur circa idē sed cir-
ca diuersa. Ad illō qd͛ obi͛ de auc͛te stoycorum quā [25]
introducit hiero. iam patet rñsio. qꝛ stoycis non ē in
parte ista vsq͡ꝫquaq͡ꝫ credendum. Preterea stoyci si-
cut prius tactum est semper loquebantur de virtuti-
bus ẜm culmen perfectionis. et quātum ad illuꝫ sta-
tum verum dicebant. qꝛ connexio est de virtutibus
non ꝓpter ipsius virtutis essentiam. sed ꝓpter per-
fectionem superadditam. quaꝫ vna virtus non tri-
buit nisi sit alijs associata. Ad illud qd͛ obi͛ de au- [26]
toritate Aug. q͛ virtus est equalitas vite ⁊c͛. dō. q͛ p
illud verbum Aug. vndiq͡ꝫ. non fit distributio ꝓ om-
nibus que spectāt ad rectitudinē actus ipius virtu-

tis.possibile em̄ ē rectificari aliquē in actu vitius virtutis fm q exigit virtus ciuilis. ita tn̄ q nō habet rectificationem in actu alterius virtutis. sicut pōt manifeste per exempla videri.

27 Ad illud qd obi: de autoritate Bern̄. iam patet r̄nsio. q: Bern̄ loquit̄ d ipsis virtutibus quantum ad appropata non q̄ntum ad ppria. Et p̄terea loquit̄ de virtutibus cardinalibus nō quātuȝ sunt politice s inquātuȝ sunt gratuite. et p infusionē magis q̄ p acquisitionē. Et sic cōcedi pōt q sunt connexe. s hoc non facit ad questionē ppositam.

28 Ad illud qd obi: q castitas denominat aliquē castum. q̄ similiter virtus virtuosum. dōm q nō ē simile. q: nōia desinētia in osum significāt plenitudinē. Vn̄ plus dico cum dico istū eē virtuosum q̄ cum dico ipm̄ habere virtutem. Vn̄ z phs dicit q a virtute non denominat̄ aliquis virtuosus s magis studiosus. castus āt nō plus iportat q̄ habens castitatē. et ideo non est simile hinc et inde.

29 Ad illud qd obi: de illis quatuor cōditionib⁹ fm q̄s virtutes distinguntur q in singulis reperiunt̄ iam patȝ r̄nsio. Illud em̄ intelligēdum est ppter appropriationem non p ppⁱetatem sicut predictuȝ est.

Questio. iiij. v

Utrum sit cōnexio in vicijs et peccatis. Et q sic videtur Eccl̄s. ix. Qui in vno peccauerit m̄lta pdet bona. s hoc nō eēt nisi plura mala concomitarent̄ vnū malum perpetratū. ergo videtur q necessariū sit ponere connexionē viciorum. Item Jaco. ij. Qui in vno peccauerit fact⁹ est omniū reus. Sed nemo iudicatur omniū mandatorum diuinorū reus nisi qui peccat contra omnia mandata. ergo qui peccat contra vnum. peccat contra cetera. videt̄ ergo q vicia sint connexa. Item sicut vicium non expellitur nisi per introductionem virtutis sibi opposite. sic nec virtus nisi p introductionem vicij. sed cum quis cōmittit vnum peccatum cetere virtutes amittunt̄. q̄ cum quis vnum peccatum committit cetera peccata introducuntur. ergo sicut est cōnexio ex parte virtutum. ita videt̄ esse connexio ex parte viciorū. Itē sicut per infusionem gratie vnius tota imago reformatur. sic p perpetrationē vnius peccati tota imago deformatur. sed ad reformationem imaginis fm totum necessario requiritur vniuersitas virtutum. q̄ similiter ad deformationem totius imaginis concurrit vniuersitas viciorum. ergo sicut gratiā imaginē reformantē consequūtur omnes virtutes. sic culpaȝ q̄ imaginē deformat cōsequūtur omnia vicia. Itē sicut originaliter omnes virtutes inseruntur a gratia. et imperant̄ a charitate. sic omnia vicia nascuntur a concupiscētia. et imperantur a superbia. que est omnium viciorū regina. q̄ sicut ponit̄ cōnexio in virtutibus ppter vnitatem originis et radicis. sic videtur similiter q poni debeat ex parte viciorū. q̄m vbicunq reperitur talis causa. ibi debet reperiri talis effectus. Item virtus z vicium sunt opposita inmediate circa suuȝ susceptibile. non est em̄ dare mediū. quia aut homo ē dei amicus aut dei inimicus. q̄ cuȝ abest virtus. necesse est inesse vicium sibi oppositū. sed cum virtus abest. vniuersaliter abest. q̄ cum vicium inest. vniuersaliter inest. q̄ et vicia connexionem habent sicut et virtutes gratuite. Sȝ cōtra. fm diuersitatē viciorum est diuersitas penarum. q̄ si esset connexio in vicijs. vt qui haberet vnum vicium haberet omnia. tunc qui haberet vnum peccatum sustineret omnem penam. qd manifeste est contra diuinam iusticiam. Item vicia et peccata sunt ab opere nostro. sed nō est cōnexio in operibus viciorum exterius pperatis. q̄ nec connexio est in vicijs interius derelictis. Item null⁹ peccat aliquo genere peccati nisi volens. sed multi sunt qui committunt aliquod vicium et tn̄ omnino detestātur aliqd peccati genus. sicut multi peccatis spiritualibus iplicati omnino detestantur carnalia. q̄ vicia nō sunt connexa. Item vicia adinuicem opponuntur. sicut auaricia pdigalitati. et audacia pusillanimitati. sed duo opposita nō pñt sil' eē in eodē. zc. q̄ impossibile est vicia et peccata habere connexionem.

30 R. dōm. q cū ad peccatum duo concurrant. vicȝ auersio z conuersio. dupliciter conuenit compare vicia et peccata adinuicem. vel inquātum auertunt ab vno bono incommutabili. vel inquantū conuertūt ad bona cōmutabilia. Si ergo loquamur de vicijs fm q auertunt ab vno bono incōmutabili. sic priuāt hominē gratia et ceteris virtutibus gratuitis. et faciunt hominē dignum pena in gloria et premio correspondente omnibus bonis meritis. et hoc quidem ita fit per vnuȝ vicium sicut per cetera. et quantum ad hoc vicia et peccata habent connexionē quādaȝ. p eo q ab vno auertunt. et omnibus vicijs vnus et idem deus offēditur. Si vero loquamur de vicijs quantum ad conuersionem. sic per conuersiones ad diuersa bona cōmutabilia diuerse oriunt̄ i nobis pniitates in vicia. per que obliquamur ad diuersa penarum supplicia. et hoc modo in vicijs non est connexio. quia p quolibet puniet̄ homo speciali pena sibi dbita. Nec etiam possunt esse connexa ppter repugnantiam pniitatum. nec habent causam ppter quam pnectantur. quia ex diuersis operibus oriuntur et ad diuersos fines tendunt. Qm̄ ergo vicia ex parte conuersionis sumunt originem et distinctionem. ex hac parte connexionem non habent. licet aliquo mō in auersione cōueniant. simpliciter q̄ pcedendū est q vicia z peccata non sunt cōnexa sicut ostendūt ratiōes ad ptē istam.

31 Ad illud q̄ qd primo obi: de auctē Eccl̄. et autoritate Jaco. q qui peccat in vno perdit multa bona. et etiam sit reus quātum ad omnia. dōm. q non di: q ppter vnum vicium incurrat aliquis alioȝ viciorȝ pniitates et defectibilitates necessario et immediate. sed hoc dicit̄ q: qui peccat in vno peccato charitatem perdit. in qua est plenitudo meritorȝ et impletio mandatorum xp̄i. Aut certe dicitur q pdit multa bona et fit reus quantuȝ ad omnia. p eo q priuatur omnibus virtutibus gratuitis. Uel tercio modo quia perdit omnia merita q̄ prius habebat. Efficitur em̄ ex vno peccato mortali oīa inutilia ad gloriā assequendam. Uel quarto modo dicitur multa bona perdere et omniū reus esse. quia merito vnius peccati perdit eterna premia. q̄ omnibus virtutib⁹ z meritis erant reddenda. hoc autem non ē ppter ipsorum viciorum connexionem. s magis ppter connexionem virtutum et donum sine premiorum eis correspondentium. ob quā cōnexionē si quis vno ipsorȝ bonorȝ priuat̄. necesse est q priuet̄ et ceteris. Hoc autem non sufficit ad faciendam connexionē in vicijs. quia sicut dictum est vicia non tm̄ consistunt in auersione a deo s̄ etiam in conuersione ad bonū cō-

52 mutabile. Ad illud qd obi. q virtus nō expellit nisi p introductionē vicij sibi oppositi. sic nec viciū nisi p introductionē virtutis. dōm q nō ē simile. q2 plura exigūt ad cōstruendū q destruendū. et plā sūt necessaria ad hoc q hō placeat deo q3 ad hoc q displiceat. Et ppter hoc q plura sunt necessaria ad rectificandū q ad obliquandū. iō quāuis obliquatis vicij nō hēat excludi nisi p habitū directe sibi oppositū. tn̄ rectitudo virtutis pōt auferri nō solū per viciū sibi oppositum. s etiā p vicium oppositū alij virtuti. Un̄ infidelitas que opponit fidei excludit charitatem. et iō nō est simile hinc et inde. Preterea q2 virtutes cōnexe sūt. iō vicium qd tollit vnā. p consequēs tollit reliquas. Vicia vero q2 cōnexa nō sunt. iō auferri nō possunt nisi vnumqdq3 expellat p virtutē directe sibi oppositā.

53 Ad illud qd obi. q peccatū dformat totā imaginē sicut gratia reformat. dōm q imago dupliciter h3 deformari. aut ppter absentiā luminis gratie. aut ppter dcordinationē in actibus illoꝝ viciorꝝ in quibus imago attendit. Primo quidē mō dformari h3 tota imago p vnū petm̄ et viciū. Scdo mō n̄. q2 qdlibet viciū nō respiat singularꝝ potētiaꝝ actus. gratia vero qn̄ reformat aiam vtroq3 mō reformat. τ venustādo faciē ipius aie. et rectificādo quālibet potētiam respectu operationis sue. et ideo quāuis in genere concurrant cetere virtutes. nō tn̄ sic in deformatione vnius peccati singula vicia comitāt.

54 Ad illud qd obi. q oīa vicia nascunt a concupia. τ imperātur a superbia. sicut virtutes a charitate τ gratia. dōm q nō ē simile. tū q2 cōcupiscētia nō ē causa sufficiens respectu vicioꝝ. s solū disponēs. tū etiā q2 cū3 cōcupia ramificetur rspectu diuersoꝝ cōcupiscibilium. ad diuersos fines inspiat vel inducit. et frequēter ad cōtraria tendit vñ est ibi dispersio poti9 q cōnexio. Gra aūt ē sufficiēs origo virtutū. et charitas mouet et inclinat oēs ad finē vnū. et ppterea nō sic cōnectūtur vicia vt vtutes gratuite. tū ex dfectu pricipij. tū etiā ex defectu vinculi vnitiui.

55 Ad illd qd obi. q virtus et vicium sunt opposita imediate. dō3. q de virtute et vicio cōuenit loqui dupliciter. vel in generali. vel in speciali. Si loquamur in generali. sic imediate opponunt. p eo q nō ē necessariū aliquē habere cōtinētiā gratuitā. aut eē luxuriosum. sic τ d alijs vicijs et virtutib9 ē intelligendū. Et iō quāuis absente virtute necessario insit viciū. nō tn̄ sequitur q absente omni virtute gratuita ppter hoc insint omnia vicia. Et si tu obicias q sicut se h3 viciū rspectu virtutis. ita se h3 spēs hmōi vicij respectu virtutis sibi opposite. dōm q nō ē simile. q2 oēs virtutes gratuite cōueniētiā habēt in vno formali. rōne cui9 oīa vicia sibi opponunt τ cū nullo stare possunt. sed cum distinguūtur in spēs. hoc ē rōe habituū spāliuꝫ. rōe quoꝝ nō quelibet virtus opponit cuilibet vicio. s sibi opposito. Et iō alius modus ē compandi viciū ad virtutem gratuitā in generali. et alius in speciali. et ppterea ratio non cogit.

Questio. v. c

Utrū sit ponere equalitatē in habitib9 gratuitis. Et q sic videt pmo p illd qd di Apoc. xxj. Ciuitas in qdro posita est. glo. ibi. vtutes gratuite sūt equales. Ad hoc ipm h3 auctas in lra. τ supius habita fuit dipre. auctas valde expressa. Itē hoc ipz videt rōe. vbicunq3 ē vna ratio bonitatis necesse ē q sit bonitatis equalitas. s in omibus habitib9 gratuitis vna est ratio bonitatis. vicz gratia gratū faciēs et ipa charitas. g videtur q simpliciter sit in eis bonitatis equalitas. Itē aut virtutes in eodē sūt equales aut nō. Si sic habeo ppositū. Si non. g melioꝛ virtuti debetur maius pmiū. et minoꝛi minus. s motui virtutis debetur pmiū substātiale. illud aūt ē vnū3. g vni et eodē homi in eodē statu gratie debet mai9 τ min9 pmiū. qd ē incōueniēs. Itē vna virtus denoīat alterā fm q vult Aug. et Bern. Est eñ prudentia fortis. et fortitudo prudens. aut g prudētia τ fortitudo sunt equales. aut non. Si nō. esto g q prudentia sit maioꝛ q fortitudo. tunc arguitur sic. Prudentia est maioꝛ q fortitudo. g fortitudo ē magis prudens q sit fortis in eodem. q2 fm quātitatē prudētie in eodē est fortitudo prudens. sed quāto virtus fortitudinis est prudentioꝛ. tanto nobilioꝛ est et excellentioꝛ. si g magis est prudens q fortis. g est nobilioꝛ τ excellentioꝛ seipsa. sed hoc est impossibile. g τc. Sz contra. j. Coꝛ. xiij. Nunc manēt fides spes τ charitas. tria hec. maioꝛ aūt hoꝝ est charitas. Et in precedenti ca. Adhuc excellētioꝛē viā vobis demōstro. si igit charitas est maioꝛ et excellentioꝛ alijs. g non est equalitas in habitibus gratuitis. Itē de quolibet cōfessore cātatur. Non est inuentus similis illi qui conseruaret legē excelsi. sed si omnia dona gratuita essent equalia. tunc qui excederet in vno excederet in omnibus. g si verbu3 illud alicui posset vere attribui. nunq3 cōueniret alteri. q2 quod per superabundantiā dicitur vni soli conuenit. Item maioꝛi bono maius malum opponitur et econuerso. quia priuationes cognoscuntur per habitus. g cū vicia opposita virtutibus non habeant equalitatem. quia vnū vicium est magis altero. pari ratione videt q nec virtutes gratuite. Item habitus crescūt et augmentant in nobis fm q plus et plus disponim9 nos p bonos act9. sed nos videmus q aliquis pl9 se exercet in actu vnius virtutis q in actu alterius. g videt q magis crescat virtus illa q alie. ergo necesse est aliquando virtutem illam esse inequalē alijs. Item charitas est vinculum personaꝝ. et est vinculum virtutum. plures eñ persone ligantur p vinculū gratie in vna virtute. et plures virtutes in vno hōie. sic g se h3 vna virtus respectu diuersaꝝ personarum. sic vnus homo respectu virtutum plurium. sed vna virtus a diuersis psonis pt pticipari ineqlr. g et plures vtutes ab eodem homine. Ite3 habitus virtutis est habilitare ad actum suum p se loquendo. g maioꝛis virtutis est magis habilitare. et equalis equaliter habilitare. si ergo omnes virtutes in eodem homine sunt equales. necessario ide3 homo equaliter erit habilis et facilis ad actus omniū virtutū. qd p experientia3 deprehenditur esse falsum. Multi eñ habiles sūt ad actum abstinētie. qui tn̄ cum difficultate habent vsū patientie et obedientie.

56 R. dōm q de ipsis gratuitis habitibus contingit loqui dupliciter. aut quantum ad ipsum habitum. aut quantum ad exercicium. Si loquamur de ipsis quātum ad habitum. hoc potest esse dupliciter. aut respectu gratie informantis τ quodam mō causantis. aut respectu li. ar. sustinētis et cooperantis. Si rspectu gratie infoꝛmātis. sic omnes habent equalitatem. pro eo q gratia gratum faciens fm quantitatem suam et excellentiam reddit gratam deo animam. et eius potentias et habitus. τ operationes meritorias. Si vero loquamur de ipsis

respectu li. ar. cōsētiētis τ sustinētis. sic φ li. ar. ī actu vni⁹ virtutis maiorē inuenit cōplacētiā q̄ in alio. etiā maiorem inuenit repugnantiam in vno q̄ in altero. sm̄ diuersas sui inclinationes τ dispositiones. sic nō equaliter est oimodā reperire equalitatem in habitibus virtutum. pro eo φ li. ar. magis feruet quantum ad vnam virtutem q̄ȝ ad aliam. magis adheret etiā vni virtuti q̄ȝ alij. Si vero loquamur de virtutibus quātum ad exercitium. sic vix vel nunq̄ȝ equantur. nec in se. nec in comparatiōe ad liberi arbi. cooperationem. In se nō. quia exercitium vnius virtutis est fructuosius q̄ȝ exercitium alterius. sicut exercitium pietatis q̄ȝ abstinentie. Exercitium vero vnius virtutis in eadem est securius. sicut exercitium humilitatis et timoris q̄ȝ alterius virtutis. Similiter non habent equalitatem in compatione ad liberi ar. cooperationem. quia nemo est qui equaliter se exerceat in actu omnium virtutum. Aliqui eñ magis vacāt circa actiuam. aliqui vero magis circa contemplatiuam. Et sic cōcedi pōt φ habitus gratuiti quodammō sūt equales. et quodāmō inequales. Equales quidem sunt quantum ad gratiā informātē. sicut oñdūt rationes ad primam partem. Inequales vero in cōparatione ad liberi ar. consensum et exterius exercitium. et sm̄ hoc dissolui possunt rōes q̄ ad vtranq̄ partem inducuntur. Aliter potest dici φ de virtutibus est loqui quadrupliciter. Aut quātuȝ ad dignitatem respectu obiecti. et sic vna est excellentior altera etiam in eodem. sicut virtutes theologice q̄ȝ cardinales. Aut quātuȝ ad feruorem et facilitate respectu actus ppriȷ. et sic adhuc non est necesse φ habitus gratuiti in eodem adequent̄. Aut quātuȝ ad radicationem et stabilitatē respectu subiecti. et sic adhuc non est necesse equalitatē esse. quia talis radicatio venit ex frequentia et assuefactione circa actus alicui⁹ virtutis. Aut quantuȝ ad ordinem et efficaciam respectu premiȷ. et quantū ad hoc habēt equalitatem in eodem. ppter hoc φ quantitas meriti cuiuslibet virtutis mensuratur sm̄ quantitateȝ gratie q̄ facit opus deo placitum. et sm̄ quantitateȝ charitatis q̄ dat operi cuiuslibet virtutis valorem et pondus. Et quia vna est gratia gratum faciens. ceteras virtutes informans in vno homine. vna est etiam charitas per modum ponderis ad finem inclinans. hinc est φ quantum ad ordinem in finem et efficaciam merendi necesse est omnes virtutes in eodeȝ eq̄ri. Rursus quia bonitas principalis τ essentialis virtutum in hoc attenditur. quia ordinant et disponūt ad summū premium. τ in hoc virtutes habent eq̄ri. hinc est φ magister simpliciter concludit et sancti dicunt in vno et eodeȝ equales esse omnes habit⁹ gratuitos. Et ideo simpliciter concedi possunt rationes q̄ hoc ostendunt. Ad obiecta in contrariū satis desoli pē̄ r̄nsio p ea q̄ dicta sūt. Ad illō ḡ qō pmo obī de charitate φ ē alijs eminētior. dō. φ h̄ itelligit̄ ratione exercitiȷ in actu suo. in quo plus hauritur de gratia. et minor est occasio pcitandi. Affectus eñ amoris diuini dum abstrahit a terrenis. facit recedere ab occasione peccati. Duȝ vero vnitur celestibus. facit inde haurire humorē gratie spiritussancti. et ideo ex hoc non concluditur inequalitas virtutum quantū ad meritum. Ad illud quod obī φ cantatur de cōfessoribus. Non est inuentus similis illi. dōm φ illō intelligitur non ratione habitus sed ratione alicuius exterioris vsus. et hoc innuit ipsuȝ vocabulum cum dicitur. qui conseruaret legem excelsi. ex quo innuit excellentiam illam intelligendā fore in opere. Ad illud quod obī φ maiori bono opponitur mai⁹ malum. dōm φ illud non est regulariter verum. immo aliquando contingit minori bono opponi mai⁹ malum. sicut desperatio q̄ opponitur spei. peior est q̄ odiū quod opponitur charitati. Preterea aliunde habent virtutes equalitatem. aliunde habent oppositoȝ diuersitatem. Equalitatem eñ habent ex parte gr̄e. rōe cui⁹ q̄ȝ oppōit̄ vni v̄tuti oppōit̄ oib⁹. oppositorum autem diuersitateȝ habent ratione spālium actuum et obiectorum. et ex illa parte non est necesse habitus virtutum habere omnimodam equalitatem sicut prius tactum est. Ad illud quod obī φ habitus crescunt et augmentant̄ in nobis sm̄ φ plus disponimus nos p actus. dōm. φ crementum habitus quantum ad bonitatem essentialem in genere gratuiti attenditur ex augmento ipsius gratie. q̄ augmentata crescunt et cetere virtutes. Cuȝ ergo dicitur φ magis nos exercem⁹ in actu vnius virtutis q̄ȝ in actu alterius. ḡ magis in illa crescimus. dicendum φ non sequitur. pro eo φ debitus vsus τ exercitatio in actu vnius virtutis dispōit ad incrementum omnium. Unde sicut in cōitate fraternitatis licet vnus magis negocietur in acquirendo q̄ȝ alter. eñ bona acquisita omnibus distribuūtur equaliter. sic et suo modo in proposito intelligendum est. Ad illud quod obī φ vna virtus a diuersis personis potest diuersimode pticipari. ḡ et diuerse v̄tutes ab eodem. dōm φ non est simile. pro eo φ vnius virtutis in diuersis diuerse sunt radices. diuersaȝ vero virtutum in eodem non sunt diuerse radices. sed vna gratia per quaȝ est acceptio. et vna charitas per quā est meriti perfectio. Ad illud quod obī φ habit⁹ virtutis est reddere potentiam facilem. dōm φ facilitas potentie ad aliquem actum maior et minor non tm̄ venit ex parte perfectionis et bonitatis ipsius habitus. verum etiā ex parte dispositionis subiecti. Unde sm̄ φ ad actus diuersarum virtutū li. ar. sm̄ pl⁹ et minus cooperat̄. sm̄ hoc plus τ min⁹ facilitatur. licet etiam habitus virtutum quātum est de se adequentur. Unde nec ista ratio nec alie probant inequalitatem in habitibus gratuitis quātum ad bonitatē essentialem et completiuam. sed solum quantum ad aliquid accidētale et annexum. sicut ex his que predicta sunt satis est manifestum.

Questio. vi. f

Utrum charitas sit forma virtutum. Et φ sic videt̄ primo per illud quod dicit̄ Roma. i. Iusticia fundatur ex fide in fidem. Ibi eñ dicit glo. fides est demonum et nominetenus christianorum. τ hoc est informis qualitas mentis. q̄ ideo dicitur informis φ sociam non habet charitatem que est forma omniū virtutum. Item hoc ostenditur per illō quod dicitur in glo. Gal. v. Fructus autem spiritus charitatis τc. ibi glo. Attende φ in enūeratiōe fructuū. caput virtutuȝ premisit. s. charitatem. Que eñ inter alia inter fructus spiritus debuit tenere primatum nisi charitas. sine qua virtutes cetere nō reputantur esse virtutes. si ergo virtutes alie sine charitate nō reputantur eē virtutes. ergo φ sint vere virtutes hoc habēt

a charitate. igitur ab ipsa charitate habet complemẽtum et informationẽ. Itez hoc ꝓbatur ratione. Affectus enim imponit nomẽ operi. ergo nullum opus pt esse rectum nisi affectus primo rectificetur. Affect⁹ aũt nõ põt eẽ rectus nisi diligat deũ ꝓpter se et sup oĩa. et hoc ẽ p charitatẽ. igr̃ omne opus cuiuscũq virtutis sit. si rectũ est et bonũ. hoc habet a charitate. Cuz ergo actus charitatis informet oĩa opa recta. vr̃ ꝙ et ipsa charitas in se teneat omẽs alias virtutes. qr̃ sicut se habet actus ad actum. ita habit⁹ ad habitũ. Itẽ in moralib⁹ cõplemẽtũ et spẽs attendit̃ in ordine ad finem. sed amor summi boni est illud qḋ cetera facit in finem debitum tendere. igr̃ amor sũmi boni dat omnib⁹ habitibus gratuitis ⁊ eorũ operibus formã et cõplemẽtũ. Cum igr̃ ille amor sit charitas. charitas est forma virtutũ. Sz contra. super illud Col. iij. Charitas ẽ vinculũ pfectionis. ibi. glo. Cetera dona pfectum faciunt. charitas omnia ligat ne abeant. si ergo alie virtutes a charitate reddũt habentem perfectum. vr̃ ꝙ perfecte sint in se. ergo non indigent perfici nec formari a charitate. Item diversoꝝ ſm spẽm diverse sunt pfectiones ſm spẽm. sed habitus virtutum ſm speciem diversificant̃ ſm ꝙ in precedentib⁹ est ostẽsum et cõiter tenetur. Cuz ergo charitas sit virt⁹ vna. videt̃ ꝙ alie ab ea formari nõ possint. Itez quãdo aliqua duo in diversis subiectis sunt. impossibile est vnum esse formam alterius. sed charitas cũ alijs virtutibus omnibus non reperit̃ in vna potentia. quia diverse virtutes diversas potentias respiciunt. ergo impossibile ẽ ꝙ virtutes alie a charitate informentur. Item quãdocũq aliqua sic se habent ꝙ sũt species ĩmediate vnĩ gen⁹ dividentes. ⁊ ĩmediate fluentes ab vno pncipio. vnũ illorum non põt eẽ forma alterius. quia oppositum non põt esse forma oppositi. nec disparatum disparati. sed charitas dividit̃ ex opposito cum alijs virtutibus. et itez. omnes virtutes immediate fluunt a gratia que est omnium origo et forma. ergo vna virtus non põt informare alterã. et per hoc concluditur ꝙ alie virtutes non formant̃ a charitate sibi connexa. Item forme non est forma. nec perfectiõis perfectio. nec vltimi aliquod vltimum reperire. quia iam esset abire in infinitum. sed quelibet virtus forma est. quelibet etiam pfectio potentie est. quelibet nihilomin⁹ est vltimũ potẽtie. ergo videtur ꝙ vna virtus aliam formã a seipsa nõ possit habere. videt̃ ergo falsuz et nõ intelligibile ꝙ alie virtutes formentur a charitate. Item si alie virtutes a charitate formantur et habent esse virtutis. igitur esse virtutem soli charitati ꝯvenit per se. alijs vero p accidens. ꝙ si hoc est falsum. immo alie virtutes per se loquendo virtutes sunt. cũ sint species virtutis. ergo videtur ꝙ hoc sit falsum ꝙ charitas sit forma virtutum. Rñ. ad predictorum intelligentiam est notandũ ꝙ habitus cuiuslibet virtutis tripliciter habet considerari ſm triplicem cõparationem. vicz ad obiectũ. ad subiectũ. et ad finẽ vltimũ. Possum⁹ igr̃ loq̃ de virtutib⁹ ſm istũ triplicem respectum. Et si loquamur de eis in ꝯparatione ad obiectũ. sic sũt forme tm̃ a seipsis distincte. et eaꝝ distinctio innotescat p actum et obiectum. et sic non sunt formabiles nec perfectibiles ab aliquo vno. cũ ipe sint forme et perfectiones distincte. Si autez loquamur de virtutibus in cõparatione ad subiectum. sic forme sunt. ⁊ tm̃ nihilominus formabiles. Forme quidez sunt informantes subiectũ quãtũ ad bonitatem moralẽ. ꝙ seipsas tm̃ non sufficiunt quãtum ad bonitatẽ gratuitam. per quã anima efficitur deo placida ⁊ accepta. et ideo perfici possunt et formari per gratiam que simul gratificat animã ⁊ habitus existẽtes in illa. Postremo si loquamur de ipsis habitibus virtutũ in cõparatione ad finem vltimuz. sic forme sunt et formabiles etiã. Forme quidem sunt. qr̃ dispositiones ipsã animã ordinantes ad ꝑveniendum in finẽ. Formabiles tm̃ sunt. quia et si oẽs disponant ad tendẽdum in finem vltimũ. perfectio tm̃ tendentie venit ex ipsa charitate. Sicut enim corpora gravia inclinantur ad centrum per pondus molis. sic spiritus tẽdit ad sũmũ bonum per pondus dilectionis. Et huiusmodi signum est ꝙ charitas habet idẽ et sub eadem ratõe pro obiecto et fine. qḋ non est reperire in alia virtute. Finis enim est bonũ sub ratõe boni ⁊ bonuz summũ. et hoc siquidẽ bonum sub ratione boni est charitatis obiectum. Et ꝓpterea cetere virtutes quãtuz ad rationez tendentie in finem vltimũ ab ipsa charitate suscipiunt complementũ. et ideo non immerito radici charitatis attribuit̃ perfectio meriti. et ſm hoc cõcedi põt ceteras virtutes a charitate formari. sicut auctores dicunt. et rationes ad hoc inducte concedende sunt. qm̃ verum concludunt. Ad illud vero qḋ primo obĳ in contrarium ꝙ virtutes alie faciunt perfectũ. dicendũ ꝙ est perfectio simpliciter. ⁊ ẽ pfectio ſm quid. Quelibz aũt virt⁹ pfectũ facit. ſm quid tamẽ. qr̃ respectu spẽalis act⁹ et obiecti. Perfectionẽ aũt simpliciter nõ habet aĩa nisi in vniuersitate virtutũ. inq̃ntum aliqua gr̃a informant̃. et ab vna charitate imperant̃ ĩmediate. cuius adminiculo pducunt ad finem vltimũ. Vñ licet alie virtutes dicãt̃ pficere. ex hoc tm̃ nõ põt concludi q̃n ipe pficiant̃ a charitate. perfectioni enim ſm qḋ supaddi põt perfectio simpliciter. Ad illud qḋ obĳ ꝙ diversoꝝ ſm speciẽ diverse sũt perfectiões ſm spẽm. dicendũ ꝙ ẽ pfectio in eẽ primo. et ẽ pfectio in esse secundo. Verbũ aũt ꝓpositũ veritatẽ habet de pfectiõe quãtũ ad eẽ primũ. nõ aũt de perfectiõe quãtũ ad bene eẽ. Cũ aũt dicim⁹ ipam charitatẽ esse formam pfectiuã virtutũ. hoc non ẽ quãtũ ad ipaꝝ primũ eẽ. ſ quãtũ ad bene eẽ. vicz quãtũ ad pfectionẽ et cõplemẽtũ meriti. Vñ sicut cetere virtutes licz formaliter distinguãtur in genere virtutis. tm̃ a gratia formãt̃ ſm ꝙ gratuite. Sic etiã cetere virtutes q̃uis sint distincte a charitate. formari tm̃ pñt ſm ꝙ meritorie. pfectionẽ enim meriti hñt ex vnica rõe vicz ex pfecta tẽdentia in summũ finẽ. Ad illud qḋ obĳ ꝙ que sũt in diversis subiectis. vnũ nõ põt eẽ alteri⁹ forma et pfectio. dicendũ ꝙ aliquid informari ab aliq̃ est dupl̃r. Vel sicut a pncipio ꝯstitutivo. vel sicut a pncipio regitivo et directivo. Vel p alia verba. ẽ forma que cõplet in eẽndo. et ẽ forma q̃ cõplet in movẽdo. Cuz ergo dicim⁹ ceteras virtutes formari a charitate hoc nõ ẽ qr̃ charitas sit forma cõstitutiva ipaꝝ virtutũ. dans eis cõplemẽtũ in eẽndo. ſ qr̃ ẽ forma directiva dans eis cõplemẽtũ in regẽdo et ordinãdo. Sicut enim gravitas lapidẽ cũ oibus q̃ in eo sunt trahit deorsuz et dirigit ad centrũ. sic charitas aiaz elevat sursuz. et ceteras virtutes movet et dirigit ad finẽ suũ. Qḋ aũt ipe obĳcit ꝙ forma et formatũ nõ pñt eẽ in diversis subiectis. hoc ẽ verũ de forma cõstitutiva que cõplet in eẽndo. de alia aũt nõ hz veritatẽ. Sicut enim vna potentia põt ab alia regi et moveri. sic habit⁹ vnius po

tetie ab habitu alteri⁹. Un̄ sicut distinctio potentiaꝝ nō tollit ordinē in mouēdo. sic nec īpedit informatio 49 nē virtutū q̄ penes illū ordinē attendit̄. Ad illō qd̄ obi: q̄ virtutes ex opposito diuidunt̄. dō. q̄ hoc ē per cōparationē ad sua obiecta ſm q̄ distinguūt̄. ꝛ sic vna virtus nō ē forma alteri⁹. In cōpatiōe vero ad ip̄aꝫ gratiā in qua colligant̄ et vniūtur. et ad ip̄m finē ordināt̄. sic n̄ hn̄t oppositōꝫ imo poti⁹ cōnexionē. ꝛ ex hac pte vna virt⁹ pōt alterā informare. p eo q̄ imēdiati⁹ tēdit in ip̄m finē. Un̄ licet oēs virtutes imediate cōpent̄ ad grām a q̄ formātur. ꝭ tn̄ nō īpedit qn̄ p cōparationē ad finē vna virt⁹ ab alia informet̄. Pos ſct etiā dici q̄ vt⁹ charitatis nō solū imediati⁹ ordinat in finē. verꝫ etiā imediati⁹ ſe hꝫ ad grām. Et hu- ius signū ē. q: nō pōt eē informis sicut cetere vtutes. Un̄ tn̄ ex maiori imediatiōe ad finē. tn̄ ex maiori im- 50 mediatiōe ad grām hꝫ alias vtutes informare. Ad illud qd̄ obi: q̄ forme nō est forma. nec pfectōis pfectio. dō. q̄ istō intelligēdū ē p se loq̄ndo. q: forma non format̄ ſm q̄ forma. nec pficit̄ ſm q̄ pfectō. ꝭ ſm q̄ in se hꝫ aliquā informitatē et aliquā ipfectionē. Et q: aliq̄ vtutes q̄ntū ē de se informitatē aliquā hn̄t ꝛ ipfectionē. nec sūt oino ill⁹ potētie vltiatiue. iō pfici hn̄t et ad mai⁹ cōplemētū pduci p grāꝫ ꝛ charitatē. Preterea sicut tactū ē pus. Charitas n̄ ē forma ꝛ pfectio aliaꝝ virtutū p ꝯstitutionē vl' cōpositionē. ꝭ poti⁹ p ordinē in finē. Un̄ vtutes alio mō sūt pfectiones. et alio mō a charitate pficiunt̄. Perfectiōes inquā sūt inquātū subiectū suū q̄lificāt habilitādo ad actū debitū. pficiunt̄ āt inquātū a charitate impant̄. ꝛ p eius ipiū ac āminiculō pfecti⁹ in finē ordināt̄. Ad illud 51 qd̄ obi: q̄ si charitas ē pfectio vtutū tūc accidit aliis eē vtutes. dō. q̄ hoc veꝝ ē si vtutes alie totā pfectōꝫ vtutis traherēt a charitate. hoc āt ē falsuꝫ. Uirtutes em̄ q̄ndā pfectionē hn̄t ex se ex q̄dā grā supinfusa. et q̄ndā etiā ex charitate supadūcta ſm q̄ ē tactum ꝭ. Et iō ex hoc nō pōt cōcludi q̄ accidit aliis virtutib⁹ eē virtutes. ex se em̄ ip̄is hn̄t q̄ vtutes sunt. licꝫ n̄ habeāt i tāta cōpletiōe ex se in q̄nta hn̄t eē ex āminiculo charitatis.

Di. xxxvij. de pcepto꞉ decalogi distictione in cōpatōe ad scripturā tabulaꝝ.

Ed iā distributio. ꝛc. Pars ista in q̄ mgr̄ agit de vita grē quā suscepim⁹ p xp̄m. et in q̄ viuim⁹ ſm xp̄m. diuisa fuit in ptes duas. In q̄ꝝ p̄ma determiat mgr̄ de habitib⁹ gratuitis in q̄b⁹ ꝯsistit spūalis vite cōplementū. In scd̄a vero d̄ pceptis decalogi in q̄b⁹ ꝯsistit spūalis vite exercitiū. Pria pte determiata. hic incipit scd̄a. Diuidit̄ āt ps ista in ptes tres. In quaꝝ pria determiat de distictiōe pcepto꞉ in cōpatōe ad scripturā tabulaꝝ. In scd̄a vero determiat de eadē respectu obliq̄tatū eisdem oppōitaꝝ. vbi agit de mendacio et piurio infra di. xxxviij. et di. xxxix. Sciendū tn̄ tria eē ꝛc. In tercia vō agit de eisdē pceptis cōpando legē ad euāgelium. infra di. xl. Sextū pceptū ē ꝛc. Prima ps que cōtinet p̄sentē distinctiōꝫ diuidit̄ in ptes duas. In q̄ꝝ pria p̄misso nūero pcepto꞉ et distictiōe respectu tabulaꝝ. exeq̄t̄ de pceptis p̄me tabule. In scd̄a vero de pceptis scd̄e tabule. ibi. In scd̄a vero tabl'a septē erāt mādata. ꝛc. Pria ps hꝫ tres partes. ſm q̄ tria sūt mādata prie tabule d̄ q̄b⁹ exeq̄t̄. In p̄ma agit d̄ p̄mo. In scd̄a de scd̄o. ibi. Scd̄ꝫ pceptū ē ꝛc. In tercia d̄ tercio. ibi. Memēto vt diē sabbati sanctifices ꝛc. Scd̄a vero pars diuidit̄ in quinq̄ ptes ſm q̄ quinq̄ sunt mādata de quib⁹ exequit̄ breuiter. Subdiuisiones autem illaꝝ ptium satis manifeste sunt in littera.

XXXVII

Ponit numeꝝ precepto꞉ et distinguit ea respectu tabularum. a

Aug. d̄. x. cordis.

Ed iā distributio decalogi que in duob⁹ mādatis cōplect̄ cōsiderāda ē. Hꝫ em̄ dcalog⁹ decē pcepta q̄ sūt dcacordū psalteriū. que sic sunt distributa vt tria q̄ sūt in prima tabula ptineāt ad deū. s. ad cognitionē et dilectionē trinitatis. Septē q̄ sūt in secūda tabula ad dilectionē p̄ximi.

De pceptis prie tabule. Et primū d̄ prio. b

Exo. xx.

Primū in pria tabula ē. Nō hēbis deos alienos. non facies tibi sculptile. neq̄ oēꝫ silitudiēꝫ. ꝛc. Hec origenes dicit eē duo mādata. ſꝫ Aug. vnū. Hoc em̄ ipꝫ q̄ dixerat nō hēbis deos alienos. pfecti⁹ explicat cū p̄hibꝫ coli figmēta. s. ydolū vel silitudiēꝫ alic⁹ rei. Que a duo origenes ita dicit distare. vt⁹ ydolū sit qd̄ nihil hꝫ silē sui. silitudo vero qd̄ hꝫ spēm alic⁹ rei. vt verbi gratia. Si q̄s in auro vl' in ligno vl' in alia re faciat spēm serpētis. vel auis. vel alic⁹ rei. et statuat ad adorādū. nō ydolū ſꝫ silitudinē fecit. Qui vō facit spēm quā n̄ vidit ocul⁹ ſꝫ aīm⁹ sibi finxit. vt si q̄s hūanis mēbris caput canis vl' arietis formet. vl' in vno hītu hōis duas facies. n̄ silitudinē ſꝫ ydolū facit q: facit qd̄ n̄ habꝫ aliquid simile sui. Ideo dicit Aplus. q: ydolum nihil est in mūdo. Non em̄ aliqua ex rebus cōstantib⁹ assumit̄ spēs. sed qd̄ mēs ociosa ꝛ curiosa repperit. Similitudo vero ē cū aliquid ex his que sunt in celo vel in terra vel in aquis formatur. Aug. vō ita exponit illud.

.j. Cor. viij. Quō ydolū nihil dī eē in mūdo

a Ydolum sit qd̄ nihil hꝫ silē sui ꝛc. Uidet̄ hoc eē falsum. q̄a ydolū ē fabricatuꝫ ab artifice. artifex āt non fabricat nisi ſm similitudinē quā hꝫ in aīa. ꝭ nihil est in intellectu qd̄ p̄us non fuerit in sensu. nihil āt ē in sensu qd̄ non fuerit in re extra. ergo vr̄ q̄ ydolum nulliꝫ sit qd̄ nō habeat similitudinē in rebus exterioꝛib⁹. Itē vr̄ falsum dicere in ꝭ qd̄ subdit. ydolū nihil ē. q: nihil hꝫ silē. q̄m si aliq̄s artifex facit aliq̄d nouū cui⁹ nō ē reperire similitudinē extra. non propter hoc non ē aliq̄d. Itē oē artificiatū ē aliq̄d. sed ydolum est artificiatum. ergo est aliquid. q̄d ergo dicitur q̄ ydolū nihil ē. Itē facere

ydoluz nihil est in mundo. i. inter creaturas mūdi nō ē forma ydoli. Materiā eñ formauit deus. ſʒ stulticia hominū formā dedit. Queçūq; facta sunt, naturalit' facta sunt p verbū. ſed forma homis in ydolo nō ē facta p verbū. ſicut peccatū non est factū p verbū. ſed ē nihil. et nihil fiunt hōies cū peccāt. Sed querit' quō hic dicat' forma ydoli nō eē p verbū. cū alibi legatur. Omīs forma. oīs compago. oīs cōcordia ptiū facta ē p verbuz. Hoc aūt a diuersis varie soluit'. Quidaz eñ dicunt oēm formā z quicqd ē. a deo esse inquantū est. et formam ydoli inquantū est vel inquātuz forma est a deo esse. ſed nō inquātū ydoli ē. i. posita ad adorandū. In hoc eñ nō est creatura ſed puersio creature. Sicut illud qd peccatū est. inquātū peccatū ē nihil est. et hōies cū peccāt nihil fiunt. q: ab illo qui vere est separantur. Vñ Hiero. Quod ex deo non est qui solus vere est, nō eē dicit'. Ideoq; pctm qd nos a vero eē abducit, nihil eē vl' ñ eē dr. Alij vo dicūt omnē formā que. ſ. naturaliter ē. et oē qd naturaliter est esse a deo. ſed forma ydoli non est naturaliter. q: nature iusticie nō seruit. Id eñ naturalit' eē dicitur quod simplici nature iusticie que deus est militat non resultat. et naturam creatam non viciat.

De prime tabule secundo precepto. c

Scdz pceptū e. [b] Nō assumes nomē dī tui īuanū. Nō ē dicē ſm lraz ñ iurab pnihilo p nomē dī. Allegorice

Nō quō oia p ōbuz facta sīt.

Hiero. super Ezechielem.

ydols et sculptilia hoc est solū artifici. ǵ vi deť q mādatū illud ñ se extendat nisi ad ar-
3 tifices. R. dō. q dominus in mandato pmo pcipit se adorari. et se solum adorari. nō pcipit latriā et prohibet ydolatriaz. Et qm ydolatria duplicit' cōsueuit apud antiquos pmitti. vl' in hoc q fingebant nouā sculpturam cuius nō erat reperire oino simile extra. vt ostenderetur q specialis et singularis cultus esset ei exhibēdus. vel quādo fiebat aliqua imago que eēt rpresētatio alicui' rei extra. quā quis crederet in illa imagine esse venerādā. ideo vt hec duo prohibeat. tangit illa duo in phibitiōe ydolatrie ſm q dicit
2 magister in lra. Ad illud vero qd obi: q nihil est in aia qd prius non fuerit susceptum z sensu. dōm q illud verbum intelligēdū ē q anima nō habet aliquā similitudinē quā nō suscepit ab extra vel ſm totū vel ſm partē. Cum ǵ dicit' q forma ydoli nō habz similitudinem extra. hoc intelligit' ſm totum. hz tñ ſm partē. ſicut patet de chimera. et hircocerus. et monte aureo. Aia eñ facit no-
5 uas res, z ſm q fingit interius sic etiā depingit et sculpit exterius. Ad illud qd obi' q ydolū non dz dici nihil imo aliquid cum sit artificiatū. dōm q dupliciter est loqui d' ydolo. aut quantū ad materiā et formā quā sibi artifex imprimit. aut quātum ad diuinitatis excellētiā quā in ipo ydolo ydolatra credēdo attribuit. Primo mō dicit' nihil esse in mundo ab origine. non q: nihil oino sit in seipso. ſed quia nihil habet sibi simile correspondens in vniuerso. Quantū aūt ad excellentiaz diuinitatis quā ei ydolatra assignat oino nihil est nisi in sola fictione et falsa estimatione ydolatrantis. q oino super vanū et nihil fundata est. q: ydoluz nihil oino habet diuinitatis. Ad illud qd obi' q illud pceptū videt' solū pertinere ad artifices. dōm q in verbo illo nō solum dns intendit phibere ydoli fabricationem. ſ omnē ydoli veneratione. Et in hoc etiā includit' q vult omnē latrie cultū sibi soli deferre. Et premittit'. deus tu' deus vnus ē. vn' eñ solus de' et verus est adorandus. Unde preceptū illud plus hz affirmatiōis q̄z negatiōis. Nec implet illud mādatū quis si solūmō desistat ab ydolatria. q: ibi pcipit' adoratio que soli dō ē exhibēda. Quid sit āt illa adoratio z qualiter z cui sit exhibēda hoc haberi pt ex his q̄ supra determinata sūt di. x. vbi quesitū ē de latria. Et ex his q̄ hic tāgūt' z ibi
4 dicta sunt aliqliter pōt haberi pmi mādati recta intelligētia. b Non assumes nomē dī tui inuanū zc. Cōtra hui' scđi mādati pme tabule expositionē quā his verbis facit mgr. nō iurabis p nihilo p nomē dei. obijcit'. q: illud vi' ptinere ad quītū mādatū scđe tabule. vbi phibet' piuriū. ǵ vi' q vel illud mādatū vl' illud sit supfluū. Itē vanū ē vt dicit phs qd nō includit finē ad quē ē. talis aūt ē sermo ociosus ex quo null' sequtur fruct'. ǵ vi: q quicūq; nōiat dnz in verbis ociosis. cū assumat nomē dei inuanū. faciat ptra illd mādatū. ǵ peccat mortaliter. Si tu dicas q nō intelligit' de q̄cūq; assumptiōe ſed de assumptiōe in iuramēto. Obijcitur cōtra hoc. q: si q̄s iurat in cōi ſmōe vbi nō ē necessitas vel vtilitas. facit cōtra illud mādatum. ǵ peccabit mortaliter sciēter iurādo. qd vi: valde absurdū. Itē obi' cōtra scđam expositionē quā ponit mgr cū subdit. Allegorice pcipit' vt nō putes eē creaturā dei filiū. q: cū multiplic' ē cōtingat errare circa filiū. nō solū sic errauit Arri'. ſ etiā sicut errauit sabelli'. vi' q nō solū illa heresis ſ etiā alie deberēt phiberi. Itē fidēs trinitatis nō erat tpe legis oib' explicita. si ǵ oēs tenebant' ad oia mādata decalogi. vi' q nihil pcipiebat' qd spectaret ad aliquā psonā determiate. R. dō. q sicut p pmū mādatū ordinat' hō respectu sūme maiestatis que appropiat' patri. sic etiā p scđm ordinat' hō respectu sūme veritatis que appropriat' filio. Ordinatio āt ista attēdit' in ipi' veritatis pfessiōe siue alic' falsitatis admixtiōe. ita q nec d' ipa falsū credat'. nec ipa ad pfirmādū falsum assumatur. vnde prohibetur in mandato illo ſm lralem sensum falsitas iuratōnis p nomen dei. ſm spūalē vero phibetur falsitas erroris circa fidē veritatis. Et his duob' modis mgr in lra exponit ſm literā et ſm allegoriam. Ad illud qd obi' q periuriuz est cōtra mandatum quintū secunde tabule. dōm q duo est considerare in falso testimonio. Unum vicz q fit iniuria summe veritati q̄ in falsum testimonium aduocatur. Aliud q fit iniuria proximo qui ex falso testimonio damnificat'. Et ratiōe pmi phibet' piur-

vero pcipit vt nõ putes creaturã esse xp̃m dei filium. (Ro. viij.) (q2 omnis creatura vanitati subiecta ẽ) sʒ eq̃lẽ patri.

De prime tabule tercio precepto. o

c Terciũ vero ẽ. Memẽto vt diez sabbati sanctifices. vbi fm litterã pcipit sabbati obseruantia. Allegorice vero vt requiẽ et hic a vicijs. et in futuro in dei cõtemplatiõe expectes ex spiritusancto. i. ex charitate et dono dei. nõ q spũssanct9 sine pr̃e et filio hoc opet. Accepit vtiq3 ecclesia hoc donũ vt in spũsancto fiat remissio peccatoꝝ. quã remissionẽ cũ trinitas faciat. ppriẽ tamẽ ad spũmsanctũ dicit ptinere. q2 ipe ẽ spũs adoptionis filioꝝ. (Ro. viij.) Ipe ẽ patris et filij amor et connexio vel cõmunitas. ideoq3 iustificatio nr̃a et requies ei attribuit sepi9. Hec sũt tria mãdata prime tabule ad deuz ptinentia. Et primũ quidẽ qd ẽ de vno deo colẽdo ptinet ad patrẽ. in quo ẽ vnitas vl' autoritas. Scdz ad filiũ in quo est equalitas. Tercium ad spũmsanctũ in quo est vtriusq3 cõitas.

riũ in scdo mãdato prime tabule. ratione scdi in quinto mandato scde. Ad illud qd obĩ q vanũ ẽ illud qd frustra fit. dõm q aliquãdo est quid vanũ quantum est de se z di propria intẽtione. aliquãdo est aliquid vanum ex accidẽti. Tũc autem nomẽ dei assumitur in vanũ qñ assumitur ad confirmationẽ alicuius sermonis falsi. et qui hoc mõ assumit peccat contra illud mandatũ. Qñ vero assumit ad confirmationẽ alicui9 veri. (5) qũuis fmo ille sit ociosus. tñ assumptio illa non ẽ vsq3quaq3 in vanũ. q2 ordinatur ad hoc vt quis adhibeat fidem verbo loquẽtis. quã et si quis nõ assequat in altero. nõ tñ oĩno opat frustra. sicut nec orator si p compositos z ordinatos sermones nõ semp psuadeat verũ. tñ frequẽs iuratio nõis dei vbi nulla est necessitas vel vtilitas expressa. non oĩno caret culpa. imo valde est reprehensibilis. maxime in viris perfectis. sicut melius patebit infra cum agetur de iuramẽto et piurio vbi clari9 manifestat intelligẽtia huius scdi mãdati. Ad illud qd obĩ contra secundã expositionem. dõm. q fm q ipe mgr̃ dicat expositio illa data ẽ p allegoriã et expositionẽ quandã. Vñ et in exclusione illius erroris p cõsequẽs intelligunt alij excludi. nec respicit omnẽ statũ. s statũ fidei manifestate et ppalate. (6) c Memento vt diem sabbati sanctifices. vbi fm lrãm pcipit sabbati obseruãtia zc. Cõtra hoc sic obĩ. Quia sabbati obseruãtia ẽ cerimonialis fm q dr̃ in Osee. Dedi eis sabbata mea vt sint signũ inter me et eos. g vr̃ q inter moralia non debeat pcipi sabbati obseruantia. Itẽ moralia pcepta semp manẽt. s sabbati obseruãtia est euãgelica. g vr̃ q sabbati obseruãtia nõ debuit pcipi inter mãdata moralia. Si dicas q obseruãtia sabbati cõmutata fuit in diem dñicum. Querit quare in alium diẽ mutata nõ fuit. Itẽ si mutata est sabbati obseruãtia in dñicã. cũ iudei tenerent in sabbato nõ ambulare. vr̃ q peccãt q in dieb9 dominicis ambulãt. Iuxta hoc etiã querit a quibus cessandũ sit in diebus dñicis et solennib9. Querit etiã pter quid in illo mãdato mutat mod9 loquẽdi et dicat memẽto magis q in alio mandato. cũ alia mandata ita bene debeant haberi in memoria sicut illud. Rñ. dõm. q in mãdato sabbati erãt duo considerare. vl' cessationem ab opere seruili. vt homo deo libere vacaret et intẽderet. Aliud erat ibi considerare vicz significationem diei et determinationẽ opeꝝ exterioꝝ a quibus erat cessandum. Quantum ad primũ. mandatuz de sabbato erat morale. hoc eñi omni tempe dñs requisiuit vt homo sibi habitaculũ cordis pparet. et eidem aliquãdo vacaret. vt per dilectionẽ eidem adhereret. et quãtum ad hoc non tm̃ erat morale sed etiã quodãmõ faciebat ad alioꝝ moraliũ integrã impletionẽ. quia dum homo vacat sibi et deo. melius cognoscat quid agendum et quid ẽ faciẽdũ. et ppterea isti mandato specialiter pmittit memento. quia in eius memoratione cetera memorant. Aliud vero ẽ ibi diei significatio. et determinatio operis. et quãtũ ad hoc cerimoniale ẽ z figurale. signãs a quo cessandũ ẽ. qñ ab ope peccati. et quid credendũ z expectãdũ vicz qes passionis xp̃i in sepulcro. Et quãtũ ad hoc reponi habet inter cerimonialia. et hoc ẽ ratio qre mandatũ illud frequentius in lege exprimitur q aliqd alioꝝ. q2 fm diuersas sui cõditiões spectat ad diuersa genera mãdatoꝝ. Vñ aliqñ nominat inter cerimonialia. z aliqñ inter moralia. et inquãtum morale ẽ manet in lege noua. inqũtum cerimoniale euacuata ẽ veritate adueniẽte. Vñ obseruãtia sabbati euacuata est in lege noua. obseruantia vero diei dominice et aliaꝝ solennitatũ alia causa ẽ introducta. vicz in memoriã beneficij redẽptionis. et in pfiguratione future resurrectiõis. z in amotionẽ erroris. q2 fm gentiles dies dominic9 primus ẽ. cũ pncipio illi9 diei incipiat dñari principalis planeta vt dicũt. s. sol. ppter qd vocabãt eũ diẽ solis. et exhibebãt ei venerationez. vt igit ille error excluderet. et reuerẽtia cultus soli deo exhiberet. pfixa fuit dies domica in qua popul9 xp̃ian9 (7) vacaret cultui di. z pretermitteret negocia terrena q animã distrahũt ne deo intendat. Vñ illa opa precipue inhibent ab ipa ecclesia. et talia dicunt opera seruilia. illa maxime in quib9 homo inhiat terrenis lucris. z q sunt pter necessitatẽ. p que anima magis detinet circa hec inferiora. ne se nec deũ suũ recolat. Nec tñ huiusmõi opa seruilia phibent. imo magis et diligenti9 opera carnalia. sicut ebrietates. lites. et iurgia. q maxime libertati spiritus repugnant. Et hoc est qd dicit Aug. in li. de decẽ cordis. Dicit tibi vt spiritualiter obserues sabbatum. non quomodo iudei obseruant carnali ocio. obseruare eñi volunt ad nugas atq3 luxurias suas. Meli9 eñi faceret iude9 in agro suo aliqd vtile. q q in theatris seditiõib9 insisteret. Et melius femine eoꝝ in die sabbati lanã facerẽt. q tota die in neomenijs suis impudice saltent. Hoc autem dicit non quia nõ sit cessandum in diebus solennib9 a negocijs actuum exteriorum. sed quia ipi sacerdotes et prelati ecclesie. quorũ est huiusmodi festa iudicare et determinare quõ et qualiter sit cessandũ ab exteriori ope. magis debẽt reuoc

gare ab his q̄ maiorē peccandi p̄bent occasionē. Tū ꝓpter vitādū ociū vel septū sola cū dicit Aug. q̄ exercere magis se debet in operib⁹ pietatis et misericordie. q̄ negocijs inordinatis ⁊ lasciuis intēdere. ꝓpter qđ in diebus illis debent ecclesias frequētare. missas audire. bñficia dei recolere. verba p̄dicationis audire. et spūalibus documētis seipos imbuere. et hoc ē deo subiacere. per hec patet responsio ad obiecta. et pōt aliq̄lis intelligentia haberi de predicto mādato. De cessatione vō sabbati et alioꝝ cerimonialiū aliquid habet̃ in q̄rto li. dis. iij.

De preceptis secunde tabule. quorum quinq̧ breuiter exequit̃. e

In secūda vero tabula septē erāt mādata ad dilectionē ꝓximi ptinentia. Quoꝝ p̄mū ad patrē carnalē referē. sicut p̄mū p̄me tabule ad patrē celestē. Qđ est. ᵈHonora patrē tuū ⁊ matrē tuā vt sis lōgeuus super terrā. s. viuentiū. Parētes vero sic sūt honorādi vt eis debita reuerētia exhibeatur. et necessaria ministrent̃. Secū dū est. ᵉNō occides. vbi s̄m l̄ram actus homicidij ꝓhibet̃. Scđm spūm vō etiā volūtas occidendi. Unde huic mandato s̄m litteram fit superadditio in euāgelio q̄z l̄ra euāgelij exp̄mit̃ qđ legis l̄ra non exprimebatur. Euangelij littera exp̄mit intel-

Primū p̄ceptū scđe table.
d Exo. xx.

e Scđm.

8 d Honora patrē tuam et matrē tuā. Hoc p̄mū p̄ceptū secūde tabule sic exponit mgr̄. patrem tuā ⁊ ma. tu. vt sis longeuus sup terrā. s. viuentiū. et subiūgit modū. Parētes sic sunt honorādi. vt eis debita reuerētia exhibeat̃. et necessaria ministrent̃. Cōtra hoc obi. p̄mo. q̄z magis debent sollicitari parentes circa filios q̄ ecōuerso. ḡ magis deberet patrib⁹ imponi q̄ filijs ministrarēt q̄ q̄ filij ministrēt pentibus. Itē cū nō tm̄ obligemur ad ministrādū et benefaciēdū pentibus s̄ etiā alijs hoībus. vi. p̄dictū mādatū insufficienter esse datum. cū mentionē facit de solis parentibus. Itē cū pentib⁹ debeam⁹ honorē et beneficia. ꝓpter q̄d magis p̄cipit̃ eos honorari q̄ benefacere. Itē cum oībus mādatis r̄ndeat beatitudo eterna. q̄rit̃ quare huic mādato ꝓmittit̃ longeuitas vite. ⁊ magis illi mādato q̄ alij. R̄. dōm q̄ in hoc mādato p̄cipit̃ ordinatio hōis ad ꝓximū suū s̄m bñficētiā. Et q̄m exhibitis bñficētie attēdit̃ s̄m ordinē charitatis. ⁊ i ordine charitatis p̄ores sūt pentes. hic ē q̄ dn̄s simul volens insinuare obligationē et charitatis ordinem. potius expressit de parētib⁹ q̄ de alijs ꝓximis. nōie parētū etiā alios ꝓximos volens intelligere. Alia ē ratio. q̄z cum alijs personis debeamus beneficētiā. pentibus nr̄is nō tm̄ debem⁹ beneficētiā s̄ etiā honoris reuerentiā. Ideo vt simul vtraq̧ in vnū clauderet. maluit legislator pentes q̄ alios hōies exp̄mere. Tercia etiā rō est q̄z parentes post generationē filioꝝ frequēter pueniūt ad seniū et ad etatē decrepitā. et maxime ꝑ illo tpe indigent foueri et sustētari. cū alijs sint graues et onerosi. ideo ꝓpter seruandum charitatis ordinē. et insinuandā iuris obligationē. et ꝓpter necessitatis indigētie releuationē. maluit pentes exp̄mere q̄ alios hōies. Et p hoc pz responsio ad illud qđ obi. de filijs. Illđ eīn n̄ oportuit expresse explicari. q̄z hōies ad h̄ p naturā sūt satis proni.

9 Et similiter pz r̄nsio ad illud de alijs ꝓximis. Ad illud silr̄ qđ obi. de verbo honorādi. Ad illud qđ querit̃ q̄re huic mādato spēaliter ꝓmittit̃ longeuitas vite. dō. q̄ in isto mādato p̄cipit̃ op⁹ pietatis. de q̄ dic̄ apl̄s. j. Thi. iiij. Q̄z ꝓmissionē est habēs vite que nūc est ⁊ future. Vn̄ poplo carnali ꝓmittebat̃ vita p̄ns. spūali non tm̄ p̄ns s̄ etiā futura. Et si queras q̄re magis pietati ꝓmittit̃ q̄ alij. dōm q̄ hoc ē ꝓpt̄ ꝯmēdationē ipsius mie. in cui⁹ actu maxime merēt̃ hō dei miaꝫ et gratiā. Et magis ꝓmittit̃ vita q̄ aliud donū. ꝓpter hoc q̄ illa est que maxime amat̃. et vt homo expectās longeuitatem vite nō abhorreat longā vitā parentū. Alia etiaꝫ rō pōt reddi de ista ꝓmissiōe. q̄z iudei maxime ꝓni erāt ad ydolatriā ⁊ auariciā q̄ est quedā ydolatria. ideo illi p̄cepto qđ ē de ydolatria subiūgit̃ cōminatio. et illi p̄cepto qđ ē de beneficētia q̄ est cōtra auariciā subiungitur ꝓmissio. vt p cōminationē retraherent̃ a malo. et p ꝓmissionē attraherent̃ ad bonū. Posset etiam dici q̄ cōminatio posita circa p̄mū preceptum p̄me tabule refertur ad alia. similiter et ꝓmissio circa p̄mū

10 preceptum secunde. ⁊ ideo non oportuit iterare. e Non occides. In expressione hui⁹ secundi mādati secūde tabule ꝓhibet̃ s̄m l̄raꝫ act⁹ homicidij. s̄m spūm volūtas occidēdi. ⁊c̄. Obi. cōtra hoc. q̄z peior est volūtas occidēdi q̄ꝫ volūtas mechādi. s̄ volūtas mechādi nō solūmō ꝓhibetur s̄m spūm imo etiā s̄m l̄raꝫ. ergo pari rōe et volūtas occidēdi. Itē Exo. xxij. Maleficos nō patiaris viuere. In quo mādato p̄cipitur interfectio. ḡ vi. q̄ repugnātia sit int̄ mādatū morale et iudiciale. Itē cū ꝓhibet̃ occisio. aut intelligit̃ generalit̃ de q̄olibꝫ viuo. aut intelligit̃ spālit̃ de ꝓximo. Si generalit̃ de quolibꝫ viuo. ḡ peccat q̄ occidit muscā et pediculū. qđ absurdū est et erroneū. Si spāliter de ꝓximo. ḡ nō vi. peccare q̄ occidit seipm̄. vel q̄ occidit bouē alienū. Est igit̃ qō q̄d in hoc mādato ꝓhibeat̃. Et quid etiā huic mādato in euāgelio supaddat̃. R̄. dōm q̄ dupliciter ē loqui de intelligētia hui⁹ mādati. vicꝫ s̄m intellectū legislatoris. vl̄ s̄m intellectū carnalis popli. Si s̄m intellectū legislatoris. sic vtiq̧ ꝓhibet̃ homicidiū exteri⁹. et volūtas deliberatiua ordinata ad ledēdū ꝓximū ex iracundia. Vn̄ ꝓhibet̃ ira cū cōsensu deliberatiuo in aīo. et cū expressiōe exteri⁹ in v̄bo et signo. et cū ppetratiōe in facto. Si vō intelligatur s̄m intellectū carnalis popli q̄ solū reputabat illud ꝓhiberi p quo inferebãt pena ab ip̄a lege. sic intelligebat̃ ꝓhiberi ꝓgressus ad opus homicidij. Et hūc intellectū dicit mgr̄ l̄ralem. nō q̄z intellect⁹ ali⁹ nō ēēt d̄ p̄ncipali rōe ferētis legē. s̄ q̄z claudebat̃ ibi implicite. Et q̄m illi⁹ explicatio facta est in lege euāgelij. ideo dicit mgr̄ supadditionē illi mādato esse factā. non q̄z nouū aliquid p̄cipiat̃. sed quia intellectus predicti mandati explicatur. dum non tm̄ datur intelligi in predicto mandato ꝓhiberi perpetrationem homicidij in opere. sed etiam offensam in corde. offensionem in signo. et expressionē in verbo. propter qđ xp̄s dicit. Qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Qui autem dixerit racha reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue. ibi est expressio verbi. reus erit gehenne ignis. Ubi dat intelligere triplicem gradū peccati iracundie. precedentis homicidij consūmationē. Et p hoc patꝫ r̄nsio ad p̄mū obiectū.

ligentiā spūalem. id ē quā spūales habēt. et fm quas spūaliter viuūt. litera legis sensū carnalē. i. quē carnales habēt. et fm quē carnaliter viuūt. cui facta ē superadditio. Terciū ē[f] nō mechaberis. i. ne cuilibet misceaūs. excepto federe matrimonij. a pte em̄ totū intelligitur. Nōie ḡ mechie ois concubit⁹ illicit⁹. illoꝝ quoqꝫ mēbroꝝ nō legitim⁹ vsus ꝓhibit⁹ dꝫ intelligi. Quartū est.[g] Non furtū facies. vbi sacrilegiū et rapina ois ꝓhibet. Nō em̄ rapinā ꝑmisit qui furtū ꝓhibuit. sed furti nōie bene intelligi voluit oēm illicitā vsurpationē rei aliene. Sacrilegiū trib⁹ modis cōmittit. qñ. s. vel sacꝝ de sacro. vel nō sacrum de sacro. vel sacrū de nō sacro auferr. Sacrū vero dicit q̄cquid mancipatū ē cultui diuīo. vt ecclesia vł res ecclesie. Hic etiā vsura ꝓhibet que sub rapina cōtiet. Vñ hiero. Vsuras q̄rere vel fraudare aut rapere nihil interest. Comoda fratri tuo et accipe qđ dedisti. et nihil supfluū queras. qꝛ supabundātia in vsura cōputat. Est em̄ vsura vt ait Aug. cū quis plus exigit in mutuo vel q̄libet re q̄ꝫ acceperit. Itē hiero. Putāt aliq̄ vsurā tm̄ eē in pecunia. sed itelligāt vsurā vocari supabūdātiā. s. q̄cquid est. si ab eo qđ dederit pl⁹ est. vt si in hieme decē modios debem⁹. et in messe. xv. recipiam⁹. Si vō querit de filijs israel q̄ dn̄o iubēte ab egyptijs mutuauerūt vasa aurea et argentea et vestes p̄ciosas et asportauerūt. vtrū furtū cōmiserint. dicim⁹ eos qui vt parerēt deo iubēte illud fecerūt nō fecisse furtū. nec oino peccasse. Vñ Aug. Israelite nō furtū fecerūt. sed dō iubēte ministeriū p̄buerūt. hoc em̄ de⁹ iussit q̄ legeꝫ dedit. sicut minister iusticie sine peccato occidit quē lex p̄cipit occidi. Sꝫ si id spōte faciat. homicida ē. etiam si eū occidat quē scit a iudice occidendū. Infirmi aūt q̄ ex cupiditate egyptios deceperūt magis ꝑmissi sūt hoc facere illis q̄ iure talia passi sunt q̄ꝫ iussi. Hic opponit q etiā boni in isto opere peccauerūt. qꝛ naturalē legē cui concordat euangelium et lex moralis p̄ceptionis transgressi sunt. Que est. Quod tibi non vis. alij ne feceris. Quam veritas scripsit in corde hominis. et quia non legebat in corde. iterauit in tabulis. vt voce forinsecus admota rediret ad cor. et ibi inueniret quod extra legeret. Hanc ergo illi preuaricari videntur in illo facto alijs facientes quod nolebāt sibi fieri

Tercium. f

Quartum. g

Sacrilegiū trib⁹ modis committitur.

Jero. i epla.

Jero. super ezechielē.

Israelite an furtū fecerunt.

Augu. super psal.

Ad illud vō qđ obī q ꝑ iudiciale p̄cipit interficere maleficos. dicēdū q nulla ē ibi contradictio. qꝛ in vno ꝓhibet homicidiū innocentis et iusti. in alio p̄cipit occasio maleficii. In vno etiā ꝓhibetur homicidiū ex propria aucte. i alio iniūgitur ex aucte legis. et ista duo nō habēt oppositionē nec r̄pugnātiā. Ad illud qđ q̄rit tur cuius occasio ꝓhibet. ibi. Dōm q ꝓhibet ibi occasio viuentis in rōnali. siue sui siue alteri⁹. Vñ qui seipm̄ interficit facit cōtra mādatū p̄dictum. vñ nimis extendūt heretici p̄dictū mādatū ad vitā cuiuslibet aiāl' bruti. Illa em̄ licet occidere. p eo q data sūt homini in escā et subsidiū tpale fm q dicitur. ix. Gen. f Nō mechaberis. i. nō cuilibet miscearis excepto federe matrimōij. Vr q non sit recta expositio magistri de tercio mādato. si em̄ ex ꝓhibitione grauioris nō intelligit ꝓhibitio minus grauis. cū adulteriū siue mechia grauius peccatū sit q̄ sit fornicatio. vł q in hoc n̄ itelligat ꝓhibitio fornicatiōis. Itē em̄ grauiora sūt peccata contra naturā q̄ peccatū adulterij. vł q potius deberet illa ꝓhibere inter precepta decalogi q̄ peccatū adulterij. Item super illud

11

Mat. v. Qui viderit mulierem ad cōcupiscendā eā. dicit glo. q ibi omis libido carnalis q̄ fornicat anima a deo intelligitur ꝓhiberi. Cum igit hoc fiat per omne peccatum. videt q omne peccatū ibi ꝓhibeatur. videt ergo q isto mandato habito cetera supfluant. R. Dōm q in mandatis decalogi ꝓhibētur peccata. maxime in mandatis secunde tabule fm q sunt ad nocendum ꝓximo ordinata. Et qm̄ quantum ad peccatū carnis magis offenditur ꝓximus p adulterium. hinc est q illud p̄cipue ꝓhibet. In illo tñ intelligit ꝓhiberi ois illicitus coytus. et mēbroꝝ illoꝝ abusus. fm q dicit mgr̄. siue p peccatū fornicatiōis. siue p peccatū cōtra naturā. Et p h̄ patet r̄nsio ad duo prima obiecta. Ad illō vero qđ obī de illa glo. dōm q glo. illa intelligitur moralit de fornicatiōe spirituali. s fm lr̄alem intellectū in mādato illo ꝓhibet illicitus vsus membroꝝ genitalium extra legē matrimonij. Omnis autem seminis effusio deliberatiua preter legem matrimonij est illicita. et intelligitur hic prohibita per adulterium. quod directe matrimonio repugnat. Utrum vero fornicatio simplex sit peccatum mortale. et ex qua causa. inuenitur quesitum in tractatu de matrimonio. ex quo cum his q̄ hic dicūt p̄t aliq̄ten⁹ haberi intellect⁹ hui⁹ mādati. g Nō furtū facies. Hoc q̄rtū mādatū exponēs mgr̄ dicit q p illō ꝓhibet sacrilegiū. rapia. et vsura. Querit ḡ que sit dr̄ia int̄ illa tria. Et vł q sacrilegiū non

12

sit specialis dña furti quã sacrilegiũ dr ee cũ quis aufert nõ sacruz d loco sacro. vñ ꝙ cũ circũstãtia loci sit accidens. ꝙ ñ faciat spẽm peccati diuersaz. Itẽ obĩ de vsura. qr furtũ ẽ contrectatio rei aliene inuito dño. ſ vsura ẽ contrectatio rei dño volẽte. ſ nõ vĩ ꝙ vsura ɔtineaꝝ sub furto.
Itẽ qui adiuuat furem in furando currit

Sed ibi subintelligendũ ẽ iniuste vt nõ aliȷ.s. iniuste facias qđ tibi nõ vis fieri. Alioqn huius ꝑuaricator ẽ iudex dũ punit reũ nolẽs aliqđ tale sibi fieri. Ita etiã et illud dñi verbũ. Oia quecunqꝫ vultis vt faciãt vobis hões. ꝛc. d bonis accipiẽduz est que nobis inuicẽ exhibere debem⁹. Quintũ ꝑceptũ ẽ. [b] Nõ loqris cõtra ꝓximũ tuũ falsuz testimoniũ. Ubi crimẽ mẽdacij et piurij ꝓhibeꝝ. Solz aũt qri vtrũ ꝓhibitũ sit oẽ mẽdaciũ? Quidã dicũt illud tñ ꝓhiberi qđ obest ꝛ non ꝓdest et cui dicꝝ. Tale eñ nõ ẽ aduersus proximuz. vt ideo videaꝝ hoc addidisse scriptura. Sz de mendacio magna qđ ẽ. que nec cito explicari potest.

Mat. vij.

b Aug. super Exo. si oẽ mendaciũ ibi ꝓhibetur.

cum fure et peccat mortaliter. qđ qđẽ vĩ valde incõueniẽs. Itẽ si quis daret alicui aliȷ pecuniã ꝓ accomodatione dom⁹ vel etiã sine aliquo obsequio sibi facto ille qui acciperet ñ ɔmitteret furtũ nec aliqđ peccatũ multo fortius vĩ ꝙ qui accomodat alicui pecuniã de qua lucraꝝ et facit ei seruitiuz. ꝙ si recõpẽsationez recipit nõ ɔmittat aliqđ peccatũ. Propꝝ hoc ẽ qđ quare magis ɔmittitur vsura in accomodatione denarioꝝ ꝙ in locatiõe domoꝝ et aliaꝝ reꝝ. R. dĩ. ꝙ in ꝑcepto illo intelligiꝝ ꝓhiberi oĩs illicita rei vsurpatio aliene. et illa põt fieri vl ꝑ violẽtiã vl ꝑ fraudulẽtiã. Et h vel simplr. vel vbi adiacet cõsecratio aliqua. Uñ ꝓhibeꝝ hic furtũ simplex. et sacrilegiũ qđ ẽ furtũ ꝑpetratũ circa rem sacrã. vel locũ sacrũ. et rapina que fit per violentiã et etiã vsura ꝓ eo ꝙ in vsura ẽ quedã violẽtia ꝛ qđã fraudulẽtia. Fraudulẽtia in hoc ꝙ vendit hõi rẽ suã. tenet eñ vnusquisqꝫ subuenire ꝓximo in mutuo ex diuino mãdato. Dũ ſ vẽdit ei illud qđ teneꝝ ei facere. ipm fraudat et decipit. Rursus dũ ex pactiõe aliqđ ab eo exigit. quodãmõ ad id ad qđ nõ dz ipm cõpellit. Uñ e
13 tpe vsura fuit ꝓhibita sicut et furtũ ſm ꝙ innuit mgꝝ in lr̃a. Ad illud vo qđ ꝑmo obĩ de sacrilegio. dõm ꝙ circũstãtia loci et ꝑsone bñ pñt trãsferre ad aliud genus peccati. sicut corruptio sanctimonial rõe ɔsecratiõis trãsfert in nouũ gen⁹ peccati. Silr et in ꝓposito intelligendũ ẽ. Qđ eñ est accidẽs actõi i genere nature. p
14 eẽ cõplemẽtũ in genere moris. Ad illđ vero qđ obĩ ꝙ vsurari⁹ nõ ɔtrectat rẽ alienã inuito dño. dõm ꝙ volũtas absoluta et ɔditionalis. Et cũ dĩ ꝙ vsurari⁹ cõtrectat res quas recipit vltra sortẽ volẽte dño. dõz. ꝙ hoc ẽ verũ de volũtate ɔditionali ſ tñ inuito ꝗntũ ad volũtatẽ absolutã. Magis eñ vult pecunia carere. q̄
15 beneficiũ mutui ꝑdere. licet volũtate absoluta vellet ꝙ impẽdereꝝ sibi mutui gratia sine mercimõia. Ad illud qđ obĩ ꝙ tũc vsurari⁹ cõcurrit cũ fure si vsura cõtineꝝ sub furto. dõz. ꝙ si quis dat vsuras ꝑter necessitatẽ nõ ẽ immunis a culpa. cuz vo ex necessitate vsuras dat ñ peccat. qr licitũ ẽ vnicuiqꝫ redimere iuris sui vexationẽ. Uñ sicut ille qui dat vestes suas latroni añqꝫ mittat se interfici. nõ dĩ currere cũ latrone. Sic qui soluit vsurã in necessitate nõ dĩ currere cũ fure. Quãtã aũt necessitatẽ qs debeat expectare hoc ẽ rõnis recte dete-
16 minare. ꝓ eo ꝙ ſm diuersas ɔditiões ꝑsonaꝝ diuersimode necessitates debeat pẽsari. Ad illđ vo qđ obĩ ꝙ licet dare pecuniã ꝓ accomodatiõe dom⁹ et etiã gratis. dõ. ꝙ nõ ẽ simile. Primo. qr vbi pecunia daꝝ liberaliꝝ extra oẽm pactionẽ ẽ ibi liberalis donatio. et iõ nõ ẽ ibi illicita cõtrectatio. Nõ sic aũt ẽ vbi interuenit illicita pactio. Silr nõ ẽ simile de alijs possessionib⁹ et de pecũa. Et hoc ex triplici cã. Prima rõ ẽ. qr in mutuatiõe pecũie transfertur pecunia in dñiuz alienuz. Et hui⁹ signũ ẽ. qr nõ teneꝝ illã eãdẽ numero reddere. ſ illi ɔsimilẽ. in accomodatiõe dom⁹ vel equi dñium nõ transferꝝ. Alia vero ratio ẽ. qr pecũia dum in vsuz vertiꝝ nõ ɔsumiꝝ nec deterioraꝝ. non sic aũt ẽ de alijs reb⁹. que ſm ꝙ magis et diuti⁹ eis vtimur. magis tendũt ad defectũ. Tercia vero rõ est. qr pecunia quãtũ est de se ꝑ seipsam nõ fructificat. ſ fruct⁹ venit aliunde. Nõ sic aũt ẽ circa res q̄ de seipis afferũt fructũ et vtilitatẽ. et iõ nõ ẽ silẽ. Possent aũt hic plura qri de vsura ꝛ fur-
17 to et rapina et sacrilegio. ſ cã breuitatis ista sufficiãt. [b] Non loquaris cõtra ꝓximũ tuũ falsum testimoniũ ꝛc. Contra hoc obĩ ꝙ nõ solũ peccat qui falsuz testimoniũ fert cõtra ꝓximũ. ſ etiã cõtra seipm. ꝗ nõ solũ illud deberet ꝓhiberi ſ etiã illud. Itẽ si quis falsum testimoniũ fert ad vtilitatẽ ꝓximi. cõstat ꝙ sine dubio peccat. et nõ peccat cõtra ꝓximũ. imo ɔtra deũ. ꝗ vĩ ꝙ ꝓhibitio falsi testimonij nõ spectet ad scdaz tabulã imo ad ꝑmã. Itẽ qriꝝ cum ꝑiuriũ fit in iniuriã dei ꝛ in iniuriã ꝓximi. ꝓpter qđ magister dicit ꝑiurium magis ꝓhiberi in isto mãdato qꝫ in scđo mãdato. Et quare magis agit de ꝑiurio in expositiõe hui⁹ mandati qꝫ in expositiõe secũdi. R. dõ. ꝙ in hoc ꝑcepto ꝓhibeꝝ falsitas oĩs ꝑcipue ꝓut ordinaꝝ ad nocumẽtũ ꝓximi. ꝑ ɔsequẽs nihilominus inquãtũ ordinaꝝ ad nocumẽtũ sui. verbũ eñ ad alterũ ẽ. et q̄ falsuz alteri loquitur. quodãmõ et si nõ noceat aliqđ auferẽdo. fallit tñ decipiẽdo. Et ꝑ h põt rñderi ad illud qđ ꝑmo obĩ. Ad illud vero qđ obĩ ꝙ quis mẽtiꝝ cõtra deũ. dõm ꝙ mẽdaciũ qđ ẽ in doctrina fidei et religiõis. et ẽ cõtra veritatẽ diuinã. et ordinaꝝ ad nocumẽtũ ꝓximi. ex diuersis causis põt ꝓhiberi. et in mandatis ꝑme tabule. et in mãdatis secũde. sicut dictũ ẽ de ꝑiurio. Et qr cognitio ꝑiurij pendet ex cognitiõe mẽdacij. ꝑiuriũ eñ includit mendaciuz. hinc est ꝙ quãuis ꝓhibeaꝝ et in secũdo mãdato ꝑme tabule et quĩto secunde. ideo magister reseruat determinare de ꝑiurio in explicatione quinti mãdati. Et ꝑ hoc põt ad obiecta rñderi. ꝛc.

Ad intelligentiã hui⁹ ꝑtis incidit hic qđ de mãdatis decalogi in generali. Circa hec aũt duo generaliter pñt queri. Primũ ẽ de ipsoꝝ mandatoꝝ obligatiõe. Scđm vero ẽ de distinctiõe et ordine. Circa ꝑmũ queruntꝝ tria. Primo qriꝝ vtꝝ vba decalogi habuerũt eẽ obligatoria. Scđo vtꝝ obligẽt ad opa bona i genere gr̃e an etiã ad opa formata. Tercio vtꝝ obligatio illoꝝ mãdatoꝝ ꝓcedat ſm legẽ nature.

ꝑm legem scripture.

Questio .j. a

Utrū deus debuerit homini imponere mādata obligatoria: Et ꝙ nō vr̄ primo ꝑ illud qḋ dr̄ Roma. vij. Peccatū occasione accepta ꝑ mandatū operatum est in me omnem ↄcupiam. ſ deus nihil debet imponere qḋ faciat ad augmentū ↄcupie. ġ nō debuit hominē ꝑ mandata obligare. Item sup illud .j. Corint. xv. Uirtus peccati lex. Glo. Lex ꝓhibendo auget pcti cupiditatem. Si ġ deus nihil debet nobis imponere qḋ faciat ad cupiditatis augmentū. sed potius ad diminutionem. videt̄ ꝙ ꝑ mandata nullo mō debuit nos obligare. Item Aug. dicit sup Geñ. ad lrāz. Meliores iudicauit hoīes qui ei liberaliter deseruirent. ſ debitū obligatōnis repugnat libertati obsequij. Si ġ deus a principio reliquit hoīem in manu ↄsilij sui. dando ei libertatē arbitrij. videt̄ ꝙ nullo mō debuerit addere obligatōnem p̄cepti. Item liberalius dat aliqḋ donum qui dat sine onere q̄ꝫ qui cū onerꝭ impositōne. Si ġ obligatō p̄ceptoꝝ magnū onus ē. ⁊ deus est liberalissim⁹. videt̄ ꝙ gratiā ⁊ gloriam debuit dare homini. ita ꝙ ipm̄ non obligaret ad aliqḋ mandatum. Sed contra. Decet ↄditorem cūctis opibus suis legē certam ⁊ limitē p̄figere vltra quam nō debeāt ꝓgredi. sicut p3. qꝛ omēs creature regūtur ꝑm leges sibi a creatore impositas. si ġ hoc est dignitatis in creatura. videt̄ ꝙ decens ⁊ ↄueniens fuerit homini legē imponi. extra quā nō liceret homini ꝓgredi. hoc aūt fit ꝑ mandata obligatoria. ġ talia mādata fuerūt homini danda. Item decet rectorē in subditis seruare debitū ordinē. Si ġ homo ꝑ libertatem sue voluntatis poterat inordinari. oportunum ⁊ ↄuenientissimū fuit ipsum ad rectū ordinē astringi. hoc aūt fit ꝑ obligatōnem mandatoꝝ decalogi. decens igit̄ fuit talia mandata homini dari. Itē decens est dn̄m a seruo suo obsequiū exigere. sed tūc dominus obsequiū exigit qñ leges et p̄cepta eidem tribuit. Si ġ decens fuit ꝙ deus ab homine tanq̄ a seruo exigeret⁊ talia obsequia. decens fuit vt ei imponeret mandata obligatoria. Item decens est iustum iudicē ꝑm merita retribuere. ſ meritū ⁊ demeritum nō habet locū vbi nulla cadit obligatio legis. si ġ conueniens fuit deo hoīem cui ↄtulerat liberū arbitriū ꝑm iusticiā iudicare. decens etiā fuit vt regulā iusticie eidē p̄figeret. ſ hoc fit ꝑm mandatoꝝ impositōēs. ġ ⁊c. R°. dicēdū ꝙ absq3 dubio verba decalogi debuerūt dari ꝑ modū p̄cepti. ita ꝙ in eis non solū homo instrueret̄. verū etiam obligaret̄. Et ratio hui⁹ est. tū quia deū decebat. tum qꝛ nobis expediebat. Deū vꝫ decebat. qꝛ in his verbis decalogi ↄsistit regula iusticie ꝑm ꝙ dictat lumen rōnis recte. Et qm̄ de⁹ tanq̄ iustus debet esse emulator rectitudinis et iusticie. ⁊ in subditis ⁊ i seipso. hinc est ꝙ homini leges iusticie imposuit. ad q̄s ipm̄ obligauit. vt nullo mō liceret ipm̄ impune p̄cergredi. Uerba igit̄ decalogi ꝑ modū obligatōnis debuerūt dari. qꝛ sic decebat diuinā equitatem. nec tm̄ decebat eq̄tatē. imo etiā maiestatem. Sicut eīm decet summā maiestatē a creatura rōnali omi reuerētia coli. sic etiā decet ꝙ rōnalis creatura ad maiestatōēs illi⁹ summe maiestat̄ ꝑ obiam famulet̄. Et ꝓpterea decuit ipm̄ imponere hoī leges ⁊ mādata obligatoria. Nō solū aūt deū decebat. ſ etiā nob̄ expediebat. tū ꝓpter gloriā nr̄am augmētandā. tū ꝓpter pacem ↄseruandā. Propter gloriā vtiq3 augmētandā. qꝛ gloriosi⁹ est hoī obtinere btitudinē ꝑ merita q̄ꝫ sine merit⁹. Et qm̄ cū aliq̄d reddit̄ ex merit. quodāmō hō qui meret̄ obligat sibi retributōēs. ⁊ mag̊ decꝫ hominē obligari deo q̄ꝫ deū homi. hinc est ꝙ ad opa ꝑ q̄ ↄtingebat mereri. debuit hō ꝑ p̄cepta obligari. vt dū obligat⁹ obediret. in merito ꝓficeret. ⁊ ad maiorē cumulū glorie ꝑueniret. Alia rō est ꝓpter pacē ↄseruandam. q̄ tantū bonū est (sicut dicit aug.) vt cetera pacē appetāt. Pax aūt seruari nō pōt vbi hō vsurpat sibi qḋ est alienū. ideo vt pax seruaret̄ inter homies debuit de⁹ mandata homi tradere in quib⁹ obligaret̄ ne qḋ est alienū vsurparet. ſ redderet deo ⁊ ꝓximo qḋ eis deberet. ne aliter iniuriā faciēdo pacē frangeret. ⁊ frangendo pacē ipse in se pacē amitteret. sic ġ decuit v̄ba decalogi tradi ꝑ modū obligatōnis et p̄cepti. tū qꝛ decēs erat ex pte dei. tum qꝛ expediēs erat ex parte nr̄i. Et rōnes q̄ hoc oñdunt pn̄t ↄcedi. Ad illud ġ qḋ obijcit̄ in ↄtrariū ex auctē apl̄i ꝙ mandatū intendit ↄcupiam. dicēdū ꝙ illud veritatē h3. ſ valde ꝑ accidens ⁊ occasionalr̄. Ex hoc eīm ꝙ ꝑ legē erat pcti cognitio. cū ꝑ ipam nō erat gr̄e collatio. ↄcupia intendit in vetitū ⁊ hoīem faciēter fecit ꝑpetrare pccm̄. ex h̄ occasionalr̄ fiebat ⁊ ipsi⁹ ↄcupie intensio. ⁊ pcti agḡuatio. ſ h̄ nō erat de pncipali intentōne ferētis mādata. nec de ipsoꝝ mandatoꝝ obligatione. Naꝫ dn̄s sic tribuit mādata obligatoria. ꝙ semꝑ fuit ꝓmptus tribuere gratiam adiutricē ad illa implenda. Un̄ ꝙ ꝑ mādatoꝝ obligatōēs augeret̄ ↄcupia. h̄ nō erat ex ipsis mādat̄. ſ poti⁹ ex negligētia ⁊ culpa hoīs. deus aūt ꝓpter negligētiā hoīs. nō debuit dimittere qn̄ diligentiā circa salutē hoīs exerceret. Ad illḋ qḋ obijcit̄ ꝙ lex ꝓhibēdo auget pcti cupiditatē. dḋ ꝙ glo. nō dicit illud simpl̄r. ſ addit hāc ↄditōēs. nisi diffundat spūs charitatē. vñ q̄uis ꝑ se lex nō eēt vtilis nisi ad cognitōēs. tñ cū gr̄a ipsa mādatoꝝ obligatō multum ferebat ad salutē. Ad illḋ qḋ obꝛ ꝙ obligatio repugn̄t libertati. pōt rñderi ꝙ obligatio ad bonū nō repugn̄t libertati simpl̄r. ſ repugn̄t libertati peccādi. Posse aūt peccare nō ē libertas nec ps libertatis. ⁊ ideo dū obligatio mādati repugn̄bat libertati male faciēdi. libtatē ñ minuebat ſ poti⁹ augebat. Alit̄ etiā pōt rñderi ꝙ ē obligatio q̄ aufert ptātē. ⁊ est obligatio q̄ aufert impunitatē. Pria obligatio q̄ ptātē aufert minuit libtatē. Scḋa vō q̄ nō aufert ptātē sed tollit impunitatē. libtatē arbitrij saluat. ⁊ supaddit iusticie eq̄tatē. Hoc aūt scḋo mō mādata dei sūt obligatoria. ⁊ ꝓpterea in nullo libertati arbitrij derogabant. q̄n poti⁹ diuinā iusticiā ↄmēdabāt. Ad illḋ qḋ obꝛ ꝙ maioꝛ̄ libtat̄ ē dare aliq̄d sine merito q̄ꝫ cū merit. dḋ ꝙ ⁊ si maioꝛ̄ libertat̄ sit ex pte dātis. nō tñ est tāte gr̄e ⁊ excellētie ex pte suscipiētis. Et qm̄ dn̄s in ↄferēdo p̄miū nō eīm attendit sue libalitat̄ manifestatōēs. imo etiā gl̄e nr̄e ꝓmotōēs. hinc ē ꝙ maluit nob̄ dare eternā btitudinē ꝑ impletōēs mādatoꝝ et meritū obie. q̄ꝫ nullo merito p̄cedēte. Preterea merita nr̄a in nullo derogāt diuie liberalitati. imo poti⁹ eā manifestāt. tū qꝛ ipe bonoꝝ nr̄oꝝ nō eget. tum qꝛ oia merita nr̄a ꝓcedunt ex munē gr̄e sue. Et ꝓpterea dicit apl̄s Ro. vj. Gr̄a dei vita eterna.

Questio .ij. b

Utrū p̄cepta decalogi obligēt ad opa formata. Et ꝙ sic vr̄ Deut. xvj. Iuste qḋ iustū ē exeq̄ris. Ex h̄ vbo colligit̄ ꝙ legislatoꝛ ñ solū p̄cipiebat iusticiā i facto. ſ etiā iusticiā in mō. Op⁹ āt qḋ ē iustū i facto ⁊ mō ē

opus formatū. ergo p mādata leg̃ obligaṫ hō ad opera formata. Itē math. xix. Si vis ad vitā ingredi serua mādata. Obseruatio igiṫ mādatoꝝ decalogi introducit ad vitā. sed nemo introducit ad vitā p aliq̄ opa nisi fiāt ex charitate. et talia sunt opa formata. Cuz ergo p legez obligemur ad p̄cepta decalogi obseruāda. vr̄ q̄ p candē obligemur ad opa formata. Itez aug. dicit et hr̄ in fine di. p̄cedenṫ q̄ omia p̄cepta decalogi reducunṫ ad duo p̄cepta. sed illa p̄cepta nemo implet nisi ex charitate. sicut p3 de p̄cepto q̄ p̄cipiṫ. Diliges dn̄m deū tuū ex to. cor. tuo etc. Vr̄ ergo q̄ oĩa mādata decalogi teneamur implere ex charitate. ergo p legē obligamur ad opa formata. Itez ad opa mādatorū obligamur sm̄ intentōnez p̄cipienṫ. Sz intentio p̄cipienṫ fuit dare illa mādata vt p illa ei seruiam⁹. et seruiendo placeam⁹. Hoc aūt nō fit nisi p opa charitatis et gr̄a informata. ergo etc. Itē informatio et deformatio sunt opposita. p̄ceptio et phibitio sunt opposita. et si oppositū de opposito. et ppositū de pposito. Cuz ergo deformatio opm sit in phibitōne eozūdem. informatio erit in p̄cepto. Sz ɔtra. dicit Hiero. q̄ anathema sit q̄ dicit deū p̄cepisse impossibile. Cuz ergo p̄cepta illa obligēt tam iustos q̄ peccores. Et in ptāte peccōris nō sit informare opa sua. cū illud hēat fieri p charitatez et grām. vr̄ q̄ ad hoc nemo obligeṫ p diuina mandata.

Item aug. dicit et hr̄ in glo. sup illud ps. Declina a malo et fac bonū. declinare a malo sp vitat penaz. q̄uis nō sp pmereaṫ palmā. si ergo q̄ticūq̄ declinat hō a malo ex charitate n̄ pmereṫ palmā. ergo n̄ sp teneṫ hō ex charitate a malo declinare. sed declinādo a malo obstruanṫ p̄cepta negatiua. ergo nō vr̄ q̄ obligenṫ ad opa formata. Itez aliq̄s fili⁹ dn̄s pentes. et exn̄s i peccō mortali. honorat eos ex nāli pietate cū se offert locus et tp̄s et oportunitas. ɔstat q̄ iste nō peccat pentes honorādo. nec ɔmittēdo. nec obmittēdo. ergo mandatum istud q̄ dn̄s p̄cepit. honora p̄rem tuū et mr̄em tuam. nō obligat ad hoc q̄ op⁹ istud ex charitate impendaṫ. pari rōne nec alia mādata. Itē opa formata non fiūt nisi p grāz. sed nemo scit vtrū grāz spūsancti hēat. ergo nemo scit vtrū opa ei⁹ siut formata vel informata. sed nemo obligaṫ ad illud qd̄ nō pōt scire. igiṫ manda ta decalogi ad opa formata nō obligāt. Itē q̄cunq̄ obligaṫ ad aliq̄d obligaṫ p ɔn̄s ad id qd̄ est illi iseparabiliter annexū. sed opa nō pn̄t formari ab aliq̄ nisi hēaṫ gr̄a. ergo quicūq̄ obligaṫ ad opa formata. obligatur ad hn̄dam grām. Cū ergo hr̄e grām inspiciat oē tp̄s indifferēter tam tp̄s dormitōnis q̄ tp̄us vigilie. vr̄ q̄ hō omittat in q̄libet instanti et in q̄libet tpe. ac p hoc in vno die peccabit infinities. q̄ si hoc est manifeste falsū. restat q̄ mādata decalogi ad opa formata nō habent

24 obligare. Rn̄. ad p̄dictoꝝ intelligentiā est notādū. q̄ hic est triplex mod⁹ dicendi. Quibusdā eñ visuz est q̄ mādata decalogi obligēt ad opa formata. obligatione tñ p̄cepti affirmatiui nō p̄cepti negatiui. Obligatio eñ precepti negatiui est sp et ad sp. Obligatio vero p̄cepti affirmatiui q̄uis sit sp. nō tñ ad sp. sed p loco et tpe. Propter qd̄ dixerūt q̄ mādata decalogi obligant hoiem ad opa formata. p eo tpe q̄ hz charitatem et grām. tūc eñ ptātez hz exeundi in opa meritoria. et teneṫ hn̄ vti grā accepta. Alius aūt mod⁹ dicendi est q̄ mādata decalogi nō obligāt nisi ad opa bona in genere. opa eñ formata sunt supra naturā. ptātem. et supra cognitōnis certitudinē. et pterea ad talia opa nō debem⁹ obligari p mādata decalogi. sed solum ad bona opa in genere. Cui⁹ signū est. q̄ si aliquis exn̄s in charitate honorat pentes ex nāli pietate. hmōi opē absolniṫ a mādati obligatōne. Sz q̄m p̄m⁹ modus dicendi vr̄ excedere in hoc vicz q̄ ponit hoiem obligari ad id de q̄ nō pōt hr̄e certitudinē. Secund⁹ vero modus dicendi videṫ min⁹ parū dicere in hoc vicz q̄ ponit hoiem p mādata decalogi solūmodo obligari ad ea que pōt quis implere exn̄s in statu peccati. cū obseruatio mādatoꝝ dei sit via deueniendi ad statū grē. glorie. et iustitie. Ideo est terti⁹ dicendi modus q̄ q̄si mediū tenet inter vtrūq̄. Et ad q̄oz ppositā rn̄det p distinctōez hoc mō. Cū querit vtrū mādata decalogi obligent ad opa formata. Rn̄dendum est q̄ opa formata pn̄t dici dupl'r. Vno mō per

25 exclusionē deformitatis pecti. Alio mō p positōez dignitatis meriti. Si p̄ mō accipianṫ opa formata. sic vtiq̄ ad opa formata obligāt. obligant eñ ad vitandum oĩa petā mortalia. Si aūt dicanṫ alio mō opera formata. sic accipiunṫ ppie. et tūc distinguendum

26 est in ipsa obligatōne. Est enī obligatio absoluta. et obligatio ɔditōnalis. Obligatō absoluta est qua q̄s simpliciter ad aliquid faciendum obligaṫ. ita q̄ si illud nō facit incurrat obmissionis reatum. Obligatō vo ɔditōnalis est qua quis obligaṫ ad aliq̄d faciendum si vult puenire ad p̄miū. et hec obligatio in eo q̄ omittit nō inducit omissionis petm̄. sed ponit implicite ɔditōnis defectum. Si igiṫ loquamur de obligatōne ɔditōnali. mandata decalogi obligāt ad opa formata. Si quis eñ vult ad vitaz ingredi. necesse est ex charitate seruare mādata. q̄ quidē charitas est meriti pncipiū. Si aūt loq̄mur de obligatōne absoluta. tūc distinguendū est in ipsis mandatis q̄ dupl'r conuenit de eis loqui. Aut de eis in vnū collectis prout hn̄t reduci ad mādata duo charitaṫ. aut de q̄libet p se sigillatim. Si de eis collectis in vnū. cum igiṫ cōtinuetur regula iustitie sm̄ ordinē ad deum et ad proximū. p quā excludiṫ omne petm̄. sic ɔcedi pōt q̄ obligant ad aliqd̄ op⁹ formatum. vel in se si habet vnde possit in illd̄ exire. vel in dispositōe si nō hz vn̄ possit in illud exire. vel in dispositōne siue p p̄patōez ad illud. teneṫ eñ hō sic mādata decalogi implere. vt per ipsoꝝ impletōez p̄paret locū ipsi grē. q̄ obtēta. exeat cū locus et tp̄us est in opera meritoria. adimplendo duo charitaṫ p̄cepta. Si aūt loq̄mur de q̄libet sigillatim et p se. sic accipiendo ppie op⁹ formatū. hoc ē op⁹ meritoriū. et loquēdo de obligatōne absoluta. mādata decalogi nō obligant ad opa formata. sicut rōnes ɔ̄dunt q̄ ad scd̄am ptem inducunṫ. Et pterea ɔcedende sunt.

27 Ad illud qd̄ obiciṫ in ɔtrariū q̄ legislatoꝝ p̄cipit nō solūmodo facere op⁹ iustū sed etiam iuste. dicm̄ q̄ modus iustitie quidaz est q̄ facit op⁹ deo placitū et meritoriū. et hic ppie reddit opus formatū. Alius aūt est modus iustitie qui excludit circa actū viri iusti deordinatōez intentōnis. q̄ facit animū iustum et p̄paratōnem opis. et hic modus est in p̄cepto non primus. Ab hoc aūt modo non diciṫ opus formatum nisi accipiendo large. sicut prius tactum est

28 in respondendo. Ad illud qd̄ obiciṫ de autoritate domini in Math. Si vis ad vitam ingredi etc. patet rn̄sio p iam dicta. quia ex verbo illo nō pōt colligi q̄ homo obligeṫ ad opera meritoria facienda nisi obligatōne ɔditōnali. vicz si vult ingredi ad vitam. Si aūt de obligatōne ɔditōnali ad absolutā velit p̄cedere. nō valet ratio imo est ibi sophisma sm̄ quid.

29 ꝛ simplr. Ad illud qđ obijcit̃ ꝙ omia mãdata re-
ducunt̃ ad duo ꝑcepta charitat̃ sĩliter pz rñsio. quia
ꝑcepta duo charitat̃ nõ implent̃ in quocũqz manda
to sigillatim accepto. sed ex quodã plenario intelle-
ctu ꝛ ꝑfectõne ꝯsurgente ex oim mandatoꝝ aggre-
gatõne ꝛ integra obseruatõne. Et hoc mõ verum est
ꝙ mãdata obligãt ad opus formatũ in se vel in sua
dispositione. Sed ex hoc nõ sequit̃ ꝙ ad hoc obliget
qđlibet mãdatũ p se. Sicut eñ nõ sequit̃ decẽ hoies
trahunt nauem. ergo quilibet p se trahit. qꝛ plus põt de
cem ꝙ̃ vnus. sic ꝛ in ꝓposito suo mõ est intelligendũ.

50 Ad illud qđ obijcit̃ ꝙ tenemur obseruare manda
ta fm intentiõez ꝑcipientis. dõm ꝙ hoc est veruz de
obligatõne ꝯditõnali si volumus ad vitam ingredi.
Posset tamẽ ꝛ aliter dici ꝙ intentio legislatoris non
solũmodo fuit ad hoc vt homo ꝑueniret ad gloriaz.
sed etiam vt vitaret penã. Mãdata aũt si obseruen-
tur ꝙ̃tum ad opa extra grãm facta. sufficiũt ad vitã-
dum penaz. et ꝓpterea nõ sequit̃ ꝙ p mandata obli-
51 getur quis absolute ad opa meritoria. Ad illđ qđ
vltimo obijcit̃ ꝙ deformatio est in ꝓhibitõe. ergo infor-
matio in ꝑcepto. dõm ꝙ fm ꝙ informatio ꝓut acci
pit̃ ratio nõ valet. ꝓ eo ꝙ informatio et deformatio
nõ sunt opposita immediate. imo inter opus merito
rium ꝛ opus pcti cadit mediũ. bonuz in genere. ꝛ bo
num ex circũstantia. Cum aũt dicit̃ ꝙ si aliquid ẽ in
ꝓhibitõne. eius oppositum est in ꝑcepto. hoc intelli
git̃ de oppositis imediatis. sicut furari est ꝓhibituz.
ꝛ nõ furari est in ꝑcepto. ꝛ ꝓpterea consequentia illa
nõ habet locũ in ꝓposito.

Questio. iij. c

Utrum obligatio mandatoꝝ decalogi attendat̃ fm
legem nature. aut fm legem scripture. Et ꝙ fm legẽ
nature videt̃. Illud eñ est nãle qđ est ꝯmune apud
oñs sed ad mãdata decalogi obligant̃ oñs. ergo obli-
gatio illa est fm legem nature. Item obligatio ꝙ̃
se extendit ad oẽ opus attendit̃ fm illam legez cu-
ius dictamen curat in oñi tempe. sed obligatio mã-
datorũ decalogi manet in statu legis nature. et legis
scripture. ꝛ legis grẽ. ergo obligatio illoꝝ mandatorum
attendit̃ fm legem nature. Item mandata ꝙ̃ ob-
ligant hoiem circũscripta natura ꝛ grã habent obli-
gare fm legem nature. sed talia sunt mandata deca-
logi. sunt eñ de dictamine legis recte circũscripta le-
ge moysi ꝛ lege euangelij. ergo ꝛc. Item quedam
sunt ꝓhibita qꝛ mala. quedã mala qꝛ ꝓhibita. Simi-
liter quedã sunt bona qꝛ sunt in ꝑcepto. quedam ꝟo
ideo sunt in ꝑcepto qꝛ bona sunt. ea aũt ꝙ̃ in decalo-
go ꝓhibent̃ vel ꝑcipiuntur de se sunt mala vel bona
fm ꝙ dictat ratio. sicut deũ esse colendum. ꝛ parentes
honorandos. hoc vtiqz bonũ est de se. falsuz testimo-
nium ꝛ homicidium hoc vtiqz de se malũ est. sed talia
spectant ad legem inditã. igit̃ obligatio mandatorũ
decalogi attendit̃ fm vinculũ legis naturalis. Sz
ꝯtra. Exo. xx. legit̃ ꝙ primo mandata ista fuerunt de
celo audita. ꝛ postea subiungit̃ quõ fuerũt in tabulis
scripta. Si ergo ibi tradebat̃ lex scripta. videt̃ ꝙ obliga
tio mandatoꝝ decalogi fm legem scriptã principali-
ter habeat attendi. Item Roma. vij. Concupiam
nesciebam nisi lex diceret. nõ ꝯcupisces. Glo. Cõcu-
piscentiã nesciebam esse pctm. sed mandatũ qđ obli
gat fm legem nature manifestũ est homini etiaz sine
lege scripta. ergo mandatũ illius non ꝯcupisces ꝛc. non
spectat ad legem nature. sed potius ad legem scrip-
tam. Item qđ est de dictamine legis nature spe-
ctat ad statum innocentie. sed distinctio mandatoꝝ
decalogi ad statum innocentie nõ spectat. qꝛ in statu
illo locum nõ habebat homicidiũ. nec furtũ. nec ad-
ulteriũ. ergo videt̃ ꝙ obligatio mandatorũ decalogi nõ
sequat̃ instinctũ legis naturalis. Itez que sũt fm
dictamen legis nature nõ solũmodo se extendũt ad
statum vie. verũ etiam ad statum patrie. sed obliga-
tio ista mãdatoꝝ decalogi ad statum patrie nõ se ex-
tendit. qꝛ ibi nec furtum põt esse vbi nihil est ꝓpriũ.
nec ꝯcupia vbi nullũ põt esse viciũ. ergo videt̃ ꝙ ob-
ligatio hmõi mandatoꝝ legi naturalis nõ sequat̃ in-
stinctũ. Iuxta hoc querit̃ si obligatio mandatoꝝ de-
calogi sequat̃ legẽ nature. vñ hoc est ꝙ magis fuerũt
mandata illa scripta in tabulis lapideis ꝙ̃ alia man
data legi. Item querit̃ ꝓpter quid dñs immediate
ipsi ꝑplo decẽ verba legis ꝓposuit. sicut legit̃ Exo. xx.
tum. magis ꝙ̃ alia mandata iudicialia ꝛ ceremonialis
que mediante moyse ꝑuenerũt ad ꝑpli noticiam.

R. ad ꝑdictoꝝ intelligentiã est notandũ ꝙ est lo- 52
qui de mandatoꝝ decalogi obligatõne tripliciter. fm
ꝙ ꝛ de ipsa sufficiẽtia fidei. fm ꝙ articlos fidei ꝯtin-
git credere tripliciter. vicz implicite. explicite. ꝛ quos-
dam implicite ꝛ quosdã explicite. sic ꝛ de ꝑceptis de-
calogi intelligendũ est. Et fm istũ triplicẽ modũ ob-
ligatio mandatoꝝ decalogi respicit triplicez statum:
vicz statum nature institute. statũ nature lapse. ꝛ sta
tum legi scripte. ita ꝙ statum legi scripte respicit sim-
pliciter ꝛ explicite. vel lucide ꝛ distincte fm ꝙ illa de
cem mãdata a deo fuerũt ꝓnũciata ꝛ scripta. Statum
ꝟo nature lapse respicit obligatio mandatoꝝ decalo
gi implicite. fm duo ꝑcepta iuris nalis ꝙ̃ nã sp dicta
bat. vicz ꝙ faceret alij qđ vellet sibi fieri. ꝛ nõ faceret
alij qđ sibi nollz fieri. Statũ aũt nãe institute respi-
ciebat ꝗdãmõ iplicite. ꝗdãmõ explicite. Quedaz eñ
sũt ꝑcepta ordinãtia ad deũ. ꝗdã ꝟo ordinãtia ad ꝓxĩ
mũ. Ad ꝑcepta nanqz illa ꝙ̃ ordinãt ad deũ explicite
obligabat̃ hõ in statu nãe institute. vbi ydone9 erat
ꝛ disposit9 ad colendũ deũ integre ꝛ pfecte. Ad man-
data ꝟo ꝙ̃ ordinãt ad ꝓximũ obligabat̃ implicite. ꝓ
eo ꝙ necessitas explicãdi mandata illa ortuz habuit
ex multiplici deordinatõne ꝙ̃ subsecuta est ex prima
transgressione. Et illud colligi põt ex eo qđ dr Eccli. x
vij. Loquẽs de hois ꝯditõne. sensu impleuit cor illo-
rum. ꝛ mala ꝛ bona oñdit illis. posuit oculos ipsoꝝ
sup corda ipsoꝝ ꝛc. vsqz ibi. Attendite ab omi iniq. ꝛ
mãdauit illis vnicuiqz de ꝓximo suo. vbi colligit̃ ex-
plicita obligatio hois respectu cult9 diuini. ꝛ implici
ta respectu vitãde lesionis ipsi9 ꝓximi. Scdm h ig-
tur pz ꝙ obligatio mãdatoꝝ decalogi radicalr seq̃t̃
legẽ nature. s ꝙ̃tum ad explicatõez sequit̃ legẽ scrip
ture. Explicatio eñ mãdatoꝝ plenaria decalogi op-
tuna fuit fm statũ pcti. ꝓpter obscuratõez luminis ra-
tionis. ꝛ ꝓpter obliquatõez volũtat. qꝛ eñ voluntas
corrupta ꝓmpta erat ad multiplicẽ deordinationez.
optebat eam religari p multiplicia mandata. Rur-
sus qñ scriptura cordis iterio: ꝓpter pctm erat obnu-
bilata. ꝛ hõ qui fuerat spũali mente ꝑditus. effectus
erat sensibilis ꝛ carnalis. oportunũ erat vt exterius le-
geret ꝛ audiret p sensus corpis ea p que posset in re-
ctitudinẽ iusticie regulari. Et ideo explicatio ꝛ distin
ctio mãdatoꝝ decalogi spectabat ad legẽ scriptã. ꝗ
uis obligatio spectaret ad legẽ inditaz. sicut ratõnes
ad primã pctm inducte oñdunt. ꝙ ꝯcedo pñt. qm de-

33 rum ꝯcludunt. Ad illud ꝗ qd̓ ꝑ obijcit̄ in ꝯtrariū ꝙ verba decalogi audita fuerūt in datōne legis tāquā ꝓmissio. q2 hoc nō erat ꝓpter inducendā nouaȝ obligatōes. ſ potius ꝓpter ipsius obligatōis explicatōeȝ q̄ quidem
34 ꝑ facta erat ꝓpter pctī obnubilatōeȝ. Ad illud vō qd̓ obijcit̄ de auctē aplī. ꝙ ꝯcupiaȝ nesciebat esse pctm̄. pōt dici ꝙ loquit̄ in ꝑsona hois carnalis. aut certe h̓ dicit. q2 ⁊ si aliq̄ mō nosset ꝑ legē nāe in generali. nō tn̄ in spāli cognoscebat nisi ꝑ legē scriptā. vn̄ ipsemet idē dicit ꝙ per legē est cognitio pctī. ꝓpterea ex v̓bo illo nō h̄r ꝙ obligatio huiōi mandatoꝝ ortuȝ hēat a lege scripta. ſ solū ꝙ ipsius obligatōis explica
35 tio in lege illa sit facta. Ad illud qd̓ obijcit̄ ꝙ ea q̄ sunt de dictamine leg̃ nāe cōueniūt statui innocentie. dōm ꝙ verū est de his q̄ sunt de dictamine leg̃ nāe in spāli. q̄ aūt sunt de dictamine leg̃ nāe in generali ⁊ implicite. illi statui n̄ hūt ꝯuenire. ⁊ h̓ mō ad illū specta
36 bant mandata scḋe tabule. Ad illud qd̓ obijcit̄ ꝙ ea q̄ sunt de dictamine leg̃ nature manēt in statu gr̃e. dicēdū pōt dupl̓r. Primū quidē q2 sicut dr̄ de virtutibus ꝙ maneāt in patria ſm excellētiores ⁊ nobiliores vsus ⁊ actus. sic ꝯcedi pōt ꝙ adimpletio mandatoꝝ decalogi salua erit in pr̄ia. Multo tn̄ nobiliori ⁊ excellentiori mō q̄ sit in via. ſm ꝙ ibi excellētiori mō ordinabit̄ ⁊ ad deū ⁊ ad ꝓximū. ⁊ ſm ꝙ voluntas excellētiori mō erit ad bonuȝ ordinata ⁊ a malo remo
37 ta. Aliter etiā posset dici sicut tactū est prius vt fiat vis in his q̄ nā dictat general̓r ⁊ his q̄ dictat spāliter. sic implicite ⁊ explicite. Et rursus in his q̄ nā dictat explicite. vl̓ dictat ſm omneȝ statum nature. vel ſm statum nature lapse. et quod est de dictamine legis nature simpliciter ⁊ explicite illud manebit in statu glorie. Explicatio autem et distinctio mandatorum decalogi respicit statum nature lapse. ⁊ institutioneȝ
38 legis scripte. Ad illud vō quod querit̄ q̄re magis ista decē verba scripta fuerunt in tabulis lapideis q̄ alia. cū omnia spectent ad legē scriptā. dōm ꝙ hoc fuit q2 in ipsis maxime ꝯsistebat regula iusticie. ⁊ alia habebāt reduci ad h̓. ⁊ ipsa quidē stabilia erāt. nec euacuari hēbant ꝑ legē superuenientē. ideo in tabulis lapideis scripta fuerūt. vt ꝯsideret̄ coꝝ ꝓrogatiua q̄ntū
39 ad dignitatē ⁊ q̄tum ad stabilitatē. Ad illō qd̓ q̄ritur q̄re mag̃ data sunt ipsi ꝑplō a deo īmediate mādata decalogi q̄ iudicialia ⁊ ceremonialia. dōm ꝙ h̓ fuit. q2 cū mādata decalogi essent de dictamine legis nature. modica indigebāt expositione. vn̄ simplices statim poterāt illa cape. Ceremonialia vō ⁊ iudicialia indigebāt maiori instructōne. vn̄ illoꝝ cognitio principaliꝰ spectabat ad iudices ⁊ sacerdotes. ideo nō sic fuerūt data populo immediate ſed mediante legislatore.

Consequēter querit̄ de mādatis decalogi q̄ntuȝ ad ordinē ⁊ distinctiōeȝ. Et circa h̓ tria ꝑūt q̄ri. Primo querit̄ de ipsoꝝ mādatoꝝ nūero ⁊ sufficiētia vtrū sint decē. Scḋo vō querit̄ de ordine ipsoꝝ adinuicē. Tercio querit̄ de nūero ⁊ ordine in cōparatōne ad tabulaꝝ distinctiōes. Questio. j.

Utrū mādata decalogi debeāt esse decē. an plura an pauciora. Et ꝙ debeant esse pauciora vr̄. q2 Ro. xiij. dr̄. Qui diligit ꝓximū legē impleuit. ꝗ in mādato de dilectōne ꝓximi. tota lex pōt includi. videt̄ ꝗ ꝙ mandata nō debeāt nūero denario multiplicari. cū in paucioribꝰ satis ꝯtineant̄. Itē sup illud Ro. vij. Cōcupiam nesciebā. Glo. bona ē lex. q̄ dū ꝯcupiaȝ ꝓhibet. oīa mala ꝓhibet. Si ꝗ in ꝓhibitōne ꝯcupie cetera mala ꝓhibent̄. videt̄ ꝙ alia mādata supfluant.

Itē quicūq3 peccat mortal̓r ſcḋm occidit. ꝗ cum in occisione ꝓhibeat̄ nō tm̄ homicidiū corꝑale ſ etiam spūale. nō tm̄ opis ſ etiā volūtatis. vr̄ ꝙ in illa ꝓhibitōne ꝓhibeant̄ oīa pctā. ꝗ supfluūt oīa alia mandata. Itē dr̄ia leg̃ ⁊ euāgelij est ꝙ lex ꝓhibet manū nō aīm. euangeliuȝ aūt nō solū manū ſ etiaȝ aīm ꝓhibet. ꝗ vr̄ ꝙ solūmō deberet ꝓhiberi actus exterior. ⁊ n̄ qd̓ spectaret ad actū interiorē. ꝗ supfluit mādatū de nō ꝯcupiscēdo. Si tu dicas ꝙ ꝓhibet̄ ꝯcupia q̄ ꝓgredit̄ in opus. ꝯtra h̓ est. q2 illa nō distinguit̄ a peccato opis. ꝗ p̄ceptū de ꝓhibitōne illius ꝯcupie nō debȝ ꝯnumerari p̄cepto de ꝓhibitōne opis exterioris. Sȝ ꝯtra. ꝙ debeāt esse plura q̄ȝ decē ꝓbat̄. Mag̃ sumus debitores deo q̄ ꝓximo. ꝗ plura debēt eē mādata ordināntia ad deū q̄ ordināntia ad ꝓximū. ꝗ cū mādata ordināntia ad ꝓximū sint septē. vr̄ ꝙ mādata ordināntia ad deū sint plura vel saltē totidē. Itē tantū obligamur ad bn̄faciendū ꝓximo q̄ntū obligamur vt nō malefaciāꝰ ei. Cū ꝗ sex sint mādata ſm q̄ ꝓhibemur ne offendamꝰ ꝓximū. vr̄ ꝙ saltē sex debeāt esse ſm q̄ obligamur ⁊ ordinamur ad bn̄faciendū. ⁊ sic h̓ oīa mandata eēnt. xv. Item. vij. sunt capitalia peccata ita mag̃ quātū est de nā sua pctm̄ auaricie ⁊ luxurie. ꝗ sicut spāle mandatū est in q̄ ꝓhibet̄ auaricia et in quo ꝓhibet̄ luxuria. ita spāle mandatū deberet eē ad alia vicia prohibenda. ita ꝙ aliqd̓ esset p̄ceptum in q̄ spāliter ꝓhiberet̄ suꝑbia. aliqd̓ in quo inuidia. ⁊ sic de alijs. Si tu dicas ꝙ implicite ꝓhibent̄ in cōcupiscētie ꝓhibitōne. Obijcit̄ ꝯtra h̓ ꝙ tres sunt radices pctōꝝ ſm ꝙ dr̄. j. Joh. ij. Concupia oculoꝝ. ꝯcupia carnis. ⁊ supbia vite. Si ꝗ cōcupia carnis et oculoꝝ ꝓhibet̄ explicite. vr̄ ꝙ ⁊ superbia vite debeat hr̄e spālem ꝓhibitōeȝ. Item sicut ꝯtingit cōcupiscere vxorē alienā ⁊ ꝯcupiaȝ ꝯsummari in ope. sic etiam est reꝑire circa homicidiū. ⁊ falsum testimoniuȝ. ⁊ circa alia mādata. ꝗ sicut duo diuersa sunt p̄cepta de ꝯcupia vxoris aliene ⁊ rei aliene in ope ⁊ voluntate. sic deberēt alia p̄cepta duplicari. ꝙ si verū eēt tūc essent plura q̄ȝ decē. Est ꝗ qd̓ vtrū decē sint ⁊ nō plura nec pauciora.

40 Rꝰ. ad p̄dictoꝝ intelligentiaȝ est notandū ꝙ sufficientia et numerꝰ mandatoꝝ sumit̄ ſm rōnem ordinis ipsius iusticie generalis. cuiꝰ ē hominem ad deum ⁊ ad ꝓximū ordinare. vnde quedaȝ sunt mandata ordinantia hominē ad deum. quedaȝ vō ordinantia ad ꝓximū. Illa eīn que ordināt ad deum hominē dicunt̄ esse p̄cepta prime tabule. et ista sunt tria. ⁊ nō plura nec pauciora. quoꝝ numerus ⁊ sufficientia sumi pōt tripliciter. viȝ ex parte obiecti. ⁊ ex parte subiecti. ⁊ ex pte actus medij. Ex pte obiecti sic. nam cum in deo sint tres ꝑsone. ⁊ tria appropriata. ⁊ triplex genus cause. ſm ꝙ cōparatur ad creaturam triplex est p̄ceptum. ſm qd̓ creatura rationalis ordinari habet ad deum. Nā3 ſm rōnem maiestatis que appropriat̄ patri. ⁊ ꝯuenit deo ſm ꝙ est causa efficiens creature. ordinat̄ ꝑ illud p̄ceptum. nō habeas deos alienos. Scḋm ratōnem virtutis que appropriat̄ filio ⁊ ꝯuenit deo ſm ꝙ est causa formalis ⁊ exemplaris creature. ordinat̄ ꝑ illud. non assumes nomē dei tui in vanū. Scḋm rōnem bonitatis q̄ appropriat̄ spūisancto ⁊ ꝯuenit deo ſm ꝙ est causa finalis ordinat̄ ꝑ illud. memento vt diem sabbati sanctifices. Ita ꝙ ꝑ illa tria homo sufficienter ordinat̄

ad deuz. vt subiaceat summe maiestati. credat sūme veritati. et adhereat summe bonitati. Et hec sufficiētia sumpta est ex pte obiecti. Scđo mō sumit ex parte subiecti ordinabilis. quod quidem est aīa rationalis in qua est triplex vis motiua ſm quā habet in deum ordinari. vicz rōnalis. ɔcupiscibilis. et irascibilis. Mandatū de adoratōne respicit ipam irascibilem. mandatū vo scđm respicit ipam rōnalem. ꝟ mandatum tertiū de sanctificatōne respicit ipam cōcupiscibilem. sicut intuenti sat apparet. et h̄ sufficiētia sumpta est ex pte subiecti. Tercio vo mō sumit sufficientia ex pte actus medij. Triplex eīm est act⁹ ſm quem habet hō in deū ordinari. vicz actus opis. oris. et cordis. Penes actū opis attendit mandatū adoratōis. Penes actū oris attendit scđm mandatū q̄ ꝓhibet falsa inuocatio nois diuini. Scđm actū cordis attēdit terciuz mandatū in q̄ ꝑcipit sanctificatio mētis. Et sic pz sufficientia mandatoꝝ ordinantiū hominē ad deū. qm̄ sunt tria tm̄ et nō plura nec pauciora.

Sufficientia aūt mandatoꝝ scđe tabule iuxta hunc moduz tripliciter pōt assignari. vicz ex pte obiecti. et subiecti. et actus medij. Ex pte nanqꝫ cōditionū ipsi⁹ obiecti sic pōt sumi. In ꝓximo eīm ad quē ordinant mādata scđe tabule reluceat ꝓprietas pris et filij et spiritussancti. Scđm q in ꝓximo reluceat ꝓprietas pris sic debem⁹ ei honorē et reuerentiā. et penes hoc attendit illud mandātū. honora prēm et c. in quib⁹ reluceat ꝓprietas summi pris in hoc q hēt rōnem principij. Scđm aūt q in ꝓximo reluceat ꝓprietas filij. sic debemus ei veritatē. Et sic est illud mandatū. nō loquaris ɔtra ꝓximū tuū falsum testimoniū. Scđm aūt q reluceat in ꝓximo ꝓprietas spūssancti. sic debem⁹ ei dilectōnem et innocentie puritatē. Et qm̄ possum⁹ nocere ꝓximo siue damnificare eū multiplr. in psona ꝓpria. et psona cōiūcta. et in reb⁹ suis. et hoc duplr. vel i actu interiori vel exteriori. ideo sunt vlteri⁹ quinqꝫ mandata. Contra nocumentū eīm qđ habet fieri in psona ꝓximi est illud ꝑceptum. Nō occides. Cōtra nocumētum vo qđ habet fieri in psona ɔiūncta ē illud ꝑceptum. Nō mechaberis. ſm q exercet in ope. Cōtra nocumentū qđ fit in rebus est illud. Non furtū facies. Et qꝛ nocumentū illud fit duplr. vicz in psona cōiuncta. et in rebus. frequenti⁹ fit in volūtate p ɔcupiscentiā q̄ fit in ope. Ideo sunt alia duo mandata. in quoꝝ vno ꝓhibet ɔcupia vxoris in h̄ qđ dr. Nō cōcupisces vxorē. In alio ꝓhibet ɔcupia rerum in hoc qđ dicit. Non ɔcupisces rem ꝓximi tui et c. Sic igit patet sufficiētia ex pte ɔditionum obiecti. Ex pte vo subiecti ſm triplicē potentiā aie ɔtingit etiā sufficiētiam assignare h̄ modo. Triplex eīm est potētia aie ſm quā ɔtingit ad ꝓximū ordinari. vicz rōnalis. ɔcupiscibilis. et irascibilis. Quātum aūt ad potentiā irascibilem hꝫ hō ɔuenient ordinari ad superiorē p reuerētiam et honorē. et sic est illud. honora prēm tuum et c. Ad ꝓximū vo p pacē et odij declinatōnez. et sic illud. Non occides. Scđm aūt rōnalem virtutez ordinamur ad ꝓximū p veritatis loquelā et testificatōnez. et sic est illud mandatū. Non loquaris ɔtra ꝓximū tuuz falsum testimoniū. Scđm vo potentiā ɔcupiscibilē hꝫ hō ordinari ad ꝓximū p ipsi⁹ refrenatōez. et qm̄ illa est multiplr corrupta p cupiditatē et ɔcupiaz. ideo ꝓhibet cupiditas et ɔcupia in actu exteriori per duo mandata. p h̄ vicz. Nō mechaberis. et p h̄ nō furtū facies. Prohibet etiā in actu interiori p alia duo. vicz p h̄. nō ɔcupisces vxorē. Et p h̄. nō ɔcupisces rē ꝓximi tui. Et sic potest sumi sufficiētia ex pte virium anime in mandatis scđe tabule. Ex pte aūt actus pōt sumi sic. Ordinari eīm habem⁹ ad ꝓximū ſm innocentiā et ſm beneficentiā. Si ſm beneficentiā. sic est illō mādatum. honora prēm tuū et matrē tuā. Si ſm innocentiam. h̄ est triplr. aut ſm actum cordis. aut oris. aut opis. Si ſm actum opis. aut h̄ est in ꝓhibenda deordinatōne q̄ est ɔtra ipsi⁹ esse indiuidui. et sic ē illud. Non occides. Aut ɔtra debitam cōseruatōnem spēi. et sic est illud. Nō mechaberis. Aut ɔtra possessionem tpalis subsidij. et sic est illud. Nō furtuz facies. Si aūt ordinemur ad ꝓximuz ſm actum oris. sic est illud mandatū. Nō falsum testimoniū dices. Si vo ſm actū cordis q̄ quidē ɔsistit in affectu. h̄ cōtingit duplr. aut liberaliter ɔtra cupiditatem. aut honeste ɔtra voluptatē. et ſm h̄ sunt duo mādata. Unuz ɔtra voluptatē ɔcupiam et sic est illud. Nō ɔcupisces vxorem. Aliud vo ɔtra cupiditatē et auaritiā. et sic ē illud. Nō cōcupisces rem. Et sic p omnē modū patz numer⁹ et sufficiētia mādatoꝝ decalogi. qm̄ tria sunt q̄ ordināt hoiem respectu summe trinitatꝭ. et septem sunt q̄ ordināt hoiem respectu tot⁹ inferioꝝ vniuersitatis. vt sic nō tm̄ sit congruētia numeri ex pte rei. ꝟ etiā ex pte ipsi⁹ nūeralis ꝓportōnis quā rectissime cōtingit in denario inueniri. ſm q docet Aug. in libro musice. vbi ōndit in denario quandā excellentez esse ꝑfectōez. ob quā status est in nūero illo. et vltra i numerando nō ꝓcedim⁹ noua numeratōe. ꝟ redim⁹ ad caput. et ideo in nūero illo decebat terminari et cōprehendi diuina ꝑcepta. que sunt via deueniendi ad ꝑfectionē summam. Concedendū est igit q decem sunt mandata decalogi ſm q lex dicit. nec plura nec pauciora.

41 Ad illud vo qđ primo obicit in contrariuz q qui diligit ꝓximum legem impleuit. dđm q q̄uis in dilectōne ꝓximi claudant mandata ordinantia ad ꝓximum in quadā generalitate. nihilominus ꝓpter obnubilatōnem peccati oportunū erat et cōgruum mandata illa p que euitant speciales deordinationes explicari in spāli. Unde sicut vnitas generis nō excludit multitudinē specierū. nec vnitas finis excludit multitudinē eorum que sunt ad finem. sic ex vnitate mandati dilectōnis in ꝓximum nō potest concludi q non sit pluralitas mandatoꝝ ad ꝓximū ordinantium.

42 Ad illud qđ obicit q lex ꝓhibendo cōcupiscentiā ꝓhibet omnia mala. dđm q concupiscentia sumit generaliter et specialiter. Generaliter. concupiscentia dicit quilibet appetitus libidinosus et immoderatus. Spāliter vo dicit esse appetitus delectabilis ſm gustum et tactum. Et primo quidē modo in ꝓhibitōne concupiscentie dicunt omnia mala ꝓhiberi. Scđo aūt modo tenet ratōnem special' mādati. et numerat inter mandata decalogi.

43 Ad illud qđ obicit q qui peccat mortaliter seipsum occidit. dđm q in ꝓhibitōne homicidij nō ꝓhibetur deordinatio cuiuscūqꝫ vis. sed deordinatio potētie irascibilis q̄ est in actu exteriori. vel ad actū exteriorem aliq̄ mō habet ordinari. Unde q̄uis ꝓhibeat ibi homicidium opis et voluntatꝭ. nō tm̄ ꝓhibet omē pctm̄. Et ꝓpterea ex hoc nō pōt cōcludi superfluitas alioꝝ mādatoꝝ decalogi.

44 Ad illud qđ obicit q lex ꝓhibꝫ manum nō animū. dđm q hoc nō dicit q lex nō ꝓhibeat pctm̄ cordis. ꝟ hoc dicit qꝛ pctm̄ cordis nō punit pena mortis ſm q pctm̄ opis. qđ pōt exterius pro-

bari. vnde ꝑ ꝓhibitōnem intelligere possumus pene infinctōes. Et ex hoc nō pōt haberi ꝙ pctm̄ cordis nō 45 debeat ꝓhiberi in mandatis decalogi. Ad illud qđ obiicit̄ ꝙ deberent esse plura. q2 plura debem⁹ deo ꝙ̄ homini. dōm ꝙ oīa que dam⁹ homini quodā modo debem⁹ ꝛ soluimus deo. ideo plura sunt que debētur ꝛ reddunt̄ deo ꝙ̄ ꝓximo. q2 ad deū ordinamur sm̄ vitam ꝯtemplatiuā. ad ꝓximū sm̄ vitā actiuā. ꝛ in vita cōtemplatiua querit̄ quare vnitas. in actiua vo versatur multiplr̄ rerū varietas. Hinc est ꝙ plura sunt mandata q̄ directe obligant ad ꝓximum ꝙ̄ que directe obligant ad deū. Hinc est etiam ꝙ plura sunt pctā quibus directe peccat̄ in ꝓximū ꝙ̄ qui- 46 bus directe peccat̄ in deū. Ad illud qđ obiicitur. ꝙ tot modis ꝯtingit alicui bene facere quot etiā modis ꝯtingit male. dōm ꝙ q2 corruptio ꝯcupiscētie in nobis quantū est de se ad malū inclinat. ideo sumus difficiles ad bonū faciendum. ꝛ proni sum⁹ ad malū ꝑpetrandum. Hinc est ꝙ plura sunt p̄cepta negatiua ordinantia ad ꝓximū ꝙ̄ affirmatiua. Plura sunt in quibus ꝓhibetur ne fiat malum. ꝙ̄ in quibus p̄ci- 47 pitur vt fiat bonū. Ad illud qđ obiicit̄ ꝙ ita debz ꝓhiberi superbia ꝛ inuidia sicut auaricia et luxuria. dōm ꝙ illa duo magis habēt ꝓhiberi explicite. q2 ꝓpter improbitatem libidinis. citius ꝓgrediuntur in 48 actum exterioris operis. Nihilominu⁹ tm̄ ꝛ alia peccata capitalia in mādatis decalogi habent prohiberi. Nam superbia ꝓhibet̄ in adoratōne dei. ꝛ in honorificatōne ꝓximi. Inuidia vo ꝛ ira in fuga homicidij. Accidia in sanctificatōne sabbati. Auaricia vo in ꝓhibitōne furti. Luxuria ꝛ gula sibi ꝯiuncta in ꝓhibitione mechie vel etiam adulterij. vbi prohibet̄ omnis illicitus coytus ꝛ immoderata delectatio carnalis. Et si obiiciat̄ ꝙ ita debet ꝓhiberi in spāli supbia vite sicut ꝯcupīa carnis ꝛ oculoꝝ. dōm ꝙ non est simile. qm̄ sicut iam patet. nō ita radix illa est ꝓgressi- 49 ua in actum exteriorē sm̄ ꝙ alie. Ad illud quod obiicit̄ ꝙ ita ꝯtingit homicidiū ꝑpetrare corde ꝛ opere sicut adulterium ꝛ furtū. dōm ꝙ nō est simile duplici ex causa. tum q2 irascibilis nō est adeo corrupta sm̄ ꝙ ꝯcupiscibil'. que ꝓpter suā immoderatā corruptōnem dicit̄ corrupta ꝛ infecta ꝛ magis ad malum prona. tum etiā q2 ira ortum habet ex ꝯcupīa. sm̄ ꝙ dicit Dam̄. q2 ira est vindex lese ꝯcupie. Et ideo dum ꝓhibetur ꝯcupīa in sua origine. quodāmodo ꝓhibetur ꝛ ira. et ideo sic nō oportuit geminari mandatū qđ respicit actum irascibilis siue ipsam iram. sic mādatum qđ respicit actum ꝯcupie siue ipsā ꝯcupiā. ꝛ ex hoc eodem potest haberi quare nō oportuit duplicari alia mandata.

Questio. 9. e

De ordine mandatoꝝ decalogi. Et videt̄ ꝙ mandata decalogi male ordinent̄. q2 prius est illud quod est via ad alterum ꝙ̄ illud ad qđ ducit. s3 mandata ordinantia ad ꝓximū sunt via respectu mandatoꝝ ordinantiū ad deum. g̃ priori loco deberent ordinari.

Item quanto aliquid vniuersali⁹ tanto prius. sed p̄cepta negatiua sunt vniuersalioris obligationis ꝙ̄ affirmatiua. g̃ negatiua deberent preponi affirmatiuis. cui⁹ ꝯtrarium fit in scđa tabula. q2 preceptum de honorando ꝓximum qđ est affirmatiuū premittitur alijs. Item prior est actus cordis ꝙ̄ oris ꝛ operis. g̃ mandatū illud in quo ꝓhibetur deordinatio circa actum cordis. debet precedere illud in quo ꝓhibetur deordinatio circa actum operis. cui⁹ ꝯtrarium repetitur in ordine mandatoꝝ. quia illa mandata in quibus ꝓhibetur ꝯcupiscentia cordis vltimo loco ponunt̄. Item prior est actus potentie rationalis ꝙ̄ ꝯcupiscibilis ꝛ ꝙ̄ irascibilis. g̃ mandatum illud in q ꝓhibet̄ deordinatio ratōnalis debet p̄cedere illud in quo ꝓhibet̄ deordinatio irascibilis et cōcupiscibilis. cuius contrarium inuenit̄ in ordine mandatorum. quia prius est mandatū de non cōmittendo homicidiū ꝙ̄ d' non dicendo falsum testimoniū. Itē videtur ꝙ sit ibi ordinis repugnātia inter mandata ordinantia ad deum ꝛ mandata ordināntia ad ꝓximū. quia inter mandata ordināntia ad deum negatiua p̄mittunt̄ ꝛ affirmatiuū subiungit̄. illud vꝫ. memento vt diem sabbati sanctifices. Econtra vo est i mandatis ordinantibus ad proximū. quia affirmatiuū p̄mittit̄. ꝛ negatiua subiungunt̄. Item hoc videtur alia ratōne. quia in mandatis prime tabule nobilissimum ponit̄ vltimo loco. in mandatis vo scđe ponitur primū. Si dicas ꝙ hoc non est inconueniens. q2 aliter habet homo ordinari ad deum. aliter ad proximū. Contra hoc est. quia imago debet correspondere ei cui⁹ est imago. ꝛ exemplū exemplari. g̃ idem ordo qui saluat̄ in mandatis ordinātibus ad deum. debet obseruari in mandatis ordinantib⁹ ad ꝓximum.

Item in mandatis scđe tabule p̄cepta respiciētia actum cordis ponunt̄ vltimo. In mādatis vo p̄me tabule est econtrario. g̃ videt̄ ꝙ sit ibi ordinis repugnantia. Et ratio hui⁹ sumit̄ ex hoc ꝙ dilectio proximi ꝯformari debet dilectōni dei. g̃ eodē ordine quo ordinant̄ mandata prime tabule. debēt ordinari mādata scđe. Item videt̄ ꝙ nullus sit ibi ordo obseruandus. q2 a quolibet ipsoꝝ mandatoꝝ pōt quis incipere benefacere. et a quolibet pōt incipere peccati transgressionem. g̃ qua ratōne vnū debet preponi. eadem ratōne ꝛ qđlibet. g̃ non videt̄ aliqua vis facienda eē in ordine. R°. dōm ꝙ sicut in mādatis decalogi ꝯsiderat̄ numerus sufficiens. ita etiā reperit̄ ordo ꝯueniens. sm̄ quem ordinem ipse legislator ordinat ea ꝯuenientissime. Illi⁹ aūt ordinis ꝯuenientiā dupliciter possumus aduertere. vꝫ sm̄ regulam fidei dirigentis. ꝛ sm̄ regulā iusticie exequentis. fides autem dictat nos primo ordinari ad deū. deinde ad ꝓximū sm̄ ꝯformitatem ad deum. In ordine autē ad deū primo dictat fides nos ordinari ad patrē exhibēdo sibi debitā reuerentiā. ꝙ̄ ad filiū refugiēdo e⁹ iniuriā. vt non credam⁹ eum esse creaturam. Tercio ad spūsctm̄ preparando sibi habitatōnē sanctā. Et h' est rectus ordo. quia pater a nullo. filius a patre solo. spūs vo sanctus ꝓcedit simul a patre ꝛ filio. Iuxta hūc ordinem docet ordinari ad ꝓximum inqūtum habet ꝯformitatem ad deū. Unde sm̄ ꝙ ꝯformatur patri primo docet exhiberi sibi reuerentiā. sm̄ ꝙ cōformat̄ filio docet vitare eius iniuriā. qđ potest fieri quadrupliciter. ꝑ homicidiū. ꝑ adulteriū. ꝑ furtum. ꝛ ꝑ falsum testimoniū. Postremo sm̄ ꝙ homo habꝫ ꝯformari spūisancto dictat fugiendum esse concupiscentiam ꝑ quā inquinat̄ cordis habitaculum. ꝛ hoc quidem fit ꝑ duo mandata postrema. ꝛ sic patet ordo ipsoꝝ mandatoꝝ decalogi. sm̄ regulā dictaminis ipsius fidei. Alio etiā modo ꝯsiderare possum⁹ congruentiā ordinis mandatoꝝ decalogi. vꝫ sm̄ exigētiam obligatōnis iusticie. Et qm̄ iusticia mag' dictat nos obligari deo ꝙ̄ proximo. ideo p̄mittunt̄ manda-

ta ad deum ordinantia tanq digniora et excellentiora et magis obligantia. Rursus quia plus est obligari ad actu operis q ad actum oris. et ad actu oris q ad actum cordis. hinc est q preceptu adorationis in opere respectu patris est primu. preceptu vero confessionis in ore respectu filii est secundum. preceptum vero sanctificationis in corde respectu spiritussancti est tertiu. Similiter quia plus est obligari ad beneficentia q ad innocentia. preceptum illud ad quod obligamur ad benefaciendu aliis precedit illa p que obligamur ad no nocendu. Et iteru quia magis obligamur vitare maius nocumentu proximi. et maius nocumentu est in homicidio q in adulterio. et in adulterio q in furto. et in furto q in falso testimonio. et in his omnibus q in concupiscentia carnis et in concupiscentia cordis. magis respectu vxoris q respectu rei temporalis in hoc ordine ordinantur mandata decalogi. Hinc est q convenientem habent ordine secundum regula obligationis ipsius iustitie. Concedendu est igitur q mandata decalogi recto ordine ordinantur. sive consideremus regula fidei dictantis. sive regula iustitie exequentis.

50 Ad illud vero quod primo obiicitur in contrarium q via prior est q illud ad quod ducit. dicendum q quamvis impletio mandatorum secunde tabule precedat in executione perfectam impletionem mandatorum prime tabule in consideratione. tamen in intentione est econtrario. Ordo autem mandatorum magis attenditur penes ordine dignitatis q nostre executionis.

51 Ad illud quod obiicitur q quanto aliqua sunt vniuersaliora tanto priora. dicendum q et si illud sit veru secundum aliquod genus prioritatis. nihil tamen prohibet alio genere prioritatis esse econtrario. vtpote quantum ad prioritatem electionis et dignitatis. Quamvis enim flos sit prior fructu tempore et origine. fructus tamen est prior electione et dignitate. et sic in proposito est intelligendum.

52 Ad illud quod obiicitur q prior est actus cordis q oris. dicendum similiter q quamvis sit prior origine actus cordis q operis. nihil tamen prohibet hominem magis obligari ad vitandu actum operis q cordis. Ordo autem preceptorum magis respicit maioritatem q prioritatem originis.

53 Ad illud quod obiicitur q prior est actus rationalis q irascibilis vel concupiscibilis. dici potest secundum probabitatem visum q hoc est verum de prioritate originis. Aliter etiam potest dici q nihil prohibet secundum aliqua appropriationem actum irascibilis precedere secundum q ille actus correspondet persone patris que est prima persona in trinitate. et secundum illam correspondentiam assignatur ordo in mandatis que spectant ad secundam tabulam.

54 Ad illud quod obiicitur q est ibi ordinis repugnantia inter mandata prime tabule et secunde. quia inter mandata prime tabule negativa preponuntur affirmativis. dicendum q hoc est falsum. quia quamvis primum mandatum videatur esse negativum quantum ad modum. affirmativu tamen est quantu ad rem. Prohibentur enim adorari sculptilia. et in hoc clauditur q vnus solus deus debeat adorari et coli.

55 Ad illud quod obiicitur q in mandatis prime tabule nobilissimu ponitur vltimo loco. responderi potest per interemptionem. quia non est magis sabbatum sanctificare q deum adorare. Aliter etiam responderi potest. quia esto q nobilissimum ponatur tertio loco. adhuc non est deordinatio. quia illud respondet bonitati que appropriatur spiritusancto. cuius personam ipsa fides in trinitate ordinat tertio loco. non sic autem est reperiri circa mandata secunde tabule. Posset etiam dici q maioris difficultatis est vltimum de mandatis secunde tabule q primu. quia maioris perfectionis est rem alienam non concupiscere q patri bene facere. Et si tu obiicias tunc q deberet primo ordinari. non valet. tum quia mandatum illud non respondet patri sed spiritusancto. tum quia non est in eo tanta obligatio.

56 Ad illud quod obiicitur q in mandatis prime tabule preceptum cordis ponitur primo. et preceptum operum vltimo. respondendu est per interemptionem. quoniam et si mandatum de sanctificatione sabbati respiciat operationem exteriorem. vtpote opus servile. non enim respicit positive sed potius negative. actum vero cordis interiorem qui attenditur in vacando deo positive respicit. in mandato vero primo non tantum precipitur cultus cordis interior verum etiam adoratio exterior.

57 Ad illud quod obiicitur q nullus est ibi ordo. quia a quolibet potest fieri inchoatio. dicendum sicut supra dictum est q ordo non attenditur in mandatis decalogi secundum executionem nostre impletionis. vel obmissionem nostre privationis sed secundum dictamen ipsius fidei. et obligationem iustitie sicut prtactum est. et ideo ratio illa non valet.

Questio.iii. f

De numero et ordine mandatorum per comparationem ad tabularum distinctionem. et cum diversimode a diversis dicantur fuisse scripta mandata. queritur quis verius dixerit. Nam Josephus dicit q quinque fuerunt scripta in vna. et quinque in altera. Origenes q quatuor in vna. et sex in altera. Augustinus vero q tria in vna et septem in altera. Et q verius dixerit Josephus videtur primo. quia ille tabule equales fuerunt quantum ad magnitudinem secundum q satis probabile est. cum non legitur contrarium. ergo videtur q tot debuerint vna tabula continere quot et altera. Item hoc ipsum videtur autoritate apostoli Romanos.xiii. vbi dicit legem impleri in dilectione proximi. et hoc probat inducendo solummodo in quinque mandatis. ergo videtur q si apostolus sufficientem facit inductionem. q in quinque mandatis sufficienter exprimat continentiam saltem vnius tabule. Item sicut denarius numerus convenit perfectioni. sic quinarius numerus convenit statui carnali. quoniam status ille per quinque habet designari. propter quinarium sensuu secundum q expositores dicunt. ergo sicut decebat totam legem contineri intra decalogum. sic decebat scribi in tabulis per quinariu et quinarium. ergo videtur q dictum Josephi sit verum et congruum. q si ita est. tunc alii dixerunt falsum. Sed q Origenis dictum sit magis verum ostenditur primo per ipsum textum. quia mandatum primum quod spectat ad dei venerationem distinguit in affirmativum et negativum cum dicit. Ego sum dominus deus tuus. Et postea subiungit. Non facies tibi sculptile. mandatum vero de concupiscentia coniungit. vnde interponit concupiscentiam vxoris et rerum Exodi. xx. ergo videtur q precepta ordinantia ad proximum sint tantum sex. precepta ordinantia ad deum sint quatuor. Si ergo illa que ordinant ad deum debuerunt scribi simul. videtur q Origenes melius distinxerit per quaternariu et senarium. Item hoc ipsum ostenditur autoritate Hiero. qui confirmat verbum ipsius Origenis. Ait enim Hieronymus super Osee. Propter duas iniquitates etc. Hec due iniquitates sunt contra duo decalogi precepta quibus dicitur. Ego sum dominus deus tuus.

z nō erūt tibi alij dij pter me. ergo videtur q̄ quattuor mādata sint q̄ ad deū spectāt. ergo quattuor sunt in prima tabula.

Item hoc ipm ostēditur p illud qd̄ dr̄ in li. de q̄ōnib⁹ no. z ve. test. q̄ dr̄ esse aug. vbi p⁹ enumeratōez quattuor mandatorū dr̄. Quatuor verba ꝑpe ad deū ptinēt. z in prima tabula. ergo vr̄ q̄ dictū Aug. fuit magis verū. Sz q̄ aug. verius dixerit oīb⁹ alijs vr̄ p̄. q2 scriptura tabularū exterior dz rñdere scripture interiori. ergo in tabulis cordis interi⁹ mādata ordināta ad summā trinitatem scribunt in priori pte rōnis. hec aūt nō sunt nisi tria. s. m q̄ tria sunt appropriata. Reliq̄ vo q̄ ordinātur ad p̱ximū scribunt in inferiori pte q̄ tenet quasi rōnē alteri⁹ tabule. Cū ergo tabule exteriores rñdent interiorib⁹. vr̄ silr̄ q̄ ita in tabulis exteriorib⁹ debeat eē q̄ tria scribant in vna z septē in altera. Item melius distinguit mādata qui distinguit ea s. m spēm q̄z s. m mām. s. mādatū de nō ꝯcupiscēdo vxorē z de non ꝯcupiscēdo res formalr̄ distinguunt. q2 illa ē ꝯcupia carnis. ista ē ꝯcupia oculorū. Mandatū vo de nō colendo deos alienos. z de nō faciēdo sculptilia nō diuersificant nisi s. m mām. Cū ergo aug. h mō distinguat. vr̄ q̄ assignatio ei⁹ sit magis ydonea. Item cū oīa mādata ordinent ad vnū⁹ dei cultuz. vr̄ q̄ quantū est de se debuerūt silr̄ in vnū colligi z ordinari. Si ergo fuerūt p tabulas diuisa. h nō fuit nisi ad cōmendandū duo charitatis p̄cepta. q̄z vnū ordinat ad deū. alterū ordinat ad p̱ximū. Cū ergo tria sint ordināta ad deū. z septem ordināta ad p̱ximū. sicut pz ex sufficiētia mandatorū superi⁹ assignata. vr̄ q̄ assignatio aug. sit magis recta. vt tria sint scripta in prima tabula. z septem in scda. Item obz ꝯtra oēs assignatōnes p̄a⁹ habitas. q̄m si p mādata decalogi p̱hibet oē pctm̄. z cōtingit hoiem peccare in deū. z in p̱ximū. z in seipsuz. vr̄ q̄ s. m multiplicatōez ꝑsonarū ꝯtra q̄s peccare cōtingit. debeat multiplicari nūer⁹ tabularū. ergo lex debuit scribi in tabulis trib⁹ nō in duab⁹. Alioquin vr̄ q̄ mādata decalogi aut sint insufficiēter tradita. aut icōueniēter p tabulas distincta. R°. ad p̄dictorū intelligentiā est notandū. q̄ scriptura mādatorū in tabulis duplr̄ hz distingui. vicz s. m sensum lr̄alē. et s. m mysticū. Si fiat distinctio ill⁹ scripture s. m sensuz literalē. sic q̄nqz sunt in vna tabula. z q̄nqz in alia. z h mō distinguit Ioseph⁹ q̄ fuit hystoriographus. z q̄ ad sensum lr̄alem principalr̄ respiciebat. Si aūt fiat distinctio s. m spūalem siue mysticū sensum. sic distinxerūt doctores sacre scripture. dicentes mandata ordināta ad deū ptinere ad primā tabulā. mādata vo ordināta ad p̱ximū ptinere ad scdam. Illa eī distinctio tabularū fiebat ad geminā charitatē ꝯmēdandā z insinuandā. Et q̄m mādata ordināta ad deū et ad p̱ximū duplr̄ p̄nt distingui z diuersificari. vicz diuersitate formali z mālī. hinc est q̄ ad h doctores nostri fuerūt diuersificati. Cōsiderādo eī distinctōez mālem quattuor sunt mandata q̄ ordināt hoīnē ad deū. Mālīter eī loquēdo in h q̄ dicit nō adorabis deos alienos. z nō facies tibi sculptile. duo mādata includunt. z hūc modū distinguēdi z assignādi seruat Orig. Si vo ꝯsideret distinctio mādatorū s. m rōnez formalē. sic mandata ordinantia ad deū nō sunt nisi tria. trib⁹ appropriatis triū ꝑsonarū ꝯrrñdentia. s. m q̄ tactū est supra. Mādata aūt ordināta ad p̱ximū sunt septē. ita q̄ illud qd̄ est de ꝯcupia vxoris aliene. distinguit ab illo qd̄ est de ꝯcupia rerū. s. m q̄ alia et alia est ꝯcupia s. m formam z spēm. Et h mō ꝯsiderauit aug. Ait eī sic sup Exo. Conuenienti⁹ eī mihi videt accipi illa tria z ista septē. q2 z trinitatē videnti illa q̄ ad deū ptinēt insinuare. Et q̄ dictū est nō erunt tibi dij alieni p̄ter me. hoc ipm p̄fecti⁹ explicat cū p̱hibent coli figmenta. Sic igit respiciēdo ad sensum lr̄alem bn̄ distinxit Iosephus. Respiciēdo vo ad intellectū spūalem z distinctōez mālem bene distinxit Origenes. Respiciendo aūt ad sensum spūalem z distinctōez formalem bene distinguit Aug. z excellentius q̄ Orig. Nec est ibi aliq̄ ꝯtradictio. q2 diuersus modus distinguendi spūaliter z lr̄aliter nō repugāt. Silr̄ diuersus modus distinguēdi materialiter et formaliter nō repugna. Et s. m h rōnes z auctes probantes vnūqōqz bene distinguere s. m suā ratōnem. satis p̄nt ꝯcedi. Uerūtamen ad illud qd̄ obijcit q̄ debeant scribi in tabulis exteriorib⁹. sicut scribunt i tabulis interiorib⁹. dōm q̄ z si debeat eē similitudo ipsius figure ad veritatē. z signi visibilis ad intellectū inuisibilē. nō tamē dz esse oīmoda similitudo. immo sic est similitudo in vno q̄ sit dissimilitudo in altero. vt p hoc appareat q̄ id est vmbra. z illud est veritas. Ideo nō oportuit q̄ oēs scriberent exterius s. m q̄ scribunt interi⁹. Et q2 pplō carnali tradebant s. m literalem sensum. ideo distinguunt p quinariū z quinariū. Quia vo s. m spūalem intellectū duo precepta charitatis insinuabāt. ideo scribebant in duplici tabula. vñ quodāmō est ibi similitudinis cōuenientia. quodammō discrepantia. Ad illud vo qd̄ obijcit ad ꝯfirmatōez dicti Orig. de aucte questionū vet. z no. testa. eñdeō pōt q̄ Aug⁹. aliq̄n loquit s. m opinionē ꝓpriam. aliq̄n s. m opinionem alienā. z ibi distinguebat mādata s. m opinionē alienā nō s. m suaz. Aliqbus aūt videt q̄ ille liber nō sit Aug⁹. p eo q̄ plura ibi dicunt que verbis bti Aug. repugnare videntur. qd̄ melius patet diligenter speculanti librū illum.

Ad illō qd̄ vltīo obijcit q̄ deberēt scribi i trib⁹ tabulis. dōm q̄ sicut in mandato de dilectōne dei z p̱ximi clauditur mandatum de dilectōne sui. sic in preceptis per que intelligitur homo ordinari ad deum z ad proximum clauditur ordinatio sui ad seipsum. z ideo non oportuit tabulas triplicari. sicut etiā nō oportuit triplicari mandata charitatis. Alia etiā est ratio. quia mandata distinguunt s. m regulam iusticie. iusticia autem ad alterum ordinat. z ideo nō oportuit terciam tabulaz interuenire. s. m quā insinuaretur ordinatio hominis ad ꝓpriam ꝑsonam.

Distinctio. xxxviij. de distinctōne p̄ceptorum respectu obliquitatum eisdem oppositarū. z agit primo de mendacio.

Ciendū tamen tria esse genera zc. Supra egit magister de expositōne mandatorum. in hac vo parte intendit agere de obliquitatibus que illis mandatis opponunt z per illa p̱hibentur. Diuiditur autem pars ista in duas partes. in q̄z prima determinat de mendacio. In scda de periurio. ibi. videam⁹ nūc de ꝑiurio. Pria aūt ps in qua agit de mēdacio diuidit in ptes tres. In q̄z prima determiat de spe-

cidens et differentiis mendacii. In scda determinat quid sit mendacium. et quid mentiri. ibi. Mentiri vo est. In tercia vo determinat de his q ad mendaciu consequunt. ibi. Illud etia sciendus est q in quibusda reb9 zc. Prima ps dividit in duas ptes. In quaz prima ponit trimebre divisiones mendacii. In scda vo subiungit alia divisione octo mebroz. ibi. Sciendu est etia octo esse genera mendacii. Sur scda ps pncipalis dividit in duas. In quaz prima determinat magr quid sit mendaciu et qd mentiri fui zc. In scda vo determinat qd sit fui vicii determinate. ibi. Qz vo omne mendaciu sit pctm zc. Similiter tercia ps i duas dividit. In quaz prima ondit q no omis deceptio est eqlis peccati. In scda vo inqrit vtru iacob mentitus fuerit. ibi. Solet etia qri de iacob zc.

Di. xxxviij.

Ponit trimembre divisione mendacii. a

Sciendu tn tria esse genera mendacioz. sut eni mendacia qdam p salute vel comodo alicuius no malicia s benignitate dicta. qliter obstetrices mentite sunt et raab. Est et aliud mendacii gen9 qd fit ioco. qd no fallit. Scit eni cui dicit ca ioci dici. et h duo genera mendacioz no sunt sine culpa. s no cu magna. Perfectis vo no cogruit mentiri. nec etia p tepali vita alicui9. ne p corpe alteri9 aiam sua occidat. Licet aut eis veru tacere. s no falsum dicere. vt si qs no vult hoiem ad morte pdere. veru taceat. s no falsuz dicat. Tercium vo genus mendacii est qd ex malignitate et duplicitate pdit cunctis valde cauendu. His videtur minu mendacia illa q fiut ioco vel p salute alicui9. imperfectis esse venialia pcta. pfectis vo illud qd p comodo alteri9 dicit esse dnabile. qd etia de mendacio iocoso putari pot pcipue si iterect. De mendacio aut obstetricu et raab q fuerit veniale Aug. tradit dicens. Forsitan sicut obstetrices no remuerate sunt qz mentite st. s qz infantes liberauerut. et pter hanc misericordiaz veniale fuit pctm. no tn nullu. sic raab liberata est pter liberatonem exploratoz p qua fuit veniale pctm. Sed nec putet quisq in ceteris pctis si pter liberatoz hominu fiat ita posse pcedi veniaz. Multa eni mala destanda tale sequunt errore. Possum9 eni et furado alicui pdesse si paup cui dat sentit comodum. et dives cui tollit no sentit incomodu. Ita et adulterado possum9 pdesse si aliq (nisi ad hoc ei csentiat) appareat amando moritura. et si vixerit penitendo purgada. nec ideo pctm graue negabit tale adulterium.

Ponit alia mendacii divisione octo mebroz. b

Sciendu est etia octo esse genera mendacioz vt aug. in li. de mendacio tradit. que diligenter notada sunt. vt appareat qd mendaciu sit veniale et qd dannabile. Primu capitale est mendaciu longeq fugiendu qd fit in doctrina religionis. Ad qd nlla causa quisq debet adduci. Secundum qd tale est vt nulli prosit. sed obsit alicui. Terciu qd ita pdest alteri vt obsit alteri.

Aug. sup Iob.

De mendacio obstetricum et raab. a

Augus. de octo generib9 mendaciorum

a De mendacio aut obstetricu et Raab q fuerit veniale zc. Contra h obiicit p illud qd dicit Greg. in glo. sup. j. Exo. Benignitatis eaz merces q i eterna vita remunerari poterat. p culpa mendacii i terrena recopesatione comutata est. s nihil comutat mercedez eterna in tpalem nisi mortale pctm. g vr q mortalr peccauerut. Item vr q h ptradicat hiero. Greg. Hieronim9 ei dicit q edificauit eis dns domos spuales. g no vr q retribuerit eis in pnti. Re. dicendum q circa hoc est duplex mod9 dicendi. Quida volut dice q mendaciu obstetricum habuit duplicez respectu. vicz ad vita puerorum. et ad vita ppriam. mentiebat eni p vtraq servada. Et fm q habuit respectu ad vitam puerorum sic erat ex pietate. fm aute q habuit respectum ad servandam vita ppriam qua magis dilexerut q veritate sic erat ex libidine. Et primo mo erat pctm veniale. qz erat mendaciu officiosum. Scdo mo erat pctm mortale. qz pcedebat ex mala radice. vicz ex libidinoso amore vite ppie. et eo tpe q veritas pfitenda esset. et ideo hec culpa abstulit eis mercede qua meruerat ex pietate. qua prius habuerat servando puulos ex timore dei. et fm hoc dicunt circa h sanctoz auctores diversas. Sed iste modus satis calumabilis est. qz duru vr dicere q aliqs p servanda ppria corpis salute mortalr peccet dicedo aliquod mendacium leve. Alius modus dicendi est q in ipsis obstetricibus duo est considerare. pietate bnficiu pcedens. et mendaciu subseques. Et primu fuit ex quada nali pietate. nec erat meritoriu s disponebat ad meritu. Mendaciu vo subseques disponebat ad dcrarium. et ideo pietas pcedens fuit tpaliter remunerata. pter mendaciu. no qz mendaciu illud auferret vita gre quam prius habuerat. s qz ad gram bndam vita pcluderet. qd quidez bn pot facere pctm veniale. Et h est qd vult Greg. dice cu dicit. benignitate eaz merces q in eterna vita remunerari poterat. poterat inqt no potentia disposita. et pmq s potentia remota. Et ex h pz q nulla sit ptroversia inter Greg. et Aug. et Hiero. quia no vult dicere Hiero. q obstetrices habuerit domos spuales p afficacione gratie. sed quodamodo ad gram pparate fuerit p timorem et pietatem.

2 b Quartū sola mentiendi fallendiq; ⁊c. Contra hoc obijcit̄. videt̄ eñ ꝙ nullū tale sit mēdaciū. qr̄ f̄m ꝙ dicit Dyo. null' opat̄ ad malū aspiciēs. Si ḡ mentiri de se malus est. vr̄ ꝙ null' vnq̄ mentiat̄ solūmō aspiciens ad ipm mendaciū. Item libido est radix oīm maloꝝ. ḡ nō solū ꝯuenit quarto generi mēdacij. s; etiā omi mēdacio qd̄ fit ex libidine. ḡ penes h̄ nō dz assignari aliqd̄ genus mendacij. Item mendaciū qd̄ fit sola libidine mentiēdi nullū habet excusatoriū. et pctm̄ quanto min' habet excusatōnis tanto est ḡuius. ḡ vr̄ ꝙ illud mendaciū sit primū et capitale inter oīa mendacia. ⁊ nō sit q̄rtum genus. R°. ad h̄ dōm ē ꝙ mēdaciū illud dr̄ fieri ex libidine q̄ qn̄ hō mentit̄ solū vt placeat. Propt̄ qd̄ nōnd̄ est ꝙ libido dupl'r dicit̄. Uno mō dicit̄ libido improba voluntas. ⁊ sic ē radix mortaliū pctōꝝ. Alio mō dr̄ libido quecūq; moderata delectatō. ⁊ sic libido dr̄ a libendo. ⁊ h̄ mō nō solū ē radix mortaliū s; etiā venialiū. Hoc āt dupl'r pōt accipi. Aut coiter p ut querit finē in actu propio aut pn̄ti. aut spāliter, put in actu p pio quiescat. Primo quidē mō cois ē oīm pctō. Scdo vo mō pt'es ipam accipit differentia mendacij qd̄ fit ex libidine. qd̄ inq̄ nō dr̄ fieri qr̄ pcedit ex mala volūtate. s; qr̄ hō in mentiēdo nō q̄rit aliud q̄ seipm oblectare in ipo mendacio. ⁊ huiōi min' malū est q̄ illud q̄ intēdit aliū pdesse. ⁊ ideo mediū locū tenet int̄ mendacioꝝ genera. Ad illud qd̄ p̄ obijcit̄ ꝙ null' opat̄ ad malū aspiciens. dō ꝙ in mēdacio duo sunt. vicȝ veritat̄ absentia et quedā ars ⁊ astutia. Et licet nō delectet̄ q̄s in absentia veritat̄. ꝯtingit tn̄ aliquē delectari in quadā arte ⁊ astutia mētiendi. ⁊ h̄ alio mō habet spēm boni. Et rōne illi' dicit aug. ꝙ sola mentiēdi libidine ꝯtingit aliquē mētiri. Ad illud qd̄ obijcit̄ ꝙ libido est radix oīm maloꝝ. dōm ꝙ libido ibi sumit̄ large. s; hic appropriat̄ ad delectatōes q̄ hr̄ in ipso actu mentiendi. q̄ quis finē in se q̄rit ⁊ nō in altero. q̄ ideo ꝯstituit spēm mēdacij. qm̄ in alijs speciebus mendacij hō nō tm̄ in se sed etiā in alijs finē querit. Ad illud qd̄ obijcit̄ ꝙ illud mēdaciū dz esse maximū. dōm ꝙ h̄ nō est verū. qr̄ magnitudo mēdacij attendit̄ f̄m maiorē obliquatōez intentōnis. magis autem obliquat̄ q̄ in mendacio intēdit aliū offendere q̄ semetipsum delectare. ⁊ ideo ratio illa non valet.

5 c Mendaciū est vt ait Aug. falsa significatio vocis cū intentōne fallendi. Obijcit̄ ꝯtra h̄ ꝙ abstracti ⁊ concreti eadē est diffinitio. Sȝ mētiri pōt q̄s sine falsa vocis significatōne f̄m ꝙ p' dicit mgr̄. vicȝ cū q̄s intēdēs dicere falsum dicit verū. ḡ ista nō est recta diffinitio. Item sicut mēdaciū ꝯtingit esse in v̄bis. ita etiā ⁊ in factis. ḡ nō tm̄ dz dici falsa vocis significatio. sed etiā falsa opis significatio. Item vr̄ ꝙ p̄dicta notificatio nō ꝯueniat omi mēdacio. qr̄ q̄ mētit̄ mēdacio officioso nō intēdit fallere s; pdesse. ⁊ q̄ etiā mentit̄ mēdacio iocoso nō intēdit nisi se delectare. ḡ nō vr̄ ista diffinitio omi mēdacio ꝯuenire. R°. dōm qr̄ sicut tactū est in p̄cedentib'. ad ꝯpletū esse mēdacij duo ꝯcurrūt. vicȝ falsa vocis significatio sicut mālr̄. ⁊ fallendi intentio sicut
4 formale. ⁊ iō recte est assignata p̄dicta notificatio mēdacij. Ad illud vo' qd̄ obijcit̄ ꝙ abstracti ⁊ ꝯcreti eadē est diffinitio. dōm ꝙ mēdaciū sicut pu' tactū est nō tm̄ dicit ꝯpatōez ad mentientē. sed etiā ad ipam rē de q̄ fit sermo. Mētiri vo ꝓprie dicit ꝯpatōez ad ipm mētientē. ⁊ iō plus claudit in se mēdaciū q̄ mētiri. nec ē idē oīno mētiri ⁊ mēdaciū dicē sicut mgr̄ in l'ra dicit apte. Nec seq̄t̄ ꝙ si aliq̄s mētit̄ ꝙ dicit mēdaciū si ꝓprie ac-
5 cipiat̄ mēdaciū. nisi forte large accipiat̄ mēdaciū ad mēdaciū f̄m q̄d vel simpl'r. Ad illd̄ qd̄ obijcit̄ ꝙ mēdaciū nō solūmō est in v̄bis sed etiā in factis. dōm ꝙ ⁊ si aliq̄ mō est in factis f̄m ꝙ innuit Amb. ꝓprie tn̄ in v̄bis ē f̄m ꝙ dicit Aug. Uerba eñ sunt ꝓprie signa dicētia mentis ꝯceptū. p eo ꝙ ab interiori pcedūt. ⁊ volūtarie formant̄. Et qm̄ mendaciū respectū dicit ad illud qd̄ est in mēte interi'. hinc est ꝙ ꝓprie est in sermonib' ⁊ vocibus. ⁊ p falsam vocis significatōez diffinit̄. licet ⁊ in alijs aliq̄ mō analogice ⁊ p posteri' repiat̄. Ad illud qd̄ obijcit̄ ꝙ ista notificatio nō ꝯuenit mēdacio iocoso ⁊ officioso. dōm ꝙ notificatio ista p pu' ꝯuenit mēdacio pnicioso. Iocoso aūt ⁊ officioso ꝯuenit quodāmō q̄si p posteri'. Uñ vocabulū fallēdi in notificatōne mendacij nō tm̄ importat decipe. sed etiā falsum dicere. ⁊ h̄ est omi mēdacio cōe ⁊ generale. Falsum eñ dicē exteri' quodāmō fallē est. qū hō id dicit qd̄ pōt hoīez ad falsitatē deducē. ⁊ deducēdo ad falsitatē fallē ⁊ decipe.

b Quartū sola mentiendi fallendiq; libidine qd̄ miruȝ mendaciū est. Quintū qd̄ fit placēdi cupiditate de suaui eloquio. His omnib' euitatis sequit̄ sextū gen' qd̄ nulli obest ⁊ pdest alicui. vt si q̄s pecuniā alicui' iniuste esse tollendā sciens vbi sit nescire se mentiat̄. Septimū qd̄ ⁊ nulli obest ⁊ pdest alicui. vt si q̄s nolēs hominē ad mortē quesitū pdere mentiat̄. Octauū quod nulli obest ⁊ ad hoc pdest vt ab immūdicia corpali aliq̄d tueat̄. In his aūt tanto min' peccat quisq; cū mentit̄ quāto magis a primo recedit. Quisq̄s vo aliqd̄ genus esse mendacij qd̄ pctm̄ nō sit putauerit. decipiet se ipsum turpiter. cū honestū esse deceptorem alioꝝ arbitretur. Oē ḡ genus mendacij summope fuge. qr̄ oē mendaciū non est a deo.

Determinat quid sit mendaciuȝ ⁊ quid mentiri f̄m rem.

c Hic videndū est quid sit mendaciū ⁊ quid sit mentiri. deinde vtrum omē mendaciū sit pctm̄ ⁊ quare. c Mēdaciū est vt ait Aug. falsa significatio vocis cū intentione fallendi. vt ḡ mendaciū sit. necesse est vt falsum pferat̄ ⁊ cū intentōne fallendi. Hoc eñ malū est ppriū mentienti. aliud hr̄e clausum in corde. aliud pmptum in lingua.

c Aug. in li. de mendaciō.

Mentiri quid sit.

Mentiri uo est loqui otra id qd aio sentit qs. siue illud veruz sit siue nō. Ois ergo qui loquit mendaciū mentit. quia loquit otra hoc qd animo sentit. i. volūtate fallendi. sed nō oms q mentit mendacium dicit. qz qd verū est loquit aliqñ mētiendo. sicut ecōuerso falsum dicēdo aliqñ verax ē. Vñ ait Aug. Nemo sane mētiens iudicādus est q dicit falsum qd putat verū. qz quantū in ipo est nō fallit ipse sed fallit. Nō ergo mendacij arguend⁹ est q falsa incaut⁹ credit ac p veris hz. Potiusq3 ecōtrario ille mentit q dicit verū qd putat falsum. Quātum em ad aīm ei⁹ attinet nō verū dicit. qz nō qd sentit dicit. Quis verū inueniat esse qd dicit. Nec ille liber est a mēdacio q ore nesciēs loquit verū. sciēs aūt volūtate mentit. Hic queri solet si iude⁹ dicat xpm esse deū. cū nō ita sentiat aio. vtrū loqtur mēdaciū? Non est mēdacium qd dicit. qz licet alr teneat aio. verū tñ est qd dicit. z ideo non ē mēdaciū. Mentit tñ illud qd verum est dicens.

Aug. in ench.

Nō de iudeo q dicat xpm eē deum.

Quid sit mendaciū sm vicij deformitatem. d

Qr uo ome mendaciū sit petm Aug. insinuat. Mihi inquit videt ome mendaciū esse petm. sed multū interest quo aio z de qbus reb⁹ quisq3 mentiatur. Non em sic peccat q osulendi z qui nocendi volūtate mentit. Nec tm nocet qui viatorem mentiendo in diuerso itinere mittit. quantū qui viam vite mētiendo depuat. Porro ome mendaciū ideo dōm est esse petm. qz h dz loq hō quod aio gerit. siue illd verū sit. siue putet z nō sit. Verba em iō sunt instituta nō vt p ea hoies inuicē fallant. sed p ea in alterius noticiā suas cogitatōes ferāt. Verbis ergo vti ad fallaciā. nō ad qd sunt instituta. petm est. Nec iō etiaz vllū mendaciū putandū est nō esse petm. qz possum⁹ alicui aliqñ pdesse mentiendo. Possum⁹ em vt pdictū est z amādo z furando z adulterādo pdesse. Mendaciū qz nō nūc tm esse possum⁹ dicere qñ aliqs ledit. Cū em a sciēte dicit falsum. mēdaciū est. siue quis siue nemo ledat. Ecce ex his ostat ome mēdaciū esse petm. Nō tñ de omi mēdacio accipiendū ē illud ps. Perdes oms qui loquunt mendaciū. Nec illud. Os qd mentit occidit aiam. Nec oē mendaciū isto pcepto phiberi vt. nec pmissa descriptōne mēdacii ioci includi.

Qr oīe mēdaciū sit petm

Quare oē mendaciū sit petm.

Aug⁹. in ench. q nō iō mēdaciū nō est petm qz nō pdest.

Ps. v.

Sap. i.

Ostendit q nō omis deceptio est equalis peti. e

Illud etiā sciendum est q in quibusdam rebus magno malo. in quibusdam paruo. in quibusdam nullo fallimur. In quibus rebus nihil interest ad capescendum dei regnū vtrum credant an non. vel vtrum vera putent an falsa. siue sint siue non. in his errare. i. aliud p alio putare. non arbitrandum est esse peccatū. vel si est. ē nimium atq3 leuissimum. Et sunt vera quedam quis non videant. que nisi credant. ad vitam eternam nō pōt perueniri. Et licet error maxima cura cauendus sit. non modo in maioribus sed etiam in minoribus rebus. nec nisi rerum ignorantia possit errari. non est tamen cōsequens vt otinuo erret quisquis aliquid nesciat. Sed quisqs se existimat scire qd nescit. pro vero em approbat falsum. qd est erroris ppriū. Verūtamē in qua re quisq3 erret interest plurimū. Sunt eniz que nescire sit meli⁹ q scire. Item nō nullis errare pfuit aliqñ. sed in via pedū nō in via mox.

Vbi cū periculo errat vt nō.

Inquirit vtrum Jacob mentitus sit. f

Gen. xxvij.

Solet etiam queri de Jacob qui se dixit esse Esau aliter animo sentiens vtrum mentitus sit? De hoc Aug. ait. ᵈ Jacob qd matre fecit autore vt falleret patrem. si diligenter attendatur videt non esse mendacium sed mysterium. Intendebat em matri obedire que per spiritum nouerat mysteriuz. Et ideo pper familiare cōsiliū spiritussancti qd mater acceperat. a mendacio excusatur Jacob.

d Jacob qd matre fecit autore vt falleret patrem zc. videt hoc nō habere veritatem. qz Jacob dixit falsuz cū intentōne fallendi prem. intēdebat em significare q ipse esset esau. ergo vr q simplr fuit mendacium. ergo vr q simpliciter fuerit mentit⁹. Item mendacium. 6

est ita malū q̄ nullo modo pōt fieri bonum. nec p se nec p dispensatōez aliquā. videt̄ ḡ q̄ nullo spūsancti cō silio nec mentis impio potuit ipse iacob a mendacio excusari. Rꝰ. dōm q̄ sm būm Ambro. ⁊ etiā aug. Jacob vir simplex a mēdacio excusat̄ ⁊ q̄tum ad id qd̄ dixit vbo. ⁊ q̄tum ad id qd̄ fecit in facto. Uerbo em̄ dixit. et facto simulauit se eē esau. Q̄tum ad id qd̄ dixit vbo excusat̄. qꝛ nō intēdebat pr̄em fallere ſ̄ dirigere. Nō intendebat etiā dicere se esse esau q̄tum ad p̄sonā ſ̄ q̄tum ad dignitatē p̄mogeniture ⁊ bn̄dictionis quā sibi a deo vendicauerat. Et hoc in q̄ nō p̄pria auctē. ſ̄ mis impio ⁊ spūsancti ɔsilio dicebat. Qui quidē spūsanctus in vno ⁊ eodē vocabulo multiplicē h̄z intelligentiā. Q̄tum etiam ad id qd̄ fecit facto simulando se esse Esau nō peccauit. qꝛ sm Ambro. factū illud figurā p̄ferebat futuroꝝ. Uñ p̄pter p̄figuratōez ⁊ rectā intentionem que dirigebat̄ sm spūsancti inspiratōnem dicit Aug. Jacob nō ɔmisisse mendaciū. sed implesse misterium iuxta scripture testimoniū. qd̄ dicit eum virū simplicē nō dolosum. Ad illud qd̄ p̄mo obijcit̄ q̄ Jacob pr̄em suū intendebat decipe r̄ndendum est p interemptōez q̄ falsum est sicut p̄rꝰ tactum est. qꝛ nō intendebat dicere se esse esau q̄tum ad p̄prietatē p̄sone. ſ̄ q̄tum ad p̄prietatē bn̄dictōnis ⁊ p̄mogeniture. Ad illō qd̄ obꝫ q̄ spūsanctus nō pōt dispensare de mēdacio q̄ nō sit petm̄ in spūsctm̄. dōm q̄ illud veritatem h̄z q̄n mendaciū vere ⁊ p̄prie mendaciū est. ſ̄ h̄ mō iacob mēdax nō fuit. qꝛ q̄uis vnū p̄tenderet. aliō tm̄ p̄figurabat. et spūsanctus illud qd̄ p̄figurabat̄ p̄ncipalr̄ intendebat. ⁊ rebecca ꝑcipiēs. ⁊ iacob obediens. cuiꝰ signū est q̄ ipse ysaac post bn̄dictōnem datam p spūsanctū in extasi eleuatus. ⁊ intelligens futuroꝝ p̄figuratōnez. postq̄ etiam dep̄hendit ipsum fuisse iacob. ɔfirmauit p̄rius datam benedictōnem. 7

Ad intelligentiā huiꝰ p̄tis p̄nt sex breuiter q̄ri. P̄mo queritur vtrum essentiale sit mendacio eē falsum. Scd̄o querit̄ vtrū eēntiale sit mēdacio eē petm̄. Tercio q̄rit̄ vtrū mendaciū sit petm̄ mortale rōne sui generꝭ. Quarto vtrū oē mendaciū sit petm̄ mortale viris p̄fect̄. Quinto querit̄ d̄ nūero mendacioꝝ. Sexto ⁊ vltimo querit̄ de gradibus eorundem.

Questio. j. a

Utrū essentiale sit mendacio esse falsum. Et q̄ sic p̄ꝫ p̄ p diffinitōez mendacij quā ponit aug. in li. de mendacio. Mendaciū inq̄t est falsa vocꝭ significatio cū intentōne fallēdi. Si ḡ diffinitio ⁊ p̄tes diffinitionis sunt eēntiales diffinito. ḡ eēntiale est mēdacio eē falsum. Itē hoc ip̄m vꝫ p illud qd̄ dicit aug. ɔtra mēdaciū. Sicut lux opponit̄ tenebris. ita veritas opponit̄ mēdacio. ſ̄ tenebra eēntialr̄ loquēdo ē p̄uatō lucis. ḡ mēdaciū ē p̄uatō veritat̄. ſ̄ veritat̄ p̄uatio est falsitas. ḡ a p̄. eē eēntiale ē ipsi mēdacio ē falsū. Itē sicut se hn̄t esse veracē ⁊ mendacez circa hoiem. sic se hn̄t circa orōnez. ſ̄ ista duo sunt icōpossibilia circa eundē hoiez sil̄r ⁊ semel. vꝫ ip̄m eē veracē ⁊ mendacem. ḡ silr̄ erūt icōpossibilia circa sermonē. ḡ impossibile ē q̄ idem s̄mo sit sil̄ verꝰ ⁊ mendax. Si ḡ mēdaciū nō pōt se ɔpati cū veritate. vꝫ q̄ inseꝑabiliter habeat sibi annexā falsitatez. Item oīe verū sm q̄ hmōi est a veritate p̄ma. ſ̄ nullū mendaciū est a veritate p̄ma. ḡ nullū mendaciū est verū. ⁊ est verū vel falsū. ḡ eēntiale ē ipsi mēdacio eē falsum. Sed ɔ. Aug. in li. de mēdacio dicit q̄ ille mētit̄ q̄ dicit verū qd̄ putat eē falsū. ſ̄ q̄ mentit̄ mēdaciū dicit. ḡ aliq̄s dicēdo verū facit mendaciū. nō ḡ oīe mendaciū necessario ē falsum. Itē sicut vbū discordat ab intētione cū q̄s negat illud qd̄ nouit. sic etiam discordat q̄n affirmat illud qd̄ ignorat ⁊ de q̄ dubitat. ſ̄ possibile est aliquē affirmare aliqd̄ verū de q̄ dubitat. ponat̄ ḡ cū sit possibile. ſ̄ in tali affirmatōne discordat s̄mo ab intentōe loquent̄. ḡ est ibi viciū ⁊ petm̄. ſ̄ nō ē nisi petm̄ mēdacij. ḡ vꝫ q̄ aliq̄d sil̄ possit esse verū ⁊ tn̄ nihilominꝰ ē mēdaciū. Itē si intentio ē recta totū est rectū. ḡ si intētio ē mēdax totū ē mendax. ſ̄ aliq̄s pōt dicere dictū verū intentōne mētiendi. ḡ possibile est q̄ aliq̄s dicēdo verū sit mēdax. ſ̄ nō est mēdax nisi in illo dicto. ḡ possibile ē dictū verū eē mēdaciū.

Item sicut se h̄z petm̄ ad bonitatē. ita se h̄z mēdaciū ad veritatē. ſ̄ q̄ facit aliqd̄ bonū opus mala intētione ɔmittit petm̄. ḡ similiter qui dicit verū fallendi intentōne incurrit mendaciū. ḡ idem qd̄ prius.

Si tu dicas q̄ mgr̄ vꝫ dicere in lr̄a q̄ possibile est aliquē dicere verū ⁊ mētiri. ſ̄ nō est possibile aliqd̄ dictum eē verū ⁊ mendaciū. silr̄ vꝫ esse oppō in adiecto. qꝛ sicut se h̄z peccās ad petm̄. sic se h̄z mētiēs ad mēdaciū. ſ̄ oīs peccās petm̄ ɔmittit. ḡ oīs mentiens mēdacium dicit. ḡ si veritas dicti nō repugnat actui mentiēdi. nō repugnat ratōni ipsiꝰ mendacij.

Rꝰ. ad p̄dictoꝝ intelligentiā est notandū q̄ dictō exteriꝰ ꝑlatum ɔparat̄ ad intentōez dicent̄ ⁊ ad ipsam rem significatā. ⁊ sm hoc sortit̄ dictū illud rōez duplicꝭ falsitat̄ vel veritat̄. Nam p ɔparatōez ad rem dicit̄ verꝰ sermo. pꝰ ɔparatōnez aūt ad intentōez dicentis dꝛ verax. Sic etiā falsitas duplex ē circa s̄monē. 8

Nam p ɔparatōnem ad rem vꝫ cū nō est adequatio rei ⁊ sermonis dꝛ sermo falsus. p ɔparatōnez vō ad intentōnem dicentꝭ cum nō est adequatio sermonis et intentōnis dicit̄ sermo fallax siue mendax. Qm̄ igit̄ mendaciū noiat ip̄m dictū pꝰ ɔparatōnem ad rē. ⁊ ad ip̄m dicentē. hinc est q̄ ad ɔpletam mēdacij rōnē duplex falsitas ɔcurrit. Una p ɔparatōnem ad rem. ⁊ altera p ɔparatōez ad intentōē loquētis. Et hāc duplicē falsitatē tangit Aug. in diffinitōne mēdacij cū dicit. Mendaciū est falsa significatio vocis cū intentione fallendi. P̄ma aūt falsitas tenet in ipso mendacio rōnez mālis. Scd̄a vō rōnez formalis. ⁊ ab illa scd̄a denoiat̄ q̄s mēdax. ḡ p̄pter hāc duplicē ɔparatōez quā importat ip̄m mēdaciū de rōne sui nois. necesse ē ad eiꝰ ɔpletā rōnem ɔcurrere p̄dictā duplicē dūaz falsitatis. Mentiri aūt dicit actū p ɔparatōnez ad ip̄m loquentē. Uñ ad hoc q̄ aliq̄s dicat̄ mentiri sufficit falsitas q̄ ɔcurrit ex discordia vocis ⁊ intentōnis. Et h̄ p̄ꝫ ex ipsa diffinitōne vocabuli. qꝛ mētiri est ɔ mentē ire. Contra aūt mentē vadit nō solū ille qui dicit falsum scienter. sed etiam qui dicit verum qd̄ putat esse falsum. Uñ minus importat̄ cum dicimus aliquē mentiri q̄ñ quādo dicimus aliquem dicere mendacium. Q̄uis em̄ intentio fallendi sufficiat ad h̄ vt aliquis dicat̄ mentiri. non tamen sufficit ad plenā rationem mendacij sm q̄ dicit magister in litera. ⁊ manifeste apparet ex ipsa notificatōne Aug. ⁊ rationibus ad p̄mā partem adductis. Ad illud quod obijcit̄ in ɔtrarium q̄ ille mentit̄ qui dicit verū qd̄ putat esse falsum. iam p̄ꝫ responsio. quia plura requirunt̄ ad perfectam rationem mendacij q̄ñ q̄ aliquis dicat̄ mentiri. Ad illō qd̄ obꝫ q̄ sicut vbum discordat ab intentōne in eo q̄ asserit falsū. ita etiā in eo q̄ asserit dubiū ⁊ incertū. dōm q̄ ⁊ si sit ibi sim-

9 10 11 12 13

titudo ẽtitu ad discordiam intentōis. dissimilitudo tamen est quãtum ad discordiam sermonis z rei. qz cum asserit falsum sciẽter. non tm̄mō discordat sermo ab intentōe. sed etiam discordat a re. z ideo non sequit q si in assertione falsi cogniti est mẽdacium. 14 q ppt hoc ẽ in assertōe veri incerti nisi fz quid. Ad illo qd̄ obiicit q intẽtio rctã totũ rectificat. z obliq̃ totũ falsificat. dicẽ q z si intẽtio obliq̃ totũ dictũ falsificet. nõ tñ falsificat fm oẽm respectum. sed fm respectum quem habet ad dicẽtem. z ille respectus non sufficit 15 ad mendacij rõem sicut tactum est. Ad illud quod obiicit q qui facit bonum mala intentōe committit pctm̄. & zc. dicẽ q bonũ mala intentōe factũ non est simplr pctm̄. sed pctm̄ illi qui facit. sicut cũ quis dat elemosinam ex vana gloria. dare elemosynã non est pctm̄. sed illi qui mala intentōe hoc facit. sic et in pposito pt concedi. z pterea ex hoc non habet q veritas simul stet cum eo qd̄ est mendacium simplr siue aliud. Aliter etiam posset dici q non est simile. quia pctm̄ dicit puatōem bonitatis. bonitas aũt dicit ordinatōem in finem. que quidez habet esse mediante recta intentōe. Et ideo recta intentōe sblata. cũ simpliciter peat ordinatio. simplr iudicabit aliquid esse pctm̄. mendacium aũt dicit puatōem veritatis q̃ quidem non tm̄ consistit in compatōne ipius sermonis ad intentōem sed etiam ad ipam rem. Et p hoc patet 16 R' ad illud quod obiicit consequenter q quicunq peccat pctm̄ cõmittit. & qui mentitur sīlr committit mendacium. Non em̄ est simile sicut iam visum est. Esto tamen q ista conclusio concederet. q iste mentiendo cõmitteret mendaciũ. non tamen sequeretur q esset mendaciũ in se. immo est ibi quid z simpliciter sicut pus explanatum est. Unde solum illud dictum in quo est falsitas p compatōem ad rem z intẽtōem est mendaciũ simplr z complete. Illud vero in quo est falsitas solum p compatōem ad intentionem. est mendaciũ alicui z minus cõplete. Illud aũt in q̃ est falsitas p compatōem tm̄ ad rem. est mendaciũ fm quid z minime cõplete. Unde fere oẽs rõnes pmisse z etiam consimiles in pcessu suo peccant fm quid z simpliciter.

Questio. ij. b

Utrum essẽtiale sit mẽdatio esse pctm̄: Et q sic videtur pmo auctẽe Aug. qui dicit sic. videt mihi omẽ genus mendacij esse pctm̄. Item Aug. in li. de mendacio. aut non est credẽdum bonis. aut credẽdum est eos quos credimus debere aliquãdo mentiri. quorũ pmũ est pnicíosũ. scdm̄ stultum. restat & vt nunq̃ mẽtiatur boni. Si & aliquis mentit. necẽ est unq̃ tñ mẽtitur esse malum. & essentiale est ipi mendacõ et peccatum. Item Aug. ibidez. Quisqs aliquod gen9 mendacij pctm̄ non esse putauerit. semetipm turpiter decipit. & redit idem quod pus. Item hoc ipm vr̃ rõne. quia essentiale est ipi mendacõ esse puatõnem veritatis. z respectu dei. z respectu itentõis. & vbicũq est intentõis obliquitas ibi nccrio est culpa. & necẽ est ipm mendaciũ esse pctm̄. Item ois iniq̃tas essẽtialiter loquẽdo est pctm̄. vbicunq autez est mendaciũ ibi dolositas. quia aliud dicit homo in corde. aliud dicit ore. Ubi aũt dolositas est. ibi est iniq̃tas. & a pmo impossibile est aliquod mendaciũ non esse pctm̄. Item verba instituta sũt ad hoc q homo exprimat p illa illud qd̄ mente gerit. sed quicunq mentit vtitur verbis ad contrarium eius ad quod instituta sũt. z his qui abutit re ad 9trãũ ei9 ad qd̄ instituta est. nccrio illa abutit. z omis qui abutitur peccat. & ois qui dicit mendaciũ peccat. Sed cõtra hoc obiicitur pmo p exempla. quia gen. xxij. Abraã cuz intenderet puerũ immolare dixit se cuz puero reuersurum ad suos. z ysaac de vxore sua dixit q soror ei9 esset Gen. xxvj. Et de Joseph similiter habet exemplum Gen. xliij. z xliiij. Si & facta patriarcharz narrat scriptura. non sicut reprehẽdenda sed sicut imitãda. z ipi mentiti fuerũt. vr̃ q mentiri possit aliqs sine peccato. Item in scripturis pponũtur multe locutõẽs que fm intentõez littere false sunt. sicut pz de eo quod dicit Judicũ. ix. q ierunt ligna ad ramnum zc. z disputãtes pponunt multa que sciunt esse falsa. cum & sacra scriptura absq aliquo pctõ fuerit data z scripta z inspirata. z disputatio ad veritatem inquirẽdam sit laudabilis z meritoria. videt q aliq mẽdacia dici possint absq vlla culpa. & non est essẽtiale ipi mendacõ esse pctm̄. Itẽ fm q dicit Amb non solũ est mendaciũ in verbis sed etiam in opibus simulatis. sed facere pt aliquis opa simulata absqz aliquo peccato. Sicut fecit Josue q̃ simulauit se fugere ante habitatores Hai. z dauid qui simulauit se stultum ante regẽ Achis. Et iehu qui simulauit se cultorem Baal. z isti non peccauerunt. sed potius commendãtur. & videtur pari rõne q possit fieri mendacium in verbis sine peccato. Item maius malum est homicidium z furtũ q̃ sit mẽdacium. sed furtum z homicidium bene pt fieri. nec est nccriũ semper eẽ peccatũ. sicut patet de hijs qui occidunt auctẽe legis. z furãtur tpe necessitatis. vel ex pcepto sicut filij isrl'. & videtur multo fortius q mẽdacium aliquod possit bene fieri. & non est essentiale ei esse pctm̄. Item mendacium quo quis mentitur pmo est 9 mãdatum scde tabule. sed in mãdatis scde tabule vt dicit Bern̄. potest dñs dispensare vt bene fiant. & z in ipo mendacio. & non vr̃ q essentiale sit ei esse peccatum.

Item possibile est q aliquis mentiat ppter castitatem alterius conseruãdam quẽ diligit ex charitate. si & omne quod fit ex charitate fit bene z meritorie. z tale non est pctm̄. & si possibile est mẽtiri ex charitate. possibile est mendacium non esse pctm̄. R' 17 dicẽ q absq dubio omẽ mendaciũ est pctm̄. z adeo est ipi mendacõ essentiale esse pctm̄. vt nullo pacto. nullo fine. nulla dispensatõe. nec hũana nec diuina. possit fieri bene. Et h̄ Aug. dicit expsse. z nitit magister pbare. z in hoc cõmuniter cõcordant doctores. sed rõnẽ huius est difficile assignare. Et ad hoc possumus niti diuersimode. Una nãq ratõ reddi potest ex pte eius contra quod est mendacium. Mendaciũ em̄ est contra veritatem. homicidium vero z furtum contra creaturam. Deus aũt contra suã veritatem non potest facere. nec pt aliquis iuste contra diuinã veritatem ire. Deus possit quãlib et creaturam aliq pvoto stringere. z eam disponere z ordinare. Ideo licz possibile sit dispensare in homicidio z furto. non tñ in mendacio. Sed hec ratio nõ videt sufficere. quia non omne mẽdacium est contra veritatem in creatura. Sicut em̄ bonitas est creata z increata. ita etiã z veritas. Et sicut deus est supra creatã bonitatem. ita etiam est supra creatã veritatem. & sicut pt dispẽsare vt aliquis deserat aliquod bonũ creatum. ita tñ q nullum fiat pudiciũ sue bonitati. ita videt similiter de veritate. Ideo ẽ alius modus dicendi q mẽ.

dacium nullo modo potest bene fieri. nec aliquo fine. nec aliquo pcepto dispensatiuo. qr semp manet in eo deordinatio. que quidem est ex discordia vocis et intellectus. non sic aũt est reperire in alijs. Nã diuinũ mandatũ superueniens tollit deordinatõem illaz que est in homicidio ꝛ in furto. ideo magis adheret malicia ipi mendacio q̃ furto vł homicidio. Sed nec adhuc videt̃ h̃ sufficere. qm̃ si deus pt facẽ duos hoies discordare abinuicem sine peccato. sicut dicimus de paulo ꝛ Barnaba. videt̃ q similiter manẽte intellectus ꝛ sermonis discordia possit ex dispẽsatõe diuina amoueri ois culpa. ꝛ ideo non videt̃ ratio sufficiẽs

18 sumi ex pte discordie intentõis ꝛ sermõis. Et ideo adhuc est tercius modus dđi q dupliciter dicit̃ esse aliquid malum. aut ex genere actus. vtpote cũ act⁹ trãsit sup mãm indebitam. Aut ex malicia intentiõis. Cum aũt transit actus sup mãm indebitam. hoc potest esse dupliciter. vel respectu dei. vel respectu pximi. Si respectu dei. sic ẽ maluz in se ꝛ ẜm se. nec vllo mõ potest bene fieri. sicut est odire summũ bonuz ꝛ blasphemare deum. Si respectu pximi. sic est nocumentũ inferre pximo in psona vel in rebus. sic ẽ maluz in se. ꝛ pt aliquo fine bene fieri. qr pt recta intentio superuenire ex dispẽsatõe. Cũ aũt aliquid est malũ ex malicia intentõis. tunc siue sit respectu dei. siue respectu pximi. simplr malũ est ꝛ nullo fine pt bene fieri. quia dicit priuatiõem debiti finis. Unde facẽ hoc malũ esse bonum. nihil aliud est facere q̃ aliquid sił esse bonum ꝛ malũ. Tale aũt est mendacium. Nam mẽdacium non solummõ dicit maluz ex hoc q act⁹ transit sup mãm indebitam. sed etiam ex intentõe indirecta. Qm̃ ad esse mẽdaciũ ista duo concurrũt. videlicet. dicere falsũ. ꝛ intentio fallendi. Et primuz est malum in se ꝛ pt bene fieri ab eo qui ignorãter dicit falsum. Rõne vero scđi est malum ẜm se. ꝛ nłło fine pt bene fieri. nec circa ipm pt dispensari. Sicut nullo modo pt bene fieri q aliquis cognoscat alienã intentõe adulterandi sine improbitate volũtatł. Concedende sũt igit̃ rõnes hoc ostẽdentes q essentiale ẽ ipi mendatio esse pctm̃. ꝛ q ipm mendaciũ est malũ ẜm se sicut dicit Aug. qm̃ de rõne sui nominis includit inordinatã intentõem sicut ostẽsum est. Ad il-

19 lud quod obijcit̃ in contrariũ p exempla ve. test. de mendacõ abrahe. ysaac. ꝛ Joseph. dđm q null⁹ corũ mentitus est. Nam ꝛ si abrahã vellet filium suũ immolare. credebat tamen ex magnitudie fidei sue (sicut dicit aplš) q dñs eum suscitaret. sciebat em̃ q firma erat pmissio qua ei dictuz fuerat. in ysaac vocabitur

20 tibi semen. Similiter nec ysaac mẽtitus fuerat. quia rebecca soror erat ꝛ vxor. ꝛ dicendo ipam esse suam sororẽ veritatẽ vtiqꝫ ñ tacuit. sed tamẽ falsitatez nõ

21 dixit. Similiter etiam nec ioseph mẽtitus fuit. quia verba illa non dicebat affirmãdo sed potius tẽptando. cum dicebat eos exploratores esse. Unde potius intelligenda sũt interrogatiue q̃ affirmatiue. Quando aũt dixit se peritum in augurãdi sciencia. large accipitur verbũ augurandi p futurorum puisiõe. Preterea hoc ipm etiam interrogatiue dixit. potius exprimens famã ppłi quam de hoc habebat q̃ sibi attribuere volẽs famam illã. sic etiam ꝛ de cõsimilib⁹ vi-

22 dẽdum est. Ad illud quod obijcit̃ de locutõib⁹ positis in scriptura. dđꝫ q ea que transũptiue dicũtur referunt̃ ad ꝯmem intellectum. ꝛ p illo intelligũtur. ꝛ qm̃ p illo habent veritatez. nullũ est ibi mendaciũ. Et hoc est qđ dicit Aug. in li. de mendacio. quicq̃d figuratiue fit aut dicit̃ non est mẽdacium. ois em̃ enũciatio ad id quod enũciat referẽda est. Omne autez figuratiue factum aut dictum enunciat ꝛ significat eis quibus intelligẽdum platum est. ꝛ sic nulluz est ibi mẽdacium. quia non enunciãtur p intellectu pmo sed p scđo qui ver⁹ est. Sic nec in disputatõe est

23 mendaciũ cum pponũtur aliqua falsa ad hoc q p illa deducat homo ad maius falsum. ꝛ deducendo ad maius falsum reducat ad veruz. In disputatiõibus em̃ ppositões magis sunt dubie q̃ veritatis assertiones. nisi forte in doctrinalibus disputatõibus in quibus oportet discẽtem credere. vbi sola vera pponũtur. pbant̃. ꝛ supponũtur. Ad illud quod obijcit̃

24 de simulatõe in facto. dđm q est simulatio cautele. instructõnis. ꝛ duplicitatis. Simulatio cautele fuit in iehu cuz finxit se cultorem baal. ꝛ dauid qui finxit se stultum. Simulatõ vero doctrine fuit in xpo cũ finxit se longius ire. sicut dicit̃ luce vlt. in quo erudiuit discipulos in officio hospitalitatis quo cogerũt illũ apud se manere. p quod meruerũt illum cognoscere. Simulatio vero duplicitatł est in hypocritis. qui in signo exteriori ostẽdunt se esse bonos. ꝛ interi⁹ replẽtur malicia. Prime due simulatões non tenẽt rõem mendacij. sed tercia rõnẽ mendacij tenet. ꝛ illa nõ est sine peccato. Preterea non est simile de verbo ꝛ facto. quia factum nõ est pncipaliter institutũ ad significãdum mentis conceptũ. Sermo aũt ad hoc institutus est vt sit nuncius ꝛ interpres ipius mentis. ꝛ vt homo significet alteri quod est apud se. ꝛ vt astruat̃ veritas apud audiẽtem que est apud loquẽtem. ꝛ ideo q̃ ad aliud vtitur ipo sermone. abutit̃. ꝛ incurrit peccatũ mendacij. non sic aũt est semp ex pte facti. Ad

25 illud quod obijcit̃ q maius pctm̃ est furtum ꝛ homicidium q̃ mendaciũ. dđm q q̃uis grauius pctm̃ sit vtrũqꝫ eorũ quãdo fit mala intentõe ꝛ malo fine. qr tamen contingit illa a malo fine separi. ideo possunt bene fieri. non sic aũt est in mendacio reperire. quia de ipi⁹ nominis rõne nominat intẽtionis obliquatõez.

26 Ad illud quod obijcit̃ q est contra mãdatum secunde tabule. dđm q in mãdatis scđe tabule q̃tum ad actum contingit bene deum dispẽsare. sed q̃tum ad deordinatõem intentõis nunq̃. vt aliquis excusetur a peccato. pter diuinũ pceptum manẽte intentiõe deordinata. Ad illđ quod obijcit̃ de eo qui ex cha-

27 ritate intuetur ad mentiẽdum. dđm q charitas presupponit veritatem. vnde ad nihil mouet quod veritati repugnat. veritati dico ex pte anime. Unde dicit Bern. q ad hoc q op⁹ sit laudabile necesse est q sit charitas in intentõe. ꝛ veritas in electõe. Et quia veritas non seruat̃ in platõe mendacij. hinc est q mendacium ex charitate non pt dici. Sicut em̃ ex charitate non pt scienter cõmitti malum. quod quidẽ maneat malum vt inde eueniat bonum. sic etiam nõ pt ex charitate dici falsũ vt inde seqt̃ verũ aut bonum. Et ẽ sile. qm̃ sic vis intpretatiua deseruit intellectiue. sic vis electiua affectiue. ꝛ sicut finis affectiue est bonum. ita finis intellectiue est verum. Sicut ergo nulluz opus pt ex charitate fieri nisi quis intẽdat bonum. ꝛ illud opus sit ordinabile ad bonum. sic etiam nullus sermo pt ex charitate pferri. nisi in illius sermonis platione pmo intẽdatur veruz. Et quia mẽdaciuz ordinatum est ad contrariũ veri. videlicet ad indicãdum falsum ex ipa intentõe pferentis. ideo non potest fie-

ri et charitate nec meritorie. sed semper male. et hec rñ tacta fuit in ipsa responsione facta ad qõem.

Questio .iij. c

Utrum mendacium sit peccatum mortale rõne sui generis. Et q sic videtur primo per illud quod dicitur in ps. Perdes oẽs q loquuntur mẽdaciũ. Glo. plus ẽ pdẽ q odire. s dns nemine odit nisi propter peccatum mortale. g oẽ mẽdaciũ ẽ peccatum mortale. Itẽ Sapie primo. Os qd mentitur occidit aiam. quod verbũ tractãs Augu. dicit in lib. de conflictu viciorum et virtutum. nec officioso mendacio. nec simplici verbo oportet quemq decipẽ. qr quolibet mẽtiatur quis occidit aiam. sed nõ occidit aliquis nisi p mortale peccatum. g quocunq mẽtiatur aliquis peccat mortaliter. Itez super illud. Perdes omnes qui loquuntur mẽdacium. Glo. Si quis non vult hominẽ ad mortem pdere. verum taceat. sed nõ falsũ dicat. ne p corpe alteri' aiaz suã occidat. s nllõ mẽdaciũ ẽ levi' peccatum q mẽdaciũ officiosũ. g si illõ occidit aiam. g et omne aliud. Cum igitur anima nõ occidatur nisi per mortale peccatum. videtur etc. Item hoc ipm ostẽditur rõne. Quod est contrariũ veritati et eius pemprõ. est peccatum mortale. sed omne mẽdaciũ repugnat veritati. sicut fornicatio castitati. g sicut fornicatõ est peccatum mortale de rõne sui generis. ita et mẽdacium. Itẽ omis qui facit contra cõsciẽtiam edificat ad gehẽnam. Sed ois mẽtiens contra consciẽtiam loquitur. quia dicit falsuz cõ intentõe fallendi. g pferens mẽdacium edificat ad gehẽnam. sed non dicitur homo edificare ad gehẽnaz nisi p' peccatum mortale. g etc. Item omne peccatum in quo est plenus consẽsus et sit ex certa scientia ẽ peccatum mortale. quia in peccato in quo est plenus consẽsus supior portio rõnis mãducat. peccatum aũt qd est ex certa sciẽtia est peccatum in spiritũ sanctum quod est gravissimuz. Cum g omne mẽdacium de rõne sui generis sit peccatuz ex certa sciẽtia et in quo est plen' consẽsus. videtur q omne mẽdaciuz sit peccatum mortale. Sed contra glo. super .i. Exod. Infirmis mentiri conceditur. sed nullũ mortale alicui cõceditur. g mendacium non est mortale peccatum. Item Grego. loquens de mendacio obstetricũ dicit. hoc peccati genus facili credimus relaxari. sed peccatũ quod facile relaxatur est in genere venialis. g etc. Item nihil est peccatum mortale nisi ubi libido intervenit vel contẽptus. sed mendaciuz officiosum de sui rõne non dicit libidinem nec contẽptum. g non videtur q sit mortale peccatũ. Itez cum quis loquitur cum proximo suo dicẽdo ei fabulã non facit contra aliquaz phibitiõem. g non videtur q peccet mortaliter. sed mẽtitur mendacio iocoso. g

28 non omne mendaciũ est peccatũ mortale. R' dicẽdũ q absq dubio non omne mendacium est peccatum mortale. immo inquãtum est de rõne sui generis indifferens est peccatũ et ad mortale et ad veniale. Et ratio huius est quia lingua posita est in lubrico. et facilius est loqui q facere. ideo nõ semp ponderatur act' lingue nec ponderari potest faciliter. propter quod dicit Jac. iij. Qui non offendit in verbo hic pfectus ẽ vir. propter quod etiam peccatũ mendacij non est genera

29 liter mortale. Sed mortale fit rõne mãe circa quaz. et rõe precepti. et rõne nocumẽti. et etiã rõne libidinis mentiendi. que faciunt mẽdacium esse pniciosum et mortale peccatũ. et quia hec non semp pcurrunt ad eẽ mendacij. ideo potest esse aliquãdo veniale. aliquando mortale. sicut ostẽdunt rõnes ad hãc ptem inductte. Ad illud quod obijcitur de auctẽ ps. q omnes

30 pdentur qui loquuntur mendacium. dicẽdum q sicut glo. exponit non intelligitur hoc dictum de mẽdacio generaliter. sed sm drias mendacij pniciosi. Unde distributio illa non fertur ad ipm mendacium sed ad psonas mentiẽtes illo genere mendacij. Ideo et in pcessu illo est fallacia figure dictionis. propter cõmutatõem suppositõnis eius quod dico mendaciuz. qr

31 fit pcessus a determinata ad confusã. Ad illõ qd obijcitur de auctẽ Sapie. dici potest q similiter auctas illa non intelligitur de quolibet mendacio sed de mẽdacio pnicioso. Et si obijciatur q Aug. exponit q quicunq mentitur occidit aiam. dicẽdum q nec ibi intẽdit Aug. distribuere p omnibus differẽtijs mendacij. sz intelligens de mendacio pnicioso quod est in doctrina religionis dicit q nullo pacto. nllo fine potest quis mentiri quin occidat aiam. et illud melius potest colligi ex litera sequenti. Ad illud quod obijcitur q ho

32 mo non debet mentiri p salute alterius ne aiam suã occidat. potest dici q verbũ illud solũmodo ad pfectos se extendit. De quibus loquitur Aug. in origi. unde glo. illa sũpta est. Posset etiã dici q verbuz hoc dictum est consultorie. quia homo non tenetur mentiri p aliquo. nec tenetur aiam suam ledere p salute alterius corporali. Quoniã g quolibet mendaciuz et si nõ inducat mortẽ. quia tamẽ peccatũ est. ad mortẽ disponit. ideo consulit ut non mentiatur p salute alterius corporis servandi. et sic ex hoc non habetur q omẽ mendacium sit mortale peccatum. sed q est mortale peccatũ vel ad illud preparat. Ad illõ qd

33 obijcitur q omne mendaciũ est pemptorium virtutis veritatis. dicẽdum q virtus veritatis potius est volũtas dicendi verum cũ oportet et expedit. q sit continua enũciatio veri. Quãvis aũt platio ipius mẽdacij repugnet actui dicẽdi verum. tamen non repugnat ipi veritati qua quis refugit mendaciũ pniciosum. Nec est sile de fornicatione respectu castitatis. qm actus ille universaliter est phibitus. non sic aũt omnis differentia mẽdacij. et hoc est propter lubricuz ipius lingue. Unde quedã sunt mẽdacia exteriora que non opponũtur ipi veritati virtuti. sicut peccata venialia. et sicut primi mot' castitati. Quedã vero opponũtur sicut peccata mortalia et ista phibentur in quo mãdato. in q dicit mgr mẽdaciũ et pioriũ phiberi. Ad

34 illud quod obijcitur q qui facit cõtra cõsciẽtiaz edificat ad gehennaz. dicẽdum q cõscientia aliquid dictat refugiendũ sicut contrariũ iusticie. aliquid sicut quod facit aliq modo a iusticia declinare. Qui primo modo facit contra dictamen consciẽtie peccat mortaliter propter contẽptũ intervenientẽ. et ille edificat ad gehẽnã. Qui vo scdo mõ. nõ edificat ad gehẽnã. nec proprie dicitur facere contra cõsciẽtiã s preter cõsciẽtiã. Et primo modo sunt contra conscienciã mendacia pniciosa. secũdo modo alia. Consciẽtia eni non dictat oia mendacia equaliter esse vitanda sed quedã sicut mortalia. quedã non sicut venialia. Et si tu obijcias q ois mentiens quocunq genere mendacij mentiatur. sp dicit directe contrariũ ei quod consciẽtia dictat. dicẽdum q conscientia dictat de aliquo quod sit verũ. et de aliquo q non sit verũ. vel eius contrariũ. Et cũ quis pfert falsũ scienter. et si directe faciat contra consciẽtiã que dictat aliquid esse verũ. non tamen facit contra conscienciã illã que dictat aliquid non esse dicendũ. Et quantum ad scdm dictamen consciẽtie quod dirigit in

agendo pensatur quãtitas peccati. nõ q̃tũ ad iudi-
55 ciũ consciẽtie quod regit in cognoscendis. Ad il
lud quod obiicit q in omi mendacio superior pars rõ
nis comedit et certa sciẽtia concurrit. dõm q sicut
q. l i. fuit determinatũ manducatio superioris portõis
facit petm mortale solũ in his quorũ actus sũt sim-
pliciter et vliter pbibiti. sicut in peccato carnis. hoc
aũt locum non habet in peccato mendacii. Similit
non omne petm quod fit ex certa sciẽtia fit in spm sañ
ctum. sed illud in quo cum certa sciẽtia concurrit ip-
56 sa malicia. Et si tu obiicias q omne mendaciũ impu
gnat veritatem agnitã q est vna spẽs peccati in spm
sctũ. dõ q n qlscũq veritatis ipugnatõ. nec qlscũ
q ipugnatõ ẽ petm i spm sctũ. sed ipugnatõ veritatis
sm pietatem. et vlterius impugnatio que est cũ qua-
dam pteruitate et mentis obfirmatõe. quam non est
in quolibet mendacio repire. Et ideo ex hoc non po
test cõcludi q omne mendacium sit petm i spm sctũ.
nec etiã q vliter sit petm mortale.

Questio iii.

Utrum omne mendaciũ sit mortale viris pfectis: Et
q sic videt primo sup illud ps. Perdes oẽs etc. Glo.
Perfectis oĩno mentiri non conuenit Sed hoc non
dicit nisi quia alterius generis petm est pfectis et im
pfectis. quod em oĩno non licz iudicat esse mortale.
g etc. Item Aug. de mendacio. qño inquit diligit
proximũ tanq seipm. cui vt prestet tpalem vitam per-
dit eternam. loquitur de pfectis. g videt q p mẽda
cio officioso pdit perfectus eternam vitam. g peccat
mortaliter. Item Aug. tractans illud pver. xxix.
sm transl. lxx. Uerbum suscipiens filius a pditõe lon
ge aberit. et nihil falsi ex ore eius pcedit. hoc exponẽs
Aug. dicit sic. Filius suscipiens p gram verbũ eter-
num. tam clausum sibi deputat ad subueniẽdum ho-
mini per mendacium. q si p stuprum transire coga
tur. Si g per stuprum transire est mortale petm. vi-
detur q filiis supnc irim mentiri pter salutez alicu
ius sit mortale petm. Item nulli credẽdum est si
viris pfectis non credit. sed si viri pfecti mentirẽtur
eis non esset credẽdum. Si aũt nulli credit perit fi-
des in terra. g mendacium pfector fidẽ tollit et eua
cuat per quã regũtur hoies et regnãt. Si igit talis fi
des auferri nõ pt sine mortali culpa. videt q viri p-
fecti in qualibet spẽ mendacii incurrãt reatũ mortal
peccati. Sed z. circũstãcia non aggrauat petm i-
infinitum. si g status pfectõis est circumstãcia ex pte
psõe. n aggrauabit petm i infinitũ. sz mortale excedit
veniale i infinitũ. g qd erit veniale in impfecto. n erit
mortale i pfecto. Itẽ n mẽtiri omi genere mẽdacii
aut est consilium. aut est pceptum. Si pceptuz. ergo
cum ad pceptum oẽs obligẽtur. oẽs qui mentiũtur
peccant mortaliter quod supra improbatũ est. Si cõ
silium. sed ad consilia nemo tenet nisi ex voto. g cuz
viri pfecti illud non vouerũt. videt q nec mortalit
peccent in quolibet genere mendacii. Item si mẽ-
dacium generaliter repugnat charitati pfecte. aut er
go inqñtum est charitas. aut inqñtum est pfecta. Si
inqñtum ẽ charitas. g cuilibz charitati. g quilibz pec
caret mortaliter. Si inqñtum pfecta. g videt q p mẽ
dacium non cadat vir pfectus a charitate sed solũ a
pfectione. igit nõ peccat mortaliter p quodcũq mẽ-
daciũ. Itẽ vir pfectus in verbo ocioso. in motu ire.
et in motibus carnis. et in aliis que sũt venialia d rõe
sui generis non dicit peccare mortaliter. g pari rõne
nec in mendacio ocioso et officioso. cũ de rõnẽ sui ge-
neris sint venialia. R°. ad pdictorum intelligẽtiã 37
est notãdum q circa hoc est triplex modus dicendi.
Quidã nãq dicere voluerũt q mendacia illa q sunt
venialia impfectis. sunt etiaz venialia pfectis viris.
sed tamen quia pfecti minorẽ habẽt pnitatẽ ad mẽ-
dacium q impfecti. hinc est q grauius peccant. Un
Aug. non vult ostendere vt dicũt q omne mẽdaciũ
sit mortale petm pfectis. sed q cũ nullũ mendacium
possit bene fieri. magis tñ indecẽs est et incõueniens
circa pfectos q circa impfectos. non quia ipse pfect9
pter quodcũq petm aiaz suã occidat et mereat ire
in pditõem sed quia ex hoc ipo dũ minus adheret ve
ritati. approximat iniquitati. et disponit se ad lapsuz
et pcipiciũ. Sed qm verba Aug expsse videtur ptẽ-
dere q piculosum sit viris pfectis mentiri. Dicit eni
in glo. sup illud pdes oẽs qui loquũtur mẽdaciuz. q
pfectis non cõuenit mẽtiri. nec etiã p tpali vita alicu
ius seruanda. Et post subdit. q pfectus sm nõ dicat.
ne p vita alterius aiam suã occidat. Et sic videt ex-
psse dicere q mendaciũ officiosũ sit viris pfec mor-
tale. Ideo videtur aliter esse dõm. q est pfectõ vi- 38
te siue religionis. et pfectio veritatis per quaz pfecte
adheret homo sũme veritati et bonitati p intellectuz
et affectum put possibile est in via. et ista dicit pfectõ
tranquillitatis. De pmis pfectis nõ intelligit Aug.
sed de scdis. Illi etiam pfecti p eo q maxime adhe-
rẽt sũme veritati nõ habẽt pnitatẽ ad mentiẽdũ. et iõ
cũ mentiũtur non excusãtur. sed interuenit veritatis
contẽptus. et est eis qualecũq mẽdaciũ deliberatẽ
dictũ mortale petm. Et ponit exemplũ de hoie pmo 39
qui in statu innocẽtie pter trãquillitatẽ quã habe-
bat nõ poterat peccare venialiter. quia nulla erat in
ipso pnitas infirmitatis ipm excusãs vt in peccato
suo diceret esse dignus venia vl tpali pena. Sed illõ
adhuc calũniabile est. q pauciffimos aut nullos ẽ re-
pire in ista charitatis pfectione. Preterea qñtũcũqz
sit aliquis pfectus pfectõe trãquillitatis. si dicat ali-
qd verbũ ociosũ non peccat mortaliter. Et iteruz q
qñto hõ est maioris pfectõis in vita psenti. tãto ma
ioris est pietat. et qñto maioris pietatis. tãto pnior
ẽ ad subueniẽdũ aliene saluti corpali vel spũali p falsi
tatẽ verbi sui. videt q hoc mẽdaciũ debeat iudicare
ex ipa pietate et dulcedine. sicut videm9 q magis p-
nus ẽ pater ad mẽtiẽdũ p salute filii q p salute vni-
us extranei. Esto etiã q nulla sit pnitas. cũ menda-
ciũ iocosũ et officiosũ non sit pbibitũ. si aliqs ad h se
nõ astrinxerit p votũ. qñtũcunq sit pfectus nõ videt
q icurrat mortale petm. Et pterea ẽ terci9 mod9 di- 40
q ad aliqd obligat hõ spalit pr alios. vel rõe voti e-
missi. vl rõe officii cõmissi. vl rõe scãdali alios imitãt
vl rõe psciẽtie dictãtis. Si g dicamus viros pfectos
obligari ad non mentiẽdum aliquo genere peccati.
cũ hoc nõ sit ex pcepto. nec ex officio cõmisso. nec ex
voto. erit pter scãdalũ et psciẽtie vinculũ. Propter 41
quod nota q quidã sũt pfecti publici. qdã sũt pfecti
occulti. Uiris publice pfectis adhibet fides tanq cõ
seruatoribus veritatis. et qm mendaciũ de phẽsũ fac
vt hõ alteri nõ credat. si viri pfecti mẽtirent. iaz nec
ipis crederet nec aliquib9. et magnũ ipi veritati fie-
ret pudiciũ. et daret aliis occasio scãdali. et iõ tales
viri pfecti debẽt habere psciẽtiã q p nulla re dicant
fisum scienter. quãdo g dicũt peccãt mortaliter. tñ quia
faciũt ptra psciẽ dictamẽ. tñ etiaz q aliis scãdalisãt

active. Non sic aūt hoīes scandalizātur de hijs q̄ sūt imꝑfecti. vel etiā de ꝑfectis occultis. ideo tales non sic obligātur ad omēe mendaciū vitādum. Et est exēplū huius. quia si quis impugnaret fidē: licitū esset imꝑfectis fugere ꝛ latere. sed viri ꝑfecti tenētur stare ꝛ libere ꝯfiteri. ne p ipoꝝ fugā ꝛ latitatōem ꝑpl's infirmus cadat a fide. vnde conscientia debet eis hoc rōnabiliter dictare. Potest igit̄ ꝯcedi ſm Aug. q̄ viris ꝑfectis quorum ꝑfectio publica est. mendacium quātūcunq; puū imputat̄ in mortale pctm̄. qm̄ ꝑpt̄ scandalū vitādum dictare debet eis ꝯsciētia nullatenus esse mētiēdum. ne faciāt veritatem venire in cōtēptum. Et hoc videt̄ sensisse Aug. qui fuit pcipuus veritatis amator. ꝛ oīs vir qui veritatem amat vehementer odit mendaciū. Unde dicit̄ Eccli. Potior est fur q̄ assiduitas viri mendacis. Unde ꝛ auctes ꝛ rō

42 nes ad hāc ꝑtem inducte concedēde sūt. Ad illud vero quod ꝑmo obijcit̄ in contrariū. q̄ circumstātia nō aggrauat pctm̄ in infinitū. dm̄ q̄ illud est verū quātum est de se sed vbi aliqua circūstātia introducit scandalū alienum ꝛ conscientie vinculum p cōsequens mutat peccati genus. et facit esse mortale qd̄ alias esset veniale. Vinculū em̄ ꝯsciētie etiā in indifferētibus facit alios peccare mortaliter. q̄nto magis

43 in hijs q̄ dictat rōnabiliter. Ad illud quod obijcit̄ q̄ non mentiri omī genere mendacij aut est consiliū aut est ꝑceptum. ꝛc. dm̄ q̄ q̄ntum ad quedā genera mēdacij ꝓhibitum est. q̄ntum ad aliqua non est ꝓprie ꝓhibitum sed cohibitum. Uenialia em̄ non dicunt̄ ꝓhibita sed cohibita. scilicet q̄ ex diuino ꝑcepto non sūt oīno ꝓhibita (quia ꝑceptum respicit oēs) ex ꝯscientie vinculo et scandalo quod respicit spāles ꝑsonas efficiūtur ꝓhibita. Et sic intelligēdū est se ha

44 bere in pte ista. Ad illud quod obijcit̄ q̄ mendacium aut repugnat charitati simpliciter aut charitati ꝑfecte. dm̄ q̄ mendaciū repugnat vtriq;. Repugnat em̄ charitati rōne ꝑfectōnis supaddite. qm̄ ipa ꝑfectio viri iusti alijs manifesta. introducat occasionaliter scandalū ꝛ conscientie vinculum. ꝛ p ꝯñs peccatum. quod non tm̄ tollit ꝑfectiōem sed etiā ipsam

45 charitatem. Ad illud quod obijcit̄ q̄ vir ꝑfectus non peccat in verbo ocioso. nec in ꝑmis motib⁹. sic nec alius imꝑfectus. dm̄ q̄ non est simile. q: ex alijs venialibus peccatis non ita orit̄ scandalū. nec ita veritas venit in contēptum sicut de mēdacio si reperitur circa virū ꝑfectū. ſm q̄ supius est explanatum. Hec aūt sunt dicta de mendacio ſꝫ q̄ verba btī aug. ꝑtendunt. qui ꝓpter magnū veritat' zelū maxime detestatus est mendaciū ab oibus excludere. saltē a viris ꝑfectis. ꝛ cū non possꝫ mendaciū ab oibus excludere. saltem a viris ꝑfectis voluit elongare vt veritas in aliquibus inueniret solidā sedem. Et ꝓpterea si quis vellet intelligere q̄ mendaciū quod est alijs veniale non sit viris ꝑfectis mortale. poterit ad verba Aug. respondere intelligēdo p ea mendaciū semper esse indecens ꝛ malū viris ꝑfectis. qm̄ mentiendo disponūt se et alios ad malū. non aūt q̄ semp sit eis mortale pctm̄. ꝛ p hoc declinari possunt oēs rōes adducte ad oppositū. Quicquid aūt hoꝝ verū sit. viro tamen qui ꝑfectōem ꝓfitet̄ summope cauēdū est omne mendacium.

Questio.v.

De ipius mendacij diuisione. diuidit em̄ Aug. ꝛ magister mendaciū p tres differētias ꝑmas. videlicꝫ in officiosum. iocosū. ꝛ ꝑniciosum. Sed contra istā diuisionem obijcit̄ ꝑmo rōe ꝑmi mēbri. Officiosū em̄ mendaciū dicit̄ quod alicui ꝓdest. sed q̄ mendaciū ꝓsit hoc est valde p accidēs. cum sit malū. q̄ penes h̄ quod est ꝓdesse non est aliquā spēm ipius mendacij assignare. Item idem mendaciū ſm spēm potest ꝓdesse ꝛ pt̄ obesse. q̄ penes istā non ꝯtingit assignare ipius mendacij spēs diuersas. Itē contra scḋam differētiam obijcit̄. que quidem est mendaciū iocosum. qm̄ sicut cōtingit peccatū mendacij ioco ꝑpetrari. ita etiam ꝛ alia peccatoꝝ differētias. q̄ si alia peccata non habent diuidi p iocosum ꝛ non iocosū. videt̄ q̄ nec ipm̄ mendacium. Item cū quis fībi dicit intēdens iocari nō intendit fallere. Sed mendacium vt dicit Aug. est falsa vocis significatio cū intentōe fallendi. q̄ vbi iocus interuenit ibi non est mēdacium. videt̄ q̄ q̄ mendaciū iocosum nō sit species mendacij immo potius defectus ꝛ diminutio ipius

Item obijcit̄ contra terciam differentiam que est mendacium ꝑniciosū. Si eni ꝑniciosum dicatur mēdacium quod inducit mortē. ꝛ oē peccatū mortale inducit mortem. esse ꝑniciosū est generale omni peccato mortali. q̄ non est differētia mendacij. Item mendacium ꝑniciosum si distinguit̄ ab alijs. aut hoc est rōne mār. aut rōne volūtatis. Rōne mār non vt videt̄. quia in qualibet mā pt̄ homo mētiri grauit ꝛ perniciose si mentiatur ex malignitate. Nec rōe voluntatis. quoniā in quolibet genere mendacij pt̄ voluntas inordinate moueri ꝛ inducere mortem siue ꝑniciē in mentiēte. q̄ non videt̄ q̄ sit differētia spālis mendacij. Itē obijcit̄ contra differētias ꝑdictas Dñi Aug. diuidit mendaciū i octo differētias. Aut q̄ diuisio illa est supflua. aut ista est diminuta. aut necesse est vnam reduci ad aliam. Si q̄ reducat̄. querit̄

46 q̄ per quā viam. querit̄ etiā quis sit spērum mēdacij numerus ꝛ que sufficiētia. R°. dm̄ ad ꝑdictorū intelligētiam est notādū. q̄ cū mendaciū habeat ꝓ forma ꝛ ꝯplemēto intentōem fallēdi. ſm intentōem ipius mentiētis habet in spēs diuersificari. Mētiēs aūt aut intendit ꝓdesse. aut delectare. aut ledē. Secūdum q̄ intendit ꝓdesse est mendaciū officiosum. ſm q̄ intēdit delectare est mendaciū iocosum. ſm q̄ intendit ledere est mendaciū ꝑniciosum. Ledē āt pt̄ aliquis dupl'r. vel damno tpali. vl' damno spūali. Et si ledit damno tpali. hoc pt̄ esse dupl'r. aut simpl'r ledit. aut ita ledit vnū q̄ alteri ꝓdest. ꝛ ſꝫ h̄ sūt tres differētie mendacij ꝑniciosi. q̄rū vna ꝯsistit in eo genere mendacij quo quis menit̄ in doctrina religionis. ꝛ hoc quidē facit ad nocumētum boni spūalis. s. fidei. Alia differētia consistit in hoc vt mendacium simpl'r obsit. Tercia vo differentia in hoc q̄ mendacium nō simpl'r obest. sed alicui ꝓdest alicui obest Si vero quis menit̄ vt delectet. sic est mendacium iocosū. Et h̄ pt̄ esse dupl'r. Aut vt delectet alterū. et sic ē mēdaciū simpl'r. aut vt delectꝫ semetipm̄ i mētiēdo ꝛ sic est mendaciū libidinosū. Si vo quis menit̄ vt ꝓsit alteri. aut menit̄ vt ꝓsit in rebus. ꝛ sic ē vna differentia mendacij officiosi. Aut vt ꝓsit in salute ꝛ vita corpis. ꝛ sic est alia. Aut vt ꝓsit in sactitate ꝛ castitate mentis ꝛ sic est tercia. ꝛ sic patet q̄ tria sūt genera mendacioꝝ que subdiuiduntur in. viij. membra. ita q̄ vtraq; diuisio supta est ſm variatōeꝫ intentōis mentiētis. ꝛ ita vna illaꝝ in altera habet inclusa. ꝛ hoc satis rōnabiliter sicut tactū est. Et p hoc pꝫ

47 R⁹ ad illd qd vltimo querebat. Ad illd do quod
pmo obijcit in otrariu q accidit mēdacō q psit. dd
q veꝝ est q̄tu est de rōne sui generis. qꝛ tñ in mori-
bus intētio imponit nomē opi. ex ipa intētōe pt alis
odítio adeo fieri mendacio essētialis vt fm ipam ac
48 cipiātur diuerse spēs ipius mēdacij. Ad illd qd ob
ijcit q idē mēdaciū fm spēm pt obesse ꝛ pdesse. dd
q illd est veꝝ loquēdo q mēdacio q̄tu ad fmonem
exteriorē. s nō est verū de ipo q̄tu ad interiorē inten-
tōem. mēdacium eñt nō sortit spēm a falsa locutōne
49 sed potius ab ipa intentōe sicut tactum est. Ad il-
lud qd obijcit q alia peccata habēt fieri ioco sicut ꝛ
mendaciū. dd q denominatōes nō fiūt ab hijs q ra
ro accidūt s ab hijs q frequēt. lꝫ g cōtigat alia petā
p iocū ppetrari. qꝛ tñ nō ita freqnter alia cōmittitur
ioco sicut ipm mēdaciū. hinc est q esse iocosuꝫ nō est
differētia alteri⁹ peccati sicut mēdacij. Preterea et si
oia opa sortiātur denominatōem ab ipa intentōne.
maxime sermo ab intentōe denominat. ꝛ qꝛ mēda-
ciū est in sermone. inde est q magis denominat ioco
50 sū qñ fit intentōe ludēdi q̄ alia petā. Ad illud qd
obijcit q vbi interuenit ioc⁹ ibi nō est intentō fallen
di. dd q sicut in litera explanat. cū dicit. mendaciuꝫ
est falsa vocis significatio cū intentiōe fallēdi. fm q
generaliter accipit. nō idem est fallere qd decipe. sed
ideꝫ est fallere qd falsū dicere. Vñ sēsus est. cū inten
tōe fallendi. hoc est falsū dicēdi. ꝛ hoc vtiqꝫ cōuenit
51 mendacio iocoso. lꝫ minus oplete q̄ pnicioso. Ad
illud qd obijcit q esse pniciosū ouenit omni generi
peccati mortalis. dd q pniciosū designat esse diffe-
rētia ipius peccati. non qꝛ sit ppriū eius simplr. sed h
est rōne mendacij officiosi otra qd distinguit pnicio
sū. qꝛ illud pdest ꝛ istud obest. ꝛ qm alia genera petō
rū nō ita distinguūtur p officiosū sicut mēdaciū. hinc
52 est q nec ita distinguūtur p pniciosū. Ad illud qd
obijcit vtꝝ distinguat rōne māe vel volūtatis. dōm
q rōne volūtatis pncipaliter. lꝫ etiā posset dici q rō
ne māe q̄tu ad illā differētiā mendacij pniciosi. q q̄-
deꝫ osistit in doctrina religionis. Et si tu obijcias q
ista praua volūtas pt esse in omi genē mendacij iaꝫ
pꝫ rñsio. qꝛ hoc est falsū fm q explanatū est. quia fm
q verba deseruiunt intentōi fit diuersificatio specie-
rum mēdacij. Questio. vj. f

De gradibus spērū mendacij. Dicit eñ Aug. q pri-
mū genus mēdacij est grauissimū. ꝛ vltimū est leuis-
simū. Et q̄to inter genera mēdacij aliqd mēdacium
accedit ad pmū ꝛ tāto est graui⁹. q̄nto magis elon-
gat ꝛ accedit ad vltimū tāto est leuius. Pmū aūt
mēdacij genus vt dicit est in doctrina religionis. vl-
timū aūt est vt dicat p oseruatōne aliene castitatis.
Cōtra hoc q dic q pmū est grauissimū obi sic. Esto
q aliqs dicat xpm nō ascēdisse sup asellū ex q̄dā vr
banitate. ꝛ ali⁹ imponat sibi crimē pptmo ex quo pri
mus morte damnat. ostās est q graui⁹ peccat scōs
q̄ pmus. sed pmus peccat pmo genere mēdacij. se-
cūd⁹ peccat scōo genere mēdacij. g scōm gen⁹ mēda
cij est grauius q̄ pmū. Itē aliqs dicat aliqd mēda
ciū in doctrina religionis qd corrūpit fidē i vno sim
plici. Alius vero dicit mēdaciū p qd scindit vnitas
ecclesiastice pacis. Cōstat q grauius peccat scōs q̄ p-
mus. qꝛ seminat inter fres discordias qd maxime do
minus detestat. ꝛ tñ pmus peccat pmo genere pec-
cati mendacij. scōs vero scōo. g redit idē quod pri⁹

Itē possibile est aliquē mētiri pmo genere mēda-
cij ex infirmitate. scōo vero genere mēdacij ex certa
malicia. si g pctm ex certa malicia est pctm in spiritū sā-
ctū qd est graui⁹ alqs. vr q scōm gen⁹ possit esse gra-
uius q̄ pmū. Itē pmū genus mēdacij est otra fidē.
scōm est o charitatē generaliter loquēdo. sed maius
bonū est charitas q̄ fides. si g puatōes p habitus di
noscitur. graui⁹ pctm est scōm gen⁹ mēdacij loquen
do generaliter q̄ pmū. Est igit qd q̄re pmū gen⁹ mē
dacij Aug. dicit esse grauissimū. Itē obi o vltimū
gradū. Dic eñ mēdaciū qd fit p castitate alteri⁹ cor-
poris seruāda est leuissimū oim. ꝛ leui⁹ eo qd fit pro-
seruāda vita. Sed o. Illud mendaciū graui⁹ est in q
magis saluat rō mentiēdi sed mendaciū qd fit serio
plus hꝫ de rōne mentiēdi q̄ mendaciuꝫ qd fit ioco.
Si g quodlibet mendaciū officiosū fit serio. qdlibet
mēdaciū officiosū est graui⁹ q̄ iocosū. Itē castita-
tē non potest qs amittere inuit⁹. vitam corporis po
test quis amittere inuitus. g magis indiget adiuto-
rio ꝛ succursu p seruāda vita q̄ p seruāda otinentia
Videt g q magis spectet ad officiū pietatis ꝛ magl
leue pctm sit mētiri p seruāda vita corpis q̄ p ser-
uāda otinētia carnis. Itē q pdit vitā pdit spaciū
merēdi ꝛ penitēdi. nō sic aūt q pdit carnis otinētiā.
g piculosius ꝛ dānosius est alicui interfici q̄ carna-
liter violari. g magis piū est in tali casu mētiri. Iu-
xta hoc querit si qs est in piculo ostitut⁹ de castitate
amittēda sua vel aliena. qd sit sibi magis eligēdum.
Vtꝝ mētiri. vel sustinere se vel aliū carnaliter viola-
ri. Et querit vtꝝ melius faciat ille q mētit vt alium
trahat de statu piculoso vt intret religionē. q q vehe
mēter psumit vt possit ipm p mēdaciū attrahere. an
ille q simplr negligit. ꝛ io nō vult mētiri p alicui⁹ sa-
lute. Et vr q pmus meli⁹ faciat. qꝛ nō magnū est fa-
cē vniū pctm veniale vt ali⁹ eternā oseqt salutē. Cō
at scōs meli⁹ faciat vr. qꝛ maioris pfectōis ē in nullo
cāu mētiri aliq de cā fm q multiplr ondit b. Augu.
53 R⁹. dd q fm q btūs Aug. dic Grad⁹ mēdaciorꝫ se-
quūt ordinē. ita q pmū ē magnū. ꝛ vltimū minimū.
Et rō h⁹ ē ista. qm fm q vult phs. Si maximū i vno
genē excedit maximū in alio genē. simplr h gen⁹ exce
dit illd. Vñ ad h q aliqd gen⁹ excedat alteri nō ē ne
cesse q singla illi⁹ generꝫ excedāt singla alteri⁹ generꝫ
s q sūmū in alio genē sit mai⁹ oib⁹ ceterꝫ alteri⁹ gene
rꝫ. Qm g int mēdacia oia illd ē maximū in quo intē
dit vn⁹ alteri nocē i via veritatꝫ ꝛ salutis. qꝛ infert ei
nocumētū spūale irrecōpēsabile. ꝛ q̄tu ad maxia bōa.
hinc est q mēdacium quod ē in doctrina religionis
cū sit ad h ordinatū. ē int cetera mēdacia maximū et
summum. Alteri⁹. qꝛ nō pt aliqs moueri maiori cā ad
mētiēdū q̄ p seruādo bono spūali vl annexo spūali.
hinc ē q istd mēdaciū ē leuissimū qd fit p huāda ca-
stitate corpis vel p aliq simili. ꝛ sic gradatim descen-
dēdo ꝛ ascēdēdo oportꝫ vidē i ceteris alqs. Vñ val.
de rōnabilit btūs Aug. spēs mēdaciorꝫ distinxit. et
54 grad⁹ ordinauit. Ad illd g qd pmo obi in otrariū de
illo q mētit dicēdo xpm nō ascēdisse sup asellū. vel
aliqd osimile. q dd ita mētit sic ille q suo mēdacio pxi
mū iterficit. dd q veꝝ ē. s tñ ex h n sequit q grad⁹ il
le nō excedat istū. p eo q illd ē minimū mēdaciū. s
qñ qs ex certa scīa vel malicia impugnat veritatem
sine pietatē. vt fidē xpianō ꝛ bonos mores subuertat.
h inq̄ mō mētiēdi nō otingit repiri graui⁹ mēdaci-

um in scdo genere. ꝛ ꝑ hoc pꝫ rñ ad duas rões seqũetes. vicꝫ de mẽdacio qḋ inducit scisma. ꝛ ḋ mẽdacio qḋ est ex certa malicia. Qm̃ mẽdaciũ in doctrina religionis nõ tñ inducit infidelitatẽ. imo ꝛ scisma et cetera mala. nec tñ est ex infirmitate imo ex certa malicia.

55 Ad illḋ qḋ obir̃ q primũ mẽdacij gen⁹ opponit fidei. scdm vero opponit charitati. dcꝫ q rõ illa dupl̃r deficit. Primũ quidẽ. qꝛ nõ sequit̃ si aliq̃ duo bona sic se hñt q vnũ excedat reliquũ. q sic̃ sit ꝛ in eoꝝ puatõib⁹ repire. qm̃ sicut negatões ecõtrario se hñt affirmatõib⁹. sic etiã esse pt in puatõib⁹ ꝛ habitibus. Tñ nihil impedit. q charitas sit maius bonũ q̃ fides. ꝛ tñ mai⁹ maliũ est infidelitas q̃ odiũ. Et rõ h⁹ est. qꝛ plus puat infidelitas q̃ ipm odiũ. Ali⁹ etiã defect⁹ est ibi. qꝛ mẽdaciũ qḋ est in doctrina religionis non tñ repugnat fidei ſ etiaꝫ morib⁹ bonis. veritas enĩ fm pietatẽ q̃ est in doctrina religionis nõ tñ cõsistit in credẽdis. verũ etiã in agẽdis. Vñ si qs diceꝫ fornicatõem nõ esse vitandã. ꝛ parentes nõ esse honorãdos. mẽtiret̃ primo genere mẽdacij. Et qꝛ in doctrina religionis non tñ docet̃ qḋ credẽdum. ſ etiã qḋ est fm singulas virtutes opandũ. hinc est q illḋ mẽdaciũ pt opponi cuilibet virtuti ꝛ bono spũali. licꝫ pmo ꝛ pncipaliter opponat̃ ipi fidei.

56 Ad illḋ quod obr̃ vlterius q mẽdaciũ iocosũ est magis leue q̃ officiosũ. dcꝫ q falsũ est. qꝛ in neutro illoꝝ mendacio aliqs intẽdit quis decipere aliũ. intẽdit tamẽ dicere falsũ. in vno vt delectet. in altero vt psit. Min⁹ aũt inordinata est intẽtio quãdo intẽdit pdesse q̃ qñdo intẽdit delectari. Cũ ḡ dicit q mẽdaciũ iocosũ non fit serio. dcꝫ q falsũ est. qꝛ serio mentit̃ quis illo mendacio non tamẽ ad seducẽdũ sed ad delectãdum.

57 Ad illud qḋ obiicit̃ q maius pctm̃ est mẽtiri p seruãda vita q̃ p seruãda continẽtia. dcꝫ q falsum est. licet enĩ nõ possit aliquis alicui inuito auferre virtutem continẽtie q̃ cum ad id quod mẽtis est. quia tñ potest auferre illud quod est ei annexũ videlicet continentiã carnis. in cuius ablatione maximũ est piculũ ppter carnis lubricum. ex hoc est q magis accedit ad pietatẽ mentiri p illa continẽtia seruanda q̃ p vita. fm q vita spũalis pfert̃ vite carnali. Vnde ꝛ si pietas naturalis aliquo modo plus moneat ad seruãdam vitaꝫ nature. tamen pietas gratuita que mouetur fm regulam fidei magis mouet ad conseruãdam vitam gratie ꝛ virtutis.

58 Ad illud vero quod obiicitur q qui aufert vitam aufert spaciũ penitendi ꝛ merendi. dcm̃ q ꝛ simul cũ hoc aufert spacium peccandi. ꝛ nescitur vtrum homo absũptus a morte vitã futurã expendit in bonis vel in malis. ideo nõ est simile hic ꝛ inde.

59 Ad illud vero quod querit̃ de aliquo qui est in periculo cõstitutus ḋ amittẽda integritate carnis. Dcm̃ q aut est perfectus amator cõtinẽtie aut imperfectus. Si perfectus est vt possit de continentia mentis confidere. non debet propter hoc mendacium dicere pro vitanda corruptione carnis. qm̃ sicut dixit Lucia. Si me inuitam violaueris. castitas mihi duplicabitur ad coronam. in tali periculo sustinere pollutiõem illã potest esse sine culpa. sed mẽtiri non potest esse sine culpa. Si aũt est impfectus. rõnabiliter debet timere ne succũbat si ad illum statum venerit. ꝛ ideo tali ppter infirmitatem suam cõceditur redimere periculum maioris peccati per minus peccatũ. Vnde si probabiliter videt q p mendacium posset declinare corruptiõeꝫ. sanius consilium est ipsi aliquod falsũ dicere q̃ corruptiõem illam sustinere. Et hoc est quod dicit btũs Augu. in li. de mẽdacio. Illa peccata que ita cõmittũtur in homine vt eum faciãt immũdum. etiã peccatis nostris cuitare debemus. at per hoc nec peccata dicenda sũt. ꝛ ideo fiunt vt illa immũdicia euitetur. quod intelligẽdum est non q non sint simpliciter peccata. sed quia non sunt grauia. Et sicut dicimus de viro impfecto respectu sui. sic etiam intelligẽdum est de viro impfecto respectu alterius viri impfecti. Et ita debꝫ homo cauere periculũ alienum sicut ꝛ ppriũ.

60 Ad illḋ quod vltimo queritur vtrũ sanius sit consiliuꝫ mentiri vt alius reducat̃ ad viam veritatis. dcm̃ q nec pfecto nec impfecto conuenit mẽtiri ppter hoc vt alterũ ad viam veritatis prouocet. quia non indiget deus nostro mendacio. nec debet aliquis credẽ q aliquis cõuertatur a malo per falsi suggestionẽ sed potius per spũssancti inspiratõem fm q dicit Grego. Inuanũ laborat sermo pdicatoris. nisi intus operetur gratia saluatoris.

Distinctio. xxxix. de piurio.

Hinc ḋ piurio videamus ꝛc. Supra egit magister de mendacio quod opponit̃ quinto pcepto secũde tabule. in hac vero pte intendit agere de piurio. hec aũt pars continet presentem distinctiõem. ꝛ diuiditur in ptes tres. In quarũ pma inquirit magister. Quid sit periuriũ. In scda vero determinat qualiter sit iurãdum. ibi. Queritur etiã vtrum liceat iurare per creaturã. In tercia vero quod iuramẽtuꝫ est adimplẽdum ꝛc. ibi. Nunc inspcit inuestigare vtrum omne iuramẽtuꝫ sit adimplẽdum. Prima pars diuiditur in ptes duas. In quarũ prima determinat de piurio per compatõem ad mẽdacium. In scda vero per compatõem ad iuratõem vel iuramẽtum. ibi. Si aũt querit̃ vtrũ iurare sit malũ. Hac secũda pte indiuisa remanente. prima pars diuidit̃ in partes tres. In quarum pma inquirit vtrum essẽtiale sit piurio esse mendaciũ et determinat fm opinionem alienã. In scda vero determinat fm opinionem ppriã. ibi. Sed melius credit̃ ꝛc. In tercia vero remouet dubitatõem annexã. ibi. Cum vero quis iurat quod verũ est ꝛc. Similiter secunda pars in qua determinat quõ sit iurãdũ diuidit̃ in ptes duas. In quarũ prima determinat de forma iuramenti licita. In scda de forma iuramẽti illicita. ibi. Post hec querit̃ vtrũ fide eius vtẽdũ sit ꝛc. Et hac pte remanente indiuisa. prima diuidit̃ in tres. In quaruꝫ pma querit que sit forma iuramẽto ꝯgrua. In secunda que forma sit magis obligatoria. ibi. Si aũt querit̃ quis magis tenet̃ ꝛc. In tercia vero determinat q̃ sit forme iurãdi intelligẽtia. ibi. hic querit̃ quid sit per deũ iuro. Per hũc etiã modũ tercia pars pncipalis diuidit̃ in ptes duas. In quaꝝ pma determinat de iuramẽti obligatione. In scda vo de honestate. ibi. Decreuit ꝛc. Et illa pte remanẽte indiuisa. pma diuidit̃ in ptes tres. In qrũ pma determinat vtꝝ iuramẽtũ illicitũ sit obligatoriũ. In scda vtꝝ iuramẽtũ dolosũ. ibi. Sꝫ etiã sciẽdũ est q quacũqꝫ arte vboꝝ ꝛc. In tercia vo inqrit vtꝝ iuramẽtũ coactũ sit obligatoriũ. ibi. Querit̃ etiã si peccat q̃ hoiem iurare cogit. Subdiuisio partiũ satis manifesta est in litera.

Inq̄rit quid sit piuriū. ꝛ determinat ꝓm opinionez alienā. vtrū essētiale sit piurio esse mēdaciū. a

n Nunc de piurio videam⁹. Periuriū est mēdaciū iuramēto firmatū. Hic querit̄ vtrū sit piuriū vbi nō est mēdaciū. Qđ quibusdaʒ videt̄ ex autoritate hieronimi dicētis. [a] Aduertēdum est ꝙ iusiurādū tres habet comites. veritatē. iudiciū. ꝛ iusticiā. Si ista defuerint n̄ erit iuramētū sed piuriū. Ubi aūt flm iurat̄ veritas deest. Si ḡ flm iuret̄. ꝛ si non sit ibi intētio fallendi. videt̄ esse piuriū q᷑ deest veritas. Quibusdā placet nō esse piuriū. vbi nō est mēdaciū. ꝛ sicut dicitur aliquādo flm sine mēdacio. ita iuratur flm sine piurio. Falsū forte, dixit ap̄ls cū se vēturū ad corinthios ꝓmisit. Nec tamē sicut ei imponebat̄ culpā mēdacij ꝯtraxit. q᷑ sic animo sētiebat. etiā si iuramēto illō firmasset. nō piuriū incurrisseꝫ. q᷑ q̄ntū in ipo fuit verꝫ dixit. Et si iuratōem addidisset. quātū in se foret, verꝫ iurasset. ꝛ si aliter euenerit ꝙ̄ dixit. Ideo sicut quis nō est mēdax nisi aliter sētiat animo ꝙ̄ dixit. siue ita sit siue nō. ita videt̄ q̄busdā neminē piuriū cōstitui nisi aliter sētiat aīo ꝙ̄ loquat̄. siue ita sit siue nō.

Hiero. sup hieremiā.

Determinat ꝓm opinionē ꝓpriā. distinguēs triplicem modū piurij. b

Sed meli⁹ credit̄ ꝛ ille peierare q̄ flm volūtate fallendi iurat. ꝛ qui flm putās q̄d verum est iurat. ꝛ qui verum putans quod falsum est iurat. Unde Aug. homines flm iurāt vel cū fallūt. vel cū fallūt̄. Aut putat hō verū esse q̄d flm est ꝛ temē iurat. aut scit vel putat flm eē. ꝛ tn̄ ꝓ vō iurat. ꝛ nihilomin⁹ cū scelē iurat. Distāt āt illa duo piuria q̄ ꝯmemoraui. Fac illū iurare q̄ verꝫ eē putat. pro q̄ iurat verꝫ eē putat. ꝛ tn̄ flm est. nō ex aīo iste peierat ſ fallit̄. Hoc ꝓ vō hꝫ q̄d flm ē. nō ꝓ falsa re sciēs iuratōeʒ interponit. Da aliū q̄ scit flm eē. ꝛ iurat tāq̄ꝫ verꝫ sit q̄d scit flm eē. Uidetis ꝙ̄ ista detestāda sit belua. Fac aliū q̄ putat flm eē ꝛ iurat tāq̄ꝫ verū sit. ꝛ forte verꝫ ē. Uerbi grā vt intelligatis. Pluit in illo loco. Interrogas hoīem ꝛ dic̄ pluisse. ꝛ tunc pluit ibi. sed si putat nō pluisse. piur⁹ ē. Interest quēadmodum verbum procedat ex animo. Ream linguā nō facit nisi rea mens sit. His, euidēt̄ tradit̄ ꝙ tripliciter peierat hō vt sup̄ dixim⁹. d̄ū vl̄ sciēs flm iurat. vel putās flꝫ q̄d verꝫ ē iurat. vl̄ estimās verꝫ qđ flꝫ ē iurat. Sꝫ h̄ extremū n̄ vr̄ eē piuriū. etiā si piuriū noiet̄. eo ꝙ flꝫ iurat̄ n̄ vr̄ re⁹ eē piurij q̄ sic iurat. q᷑ n̄ ē mēs ei⁹ rea. et iō nec ligua. imo mēs ei⁹ rea ē. d̄ū iurare p̄sumit. q̄d p̄spicue verꝫ n̄ dep̄hēdit. Nō ḡ oē piuriū mēdaciū est. nec oīs q̄ peierat mētit̄. ſ oīs mētiēdo iurās peierat. ꝛ oīs q̄ flm iurat. siue mentiēs siue non. peierat.

Aug. de v̄bis ap̄li ſmōe. xxviij

Remouet dubitatōem annexā.

Cū vō q̄s iurat q̄d verꝫ ē timēs eē flm. q̄r̄ q̄d sit ibi ꝑiuriū: ipa eīn significatio vocis vera est. quia verꝫ nesciēter loquit̄. Non ḡ ipa significatō vel flm vel mendaciū est q᷑ vera est. ꝛ q̄d verū est. piuriū nō videtur esse. Ad hoc dicim⁹ loq̄ sic. s. ꝯtra mētē ſb attestatōne iuramētu eē piuriū. mētiri ḡ adhibita iuratōe piuriuꝫ

Questio.

Solutio.

a Aduertēdū est ꝙ iusiurādū tres hꝫ comites ꝛc. Cōtra. vr̄ ꝙ ibi sit sup̄fluitas. Quicunq̄ eīn iurat cū iudicio discretōis. verē ꝛ iuste iurat. ḡ exq̄ ponitur ibi iudiciū. sup̄fluit veritas ꝛ iusticia. Itē cū oīa opa nostra debeāt fieri cū discretione ꝛ rectitudīe et veritate. q̄rit̄ q̄re potius iuramētū dꝫ h̄re tres comites ꝙ̄ aliđ v̄bū ꝛ factū. Iuxta h̄ q̄ritur penes q̄d accipit̄ numer⁹ istoꝝ triū comitū ꝛc. d̄m ꝙ iuramētū ꝯpat̄ ad tria. vicꝫ. ad iurantē a q̄ ꝓcedit. ad rē de q̄ fit. ꝛ ad causaz ꝓ q̄. Scđm ꝯpatōnez ad eū a q̄ egredit̄ debet̄ sibi iudiciū. ſm cū ꝯpatōem ad rē de q̄ fit debet̄ sibi veritas. vt sit adeq̄tio rei ꝛ ſmonis. ſm vō cōpatōem ad cām de q̄ sic debet̄ sibi iusticia vt ꝓ iusta cā fiat. Et q᷑m oē iuramētū hꝫ istas tres cōpatōes. iō oē rectū iuramentū hꝫ istos tres comites. Et p h̄ pꝫ rn̄sio ad illō qđ vltio q̄rit̄. Ad illud vō qđ obijcit̄ ꝙ vbi ē vnū. vicꝫ iudiciū. ibi sūt reliq̄. ḡ alia sūt sup̄flua. d̄m ꝙ illa rō nō valet. Deficit eīn talis mod⁹ loquēdi in hijs q̄ se h̄nt p ꝯnexionē. q᷑ eīn v̄tutes ꝯnexe sūt. si vna h̄r h̄nt̄ ꝛ oēs. ꝛ tn̄ nō seq̄tur ꝙ si vna h̄r ꝙ cetē sup̄fluāt. Alibi etiā deficit. vicꝫ. cū aliq̄ se h̄nt p additōes. Posito eīn posteriori ponit̄ ꝓus. sic posita rōnali in homine. ponit̄ sēsibilis ꝛ vegetabil̄. ꝛ tn̄ exq̄ rōnal̄ habet̄. nō ꝓpterea alie sup̄fluūt. sic est in ꝓposito intelligēduꝫ. Qđdā eī iuramētū fit iuste qđ tn̄ nō fit vē. ꝛ aliqđ fit verē ꝛ iuste ꝛ

ẽ. Periuriũ ĝ ẽ vel iurãdo loq̃ fl'm cũ intẽtõe fallẽdi. vel iurãdo loq̃ fl'm sine intẽtõe fallẽdi. vel iurãdo loq̃ verꝫ cũ intẽtõe fallẽdi. Hic opponit. Si ois q̃ fl'm iurat peierat. tũc q̃ alicui pmittit ore sub certo termio aliq̃d q̃d tñ nõ faciet. exquo iurauit peierauit. q2 fl'm iurauit. Nõ eñ ita futurꝫ erat vt iurauit. Ad hoc dici pt. q2 nõ ois q̃ iurat q̃d fl'm est. exquo iurat piur⁹ est. sicut iste de q̃ agim⁹. ſ exquo ppositũ mutat vel terminũ trãsgredit. iuratio tal' fit piuriũ reatu.

Oppositio.

Determinatõ.

An iuratio sit malũ. o

Si aũt querit vtrũ iurare sit malũ. Dicim⁹ aliq̃ñ malũ esse. aliq̃ñ nõ. Spõte eñ ⁊ sine ncc̃itate iurare. vel fl'm iurare. petm̃ grande est. Ex ncc̃itate aũt iurare. s. vel ad asserẽdũ innocẽtiã. vel ad federa pacis confirmãda. vl' ad psuadẽdũ auditorib⁹ q̃d ẽ eis vtile. malũ nõ est. q2 ncc̃riũ eis est. Vñ Aug. Iuramẽtũ faciẽdũ est in necessarijs cũ pigri sũt hoies credẽ q̃d eis ẽ vtile. Iuratio nõ est bona. nõ tñ mala cũ ẽ ncc̃ria. nõ est appetẽda sicut bona. nõ tñ fugiẽda tãq̃ȝ mala. cuꝫ est ncc̃ria. Nõ est eñ ɔtra p̃ceptũ dei iuratio. sed ita intelligit dñs phibuisse a iuramẽto vt q̃ntũ i ipo est qs q̃ȝ nõ iuret. Q̃d multi faciũt in ore habẽtes iuratiõeȝ tãq̃ȝ magnũ atq̃ȝ suaue aliq̃d. Aplũs eñ nouit p̃ceptũ dñi ⁊ tñ iurauit. Prohibemur ei iurare cupiditate vel delectatõe iurãdi. Q2 ĝ xp̃s ait in euãgelio. Ego dico vobis non iurare oio. ita intelligit p̃cepisse. ne q̃sq̃ȝ sic bonũ appetat iuramẽtũ. ⁊ assiduitate iurãdi labat in piuriũ. Q̃d vo addidit. Sit sermo vester est est. non nõ. bonũ est appetẽdũ. Q̃d aũt amplı⁹ est a malo est. Id est si iurare cogaris. scias de ncc̃itate venire infirmitatis eoꝫ quib⁹ aliq̃d suades. q̃ infirmitas vtiq̃ȝ malũ est. vñ nos quotidie liberari p̃camur dicẽtes. Libera nos a malo. Ideoq̃ȝ nõ dixit q̃d ampli⁹ est malũ est. Tu eñ nõ facis malũ q̃ bñ vteris iuratõe. ſ a malo est illi⁹ q̃ aliter nõ credit. i. ab infirmitate q̃ aliq̃ñ pena est. aliq̃ñ pena ⁊ culpa. Ibi ĝ dñs phibuit malum. suasit bonũ. indulsit necessariũ.

Aug. d' s'mone dñi in mõte.

Aug. sup ep̃laȝ ad Gal.

Aug. de s'mone dñi. Mat. v.

Luc. xj.

Determinat de forma iuramẽti licita. Et q̃rit q̃ sit forma iuramẽto cõgrua. e

Querit etiã vtrꝫ liceat iurare p creaturã. Q2 nõ vr. cũ i lege scriptũ sit. Reddes aũt dño iuramẽta tua. Et cristus in euãgelio p̃cipit ñ iurare oino nec p celũ. nec p terrã. nec p hierosolymã. nec p caput tuũ. Iudeis q̃si puulis ẽ ɔcessũ iurare p creatorẽ ⁊ p̃ceptũ. vt si iurare ɔtigẽt. ñ nisi p creatorẽ iurarẽt. ñ p creaturã. q2 iurãtes p angelos ⁊ elemẽta. creaturas venerabãt honore. ⁊ melius erat h' exhibẽ deo q̃ȝ creaturis. Infirmis ĝ illd phibuit. scie vo q̃ in creaturis creatorẽ venerabãt tñ. ñ phibuit. Vñ ioseph p salutẽ pharaonis iurauit. dı̃ iudicaũ i eo venerat⁹ q̃ posit⁹ erat i infimis. Xp̃s vo ita p creaturas iurare phibuit. ne vl' aliq̃d diuinũ i eis crederet. p q̃ reuerẽtia eis deberet. vl' ne p ea iurãtes falsũ. hoies se iuramẽto teneri nõ putarent.

Math. v.

Hieronim⁹ sup matheũ.

Gen. xlij.

Querit q̃ forma iuramẽti sit mag' obligatoria. f

b Si aũt queritur quis magis teneatur. an qui p deũ

nõ tñ discrete. q2 sine p̃meditatõe. ⁊ iõ rõ illa nõ valet. Ad illud qd̃ querit quare magis iuramẽtũ hꝫ istos comites q̃ȝ ali⁹ actus. dd̃. q̃ hoc est. q2 iuramẽtũ est in assertione nr̃i sermõis. sermo aũt nr̃ dubietatẽ habꝫ sꝫ q̃ dicit Sap. ix. Cogitatões mortaliũ timide. ⁊ incerte puidẽtie. Ideo ad hoc q̃ s'mo nr̃ p diuinã volũtatẽ ɔfirmet directe ⁊ cõuenienter. indigꝫ comitib⁹ p̃m regentibus. ne inueniat dissimilis veritati innocatẽ b

Si aũt querit ⁊c. Innuit magister q̃ mag' teneat q̃ iurat p deum q̃ȝ qui iurat p creaturas vel euãgeliũ. Et rõem huius assignat. quia tãto minus ẽ iuramentũ ⁊c. Sed contra. iurans p creaturã non iurat nisi p deuꝫ. quia non intẽdit inuocare creaturã testẽ sꝫ creatorem. si ĝ idẽ est vtrobiq̃ȝ p qd̃ iurat. ĝ eadem est obligatõ et vniformis q̃ vnuꝫ nõ est maius altero. ⁊ q̃nto solemnius est iuramentũ. tãto trãsgrediens est infamior. ⁊ tãto obligatio maior. sꝫ cum maiori solennitate consueuit fieri iuramentum quod fit per euãgeliuꝫ q̃ȝ quod fit p deũ. ĝ ⁊c. Itẽ magis est ɔtemnere plura bona q̃ȝ vnum. sꝫ qui iurat p creaturã. si peierat. ɔtemnit creatorem ⁊ creaturaꝫ. q̃ vero iurat p deum et peierat contemnit alterum tm̃. ĝ iuramentũ qd̃ fit p creaturam ẽ mag' obligatoriũ q̃ȝ iuramẽtũ qd̃ fit p deũ. R'. dd̃. q̃ R' magri et ɔfirmatõ. Cuius regla rõ' ista ẽ. q2 q̃nto sacratius ẽ p qd̃ iurat. tãto iuramẽtũ ẽ mag' obligatoriũ. h' dico ceter' pib⁹ vbi solẽnitas obseruat

2

an qui per euãgeliũ vel creaturas iurat? Dicim⁹ qui p deũ. q2 p eũ hec facta sũt. Vñ Criso. Si qua causa fu erit. modicũ videt̃ facere q̃ iurat p deuz. Qui vero p euãgeliũ. magis aliqd fecisse vr̃. Quib⁹ dõ est. Stul ti. scripture sãcte ꝓpter deũ facte sũt non deus ꝓpter scripturas. ita ⁊ creature facte sũt ꝓpter deũ.

Chrisos.

Determĩat q̃ sit forme iurãdi intelligẽtia. g

Hic querit̃. qd sit dicere p deũ iuro: hoc est testẽ adhibere deũ? Iurauit enĩ apl's dicẽs. Testis est mihi ds. ac si dixisset. p deũ ita est. Unde Augu. Ridiculũ est putare hoc si dicas p deũ iuras. Quid est enĩ p deuz. nisi testis est deus? Aut quid est testis est deus nisi p deuz? Quid ẽ aũt iurare. nisi ius deo reddere quãdo p deũ iuras. Ius. s. veritatis ⁊ non falsitatis. Itẽ. ecce dico charitati vestre. ⁊ qui p lapidẽ iurat fl̃m piur⁹ est. q2 nõ lapidẽ qui nõ audit. s3 eius creatorẽ adhibet testẽ. Hoc est g̃ iurare p quãlibet creaturã. s. creatorẽ eius testẽ adhibere. Est etiã quoddã genus iuramenti grauissimũ qd̃ fit p execratõem. Ut cuz homo dicat Si illud feci illud patiar. vel illud cõtingat filijs meis. Scd̃m quem modum accipitur etiam interdũ cuz aliquis iurando dicat. per salutem meam vel per filios meos et huiusmodi. Obligat enĩ hoc deo. Unde Augu. Cum quis ait per salutem meã. salutem suam do obligat. Cũ dicat per filios meos. oppignorat eos deo vt hoc veniat in caput eorum quod exit de ore ipsius. si verum verum. si falsum falsum. Et sicut per h iurans aliquãdo hoc deo obligat. ita per deuz iurãs ipm̃ adhibet testem. In om̃i ergo iuratõe aut deus testis adhibet̃. aut creatura deo obligatur ⁊ oppignoratur. Ut hoc sit iurare. s. deum testez adhibere. vel deo aliquid oppignorare. hoc est ergo iurare p quãlibet creaturã. s. creatorẽ eius testẽ adhibere.

Quid est dicẽ p deũ. Ro. j. In s̃mone d̃ piurio q̃ sic incipit. Quisq̃s est praui ⁊ peruersi cordis.

Augu. sup ps. vij.

In sermone de piurio.

c

Determĩat de forma iuramẽti illicita. h

Post hec queritur vtrum fide eius vtendũ sit qui per demonia vl' ydola iurauerit: De hoc Augustin⁹ scribẽs ad publicolaz ait. Te prius cõsiderare volo vtrũ si quispiam p deos falsos iurauerit ⁊ fidẽ nõ seruauerit. non tibi videt̃ bis peccasse: Bis vtiq3 peccauit. q2 iurauit p quos nõ debuit. ⁊ contra pollicitã fec̃ fidez qd̃ non debuit. Ideoq3 qui vtit̃ fide illi⁹ quem cõstat iurasse p deos falsos. ⁊ vtit̃ non ad malũ sed ad bonuz. nõ peccato illi⁹ se sociat q̃ p demonia iurauit. s3 bono

Augu.

Tm̃ sicut dicit Criso. magis obligatoriũ est iuramẽtũ qd̃ fit p deũ q̃ qd̃ fit p creaturam. Ad illd̃ vo qd̃ obi: q iurãdo p creaturã iurat hõ p deũ. dicẽdũ q cũ q̃s iurat p creaturã. intẽtõ fert̃ ad deũ. s3 hoc tm̃ habitudialit̃ Cũ vo q̃s iurat p deũ. nõ tm̃ fert̃ habitudialit̃ s3 etiaz actualit̃. Et qm̃ amplior ẽ puersio actual' q̃ habitudial'. hinc est q s3 ipaz maior attẽdit̃ obligatio. ⁊ maioris culpe ẽ ipa

3 transgressio. Ad illud qd̃ obi: de iuramento facto p euãgeliũ qd̃ ẽ solennius. r̃nderi pt dupl'r. p̃mo q2 nõ tm̃ fit iuramẽtũ p euãgelia sed p euãgelia dei. ita q nõ tm̃mõ fit ad ipm̃ cõuersio habitudinal' rõe sui effect⁹. s3 etiã actual' in se. ⁊ ad assũptã hũanitatez. et ad ꝓpalatã veritatez. ⁊ iõ tale iuramentum rõnabiliter d3 fieri cũ maiori solennitate. et ampliorẽ inducit obligationẽ. Alio mõ dici pt q hoc accidit ꝓpter solẽnitatẽ supadditaz quã oẽs in forma illa obs̃uãt.

4 Ad illd̃ qd̃ obi: q pl⁹ est contẽnere duo q̃ vnũ. dd3. q creatura ꝯpatione creatoris nihil ẽ. vnde q̃ si nihil addit supra diuinã excellentiã. ⁊ p h nec ꝯtẽptus eius sup ꝯtẽptũ dei. Preterea nõ adeo ꝯtemnit̃ de⁹ in creatura sicut cõtẽnit̃ in seipo. c

5 Iurare sc3 deũ testẽ adhibere. Cõtra. Si h verũ est. tũc vi: q forma ista iurãdi. deus mihi testis ẽ. ⁊ iuro p deũ. nõ sint diuerse forme iurãdi. Iuxta hoc q̃r. cũ aliqñ iurem⁹ p hãc ꝓpositõem p. aliqñ p hãc ꝓpositõez in. scd̃m q dicat apl's Roma. ix. Veritatẽ dico in xp̃o ihũ ⁊ nõ mẽtior. q̃ sit inter has dria. Itẽ q̃rit̃ Cũ i veteri testamẽto iurareť hoc mõ. viuit dñs. ⁊ h mihi faciat. ⁊ h addat. in p̃mitia vo eccl'ia h mõ. testis ẽ mihi ds. ⁊ in tp̃e moderno iuret̃ p deuz. vñ veniat ista formaz dria s3 diuersa tp̃a. R̃⁹. dd̃ q in forma iuramẽti introducit̃ ipa v̄itas in testimoniũ. Et h pt ẽẽ m̃tiplr. Aut inq̃ntũ tenet rõez ꝑcipiẽt̃. ⁊ sic iurat̃ p deũ. ita q p iportat habitudinẽ p̃ncipij. Aut in q̃ntũ iportat habitudinẽ ꝑcipiẽtis ⁊ cognoscẽtis. ⁊ sic ẽ ista forma testis ẽ mihi ds siue sit ds. qd̃ idẽ ẽ. Aut iq̃ntũ iportat hitudinẽ retribuẽt̃ respectũ bonoꝝ. ⁊ sic iurat̃. viuit ds q̃ vitã alijs tribuit. Aut iq̃ntũ iportat hitudinẽ retribuent̃ respectũ maloꝝ. et sic iurat̃ hac forma. h faciat mihi ds. ⁊ h addat. Et qm̃ ipa v̄itas nũc manifeste adducit̃ ad ꝯfirmatõez tãq3 ois v̄itat̃ p̃ncipiũ ⁊ exẽplar. hinc

d pacto eius quo fidē seruauit. ꝛ [d] sine dubitatiōe min⁹ malū est p deos falsos iurare veraciter. ꝙ p deū verū fallaciter. Quāto eñ p qđ iurat᷑ magis sāctū ē. tanto magis est penale piuriū.

Determiat vtꝝ iuramētū illicitū sit obligatoriū. i

Nūc supest vidē vtꝝ oē iuramētū implēdū sit: Si ei qs aliqđ iurauerit ꝯtra fidē ꝛ charitatē. qđ obſuatū3 peiorē vergat in exitū. potꝰ ē mutādū ꝙ adimplēdū (In li. ᵭ officijs.) Vñ Amb. est ꝯtra officiū dei nōnūꝙ pmissū soluē sacramētū. vt herodes fec. Itē Isidorꝰ. (In sinonimis.) In mal᷑ pmissis rescinde fidē. i turpi voto muta decretū. Qđ icaute vouisti nō facias. ipia ē pmissio q̄ scelē adimplet᷑. (In li. sniarum.) Idē. Nō est obſuādū sacrm̄ q̄ malū incaute pmitt᷑. vt si qs adulteē ppetuā fidē cū ea pmanēdi polliceat᷑. Tolerabilibꝰ eñ est nō implē sacrm̄ ꝙ pmanē in stupro. Itē Beda. (Beda omelia. xliij.) Si qđ nos icautiꝰ iurare ꝯtigerit. qđ obſuatū peiorē ꝟgat in exitū. libē illđ salubriori cōsilio mutādū nouerimꝰ. ac magi᷑ instāte necessitate peierādū eē nob. ꝙ p vitādo piurio in aliđ crimē grauiꝰ eē diuertēdū. Deniqꝫ iurauit dauid p deū occidē Nabal. (.j. Reg. xxv.) occidē vir stultū. ſ ad pmā intercessiōem abygayl femine prudētis remisit minas. reuocauit ensē in vaginam. nec aliqđ culpe se tali piurio ꝯtraxisse doluit. (In fmōe qdā.) Itē Aug. Qꝫ dauid iuramētū p sāguis effusiōe3 ñ impleuit. maior pietas fuit. Iurauit dauid temē. ſ ñ impleuit iuratōe3 maiori pietate. Ex hys aliisqꝫ plūribꝰ ōndit᷑ qdā iuramēta ñ eē obſuāda. ꝛ q̄ sic iurat. vehement᷑ peccat. Qui āt mutat bñ fac. Qui āt ñ mutat. dupl᷑ peccat. ꝛ qꝛ iniuste iurauit. ꝛ qꝛ fac qđ nō dꝫ.

Utꝝ sit piurꝰ q̄ ñ fac qđ incaute iurauit. k

Qui ꝟo mutat. vtꝝ piurꝰ debeat dici. solꝫ q̄ri: Beda sup̄ tāle iuramētū vocauit piuriū. Iohēs etiā apocrisariꝰ orietaliū sediū dixit. Sermo pñs nr̄i sophronij significat ꝙ meliꝰ ē iurātē peierare. ꝙ suare sacrm̄ i fractiōe sāctaꝝ imaginū. Sꝫ piuriū dr̄ tale iuramētū nō obſuatū. ꝛ peierare dr̄ q̄ ñ implet qꝛ ſm iurat. ñ qꝛ inde reꝰ sit ꝙ nō obſuat. ſ qꝛ iurauit iniustū ex q̄ reꝰ est. sicut ille qui peierat.

Utꝝ iuramētū dolosū sit obligatoriū. l

(Isidorus in li. ij sētentiarū.) Hoc etiā sciēdū ē. ꝙ q̄cūqꝫ arte ꝟboꝝ qs iurꝫ. ds tñ q̄ ꝯsciē testis ē ita hꝫ accipit. sic ille cui iurat᷑ intelligit. Duplr̄ āt reꝰ fit. q̄ ꝛ nomē dei inuanū assumit. ꝛ pximū in dolo capit. Utꝝ iuramētū coactū sit obligatoriū. m

Querit᷑ etiam si peccat q̄ hoīe3 iurare cogit: De hoc Aug. ait. Qui exigit iuratōe3. multū interest. si nesciat illū iuratuꝝ ſm an sciat. Si ei nesciat. ꝛ iđ dicit iura mihi vt fides ei sit. ñ ē pctm̄. tñ hūana tētatio ē. Si ꝟo scit eū fecisse ꝛ cogit eū iurare. homicida ē. Idē. [e] Qui pꝛ (uocat

e

est ꝙ in noua lege dr̄. plr̄ iurat᷑. Et qꝛ tpe pmitiue eccl̄ie veritas ñ dū erat manifesta. sed indigebat maiori cu[s]todia. hinc ē ꝙ tenebatur tūc ista forma test᷑ ē mihi ds. Qꝛ ꝟo i vetest. ꝯsiderabat᷑ diuina veritas vt vindicās ꝛ vlciscēs. qꝛ sb̄ rōe seueritatis ꝛ eqtatis. hinc ē ꝙ duplicē formā i veteri testamēto suabāt s. viuit deꝰ. et hꝰ faciat mihi ds. ꝛ hꝰ addat. Ex hꝰ pꝫ pdictaꝫ duaru3 distinctio ꝛ sufficiā. et vsus carū ſm diuersa tpa. Ad illđ qđ q̄rit᷑ q̄ dria iportat᷑ p hāc ppositoem. p. ꝛ p hāc ppositiōe3. in. dō ꝙ per magis dic ipām veritatē sb̄ rōe testificātis ꝛ pncipiātis. hꝰ āt ppositiō in iportat hitū diuie veritatis sb̄ rōe testificātis ꝛ exēplātis. Vñ ſm rē idē ē iurare in dō ꝛ p deū. ꝛ dicere testis ē mihi ds. lꝫ sit dria ex pte modi dīci.

d Sine dubitatōne miꝰ malū est p deos falsos iurare veracit᷑ ꝙ p deū veꝝ fallacit᷑. Cōtra. maiꝰ pctm̄ est ydolatria ꝙ piuriū siue veꝝ siue fłm. ꝛ ydolatria in iurādo committit ydolatriā. qꝛ ydolū venerat᷑ p ipꝫ iurādo. ꝗ si iurat veꝝ p falsos deos. mag᷑ peccat ꝙ ille q̄ iurat fłꝫ p veꝝ deū. R᷑. dōm ꝙ i iuramēto illo q̄ qs iurat p falsos deos duo sūt. vꝫ. illđ qđ asseritur. ꝛ illđ p qđ asserit᷑ Respiciēdo illđ qđ asserit᷑ sic ē miꝰ maluꝫ Et sic loq᷑ Aug. qꝛ ex illa pte asserit᷑ veꝝ ꝛ ex alia pte fłm. Respiciēdo vo ad illđ p qđ iurat᷑. maiꝰ malū ē iurare veꝝ p falsos dños ꝙ fłꝫ p veꝝ deū. ꝛ hꝫ istā viā pcedit. e Qui puocat hoīe3 ad iuratiōe3 ꝛ scit eū fłꝫ iurare vicit homicidā. Cōtra hꝰ ē ꝙ iudex sciēs aliquē iurare fłꝫ tenet᷑ tñ nihilominꝰ ex officiō ab eo exigē iuramētū. ꝗ vr̄ ꝙ faciēdo illđ ad qđ tenet᷑ peccet mortalit᷑ occidēdo pximuꝫ. R᷑. dōm ꝙ exigēs iuramētū aut est ꝑsona publica. aut priuata. Si publica. sic tenetur exigere ſm iuris ordinem siue sciat siue nesciat ipm̄ falsū iurare. quia non imputatur sibi. Verbū aūt Aug. intelligitur de ꝑsona priuata q̄ non cōpellitur ex iuris ordine iuramētum exigere. sed ex ꝓpria volūtate.

6

7

8 f Sácta synod⁹ decreuit ꝛc. Cõtra h̄ obijcit. qꝛ iuramētū nõ est opus p̄uilegiatū. immo p̄tinet tā ad imp̄fectos q̄ ad p̄fectos. ḡ non vr̄ q̄ circa ip̄m sit hm̄oi solēnitas ieiunij obseruāda. R̄ᵒ. dōm q̄ hoc nõ est ꝑpter p̄uilegiū sed magis ꝑpter p̄iculū. quia post cibū ꝛ potū hō ꝓnior est ad multiloquiū. ꝛ ideo facilius caderet hō in piuriū. P̄terea ideo institutū est vt ieiuno stomacho fiat iuramētum. quatinus p̄ hoc insinuet̄ q̄ cū magna reuerētia nomē diuinū est in testimoniū inuocādum ꝛ nō passim p̄ quacūq̄ causa. Excipit̄ aūt bonum pacis ꝑpter hoc. q̄ ip̄m est maxime appetēdum. ꝛ eius oppositum maxime fugiēdū. Unde quia in reformādo pacem mora trahit p̄iculum ad sc. ꝑpter hoc in casu isto non ita seruat̄ ieiunium.

hoīem ad iuratōem ꝛ scit eū falsū iurare vincit homicidā. qꝛ homicida corpus occasurus est. ille aīam. imo duas aīas. ꝛ eius quē iurare ꝓuocauit ꝛ suā.

De concilio aurelianēsi. n

f Sácta synod⁹ decreuit. nisi p̄ pace faciēda. vt oēs fideles ieiuni ad sacramēta accedant. f

g Ad intelligētiam huius p̄tis s̄m ea que magister determinat incidit hic qd̄ circa tria. Primo querit̄ de culpa piurij. Sc̄do querit̄ de forma iurandi. Tercio querit̄ de obligatōe iuramēti. Circa p̄mū querunt̄ tria. Primo vtrū oē piurium sit mendacium. Sc̄do querit̄ vtrū oē piuriū sit pc̄m. Tercio vtrū omne periuriū sit mortale peccatum.

Questio .j. g

Utrū oi piurio ɔueniat adesse mēdaciū. Et q̄ sic vr̄. quia piuriū ꝓhibet̄ p̄ q̄ntū mādatū sc̄de tabule. nõ loquaris ɔ p̄ximū tuū. fal. test. s̄ ibi ꝓhibet̄ falsitas i verbo q̄ non p̄t esse sine mendacio. ḡ videtur q̄ cum ibidē ꝓhibeat̄ piuriū. q̄ oē piuriū includat in se mendaciū. Itē q̄ assumit sūmā veritatē in testimoniū veritatis. recte eā assumit. ꝛ qui recte assumit nõ peccat. ḡ qn̄ sūma veritas adducit̄ ad ɔfirmatōem veritatis nullū est piuriū. Ad hoc ḡ q̄ sit piuriū necesse est ip̄am veritatē adduci ad ɔfirmādū mendaciū. redit ḡ idem qd̄ prius. Itē q̄ asserit qd̄ animo sentit nõ peccat. qꝛ vtit̄ sermone ad id ad qd̄ institut⁹ est. Si ḡ piurās in assertōe sua peccat. aliud ḡ gerit i aīo. aliud asserit in ore. sed ois talis est mēdax. ḡ mēdacium est de esse piurij. Itē piuriū est pc̄m lingue. s̄ linguā non facit reā nisi mēs rea ꝛ male sibi ɔscia. ḡ ad hoc q̄ ɔmittat̄ piurij culpa necesse est q̄ fallendi intētō p̄cedat. s̄ illa facit hoīem mētiri. ḡ ꝛc. Sz ɔ. hiero. sup hieremiā dicit q̄ iuramētum h̄z tres comites. s. iudiciū. iusticiā. ꝛ veritatē. Et sicut ex defectu veritatis ɔuenit fieri iuramētū inordinatū. ita ex defectu iudicij ꝛ iusticie. Si ḡ piuriū ḡnalit̄ ɔplectitur iuramētū inordinatū. vr̄ q̄ nõ oē piuriū sit mēdaciū. Itē aliq̄s intēdēs facere adulteriū ꝛ homicidiū hoc iuramēto ɔfirmat. esto ita. Talis autē aut recte iurat. aut piurat. constat q̄ nõ recte. ḡ piurat. ꝛ tñ n̄ mētit̄. ḡ nõ est essētiale oi piurio adesse mēdacium. Itē q̄ iurat adducit deū in testimoniū veritatis. esto ḡ q̄ iurz f̄lm qd̄ credit esse verū. talis cū adducat veritatē in testimoniū falsitatis piur⁹ est. s̄ qꝛ credit ꝛ intēdit verū dicē nõ est mēdax. ḡ nõ ois piur⁹ mētitur. nec oē piuriū est mēdaciū. Itē ad eē mēdaciū nõ tm̄mō reqrit̄ intētō fallēdi s̄ etiā falsitas s̄mōis. s̄ ɔtingit aliquē incurrē piurij crimē si verū iuret ꝛ itēdat f̄lm iurarē. ꝛ p̄ iuramētū illd̄ p̄ximū ledē. ḡ vr̄ q̄ alicubi repiat̄ p̄ctā rō piurij. vbi n̄ repit̄ plena rō mēdacij. ḡ ꝛc. R̄ᵒ. ad p̄dictoꝝ intelligētiā est notā- 9 dū q̄ h̄ ē triplex mod⁹ dōi. Quidā nāq̄ dixerūt q̄ piuriū ɔsisterit sibi mēdaciū. Et isti dixerūt q̄ si aliq̄s iurat f̄lm qd̄ credit eē verū. nõ piurat. qꝛ n̄ mētit̄. Sz h̄ positō ip̄robat̄ p̄ Aug. q̄ dic q̄ cū hō iurat qd̄ puta eē verū. ꝛ tñ ē f̄lm. temē iurat. Et ex h̄ hr̄ q̄ iuramētū illd̄ est temerariū ꝛ inordinatū. ꝛ ita piuriū. ꝛ tñ n̄ ē ibi mēdaciū. Ido dixerūt alij q̄ nõ oē piuriū ē mendaciū. p̄ eo q̄ nõ solūmō ɔtingit incurrē crimē piurij ꝑpter veritatis defectū. verū etiā ꝑpter defectū iusticie ꝛ iudicij. Sz instātia ista que fert̄ videt̄ magis habere locū in iuramēto obligatorio q̄ in iuramēto assertorio. In illo eñ ꝓprie repit̄ iudiciū ꝛ iusticia. ꝛ ideo adhuc remanet qd̄. verū oē piuriū qd̄ opponit̄ iuramēto assertorio sit mēdaciū. cū sit veritat̄ p̄uatiuū. Propterea tercō p̄t adhuc r̄ideri q̄ sicē patuit ex p̄cedēti distinctōe. aliqd̄ est mendaciū simpl̄r et s̄m rōez completam. aliud est mēdaciū s̄m q̄d. vigz. q̄tū ad ip̄ius mēdacij formā. Mendaciū simpl̄r est qd̄ h̄z falsitatē in voce. sz nõ in intētōe. Mēdaciū sz qd ꝛ s̄m formā est qd̄ h̄z falsitatē in intētōe. sed non in voce. Cū ḡ querit̄ vtrū piuriū oppositū iuramēto assertorio vl̄iter claudat in se mendaciū. Si large accipiatur mendaciū extēso nomine ad mendaciū simpl̄r ꝛ s̄m quid. sic oē piuriū in se includit mēdaciū. Et hoc est qd̄ mgr̄ dicit i litera. q̄ piuriū est vb̄ in iurando loqui f̄lm sine mentōe fallendi. vel iurādo loqui verum cū intentōe fallendi. Si aūt ꝓprie accipiatur mendaciū. sic non est essētiale oī piurio. nec piurio ꝓut opponitur iuramēto obligatorio. nec piurio quod opponit̄ iuramēto assertorio. sicut dicit mgr̄ in litera. ꝛ rationes probant adducte ad p̄tem istam. Ad illud vero quod p̄mo obijcit̄ in cōtrari- 10 um q̄ piurium ꝓhibet̄ in quinto mādato. dōz q̄ nõ solum ibi ꝓhibetur. immo etiam ꝓhibet̄ in sc̄do prime tabule. inquātum p̄ ip̄m piuriū facit quis contumaciam sūme veritati assumendo eā inuanū. dum assumit eam ad confirmatōem falsi sciti. vel falsi opinati. vel etiā dubij. Possz tñ dici q̄ in q̄nto mādato ꝓhibet̄ falsū testimoniū. n̄ solū q̄tū ad falsitatē intētōis s̄ ꝛ rei ꝛ s̄mōis. ꝛ ɔiunctim ꝛ diuisim. ꝛ p̄ut diuisim ꝓhibētur nõ dicit̄ mendaciū s̄m plenā rōez sed s̄m semiplenā tm̄. sicut p̄z ex p̄cedētibus. Ad 11 illud quod obijcit̄ q̄ qui adducit diuinam veritatē in testimoniū veritatis recte iurat. dōm q̄ illud non semp̄ est verū. quia p̄t eam adducere in testimoniū veritatis intēdens eam adducere in testimoniū falsitatis. ꝛ illa intentio p̄uersa reatū piurij introducit. q̄uis non habeat completā rōem mendacij. P̄terea alius defectus est in rōne illa. quia non oē falsum est mendaciū. ꝛ ꝑpterea non sequit̄ q̄ si piuriū includit f̄lm. q̄ ꝑpter hoc includat mendaciū. Ad 12 illud quod obijcit̄ q̄ qui asserit quod in animo sentit non peccat. dōm q̄ verū est si ita nouit in animo q̄ possit exterius asserēre in sermone. ꝛ hoc est quando

est certus. sed qñ falsa credulitate decipit̃. si exterius valeat affirmare ꝑ iuramentũ nõ excusatur. qꝛ sm ꝙ cõsciẽtia erronea in morib⁹ nõ excusat factũ iniustũ. sic estimatio falsa in his que credunt̃ nõ excusat iura-

13 mentũ falsum. Ad illud qd̃ obijcit̃ ꝙ lingua nõ est rea nisi mens prius sit rea. diceñ põ dupliciter. quia illud verũ est in sermonib⁹ indifferẽtib⁹. sed in sermonibus malis ꝛ inordinatis ꝛ a deo ꝓhibitis excessus

14 lingue introducit reatũ mẽtis ꝛ cõsciẽtie. Aliter etiã põt dici ꝙ mens ꝛ intentio rea dicit̃. nõ solũmõ qꝛ in iurando intendit fallere. sed etiã si intendat iurare id de quo nõ habet certitudinẽ. ꝑ eo ꝙ ipsi summe veritati subtrahit debitũ honorẽ.

Questio .ij. b

Utrũ omne piuriũ sit peccatũ. Et obijcit̃ ꝙ aliqs possit piurare sine peccato. Esto eñ ꝙ aliqs iuret falsum qd̃ putat eẽ verũ ꝓpter vtilitatẽ ꝓximi. iuramẽtũ illud nec est in diuine veritatis ↄtemptũ. nec etiã in ꝓximi nocumentũ. ergo nõ repugnat mãdato prime tabule nec secũde. Igit̃ nõ est peccatũ. ꝛ tñ est ꝑiuriũ sicut in p̃cedentib⁹ fuit ostẽsum. ergo nõ omne piuriũ est peccatũ. Itẽ nullus venerãdo ꝛ amãdo deũ peccat. Sed Aug⁹. dicit ꝙ illud ꝑ qd̃ quis iurat veneratur ꝛ amat. cũ ergo aliqs iurat falsum per deũ. veneratur ꝛ amat ipm deũ ergo nõ cõmittit peccatũ. et tñ cõmittit piuriũ. ergo piuriũ nõ est peccatũ. Itẽ sicut peccatũ opponit̃ bonitati. sic piuriũ veritati. sꝫ veritas spectat ad intellectũ. bonitas ad affectum. sic etiã falsum ꝛ malũ differũt. Cũ ergo viciũ ꝛ peccatũ dicat oppositũ veritati ꝛ bonitati que se tenent ex pte intellect⁹. nõ videt̃ ꝙ aliqd̃ piuriũ sit peccatũ. Itẽ possibile est aliquẽ cogi ad hoc ꝙ iuret falsum. sꝫ necessitas nõ habet legẽ. imo que alias sunt illicita. necessitas facit licita. sicut patet de eo q̃ furat̃ ꝛ est i extrema necessitate. ergo videt̃ ꝙ saltẽ in tali casu piuriũ sit licitũ. ꝛ sic nõ est essentiale ei esse peccatũ. Sed cõtra. grauius viciũ ꝛ magis deforme est piurium q̃ȝ simplex mendaciũ. sed necesse est omne mendaciũ eẽ peccatũ sm ꝙ Aug⁹. dicit ꝛ habitũ est in p̃cedentib⁹. videt̃ ergo ꝙ similit̃ sit circa ipm piuriũ. imo multo fortius. Item quicũqꝫ periurat iurat inordinate. ꝛ qui iurat inordinate iurat iniuste vel temerarie. et omnis talis peccat. ergo ꝛc̃. Itẽ omnis q̃ piurat assumit nomẽ dei inuanũ. ꝛ ois talis facit cõtumeliã diuine veritati. hoc autẽ est petm̃ ꝛ malũ sm se. ergo necesse est omne piuriũ malũ esse. Itẽ omne illud est malũ cui debet̃ pena. sed omni piurio debet̃ pena. sm ꝙ dicit̃ Prouerb. xix. Testis falsus nõ erit impunitus. ergo si piuriũ est falsa testificatio. videt̃ necessa-

15 rio ꝙ omne piuriũ sit peccatũ. R⁹ dicendũ ꝙ absqꝫ dubio piuriũ est malũ. nõ solũmõ in se. sed etiã sm se. ita ꝙ nullo mõ põt bene fieri. Ratio aũt hui⁹ est duplex. Una ꝓpter hoc ꝙ piurium plerũqꝫ claudit in se mendaciũ. qd̃ est sm se malũ. Alia võ ratio est generalis. qꝛ omnis piurans cõtumeliã facit summe veritati. dũ eam adducit ad eius cõfirmationẽ ad qd̃ nõ deberet assumi. ꝛ ideo qꝛ non tñ deordinat hoiem ad ꝓximũ. sꝫ etiã deordinat hominẽ ad deum. inde est ꝙ semp est malũ. Unde cõced eidẽ sunt rõnes que hoc

16 ostẽdunt. Ad illud qd̃ pmo obijcit̃ in contrariũ de eo qui iurat falsum qd̃ putat esse verũ ꝓpter vtilitatẽ ꝓximi. dicendũ ꝙ talis peccat ꝓpter veritatis ↄtemptũ. Quis eñ nõ cõtemnat ipsã veritatẽ ex certa sciẽtia adducendo eã in testimoniũ falsitatis. ↄtemnit tñ ex ipsa temeritate. Adeo eñ est nomẽ dñi terribile et venerabile ꝙ nullus debet ipm in testimoniũ assumẽ nisi nouerit q̃d loquat̃. Unde ignorãtia non excusat in tali iuramẽto. Hoc eñ debet vnusquisqꝫ scire ꝙ nõ debet iuramẽto aliquid firmare nisi de illo sit certus. Unde si talis ignoret rem de qua iuret. hoc ipõ scit se male iurare si eã iuramẽto affirmat. et ideo nõ excu-

17 sat̃ a culpa. Ad illud qd̃ obijcit̃ ꝙ illud ꝑ qd̃ quis iurat veneratur ꝛ amat. dicendũ ꝙ illud est verũ qñ recte ꝛ ordinate ꝑ illud iurat. sꝫ qñ false ꝛ inordinate ꝑ ipm iurat. ꝛ si videat̃ venerari ꝑ credulitatẽ. potius ↄtẽnit ꝛ cõtumeliã sibi facit ꝑ inordinatã locutionẽ.

18 Ad illud qd̃ obijcit̃ ꝙ piuriũ opponit̃ veritati que est in intellectu. dicẽdũ ꝙ sm ꝙ duplex est cognitio. speculatiua ꝛ practica. sic dupliciter contingit loqui de ipsa veritate. Aut ꝓut est regula mere speculationis. aut ꝓut est regula ipi⁹ locutiõis ꝛ operationis. Ueritas eñ fidei ꝛ prudẽtie dictat qualiter loquẽdũ ꝛ q̃d agendũ. Cũ ergo dicit̃ ꝙ mendaciũ ꝛ piuriũ opponitur veritati. hoc nõ intelligit̃ de veritate p̃mo modo. sed de veritate secũdo mõ. Et ista veritas secũdo mõ dicta iũcta est bonitati. ꝛ tenet rõnem virtutis. ꝛ act⁹ ei⁹ ẽ in p̃cepto sm ꝙ dicit̃ Ephe. iiij. Loquimi veritatẽ vnusquisqꝫ cũ ꝓximo suo. Ipse aũt obijcit de veritate ꝓut cõsistit in vera speculatiõe. ideo ratio illa nõ

19 valet. Ad illud qd̃ obijcit̃ de illo qui peierat necessitate cõpulsus ꝙ non peccat. dicendũ ꝙ falsum est. Est eñ necessitas nature ꝛ necessitas coactiõis. Necessitas inquã nature legem nõ habet. ꝛ potest a toto excusare. Necessitas võ coactionis nõ excusat a toto in his que sm se mala sunt. sed excusat solũ a tanto. qꝛ volũtas sufficienter cogi nõ potest. ꝛ ꝓpterea qꝛ ꝑiuriũ sm se malũ est. quãtũcũqꝫ quis compellit̃ ad illud. nõ oĩno a peccato excusat̃. imo sibi a canone pe-

20 na imponit̃. Dicit eñ canon ꝙ siquis piurat ꝓ vita corporis seruãda. qꝛ magis dilexit corpus q̃ȝ animã. ieiunet tres quadragesimas. Nec est simile de furto. qꝛ furtũ nõ est ita malũ nisi ꝓpter rerum appropriationẽ. Extrema aũt necessitas omnia facit comunia. nulla autẽ necessitas tollit piurij deformitatẽ. eo ꝙ nulla necessitate licitũ sit nomẽ dei inuanũ inuocare. ꝛ ita non est sĩle hinc ꝛ inde. De obligatiõne aũt iuramẽti coacti infra determinabit̃ satis plane.

Questio .iij. c

Utrum omne piuriũ sit mortale peccatũ. Et ꝙ sic videt̃. Aug. in quodam sermone de iuramẽto. Falsa iuratio est pniciosa. vera piculosa. nulla secura. sꝫ qd̃ est pniciosum est mortale peccatuȝ. Cum ergo omne piuriũ sit falsa iuratio. ergo piuriũ est mortale peccatum. Itẽ qd̃ directe est contra mandatũ ꝛ ꝓhibitionẽ est peccatũ mortale. sed piuriũ directe est cõtra ꝓhibitionem secũde tabule ꝛ prime. ergo videtur ꝙ semp sit mortale peccatũ. in vtraqꝫ eñ ꝓhibet̃ piurium. Item cõtemptus introducit mortale peccatum. sed omnis piurans cõtemnit ipsam summã veritatem dum ipsam adducit in testimoniũ falsi. ergo omne piuriũ est peccatũ mortale. Item mendaciũ de se quãdo seriosum est peccatũ graue est. cũ ꝗ iuramentũ supadditum trahat ipsum mendaciũ i aliud genus. videt̃ ꝙ qualecũqꝫ mendaciũ per iuramentũ supadditũ fiat mortale peccatũ. Sed cõtra. Sicut cõtingit aliquẽ iocose mentiri. sic etiã cõtingit aliquẽ iurare falsum. sed qd̃ ioco fit non fit ↄtemptu. si ergo aliquod piurium potest esse iocosum. non videtur ꝙ

omne piuriū sit mortale peccatū. Itē sicut est aliquod mendaciū qd̾ nulli obest et alicui pdest. ita pōt esse aliqd̾ piuriū. sed tale piuriū magis pcedit ex pietate q̄ ex libidine. cū ergo libido sit radix omnis peccati mortalis. videt̾ q̄ nō omne piuriū necessario sit mortale peccatū. Itē sicut cōtingit aliquē impmeditate loqui falsum. ita cōtingit aliquē impmeditate iurare falsum. sed peccatū non est mortale nisi fiat ex deliberatiōe et cōsensu. ergo nō omne piuriū est mortale peccatū. Itē sicut assumere nomē dei sup̾flue repugnat mādato decalogi. ita etiā assumere inuanū. sed nō semp cū quis assumit nomē dei inuanū peccat mortaliter. vt patet de his qui iurāt pter necessitatē. g̾ videt̾ simulit̾ q̄ non semp mortaliter peccet qui assumit nomē dei sup̾flue. ergo nō omne piuriū est mortale peccatū.

21 Rº ad pdictoꝝ intelligentiā est notandum. q̄ piuriū duo dicit. videlicz iurationē et inordinationē. Est igit̾ piuriū iuramentū indebitū et inordinatū. Iuratio aūt triplex est. Quedā est deliberata et solēnizata. s. qñ testes iurāt supra sancta dei euāgelia in iudicio pñtia. Quedā est deliberata sed nō solēnizata. qñ quis in occulto iurat aliquid ex deliberatiōe. intendēs illud p diuine veritatis testimoniū pfirmare. Quedā aūt est nec deliberata nec solēnizata. sicut qñ quis iurat in cōi sermone nō attendēs quē inuocat et ad quid sed ex quadā consuetudine. Et sm hoc piuriū pōt cōmitti tripliciter. Nam si cōmitat̾ circa iurationē deliberatā et solēnizatā. sic est graue peccatū et enorme. ita q̄ reddit hoīem infamē. Si vo cōmittat̾ circa iurationē nō solēnizatam nec deliberatā. sic nō est peccatū mortale s̄ veniale. pter hoc q̄ lingua in lubrico posita est. Si vo cōmittat̾ circa iurationez deliberatā. licz nō solēnizatā. tūc distinguēdū ē. q2 aut deliberat de dicto et de iuramēto. vtrū videlicz dictuz sit verū. et vtrū sit iuramēto cōfirmandū. et tūc si piurat mortaliter peccat. Aut deliberat de dicto tm̄. vtrū sit verū. nō tamē de iuramēto supaddito. et tūc potest esse veniale peccatū. Valde tñ est cauendū. q2 veniale illud piculosum est. et multū appropinquat ad mortale pctm̄. Concedendū est igit̾ q̄ nō omne piuriū est mortale peccatū. sicut illud qd̾ nō est deliberatū. Concedende sunt et rōnes que hoc ostēdunt. licz alique ex eis nō necessario cogāt.

22 Ad illud vo qd̾ obijcit̾ in contrariū q̄ falsa iuratio ē pniciosa. dicendū q̄ Aug. intelligat nō generaliter de omni. s. iuratiōe. sed de illa que fit cū deliberatiōe. et de illa verū est q̄ mortale peccatū est.

23 Ad illud qd̾ obijcit̾ q̄ omne piuriū directe repugnat diuine phibitioni. dicendū q̄ illud non est verū de quolibet. sed de illo solū qd̾ fit cum plena deliberatiōe et cōsensu. Sed si tu obijcias q̄ oīs actus fornicationis et adulterij repugnat illi precepto. non mechaberis. et ideo est pctm̄ mortale. Dicendū q̄ nō est simile de verbo qd̾ facile euolat. et de ppetratione peccati carnalis. qm̄ actus ille semp debet subiacere impio rōnis. Unde nunq̄ consummat̾ opus carnis. qn homo reputet̾ ɔsensisse pleno cōsensu. Ideo mag generalit̾ repugñt phibitiōi q̄ act⁹ piurij.

24 Ad illud qd̾ obijcit̾ q̄ in omni piurio ē cōtemptus summe veritatis. dicendū q̄ qñ aliquis iurat ex quadā cōsuetudine vel ioco. nō deliberās de excellentia veritatis in testimoniū inuocare. et si aliquo mō possit dici cōtemnere. q2 nō adeo veneraī sicut debet. tamē pprie nō cōtemnit. q2 poti⁹ est ibi debita honoris omissio. quedā cū negligētia q̄ illatio cōtumelie. Sed si ex deliberatione hoc faceret. absq̄ dubio tunc grauiter peccaret.

25 Ad illud qd̾ obijcit̾ q̄ iuramentū trahit mēdaciū ad aliud genus. dicendū q̄ illud est verū qñ iuramētū addit̾ cū deliberatiōe ipi mendacio. tunc eñ habet plenā rōnem iuramēti. et trahit in aliud gen⁹ peccati. Qñ vo pter deliberationē addit̾. tunc quedā ē circūstantia aggrauās. nō necessario trahens in gen⁹ mortalis peccati. p eo q̄ iuramentū illud supadditū non introducit plenū veritatis cōtemptū. nec est ipi⁹ veritatis destructiuū. licz aliquo mō disponat ad veritatis contrariū. q2 cōsuetudo frequēter parit libidinē et cōtemptū. ideo valde cauendū est piurium. et pter incertitudinē sermonis frequēter piuriū iuramento cōiungit̾. hinc est q̄ ipm iuramentū in xpianis viris et maxime pfectis debet esse valde rarū. sm consiliuz Eccli. xxiij. qui dicit. Iurationi nō assuescat os tuuz. sunt eñ multi casus in illa.

Onsequēter querit̾ de forma iurandi. Et circa hoc queruut̾ tria. Primo querit̾ vtrū liceat iurare p deū. Secūdo vtrum p aliquod creatum. Tercio vtrū liceat recipe iuramentū ab idolatris factū.

Questio. j. b

Utrū licitū sit sit iurare p deū: Et q̄ sit simpliciter illicitū videt̾. Omne illud qd̾ est phibitū est malū et illicitū. sed iurare p deū est phibitū. q2 dicit̾ Math. v. Nolite iurare oino. Similiter Iacobi. v. Ante oīa fratres mei nolite iurare. ergo iurare p deū est maluz et illicitū. Itē omnis act⁹ q̄ est pniciosus vel piculosus est de se malus et illicitus. s̄ iuratio p deū facta sm q̄ dicit Aug. in quodā sermone. aut est pniciosa. aut piculosa et nulla secura. ergo &c. Itē omē illud qd̾ sibi relictū est malū simpliciter loquēdo. iudicandum est malū et illicitū. sed iurare p deū sine causa est malū et illicitū. ergo simplicit̾ loquēdo illicitū ē et malum iurare p deū. Itē oīs actus cui⁹ cōsuetudo est mala. est de se malus et illicit⁹. sed cōsuetudo iurandi per deū est mala et reprobanda. ergo iurare per deuz est malū et illicitū. Sed ɔtra. Aug⁹. in sermone de verbis apli. Si peccatū esset iuratio. nō diceret̾ i lege. Redde dño iuramēta tua. sed dño reddim⁹ iuramēta qñ iuram⁹ p dñm. Cum g̾ hoc sit in lege cōcessum. videt̾ q̄ iurare p deū nō sit illicitū. Itē null⁹ actus qui habet exemplar in deo est mal⁹ et illicit⁹. sed iuratio p deū habet exemplar in ipo deo. qm̄ ipe deus iurat p semetipm sm q̄ dicit aplus Hebre. vj. Et in ps̄ Iurauit dñs &c. Et Geñ. xxij. Per memetipm iuraui &c. ergo iurare p deū nō est illicitū. Itez nullus actus in quo exhibet̾ honor et reuerentia ipsi deo est illicitus. sed cū iuram⁹ per deū exhibem⁹ honorem et reuerentiā ipsi deo. ergo &c. Minor probat̾ per glo. Math. v. Hoc p qd̾ iurat q̄libet h̾ veneratur. hoc amat. hoc timet. adeo phibet̾ q̄ nō iuret̾ nisi p deū. Itez omnis actus trāsiens sup materiā debitam est bonus et licitus. sed iurare per deum est actus transiens super materiā debitam. quia hoc est inuocare diuinā veritatē in testimoniū. ergo iurare per deum est bonum et licitū. Item omne illud quod facit ad cōfirmationē veritatis. et ad confutationē falsitatis et dolositatis est bonum et licitum. sed iuratio per deū est huiusmodi. quia per testes et iurationē boni expiant̾. etiā mali cōuincunt̾ et puniunt̾. ergo iuratio p deum est bona et licita. Iuxta hoc querit̾. vtrum iuramentum bonū et licitum sit appetendū. Et q̄ sic videtur.

qr pōtest esse meritoriū. Et si sic. querit quare iuramē
26 tum fuit a dn̄o ꝓhibitū magis q̄ aliud bonū. Rn̄
ad predictoꝝ intelligentiā est notandum q̄ aliqui
dicere voluerūt q̄ omne iuramētū est illicitū. nō solū
ꝑ creaturā. sed etiā ꝑ ipm̄ deū. ⁊ hoc fuit ⁊ est positio
hereticoꝝ manicheoꝝ. qui sui erroris occasionē sum-
pserunt ex verbo dn̄i Math. v. ⁊ ex eo qđ dr̄ Jaco. v.
Qđ quidē verbū male intellexerūt dupliciter. Primo
qr crediderūt q̄ dn̄s ipm̄ iuramentū ꝓhibet tanq̄ de
se malū. Secūdo qr intellexerūt ꝑ hoc qđ dicit. non
iurabis oino. q̄ dn̄s omne iuramētū ꝓhiberet. Et in
ꝑmo erraverunt. quoniā si lex euāgelica non ꝓhibet
nisi qđ malū est de se. iurare autē ꝑ deum ⁊ adducere
ipam veritatē in testimoniū. nec est cōtra rationē re-
ctam. nec cōtra cōsuetudinē bonam. nec cōtra legem
dei. maxime cū lex diuina dicat. Redde dn̄o iuramē-
ta tua. quā legem ipi impii manichei dicunt a malo
deo esse latā. in eo q̄ nō intelligebāt dn̄m mendaciū
ꝓhibere. Per se errabāt. quia credebāt p̄cepta euan-
gelii repugnare p̄ceptis legis veteris. repugnare etiā
rōni recte ⁊ moribus bonis. Unde ⁊ ipsoꝝ errorem
elidens Aug⁹. dicit q̄ iuramentū non fuit ꝓhibitum
ꝓpter se sed propter vitandū piurium. Ait eñ sic ad
publicolā. Dictū est in nouo testamēto ne oino iure-
mus. qđ mihi ꝓpterea dictū videt̄. nō q̄ iurare sit pec-
catū. sed qr piurare est imane peccatū. a quo nos lon-
ge esse voluit. q̄ ne oino iuraremꝰ cōmonuit. In alio
etiā errabant. qr credebant iurationē vniuersalē esse
ꝓhibitā. ⁊ iste error venit ex manifesta ignorātia. qr
nesciuerūt intelligere q̄ aliū sensum facit negatio p̄po-
sita signo vniuersali. aliū sensū facit postposita. Pre-
posita eñ facit equipollere ꝑticulari negatiue. post-
posita suo ꝯtrario. Unde differt dicere. nō ois homo
currit. ⁊ ois homo nō currit. Dominus aūt nō dixit.
Omo nō iurabis. sed nō iurabis oino. Unde nō pro-
hibuit omnē iurationē. sed ꝓhibuit q̄ nō esset oi mo-
do ⁊ sine omni causa iurādū. Et ideo isto errore abie-
cto tanq̄ irrōnali ⁊ ꝑnicioso. concedendū est q̄ licitū
est iurare ꝑ deū. ⁊ hoc cōiter tenet vniuersitas fideliū
Quia tñ non sic est licitū q̄n aliquo modo possit esse
27 illicitū. dubiū est inter doctores. vtrū iurare ꝑ deum
dicat actū bonū in genere. aut actum indifferentē. Et
aliquibꝰ visum fuit q̄ iurare ꝑ deū est actus bonꝰ in
genere. rōne tamē ꝓuitatis ipius iurantis malus est
ꝑ occasionē. dicūt eñ illū actū esse bonū in genere. ꝓ
eo q̄ actus transit sup materiā debitā. qr inuocare in
testimoniū recte transit sup ipam veritatē. Aliqs aūt
videt̄ q̄ iurare ꝑ deū de se sit indifferēs. qr diuina ve-
ritas pōt inuocari ꝑ iuramentū in testimoniū verita-
tis ⁊ in testimoniū falsitatis. ⁊ vnū est bonū ⁊ alterū
malū. qr in vno fit reuerentia. in altero iniuria. Unđ
nota q̄ quidā sunt actus qui ꝑtinent ad diuinū cul-
tum. vt laudare deū. ⁊ isti sunt boni ꝑ se ⁊ ſm se. Qui-
dam vo sunt actus q̄ sunt ad oppositū. ⁊ isti sunt per
se mali. vt blasphemare deū. Quidā aūt sunt medio
mō. sicut actus iurādi. qui si fiat reuerēter est ad cul-
tum dei. si fiat irreuerenter est ad oppositū. Ideo di-
cunt q̄ iurare ꝑ deū licitū est sicut indifferēs qđ pōt
fieri bene ⁊ male. Et qr indifferens diuersis ex causis
potest esse occasio cadendi in malū ⁊ vitandi malū.
hinc est q̄ dn̄s aliqñ mouet ⁊ inducit homies ad iu-
randū ꝑ deū. aliquādo retrahit. In veteri lege indu-
cebat ad iurandū ꝑ deū. vt ꝑ hoc reuocarent̄ a iura-
mento idoloꝝ cum dicebat. Redde dn̄o iuramenta
tua. In noua lege retrahit vt ostendat piuriū esse fu-
giendū. ⁊ ꝑ tanto iuxta hunc modū dicendi satis ra-
tionabiliter videt̄ q̄ iurare ꝑ deum sit licitum tanq̄
indifferens. Siue aūt sit indifferēs. siue bonū in gene-
re. qr vtrūq̄ pōt dici satis ꝓbabiliter. hoc ꝓ certo te-
nendū est. q̄ licitū est per deū iurare. ⁊ cōcedende sūt
rationes hoc ostēdentes. Ad illud vo qđ obiicit̄ in
28 contrariū q̄ actus iste est ꝓhibitus. dicendū q̄ non
ꝓhibet̄ actus iste qr malꝰ est. sed qr occasio est mali.
nec etiā ꝓhibet̄ vniuersaliter. sed ꝓhibet̄ vt q̄s non
iuret irreuerēter. Et hoc importat ipius verbi senten-
tia ſm q̄ explanatū est supra. Ad illud qđ obiicit̄
29 q̄ iurare ꝑ deum vel est ꝑniciosum vel piculosum. di-
cendū q̄ piculosum dicit̄ aliquid dupliciter. Aut qr
piculi causa. aut qr piculi occasio. Jurare autē ꝑ deū
dicit̄ piculosum esse. nō qr causa piculi. potest eñ esse
meritoriū ⁊ bonū. sed qr occasio piculi in eo qui non
diligēter obseruat qualiter iurat. Ad illud quod
30 obiicit̄ q̄ omne illud qđ sibi relictū est malū de se. in-
dicandū est malū ⁊ illicitum. dicendū q̄ dupliciter con-
tingit intelligere actū iurādi ꝑ deū sibi relinqui. Aut
cōsiderando iuramentū in se. ⁊ sic nō est malū. sed vl̄
est indifferēs vel bonū in genere. Aut ſm q̄ fit i ope
p̄ter causam ⁊ necessitatē. ⁊ sic malū est. ꝓ eo q̄ est ibi
ꝑuatio finis debiti ⁊ ꝑuatio reuerentie. ex hoc q̄ ali-
quis p̄ter causam ⁊ necessitatē diuinā veritatē assu-
mit in testem. Uerūtamē ex hoc nō potest cōcludi q̄
iurare ꝑ deum simpliciter sit malū. Sicut eñ non se-
quit̄ loqui sine causa ⁊ vtilitate est malū. ergo loqui
est malū. sic etiā nō tenet illatio predicta. Ad illud
31 quod obiicit̄ q̄ omnis actus cuiꝰ cōsuetudo est ma-
la de se est malus. dicendū q̄ hoc est falsum. qr multa
sunt que bona sunt ꝓ loco ⁊ tempore. ⁊ si frequētant̄
generant viciositatē. sicut bonū est aliqñ ridere ⁊ leta-
ri. sed nō est bonū hoc frequētare. qr ꝑducit in disso-
lutionē. Sic etiā ⁊ de iuramēto intelligendū est. quia
assiduitas iurandi minuit reuerentiā veritatꝰ. ⁊ quo-
dāmodo disponit ad assertionē falsitatis. Ad illud
32 quod querit̄ vtrū iuramentū ꝑ deum licite factū sit
appetendū. dicendū q̄ nō. ⁊ hoc est ꝓpter occasionē
mali adiunctā. Et est simile. sicut affluentia diuitiaꝝ
qr distrahit hominē ne cultui dei intendat. nō debet
esse in appetitu. licz possit licite ⁊ meritorie possideri.
sic etiā intelligendū est circa ipm̄ iuramentū. Et pro-
pterea beatus Jacobꝰ dicit. Nolite iurare. nō solum
ostēdens vitandū esse actū iurationis sine causa. sed
etiā affectum. Unde etiā mouemur circa actum iu-
rationis ꝓpter piculum piurij vitare consuetudinē.
vitare etiā actum p̄ter necessitatē. ⁊ vitare affectum.
⁊ ad iuramentū nō debet quis ire vltroneus sed co-
actus. Et huiꝰ simile potest reddi i ꝑsidentia ꝑlatio-
nis. Quis enim bonū sit ⁊ licitum aliis p̄esse. non ta-
mē est appetendū sed potius fugiendum. ⁊ ad illud
debet homo trahi quasi inuitus. quia cum amat̄ pre-
latio. frequēter adest ratio superbiēdi. ⁊ quodāmō apo-
statandi ⁊ recedendi a deo. Similiter intelligendum
est in ꝓposito. Unde q̄uis iuramentū licitū sit ⁊ me-
ritorium. non tamē est appetendū. ⁊ hoc vult innue-
re textꝰ euāgelij. ⁊ āmonitio ipiꝰ beati Jacobi.

Questio. ij. c.

Utrum liceat iurare ꝑ aliquod creatum. Et q̄ nō
videt̄ ꝓbo ꝑ ipm̄ textū Math. v. Nolite iurare neq̄
per celū quia thronus dei est. neq̄ ꝑ terrā ⁊c. ibi glo.

Q d' pfectionis est de carie cum dixit. non iurare omnino. qd' supsticiosum est resecauit cum subiūxit neqꝫ p celum ꝛc. ergo iurare per creaturam est supsticiosum. ꝛ nihil tale est licitū. ergo ꝛc. Item Pius papa. xxij. q. j. Si quis p capillū dei vel caput iurauerit. si in ecclesiastico ordine ē deponat̄. si laicus anathematizet̄. Si ergo illicitū est iurare p membra christi cum ipsa sunt sanctiora omnib⁹ alijs creaturis. videt̄ q̄ p nullam aliā liceat iurare. Item iurare p deum est inuocare deū testem. ergo iurare p creaturā est inuocare creaturas in testimoniū. sed irrationalis creatura nō potest aliquo modo veritati testimoniū pbibere. ergo stultū ꝛ vanū ꝛ incōueniens est p ipsam iurare. Itē qui iurat per idolum cōmittit idolatriā. ꝛ hoc nō est ob aliud nisi qꝛ in iurando exhibet idolo quod debet deo exhibere. ergo iuratio spectat ad cultū latrie qui debet̄ soli maiestati diuine. Sed cōstat q̄ nō est licitum creaturā aliquā venerari cultu latrie. ergo nullo mō est licitum p creaturā iurare. Sed contra. Geñ. xlij. Joseph iurauit p salutē pharaonis. si ḡ ipse tanq̄ sanctus homo licitum iuramentū fecit. ꝛ salus pharaonis erat quid creatū. videt̄ q̄ p creaturā iurare sit licitum ꝛ cōcessum. Item Paulus. j. Cor. xv. Quotidie morior ꝓpter vestrā gloriā fratres. vbi fm q̄ dicit Aug⁹. iurauit apl̄s. sed gloria eorū erat q̄d creatum. ergo ꝛc. Item forma iuramenti quo maxime vtit̄ vniuersitas fidelium est iurare p sancta dei euāgelia. sed euangeliū est quid creatū. ergo licitum est iurare p creaturā. Item quotidie fideles iurāt p sanctos. vt pote p beatā virginē. ꝛ p beatū Petrū. nec illud iuramentū arguit̄. ergo videt̄ q̄ forma iuramēti licita non solū habeat fieri p creatorē sed etiā per creaturā. Iuxta hoc querit̄ quare magis iurat̄ p euangelia q̄ p creaturas alias. Querit̄ ergo verū qui iurat falsum p lapidem sit piurus. Et q̄ nō videt̄. qꝛ lapidi nulla est reuerētia exhibenda. Contrariū autē hui⁹ dicit Aug⁹. sup illud Roma. j. Testis est mihi deus ꝛ habetur in litera. Querit̄ ergo quō ꝛ qualiter liceat iurare p creaturā. R° dicendū q̄ iuramentū assertoriū dupliciter habet fieri. Quoddā p interptationem. quoddā p ipsius veritatis testimonij inuocationem. Per interptationē autē iurat̄ cum dicit̄ vt iurat filius meus vel pater. hoc est dicere. Nisi ego impleuero qd' ꝓmitto vel nisi impleuero qd' iuro. non viuat fili⁹ vel pater meus. ꝛ i hac forma iurandi creatura ad testificandū nō inuocat̄. sed potius ipsi creatori oppignorat̄ fm q̄ dicit Aug⁹. Et hoc quidē est licitum. qꝛ cū ipsius omnis creatura sit ipsius creatoris. tamē bonū vel solaciū qd' ex creatura pcipimus. ꝛ a deo nobis cōcessum est. deo tanq̄ nr̄m oppignorare possumus. ꝛ ideo licita est hec forma. licꝫ hoc iuramēti genus fm q̄ dicit Aug⁹. in litera sit grauissimum. Illud vo iuramentū fit p ipsius veritatis testimonij inuocationē. quādo aliquis iurat p aliquē ad inuocādum illū in testem. Potest autē creatura dupliciter aduocari in testimoniū. Aut fm se. aut inq̄tū est vestigiū veritatis diuine. Si fm se. hoc modo nō licet. quia sic crederet̄ q̄ aliquid diuinū esset in ea. ratione cui⁹ veritas dicti posset p huiusmodi testimoniū confirmari. Secūdo vo mō inq̄tū in ea relucet vestigiū diuine veritatis licitū est iurare per creaturā. hoc enī nihil aliud est q̄ iurare p eum qui in creatura relucet ꝛ tūc non veneratur quis creaturā sed creatorē. Unde sicut honor qui exhibet̄ imagini refert̄ ad ꝓthotypū id est ad exemplar primū. sicut dicit Damā. ita hoc mō iuratio facta per creaturā refert̄ ad ipsā creaturā̄ actorē. Et hoc est quod dicit̄. xxij. q. j. Sciendū q̄ fan actorē. Et hoc est quod dicit̄. xxij. q. j. Sciendū q̄ sancti non tam p creaturas q̄ p creaturarū actorē iurabant. sicut Joseph qui p pharaonē iurando. hoc i eo venerabat̄ q̄ dei iudicio prepositus erat iustinus. Et qm̄ in omni creatura isto modo relucet deus. p creaturam omnē licite potest fieri hoc modo iuramentū. Quia vo ꝑncipaliter relucet in sanctis. ꝛ maxime in verbis euāgelice legis. per que diuina nobis veritas illuxit. hinc est q̄ p sanctos ꝛ maxime p euāgelia consueuit frequētari forma iurationis. qua quidē iurat̄ p creaturam. Concedendū est igit̄ q̄ p creaturam licitū est iurare. siue implicando. siue creatorem eius in testimoniū inuocādo. Et sic ꝓcedunt rationes ad hāc partē inducte.

33 Ad illud quod ꝑmo obijcit̄ in contrarium q̄ dominus ꝓhibet iuramentū p creaturas. et glo. dicit illud iuramentū esse supsticiosum. Dicendum q̄ hoc intelligit̄ fm q̄ ipse creature fm se considerate in veritatis testimoniū inuocant̄. ꝛ hoc modo est ibi supsticio. quia eis reuerētia vltra debitum exhibetur. Et q̄tum ad hoc intelligi habet glosa ꝛ textus.

34 Ad illud quod obijcit̄ de autoritate Pij pape. dicendū q̄ canon loquit̄ cōtra illos qui credebant deū fm diuinitatē habere caput ꝛ capillos. ꝛ tales erant blasphemi. Aut certe contra illos qui irreuerēter nomināt membra christi. ꝛ quodā exquisito modo iurandi diuidūt ipsum quasi mēbratim. qui valde rationabiliter sunt arguendi.

35 Ad illud quod obijcit̄ q̄ q̄ iurat p aliq̄d inuocat ipm in testimoniū veritatis. dicendū q̄ illud nō sp est verū. imo aliq̄n inuocat̄ in testimoniū. aliq̄n vo ipm inuocat. sꝫ ꝓpter illud ad qd' ipm refert̄. vel etiā obligat ꝛ deo oppignorat. Et his modis nō ꝑmissis licitū est ꝛ cōcessum iurare p irrationalem creaturam.

36 Ad illud quod obijcitur q̄ q̄ iurat per idolum veneratur ipsum. dicendū q̄ hoc est quia ille qui iurat p idolum inuocat illud in testimoniū tanq̄ deum. ꝛ ꝓpterea est ibi idolatrie peccatum. Non sic aūt est quādo iurat p alias creaturas. quia iuramentū illud refert̄ totum ad veritatem eternaꝫ.

37 Ad illud quod querit̄ vlterius quare magis iuratur p euāgelia q̄ per alias creaturas iam patet rñsio p ea que dicta sunt. Sicut enī crucem christi mag̃ veneramur. ꝓpter hoc q̄ magis refert̄ ad ipsum crucifixum. ꝛ sanctos quia quadaꝫ maiori ꝓpinquitate se habent ad deum. sic etiā intelligendū est in ipsis euangelijs que directe ꝛ imediate ducunt in ipsam eternā veritatem. Et si tu obijcias q̄ licꝫ creatura ducat in creatorem. tamē ꝓpter hoc quelibet creatura non est oranda. sed illa sola que est ad hoc instituta. videlicꝫ imago crucifixi. Dicendum q̄ nō est simile. quia exhibitio honoris cultus latrie respicit illud qd' honorificat̄ fm illud qd' est in eo dignissimū. ꝛ hoc est ꝓprium ꝛ singulare. sed inuocatio in assertione respicit ipsius veritatis infallibilitatem ꝛ luminositatē. ꝛ hec in singulis creaturis relucet. sed fm plus ꝛ minus. ideo nō est simile hinc ꝛ inde.

38 Ad illud quod querit̄. vtrum ille qui iurat falsum p lapidem sit piurus. dicendum q̄ sic fm q̄ dicit Aug. quoniā iurans p lapidem aut intendit ipsi lapidi reuerentiā exhibere. aut actori lapidis. Et si ipsi lapidi intendat reuerentiam exhibere dupliciter peccat. Si vo actori lapidis. tūc absq̄ dubio peierat. quia ipsi creatori lapidis cōtumeliā facit dum nomē eius p effectū creature intellectū assumit

fmuanū. Si quis tamē nō ferio iuraret. sed quodāmō ludere intenderet. sicut mos est aliquibus per bottas suas iurare. non est dicendū piurium. quia iurare nō intēdit sed potius ludere. est tamen talis modus loquēdi satis reprebensibilis. ⁊ cauen debet a viris perfectis.

Questio. iiij. f

Utrum liceat recipere iuramentū ab idolatris factū: Et q sic videt pmo exemplo Jacob. Gen. xxxi. Recepit enim iuramentū a laban. ⁊ constat q laban idolatra erat sicut patet. q2 Rachel furata fuit idola sua. ergo si Jacob recte fecit. nec eum scriptura reprebendit. videt q liceat ipm q̄tū ad hoc imitari. Itē hoc ipm ostendit exemplo Jude machabei in li. Machabeorū vbi Judas recepit iuramentū q̄i iniit fedus ⁊ amicicia cum romanis. ⁊ cōstat q iurauerunt p idola que colebant. Cum ergo Judas machabeus nō repbendat de contractu illius amicicie. videt ꝛc.

Item Aug. ad publicolā. q̄uis dictum sit ne iuremus. nunq̄ tamē in scripturis sanctis me legisse memini ne ab alijs iuramentū recipiam. ergo cum iuramentū recipere in scriptura sancta nō pbibetur. videtur q nullū sit peccatū a quocūq; recipiat. Itē licitum est cum infidelibus mercari ⁊ treugas inire. sed fides mercationis ⁊ federis cōfirmari habet per mutuū iuramentū. si ergo licet christiano iuramentū fidei exhibere infideli ⁊ idolatre. videt q similiter liceat ab ipo recipe. Item ita mihi licet recipe elemosynā que datur mihi cū murmure. sicut illam que datur mihi cū bona volūtate. Et hoc est. quia quod alius mala volūtate impendit. alius potest bona voluntate recipe. ergo licz idolatra peccet iurando per idola. videt q nō peccet christian⁹ in suscipiendo ei⁹ iuramentū. Sed contra. Roma. j. Nō solum qui talia agunt digni sunt morte sed etiaz qui cōsentiunt facientibus. Ex quo verbo colligit q qui cōsentit peccanti mortaliter. peccat mortaliter. Cum ergo recipiens iuramentū ab idolatra cōsentiat in illo iuramento in quo idolatra peccat mortaliter. videt q ipe peccet mortaliter. Item Aug. dicit q qui petit ab alio iuramentū quem scit iuraturū falsum. animā illius occidit. fm q habet in fine istius distinctionis. Cum ergo sciat idolatram male ⁊ damnabiliter iurare. qui ab eo iuramentū petit. eadez ratiōe animā ipius occidit. sed nō licet animā ipius occidere. ergo nō licet idolatre iuramentū recipe. Item magis debez qs diligere animā pximi q̄ aliquā vtilitatem temporalem. q2 fm Aug. Nihil post deum ⁊ ipsum animū est adeo dilige idū sicut pximi salus. cum ergo idolatra iurat cōtra salutē anime sue. videt q ordinē charitatis puertit qui iuramentū recipit p aliquo cōmodo temporali. sed nō licet ordinem charitatis puertere. ergo nō licet ab idolatris iurātibus p idola iuramētum recipere. Itez idolum nihil est in mūdo. ergo fides ab idolo nulla est. sed qd nihil habet fidei non potest pbere confirmationē sermoni. cum ergo iuramentū per idoluz faciat potius ad fidei euersionem. q̄ ad cōuersionē. videt q nullo modo sit recipiendū.

Item videt q nō solum ab idolatris sed etiam a nullis liceat recipere iuramentū. quia sup illud Mathei. v. Qd amplius est a malo est. dicit glo. Nō tuo sed illius a quo cogeris iurare. ergo malū est alicuius iuramentū recipere ⁊ exigere. R° dicendū q cōtingit idolatram iurare in forma cōcessa. ⁊ in forma pbibita. Si iurat in forma cōcessa. nō iurat fm q idolatra. ⁊ hoc modo in quodā casu licet ab eo iuramētum recipere. in quodā vo minime. Quia ille qui exigit. aut est psona publica. aut priuata. Si publica est. quātū est ex ordine iuris potest ⁊ debet exigere fm q iudex. Si vo priuata est. hoc tripliciter potest exigere. aut em exigit ad veritatis cōseruationē. aut in veritatis subuersionē. aut ad sue dubitationis remotionē. Primo modo potest exigi iuramentū sine aliquo peccato. videlicz cum ad hoc exigit solū vt firmior ⁊ stabilior sit ipa pmissio ⁊ veritatis assertio. Cum autē exigit in veritatis subuersionē. hoc nō potest esse sine mortali peccato. ⁊ illud est quādo compellit aliquem iurare quē nouit iurare falsum. Cum vo exigit pter dubitatiōis sue remotionē. q2 suspicat ne homo sine iuramēto dicat sibi falsitatez. tunc si suspitio illa stat in generali. sic talis exactio tenet potius rationē pene q̄ culpe. Si vo descendat ad speciale. sic est peccatuz veniale. dum de pximo suo malā habet suspicatōez. Et ppterea dicit glo. qd amplius est a malo est. s. non credētis. non tn q̄ semp a malo culpe. sed etiā a malo pene. ⁊ sic in forma extensa licet iuramentū recipere ab idolatris ⁊ infidelibus. sic etiā a christianis ⁊ fidelibus. ⁊ hoc nō querit pncipaliter in pposita questione. sed questio pncipalis est de iuramēto quo quis idolatra iurat p idolum ⁊ in forma nō concessa. vtrū illud sit recipiendū. Et ad huius intelligentiā est notandum q in iuramēto facto per idolū est duo considerare. videlicz ipius idoli venerationē. ⁊ exterioris verbi cōfirmationem. Habendo respectū ad pmū. nulli licet iuramentū ab idolatra recipe. nec exigere. nec facere q2 idoli veneratio est oīno detestanda. Si vo habeat respectus ad secūdū. sic licitum est ab eis recipere iuramentū. maxime pro vtilitate cōmuni. et sic recepit Jacob p pace sue posteritatis. ⁊ Judas p pace gentis sue. ⁊ sic christiani a saracenis recipiūt p pace ⁊ vtilitate cōmunitatis. Unde q̄uis illicitū sit iurare per idolū. quia forma illa est pbibita. tamē vbi necessitas vel cōmunis vtilitas hoc requirit. licitum est recipere iuramentū tale. Unde ⁊ ratiōes concedi possunt que hoc ostendūt. Illa tamē autoritas Augustini qua dicit nō est pbibitum in sanctis scripturis recipere iuramentū. non cogit. q2 hoc intelligit de forma cōcessa ab ecclesia. Ad illud vo quod pmo obijcitur in contrariū q qui recipit iuramentū p idolum factū illi cōsentit. R° q cum duo ibi sint sicut est tactum pus. non cōsentit idoli venerationi sed veritatis cōfirmationi. vt firmū sit verbū. ⁊ solidum maneat pactum. ⁊ q̄tum ad hoc nō est ibi peccatū. quia recipit quod suum est. qd vo ibi malū est detestat. sicut pauper indigens elemosyna recipit elemosynaz cum murmure sibi datam. ⁊ non peccat. q2 sic placet sibi elemosyne datio. ita q displicet sibi annexa murmuratio. Ad illud quod obijcitur de autoritate Augustini. q qui exigit iuramentū ab eo quē scit peierare animā eius occidit. dicendū q nō est simile. q2 illud est in veritatis subuersionē. nec potest fieri bona intentione. sed iuramentū ab idolatra factum per idolum. facit ad veritatis cōfirmationē. quia frequēter idolatre ⁊ infideles ita bene reputāt se obligatos p iuramenta illicita sicut christiani p licita ⁊ cōcessa.

Ad illud quod obijcitur q magis debemus amare animā pximi q̄ vtilitatem temporalē. dicendū q

39 40 41 42

verum est de vtilitate priuata. sed nõ oportuit intelligi de vtilitate cõmuni. Alia etiã est ratio. q2 sine iuramenti illius expssione nihilominus idolatra idolũ veneratur in corde. Unde positio vel priuatio iurationis exterioris nõ ponit per se salutis defectum vel detrimentũ. ideo charitas de hoc non dicit esse multũ curandũ. sed si ille vellet ab errore resipiscere ⁊ ad verã fidem cõuerti. tũc nullatenus tale iuramentũ debet ab 43 eo exigi. Ad illud quod obijcit̃ ꝙ idolum nihil est. ⁊ fides i idolo nulla est. dicendũ ꝙ quãuis nihil sit fm veritatem. tamẽ idolatra estimat esse aliquid. ⁊ ex ipsa sua estimatione ⁊ errore fortius adheret idolatra ipsi vanitati. ꝙ multi christiani ex fide adherẽt ipsi veritati. sicut etiã videmus in hereticis. ⁊ ex illa forti adherentia ⁊ erronea cõscientia. cum p idola iurãt. verba sua cõfirmant. 44 Ad illud quod obijcit̃ ꝙ nullũ iuramentũ licet recipere. q2 quod amplius ẽ a malo est. iam patet rñsio. q2 recipere iuramentũ aliquãdo est culpe mortalis. aliquãdo venialis. aliquãdo cõtraere penalitatis. ⁊ fm hoc malũ in textu ⁊ glosa habet differenter accipi. vel ꝓ culpa mortali. vel veniali. vel ꝓ 45 ꝓ ipso malo penali. Nisi em̃ interuenisset incertitudo de veritate cõscientie aliene. ⁊ pronitas ad decipiendum. ⁊ male suspicandũ. nõ esset necessariũ iuramentũ. Et ideo ex hoc nõ potest generaliter cõcludi ꝙ iuramentũ recipere sit illicitũ.

Onsequẽter querit̃ de obligatione iuramẽti. Et circa hoc querunt̃ tria. Primo querit̃ vtrum obligatio cõtrahat̃ p iuramentũ dolosũ. Secũdo vtrũ contrahat̃ p iuramentũ coactũ. Tercio querit̃ vtrum contrahat̃ p iuramentũ incautum siue indiscretũ.

Questio .j. g

Utrum obligatio contrahat̃ p iuramentũ dolosum? Et ꝙ sic videt̃ p autoritatẽ Ysido. quã magister adducit in litera. Ait em̃ sic. Quacũq3 arte verborũ quis iuret. deus sic accipit. sicut ille cui iurat̃ intelligit. Sed ille cui iurat̃ intelligit simpliciter. ⁊ credit ꝙ alius se velit p verbũ obligare. ergo videt̃ ꝙ deus reputat ipm obligatũ. igit̃ fm veritatem obligat̃ quis p iuramentũ dolosum. Item fraus ⁊ dolus nemini debet patrocinari. Sed si ille qui dolose iurat ab obligatione esset absolutus. patrocinaret̃ ei fraus et dolus ꝓprius. Si igit̃ hoc est incõueniens dicere. videtur ꝙ iuramentũ dolosum obligationem introducat. Item verba sunt in quibus cõsistit cõtractus. ergo si forma verborũ est obligatoria. necesse est interuenire contractũ obligatoriũ. ergo siue intendat siue nõ intendat. dum tamẽ verba iuramenti obligationẽ ꝓtendant. iurans obligat̃. ergo ita obligat̃ homo per iuramentũ dolosum sicut per iuramentũ simplex ⁊ verum. Item si solũmodo verba fidelia ⁊ pura obligarent in iuramento. cum nemini cõstet de fidelitate aliena. nemini constaret vtrũ aliquis esset obligatus per verba sua. sed homo redditur certus de obligatione per iuramentũ exhibitum. videt̃ ergo ꝙ siue p verba fidelia siue per fraudulenta iuramentũ fiat. iurans equaliter obliget̃. Sed contra. Greg. verba deseruiũt intentiõi. ⁊ deus talia verba iudicat qualia ex intimis ꝓferunt̃. ergo si homo se nõ intendit obligare. quãtũcũq3 exterius loquit̃. videt̃ ꝙ deus non reputet eum obligatũ. Item fm illud quod dicit̃. j. Reg. xvj. Homo iudicat ea que patent. deus autem intuet̃ cor. Unde quãtũcũq3 sint opa exteriora laudabilia. nõ sunt tñ deo placita nisi ꝓcedãt ex mera intentione ⁊ pura. ergo deus obligationẽ iuramẽti pensat fm intentionẽ cordis. ergo si homo non intendat seipm obligare. quicquid exterius loquat̃. apud deum nõ erit obligatus. ergo iuramentũ dolosũ fm veritatem nõ est obligatoriũ. Item obligatio iuramenti nõ est a lege naturali tñ. sed etiã a lege naturali ⁊ actu ꝓprio. sed nullus obligatur actu ꝓprio nisi velit ⁊ intendat seipm obligare. si ergo iurans iuramento doloso nõ intendit seipsum obligare sed aliũ deludere. non videt̃ obligari fm veritatem. Item iuramentũ nõ est obligatoriũ nisi quãdo habet suos comites. videlicet iudiciũ. iusticiam. ⁊ veritatẽ. sed dolosum iuramentũ caret veritate. ergo nõ videt̃ ꝙ introducat obligationẽ. Iuxta hoc querit̃ quãdo verba iuramenti sunt duplicia. ⁊ iurans intendit in vno sensu. ⁊ recipiens in alio. cuius intẽtioni sit standũ. Et ꝙ magis standũ sit intentioni recipientis videtur p autoritatẽ Ysidori ꝓus habitã. Qꝫ vo magis intentioni iurantis videt̃ p autoritatẽ Greg. ꝓus habitã qua dicit ꝙ verba illi intentioni deseruiunt ⁊c. Rñ 46 ad ꝓdictorũ intelligentiã est notandũ ꝙ hic ẽ duplex modus dicendi. Quidã nãq3 dicere voluerũt ꝙ iuramentũ dolosum simpliciter obligat. quoniã etsi dolosus intendat aliũ decipere. intendit tamẽ dicere verba obligatoria. ⁊ dum illa voluntarie exterius ꝓfert. seipm simpliciter obligat. nec aliquo modo excusat̃ p cordis fraudulentiã. quia nõ solũmodo recipiens sed etiã ipsa veritas accipit verba fm sensum quem faciunt. ⁊ ita nõ solũmodo in ꝯspectu hominũ s3 etiã fm veritatẽ dicunt ꝙ iuramentũ dolosum est obligatoriũ. Sed quoniã obligatio iuramẽti est obligatoria sicut obligatio voti ⁊ matrimonij. ideo videtur aliis dicendũ ꝙ sicut matrimoniũ nõ est verũ nisi intersit interior consensus. nec est votum obligatoriũ nisi sit intentio obligandi. sic etiã nec ipsum iuramentũ dolosum dicendũ est esse simpliciter obligatoriũ. in quo quis sic iurat. vt tamẽ p illa verba seipsum obligare nõ intẽdat. Et ꝓpterea fm istos distiguit̃ duplex forum. videlicet forum ecclesie ⁊ forũ cõscientie. Scd'm forum ecclesie iuramentũ tale est obligatoriũ. Ecclesia em̃ iudicat de his que exterius obligare possunt. Unde cum verba illa obligationẽ exprimãt. iudicat sic iurantẽ ad id quod insinuant verba obligatoria. In foro autẽ dei qui iudicat fm secreta cõscientie et fm veritatem. iste quidẽ non obligat̃. quia non voluit obligare seipsum. q2 tamẽ dolose iurauit. ⁊ nomẽ dei inuanũ assumpsit. statim in actu ipso cõmisit crimen piurij. Nec reportat cõmodum de malicia. quia apud deum ex illo iuramento iudicat̃ dignus pena eterna. ⁊ iste quidem modus dicendi satis ꝓbabilis esse videt̃. Et fm ipsum patet rñsio ad questionẽ propositam. etiã ꝓ magna parte patet rñsio ad obiecta. Nam rationes que ꝓbant illud iuramentũ non esse obligatoriũ. ostendũt hoc non simpliciter sed in foro dei qui iudicat fm intentionẽ fm quam dolose iurãs nõ intendebat seipsum obligare. Rationes autẽ que ad oppositum inducunt̃ ꝓcedunt fm forum ecclesiasticũ. aliter non cõcludunt. Unde ad autoritatem 47 Ysidori qua dicit ꝙ deus accipit verba fm intentionem recipientis. Dicendum ꝙ hoc dicit nõ quia ipse deus ad hoc reputet hominẽ obligatum. sed quia ex hoc ꝙ ille nõ intendit iurare sicut ille intendebat recipere. deus qui hoc requirebat ex veritate ⁊ iusticia

reputat ipsum obligatū ad penam. Uel potest ille ser mo causaliſ intelligi. vt dicaſ ꝙ deus sic accipit. ⁊ sic 48 vult accipi ab ipa ecclia. ⁊ sic vult etiā iudicari. Ad illud quod obiciaſ ꝙ fraus ⁊ dolus non debent alicui patrocinari patet rñsio p iam dicta. quia fraus ⁊ dolus nō patrocinaſ istī in foro ecclesie. imo compelliſ ab ipa ecclesia iuramentū tenere ac si iurasset fideliſ. Non patrocinaſ etiā in foro dei. quia ex hoc ipo obligaſ ⁊ reus efficitur magna pena. Unde si veniat ad penitentiā est ei grauis penitētia imponēda. ⁊ sanū consiliū est ⁊ decens. vt merito culpe sibi imponaſ vt iuramentū compleat in quo pximū decipe i itende- 49 bat. licz nō possit sibi pbari i facie ipi⁹ ecclesie. Ad duo sequētia similiter patet rñsio. quia verbor obligatio ⁊ certificatio p iuramentū supadditū respiciūt forū ecclesiasticū. ⁊ ideo obligationē cōcludunt non simpliciter sed q̄tum ad illud forū. Et hoc quidē est 50 cōcedendū. Ad illud vo qđ queriſ quādo sunt verba duplicia ita ꝙ dolus nō interuenit. cui⁹ intentōi standū sit. dicendū ꝙ verba illa multiplicia. aut magis ptendunt vnum illor̄ sensuū fm vsum cōmunē aut equaliter ptendunt vtrūq;. Si magis ptendunt vnū sensum. illi intētioni standum est que illum sensum intelleit. Si vo indifferēter se habent ad vtrūq; cum neutrū pbari possit. standum est iudicio bonorum virorū. qui pensatis cōiecturis ⁊ rōnibus. cōdescēdere debent sanior ⁊ purior intentioni. Illa aūt autoritas Ysidori nō facit ad ppositū. quia Ysidorus vocat illum arte iurare. cui⁹ iuratio est dolosa. non oportet aūt dolū vel artē interuenire semp quādo verba sunt multiplicia.

Questio .ii. b

De iuramēto coacto. Utrū omne iuramentū coactū sit obligatoriū. Et ꝙ sic videſ. Omne iuramentum qđ habet iudiciū ⁊ iusticiā ⁊ veritatem est obligatoriū. sed iuramentū coactū potest hec tria habere. ergo videſ ꝙ sit obligatoriū. Item coacta volūtas vt vult Aug⁹. vere volūtas est. sed iuramentū dicaſ coactū qz fit a volūtate coacta. ergo iuramētū coactū a vera voluntate est. sed cum aliquis ex volūtate aliqđ iurat (nisi sit malū) seipm obligat. ergo ⁊c. Itē peccatū ex coactione ppetratum inducit obligationem ad penā eternā. si ergo iuramentū de sui natura obligat ad veritatem seruandā. sicut peccatū obligat ad penam pferendā. videſ p simile ꝙ iuramentū coactū sit obligatoriū. Item hoc ipm videſ autoritate Aug. quidā coactus iurauit cuidam concubine vt eā duceret in vxorem ⁊ vlterius nō adueteret parētes suos. Rñdet beatus Augustin⁹ ex consilio beati Ambro. ꝙ mtrimoniū teneret ⁊ peniteret de residuo. ergo videſ fm sententiā beati Augustini. ꝙ iuramētum coactū sit obligatoriū. Sed contra. Uota coacta non obligant. qz votū est coactio spontanea. sed iuramēti obligatio similiter a volūtate nostra procedit. ergo nō videſ ꝙ iuramenta coacta sint obligatoria. Item ptor dicit. ⁊ etiā Tullius in rethoricis. qđ vi vel metu factū est. ratū non habeo. Si ergo lex habet ratā omnē obligatōez iustā. videſ ꝙ iuramēta coacta nō sint obligatoria. Itē causa met⁹ mortis cadit in virum constantē. sed metus qui cadit in virum constantē excusat a toto fm ꝙ iurisperiti dicunt. ergo videſ ꝙ iuramentū qđ fit ex tali metu nō sit obligatoriū. Item coactio excludit contractū matrimonialē. sed tanti roboris ⁊ obligationis est ipsum matrimoniū q̄nti ⁊ iuramentū. si ergo matrimoniū ex coactione contractū nō est obligatoriū. eadem ratione videſ ꝙ nec iuramentū. Rº ad pdictor̄ intelligentiā est notandū ꝙ hic est duplex modus dicēdi. Quidā enim dicunt ꝙ cum duplex sit iuramentū. videlicz pmissoriū ⁊ assertoriū. Respectu iuramenti assertorii coactio nō excusat a toto sed a tanto. Si quis enī coactus iurat ⁊ asserit falsum esse verū. incurrit crimen piurij. In iuramēto vo obligatorio siue promissorio. coactio que surgit ex metu que potest cadē in constantē virū a toto excusat. Tale enī iuramentū licitum est ⁊ nō est contra deū quo quis pmittit aliquid alicui se daturū vel facturū. Et ideo respectu talis iuramētum potest interuenire coactio sufficiēs ad inclinandū etiā constantē virū. Et quia coactio sufficiens interuenit. volūtas illa nō est iudicanda voluntas. ac per hoc nec iuramentū illud est vere obligatoriū vt dicunt. Sed qm verba Aug. ⁊ consiliū etiā ei⁹ videſ esse in contrariū. Videſ enī beatus Aug⁹ iudicare tale iuramentū obligatoriū. Ideo est alius modus dicendi vt distinguaſ duplex forū. videlicz ecclesiasticū ⁊ diuinū. ita ꝙ obligatio iuramēti coacti ecōtrario se habet obligationi iuramēti dolosi respectu hui⁹ duplicis fori. Nam i foro ecclesie iuramentū coactū non est obligatoriū. tum qz ecclesia psumit. quia iste qui coacto iurauit nō iurauit voluntate implēdi iuramentū sed potius euadendi piculum. tum quia etiā ille qui iurare compulit. cū maliciose ⁊ dolose pcessent. nullū ius acquisiuit. nec de malicia cōmodū reportare debuit. vnde nullum habet ius repetendi. In foro autē dei iuramentū coactum obligatoriū ē. quia cū deus aspiciat volūtatem interiorē. ⁊ volūtas non possit cogi coactione sufficienti sed inducente. et ita voluntas coacta. volūtas sit. iudicat deus talem hominē obligari. ⁊ ideo in foro cōscientie. fm theologos consulendū est ei qui sic iurauit (nisi relaxationē inueniat) iuramentū implere. ⁊ hoc dico si iuramentum illud fuit respectu rei licite. vnde rationes concedi possunt que sunt ad partē istam. Ad illud vo 51 quod obicitur in contrariū de obligatione voti. dicendū ꝙ non est simile. quia votum respicit obligationē ad deum qui vult sacrificia nō coacta sed voluntaria. si quis tamē coactione inducente cogaſ vt votum emittat. videlicet vt in piculo mortis existens a domino libereſ. non videſ absurdum dicere eū esse obligatum. Ad illud quod obicitur de ptore ⁊ le- 52 ge ꝙ nō reputat ratum iuramentū factum p metū. dicendū ꝙ lex loquiſ in foro iudiciali. quia nō intromittit se de foro cōscientie. Unde fm illud forum verum est ꝙ iuramentū coactum nō obligat. Ex hoc enī non potest concludi ꝙ non obliget q̄tum ad deum.

Ad illud quod obiciaſ ꝙ metus qui potest cadere 53 in constantē virum excusat a toto. dicendū ꝙ licz respectu actuū humanor̄ possit cadere metus sufficiens in virum constantē. tamē q̄tum ad ea que iusticie sunt non potest cadere metus sufficiens in virum constantē. Dicitur enī ad illa dicit. Nolite eos timere qui corpus occidunt. Ideo apud deū talis metus non reputaſ causa sufficiens ad excusandum hominem a reatu peccati. vel ab obligatione iuramenti.

Ad illud quod obicitur de obligatione matrimo- 54 nij. dicendum ꝙ nō est simile. quia matrimoniū hoc habet ex ratione significationis ⁊ institutionis vt contrahaſ ex mera ⁊ libera voluntate. sigr enī pnciōes

christi et ecclesie. dei et anime. in qua nulla interuenit coactio. sed mera benignitatis dilectio. non autem est sic ex parte iuramenti. Et si tu queras de illo qui coacte iurauit contrahere matrimonium verum teneat. Dicendum quod tenet. nisi ex causa superueniente absoluatur. Si tamen contrahat cum alijs. in contrahendo peccat mortaliter. nec amplius obligatur. sed pro culpa periurij est ei penitentia imponenda. et de hoc amplius habetur in quarto tractatu de matrimonio.

Questio .iij.

Utrum iuramentum incautum sit obligatorium? Iuramentum autem incautum dicitur quod vergit in exitum malum. vel in exitum minus bonum. Et quod iuramentum incautum quod vergit in exitum malum sit obligatorium. probatur primo per exemplum Josue. de quo dicit Amb. in libro de officijs. Josue pacem quam dederat reuocandam non censuit. quia firmata erat sacramenti religione. ne dum alienam perfidiam redargueret. suam fidem solueret. tenebatur ergo Josue iuramentum quod fecerat obseruare. sed illud iuramentum fuit incautum et vergebat in exitum malum. quia contra dei preceptum quod preceperat dominus ne cum gentibus illis fedus iniret. ergo videtur quod iuramentum tale sit obligatorium. Item Aug. dicit quod meretrix iurans se seruaturam fidem suo leccatori. peior est si non seruat fidem quam si obseruaret. sed iuramentum illud habet malum exitum. et tamen obligat. alioquin non esset peior in non obseruando. ergo iuramentum quod simpliciter vergit in exitum malum est obligatorium. Item hoc ipsum videtur de iuramento quod vergit in exitum minus bonum. vtpote qui iurat se non intraturum religionem. quia aliquis per matrimonij vinculum potest obligare se vt non intret religionem ita quod matrimonium illud vere est obligatorium. ergo pari ratione videtur quod et ipsum iuramentum. Item licitum est alicui nolle intrare religionem. et quod licitum est nolle licitum est confirmare. et quod licitum est confirmare licitum est iurare. sed iuramentum licitum est iuramentum obligatorium. ergo videtur quod cum aliquis iuret se non intraturum religionem. quod per illud iuramentum obligetur. sed tale est iuramentum incautum quod vergit in exitum minus bonum. ergo videtur quod iuramentum illud sit obligatorium. Sed contra. Beda dicit et magister adducit in litera. Si quid nos incautius iurare contigerit. quod obseruatum peiorem vergit in exitum. libere illud salubriori consilio mutandum nouerimus. ergo secundum hoc iuramentum incautum quod vergit in exitum malum vel minus bonum non est obligatorium. Item Ysido. non est obseruandum iuramentum quo malum incaute promittitur. Si tu dicas quod autoritas ista intelligitur solum quando quis iurat quod est malum et minus bonum. sed non quando quis iurat se non facturum bonum perfectum ad quod non tenetur. Obijcitur contra hoc. quia nullum iuramentum est iustum quod impugnat iusticie perfectionem. sed iuramentum quo quis iurat se non intraturum religionem. nec aggressurum perfectionem. est perfecte iusticie impugnatiuum. ergo et iuramentum iniquum. sed nullum tale est obligatorium. ergo videtur quod nullus obligetur per iuramentum incautum quod vergit in exitum minus bonum. Item nullum iuramentum est discretum quod est contra spiritussancti consilium. sed cum quis iurat se non intraturum religionem. iuramentum illud est contra spiritussancti consilium sed nullum tale iuramentum habet in comitatu iudicium. et nullum tale est obligatorium. ergo idem quod prius. Iuxta hoc queritur. Si quis iurat se nunquam recepturum prelationem. vtrum per tale iuramentum obligetur. Et quod sic videtur. quia licitum est prelationem fugere. ergo licitum est quod quis iuret eam non recipere. In contrarium est. quod maioris perfectionis est vt communiter dicitur status prelationis quam religionis. et bono priuato preferenda est vtilitas communis. Re. ad predictorum intelligentiam est notandum quod multipliciter contingit iuramentum esse iuramentum incautum. Primo modo quando iuratur aliquid quod simpliciter vergit in salutis detrimentum. sicut cum aliquis iurat se facturum aliquid quod non potest sine peccato mortali consummari. Secundo modo dicitur iuramentum esse incautum cum quis iurat aliquid quod vergit in salutis sue dispendium et perfectionis impedimentum. vtputa cum iurat quis se nunquam intraturum religionem. Tercio modo dicitur iuramentum incautum cum quis iurat aliquid in omnem euentum. quod vno casu contingente vergit in salutis dispendium. alio casu contingente vergit in salutis profectum. sicut cum iurat aliquis se nunquam recepturum prelationem. quod quidem est in salutis dispendium si vtilis sit et canonice eligatur et a maiore sibi iniungatur. tunc autem vergit in salutis profectum si sit persona inutilis sibi et alijs ad statum illum promoueri. Si ergo loquamur de iuramento incauto primo modo. sic absque dubio non est licitum nec obligatorium. immo qui ipsum obseruat committit peccatum. Si vero loquamur de iuramento incauto secundo modo. sic nec est licitum nec obligatorium. licet ipsum obseruare non sit peccatum. quia non est peccatum non intrare religionem. graue tamen peccatum est iurare se nunquam ascensurum ad gradum perfectionis. quia in hoc quodammodo impugnat ipsius iusticie perfectionem et spiritussancti inspirationem. Si vero loquamur de iuramento tercio modo. sic vno casu contingente est obseruandum. videlicet cum vergit in salutis detrimentum. Et per hoc patet responsio ad questionem propositam. Concedendum est igitur quod iuramentum incautum quod vergit in salutis detrimentum. vel quod directe vergit in perfectionis impedimentum. non est obligatorium. sicut rationes ad hanc partem inducte ostendunt.

55

Ad illud vero quod obijcitur primo in contrarium de Josue. dicendum quod iuramentum illud non obseruatum non vergebat in malum exitum. immo in bonum. Triplex enim ratio fuit quare gabaonite fuerunt reseruati et non interfecti. Una literalis. quia melius erat vt damnarentur perpetua seruitute quam punirentur morte. maxime cum promptiores essent seruire quam mortem sustinere. sicut ex ipso textu apparet. Alia vero ratio est moralis. quia in hoc significatur quod quantumcunque deus irascitur alicui et indignetur in presenti vita. si tamen ad ipsum reuertatur toto corde. non claudit misericordie viscera. Tercia vero ratio est generalis. quia in hoc significatur quod semper in nobis duo sunt populi. secundum quod duo fuerunt in terra promissionis. scilicet amorreorum et filiorum israel. hoc est motuum rationabilium et bestialium. secundum quod dicit Bern. quantumcunque labores. necesse est vt intra fines tuos habitet Jebuseus. Unde multiplici ratione obseruatio iuramenti illius non vergebat in exitum malum sed potius bonum. Et quod obijcitur de mandato domini quod dominus preceperat quod cum eis fedus non iniret. Dicendum quod hoc intelligendum est quantum ad eos qui erant incorrigibiles.

56

Ad illud quod obijcitur de meretrice que iurat leccatori suo fideliter adherere. dicendum quod in iuramento illo est duo considerare. Unum quod meretrix iurat se consensuram in nephariũ actum cum suo leccatore. Aliud quod iurat se fidem alteri non daturam. Et primum quidem est illicitum. et ad hoc non

57

obligat. Secundū quidē licitum. ꝛ q̄tū ad hoc obligatur. Et ideo dicit Aug⁹. ꝙ peior est nō seruando ꝙ̄ si iuramentū seruaret. Per hūc etiā modū intelligēdum est si aliquis latro iuraret alii se predā cum illo 58 diuisurum ꝛ postea retineret totū. Ad illud quod obiicitur de eo qui iurat se nunq̄ religionē intraturum. ꝙ sicut licite potest intrare sic licite potest cōtrahere matrimoniū. dicendū ꝙ nō est simile hinc ꝛ inde duplici ex causa. Prima est. q: matrimoniū non tm̄mō dicit priuationē boni. quoniā potius dicit boni positionē. sed iuramentū quo quis iurat se nunq̄ religionem intraturum. de sua ꝑncipali intentione est boni ꝑfecti priuatoriū ꝛ impeditiuū. ideo non est iudicandum obligatoriū sed potius illicitum ꝛ iniquū. Alia etiā ratio est. q: qui matrimoniū cōtrahit. siue ex consensu mulieris siue ex morte potest aliquādo aggredi ꝑfectionē. qui autē iurat se nunq̄ intraturū. q̄tum est de se reddit se in sempiternū inabilem. Ad illud 59 quod obiicit̄ ꝙ licitum est nolle intrare religionem ergo ꝛ iuramēto firmare. dicendū ꝙ nō sequit̄. quia nolle intrare religionē est imꝑfectionis. sed hoc iuramento firmare est cuiusdam obstinationis ꝛ impugnationis gratie spūssancti. que de tepidis ꝛ negligētibus facit feruidos ꝛ ꝑfectos. Et ideo q̄uis illud sit licitum. illud tamē est illicitū. Ad illud quod que- 60 ritur vlterius de eo qui iurat se non recepturum ꝑlationem iam patet rn̄sio ꝑ illud qđ iam dictum est. q: iuramentū illud in casu obligat. videlicz cum vergit in damnū ꝓpriū ꝛ alienum. in casu vō nō videlicz cum nō tm̄ est ꝑsona sibi vtilis verūetiā aliis. Attamē si iuramentū ꝑcesserit. non debet quis se autoritate ꝓpria a vinculo eius absoluere. sed superioris voluntatem. mandatū ꝛ autoritatē sup hoc requirere. cui⁹ voluntati magis ꝙ̄ ꝓprie dz in hoc casu obedire ꝛc̄.

Distinctio. xl. de distinctiōe duoꝝ ꝑceptoꝝ. in quib⁹ ꝓhibet̄ duplex concupiscētia. in cōparatione ad legis ꝛ euāgelii differentiā.

Sextū ꝑceptū est. Supra determinauit magister de distinctiōe mandatoꝝ decalogi q̄tum ad ꝑcepta prime tabule. ꝛ q̄tum ad ꝑcepta scđe que attendunt̄ circa opa exteriora. ꝛ de obliquitatibus que habent cum eis oppositionē ꝛ repugnantiā. In hac vō tertia parte determiat de distinctiōe duoꝝ preceptorū in quib⁹ ꝓhibet̄ domin⁹ duplicē concupiscentiā in compatiōe ad legis ꝛ euāgelii differētiā. Diuidit̄ autē ista ps in tres ptes. In prima ponit ꝑdictoꝝ mandatoꝝ distinctionē. In scđa vō q: in ꝑdictis mandatis lex vetus videt̄ cōuenire cum noua. inquirit legis ꝛ euāgelii differentiā. ibi. Sed cuz hic ꝓhibeat̄ cōcupiscētia aliene vxoris ꝛc̄. In tertia vō breuiter decem mandata epilogat. ibi. Audistis decem cordas. Partiū autē subdiuisio satis manifesta est in litera.

Di. XL.

Ponit ꝑdictoꝝ mādatoꝝ de cōcupiscentia distinctionem. a

a ᵃSextū ꝑceptū est. Nō desiderabis vxorē ꝓximi tui. ᵇSeptimū est. Nō cōcupisces domum ꝓximi tui. nō seruū. nō ancillā ꝛc̄. Sed videt̄ ꝑceptū de nō ꝯcupiscēdis rebus ꝓximi vnū esse cū eo quo dicit̄. nō furaberis. Et ꝑceptum de nō ꝯcupiscēda vxore vnū esse cuz eo quo dicit̄. nō mechaberis. Poterat enī ꝑceptū nō furādi in illo generaliter intelligi. vbi de non concupiscēda re ꝓximi ꝑcipitur. Et in eo quo dictum est. non mechaberis. poterat illud intelligi. non concupisces vxorem ꝓximi tui. Sed in illis duob⁹ ꝑceptis nō mechādi ꝛ nō furādi ipa opa notata sūt ꝛ ꝓhibita. In his vō extremis ipa ꝯcupia. Mul-

b

Aug⁹. super Exod.

a Sextū ꝑceptū ē. Nō desiderabis vxorem ꝓximi tui. Contra. Si enī ꝑius ē concupiscere ꝙ̄ mechari. videt̄ ꝙ illud mādatū non deberet sexto loco imo tertio loco poni inter ꝑcepta scđe tabule. Item nihil debet ꝑcipi nisi qđ est in nr̄a potestate. ſ natura q̄diu corrupta ē habet pronitatē ꝯcupiscēdi. ergo videt̄ ꝙ cōcupiscētia nō debeat in decalogo ꝓhiberi. Itez sicut 1

cōtingit ꝯcupiscere vxorē hois. ita etiā ꝯtingit ꝯcupiscē filiā ꝛ ꝯcubinā. ſ nō videt̄ ꝙ i mādato illo sufficienter ꝓhibeat̄ carnis ꝯcupia. Rn̄⁹ dicēdū ꝙ mechia se hz ex additiōe ad ꝯcupiaz. q: mechari ē in corde ꝛ ope. cōcupiscere ē in corde. ꝛ q: ꝓhibitio dic̄ negatiōz vtriusq. q: negatiōes se hn̄t ecōtrario affirmatiōib⁹. iō ꝓhibitio ꝯcupie addit supra ꝓhibitiōz mechie. ꝛ gnalr̄ ꝓhibitio peti cordis addit supra ꝓhibitiōez peti opis. Pl⁹ enī est ꝓhibere petm̄ cordis ꝙ̄ petm̄ opis. q: petm̄ opis ꝑsupponit petm̄ cordis. Et iō ista duo mādata i quib⁹ ꝓhibet̄ ꝯcupia. vltio loco sūt ordinata. Et ꝑ hoc pz rn̄sio ad illud qđ ꝑmo obī. Ad illud qđ obī ꝙ nihil dz ꝑcipi qđ nō est i nr̄a ptāte. dicēdū ꝙ ē ꝯcupia q̄ ꝯsistit i sensualitate. ꝛ ē ꝯcupia q̄ ē i ꝯsensu rōnis ꝓgressiuo ad op⁹. Prima ē petm̄ venale. nec ꝓhibet̄ ſ cohibet̄. Secūda vō ē petm̄ mortale. ꝛ ꝓhibet̄ maxīe ē ꝓgressiua ad op⁹. Cū istu⁹ mādati explicatio ꝛ intellect⁹ insinuat̄ Eccli. xiii. vbi dī. Fili post ꝯcupias tuas nō eas. vbi simplicit̄ nō ꝓhibet̄ ꝯcupiscere. ſ post ꝯcupias ambulare ꝯsentiēdo ꝛ i actū ꝓgrediēdo. Ad illud qđ obī de ꝯcupia filie ꝛ cōcubine. dicendū ꝙ filia ꝛ cōcubina duplicit̄ pōt ꝯcupisci. aut i possessiōz vt redigat̄ i ꝯuitutē ꝛ famulatū. aut ad opus carnalis ꝯsūmationē. Et ꝑmū ꝓhibet̄ ꝑ septimū ꝑceptū. Nō ꝯcupisces rē. Secūdū vō ꝓhibet̄ ꝑ mādatū illud. q: ꝓhibet̄ ꝯcupia carnis ꝯ̄ legitimū thoꝝ. Cū desiderare filiā alicui⁹ i vxorē nō ē ꝓhibitū. sed desiderare eam in fornicationē ꝛ meretricē. ꝛ hoc claudit̄ in sexta ꝓhibitione. 2 3

b Septimū est. Non cōcupisces domū ꝓximi tui ꝛc̄. Contra. Quia qđ licitū est acquirere ꝑcio. est licitū desiderare. ſ domū ꝓximi licitum est ꝑcio emere. ſ licitū est eā desiderare ꝛ ꝯcupiscere. Si tu dicas ꝙ ibi accipit̄ cōcupiscētia ꝑ inordinato desiderio. sic silīr nō licet cōcupiscere rem ꝓpriā. Itē sicut ꝯtingit inordinate desiderare domū ꝓximi. ita ꝯtingit inordinate desiderare dignitatē ꝓximi. ſ sicut illō ꝓhibet̄. ita ꝛ illō dz ꝓhiberi. Si tu dicas ꝙ illō claudit̄ i hac ꝓhibitiōe. Cōtra h̄ est ꝙ ꝯcupia dignitat⁹ spectat ad supbiā ꝛ vanā gloriā. 4

tũ ꝙ differũt illa ab istis. Unõ illi ꝑcepto nõ mechandi sit supadditio in euãgelio. vbi ois cõcupiscẽtia mechãdi ꝓhibet.

Quia in ꝑdictis mãdatis lex vetus videt cõuenire cũ noua. inquirit legis ⁊ euãgelij differentiã. b

Sed cũ hic ꝓhibeat ꝯcupiscẽtia aliene vxoris. ⁊ aliene rei. q̃re dicit lex cõprimere manũ ⁊ nõ animũ. euãgeliũ ṽo manũ ⁊ animũ. Illud de lege dr̃ fm̃ cerimonialia nõ fm̃ moralia. Uel q: in lege nõ ẽ generalis ꝓhibitio ois mortifere ꝯcupiscẽtie vt i euãgelio. vel fm̃ eoꝝ carnalem intelligentiã.

Quid sit litera occidens. c

Si ṽo querit quã dicat apl'us literam occidentẽ? Ea certe est decalog⁹. q̃ nõ dicit lr̃a occidẽs eo ꝙ mala sit lex. ꝟ q: ꝓhibẽs pctm̃ auget ꝯcupiscẽtiã ⁊ addit ꝑuaricationẽ. nisi liberet gr̃a. Que gr̃a nõ sic abundat in lege vt i euãgelio. Lex ꝙ bona est. ⁊ tamẽ occidit sine gratia. cuꝫ sit virt⁹ peccati q̃ iubet qḋ sine gr̃a impleri nõ põt. Gr̃a aũt deerat. ⁊ ideo lr̃a occidẽs erat. Distat aũt euãgelij lr̃a a legis lr̃a. q: diuersa sunt ꝓmissa. ibi terrena. hic celestia ꝓmittunt. ᶜ Diuersa etiã sacr̃a. q: illa tm̃ significabãt. hec cõferũt gratiã. Precepta etiaꝫ diuersa q̃tũ ad cerimonialia. Nã q̃tũ ad moralia sũt eadẽ. sed plenı⁹ in euãgelio cõtinent.

Breuiter decẽ mãdata epilogat. d

Audistis decẽ cordas psalterij vtriq; sexui impositas. q̃ charitate tangẽde sunt vt vicioꝝ feces occidant.

Quare lex comprimere dr̃ manũ nõ animũ.

ij. Coꝛ. iij.

De leḡ ⁊ euangelij distantia. c

cõcupiscẽtia dom⁹ ad auariciã. ergo cũ ista sint diuersoꝝ generũ. videt ꝙ in vna ꝓhibitõne nõ claudant. Rñ dicendũ ꝙ in isto verbo ꝓhibet cõcupiscẽtia rei aliene fm̃ ꝙ aliq̃s ꝯcupiscat aliqḋ in possessionẽ queꝛens in illo sufficientiã. Unde nõ tm̃ ꝓhibet ꝯcupia bonoꝝ tẽporaliũ vt domus et pecudũ. ꝟ etiã ꝓximi cũ q: alteri⁹ rei quam quis vellet aliꝫ ꝑuge. Et hoc quidẽ ꝓhibet intelligẽdo ꝑ se. vt q̃s nõ ꝯcupiscat alienũ manẽs alienum. Uel etiã intelligit contra iuris ordinẽ. hoc ẽ q̃n q̃s vellet ꝓximũ dãnificari in re ꝓpt suã vtilitatẽ. tũc eñ nõ diligit ꝓximuꝫ sicut se. Unde i verbo isto ꝓhibet ois auaricia et cupiditas. Ad illḋ ergo qḋ p̃io obijcit. qḋ licet p̃cio acq̃rere licet cõcupiscere. dicendum ꝙ cõcupiscere dicit ibi appetitũ imoderatũ habendi cum damno ꝓximi. ⁊ in hoc ipo etiã claudit appetitus imoderatus. prohibitio etiaꝫ respectu rei ꝓprie penes quam consistit peccatũ cupiditatis ⁊ auaricie. 5 Ad illud quod obijcit de ambitione dignitatis ⁊ honoris. dicendũ ꝙ si dignitas ⁊ honoꝛ appetat in ratiõe sufficientie sic spectat ad crimẽ auaricie. ⁊ in isto mandato ꝓhiberi habet. Si autem in ratione excellentie. sic potest dici ꝙ ꝓhibet per primũ mandatũ in quo precipit reuerentia dei. Posset tamẽ dici ꝙ vtroq; modo claudit in ꝓhibitione septimi. quia vtrobiq; est amoꝛ boni ꝓprij. ⁊ vna est ratio deordinandi respectu ꝓximi. licꝫ multiplex sit ratio deordinãdi respectu sui. Ideo sub vna ꝓhibitione habet claudi vtrobiq; cõcupiscentia. ⁊ magis prohibet cõcupiscentia domus ꝙ̃ cõcupiscentia dignitatis. q: manifestioꝛ erat ⁊ sensibilioꝛ. ⁊ etiã iudei magis proni erant ad auariciam.

6 c Diuersa etiã sacramẽta ⁊c̃. Contra hoc obijcit ꝙ nullus saluari potest sine gratia. ergo si sacramenta veteris legis gratiã non cõferebant. videt ꝙ nullus in lege illa saluatus fuit. quod est impiũ dicere. Si tu dicas ꝙ in sacramẽtis illis dabat gratia sed tamẽ nõ virtute sacramẽtoꝝ illoꝝ. In sacramẽtis autẽ noue legis datur gratia virtute ipsoꝝ. quia sunt ex sanctificatiõe sanctificantia sicut dicit Hugo. Obijcitur contra hoc. quia gratia est ꝑ creationem. ergo solus deus habet virtutem cõferendi gratiã. ergo si in istis ⁊ illis conferebat. videt ꝙ inter hec sacramẽta ⁊ illa nulla sit differentia. R⁹ intelligendũ est ad hoc ꝙ duplex est circa questionẽ istã opinio celebris ⁊ famosa. Quidã nãq; voluerũt dicere ꝙ in vtrisq; sacris dat gr̃a. ꝟ differẽter. q: in illis dabat rõne fidei ⁊ deuotiõis ipi⁹ suscipiẽt. ita ꝙ nullo⁹ rõne sacri siue opis opati. In sacris aũt no. le. secus ẽ. q: ꝯstat ex ṽbo ⁊ elemẽto. ꝟ cũ dñs instituit ṽbũ dedit illi ṽtutẽ ꝑ quã influit ⁊ agit in aiaꝫ. vel disponẽdo ad gr̃e susceptiõnẽ. vel imprimẽdo caracteris significationẽ. vel adminiculãdo ipi gr̃e ad aie curationẽ ⁊ fomitis debilitationẽ. Et h̃ videt dicere Aug. Que ẽ virt⁹ aque vt corp⁹ tãgat ⁊ coꝛ abluat: nisi faciẽdo verbo. Et Hugo de scõ Uictore videt id idẽ dicẽ. q̃ dicit ꝙ sacr̃a no. le. ꝑus sanctificant ꝑ verbũ. ⁊ postmodũ sanctificãt. vt sic sint ex sanctificatõe sanctificãtia. Et hũc modũ dicẽdi sustinẽt viri pij ⁊ fide digni. Sꝫ difficile videt mihi intelligere ṽtutẽ illã sil' esse verbo ⁊ elemẽto collatã q̃tũ ad eẽntiã ⁊ naturã. q̃tũ ad ei⁹ existẽtiã q̃tũ ad duratõis mẽsurã. ⁊ etiã q̃tũ ad opatiõis efficaciã. q̃ oia necesse ẽ ponere ⁊ explicare circa ṽtutẽ illã. Siq̃s dicat ꝙ aliqua q̃litas det ṽbo ⁊ elemẽto ꝑ quam agat ⁊ influat i ipaꝫ aiaꝫ. Difficile est intelligere ipi⁹ ṽtutis essentiã. Cũ eñ nõ sit substãtia ꝟ accidens quoddã ⁊ in genere boni. dubiũ est verũ debeat reponi inter bona maxima. vel media. vel minima. Et si inter bona maxima reponat. iam gratia erit. gratia aũt existens in vno subiecto. nõ hꝫ virtutẽ agẽdi in aliud. Si ṽo gr̃a nõ est nec virt⁹. quõ ergo dicit fm̃ veritatẽ sanctificare ipm̃ sacramentũ. ⁊ eũ q̃ suscipit sacramentũ. In quo etiã genere sit. ⁊ cui⁹ spẽi sit. verũ videlicꝫ i diuersis sacramẽtis diuersificet formalit illa virt⁹. qḋ homi parũ intelligẽti difficile est capere. Et si inter bona media vel minima reponit. quõ talis virt⁹ facit rectitudinẽ ⁊ sanationẽ ipius aie q̃ inter bona maxia cõputant. Nõ soluꝫ aũt difficile est intelligere hui⁹ virtutis essentiã. sed etiã subsistẽtiã. Aliũ eñ accidẽs substãtificat in subiecto

corporali. vel cū nature ordinē quē deus nō puertit p miraculū. substātia sit nobilior sua ꝓprietate. Aut si ponit̄ illa virtꝰ spūalis vt in subiecto in vbo ⁊ elemēto. quare nō similr̄ ipa grā q̄ debet infundi aie: qđ nescio si aliqs recte intelligēs dicat. Aut si est in subiecto corꝑali. quō vna virtus ⁊ qualitas absoluta simul poterit esse in duobꝰ subiectis. vbo videlicz ⁊ elemēto. ex quibꝰ ⁊ si fiat vnū sacrm̄. nō tn̄ fit vnū p naturā ⁊ ꝯtinuā. vnitas aūt vtutis fm q̄ dicit ⁊ vult Damā. correspōdet vnitati subie ⁊ nature. Aut ḡ in vno sacro nō est vna virtꝰ s plures. Aut illa virtꝰ cōposita est. Aut vnū accidēs simplex. ⁊ spūale. ⁊ impartibile. simul erit i diuersis subiectis. qđ totū valde difficile est intelligere de illa virtute. Nec solū ista duo difficile est intelligere de illa vtute. s etiā durationis mēsurā. Dubiū enī est vtrū deus dedit virtutē illā qñ p̄mo instituit. aut de nouo det. Sed quō a principio dedit his q̄ nōdū erāt. sicut vbis q̄ quotidie d̄ nouo formantur. Si de nouo dat. tunc quotidie in sacris nō solū gratiā s etiā alia accidētia creat. ⁊ tn̄ consueuit dici q̄ creationis opus non currat nisi circa creatū aie inesse. ⁊ circa infusionē grē. ⁊ si desinat esse statim ꝓlato vbo. quō creauit deꝰ tā nobilē virtutē vt ita cito deficeret: Et rursus si dat̄ vbo. cū nō det̄ verbo i scripto. nec in mēte. dat̄ in ꝓnūciatiōe. ⁊ tūc difficile erit explicare vtrū det̄ in p̄ncipio. vel in medio. vel in fine. q: nec in p̄ncipio vbi nec i medio est actio illꝰ virtutis. Si vo in fine. tūc cū verbū desinat esse. ⁊ deficiēte verbo desinat virtꝰ verbi. simul incipiet virtus ⁊ desinet. Aut si ante finem dat̄. quātum det̄ difficile est insinuare. Nec enī illud. sed etiā multo difficilius est explicare operationis illꝰ virtutis efficaciā. vtrū scz agat generatiōe equiuoca vel vniuoca generādo sibi simile vel dissimile. Difficile etiā est vtrū influat oīno aliqđ ab extrinseco. aut educat aliqđ de potētia in actū. Primū est soli deo possibile. secūdū aūt difficile est explicare. Difficile est etiā intelligere quō caracteris impssio possit esse ab illa virtute. cū caracter videat̄ esse in supiori pte. in quā solꝰ deꝰ pōt influere. Vn̄ subā intelligibilis beata. quātūcūqꝫ magne sit excellētie (fm q̄ dicit Aug.) nō pōt facere ad nostrā iustificationē vel illuminatōez aliqđ interiꝰ formādo. s solū exteriꝰ excitādo. quō ḡ hoc poterit virtꝰ data elemēto vel vbo. cū nō videat̄ esse capax tāte virtutis: Postremo. in sacro altari in q̄ fit subito trāssubstātiatio panis fm se totū in corpꝰ xpi. qđ quidē nō pōt esse nisi ab infinita vtute. quō vbū ꝓlatū ab homie (cū sit finite vtutꝰ) poterit ad istā trāssubstātiationē aliqđ opari. Et certe si illud vbū vtutē nō hꝫ agentē. multo minꝰ vba alioꝝ sacroꝝ. Hec oīa ⁊ mlta alia circa h̄ valde difficile ē intelligē ⁊ explicare. q̄ nō idcirco narro q: credo eē insolubilia. vel vt ipe istā improbē positiōez. s vt ondā me ipaz nō plene intelligē. ⁊ iō nec affirmare nec negare velle. q: ⁊ si ipaz clare n̄ intelligā. h̄ tn̄ scio et intelligo. q̄ plura pōt deꝰ facere. ⁊ etiā in ipis sacris facit. q̄ nos possumꝰ intelligere. Vn̄ ꝯfugiēdo ad mirabilē dei potētiā oīa ista possumꝰ facile dedicare. ⁊ fm vnū modū dicēdi sacris plana eēt rūsio ad q̄stionē ꝓpositā si ipiꝰ modi plana eēt intelligētia. ⁊ h̄ positio i q̄rto libro diffusiꝰ ē explicata. vbi r̄ndet̄ ad p̄missa. Aliꝰ est hic modꝰ dicēdi. supposito q̄ i sacris no. le. diuina virtꝰ secretiꝰ opet̄. q: hoc ē ipiꝰ fidei ⁊ sīnie cōis. dixerūt aliqui sacra noue legis habere. rspectu iustificatiōis vtutē influentē. vtutē ꝓmerentē. vtutē disponētē. ⁊ vtutē efficaciter ordinātē. Virtutē influentē rōne spūssancti assistētis. vtutē ꝓmerētē rōne meriti passiōis ad sacrm̄ ꝯcurrētis. virtutē disponentē rōne deuotiōis ipiꝰ fidelis sacrm̄ suscipiētis. virtutē denicꝫ efficacē ordinantē rōne diuine pactiōis institutē. Sic enī instituit dn̄s vt ad talis vbi ꝓlatiōez ⁊ sacri susceptiōez. mirabilis i suscipiētibꝰ fieret opatio. ⁊ suscipiētiū sanatio ⁊ iustificatio. ⁊ p tāto dicūt sacra no. le. hic vtutē. ⁊ differūt i h̄ a sacris legꝰ veterꝰ. ꝓcipue q̄tū ad ipaz efficacē ordinatiōez. q: nō inueniebat ibi pactio i illis sacris p quā efficax ⁊ infallibilꝰ fieret ordinatio ad grāz. fm q̄ i sacris no. le. vt pꝫ i institutiōe baptismi vbi dixit. Qui crediderit ⁊ baptizatꝰ fuerit saluꝰ erit. In aliis etiā tribꝰ modis habēdi vtutē differētia ē penes magis cōpletū ⁊ minꝰ cōpletū. q: in sacris no. le. spūssanctꝰ influēs iustiā plenꝰ assistit ⁊ passio xpi meritoria efficaciꝰ cōcurrit. In cuꝰ signū de latere xpi ꝓfluxerūt sanguis ⁊ aq̄. ⁊ p q̄s sacra de qbꝰ fundat̄ ecclia. Abūdātior etiā ē deuotio suscipiētis. tū ꝓpter incremētū fidei ꝓpie. qđ sacrm̄ ē in no. le. tū etiā ꝓpē subsidiū fidei totiꝰ eccle. q: i fide ecclesie suscipiūt ecclastica sacra. Et ꝓpter istū q̄druplicē modū habēdi vtutē. dicunt̄ sacra leg̃ no. iustificare ⁊ esse cā grē. Nec volūt q̄ hāc positione sustinēt in sacris no. le. ampliꝰ ponere. tū q: ista satis videt̄ sufficere ad nrāz sanationē ⁊ iustificationē. tū q: etiā ex isto q̄druplici mō habēdi vtutē sacris manifestat̄ nobilitas sacri no. le. in scrpis. tū etiā q: nec expssa auctas. nec rō videt̄ cogere ampliꝰ illis dare. ⁊ hūilitas fidei nō tn̄ debet refugē diminutionē s etiā supfluitatē. ⁊ laudabiliꝰ quodāmō videt̄ diminute dicere q̄ ampliare. Hūc modū dicēdi ⁊ huiꝰ q̄stiōis determinatōez plēs sustinēt hn̄ intelligētes. ⁊ dn̄s Guil. parisiēsis ep̄us in determinādo i scolis fratrū minoꝝ approbauit istū modū dicēdi corā fratre Alexādro bone memorie. Et istū modū dicēdi dupliciter pōt q̄s sustinere ⁊ intelligere. Vel ita q̄ oīno affirmet nullo alio mō esse vtutē in sacris no. le. q̄ modis p̄dicꝰ. Vel q̄ h̄ mō affirmet virtutē i eis esse. ita tn̄ q̄ nō neget aliū modū p̄ter hos ꝯsistēdi virtutē i sacris eē possibilez. Et p̄mꝰ quidem rēpugnat p̄ori mō dicēdi. scdꝰ aūt modꝰ dicēdi p̄ori opinioni nō repugnat. q: nihil dicit qđ illa nō dicat. imo etiā nihil dicat qđ cōis opinio nō teneat. Nullꝰ enī recte sentiēs negat q̄n oībꝰ dictis modis sacra no. le. virtutē habeāt. Sꝫ siqꝭ plus dicat. huic positiōi nō cōtradicet s addit. Sꝫ forte videbit̄ aliquis calūniabile q̄ dictū est virtutē spūssancti sacro assistere. q̄n potiꝰ i noīe sacri daudi debeat intelligi tāq̄ de eiꝰ integritate. ꝓpter h̄ qđ dī. i. Ioh. v. Tres sunt q̄ testimoniū dāt i t'ra. spūs. aqua. ⁊ sanguis. ⁊ hi tres vnū sunt. Et in si. de vnitate ⁊ vno dī q̄ sunt vnū sacro. ⁊ iō nō debet dici q̄ spūssanctꝰ assistat sacro tanq̄ cū eo cōnumeret̄. s ꝓpter ipaz vnitatē q̄ p̄dicta est. quā efficit spūssanctꝰ i sacro. ipi sacro ōz attribui. Sꝫ certe ⁊ si hic modꝰ dicendi videat̄ differre a p̄dicto. tn̄ fm rē idē est licz vocabula sint diuersa. Q: enī dicunt̄ ista tria vnū sacro. hoc nō est q̄ ex ipis fiat vnū p essentiā. s q̄ fiāt vnū p ordinē. q: scz ordinant̄ ad vnū effectū. ⁊ hoc nihil est dicere q̄ vnū alteri assistere. Itē omne qđ est de integritate sacri. aut est res tn̄. aut significatio tn̄. aut res ⁊ signū. Si ḡ spūs influens iustiā ponit̄ de vnitate sacramēti. cū nō sit signū. nec res. ⁊ signū erit tn̄mō sicut res. ⁊ ita nō habebit rōnem causantis. s potiꝰ nomē vel rōnez effectꝰ. ⁊ ita spūs nō stabit p ipa virtute influente. s potiꝰ p ipa grā spūssancti infusa ipi aie in sacramēti susceptiōe. Itē nō est q̄stio, vtrū spūssanctꝰ i sacro infundat grāz. s de h̄ est q̄stio vtrū sacrm̄ fm q̄ dē inuisibilis grē visibilis forma. ita q̄ similitudinē eius gerat

⁊ causa existat. virtutē habeat aliquā ꝑ quā influat in animā. Nō videt͛ ergo hoc facere ad ꝓpositū. Postremo. spūſſanctus sanctificās. ⁊ meritū passiōis. ⁊ clementū exteri⁹. nō solūmō repiunt͛ in sacramētis legis no. sed etiā in sacramētis veteris leg. hoc ǵ nō sufficit ad assignandū differentiā istoꝝ sacroꝝ ⁊ illoꝝ. aut ergo iste modus dicendi nihil aliud dicit. aut si dicit. parū dicit. ⁊ modicū ad ꝓpositū facit. Et ideo sustineat͛ quicunq; ꝑdictoꝝ modoꝝ. magis placet. q2 ꝑmus satis pius est. secūdus vͦo satis sobrius est. si sustineat͛ illo mō quo dicrum est. Hoc mō in quarto libro sustinet͛ sicut patet cōsiderāti. idcirco hic repetij. nō ꝓpter hoc vt noua sup̄adderent͛. s͛ vt ondereť q̄ a cōi positiōe nō dissonat. cui ꝑ virib⁹ meis in omnib⁹ ꝑcedētib⁹ libris adhesi tāq̄ vie securiori. ⁊ sicut scio ⁊ possum mihi ⁊ alijs cōsimilib⁹ parū intelligētib⁹ ꝑsuadeo adherendū. Et qm̄ ꝑ totū librū hoc diligētius obseruaui (sicut aduertēti clari⁹ apparebit) vt in his q̄stionib⁹ dubijs ⁊ difficilib⁹ in quibus nō potui dep̄hendere que esset via cōmunis (q2 sapiētes opinant͛ ꝯtrarie sapiētibus) sic vnā partē tanq̄ magis ꝓbabilē sustinerē. vt tn̄ aliā minime improbarē.

Ad intelligentiā huius partis incidit hic questio de differētia noue legis ⁊ veteri͛ circa quā tria querunt͛. Primo querit͛ de differentia q̄ assignat͛ penes radicem. Secūdo de differentia que assignat͛ penes effectum. Tercio vͦo de differētia que assignat͛ penes exercitiū siue onus annexū.

Questio. j. 2

De differētia que assignat͛ penes radicē. Assignatur autē hec differentia penes radicē ꝯm Aug. q̄ lex vetus radicabat͛ in timore. ⁊ lex noua in amore. Unn̄ Aug⁹. dicit q̄ breuis est differētia legis ⁊ euāgelij. timor ⁊ amor. ⁊ cū ex multis locis scripture possit ista differētia trahi. maxime accipit͛ ex Roma. viij. vbi dicit aplūs. Nō accepistis spiritū seruitutis iterum in timore sed spiritū adoptiōis. Sed cōtra hoc obijcitur multipliciter. Primo contra distinctionē ipaꝝ radicum. Omnis enī timor sicut dicit Aug. ex amore ꝓcedit. ergo si amor est radix timoris. vnū ad alterū habet reduci. ergo non habent abinuicem distingui. Item cū sint alie affectiones anime. videlicz. gaudiū. dolor. ⁊ spes. videt͛ q̄ si penes has affectiōes duplex lex distinguit͛. q̄ pari rōne penes alias distingui deberet. ǵ videt͛ q̄ si penes alias non distinguit͛. nec penes istas. Item si iste due leges distinguūt͛ penes istas duas radices. cū lex nature sit ab istis duabus distincta. videt͛ q̄ necessaria esset tercia radix ꝑter istas duas. Aut si lex nature nō habet diuersam radicem obseruātie a lege moysi. videt͛ q̄ nec penes hoc differat lex moysi a lege euāgelij. Item Deut. vj. dicit͛. Diliges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo. ⁊ ex tota mēte tua ⁊c̄. Et Phil. ij. dicit͛ in lege noua. Cum metu ⁊ tremore salutē vestrā opamini. Si ǵ amor ꝑcipitur i veteri. ⁊ timor in lege noua. videt͛ q̄ ꝯm hoc nō attendat͛ istarū legū differētia. Item in vtraq; lege fiunt ꝓmissiones ⁊ cōminatiōes. sed ꝓmissiōes attrahūt ad amorē. cōminatiōes vͦo inducūt timorē. igit͛ timor ⁊ amor cōueniūt vtriq;. ergo penes hoc nō distinguūt͛ abinuicē. Itez grauiores cōminatiōes fiunt in lege noua q̄ in lege veteri. q2 ibi puniebat͛ hō pena temporali. hic aūt cōminat͛ deus penā eternaz. Si ergo maior cōminatio ē inductiua maioris timoris. videt͛ q̄ timor magis deberet legi noue q̄ veteri appropriari. videt͛ igit͛ q̄ penes has duas radices nō

8 recte assignet͛ differētia legis ve. ⁊ no. R° ad predictoꝝ intelligentiā est notandū q̄ cum compam⁹ has leges adinuicē. hoc potest esse dupliciter. vel ꝯm statum cōmunē. vel habito respectu ad statum specialis ꝑsone. Si habito respectu ad statum specialis ꝑsone. sic penes hec duo nō est differētia. nam multi in lege euāgelica ducunt͛ spiritu amoris. multi etiam in lege veteri ducebant͛ spiritu amoris. Si vͦo compem⁹ has leges adinuicē habito respectu ad statuz cōmunē. sic q2 lex moysaica respiciebat statū imꝑfectiōis. q2 neminem ad ꝑfectū adduxit lex ꝯm q̄ dicit aplūs ad Hebre. vij. euangeliū vͦo respicit statū ꝑfectiōis ꝯm q̄ dr̄ Math. v. estote ꝑfecti sicut pater vester celestis ꝑfectus est. ⁊ imꝑfectoꝝ est duci spū timoris. ꝑfectorum spiritu amoris. hinc est q̄ ꝯm statū cōmunē penes hec duo habet harū duaꝝ legū differētia assignari. Signū

9 aūt hui⁹ differētie ap̄phendit͛ in modo ferendi hanc duplicē legē. q2 lex vetus data fuit cū clamore magno ⁊ timore ꝯm q̄ dicitur Exodi. xix. ita q̄ populus non audebat approx inquare. lex autē euāgelij data est cū magna benignitate ⁊ dulcedine. quoniā ipē rex regū in medio discipuloꝝ sedens docebat eos dicēs. Beati paupes spiritu ⁊c̄. ꝯm q̄ scribitur Math. v. Et hic diuersus modus ferendi legem insinuat nobis diuersitatem hui⁹ duplicis radicis in obseruando. que his duabus legibus cōpetebat ꝓpter diuersam qualitatē ꝑsonarū ⁊ status earum. ob quā oportebat diuersimode manuduci. Unde sicut videmus in disciplinalibus q̄ ad homies ꝑsuadibiles vtendum est silogismo ostēsiuo qui ducit directe ad verū. Ad homines vͦo cōtentiosos vtendum est silogismo ꝑ impossibile qui ducit ad manifeste falsum. vt ꝑ illud reducat ad verum. Sic quia in tempore legis veteris erant homines dure ceruicis ⁊ ad malū proni. dominus ꝓposuit cōminatiōes. ⁊ taxauit etiā graues penas. vt per hoc incuteret eis timorem per quem a malo reuocarent͛ ⁊ ad bonum stimularent͛. sed postmodū apparente benignitate ⁊ humanitate saluatoris nostri dei. ceperunt homies esse ꝑsuadibiles. ⁊ ideo ꝓposuit eis domin⁹ magnas ⁊ multas ꝓmissiones. ꝑ quaꝝ amorem ⁊ desiderium alliceret eos ad faciendū bonum. Et ꝓpterea lex vetus dicit͛ lex timoris. lex euangelij dicit͛ lex amoris ꝯm testimoniū apostoli ⁊ beati Au-

10 gustini. Ad illud vͦo quod obijcitur in contrarium q̄ timor radicatur in amore. dicendum q̄ duplex est amor. scz quo amat͛ deus inq̄tum bonus. ⁊ quo amatur inq̄tum beneficus. Ex primo amore erit timor filialis qui timet patrē offendere ꝓpter hoc q̄ eum diligit. Ex secūdo oritur timor pene. quo quis timet beneficia ꝑdere. ⁊ mala pene incurrere. Prim⁹ amor et timor cōuenit legi euāgelice. Secūdus vͦo amor ⁊ timor cōuenit legi moysaice. Et quoniā primus amor cōuenit statui imꝑfectiōnis in quo regnat timor. hinc est q̄ licz vtrobiq; sit timor ⁊ amor. lex tn̄ euāgelij dr̄ magis obseruari ex amore q̄ timore. lex vͦo moysi ecō-

11 trario. Ad illud quod obijcitur q̄ alie sunt anime affectiōes. dicēdū q̄ et si alie sint. tn̄ iste due sufficiūt ꝓ eo q̄ omēs alie ad istas duas possunt reduci. Dis enim affectio aut est respectu boni. aut respectu mali.

Et si respectu boni reducit ad amorē. si respectu mali reducit ad timorē. Unde iste due affectiones dicuntur habere pncipatū inter alias. qꝛ maxime habēt ratonē motiui. vna inclinādo ad bonum. altera retrahēdo a malo. ꝛ ꝓpterea magis competit eis ratio radicis ꝙ̄ affectionibus aliis. Et si tu obijcias ꝙ tunc

12 nō deberet esse nisi vna radix. quia timor reducit ad amorem. Dicendū ꝙ due dicunt ſm imediatā compatioē ad suū motiuū ꝛ ad actus imeditos qui ab eis habent ortū. Unde vbi est radix timoris. verū est ꝙ est radix amoris. sed alicuiꝰ est radix imediata ipe

13 timor. cuiꝰ non est amor ita imediate. Ad illud qḋ obijcit de lege nature ꝙ deberet habere terciā radicem. dicendū ꝙ lex nature pcim cōueniebat cum lege gratie. pcim cum lege scripta. Conueniebat cum lege gratie ꝙ̄tum ad libertatē. cum lege scripta conueniebat ꝙ̄tum ad imꝑfectionē ꝛ obscuritatem. ꝛ ideo ſm diuersas cōditiones reduci habet ad ista duo moti-

14 ua. nec oportuit ꝙ habeat radicē terciā. Ad illud quod obijcitur ꝙ in vtraqꝫ lege ꝑcipit timor ꝛ amor. dicendū ꝙ verū est. sed cum lex vetus pncipaliter habeat oculū ad timorē. lex ꝟo noua pncipalit ad amorem. illud aūt tenet in lege rōnem radicis. qḋ pncipa

15 liter mouet in mādatis eius obseruādis. Ad illud quod obijcit ꝙ vtrobiqꝫ fiebant cōminatiōes ꝛ promissiones. dicendū ꝙ i lege veteri fiebant ꝓmissiōes tēporales ſm ꝙ dicit Esa. i. Si volueritis ꝛ audieritis me bona terre comedetis. In lege aūt noua promissiones eterne. in qua dominꝰ ꝓmittit semetipm nobis in pmiū. Similiter ꝛ de cōminatiōibus intelligendū est. Et quoniā ille cōminatiōes ꝛ ꝓmissiones ꝓme cōpetebant statui imꝑfectionis. adeo abundantius generabāt affectum timoris ꝙ̄ amoris. sed econtra est de ꝓmissionibꝰ ꝛ cōminatiōnibus legis noue.

16 ideo ratio illa non valet. Ad illud quod obijcit ꝙ maiores cōminationes fiūt in lege noua. rñderi pōt dupliciter. Primo qꝛ homo carnalis ꝛ sensibilis magis exterretur cum cōminat sibi pena in ꝑsenti ꝙ̄ in futuro. sicut multi latrones magis timent furari ꝓpter patibulū ꝛ suspendiū ꝙ̄ ꝓpter infernale suppliciū. Unde ꝛ si maior sit cōminatio. nō tñ ita mouet. qꝛ nō est adeo nota. Alio modo potest dici ꝙ in lege noua non tm̄ est cōminatio pene magne. sed abundans collatio gratie. que quidē parit amorē ꝛ confidentiā. In lege ꝟo veteri cōminatio pene erat. nec erat tanta collatio gratie. ideo magis eos spūsꝰ timoris agitabat. nō ꝓpter cōminationē maioris supplicij soluꝫ. ſꝫ ꝓpter cōminationē supplicij ꝛ defectū adiutorij. qḋ ꝯsistit in desiderio boni ꝛ gr̄a ꝑseuerancie.

Questio .ij. b

De differentia que assignat penes effectū. videlicꝫ ꝙ lex vetus erat lex occidens. lex ꝟo noua est lex viuificans. quā magister ponit in litera. ꝛ hec accipitur ex ij. Cor. iij. vbi dicit aplūs. Litera occidit. spūsꝰ autē viuificat. Et ex eo qḋ dicit Roma. vij. et Gal. v. et. j. Cor. xv. Uirtus peccati lex. Et ex pluribus aliis locis sumi potest ex verbis apostoli. Sed ꝯtra hanc differentiā obijcit primo ratiōe pme partis. quia dicit Romo. vij. Lex quidē sancta. ꝛ mandatū iustū ꝛ sanctum. Glo. Iustū iustificans. sed nihil sanctū ꝛ iustuꝫ occidit. ſꝫ lex nō occidit. Itē cū dicit lex occidens. aut intelligit de lege seruata. aut de lege nō ſuata. Si de lege seruata. ꝯstat ꝙ h̄ est falsum. Si de lege nō seruata. ſꝫ similit euangeliū nō obseruatū occidit. qꝛ peccat qui nō obseruat legem euangelicā sicut peccabat qui nō obseruabat legem scriptam. ergo lex euāgelica est lex occidens. ergo penes hoc nō debet assignari differentia. Itēꝫ si est lex occidens. aut ergo ꝑ causam. aut ꝑ occasionē. aut per ostensionē. Si per causam. ꝛ quod est causa spūalis occasionis est simpliciter malū. ergo lex mala est. verū ergo dixit manicheꝰ ꝙ lex vetus fuit a malo deo. Si per occasionē. cum ſꝫ frequēter homo sumit occasionē peccandi de virtutibus ꝛ bonis opibus de quibus supbit. tunc ergo virtus ꝛ bona opatio debent dici occidere. qḋ oīno absurdum est. Si per ostensionē. quia ostendit peccati morbū. ergo cum euangeliū similiter ostendat peccati morbū. tunc euangeliū debet dici lex occidens. ergo penes hoc nolla est differentia. Item obijcit ꝯtra secūdam partē differentie qua dicit ꝙ euāgelium est lex iustificans. lex eñ consistit in doctrina. sed iustificatio cōsistit in gratia. ergo videt ꝙ iustificatio nihil ꝑtineat ad legē euangelicā. Itēꝫ si euangeliū dicit iustificare. aut sua instructiōe. aut sua obſuatiōe. aut alio mō. Sua instructiōe nō. multi eñ euangeliū audiūt ꝛ nō iustificant. nō eñ auditores legꝭ ſꝫ factores iusti sūt apud deū. sicut dicit Roma. ij. Si sua obseruatione. sic similiter lex vetus iustificabat ſm ꝙ dicit Math. xix. Si vis ingredi ad vitam serua mandata. Et Beda dicit ꝙ iusticia legis suo tempore obseruata. nō solū temporalia sed etiā eterna bona cōferebat.

Item lex euangelij consistit in ꝑceptis ꝛ consilijs. sed ꝑcepta ꝛ consilia cōsistunt in opibus bonis. iusticia autē nō causat in nobis ex opibus bonis. imo magis econuerso. non videt ergo ꝙ effectus legis euangelice aliquo modo sit iustificatio. Rñ ad ꝑdictorū

17 intelligentiā est notandū. ꝙ multipliciter dicit aliqḋ iustificare siue iustificans. Uno modo effectiue. ꝛ sic solus deus dicit iustificare. Alio modo formaliter. et sic gratia dicit iustificare que informat ipam animā expellendo iniquitatē culpe. ꝛ dando rectitudinem iusticie. Tercio modo dicit aliquid iustificans nō solum in habitu veniēdā in effectu. ꝛ sic charitas iustificat siue fides que ꝑ charitatē opatur. Quarto mō dicit aliquid iustificans in ipius iusticie exercitatiōe ꝛ vsu. ꝛ hoc modo mādata dei in quibus iusticia exercetur iustificare dicunt. qñ modo debito obseruant.

18 His ꝑsuppositis intelligendū est ꝙ in lege veteri tria sunt cōsideranda. similiter ꝛ i lege noua. videlicꝫ monentia ꝛ ista erant ꝓmissa. dirigentia ꝛ ista erant precepta. adiuuātia ꝛ ista erant sacramēta. Omia ſm ꝙ dicit Hugo. Sacramēta sunt adiutoria. vt ꝑ ꝑcepta veniat ad ꝓmissa. Similit hec tria sunt in lege euāgelica. sed differenter. qꝛ in lege noua ſm primā facie ista omnia sunt spiritualia. quia ꝓmissa sunt eterna. ꝑcepta sunt spiritualia ꝛ sacramēta sanctificātia. Et ita ꝓmissa excitant hominēꝫ ad amorem eternorum qui est amor charitatis. ꝑcepta dirigunt sufficienter in via moꝝ docendo vitare omne peccatū. sacramenta sanant animā a vulneribus peccatorū. Et sic legi

19 euāgelice competit iustificare ſm triplicem modū. videlicꝫ. formaliter ratiōe gratie sacramētalis. ꝛ in effectu ratiōne amoris spiritualis. ꝛ exercitio ratiōe multiplicis boni opis. ad quod dirigit homo ꝑ cōsilia et ꝑcepta. In lege aūt veteri erāt aliē hec tria ꝯsiderare

20 Quā lex vetus dupliciter potest obseruari ꝛ intelligi. videlicꝫ ſm intellectū spūalē. ꝛ sic quodāmō ꝯtendas

cū lege euāgelica. ⁊ qui spūaliter legem obseruabant. viri euāgelici erant. quia lex pregnās erat euangelio.

21 Alio mō potest obseruari ꝫm intellectū literalē. ⁊ sic ab euāgelio distinguit̄ ꝫm tria ꝑdicta. q̄ in legē erāt ꝓmissa tp̄alia. ⁊ ꝑcepta exterius regulantia. ⁊ sacramēta figuralia. ⁊ sic ratōne ꝓmissoꝝ nō excitabat̄ hō ad amorē spūalem. ratiōe ꝑceptoꝝ non dirigebat̄ ad iusticiā interiorē. ratiōe sacramētoꝝ non adiuuabat̄ vt posset faciliter legem ipsam implere. ⁊ ideo deerat

22 sibi iustificatio. Et q̄ erat ibi ostēsio culpe. ⁊ nō aderat adiutoriū gratie. dabat̄ ꝑ ꝯsequēs occasio ipi concupiscētie vt traheret ad mortē. ⁊ ideo lex moysaica ꝫm literalē sensum dicit̄ lex occidēns. ꝑ occasionē nō ꝑ causam. Et hoc ꝓp̄m dicit textus Roma. vij. Peccatū ꝑ mandatū occasione accepta seduxit me. ⁊ ꝑ illud occidit. Ibi glo. Ex ꝓhibitione nāq̄ vbi charitas deficit. desideriū mali crescit. quo aucto. dulcius fit quod ꝓhibet̄. ⁊ ideo peccatū fallit dulcedine falsa. ⁊ ita per mandatū occidit. q̄ reat⁹ ꝑuaricatiōis accessit. Gladio ergo quē portabas inimic⁹ te occidit. armis tuis te interemit. Unde sicut cū quis armatus portat cultellū vt se defendat ꝑ quē ab inimico occidit̄. illa cultelli portatiōe dicit̄ occidi. nō ꝑ causam sed ꝑ occasionē. sic intelligendū est in lege. ⁊ sic patet intellectus

23 ꝑdicte differētie. Ad illud vō q̄d obijcit̄ q̄ lex sancta ⁊ mandatū iustū ⁊ sanctū. i. iustificans. dicendū q̄ hoc verū est q̄ lex iūcta est gratie adiutrici. verum est etiā quātū est de se. ⁊ de ꝑncipali intētione legislatoris. nihil tamē ꝓhibet ex accidēti ⁊ ꝑ occasionē inducere oppositū. sicut cultellus ꝫm ꝑncipalem intentionē ferentis est armatura defensionis. ⁊ tamē occasionaliter cōtingit q̄ sit instrumentū occasiōis ipsius

24 portātis. Ad illud q̄d obijcit̄. vtrū lex occidat obseruata vel non obseruata. dicendū q̄ nō obseruata. Et si obijciat̄ q̄ similit̄ euangeliū nō obseruatū occidat. Dicendū q̄ nō est simile hinc ⁊ indē. q̄ lex secū portat onus ⁊ nō habet annexū adiutoriū sed suum literalē sensum. Euāgeliū vō de se adiutoriū h̄z ipsius gratie. ⁊ ideo nō ꝑbet mortis occasionē. q̄ gratia minuit cōcupiscētiā. que suo vigore in seruitutē peccati captiuabat. ꝫm q̄ dicit aplus Roma. vij. Uideo aliā legē in mēbris meis repugnantē legi mētis mee. ⁊ captiuantē me in seruitutē peccati. Et post clamat. Infelix ego homo. quis me liberabit de corpore mortis

25 hui⁹. gratia dei ꝑ iesum christū dn̄m nostrū. Ad illud q̄d obijcit̄ q̄ lex nō debet dici occidere ꝑ occasionem. dicendū q̄ nō est simile. q̄ bona opera quātū est de se nō efferūt. sed potius humiliant ⁊ in gratia seruāt. lex vō per scip̄am onerabat. ⁊ in hoc q̄ manifestabat peccatū. ⁊ nō dabat gratie adiutoriū. occasionē dabat intensionis libidinis ⁊ aggrauatiōis cōtemptus. Unū q̄ dicit̄ esse occasio peccati hoc nō solū est rōne positionis sed etiā rōne defectus. Et si tu obijcias q̄ qualitercūq̄ occideret. nō debebat dn̄s dare legem cum quereret nostrā salutē. Dicendū q̄ dn̄s in latione legis ⁊ si daret eam animalib⁹ ad cōstringendā eoꝝ duriciā. vt quodāmodo manuducerent̄ ad gratiā. recognoscendo infirmitatē suam. ꝑncipaliter tamē dabat eam ꝓpter spūaliter intelligētes. qui saluabant̄ ⁊ merebant̄ in ipsius obseruatiōe legis. deus eñ ꝑponderat saluationē vni⁹ iusti damnationi multoꝝ impio-

26 rum. Ad illud quod obijcitur q̄ cum lex euangelij spectet ad doctrinā q̄ ideo nō iustificet ⁊c. dicendū q̄ lex euangelij nō dicit̄ iustificare ꝓut legitur. ⁊ cognoscitur. sed ꝓut in operē seruat̄ ⁊ ꝫm eam viuitur. hoc autē fit ꝑ sacramentoꝝ susceptionē. eternoꝝ expectationem. ⁊ mandatoꝝ impletionē. ⁊ ꝫm hoc assequit̄ plenam iustificationem. ⁊ ideo ratio illa non valet.

27 Ad illud vō q̄d obijcit̄ q̄ sicut lex euāgelica obseruata iustificat. ita lex moysaica sicut dicit Beda. dicendum q̄ Beda intelligit nō de obseruantia literali sed de obseruātia spūali ꝫm quam lex cōformis erat euāgelio. Nos autē dicimus occidentē legē esse ꝫm obseruantiā literalem que respiciebat ip̄am communi-

28 tatē sicut ꝑdictū est. Ad illud quod obijcitur q̄ lex euāgelica attendit̄ in ꝑceptis que respiciūt opera. dicendum q̄ nō tm̄modo lex euāgelij claudit in se ꝑcepta. imo claudit in se ꝓmissa ⁊ sacramēta. ⁊ magis dicitur iustificare ratiōe sacramentoꝝ q̄ ratiōe ꝑceptorū. Nihilo min⁹ tamē ratiōe ꝑceptoꝝ potest dici iustificare quarto mō iustificandi. videlicz q̄tum ad exercitationē ⁊ vsum iusticie. nō aūt q̄tum ad iusticie infusionem. Et sic patet quō intelligenda est ista differentia q̄ lex moysaica est occidens. ⁊ lex euangelica est viuificans. patet etiā qualiter hec dicit̄ iustificare ⁊ illa occidere.

Questio. iij. c

De differentia legis ⁊ euāgelij q̄tum ad onus annexum. Dicit̄ eñ lex moysaica esse lex grauitatis. et lex euāgelica lex suauitatis. Et ista differentia trahit̄ ex Math. xj. Iugū eñ meū suaue est ⁊ onus meum leue. Et. xv. Act. dicit beatus Petrus. Hoc est onus q̄d neq̄ nos neq̄ patres nostri poꝛ. po. Cōtra istam differentiā opponit̄ sic. In secūda canonica Joh. v. ca. di. Mādata eius grauia nō sunt. ergo si lex vetus cōtinet mādata dei. videt̄ q̄ nō sit onerosa nec grauis. Item Roma. xiij. Qui diligit ꝓximū legē impleuit. Sed hoc est valde facile. cum sit oīno i cordis sui potestate. ergo facile fuit obseruare legē. ergo lex illa debet dici lex facilitatis non grauitatis. Item si lex moysaica dicit̄ lex grauitatis. aut hoc dicit̄ respectu hoīs virtuosi. aut respectu peccatoris et iniusti. Si respectu virtuosi. Contra. qui virtuosus est charitatē habet ⁊ amat. ⁊ omnia facilia sunt amanti. Si respectu peccatoris. sed respectu talis lex euangelij nō tm̄mō est grauis. imo oīno importabilis. ergo nō videt̄ q̄ penes grauitatē debeat differentia legis noue ⁊ veteris assignari. Item obijcit̄ contra secūdam partē. quia ars ⁊ virtus est circa difficilia. ergo vbi maior est virtus. ibi maior dicit̄ esse difficultas. sed ꝑfectiores virtutis sunt homines in lege noua q̄ veteri. ergo videtur q̄ lex noua deberet esse maioris grauitatis ⁊ difficultatis. Item difficilius est cohibere manū ⁊ animū q̄ manū tm̄. sed euangeliū cohibet manum ⁊ animū. lex vō manū tm̄. ergo maioris difficultatis est lex euāgelica q̄ moysaica. Itē quod apponit ad alterum est illo difficilius. sed lex euangelij se habet ex additione ad legem veterem. sicut patz ex. v. Math. ergo maior est difficultas ⁊ grauitas in lege euāgelica q̄ in lege veteri. ergo nulla est

29 ꝑdicta differentia. R° ad ꝑdictorum intelligentiā est notandū q̄ de his duabus legibus est loqui tripliciter. aut ratione ꝑceptorū obligantium. aut ratione affectionū mouentiū. aut ratiōe sacramentorū adiuuantiū. Si ratōne ꝑceptorū obligantiū. sic se habent sicut excedentia ⁊ excessa. Nam q̄tū ad numerū lex erat grauior ꝓpter multitudinē iudicialiū ⁊ cerimonialiū. q̄tum vō ad ꝑfectionem ⁊ arduitatē grauius

ꝛ difficilius est euãgeliũ. sicut difficilius ẽ viuere fm exigentiã pfectiõis q̃ fm sufficientiã iuris cõmunis. Et sic quodãmõ rõne oneris pceptorũ excedit lex in difficultate quodãmõ euãgeliũ. Alio mõ est compare istas duas leges adinuicẽ rõne affectionũ mouentium. ꝛ sic leuiꝰ est euãgeliũ. q: cum obseruatio legis euãgelice moueat amore q̃ alleuiat onus. ꝛ nõ sentit laborẽ sicut dicit Bern. sed potius delectationẽ in eo qđ facit. rõne affectiõis mouẽtis lex euãgelica est facilis ꝛ suauis. Sed cõtra affectio mouens ad obseruantiã legis moysayce timor erat. ꝛ illi timori iũcta erat grauis punitio. qđ significatuȝ est Exo. xvij. vbi dicit q̃ manꝰ moysi erãt graues. Et q: timor de se penã habet. et exteriꝰ iũctus est pene. hinc est q̃ q̃tum ad hoc lex mosayca multo grauior erat q̃ lex euãgelica. Tercio mõ est istas leges compare adinuicẽ ratione sacramentoꝝ adiuuantiũ. ꝛ sic multo leuior est lex euãgelica q̃ moysayca. q: sacramẽta illiꝰ legi multũ habebãt ponderis ꝛ parũ de efficacia virtutꝭ. econtra est i sacramẽtis noue legis. que paruã habẽt difficultatẽ. ꝛ multã habẽt vtilitatem. hinc est q̃ fm hanc compatõeȝ. lex noua nõ tñmõ dicit leuior lege moysayca. imo dicit iugũ leuitatis. ꝛ illa dicit onus grauitatis. Unde concedendũ est pdictã differentiã esse

50 recte assignatã. Ad illud vo qđ pmo obiicit in cõtrariũ de auctẽ Job. dicenduȝ q̃ dupliciter est loqui de ipsis mãdatis. Aut p compatione ad naturã sanã. aut p compatione ad infirmaȝ. Si p compatione ad naturã sanã. sic dicit mãdata eius non esse grauia. q: sunt nature cõsona. Si autẽ per compatione ad naturã infirmã. i. q̃ habet difficultatẽ ad bonũ. ꝛ pnitatẽ ad malũ. sic mãdata eius ꝛ grauia sunt ꝛ difficilia. ꝛ q̃tuȝ ad hanc viã. videlicȝ p compatione ad naturã

51 infirmã ꝛ lapsam assignat pdicta differentia. Ad illud qđ obiicit q̃ q̃ diligit pximũ legẽ impleuit. dicendũ q̃ lex arctat ibi ad mãdata decalogi q̃ spectant ad secũdã tabulã fm q̃ ipse aplus explanat. Unde in hoc nõ claudunt cerimonialia ꝛ iudicialia. maxime illa que ad pximũ nõ ordinãt. ꝛ illa quidẽ obseruare est satis difficile. ꝛ idõ nõ sequit q̃ si facile sit pximũ diligere q̃ ppter hoc facile sit obseruare totaȝ legem. Preterea alius defectus est ibi. q: licȝ facile sit diligẽ pximũ ei qui dicit amore. ei tñ qui regit seruili timore valde est difficile q̃ diligat pximũ sicut se. ꝛ i nullo pximũ ledat. tũc potissime qñ ab eo ledit ꝛ grauat.

52 Ad illud qđ querit vtrũ dicat lex grauis homini virtuoso vel nõ virtuoso. dicendũ q̃ intelligit de homine virtuoso. cũ etiã difficilia sunt opera ꝛ pcepta illa cerimonialia. sicut baptismata caliciũ ꝛ vrceoꝝ. et vitatio imundiciaꝝ carnaliũ. in quibꝰ potius cõsistit iusticie significatio q̃ exercitatio. Unde qđ dicitur q̃ virtus reddit opus facile. hoc est verũ q̃tũ ad pximũ

53 actũ. Aliter põt dici q̃ dupliciter est loqui de homie vtuoso. aut q̃tũ ad pfectũ in bono. aut q̃tũ ad statũ pfectõnis. Licȝ aũt q̃tũ ad statũ pfectionis efficiant sibi omnia facilia. tamẽ q̃tum ad pfectũ multa sunt homi habẽti virtutẽ difficilia. ꝛ hoc ratione defectus ipsius nature corrupte. cũ difficile est coopari virtuti

54 ꝛ gratie. nisi fulciat magno iuuamine. Ad illud qđ obiicitur q̃ ars ꝛ virtus est circa difficile. dicendũ q̃ hoc est verũ de difficili fm q̃ sonat in pfectionẽ arduitatis. nõ autẽ fm q̃ sonat in onus grauitatis ꝛ laboris. ꝛ ideo nõ sequit q̃ euãgeliũ sit difficiliꝰ. q̃uis sit i eo pfectius virtutis operatiũ. Preterea q̃ dicit virtꝰ esse circa difficile. hoc est circa difficile ipi nature pua te virtute. nõ autẽ respectu ipsius nature informate ꝛ eleuate p gratiã ꝛ virtutẽ. per quẽ quidẽ modũ i lege euãgelii obseruat ꝛ eleuat.

35 Ad illud qđ obiicit q̃ difficilius est cohibere manum ꝛ animũ q̃ manũ tñ. dicendũ q̃ veruȝ est q̃tum est de genere opẽris ꝛ respectu hominis nõ habẽtis charitatẽ. sed in lege noua his qui volũt eam seruare ꝛ custodire dat gra ꝛ charitas. q̃ ita reddit facilẽ ad refrenanduȝ animũ. sicut timor reddebat ad refrenandũ manũ.

36 Ad illud qđ obiicit q̃ lex euãgelii se habet vt additionẽ ad legeȝ veterẽ. dicendũ q̃ additiões ille que sunt in lege noua faciunt ad charitatꝭ cumulũ. et q: fm q̃ charitas auget. fm hoc alleuiat pondus. hinc est q̃ additiões

37 ille potius alleuiãt q̃ grauant. Nõ eñ oia addita aggrauãt. sed quedã alleuiant. sicut penne in auibus. et rote in curribus. ꝛ vela in nauibꝰ. q: sine istis multo grauiores sunt. Per hunc moduȝ intelligendũ est in additõne facta in euãgelio. que quidẽ facit ad charitatis pfectũ. cuiꝰ est nos sursum leuare ad modũ penne. ad bona opa cõtinue ordinare ꝛ mouere ad modum rote. p aquas temptationũ ꝛ tribulationũ traducere ad modũ veli. ꝛ ille solus qui hanc charitateȝ habet spectat ad legẽ euãgelii. quã multo modiꝰ ꝛ vtilius est desiderare. q̃ habere omne donũ sciẽtie ꝛ pphetie. q: qui addit sciẽtiã. addit ꝛ laborem. qui vo charitatẽ addit. multiplicat sibi meritum ꝛ consolationẽ. Cuncte nãq: res difficiles. nõ põt eas hõ explicare sermone. Sufficiat ergo in dubiis ꝛ grauibꝰ scire quid sapiẽtes senserũt. nec est vtile cõtentionibus deseruire. Multa dicimꝰ. ꝛ deficimus in verbis. Cõsummator aũt sermonũ ipe est dñs noster iesus christꝰ de quo factus est sermo in isto tercio libro. cui immensas gratias ago. q: adiuuit me puenire ad cõsummationẽ opusculi. miseratus paupertatẽ sciẽtie ꝛ ingenii mei. Quẽ rogo vt faciat puenire mihi ad obediẽtie meritũ. ꝛ ad fratrũ pfectuȝ. pp̃ter que duo labor iste fuit a principio assumptus. Ipsi ergo de quo factꝰ est sermo dño nostro iesu christo. regi seculoꝝ imortali ꝛ inuisibili. qui p nobis factus homo. ꝛ crucẽ subiit. et gratiã multiplicẽ contulit. ꝛ mandata dedit fm q̃ in hoc libro explanatũ est. sit omnis honor ꝛ gloria per infinita secula seculoꝝ. Amen.

Ordo questionum diui Bonauenture i tercium librum sententiarum.

Distinctio prima.

Fin

Di.xxj.

Di.xxij.

Di.xxiij.

Di.xxiiij.

Di.xxv.

Di.xxvj.

Di.xxvij.

Di.xxviij.

Di.xxix.

Di.xxx.

effectum. q.v.e.
Quid sit maioris pfectõnis et meriti. vtrum diligere amicum an diligere inimicum. q.vj.f.

Di.xxxj.

Utrum charitas semel habita possit amitti. q.j.a.
Utrum a charitate cadens possit resurgere in equali. q.ij.b.
Utrũ hõ possit resurgere in charitate minori. q.iij.c.
Utrum fides in gloria euacuetur. q.j.d
Utrum spes euacuetur p aduentum glorie. q.ij.e.
Utrum habitus scientie euacuetur in patria. q.iij.f.
Utrum contingat charitatis habitum in patria euacuari. q.j.g.
Utrum charitas habeat in patria dilatari. q.ij.h
Utrũ ordo charitatis in patria habeat inmutari. q.iij.i.

Di.xxxij.

Utrum deus dilexerit creaturas eternaliter. q.j.a
Utrum deus omnes diligat generaliter. q.ij.b.
Utrum deus diligat omnes equaliter. q.iij.c.
Utrum deus magis diligat hominem q̃ angelum an econuerso. q.iiij.d.
Utrum deus magis dilexerit genus humanum q̃ christum. q.v.e.
Utrum magis dilexerit Johannẽ q̃ Petrũ. q.vj.f

Di.xxxiij.

Utrum oportunum sit preter virtutes theologicas cardinales ponere. q.j.a.
Utrum omnes virtutes cardinales sint vna virtus an diuerse. q.ij.b
Utrum virtutes cardinales sint in parte anime rationali. an in ea parte q̃ solũ obtemperat rõni. q.iij.c.
Utrum tm̃ debeant esse quatuor an plures. q.iiij.d
Utrum huiusmodi virtutes sint a deo dono vel ab assuetudine. q.v.c.
Utrum in patria maneant an euacuentur. q.vj.f.

Di.xxxiiij.

Utrum dona z virtutes abinuicem differãt. q.j.a
Utrũ dona sint priora virtutib⁹ an ecõuerso. q.ij.b.
Utrum virtutes sint excellentiores donis an econuerso. q.iij.c
Utrum sint precise tm̃ septem dona spũssctĩ. q.j.d
De donorum ordine z combinatõne que duo valde significanter innuit. q.ij.e
De donorum euacuatione vtrum scilicet dona maneant in beatis. q.iij.f.
Utrum timor seruilis sit donum spũssancti diuinitus datum. q.j.g.
Utrũ vtus timoris seruilis sit bonus an mal⁹. q.ij.h
Utrum timor seruilis expellat grã aduenientẽ. q.iij.i.
Utrum timor inicialis z filialis sint diuerse timoris gratuiti spẽs. q.j.k
Utrum crescente charitate timor decrescat. q.ij.l.
Utrum timor gratuitus in patria maneat an euacuetur. q.iij.m

Di.xxxv.

Utrum actus ipsius doni sapientie attendat penes cognitionem veri an penes affectionem boni. q.j.a
Utrum actus precipuus doni scientie õsistat in actione vel in consideratõne. q.ij.b.
Utrum donum intellectus simul consistat in contemplatione creatoris z creature. q.iij.c
Utrum actus ipsius doni õsilij sit consiliari. q.iiij.d.
Utrum actus doni fortitudinis principaliter consistat circa passiones tolerandas. an circa cupiditates reprimendas. q.v.e.
Utrũ act⁹ principalis pietatis õsistat in religione respectu dei. vel in cõpassione respectu proximi. q.vj.f.

Di.xxxvj.

Utrum sit ponere connexionem in virtutibus gratuitis. q.j.a.
Utrum dona spũssancti sint connexa. q.ij.b.
Utrum sit cõnexio in virtutibus politicis ita q̃ vna habita necesse sit habere omẽs. q.iij.c
Utrum sit õnexio in vicijs z peccatis. q.iiij.d.
Utrum sit ponere equalitatem in habitibus gratuitis. q.v.e.
Utrum charitas sit forma virtutum. q.vj.f.

Di.xxxvij.

Utrum deus debuerit homini imponere mandata obligatoria. q.j.a
Utrum precepta decalogi obligent ad opera formata. q.ij.b
Utrum obligatio mandatorũ decalogi attendat̃ sm̃ legem nature aut sm̃ legem scripture. q.iij.c.
Utrum mandata decalogi debeant esse decẽ. an plura. an pauciora. q.j.d.
De ordine mandatorum decalogi. q.ij.e
De ordine z numero mandatorũ p compatõnem ad tabularum distinctõnem. q.iij.f.

Di.xxxviij.

Utrum essentiale sit mẽdacio eẽ falsum. q.j.a.
Utrum essentiale sit mendacio esse peccatũ. q.ij.b
Utrum mendaciũ sit peccatum mortale ratõne sui generis. q.iij.c
Utrum omne mendacium sit mortale viris perfectis. q.iiij.d.
De ipsius mendacij diuisione. q.v.e
De gradibus speciesrũ mendacij. q.vj.f.

Di.xxxix.

Utrum omni periurio conueniat adesse mendacium. q.j.a.
Utrum omne piurium sit peccatum. q.ij.b
Utrum omẽ piurium sit mortale peccatũ. q.iij.c
Utrum licitum sit iurare per deum. q.j.d.
Utrum liceat iurare per aliqd̃ creatum. q.ij.e.
Utrum liceat recipere iuramentum ab ydolatris facrum. q.iij.f.
Utrum obligatio contrahatur p iuramentum dolosum. q.j.g.
Utrum omne iuramentum coactum sit obligatorium. q.ij.h
Utrũ iuramentũ incautũ sit obligatoriũ. q.iij.i.

Di.xl.

De differentia noue legis z veteris que assignat̃ penes radicem. q.j.a.
De differentia earundem que assignatur penes effectum. videlicet q̃ lex vetus erat lex occidẽs. lex noua est lex viuificans. q.ij.b.
De differentia legis z euangelij q̃tum ad onus aut neqam. q.iij.c.

Tu ij

Rubrice sm distinctionem .s. Bonauenture in tertiū librum sententiarum.

Distinctio prima.

Ostēdit incarnatōnem factā eē in psona filij autoritate apostoli.a.
Ratōnem inquirit quare filius carnē assumpsit nō pater vel spiritussanctus.b.
Mouet dubitatōnem. vtrū spiritussanctus vel pater potuerit incarnari vel modo possit.c.

Di.ij.

Determinat veritatem de natura assumpta q̄tū ad partium integritatem.a.
De natura assumpta q̄tum ad ordinē. vel de vnione verbi et carnis mediante anima.b.
Confutat errores hereticorū qui non verū hominē filium dei assumpsisse dicunt.c.
Remouet dubitatōes vtrū verbū fil' assumpsit carnē et aiam. vel an caro pri'est ɔcepta q̄ assumpta.d.

Di.iij.

De sanctificatōne que p̄cessit christi ɔceptionem qua scꝫ beata virgo est sctificata. ex qua assumpta ē caro. Et que fuerit sctificatōnis exigentia.a.
Que fuit sanctificatōnis causa.b.
Que fuit sanctificatōnis efficacia.c.
Utrū caro xp̄i potuerit vl' debuerit decimari in abraham.d.
Elicit ex superiori determinatōne ɔclusionem q̄ caro christi non fuit caro peccati.e.
Soluit dubitatōnem de formatōne corpis dn̄ici. an scꝫ caro verbi añ fuerit ɔcepta q̄ assumpta.f.

Di.iiij.

De ɔceptōne xp̄i in ɔparatōne ad sp̄m scm̄. Et exprimit veritatem q̄re in scriptura sepi' tribuat incarnatio q̄ est opus trinitatis sp̄uisctō. et q̄ de ipso etiam ɔceptus et natus dicatur.a.
Confirmat veritatē p̄dictam auctē Aug.b.
Mouet dubitatōes ex q̄ sensu dicatur christus conceptus et natus de spiritusancto.c.
Ponit dubitatōnis mote solutōnem.d.
Addit maiorē explanatōnem p̄dictorū scꝫ quare cristus dicat natus de spiritusancto sm vnum modum Aug.e.
Addit aliam explanatōnem predictorum sm alium modum Aug. in ench.f.
De ɔceptōne xp̄i in ɔparatōne ad virginē. q̄re s. apl's dicat xp̄m factū cum nos cū eē fateamur natū.g.

Di.v.

Mouet multiplicē q̄ōnem circa vnionē duarū naturarum in psona. siue circa assumptōnem humane nature a diuina.a.
Motā q̄ōnem pncipalē determinat r̄ndens ad triplicem ei' articulū. Et ɔplexitatē ōndit eē q̄rtum articulū ꝓpter apparentē ɔtrarietatē auctum.b.
Quid in hac opinionū varietate sit tenendum. reducens ad ɔcordiam auctes appenter ɔrias.c.
Mouet et determinat q̄stionem incidentem an diuina natura debeat dici caro facta.d.
Regredit' ad pncipalis q̄ōnis explanatiōes. quare nō accepit psonam hominis cū hoiem accepit.e.
Soluit obiectōnem sophisticam qua ꝓbare quidā voluit personam accepisse personam.f.

Di.vj.

Proponit ambiguas locutōnes .s. de' factus est hō: deus est hō. an his locutōnib' dicat' deus fact' esse aliquid. vel esse aliquid. vel nō esse aliquid.a.
Narrat varias opiniones circa modū vnionis diuine nature et humane. Prima opinio ɔtinēs quatuor articulos.b.
Confirmat primam opinionem.c.
Secunda opinio ɔtinens quatuor articulos.d.
Confirmat secundam opinionem.e.
Tercia opinio ɔtinens quatuor articulos.f.
Confirmat terciam opinionem.g.

Di.vij.

Explicat locutōnes ambiguas sm opiniones primā qua dicit' deus factus homo. et hō factus deus.a
Dissoluit q̄ predicte opinioni vident' cōtraria.b
Explanat sententiam locutionum secunde opinionis qua dicitur deus factus est homo &c.c.
Autoritates prime opinionis que isti videntur obuiare sententie explanat.d.
Reducit ad concordiā alias autoritates que his videntur aduersari.e.
Determinat que sit premissarum ꝓpositionum intelligentia sm locutōnem tercie opinionis.f.
Elicit ex premissis illam locutōnem non esse recipiendam homo dominicus.g.
Q2 in p̄dictis opinionib' suspensam tenuit sententiam ita q̄ nō magis vnā q̄ aliā determinauerit.h.

Di.viij.

Querit vtrū diuine nature cōpetat nasci de virgine qd' est ꝓprietas hūane nāe. Et detminat q̄ non.a.
Adducit auctes contra determinatōnem suam.b.
Querit vtrum christus debeat dici bis genitus.c.
Questionem propositam soluit.d.

Di.ix.

Querit an eadem sit adoratio humanitati christi et deitati exhibenda.a.
Respondet questioni sm opinionem ɔmunem.b.
Ponit aliorum opinionem qua vnam adoratōnem vtrique exhibendam tradunt.c.
Adducit huius opinionis ɔfirmatōnem multiplici autoritate.d.

Di.x.

Querit vtrū ɔditio psonalitatis ɔueniat xp̄o sm q̄ homo siue sm humanam naturam. vel an xp̄us sm q̄ homo sit persona vel aliquid.a.
Dissoluit ratōnem sophisticam que veritatem q̄ cristus sit persona impugnat.b.
Querit vtrum filiatio adoptōnis sm humanam naturam ɔueniat xp̄o. vel an xp̄s sit adoptiuus fili' sm q̄ homo vel alio modo. Et determinat q̄ n̄.c.
Opponit q̄ sit adoptiuus filius.d.

Di.xj.

Utrum predestinatio dicatur de persona vel natura christi.a.
Querit vtrū christus sit creatura siue creatus vl' factus. Et determinat hoc simpliciter et absq̄ determinatōne minus congruenter dici.b.
Confirmat determinatōnem auctibus sanctorū.c.
Dissoluit argumentatōnem sophisticam que videtur esse contraria veritati.d.
Utrum homo ille semper fuerit vel aliqñ cepit eē.e.

Di.xij.

Mouet q̄ōnē z determiat de ꝯditiōe nāe assumpte ꝗ̄tum ad gen⁹. vtrum. s. de⁹ aliū hoiem assumere potuit vel aliunde q̄ꝫ de genere Ade. a.
Confirmat determinatōnem suā aucte Aug. b.
Mouet q̄ōnē z determiat veritatē de ꝯditiōe nāe assumpte ꝗ̄tum ad liberum arbitrium. vtrū scilicet homo ille potuit peccare vel non esse deus. c.
Dissoluit sophisticas rōnes q̄b⁹ improbi q̄dā conātur q̄ hūana nā xp̄i vbo vnita potuerit peccare. d.
Mouet q̄ōnem z determinat de ꝯditiōe nature assumpte ꝗ̄tum ad sexum. vtrū. s. deus potuerit assumere hominem in sexu muliebri. e.
Confirmat determinatōnem suā aucte Aug. f.

Di.xiij.

Determiat veritatē q̄ xp̄s s̄m nām hoīs in sapia et gratia ꝓficere non potuit nec profecit. a.
Ponit obiectōnem ꝯtra determinatōnem suā autoritate euangelica z eam soluit z exponit. b.
Opponit ꝯtra suam solutōnem z expositōnem autoritate Ambrosij. c.
Determinat qualiter predicta Ambro. verba sane et pie possint intelligi. d.
Quomodo intelligendum sit illud sensus proficiebat humanus. e.

Di.xiiij.

Querit vtrum anima Christi habuerit sapientiam parem cum deo z si omnia sciat que deus. a.
Ponit determinatōnem s̄m aliquoꝝ opinionem. b.
Determinat s̄m suam opinionem ostendens aiam christi habuisse omniscientiam. c.
Determinat quare anima christi non habet omnipotentiam sicut omniscientiam. d.
Opponit ꝯtra suā determinatōēꝫ aucte Ambro. e.
Dissoluit oppositōnem. z determinatōnem suā multis rationibus adaptat. f.

Di.xv.

De defectibus repertis in xp̄o ꝗ̄tum ad ꝯgruitateꝫ ostendens q̄ ꝯgruum fuit xp̄m defectus humane nature in se habuisse. a.
Inquirit ꝗ̄tum ad generalitatē vtrū oēs defect⁹ nostros christus habuerit. b.
Determiat ꝗ̄tum ad causalitatē illos defect⁹ in christo fuisse nō a natura sed a voluntate. c.
Adducit auctes q̄ faciūt ad veritatē. xp̄m. s. s̄m hoiēꝫ de doloꝛes sensisse ꝯtra quosdā hoc negātes. d.
Adiūgit auctes q̄ videntur esse ꝯtra veritatem. e.
Explanādo ostēdit in p̄dictis nō eē ꝯtrarietatem. f.

Di.xvj.

Ponit dubitatōēꝫ circa passionē doloꝛis in xp̄o q̄ ex verbis hylarij habet oꝛtum. a.
Subiūgit verba hylarij q̄ videntur esse dubia. b.
Exponit illa verba hylarij. c.
Mouet q̄ōnem an in xp̄o fuerit necessitas patiendi z moriendi que est defectus generalis. d.
Ponit determinatōēꝫ q̄ōnis mote. e.
Subiūgit dictū notabile ad maioꝛē p̄cedētis explanatōēꝫ ꝗ̄tuoꝛ hois status assignans. z quid de q̄libet christus acceperit. f.

Di.xvij.

Mouet dubitatōēꝫ an oīs christi voluntas impleta sit. a.
Determiat dubitatōēꝫ mota s̄m cōem viā sanctoꝝ. ostendens duas in xp̄o fuisse voluntates. b.
Determinatōnem suam auctibus sctōꝝ cōfirmat. c.
Auctem dubiā Ambr. manifestat qua dicit christum dubitasse affectu humano. d.
Adhuc diligentius dubitatonem motam explanat iuxta expositōēꝫ hylarij specialem. e.

Di.xviij.

Determiat cui xp̄s principalr meruit. an sibi aut nobis. z quid sibi z quid nobis. a.
Determiat q̄n mereri incepit ostendens q̄ ab initio conceptōnis. b.
Determiat quid meruit ostēdens q̄ nō tm̄ gl'iam impassibilitatis sed etiā exaltatōnem nominis. c.
Determinat qua necessitate ista meruit. d.
Proponit efficaciam meriti xp̄i respectu nostri. e.
Confirmat iam dicta aucte multiplici. f.

Di.xix.

De efficacia z vtilitate passionis xp̄i in remissiōe peccatoꝛum. a.
De efficacia passionis xp̄i in dilectōe cyrogꝛphoꝛ. b.
De efficacia passiōis xp̄i i liberatōe a p̄tāte diaboli. c.
De efficacia passionis christi in solutōne p̄ce. quē z a qua pena xp̄s nos redemit p mortem. d.
Quare christus dicitur redemptoꝛ. e.
Quare christus dicitur mediatoꝛ. f. j.
Quare solus fili⁹ dei dicitur mediatoꝛ. f. ij.
Scd̄m quā naturā christus dicit mediatoꝛ. g.

Di.xx.

De mod⁹ redimēdi genus humanū p passionem fuit congruus valde z ratōnabilis. a.
De alio mō potuissꝫ si voluissꝫ redimē gen⁹ hūanū. b.
Inquirit a q̄ sit passio xp̄i. ostendens q̄ tradit⁹ fuit a patre. a seipso. a iuda. z a iudeis. c.
De dicta cāꝫ passiōis xp̄i vtꝝ bona fuerit vl' mala. d.

Di.xxj.

Proponit q̄ōnem vtrū in morte xp̄i fuit separatio anime vel carnis a verbo. a.
Opponit s̄m alioꝝ opinionem ad ptem oppositam scꝫ carnem a deitate diuisam. b.
Determinat iam dictam opinionē. c.
Resumit obiectōēꝫ pris aduerse aliā inducens autoritatem. d.
Ponit determinatōēꝫ z expōnes auctis inducte. e.
Confirmat autoritatibus a verbo carnem in morte non esse diuisaꝫ. f.
Qua rōne xp̄s dicitur moꝛtuus z passus. g.

Di.xxij.

Querit vtrum christus in triduo fuerit homo. z opponit q̄ non. a.
Soluit qd̄ in oppositū ꝓbatum est. ostendens q̄ in triduo fuerit homo. b.
Ubi xp̄s fuit i illo triduo s̄m humanitatem. c.
Ubi xp̄s fuit i illo triduo s̄m sui totalitatem. d.
Inquirit z determinat vtrum filius hominis descenderit de celo. e.
Predeterminata in totali ista parte epilogat. f.

Di.xxiij.

Dicta dicendis continuat. a.
Diffinit fidem. b.
Diffinitōēꝫ fidei explanat p triplicē ei⁹ acceptōēꝫ. Et q̄ qualiter veritate hꝫ qd̄ dicit̄ ē fides ē virtus. c.

Questionis determinatio quantum ad iusticie habitum.d.
Questionis determinatio quantum ad habitus aliarum virtutum. ostendens secundum quos actus in patria remanebunt.e.
Predeterminata epilogat.f.
Autoritatem Augustini confirmat.g.

Di.xxxiiij.

Ponit proemium ostendens que et quot velit determinare.a.
Determinat de donis in comparatione ad habitum virtutis ostendens dona esse virtutes.b.
Determinat de donis in comparatione ad christum.c.
Mouet dubitationes de timore domini ⁊ opponit.d
Determinat motam dubitationem.e.
Ponit distinctionem timoris secundum quatuor differentias.f.
Reducit illas quatuor differentias ad duas.g.
Assignat differentiam inter timorem seruilem et castum tangens interdum de initiali.h.
Inducat quandam autoritatem que videtur precedentibus contraria ⁊ intellectum eius determinat.i.
Ad maiorem dictorum euidentiam subiungit exemplum.k.
Subiungit alterius autoritatis expositionem qua timor seruilis ⁊ initialis dicatur initium sapientie secundum differenter.l.
Ostendit quod in christo fuerit timor reuerentie.m.
Inquirit qualiter in christo fuerit timor pene.n.

Di.xxxv.

Assignat differentiam inter sapientiam ⁊ scientiam.a
Assignat differentiam doni intellectus ad donum sapientie ⁊ scientie.b.
Assignat differentiam intellectus ⁊ scientie prout sunt acquisita.c.
Assignat differentiam inter sapientiam donum ⁊ sapientiam increatam.d.

Di.xxxvi.

Mouet questionem de virtutum connexione ⁊ determinat veritatem.a.
Determinate veritatis reddit causam et rationem.b.
Determinat secundum opinionem alienam questionem de equalitate virtutum. verum scilicet omnes virtutes equales sint in quocunque sunt.c.
Determinat secundum opinionem propriam ⁊ magis veram questionem propositam.d.
Mouet questionem ⁊ determinat qualiter omnia precepta reducantur ad duo precepta charitatis.e.
Concludit quod ipsa charitas est summa ⁊ plenitudo totius legis.f.

Di.xxxvii.

Ponit numerum preceptorum ⁊ distinguit ea respectu tabularum.a.
De preceptis prime tabule. Et primum de primo.b.
De prime tabule secundo precepto.c.
De prime tabule tercio precepto.d.
De preceptis secunde tabule quorum quinque breuiter exequitur.e.

Di.xxxviii.

Ponit trimembrem diuisionem mendacii.a.
Ponit aliam mendacii diuisionem octo membrorum.b.
Determinat quid sit mendacium et quid mentiri secundum rem.c.
Quid sit mendacium secundum vicii deformitatem.d.
Ostendit quod non omnis deceptio est equalis peccati.e.
Inquirit verum Jacob mentitus sit.f.

Di.xxxix.

Inquirit quid sit periurium. ⁊ determinat secundum opinionem alienam verum essentiale sit periurio esse mendacium.a.
Determinat secundum opinionem propriam distinguens triplicem modum periurii.b.
Remouet dubitationem annexam.c.
An iuratio sit malum.d.
Determinat de forma iuramenti licita. et querit que sit forma iuramento congrua.e.
Querit que forma iuramenti sit magis obligatoria.f.
Determinat que sit forme iurandi intelligentia.g.
Determinat de forma iuramenti illicita.h.
Determinat verum iuramentum illicitum sit obligatorium.i.
Utrum sit periurus qui non facit quod incaute iurauit.k.
Utrum iuramentum dolosum sit obligatorium.l.
Utrum iuramentum coactum sit obligatorium.m.
De concilio Aurelianensi.n.

Di.xl.

Ponit mandatorum de concupiscentia distinctionem.a.
Quia in predictis mandatis lex vetus videtur conuenire cum noua. Inquirit legis ⁊ euangelii differentiam.b.
Quid sit litera occidens.c.
Breuiter decem mandata epilogat.d.

el 12. tomo con la tabla 2295 Hojas.